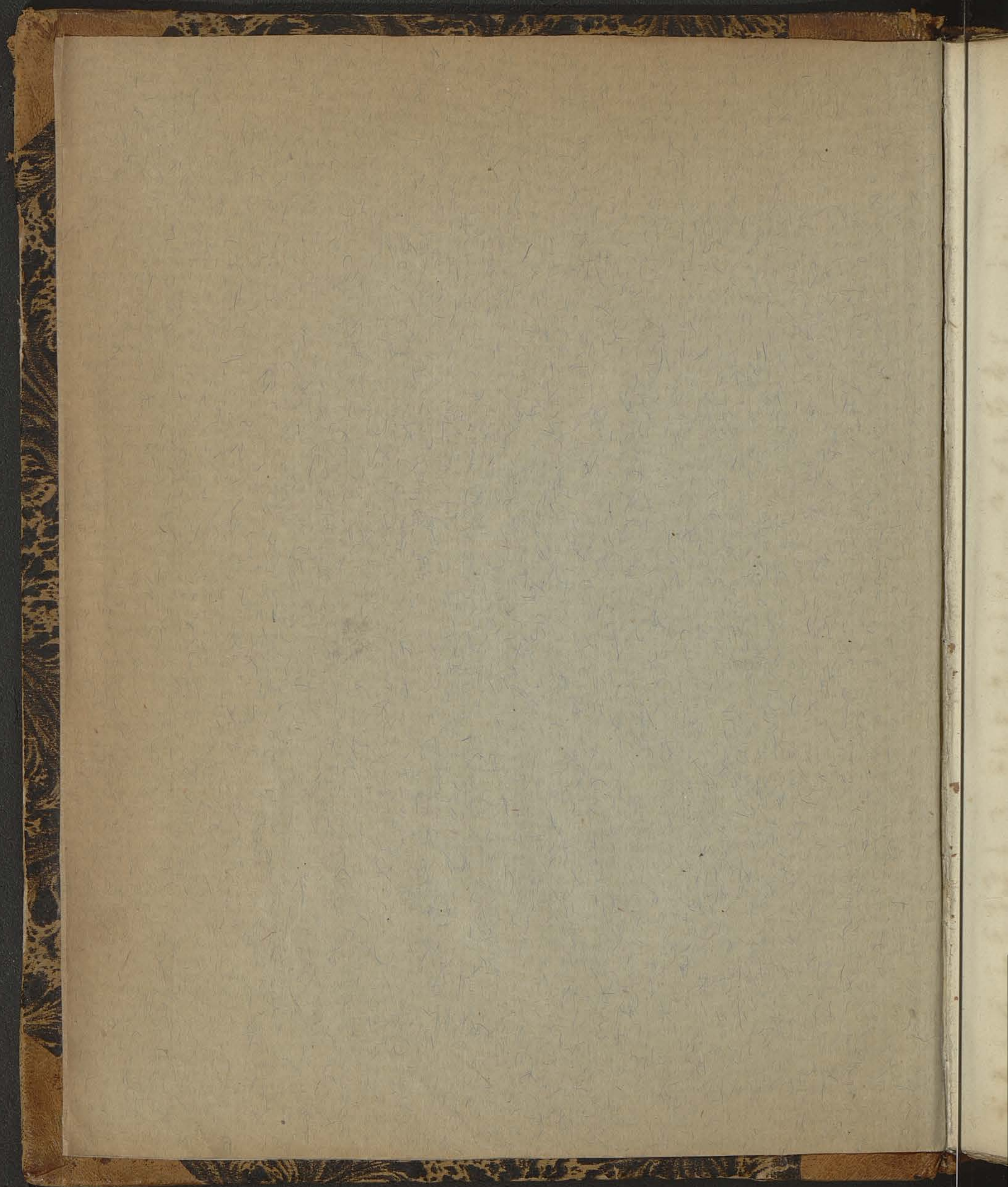



V
B
J
C
21151 II



ł przytoczony wzięty jest z Prooemium Thesauri Polono-Lati-no-Graeci Grzegorza Knapskiego, r. 1643. Druk ten Gdański jest r. 1642 a przynajmniej 1643, jak widać z aprobacyi [Gniewosza Bisk. Władysław. przez] Fabiana Kanonika Krakowskiego datowanej w Maju r. 1643. Czerski w Tomie 2gim swego Słownika przytacza roku 1642.

Wreszcie jest przerobieniem z dawnych słowników wydawanych w Kolonii, Piotra Dasypodiusa Prof. Augsburskiego w wieku 16tym. Mylnie zatym twierdzi Janocki, a za nim Maciejowski Piśm. Pol. Dodat. str. 343 że autor jest Wacław Dasyp, który w sześćdziesiątych słownik ten miał wydać. Zob. Dedykacyą na czele tej książki. W exemplarzu tym z dwóch dopełnianym, karty są wszystkie oprócz tytułowej.

Knapski l.c. z niechęcią się o tej pracy odzywa i ortografią w słowniku tym użytą pomiata, niewiem czy słusznie oskarżając autora o plagiat. Niemało tu najdziesz form i wyrazów których u Knapskiego niema, jako to: Lustra, Mansztra pod O-bałka, Karw, Karwypień, Pawiłko, Żołwica, dentwas i t.p. Słownik łaciński i niemiecki tu przyłączone, także godne uwagi zwłaszcza do porównań mów innych z polską. por. Dubenus, Rotowanie pod Facere i t.d. Charaktery używane polskie drukarni Hönefelda, wcale różne są od niemieckich, do tego prawidłowsze i dobitniejsze, słowem nie tak dalece gockiemi albo gotyckiemi zwane, chyba że Gotów za gałęź sławiańską się poczyta. Głoska ą polska, [sposobem a i e] w tychże charakterach, jest [oznacza] podwójna, jedna z dołu równo zakończona, jak w wyrazach, długi, Jucha i t.d. druga przekreślona, ą zakrętek a, jak w wyrazach, [Morwant] Pukiel, Pukierz Puls, Pułchny, Punkt, Trucizna [Kupiec, Kurfirst, Kupa,] i t.d. która też zwyczajnie wymawiać należy: Pękiel, Pęłchny, Tręcizna i t.d. nieco przez nos. To samo widzieć można w Słowniku Knapskiego, tylko mniej wyraźnie. Jakoż pachać jest to samo co pąchać, putnik to samo co pątnik. Kto wie nawet czy ... z ogonkiem, nie ma w sobie brzmienia nosowego?

# DASYPODIUS CATHOLICUS

ID EST

DICTIONARIUM LATINO-GERMANO-POLONICUM.

GEDANI.

typis Andreae Hünefeldij. A.D. MDCXLIII.

Edycya 2ga z r. 1643, w niej dodana Ortographia

# Serenisſimo ac ſummæ exſpectationis Principi ac Domino, Domino SIGISMVNDO CASIMIRO,

Serenisſimi atque Invictisſimi Principis ac Domini,

# Dn. VLADISLAI IV.

Poloniæ, Sueciæ &c. Regis, Magni Lithuaniæ Ducis &c.

FILIO,

*Domino meo Clementisſimo,*
*Vitam ac Felicitatem.*



MAgnum id eſt, SERENISSIME PRINCEPS, immortalis Dei erga genus humanum beneficium, quòd, cùm cætera Animalia vel muta, vel non niſi incondito ſono affectûs ſuos teſtantia finxerit, hominibus, quos Rationis capaces fecit, eam indiderit vim, ut Animi ſui ſenſa articulatâ voce proferre, atq; inter ſe ad mutuam utilitatem communicare posſint. Patuit autem fructus hujus beneficij diffuſiùs, quamdiu una viguit omnium communis Lingua, cujus commercio totus terrarum

rum orbis non aliter, quàm una Civitas, ad civilem so-
cietatem coalesceret. At postquam insanâ circa urbis atque turris Babylonicæ structuram ambitione irritatum Numen, ut consilia confunderet, Linguam, priùs unam, in multas dispertivit, dissiluit simùl hominum societas, atque alii huc, alii illuc jactati, suas sibi res in arcto habere cœperunt. Veruntamen quia nihilominus vel sacræ Rei cultus, vel Artium scientiarumq; universo generi humano utilis peritia, vel Nationum sub unius imperio connexio, aut sub diversis societas, vel denique mercium, quibus aliæ regiones egent, aliæ affluunt, transvectio, Sermonis quandam communionem requirebat: Hinc orta necessitas est, varias Linguas magno cum labore atq; sumptu discendi, quibus divulsi mortales ad mutuam opem denuò inter se conjungerentur. Inter Linguas, quibus Sacrorum religio atq; disciplinæ eruditæ tractuntur, principatum nunc temporis obtinet *Latina*. Latinæ traduces sunt *Italica*, *Gallica*, *Hispanica*, Gentium in Europâ cultissimarum. Unde liquet, quantum ex eâ adjumenti ad comunem quoque vitæ humanæ usum redundet. Post Latinam latissimè patent fines *Germanicæ Sarmaticæq;* Linguæ, ut quæ, licet Dialectis nonnihil variatæ, per omnem pænè reliquam Europam, in tot Gentes divisam, vel populari sermone frequentantur, vel in eo saltem agnoscuntur. Hinc constat, trium istarum Linguarum usum omnibus, sive ad divinarum humanarumque Artium notitiam, sive ad Populorum inter se commerciorumque coagulum, præ cæteris necessarium atq; utilem esse: ut proinde, si quis fructu rerum maximarum excidere, immò hospitem in Europâ agere nolit, ei sit

i sit trium istarum Linguarum peritia persequenda at-
que adipiscenda. Unde factum, ut & in Aureâ, quam
vocant, Bullâ, Electorum in Imperio Germanico Filijs
trium istarum Linguarum studium ab Imperatore Carolo
V. seriò commendatum, & quodammodo imperatum sit.
Cùm autem difficultas in Linguis accuratè perdiscendis,
ob infinitam pænè Vocum copiam, occurrat non vulga-
ris, illis præsertim, quibus non tàm usu, quàm studio, adi-
tus ad eas patet: Varia ab eruditis excogitata sunt com-
pendia, quibus & labor discentium allevaretur, & impen-
sa sive temporis, sive nummorum, inter discendum pro-
digenda, contraheretur. At nullum tamen expedi-
tius ad eum scopum harum rerum peritis visum est reme-
dium, quàm si Voces, per latifundia alicujus Linguæ dif-
fusæ, undelibet in unum cogerentur, &, notæ alterius Lin-
guæ interpretatione redditæ, velut in tabulâ sub unius cu-
jusque aspectum exponerentur. Hunc ergo in finem in-
venta atque exposita sunt, quæ vocantur *Dictionaria* sive
*Lexica*: In quibus ne quis velut in vastâ sylvâ incerto iti-
nere aberraret, placuit eruditis eorum Auctoribus, Alpha-
beti ordine, velut Ariadnæo filo, Lectorum gressûs dirige-
re. Tale *Dictionarium*, ex Latinis Germanicisq; Voci-
bus conflatum, jam ante annos plus quam LXXX, Ger-
manis suis dedit PETRUS DASYPODIUS, Professor quon-
dam in Academiâ Argentoratensi eruditissimus. Quod
cùm plerasq; Germaniæ Scholas magno cùm adolescen-
tiæ commodo occuparet, neq; Patribus Societatis Jesu in-
dignum visum est, quod pueris disciplinæ suæ commissi
commendarent. Id tamen egerunt, ut Voces non-
nullas, quibus teneros puerorum animos offendi posse cre-

debant, inde eliminarent, aliis in earum locum substitutis: immò, (ut dies diem docet,) alia quoq; non pauca adderent, quibus creditæ sibi juventutis studia juvarent. Atque hac ratione reformatum atque adornatum Dictionarium hoc, sub titulo *Dasypodij Catholici*, Coloniæ Agrippinæ, non ita pridem in lucem ediderunt. Porrò cùm ê Scholarum Magistris intellexissem, desiderari jam pridem â juventute in hoc regno *Lexicon* aliquod, eâ formâ coërcitum, ut in scholas commodè portari possit, nec egenorum, (quorum non minor hîc, quàm divitum, est habenda ratio,) crumenas affligat: visum est, pro meo erga juventutis studia affectu, *Dasypodium* illum *Catholicum*, ut Coloniæ prodiit, in hac urbe typis meis religiosè recudere, additis tantùm ad Latinas Germanicasq; Voces Polonicis, ut ita omnibus hujus Regni Litterarum studiosis, quorum aliis Germanica, aliis Polonica Lingua est vernacula, usus ejus æquè esset commodus. Quæ quidem res non exiguo mihi sumptu constitit.

Quicquid autem hujus est operis, quod nunc ê prælo meo recens in lucem prodit, id illustrissimo Tuo Nomini, PRINCEPS SERENISSIME, debitâ cum animi demissione dedicare atque consecrare volui: Et quidem duplicem ob causam. Prior est, quòd id munus, utut in se tenue, ætatulæ tamen Serenitatis Tuæ non inconveniens putarim, ut quæ duas quidem Linguas istarum trium, quæ hoc in Libro traduntur, cum lacte nuper imbibere cœpit, ad tertiam verò â peritissimis earum Magistris non adeò multo pòst, Deo volente, ducetur. Altera est, ut hac occasione Serenitati Tuæ memorem testarer animum maximorum beneficiorum, quibus Invictissimo Tuo Parenti

enti & præglorioſiſsimæ memoriæ Avo me obſtrictum agnoſco ob Privilegium non unum, quo meæ ac Typographei mei ſecuritati, contra malevolorum impetitionem, ex gratiâ Regiâ, clementiſsimè cautum voluerunt. Quod reſtat, DEUM Opt. Max. ſupplex oro, ut Serenitati Tuæ vitam longævam & valetudinem firmam concedat, & eas animi dotes inſpiret, quo, tanquam paternarum avitarumque Virtutum non minùs, quàm ſanguinis, hæres, in Sereniſsimi Parentis thronum cùm tempore, (quod utinam ò ſerò appetat!) omnium Ordinum ſuffragijs ſuccedere, & felicitatem hujus Regni, inter tot aliorum ruinas ſub invictiſsimi Parentis atque incytæ recordationis Avi Tui imperio inconcuſſam, ad ſummum apicem perducere, & ad poſteros propagare poſsis. Dantiſci, Kalendis Julij, Anno Æræ Chriſtianæ cIↃ IↃcXLII.

Serenitatis Tuæ *Serenitatis Tuæ*

*ſervus humillimus & ſubjectiſsimus*

Andreas Hünefeldius
Typographus & Bibliopola.

Summa

## *Summa Privilegij.*

REgiæ Majestatis Vladislai IV &c. Privilegio cautum est, ne quis Dictionarium Catholicum antehac sub titulo Dasypodii Catholici Coloniæ Agrippinæ editum, nunc vero operâ ac sumptu Andreæ Hünefeldij typographi Gedanensis, adjecta lingua Polonica, locupletiùs redditum, absque consensu ejusdem memorati typographi intra decursum viginti annorum imprimere præsumat, vel alibi impressum in Regnum & Provincias Regiæ Majestati subjectas vænum exponere audeat, sub pœna confiscationis librorum, & quingentorum insuper aureorum Hungaricalium per Instigatorem Regium jure Regio emonendorum: Prout latius patet in diplomate Regio dato Warsaviæ 7. Februarij Anno Domini M DC XLI. 1541

Vladislaus Rex

L. S.

*Johannes Gembicki*
*S. R. M.*

---

## APPROBATIO.

*NIcolaus Albertus ab Olexow Gniewoss. Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Vladislaviensis & Pomeraniæ, Dasypodium Catholicum cum adjunctione Vocabulorum Polonicorum, Impensis Typis Andreæ Hünefeldij Bibliopolæ Gedanensis impreßum, tanquam Iuventuti Regni hujus Vtilem & neceßarium probavi, Vtque prælo subjiciatur potestatem feci, In Czechocin Anno 1643. die 9 Maij.*

*Locus Sigilli*

Florianus Falk Canonicus Crusi. Glogovi. S. R. M. Sec. & per Pomeraniam Officialis Ex Mandato Ill. suæ Celsitudinis.

# DICTIONARIVM LATINO-GERMANO-POLONICUM,

Quantitates hisce Notulis, - longa, ᴗ breui, ᴗ̄ communi demonstrans, Rauisij & Smetij Epithetis quoque additis.



A Von. Od. Z. præpositio, ablativo casui serviens, scribitur accentu gravi, à: & nunquã conjungitur cũ dictionibus incipientibus à vocali, usus ejus est cum motus de loco significatur: ut Venire à Roma, Von Rom kommen/ z Rzymu przyść. Vapulavit à præceptore, Er ist vom Meister geschlagen/ Vbity jest od Mistrzá. A janua aberrare, gantz vnd gar irr gehen/ Cále y bárzo zbłądźić A, interdum significat Post: ut A jentaculo, nach dem morgenbrod/ po śniadániu. A, interdum etiam sumitur loco Pro: ut A bonorum causa stare, den frommen beystehen/ przy dobrych spráwie stać. A frigore sese defendere, sich wider die kält bewaren/ od zimná się bronić. A, idem quod Versus: ut Quod à sole fuit, das gegen der Sonnen gewendet ist/ co jest przećiwko słońcu położone. A, officium quoque denotat: ut, Hic est à secretis Cæsaris, dieser ist des Keysers Secretarij / ten jest Cesárskim Sekretarzem. A consilijs, ein Rahtgeber/ porádnik. Et similia, in quibus ferè subauditur servus: ut A pedibus servus, ein Läuffer/ Trabant: Kursor/ Drábánt. A etiam tempus importat, & tum maximè declaratur per Quum: vt, A parvo te novi, id est: Quum parvus adhuc essem, als ich noch klein gewesen bin/ hab ich dich gekant: od młodośći/ ábo zmáłego ćię jeszcze znam. A finitum quoque rei alicujus significat ut, A principio ad finem. A capite ad calcem. proverb. vom anfang biß zu end. od początku áż do końcá. A eleganter cum ablativo personæ domicilium denotat: ut A judice venio, ich komme von des Richters hauß/ od z domu Sędziego. A etiam propter significat: ut, A metu infamiæ, auß forcht der vnehr. z bojáźni/ ábo dla bojáźni/ niesławy. A cum recipit aspirationem est interjectio dolentis, vel com miserantis, ut, Ah quid facis? Ach was thustu? Ach coż czyniß? Et si duplicatur aut triplicatur est vox ridentis: vt, Ah, ah, ah. Ab ᴗ. valet idem quod A præpositio Von. Od. cum omnibus dictionibus incipientibus à vocali, & præterea cum liquidis l. r. & i consonantis locum tenente coniungitur: vt, Ab lege, Ab rege, Ab Ioue. Quæcunq. igirur de A, eadem de Ab & Abs, quantum ad significationem attinet, dici & posse & debere est putandum: vt ab vrbe Colonia, (ab Dantisco) Ich komme von Cöln/ (von Dantzig/) Jdę z miástá Z Kolna (ze Gdańská.) ab ouo vsque ad mala. prouerb. vom anfang biß zum end / od początku áż do końcá.

Abăcēs sumitur pro muto, ein Stummer/ Niemy. Item vasa quædam viliora sunt, in quibus pretiosiora reponuntur.

Abāctŏr, vide Abigo.

Abăcŭs cī gen. masc. ein Banck/ sessel oder stuhl/ Láwá siedzenie ábo stołek. item ein Anriche/ Credentztisch/ służbá stołowá. capitur etiam pro organo arithmetico, & mathematicorum tabula, in qua lineæ, numeri & figuræ deducuntur. Item pro calculo, ein Spil bret/ Száchownicá. Abaculus, dimin. & Abăcyŏn, c ij, gen. neut. idem à primitiuo Abāx, ācĭs. gen. m. *Vinolentus, Nitens, Marmoreus, Eburneus, Acernus.*

Abămĭtă, æ, g. fæ. die schwester vnsers Vrahns/ oder Altvatters/ Práprádźiádowá siostrá. *Longæva, gravis, Exanguis, Antiqua, vetusta.*

Abănē, cingulum sacerdotale ( sicut Hieron.) polymita arte ex cocco, purpura, hyacinthoque contextum, ita ut flores & gemmæ in eo viderentur esse distinctæ. Aᵒbăphŭs, non tinctus, vngeferbt/ nie fárbowány.

Abăptĭstŭm, ti, gen. neut. medicorum instrumentum, ad os cranii propter fracturam aliquam perterebrandum.

Abătŏs, gen. com. lat. inuius, vnwegsam/ bezdrożny.

Abăuĭă, uiæ, gen. fœm. die Großmutter vnsers Großvatters oder Großmutter, Prápráb-



báb-

bábá / Mátká, prábáby abo prádziádá.

Abauus, vide Auus.

Abax, idem quod Abacus.

Abbă dictio Syra est, significans patrem: unde Abbās, ātĭs, pater monachorum, ein Abt/ Opát. Abbātĭssă, æ, ge. fem. eine Abtissin/ Ksieni Abbātĭă, tiæ, ge. f. eine Abtdey/ Opáctwo.

Abbreuio, vide Breuis. Abdico, cas, vide Dico cas, Addico, cis, vide Dico, cis, Abdo & abditus, Do-

Abdōmĕn, dōmĭnĭs, gen. n. Feiste/ schmeer/ der bauch deß menschen beym nabel/ da alle eingeweid ligen. Tłustość/ brzuchowá ſłábizná.

Abdomini natus, zum fressen geborn. żárłok. *Inexplebile, Tumidum, Album, Insaturabile.*

Abduco, vide Duco, Abedo, vide Edo.

Abellīnă, æ g. f. idem quod Auēllānă, ein Haselnuß / Orzech láſkowy.

Abemo, vide Emo. Abena, vide Habena. Abeo, & abitus, v. Eo. Abarceo, vide Arceo, Aberro vide Erro.

Abērrūncō, as, aui, atum, ăbērrūncārĕ, außreuten / außjätten. odwrácáć co złego.

Abfŏrĕ infinit. ex Fore compositus. Nihil abfore credunt. man glaubt es werde da nichts mangeln. Rozumieją że niczego nie będzie nie dostáwáło.

Abgrego, vide Grex.

Abhīnc, aduerb. temp. de præterito dictum quod sepius accusatiuo, rarius autem ablatiuo jungitur, von jetzt an / od tąd. Abhinc annos (vel annis) decem natus est. es ist jetzt zehn jahr daß er geboren ist/ Od tąd w dziesięć lat się urodził.

Abĭēs, ĕtĭs, g. f. Dannenbaum/ Jedliná/ ábo/ Jodłá. *Enodis, Audax, Apta fretis, Redolens, Umbrosa, Crispa, Procera,* vnde Abĭēgnŭs, a, um Dänne/ Däñe tramen/ balcken/ Bálki jodłowe Abĭētārĭŭs, ein Schreiner oder Tischler/ ſtolarz.

Abĭgō is, ăbēgī, ăbāctūm, ăbĭgĕrĕ, hinweg treiben/ odgániáć A cibo abigere, vom essen treiben od jedzy od gániáć. Abāctŭs ūs, g. m. Entführung/ Zaymánie. ăbāctŏr oris, g. m. ein Viehdieb/ der das Vieh diebischer weiß hinweg treibt/ Bydłokrádzcá. ăbĭgĕŭs, ci, g. m. idem *Nocturnus, Pervigil, Rapax, Trepidus.* ăbĭgĕātŭs, us, g. m solche dieberey/ Bydłokrádztwo.

Abĭgă, æ, g. f. alias Chamæpitis, Cypressen oder je länger je lieber/ Cyprys Iwá ziele.

Abijcio, abiecto, abiectus, v. Iacio.

Abiūdĭcō, as, aui, atum, ābiūdĭcārĕ. Absprechen. odsądzáć. Libertatem abiudicare sibi. die freyheit jhnen selbst absprechen/ odsądzáć się wolnośći/ ábo/ wolność swoję utráćić.

Abiugo, vide Iugum. Abiungo, vid. Iungo.

Abiūrō, as, aui, atum, ābiūrārĕ, verschweren/ odprzysiąc się/ záprzeć.
Creditum abiurare. mit Eydschwur die schuld leugnen/ záprzeć się długu. Abiūrātă pecunia, verschworen / odprzysiężony / záparty. verschworen gelt / das einer mit Eyd geleugnet hat. záparte pieniądze ābiūrātĭō, onis g. f. ein verleugnung/ odprzysięgánie/ zápárćie.

Ablāctō, as aui, atum, āblāctārĕ, Von der Milch entwenen/ odsádzić od pierśi.

Ablăquĕārĕ, vmbgraben/ okopáć/ Vitis ablaqueata, ein vmbgrabener Weinstock/ Winna máćicá okopána. āblăquĕātĭō, onis, g. fæm. das vmbgraben der bäum/ okopywánie.

Ablatus vide Fero.

Ablēgō, as, aui, atum, āblēgārĕ, hinweg schicken mit eim befehlich/ oddaláć/ odsyłáć. Hoc á fratris aduentu me ablegat, das macht daß ich meines Bruders nicht wil erwarten / Tomi nie dopuszczá żebym ná przyśćie brátá mego czekał. āblēgātĭō onis, g. f. die abfertigung/ Odesłánie.

Ablēpsĭă æ, g. f. sinnlosigkeit/ Niedozor.

Abligurio vide Ligurio. Abloco vide Loco Abludo vide Ludo.

Abmātērtĕră, æ, g. f. soror abaviæ, vnserer Großmutter oder deß Vatters Großmutter schwester / práprábáby siostrá.

Abmitto, verb. rarum, idem quod Mitto. Abnato, vide Nato. Abneco, vide Neco. Abnego vide Nego. Abnepos & abneptis, vide Nepos, Abnocto, vide Nox. Abnodo vide Nodus. Abnormo & abnormis, vide Norma. Abnuo & abnuto vide Nuo. Aboleo abolesco vide Oleo.

Abōllă gen. fæ. ein Kriegskleid / item ein alt philosophisch kleid/ item ein ehrenkleid / Szátá żołnierska/ Szátá meska

Abōmĭnŏr, aris atus sum, ăbōmĭnārī, verfluchen/ ein grewel haben/ brzydzić się. ăbōmĭnāndŭs a, um. das verflucht sol werden/ brzydki/ abo/ obrzydzenia godny. ăbōmĭnātĭo, onis g. f.

ein

ein grewel/ abschew/ brzydkość. ăbŏmĭnātŭs, a, um, verflucht/ brzydki. Parentibus abominatus, ab dem seinen Eltern grauset/ rodzicom obmierzły.

Aborior, & abortus, vide Orior.

Abpătrŭŭs, i, g. m. der Bruder deß Großvaters/ Prápradziádow brát.

Abră, æ, vox est Græca, ein junge zarte Jungfraw/ ein kammerjungfraw / oder dienstmagd/ so jederzeit auff jhre Fraw wartet / Imie Pánny służebney.

Abrado, v. Rado. abripio, v. Rapio. abrodo, vide Rodo. abrogo, vid. Rogo.

Abrotonum, ni, gen. neut. & ābrŏtŏnŭs, i, g. f. Stabwurtz/ Boże drzewko. ābrŏtŏnītēs, æ, g. mas. sed figurate neutro generi jungitur, Wein von Stabwurtz gemacht/ Wino przyprawne.

Abrumpo, vide Rumpo.

Abs, præpos. Quæcunque de A, eadem de Ab & Abs, quantum ad significationem attinet, dici posse & debere putandum est, ut supra.

Abscedo, abscessus, v. Cedo. Abscido, v. Cædo. Abscindo, v. Scindo Abscondo, v. Do. Absens, absento, absentia, v. Sum Absentio idem quod Dissentio, v. Sentio. Absilio, v. Salio.

Absĭmĭlĭs, le, id est, multum dissimilis: frequens est autem hujus vocabuli cum negativis particulis usus: Nec, Neque, Non & Haud: ut, Neque absimilis bitumini, v. Similis.

Absinthium vide Absynthium.

Absĭs, ĭdĭs, gen. f. Felg an einem rad oder bogen/ Sklep. Etiam dicitur circulus in stellis. Item, Fornicis curvatura, der Bogen oder Bück eines Gewölbs.

Absisto, v. Sisto. Absoleo, v. Soleo. Absoluo & absolutus, v. Solvo. Absono, & absonus, vid. Sono. Absorbeo, vide Sorbeo.

Absquĕ præp. idem quod sine, Ohn / Bez. Absque baculo ne ingrediaris, prover. Es sol sich einer nicht zu freventlich wagen/ Bez kijá nie chodź.

Abstēmĭŭs, a, um, der nicht Wein trincket / abstemius vini Ktory winá nie pija.

Abstergeo, es, idem quod abstergo, is, vide Tergo. Absterreo, vide Terreo. Abstineo & Abstinentia. vide Teneo Absto, vid. Sto. Abstĭt, pro ābstĭtĭt. Abstorqueo, v, Torqueo. Abstraho, v. Traho. Abstringo, vide Stringo. Abstrudo & Abstrusus, vide Trudo. Abstulit, præteritum, v. Aufero. Absum, vide Sum. Absumo, v. Sumo.

Absūrdŭs, a, um. Vngeschickt/ vnbequem/ Niegrzeczny/ Nikczemnik. Pĕrābsūrdŭs, a, um, fast vngereimbt/ Náder nikczemny. Absūrdē, adver. Vngeschicklich/ Niegrzeczy.

Absynthĭŭm, ij, g. n. Wermut/ Piołun. Absĭnthītēs, æ, thiten, g. m. Wermutwein/ Piołunek. *Triste, Canum, Virosum, Tetrum.*

Abverto, pro *A*verto.

Abundo, & abundantia, v. Unda.

Abvolo, vide Volo.

Abusio, figura est, Græcè Catachresis dicta.

Abūsquĕ, adverb. modò tempus, modò locum significans, & est vox Poëtica pro Usque ab, biß von/ áż. Virgil. Siculo prospexit abusque Pachyno.

Abutor, & Abusus, vide Utor.

Abȳssŭs, si, g. fæ. ein Tieffe deß Wassers/ oder Abgrund/ Przepáść. *Luctifica, Profunda. Infima, Cænosa.*

Ac, conjunctio est copul. pro Et sive atque, Vnd/ vnd auch/ Y/ ábo/ tez. Aliquando adver. est, & significat Quàm, Weder/ Niz. ut, Aliter facis, ac jusseram, du thust anders weder ich dich geheissen hab/ Inaczey czyniß/ nizem ja kazał. & tum fere postponitur illis particulis: Atque, Secus, Aliter, Juxta, Perinde, Aeque, Alius, Contra: ut, Aeque doctus, ac ille. Gleich gelehrt als der/ Ták uczony jáko y on.

Acabo animal in desertis Arab.

Acăcĭă, æ, g. f. spina est, vel succus pomorum ex arbore quadam spinosa in Ægypto. Safft von öpfflen eines Egyptischen Baums / Ciernie.

Acădēmĭă, æ, gen. f. ein ort bey Athen/ da viel gelehrter Leut gewesen seynd. Oder ein Schul zu Athen von eim Herrn / Academo also genant. Item: ein hohe Schul / Akádemija. *Sancta, Umbrifera.* Acădēmĭcŭs, a, um, Einer der es mit denen auß der Academy helt/ Akádemik.

Acălānthĭs, vel Acānthĭs, idis, gen. fæm. ein Distelfinck/ Carduelis, idem. Czyz.

Acānthŭs, thi, herba, sive Acantha, æ, gen. f. aliàs Branca ursina, Bärenklaw/ Barßcz. *Mollis, Ridens, Semper frondens, Flexus, Croceus, Tortus, Sidoneus, Oleus, Viridis, Rutilus.*

Acāntīcē, ces, g. f. ein Gummi von der Eber-

wurtz/ Mąstykowa żywicá.

Acanthion, sive, ăcănthĭūm, ij, g. neut. ein Kraut dem Bedegar gleich/das dornechte vnd wulechte blätter hat/ Oset páwkoczny.

Acăpnă, æ, g. f. Holtz das kein rauch gibt/ als Pflugspeen/Drewká suche.

Acărnē, es, gen. fæm. piscis marinus.

Acaron, vel potius Acŏrŏn, myrtus silvestris, Meußdorn/ Iglicá ziele. Myszá wtechá.

Acărŭs, ri, g. maſ. ein Suren/Item, ein Milwen/dicitur & Acar, ein Schab/ oder würmlein im Wachs.

Acătălēctŏs, & ăcătălēctĭcŭs, ein Verß dem kein sylb mangeln thut/oder zu viel ist/ Wierß w ktorym nic nie zbywa/ áni niczego nie dostáje ná końcu.

Acărĭūm, ij, gen. neut. ein gattung eines geringen Schiffs ohn Segel/ das allein mit Rudern getrieben wird/zagtel.

Accanto, vide Canto. Accedo, vide Cedo. Accelero, vide Celer.

Accēndō, is, di, sum, ăccēndĕrĕ, anzünden/Zápalić/ simplex non est in usu.

Accēnsus, si, g. maſ. der oberst Rahtsbott oder Stadtknecht/ Item, einer der den krancken Soldaten abwartet/ Zolnierz lekki. Sługá mieyski. Accensus quoq; miles in demortui locum subrogatus, qui à Jureconsultis Optio dicitur.

Accēntŭs, ūs, g. m. ein Erhebung der Stimm vber etliche sylben/Kropká pisárská.

Acceptaculum, idem quod accetabulum.

Acceptatio, acceptilatio & acceptus, vide Capio.

Accērsĭō, sivi, situm, ăccērsīrĕ, idem quod ăccērsĭō, is, ăccērsĕrĕ, herzu beruffen/beschicken/ Przyzywáć. ab ac & Cio derivatur. Domo huc sum accersitus, Von hauß bin ich hier hin beruffen/Z domu tu jestem wezwány. Accerso significat etiam Accuso: ut, Capitis accersitur, Er wird vmbs Leben angeklagt/ Ogłowno spráwę go pozywáią. Accērsītŭs, a, ū, Berufft/ Przyzwány. Accersitus, ūs, g. maſ. eine Beruffung/Przyzwánie. ăccērsītŏr, oris, g. maſ. ein Beruffer/Pzyzywácz.

Accessio & accessus, vide Cedo. Accido & accidens, vide Cado. Accīdō vide Cædo. Accieo, accio, & accitus, vide Cieo. Accingo, vide Cingo. Accino, vide Cano. Accipenser, idem quod acipienser. Accipio, vide Capio.

Accĭpĭtĕr, tris, gen. m. ein jeglicher Raubvogel/ als Habich/ Sperber vnd dergleichen/ Jástrząb. Krogulec. *Prædo, Acer, Ferus, Hyberboreus.* Dictus est ab accipiendo, hoc est, à rapiendo.

Acclamo, vide Clamo.

Acclīnō, as, aui, atum, ăcclīnārĕ, mithälen/ zustimmen/ Náchyláć się. Rospieráć. ăcclīnātŭs, a, um, dazu einer etwan geneigt ist/Wspárty. Acclinis, e, & acclinus, a, um, vel acclivis, e, & ăcclīvŭs, a, um, auffgerichtet/ pochodzisty wolno wzgorę ábo kugorze. Cujus contrariū est Declivis & Declivus, Nidersich gebogen/gehäldet/pochodzisty ná doł. Acclivitas, & Dēclīvĭtās, atis, g. fæ. Auff vnd niderbeugung/Ná doł y wzgorę pochodzistość.

Accolo, vide Colo. Accommodo, & accommodus, vide Commodus. Accredo, vide Credo. Accresco & accrementum, vide Cresco. Accubo, accumbo & accubitus, v. Cubo. Accudo, v. Cudo. Accumulo, vide Cumulus. Accuro, & accuratè, vide Cura. Accurro, vide Curro.

Accūsō, as, aui, atum, ăccūsārĕ, Anklagen/ Winowáć. Oskárżáć. Aliquem de re, vel in re aliqua accusare, Einen einer Sach halben anklagen/Kogo w czym winowáć. ăccūsātĭō, g. f. ein Anklag/ Obwinienie. Skárgá. ăccūsātŏr, oris, g. m. ein Ankläger/Oskárżyćiel. ăccūsātrīx, īcis, g. fæm. ein Anklagerin/Oskárżyćielká. ăccūsābĭlĭs, le, klagwürdig/ Przygánny. ăccūsātōrĭē, adver. Klagweiß/ Oskárżyćielskie.

Acēdĭă, g. fæ. Faulheit/ Verdruß/Hinlässigkeit/Lenistwo. *Crispa, Iners, Lenta.*

Acēō, aces, acui, ăcēscĕrĕ, sawr seyn/Kwáśnieć. ăcĭdŭs, a, um, sawr/das sawr ist/Kwáśny. ăcŏr, ōrĭs, gen. maſ. Sawre/ Kwás. Acidi fructus, sawre Frücht/Kwáśkowáte owoce. vide acesco.

*A*cēphălŭs, latinè sine capite dicitur, der kein Haupt hat/Bezgłowy. *A*cephali versus, id est, sine capite dicuntur, qui à brevi syllaba incipiunt. *A*cephali quoq; dicuntur Heretici duarum in Christo substantiarum proprietatem negantes. *A*cephali Sacerdotes dicuntur, qui sub nullius Episcopi disciplina gubernantur.

*A*cĕr, ĕrĭs, substant. g. neut. ein Maßholderbaum/Jáwor. Klon. Unde ăcĕrnŭs, a, um, das vō solchē holtz gemacht ist/ jáworowy. klonowy.

*Acer*, acris, ācrĕ, Scharff/Rauch/Ostry. Bystry. ācrĭtās, atis, ācrĭtūdō, ĭnĭs, ācrĭmōnĭă, æ, g. f. die Schärpffe/Ostrość. ācrĭtĕr, ācrĭūs, ācerrĭmē adverb. hefftig/Ostro. Acriter animum intendere, scharpff auffmercken/Wyostrzyć ná co mysl swoie Acerrime emendare scripta alicujus, die Fähl gnaw ersuchen vnd verbessern/Ostrze czyte pismá poprawiáć.

Acĕr, ăcĕrĭs, gen. neut. Sprewer/Plewá. ăcĕrō, as, aui, atum, ăcĕrārĕ, mit Sprewer mischen/ z plewámi mieszáć. ăcĕrātŭs, a, um, mit Sprewer gemischt/ z plewámi zmieszány. ăcĕrōsŭs, a, um, voll Sprewer/Plewisty. ut, acerosus panis, Brod das voll Sprewer ist/Chleb plewisty.

Acĕrbŭs, a, um, Bitter/ vnzeitig/ Cierpki. Przykry. Surowy. ăcĕrbĭtās, atis, g. f. Rawe/Härte/Cierpkość. Przykrość. ăcĕrbē adverb. Bitterlich/ cierpko Ostro ăcĕrbō, as, aui, atū, ăcĕrbārĕ, verbittern/Ostrzeć. ĕxăcĕrbēscĕrĕ, bitter werden/Rozgniewáć się. ĕxăcĕrbārĕ, Scharpff machen/Drażnić Pe ăcĕrbŭs, a, um, fast herb vnd bitter/ wie ein vnzeitiger Apffel/Cierpki.

Acĕrră, vulgò Thuribulum, ein Weyrauchfaß/Kádźidlnicá. *Custos thuris, Sacrifica, Aurea, Argentea, Fumans, Pura.*

Acĕrsĕcŏmēs, gen. maſ. dicitur Intonsus, vnbeschoren/Nieogolony.

*Acervō*, as, aui, atum, ăcĕrvārĕ, zusamen hauffen/kupię. Nawożę. ăcĕrvātĭō, onis, g. f. Auffhauffung/Kupienie czego. ăcĕrvātĭm adver. hauffig/Gromádą. Ogułem. Dicere acervatim, ohn ordnung durcheinander reden/Bez porządku gromádą mowić ăcĕrvŭs, ui, g. m. ein Hauff/Kupá. *Acervus* lignorum, hauffen Holtz/Stos drew.

*Acĕ*tis, g. fœm. herba.

*Acēscō*, is, ăcēscĕrĕ, sawr werden/Kwáśnieć. ăcētārĭă, orum, g. neut. pl. nu. tant. Kraut das auß essig gessen wird/als Salat/Sálßa. Sáłatá ăcētŭm, i, p. n. Essig/Ocet. *Acre, Mordax, Frigerificū.* ăcĕtōsŭs, a, um, das nach essig schmecket/Co octem tráci. ăcĕtābŭlŭm, li g. neut. ein Essigschüssel/Octowy státek. Item höle der Hüfftbeinen/Stáwowych kości końce.

*Ah* Interject. dolentis.

*Acā*is, idis, gen. co. ingratus, Vndanckbar/ Niewdźięczny.

*Achētæ*, arum, g. f. pl. nu. Heymen oder Grillen/ Konik robak.

*Achĭllēōs*, herba, aliàs Merophyllum, Gerffel/ Schaapffrip/Złocien ziele.

*Aciæris*, hujus ăcĭærĭs, g. fæ. Securis ærea, qua in sacrificiis sacerdotes utebantur.

*Acĭcŭlă*, diminut. ab acu, qua utuntur mulieres ad ornatum capillorum. Item nomen piscis, *Tenuis* ac *Longa.*

*Acidus*, vide *Aceo.*

*Acĭēs*, ăcĭēī, g. f. ein schneid an einem Messer/ Spieß/ vnd dergleichen/ Kończátość. Ostrość. *Acuta, Stricta, Fulgens, Cruenta, Ferrata, Vulnifica.* *Acies* oculorum, schärpffe deß Gesichts/Wzrok oczu. *Sanguinea, Ardens, Ignita.* *Acies* animi & ingenii, die schärpffe deß Gemüths/Bystrość dowcipu. *Acuta, Astuta, Docilis, Divina.* *Acies* orationis, die schärpffe der red/Bystrość mowy. *Flexamina, Blandiloquens, ornata.* *Acies*, ein Schlachtordnung/Szyk. *Funesta, Præliaris, Martia, Trepida, Lunata, Ultrix, Belligera, Fulgida, Hostilis, Armata, Sanguinea, Cruenta, Horrida, Armisona. Nitida, Trux.* *Aciem* exornare, die Schlachtordnung machen/Szykowáć. In aciem procedere, vel prodire, in das Feld ziehen/W sprawie stánąć. *Aciem* porrigere, die Ordnung außbreiten/Szyk rozwodźić. *Aciem* educere vel producere, in das Feld führen zu schlagen/Ná plác woysko wywieść.

*Acinacis*, hujus ăcĭnăcĭs, g. maſ. Gewehr das die Perser gebrauchē/Türckischer Säbel/Száblá. *Medus, Persicus.*

*Acĭnŏs*, herba Ocymo similis, latinè Ocymastrum, wild Basilien/ Bázyliká polna. *Siccus*

*Acĭnŭs*, g. m. & *Acinum*, g. n. allerhand kleine Beer oder Körner/ Jágodá. *Acini* sambuci, Hölderbeer/Bzowe jágody. & vulgò dicitur granum, ut Uvæ, Hæderæ, Sambuci, Tribuli, Mali punici grana. ăcĭnācĕŭs, a, um, das von Beerlin gemacht ist/Co z tych jágod jest zrobiono. ut. Vinum acinaceum, Träſtwein/wann man Wasser vber Träst schütt/Wino poślednie z wytłoczyn wodą polanych. *Acĭnōsŭs*, a, um, das voller Bärlin ist/Jágodźisty: ut, acinosa una, Traub voller Beerlin/oder körner/Jágodá jádrzysta. ábo/ziárno.

*Acĭpēnsĕr*, ĕrĭs, g. m. ein Fisch der die schüpen für sich hat. vulgò, ein Steur.

Aclis, clidis, ger. fæm, ein Pfeil/ Pociſk nawiązány.

Acmōn, Lat. Incus, ein Ambоß/ Nákowálnia.

Acmŏthētŏn, der Schmidſtock/ darauff der Amboß ſtehet.

Acœtŭs, a, um, lauter vñ rein/ ohn grundſupp.

Acŏlăſtŭs, i, gen. maſ. Schlemmer / Niepowśćia gliwy.

Acŏlī, pl. nu. fragmenta panis.

Acŏlūthŭs, i, g. m. Lat. Conſequens, ein nachfolger/ Akolit.

Acŏlȳthŭs, i, g. m. ein zugelaſſener in geiſtlichē ſachen/ Akolit.

Acŏnæ, arum, g. f. harte ſchrotten oder Kißlingſtein.

Acŏnītŭm, i, g. n. Wolffskraut/ Cemierzycá. Tojad ziele. *Pallidum, Luridum, Dirum, Viroſum.*

Acōntĭă, æ, g. f. potius acontiæ, arum, plu. n. ein langáchtiger Comet/ Miotłá ná niebie. *Crinita, Nitida, Præceps, Candida, Oblonga, Volans.* Item acontiæ, ſerpentes duorum cubitorum magnitudine. *Virides, Maculis conſperſæ, Celeres.*

Acŏpă, orum, g. n. pl. nu. tant. Artzney die die müde vertreibt/ Lekárſtwo ná ſpracowánie.

Acŏpĭs, g. f. Gem. Nitro ſimilis *Pumicoſa, Aurea, Stellata.*

Acŏpŏs vel ăcŏpŭs, g. f. Herba, aliàs anaguros, ein ſtinckend Kraut/ Bob kámienny. Tyczna wyká. *Fruticoſa, Fœtida.*

Acor, vide aceo.

Acōrnă, æ, vel ut alij volunt acarna, ein Diſtelkraut/ Oſet Włoſki. Atractylis dicta. *Spinoſa, Rufa, Pinguis.*

Acoron, g. n. vel ăcŏrŭs, i, g. f. gelb waſſer Lilien/ Tátárſkie ziele. *Acris, Odorifera.*

Acquieſco, vide Quies. Acquiro vide Quæro.

Acrătŏs, g. m. vnvermiſchter wein/ Niemieſzáne wino. *Purus, Merus, Intemperans.*

Acrēdŭlă, ſi, g. f. putatur Luſcinia, ein Nachtegal/ Słowik.

Acrĭfŏlĭŭm, iis, g. n. arbuſcula eſt quæ à Macrob. inter arbores infælices numeratur, Ein vnbekandter Baum / trägt Frucht wie Kirſchen/ Słodkie drzewo.

Acrŏāmă, ătis, g. neut. ein kurtzweiliger Rath/ Wéteſzne ſłuchánie. Acroamata dicuntur etiam homines acroamata recitantes.

Acrŏchōrdŏn, ŏnis, g. f. Verrucæ genus, einer Wartzen gleich/ ſo doch dick/ vnd am Leib ſehr dün/ alſo daß dieſelbe ſcheinet zu hangen/ Brodawká wiſzaca. *Dura, Penſilis.*

Acrŏcŏmŭs, mi, g. maſ. longas comas habens, einer der lang haar hat/ ktory ma długie włoſy.

Acrōdrўă, orum, g. neut. pl nu. Ops/ das außwendig ein harte Rinden oder ſchalē hat/ als Nüß/ Mandelen/ ꝛc. Owoc drzewny.

Acrŏpŏlĭs, lat. arx, ein Bergſchloß/ Gorny zamek/ ábo/ miáſto.

Actă, tæ, g. f. littus, ein Geſtad / Vfer an der See/ Brzeg morſki. *Secreta, Amœna.*

Acta, actus, actio, actor, vide Ago.

Actūtŭm, adverb. Schnell/ Wnet. Zárаz.

Acūlĕŭs, g. maſ. ein Angel einer Jmm. Item, die Spitz eines ſpieß. Item, die ſpitz der blätter/ als an Stechpalmen / Zadło. Oſtrość. Kończáſtość ăcūlĕātūs, a, um, ſpitzig/ dornáchtig/ oſtry. Kończyſty. Zadłowáty. Aculeata ſophiſmata, voll Spitzfündigkeit/ Oſtre wykręty.

Acūmĕn, ignis, g. n. Subtilheit/ Spitzigkeit/ Subtelność/ Kończáſtość. *Argutum, Penetrabile, Solers, Sagax.* Dicitur quoque de ingenio. Sine acumine homo, einer vnbehends verſtands/ niedowćipny. Hæc interpretatio habet acumen, ſie iſt gantz ſubtil. Ten wykład jeſt ſubtelny. vide Acuo.

Acŭs, us, g. f. ein Nadel/ Igłá. Acu rem tetigiſti, du haſts getroffen/ zgadłeś. Cáłeś rzecz te potráfił. Acus, etiam, qua fæminæ utuntur ad crines vinciendos. *Crinale aureum. Crinalis, Nilotis, Abena, Tenuis, Sollicita, Artifex.*

Acus, eris, vel us, Sprewer/ Plewá. v. Acer.

Acŭs, aci, gen. m. ein Fiſch der ein lang Maul hat gleich eim Storchenhalß / Iglicá rybá. vide Acontia.

Acŭō, acui, acutum, ăcŭĕrē ſpitzen/ ſchärpffen/ oſtrzyć/ zákończáć. ăcūtŭs, a, um, geſpitzet/ kończáty. Acuere, pro Incitare, reitzen/ hurtig machen/ pobudzáć. vide Acumen, & Acer.

Ad præpoſ. accuſativo ſerviens, zu/ oder bey/ do / ku. frequentiſſimè motum ad locum vel perſonam ſignificat, & in hoc differt à præpoſitione Apud, quod hæc nunquam motum, neque ad locum, neque ad perſonam importet. Ad verò frequentiſſime motui ſerviat, ſæpe etiam quieti. Differt à præpoſitione In, quod

hæc ingressionem significet: Ad vero tantummodo accessum ad terminum: ut, Ad urbem accessit, Er ist nahe zu der Stadt kommen/ Do miástá przystąpił. Ad vinum, beym Wein/ Do Winá. Ad mensuram aquam bibere, prov. Uber die maß kündig seyn/ Pod miárą pić.

Adactus, vide Ago. Adæquo, v. Æquus. Adæro, v. Æs. Adaggero, vide Agger.

Adăgiŭm, ij, g. neut. dicitur etiam ădăgiŏ, ŏnis, g. f. ein Sprichtwort/ Przypowieść.

Adalligo, vide Ligo.

Adămās, antis, g. m. ein Demant/ Dyáment. *Durus, Perennis, Invictus, Insecabilis, Nitidus, Ferreus, Rigidus.* Adamantinus, vel ădămāntæŭs, a, um, das von Demant gemacht/ Mocny ják Dyáment.

Adămāntĭs, tĭdĭs, herba quædam magica.

Adămāstĕr, stri, Gigas immani statura, *Sævus.*

Adamo, vide Amo. Adaperio, v. Pario. Adaquo, vide Aqua.

Adārcă, æ, g. fæm. ein Schaum so sich an das Ried anhenckt/ Piáná trzćinna.

Adareo, vide Areo. Adaugeo, vide Augeo. Adbibo, vide Bibo. Adcensus, idem quod accensus. Adcorporo, vide Corporo. Adcredo, vide Credo. Adcresco, idem quod accresco. Addecet, v. Decet. Addecimo, v. Decem. Addenso, v. Densus. Addico, v. Dico, is. Addisco, vide Disco. Additio & Addo, v. Do. Addivino, idem quod Divino Addoceo, idem quod Doceo. Addormisco, v Dormio, Addubito, vid. Dubius. Adduco, v. Duco. Adduplico, vide Duplex. Adedo, vide Edo.

Adēlphī, plur. num. gen. m. lat. Fratres, Gebrüder/ Brácia.

Ademptio, vide Emo. Adeo, v. Eo.

Adĕō, adverb. Also/ Ták bárzo. Id adeo pro, Id vero; ut, Id adeo sic cognoscite, das solt jhr eben also verstehn/ to też ták wiedźcie.

Adĕps, ădĭpĭs, gen. dub. allerley Feiste/ Schmaltz/ Tłustość/ Smalec. Adeps anserinus, Gänßschmaltz/ Gęsi smalec Adeps ursinus, Bärenschmaltz Niedźwiedzi smalec Adĭpātŭs, a, um, das mit Feist gefüllt/ Tłusty. Adĭpālĭs, e, Feistlich/ Tłusty. Adĭpātŭm, ti, gen. neut. Feiste Speiß/ Pokarm tłusty.

Adeptus, v. adipiscor.

Adēsdŭm, Komme her zu mir/ Chodź sám.

Adĕspŏtŭs dicitur, qui nullius dominio subjectus est. Adespota orum, g. n. pl. nu. Gut oder Geld/ das in gemeinen säckel gehört/ oder an einen Fürsten fält/ darumb daß es keinen Erben oder Herren hat/ Swobodny/ to jest/ ktory páná nád soba nie ma.

Adesse, vid. adsum. Adfabre, v. affabre. Adfremo, v. Fremo. Adfringo, v. Frango. Adgemo, v. Gemo. Adgnatus, idem quod agnatus v. Nascor. Adgrego, v. Grex.

Adhæc, zu dem/ noch weiter/ Ktemu. Do tego jeszcze.

Adhęreo, v. Hęreo. Adhalo, vide Halo. Adhibeo, v. Habeo. Adhinnio v. Hinnio. Adhorresco v. Horreo Adhortor vide Hortor.

Adhūc, adverb. temp. noch/ biß auff die Zeit/ jeszcze/ poty.

Adjaceo vide Jaceo.

Adĭāntōn herb. Maurrauhtē/ P. Martey ziele

Adĭăphŏră, lat. Indifferentia; die wider gut noch böß seynd/ obostronne/ ktorych y ná złe y ná dobre záżyć możemy. quibus & bene & male uti possumus, ut sunt bona corporis & fortunæ.

Adjectio & adjicio v. Jacio. Adigo vid. ago. Adimo v. Emo. Adimpleo v, Pleo, Adindo v. Do. Adinvenio v. Venio.

Adĭpīscŏr, ceris, adeptus sum, ădĭpīscī, Erlangen/ uberkommen/ Doścignąć/ dostáć. ădēptŭs, & īnēptŭs, a, um, etiá passivè, das erlangt ist/ nábyty. Adēptĭŏ, onis, g. f. Erlangung/ Nábyćie Redipisci, widerumb erlangen/ odystáć. Apisci antiq.

Adīpsă, orum dicuntur quæq; medicamenta, sitim aut extinguentia, aut obrepere prohibentia. Adipsos, Süßholß/ Lákrycya. vul. Rigolicia.

Aditus vid. Eo. Adjudico v. Judex. Adjugo v. Jugum. Adjungo v. Jungo. Adjurgo vid. Jurgo Adjuro v. Juro. Adjuvo & adjutorium vid. Juvo. Adlaboro v. Labor. Adlino idem quod allino Adlubesco vid. Lubet. Admetior, idem quod Metior.

Admĭnĭcŭlŏ, as, aui, atum, are, & ādmīnĭcŭlŏr, aris, atus sum, ādmĭnĭcŭlārī, deponens, helffen stewren/ rátowáć. Adminiculare vitem, die Räben sticklen/ Podeprzeć winną máćicę. ādmīnĭcŭlŭm, li, g. neut. ein Hülff/ Auffenthalt/

Pon. oc/

Pomoc/Podporá. Adminiculum vitis, Räbſtecken/ Podporá winney máćice.

Adminiſtro, vide Miniſter. Admiror, v. Mirus. Admiſſarius & admitto, vid. Mitto. Admiſtus, v. Miſceo. Admodulor & admodum, vide Modus. Admonitio, v. Moneo. Admordeo, v. Mordeo. Admoveo, v. Moveo. Admugio, vid. Mugio. Admurmuro, v. Murmur. Admutilo, v. Mutilus. Adnaſcor, v. Naſcor. Adnato & adno, v. No. Adnavigo, v. Navis. Adnecto vel annecto, v. Necto. Adnitor, vel annitor, v. Nitor. Adnicto, v. Niveo. Adnoto, ſive annoto, vide Noto. Adnubilo, v. Nubes. Adnumero, v. Numerus. Adnutrio, v. Nutrio. Adobruo, v. Ruo.

Adŏlēſchŏs, chi, gen. maſ. ein Schwätzer/ Wielomowny.

Adoleſco, adoleſcens & adoleſcētire, v. Oleo.

Adōnāī, vox Hebr. nomen Dei, quod generaliter interpretatur Dominus, eò quòd generaliter dominetur creaturæ cunctæ.

Adoperio, vide Pario. Adopinor, v. Opinor. Adopto, v. Opto.

Adŏr, indeclin. vel ădōrĕŭm, i, g. neut. rein Korn/ Zboże. ădōrĕŭs, a, um, von reinem Korn/ Zbożowy. Do zboża należący.

Adōrĕă, æ, gen. fæm. idem quod Gloria, Lob und Ehr/ Chwałá/ Sławá.

Adorior, vide Orior. Adorno, vide Orno. Adoro, vide Oro.

Adōxĭă, æ, gen. fæm. id eſt, Ignominia, Infamia, & Obſcuritas nominis.

Adpeto, vide Peto. Adplumbo, v. Plumbum. Adpoſco, v. Poſco. Adpoto, vid. Poto. Adprecor, v. Precor. Adprime, v. Primus. Adprobus, v. Probus. Adpromiſſor, v. Mitto. Adpropero, v. Propero. Adpropinquo, v. Propinquus. Adpugno, v. Pugno. Adrado, v. Rado. Adrepo, v. Repo. Adrodo, v. Rodo. Abrogo, v Rogo. Adſcio & adſciſco, vide Scio. Adſector, v. Sequor. Adſcribo, adſcriptio, & adſcriptitius, v. Scribo. Adſentio & adſentior, v. Aſſentior. Adſequor, & aſſequor, v. Sequor. Adſero, v. Sero. Adſervio, vide Servio. Adſervo, vide Servo. Adſueto, v. Suetus. Adſicco, v. Sicco. Adſideo, & aſſideo, vide Sedeo. Adſido, v. Sido. Adſignifico, vide Significo. Adſigno, vide Signum. Adſilio, & adſulto, v. Salio. Adſimilis, & adſimilo, vide Similiter. Adſimulo, v. Simulo. Adſiſto, v. Sisto. Adſolet, v. Soleo. Adſpuo, v. Spuo Adſtipulor, idem quod Aſtipulor, *A*dſtrepo, v. Strepo. Adſtringo, v. Stringo. *A*ſtruo, v. Struo. *A*dſtupeo, vide Stupor. *A*dſum, v. Sum. *A*dtexo, vide Texo. *A*ttondeo, vide Tondeo. *A*dveho, & advectitius, vide Veho. *A*dvenio, & advena, v. Venio. *A*dveneror, v. Veneror. *A*dverbero, vide Verbero.

*A*dvērbĭŭm, ij, g. neut. Pars orationis indeclinabilis apud Grammaticos.

*A*dvērsŏr, aris, atus ſum, advērsārī, widerſtreiten/ przeczyć/ ſprzećiwiać śię. ādvērsŭs, a, um, ab adverſor, modò Nomen eſt, modò Participium, widerig/ widerwertig/ przećiwny. *A*dvērsārĭŭs, a, um, Gegenparteig/ widerig/ Przećiwnik. ādvērsārĭă, orum, g. neut. plur. num. Papyr das auff beyden ſeiten beſchrieben iſt/ oder klütter Papyr/ darauff man ohn Ordnung etwas aufzeichnet/ das man darnach mit fleiß abſchreibt/ Krótaſzki pámietne. ādvērsātŏr, oris gen. maſ. der eim entgegē iſt/ przećiwnik. ādvērſātrīx, icis g. f. Widerſtreiterinn/ Przećiwniczká. ādvērsĭtās, atis, g. f. Feindſchafft/ Przećiwność. *A*dverſus & adverſum, præpoſit. accuſat. & ſignificant contra, Wider/ Przećiw. *A*dverſus Solem loqui, wider die heitere Warheit reden/ Przećiw jáſney prawdźie mowić. proverb. *A*dverſum, vel adverſus, adverb. ut, adverſum ire, entgegen gehen/ przećiwko czemu iść. Inadverſum, pro in parte adverſa, vice adverb. Vornen an einem ding/ Zá przećiwna ſtrona/ ábo/ po ſtronie przećiwney/ abo/ wprzećiwney rzeczy.

*A*dūlŏr, aris, atus ſum, ădūlārī, ſchmeichelen/ Pochlebowáć. ădūlātŏr, oris, g. m. ein ſchmeichler/ Pochlebcá. ădūlātĭō, onis, g. fæ. Schmeicheley/ Pochlebſtwo. ădūlātrīx, īcis g. fæm. ein Schmeichlerin/ Pochlebnicá. ădūlātōrĭūs, a, um, das zu dem ſchmeichlen dienet/ Pochlebny. Inădūlābĭlĭs, le, der nicht ſchmeichlen kan/ Pochlebſtwem śie niewwodzacy.

*A*dūltĕr, tĕrī, g. m. ein Ehebrecher/ Cudzołożnik. *Turpis, Nitidus, Temerarius, Obſcœnus, Crudelis, Nocturnus.* *A*dūltĕrō, as, aui, atum, ădūltĕrārĕ, ſchwächen/ fälſchen/ Cudzołożyć/ fałſzowáć. ădūltĕrīnŭs, a, um, verfälſcht/ erdicht/ ein Baſtart/ Cudzołożny/ niepráwy. Signum adulterinum, ein falſcher Siegel/ Znák fałſzywy. ădūltĕrĭŭm, ij, g. neut. Ehebruch/ Cudzołoſtwo.

koſtwo. *Turpe, Spurium, Arcanum, Sordidum, Impurum, Malum.* Adūltĕrŏr, aris, atus ſum, ădūltĕrārī, deponens, ein Ehbruch begehen / Cudzołożyć. Mercis adulteria, Verfälſchung der Kauffmanſchafft / Towárow fałſzowánia. ădūltĕrātūs, a, um, gefälſchet / fałſzowány.

Adultus, vide Oleo. Adumbratio, vide umbra. Aduncus, vide Uncus. Aduno, vide Unus. Advocatus, vide Voco. Advolo, vide Volo, as. Advolvo, v. Volvo. Advorſum, idem quod Adverſum. Adurgeo, vide Urgeo. Aduro, v. Uro.

Adūſquĕ dictio compoſita ex duabus præpoſitionib. pro, Uſque ad.

Adȳtŭm, ti, gen. neut. Ein geheimer ort der Kirchen / die Sacriſtey / Skrytość / Swiątnicá. *Terrificum, Latens, Penetrale, Secretum, Profundū.*

Ædĕpŏl, adverbium jurandi, Fürwar / Záprawdę.

Ædēs, ædis, fæm. gen. in ſingul. ein Kirch / ein Tempel / Kośćioł.

Ædēs, ædium, in plur. ein Kirch / oder Hauß / Dom. Ædĭcŭlă, æ, g. fæm. dimin. ein Häußlein / ein Capel / Item, ein Bildhäußlein / Domek / Káplicá. Ædes malè materiatæ, ein Hauß mit Holtzwerck vbel verſehen / Dom ze złego drzewá zrobiony. Ædes ſacra, geweyhete Kirch / Kośćioł. Ædes prophanæ, vngeweyhte Häuſer / Dom poſpolity. Ædĭfĭcō, as, aui, atum, ædĭfĭcārĕ, ein Hauß oder Tempel machen / abuſivè, bawen / Budowáć. Ædĭfĭcātĭō, onis, g. fæm. ein Baw / Budowánie. Ædĭfĭcācĭūncŭlă, æ, diminut. Ædĭfĭcātŏr, oris, gen. maſ. ein Bawer / oder der bawen läſt / Budownik / Budujący rad. Ædĭfĭcĭūm, ij, g. neut. ein Gebäw / Budowánie. Ædīlĭs, lis, gen. maſ. ein Bawmeiſter / Budowniczy. Ædiles, noſtro tempore, dici poſſunt Scabini. Ædīlĭtās, atis, g. f. & Ædīlĭtĭūm, ij, gen. n. Bawmeiſterampt / Budowniczego urząd. Ædīlĭtĭūs, a, um, deß Bawmeiſters / Budowniczy. Ædilitius, i, gen. maſ. der Bawmeiſter geweſen / Ktory był budowniczym. Ædĭtĭmūs, vel Æditūus, i, g. maſ. ein Opffermann / Kośćielny. Ædĭtĭmŏr, aris, atus ſum, ædĭtĭmārī, vel æditūari, ein Opfferman ſeyn / Kośćioł opátrowáć. Plura vide in german. Baw.

Ædo, vide Edo, prima longa.

Aëdōn, gen. maſ. auis, aliàs Luſcinia, Ein Nachtigal / Słowik. *Pius, Sibilans, Garrulus, Flebilis.*

Ægĕr, gra, grum, bekümmert / betrübt / kranck / Chory / ſmętny. Æger pedibus, vel pedes, kranck an Füſſen / Chory ná nogi. Comperit cujus morbi æger eſſet, er hat erfahren waran er kranck were / Dowiedźiał śię na co choruje. Æger animus, vel animi, vel animo, vel ab animo, Ein kranck oder bekümmert Gemüth / Vtrapiony / fráſowliwy. Ægreo non in uſu, ſed inde Ægrēſcō, is, ægrēſcĕrĕ, pro ægrotare, kranck werden / chorzeć. Ægrĭmōnĭă, æ, g. fæm. Bekümmernuß / żal. Levare aliquem ægritudine, einem die Bekümmernuß abnehmen / Vlżywáć komu żalu. Ægrè, adverb. Ægrè alicui facere. Eim etwas zu leyd thun / Przykrość komu czynić. Ægrè pati, vngern haben / Zá złe mieć komu. Ægrè ferre, vor vbel auffnehmen / Fráſowáć śię ná kogo. Ægrĭtūdō, ĭnĭs, gen. fæ. Kranckheit / Chorobá.

Ægrōtō, as, aui, atum, ægrōtārĕ, kranck ſeyn / chorowáć. Ægrōtātĭō, onis, gen. f. Kranckheit. Ægrōtūs, a, um, kranck / chory.

Ægĭălūs, latinè dicitur Littus, Geſtade / Brzeg morſki. *Spumans, Reſonans, Undiſonus.*

Ægĭlōps, lōpĭs, gen. maſ. die Fiſtel in den Augen / Fiſtułá. Item ſpecies eſt avenæ, ein Vnkraut / dem Habern gleich / aber vnfruchtbar / Owieſek. *Piloſus, Sterilis avena*, ſi verò ſumitur pro vitio oculi, magis ſcribitur per y.

Ægĭs, g. f. Clypeus Palladis, ein ärin Schildt mit Schlangenköpffen vnd grewlichem Angeſicht / Puklerz. *Horrifica, Sonans, Coruſcans, Fulva, Serpentigera.*

Ægŏcĕrōs, g. maſ. id eſt, Capricornus lat. ein Steinbock / Koziorożec. *Humidus, Gelidus, Celer, Corniger, Laniger, Niboſus.* Ægonomus, ein Geißhirt / Koziarz.

Ægrè, ægreſco, ægrimonia, ægritudo, ægroto & ægrotus vide Æger.

Æmŭlŏr, aris, atus ſum, æmŭlārī, ſich befleiſſen nachzuthun / Item, nachfolgen / chćieć kogo wyrázić. Náśládowáć. Æmŭlŭs, li, g. maſ ein Anmaſſer / der ſich vnterſtehet eim etwas nachzuthun. Ein Eyfferer / Náśládowcá Záwiſtnik. Æmulum Solis & Lunæ, eſt ſydus Veneris, proverb. Nicht weit abweichende / das geſtracks folgt / Gwiazdá wenery przećiwi śię ſłońcu y mieśiącowi / to jeſt / bliſko do nich przyſtępuje. Æmŭlūs, a, um, neydig / abgünſtig / záżdrośćiwy. Æmŭlătĭō, onis g. f. Anmaſſung / Luſt eim etwas

nachzuthun. Item, Abgunst/Zazdrość/Przećiwiánie śię. Náśládowánie záwistne. Æmŭlātŏr, oris, gen. masc. Der fleiß anwendet eim andern etwas nachzuthun/náśládowcá zawistny. aliquando idem quod Invidus, Obtrectator, ein Nachfolger auß neyd vnd haß/Zazdrośćiwy/obmowcá.

Ænĕātŏr, oris, g. m. ein Trommeter/Trebácz

Aëneus, vel ăhēnĕŭs, a, um, Erin/Ertzin/Miedźiány. per metaph. Väst/starck/Trwáły. Mocny. Murus aheneus, ein väste Maur/Mur mocny. ăēnŭm, vel ăhēnŭm, i, g. neut. ein Kessel oder Pfann/Kociel/ábo/Panew. ahenarius faber, ein Keßler/Kupfferschmid/Kotlarz. vide Æs.

Ænĭgmă, atis, gen. neut. ein verdunckelte oder rätherische Frag/Gadká. Mowá trudna. *Cæcum, Durum, Latebrosum, Tenebrosum.* Ænīgmătĭstēs, æ, gen. masc. der rätherische Fragstück fürgibt/Ktory gadki skłáda/ábo/mowy trudne wnośi.

Ænŏbărbŭs, i, gen. masc. der einen gälen oder rothen Bart hat/Lisowáty.

Æpŏlŭs, i, gen. masc. ein Geißhirt/Pástuchá kozi. Æquævus vide Ævum.

Æquævus vide Ævum.

Æquanimis, & æquanimus, vide Æquus. Æquilibrium & æquilibris, æquiparo & æquiparabilis, ibid.

Æquŏr, æquŏrĭs, g. neut. das Meer/Morze. *Stratum, Ventosum, Undivagum, Liquidum, Immensum, Spumans, Fluitans, Turbidum, Mobile, Tumidum, Vastum, Undosum, Diffusum, Latum, Cavum, Cæruleum, Horridum, Salsum, Insanum, Concitum, Minax, Sinuatum, Refluum, Iratum, Patulum, Tumefactum, Spumeum, Truculentum, Indomitum, Vagum, Procellosum, Tremulum, Fluentisonum, Profundum, Sæviens, Fluctuosum, Scopulosum.* Æquŏrĕŭs, a, um, das zum Meer gehört/oder deß Meers/Morski. Æquor, terra, Land/Rownia. Pole. Æquore aperto, auff ebenem weitem Feld/Ná otworzystym polu.

Æquus, a, um, eben/glatt/gleichformig/Rowny. Podobny. Æquus, per metaph. ponitur pro justo; ut, Æquus judex, ein gerechter Richter/Spráwiedliwy sędźia. Æquus etiam, wol zufrieden/Łáskáwy. Æquum esse alicui, mit eim wol zufrieden seyn/Łáskáwie śię obeyść z kim. Æquum est, es ist billig/Słuszna jest. Æquum bonum, sine &, idem quod æquum & bonum: Æqui boni facere, vel, Æqui boniq; facere, im besten auffnehmen/przestáć ná czym. Æquĭtās, atis, g. fæm. Gleichwirdigkeit/Billigkeit/Rowność/słuszność/spráwiedliwość. Æquĭtĕr & Æque adver. Billich/Słusznie. Æquè ac, pro Tam & Quam. Miser æque atq; ego, gleich so armselig als ich/ták nędzny/jáko y ja. Æquō, as, aui, atum, æquārĕ, ebenen/zrownáć. Æquare solo, urbes, domos, turres, ædificia &c. Niderbrechen/die Städt niderreissen/der Erd gleich schleiffen/Zrownáć z źiemią. Item, Æquare, gleich theilen. Zrownáć/to jest/jedne rzecz drugiey podobną uczynić. Laborem æquare justis partibus, die Arbeit gleich theilen/Słusznie pracą rozdźielić. Æquātŏr, oris, g. m. Circulus in cœlo, Sphæram dividens in partes æquales, parem utrinque versus polos mundi distantiam relinquens, in quem cum sol inciderit (quod bis contingit in anno: semel in principio arietis, idque 21. Martij: atque iterum in principio libræ, idq; 3. Septemb.) dies fiunt æquales nocti in toto orbe terrarum, & tunc dicitur Æquĭnŏctĭŭm, ij, g. n. wenn Tag vnd Nacht gleiche lang seynd/Porownánie dniá z nocą. Æquātĭō, onis, gen. fæm. eine Ebne/Zrownánie. Æquālĭs, & Æquābĭlĭs, le, gleich eben/Rowny/Jednostáyny. Inæquālĭs, le, vngleich/vneben/Nierowny. Æquālĭtās, & Æquābĭlĭtās, atis, g. f. Gleichheit/Rowność/jednostáyność. Æquālĭtĕr, & æquābĭlĭtĕr, adverb. Gleichlich/Rowno/jednostáynie. Æquanimis, e, & Æquănĭmŭs, a, um, gedültig/mit eim/der alles im besten von eim auffnimpt/nieodrusżny/łáskáwy. Æquĭlātātĭō, gleichebreite/Rowność. Æquĭlībrĭŭm, ij, gen. n. gleich gewicht/wagá rowna. Æquĭlībrĭs, e, Gleichwichtig/Wagi rowney. Æquĭpărō, as, ui, atu, æquĭpărārĕ, gleich machen/przyrownywáć. Æquĭpărābĭlĭs, le, das gleich kan gemacht werden/Ktory śię porownywáć może. Æquĭpărātĭō, onis, g. fæm. Gleichmachung/Przyrownywánie.

Æră, ræ, lat. lolium, Lülch. ut quidam putant, Vnkraut/Kąkol. Ærĭnĕŭs, a, um, das auß Lülch gemacht ist/Kąkolny.

Aerarium, uide Æs.

Ærūgō, ignis, gen. fæm. Rost am Ertz oder Kupffer/

Kupffer/Rdzá. Item, Spongrün/Gryſzpan. *Viridis, Nigra, Mordax, Scabra.* Ærūgĭnōsŭs, a, um, Roſtig/Zárdzewiáły.

Ærūmnă, æ, g. f. Mühſeligkeit/Utrapienie. *Gravis, Mala, Dura, Luctifica, Lugubris, Tristis, Crudelis, Misera.* Ærūmnōsŭs, a, um, Arbeitſelig/Nędzny/utrapiony.

Æs, ærĭs, gen. neut. Ertz/Kupffer/ oder allerley Metal/Miedź/ábo/wſzeláki kruſzec. *Ephyrerum, Corinthium, Raucum, Solidum, Grave, Canorum, Argutum, Durum, Crepitans, Splendidum, Micans.* Hujus tria genera ponit Plinius: Æs coronatum, Möß/Meſſing/Moſiądz. Æs regulare, ſive ductile, Ertz/Miedź. Æs caldarium, Kupffer/Spiżá. Item pro pecunia accipitur: ut, Æs alienum, Geldſchuldt/Dług. Æs militare, Beſoldung/Kriegsgeld/Żołd. Æs alienum meum, meine Schulden/ das ich ſchuldig bin/ Dług moy/ ktorym ja winien. Æs alienum tuum, deinen Schuldē/das du ſchuldig biſt/Dług twoy/ktorys ty winien. Æs alienum alicujus ſuſcipere, eines andern Schuld auff ſich nehmen/ Dług cudzy ná ſie przyiąć. Æs alienum contrahere, Geldſchuld machen/Zádłużáć ſie. Ære alieno obrui, premi, Ex ære alieno laborare, in Geldſchulden ſeyn/Bárzo dłużnym być. Æs alienum diſſolvere, Item, Ære alieno exire, die Geldſchuld bezahlen/ Wypłáćić ſie z długow. In ære alieno nullo eſſe, nicht ſchuldig ſeyn/ Nic nikomu niebyć winnym. Ærārĭŭm, der gemein Seckel vnd Schatz/oder Schatzkammer/ Skarb Rzeczypoſpolitey. Ærarij tribuni, Schatzmeiſter/Podſkárbi. Ad ærarium rationes ſuas referre, Rechnung geben/vberliefferen in die Rentkammer/ Do ſkárbu ráchunki oddáwáć. Item, Ærārĭŭs, ij, g. maſ. deß Bürgerrechts beraubt/vnd doch nicht ſteur frey/Mieyſkiego práwá niemájąc/ przećie podátkom podległy. Ex ærariis eximere, eim das Bürgerrecht wider geben/Do mieyſkiego práwá kogo przywroćić. Ærarium facere, deß Bürgerrechts berauben/ Odiąć komu práwo mieyſkie. Ærātŭs, a, um, mit Kupffer vberzogen/Miedźią odziány. ærĕŭs, a, um, das von Ertz gemacht iſt/Z miedźi robiony. ærōsŭs, a, um, voller Ertz oder Kupffer/ Moſiężyſty/ ábo/ ktory pełno wſobie ma miedźi. ærō, as, aui, atum, ārĕ, mit Kupffer verwiſchen/Miedźią okłádáć. ærāmentŭm, i, gen. neut. Opus ex ære factum, Kupfferwerck/ Moſiężna rzecz. ærārĭŭs, a, um, das zu Ertz gehört/ Co do miedźi należy. Ærarius faber, ein Keßler oder Kupfferſchmid/Kotlarz. Officina æraria, eins Keßlers Werckſtatt/ Wárſztát kotlárſki/ ábo/ mincárſki. Ærarius ſubſtant. der mit Ertz oder Kupfferwerckt/ Miedźią robiący.

Æſcŭlŭs, i, g. f. ein gattung eines Eichelbaums/ ſo die gröſte Eicheln trägt nach den Eichen/ vnd gröſſere bletter hat. Miſpelbaum/Buk. Dąb. *Rigida, Frondens.* Æſcŭlĕŭs, a, um, von ſolchem Baum/Bukowy æſcŭlētŭm, i, g. n. Ort da ſolche Eichen wachſen/Bukowiná.

Æſtās, ātĭs, g. f. der Sommer/Láto. *Torrida, Pulverulenta, Frondosa, Liquida, Florens, Ignea, Calida, Fervens, Morbosa.* Æſtīvŭs, a, um, Sommerlich/ Letni. æſtīva, orum, g. n. plur. num. Sommer läger/ da das Vieh oder Kriegsleut im Sommer ligen/Leża letnia żołnierſka. æſtīvō, as, aui, atum, æſtīvārĕ, den Sommer verſchleiſſen/ſich den Sommer an eim ort auffhalten/Mieſzkáć gdźie przez láto.

Æſtĭmō, as, aui, atum, æſtĭmārĕ, erachten/ ſchätzen/ważyć ſobie co/ſzácowáć. æſtĭmātĭō, onis, g. f. Achtung/ Szácowánie/ważenie czego. Æſtimationem inire, trachten wie ein ding zu ſchätzen ſey/ ſzácowáć co. æſtĭmātŏr, oris, g. maſ. ein Entſcheider/ Szácownik. æſtĭmābĭlĭs, le, Gut zu beſchätzen/ Ktory może być ſzácowány.

Æſtŭs, ūs, gen. maſ. Sonnenhitz/groſſe fewers Hitz/ Gorącość słoneczna. Pałánie. *Rapidus, Pestifer, Sitiens, Ardens, Fervens, Anhelus, Flammifer, Ardescens, Urens.* æſtŭārĭŭm, ij, gen. neu. ein Dampffloch/oder Lufftloch/Oddech. æſtĭfĕr, ra, rum, das groſſe Hitz bringt/ Gorący/Pałáiący. æſtŭō, as, aui, atum, æſtŭārĕ, hitzig ſeyn/ pałáć. metaph. in groſſen ängſten ſeyn/ Trudność mieć. æſtŭōsŭs, a, um, Hitzig/ Gorący. æſtŭōse adverb. Hitziglich/ Gorąco. Æſtus, translat. ad animum, Hitze vnd Hirnwütigkeit/ Zápał głowy. Deſiderio æſtuare, von begierd brinnen/Żądośćią pałáć. Æſtus ulceris, entzündung eines Geſchwörs/Zápał wrzodowy. Æſtus maris, Vngeſtümigkeit deß Meers/ Morſkie burzenie. *Undans, Spumans, Undisonus, Redundans, Horrisonus, Procellosus, Tumidus, Fluctivagus, Horrifer.*

Æstŭārĭă, pl. num. Meerſümpff/Morſkiego przychodzenia mieyſce.

Ætās, ætātĭs, gen. f. das Alter/Wiek/ Látá. *Fugitiva, Edax, Invida, Ferox, Infirma, Lubrica, Fœcunda, Mobilis, Fragilis, Irrevocabilis, Improvida, Volatilis, Avida, Fugiens, Ferrea.* Ætātŭlă, diminut. Ætas juvenilis, die Jügend/Wiek młodzieńſki. Ætas progrediens, zunemend Alter/Wiek roſtącego człowieká. Ætas grandis, ein erbar Alter/Wiek ábo látá ſtárße. corroborata, firmata, geſtanden Alter/Wiek zmocniony. Ætas ingraveſcens, wann einer anfahet alt und unvermögend zu werden/Wiek do ſtárośći śię przybliżáiący. Ætas decrepita, extrema, gantz abkommen Alter/ſtárość/zgrzybiáłá. Ætas exacta, vergangene zeit deß Lebens. Wiek dokończony. Ætas, quandoque vitæ cujuſque ſpacium ſignificat, die gantze Zeit eines jeglichen Menſchens/Cáły czás żywotá człowieczego. Per omnem ætatem ſuam, all ſein Lebtag/Przez wßytek ſwoy żywot. Ætas pro ſeculo, id eſt, centū annis, hundert jahr/ſto lat.

Ætērnŭs, a, um, Ewig/wieczny. ætērnĭtās, atis, g. f. Ewigkeit/Wieczność. Æternùm & æterno, adverb. Ewiglich/Wiecznie. ætērnō, as, aui, atum, ætērnārĕ, unſterblich machen/Wiecznem uczynić.

Æthēr, æthĕrĭs, rem, vel ra, gen. maſ. ſine plur. das Element deß Fewrs/oder der Himmel/oder die Lufft/Ogień żywiołowy/Niebo/Powietrze. *Arduus, Levis, Purus, Nubificus, Signifer, Igneus, Apertus, Conſpicuus, Nitidus, Liquidus, Serenus, Vaſtus, Diffuſus, Ignifer, Rapidus, Sacer, Altus, Cæruleus, Stellatus, Sublimis, Rubens, Lucidus, candens.* Æthereus, ſive æthĕrĭŭs, a, um, Himmliſch/Niebieſki. æthrā, ræ, gen. neut. der ſchein deß Himmels/Powietrze. *Syderea, Rubra, Liquida, Fulgida, Tenuis, Albens, Flammea, Levis, Rutila, Celſa, Supera, Aperta, Flammans, Nitida, Ignea.*

Æthĭōps, ŏpĭs, ein Mohr/Murzyn. *Nubeus, Vagus, Niger, Torridus, Uſtus, Dives arenarum, Ægyptinus.* Æthiopia, regio inter Arabiam & Ægyptum, Mohrenland/Murzyńſka ziemiá. æthiopem ex vultu judicare, eim anſehen was er für ein Menſch ſey/z twarzy murzyná poznawáć.

Ævŭm, i, g. n. ſing. num. tant. ein lange zeit/ewige zeit/długi czás/wieczność. *Auguſtum, Miſerabile, Annoſum, Breve, Volans, Lubricum, Præpes, Currens, Velox, Caducum, Volatile, Curtum, Fallens, Celere, Reſolubile, Lamentabile, Labens, Labile, Incertum, Mutabile.* Ævis durare, allweg leben/wiecznie żyć. ævo ſequenti, nachgehende zeit/náſtępuiącego wieku. ævo noſtro accidit, zu unſer zeit iſts geſchehen/náßego wieku to śię przydáło. In ævum, Ewiglich/Ná wieki. Cŏævŭs, æquævŭs, a, um, eines Alters/Rowiennik. Grandævus & Lōngævŭs, a, um, faſt oder ſehr alt/ſtáry.

Aēr, ĕrĭs, aërem vel ra, Lufft/Powietrze. *Liquidus, Vacuus, Tenuis, Humidus, Peſtifer, Mobilis, Pluvioſus, Nebuloſus, Mutabilis, Frigidus, Calidus, Pluvius, Ardens, Nubilus, Tepidus, Circumfuſus, Vacuus, Tener.* Aëreus, vel aërĭŭs, a, um, Lüfftig/Powietrzny. Item, hoch/wyſoki. Aërea turris, ein hoher Thurn/Wyſoka wieża. Aërĭpēs, Schnell/Predkonogi/Wiátronogi.

Affabrè, vide Faber. Affabilis, Affaris, vide Faris.

Affătim, adverb. reichlich/gnugſam/obfićie/doſtátecznie. Affatim eſt, es iſt uberauß gnug/doſyć tego jeſt.

Affecto, & affectio, vide Facio. Affero, vel adfero, vide Fero. Afficio, vide Facio. Affigo, vide Figo. Affingo, vide Fingo. Affinis, vide Finis. Affirmo, vide Firmo. Affleo, vide Fleo. Affligo, vel adfligo, vide Fligo. Afflo, vel adflo, v. Flo. Affluo, vel adfluo, vide Fluo. Affodio, vide Fodio. Affore, vel adfore, vide Forem. Afformido, vide Formido. Affrango, vide Frango. Affrico, vide Frico. Affrio, vide Frio. Affui, vide Adſum. Affulgeo, vide Fulgeo. Affundo, vide Fundo.

Afŏrĭs, adverb. von auſſen her/ze dworu.

Agămŭs, i, gen. maſ. der ſich nicht in den ehelichen Stand begeben/Bezżeniec. Digamus, der ſich zweymal drein hat begeben/dwoy żeniec.

Agărĭcŭm, i, gen. n. Tannſchwam. Modrzewowa gebká.

Agāsō, onis, gen. maſ. ein Eſel oder Pferdtreiber/Stallknecht oder Bub/Oslarz/Náßetálerz. Agaſo aſellum. proverb. ein jeder thut was er gelernet hat/Káżdy to czyni czego śię uczy/ábo/co nań przyſtoi.

Agĕ, adverb. Wolan/huy/Nuż/age, rumpe

moras, Nun wolan/ hinauff/ Nuże/ rychło. Age, dicat: ſino, Wolan/ ſage: Ich verwillige es/ Nużе/ niech mowi/ pozwalam. Agĕdūm, adverb. Hortantis, Wolan/ Nuże. ăgĕsīs, adverb. excitandi, Wolauff/ Nużeſz. ăgĭtĕ. adver. Hortant. ſecundam perſonam pluralem imperativi propriè poſtulat, Wolan/ Nuże. Agitè verò Wolan in Gottes Namen/ Nuże w imię Páńſkie.

Agēă, Via eſt in navi, quod in ea maximè res quæque agi ſoleant. *Longa.*

Agĕlāſtŭs, i, g. maſ. der nicht lachet/ ernſthaft/ ktory ſię nieśmieie/ niewesoły.

Agēmă, ătĭs, idem quod Agmen, ein geordneter Kriegshauff/ Połk.

Agĕr, ăgrī, g. maſ. ein Feld/ ein Acker/ Pole/ Rola. *Almus, Pinguis, Frugifer, Copioſus, Ferax, Fertilis, Herboſus, Irriguus, Spinoſus, Saxoſus, Dives, Frumentarius, riguus, Ferax, Lætus, Sylveſter, Fertilis, Rudis, Herboſus, Cultus, Amœnus, Virens, Fecundus, Gramineus, Florens, Apricus, Vernans, Apertus, Gelidus.* Agrum proſcindere, den Acker mit den Pflug auffbrechen/ Rolą oráć. Ager reſtibilis, den man alle Jahr ſäet/ Rola corok rodzaca. Ager novalis, den man ein Jahr umbs ander ſäet/ und ruhen leſt/ Ugor. Ager colonus, ein geärter Acker/ Oſádá. Ager conſitus, mit Bäumen gepflantzt/ Rola pośtána/ ábo/ drzewy oſádzona. Agrēſtĭs, e, Bäwriſch/ Polny. Agrārĭŭs, a, um, das zum Feld gehört/ Co do polá náleży. Agrĭpĕtă, æ, g. com. Idem Agrĭcŏlātĭō, ōnĭs, vel Agrĭcūltūră, æ, g. fæm. Ackerbaw/ Oráczа robotá. Agrĭcūltŏr, & ăgrĭcŏlātor, oris, g. m. Ackerbawer/ Oracz.

Ageſis, vide Age.

Aggĕr, ŏrĭs, g. m. ein Bollwerck/ Schantz oder Schütte/ Wał. *Terreus, Herboſus, Lapidoſus, Gramineus, Terrenus.* Agger, ein auffgeworffne ſtraß/ Grobla. Item, ein auffgeworffne Bann umb einen Weyer/ Grobla/ Támá. Aggĕrō, as, aui, atum, āggĕrārĕ, auffhäuffen/ Erd auffwerffen/ Záſypowáć/ przyrzucáć ziemię. Adāggĕrārĕ, herzu häuffē/ przyſypowáć. Aggerare, & Exāggĕrārĕ, metaph. erheben/ groß und grauſamb machen/ przyczyniáć/ rozſzerzáć. Virg. atque aggerat iras, mehret den Zorn/ Przyczynia gniewu. Exāggĕrātĭō, onis, g. f. Auffhäuffung/ Sypánie/ wyniesienie. Aggerare arbores, die Bäum mit Erd umbſchütten/ Drzewá ziemią okłádáć. Aggero, eris, aggeſſi, aggeſtum, āggĕrĕrĕ, zuſammen hauffen/ Kupić/ zgromádzáć.

Aggemo, vide Gemo. Agglomero, vide Glomus, Agglutino, vide Gluten. Aggredior, vide Gradior. Aggrego, vide Grex.

Agĭlĭs, e, ab Ago agis, Hurtig/ fertig/ Chybki/ predki. Agĭlĭtās, atis, Behändigkeit/ Chybkość/ predkość. Agiliter, agilius, ăgĭlĭmĕ, adverb. qualitatis, Leichtlich/ fertiglich/ Chybko/ predko.

Agīnă, æ, gen. fæm. ein Wagkloben/ vel foramen, in qua inſeritur ſcopus trutinæ, das Loch da die Wag hangt/ und ſich umbkehret/ Szalrzekoieść/ ſzal goździk. Agīnŏr, aris, atus ſum, ăgīnārī, mit liderlichen Händeln gewinneu/ Máchlowáć. Agīnātōrēs, die ein klein Gewinn bewegt/ Tárgownicy/ Zyſkownik.

Agmĕn, ĭnĭs gen. n. ein ziehender Kriegszug/ Rotá żołnierſka. *Clypeatum, Pileatum, Stipatum, Forte, Rapidum, Toruum, Armatum, Horrendum, Sævum, Impetuoſum, Condenſum, Nemoroſum, Terrificum, Denſum.* Agmĭnālĭs, e, das dem Kriegszug folget/ Co zá rotą idzie. Agminales equi, Pferd ſo Bagagy nachführen/ Podwodne konie.

Agnă, æ, g. f. ein Aw/ Owcá. *Humilis, Tenera, Balans, Mollis.* Agnŭs, i, g. m. ein Lamb/ Báránek/ Jágnię *Tener, Laniger, Corniger, Alacer, Pinguis, Panidus, Mitis, Laſciuus, Blandus, Imbellis, Incurioſus, Petulcus, Molliculus, Mollis, Cornupeta.* Agnellus dim. Agnīnŭs, a, um, Lämmerlein/ das von einem Lamb iſt/ Jágniecy. Agnīlĕ, is, Lämmerſtall/ Jágniecy chlew.

Agnatus & agnaſcor, vide Naſcor. Agnitus, & agnoſco, vide Noſco. Agnomen, v. Nomen.

Agō, agis, egi, actum, ăgĕrĕ, etwas thun/ ſchaffen/ Czynić co. Agere limitem, ein Marckſtein ſetzen/ Gránice ſtánowić. Magno animo agere aliquid, etwas mit Tapfferkeit/ oder gehertzt thun/ Smiáło co czynić. Agere radices in profundum, tieff unterſich wurtzlen/ głęboko wkorzenić. Ætatē agere in litteris, ſeine zeit mit ſtudieren zubringen/ wiek trawić ná náukách. Benè mecum agitur, es gehet mir wol/ dobrze ſię ze mną dzieie. Agere radices deorſum, niderſich wurtzlen/ korzenić ſię wdoł. Olus coliculum agit, das Kraut ſtengelt/ oder verſcheuſt/ Járzyná wyráſtá/ ábo/ látorośl wypuſzcza. Arbores agunt folia, die Bäum blätteren/ Drzewa

liście wypuszczáią. Radices agit gloria, die Ehr wurtzelt vnd vermehret sich/ Sławá śie krzeni y pomnáża. Amicum sese agere, sich ein Freund erzeigen/ Przyjaćielem śie komu okázáć. Animam agere, sterben/ Konáć. Secundum annum agere, in das ander Jahr treten/ W drugim być roku. Causam agere, Rechten/ Spráwe od práwowáć. Civem mirificum agere, sich einen redlichen Bürger erzeigen/ Zacnym śie mieszczáninem okázáć. Consulem agere, Bürgermeister seyn/ Burmistrzem być. Custodiam urbis agere, die Wacht halten/ Strzedz miástá. Diem festum agere, Feyren/ Swiećić. Ex insidiis agere, einen hindergehen/ zdrádliwie co czynić. Ex Syngrapha cum aliquo agere, mit eim nach seiner Handschrifft handelen/ według cyrográfu z kim postepowáć. Agere fugam, fliehē/ Vćiekáć. Legationem apud aliquem agere, ein Bottschafft bey einm außrichten/ Poselstwo odpráwowáć. Otia agere, müssig gehen/ proznowáć. Primas partes agere, die fürnembste Person seyn im Spiel/ Przodowáć w czym. Actĭō, onis, g. f. das Werck/ die That/ Spráwá/ Czynienie. Item, Klag/ Skárgá. Actio injuriarum, ein Klag der schmach/ Skárgá okrzywde uczynioną. Actio male instituta, der Rechtshandel ist nicht wol angestellt/ Spráwá źle stánowioną. Actionem restituere, einem das verschlossen Recht wieder auffthun/ Spráwe przywroćić/ náprawić. Actionem alicui dictare, einen mit Recht fürnehmen/ Miánowáć spráwe komu. Actŭs, ūs, ein Handlung oder That/ Spráwá/ Dźieło. Actus forensis, ein Rechtshandel/ spráwá sądowa. Actus institorum, die Handlung der Factorn für jhre Meister/ Fáktorstwo. Ab actu remotus, der nicht mehr Schaffner ist/ ktory przestał spráwy odpráwowáć. Actă, orum, g. n. Handlung/ Spráwá. In acta alicujus jurare, sich gegen einem verbinden/ przyśiąc ná czyie spráwy. Actŭārĭŭs, arij, ein Schreiber so die Abscheid vnd Händel schreibt/ Pisarz. Actŭārĭŭs, a, um, das getrieben wird/ Wiosłowy. Navis actuar, a, ein Schiff mit viel Ruderen getrieben/ das schnell laufft. Náwá z wiosły. Comp. Ambigo quære suo loco. Adĭgō, is, ădēgī, ădāctŭm ădĭgĕrĕ, hinzu treiben/ przypędzáć. Adigere per metaph. zwingen/ przymuszáć. Adigere sacramento, vel jurejurando, sive ad jusjurandum, zum Eyd zwingen/ Przymuśić do przyśiegi. Adāctŭs, a, um, hinzu getrieben/ Przymuszony/ przypędzony. Adāctĭō, onis, Zwang/ Przymuszánie. Trānsădĭgĕrĕ, durchstechen/ Przebić. Ambĭgĕrĕ, Zweiffelen/ Wątpić. Ambigere verbis, Zancken/ Sprzeczáć śie. Ambĭgŭŭs, a, um, zweiffelhafftig/ Wątpliwy. Ambĭgŭĭtās, atis, Zweiffelhafftigkeit/ Wątpliwość. Cogere, zusammen treiben/ zwingen/ Zgániáć/ Przymuszáć. Cŏāctō, as, aui, atum, cōāctārĕ, freq. Cogere, Treiben eines treibens. Ściskáć/ zgániáć. Cōāctŭs, a, um, particip. gezwungen/ getrieben/ przymuszony/ zegnány. Coactus, ūs, gen. mas. Zwang/ Przymuszenie. Cŏāctĭō, onis, & Cōāctūră, æ, gen. f. Versamblung/ Zgromádzenie. Cŏāctŏr, oris, g. mas. ein Säwtreiber/ Przymuśićiel. Dēgĕrĕ, vollführen/ leben/ przetrwáć/ żyć. Ætatem degere, das Leben verschleissen/ Żywot trawić. Vitam in egestate degere, in Armut leben/ żyć w ubostwie. Tempus ætatis sine molestia degere, die Tag seines Lebens ohn beschwernuß verzehrē/ Żyć bez przykrośći. Exĭgĕrĕ, außtreiben/ wyrzucáć. Item, forderen/ wyćiągáć. Exigere atque eximere aliquem honoribus, einen von Ehren stossen vnd absetzen/ Wyzuć kogo z honoru/ z uczćiwośći. Exigere uxorem, sich von seiner Frawen scheiden/ Rozwieść śie z żoną. Exigere ærumnam Kum̃er leyden/ Odiąc śie żałowi. Exāctŭs, a, um, partic. außgemacht/ Dokończony. Exacta ætate, nach außgelebtem Alter/ Dokończywszy wieku swego. Exactus, tĭŏr, āctĭssĭmŭs, wol gemacht/ Doskonáły. Exāctŏr, oris. g. mas. Einzieher/ der etwas außgelegtes Gelts einzeucht/ Poborcá/ Wyćiągácz. Exactor supplicij, der die straff von einem nimpt/ Kat. Exāctĭō, onis, g. fæm. Außtreibung/ wyrzucenie. Exactio operis, Nötigung zum Werck/ wyćiągánie roboty. Prodigere, Vergeudem/ verthun/ Rozrzucáć/ przemárnowáć. Item, außtreiben/ als wann man Vieh treibt/ Wygániáć. Prōdĭgŭs, a, um, Geudig/ Rozrzutny. Prodigus odor, köstlicher Geschmack/ Kosztowny zápách. Prōdĭgālĭtās, atis, g. f. Geudigkeit/ vnnützer Kosten/ Rozrzutność. Prōdĭgēntĭă, æ, idem. Prōdĭgè, & Prōdĭgālĭtĕr, adverb. Geudiglich/ Rozrzutnie. Sŭbĭgĕrĕ, zwingen oder üben/ zniewaláć. Me subigit ut te rogitem, Es nötiget/ es zwinget mich daß ich dich frage.

To mie przymuſza zebym ćie pytał. Subigere terram, Brachen/Spráwowáć rolą. Sŭbāctŭs, a, um, particip. Subactum ingenium, ein wolgeübter Kopff/Cwiczony. Subact⁹, ūs, & Sŭbāctiō, onis, g. fæm. Vbung/Cwiczenie. Trānsĭgĕrĕ, Vertreiben/Przegnáć. Item, Außmachen/Dokończyć. Item, Vertrag machen/Zgodźić śie z kim. Vitam transigere, ſein Leben vertreiben/Dokończyć żywotá. Intus tranſigetur, ſi quid eſt quod reſtat, Es ſol außgemacht werden/wenn noch etwas daran mangeln thut/Domá śie odpráwi/jeſli ieſzcze co zoſtáło. Controverſiam tranſigere, ein Span vertragen/Sporjáki rozspráwić. Transactum eſt, Es iſt außgericht/oder verabredt/Juz śię odpráwiło. Trānsāctŏr, oris, g. maſ. Außrichten/Verwalter/Sprawcá.

Agōn, ăgōnĭs, vel anos, g. m. lat. Certamen, allerley Kampff/Streit/Wſzeláka potyczka. *Funeſtus, Alacer, Acerbus, Durus, Anhelus, Bellicus, Acris.* Dicitur etiam locus certaminis Romæ. Agōnĭă, æ, g. f. Angſt/Vćiſk. inſolens. Agōnŏthētēs, der ein Kampffſpiel außgibt/Igrzyſk ſprawcá. Agōnīſtă, æ, g. m. ein Kämpffer/Zápáśnik/ſzermierz.

Agōgă, æ, g. f. ein Graben/darin das Waſſer rint/Row. Foſſa eſt in metallis aurariis, per quam aqua, aurum trahens, ducitur.

Agolum, g. n. ſeu Agŏlŭs, i, g. m. Baculus paſtoralis quo pecudes aguntur, ein Hirtenſtäck/Paſtuſza laſká.

Agricola, agripes & agricultura, vide Colo.

Agrĭŏs, āgrēſtĭs, Bawriſch/Polny/Gruby.

Agrĭppă, æ, g. m. einer der in der Geburt die Füß zum erſten herfür geſtreckt hat vnd nicht den Kopff/ktory śię rodząc pierwey nogi wychylą niż głowę. quod multis ceſſit loco cognominis.

Ah, Interject. vox dolentis, O weh/Ach/Ach: Indignantis, Deſiderij, leniter Arguentis, Objurgantis, Abnegantis, Increpantis, quaſi Corrigentis, Reclamantis.

Ahēnŭm, i, g. n. ein Keſſel/Kociel. vide Aëneus & æs. *Undans, Patulum, Ardens, Spumans, Ferbens.*

Aīn, pro, aiſnè? Sagſtu das? Co ty mowiſz?

Aīō, ais, ait, plur. aiunt, verbum defectiuú. Imperfecto, aiebam, perfecto, aiſti, plur. aiſtis. Imperativo modo, tempore præſenti, ad ſecund. perſ. Ai. Futuro Optativi, & Præſenti Conjunctivi, Aias, aiat, plural. Ajamus, aiant. Participium eſt Aiens. Cætera non ſunt in uſu: licet quidam ponant: Aiam, aias, aiet. Aiunt, Alſo ſagt man/Ták powiádáią.

Aīzōŏn, zōī, Haußwürtz/Rozchodnik. quaſi Semperviva.

Ală, æ, gen. fæ. ein Flügel/Skrzydło. *Aëria, Stridens, Pernix, Celer, Ventoſa, Velox, Levis, Trepida, Volucris, Trepida, Tenera, Tremula.* Alātŭs, a, um, geflügelt/ſkrzydláſty. ālārĭŭs, a, um, & ālārĭs, re, von den Flüglen/Skrzydłowy. Alifer, vel ālĭgĕr, a, um, das Flügel hat oder trägt/Co ſkrzydłá ma/ábo/nośi. Alĭpēs, ālĭpĕdĕs, das Flügel an Füſſen hat/Co ſkrzydłá przy nogách ma. Sŭbālārĭs, e, das vnter den Flüglen oder Achßlen/Co pod ſkrzydłámi jeſt/ábo/pod pachą. Alas addere, prover. eim zu erſt anhelffen/Pomoc komu do czego. Ala, vel Axīllă, æ, gen. f. die Achßlen vnter dem Arm/Pachá. Alæ vocantur ab alarum ſimilitudine, Equitum ordines, ein Schaar Reuter neben der Schlachtordnung/Skrzydło w ſzyku. Equites alarij, & Cohortes alariæ, die an Flügeln eines Kriegsheers ſeynd/Zołnierze ná ſkrzydłách wſzyku poſtáwieni.

Alabaſtrum, g. n. Alabaſtrus, Alăbāſtĕr, ſtri, g. maſ. glat Marmelſtein/hell vnd mannigfärbig/Alábáſtr. Item, ein Marmelſteine Büchs/Stołek álábáſtrowy. Alăbāſtrītēs, æ, g. m. ein ſehr klarer Marmelſtein/Alábáſtr. Item, Alabaſtrus, Ein Roſenknopff/Kłobuczki Rożey nie rozwytey.

Alăcĕr, cris, ere, Muhtig/friſch vnd frölich/Ochotny/Rzeſki Animus alacer ad bellum ſuſcipiendum, Bald im Harniſch/Ochotny ná woynę. Alacrĭtās, atis, gen fæ. frölicher Muth/Ochotá/Rzeſkość. Alăcrē, & ālacrĭtĕr, adver. Frölich/mit gutem Muth/Ochotnie.

Alăpă, æ, gen. f. Backenſtreich/Policzek. *Iniqua, Acris, Ferox, Acerba, Crudelis.*

Alătĕrnŭs, ni, g. f. arbor nullum ſemen aut fructum ferens, hat Blätter wie der Oelbaum/Drzewo żadnego naśienia/áni owocu nie rodzące.

Alăūdă, æ, g. f. ein Lerch/Skowronek. *Campeſtris, Aëria, Nubivaga, Canticans.* Avis quæ olim Galerita appellata.

Alaudium, ij, g. neut. Ein frey ledig Gut/das kein Lehnherrn hat/Wolne dobro/lennego páná nie májace.

Alazonia, æ, g. f. Hochmuth/Vermessenheit/ Pychá. *Damnosa, Vana, Intolerabilis, Elata.*

Alba, æ, g. f. est Vestis sacerdotalis, das lange weisse Kleid so der Priester vnter dem Ampt der H. Meß an hat/ Komza. *Longa, Obloga, Sacra, Sacerdotalis.*

Albeo, albico, albidus, albitudo, albor, vide Albus.

Albucum, ij, g. neut. Goldwurtz/Złotogłow ziele.

Albus, a, um, Weiß/Biały per metaph. Bonus, Gut/Einfältig/ Fromb / Dobry / ßczery/ Cnotliwy. Album panem pinsere alicui, mit einer Hoffnung erfrewen/Dobrą nádzieią kogo ćießyć. proverb. Album oui, Albumen, inis, & Albugo, ginis, g. neut. das Weiß vom Ey/Eyerklar/ Białek jájeczny. Item, Albugo, g. f. das Weiß im Aug/Białek w oczu. Album judicu, ein Taffel darin die Richter geschrieben seynd/ Reiestr/ w ktory sędźie wpisuią. Albus an ater sis nescio, Ich weiß nicht ob du weiß oder schwartz bist/das ist/ ich kenn dich nicht/Nieznam ćię. Albi calculi, glückliche Tag / Szczęśliwy dźień Albarium, ij, g. n. ein geweisset Ding/oder Wand/ꝛc. Biała rzecz jáka/ábo/Tynk. Albatus, a, um, ut: Albatus homo, in Weiß gekleidt/ Biało odźiány. Albeo, es, bui, albere, Weiß seyn/Białym być. Albesco, is, albescere, weiß werden/Bielić się. Albico, cas, aui, atum, Albicare, Weißlecht seyn/ Bielić się. Albicatur, pro albescit, es wird weiß/ Bieleie. Albidus, a, um, Weißlechtig/ Białáśy. Albitudo, inis, g. f. Weisse/Białość. antiq. est. Albor, oris, g. mas. Weisse/ Białość. Albo, as, aui, atum, albare, pro album facere. Exalbidus, a, um, Erbleichet/ Wybielony. Inalbescere, Weiß werden/Bielić się. Interalbicare, weißlecht seyn/nach dem weissen geneigt seyn/ Biało przebiiáć.

Alcea, æ, genus herbæ, Falriß / Löwenzan/ Sigmarwurtz/ ślaz.

Alcedo, inis, g. fæ. ein kleiner Vogel/ der auff dem stillen Meer Winsterszeit nistet/zimorodek *Tranquilla, Maritima, Parva, Purpurea, Procera.*

Alces, is, vel, æ, seu alce, es, g. fæ. ein Elent/ davon ein Elentshaut/ Łoś. animal est à Gallia Transalpina.

Alchymia, æ, g. f. die Kunst Metall zuverändern in Golt vnd Silber/Alchymiia. Sed Al, videtur esse barbarus articulus; nam Arabes quorum fortasse inventum hoc est, solent ita simul Al dictionibus præponere; ut in Algerithmus fit, & alijs, cum Arithmus Græce numerum significet. Haud dubiè igitur Chymia rectius, vel Chymistica dicitur, Et Chymistæ vocantur, die solche Kunst treiben/ vulgò Alchymisten/ Alchymistowie.

Alea, gen. fæ. allerley Jagspiel / als Würffelspiel/ꝛc. Wßeláka grá/jáko Kostek/ ꝛc. *Periculosa, Præceps, Fallax, Pernox, Damnosa, Ancepr, Iniqua, Jocans, Turpis, Dubia*, Aleator, oris, & Aleo, onis, g. mas. ein Spieler/Kosterá. Aleatorius, a, um, ut: Aleatorea tabula, ein Spielbrett/Kosterska tablicá.

Alectorio, æ, gen. fæm. Ein Capaunenstein/ Kámień Kápłuni.

Ales, itis, g. f. auis dicta ab alarum magnitudine, Allerley grosses Gevögels: als Hüner / Gänß/ Rappen/ ꝛc. Wßelki ptak z wiekßych/ jáko Kur/ Gęś/ Kruk/ ꝛc. *Sylvestris, Pennata, Querula, Auguralis, Canora, Garrula, Cristata, Loquax, Sonora, Strepens, Strepitans.* Ales, adject. gen. om. das Flüglen hat/ Skrzydlásty. metaphor. pro veloci, Leicht/ schnell/Prętki.

Alesco, idem quod Alo.

Alex, icis, g. f. absque plur. num. ein gesaltzene Fischbrühe von Meerfischen/ Rybki drobne/Rosot.

Alexicacum, i, gen. n. lat. Amuletum, Artzney wider Gifft/ Lekárstwo przećiwko trućiznie. Alexipharmaca, orum, plur. nu. g. neut. Medicamenta auxiliatoria, quæ scilicet venena, incantationes & execrationes pellunt, prohibentq; ne ijs nobis noceri possit.

Alga, gæ, g. f. ein gattung eines Krauts/ so im Meer wächst/hat blätter wie Lättich/Porost. *Marina, Inutilis, Mollis, Viridis, Eluctic olor, Littorea, Humida, Tortilis, Putris, Tenuis.* Algosus, a, um, voll Meergraß / Porostowy. Algensis, e, das vom Meergraß sich ernehret / Co porostem się chowa.

Algeo, es, alsi, alsum, algere, frieren/ziebnąć. Algor, oris, & Algus, gi, vel us, Kält/ Frost / zimno/ Mroz. Algidus, & Alsus, a, um, Kalt/Zimny. Alsiosus, a, um, kaltlecht/Zmárzły. Alsiosi di-

si dicuntur qui sunt naturæ frigentis, quique à frigore læduntur. Algĭfĭcus, a, um, das Kälte bringt/ Ziębiący. Algēscō, is, ălgēscĕre, erkalten/kalt werden/ Ziębnąć. Inălgēscĕrĕ, idem.

Alĭā, adverb. loci, anderßwo durch/ Inedy.

Alĭās, adverb. temp. Andermal/ zu anderer zeit/ Inßego czáſu.

Alĭbī, adverb. in loco, Andesßwo an einm andern orth/ Gdźie indźiey. Habebam alibi animum amori deditum, ich hatt ein andere lieb/ Gdźieindźiey mie myśl záwodźi.

Alĭcā, alicæ, gen. fæm. Speltenmuß oder tranck/ das von Spälten gemacht wird/ Pęcak. Alĭcŭlă, dimin.

Alĭcŭbī, adverb. in loco, Etwan an eim Ort/ Gdźieś.

Alĭcūndĕ, adverb. de loco, etwan her/ ſkądśi Procul alicunde, etwan weit von eim Ort/ Z dálekągdźieś.

Alifer, vide Fero.

Alĭēnō, as, aui, atum, ălĭēnārĕ, entfrembden/ ungünſtig machen/abwenden/ Oddaláć. Alĭēnātŭs a, um, partibip. geeuſſert entfrembdt/ Oddalony. Alienatus ſenſibus, von Sinnen/ Ktory zmyſłow niema. Alĭēnātĭō, onis, gen. f. ein Entfrembdung/ Oddalenie. Abălĭēnārĕ, abwendē/ abſonderen/ oddaláć. Abalienatus, entfrembdt/ oddalony. Alienigena, æ, gen. com. vel Alĭēnĭgĕnŭs, a, um, eines frembden Geſchlechts/ außländiſch/ Cudzoźiemiec.

Alimentum, vel Alimonia, v. Alo.

Alĭō, adverb. loci, an ein andern orth/ Gdźie indźie.

Alioqui, ſiue Alĭōquĭn, ſonſt anders/ zinßey miáry/ Inácźey.

Alĭōrsŭm, adverb. ad locum, gegen eim andern ort/ Dokąd inąd. Alioverſum, idem.

Alĭptēs, æ, lat. Unctor, g. m. der die Kämpffer ſalbet/ einer der die Wunden heilet mit Salb/ Ktory zápáśniki námázuie.

Alĭquā, adverb. per locum, etwa durch einen weg/ Ktoredykolwiek. Aliquam multi, ein gute zahl/ jhrer viel/ Kilá. nomen rariſſ. Aliquando, vide Quando. Alĭquăndĭū, etwan lang/ trochę/ nied ługoß. Alĭquātĕnŭs, etwa fern/ poniekąd. Alĭquŏtĭēs, etwa mannichmal/ kilká rázy. Alĭquò, etwan an ein orth/ dokądśi. Alĭquōrsŭm, etwa hinauß/ gdźie. Alĭquāntō, ein wenig/ nieco

Alĭquantum, idem. Aliquantulum & Aliquantillum, gar wenig/ bárzo máło. Aliquis, vide Quis. Alĭquŏtfārĭām, Etliche mal/ Kozmáićie. Alĭquōŭsq; etwa fern/ poki poty. Aliquiſpiam, aliquapiam, ălĭquŏdpĭām, C. c. Si aliquapiam vi pelleretur adverbia.

Alis, pro alius, & Alid, pro aliud, Vetere, dixerunt.

Alĭtĕr, adverb. qualitatis, anderſt/ auff ein andere weiß/ Inácźey.

Alĭŭbi, anderßwo hin/ gdźie indźie. Alĭūndĕ, anderßwo her/ adverb. zkąd inąd.

Alius, alia, ălĭŭd, genit. Alĭūs, dativ. Alĭī, ein anderer/ drugi. Alius alium ridet, einer verſpottet den anderen/ jeden ſię z drugiego śmieie Alĭŭſmŏdī, auff ein andere weiß/ inákßy.

Allabor, vide Labo, as. Allaboro, vide Labor, oris.

Allævō, as, ăllævārĕ, glatt machen/ Gładźić. idem quod Lævare.

Allambo, vide Lambo. Allatro, vide Latro Allatus, v. Fero. Allaudo, v. Laus. Allecto, vide Lacio. Allegatio, vide Lego, as. Allego, vide Lego, is.

Allēgŏrĭă, æ, g. f. Verwendte rede/ wenn man anders verſteht als geredt wirdt/ Spoſob mowienia táki/ kiedy kto inácźey mowi/ á inácźey rozumie.

Allēlūjă, Duæ ſunt dictiones Hebraicæ, quæ ſignificant: Laudate Dominum.

Allicio, vide Lacio. Allido. vide Lædo. Alligo, v. Ligo. Allino, v. Lino.

Allĭŭm, ij, g. neut. Knoblauch/ Czoſnek. Allĭātŭs, a, um, dz nach Knoblauch ſchmeckt/ Czoſnkowány/ ábo/ co czoſnkiem trąci.

Allophyllus, idem quod Alienigena. Alloquor, vide Loquor. Allubeſco, vide Adlubeſco. Allucinor, v. Hallucinor. Alludo, vide Ludo. Alluo, vide Luo. Almus, vide Alo.

Alnŭs, g. fæm. ein Erlenbaum/ Olßá. *Procera, Viridis, Fluctib. apta, Fulminea, Fragilis, Opaca, Fluvialis.* Alneus, a, um, Erlin/ Olßowy.

Alō, ălŭī, ălĭtŭm, & ăltŭm, ălĕrĕ, ernehren/ erhaltē/ thun wachſen oder zunehmen/ żywić/ karmić/ wychowywáć/ wzroſt y pomnożenie dáwáć. Unde ălĭmēntŭm, i, g. neut. ălĭmōnĭă, & ălĭtūră, æ, gen. fæm. Nahrung Futter/ Speiß/ Żywność/ karmia/ wychowánie. Alĭmēntārĭ-

ris,a,um (das zur Nahrung gehört / Zywność służacy. Alimentarius,i,gen.mas. dem man ein Leibgeding zur unterhaltung gemacht hat / Prebendarz. Alūmnŭs,i,gen.mas.der von einem erzogen ist / wychowániec. & ālmŭs, a, um, das nehret/ żywotny/ żywićiel. Exercitatio alit vires, Ubung nehret die Krafft / Cwiczenie śił przymnáża Alŭs,a,um, particip.ab Alŏr,ālĕrĭs, ernehrt / erzogen/ żywiony/ wychowány. Alĭbĭlĭs,e, das fast nehrt/pośilny. āltĭlĭs,e, das gemäst wird/ Karmny. Altŏr,oris, gen. mas. ein Nehrer/żywićiel. ālcrīx,īcĭs gen. fæm. ein Nehrerin/żywićielká.

Alŏē, ēs, gen. fæm. herba est amarissima. *Amara*.

Alōpĕcĭă,ciæ, Morbus in capite humano & barba, ein Hauptsucht/darvon eim das Haar außfällt/włosow opadánie. Alōpĕcŭs, qui eodem morbo laborat.

Alōpĕcūrŭs, i, gen. fæm. herb. similis cauda vulpis.

Alūsa, æ, g. fæm. ist ein Bradfisch so im Meer gefangen wird/ Sárdelá.

Alphă, Nomen primæ Græcorum literæ. Alpha penulatorũ, der Bettler Hauptman/Przedniejszy miedzy uboższymi.

Alsīvē,nes, herba est, quam muris auricolam vocant Itali.

Alsiosus, vide Algeo.

Altānŭs, ni,n. gen.mas. genus venti, sive flatus è terra consurgens, vel è fluminibus, vel nivibus.

Altārĕ, aris, g. neut. ein Altar/ Ołtarz) *Fumidum, Pingue thure, Thureum, Sacratum, Cultum, Divinum.* Altare summum, der hohe Altar/ wysoki Ołtarz. Altare collaterale, Altar so auff einer seiten stehet/Poboczny ołtarz. Altare portatile, Altärlein so die Priester nachtragen in Häusern zu celebrieren/Portátyl/ołtarzyk podrożny. Altārĭstă, æ, g. mas. der von einem Altar lebet/ oder dem Altar dienet/ ktory śię z Ołtarzá żywi/ ábo/ u ołtarzá przysługuie Altare dedicare, sacrare, einen Altar weyhen/ Ołtarz stáwić/ ábo /poświećić.

Altĕr, ra, rum, geni, āltĕrĭŭs, der Ein unter zweyen/der Ander/ Jeden ze dwoch/Drugi. vocativo caret, sicut ex eo compositum Altĕrŭtĕr, āltĕrutrā, rum, genit. āltĕrutrĭŭs, dativ. ālterutrī, idem ac simplex. Altĕrutrīnquĕ, adverb. von beyden seiten / von jedwederem theil / zobu stron. Alter ego, der ander ich oder/ einer mir gleich/táki jáko ja. Podobny do mnie. Alter Hercules, der stärckesten einer/ták mocny ják Herkules. Alter ab illo, der nächst nach jhme. Drugi po nim. Záraz zá nim idący. Alter annus ab undecimo, das dreyzehende Jahr / Trzynasty rok. Alterum alterius auxilio eget, es bedarff einer deß anderen / Jedno drugiego potrzebuie. Altera navigatio, die nähest zuflucht darnach/proverb. Druga ućieczká. Altĕrō, as, aui,atum, āltĕrārĕ, verändern/odmienić. Altĕrnŭs, a, um, einer umb den andern / jeden po drugim. Alternis annis, ein Jahr umbs ander/ Co trzeći rok. Altĕrnō,as,aui,atum, āltĕrnārĕ, eins umbs ander machen/ná przemiány czynić. Sententijs alternare, jetzt das / bald ein anders meynē/raz ták drugi eráz owák myśli/co raz to ináczey. Altĕrnātĭō, onis, gen. f. Abwechßlung eines umbs ander/Przemiáná. Altĕrnātim adverb. eins umbs ander/ná przemiány. Altĕrnè, idem. Altrīnsĕcŭs, adverb. auff der anderen seiten/Z drugiey strony. Altrōvĕrsŭm, adverb. antiquum, gegen der andern seitē/Z przećiwney strony. Alteroversum idem.

Altĕr, ĕrĭs, g. m. eine bley Kugel so die Springer in Händen haben / auff daß sie gewisser springen können/ ein Springkugel/Kámień ćiskániu służacy.

Altĕrcŏr, aris, atus sum, āltĕrcārī, & antiq. Alterco, as, are, Zancken/Sprzeczáć śię. Altercantur inter se mulierum ritu, zancken untereinder gleich die Weiber / Swárzą śię ják krupne báby. Altĕrcātĭō, onis, gen. fæm. Zanck/Hader/ Swar/Spor. Altĕrcātŏr, oris, g. m. Zancker/ einer der vor Gericht zancket/ Swarliwy.

Altĕrcŭm, ci, g. n. Bilsenkraut/Bielun.

Alterno, vide Alter. Altilis, Altor & Altrix, vide Alo.

Altŭs, a, um, Hoch/Wysoki. Altius Oromedonte, proverb. auff das höchst/srodze wysoko. Altum, absolutè pro Cœlo vel mari, die Tieffe deß Meers/Głębokość morska. In altum provehi, auff die Tieffe hinauß fahren/Puśćić śię ná morze. Altĭtūdō, dĭnĭs, g. f. die Höhe/ Wysokość. Item, die Tieffe/Głębokość. Altĭsŏnŭs, a, um, Hochlautend / Grzmotliwy. Altĭtŏnāns,

antis,

antis, idem: Altivolans, antis, hochfliegend / wyſokolotny / gorolotny. Altĭvŏlūs, a, um, idem.

Alvĕūs, uei, g. maſ. ein Fuhrt eines Waſſers / Łoże rzeki. *Cavus, Latus, Spacioſus, Spumans, Perſpicuus, Declivis, Cæruleus, Vagus, Rorifluus, Saliens, Pericnloſus*, Item, ein Schiffboden / Naw dno. Item, lacus in balneis, ein Waſſerſtand oder Büde / Wánná. Item, ein Immenkorb / Vl. Advĕŏlūs, li, dimin. ein Napff / Miſká máła. Item, ein Brettſpiel / Szâchownicá / wárcabnicá. Alvĕātūs, & Alvĕŏlātūs, a, um, außgehôlet / wydrożony. Alvĕār, ſive ālvĕārĕ, ij, g. neut. Ein Immenbanck / Immenkorb / Vl.

Alūmĕn, ĭnĭs, g. n. Alaun / Háłun. *Salſum, Cryſtallinum, Sciſſile*. Aluminoſus, vel ălūmĭnātūs, a, um, voll Alaun / Háłuniſty / Háłunowány

Alumnus, vide Alo.

Alūtă, æ, g. f. linde oder weiche Fell / Zameſz. *Nigra, Sicyonia*, Alūtārĭūs, ij, g. maſ. ein Weißgârber / Zameſznik. Alūtāmĕn, ĭnĭs, ſive Alūtāmēntūm, i, gen. neut. eſt opus ex concinnatis pellibus factum.

Alvūs, ui, g. f. der Afftердarm / Oſtátnia kiſzká / katnicá *Avida, Capax, Tumida*. Item, der Stulgang / Stolec. Siſtere alvum, den Stulgang ſtillen / Záſtánowić ſedes. Vinum alvum movens, Wein der den Stulgang bringt / Wino purguiące. Alvus it, der Stulgang iſt gut / Stolec jeſt dobry. Alvum ciere, den Stulgang bringen / Purgácyię bráć. Alvum elicere, ſolvere, laxare, idem. Mollire alvum, ein weichen Stulgang machen / Lácnieyſzy ſobie ſtolec ſpráwić Alvus, die Beermutter / Żywot. Item, der Bauch / Brzuch. Item, ein Immenkorb / Vl. Alvīnūs, a, um, Mutterſiech / der viel Bauchweh hat / Biegunkę ćierpiący.

Amă, æ, g. f. ein Grabſchauffel / damit man die Graben macht / Rydel. ſignificat & falcem meſſoriam, & ſarculum.

Amābō, interject. Ey lieber / Mojeś ty / Proſzę ćię.

Amando, vide Mando. Amanuenſis vide ſupra A manibus in A.

Amārăcūs, ci, g. m. vel amaracum, gen. n. Meyeran / Májeran. *Mollis, Genialis, Suavis, Nobilis, Præmollis, Dulcis, Suaveolens*. Amārăcĭnūs, a, um, auß Meyeran gemacht / Májeranowy.



Amaracinum, i, g. n. Salb von Meyran / Májeranowy olejek.

Amărānthūs, i, gen. maſ. her. Tauſentſchön / Krwáwnik wodny. *Immortalis, Florens, Purpureus*.

Amārūs, a, um, Bitter / Gorzki. Amārē adverb. bitterlich / Gorzko. Amārūlēntĕr, idem. Amārĭtūdō, inis, ămārĭtĭēs, ei, g. f. & ămārŏr, oris, g. maſ. Bitterkeit / Gorzkość. Amārūlēntūs, a, um, faſt bitter / Gorzki. per metaph. voll Bitterkeit / pełny gorzkośći. Amārēſcō, is, ămārēſcĕrĕ, bitter werden / gorzknieć. Amārĭcārĕ, inſolenter dicit.

Amāsĭūs, ſis, gen. maſ. idem quod Amator. *Fervidus, Anxius & ſegnis, Tener, Blandus, Pulcer*. ein Buler / Miłośnik. Amāsĭă, æ, g. f. ein Bulerin / Miłośnicá.

Ambāctūs, cti, g. m. ein Schlave der ein andern vnterworffen iſt / Poddány.

Ambāgĕ, ablat. num. ſing. & Ambāgēs, ium, g. f. pl. nu. Vmbweg / Krążenie. metaph. vmbſchweiffende Red / die viel vmbſtänd gebraucht / Mowá zokolicznośćiámi. *Fallacioſæ, Reciprocæ, Fraudulentæ, Longæ, Obſcuræ, Lubricæ, Multiformes, Obliquæ, Nexæ, Subdolæ, Multijugæ, Inviæ, Cæcæ, Labyrinthææ, Connexæ, Perplexæ, Multiviæ, Flexæ*. Ambāgĭōsūs, a, um, voll Vmbſtänd / vnd vnnötigs Geſchwetz / Pełny okolicznośći / y niepotrzebnych bájek. Item krum vnd irzig / krążący śię. Krećiſty / Błędliwy.

Ambăr, vel Ambarum, g. neut. Amber / wie es die Apotecker nennen / Burſztyn / Ambrá.

Ambāruālĭs, le, das vmb die äcker wird geführt / około roli noſzony. Sacrificium ambaruale, das Opffer / da man vmb das Feld führet / Ofiárá około roli. quod Virg. agros luſtrare dicit.

Ambedo & ambeſus, vide Edo. Ambidexter v. Dexter. Ambigo & ambiguus, v. Ago. Ambio, ambitio & ambitus, vide Eo.

Ambō, ambæ, amborum, ambarum, amborum, Ambobus, Ambabus, ambobus. & in accuſ. Ambos vel ambo, Ambas, ambo, nu. pl. tan. All beyd / Obá.

Ambrĭcēs, Ziegel / Tachziegel / oder Latten / Łátá Dáchowá / Dáchowká. Sunt regulæ, quæ transverſæ aſſeribus, & tegulis imponuntur. Imbrices vero tegulæ, quibus incurvis domus tegitur.

Ambrosia, æ, gen. fæm. herba, quam alij Botrim, alij Arthemisiam vocant, Beyfuß/oder S. Johanskraut/Molownik/Rozchodnik wielki. *Salubris, Dulcis, Cœlestis, Opima.*

Ambrosia, quoque Immortalitas dicitur, Vnsterbligkeit/Nieśmiertelność. Ambrŏsĭŭs, a, um, Immortalis, vnsterblich/Nieśmiertelny.

Ambrum, Gemma nigri coloris.

Ambūbājæ, Mulieres vagæ, & viles. Item, Ambubeja herba quam aliàs Intubum, agrestem, & notiori nomine Cichorium appellant.

Ambŭlō, as, aui, atum, āmbŭlārĕ, spaciren/vmbhingehen/chodzić/przechádzáć się. Ambŭlātĭō, onis, gen. fæm. ein Spacierung. Item, ein Spacierweg/Chodzenie/Przechadzká. Ambŭlātĭŭncŭlă, dimin. ein Gängle/Niewielkie chodzenie. Ambŭlātŏr, oris, ein Gassentretter/Chodak/Biegun. Ambŭlātrīx, īcĭs, gen. fæ. Gassentretterin/ktora chodzi czesto/ábo/biega. comp. Antĕāmbŭlārĕ, unde Antĕāmbŭlō, ōnĭs, g. mas. ein Vortretter/der vor seinem Herren hergehet/Poprzednik/Márßáłek. Deambulare, Inambulare, Obambulare, Pĕrāmbŭlārĕ, bene ejusdem significationis cum simplici. Obāmbŭlātĭō, onis, gen. f. Spacierung/Obchod. Prōdĕāmbŭlārĕ, fürraußgehen/oder spacieren/przechadzáć się. Rĕdāmbŭlārĕ, wider vmbkehren/wroćić się.

Amburo, vide Vro.

Amēn, dictio Hebræa, significat, aut Veritatem.

Amens & amentia, vide Mens.

Amēntŭm, i, n. ein Riem oder Band/Náwiązánie. Amēntātŭs, a, um, das Riemen hat/Náwiązány. Amēntō, as, aui, atum, āmēntārĕ, mit riemen binden/Náwiązáć.

Amĕrīnă, æ, gen. f. vel agnus castus, Schaafwoll/Wierzbá włoská. Est etiam species Salicis arboris.

Amĕs, ĭtĭs, gen. mas. ein Vogelklob/Laská ptáßnicza.

Amĕthȳstŭs, ysti, gen. m. ein köstlicher Stein den man Amethist nennet/kámień drogi Ametyst. *Purpureus.* Amĕthȳstīnŭs, & Amĕthȳstĭnŭs, a, um, wie ein Amethist gefärbt/Ametystowey fárby.

Amĭă, æ, gen. fæm. ein Meerfisch/Spolnicá rybá.

Amĭcĭō, is, ămĭcīvī, ămĭctūm, ămĭcīrĕ, bekleidet/Obieráć. Amĭctŭs, a, um, particip. bekleidet/Obrány. Amictus, ūs, ein Oberkleidt/odzienie/Obior. Amĭctōrĭūm, ij, gen. neut. ein leinen Kleid oder Tüchlein/Płóciennа sukniá/Chustá. Amĭcūlŭm, ein Oberkleid: als ein Mantel/Schurtz/etc. ßátá/jáko Metlik/Ankrá/etc.

Amicus, vide Amo.

Amĭtă, æ, gen. fæm. deß Vatters Schwester/Ciotká/Oycowa siostrá. Amĭtīnī, pl. num. geschwisirigste Kinder/Bráćia ćioteczni.

Amitto, vide Mitto.

Amneo, idem quod admoneo.

Ammōnĭăcŭm, i, g. neut. arbor, ein Baum/davon ein Gummi Ammoniacum genant/Drzewo/z ktorego sok Ammonyákowy pochodzi.

Ammōnitŭm, tri, gen. neut. est massa Vitri albi. *Nitrosum.*

Ammoveo, vide Moveo.

Amnĭs, is, gen. mas. ein Fluß/Rzeká. *Rigidus, Spumeus, Rapidus, Purus, Currens, Viridis, Turbidus, Cavus, Pronus, Riguus, Vagus, Tumidus, Vadosus, Piscosus, Spumosus, Obliquus, Purus, Agilis, Vitreus, Stagnans, Concitus, Peregrinus, Vastus, Lubricus, Profluus, Frigidus, Fluidus, Irriguus, Limosus, Strepens, Saxosus, Terrivagus, Tumidus, Arenivagus, Sinuosus, Circumfluus.* Amnĭcŏlă, g. c. das an eim Fluß ist oder wächst/przyrzeczny/Rzeczny. Amnēnsĭs, e, das an eim Fluß gelegen/Przy rzece leżący Amnĭcŭs, a, um, idem.

Amō, as, aui, atum, ămārĕ, lieben/miłowáć.

Amātŏr, oris, g. m. ein Liebhaber oder Buler/Miłośnik. Epitheta vide Amasius & Amicus. Amātōrcŭlŭs, i, dimin. Amātrīx, ein Liebhaberin/Miłośnicá. Epitheta vid. Amica. Amāns, antis, particip. Liebhabend/Miłuiący. Amans, pro amatore, ein Buler/Miłośnik/Amantium iræ, proverb. bald abgestelter Zorn/Prędko ustawáiące gniewy. Amānter, ămāntĭŭs, ămāntīssĭmè, adverb. freundlich/günstig/mile/łáskáwie. Amābĭlĭs, holdselig/lieblich ludzki/miłosny. Amābĭlĭtās, atis, g. f. Holdseligkeit/Liebligkeit/Przyiemność/Miłość. Amābĭlĭtèr, freundlich/holdselig/przyiemnie/mile. Amābō, Interject. ut: Vide amabo num sit domi, Lieber sihe ob er zu hauß sey/Proßę cię/spátrzże jeśli jest domá. Amātĭō, onis, gen. f. Holdschafft/Miłość. Amātōrĭŭs, a, um, ut: Amatorius ser-

mo, ein bulerische Red / Miłośnicza mowá / Fránتowſka. Amātōrĭē, Bulerischer weiß / Nierzodnie / mile. Amātōrĭŭm, ij, gen. neut. Græce, Philtrum, ein Tranck / damit lieb zu gewinnen / Miłośniczy trunek. Amŏr, oris, g. fæm. Liebe / Miłość. *Sævus, Solicitus, Insanus, Dulcis, Flagrans, Occultus, Cæcus, Placidus, Improbus, Vesanus, Ferbidus, Lasciuus, Blandus, Suavis, Tener, Ales, Gratus, Socialis, Præpes, Timidus, Vigilans, Patiens, Apertus, Ambitiosus.* Amīcŭs, ci, gen. maſ. ab amando dictus, ein Freund / Przyiaciel. *Fidus, Charus, Dilectus, Candidus, Dulcis, Unanimus.* Amīcă, æ, g. f. ein Geliebte / Rochánká. *Formosa, Mollis, Fallax, Tenera, Dilecta, Venalis.* Amicus, a, um, Amicæ civitates, gefreundte Stätt / przyiázne ſobie miáſtá. Amīcē, Freundlich / Po przyiácielſku. Amīcĭtĕr, idem. Amīcābĭlĭs, e, Opera amicabilis, ein freundliche hülffe / Miła pomoc. Amīcĭtĭă, æ, g. f. Freundschafft / Przyiácielſtwo. *Suavis, Socialis, Sancta, Amœna, Chara, Sincera.* Inĭmīcŭs, ci, gen. masc. ein Feind / Nieprzyiaciel *Adversus, Infestus, Perfidus, Fallax, Dirus, Ferus, Iniquus.* Inimicus, a, um; ut Animus inimicus, ein feindlich Gemüth / Nieprzyiazne serce. Inĭmīcĭtĭă, æ, g. fæm. Feindschafft / Nieprzyiaźń *Trux, Viperia, Hostilis, Acerba, Gravis.* Inĭmīcō, as, aui, atum, ĭnĭmīcārē, Feind machen / Waśnić / Rozroźniáć Inĭmīcē, & Inĭmīcĭtĕr, adverb. Feindlich / Nieprzyiácielſkie / Nieprzyiáźliwie. Compoſ. Adamare, Deamare, Pĕrămārĕ, & Exămārĕ, eandem ferè habent ſignificationem, faſt lieben / bulen / hold ſeyn / Rozmiłowáć ſię kogo / bárzo miłowáć. Pĕrămāns, nomē, participale Pĕrămāntĕr, adverb. gar lieblich / bárzo mile. Rĕdămārĕ, wiederumb lieben / wzátem miłowáć.

Admŏdō adverb. ſignificat, Poſt hac.

Amœbæŭs, a, um, wiedergeltig / gegenweßlich / Náprzemiánny.

Amœnŭs, a, um, luſtig / lieblich / weſoły / miły. Amœnĭtās, atis, gen. f. Luſtbarkeit / weſołość / przyiemność. Amœnĭtĕr, adver. lieblich / przyiemnie. Inamœnus, a, um, vnlieblich / vnluſtig / nieweſoły / nieprzyiemny.

Amolior, vide Molior.

Amōmŭm, is, gen. neut. Arbuſcula in Armenia. *Aſſyrium, Syrium, Spiſſum, Gratum, Craſſum, Spirans, Armenium, Arabum, Olens, Fragrans, Pingue, Odoratum.*

Amor, vide Amo Amoveo, vide Moveo.

Ampĕlŏprăsŏn, wilder Lauch / Luczek źiele.

Ampĕlŏleucē, ē, g. f. Stickwurtz / Przeſtęp biały. aliàs Vitis alba.

Ampĕlŏs, Vitis lat. Weinräb / Máćicá winna

Amphĭbĭŏn, ij, g. neut. das im Waſſer / vnd auffm Land wohnē mag / Wodnoźiemne źwierzę

Amphĭbŏlŭs, a, um, latinè ambiguus, vngewiß / das in zween weg mag verſtanden werden / Wątpliwy / oboietny / niepewny. inde Amphĭbŏlŏgĭă, vel Amphĭbŏlĭă, æ gen. fæm.

Amphĭmăllŭs, i, von beyden ſeiten rauch / Zobu ſtron kosmáty. Amphĭtăpŭs, idem.

Amphīsbœnă, ſerpens gemino capite.

Amphĭthĕātrūm, i, g. neut. ein rund Schawhauß / oder Schawplatz / Dźiwowiſko / mieiſce kupátrzániu náwidok. *Conſpicuum, Magnum.* Amphĭthĕātrālĭs, & Amphĭthĕātrīcŭs, a, um, das zum Schawplatz gehört / Co do dźiwowiſká należy.

Amphŏră, æ, g. f. ein Weinkann oder Krug / Dzban / Bántá / Beczká. *Ollaria, Olearia, Picata, Olida, Vinaria, Pretioſa, Mamertina.* Amphŏrārĭŭs, qui mercedis gratia amphoram portat. Amphŏrālĭs, le, einer Krug zugehörig / Wiádrowy.

Amplēctŏr, eris, plexus ſum, āmplēcti, & Amplexor, aris, atus ſum, āmplēxārī, frequent. vmbfaſſen / obłápiáć. Amplēxŭs, ūs, gen. maſ. Vmbfaßung / Obłápiánie. *Mollis, Dulcis, Venereus, Charus, Placidus, Jucundus, Mutuus.* Amplexus, a, um, particip. vmbfaſſet / vmbhalſet / obłápiony / obiety.

Amplŭs, a, um, weit / breit / ſzeroki / przeſtrony Pĕrāmplŭs, a, um, faſt weit / herzlich / prächtig / bárzo wielki / ſzeroki. Amplē, āmplĭŭs, āmplĭſsĭmē adver. weit / herzlich / groß / mächtiglich / wſpániále / ſzeroko / wielce. Elate & ample loqui, herzlich vnd hoch reden / wſpániále / wyniośle mowić. Amplĭtĕr adverb. Acceptus ampliter, herzlich empfangen / Hoynie czeſtowány. Amplĭtūdō, ĭnĭs, gen. f. Großmächtigkeit / oder die Gröſſe / Wſpániałość / Wielkość. Amplitudo urbis, die gröſſe / weite der Stadt / wielkość / ſzerokość Miáſtá. Amplĭō, as, aui, atum, āmplĭārĕ, groß machen / rozſzerzáć. Item, auffhalten im Rechten / odkłádáć ſpráwę. Amplĭātĭō, onis, g. f. ein auffenthaltung deß Rechtens / Odkłádánie

kłádánie/práwy. Amplĭfĭcō, as, avi, atum, āmplĭfĭcārĕ, erweiteren/groß machen/rozßerzáć przywiekßáć. Amplĭfĭcātŏr, g.m. ein Mehrer/ Großmacher/ Przyczyniácz/ Rozßerzácz. Dignitatis amplificator, der zu Ehren ämptern hilfft/Godnośći przyczyniácz. Amplĭfĭcātĭō, onis, g.f. ein Mehrung/Erweiterung/Rozßerzánie/Przyczynianie. Amplĭfĭcē. adverb. herrlich/ größlich/po páńſku/możnie.

Amplustre, vide Aplustre.

Ampūllă, æ, gen. f. ein Oelkrug der Gutteruff von Glaß/ Fláßá/Ampułká / Bánieczká. *Rubida* & per metaphor. auffgeblaſene / prächtige wort/nádęta/wſpániała mowá. Ampūllārĭus ij, ſubſt. g.maſ. ein Gutternmacher/Łagiewnik Ampullarius, a, um, Ampullariæ unctiones, Salbung auß den Guttern/ Máśći w báńkách. Ampūllācĕŭs, a, um: ut Ampullacea pyra, geſtaltet wie ein Guttern/bániáſte gruszki. Ampūlŏr, aris, atus ſum, ămpūllārī, ſtoltz und auffgeblaſen ſeyn/pyßnym być/nádętym. & Ampullaceus, a, um, Prächtiglich/ Wſpániáły.

Amputo, vide Puto.

Amūlă, æ, gen. f. ein Weyhkeſſel/Kropidlnicá. Amŭlŭlă dimin. genus vaſculi ad aquam geſtandum, quod Religionis & expiandorum malorum gratia geſtatur.

Amŭlētum, i, gen. neut. ein Artzney wider Gifft/Lekárſtwo przećiwko czárom.

Amūrcă, æ, g. f. Oeltruſen/ Oelheß/ Fuz Oliwny. *Nigra, Palladia, Spiſſa, Inſulſa, Putris.* Amūrcārĭŭs, a, um, ut: Dolia amurcaria, Fäſſer oder Geſchirr darinn man die Heff thut / Fáſká ábo naczynie wktory fuz zlewáją.

Amŭſsĭs, is g. f. Bleywag/Linial/Richtſchnur/ Práwidło/ Liniał/ ßnur ćieśielſki. Ad amuſſim aliquid facere, gar eigentlich nach dem Richtſchnur machen/Pod ßnur co wyproſtowáć/ ábo/ według práwidłá co czynić. Amūſsĭtāĕŭs, a, um: ut, Amuſſitata opera, wercklich/und zum fleiſſigſten gemacht/ Wytworna/ ábo/ pilnie wypráwiona rzecz.

Amūsŭs, i, g. maſ. der nichts kan/ ſonderlich in der Schrifft / Nieuk. vide Muſa.

Amyclæ, arum, gen. f. quas condiderunt Lacones. *Tacitæ, Antiquæ, Armiferæ, Virides, Ariſonæ, Graiæ, Ledææ, Fondanæ.* Amiclas perdidit ſilentium. proverb. in taciturnos nimium.

Amygdalus, & Amȳgdălă, æ, gen. f. ein Mandelbaum/ Migdałowe drzewo. *Phyllidis arbor.* Amygdalum, i, gen. neut. Amandlen/Amandelkern/Migdał owoc. Amȳgdălīnŭs, a, um, quod fit ex amygdalis Amȳgdălĭcĕŭs, a, um; ut, Amygdaliceum folium.

Amȳlŭm, li, g. maſ. Ammelmeel/Krochmal.

An, adverb. interrogandi; ut, An vero unus omnia ſcire poteſt? Kan dann einer alle ding wiſſen/ Czy jeden może umieć wßyſtko. ānnĕ, idem quod An.

Anābăsĭs, aliàs Equiſetum herba Rabenſchwantz/Schaffthew/Przeſłká / Bezliſt.

Anăbăthrŏn, i, lat. ſcala, ein Stieg oder hohe Banck darauff man ſteigen muß/Wſchod.

Anăcēphălæŏsĭs, g. f. Figura, ein Wideřäfferung der geſagten ding in einer Summ / Mowy jákiey w ſummie krotko złożenie.

Anăchŏrētă, æ, g. m. ein Einſidler/Puſtelnik.

Anaclinterium, vide Lectus.

Anădēmă, ătĭs, g. n. Hauptzierd / ornamentum muliebre. Tkánká.

Anădĭplōsĭs, is, gen. fæm. ein Zweyfaltigung/ Powtarzánie.

Anăgālĭs, g. f. herba, Gauchel/Kurzyślep.

Anăglȳptēs, æ, gen. maſ. lat. Sculptor, ein Bildgraber/Snycerz. Anăglȳptĭcē, ēs, gen. fæ. die Kunſt der Bildhawer/ Snycerſtwo. Anaglypha, & Anăglȳptă, orum, g. neut. eingetrieben oder außgeſtochen Werck/ Rzecz ryta/ rzezána.

Anăgnōſtēs, æ, g. maſ. Lector, ein Leſer / Czytelnik.

Anăgōgē, ēs, g. f. lat. Receſſus cum ſententia ad altiora tollitur.

Anăgrăphē, ēs, idem quod Repertorium, ein Regiſter/Findzettel/ Rejeſtr.

Anăgȳrĭs, is, g. f. herba eſt graviſſimi odoris, Bob kámienny/Tyczna wyká. unde proverb. Anagyrim commovere, Böß erwecken / Poruſzáć co złego.

Anălēctă, orum, g. neut. plur. tant. Tiſchlachen/ Schütte/ oder was ab dem Tiſch fället: als Bein/Schalen/Rinden/2c. Pobierki/ Odrobiny ſtołowe. Anălēctēs, æ, g. maſ. ein Auffheber ſolcher ding/Zbierácz ſtołowy. Anălēctĭs, ctĭdis g. fæm. ein Küßgen/oder Pulſter/ſo das Frawenvolck unter die Schultern legt/wann jhnen der ein höher iſt als der ander / damit ſie es alſo bedecken/

Nará

Naràmiennik białogłowski.

Anălŏgĭă, æ, g. fæ. ein Gleichförmigkeit/ Podobieństwo. Convenientia.

Anălphăbētŭs, gen. maſ. der ſein A B C nicht kan/ ktory y obiecádłá nieumie.

Anăpæſtus, pes metricus, conſtans duābŭs, unā.

Anăphŏră, æ, g. fæ. ſignificationis, quando eadem dictio ſine vitio repetitur. Anaphoræ, item aſcenſiones ſignorũ ab Oriente vocantur.

Anărchŏs, i, g. m. ohn ein Oberherrn/ oder ohn ein Haupt/ ktory niema nád ſobą páná. inde Anărchĭă, æ, g. fæ. ein Regiment da kein Haupt/ Nierządna Rzeczpoſpolita/ páná nád ſobą nemájąca.

Anās, ătĭs, g. f. ein Ente/ Káczka. *Fluvialis, Ingluviosus, Timidus, Mollis, Latipes, Aquosus.* Anătĭcŭlă, dimin. ein Entle/ Káczuchná. Anătārĭŭs, & Anătīnŭs, a, um, das von Enten iſt/ Káczy. Anatarius, ij, gen. maſ. Entenhüter / Káczy páſtuch.

Anăſtrŏphē, ēs, g. f. Inverſio lat. ein Verkehrung der ordnung in zweyen worten/ Wywrácánie. ut: Italiam contra, pro, Contra Italiam.

Anăthēmă, atis, gen. n. Gaben/ ſo man in den Kirchen auffhenckt/ Podárunek w kośćiele záwieſzony. Anathema ofiara

Anathĕma, penult. ein Verfluchter / ein Verbanner. Przeklety. Anăthĕmătīzō, as, aui, atū, ănăthĕmătīzārĕ, verfluchen/ przeklinać. Anăthĕmătīzātŭs, a, um, Einer der verflucht iſt/ Przeklety. Anathema przeklety

Anătŏcĭſmŭs, i, g. maſ. angelegte Zinß/ Zinß von Zinſen/ Lichwá z lichwy.

Anătŏmĭă, æ, g. f. vel ănătŏmē, latinè Diſſectio, ein Zerſchneidung / wann man eines todten Menſchen Cörper allenthalben auffſchneidet/ daß man alle Adern vnd Ingeweid beſehē möge/ Anátomia/ Rozbieránie zwierząt po członkách. unde, Anătŏmĭcŭs, i, gen. maſ. ein Anatomiſt/ Anátomik.

Ancĕps, pĭtis, adject. g. com. Zweiffelhafftig/ Wątpliwy. ablat. eſt ancipite, vel ancipiti pl. ancipites & ancipitia. genit. ancipitium, & per ſyncop. ancipitum, das in zween weg mag verſtanden werden/ oboietny. Prælium anceps, ein vngewiſſer Krieg/ Niepewna bitwá. Item, Anceps ferrum, das zwo ſchneiten oder ſpitzen hat/ Żeláźo z obu ſtron oſtre/ ábo kończyſte.

Anchŏră, æ, g. f. ein Ancker/ Schiffhack/ Kotwicá. Et per metaph. Hülff oder Troſt/ Zuflucht/ Pomoc/ Rátunek/ Vćieczká. Anăchŏrārĭŭs, a, um, vel ănchŏrālĭs, e, Anchorarij funes, die Seyl ſo zum Ancker gehören/ Kotwiczne powrozy. Anchŏrālĕ, is, g. neut. das Holtz daran der Ancker faſt gemacht/ Kotwiczne drzewo.

Anchūsă, æ, g. f. Herba eſt radicem habens digitali craſſitudine, colore ſanguineo.

Ancīlĕ, īlĭs, g. n. ein kleines Schiltlein damit man die ſtreich auffhelt/ Puklerz.

Ancīllă, æ, g. fæ. ein Dienſtmagd/ Dźiewká. *Sequax.* Ancīllŭlă, æ, dimin. Ancīllārĭs, e, das den Dienſtmägden zugehört / Służebniczy. Ancīllŏr, aris, atus ſum, ăncīllārī, dienen / ein Dienſtmagd ſeyn/ Służyć/ zá dźiewkę być. Ancīllārĭŏlŭs, i, gen. m. der die Dienſtmagd freyet/ Nierządnik dźiewczy.

Anclābrĭs, Menſa miniſterijs divinis apta. Anclābră, vaſa ſunt, quibus Sacerdotes utebantur. Sunt qui legant Antlabra.

Ancōn, ōnĭs, latinè Cubitus. Item, Ancones ſunt vaſa cubitalia. Ancŭs, i, g. maſ. einer der den Arm nicht ſtrecken mag / der einen krummen Arm hat/ Człowiek zło rękę májący.

Anculare, pro Miniſtrare, dienen/ Poſługowáć.

Andrŏdămās, antis, g. m. gemma eſt. *Niger.*

Andrŏgȳmŭs, ni, gen. m. der ein Mann vnd Weib zugleich iſt/ Mieſzániec/ Obojey płći.

Andrŏn, ōnĭs, g maſ. Spacium inter duos parietes in quod pluvia deſcendit.

Andrŏnĭtĭs, ĭdĭs, g. f. vel Andronŏnis, ein Mannzimmer/ Mieſzkánie męſkie. ſicut Gynæconitis, vel Gynæcion, penul. Frawenzimmer/ Mieſzkánie białogłowſkie.

Anĕmŏnē, anemones, herb. Klapperroſen/ oder Kornroſen/ ut ruſtici vocant, Záwilec ziele.

Anēthŭm, g. neut. Dill/ Olesnik/ Koprlesny. *Bene olens, Odoriferum, Redolens, Viride.*

Anfrăctŭs, g. m. krum Vmbgang oder Straſſen/ Zákret/ Krążenie. *Tortus, Curvus, Opacus, Inacceſſus.* Anfractus pro Circuitu, Vmbkreiß / Obbieg. Oratio circumſcripta longo anfractu, mit einer langen Vmbred / Mowa z wielkim okrążániem.

Angareia, & angariare, vide Ango.

Angelus, li, gen. mas. Nuncius, ein Bott/Engel/Posel/Aniol.

Anger, genus serpentis, & nomen fluvij in Illyrico.

Angina, æ, gen. fæ. morbus, alias Tonsillæ, das Zäpfflein im Halß/ sltnogorz w gárle/ skwinánciá vulgo Squinancia.

Angiportus, g. mas. vel um, g. n. ein kleines oder enges Gäßlein/ Vlicá ciásna.

Ango, is, anxi, anctum, test. Prisc: angere, ängsten/ würgen/ trapić dáwić. per metaph. bekümmeren/ frásowáć sie. Angor, oris, gen mas. Angst/ Bekümmernüß/ Vtrapienie. *Anxius, Pervigil, Tristis, Laboriosus, Flebilis.* Anxietas, atis, & anxietudo, inis, g. f. idem quod Angor. Angaria, æ, g. f. Gezwang/ Dienst/ Przymuszenie/ Podwodá. Angarii pl. nu. Postbotten/ Podwodnik. Angariare, zwingen/ Przymuszáć. Angarius, i, g. m. einer der zur Post muß gehen oder reiten/ Podwodnik.

Anguilla, æ, gen fæm. ein Aal/ Węgorz. *Lubrica, Cognata colubræ.*

Anguis, is, g. m. & f. ein Schlang/ Wąż. *Frigidus, Maculosus, Cæruleus, Ater, Venenatus, Squameus, Tortus, Reflexus, Lubricus, Intortus, Ferus, Trux, Tumidus, Avidus, Venenatus, Squallens, Minax, Implicitus, Horridus, Letifer, Atrox, Horrendus, Viridis, Sinuosus, Textilis, Voluminosus, Sibilans, Cristatus, Horribilis, Squamosus, Spiris retortus, Veneniger, Sævus, Squamiger, Pestifer, Tæter, Torvus.* Anguiculus, li, dimin. Anguineus, Anguinus, & angueus, a, um, von Schlangen/ Wężowy. Anguifer, Sydus, Schlangenträger/ Wężownik ná niebie. Anguitenes, enetis idem.

Angulmatus, us, ui, ein Elephant/ Słoń ręke májacy. Epith vide Elephas.

Anguipes, guipedis, g. c. qui tortuosos habet pedes, Nogi włoczacy.

Angulus, li, g. m. ein Winckel/ Kat/ Rog. *Secretus, Obtusus, Remotus, Acutus.* Angularis, e, ut: Lapis angularis, ein Eckstein/ Kámień węgielny/ narożny. Angulosus & angulatus, a, um winckelecht/ Węgláſty/ kaćiſty. angulatim adverb. von Winckel zum Winckel / Pokatnie/ od kátá do kátá.

Angustus, a, um, Eng/ Wąski. Angustia, æ, g. fæm. potius angustiæ, arum, plur. num. tant. metaph. Bekümmernüß/ Vćisk. Epith. vide Angor, in Ango. Angusta viarum, die Eng der Weg/ Ciásność/ wąskość drog. Angusto, as, aui, atum angustere, änstigen/ ćieśnić. Angustatus, a, um, zusammen getrungen/ ściśniony. Anguste adverb. Eng/ Ciásno. Re frumentaria anguste uti, mangel an Korn haben / Zboża/ żywności ubogo mieć.

Anhelo, as, anhelare, keychen/ Dyszeć. Anhelator, oris, g. m. Engbrüstig/ Dychwiczny. Anhelatio, onis, das keychen/ Dycháwicá. Anhelus, a, um, keychende/ dyszacy. Anhelatus, a, um, particip. ab anhelor. Anhelitus, us, g. mas. der Athem/ Dyszenie. *Æger, Creber, Languidus, Fatigatus, Coloratus.* Anhelitus vini, der Athem der nach dem Wein schmeckt/ Oddech winny.

Anicetum, idem quod Anisum.

Anima, æ, gen. fæm. die Seel/ Dusza. *Vivax, Divina, Illustris, Immortalis, Calida, Exangus, Egregia, Caduca, Silens, Volucris, Vaga. Æetherea, Cælestis, Motrix.* Animula, læ, dimin. Animam efflare, edere, agere, dimittere, amittere, sterben/ Vmrzeć. Animam debet, Er ist Leib vnd Gut schuldig / Dłużen jest wszytkiego cokolwiek ma. Item, Anima, der Athhem/ Wind/ oder Lufft/ Oddech/ Wiátr/ Powietrze. ut: Anima putei, pro aqua. Anima & vita, proverb das liebst/ Miła rzecz. Animal, alis, gen. neut. was lebt vnd empfindt/ Cokolwiek żyie y czuie. Animalis, e, das ein Seel hat/ Co dusze ma. Animo, as, aui, atum, animare, stärcken / muhtig machen / zmacniáć/ sercá dodawáć. Animatus, a, um, particip. gehertzt/ wolgemuth/ ochotny/ śmiáły. Item, quod habet animam, lebendig / żyiacy. Animatio, onis, g. f. das lebendig machen/ ożywiánie. Animatus, us, idem. Animabilis, le, ut, Animabilis natura, ein lebenhafftige Natur/ żywotne przyrodzenie. Animans, antis, particip. lebendigmachend/ ożywiáiacy. Animans, nomen, pro animali, sed nunc in fæm. nunc in neut. rarius in mas. genere. Alles das ein Seel hat/ Co wsobie dusze ma

Animus, i, g. mas. das Gemüth/ Hertz/ oder Will/ Vmysł/ Serce/ Wola. *Sagax, Memor, Volucer, Solers.* Animulus, li, dimin. Tu animum inducas, nimb dichs für/ weź to przed sie. Animo bono esse, guts Muths seyn/ Być sercá dobrego. Animus præsens, ein dapffer Hertz / Vmysł wspániáły. Animosus, a, um, Gehertzt/ Smiáły.

Smiáły. Animōse adverb. dapfferlich/Smiele.

Anisūm, i, gen. neut. aliàs anicetum, Anyß/Anyżek.

Annales, vide Annus. Annaſcor, v. Naſcor. Annato, vide Nato. Annavigo, idem quod adnavigo, v. Navigo. Annecto, vid. Necto. Annitor, v. Nitor. Anno, idem quod Adno, vide No. Annona, vide Annus.

Annōnārĭūs, ij, g. maſ. ein Garkoch/Ktory żywnośći dodáie.

Annoto, vide Noſco.

Annŭlŭs, li, gen. maſ. ein Ring/Pierśćionek. Annŭlārĭūs, ij, gen. m. ein Ringler/Pierśćienik. Annŭlātŭs, a, um, der Ring trägt/Pierśćienie noszacy. Annŭlāris, re: ut, Annularis digitus, der Finger daran man die Ring ſtecket/Pálec ná ktory pierśćień kłádą.

Annumero, vide Numero. Annuncio, vide Nuncio. Annuo, vide Nuo.

Annŭs, ni, g. m. ein Jahr/Rok. *Velox, Fertilis, Variabilis, Brevis, Celer, Labens, Lubricus, Fragilis, Vertens, Præceps, Vagus, Volubilis, Mobilis, Means, Properans, Verſilis, Floriger, Profugus, Tacitus, Fugax, Volucer, Fugiens, Poniger, Recurrens, Procelloſus, Frugifer, Florifer, Fatalis, Mordax.* Annus lunaris, triginta dierum, ein Monat/Mieśiac. Annus ſolſtitialis, ein gemein Jahr das zwölff Monat hat/Rok ze dwunastu mieśiecy złożony. Qui & dicitur Julianus, ex inſtituto Caij Julij Cæſaris, conſtat 365. diebus, & horis 6. quæ horæ non ſingulis annis adnumerantur, ſed reſervantur, & quarto quoque anno exacto in unum diem coacervatæ intercalantur, qui: 4. Febrar. interponitur, unde Biſſextilis annus nominatur, ein Schaltjahr/Rok przestepny. Annĭfĕr, a, um, das das gantze Jahr frucht trägt/Corok rodzacy. ānnōsūs, a, um, Alt/Stáry. ānnŭātĭm adverb Jährlich/Corok. Annŭŭs, a, um, ut: Annuum munus, ein Ampt das ein Jahr weren ſoll/Roczny urząd. Annŭŭs, ij, gen. neut. abſolute poſitum ſignificat, alimenta in ſingulos annos, Jährliche Nahrung/vnd Pfründ. Żywność ná rok. Annālē, ālium, plur. num. g. maſ. ein Buch darin man Geſchicht von Jahr zu Jahr auffzeichnet/ein Cronick/Kronika/Roczne dźieie. Annālis, le, ut: Annale tempus, ein zeit eines jahrs lang/Roczny czás. Annŭārĭūs, a, um, idem. Annĭcŭlŭs, a, um, non autem dimin. ein Jahr alt/oder jährlich/Roczny. Annicula ætas, jährigs Alter/Czás jednego roku. Annĭvērsārĭūs, a, um, das jährlich wieder kompt/Co roczny. Annōnă, æ, g. fæm. jährliche Frucht/Żywność ná rok. *Copioſa, Commoda, Cara.* Annona ingraveſcit, die Thewrung nimpt zu/Drożeie zboże. ānnōnārĭūs, a, um, ut: Annonariæ ſpecies, Allerley Speiß vnd Proviant/Wszeláki pokarm y prowizyia. Annōtĭnŭs, a, um, ut: Naves annotinæ, Schiff die Proviant zuführen/Okret z prowizyią. Perannus, ein Jahr werend/Jeden rok trwáiący. Perennis, & hoc pĕrēnnē, immer werend/Ewig/wieczny/ustáwiczny. Pĕrēnnē, adverb. Ewiglich/Ustáwicznie. Pĕrēnnō, as, aui, atum, pĕrēnnārē, immer weren/Wiekowáć. Pĕrēnnĭtās, atis, gen. f. Langwirigkeit/Wieczność/Ustáwiczność.

Annutrio, vide Nutrio.

Anōmālŭm, gen. neut. vngleichförmig/vneben/nierowny. Anōmālĭă, Vngleichförmigkeit Nierowność.

Anōnȳmŭm, das keinen Namen hat/Bez imienia.

Anormis, vide Norma.

Anquīnă, æ, g. fæm. navis funis quo ad malum antenna annectitur.

Anquiro, vide Quæro,

Ansă, æ, gen. fæm. ein Handhab/Rekojeść. *Attrita, Tortilis, Panda, Ferrea, Dura, Arcta.* Item Anſa, ein Schuchring/Rzemyk u obuwia. & per metaph. pro occaſione, ein Anlaß/Przyczyná. Dare alicui anſam, einem Anlaß geben/Przyczyne komu dáć. Ansātŭs, a, um, das ein Handhab hat/Co ma rekojeść. Homo anſatus, dicitur joco, der die armen vnterſtützt hat/vnd gern eim anderen mit den armen auff den Schuldern ligt/Ktory ſobie podeymuie boki.

Ansĕr, sĕris, gen. m. ein Ganß/Geś. *Palmipes, Clangens, Garrulus, Canorus, Raucus, Improbus, Argutus, Latipes, Gratitans, Saginatus, Planipes, Stridulus, Aquaticus, Plauſtris.* Ansĕrcŭlŭs, dimin. ānsĕrīnŭs, a, um: ut, Iecur anſerinum, Leber von einer Ganß/Wątrobá gesia. Anſer ſylveſtris, vel ferus, Schneeganß/Dźika geś.

Antæ, arum, gen. fæm. die ſeiten an der Thür/darin die Thür ſchleuſt/Podwoy. Antārĭŭs, a, um, das dazu gehört/Co do podwoiá należy.

Antapocha, v. Apocha. Antarcticus, v. Arctos

Antē, Vor/ Przed. præpos. jungitur accusativo, ut: Ante lucem, Przede dniem. Ante adverb. temp. Vormals/ Przedtym. Longè ante lang darvor/ dobrze przed tym Anteā, adverb. temp. Voranhin/ Przed tym Antea quàm ad me scripsissetis, ehe dann du zu mir geschrieben/ Pierwey niżeliście do mnie pisáli. Anteāctus, a, um, ex antea & actus, vergangen/ przeszły. ut: Anteacta vita, die gelebte Tag/ przeszły żywot.

Anteambulo, vide Ambulo. Antecantamentum, vide Canto Antecapio, v. Capio. Antecedo, vide Cedo. Antecello. v. Cello. Antecœnium, vide Cœna. Antecursor, v. Curro. Antedico, vide Dico. Anteeo, v. Eo Antefero, v. Fero. Antegenitalis, vide Gigno. Antegredior, vide Gredior. Antehabeo, vide Habeo. Anteloquium, vide Loquor. Antelucanus, vide Lux. Anteludium, aliàs Præludium, vide Ludo. Antemeridianus, vide Meridies.

Antemna vel āntēnnă, æ, gen. fæm. die Segelstang auffm Schiff/ Máßtowy drąg.

Anteoccupo, vide Occupo.

Antēpīlānī, orum, plu. nu. ein sicherer hauff Kriegsleut/ so in der Schlacht den Spießträgern vorher giengen/ żołnierz przodkowy.

Antepono, vide Pono.

Antēquām, adv. temp. ehe dañ/ pierwey niż.

Antěriōr, Forderer/ Przedsobny.

Antērmĭnī, orum, plur. num. qui circa terminos provinciæ manent, Anstösser/ Okoliczni

Antērĭs, ĭdĭs, g. f. Seul/ ein Gewölb/ beyseits eins hohen Gebaws/ daß es desto besser vnd steiffer stehe/ Podporá/ Zástrzał w budowániu. āntēs, g. m. plur. tant. Stein die herfür gehen/ darauff die Gebäw stehen/ Słupy wspieráiące budowánie.

Antesignanus, vide Signum. Antesto, vide Sto Antestor, vide Testis. Antevenio, v. Venio. Anteverto, v. Verto. Antevolo, vide Volo.

Anthēmĭs, mĭdĭs, g. f. Camillen/ Rumień.

Anthūs, idem quod flos, ein Blume/ Kwiát. Epithetha, v. Flos. Item, ein Vogel der weyhelet wie ein Roß/ Konik ptak. ānthĭnūs, a, um, das von Blumen gemacht ist/ z kwiatow zrobiony. ānthŏlŏgĭcă, orum, plur. num. Kräuterbuch/ Zielnik/ Herbarz.

Anthrăcītēs, æ, g. m. Carfunckelstein/ Kwiátowik kamień.

Anthrāx, ăcĭs, gen. masc. ein Kohl/ Węgl. Item, ein Kranckheit/ der Carfunckel S. Anthonis Fewr/ Wrzod jádowity/ Rożá. Anthrăcĭnūs, a, um, Schwartz/ Czarny. Anthracinæ vestes, id est, lugubres, Leydkleider/ Żálobne száty.

Anthrōpōs, pi, gen. masc. latinè homo dicitur. Anthrōpŏphăgī, orum, Völcker in Scythien/ die Menschenfleisch fressen/ Sámoiedz.

Antĭæ, arum, gen. fæ. plu. num. die vorderen Haarlocken der Weiber/ Czupryná.

Antĭcă, g. neut. plur. num. der Vordertheil eines jeglichen dings/ przednia część jákiey rzeczy. āntĭcūs, a, um, das vornem ist/ przodkowy.

Antĭcătēgŏrĭă, ein Widerscheltung/ Widerklag auff den Kläger/ Wzáiemna skárgá.

Antĭcătōnēs, duo libri Cæsaris contra Catonem scripti.

Antichristus, vide Christus.

Antĭcĭpĭō, as, aui, atum, āntĭcĭpārē, fürkommen/ Uprzedzáć. āntĭcĭpātĭō, onis, gen. fæm. Fürkommung/ Uprzedzánie.

Antĭdŏrūm, ŏrī, g. neut. ein Geschenck vmbs ander/ ein Gegengeschenck/ Oddánie wzáiemne.

Antĭdŏtūm, i, g. n. ein Artzney wider Gifft/ Lekárstwo przeciwko truciznie. Antidotus, i, g. masc. idem.

Antĭgrăphēus, phī, Rechenschreiber/ der das ingezogen Gelt in ein Rödel schreibet/ Poborcá. āntĭgrăphūm, i, g. neut. ein Exemplar oder Gegenschrifft/ Exemplarz.

Antĭlēgŏmēnă, orum, gen. n. plu. nu. Widerred zweyer Parteyē/ Odpowiedz drugiey strony/ przeciwne pisánie.

Antĭlēnă, æ, g. fæ. ein Brustriem eines Pferds/ Podpiersień.

Antĭnŏmĭă, æ, g. fæ. Widerwertigkeit zweyer Gesätzen/ Przeciwność dwoch praw.

Antĭpāgmēntă, orum, gen. neut. plur. num. Thürgezierd/ Odrzwie.

Antĭpathīă, æ, gen. fæm. Contrapassio, Naturalis rerum repugnantia.

Antĭpēlārgĭă, gen. fæ. ein Widergeltung/ der Ernährung oder Gutthaten/ Oddánie zá wychowánie.

Antĭphrăsĭs, is, g. fæ. Sermo per contrarium intelligendus.

Antĭpŏdēs, pŏdūm, g. m. pl. nu. Leut die jhre Füß gegen vns kehren/ Podziemni ludzie.

Antĭ-

*Antiptōsis*, quando casus pro casu ponitur, idque sine vitio.

*Antiquūs*,a,um, Alt/ Edel/ köstlich/ fürnehm/ Stáry/ Zacny/ Kosztowny/ Przedni. Pěrāntīquūs,a, um, fast alt/ bárzo stáry. *Antiquum* absolute; ut, *Antiquum* obtines, du thust wie von alter/ dawnoś ty táki. āntīquītās, atis gen. fæm. die alte/ Dawność/ stárożytność. āntīquītūs, adver. temp. von alten Zeiten/ zá dawnych czásow. āntīquō, as, aui, atum, āntīquārě, abslen/ abthun/ znośić. āntīquātīō, onis, gen. fæm. Abstellung/ Zniesienie.

*Antistēs*, ītis, gen.com. ein Fürsteher/ ein fürnehmer Prelat/ Przełożony/ Práłat. āntīstě, æ, id est, Antistes fœmina. *Antistes*, per translat. ein Anführer/ Przystaw. Item, ein Bawmeister/ Budowniczy. āntīstītōr, oris, gen. masc. idem. *Antīstītīūm*, i, g. n. ein Vorstandt/ Przełożeństwo. āntīstō, as, are, Veteres dixerunt, pro antestare, id est, antecellere, fürtreffen/ Przechodźić kogo.

*Antistœchon*, g. neut. tropus, ubi litera pro litera ponitur; ut, Sedda pro Sella, Olli pro illi.

*Antithēsīs*, is, gen. fæm. alij *Antitheton*, fig. qua contraria contrarijs opponuntur.

*Antlīā*, gen. fæm. ein Eymer/ Czerpáczká. āntlārě, & Exantlare, vel Exanclare, erschöpffē/ czerpáć. & metaphor. vberwinden/ leyden/ wytrwáć.

*Antonomasia*, fig. cum pro proprio nomine, appellativum ponitur.

*Antrūm*, i, gen. n. ein Höle/ hol orth/ Jáskinia. *Cavum, Opacum, Sylvestre, Obscurum, Cæcum, Capax, Viride, Gelidum, Vastum, Rorans, Montanum, Furnum, Effossum, Declive, Glaucum, Humens, Curvum, Nigrum, Secretum, Arcanum, Putridum, Occultum.*

*Anūs*, ūs, gen. fæm. ein alt Weib/ Bábá. *Annosa, Curva, Frigida, Callida, Pia, Multiloqua, Morosa. Anīcūlā*. dim ānīlīs, le, & ānīcūlārīs, e, ein vnvermögenes Alter eines alten Weibs/ Bábi *Aniles* superstitiones, alter Weiber Aberglaub/ Bábie básni. ānīlītěr, adverb. wie die alte Weiber/ po bábsku. ānīlītās, atis, gen. fæm. das Alterhumb der Weiber/ Stárość.

*Anūs*, ni, gen. masc. der Hinder/ oder Arß/ Odbyt przyrodzony w ćiele człowieczym. Podex, Culus.

*Anxiūs*, a, um, Angsthafftig/ Frásowliwy. unde ānxīětās, atis, & ānxīětūdō, gen. f. Sorgfältigkeit/ Frásowliwość. ānxīě, adver. ängstiglich/ Frásowliwie. ānxīfěr, ra, rum, Angstbringend/ Frásunek przynoszący. ānxīārī, barbare legitur pro angi.

*Anypŏdētūs*, i, Barfuß/ Bossy.

*Apāgě*, hinweg mit/ Precz z tąd. *Apāgārě*, idem. *Apāgěsīs*, hoc est, apage si vis.

*Apălūs*, a, um, id est, Mollis. Weich/ Miekki.

*Apārīně*, Klekraut/ Ostrzycá źiele.

*Apēllā*, æ, gen. com. ein beschnittener Jud/ obrzezániec.

*Apěr*, pri, gen. masc. ein wild Schwein/ Dźiki wieprz. *Setosus, Acer, Sævus, Spumans, Furens, Ferus, Violentus, Torvus, Immanis, Fulv⁹, Nemorivagus, Fulmineus, Spumeus, Hispidus, Trux, Ferox, Truculentus, Frendens, Hirsutus, Fervidus, Vulnificus, Terribilis, Sanguineus, Impetuosus, Sordidus, Fortis, Dentatus, Strictus, Hirtus, Durus, Immansuetus, Cruentus. Aprinus*, vel *Aprūgnūs*, a, um; ut, *Aprugna* caro, Fleisch von eim wildē Schwein Mięso dźikiego wieprzá. *Aprīā*, æ, g. f. Virus quod sues appetentes coitus distillant.

*Aperio*, vide Pario.

*Apēs*, pis, vel, *Apis*, apis, g. fæm. ein Imme/ Beyle/ Pszczołá. *Hyblæa, Parca, Mellifera, Sedula, Florilega, Fugax, Avida mellis, Sicania, Alacris, Ingeniosa, Vaga, Mellifica, Innuba, Studiosa, Parva, Levis. Apes* apum similes, proverb. Sie seynd alle gleich/ Sá sobie podobne. *Apicula*, dimin. *Apīārīūm*, ij, gen. neut. ein Immengeställ/ oder Immenkorb/ Pszczelnik. āpīārīus, ij, gen. masc. Immenpflener/ Bártnik. āpīāstrā, æ, g. f. vel *Apiastrum*, i, g. neut. ein Vöglein so die Immen frist/ Zołná. aliàs Meros *Apĭātus*, a, um, ut: Mensa apiata, quæ apum impressam habet similitudinem.

*Apēxābō*, ein Blutwurst/ Ze krwie kiszká.

*Aphærēsīs*, g. f. Figuræ, quæ à principio dictionis syllabam aufert: ut, Temnere, pro Contemnere.

*Aphractum*, i, g. neut. vel *Aphrāctūs*, gen. m. ein ringfertig Schiff/ Nawá nie nákryta.

*Aphrŏdě*, herba, Wolffsmich/ Járymlecz źiele.

*Aphrŏdīsīā*, Festa Veneris, & res Venerea, Vnkeuschheit/ Nierząd/ lubieżność. *Aphrodisia*

ka quoque dicitur herba Satyrion.

Aphrŏnĭtrŭm, i, gen. neut. Schaum von Salpeter/ Sáletrá.

Aphŭă, æ, gen. fæm. weisser Fisch / so bald gesotten/ mrzewká/ rybká máluczká. Aphiarum honos, proverb. kleine Ehr/ Máła godność / ábo/uczćiwość.

Apĭăstrŭm, i, gen. neut. Melissen / Mutterkraut/ Jáśkier/ ábo/ Pßczelnik ziele.

Apĭcă, æ, gen. fæm. Ovis, quæ ventrem habet glabrum.

Apĭnæ, arum, g. f. plu. num. Nüß mit weichen schalen/ Orzech młody. metaph. vnnütze leichtfertige ding/ niepotrzebna rzecz/ Bayká. Apina, arbor piceæ similis.

Apĭscŏr, eris, aptus sum. Apĭscī, antiq. pro adipiscor, ich erlange/ dostáie.

Apĭŭm, ij, g. n. Eppich/ Opych. *Amarum, Viride, Vivax, Udum, Viridans.* Petrosilinum, idem.

Aplūstrĕ, vel Amplustre, stris, g. neu. Schiffgezierd/ Bánderá. *Fluitans, Graium.*

Apŏcălypsis, psis, lat. Revelatio, Offenbarung Obiáwienie.

Apŏchă, æ, g. f. Quitans/ Kwit. ántăpŏchă, ein Quitans so die andere tödt/ Kwitowánie.

Apŏcryphŭs, a, um, etwas verborgenes/ pokryty / pokątny. Apocrypha dicebantur ea, quibus publicè non licebat uti.

Apŏdes, g. epic. pl. n. Vögel den Schwalben gleich/ so jmmerdar fliegen/ vnd jhre Füß nicht gebrauchen können. Latáwiec ptak Indyiski bez nog.

Apŏdīxĭs, is, g. fæm. evidens probatio, ein gewisse Bewährung / Pewny dowod.

Apŏdŏsis, gen. fæ. figura, lat. Redditio, ein Widergeltung/ Oddánie.

Apŏdytĕrĭŭm, ij, gen. neut. ein Ort da man die Kleider abzeucht zu baden/ Zzuwálnia.

Apographum, phi, Ein Copey / Kopija / przepis.

Apŏlĭs, ĭdis, ein Gebanter/ Wygnániec.

Apŏllĭnarĭă, gen. f. herb. Schirling/ Bielun.

Apŏlŏgĭă, æ, g. fæm. ein Verantwortung/ Odpowiedź ăpŏlŏgŭs, i, ein Fabel/ Gadká. ăpologătĭō, onis, gen. f. ein Erzehlung der Fabeln/ Báiánie. ăpŏlŏgŏ, as, aui, atum, ăpŏlŏgārĕ, fablen/ Báiáć.

Apŏphăsis, is, g. fæm. latinè Negatio.

Apŏphŏrētă, orum, gen. neut. plu. num. ein gut Jahr/ Geschenck vmb die zeit deß newē Jahrs. Kolendá/ Podárunek. Strena idem.

Apŏphtegmă, mătis, gen. neut. ein kurtzer wolgefallner Spruch/ Powieść známienita.

Apoplēxĭs, æ, gen. fæm. der Schlag/ Apoplexyia. ăpŏplēctĭcŭs, der solche Kranckheit hat Ktory tą chorobą choruie.

Apŏrĭŏr, aris, atus sum, ăpŏrĭārī, est idem ac si dicas; modò hæreo, & consilij inops & perplexus sum, modò indigeo, modò ad summā angustiam redigor. Rahtloß seyn/ oder mangel haben/ Wćisniony być/ niedostátek ćierpieć. Inde, ăpŏrĭă, æ, g. fæm. Mangel an Raht vnd anderer dingen/ Niedostátek/ Trudność.

Apŏsĭōpēsĭs, is, gen. fæm. fig. indignantibus familiaris, in qua verbum extrinsecus subintelligitur.

Apŏstăsĭă, æ, g. fæm. Abfall/ Odstąpienie. ăpŏstătă, æ, gen. m. ein Abtrinniger/ Odstepcá. ăpŏstătŏ, as, aui, atum, ăpŏstătārĕ, abtrinnig werden/ odpadáć.

Apŏstēmă, ătis, g. neu. ein Geschwär/ Wrzedzienicá/ Ziotrzenie. Epith. v. Ulcus.

Apŏstŏlŭs, li, g. mas. ein Bott/ ein außgesandter Christi/ Posłániec / Apostol. *Multilinguis, Sanctus.* ăpŏstŏlātŭs, us, gen. mas. Apostelampt/ Vrząd Apostolski. Apŏstŏlĭcŭs, a, um, ut: Fides Apostolica, ein Apostolischer Glaub/ Wiárá Apostolska. Nuncius apostolicus.

Apŏstrŏphē, figura, latinè Conversio. Apŏstrŏphŭs, Collisionis nota; ut Tanton', pro Tantone.

Apŏthēcă, cæ, g. fæm. ein jeglich ort darinn man etwas verhalten thut/ Spiżárnia/ Skład.

Apŏthēŏsis, lat. Cōsecratio, Canonizatio, seu Relatio in numerū Sanctorū. Kánonizowánie.

Apparo & apparatus, vide Paro. Appareo, vide Pareo. Appello, as, & is, v. Pello. Appendo & appendix, vide Pendo. Appeto & appetitus, vide Peto.

Appĭānŭm, i, g. neut. genus viridis coloris.

Appingo, vide Pingo. Applaudo, & applodo, vide Plaudo. Applico, vide Plico. Apploro, v. Ploro. Applumbo, v. Plumbum. Appluo, v. Pluo. Appono, v. Pono. Apporrigo, vide Rego. Apporto, vide Porto. Apposco, vide Posco. Appotus, v. Poto. Apprehendo, v. Prehendo.

Appri-

Apprimè, vide Primus. Apprimo, vide Premo. Approbo, vide Probus Appromitto, v. Mitto. Appropero, vide Propero. Appropinquo, vide Propinquus. Appulsus, vide Pello, is.

Aprīcŭs, a, um, Duobus modis intelligitur, Apricus, aliter dicitur locus; aliter homo aut avis: ut, Apricus locus, ein Soñechtig ort/Mięy ſce przeciw Słońcu położone. Apricus homo, der gern in der Sonnen iſt/Ktory rad po Słońcu chodzi. Dies apricus, ein ſchöner Tag/ Pogodny dzień. Aprīcŏr, aris, atus ſum, ăprīcārī, ſich in der Sonnen halten/ ná Słońcu śię báwić. Aprīcātĭō, onis, gen. f. Sonnung/ Ná słońcu śię grzanie. Aprīcĭtās, atis, gen. fæm. Heÿcer/ Pogodá. Sic diei permittit apricitas, wann es ein ſchöner Tag wird ſeyn/Kiedy pogodny dzień będźie.

Aprīlĭs, lis, gen. maſ. April/Kwiećień. *Variabilis, Inſtabilis, Cythereius.*

Aprignus, vel aprugnus, vide Aper. Apſis, vide Abſis.

Aptŏ, as, aui, atum, āptārĕ, zuſammen fügen/ bequem machen/Przypráwiáć/ ſpoſábiáć. Aptŭs, a, um, geſchickt/bequem/ ſpoſobny/ ſpoſony. āptĭtūdŏ, Geſchicklig keit/Snádność. āptē, āptĭūs, āptĭſsĭmē, adverb. Geſchicklich/ Snádnie. ĭneptŭs, a, um, Vngeſchickt/Nieſpoſobny Ineptū, Närriſch/Nikczemna rzecz. ĭneptĭŏ, is, ĭneptīrĕ, ſich närriſch anſtellen/báłámućić. Ineptĭă, æ, gen. fæm. Gauckle rey/ Nikczemność. Inepte, adverb. närriſcher weiß/ Nikczemnie. Adāptārĕ, ſich herzu fügen/ przypráwiáć. Coaptare, zuſammen fügen/ náſadzáć.

Apŭă, æ, g. fæm. piſcis è pluvia natus.

Apŭd, præpoſ. accuſativo ſerviens, Bey/U.

Apus, vide Apodes.

Apȳrĭnŭs, a, um, ſonder Kern/Bez ſádrek owoc

Apȳrŏn, g. n. Alumen vivum.

Apȳrŏtŏs, i, gen. fæm, gemma, Carfunckelſtein/Kárbunkuł.

Aquă, æ, gen. fæm. Waſſer/Wodá *Dulcis, Pluvialis, Fluvialis, Lutulenta, Pura, Saliens, Fontana, Ciſternina, Fluens, Volubilis, Paludifera, Cærulea, Tumida, Fragilis, Caduca, Rapida, Limoſa, Gelida, Tumeſcens, Frigida, Bullans, Perſpicua, Proſiliens, Fluctiſona, Vndiſona, Stagnans, Putealis, Roralis.* Aqua luſtralis, Weyhwaſſer/ Swiecona wodá. Aqua fluvialis, flieſſend Waſſer, Rzeczna wodá. Aqua pluvialis, Regenwaſſer/Deßczowa wodá. Nivalis, Schneewaſſer/Snieżna wodá. Aqua roſacea, Roſenwaſſer/ Rożána wodká. Aqua mulſa, Mätt/Miod pity. Aqua intercus, Waſſerſucht/ Puchlina. Aquædūctŭs, ūs g. maſ. Waſſergraben/Rurmus. Aquăgĭŭm, ij, g. n. Waſſergang/ Rurmuſowy tow. Aquālĭs, lis, g. m. Waſſergeſchirr/ Wodny ſtátek Aquārĭŭm, ij, g. neut. ein Waſſerſtein/Pomywádłnik. Aquarius, a, um; ut, Cotes aquariæ, Wetzſtein/Oſełká. Sulcus aquarius, Waſſerfluth/wodny przechod. Aquarius abſolutè dictum in g. maſc. ſignum cœleſte, der Waſſermann / Wodnik. *Humens, Fluvialis, Nimbifer, Gelidus, Frigidus, Radians, Tener, Iniquus, Horridus, Humidus, Liquens, Iliacus, Udus, Triſtis, Juvenilis.* Aquātĭcŭs, a, um: Avis aquatica, ein Waſſervogel Wodny ptak. Aquātĭlĭs, e, Beſtia aquatilis, ein Waſſerthier/ Wodne zwierze Aquōsŭs, a, um, das voller Waſſer iſt/Wodniſty. Hyems aquoſa, ein feuchter Winter/ Zimá wilgotna. Aquŏr, aris, atus ſum, ăquārī, ſich mit Waſſer verſehen/wodą śię opátrzyć. Equos aquari, die Roß trencken/Konie poić. ăquātĭŏ, onis, gen. f. ein Viele oder Vberfluß deß Regenwaſſers/Wody doſtátek. Item, Waſſerholung, Nápawánie. ăquātŏr, oris g. m. der Waſſer zuträgt/Wodnik. ăquātŭs, a, um, Waſſerechtig/Wodniſty. ăquātĭcŭs, i, gen. maſ. Aluus, quo ſordes defluunt, & genus lati inteſtini, ex quo farcimina fieri ſolent. Aquātĭcŭlŭs. dimin. ſumitur etiam pro ventre. Adăquārĕ, das Vieh träncken/Poić bydło. Aquĭlĕx, lĕgĭs, gen. maſc. Waſſerfinder/ Rurmiſtrz. ăquĭlĕgĭŭm, ij, Waſſerverſamlung/ findung/Zbieránie wody.

Aquĭfŏlĭă, æ, g. f. Stechpalmen/Oſtokrzew.

Aquĭlă, æ, g. fæm. ein Adler/ Orzeł. *Altivolans, Fulva, Nubivaga, Venatrix, Bellatrix, Sublimis.* Aquĭlă, læ, dimin. Aquĭlīnŭs, a, um, Adler art/ Orli. Aquĭlĭfĕr, feri, Fähnrich/ ſo den Adler in der Fahnen trägt/Chorąży.

Aquĭlŏ, onis, g. maſ. alias Boreas, Nordwind Wiátr połnocny. *Frigidus, Nivoſus, Siccus, Hyperboreus, Surdus, Glacialis,* vide Boreas. Aquĭlōnārĭs, e, & Aquĭlōnĭŭs, a, um, das gegen Norden gelegen iſt/Co od połnocney ſtrony leży. Borealis, e, & Coreus, a, um, idem.

Aquilus, a, um; ut, Aquilus color; Braun von farb/ Smiády.

Ară, æ, gen. fæm. ein Altar/ Oltarz. *Sacra, Odorata, Solennis, Thuricrema, Fumida, Flagrans, Graminea, Casta, Justa, Thurifera, Fumans, Fulgens, Humilis, Frondens, Sacrifica, Rutila, Thurecalens, Nitida, Sacrosancta, Venerabilis, Celebris, Marmorea, Sancta, Culta, Votiva*, Si prima correp. in Ara, est stabulum porcorum, & potius Hara dicitur.

Aranea, æ, gen. fæ. Arānĕūs, i, gen. masc. ein Spinn oder Spinweb/ Pájąk/ Páieczyná. *Vaga, Pendula, Arida, Audax.* Arānĕŏlă, dimin. Araneolus etiam masc. gen. dicimus, ein Spinle/ Pájączek. ărānĕōsūs, a, um, Spinweb gleich/ Páieczysty. ărānĕūm, ei, Vitium peculiare olivis & vitibus, cum veluti telæ involuunt fructum & absumunt.

Arbĭtrŏr, aris, atus sum, ārbĭtrāri, schätzen/ vrtheilen/ ßácowáć/ roztrząsáć. aliquando, warnehmen/ upátrowáć. ārbĭtĕr, tri, g. m. ein Scheidmann/ erwehlter Richter/ Jednácz/ Kommisarz. vulgo, Compromissarius. Sine arbitris aliquid facere, etwas allein thun ohn jemands beyseyn/ ná ustroniu co czynić. Item arbiter, idem quod præses vel testis. Arbiter initiationis, ein Patt oder Gutte/ so einen auß der Tauff hebet/ Krzesny Ociec. ārbitrārĭūm, rij, g. neut. einen Scheidmann zu entscheiden vbergeben/ Pod rozsądek czyi poddány. Arbitrarius, a, um, das noch zu entscheiden ist/ daran man noch zweiffelt/ Co jeßcze ma być rozsądzono. ārbitrātūs, ūs, g. masc. ein Meynung oder Gutdüncken/ Zdánie/ Wolá. Viri boni arbitratu, nach meynung eines frommen Manns/ Według zdániá człowieká dobrego. Arbitrariò sive ārbitrārĭē, adverb. id est, pro arbitrio, seu voluntate. Arbitrĭūm, ij, g. neut. ein Meynung/ Will/ Zdánie/ Wola. Arbitrium liberū, ein freyer Will/ Swobodá/ Wolna wola. Arbitrium etiam, judicium, ein Vrtheil/ Rozsądzenie.

Arbŏr, ŏrĭs, gen. f. ein Baum/ Drzewo *Sylvestris, Umbrosa, Ferax, Foliata, Procera, Tenera, Prolixa, Fructuosa, Patula, Frugifera, Fertilis, Frondens, Pomifera, Fructifera, Florens, Virens; Alta Ramosa, Foliata, Sublimis, Flexilis, Frondosa, Fragrans, Amœna, Fœcunda, Viridis, Nobilis.* Arbos, pro arbor Veteres dixerunt, ārbūscŭlă, æ, dimin. Item, Machinula, in qua versantur rotarum axes conclusi laminis ferreis. Item, Arbor, malus est navis, ein Segelbaum/ Máßt. ărbŏrārĭūs, & ārbŏrĕūs, a, um, bäumächtig/ drzewny ut: Arborarius picus, ein Specht der auff den Bäumen nistet/ Dzięciol. ārbŏrātŏr, oris, gen. m. ein Grabner der die Bäum behawet/ Sádownik. ārbŏrēscō, cis, ārbŏrēscĕrĕ, zu eim werden/ Drzewieie/ Wyrastam. ārbŏrētum, i, g. neut. ein Wäldle/ Lás. Arborea cornua cervorum, Astächtig/ Gáłęzisty. ārbūstŭm, i, gen. n. ein Baumgarten/ *Fructuosum, Lætum, Umbrans.* ārbūstīnūs, a, um, ut Arbustivæ vites, Weinräben in die Bäum geflochten/ Máćice náwiązáne ārbūstō, as, aui, atum, ārbūstārĕ, Bäum pflantzē/ Weinräben darein zu flechten/ Zápußczáć lás.

Arbŭtūs, i, gen. f. Hagöpffel/ oder Holtzöpffelbaum/ Jeżowká drzewo. *Frondens, Horrida, Lutens, Viridis.* Arbutum, i, gen. neut. Holtzöpffel/ Jábłko leśne. ārbŭtĕūs, a, um, das auß solchem Holtz gemacht ist/ Co z tego drzewá jest zrobiono.

Arcă, cæ, g. fæm. ein Kist/ Tieck/ Skrzyniá. *Vestiaria, Ferrata, Ærata, Patula, Lapidea, Camerata.* Arcărĭūs, ein Kastenmeister/ Stolarz. ārcŭlă, ārcellă, dimin. ārcŭlārĭūs, ein Schreiner/ Stolarz

Arcānūs, a, um, heimlich/ verborgen/ skryty/ potájemny. Arcana popina, ein heimlich Wirtshauß/ skryta gospodá. Arcanum, i, g. neut. ein heimlich oder secret Ding/ Táiemnicá. Arcanè & ārcānō adverb. verborgenlich/ heimlicher weiß potáiemnie.

Arcĕō, es, arcui, arcitum, ārcērĕ, hinweg treiben/ odgániáć. Item, verhinderen/ zátrzymáwáć. Arcere à progressu, nicht lassen weiter gehen/ niedopußczáć chodzić. Homines arcere ab improbitate, die Leut von der Boßheit abhalten/ Ludzi odwodzić od niecnoty. Abărcĕō, es, ăbĕrcŭī, ăbārcĭtūm, abarcere vel ăbērcērĕ, hinweg treiben/ odgániáć. Coercere, zämen/ einem wehren/ hámowáć. Coërcere aves carcere, die Vögel in ein Kyfig schliessen/ Zámykáć ptaki w klatce. Cŏërcĭtūs, partic. gezämbt/ okrocony Cŏērcĭtĭō, ein Abhaltung/ Okrácánie/ Hámowánie. Coërctio & Cŏërtĭō, onis, idem. Exercere, üben/ ćwiczyć. Bachanalia exercere, Faßnacht halten/ Odpráwowáć mięsopusty. Ex-

ercĭtūs,

Exercitus,a,um,partic. wol geübt/éwiczony. Multa lectione exercitus, wol belesen/siłá czytájacy. Exercitus, us, ein Kriegsheer / Woysko. Exercito, as, aui, atum, exercitare, üben eines übens/Cwiczyć. Exercitatus, a, um, partic. geübt/ćwiczony. Exercitator, oris, g. m. der einen auff etwas übet/ćwiczyćiel/náuczyćiel. Exercitatio, onis, g. f. ein Vbung/Cwiczenie.

Arcera, æ, g. fæ. ein bedeckter Wagen/Gutschwagē/oder Roßbar/Kolásá nákryta/Rydwan.

Arcesso, sis, sivi, situm, arcessere, beschicken/einē beruffen/przyzywáć/przywodźić. Arcessere aliquem ad studia, einen zum studieren beruffen/przyzywáć kogo do náuk. Arcessere interdum accusare significat, ut: Aliquem judicio arcessere, einen vor Gericht anklagē/Pozywáć kogo.

Archezostis, Stickwurtz/Przestep biały.

Archangelus, i, g. mas. Ertzengel/Archánioł.

Archetypus, ein Vorbild/Wizerunk.

Archaismus, fig. So man auff ein weiß der Alten etwas redt/Stároświeckiey mowy násládowánie.

Archiatrus, vel archiater, i, der öberst Artzt/Nayprzednieyszy Lekarz.

Archimagirus, i, gen. masc. der ober Koch/Kuchmistrz.

Archimandrita, æ, gen. mas. der Oberst in eim Closter/Przeor.

Architector, oris, architectus, i, & architecton, onis, gen. mas. ein Werckmeister/Mistrz w budowániu. Epith. v. Faber: architectura, æ, gen. f. die Bawkunst/Budowniczá náuká. architectonice, es, idem. Item, Architectura, ein meisterlicher Baw/Misterne budowánie. Architector metaph. Princeps & architector sceleris, ein Vrheber eines Lasters/Herszt/przyczyná niecnot. architector, aris, atus sum, architectari, idem quod fabricari Architectari voluptates, per metaph. Wollust anrichten/Wymyśláć wszelkie rozkoszy. architectonicus a, um, das dem Werckmeister/oder dem principalsten Werck angehet/Co do Budowniczego należy. architectio, & architectario, onis g. fæm. das zimmeren oder bawen/budowánie.

Architriclinus, i, Hoffmeister/Márszałek.

Archivum, i, g. n. ein Schatzkamer oder heimliche Cantzeley/Metryká/Káncellárija.

Archos, latine Princeps, unde multa composita, ut Patriarcha, &c.

Arcio, is, obsoletum, pro Indigo, & Adigo, ich tringe ein/przymuszam.

Arcticus, vide Arctos.

Arction, ij, groß Klettenkraut/Łopián wiáły.

Arcto, as, aui, atum, arctare, zusammen trucken/ściesniáć/ściśkáć. arctus, a, um, zusammen getruckt/ściesniony. Arcte, adverbium, Eng zusammen/ściśle. Coarctare, engen/ściesniáć. Coarctatus, a, um, partic. eingeschlossen/ściesniony. Coarctio, onis, g. fæm. Einschliessung/Ściesniánie/Ściśkánie. quidam sine c in medio scribunt.

Arctophylax, Sydus, quod & Bootes dicitur. *Glacialis, Frigidus, Tardus, Rigens.*

Arctos, i, gen. f. stella Ursa, latine der Heerwag/Woz niebieski. *Gelida, Ventosa, Fremens, Opaca, Algens, Glacialis, Lycaonia, Frigens, Austrina, Pruinosa, Ætherea, Hyberna.* Arctous, a, um, idem quod septentrionalis, e, das gegen Mitternacht/ná pułnocy położony. arcticus, a, um, Polus arcticus, hoc est, Septentrionalis, cui oppositus est Antarcticus, hoc est, Meridionalis Est autem circulus Arcticus, minor in sphæra mobilis, circa mundi polum Arcticum. Circulus Anatarcticus, in sphæra minor circulus mobilis, circa polum Antracticum.

Arcturus, i, Stella juxta caudam Ursæ.

Arcus, g. m. ein Handbogen/Łuk/*Horrisonus, Flexilis, Letifer, Habilis, Minax, Acer, Incertus, Fulgens, Lentus, Patulus, Sinuatus, Curbus, Aduncus, Iniquus, Teres, Sonorus, Fugax, Trux, Tensus, Minans, Vulnificus, Inopinus, Noxius.* Item, ein krumb Gebäw/Sklep. arcuo, as, aui, atum, arcuare, ein Gewölb machen/Náginać. arcuatus, a, um, particip. Gewölbt/bogensweiß gemacht/Obłaczysty. Item Arcuatus, a, um, quod & Arquatus, der von der Gelsucht kranck ist/żołtą chorobę ćierpiący. arcuatim adverb. gleich wie ein Bogen/Obłaczysto.

Arcus cœlestis pro Iride, ein Regenbogen/Tecza. *Pictus, Pluvius, Nubilus, Imbrifer, Cœlestis, Purpureus.*

Ardea, g. epic. auis, ein Reyer/Czápla. Item ein Stadt in Italien/Miásto we Włoszech.

Ardelio, onis, gen. m. ein vnruhiger Mensch/Hanß in allen Gassen/Nátret.

Ardeo, es, arsi, arsum, ardere, brennen/Gorzeć metaph. begehren/żądáć. Ardeo te videre, Ich

Ich hab grosse begierd dich zu sehen / Zycze sobie tego/ ábym cię mogł widźieć. Ardens, entis, partic. brennend/Gorzący. ārdēntĕr, adverb. Inbrünstiglich/Gorąco/ Chćiwie. ārdŏr, oris, g. masc. Brunst/Hitz/Begierd/ Gorącość/Pałánie/Chćiwość. *Ferbidus, Anhelus, Vorax, Igneus, Flammeus, Turbidus, Vulcanius, Fulgidus, Radians, Noxius, Rutilans*. Ardēscō, cis, ārdēscĕrĕ, Inbrünstig seyn/ Goreć. Compos. Exārdērĕ, ēxārdēscĕrĕ, & īnārdērĕ, ferè idem. Reārdēscĕrĕ, wiederumb brennen/ znowu śię zápalić.

Ardŭŭs, a, um, hoch vnd schwär/Wysoki/Ciężki ábo/Trudny. Arduus terrarum, hochgelegene örter/ wysokie mieyscá. Arduus aditus, ein schwärer Zugang/Trudny przystep. ārdŭĭtās, atis, g. f. Höhe/ daran man schwerlich kommen kan/ Wysokość / przykrość. Pĕrārdŭŭs, a, um, fast hoch vnd schwer/bárzo wysoki y trudny

Arĕă, æ, gen. fæ. ein grosser platz ohn Gebäw/ Plác prozny. *Planata, Strata, Lata, Patens*. Item ein Hoff/ein Tenne oder Gebün/ Dwor. Item, ein Krautbett in einem Garten/Grządká. Item, Morbus capitis, cum profluvio capillorum. Areola, diminut.

Arēnă, æ, g. f. Sand vnd Grieß/Piasek/Gryz. *Sterilis, Fossilis, Nitida, Vitis, Limosa, Bibula, Fulva, Flavens, Mobilis, Spissa, Fluminea, Littorea, Gracilis, Fluvialis, Fossitia, Fossilis, Marina, Attrita, Nitida, Mollis, Fluviatica, Undans, Saxifera, Pulverea, Vitrea, Humens, Vilis*. Arēnŭlă, dimin. Arena mea, pro mea functione, mein Ampt / Moy urząd. ărēnācĕŭs, a, um, das auß Sand gemacht ist/ Piaskowy / piasczysty. ărēnārĭæ, arum, Sandgruben/Piaskownia. ărēnātŭs, a, um, ut: Calx arenatus, mit Sand oder Mörtel gemischt/ Wapno piasczyste. ărēnātŭm, i, gen. neut. ein Pflaster auß Sand gemacht/ Tło wapnem piasczystym utkáne. ărēnōsŭs, a, um, das voll Sand oder Grieß ist/Piasczysty/co jest pełno gryzu.

Arēngă, æ, g. fæ. ein Häring/ Rybki drobne/ śledź. *Salsa, Assata, Conditanea*.

Arĕō, es, ŭī, ărērĕ, dürr seyn oder werden / schnąć/wiednąć. ărĭdŭs, a, um, Dürr/Suchy/ Vschły. ărĭdē, Dürrächtig/ Sucho. ărĭtūdō, inis, & ărĭdĭtās, atis, g. fæm. Dürre / Suchość. Arēscō, is, is, ărēscĕrĕ, dürr werdē/schnąć. Arĕfăcĕrĕ, dürr machen/ suszyć. Arĕfăctŭs, a, um, dürr gemacht/ Vsuszony. Exarere, Exarescere, Inarescere, Interarescere, dürr werden/ Przeschnąć.

Arĕtālŏgŭs, i, g. m. Garrulus & loquax in ostentationem virtutis, vel qui in fingēdis mendacijs auditores movet arte verborum.

Arēstŭm, i, gen. n. ein Decret oder Erkantnuß von einer Obrigkeit/Wyrok.

Argĕmă, ătis, g. n. legitur & Argema, æ, g. f. morbus est oculorum, ein Geschwer beym kreyß deß Augs/Zrzenice chorobá.

Argĕmōn, & argemones herba, Odermenig/ Bielmok źiele/ Gwiazdeczki źiele.

Argĕntŭm, ti, Silber/ Srebro. *Purum, putū, Lentum, Solidum, Livens, Clarum, Nitidum, Album*. Sumitur & pro nummo argenteo, Müntz/ oder Gelt/ Pieniądze. Item, pro suppellectili argentea, Silbergeschirr/ Srebrne naczynie. Argĕntārĭŭs, ij, g. masc. ein Wechßler/Bánkierz/ co pieniądzmi zysku szuka. Argentarius, a, um ut: Argentaria taberna, Wechselbanck / Bánkierská budá. Argĕntārĭă, æ, idem. Item, Wechßlers/Practick/Bánkierski hándel. Item, Silbergrub/ Góry srebrne. ut: Argentariam facere, vel exercere, mit Wechsel vmbgehen/ Bánk trzymáć. Argĕntātŭs, a, um, gesilbert / śrebrzysty. Argĕntĕŭs, a, um, silbern/śrebrny. Argētea vis, Gewalt deß Silbers/śrebrná moc. Argentum vivum, Quecksilber/śrebrna gorá.

Argĕstēs, stę, g. m. Westerwind/Wiátr zachodniemu poboczny ná połnocy.

Argĭllă, æ, gen. fæm. weicher Lett oder Leymen/ Gliná. *Tenuis, Dulcis Uda*. Argĭllācĕŭs, & Argĭllōsŭs, a, um, Lettächtig/ Gliniásty. ut: Argillosa, loca, Lettächtige ört/ Mieyscá gliniáste.

Argŭō, ŭis, ŭī, ărgūtŭm, ărgŭĕrĕ, straffen / strofowáć. propriè, anzeigen/Dowodźić/znáczyć. unde Argūmēntŭm, i, gen. masc. ein Anzeigung/Bewährung/Dowod/Probá. Item, ein kurtzer Begriff eins dings/ Summá. Item, ein erdicht ding / doch der Warheit gleich / Zmyślona rzecz/ podobna do prawdy. ut, Comœdia. Et verb. Argūmēntŏr, aris, atus sum, ărgūmēntārī, Bewährung brauchen / Dowodźić/ Dorozumiewáć śię. hinc Argūmēntātĭō, onis, gen. f. Argūmēntōsŭs, a, um, das viel Bewährung hat/ Dowodny. Argŭēns, entis particp. anzeigende/ straffende/ dowodzący / strofuiący. Argūtĭæ, arum, gen. fæm. Spitzfindigkeit/ Subtelność/

Wykrácánie. Argūtus, a, um, partic. anklagt / ſtrofowány. Argutus, a, um, nomen, Spitzfündig / Sztuczny. Litteræ argutæ, ſpitzfündige Brieff / Liſty ſztuczne. Argutus, hell wol lautend głośny. Argūte, adverb. Subtil / künſtlich / ſubtelnie / koſztownie. Pěrargūtus, a, um, gar geſchwind / bárzo wykretny / ſztuczny. Argūtō, as aui, atum, argutare, verweiſen / ſztucznie zádawáć. Argūtŏr, aris, atus ſum, ărgūtārī, geſchwindigkeit oder rencke in der rede gebrauchen / ſpaczkowáć / figlowáć. unde Argūtātiō, onis, Geſchwätz / Spaczkowánie / figlowánie. & Argūtātŏr, oris, gen. n. maſ. ein Klügling / Sophiſt / der nicht thut / dann ſchwätzen / Medrek / Chytry. Rĕdārgŭĕrĕ, ſtraffen mit wortē / widerweiſen / zbijáć dowod / ſtrofowáć wzátem ſtrofuiącego.

Argyrītis, is g. fæm. Silberſchaum / Srebrna piáná.

Argyrŏgnōmŏnĕs, Wechßler / Wechſlerz / odmieniacz pieniedzy.

Aridus, vide Areo.

Arĭēs, ărĭĕtis, g. maſ. ein Widder oder Hammel / Báran. *Corniger, Pugnax, Trux, Laniger, Petulcus, Petulans, Celer.* Item, ein Kriegs werckzeug damit man die Mauren bricht / Táran. *Ferreus, Durus, Præceps, Fortis, Turrifragus.* unde ărĭĕtō as, aui, atum, ărĭĕtārĕ, zu boden ſtoſſen / zbijáć / wálić. ărĭĕtārĭus, a, um, das zu ſolcher Rüſtung gehört / Co do taráná nalezy. In portam arietare, ſtürmen / anſtoſſen / ſzturmowáć / wbrane bić taránem. Arietem emittere, proverb. abſagen opowiedzieć woyne ărĭĕtĭnus, & ărĭĕtārĭus, a, um, das vom Widder iſt / Widderin / Báráni. Aries, etiam eſt Dux & Princeps 12. ſignorum cœleſtium in zodiaco, ad quod, cum Sol pervenerit, fit æquinoctium vernum.

Ariolus, vide Hariolus.

Arĭſtă, æ, g. fæm. das Spitzlin an den Kornähren / Ość urkośla. *Pinguis, Tenuis, Mollis, Gravida, Æſtiva, Flava Cana, Odorata, Gracilis, Fragilis, Fœcunda, Læta, Frugifera, Opima, Cerealis, Rigida, Jejuna, Flavens.* Ariſta apud Poëtas etiam ſumitur pro frumento.

Ariſtărchus, qui cenſor fuit librorum Homeri; unde Ariſtarchus, pro Cenſore accipitur, ein Beſchätzer / Cenſor.

Ariſtŏcrătĭă, æ, g. f. ein Regiment der fürnemſten Regierer / Rzeczpoſpolita / w ktorey przedni pánowie rzad trzymáją.

Arĭſtŏlŏchĭă, gen. fæm. herba, Oſterlucey / Kokornak ziele.

Arĭthmētĭcă, æ, gen. fæm. die Rechenkunſt / Ráchmiſtrſka náuká.

Armă, orum, plu. tant. g. neut. Waffen zum Streit / Zbroiá / Narzedzie zołnierſkie. *Fulgentia, Funeſta, Fera, Horrida, Sæva, Diſcordia, Impia, Gravia, Vulcania, Furialia, Inimica, Nocitura, Triſtia, Luctuoſa, Crepitantia, Scelerata, Furialia, Violenta, Infecta, Cruenta, Calentia, Trepidantia, Letalia, Iniqua, Hoſtilia, Peſtifera, Nocentia, Graſſantia, Truculenta, Bellica, Spumoſa, Atrocia.* Item, allerley Werckzeug / Wſzeláki ſprzet. Arma coquinaria, Küchengeſchirr / Sprzet kuchenny. Arma ruſtica, Baurengeſchirr / Sprzet chłopſki. Armārĭum, ij, gen. neut. ein Behaltnuß allerley Rüſtung / Szafá. Armāmēntārĭum idem. Armāmēntă, orum, Rüſtzeug / fürnemblich aber zum ſchiffen dienlich / Potrzebny ſprzet zwłaſzcza do okretow. Armō, as, aui, atum, ārmārĕ, bewaffen / Vzbrájáć. Armātus, a, um, partic. Gewaffnet / Vzbrojony. Armatus, us, Bewaffung / Vzbrájánie. Armātūră, æ, g. fæm. Rüſtung / Harniſch / Rÿſztunek / Kiris. Armĭgĕr, ri, g. maſ. ein Troßbub / der ſeinen Herrn den zeug nachträgt / Giermek. Armĭpŏtēns, entis, mächtig mit Waffen / Waleczny. Dēārmārĕ, die Waffen außziehen / Zdeimowáć broń. Dearmatus exercitus, wehrloß geſtellt / woiſko rozzbrojone idem. Obarmare, allenthalben waffnen, uzbroić.

Armēntŭm, gen. n. ein Herd groſſes Viehs / Stádo. *Bucerum, Validum, Montanum, Torvum, Spumans.* Armēntārĭus, g. maſ. der ſolch Vieh hütet / Páſterz. Armentinus, a, um, & Armēntālis, le, ein Ochs der zur Herd gehört / Co do ſtádá nalezy. Armēntōſus, a, um, Viehreich / W bydło bogáty.

Armōn, wilder Rettig / Rzodkiew polna. Armōrăcēă, Merrettig / Chrzan.

Armŭs, i, gen. m. Schulder / Achſel / Łopátká / Pachá. Armīllă, æ, ein Zierd der armen / náráмiennik. Armīllātus, a, um, der ſolche Zierd hat / Ktory náramiennik noſi. Armus de homine & bruto dicitur.

Arō, as, aui, atum, ărārĕ, ären / zackeren / oráć Arātŏr, oris, gen. maſ. ein Ackermann / Oracz. *Robuſtus, Durus, Sedulus, Curvus, Ruſticanus,*

mus, *Infelix*, *Doctus*, *Discinctus*, *Vigil*, *Gnavus*. Aratio, onis, g. fæm. ein Ackerbaw/Oránie. Arabilis, le, das ſich bald zackeren láſt/do oránia ſpoſobny. Inarare, idem quod arare. Obarare vberbrachen/oborywáć. Subarare, vnterbrachen/podorywáć. aratro as, aui, atum, aratrare wiederumb ähren/poorywáć. Aratrum, i, g. n. ein Pflug/Pług. *Flexum*, *Curvum*, *Aduncum*, *Obliquum*, *Durum*, *Pressum*, *Depressum*, *Ruricola*, *Patiens*, *Terram renovans*, *Validum*, *Rusticum*, *Rude*, *Impressum*, *Pandum*, *Habile*. Exarare, metaphor. kürtzlich/aber nothwendig ſchreiben/wypiſowáć krotko co potrzebnieyſze rzeczy.

Aroma, atis, vel potius, aromata, plu. num. tant. g. n. Gewürtz/Korzenie. *Sabæum*, *Pingue*, *Pretiosum*, *Suaveolens*. Aromatopola, & Aromatarius ij, g. m. ein Gewürtzkrámer/Korzennik. Aromaticus, a, um, das von Gewürtz gemacht iſt/Korzenny. Aromatites, æ, g. maſ. Wein mit Gewürtz gemacht/Wino przypráwne. Item, gemma quæ in Arabia gignitur.

Aron, vel Aros, herba, Aaron/Obrazki ziele.

Arquatus, a, um; ut, Arquatus morbus, die Geelſucht/Zołta chorobá.

Arra, vel Arra, æ, g. fæm. & Arrhabo, onis, g. m. ein Miedpfennig/Gottsheller/Zádátek. Arrare, & Subarrare, verdingen/oder mit Gelt verpflichten/Dáć zadátek.

Arrepo, vide Repo. Arrideo, v. Rideo. Arrigo, v. Rego. Arripio, vide Rapio. Arrodo, vide Rodo. Arrogo, vide Rogo.

Arrugia, æ, g. f. ein Goldgrub/Złota gorá.

Ars, tis, g. fæm. Kunſt/Kunßt/Sztuká. *Ingenua*, *Praeclara*, *Operosa*, *Docta*, *Decora*, *Solers*, *Egregia*, *Præclara*, *Omnifica*. Artifex, ficis, g. maſ. ein Künſtler/Handwercksmañ/Sprawcá/Rzemieśnik. *Doctus*, *Clarus*, *Peritus*, *Manualis*. Artifex quando eſt adject. kunſtreich/ßtuczny. Artificium, ij, g. n. ein Handwerck/Kunſt/Rzemieſło/Kunßt. Artificiosus, a, um, & Artificialis, le, Kunſtreich/Sztuczny. Artificiose, & Artificialiter, adverb. künſtlich/ßtucznie. Ars artificium quoq; ſignificat, Liſt/Betrug/Sztuká/Zdrádá. Iners, ertis, vnwiſſend/nieuczony. Inertia, æ, gen. fæm. Vnwiſſenheit einer Kunſt/Nieumiejetność. Solers, ertis, Sinnreich/Przemyślny. Solertia, Klugheit/Przemyślność.



Arsenicum, i, g. n. Arſenick/Meußgifft/Operment/Arßenik. aliàs, Anripigmentum.

Arsis, gen. fæm. latine, Vocis elevatio, Erhebung/der Stimm/Podnieśienie głoſu.

Artemisia, æ, gen. fæm. Beyfuß/Bylicá.

Artemon, onis, gen. maſc. das groſſe Segel im Schiff/Zagiel wielki wokręćie.

Arteria, æ, gen. f. die Pulßader/Zyłá pulſowá. Aſpera arteria, die Athemsader am Halß/Krtan.

Articus, morbo articulari laborans.

Arto, idem quod Arcto.

Arctoreas, eatis, g. neut. ein Paſteten/Páßtet cibus ex carne conciſa & pane.

Artopta, æ, gen. fæm. à quibuſdam dicitur mulier quæ coquit panem, ein Brodbeckerin/Piekárká. Item, ein Mult/darin man den Teig zum brotbacken bereit/Dzieżá. Alij pro inſtrumento in quo panes torrebantur. Artopitius a, um; ut, Artopitius panis, gebraten Brod/Mákáron. Artocopus, i, g. maſ. ein Brodbecker/Piekarz.

Artus, artuum, artubus, plur. num. gen. m. Glieder/Członek. *Moribundi*, *Robusti*, *Fragiles*, *Validi*, *Pulcri*, *Rosei*, *Caduci*. Articulus, dimin. Item pro digito; ut, Supputat articulis, er zehlts an den Fingern/Liczy pálcámi. Item, pro momento; ut, Articulus temporum, gerad die rechte gelegenheit der Zeit/Punkt czáſu. Articularis re, & Articularius, a, um; ut, Morbus articularis, Láme/vnd Krampff/Łamánie w ſtáwiech. Articularius, rij, gen. maſ. Podagramiſch/Podágrik. Articulatim, adverb. von ſtück zu ſtück/po ßtuce. Articulate, idem. Articulosus, a, um von glied/knöpff/vnd vnterſcheid/członkowáty. Articulatio, onis, gen. f. vnterſcheid der Glieder vnd Knöpff/Kolankowátość. Deartuare, die Glieder abbrechen/abhawen/Rozbieráć po cześći/poſiekáć. Deartuare opes per transla. Gut verthun/Stráćić dobrá.

Arvina, æ, gen. fæm. Schmár/Speck/Feiſte/Sádło/Tłuſtość. *Pinguis*, *Succulenta*.

Aruncus, ci, gen. maſc. Geißbart/herba. Koźia brodá.

Arundo, inis, gen. fæm. ein Rohr/Trzćiná/*Tenera*, *Fluvialis*, *Glauca*, *Gracilis*, *Tremula*. Item, ein Pfeil/Strzałá. *Spicata*, *Letalis*, *Volans Volucris*, *Pennata*, *Acuta*, *Penetrabilis*, *Stridens*, *Celeris*,

Levis,

*Lævis, Hamata.* Arūndĭnĕūs, & ărūndĭnācĕūs, a, um, Rohrächtig / Trzćinány / Trzćinásty. Arūndĭnētūm, i, gen. neut. ein Rohrbusch / da viel Rohr wechset / Trzćina. Arūndĭfĕr, ra, rum, das viel Rohr trägt / Trzćinisty.

Arūspĕx, ĭcĭs, g. mas. ein Warsager auß beschawtem Ingeweid der geopfferten Thieren / Wieszczek z trzew. *Tuscus, Hetruscus, Venturicertus, Armenius.* Arūspĭcă, æ, g. fæm. solche Warsagerin / Wieszczká z trzew. Arūspĭcīnă, æ, solche Kunst / Wieszczbá z trzew. quidam cum aspiratione scribunt.

Arvum, g. neut. vel Arvŭs, ui, g. mas. ein gebawet Feld / Rola. *Hiulcum, Dulce, Pingue, Frugiferum, Scopulosum, Dumosum, Patulum, Pruinosum, Fœcundum, Limosum, Glareosum, Riguum, Lætum, Fœtum, Pomiferum, Apertum, Vastum, Odoriferum, Fertile, Spatiosum, Floridum, Campestre, Rurale, Herbisenum, Floreum, Florigenum, Virens, Ferax, Aquosum, Ramosum, Pulverulentum.*

Arx, cis, gen. fæm. ein Schloß oder Vestung / Zamek / Twierdza. *Solida, Montosa, Regia, Aëria, Alta, Conspicua, Turrigera, Valida, Fortis, Dura, Munita, Armisona.*

As, vel Assis, hujus assis, gen. mas. ein Pfundt / oder das gantz ein jeglichen dings das man theilt / als Erb / ꝛc. vnd die theil heissen / Funt / Cáłego co / co bywá rozdźielono ná częśći. Unciæ unde: Hæres ex asse, der allein Erb ist / Erb vber alles / Dźiedźic sam tylko / dźiedźic ná wszytkim.

Asărūm, ri, g. n. Haselwurtz / Kopytnik.

Asărōtūm, i, g. n. Pavimentum pictum, ein Saal mit gevierten Steinen belegt / von allerley farben / Tło wytworne sádzone.

Asbĕstīnūm, i, g. neut. ein Leinwadt so vom Fewr nicht verzehrt wird / Len niezgorzysty.

Ascendo, vide Scando.

Ascĭă, æ, g. f. ein Beyl / Dechsel / Siekierká / Topor.

Ascisco, vide Scio.

Ascōpĕră, æ, gen. fæm. ein Lederin Sack / Mieszek pientężny.

Ascȳrōn, lat. Perforata, Barthew / vnser Frawen Bettstroh / Dzwonki. *Dives, Magna, Potens.*

Asilum, gen. neut. vel Asīlŭs, li, gen. masc. ein Roßmück oder Brem / Giżk.

Asĭnŭs, ni, gen. mas. ein Esel / Osieł. *Tardus, Onerarius, Iners, Piger Lentipes, Ignavus, Auritus,* Asĭnīnŭs, & Asĭnārĭŭs, a, um; ut Asininæ Aures, Eselsohren / Ośle uszy. Asinarius, substant. Eseltreiber / Oślarz. Asellŭs, diminut. Item Asellus, piscis, Stockfisch / Stokfisch. Aselli, orum, stellæ, zween Sternen im Krebs / Dwie gwiazdy w Ráku niebieskim.

Asōtŭs, ti, gen. mas. ein voller / der vnmässig ist in Speiß vnd Tranck / Utrátnik / Rozpustnik. Asōtĭă, æ, gen. f. Schwelgerey / Rozpustność.

Aspărăgŭs, i, gen. mas. Spargel / Szparag. *Montanus, Incultus.*

Aspello, vide Pello.

Aspĕr, a, um, rauch / grob / vnmild / chropowáty / ryty / surowy. Aspĕrĭtās, atis, & Aspĕrĭtūdō, ĭnĭs, g. fæm. Rauheit / Chropowátość. Aspĕrē, adverb. Räuhlich / Chropowáto. Aspĕrō, as, aui, atum, āspĕrārĕ, & ĕxāspĕrārĕ, rauch machen / chropowáto czynić Item, erbitteren / drażnić. Animo exasperatus, gantz erbittert / rozdrażniony.

Aspergo, & Aspergillum, vide Spargo.

Asphāltōs, vel asphaltites, mare mortuum, vulg. das todte Meer / Morze martwe.

Asphŏdĕlŭs, li, Goltwurtz / Złotogłow źiele.

Aspicio & aspectus, vide Spicio. Aspiro, vide Spiro.

Aspīs, pĭdĭs, gen. fæm. ein Schlang also genant / Zmijá. *Sicca, Somnifera, Letifera, Tumescens, Formidabilis.*

Asplēnūm, ni, g. neut. Hirtzzung / oder Steinfarn / Stonogowiec źiele. lat. Saxifraga.

Asporto, vide Porto.

Assāmĕntă, orum, pl. num. Laden / Schindelbretter / klein gebrochne border / Deszczká / Tárćicá.

Assarum, idem quod Asarum.

Assentio, vel Assentior, Item, Assentor & Assentatio, &c. vide Sentio. Assequor, vide Sequor.

Assĕr, ĕrĭs, g. mas. ein Brett oder Dile / Żerdź / Del Assĕrcŭlŭs, & Assĭcŭlŭs, diminut. Assō, as aui, atum, āssārĕ, mit Bretteren vertäfflen / Zbijáć deszczki. Assŭlātīm, adver. von brett zu brett / wdrzaśki / drobno. Assŭlōsē, idem. Coăssāre, zusammen täfflen / Spajáć. Assŭlă, gen fæm. ein Spahn / Trzaśká.

Assero, & Assertor, vide Sero, Asservio, vide Servio. Asservo v. Servo. Assevero, vide Severus.

rus. Aſſiceo, & Aſſicceſſo, idem quod Sicco. Aſſideo & Aſſeſſor, vide Sedeo. Aſſido, is, penult. idem quod Aſſideo.

Aſsĭdŭŭs, a, um, Embſig/fleiſſig/Vſtáwiczny/pilny. Item, Reich/Bogáty. Aſſiduus fidejuſſor, ein reicher Bürg/Vſtawiczny rekoiemcá. Aſsĭdŭĭtās, atis, gen. fæm. Fleiß/Embſigkeit/Pilnoſć/Vſtáwicznoſć. Aſsĭdŭē adver. Embſiglich/Vſtáwicznie. Aſſidue veniebat ad me, Er iſt ſtets zu mir kommen/Vſtáwicznie domnie chodźił. Aſſiduò, adverb. idem quod Aſſiduè.

Aſſigno, vide Signum. Aſſilio, & Aſſulto, idem quod Adſilio. Aſſimilo, quære ſimilis. Aſſimulo, vide Simulo. Aſſis, vide As.

Aſsĭpōndĭŭm, g. neut. ein Pfündig Gewicht/Funt.

Aſſiſto, vide Siſto.

Aſsō, as, aui, atum, āſsārĕ, braten/dürr machen/piekę/ſuſzę. Aſſaria daps, gebraten Fleiſch/Potráwa pieczona. Inăſsātŭs, idem. Aſsātūră, æ, g. fæm. Ein ſtück gebratens/Pieczenia. Item, Aſſa vox, ein Stimm allein ohn Seytenſpiel/Sam głos bez Inſtrumentu muzycznego.

Aſſocio, vide Socius. Aſſolet & Aſſoleo, vide Soleo. Aſſono, vide Sono. Aſſueſco, vide Sueſco. Aſſum, idem quod Adſum. Aſſumo, vide Sumo. Aſſuo, Aſſumentum, vide Suo. Aſſurgo vide Surgo in Rego.

Aſt, Conjunct. diſcretiva, Aber/Ale.

Aſtăphĭs, phĭdĭs, g. fæm. latine Vua paſſa, Weinberlin/Roſinen/Rozynka. Aſtaphis agria, herba, Wolffswurtz/Gnidoſz.

Aſtĕr, ſtri, gen. maſ. ein Stern/Gwiazdá. Aſtrum verò congregationem ſtellarum denotat, & dicitur Sydus; ut eſt Leo, Virgo, &c. Aſtra. *Cæleſtia, Lucida, Ignea, Pura, Titania, Aurea, Radiantia, Nitentia, Ardentia, Nitida, Lucentia, Nimboſa, Rutila, Flagrantia, Flammigera, Pulcra, Micantia, Refuga, Rorantia, Inſignia, Conſpicua, Candentia, Errantia.* Aſtĕrĭſcŭs, i, gen. maſ. ein Sternlein/Gwiazdeczká/Znáczek. Item, ſignũ alicujus omiſſi in libris. unde, aſteriſco notare, Merckzeichen machen/Naznáczyć co.

Aſtĕrĭcŭm, ci, g. neut. Tag vnd Nacht/Sanct Peters kraut/Pomurne ziele.

Aſterno, vide Sterno. Aſtipulor, vide Stipulor. Aſtituo, vide Statuo.

Aſthmă, Engbrüſtigkeit/Dychawicá. Aſthmătĭcŭs, a, um, ein Reicher der nicht wol athmen mag/Dycháwiczny.

Aſto, vide Sto.

Aſtrăgălŭs, i, g. fæm. ein Spielwürffel/Kut do gránia. Epith. vide Alea. Item herba, Chriſtianwurtz/Orzech ziemny. Aſtrăgĭlīzō, as, aui, atum, are, mit Würffel ſpielen/Kuty grám.

Aſtrepo, vide Strepo. Aſtringo, v. Stringo.

Aſtrĭŏs, otis, vel Aſtŏrītēs, æ, g. f. Gemma.

Aſtronomia, ſive Aſtrŏlŏgĭă, æ, ge. fæm. die Sternenkunſt/Gwiázdárſka nauká. Aſtronomus, vel Aſtrŏlŏgŭs, i, gen. maſ. einer der ſolche Kunſt weiß/Gwiázdarz. Aſtrŏlăbĭŭm, gen. n. eſt inſtrumentum planimetrum, ex quo aſtrorum motus colliguntur. Aſtrĭfĕr, ra, rum, ein Geſtirntrâger/Gwiazdziſty.

Aſtrum, v. Aſter. Aſtruo, idem quod Adſtruo

Aſtū indeclin. pro aſtutia, Poëticum eſt. Geſcheidigkeit/Chytroſć. Item, adverb. pro aſtute, Liſtiglich/Chytrze. Aſtŭs, ūs, idem quod Aſtu, vel Aſtūtĭă, æ, g. fæm. Liſtigkeit/Sztuká. *Captioſa, Solers, Fallax, Callida, Verſuta, Cæca, Pavida, Acer, Artificioſa, Prudens, Vafer, Verſuta, Timida.* Aſtūtŭs, a, um, Liſtig/Chytry. Item aſtutias, Sieh die Geſchwindigkeit/den Liſt/Owoſz chytroſć. Aſtūtē, adverb. Liſtiglich/Sztucznie/Chytrze.

Aſtupeo, vide Stupor.

Aſylă, æ, gen. fæm. herba, Hünerdarm/Zdrowiec bydlecy.

Aſylum, li, ge. neut. ein Freyheit/Vćieczká. *Infame, Tutum.* Aſylus, ſtatua, ad quam confugientibus jus erat Aſiliæ. Aſīlĭă, æ, gen. fæm. die Recht der freyheit/Wolnoſć. Aſyli homines, Frey/denen niemands darff Gewalt thun/Wolni ludźie/ktorych niewolno imáć.

Aſymbŏlŭs, g. maſ. Zechfrey/einer der Zechfrey iſt/Dármoiad.

Aſyſtătŏn, Vitium orationis eſt.

At, Conjunct. Interpretativa; ut, At tibi dij dignum factis exitium duint, Ey das dich Gott ſtraff/wie du verſchuldet haſt/Bodayći ták Bog zápłáćił jákoś godźien. Item, Conjunct. adverſativa, & copulativa: Pater benè monuit, at non eſt curæ filijs, der Vatter hat wol gewarnet/aber die Söhn kehren ſich nicht dran/Oćiec dobrze nápomináł/ale ſynowie nic nie dbáią.

At ăt, Interject. Da da/Aha/Báwey.

Atablus, Ventus in Apulia.

Atagen, vide Attagen. Atavus, v. Avus.

Ater, a, um, Schwartz/ Czarny. Item, Boßhafft/Zly. Atra bilis, Melancholey/Melánkolija. Atrum nemus, ein schwartzer dicker Wald/ Czarny gay. Atri dies, vnglückhaffte Tag/Nießczesliwe dni. Atror, oris, g. m. & Atritas, atis, g. fæm. Schwartzigkeit/Czarnosć. Epith. vide Nigredo. Atratus, a, um, einer der Leyd trägt/ Zá kobe noßacy. Item, geschwärtzt/poczernitony. Atramentum, i, g. neut. Dinten/oder schwartze Farb/Czarna fárbá. Atramentum scriptorium, Schreibdinten/Jnkaust. Atramentarium ij, g. neut. Dintenfaß/ Kálámarz. Atricolor, oris, adject. Schwartzfärbig / Czarney fárby. Atricapilla, æ, g. fæm. ein Vogel mit eim schwartzen Kopff/ Figotadka. Atrabaticæ, vel atrebaticæ vestes, schwartze Kleider/Czarne sukńie.

Atheus, i, g. com. Vngläubig/Niewierny.

Atheroma, atis, g. neut. ein Geschwär/Guzik ná głowie. Epith. vide Ulcus.

Athleta, æ, gen. mas. ein Kämpffer/ Fechter/ Zápáśnik/ Szermierz. *Levis, Gymnicus, Pyctes, Discobolus, Stadiodromus, Xysticus.* Athleticus, a, um, das zum Fechten gehört/Szermierski. Athletica, æ, gen. fæm. Fechten oder Ringerkunst/ Szermierska náuká. Athletice, adverb. Athletice resistere, sich dapffer wehren/po ßermiersku sie zástáwiáć. Athlotheta, æ, g. mas. Einer der die gab d' Ringer außgibt/Igrzyski sprawcá.

Atinia, æ, g. f. genus ulmi Epith. vide Ulmus.

Atnepos, potis, g. m. meines Enckels Sohn/ Prápráwnuk. Atneptis, tis, gen. f. die Tochter meiner Tochter/ im dritten Glied/ Prápráwnuczká.

Atocinon, vel nm, cij, g. neut. ein verbottene Artzney/welche die Frawen vnfruchtbar macht/ Poroniemie czyniące lekárstwo.

Atomus, i, g. f. vnzertheilig ding/ wie das Gestüb das man sihet im glantz der Sonnen durch ein Fenster/Proßek máły.

Atque, Conjunct. copul. Vnd auch/ Y. Atque, pro tamen, Aber nicht desto weniger/ Przecie. pro statim, Bald/Zárąz. Atque, etiam ponitur in sententiarum initijs. Cic. Atque cæteri Imperatores, qui de illo triumpharunt, &c. Atque Audin'? Aber hörestu? A niesłyßyßz? Atq; aliquis dicat, Es möcht einer sagen/A niech kto mowi. Atque adeo, Vnd Gleich/Nowßem. Alius atque olim, Anderst dan vor zeiten/Inákßy niż przedtym.

Atqui, Conjunct. discretiva, significans, sed tamen, Aber/Jednák/Ale.

Atrabæticæ & Attramentum, vide Ater.

Atrium, ij, g. n. ein Vorhoff / oder Plan zwischen dem Hauß vnd Thor/Sień *Altum, Amplum, Pulcrum, Spatiosum, Latum.* Atriolum, dimin. Atricus, i, g. mas. ein Thorhüter / Odźwierny. Atriensis, e, Atriarius & Atricus, a, um, das zum Saal oder Vorhoff gehört / Sienny.

Atrophia, æ, g. fæm. Una ex speciebus tabis, Schwindsucht/Suchoty. *Fluens, Nefanda, Dira, Funesta.* Atrophus, i, gen. mas. der solche Sucht hat/ Suchoty ćierpiący. Atropha dicuntur partes corporis, quæ ex nutrimento nullum fructum sentiunt.

Atrox, ocis, gen. omn. Grausam/Okrutny. Atrocia, æ, & Atrocitas, atis, g. fæm. Grimmigkeit/Okrutność. Atrociter, adverb. Grimmiglich/Okrutnie.

Attaceo, vide Taceo.

Attæ, arum, vitium pedis, die gehen/ gleich als wen sie auff Dörnen giengen/Chorobá táka/ wktorey kto nogi włoczy.

Attagen, enis, gen. mas. & Attagena, æ, g. f. idem quod Atagen, auis, Ein Haselhun / ein Schnepff/ Járząbek. Attagenæ novilunium, ein hauffen schlechter Leut/ śćiá ludźi podłych.

Attamen, Conjunct. discretiva, Nacht destoweniger/Ale jednák/ Wßákże.

Attegiæ, arum, gen. f. plur. num. ein Hirtenhäußlein/Chálupá.

Attelabus, i, gen. mas. Ein klein Hewschreck/ Száráńcza.

Attempero, vide Tempero. Attendo, vide Tendo. Attento, v. Tento. Atenuo, v. Tenuis. Attero, vide Tero. Attestor, vide Testis. Attexo, vide Texo.

Attica, æ. g. fæm. regio inter Achajam, & Macedoniam. Atticus, a, um, von Athen/Athenisch / Atheńeńczyk. Attica fides, gute Trew/ Dobra wiárá. Atticus in portu, Frech wo kein Gefahr ist/ Smiáły gdźie niebespieczeństwá nie masz. Atticismus, ein weiß zu reden wie die Athener / Mowienie táke/ jákiego Atheńczycy záżywáją. Atticisso, as, aui, atum,

 arti-

Atticissāre, id est, Atticè loqui.

Attigō, pro attingo, veteres dixerunt. Attiguŭs, a, um, an einander gefügt/anstossend/Przyległy.

Attīlŭs, piscis in Pado.

Attineo, vide Teneo. Attinet, imperſ. es gehört/Należy. Attingo, vide Tango. Attollo, vide Tollo. Attondeo, vide Tondeo. Attonitus, v. Tono. Attraho & attrecto, vide Traho. Attremo, vide Tremo. Attribuo, vide Tribuo. Attritus, vide Tero.

Attrāctўlĭs, ўlĭdĭs, gen. f. wilder Safferan/Polny ßáfran. vel tractylis.

Atўpŭs, i, gen. m. ein Stamler/Bełkot.

Au, interject. cōsternatę mentis, Au weh/Au.

Auārŭs, a, um, Łákomy. Auārĭtĭă, æ, vel ăuārĭtĭēs, ei, g. fæm. Geitzigkeit/Łákomſtwo. *Acris, Tristis, Profunda, Rabida, Turpis, Fœda, Furens, Hians, Cruenta.* Auārĭtĕr, adver. Geitziglich/Łákomie.

Aucēps, cŭpĭs, g. comun. ein Volgelfaher/Ptáßnik. *Callidus, Verſutus, Pellax.* Aŭcŭpĭŭm, ij, gen. n. & Aucŭpātĭō, onis, f. das Vogelfangē/Łowienie ptakow. Aucŭpŏr, aris, atus ſum, āucŭpārī, Vogel fahen/Łowić ptaki. Aucupari famam, nach einem Geſchrey ſtellen vnd jagen/Stáráć ſie o ſławe. Aucŭpātōrĭŭs, a, um, das zum Vogelfahen dienet/Myśliwczy. Aucŭpō, legitur apud Plautum.

Auctarium, ab auctio, vide Augeo. Audacia, vide Audeo.

Audĕō, es, auſus ſum, āudērĕ, kühn ſeyn/vnterſtehen dürffen/śmieć. Audens, entis, & āudāx, acis, gen. com. adject. Frech/kühn/śmiáły. Audēntĕr, & Audācĭtĕr, adverb. Dapfferlich/śmiele. Audāctĕr, idem. Audacia, & Audēntĭă, æ, gen. f. Kühnheit/Śmiáłość. *Præſens, Valida, Præceps, Pugnax, Petulans, Cæca, Fera, Inſolens, Incauta, Ferox, Perdita.* Ausŭs, a, um, Dapfferlich/Śmiáły. Inăudāx, forchtſam/Boiaźliwy. Inăusŭs, der nicht vnterſtehen darff/Nieśmiáły.

Audĭō, is, ini, itum, āudīrĕ, hören/ſłucháć. cum accuſativo; ut, Attente audire ſacrum, mit andacht das Ampt der Meß hören/Pilnie ſłucháć nábożeńſtwá. Aliquando idem quod fidem habeo, Cic. Si me audies, ſo du mir gläuben wirſt/jeśli mie bedzieß ſłucháć. Audio cum dativo. Audire paucis, höret ein wenig/Poſłucháyćie troche. Audĭās, pro, Audire poteris. Audĭĕrĭs, pro, Ubi audieris. Audire, pro Exaudire, Erhören/Wyſłucháć. Non audio, Ich höre es nicht/das iſt/ich wil dich nicht gewehren/nieſłucham. Audiri, pro Intelligi, Sic enim non auditur, denn alſo verſteht mans/ták śie nie może rozumieć. Audire bene, ein guten lob haben/dobrze ſłynąć. āudĭēns, entis particip. hörende/ſłucháiący. Audĭēntĭă, æ g. f. Auffhörung/Auffmerckung/Audiencyja. Audītĭō, onis, gen. f. das Gehör/Słuchánie. Fama & auditione accipere, verſtehen durch hören ſagen/ſłyßeć co z powieśći. Audītĭŭncŭlă, dimip. Audītŏr, oris, g. m. ein Zuhörer/Słuchácz. Audītōrĭŭm, ij, gen. n. das Ort darin man zuhört/oder die viele der Zuhörer/Mieiſce gdzie ſłucháczow wiele. Audītŭs, a, um, particip. gehört/ſłyßány. Auditus, ūs, idem quod Auditio. Exāudīrĕ, Erbitten laſſen/Wyſłucháć. Inăudīrĕ, vernehmen/hören ſagen/Zaſłychnąć co. Inăudītŭs, a, um, vngehört/Nieſłyßány. Inauditum damnari, vnverhört verurtheilt werden/Oſądzonym być niedawßy o ſobie ſpráwy.

Avē, verbum defectivum in ſecunda perſona ſingulari, ăvētē, in plurali, Gott grüß dich/Witay. Ave, ein Gruß/Pozdrawiánie. indeclinabile eſt. Ave matutinum, ein Morgengruß/Poránne pozdrawiánie. Aveto, in fine epiſtolæ, Gott behüt dich/Miey śie dobrze.

Aveho, vide Veho. Avello, vide Vello.

Avēnă, æ, gen. f. Habern/Owies. *Tenuis, Levis, Iners, Gracilis, Reſonans, Sterilis, Vana, Teres, Docilis, Arguta, Uda, Bibula, Pellucens.* Avēnācĕŭs, a, um, ut: Avenacea farina, Habernmeel. Owśiána mąká. Avēnārĭŭs, a, um, ut: Cicada avenaria, Hewſchrecken ſo im Habern wohnen/Konik robak w owśie. Alia eſt Avena, quam Virg. ſterilem vocat, vitium frumenti, aliàs feſtuca & ægilops. Avena interdum pro ſtipula accipitur, ein Stuppelhalm/Zdźbło. metaph.

Avĕō, es, ăvērĕ, begehren/wünſchen/żądáć/winßowáć. ăvĭdŭs, a, um, begierig/chćiwy. Avĭdĭtās, atis, gen. f. Begierde/Chćiwość. ăvĭdè adverb. begierlich/Chćiwie.

Avērnŭs, i, gen. m. in ſing. in pl. g. n. Averna, lacus Campan. qua ad inferos introitus patere creditum eſt. *Triſtis, Tartareus, Peſtifer, Ardens,*

*dens, Obscurus, Stygius, Niger, Immitis, Lugens, Pallens, Vacuus, Pallidus, Rigidus, Inexpletus, Tæter, Profundus, Horribilis, Vastus, Dirus, Cæcus, Squallens, Acheruntæus.*

Avērrūncō, as, aui, atum, āvērrūncārĕ, ver. antiq. die Räben schneiden / Obćináć gáłąźki. Averruncare per metaph. hinweg treiben / versöhnen/ Odwracáć co złego. Avērrūncŭs, i, g. mas. Deus, qui mala averruncaret, id est, avertere t.

Averso & Averto, vide Verto.

Avērtæ, arum, plur. num. g. f. die Burstriemen eines Pferds/ Nábiodrki.

Aufero, vide Fero. Aufugio, vide Fugio.

Augĕō, es, auxi, auctum, āugērĕ, mehren/ groß machen/ przymnażáć/ przyczyniáć. Augēscō, is, āugēscĕrĕ, auffwachsen/ rość. Auctūs, a, um, particip. grösser vnd dicker worden / przymnożony/ więkßy. Auctus filiolo, vmb einen Sohn reicher przybył mu jeden syn. Pecunia auctus, an Gelt reich worden / Bogátßy w pieniądze. Auctus us, das zunehmen / przymnożenie. Auctus dierum, Längerung der Tage/ Przymnożenie dniá. āuctĭfĭcŭs, a, um, das mehren thut/ pomnożyćiel Augmēntō, as, aui, atum, āugmēntārĕ, Item, Auctō, & Auctĭtō, as, are, idem quod Augere. Augmēntātĭō, onis, g. fæm. & Augmēntŭm, i, g. n. Mehrung/ Przymnożenie. Auctĭō, onis, g. fæm. ein verkauffung der Güter / deme so allermeist gibt/ Przedáy publiczny/ gdźie przy cenie jeden nad drugiego więcey dáie. Auctĭōnŏr, aris, atus sum, āuctĭōnārī, verkauffen deme so am meisten gibt / Wystáwiam ná przedáy. Auctĭōnārĭŭs, a, um, Auctionariæ tabulæ, Rödel der Güter so dergestalt verkaufft werden/ Rejestr rzeczy/ ktore publicznie bywáją przedáwáne. Auctŏr, oris, g. m. ein Mehrer/ Przyczyniácz. Auctōrāmēntŭm, i, gen. n. ein Wolthat dafür man verbunden ist etwas zu thun / Obowiązek. Auctŭārĭŭm, ij, g. n. das man im kauff zugibt/ Zugab/ Vbermaß/ Przydátek/ Przymiárek. ădāugērĕ, fast mehren/ przymnażáć. ădāugēscĕrĕ, wachsen/ zunehmen / przyrastáć/ przybieráć. Adauctare, mehren eines mehrens/ przymnażáć czego.

Augŭr, gŭrĭs, g. com. der ob dem Vogelgesang weissaget/ Wießczek z ptakow. *Providus, Peritus, Fatidicus, Phœbejus.* Augŭrācŭlŭm, i, g. n. das ort da man das gemerck ab den Vögeln nimbt Wießczbiárnia. Augŭrālĭs, e, quod ad Augures pertinet. Augŭrātĭō, onis, g. f. ein Weissagung ab den Vöglen/ Wießczbá z ptakow. Augŭrātŭs, us, gen. mas. das Ampt solches weissagens/ Wießczbiárstwo. Augŭrĭŭm, ij, g. neut. ein solche Weissagung/ Wrożká/ Przepowiedzenie *Fatale, Fatidicum, Cæcum.* Augŭrō, as, aui, atum āugŭrārĕ, & āugŭrŏr, aris, atus sum, āugŭrārī, weissagen/ oder gemerck ab den Vöglen nehmen/ Wießczyć. Augŭrātō, adver, mit rath der Vöglen/ Z wießczby ptáßey. Augŭrātrīx, īcĭs, g. fæm. pro fæmina auguria captante. Ināugŭrō, as, are, idem quod Augurare. Item, Inaugurare, einweyhen / Poświącáć. Locū inaugurare, ein Ort heiligen / einweyhen. Mieysce poświącáć. In locum alterius inaugurari, an eines anderen heiligen statt angenommen werden/ Ná czyie mieysce nástąpić. Ināugŭrātō adverb. der Vogeldeutung vngeacht/ Z obrzędu wießczby ptáßey Exaugurare, durch sonderbare Ceremonien entweyhen/ degradiren/ Zprofánowáć/ Degrádowáć.

Augūstūs, a, um, Heilig/ Groß/ Herrlich/ Swięty/ Zacny/ Páński. Facies augusta, ein herrlich/ ehrwürdig Angesicht/ páńska twarz/ czći godna. Octavius, der Römischer Keyser ward Augustus genant/ vnd nach jhme alle folgende Römische Keyser/ Octavi⁹ Cesarz Rzymski názwány był Augustus. Od ktorego wßyscy inßy/ Cesárze Rzymscy ták sie zową. Item, ab eo, Augustus, der Augstmonat/ Sierpień. Augūstālĕ, lis, gen. n. eines Fürsten Zeit/ Námiot Páński. Augustales, qui primos ordines in bello ducebant. Et multæ urbes ab Augusto denominatæ sunt. Augusta Rauracorum, Augst ob Basel/ Bázylea. insignis olim urbs, jam exiguus vicus. Augusta Prætoria, Augst im Augstthal/ Augst w Augßtálu. Augusta Romanorum, Lützelburg/ Lutzelburg. Augusta Cæsaria, urbs supra Iberum sita, urbs Hispaniæ citerioris. Augusta Emerita, civitas Lusitaniæ. Augusta Vindelicorum, urbs celeberrima Germaniæ, Augspurg/ Außpurk Augusta Trevirorum, ad Mosellam flumen sita, Trier/ Trewir. Augustæ, urbs in Sicilia, & Italia.

Avia, vide Avus. Avidus, vide Aveo.

Avĭs, is, gen. fæm. ein Vogel/ Ptak, *Canora,*

*Garru-*

*Garrula, Loquax, Arguta, Vaga, Pennipotens, Pavida, Devia, Aëria, Nubivaga, Aligera, Quærula, Rapida, Canticans, Præpes, Pennigera, Vagans, Verſicolor.* Avĭcŭlă, diminut. Avĭārĭŭs, ij, g. m. einer der die Vögel pflegt/Ptásznik/co ptaki opátruie. Aviarium, Vogelkyfig/ Vogelkorb/ Ptaſzyniec/gdzie ptaki chowaja. Aviaria, Wald voller Vögel/ Sad ptaſzy. Avĭtĭŭm, ij, g. n. Federſpiel/Kochánie ſie w ptakách.

Avĭŭs, a, um, vnwegſam/bezdrożny. Avia loca, Ort da kein Weg iſt/Mieyſce bezdrożne.

Aulă, æ, gen. f. ein Saal/eines Fürſtenhoff/ Salá/ dwor. *Vacua, Nitida, Venerabilis, Sublimis, Magnifica, Clara, Prædives, Paludata.* Aulŭlă, dimin. Aulĭcŭs, a, um; ut, Aulicus apparatus, Hoffrüſtung oder Pracht/Dworſkie narzedzie/ ábo wſpániáłość dworſka. Aulicus, ci, ein Hoffmann/ Dworzánin. Aula etiam ſignificat Ollam, unde diminut. Aulula.

Aulæă, æ, gen. f. vel Auleum, i, gen. n ein gewircket Heydniſch Tuch/oder Deck/ Obicie/ Oponá. *Superba, Picta, Purpurea, Variata, Barbara, Pendula.*

Aulētēs, æ, gen. maſ. ein Pfeiffer/ Surmácz/ Aulētrĭs, & Aulētrĭdēs, gen. f. ein Pfeifferinn/ Surmáczká. Aulētĭcŭs, a, um, id eſt, tibijs idoneus.

Au[ ]ædūs, i, g. maſ. ein Sänger/ Pfeiffer/ Trebacz/ Spiewak.

Avoco, vide Voco. Avolo, v. Volo, as.

Aură, g. fæm. ein ſanffter Lufft/ Wiátrek. *Tepens, Ætherea, Tenuis, Humida, Dulcis, Vaga, Levis, Volucris, Diffuſa, Spirans, Pluens, Liquida, Aëria, Gelida, Frigida, Tenera, Cata, Salubris, Mobilis, Stridens, Clariſona, Crepitans, Nubifera, Mutabilis, Jucunda, Fluitans, Circumflua, Stridula, Spirabilis, Fæcunda.* Veſci aura, leben/ żyć Capere auram popularem, nach Gunſt leben/ Szukáć pochwały ludzkiey. Aurārĭī, pl. num. fautores dicuntur, günſtige Leut/ ſprzyjáźni ludźie.

Aurātă, æ, gen. f. piſc. Rotforell/ Złotobrew.

Aurĕă, frenum quod ad aures equorum religabatur. Feſtus.

Aurĭchālcŭm, Möß/ Kupffer/ Mośiądz.

Aurīgă, æ, gen. maſ. ein Karcher/ Fuhrmann/ Woźnicá. *Indocilis, Properus.* Aurīgārĭŭs, ij, g. m. idem. Aurigarius, a, um, das zu den Fuhrleuten gehört/ Woźniczy. Item, Auriga, Sydus. *Aurigator, Agitator Currus, Cuſtos caprarum, Myrtilus, Retinens Habenas, Erichtheus, Habenifer.* Aurĭgōr aris, atus ſum, āurīgārī, den Wagenleyten/ Powozić końmi. Aurigo, as, aui, atum āurīgārĕ, idem. Aurīgātĭō, onis, gen. f. das fahren mit eim wagen/ Powożenie.

Aurigo, vel Aurūgō, gĭnĭs, g. fæm. die Gelbſucht/ Żołta chorobá.

Aurĭs, is, gen. fæm. ein Ohr/ Vcho. *Vigil, Aura, Flaccida, Cava, Cupida, Rimoſa, Patula, Avida, Vigilis, Prona.* Aurĭcŭlă, dim. Aurĭcŭlārĭŭs, a, um, vel Aurĭcŭlārĭs, e, das zu den Ohren gehört/ Vſzny. Digitus auricularis, der kleineſte Finger/ Pálec oſtátni. Aurĭſcālpĭŭm, ij, gen. n. ein Ohrengrübel/ Ohrleffel/ Vſzká. Aurĭcŭs, a, um, geohret/ uſzáty. Teſtis auritus, ein Zeug ders gehört hat/ Swiádek ktory ſam ſłyſzał to oczym świádczy. Offendere aures, Eim ſagen das jhm nicht gefällt/ Mowić co nieprzyjemnego. Inaurĭs, g. fæm. Ohrenzierd/ Náuſznicá. Inaurĭtŭs, a, um, ohn Ohren/ Bez uſzu.

Aurōră, æ, g. fæm. die Morgenröth/ Zorzá zaránna. *Pallida, Roſida, Clara, Rubra, Formoſa, Aurea, Humida, Roſea, Purpurea, Matuta, Pallens, Lucifera, Splendida, Rubens, Fulgens.*

Aurŭm, i, gen. n. Gold/ Złoto. *Micans, Coruſcans, Flavum, Fulvum, Fulgens, Nitidum, Pretioſum, Nobile, Fuſile, Monetale, Clarum, Purum, Solidum, Rutilum, Dives, Radians, Fulgurans, Rutilans, Pretioſum.* Aurĕŭs, ei, ſubauditur nummus, Goltgülden/ Czerwony złoty. Aureus, a, um; ut: Aureus coronatus, ein güldene Kron/ Dukat Aurum coronatum, hoc eſt, corona triumphalis ex auro, ein güldene Kron/ ſo in eim Triumph gebraucht wird/ Korona triumfálna ze złotá. Aurum purum, & Purum putum, geläutert Gold/ Szczyre złoto. Aurifer, & Aurĭgĕr, ra, rum. Goldträger/ Złoto noſzący. Aurĭfēx & āurĭfābĕr, ein Goldſchmid/ Złotnik. Aurĭfĭcīnă, æ, gen. f. ein Goldſchmidladen oder Gaden Złotárnia. Aurārĭă, & āurĭfōdīnă, æ, g. fæm. ein Goldgrub/ Złota gorá. Aurārĭŭs, ij, gen. maſ. ein Vergölder/ Złotnik. Aurātŭs, vel Inaurātus, a, um, vbergöldet/ pozłoćiſty. Aurātūră, æ, Vergöltung/ Pozłotá. Aurĭlĕgŭs, & āurĭfŭr, Golddieb/ Złotokrádźcá. Aurĭcŏmŭs, i, gen. num. einer der da Goldgelb Haar hat/ Złotowłoſſy.

Aurĭ-

Auripigmentum, i, gen. n. Arsenick / Arßenik. Auro, as, aui, atum, aurare, Inaurare, Deaurare, vergolden/pozłacáć. Inaurari ab aliquo, mit Reichthumb begabet werden/Nádánym być od kogo bogáctwy.

Ausculto, as, aui, atum, auscultare, auffmercken/zuhören/Vsłucháć/podsłucháć. cum accusativo; ut: Auscultare aliquem, einen hören / Vsłucháć kogo. Auscultare, ab ostio, ad fores, vor der Thür losen/Zá drzwiámi podsłuchywáć. sed cum dativo, gehorsam/ folgen/ posłußnym być. Qui mihi auscultabunt, facient obsequelam. Auscultatio, onis, g. f. Auffmerckung/ Vsłuchánie. Item, Gehorsam/ Posłußeństwo. Auscultator, oris, g. m. ein Zuhörer/ Słucháčz. Subauscultare, heimlich losen/podsłucháć.

Ausim, verb. defectivum. Indicativo, vel optativo futuri temp. Ausim, ausis, ausit. Et pl. ausint. Cæteris caret. id est, Audebo, vel, Utinam audeam. Ich wolt das ich dörffte / Bede śmiał/ ábo/bodaybym śmiał.

Auspex, spicis, gen. m. ein Weissager/Wießczek. *Providus.* Item, Auspices, qui præerant nuptiis contrahendis à parte sponsi; quemadmodum Pronubæ à parte sponsæ. Auspicium, ij, g. neut. Ein Weissagung ab den Vögeln/Wießczbá z ptakow. *Vanum.* Bono auspicio aliquid facere. etwas in einer guten stund anfahen/ßczęśliwie co począć. Item, ein Anleytung. Powod. Virtute atque auspicio illius factum est, auß seinem rath vnd angebung/ Zá jego rádą y powodem śię to zstáło. Auspico, as, aui, atum, auspicere, & Auspicor, aris, atus sum, auspicari, Gemerck nehmen ab den Vöglen / Wießczyć z ptakow. Item, Anfahen/Záczą́ć. Auspicatus, a, um, Glückselig/ Szczęśliwy. Auspicatus, us, g. mas. der Anfang/Początek. Item, Weissagung/ Wießczká. Auspicato, adverb. Glückseliglich/ Szczęśliwie. Auspicalis, le, das etwas anzeigt vnd deutet/wießczy.

Auster, ri, g. mas. der Südwind von Mittag her/Wiátr południowy. *Rapidus, Humidus, Nubilus, Stridens, Levis, Imbrifer, Frigidus, Turbidus, Pluvius, Præfrigidus, Aquaticus, Imbrifer, Madidus, Circumfluens, Humens, Nebulosus, Madens, Nimbosus, Imbricus, Morbidus, Noxius.* Australis, e, & Austrinus, a, um, das gegen Mittag ist / Południowy. Cœlum austrinum, Regenwetter/Niepogodny czás. Dies austrini, Regetäge/Dżdżowe dni. Austro, as, olSol. Ich mache feucht / Zmoczyć.

Austerus, a, um, Sawr / Rauch/ Cierpki/ Ostry. Austerus homo, ein raucher grober Mensch/ Surowy człowiek. austeritas, atis, gen. fæm. Herbe/Rauche/Przykrość/ Cierpkość. austere, adverb. härtiglich/ rauch/przykro/cierpko.

Aut, Conjunct. disjunct. Oder / Abo. Aut verò, Oder auch/Abo wiec.

Autem, Conjunct. discretiva, Aber/Záś.

Authenticus, a, um, Græca vox, pro Authorato, bewehrt vnd angenommen von ansehnlichen Leuten/Dowodny/Pewny.

Authepsa, æ, g. f. ein gattung altes Geschirs/ Fáiirká.

Authographus, gen. m. Authographa, g. fæ. vel Authographum, phi, g. neut. eigene Handschrifft/Pisánie własney reki.

Autolycus, i, gen. mas. ein meisterlicher Dieb/ Misterny złodźiey. *Crudelis, Trifurcifer.* Authophorus, idem.

Automaton, das von jhm selbst bewegt wird/ als Vhrwerck / Sámorußne rzeczy.

Autonomia, g. fæm. Freyheit nach eines Gesetz zu leben/ Swawola.

Author, vel Auctor, oris, g. com. ein Vrheber eines dings/ Anfänger/ Sprawca/ Powod. unde Authores, die Bücher geschrieben/Pisárze ksiąg. Author pugnæ, der ein Vrsacher ist einer Schlacht/Przyczyná bitwy. Item, Author, homo in quo est vis, potestas & dignitas; unde dicta est Authoritas, atis, gen. fæm. Wolachtung/ Herzligkeit / Powod/ Powagá. ut, Authoritas Senatus, die gewalt deß Raths/Powagá Senatorska. Authoro, as, aui, atum, authore, verbinden/verpflichten/obowiezowáć przećiągáć. Authorati milites, geschworne Kriegsleut/Zołnierz zmowiony. Authoramentum, i, g. neut. Vergeltung/Besoldung/Zápłátá/Obowiązek.

Autumnus, i, g. mas. der Herbst/Jesień. *Pomifer, Humidus, Vinifer, Pallens, Frigidus, Mustulentus, Sordidus, Frugifer.* Autumnalis, e, & Autumnus, a, um, Herbstig/Jesienny. Autumnitas, atis, g. fæm. Herbstzeit/ Jesienny czás.

Autumo, as, aui, autum, autumare, schätzen/ achten/mniemáć/rozumieć.

Avŭs, i, gen. masc. Großvatter/Dziad. *Longævus, Gravis, Exsanguis, Antiquus, Austerus, Squalens.* Eadem in fæm. genere possunt dici de Avĭă, æ, g. fæm. Großmutter/Bábá. Avītŭs, a, um, das von unsern Altvättern herkompt/Dziádowy. ut: Avitæ opes. Prŏāvŭs, ein alt Anherr/Prádziad. tertius à parte. Abăvŭs, ein Vråne/Práprádziad. Trĭtăvŭs, deß Vråne Vatter/Práprádziádow dziad. dicitur etiam Atăvŭs. Avūncŭlŭs, i, non est diminut. sed significat, der Mutter Bruder/Wuy. Abăvūncŭlŭs, der Großmutter Bruder/Babczyn Brát.

Auxĭlĭŭm, lij, g. neut. Hülff/Pomoc. Auxilia, plu. num. frembde Kriegsleut so zu hülff geschickt/Posiłkowy żołnierz. Auxĭlĭŏr, aris, atus sum, āuxĭlĭārī, helffen/handreichen/pomagáć/rátowáć. Auxĭlĭārĭs, re; ut: Amicus auxiliaris, ein behülfflicher Freund/Pomocny przyiaciel. Auxiliares copiæ, frembde Hülff von Kriegsleuten/Posiłkowy żołnierz. Auxĭlĭārĭŭs, a, um, idem.

Axĭllă, æ, gen. f. locus concavus subter brachium, ubi nascuntur pili.

Axĭōmă, ătĭs, gen. n. gemeinlich angenommener ungezweiffelter spruch/powieść/sentencyja.

Axĭs, g. masc. ein Wagen oder Karren achs/Oś wozowa. *Versatilis, Sonorus, Fervidus*, Item, in cœlo Axem vocant mundi diametrum, hoc est, lineam quandam imaginariam, quæ ab uno mundi cardine in alterum tendit: sumitur quoque pro ipsis polis, qui & cardines dicuntur; Unus Australis, sive Antarcticus; Alter Septentrionalis, sive Arcticus. Item, Axes pro asseribus, Bretter oder Vaßdauben/Deszczká. quæ à Plinio Assamenta vocantur, Hinc, Coaxatio, vel Cŏāssātĭō, onis, gen. fæm. zusammentäfelung/zusammenfügung/Spojenie/pokładánie.

Axūngĭă, æ, g. fæm. Schmår/Karrenschmår oder Schmaltz/Máź/Smalec.

Azўmŭs, i, g. masc. Ungehoblet/Niekwászony. ut: Panis azymus.

BA.

BAbæ, vox admirantis, pro papæ interject.

Băccă, æ, gen. f. kleine Beerle etlicher båum/als Lorbon/Oelben/Jágodá drzew jáko Bobek/Oliwká. *Sylvestris, Sanguinea, Siconia, Palladia, Virens, Bicolor, Amara* Item, Bacca, Gemma. *Fulgens, Gangetis, Conchea, Nitida, Nereia.* unde Băccātŭs, a, um; ut Baccatum monile, ein Berlin Halßband/oder mit Berlin geziert/Perłámi osádzone noszenie. Băccĭfĕr, a, um, das Berlin trågt/Jágodorodny. Băccŭlă, diminut.

Băcālĭă, æ, gen. f. der gemein Loberbaum/Bobek drzewko.

Băcchŭs, g. masc. der Gott deß Weines/Wino przełożony nád winem/*Liber, Odoratus, Nobilis, Bis genitus, Tener, Aonius, Mitis, Dulcis, Mæonius, Nocturnus, Dator lætitiæ, Jocosus, Inverecundus, Generosus, Racemifer, Corymbifer, Bicorniger, Insanus, Juvenis, Imberbis, Rubicundus, Vitifer, Vuifer, Fitisator, Effœminatus, Ebrius, Lætificus.* Bacchus sumitur etiam pro vino. Epith. vide vinum. Băcchānăl, vel Băcchānālĕ, is, g. n. locus in quo festa Bachi celebrabantur. Băcchānālĭă, lium, & orum, gen. n. pl. num. Faßnacht/Miesopusty. Bacchanalia vivere, ein truncken leben führen/Rozgárdyias stroić/Miesopustowáć. Băcchŏr, aris, atus sum băcchārī, Bachten/das fest Bacchi begehen/Bujáć/Pustowáć. Item metaphor. Furere, Wüten/Száleć. Băcchātĭō, nis, gen. fæm. ut: Bacchationes nocturnæ, ein truncken leben/Rozpustá/pijátyká nocna. Băcchātĭm, adverb. more bacchantium. Bacchius & Băcchĭcŭs, a, um, ad Bacchum pertinens. Băcchēĭs, ēĭdŏs, idem. Bacchius quoq; est pes metricus, constans prima brevi & duab⁹ longis. Dēbăcchārī, Wüten/Száleć. Perbacchari, ein truncken leben führen/Rozpustowáć.

Baculus, gen. m. & Băcŭlŭm, i, gen. neut. ein Steck/stab/Kiy/Laská. *Nodosus, Teres, Acclivis, Agrestis, Acernus, Viridis.* Bacillus & Băcĭllŭm, dim. Inde Imbecillus, a, um Imbĕcĭllĭs, e, der nicht mag ohn stecken gehen/schwach/blöd/Słáby. Imbĕcĭllĭtās, atis, g. f. Schwachheit/Słábość Imbĕcĭllĭtĕr, adver. Schwachlich/Słábo.

Bādĭŭs, a, um, color, Braunrot/cisáwy.

Bădīzō, as, as ate, idem quod Ire.

Bætĭcŭs, a, um, ut: Bæticus color, Rauchfarb/Rydzáwy.

Bājŭlŏ, as, aui, atum, bājŭlārĕ, tragen/nosić/dźwigáć. Bājŭlŭs, i, g. m. ein Sackträger/Trágarz. *Robustus, Fortis.*

Bālænă, æ, gen. f. ein Walfisch/Wieloryb/*Britannica.*

Bălănŭs, g. masc. ein Eichel/Żołądź. Item, piscis

scis marinus. Item, ein zäpflin zum stulgang zu reitzen/Czopek lekárſki. Balanum vocant Græci virgam virilem cum glande. Propriè de Palmulis seu dactylis, ein Dattelkern/Dáktyl. ex quo oleum exprimitur. Hinc Bălănăcŭs, a, um, mit solchem öl begossen/Dáktylowy Bălănĭŭs, a, um das dar auß ist/Co z dáktylu jeſt. Bălănītēs, a, idis, Castaniæ genus, Kastanien Käſtan.

Bălārĕ dicuntur oves, Bläcken/Beczeć. Bālātŭs, ūs, g. masc. geblöck/Beczenie. Bālĭtārĕ, frequent.

Bălatrō, onis, g. masc. Kaat der von dem reysen eim an den hosen vnd schuch hangen bleibt/ Bloto co na ſzácie ábo ná boćie zoſtawa. Metaph. Homo nihili, ein leichtfertige/Bálámut/nizacz.

Bălaustĭŭm, ij, gen. n. Blum deß Granatapffels/ zu färben dienlich/Gránatowych jábłek kwiát. Bălaustĭnŭs, a, um, ut: Balaustinus color.

Bălbŭs, a, um, Stammler/Szepluń/Zájąkliwy. Bălbè, adverb. Vnverständlich/Niewyráźliwie. Bălbūtĭō, is, iui, itum, bălbūtīrĕ, & Bălbūcĭnārī, stammlen/zájąkáć śię.

Balista, vide Ballista.

Bălĭŭs, a, um, color, Käſtanienbraun/Ciſáwy.

Băllīstă, æ, g. f. ein Mawrbrecher/Kuſzá woienna, machina bellica, qua saxa torquentur, vel sagittæ. *Torta, Phocais, Ferrea*, Bălīstārĭŭs, ij, g. masc. eim armbruster/Kuſzny ſtrzelec. Bălīstārĭŭm, ij, gen. n. locus ubi sita est balista. Mānŭbălīstă, æ, g. f. ein Armbrust/Recżna kuſzá.

Băllōtē, ēs, schwartzer Andorn/Szantá czarna

Bălnĕŭm, ei, gen n. ein Bad/Badſtub/Łáźnia. *Tenebrosum, Dulce, Venustum, Mulcens, Sudans*. Balneæ, atum, idem. Bălnĕātŏr, oris, gen. com. ein Bader/Łáźiebnik. Licet Petronius usurpaverit Balneatricem, ut ait Servius. Bălnĕārĭŭs, Item, Bălnĕātŏrĭŭs, a, um, & Bălnĕārĭs, e, quod ad balneum pertinet; ut, Vestis balnearis, ein Badkap/Badhembd/Łáźiebne odźienie. Dicitur etiam Bălĭnĕŭm, ei, gen. n. & Bălĭnĕæ, arum, gen. f. pl. nu. Bălnĕŏlŭm, diminut. Bălnĕārĭŭm, ij, g. n. ein ort im Hauß da die Bader oder Badstuben seynd/Mieyſce gdźie łáźnia jeſt.

Balo, vide Balare.

Bălsămŭm, i, g. neut. Balsam/Bálſam. *Sudans, Geniale, Spirans, Odorum, Luxuriosum, Mite, Fragrans, Sacrum, Redolens*. Bălsămĭnŭs, a, um, ut; Balsaminum oleum, Balsamöl/Bálſámowy olejek. Ŏpŏbălsămŭm, Balsensafft/Sok bálſámowy. Xĭlŏbălsămŭ, Balsenholtz/Bálſámowe drzewo. Balteum, g. neut. & Bălteŭs, i, gen. masc. licet in singulari magis sit in usu Balteus, in plurali verò Baltea, ein breiter Gürtel/Pás rycerſki. *Cæruleus, Sutilis, Pictilis, Asper, Pendulus, Auratus, Signifer, Discolor*.

Bānchŭs, piscis marinus, alterum genus Aselli, inter mugiles minimus.

Băphīă, orum, gen. n. plur. num. est taberna tinctoria, die Farbe/Fárbiernia. Băphĭcē, es, g. fæm. Färberkunst/Fárbierſka náuká. Băphĭcŭs, a, um.

Băptīzō, as, aui, atum, băptīzārĕ, tauffen/einduncken/Chrzćić/ponurzáć. Baptismus, g. m. vel um, & Băptīsmă, ătĭs, g. n. ein Tauff/Chrzeſt. Băptīstērĭŭm, ij, g. n. ein Tauffstein/Chrzćielnicá. Băptīstă, æ, g. m. ein Tauffer/Chrzćićiel. Ănăbăptīstă, æ, g. masc. ein Widertauffer/Nowochrzczeniec.

Bărathŭm, g. neut. ein grosse Tieffe/Abgrund/Przepáść. *Immane, Opacum, Imum, Tartareum, Ferale, Cæcum, Abruptum, Infernum, Stygium, Tetrum, Irremeabile, Paludosum, Squallens, Caligans, Triste, Horrendum, Voraginosum*. Item, transfertur ad meretricem. Item, der bodē deß Magens/Dno żołądkowe. Item, ein Fraaß/Żárłok, pro quo, Bărātrō, onis.

Bārbă, æ, g. fæm. ein Bart/Brodá *Prolixa, Mollis, Hirsuta, Comans, Impexa, Fruticans, Hispida*. Bārcŭlă, diminut. Bārbātŭs, a, um, gebartet/brodáty. Imbērbĭs, e, vngebartet/golowąs. Bārbīrĕ, barten/obráſtáć. Bārbĭgĕr, ra, rum, Bartächtig/Brodáty. Barba petræ, herba.

Bārbărŭs, a, um, einer der ein rauche Sprach hat/Grubomowny. Barbaricus, a, um, ferè idem. Bārbărĭcārĭŭs, i, ein Bildweber/Háftarz. Græci olim omnes populos Barbaros vocabant, & idem Romani, qui non essent Latini. unde Barbarus, ein vngelehrter/vnmilter/wilder/Nieuczony/Grubian. Bārbărălēxĭs, ein vnlateinisch wort/Mowá Łáćińſka zła. Bārbărīsmŭs, i, da man nicht außspricht oder schreibet ein wort nach der Latiner gewohnheit/Słowko jákie nie barzo łáćinſkie. Bārbărĭēs, ei, & Bārbărĭă, æ, g. fæm. Grobheit/Vnhöfflig keit/Grubiáńſtwo.

Bārbārē, adverb. vnartig im reden / Grubiáńsko. Indocti & barbari Scriptores, Vngelehrte/ vnd in der Sprach nicht erfahrne. Nieuczeni y grubi pisárze.

Barbitus, gen. m. & Bārbĭtŭm, i, gen. neut. ein grosse Leyre/ Laut / Lutnia. Epith. vide Cithara.

Bārbō, gen. masc. aliàs Mulus, ein Barb/ Bárwená.

Bārdŭs, a, um, ein Narr/ Tülpel/ Glupi/ Tepy

Bārō, onis, gen. m. ein Freyherr/ Wolny Pan. Barones, latinè dicimus viros graves, magnæque auctoritatis.

Bārrŭs, i, gen. masc. ein Elephant/ Słoń. *Marmaricus, Vastus, Lybicus, Niger.* unde bārrīrē, schreyen wie ein Elephant/ Rzeć ják Słoń. Bārrītŭs, ūs, g. masc. das schnurren der Elephanten/ Rzente słoniowe.

Bāscāudă, æ, gen. fæm. ein frembd Geschirr/ Misá spora.

Băsĭlēă, æ, g. f. ein Königlich Hauß/ Rathhauß/ Pallast/ Dwor Páński/ Ratuß/ Páłac. Băsĭlĭcŭs, a, um, Königlich/ Köstlich/ Groß/ Krolewski/ Zacny/ Wielki. Basilica nux, ein Baumnuß / Włoski orzech. aliàs Juglans, & basilicus victus, herrliche Nahrung/ Páński pokarm. Băsĭlĭcē, adverb. ut: Basilicè vivere, herrlich wol leben/ po páńsku żyć.

Băsĭlĭcŭs, i, g. masc. lat. Regulus, ein Basilisc. Bázyliβek. *Funereus, Virulentus, Letalis.*

Băsĭs, is, g. fæm. ein Fuß/ darauff etwas stehet/ Podstáwek. Item, ein Tischring/ Stołowa Prawdá. Item firmamentum narrationis, der grund vnd fürnembst punct einer Red/ Podporá mowy.

Bāsĭŭm, ij, ge. n. ein Kuß/ Cáłowánie. *Blandum, Lactans, Lascivum, Aureolum, Mordens, Dulce, Lætum, Noxium.* Bāsĭārĕ, küssen / Cáłowáć. Bāsĭātŏr, oris, gen. m. ein Küsser/ Ktory cáłuie. bāsĭātŭs, a, um, geküsset/ Pocáłowány. bāsĭātĭō onis, g. f. das küssen/ cáłowánie.

Băssărĭs, is & ĭdĭs, sacrificium Bacchi; nam Bassareus est cognomen Bacchi, à Bassara Lydiæ oppido, ubi præcipuè colebatur. Hinc Bassarides Sacerdotes Bachi. *Entheæ, Tremulæ.*

Bāstērnæ, gattung eines karrens/ Lektyká.

Bat, vox, est, qua uti solemus, cum quempiam corripimus, jubemusque eum tacere.

Bătīllŭs, gen. m. vel batillum, i, g. neut. ein Fewrschauffel/ Pogrzebáczká.

Batiocus, i, g. m. vel batiola, æ, g. f. ein Kanne damit man Wein auß eim Keller trägt/ vnd auff den Tisch setzet/ Czárá/ Czáβá.

Bătĭs, is, herba, Bacillen/ Sol bábia/ Ziele. etiam genus piscis delicatiss.

Bătrăchĭŭm, i, g. n. ein Kraut so viererley ist/ Geißblumen/ Hanefuß/ wasser Eppig vnd Aprillenblumen/ Jáskier/ Zábinek.

Bătrăchŏs, ein Frösch/ Zábá.

Bāttŏlŏgĭă, æ, g. f. viel geschwetz/ plecienie láda czego.

Bătŭō, is, tui, bătŭĕrĕ, schlagen mit ruthen/ Bić.

Baubare, pro Latrare, uti canes.

Bāxĕæ, arum, plu. num. g. fæm. Pantofflen/ oder Solen/ Pántofelá/ Pátynká.

Bdēllĭŭm, ij, gen. n. ein schwartzer Baum / Czarne drzewo. Item genus aromatis, Fyn Myrrhen/ Myrrá.

Bĕātŭs, a, um, Selig/ Szczesliwy. Bĕātĭtās, atis, & Bĕātĭtūdŏ, ĭnĭs, g. f. Seligkeit/ Szczesliwość. Bĕātē, seliglich/ βczesliwie. Beatus etiam significat, Reich/ oder Edel/ Bogáty/ ábo Możny. Pĕrbĕātŭs, a, um, gar glückselig / bárzo βczesliwy. Bĕō, as, aui, atum, bĕārĕ, selig machen/ βcześćić kogo.

Bēllārĭă, orum, gen. n. allerley Nachspeiß/ die man zuletzt mit Butter vnd Käß fürstellt / Banckquet/ Wety. *Mellita, Adorea, Attica, Epæcla.* Bellaria liberi patris, Vina dulcia.

Bēllŭă, æ, g. fæm. ein groß wild Thier/ Zwierz. *Sæva, Fera, Immanis, Frendens, Atrox, Ferox.* Bellua per convitium dicitur in hominem. Bēllŭīnŭs, a, um, Viehisch/ Zwierzecy. Belluatus, a, um & Bēllŭālĭs, e, das viel Gewild hat/ Bestyálski/ Zwierzecy. ut, Belluata Tapetia, Tapeten mit Thieren gestickt/ Opony zwierzetámi osádzone.

Bēllŭm, ij, g. neut. ein Krieg/ Woyná. *Triste, Funestum, Mortiferum, Fugax, Exitiale, Miserabile, Horridum, Lacrymabile, Crudele, Nefandum, Impium, Lugubre, Ferum, Acre, Intestinum, Sanguineum, Hostile, Acerbum, Nefarium, Cruentum, Truculentum, Ferox, Anceps.* Bellum intestinum, ein Bürgerkrieg/ Woyná wewnetrzna. Bellum navale & maritimum, ein Schiffkrieg / Woyná ná morzu. Bellum cōflare, moliri, parere, comparere,

parere, inchoare, incipere, inire, ein Krieg anfangen/ Záczáć woyne. Bellum movere, commovere, excitare, suscitare, Krieg erwecken/ Wzniecić woyne. Bellum senescit, der Krieg erkaltet/ Vstawa woyná. Bellum pro Prælio, ein Schlacht/ Bitwá. Belli genitivus, ponitur pro Adverbio in loco, ferè junctum cum genitivo domi, im Krieg/ Ná woynie. Bello, ablativus pro Belli genitivo. Bellō, as, aui, atum, bellārĕ, kriegen/ wojowáć. unde Bellātŏr, oris, gen. mas. ein Krieger/ Zołnierz. *Eximius, Fortis.* Bellātrīx, icis, fœmina. Bellāx, g. com. & Bellĭcōsŭs, a, um, kriegisch/ zołnierski/ wojenny. bellĭcōsē, adverb. dapfferlich / kriegisch/ walecznie/ przeważnie. bellĭcŭs, a, um, ut: Bellica disciplina, kriegische Zucht/ Wojenna náuká. bellicum, i, gen. n. subst. der Lermen/ Pobudká. bellicum canere, Lermen blasen/ Zanck anrichten/ Ná pobudkę trąbić/ Wzniecáć swary. bellĭgĕr, ra, rum, ein Krieger/ der krieg führet/ Zołnierz/ wojenny. bellĭgĕrō, as, bellĭgĕrārĕ, & bellĭgĕrārī, kriegen/ wojowáć. bellĭpŏtēns, entis, adject. gewaltig vnd mächtig im Krieg/ Waleczny. Debellārĕ, außkriegen / vberwinden/ Zwojowáć/ zwyćiężyć. Debellātō vice adverb. Als ob alles gewonnen were / Po woynie. Debellator, Ein Sieghaffter/ Zwyćiężcá.

Bellŭă, æ, g. f. ein groß wild Thier / Zwierz/ Bestyja.

Bellŭs, a, um, dimin. à bonus, ut putant, gut/ lieblich/ dobry / miły. Bellus homo, Ein lieblicher Mensch/ przyjemny człowiek. bell⁹ arte lyræ, ein freyer Lautenist/ dobry lutnistá. bellŭlŭs, & bellātŭlŭs, dim. holdselig/ ludzki/ Vkłády. bellē adv. wol/ hübschlich/ dobrze/ pieknie. bellè habere, gesund seyn/ dobrze śię mieć.

Bĕlŏnē, es, gen. fæm. piscis, aliàs Acus.

Bĕnĕ. adverb. wol/ recht/ dobrze. Benè ferre gratiam benè merenti, Eim guten danck wissen/ Oddźiećzyć záslużonemu. Perbenè, fast wol/ bárzo dobrze.

Benedico, vide Dico. Beneficus, & Beneficium, vide Facio.

Bĕnĕvŏlēntĭă, æ, gen. f. Liebe/ Gunst/ geneigter Will/ Łáská/ Chęć/ Dobrotliwość.

Bĕnĕvŏlēns, entis & Bĕnĕvŏlŭs, a, um, Günstig/ geneigt/ Dobrotliwy/ Przyjázny. bĕnĕvŏlē, adverb. günstiglich/ łáskáwie.

Bĕnīgnŭs. a, um, gütig/ gutthätig/ Dobry/ Dobrotliwy. bĕnīgnē, & bĕnīgnĭtĕr, adverb. reichlich/ trewlich/ łáskáwie/ hoynie/ szczyrze. bĕnīgnĭtās, atis, g. fæm. Gütigkeit/ Dobrotliwość. *Clemens, Grata, Mitis.*

Bennă, æ, gen. fæ. einen Karren/ Wóz. Combennones in eodem vehiculo, apud Gallos præcipuè usitata sedentes.

Bĕō, as, aui, atum, bĕārĕ, Selig machen/ Szczęśćić. metaph. erfrewen/ rozweselić. Sed hoc me beat, das erfrewet mich/ to mie rozweselá.

Bērȳllŭs, i, g. m. ein Edelgestein/ Beryl. *Glaucus, Inæqualis.*

Bēs, sive Bēssĭs, is, gen. m. zween dritte theil eines dings/ ośm częśći. Unciæ octo. Bēssālĭs, le, ein drittertheil weniger dann ein Schuch/ ośm częśći cáley rzeczy máiący.

Bēstĭă, æ, g. fæm. ein Thier/ Zwierz/ Bestyja. *Trux, Dira, Terribilis, Noxia, Impura, Fera.* Bēstĭŏlă, dimin. bēstĭārĭŭs, ij, gen. m. Einer der mit wilden Thieren muß fechten/ Zapáśnik zwierzęcy. bēstĭālĭs, Viehisch/ wild/ Bestialski/ polny.

Bētă, æ, g. fæm. herb. Mangold/ Ćwikłá. *Candida, Fatua, Tenera, Plebeia.* bētācĕŭs, a, um, vngeschmackt/ niesmáczny.

Bĕthŏnĭcă, æ, g. fæm. herba, Betonien/ Bukwicá.

Bĕtūllă, æ, g. fæm. Birckenbaum/ Brzozá.

Bĭblĭă, orum, Libri, quo nomine Libri sacri per excellentiam appellatur. Bĭblĭŏpōlă, æ, g. m. ein Buchhändler/ Księgarz/ Bĭblĭŏpōlĭŭm, ij, g. n. ein Buchladen/ Kram gdźie księgi przedáją. Bĭblĭŏthēcă, æ, g. fæm. ein ort da man Bücher gehaltet/ Schowánie ksiąg. Bĭblĭŏgrăphŭs, i, g. mas. ein Buchschreiber/ Pisarz ksiąg.

Bĭbō, is, bibi, bibitum, bibĕrĕ, trincken/ pić. bĭbāx, acis, & bĭbōsŭs, a, um, ein guter Trincker/ Opiły. bĭbācĭtās, atis, Weinsucht/ Opilstwo. bĭbŭlŭs, a, um, das gern trincket/ pijánicá. bibula charta, fliessend Papyr/ Bibulá/ Przebijájący pápier. bibulus lapis, Tauffstein/ Krzćielnicá. bibuli calcei, Schuch die Wasser an sich ziehen / Boty przećiekájące. Adbĭbĕrĕ, vber die notturfft trincken/ podpić sobie. Item, Combibere, miteinander trincken/ pić z sobą. Cŏmbĭbō, onis, g. mas. ein Zechbruder / Außtrincker/ Spolpijący. bibere, außtrincken/ wypić. Ebibere sanguinem alicui, außsaugen/ wysysáć. Imbibere,

hinein trincken/wypić w śię. Animo imbibere, metaph. hor. in das Hertz fassen/ Pojąć co. Obbibere, oben abtrincken/opić. Perbibere, gar außtrincken/przepić. Subbibere, wenig oder langsam trincken/podpić. Superbibere, auff vor gethanen Trunck Trincken / Popić po czym.

Bĭcēps, pĭtĭs, zweyhäuptig/dwoygłowy. Civitas biceps, ein Stadt die zwey Regiement hat/ Miásto rozdwojone/ miedzy pány.

Bĭclīnĭŭm, ij, gen. neut. ein ort da zwey Bett auffgerichtet seynd/ Mieysce ná dwoje łożek.

Bĭcŏlŏr, orĭs, zweyfarbig / dwoistey fárby.

Bicornis, vide Cornu.

Bĭcŏrpŏrĭs, & hoc bicorpore, zweyleibig / dwoistego ćiáłá.

Bĭcŭbĭtālĭs, le, zwo Elen lang /Dwułokietny

Bĭdēns, entis, g. fœm. ein zweyjährig Schaaf/ Owcá. Item, ein Karst/ Motyká.

Bĭdēntāl, templum in quo bidentibus sacrificabatur. *Triste*, *Evitandum*.

Bĭdŭŭm, dui, g. neut. zween gantze Tag/Dwá dni. bĭdŭānŭs, a, um, zweytägig/ dwoch dni. bidui castra aberant, sie waren zwo Tagreisen weit / od Woiská dwa dni chodu.

Bĭennĭs, ne, Zweyjährig/Dwuletni. bĭennĭŭm, gen. n. zeit von zwey jahren/dwuletni czás sic Trĭennĭŭm, &c.

Bĭfărĭăm, adverb. in zweyerley weiß/dwojáko. Trifariam, Multifariam, Omnifariam, in viel vnd allerley gestalt/ wszelkiem sposobem.

Bĭfĕr, & Bĭfĕrŭs, a, um, ut: Bifera arbor, ein Baum der im Jahr zweymal trägt/ Dwákroć rodzące drzewo. Bĭfĭdŭs, & Bĭfĭdātŭs, a, um, zweyspaltig/ das in zwey theil gespalten ist/Rozpádły / Rozdwojony.

Bĭfŏrĭs, hoc bifore, ut: Valuæ bifores, ein Thür so an zweyen ortē angeht/Drzwi dwoiste ábo/rozdwojone.

Bĭfōrmĭs, e, das zwey gestalt hat / dwojego kształtu.

Bĭfrōns, ontis, g. omn. der zwo Stirnen hat/ Dwoistego czołá.

Bĭfŭrcŭs, a, um, zweyzinckig/ rozdwojony.

Bĭgă, æ, & Bigæ, arum, ein par Roß neben einander ziehend/ Pará koni w cugu. sic Quadrigæ, mit vier Rossen / Czworo koni w cugu. bĭgātŭs, a, um, ut: Argentum bigatum, quod bigas impressas habet.

Bĭgāmŭs, qui duas duxit uxores.

Bĭgēmmĭs, e, ein Reb mit zwey augen/Winna máćicá dwoje pąkow májąca.

Bĭgēnŭs, eris, & bigeneris, re, zwey geschlechtig/oder von zwey Geschlecht geboren/ Dwoistego rodzáju, ut Mulus ab Asino & Equo.

Bĭjugus, a, um, & Bĭjŭgĭs, hoc bijuge, zweyjochich/Podwojny. ut: Bijuges equi.

Bĭlānx, ancis, gen. m. Schüsselweg/ Szalá.

Bĭlĭbrĭs, e, g. f. Zweypfündig/ Dwufuntowy.

Bilibra, æ, zweypfündig Gewicht/ Dwá funty.

Bĭlĭnguĭs, gen. masc. Zweyzüngig / Dwoyjezyczny.

Bĭlĭs, is, g. f. Hertzwasser/oder Gall/Kolerá/żołć *Difficilis*, *Amara*, *Acris*, *Sicca*, *Perurēs*, *Fervida*, *Ardescens*, *Commota*, *Ardens*, *Flava*, *Horrida*, *Iniqua*, *Atra*, *Rapida*, *Fervens*, *Acerba*, *Iracunda*, *Væsana*. Item, Zornmütig / Gniewliwy. metaph. Bĭlōsŭs, a, um, Zornmühtig/gifftgallig/Gniewliwy/ Koleryczny. Movere bilem, zornig machen/ Rozgniewáć.

Bĭlĭx, ĭcĭs, adject. ein doppel Pantzer/ Dwojáki páncerz.

Bĭlŭstrĭs, e, zehnjährig/ dziesiećioletni.

Bĭmēbrĭs, e. zweygliedig/ dwoistego ćiáłá.

Bĭmēstrĭs, zweyer Monat lang/ Dwumiesieczny.

Bĭmŭs, a, um, zweyjährig/dwuletni sic Trimus, Quadrimus. Bimatus, us, & Bĭmātŭs, a, um, ein zeit von zwey jahren/ dwuletni czás. Bimulus, diminut.

Bīnŭs, a, um, sed frequentius in plurali, bini, je zween/dwá/po dwu. binas accepi literas, ich hab zween Brieff bekommen/dwámi listy oddano. bīnārĭŭs, a, um, zweyfeltig/ dwojáki. Cōmbīnō, as, cōmbīnārĕ, je zween vnd zween zusammen machen/ składáć. Cōmbīnātĭō, onis, figura est: ut me, Meme adsum qui feci.

Bĭnōmĭnĭs, e, & Binomius, a, um, zweynahmig/ dwojáko zwány.

Bĭpālĭŭm, ij, g. n. ein Grabschauffel/ Motyká.

Bĭpālmĭs, e, zweyer hand breit/ dwudłonny/ dwupiedźisty.

Bĭpārtĭŏr, iris, bĭpārtīrī, zertheilen in zwey theil/ rozdźieláć ná dwie cześći. bipartō, & bĭpērtĭō, adverb. zweytheilig/dwojáko.

Bĭpātēns, entis, an zwey orth offen/ Co śie ná dwie stronie rozćiąga.

Bĭpen-

Bĭpēnnĭs,e, mit zwey Flůglen/Dwustrzydlá-sty. Item, ein Hellebart die zwo schneiden hat/ Siekierá oboślieczna/Hálábárt. *Valida, Sæua, Dura, Fulgens, Ærata, Tartarea, Violenta, Fera.* Bĭpēnnĭfĕr,ra,rum, der ein solch Beyl oder Spieß trägt/ Hálábártnik.

Bĭpēs, pĕdĭs gen. omn. zweyfüssig/dwunogi unde bĭpĕdālĭs, e, & bĭpĕdāmĕūs, a, um, zwey Schuch lang/ná dwie stopie dlugi. bĭpĕdānŭs zwey Schuch tieff/ná dwie stopie glęboki.

Bĭpĭnēllă, æ, g. fœm. herba, Bibernell/ Sowia strzałá ziele.

Bĭrēmĭs, is, g. fœm. ein Schiff mit zwey Riemen/ Okręt o dwu wiosłách. sic Tiremis, Quadrimemis.

Bĭs, adver. zweymal/dwárázy. bis sex. zwölff dwánaście. bis anno, zweymal im Jahr/Dwá-rázy w rok. bĭsēxtŭs, sive bĭssēxtŭs, g. m. Dies intercalaris, qui quarto quoque anno interseritur, ut anni ratio, cum cursu solis conveniat.

Bĭsōn, ontis, ein Büffel/ Zubr. *Turpis, Villosus.* est animal longis jubis.

Bĭsŭlcŭs, a, um, zweygespalten/ gespitzt/Rozdwojony/rosocháty. Bisulci arborum surculi, ein Baum mit zwey furchen/Rosocháte gáłązki u drzew. Animalia bisulca, Thier mit gespaltenen Füssen/ Kopyt rozdwojonych zwierzętá.

Bĭtūmĕn, ĭnis, gen. n. Judenleym/ Kley limus sulphurei odoris. *Pingue, Nigrum, Tenax, Seminarium, Liquidum, Lentum.* Bĭtūmĭnō, as, aui, atum, bĭtūmĭnārĕ, zusammen fügen mit solchem Leym/Kleyić. bĭtūmĭnātŭs, & bĭtūmĭnĕŭs, a, um, von solchem Leym/ Klytowy.

Bivium, vide Via.

Blăctĕrārĕ, vox arietis est.

Blæsus, idem quod Balbus. Blæsĭtās, atis, g. f. Stammelheit/ Szeplunienie.

Blāndĭŏr, īrĭs, blāndītŭs sum, blāndīrī, liebkosen/ pobłázáć. blandiri sibi, jhm selbst liebkosen/pobłazáć sobie. blāndŭs, a, um, Freundlich/ Łáskáwy. blāndē, & blāndĭtĕr, adver. Lieblich/ Łágodnie. blandidicus, blāndĭlŏquŭs, a, um, & blāndĭlŏquēns, entis, Sanfft redende/ Łágodnomowny. blāndĭlŏquēntĭă, æ, gen. fœm. ein liebliche Red/ Łágodnomowność. blāndĭmēntŭm, i, Schmeichlung/Pobłazánie/Przyluda. *Pernitiosum, Noxium.* Blāndĭtĭă, æ, g. f. Schmeichlerey/Łágodność, *Mollis, Arguta, Muliebris, Dolosa, Levis, Blanda, Mellita.* Blāndĭtŭs, ūs, g. masc. Schmeichlerey / Łágodność. blāndĭfĭcō, pro blandum facio. Eblāndĭŏr, iris, eblanditus sum, ēblāndīrī, abschmeichlen/ wyłudzáć. Eblandiri, passivè aliquando capitur; ut, Eblandiri solitudines ruris, jhm selbst kurtzweil auffm Feld machen/ Igrzyską stroić w polu. Subblandiri, Einem streychlen/ Pochlebowáć.

Blăsphēmō, as, aui, atum, blăsphēmārĕ, lästeren/ Bluźnić. blăsphēmŭs, i, ein Lästerer/ Bluźnierca. blăsphēmĭă, æ, gen. fœm. ein Lästerung/ Bluźnierstwo.

Blatĕrō, as, aui, atum, blatĕrārĕ, schwätzen/ blapperen/fladderen/ blekoce/bálámuce. blatero, onis, gen. m. ein Schwätzer/ Bálámut. Dēblatĕrārĕ, daher blapperen/ flatteren/ rozwołáć się, bálámućić.

Blăttă, g. fœm. Schabe/Motte/ein Wurm der die Bücher und Kleider frisset/ꝛc Mol. *Lucifuga, Sordida, Pallida, Trux, Infesta, Informis.* Item, Purpura, ut Sidon.

Blăttĕrĭă, æ, g. fœm. herba, dem weissen Wullkraut gleich/ Knásticzka ziele.

Blāx, id est, Stupidus, Lascivus.

Blēnnŭs, id est, Stultus.

Blēsŭs, a, um, ein Lispler/ Szeplun. & per æ.

Blĭtŭm, i, gen. m. Binetkraut/Zmindá ziele. blĭtĕŭs, a, um. id est, Insulsus, Vecors, Inutilis.

Bŏă, æ, ein Wasserschlang/ Ociekłość. *Flexilis.* Est etiam morbi genus, die Rüttlen/ Odrá. vel Bova.

Boarium, vide Bos.

Bŏjæ, arum, Eysene oder hültzerne Bänd/ Żelázne ábo drewniáne zwiąski/ Więzy/ Kuná.

Bōlētŭs, i, gen. m. ein Pfifferling/ Rydz.

Bŏlĭs, ĭdis, gen. f. ein Gewicht/ damit man die Tieffe deß Meers misset/ Ołowiánká zeglárská. Item, Bolides, Flammen die man in der Lufft sihet als Schießpfeil/ Strzałá ognista ná powietrzu.

Bōlŭs, li, ein Wurff/oder ein Fischers Zuggarn/ Zárzucánie sieći. bōlus, li, ein Mundvoll / oder Biß/ Kąsek. Item, bolus est terra, quæ reperitur in Armenia.

Bōmbāx, adverb. negligentis, Pa/potz/ A.

Bōmbĭlō, as, aui, atum. bōmbĭlārĕ, brummen/ wie die Immen/ Brzęczeć jáko pszczołá. bōmbŭs, i, Thon einer Trommeten/ Trąb dźwięk *Grauis, Horri-*

*Horrisonus, Terrificus, Resonans, Tumidus, Raucus.*

Bōmbārdă, fictitia, & barbara vox, quod latine dicitur tormentum, ein Büchs/ Rusznicá.

Bōmbȳx, īcis, gen. m. ein Seydenwurm/ Jedwabnicá robak. *Oronteus, Arabius, Assyrius.*

Bōmbīcĭnŭm, i, ein Seyden Kleid/ Jedwabnicá. bōmbȳcĭnŏs, a, um, das auß Seyden gemacht ist/ Jedwabny.

Bŏnŭs, a, um, Gut/ Dobry. bonum substant. das recht gut/ dobra rzecz. *Volucre, Fluidum, Fragile, Fugax, Dives, Opulens.* Item, bonus, Gelehrt/ Vczony. Bonus Poëta, ein fürtrefflicher Poet/ Zacny wierszopis. bŏnĭtās, atis, gen. fæm die Güte/ Dobroć. Pērbŏnŭs, a, um, fast gut/ bárzo dobry.

Bŏŏ, as, are, brüllen als ein Ochs/ Ryczeć.

Bŏōtŭs, tis, vel tæ, gen. masc. Sydus cœleste; aliàs Arctophylax. *Piger, Tardus, Hyperboreus, Arctous, Nigrans, Gelidus.*

Bŏrēās, vide Aquilo.

Bōs, bovis, g. com. ein Ochs/ Rind oder Kuh/ Woł/ Krowá. *Validus, Arator, Durus, Corniger, Armosus, Agricola, Ruricola, Tardus, Agrestis.* Bos in lingua, proverb. wider die so nicht dörffen die Warheit sagen/ dieweil sie zu schweigen Geld bekommen/ Ktedy komu pieniądzmi zátkája gębę/ że niechce mowić prawdy. būcŭlŭs, i, gen. masc. ein junger Ochs/ Ciołak. būcŭlă, æ, gen. f. ein junge Kuh/ Jáłowiczká. būbŭlŭs, a, um, das von eim Ochsen ist/ Wołowy. bubulus, i, g. masc. ein Ochsentreiber/ Wołowiec. Iugarius, idem. Armenta boum, Ein hauffen Ochsen/ Stádo wołow. unde bovinus, a, um, & bōvīllŭs, a, um; ut: Bovina cornua, Ochsenhörner/ Rogi wole. Item, bŏārĭŭs, a, um, ut: Forum boarium, der Rinder marck/ Woli rynek. bŏvīlĕ, & būbīlĕ, is, g. neut. ein Kühstall/ Chlew woli. būbŭlcŭs, i, & būbsĕquă, æ, gen. masc. ein Kühhirt/ Wołowiec. būcŏlĭcŭs, a, um, das zu den Rindern gehört/ Co do wołow należy. būcĕræ, arum, g. f. plur. num. ein hauffen Viehs/ Gromádza śie bydłá. būcĕrŭs, & būcĕrĭŭs, a, um, das Ochsenhörner hat/ von Ochsen oder Küh/ Co ma rogi wole. bovatim, adverb. auff kühische weiß/ po wołowsku.

Bŏsphŏrŭs, est angustus maris meatus juxta Byzantium. *Refluus, Iners, Thrax, Thracius, Threicius, Cimmerius.*

Botrys, & Bŏtrŭs, i, gen. m. vel Botryon; ein Traub mit den krabben/ Grono.

Bŏtŭlŭs, i, gen. m. ein Bratwurst/ Kiełbásá.

Brabium, vel Brăbēŭm, i, g. n. das Kleinod in eim Kampff oder Spiel/ Podárek zwyćięski. brăbēutēs, æ, g. masc. einer der die Abentheur oder Gab im Schawspiel außtheilet/ Ktory graczom rozdáje podárki/ Igrzyskspráwcá.

Braccă, cæ, gen. f. Hosen/ Bruch od Buchsen/ Vbránie/ Pludry. braccatus, a, um, Hosenträger/ Ktory w pludrách chodźi. dicitur etiam Bracha.

Brăchĭŭm, ij, g. neut. ein Arm/ von der Achsel biß an den Elenbogen/ Rámie/ Bárk. *Candidū, Candens, Lacteum, Forte, Lene.* Lacertus, der Arm von Elenbogen biß auff die Hand/ Bárk. *Fortis, Validus, Niveus, Mellis, Cupidus, Candens, Tener.* Brachium maris, ein Strang deß Meers/ Odnogá morska. brăchĭālis, le, das zum Arm gehört/ eins Arms groß/ Bárkowy/ wielki ják Bárk. brachiale, substant. Armschinn/ Armgezierd/ Mánelá/ Nárámiennik. brăchĭātŭs, a, um, ut: Brachiata vinea, weit zerlegte Weinräben/ Rosochátá winna látorośl. brăchĭŏlŭm, dim.

Brăchȳlŏgĭă, æ, g. f. est breviloquium.

Brăcmānæ, Philosophi apud Indos.

Brăctĕă, æ, gen. f. ein dün Blech von allerhand Metall/ Bláchá. brăctĕārĭus, ij, & brăctĕātŏr, oris, g. m. ein Blechmacher/ Bláchárz. brăctĕātŭs, a, um, mit Blech bedeckt/ Blászkowány. brăctĕŏlă, dimin.

Brănchĭæ, arum, gen. fæm. plur. num. Fischohren/ Oskrzele.

Brāssĭcă, æ, g. f. Köhlkraut/ Kápustá. Brassica capitata, Kapshaupt/ Głowiásta kápustá.

Bravium, idem quod Brabium

Brephotropheium, ein Waysenhauß/ Szpital dźiećięcy.

Brĕvĭs, e, Kurtz/ Krotki. Brĕvĭtās, atis, gen. f. Kürtze/ Krotkość. Brevitas pili, kurtze Haar/ Krotkie włosy. Brĕvĭārĭŭm, ij, g. neut. Græce Epitome, kurtzer Begriff/ Krotkie opisánie. Brĕvĭlŏquĭŭm, ij, g. neut. & Brĕvĭlŏquĕntĭă, æ, g. fæ. ein kurtze Red/ Krotkomowność. Brĕvĭlŏquēns, entis, der mit wenig worten redet/ Krotkomowny. Brevi, ablativus, subauditur tempore, in kurtzer zeit/ nie długo/ w krotkim czáśie. Brĕvi, & brĕvĭtĕr, adverb. Kurtz/ mit kurtzen worten/

worten/Krotko/nie wiele slow. Breve, significat etiam quod vulgò, Bulla, ein Brieff oder Register/Ksiąžki pámietne/spisek. brevia, orum, plur. tant. Vntieff/orth in eim Fluß oder Meer/Brod/Miálkość. brĕvĭō, as, aui, atum, brĕvĭārĕ, abkürtzen/ skrocić. Abbreviare, idem. Abrĕvĭātŏr, oris, g. maſ. der ein ding abkürtzet/ Ktory jáko rzecz skraca. Abbrĕvĭātĭō, onis, g. fæm. ein Abkürtzung/ Skrocenie.

Briſa, æ, gen. f. Maſſa vinaceorum, ex qua vini vel aquæ effuſione fit vinum ſecundarium.

Brŏchus, a, um, dem die vntern Zän vnd Leffzen/mit ſampt dem Kyne weiter außhin gehen / dann die obern/Wárgáty / Zebáty. Bronchus, idem.

Brŏmĭus, idem quod Bachus.

Bromos, lat. Avena.

Brŏntĭă, æ, g. fæm. Stral oder Donnerſtein/ Piorunek.

Brūchus, i, gen. maſ. ein Käfer / Gąśienicá/ Chrząßcz.

Brūmă, æ, g. f. Dies ſolſtitialis, der Tag der Sonnenwender im Chriſtmonat / Kiedy dźień naykrotßy. 2. Decemb. quo die fit in Capricorno hyemale Solſtitium. Item, Bruma, der Winter/Zimá. *Cana, Pallida, Nimboſa, Impotens, Madens, Rigida, Sæva, Algida, Intolerabilis, Intractabilis, Frondiflua, Frigida, Gelida, Iners, Hyberna, Horrida, Rigens, Glacialis.* Brumæ, in plurali, Winternebel/Zimowe mgły. Brumæ terdenæ, apud Martial. dreyſſig Jahr / Trzydźieśći lat. brūmālĭs, e, Winterzeit/ Zimowy.

Brūſcŭm, g. neut. Maſer/Flader. Acernum bruſcum, Maßholtermaſer/Flader jáworowy/ ábo/klonowy.

Brūtŭs, a, um, Vnvernünfftig/Bezrozumny. bruta fulmina, Strahlen ſo vnverſehener weiß geſchlagen / Dekret / ábo / wyrok niewáżny. brūtĕō, es, brūtērĕ, & brūtēſcō, is, brūtēſcĕrĕ, Item, Obbruteſcere, Vnvernünfftig werden / Bezrozumnym śie zſtáć.

Brūă, æ, kleiner Tamariſc/darauß man Kleiderbürſten macht/ Támáryßek.

Aryŏn, is, g. neut. Möß an alten Eichbämen/ Mech drzewny.

Bryŏnĭa, herba, Hundkürbs / wilder Zittwer/ Teuffelskirſchen/Przeſtęp/ziele.

Bŭă, g. fæm. Tranck der vnmündiger Kinder/ Napoy dźiećinny.

Būbălŭs, i, gen. m. ein Büffel/Báwoł. Item, bubulus, a, um, à bove, Rinder oder Kühe/ Wołowy. bubalum corium, Ochs oder Kühhaut/ Wołowa ſkorá. bubala caro, vel bubula, abſolute, Rindfleiſch/Wołowe mięſo. vid. bos.

Būbō, onis, g. dub. ein Nachteul/ Puhacz. *Siniſter, Trepidus, Ignavus, Raucus, Feralis, Lucifer, Profanus, Funereus, Stygius, Damna canens, Infeſtus, Mœſtus, Nocticanus, Ater.*

Būbŏnĭŭm, aliàs Stellaria, Sternenkraut/ Gwiazdeczki ziele.

Būbōnēs, plur. num. Brüch neben dem Gemächt/vnd vnter der Vchſen/Dymienice. Būbōnŏcēlē, es, idem.

Bubulcus, vide Bos.

Būccă, cæ, gen. fæm. die hole der Backen oder Munds / Gębá *Tumida, Tumefacta, Rubens, Turgens, Tumens.* Būccŭlă, diminut. būccēă, & būccēllă, æ, g. f. ein Mundvoll/Biß/ Sztuczká/ Gębká. būccō, onis, g. maſ. der auffgeblaſene Backen hat/Gębiáſty. būccŭlēntă, a, um, Idem būccēllārĭus, a, um, in biſſen geſchnitten/ná ßtuki rozdźielony chleb.

Būccĭnă, æ, gen. f. ein Zinck/ oder Blaßhorn/ *Rauca, Inflata, Tortilis, Hoſtilis, Strepens, Canora, Tartarea, Sonax, Scabra, Turmalis.* Buccinum, der Tohn der Zincken oder Schalmeyen/ Trąbá. Item eſt Concha, Einer gattung Meermuſchlen wie ein Horn/pławábo ruch morſki ſkorupiáſty/Skorupá/Czárá. būccĭnō, as, aui, atum, būccĭnārĕ, mit den Zincken blaſen/Trąbić. būccĭnātŏr, oris, gen. maſ. ein Zinckenbläſer/Hornbläſer / Trębácz. Item, Einer der eines Lob beſchreibt / ktory co ná chwałe komu piße. per translat. buccula, dimin. à bove, ein junge Kuh oder Kalb/ Jáłowiczká Item, der theil am Helm der die Backen bedeckt/ dadurch der Athem gehet/ Gębká. ēbūccĭnārĕ, außruffen / preiſen/ Wywołáć/wychwaláć.

Būcĕphălŭs, i, gen. maſc. Equus Alexandri magni.

Buceriæ, & Bucerus, vide Bos.

Būcŏlĭcă, orum, gen. neut. ein Hirtengeſang/ oder Gedicht geſprächweiß von den Hirten / Páſterſka návká dicitur etiam bucolicum carmen

Būcŏlĭcŏn, ſpecies panacis herbæ.

Būfō, onis, g. maſ. Gartenkrot/Żábá ziemna *Ventroſus.*

Būglōſſŭs, g. maſ. vel Bugloſſum, i, g. neut.

Vorretsch/Borak. *Borrago*, alij dicunt, Ochsenzung/Wołowy język.

*Bŭgōnēs*, Byne so viel Honigs machen/pszczołá.

*Būlăphătŭm*, i, ge. n. Klettenkraut/Szczaw kobyli.

*Būlbīnē*, es, g. fæm. wilder Lauch/Blaw Meyrößle/oder dergleichen/śniedek ziele.

*Būlbŭs*, gen. m. wilder Knoblauch/śniedek polny. *Candidus, Salax, Megaricus, Megaris.* Item, ein jede runde Wurtzel/Korzeń okrągły. bulbus agrestis, Hundsblum/Polny kwiát. būlbōsŭs, a, um, & būlbācĕŭs, voll kleiner knöblin/an der wurtzel/als Knoblauch/Członkowáty/Głowiásty.

*Būlgă*, æ, g. fæ. ein Wetscher/Wahtsack/Torbá/Mieszek.

*Būllă*, æ, gen. fæm. ein Bisemknopff/Babel. Item, ein Wasserblater/ein runder kopff an eim grossen Nagel/Bánia/ćwiek wielki Brátnak głowiásty. būllŭlă dimin. būllātŭs, a, um, der ein solch ding trägt. Auffgeblasen/Nábrzmiáły. bullatæ nugæ, hochprächtig Geschwetz/Mowá nádęta. bullō, as, aui, atum, būllārĕ, blateren auffwerffen/als weñ man ein Wasser rühre/wzdymáć śię/jáko kiedy wodá wzwiera. būllĭō, is, iui, itum, būllīrĕ, sieden/kipieć. Ebūllīrĕ, auffsieden/auffwallen/Wykipieć. Ebūllĭtĭō, onis, g. fæm. das Sieden/Wykipienie. Ebūllō, as, are, sich auffblähen und zerspringen/als Wasserblatern/Wyrzucáć co/wzruszáć.

*Būmāmmă*, æ, g. fæm. vua quæ & *Bumastos*, sive *Bumastus* dicitur, g. fæm. Trauben mit grossen berrlin/Jágodá winna spora.

*Būnĭās*, ĭădĭs, gen. fæm. grosse Stickrüben/Rzepá podługowáta. bunium, ij, Genus Napi

*Būphōnŭm*, i, g. neut. ein Geschlecht der Eberwurtzel/von welchem die Ochsen so sie essen/sterben/Paskudnik ziele.

*Būphthālmŭs*, i, S. Johanns blumen/Rindsblumen/oder Ganßblumen/Wołowe oko ziele/S. Janá kwiát.

*Būplĕurŏs*, herba.

*Būprēstĭs*, ĭdĭs, g. fæm. Köhlkraut/dem Senff gleich/Páskudnik ziele. Item, ein vergifft Thier/wie ein Roßkäfer mit langen füssen/Páskudnik robak.

*Būră*, æ, gen. fæm. Pflugstertz/būrĭs, ĭdĭs, g. fæm. ein Pflugkümme/Násad płngowy.

*Būrdō*, onis, gen. m. ein Maulthier/Muł.

*Burrhum*, Antiqui dicebant Rufum colorem Festus.

*Būstŭm*, i, g. neut. locus in quo cadaver hominis est ustum. Item, ein Grab/Grob. *Horrificum, Cavum, Triste, Inhonorum, Saxeum, Tenebrosum, Illætabile, Miserabile, Gelidum, Odoriferum.* Būstŭārĭi, orum, Fechter bey den Gräbern/Wyśiekácz pogrzebny.

*Būtĕō*, onis, gen. mas. accipitrum genus.

*Butio*, onis, idem quod Onocrotalus.

*Būttūbătă*, pl. num. nichtswertige eitele ding/Bayki.

*Būtyrŭm*, gen. neut. Butter/Ancken/Másło. *Acidum, Lascivum, Retractum, Molle.*

*Būxŭs*, i, gen. fæm. Buchsbaum/Bukszpan. *Fragilis, Crispata, Multifora, Frondens, Cristata, Constrepens, Tonsilis, Cava, Flava.* Būxĕŭs, a, um, Buchsbäumin/Bukszpanowy. būxētŭm, i, gen. neut. ein Buchswaldt/Bukszpanowy ogrodek. būxōsŭs, a, um, dem Buchs gleich/Bukszpanowey fárby. būxĭfĕr, a, ú, das Buchsbaum trägt/Bukszpanowy.

*Byrsă*, æ, gen. fæm. lat. corium, Leder/Skorá.

*Bȳssŭs*, i, ge. f. allerfeinester Leinwad/Płotno ćienkie/Biśior. *Tenuis, Candens, Albens.* unde bȳssŭs, a, um, was darauß gemacht ist/Biśiorowy/Co jest z ćienkiego płotná zrobione.

C A.

CAbāllŭs, li, gen. m. ein Roß/Szkápá. Epith. vide Equus. Căbāllīnŭs, a, um, ut: Caro caballina, Fleisch von einem Roß/Szkápie mięso.

Cācăbō, as, are, dicitur perdix, gaxen/Kuropátwá.

Cācăbŭs, i, g. mas. ein Kessel/Gárniec.

Cācālĭă, æ, gen. fæm. sive Leontice, weisser Carui/wächst an Bergen mit weissen bläteren/Miłosná ziele.

Căchīnnŭs, i, g. mas. ein unzüchtig Gelächter/Smiech zbytni. *Dulcis, Petulans, Tremulus, Argutus, Tener, Ignavus, Licentiosus, Lætus, Molliculus, Rigidus, Mordax.* Cachinnos commovere, zu lachen machen/Rozśmieszyć. Căchīnnō, as, aui, atum, căchīnnārĕ, & Căchīnnŏr, aris, atus sum, căchīnnārī, uber die maß lachen/Nád miárę śię śmiáć. Căchīnnātĭō, onis, gen. fæm. das Ge-

Gelächter/ Smiech zbytni.

Căcō, as, aui, atum, căcārĕ, zu stul gehen/ Ká- káć/ wyprożniáć się. Căcātŭs, a, um, beschissen/ oplugáwiony. Căcātŭrĭō, is, iui, itum, căcātŭrīrĕ, noch haben sein notturfft zu thun/ Ná dwor mi się chce.

Căcŏdēmōn, ŏnĭs, der böß Geist/ Czart/ zły duch. Græcum, Căcŏēthēs, gen. n. ein böse Gewonheit/ Zły nałog. Item, der böse Grind/ śwlerzb. Căcŏstŏmăchŭs, der ein bösen Magen hat/ Żołądká chorego.

Căcŏsynthĕtŏn, mala orationis compositio; ut: Terga fatigamus hasta. Virg.

Căctŏs, ein gattung der Distel/ Kárćiof.

Căcŭlă, æ, gen. m. servus militis, Troßbub/ eins Kriegßmanns knecht/ Gtermek.

Căcūmĕn, ĭnĭs, gen. neut. ein Gipffel eines bergs/ oder sonst eines dings/ Wierzch. *Umbrosum, Celsum, Montanum, Acutum, Nemorosum, Saxosum, Nimbosum, Procerum, Ventosum, Sublime, Viridans, Arduum, Montosum, Altum, Aërium, Ramosum.* Căcūmĭnātŭs, a, um, zugespitzt/ Kończáty/ spiczásty. Căcūmĭnārĕ, zuspitzen/ Zákończáć. Ova cacuminata, spitzige Eyer/ Kończąste jáicá. Decacuminare, abstümlen/ die Baum säubern/ Obćináć/ śćináć. Dĕcăcūmĭnātĭō, onis, gen. fæm. Abstümlung/ Abhawung/ Obćinánie/ Śćinánie.

Cădāvĕr, ĕrĭs, g. n. ein todter Cörper/ Trup. *Informe, Mæstum, Putridum, Funestum, Flebile, Cruentum, Tætrum, Rancens, Rancidum, Deforme, Exanimum, Rogale, Miserandum, Cinerosum, Odiosum, Fœdum, Gelidum, Putre.* Cadavera oppidorum, per translat. verfallene/ abgebrochene stein/ Kumy upádłe miast/ Powáliny. Cadaverosus, & Cădāvĕrīnŭs, a, um; ut, Facies cadaverosa, ein eingefallen/ wie eines Todten Angesicht/ Trupia twarz.

Cādmĭă, æ, gen. fæm. lapis ex quo fit æs.

Cădō, is, cĕcĭdī, casum, cădĕrĕ, fallen/ upáść. De, vel, ex equo cadere, Vom Roß fallen/ Zpáść z koniá. In deliberationem cadere, zu bedencken kommen/ Przyść ná rozsądzenie y deliberácią. Mihi omnia honesta à te ceciderunt, Mir ist alle Ehr von dir begegnet/ Od ćiebie wszytko poczćiwe mam. Item, cadere, sterben, umrzeć. Tua laus pariter cum honore cecidisset, dein Lob were schier mit deiner Ehren hingefallen/ Twojá chwała pospołu z uczćiwośćią by byłá upádłá. Cāsŭs, ūs, gen. mas. ein Fall/ Upadek. Casus fatalis, von Gott bescherter Fall/ Upadek z Boskiego dopuszczenia. Item, Casus, Gefahr/ Nieszczescie. Cāsūrŭs, a, um, das begegnen wird/ Ktory ma upáść. Cădīvŭs, a, um, abfällig/ Pádájacy. Cădūcĭtĕr, adverb. antiq. In falls weiß/ Upádle. Cădūcŭs, a, um, hinfällig/ Nietrwáły. Caducum legatum, ein hinfällig erbgemächt/ Káduk majetność. Literæ caducæ, verblichene buchstaben/ Litery wytrzbione. Cāsō, as, aui, atum, căsārĕ, frequent. à Cado, inde Cāsĭtō, as, are, utrumque obsoletum. Accĭdō, ĭdĭs, cĭdī, accĭdĕrĕ, zufallen/ przypáść. Accidere pro evenire duntaxat in tertiis personis; sed propriè de malis dicitur, sicut contingere de bonis; ut, Accidit mihi illud gratum à te, Es ist mir fast angenehm gewesen/ Tom̃ było od ćiebie wdzieczna rzecza. Fama accidit, Es ist ein Geschrey kommen/ Przypádłá wieść. Accĭdēns, entis, absolute, ein Zufall/ Przypadek. Cŏncĭdĕrĕ, zu hauffen fallen/ Upáść. Concidere, etiam, Mori, sterben/ umrzeć. Exanguis, atque mortuus concidit, Er ist todt hingesuncken/ Umárł zemdlony. Fides concidit, der Glaub ist verloren/ Upádłá wiárá/ ábo/ wierność. Decidere, abfallen/ widerfallen/ Zpáść. Decidere à spe, die Hoffnung verlieren/ Od nádźieie odpáść. Dĕcĭdŭŭs, a, ū, bawfällig/ upádły. Excidere, außfallen/ wypáść. Excidit mihi verbum ex ore, das wort ist mir entwischt/ Słowo mi się wymknęło. Incĭdĕrĕ, einfallen/ Upáść. Item, unversehnlich in Sinn fallen/ Nieostrożnie zmysł jáki strácić. In æs alienum incidere, in Schulden fallen/ wpáść w długi. Incidit sæpè, Es begibt sich offt/ Często przypada. Incāsūrŭs, a, um, part. Zufällig/ oder das einfallen soll/ Wpadájacy/ ábo/ Ktory ma wpáść. Incĭdēns, entis, ut: Incidens portis exercitus, zu den Pforten einfallend/ Wpadájacy w bramy nieprzyjaćiel. Occidere, niderfallen/ Upáść. Item, sterben/ umbkommen/ umrzeć/ zginąć. Occidere etiam herbæ dicuntur, per translat. verderben/ vergehen/ Uschnąć/ Zwiędnąć. Item, Occĭdī dolentis, cum commotione quadam particula, Ich bin verdorben/ es ist mir gethan/ Zginąłem. Occĭdēns, entis partic. ut: Occidens respubl. ein abgehende Gemeinde/ Upádájaca Rzeczpospolita. Occidens sol, nidergehende

gehende Sonn / Słońce záchodzące. Occidens aliquando ſubſtantivè accipitur; & ſubintelligitur ſol, nempe pro ea parte mundi in qua ſol occidit, ut Oriens in qua oritur. Occĭdēntālĭs, le, gegen Nidergang gelegen / Strona Zachodnia. Occāsŭs, ūs, g. m. Abgang/Todt/Zachod/śmierć. Occaſus ſolis, Nidergang der Sonne / Zachod ſłońcá. Occĭdŭŭs, a, um, ut: Sole jam fere occiduo, die Sonn ſchier vntergangen / O zachodźie ſłońcá. Procidere, vor etwas niderfallen/Vpáść przed czym. Prōcĭdēns, entis, niderfallende/upadájacy/zniżájacy śię. Prōcĭdēntĭă, æ, gen. fæm. Niderfall/Zniżánie śię. Procidentia ſedis, Außgang deß Hinderdarms/ Wyprożniánie śię. Prōcĭdŭŭs, a, um, Außfällig/Vpádájacy/Vpádki. Rĕcĭdĕrĕ, widerumb fallen/ Znowu upáść. Rĕcĭdŭŭs, a, um; ut: Reciduæ febres, widerum komende Fieber) recidiwá febry. Succidere, einfallen/Podpáść. Succiduus, a, um hinfällig/Vpádájacy. Sūpērcĭdĕrĕ, oben drauff fallen/Zgory zpáść.

Cādūcēŭs, vel um, Virga Mercurij, ein Herold ſtab/ ein weiſſer Stab den dieſelbe gebrauchen ſo außgeſandt werden vmb fried zu machen / Láſká poſelſka. Cādūcēātŏr, oris g. maſ. ein Heroldt/ Friedbott/Poſel/ Commiſarz. Cādūcĭfĕr, ri, g. maſ. idem.

Cădūrcŭm, i, gen. neut. ein Kramerdeck/Námiotek/Táß.

Cădŭs, i, g. maſ. ein Weinfaß/ Beczká. *Fragilis, Falernus, Oebalius, Picatus, Rubens, Spumans, Tirtus, Ruber, Niger.*

Cæcĭās, æ, gen. maſc. Nordweſtwind/ Wiátr wſchodnemu poboczny ná połnocy.

Cǣcĭlĭă, æ, gen. fæm. genus ſerpentis, Blindſchleicher/Wąż ślepy. aliàs Amphisbæna. Eſt magnorum animalium noxium virus.

Cǣcŭs, a, um, Blind/ ślepy. Cæcus animo, blind am Gemüth/Slepy ná umyśle. Cæca expectatio, vngewiſſe Hoffnung / Niepewne oczekawánie. Vallum cæcum, ein verborgen heimlich Bollwerck / Wał tajemny/ Cǣcŭlŭs, ein wenig blind/Troche ślepy. Cǣcĭgĕnŭs, i, gen. maſ. blind geborn / Sleponárodzony. Cǣcĭtās, atis ge. fæm. Blindheit/ślepotá. Cǣcō, a, aui, atum, cǣcārĕ, blenden/Oślepiáć. Oratio cæcata, ein verdunckelte Red / Mowá ćiemna. Cǣcŭtĭō, is, iui, tium, cǣcūtīrĕ, vbel ſehen/ blintzlen/ Nie dojrzeć. Excæco, as are, deß Geſichts berauben/ Wzroku kogo pozbáwić. Excæcare aliquem, per translat. blenden / oßukáć. Obcæcare, vel Occæcare, erblenden/oślepić kogo.

Cǣdō, is, cĕcīdī, cæſum, cǣdĕrĕ, tödten/ Item, Abhawen/ Bić/obćináć. Sylva cædua, ein Hawwald / Lás rebny / Odraſtájacy. Cǣdēs, is, gen. fæm. ein Todtſchlag/ Rabánie/ Zaboy. *Sæva, Impia, Furialis, Acerba, Violenta, Acris, Dura, Miſeranda, Furialis, Letifera, Infauſta, Cruenta, Funeſta, Atrox, Horrifica, Miſera, Infanda, turpis, horrida.* Cæſim, adverb. mit hawen / śiekiem. Cæſim ac punctim, mit hawen vnd ſtechen / śiekiem y ßtychem. Cǣsŭs, a, um, partic. gehawen/ erſchlagen/pośieczony/pobity. Cæsūrā, æ, gen. fæm. Erhawung der Bäumen/ oder beſchneidung der Räben/ Rabánie drew/Obćinánie winnice. Cǣsĭō, onis, gen. fæm. Haw oder Schnitt/ Rabánie. Accīdō, is, ăccīdī, acciſum, ăccīdĕrĕ, beſchneiden/przyćináć. Accīsŭs, a, um, particip. ut: Acciſæ dapes, angeſchnittene vnd verzehrte Speiß / Pokármy obiedzione/ umnieyßone. Cōncīdĕrĕ, zerhawē/zerſchneiden/obćiąć/ okroić. Conciſæ ſententiæ, kurtz abgebrochne / krotkie ſentencyie. Cōncīse, adverb. ſtückweiß/ ßtukámi. Cōncīsĭō, onis, gen. fæm. Zerſchneidung/ Sztukowánie. Cĭrcūmcīdĕrĕ, beſchneiden/vmbſchneiden/obćiąć/okroić. Cĭrcūmcīsŭs, a, um, particip. beſchnitten/obćiety/obrzezány. Cĭcūmcīsĭō, onis, g. fæm. Beſchneidung/obrzezánie/ obćiećie. Circumcise agere, mit kurtzen worten / vnnd nicht viel vmbſchweiff zu machen / krotko mowić Cĭrcūmcīsūrā, æ, g. fæm. ein Vmbſchneidung/Obćiećie. Decidere, abhawen/ abſchneiden/ obćiąć/ obkroić. per metaph. vertheidigen/vertragen/ Rozſtrzygnąć/ pogodźić umowić. Pretio cum aliquo decidere, vmb den Lohn mit eim vberkomen/Ztárgowáć śię/ Vmowić śię z kim ná pieniądze. Deciſus, a, um, particip. verricht / abgeredt/ Rozſądzony/ Vmowiony. Deciſio, Vertrag/Rozſpráwá/ugodá. Excidere, außhawen/wyćiąć. Excidere malum, das böß außrotten/Złe wyrzućić. Exciſus, a, um, partic. ut: Exciſa arbor, vmbgehawen Baum / Wyćiete drzewo. Excīdĭŭm, ij, gen. n. Zerſtörung/Zburzenie. Exciſare, pro laniare & vulnerare, obſol. Excīsĭō, onis, g. fæm. Abbruch der Häuſer/ Zburzenie domow. Excīsōrĭŭs, a, um,

damit

damit man außgrabet / wyrzynániu służący. Incidere, außschneidē/wyrznąć. Item, Insculpere significat, etwas eingraben/ einhawen/ einschneiden/wyryć co ná miedźi. Incidere in æs, in Kupffer einschneiden / Wyrzynánie co ná miedźi. Incisio, onis, gen. fæm. Schnidt in ein ding/ Wyrzynánie jákiey rzeczy. Incisura, æ, g. fæm. ein haw oder eingrabung in ein ding/ Wyćiosánie ábo wyryćie jákiey rzeczy. Incisuræ in manibus, Streymen oder linien in Händen/ Linie po rękách. Incisus, a, um, partic. ingehawen/ wyrzniony. Incisus, us, gen. masc. Schnitz oder haw in ein ding/ Wyrzynánie/ wyryćie jákiey rzeczy Incīsīm, adverb. mit schnitzen oder kleingebrochner weiß/ Drobno/ sztukámi. Incīsē, idem. Occidere, tödten/ Vmrzeć. Occisa est res, Die Sach ist zerschlagen/ verloren/ Zginęła juſz tá rzecz/ poszłá precz. Occisio, & Occidio, onis, g. fæm. Todtschlag/ Zábićie. Occisus, a, um, getödt/ zábity. Præcidere, vorab hawen/ ućiąć. Præcidere amicitias, per translat. ein Freundschafft gehling auffgeben/ Przyjaźń przerwáć. Præcidere, Etwas in Artickel vnd Capittel zuvor abtheilen/ Co ná Artikuły ábo ná Rozdźiały podźielić. Præcisus, a, um, abgeschlagen/ Vćięty. Præcisè, adverb. kurtz / mit kurtzen worten/ krotko/ krotkiemi słowy. Præcisio, onis, g fæm. Abschlag/ Vćięćie. Præcīdāncŭs, a, um, vor denen geschnitten/ wprzód obćięty. Intercidere, ab einander schneiden/ Przećináć Intercisio, onis, gen fæm. Durchschnitt/ Przećinánie. Dies intercisi, halb Freyertag / Swięto do południa. Intercisè, adverb. zerschnittener weiß/ Drobno.

Cœlēbs, lĭbĭs, gen. com. der vnverheyrat ist/ Bezżenny. Cœlĭbātŭs, ūs, gen. masc. Vnehlicher standt/ Bezżeństwo.

Cœlĭă, æ, g. fæm. ein Tranck von Korn gemacht/ wie Bier von Gersten/ Piwo.

Cælō, as, aui atum, cælārĕ, außgraben/ außstechen/ Ryć/ wyrzezowáć. Argentum cælatum, außgestochen Silber/ Ryte śrebro. Cælātūră, æ, gen. fæm. & Cælāmĕn, inis, gen. n. die kunst deß außstechens/ Snicerstwo. Cælātŏr, oris, gen. masc. ein Außstecher/ Snicerz. Cælŭm, li, gen. n. ein Meissel/ Grabeysen/ Dłoto/ Rylec.

Cælum, vide Cœlum per œ.

Cæmĕntŭm, i, gen. n. zerschlagene Stein damit man mawret/ oder gebackene Mawrstein/ Kámień kámány. Item, ein Mawr mit solchen Steinen gemacht / Mur z tákich kámieni złożony. Cæmĕntārĭŭs, ij, gen. m. Ein Mawrer/ Murarz/ Kámiennik. Cæmĕntĭtĭŭs, a, um, was auß solchen steinen gemacht wird/ Kámienny.

Cæpe, indeclinab. vel potius Cæpa, æ, gen. f. ein Zwibel/ Cebulá. *Rubens, Lacrymosa, Sordida, Mœsta, Ascalonia, Tunicata.*

Cærĕmōnĭă, æ, vel, niæ, arum, gen. fœm. Kirchen Brauch / Kirchen Zirat / oder sonsten so man etwas herlichs thut/ Obrzad kośćielny.

Cærĭnthē, es, g. fæm. genus herb.

Cærĭūm, rij, genus ulceris.

Cæsă, plu. num. erant tela Gallis peculiaria.

Cæsăr, ăris, gen. masc. ein Zunahm etlicher Römer / als Caij Julij deß ersten Keysers/ von welchem die folgende alle seynd Cæsares genant worden/ Cesarz. Imię Pánow Rzymskich niektorych/ jáko Julij Cęsaris: od ktorego nástępujący ná to páństwo Cesárzámi się zowią. *Magnanimus, Egregius, Invictus, Armisonus, Ferox, Acer.*

Cæsărĭēs, rĭēī, gen. fæm. lang Haar das man abschneidet/ manns haar/ Włosy długie *Nitida, Rutila, Radiosa, Genialis, Flava, Pulcra, Pendula, Fluitans.* Cæsărĭātŭs, a, um, der lange Haar hat/ Ktory ma długie włosy.

Cæsĭŭs, a, um, Himmelblaw/ Modroblády.

Cæsō, onis, gen. masc. der auß seiner Mutter geschnitten ist/ Wyprotek.

Cæspĕs, pĭtĭs, g. m. ein Wasenbusch/ Dárn/ Kępá. *Viridis, Graminans, Tener, Odorus, Gelidus, Agrestis, Mollis, Humilis.* Cæspĭtĭŭs, a, um, ut: Agger cæspitius, ein wasenbuschiger Acker / Rolá dárnista. Cæspĭtō, as, aui, atum, cēspĭtārĕ, strauchlen/ potchnąć się. Cæspitatores equi, strauchlende Roß/ Potkliwy Koń.

Cæstrŭm, i, g. n. ein Grabmeissel/ Rylec.

Cæstŭs, ūs. gen. m. ein Streitkolb/ Szermierskie rzemienie/ kieśćień *Crudus, Validus, Percalidus, Durus, Gravidus, Ærisonus.*

Cæsŭlĭæ, die graw Augen haben/ Oczu modráwych.

Cæsura, vide Cædo.

Cætĕr, vel cætĕrŭs a, um, ein ander/ Drugi.

Cætĕră, adverb. fürhin/ nápotym/ z inszey miáry. Cætĕrō, adverb. sonst/ nápotym. Cætĕrōquīn, idem, ohn das / z inszey miáry. Cæte-

kum Conjunct. Aber / Ale jednák.

Cēўx, ўcĭs, ein Meervogel / Zimorodek.

Călă, æ, g. f. ein hö[l]tzene Kolb / Kiy.

Călăĭs, gen. f. est nomen gemmæ.

Călămă, æ, est frumenti spica.

Calametum, i, vel Călămētă, orum, g. neut. die kleine Spänlin die die Räbleut ab den Räbstöcken hawen / wann sie dieselbe spitzen / Trćia / Chwast.

Călămīnthă, æ, vel Calaminthe, ēs, ge. fæm. Katzenkraut / Lebiotká.

Călămīstrŭm, i, gen. n. ein Nadel damit das haar krauß gemacht wird / Kedziorny drot. Călămīstrŏ, as, aui, atum, călămīstrārĕ, krausen / krollen / rollen / Kedzierzé czynić. Călămīstrātŭs, a, um, ut: Calamistrati crines, gekrauset Haar / Kedzierzáwe włosy.

Călămītă, æ, ein Laubfrosch / Zába drzewna.

Călămĭtās, atis, g. fæm. ein Schad / Szkodá. proprie, so der Hagel die Frucht zerschlägt / Arbeitseligkeit / Jammer / Vtrapienie / Nedzá. Călămĭtōsŭs, a, um, das vom Hagel oder Vngewitter verderbt mag werden / Nedzny / Gradem y niepogodą zepsowány. Calamitosum cœlum habet ager, der Acker ist eim schädlichen Lufft vnterworffē / Rola w ustáwiczney niepogodźie. Item, voll Jammer vnd Elend / Pełny nedze. Călămĭtōsè, adverb. arbeitseliglich / nedznie / ubogo.

Călămītēs, g. m. Gemma.

Călămŭs, i, g. masc. ein Rohr / Pioro. *Agrestis, Niloticus, Paluster, Levis, Mollis, Gracilis, Canorus, Loquax, Tenuis, Argutus, Dulciloquus, Sonorus, Fragilis.* Calamus, item, ein wolriechender Baū in Arabia / Calmus / Drzewo pachniące w Arábiey. Item, ein Halm / Zdźbło. Item, Ein Schreibfeder / Piorko pisárskie. hinc Călămārĭŭm, ij, g. neut. & Theca calamaris, Schreibzeug / Pisárska szkátułká.

Călāntĭcă, æ, gen. fæm. Tegmen, muliebre quod capiti innectitur, ein Schleyer / Podwiká.

Călăthŭs, gen. m. ein geflochtener Korb / Koszyk. Quasillus, & Călătĭscŭs, dimin. *Vimineus, Rasilis, Vimine textus, Capax, Textilis, Fœmineus, Virgatus, Iners.*

Cālcānĕŭs, gen. m. & Calcaneum, ei, gen. n. ein ferß am Fuß / Pietá.

Cālcăr, cārĭs, gen. n. ein Spor / Ostrogá. *Sevum, Æratum.* Concitare calcaribus equum, dem Pferd die Sporen geben / Ostrogámi wzpiąć koniá.

Cālcĕŭs, ei, gen. masc. & Cālcĕāmĕn, ĭnĭs, vel cālcĕāmēntŭm, i, gen. n. ein Schuch / Trzewik. calceus urit, der Schuch truckt / Trzewik mie trze. Fenestratus calceus, außgeschnittener Schuch / Trzewik z dźurámi wykroionymi. Soleæ ligneæ, Holdschuch / Trepká. Pero, Baurenschuch / Szkornie chłopskie. Crepida, Pantofflen / Pántoflá. Cālcĕātŭs, a, um, beschucht / Obuwie májący. Calceus perperam, vel præpostere indutus, vnrecht angethan / Trzewik / opák obuty. Cālcĕārĭŭs, ij, gen. m. ein Schuhmacher / Szwiec. Calceo, vel Cālcĕō, as, aui, atum, cālcĭārĕ, Schuch anlegen / Boty wzuwáć. Calciare mulas, beschlagen / Bić. Excālcĕātĕ, die Schuch abziehen / Zzuć z botow. Cālcĭtrō, as, are, mit füssen schlagen / hinden außschlagen / wierzgáć Cālcĭtrātŭs, ūs, gen. m. & Cālcĭtrātĭō, onis, gen. fæm. das hinden außschlagen / wierzgánie Cālcĭtrō, onis, gen m. der hinden außschlägt / wierzgájący Dĭscālcĕātŭs, a, um, ohn schuch / der fürbaß gehet / Bez botow / Bossy.

Cālcō, as, aui, atum, cālcārĕ, mit füssen tretten / Deptáć Conculco, as, are, mit füssen zertretten / Podeptáć. cōncŭlcātĭō, onis, gen. fæm. Zertrettung / Podeptánie. Exculcare, mit den füssen außtretten / außstampffen / Wydeptáć. Inculcare, einstampffen / eintratten / Wbijáć / wdeptáć. Inculcare, per translat. ein ding offt sagen / Co czesto powtarzáć. Animis inculcare, in das Hertz treiben oder zwingen / Co komu do sercá czesto podáwáć. Occulcare, zertretten / Odeptáć. Proculcare, nidertretten / Zdeptáć. Nam à pecudibus legumina proculcantur. Rĕcālcārĕ, wiederumb mit füssen tretten / Znowu deptáć.

Cālcŭlŭs, i, gen. m. ein Kißling stein / Kámyczek. Item, ein Kranckheit / die man nennet den Stein / Chorobá / ná kámien. unde Cālcŭlōsŭs, a, um, voll Sandsteinle / oder der am risenden Stein kranck ligt / Grusłowáty / ná kámień chory. Calculus, etiam significat, ein Rechenpfennig / Liczman. Calculum cum aliquo ponere, die Rechnung mit eim halten / Ráchowáć sie z kim. Cālcŭlātŏr, oris, gen. m. ein Rechenmeister / Ráchmistrz. Cālcŭlātrīx, īcĭs, gen. fæm.

Rechen-

Rechenmeisterin / Ráchmistrzyni. Item, Calculus, ein Brettstein / Wárcab / Szách. Cālcŭlō, as, aui, atum, atū, cālcŭlārē, rechen / ráchowáć.

Cālendæ, arum, g. fæm. der erste tag eines jeglichen Monats / Pierwszy dźień káżdego miesiącá. Cālendārĭūs, a, um, ut: Calendarius liber, ein Rechenbuch / Ráchunkowa Kśiąszá. ab Calendaria, dicebantur tabulæ observatione singulorum mensium, Calenderbücher / Rödel / oder Schreibtäfflein der Kauffleut / Kálendarz / Minucye. cālārē, & Intercālārē, zwischen einsetzen / wird eigentlich von dem Schalttag im Schaltjahr geredt / Wkładáć / przebysz wkładáć. Intercālārĭs, lare, ut: mensis Februarius intercalaris dicitur, quod ei dies unus interseritur, diesq; ipse intercalaris dicitur, der Schalttag / Przybyszowy. Annus intercalaris, das Schaltjahr / Przybyćien / Rok przybyszowy. Intercālārĭūs, a, um, idem ac Intercalaris.

Cālēō, es, ŭī, cālērē, zu warm seyn / ćiepłym być. Comp. Concaleo, Incaleo, Excaleo, Obcaleo & Rĕcālēō, ich bin wol warm vñ heiß / zágrzewam śię. Calere, per translat. res dicitur, dum adhuc recens est; ut: Nisi dum calet, hoc agitur, dieweil die Sach in der hitz ist / Poki jeszcze świeża rzecz jest. Cālētūr, imperson. es ist heiß ćiepło / goraco. cālĕfăcĭō, concalefacio, vel concalfacio, is, cōncālĕfărē, erwärmen / hitzig machen / Zágrzać. ad animum transfertur; ut: Calefacere aliquem, eim angst machen / Dogrzewáć komu. cālĕfāctō, as, are, frequentat. Cālĕfāctŭs, us, gen. m. & cālĕfāctĭō, onis, gen. fæm. ein Erwärmung / Zágrzewánie. calefactus, a, um erwärmt / warm gemacht / Zágrzány. cālĕfīō, is, cālĕfāctŭs sum, ālĕfĭĕrī. Cālēscō, is, cālēscĕrē, concalefieri, & concalescere, passivum, mit warm werden / Zágrzać śię. cāldŭs, & cālĭdŭs, a, um, warm / ćiepły. cāldŏr, & cālŏr, oris, gen. mas. die Wärme. Ciepło. *Æstivus, Fervidus, Urens, Torrens, Aridus, Vivificus, Fervens, Validus, Ardens, Vitalis, Ignitus, Rapidus, Flammans* Cāldārĭūm, ij, g. n. ein Kessel darin warm Wasser ist / Kociel. cālĭdārĭūm, ij, gen. n. ein ort in Badstuben das grosse Hitz zu schwitzen / Mieysce włáźni goroce do zpocenia śię. cālĭtūrŭs, a, um das Wärmen wird haben / Ktoremu ma być ćiepło. cālĭdĭtās, atis, gen. fæm. Wärme / Ciepło / Gorącość. Et caldaria cella, ein warm Gemach im Bad / Pocilnicá. sicut tepidaria cella, das law Gemach / Chłodnik.

Cālĭēndrūm, gen. n. ein Hauptzierd der Weiber / oder das falsch Haar das sie in platz der natürlichen brauchen / Włosy przypráwne.

Cālĭgă, æ, g. fæm. ein Hoß oder Kriegsstieffel / Obow żołnierski. cālĭgŭlă, dimin. cālĭgātŭs, a, um, der Hosen oder Stiefel an hat / Odźiany obowem żołnierskim. cālĭgārĭs, e, & cālĭgārĭŭs, a, um, das zu Stiefeln oder Hosen gehört / Co do obowia żołnierskiego należy.

Cālīgō, gĭnĭs, gener. fæmin. Finsternuß / Záćmienie. *Obscura, Terribilis, Nubila, Nigrans, Turpis, Gelida, Tenebrosa, Cæca, Atra, Crassa, Vaporosa, Illuna, Nubilosa, Opaca, Obstrusa.* Caligo oculorum, Dunckelheit der augen / Ciemność oczu Cālĭgāns, antis, cālĭgĭnōsŭs, a, um, Dunckel / finster / Mglisty / Ciemny. cālĭgātĭō, onis, g fæm. Verfinsterung / Záćmienie. cālĭgō, as, aui, atum, cālĭgārē, nicht wol sehen / Niedobrze widźieć. caligare dicuntur amnes, mit Nebel bedeckt seyn / Mgła przykryte rzeki.

Cālĭx, ĭcĭs, gen. m. ein Becher / Trinckgeschirr / Kubek / Kielich. *Perspicuus, Fæcundus, Auratus, Gemmatus, Amplus, Cavus, Ventrosus, Vitreus, Diatretus.* Calices cælati & tornatiles, gedrähete Becher / wydrożone kielichy. Calix rosæ, die weite inwendig der Rosen wenn sie sich auffgethan hat. Kiebek róży niezozwitey. Calix glandis, die Hütle / da die Eichlen in wachsen / Czerwieniec. Item, calix, ein Hafen / Gárniec Item, der Bauch und Boden eines Geschirrs / Wnetrze dzbáná. calix vitreus, ein Trinckglaß / Kieliszek. calix conchæ, die Muschlen / Perłá. cālĭcŭlŭs, dimin. cālĭcŭlātĭm, adverb. in eins Bechers gestalt / Kieliszkowo formą / ábo / kształtem kieliszkowym.

Cāllĕō, es, ŭī, cāllērē, erhärten / drętwieć. cāllēscĕrē, concallere, Occallere, & Occallescere, idem. Item, callere, etwas können / umieć co. Jura callere, die Rechten wissen / Práktikiem być. Ná práwie śię rozumieć. cāllēns, entis, partip. wolkönnend / geschickt / Umiejętny / sposobny. Callens disputandi, disputirens erfahren / Umiejący dysputowáć. cāllĭdŭs, a, um; ut: Ad fraudem callidus, arglistig / Chytry. cāllĭdē, adver. listiglich / Chytrze. cāllĭdĭtās, atis, gen. fæm.

Geschwindigkeit/Chytrość. *Fraudulenta, Protervа, Versuta.* Omni calliditate virum, O wie ein gescheider Mensch/ Bárzo chytry człowiek. callus, gen. m. & callum, i, g. neut. Geschwell am Fuß oder Hand von arbeit/ Nárámiennik meśki. Occallatus, a, um, von Arbeit erhartet/ Zdretwiáły. callosus, a, um, ut; Manus callosæ, harte Hand/ Ręce zdretwiáłe. callositas, atis, g. fæm. Härte/ Zdretwiáłość. Percallere, gantz erhärten/ odretwieć.

Callĭblĕphărŏn, i, g. n. ein Artzney damit die Weiber schwartze vnd braune Augbrawen wissen zu machen/ Oczna przyprawá.

Callĭgŏnŏn, i, g. neut. Weggraß/ Sporyż.

Callis, is, g. m. ein gebahnter Weg/ Scieżká.

Callĭstrūthīæ, arum, ficorum omnium frigidissimæ.

Callĭtrĭchŏn, Steinbrech/ Rześa skálna. herba. Callĭtrĭx, idem.

Callus, vide Calleo.

Cālō, onis, gen. maſ. ein Troßbub/ der allenthalben laufft vmb notturfft/ als Holtz vnd dergleichen zu holen / Giermek / Drewnicży. Item, Holtzschuch/ Trepká.

Cālō, as, idem, quod voco, ich ruffe/ wołam.

Călŏphāntă, æ, g. m. ein Verspotter / Szálbierz.

Calpăr, Gattung eines jrden Geschirs / Bániá/ Beczká.

Călthă, æ, ge. fæm. ein Kornrose/ Nogietek. vulgò calendula, oder Ringelblumen / Nogietek. *Luteola, Flammeola, Florens, Usta, Rubens.* Calthŭlă, palliolum breve, ein Kleid von Ringelblumen farb/ Mętlik.

Caluaria, vide Calvus.

Călumnĭă, æ, gen. fæm. Lästerung/ Potwarz. călumnĭŏr, aris, atus sum, călumnĭārī, eim etwas fälschlich aufftragen/ Potwarzáć. călumnĭātŏr, oris, gen. m. ein Lästerer/ Potwarcá. călumnĭōsus, a, um, Schmähig/ Potwarliwy.

Calvus, a, um, Kaal/ Łysy/ Goły. Præcalvus, & Recalvus, a, um, vornen kaal/ łysy ná przedźie tylko. calvĕō, es calvi, calvēre, kaal seyn/ Łysieć. calvescŏ, is, calvescere, & calvĕfīō, is, calvĕfactus sum, calvĕfĭerī, kaal werden / Łysieć. calvō, as, are, & Decalvāre, kaal machen/ łysem kogo vczynić. calvĭtĭes, ei, g. fæ. & calvĭtĭum, ij, gen. n. Kaalheit/ Łysiná. calvastĕr, ri, & Recalvăstĕr, ein wenig/ oder vornen kaal/ Trochę/ ábo ná przedźie tylko łysy. calvă, æ, g. fæm. ein kaal orth/ łyse mieysce. calvārĭă, æ, g. f. das gantze kaal haupt/ Cáła głowá łysa. tam de brutis, quam de hominibus dicitur. Vinea calvata, ein Weingart so wenig Räben hat/ Winnicá w ktorey máło winnych máćic.

Calvō, is, crivi, calvĕre, id est, Decipere, betriegen/ oszukáć. calvor, eris, calveri, deponens, idem. Calvĭtās, atis, g. fæm. Betrug/ Oszukánie.

Calx, cis, g. dub. der Fuß/ der vnter theil deß Schenckels/ Pietá. Item, das end eines jeglichen dings/ Koniec jákiey rzeczy. ut: A calce epistolæ, am end deß brieffs/ od końcá listu. A capite ad calcem, vom anfang biß zum end/ od początku áż do końcá.

Calx, cis, g. fæm. Kalck/ Wapno. calcārĭus, ij, gen. m. ein Kalckbrenner/ Wapiennik. calcarius, a, um, ut; Calcaria fornax, ein Kalckofen/ Wapiennicá vel calcaria absolute, calcātōrĭum, ij, gen. idem. Calĭcātă, pro, calce polita, Festus.

Călyptră, æ, gen. f. operimentum capitis mulierum, ein bedeckung der Weiber. Podwiká.

Călyx, lycis, g. maſ. die Hülße einer jeglicher Frucht/ Łupiny owocow. Item, Rosenknöpff so ein wenig auffgangen/ vnd solch auffgehend an den Blumen/ Kłobuczki rożey. călycŭlus, dim.

Cambĭō, is, psi, ptum, & cambīvī, cambitū, cambīre, wechselen / odmienáć pieniądze. Item, pro, iter inchoare. Campsŏr, oris, g. masc. ein Wechßler/ Odmieniácz pieniedzy.

Cămellă, æ, f. genus vasis est.

Cămēlus, i, gen. m. Kamelthier/ Wielbłąd. *Hirtus, Deformis.* Cămēlīnus, a, um, ut: Lac camelinum, Kamelmilch/ Mleko wielbłądowe. cămēlāsĭă, sive cămēlārĭă, g. fæm. die hüttung der Kameelthier/ Wielbłądow opátrowánie. cămēlārĭus, ij, gen. maſ. Kameeltreiber/ Wielbłądnik.

Cămĕră, ein Gewölb/ Chłodnik/ Sklep. *Pendens, Repanda, Eburna.* Cămĕrārĭus, a, um, von dem Gewölb/ von den Bogen der Weingart/ sklepowy. cămĕrātus, a, um, ut: Cucurbita camerata, Kürbsen so an bogen der Häuser oder läuber der wachsen / Bániá ná ksztalt sklepu. Vinea camerata, Weingart der oben zugemacht/ bogens weiß/

weiß/Winnicá ſklepiſta. cămĕrŏ,as,aui,atum, cămĕrāre, & concamerare, wölben / záſklepić. Vehicula camerata, Gutſchwagen / Rydwan. Cōncămĕrātĭŏ, onis, gen. fæm. ein Wölbung / Záſklepienie.

Cămīnŭs, ni, g. maſ. ein Ofen oder Schornſtein / Komin / Piec. *Fumifer, Avidus, Calidus, Ardens, Flagrans, Arcuatilis, Ignitus, Terrificus, Horrifonus, Flammifer, Rutilus, Metallificus, Ignivomus, Lambens.* Cămĭnŏ,as,are, etwas Ofensweiß machen / Komin ábo piec robić ſklepić.

Cămmărŭs, i, gen. m. ein Meerkrebs / Rák morſki.

Cămœnă, æ, g. fæm. Geſang / Lied / Pieśń. Cămœnæ, arum, plur. tant. g. fæm. Muſæ dicuntur, die Göttinn deß Geſangs / Boginí Pieśni. *Dulces, Divæ, Aoniæ, Sacræ, Multiloquæ, Caſtaliæ, Doctæ, Vocales, Lepidæ, Ingenuæ.*

Cămpānă, æ,gen. f. ein Glock / Dzwon. cămpānŭlă, dimin. ein Schälle / Dzwonek / Dzwonyßek.

Cămpē, es, vel campa, æ, g. fæm. lat. Eruca, ein Raup / oder groſſer wurm / Gąsienicá.

Campeſter, vide Campus.

Cămphŏră, æ, ge. fæm. Kampffer / Kámforá żywicá.

Campfor, vide Cambio.

Cămpŭs, i, g. maſ. ein flach Feld / Pole. *Fertilis, Pinguis, Viridis, Lapideus, Gramineus, Frondens, Patens, Herboſus, Apertus, Planus, Latus, Frumentarius, Herbidus, Lætus, Virens, Amœnus, Floriger, Spacioſus, Dulcis, Opimus.* Item, ein Ort darin man ſich übt / Plác bitwy. ut: Deſcendere in campum, in ein Kampff tretten / Wyniść ná plác ku bitwie. cămpēſtĕr, ſtris, hoc campeſtre, ut: Locus campeſtris, ein feldächtig Ort / Mieyſce rowne w polu. cămpēſtrĭă, g. n. pl. num Bruech / Niderkleid darin man ringet / Spodnicá. cămpēſtrārĭ, die ſolche Kleider antragen / Ktorzy w tákiey ſukni chodzą. cămpārĭŭs, ij, g. m. id eſt, cuſtos camporum.

Cămūră, æ, g. fæm. Vaſis genus, quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis utenſilia. Feſtus.

Cămūrŭs,a,um, krumb / zákrzywiony. Camura cornua, krumme Hörner / zákrzywione rogi.

Cămŭs, i, g. m. equorum retinaculum, ein Halter / Wędzidło. & ornamentum muliebre.

Cannabis, is, g. fæm. vel Cănăbŭm, i, g. neut. Hanff / Konopie. *Torta.* Cănăbĭnĕŭs, & Cănăbĭnŭs,a,um, ut: Funis cannabinus, Hänffen ſeyl. Konopny powroz. Decorticare canabim, hanff brechen oder reſchen / Wypleść konopie. alij ſcribunt duplici n. Cannabis.

Cănālĭs, is, g. com. ein Rinne / Rynná. *Plumbeus, Anguſtus, Cavus, Patulus, Flexuoſus, Occultus, Irriguus.* Canaliculus, i, g. m. & Cănālĭcŭlă, æ, g. fæm. dimin. Item, ein Holkäel an einer Sül / Korytko / Rynienká. cănālĭcŭlātŭs, & cănālātŭs, a, um, gekänelt / oder mit einer Holkälen gemacht / Łochowáty. cănālĭcŏlă, æ, gen. com. ein ſchlecht armer Mann / Chátáſtrá / Hultay.

Canaria, vide Canis.

Căncĕllī, orum, pl. tant. per diminutionem vocantur, Gätter / Tralien / Kratá / Szránki. căncĕllŏ, as, aui, atum, căncĕllārĕ, vergätteren / außkratzen / durchſtreichē / zerreiſſen / Kraćę / przekreßam. Literas cancellare, die Brieff durchſtreichen / zerreiſſen / Przekreśláć liſty. căncĕllātĭm, adverb. gegättert / kraćiáſto / ná krzyż. Căncĕllārĭŭs, i, g. m. vulgo, ein Cantzler / Kanclerz.

Căncĕr, cancri, g. m. ein Krebs / Rák. *Rubens, Pluvialis, Scopuloſus, Multipes, Tardigradus, Octipes, Calens, Aduſtus, Torrens, Littoreus, Curvans brachia, Fluvialis, Æſtifer.* Eſt item cancer unum ex duodecim Zodiaci ſignis, Sol hoc ingrediens 22. Junij, cauſat Solſtitium æſtivale. Item, Cancer, ĕris, Morbus, der Krebs / Káncer / Piekielny ogień.

Căndēlă, æ, g. f. ein Liecht / Kertz / Swiecá. *Cerea, Sebacea.* Căndēlabrŭm, i, g. n. ein Leuchter / Swiecznik / Lichtarz.

Căndĕŏ, es, dui, căndērĕ, weiß ſeyn / świećić śię. Căndŏr, oris, g. m. das Weiſſe / Białość / Jáśność. *Nivalis, Albus, Niveus, Lacteus, Conſpicuus,* Item, candere, fewrig / glüend ſeyn / świećić śię. & candor, die Glud / Jáśność / Glánc. căndēſcĕrĕ & Excandeſcere, faſt entzündt werden / erzürnen / świećić śię / Rozgniewáć śię. Incandeſcere, idem. Căndĭdŭs,a,um, weiß / ſcheinend / Biały / Jáſny. Item, Candidus transfertur ad animum, gütig / fromb / dobry / ßczery. Vita candida, ein auffrecht leben / żywot pobożny. căndĭdātŭs,a,um, das weiß iſt gemacht / W biel. Item, einer der nach eim Ampt ſtehet / Doſtojeńſtwá zábiegájący / Wſtep do czego májący.

Candidatus eloquentiæ, der gern wol reden könne/ Który sie ỏwymowę stára. Sic Candidatus Theologiæ, Iurisprudentiæ, &c. Cāndĭdē, adverb. Gütiglich/ Dobrze/ Szczyrze. candidè vestitus, hübschlich gekleidet/ w biáłych świetnych ßátách. cāndĭdō, das, cāndĭdārē, weissen/ Bielić.

Cāndōsōccŭs, gen. f. eingelegte Weyden oder Weinreben/ Látorośl.

Cānĕō, es, canui, cānērĕ, graw oder weiß werden/ bieleć/ śiwieć. canesco, is cānēscĕrĕ, & Incanescere, idem. Cānŭs, a, um, weiß von alter/ greiß/ biáły/ śiwy. cani, plu. tant. grawe Haar/ śiwe włosy. *Sordentes, Morosi, Turpes, Nivei, Albi.* Cānĭcĭēs, ei, & cānĭtūdō, ĭnĭs, g. fæ. Grawe/ Weisse/ Białość/ śiwizná. *Morosa, Sancta, Veneranda, Squallens, Frigida, Prisca, Rara, Arida, Inculta, Candens.* Præcānŭs, a, um, Graw ehe es zeit ist/ Siwy.

Cānēphŏrŭs, a, um, der einen Korb auff seinem Haupt trägt/ Kosz noßący. Canephora, virgo dicitur, quæ more Attico, sacra in cistulis reposita capite sustinebat.

Cangræna, vide Gangræna.

Cānĭă, æ, g. f. Brennessel/ Pokrzywá.

Cānĭcă, æ, g. f. Kleyen/ Otreby. Cānĭcācĕŭs, a, um; ut: Panis canicaceus, Kleyenbrodt/ Chleb z otrebámi.

Cānĭs, is, gen. com. ein Hund/ Pies. *Vigil, Formidabilis, Celer, Auritus, Mordax, Rabidus, Pulicosus, Acer, Levisomnus, Immanis, Pastoritius, Villaticus, Avidus, Sagax, Fidelis, Odorus, Raucus, Odorisequus.* Canis venaticus, ein Jaghund/ Pies łowczy. canis sagax, ein Spürhund/ Łowczy pies. canis melitæus, ein Schoßhündle/ Máły pieseczek. Item, canis, ein Zeichen im Brettspiel das ein stöpfflein hat/ Kostek rzucenie nießcześliwe unde Damnosa canicula, das er verlustig war/ To rzucenie kostek. Cānĭcŭlă, æ, g. fæm. Sydus cœleste, quod & Syrus dicitur. *Æstiva, Æstifera, Sitiens, Fervida, Flagrans, Sicca, Malesana, Morbosa, Ignicomans, Sitibunda, Ignea, Insana, Damnosa.* unde, Dies caniculares, die Hundstag/ Psie dni. cānīnŭs, a, um, ut: Sanguis caninus, Hundsblut/ Psia krew. cānārĭŭs, a, um, ut: Lapa canaria, ein Kraut das die Hund für maßleydigkeit essen/ Hundsgrauß/ Psia paßa ziele.

Cānĭstrŭm, i, g. n. ein Korb/ Kosz. cānĭstĕllŭm, diminut. *Patulum, Latum, Gravidum, Vimineum.*

Cānnă, æ, gen. f. ein Rohr/ Riet/ Kurá/ Piśzczałká/ Trćiná. *Palustris, Viridis, Crassa, Arguta, Levis, Stridula.* Cānnētŭm, i, g. neu. ein Rohrbusch/ Trćiá. Canna arundine minor, & calamo major.

Cannabis, vide Canabis.

Cānō, is, cĕcĭnī, cantum, cānĕrĕ, singen/ śpiewáć. Fidibus canere, auff Seitenspiel spielen/ Ná strzypkách gráć. Ad tibiam canere, zur Pfeiffen oder Zincken singen/ Przyśpiewywáć. Canere dicuntur Poëtæ, cum quid versibus describunt; ut, Canere carmen, Reymē vñ Lieder singen/ Rymowáć/ Wierz pisáć. Quicquid fama canit, Alles davon man singt/ Cokolwiek powiedáją. Bellicum canere, ein Lármen blasen/ Trabić ná trwogę. Classicum canere, vom Streit abmahnen/ Trabićná trwogę. Accĭnō, is, ăccĭnŭī, accentum, ăccĭnĕrĕ, zustimmen/ Przyśpiewywáć. Accentŭs, ūs, g. masc. ein erhebung der Stim̃ Zaczęnie/ zjednoczenie głosu. Cōncĭnĕrĕ, idem. Concentus, us. Zusammenstimmung/ Melodyja/ Złaczenie głosow. Cōncēntĭō, onis, gen. f idem. Incinere, Etwas zusingen/ Záśpiewáć co. Incanto, as, are, verzauberen/ záklináć/ czárowáć. Incentio, onis, ein Gesang von mund/ oder auff Instrumenten/ śpiewánie/ gránie. Item, Bezauberung/ Czáry. Incāntātĭō, onis, gen. f. & Incāntāmĕntŭm, i, g. n. idem. Incentīvŭs, a, um; ut, Incentiva tibia, apud Varr. quæ à dextris canit. Incentivum, pro stimulo. Occanere, & Occinere, singen/ Item, jauchtzen/ Gráć/ śpiewáć/ trąbić. Occentus, us, das jauchtzen/ śpiewánie/ pisk. obsol. Occento, as, freq. obsol. Præcinere, fürsingen/ przegrawam/ záczynam. Futura præcinere, weissagen/ Opowiedáć przyßle rzeczy. Præcēntŏr, oris, gen. masc. Fürsänger/ Záczynájący/ Kántor. Præcentio, onis, gen. f. Vorgesang/ Przegrawek/ záczynánie. Antecantamentum, idem. Rĕcĭnĕrĕ, erschallen/ singen/ Brzmieć/ śpiewáć. Rĕcănĕrĕ, wiederumb singen/ znowu śpiewáć. Item, nachsingen/ Odśpiewáć. Recantare, entzauberen/ odczárowáć. Cāntāmĕn, inis, gen. n. Zauberey/ Czáry. Cāntātĭō, onis, g. fæm. Beschwerung/ Czárowánie. Cāntātŭs, a, um, particip. gesungen/ verzaubert/ wyśpiewány/ oczáro-

oczárowány. Succinere, mit niderer Stim singen/Przyśpiewywáć. Cāntūs, ūs, g. maſ. Cāntiō, onis, cāntilēnā, æ, gen. f. & cānticūm, i, g. n. ein Gesang/ ein Lied/ Spiewánie/Pioſnká. *Resonus, Dulcisonus, Blandisonus, Altisonus, Saltidicus, Hymnisonus, Acutus, Sonans, Multisonus, Concinus, Mellifluus, Blandisonus, Amœnus.* Cānōr, oris, g. maſ. ein Thon/ Dźwiek/Głos. Cānōrūs, a, um, wollautend/brzmiący/głośny. canorum vocis genus, ein helle wollautende Stimm/Głos do śpiewánia. cāntātōr, oris, & cāntātrix, īcis, gen. f. idem quod cantor & cantrix; ein Singer/Singerinn/ Spiewak/Spiewaczká. Percantatrix & Præcantatrix, ein Singerinn oder Zauberinn/ Spiewaczká / Czárownicá ábo/ zéklinájącá. Præcantio, onis, g. f. das Vorsingen oder Zauberey/ Prześpiewánie/ Czáry.

Cănōn, ŏnĭs, g. maſ. lat. Regula, ein Linial/ Richtscheid/ Práwidło/ Wizerunk. Item, Lorum scuti, in quod brachium immittitur. Item, Omnis constitutio Ecclesiastica. Cănŏnĭcŭs, a, um, das nach der Regel gemacht ist/ Według práwidłá spráwiona rzecz. Inde Canonici & Rivales libri sunt Decreta Pontificum. Canonicæ, dicuntur Moniales. Cănŏnĭcātŭs, us, g. maſ. Est titulus Sacerdotij. Cănōnīzō, as, aui, atum, cānōnīzārĕ, nach der Regel oder Richtscheid machen/vulgò, in die zahl der Heiligen bringen/ prostowáć według reguły Rownáć co / Kánonizowáć.

Canor, vide Cano.

Cānthărĭs, rĭdĭs, vel Cānthărĭdă, dæ, gen. f. ein Baumwurm / ist grün vnnd gelb / Krewká robak. sumitur etiam pro venena potione, ein Tranck von solchen würmen gemacht / Trućizná ztego robaká robiona.

Cānthărŭs, i, gen. maſ. eine Kanne/ Konew. *Ligneus, Spumans, Vaginus, Turgidus, Dulcifer.* Item, ein Gattung eins Meerfischs / Krowká rybá morská Item, ein Käfer/Krowká robak, quem Latini Scarabæum vocant.

Cānthĕrĭūm, ij, g. n. Vehiculi genus.

Cānthĕrĭūs, ij, gen. m. ein Roß der verschnitten ist/ Wáłách. Item, ein Räbengehalt/Winnemáćice. unde, Cānthĕrĭātŭs, a, um, ut; Vina cantheriata, Weinräben an eim Gehalt mit zwerchstangen gemacht oder auffgericht / winne máćice so żkámi wspárte/ábo do tyczek przywiozáne. Cānthĕrīnŭs, a, um; ut Cantherino ritu somniare, wie ein verschnittener Hengst / das ist/ stehend traumen / Końskim obyczájem stojąc sen mieć. Plesćiádáco.

Cānthŭs, i, g. m. die eyſene Radschienen/obod/ szyná/wyrwánt. Item, Kacik woku.

Canus & Canities, vide Cano.

Căpēdō, ĭnĭs, gen. f. vas sacrificijs aptum.

Căpēdūncŭlă, dimin.

Căpĕr, pri, gen. maſ. ein verschnittener Bock / Czyśćiony kozieł. *Libidinosus, Bicornis, Setiger, Bifrons, Lascivus, Acer, Barbiger, Corniger, Olidus.* Nam Virg. impropriè caprū pro hirco posuit.

Căpĕrō, as, aui, atum, căpĕrārĕ, die Stirn runtzelen/ Márszczyć śię.

Capesso & Capedo, vide Capio.

Căpillŭs, i, g. maſ. Haupthaar/Włos/Włosy. *Formosus, Roseus, Mollis, Ventilans, Rorans, Tenuis, Refulgens, Nitidus, Puellaris, Conspicuus, Comtus, Effusus.* Căpīllāmēntūm, i, & căpīllĭtĭūm, ij, gen. n. ferè idem. Aliquando Capillamentum, pro Galericulo capitur, für frembd vnd gemacht Haar/ Włosy przypráwne/Peruká/ Czepek Item, Gehär oder fäserlein an den wurtzlen vnd Kräutern/ Kosmáćiny z korzenia rożnego y źiela. căpīllātŭs, a, um, haarächt/Kosmáty. Incapillum involare, eim ins Haar fallen/ Werwáć śie komu we włosy / Rwáć kogo. Defluvium vel profluvium capillorum, außfallende haar/ opadánie włosow. Capillus etiā pro barba ponitur, ein Bart/Brodá. Capillus Veneris, herba, Maurrauten/P. Máryey źiele. Căpīllācĕūs, a, um; ut: Coma capillacea, viel subtiler ästlin wie haar/Włosy długie. Căpīllārĭs, e, härin / das zum Haar dienet / Włosowy. Căpīllō, as, are, wachsen wie das haar/Rość jáko włosy. Căpīllātūrā, æ, gen. f. in Bibl. pro Capillitio. Præsegmina capillorum, die stümpff/ stopplen von haar/Obćinánia/ućinek/ostrzyzyny włosow. Accisi capilli, abgeschnitten Haar/ Vstrzyżone włosy. Capilli connexi, plexi, eingeflochten haar / Włosy pomieszáne do kupy. Sparsi per colla capilli, fliegend vnd außgebreitt haar/Włosy poplecu rozpuszczone. Vibratus capillus, haarzöpff/Wárkocz/ Kedziory. Căpīllārĕ, is, gen. n. substant. ein Haarhaube/ Czepek.

Căpĭō, is, cepi captum, căpĕrĕ, vel cum diphtongo,

congo, nehmen/ Bráć. Miseriam omnem ego capio, id est, patior, Ich leyde alle Arbeitseligkeit/ Wßelka nedze wyćierpie Item, Capio, ich fasse/ halte/ Chwytam / chowam. Ædes nostræ vix capient, vnser Hauß wirds kaum halten/ Dom náß ledwie ogárnie. Amor me cepit, die Lieb hat mich gefangen/ Miłość mie vjęłá. Căptūs, a, um, partic. gefangen/ Vchwycony. Captus dulcedine pecuniæ, er ist durchs Geld verführt/ Vchwycony miłośćią pieniedzy. Captus us, g. mas. Vermögenheit deß Verstands/ Bránie/ Połow Căptĭō, onis, gen. f. Erlangung/ Verstrickung / Vberlistigung/ Bránie / Chwytánie/ Oßukánie. Căptĭuncŭlă, dim. Căptĭōsŭs, a, um, Argligstig/ Wykretny/ Podchwytliwy. Căptĭōsē, adverb. Arglistiglich / Wykretnie/ ßtucznie. Căptō, as, are, frequent. vnterstehen zu fangen/ nachstellen/ Stáram śie/ zábiegam. Căptātĭō, onis, g. f. Nachstellung/ Chwytánie / Căptātŏr, oris, g. mas. ein Nachsteller / Podchwytácz / Zábiegácz. Captator auræ popularis, der Ruhm von der Gemeinde sucht / O sławe ludzką śie stárájacy. Căptātōrĭŭs, a, um, id est, Adulatorius. Captito, & Captivo, pro Capto. Căptīvŭs, a, um, gefangen / Więźien / Poymániec. Căptīvĭtās, atis, gen. f Gefängnuß/ Poymánie Captivare, pro captivum ducere. Căpēssō, si, sum, vel sivi, situm, căpēssĕrĕ, idem quod capere, ut; Capessere fugam, die flucht nehmen / Vćiec. Căpāx, ācĭs, g. omn. Fähig/ Obietny/ Przestworny. Căpācĭtās, atis. g. fem. weit ort da viel in mag / obietność/ ßerokość. Accĭpĭō, is, accepi, acceptum, āccĭpĕrĕ, annehmen/ wźiąć Acceptare, frequent. Accēptŭs, a, um, angenehm/ wźięty. Accēptĭō, onis, gen. f. ein Empfahung / Przyimowánie. Accēptĭlātĭō, onis, g. f. ein bekantliche Begnügung/ Kwit. Accēptŏr, oris, gen. mas. der empfahet/ Bierácz. Accēptrĭcă, g f. formatum videtur, à verbo Acceptrix, die zu empfahen geneigt ist / ktora bierze. Acceptum, i, ge. neut. substant. das empfahen/ wźiątek. Accepto ferre, für ein empfahens haben/ przyjąć wdźięcznie. Acceptâ candelâ candelabrum quærere, proverb. Ein ding hinderfürsich handlen / Vprzedźić / Przed czásem co wźiąć. Antĕcĕpĕrĕ, fürkommen/ oder voranhin nehmen/ wprzod wźiąć. Tempus Legatorum antecapere, Ihnen fürlauffen / Wyprzedźić ich. Antecaptus, & Antĕcēptŭs, a, um partic. fürkommen/ wprzod wźięty. Cōncĭpĕrĕ begreiffen/ zusammen fassen/ pojąc/ zájąć do śiebie. Concipere mulieres dicuntur, Empfahen/ Począć. Concipere ova dicuntur, pisces, Rögen gewinnen/ Ryby śie ikrzą Item, Concipere, Formulariis usitatum, Form eins dings stellen/ Formułę/ álbo sposob jákiey rzeczy spisáć. Vadimonium concipere, Form einer tagleistung in Schrifft fassen / Rekojemstwo álbo pozew spisáć. Cōncēptŭs, us, g. mas. & cōncēptĭō, onis, ge. f. Empfahung/ empfangene frucht/ Poczęćie. Præconceptus, a, um, vorhin empfahen/ Wprzod co postánowić y osádźić Cōncēptācŭlŭm, i, gen. n. das Ort da etwas empfangen wird/ Mieysce gdźie śie co poczyna. Conceptivæ feriæ, sunt, quæ quotannis à Magistratibus, vel Sacerdotibus in dies certos vel incertos concipi consueverunt. Decipere, betriegen/ oßukáć. Dēcēptŏr, oris, g. mas. ein Betrieger/ oßukácz. Deceptio, onis, gen. fæ. ein Betrug/ oßukánie, Decipulum, li, g. neut. & Dēcĭpŭlă, æ, gen. f ein Vogelschlag/ Klatká ná łowienie ptákow. Excipere, außnehmen/ wyimowáć. Item, aufffahen/ auffschreiben die wort deß der da redt/ empfahen/ Pisáć po kim mowiącym/ y jego słowá bráć. Hospitio excipere, einen beherbergen/ przyjąć do gospody. Furem excipere, einen Dieb heimlich auffhalten/ Vłápić złodźieja. Excēptĭō, onis, gen. f. Vorbehaltung/ Wyjęćie. Excĭpŭlă, æ, g. f ein Fahreuß oder Hurd im wasser/ damit man Fisch fahet/ Státek/ Jaz. Exceptor, oris, gen. mas. ein Copiist. Einer der schnell auffzeichnet was einer lieset oder redt/ Pißacy po kim. Exceptare, frequent. Excēptĭtĭŭs, qui excipitur. Excēptōrĭŭs, ein Korb darin etwas zu nehmen ist/ Podstáwialne naczynie Excĭpŭlŭs, i, g. m. ein Distillirglaß/ ein geschirr oder faß da man etwas in empfahen mag/ Náczynie jákie/ w ktore co ćieka Incipere, anfahen/ Począć. Incœptare, idem. Incœptum, & Inceptio, onis, geu. f. ein Anfang/ Początek. Incœptor, oris, g. mas. ein Anfänger/ Poczynájący. Intercipere, aufffahen/ Przerywáć/ Przeymowáć. Literas intercipere, ein Brieff vnterschlagen/ vnd vn erwegen auffbrechen / Przejąć listy. Intēcēptĭō, onis, gen. f. das aufffahen/ przećięćie/ przerywánie. Intērcēptŏr, oris, gen. mas.

der eim ein Raub ablaufft oder fürkompt/Przeymácz. Præcipere, gebieten/lehren/befehlen/rozkazáć/uczyć Præcipitur, imperſ. man befihlt/ rozkázuią. Præceptare, frequent. offt befehlen/ częſtokroć rozkázowáć. Præceptus,a,um,particip. vorkomen/vorgemeldt/ uprzedzony. Præceptum,i,g.neut. ſubſtant. Gebot/Befehlch/ Lehr/Rozkazánie/ náuká. Præceptio, onis, g. f. idem. Præceptŏr,oris,g. maſ. ein Lehrmeiſter/ Náuczyćiel. Præceptrix, icis, f. Lehrerin/Náuczyćielká. Præcipuus,a,um, der fürnembſt/erſt/ Obriſt/ Przednieyſzy/ pierwſzy/ przodujący. Præcipue, adverb. fürnemblich / mianowićie. Recipere, widerumb nehmen / empfahen/ odyſtáć.In tutum recipere,in Sicherheit auffgenommen werden/ Ná beſpeczne mieyſce ſchowáć. Uſus recepit, es iſt der brauch/ ták zwyczay. Rĕcēptus,a,um particip.Recepti in civitatem, zu Bürgern auffgenommen / Przyjęci do mieyſkiego práwá. Receptus, us, g. maſ. Abzug/widerkehren/Odwrot/wrácánie. Receptui canere,wider hinter ſich mahnen/wider ab der Schlacht mahnen/ná odwrot zátrąbić. Item, Receptus, Unterſchlauff/ort da man für gefahr ſich zu behüten einkehret/Mieyſce do kąd ſie ućiekáją. Rĕcēptiō, onis gen. fæm. Einkehrung/Behauſung/ Odwrot. Rĕcēptĭtĭus,a,um, vorbehalten/ außgenomen/przyięty Receptare frequent. einkehrē/beherbergē/ wracáć ſie coraz/przyimowáć. Rĕcēptŏr,oris,g.m.Einzieher/ Przyimácz. Rĕcēptrix, icis,g.f.Einzieherin/ktora przyimuie. Rĕcēptācŭlŭm, li, g. neut. Ort da man einkehrt/ mieyſce do odwrotu. Rĕcēptĭbĭlĭs,le,Barbarú, wol anzunehmia/ ktory może przyjąć/ ábo rad przyimuie. Suſcipere, auff ſich nehmen / unterſtehen/przyimowáć. Suſceptio, onis, gen. f. & Suſceptum, i, g. n. ein fürnehmen / przedśięwzięćie. Item, Suſcipere, antworten auff den vorigen/ odpowiedźieć ná co. Sŭſcĭpĭendus,& Sŭſcēptus, a, um, auffgenommen / przyjęty. Inſuſceptus,a,um, unaugenommen/ nieprzyjęty.

Căpĭs, ĭdis,gen.f ein Trinckgeſchirr/Konew/ Kruzyk. Căpĭtŭlă, dimin.

Căpĭtērĭum,ij,gen. n. ein Wann/Sib/Wiejaczká.

Căpĭſtrum, i,gen.neut. ein Halffter/Item, ein Maulkorb/ Ogłowká/ Wędźienicá. *Nodoſum, Durum, Ferratum.* Item, ein Band damit man die Räben anbindet/Zwiąſká/ktora winnę máćice podwięzują. Capiſtro, as, aui, atum, căpĭſtrārĕ, ein Halffter anlegen/ zubinden / Ogłowkę kłáść.

Căpĭtŏlĭum,ij, g. neut. Arx & templum Romæ. *Altum, Auratum, Aureum, Celſum, Julium, Romanum.*

Căpnĭas, Nomen gemmæ.

Căpnĭōn, herba, Erdrauch/Rutká ptáſzá.

Capnos, lat. fumus, Taubenkropff/Dym.

Căppăr, & Căppărĭs,ris, ge. fæm. Kapperen/ Káppáry.

Căpră, æ, gen. f. ein Geiß/Kozá. *Hirta, Laſciva, Sima, Barbigera, Frondipeta, Vaga, Pavida, Rorans lacte, Villoſa, Gracilis, Amans ſaxa, Hirſuta, Virgultivaga, Petulca, Dumivaga.* Caprārĭus, rij, g. maſ. ein Geyßhirt/Koziarz. Caprīlĕ,is,g.neu. ein Geyßſtall / Kozi chlew. Caprīnus, a, um, Geyſſen/Kozi. Caprĭgĕnus, & Caprĕus, a, um, Geyſſen geſchlecht/ Koziego rodzáiu. Căprĭpēs, prĭpĕdĭs, der Geyßfüß hat/ Koźionogi. Capēllă,æ, dimin. Geyßle/Kozká. Caprĭmūlgus,i,g. m. Geyßmelcker/ ein Vogel ſo zu nacht die Geyſſen ſauget/Nachtram/Koźiodoy ptak.

Caprĕă, æ, gen. f. Græcè Dorcas, ein Rehe/ Sárná. *Sequax, Fugax, Imbellis, Celer, Sylveſtris.* Caprĕŏlus, i, g. maſ. ein Rehbock / Sárniątko. Item, ein Kramb an den Räben/ Kluczká. Clavicula, idem.

Caprĭcōrnus, i, gen maſ. ein Steinbock/ Koźiorożec. Item, Signum cœleſte, ad quod cum Sol pervenit, fit ſolſtitium hyemale (nimirum 22. Decemb.) *Tropicus, Aquoſus, Corniger, Hirſutus, Setoſus, Auritus, Imbrifer, Atrox, Frigidus, Rigens, Gelidus.*

Caprĭfĭcus, ci, gen. f. ein wilder Feyenbaum/ Polna figá. Caprĭfĭcō,as,aui,arum, caprĭfĭcārĕ, einen wilden Feyenbaum neben einen zamen ſetzen. Wilde Feyenbäm zámen und mildt machen. Figi leśne opátrowáć. Caprĭfĭcātĭō, nis, g. f. eſt, quando in arboribus cortex cultello finditur, ut melius creſcant.

Caprigenus, Caprile, & Caprimulgus, vide Capra.

Caprōnæ, arum, gen. f. pl. num. Stirnhaar an den Roſſen/Czuprynā. *Fluidæ.*

Căprūncŭlum, gen. neut. ein jrden Geſchirr/ Donicá. alij Capunculum legunt.

Căpsă, æ, ge. f. ein Kist/Trog oder Gehaltnuß/ Puzdro/Kápsa/Torbá. *Angusta.* Căpsŭlă, & Căpsellă, æ, dimin. Căpsārĭŭs, der den Kindern die Bücher nachträgt/ Item, der eim die Kleider verwahret in der Badstuben/ Páchole od ktorego/ ktory strzeże pilnuie.

Căpsăcēs, ein Oelkrug/Bánieczká.

Căpsĭs, id est, cape si vis, Wiltu so nimbs/ Ná/chceszli.

Capto, & Captivus, vide Capio.

Căpŭlă, æ, gen. f. ein Schöpffgeschirr mit einer Handhabe/Dzban/Konew. Căpŭlātŏr, oris, g. mas. der mit solchem Geschirr zufüllet oder schöpffet/Zlewácz. Căpŭlŏ, as, are, schöpffen/ zufüllen mit solchem Geschirr/ Zlewáć. Căpŭlŭs, g. masc. vel Capulum, li, g. neut. ein Handhabe/ Rękoieść. Item, ein Todtenbaar/ Truná. Item, ein Halter/Schowánie. Căpŭlārĭs, e, ut, Capularis senex, einer der jetzt auff der Gruben gehet/ Bliski śmierći. Dēcăpŭlārĕ, außschöpffen/ przelewáć/Zlewáć.

Căpŭs, pi, & Căpŏ, onis, g. mas. ein Capaun/ Kápłan.

Căpŭt, ĭtĭs, gen. neut. das Haupt/ Głowá. *Rutilum, Honestum, Nitidum, Roseum, Flavum.* Item, ein Vrsprung eines dings/ oder ein abgetheilt stück eines Buchs/ Przodek iákiey sprawy/ábo/Rozdział księgi. Caput regni, die Hauptstadt/ Głowne miásto. Caput vitis, das end deß Rebstocks/Koniec winney máćice. Căpĭtăl, ālĭs, g. n. ein Haupttüchlein so vorzeiten gebraucht/als man opfferte/Záwićie na głowne. Căpĭtālĭs, le, Schädlich/verderblich/verdamlich/ oder deß tods werth/Głowny/śmiertelny. Dies capitalis, ein tag daran man vmb das Leben richtet/ Dźień śmiertelny. Căpĭtālĭtĕr, adverb. tödlich/verderblich/ głownie/ niebespiecznie. Căpĭtātĭŏ, onis, gen. f. Stewr vnd Schatzung den Personen nach auffgelegt/ Pogłowne. Căpĭtātŭs a, um, der ein Haupt hat/Głowiásty. ut: Capitatus clavus, ein Nagel mit eim haupt/ Gwoźdź głowiásty. Căpĭtellŭm, dimin. ein Häuptlein/ Główká. Item, ein knöpfflein einer Weinräben/ Pączek u winney máćice. Căpĭtĭŭm, tij, g. n. ein Hut oder Kapp/ Czapká/ Przykryćie głowne. Căpĭtĭŏ, onis, g. mas. einer der einen grossen Kopff hat/ Głowacz. Item, Piscis, ein Gropp/ Głowacz rybá. Duri capitones, hartköpffige halßstarrige/ uporni. Căpĭtōsŭs, a, um, Eigensinnig/ Dziwak. Căpĭtŭlātĭm, adverb. durch Capittel vnd vnterscheid/ Krotko. Căpĭtŭlŏ, as, capitulare, vnterscheiden durch Capittel/ Rozkłádáć. Inde Rĕcăpĭtŭlārĕ, est breviter, quæ dicta sunt, per capita recensere. Căpĭtŭlŭm, dimin. ein kleines Häuptgen/ Główká. Item, ein Capittel eines Buchs/Rozdział w księdze. Capitulum in columnis, der Knopff auff der Seul/ Wierzch u słupow.

Cārăbŭs, gen. mas. Species cancri.

Cārbă, ventus, aliàs Pfricus, Südwestwind/ Wiátr záchodnemu poboczny ku południowi.

Cārbăsŭs, si, gen. mas. & f. in plur. Carbasa, subtil Leinwad/Cienkie płotno. Item, Velum ex Carbaso factum. Carbaseus, Cārbăsĭnŭs, & Cārbăsĭnĕŭs, a, um, ut: Vela carbasina.

Cārbŏ, ōnĭs, g. mas. ein außgelöschter Koll/ Wągl. Cārbōnārĭŭs, a, um, ut: Fornax carbonaria, ein Kollofen/ Węgielnia. Carbonarius, ij, g. mas. ein Köler/ Węgielny. Cārbūncŭlŭs, diminut. ein kleiner Koll/ Węglik. Item, Ulceris genus. vide Anthrax. Item gemma, Karfunckelstein/Kárbunkuł. *Præfulgur, Radians.* Item, der Brenner an den Räben/ Wygorzeliná. Cārbūncŭlātĭŏ, onis, gen. f. idem. Cārbūncŭlōsŭs, a, um, ut: Ager carbunculosus, ein dürr brennend Erdreich/ Wygorzáła ziemiá. Cārbūncŭlŏ, as, & Cārbūncŭlŏr, aris, Plin. Ich bin entzündt/zápalam śie/ zágorywam.

Cārcĕr, ĕrĭs, g. mas. ein Kercker/ Więzienie. *Cæcus, Sollicitus, Mæstus, Tenebrosus, Durus, Latebrosus, Profundus, Opacus, Squallidus, Squallore repletus, Tæter, Hostilis, Horrendus, Ferratus, Umbrosus, Solidus, Ferox.* Carceres, plur. tant. das Ziel da man auß- oder anlaufft in gemeinem Preißspiel/Kres zawodniczy od ktorego śie biegáiący wzawod wracáli. Cārcĕrārĭŭs, a, um, das zum Kercker gehört/Co do więzienia należy.

Cārchēdŏn, ge. f. aliàs Carthago, Cārchēdŏnĭŭs, gemma, Cacedonierstein/ Kárbunkuł ogništy. Cārchēsĭŭm, ij, gen. n. ein Krausen mit einer langen Handhaben von oben biß zu vnderst/ Rostruchan/z wielkimi uszámi. Cārchēsĭă, pl. num. die öberste Löcher an Mastbaumen/ dadurch die Seil gezogen werden/ Másztowy wierzch.

Cārcĭnĕtrŏn, herb. Wegtritt/ Sporyż.

Cārcĭnōmă, ătis, g. n. der Krebs/ ein Kranckheit/ Káncer. Carcinodes, & Cārcĭnōdēs, idem. Cārcĭnŭs, g. maſ. lat. Cancer.

Cārdămōmŭm, i, g. n. Paradeyßkőner/ Ráyſkie ziárnká.

Cārdămŏn, i, gen. neut. herba, Brunnkreß/ Rzezuchá.

Cārdĭă, hujus cardias, lat. Cor. Cārdĭăcŭs, a, um, ut: Morbus cardiacus, das ſtechen vnd grimmen deß obern Ingeweydts/ Kordyjáká/ zołądká bolenie. Herba cardiaca, Hertzgeſpan/ Serdecznik.

Cārdō, dĭnĭs, g. maſ. ein Thűrangel/ Záwiáſá. *Ferratus, Vagus, Durus, Æratus, Stridens, Solidus.* Cardines quoque appellantur duo cœli vertices Alter Septentrionalis, quem Aſtronomi polum Arcticum appellant: alter Meridionalis, vel polus Antarcticus. Dicuntur, autem poli à verbo Græco, πολέω, quod ſignificat Verto; circumago; circa enim duo illa puncta, tota mundi machina indeſinenter circumvolvitur. Temporum cardines, à Plin. dicuntur: Ver, Æſtas, Autumnus, Hyems. Cardo, pro opportunitate, die rechte gelegene zeit/ Pogodá/ Spoſobny czás. In eo cardo vertitur. Es ligt alles daran/ Ná tym wßytko należy. Item, Cardo, der Marckſtein/ einen Acker von Mittag gegen Mitternacht abzutheilen/ Kámień gránczny. Cārdĭnātŭs, a, um, ut: Tignum cardinatum, zuſammen gefügt Bawholtz/ Spojone drzewo. Cārdĭnālĭs, is, & Cārdĭnĕŭs ei, ge. maſ. ein Fűrnehmer/ Przedni.

Cārdŭēlĭs, is, gen. f. ein Diſtelvogel/ Szczygieł. Cārdŭŭs, Diſtel/ Oſet. *Agreſtis, Segnis, Aſper.*

Cărĕō, es, rui, & caſſui, caritum & caſſum, cărērĕ, manglen/ niemieć. Căſsŭs, a, um, ut: Caſſa nux, ein lăre Nuß/ Czczy orzech. Incaſſum, adverb vergebens/ ná dármo. Căſſō, as, aui, atum, căſsārĕ, lären/ außtilgen/ wyprożnić/ zmázáć.

Cārēx, ĭcĭs, gen. fæm. herba, Schwărtel/ Tátárſkie ziele. *Acuta.* Cārēctŭm, cti, g. neut. ein ort da viel Schwărtel wachſen/ Mieyſce gdźie ſie to ziele rodźi.

Cārĭcă, cæ, g. fæm. dűrre Feygen/ Zwiedła figá *Rugoſa.*

Cărĭēs, ei, g. f. Wurmſtichig/ Veraltung/ Prochnienie/ Pleśń. *Senilis, Rodens, Veterneſa.* Cariem ſentire, trahere, induere, faulen/ oder wurmſtichig werden/ Prochnieć. Cărĭōsŭs, a, um ut: Ligna carioſa, wurmſtichig holtz/ Sprochniáły.

Cărīnă, æ, gen. f. der Schiffboden/ Okrętowdno. *Curba, Vaga, Cita, Fragilis, Profuga, Incurba, Panda, Inflexa, Celeris, Longa, Caba, Velifera, Volucris, Velibola.* Cărīnō, as, are, wie ein Schiffboden/ Nkleſło czynić Cărīnātŭs, a, um, wie ein Schiffboden außgehőlet/ Wypukły. Cărīnătĭm, adverb. ad ſimilitudinem carinæ.

Cărĭōtă, æ, vel Cariotis, is, gen. f. ein Dattelnuß/ Dáktyl. alij per y.

Cārmĕn, ĭnĭs, g. neut. ein Gedicht das man ſingen kan/ Wierß/ Pieśń. *Dulce, Nobile, Amabile, Blandum, Doctum, Jocoſum, Gratum, Operoſum, Suabiloquens, Conſolabile, Sublime, Venuſtum, Facetum, Melicum, Modulabile, Blandiſonum, Præclarum.* Item, ein Bezauberung/ Czárowánie. *Ææum, Circæum, Theſſalum, Theſſalicum, Colchicū, Citerinum.*

Cārmĭnō, as, aui, atum, cārmĭnārĕ, kemmen/ hechlen/ wybijáć/ czeſáć. Linum carminare, Flachs hechlen/ Czeſáć płotno/ głádźić. Cārmĭnārĭŭs, ij, gen. neut. ein Wollkrätzer/ Wybijácz wełny. Cārmĭnātrīx, icis, g. f. ein Hechlerinn/ Ktora wełnę wybija. Cārmĭnātĭō, onis, gen. f. Hechlung/ Wybijánie wełny.

Cārnĭfēx, fĭcĭs, gen. maſ ein Hencker/ Kát. *Cruentus, Crudelis, Miſer, Turbulentus.* Item, per metaph. ein Mőrder/ Morderz. Cārnĭfĭcīnă, æ, gen. f. ein ort da man hinrichtet/ Richtſtatt/ Kátownia. Cārnĭfĭcĭŭm, ij, gen. n. Peinigung/ Smágánie. Cārnĭfĭcŏr, aris, atus um, cārnĭfĭcārī, gemartert werden/ kátowáć/ czwiertowáć. Excārnĭfĭcātŭs, a, um, auf gemartert/ wymęczony.

Cārō, cārnĭs, gen. f. Fleiſch/ Mięſo. *Coctilis, Rubra, Mortalis, Fragilis, Rebellis, Languida, Vilis.* Caro bubula, Rindfleiſch/ Wołowe mięſo. Caro vitulina, Kalbfleiſch/ Cielęciná. Caro aprugna, Wildſchweinfleiſch/ Dźikiego wieprzá mięſo. Caro ſuilla, Schweinfl. Świnie mięſo. Caro vervecina, Hamelfleiſch/ Skopowe mięſo. Cārnĕŭs, a, um, was auß Fleiſch iſt/ Mięśiſty Cārnōsŭs, & Cārnōlēntŭs, a, um, fleiſchhafftig/ Mięśiſty. unde Cārnōsĭtās, atis, gen. f. fleiſchhaffte/ Mięśiſtość. Cārnārĭŭs, a, um, dem das Fleiſch anmuhtig/ Mięśny. Et carnarius ſubſt.

gen.

gen. mas. ein Metzger / Fleischhacker / Rzeznik. Item, einer der fleischgierig ist / Mieso rad jadácy. Cārnātĭūm, ij, g. neut. ein Fleischkammer / Miesna komorá. Item Plaut. pro carne. Cārūncŭlă, diminut.

Cārpă, piscis, ein Karpff / Kárp. aliàs Cyprinus

Cārpēntŭm, g. neut. ein Karin oder Wagen / Káretá / ábo / Woz. *Volucre*. Cārpēntārĭŭs, ij, gen. mas. ein Wagner / Kołodziey.

Cārphŏs, phi, her. Bocksohorn / Boza trawká ziele.

Cārpīnŭs, ni, gen. f. arbor, de acerum genere. Cārpīnĕŭs, a, um,

Cārpō, is, psi, carptum, cārpĕrĕ, ergreiffen / obrywam. Item, straffen / przygániáć. Maledico dente aliquem carpere, Einen mit vnrecht anklagen / Szczypáć kogo obmowiſkámi. Cārptĭm, adverb. vberlauffen mit wenig worten / ßczypká / krotkiemi słowy Cārptūră, æ, gen. f. Abzweckung / Zbieránie. Cārptŭs, ūs, idem Cārptŏr, oris, gen. mas. ein Begreiffer / Vrywácz. Concerpo, idem quod Discerpo, Dēcērpĕre, abbrechen / zerwáć. Discerpere, zerreissen / rozerwáć. Excerpere, außlesen / wybráć. Excēptŭs, a, um, zerrissen / wybrány. Præcerpere, vor eim andern hinweg nehmen / biore wprzod.

Cārpŏphўllŏn, li, Alexandrinisch Lorbeerbaum Jágodá bábia.

Cārrŭs, gen. mas. & Carrum, ri, g. n. ein Karren / Woz. Cārrūcă, æ, videtur dimin. Cārrūcārĭŭs, ij, gen. m. substant. ein Fuhrman / Karrner / Woznicá. Carrucarius, a, um, das zu den Karren dienet / Wozowy.

Cārtāllŭs, li, Græca dictio, latinè, Canistrum, ein Brottkorb / Kosz chlebowy.

Cārthēgŏn, buxi granum.

Cārtĭlāgŏ, gĭnĭs, gen. fæm. fleischächtig / doch nicht fleisch noch bein / sondern was zwischen beyden ist / gleich die Ohren seyn / Chrzestká. Cārtĭlāgĭnĕŭs, & Cārtĭlāgĭnōsŭs, a, um, quod ex cartilagine constat.

Cārŭs, a, um, thewr / köstlich / drogi / kosztowny. Cārē, adverb. Care æstimare, thewr achten / drogo ßácowáć. Cārĭtās, atis, gen. f. Thewre / Drogość. Annonæ caritas, Thewre der früchten / Drogość zboza.

Caryca, vide Carica.

Cāryĭtŭs, trisyllab. hujus yitis g. f. herb. genus tithmalli, foliis myrthi acutis Cāryŏn, yi, gen. n. latinè Juglans, ein Baumnuß / Orzech. Cārўĭnŭs, a, um; ut: Oleum caryinum, Nußöl / Oley orzechowy. Cărўōpŏs, pi, Safft von Nüssen eines Baums / so dem Zymmelbaum gleich ist / Sok z orzechá tego drzewá.

Căsă, æ, gen. f. ein Bawrenhäußle / ein Hütte / Chálupá. *Humilis, Frondea, Ruralis, Angusta, Putris, Parva, Contecta stramine, Exigua, Straminea, Immunda, Rurestris, Vilis, Multiforis, Agrestis, Lacera, Lignea.* Căsŭlă, æ, dimin. Căsārĭă, æ, gen. f. ein Hüttehütterinn / Domu pilnujacá.

Cāscŭs, a, um, significat Vetus, Stáry Cascus cascam ducit. prov. Gleich vnd gleich gesellet sich gern. Podobny sie ma do podobnego.

Cāsĕŭs, ei, gen. mas. ein Käß / Ser. *Pinguis, Ovilis, Mollis, Dulcis, Rutilans, Candidus.* Cāsĕŏlŭs, li, dim. Caseus ovillus, Schaafkäß / Owczy ser Caseus caprinus, Geyßkäß / Kozi ser. Caseus bubulus, Kühkäß / Ser krowi. Cāsĕālĕ, is, ge. n. ein Gehaltnuß da die Käß in trucknen vñ bewahrt werden / Sernik. Item, ein Roßstall / vnd anderer Thier / Chlew koński / ábo / inßego rodzáju bydlat. Cāsĕārĭŭs, a, um, das von Käß ist / Serowy

Caso, & Casito, as, vide Cado.

Cāssĭă, æ, gen. f. herba, ein wolrtechend Kraut / Casse / Wilczy pieprz wietßy. *Mitis, Rubens, Olens, Halans.*

Cāssĭs, sĭdĭs, & Cāssĭdă, dæ, gen. f. ein Helm / Sturmhut / Przyłbicá. *Aurea, Cristata, Martia, Ferrea, Ærata.*

Cassis, sis, gen. mas. ein Jägergarn / Sieć. *Dolosus, Laxus, Artus* Cassiculum dim. ein Jäger oder Vogelgärnle / Siatká.

Cāssĭtă, æ, gen. f. ein Lärch / Dzierlatká.

Cāssĭtĕrŭm, i, gen. neut. Weiß Bley / Ołow biały ná kßtáłt cyny.

Casso, as vide Careo.

Cāstănĕă, æ, g. f. ein Kästanien / oder Kästanienbaum / Kásztan. *Mollis, Hirsuta, Trux*, Cāstănētŭm, i, g. n. Kästanienwald / Kásztánowy lasek. Cāstănīnŭs, a, um; ut: Oleum castanium, Kästanienöl / Kásztánowy olejek.

Cāstellŭm, li, g. n. dim. à Castrum, ein klein Kasteel / Zameczek. Dicitur etiam quoddam in aquæductibus receptaculum, ex quo ad omnes viarum anfractus aqua per uncias & digitos dividebatur. Item, Castellum, oppidum juxta Mosam,

Mosam, unde Castellani, die Einwohner daselbsten/ Tám mieszkájacy. Castellatim, adverb. von Schloß zu Schloß/ Od zamku do zamku.

Cāstīgō, as, are, propriè mit worten straffen/ Strofowáć. Item, bessern/ Poprawiáć. Cāstīgātŏr, oris, g. m. Einer der mit wercken vnd worten strafft/ Karzacy. Strofuiacy. Item, ein Besserer/ Poprawiácz. ut; Castigator librorum, der die Bücher corrigirt vnd bessert. Ksiąg poprawiácz. Cāstīgātiō, onis, g. f. ein Straffung/ Besserung Strofowánie Poprawiánie. Cāstīgābĭlĭs, le, straffwürdig. Strofowánia godny. Cāstīgātŭs, a, um. gebessert. Poprawiony. Incastigatus, vngebessert. Nienáprawiony.

Căstŏr, ŏris, lat. Fiber, ein Byber. Bobr. Căstŏrĕŭm, ei, g. neut. Bybergeil. Bobrowe strote. Căstŏrĕŭs, a, um, ut: Odor castoreus, Bybergeruch/ Zápách bobrow.

Cāstră, orum, plur. tant. g. n. ein Kriegsläger. Oboz *Horrida, Hostilia, Acerba, Martia, Fulgida, Sæua, Opulenta.* Castris exui, Auß dem Läger geschlagen werden. Stracić oboz. Mouere castra, das Läger verrucken. Pomknać obozu. Cāstrāmētŏr, aris, atus sum, cāstrāmētārī, ein Läger schlagen. Oboz stáwiáć. Cāstrāmētātŏr, oris, gen. masc. Lägermeister/ Obozny. Cāstrāmētātiō onis, g. fœm. die Einlägerung. Obozu stáwienie. Cāstrēnsĭs, e, was zum Läger gehörig/ Obozowy. Woienny.

Cāstrō, as, aui, atum, cāstrārĕ, die männliche Glieder außschneiden. Vczlścić/ Vrznać. Vites castrare, die Räben beschneiden. Winna máćice okrzesowáć. arbores castrare, die Bäwme behawen. Obćináć drzewá. Cāstrātiō, onis. g. fœm. ein außschneidung der Gemächte/ Beschneidung der Bäwm. Czyścienie. Obćinánie drzew. Cāstrātūră, æ, g. fœm, idem. Cāstrātŭs, a, um, das außgeschnitten ist/ Czißczony. Rzezániec.

Cāstrŭm, stri, g. n. ein Schloß / ein Burg. Zamek. Epith. vide Arx.

Cāstŭlă, æ, g. fœm. palliolum, quo puellæ nudæ infra papillas præcingebantur.

Cāstŭs a, um, Keusch/ vnbefleckt. Czysty. Castus a culpa, vnschuldig. Niewinny. Castus, ūs, g. m. Cāstĭtās, atis, & Cāstĭtūdō, dĭnĭs, gen. fœm. Keuschheit Czystość. *Pura, Illibata*, Cāstē aduer. keuschlich Czyście. Cāstĭmōnĭă, æ, idem quod Castitas, Castificare, barbarum verb. in Bibl. Cāstĭfĭcŭs, a, um, das den Menschen rein macht. Czystość spráwuiacy.

Cătăchrēsĭs, is, g. f. lat. abusio dicitur, ein mißbrauch der wort. Zámtáná słow.

Cătăclȳsmus, i. g. m. lat. Diluuium, ein Sündflut/ Wasserflut. Potop.

Cătădrŏmŭs, i, g. m. vel um, g. n. ein Rennplatz. Gonitwy mieysce. lat. Decursorium.

Cătălŏgŭs, g. m. ein Regıster. Rejestr.

Cătămīdiō, as, am, atum, cătămīdĭārĕ, Einem ein offentliche Schande anthun/ ans Halßeysen schlagen. Dáć kogo ná poś miech. do pragi. Græcum est.

Cătăphrāctŭs, a, um, Kürisser / Kirysnik. Milites cataphracti, Kürisser. Kirisnicy. Cătăphrāctārĭī idem. Item. Cataphracta, ein Küriß oder Harntsch. Kiris.

Cătăplāsmă, atis, gen. neut. ein Zug-Pflaster/ Züglein. Máść Námáczánie. Pláster.

Cătăpŏtĭa, orum. g. n. plur. num. Pillulen der Apotecker. Pigułká.

Cătăpūltă, æ, f. ein Armbrust. Kusza woienna. Cătăpūltārĭŭs, a, um, ut: Telum catapultarium, ein Boltzen/ Bełt.

Cătărāctă, æ, g. f. & ctes, is, g. masc. ein Schoßpfort/ oder gähfallend Wasser. Kratá żelázna/ Vpust. ut Cataractæ Rheni, prope Schaffhusium & Gaunodurum.

Căthārrhūs, i, gen. mas. der Schnopff. Rymá. Kátár.

Cătāscōpĭūm, ij. g. n. ein Spähschifflein. Łodź Spiegierska. Cătāscŏpŭs, ein Späher. Spieg.

Cătāstă, æ, g. f. ein orth da man die Knecht verkaufft. Wendetá niewolnikow. Item, ein Gefängnuß. Więzienie. *Barbarica, Barbara, Arcana, Rigida, Iners, Auara.*

Cătāstrŏphē, es, g. f. das end einer Comedien/ oder eines andern dings. Koniec Komedyiey/ ábo inszey tákiey rzeczy.

Cătēchēsĭs, is, g. f. ein mündlicher Bericht. Náuká ustna. Cătēchĭzō, as, aui, atum, cătēchĭzārĕ, Mündlich einen berichten in Glaubens Sachen. Vstnie wiáry kogo uczyć. hinc Cătēchĭsmŭs, i, g. mas. Est elementaris institutio Christianæ religionis, viua voce tradita. Cătēchĭstă, æ g. m. der mündlich die Geheimnuß des Glaubens für trägt vnnd lehret. Ktory ustnie kogo wiáry uczy. Cătēchūmĕnŭs, gen. masc. einer der mündlich

sich in Glaubens-sachen vnterwiesen wird. Ktory sie ma uczyć wiáry. Catechumeni olim dicebantur, qui nondum ad Sacra spectanda introducerentur, verum mysterijs viua voce percipiendis occuparentur.

Cătĕllŭs,li, dimin. à Canis.

Cătēnă,æ,g.f. ein Kette. Łáncuch. *Grauis, Dura, Ferrata, Sæua, Solida.* Cătēnŭlă, Catella, æ, g. fœm. & Cătēllŭm, i,g.n.dimin. ein klein Kettlein. Łáncuszek. Cătēnō,as,are, & Cōncătēnārē, mit einer Ketten binden. Łáncuchem co wiązáć. Cătēnārĭŭs,a,um,ut:Catenarius canis, ein Hund an einer Ketten geschlossen. Pies ná łáncuchu. Cătēnātĭō, onis, g.f. solche bindung. Wiązánie.

Cătĕruă,æ,g.fœm. ein schaar Kriegsleuth. Rotá. *Hostilis, Ensifera, Ærata, Multisona, Insana, Vaga, Audax, Fulgens ære.* Item, eine mänge Volcks. Gromádá ludźi. Cătĕrŭātĭm adverb. mit Rotten. Gromádą. Cătĕrŭārĭŭs,a,um, gemein / wenig geacht. Pospolity. Podły.

Căthărmătă,orum, g. neut. erant homines, qui pro peste alioue morbo expiando immolabantur dijs.

Căthārrĭcŭs,a,um, ein purgirende Artzney. Lekárstwo purguiące.

Căthēdră,æ,g.f. ein Stul/ Sessel/ Cantzel. Stołec. Kázálnicá. Căthēdrālĭcĭŭs,a,um, das zu dem Stul gehört. Co do stołkánależy. Seruus cathedralitius, der seinē Herrn einē Stul nachträgt. Pachołe ktore stołek ábo krzesło zá kim nośi. Căthedrārĭŭs,a,um,ut:Philosophi cathedrarij, die allein auff solche Stül sitzen vnd reden. Ktorzy z kátedry mowią. Căthedrālĭs, le, ut: Ecclesia cathedralis, dicitur Maior ecclesia. Thū Căthedrātĭcŭm,i. g.n. dicitur quod annuatim Episcopo suæ Diœcesis in signum subjectionis & obœdientiæ solvitur.

Căthŏlĭcŭs,a, um, Allgemein. Powszechny. ut: Fides catholica, der allgemeine Catholische Glaub. Wiárá powszechna kátolicka. Quæ semper, ubique, apud omnes, tempore, loco, multitudine, antiquitate universitate, & consensu Novitati, parti & paucorum errantium dissensioni antistat. Ecclesia catholica, die allgemeine Catholische Kirch. Kośćioł powszechny kátolicki. extra cuius contubernium nullam esse salutem Scriptura pronuntiat.

Cătĭllō, onis, g. m, ein Schlemmer. Żárłák.

Cătĭllō,as, are, schlemmen / die Schüssel lecken. Żrzeć. Poliżowáć miski. Cătĭllātĭō,onis, g.fœm. Leckung. Poliżowánie.

Cătīnŭs,g.m. vel Catinum,i,g.n ein Schüssel. Miská. *Fictile, Angustum, Tuscum, Fragrans.* Catillus, vel Catillum, dimin. ein Schüsselein. Miseczká.

Cătōblēpās, æ, genus feræ, solo visu hominem interficiens.

Catorthoma, & Cătōrthōsĭs,is,g.f. ein wolgerathene That. Uczynek dobry.

Cătŭlŭs,li,g.masc. ein Hündlin / oder ein jedes junges Thier. Piesek. Szczenię. *Lactans, Sagax, Mordax.* Cătellŭs,dim. ein sehr kleines Hündlein. Máły pieseczek. Cătellă,æ,g. f. ein kleine Hündin. Suczká. Cătŭlīnŭs,a,um, ut:Catulina caro, das von eim kleinen Hündlein ist. Co od máłego szczenięćiá jest. Cătŭlĭō,is,ivi,itum, cătŭlīrĕ, dicitur de canibus, läuffig seyn/ramßlen. Bestwić się. Cătŭlĭtĭō, onis, g. fœm. das ramßlen der Hund. Bestwienie się pieskie. Item rustici vocant naturam femina accipere gestientem.

Cătŭs,a,um, pro cauto, Weiß/gescheid. Mądry. Ostrożny. Catus,i, substan. g. mas. ein Katz. Kot. *Tectivagus.*

Căvædĭŭm,ij,g. neu. der Hoff im Hauß / oder Platz im Creutzgang. Sień. Podworze.

Caūcălĭs,is, vel, ĭdĭs, wilder Petterlein. Pietraszník źiele.

Caūdă,æ,g.f. ein Schwantz/ Ogon. ponitur interdum pro membro virili. Caūdātŭs, a, um, g. mas. der ein Schwantz hat. Ogoniásty.

Caudex & Cōdĕx,ĭcĭs,g.m. der Stamm an einem Bawm. Pniak. Kłodźiná. Item, da viel blätter zusammen geheffet seynd / gleich einem Buch. Kárty do kupy zebráne / jáko Kśiążká. Item, per metaph. pro homine stulto. Caūdĕŭs,a,um, von eim Stamm eines Bawms gemacht. Co z pniaká i est zrobiono. Caūdĭcālĭs,e, quod pertinet ad caudicem. Navis caudiciaria, ein Schiff auß einem gantzen Holtz gemacht. Komiegá.

Căvĕă, æ, g.f. à cavum ein Höle. Złobkowátość. *Resonans, Obscura.* Item, ein Vogelkäfig. Klatká. Item, der Boden oder Höle deß Schawplatzes. Tło abo ogrodzenie ná mieysću do przypátrowánia się.

Căvĕō,es,cavi, cautum, căvērĕ, meyden / hüten / Pomnieć. Przestrzegáć. Cavere capite,

vmen Leibes vnnd Lebens versichern / Pod gárdłempewnic. Est illi cautum, er ist versichert. Ma warunek. Căvēndŭs, a, um, particip. zu fliehen. Ktorego sie trzebá wárowáć. Caūtēlă, æ, gen. fœm. Fürsehung / Przestrogá. Caūtiō, onis, g. fœm. Versicherung. Warunek. Caūtiōnālĭs, le, versicherlich. Wárunkowy. Caūtŭs, a, um, behutsam. Ostrożny. Wárowny. Catus, antiq. verbum, idem quod cautus. vide sup. Caūtē, adverb. fürsichtiglich. Ostrożnie. Cate, & Cautim, idem Caūtŏr, oris, g. masc. ein Verhüter. Przestrzegácz. Discăvērĕ, idem quod cavere. Præcavere, sich wol hüten / fürkomen. Przestrzegáć wczás. Præcaūtŭs, a, um, verhutsamb. Przestrzeżony Præcaūtŏr, oris, g. m. ein Verhüter daß es nicht geschehe. Przestrzegácz. Incaūtŭs, a, um, vnfürsichtig / vnbehutsam. Nieostro. Incaūtē adv. vnbehutsamlich. Nieostrożnie. żny Percautus, a, um, fast listig vñ gescheyd / Bárzo Ostrożny.

Căvērnă, æ. gen. fœm. ein Höle. Jámá jáskinia *Tecta, curva, umbrosa, cæca, secreta, cava, vasta, exesa, effossa, abrupta, umbrifera, infossa, clausa.* Căvērnōsŭs, a, um, voller Hölen. Lochowáty. Căvērnŭlă, dimin. ein Hölichen. Jámká.

Cavilla, æ, g. f. & Căvīllŭm, li, g. n. ein Speywort. Szyderskie słowo. Căvīllātiō, onis, g. fœ. Gespey. Szyderstwo. Căvīllātŭs, ūs. idem. Căvīllŏr, aris, atus sum, căvīllārī, speyen / spotten. Szydźić. Wyśmiać. Căvīllātŏr, oris, g. masc. ein Spottvogel. Szyderz.

Caūlă, æ g. f. à cavum, ein Schaffstall. Chlew. Owczárnia.

Caūlis, is, g. m. ein Krautstengel. Głab. *Patulus, tener, protocomus, turgens, virens, palustris.* Vitis caules, die newe schüß an Reben. Nowe látorośłki winney máćice. Caulis pennarum avium, Federkühel / Kurká u piorá. Caulis caudæ, die wurtzel des Schwantzes. Korzeń ogonu. Caūlĭās, æ, g. m succus, qui e caulibus laserpitij exprimitur. Caūlēscō, scis, caūlēscĕrĕ, stänglen. Głabieć. Dēcaūlēscĕrĕ, die blätter verlieren. Liśćie gubić.

Caūneæ, Fici à loco sic dictæ.

Căvō, as, are, hölen / außgraben. Wydrażáć. Wykopywáć. Luna dicitur cavare cornua, quando decrescit. Căvātŏr, oris, g. masc. ein Außgraber / außholer. Dłubácz. Kopacz. Căvātĭcŭs, a, um, das in Hölen vnd Löchern wächset. Lochowy. Căvŭs, a, um, Holl. Wydrożony. Cavus, i. ge. masc. ein tieff Loch Jámá. Loch. Cōncăvŭs, a, um, Holl / allenthalben holl / Dety. Żłobkowáty. Cōncăvĭtās, atis, g. f. die Höle oder Krümme. Żłobkowátość Excăvārĕ, & Incavare, außhölen. Wydrożáć Excăvātiō, onis. g. fœm. ein Außhölung Wydrożánie.

Caūpō ōnis, g. m. ein Wirth. Kácżmarz. Gospodarz. Caūpōnă, æ. g. f. ein Wirtshauß. Kárczmá Dom gośćinny. Cauponula dimin. Caūpōnārĭŭs, a, um, Ars cauponaria, der Schanck / Szynk. Caūpōnĭŭs, a, um; Puer cauponius, deß Wirths Jung / Kárczmárski. chłopiec. Caūpōnŏr, aris, ari, schäncken / Szynkowáć.

Caūrĭō, is, ivi, itum, caūrīrĕ, schreyen oder heulen gleich wie ein Pantherthier / Krzyczeć y wyć jak Ryś.

Caūrŭs, Corus etiam, i. g. m. Nord-Westwind / Wiátr záchodnemu poboczny ná pułnocy.

Causă, æ, gen. f. scribitur & per ss. ein Vrsach / Przyczyná. item, ein Handel / Händel. Causa cadere, sein Sach verlieren / Przegráć spráwe. Causŭlă dimin. Caūsārĭŭs, a, um, ut: Missio causaria, Vrlaub vmb redliche Vrsach / Odpráwá słuszna. Causare, id est, efficere. Caūsŏr, aris, ari, deponens, ein Vrsach fürwenden / Przyczyne pokłádáć. Caūsātiō, onis, gener. fæmin. est, prætextus, excusatio, vel color: quando ponitur pro vitio interiore, & ægritudine. Caūsātīvŭs, a, um, & Caūsālĭs, le, pro eo quod causa est, Adjectiva sunt barbara. Caūsĭdĭcŭs, ci, g. masc. substant. ein Fürsprach / Prokurator. Caūsĭfĭcārī, Plaut. pro causari.

Caūsĭă, æ, g. f. ein Schattenhut / Zawoy Kápelusz.

Caūsōdēs, Febris ardens.

Caūsōn, Æstus seu ardor, hitzig Fieber / Goraczká ćieszka Caūstŭm, ti, g. neu. das gebreñet ist / Rzecz przypálona. Caūstĭcŭs, a, um, ut: Medicamenta caustica, die eine krafft haben zu brennen / Lekárstwá palace. Encaustus a, um, ut: Encaustum opus, ein Geschirr das mit breñen gemahlet ist: als Gläser / Krausen / Smelcowány státek / jáko szklenicá Encaūstēs, e, g. m. ein Glaßmahler / Smelcmistrz. Encaūstĭcă, æ, & Encaūstĭcē, es, gen. fæ. die Kunst also zu mahlen / Smelcárstwo.

Caūtērĭŭm, ij, g. neut. ein Brenneysen / Piętno

Cautericatus, a, um, das ein Brandzeichen hat/ nácechowány albo co ma wypaloná cecha.

Cautes, is, g. fæm. & Cotes, sive, Cōs, cōtis, ein harter Felß/ Osłá *Dura, solida, spinosa, saxosa, rigida, aspera, cruda scabra.*

Cautio, Cautor, & Cautus, vide Caveo. Cavus, vide Cavo.

Cēcūbŭm, i, g. neut. alij per æ, vini genus.

Cēdō, edis, ssi, ssum, cēdĕrĕ weichen / statt geben/ Vstąpić. Cedo jure, & de jure, ich stehe vom Rechten ab/ Vstąpić práwá. Alicui cedere, Einem weichē/ Vstąpić komu Bonis cedere, von seinem Gut weichen oder den Schüldnern übergeben/ Vstąpić z dobr komu. Cēdĭtŭr, impers. Cēdēns, entis, particip. ut: Cedentes capilli, die außfallende haar/ Opadáiące włosy. Cēssiō, onis, g. f. ut; In jure cessio, Vbergebung des Rechtes/ Wlanie práwá. Cēssim adver. ut: Ire cessim, hindersich gehen/ Wspák iść. Cēdŏ, verbum defectivum, in Imperativo tantum legitur, Cedo, id est, dic, vel da, & plural. Cedite, pro dicite vel date. Cic. Cedo aquam manibus, gib mir Wasser/ Day mi wody. A Cedo, fit Cēssō, as, avi, atum, cēssārĕ, auffhören/ müssig gehen/ Przestáć. Prożnowáć. Cēssātiō, onis, g. fem. das Auffhören/ Müssiggang/ Przestánie. Prożnowánie. Cĕssātŏr, oris g. m. ein hinlässiger/ fauler/ Leniwy. Prożnuiący. Cēssāns antis, particip. müssig gehend/ der nichts thut/ Prożnuiący. Ktory nic nierobi. Cēssātūrŭs, a, um, ut: Casa cessatura, ein Bawrenhäußlein darin man nicht mehr wohnen kan/ Chálupá w ktorey juß niegodno mießkáć. Cēssātŭs, a, um, das man vnterlasset/ Co się przestáje. Abscēdĕrĕ, hinweg weichē Odstąpić. Abscēdĭtŭr, imperf. man rücket vnd weicht hinweg/ Odchodzi się z tąd. ábo/ Odstępuie się. Abscēdēns, entis, partic. abweichende Odstępuiący. Abscēssŭs, ŭs, g. mas. ein Abweichung/ Odstępowánie. Abscēssiō, onis, g. f. idē. Item, Abscessus, ein Geschwär/ Wrzedzienicá. odbyt/ ode ście. Accedere, hinzu gehen/ Przyść. Przystąpić. Acceditur, impersonale. Accessus, a, um, Nomen sive particip. à passivo acceditur, ex quo etiam fit Inaccēssŭs. Accēssĭbĭlĭs, le, da man zukommen mag/ Przystępny. Accessus, us, g. mas. ein Zugang/ Mehrung oder Zusatz/ Przyście. Przymnożenie. Przygromádzenie. Accessio, onis, g. fem. idem. Accessiones etiam fidejussores vocantur, Bürgen/ Rekoimia. Antĕcēdĕrĕ, voran gehen/ Wyprzedzić/ Wprzod iść. per metaph. fürtreffen/ Prechodzić kogo w czym. Antĕcēdēns, entis, partic. das vorgehend/ Poprzedzáiący. Antĕcēssŏr, oris g. m. ein Vorgänger. Poprzednik. Antĕcēssiō, onis, gen. fœmin. Vorgang/ Vprzedzenie. Concedere, weichen/ statt geben/ Vstąpić. Item, Erlauben/ Pozwolić. Concedere iniuriæ, ein vnrecht verzeyhen vnd nachlassen/ Odpuśćić krzywdę. Cōncēssō, as, are, frequent. Auffhören/ ablassen/ Przestáć. Cōncēssātiō, onis gen. f. ein Abstand/ Przestánie. Concessus, a, um, particip. erlaubt/ Pozwolony. Concessa, orum, g. n. plu. nu. zugelassene Ding/ Pozwolone rzeczy. Concessus, us g. m. & concessio onis, g. f. ein Erlaubnuß/ Pozwolenie. Decedere, abweichen/ Vstąpić. Decessit via errabundus. Er hat sich verjrret/ Zbłądził z drogi. Decessio, onis, g. f. & Decessus, us, g. mas Abweichung/ Vstąpienie. Decessor, oris, g. m. der dem andern weicht/ Vstępuiący drugiemu Decedens, entis. partic. abweichende/ Zstępuiący. Excedere, außweichen/ wychodzić. Excedere via, vel ex via, auß dē Weg weichen/ Vchodzić/ ustąpić z drogi. Excessus, us, gen. mas. Außzug/ Wyśćie. Item, das sterben/ Smierć. Incedere, herein tretten/ Stąpáć/ chodzić. Magnificè incedit, Er tritt prächtiglich daher/ Wspániále chodzi. Incedit pedes, Er gehet zu Fuß/ Pießo chodzi. Incessus, us, g. masc. der Gang/ Chod. Intērcēdĕrĕ, darzwischen kommen/ mitteln/ Chodzić miedzy kim. Przyczynić się Pro alio intercedere, vor einē andern vorbitt einlegen vnd mittlen/ Przyczyniáć się zá kim. Intercessio, onis, gen. fæmin. Widerstandt Eintrag/ Sprzećiwiánie. Zástawiánie się. Intercessor, oris, g. m. ein Widerpart so sich einlegt/ damit ein Ding keinen Fortgang gewinne/ Przeßkodnik. Occedere, pro Accedere, obsoletum. Præcedere, fürher gehen/ Wprzod iść per metaph. übertreffen/ Vprzedzáć kogo w czym. Præcedens, der voran hingehet/ Poprzednik. Procedere, Idem ac Præcedere. Benè procedit, Es gehet wol ab/ Dobrze idzie. Processus, us, g. m. & Processio, onis, g. fæ. ein Fürgang/ Postępowánie. Postępek. Rĕcēdĕrĕ, weichen/ hindersich gehen/ Odchodzić. Odstąpić. na zád iść. De statu dignitatis recedere,

sein

sein Würde verlieren. Swoię godność utrácić. Recessus, us, ein Abweichung / Odstąpienie Recessim, adver. hindersich gehend / Wspák. Succedere, an eines andern statt kommen / Nástąpić ná czyie mieysce. In paternas opes succedere, in sein Vätterlich Gut tretten / Nástąpić ná oycowskie dobrá. Successus, a, um, wolgerathen / Szczęśliwy. Successus, us, g. m. glücklicher Außschlag / Dobre powodzenie albo dobre skonczenie. Successor, oris, g. m. der an eins andern statt kompt / Nástępcá. Successio, onis, g. fæm. ein Nachfolgung / Nástępowánie. Succedaneus, a, um; ut: Succedaneus alieni periculi, Einen andern in seiner Gefahr vertrettende / Zástępny. Ktory w niebespieczeństwo się miásto kogo inszego wdał.

Cedrostis, is, g. fæm. Schmeerwurtzel Kraut. Przestęp biały.

Cedrus, dri, g. f. ein Cederbawm / Cedr. *Odorata, Enodis, Libantis, Libana, Olens, Æterna, Feralis.* Cedrinus, a, um, das von Cedernholtz ist / Cedrowy. Cedratus, a, um, das mit Cedernsafft oder Oel gesalbet ist / Cedrowány. Cedris, idis g. f. die Frucht vom Cederbawm / Owoc cedrowy. Cedrium, i, g. n. Cedersafft / Sok cedrowy. Cedria, æ, gen. f. Hartz vom Cederbawm / Cedrowa żywicá.

Celebris, vel celeber, e, berühmt / Sławny. Znáczny. Incelebris, e, vnberühmt / Niesławny. Celebriter adver. cum celebritate, cultu, & honore, Ehrlich / löblich / Sławnie. Celebritas, atis, & Celebratio, onis, gen. fœm. Ruhm / Sławá. Wysławiánie. Item, ein vornehme Versamlung / Zgromádzenie ludu znáczne. Celebro, as, avi, atum, celebrare, rühmē / preisen / begehen / Wysławiáć. Odpráwowáć. Exequias & funera celebrare, ein Begräbnuß begehen / Pogrzeb odpráwowáć. Sacrificium Missæ celebrare, das Ampt der H. Meß begehen / Mszą świętą odpráwowáć. Celebresco, is, celebrescere, berühmt werden / Wsławiáć się. Concelebrare, Fest halten / herrlich rühmen / preisen / begehen / Swięcić. Wysławiáć.

Celer, ris, re, schnell / behend / Prędki. Chybki. Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus. Festus. Celeritas, atis, & Celeritudo, dinis, g. f. Schnellheit / Prędkość. Celero & Accelero, as, avi, atum, accelerare, eylen / Pośpieszáć. Celeripes, ripedis, ring zu Fuß / Prędkonogi. Celeriter, rius, rrime, adver. behend / eylends. Prędko. Celerantur & Celeratim, adver. antiquum, pro Celeriter. Perceler, fast schnell / Bárzo prędki. Præceler, idem.

Celes, etis, g. m. ein Rennroß / Koń wierzchowy. Łodź. Item, genus navigij, quod unico remorum ordine agebatur. lat. Celox, Celerizontes, dicuntur equitantes, Turnierer / Goncy.

Celeusma, vel Celeuma, atis, g. n. lat. Exhortatio, ein Ermahnung gleicher hand etwas anzugreiffen / oder anzufangen / Pobudká do spolnego poczynánia rzeczy iákiey. Hinc, Celeustes æ, g. m. ein Ermahner auffm Schiff / daß sie gleicher hand die Riemen ziehen / Wiosłowych rządcá / ktory drugich pobudza.

Cella, æ, gen. fæm. à celando dicta, ein Keller / Speißkammer / Piwnicá. Komorá. Cella vinaria, ein Weinkeller / Winny sklep. Cellam promptuariam, vocavit Plaut. carcerem. Penuaria cella, eine Speißkam̃er / Spiżárnia. Cellula, dim. Cellarius, ij, g. m. ein Kellermeister / Piwniczny. Cellaria, æ, g. fæm. & Cellarinmij, g. n. idem quod Cella, Cellaris, e, ut: Columbæ cellares, Haußtauben / Domowe gołębie.

Cello, is, Veteres dixerunt pro Celo, as, are, sine diphtongo, nunc compositis tantum utimur: Celsus, a, um, hoch / Wysoki. Celsitudo, inis g. f. Hochheit / Wysokość. Antecello, is, llui, lsum, antecellere, übertreffen / Przechodzić kogo. Antecellens, entis, partic. ut: Antecellens sapientia, übertreffend in Weißheit / Przewyższáiący mądrością. Excellere, übertreffen / Przewyższáć. Excellens, entis, particip. fürtrefflich / Przewyższáiący. Excellentia, æ, g. f. Fürtrefflichkeit / Zacność. Excellenter adv. fürtrefflich / Zacnie. Excelsus, a, um, erhaben / Wysoki. Excelsitas, atis, g. fæ. Höhe / Wysokość. Excelse, sius, sissime, adver. hoch / Wysoko. Præcellere, fürtreffen / Przewyższáć. Præcellens, entis, fürtreffendt / Przewyższáiący. Præcelsus, a, um, fast hoch / über hoch / Bárzo wysoki.

Celo, as, avi, atum, celare, verbergen / verhalten / Skryć. Schowáć. Celo te de hac re, Ich verhalt diese Sach vor dir / Táię to przed tobą. Celatus, a, um, partic. Celatim, adverb. heimlich /

 ver-

verborgenlich Potáiemnie. Cōncēlāre, mitbergen/ Táić co.

Cĕlōx, ōcĭs, g.f. ein Jachschiff/ Lodz pretko bie gajacá.

Cĕltĭs, insignis arbor in Africa, quæ alio nomine Lotos dicitur.

Cementum, vide Cæmentum.

Cēnchrĭs, ĭdĭs, gen. fæm. ein Vogel/ Pustołká. Tinnunculus, latine, dem Habichen gleich/ Jastrzabowi podobny.

Cēnchrĭs, ĭdĭs, g. fæm. genus serpentis, Wąż nákráptány.

Cēnchrītēs, is, & Cenchrus, i, gen. masc. gemmæ species.

Cĕnŏtăphĭŭm, ij g. n. est tumulus inanis in exequijs apud Catholicos, quando absente defuncti cadavere, tanquam præsente, solenni quodam ritu exequiæ peraguntur.

Cēnsĕō, es, sŭī, situm, cēnsērĕ, achten/ schätzen/ Rozumieć. Szácowáć. aliquando idem quod Decernere, verordnen/ Rozrządzáć. Censeri, sich lassen schätzen/ geacht werden/ Być ßácowánym. Cēnsĭō, onis, g. fæm. Straaff/ Zucht/ Beschätzung/ Szácowánie. Penowánie. Cēnsŏr, oris, g. m. ein Schätzer/ einer der die Unzucht strafft/ Szácownik. Censor. Cēnsōrĭŭs, a, um; ut: Censoria castigatio, ein Straaff vom Zuchtmeister aufferleget/ Censurá Rozsądek censorski. Cēnsūrā, æ, g. f. ein ernstliche Straaff deß Zuchtmeisters/ Censurá. Item, die Würdigkeit und Ampt. Urząd censorski. Facere censuram vini, den Wein versuchen unnd schätzen/ Szácowáć wino. Cēnsūs, ūs, Renten/ Einkommen/ Dochod. Bogáctwá. unde, Agere censum, beschätzen was ein jeder vermag/ Szácowáć kogo/ ile przemoże. Item, Census, Haab und Gut/ Máietność. Dobrá. Census equestris, ein Edelmans Einkomen/ Dochod ßláchecki. Agros in censum referre, Aecker beschätzen/ Szácowáć Rolie. Census, a, um, ut: Homo census, pro divite, reich geschätzt/ Bogáty. Censuales, qui censoribus famulantur. Cēnsŭālĭs, le, ut: Forma censualis, Gattung und Weise der Schätzung/ Sposob y umieietność ßácowánia. Accensere, zehlē darzu rechnen. Przydáć. Przyliczyć. Accēnsŭs, i. g. m. ein zugenomener Söldner/ Zołnierz przibrany. Item, ein Herrenknecht/ Diener der Obristē/ oder

CE

Stadtknecht/ Sługá mieyski. Percensere erzehlen/ außrechnen/ wol beschätzen/ Wyliczáć. Dobrze ßácowáć. Rĕcēnsērĕ, erzehlē/ widerumb besichtigen/ Wyliczáć. Znowu liczyć. Recensere exercitum, musteren/ Spisowáć woysko. Okázkę mieć. Rĕcēnsŭs, ūs, g. m. & Rĕcēnsĭō, onis, g. f. ein Abzehlung/ Musterung/ Wyliczánie. Okázká. Succensere, über einen oder etwas zürnen/ Gniewáć się ná kogo.

Centaurea, vel, cēntaŭrĭă, æ, g. f. vel, centaurium, ij, g. n. Entzian/ Centurzyia. *Graveolentia Thessala, Chironia.*

Cēntaūrĭōn, ij. g. neut. herba, Tausentgülden/ Pának.

Cēntĭnōdĭă, herba à Græcis Poligonon, & à Latinis Sanguinaria dicta, Wegtritt/ Sporyż.

Cēntŏ, onis, g. masc. ein schlecht Kleyd/ von vielerley Farben vñ stücklein zusamen gesetzt/ Láchman. Szátá z rożnych łat zßytá. Farcire alicui centones, prov. Einem ein Lügē oder Fabel über die ander nachsagen/ Náplesć/ nákłámáć co ná kogo. Cēntŭācŭlŭs, dimin. Item, herba, vulgò Cotoaria, Mattenflachs.

Cāntrīnæ, arum, gen. f. pl. num. culices in ficubus.

Cēntrŭm, i, g. neut. der Mittelpunct eines jeden Dings/ Srzedni punkt. Srzodek. Cēntrālĭs, le, ut; Terra centralis, quę est in medio mundi. Cēntrōsŭs, a, um, ut; Scobs centrosa, fast harter abgefeyleter Staub Twárdo nábity piasek.

Cēntŭm, Nomen numerale, & indeclinabile, g. omn. Hundert/ Sto. compos. Dŭcēntī æ, a, pl. tant. zwey hundert/ Dwie ście. Sic, Trecenti, Quadringenti, Sexcenti, Septingenti, Octingenti, Nongenti. Cēntĭēs, adverb. hundert mal/ Sto rázy. Stokroć. Cēntēnārĭŭs, a, um, Hundertpfündig/ Setny. Cēntēnŭs, a, um; ut: Centenis durare annis, hundert Jahr wehren/ Sto lat trwáć. Pondo centena, dicebant Antiqui, hundertpfündig/ Stofuntowy Cēntēsĭmŭs, a, um, hundertfältig. Setny. Cēntĭfōlĭă, Rosæ species in Campania Italiæ crescens. Cēntĭgrānŭs, a, um, genus tritici, quod centum grana ferat. Cēntĭmănŭs, i, g. m der hundert Händ hat/ Storęki. Cēntĭpĕdă, æ, g. fæ. vermis, ein Graßwurm/ Gąsienicá. Centumpondium, pro immani pondere, eine trefflich grosse schwäre/ Bárzo ćieżki. Cēntŭmvĭrī, orum, g. m. pl. n. hundert

Männer zu Rom / in Gerichtshändeln. Sedźie rzymscy ktorych sto było áko w społecznym zgromadzeniu. Hastacetum viralis, dasselbig Gericht/ Tych Sedźiow sąd. Centŭplŭs,a,ū,& Centŭplex, plicis hundertfältig/ Stokrotny. Centŭplicātō, adv. ut: Centuplicato Væneunt, hundert mahl thewrer wirds verkaufft / Sto rázy drożey idą. Centŭssis,is, gen.m. ein Summ von hundert Stück. Summá stusztuk. Centŭriă,æ, g. f. ein hauffen Kriegsleuth / deren hundert ist/ Rotá stu żołnierzow. Centŭriō,as,are. in Centurias ordnen/ Ná roty rozdźieláć. Item, Concentŭriārē, zusammen versamlen. Do kupy zbieráć. Succenturiare, die abgangene Zahl in den Centurijs wieder ersetzen/ Dopełniáć. Ná to mieysce stáwić. Centŭriō,onis, g.m. ein Hauptman von hundert Mann/ Rotmistrz. Setnik. Centŭriātŭs,& Centŭriōnātŭs,ūs, gen. mas. ein Hauptmanschaft von hundert/ Setnictwo. Centuriatus,a,um, in hundert geordnet/ We stá zporzadzony. Centŭriātim, adverb. id est, per centurias, mit Hauffen/ mit Rotten/ Stámi. Rotámi. Gromádą.

Cēpē,gen.neut. indeclinabile,& Cepa,æ,gen. fæm. ein Zwibel / Cebulá. alij Cæpa, per diphthongum. *Rubens, lacrymosa, sordida, tunicata, mæsta, Ascalonia.* Cæpŭlă, diminut. Cēpētŭm,i, gen. neut. ein Orth da die Zwibeln wachsen/ Cybulny ogrod. Cæpīnă, idem.

Cĕphălæă,æ, g.fæm. das Hauptweh/ Głowy bolenie. Cephale, sive, Cĕphălis, significat caput.

Cērā,æ,g f. Wachs/ Wosk. *Pinguis, liquida, flava, odorata, laborata, tenuis, mollis, tenax, fragilis, liquens, dulcis.* Cērŭlă, dimin. Cērō,as,avi, atum, cērārē, wachsen/ oder wichsen/ Woskowáć. Cērĭfĭcō,as,are, Wachs machen/ Wosk robić. de apibus dicitur. Cērātūră,æ, g.fæm. Wachsung/ Woskowánie Ceratum, sive, cērōtŭm,i, gen. neu. ein lindZugpflaster/ mit Wachs vnd öl allein gemacht/ Cerat / abo / Mástyká jáka z wosku zrobioná vocatur & Synapismus. Cērārĭŭs,ij, g.m. der mit wachs vmbgehet/ Co z woskiem sie obchodźi Cērĕŭs,a,um, & Cērĭnŭs,a,ū, Wächsin/ Woskowy. Pruna cerea, gelbe Pflaumen/ Sliwki wielkie. Item, Cereus. Mollem aliquando significat. weich/ Miekki. aliquan. Pinguem, gelb von feyste. Tłusty. Cereus,i, gen.masc. ein Wacholiecht oder Wachskertz/ Woskowa świecá. Läna kölleck.

Cērōsŭs,a,um, voll wachs/ Woskowáty. Incērātŭs,a,um, gewächßt/ Woskowány. Sўncērŭs,a, um, Rein/ lauter/ vngefälscht/ Szczery. Czysty. Niefáłszowány. Syncera fide agere, mit guten trewen handlen/ Szczerze z kim iść Sўncērĭtās, atis,g.fæm. Sauberkeit/ Lauterkeit/ Szczyrość. Czystość. Sўncērē,& Sўncērĭtĕr, adverb. Säuberlich/ Szczyrze.

Cĕrāstēs,æ, gen.fæm. genus serpentis. *Lybica, vaga, anhelans, crinalis.*

Cĕrăsŭm,si, g.m. ein Kirsche/ Wiśń. Cĕrăsŭs,i, g.f. ein Kirschbawm / Wiśń drzewo. Apronianum cerasum, Amarellen/ Morele. Aquitanica cerasa, grosse fleischächtige Kirschen / Wielka wiśń.

Cĕrăcĭă,æ,g.f. herba, uno nisi folio.

Cĕrăcĭă,æ, g.f. ein Gestirn das Hörner scheinet zu haben / Miotká ná niebie. Cĕrătĭnŭs, a, ut: Ceratinæ vocantur argumentationes sophisticæ inexplicabiles.

Cĕrătĭtis, g.f. Papaver corniculatum, vulgo dicitur.

Cĕraŭnĭă,æ,g.f. Gemma est candida.

Cercŏpĭthēcŭs, ci, gen. masc. ein Meerkatz/ Morski kot.

Cerdō, onis, ge. mas. ein schlechter Handwercksman/ als Schubflicker/ Läpper/ Pártácz. Nie rzemieśnik. Zyskownik.

Cĕrebrŭm,bri,gen.neut. das Gehirn/ Mozg. Cĕrĕbellŭm, diminut. *Molle, calidum.* Cĕrebrōsŭs,a,um, Hirnwütig/ eygensinnig/ Mozgowiec. Dźiwak.

Ceremonia, vide Cæremonia.

Cĕrēs, cĕrĕrĭs,g f. Dea frugum credita, Saturni & Opis filia. *Legifera, ruricola, paleis armata, cincta spicis, flavens, culta, frugifera, alumna terrarum, spicifera, cupida, herbifera, triticea, fœcunda, frugum genitrix, falcifera.* Cĕrĕālis, le, quod ad Cererē pertinet. Sapor cerealis, Korngeschmack/ Smák żytny. Cĕrĕālĭă, orum, g. neut. plu. num. das Fest Cereris/ Swieto Cerery Cĕrĭă,æ g.fæ. genus potionis, quo utuntur Hispani. Cĕrĭtŭs, a,um, quasi Cereris ira & indignatione vexatus.

Cĕrĭnthē,es,g fæm. herba, eins Lilien art/ Pewny rodzay Liliey. vel Cerinthæ,æ.

Cĕrĭōn,ij,g.neut. ulceris genus, instar favi apum continetur, unde & nomen accepit.

Cerno,is,crevi,cretum,cernere,sehen/Widziec. Oculis cernere, mit den Augen sehen/ Oczyma widziec. Hæreditatem cernere, pro adire, das Erb besitzen oder annehmen/Dziedzictwa swego doysc. Item, Cernere, richten/entscheiden/Rozsadzac Rozumiec. Senatus crevit, populus jussit, der Rath hats beschlossen/ die Gemeind geheissen/ Senat uradzil / a Pospolstwo roskazalo. Item, Cernere, Räden/ Siben / Osiewac. Cretio, onis, g. fœ. Einnemung vnd Besitzung des Erbs. / Dziedziczenie. Cernuus,a,um,nidergebogen/Nachylony compos. Concerno,is, concrevi,concretum, concernere,klärlich sehen/ Baczyc na oko. Decernere,vrtheilen/entscheiden/erkennen/Rozdzielic. Rozsadzic. Poznac. Decretum est mihi,Ich hab mir fürgenommen Postanowilem usiebie. Decretum, i, gen. neut. ein Vrtheil / Rathschluß/ Erkantnuß/Rozsadek. Item, ein Fürsatz/Wyrok. Vchwala. Decernere etiam significat pugnare, streiten / Bic sie z kim. potykac. ut: Acie inter se decernere statuerunt, Sie haben jhnen fürgenommen / mit voller Schlacht-Ordnung zu streiten / Vmyslili sie z soba potykac. stepnym bojem. Discernere, entscheiden/ Rozdzielic. Discerniculum, i, gen. neut. ein Nadel / Pfriem/ damit man die Haar scheidet/Przedzielnica. Discretus,a,um, partic. pass. vnterscheiden/ Rozdzielony. Discretio, onis. g. f. Vnterscheidung/ Rozdzielnosc. Discrete & Discretim adver. vnterscheidentlich/Rozdzielnie. Discrimen, vide infra, Excernere, herauß scheiden/außbeutlen/ Wyprozniac. Wycedzac. Excretum i, g. n. dz außgebeutelt außgescheidē ist Co jest wycedzono/wyłaczono abo/wyproznio-no. Excrementum, allerley vnflat so auß eim ding gehet/Zbytnie rzeczy. Dicitur etiam Recrementa, & Excrementa nariu, Rotz/Schnudel/Plesni. Smarki Incernere, durch ein Sib schlagen/beutlen/Potrzasac. Przesiewac. Incerniculum, li, g. n. ein Sib oder Beutelsack/Rzeszoto/abo przez cokolwiek przesiewaja. Secernere, absondern/ abtheilen / Odłaczyc. Rozdzielic. Secretus, a, um, part. abgesondert/heimlich/Osobny. Potajemny. Secretum, i, g. ne. abgesondert/ heimlicher Orth /Osobne mieysce/potajemne. Item, Geheimnuß/ Heimlichkeit/ Tajemnica. Skrytosc. Secretio, onis, g. f. Absonderung / Rozdzielenie. Secreto, adverb. heimlicher weise/Potajemnie. Succernere, idem quod Secernere.

Ceroma, atis, gen. neut. ein Oel damit sich die Ringer oder Kämpffer zu salben pflegten/darnach wurden sie mit Staub besprengt/Masc zapasnikow. hinc Ceromatistes, æ, g. m. der solche kämpffer salbet / Co Zapasnikow masciq smarnie. Ceromaticus, a, um, der mit solchem Oel gesalbet ist/Posmarowany masciq taka.

Cerostrotus, a, um, eingelegte Arbeit der Tischmacher/von mancherley Farb/ Sadzenie stolarskie roznemi farbami.

Cerrus, i, g. f. Arboris glandiferæ species, ein Cyrnenbawm / Drzewa dębowego pewny rodzay. Cerrinus & Cerreus, a, um, auß Cyrnenbäwmen holtz gemacht/ Co z tego drzewa jest zrobione.

Certo, as, avi, atum, certare, zancken/streitten/ mit einem wetten/ Potykac sie z kim. unde Certatio, onis, g. fæ. ein Zanck/Potyczka. Certamen, inis, g. n. Streit/Bitwa. *Funestum, Alacre, Anhelum, Anceps, Atrox, Miserandum, Sævum, Acre, Tumultuarium, Acerbum, Durum, Validum, Miserabile, Luctuosum, Avidū, Asperum, Trepidum.* Item, ein Kampf Gonitwa zapaśnicza. Certatus, us g. m. idē ac Certamen. Certatim, adv. Kampffsweiß/ Vbiegajac sie po zapasnicku. Certus, a, um, sicher/gewiß/Pewny pewien. Certum est, Es ist gewiß / Pewna jest. Pro certone? Ists gewiß? A prawdaz? Certus, cum genitivo; Virg. Jam certus eundi, entschlossen zu gehen / Pewien tego że ma odisc. Certe adverb. gewißlich/ Pewnie. Certisso, as, are, pro certus fieri. Certo adverb. gewißlich / ohn zweiffel/ Pewnie. Bez watpienia. Certioro, as, are, wissen lassen/ Vpewnic kogo. Certioror, aris, atus sum, certiorari, pro certior fieri.

Cerva, vide Cervus.

Ceruchus, i, g. m. lat. Cornutus, das höchst von einem Mastbawm/ da die seyl gleich an zwey Hörner gebunden werden/Masztowy drag rogaty. poniturque pro extremis antennis in navi, quæ in utrumque latus diffunduntur.

Cervical, vel cervicale, is, gen. n. ein Hauptküssen / Poduszka. Cervicosus, a, um, hartnäckig/Vporny. Cervicula, dimin. Genieckle/ Szyika.

Cērvīsĭă,æ, g.f. Bier/ Piwo. aliĭ Cereviſiam dicere malunt.

Cērvīx,īcĭs,gen.f das Gnick/ oder Hindertheil am Halß/ Szyiá. Szyie tył. *Candida, Lactea, Nitens, Blanda, Ambroſia, Mollicutis.* Cervix vitis, die dicke deß Weinſtocks/ Miąższość winney máticce.

Cērūſsă,æ,g.f. Bleyweiß/ Bielidło. Bleywás. Cērūſsātŭs, a, um; ut: Meretrix ceruſſata, eine Metz/ ſo ſich mit Bleyweiß beſtrichen/ Białągłowá bleywáſem wybielona.

Cērvŭs,i, g. m. ein Hirſch/ Jeleń. *Levis, Vivax, Imbellis, Fugax, Favens, Agilis, Corniger, Velox Quadrupes, Pavidus, Velocer, Trepidus, Celer, Celeripes, Vagus, Fugitivus, Timidus, Velocipes.* hæc Epith. etiam dici poſſunt de Cerva; ſed mutato g.m. in fæmin. Cērvā,g. fœm. ein Hind/ Łáni. Cērvārĭŭs, & Cērvīnŭs,a,um, ut: Cornu cervinum, ein Hirſchhorn/ Rog jeleni. Venenum cervarium, Hirſchgifft/ Jad jeleni.

Cērȳx,īcĭs,gen.maſc. ein Gerichtsbot/ Poſeł. Woźny

Cēſpĕs, vide Cæſpes. Ceſſim, & Ceſſo, as, vide Cedo.

Cēſtĭcīllŭs,i.g.m. ein Ring auß Tuch/ oder etwas anders gemacht/ den man auffs Haupt legt/ wenn man ein Pack oder Laſt tragen wil/ ein Wiſch/ Koło ábo obrączká ná głowe.

Cĕſtrum, vide Caſtrum.

Cēſtŭs, i. g. m. ein Gürtel der Liebe/ Pás ábo związek miłośniczy. Item pro quovis cingulo, allerley Banden/ Pás wszeláki ábo związek. Incēſtŭm, g.n. ein Blutſchand/ Kázirodztwo. *Nefandum, Sordidum, Spurcum.* Incēſtō,as,avi,atum, īncēſtārĕ, Vnkeuſchheit mit Blutfreunden/ Zgwałcić pokrewną ſwoie/ y kázirodztwem zelżyć. Inceſtus, a, um, Blutſchänder/ Kázirod. Incēſtŭōſŭs,a,um, idem. Inceſtè adverb. ut: Inceſtè nubere, einen Blutfreund oder Blutfreundin zur Ehe nehmen/ Spokrewnym álbo pokrewną w małżeńſtwo wſtąpić. Incēſtĭfĭcŭs, a, um, der Blutsfreunde ſchändet/ Kázirod. Nierządny.

Cētră,æ. g.f. ein Schild den die Spanier brauchen/ Tarcza. *Pugnax.* Item, Arbor, Cētrātŭs,a, um, der ſolchen Schild braucht/ Páweznik. Zołnierz páweże noszący.

Cētŭs,i,g.maſ. vel Cētē.g. neut. plur. num. ein Wallfiſch/ Wieloryb. *Scopuloſa, Grandia, Horrida, Immania.* Cētārĭŭs,ij,g.m. der groſſe Fiſch verkaufft/ Ryb wielkich przekupień. Cētārĭæ,arum, g.f. plur. num. Groſſe Weyer oder Graben nahe beym Meer/ darin man groſſe Fiſch ſetzet/ Wielorybi ſadz. Cētārĭă, orum, pl. num. groſſe Meerfiſch/ Wielkie ryby morſkie.

Ceū, adverb. ſimilitud. magis eſt poëticum, quàm oratorium, gleich als/ Jáko.

Cēvă, æ,gen.fœm. genus vaccæ humilioris.

Cēvĕō,es,cēvērĕ, id eſt, clunes motitare, den Arß bewegen/ & obſcœno tali modo blandiri.

Chærĕ, id eſt, Salve.

Chærĕphyllŏn,i.g.n. herba, Körbel/ Trzebulá. vulgò Chærofolium.

Chălānĭăs,æ,gemma.

Chālcānthŭm,i, g.n. Atramentūm ſutorium, Schuhmacher Schwärtz/ Koperwás

Chalceus, vide Chalcitis.

Chālcĕŏs, genus her. ſpinoſum.

Chālcĭdĭă, æ, g.f. ein Gattung Kreyden/ Rodzay Krety. It. Pádálec. Jászczorká. & genus ſerpentis.

Chālcĭs,ĭdĭs, g.f. Serpens ex genere lacertarum. Eſt & avis nocturna ex genere accipitrum. Item, piſcis.

Chālcītēs,is,g.fœm. gemmæ ſpecies.

Chālcitĭs,is,gen.f. ein ährin Stein darauß man Möß vnd Kupffer macht/ Kupffertz/ Mośiężná rudá. Chalceus,a,um, id eſt, æreus.

Chālcŏgrăphŭs,i, gen. maſc. ein Buchtrucker/ Drukarz. Chālcŏgrăphĭă,æ,g.f. ein Buchtruckerey/ Drukárſtwo.

Chālcŭs,i,g.m. genus nummiſmatis.

Chālȳbs,ȳbĭs,gen.maſ. Stahl/ Stal. *Letifer, Durus, Strictus, Noricus, Vulnificus.* Chālĭbēs, populi Ponti, welche Mettall graben das man Stahl nennet/ Narod pewny gdzie ſtal kopią.

Chămæăctē,ctes, gen. fœm. Acten oder Attich/ herba, Chebd.

Chămæcĕrăsŭs, i, g.f. arbor humillima ex ceraſorum genere.

Chămæcĭſsŭs,i, g. m. Ebhew/ Bluszcz poziemny.

Chămæcȳpărĭſsŭs, i, g. f. herba, klein Cypreſſenkraut/ Cypris ziele.

Chămædăphnē,nēs,g f. Eingrün/ Bárwinek. Jágoda bábia.

Chămædrĭs, yŏs, g. f. herba, Vergiß mein nicht/ Ozánká.

Chămæláă, æ, ge. fœm. Fünfffingerkraut/ Plin. Pław.

Chămælĕōn, onis, g. m. herb. ist zweyerley: das weiß/ Mariendistel/ das schwartze/ Eberwurtz/ Lepczycá. vulgò, Chămælĕōntā,

Chămælēucē, es, g. f. Hofflattich/ Kwiat.

Chămælāŏn, i, g. n. Comillen/ Rumien.

Chămæmȳrsīnē, ēs, gen. f. herba, Meußdorn/ Iglicá ziele.

Chămæpĭtȳs, tȳŏs, g. f. vulgò, Iva dicta, wilde Iven/ Iwá ziele.

Chămærōps, ōpĭs, Gamanderlin/ Ozánká.

Chāmŭs, mi, g mas. ein Gebiß an einem Zaum/ Ogłowká.

Chăŏs g. n. indeclinabile, ein Vermischung aller Ding/ darauß die Elementen vnd alle andere Ding jhren Anfang haben/ Zámieszánie wszytkich rzeczy/ jákie było przed stworzeniem swiátá. ut Poëtæ ajunt. *Avidum, vetustum, inane, triste, profundum, horrendum, confusum, umbriferum, durum, deforme, atrum, obscurum, voraginosum, horrificum, inscrutabile, longævum.*

Chārā, æ g. f. genus radicis.

Chărăcĭās, æ, g. mas. Tithymali genus, ramos habens digitali crassitudine.

Chărāctĕr, ĕrĭs, gen. mas. ein Zeichen oder Form etwa eingetruckt/ Cechá. Formá.

Chărāx, ācĭs, g. m. ein Rebstock/ Tycz. unde, Vineæ characatæ.

Chărĭōphȳlŭm, li, g. neut. Näglin/ Gozdziki. Aroma est.

Chărĭs, ĭtĭs, g. f. lat. Gratia, Danck/ Dziekä. *Dulcis, grata, blanda, culta, læta, decens* Chărīsmă, ătĭs, g. n. eine Gaab/ oder Geschenck/ Dar. Chărīstĭă, orum, g. n. pl. nu. ein Fest daran die Freund oder Verwandten zusammen kommen/ ein Freundmahl/ Biesiádá przyiacielská. Charistia, æ, idem Chărĭtās, ātĭs, g. f. Liebe/ Miłość. hominum tantum est. Chārŭs, a, um, lieb/ werth/ Miły.

Chārtă, æ, g. f. Papyr/ Pápier. Lusoriæ chartæ, Kartenspiel/ Kárty gráckie. Chārtŭlă, æ, dimin. Chārtŭlārĭŭs, ij. g. mas. ein Papyr macher/ Pápiernik. Chārtācĕŭs, a, um, von Papyr/ Pápierowy. Chārtārĭŭs, a, um, idem Officina chartaria, ein Papyrmühle/ Pápiernia/ Chārtŏphȳlācĭŭm, cij, g. n. ein Behaltnuß der gemeinen Stadtbrieff/ Káncellaryá. hinc, Chārtŏphȳlāx, acis, g. mas. Einer der solches verwahrt/ Ktory ksiąg publicznych strzeże.

Charus, & charitas, vide Charis.

Chărȳbdĭs, dis, g. f. ein Würbel im Meer/ Topiel. inter Calabriam & Siciliam. *Metuenda, concava, rapax, sæva, oblatrans, minax.* Charybdis bonorum, ein Verschlemmer aller Güter/ Utratá dobr wszytkich.

Chāsmă, ătĭs, gen. n. ein grosser Riß der Erden/ Rozstąpienie ziemie. *Hians.* Chasmaticus terræ motus, darob das Erdreich spaltet/ Trzęsienie ziemie z rozstąpieniem się.

Chăŭs, i. g. m. Lupi species, pardorum maculas habentis, quem alio nomine lupum cervarium vocant.

Chēlæ, arum, g. f. die Krebs oder Scorpions-scheeren/ Nożyce rákowe.

Chĕlīdōn, ōnĭs, latine Hirundo, ein Schwalb/ Jáskołká. Chĕlīdŏnĭă, æ, g. f. herba, Schölwurtz/ Jáskołcze ziele. Item, Ventus, qui & Zephyrus, Westenwind/ Wiátr záchodny. Item, Gemma, ein Schwalbenstein/ Jáskołczy kámień. Item, genus aspidis. Chelidonium, idem quod Chelidonia herba, *Purpurea.*

Chĕlōnē, es, g. fœm. ein Schneck/ Schildtkrott/ Zołw. Chelonophagi, Schneckenfresser Zołwiojad. Chĕlōnītĭs, is, g. fœ. ein Krottenstein/ Zołwi kámień Chĕlōnĭŭm, ij, g. n. ein Schneckenhäußlein/ Zołwiá skorupá.

Chelonium, ij. g. n. vel Chelonia, æ, g. f. die Balcken oder Bäwm/ darinn die Welle vmbgetrieben wird/ so man etwas schweres auffheben/ oder ein Vaß mit Wein auß einem Keller damit ziehen wil/ Windowe wreby. Succula, die Welle so darin gehet/ Windá.

Chĕlȳdrĭs, is, g. f. est testudo marina. Chĕlȳs, ys, g. f. propriè est Testudo. Item, pro instrumento musico sumitur, die Lauten/ Lutnia. *Horrisona, Sonora, Apollinea, Fatiloqua, Cava, Docta, Canora, Incurva, Multiloqua, Dulciloqua, Dulcisona, Blanda*, hinc Chĕlĭŭs, gen. mas. ein Lautenschläger/ Lutnistá.

Chēlĭscŭs, i, g. mas. Latinis Anserculus est; unde & puppis extremum, quod ornatus gratia ad anseris similitudinem effictum erat, Cheniscum appellarunt, der Gipffel hinden am Schiff/ Gąská u okrętu.

Chēnŏbŏscīum,ij,g.n.ein Gänßweyd/Rolice gesi. & Chēnŏtrŏphīūm,ij,gen.n.ein Gänßstall/ Chlew gesi. Chēnŏmȳchŏn, herba,ad cujus aspectum anseres expavescunt.

Cheōpīnă, æ, g. f. der dritte Theil einer Maß/ Trzecia część w mierze.

Chīlīārchūs, chi, g. m. ein Obrister über tausend / Pułkownik. Tysiącznik. apud latinos Tribunus est. Chīlīās,līădīs,ein Zahl die tausend begreifft/Tysiączna liczbá.

Chīlō,onis, g.maſ. einer der grosse Lefftzen hat/ Wárgáty.

Chīmæră, æ, g.fœ.ein Geyß/ Epith. vide Capra.

Chīmĕrīnūs,a,um,Winterlich/Zimny.

Chīragră, æ, g.fœ. das Zipperlein in Händen/ Kamánie w reku. Chīragrĭcūs,i.g.maſ.der das Zipperlein hat/ Ktory ma kamánie w reku.

Chīrīdŏtŭs,a, um; ut: Tunica chiridota, ein Rock mit langen Ermeln / Szátá z długimi rekawámi. Manuleata vestis,latine.

Chīrŏgrăphŭs, phi, g.m.& Chirographum,i, g.n.ein Handschrifft / Cyrográf. Chīrŏgrăphārĭūs, a, um ; ut : Debitor chirographarius, ein Schuldener/der einem vmb gelehnt Geldt sein eygen Handschrifft gibt / Dłużnik cyrográfowy.

Chīrŏmăntīă,æ,d.f.Weissagung auß den Händen/Wrożká z reku. Chīrŏmăntīs,is,gen.m. ein solcher Weissager/ Wieszczek z reku.

Cheironeon,vel Chīrŏnīŏn,ij,g n.ein Kraut/ Centurzyia. vulgò Rhapontica. Item, alia herba. Panacea chironium , Heydnisch Wundkraut/ Pának.

Cheīrŏnŏmūs,i,g.maſ.ein Gauckler/Kuglarz Jestow mistrz. lat. Gesticulator. Cheīrŏnŏmōn,ontis,g.m.idem.unde,Chīrŏnŏmīă,æ, g.f. ein Dantz mit viel seltzamer Geberden der Hände/ Plesyrozmáyte. Item,ein ordentliche Weise die Geberden zu führen / davon die Rhetores lehren/ Jestow náuká.

Chīrŏthēcă,æ,g f.ein Handschuch/Rekáwica.

Chīrūrgŭs,i, g.maſc.ein Wundartzt/ Cyrulik. Chīrūrgĭcūs,idem. Chīrūrgīă,æ,g.f. Wundartzney. Cyrulicka náuká.

Chlămȳs, mȳdīs, g. f. ein Reutter-Rock / kurtz Kriegskleid/ Opończa/ Szátá żołnierská. *Aurata,Sarrana,coccinea,Spartana,odorata, depicta auro.* Chlămȳdātŭs, a, um, mit solchem Kleid angethan/Szátá táko odziány. Chlămȳdŭlă, diminut.

Chlōrīōn,ōnīs, g.maſc. Avis est lutei coloris, perpetuas cum corvo inimicitias exercens, altero alterius ovis insidiante.

Chlōrītēs,æ,gemma est,herbacei coloris,quæ in scyllæ avis ventre invenire creditur.

Chŏă,æ, g f.lat. Congius.

Chœnīx,īcīs, g. n. ein Maß hält zween sextarios, so viel gab man bey den Griechen täglich einem Knecht zur Speiß/Trzykwartowa miárá. kiedys Grekowie ná dzień káždemu żołnierzowi táko miara potrawe wydzie lali. unde,Chœnici ne insideas,Du solt nicht müssig gehen/vnd des künfftigen kein Sorg haben/ Niecżekay ászci pieczony wrobel w gebe wleci.

Chŏlĕră, æ, g.f. bitter Blut / Kolerá. Chŏlĕrĭcŭs,a,um,einer der solche Kranckheit hat/ Koleryczny.

Chōmă, ătīs, g. n. ein auffgeworffner Erdhauff an eim Wasser oder Fluß damit er nicht außbreche/ Grobla.

Chŏrdă,æ,g.f.ein Seyl/ Schnur/Powroz. Item. Seyten/ Stroná. *Tenuis, Tinnula, Sonora, Querula, Resona, Vocalis.*

Chŏrdāpsŭs, i, g.maſ. Darmgicht in den obern Därmen/ Gryzienie. Kolika.

Chŏrŏbătēs,æ.g f. ein Richtscheyd oder Richtschnur/ Rutmistrskie práwidło.

Chŏrŏgrăphŭs,i, g.maſ. locorum descriptor, Der die Landschafften beschreibet / Co rozne miejsce położenia opisuie.

Chŏrs tis, g.f. ein Hof in einem Hauß / da man Hüner / Endten / vnd dergleichen Vieh erhalten kan/ Podworze. Kurnik. Chŏrtālīs,le; ut: Gallina chortalis, ein Henne die darinn erzogen wird/ Kokoš z kurniká.

Chŏrūs,i. g. m. propriè ein Versamlung derer die singen vnd springen / Gromádá ludzi spiewáiacych y skáczacych. Item,das Ort der singenden in der Kirchen / Mieysce śpiewákow w kośćiele. *Sacrificus, dulcicanens, canorus* Ara primaria, ein Chor Altar/ Ołtarz przedni. Chŏrŏdīdăscălŭs, i, Magister chori. Chŏrŏstrătēs, Præcentor chori. Chŏrăgŭs, i, g.maſ. ein Chorsinger/ Przodujacy w śpiewániu. Item , ein Tantzmeister/ Marszałek w táncu. Chŏrāgīūm,ij, g. n. ein Zurüstung zu solchem Schawspiel / Tanec-

cznicá Przygotowánie do ſpiewánia. Chŏraūlēs,æ, g. maſc. einer der im Chor auff der Fleuten/ Schalmeyen oder Poſaunen bläſſt / Surmácz. Piſzczek. Chŏraūlă,æ,g. fœ. vocatur ars tibicinum. Chŏreūtēs, ein Täntzer/ Tanecznik. Chŏraūlĭſtrĭă,æ,g. fæm. ein Täntzerin/Sängerin/Taniecznicá. Spiewaczká. Chŏrēă,g.f. ein Tantz/ Taniec. *Ludens, Ludicra, Dulcis, Hilaris, Agilis, Grata, Blanda.* Chŏræūs,i,g.m. Pes metricus, qui & Trochæus dicitur, conſtans ex – et ⏑. Et Chŏrĭāmbŭs.

Chrēsĭs,is,g.f. latinè uſus, unde Cătăchrēsĭs, abuſio.

Chrēstōn, herba, zame Endivien / Podrozniк ziele.

Chrĭă, gen.f. eſt brevis ſententia vel breve dictum cum autoris allegatione.

Chrĭſmă,is, gen.f. lat. Unctio, ein Salbung/ Pomázánie. Smárowánie. Chrĭſtŭs, ein Geſalbter/ Pomázániec. Deus Filius, ſecunda in Deitate perſona. *Salutifer, Omnipotens, Salutaris, Innocuus, Cœlipotens, Sacer, Inſons, Inclytus,* Chrĭſtĭānī, qui Chriſti diſciplinam profitentur. Chrĭſmă, ătĭs,g.n. idem quod unguentum ſive unctio, die Salbung/ Oelung / Pomázánie. Sacrum Chriſma, unum ex ſeptem Sacramentis Eccleſiæ Catholicæ, quo inunguntur ad luctandum cum diabolo, eins auß den ſieben Sacramenten der Catholiſchen Kirchen/ die letzte Oelung/ Jedno z siedmi ſákrámentow w kátholickim kośćiele/ oſtátnie pomázánie. Libeum, das Fäßlein mit dem heiligen Oel/ Puſzká z tym oleykiem.

Chrŏmĭs,is,g.f. piſcis in aqua nidificans.

Chrōmbŭs,i,g.m. piſcis marin.

Chrŏnŏs, lat. Tempus. Chrŏnĭcă, orum. g.n. pl.num. Chronick/ Geſchichtbuch das die Zeit anzeigt/ Kronika. Latinè Annales Chrŏnĭcŭs,i,g.m. ein Geſchichtſchreiber / Co dzieie opiſuje. Chronicus,a,um, ut: Libri chronici, Bücher der Geſchichte / Kśiąſzká w ktorey dzieie ſą opiſáne.

Chrȳsānthĕmŏn,i, gen. n. Graßblumen/ Rumien.

Chrȳsēndĕtă, orum, g.n. plu.nu. Geſchirr mit güldenen Spangen / Náczynie/ w złoto opráwne.

Chrȳsītĭs,is,g.f. Spuma auri. Eſt & herba, alias Chrȳsŏcŏmē, ēs, g.f.

Chrȳsŏcōllă,æ, g.fœm. Berggrün/ Kley złotniczy.

Chrȳsŏlĭthŭs,i,g.maſ. lapis pretioſus, aureo nitore tranſlucens. *Flavus, Nitens, Lucens.* Chrȳsŏs,g.m. latinè dicitur aurum; unde multa compoſita. Item, Piſcis aurei coloris.

Chŭs, ſive Chŏă,æ,g.fœ. ein Schöpffgeſchirr/ Gárniec miárá.

Chutra, vel Chȳtră,g.f. Et Chutron, vel Chytron,g.n. lat. Olla, ein Kochhafen/ Gárniec. unde Chȳtŏrpŭs trŏpŏdĭs, ein Dreyfuß/ darauff man die Häfen beym Fewr ſetzet / oder ein Hafe mit Füſſen/ Tripus. Gárniec ná nogach.

Cĭbŭs,i,g. maſ. Speiß/ Pokarm *Conditivus, Condititius, Electilis, Sapidus, Mitis, Suavis, Lautus.* Cĭbārĭŭm, ij,g.n. idem, oder Nahrung/ Obrok. zywność. Cĭbārĭŭs,a, um, das zu der Speiß gehört/ Obroczny. Pokármowy. Panis cibarius, Haußbrodt/ Rockenbrodt / Domowy/ czeládny chleb. Vinum cibarium, ſchlechter Wein/ Poślednie wino. Oleum cibarium, Oel das man in der Speiß braucht / Oley do pokármow. Homo cibarius, ein Koſtgänger / Stołownik. Co do ſtołu chodźi. Cĭbātŭs,ūs,g.m. Speiſung/ Stráwá. Cĭbālĭs,le, idem. Cĭbŏ,as, avi, atum, cĭbārĕ, ſpeiſen/ Karmić. Cibotium, vel Cĭbŏrĭŭm, g.n. ein kleines Geſchirrlein oder Trincktöpfflein/ Kieliſzek. Item, Ciborium, vox ab Eccleſia catholica uſurpata, eſt vaſculum Euchariſtiæ aſſervandæ.

Cĭcādă, æ, g.f. ein Hewſchreck/ Konik robak. *Rauca, Æſtiva, Stridens, Dulciſona, Reſonans.*

Cĭcātrīx,īcĭs,g.f. ein Wundmal/ Blizná. *Vulnerata, Sublurida, Fœda, Marcida.* Cĭcātrīcōsŭs,a, um, voll Wundmal/ Szrámowány. Cĭcātrīcō, as, avi, atum, cĭcātrĭcārĕ, Einem ein Wundmahl ſchlagen/ Zádáć komu ránę. Náſzrámowáć. Cĭcātrĭcŭlă,æ, dimin.

Cīccŭm,i,g.n. membrana tenuis, quæ in malis Punicis velut cellularum diſcrimen.

Cĭcĕr,ĕrĭs,g.n. leguminis genus, Kichern/ Cieciorká. *Madidum, tepidum.* Cĭcērcŭlă,æ,g.f. dimin. Cĭcērcŭlŭm,i,g.n. genus ſynopidis, cuius ſpecies tres, rubra, minus rubra, & inter has media.

Cĭcērbĭtă,æ,g.f. Haſenkohl/

Cichoreum,i,g.n. & Cichŏrēă,æ,g.f. der Wegwart/ Podrozniк ziele. Cichorium, idem.

Cĭ-

Cĭcĭndēlă,æ,g.fœ.ein Liechtmück/die zu Nacht scheinet / Złotnik robaczek.

Cĭcōnĭă,æ,g.f.ein Storch/Bocian. *Glotorans, Pietatis cultrix, Gracilipes.*

Cĭcŭr, ŭrĭs,adject.g.omn. zam/ Ogłáſtány. Cĭcŭrō,as,are, zam machen/ Ogłaſkáć.

Cĭcūrĭō, is, cĭcūrīrĕ, krähen / gleich wie ein Hahn piáć ják kur.

Cĭcūtă,æ,g.f.Bangenkraut/Wütterich/Swiniaweſz ziele herba venenosa. *Fragilis, Letifera, Trivialis, Tenuis, Rauca, Arguta, Levis.*

Cĭdărĭs,is,g.f. Tegumentum capitis regum insigne,ein Türckenhut/ Zawoy.

Cĭĕō,es,cīvī,cĭtūm,cĭērĕ, bewegen/erwecken/ Pobudzam.Poruſzam. Cĭō,is,cīvī, cĭtūm,eīvī,cĭtūm, cīrĕ, idem ac ciere ; sed in hoc differunt, quod Citum à Cieo priorem corripit, & Citum à Cio producit. Turbas ciere, Auffruhr machen / Burdy ſtroić. Cĭētŭr, Er wird angereitzt/ Bywá pobudzány. Cĭēns, entis, partic. ut:Prælium ciens ipse,der ſchlacht Anfänger/ Pobudzáiacy bitwy. Cit⁹,a,um,bewegt/angereitzt Poruſzony.Wzbudzony. Item,behend/ſchnell/ Pretki. Rychły. Alvus cita , Der Durchlauff/ Biegunká.compoſ.Acciō,is,ăccīre,& Accĭēō, es,ăccĭērĕ, beruffen / beſchicken/Przywoływáć. wzywáć. Cōncĭō,is,cīvī, cĭtūm, cōncīrĕ, verſamlen/zuſammen beruffen/ bewegen. Poruſzáć. Zwoływáć. Cōncĭō,onis, g.f. ein Verſamlung des Volcks / Zgromádzenie Ludzi. ein Red an eine Gemeind/ Predigt/ Mowá w zgromádzeniu.Kazánie.Cōncĭūncŭlă,æ,dim.Cōncĭōnŏr, aris,atus ſum , cōncĭōnārī , ein Predig oder Red thun/Kazánie mieć. Cōncĭōnāns, antis,partic. der ein Red/ein Predig thut/Kazacy.Cōncĭōnātŏr,oris,g.m.ein Prediger/ Kaznodziejá. Cōncĭōnābūndŭs,a, um, offt predigende / Czeſtokazacy. Cōncĭōnālĭs,le, zur Predigt gehörig / Do kazánia należacy.Cōncĭōnārĭūs,a,um,gemeinfertig/Káznodzielſki.Cōncĭōnātōrĭūs,a,um,ut Tibia cōcionatoria,damit man Volck zuſamē beruft Piſzczałká do zwołá y wánia ludu służacá Cōncĭō,es,civi,citū,penūl.cōncĭērĕ,zuſamē fodern Zwoływáć zgromádzáć.Cōncĭtŭs,particip.bewegt/Poruſzony.Cĭtō,as,are, proprie, beruffen/Zawołáć. Authores citare.anſz gewiſſē Scribentē etwz beybringē/Miánowáć authory kśiąg.It.Citare,anreitzē Pobudzáć.Citatus,par. ut:Equo citato vadere,mit vollem Sporenſtreich reitten/Pędem ná koniu bieżeć. Citatim,ſchnell Pretko.Cōncĭtō,as,are,frequent. faſt bewegen/ treiben / reitzen/ Pobudzáć. Equum calcaribus concitare , dem Roß die Sporen geben / Koniá oſtrogą zeprzeć. Cōncĭtātŭs , a, um, particip. getrieben/Pobudzony.Cōncĭtātŏr,oris,gen.m. ein Beweger/Anhetzer/Pobudzácz.Cōncĭtātĭō, onis,g.f. ein Auffweckung/Pobudzánie. Excire, auffmahnen/Pobudzáć. Wywoływáć. Excire ſomno,vel ex ſomno,erwecken/ Pobudzić ze ſnu Excĭtŭs,a,um,auffgemahnt/Obudzony. Excitare, & Incitare , idem ac Concitare. Excitare riſum,ein Gelächter machen/ Smiech wzbudzić. Excitari,erweckt werden, Obudzonym być. Excĭtātŭs , a , um, bewegt/auffgemuntert/ Poruſzony . *Excitatē* adver. wacker/munter/ Rzeſko. Incitatus ira, erzürnt / Zágniewány. Incitatio orationis, Hefftigkeit der Red/ Poruſzenie mowy.Incĭtāmēntŭm,& Incĭtābŭlŭm,i g.n. Anreitzung/Pobudká.Incĭtŭs,a,um, angetrieben/Pobudzony. Incitatè adver. beweglich/ ſchnell/Pędem. Oſcitare,gehnen/Ziewáć. Leniwo co czynić. Oſcĭtātĭō,das gehnen/Ziewánie.Leniſtwo. Oſcēdō , dĭnĭs, g.f. die Kranckheit wenn einer viel gehnen muß/Ziewáczká.Rĕcĭtārĕ, laut leſen/erzehlen/Głoſno czytáć/ábo/ wyliczáć.Rĕcĭtātĭō,onis,g.f.ein Erzehlung/ das leſen mit lautrer Stimm/Wyliczánie czego głośne.Recitare,eſt deſcripto dicere.Rĕcĭtātŏr,oris,g.m.der da außſaget oder erzehlet / Ten co powiádá álbo reſz wypowiáda.

Cĭlĭcĭŭm,ij,g. neut. ein hárin Tuch/ Włośienica.Cĭlĭcĭnŭs,a,um,ut:Veſtis cilicina.

Cĭlĭŭm,ij,g.n.die Augenlieder/Powieki. Sŭpĕrcĭlĭŭm,ij,g.n. die ober Augbrahen/Brwi.*Nigrum, ſeverum, atrox.*

Cĭllĕrĕ, id eſt , movere , ut : Frumenta cillentur.

Cĭlō,onis,g.m. der ein ſpitz Haupt hat / Głowy podługowátey.

Cĭmĕx,mĭcĭs, g.m ein Wandlauß/ oder Wenteln / Pluſkwá.

Cĭnædĭ,pl.n. apud Veteres dicti ſunt ſaltatores,poſtea etiam pueri meritorij,inde Cĭnædĭcŭs,a, um.

Cĭnămōmŭm,alij Cinnamomum,i, g.n. Zimmetrind/ Cinámon.

CI

Cincinnus, i, g.m. krause Haarlocken / Kędzierze. Cĭncĭnnātus, a, um, der krause Haar hat / Kędzierzáwy.

Cĭnĕr, & Cinis, nĕris, g.m. Asche / Popiol Fumans, ferbens, vermifer, ater, adustus, Cĭnĕrĕus, a, um, ut: Cinereus color, Aschfarb / Popieláſta máść. Cĭnĕrĭcĭus, & Cĭnĕrācĕus, a, um, idem. Cinefacio, Veteres dixerunt, pro, In cinerem redigo.

Cĭnĭflō, ōnis, g.m. Einer der das Haareysen zum krausen warm macht / Kędziornik. Item, ein Schmeichler / Pochlebcá.

Cĭngō, is, cinxi, cinctum, cĭngĕrĕ, vmbgürten / vmbgeben / Opaſáć. Obſtąpić. urbem mœnibus cingere, ein Stadt mit einer Mawr vmbgeben / Miáſto obmurowáć. Cĭnctus, a, um, particip. allenthalben vmbgeben / Obſtąpiony. Obwiedziony. Cinctus, us, gen.m. Cingulum, g.n. & Cĭngŭlŭs, i. g.m. ein Gürtel / Pás. Cĭnctĭcŭlŭs, dimin. Cĭngŭlă, læ, gen.f. ein Roßgurt / Popręg. Sūccĭngŭlŭm, i, g.n. ein breiter Gürtel / Podkáſtá Szeroki pás. Accingere, idem quod Cingere, Accingere ſe alicui rei, ſich zu einer Sach rüſten / Przygotowáć ſię do czego. Accĭnctŭs, a, um, ut: Accinctus itineri, Wegfertig / Przygotowány. Diſcingere, auffgürten / Odpáſáć. Rozpáſáć. Diſcinctus, a, um, partic. auffgegürtet / Rozpáſány. Diſcinctos, antiqui, Negligentes, & deſides appellabant, faul vñ nachläſſig / Niedbáły. Intercinctus, a, um, particip. ab Intercingere, vmbgeben mit allerley Farben / mit ſtreiffen abgetheilet / Nákráplány. Przedzielány. Percingere, idem quod Cingere. Præcingere, vornen zugürten. Opáſáć ſię. Item, ſich rüſten vnd ſchürtzen / Podkáſáć przypáſáć. Precinctus, a, um, ut: Præcincti parietes opere teſtaceo. Procingere etiam ſignificat, rüſten / Gotowáć. Procinctus, a, um, wol zum Streit gerüſt / Do bitwy gotow. Procinctus, us, gen.m. ein Schlachtordnung zum Streit gerüſt / Woiſko w ſpráwie / uſzykowáne do bitwy. Stat in procinctu acies, das Kriegsheer ſteht in voller Schlachtordnung / Gotowe woiſko do potrzeby. Rĕcĭngĕrĕ, entgürten / Odpáſáć. Rĕcĭnctŭs, a, um, auffgegürtet / Odpáſány. Succingere, ſich untergürten / auffſchürtzen / Podpáſáć ſię. Succingere ſe cultro, ferro, pugione, ſich begürten mit allerhand Waffen / Przypáſáć broń. Succinctus, a, um, kurtz / Krotki. ut: Succincta oratio, ein kurtze Rede / Krotka mowá. Sūccĭnctōrĭŭm, ij, g.n. ein Schurtz / Fürtuch / Schorc. Fártuch. & Sēmĭcĭnctĭŭm, ij, g.neut. idem.

Cĭnnăbăris, is, g.f. Cynnober / Cinober.

Cĭnnără, g.fœm. eine Gattung Diſtel / bey den Frantzoſen Artiſchaut / Rodzay pewny oſtu.

Cĭnnŭs, g.m. ein Haarlock / Kędzior. Cōncĭnnŭs, a, um, herrlich / fein / vnd wol gemacht / Składny. Piekny. Concinnus, i, g.m. genus potionis ex multis liquoribus confectum, ein vermiſchter Tranck / Pomieſzány trunek z wielu rzeczy. Cōncĭnnō, as, are, eygentlich zuſammen ſetzen / Składáć. Sporządzáć. Uxorem lachrymantem concinnare, verſöhnen / Zonę płácząca ubłagáć. Cōncĭnnātŏr, oris, g.m. ein Flicker vnd Schmücker böſer Sachen / Iednácz złych ſpraw. Cōncĭnnĭtās, atis & Cōncĭnnĭtūdō, dĭnis, g.f. Gezierd / Geſchick / Piekność. Składność. Cōncĭngĕntĭă, æ, g.f. idem, ſed inſolens apud Sidon. Cōncĭnnē adver. eygentlich / fein / Ozdobnie / gładko. Cōncĭnnātĭō, onis, g. fœ. Zuſammenordnung / Bereitung / Składność. Sporządzánie. Incōncĭnnŭs, a, um, vnhöflich / Nie ozdobny. Incōncĭnnĭter, adverb. nicht eygentlich / Nieskłádnie. Rĕcōncĭnnārĕ, wieder zuſammen ordnen / Znowu weſpoł ſkłádáć.

Cio, cis, vide Cieo.

Cĭppŭs, i, g.m. ein Stock darinn man die Vbelthäter legt / Kuná. Kłodá. Item, ein Gedächtnüß-Seule / Grabſtein / oder auffgeworffener Erdhauff / Nágrobek. Item, ein Creutz / oder ſonſt etwas auff der Straſſen das den Weg zeigt / Krzyż / abo inákſzy miłznák. Vulgò Boża męká.

Cĭrcā Præpoſitio, ſerviens accuſativo, Bey oder vmb / Około. Item, Von. Circa forum, vmb den Marck / Koło rynku. Circa, adver. Ad capiendas muſcas circa graſſantes, vmbher ſchwermende Fligen zu fangen / Do łápánia much koło latájących.

Cĭrcēă, æ, g.f. & Circæum, g.n. herba, Alraun / Czárownik ziele.

Circenſes ludi dicti ſunt, quod Romæ in circo fierent, allerhand Kurtzweil / als Ringen / vnd Rennen / ſo dem gemeinen Volck zu gefallen pflag / geſchehen zu Rom / Igrzyſká ktore ſię w Rzymu ná rynku odpráwowáły.

Cĭrcĕrŭs, Navis Aſiana prægrandis.

Cīrcĭnŭs,i,g.m.ein Circkel/Cerkiel. Cīrcĭnō, as, avi,atum,cīrcĭnārĕ,mit dem Circkel rund machen/Kołko cerklem uczynić. Cīrcĭnnātō,adv. Ringsweiß herumb/Okrągło. Circĭtēs, circuli ex ære facti. Item genus oleæ Plin.

Cīrcĭtĕr,Præpos. serviens accusativo, Vmb/ oder Bey/Koło, ad tempus & ad numerum refertur, interdum ad locum, ut: Circiter meridiem,vmb den Mittag/Koło południá. Circiter triginta,bey dreissig/Koło trzydźiestu. Loca hæc circiter, vmb diese Orth / Koło tych mieysc. Circiter, adver. ut:Ad sextum circiter idus Majus, vmb den andern Tag des Mays/ Około dnia wtorego Májá.

Cīrcĭūs i, g. masc. ein Wind/der sonderlich im Delphinat vngestümmiglich regiert / Wiátr burzliwy we Francjey w Delfinatu zwyczayny. Circŏs, Accipitris quoddam genus, altero pede claudum. Item, Gemma, Pyris similis.

Cīrcŭlŭs, i,g. m. ein Ring oder runder Kreyß/ Krąg Okrąg. Circus,i,g.m. idem dicitur & locus muris septus. Mathematici definiunt Circum, figuram planam, una tantum linea contentam, in cujus medio punctus sit, à quo omnes lineæ ad circumferentiam ductæ inter se sunt æquales. Circulus ligneus, ein Reyff / Obręcz. Circul.mensarius, ein Tischring/Prawda. Cīrcŭlārĭs e, rundächtig/ Okrągły. Cīrcŭlō,as, avi,atum,cīrcŭlārĕ, rund machen/ in den Circkel bringen/ Okrągło co czynić. Cīrcŭlātŏr,oris, g.m.ein Landstreicher/Tyriackskrämer/ein Gauckler/Szálbierz. Lekarz jármárkowy. Cīrcŭlātrix, īcis, g. f. ein Landstreicherin/ Która biega wszędzie. Cīrcŭlātōrĭūs, a,um,ut: Sermo circulatorius, ein gäucklerisch Geschwätz/ Szálbierska mowá. Cīrcŭlātĭm adver. vmb vnd vmb/ W koło.

Cīrcūm, Præp. serviens accusativo, rund vmb/ Koło. ut: Quæ circum illam essent, die vmb sie waren/Które koło niey były. Circum, adverb. Allenthalben herumb / Około zewszytkich stron. Circumcirca, vmb vnd vmb / Circumaggero,as,avi,atum, cīrcūmaggĕrārĕ, vmb vnd vmb hauffen/Obsypowáć Okładáć. Cīrcūmăgō,is, ich treibe herumb/Obracam. Cīrcūmambŭlō,as, ich gehe rund vmbher/ Obchodzę.

Circum
aro, ich vmbäre/ vmbpflüge/ Oborywam.
cido. vide Cædo, ich vmbschneide/Obcináć.
cisūrā,æ, g.f. Vmbschneidung/ Obcinánie.
cingo, ich vmbgebe allenthalben/ ich vmbgürte/Okrążam Spáśuię.
cludo, vel Circumcludo, ich beschliesse allenthalben/Otáczam.
colo,is, ich habe meine Wohnung vmb vnd vmb/ Mieszkam wszędzie w koło.
culco,as, ich vmbtrettte/Odeptáć.
curro, & Circumcurso, ich lauffe vmbher/ Obiegáć.
do, vide Do.
dolo,as, ich vmbhoble/Oheblują.
equito, ich vmbreite/ Obieżdżam.
fero, vide Fero.
firmo, ich befästige allenthalben/ Obwárywáć.
flecto, vide Flecto.
flo, ich blase allenthalben an/ Owiewam.
fluo, vide Fluo.
fodio, vide Fodio.
foro,as, ich vmbbohre/durchbohre/ Wiercę w koło.
foraneus, a,um, vide Forum.
frico,as,are, rings vmbher reiben oder kratzen/ Ostrobuie. Drapię w koło.
fulgere, penūl. vmbscheinen/ Obłysnąć.
fundo, vide Fundo.
gelatus,a,um, vmbfroren/ Obmárznony.
gemere, vmbhin brummen / wie ein Bär/ Chodźić około ryczac ják niedźwiedź.
gestare, herumb tragen/ Nośić przy sobie.
globare vmb vnd vmb an einen Hauffen samlen/Kupić się. W koło się zchodźić.
gredior, ich vmbgehe/ Obchodzę.
jaceo, jăcēs, ich vmblige/ Leżę około.
lambo, ich vmblecke / Obliżuię.
ligo, vide Ligo.
linio, vel lino, pĕn. vide Lino.
loquor & locutio vide Loquor.
luo,is, nätzen/ Oblewam.
mittere, vmbschicken/ Obsyłáć.
mulcere, vmbstreichlen/ Ogłáskáć.
munio, vide Munio.
nascor, ich vmbwachse/ Obrastam.
obruere, mit Erdreich allenthalben bedecken/ Zágrzebáć. Obgrzebáć.
padanus, a, um, à Padus, Qui habitat in circuitu Padi,

pan-

Circum

spango, vide Pango.
pavio, is, ire, vmb vnd vmb pflastern/ Obrukowáć. pedes, pen- idem qui à pedib. dicitur, die auff jhren Herren warten / Czeládź piechotna.
plector, vide Plector.
plico, as, ich vmbfalte/ Obkładam.
pono, vide Pono.
potatio, à Circumpoto, penul- ein Vmbtrunck / Pić koleyno/ ábo/ w koło.
rado, vide Rado.
retio, is, ire, mit eim Garn vmbziehen / Sidle otaczam. śiećią w koło stáwiam.
retitus, particip. mit eim Garn vmbgeben/ Obśidlony. Obtoczony.
rodo, ich vmbnage/ Ogłodáć.
scalpo, pis, psi, ptum, ich vmbschabe / Obstrobuie.
scarificare, vmbschärffen/ vmbecklē/ Ostrobywáć. Ogładźáć.
scindere, vmbschneiden/ Obćináć. Obkroić
scribo, vide Scribo.
scribere aliquem re aliqua, einen vmbfangen/ Okreśáć kogo czym.
scribere, Cic. vmbschliessen/ Obwieść kogo zámknąc w koło.
scriptus, a, um, kurtz/ Krotki.
scriptè, adver. fast kurtz/ Bárzo krotko.
scriptor, ein Betrieger/ Oszust.
scriptio, Vmbschreibung/ Opisánie.
scriptio temporis, Benennung der Zeit/ Okreśienie czásu.
seco, vide Seco.
secus, allenthalben darbey/ O koło.
sedeo, vide Sedeo, unde Circumsessus, vmblägert/ Oblegam. Otaczam.
sessio, Belägerung einer Stadt/ Obleżenie miástá.
sepio. vide Sepes.
sero, vide Sero.
sido, penul- is, idem quod Circumsedeo.
signare, vmbmarcken/ vmbzeichnen/ Oznáczyć.
sisto, ich vmbgebe anzugreiffen oder zu beschirmen / Obstepuie.
sono, as, are, schallen/ Brzmie około.
spergo, vide Spargo.
spicio, spicis, pen- ich vmbschawe / Ogladam śie.

Circum

Item, pro Animadvertere, fleissig in acht nehmen/ Podstrzegać.
specto, as, are, offt sich vmbsehen/ Ogladam śie czesto.
spector, ein Auffseher / Auffmercker / Ogledácz.
spectus, us, das Vmbsehen/ Obeirzenie śie.
spectio, idem.
specte, vorsichtiglich / Ostrożnie.
spectator, der hin vnd her sihet / Wokoło pogladájacy.
spicuus, a, um, das man allenthalben vmbsehen mag / Cośie może w około widźieć.
stipari, allenthalben vmbgeben werden/ Obstaptonym być.
sto, vide Sto.
strepo, vide Strepo.
struere, rings vmbher bawen/ Wokoło budowáć.
sudo, as, ich schwitze allenthalben / Zewsząd śie poćić.
suere, vmbnähen/ Obszyć.
repere, vmbher kriechen/ Wokoło łáźić.
texere, vmbflechten/ Opláráć.
tondeo, vide Tondeo.
tono, as, are, vmbher donnern vnd rauschen/ Grzmot w około uczynić.
vado, vide Vado.
vagus Oceanus, das Meer das vmb das gantze Erdreich gehet. Morze ziemie zewsząd oblewájace.
vallo, vide Vallum.
veho, ich führe herumb/ Obwożę.
venio, vide Venio.
verto, ich kehre vmb/ Obroćić w koło. Aliquem argento circumvertere, einen arglistiglich vmb sein Geld bringen/ Zpieniędzy kogo obráć.
versari, vmbhingehen/ Obrácáć śie.
vestire, vmb vnd vmb bekleiden/ Okrywáć.

Dictis circumvestire, mit Worten verblümen vnd zudecken/ Mowami ozdobić. Circumvincire, herumb binden/ Obwiązáć. Circumviso, frequent. à Circumvideo, ich sehe vmb vnd vmb/ Wokoło widzę. Circumvolo, as, vide Volo. Circumvolvere, vmbwinden/ vmbwältzen / Obwijáć o. Kuláć. Circumeo, & Circumitus, vide Eo.

Cĭrnĕă, æ,g fæm, est vas vinarium.

Cĭrrŭs,i,g.m.Federhäubelein/gekrauster Haarlock/ Czubek.Kedztor Cĭrrātŭs, a, um, das gekrauste Harlocken hat/Czubáty.Kedzterzawy.

Cĭs,& Cĭtrā,Præpos. dissent/Zte strone. unde Cĭsālpīnŭs,a,um, dissent der Alpen/Zteystrony gor Alpes.Cĭsmōntānŭs,a,um,dissent des bergs Zte strone gor/Cĭspellō,lis,pŭlī,pulsum,cĭspĕllĕrĕ, dissent treiben / Ztestrone odegnáć. Cĭsrhēnānŭs a, um , der dissent des Rheins wohnet/ Ktory z te strone Rhená mieszka.Citra,etiam significat Sine,Ohn/Bez. Nemo potest hoc citra fastidium identidem audire, es mag niemand solchs ohne Verdruß jmmerdar hören / Niemoze tego zaden bez przykrośći słucháć ták czesto. Citra calendas, id est, ante calendas, hinc Cĭtĕrĭōr, Näher/Blizszi, & Cĭtĭmŭs,der allernähest/ Nablizszy.

Cĭsium,ij,gen.n. ein Karn mit zwey Räder da Volck auff geführt wird / Woz o dwu kołách. Kyrá.Cĭsĭārĭŭs,ij,g.m.ein Karner/Kárnik.

Cĭssānthĕmŏs, i, herba, vulgò Sigillum Mariæ , kleine Glockenblumen / Godula ziemna mnieysza.

Cĭssĭbĭŭm, ij, g.n vel, Cissimbium, ein Ebhewen Trinckgeschirr/Kufel. z bluszczu urobiony.

Cistă,æ,g.f ein Kist/Skrzynia.Cĭstĭllă,aliud. Cĭstĭfĕr,ri,g.m. ein Kistenträger/ Trágarz. Cĭstŏphŏrŭs,i,g.m.ein alte Müntz/darauff ein Mañ der einen Korb trug auffm Haupt.Krubnik.Podwoyny grosz.

Cĭstērnă, æ, g. f. ein Ort da man Regenwasser auffahet/Krynicá.Cĭstērnīnŭs,a, um; ut: Aqua cisternina, desselben Wassers/ Wodá z krynice.

Cĭthără,æ,g.fœ.ein Harpffe/ Cytrá. Lutniá. *Threicia,sonora,sonans,resonans.* Cĭthărœdŭs,i,g.m. ein Harpffenschläger/ Cytrystá. Lutnistá. Cĭthărīstă,æ,g.m.idem. Citharistria,ein Harpffenschlägerin / Tá co ná cytrze álbo ná lutni gra. Cĭthărœdĭcŭs , a , um, ut: Ars citharœdica, die Harpffenkunst/ Náuká gránia ná cytrze. Cĭthărīzārĕ, die Harpffen schlagen / Gráć ná lutni/ná cytrze

Cĭtō,cĭtĭŭs, citissime, adverb. Bald/schnell/ Wskok/ Predko.Dicto citius,ehe man ein Wort kan außsprechen/

Cito,as, vide Cieo. Citra,vel Cis.

Citrus,g.fœ ein Cytronenbawm/ Cytrynowe drzewo. *Maurusiaca, Aphrodisia, Cioneia, Frondosa, Odorata, Barbara*, Cĭtrŭm,i,g.n. Holtz vom selben Bawm/ Cytrynowe drzewo.Cĭtrĕŭs,a,um, ut : Mensa citrea, ein Tisch auß solchen Holtz gemacht/ Stoł cytrynowy. Cĭtrĭnŭs, a, um, ut: Color citrinus, Goldfarb/Zołtáwá Fárbá.

Cĭtră,æ,gen. f. die seltzame Lust der schwangern Weiber/ Appetyt brzemiennych.

Citus,a,um,vide Cieo.

Cīvĭs,is,g.m.com.ein Bürger oder Bürgerin/ Mieszczánin. Mieszczká. Cīvīlĭs, le, das Bürgerlich ist/Mieyski. Cīvĭtās,atis, g.f.eine Stadt/ Rząd mieyscki. Cīvīlĭtās, atis,gen.f. ein ehrliche bürgerliche zucht Obyczáyność Cīvīlĭtĕr ad. bürgerlich/Po mieysku.Cīvĭcus,a,um,ut:Corona civica, eine Kron / so zur Zeit der Römer dem gegeben war/der einem Bürger in der Schlacht das Leben errettet hat / Koroná dáná zá obronę/ Mieszczánina w bitwie. Donare civitate, einen zu einem Bürger auffnemen/ Przypuśćić kogo do mieyskiego práwá.

Clabula,vel Clāvŏlă,æ,g.f. ein Propfreißlein/ Látorośl do sádzenia.

Clādēs,is, gen.f. ein Schlacht oder Niederlag/ Klęská.Porazká. Vpádek. *Tetra,tristis,bellica, misera, letifera,horrens, hostilis, horribilis,cruenta, funesta.*

Clam , Præposit. heimlich / Clam omnibus, heimlich vor allen / Bez wiádomośći.Clàm,adverb.verborgenlich, Potáiemnie. Clāncŭlŭm, vel,Clāncŭlō, idem Clancularius , & Clāngŭlārĭŭs, a, um, der heimlich einem übel zuredt / oder der etwas vnzuläſſiges componirt / vnd außgehen lässt/doch nicht vnter seinem Namen/ Ktory potáynie cosprawuie / ábo z drugim sie námawia.

Clāmō,as,avi,atum, clāmārĕ, schreyen/ ruffen/ klagen/Wołáć. Wzywáć. Skárzyć Clāmĭtō,as,are,freq.embsig schreyen/Wrzeszczeć/ wołáć bárzo y czesto. Clāmātŏr, oris , g. masc. ein Schreyer/Plauderer/Wołácz.wozny. Item,ein Ruffer/Clāmātōrĭŭs,a,um, ut:Avis clamatoria, quæ prohibitoria dicitur in augurijs. Clāmōsŭs,a um , ut : Circus clamosus, da man ein laut Geschrey hat/ Mieysce gdźie krzyczą. Clāmŏr, oris,g.m.ein Geschrey/Krzyk. *Flebilis, horrendus, ululabilis, terrificus,* Acclāmō,as,are,zuschreyen/ Krzyczeć przy drugich. Acclāmātĭō onis , g.f. ein Zuschreyung/ Krzykánie.Acclāmĭtō, as,are,

frequent. offt zuschreyen/Czesto krzyczeć. Conclamare, mit schreyen/Pospołu krzyczeć. Conclamatum est, es ist geschehen/Juz po sprawie. Conclamito, as, are, frequent. Declamare, sich üben im wolreden/ Mowić orácya Item, wider einen schreyen vnd pochen/ Powtarzáć krzyk. Declamitare frequent. Declamator, oris, g m. ein Schreyer/oder der sich mit solchen Reden übet/ Wołácz ábo ten ktory ma orácyą. Exclamare, außschreyen/Záwołáć. Podnośić głos. Exclamatio figura apud Rhetores, ein Außschreyen/ Wykrzykánie/ Záwołánie. Inclamare, einem ruffen vnd zuschreyen/ Záwołáć. Aliquem inclamare, eiñ beschreyẽ/beschälckẽ/ Wołáć ná kogo Occlamito, as, are, einen mit Geschrey bemühen/ oder irren/wołániem kogo turbowáć. Perclamare, laut schreyen/Bárzo wołáć. Proclamare, offentlich schreyen/Obwołáć. Rĕclāmārĕ, etwas widerfechten/Odwołáć. Przeczyć. Reclamatio, Widerfechtung/ Krzyk przećiwny. Reclamito, as, frequent. Succlamare, zuschreyen/Krzykam do kogo. inde Succlamatio, onis g. f.

Clanculum, vide Clam.

Clāndēstīnŭs, a, um, heimlich/ verborgen/ Potáiemny. Zákryty. Clāndēstīnō adverb. verborgenlich/Potáiemnie.

Clāngō, is, anxi, ctum, clāngĕrĕ, erschallen/ trompeten/Skrzecze. Trąbie. Clāngŏr, ōrĭs, g. m. ein Geklang der grossen Vögel/als Gänse/vnd Schwanen/ꝛc. Skrzeczenie wiekszych ptákow jáko Gesi/ Łábecia/etc. Item, der Thon der Trompeten/Trąbienie. *Raucus, martius, luctificus, sævus.*

Clārŭs, a, um, scheinbarlich/ hell/Głośny. Jásny. figurate, Durchleucht/ Wolgeacht/ Oświecony zácny. Vir gloria clarus, Ehren wegen berühmt/Człowiek sławny. Clārĭtās, atis, g. f. heyter/helle/Jásność Zacność. Item, Durchleuchtigkeit/ Jásność rzeczy. Clārĭtūdō, ĭnĭs, gen. f. idem quod claritas. Clārē, scheinbarlich/ Jásno Præclārŭs, a, um, fast heyter / Bárzo Jásny. Zácny. Præclārē, adv. gar fein vnd schön/Bárzo zácnie. Præclārĭtās, atis, g. fœ. in Bibl. tant. grosse Fürtrefflichkeit/Zácność. Clārō, as, are, hell machen/Objáśniáć. Clārĕō, es, clarui, clarere, hell/ Jáśnieć. metaphor ein gut Lob haben/ Sławę dobrą mieć. Clārēscō, is, clārēscĕrĕ, heller werden/Wsławiáć śię. Clārĭfĭcārĕ, klar vnd hell machen/Jásno czynić. Clārĭgō, as, are, id est, bellum indicere, den Krieg entbieten/ Opowiedánie woyny nieprzyiacielowi. Ita solebant Romani facere, hastâ in hostium agrum missâ bellum inducturi. Clārĭgātĭō, onis, g. f. est ipsa belli denunciatio, ein Absag/ Opowiedzenie woyny. Item, ein offentliche Erlaubnüß den Schuldiger zu fahen vnd zu hemmen / Vrzedowne dozwolenie do obstáwienia dłużniká. Dēclārō, as, avi, atum, dēclārārĕ, erklären/ erleuchten/ Objáśniáć. Ogłaszáć. Dēclārātŭr, impers. man erleuchtet/Ogłoszono bywa. Dēclārātĭō, onis, g. f. ein Erklärung / Objáśnienie. Declaratus consul, offentlich zu einem Bürgermeister auffgenommen werden / Opowiedziány burmistrz. Inclārĕō, es, ŭī, vel, Inclārēscō, scis, escere, heyter werden / Jáśnieie. metaph. berühmt werden/ Wsławiam śię. Docendi genere maximè inclaruit, Er hat mit lehren ein groß Lob überkommen/ Vczeniem śię wsławił.

Clāssĭs, is, gen. f. ein Hauffen Schiff zusammen fahrend/Kupá okretow. *Cita, fugax, æquorea, rostrata, velivola, volucris* vulgò, ein Schiff-Armada/ Item, ein Ordnung vnd Stand der Menschen/ Gromádá ludzi Dicitur etiam, multitudo equitum. Clāssĭcŭlă æ, dimin. Clāssĭcŭm, ci. g. n. ein Trompete/oder Trompeten-Thon/Trąbienie ná trwogę. Silentium classico facere, auffhören zu zublasen/Vćiszyć woisko trąbieniem. Clāssĭcŭs, a, um, ut: Bella classica, Krieg zu Wasser/ Woiná ná wodźie. Classici, Trompeter/Trębácze. Clāssĭārĭŭs, ij, g. m. ein Kriegsmann aufm Meer/Żołnierz morski. Item, embsig/Vstáwiczny. Idem quod assiduus. Testis classicus, ein fürnemer glaubwürdiger Zeug/ Przedni Prawdziwy świádek. Autores, vel scriptores classici, die fürnehme Bücher dichten / Przedni pisárze ksiąg.

Clathrus, i, g. m. Clatrum, vel clāthrŭm, i, g. n. ein Eysen oder Holtz / so zu mehrer Versicherung/ über Thüren / Fenster oder Kellerthüren geleglet vnd geschlossen wird/Kratá. Báláski. Szránki. Clātrō, as, ere, mit einem Gegütter verwahren/ Ogradzáć Kratámi. Clatratæ fenestræ, vergütterte Fenster/Okná z kratámi

Clāvă, æ, g. f. ein Kolbe/Bułáwá. *Torosa, trinodis, nodosa, tribalis, ferrata, gravis.* Clāvĭgĕr, ra, rum, ein Kolbenträger Ktory z bułáwą chodźi. Clāvātŏr, oris, g m, idem.

Claŭ-

Claūdō is, clausi, clausum claūdĕrĕ, schliessen/verhalten/Zámknąć/Schowáć. Claūstrūm, i, g. n. ein verschlossener Orth/ Zámknienie. *Ferreum, tenax, inexpugnabile, obscurum, strictum, stridens.* Claūsŭs, a, um, particip. gefangen/ eingeschlossen/Zámkniony. Claūsă, æ, g. f. ein Wasserfalle/Zbieg wody. Claūsūm, i, gen. n. idem quod claustrum. Claūstrārĭūs, i, g. masc. ein Schlosser/ Zámkowy. Claūsūlă, æ, gen. f. ein Zuschluß eines Spruchs/Zámknienie. Item, ein Außgang/Wyscie. Claūsūră, æ, g. f. ein Zuschliessung/Zámkniecie. Clūdō, is, clusi, clusum clūdĕrĕ, idem quod claudere, einfassen/Zámykáć. Clūsĭlĭs, le, das sich gern beschleu /st zámczysty. unde composita: Cōnclūdĕrĕ, einschliessen/gefangen legen/Item, beschliessen/Zámknąć. Zkończyć. Cōnclūsē, adv. einbeschließlich/Záwárcie. Cōnclūsĭō, onis, g. f. ein Beschluß/Zámknienie. Cōnclūsĭūncŭlă, æ, diminut. Includere, einschliessen/ Zámknąć. Inclūsĭō, onis, g. f. ein Schluß/ Zámknienie czego. Inclūsŭs, a, um, eingeschlossen/Zámkniony. Obtoczony. Occludere, zuschliessen/Zámknąć. Occlusus, a, um, partic. verschlossen / Obtoczony. Rĕclūdĕrĕ, auffschliessen/ Otworzyć. Rĕclūsŭs, a, um, auffgeschlossen/Odemkniony.

Claūdŭs, a, um, Lahm/ hinckend / Chromy. Claūdĭtās, atis, g. f. Hinckung/Chromotá. Claūdĭcō, as, avi, atum, claūdĭcārĕ, hincke/ Chromáć Claūdĭcātĭō, onis, g. f. idem quod claudítas.

Clāvĭs, is, g. fœ. ein Schlüssel/Klucz. accusat. clavem, vel im. Clāvĭcŭlă, æ, gen. f. dimin. Item, Knöpfflein an den Weinreben / Pączki u winney máćice. Item, ein Bawm damit man die Pforten vnd Thüren schleusst / Drąg do zápierániá drzwi. Clāvĭgĕr, a, um, der den Schlüssel trägt/ Klucznik. Clāvĭcŭlārĭūs, ij, gen. m. idem, Clāvārĭūs, ij, g. m. præfectus, donativo imperatorio inter milites dispertiendo. Clavis adultera, ein falscher Schlüssel/ ein Dideriich / Wytrych. Projectum clavis, der Bart am Schlüssel/ Kołko u kluczá. Canaliculus, das Röhrlein am Schlüssel/ Rurá u kluczá. Conclave, g. n. vel cōnclāvĭs, is, g. f. aut conclavum, i, g. n. ein heimlich verschlossen Orth in eim Hauß/ Komorá.

Clavola, vide Claubula.

Clāvŭs, i, g. m. ein Nagel/ Gwóźdź. *Acutus, ferreus, æneus, horridus, firmus, validus, hebes.* Clāvĭcŭlŭs, & Clāvŭlŭs, i. g. masc. ein klein Näglein/Goździk. Item, ein Rebzinck / damit sich die Reb an den Stock anwickelt/ Pączek u winney máćice. Clavicula, idem, Clāvĭcŭlātĭm, adver. also vmbwicklet/Zátoczysto. Clavus solearis, ein Huffnagel/Hufnál. Item, Clāvus, das Steürruder auff eim Schiff/ Styr. Rudel. Clavum imperij tenere, pro gubernare, das Regiment des Reichs führen/ Rządźić jákiem páństwem. Item, Clavus, genus tuberculi, ein Aysz/Geschwär/als Aelster Augen an Händen vnd Füssen/ Szyszká w ćiele. Clavum etiam patiuntur arbores, ein prästen an Bäwmen/ wenn sie die Sonne brennt/ Zágorzenie drzewá od słońcá. Clavus, præterea est genus vestis, alias, tunica palmata. Itē, Latusclavus, ein Rathsherrn-Kleid zu Rom/ Senátorská szátá. Item, für ein Rathsherrn Ampt/ Senatorska godność. Et Laticlaviū, ut: Jus laticlavij tribuere, eins Rathsherrn Würdigkeit geben/ do Godnośći Senatorskiey kogo przypuśćić. vide Latus. Clāvātus, a, um, genäglet/ Gozdzisty. Clavum pangere, ein Nagel stecken/ Goźdź wbić.

Clēmătĭs, ĭdĭs, g. f. herba, cujus duæ species, quarum prima, Eingrün/ Altera rusticis, Glockenblumenkraut/ Bárwinek. Wołowy język.

Clēmēns, entis, g. om. Mild/gütig/ Łáskáwy. Dobry. Inclēmēns, rauch/streng/ Surowy. Okrutny. Clēmēntĭă, æ, gen. f. Mildtigkeit des Gemüths/ Łáskáwość. *Mitis, hilaris, facilis flecti.* Inclementia, Vnmildtigkeit/ Surowość *sæva, dira* Clementer, mildtiglich/ Łáskáwie. Inclēmēntĕr adverb. vnmildtiglich/ Niełáskáwie.

Clĕpō, psi, ptum, clĕpĕrĕ, stehlen/ Kráść. Idem quod furari. Clĕpsō is, psi, idem.

Clĕpsўdră, æ, g. fœ. ein Stundglaß/ Sandvhr/ Zegárek ćiekący.

Clērŭs, i, g. m. masc. vel Cleros, ein Loß/ Glücksfall/ Los. lat. Sors. Clericus, ein erwehlter mit dem Loß/ Co jest przez Losy obrány. Clerici etiam dicuntur, qui catholicæ religionis sacris initiati. Clērĭcă, æ, g. f. dicitur corona clericorum rasa. Clērĭmōnĭă, æ, g. f. idem est quod hereditas divina.

Clībănŭs, i, g. m. ein Ofen/ Piec. Item, ein Pastetenpfann/ Fáńká.

Clĭēns, entis, g. com. einer der sich in jemandes Schutz ergeben hat/ Ktory sie pod obronę czyję poddał. Clĭēntēlă, æ, g. f. Schutz/Schirm/ Opieká. Item Cliens, ein Lehenträger/ Mán. Fundus clien-

Clientelaris, ein Lehngut/ Mánſtwo. vulgò, Feudum, Clientŭlus, diminut. Clientă, & Clientŭlă, æ, g. f. ein vnterthan Weibsbild/ Pod opieką bia-łagłowá. Sunt hæc relativa, Cliens & Patronus.

Clīmă, ătis, g. n. eſt ſpacium terræ inter duos circulos æquatori parallelos comprehenſum, in quo dies longiſſimus ſemiſſæ horæ variatur.

Clīmāx, ācis, g. f. lat. Scala, ein Leyter/ Wſchodek. drab. Eſt & figura, lat. Gradatio. Clīmāctēricŭs, a, um, ut: Annus climactericus, das iſt/ das ſiebende/ neundte Jahr oder Tag/ nach eines Geburtstage / oder nach empfangener Kranckheit/ welche Tag die Aſtrologi gefährlich achten/ Rok podeyrzány / káżdy śiodmy y dżiewiąty. unde, Tempora climacterica, gefährliche Zeit/ Niebeſpieczne czáſy.

Clīnē, es, gen. f. lat. Lectus, ein Beth/ Łoſzko. Clīnīdĭŭm, ij, g. n. dim. unde, Hexaclinos, i, g. m. ein Beth oder Banck / darauff ſechs ſitzen mögen/ Łoſzko ábo łáwá ná ktorey śie ich ſześć zmieśćić może. Clīnĭcŭs, i, g. maſc. gantz lagerhafftig/ kranck/ ein Betrieß/ Chory z łoſzká niewſtáwáiący. Item, ein Artzt der die Bethrieſen heilet/ Lekarz. Clīnĭcē, es, g. f. Leibartzney/ Leczenie.

Clĭngō, Veteres pro Cingo.

Clīnō, as, avi. atum. Græcum eſt, idem ſignificans quod Inclino, & licet non ſit in uſu, ejus tamen compoſita uſurpantur, quæ ſunt Acclīnō, as, avi, atum, ācclīnārĕ, zuneygen/ Náchyláć. Declinare, abweichen/ Vſtepowáć. Vchyláć śie. Declinare de via, per translat. vom Weg abweichen/ Vchylić ſie z drogi. Dēclīnāns, antis, particip. abweichendt/ Vſtepuiący. Dēclīnātĭō, onis, g. f. Abweichung/ Vſtepowánie. Item, Vermeidung/ Wárowánie ſie. Inclinare, ſich neygen Náchylam śie. Nákłániam. Inclīnātūs, a, um, particip. geneygt/ Náchylony. Inclinatus, ūs, g. m. & Inclīnātĭō, onis, g. f. Wendung/ Náchylánie śie. Aſtra inclinant, ſed non neceſſitant, das Geſtirn iſt alſo geneigt/ Znáki niebieſkie nákłániáią do czego / ále nie przymuſzáią. Proclinare, für ſich ſencken/ Náchyláć. Proclinatus, a, um, zum Fall gericht/ Náchylony. Rĕclīnārĕ, anlehnen/ Wſpieráć śie. Reclinatorium, dictio minus, lat. in Bibl. ein Seſſel/ Krzeſło. Rĕclīnātŭs, a, um, rückwerts geneigt / oder angelehnt/ Wſpák przechylony/ wſpárty.

Clīnŏpŏdĭŏn, herba, ein Gattung Poley/ Storzyſzek ziele.

Clītēllæ, arum, ein Saum-Sattel/ damit die Maulthier die Läſt angebunden tragen/ Siodło. ábo tłomok ná bydlęciu do noſzenia. Clītēllārĭŭs, a, um, der ſolche Sättel braucht/ Tłomokowy. Equus clitellarius, ein Saumroß mit ſolchem Sattel / Koń ośiodłány tákim ſiodłem.

Clivus, g. m. & Clīvŭm, i, g. n. ein Bühel oder Thalhang/ Pochodźiſtość/ podgorze. *Lebis, mollis, præceps, opacus, ſaxoſus, teres.* Clīvŭlŭs, dimin. Clīvōsŭs, a, um, ein Orth der viel Büheln hat/ Pochodźiſty. compoſ. Acclivus, a, um, vel, Acclīvĭs, e. ein wenig erhaben/ Trochę wyniosły. Declivis, e, abſchüſſig / Náchylony. Ætate declivis, faſt alt/ Stáry. Dēclīvĭtās, atis, g. f. die Abſchüſſigkeit/ der Hange/ Pochodźiſtość. Proclivus, a, um, ſive, Proclivis, e, nieder oder für ſich haltend/ Náchylony. Pochodźiſty. Iſtud proclive eſt, das iſt leicht zu thun/ To łácno/ uczynić. Prōclīvĭtĕr, vĭŭs, īſsĭmē, adverb. leichtlich/ Łácno. Prōclīvĭtās, atis, g. fœ. Neygung/ Skłonność. Rĕclīvĭs, e, Rückwerts geneigt/ Leżący Wſpárty.

Clŏācă, æ, gen. f. ein Orth in einer Stadt da der Vnflath durchfleuſſt/ Wychod. *Immunda, ſtructilis, putriſica, olida, fœda.* Clŏācālĭs, le, ut: Flumen cloacale. Clŏācārĕ, obſolet, pro inquinare. Clodicare, Veteres, pro Claudicare. Clado, pro Claudo. Cloſtrum, idem quod Clauſtrum, ein Riegel / Zámknienie. Zámek. Cludo, vide Claudo.

Clŭĕō, es, clŭērĕ, geacht werden/ ſcheinen zu ſeyn/ Słynąć/ Połyſkáć.

Cluma, vel Glūmă, æ, g. fœm. ein Gerſtenhülß/ Szupinká z Jęczmienia.

Clūnĭs, is, g. dub. Arßbacken/ Zádnicá/ Pośládek. *Rotundus, tremulus.* Clūnĭcŭlŭs, i, dimin. Clunis leporinus, der Lauff oder Hinderbug am Haſen/ Poślednia cząść záięcza.

Clŭō, is, clŭĕrĕ, id eſt, Splendere, Pugnare.

Clypeus, g. m. vel Clўpĕŭm, i, g. n. ein Schildt/ Puklerz. *Levis, fulgens, æreus, terribilis, coruſcans, cruentus, dirus.* Clўpĕātŭs, a, um. der ein Schildt trägt/ Puklerznik.

Clўſmŭs, i, g. m. lat. Purgatio, ein Reinigung/ Purgácyia. Clўſtēr, ĕrĭs, Item, Clўſtērĭŭm, ij, g. neut. ein Reinigung ſo durch den Hindern geſchicht vulgò, Clyſtierung / Purgácyia przez klyſtere.

Cnicus, Cnecus, vel Cnĭcŏs, i, g. m. herba, wilder Saffran/ Krokos.

Cnīdōs,herba,Kellershalß/Pokrzywá.

Cŏăccēdō,dis,coaccessi,coaccessum,cŏăccēdĕrĕ, mit andern hinzu kommen/ Przystepuie. zinßemi. Coacervo, vide Acervo, Cŏăcēscĕrĕ, zu Essig werden/Kwáśnieć. Cŏăddĕrĕ, zusamen thun/Przydáć. Cŏădjĭcĭō, jĭcĭs, Ich lege zu andern Dingen/Przyrzucáć.Przydawáć. Coadunare,zusammen fügen/Spaiáć/Ziednoczyć.Cŏædĭfĭcārĕ, zusamen bawen/Pospołu budowáć. Przybudowáć.Coactus,a,um,vide Ago. Coæquo,v.Æquus. Coætaneus v. Ætas. Coævus, v. Ævum.Cŏălēscō, Ich wachse zusammen/wachse auff/Zrość sie. Cŏălĭtŭs,a,um,partic. zusammen ernehrt vnd gewachsen/Spoienie Zrastánie sie. Cŏăgŭlŭm,Raunen/Käßraunen/Serzysko.Item was zusammen füget / To co złacza. Cŏăgŭlō, as, Ich bringe zusammen/mache steiff/dick/ Zpáiam/Złaczam.Coasso,vide Asser. Cŏăgmēntŭm i,g.n.Zusammenfügung/Złaczenie. Cŏăgmēntō, as,Ich füge zusammen/Spaiáć. Skłádáć Cŏămīcŭs,ein Mitfreund/Spoltowárzyß. Cŏăngūstārĕ,beängstigen/Zćiesniáć. Item,verkürtzen/ oder abkürtzen/Zkracáć.Coarcto,vi. Arcto. Coarguo,idem quod simplex Arguo.Cŏăspērnārĕ, mit andern verachten / Zdrugimi wzgárdzáć. Coaxo,as,idem qudd Coasso,Ich füge die Bretter zusammen/ Tárcicámi pokładáć Tárcice fugowáć.unde,Coaxatio. Item,Cŏăxārĕ,schreyen wie die Frösch/ Skrzeczeć ják żábá.

Coëmo,vide Emo, hinc, Cŏēmptĭō,onis,g.f. ein Ehkauff/Skupowánie.Coeo, vide Eo.Cŏēquĭtāre,mit oder neben einander reiten/Spokem jecháć.Coërceo,v.Arceo. Cŏērrō.as,are,mit einer Gesellschafft hin vnd wieder ziehen/Zdrugim towárzyßem błądźić. Cŏērcĭtātŭs, a,um, mit einander gehemmet / Zdrugim pohámowány.

Cohortor,vide Hortor,Coinquino,vide Inquino, Coitus,& Coitio,vide Eo.

Coccus,g.m. vel Cōccŭm,i, g.n.lat. Granum, ein Körnlein/Ziárno. Jágodá. Est frutex cui adhærent grana tincturis utilia, & pro purpura accipitur.*Sanguineus, ruber, ardens, purpureus, rubens, roseus.* Cōccĕŭs , & Cōccĭnĕŭs,a,um,Purpurfärbig/ Scharlachfärbig/ Kármázynowy. Szárłatny. Cōccĭnŭs, a,um, idem, Coccina, subaudi vestiméta,ein Kleid von Purpur/Szárłátnia sukniá. Cōccĭnātŭs, a,um, in Scharlach gekleidet/ Szárłatno ubrány.

Cōccyx,cygis, g.m. aliàs Cuculus, ein Guckaguck/ Kukułká.

Cōchlĕă,æ,g.fæm. ein Schneckenhäußlein/aliquando , ein Schneck / Slimákowá skorupá. Slimák.*Fluviatilis, curua, reptilis, nexilis.* Item ein Trottenspill / ein Schneckensteg / Wschod krecony/Szrubá.Item Haustorium organum, apud Vitruu. Cōchlĭs,g.f. idem quod Cochleā, cum significat ein Steg/ Wschod krecony. Cōchlĕŭm,i, Cōchlĕārĕ, & Cōchlĕār , aris, g.n.ein Löffel/Łyßká.Cōchlĕārĭŭm,ij,g.n.mensuræ genus, quo medici in potionibus ægrorum utuntur,vngefehr ein Löffel voll/Łyßká Aptekárská. Item, ein Orth da man Schnecken mit Häußlein verwahrt/ Mieysce gdźie slimáki chowáia.

Cŏclēs,Cŏclĭtĭs,g.com.Einäugig/Jednooki

Coctus vide Coquo.

Cōdă,æ,g.f.Veteres pro cauda, Cōdătrĕmŭlă, ein Wasserstelz/ Pliszká.

Cōdēx,ĭcĭs , g.masc. idem quod caudex, das Stambloch am Bawm / Kloc drzewny. Item, Codex,ein Buch/Ksiegá. Cōdĭcŭlŭs, & Cōdĭcĭllŭs, i, dim. Codicilli proprie epistolas significant,Brieff oder Bullen/ List. Cōdĭcĭllārĭs, e. ut:Codicillaris potestas,verbrieffter Gewalt/Listowná moc. Cōdĭcārĭŭs,a,um, ut : Codicariæ naves dictæ sunt,quæ & caudicariæ,quod è caudicibus , id est, lignis crassioribus factæ sint, Blochschiff/Komiegá.

Cōdĭōn, flos est Bulbi, initio Veris.

Cœlĭăcŭs,a,um,morbus, weñ einem der Stulgang verstopfft ist/ Darmgicht/Kolká. Accipitur etiam pro homine , qui hoc morbo laborat.

Cœlŭm,i, g.n.in plu.Cœlī,orum,g.m.der Himmel/Niebo.*Sydereum, signiferum, stellans, volubile, igniferum, sublime, tonantisonum, coruscum, variabile.*Cœlĭcŏlă,æ,gen.com. ein Heiliger/oder Einwohner des Himmels/Swiety/co w Niebie jest Cœlēstĭs,e,Himlisch/Niebieski. Cœlĭcŭs,a,um, idem, Cœlites,litum,g. n. pl. tant. die Heiligen/ Himlische/Swiećí Niebiescy. Cœlĭtŭs,adverb. vom Himmel herab/ Zniebá. Arcus cœlestis,der Regenbogen / Tecza. Cœrŭlĕŭs, & Cērŭlŭs,a, um,Himmelblaw/Modry. Subcoeruleus,a,um, ein wenig Himmelblaw/Modráwy.Cœlĭfĕr,ra, rum,der den Himmel trägt/ Ktory niebo nośi. dicitur Atlas,quem Poetæ fingunt sustinere.

Cœmētĕrĭŭm,ij,gen. n. idem est quod Dor-

mitorium, ein Kirchhoff oder Gottsacker/Cmintarz.

Cœnă, æ, g.f. ein Nachtmahl/Wieczerzá. *Saliaris, opipara, nocturna, luxuriosa, sumptuosa, lauta.* Cœnŭlă, dimin. Cœnācŭlŭm, i.g.n. ein Sommerhauß / die obern Gemächer in den Häusern Mieszkánie gorne/Stokowa izbá. Cœnacula, unde Cœnācŭlārĭŭs, ij, gen.masc. einer der in den öbern Gemächern wohnet / Ktory w gorney izbie mieszka. Cœnācŭlārĭs, ein Haußfurierer / der den Leuten Wohnungen zuweist/ Ktory mieszkánia ludziom strzczy. Cœnācŭlārĭă, æ, g.f. ut: Facit cœnaculariam, Er weiset andern die Losamenter zu/Dogádza ludziom mieszkániem. Cœnātĭō, onis, g.f. ein Saal oder Gemach/ vnten im Hauß darinn man zu Nacht isset / Sálá ábo izbá przy ziemi gdzie wieczerzáia. Cœnācŭlŭm, i, g.n. idem. Antĕcœnĭŭm, ij, g.n. ein Vespermal/Podwieczorek/ aliàs Merenda. Cœnātŭs, a, um, der zu Nacht gessen hat / Ktory wieczerzał. Cœnātōrĭŭs, & Cœnātĭcŭs, a, um; ut: Apparatus cœnatorius, Zurüstung des Nachtmahls/ Przygotowánie wieczerzy. Cœnĭpĕtă, æ, g. com. ein Schmeichler / Pásorzyt, qui alienas cœnas ambit. Cœnō, as, are, & Incœnārĕ, zu Nacht essen/ Wieczerzáć. Incœnātŭs, a, um, vngessen zu Nacht/Ktory niewieczerzał. Cœnato mihi epistola tradita est, nach dem Nachtessen/ Po wieczerzy. Cœnātŭrĭō, is, ivi, itum, cœnātŭrīre, Begierde haben zu Nacht zu essen / Chce mi śie wieczerzáć. Cœnĭtō, as, are, frequenter cœnare, offt vnd viel zu Nacht essen / Czesto wieczerzáć. Cœnātĭcŭs, ad cœnam pertinens Subcœno, as, are, wol zu Nacht essen/ Podieść sobie ná wieczerzy.

Cœnŏbĭŭm, ij, g.n. ein Closter/ Klasztor. Cœnŏbītă, der in einem Kloster lebt/Ktory w klasztorze mieszka.

Cœnŭm, i, gen.n. Koth/Dreck/Błoto. Gnoy. *Graveolens, olens, olidum, lutulentum, palustre.* Item, metaph. ein vnflätiger Mensch/Nikczemnik. Cœnōsŭs, a, um, köthig/ Błotnisty. Obscœnŭs, a, um, vnrein/vnkeusch/ Sprosny. Plugáwy. Obscœnĭtās, atis, g.f. Vnflat/ Vnkeuschheit/ Sprosność. Niewstydliwość. Obscœnē adverb. vnverschämt/vnflätiglich/Sprośnie Niewstydliwie. Sŭbōbscœnŭs, a, um, ein wenig vnkeusch/ Troche sprosny.

Coëo, & Coitus, vide Eo.

Cœpī, defectivum, significationis præteritæ & præsentis. Ich hebe an / oder hab angefangen/ Począłem. Deus cœptis aspiret, Gott geb dir Glück zu dem das du angefangen hast/Bog niech szczeście to com począł. Cœptŭs, a, um, angefangen/Poczęty. Cœptō, as, are, frequent. vnterstehen/ offt anfangen/Poczynáć. Occĭpĭō, cĭpĭs, cœpi, cœptum, ōccĭpĕrĕ, idem quod Cœpi.

Cœtŭs, ūs, g.m. eine grosse Versamlung/Wielkie zgromádzenie.

Cōgĭtō, as, avi, atum, cōgĭtārĕ, betrachten/ Myślić. De exeundo cogitare, betrachten wie man hinauß komme/O wyszćiu myśleć. Cōgĭtātĭō, onis, g.f. eine Betrachtung/ Myśl. Myślenie. Cōgĭtātŭm, i, g.n. & Cōgĭtātŭs, ūs, g.m. idem. Cogitate, & Cōgĭtātō, adverb. besinnlich/ Vmyślnie. Cogitatum, idem. Excōgĭtārĕ, erdencken/ Wymyślić. Excogitatio, onis, g.f. ein Erfindung/ Wymysł. Incōgĭtāns, Incōgĭtābĭlĭs, le, & Incōgĭtātŭs, a, um, Sinnloß Nierozmyślny. Incōgĭtāntĭă, æ, g.f. Sinnlose/ Nierozmyślność. Præcogitare, fürbedencken / fürsorgen/ Wprzod myśleć. Rĕcōgĭtāre, wiederumb bedencken/ Znowu myśleć, Rozważáć.

Cognati, vide Nascor. Cognobilis vide Nosco. Cognomen, v. Nomen. Cogo, v. Ago. Cohæreo, v. Hæreo.

Cŏhærārĭŭs, ij, g. masc. videtur pro eo accipi posse, quem lingua Germanica vocat, ein Scheffen / der der ordentlichen Obrigkeit zuerkant wird/ ihr etwas helffen außzurichten/Pomocnik Zwierzchności przydány do spráwienia rzeczy potrzebnych.

Cohonesto, vide Honos.

Cŏhōrrērĕ, vel Cŏhōrrēscĕrĕ, erschrecken/ erzittern/ Zdrygáć śie.

Cohibeo, vide Habeo.

Cŏhōrs, ortis, g. fœm. eine Schaar/ ein Fahne Kriegsvolck/ Chorągiew woiská. *Numerosa, armigera, bellatrix, armata, valida, procera.* Item Cohors, vel Chors, ein vmbzäunt oder abgeschlossen Orth/da man Hüner/ Gänß / vnd ander Gevögel aufferzeucht/Kurnik/Podworze ogrodzone. Cŏhōrtālĭs, le, ut Avis cohortalis, im Hauß aufferzogen/Ptak z kurniká.

Cŏlăphŭs, i, g.m. ein Backenstreich/ Policzek. Infringere colaphos, Backenstreich geben/ Policzkowáć. Cŏlăphīzārĕ, idem significat.

Cŏlāx

Cōlāx,ācis,g.m. lat. Adulator. ein Schmeichler/Pochlebcá.

Cōlĕus,ei,id est,Testiculus, ein Hode/Jadro u zwierząt. Cōlēs, is, dicitur hasta seu virga membri virilis,unde dependent Colei.

Cōlĭcus,a,um; ut: Colicus dolor, vel, Colica passio,die Darmgicht/ Kolká. aliàs Tormen. v. Colon.

Colina, Antiqui pro culina.

Cōlĭphĭum,ij,g.n panis quo utebantur Athletæ, Brodt das die Fechter oder Kämpffer brauchen/Chleb zápáśnicży.

Cōlĭs,is gen m das newe vnd weiche Rebschoß/ Wyrostek/Nowa látorośłká idem quod Caulis,ut sup. Cōlĭcŭlus, dimin ein zart oder weich Schößlein/Látorośłká Wyrastáiacego co.

Cōlla,æ, g f. Pappen oder Leym/Kley.

Collabefacere,vide Collabor.

Cōllăbēllārĕ, küssen/ Cáłowáć. obsoletum verbum.

Cōllābŏr ĕris, vel cōllābĕrĕ, collapsus sum, cōllābī, zu Hauffen fallen / Vpáść. Obálić się. Collabescere,vel Cōllābāscĕrĕ, idem. Cōllābēfīĕrī,mit verwüst vnd verderbt werden/ Osłábieć Vwiednać. Cōllābĕtăcĕrĕ, & Cōllābĕfăctārĕ, mit schwächen schädlich seyn/Osłábieć co.

Collachrymo, vide Lachryma.

Cōllāre,is,g.n.ein Halßköller/Halßband/Kołnierz Obroz. Cōllārĭă, æ, g. f. Halßzierd/ Obwiązánie szyie.

Collatio,vide Fero,Collato,as,v.Latus. Collectio, vide Lego.

Cōllēgă,æ,g.m. ein Amptsgenoß/ Spokurzedowy. Cōllēgĭum,ij,g n.versamlung der Amptsgenossen/Zgromádzenie Aliquem in collegium coaptare, einen in die Gesellschafft kiesen/Rogo do towárzystwá ábo do cechu przypuśćić.

Collevo, vide Levis.

Cōllībertus, i, g.m. von einem Herrn zugleich befreyet/ Społwyzwolenieć.

Colliber,vide Liber Collibet,& Cōllŭbĕt, idem quod Lubet. Colliciæ, idem quod Colliquiæ. Collido v.Lædo. Colligo,as,v.Ligo. Colligo,is,vide Lego,is.Collino,v.Lino.

Cōllĭquĭæ,arum,g.f.pl.nu.vel Colliciæ, grosse Furchen in äckern/durch welche das Wasser fleust vom Regen/Rynná dáchowá.

Cōllĭquĕfăcĕrĕ, vntereinander zerschmeltzen/ Roztapiáć wespoł.Colliquesco,vide Liquor.

Cōllīmō, as, avi, atum, cōllīmārĕ, zihlen wie die Schützen wenn sie schiessen wollen / Zmierzáć. Manum & oculos collimare, mit den Händen vnd Augen auff das Ziel sehen / Rece y oczy do celu prostowáć.

Cōllīnĕō, as,idem quod Collimo.

Cōllīmĭnĭum,i, g.n. Anstoß der Märcken/ Pogránicze.

Cōllĭs,is, g. m. ein Bühel/Págorek. *Viridis, patulus, curvus, celsus, scopulosus, numerosus, prominens.* Cōllĭcŭlus,dimin. Cōllīnus,a,um,ut: Vinea collina, ein Weingart so auffm Berg ist / Winnicá ná págorku. Vina collina, Bergwein / Wino gorne. Aqua collina, Bergwasser / Wodá gorná. Cōllātīnus,a,um,ut: Dea collatina, eine Göttin der Berge/Bogini nád gorą.

Colloco,& Collocupleto,vid. Locus.Colloquor,vide Loquor. Culluceo,vide Lux.

Cōllūcō,as,are,die Bäwm oder Wäld erhawen welche das Liecht verhindern / Przerzedzáć lás. Wyćináć. Subluco, idem.

Colluctor,vide Luctor. Colludo, vide Ludo.

Cōllŭm,i,g.n.ein Halß/ Szyiá. *Niveum, candidum, lacteum, albens, formosum.* Cōllŏbĭum, ij,g. neu. ist ein Rock ohn Ermeln / Suknia bezrekawow.

Colluo,v.Luo.Collustro v.Lustro.

Collustrum,i,vel, Cŏlūstrum,gen. n. die erste Milch nach der Geburt/Stárá. Colostrum,i, & Cŏlŏstră, æ, g.f. idem. Cŏlŏstrātŭs,a,um, ut: Infantes colostrati, Kinder die solche Milch gesogen haben / Dźieći tákie mleko śsące. Cŏlŏstrātĭō, onis,g.f. Malum illud quod infantibus, vel animalibus ex nimia Colostri potatione evenire solet.

Cōllŭtŭlō,as,are,verb. antiquum,pro Dedecorare, verunehren/ Pomázáć.

Colluvies,vide Luo.

Cōllўbŭs,i,g.m.ein Abgang/ein Wechsel/Odmieniánie pieniedzy zyskiem. Cōllўbĭstes, æ, ein Wechsler/Odmieniácz pieniedzy.

Cōllўră,æ,g.f. allerhand Kinderbrodt/als Kuchen/Pretzeln/rc. Chleb gnieciony jáko pláćki/ práćle.

Cōllўrĭum, i, g. n. ein Artzney für die Augen/ Oczne lekárstwo. Item, Artzney zu Clystierung des Viehs / Lekárstwo bydlęce.

Cōlō, as, avi, atum, cōlārĕ, syhen durch ein Sack/

Sack oder Sieb/ Cedzić. Przecedzáć. Pērcōllā-re, idem.

Cŏlō, is, lui, cultum, cŏlĕrĕ, ehren/dienen/anbeten/ Czćić/ Szánowáć/ Chwálić. Colere se, sich zieren/ Stroić śie. Agrum colere, das Feld bawen/ Rolą spráwowáć. Urbem colere, in der Stadt wohnen/ W mieśćie mieszkáć. Fidem colere, Trew vnd Glauben halten/ Prawdę y wiárę záchowywáć. Religionem colere, Gottsfürchtig seyn/ Gott dienen/ Nábożnym być/ Bogu służyć. Cūltŭs, a, um, ut: Cultus veste candida Sacerdos, wol geziert/ Dobrze odziány. Item wol erbawt/ Spráwny. Budowny. Cultus, ūs, g. m. eine Zierd/ Vbior/ Ochędostwo. Regiones vacantes cultu, vnbewohnet Land/ Kráie nie spráwne. Cultus, Adoratio, Gottesdienst/ Nábożeństwo/ Służbá Boża. Agrorum cultor, ein Ackerman/ Rolnik. Veritatis cultor, ein Warhafftiger/ Prawdziwy. Cultor Minervę, ein Liebhaber der Künsten/ Miłośnik nauk. Cūltrīx, īcĭs, g. f. ein Liebhaberin/ Miłośnicá. Cūltūră, æ, & Cūltiŏ, onis g. f. der Ackerbaw/ Oránie. Cŏlōnŭs, i, g. m. ein Bawersmann/ Oracz. *Pervigilans, gnavus, sollicitus, probus, inops, fortis, hirsutus.* Colona, dicitur etiam Coloni uxor. Coloni, Außschuß eines Volcks/ anderswohin verschickt zu wohnen/ Lud posłány ná osádzenie pustego mieyscá. Ager colonus, ein Erdreich den alten Kriegsleuten eingeben/ Rolá ábo ziemia zásłużonym żołnierzom dána. compos. Accŏlō, is, lui, ultum, āccŏlĕrĕ, id est, juxta habitare, beywohnen/ Blisko mieszkáć. Accolit propinquus nostris ædibus, Er ist vnser Nachbar/ Nászym jest sąśiádem. Accŏlĭtŭr, passivum, man wohnet drumb oder darbey/ Mieszkáią tám/ ábo wokoło. Accŏlēns, entis, & Accŏlă, æ, g. com. ein Nachbar/ Sąśiád. Cīrcūmcŏlĕrĕ, vmbwohnen/ Mieszkáć wokoło. Excolere, in Ehren haben/ Mieć w uczćiwośći. Excŭltŭs, a, um, wol geziert/ erbawt/ Ochędożony. Ozdobiony Pobudowány. Incolere, einwohnen/ Mieszkáć. Incŏlī, locus passive dicitur, bewohnt werden/ Być osádzonym. Incŏlă, ein Einwohner eines gemeinen Orths/ Obywátel. Arbor incola, ein innländischer Bawm/ Drzewo przyrodne jákiemu mieyscu. Incŭltŭs, a, um, vnbewohnt/ vngeehrt/ vngewirckt/ Nienáśiádky. Nieuczczony. Nieosádzony. Incūltē adverb. vnzierlich/ Nieozdobnie. Nieochędożnie. Inquĭlīnŭs, i, g. masc. ein Haußmann der vmb Zinß in eines andern Hauß wohnet/ Komornik/ Náymą mieszkáiący. Percolere, idem quod Excolere. Percultus, a, um, außgebutzt vnd geziert Czubáty/ wychędożony. Vstroiony. Præcolere, vorhin ehren oder zieren/ Vprzedzić kogo uczćiwośćią ábo stroiem. Rĕcŏlĕrĕ, wiederumb in Gedächtnuß bringen/ Wspomnieć. Rĕcŭltŭs, a, um, wieder gebawt/ wiederumb geehrt/ Znowu budowány/ Znowu uczczony. Colonia vide Colonia.

Cŏlŏbĭŭm, ij, g. n. ein Leibrock ohne Ermel/ Káftan/ Sukniá bez rękáwow.

Cŏlŏcāsĭă, æ, g. fœm. Faba Ægyptiaca. *Lenta, Niliaca.*

Cŏlŏcȳnthĭs, ĭdĭs, g. fœm. Coloquinten/ wilde Kürbßlein/ *Calida, sicca, phlegmatica, pilosa.*

Colon, vel Cōlŭm, i. gen. n. der grosse Darm/ strecket sich vom rechten Nieren biß zum lincken/ vnter dem Magen/ Kiszká kolkowá. Colon etiam est membrum orationis, coli autem partes sunt commata. Cōlĭcŭs, a, um, ut: Colica passio, die Darmgicht/ Kolká. Colicus, i, g. m. der gemelte Kranckheit hat/ Kolkę cierpiący. Colicum, i, g. n. & Cōlĭcē, es, g. f. die Artzney zum Bauchgrimmen/ Lekárstwo ná kolkę ábo ná gryzienie żołądká.

Cŏlōnĭă, æ, g. f. ein Volck das an ein ander Orth zu wohnen geschickt wird/ Wolá/ Osádá. inde dicitur: Coloniam mittere in Asiam, ein Volck außschicken/ Posłáć ludźi ná osádę. & Apes coloniam mittunt, die Bienē stossen einen Schwarm auß/ Pszczoły śię roią. Colonia, metaph. pro loco ubi quis habitat, ein Sitz/ da einer zu Hauß sitzt/ Mieysce gdźie kto mieszka. Item, ein Meyerhoff oder Lehen/ Folwárk. Cŏlōnĭcŭs, a, um, ut, Ovis colonica, das zum Meyerhoff gehörig/ Owcá folwárkowá. Item, Colonia Agrippinensis, Ubiorum civitas potentissima, cis Rhenum fluvium sita.

Cŏlŏr, ōrĭs, g. m. ein Farb/ Fárbá. Colos, Antiqui dicebant. metaph. pro prætextu, für ein Schein/ Zierd/ Pozor. Cŏlōrō, as, avi, atum, cŏlōrārĕ, färben/ Fárbowáć. Sole colorari, von der Sonnen verbrennt werden/ Ogorzeć od słońcá. Cŏlōrātŭs, a, um, ut; Oratio colorata, ein gefärbte/ verblümte Rede/ Málowána orácyia. Ozdobioná. Cŏlōrĭfĭcŭs, a, um, das farbig macht/ Fárbuiący. Cŏlōrĭŭs, a, um, ut: Coloriæ vestes,

Kleider von vngefärbter Wollen/ Suknie z Wełny niefárbowáney Cōncŏlŏr, oris, g. om. gleichfärbig/ Jedney máśći. Decolor, oris, übel gefärbt/ Fárby nápsowáney. Dēcŏlōrārĕ, entfärben/ Szpećić Fárbe psowáć. Dēcŏlōrātiŏ, onis, g. f. Entfärbung/ Fárby odmiáná. Discolor, oris bundt vnterschiedener Farben/ Pstry/ Rozney fárby. Vĕrsĭcŏlŏr, oris, vertheilt von Farben/ Mientony. Rozmáyty.

Cŏlōssŭs, i, g. m. ein groß Bild/ Wielki obraz. *Grandis, Altus.* unde, Colosseus, & Cŏlōssĭcŭs, a, um, Großlästig/ Wielki Obrzy mski.

Colostrum, vide Collostrum.

Cŏlūbĕr, ubrī, g. m. ein Schlang/ Wąż. *Tumidus, lubricus, venenatus, terrificus, sævus, squamosus, tristis, ater.* Dicitur etiam Cŏlŭbră, æ, g. f. *Viridis, berebæa, longa.* Cŏlubrĭfĕr, a, um, der Schlangen vmb sich trägt/ Węże noszący.

Cōlŭm, i, gen. n. ein Silbergeschirr/ Náczynie śrebrne Item, morbus, Darmgicht/ Kolká. vide Colon.

Cŏlūmbă, æ, g. f. ein Taube/ Gołąb. *Volucris, mitis, pulcra, tenera, trepida, simplex, celer, timida, blanda, alba.* Et columbus, i, g. m. idem Cŏlūmbārĭŭs, ij, g. m. Taubenhüter/ Gołębie opátrujący. Columbarium, rij, g. n. & Cŏlūmbārĭă, æ, g. f. Taubenhauß/ Gołębieniec. Item Columbarium, ein Taubenkorb/ oder Loch darinn die Tauben nisten/ Kosz gołębi/ ábo/ Dziurá w gołębieńcu. Cŏlūmbārĭs, e, & Cŏlūmbīnŭs, a, um, das von Tauben ist/ Gołębi. ut: Stercus columbare, Taubenmist/ Gnoy gołębi. Cŏlūmbŭlŭs dimin. ein Täublein/ Gołąbek. Columbatim, ad similitudinem columbæ. Columbæ agrestes, wilde Tauben/ Gołąb dziki. Columbæ domesticæ, Hauß-Tauben/ Domowe gołębie, quas & cellares vocant.

Cŏlūmbăr, ārĭs, genus vinculi. Plaut.

Columella, vide Columna.

Cŏlūmellārēs dentes, Stockzän/ Zeby trzonowe.

Cŏlūmĕn, ĭnĭs, g. n. ein Pfeiler/ ein Auffenthaltung/ Podporá/ Ućieczká. Columen actionis, der Grund vnnd Heuptartickel daran die gantze Sach gelegen ist/ Grunt/ ábo przedni ártykuł cáłey spráwy. Columen Reipub. das Haupt der gantzen Gemein/ Głowá Rzeczypospolitey. Columen amicorum, der beste vnd fürnehmste Freund/ Przedni/ naylepszy przyiáćiel.

Cŏlŭmĭs, & hoc columc, gesund/ starck/ Zdrowy/ Mocny. Incŏlŭmĭs, idem. Incŏlŭmĭtās, atis Gesundheit/ Zdrowie.

Cŏlūmnă, æ, gen. f. ein Seule/ Pfeiler/ Słup. Podporá. Filár. *Sublimis, valida, firma, marmorea, celsa, excelsa, rigida, stabilis, solida, nitida, pulcra.* Cŏlūmellā, æ, dimin. Item, der fürnehmste Haußknecht/ Przedni sługá. Cŏlūmnātŭs, a, um, mit Pfeilern vnterstützt/ Filárem podpárty. Cŏlūmnātiŏ, onis, g. f. Vnterstützung Filarowánie. Intercŏlūmnĭŭm, ij, g. n. die Weite zwischen den Pfeilern/ Miedzyfilarze. Capitellum, das Haupt oder Deckel auff den Pfeiler/ Gáłká ábo przykryćie filárá. Epystiliū, Græce Basis, der Fuß eines Pfeilers/ Podstáwek/ filárny/ aliàs Spira.

Coturnus, a, um, vide Corylus.

Cŏlūrŭs, Coluri duo, sunt circuli duo, quorum unus Solstitiorum, qui per polos mundi, polos Zodiaci, & puncta solstitialia incedit: Alter est punctus Æquinoctionum, qui per polos mundi & puncta æquinoctialia ingreditur, non autem per polos Zodiaci.

Cŏlŭs, i, g. m. vel Colus, ūs, ein Kunckel/ Spinnrock/ Kądziel. Krązel. Colus, genus tormenti ex Corio.

Cŏlūtĕă, æ, g. f. arbor sylvestris. Coluteum, i, g. n. fructus ejusdem arboris.

Cŏlȳmbăs, o, ădĭs, g. f. ein gemachte Olyven/ Oliwká przypráwna.

Cŏmă, æ, gen. f. gezierte Haar/ Włosy kędźierzáwione. *Nitida, vincta, prolixa, diffusa, formosa, decora, culta, Flexilis, longa, insignis, repexa, lucida, compta, micans, pendula, tenera.* metaph. de arboribus & herbis dicitur. die Aest vnd Blätter der Bäwm vnd Kräuter/ Liść drzewny/ ábo/ zielny. Cŏmāns, antis, & Cŏmātŭs, a, um, particip. sine verbo, der langes Haar hat/ wol behaart/ Ktory ma długie włosy. Cŏmātŭlŭs, i, dimin. Cŏmōsŭs, a, um, ut: Arbor comosa, voll Blätter/ Pełny liśćia. Cōmŏ, is, psi, ptum, cōmĕrĕ, zieren/ Stroić/ Zdobić. Cōmptŭs, a, um: ut, Comptum caput. Comptus, ūs, g. m. Zierung/ Zdobienie/ strojenie.

Cŏmārŭs, g. f. Pomi genus, aliàs Arbutum, vel Unedo, ein Hagapffel/ Jezowká drzewo.

Combennones, vide Benna. Combibo, v. Bibo. Combino, vide Binus.

Cŏmē, es, g. f. herb. Bocksbart/ Kozia brodká ziele.

Comedo, vide Edo.

Cŏmĕs, ĭtis, g. com. ein Mitgesell/ ein Gefehrter/ Towárzysz/ Spolnácy. *Idoneus, facundus, mirificus.* Item, nomen dignitatis, ein Graaf/ Hrábia. Apud Romanos Comites erant Legati, vel Præfecti, aut Scribæ, qui cum Magistratibus in provincias mittebantur. Alicuius consilijs comes, eines Raths vnd fürnehmens theilhafftig/ Vczestnik rády/ ábo páństwá czyiego. Cŏmĭtŏr, aris, atus sum, cŏmĭtārī, & Cŏmĭtō, as, are, begleitten/ Prowádźić. Cŏmĭtātus, a, um, begleittet/ Prowádzący/ Prowádzony. active & passive dicitur. Comitatus, ūs, g. m. Begleitung/ Prowádzenie/ Towárzystwo.

Commessor, vide Edo.

Cŏmētă, vel Cŏmētēs, æ, g. m. ein Comet/ Miotłá ná niebie/ Kometá. *Sanguineus, crinitus, fatalis, infelix, horrificus, rubicundus, lucens, præceps, tristis.*

Comĭcus, vide Comedia.

Cŏmĭnŭs, adv. von nahe/ Zbliská/ Wrecz.

Cōmĭs, is, e, freundlich/ lieblich/ Łágodny/ Lucki. Cōmĭŏr, lieblicher/ Ludźszeyszy. Cōmĭtās, atis, g. f. Freundlichkeit/ Luckość Łágodność. Cōmĭtĕr, adverb. freundlich/ Lucko/ Łágodnie. Pērcōmĭs, e, fast lieblich/ Bárzo lucki.

Comitium, g. n. sed frequent. Cōmĭtĭă, orum, in plurali, ein versamblete Gemein/ Landtag/ Gromádá ludźi/ Seym. *Centuriata, consularia, prætoriana, curiata, calata, ædilitia.* Indicere comitia, einen Landtag außschreiben/ Seym złożyć. Item, Comitium, der Orth da das Volck vmb Gemeind zu halten zusamen kompt/ Mieysce gdźie sie ludźie zgromadzáią. Cōmĭtĭālĭs, le, das zu solcher Versamblung gehört/ Co do zgromádzenia należy/ Seymowy. Homines comitiales, litigiosi dicuntur, haderhaffig/ zäncktisch/ Swárliwi ludźie. Mensis comitialis, Monat darinn man Gemeinde hält/ Miesiąc w ktory sie Seym odpráwuie. Morbus comitialis, die hinfallende Sucht/ Kaduk chorobá. Homo comitialis, der die hinfallende Sucht hat/ Kaduk ćierpiący. Cōmĭtĭārĭus, a, um, idem fert, quod Comitialis. Cōmĭtĭātus, a, um, in der Gemeind erwehlt/ Obrány w zgromádzeniu. Cōmĭtĭālĭtĕr, adver. durch die fallende Sucht/ Przez kadukową niemoc.

Comito & Comitor, vide Comes.

Cōmmă, ătis, g. n. lat. Incisio, pars periodi, ein Vnterpünctlein Interpunctierung/ Punktácya pewna/ znák pisárski. Item, Cōmmătă g. n. plu. Wasserfallen/ Vpust. Item, der Schlag einer Müntz/

Commaculo, vide Macula. Cōmmădĕō, es, ēre, fast naß werden/ Moknąć/ Przemakáć. Cōmmāndūcārē, zerkeiwen/ Zebomá zgnieść/ Zżuć. Commaneo, v. Maneo. Commanipulo, onis, v. Manipulus. Commasculo, v. Mas. Commeatus, v. Meo. Commeditor, v. Meditor. Commemini, v. Memini. Commemoro, ibi. Commendo, as, v. Maneo. Commercium, vide Merx. Commereor, v. Mereo. Commetior, v. Metior.

Cōmmĭnīscŏr, ĕrĭs, vel iscere, entus sum comminīsci, erdichten/ erfinden/ Zmyśláć/ Wymyśláć. frequent. Cōmmĕntŏr, aris, atus sum, cōmmēntārī, in sich selbs betrachten/ Rozważáć sobie, inde Cōmmēntātĭō, onis, g. f. eine Betrachtung/ Rozważánie/ & Cōmmēntārĭus, g. m. sive Commentarium, ij, g. n. ein Register oder Gedächtnußbuch aller Handlungen/ Księgi pámiętne/ Regestrá. Item, eine Erklärung vnsers Verstands über andere Bücher/ Wykład ná drugą księgę. Cōmmēntīcĭus, a, um, erdichtet vnd lügenhaftig Ding/ Wymyslona rzecz/ Zmyslona. Cōmmēntārĭēnsĭs, is, g. m. ein Schreiber der die Abscheid vnd Gerichtsbrieff einer Stadt verwahret/ vnd alles was sich zuträgt auffschreibet/ Pisarz rozchodow/ sądowych spraw/ ábo inszych jákichkolwiek Akt publicznych. Cōmmēntŭm, i, g. neut. etwas erdachtes vnd erlogen/ Wymysł. *Astutum, dedalum, stultum.*

Commigro, vide Migro. Commiles, & Commilitones, v. Miles. Comministro, v. Minister. Comminuo, vide Minus. Commisceo, v. Misceo. Commiseresco, vide Miser. Commisereor, ibid. Commissura, vide Mitto. Commitigor v. Mitis.

Cōmmŏdŭs, a, um, nützlich/ füglich/ Potrzebny/ Wczesny. Accommodus a, um, bequemlich Sposobny. Incommodus, a, um, vnbequemlich/ Niesposobny. Percommodus, a, um, gar nützlich vnd geschickt/ Bárzo pożyteczny/ sposobny. Pĕrĭncōmmŏdŭs, a, um gar vnfüglich vnd vngeschickt/ Bárzo niepożyteczny y niesposobny. Pĕrĭncōmmŏdē, adver. fast vnbequemlich/ Bárzo niesposobnie. Commodum, i, g. n. ein Nutz/ Pożytek. Incommodum, i, Schad/ Verlust/ Szkodá/ Vtrátá. Item Commodum, adv. pro opportunitate, füglich/ Wczás. Cōmmŏdĭtās, atis, g. f. Nützlichkeit/ Gelegenheit/ Pożytecznosć/

źność/ Sposobność. Incommoditas, & Incōmŏdātĭō,onis,g.f. ein Schad/ Ungelegenheit/ Szkodá/Nieprzydátność. Cōmmŏdō,as,are, einem nützlich seyn/ befürdern/ Pożytecżnym być/ Dogádzáć. Incommodare,einem schädlich seyn/ einen hindern/ Szkodliwym być/ Przeszkádzáć.Item,Commodo,ich leyhe/Pożyczam scil. ad tempus,proprie Vestes, & similia,quæ redduntur. Operam suam alicui commodare, pro juvare opera, einem helffen/ Pomoc komu. Cōmmŏdātārĭūs,ij,g.m.der Entlehner/so das gelehnte empfähet/ Pożyczálnik ktory u kogo pożycza.Commodato accipio,ich entlehne/Pożyczáć u kogo.Commodato do,ich leihe herauß/ Pożyczáć komu. Cōmmŏdĭtō, ās, are, offt vnd viel leyhen/ Często pożyczáć. Accōmmŏdārē, herein fügen/ Przystosowáć. Omnibus sese accommodare novit, Er kan sich gegen jederman schicken/ Ze wszytkimi umie potráfić. Accōmmŏdātūs a,um,wol gelegen/geschickt/Przyzwoity/Sposobny. Accōmmŏdātĭō, onis, g fœm. Geschicklig keit/ Stosowánie/Dogadzánie. Accōmmŏdātē & Accōmmŏdē,adverb.geschicklich Pożytecznie/Sposobnie. Cōmmŏdē, adverb. füglich/Wczesnie. Incōmmŏdē,vnfüglich/Niewczesnie.

Commœreo,v.Mœreo. Commolo, v.Mola. Commolior v.Molior.Commoneo, v.Moneo. Cōmmŏnĕfăcĭō,is,feci,factum,cōmmŏnĕfăcĕrē,warnen/ Vpomináć.Cōmmŏnĕfĭĕrī,ermahnt werden/być vpominionym. Commonstro,vide Monstro. Commordeo, v.Mordeo. Commorior,v.Morior.Cōmmŏrŏ,as,avi,atum,& Commoror v.Moveo. Commulceo, vide Mulceo. Communio,is,ire,vide Munio.

Cōmmūnĭs,e,gemein/ schlecht/ Spolny/Pospolity. Sunt mihi omnia cum illo communia, Wir haben alles gemein mit einander/ Wszytko mam z nim spolne. Cōmmūnē,is,g.n. substant. pro communi Republ. Ein gemein Regiment/ Spolna Rzeczpospolitá. Cōmmūnĭtĕr, adv. gemeiniglich/Pospolicie. Cōmmūnĭtās,atis,g.f. ein Gemeinde/ Społeczność. Cōmmūnĭcō, as, are, mittheilen/ Vczestnikiem czynić kogo. Aliquem mensa sua communicare, Einen an seinen Tisch nehmen/ Przypuścić kogo do stołu swego. Communicare cum altero, mit einem etwas handlen / Zdrugim hándlowáć/ społkowáć. Cōmmūnĭcātĭō, onis, g.f. Besprechung/ Vnterredung/ Rozmowá. Excōmmūnĭcārē, in den Bann thun/Bániowáć/ Wyklnąć Excommunicatio,est extra communionem Ecclesiæ separatio , vel Ecclesiastica censura, excludens à communione fidelium.

Commurmuro, v. Murmur. Commuto,vide Muto.Como,vide Coma.

Cōmœdĭă,æ,g.f.ein Schawspiel mit Gespräch von gemeinen Händlen vnd Leben der Menschen angericht/Komedyia.Cōmœdūs,i,g.m.der solch Spiel treibt/Aktor ná Komedyiey. Cōmĭcūs, i,g.m.ein solcher Spieldichter/ Co komedie opisuie.Comicus,a, um, ut : Davus comicus,qui à Comicis describitur. Cōmĭcē & cōmœdĭcē,adverb.pro Mansuetè, & Suaviter, freundlich/lieblich/Lucko/Przyiácielskie.

Cōmōsĭs, primum fundamentum operis apum dicitur.Plin.id est, excrementum ceræ in alveo.Dicitur etiam Commosis.

Compactus,vide Pango.

Cōmpāgō,& cōmpāgēs,hujus cōmpāgĭs,nominis,g.f.Zusammenfügung/Spoienie.

Compar,vide Par. Compareo, vide Pareo.

Cōmpărō,as,avi, atum, cōmpărārē, propriè est Parare,ut:Comparare convivium eine Mahlzeit zurüsten/ Vczte gotowáć.Item,vergleichen/ Przyrownywáć. Item, übereinkommen / Zgodźić się. Cōmpărātĭō, onis, g. f. eine Vergleichung/ Zurüstung/ Przyrownywánie. Gotowánie. Item, das Vbereinkommen/ Zgodzenie się.Cōmpărātĭvūs,a,um,vergleichlich/ Rownáiący.&Cōmpărābĭlĭs,le,idem.Incōmpărābĭlĭs, le,vnvergleichlich/ Nieporownány. Incōmpărābĭlĭtĕr , adver. vnvergleichlicher Weise. Nierownie. Et Comparo significat Emo, ich kauffe/Kupuię.Cōmpărārē,adverb. Labella labellis comparare,die Lefftzen zusammen halten/ Cáłowáć. id est,osculari. Dum se uxor comparat,id est,exornat,biß dz sich die Haußfraw geschmückt/ Nim się páni wygotuie/ ubierze. Dicimus etiam : Comparo te illi, &, cum illo, vel, ad illum,ich vergleich dich diesem / Stosuię do tego. Przypodobam.

Compascuus, vide Pasco. Compedes, v.Pes. Compello,vide Pello, as, & Pello,is.

Cōmpēllūcĭdūs,a,um,fast scheinbar oder glanzend/Błyszczący się/Lśniący/przeźroczysty.

Compendium & compensio, vide Pendo.

Cōmpĕrēndĭnō,as,are,von Tag zu Tag verziehen/ Dźiźń od dniá odkłádáć. Reum comperendinare, einen Beklagten länger auffhalten/ Odkłádáć co raz ſpráwę pozwánego. Cōmpĕrēdĭnātĭō,onis, g. f. ein auffzug des Rechttags/ vnd bewilligung beyder Partheyen auff ein andern Tag/ Odwłoká Dilácya u ſądu. Dies comperendinaria, Das Gericht auff den dritten Tag beſtimpt/ Sąd ná dźień trzeći náznáczony.

Comperio, vide Pario.

Cōmpērnĭs,is,g.m.& f. einer der ſchlimm gehet mit den Knyen nahe beyeinander/ Krzywonogi.

Compeſco, vide Paſco. Competentia, vide Peto. Compilo, vide Pilo.

Cōmpĭtŭm,g.neut. ein Creutzgaſſe oder Weg/ Rozſtánie ulic/ ábo drog. Cōmpĭtālĭă, Feſt die auff ſolchen Plätzen begangen werden/ Swięto ná tákich ulicách y drogách odpráwowáne. & Dies compitales, dieſelbige Feyertag/ Dni w ktorych śię to święto odpráwuie. Cōmpĭtālĭtĭŭs,a,um, ut: Ludus compitalitius, Ein ſchawſpiel an einem Creutzweg/ Igrzyſká ná rozſtániu drog/ Rzymiánom niegdy zwyczáine.

Compingo, v. Pango. Complaceo, v. Placeo. Complaco, v. Placo. Complano, v. Planus.

Cōmplēctŏr, ĕrĭs, plexus ſum, cōmplēctī, gäntzlich begreiffen/ vmbfahen/ Cále ogárnąć/ Obiąć. Memoria complector, Ich behalts im Gedächtnuß/ W pámięći mam. Cōmplēxŭs,ūs, g.m. & Cōmplēxĭō,onis, g. f. Vmbfahung/ Zuſamenfügung/ Obięćie/ Zgárnienie do kupy. Complexus, a, um, vmbhalſet/ vmbfahen/ Objęty/ Obłapiony.

Compleo, vide Pleo. Complico, vid. Plico, Complodo, v. Plaudo. Comploro, vid. Ploro. Complures, & Complura, v. Plus. Compluo & Compluvium, v. Pluo. Compono, vid. Pono. Compoto, v. Poto. Comporto, v. porto.

Cōmpŏs,ŏtĭs,g. com. mächtig/ habich/ Więźnik. Compos eſt victoriæ, Er hat den Sieg erobert/ Zwyćięſtwo otrzymał. Compos animi, wol bey Sinnen/ Przy ſobie. Zdrowego rozumu. Impos mentis, vnſinnig/ Nie przy ſobie/ Szalony. Compos præda exercitus, cum abl. Ein Beut überkommen/ Łupu śię mu doſtáło.

Cōmpræs, ædĭs, g. m. ein Mitbürg/ Spółrękoimia.

Cōmprānsor, oris, g. m. der mit eim zu Imbiß iſt/ Społiadáiący obiad.

Comprehendo, v. Prehendo, dicitur & Comprendo. Comprecor, vid. Precor. Comprimo, & Compreſſus, v. Premo. Comprobo, v. Probus. Compromitto, vid. Mitto. Comptus, v. Como. Compugno, as, v. Pugna. Compungo, v. Pungo. Computo, v. Puto. Computreſco, v. Putris. Conatus, v. Conor. Concaleo, v. Caleo. Concaco, Concaturio, v. Caco. Concædes, videtur Tacitus vocare cæſas arbores. Concalleo, v. Calleo. Concamero, v. Camera. Concavo, v. Cavo. Concedo, v. Cedo. Concelebro. v. Celebris. Concelo, idem quod Celo. Concenturio, v. Centum. Concentus, v. Cano. Conceptaculum, v. Capio. Concerno, v. Cerno. Concerpo, v. Carpo. Concerto, v. Certo.

Cōnchă, g. f. Fiſch in Muſchlen/ allerley Fiſch mit harten Schalen/ Pław morſki oſtroſkorupy/ Szarłatniczy. *Squalens, cava, pretioſa, ſonans, marina, cytheriaca, radians, tortilis.* Item Concha, ein flach holl Geſchirr/ ein weit Becken/ Korczak/ Czárá. ponitur etiam pro Tuba, ein Trommete/ Trąbá. Cōnchŭlă, dimin. Conchæ Cytheriacæ, ein Meerſchneck ſo die Perlen gebären/ Perlemutter/ Perłowa máćicá. Cōnchĭlĭŭm, ij, g. n. & Cōnchylĕ, ēs, g. f. ein Fiſch in einer ſchalen/ von welchem Purpurfarb od Scharlach gemacht wird/ Pław morſki ſzárłatniczy/ ktorego fárbą ſzárłat fárbuią. ſicut Murex & Purpura. Item, für die Purpurfarb/ Szárłátna fárbá. Oſtrum, idem. Veſtis conchyliata, ein Purpurkleid/ Szárłatna ſzátá. Cōnchylĭārĭŭs, ij, g. m. ein Meerſchneckenfaher/ Ktory pław morſki zbiera. Cōnchylă, æ, g. m. etiam à Plauto dictus, & Murilegulus, à muricibus legendis. Cōnchŭs, pro Unione, ein Perle/ Perłá/ notavit Calep.

Cōnchĭs, is, g. f. fabæ genus, ſive edulium ex faba Sipont.

Conchylium vel Conchyle, vide Concha. Concido, v. Cado. Cōncīdŏ, v. Cædo. Concieo, & concito, v. Cieo.

Cōncĭlĭō,as,avi,atum,cōncĭlĭārĕ, verſöhnen/ Pogádzam/ Iednam. Item zurüſten/ zuſammen bringen/ Przygotowáć/ Zgromádzáć. Virtus conciliat amicitias, Tugend bringt Freundſchafft/ Cnotá przyiaźń ſpráwuie. Cōncĭlĭābūndŭs, pro conciliante. Cōncĭlĭātŭs, a, um, verſöhnet/ Ziednány. Cōncĭlĭātŏr, oris, g. m.

ein Versöhner/ Jednácz. Cōncĭlĭātrīx, icis, g. f. eine Versohnerin/ Jednáczká. Cōncĭlĭātrīcula, æ, dimin. Cōncĭlĭātĭō, onis, g. f. ein Versöhnung/ Jednánie/ Vgodá. Incōncĭlĭō, as, avi, atum, Incōncĭlĭārĕ, verwirren/ vneins machen/ Waśnić / Rozrozniáć. Incōncĭlĭātē, adverb. vnbedachtlich/ Niebáczńie. Rĕcōncĭlĭārĕ, wiederumb versohnen/ Przeiednáć. Reconciliare in libertatem, wiederumb frey machen / Wolność przywrócić. Rĕcōncĭlĭātŭs, a, um, wiederumb versönet / Przeiednány. Rĕcōncĭlĭātĭō, onis, g. fœm. ein Versohnung/ Jednánie rozrożnionych przyiaciol. Rĕcōncĭlĭātŏr, oris, g. m. ein Schiedsmann zwischen zweyen so zuvor Feinde gewesen/ Jednácz. Interconciliare, vntereinander versöhnen/ Jednego z drugim ugadzáć.

Cōncĭlĭŭm, i, g. neut. ein Versamblung des Volcks/ Gemeind/ Gromádá ludzi/ Zgromádzenie pospolstwa. Itē, Conventus aliqvorum tractantium arduas causas totam Christianitatem concernentes. Dimittere concilia, die Versamlung hinlassen/ Zgromádzenie rozpuśćić. Convocare concilium, ein Volck zusammen beruffen/ Zwołáć ludźie ná zgromádzenie. Cōncĭlĭābŭlŭm, dim. ein klein Versamblung/ Schadzka/ Máłe zgromádzenie ludzi. Item, Concilium, herb. Winde/ Powoy płotowy.

Concinno, & Concinnus, vid. Cinnus. Concio, item, Concito, Concionor, & similia, require supra in Cieo, & Cio. Concipilara, pro Corripere, & immolare. Concipio, v. Capio. Conclamo, vid. Clamo. Conclaudo, vel potius Concludo, vid. Claudo. Conclave vid. Clavis. Concœnatio, idem quod Compotatio, in Poto. Concolor, vid. Color. Concoquo, vid. Coquo. Concordo, v. Cor. Concorporo, v. Corpus.

Concredo, v. Credo. Concreduo dixerunt Veteres. Concremo, v. Cremo. Concrepo, v. Crepo. Concresco v. Cresco. Concriminor idē quod criminor. Concrucior, v. Crux. Concubo, v. Cubo. Conculco, v. Culco. Concupio, v. Cupio. Concuro, v. Cura. Concurro, v. Curro. Concussus, & Concutio, v. Quatio.

Cōndălĭŭm, ij, g. n. annuli genus, Plaut. Condecet, v. Decet. Condemno, v. Damno. Condenseo, & Condenso, v. Densus. Condepso, vid Depso. Condico vid. Dico. Condignus, idem quod Dignus.

Cōndĭō, is, īvī, vel dĭī, ītŭm, ire, mit Gewürtz machen / Záprawiáć co korzenkiem/ jáko potrawy. Mortua corpora condire, balsamiren/ Bálsámem námazowáć. per translat. Condire tristitiam lætitia, die Trawrigkeit mit Fröligkeit miltern/ Rádość z smutkiem zmieszáć. Cōndītŭs, a, um; Oratio condita, mit zierlichen Sprüchen gespickt. Ozdobiona pieknymi mowámi orácyia. Conditus, ūs, g. m. eingemacht / einsaltzung/ Przyprawá/ Solenie. Cōndītĭō, idē. Cōndītŏr, oris, g. m. der ein ding wolschmäckig macht/ Záprawiacz. Cōndīmēntŭm, i, g. neut. ein lieblicher Zusatz allerley Gewürtz/ Záprawá. Cōndīmēntārĭŭs, a, um; ut: Genus condimentarium, ein art mit dem Gewürtz zuzurichten/ Sposob zaprawiánia. Cōndītānĕŭs, a, um, ferè idem. Cōndītūrā, gen. fœm. idem quod Conditio.

Condisco, idem quod Disco, hinc Cōndīscĭpŭlŭs, i, gen. masc. ein Schulgesell/ Spółuczeń. Cōndīscĭpŭlā, æ, g. fœm. eine so zugleich lernet/ Ktora śię uczy spolu. Cōndīscĭpŭlātŭs ūs, g. m. ein Gemeinschafft deren so miteinander lernen/ Spółuczeńnictwo.

Cōndĭtĭō, onis, g. f. ein Beding/ Kondycyá/ Wárunek. Ea conditione accepi, mit dem Beding hab ichs angenommen / Wziąłem pod tę kondycyę. Item, Conditio, ein Standt/ Stan. Hæc est mearum rerum conditio, Also stehen meine Sachen/ Ten iest stan rzeczy moich. Cōndĭtĭōnālĭs, le, das mit Beding geschehen kan/ Co śię pod kondycyą dziáć może. Cōndĭtĭōnālĭtĕr, adverb. mit Beding/ Pod kondycyą.

Conditor, Conditorium, & Condo, is, v. Do. Condoceo, & Condocefacio, idem quod Doceo. Condoleo, & Condolesco, v. Doleo. Condono, vid. Dono. Condormio, & Condormisco, vide Dormio.

Cōndrīllŏn, i, g. n. Cōndrīllē, ēs, g. f. Gänß-Distel / Mlecz, herb.

Conduco, v. Duco. Conduplico v. Duplex.

Cōndūrdŏn, ein Kraut mit rotem Blum/ das im Augst blühet/ Ziele okrągłego kwiátu/ ktore w Sierpniu kwitnie.

Cōndălŭs & Cōndălĭŭs, id. quod Condalium.

Cōndŭs, i, g. m. magis propriè Promus-Condus, ein Kellner/ Pfläger/ Száfarz.

Cōndylōmă, ătĭs, g. neut. ein Druckblater am Hinderdarm/ Szyszká w ćiele. Plin. Sedis prociden-

cidentiam nominat, Außgangdes Leibes/ Stolec czesty. Dicitur & Hemorrhois cæca.

Cōndylūs, li, g. m. ein Fingerknod/die Knöchel an den Fingern/ Klykiec/ Kukak.

Confabulor, v. Fabulor. Confarcio, v. Farcio.

Cōnfārrēō, as, are, den Bräutgam vnd Braut zusammen fügen mit Brodt / das man jhnen darreicht vmb zu essen/ Slub dawáć/ co sie wlásnie o Rzimiánach rozumieć ma ktorzy poslubionych przez podánie chleba złaczali. Unde Cōnfārrēātūs, a, um, & Cōnfārrēātiō, gattung eines Opffers / vorzeiten an deren Hochzeiten gebraucht/ so da woltendaß die Kinder von jhnen geboren/ zu Priestern geordnet würden/ Zrekowiny/ Slub małżeński.

Cōnfātālīs, le, quod ejusdem fati necessitate tenetur, vel eodem fato obstrictus.

Confero, vide Fero.

Cōnfērvă, æ, g. m. Wasserschwam / Moß der auffm Wasser wächst/ Gebká. (veo.

Conferveo, & Confervesco, idem quod Ferveo.

Cōnfēstīm, adverb. Bald/ Záraz.

Cōnfīnnūlă, g. fœm. eine Häffte/ Szpagá/ Zworá/ Przaska.

Conficio, v. Facio. Cofictio & Confingo, vid. Fingo. Confidejussor, v. Fides. Confido, ibid. Confinis & Confinium, v. Finis. Confio, v. Fio. Cofirmo, v. Firmo. Confisco, as, vid. Fiscella. Confiteor, vide Fateor.

Cōnflāgēs, plu. nu. g. f. à Conflō, ein Orth das allenthalben von Winden bewehet wird/ Wiátrowisko.

Conflagito, v. Flagito. Conflagro, v. Flagro. Conflecto, is, ich krümme/ vmbbeuge. Conflicto, & Confligo, v. Fligo. Conflo, vide Flo. Confluo vide Fluo.

Cōnflūctŭārī, impers. bestanden vnd verwirrt seyn/ wann einer nicht weiß wo auß oder ein/ was er thun sol / Chwiáć sie/ Porußáć. Kiedy kto nie wie pewnie czego sie trzymáć / ábo co czynić.

Confodio, vide Fodio. Confore, v. Forem. Conformo, v. Forma. Cōnfōrnīcō, as, are, zuwölben/ Záklepić. Confoveo, v. Foveo. Confremo, idem quod Fremo. Confrico, v. Frico. Confringo, & Confragosus, v. Frango. Confugio, & gium, v. Fugio. Confulcio, idem quod Fulcio. Confulgeo, vide Fulgeo. Confundo, vide Fundo.

Cōnfūtō, as, avi, atum, cōnfūtārē, widerlegen/ oder stellen mit Worten/ Przegadáć/ Przekonywáć. Cōnfūtātiō, onis, g. fœm. ein Widerlegung/ Odpor słowny. Rĕfūtō, & Rĕfūtātiō, idem.

Congelo, & Congelasco, v. Gelu. Congemino, v. Gemini. Congemo, v. Gemo. Congenero, vide Genero. Congemulo, v. Cenu. Conger, v. Congrus. Congermino, v. Germen. Congero, vide Gero. (wárzyß.

Cōngērrō, onis, g. m. ein Schwatzgesell / Tocōngĭārĭum, i, g. neut. ein Fürstengab/ die ein Fürst dem gemeinen oder frembden Volck schencket/ Podárek od páná/ pospolstwu/ ábo żołnierstwu. Item, Congiarium est genus mensuræ, idem quod Cōngĭūs, ij, g. m. ein Maß das vngefehr sechs Sextarios hält / Státek / ktorym mierzymy cokolwiek. Alio nomine dicitur Chus. Cōngĭālĭs, le, ut: Fidelia congialis, ein dreymässiger Krug/ Gárniec/ Dzban. Cōngĭārĭus, a, um, idem.

Conglacio, vide Glacies. Conglobo, v. Globus. Conglomero, v. Glomus. Conglutino, vide Gluten Congratulor, v. Gratia. Congredior, v. Gradior. Congrego, v. Grex. Congruo, v. Grus.

Cōngrŭs, & Conger, ri, ein langer Meerfisch wie ein Aal/ Wegorz morski.

Cōngўlis, idis, g. f. Rättig/ Rzepá okrogłá/ Rzotkiew.

Conjectio & Conjicio, vide jacio.

Cōnīfĕră, arbor, quæ conos, hoc est, nuces pineas fert, Ovid.

Coniscare, vide Conus. Conjugo, v. Jugum. Conjungo, v. Jungo Conjuro, v. Juro, Conlabor, v. Collabor. Conlatro, v. Latro. Conligo. v. Colligo in Ligo, as Conlino, v. Collino. Conlutulo, vide Collutulo. Connascor, v. Nascor. Connato, v. Nato. Connecto, v. Necto. Connitor, v. Nitor.

Cōnnīvĕō, es, nivi, & nixi, nictum, cōnnīvērē, die Augen zuthun/ plintzlen / Mrugáć oczymá. metaph. übersehen/ durch die Finger sehen/ Przeglądáć / Przez śpáry ná co pátrzyć. Cōnnīvēntĭă, æ, g. f. Vbersehung/ Przeglądánie.

Connodo, vide Nodo. Connubo, vide Nubo. Conoides, vide Conus.

‖ Cōnōpœum, pœi, g. n. Poëtæ tamen latini abjiciunt vocalem suo jure, & penult. corripiunt, ein Fürhang vm ein Beth/ Námiotek. *Scenicum, testudineum.* Alij Conopeum, vel Cōnōpĭūm.

Cōnōr

Cōnŏr, aris, atus sum, cōnārī, unterstehen/ Wsilowáć. Manibus & pedibus conari, mit aller Macht unterstehen / Zewßytkich śił o co śię stáráć. Alicui obviam conari, eim entgegen gehen / Iść przećiwko komu. Cōnāmĕn, ĭnĭs, & Cōnāmĕntūm, i, g.n. ein Fürnehmen / Unterstehung / Usilność. Cōnātŭs, ūs, g.m. idem. *Cupidus nobilis, validus.*

Conquadrare, idem quod Quadrare. Conquasso, v. Quatio Conqueror, v. Queror. Conquiesco, v. Quies. Cōnquĭnīscō, scis, exi. cōnquĭnīscĕrĕ, das Haupt neygen / Głowę kynąć. Conquiro, v. Quæro Conquisitores ibid Cōnrĕūs, v. Reus Consanguineus, v. Sanguis. Consano, & Consanesco, idem quod Sanesco. v. Sanus. Consarcino, v. Sarcina Consarrio, v. Sarrio. Consaucio, v. Saucio. Consceleroi, v. Scelus. Conscendo, v. Scando Conscindo, v. Scindo. Conscisco, v. Scio. Conscribo, v. Scribo. Conscribillare, pro Inscribere, vel Conscribere, Veteres dixerunt Conseco, vide Seco. Consecro, v. Sacer. Consedeo, vel Consideo, vide Sedeo. Consemineus, v. Semen. Consenesco, v. Senex. Consentio, v. Sentio. Consepio, v. Sepes. Consequor & Consector, vide Sequor. Consero, v Sero, sevi, satum. Consero, v. Sero, serui. Conserratus, v Serra. Conservus, v. Servus.

Cōnsīdĕrō, as, avi, atum, cōnsīdĕrārĕ, bedencken / betrachten / Rozważáć co / Przypátrowáć śię. Cōnsīdĕrātĭō, onis, & Cōnsīdĕrāntĭă æ, g.f. Betrachtung / Rozważenie. Cōnsīdĕrātŭs, a, um, & Cōnsīdĕrāns, tis, particip. fürsichtig / Bácżny / Opátrzny. Inconsideratus, a, um, unbedachtsam / Niebácżny / Nieopátrzny Inconsiderans, idem. Cōnsīdĕrātē adverb. bedachtsam / Opátrznie / Bácżnie.

Consido, v. Sido. Consigno & Consignifico, v. Signum. Consileo, v. Sileo.

Cōnsĭlīgō, ĭnĭs, g.f. Leußkraut / Gorzykwiát / Płucnik ziele.

Consilio, vide Salio.

Cōnsĭlĭūm, ij, g.n. ein Rath / Anschlag / Rádá / Náradzánie śię. *Arcanum, prudens, providum, salubre, utile, fidele, providens.* Fortis consilio, anschlägig / Porádny. Item, Consilium, pro Judicibus, ein versamleter Rath / Rádziecki zgromádzenie. Cōnsĭlĭārĭūs, ij, & Cōnsĭlĭātŏr, oris, g. m. ein Rathgeber / Porádnik. Consiliarius, a, um, ut: Amicus consiliarius, der eim Rath giebt / Ktory ráde dáie. Cōnsĭlĭōsŭs, a, um, pro sapiente, qui consiliis abundat, Cato. Cōnsĭlĭō, as, avi, atum, cōnsĭlĭārĕ, rathfragen / Rádźić śię. Cōnsĭlĭŏr, atis, atus sum, cōnsĭlĭārī, rathschlagen / Náradzáć śię.

Consimilis, vid. Similis. Consisto, vid. Sisto. Consobrini, v. Sobrini. Consocer, v. Socer. Consocio, as, v. Socius. Consolido, idem quod Solido, v. Solidus. Consolor, v. Solor. Consomnio, v. Somnus. Consono, as, v. Sono. Consopio, v. Sopio. Consors, & Consortium, v. Sors. Conspergo, v. Spargo. Conspicio & Conspicior, v. Specio. Conspiro, v. Spiro. Conspirare, à nomine Spira, v. Spira. Conspisso, v. Spissus. Conspondeo, v. Spondeo. Conspuo, v. Spuo. Conspurco, v. Spurco. Constabilio, v. Stabilis. Constantia, v. Sto. Consterno, as, vel is, v. Sterno. Constipo, v. Stipo. Constituo, v. Statuo. Constrepo, v. Strepo. Constringo, v. Stringo. Construo, & Constructio, v. Struo. Constupro, vide Stuprum. Consvadeo, v. Svadeo. Consualia, v. Consus. Consudo, & Consudesco, v. Sudor. Consvesco, & Consvefacio, v. Svesco.

Cōnsūlō, is, lui, sultum, cōnsūlĕrĕ, Rath halten / sich berahten / Rádźić komu / rádźić śię. Cōnsūlŏr, ĕrĭs, ich werde raths gefragt / Rádzą śię mnie. Cōnsūlĭtūr, imperson. man rathet / Rádzą śię. Cōnsūltō, as, freq. Reipubl. consultare, der Gemein einen Rath geben / Rzecżypospolitey rády dodawáć. Cōnsūltātĭō, onis, g. f. ein Rathschlag / Náradzánie / Porádá. Cōnsūltŭs, a, um, Weiß / wolberathet / Porádny. Cōnsūltūm, i, g. neut. ein erkäntnuß des Raths / Uchwałá / Wyrok. Cōnsūltŏr, oris, g.m ein Rathgeber / oder einer der Rath begehrt / Porádnik / y ktory śię kogo rádźi. Cōnsūltrīx, icis, g. f. ein Rathgeberin / oder Rathfragerin / Ktora komu rádźi / ábo śię kogo rádźi. Cōnsūltō, & Cōnsūltē, adverb. Weißlich / Mądrze. Consultus Juris, & Jureconsultus, quod & sic scribitur: JCtus, ein Gesetz- oder Rechtsgelarter. Práktyk práwny. Senatusconsultum, ein erkäntnüß des Raths / Uchwałá pánow rádnych. Cōnsūl, sūlĭs, g. m. ein Bürgermeister / der den höchsten Gewalt hat in einer Stadt / Burmistrz. Proconsul, einer der mit allem vollmächtigen Gewalt in ein Landschafft geschickt wird zu herschen / Burmistrzow námiestnik. Cōnsūlārĭs, e, das dem

Bürger-

Bürgermeister zugehört/ Bürmistrzowski. Itē, Consularis, is, einer der Bürgermeister ist gewesen/ Ktory tesk/ abo byk burmistrzem. Cōnsŭlātŭs, ūs, g. m. das Bürgermeister Ampt/ Vrzad burmistrzowski. Proconsulatus, us, Ampt vnd Würde eines Bürgermeisterlichen Statthalters/ Vrzad namiesnika burmistrzowego.

Consummo, v. Summa. Consumo, v. Sumo. Cōnsūmŏr, pass. ich werd verzehrt/ Niszczeie. Consuo, v. Suo. Consurgo, v. Surgo. Consydero, v. Considero. Contabesco, v. Tabes. Contabulo, v. Tabula. Contagium, v. Tango. Contamino, v. Tamino. Cōntēchnŏr, aris, ari, ein List erdencken/ Zmyslác co zdradliwie. Contego, v. Tego. Contemno, is, idem quod Temno. Contemplor & Contemplatio, vide Templum. Cōntēmpŏrānĕŭs, ejusdem temporis. Sipont. Contemptus, us, v. Temno. Contenebrare, vid. Tenebræ. Contentus, v. Teneo. Conterminus v. Terminus. Contero, v. Tero. Conterraneus, v. Terra. Conterreo, v. Terror. Contestor, v. Testis. Contexo, v. Texo. Conticeo, & Conticinium, v. Taceo. Contigno & Contignatio, v. Tignus. Continens, v. Teneo. Contingo, vide Tango. Continuus, a, um, v. Teneo. Contollo, vide Tollo.

Cōntŏr, aris, atus sum, cōntārī, Grund suchen mit eim Stecken / Gruntu szukáć. metaph. erforschen/ Bádáć sie/ Pilno szukáć. sed frequentius, compos. Pērcōntŏr, Tua quod nihil refert percontari desinas, das dich nicht angehet/ da frag nicht nach/ Nie pytay sie o to co do cie nie należy. Pērcōntātiō, onis, g. f. ein Erforschung / Pilne pytánie. Pērcōntātŏr, oris, g. m. ein Erforscher / Pytácz. Cōntŭs, i, g. m. ein Stoßstangen/ damit die Schiffleuth die Tieffe des Wassers erfahren / zerd. *Acernus, longus, durus, teres.*

Contorqueo, & contortus, vide Torqueo.

Cōntrā, adverb. significat Hinwiderumb/ dargegen/ Náprzeciwko/ Ku. Contra est ac dicitis, es ist anders als ihr sagt / Inaczey iest niż powiedacie. Item, Contra præposit. ut: Contra spem, wider alle Hoffnung / Przeciw nádziei. unde, Cōntrārĭŭs, a, um, widerich/ Przeciwny. Cōntrārĭĕtās, atis, g. f. Widerwertigkeit/ Przeciwność. Cōntrārĭē, adverb. Widerwertiglich/ Przeciwnie.

Contradico, v. Dico. Contradiceri, v. Liceo. Contraho & contrecto v. Traho. Contrapositus, v. Pono. Contrascriptum, v. Scribo. Contravenio, v. Venio. Contremo & contremisco, v. Tremo. Contribuo, v. Tribuo. Contristo & contristor, v. Tristis. Contritus, v. Tero. Controvertor, & controversia, v. Verto. Contrucido, idem quod Trucido, v. Trux. Contrudo, v. Trudo. Contruncare, v. Truncus.

Cōntŭbērnĭŭm, ij, g. n. ein Rott oder Bursch Kriegsleuthe/ Bursá żokniersta. Item, ein Gemach voller Kriegsleuth/ Spokmieszkánie żokniersie. Cōntŭbērnālĭs, le, ein solch Gemach inhabende/ Ktory w tey bursie mieszka. Item, Burschgesellen / Tischgenossen / Spokmieszkániec / Domownik.

Contueor, vide Tueor.

Cōntŭmāx, ācĭs, g. om. Vngehorsam/ widerspenstig / Nieposłuszny/ Vporny. Cōntŭmācĭā, æ, g. fœ. Vngehorsamb/ Widerspenstigkeit/ Vpor/ Nieposłuszeństwo. Cōntŭmācĭtēr, adver. widerspenniglich/ Vpornie. Percontumax, fast widerspennig/ Bárzo uporny.

Cōntŭmēlĭă, æ, g. f. ein Schmach/ Zelżywość. *Gravis, pudibunda, infanda.* Cōntŭmēlĭōsŭs, a, um, Ehrnverletzlich/ schmachhafftig/ Obelżywy/ Zelżywy. Cōntŭmēlĭōsē, adverb. Lästerlicher weise/ Zelżywie. Subcontumeliosus, a, um, zum theil lästerlich/ Subcontumeliose, adverb.

Contueor, v. Tueor. Contumulo, v. Tumulus. Conturbo, idem quod Turbo, vide. Turba. Contus, v. Contor. Contusus & contundo, vide Tundo. Contutor, vid. Tuto. Convador, idem quod Vador, v. Vas, vadis. Convaleo, & convalesco, v. Valeo. Convallis, v. Vallis. Convaso, v. Vas. vasis. Conveho, & convecto, vid. Veho. Convello, v. Vello. Convelo, v. Velo. Convenio, v. Venio. Converbero, idē quod Verbero. Converro, v. Verro. Conversor, & converto, v. Verto. Convestio, v. Vestis. Convexo v. Vexo.

Cōnvēxŭs, a, um, die außwendige Rund eines Gewölbs/ Wypukły / Obłoczysty. Est oppositum concavo, welches ist das inwendige runde/ Zwierzchnia okragłość. Cōnvēxĭtās, atis, g. f. die außwendige runde/ Wypukłość.

Convictor, & convivium, v. vivo. Convinco, & convictus, v. Vinco. Conviso, v. Viso. Convitium, v. Vitium. Convoco, v. Voco. Convolo, a.

lo, as, v. Volo, as. Convolvolus, v Volvo. Convulsus, v. Vello.

Cōnūs, i, gen. masc. ein Dannkern oder Nuß/ Szyszka. Item, ein jedes Ding das gespitzet ist gleich ein Kegel/ Kończátá okrągłość. Cōnĭfĕrūs, a, um, das spitzige Frücht trägt/ Co kończáty owoc rodźi/ szyszkorodne drzewo. Cōnŏĭdēs, dis, alles was gestaltet ist wie ein Dannzapff/ Kończáto okrągła rzecz. Cōnīscō, as, are, die Stirn wie die Schaffe zusamen stossen/ Trykam.

Cōnȳzā, g. f. aliàs Cunilago, Donnerwurtz/ Schláchtáwá. *marcescens, amara.*

Coonero, v. Onus. Cooperio, v. Pario. Coopto, v. Opto. Coerior, v. Orior. Coos, sive Cos, vide supra Co.

Cŏphĭnus, i, g. m. ein Korb/ Kosz. lat. Corbis. *Vimineus.*

Cōpĭă, Viele/ Vberfluß/ Dostátek/ Obfitość. *Superflua, affluens, dives, inundans, aurea, larga.* ab antiquo nomine Copes, vel Copis, teste Nonio; Veteres pro Copiosius posuerunt. Hinc Copona primùm, deinde Caupona, taberna vinaria, propter copiam rerum, quæ ibi venduntur, & ipsa etiam Cauponis uxor. Plin. Copia frumenti, Vberfluß der Früchten/ Dostátek zbożá. Pro copia, nach meinem Vermögen/ Według przemożenia. Copia, vel copiæ, tàm in sing. quàm in plur. ein Kriegsheer/ Woysko. Copiam aliam quærere/ andere Hülffe suchen/ Inszey pomocy szukáć. Item, Copia, Gewalt vnd Macht/ Możność/ Moc/ & jungitur plerumq; cum verbo Facio, vel Do; ut: Copia est quæ volumus, wir haben das wir wollen/ Mamy czego chcemy. Cōpĭŏlă, æ, dim. Cōpĭōsŭs, a, um, Wolhabend/ Obfity. Cōpĭōsē, adverb. Reichlich/ Bogáto. Cōpĭŏr, aris, ari, grosse Beuth erlangen/ oder das Kriegsheer stärcken/ Zbieráć pienmądze/ ábo woysko.

Cōptă, æ, gen. fœm. genus placentæ.

Cōpŭlă, æ, g. f. ein Zusammenhefftung/ Band/ Związek/ Swora. Cōpŭlō, as, avi, atum, cōpŭlārĕ, zusammenfügen/ Złączáć/ Związáć. Cōpŭlŏr, aris, ari, deponens, zusammen gebunden werden/ Złączanym być. Cōpŭlātīvus, a, um, Fugbar/ Zusammenfügig/ Złączáiacy. Cōpŭlātĭō, onis, g. f. Zusammenfügung/ Złączánie. Cōpŭlātē, adverb. Beyeinander/ Pospołu.

Cŏquō, is, coxi, coctum, cŏquĕrĕ, kochen/ Wárzyć. Cŏquĭtō, & coctito, as, ich koche offt/ Często wárzę. Coquere cibum, die Speiß verdäwen/ Trawić pokarm. Fructus coquere, dicitur Sol, zeitig oder reiff machen/ Doyrzałymi czynić. Bellum & consilia coquere, Krieg zurüsten vnd rathschlagen/ Gotowáć sie ná woynę ábo rádźić o woynie. Illud me coquit, es verdreust mich/ To mie trapi. Cŏquīnŏr, aris, ari, mit der Küchen vmbgehen/ Kuchárzyć. Cŏcŭs, & Coquus, i, g. m. ein Koch/ Kucharz. *Sabus, pinguis.* Cŏquīnă, & Cŭlīnă, inde Cŭlīnă, æ, g. f. ein Küche/ Kuchnia. Cŏquīnārĭus, a, um, das zur Küchen gehört. Kuchenny. Cŏquīnārĭă, æ, absolutè, die Kunst zu kochen/ Kuchárstwo. Cŏctĭbĭlĭs, le, bald gekocht/ Co sie może prętko uwárzyć. Cŏctĭō, onis, & Cŏctūră, æ, gen. f die Kochung/ Wárzenie. Cŏctĭlĭs, le, das gekocht vnd gebacken ist/ Wárzysty. Incoctilis, le, vngekocht/ Niewárzysty. Cŏctīvŭs, a, um; ut: Legumina coctiva, Gemüß/ Járzyná. Cŏcŭlum, i, g. n. ein ähren Geschirr zu kochen/ Naczynie kuchenne spiżáne. Cōncŏquō, is, concoxi, concoctum, cōncŏquĕrĕ, zumal kochen/ Zwárzyć. Item, verdäwen/ Strawić. Diu deliberare & concoquere, per Metaphor. lang betrachten/ Długo sie o czym námyśláć. Cōncŏctĭō, onis g. f. Verdäwung/ Trawienie. Decoquere, einsieden/ Wywárzić. Decoquere creditoribus, andern Leuten das jhre verthun/ Omylić swoich kreditorow. Dēcŏctŭs, a, um, ut: Dulcis & decocta svavitas, per translat. ein süsse satte Lieblichkeit/ Wdzięczna y stała uciechá. Dēcŏctum, ti, g. n. Dēcŏctŭs, ūs, g. m. vel Dēcŏctūră, æ, g. f. ein Einsiedung od' Geköch/ Wywarzáne rzeczy/ Dekokt. Dēcŏctor, oris, g. m. Verthuer/ Verschwender/ Vtrátnik. Discoquere, kochen lassen/ verkochen/ Rozwárzyć. Excoquere, kochen biß es gnug ist/ Wywárzyć. Incoquere, inkochen/ Náwrzáło co. sumitur etiam pro Coquere. Incoqui sole, an der Sonnen gekocht werden/ Opálić sie ná słońcu. Item, Incoquere, begiessen/ oder mit Metall überziehen/ Polewáć co/ ábo/ Kruszcem tákim obkładáć. Incoctus a, um, vngekocht/ Niewárzony. Incŏctĭlĕ, lis, übergossen/ Pobielány sťátek. Percoquere, idem quod Excoquere. Præcoquere, vorhin kochen/ Przewarzáć. Rĕcŏquĕrĕ, wiederumb kochen/ Znowu wárzyć. Rĕcŏctŭs, a, um, ut: Recoctus cib⁹, gewärmbte Speise/ Zgrzany pokárm.

Cōr, cordis, g. n. das Hertz/Serce. *Molle, calens, tenerum, purpureum.* Cordi est mihi, ich dencke dran/Staram się/mam to ná baczeniu. Cōrcŭlŭm, dimin. Cōrdātŭs, a, um, behertzt vnnd weiß/ Serdeczny/ Mądry. Cōrdātē, adverb. weißlich/ Mądrze. Cōrdŏlĭŭm, lij, g. n. Hertzleydt/ Zal/ Litość. *Flebile, triste.* Cōncōrdō, as, avi, atum, cōncōrdārĕ, gleichsinnig seyn/ Zgadzáć się. Cōncōrdĭă, æ. g. f. Einhelligkeit/ Zgodá/Sforność. Cōncōrdāntĭă, idem Cōncōrs, cōncōrdis, einhellig / Zgodny. Cōncōrdĭtĕr, adver. einhelliglich/Zgodnie. Dīscōrdārĕ, vneinig seyn / Niezgadzáć się / Rożnym być. Discordia, gen. f. Zweyträchtigkeit/ Niezgodá. *Demens, effera, exitiabilis, ferax, nutrix belli, parens belli, cruoris sitibunda, flagrans, præceps, perniciosa.* Discors, discordis, vneinig/Niezgodny. Dīscōrdābĭlĭs, vel Dīscōrdālĭs, le, vnruhig/das Zwytracht vnd Vneinigkeit bringt/Co niezgody przyczyna. Dīscōrdĭōsŭs, a, um, idem. Excors, Vnbesonnen / thorhafftig / Głupi / Szalony. Præcōrdĭă, orum, plur. tant. das Netz vmbs Ingeweyd/ Wnetrzności gorne. Præcōrdĭŭm, ij, g. n. das Hertzgrüble/ Dołek serdeczny. Secors & Socors, träg/ faul/ hinlässig/ Gnuśny/ Niedbáły. Sōcōrdĭă, æ, g. fœ. Hinläßigkeit/ Gnuśność/ Niedbálstwo. Sōcōrdĭtĕr, adver. liederlich/ Niedbále. Vecors, vnsinnig / Szalony. Vecordia, æ, g. f. Vnsinnigkeit/ Szaleństwo.

Cōrălĭŭm, ij, g. neut. Corall/Koral. Cōrălŏăchătēs, æ, g. fœm. ein Edelgestein den Corallen gleich/ Kámień drogi podobny do korala.

Cōrăm, præpos. ablat. casui serviens, vor/oder offentlich vor/ Przed/Obecnie/Vśinie. ut: Coram Senatu, offentlich vorm Rath/Przed Senátem. Item, Coram, adv. gegenwärtig / Przecíw/ Woczy. Veniat coram, & mecum disputet, trette herfür/Niech przystąpi ku mnie. Coram, pro hic, hoc loco, allhie/Tu.

Cŏrāmblē, es, vel, Cŏrāmblă, æ, aut potius, Corymbe, bes, g. f. olus, ita dictum, quod aciem oculorum hebetet.

Cŏrāx, ăcis, g. m. Corvus lat. ein Rabe/Kruk. Epith. vide Corvus. Cŏrăcīnŭs, a, um, das vom Raben ist/Kruczy. Item Cŏrăcīnŭs, genus piscis, Nilo peculiaris.

Cōrbĭs, is, g. f. ein geflochtener Korb/Kosz. Corbis pabulatoria, ein Futterkorb / Koszyk náłożony stráwą. Cōrbŭlă, æ, g. f. dimin. ein Körblein/ Koszyczek.

Cōrbītă, æ, gen. f. ein Lastschiff/ vmb Volck vnd Kauffmanschafft zu führen / Okret do wożenia rozmáitych Towárow y ciężaru. Cōrbītō, as, are, beladen/ Ládowáć. metaph. Corbitant, pro eo quod est ventrem implent, als wann sie ein Schiff beladen/Brzuch ládują ják okret.

Cōrchŏrŭs, vel, Corchoron, herba, Hüner-darm/Kurzyślep.

Cōrdă, æ, gen. f. ein Armbrust Senne/ Stroná ábo Ciećiwá.

Cōrdŭs, a, um, späth geboren/ Pozno urodzony. ut: Agni cordi, Lämblein die nicht zu gewöhnlicher Zeit geboren seynd/ Jágnietá poznourodzone/ Odsefki. Cordum, significat involucrum, quo fœtus in utero matris involvitur.

Cōrdўlă, æ, g. f. ein Meerfisch/ Rybá morská/ Tuńczyk. vel, Cordilla, quæ partus thynnorum dicitur.

Cŏrīāgō, gĭnĭs, g. f. eine Kranckheit der Rinder/ wenn jhnen die Haut also an die Rippen geklebt/ daß sie sich nicht regen mögen/Chudnienie/Trácenie ciáłá.

Cŏrĭāndrŭm, i, g. n. Coriander/Koryánder.

Cŏrĭŏn, ij, g. n. herba, quæ & Chamœpytis dicitur, Sanct Johannskraut/vnser lieben Frawen Bethstroh/Waldhoff/ Dzwonki/Janá S. ziele.

Cŏrĭŭm, ij, g. neut. Leder/Haut/ Skorá/Rzemień/ Item, Coria in structuris, ein Legestein in einem Baw/ Tynk/Polepá. Cŏrĭārĭŭs, ij, g. m. ein Ledergärber/ Gárbárz. Cŏrĭācĕŭs, a, um, Ledern/Festkory robiony. Cōrrĭgĭŭm, ij, gen. n. vel Corrigia, æ, g. f. ein ledern Riem oder Nestel/ Rzemyk. Excŏrĭārĕ, in Biblijs legitur, pro, Detrahere corium, schinden/ Odzieráć.

Cōrnīx, īcis, g. f. ein Kräh/ Wroná. *Garrula, Longæva, Ingrata, Invisa Minervæ, Rauca, Vetula.* Cōrnīcŭlă, æ, dim. Cōrnīcŏr, aris, atus, sum, cōrnīcārī, schwätzen/schreyen wie ein Kräh/Kráczeć ják wroná.

Cōrnū, g. n. indeclin. in plurali Cōrnŭă, Cornuum, vel Cornuus i, g. m. ein Horn/ Rog. Cōrnĭcŭlŭm, li, dimin. Cōrnĭgĕr, ra, rum, der Hörner trägt/Rogonoszący. Cōrnĭpēs, pĕdĭs, das hörnerne Füß hat/ Ktory má nogi rogowe. Cōrnŭpĕtă æ, g. m. Hornstössig/ Bodzący. Cōrnūtŭs a, um, das Horn hat/ Rogáty. Cōrnĕŭs, a, um, hör-

hörnern/Rogowy. ut: Rostrum cornutum, ein hörnichter Schnabel/ Pysk rogáty/ Rończyśty. Cŏrnĕŏlūs dimin. Cic. Hornhart/Rogowy. Bĭcōrnĭs, e, zweyhörnig/ Dwurogi. Unĭcōrnĭs, e, einhörnig/Jednorogi. & substant. ein Einhorn/ Jednorożec. animal est. Cōrnĭgĕnūs, a, um, quod est ex genere cornutorum animalium. Cōrnēscō, scis, cōrnēscĕrĕ, hart werden wie Horn Rogowáciec. Item, Cornua, in prælio, die Flügel einer Schlachtordnung/ Skrzydło w szyku. Cornua obvertere alicui in re secunda, einem die Spitze bieten/ Sprzeciwiáć się komu. Item, Cornu, ein Blaßhorn/Kornet. *Raucum, recurvum torvum, horrisonum, raucisonum, terrificum.* Cōrnĭcĕn, ĭnĭs, gen. com ein Hornbläser/ Kornećista. Item, Portus cornu, der Winckel eines Meerhafens/ Zátoká u portu.

Cōrnūs, i, & us, gen. f ein grosser Hagendorn/ quidam vocant, ein Kornelbawm/ Dereń. *Tremebunda, stridens, stridula, cydonia, aspera.* Cornum, i, g. n. die Frucht solcher Bäwm / Dereniowá jágodá. Cōrnētūm, i. g n. da viel Hagedorn wachsen/Dereniowy gay. Cōrnĕūs, a, um, Hagedörnen/Dereniowy. ut Virga cornea, ein Hagedörnen Ruthe/ Rozgá dereniowá.

Cōrōnă, æ, g. f. eine Kron oder Krantz von Blumen gemacht/Koło/Wieniec. *Gemmifera sutilis, nexilis, celebris, fulgens, insignis, floricoma, odorata.* Cōrōnŭlă, æ, diminut. Corona triumphalis, ein Krantz von Lorbeerbawm / welchen der aufftrug der einen Triumph hielte/ Korona triumfálna z bobkowego liścia. Corona obsidionalis, ein Krantz von Graß / der einem Erlöser von der Belägerung ward gegebē/ Koroná zá zwycięstwo w obleżeniu dána. Corona civica, ein Krantz von Eychasten/ den ein Bürger dem andern gab/ der jhn beym Leben erhalten hatte/ Koroná zá obronę mieyskę dáná z liścia dębowego. Muralis corona, ein güldener Krantz mit Zinnen/ der deme / der zum ersten auff der Feind Mawren stieg/ gegeben ward/ Koroná dáná temu ktory náypierwey ná mur miástá nieprzyiacielskiego wskoczył. Ita, Vallaris erat, der dem/der für erst über das Bollwerck stieg / gegeben ward/ Koroná temu dáná ktory náypierwey wału nieprzyiacielskiego doskoczył. Navalis corona, ein güldener Krantz mit Schiffspitzen / ward dem gegeben / der zu erst in der Feinde Schiff sprang/ Koroná temu dáná / ktory náṕierwey wsko-czył ná okręt nieprzyiacielski. Item, Corona, ein Kreyß von Leuten / Zgromádzenie ludźi w koło. Item, Krantz der Gebäw/Reyff oder Absatz/ Listwá/ Obdách. Item, Corona clericorum rasa. Pleś. Cōrōnō, as, avi, atum, cōrōnārĕ, krönen/Koronowáć. Cōrōnārĭūs, ij, g. m. vel Coronaria, æ, g. f. Krantzmacher oder macherin/ Ktory/ábo/ktora wieńce robi. Coronarius, a, um, das man zu Kräntzen gebraucht/Wieńcowy. Cōrōnāmĕntūm, i, g. n. Blumen/ Krantz darauß zu machen/Wieńcowe źiołá. Cōrōnātūs, a, um, gekrönet/Ukoronowány. Cōrōllă, æ, dim. Cōrōllārĭūm, ij, g. n. ein Zusatz/Przydátek.

Cōrōnĕōlă, æ, g. f. ein Herbstrose/so zu Herbstzeiten in den Hecken wächset/Rożá ćielistá.

Cōrōnĭs, ĭdĭs, g. f. eines jeglichen Dings Ende oder Spitzen/Koniec jákiey rzeczy/ábo/ Szpiczástość.

Cōrōnŏpūs, nŏpŏdĭs, g. m. Goldblumen/Wiesenblumen/ Hanefuß / Wroniá nogá/ Kłośienniczká.

Cōrŏphĭūm, ij, g. n. ein Meerkrebs/ Morski (rák.

Cōrpŭs, ŏrĭs, g n. ein Leib/ Ciáło. *Tenerum, formosum, nitidum, terreum, pulcrum, caducum.* Arboris corpus, das Klotz eines Bawms/Pień drzewny. Corpus pro Opere aliquo scripto, & Volumine. Item, ein Hauffen Leute/ Zgromádzenie ludźi. Cŏrpŭscŭlŭm, i, dimin. Cŏrpŭlĕntŭs, a, um das wol bey Leib ist/ Cielisty. Cŏrpŭlĕntĭă, æ, g. f. viel Leibs/ Cielistość. Cŏrpŏrālĭs, le, leiblich/ Cielesny. Cŏrpŏrālĭtĕr, adverb. leiblicher Weise/ Cielesnie. Cŏrpŏrĕŭs, a, um, leibhaftig/ Cielisty. Incorporeus, & Incorporalis, unleibig/ mager/ Niećielisty/Chudy. Cŏrpŏrō, as, avi, atum cŏrpŏrārĕ. Veteres usi sunt pro Interficere. Item, corporare & cŏrpŏrārī, Leibsgestalt an sich nehmen/Ciáło ná się bráć. Cŏrpŏrātūră, æ, & cŏrpŏrātĭō, onis, g. f. Gestalt des Leibs/ Cielistość/ Ksztáłt. comp. Adcorporo, Incorporo, & Concorporo, ich mache zusammen in ein Leib/vereinbare/Wpráwiáć/ Przypráwiáć/ Jnkorporowáć. Incŏrpŏrātĭō, onis, g. f. einleibung/ Wpráwiánie/ Jnkorporácyá.

Corrado, vide Rado. Correpo, vide Repo. Corrideo, vide Rideo.

Cŏrrĭgĭă, æ, g. f. ein Riem/Rzemyk.

Corrigo, vide Rego. Corripio, v. Rapio. Corrivo, & corrivales, v. Rivus. Corroboro, vide Robur,

 bur,

bur. Corrodo, vide Rodo. Corrogo, vide Rogo. Corrotundo, vide Rota. (sny.

Cōrrŭdă, æ, g. f. wilde Spargen/ Szparág le-

Corrugo, as, vide Ruga. Corrumpo, & corruptela, vide Rumpo. Co[r]ruo, v. Ruo. Cors, cortis, idem quod Chors.

Cōrtēx, ĭcĭs, g. dub. Rinde/ Lub/ Skorá. *Cavatus, viridis, arboreus, fragilis, rugosus, durus.* Cōrtĭcŭlă, dimin. Rindlein/ Skorká. Cōrtĭcātŭs, a, um, das Rinden hat/ Skora obrosły. Cōrtĭcōsŭs, a, um, Rindächtig/ Lupiniásty/ Skora obrosły. Dēcōrtĭcārĕ, Rinden abziehen/ schelen/ Odzierác skore. Decorticare canabim, Hanff rätschen/ reyten/ Konopie odzierác. Excorticare, idem. Dēcōrtĭcātŭs, a, um, abgeschelet/ geschunden/ Odárty/ Ostrobány

Cōrtīnă, æ, g. f. ein Farbkessel/ Kociel do fárbowániá Cōrtīnālĕ, is, g. n. ein Kesselgestell/ da viel Kessel seynd/ Miejsce gdzie wiele kotłow stoi. Item, Cortinæ dicuntur aulæa, & vela ad locum aliquem tegendum. Item, Tripus Apollinis, unde oracula reddebantur.

Cōrŭs, vide Caurus, Nord-Westwind/ Wiátr záchodnemu poboczny nápułnocy. Item, Mensuræ genus, & vox Hebraica est, quæ Medimnos, unum & triginta capit.

Cŏrūscō, as, avi, atum, cŏrūscārĕ, scheinen/ blitzen/ Lśnię się/ Błyskám się. Item, Coruscare hastam, das Speer schütteln/ Wywijác Kopiią/ Potrząsác. Cŏrūscŭs, a, um, scheinend/ blitzend/ Błyszczący się/ Lśniący się.

Cōrvŭs, i, g. m. ein Rab/ Kruk. *Niger, latrans, crocitans, garrulus, siticulosus.* Cōrvīnŭs, a, um, das vom Raben ist/ Kruczy. Item, Corvus, piscis (genus.

Cōrydălŭs, lat. Cassita, v. sup.

Cŏrўlŭs, li, g. f. ein Haselstaude/ Leszczyná drzewo *Dura, fragilis, flexilis, sylvestris, lacernata.* Cŏrўlētŭm, i, g. n. ein Orth da viel Haselstauden wachsen/ Láskowiec. Colurnus, a, um; ut: Opera colurna, ex Corylo arbore facta.

Cŏrȳmbŭs, bi, g. m. Träublein wie ein Ebhew/ Bluszczowe jágody. *Diffusus, comans, baccheus, hederosus, viridis, spissus.* Cŏrymbĭfĕr, ra, rum, der solche Träublein trägt/ Bluszczowe jágody noszący.

Cŏrўphēŭs, i, g. m. der Redelsführer/ Haupt/ Vrsach oder Oberster einer Sect/ Herst/ Wodz/ Głowá/ Przyczyná.

Cōs, cōtis, g. f. ein Wetzstein/ Osłá. *Dura, trita, aspera, Deucalionæa.* Cōtĭcŭlă, diminut. licet non servet significatum primitivi: non enim est parva Cos; sed lapis, quo fit auri vel argenti experimentum, ein Goldstein/ Probierstein/ Probierski kámień. Coticula etiam videtur esse genus vasis ex cote factum. Cōtārĭă, æ, g. f. ein bruch da man die Schleiffstein außgräbt/ Oselná gorá.

Cosmus, vel Cōsmŏs, i, g. m. lat. Mundus, die Welt/ Swiát/ Epith. vide Mundus. Item, Cosmus, Ornatus, Zierath/ Ozdobá. Cōsmĭcŭs, a, um, Weltlich/ Swiecki/ Ptekrzyciel. Cōsmētă, æ, g. f. ein Schmücker/ eine Magd die Frawen zieret/ Dziewká ktorá pánią ubierá. Cōsmŏgrăphŭs, i, g. m. ein Weltbeschreiber/ Ktory świát opisuie. Cōsmŏgrăphĭă, Beschreibung der Welt/ Opisánie świátá. Mīcrŏcōsmŭs, parvus mundus, pro homine, für ein Menschen/ Towieſt Człowiek

Cossim, pro Coxim, obsolet. Festus.

Cōssŭs, ssi, g. masc. ein Holtzwurm/ der in den Bäwmen wächst/ Drzewny robak. Cosses, nominativus pluralis etiam apud Plin. legitur pro Cossi. Item, Cossi olim dicebantur natura rugosi corporis, die einen geruntzelten Leib hatten/ Ktorzy rozkráczywszy się chodzą.

Cōstă, æ, g. fœ. ein Rip/ Zebro. Cōstātŭs, a, um, gerippet/ Zebrowáty. Cōstŭs, g. masc. vel Costum, i, g. n. Heydnisch Wundkraut/ Márzymiętká/ Kárnpień. Cōtŏnă, vel Costona, sive Cottona, vel, ut alij volunt; Cotana, Costana, sive Cottana, g. n. plur. num. ein gattung kleiner Feigen/ Figá máła.

Cōtōnĕŭm, ei, g. n. Quitten Apffel/ Kwitnia. Malum cotoneum, idem.

Cōthūrnŭs, i, gen. m. hohe Schuch/ welche die Tragœdi Spieler an trugen/ damit sie desto grösser scheinten zu seyn/ Obow dawnych ludzi/ ktorego ná Trágedyách záżywáli. *Tragicus, altus, terrificus, sublimis, superbus.* Unde, Cothurno instabilior, ein Vnbestendiger/ Niestátecżny. Item, ein herrliche prächtige Weiß im reden oder schreiben/ Mowá wynioslá/ buczna. Cŏthūrnātŭs, a, um, der solche Schuch anträgt/ Ktory w tákim obuwiu chodzi. Itē, ein Tragœdischreiber/ oder der sonst herrlich vnd hochprächtig im schreiben daher fährt/ Ktory Trágedye pisze/ ábo wspániále mowi. *Magniloquus, heroicus, altiloquus, gravis, grandis.*

Cotidiè, vide Quotidiè.
Cōtūrnīx, īcis, g. f. ein Wachtel/ Przepiorká. *Pia, peregrina, matertera Phœbi.*
Cōtŭlă, sive Cotyla, æ, g. f. Genus mensuræ, quæ hemina aliàs dicitur.
Cōtўlēdōn, lēdōnis, g. f. Herba, quæ à Medicis, Umbilicus Veneris dicitur.
Cŏvīnŭs, i, g. m. ein Kriegswagen/ Woz ná kryty/ Skárbny woz. Cŏvīnārĭŭs, a, um, ut: Covinarius miles, der bey solchem Wagen ist/ Ktory przy tym woźie iest/ ut olim soliti fuerunt.
Cous, vide Co.
Cŏxă, g. fœ. die dicke des Beins ob dem Knie/ Vd/ Kość udowa. Cŏxendīx, dīcis, g. fœ. die Hufft/ Biodrowy staw.
Crābrō, onis, g. masc. ein Wespe/ Hornus/ Szerszeń. *Asper, aculeatus.* Irritare crabrones, einen Zornigen reitzen/ Drażnić gniewliwych.
Crāmbē, es, g. fœm. ein gattung Kappyßkol/ Kápustá czárna. Crambe repetita mors est. Proverb. de re tœdiosè repetita.
Crānēūm, vel Craneium, ein Fechtplatz zu Corintho/ Mieysce dla szermierzow w Korynćie
Crānĭūm, ij, g. n. sive Cranos, die Hirnschaal/ Czászká w głowie.
Crăpŭlă, g. f. Trunckenheit/ item, Kranckheit davon kommende/ Pijáństwo/ Głowy bolenie od pijáństwá. *Gravis, humens.* Crapulam edormiscere, die Trunckenheit außschlaffen/ Wyspáć się od pijáństwá. Crāpŭlŏr, aris, atus sum, crāpŭlārī, fressen vnd sauffen/ Jeść náżbyt y pić.
Crās, adv. Morgen/ Jutro. Crāstĭnŭs, a, um, ut: Crastinus dies, Morgende Tag/ Jutrzeyszy dźień. In crastinum differre, auff Morgen verlegen/ Ná iutrzeyszy dźień odłożyć. Crastinus fructus newe Frucht/ Nowy owoc. Crāstĭnō, adver. idem quod Cras. Crāstĭnō, Prōcrāstĭnō, & Rĕcrāstĭnō, as, are, von Tag zu Tag verziehen/ Dźień ode dniá odkłádáć. Prōcrāstĭnātĭō, onis, g. f. Verzug/ Odkłádánie.
Crāsis, g. f. latinè temperamentum & mixtio.
Crāssŭs, a, um, Dick/ feist/ Miąższy/ Otyły. per Metaphor. Vnverständig/ Nieuk/ Prosty. Crassa Minerva, dicitur aliquid fieri, groblich/ schlechtlich/ Grubo/ Poprostu. Crāssāmēntūm, ti, vel crāssāmēn, sāmĭnis, gen. n. dicke Matery/ Miąższa máterya. Crāssĭtūdō, ĭnis, g. fœm. Dicke/ oder Feiste/ Miąższość/ Otyłość. Crassities, sitiei, idem. Crāssēscō, scis, ich werd dick vnd feist/ Miąższeie. Gęśćieie. Crāssē, adver. dicklich/ Miąższo. Percrassus, a, um, fast dick/ Bárzo miąższy.
Cratægonon, vel Crătæ̆gŏnŏs, nī, Breñkraut/ Płodźieniec źiele vel Crătæ̆gŏnĭŏn, i, g. n.
Crātēr, ēris, g. m. in accusat. craterem, vel cratera, unde nominativus Crātēră, æ, g. f. ein Trinckschal/ Czárá. *Inauratus, coruscus, capax, undans.* Item, Crater, ein Brunnbeth/ Kurna czászá. Item, das Loch im Berg Ætna, durch welches das Fewr gehet/ Dźiurá w gorze Ætna názwáney przez ktorą ogień wypadá.
Crātērītes, æ, gen. fœm. gemma.
Crātēs, is, g. fœm. ein Egge/ Hurd/ Broná/ Hurdá. *Viminea, arbutea, texta, dentata, fraxinea.* Crātĭcŭlă, dimin. ein Roost/ Rożt. Crātĭō, tis, tivi, titum, crātīrē, mit Hurden überziehen/ Hurdámi obstáwić. Crātĭcŭs, a, um, ut: Paries craticus, ein geflochtene Wand/ Sćiáná náplatána.
Creāgră, g. f. ein Fleischgabel/ damit man das Fleisch aus dem Hafen zeucht/ Widelce.
Crēbĕr, bra, brum, dick/ offter/ Gęsty/ Częsty. Literæ crebræ, Brieffe so offt einkommen/ Listy iedne po drugich przychodzące. Crēbrō, adverb. offt vnd dick/ Często y gęsto. Crēbrĭtās, atis, g. f. Embsigkeit/ Vczęszczánie. Crēbrēscō, scis, crēbrŭī, crēbrēscĕrē, je länger je mehr zunehmen/ Często co czynić.
Crēdō, is, dĭdī, dĭtum, crēdĕrē, gläuben/ für gewiß halten/ vertrawen/ Wierzyć/ Powierzyć/ Poruczyć. Se alicui credere, eim vertrawen/ sich auff einen verlassen/ Poddáć się komu. Crēdĭtūr, imperf. man glaubt/ Wierzą. Creditum est, man glaubt jhm/ Vwierzono. Crēdĭtŏr, oris, g. m. der eim Gelt vertrawet/ Wierzyćiel. Crēdĭtūm, ti, g. n. vertrawt Gelt/ Dług. Crēdŭlŭs, i, g. m. leichtglaubig/ Lekkowierny. Crēdŭlĭtās, atis, g. fœ. leichtfertigkeit zu glauben/ Lekkowierność. Crēdĭbĭlis, le, glaublich/ Podobny do wiáry. Crēdĭbĭlĭtĕr, adverb. glaublich/ Podobnie ku wierzeniu. Incredulus, i, g. masc. ein Vnglaubiger/ Niewierny. Incredulitas, atis, g. fœ. der Vnglaub/ Niewierność. Accredo & Adcredo, ich glaub was einer sagt/ Wierzę/ Dowierzam.
Crĕmāstĕrēs, g. m. pl. n. die Adern an welchen die Hoden hangē/ Żyły ná ktorych iądra wiszą.

Crementum, Cresco. Cremium, v. Cremo.

Crĕmō, as, avi, atum, crĕmārĕ, brennen/ Palić. Crĕmātĭō, onis, g. f. ein Brandt/ Paleńie. Crĕmĭūm, ij, g. n. dürre Höltzlein od' Spän/ Fewr damit anzuzünd(e)n/ Drewká suche. Item, Frixa caro in frixorio: sed nullo auctore idoneo. Concremare, verbrennen/ Spalić. Concrematio, idem quod Crematio.

Crĕmŏr, ōrĭs, g. m. Milchram Safft/ die man aus gebeytzten Korn truckt/ Smiotáná/ sok z żyta mocżonego. Cremor ptisanæ, die dicke Brüh/ Muß vnd Marck von der Gersten/ Káßá tárta.

Crēnă, æ, g. f. ein Zerschneidung/ das holl Grüble am Pfeil/ da es an die Senn wird gestalt/ oder die krümme am Bogen/ Wrab strzáty/ álbo piorá. Crenæ, sunt incisuræ, à quibus crenata herbarum folia vocantur, hoc est, serrata, sectaque per ambitum. Hodie quoque multis locis signa, quibus agrestes numerum aliquem in ferulis descriptum habent, Crenæ appellantur.

Crĕō, as, avi, atum, crĕārĕ, aus nichts erschaffen/ Stwarzáć. Itē, erkiesen/ erwehlen/ Obráć. Magistratum creare, Obrigkeit setzen/ Ná urzędzie posádzić. Lites creare, Zanck anrichten/ Swar wszczáć. Crĕātŏr, oris, g. m. ein Erschaffer/ Stworzyćiel. Crĕātĭō, onis, g. f. Erschaffung/ Erwehlung/ Stwarzánie/ Obieránie urzędu. Crĕātūră, æ, g. fœ. ein Geschöpff/ Stworzenie. Prōcrĕārĕ, gebären/ Rodzić. Prōcrĕātĭō, onis, g. f. Gebärung/ Rodzenie. Prōcrĕātŏr, oris, g. m. Gebärer/ Rodzićiel. Prōcrĕātrīx, icis, g. f Gebärerin/ Rodzićielká. Rĕcrĕārĕ, wiederumb schaffen/ Znowu stworzyć. metap. ergetzen/ Rosczerstwić/ Poćieszyć. Recreor ejus literis, seine Brieffe ergetzen mich/ Ćieszę się iego listem. Rĕcrĕātĭō, onis, g. f. Ergetzligkeit/ Vćiechá/ Rádość.

Crĕpæ, à principio capræ sunt appellatæ, quod cruribus crepent.

Crĕpărŭs, a, um, vngewiß/ zweiffelhafftig/ Watpliwy/ Oboietny. unde, Crĕpūscŭlūm, i, g. neu. die Morgenröth zwischen Tag vnd Nacht/ oder dieselbe Zeit des Abends/ Swit/ Mierzch. *Opacum, nocturnum, vespertinum, nigrum, serum.*

Crĕpĭdă, æ, g. f. Pantofflen/ Pántoflá. Crĕpĭdŭlă, dimin. Crĕpĭdātŭs, a, um, der Pantoffelen an hat/ Pántofle noszący. Crĕpĭdārĭŭs, ij, g. m ein Pantoffelmacher/ Pántoflarz.

CR

Crĕpīdō, dĭnĭs, g. fœ. das Vfer da das Wasser an wallet/ Brzeg wodny. per metaph. verò & putei extremam oram, & omnem extremitatem, solemus crepidinem appellare, allerley Bort/ Wszeláktey rzeczy kray.

Crepitaculum, vide Crepo.

Crĕpō, as, crepui, crepitum, raro crepavi, atum, crĕpārĕ, thönen/ toben/ polderen/ Skrzypieć/ Trąbić/ Trząskáć Foris crepuit, Es hat draussen geklopfft/ Zdworu kołáce. Item, Crepare, zerspringen/ Rospuknąć się. cum accusativo, significat jactanter loqui. Nihil nisi sulcos & Vineta crepat mera, Er redet nur von seinen Aeckern Tylko o swoiey roli gádá. Crĕpĭtō, as, are, frequent. ut: Venter mihi crepitat, der Bauch rumpelt mir/ Brzuch mi trzeszczy. Crĕpĭtŭs, ūs, g. m. Knall/ Trząsk/ Grzmot. *Horrisonus, tremens, sonorus.* Crepitus dentium, das Zänklappern/ Szczekánie zębomá. Item, Crepitus, ein Furtz/ Trzeszczenie. Crĕpĭtĭūm, i, g. neu ornamentum capitis, quod in capitis motu crepitum facit. Crĕpĭtācŭlūm, li. g. n. ein Geschirr damit man ein Geräusch machet/ Klekotká/ Grzechotká. *Æreum, blandum.* Crĕpūndĭă, orum, g. n. pl. num. tan. Kinder-Gaben/ die rauschen vnd klappern/ als Corallen/ Wolffszän/ Czáczko/ Noszenie dźiećinne/ jáko korale/ ząb wilczy. unde à crepundijs, von Kindheit an/ Od dźiećińſtwá. compos. concrepo, Percrepo, & Recrepo, fere idem ac Crepo, oder/ ich thöne fast/ Trząskam głośno. metaph. ich zerschnell/ Ogłaszam. Discrepare, mancherley Thon geben/ Rozny głos wydáwáć. metaph. übel zusammen stimmen/ Niezgádzáć się. Dīscrĕpāntĭă, æ, g. f Vnterscheid/ Vneinigkeit Niezgodá/ Rozńienie. Discrepitare, frequent. unde Dīscrĕpĭtāns, Increpare etiam, thönen/ rauschen/ Trząsnąć/ Chroszcze. & per translat. schelten/ straffen/ Strofowáć/ Łáiáć. Incrĕpĭtŭs, a, um, particip. beschälckt/ Strofowány. Incrĕpĭtō, as, are, frequent. verspotten/ Szydźić.

Crepusculum, v. Creperus.

Crēscō, scis, crevi, cretum, crēscĕrĕ, wachsen/ zunehmen/ Rość/ Pomnażáć się. Crēmēntŭm, i, g. n. eine Zunehmung/ Pomnażánie się. Accrēscĕrĕ, zuwachsen/ Przyrastáć. Accrētĭō, onis, g. f. ein Zuwachs/ Przyrastánie. Accrēmēntŭm, i, g. neu. idem. Decrescere, abnehmen/ Vbywáć. Decrescente die, wenn der Tag abnimpt/ Kiedy

bnia ubywá. Excrescere, außwachsen/Wyrość. Excrementum, v. Cerno. Excrētŭs, a, um, außgewachsen/Wyrosły. Procrescere, herfür wachsen/Pochodzę z kąd. Succrescere, von vnten zu wachsen/Nárastáć. Ætati alicuius succrescere, eines andern Alter zuwachsen/das ist/schier also alt seyn als ein ander/Dorość kogo/to jest/w tym wieku byćco y drugi.

Crētă, æ, g. f. Kreyden/Kretá. *Tenax, figlina, figularis, mollis, alba, albicans.* Crētŭlă, dimin. Crētācĕŭs, a, um, kreydin/von Kreyden gemacht/Krećiány. Crētātŭs, a, um, mit Kreydē geweisset/Kretowány. Crētōsŭs, a, um, kreydächtig/Kretny. Notare creta, etwas zeichnen/Znácżyć co.

Crētērră, æ, g. f. ein Wassergelde/Wiádro.

Crēticŭs, subst. Genus pedis est, cōnstāns, ut: Bonitas.

Crībrŭm, i, g. n. ein Sieb oder Reyter/oder Beutel/Sito/Durßlák. *Farinarium, loliarium, ruderarium, rarum, pollinarium, setaceum.* Crībrō, as, avi, atum, crībrārĕ, durch ein Sieb schlagen/reytern/säubern/Przesiewáć przez jákie náczynie. Crībrārĭŭs, a, um, das zum Syb gehört/Sitny.

Crīmĕn, ĭnĭs, gen. n. ein Laster/eine Vbelthat/Grzech/Niecnotá. *Noxium, saevum, crudele, turpe, nefandum, sceleratum, dolosum.* Alicui crimen inferre, einem ein Laster zumessen/Zárzućić komu jákj grzech. Item, Crimen, ein Anklag/Schmach/Winá/Zárzut. Crīmĭnōsŭs, a, um, lästerig/Potwárliwy. Oratio criminosa, voll Lästerwort/Potwárliwá mowá. Crīmĭnōsē, adv. lästerlicher Weise/Potwárliwie Crīmĭnālĭs, le, ut: Criminalis causa. Crīmĭnŏr, aris, atus sum, crīmĭnārī, schelten/lästern/Obwinić/Potwárzyć. Crīmĭnātĭō, onis, g. f. Lästerung/Obwinienie/Potwarz.

Crīnĭs, is, g. m. Haar/Włos. *Intonsus, nitidus, vagans, rutilus, comptus, ingenuus.* Crīnītŭs, a, um, haarächtig/Kosmáty. Stella crinita, der Schwantzstern/Comeitstern/Kosmátá gwiázdá Kometá. Crīnālĭs, le, das zum Haar dienet/Włosowy. Crīnālĕ, is, g. neut. ein Haarhaube/Przedźielnicá. Crīnĭgĕr, ra, rum, der viel Haar hat/Kosmáty. Crīnīrĕ, est crines emittere, Statius.

Crīnŏn, i, g. n. weisse Lilien/Liliia biáłá.

Crĭsĭs, is, g. f. lat. Judicium, ein Vrtheil/Sąd.

Crĭtæ, dicuntur omnes judices, qui musicis agonicis, & scœnicis certaminibus præerant.

Crĭtĭcŭs, a, um, Judiciarius, vrtheilig/Sądowy. Critici dicuntur librorum censores, & reprehensores, die die Bücher beschätzen vnd schelten/Probierze ksiąg/wykładácze. Dies critici, aliàs decretorij, die Tage daran man von der Kranckheit vrtheilen mag/als der siebend/vierzehend/etc. Dni lekárskie/z ktorych o chorobie sądzą lekárze/jáko siodmy/y czternasty/etc.

Crīspŭs, a, um, krauß/Kędźierzáwy. Crispum lignum, gewölckt Holtz das voll krummer Striemen ist/Fladrowáte drzewo. Crīspŭlŭs dimin. Crīspō, as, avi, atum, crīspārĕ, krauß machen/Kędźierzáwić. Crīspāns antis, einer so da krauß macht/Ten co Kędźierzáwi. Crīspātŭs, a, um, krauß gemacht/Vkędźierzáwiony. idem. Crīspĭsŭlcāns, aliud adject. obsoletum.

Crīstă, æ, g. fœm. ein Kamb des Hanens/oder Strauß auffm Helm/Czub/Federpuß/Grzebień u kurá. *Comans, coruscans, rubens, micans, terrifica, tumefacta.* Crīstŭlă, dimin. Crīstātŭs, a, um, das ein Kamb oder Strauß hat/Czubáty.

Crīthē, es, g. f. Tuberculum parvum in palpebra super pilorum locum nascitur, à similitudine hordei ita dictum.

Crīthmŏn, g. n. herba, Meerfenchel/Sol bábia/ziele.

Crŏcĭō, is, ivi, itum, crŏcīrĕ, & Crŏcĭtō, as, avi, atum, crŏcĭtārĕ, schreyen wie ein Rab/Kráczeć. Crŏcĭtŭs, ūs, g. m. & Crŏcĭtātĭō, vel Crŏcātĭō, ōnĭs, g. f. das Rabengeschrey/Krakánie.

Crŏcŏdīlŭs, li, g. m. ein vierfüssig Thier/das im Wasser vnd auff dem Land lebt/Czworonogie źwierzę ktore y ná wodźie y ná źiemi żyje/Krokodil/*Niliacus, Nilicola, improbus.* Crŏcŏdīlīnŭs, a, um, das dem Crocodil zustehet/Krokodylowy. Crocodili lachrymæ, falsche Thränen/Zmyślone/nieszczyre łzy.

Crŏcŏdīlĭŭm, ij, g. n. ein Kraut dem Viehdistel oder Carduo Beatæ Mariæ gleich/Oset czárny.

Crŏcōtă, æ, g. f. vestis muliebris est crocei coloris. Crŏcōtŭlă, dimin. Crŏcōtŭlārĭŭs, ij, g. m. ein Färber solcher Kleider/Fárbierz tákich szat.

Crŏcōtĭrĭŭm, ij, g. n. genus operis pistorij.

Crocon, g. n. vel Crŏcŭs, i, g. m. Saffran/Száfran. *Rubens, Corycius, tenuis, auricomans, purpureus, rutilus, flavens.* Croceus, vel Crŏcĭnŭs, a, um, gelber Saffran/Száfránny/Zołtoczerwony.

Crocomagma,atis, g.n. Saffrankusen/oder ein Salb auß gestossenem Saffran gemacht/ Száfránny oletek. Crocinium aliàs. *Calidum, molle.*

Crocuta, Fera est Æthiopiæ.

Crolla, pro Corolla apud Plaut.

Cronia, orum, festa Saturni. Cronium mare, das gefrorne Meer/ Zmárzłe morze. Acronius lacus, der Boden-See/ Jezioro pewne.

Crotalum, i, g. n. ein Instrument das mit der Hand geschlagen wird / gleich wie die Cymbeln/ Brzekádko / Klekotká.

Croton, onis, g. f. lat. Ricinus, Poplterbawm/ Kleszczowiná.

Crudaria, æ, g. f, Argenti vena, quæ in summa fodina reperitur.

Crudus, a, um, Roh/ unzeitig/ rauh/ Surowy/ Niedoyrzáły/ Okrutny. Subcrudus, a, um, halb gekocht/ Nápoły surowy / Niedowárzony. Cruditas, atis, g. f. Rohigkeit/ Unverdawlichkeit/ Surowizná. Crudesco, scis, crudescere, roh werden/ Surowieć. Pugna crudescit, die schlacht wird je länger je grimmiger / Bitwá się náprawiá/ przedłuża. Incrudesco, idem. Recrudescere, wiederumb new werden/ Odnawiáć się. Vulnus recrudescit, die Wunde bricht wiederumb auff/ Ráná sie ponáwia. sic metaph. Odium recrudescit, der Haß wird ernewert / Nienáwiść się wrácá/ odnáwiá. Crudelis, le, Grimm/ unmild/ Okrutny/ Nielitościwy Crudelitas, atis, g. f. Grimmigkeit/ Okrucieństwo. *Sæva, nefaria, odiosa, inhumana, carnificina.* Crudeliter, adverb. grawsamlich / Okrutnie.

Crumena, æ, g. f. ein Seckel / Beutel oder Tasche/ Káletá/ Mieszek pieniężny. Crumenula, dim. Crumenarius, ij, g. m. ein Beutler/ Ktory mieszki robi/ Miechownik.

Cruor, oris, g. m. Blut/ Krew. *Fluidus, tepidus, calidus, ater, rutilus, nigrans, roseus, tener, pinguis.* Cruentus, a, um, schweissig/ blutig / Krwáwy/ Okrutny. Cruentæ guttæ, Blutstropffen/ Krwáwe krople. Cruenta vox, & oratio, grimmige Rede/ Okrucieństwá pełná mowá Cruento, as, are, blutig machen/ Rozkrwáwić. Subcruentus, a, um, ein wenig blutig/ Krwáwy poczęści.

Crus, cruris, g. n. der Schenckel/ vom Knye biß auff den Fuß/ Goleń. Crus arboris, der Stock des Bawms/ von der Wurtzel auff biß an die Aest/ Odziemek/ Pień. Crusculum, i, dimin. Crurícrepidæ, arum, à Plauto dicuntur, quibus crura crepuerunt ferro.

Crusma, atis, g. n. ein Instrument darauff man zum Tantz spielt/ ein Cymbel/ Cymbał

Crusta, æ, gen. f. ein harte Schaal/ oder Rinde/ Skorupá/ Tynk. Crustula, dimin. item, ein Ruff Krosteczká ná Ránie. Crusto, as, are, vertäfflen/ überziehen / Sádzić/ Tynkowáć / Obkłádáć. Crustatus, a, um, ut: Crustatus paries, ein überzogene Wand/ Sádzoná ściáná. Crustarius, ij, g. m. ein Vertäffler/ Uberzieher/ ein Leymschleiffer/ Tynkárz/ Furtuiacy. Crustosus, a, um, rindächtig/ Skorupiásty. Crustatio, onis, g. f. Vertäfflung/ Uberziehung/ Tynk/ Posádzká/ Obkłádánie

Crustum, i, ge. n. ein Stück zu essen/ als Brodt/ Käß/ ꝛc. Sztuká do jedzenia/ jáko chlebá/ sérá/ etc. Crustulum, dimin.

Crux, crucis, g. f. ein Creutz/ ein Galg/ Krzyż/ Szubienicá. *Dura, horrenda, cruenta, misera, horribilis, funesta, arborea, probrosa, funerea, amara, tristis, acris, sæva.* In crucem tollere, an Galgen hencke/ Ná szubienicy záwiesić. Item, Crux dicitur, quicquid nos cruciat, Pein / Schmertzen/ Frásunek/ Bol/ Utrapienie. Crucio, as, avi, atum, cruciare, peinigen/ Męczić Cruciatus, us, g. m. Peinigung/ Męká. *Sævus, atrox, fulmineus, mæstus.* Cruciamentum, i, g. n. & Cruciabilitas, atis, g. f. idem. Cruciabiliter, adverb. peinlich/ Okrutnie. Cruciabilis, le, das peinigt oder quält Okrutny/ Co kárze álbo trapi. compos. Percrucio, Discrucio & Excrucio, idem quod Crucio. Conscientia animi excruciari, von seinem eygenen Gewissen geplagt werden/ Trápionym być od złego sumnienia. Concrucior & Discrucior, atus sum, ari, gepeiniget werden/ Boleć/ Trápić się Perexcruciare, fast peinigen und plagen/ Bárzo trápić. Bárzo boleć Crucifigo, vide Figo.

Crypta, æ, g. f. eine Klufft/ Sklep podziemny. *Cava, latens, silens.* Crypticus, a, um, verborgen/ Zkryty. Cryptoporticus, us, g. f. ein Gang unter der Erden / allenthalben zugeschlossen/ Przechod podziemny.

Crystallus, i, g. f. vel Crystallum, i, g. n, Crystall/ Kryształ. *Glaciale, candidum, gelidum, translucidum, lubricum.* Crystallinus, a, um, das von Crystall ist/ Kryształowy.

Ctenes,

Ctĕnes, ctenum, ctenibus, g. m. plur. num. die vier förderste Zän/ Cztery przednie zeby.

Ctēnĭātrūs, i, g. m. medicus jumentorum & pecorum, ein Vieharzt/ Bydlecy lekarz. Ctēnōs, latine jumentum dicitur.

Cŭbĭtūs, i, g. m. & Cubitum, i, g. n. ein Elbogen/ Lokieć w reku. Item pro mensura, anderthalb Schuch/ Lokieć miárá. Cūbĭtālĭs, le, einer Ellen lang/ Lokćiowy. Cūbĭtālē, is, g. n. ein Polster/ ein Küssen/ Wezgłowie/ ná ktorym śie łokćiem wspieráią.

Cŭbō, as, bui, bitum, cŭbārĕ, ligen/ Leżeć. Cŭbātŭs, & Cŭbĭtŭs, ūs, g. m. das ligen/ Leżenie. Cubatus gallinarum, der Hüner rayen/ Grzedá kurza. Item, Cubare, ligen/ w chorobie leżeć. Puerpera cubat, ligt in sechs wochen/ Połog leży. Primus cubitu surgas, postremus cubitum eas, Stehe zum ersten auff/ lege dich zum letzten nider/ Náostátku idź spáć/ á naypierwey wstań. Cŭbĭtō, as, are, frequent. Offt ligen/ Legáć. Cŭbīlĕ, lis, g. n. Bett/ oder Orth da man ligt/ Łoże. *Secretum, arcanum, latebrosum, dulce, molle, proliferum, socium, placidum, ignavum, conjugale, plumosum, tenebrosum, nebulosum, nocturnum, occultum, tenerum, gratum.* Cubilia & nidi gallinarum, die Näster/ Kokosze gniázdá. Cubile salutatorium, ein Capell im Hauß/ Káplicżká domowa. Cubile etiam dicitur de structura, ein Lägestein/ Fugá. Cubilia etiam loca dicuntur, in quibus feræ cubare solent, Läger/ Jámy zwierzece. Cŭbĭcŭlŭm, li, g. n. ein Schlaffkammer/ Komorá. Cŭbĭcŭlārĭŭs, ij, g. m. ein Kämmerling/ Łożnicży/ Komornik. Cŭbĭcŭlārĭs, re, ut: Cubicularis lectus, Ein Beth so in einer Schlaffkammer gehört/ Łożko do komory należace. Cŭbĭtŏr, oris, g. masc. ut: Bos cubitor, ein Ochs so sich gern legt/ Wołco śie cżesto kłádźie. compos. Accŭbō, as, bui, bitum, accubare, beyligen/ Leżeć przy kim. Alicui in convivio accubare, bey eim sitzen/ Siedźieć z kim. Accŭbātĭō, onis, g. f. & Accŭbĭtŭs, ūs, g. masc. Beylag/ Anleynung/ Leżenie/ Siedzenie spolne. Accŭbĭtŭm, i, ein Faulbett/ Łożko stołowe/ Wezgłowie Accŭbĭtŏr, oris, g. m & Accŭbĭtrīx, icis, g. f. der/ oder die bey eim sitzt/ Ktora pospołu śiedźi. Accumbo, bis, bui, bitum, cum legimus, nihil refert, utrum dicamus esse à prima conjugat. an à tertia. Epulis accumbere, zu Tisch sitzen/ Przy stole śiedźieć. Accumbit superior, Er sitzt oben an/ Pierwszy śiedźi. Concubare & concumbere, beyligen/ Pospołu leżeć. Cōncŭbĭŭm, ij, g. n. Stille der Nacht/ Pierwospy. Concubitus, us, Beylag/ Łaczenie. Cōncŭbĭtŏr, oris, g. masc. ein Beyschläffer/ Społsypiáiacy. Cōncŭbīnŭs, idem. Cōncŭbīnă, æ, ein Beyschläfferin/ Nałożnicá. Cōncŭbīnātŭs, Beyschlaffung/ Nałożnictwo. Decubare, & Decumbere, niderligen/ Nisko leżeć. Decumbere, verbum proprium gladiatorum, zu hauffen fallen/ hinfallen/ Kłáść śie/ Polegáć. Honestè decumbere, id est, Mori, verscheyden/ Vmrzeć. Discubare, hin und wieder ligen/ Tu yowdzie śie pokłáść. Discumbere, idem quod Accumbere. Discumbitur imperson. Man sitzt zu Tische/ Siedzą przy stole. Discubitorius lectus, super quo discumbebant Antiqui cœnaturi. Discubitus, ūs, das zu Tisch sitzen/ Siedzenie u stołu. Incubare/ Auffligen/ Leżeć ná czym. Thesauris incubare, das Hertze an Schätze hengen/ Leżeć ná skárbách. Incubare ovis, vel pullis dicitur gallina, brüten/ Násiadáć Incubare ova, idem. Incubitare, frequent. Immerdar auff eim Ding ligen/ brüten/ Leżeć ná czym cżesto/ Siedźieć ná iáycách. Incubatus, us, das Brüten/ Siedzenie ná iáycách. Incubatio & incubitio, onis, g. fœ. idem. Incŭbōnēs, plur. num. qui thesauris incubant. Incŭbŭs, i, g. m. die Alpe/ so einer im Schlaff meynet er werde getruckt von einem andern/ Duszenie nocne. Incumbere, auff- oder anligen/ Leżeć ná czym/ Wspieráć śie. Incumbunt tecta columnis, ligen oder stehen auff Seulen/ Dách leży ábo stoi ná słupách. Incumbere cum aliquo, mit einem Fleiß anwenden/ Pilnym być z kim. Ad vel in studia incumbere, fleißig lernen/ Báwić śie pilno náukámi. Item, Incumbere, sincken/ neygen/ Nákłonić śie/ Náchyláć śie Occubare & Occumbere, umbkommen/ sterben/ Polec/ Vmrzeć. Occumbere morti, & mortem, & morte, dicitur. Occubitus, us, in Bibl. pro occasu, Occubitus Solis, Untergang der Sonnen/ Záchod słońcá. Rĕcŭbārĕ, & Rĕcŭmbĕrĕ, ruhen/ ligen/ Leżeć. Rĕcŭbĭtŭs, us, ein Läger/ das ligen/ Leżenie/ Kłádźienie śie. Secubare, abgesondert ligen/ Leżeć osobno. Secubitus, us, das allein schlaffen/ Leżenie osobne. Succubare, est viro se subjicere. unde Sŭccŭbă, g. f. dicitur adul-

adŭltera, eine Ehbrecherin/ Schlepsack/ Nálożnicé/ Cudzołożnicá. ~~Item, dæmones quidam dicuntur Succubi, qui assumpta muliebri specie viris se credunt subjicere, quemadmodum Incubi appellantur, qui virorum specie assumpta, mulieres inire existimantur.~~ Succubare, vntenligen/ Podlegáć.

falsum præ iuditium edi

Cŭbŭs, i, g. m. ein jeglich Ding das vier gleiche seyten hat wie ein Würffel/ Czworogránista rzecz/ Kostká.

Cūcŭbō, as, avi, atum, cūcŭbārĕ, proprium est vocis noctuæ, schreyen wie ein NachtEul/ Huczeć iák sowá.

Cŭcūlĭō, onis, gen. masc. genus pilei.

Cŭcŭlŭs, vel Cŭcūllŭs, i, vulgò g. m. ein Guckguck/ Kukułká. Item, Cucullus, eine Kappe/ Kápicá. Cŭcūllātŭs, a, um, der ein Kapp trägt/ W káptur ubrány.

Cŭcŭmă, æ g. fœ. ein ährin Kessel darin man Wasser wärmbt/ Kocieł. Cŭcŭmēllă, dim. ein Pfännlein/ Panew/ Kocielek.

Cŭcŭmĕr, ĕrĕs, vel Cŭcŭmĭs, is, g. m. ein Gurcken/ Ogorek. *Tortus, cæruleus, angbineus, intortus, libidus, agrestis, niger.* Cŭcŭmĕrārĭŭm, ein Orth da die Gurcken wachsen/ Ogorkowy ogrodek. Item, Cucumis, genus piscis, ex genere concharum. Item, est ornamentum ex aurichalco factum, quod habenis, lorisvè, quæ ab armis pendent, atq; pectore equorum plerumq; alligari solet.

Cŭcūrbĭtă, g. fœ. ein Kürbs/ Bántá. *Grabis, prægnans, biridis, Sylbestris, bnca, protenta, bentrosa, demissa.* Cŭcūrbĭtŭlă, dimin. Cŭcūrbĭtārĭŭm, ij, g. n. ein orth da Kürbsen gezogen werden/ Mieysce gdźie bánie rostą. Item, Cucurbita, & Cucurbitula, dim. vulgò Ventosa dicta, Köpffe damit man Blut außzeucht/ Báńká do puszczánia krwie. Cŭcūrbĭtīnŭs, a, um, ut: Cucurbitina pira. Cŭcūrbĭtārĭŭs, a, um, ein liebhaber der Kürbsen/ Ktory śię kocha w bántách. Cucurbitare, dicitur vasallus, qui domini uxorem adulterat, vel ad crimen istud saltem sollicitat, turpiter tentat, affectat. Item, filiam, neptem, nurum, aut sororem ejus polluit.

Cūcūrĭō, is, ire, schreyen wie ein Han wann er ein Hun decken will/ Kokorykáć/ Piáć iák kur.

Cūdō, is, cusi, cusum, cūdĕrĕ, schlagen schmieden/ Kuć/ Bić. Nummos vel argentum cudere, Geldt schlagen/ Bić pieniądze. Accudere zuschlagen oder schmieden/ Przykowáć/ Przybić. Excudere, außschmieden/ außmachen/ Wykuć wyćisnąć. Excudere ova, dicuntur gallinæ, außbrüten/ Wykluło śię/ Wylęga ptak. Excudere opus aliquod, Etwas außfertigen/ Wygotowáć co. Excūsŏr, oris, g. m. ein Erfinder/ Dichter/ Wynaláźcá/ Wymyślácz. Percudere, durchschlagen/ Przekowáć. Procudere, mit schmieden außtreiben/ Kuć co. Rĕcūdĕrĕ, wiederumb schmieden/ Przekowáć.

Cūdō, ōnĭs, g. masc. ein lederne Beckelhaub/ Szyszakowa czapká.

Cūjās, ātĭs, g. o. Interrogativum gentilitium, was Lands? was Geschlechts? Kto? Z kąd rodem? Cujatis & hoc cujate, dicebant Veteres. Cujas es tu? Resp. Gallus, Romanus, Coloniensis, &c. Cujas, pro cujus sectæ? ut: Cujates Philophi estis? Stoicine, an Epicurei? welcher Sect seyd ihr/ Ktorey sekty iesteśćie.

Cūjŭs, a, um, Antiqui dicebant. Virgil. Dic mihi Damœta cujum pecus, an Melibœi? wem ist das Vieh? Czyie to iest bydło? Cujam vocem audio? Wes Stimm hör ich? Czyi głos słyszę. Nunc potius interrogamus per Cujus, genitivum; ut: Cujus es? wem bistu? Czyieś ty? Cūjūsmŏdī, g. om. indeclinabile; ut: Cujusmodi homines erunt, was werdens für Leuthe seyn? Jácy będą ludźie. Cujusmodicunq; mater sit, sie sey wie sie wöll/ Gott gebe wie sie sey. Jákażkolwiek iest. Cūjūscūnquĕ, Cūjūsquĕ, Cūjūsquĕmŏdī, & Cūjūsdāmmŏdī, idem ac cujusmodi.

Cūlcĭtră, æ, g. f. ein Vnterbeth mit Pflaumen gefüllt/ Máterac/ Pierzyná. Cūlcitrŭlă, dim. *Facilis, plumea, lebis.*

Cūlĕŏlŭm, i, g. n. ein grüne Nußhülse/ Łupiny.

Cūlĕŭs, i, g. masc. ein Sack von Leder/ Wor skorzány. Dicitur & Culeum, g. neut. velut alii scribunt, Culleum. Item, mensuræ genus, ohngefehr 20. Ohmen groß/ Miárá dwádześćia wiáder w sobie máiąca. Cūlĕŏlŭs, dimin. Cūlĕārĭs, re, ut: Dolium culeare, das so viel Ohmen helt/ Kufá ktora tyle w śię wezmie.

Cŭlēx, lĭcĭs, g. m. ein jedes Würmlein od Vngezieffer das Flüglen hat/ als Mucken/ etc. Komor.

Cŭlīgnă, æ, g. fœm. gattung eines Trinckgeschirs/ Rodzáy náczynia do pićia należącego.

Cŭlīnă, g. f. ein Küche/ Kuchnia. *Nigra, fumifica, putida, bncta,* vide Coquo.

Cūlmĕn,

Cūlmēn, īnis, g. n. der Gipffel oder First eines Hauses/ oder eines jeden Dings/ Wierzch Domu/ ábo inßey tákiey rzeczy. *Arduum, sublime, montanum, lubricum, nemorosum.*

Cūlmūs, i, vel Colmus g. m. ein Kornstengel/ Halm/ Zdzbło/ Słomá/ Bobowiny. *Fragilis, levis, viridis, agrestis, flavens.*

Cūlpă, g. f. ein Schuld/ Vrsach/ Fehl/ Winá/ Przyczyná. *Edax, turpis, miseranda, horrens, tacita, operta.* Teneri culpâ, mit Schuld behafftet seyn/ Winnym być. Remotus à culpa, vnschüldig/ Niewinny. Cūlpō, as, avi, atum, cūlpārē, schüldig geben/ schelten/ Winowáć. Cūlpĭtō, as, frequent. offt einen schelten/ Winowáć/ Gánić corąz/ często gesto. Cūlpātĭō, onis, g. fœm. ein Anklag/ Beschüldigung/ Winowánie/ Przygáná. Cūlpābilis, le, scheltbar/ Przygánny. Inculpabilis, le, vnscheltbar/ Nieprzygánny.

Cūltĕr, tri, g. m. & Cultrum, g. n. ein Messer/ Noż. *Acutus, strictus, fulgens, cruentus.* Cūltēllūs, dimin. Culter tonsorius, ein Scheermesser/ Brzytwá. Culter venatorius, ein Jägermesser/ Noż myśliwczy. Cūltrārĭūs, ij, g. m. ein Opffer metzger/ der das Opffer tödtet/ Ofiárnik/ Pop pogáński. Cūltellātūs, a, um, das als ein Messer gestalt ist/ Ostry ták noż/ Nożowáty. Cūltrātūs, a, um, ut: Mucro cultratus, das da schneydet wie ein Messer/ Rzeże ták noż.

Cultus, cultura, & cultor, v. Colo.

Cūlūllūs, i, g. m. ein jrdin Becher/ Kieliszek/ Kruzyk.

Cūm, sive Quum, adver. ut: Cum recordor, wenn ich gedencke/ Kiedy sobie wspomnię. Itē, Cum, Præpositio, ablat. casui serviens; ut: Involare cum clamore, mit Geschrey/ Z krzykiem. Vir cum fide magna, fast trew vnnd auffrecht/ Prawdziwy/ ßczyry.

Cūmātĭlis, le, ut: Cumatilis color, Himelblaw/ Modry/ Wodnowzorzysty. vel Cymalis.

Cūmĕră, æ, gen. fœm. ein Kornkast/ Kornkorb/ Słomiánká.

Cūmĕrūm, i, g. neut. Antiqui vasis genus erat, quod opertum in nuptiis ferebatur, in quo erat nubentis suppellex.

Cuminum, vel Cȳmīnūm, i, gen. neut. herba, Kümmel/ Kmin. *Gracile, pallens, exangue.*

Cūmūlūs, g. m. ein Hauff/ Kupá. Item, ein Vbermaß/ Zumaß/ Przydátek/ Wierzch miáry. Cūmūlō, as, avi, atum, cūmūlārē, auffhäuffen/ Kupić/ Przyczyniáć. Gaudium cumulare, metaph. vermehren/ Przyczyniáć wesela. Cūmūlātūs, a, um; ut: Orator omni laude cumulatus, hochgelobt/ Sławny/ Pochwalony. Cūmūlātē, adver. überflüßig/ Obficie. Cumulatim, adv. idem. Accūmūlārē, zusammenhäuffen/ Kupić. Accūmūlātĭō, onis, gne. f. ein Zusammenhäuffung/ Kupienie/ Gromádzenie.

Cūnæ, arum, g. fœ. & Cūnābŭla, orum, g. n. plur. num. die Wiege oder Windeln/ darein man die kleinen Kinder lägt/ Kolebká. *Teneræ, tepidæ, dulces, soporæ, segmentatæ, molles.* A primis cunabilis, von Kindheit an/ Od dźiećińśtwá. Avium cunabula, Vogelnester/ Gniazdá ptáßę.

Cūnctūs, a, um, Alle zusammen/ Wßystek pospołu. Cuncta pubes, Alle Jugend miteinander/ Wßystká młodź. Cūnctŏr, aris, atum, cūnctārī, verziehen/ Ociągáć śię/ Rozmyśláć śię. Cūnctātĭō, onis, g. f. Verzug/ Odwłoká/ Ociągánie śię. Cūnctātŏr, oris, g. m. ein Auffzieher/ Langsamer/ Odwłoczyćiel/ Rozmyślájący śię. Cūnctāntĕr adv. Gemachsam/ Ociągájący śię. Leniwo. Cūnctābūndūs, a, um, verzügiger weise/ Ociągájący śię. Cūnctō as, are, activè dixit Plaut. Pĕrcūnctŏr, aris, idē quod Cunctor. Pĕrcūnctātĭō, onis, g. fœm. ein fleißige nachforschung/ Pilne pytánie.

Cūnĕūs, i, g. m. Keil damit man Holtz spaltet/ Klin. *Prædurus, ferreus, durus.* Cuneus, per translat. ein Kriegsordnung die fornen spitzig/ Szyk żołnierski. Cūnĕŏlus: dimin. Cūnĕō, as, avi atum, cūnĕārē, einkeilen/ Klin wbiiáć. Cūnĕātūs, a, um, das wie ein Keil gespitzet ist/ Klináśty/ Spiczáśty. Cūnĕārī, gespitzt werden/ Zákończonym być. Dīscūnĕātūs, a, um, von einander gespalten/ Rozßczepiony. Cūnĕātĭm, adverb. keilicht/ Kliniáśto. Item, von einem Kriegshäufflein zum andern/ Rotámi.

Cūnĭcŭlūs, li, g. mas. Keilin/ Klinik. Item, ein Gang vnter der Erden/ Podkop/ Przechod podźiemny. Oppugnare cuniculis, listig angreiffen/ Chytrze zkim śię bić. Agere cuniculos, vntergraben/ Podkopywáć śię. Cūnĭcŭlōsūs, a, um, viellöcherig vnter der Erden/ Lochowáty. Cūnĭcŭlārĭūs, ij, g. m. ein Vntergraber/ Podkopnik. Cūnĭcŭlātĭm, adverb. heimlicher weise/ Lochowáto.

Cūnĭlă, æ, gen. fœm. herba, Garten Ysop/

Ogrodny Yzop. Cūnĭlāgō, ĭnĭs, gen. fœm. eſt Cuniculus agreſtis.

Cūnnŭs, i, membrū muliebre. Cūnīrĕ, eſt more infantium in cunis ſterc⁹ facere. Cūnnĭlīngī, dicebantur homines ſordidiſſimi, à cunnis lingendis.

Cūpă, æ, g. f. ein Trinckgefäß/ Kuf. Item, ein Stande/ Czárá/ Beczká/ Wánná.

Cŭpēs, Item, Cŭpĕdĭă, æ, g. fœ. & Cupedia, orum, g. n. Leckerhaffte Bißlin/ Lákoći/ Specialiki. Cŭpĕdŭlă, diminut. Item, Cupes, ein leckerhaffte Perſon/ Lákotliwy/ Przekwintarz. Cŭpĕdĭnārĭŭs, ij, g. maſ. der ſolche läckerhaffte Bißlein verkaufft/ Paſteten Becker/ Lákotnik/ Páſztetnik. Forum cupedinarium, da ſolche läckerhaffte Bißlein verkaufft werden/ Gdźie łákoći przedáią.

Cupedo, idem quod Cupido, vide Cupio.

Cŭpĭō, is, īvī, ītŭm, cŭpĕrĕ, begeren/ Zadáć. Alicui cupere, eim günſtig ſeyn/ życzyć komu. Cupit te conventum, er begehrt mit dir zu reden/ Chce z tobą mowić. Cupio te, Jch begehr mit dir zu reden/ życzę ſobie/ ábym ſię mogł z tobą rozmowić. Cŭpĭēns, entis, particip. begehrend/ Zadáiący. Cŭpītŭs, a, um, begehrt/ Pożądány. Cŭpītŏr, oris, g. m. ein begehrender/ Chćiwy. Cŭpĭēntĕr, adv. begierlich/ Chćiwie. Cŭpĭdŭs, a, um, genitivo jungitur, & nonnunquam Ablativo, begirig/ Chćiwy. Cupīdō, Cupedo, ĭnĭs, & Cŭpĭdĭtās, tatis, g. fœ. Begierd/ Chćiwość. *Miſera, furibunda, præceps, maleſana, prona, lucri ſtudioſa, nefanda, rabioſa, furioſa, avara.* Hinc Cŭpĕdĭneŭs, a, um, das zu der Bulſchafft gehört/ Co do chćiwośći należy. Cŭpĭdē, adver. begierlich/ Chćiwie. Cŭpīrĕ, in quarta conjugat. apud Antiquos legitur. Concupio, Concupiſco, & Percupio, ich begehre faſt/ ich laſſe mich gelüſten/ Bárzo prágnąć/ Pożądáć. Cōncŭpīscŏr, paſſivum. Cōncŭpīſcēntĭă, æ, g. fœ. ein Begierd/ böſer Dinge Luſt/ Pożądliwość/ Namiętność. Adipiſci concupitum, das begehrte erlangen/ Doſtąpić rzeczy pożądáney. Cōncŭpīſcībĭlĭs, begierlich/ Pożądány/ Pożądliwy. Diſcupere, faſt begehren/ Bárzo pożądáć. Rĕcŭpĕrĕ, idem. Pērcŭpĭdŭs, a, um, faſt begierlich/ Bárzo chćiwy.

Cūppă, æ, g. f. ein Weingeſchirr/ ein Vaß oder groſſe Stande/ Fáſá/ Kufá/ Beczká. Alij ſimpliciter ſcribunt, & pro Cyatho ponunt.

Cuprēſſŭs, i, vel us, g. fœ. ein Cypreſſenbaum/ Cyprys. *Cornifera, feralis, acuta, alticoma, odorifera, celſa.* Cupreſſinus & Cŭprēſſĕŭs, a, um, Cypreſſen/ Cyprysowy. Cŭprēſſētŭm, ti, g. n. ein Cypreſſengarten/ Cypryſowy laſek. Cŭprēſſĭfĕr, a, um, das Cypreſſen trägt/ Cyprys rodzący/ przynoszący.

Cūprŭm, i, g. n. Kupffer/ Miedź. Cūprĕŭs, a, um, küpfferin/ Miedźiány.

Cūr, adverbium, ſcribitur à nonnullis per q, Warumb? Czemu? Dla czego?

Cūră, æ, gen. fœm. Sorg/ Angſt/ Fleiß/ Stáránie/ Fráſunek/ Pilność. *Triſtis, ambigua, acris, pavida, amara, ſequax, frigida, diligens, importuna, inquieta, laborifera, exanimata, crucians, terreſtris, mordens, pernicioſa, æſtuans.* Cūrĭōsŭs, a, um, ſorgfältig/ Pieczołowity. Cūrĭōsŭs, i, g. n. ſubſtant. der Poſtmeiſter/ Nád pocztą przełożony. Cūrĭōsē, adver. fleiſſiglich/ Pilnie. Cūrĭōsĭtās, atis, g. f. Fürwitz/ Ciekáwość. Cūrĭă, æ, ein Rathauß/ Rátusz. Curia, media longa, eſt meretrix. Curiæ Zunffte/ die bey den Römern warē/ Cech/ jáki był u Rzymian. Cūrĭālĭs, le, g. m. ein Zunfftgenoß/ Cechowy. Cūrĭātŭs, a, um; ut: Lex curiata, à curiatis comitijs dicta, vide alibi Comitium. Cŭrĭō, onis g. m. ein Zunfftmeiſter/ Cechmiſtrz. Itē, Sacerdos curiæ, ein Pfarrherr/ Pleban fárſki. Cūrĭōnātŭs, Zunfftmeiſterampt oder Pfarr/ Plebánia/ Cechmiſtrſtwo. Sacra curionia, quæ à curionibus in curijs fiebant. Cūrō, as, avi, atum, cūrārĕ, ſorgen/ Stáráć ſię. Fidem ſuam curare, ſein Glauben halten/ Strzec ſwoiey wiáry. Curare abſolutum, Terent. Sat eſt, curabo, ich wils außrichten/ Spráwię ia to. Cūrātŏr, oris, g. m. ein Pfleger/ Vogt/ Spráwcá/ Dozorcá/ Opiekun. Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur, Vögte/ Opiekuni. Cūrātĭō, onis, g. f. proprium eſt Medicorum, Heylung/ Leczenie. Cūrāntĭă, æ, g. f. Fleiß und Sorge wol zu halten/ Pilność/ Stáránie. Cūrāx, ācĭs, fleiſſig und faſt ſorgſam/ Pilny w ſtárániu. Cūrābĭtŭr, impersonale, man wirds verſorgen/ Będźie ná bacżeniu. Accuro, as, are, etwas mit Fleiß verſorgen oder bedencken/ Stáráć ſię o co pilnie. Accūrātē adver. fleiſſig/ Pilnie/ Wytwornie. Accūrātĭō, onis, g. f. Fleiß/ Sorg/ Pilność/ Stáránie. Accūrātŭs, a, um, fleiſſig/ ſorgfältig/ Pilny/ Wytworny. Incūrĭă, æ, g. f. Sorgloſigkeit/ Liederlichkeit/ Zániedbánie/ Niedbálſtwo. Incūrĭōsūs, a,

sūs,a,um, sorgloß/Niedbáły/Niedworny. Incūriōsē, sorglosiglich/ Niedbále. Procurare, etwas verschaffen/verwalten/ Opátrowáć/ Item, versöhnen/Pogodźić. Prōcūrātiō, onis, g.f. ein Verwaltung/Spráwowánie/ Opátrowánie. Item, Expiatio, Versöhnung/Söhnopffer/Oczyściénie/poiednánie. Procurator, oris, g.m. ein Schaffner/Spráwcá. Procuratrix, icis, g.f. ein Schaffnerin / Ktorá co spráwuie. Prōcūrātōrĭŭs, a, um, das zur Pflege oder Verwaltung gehört/Prokurátorski. Subcurator, oris, g.m. ein Unterschaffner / eines Schaffners Stadthalter/ Námiestnik.

Cūrcŭlĭō, onis, g. masc. ein Kornmilbe/so das Korn/ Bonen oder Linsen zernagt / Zárkok/ Robacy w życie. Alij tamen per G scribunt.

Curo, & Curia, vide Cura.

Cūrrō, is, cŭcūrrī, cursum, cūrrĕrĕ, lauffen/ Bieżeć. Cūrrĭtŭr, impers. man läufft / Bieżą/ Bieży śie. Cūrsō, & cūrsĭtō, as, are, frequent. hin vnd wieder lauffen / Biegáć tám y sám. Cūrsātŭr impers. man laufft/Przebiegáią śie. Cūrsŭs, ūs, g.m. Lauff/Bieg. *Rapidus, præceps, celer, subitus, volucer, præpes, repentinus.* In eam sententiam cursu eunt, sie gehen alle auff die Meynung / Ná to rozumienie wszyscy przypádáią. Cursus vitæ, der Lauff des Lebens/Bieg żywotá. Cūrsūră, æ, g.f. idem quod Cursus. obsolet. Cūrsŏr, oris g.m. ein Lauffer/Kursor/Záwodnik. Cūrsōrĭŭs, a, um, ut: Navis cursoria, ein Lauffschiff/ Biegliwy okret. Cūrsĭm adverb. im Lauff / Biegiem/ Pretko. Cursim legere, schnell lesen / Wskok czytáć. Cūrrŭs, ús, g. masc. ein Wagen/ Karren/ Woz/Káretá. *Præceps, rapax, volucer, citatus, agilis, volans.* Item, Currus per metaph. ein Triumph/Triumf. Equi curriles, Roß/ Konie wozowe. Cūrrĭcŭlŭm, i, dimin. ein Kärnlein/ Wozek/Item, pro cursu, ein Lauff/Bieg. Curriculum vitæ, die Zeit des Lebens/Czás żyćiá. Item, Curriculum, ein Lauffplatz/Gonitwy mieysce. Cūrrĭcŭlō adverb. pro Cursim. Accurro, ich lauff herzu/Przybiegam. Accursus, us, g.m. Zulauff/ Przybiegánie. Antĕcūrsŏr, oris, g.m. ein Vorlauffer / Poprzednik. Concurro, is, concurri, concursum, cōncūrrĕrĕ, zusammen lauffen/oder mitlauffen/Zbiegáć śie/ Bieżeć pospołu. Milites inter se concurrunt, sie scharmützieren/ Potykáią śie/Gonią ná ostre. Concurso, as, frequent. ich lauffe hin vnd her/ Zbiegam śie. Concursio, onis, g.f. ein Zulauff/Zbieg/nie/Kupienie śie. Concursator, oris, g. masc. ein Zulauffer/ Potykácz. Concursatio, onis, g. f. ein Zulauff/ Zbiegánie śie. Decurrere, hinab lauffen/ Zbieżeć. Decurrere dicebantur milites, anlauffen/ Vbiegáć śie. Decurrere, pro confugere, Zuflucht nehmen/Vćiec śie do kogo. Decursum est ad calcem, man ist biß ans End kommen / Dobiegło śie do kresu. Decursus, us, ein Lauff/ Bieg. Item, das stechen oder turnieren/Stoczyć zsobą/w záwod bieżec It. Gonitwá. Dēcūrsōrĭŭm, ij, g.n. Stechplatz/ Turnierplatz/Gonitwy mieysce. Dēcūrsĭō, onis, g.f. eine Lauffung/ Rennung/Gonitwá/Wyćieczká. Militum decursio, Anlauffung der Kriegsleut / Wyćieczká żołnierska. Dĭscūrrō, is, discurri, discursum, dĭscūrrĕrĕ, hin vnd wieder lauffen/ Przebiegáć śie. Discursus, us, ein Geläuff/Przebiegánie. Excurro, is, excurri & excucurri, excursum, excurrere, vorauß lauffen/Wybiegáć/Wyćiekáć. Summa excurrens, die übrige Summ/Zbytnia summá. Excurrere dicuntur milites, zu rauben herauß fallen/Wypaść ná zdobycz/ná czáte. Item, Excurrere, über das Ziel lauffen/Wybieżeć zá kres Excursus, us, & Excursio, onis, gen. f. eine Außschweiffung/Wybiegánie. Item, ein Außfall/den Feind zu beschädigen / Wypádánie/ ná szkodę nieprzyiáćielską. Excursor, oris, g.m. ein Läuffer/der gern hin vnd her läufft / Wyćiekácz. Incurrere, ein-oder anlauffen/ Wbiegáć/ Wpáść. Incurrere in loca, mit Kriegsvolck einfallen/ Z żołnierstwem wpáść. In aliquem verbis incurrere, einen mit Worten anfahren / Wiecháć ná kogo słowy. Incursio, onis, gen. f. ein Anfall/ Náiázd/ Wbieżenie. Incursus, us, ein Einfall/ Náiázd/Wtárgnienie. Incurso, as, are, freq. einen anfallen/niederschlagen/ Náieżdżáć ná kogo / Náćieráć. Pugnis aliquem incursare, mit Fäusten an einen fallen/Pięśćiámi kogo potłuc. Incursans particip. anfallende / Wpadáiący. Incursatus, a, um, der angerennt vnd vom Feind beschädigt ist / Náiázdem nieprzyiáćielskim uszkodzony. Intercurrere, drein vnd darzwischen lauffen/Wbieżeć miedzy drugie. Intercursus, us, Vnterkommung/ Mitlung/ Wbieżenie. Intercurso, as, frequent. Occurrere, entgegen lauffen/Zábieżeć. Illud mihi occurrit, das fällt mir ein/To mi przypádło. Occursus, us, Gegenlauff

Zabcie/ Nápádnienie. Occurso,as frequentat. Occursare Numinibus, Gottes Zorn vorkommen/ Zábiezeć gniewowi boſkiemu. Occursatio, onis, g.f. Gegenſtoß/ Begrüſſung eines vnd anders vmb ein Ehrenampt / Das vmbhinlauffen vmb ein Ampt/ Zábiegánie / Doſtoieńſtwá zábiegánie. Percurrere, biß an den fürgenommen Orth lauffen / Przebiezeć. Item, ein Ding überlauffen/ oder durchlauffen/ das iſt/ ſchnell reden oder leſen / Jáka rzecz obiezeć/ ábo/ przebiezeć/ to ieſt/ prętko wymowić / ábo przeczytáć. Percurritur, impers. Percursus,us, g. masc. das durchlauffen/ Przebiezenie. Percurso,as, freq. Percursatio,onis, g.f. der Durchlauff/ Przebiegánie. Præcurrere, vorlauffen / Vprzedzáć/ Wyśćignąć kogo. Præcurrit hyemem maturitas ejus, wird vor dem Winter reiff / Przed zimą doyzrzeie. Præcursus,us, Vorlauff/ Vprzedzánie. Præcursio, idem. Præcursor,oris, g.m. ein Vorläuffer / Poprzednik. Procurrere vorhin außlauffen/ Wybiegáć. Procursus,us, Außlauff/ als auff ein Raub / Wybiegánie / wydátność. Procursio, idem. Procurso, as, frequent. außlauffen / als auff den Feind / Wyćiekáć coráz. Procursatio, onis, g.f. ein ſolches außlauffen/ Tákie wyćiekánie. Rĕcūrrĕrĕ, wiederumb hinderſich kehren/ lauffen/ Wráćáć śię. Rĕcūrsŭs,us, Widerkehrung/ Wrácánie śię. Rĕcūrsō,as, frequentat. Succurrere, zu Hülff kommen/ Podbiegáć/ Przybywáć ná rátunek. Neque mihi succurrebant verba, es fielen mir keine Wort ein/ Nieprzypádło mi żádne ſłowo. Succurrit, es fällt mir ein/ Przypáda mi. Sŭpērcūrrĕrĕ, weiter übertreffen / Przewyżßáć. Superexcurrere, weiter ſich außſtrecken/ außrecken/ Wybiegáć/ Rozćiągáć śię. Transcurrere, von einem Orth ans ander lauffen/ Przebiezeć. Transcursum eſt, man iſt eylends überhin gelauffen/ Przebiezáno to. Transcursus, us, ein ſchneller Lauff/ Przebieg/ Przemiiánie.

Cūrrūcă,æ, g.f. avis eſt, ein Graßmück/ Piegżá.

Cūrtŭs,a,um, g.n. kurtz/ klein/ Krotki/ máły. Curta ſuppellex, wenig Haußrath/ Máły sprzęt domowy. Sententia curta, mangelhafftiger Außſpruch/ Mowá krotká/ niedoſtátnia. Cūrtō as, avi, atum, cūrtārĕ, & decurtare, abkürtzen/ Skráćáć.

Curule, g.n & Cŭrūlĭs,is, g.f. ein Helffenbeiner Seſſel/ darinn man etliche der Römer Obrigkeit führt / Stołec dygnitárzow / jáki był u Rzymian. Item, Curulia, le, das einem Wagen gleich gemacht iſt/ Co nákßtáłt wozu jeſt zrobiono.

Cūrvŭs, a, um, krumb/ bogächtig/ Krzywy/ Obłąkowáty. Cūrvātŭs,a,um, idem. Cūrvō,as, avi, atum, cūrvārĕ, krümmen/ beugen/ Nákrzywić. Cūrvātĭō,onis, & Cūrvātūră,æ, g.f. Krumbheit/ Krzywość. Cūrvĭtās,atis, g.f. & Cūrvāmĕn, ĭnĭs, g.n. idem. Cūrvēscō, is, cūrvēscĕrĕ, krumb werden/ Krzywieć/ Nákrzywiáć śię. Cūruĭpēs, pĕdĭs, krumbfüſſig/ Krzywonogi.

Cūsō, frequent. a Cudo, compoſ. Accūsō,as, avi, atum, āccūsārĕ, anklagen/ Skárżyć. Accūsātŏr, oris, g.m. ein Ankläger/ Oſkárżyćiel. *Querulus, contentiosus.* Accūsātĭō, onis, g.f. ein Anklag/ Skárgá. Accūsātĭūncŭlă, æ, g.f. ein kleine Anklag/ Máłá ſkárgá. Accūsātrīx, īcĭs, g.f. eine Anklägerin/ Oſkárżyćielká. Accūsābĭlĭs, le, klagwürdig/ Przygánny. Accūsātōrĭŭs, a, um, geneigt zu klagen/ Oſkárżyćielſki. Accūsātīvŭs,a, um, anklägig / Oſkárżáiący. Item, Casus eſt Grammaticis. Accūsātōrĭē adverb. Klageweiſe/ Oſkárżyćielſko. Excūsārĕ, entſchuldigen/ Wymowić. Excusabilis, le, wol zu entſchüldigen/ Wymowki godzien. Excusatorius, a, um, das zu der Entſchuldigung gehört / Wymowkom ſłużący. Excusatio, onis, g.f. eine Entſchuldigung/ Wymowká. Excūsātē, adverb Mitentſchuldigung/ Zwymowką. Inēxcūsābĭlĭs, le, das nicht zu entſchüldigen iſt / Co śię wymowić niemoże. Incūsārĕ, ſtraffen mit Worten/ anklagen/ Vſkárżáć śię/ Zádawáć. Incusatio, onis, g.f. Schelung Anklag/ Strofowánie/ Skargá. Rĕcūsārĕ, abſchlagen/ Zbrániáć śię. Rĕcūsātĭō, onis, g.f. eine Abſchlagung / oder Außſchlagung / Zbránianie. Item, Recusatio, pro defensione, Ableynung einer Klag / Bronienie śię.

Cūſpĭs, pĭdĭs, g.f. die Spitz am Eyſen/ Kończátość. *Acuta, aurata, ærata, ferrata, sæva, fulgens, violenta, valida.* Cuſpis longa, ein lang Eyſen/ als an Schweinſpieſſen/ Parteſanen / Włocznia długá. Trĭcūſpĭs, dreyſpitzig / Troygrotny/ Trzyrogi. Cūſpĭdātŭs, a, um, das geſpitzt iſt/ Kończáty. Cūſpĭdō, as, avi, atum, cūſpĭdārĕ, ſpitz machen/ ein ſpitzig Eyſen anſchlagen/ Zákończáć. Cūſpĭdātĭm, adver. mit der Spitz/ Kończáto.

Cūſtōs, ōdĭs, gen. com. ein Hüter/ Wächter/ Stroż. *Vigil, vigilandus, ſedulus, fidus.* Sacrorum

custos, ein Sacrist / Opffermann / Ofiárnik / Kościoł. Custos janitrix, ein Thürhüterin / Odźwierna. Custos in vitibus, ein Rebe am Weinstock gelassen / biß auff zwey oder drey Augen abzuschneiden / Látorośl zostáwiona przy wyćietych. Cūstōdĭō, is, ivi, itū, cūstōdīrĕ, verhüten / verhalten / verwahren / Strzec. Cūstōdĭă, æ, g. f. wacht / Auffsehūg / Straż. *Vigil, pervigil.* Custodiæ, arum, die Wächter / Straż / Wartá. Custodia justitiæ, Erhaltung der Gerechtigkeit / Strzeżenie sprawiedliwośći. Item, Custodia, ein Gefangenschafft / Więźienie. Item, ein Orth da man Wacht hält / Mieysce gdźie wartá strzeże. Item, ein Gefängnuß / ein Orth da man etwas behält / Więźienie / mieysce gdźie wartá strzeże.
Item, Custodia corporis, vnser Leib / der da ist ein Herberg der Seelen / Ciáło nasze / to ktorym dusze chowamy. Custodelam antiqui dixerunt pro custodia. Cūstōdĭtĭō, onis, gen. f. Haltung / Strzeżenie. Cūstōdītē, adver. behutsamlich / Ostrożnie. Cūstōdītŭs, a, um, bewahrt / Strzeżony. Incustoditus, a, um, vnbewahrt / Niestrzeżony. Subcustos, ein Vnterhüter / Namiestnik w straży.

Cŭtĭs, is, g. f. Haut / Fell / Skorá. *Tenera, lactea, tenella, tenuis, mollis.* Cutis arboris, die Rinde / Skorá ná drzewie. Cŭtĭcŭlă, æ, dimin. Curare cuticulam, wol leben / des Leibs warten / Rozkoszy záżywáć / O ćiáło sie názbyt stáráć. Intercus, tercutis, das zwischen Haut vnd Fleisch ist / Co miedzy skorą y mięsem jest. Sūbcŭtānĕŭs, & Sūbtērcŭtānĕŭs, a, um, das vnter der Haut ist / Záskorny. Rĕcŭtĭtŭs, a, um, dem die Vorhaut verschnitten ist / ein Jud / Obrzezániec / żyd.

Cўămĕă, Gemma, quæ fractæ fabæ similitudinem refert Cўămăs, lat. dicitur faba, eine Bone / Bob.

Cўănŏs, i, g. f. herba, blawe Kornblumen / Lázur / Modrák. Cўănĕŭs, a, um, blaw von Farben / Modry.

Cўăthŭs, i, g. m. ein Becher / Kieliszek. *Commodus, rorans, habilis, capax.* Item, Cyathus, mensuræ genus. Cўăthĭssō, as, avi, atum, Cўăthĭssārĕ, gemächlich trincken / schlürffen / Zlekká nálewáć. Ad cyathum stare, vel, à Cyathis esse, ein Schenck seyn / Nálewáczem być. aliàs Pincerna.

Cўbĕă, æ. genus navis onerariæ.

Cўbĭstērēs, g. m. Gauckler / die da Lufftsprünge thun / Mietelnik / ktory ná powietrzu sztuky wypráwuie. Cўbērnĭstă, das springen in die Lufft. Kunszt / y sztuká tá.

Cўbĭŭm, ij, g. n. piscis genus. Item, Vas quod Prisci, Quadrantal vocabant.

Cўclămĭnŭs, i, g. f. ein Erdnuß / Gduła źiemna.

Cўclās, ădĭs, g. f. ein rund Frawenkleid / Vnter-Rock / Szátá biáłogłowska / Mideráк. *Purpurea, ventosa, virens, tenuis, aurata.*

Cўdōnĕŭs, a, um; ut: Poma cydonia, vel cydonea, Quittenapffel / Pigwá. Cydoneum, vel Cўdōnĭŭm, ij, g. n. idem Cўdōnītĭs, is, g. f. Quittenlatwergen / Confekt pigwowy.

Cўgnŭs, i, g. m. ein Schwan / Łábęć. *Niveus, raucus, albus, Neptunius, sonorus, canorus, dulcis.* Cўgnĕŭs, a, um, ut: Pluma cygnea, Schwanfedern / Łábęćie pierze. Item, Cygneus, pro candido, weiß / Biáły. Alij Cycnus scribunt.

Cўlīndrŭs, i, g. m. ein langen runden Rollstein oder Well damit die Erde gleich gemacht wird / Okrągły Wáłek / ktorym wálkuią y rownáią. Cўlīndrăcĕŭs, a, um, das also gestalt ist / Wáłkowáty / Okrągłodługi.

Cўlīsmă, ătĭs, g. n. latinè Volutatio, eine Walzung / Taczánie / Walánie.

Cўllō, onis, idem significat quod mutilus, debilis, & cui crassa sunt genitalia.

Cўmă, æ, g. f. Cyma, ătĭs, g. n. das zarte Schoß so mitten im Kaps oder andern Kräutern zuletzt auffscheust / Podczos. Cўmōsŭs, a, um, schoßächtig / das viel Schoß hat / Podczosowy.

Cymatilis, idem quod Cumatilis.

Cўmbă, æ, g. fœm. ein Schifflein / Weydling / Czołn. Cўmbŭlă, dimin. *Celer, futilis, adunca, concava, pervagabilis, fluctivaga, humilis, fragilis, cava.*

Cўmbălŭm, lj, g. n. ein Cymbel oder Schell / Cymbał. *Concavum, æreum, sonorum, tinniens.* Cўmbălĭstă, æ, g. m. Cymbelschläger / Brzękácz / Cymbálistá. Cўmbălĭssō, as, are, auff der Cymbel schlagen / spielē / Brząkáć / Gráć ná cymbale.

Cўmbĭŭm, ij, gen. n. ein Trinckgeschirr wie ein Schifflein / Czárá czołnkowáta. *Cavum, argenteum, aureum.*

Cyminum, vide Cuminum.

Cўmĭnŭs, laus Hetruriæ.

Cўnă, æ, g. f. Arbor est in Arabia, von welchen Blättern die Arabier jhre Kleider machen / Drzewo z ktorego liśćia száty sobie robią Arabowie.

wie.

wie. Item, secundum Strab, ein Gattung eines Lacedæmonischen Huts / Rodzay czapek Lácedemońſkich.

Cȳnānchē,ēs,g.f.morbus eſt, die Halßſträng/ Skwináncya.

Cy̆nēgĕtĭcă, dicuntur volumina de Venatione conſcripta.

Cy̆nĭcī, g.m. cujuſdam ſectæ Philoſophi.

Cȳnĭphēs,g.m.Waſſermücken/Psiá muchá.

Cy̆nŏcĕphălī, g.m. ein Thier in Æthiopia,wie Affen mit Hundsköpffen/Zwierzetá w Murzyńſkiey ziemi / nakſztalt malp / zepsiemi głowámi. Cy̆nŏcĕphălēă,æ,g.f.herba eſt, Hundskopff/Wyzlin ziele.

Cy̆nōglōſſŭs,i,vel Cynogloſſa,æ,g.f. herba, Hundszung/Spitzwegrich/Psi iezyk.

Cy̆nŏmāzŏn,i,g.n.herba eſt eadem,cum Chamæleone nigro.

Cy̆nōmīă,g.f.ein Roß oder Hundsmück/Psia muchá. eſt herbæ genus,Flöhkraut/Psi len.

Cy̆nŏmōrĭŏn , ij, herba eſt, quæ alio nomine appellatur Orobanche, Stendelwurtz / Gniazdo ziele/Zárázá ziele.

Cy̆nōrrhŏdŏn,i,g.n.flos lilij.Item Roſa ſylveſtris appellatur, wilde Roſen/ Roza polná.

Cy̆nōsbătŏn,ti,herba,Hagedorn/Roza polná.

Cy̆nŏsōrchĭs, chis, Knabenkraut / Liśćie taykà ziele.

Cy̆nŏsūră, æ, g. f. Sidus eſt, quod & Urſa mi. appellatur. *Segnis.*

Cy̆nŏzŏlŏn,i,g.n Eberwurtz/Lepczycá.

Cy̆părīſsiās,æ,g.f. genus Tithymali omnium maximum , quod Tithymalus Cypariſſus vocatur. Pli. Cy̆părīſsŭs,i, arbor,quæ etiam Cupreſſus, ein Cypreſſenbawm / wächſt nicht in Teutſchland/ Cypris.

Cyperum, g.n. vel Cy̆pērŭs, i, g.m. eine Gattung einer Bintz / etliche nennens Wildengalgen/ Oſtrzyz wonny/ Kaſztánki ziemne.

Cy̆prīnus,i,g.m. piſcis genus , ex congiorum genere. Plin. Quidam dicunt eſſe,ein Karpffen/ Kárpkárás. (Miedz.

Cy̆prĭŭm,ij,gen.neut.ſubauditur æs,Kupfer/

Cyprŭs,i,g f. arbor eſt in Ægypto.

Cȳpsēllŭsi,g.m. Avis ex hirundinum genere, ein Rheinſchwalb/Jerzyk.

Cy̆rĭnŭs,i,g.m.Flos mali ſativæ punicæ.

Cy̆tĭnŭs,i,g.m die Blüt eines Granatbawms/ Gránátowych jábłek kwiát. Plinius Cytinum interpretatur partum punicæ florere incipientis.

Cytiſſus,i.g.m. vel Cy̆tīſsŭm, i,g.neut.herba, groſſer Geyßklee / Szczodrzeniec.

DA.

DActy̆lĭs, ĭdĭs, gen. fœ. Weinreben eines Fingers dick / Máćicá nienáwia zàná. Item,die dicke eines Fingers / Miąższość pálcá. Dāctȳlŭs. g. m. à Latinis dicitur digitus. Item , Pes metricus , conſtans ex ſyllaba longa & duabus brevibus. Item,Piſcis ex concharum genere.Item,Herba ex graminum genere,Item, pro fructibus palmæ arboris, Datteln/Dáktyl/ owoc pálmowy.Dāctȳlĭcŭs,numerus Cic. Dāctȳlōthēcă , ein Ringlädlein / ein Behaltnuß der Ring/ Pierśćienicá.

Dædālŭs,g.m.faber fuit ingenioſus, *Faber, volucer, labyrintheus, callidus, Cecropius, doctus.* Dædălēŭs , & Dædălŭs , a, Kunſtreich / Sztuczny ſprawcá kunſztow. Lōngōdædălŭs,i,g.m einer der ſich allein kluger Wort befleiſt / Co śie wyśádza ná mądre ſłowá.

Dæmŏn,ŏnĭs,g.m. latinè Sciens , ein Wiſſender/Umiejetny. Eūdæmon ein guter Engel oder Geiſt/Dobry duch.Sed dæmon fere ſemper accipitur pro malo genio,für den Teuffel/Diabeł. *Execrandus, malignus, perverſus, teter, ater, horrendus, ſuperbus, fallax, callidus, perfidus.* Dæmŏnĭă-cŭs, & Dæmŏnĭōsŭs,a,um, Teuffelſichtig/beſeſſen/Opetány.Et Dæmoniacus,a,um,Teuffliſch/ Czártowſki. Dæmŏnĭŭm,ij,g.neut. idem quod Dæmon.Dæmŏnīītĭcŭs,a,um,der auß dem Teuffel wahr ſaget/Ktory diabelſką mocą wieſzczy.

Dămă,æ, g.m.& f. genus capræ ſylveſtris,ein Gembß oder Dämlein/Kozá dzika. Dămŭlă,dimin. *Timida, tener, agreſtis, fugax, præceps.*

Dāmnō,as,avi,atum , dāmnārĕ, verdammen/ verurtheilen/werffen/Potepić/Zkazáć/ Odrzućić.Aliquem ſceléris damnare, einen vmb ein begangen Laſter verurtheilen/Oſadźić kogo zgrzechu jákiego. Capite damnari, zum Todt verurtheilt werden / Skázá nymbyc ná śmierć. Aliquem damnare,einen ſchelten / Przyczytać komu winę jáką. Aliquid faſtidio damnare, einen Unwillen ob einem Ding haben / Brzydźić śię czym/Odrzucáć/Dāmnātĭō, onis, g.f. Verurtheilung/Oſadzenie. Dāmnŭm,i,g n. Verluſt/ Schade/*Triſte, fatale, ferale, flebile, turpe, acerbum.*

Eſſe

Esse damno, Schaden bringen/ Przynieść ßkode. Dāmnōsŭs, a, um, schädlich/ Szkodliwy. Dāmnōsē, adverb. Dāmnĭfĭcŭs, & dāmnĭgĕrŭlŭs, a, um, einer der eim schaden zufügt/ Szkodnik. Dāmnātŭs, us, g. m. idem quod damnatio. Damnas pro damnatus, apud jureconsult. Dāmnātōrĭŭs, a, um, ut: Tabella damnatoria, darin man ein Vrtheil schreibt/ Tablicá ná ktorey osądzenie skazánych opisáne było. Cōndēmnō, as, avi, atum, cōndēmnārē, verurtheilen/ Skazáć przećiwko komu. Cōndēmnātŭs, a, um, verurtheilt/ Osądzony/ Skázány. Condemnatus est voti, id est, liberatus voto. Cōndēmnātōr, oris, g. m. Einer der vervrtheilt/ Osądźićiel. Prædamnare, vorhin vervrtheilen/ Wprzod osądźić. Prædamnata spe dimicandi æquo campo. Alle Hoffnung auff ebenem Felde zu schlagen verlohren / Stráćiwßy nádźieię o bitwie ná rownym polu.

Dānīstă, g. m. ein Wucherer/ der Geldt außleyhet/ Lichwiarz. Dānīstĭcŭs, a, um, wucherisch/ Lichwiárski.

Dăpēs, dapum, g. f. plu. num. tantùm, herrliche Speiß/ ein Banquet / Potráwá ßumna/ Biesiádá. *Saliares, opimæ, lautæ, superbæ, gratæ, magnificæ, læta.* Dăpālĭs, le; ut: Cœna dapalis, ein herrlich Abendmahl/ Hoyny bánkiet. Dăpātĭcē, adv. schleckerhafftig/ Hoynie. Dăpăpātĭcŭs, a, um, idem quod Amplus, vel Magnificus, apud Veteres. Dăpĭfĕr, ra, rum, ein Speißtrager/ Truchses/ Stolnik. Negotium dapaticum, herrliche Geschäfft/ Wspániáły/ páńskie czynek.

Dăphnĭă, æ, g. f. Gemma comitialibus morbis utilis existimata.

Dăphnĭs, g. f. latinè Laurus, ein Lorberbaum/ Bobkowe drzewo. Item, Filius Mercurij. Dăphnōn, onis, g. m. ein Ort da viel Lorberbäum wachsen/ Bobkowy ogrodek.

Dăphnŏīdēs, dis, g. f. herba, quam nunc Laureolam vocant, Kelterßhais/ Bárwinek/ Wilczelyko wierße.

Dăps, dăpis, ein Gattung eines Opffers bey den Alten gebraucht/ Rodzay niektory ofiáry.

Dăpsĭlĭs, le, köstlich / überflüßig/ Hoyny/ Obfity. Dăpsĭlĭtĕr, adverbium, vberflüßiglich/ Obfićie.

Dăpsă, genus sacrificij apud Veteres, quod fiebat aut Hyeme, aut Vere.

Dārdănārĭŭs, ij, g. masc. Vorhäcker/ Wucherer/ Przekupień/ Zákupnik. à quodam Mago dicti, & Artes dardaniæ, Schwartzekunst/ Czárnoksiestka náuká.

Dārdănĭŭm, ij, g. n. ein Armgezierd/ Mánelá/ Noßenie.

Dăsĭă, æ, g. fœ. Densitas spiritus, & signum vocalis aspiratæ H.

Dăsўpŭs, dăsўpŏdĭs, g. m. lat. Lepus, ein Haaß oder Cünin/ Záiąc/ ábo krolik.

Dăucŭs, ci, g. masc. herba, quæ à quibusdam Pastinaca sylvestris dicitur.

Dē, Von/ Z/ Od. Præpositio, serviens ablativo casui. De nocte, zu Nacht/ W nocy. De alicujus sententia peccare, durch eines Rath/ Przez czyie ráde. De sinistra parte, Von der lincken seyten/ Z lewey strony. Adolescens de summo loco, eines grossen Geschlechts / Młodźieniec zacnego rodu. Dēsŭbĭtō, adverb. gehling/ Nagle.

Dĕă, æ, gen. fœ. ein Göttinne/ Boginí. *Formosa, cœlestis, æthera.*

Dĕăcĭnātŭs, a, um, ut: Dolia deacinata, Fässer die man von Traubenbeeren gesäubert hat/ Náczynia ochedożone z kwásu.

Dealbo, vide. Albus. Deambulo, v. Ambulo. Deamo, v. Amo. Dearmo, v. Armo. Deartuo, v. Artus. Debachor, v. Bacchor. Debellor, v. Bellum.

Dēbĕō, es, bui, bitum, dēbērē, schüldig seyn/ Winnym być. Dēbĭtōr, oris, g. m. ein Schuldner/ Dłużnik. Dēbĭtŭm, i, n. Schuld/ Dług. Dēbĭtĭō, onis, g. f. idem.

Debibo, vide Bibo.

Dēbĭlĭs, e, schwach/ blöd / Słáby / Niedołężny. Dēbĭlĭtās, atis, g. fœm. Blödigkeit/ Słábość. Dēbĭlĭtō, as, avi, atum, dēbĭlĭtārē, schwach machen/ Osłábić/ Mdlić. Dēbĭlĭtātĭō, onis, g. f. Schwachung/ Osłábienie/ Zwątlenie. Dēbĭlĭtātŭs, a, um, krafftloß/ Osłábiony. Subdebilitatus, a, um, ein wenig blöd vnd schwach gemacht/ Trochę osłábiony.

Deblatero, v. Blatero. Debuccino, idem quod Buccino. Deca, v. Decem. Decacumino, v. Cacumen. Decanto, v. Cano. Decaproti, vid. Decem. Decapulus, vide Capula. Decaulesco, vide Caulis. Decedo, vide Cedo.

Dĕcēm, Adject. indeclin. plur. num. Zehen/ Dźie-

Dźieśiec. hinc Dĕcēmbĕr, bris, der Christmonat/ Grudźień. *Gelidus, canus, fumosus, gravidus, horridus, brumalis, hibernus.* Dĕcēmpĕdă, æ, g. f. ein Ruth von zehn Schuch damit man misset/ Mierniczy pręt/ Dźieśiećstopna miárá. Dĕcēmpĕdātŏr, oris, g. masc. ein solcher Messer/ Mierniczy táky. Dĕcēmjŭgĭs, e, ein Wagen daran zehen Roß ziehen/ Podźieśiątny. Dĕcēmphŏrŭs, ein Baar die von zehen getragen wird/ Co dźieśieć ich nośi. Dĕcēmscālmŭs, i, g. m. ein zehenrüdrich Schiff/ Náwá máiąca wiośeł rzędy trzy/ ábo/ dźieśieć wiośeł. Dĕcĕmrēmĭs, g. f. id. Dĕcēmvĭrī, Zehen Männer die von einer Stadt außgesetzet werden/ dieselbe zu regieren/ Dźieśieć Pánow co Miástem záwiáduią. Erant Romæ Decemviri consulari potestate post Consules. Dĕcēmvĭrālĭs, le, ut: Leges decemvirales, die Gesetz der Zehen Männer/ Práwo od tákiego urzędu postánowione. Dĕcēmvĭrātŭs, us, g. masc. die Würdigkeit der Zehn Männer/ Urząd dźieśiątnikow tych. Dĕcēnn's, e, zehenjährig/ Dźieśięćletni. Dĕcēnnālĭs, le, idem. Dĕcēnnĭŭm, ij, g. n. ein Zeit von zehn Jahren/ Dźieśięć lat. Dĕcĭmŭs, a, um, sive Decumus, a, um, ut apud antiquos, der Zehend/ Dźieśiąty. Dĕcĭmæ, arum, pl. nu. der zehend so von Früchten gegeben wird/ Dźieśięciny. Decimùm, adver. zum zehenden mal/ Dźieśiąty ráz. Dĕcĭmŏ, as, are, den zehenden auff ein Ding schlagen/ Dźieśiątkowáć. Dĕcĭmātĭŏ, onis, g. fœm. Zehendung/ Dźieśiątkowánie. Addĕcĭmārĕ, den Zehenden nehmen/ Dźieśięcinę odbieráć. Dĕcŭmānŭs, i, g. m. ein Zehender/ der den Zehenden einnimbt Co dźieśięcinę wybiera. accipitur etiam Decumanus pro magno; ut: Ova decumana, grosse Eyer/ Wielkie iáycá. Dĕcă, idem quod decem, unde compos. Dĕcăchōrdŭm, i, g. neut. ein Seytenspiel von zehen Seyten/ Muzyczny instrument o dźieśiąći stronách. Decădōrŭs, zehn eckig/ O dźieśiąći brzegách/ krátách. Dĕcălŏgŭs, i, gen. masc. die zehn Gebott Gottes/ Dźieśięćoro przykazánie Boże. Dĕcăpŏlĭs, ein Land/ Palestinæ, das zehn Städte hat/ Kray w Pálestinie w ktorym było dźieśieć miast. Decaproti sunt, quos Cicero decem primos appellat. Dĕcăs, dĕcădĭs, g. fœ. das zehn in sich begreifft/ Dźieśiątek czego. Dĕcūssĭs, is, g. masc. idem. Item, Decussis, ein Abtheilung/ wie man ein Andreß Creutz macht X. Położenie liniey iedney poprzek prawie przez drugą/ Rozdźielenie ná krzyż. Dĕcūssŏ, as, are, in solches Creutzes gestalt abtheilen/ Ná krzyż dźielić. Dĕcūssātĭm, adverb. also getheilt/ Ná krzyż. Dĕcŭplŭs, a, um, zehenfältig/ Dźieśięćioráki. Dĕcūrĭŏ, onis, g. m. der zehender in einer Stadt/ Dźieśiątnik mieyski. Item, ein Hauptman über zehen Mann/ Dźieśiątnik w chorągwi. Dĕcūrĭă, æ, g. f. ein solche Ordnung in zehen/ Podźielenie ná dźieśięć ábo/ sporządzenie po dźieśięći. Dĕcūrĭātĭŏ, onis, g. f. Dĕcūrĭātŭs, ūs. g. m. idem. Dĕcūrĭŏ, as, are, mit zehnen oder Rotten außtheilen/ Dźieśiątkowáć/ ná dźieśiątki dźielić. Dēnārĭŭs, a, um, das zehn in sich helt/ Dźieśiątkowy. Item, Dēnarĭŭs, subst. ein alter Pfennig von zehen Pfund Silbers/ Poczworny grosz. Item, ein gemein Pfennig/ Pospolity pieniądz. Dēnī, æ, a, pro decem.

Decerno, vide Cerno. Decerpo, vid. Carpo. Decerto, vid. Certo. Decessio, vid. Cedo.

Dĕcĕt, Imperson. es geziemet/ es stehet wol/ Przystoi. Dĕcēns, zimmend/ Przystoyny. Dĕcēntĭă, g. f. zimmligkeit/ Przyst yność. Dĕcēntĕr, adver. zimlich/ Przystoynie. Indĕcēns, entis, unzimmlich/ Nieprzystoyny. Indĕcēntĭă, æ, g. f. unzimmligkeit/ Nieprzystoyność Indĕcĕt, es gezimmet nicht/ Nieprzystoi. Addecet, & Condecet, idem quod Decet.

Decido, Decisum, vide Cædo. Decipio vide Capio, Decircino, v. Circinus. Declamo, vide Clamo. Declaro, v. Clarus. Declino, v. Clino. Declivis, v. Clivus. Decollo, v. Collum. Decoloro, & Decolor, v. Color. Decoctor, v. Coquo.

Dĕcŏr, oris, g. m. Zierd/ Piękność. Ozdobá. *Roseus, lepidus, gratus, divinus, conspicuus, tener.* Dĕcōrŭs, a, um, Hübsch/ zierlich/ Piękny/ Ozdobny. Perdecorus, a, um, fast schön/ Bárzo piękny. Indĕcōrŭs, a, um, unzierlich/ Nieozdobny. Indecor & Dēdĕcŏr, oris, idem. Dĕcŏrŏ, as, are, zieren/ Zdobić. Dĕcōrŭm, i, g. n. subst. das wolstehen/ Erbarkeit/ Przystoyność. Dĕcōrē, adverb. zierlich/ Zdobnie. Indĕcōrē, unzierlich/ Nieozdobnie. Dĕcōrātŭs, a, um, wol geziert/ Ozdobny. Dĕcŭs, ŏrĭs, g. n. Ehr/ Erbarkeit/ Ozdobá/ Poczćiwość. *Immortale, eximium, indelebile, egregium.* Dēdĕcŭs, dēdĕcŏrĭs, g. n. ein Schand/ Unehr/ Zelżywość/ Niesławá. *Turpe, pudendum.* Dēdĕcŏrŏ as, are, schänden/ Lżyć.

Decor-

Decortico, v. Cortex. Decresco, vid. Cresco. Decretorius, vid. Crisis. Decretum, v. Cerno. Decubo, v. Cubo. Deculco, idem quod Calco. Decuma, decumanus, v. Decem. Decumbo, v. Cubo. Decuplus, v. Decem. Decursus, v. Curro, Decusso, Decuria, & Decurio, vid. Decem. Decurro, vid. Curro. Decurto, vid. Curtus. Decussis, is, vid. Decem. Decutio, vid. Quatio. Dedecet, vid. Decet. Dedecor, v. Decor. Dedignor, v. Dignus. Dedisco, v. Disco. Dedico, v. Dico. Dedo, & Deditio, v. Do. Dedoceo, vid. Doceo. Dedoleo, v. Doleo. Dedolo, as, v. Dolo. Deduco, v. Duco. Defecare, v. Fex. Defatigo & Defatiscor. vid. Fatigo. Defectio, Defectus, & similia, vide Facio.

Dēfĕndō, is, endi, ensum, dēfĕndĕrĕ, simplex Fendo, non est in usu. beschützen/ beschirmen/ Broniċ/ Ochrániáċ. Dēfēnsŏr, oris, g. m. ein Beschirmer / Obrońcá. Defensiō, onis, g. fœ. ein Vertheidigung / Bronienie/ Obroná. Dēfēnsus, a, um, partic beschützt/ Obroniony. Dēfēnsūrus, a, um. der beschirmen wird/ Ktory ma broniċ. Indēfēnsus, a, um, unbeschirmt/ Nieobroniony. Defenso, as, are, frequ. schirmen/ Broniċ. Defensitō, as, are, freq. à Defenso.

Deferbeo aut Deferveo, v. Ferbeo, & Ferveo. Defero, v. Fero. Defatiscor, vid. Fatiscor. Deficio. v. Facio. Defio, & Defioculus, v. Fio. Deflagro. Deflecto, vid. Flecto. Defleo, vid. Fleo. Deflo, v. Flo. Defloreo, v. Flos. Definitio, v. Finis. Defluus, vid. Fluo. Defodio, vid. Fodio. Defore, v. Forem. Deformis, v. Forma. Defreno, v. Frenum. Defraudo, vid. Fraus. Defrico, vid. Frico. Defrigesco, idem quod Frigesco, ich erkalte/ Oziębam. Defringo, vid. Frango. Defrugo, as, are, ein Erdreich außmergeln / Wyplonić ziemię / Wysilić się dáć polu.

Dēfrūtūm, g. n. ein gesottener Wein biß auffs Honigs dicke/ Wino wárzone. Dēfrūtārĕ, den Most einsieden / Wino wárzyć. Dēfrūtārius, a, um, das zu solchem Wein sieden gehört/ Co do tego winá należy. Dēfrūtārius, a, um; ut vasa defrutaria, darin man gesottenen Wein thut/ Náczyniá w ktore się tákie wino leie.

Defuat pro Deficiat. Plaut. Defugio, v. Fugio. Defungor, v. Fungor. Degener, v. Genus. Degero. v. Gero. Deglabro, as, are, id est, depilare, sine authore, einen Baum schinden/ oder die Rinde abziehen/ Skorę z drzewá złupić. Deglubo, vide Glubo. Deglutino, v. Gluten. Dego, v. Ago. Degrandinat, v. Grando. Degressio, vide Grassor. Degravo, v. Gravis. Degusto, v. Gusto. Dehaurio, v. Haurio. Dĕhīnc, Nun fürhin/ demnach/ Zátym. Dehisco, v. Hio. Dehonesto, vid. Honos. Dehortor, v. Hortor. Dejero. v. Juro. Dĕīn, Dĕīndĕ, Dĕīncĕps, adverb. darnach/ nacheinander/ Potym. Dejicio, v. Jacio. Dejugo, v. Jugum. Dejuvo, v. juvo. Delabor, v. Labor. Delacero, pro Dilacero, v. Lacer. Delachrymo, vid. Lachryma. Delevo, vid. Lævis. Delambo, idem quod Lambo. Delamentor, v. Lamentor. Delapido, v. Lapis. Delasso, v. Lassus. Delavo, idem quod Lavo. Delatio & Delator, v. Fero. Delecto, as, Delectatio & Delectamentum, v. Lacio. Deleo, v. Leo, les. Delego, as, v. Lego, as. Delenio, is, ire: vide Lenis. Delibero, v. Liber, a, um. Delibro, vid. Liber, bri. Dēlībūtus, a, um, gesalbet/ Námázány. particip. est sine verbo. Per metaphor. Animus delibutus gaudio, das Gemüthe mit Frewden erfüllet/ Mysl rozweselona.

Dēlĭcĭă, g. f. Est genus Tigni, quod à culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigium collocatur. Fest.

Dēlĭcĭæ, arum, g. f. aliquando in singulari Delicium, ij, g. n. Wollust/ Kurtzweil/ Ergetzligkeit/ Rozkoß/ krotochwilá. *Popinales, fluentes, faciles, regificæ, geniales, molles, jocosæ, amœnæ, blandæ, dulces, supinæ.* Dēlĭcātus, weich/ zart/ in Wollust erzogen/ Rozkoßnik/ Wesoły. Dēlĭcātē, adver. köstlich/ schleckerhafftig/ Rozkoßnie/ Lubieżnie.

Delictum, vide Linquo. Deligo & Delectus, v. Lego. Deligo, as, v. Ligo. Delimo, v. Limo. Delingo, v. Lingo. Delinio, v. Linio. Delineo, vid. Linea. Delino, v. Lino. Deliquium, v. Linquo. Delinquo, Delinqueo, & Deliquesco, v. Liqueo. Deliquo, v. Liquo. Deliro, v. Lira. Deliteo, vid. Lateo. Delitigo, v. Lis.

Dēlphīn, īnis, & Dēlphīnus, i, g. m. ein Meer-Schwein/ Swiniá morska. *Venereus, curvus, pandus, lascivíens, blandus, cæruleus, viridis, vagus, Arionius.* Item Sidus cœleste.

Dēlūbrūm, i, g. neu. ein Heidnischer Tempel/ oder Bild den Göttern zugeeignet. Báłwan/ Báłwochwálnia/ Kośćioł. *Decorum, sanctum, religiosum, sanctum, præclarum, dives, sacrum, magnificum.*

Deluctor, vide Luctor. Deludo, vide Ludo.

Delumbo, v. Lumbus. Deluo, v. Luo. Deluto, v. Lutum. Demadare, v. Madeo. Demagis, v. Magis, Demando, v. Mando. Demano v. Mano.

Dēmārchŭs, i, g. m. lat. Princeps, ein Fürst/ Xiaze/ Przełożony:

Demeo, vid. Meo, as, Dementia, v. Mens. Demensus, vid. Metior. Demereo & Demereor, vid. Mereor. Demergo, v. Mergo. Demetior, v. Metior. Demeto, v. Meto. Demigro, v. Migro. Deminuere, idem quod Diminuere, vide Minus. Demiror, v. Miror in Mirus. Demissus & Demitto, vide Mitto. Demitigo, v. Mitis.

Dēmĭūrgŭs, i, g. m. Magistratus nomen apud Græcos, ein Zähnder/ Dziesiątnik.

Demo, v. Emo. Demos, Demagogus & Demosthenes, vide Democratia.

Dēmŏcrătĭă, æ, g. fæ. Principatus populi, ein gemein Regiment / das ein Volck für sich selbs hat vnter den Amptleuten von jhm selbs erwehlet/ Pospolstwá przodkowánie / Rzeczypospolitey sprawowánie. Dēmŏcrătĭcŭs, das zum gemeinen Regiment gehört. Co należy do tákiego rządu Rzeczypospolitey. Dēmăgōgŭs, i, g. m. ein Volckführer/ Przednieyszy wludu. Dēmŏs, g. m. lat. populus, Volck/ Lud. Dēmōsthĕnes, is, g. m. ein stärcke des Volcks/ Potęgá ludu.

Demolior, vid. Molior. Demonstro, v. Monstro. Demordeo, v. Mordeo. Demorior, v. Morior. Demoror, v. Moror. Demoveo, v. Moveo. Demugio, v. Mugio. Demulceo, v. Mulceo.

Dēmŭm, adv. zu letzt/ Náostátek/ Dopiero.

Demussata contumelia, apud Apul. pro dissimulata, & cum silentio transmissa.

Demutilo, vide Mutilo. Demuto, idem quod Muto. Denarro, v. Narro. Denascor, v. Nascor. Denaso, v. Nasus. Denāto, v. No & Nato. Denego, vid. Nego. Deni, æ, idem quod Decem, & Denarius, vide Decem.

Denicales, feriæ dicebantur, quibus hominis mortui causa familia purgabatur.

Denigro vide Niger.

Dēnĭquē, adv. zu letzt/ über das/ Náostatek/ Doptero.

Denomino, v. Nomen. Denormo, v. Norma. Denoto, vide Nosco.

Dēns, dēntĭs, g. masc. ein Zan/ Ząb. *Rabidus, durus, validus, minax, albus, candens.* Dentes primores, incisivi, vel præcisores, die vier vorderste Zän/ Przednie zęby cztery. Canini vel ferrati dentes, die spitze Zähn zu nechst bey den vordersten/ Kły. deinde sunt molares & maxillares, die Stockzähn/ Trzonowe zęby. Postremò genuini, die Backzähn/ Ostátnie trzonowe zęby. Dēntĭcŭlŭs, dimin. Dēntĭō, is, ire, zänen/ Zęby pusczáć. Dēntĭtĭō, Zänung/ Zębow pusczánie. Dēntĭēns, entis, dem die Zän wachsen/ Ktoremu śię zęby pusczáią. Dēntātŭs, a, um, der Zän hat/ Ktory zęby ma. Item, der grosse Zän hat/ Zębáty/ Zębal. Dēntĭcŭlātŭs, a, um, der kleine vnd scharffe Zän hat/ Ząbkowáty/ Ktory máłe á ostre ma zęby. Item, das formirt ist wie Zän/ Ná ksztalt zębow zrobiona rzecz. Dēntĭcŭlātĭm, adverb. Edēntātŭs, a, um, vel Edēntŭlŭs, a, um, zänloß/ Bez zębow. Edēntārĕ zänloß machen/ Wybić zęby. Dēntĭfrĭcĭŭm, ij, g. neut. Artzney die Zän weis zu machen/ Zębny proch. Dēntīscālpĭŭm, ij, g. n. ein Zänstöcher/ Zębna szpilká. Dēntĭfrāngĭbŭlŭm, i, g. n. ein Instrument damit die Zän außgebrochen werden/ Instrument ktorym zęby łamią. Dēntĭfrāngĭbŭlŭs, g. masc. ein Zänbrecher/ Zębotłuk. Dēntālĕ, is, g. n. ein Pflugeysen/ Kroy. Bĭdēns, entis, ein Karst/ Widły/ Hak dwoyzęby. Trĭdēns, entis, g. o. ein greyspitzig Eysen/ Troyzęby.

Dēnsŭs, a, um, Dick/ Gęsty. Dēnsō, as, dēnsārĕ, dick machen/ Zgęszczáć. Dēnsĕō, es, ere, dick werden/ als Milch zusamen lauffen/ Gęśćieć/ zśiadáć się ták mleko. Dēnsātĭō, onis, g. fœm. Dickung/ Stłaczánie/ Zgęstnienie. Dēnsĭtās, tatis, g. f. Dicke/ Gęstwá/ Gęstość. Dēnsē, adv. dick in einander/ Gęsto.

Denubo, v. Nubo, Denudo, v. Nudus. Denumero, idem quod Dinumero, v. Numerus. Denuncio, vide Nuncio.

Dēnŭō, adverb. Wiederumb/ Znowu.

Deocco, vide Occa. Deonero, vide Onus.

Dĕōrsŭm, adver. Vntersich/ Nádoł/ ná dole. Sursum deorsum, hin vnd wieder / auff vnd ab/ Tám y sam/ raz wzgorę drugi raz ná doł. Versum deorsum, vel, Versus deorsum, gerad niedersich/ Ku dołu.

Deosculor, vid. Os. Depaciscor, v. Paciscor. Depalmo, v. Palmo. Depango, v. Pango. Deparcus, vid. Parco. Depasco & Depascor, v. Pasco. Depaupero, vid. Pauper. Depecto, vid. Pecten. Depeculor, v. Pecus. Depello v. Pello. Dependeo, v. Pendeo. Dependo, v. Pendo. Deperdo, v. Do.

v. Do. Depereo, vid. Eo. Depilis & Depilo, v. Pilus. Depingo, v. Pingo. Deplango, idem quod Plango. Deplanto, vid. Planta. Depleo v. Pleo. Deploro, vid. Ploro. Deplumo & deplumis, vid. Pluma. Depluo, vid. Pluo. Depolio, vid. Polio. Depono, v. Pono. Depopulor, v. Populus. Deporto, v. Porto. Depoſco, vid. Poſco. Depoſitum, v. Pono. Depoſtulo, v. Poſtulo. Deprædor v. Prædo. Deprælior, v. Prælium. Depravo, v. Pravus. Deprecor, v. Precor. Deprehendo, v. Prehendo. Deprimo & Depreſſus, vid. Premo. Depretio, vide Pretium. Depromo, vid. Promo. Depropero, vide Propero.

Dēpsŏ, is, dēpsŭī, dēpsĭtŭm, dēpsĕrĕ, weich machen mit den Händen / knetten/ Gnieść / Roſczyniáć. Dēpsĭtĭcus, a, um: ut: Panis depſiticus, geknettet Brodt/ Nágnieciony chleb.

Depuber, vel Depubis, vide Pubes. Depudet, vide Pudor. Depudeo, vide ibidem. Depugno, v. Pugna. Depulſus, v. Pello. Depurgo, v. Purgo. Depuro, v. Purus. Deputo, v. Puto. Depavio, is, idē quod Pavio, is. Dequeror, v. Queror. Derado, v. Rado. Derelinquo, v. Linquo. Derepentè, v. Repente. Derepo, v. Repo. Derideo, v. Rideo. Deripio, idem quod Diripio, in Rapio. Derodo, v. Rodo. Derogo, vide. Rogo. Derumpo, idem quod Rumpo. Deruncino, as, are, abſchneiteln/ zerbrechen/ Padáć ſie/ Ocioſywáć. Plaut. Deruo, vide Ruo. Deſævio, v. Sævus. Deſalto, v. Salio. Deſcendo, v. Scando. Deſcriptio, v. Scribo. Deſciſco, v. Scio. Deſeco, v. Seco. Deſecro, vel Deſacro vide Sacer. Deſero, vide Sero, is. Deſervio, vide Servio. Deſideo, v. Sedeo.

Dēsīdĕrō, as, avi, atum, dēsīdĕrārĕ, begehren/ Pożądáć. Dēsīdĕrārī, per metaph. pro deficere vel mori. Dēsīdĕrĭŭm, ij, g. n. Begierde/ Luſt/ Pożądánie/ Chćiwość. *Cruciabile, ardens.* Item, pro abſentia, Abweſen / Mangel/ Niebytność/ Niedoſtátek. Dēsīdĕrātĭō, onis, g. f. idem ſignificat. Dēsīdĕrābĭlĭs, le, werth / daß er begehrt wird/ Pożądány. Dēsīdĕrāns, antis & Dēsīdĕrātŭs, a, um, begehrt/ gewünſcht/ Pożądáiacy/ Pożądány. Deſiderativa verba ſunt quæ à Priſciano Meditativa vocantur.

Deſido, vide Sido. Deſigno, v. Signum. Deſilio, v. Salio. Deſino, v. Sino. Deſiſto, v. Siſto. Deſipio, v. Sapio. Deſolo & Deſolum, vide Solus & Solum. Deſperno, v. Sperno. Deſpero, v. Spero. Deſpicio, Deſpecto & Deſpicior, v. Specio. Deſpolio, v. Spolio. Deſpondeo, v. Spondeo. Deſpumo, v. Spuma. Deſpuo, vide Spuo. Deſquamo, vide Squama. Deſterto, v. Sterto. Deſtillo, vide Stilla.

Dēſtĭnō, as, avi, atum dēſtĭnārĕ, fürſetzen/ verordnen/ Stánowić/ Náznáczyć. Dēſtĭnātĭō, onis, g. f. ein Fürſatz/ Poſtánowienie. Dēſtĭnātŭs, a, um, verordnet/ Morti deſtinatus, zum Todt verordnet/ Ná śmierć zkazány. Prædēſtĭnō, verbum eſt quo ſoli Eccleſiaſtici Doctores utuntur, verordnen/ Stánowić wprzod/ Przeyrzeć. Prædēſtĭnātĭō, onis, gen. f. Verordnung/ Przeyrzenie.

Deſtituo, v. Statuo. Deſtringo, v. Stringo. Deſtruo, v. Struo. Deſubitò, vide Subitò. Deſudo, v. Sudor. Deſueo & Deſueſco, v. Sueſco. Deſultorius, a, um, v. Salio. Deſum, v. Sum. Deſumo, v. Sumo. Deſuper, v. Super. Deſydero, v. Deſidero. Detego, v. Tego. Detendo, v. Tendo. Detero, v. Tero. Detergeo, v. Tergeo. Determino, v. Terminus. Deteſtor, v. Teſtis. Detexo, v. Texo. Detineo, v. Teneo. Detondeo, v. Tondeo. Detono, v. Tono. Detorqueo, v. Torqueo. Detraho & Detrecto, v. Traho. Detrimentum, v. Tero. Detrudo, v. Trudo. Detrunco, v. Truncus. Detumeo, v. Tumeo. Deturbo, v. Turba. Deturpo, v. Turpis. Devaſto, vide Vaſto. Deveho, v. Veho. Devello, v. Vello. Develo, v. Velo, as. Deveneror v. Veneror. Devenio, v. Venio. Devenuſto, v. Venus. Deverbero, v. Verbero. Deverbium, v. Diverbium. Deverro, vide Verro. Deverto, idem quod Diverto. Deveſtio, v. Veſtis. Deveto, v. Veto. Devexo, idem quod Vexo.

Dēvēxŭs, a, um, niedergebogen/ abſchüſſig/ Pochodziſty/ Náchylony. Dēvēxĭtās, atis, g. f. Haltung/ Neygung zur Erden/ Pochodziſtość/ Náchylenie.

Devinco, v. Vinco. Devincio, v. Vincio. Devirgino, v. Virgo. Devito, v. Vito. Devius, v. Via. Deunx, v. Uncia. Devoco, v. Voco. Devolo, vide Volo, as. Devoluo, v. Voluo. Devoro, v. Voro. Devoveo, v. Voveo. Deuro, v. Uro.

Dĕŭs, i, g. m Gott/ Bog. *Infinibilis, immortalis, æternus, impaſſibilis, omnipotens, aſtripotens, cœlipotens, clemens, &c.* Dĕĭtās, ātĭs, g. f. dicitur & Divinitas, die Gottheit/ Boſtwo. Dĕă, æ, g. f. à Deus, ablat. plu. deabus, eine Göttin/ Bogini. Dij ſelecti, ſive majorum gentium, die fürnehmſten Götter/ die

ter / die allzeit vor Götter seynd gehalten worden/ Przednieiszi Bogowie. sunt autem viginti, zwölff männlichs/ und acht weiblichs Geschlechts/ Jest ich dwádziescia / dwánáscie mesktey/ a osm biatey pkći. Dij ascriptitij, sive minorum Gentium, die von Menschen Göttliche Ehr erlangt haben/ Podleiszy bozkowie Dij penates & patrij, die Götter eines jeglichen Orths/ Hauß-Götter/ Domowi Bozkowie. Dij faxint, dz wolle Gott / Dálby to Bog. Dij immortales, O lieber HErr Gott/ Dlá Páná Bogá/ O moy Boze swiety. Si dijs placet, Ob Gott wil / Zá wola Boza. Dijs juvantibus, mit der Hülff Gottes/ Zá pomoca Boza.

Deŭtĕrĭă, æ, g.f. Leuren-Tranck/ Wino poslednie. dicitur vinum aqua mixtum.

Dextans, vide As, assis. Dextro vide Dexter.

Dēxtĕr, dēxtrī, vel dēxtĕrī, dextra, dextrum, vel, dextera, dexterum, gerecht/ oder an der rechten Seyten/ Práwy/ po práwey rece Item, metaph. glückhafftig/ Rostropny/ szczesliwy. Dēxtĕrĭtās, atis, g.f. Geschicklichkeit zu handlen/ Rostropnosć. Dēxtĕrē adver. geschicklich/ artlich/ Rostropnie Dēxtră, vel dēxteră, æ, g.f. die rechte Hand/ Práwá reká. Dēxtrōrsŭs, & dextrorsum, auff der rechten Hand/ W práwo. dēxtrōvē sŭm adver. gegen der rechten Hand/ Ku práwey rece. Dēxtrōchĕrĭŭm, ij, g.n. ein Armring/ oder Armband/ Náramiennik/ Mánelá. Dēxtrālĕ, is, g.n. ornamentum dextræ, commune viris & mulieribus. Dēxtĕrō, vel dēxtrō, as, are, zwey Roß zusammen in einen Karren spannen/ Pare koni do wozu záprzać. Dēxtrārĭī, dicuntur equi maxime bigarij. Dextimum & Sinistimum, Antiqui pro dextro & sinistro dicebant. Dēxtĕllă, æ, g.f. dimin. das recht Händlein/ Práwá raczká. Ambĭdēxtĕr, linck und recht / Oboreczny / qui læva manu utitur ut dextra.

Di, & Dīs, Præpositiones ejusdem significationis sunt, quæ ambæ inseparabiles sunt, & in compositione solum inveniuntur. Componitur autem Di cum dictionibus incipientibus à d, g, l, m, n, i, & u. Dis verò componitur cum incipientibus à c, f, p, q, r, s, & i, consonans.

Dĭăbăthră, æ, g.f. ein Pantoffel oder Solen der Griechen/ Pátynká. unde Dĭăbathrārĭŭs, ij, g.m. der solche Pantofflen macht/ Pátynkarz.

Dĭăbētēs, æ, gen.m. ein Rohr so inwendig holl/ dardurch man Wasser lassen kan/ als eine Spritz/ Rurká ktora wode wypuszczámy/ Sikáwká

Dĭăbŏlŭs, li, g.m. latine Calumniator, ein Lästerer/ der böse Geist/ Potwárcá/ Diabeł/ Czárt Dĭăbŏlĭcŭs, a, um, Lästerhafft/ Teufflisch/ Potwarzáiacy/ Czártowski. Diabole, lat. Criminatio, ein Lästerung/ Schmach/ Potwarz.

Dĭăchērŏn, i, g.n. Spina alba, aliàs, Dipsacos.

Dĭăcōdĭŏn, i, g.n. eine Salbe auß Magsamen und andern Dingen gemacht/ Mákowa másć.

Dĭăcŏnŭs, i, g.m. id est, Minister, ein Diener/ Dyákon/ Posługácz Dĭăcŏnĭă, æ, g.f. ein dienst Dyákoństwo/ Posługowánie.

Dĭāctŏr, oris, g.m. ein Unterbot/ ein Verkünder/ Jednácz/ Poysrzednik/ Posłániec. Mercurius ita vocatur.

Dĭădēmă, ătĭs, g.n. Ornamentum capitis regum insigne, sive fascia candida, qua caput circumligabatur. *Sceptriferum, insigne, regale, conspicuum, nitidum, coruscum, coruscans gemmis.* Dĭădēmātŭs, a, um, id est, ornatus diademate.

Dĭærĕsĭs lat. divisio, figura est Grammaticis.

Dĭætă, æ, g.f. ein Saal oder Gemach darin man isset und trincket / Stołowá izbá/ Letne mieszkánie. Item, eine Ordnung im essen und trincken/ Miárá w iedzeniu y piciu. Dĭætārĭŭs, ij, g.m. ein Kämmerling oder Tischdiener/ Stołowy. Fures diætarij a Jureconsultis dicuntur, qui in aliena cœnacula furandi gratia se dirigebant. Dĭætĕtĭcă, æ, gen.f. medicina dicitur, quæ victu medetur, eine Ordnung essens und trinckens nach der Gesundheit / Przepis Dyiety / pomiárkowánia w iedzeniu y piciu.

Diætetæ, latine Arbitri appellantur.

Dĭăgōnālĭs, le, & dĭăgōnĭŭs, a, um, vel, diagonios, Linea diagoneos, est Linea, quàm nonnulli angularem vocant, quod ab uno angulo ad alterum perducatur.

Dĭăgrāmmă, ătĭs, g.n. Geometria designata, sive quadrangulis, sive triangulis, sive inscriptio libri. Vitru.

Dĭăgrăphĭcē, es, g.f die Kunst zu entwerffen/ zu mahlen/ Málárstwo.

Dĭălēctĭcă, æ, vel dĭălēctĭcē, ēs, g.f. & dialectica, orum, g.n.pl.nu. ein Kunst ordentlich und artlich zu reden/ Nauká o dobrym y porzadnym rozpráwowániu o rzeczách. Dĭălēctĭcŭs, i, g.m. der ein solche Kunst lehret/ oder lernet/ Uczeń ábo náuczyciel tey náuki. Dialecticus, a, um;

ut:Disputationes dialecticæ. Dĭălēctĭcē, adver. ordentlich/ Porządnie/ Sposobem tey nauki.

Dĭālis,le, latinè Jovialis, das dem Gott Jupiter gehört/ Jowiszowy. Flamen dialis, ein Pfaff Jovis, Xiądz/Kaplan Jowiszow. Dĭālĭă,orū, g.n.pl.n. das Fest Jovis, Swięto Jowiszowe. Dialis, & subdialis, le, was vnter dem blawen Himmel / am Wetter/vnd nicht vnterm Dach ist/ Ktory iest pod gołym niebem bez żadnego nakrycia. Subdio, vel sub divo aliquid facere, vnter dem blossen Himmel etwas thun/Czynić co na podworzu pod gołym niebem.

Dĭallăgē,id est, Conciliatio, Figura est, cum plura argumenta ad unum effectū deducuntur.

Dĭălŏgŭs,i,g.m. ein Gespräch da etliche Personen miteinander reden/Rozmowa.

Dĭălÿsis,is,g.f.quæ alio nomine Asyndeton, sive Asyntheton appellatur. Figura est contraria Polysintheto carens conjunctionibus,latine Dissolutio.

Dĭămĕtĕr,vel,dĭămetrŭs,i,gen.m. lat. dimetiens, eine Lini / die einen Circul oder sonst ein andere Figur in der mitten durchtheilet/Linia przez pośrzodek cirkułu abo inszey figury przewiedziona.

Dĭănæă, æ, g.f. lat. Mens,vel Sententia. Est figura,quæ sensum magis quàm verba ponit.

Dĭăpāsmă,ătis,g.n. ein truckene Medicin wider den Schweiß/Perfumy

Dĭăpāsōn, Musicæ artis symphonia, ein Octav in der Music/ Oktawa w muzyce. sic diapente, eine Quint / Kwinta Dis diapason, das zwo Octaven von einander ist / Co dwiema Oktawami od siebie rozrożnione iest.

Dĭăphănŭm,i,g.n.lat. Translucens,durchscheinig/Przezrzoczyste rzecz.

Dĭăphōnĭă, æ, g.f. Vneinigkeit / Vnhälligkeit im Gesang/Niezgoda głosow/abo dźwiękow w muzyce.

Dĭăphŏră,æ, g.f. lat. discordia, Vnterscheyd/ Rożność. Adiaphorum, ohn Vnterscheyd/ Bezrożna rzecz. Dĭăphrăgmă,ătis,g.n. Omne illud quod in re aliqua medium est, sicut cartilago quæ nares dividit, gleich wie das Netz im Leib eines jeden Thiers / so da schendet das Hertz vnnd Lungen von der Leber vnd Miltz/ Błona.

Dĭārĭum,ij,g.n. ein täglicher Brauch/Item, ein Register/Rechenbuch/ darin man täglich schreibt/ Item, Speiß für einen Tag/ Dziennik/ Regestr każdodzienny/ Obrok. Dĭārĭŭs,a,am, von einem Tag/ Dzienny.

Dĭărrhæă,æ, g.f. Durchlauff/Biegunka.

Dĭătessărōn, ein Quart in der Musick/ Quarta w Muzyce.

Dĭăthēcă,æ,g.f. & diatheca,orum,g.n.pl.nu. ein Erbgemächt/oder das Erb/Testament/Dziedzictwo.

Dĭătrētum,i,g.n. ein gedräht Werckstück/Toczona/ sadzona rzecz Dĭătrētŭs,a,um,ut:Calices diatreti. Dĭătrētārĭi,g.m.plu.num. qui talia faciunt.

Dĭaulŭs,i, g.m. lat. certamen vel cursus, ein Streit oder Wettlauff/Bitwa/Gonitwa. Item, eine Weite die zwo Stadien begreifft / Na stajan dwoie. Dĭaulŏdrŏmi, plu.nu. die auff einem solchen Platz lauffen/ Zawodnicy.

Dĭbăphŭs,a,um,lat. Bis tinctus, zweymahl gefärbt/ Dwa razy farbowany. & absolutè, für ein Purpurkleid/ so zweymahl gefärbt/ Szarłat.

Dĭcă,æ,g.f. eine Ladung/ Pozew. Item Dice, vel Dica,est Dea judiciorum præses, eine Göttin des Gerichts/ Bogini przełożona nad sądem. cujus ministri sunt Dicastæ,hoc est,Judices. Dicam scribere,vel, Dicam impingere, für Gericht verklagen / Pozew komu dać.

Dĭcæŏlŏgĭă,æ,g.f. Schema est, cum æquitatem caussæ quam maxime brevi sententia complectimur, eine kurtze Rechtfertigung / darin man die Billigkeit des Handels zeigt/Krotkiemi słowy zawarta obrona sprawy iakiey.

Dĭcō,as,avi, atum, dĭcārĕ, zueygnen / sich in Vnterthänigkeit geben / Ofiarować / Przypisać/Poddać. Dĭcătĭō,onis,g.f. Zuneigung/Poddanie/Przypisanie Abdĭcō,as,avi,atum,ābdĭcārĕ, außstossen/enterben/Odrzucać/ Odsądzać wyrzekać się. Abdĭcātĭō, onis, g.f. Enterbung/ Wyrzekanie się/Wydziedziczenie. Abdĭcātŭs, a,um, der von seinem Vater enterbet ist/ Wyrzeczony. Dedicare, weyhen/zueygnen/ Oddawać/ Przypisować. Dēdĭcātĭō,onis,gen.f. ein Weyhung/Zuneygung/Oddanie/ Przypisanie. Dēdĭcātŭs,a,um, eingeweyhet/ zugeeygnet/ Oddany/Przypisany. Dedicatio Ecclesiæ, Kirchweyhung / Poświęcanie. Indicare, zuwissen thun/ Oznaymić. Indicatus,a,um, partic. verklagt/angeben / Oskarżony. Indicativus modus apud Grammaticos,quo simpliciter rem geri indicamus,

mus.Indĕx,ĭcĭs, g.com. Anzeiger der Vbelthäter / Angeber/ Skárzacy/Wydáwácz/ Wytáwiácz. Item, digitus pollici proximus. Indĭcĭūm,ij,g.n. Anzeigung/Znák. Indĭcātĭō,onis,& Indĭcātūră, æ, g. f. ein Anschlag oder Bietung eines feylen Dings/Anzeigung/Pokazánie. Indĭcīnă,æ, g.f. pro Indicio.Indĭcātŭs, a, um, angeklagt/ Item, auff einen Preiß gesetzt/ Oskárżony. Prædicare,öffentlich außkünden vnd reden/ Słáwić/Ogłaßáć.Prædĭcātŏr,oris, g.m. ein offentlicher Außkünder/ Opowiádácz. Prædicatio, onis,g.f.ein Außkündigung/ Słáwienie/Ogłaßánie. Prædĭcābĭlĭs,le,hochlöblich/Chwálny/ Słáwny.Prædicamenta,quæ Quintil.elementa decem vocat, circa quæ versari videtur omnis quæstio,das von vielen mag gesagt werden; ut corpus, wird gesagt von Menschen/ Thier/ Bäwmen/Stein/ꝛc. solche Ordnung darunter viel Ding begriffen werden / heissen Prædicamenta, Imioná pewne u Diálektikow / do ktorych się/ wßytkie rzeczy ściągnąć mogą. Prædicatum, apud Dialecticos dicitur,quod dicitur de aliquo subjecto, das von einem andern gesagt wird/Co się o rzeczy tákiey mowi. Vendicare, jhm selbst zumessen/ Przywłaßczáć. Vindicare, rechen/ erretten von Gewalt vnd Vnbilligkeit/ Mśćić się/Wyzwaláć.Vīndĭctă,æ,g.f.ein Rach/ Straff/ Pomstá. Item, ein Ruth oder Straff damit die eygene Leut frey gelassen werden / Rozgá ktorey przi Vwolnieniu niewolnikow stárzi záżywáli.Vīndĭcĭæ,arum,g.f.pl.n. Freylassung/ Wyzwalánie.Vīndĭcātĭō,onis,g.f.idem. Vīndēx,ĭcĭs, g.com. ein Erretter/ Schirmer/ Mśćiciel/Wyswobodźiciel.

Dīcō,icis, dixi, dictum, dīcĕrĕ, sagen/ reden/ Mowić. Dĭctŭs,a,um, particip. bestimpt/angeschlagen / Vmowiony/Náznáczony. ut:Dictus dies, ein bestimpter Tag / Náznáczony dźień. Dictum, i, g.n. ein Spruch/ Powieść/ Przepowieść.pro omni sermone intelligitur. Dīctō,as, are,frequent. offt sagen/ Item, angeben etwas zu schreiben/ Mowić/ Przepowiedáć. Dīctāmĕn, ĭnĭs,g.f.idem. Dīctātă,orum, g.n. plu.nu. angegebene Ding zu schreiben/ Diktowánie.Dīctĭtō, as, frequent.a frequen.Dicto,offt vnd viel sagen/ Máwiáć.Dīctĭō,ōnĭs,g.f. Fürtrag seiner Kundschafft/ Mowá/Powieść/Relácya. Item,pro vocabulo sine verbo accipitur, ein Wort/Słowo. Item, Oratoria & facunda oratio, ein Red/



Orácyá. Item,pro Oraculo.Dĭctĭōnārĭūm,ein Buch oder Register in welchem alle Wort erklärt werden / Wokábulárz/ Kśiąßká gdźie słowá tákiego ięzyká są opisáne. Dĭctūrĭō, id est,dicere cupio. Dĭcāx,ācĭs, g.omn. ein Plapperer/ Wielemowny. Dĭcācŭlŭs,a,um,dimin.Dĭcācĭtās, atis, g.f. ein Geplapper / Wielomowność. *Tinnula, scurrilis, importuna, vernilis.* Dĭctērĭă, orum,g n.plu.nu.schimpfliche Speywort/Szyᵽki.Dĭctātŏr,oris,g.m.der etwas angibt/ Ktory co przepowiedá. Dictator,war d' obrist Gewaltʰaber zu Rom / Przełożony w Rzymie ktoremu pod niebespieczeństwo Rzeczypospolitey wßytek rząd do czásu dány był. Dĭctātrīx,īcĭs,g.f. eine Anweiserin/die einem jeden sein Ampt fürschreibt / Ktora iednomu káżdemu powinność iego náznácza.Dĭctātūră,æ,g.f. Angebung/ Anweisung/ Przepowiedánie. Item, ipsa Dictaturæ dignitas, das Ampt des Dictators/Vrząd Diktátorski u Rzymian. Dĭctātōrĭŭs,a,um,das zu solchem obristen Gewalt gehört/ Diktátorski. Addīcō,cis,addixi, addictum, ădīcĕrĕ,zusprechen zueygnen/ Itē, feyl bietē/Przysądzáć/Poddáć się. It. Zácenić. Addīctĭō,onis, g.f.Zuneygung/Przysądzánie. Addīctŭs,a,um, einer der vmb Schuld zu eygen ist gegeben seinem Geldthern / Obowiązány Kreditorowi dla pieniedzy/Zániewolniká przisądzony. Addīctē,adverb.Knechtlicher Weise/ Niewolniczym sposobem. Antĕdīco, dīcĭs,āntĕdīcerĕ,idem est ac Prædico,zuvor sagen/Opowiádáć.Bĕnĕdīcō, dīcĭs, bĕnĕdīcĕrĕ,von jemand guts reden/ loben/Dobrorzeczyć. Bĕnĕdīctŭs, a, um, in sacris pro eo, qui gratiam Dei consecutus est, aut cui benè precati sumus. Bĕnĕdīctum, i, g.n.ein gut Wort /Dobrorzeczenie. Bĕnĕdīctĭō, onis, g.f. Segen/Glück vnd Heyl/ żegnánie/ Błogosłáwienie.Bĕnĕdĭcŭs,a,um,qui benedicit & laudat,der da segnet/ Dobrorzeczliwy. Bĕnĕdīcē, adverb. mit wolsprechen / Dobrorzecżliwie. Cōndīcō, dīcĭs, dīcĕrĕ,versprechen / zusagen/ Zmawiáć/Vmowić się. Item pro constituere, Justin.pro pacificari & inire Livius.Cōndīctŭm, i,g.n.est promissio seu pactum invicem factum, ein Abrede so vntereinander geschehen/ Vmowá. Cōndīctĭō,onis,g.f.eine Ladung für Recht auff einen gewissen Tag / Zápozwánie / ná pewny czás. Cōntrădīcĕrĕ, widersprechen / Przeczyć.

Cōn-

Cōntrădĭctĭō, onis, g.f. Widersprechung/Przeczenie. Edīcō, dicis, dicere, propriè est Magistratuum, gebieten/ein Mandat außgehen lassen/Nákazáć/Wyrok uczynić. Item, pro denunciare, kundt thun/zuwissen thun/offentlich ein Ding verkündigen/Wywołáć/ Opowiedzieć/Oznaymić. Edīctūs, a, um, particip. ut: Edicto mercatu vendere, auff offentlichem freyem Marck verkauffen/Ná mieyscu publicznym przedawáć. Edīctō, as are, freq. gebieten/Wypowiedáć. Edictum, i, gen. n. ein Mandat oder Gebot/Wyrok/Mándat. Edīctiō, onis, g.f. idem. Indicere, verkündigen/ Nákazáć. Item, ansagen/ Opowiedzieć. ut : Indicere bellum, den Krieg ansagen/ Woinę komu opowiedzieć. Indicere ferias, Feyertag verkünden/ Zápowiedzieć świeto. Indictus, a, um, partieip. ab Indicor, geboten oder verkündigt/ Zápowiedziány/ Nákazány. Item, quando est nomen, significat, ungesagt/das nicht gesagt ist/Niepowiedziány. Indictio, onis, g.f. eine Zeit von funffzehn Jahren / Czás pietnástu lát. Item, Schatzung/Stewr/Pobor/Podátek. Indīctīvūs, a, um, verkündigt und offentlich außgeruffen/Zápowiedziány. Intērdīcĕrĕ, verbieten/Zákazáć. Interdīctūs, a, um, partic. verbotten/Zákazány/Interdictum, i, g.n. Verbott/Zákaz. Interdictio, onis, g.f. idē Mălĕdīcō, dīcis īcĕrĕ, einem übel nachredē/schelten/Złorzeczyć. Mălĕdĭcūs Mălĕdĭcēntĭŏr, Mălĕdĭcēntīssĭmūs ubelnachreder/Flucher/Złorzeczliwy. Mălĕdĭcēntĭă, æ, g.f. Nachred / Schmachred / Złorzeczliwość. Mălĕdīctūs, a, um, verflucht/ Przeklety. Mălĕdīctūm, i, g.n. & Mălĕdīctĭō, onis, g. fœm. Fluch/ Schmachwort / Złorzeczeństwo/ złorzeczenie. Mălĕdĭcē, adv. mit schmachwortē Złorzecźliwie. Prædicere, zuvor sagē/ w przod Opowiedzieć. Prædictus, a, um, parti. vorgesagt/Opowiedziány w przod.' Prædictum, i, g.n. & Prædictio, onis, g.f. Weissagung/Vorwarnung/Opowiedzenie/ Opowiedánie. Sŭpērdīcĕrĕ, weiter und mehr sagen / Obszernie ábo ná zbyt mowić.

Dicrŏtŭm, i, g. n. ein Meerschiff das zwey Ruder auff jeder Banck hat / Dwuwiosłowy okret. latinè dicitur Biremis.

Dictamum, g.n. & Dīctāmŭs, i, g.f. vel Dictamnum, wilder Poley/Dyptán.

Dĭdāscălŭs, i, g.m. lat. Præceptor, ein Lehrmeister/Mistrz/Náuczyćiel. Dĭdāscălĭă, æ, g.f. eine Lehr/Mistrzostwo/ Náuká. Hypodidascălus, i, ein Unterlehrmeister/ Lokát.

Dīdō, is, dīdĭdī, dīdĭtŭm, dĭdĕrĕ, außtheilen/ ordnen/Rozdáwáć.

Dĭdōrŭs, a, um, duorum palmorum, zweyer Hände/ oder acht Finger lang / Dwupiedźistá miárá.

Dīdrāchmă, æ, g.f. vel Didrachmum, i, g. neut. Numerus est, duas drachmas continens.

Diduco, vide Duco.

Dĭēs, dĭēī, g.m. & f. in singulari, in pl. tan. mas. ein Tag/eine Zeit/Dźień/Czás. *Lætificus, æstifer, clarus, lucidus, formosus, rubicundus, serenatus, Phœbeus, innubis, instabilis.* Illud tamen interest, quod Dies in fœminino gen. denotat tempus indeterminatum, & ideo dim. ejus est. Dĭēcŭlă, æ, g.f. ein kleine Zeit/Dźionek/ Máły czás. Dies verò, cum tempus significat 24. horarum, vel etiam illud, ab oriente sole ad solem occidentem g. m. est, nam illud tempus est determinatum. Sic diem hesternum & diem hodiernum potius dicimus, quàm hesternam, hodiernam. Contrà pro tempore incerto dicimus dies longa, pro longo tempore, non autem longus dies. Civilis dies dicitur à media scil. nocte in sequentem, die Zeit von 24. Stunden / Tag und Nacht zumahl/ fahen an zu Mitternacht / Dźień od północká iednego táż do drugiego/máiąc w sobie godźin dwádźieśćiá y cztery. Ita dividitur. Media nox, Mitternacht/Północy. Gallicinium, umb das Hanenkrähen/ Czás nocny o kurzech. Diluculum, vel, Aurora. Item, Crepusculum matutinum, wenn es anhebt zu tagen/ Poránná zorzá. Mane, Morgen/ Ráno. Meridies, Mittag / Południe. Occasus solis, der Abendt/Záchod. Vesper, vel Vespertinum tempus. Item, Crepusculum vespertinum, wenn Tag und Nacht sich scheidet / Zmierzch. Prima fax, wenn man die Liechter anzündet /Pierwsze posiedzenie przy świecy. Intempesta nox, concubium, vel conticinium, die rechte Nacht/ darinn man schläfft/ Północy. Artificialis dies dicitur temporis spatium, quo Sol suo centro supra Horizontem commoratur, die Zeit zwischen der Sonnen Auff- und Niedergang/ Dźień włáśny/ od wschodu słońcá do záchodu. Dies festus, ein Feyertag/ Świeto. Dies profestus, ein Wercktag/Robotny dźień. Dies intercisus,

ein halb Feyr vnd ein halb Wercktag / Do pokuśnia zwieto. Dies fastus, ein Gerichtstag/ Sądowy dzień. Dies comitialis, ein Wahl- od. Reichstag/ Seymony/Dzień. Dies status, ein verordneter Tag/ Powszedni dzień. vulgò ordinarius. Dies constituta, vulgò præfixa, ein bestimter Tag/ Postánowiony dzień. Dies justi, seyn 30. Tag/ in welchen/ die vmb Geldtschuldt verdampt waren/ sich lösen möchten / oder das Geldt zuwegen bringen/ Trzydzieści dni fryśtu do zápłácenia álbo vgodzenia się z wierzycielami/ dłużnikom náznáczone. Dĭūrnŭs, a, um, Labor diurnus, Arbeit die des Tags geschicht/ Robotá dzienna. Dĭēscĭt, es taget / Dnieie. Dĭēspĭtĕr, pĭtrĭs, g. m. Diei pater, id est, Jupiter. Dĭūrnŭm, i, g. neut. ein Journal oder Tagsbuch/ Dziennik. Item, Provision oder Kost für einen Tag/ Obrok dzienny. Item, Lohn für einen Tag / Taglohn/ Dzienna zápłátá. Dĭŭm, i, g. neut. der blawe Himel/ Niebo szyre. Dĭŭs, a, um, i. e. divinus, Edel/ herrlich/ Boski/ Páński. ablativus pro die, bey Tag/ Wednie. Interdiu, vnder Tagen/ Wednie przez dzień. Subdiu, idem. Dĭūrnō, as are, lang leben / Zyć długo. Indĭēs, täglich/ Co dzień. Hŏdĭē, adve. temp. heut/ Dziś. Hŏdĭērnŭs, a, um, ut: Hodiernus dies. der heutige Tag/ Dzisieyszy dzień. Quŏtīdĭē, adverb. Alle Tag/ Ná káżdy dzień. Quŏtīdĭānŭs, a, um, täglich/ Rozdodzienny. Pĕrendĭē. übermorgen/ Trzeciego dniá. Pĕrendĭnārĕ, & Comperendinare, biß übermorgen verziehen/ Odkłádác ode dniá do dniá. Cōmpĕrēndĭnātĭō, onis, g. f. Verzug bis Vbermorgen/ Odwłoká. Pĕrēndĭnŭs, a, um, ut: Perendinus dies, der übermorgige Tag/ Trzeci dzien. Prīdĭē, adv. den negsten Tag zuvor/ Dzień przed tym. Prīdĭānŭs, a, um, den Tag zuvorn/ Przesztegodniowy. Pōstrīdĭē, am negsten Tag hernach/ Názáiutrz. Pridie Kalendarum, vel, Kalendas Septembris, am negsten Tag für dem anfang des Herbstmonats / Dzień miesiacá ostátni. Postridie Kalendarum Maij, den andern Tag May / Drugi dzien Máiá. Postriduo, idem quod Postridie, Plaut.

Dĭētērĭs, g. fœm. ein Zeit von zwey Jahren/ Czás dwuletni. Trieteris, ein Zeit von drey Jahren / Trzyletni.

Diffamo, v. Famo. Differtio, v. Fartio. Differentia, v. Fero. Diffibula, v. Fibula. Difficultas, v. Facio. Diffido & Diffidentia, vid. Fides. Diffindo, v. Findo. Diffingo, v. Fingo. Diffinio, v. Finis. Diffiteor v. Fateor. Difflo, v. Flo. Diffringo, v. Frango. Diffugio, v. Fugio. Diffundo, v. Fundo. Dīgāmmă, litera F. vocatur.

Dīgămŭs, i, g. m. der zwey Ehweiber hat nacheinander/ Dwoyżon.

Digero & Digeries, vide Gero.

Dĭgĭtŭs, i, g. m. ein Finger/ oder Zehe am Fuß/ Pálec. Dĭgĭtālĭs, le, g. om. ut: Crassitudo digitalis, eines Fingers dicke/ Miąszość pálcowa. Dĭgĭtālĭă, orum, g. n. plur. num. ein Fingerhut/ Fingerhäuble/ alles das den Fingern zum Schirm gemacht wird/ Pálczáste rękáwice. Dĭgĭtātŭs, a, um, der Finger hat / Pálczásty. Dĭgĭtŭlŭs, i, g. m. dimin. Fingerlin/ Páluszek. Dĭgĭtĕllŭs, herba apud Plin. Pōllēx, ĭcĭs, g. m. der Daum/ Wielki pálec. Pōllĭcārĭs, e, ut: Pollicaris latitudo, ein Daumen breit/ Szerokość pálcá wielkiego. Indēx, ĭcĭs, g. masc. der Zeiger/ Pálec wtory. aliàs Salutaris. Mĕdĭŭs, i, gen. m. Mittelfinger / Pálec trzeci. aliàs Infāmĭs, Impūdĭcŭs, & Verpus. Annŭlārĭs, is, qui & medius, der vierdte Finger / Pálec czwarty. Minimus seu Aūrĭcŭlārĭs, der kleinest Finger/ Pálec piąty/ ostátni. Indĭgĭtō, as, are, nennen/ Názywáć.

Digladior, vide Gladius.

Dīgnŭs, a, um, Würdig/ Godny. Dīgnē, adverb. nach dem Verdienst/ würdiglich/ Godnie/ Vczćiwie. Dīgnĭtās, atis, & Dīgnātĭō, ōnĭs, g. fœm. Würdigkeit / Godność / Dostoieństwo. Dīgnō, as, are würdig achten/ Ráczyć/ Czćić. Dīgnŏr, aris, atus sum, dīgnārī, verwürdigen/ würdig achten/ Ráczyć/ Zdobić/ Godnym być kogo rozumieć. etiam passive significat, ich werde gewürdiget/ oder würdig geachtet/ Vczczonym być/ Vraczonym. Dīgnāndŭs, a, um, würdig zu achten/ Godny poczćiwości. Pērdīgnŭs, a, um, gar würdig/ Bárzo godny. Dēdīgnŏr, arĭs, atus sum, dēdīgnārī, vnwürdig achten/ Gárdzić. Dēdīgnātĭō, ōnĭs, g. f. Verschmähung/ Gárdzenie. Indīgnŭs, a, um, vnwürdig/ Niegodny Indīgnē, vnwürdiglich / Niegodnie. Indīgnĭtās, atis, g. fœm. Vnwürdigkeit/ Niegodność. Indīgnŏr, aris, atus sum, Indīgnārī, nicht werth achten/ Wzgárdzáć. Item, zürnen/ Gniewáć się. Indīgnātĭō, onĭs, g. foe. Zorn/ Gniew. Indīgnāns, antis, partic. & Indīgnābūndŭs, a, um, voll Zorn/ Gniewáiący się. Indīgnātŭs, a, um, particip. erzürnt/

drzürnt/bewegt/Zágniewány/Pogárdziwszy.
Digredior, vid. Gradior. Dijudico, v. Judex. Dijungo, v. Disjungo in Jungo. Dilabor, v. Labor. Dilapido. v Lapido. Dilacero, v. Lacero. Dilanio. v. Lanio. Dilargior. v. Largior. Dilato, vide Latus. Dilaudo, v. Laus.
Dīlēmmă, ătĭs, g. n. Argumentum est, quod utrinq; adversarium capit: unde & Syllogismus cornutus à Gellio appellatur.
Diligo & Diligens, vide Lego.
Dīlōrĭcō, as, avi, atum, dīlōrĭcārĕ, zerzerren/ zerreissen/ Rozdzieráć.
Diluceo & Diluculum, vide Lux. Dīlūdĭă, orum, plur. num. g. neu. id est, Cessatio à Ludo. Diluo & diluvium, v. Luo. Dimano, v Mano. as, are. Dimetior & dimensio, v. Metior. Dimico. v Mico. Dimidius v. Medius. Diminuo, v. Minuo. Dimitigo, v. Mitis. Dimitto, v. Mitto.
Dimixos, Lucerna, duo habens ellychnia.
Dīndўmŭs, i, g. mas. in sing num. Dīndўmă, orum, in plur. num. g. n. Juga sunt montis Idæ Phrygiæ matri deum dicata.
Dinosco vel Dignosco, v. Nosco. Dinumero, vide Numerus. (Wagá
Dīnōsĭs, latin. Gravitas, Gewicht/Cieszkość/
Diobularis, v. Obulus.
Diœcēsĭs hujus dĭœcēsĕōs, g. f. latin. Gubernatio, ein Verwaltung/Biskupstwo, Porządzánie Diœcētēs, is, g m. ein Verwalter/Sprawcá.
Diŏptră, g. f. Instrumentum Geometricum, & regula, per quam Altitudo, Longitudo & Latitudo ex longinquo conspicitur.
Dĭōrўx, ўgĭs, g fœm. Dioryges sunt fossæ manu factæ in Ægypto, ad Nili aquas in agros derivandos.
Dĭōtă, æ, g. f. ein irdin Weingeschirr/ mit zwey Ohren od' Handhaben/ Náczynie dwuuchowe.
Diphtĕră, æ, g. f. Pergamen/Párgámin.
Dīphtōngŭs, i, g. fœ. wann zween Vocales zusammen gefügt werden/ Kiedy dwie Vocales litery w iedne się złączą. (dna.
Dīphtīdæ, Laubfrösche/ żábá ziemna y wo-
Diplōĭs, ĭdis, gen. foe. ein duppelter Mantel/ Szátá dwoista/ podszyta.
Diplōmă, ătis g. n. ein Gewaltsbrieff von einer Obrigkeit/Päßport/Gleit/Mándat. vulgo Bulla, alias, Breve, Codicilli.
Dipondium, vide Pondus.
Dipsacum, i, g. n. Gartendistel/ Osetz.
Dīpsăs, ădis, latin. sitis dicitur. Ponitur autem pro quodam aspidum genere, cujus morsu incredibilis sitis inducitur.
Dīptōtōn, i, gen. neut. das nur zwey casus hat/ Co ma dwoie casus. Trīptōtōn, das drey casus hat/ Co trzy casus ma. Tĕtrăptōtōn, das vier hat/ Co cztery ma. Pēntăptōtōn, das fünff hat/ Co pięć ma. Aptoton, quod est sine casu & indeclinabile.
Dīræ, arum, plur. tant. Höllische Göttinnen/ Przeklectwo/ Piekielne Boginie. Furiæ, Erinnes seu Eumenides, die alle Vbelthaten rechen/ Mściciełki złych uczynków/ od Poetow zmyślone.
Dīrĭbĕō, es, ērĕ, zertheilen/ Rozdáwáć/ Rozdzielić. Dīrĭbĭtōrĭum, ij, g. n. locus in quo ministri versabantur. Itē, ein Musterplatz/ da man die Kriegsleuth bezahlt/ Popis żołnierskego mieysce. unde Dīrĭbĭtōr, oris, g. m. ein Außtheiler/ ein Diener/ Rozdawácz.
Dirigeo, v. Rigeo. Dirigo, v. Rego. Dirimo, v Emo. Diripio & direptio, v. Rapio. Dirumpo, v. Rumpo. Diruncino, idem quod Deruncino. Diruo, vide Ruo.
Dīrŭs, a, um, grawsam/erschrecklich/Okrutny/ Srogi. Dīrĭtās, atis, g. f. Grausamkeit/ Okrutieństwo/Srogość.
Dīs, pro diis, ablat. plur. num. die Götter/ Bogowie. Dīs, dītis, g. m. divitiarum & inferorum Deus Item. Dis, ditior, ditissimus, pro divite ponitur, reich/ Bogáty. Dītō, as, are, reich machen/ Vbogácáć. Dītēscō, is, dītēscĕrĕ, reich werden/ Zbogáciec. Dītātŭs, a, um, reich gemacht/ oder worden / Vbogácony.
Dis, Præpositio, quæ semper componitur, ut: Discalceo, v. Calceus. Dīscăpēdĭnō, as, are, auffthun / Rozczepiząć. Discaveo, vide Caveo. Discedo, vide Cedo.
Dīscēptō, as, avi, atum, dīscēptārĕ, streiten mit Worten/ ein Span zerlegen/ zwischen zweyen streitenden Rotten/ Rozpieráć się/ Przegádywáć się/ Rozsądząć. Dīscēptātŏr, oris, g. m. ein Scheidsmann / vulgò Commissarius. Recuperator, idem. Dīscēptātĭō, onis, g. foe. ein Entscheidung der Sach/ ein Gericht/ vulgò, Proceß/ Spor / Przegádywánie się. Dīscēptātrīx, īcis, g. foe. ein Entscheiderinn/ Jednáczká.
Discerniculum, v. Cerno. Discerpo, v. Carpo.

Diſcindo, vide Scindo. Diſcinctus, vide C.ngo. Diſcludo, vide Claudo.

Dīſcō, diſcis, dĭdĭci, dĭſcĕrĕ, lernen / Vczyć śie. Dīſcēns, entis, particip. der da lernet / ein Schüler / Vczeń / Żak. Dīſcĭpŭlŭs, li, g. m. ein Lehrjung / Vczeń. Dīſcĭpŭlă, læ, g. fœ. ein Lehrmägdlin / Ktora śie ucży. Dīſciplīnă, g. fœ. die Lehr / Cwiczenie / Vczenie / Náuká. *Illuſtris, tetrica, ſigil.* Dīſciplīnābĭlĭs, le, & Dīſciplīnōsŭs, a, um, gelernig / Cwiczony / Kárny / Poietny. Cato ex Perotto. Dīſciplīnātūs, ūs, g. m. barbarè pro erudito, ac benè inſtituto. Addīſcō, diſcis, addidici, addīſcĕrĕ, & Condiſco, ferè idem ac Diſco. Dediſcere, entlernen / Oduczyć śie. Ediſcere, außwendig lernen / Wyuczyć śie / náuczyć śie. Perdiſcere, außlernen / Wyuczyć śie. Prædiſcere, vorhin lernen / w przod śie náuczyć.

Diſcolor, oris, vide Color. Diſconvenio, v. Venio. Diſcordo & Diſcordio, v. Cor. Diſcrepo, v. Crepo. Diſcretus, vide Cerno.

Dīſcrīmĕn, ĭnĭs, g. neut. ein vnterſcheid / Przedźiał / Rożnosć. Item, Certamen & Periculum, ein Zanck vnd Gefahr / Spor / Potyczká / Niebespieczeńſtwo. *Sævum, anceps, letale, durum, dirum.* Dīſcrīmĭnō, as, are, entſcheiden / Rozdźielić. Dīſcrīmĭnātŭs, a, um, particip. vnterſcheiden / Rozdźielony. Dīſcrīmĭnātĭm, adver. vnterſcheidentlich / Rożnie. Dīſcrīmĭnālĕ, is, g. n. ein geblümbt Kleidt / Przedźielnicá, vel Dīſcērnĭcŭlŭm, i, g. n. quod & ſignificat, ein Pfriem damit die Weiber die Scheitelen machen / Przedźielnicá białogłowſká. Itē, ein Vnterſcheid / Przedźiał.

Discrucior, v. Crux. Diſcubo & Diſcumbo, v. Cubo. Diſcuneatus, v. Cuneus. Diſcupio, v. Cupio. Diſcurro, vide Curro.

Dīſcŭs, i, g. m. ein breite Schüſſel oder Teller / Miſá płáſká / Tálerz. Item, Rotunda quædam moles ſaxea, vel plumbea, ſive ferrea, cujus jactu juvenes inter ſe certabant, victorq́; evadebat, qui aut altius in ſublime, aut longius in tractu ultra deſignatum ſpacium projeciſſet. Hinc, diſco ludere, den Scheiben werffen / den Packen werffen / Krągiem ćiſkáć / gráć. Diſcŭlŭs, i, gen. maſc. diminut. Dīſcōbŏlŭs, li, gen. maſ. der die Kugel oder Scheiben wirfft / Ten co krągiem ćiſká. Dīſcŏphŏrŭs, g. m. ein Schüſſel od' Tellertrager / Ktory miſy ábo tálerze nośi.

Diſcutio, v. Quatio. Diſſero & Diſſeritur, v. Sero. Disjicio, vide Jacio. Disjungo, v. Jungo. Diſpalo & Diſpalet, v. Palus. Diſpando v. Pando. Diſpar, v. Par. Diſparo, v. Paro. Diſpartio, idem quod Diſpertio. Diſpello, v. Pello. Diſpendium & Diſpenſo, vide Pendo. Diſperdo, vid. Perdo. Diſpereo, v. Pereo in Eo. Diſpergo, v. Spargo. Diſpertio, v. Pars. Diſpaſco, v. Paſco. Diſpicio, v. Specio. Diſpliceo, v. Placeo. Diſplico, vide Plico. Diſplodo, vide Plodo.

Diſpluvium & Diſpluviarum, figura una eſt caucedij. Vitru.

Diſpolio, vid. Spolio. Diſpoſitio, vid. Pono. Diſpudet, vide. Pudor. Diſpulvero, v. Pulvis. Diſpumo. v. Spuma. Diſpungo, v. Pungo. Diſputo, v. Puto. Diſquamo, vid. Squama. Diſquiro, vide Quæro.

Dīſrārō, as, are, verbum ruſticum, Columel. Erhawen / daß die Aſte nicht ſo dick in einander ſtehen / Przerzedzáć / Rozrzedzáć.

Diſrumpo, v. Dirumpo. Diſſvavior, v. Svavis, Diſſeco, v. Seco. Diſſemino, v. Semen. Diſſentio, v. Sentio. Diſſepio, v. Sepes. Diſſereno, v. Serenus. Diſſero, v. Sero, i, ſevi, & Sero, ſerui. Diſſideo, v. Sedeo. Diſſilio, v. Salio. Diſſimulo, v. Similis. Diſſimulatio, v. Simulo. Diſſipo, vide Sepo. Dīſsĭtŭs, a, um, weit abgelegen oder geſetzt / Odległy. Diſſocio, Socius. Diſſolvo, v. Solvo. Diſſono, v. Sono. Diſſvadeo, v. Svadeo. Diſſuo, v. Suo, is. Diſtabeſco, v. Tabes. Diſtædet, idem quod Tædet. Diſtantia, v. Sto. Dīſtēgŭs, a, um, das zwo Talen hat / Dwupiętry. Diſtentus, vide Tendo, & Teneo. Diſtermino, vid. Terminus. Diſtero, vide Tero.

Dīſtĭchŏn, i, g. n. Carmen duorum verſuum, ein Gedicht von zweyen Verſen / Wierß parzyſty / Podwoyny. Tĕtrāſtĭchŏn, vier Verß / Wierß poczworny. Hēxāſtĭchŏn, ſechs Verß / Wierß poßoſtny / &c.

Diſtillatio, v. Stilla. Diſtineo, v. Teneo. Diſtinguo, v. Stinguo. Diſto, v. Sto. Diſtorqueo, v. Torqueo. Diſtraho, v. Traho. Diſtribuo, v. Tribuo. Diſtringo, v. Stringo. Diſtruo, v. Struo. Diſtrunco, v. Truncus. Diſturbo, v. Turba. Diteſco vide Dis, ditis.

Dĭtĭō, ōnĭs, g. fœ. ein Gebiet / Pánowánie / Páńſtwo.

Dĭŭ, adverb. Lange Zeit / Długo. Dĭūtĭmē, idem, Diu; pro die, v. Dies. Dĭūtĭŭs, compar. länge-

längere Zeit/Dłużey. Diūtissĭmē superlat. die allerlängste Zeit/Naydłużey. Diūtŭlē, adverb. dimin. etwan lange Zeit/Przydłużßym. Diūtĭnūs, a, um, langwirig/Długi. Diūturnūs,a,um, idem. Diūturnĭtās, atis, g. fœm. Langwirigkeit/Długość. aliquando ponitur pro diu, pro longo tempore.

Divarico & Divaricor, v. Varix. Divello, v. Vello. Divendo, vide Vendo. Diverbero, vide Verbero.

Dīvērbĭūm, ij, g. n. Primus actus Comœdiæ. Diverbia, die Theil der Comœdien/ da mancherley Personen eingezogen werden/Pierwßa część Komedyiey.

Diverto,diversor,diversorium,&c.v.Verto.

Dīvĕs, dīvĭtis, g. o. Reich/Bogáty. Dĭtĭŏr, & hoc Dĭtĭūs, comparat. Reicher/Bogátßy. Dĭtĭssĭmūs, a, um, superlat. der allerreicheste/ Naybogátßy. Dīvĭtĭæ, arum, plur. num. tant. Reichthumb/Bogáctwo. *Improbæ, miseræ, potentes, regales, invidiosæ, opimæ, dibites, supinæ, luculentæ, molles.* Dīvĭtō, as, are, reich machen/ Vbogáćić. obsoletum. Prædives & Perdives, gar reich/Bárzo bogáty.

Divexo, idem quod Vexo, vide Veho.

Dīvĭdō, is, dīvīsī, divisum, dīvĭdere, zertheilen/Rozdźieláć. Dīvīsŏr, ōris, g.m. ein Zertheiler/Dźielcá/Przedźieláć. Item, ein Außtheiler/ der das Geldt außtheilet/ Rozdźieláć. Dīvīsŏrĭūm, ij, g.n. damit man etwas zertheilet/ Przedźielnicá. Dīvīsĭō, onis, g.f. & Dīvīsūs, ūs, g.m. Theilung/Przedźielenie. Dīvĭdŭĭtās, atis, g.f. idem. Dīvīsūrā, æ, g.fœ. ein Schnitz oder Spalt/ Przedźiał. Dīvĭdĭā, æ, g.f. Vneinigkeit/Niezgodá. Dīvĭdĭcŭlŭm, i, g.n. Castellum, unde à rivo communi aquam quisque in suum fundum ducit, ein Wasserkasten/darauß ein jedweder auff sein Erb Wasser leyten mag/ Kurmusowa ſkrzyniá. Dīvĭdŭūm, i, g.n. zertheilig/Rozdźielná rzecz. Individuum, vnzertheilig/Nierozdźielná rzecz. Dīvīsĭbĭlĭs, le, theilsam/ zertheilig/Rozdźielny. Indivisibilis, le, vnzertheilig/ Nierozdźielny.

Dīvīnūs, a, um, Göttlich/ heilig/ hochbegabt/ Boski/Zácny. Dīvīnūs, i, substant, g. m. ein Warsager/Wießczek. Dīvīnĭpŏtēns, qui in divinis potestatem habet. Apuleius. Dīvīnō, as, are, warsagen/ rathen/ Prorokowáć/ Wießczyć/ Zgádnąć. Dīvīnē, adverb. Göttlich/ vbernatürlich/Boskiem sposobem/Wyborni. Dīvīnātŏr, oris, g. m. ein Muthmasser/Wießczek. Dīvīnātūs, a, um, das errathen ist/Zwießczony. Dīvīnātĭō, onis, g. fœm. Warsagung/ Wießczbá/ Wrożka. Dīvīnĭtās, atis, g. f. Gottheit/übernatürliche Art/ Bostwo. Dīvīnĭtūs, adverb. von Gott/durch Gottes Schickung/ Znieba/Boskim zrządzeniem. Addīvīnō, idem quod simplex. Prædīvīnārē, vorhin errathen/ Przepowiedáć. Prædivinus, a, um, gar Göttlich/vordeutlich/Boski/ Przepowiedźiony. Prædivinatio, onis, g. f. Vordeutung/ Przeczuwánie.

Divortium, vide Verto. Diurnus, vide Dies. Dius & Dium, ibid.

Dīvūs, a, um, Göttlich/Boski/ Swięty. idem quod Divinus. Divum idem quod Dium.

Dō, dās, dĕdī, dătūm, dăre, geben/Dáć. Dătūs, a, um, part. gegeben/ Dány. Dătūs, ūs, g. m. eine Gaab/Dawánie. Dătūm, i, g. neut. ein gegeben Ding/Dátek. Dătĭō, ōnĭs, g. f. Schenckung/Dawánie. Dătŏr, ōris, g. masc. ein Geber/ der gibt/ Dawcá. Dătō, as, are, frequent. offt geben/ Dawáć często. Dătārĭūs, a, um, das zu geben ist/Dáwány. Dătātĭm, adverb. Podawáiąc. ut: Ludere datatim, hoc est, invicem dando: quemadmodum qui pila lusitant, quæ vicissim mittitur & remittitur. Duint, pro dent, vel, dederint, antiq. Duit, pro det. Duas pro des. Danunt pro dant. Antiquum. Abdō, ābdĭs, ābdĭdī, ābdĭtūm, ābdĕrĕ, verbergen/verschlahen/Skryć. Abdĭtūs, a, um particip. verborgen/Skryty. Abdĭtūm, i, g. n. ein heimlicher verborgener Orth/ Táiemnicá/ Zákrytá rzecz. Abdĭtē, adver. heimlich/ verborgenlich/Potáiemnie. Addo, addis, addere, hinzu thun/ hinzu setzen/ Przydáć/ Przyczynić. Additus, a, um, particip. hinzu gethan/ Przydány. Addĭtāmēntūm, i, g. n. ein Zusatz/Przydátek. Sŭpĕrāddō, dis, sŭpĕrāddĕrĕ, mehr hinzu thun/ Náddáie. Cōndō, dĭs, dĭdī, dĭtūm cōndĕrĕ, verbergen/ Pokrywáć. Item, erschaffen/ bawen/ Tworzyć/budowáć. Cōndĭtūs, a, um, verborgen/Pokryty. Item, erschaffen/Zworzony. ut: à Mundo condito, von Erschaffung der Welt/ Od stworzenia swiátá. Cōndĭtŏr, oris, g. m. ein Erschaffer/ Vrheber/ Stiffter/ Sprawcá/ Stworzyćiel/ stánowićiel. Cōndĭtōrĭūm, ij, g. neut. ein Orth darinn man etwas schleust/ sonderlich ein Grab/ Schowánie/ Grob. Cōndĭtĭtĭūs, a, um, das man auffgeschlossen hat vmb zu verwahren/

Chowány. Conditivus,a,um, gut vmb zu ver- verwahren/ Chowánu služacy. Condus,i,g.m. einer der etwas zu bewahren hat/ Chowátacy.ut: Condus promus, ein Knecht über die Speißkammer/ Sžáfarž. Abscondo, abscondis,abscondi, absconditum, abscondere, verbergen/ Kryč/ Chowáč. Absconditus,a,um,partic. verborgen/ Zákryty/ Schowány. Abscondite, adverb. verborgenlich/ Zkrycie. Absconsio, onis, g. f. Actus ipse abscondendi, das verbergen/ Krycie. Circundare, vmbschliessen / Obtaczáč/ Obstepowáč. Inconditus,a,um, vngeschickt/ übel gemacht/ Nieporžadny/ zle sprawiony. Incondite adver. vngeschicklich/ vngestalt/ Nieporžadnie/ Grubo. Recondo,is,recondere,verbergen/ Chowáč/ Kryč. Reconditus, a,um,partic. verborgen/ Schowány. Dedo, dedis, dedidi, deditum,dedere, zueygnen/geben/ ergeben/ Wydáč/ Poddáč sie Deditus,a,um,partic.ergeben/ Wydány. Dediticius,a,um, particip. à Dedor, auff Gnad auffgenommen/ Poddántec/ Wydány. Deditio,onis,gen.f. Auffgebung/ Wydánie/ Poddánie sie. Edo,es,vel est,esse,vel, Edo,edis esum,vel,estum,edere,essen/ Jeść. Edor,ederis, Estur,præterit. Esus, Esito,as,are, frequent. offt essen/ Jádáč. Edax,acis,g.omn. sehr essig/ Obžarty Edilis,le, vel, Edulis, das gut zu essen ist/ Sniedny. Editrix icis,g.f. ein Vielfrässige/ Obžárta. Edacitas,atis, der Vielfraß/ Obžárstwo. Esus,us,g.m.id est,comestio. Edo,onis,g.m. ein Fraaß/ Žárłak. Edo, dis, edidi, editum, edere, außgehen lassen/ Wydáč. Item, Edere aliquos, etlicher Namen angeben/ Wydáč. Editus,a,um, partic.an die Welt gebracht Wydány ná świát. Editus, nomen ex particip. hoch erhaben/ Wyniosły/ Wysoki. Editicius,a,um; ut: Judex editicius, ein Richter der allein von einer Parthey ist angenommen/ vnd ist nicht noth/ daß die andere Parthey darinn verwillige/ Jednácz/ od jedney tylko strony podány/ álbo przijety. Editio, onis, g.f. Außlassung der Bücher/ oder das außgangen ist/ Wydánie księgi jákiey. Indo,dis,didi,indere, einthun/ Wtykáč Wpráwič. Inditus,a,um, hinein gethan/ Wetknięty/ Wprawiony. Interdatus,a,um, zwischen gegeben oder gesetzt/ zwischen gemacht/ Speiß in die Glieder außgetheilt/ Miedzy co włożony. it. Pokarm po członkach rozdzielony. Adindo,ich thue oder setze hinein/ Wpráwič/ Przyłožyč. Obdo,dis,didi, obdere, etwas fürthun/ Zámykáč/ Záplerać. Obdere pessulum ostio, den Riegel fürthun/ Záprzeč drzwi. Perdo, dis, didi, dere, verderben/ verlieren/ Zgubič. Perduere, pro Perdere, Antiq Perduaxo,is, pro Perdo, obsolet. Perditus, a,um,particip verlohren/ Zgubiony. Perditio, onis.g.f. Verderbniß/ Vtrácenie/ Zgubá. Perditor,oris,g.m. ein Verderber/ Zkáziciel. Perdite, verderblich/ Z zgubą/ Desperácke. Disperdo, dis,didi, ditum,dere, fere idem quod simplex, sic & Disperditus,& Disperditio. Prodo, dis,didi,ditum, dere, außstossen Item, verrathen/ Item beschreiben/ in Schrifft stellen/ Zgubič/ Vtrácáč/ Przemárnowáč/ wydáč. Proditus,a,um,particip. verrathen/ betrogen/ Wydány/ Oszukány. Proditor,oris,g.m. ein Verräther/ Wydáwacz/ Zdrayca/ Proditio,onis, g. f. Verrätherey/ Wydánie Zdrádá. Reddo,dis,didi,ditum,dere, wiedergeben/ Oddáč. Redditus, & Redditurus,a, um, particip. Redditio,onis, g. f. Wiedergaab/ Oddánie. Subdo,dis,didi,ditum, dere, vntersetzen/ vnterwerffen/ Poddáč/ Podrzučič. Subditus,a,um, ein Vnterthan/ vntergelegt/ Poddány/ Podległy. Subditicius, & Subditivus,a,um, an eines andern statt vnterschoben/ Podrzucony/ Item, das vnterschleiffig ist/ Podrzutek. Trado, dis didi, ditum, tradere, übergeben/ Podáwáč/ Wzdáč. Traditur, vel, traditum est, man sagt/ man gibt für/ Powiedáją Item, Tradere, lehren/ vnterweisen/ Vczyč/ Przepowiedáč. Traditio, onis,g.f. ein Vberantwortung/ Item, Vnterweisung/ Lehr/ Podáwánie/ Podánie. Traditus,a, um, übergeben/ Podány. Item, gelehrt/ Náuczony. Intrado, as, are, sich einlassen/ oder in etwas werffen/ Wpycháč. Superdare, oben aufflegen/ Przydáč.

Doceo, doces, docui, doctum, docere, lehren/ vnterweisen/ zuwissen thun/ Vczyč/ Dowodzič/ Oznáimowáč. Doctus,a,um, gelehrt/ Vczony/ Docte, adverb. künstlich/ weißlich/ Vczenie/ Indoctus,a, um, vngelehrt/ Nieuczony. Indocte, vnweißlich/ Nieuczenie. Doctrina,æ,g.fœm Lehr/ Náuká. Doctor,oris, g.m. ein Lehrer/ Náuczyciel. Documentum,i,g.n. eine Vnterweisung/ Anzeigung/ Dowod/ Náuká. Doctrix,icis,g.f. Lehrerin/ Vczycielká. Docilis, le, gelehrig/ lehrsam/ Poiętny. Docibilis, le, lehrhafftig/ ergreifflich/ Sposobny do náuki. Docilitas,atis,g.f. gelehrte Art/

Art/Poletność. Addŏcĕō,es,addoctum,addŏcērĕ,idem quod simplex. Dedocere, entlehren/ oder anders lehren/Oduczáć. Edocere,wol oder vollkömlich lehren/Wyuczáć. Edŏctŭs,a,um,aller Ding wol bericht/ Wyuczony. Pērdŏcērĕ, außlehren/gar wol lehren/Bárzo uczyć. Pērdŏctŭs,a,um,particip.wol gelehrt/Bárzo uczony. Pērdŏctē adverb. gar künstlich/Bárzo uczenie. Sūbdŏcērĕ, ein wenig lehren/Poduczyć.

Dŏchĭmŭs, i, g.maſ. Genus pedis metrici, ex quinque syllabis ; ᴗ--ᴗ-.

Dŏcŭs,i, lat. Tignum, vel Trabes, ein Dorn/ Balcken/Bálká.

Dŏdră,æ,g.f.ein Tranck von neun Stücken gemacht/ Polewká zdziewiąci rodzáiow zgotowáná.

Dŏdrāns,āntĭs,g.maſc.drey Viertel/oder drey Quartier eines Dings/Trzi ćwierći álbo Trzy cząśći niejákiey rzeczy. Dŏdrāntālĭs,lĕ, zwölff Finger/ oder drey zwerch Hände hoch / seynd drey Viertel eines Schuchs der 16. Finger lang ist/ Ná 12. pálcow álbo ná Trzy dłonie / ſą trzy cząśći ſtopy ktora wynośi 16. pálcow.

Dŏgmă,ătĭs,g.n. lat. Decretum & Placitum, ein Erkäntnüß/Gesetz/Gebott/Wyrok/Dowod. Dŏgmătĭstēs,æ, g.m. qui alijs dogmata præſcribit, vel, qui alicuius dogmata ſequitur, ein Geber oder Beschirmer der Satzungen/ Ktory komu przepisuie táki wyrok/ ábo tez záczyim idźie.

Dolabra,vide Dolo,as. Dolor,v.infra Doleo.

Dŏlĕō,ēs,dŏlŭī,dŏlĭtŭm, dŏlērĕ, Schmertzen oder Wehe haben / Boleć/Záłowáć. Dŏlēndŭs, a,um, das zu klagen ist / Pozáłowánia godny. Dŏlēns,entis,particip.& nomen,leydig/bekümmert/Záłuiacy. Dŏlēntĕr adverb. schmertzlich/ bekümmerlich/ Záłośnie/Boleśno. Dŏlŏr,ōrĭs, g.m.Schmertzen/ Kummer/ Bol/ Záł. *Crudelis, grabis, ſævus, acerbus, lacrymoſus, inardeſcens, flebilis, tabificus, affligens.* Dŏlōrĭfĭcŭs , a, um , das Schmertzen bringt/Bol przynoſzący. Dŏlēntĭă, æ,g.f.idem quod Dolor. Indŏlēntĭă, æ,g.f. Unschmertzligkeit/Bezbolność. Dŏlĭtō,as,are,freq. Dŏlĭtūrŭs, a, um, einer der ſich bekümmern wird/ Ktory ma boleć. Cŏndŏlĕō,es,cŏndŏlērĕ, Mitleyden haben / faſt wehe thun / Spolzáłowáć. Cŏndŏlēſcō,ſcis,ſcērĕ,idem ſignificat. Indoleo, & Perdoleo idem ferè quod ſimplex. Dēdŏlĕō, ſich trawren nicht/Odzáłowáć/Odboleć.

Dŏlĭchŏs, i, g.maſ. eine Weite die zwölff ſtadia begreifft / Mieyſce ná dwánáśćie ſtáian. Dŏlĭchŏdrŏmŭs , einer der ſolch ſtadium durchläufft/ Záwodnik / ktory przez tákie mieyſce w záwod śię puſzczá.

Dŏlĭŭm,ij,g.n. ein Weinfaß/Beczká/Kufá/ Kłodá. *Picatum, ſpumans, dulce, cavum, rimoſum.* Dŏlĭŏlŭm,li,dimin. ein klein Fäßlein/Beczułká/ Náczynie niewielkie. Fictile dolium, ein irdin Weingeschirr/Gliniáne náczynie. Dŏlĭārĭŭs, ij, g.m.ein Faßbinder/Bittner/Bednárz. Dŏlĭārĭŭm,rij,g.n.ein Weinkeller,Piwnicá. Dŏlĭārĭs, re , was zu Fässern gehört / oder denen gleich iſt/ Beczkowy/Kufny.& dolitum apud Veteres.

Dŏlō,as,avi,atum,ārĕ,hoblen / Cieſáć/ Gládźić.Dŏlābră,æ,g.f.ein Hövel/ ein Schabb/ Topor/Hebel.Dŏlābēllă,æ,g.f.dimin.ein klein Höbelein/ Toporek / Heblik. Pyra dolabelliana, longiſſimi pediculi , ab inſitore Dolabella ſic dicta.

Dŏlōn,ōnĭs, g.m. ein Stab darinn ein eyſerner Stecher verborgen ligt/Gránat/Koſtur. *Horrificus, ſævus, teres.*

Dŏlŭs,i,g.m.eine Liſt/Betrug/Zdrádá/Sztuká. *Turpis, malus, occultus, callidus, hoſtilis, illaqueans, ſceleſtus, laſcivus, tectus, fallax.* Dŏlōsŭs,a,um, Betrughafftig/Zdrádliwy/Sztuczny. Sūbdŏlŭs,a,um,betrüglich/liſtig/Chytry/Zdrádliwy. Dŏlōsĭtās,atis, g.f.pro dolo malo in Bibl. Dŏlōsē, adverb. trüglichen/mit Betrug/Zdrádliwie/ Sztuką.Sūbdŏlē,adverb. idem ſignif.

Dŏmă,atis,g.n.lat. Tectum, ein Dach/Dách. vel, Domus,eine Behauſung/Dom.

Dŏmĭnŭs,i,g.m. ein Herr / Gewalthaber über etwas/Pán/Przełozony. Dŏmĭnă,eine Fraw/ Haußfraw/Páni/Goſpodini. *Emax, grata, pulcra, ſuperba.* Dŏmĭnĭcŭs,a,um,das dem Herrn zugehört/Páńſki. Dŏmĭnŏr , aris ,atus ſum, ari, ver.deponens,beherrſchen/ Meiſter ſeyn/ Pánowáć.aliquando etiam paſſive,beherrſchet werden/ Mieć nád ſobą páná. Dŏmĭnātŭs , ūs, Herrſchafft / Meiſterſchafft/ Pánowánie/Páńſtwo. Dŏmĭnātŏr,oris,g.m. Herrſcher/ Pán/Pánuiący.Dŏmĭnātrīx , īcĭs, g.f. eine Herſcherin/ Páni. Dŏmĭnātĭō,ōnĭs, g.f. & Dŏmĭnĭŭm, ij, g.n. Beherrſchung/Pánowánie.Dŏmĭnāns,antis,partic.

Dŏmō,as,dŏmŭī,ĭtum,& dŏmāvī, atum, dŏmārĕ,zahm machen/vnterwerffen/ Vſkromić/ Okroćić/

Krócić/Podbić.Dŏmĭtō,as,are,frequent. Dŏmĭtūs̄ſa,um,gezähmt/gemeiſtert/Vſkromiony. Dŏmĭtŭs,ūs,g.m. Dŏmĭtūră,æ,& Dŏmătĭō,ōnis,g.f.Zähmung/Vſkramiánie.Dŏmĭtŏr,ōris, ein Zähmer/Vſkromićiel.Dŏmĭtrīx,īcis,g.f. ein Züchtigerin/Vſkromićielka. Dŏmătŏr,oris,g.m.idem quod Domitor.Dŏmābĭlis,le,das man zähmen kan/Gláſkliwy. Indŏmābĭlis,le,vnzähmig/Nieogłáſkány/Nieuhámowány.Dŏmĭtūrŭs, a, um, das zähmen oder meiſteren wird/ Ktory ma uſkromić. Prædŏmō,as,are,vorhin zähmen/Vłzywáć/ w przod vſkromić.

Dŏmŭs,ūs,vel domi, ge.fœ. ein Hauß/Dom. huic domui hanc domum, ô domus, ab hac domo,vel,domui. Hæ domus,harum domorum, vel, domuum, his domibus, has domos,vel domus,ô domus,ab his domibus. *Superba, marmorea,alta,eximia, aulæata,ardua.* Avium domus ein Vogelhauß/Gniázdo. Item, Domus pro templo ſumitur,ein Gotteshauß/Kośćioł.Item, pro familia,continens pro contento,ein Haußgeſind/Fámilia domowá. Item, ein Hauß/das iſt/ein Geſchlecht/Fámilia/Rod. Item,pro patria,das Vaterland oder Hauß/Oyczyzná. Do...us in genitivo,eſt ædificium,quod ex tecto & parietibus conſtat;Domi in genit. locus eſt in quo quis manet. Domi, & in domo, eiuſdem planè ſignificationis ſunt. Domi, daheim/Domá.Dŏmūncŭlă,æ, gen.f.dimin. Dŏmēſtĭcŭs,a, um,ein Haußgenoß/Domowy.Dŏmēſtĭcī, Gefreundte/Przyjaćiele. Item, Domeſticus, pro privato accipitur. Dŏmēſtĭcātĭm, adverb. von Hauß zu Hauß/Od domu do domu. Dŏmĭcĭlĭŭm,ij,g.n. eine Behauſung/Mieſzkánie. Dŏmĭcœnĭŭm, ij, g.n. ein heimiſch Nachtmal/Domowá wieczerzá. Dŏmŭĭtĭō,ōnis,g.fœ. Heimfahrt/Wrácánie ſie Do domu. Dŏmĭpōrtŭs, a,um,der ſein Hauß trägt als ein Schneck/ Ktory noſi dom ſwoy ják żołw.

Dŏnāx,ācis, g.maſ. ein Gattung eines Rohrs/ Trćiná zielſko/Blyſzczák rybá.It.genus piſcis.

Dōnĕc,adverb. Dōnĭcŭm idem, biß das/ Poki/Aż.aliquando idem quod Quamdiu,wie lang/ Ják długo.

Dōnō,as, avi, atum, are, ſchencken/ begaben/ Dárowáć/Obdárzáć.Dōnātŭs,a,um,particip. begabet/Obdárzony/Dárowány. Dōnātĭō, onis,g.f.Dōnŭm,i,&Dōnārĭŭm,ij,g.n.eine Gab/ Geſchenck/Dar/Podárunek.Dōnātīvŭs,a,um, der eine Verehrung thun mag/ Podárny. Dōnātīvŭm,i, g. n. eine Verehrung oder Geſchencke/ſo etwan ein Fürſt ſeinen Kriegsleuten thut/Podárunek od Páná poſpolſtwu ábo żołnierſtwu. Cōndōnō, as, are, idem quod donare,ſchencken/ verzeyhen oder nachlaſſen/Podárowáć.Cōndōnātŭs,a,um, partic. den man geſchenckt oder nachgelaſſen hat/Podárowány. Cōndōnātĭō, onis, g.f.Vergebung/Schenckung/Podárowánie.Rĕdōnō,as,rĕdōnārĕ, widerumb ſchencken/ Oddárowáć/Znowu dárowáć.

Dŏrcās,ădis,g.f latinè Dama,ein Rehe/Sárn. *Fugax, levis.*

Dŏrmĭō,is,mīvī, mĭtŭm, dŏrmīrĕ,ſchlaffen/ Spáć. Dŏrmĭēns, ēntis, particip. ſchlaffende/ Spiący. Dŏrmĭtĭō,onis,g.fœm. Spánie. pro ſomno,obſolet. Dŏrmĭtō,as,are, freq. ſchläfferen/oder etwas verſehen/Drzymáć. Dŏrmīſcō, miſcis, dŏrmīſcĕrĕ,anfangen zu ſchlaffen/Vſypiáć.Dŏrmītātŏr,oris,g.m.ein Schläffer/das iſt/ vnſorgſamb/Oſpáły/Drzymiący.Dŏrmītātĭō onis,g.f.das ſchläfflen/ Drzymánie. Dŏrmĭtōrĭŭs, a, um, das zu ſchlaffen gehört/ Sypiálny. Dŏrmĭtōrĭŭm, ij,g.n. ein Dörmter/ ein Orth da man ſchläfft/ ein Schlaffkammer / Sypiálniá. Dŏrmĭtūrĭō, mich ſchläffert/ Chce mi ſie ſpáć. Addŏrmĭō, is, ire, & Addormiſco,ſcis,ſcĕrĕ, ſchläfflen/ein wenig ſchlaffen/Záſypiáć/Záſpáć. Condormire, & Condormiſcere, mit ſchlaffen/ Poſpołu ſpáć.Edormire, Edormiſcere & Perdormiſcere,idem.Indŏrmĭō,is, ire, etwa in oder außſchlaffen/ Spáć ná czym. Obdormire, Obdormiſcere, entſchlaffen/ Záſnąć. Rĕdŏrmĭō, mis,rĕdŏrmīrĕ,wieder entſchlaffen / Przeſypiáć ſie.Rĕdŏrmĭtĭō, ōnis,g.f. das widerentſchlaffen/ Przeſypiánie ſie.

Dōrŏn,g.n.latinè Donum, ein Geſchenck/eine Gaab/Dár/Podárunek ſignificat & palmum, ein Maß einer quer Hand breit/ Dłoń miárá. Antĭdōrŏn,i,g.n.eine Widergeltung/Oddánie. Dōrŏphŏrŏs,i, g.m. ein Gabenträger/ Podárunek noſzący,Dōrŏdŏcĭă,æ,g.f. eine Beſtechung/ mit Gaaben/Vdárowánie.

Dŏrsŭm,ſi,g.n.dicitur & Dŏrsŭs,ūs, g.m. der Rücken/Grzbiet.Item,ein heraußgebogene Seyten eines Bergs/ Wypukłość gory. Doſſum, Antiqui dicebant,inde Doſſuaria jumenta,Viehe das groſſe Laſt auff dem Rücken trägt / Robotne

Dōrſnārĭă,orum, plur.num.tant. ſunt tegumenta equorum & boum. Dōrſūōſŭs,a,um, der einen groſſen Rücken hat/Grzbiećiſty.

Dōrȳ, g.n. lat.Haſta, ein Spieß/Kopija. Dŏrȳphŏrŭs,i,g.m. ein Spießträger/ ein Leibguardt oder Trabant/ Hálábártnik

Dōs, dōtĭs, g.f. ein Heimſtewr/oder Heyrathspfennig ſo das Weib dem Mañ zubringt/Poſag. Item, ein jegliche Gaab ſo einer von Natur hat/ Przymiot przyrodzony. Dōtālĭs,lĕ,das zu dem Heyrathspfennig oder Heimſtewr gehört/ Poſágowy. Dōtō, as, avi,atum, dōtārĕ, außſtewren/ den Heyrathspfennig geben/ metaph. begaaben/ Wypoſażáć/Obdarzáć/Nádáć. Dōtātŭs, a, um, außgeſtewret/Obdárzony/Wyposázony. Indōtātŭs, a, um, vnaußgeſtewret/der kein Heimſtewr oder Heyrathspfennig hat/Nieozdobiony/ Niewypoſázony.

Dŏxă,æ, g.f.latin. Gloria & opinio. ein Herrligkeit/Ehr oder Meynung/Chwała/Mniemánie. Părădŏxŏn, i,g.n. Res mirabilis, inaudita & præter opinionem omnium, ein ſeltzames vnd vnerhörtes ding/Nieſpodziána rzecz/Nádpoſpolite rozumienie.

Drăchmă,æ, g.f. der achte Theil einer Vntzen/ ein Quintlein / welches iſt der vierdte Theil eines Loths/Drágmá/ Pocżworny groß.

Drăcō, ōnĭs g.m. einDrach/Smok. *Squamoſus, immanis, avidus, volucer, ſævus, terribilis, immitis.* Drăcœnă, æ, g. fœm. ein Drackin/Smoczycá. Drăcūncŭlŭs, li, g.m. dim. Item,Herba, groß Natterwurtz/Weß wodna/zele. Item,Piſcis, ex Concharum genere. Drăcōntĭŭm, ij, g. neut. ein Kraut das man Drackenwurtzel nennet/ Wezownik. Drăcōnĭgĕnă, æ, von einem Dracken geboren / Smoczego rodu / Ktory ſie zſmoká národźił. Drăcōnītēs, ſive Draconitas, Gemma eſt, quæ fit ex cerebro Draconum.

Drāgmă,ătĭs, g. n. lat. Manipulus, ein Büſchlein einer Hand voll/Gárść/Wiązánká/Snop.

Drāmă,ătĭs, gen. neu. ein Schawſpiel/Akt w Komedyiey. Drāmătĭcŭs, a,um; ut: Carmen dramaticum, ein Gedicht da die Perſon allein reden/vñ nicht der Poet/Wierſze ktorymi perſony miedzy ſobą mowią/ á Poetá milczy.

Drenſo,as,are, ſingen gleich einem Schwaan/ Spiewáć łábećim głoſem.

Drŏmăs, ădĭs, g.m. ein Cameelthier/ Wielbłod/ Drŏmĕdārĭŭs, ein Thier das ſchnell läufft wie ein Cameelthier/Drábarz.

Drŏmŭs, i, gen. maſ. latinè Curſus, ein Lauff/ Bieg. Cătadrŏmŭs, i, gen. m. ein Orth da man läufft/ Gonitwy mieyſce. Hĭppŏdrŏmŭs, i, g. m. ein Turnierplatz/ dar man einen freyen Lauff hat/ Reitplatz/Mieyſce gonitwy konney.

Drŏpāx, ăcĭs, g. m. ein gattung einer Salben/ Włoſow wyrywánia maść.

Drūpæ, arum , Oleæ vel Baccæ teneræ, nondum edules.

Dryophyte, es, genus ranarum, Laubfröſch/ Zábá drzewna.

Dryopteris, herba, Steinfarn/ Struśie pioro/ ziele.

Dryos hyphear,eſt viſcus quercinus, Eichner Miſpel/Jemioła. Drys g.fœ. lat. Quercus, ein Eich/Dab.

Dua pro Duo, apud Veteres. Dualis, v. Duo. Dubat, pro Dubitat.

Dubenus, id eſt,Dominus, obſolet.

Dŭbĭŭs,a,um, zweiffelhaftig/Wątpliwy.Dŭbĭōſŭs,a,um, idem. Dŭbĭē, & Dŭbĭtāntĕr, adv. vngewißlich/ Wątpliwie. Indŭbĭē, Indŭbĭtātē, & Indŭbĭtāntĕr, adverb. Item, Haud dubiè. Sine dubio, Procul dubio, vel, Dubio procul, ohn zweiffel/ Bezwątpienia. Dŭbĭtō, as, avi, atum, dŭbĭtārĕ, frequent. à nomine Dubio, zweifflen/ Wątpić. Dŭbĭtātŭr, imp. man zweiffelt/Wątpią. Dŭbĭtātĭō, onis, g. fœ. Zweiffel/ Wątpliwość. Dŭbĭtālĭs, lĕ, von dem man zweiffeln mag/ Wątpliwy/ o ktorym może wątpić. Addŭbĭtō, as,avi, atum,Addŭbĭtārĕ, ein wenig zweiffeln/ Przywątpiwáć. Addŭbĭtātŭs, a, um, ut: Res addubitata, ein zweiffelhafftige Sach / Rzecz w wątpliwość przywiedziona. Indŭbĭtātŭs, a, um, & Indŭbĭtābĭlĭs, le, Gewiß / vngezweiffelt/ Pewny/Niewątpliwy. Subdubitare, ein wenig zweiffeln/ Podwątpiwáć.

Dŭcēntī, æ, a, plu. num. zwey Hundert/Dwie śćie. Dŭcēnī,æ,a, idem. Dŭcēntĭēs,adver zwey hundert mal/Dwie śćie rázy. Dŭcēnārĭŭs,a,um, von zwey hundert / Dwuſetny. Ducenarius, ij, ſubſtant. ij, ſubſtant. g.m. qui ducentos milites ducebat in acie ſecunda, qui & primus haſtatus dicebatur.

Dūcō, dūcĭs, dūxī, dūctŭm, dūcĕrĕ, führen/ leyten/ vertrecken/ Wieść/ Wodźić/ Ciągnąć. Item,

Item, schätzen/ achten/ Szácowáć/ Rozumieć. ut: Ducere damno, für einen Schaden schätzen/ Mieć zá szkodę. Dūctō, as, are, frequent. ut: Exercitum ductare, einen Heerzug führen/ Hetmánić. Dūcō, as, are, id est, Gubernare, herrschen/ Rządźić. Dūcātŭs, ūs, g. mas. ein Hauptmannschafft/ Hetmáństwo. Item, ein Hertzogthumb/ Xiestwo. Dūctŭs, ūs, Leytung/ Powod. Dūx, dūcis, g. com. ein Führer/ oder Führerin/ Hetman/ Przełożony/ Przełożona. Dūctŏr, ōrĭs, g. masc. ein Hauptmann/ Prowádźićiel/ Hetman. Dūctārĭŭs, a, um: das vmb ein Ding durchzuziehen dienet/ Ciągnieniu służący. Dūctĭlĭs, le, zügig/ gleitig/ das breyt vnd dünne sich machen läst/ Ciągły/ Ciągniony. Dūctĭm, adv. Allgemach/ langsam/ Pomáłu/ Pociągáiąc. Abducere, hinweg führen/ Odwieść. Abdūctŭs, a, um, hinweg geführt/ Odwiedźiony. Addūcō, is, duxi, ductum, cĕrĕ, herzu führē/ Przywodźić. Adductus, a, um, herzu geführt/ Przywiedźiony. Conducere, zusammen führen/ Do kupy zwieść. Item, kauffen/ etwas bedingen/ Náiąć. Conducere etiam dicitur is, qui pretium accipit pro re aliqua facienda. etwas vmb Lohn zu machen bedingen/ Náiętym być ná robotę. Cōndūcĭt, in tertia pers. pro utile est, Es ist nutz vnd fürderlich/ Pożyteczno iest. Cōndūctŭs, a, um, bedingt/ Náięty. Cōndūctĭtĭŭs, a, um, ein Hürling/ Miedling/ oder das vermietet wird/ Náiemny. Conductitiæ operæ, gedingte Wercklenth/ Náiemnicy. Cōndūctŏr, ōrĭs, g. m. ein Dinger oder Empfaher/ der etwas empfahet vmb Lohn zu machen/ Naymacz. Cōndūctĭō, ōnĭs, g. fœ. Dingung/ Naiem. Cōndūcĭbĭlĭs, le, nützlich vnd fürderlich/ Pożyteczny. Circumducere, herumb führen/ Obwieść. per metaph. abschaffen/ gantz vnd gar auffheben/ Kásowáć/ Ogołoćić. Cīrcūmdūctŭs, a, um, vmbgeführt/ vmbgetrieben/ Obwiedźiony/ Ogołocony. Cīrcūmdūctĭō, onis, g. fœ. das vmbführen/ Obwodzenie. Item, Betrug/ Oszukánie. Deducere, abführen/ Odwieść. Itē, beglegten/ Odprowádźić. Item, abschlagen/ von einer Summ abziehen/ Defálkowáć. Dēdūctĭō, onis g. f. Begleytung/ Prowádzenie. Dēdūctŏr, oris, g. m. Begleyter/ der gewohnt ist einen Herrn von seinem Hauß zu begleyten/ Prowádźićiel. Diducere, von einander ziehen/ zertheilen/ zerziehen/ Rozprowádzáć/ Rozczepierzáć/ rozrożniáć. Diductus, a, um, zertheilt/ Rozczepiczony. Educere, hinauß führen/ Wywieść. Item, Fœtum educere, Jungen gebähren/ Porodźić. Edūctŭs, a, um, außgeführt/ Wywiedźiony. Edūcō, as, avi, atum, are, aufferziehen/ Wychowywáć. Edŭcātŏr, oris, g. m. ein Aufferzieher/ Żywićiel. Edŭcātrīx, īcĭs g. fœ. ein Säugamm/ Żywićielká. Edŭcātĭō, onis, g. f. Aufferziehung/ Wychowánie. Edŭcātŭs, a, um, Aufferzogen/ Wychowány. Inducere, einführen/ Wprowádźić. Item, etwas herfürbringen/ zum ersten melden/ Przywodźić/ Przytoczyć co. Item, Inducere aliquem, einen bereden/ Náprowadzáć kogo. Item, eine Geschrifft durchstreichen/ oder durchthun/ abstehlen/ Przekreszáć/ Zmázáć. Itē, Aliquem inducere, verführen/ in eine böse Sach bringen/ ansetzen/ Námowić/ Oszukáć. Inductū, est quasi devium loqui, anderswoher entlihen/ Skąd inąd przywodźić. Inductus argumentis, bewegt/ vberredt/ Przywiedźiony/ námowiony dowodámi. Indūctĭō, onis, g. fœ. ein Leytung/ Wprowádzenie. Item, ein Bewehrung/ da man aus den Theilen/ wie die Dialectici, etwas gemeines schleust/ Dowodzenie/ Dowodow do kupy gromádzenie. Indūcĭæ, arum, g. fœ. plur. num. tantum. ein Anstand oder Auffzug eines Kriegs/ der auff ein gewisse Zeit bestimmet ist/ Przymierze. Sŭpĕrīndūcō, is, ere, oben auff führen/ Przyprowadzáć/ Powłaczáć. Item, quasi in medium afferre dicitur, anziehen oder melden/ Przytáczáć w mowie. Intrōdūctŭs, a, um, eingeführt/ Wprowádzony. Introductus, us, ein Strichlein mit der Feder gezogen/ zur anzeigung daß man in der Rede still halten vnd pausiren soll. Kommá/ álbo znák przestáwánia w mowie. Intrōdūctĭō, g. fœ. Einleitung/ das Einführen/ Wprowádzenie. Obducere, vberziehen/ bedecken/ Obłożyć/ Okryć. Obdūctō, as, are, freqv. offt vmbhin führen/ Często przywodźić. Obdūctŭs, a, um, particip. überzogen/ Obłożony. Obdūctĭō, onis, g. f. Vberzug/ Fürzug/ Obkładánie/ Zakryćie. Perducere, durchbringen/ durchführen/ biß zu etwas führen/ Przewieść. Perducto, as, are, freqvent, etwan hinführen/ Przewodźić. Perductŭs, a, um, durch od außgeführt/ Przewiedźiony. Perductor, oris, g. m. ein Führer/ Przewodźićiel. Perductores, Kupler/ Hurenwirthe/ Rofian. Cic. Præducere, voran hinführen/ Przewieść. Præterducere, idem ferè.

Produ-

Producere, verziehen/ verlängern/ Przewieść. Item, herfür führen/ Wywieść. Prōdūctŭs,a, um, lang gestreckt/ Rozćiągły/ Dlugi. Prōdūctĭlis,le, idem quod Ductilis. Prōdūctĭō,onis, g. f. Längerung/ Przedłużenie/ Rozćiągłość. Prōdūctē, adver. lang/ Dlugo. Cui opponitur, Breviter. Rĕdūcō, cis, cere, wieder hinter sich führen/ Przyprowádźić Odprowádźić. Item, versöhnen/ Vbłagáć. Rĕdūx, dūcĭs, g. o. Gesund / vnd mit Heyl wiederumb heimkommen/ Wracáiący śię. Irredūx, vnwiederkehrlich/ nieprzywrotny. Rĕdūcēs, wiederkehrende/ Wracáiący śię. Rĕdūctŭs, a, um, particip. wieder eingesetzt/ Przywrocony. Rĕdūctŏr,oris g. m. Wiederbringer/ Wiedereinsetzer/ Przywroćićiel. Rĕdūctĭō, g. f. das wiedereinsetzen/ Odprowádzenie/ Przywrocenie. Seducere, neben sich führen/ abführen/ Odwieść. Item metaph. in malam partem, verführen/ betriegen/ Oszukać/ Zawieść. Sēdūctĭō, onis, g fœ. Verführung/ Odwiedźienie. Sēdūctŏr, oris, g. m. ein Verführer/ Zwodźićiel. Sēdūctŭs, a, um, particip. neben sich geführt/ Zwiedźiony. Seductus,us, ein abgesondert/ heimlich Orth/ Osobny/ Vstronny. Sēdūctĭlis,le, der leichtlich verführt kan werden/ Do zwiedźienia sposobny. Subducere, hinweg ziehen/ vnter etwas hinweg ziehen/ Vmykáć/ Vwieść. Subducere aliquem, einen hintergehen/ Vwieść kogo. Subducere rationem vel calculum, id est, computare, sive calculare, rechnen/ Ráchowáć. Sūbdūctĭō,onis, Rechnung/ Ráchunek. Item, ein Aufführung oder Erhöhung/ Podnoszenie/ Windowánie. Sūbdūctārĭŭs,a, um; ut: Funis subductarius, ein Seyl damit man etwas auffzeucht/ Ciągnienia służący/ Liná. Sŭpērdūcĕrĕ, darüber führen oder setzen/ mehr beybringen/ Przyprowádźić. Traducere, vberführen/ von ein Orth zum andern führen/ Przeprowádźić Przepráwić. Traducere librum, ein Buch aus einer Sprach in die ander verwenden/ Przetłumáczyć kśiążkę. Item, Traducere, verläumbdē/ schänden/ Osłáwić. Trādūcēs, Rebschoß/ die man weit von eim ans andr zeucht/ Látorośl ábo rozszczká z bliskiego drzewá w drugie bez odćinánia wszczepioná ábo wrosła. Trādūctĭō,onis. g. f. ein Verlängerung/ verdolmetschung/ Przeprowádzenie/ Przekład. Itē, ein öffentliche Schändung/ Osławá. Trādūctŏr, oris, gen. masc. ein Schmäher/ Durchführer/ Przeprowádźićiel.

Duas, pro Des, Duant, &c. vide Do.

Dŭdūm, adverb. vorlängst/ Dawno. Jamdudum, idem.

Dŭēllă,æ, g. f. ein drittheil einer Vntz/ Trzećia część Vncyey.

Dŭēllŭm,i, g. neut. ein Kampff/ ein Streit zwischen zweyen Personen/ Pojedynek. *Sanguineum, forte, incertum, crudum, dirum.* Dŭēllō, as, are, streitten / Pojedynkowáć. Dŭēllĭcŭs, a, um, das zum Streit gehört/ Co do pojedynku należy. Dŭēllātŏr, g. masc. ein Kämpffer/ Waleczník. Pērdŭēllĭs, is, gen. masc. ein Rebell/ Nieprzyiáćiel/ Rebeltzant. Pērdŭēllĭō,onis, gen. masc. verletzte Mayestät/ oder Verletzer derselben/ Krymináłu winny/ Kriminał.

Dūlcĭs,& hoc dūlcē, Süß/ Słodki. Pērdūlcĭs, ce, fast süß/ Bárzo słodki. Subdulcis, ce, ein wenig süß/ Przysłodszym. Dūlcĭcŭlŭs, a, um, dimin. Dūlcĭārĭŭs,a,um, ut: Pistor dulciarius, ein Pfefferküchler/ Márcepánnik/ Piernikarz. Dūlcēdō, ēdĭnĭs, g. fœ. Dūlsĭtās, ātĭs, g. f. Dūlcĭtūdō, dĭnĭs, g. f. & Dūlcŏr, ōrĭs, g. m. in eodem sensu accipiuntur, Süßigkeit/ Słodkość/ Słodycz. Dūlcē,& Dūlcĭtĕr, adv. süßiglich/ Słodko. Dūlcĕō, ces, cui, dūlcĕrĕ, à quo Dūlcēscō, scis, scĕrĕ, süß werden/ Słodnieć. Dūlcĭflŭŭs, a, um, das süßlich fleußt/ Słodko ćiekący. Dūlcĭlŏquŭs,a,um, das süßiglich redet/ Wdźięcznomowny. Dūlcĭsŏnŭs, a, um, das lieblich vñ süßiglich lautet/ Wdźięcznie brzmiący. Dūlcō, as, are. Item, Edulcare, Indulcare, & Condulcare, süß machen/ Słodźić. Dūlcăcĭdŭs, a, um, sumitur pro eo, quod mistum quendam saporem habet ex acido & dulci. Dūlcŏrārĕ, pro dulce reddere, süß machen/ Słodźić.

Dūlĭă, æ, g. f. latinè Servitus, Dienstbarkeit/ Służbá. Accipitur etiam pro ipsis servis, quemadmodum apud Latinos Servitii vocabulum.

Dūm, adverb. Dieweil/ so fern als/ Kiedy/ Poki. Necdum, noch nit/ Jeszcze nie. Dum, conjunct. Allein/ Byle/ Tylko. unde Dūmmŏdō, & Duntaxat.

Dūmŭs, i, gen. masc. ein Dornheck/ Ciernie/ Kierz. *Sylvester, spinifer, spissus, spinosus, rigidus, acutus, densus.* Dūmōsŭs, a, um, Dornächtig/ Ciernisty. Dūmētŭm, i, g. neu. ein Orth da viel

Dórn wachsen/ Ciernisko. *Horridum, densum, asperumq;, avium, florens.* Dūmāriŭs, a, um, das zu den Hecken gehörig/ Ciernowy. Dumecta Antiqui pro Dumeta dicebant.

Dūntāxăt, adverb. Sonderlich/ zum minsten/ Allein/ Jscie/ Tylko/ zwłaszczá.

Dŭō, dŭæ, dŭō, Duorum, duarum, duorum, Duobus, duabus, duobus. plu. num. tant. Zwey/ Dwá. Dŭālĭs, le, zweyfach/ Dwoikowy. Dŭālĭtās, ātĭs g.f. Zweyfaltigkeit/ Dwoikowa liczbá. Dŭŏdĕcĭm, nomen indeclin. Zwölff/ Dwánaście. Dŭŏdēnărĭŭs, a, um, das zwölff in jhm hat/ Podwánasty. Dŭŏdĕcĭēs, adverb. zwölffmal/ Dwánáście rázy. Dŭŏdēnī, æ, a, pl. n. i. e. Duodecim, Dwánaście. Dŭŏdēvīgĭntī, pro octodecim, Achtzehen/ Osmnaście. Dŭŏdēvīcēnī, je achtzehen Osmna[ście] y. Dŭŏdēvīcēsĭmŭs, a, um, Achtzehnist/ Osmnasty. Dŭŏdētrĭcĭes, Acht vnd zwantzigmal/ Dwádziesćiá y osm rázy. Dŭŏdētrīgĭnta. Acht vnd zwantzig/ Dwádziesćiá y osm. Dŭŏdēquādrāgĭnta, Acht vñ dreißig/ Trzydziesći y osm. Dŭcēntī, æ, a, zwey hundert/ Dwieście.

Duplex, duplĭcĭs, zweyfach/ Dwoiáki/ dwoisty. Duplĭcĭtĕr, adverb. zweyfachlich/ Dwoisto. Duplĭcārĭī, vel, Dupliciarii, g. m plu. nu. Milites erant, qui duplum accipiebant stipendium. Duplĭcō, as, are, zweyfach machen/ Dwoić/ Rozdwaiáć. Adduplico, idem. Duplĭcātĭō, onis. g. f. Zweyfaltigung/ Dwoistość. Duplĭcātō, adverb. zweyfaltiglich/ We dwoynasob/ Dwoiáko. Duplĭō, ōnĭs, g. m. zweymal so viel/ Dwoyka/ Dwoynásobna winá. Duplionem Veteres dixerunt mulctam dupli, eadem forma, qua Talionem dicimus pœnam, qua quis ad simile damnum condemnatur, quale alteri intulerit. Duplum, li, g. neut. substant. das Doppel/ Tyle dwoie/ Dwoynasob. Duplus, a, um, zweyfachtig/ Dwoynasobny/ Dwoisty.

Dupondius, vel Dipondius, vid. Pondus. Duramen, & Duramentum, vide Durus.

Dūrŭs, a, um, Hart/ starck/ Twárdy/ Cierpki. per metaph. vnmild/ Surowy/ Nielucki. Dūrĭŭscŭlus, a, um, diminut. ein wenig hart/ rauch/ Przytwárdszym. Dūrē, & Dūrĭtĕr, adv. härtiglich/ Twárdo. Dūrĭtĭă, æ, g f. & Dūrĭtĭēs, ēī, g foe. Härtigkeit/ Twárdość. *Adamantina, acerba, dira, Catoniana.* Dūrĭtās, ātĭs, g. f. idem quod Duritia. Dūrātŭs, a, um, verhärt/ Stwárdniáły/ Zátwárdziáły. Dūrābĭlĭs, le, g. o. Langwirig/ Trwáły. Dūrāmĕn, ĭnĭs, & Dūrāmēntŭm, tī, g. n. ein Arm oder Ast eines Weinstocks/ Gáłąská máćiczna sporá. Duramentum etiam pro confirmatione & firmitate sumitur. Seneca. Item Valer. lib. 2. cap. 2. Efficacissimum igitur virtutis duramentum, necessitas. Duracini acini. Byrlein die ein harte Haut haben/ zimostradki. Duricoria, quæ sunt duri corii. Dūrātrīx, īcĭs, g. f. die ein lange Zeit währet/ Trwáłá. Dūrō, as, avi, atum, dūrārĕ, härten/ hart machen/ Ztwardzáć/ Zátwárdzáć. Item, lang wehren/ Trwáć. ut: Durare in noctem. Item, leyden/ vertragen/ Cierpieć/ Znieść/ Wytrwáć. Perdurare, bis ans Ende währen/ Wytrwáć. Prædurare, vorhin hart machen/ Ztwárdzáć. Prædurus, a, um, gar hart/ Bárzo twárdy. Dūrĕō, es, rui, id est, Durus sum, à quo Dūrēscō, scis, durui, dūrēscĕrĕ, id est, durus fieri, erhärten/ Twárdzieć. Indurescere, obdurescere & Perdurescere, idem.

Dŭŭmvĭr, vĭrī, g. m. Einer von zweyen Oberherrn/ Jeden ze dwu Pánow u Rzymian. Duumviri, orum, zween Oberste Bürgermeister/ so alle Jahr vom Rath gesetzet wurden/ Dwa Burmistrzi ktore w Rzymie/ co rok obieráno. Dŭŭmvĭrālĭs, le, das solcher Obrigkeit zugehört/ Temuż urzedowi przinalezące. Dŭŭmvĭrātŭs, ūs, g. m. das Ampt solcher zweyer Oberherrn/ Táki urząd.

Dux, vide Duco.

Dўās, g. foe. Numerus est binarius, Zweyheit/ Dwoie. sicut Decas, numerus denarius.

Dўnāstēs, vel Dynasta, æ, g. m. ein gewaltiger Herr/ Pan wielki. Dўnāstĭă, g. foe. ein Gewaltigkeit/ Herrschafft/ Páństwo.

Dyota, vide Diota.

Dўscŏlŭs, a, um, latinè Morosus, seltzam/ vngedültig/ dem niemand kan recht thun/ Niedogodny/ Nieluckí.

Dўsentĕrĭă, æ, g. f. der Rothschad/ Rothruhr/ Rothlauff/ Biegunká/ Gryzienie. Dysēntĕrĭcŭs, a, um, der mit solcher Kranckheit behafft ist/ Biegunkę/ ábo gryzienie ćierpiący.

Dўsnŏmĭă, æ, g. foe. dicitur perversa juris legumq; constitutio.

Dўspēpsĭă, æ, g. foem. böse Verdäwung/ Nietrawienie.

Dўspnœa,

Dyspnœă, æ, g. f. Engbrüstigkeit/ Dychawicá / Duszność. Dyspnōĭcŭs, a, um, einer der schwerlich athem holet/ Dychawiczny.

Dysūrĭă, æ, g. fœ. Harnstrenge/ Wryny trudność.

EA

E -, Præpositio, ablativo casui servit, von auß/ Z/ ze/ Od. ut: E servo libertus, auß einem Leibeygenen frey gemacht/ Z niewolnika wolny. Laborare e dolore, vom Schmertzen kranck seyn/ Z frásunku chorowáć / Ná bol chorowáć

Eă, eiŭs, ĕī, fœmininum à masculino pronomine is, eben dieselbige/ Tá. Eădĕm, eiŭsdĕm, ablat. eădĕm, fœmininum ab idem. Eătĕnŭs, adverb. so fern/ so lang/ Poty/ Zdey miáry.

Eār, āris, g. n. latinè. Ver. Frühling/ Wiosná. à quo Eārīnus, a, um, pro Vernus, das vom Frühling oder Lentzen ist / Wiosienny.

Eatenus, vide Ea.

Ebĕnŭs, ni, g. f. Ebenum, i, g. n. Ebbenholtz/ & quidam per H scribunt Hebenus. Hebánowe drzewo.

Ebĕō, as, id est, beatitudine privo, unde Ebeati dicuntur, qui felicitate aliqua conciderunt.

Ebibo, vide Bibo. Eblandior, v. Blandior.

Ebrĭus, & Ebrĭăcŭs, a, um, truncken / Pijány. Ebrĭŏlŭs, a, um, der ein wenig truncken ist/ Ktory sobie podpił. Ebrĭōsŭs, a, um, ein vertrunckener Mensch/ Opiły/ Pijánicá. Ebrĭōsĭtās, & Ebrĭĕtās, ātis, g. f. Trunckenheit/ Opilstwo / Pijáństwo. *Turpis, rubens, improvida, demens*, Ebrĭō, as, are, & Inebriare, truncken machen / Upáiáć/ Upoić. Ebrĭŭlō, as, id est, ebrium facio, obsolet.

Ebullio, & Ebullo, vide Bulla.

Ebŭlŭm, g. n. vel Ebulus, li, g. n. masc. Attich/ Chebd. Baccæ ebuli, Attichbeer / Jágody chebdowe.

Ebur, sive Ebŏr, ŏrĭs, g. n. Helffenbein / Słoniowa kość. *Indum, Indicum, nitidum, candens, niveum, splendidum, elephantinum.* Ebūrnĕŭs, & Ebūrnŭs, a, um, Helffenbeinen / Słoniowy / z słoniowey kości. Ebūrātŭs, a, um, mit Helffenbein verztert/ Słoniową kością obłożony. Ebūrnĕŏlŭs, a, um, dimin. ab Eburneus. Ebŏrĕŭs, a, um, ab antiquo nominativo Ebor; sicuti à Marmor Marmoreus.

Ecāstŏr, adverb. Jurandi, per Castorem & Pollucem, sunt qui per diphtongum malunt scribere, quod ex æde compositum putent, quasi per ædem Castoris.

Ecbāsĭs, ĕŏs. g. f. figura est, lat. Excursus. Dicitur etiam Parecbasis, Digressio.

Ecbŏlĭă, orum, sive Ecbolimæ, arum, sive Ecbolades, Medicamentum est quo Medici utuntur abigendis infantibus in utero enectis. Ecbŏlĭmī, orum, solche Kinder die todt in Mutterleib seynd/ Płod poronony.

Eccĕ, adv. demonstrandi, Sihe/ sihe da/ Oto/ Owo. Eccŭbi, adverb. compos. ex Ecce & ubi, idemque significat quod Nūncŭbi, Terentius: Nuncubi meam benignitatem sensisti, hastu je befunden/ A kiedy/ Azieżeli. Eccubi, Eccam, Eccos, Eccas, sunt adverb. demonstr. quæ nonnulli voluerunt idem significare, quod Ecce eum. Sihe jhn / Oto jest / Oto go masz. Eccillum, pro, Ecce illum. Eccista, pro, Ecce ista. Eccĕrĕ, jusiurandum est, ac si dicatur per Cererem.

Ecclēsĭă, æ, g. f. multis modis dicitur, quandoque Collectio Sanctorum, eine Versamlung der Heiligen / Item, die Kirche oder Versamlung der Catholischen vnd Rechtglaubigen / Zgromádzenie świętych/ Zgromádzenie Kátholikow prawowiernych. Item, Collectio malignantium, ein Rotte der Boßhafftigen / Zgromádzenie złych ludzi. sumitur quoque pro materiali Ecclesia, & Ecclesiæ parietibus, eine Kirch/ Kościoł. Item, pro cœtu unius Provinciæ. Item, pro Prælatis & Præpositis. Ecclēsĭāstēs, æ, g. m. ein Prediger / Káznodzieiá. Ecclēsĭāstĭcus, a, um, ut: Ministerium ecclesiasticum, ein Kirchendienst/ Kościelne usługowánie. Ecclesĭĕcdĭcŭs, i, dicitur Ecclesiæ defensor. Ecclēsĭāstērĭŭm, i, g. n. Vitru. lib. 7. cap. 6. tradit esse valde parvum theatrum, ut Bræchius refert.

Ecdĭcī, orum, g. m. plu. num. Defensores, vel Vindices Civitatis. Monasterij aut Ecclesiæ alicuius, qui plebis causam adversus injuriam Optimatum tuebantur.

Ecchiriam, Latini inducias vocant.

Echĕmȳthĭă, g. f. lat. Taciturnitas & Auscultatio, Stillschweigung/ Pilne słuchánie.

Echĕnēĭs, ĕīdĭs, g. f. genus piscis, quem Latini Remoram vocant.

Echīdnă, æ, g. f. serpens esse creditur, lat. Vipera, Calep.

Echīnŏmetră, æ, g. m. Echinorum genus.

Echĭnŭs, ĭ, g. m. eine dornächtige Hülſe oder Rinde darinn die Caſtanien wachſen Luſki chropowáte/oſtre. Itē, ein Jgel/Jeż. Item, ein Fiſch/ der viel Dornen an ſtatt der Floſſen hat/ Páw morſki ſkoruptáſty. *Ruber, hirtus, volubilis, æquoreus.* Item, Genus vaſis ænei. Item, Interna ventris. Echīnātŭs, a, um, ut: Echinatæ caſtaneæ, ſtechende Caſtanien/Káſztánowa łuſká.

Echīŏn, ij, g. neut. zahm vnd wild Ochſenzung/ Wołowy język/ ziele.

Echītēs, g. m. herb. ſic dicta.

Echītē, tes, g. f. herb. Scammoneo ſimilis.

Echō, huius Echūs, g. f. der Widerthon eines Schalls in einem Thal oder Wald/ Głoſu odbiiánie. *Reſonabilis, garrula, vaga, clara, penetrabilis, recinens, reddituræ.* Ovid. Nympham fuiſſe dicit.

Eclīgmă, ătĭs, ſive Ecclegma, g. n. lat. Linctum ein Latwerg ſo man langſam im Mund zergehen läſſt/Kokáczek/Lámbitywum. vulgò, Medicolum electuarium.

Eclīpsĭs, ĭs, g. f. lat. Defectio, eine Verfinſterung. Eſt & fig. eine Geſtalt einer Red darinn etwas mangelt/ Záćmienie tákie kiedy/do mowy zupełnośći czego nie doſtáie. Ecclīptĭcŭs, a, um, Eclipſis ſolis, vel lunæ, Sonn oder Mond. Finſternuß/ Záćmienie ſłońcá ábo mieśiącá. Ecclīptĭca, æ, g. f. dicitur linea, ſub qua ſol perpetuò decurrit, non declinando ad ullam partem; reliqui verò planetæ omnes ab eadem deviant.

Eclŏgă, æ, g. f. ein Erwehlung/ Außlegung/ Piſánie/zbieránie. Eclogarij, Sermocinatores vel Auditores ſermonum.

Ecnĕphĭās, g. m. Procellæ genus, ein Wolckenbruch vnd Windſturm/Wicher.

Econ, vel Eicon, idem quod Icōn, ōnĭs, g. f. latinè Imago, eine Bildnuß/ Obraz. Econcula, vel Icōncŭlă, æ, g. f. dim. ein Bildlein/ Obrázek.

Ecōntrārĭō, adverbium, dargegen/ Náprzećiwko.

Ecphrăsĭs, is, g. f. eſt mera puraque enervatio, eine außtrückliche Erfahrung/Roſpowiádánie.

Ecquāndō adver. wenn doch/A kiedy.

Ecquĭd, adverb. warumb/ was denn/Czemu/ Jeśli/Czy.

Ecquĭs, ecqua, ecquod, pro Etquis, c in t mutato, wer doch/ Kto/Ktory/ Ktoż. Ecquiſnam, ecquænam, ecquodnam, vel ecquidnam, idem.



Ecſtăsĭs, is, g. f. Verzückung des Gemüts/Záchwycenie.

Ecſtăsĭs, is, g. f. latinè Productio, fig. eſt, quando ſyllaba natura correpta producitur.

Ecthlīpsĭs, is, g. f. lat. Eliſio, eine Außſchlieſſung/Außlaſſung einer Sylben/Wyrzucenie ſylláby jákiey ábo litery/ z słowká jákiego. ut: Multò ille, pro Multum ille.

Ectȳpă, orum, g. n. pl. nu. Opera ex ipſis typis formata, abgedruckt/ Wykonterfetowánie/ wydrukowánie.

Ectrōpĭŭm, ij, ſive Ectropia, æ, g. f. morbus palpebrarum, quando palpebræ deorſum converſæ ſunt, nec cum ſuperioribus cōmittuntur.

Eculeus, vide Equuleus. Edax, vide Edo. Edentulus, v Dens. Edera, v. Hedera. Edico, v Dico. Ediſco, v. Diſco. Ediſſero, v. Sero. Editio & Editus, vide Edo.

Edīvērsō, adverb. dargegen/Przećiwnie.

Edō, ēs, ēſt, ēſsĕ, vel, Edo, dis, di, eſum, ĕdĕrĕ, eſſen/ Jeść. Edor, ederis, eſtur, præte. eſus. Non eſtur, man jſſets nicht/ Nie iedzą. Esĭtō, as, are, frequent. offt eſſen/ Jadáć. Edāx, ācĭs, g. omn. ein Fraaß/Obżercá/Żárłák. Eſtrīx, īcĭs, g. fœm. ein Fräſſerin/Obżártá. Edācĭtās, ātĭs, g. f. Fräſſerey/ Begierlichkeit zu freſſen/Obżárſtwo. Edĭlĭs, le, äſſig/das gut zu eſſen iſt/Śniedny. Edūlĭs, le, idem Edūlĭŭm, ij, g neu. das man neben dem Brodt aufſſetzt zu eſſen / Jedło / śniednárzecz. Abĕdō, dis, vel ăbēs, ăbēdī, abeſum, ăbĕdĕrĕ, auffeſſen/Obieść/Ogłodáć Adĕdō, ădĕdĭs, & ădēs, ădēdī, ădēsŭm, ădĕdĕrĕ, & ădēſsĕ, idem quod Abedo. Adēsŭs, a, um, ut: Adeſa pecunia, metaph. pro abſumpta pecunia, verzehrt/ verthan/ Przemárnowáne/ utrácone pieniądze. Ambĕdō, Ambĕdĭs, vel Ambēs, āmbēsī, āmbēsŭm, āmbĕdĕrĕ, vel āmbēſsĕ, rundvmb abeſſen/ vmbnagen/Obieść. Ambēsŭs, a, um, vmbnaget/ Obiedzony. Cŏmĕdō, cŏmēs, cŏmēſt, vel cŏmĕdĭs, cŏmēdī cŏmēſtŭm, cŏmĕdĕrĕ, vel cŏmēſsĕ, idem quod Edere, eſſen/ Jeść. Cŏmĕdō, ōnĭs, g. m. ein Schlemmer/ Verzehrer / Żárłák/ Obżercá. Cŏmēsŭs, & Cŏmēſtus, particip. verzehrt/Zjedzony. Cŏmmēſsŏr, ārĭs, atus ſum, ārī, verſchlemmen/verpraſſen/Rozgárdyiáś ſtroić. Cōmmēſsātĭō, ōnĭs g. f. Schlemmerey/ Rozgárdyiáś. Cōmēſsābūndŭs, a, um, der mit freſſen vnd ſauffen vmbgehet/ Rozgárdyiáś ſtroiący. Cō-

mēſsā-

mēsātōr, & Cōmēstōr, oris, g.m. ein Prasser/ Rospustnik. Cōmēstūrā,æ, g.fœ. das Essen/ die Speise/ Jádlo/ Pokárm. Exēdō, ēxēdis, vel ēxēs, edi, esum, edere, außessen/ Wyieść. Exēsōr, oris, g.m. ein Fraaß/ Wytádácz. Inēdiā,æ, g.f. Enthaltung von Speise/ Niejedzenie. Post. Obēdō, ōbēdis, ōbēdī, ōbēsūm, ōbēdērē, verzehren/ Obieść. Contrarium, Obēsō,as,are, mästen/ feist machen/ Nádziewáć/ Tuczyć. Obēsitās,atis,g.f. feiste/ dicke/ Otyłość/ Miąßość. Obēsūs,a, um, feist/ Tłusty. Item pro Macilento sumitur, mager/ Chudy. Pērēdō, pērēs, vel pērēdis, pērēdī, pērēsūm, pērēssē, vel pērēdērē, allzumahl auffessen/ Wygryzowáć. Pērēsūs,a,um, auffgessen/ Wygryziony. Pērēdiām, Plaut. finxit pro cupiditate edendi. Sēmēsūs,a,um, halb auffgessen/ Ogłodány/ Napoły ziedziony. Sūbēdō, ich vnterfresse/ Śmádáć/ Podieść. Propriè aquarum. Sūpērēdō, ēdis, ēdērē, darauff essen/ das ist/ etwa nach essen/ gleich anders darnach essen/ Pojádáć.

Edō, dis didi, editum, ēdērē, etwas lassen außgehen/ herfür bringen/ Wydáć co/ Wytáwić/ Wynieść dogory. Editūs,a,um, particip. herfür bracht/ Wydány. Inēditūs,a, um, noch nicht an Tag gegeben/ Niewydány. Editus,a,um, nomen ex particip. hoch erhaben/ Wyniosły/ Wysoki. Editītiūs, a, um, außgebracht/ gemein gemacht/ Wymożony obiáwiony. Judex edititius, ein Richter von einer Parthey allein angenommen/ da nicht noth ist daß der andere darein verwillige/ Jednácz. Editiō, onis, gen.f. Außlassung der Bücher/ Wydánie/ Ksiegi.

Edoceo, vide Doceo. Edolo, v. Dolo, as. Edomo, v. Domo, as. Edormio & Edormisco, v. Dormio. Educo, as, v. in Duco, is. Educo, is, v. ibid. Edulco, v. Dulcis. Eduro v. Durus. Effarcio, v. Farcio. Effari, v. Faris. Effascino, v. Fascinum. Effero, v. Fero, & Fera. Efferveo, & Effervesco, v. Ferveo. Efficax & Efficio, v. Facio.

Effigiēs, ēi, g.f. ein Bild/ eine Gestalt nach einem andern gemacht/ Wyráżenie/ Obráz/ Abstakt. Effigiō, as, are, ut: Aliquid ad effigiem formare, nach einem Bild machen/ Ná wyobráżenie co czynić. Effigiātūs,a,um, nachgebildet/ Wyobráżony.

Effingo, v. Fingo. Effio, v. Fio. Effagito, vide Flagito. Effleo, v. Fleo. Efflictim adver. fast heffig/ Vprzeymie. Effligo, v. Fligo. Efflo, v. Flo. Effloreo, & Effloresco, v. Flos. Effluo, v. Fluo.

Effōcō, as, are, erwürgen/ ersticken/ Dáwić kogo. idem quod Suffoco.

Effœminatus, v. Fœmina. Effœtus, v. Fœtus. Efforo, v. Foro. Effrenus & Effreno, vide Frenum. Effrico, v. Frico. Effringo, v. Frango. Effugio, v. Fugio. Effulcio, v. Fulcio. Effusio, v. Fundo. Effutio, v. Futio. Egelidus, v. Gelu.

Egeō, ēs, ēguī, ēgērē, tam genitivo, quam ablativo gaudet, manglen/ bedürffen/ Niemieć/ potrzebowáć. Egēns, ēgēntis, g.omn. mangelhafft/ Niedostáteczny/ Vbogi. Egēnūs,a,um, idem. Egēstās, atis, g.f. Mangel/ Niedostátek. *Urgens, gravis, tristis, acris, dura, misera, immitis.* Indīgeō, īndīgēs, īndīguī, īndīgērē, idem significat, quod simplex Egeo. Indīgētūr, impersonale, man bedarff/ Potrzebuią tego/ Potrzebná iest rzecz. Indīgēns, ēntis, particip. Indīgūs,a,um, mangelhafftig/ Potrzebuiący. Indīgēntiā,æ, g.f. ein Gebrech oder Mangel/ Potrzebá/ Niedostátek.

Egero, & Egestio, v. Gero. Egermino, v. Germen. Egis, egidis, v. Ægis.

Egō, mēī, vel, mī, mihī, mē, à me, Pronomen, Ich/ Ja. Egōmēt, Ich selber/ Ja sam.

Egredior & Egressio, v. Gradior. Egregius, vide Grex.

Egūlā,æ, g.f. genus sulphuris.

Ehēm, interiect. Oho/ also sagt man wo etwas vnversehens zufällt/ Báwey.

Eheū, interiect. dolentis, Ach/ O wehe/ Ach.

Ehō, interject. ad se vocantis, excitantis, & aliquando admirantis. E hōdūm, interject. Vocantis & quærentis.

Eiā, adverb. A ja/ Lieber ja/ Nuż.

Ejaculor, Ejicio, & Ejectio, vide Jacio.

Eiērō, as, are ex E, & Juro, verschweren/ Odprzysiąc się.

Eiūlō, as, avi, atum, ēiūlārē, laut heulen/ wehklagen/ Nárzekáć/ Lámentowáć. Ejūlātiō, onis g.f. & Ejūlātūs, ūs, g.m. ein Geheul/ grosse Klag/ Nárzekánie/ Krzyk żáłosny.

Ejuro, vide Juro.

Ejūsmōdī, indeclinabile, dergestalt/ Táki. Cui opponitur Dissimilis. Ejus generis, idem. Ejūscēmōdī, & Ejūsdēmmōdi, idem.

Elabor, vide Labor. Elaboro, v. Labor, oris.

Elacata, æ, vel Elacatena, Genus salsamenti, Festus. quod vulgò Malandrea, Col.

Elacteſco, vide Lac. Elanguo, & Elangueſco, vide Langueo.

Elăphōbōſcŏn, i, g. n. herb. vulgò, Gratia Dei dicitur, Gottsgnad / Jeleni korzen. Item, Salbey / Szalwija. apud Dioſc.

Elapido, vide Lapis. Elargior, vide Largior. Elaſſeſco, vide Laſſus.

Elătē, ēs, g. fœm. eine Gattung eines Palmenbawms / Pewny rodzay pálmy.

Elātē, adverb. hochtrabentlich / Wyniesle.

Elătērĭūm, ij, g. n. Genus medicamenti, ex ſylveſtri cucumere confectum ad purgandum alvum. (nik ziele.

Elătīnē, ēs, g. fœ. herb. Gungelreben / Powoy-

Elatio, & Elatus, vide Fero. Elatro, v. Latro, as. Elavo, vide Lavo.

Elĕcĕbrā, æ, g. f. unde Elecebræ argentariæ, Geldſtrick / geld zu überkomen / Wáb / Powábny.

Electio, vide Lego. Electo, vide Lacio.

Elēctrūm, i, g. neut. lat. Succinum, Augſtein / Burſztyn. *Pingue, roſidum, lachrymoſum, pallens, præfulgens, liquidum.* Itē, Metalli genus miſtum, quando in auro quinta argenti portio miſta.

Elēctŭārĭŭm, vel potius Elēctārĭum, ij, g. n. fit ex pulveribus ſimplicibus & ſpeciebus, Item ex ſucco roſarum.

Elĕēmŏsўnă, æ, g. f. ein Allmoſen / Jáłmużná.

Elĕgāns, antis, adiect. g. omn. wolgeziert / Ochedożony / Piękny. Elĕgāntĭă, æ, g. f. Schönheit Piękność. Elĕgāntĕr, adverb. zierlich / Ochedożnie / Pięknie. Inēlĕgāns, ungeziert / Nieozdobiony / Szpetny. Ineleganter, adverb. unzierlich / Szpetnie. Pĕrēlĕgāns, gar ſchön / Bárzo piękny. Pĕrēlĕgāntĕr, adverb. gar lieblich / Bárzo pięknie.

Elĕgīă, æ, g. f. & Elegia, orum, pl. nu. g. n. ein Trawrlied / Pogrzebná pioſnká *Flebilis, blanda, petulans, infelix.* Elĕgīdĭūm, ij, g. n. diminut. Elĕgīăcŭs, a, um, das zu trawren dienet / Co do pogrzebney pioſnki należy. Elĕgīŏgrăphŭs, i, g. m. der ſolche Verß ſchreibet / Ktory tákie pioſnki piſze. Elĕgūs, gi, g. m. idem quod Elegia, ſive carmen elegiacū. Elegus, a, um, ut: verſus elegus.

Elĕmēntūm, ti, g. n. eines jeglichen Dings erſter Anfang / Element / Początek wſzelkiey rzeczy / Żywioł. Elĕmēntārĭus, a, um, ut: Literæ elementariæ, id eſt, Alphabethicæ; A B C.

Elēnchŭs, i, g. m. eine Perle gleich einer Birn geſpitzt / die man an die Ohren hanget / Perłá podługowátá. Item, ein Regiſter / Inhalt / Regieſtr / Zebránie.

Eleo, vide Leo.

Elĕphās, antis, & Elĕphāntŭs, i, g. m. ein Elephant / Słoń. *Solidus, barrus,* à ſonitu, *ferox, Indicus, nigrans, infrenis.* Accipitur etiam pro Ebore, Helffenbein / Słoniowá kość. Elĕphāntĭă, æ, ſive Elēphāntĭăsĭs, is, g. f. Außſatz / Malatzy / Trąd. Elĕphāntĭăcŭs, a, um, der ſolche Kranckheit hat / Trędowáty. Elephantorographi, vocantur pictores, qui ebore pingunt. Plut.

Elevo, vide Levis. Elicio & Elicito, vide Lacio. Elido, v. Lædo. Eligo, v. Lego. Elimino, vide Limen. Elimo, v. Lima. Elinguis, v. Lingua. Eliqueo, v. Liqueo. Elix, v. Lacio. Elixo, v. Lix. Elleborum, v. Helleborum.

Ellўchnĭūm, ij, g. n. ein Dacht in einer Ampel oder Kertz / Knot.

Ellum, adverb. pro Ecce illum.

Eloco, vide Locus.

Elŏgĭūm, ij, g. neut. ein herzlich Zeugnuß / oder Zeugnuß zu Lob und Schmach / Nápis / Nágrobek / Chwálienie.

Elongo, & Elonginquo, v. Longus. Elops, piſcis qui Accipenſer, v. ſup. Eloquentia, v. Loquor. Eluceo, v. Lux. Eluctor, v. Luctor. Elucubro, v. Lucubro. Eludo, v. Ludo. Elugeo, v. Lugeo. Elumbis, v. Lumbis. Eluo, & Eluvies, v. Luo. Elurus, v. Ælurus. Eluſco, v. Luſcus. Elutrio, v. Luter. Eluxuriari, idem quod Luxuriari, v. Luxus, us. Eluxatus, vide Luxo. Elychnium, vide Ellychnium.

Elўsĭūm, ij, g. n. Poëtis campus beatorum apud inferos. *Molle, amplum.* Eliſij campi, idem.

Emacio & Emacior, v. Macer. Emancipo, v. Manceps. Emanco, v. Mancus. Emaneo, v. Maneo, as. Emargino, v. Margo, inis. Ematureſco, vide Maturus.

Embāmmă, ătĭs, g. n. allerley Brühe darinn man tuncket / Muſztárdá / Przyſmák mokry.

Emblēmă, ătĭs, g. neu. ein Werck hie und da geblümt / Sádzenie ábo ſádzona robotá. Emblēmătă, orum, geblümte / geſprengte Werck / mit Silber oder Poſamenten gezieret / Złotniczey roboty ſztuká.

Embŏlă, Roſtra ſunt navium. Item, eſt publica & annua ſpecierum tranſmiſſio: alias ſacra Embola, unde Embolicæ ſpecies apud Vopiſc.

Embō-

Embōlĭmōs, & Embolimæos, Dies intercalaris dicitur, vel Bissextus, der Tag der im Schaltjahr am 24. Tag des Hornungs wird hinzu gesetzt/ Przybyćień/ Dzień przybyßowy. Inde, Embolismos, Intercalatio.

Embōlĭŭm, ij, g. n. à Veteribus dicebatur argumentum, & ingressus scenicus.

Embrȳō, onis, g. m. vel Embrȳōn, brij g. n. ein junges Kind noch in Mutterleib/ Niedonoßony płod.

Emedullo, v. Medulla. Emendico, v. Mendicus. Emendo, v. Menda. Emetior & Emensus, v. Metior. Ementior, v. Mentior. Emergo, v. Mergo. Emeto, v. Meto. Emereor, & Emeritus, vide Mereo. Emico, v. Mico. Emigro, v. Migro. Emineo, v. Maneo. Eminor, aris, v. Minæ. Emissarius, vide Mitto.

Emĭnŭs, adver. vom Weiten/ Z dáleká.

Emō, ēmī, emptum, ēmĕrĕ, kauffen / Kupić. Emptĭō, onis, g. f. ein Kauff/ Kupowánie. Emptŭs, a, um, partic. gekaufft/ Kupiony. Inemptŭs ungekaufft/ Niekupiony. Emptĭtō, as, are, freq. offt kauffen/ Kupowáć. Emptŭrĭō, tŭrīs, ivi, itum, īrē, Lust und Begierde haben zu kauffen/ Chętnym być do kupowániá. Emptĭōnālĭs, le, g. omn. der embsig ist im kauffen/ Często kupuiacy. Emptĭtĭŭs, a, um, der zu Kauff stehet/ Kupny. qui est de numero qui emi solent. Emāx, ācĭs, g. com. der oder die gern kaufft / Kupuiacy rád/ ábo ktora ráda kupuie. Emācĭtās, ātĭs, g. fœ. Kauffsucht/ Kauffgierigkeit/ Kupowánie chćiwe. Abĕmō, verb. obsolet. apud Plaut. idem quod Adĭmō, mis, ădēmī, ademptum, ădĭmĕrĕ, hinweg nehmen/ Odiąć. Adēmptĭō, ōnĭs, g. f. Beraubung/ Odięćie. Adēmptŭs, a, um, hinweg genommen/ Odięty. Cŏēmō, is, cŏēmĕrĕ, zusammen kauffen/ Zkupowáć. Cŏēmptĭō, onis, g. f. est solemnis matrimoniorum contrahendorum ritus, ein Ehekauff/ Zrękowiny/ Slub małżeński. Exĭmō, ĕxĭmĭs ĕxēmī, exemptum, ĕxĭmĕrĕ, herauß nehmen / Wyiąć. jungitur & Dativo, & Ablativo, ut: Noxæ eximere, eine Gnad beweisen/ Wyzwolić kogo od winy. Metu eximere, einer Forcht entladen/ Z boiáźni kogo wyzwolić. Exēmptŭs, a, um, außgenommen/ außgesondert/ befreyet/ Wyięty/ Wyzwolony. Exēmptĭlĭs, le, Leicht außzunemmen/ Wyietny. Exēmptĭō, onis, g. fœ. Außnemmung/ Wyięćie. Exēmptŏr, oris, g. masc. einer der die Stein auß der Erden bricht/ Steinbrecher/ Kámiennik/ co kámie ábo wyima w gorách kámień. Exĭmĭŭs, a, um, Treffentlich/ außerwehlt / Wyborny/ Wyięty. Exĭmĭē, adverb. Fürnemblich/ Wybornie. Intĕrĭmō, mis, īntĕrēmī, ptum, interimere, umbbringen/ tödten/ Zábić. Intĕrēmtŭs, a, um, getödt/ Zábity. Intĕrēmptĭō, onis, g. f. Umbbringung/ Záboy. Pĕrĭmō, is, pĕrĭmĕrĕ, idem quod interimere, ; unde Pĕrēmptōrĭŭs, a, um, tödtlich/ śmiertelny. Rĕdĭmō, mis, rĕdēmī, redemptum, rĕdĭmĕrĕ, wieder erlösen / Odkupowáć/ Wykupowáć. Rĕdēmptĭtō, as, are, frequent. Rĕdēmptĭo, onis, g. f. ein Erlösung/ Wykupienie. Rĕdēmptŏr, oris g. m. ein Erlöser/ Odkupićiel. Rĕdēmptŭs, a, um, Erlöset/ Wykupiony. Rĕdēmptūră, æ, g. f. ein Lohn/ ein Verdingniß etwas zu machen/ Náiem/ Odkupienie. Dēmō, dempsi, demptum, dēmĕrĕ, hinnehmen/ Zdiąć. Dēmptŭs, a, um, hinweg genommen/ Zdięty. Dĭrĭmō, dĭrĭmĭs, rēmī, diremptum, dĭrĭmĕrĕ, zertrennen/ von einander scheiden/ Rozwadząć/ Rozrywáć. Dĭrēmptĭō, onis, g. f. Zertrennung/ Absonderung/ Unterscheidung/ Rozerwánie/ Rozłączenie. Dĭrēmptŭs, ūs, g. m. idem. Dĭrēmptŭs, a, um, abgesondert/ Rozłączony.

Emodulor, vid. Modus. Emolior, v. Molior. Emollio, vide Mollis.

Emŏlŭmēntŭm, ti, g. n. Nütz/ Gewin/ Pożytek.

Emoneo, vide Moneo. Emorior, vid. Morior. Emoveo, vide Moveo.

Empetrōn, g. neut. herba, Harnkraut/ Steinbrech/ łomikámień.

Emphăsĭs, is, figura, cum tacita verbis subest significantia.

Emphrăctæ, arum, g. fœ. plur. num. gedeckte Schiff/ Nákryta łodká.

Empīrĭcŭs, i, g. m. ein Artzt allein durch Erfahrnuß/ Medyk z doświádczenia nie z náuki. Empīrĭcē, ēs, g. fœ. Kunst durch Erfahrnuß ergriffen / Lekárska umieietność z doświádczenia.

Emplāstrŭm, i, g. neut. vulgò ein Pflaster/ als über eim Geschwär/ ein Salb/ Plastr. Emplāstrō, as, are, ut: Arborem emplastrare, auff einen Baum pfropffen/ Szczepić drzewo. Emplāstrātĭō, onis, g. fœ. Impfung/ Szczepienie/ Plastrowánie.

Empŏrĭŭm, ij, g. neut. ein Gewerbstatt da eine

Niederlag ist/ Składne mjásto/ ábo mieysce.

Emporeticus, a, um ut: Charta emporetica, Kladpappier/ darin die Kauffleuth jhre Wahren einmachen/ Kártá kupiecka. Emporus, ri, g. m. ein Gewerbsmann/ Kupiec. Emporema, atis, g. neut. ein Werbung/ Handlung/ Kupiectwo/ Händel.

Empusa, æ, g. fœ. Genus larvæ, ein Gespenst mit einem Fuß/ der Göttin Hebatæ zugeordnet/ Nocnicá/ Przypołudnicá.

Empyreum, ei, g. n. lat. igneum. Cœlum empireum, Theologi dicunt esse cœlum undecimum, immobile, & nulla præditum stella, sed felicem Angelorum & Beatorum sedem & patriam.

Emucidus, vid. Mucor. Emugio, vid. Mugio. Emulgeo, vide Mulgeo. Emulor, vid. Æmulor. Emungo, v. Mungo. Emunio, v. Munio.

Emusco, as, are, ex e & muscus, den Moß von eim Baum thun/ Mech obrywáć.

Emussitatum, id est, ad amussim factum, nach der Richtschnur gemessen/ Wyprawiona rzecz.

Emutio, vide Mutio. Emuto, vide Muto.

En, adverb. demonstrandi, Sihe da/ Oto/ Owo/ Wey.

Enargia, g. f. lat. Illustratio, augenscheinlicher Außtruck/ Rzetelność.

Enarro, v. Narro. Enascor, v. Nascor. Enato, & Eno, v. No. Enavigo, v. Navigo. Enavo, idem quod Navo.

Encænia, orum, g. neu plur. num. Festivitas dedicationis templi, das Fest der Kirchweyhung/ die Kirchweyh/ Poświecánie kośćiołá/ Kiermasz.

Encanthis Morbus oculorum.

Encardia, gen. fœm. Gemma est.

Encaustum, vide Causon.

Enchiridion, ij, gen. neut. ein Handbüchlein/ Máła książká. Item, ein Dolch oder kleines Deglein/ Puinał.

Enchiros, est animal Orientis, ad magnitudinem tauri.

Enchorius, a, um, latinè regionalis, Einländisch/ einheimisch/ Tuteczny.

Enchrista, g. n. Medicamenta sunt, quæ illinuntur.

Enclisis, is, g. f. lat. inclinatio, ein Neygung/ Nákłonienie. Encliticus, a, um, Neigächtig/ Nákłoniony.

Encomium, ij, g. neu. ein Lob/ Chwalenie kogo. Encomiastes, is, g. m. Laudator, qui alterius celebrat encomium.

Encyclius, a, um, Orbis doctrinarum omnium, der Reyen aller Künsten/ Náuka walna. Encyclopædia, æ, g. fœ. est omnium artium & disciplinarum perfecta scientia. Cyclopædiam absolvit, Er ist aller Künsten bericht/ Wszytkie náuki odpráwił.

Endelechia, g. f. ein ewige Bewegung/ wie des Menschen Seel ist/ Ustáwiczność. alii per t, scribunt.

Endiadys, Figura, cum una res metri causa in duas dividitur, ut: Verg. Molemq; & montes insuper altos, id est, molem montium. Alij Hendiadys.

Endromis, idis, g. fœ. vestis genus hirsutum, venti, pluviæq; injuriis arcendis aptum, ein langer Winterrock/ Szátá kosmáta/ Opończa. *Tyria, peregrina.*

Eneco & Enectus, vide Neco.

Energia, gen. fœ. lat. efficacia, Krafft/ Wirckung/ Skuteczność. *Acris.*

Enervis & Enervo, vide Nervus.

Enhydris, dridis & Enhydrus, dri, g. m. ein Wasserschlang/ Wąż wodny.

Enim, conjunct. causal. Dann/ Bo/ záiste.

Enimvero, conjunct. Nun wolan/ Práwie.

Eniteo & Enitesco, vide Niteo.

Enneas, adis, id est, novenarius numerus, neunzahlig/ Dziewiątna liczbá.

Enitor & Enixum, vide Nitor. Eno, as, v. Nonas. Enodo, & Enodis, v. Nodus. Enormis, vid. Norma. Enosco, vide Nosco.

Ens, entis, g. n. à verbo sum deductum, das da ist/ Rzecz będąca.

Ensis, is, g. m. ein Schwerdt/ Miecz. *Fulmineus, falcatus, fulgens, strictus, martius, ferreus, nitidus, letalis, infaustus, cruentatus, terribilis, micans.* Ensiculus, li, g. m. dimin. Ensifer, feri, g. masc. ein Schwerdtäger/ Ktory miecz nosi. Item, Ensis, Xiphion herba.

Enterocele, es, & Enterocela, æ, g. fæm. ein Bruch/ wenn eim das Gedärm von eim Bruch herab fällt/ Kiłá. Enterocelicus, a, um, der solchen Bruch hat/ Kiłowáty.

Enubo, vid. Nubo. Enucleo, v. Nux. Enudus, v. Nudus. Enumero, v. Numerus. Enuncio, v. Nuncio. Enutrio, vide Nutrio.

Enteron, ri, gen. neut. latin. Intestinum, unde, Exentero, as, are, das Ingeweyd auß eim Thier

Thier nehmen/ Wypátroßyć/ Wyprozniáć.

Entheos,vel Entheus,a,um, Divin',Göttlich/ Boſki. Entheātus,a,um, Divinorum afflatus.

Enthymēmă, ătis, g. n. & Enthymematum,ti, eſt ſyllogiſmus imperfectus. Itē, commentum. ein geſchwinder Griff/ Sztuczny wymyſl.

Entomă, g. neu. latinè Inſecta, allerley Vngezieffer / als Mücken/ Immen / vnd dergleichen/ Owad/ táko Komor/ Pßczołá.

Eō,adv. pro tantò,Eōusque Biß dahin/Tám.

Eō,is,ivi, itum, īrĕ, gehen/ Iść, Itur, imperſ. man gehet/ Idą. Iens, eūntis, particip. einer der gehet/ Idący. Itus, ūs, g. m. & Itiō, ōnis g. fœ. das gehen/ Jście. Itō, as, are, freqv. gehen oder umbſich gehen/ Chadzáć. Itūrus, a, um, partic. willens zu gehen/ Ktory ma iść. Abeō, is, ābīvī, & ābii, ābitum, abīre, hinweg gehen / Odeyść. Abitus, ūs, g. m. & Abitiō, onis, g. fœ. Hinſcheidung/ Odeśćie/ Wyśćie. Abiens, ābeūntis, der hinweg gehet/ Odchodzący. Trānsabeō, idem, quod Abeo. Adeō, adis, adivi, & adii, ăditum, ādīre, hinzugehen/angreiffen/ Dochodźić/ Przyſtepowáć. Aditus, us, & aditiō, onis, der Eingang/Zutrit/ Przyſtep/ Przyſtąpienie. Adeŏr, paſſiv. ſed ferè in tertiis perſonis. Adītur, man gehet hinzu/ Przyſtępnią. Aditō, as, are, viel zu eim gehen/ Przychodźić często. Adiens, euntis, der gehet/ Przychodzący. Aditūrus, der gehen wird/ Ktory ma przyść. Aditiō, onis, ein Zugang/ Przychodzenie. Ambiō, is, āmbīvī, bitum, āmbīre, vmbgehen/ Obchodźić. metaph. begehren/ ſchmeichlen/ żądáć/ Zábiegáć. Ambitiō, onis, g. fœ. Ehrgeitzigkeit/ Hoffart in eim Ding / Czći prágnienie/ Pychá. *Inanis, miſera, prava, levis, ſollicita, impatiens, turpis, infamis, æſtuans, veſana, cæca.* Ambitiōsus,a um, Ehrgeitzig/ Czći prágnący. Inambitioſus, a, um, der nicht nach groſſen Ehren ſtrebt/ Nieprágnący czći. Ambitiōsē, adverb. Ehrgeitzig/ Wyſtáwnie/ Ná przepych. Ambitūs, ūs, g. maſc. ein Circkel/ Vmbgang/ Obchod/ Okrążenie. Itē, Ehrgeitz/ Doſtoieńſtwá zábiegánie. Ambitus, a, um, partic. id eſt, Circundatus, vmbgangen/ Obſtąpiony/ Obleżony. Anteeō, āntēis, āntēīvī, āntēitum, āntēīre, vorhergehen/ übertreffen/ Wprzod iść/ Przewodźić kogo. tam dativo, qvàm accuſativo jungitur. Circumeō, is, ivi, itum, circumīre, vel ablato m, Circueo, vel Circuō, is, circuīre, herumb gehen/ Obchodźić. Circumitio, vel Circuitiō, onis, g. f. & Circuitus, ūs, g. m. der Vmbkreiß/ Vmbgang/ Okrążenie/ Obchodzenie. Circuitōrēs, plu. num. die Wacht ſo des Nachts vmb die Stadt vmbgehet/ Strażnicy około miáſtá chodzący. Coeō, is, ivi, coitum, coīre, zuſammen gehen oder kommen/ Zeyść się/ Zchodźić do kupy. Coire dicuntur milites, die Soldaten verſamlen ſich/ Schodzą się żołnierze. Item, de re venerea dicitur. Coitiō, onis, g. f. & Coitus, ūs, g. m. ein Zuſammenkomung/ Zchodzenie do kupy. Itē, ein Verſtandt/ Vereinbarung/ vñ Verbindnuß/ Spiknienie/ Porkánie. Item, Coitus venereus, Vermiſchung Weibes vnd Mannes/ Łączenie małżeńſkie. Coiens, euntis, particip. Coibilis, le, das aneinander hänget/ Skłádálny. ut: Coibilis oratio. Incoibilis, le, le, vngereimbt/ das nicht zuſammen dienet/ Niespoiſty. Exeō, ivi, exitum, exīre, außgehen/ Wyniść. Exiens, exeūntis, particip. & Exitus, a, um, aliud particip. apud Antiquos, ut: Ad exitam ætatem, zu außgehendem Alter/ Do poznego wieku/ Do ſtárości. Exitus, ūs, g. m. ein Außgang/ Wyßcie. & Exitium, ij, g. neu. ein böſer Außgang/ Zátrácenie/ Zgubá. *Deteſtabile, durum, crudele, triſte, lachrymoſum.* Exitialis, & Exitiabilis, le, ſchädtlich/ Szkodliwy. Exitiōsus,a,um, idem. Inīre, hineingehen/ Wchodźić. Item, anfahen/ Począć. Aliàs contrahere ſignificat, ut: Inire matrimonium. Item, Coire & Concumbere ſignificat. Hinc Initŏr, oris, g. m. ut: Initor bos, ein Farr/ Byk/ Buhay. Initus, ūs, g. m. das beſprengen oder angehen/ Weśćie. Iniens, ineūntis, particip. Initium, ij, g. neu. ein Anfang/ Początek. Initiă religionis, orum, g. n. plu. num. die erſte Vnterrichtung einer Religion/ Początki wyznánia wiáry. Item, die Opffer der Göttin Cereris, Ofiárá/ Cererze / bogyni pogáńſkiey. Initūrus,a,um, der fertig iſt zu gehen/ Ktory ma wniść. Initō, as, are, freq. obſol. Initiō, as, are, einweyhen / Záprawiáć. Initiātiō, onis, g. fœ. Einweyhung/ Záprawiánie. Initiatus, a, um, eingeweyhet / Záprawiony. Initiarius, a, um, der zu dem einweyhen gehört/ Ktory do záprawienia tego należy. Interīre, vntergehen/ vmbkommen/ Zginąć. Interitus, us, g. m. der Todt/ Verderbung / Vntergang / Zginienie / Zátrácenie. Interiŏr, & hoc Interius, das einwendige/

Wnetrzny. Introire, hinein gehen/ Wniść. Introitus, ūs, g. m. ein Eingang/ Weśćie. Introitur, man gehet hinein/ Wchodzą. Introiens, euntis, Ingehend/ Wchodzący. Obeō, is, ivi, vel, obii, obitum, obire, vmbgehen/ vollbringen/ ſterben/ Obchodźić/ Ogárnąć/ Vmrzeć. Obitus, ūs, der Todt/ Vntergang/ Smierć/ Zgubá. Obiri, paſſ. vmbgeben werden / Obchodzonym być. Obeundus, a, um, der vmbgeben wird/ Ktory ma być obchodzony. Pereō, is, ivi, vel perii, peritum, perire, vergehen/ verderben/ Zginąć/ Vtráćić. Peritō, as, are, freq. ſterben/ Vmrzeć. Periturus a, um, particip. der ſterben oder verderben wird/ Ktory ma zginąć / ábo umrzeć. Depereō, idem. Deperire aliquam, pro, Vehementer amare. Dispereō, disperis, disperivi, disperitum, disperire, gantz verderben/ verlohren werden / Ginąć/ Niſzczeć. Prodeō, is, ivi, vel dii, proditum, prodire, herfürgehen/ Wyſtepowáć/ Wychodźić. Proditur, imperſon. Ne ad extremum prodeatur. Præire, vorgehē/ Przodowáć. Præiens, præeuntis, particip. vorangehend/ vortreffend/ Przodujący/ Zacnieyſzy. Prætereō, is, ivi, vel, terii, itum, præterire, fürgehen/ übergehen/ vnterlaſſen / Minąć co/ Przeyść. Prætereor, paſſivum, ut: Ne quid prætereatur, damit nichts vnterlaſſen werde / żeby czego nie opuſzczono. Præteriens, euntis, particip. fürgehend / Przechodzący. Præteritus, a, um, particip. das vergangen/ Przeſzły. Præteriturus & Prætereundus, partic. Præterbitō, as, are, apud Plaut. pro frequenter præterire, obſolet. Redeō, redis, redivi, & freq. redii, reditum, redire, wieder vmbkehren/ wiederkommen/ Wroćić sie. Reditiō, onis, g. f. & Reditus, ūs, g. m. Wiederkunfft/ Wracánie. Item, Reditus, Jährlich Gefäll / Renten / Dochod doroczny. Rediens, entis, partic. Wiederkehrend/ Wracáiący sie. Rediturus a, um, der wiederkom̃en wird/ ktory sie ma wroćić. Retroeō, retrois, ivi, itum, retroire, hinder ſich gehen / Wroćić sie/ Wzad iść. Subeō, is, ivi, & ſubii, ſubitum, Subire, hinein gehen/ Podchodźić. Subire aliquid, etwas vnterſtehen/ Chćieć do czego przyść. Subiri, paſſ. Subeantur labores, man nehme die Arbeit auff/ Prace niech bedą podięte. Tranſeo, is, ivi, & ſii, itum, tranſire, fürüber gehen/ von eim zum andern gehen/ Preść przez co. Transitiō, onis, g. f. & Transitus, ūs, g. m. Vberfahrt/ Durchzug/ der Paß/ Prześćie/ Przeiazd. Tranſitio ad hoſtes, wann man ſich zum Feind begibt/ Zbieżenie do nieprzyiaćioł. Transitorius, a, um, zergenglich/ das bald vergehet/ Przechodźiſty/ Przemiiáiący. Transilis, le, durchgehend / Przechodzący. Veneō, is, ivi, & nii, venum, venire, verkaufft werden/ Przedáią mie. Venalis, le, das zu verkauffen iſt/ Przedáyny. Item, Venales, feil/ leibeigenes/ Niewolnicy. Venalitius, ii, g. maſc. Kauffmanſchafft treibend mit leibeigenen/ Ludokupiec. Venalitius, a, um, ut: Venalitii greges, hauffen feyler leibeigen/ Przedayna kupá. Venalitium, ii, gen. neut. ein Orh da man leibeigen feyl hat/ Wendetá niewolnikow. Venalitiarius, ii, g. maſc. ein Kauffmann der leibeigenen/ Niewolnikámi kupczący.

Eōs, g. m. latin. Aurora, Morgenröth/ Zorzá záránna. Eōus, a, um, idem quod Orientalis, habetque primam ſyllabam indifferentem, quanquam ſæpius producitur. Eōus, ſubſtant. g. m. Solis equus.

Epanalepsis, is, g. f. figu. latinè Repetitio.

Epanodos, g. fœ. figur. dum ad id regredimur, unde ſemel diſceſſimus.

Epar, vide Hepar.

Eparchus, i, g. m. ein Landvogt/ Stárostá. Eparchia, g. fœ. ein Landſchafft/ Vogtey/ Stároſtwo. Eparchiotes, id eſt, Provincialis.

Epenthesis, g. fœ. figu. Interpoſitio literæ vel ſyllabæ ad medium dictionis, ut: Relligio, pro, Religio.

Ephebus, i, g. m. ein Jüngling über 14. Jahr alt/ Młodzieniaſzek nád czternáśćie lat. *Tener, crinitus, imberbis.* Ephebia, æ, g. fœ das Alter ſo über 14. Jahr iſt/ Młodzienſtwo nád czternáśćie lát. Ephebium, ii, g. n. ein Orth da die Jugend geübt wird/ Mieſzkánie ty młodźi.

Ephegesis, is, g. fœ. Cauſſæ vel judicij genus, cum accuſabatur is, cui regione aliqua interdictum erat, ut Exuli, Homicidæ.

Ephetis, is, g. f. Tuberculum ſeu aſpredo cutis in facie ex ardore ſolis prognata, Laubfleck en im Geſicht/ Piegá.

Ephemera, ſive, Ephemeros, Febris eſt unius diei, quam Lat. Diariam appellant. Ephemeris, ei, idis, g. fœm. ein tägliches Regiſter / Klattbuch/ Dźiennik / Rejeſtr dźienny. Calendarium à Seneca dicitur. Ephemeron, vel um, g. n. nomen

Ani-

Animalis. Item duarum herbarum: Meyblům-lein/ vnd Vchtblumen/ Brodawnik/ Lánicżká.

Ephēstris,idis, g. f. ein Kleid so man über den Harnisch trägt/ Koßulká ná zbroie.

Ephiāltēs,is,g.m.lat.Incubus,der Alpe/ Mora.

Ephīppium, pij, g. n. ein Sattel oder Decke/ Siodło. Ephīppiārius,rij, g.masc. ein Sattler/ Siodlarz.Ephīppiātus,a,um,gesattelt/ Osiodłány.

Ephodium,gij,g.neut.latinè Viaticum, Wegspeiß/Zehrung/ Zywnośc ná drogę.

Epialos, g.m. ein Fieber das den Leib außwendig heiß / vnd inwendig kalt macht / Frebrá w ktora chorumecemu we wnatrz zimno/á goraco z wierzchu.

Epibādēs, pl.nu. Schiff damit man überfährt/ Prum.Epibatra,æ,g.m.ein Kriegsman zu Schiff Zolnierz prumowy.Epibātra,æ,g.f. ein Schiffstege/ Wschod okretowy.

Epicēdium, dij, g.n. aliàs Nænia, ein Leichgesang/ Pogrzebná pioſnká.

Epichērēma,atis, g.n. latinè Agreſſio, idem quod Syllogiſmus.

Epichēsis,is, g. fœ. latinè Infundibulum, ein Trechter/ Leiek/ Nalewká.

Epicœnum,i,g,neu.lat.promiſcuum,zweyen/ dem Mann vnd Weib gemein/ Mieſzána pleć.

Epicus,a,um,latinè Heroicus.

Epicūrus,i, g.m. Philoſophus Athenienſis, der die Wollust für die höchste Seligkeit achtet/ Ktory Roſkoſz miál zá náywiekſzą ſzcześliwość. *Doctus,gargetius,voluptuarius, Cynicus.* Unde Epicurei dicuntur homines voluptarij.

Epidīcticos,i,g.m.Demonſtrativus,anzeigig/ Vkázuiacy.

Epidīpnidæ,arum,g.f.plu. nu. der Nachtiſch/ (Wety.

Epidromas,g. maſc. das Seyl damit ein Netz gespannet wird / Náwloká u śieći/ powroz gruby Epidromon,ein Segel das hindersich gespannet wird / żágiel u rufy rozpiety.

Epiglōſsis,ſis,ſive Epiglottis, idis, g. fœ. das Zäpfflein in dem Halß / Krtání Błonká. latinè Lingula; aliàs Epigloſſa,æ.

Epigōnos,g.m. Tragœdia quædam Euripidis.

Epigōni, plu. nu. vocantur ex ſecundis nuptijs concepti.Item, die Anfänger des andern Thebanischen Kriegs/ Poczećiż drugych Thebáńſkich żołnierzow.

Epigrāmma, atis, vel Epigrammatum, i, g.n. ein Vberſchrifft/ Nápis/ Wierſz poetycki. *Blandum, aſtrictum.* Epigrāmmātōphŏrus, i, g.m. der solche Vberschrifft schreibt/ Wierſzow piſárz.

Epigrammatiſtes, & Epigrammatarius, idem.

Epigrāphā,g.f. ein Vberſchrifft/ Nápis. Item, Cenſus, iſt eſt, Dinumeratio civium & luſtrum.

Epigriphus, g. m. der eine krumme Nase hat/ Krzywonos.

Epilēpsia,æ,g.f.die hinfallende Sucht/ Kaduk chorobá.lat.Morbus comitialis.

Epilōgus,i,g.m.latine Concluſio,ein Schlußrede/ Zámknienie mowy.

Epinīcia,orum, g.n.plu.nu. ein Fest oder Gesang von des erlangten Siegs wegen / Zwyćieſka pioſnká.

Epiōdium,ij,g.n. Canticum quod canitur cadavere nondum ſepulto : alio nomine Nænia dicitur.

Epiphānia,æ,g.f. Apparitio ſeu manifeſtatio eine Erscheinung/ Zjáwienie Páńſkie.

Epiphōnēma,atis,g.n.id eſt, Exclamatio, Erhebung der Stimm/ Krzyk.

Epiphōra, æ, g.f. latinè lachryma, Augenflüß/ Oczu płynienie.

Epirēdium,ij,g.n.Genus vehiculi, ein Karren oder Wagen/ Kotczy/ Woz.

Epischidion,g.n.lat. Cuneus, ein Keyl/ Klin.

Episcōpus,pi, g.m. hodiè præſes eſt ſuæ civitatis,& territorij,ein Bischoff/aliàs,ein Wächter/ Auffseher/ Biſkup/ Dozorcá. Epiſcōpātus, ûs, des Bischoffs Ampt/ Item, eines Auffsehers/ Biſkupſtwo / Dozorſtwo. Epiſcōpius,a,um,ut: Navis epiſcopia, ein Spehschifflein/ Spiegerſká łodká. Epiſcōpium,pij, Epiſcopi habitudo dicitur.

Epiſpāſtica,æ,g.f.Artzney so außziehet/vnd die Wunden säubert / Lekárſtwo ciagnące / álbo ránę wychedożáiące.

Epiſtātēs,is,g.m.lat. Villicus, Procuratorq; ac Præpoſitus, ein Schaffner/ Przednik/ Folwárkowy.Epiſtāta,æ,g.f.dicitur Villica.

Epiſtōla,æ,g.f.ein Sendbrieff/ Liſt. *Internuntia,pulcra,ventoſa,autographa,adventoria,* Epiſtōlium,lij, dim. ein klein Sendbrieflein/ein Zettel/ Liſtek. Epiſtōlāris, re, das zum Brieff gehört/ Liſtowny.

Epiſtōmium,ij,g.n. ein Zapfkran/ Czop/ Kurek u ántwoſá.

Epistylium, ij, g.n. der Knopff auff einer Seul/ Gałká ná Słupie.

Epitaphium, ij, gen. neu. die Vberschrifft eines Grabs / Nágrobek.

Epithalamium, ij, g.n. ein Hochzeitgesang/oder Brautlied / Weselna piosnká.

Epitheton, Appositum, vel Adjectivum, ein zugesetzter Nahm/Przydátkowe słowo.

Epithymon, g.n. est flos Thymi.

Epithymia, æ, g.f. lat. Concupiscentia, Desiderium, Begierd/Pożądliwość/Chęć.

Epitimia, æ, f. est fama uniuscujusque integra, ein guter Nahm/ Dobra sławá

Epitogium, ij, g.n. ein Vberrock/ Szátá zwierzchnia. Genus pallij est.

Epitome, es, g.f. ein kurtzer Außzug einer langen Red/ Skrocenie/ Sumowánie

Epitritus, ti, g.m. Pes metricus, constans tribus longis & una brevi.

Epityrum, ri, g.n. Genus edulij.

Epizeuxis, is, g.f. figura est.

Epops, g. promisc. lat. Upupa.

Epos, g. neu. lat. Versus Epodus, di, est genus carminis.

Epoto, vide Poto.

Epulæ, arum. plu nu. tant. g.f. allerley Speiß/ Potráwá wszelka. Item, ein Hochzeitlich Mahl/ Biesiádá *Dulces, dulcoratæ, lautæ, lætæ, leguminosæ, opimæ*. Epulum, li, g. neut. ein Gastfrey Mahl/ Bánkiet. Epulo, onis, g.m. ein Gast/ Bánkietnik Epulor, aris, ari, zu Gast seyn/ Biesiádowáć. Epulatio, ons, g.f. Gastung/ Biesiádowánie. Epularis, le, Gastlich/ Biesiádny. Epulatorius, a, um, idem.

Epulis, idis, g.f. est excrescentia carnis in gingivis.

Equapium, ij, g.n. Herba, aliàs Hipposelion.

Equidem, conjunct. affirmativa, fürwar/ Záiste

Equiselis, ein Kraut wie Roßhaar / Przestká.

Equisetum, ti, herba, Katzenschwantz/ Koszczká.

Equition, klein Schaffthew/ Przaslká.

Equus, i, g.m. ein Roß/ Pferd/ Koń. *Bellator, arduus, spumans, generosus, alipes, quadrupes, quadrupedans, præceps, nobilis, impiger, intrepidus, fugax, spumiger*. Equulus, li, g.m. ein Fahl/ Konik. Equuleus, idem. Item, ein Instrument damit man die Leut peiniget / Náczynie do meczenia ludźi. Equa, æ, g.f. ein Stut/ Klaczá/ Kobełá. *Armentalis, lasciva*. Equila, æ, vel ut Varro, Equila, ein Stüklein / Kobełká. Eques, equitis, g. com. ein Reutter/ Konny. *Severus, loricatus, levis, bellator, hastatus, egregius*. Item, einer vom Adel/ Szláchćic Equester, tris, stre, was zu Pferden dienet Konny. Æs equestre, Sold der Reysigen / żołd rycerski. Ordo equestris, Adlicher Stand/ Rycerski stán/ Slachtá. Equestria, orum, das Orth da der Adel gesessen/ Rycerskie mieysce. Equarius, a, um, Reuterisch/ Końśki. Equarius, substant. ein Stuttenmeister/ Másztalerz. Equaria, æ, g.f ein Heerd Pferde/ Końskie stádo. Equiferus, ri, g.m. ein wild Pferd/ Koń dźiki. Equinus, a, um, das vom Roß ist/ Końśki. Equimentum, ti, g.n. der Lohn von einem Hengst wenn er eine Stutt besprungen hat/ Stádnicze/ Záplátá másztalerska. Equio, equis, ivi, itum, equire, wenn die Stut läuffig ist/ Bestwić sie/ Bystrzeć. Equiria, orum g.n. plu. num. zu Pferd vmb Preiß spielen/ Gonitwá ná koniech. Item, Ludi, quos Romulus Marti instituit. Equitium, tij, g. n. ein Hauffen Pferd/ Końskie stádo. Equile, is, g.n. ein Pferdstall / Końska stáynia. Equiso, onis, gen m. ein Roßbereiter/ Kawálkátor/ Pogániacz. Equito as, are, reyten/ Jecháć ná koniu. Equitatio, onis g.f. ein Rit./ Jázdá ná koniu. Equitatus, us, g.m. Ritterschafft/ Reutterey/ Konni/ Káwáleria. Equitabilis, le; ut: Locus equitabilis, ein Ort da gut reyten ist/ Mieysce rowne/ do iázdy sposobne. Abequito, as, are, darvon reyten/ Odiecháć. Adequitare, hinzu reyten/ Przyiecháć. Interequitare, darzwischen reyten / Przeieżdżáć miedzy. Obequitare, hin vnd wider reyten/ Obieżdżáć. Perequitare, hindurch reyten/ Przeieżdżáć przez. Præterequitare, fürbey reytē/ Imo iecháć

Eradico, v. Radix. Erado, v. Rado.

Erciscere, Prisca lingua, significat dividere, zertheilen/ Rozdźieláć. Erciscundæ rei familiaris, das Gut zertheilen/ Dobrá tákie rozdźieláć. vel Herciscere.

Erebus, bi, g.m. die Hölle/ Piekło. Erebeus, a, um, Höllisch/ Piekielny.

Erectus, v. Rego. Eremigo, v. Remus. Eremodicium, vide Eremus.

Eremus, mi, g.f. Einöde/ Pustyniá. Eremita, æ, g.m. ein Eremit. Pustelnik Eremitarius, a, um, das darzu gehört/ Pustelniczy. Eremodicium, ij, g.n. apud Jureconf. quasi desolatum & desertum judicium.

Erepo, vide Repo Ereptus, a, um, v. Rapio.

Ergā, præposit. accus. serviens, Gegen/ Przeciwko/ Ku.

Ergăstĕr, tri, g.m. lat. Operarius, ein Werckmann/ Arbeiter/ Robotnik/ Rzemieśnik. Ergāstĕrĭŭm, ij, g.n. ein Werckstatt/ Wárßtát. Ergāstŭlŭm, li, g.n. ein Orth da man die eygen Leut einschleust vnd zur Arbeit zwingt/ Kierat gdźie więźniowie robią. Ergastulus, li, g.m. ein solcher Arbeiter/ ein Schlave/ Niewolnik/ Robotnik. Ergāstŭlārĭŭs, ij, g.m. ein Meister dem solche Arbeiter befohlen seynd/ Robotnikow/ w więźieniu stroż.

Ergătă, æ, g.f. ein Auffzug/ ein Hebstang oder Bawm/ daran man mit den Achseln hebt/ Windá stotoca.

Ergō, coniunct. derhalben/ Przetoß. aliquando Causalis, ut: Illius ergo, von deßwegen oder seinetwegen/ Dlá niego.

Ergŏn, lat. Opus significat.

Ergūmĭnŭs, a, um, qui à dæmone agitatur.

Erĭcă, æ, vel Erīcē, es, g.f. Heydkraut/ Wrzos.

Erĭgĕrŏn, ŏntis, g. masc. Creutzwurtz / Przymiot ziele.

Erigo, vide Rego. Erynnes, vide Diræ. Eripio, vide Rapio.

Erĭs, ĭdĭs, g. fœ. lat. Contentio, Hader/ Zanck/ (Swar.

Erivo, vide Rivus.

Erōdĭŭs, g.m. Avis species, alij Ciconiam, alij Fulicam, alij Ardeolam putant.

Erodo, vide Rodo. Erogo, v. Rogo.

Eros, g.m. latinè Amor, Liebe/ Miłość. Eroticus, a, um, id est, Amatorius.

Erōtēmă, ătis, g.n. lat. Interrogatio, eine Frag/ Pytánie. figura quædam, qua utimur, ubi exacervando aliquid interrogamus.

Errō, as, avi, atum, ĕrrārĕ, fehlen / jrre gehen/ Błądźić/ Omylić śię. Errāns, antis, g.f. partic. jrrend/ Błądzący. Errōr, ōrĭs, g.m. Jrrthumb/ Błąd. Errantia, idem, antiq. Errātĭō, onis, g.f. Verfehlung/ Błądzenie. Errō, onis, ein Landstreicher/ Błakácz/ Biegun/ Hultay. Errōnĕŭs, a, um, das jrrige/ Obłędliwy. Item, septem Planetæ dicuntur errones. Errābŭndŭs, a, um, vmbschweiffend/ Błędny. Errātĭcŭs, a, um, idem, oder das hin vnnd her wächst/ Co tu y owdźie porasta. Errātŭs, a, um. particip. ut: Agri errati, Acker die man allenthalben im gehen besichtiget hat/ Rola wßedźie opátrzona. Errātŭm, ti, g.n. eine Fehl oder Sünde/ Błąd. Abĕrrō, as, are, fast jrren/ weit fehlen/ Zbłądźić/ Omylić śię. Abĕrrātĭō, onis, g.f. eine Fehlung/ Abweichung/ Złądzenie. Dĕĕrrārĕ, idem, quod Aberrare. Circumerrare, vmbher schweiffen/ W koło błądźić/ Rolić. Inerrare, & Oberrare, idem. Pererrare, & Suberrare, durch/ hin vnd her schweiffen / Błakáć śię tám y sám.

Erubesco, vide Rubeo.

Erūcă, cæ, g.f. ein Raup/ Gąśienicá. Item herba, ein Raket/ Gorczycá.

Eructo, vide Ructus. Erudo, v. Rudus. Erudio, v. Rudus, & Rudio. Erugio, is, ire, v. Ructus. Erugo, as, are, v. Ruga.

Ervĭlĭă, g.f. ein Erbiß/ Cieciorká dźiká.

Erumna, vide Ærumna. Erumpo, & Eruptio, v. Rumpo. Eruo, v. Ruo. Erunco, v. Runcina.

Eruŭm, ui, g.n. Roßwicken/ Gęśia wyká.

Erўngĭŭm, gij, g.n. Erўngē, es, g.f. herba, quæ vulgò centum capita dicitur.

Erysipelas, atis, g.n. dicitur esse ulceris genus, cum super inflammationem tubor ulcus ambitusque cum dolore procedit. Est & morbi species, quæ dicitur ignis.

Erўthăce, es, g.f. herba, quam alij Sandaracum, alij Corinthum appellant.

Erўthăcus avis, ein Rothbrüstlein/ Gil.

Erythnus, sive Erythrinus, vel Erythricus, eine Gattung eines Meerfisches / Rodzay morskiey ryby.

Escă, æ, g.f. Speiß / oder ein Aaß das man den Vögeln oder Fischen macht/ Pokárm/ Netá dla ryb ábo ptakow. *Dulcis frugalis, pinguis, mollicula.* Escālĭs, le, das zu den Speisen dienet / Pokármowy. Escārĭŭs, a, um, idem. Escŭlĕntŭs, a, um, ässig/ Śniedny/ Strawny. Escō, as, are, speisen / ässen/ Wabić/ Kármić. Inescare, & idem. Inescare per metaphor. betriegen / Záchecáć/ Wabić.

Esculus, v. Æsculus. Esito, v. Edo. Esox, vid. Exox

Essĕ, Infinit. à Sum, & Infinit. ab Edo, es.

Essĕdŭm, i, g.n. ein Karren oder Wagen/ Woz. Essĕdārĭŭs, ij, g.m. ein Wagner/ oder die solche Wagen führen/ Woźnicá.

Essentia, vide Sum.

Estō, Imperat. à Sum, es sey/ Niech będźie.

Estrix, vide Edo. (Sośnká.

Esŭlă, æ, g.f. herb. Wolffsmilch/ Teuffelsmilch/

Esŭrĭō, esŭrĭs, ivi, itum, ēsŭrīrĕ, hungern/ Łáknąć.

Knać. Esuries ei, & Esurigo, iginis, g. f. Hunger/ Łáknienie. Esurio, onis, g. m. der grossen Hunger hat/ Głodny. Esuritor, oris, idem. Esuritio, onis idem quod Esuries.

Et, conjunct. copulat. Vnd/ Y. Etsi, wiewol/ Choć. Tametsi, idem. Etenim, denn fürwar/ Bo. Etiam, auch/ Teß. Etiamnum, oder noch/ Poty/ Jeßcze.

Etesiæ, arum, pl. nu. g. m. Venti subsolani, qui certo tempore anni flant.

Ethicus, a, um, latine Moralis, sittsam/ Do obyczáiow náleżacy. Ethica, æ, vel Ethice, es, g. f. Wissenschafft der guten Sitten/ Obyczáiow dobrych náuká. Ethologus, i, g. m. der eines andern Sitten mit Worten vnd Geberden außtrucken vnd darthun kan/ Co cudze słowá álbo Jesty wyráżić umie. Ethologia, æ, g. f. Außtruckung der Sitten/ Obyczáiow wyráženie. Ethopœia, æ, g. f. Dichtung der Sitten/ Obyczáiow/ wyráženie/ zmyślenie

Ethnicus, a, um, latinè Gentilis, Heydnisch/ Pogánin/ Pogánski.

Etiam, etiamnum, vide Et.

Etymon, i, g. n. latinè Verum, wahr/ Prawdá/ Wykład. Etymologia, æ, g. fœm. Veriloquium, Wahrredung/ Außlegung/ Wykłádánie.

Evacuo, vide Vacuus. Evado, v. Vado. Evagor, v. Vagus. Evaleo & evalesco, v. Valeo. Evanesco, vide Vanus.

Evello, is, evulsi, evulsum, evellere, außziehen/ außrotten/ Wyrwáć/ Wyiąć. Evulsio, onis, g. f. Außreissung/ Wyrwánie.

Evan, vox Bacchantium est.

Evangelium, ij, g. n. eine fröliche Bottschafft/ Verkündigung/ Wesoła nowiná/ powieść. sed potius in plurali Evangelia, orum. Evangelus, ein guter Bott/ Dobry poseł. Evangelizo, as, are, gute Bottschafft verkündigen/ Dobrą nowinę powiedáć. Evangelizans, antis, particip. Evangelista, æ, g. m. dicitur Evangelij præco.

Evanno, vide Vannus. Evaporo, v. Vapor. Evasto, vide Vasto.

Evax, interject. exultantia.

Eucæria, æ, g. f. lat. Oportunitas dicitur.

Eucharistia, æ, g. f. Vox est Græca, quam nos Gratiarum actionem vertere possumus. Dicitur & Bona gratia. Item Græce Synaxis, & latine Communio, & est unum ex Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ.



Euchyla, orum, plu. nu. tant. Dinge die guten Safft haben vnd feuchte machen/ Rzecz posilná smáczna.

Eudoxia, æ, g. f. Bona fama, ein guter Nahm/ Dobrá sławá.

Eveho, vide Veho Evello, v. Vello. Evenio, & eventus, v. Venio. Eventillo, v. Ventus Everbero, v. Verbero. Evergeo, v. Vergeo. Everro, vide Verro. Everto & Eversio, v. Verto.

Evestigio, uno verbo, vel è vestigio, von stund an/ Wnet/ Záraz.

Euge, interject. Gratulantis, mit frolockender Stimm/ Ey das ist recht/ Hey/ Báwey.

Euhoe, Interjectio; Vox Bachantis.

Evibro, vide Vibro. Evidens, v. Video. Evigilo, v. Vigil. Evileo, & evilesco, v. Vilis. Evincio, v. Vincio. Evinco, v. Vinco. Eviratus v. Vir. Eviresco, v. Vireo. Eviscero, v. Viscus. Evito, v. Vito.

Eulogia, æ, ge. fœ. latine Benedictum, eine Lobung, Błogosławieństwo.

Eunuchus, chi, g. m. ein Verschnittener/ Rzezániec. *Delicatus, imbellis.* Eunucho, as, are & eunuchizare, verschneiden/ die Gemächte außwerffen/ leichten/ Rzezáć/ Czyścić.

Eupatorium, ij, g. neu. aliàs Agrimonia, Odermánnig/ Sadziec/ Rzepik. vel Eupatoria æ, g. f.

Evolo, as, are, à Vola, æ, stehlen/ rauben/ Wydrzeć.

Evolo, vide Volo. Evolvo, vide Volvo. Evomo, vide Vomo.

Euphonia, æ, g. f. ein gut Gethön/ Dobry ton/ Dobre głosu brzmienie.

Euphorbia, æ, g. f. vel Euphorbium, i, g. n. ein hitzig Gummi/ Mlecznik ziele.

Euphrosynum, herba, Augentrost/ Wołowy język ziele.

Euripus, pi, ein Wassergrabe/ so rund vmb ein Platz geleit ist/ ein Arm auß der See geleit/ so auff vnd abläufft/ Rzeká ktorá wyćieká/ á potym coráz się wráca. unde dicitur per metaph. pro Inconstante, *Fusilis, fugax, vagus, varius, instabilis, lubricus.*

Europa, æ, g. f. Quarta pars orbis. *Dives, potens.*

Eurus, ri, g. m. der Ostwind/ Wiátr wschodnemu poboczny ku południowi. aliàs Subsolanus *Animosus, aquosus, stridens, indomitus, glacialis, celer, impiger, oriens, immitis. Eous.* Euronotus, g. masc. Süd-Ostwind/ Tenże wiátr. aliàs Vulturnus.

Eu-

Eūsēbĭă, æ, gen. fœm. Pietas, Gottsforcht/ Bogáboyność.

Eūsȳmbŏlăs, latinè, Bonum omen.

Eūtāxĭă, æ, latinè Bona ordinatio.

Euthymia, Tranquillitas animi.

Evulgo, v. Vulgus. Evulſus, v. Vello.

Ex, Præpoſitio, ablativo caſui ſerviens, Auß/ Od/ Z/ Ze. variis verbis jungitur.

Exacerbo, vid. Acerbus. Exaceſco, v. Aceo. Exactio, v. Ago. Exacuo, v. Acuo. Exædifico, vide Ædifico. Exæquo, vid. Æquus. Exæſtuo, vide Æſtus.

Exævĭō, is, exævivi, vel, exævij, exævitum, ēxævīrĕ, außtoben/ außwůten/ Wyſzaleć.

Exagito, vide Ago. Exaggero, vide Agger.

Exăgōgă, æ, Qui exportat, ein Außführer/ Außtrager/ Co wynośi/ co wywozi.

Exalbeſco, vide Albus.

Exālbūrnō, as, are, den Spind eines Baums abſtreuffen/ Biel odzieráć z drzewá.

Exălūmĭnātŭs, a, um, Denominativum ab Alumine; ut: Unio exaluminatus, ein ſchön Perl/ die dem Allaun nicht vngleich iſt/ Gláncowny.

Exāmĕn, ĭnĭs, g. neut. Jmmenſchwarm/ Roy pſzczoł. *Operoſum, Dædalum*, Item, das Zünglin in der Wage/ Jezyczek u ſzal. metaph. Erforſchung/ Badánie. Exāmĭnō, as, are, erforſchen/ Badáć śię. Examinare quoque dicuntur apes, id eſt, Vernare,. Exāmĭnātĭō, onis, g. fœ. Erforſchung/ Badánie śię.

Examo, vide Amo. Examuſſim, v. Amuſſis, Exanclo, vel Exantlo, v. Antlis. Exanguis, vide Sangvis. Exanimis, v. Anima, & Animus.

Exănĭō, as, avi, atum, ēxănĭārĕ, ab ex & ſanies, von Eyter ſäuberen/ Ropę wychędożyć.

Exanīo, is, ēxānīrĕ, zu nichte machen/ Wyniſzczyć.

Exānthēmătă, p. n. g. n. Puſtulæ, quæ ſecundum totum corpus aſpredinem quandam concitant.

Exaptus, v Aptus. Exardeo. v. Ardeo.

Exărēnō, as, are, von dem Sande ſäuberen/ Piaſek odbieráć.

Exareo, v. Areo. Exarmo, v. Arma. Exaro, v. Aro. Exaſciare, v. Aſcia. Exaſpero, v. Aſper. Exatio, v. Satis. Exaturo, v. Satur. Exautoro, vide Autor. Exaudio, v. Audio, Exauguror, v. Auguror. Exaugeo, v. Augeo. Excæco, v. Cæcus. Excalceo, vid. Calceus. Excalefacio & excalefio, idem quod ſimplex, v. Caleo.

Exauctorare, eſt Militem cingulo, vel Clericum ordinibus ſpoliare; quia idem ſonat ac degradare.

Excālpō, is, pſi, tum, ēxcālpĕrĕ, außhölen/ außhawen/ Wydrápáć/ Wyſtrobáć.

Excanto, vide Canto. Excandeſcentia, vide Candeo. Excarnificatus, v. Carnifex. Excavo, v. Cavo, as, Excedo, v. Cedo. Excello, v. Cello. Excelſus, vid. Celſus. Excerno, vid. Cerno. Excerpo, vide Carpo.

Excĕtră, g. fœ. Dicta eſt Hydra Lernæa, quod uno cæſo capite, tria creſcebant.

Excidium, v. Cædo. Excieo, v. Cieo. Excindo. v. Scindo. Excipio, v. Capio. Excipula ibidem. Exclamo, v. Clamo. Excludo, v. Claudo. Excogito, v. Cogito. Excolo, v. Colo.

Exconſul, & Exquæſtor, pro Conſulari, & Quæſtorio. Juſtinian.

Excoquo, v. Coquo. Excors, v Cor. Excreo, v. Screo. Excreſco. v. Creſco. Excrucio, vide Crux. Excubiæ, v. Cubo. Excudo, v. Cudo. Exculco, v. Culco. Exculpo, v. Sculpo. Excuratus, partic. ab Ex & Curo. wol zugerüſt/ Wytworny. Excurſio, v. Curro. Excuſo, v. Cudo. Excutio, & excuſſorium, v. Quatio. Execo, v. Seco. Execro, & execror, v. Sacro. Executio, v. Sequor, Exedo, vide Edo.

Exedra, vel Exhedră, g. fœ. ein Gemach voller Stůl/ darin man Geſpräch halten kan/ Mieyſce do śiedzenia/ Sálá.

Exĕgēsĭs, is, g. fœ. lat. Expoſitio, ein Erklärung/ Wykład/ Obiáśnienie.

Exēmplăr, ārĭs, g. neu. ein Patron/ Vorbild/ Model/ Obraz. pro exemplo poſitum legitur, ita ut parum inter ſe differant. Exemplum, ein Copey/ Abſchrifft/ Kopiia liſtu ábo piſmá tákiego. Item, ein Form vnd Muſter eines Kauffmansſchatz/ Probá wzor towáru tákiego.

Exemptilis v. Emo. Exentero, vid Enteron. Exeo, v. Eo. Exequor, v. Sequor. Exequiæ, ibid. Exerceo & exercitus. v. Arceo. Exero, v. Sero. Exgrumo, v. Grumus. Exhæredo, v. Hæres. Exhalo, v. Halo. Exhauſtus, v. Haurio. Exhibeo, v. Habeo. Exhilaro, v. Hilaris Exhorreo, vide Horror. Exhortatio, v. Hortor. Exſibilo v. Sibilus. Exicco, vid. Siccus. Exigno, vid. Signum. Exigo, v. Ago. Exilo, v. Salio.

Exĭgŭŭs, a, um, Klein/ wenig/ Máły/ Krotki.

Exiguitas, atis, g. fœm. Wenigkeit / Máłość / Krotkość. Exigue, adverb. Wenig / Krotko. Exiguum, idem. Perexiguus, a, um, faſt wenig / Bárzo máły.

Exilis, le, Dünn / mager / Szczupły. Exiliter, adverb. Kleinfüglich / Szczuple. Exilitas, atis, g. f. Magerheit / Szczupłość. Perexilis, le, faſt ran vnd dünn / Bárzo ſzczupły.

Exilium & Exul, vid. Solum. Eximo, & Eximus, vide Emo.

Exin, ſive Exinde, Darvon / Derhalben / Darnach / Záraz / Potem.

Exinanio, vide Inanis.

Exiſtimo, as, are, Erachten / ſchätzen / Rozumieć. Exiſtimatio, onis, g. f. quando accipitur activè, ein Meynung ſo einer von eim Ding hat / Rozumienie / Mniemánie. paſſivè, ut: Homo magnæ exiſtimationis, groſſes Anſehens / O ktorym wiele ludzie trzymáią. Exiſtimator, oris g. m. ein Schätzer / Szácownik / Mniemácz. Exiſtimatus, a, um, particip.

Exiſto, is, extiti, extitum, exiſtere, entſpringen / aufkomen / Wydáć, Wynikáć / wychodzić.

Exitialis, & Exitium, v. Eo. Exjuro, v. Juro. Exlex, v. Lex. Exobſecro, v. Sacer.

Exoche, es, g. fœ. latinè, Eminentia, Fürtreffligkeit / Zacność / Wybor.

Exoculo, v. Oculus. Exordeſco, v. Sordeo.

Exodium, ij, g. n. Carmen ridiculum. ein Geſang das man am End einer Comœdi ſinget / Koniec / Pieśń krotofilna. Item, ein Außgang / Wyśćie. Exodus, di, idem. & eſt titulus alterius libri Moyſis, in quo deſcribitur exitus filiorum Iſrael de Ægypto.

Exoleſco, vide Oleo. Exſolvo, v. Solvo.

Exomis, idis, g. m. ein Rock oder Mantel ohn Ermel / Serdak. Veſtis dicta exomis, quod expedita eſſet; unde, Exomus, id eſt, expeditus.

Exonero, v. Onus. Exopto, v. Opto. Exorabilis, v. Oro. Exorbeo, v. Sorbeo.

Exorcizo, as are, beſchweren / Záklináć. Exorciſmus, i, gen. maſc. Beſchwerung der Teuffel / Záklinánie. Exorciſta, æ, g. m. latin. Adjurans, qui ſuper Catechumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomen Domini Jeſu invocat, adjurans per eum, ut egrediatur ab eis.

Exordium, v. Ordior. Exorior, & exortus, v. Orior. Exorno, vid. Orno. Exors, tis, vid. Sors. Exoſſo, v. Os, oſſis. Exoſus, a, um, v. Odi.

Exoticus, a, um, Außländiſch / Cudzoziemſki.

Expalleo, vid. Pallor. Expallio, vid. Pallium. Expalpo, v. Palpo. Expando, v. Pando. Expatior, v. Spatior. Expatro, idem quod Patro, as. Expaveo, v. Paveo. Expecto v. Specio. Expectoro, v. Pectus. Expedio & expeditio, v. Pes. Expello, v. Pello. Expendo, v. Pendo.

Expergo, gis, rexi, rectum, expergere, erwecken / Budzić. Expergiſco, expergefacio & expergefio, idem ſignificat, & activam habet ſignificationem, ich wecke auff / vnd ich wache auff / Budzę. Expergiſcor, Expergor, & Expergefio, ich werde erweckt / erwacht / Ocucam ſię. Experrectus, Expergefactus, & Expergitus, a, um, erwachet / Obudzony ze ſnu. Inexperrectus, vnerwachet / Nieobudzony.

Expergo, experſi, experſum, compoſitum a Spargo idem eſt quod Madefacio.

Experior, iris, expertus ſum, experiri, erfahren / verſuchen / Doświadczáć / probowáć. Experiens, entis, particip. erfahrend / Doświadczáiący. Expertus, a, um, Erfahren / Doświadczony. Experiendus, a, um, ut: Ad experienda vina, vmb die Weine zu verſuchen / Do ſprobowánia winá. Experimentum, ti, g. n. & Experientia, æ, g. fœm. Erfahrnuß / Verſuchung / Doświádczenie.

Expers. vide Pars. Expes, v. Spero. Expeto, vid. Peto. Expilo, v. Pilo. Expingo. v. Pingo. Expio, v. Pius. Exſpiro, v. Spiro. Expiſcor, v. Piſcis. Expiſſo. v. Spiſſus. Explano, v. Planus. Explanto, v. Planta. Explendeſco, v. Splendeo. Expleo, v. Pleo. Explico, v. Plico. Explodo, v. Plodo. Exploro, v. Ploro. Expolio, as, v. Spolio. Expolio, is, v. Polio. Expono, v. Pono. Expopulor, v. Populus. Exporrigo, v. Rego. Expoſco, v. Poſco. Expoſtulo, v. Poſtulo. Expreſſus, v. Premo. Exprobro, v. Probrum. Expromitto, v. Mitto. Expromo, v. Promo. Expugno, v. Pugna. Expulſus, v. Pello. Expumo, v. Spuma. Expungo, v. Pungo. Expuo, v. Spuo. Expurgo, vid. Purgo. Exputo, v. Puto. Exputreſco, vide Putris.

Exquiliæ, arum, pl. num. tant. g. fœ. Mons & Vicus Romæ. Unde Exquilinus, a, um.

Exquiro, v. Quæro. Exradico, v. Radix. Exſacrifico, v. Sacer. Exſanio, vel Exanio, v. Sanus. Exſaturo, v. Satur. Exſcindo, vide Scindo.

Exſcri-

Exscribo, v. Scribo. Exsibilo, v. Sibilus. Exsicco, v. Siccus. Exsigno, v. Signum. Exordesco, vide Sordeo. Exuccus, vel Succus. Exsudo, vel Exudo, v. Sudor. Exsugo, vel Exugo, v. Sugo. Exsupero, vel Exupero, v. Superior. Exsurdo, vel Exurdo, v. Surdus. Exsurgo, vel Exurgo, v. Rego. Exsuscito, & Exuscito, v. Cieo.

Extă, orum, g. n. pl. nu. tant. das Jngeweid/ Gehenck/ Wnetrznośći. Extĭspex, tĭspĭcis, ab extra & specio, ein Warsager auß Beschawung des Jngeweids/ Wießczek z wnetrznośći. Extĭspĭcium, cij, g. n. Warsagung so genommen wird aus dem Jngeweid/ Wießczbá z wnetrznośći.

Extabesco, v. Tabes. Extemporalis, v. Tempus. Extendo, vid. Tendo. Extenuo, v. Tenuis. Exterebro, v. Terebra. Exterior, v. Extra.

Extĕrō, teris, trivi, tritum, ēxtĕrĕrĕ, schleyffen/ abreiben/ Wyćieráć./ Szorowáć. Exterere, etiam dicimus aciem ferri pro Acuere, v. Tero.

Exterus, a, um, Frembd/ Außländisch/ Cudzoźiemiec/ Cudzoźiemski. Extērnūs, & Extrānĕūs, a, um, idem quasi Exterraneus.

Extergo, v. Tergo. Extermino, v. Terminus.

Extērnō, as, are, Veteres usurparunt pro dementem facere, einen von Sinnen bringen/ Szálonym czynić. Extērnātūs, a, um, einer der sinnloß worden ist/ Szálony.

Exterreo, v. Terreo. Extexo, vid. texo. Extillo, v. Stilla. Extimeo, & extimesco, v. Timor. Extimulo, vid. Stimulus. Extimus, vid. Extra. Extinguo, v. Stinguo. Extirpo, v. Stirps.

Extō, as, are, ēxtĭtī, ēxtĭtūm, ēxtārĕ, noch übrig seyn/ sich noch sehen lassen/ Być/ Wydawáć śie. Extāntĭă, g. f. ein Orth/ da man heraus sihet/ oben herab/ Mieysce bytu.

Extollo, v. Tollo. Extorqueo, v. Torqueo.

Extōrrĭs, is, g. com. ein Verbanter/ Vertriebener ins Elend/ Wygnániec/ Wyklety.

Extrā, præposit. accus. serviens casui, Daraussen/ Zwierzchu. Extrārĭūs, a, um, Außländisch/ Powierzchni/ Cudzoźiemski.

Extĕrĭōr, oris, adject. comparativum ab exterius, der eusserste/ Powierzchni. Extrēmūs, a, um, der allereusserste/ Ostátni. Extrēmĭtās, atis, g. fœ. das eusserst/ das allerletzt/ Kray/ Koniec. Extrĭnsĕcūs, adverb. außwendig/ Zwierzchu/ Z dworu. Extrōrsūs, adverb. aussenwertz/ Powierzchu. Extrēmē, zum letzten/ Náostátku.

Extrăōrdĭnārĭūs, a, um, einer so über die Gewonheit und Ordnung ist/ Niepotocżny/ Nadzwyczáyny.

Extrico, v. Tricæ. Extrudo, vid. Trudo. Extubero, v. Tuber. Extumeo, v. Tumor. Extundo, v. Tundo. Exturba, v. Turba. Extussire, v. Tussis. Exubero, v. Uber. Exuccus, vid. Succus. Exudo, v. Sudo. Exugo, v. Sugo.

Exŭl, ŭlĭs, g. com. ein Vertriebener/ Wygnániec. *Vagus, mæstus, miser.* Exĭlĭūm, lii, g. neut. das Elend/ Wygnánśtwo. *Durum, miserum, flebile, acerbum, nefandum.* Exŭlō, as, are, im Elend seyn/ Wygnáńcem być. Exŭlābūndūs, a, um, dz gar im Elend ist/ Ktory srogim wygnáńcem iest. Exŭlāns, antis, einer der im Elend lebt/ Wygnány.

Exulcero, v. Ulcus. Exulto, & Exsulto, v. Salio. Exululo, v. Ululo. Exundo, v. Unda. Exungo, v. Ungo. Exungulo, vid. Ungula. Exuo, v. Suo. Exuro, vide Uro.

Exŭvĭæ, arum, g. f. plu. num. tant. außgezogene Kleyder/ Száta zdieta. Item, abgezogene Haut eines Menschen/ Skorá zewleczona. *Dites, opimæ, cruentæ, hostiles.* Item, allerhand Thieren Häut/ Wszelákiego zwierzećiá skorá. Exuviæ Bubulæ, Kühhäut/ Skorá wołowa.

Ezox, ein Lachs/ Łosoś.

F A.

Fābă, æ, g. f. ein Bon/ Bob. *Dura, pallens, ventosa.* Fābŭlă, æ, dimin. Fābālĭă, Bonenhauß/ Bobowiny. Fābācĭă, æ, g. f. Speiß auß Bonen gekocht/ Pokarm z bobu. Fabālĭs, le, was zu den Bonen gehört/ Bobowy. Fabarius, Fabāgĭūs, a, um, das von Bonnen ist/ Co iest z bobu. Fābālē, is, g. neut. Halm oder Stoppel/ daran die Bonen hangen/ Bobowiny.

Fabĕr, bri, g. m. ein jeglicher Werckmann/ so in Holtz/ Eysen oder Stein arbeitet/ Wszelki rzemieśnik/ koło drzewá/ żelázá y kámienia robiacy. *Ferrarius, sævus, validus, ærarius, lignarius.* Fabrē, adverb. wercklich/ Sztucznie/ Po rzemieśnicku. Fabrā, etiam adjective legitur: Fabra ars, Ovid. Fabrĕfăcĭō, fecis, feci, factum, fabrefacere, wercklich machen/ Robić sztukę rzemieśnicza. Fabrefieri, pro Fabricari legitur. Fabrĭcō, as are, schmieden/ zimmern/ Robić/ Budowáć/ Knowáć. Fabrĭcātōr, oris, g. mas. ein Schmiedt/ Werckmañ/ Robotnik/ Rzemieśnik. Fabrĭcātĭō, das schmieden/ zimmern/ Robotá

rzemieśnicza. Fabrĭcă, æ, g. fœ. die Werckſtatt/ Wárſztát. Fabrica ferrea, ein Schmitte/ Sztuká kowálſka/ Kuźnia. Item, Fabrica, ein Baw/ Budowánie. Item, ein Liſt/ geſchwinder Fundt/ Kunßt foremny. Fabrīlis, le, was zu einem Schmied od' Werckmann gehört/ Rzemieśniczy. Fabrĭcātŭs, & Fabrefactus, a, um, geſchmiedet oder gezimmert/ Zbudowány/ Ukowány. Infabricatus, a, um, vngeſchmiedet/ vngezimert/ Niekowány/ Niezrobiony rzemieśnicza robota. Infabrē, adverb. vnartlich/ Nießtucznie.

Fābŭlă, æ, g. f. ein Fabel/ gemeine Red/ Bayká. Rozmowá. *Mendax, anilis, delira, lepida, perita, garrula, inanis, ficta.* Fabella, dimin. Fābŭlŏr, aris, atus ſum, fābŭlārī, ſchwatzen/ reden/ Bátáć. Rozmawiáć. Fabulo, as, activè dixit Plautus. Fabŭlātĭō, onis, g. f. pro fabula, obſolet. Fābŭlātŏr, oris, g. m. ein Schwätzer/ Bátácz. Fābŭlārĭs, re, & Fābŭlōsŭs, a, um, voll Fabeln/ Pletliwy/ Zmyślony. Fābŭlōsē, adverb. lügenhafftig/ fabelsweiß/ Fałßywie. Fābŭlōsĭtās, atis, g. f. Fabelwerck/ Bátánie, Zmyślánie.

Facesſo, vide Facio.

Făcētŭs, a, um, ſchimpfflich/ holdſelig mit Worten/ Zártowny/ Vcieſzny. Facētĭæ, arum, g. fœ. plu. nu. tant. Schimpffrede/ Zárt. Făcētē, adverb. ſchimpfflicher weiſe/ Zártownie. Făcētōsŭs, a, um, voll Schimpffrede/ Zártowliwy. Perfăcētē, adverb. faſt ſchimpfflich/ lieblich/ Bárzo zártownie/ mile. Infăcētŭs, a, um, vnholdſelig/ Niezártowny/ Niemiky.

Făcĭēs, ēī, g. f. das Angeſicht/ Oblicze. *Pulcra, nitens, decora, candida, honeſta, candens, coruſca, bella, inſignis, venuſta.* Item, ein Geſtalt/ Kßtalt. Sŭpērfĭcĭēs, ei, g. f. ein ebener Plan eines jeden Dings/ Poſtáć kazdey rzeczy. Sŭpērfĭcĭārĭŭs, a, um, ut: Ædes ſuperficiariæ, Gehäuß ſo auff frembde Bodem gebawen/ Powierzchne budowánie/ nie ná ſwoim gruncie. Superficiarius, i, g. m. der auff frembden Bödem deme er verzinſet/ gebawet hat/ Budujacy na nieſwoim gruncie.

Făcĭō, făcĭs, fēcī, factum, făcĕrĕ, thun/ machen/ zuwegenbringē/ Czynić/ Robić/ Spráwowáć. Item, Facere, pro ſacrificare, opffern/ Ofiárowáć. Facio varias ex adjuncto ſignificationes recipit; ut in lib. Phraſeon. in verbo Facio ad longum reperies. Făctŭs, a, um, partic. gemacht/ Vczyniony. Factus, ūs, g. m. das man macht/ Robienie. Factum, i, ein Geſchicht/ Vczynek. Făctĭō, onis, g. f. das machen/ thun/ Czynienie/ Dziáłánie. Item, ein Sect oder Rott/ Auffruhr/ Rozrozńienie/ Sektá. *Veſana, inimica, illicita, ſeditioſa, fallax, frendens, factioſa.* Făctĭōsŭs, a, um, auffrühriſch/ Buntownik/ Buntowny. Făctūră, æ, g. f. Werck/ Gemächt/ Robotá/ Robienie. Făcēssō, is, ſivi, faceſſitum; ſecundum Priſcian. ſecundum alios vero faceſſum; quidam dicunt carere ſupino. Făcēssĕrĕ, machen/ vollenden/ Czynić/ Wypełnić. aliquando, hinweg weichen/ Odchodzić. Făcēssītŭs, a, um, particip. Făcĭtō, as, are, freq. embſig thun/ Czyniwáć/ Báwić ſię. Făctŏr, oris g. maſc. ein Macher/ Verſchaffer/ der etwas thut/ Czyńiciel/ Spráwcá. Făctĭtĭŭs, a, um, das gemacht iſt/ Robiony. Făctūrĭō, ich begehr zu thun/ Mam wolą co czynić. unde Făctĭtātĭō, onis, & Făctĭtātŏr, oris, g. m. Făxō, indicativi modi, eſt futuri temp. pro faciam: & inclinatur, Faxo, faxis, faxit. & pluraliter, faxunt. Dicimus etiam: Faxim, faxis, faxit. Plural. Faximus, faxitis, faxint: pro Faciam, facias, faciat, &c. vel, Fecerim, feceris, fecerit, ich werde thun oder ſchaffen/ Vczynię/ Spráwię. Făcĭlĭs, le, leicht zu thun/ Łácny do uczynienia. cuius contrarium eſt; Dĭffĭcĭlĭs, le. Facilis etiam ſignificat, gütig/ Ehrerbietig/ willig/ Dobry/ Łáſkáwy. Făcĭlē, adverb. leichtlich/ Łácno. Făcĭlĭtās, atis, g. f. Leicht/ Gütigkeit/ Mildigkeit/ Łácność/ Łágodność/ Łáſkáwość. Făcūltās, atis, g. f. Macht vnd Gewalt/ Vermögen/ Zdolność/ Przemożenie. Facultas etiam ſumitur pro facilitate; Item, pro virtute in medicina, Krafft in Medicin/ Moc w lekárſkiey náuce. Făcūltātēs, tum; plur. num. Reichthumb/ Máiętność. Dĭffĭcūltās, atis, Schwäre/ Härtigkeit/ Trudność. Făcĭnŭs, făcĭnŏrĭs, g. n. ein That/ Dzieło. in bonam & malam partem ſumitur: Præclarum facinus, eine herrliche That/ Zacne dzieło. Cum in malam partem accipitur, ein Vbelthat/ Zły uczynek. *Cruentum, nefarium, horridum, horrendum, nefandum, atrox, miſerabile, malignum.* Făcĭnŏrōsŭs, a, um, voll Vbelthat/ Schelmerey/ Niecnotliwy. Facinoroſi, Ehrloſe Leute/ Niecnotowie/ Źli ludzie. Compoſita cum Præpoſitionibus mutant a, in i, ut: Affĭcĭō, affĭcĭs, affēcī, affectum, affĭcĕrĕ, anmuthen/ anthun/ Nábáwiáć. Affĭcĭŏr, cĕrĭs, affectus ſum; Affĭcī paſſivum, quaſi animor; id eſt, iſtius animi ſum. Affēctŭs, a, um, ut. Bene affectus, wolgemuth/

muth/

muth/ Dobrego námyślu. Malè affectus, übel gemuth/Złego námyślu. Affectus, cum absolutè ponitur, fere accipitur pro languente, Kummerhafft/ arm/ Chorobie podległy/ Náwáłony. Affectus, ūs, g.m. & Affectiō, onis, g. fœ. ein Zumuthung/schnelle Bewegung des Gemüts/ Affekt/ Poruszenie/ Námietność. Item, ein Schad oder Kranckheit des Leibs/ Chorobá/ Szkodá. Affectō, as, are, embsig begehren/ Piąć śie do czego/ Zábiegáć czemu. Affector, aris, deponens, obsolet. pro Affecto. Affĕctātŭs, a, um, ut: Affectata verba, mit fleiß gesuchte Wort/ Wystáwne słowá. Inăffĕctātŭs, a, um, nicht gesucht/ Niewystáwny. Affĕctātiō, onis, g.f. angenommene Weise/ Przesadzánie śie. Affĕctātŏr, oris, g.m. genaw geflissen/ Wystáwny. Affĕctātē, adverb. sorgfältiglich/ Wystáwnie. Cōnfĭcĕrĕ, außmachen/ Dokończyć. Item, pro Colligere, Acquirere, samlen/ Zbieráć. Item, Conficere, pro Concludere, vollenden/ Zámknąć. Item pro Cruciare, Afficere, Perdere, verderben/ Qual anthun/ Trápić/ Vćiśkáć. Item, ex quo Conficitur, darauß folget/ Záczym idźie. Item, pro celebrare, &c. Cōnfĕctŭs, a, um, particip. außgemacht/ Dokończony. Confectus languore, abkommen/ außgemergelt/ Osłábiáły/ Zstrápiony. Confĭcĭēns, entis, außmachende/ vollbringende/ Kończący/ Spełniający. Cōnfectiō, onis, g.f. Confectio huius belli, Vollendung/ Vollnziehung des Kriegs/ Spełnienie/ Zkończenie woyny. Cōnfectŏr, oris, g.m. Außmacher/ Vollbringer/ Dokończyćiel. Cōnfectūră, æ, g.f. Verschaffung eines Dings/ oder Zurüstung/ Robienie/ Rotowánie. Deficere, abnehmen/ gebrechen/ verlassen/ Vstáć/ Mdleć/ Opuśćić. Item, abfallen/ Odpáść. Deficere, pro Defetisci, ohnmächtig werden/ Vstáć. Dēficiŏr, passivè, ut: Si memoria deficitur, wenn es jhm am Gedächtniß abgehet/ Nie stáie mu pámięći. Dēfectiō, onis, g.f. & Dēfectŭs, us, g.m. Abfall/ Mangel/ Gebrech/ Vstánie/ Niedostátek/ Vpádnienie. Dēfectŏr, oris, g.masc. ein verlauffener Bub/ der seinen Herrn verlassen/ vnd zu dem Feind sich geschlagen/ Odstępcá/ Zbieg. Efficere, vollbringen/ verschaffen/ Vrobić/ Spráwić. Effexis, pro Effeceris, obsolet. Efficiēns, entis, partic. verschaffende/ Spráwiający. Efficĭēntĭă, æ, g.f. Vermöglichkeit etwas zu thun/ Skuteczność. Effĭcĭēntĕr, & Effĭcācĭtĕr, adver. kräfftiglich/ Skutecznie. Effectus, a, um, particip. verschafft/ Spráwiony. Effectus, ūs, Wirckung/ Vczynek. Effectŏr, oris, g.masc. ein Vollbringer vnd Wircker/ Sprawcá/ Robotnik. Effectrīx, īcis, g.f. ein Wirckerin/ Vhrheberin/ Robotnicá. Effectiō, onis, g.f. das Werck/ Robotá/ Dźieło. Efficāx, ācis, g.omn. kräfftig/ Mocny/ Skuteczny. Efficācitās, atis, g.fœm. Krafft vnd Macht/ Moc/ Możność. Efficācĭă, æ, g.f. idem. Inficere, eintuncken/ beytzen/ Fárbowáć/ Nápuszczáć. Infectŭs, a, um, partic. gefärbt/ gebeytzt/ vergifft/ Fárbowány/ Nápuszczony. Infectus, ūs, g.m. Färbung/ Beytzung/ Fárbowánie/ Nápuszczenie. Infectŏr, oris, g.masc. Färber/ Beytzer/ Fárbierz. Inficiŏr, aris, ari, läugnen/ Przeć śie. Inficĭās, tantum accus. casus, plu.nu. solùm cum Eo, is, jungitur, sine præpositione, ut: Ire inficias/ in Abred seyn/ läugnen/ Zápieráć śie. Inficĭālĭs, le, leugnende/ Zápárliwy. Inficĭāŏr, oris, g.m. ein Läugner/ Zápieracz. Inficĭātiō, onis, g.f. Läugnung/ das Läugnen/ Zápieránie śie. Intĕrficĕrĕ, vmbs Leben bringen/ tödten/ Zámordowáć/ Zábić. Intĕrfectiō, onis, g.f. Todtschlag/ Zámordowánie/ Intĕrfectŏr, oris, g.m. ein Todtschläger/ Morderz. Intĕrfectŭs, a, um, getödt/ Zámordowány. Officere, schaden/ Przeszkádzáć. Officĭŭm, ij, g.n. Pflicht/ Ampt/ eines thun vnd lassen/ Zwierzchność/ Vrząd. Item, ein Dienst oder Gutthat/ Powinność/ Posługá. Officiōsŭs, a, um, vnterdienstig/ geschäfftig/ Vczynny/ Pilny powinnośći. Inofficiosus, a, um, vntrew/ vnfleissig in seinem Ampt/ Niewierny/ Niepilny swego urzędu. Officĭōsē, officĭōsĭŭs, officĭōsĭssĭmē, adverb. vnterdienstlich/ Ampts wegen/ Vczynnie/ Ochotnie. Officĭālĭs, le, das zu dem Ampt gehört/ Vrzędowy. Officialis, substant. g.m. dicitur Magistratus minister, ein Amptmann/ Vrzędowy sługá. Officīnă, æ, g.f. ein Werckstatt/ Wercksladen/ Wárstát. Officīnātŏr, oris, g.m. pro fabro apud Vitruu. Perficere, außmachen/ vollenden/ Zrobić. Pĕrfectŭs, a, um, particip. vollbracht/ außgemacht/ Dokończony/ Doskonáły. Pĕrfectē, vollkommenlich/ Doskonále. Pĕrfectiō, onis, gen. fœm. Vollendung/ Vollkommenheit/ Dokonánie/ Doskonáłość. Pĕrfectŏr, oris, Vollender/ Außmacher/ Dokończyćiel. Præficere, einen über etwas setzen/ Przełożyć nád czym. Præfectŭs, i, g.m. ein vorgesetzter Vogt/ Ambtmann über etwz verordnet/ Przełożony/ Stá-

ny/Stárośká/ Præfectūră,æ,g.f. Vogtey/Przełożeńſtwo. Præfectōrĭus, a, um, das einem Oberherin gehört/Stárośći/Przełożonego.Præfĭcă,æ, g.f. eine gedingte Fraw/ die andern fürgehet im Leyd oder Klagen/ Płáczká pogrzebná. Proficere, Nutzen ſchaffen/ im Werck fortfahren/ Poſtępowáć. Prōfectŭs,us,g.f. eine Zunemung/ Fortgang/ Poſtępek. Rĕfĭcĕrĕ, wieder machen/ erneweren/ Popráwiáć / Odnawiáć. Item, erquicken/erlaben/erfrewen / Cieſzyć/ Ożywiáć. Rĕfectŭs,a, um,partic. wieder gemacht/ erquickt/ Odnowiony/Pocieſzony. Rĕfectŭs,ūs, g.m.& Rĕfectĭō,onis,g.f. Erlabung/Erquickung/ Ruh/ Náprawá/ Poſilenie. Rĕfectŏr, oris, g.m. ein Ernewrer/Widerbringer/Popráwiácz.Sŭffĭcĭō, icis, eci, ectum, Sŭffĭcĕrĕ, gnug ſeyn/ Wyſtárczyć. Item, an eines andern ſtatt ſetzen/ oder erwehlen / Námieſtniká dáć ná mieyſce czyie. Sŭffĭcĭēntĕr,adver.gnugſamlich/ Doſtátecznie. Sŭffĭcĭēntĭă,æ,g.f. volle Gnüge/Doſtáteczność. Bĕnĕfăcĕrĕ,guts thun/ Dobrze czynić. Bĕnĕfactŭm,ti,& Bĕnĕfĭcĭŭm,ij, g.n. Gutthat/Dobrodzieyſtwo Bĕnĕfĭcŭs,a,um, Gutthätig/gütig/ Dobroczynny. Bĕnĕfĭcēntĭă,æ,g. f. Gutthätigkeit/Dobroczynność. Bĕnĕfĭcĭārĭŭs,ij,dem guts von einem andern geſchehen iſt/ Jurgieltnik/ Benefycyant. Mălĕfăcĭō, facis,feci, factum, mălĕfăcĕrĕ, quidam ſeparatim; Male facere, vbels thun/Źle czynić. Mălĕfactŭm,i, & Mălĕfĭcĭŭm, ij, g. n. allerley Miſſethat/ Złoczyńſtwo. Mălĕfĭcēntĭă, æ, g. f. idem. Mălĕfactŏr, oris, & Mălĕfĭcŭs, ci, g.m. ein Mißthäter/ Vbelthäter/ Złoczyńcá. Maleficus, a, um, ſchädlich/übelthätig/ Szkodliwy. Mălĕfĭcă,æ,g.f. eine Zauberin/ Hexe/ Źle broiąca/ Niecnotliwá/ Czárownicá. Mălĕfĭcĭōsē, adverb. Boßhafftiglich/ Złośliwie. Sic, Mădĕfăcĭō, Ich mache feucht/ Moczę. Arĕfăcĭō, ich mache dürr/ Suſzę. Pinguĕfăcĭō, ich mache feiſt/ Tuczę. Aſſuĕfăcĭō, ich gewehne/ Przyuczam. & ſimilia multa.

Fācūndŭs,a,um, wol beredt/ lieblich im reden/ Wymowny. Infacundus,a,um, der keine Art zu reden hat/Niewymowny. Fācūndĭă,æ,g.f. Beredſamkeit/Wymowá. Infacundia,æ,g.f. Vngeſchicklichkeit zu reden / Niewymowá. Fācūndē, adverb. mit lieblicher Rede beredt/Wymownie.

Fæx,fæcis, vide Fex.

Fāgŭs,gi,g.f. ein Buchbawm/ Buk. *Patula, ardua, excelſa, glandifera, alta.* Fāgĭnŭs, Fāgĭnĕŭs, & Fāgĕŭs,a,um, Büchin/Bukowy. Alij per ph, ſcribunt, Phagus.

Fălārĭcă, æ, g. f. ein dicker vnd ſchwerer Pfeil/ den man mit einem Creutzbogen oder Fußbogen pflegt zu ſchieſſen/ Pociſk/Glewiia/Bełt. alij, Phalarica, *Vibrata, metuenda, contorta.*

Falcarius, Falcatus, Falcula, v. Falx.

Fālcō,ōnĭs,g.m. ein Falck/ Sokoł. *Generoſus.*

Fāllō,is,fefelli, falſum, fallĕrĕ, betriegen/ Omyláć/Oſzukiwáć. Fāllēns, ēntĭs, particip. betriegend/Oſzukywácz. cui opponitur conſtans. Fālsŭs,a,um,particip. falſch/ Fáłſzywy. Falſum, ſi, g.n. ein Falſches/ Fáłſzywa rzecz. apud jureconſ. Fālsārĭŭs, ein Falſcher/ Fáłſzerz. Falſare non eſt latin. Fālsĭtās, ātis, g.f. eine Falſchheit oder Trug/ Fáłſz. Falsò, & Fālsē adverb. fälſchlich/ Fáłſzywie. Falſidicus, & Fālsĭlŏquŭs,a,um, ein Mährenträger oder Lügner/ Kłámcá/ Fáłſzywy. Fālsĭfĭcŭs,a, um, der mit Falſchheit vmbgehet/ falſch thut/ Zdrádliwy. Fālsĭjūrĭŭs,a,um, der einẽ falſchen Eyd thut/ Meyneydig/ Krzywoprzyſiężcá. Fālsĭpărēns, entis, der fälſchlich für eines Manns Sohns gehalten wird / vnd iſt doch eines andern Sohn / Bekárt. Fālsĭmōnĭŭm,ij, g.n. pro fallacia. Fāllāx,ācis, g.omn. trüglich/ vngewiß/ Omylny. Fāllācĭă, æ, g.f. Betrug/ ſchalckheit/ Zdrádá/ Fortel. *Captioſa, falſa, falſidica.* Fāllācĭtĕr, adverb. trüglich/ Zdrádliwie. Fāllācĭōsŭs,a,um, voll Betrugs/ Zdrádliwy. Fāllācĭlŏquēntĭă,æ,g.f. betriegliche Wort/ Nieſzczyrość/ Fáłſz w mowie.

Fālx, Fālcĭs g.f. ein Rebmeſſer/ Sichel/ krumm/ Sierp/ Kośá. *Curva, incurva, acuta, adunca, trux, herbiſeca, agreſtis, inflexa, ferrea.* Fālcŭlă,æ, dimin. Fallicula, idem, Calep. Fālsĭfĕr, fĕră, ferum, der ein Sichel trägt / Kośiárz / Ktory śierp ábo koſę nośi. Fālcārĭŭs,a,um, das zu den Sichlen gehört/ Sierpowy. Item, Falcarij, die Sichlen vnd krumme Gewehr tragen/ Sierp ábo broń krzywą noſzący. Fālcātŭs,a,um, krumb wie ein Sichel/ Krzywy ják śierp. Falco, & Defalco, as, are, abſchneiden / Kośić/ Oderznąć. inuſitatum eſt. Falx fœnaria, eine Senſe/ Kośá. Falx dumaria, ein Hackmeſſer/ Siekacz. Falx putatoria, ein Rebmeſſer/ Rzezak ábo śiekacz winiarzow. Falx meſſoria, vel frumentaria, ein Sichel/ Sierp. Fālcĭtō, id eſt, falce cædo, obſolet.

Fāmă,æ,g.f. ein Geſchrey oder Sag/ Gerücht/ Sławá

Sławá/Wieść. Fāmēllă,æ dimin. Dobrá ábo złá sławá. Fāmōsŭs,a,um, in bonam & malam partem sumitur, berühmt oder berücht/ Sławny. Fāmĭgĕrō,as,are, außbreiten/ rüchtig machen/ Sławić Nowiny przynośić Fāmĭgĕrātŭs,a,um, außgeruffen/ rüchtbar gemacht/ Osławiony. Fāmĭgĕrābĭlis, le, pro nobili, apud Apul Fāmĭgĕrātŏr, oris, & Fāmĭgĕr. geri, g.m. Gerüchtträger/ Mährenträger/ Nowiniarz. Fāmĭgĕrātĭō, onis, pro fama. Dĭffāmō, as, avi, atum, are, & Infamo, as, are, verleumbden/ schänden/ Osławić/ Rozsławić. Diffamatus, & Infamātŭs,a,um, verleumbdet/ geschändet/ geschmähet/ Osławiony/ Rozsławiony.

Fames,is, g f. Hunger/ Głod. *Dira, rabida, malesuada, misera, stimulans, crudelis, violenta, urgens, funesta, acerba*. Fămēlĭcŭs, a, um, hungerig/ außgehungert/ Głodny.

Fămĭlĭă,æ,g.f. Haußgesind/ Geschlecht/ Stammen/ Czeládź/ Dom/ Domostwo. Fămĭlĭārĭs, re, was zum Haußgesind gehört/ Domowy/ Do domostwá náleżący. Familiaris, is, substant. g. m. ein gemeiner Freund/ Haußgenoß/ Przyjaciel/ Domownik. Fămĭlĭārĭtās, atis, g. fœm. geheime Freundschafft/ Towárzystwo. Fămĭlĭārĭtĕr, adv. in geheim freundlich / Po przyjacielsku / Poznátomu. Pātĕrfămĭlĭās, huius Patrisfamilias, g.m. ein Haußvater / Gospodárz / Materfamilias, ein Haußmutter/ Gospodyni. Perfamiliaris, re, gar geheim freundlich / Znájomy / Bárzo wielki przyjaciel.

Fămŭlŭs,li,g.m. aliàs Famuli, Knecht/ Diener/ Sługá/ Czeládnik. Fămŭlă, læ, g. f. ein Dienstmagd/ Służebnicá. Fămŭlŏr, aris, atus sum, ari, dienen/ Służyć. Fămŭlārĭs, re, das zu einem Dienst gehört/ Czeládny/ Służebny. Fămŭlāris, Calep. Fămŭlātŭs, ūs, g.m. & Fămŭlĭtĭŭm, ij, g n ein Dienst/ Służbá. Item, ein hauffen Dienstleute/ Czeládź. Fămŭlātĭō, onis, g. fœm. idem, sed obsolet.

Fānŭm, ni, g neut. aliàs Templum, eine Kirch/ Bátwochwálnia/ Kośćiół. *Mysticum, vetustum, sacrum*. Hinc Prōfanus,a,um, ungewenhet/ Nie duchowny. vulgò Laicus, ein Weltlicher/ Swiecki. Item, ungelehrt/ Nieuczony. Fānātĭcŭs,a, um, unsinnig/ besessen von einem Geist/ Opętány od złego duchá. Quondam significabat numine afflatum, einer der von dem Götlichen Geist angehaucht wird / Nátchniony duchem Bożym. Profano, vel Prōphānō, as, are, entwenhen/ verunreinigen / Zprofánowáć/ Poniżáć. Prōphānātĭō, onis, g. f. eine Entwenhung/ Zprofánowánie.

Fār, fārrĭs, g.n. allerley Korn / aber eygentlich Weitzen/ Zboże/ Zyto/ á właśnie pszenicá. Fārrātă, orum, dicuntur cibaria ex farre. Fārrācēŭs, a, um, das von Weitzen ist/ Zbożowy/ Mączny. Fārrēŭs,a,um, idem. Fārrēŭm, ei, g.n. ein Kuchen von Weitzen/ Kołácz pszenny. Fārrāgō, ginis, g. f. ein gemischtes Futter von allerhand Getörn/ für das Viehe / Mieszánina z rozmáytego ziárná. Fārrāgĭnārĭa, orum, plu. n. idem. Fărīnă, æ, g. f. Meel/ Mąká. Fărīnārĭŭs,a,um, das zum Meel gehört/ Mączny. Farinarium, ij, g. n. ein Meelkiste/ Mączne schowánie. Fărīnācēŭs, a, um, dz vom Meel kompt/ Mączny. Sŭffarrānĕŭs ei, g. m. einer der Meel in ein Lager führt/ aber wenig auff einmahl/ ohne Convoy/ mit kleinen Pferden. Curá Łużny czeládnik.

Fărcĭō, farcis, farsi, farsum, vel (ut alij volunt) farctum, Fārcīrē, außstopfen/ erfüllen/ ersättigen/ voll machen / Nádziewáć/ Zátykáć. Fartus, vel Fārctŭs,a,um, gefüllet/ Nádziany/ Nátkány. Fartĭlĭs, le, idem. Fārcīmĕn, inis, g. n. eine Wurst/ Kiszká nádziewáná. Fārsĭlĭs, le, füllig/ Kármny. Fārtŏr, oris, gen. masculini, ein Würstenmacher/ Pasteten macher/ oder der Vögel mästet oder feit machet/ Nádziewácz/ Kiełbásnik. Fārtĭlĕ, is, Fartum, ti, g.n. & Fārtūră, æ, g. f. Fülle/ damit man etwas füllet/ eine Mästung/ Nádźienie. Fartim, adverb. fere idem quod Acervatim, Cumulatim.

Fārĭs, vel Fārē, Fātŭr, fatus sum, farī, cuius Præsens For non est in usu, reden/ Mowić. Fāndŭs,a,um, das man reden sol oder mag / Ktory się ma mowić/ ábo może mowić. Fāns, fantis, redende/ Mowiący. Infans, infantis, g m. substant. ein Kind/ Niemowiątko. g. omn. capitur pro parvo Infantŭlŭs, li, g. m. dimin. Infantĭă, æ, g. f. Kindheit/ Item, Unberedsamkeit/ Dźiećiństwo/ Niemowność. Infantārĭă, æ, pro Puerpera, Martial. Fātŭs,a,um, der außgeredt hat/ Wymowiony. Fatum, ti, g.n. nihil aliud est, quàm edictum & jussum divinum, was von Gott beschlossen ist/ und seyn muß / Nothzwang und Folg der Ordnung Gottes/ Boskie rządzenie. Item, der Todt/ Smierć. *Inexorabile, acerbum, miserabile*,

bile, rapidum, præceps, incertum, lachrymabile, festinans, inevitabile, inopinum, flebile. Fātālis, le, von Gott beschlossen/ beschieden/ Zrządzony od Bogá/ Niepochybny. Fātālitĕr, adver. durch Gottes Rathschluß / Niepochybnie/ Koniecznie. Fatidicus & Fātilŏquŭs, a, um, ein Weissager/ Prorok/ Wrożek. Fātĭfer, Fātĭferă, rum, tödtlich/ das den Todt bringt/ Smiertelny. Fatim, & Affatim, adverb. überflüssig/ Dość. Adfor, vel Affor, nusquam legimus: sed, Affaris, āffatus sum, Adfari, vel Affarī, anreden/ Mowić do kogo. unde Affabilis, le, ein freundlich Gespräch/ Rozmowny/ Łágodny. Affabĭlĭtās, tatis, g. f. Freundlichkeit/ Holdseligkeit/ Rozmowność/ Łágodność. Affabĭlĭtĕr, Affabĭlius, āffabĭlĭssĭmē, holdseliglich/ freundlich/ Łágodnie/ Po przyiácielsku. Intērfarī, einem einreden/ Przerywáć mowę. Intērfatiō, onis, g. fœm. Einredung/ Przerywánie mowy czyiey. Effari, außsprechen/ Wymowić. Effabĭlis, le, außsprechlich/ Wypowiedziány. Effatūm, ti, g. n. Enunciatio Dialectica. Inēffabĭlis, le, vnaußsprechlich/ Niewypowiedziány. Præfarī, vor reden/ Przedmowę czynić. Præfans, particip. Præfatiō, onis, g. f. ein Vorrede/ Przedmowá. Præfatiŭncŭlă, æ g. f. dimin. Prōfarī, herauß reden/ weissagen/ Wymowić/ Wieszczeć. Hinc Prōfatŭs, ūs, g. m. Wort/ oder die Außrede/ Wymáwiánie.

Fās, g. n. indeclin. in nominativo. Accusat. & Voca. tantum invenitur, Göttlich/ billich/ Słuß. Nĕfas, vnbillich/ vngöttlich/ Niesłuszá.

Fāsciă, æ, g. f. Bändlein/ oder Windelein/ Przepáská/ Obwiąsło. *Tenuis, gracilis, sinuosa, mollis.* Fāsciŏlă, læ, diminut. Fasciæ crurules, Hosenbänder/ Podwiąski. Fasciæ orbis, pro ijs quas Astrologi Zonas vocant, Himmels reiff/ Kray ábo dział świátá. Fascia lecti, ein Bettband/ Pás łoszkowy. Fascia pectoralis, ein Halßtuch oder Brusttuch/ Chustká do szyie ábo do piersi. Fasciæ junci, Riemen von Bintz gemacht/ Łyko. Fāsciō, as, are, mit Banden verbinden/ Wiązáć. Fāsciātŭs, a, um, verbunden mit Bendlen/ Przepásány/ Powity.

Fāscĭnŭm, ni, g. n. Zauberey/ Vrok/ Omámienie. Fāscĭnāns, antis, ein Zauberer/ Vrzekácz. Fāscĭnātiō, onis, g. f. Verzauberung/ Vrzekánie. Effascinatio, onis, idem. Fāscĭnō, as, are, verzauberen/ Vrzekáć.

Fāscis, is, g. m. ein Gebund Ruthen/ Holtz oder Kleider/ Wiązánká/ ciężár/ ábo wagá rzeczom przyrodzona. Fāscēs, in plu. num. pro magistratibus & honoribus, qui à populo præstantur alicui. Fāscĭcŭlŭs, i, g. m. dimin.

Faselus & Faseolus, vide Phaselus.

Fāstī, orum, plu. num. tant. g. m. Kalender/ daraus man lernet die Feyertag vnd Wercktag/ oder wenn das Recht auffgethan oder verschlossen ist/ oder zum theil auffgethan/ Kálendarz. qui dies dicebantur incisi. Dies fasti, die Tag an denen man Gerichte haltet/ Dni w ktore się sądy odpráwowáły. & Dies nefasti, Tag an welchen die Gericht zugeschlossen seyndt/ Dni w ktorych się nie godźiło sądźić

Fāstīdiō, īdis, ivi, itum, Fāstīdīrĕ, Vnwillen ab einem Ding haben/ abschewen/ Brzydźić się/ Mierźić się czym. Fāstīdiŭm, ij, g. n. Verdruß/ Brzytkość/ Tesknicá. Fāstīdītŭs, a, um, particip. veracht/ verschmächt/ Zbrzydzony/ Zmierzony. Fāstīdiōsŭs, a, um, verdrüßig/ vnlustig/ Ckliwy/ Gárdzący/ Nieochotny. Fāstīdiōsē, adverb. veráchtlich/ Ckliwie/ Niechętnie.

Fāstīgiŭm, ii, gen. neut. die Spitz/ der Gipffel/ Wierzch/ Szczyt. Fāstīgiō, as, are, auffwertz außspitzen/ Wierzch czynić/ Zákończáć. Fāstīgō, as, are, idem. Fāstīgiātŭs, a, um, gegipffelt/ gespitzet/ Kończáty/ Spiczásty. Fāstīgiātiō, onis, g. f. das spitzen/ Kończátość.

Fāstŭs, us, g. m. Stoltzheit/ Vbermuth/ Postáwá/ Pychá. Fāstōsŭs, a, um, voll Stoltzheit/ Pyszny.

Fatalis, Fatiloquus, & Fatum, vide Faris.

Fătĕŏr, Fătērĭs, fassus sum, Fătērī, bekennen/ Przyznáć się. Cōnfĭtĕŏr, fĭtērĭs, fessus sum, cōnfĭtērī, idem quod simplex. Cōnfēssŭs, a, um, particip. der bekant hat/ Jáwny/ Wyznawáiący się. Incōnfēssŭs, a, um, vnbekäntlich/ Niewyznáwáiący. Cōnfēssiō, onis, g. f. ein Bekäntniß/ Wyznánie. Item, ein Beicht/ Spowiedź. unum ex Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ. Cōnfēssārĭŭs, ii, g. m. ein Beichtvatter/ der die Beicht anhöret/ Spowiednik. Cōnfēssŏr, oris, g. m. ein Bekenner/ Beichter/ Wyznawcá/ Spowiedáiący się. Diffĭtĕŏr, tĕrĭs, diffĭtērī, leugnen/ nicht wollen bekennen/ Zápieráć się. Prōfĭtērī, frey öffentlich sagen/ bekennen/ Opowiedáć iáwnie. Item, sein Haab vnd Gut bekennen vnd schätzen lassen/ Popisáć się dáć. Item, öffentlich

lich lesen vnd lehren in Schulen/ Czytáć publicznie. Prōfēssĭō,onis: g.fœ. Bekentnüß/Zeznawánie. Prōfēssŏr, oris, g. m. offentlicher Leser vnd Lehrer/ Mistrz wßkole/ Professor. Ex professo, offentlich/ bekántlich/ Jáwnie/ Vmyślnie. Prōfēssōrĭŭs, a, um, das zum reden oder lehren gehöret/ Co do mowienia ábo uczenia publicznego należy. Imprōfēssŭs,a,um.partic. sine verbo, der sich nicht hat lassen aufzeichnen/ oder auffschreiben/ Niepopisány.

Fătīgō, as, avi, atum, Fătīgārĕ, müd machen/ betrüben/ Przynagláć/ Mordowáć. Item, nötigen treiben/ Przymußáć/ Vćiśkáć. Fătīgŏr, aris, atus sum, Fătīgārī, müd gemacht werden/ Zmordowáć się. Fătīgātĭō, onis, g. fœ. Müdigkeit/ Sprácowánie. Dēfătīgō, as,are, fast müde machen/ Mordowáć. Infătīgābĭlĭs, & Indēfătīgābĭlĭs,le, vnverdrossen/das nicht müde wird/ Niesprácowány. Indēfēssŭs, a, um, idem. vide Fessus.

Fatisco, vide Hio, as.

Fătŭŭs,a,um, propriè de cibis dicitur, vngeschmackt/vngesaltzen/ Niesmáczny/ Niesłony. Item, Thoráchtig/ Närrisch/ Głupi. Fatuus, i, g. m. ein Thor/ Narr/ Głupi. Fătŭĭtās, atis, g. fœ. Thorheit/ Głupstwo. Fătŭŏr, aris, idem est quod ineptire, den Narren treiben/ Błáznowáć.

Faucēs, faucium, g.f. plu. nu. der Rachen/ der Schlund/ Pászczeká. *Obscuræ, avidæ.* Item, ein enger Eingang eines Orts/ Weśćie ná tákie mieysce.

Făvĕō, ves, Fāvī, fautum, Făvērĕ, Günstig seyn/ wol wöllen/ Sprzyiáć/ Winßowáć. Făvŏr, oris, g. masc. Gunst/ Łáská/ Sprzyiánie. *Benignus.* Făvŏrābĭlĭs,le, das Gunst hat/ Sprzyiázny/ Przyiemny. Făvōrābĭlĭtĕr, adver. Günstiglich/ Sprzyiáznie. Faūtŏr, oris, g. m. Günner/ beystendig/ Sprzyiázny/ Fáutor. Faūtrīx, īcĭs, g. f. Günnerin/ die günstig ist/ Sprzyiázna/ Fáutorká. Făvĭtŏr, pro Fautor. Făvētŭr, imperson. man ist günstig/ Sprzyiáią.

Făvīllă,æ,g.f. heisse Asche/ Perzyná. Propriè est scintilla igne destituta. *Candens, fumans, tenuis, volucris, torrens, vaga.* Făvīllācĕŭs, a, um, voll gneist/ Perzynowy.

Făvīssæ,arum, g. f. plu. nu. Cellæ quædam & cisternæ in arce Capitolina, Heyligthums Kammer zu Rom im Capitolio, Pieczáry.

Faūnī, gen. masc. plu. num. Götter der Wäld/ Bogowie leśni u Pogan. *Sylvicolæ, agrestes, bicornes, cornipedes, cornigeri, noctivagi, capripedes, lascivi, leves.* aliàs Satyri.

Făvōnĭŭs, ij, g. m. aliàs Zephyrus, der Westwind/ Wiátr záchodni práwy. *Candidus, tenuis, tepidus, genitalis, genitabilis, floridus, tepens, blandiens, placidus.*

Faūstŭs,a,um, Glückselig/ Szczęsny. Faūstē, adverb. glückseliglich/ Szczęśnie. Infaustus, a, um, vnglückselig/ Nieszczęsny. Faūstĭtās, atis, g. f. Glückseligkeit/ Szczęśćie/ Szczęśliwość. Vinum faustianum, quod in mediis collibus Falerni montis gignitur.

Făvŭs, us, g. m. Waaben/ Honigroß/ Plastr/ Suß pszczelny. *Mellitus, candidus, flavus, expressus, nectareus, dulcis, purus, cavernosus*, Făvŭlŭs, li, dimin.

Faux, vide Fauces.

Fāx, Făcĭs, g. fœ. ein Fackel/ Pochodnia. *Fumida, noctivaga, lucens, flammifera, radians, lucida, fulgens, ardens.* Făcŭlă, æ, g. f. dim. Prima fax, der Anfang der Nacht/ Mierzch. Făcŭlārĭŭs, ij, g. masc. ein Fackelträger/ Pochodnia noszacy.

Faxo, vide, Facio.

Febrĭs, is, g.f. das Fieber/ Kaltwehe/ Febrá/ Gorączká. *Arida, avida, occulta, recurrens, intervallata, ardens, molesta, maligna, acerba, tremula, violenta.* Febrĭcŭlă, æ, dimin. Febrĭcŭlōsŭs, a, um, das voll Fieber ist/ Gorączkę máiący. Febrĭō, & Febrĭcĭtō, as, are, das Fieber haben/ Gorączkę mieć. Febrīlĭs, le, das zum Fieber gehört/ Gorączkowy. Febrīrĕ, pro Febrĭcĭtārĕ, Calĕpin. Febrĭcĭtāns, antis, der das Fieber hat/ Gorączkę máiący.

Febrŭō,as,are, reinigen/ säuberen/ beschneiden/ Oczyśćiáć. Februārĭŭs, ij, g. m. der Hornung/ einer von den zwölff Monaten/ darin die Opffer der Reinigung geschehen/ Luty. Wtory miesiąc miedzy dwunastą/ wktory oczyśćiánie się odpráwowáło. *Brumalis, feralis.* Febrŭŭs, aliàs, Ditis pater, der höllische Gott Pluto. Bog piekielny Pluto.

Fēcĭālĭs, is, g. m. plu. nu. feciales, fecialium, Herolden/ Botten so den Feinden Fried od' Krieg ankünden/ Poseł do nieprzyiaćielá o pokoy ábo o woynę. est & adject. Jus feciale.

Fēl, Fēllĭs, g. n. die Gall/ Żołć. *Atrum, vipereum, mordax, triste, cæruleum, nigrum, amarum,*

Fel terræ, herba, Entian/ Centurʒia. Fĕllĕūs, a, um, Bitter wie ein Gall/Gorʒki iák żolć. Fel, metaph. Bitterkeit/Gorʒkość.

Fēlis, is, g. dub. aliàs Catus, ein Katz/ Kot.

Felix, vide infra Fœlix.

Fēllicō, vel Fēllō, as, are, idem est, quod lac exugere, die Milch außsaugen/ Ssáć.

Fĕmĕn, inis, g. n. à ferendo, die inwendige Dicke des Beins über dem Knie/ Wnetrzne pokrycie kości nád kolánem. Fĕmŭr, fĕmŏris, g. n. die außwendige Dicke des Beins über dem Knie/ Zwierzchnie pokrycie kości nád kolánem. *Tenerum, lascivum, hirsutum, molle, tremulum, candens, niveum.* unde, Fĕmŏrāle & feminale, aliàs Sūblĭgāculum, g. neut. Bruch/Gesäß/Schürtztuch/ Vbránie/ Nogáwicá/ Szátá spodnia. Intĕrfĕmĭnĕum, ei, g. n. Weiberscham/Cźłonek wstydliwy białogłowski.

Femina, vide Fœmina.

Fĕnĕstră, æ, g. f. ein Fenster/Okno. *Angusta, cava, patens, magnifica, humilis.* Fĕnĕstellă, dim. Fĕnĕstrātŭs, a, um, durchlöchert/Kraciásty/dźiurawy. Fĕnĕstrō, as, are, Fenster machen/ durchsichtig machen/Okno czynić/ Dźiurawić. Fĕnĕstrālĭs, le, von Fensteren/ Okienny/ Do okná należacy.

Fĕră, æ, g. f. ein Wild/ Zwierz. *Horribilis, immanis, sæva, terribilis, crudelis, rabida, rapax, fremens.* Fĕrīnŭs, a, um, dem Wild gleich/Zwierzecy. Do zwierzá podobny. Fĕrīnă, æ, g. f. subaudi. tur caro, Wildpreth/ Zwierzyná. Fĕrŭs, a, um, wild/grimmig/grausamb/ Dźiki/ Leśny/ Okrutny. Fĕrĭtās, atis, g. fœ. Grausamkeit/Grimmigkeit/ Dźikość/ Okrućieństwo. Sēmĭfĕrŭs, a, um, halb wild/ das aus einem zamen vnd wilden geboren ist/ Nápoły zwierzecy. Effĕrō, as, are, wild machen/ Dźikiem czynić. Effĕrŭs, a, um, Grausamb/Srogi/Okrutny. Effĕrātŭs, nomen participiale, idem.

Fĕrālĭă, orum, g. n. plu. num. Tag daran man der Todten pflegt/ Zádußny dźień. Fĕrālĭs, le, todtsamlich/kläglich/ Okrutny/ Stráßliwy/ Żáłosny. Feralis pompa, ein Leichbegängnüß/ Pogrzebny orßak. Feralia amicula, Leichkleider/ Trawrkleider/Żáłobá.

Ferax, & Ferculum, v. Fero. Ferbeo, v. Ferveo. Feretum, v. Fertum. Feretrum, v. Fero.

Fĕrē, adver. Beynahe/Práwie/Niemal.

Fĕriæ, arum, g. f. pl. nu. tant. Feyrtag/ Dźień wolny/Swięto. Feriæ Natalitiæ, die Weynacht/ Dźień národzenia. Feriæ stativæ, gesetzte Feyertag/ Swięto nieruchome. Fĕrĭō, as, are, vel, Fĕrĭŏr, aris, ari, feyren/ müßig gehen / Próżnowáć/ Swięćić. Fĕrĭātŭs, a, um, der feyret/müssig gehet/Odświetny/Próżnujacy. Dies feriatus, ein Feyertag/Swięto. Mălĕfĕrĭātŭs, a, um, vnruhig/Nátret.

Fĕrĭō, fĕrĭs, præterito caret, fĕrīrĕ, schlagen/ stossen/Bić/ Vderzyć. Ferire foras, an die Thür klopffen/ Kołátáć we drzwi. Pecunias ferire, Müntz schlagen/ Kuć pieniądze. Rĕfĕrīrĕ, wieder schlagen/ Odbiiáć.

Ferio, as, vide Feriæ.

Fĕrmē, adv. Beynah/schier/Práwie/bezmáłá.

Fĕrmĕntŭm, g. n. Sawrteig/Kwás. Fermĕntō, as, are, mit den Heffen aufftreiben/ heffen/ Kwáśić/ Pulchno czynić. Fĕrmĕntēscō, scis, scere, auffgehen wie ein Deyssam/ Ksiść/Kwáśnieć. Fĕrmĕntātŭs, a, um, geheffle/ Kwáßony. Panis fermentatus, geheffelt oder gesaurt Brod/ Chleb kwáßony. Azymus, vngesäurt/ Niekwáßony chleb.

Fĕrō, fers, tŭlī, lātŭm, fĕrrĕ, tragen/ Nieść. Item, dulden/ leyden/Znośić/Cierpieć. Lātĭō, onis, g. f. Antrag/ Anbringung/ Przynoszenie. Lātŏr, toris, g. m. ein Träger/ Przynośićiel. Fĕrāx, acis, adject. Fruchtbar/Płodny. Inferax, vnfruchtbar/ Niepłodny. Fĕrācĭtās, & Fertĭlĭtās, atis, g. f. Fruchtbarkeit/Płodność. Fērtĭlĭs, le, fruchtbar/Płodny. Fertĭlĭter, adverb. fruchtbarlich/ Płodnie. Fĕrentārĭus, ij, g. m. Ferentarii, Ring gerüste Kriegsleuth/ als Schützen/ Żołnierze lekcy. Fĕrcŭlŭm, li, g. n. ein Tracht/ Speiß/ Noßenie potraw/ Potráwá. *Illecebrosum, lautum.* Item, Etwas das man für ein Schawspiel pflegt zu tragen in Triumphen/ etc. Zwyćieskie kupy ná triumfie noßone. Item, Fercula ein Heyligthumb vnd Kästen/die man auff den Schultern in Proceßionen trägt/ Relikwie álbo inße Kośćielne rzeczy ktore po Proceßyách ná rámionách noßą. Fĕretrum, tri, g. n. eine Todtenbahr/ oder sonsten ein Bahr damit man etwas trägt/ Máry. Affero, vel Adfĕrō, āttŭlī, āllātum, ādfĕrrĕ, herzu bringen/ Przynieść. Allātŭs, a, um, herzugebracht/ Przyniesiony. Aufĕrō, abstuli, ablatum, auferre, hinwegnehmen oder tragen/ Vkráść/ Odiąć/ Wziąć.

Abla-

Ablātūs, a, um, hinweg genommen/ getragen/ Vkrádziony/ Wźięty. Ablātīvūs, hinwegnemmig/ Krádźięy. Antĕfĕrō, antefers, antetuli, antelatum, antĕfĕrrĕ, herfür tragen/ höher halten/ Wprzod nieść/ Wynośić. Antĕlātūs, a, um, herfürgezogen/ Przeniesiony. Conferre, zusammen tragen/ Znośić. Item, mit einander rathschlagen/ vergleichen/ gegen einander rechnen/ Naradzać się z kim/ Rownáć kogo z drugim/ Rachunku sluchać. Cōllātūs, a, um, zusammen getragen/ Zniesiony do kupy. Collatus, us, g. m. & Cōllātĭō, onis, g. f. ein Zusammentragung/ Vergleichung/ Steur/ Skład/ Znoßenie. Cōllātŏr, oris, g. m. der Mit-Steur gibt/ Składacz/ Pomocnik. Cĭrcūmfĕrō, circumtuli, circumlatum, cĭrcūmfĕrrĕ, hin vnd wieder vmbtragen/ Nośić około. Deferre, antragen oder bringen/ Odnieść/ Zánieść. Deferre aliquem, Einen antragen/ verrahten/ Oskárżyć/ Obwinić. Delatus, a, um, angetragen/ Odniesiony. Dēlātĭō, onis, g. f. Angebung Obwinienie. Dēlātŏr, oris, g. m. ein Verklager/ Angeber/ Oskárżyćiel. Dēlātūrā, æ, g. f. Verrätherey vnd hinterred/ Odnieśienie/ Obmowiſko/ Przymowka. In Eccl. legitur. Differo, distuli, dilatum, differre, vertragen/ Item, verschieben/ verziehen/ Roznieść/ Odkładáć. Dĭffĕrēns, entis, partic. vnterschieden/ Rożny. Indifferens, ohn vnterscheid/ Bezrożny. Dĭffĕrēntĭa, æ, g. f. Vnterscheid/ Rożność. Indĭffĕrēntĭa, ohne Vnterscheid/ Bezrożność. Indĭffĕrēntĕr, mit keinem Vnterscheid/ Bezrożnie. Dīlātĭō, onis, g. f. Auffzug/ Verzug/ Odwłoká. Efferre, außtragen/ Wynieść. Itē, erheben/ Wynośić. Ēlātĭō, onis, g. fœ. Elatio animi, Hochmuth/ Pychá. Ĕffĕrēns, entis, partic. erhebend/ Wynośićiel. Ēlātē, adverb. hochtrabend/ Wyniesle. Ēlātus, a, um, erhebt/ Wyniosły. Inferre, hineintragen/ einbringen/ Wnieść/ Przynieść. Itē, schliessen/ aus einer Bewehrung schliessen/ Zámknać. Inferre se, hineintreten/ Wdać się. Inferre abortum, einer das Kind verderben/ Płod zábić/ Zpráwić poronienie. Illātūs, a, um, hineingetragen/ Wniesiony. Illātĭō, onis, gen. fœ. Schließung/ Bewehrung/ Wnieśienie. Illātīvūs, a, um, schließig/ Do wnieśienia sposobny. Infĕrĭæ, arum, g. fœ. pl. num. Ceremonien so man der verstorbenen Seelen thut/ Todtenopffer/ Obchod zádußny/ Ofiárá pogrzebna. Intrōfĕrō, introtuli, introlatum, introferre, hinein tragen/ Wnieść co. quidam divisim malunt legere, Intrò ferre. Offerre, fürtragen/ fürhalten/ anbieten/ Przynieść/ Oddáć. Item, williglich geben/ opfferen/ Ofiárowáć. Oblātūs, a, um, fürgetragen/ Przyniesiony/ Ofiárowány. Oblātūm, ti, g. n. ein Gaab/ Podárunek. Oblātĭō, onis, g. f. ein willige Gaab/ ein Opffer/ Dar/ Ofiárá. Perferre, bis ans Ende tragen/ Donieść. Itē, leyden/ dulden/ Cierpieć/ Znieść. Perferre literas, Brieff abgeben/ Donieść list. Perferre frigus, Kält erleyden/ Znieść mroz. Proferre, heraus oder herfür bringen oder tragen/ Item, außkünden oder offenbaren/ Wynieść/ Wyiáwić. Proferre apud Jureconsul. est quod nos Producere dicimus, herfürbringen vnd anzeigen/ als Brieffe/ Przynieść co ná dowod. Prōlātūs, a, um, außgekündet/ außgebracht/ Wyiáwiony/ Wyniesiony. Prōlātĭō, onis, g. fœ. Verlängerunge/ Erweiterunge/ Rozßerzánie/ Przedłużánie/ Przywodzenie. Rĕfĕrrĕ, wiederbringen/ Odnieść. Item, erzehlen/ sagen/ Oddáć/ Zápłáćić/ Powiedźieć. Aliquem referre, Einem gleich seyn/ Podobnym być do kogo. Rĕfērt, imperf. Quid id mea refert, was ist mir daran gelegen/ Coż mnie do tego? Aliquando his accusativis, sine adverbiis jungitur: Multum, plus, plurimum, parum, paulum, pauxillum, nihil, aliquid, & similib. Plurimum refert, Es ist viel daran gelegen/ Wiele ná tym należy. Rĕlātūs, a, um, Wiederbracht/ Odniesiony. Relativum à Grammaticis dicitur, quod aliquid superius dictum refert. Rĕlātĭō, onis, g. f. & Rĕlātūs, us, g. m. Anbringung/ Bericht/ Odnieśienie/ Oddánie. Rĕlātŏr, oris, gen. masc. Anbringer/ Odnośićiel. Suffero, sustuli, sublatum, sufferre, erdulden/ ertragen/ leyden/ Ponośić/ Cierpieć. Sūblātĭō, onis, g. f. Wegnehmung/ Ponoßenie/ Podnieśienie. Sūpĕrfĕrrĕ, übertragen/ Podnośić. Sūpĕrlātūs, a, um, zu/ oder über etwas getragen/ Wyniosły. Sūpĕrlātĭō, onis, g. fœ. apud Orator. Vberschwang der Rede/ Wynieśienie mowy. Sūpĕrlātīvūs, a, um, das auffs höchste kommen/ Wyniesiony naywyżey. Transferre, von einem Orth zum andern tragen/ verwenden/ Przenośić/ Przesadzáć. Item, übersetzen/ verdolmetschen/ Przekłádáć/ Wykładáć. Translatio, sive Trālātĭō, onis, g. fœ. Verwendung/ Vbersetzung aus einer Sprach in die ander/ Przenoßen-

noßenie/Przesadzánie. Trānslātīvūs, Trānslātītiūs, & Trālātītiūs, a, um, das anderswo hergebracht/ entlehnet/ nachgemacht/ Przenośny/ Pospolity/Zwyczáyny. Trānslātŏr, oris, g m. ein Verwender/Vbersetzer/Przenośiciel. Trānslātūs, a, um, verwendet/verändert/Zámieniony/ Przenieśiony. Trānslātīvē, & Trānslātītiē, adverbium, liderlich/ hinläßiglich/ Ládáiáko/ Niedbále.

Fĕrōx, ōcis, frech/ tapffer/ vngezähmbt/ hochmüthig/ Nieoglaſkány/ Nieuhámowány/ Okrutny/Pyßny. Fĕrōcŭlŭs, dimin. ein wenig stoltz/ śmiáłek. Fĕrōcĭă, æ, & Fĕrōcĭtās, atis, g.f. Frechheit/Stoltz/Hochmuth/Zuchwálstwo/ Pychá. Fĕrōcĭtĕr, adv. hochmüthiglich/ Zuchwále. Fĕrōcĭō, cis, ivi, itum, Fĕrōcīrĕ, muthig werden/ streng seyn/ ergrimmen/ Bystrzeć. Ferocire dicuntur juvenes, geyl werden/ ein Hertz gewinnen/ Bestwić sie.

Fērrŭm, ri, g. neut. Eysen/Zelázo. aliquando pro gladio accipitur, Schwerd/ eysen Waffen/ Miecz. *Durum, validum, stridens, grave, nocens, acutum, mortiferum, crudele, cruentum, letale.* Fērrĕŭs, a, um, Eysenhart/ Zelázny. metaph. ein eysen Hertz/ hart vnd vnbeweglich/ Twárdy ták żelázo/Nieużyty. Fērrārĭŭs, a, um, das zu dem Eysen gehört/ Zelázowy. Fērrātŭs, a, um, mit Eysen beschlagen/ żelázem opráwny. Fērrāmēntŭm, ti, g.n. Eysenwerck/Zelázne naczynie. Tonsoria ferramenta, Werckzeug eines Scherers/ Bálwierskie náczynia żelázne. Fērrāmēntārĭŭs, rij, g. m. ein Eysenmacher/Waffenschmiedt/ Rużnik. Fērrūgō, gĭnĭs, g. fœ. Eysenrost/Rdzá żelázna. Item, Farb dem Eysen gleich/ Fárbá do żelázá podobna. Fērrūgĭfĭcus, a, um, Rauchfarb/Eysenfarb/Zelázny/Rdzáwy. Fērrūmen, ĭnĭs, g.n. Lötung/Lit. Fērrūmĭnō, as, are; Eysen zusammen löten/Nitowáć/Litowáć. Item, zusammen leimen/ mit was Mittel das sey/ Spaiáć. Fērrūmĭnātĭō, onis, gen. fœ. das Zusammenlöten oder leymen/Litowánie/Nitowánie.

Fērtŭm, ti, g. n. aliàs Ferctum, genus libi, ein Kuche den man vorzeiten auffopfferte/ Kármnego co/ Ofiárá.

Fērtŭs, a, um, fruchtbar/ żyzny.

Fērvĕō, es, fervi & ferbui. Fērvērĕ. Item, Fērvō, is, Fērvĕrĕ, sieden/siedheiß seyn/ Wrzeć/Pałáć/Rozpalić sie. Fērvĕfăcĭō, cis, feci, factum, Fērvĕfăcĕrĕ, hitzig machen/ erhitzen/ Podwarzáć/ Wzwárzyć. Fērvĕfăctŭs, a, um, erhitzet/ Wzwárzony/Zgrzany. Fērvēns, entis, siedend/ süttig/Goracy/Goráiący. Fērvĭdŭs, a, um, siedend heiß/ Item, fleißig vnd hefftig/ Goracy/Zápalczywy/ Pilny/ Prętki. Fērvĭdē, & Fērvēntĕr, adverb. Inbrünstiglich/ eyfferig/ hitzig/ Goraco/ Zápálczywie. Fērvŏr, oris, g. m. Hitz/ Brunst/ Gorącość/ Wrzáwá. *Æstivus, calidus, siccus, igneus, rabidus, vehemens.* Effērvĕō, es, sive Effervo, is, efferbui, & effervi, ēffērvērĕ, & ēffērvĕrĕ, Item, Effervesco, cis, effervescere, & Fervesco, fervescere, überaus sieden/ fast hitzig werden/ Wybuchnąć/ Wzwieráć/ Zápalić sie. Deferveo, es, & Defervesco, cis, defervescere, vom sieden ablassen/ erkalten/ versieden/ Opłonąć/ Vcichnąć. Dēfērvĕfăcĭō, cis, feci, factum, dēfērvĕfăcĕrĕ, die Hitze verschlagen/abkülen/ Wywarzáć. Infērvĕfăcĕrĕ, idem. Sūbfērvĕfăcĕrĕ, & Sūbfērvĕfĭĕrī, ein wenig einsieden/ Podwierzáć. Sūbfērvĕfăctŭs, a, um, ein wenig eingesotten/Podwárzony. Alij Sufferveo, Suffervefacio, & Suffervefio, scribunt, mutando b in f.

Fĕrŭla, æ, g.f. herba, Birckwurtz/ dem Fenchel gleich gestaltet/ darauß man Stecken macht/ wie gemeiniglich die Officirer im Krieg tragen/ Zápaliczká/Rozgá. Hinc dicimus: Sub ferula esse, vnter der Ruthen seyn/ Pod rozgą być. Ferula quoque utuntur puerorum ludimagistri ad manus cædendas. *Minax, tenera, tristis, invisa pueris, florens, trux.* Manum ferulæ subducere, sich nicht züchtigen lassen/ Niedáć sie karáć/ Vmykáć disciplinie. Fĕrŭlācĕŭs, a, um, das von solchen Gerten oder Stauden ist/ Zápáliczkowy/ Rozdzány. ut: Culmus ferulaceus.

Fēssŭs, a, um, à Fero, fers derivatum, dicitur tàm de animo, quàm de corpore, müde/ Sprácowány. Defessus, a, um, idem. Indēfessŭs, a, um, vnverdrossen/ Niesprácowány.

Fēstīnō, as, avi, atum, are, eylen/ Spieszyć sie. Fēstīnāns, antis, partic. eylende/ Spieszący sie. Fēstīnātŭs, a, um, partic. in Eyl zu wegen bracht/ Przyśpieszony. Fēstīnātĭō, g.f. Eyl/ Skwapiánie sie/ Spieszenie sie. Fēstīnāntĕr, Fēstīnātō, & Fēstīnē, adverb. eylendts/ Spieszno. Fēstīnŭs, a, um, eylende/ Spieszny. Præfēstīnō, as are, gar zu frue eylen/ Skwapiáć sie Przyśpieszáć. Præfēstīnātŭs, a, um, gar zu frue geeylet/ Przyśpieszny. Præfēstīnātē, & Præfestinatim adverb. viel zu frue oder zu behend/ Skwápliwie.

Fe-

Festūcă, æ, g. f. minima quæque res & levissima, Splitter/Strohalm/ ágel/Zdźiebłko/Owiesek/Trzaśká. Item, Virga prætoria, qua quis libertate donabatur. Festūcārĭŭs, a, um.

Festŭs, a, um, das zu einem Fest oder herrlichen Tag gehört/ Swietny/Odświetny. Dies festus ein Feyertag/ Swięto. Dies profestus, ein werck-tag/ Dźień robotny. Festīvŭs, a, um, lieblich/ holdselig/Wesoły/Zártowliwy/Miły. Festīvĭtās, atis, Lieblichkeit/Holdseligkeit/Zártowność/ Wesołość. Festīvē, adver. holdseliglich/ lieblich/ Zártownie/ Mile. Infestivus, a, um, vnholdselig/ Nieżártowny.

Fēx, Fēcĭs, f. scribitur & per æ, ut differat in dativo, à præterito verbi Facio, Heff/ Trusen/ Drozdze/Fuz. *Liquida, virosa, cloacalis.* Fæcula, diminut. Fēcŭlentŭs, a, um, Trußächtig/voll Heffen/Drozdżysty. Fæcātŭs, a, um, quod e fecibus expressum est, ut: Vinum fæcatum, trüber oder dicker Wein/ Wino drozdźiste/ metne. Fæcĭnĭŭs, a, um, ut: Uvæ fæciniæ, Trauben die viel Höffen machen/Drozdźiste iágody winne. Fæx civitatis, das vngeachte Volck in einer Stadt/ der gemeine Pöfel/ Pospolstwo. Dēfecārĕ, von den Trusen abthun/Klárowáć/Cedźić. ut: Vinum defecatum, Wein so zum ersten mahl von der Höfen abgelassen/ Wino ustáłe; klárowne. Defecatus animus, per metaph. ein rein lauter vnd auffrichtig Hertz vnd Gemüth/ Umysł rozweselony/ rozczerstwiony.

Fibĕr, bri, g. m. Animal, ein Biber/Bobr. Fĭbrīnŭs, a, um, das vom Biber ist/ Bobrowy.

Fibră, æ, g. f. ein Bord am Wasser/Brzeg wodny. Item, ein kleine oder dünne Ader gleich einem Haar/ Subtylná żyłeczká ták włos. Fibræ arborum vel stirpium, die kleine Beywurtzeln gleich wie ein Haar/Żyły drzewne. Fibrātŭs, a, um, ut: Radix fibrata, eine Wurtzel also haaráchtig/Korzeń żylásty.

Fībŭlă, æ, g. f. ein Ring/ Häfftlein/ Przecká/ Háftká/Fībŭlō, as, are, zusammen hefften/ Spináć/ Dēfibŭlārĕ, & Rĕfibŭlārĕ, die Ring aufflösen/Odpináć. Infibulare, einrincken/mit Heftlein vermachen/ Spináć/Háftke przypináć.

Fīcēdŭlă, æ, g. f. avis, ein Schnepff/ Figoiadká.

Fictilis, & Fictitius, v. Fingo.

Fīcŭs, ci, & ū, g. m. & f. eine Feyge/Figá owoć. g. f. tant. ein Feygenbawm/ Figá drzewo. *Pinguis, virescens, lactens, cærulea, ruminalis, dulcis, semper fecunda, laticoma.* Item, Ficus, ci, g. m. morbus est, Feygwartzen/ Szyszká w śiedzeniu. Fīcōsŭs, a, um, voll Feygwartzen/ Ktory te szyszke ma. Fīcŭlŭs, li, dimin. Fīcētŭm, ti, g. n. ein Feygen-Bawmgarten/ Figowy sad. Fīcārĭŭs, ij, g. m. ein Feygenesser/ Figoiad. Crates ficariæ, ein Feygenhurd oder Korb/ Kratá ábo kosz figowy. Fīcārĭă, æ, g. f. ein Platz mit Feygenbäwmen besetzt/ Mieysce gdźie są figi. etiam pro ficu arbore. Fīcĭtŏr, oris, g. masc. Ficorum amator vel collector, obsolet. Fīcĭtās, atis, g. f. ficuum abundatia. Fīcūlnŭs, & Fīcūlnĕŭs, a, um, von Feygenholtz/ Figowy/ Niepożyteczny.

Fĭdēlĭă, æ, g. fœm. ein jrrdener Krug/Bánia. Dzban.

Fĭdēs, fidĕī, g. fœ. Glaub/Trew/ Leystung der Verheissungen/ Item, ein gut Gewissen/ Wiárá/ Wierność/Wypełnienie obietnice. *Cana, sancta, pura, pia, tenax, solida, sacra, sacrata, impolluta, jurata, constans, honesta, stabilis, intemerata, religiosa, verax, firmata, sincera, incorrupta.* Fides tabularum, id est, authoritas, der Glaub vnd Ansehen/ Powágá/ Xiąg ziemskich álbo Mieyskich. Fides etiam significat, Schirm/Hülff/Rettung/Obroná/Pomoc/ Uwolnienie. Fĭdējŭbĕō, bes, jussi, jussum, fidējŭbērĕ, versprechen/ vertrösten/Bürg werden/Ubespieczyć/Ręczyć. Fĭdeiussŏr, oris, g. m. ein Bürg/ Versprecher/Rekoymia. Fĭdējŭssĭō, onis, g. f. Bürgschafft/ Ręczenie/Rekoiemstwo. Fideicommissum, si, g. n. was zu trewer Hand gelieffert ist/ Powierzenie/ Pokład. Fĭdĕīcōmmĭssŭs, a, um, vertrawet/ zu trewer Hand gegeben/Powierzony. Fĭdĕīcōmmĭssārĭŭs, g. m. derselbe dem man etwas zu trewer Hand etwas zu verwahren gegeben hat/ Powierzána rzecz przyimuiący. Fīdō, dis, fisus sum, fidĕrĕ, trawen/ Ufáć. Fīdŭs, a, um, trew/ sicher/ Wierny. Pērfidŭs, a, um, fast trew/ Bárzo wierny. Pērfidŭs, & Infidŭs, a, um, vntrew/ Niewierny. Fīdūcĭă, æ, g. f. Zuversicht/ fast vertrawen/ Ufánie/Ufność. Item, Ablösung/vorbehaltene Lösung/ Pokład/ Zástáwá. Fīdūcĭālĭtĕr, pro fidenter. Fīdūcĭārĭŭs, a, um, einer dem etwas zu halten vertrawet ist/ Pokłádnik. Fīdentĭă, æ, g. f. idem. Fīdentĕr, Fĭdēlĭtĕr & Fĭdēlē, adverb. trewlich/ Wiernie. Fĭdēlĭs, le, getrew/ Wierny. Perfidelis, le, fast getrew/ Bárzo wierny. Infidēlĭs, le, vngetrew/ Niewierny. Fĭdēlĭtās, atis, g. f. Sicher-

cherheit/Getrewlichkeit/ Wiernosć. Infidēlĭtās, atis, g. f. Vntrew/Vntrewlichkeit/ Niewiernosć. Fīdēns, entis, adject. wol vertrawt/ Dufáiący. Fīdĭŭs, der Gott der Trew oder Glaubens/ Bog wiáry. hinc: Medius fidius, adverb. jurandi, bey Trew vnd Glauben/ Záiste. Cōnfīdō, dĭs, fisus sum, cōnfīdĕrĕ, vertrawen/ Dufáć. Cōnfīdēns, entis, vnverzagt/ guter Hoffnung/ Dufáiący. Cōnfīdēntĭă, æ, Tapferkeit/Stoltzheit/Dufnosć/ Bespieczeństwo. fere in malam partem sumitur. Cōnfīdēntĭlŏquŭs, a, um, der kühnlich vnd vnverzagt reden darff/ Bespieczny w mowie. Cōnfīdēntĕr, vnverzagt/ freventlich/ Bespiecznie/Wiernie. Cōnfīsĭō, onis, g. f. ein Vertrawen oder Zuversicht/ Vfánie. Cōnfīdējūssŏr, oris, g. m. der mit einem andern Bürg wird/ Spokrewoimtą. Dīffīdō, dis, fisus sum, diffidere, verzagen/mißtrawen/ Niedowierzáć Dīffīdēns, entis, particip. übeltrawende/ Niedowierzáiący Dīffīdēntĭă, æ, g. f. Mißtraw/ Niedowiárstwo. Dīffīdēntĕr, adver. mißträwlich/ Niedowierzáiąc/ Wątpliwie. Pērfīdĭă, æ, g. f. trewloß/ Niewiernosć/ Zdrádá. *Tartarea, subdola, latens, Libyca.* Pērfīdĭōsŭs, a, um, fast trewloß/ Bárzo niewierny. Pērfīdĭōsē adverb. fast vntrewlich/ Niewiernie.

Fīdēs, is, g. f. Seytenspiel/ Seyten/ Stroná/ Skrzypice. Fīdĭcŭlă, æ, dimin. *Canora, dulcisona, sonora, jocosa, suavis, sonans, dulcis, levis, blanda.* Fidicula, est & sydus cœleste. Fidiculæ, arum, plurum. tant. Foltersehl/ Instrument do męczenia. Fīdĭcĕn, dĭcĭnĭs, g. masc. der auff Seyten spielt/ Skrzypek. Fīdĭcĭnă, æ, g. f. eine Seytenspielerin/ Ktorá grá ná skrzypkách. Fīdĭcĭnŭs, a, um, das zu solchem Spiel gehört/ Do skrzypic náleżący.

Fido, vide Fides, ei, Figmentum, v. Fingo.

Fīgō, gis, fixi, fixum, figĕrĕ, hefften/ festigen/ Vtykáć/Wtykáć/Wbiiáć. Fīxŭs, a, um, steiff/ fest/ Mocny/ Wbity. Fīxūră, æ, g. f. in Bibl. pro infixo vulnere, non est lat. dictio. Affīgō, is, ixi, ixum, āffīgĕrĕ, anhefften/ Przybiiáć. per metaph. einbilden/ eintrucken/ Záwieszáć. It. W Myśl. włożyć. Affixŭs, a, um, angehefft/ Przybity/ Záwieszony. Configere, zusammen hefften/ bestechen/ Zbić/ Przekłoć. Defigere, abstechen/anhefften/ankleben/ Vtykáć/ Wtykáć. Cultrum in corde defigere, in das Hertz stechen/ stossen/ Pchnąć nożem w serce. Infīgĕrĕ, hinein hefften/ Wtykáć. Gladium hosti in pectus infigere. Infixus, a, um, eingesteckt/ Wetchniony. Offigere, anhefften/ Nátykáć/ Obtykáć/ Przybiiáć. Præfigere, fürstecken/ oder fürhefften/ Przybić co ná czele/ ná przodku. Præfixa ferro jacula, fornen mit Eysen beschlagen/ Okowána broń z końcá. Rĕfīgĕrĕ, wol anhefften/ oder anstecken/ Wbiiáć znowu. Item, etwas eingesteckts wieder außziehen/ oder angehefftś wieder abreissen/ Oddzieráć. Podiąć/ odbić. Suffigere, auffhefftē/ vnterstecken/ Zodbiiáć/ Záwieszáć. Suffixus, a, um, vntergesteckt/ Záwieszony/ Podbity. Suffigere cruci, & in cruce, an ein Creutz hefften/ Ná krzyżu záwiesić. Transfigere, durchstechen/ Przekłoć. Trānsfīxŭs, a, um, durchgestochen/ Przekłoty. Crŭcĭfīgō, gis, ixi, ixum, crŭcĭfīgĕrĕ, an ein Creutz hencken/ an ein Galgen naglen/ Ná krzyżu/ ábo ná szubienicy záwiesić. Crŭcĭfīxŭs, a, um, an ein Creutz gehangen/ Vkrzyżowány.

Figulina, & Figura, vide Fingo.

Fīlĭŭs, lij, g. m. ein Sohn/ Syn Fīlĭă, æ, g. f ein Tochter/ Corká. Filiolus, li, g. m. & Fīlĭŏlă, læ, g. f. dim. Fīlĭāltĕr, quo quidam utuntur pro privigno. Fīlĭŭsfămĭlĭās, ein Sohn der noch vnter des Vaters Gewalt ist/ Syn gospodárski.

Fīlĭx, Fīlĭcis, g. f. Fahrenkraut/ Páproć *Invisa aratris.* Fīlĭctŭm, i, g. n. ein Orth da viel Fahrenkraut wächst/ Páprocina.

Fīlĭcŭlă, æ, g. f. alias Polypodium, herba, Engelsüß/ Páprotká.

Fīlŭm, li, g. n. Faden/ Nić. *Gracile, tenue, textile, subtile, leve.* Item, die Gliedmaß oder Gestalt/ Kształt. Fīlō, as, are, spinnen/ vel filum ducere. Fīlātĭm, ein Faden nach dem andern/ Po nići. Effīlō, as, are, mit Faden oder Netz modlen/ Wybieráć z nići.

Fīmbrĭă, æ, g. f. Saum/ Belege/ Verbremung/ Kráy száty/ ábo brámá. Fīmbrĭātŭs, a, um, verbrämt/ belegt/ Brámowány/ Brzezysty.

Fimus, g. m. & Fĭmŭm, i, g. neut. Mist/ Dreck/ Gnoy/ Łáyno. *Pinguis, immundus, tenax, abjectus liquidus, putris.* Fīmētŭm, ti, g. n. Mistgrub/ oder Misthauff/ Gnotewisko.

Fīndō, dis fidi, fissum, findĕrĕ, spalten/ Rozszczepiáć. Fīssĭlĭs, le, spältig/ oder leicht zu spalten/ Łupny. Fīssŭs, a, um, gespalten/ Rozpádły/ Rozszczepiony. Fissus, us, g. m. & Fīssŭm, i, g. n. eine Spalt/ Rospádliná. Fīssūră, æ, g. f. idem. Fīssĭō, onis, g. f. Spaltung/ Rospádliná/ Spáká/

ká/Rozßczepiánie. Bĭfidŭs,a,um, in zwey Theil gespalten/Rozdwojony. Bĭfidātŭs,a,um, idem. Quadrĭfidŭs,a,um, vierspaltig/ Czworoßczepny. Dĭffindō,dis,fidi,fissum, dĭffindĕrĕ, zerspalten/ Rozßczepiáć. Item, verlängern/ Odkładáć. ut: Diffindere diem, den Tag auffziehen/ Dźień ztráwić márnie. Diffisus,a,um, zerspalten/Rozßczepiony. Alij Diffissus. Profindere, erstlich auffbrechen/ Wprzod rozßczepić.

Fĭngō, gis, finxi, fictum, fingĕrĕ, eine Gestalt geben/ auß Leymen etwas schaffen/ Formowáć co/Z gliny co robić. Item, erdichten/ Zmyśláć. Fictŭs,a,um, erdacht/gestaltet/ Zmyślony/Formowány/Ryty. Religio ficta, ein falscher Gottesdienst/Zmyślone nabożeństwo. Fictē,adver. fälschlich/Zmyślnie. Fĭgmēntŭm,ti,g.n. ein Gedicht/ Fantasey/ Wymysł/Zmyślenie. Fictŏr, oris,g. m. ein Hafenmacher/ Bildgraber/ Zmyślácz/Formierz/Snicerz. Fictrīx,īcĭs, g f. ein Hafenmacherin/ Zmyśláczká/ Formierká. Fĭgŭlŭs,li, ein Hafner/ Töpffer/ Gárncarz. Fĭgŭlīnă,æ,g.f. ein Hafners Werckstatt/seu, quod magis à doctis usurpatur per syncopen, Fĭglīnă, Hafner Werck/Kunst zu hafnen/ Gárncżárstí/ ábo formierstí wárßtát/kunßt. Fĭglīnum,ni,g.n. idem. Fĭglīnŭs,a,um,ut: Creta figlina, Erde die die Hafner brauchen/ Ziemiá/ gliná gárncżárska. Fĭgŭlārĭs,re, ut: Rota figularis, eines Hafners Rad/ Koło gárncżárskie. Fictĭlĭs,le, auß Leymen gemacht/ Gliniány. Fictile,is,substant.g.n. Irdin/Gárncżárská robotá. Fĭgūră,æ,g.f. eine Figur/Gestalt/Kßtált/Postáć. Fĭgūrō,as,are, gestalten/Gestalt und Form geben/ Formowáć/ Łać obrázy. Fĭgūrātŭs,a,um, geformiert/gestaltet/Zámieniony/ Formowány. Fĭgūrātĭō, g.f. Gestaltung/Formowánie. Cōnfigūrō,as avi,atum, cōnfigūrārĕ, gleich gestalten/ Przypodobywáć co. Præfigūrō,as, are, durch ein Gestalt vorzeigen/Przeznáczám. Præfigūrātŭs,a,um, vorgestalter/Przeznáczony. Trānsfigūrō,as,are in ein ander Gestalt verändern/ Przekßtáłtowáć. Trānsfigūrātĭō, onis, g.f. Veränderung in ein ander Gestalt/ Przekßtáłtowánie. Fictĭō, onis, g.f. idem quod figmentum. Affingō, gis, finxi, fictum, āffingĕrĕ, zusetzen/ zumutten/ zudichten/Przydáć co. Affictŭs, & Affictītĭŭs, a, um, beygethan/ herzugethan/ Przydátny. Cōnfingĕrĕ, zusammen setzen/ erdichten/ Złożyć co zmyślić. Defingere, andere Gestalt machen/ Drugie podobieństwo formowáć. Dĭffingō,is, diffingere, zerbrechen und anderer Gestalt machen/ Odmieniáć/ Przerabiáć/Przekowáć. Effingō, is, finxi, fictum, effingere, abmahlen/gleich gestalten/Wymálowáć/Wyrázić. Effictĭō,onis, g f. ein außgedruckte klare Gestalt/ oder Dichtung/ Wyrażánie. Effictŭs,a,um, außgedruckt/angezeigt/Wyrázony. Effigies, vide sup. Rĕfingō,is, rĕfingĕrĕ, wiederumb erschaffen/ gestalten/ Przerabiáć/Znowu formowáć.

Fĭnĭs,is,g.m. vel f. in ablat. fine & fini, sæpius tamen per e, das Ende/ Koniec. Fīnēs,Fĭnĭŭm, plur. tant. eine Grentze/ die Mercke und Pfäl der Felder/Gránicá. Fīnĭō,is,Fīnīvī,Fīnītŭm, Fīnīrĕ, enden/Kończyć. Fīnītŭs,a,um, particip. geendet/Zkończony. Fīnītē adverb. endlich/durch Mittel und Maß/ mit Nahmen/ Koncżąc/Pomiernie. Fīnītĭō,g.f. idem quod Definitio, Entscheidung/Opisánie/Gránicżenie. Fīnītŏr,oris g m. ein Außmesser/ Landmesser/Entscheider/ Dokończyćiel/Okresićiel/Gránicżnik. Fīnĭtĭmŭs, a,um, anstossend/Nachbawr/Pogránicżny. Fīnītīvŭs,a,um, idem quod Definitivus, genugsam außgedruckt/entschieden/ Okreßáiący. Affīnĭs, is,g.m. ein Schwager/Szwágier. Affīnēs,pl.nu. Anstösser/ deren Güter an einander stossen/ Przyległy/Pogránicżni. Affinis per metaph. dicitur alicuius rei particeps, & quasi coniunctus ei: iungitur autem genitivo, vel dativo, zugehörig/ theilhafftig/Náleżący do czego/Uczestnik. Affīnĭtās,atis,g.f. Schwägerschafft/Gesipschafft/Powinnowáctwo z małżeństwá/ Szwágierstwo. Cōnfīnĭs, & hoc cōnfīnĕ, anstossend/angrentzend/Pogránicżny. per metaph. gleichförmig/Podobny. Cōnfīnĕ,is, substant.g.n. idem quod Cōnfīnĭŭm,ij,g.n. eine Zusammenstossung/ Anstoß/Gránicá/Pogránicże. Dēfīnĭō, finĭs, finivi, nitum, dēfīnīrĕ, ein Ziel setzen/außsprechen/ die Eygenschafft erklären/ Stánowić/ Opisowáć/Náznáczyć. Diffinire, idem. Definitio, & Dĭffīnītĭō,onis,g.f. ein Entscheidung/ Erklärung eines Dings/ Opisánie/Okreßenie/Wyrażenie. Dēfīnītē, adver. außtrücklich/ Wyráźnie/ Okreśnie. Dēfīnītīvŭs,a,um, idem quod Finitivus. Indēfīnītīvŭs, & Indefinitus, a, um, unendlich/ unaufflösig/ Nieokreßony/ Niezmierny. Infīnītŭs,a,um, unendlich/ Nieskończony. Infīnītē, unendlich/ohn auffhören/Bez końcá/ Nieokreś

Kreś

Preśnie. Infinītō, ablat. vice adverbij, vnermäßlich/ Bez miáry. Infinītās, atis, & Infinītiō, onis, g. f. Vnendlichkeit/ Nieskończenie/ Nieokreślenie. Infinītīvūs, à Grammaticis fictum, ut Infinitivus modus, qui nec personis nec numeris finitur.

Fīō, Fīs, factus sum, Fierī, gemacht werden/ Stáć śię. ut: Aliquid cibi fiet, es wird ein Essen zugerichtet / Będźie co do iedzenia. Fieri quoque significat, geacht werden/ Być w powáżnośći. Item, Nonnunquam fit, es begibt sich etwan/ Przytráfia śię/ Bywa czásem. Cōnfiō, cōnfierī, gemacht vnd zu wegen gebracht werden / Zstáć śię/ Zrobić co. Dēfit, impers. pro Deest, non nisi in aliquot tertijs personis reperitur, es gebricht/ es mangelt/ Niedostáie. Dēfiōcŭlŭs, li, g. m. einer der nur ein Aug hat/ Iednooki. Effiō, is, effieri, pro Perfici. Exfiō, is, ire, pro Purgare Veteres dixerunt. Exfitūs, ūs, pro Purgatione, vel Purgamento. Infit, defectivum verbum, pro Incipit, vel Inquit usurpatur. Sūffiō, Sūffīs, Sūffīvī, Suffitum, Sūffīrē, beräuchern/ vnterräuchern/ Podkurzáć/ Kádźić. Sūffītūs, a, um, particip. beräuchert/ Kádzenie Suffitus, us, g. m. Sūffītiō, onis, g. f. Sūffīmĕn, ĭnĭs, & Sūffīmĕntŭm, ti, g. n. ein Räuchwerck/ Kádźidło. Sūffītŏr, oris, g. m. ein Vnterräucher / Kádźiciel. Sŭpĕrfit, pro Superest, es bleibt über/ Zbywa co.

Fīrmō, as, avi, atum, Fīrmārē, befestigen/ stärcken/ versichern/ bestättigen/ Vtwierdzáć/ Zmocnić. Fīrmātŭs, a, um, particip. bestättiget/ Vtwierdzony. Fīrmāmĕntŭm, ti, Veste/ Stärcke/ Grundfeste/ Moc/ Grund/ Podstáwek. Item, das Firmament des Himmels / Rozpostárćie niebieskie. Fīrmāmĕn, ĭnĭs, g. n. idem. Fīrmātŏr, oris, g. m. ein Bestättiger des Friedens/ Potwierdźiciel pokoiu. Fīrmŭs, a, um, beständig/ fest/ steiff/ Mocny/ Stáły/ Trwáły. Fīrmĭtās, atis & Fīrmĭtūdō, dĭnĭs, g. f. Standhafftigkeit / Bestand/ Moc/ Stáłość. Fīrmē, & Fīrmĭtĕr, adv. festiglich/ steiff/ wol bewahrt/ Mocno/ Stále. Affīrmō, as, are, für gewiß sagen/ beständiglich reden/ Twierdźić/ Vtwierdźić. Affīrmātĭō, onis, g. f. ein Vergewissung / beständige Bezeugung/ Twierdzenie. Affīrmātē, adver. sicherlich/ Mocno/ Zápewne. Affīrmātīvē, idem. Confirmare, bestättigen/ befestigen / Zmocnić/ Vtwierdźić. Item, für gewiß sagen/ Twierdźić/ Vpewniáć. Confirmare se dicuntur, qui ex morbo convalescunt, sich wiederumb erholen/ Pokrzepiáć śię. Cōnfīrmātŏr, oris, g. m. ein Vertröster/ Bestättiger/ Potwierdźiciel. Cōnfīrmātĭō, onis, g. f. ein Bestättigung/ Potwierdzenie. Cōnfīrmĭtās, atis g. f. eine Versicherung/ Standhafftigkeit/ Stáłość. Plaut. Infīrmō, as, are, schwächen/ Krafft entziehen/ Mdlić/ Słábić/ Náruszáć. Infīrmārī, pro ægrotum esse, in Bibl. Infīrmātĭō, onis, ge. fœm. Schwächung/ Watlenie/ Osłabiánie. Infīrmŭs a, um, schwach/ Krafftloß/ Chory/ Słáby. Infīrmĭtās, atis, g. f. Schwachheit/ Słábość/ Niepotegá. Infīrmĭtĕr, & Infīrmē adverb. schwächlich/ Słábo. Offīrmō, as, are, vel obfirmare, widerhalten / widersetzen/ Vpieráć śię / Vsádźić śię. Obfīrmātŭs, a, um, nomen particip. Hartnäckiger/ Widerspenstiger/ Vporny. Obfīrmātē, adv. widerspenstig/ hartnäckig/ Vpornie.

Fīscŭs, ci, g. m. das Einkommen eines Fürsten von seinem Eygenthumb / Skárb krolewski/ mieysce gdźie chowáią. Fīscālĭs, le, das zu dem Fürstenschatz gehört/ Skárbowy. Item, Fiscus, ein Korb oder Mandel/ Koszyk / Cedziworek. Fīscĭnă, æ, g. f. idem. Fīscĕllă, æ, dimin. *Juncea, fragilis, contexta cannis.* Item, Fiscella, & Fīscĕllŭm, li, g. n. ein Maulkorb/ Koszyk. Cōnfīscō, as, are, ein Gut so dem Fürsten verfallen einziehen/ Konfiszkowáć dobrá czyie. Confiscare etiam ad homines relatum, non solum ad rem, eines Leib einem Herrn verfallen/ erkennen / Ná ćiele kogo zátráćić.

Fison, vide Phison.

Fĭstūcă, æ, g. f. ein Schlegel oder schweres Holtz damit man Pfäl in die Erden treibet/ Bábá / to jest/ náczynie do ubiánia pálow. Fĭstūcō, as, are, mit einem Schlegel eintreiben/ Vbiiáć. Fĭstūcātūs, a, um, das mit einem Schlegel eingetrieben ist/ Vbity/ Wbity. Fĭstūcātĭō, onis, g. f. ein Fundament von Pfälen/ so man viel Pfäl in sümpffige Gründe einschlägt/ Vbiiánie/ Fundament z pálow Vbity ná trzęsáwisku. aliàs Palatio.

Fĭstŭlă, æ, g. f. eine Pfeiffe oder Fleuthe/ Piszczałká/ Fistułá. *Arguta, rustica, dulcis, suavis, cava pastoralis, pastoria, canora, rauca.* Item, ein Rohr/ ein holl Canel/ Rurá wodná. Item, ein zeitig Geschwär / Wrzod otwárty/ bárzo roztádły. Fistula spiritualis, die Athem-Ader am Halß / Oddechowá żyłá. Fistula cibalis, die Speise-straß/ Rurá / ktorą potráwy przechodzą. Fĭstŭlō, as,

as, are, pfeiffen/ voll Löcher werden/ Dziurawieć. Fistŭlātŏr, oris, g. m. ein Pfeiffer/ Trebacz/ Surmacz. Fistŭlōsus, a, um, gelöchert/ das voll Löcher ist/ Dziurkowáty.

Flābrŭm, bri, g. n. vel Flābră, orum, plu. num. tant. ut alij volunt, ein Wädel/ Blast/ Wind/ Wiátr/ Powiewánie/ Dećie/ Ogánká. *Lene, tenue, animosum, ventosum, procax, decorum.* Flabēllŭm, li, dim. Flabēllĭfer, fera, ferum, der einen Wädel trägt/ Ktory oganke ábo wáchlarz nośi. Flabellum seditionis, per metaphor. Anstifftung zur Auffruhr/ Pobudká do rozruchu

Flāccĕō, es, flāccŭī, flāccēre, & Flāccēscō, is, flaccui, flāccēscĕrĕ, verwelcken/ schwach vnd welck werden gleich wie die Blumen/ Słábieć/ Miekczeć/ Wiednąć. Oratio flaccescit, metaph. Erligen/ erkalten/ Krafft verlieren/ Vstałá/ Ostábiáłá. Flāccĭdŭs, & Flāccŭs, a, um, welck/ Obwisły. Flaccidæ aures, hangende Ohren/ Obwisłe uszy. Flaccum, id est, Detritum, verschlissen/ abgestossen/ Zmiekczone/ Zgniecione. Flacco habere, id est, Ad terendum habere. Dēflāccō, as, are, abschleissen/ Zmiekczyć/ Zgnieść.

Flācēs, flacium, vide Fracto. Flagellum, vide Flagrum.

Flāgĭtĭŭm, tij, g. n. ein gros Laster/ Missethat/ Grzech wielki/ Sprosność/ Niecnotá. *Detestabile, inauditum, improbum, insolens.* Flāgĭtĭōsŭs, a, um, Bübisch/ voll Schelmerey/ Sprosny/ Psotliwy/ Niecnotliwy. Flāgĭtĭōsē, adve. schändlich/ lästerlich/ Psotliwie/ Niecnotliwie.

Flāgĭtō, as, are, Einen vmb etwas bitten/ anligen/ Prośić/ Nálegáć. Flāgĭtātŏr, oris, g. masc. ein überlegner Bitter/ Wyćiegácz. Cōnflāgĭtō, as, are, zusammen vnd fast bitten/ Pospołu/ ábo/ bárzo prośić. Efflāgĭtō, as, are, mit Geschrey fast bitten/ Zadáć/ z krzykiem prośić. Efflāgĭtātĭō, onis, g. f. & Efflāgĭtātŭs, ūs, g. m. ein ernstliche Bitt/ Wyćiagánie/ Zadánie. Efflagitatus, a, um, erbeten/ Wyćiagniony/ Wyproszony. Rĕflāgĭtō, as, are, ohn vnterlaß wiederumb begehren/ Vpomináć śie.

Flagrŭm, gri, g. n. ein Ruth/ ein Büschlin Ruthen/ oder ein Geissel/ Rozgá/ Bicz. *Durum, rigidum.* Flagrĭō, onis, g. m. ein böß Bub/ den man allzeit schlagen vnd geisseln muß/ Smagániec. Flagratores, genus hominum (ut Festus inquit) quod mercede flagris cædebatur. Flăgēllŭm, li, g. n. die Zweig an den ästen/ Rozgá/ Gáłąź, Item, ein Geissel/ Bicz. *Sangvineum, prolixum, horribile, cruentum, durum, atrox, rigidum.* Flāgēllō, as, are, schlagen/ oder mit Ruthen hawen/ Bić/ Biczowáć. Flagellare perticis frumentum, Dröschen/ Młóćić.

Flagrō, as, avi, atum, flagrārĕ, brennen/ Pałáć/ Gorzeć. Amore flagrare, von Lieb brennen/ Pałáć miłośćią. Flagrāns, antis, particip. sive nomen ex particip. Brennend/ Inbrünstig/ Gorący/ Pałáiący. Flagrāntĭă, æ, g. f. Brunst/ Zápalenie/ Gorliwość. Flagrāntĕr, adverb. Inbrünstiglich/ Chćiwie/ Goraco/ Zápálczywie. Cōnflagrō, as, are, gantz fewrig seyn/ verbrennen/ Zápalić śie/ Zgorzeć. Deflagrare, ferè idem. Dēflagrātĭō, onis, g. f. Brunst/ Zgorzenie.

Flāmmă, æ, g. f. Flamm/ Płomień. *Tremula, crepitans, corusca, vaga, celer, calida, ignea, volans, rapida, vorax, agilis, ignivoma, atrox.* Flamma aliquando periculum significat, Gefahr/ Niebespieczeństwo. Flāmmŭlă, æ, dim. Flāmmĕŭs, a, um, Fewrig/ Płomienisty. Flāmmĭvŏmŭs, id est, flammas evomens, Fewrspeyendt/ Płomień wybucháiący. Flāmmĕŭm, ei, g. n. ein gelb Schleyer/ so die Bräut vorzeiten trugen/ Zołty rąbek/ Przykryćie Pániey młodey. Flāmmĕŏlŭm, li, g. n. dimin. Flāmmĕārĭŭs, g. masc. Einer der solche gelbe Tüchlein verkauffte/ Ktory tákie przykryćie przedawa. Flāmmĕŏlŭs, a, um, Roth gleich einer Flamm/ żołtoczerwony. Flāmmĭgĕnă, quasi è flamma genitus. Flāmmŏ, as, are, flammen/ Flamm geben/ Płomień wydawáć. Flāmmātŭs, a, um, Roth/ gleich ein Fewr/ Płomienisty/ Żołtoczerwony. Flammatus Jupiter, hoc est, flammam dextra manu tenens pro sceptro, der ein Flamm oder Fackel in seiner Hand trägt/ Płomień ábo pochodnią w ręce trzymáiący. Flammifer, vel, Flāmmĭgĕr, ra, rum, Flammentragende/ Płomienisty/ Płomień nioſący. Flāmmēscĕrĕ, pro Exardescere. Flāmmĭgĕrārĕ, Flammen außwerffen/ Płomień wydáć. Inflāmmō, as, are, anzünden/ anhitzen/ Zápaláć/ Záchęcáć. Inflāmmātĭō, onis, g. fœ. Entzündung/ Zápalánie.

Flatus, vide, Flo.

Flāvŭs, a, um, Gelb/ Żołty. Flāvĕō, es, flāvērĕ, & Flāvēscō, scis, flāvēscĕrĕ, Gelb werden/ Żołćieć. Sŭfflāvŭs, a, um, ein wenig gelb/ Żołtáwy.

Flĕctō, is, flexi, flexum, flĕctĕrĕ, biegen/

Nágiąć/ Nákłonić. Flēxūs, a, um, partic. sive nomen ex participio, gebogen / Náchylony/ Zákrzywiony. Flexus, us, g. m. Biegung/ Abwendung/ Náchylenie/ Zginánie. Flēxūră, æ, g. fœ. idem. Flexus suffraginum, Kniebiegung/ Przegub w nogách. Flexus & artes in actione, Ränck/ Jest orátorski. Flexipeda hædera, quam Vergilius errantem vocat. Flēxĭpēs, qui flexos pedes habet. Flēxō, is, flexi, flexum, flexere, pro flectere. Flēxĭō, onis, gen. fœm. Biegung/ Náchylánie. Flēxĭbĭlĭs, & flēxĭlĭs, le, das sich gern biegen läst/ Gibki/ Powolny. Flēxŭōsŭs, a, um, Krumb / das sich hin vnd her biegen läst/ Krzywy/ Kręcący się. Flēxŭōsē, adv. Krumb mit Räncken/ Krzywo. Flexanima oratio, mächtig die Hertzen zu überwinden/ Námowna orácyia/ mowá do skłonienia umysłu ludzkiego sposobna. Flēxĭlŏqvŭs, a, um, der allerley verworrene Reden führt/ Wykrętarz. Cīrcūmflēctō, is, cīrcūmflectĕre, vmbbiegen/ vmbgeben/ Záwracáć/ Obgiąć. Circumflexus, a, um, vmbgebogen/ Obgięty/ Obwiedziony. Dēflēctō, is, exi, xum, dēflēctĕrĕ, auff ein Orth biegen/ metaphro. abwenden / Vstępowáć/ Skłániáć się/ Náginać/ Odwrácáć. Dēflēxŭs, a, um, par. abgewendt/ Nágięty/ Nákłoniony. Dēflēxŭs, us, g. m. Abweg/ Abweichung/ Náchylánie/ Wyboczenie. Indeflexus, a, um, vngebogen/ Nienáchylony. Inflecto, idem quod Flecto. Inflēxĭō, onis, g. fœ. Biegung/ Náchylánie/ Przeg.ginánie. Inflēxŭs, a, um. Gebogen oder krumb/ Náchylony/ Zákrzywiony. Inflēxĭbĭlĭs, le, vnbeugig/ Niegibki. Offlectere, wenden oder vmbwenden/ Kierowáć. Rēflēctō, is reflectere, wiederumb biegen / metaph. einen von seinem Fürnehmen abschrecken / Odginać/ Obáczyć się. Rozmyślić się.

Flegeton, vid. Phlegeton. Flegma, v. Phlegma.

Flēgmĕn, ĭnĭs, gen. neut. ein Entzündung/ Ociekłość.

Flĕō, fles, flevi, fletum, flērĕ, weynen/ Płákáć. Flētūr, imperf. man weynet/ Płácza. Flētŭs, a, um, beweynt/ Opłákány. Flētŭs, us, g. m. das weynen/ Płácz. Flēbĭlĭs, le, beweynlich/ das zu beweynen ist/ Płácżliwy/ Żáłosny. Flēbĭlĭtĕr, adv. mit weynen / Płácżliwie/ Żáłośnie. Dēflĕō, dēflēre, beweynē/ Opłákáć. Dēflētŭs, a, um, beweynt/ Opłákány. Efflĕō, ēfflēre, Efflere oculos, die Augen außweynen/ Wypłákáć oczy.

Flīgō, is, flixi, flictum, flīgĕre, non in usu, sed composita: Afflīgō, is, flixi, flictum, āfflīgĕre, zu Boden werffen/ niederschlagen/ Obálić/ Vderzyć o ziemię. metaph. Casteyen / peinigen/ Vćiśkáć/ Trapić. Afflīctŭs, a, um, particip. betrübt/ gepeiniget/ Vćiśniony/ Vtrápiony. Afflīctē, adver. Elendiglich/ Z utrapieniem. Afflīctĭō, onis, g. fœ. Trübsal / Vtrapienie/ Vćisk. Afflīctō, as are, fast oder embsig betrüben/ Bárzo ábo często trapić. Afflīctātĭō, onis, g. fœ. grosse Pein/ Wielki ućisk. Afflīctŏr, oris, g. masc. ein Peiniger/ Trapiciel. Afflīctŭs, ūs, g. m. Peinigung/ Trübsal/ Vćisk/ Trapienie. Cōnflīgĕrĕ, zusammen schlagen/ Potykáć się. Cōnflīctō, as, are, & Cōnflīctŏr, aris, ari, frequent. hefftig streiten/ Rospieráć się/ Biedźić się. Cōnflīctātŭs, a, um, ut: Conflictatus gravi morbo, mit grosser Kranckheit angefochten/ Bárzo y długo chorujący. Cōnflīctātĭō, onis, g. f. & Conflīctŭs, us, g. m. das offt zusammenstossen / zusammen schlagen/ ein Streit/ Potyczká/ Ściěránie się. Cōnflīctĭō, onis, g. f. idem. Effligere, außschwingen/ Porázić, idem quod affligo. Efflīctĭm, adverb. hefftig/ fewriglich/ Vprzeymie. Infligere, hinein schlagen/ Vderzyć. Prōflīgō, as, are, vertreiben/ zur Erden werffen/ Porázić/ Zbić/ Obálić. Prōflīgātŭs, a, um, particip. sive nomen ex participio, zerstört/ hinweg getrieben/ Stráćony/ Zbity/ Vpádły. Profligati homines, verdorbene vnnütze Leute/ Niecnotliwi ludźie. Prōflīgātŏr, oris, g. m. ein Verschlemmer / Vtrátnik. Item, Profligare, vollenden/ zu End bringen / Dokończyć. Profligo, is, prōflīgĕrĕ, verhergen/ Pustoszyć/ Rozpraszáć. Flīctŭs, ūs, ein Streich/ Vderzenie.

Flō, flas, flavi, flatum, flārĕ, blasen/ Dmuchać/ Wiać. Item, Metall zerlassen/ Kruszce stápiáć. Flātŭs, us, g. m. Blaast/ Blasung/ Wiátr/ Powiewánie. *madidus, rapidus, ventosus, acer, aërius, acutus, multivagus, sonorus.* Flābĭlĭs, le, lufftig/ Powiewny. Flāmĕn, ĭnis. g. n. idem quod Flatus. Flamen, g. m. Flamines dicebantur Sacerdotes Gentilium, à filo, quo utebantur in capite, à quo dicebantur Flamines, quasi Filamines. Flāmĭnĭŭm, ij, g. n. pro ipso Sacerdotio. Item, ein hauptüchlein so die Römische Weiber trugen/ Nagłowne przykrycie białychgłow w Rzymie. Flāmĭnĭă, æ, g. fœ. Flaminia domus. Flāmĭnĭŭs, ij,

g. m.

g. masc. Flaminum præminister. Flāmĭnĭcă, des Flaminis Haußfraw/Zoná kápłáná pogáńskiego/Flamen názwánego. Adflō,as,adflavi,adflatum, ādflārĕ, anhauchen/anblasen/Przywiewáć/Przydymáć. Adflātŭs,ūs,g.m. ein Anhauchung/Nátchnienie/Powiewánie. Conflare, zusammenblasen/Zwiewáć. Item, Metall giessen/schmieden/Zlewáć kruszec/ábo zlitowáć. Conflare æs alienum, Schulden machen/Zádłużyć się/Cōnflātŏr, oris, g.m. ein Giesser/Schnitzer/Mincarz. Cōnflātōrĭŭm, ij, g.n. ein Gießtigel/Piec hutárski/kowálski. Cōnflātūră, æ, das giessen oder schmeltzen der Metall/Zlewánie kruszcow. Deflare, abblasen/Odmuchnąć/Zdmuchnąć. Difflare, zerblasen/von einand/Rozdmuchnąć. Inflare, einblasen/auffblasen/Nádymáć/Opuszyć. Inflātŭs, ūs, g.m. das Einblasen/Nádęcie/Nátchnienie. Inflatus divinus, Göttlich eingeben/Nátchnienie Boskie. Inflātĭō, onis, g. f. Auffblehung/Geschwulst/Nádęcie. Perflāre, durchblasen/Przewiewáć. Pērflātŭs, us, grosse Windbläst/Przewiewánie. Pērflābĭlĭs, le, durchbläßlich Wiátrom otworzysty/Przewiewny. Proflare, mitblasen schmeltzen/Wydymáć/Wydmuchnąć. Proflare iras, vor Zorn blasen/Odąć gębę od gniewu/Sapáć. Prōflātus, ūs, g.m. Blaast/Powiewánie/Dęcie. Rĕflārĕ, entgegen blasen/wiederumb wehen/Oddymáć/odwiewáć. Rĕflātŭs, ūs, g. masc. Gegenwind/Przećiwny wiátr. Sufflare, vnterblasen/anblasen/Poddymáć/Podwiewáć. Sūfflātĭō, & Sūfflātŭs, ūs, g. m. Blast/Nádęcie/Poddymánie. Sūfflātōrĭŭm, ii, g. n. ein Blaßbalg vnd dergleichen/Miech. sed barbarè, ut: Sufflatoria fistula, ein Blaßrohr/Vögel damit zu schiessen/Rurá do strzelánia. Sŭfflāmĕn, inis, g.neut. ein Radtsperre od Holtz/damit man die Räder auffhaltet/dz sie nicht zu sehr ablauffen/Hámulec. Sūfflāmĭnō, as, are, die Räder auffhalten/damit sie nicht zu sehr lauffen/Hámowáć woz. Insufflo idem quod Sufflo.

Flōccī, orum, g.m. plu. nu. tant. Flocken von Wolle/Kosm od wełny. Flōccŭlŭs li, g. masc. dimin. Flōccĭfacĭō, facis, feci, factum, flōccĭfacĕrĕ, & Flōccĭpēndĕrĕ, nicht achten/nicht mehr achten dann ein Flock/Gárdźić/Lekcewáżyć. Defloccati senes dicuntur, qui florem virium deposuere.

Flōs, flōrĭs, g. m. ein Blum/Blüthe/Kwiát. *Rutilus, lætus, odoratus, svavis, dulcis, æstivus, odorus, odorifer, olens.* Flos juventæ, das blüende Alter/Item, Außerlesene Jugend/Młodźieństwo. Item, Grono młodźi. Flōscŭlŭs, li, dim. Flōrĕŭs, a, um, was von Blumen ist/Kwiatkowy. Flōrĭŭs, a, um, blüend/voll Blüth oder Blumen/Kwiatczysty. Flōrĕō, es, flōrŭī, flōrērĕ, & Flōrēscō, escis, flōrēscĕre, blüen/Kwitnąć. Item, berühmt seyn/Pomnażáć się/Płużyć/Słynąć. Flōrēns, entis, blüend/der in seinem besten Wolstand ist/Kwitnący. Flōrĭfer, fera, ferum, pro flores ferens. Floriger, idem. Florĭlĕgŭs, a, um, der Blumen samblet/Kwiatki rwący. Flōrŭlēntŭs, a, um, pro floridus. Flōră, æ, Meretrix fuit ditissima, quæ Romanum populum constituit hæredem. Capitur etiam pro Dea florum, *jocosa, rustica, odora, delicata, lacticina, pulcra, decens, Zephyritis.* Flōrālĭă, orum, plu. nu. g. n. & Ludi florales, ein Fest derselben Göttin zu Ehren/darinn alle schandbare Vnzucht geübet ward/Swięto u pogan Boginiey kwiećia/ná ktore wszelka nieczystość się odpráwowáła. Flōrĭdārĕ, idem quod florere. Dēflōrĕō, es, dēflōrērĕ, & Dēflōrēō, scis, dēflōrēscĕrĕ, verblüen/Niszczeć/Kwiát gubić. Item, blüen/Kwitnąć. Dēflōrēscēns, entis, partic. verblühende/vergehende/Niszczejący/Kwiát gubiący. Effloreo, es, efflorere, fast blüen/Wykwitnąć. Effloresco, scis, efflorescere, fast anfahen zu blühen/Rozwić się/Rozkwitnąć. Præfloreo, es, præflorere, vor andern blühen Pierwey niż drugi kwitnąć. Rĕflōrĕō, es, rĕflōrērĕ, wiederumb blüen/Znowu wykwitnąć. Reflorescere, wieder anheben zu blühen/Znowu począć kwieć. Superflorescere, auff der Frucht blüen/wie man an den Kürbsen sihet/Wzwyż owocu rozkwitnąć. Flōrō, as, are, blüend machen/Czynić żeby co kwitnęło. Dēflōrō, as, are, Blumen abreissen/Kwiat oderwáć. Item, schänden vnd verderben/Vszkodźić/Zepsowáć.

Flūctŭs, ūs, g. masc, ein Wasserwälle/Wał ná wodźie. *Tumidus, spumans, procellosus, trux, patulus, sonorus, rapidus, multivagus, fremens, profundus.* metaph. Betrübnuß/Nieszczęśćie/Frásunek. Flūctŭōsŭs, a, um, vngestümig/Niespokoyny. Flūctĭvăgŭs, a, um, das über die See oder Gewäll schwimmet/Wełnisty. Fluctifragus, a,

um, das Wällen zerschlägt/ Wetnokomny. Flūctŭō,as,are, Wällen werffen/ hin vnd her schwencken/ schwimmen / Chwiać śię / Chelbáć śię/ Rzucánym być od wáłow tám y sám. Item, per metaphor. zweifflen/ betrübt seyn/ Wątpić/ Fráſowáć śię. Flūctŭāns, antis, partic. schwanckend/ zweifflend/ Chelbáiący śię/ Wątpiący. Flūctŭātŭs, a, um, von der Fluth gefuhrt vnd getrieben/ Ktory był rzucány od wáłow. Flūctŭātĭō, onis, Schwebung auff dem Wasser/ Chelbánie/Rzucánie od wáłow. Flūctŭātĭm, schwebend wie die Wellen/ Chelbáiąc śię ták wał ná wodźie. Item, Hoffertiglich/ Pyſznie/ Nádęto. Cōnflūctŭŏr, aris, atus ſum, ari, in grosser Nothseyn/gleich als weñ man in stürmend See zwischen den Wellen fähret/ Chwiáć śię ná wodźie. Pērflūctŭārē, aufſchweben oder fliessen/ Pływáć po wierzchu.

Flŭō, is, fluxi, fluxum, fluere, fliessen/ rinnen/ Ciec Płynąć. Itē, Flŭēns, entis, partic. fliessend/ Płynący. Flŭēntŭm, ti, g. n. pro Flumine. Flŭēntĭſŏnŭs, a, um, das vom anstossen des Wassers groß Geräusch macht/ Szumiący. Flūxŭs, a, um, Flüßig/ Cieczenie. Fluxa, dicimus, vnbeständige/ hinflüßige Sachen/ Nieſtáteczne/ Nietrwáłe. Veſtimenta fluxa, schluderende Kleyder / Nietrwáłe ſzáty. Fluxi, pl. n. dicuntur Libidinoſi, Molles, geyle/ weiche Menschen/ Nieſtáteczni/ Wſzeteczni ludźie. Flūxē, adverb. überflüßig/ Obficie. Flūxĭō, onis, g. fœ. ein Fluß/ Cieczenie. Flūxūrŭs, a, um, die dahin fallen werden/ Ktory ma ćiec. Flūxūrā, g. f. Libido, Mollities venerea. Flŭĭtō, as, are, frequen. embsich fliessen/ Pływáć po wierzchu/ Trzpietáć śię. Flŭĭdŭs, a, um, hinflüßig/ zergenglich / Ciekący/ Rządki. Flūmĕn, ĭnis, g. n. & Flŭvĭŭs, ij, g. m. ein Wasserfluß/ Rzeká. *Torrens, labens, ſonorum, navigabile, turbidum, rigens, ſpumans, properans, profundum, amœnum, undans, ſinuoſum, canoſum, tumens.* Flūmĭnōsŭs, a, um, das viel Flüsse hat/ Co wiele ma rzek w ſobie. Flūmĭnĕŭs, a, um, Flŭvĭālĭs, & Flŭvĭātĭlĭs, le, fliessend/ Rzeczny. ut: Aqua fluminea, vel fluvialis, fliessend Wasser/ Rzeczna wodá. Piſcis fluviatilis, Fisch aus fliessendem Wasser / Rzeczna rybá. Flŭvĭātĭcŭs, a, um, idem quod Fluviatilis. Flŭvĭātŭs, a, um, in fliessendem Waſſer geweicht / Moczony w Rzeczney wodźie. Flŭŭs a, um, quaſi Fluens, ut: Mellifluus, quaſi melle fluens. Afflŭō, is, Affluxi, affluxum, āfflŭĕrĕ, hinfliessen/zurinnen/ Przypłynąć. Itē, überflüßig seyn/ Obfitowáć. Hinc: Affluunt opes, vel opibus, fast reich/ Bogáci ſą. Afflŭēns, entis, partic. zufallend/ zufliessend/ überflüßig versehen/ Obfity. Afflŭēntĕr, Afflŭēntĭŭs, āfflŭēntĭſſĭmē, überflüßiglich/ Obficie. Afflŭēntĭă, æ, g. f. Vberfluß/ Zufluß/ Obfitość. Cōnflŭĕrĕ, zusammenfliessen/ zufliessen/ Zćiekáć śię. metaphor. zuſammenlauffen / sich samblen/ Zbiegáć/ Zgromadzáć śię. Cōnflŭēns, entis, g. m. ein Orth da zwey Wasser zusammen lauffen/ Zbiegánie rzek. Cōnflŭgēs, loca in quæ rivi diverſi fluunt. Cōnflŭēntĭă, æ, g. fœ. ein Zusammenfliessung/ zweyer od mehr Flüssen/ Item, die Stadt Coblentz / Miásto Confluencia ná zwáne. Cĭrcŭmflŭĕrĕ, vmbfliessen/ Oblewáć. metaph. pro Accurrere, undique, Allenthalben hinzulauffen / Zewſząd śię zbiegáć. Item, pro Abundare. Cĭrcŭmflŭēns, entis, partic. herumb fliessend/ vmbgebend/ Oblewáiący/ Obtaczáiący. Cĭrcŭmflŭŭs, a, um, vmbrinnend/ Obtaczáiący. Cĭrcŭmflūxŭs, a, um, idem. Circumfluxus, us, ein zusammenlauffung/ Zgromadzánie śię. Dēflŭĕrē, hinabfliessen/ abfallen/ Zćiec/ Zpáść. ut: Defluunt capilli, das Haar fällt aus/ Opadáią Włoſy z głowy. Hinc, Dēflŭvĭŭm, ij, g. n. & Dēflūxŭs, ūs, g. maſc. das außfallen des Haars/ Opadánie włoſow. Dēflūxŭs, a, um, abfällig / außfällig / Opadáiący / Zpadáiący. Diffluere, zerfliessen/ zerschmeltzen/ Rozpływáć śię Item, in Vberfluß leben/ geylen/ Rozpływáć śię wroſkoſzy. Dĭfflŭēns, entis, particip. zerspreittet / zerfliessend / Rozpływáiący śię. Effluere, hinauß fliessen / verrinnen / vergehen/ verschwinden/ Wyćiec/ Wypłynąć/ Wyniknąć. Efflŭēt, per metaph. es wird außbrechen/ das ist/ ich werds nicht verschweigen/ Wyleći to/ Wyćiecze. præteriit & effluxit, Es ist vergangen/ verlauffen/ Minęło / Już przeſzło / Zginęło. Efflŭēntĭă, æ, g. fœ. Außfluß/ Wyćiekánie. Efflŭvĭum, ij, g. n idem. Influere, & Subinfluere, hineinfliessen/ Wćiekáć/ Podćiekáć. Influens, hinein fliessend/ Wćiekáiący. Intērflŭō, is, īntērfluĕre, darzwischen fliessen/ Wćiekáć miedzy. Perfluere, durchrinnen / durchfliessen/ Przećiekáć. metaphor. Plenus rimarum ſum, hac atque illuc perfluo, ich rinn allenthalben durch/ das ist/ ich verschweige nichts/ Dźiuráwy jeſtem/ zewſząd prze-

przećiekam. Præfluo,is,præfluere, vorherfliessen/ Ciec mimo. Præterfluere, idem. metaph. Præterfluere sinere, fahren lassen / verachten/ Puszczać mimo. Profluere,außrinnen/Wyćiekać. Prōflŭens, entis, außrinnend/ Wyćiekáiacy. Prōflŭentĕr,adverb. reichlich/überflüßiglich/ Obfićie. Prōflŭentĭă, æ, g.f. Vberfluß/ Obfitość. Proflŭus, a, um, jmmerdar rinnend/ Ciekacy. Prōflŭvĭum, ij, g. n. ein Fluß/ Cieczenie. ut: Profluvium alvi, Bauchfluß / Biegunká. Reflŭō, is, reflŭĕrĕ, wieder hinter sich fliessen/ Odćiekáć w zad. Reflŭus, a, um, das wiederumb hindersich fleust/ Wzad ćiekacy. Rĕflūxŭs, der Abfluß vnd fallen des Wassers / Vpadánie wody. Sŭpĕrflŭĕrĕ, überflüßig seyn/przepełniáć Opływáć. Sŭpĕrflŭŭs,a,um, überflüßig/Opływaiacy. Sŭpĕrflŭĭtās, atis, g. f. Vberflüßigkeit/ Zbytek / Nádmiarz. Subterfluere, darunter fliessen/ Podćiekáć. Transfluere, durchrinnen/ durchfliessen/Przećiekáć.

Flūtæ,arum,g.f. Anguillæ sive Murenæ dicebantur.

Fŏcālĕ,is, g.n. substant. à Fauces, ein Halßband/Kołnierz. Item, ein Eysen damit man das Haar krümmet/Lentwáł.

Focaneus palmes, dicitur, qui ex fauce vitis, h. e. ex bifurco medius erumpit, ein Schoß so zwischen den Furchen d Weinreben außscheust/ Látorośl śrzednia miedzy dwiemá gáłąskámi.

Fŏcillō, as,avi, atum, are, erquicken / Ciepło co chowáć/Posiláć. compos. Rĕfŏcillō.as,are, idem. Rĕfŏcillātĭō,onis,g.f. Ergetzung/Pokrzepiánie/ Posilánie.

Fŏcŭs,ci,g.m. eine Herdtstatt / Ognisko. *Fumosus, calens, calidus, ardens, vaporifer, flammifer, ignivomus.* Fŏcŭlŭs,& Fŏcillŭs, li, diminut. Focus paternus, das Väterliche Hauß/Dom oyczysty. Fŏcārĭŭs, a, um, das zu dem Heerd gehört/ Do ogniská nalezacy. Fŏcārĭă, æ, g.f. eine Köchin/ Kucharká.

Fŏdĭō, fŏdĭs, fōdī, fossum, fŏdĕrĕ, graben/ Kopáć. Item, bekümmert machen / Wydrażáć/ Záfrásowáć. Fŏdārĕ, dixerunt Veteres. Fŏdĭcō, as,are,idem. Fŏdīnă, æ, g.f. ein Ertzgrube/ Doł kruszcowy. Aurifodina, ein Goldgrube / Doł gdźie złotá dobywáia. Argentifodina, ein Silbergrube/ Doł/Przekopá gdźie śrebrá dobywáią. Fŏssă, æ, g. fœ. ein Grab oder Grube/ Doł/Grob, *Præceps, subita, prærupta, hians, cava, concava, profunda, obscura.* Fŏssŭlă,æ, dimin. Fŏssŏr,oris,g.masc.ein Graber/Grábarz. *Ef...ustus.* Fŏssĭō,onis,g.f. das graben/ Kopánie Fŏssūră, æ, g.f. idem. Fŏssĭtĭŭs,a,um, & Fŏssĭlĭs,le, das man auß der Erden grábt/Kopány. Affodĭō, fŏdĭs,fodi,fossum, āffodĕrĕ, hinzu graben/Przykopáć. Cōnfodĕrĕ, zergraben/ Zkopáć. Aliquem vulneribus confodere, einem viel Stich geben/ Pokłoćkogo. Circumfodere, vmbgraben Okopáć. Effodere, außgraben/Wykopáć. Infodio, is, infodere, hinein graben/ Wkopáć. Infossus,a, um, eingegraben/ Wkopány. Perfodere, durchgraben/durchstechen/Przekopáć/Przekłoć. Pĕrfossŭs,a,um, durchgraben/durchstochen/Przekopány/Przekłoty. Rĕfŏdĕrĕ, wiederumb außgraben Znowu kopáć/Odkopáć. Suffodere, vntergraben/Podkopáć. Suffossus,a,um. Transfodere, durchgraben/ durchstechen/ Przekopáć/ Przekłoć.

Fœcūndŭs, a, um, fruchtbar / voll/ Płodny/ Pełny. Fœcūndĭtās, fruchtbar/Völle/Vberflüssigkeit/płodność/Zyzność. Pĕrfœcūndŭs,a,um, fast fruchtbar/ Bárzo płodny. Infœcundus,a, um, vnfruchtbar/Niepłodny. Infœcūndĭtās, atis,g.f. Vnfruchtbarkeit/ Niepłodność. Fœcūndē adver. fruchtbarlich/Vberflüssiglich/Płodno/ Obfićie/Fœcūndō, as, fœcūndārĕ, fruchtbar machen/Zyznem czynić.

Fœcialis, vide Fecialis.

Fœdŭs, a, um, vnflätig / heßlich/ Sprosny/ Plugáwy. Fœdum exemplum, schändlich/ Brzydki przykład/ szkodliwy. Fędum, Grimm/ vnmenschlich/ Plugáwa rzecz/ Okrutná. Fœdō as, are, verwüsten/ besudlen/ Szpećić/ Gwałćić/ Lżyć Item, zerreissen. Dēfœdō, as, are, idem. Fœdē, adverb. vnflättiglich/ Szpetnie/ Plugáwie. Fœdĭtās, atis, g.f. Wust/Schande/Vnflätigkeit/ Szpetność/Sprosność Fœdātŭs,a,um, particip. besudelt/ Vszpecony.

Fœdŭs, dĕrĭs, g.n. ein Bund/Przymierze. *Sociale, jugale, concors, amicum, stabile, compositum, conjuratum.* Fœdus inire, einen Bund machen/ Przymierze uczynić Item, Fœdus pro Lege, ein Gesetz/Prawo. Fœdifrăgŭs, a, um, Bundbrüchig/ Przymierzá gwałćići l. Fœdĕrō, as, are, ein Bündnuß machen / Przymierze czynić sed obsol. Fœdĕrātŭs, a, um, verbunden/ Sprzymierzony. Fœdĕrātī, plu. nu. Bundgenossen/ Sprzymierzeni.

Fœlix,icis,g.omn. selig/ glückselig/ Szczesliwy. Item, gnädig/günstig/ Láskáwy. Quidam scribunt Felix, per e simplex. Infœlix, vnselig/ vnfruchtbar/ Nieszczesliwy/ Niepłodny. Fœlicitas,atis,g.f. Glück/ Wolstand/ Szczeście/ Powodzenie. Fœlicitas terræ, Fruchtbarkeit / Zyznosć. Fœlicitare, pro fœlicem reddere, obsol. Fœliciter, adverb. glücklich/ Szczesliwie. Infœliciter, vnglücklich/ Nieszczesliwie.

Fœmen, vide Femen.

Fœmina,æ,f. ein Weib/ Fraw/ Białagłowá. *Tenera, pulcra, candida, bella, callida, loquax, largiloqua, labilis, mobilis.* Fœmella,æ,g.f. dimin. Dicitur non solum de homine, verumetiam de brutis & plantis. Fœmininus, & Fœmineus,a,um, Weiblich/ Frawisch/ Białogłowski. Effœmino, as,are, Weibisch machen/ Niewiesciuchem czynić. Effœminatus,a,um, ein Verzagter/ Vntapffeier/ Niewiesci. Effœminate, adverb. verzagt/ Niemęskie. Interfœmineum, ei,g.n. Apul. appellat genitalia muliebria.

Fœniculum,li,g.n, Fenchel/ Kopr włoski.

Fœnum,i,g.n Hew/ Siáno. *Pratense, autumnale, molle, asperum, rigens, rigidum, vile, herbosum.* Fœnile,is,g.n. Hewstall da man das Hew bewahrt/ Siennik/ Stodołá. Fœnifex, nifecis, & Fœniseca,æ,g.com. ein Meher der das Graß abmehet/ Kosnik. Fœnisecium, alij Fœnisicium, g.n. die Zeit der Mehung/ Hewmachung/ Koszenie/ sieczenie. Fœnificia,æ, & Fœnicularium,ij,g neut. idem, velut Cic. in fœnicularium, id est, in aciem ad exercitum, quando fœnum succiditur à militibus, fœnicularium facientibus. Fœnarius,a,um, das zu dem Hew gehört/ Sienny. ut: Falces fœnariæ, Graß-Sensen/ Kosá trawna.

Fœnum græcum, herba, Bockshorn/ Boza trawká.

Fœnus,oris,g.neut. die Frucht so das Erdreich bringt/ Owoc/ pożytek z ziemie. Item, Wucher/ Lichwá. *Avidum, cumulatum, occultum, fœcundum, copiosum.* Fœnusculum,li. dimin. Fœnero, as,are, auff Wucher geben/ auff Gewinn verleyhen/ Dáć w płát/ Ná lichwe pożyczyć. Fœneror, aris,ari, auff Wucher nehmen/ Ná lichwe bráć/ pożyczáć. Fœnerator, oris,g.m. ein Wucherer/ Lichwiarz. *Avidus, lucripeta.* Fœneratio, onis,g. fœm. Wucher/ Lichwá/ Lichwy bránie. Fœnerate, & Fœnerato, adverb. mit Wucher vnd Gewinn/ Z lichwą. Fœneratitius, & Fœneratorius,a,um, das zum Wucher gehört/ Lichwiárski. Fœneralia, orum, plu.nu.g.n. die Zeit darauff der Wucher fällig/ Czás ktorego się w lichwę pieniadze dáią y biorą. Fœnebris,bre, ut: Fænebres leges. Gesetz den wucher antreffend/ Lichwiárskie práwá.

Fœteo,es, fœtere, stincken/ Smierdzieć/ Fœtidus,a,um, stinckend/ Smierdzący. Fœtor, oris, g.m. Gestanck/ Smrod. *Pestifer, hircinus.* Fœtiditas,atis,g.f. idem.

Fœtus,us, g.m. die Frucht vnd junges eines jeden Thiers/ Owoc/ Płod. Fœtus,a,um, voller Jungen/ schwanger/ Obrodziły/ Brzemienna/ Kotna. Fœta,æ,g.f. Eine die ledig worden/ Ktora iuż porodziłá. quæ jam partu absoluta est. Fœtura,æ,g.f. die Tracht/ die Zeit darinn die Thier jhre Jungen tragen/ Płodzenie/ Noszenie w żywocie. Fœtuosus,a,um, vel fœtosus, das viel geboren/ Płodny/ Kotny/ Cielny. Fœto, & Fœtifico, as,are, gebähren/ Junge machen/ Rodzić/ Płodzić. Fœtificus,a, um, fruchtbar/ Płodny. Fœtifer, fera, ferum, das Frucht trägt/ Ktory owoc rodzi ábo przynosi. Effœtus,a,um, das geboren hat/ schwach/ vnkräfftig/ Wyrodziły/ Co się wyrádzá ábo wylegá. Effœte, adverb. schwächlich/ Niepotężnie. Defœtus,a,um, idem. Superfœto, as, are, über eine empfangene Frucht die ander empfahen/ Począć się ráz po ráz/ Rodzić/ owoc przynosić ieden po drugim.

Foliatum,ti,g.n. genus unguenti.

Folium,ij,g n. ein Blat/ es sey an Bäwmen oder Kräutern/ List drzew/ ziół/ Nác. *Molle, tenue, tenerum, crispum, mobile, caducum, agreste, odoratum, flexile, tremulum.* Item, ein Blat eines Buchs/ Kártá pápierowá. Foliaceus,a,um, von Blättern gemacht/ Liściány. Foliatus, & Foliosus,a, um, geblättert/ das viel Blätter hat/ blätterig/ Liśćisty.

Follis,is,g.m. ein Blaßbalg/ ein auffgeblasener lederner Ball/ Miech. *Ventosus, reflatilis, cavus, tremens.* Folliculus,li, dimin. ein ledern Säcklein/ Mieszek/ Worek. Item, ein klein Hülßlein darinn der Kern oder Samen eines jeden Dings ligt/ das Häutlein/ Skorká ná owocách/ Łupiná/ Strąk. Folliculare,is, g.n. pars remi folliculo tecta. Follico, as, are, ein Blaßbalg ziehen/ Dmuchać/ Poddymáć miech. Follitus,a,um, id est, corio obvolutus, obsolet.

Fomentum & Fomes, vide Foveo.

Fōns, fontis, g.m. ein Brunn/ Stok/ Zrzodło. *Liquidus, muscosus, gelidus, putealis, amœnus, frigidus, dulcis, largifluus, vivus, fœcundus, præceps, lutosus, riguus.* Fōntĭcŭlŭs, li, dimin. Fōntānŭs, a, um, & Fōntālĭs, le, das vom Brunnen ist/ Zrzodlny/ Zdrotowy/ Stokowy. Fōntĭnālĭă, orum, g.n. plu. nu. sunt fontium sacra. Fontinalis porta, Romæ, quæ & Capena.

Foramen, vide Foro.

Fŏrās, adverb. ad locum, hinauß/ Ná dwor/ Precz z tąd. Fŏrĭs, adverb. de loco, vel in loco, darauß/ Ná dworze/ Z dworu. Fŏrīnsĕcŭs, adv. ausserhalb/ Z dworu/ Z wierzchu.

Fōrbĕă, æ, g.f. omne genus cibi, à Veteribus dicebatur, Proviant/ Wszelki pokarm/ Zywność.

Fōrcēps, fōrcĭpĭs, g.m. & fœ. ein Zang/ Kleszcze. *Tenax, curva, denticulata, adunca, supina, habilis, cæsiva, ahena.*

Fōrdă, æ, g.f. ein tragende Kuh/ Cielna krowá.

Fŏrĕm, Optat. modo, temp. præsenti, & præterito imperf. & Coniunct. modo, temp. præterito imperf. utinam, vel cum Forem, fores, foret. Et plural, Forent, id est, Essem, esses, esset. Infinitivo futuro, Fŏrĕ, id est, futurum esse. Cæteris caret, werden sollen/ Mieć być. Abfŏrĕ, mangeln/ nicht werden/ Niedostáwa czego/ Nie być. Adforĕ, zukünfftig werden/ Przybyć. Cōnforĕ, zusammen werden/ geschehen/ Pospołu być Pospołu robić. Dēforĕ, manglen werden/ Niedostawáć/ Niebyć. Prōforĕ, nutzen werden/ Pożytecznym być/ Przydáć się.

Forensis, vide Forum.

Fŏrēs, forium, plu. num. g.fœ. eine Thür/ oder Pforte/ Drzwi/ Fortá. *Asperæ, robustæ, obseratæ, rigidæ, difficiles, validæ, celatæ, ferreæ, fortes.* Reperitur & in singulari Fŏrĭs, is. Fŏrĭcŭlă, æ, g.f. dimin. Vel etiam in plurali, foriculæ, arum. Fŏrĭcŭlŭs, Deus putabatur, forium præses.

Fōrfex, fĭcĭs, g.f. eine Scheer/ Nożyce. *Ferrea, acuta, avara.* Fōrfĭcŭlă, æ, diminut.

Fŏrī, orum, g.m. plu. nu. Gänge in den Schiffen/ Chodzenie ná okręcie. Item, der Rand am Bret-Spiel/ Pokład brzeżny u száchownice. Itē, Gaden/ oder Laden etwas zu verwahren/ Mieysce do schowánia czego. Fŏrŭlī, orum, ein Schräncklein darinn man Bücher stellt/ Przegrodki w szkátule.

Foria, orum, vide Forica.

Fŏrĭcă, æ, g.f. ein gemein Scheißhauß/ Wychod. Fŏrĭō, is, ivi, forīrĕ, scheissen/ Plugáwić. Fŏrĭŏlŭs, li, der die dünne Scheisse hat/ Plugáwiec/ Smrod. Fŏrĭă, orum, plu. nu. g. neut. dünn Dreck/ Gnoy/ Łáyno.

Fōrmă, æ, g. fœm. eine Gestalt/ Form/ Schön/ Ksztalt/ Obraz/ Postáć/ Formá/ Twárzy Ksztáłt. *Eximia, pulcra, superba, decens, generosa, egregia, honesta, preciosa, decora, venusta.* Fōrmŭlă, æ, diminut. ein kleine Gestalt/ Máła postáć/ Wizerunk. Item, eine Unterrichtung und Weise zu handlen/ Postępek práwny/ Umowá. Fōrmŭlārĭŭs, ij, g.m. einer der aller Händel Practik und Processen hat und weiß/ Práktyk/ pisarz tych postępkow práwnych. Fōrmōsŭs, a, um, wol gestaltet/ Krásny/ Piękny. Fōrmōsĭtās, atis, g.f. Schönheit/ Piękność. Fōrmō, as, avi, atum, are, gestalten/ eine Form geben/ Formowáć/ Tworzyć. Fōrmātŏr, oris, g. masc. ein Gestalter/ Unterweiser/ Ktory co formuie/ Náuczyciel. Fōrmātūră, æ, g.f. idem quod Forma uniuscuiusque rei, ein gleiche Gestalt/ Manier/ Formowánie/ Ksztaɫt. Fōrmālĭs, le, wolgestaltig/ Formowány. ut: Epistola formalis, dicitur, quæ certa forma, qua dictabatur, excipiebatur à Scribis. Cōnformō, as, are, eine Gestalt geben/ Formowáć. Cōnformātĭō, onis, g.f. gleiche Gestalt/ Gliedmassen/ Formowánie/ Obraz. Cōnformĭs, e, gleichförmig/ Podobny. Item, geschickt bequem/ Sposobny/ przystoyny. Dēformĭs, e, ungestaltig/ Szpetny. Dēformārĕ, ungestalt machen/ Szpecić. Item, Effōrmārĕ, zieren/ Zdobić. Item, entwerffen/ abmahlen/ Opisowáć/ Wymálowáć. Dēformĭtās, atis, & Dĕformātĭō, onis, g.f. eine Ungestalt/ Szpetność/ Oszpecenie. Dēformĭtĕr, adver. heßlich/ ungeschaffenlich/ Szpetnie/ Sprośnie. Informare, etwas entwerffen oder bilden/ Opisowáć co/ Formowáć/ Wymálowáć. Itē, unterweisen/ Ćwiczyć/ Náuczáć. Informātĭō, onis, g.f. eine Unterrichtung/ Entwerffung/ Ukształtowánie/ Formowánie/ Informácia. Informĭs, e, ungestalt/ Nieforemny/ Niekształtny. Performare, außgestalten/ Wyformowáć/ Wykształtowáć. Præformare, vorgestaltē/ Przepisowáć/ wprzod formowáć. Reformare, wiedumb gestaltē/ Przerabiáć/ Náprawiáć. Itē, in ein andere Ordnung bringen/ W-

mßy

ſinſzy porządek wwieść. Rĕformātŏr,oris,g.m. ein Wiederordner / einer der einem ſeine vorige Geſtalt wiederumb gibt/Odnawiácz/Náprawcá. Transformare, in eine andere Geſtalt verándern/Przekſztáłtowáć. Trānsformĭs,e,das ſich in vielerley Geſtalt verándert/Przekſztáłtowány. Trānsformātĭō,onis,g.f. eine Verånderung in vielerley Geſtalt/Przekſztáłtowánie.

Fōrmīcă,æ,g.f.ein Ameiß/Mrowká. *Rapax, parvula, frugilega, granifera, repens, ſollers, levis, brevis.* Fōrmīcīnŭs,a,um,das zu den Ameiſen gehört/Mrowczány. Fōrmīcōsŭs,a, um, voll Ameiſſen/Mrowiſty. Fōrmīcātĭō,onis,g.fœ.eine beiſſige Raute/ wenn der Leib voll rother Blåterlein wird/Trąd/liſzai. Fōrmīcāns,antis, ut: Formicans pulſus, als wenn viel Ameiſſen durcheinander winßlen/Puls zły.

Fōrmīdō,dĭnĭs,g.f. Furcht/Bojáźń. *Nigra, turpis, trepida, miſera, pavida, exſanguis, horrida, ſæva, mæſta.*

Fōrmīdō,as,are,fůrchten/Báć ſię. Fōrmīdābĭlĭs,le,ſchröcklich/ das zu fůrchten iſt/ Strászliwy.Fōrmīdātĭō,onis,g.f.Furcht/Bojáźń. Fōrmīdŏlōsŭs,a, um, active, & paſſive ſumitur, furchtſam vnd zaghafftig/ Strászliwy/Bojáźliwy.Fōrmīdŏlōſē,adverb. mit Schrecken/forchtſamlich/Strászliwie/Bojáźliwie. Affōrmīdārĕ,faſt fůrchten / Obawiáć ſię. Præformīdārĕ, eines Vbels ſich beſorgen ehe es kompt / Przed czáſem ſię báć. Rĕformīdārĕ, faſt fůrchten/ Obawiáć ſię. Rĕformīdātĭō, onis, g.f. faſt groſſe Furcht/Obawiánie ſię.

Fōrnāx,ācĭs,g.f. ein Ofen/ Piec. *Cava, vaſta, calida, calcaria, ſulphurea, vaporifera, ardens, ignea.* Fōrnācŭlă,æ,dimin. Fōrnācĕŭs,a,um,einem Ofen gleich geſtaltet/Podobny do piecá. Fōrnīcārĭŭs, ij, g.m. ein Ofenhitzer/ Becker/Piecuch/Piekarz.Fōrnīcālĭă,orum,plu.num.g.neut.feriæ inſtitutæ, farris, torrendi gratia.

Fōrnīx, īcĭs, g.m. ein Gewölb/ Schwibogen/ Sklep/Zásklepienie. *Cavus, multicavus, cavernoſus, convexus, curvus, curvatus, opacus.* Fōrnīcēs,pl. num. herrliche Bögen / ſo man den ſieghafften zu Ehren auffrichtet/Bramy ná triumf.Item,Fornix, ein gemein Hurenhauß / Nierządny dom. Fōrnīcō,as,fornĭcārĕ,ein Gewölb machen/ Sklepić. Fornicari, pro Meretricari non reperitur apud latinos authores.Sic nec Fornicator, Hurer / Nierządnik / Porubnik. nec Fornicatio, Hurerey/Nierządem ſię báwienie. nec Fornicarius, ein Hurer/Nierządnik/Porubnik. Fōrnĭcārĭŭs,ij, g.m. ein Krämer ſo vnter dem öffentlichen Gewölb feyl hat/ Ktory bude ábo kramnice ma ſklepiſto wywiedzioną. Fōrnĭcātĭō, onis,g.f. das wölben/Sklepienie.

Fŏrō, as, avi, atum, fŏrārĕ, bohren/ graben/ Dziuráwić/ Wierćieć. Fŏrāmen,ĭnĭs,g.neu.ein Loch/Dziurá. Fŏrātŭs, & Fŏrāmĭnōsŭs,a,um, löcherich/Dziuráwy.Fŏrābĭlĭs, leichtlich zu bohren/Łácny do przebićia.Efforo & Pērforō,as, are,durchgraben/ durchbohren / Wydziuráwić/ Przedziuráwić. Pērforātŭs,a,um,durchbohrt/ Przedziuráwiony. Inforārĕ, hinein bohren/ Wywiercieć. Trānsforārĕ,darneben hinbohren/ Przewierćieć.

Fōrs,ó fors,à forte, g.fœm. Glůck/Szczęśćie. Trefunek.Mala fors,ein Vnglůck/Nieszczęśćie. Fortè fortuna, zu allem Glůck/ Trefunkiem.

Fōrtē,Fōrsăn,Fōrsĭtăn,Fortaſsè & Fōrtāſsĭs, adverbia, vielleicht/ Podobno.

Fōrtĭs,te, ſtarck/ Månnlich/ tapffer/ Mocny/ Mężny. propriè ad animum ſpectat. Fōrtĭtĕr, adverb.tapfferlich/ Mężnie/Wſpániale. Fōrtĭcŭlŭs,a,um,dimin.ein wenig ſtarck/ Troche mocny. Fōrtēſcō, ſcis, fortēſcĕrĕ, ſtarck werden/ Mocnieć/Mężnieć. Fōrtĭtūdō,dĭnĭs,g.f.Stårcke/ Tapfferkeit/ Moc/Męſtwo. *Armipotens.* Fōrtĭfĭcō,as,avi,atum,are, ſtårcken/ Zmacniáć/ Sercá dodawáć. Perfortiter, faſt ſtarck / faſt ſtandhafftig/ Bárzo mężnie/ mocno.

Fōrtūnă,æ, g.f. Glůck/Fall/ Szczęśćie/ Trefunek. *Incerta, erratilis, mobilis, inanis, inſtabilis, præceps, fatalis, fallax.* Fortunæ,arum,plu.num. Reichthumb / Gut/ Máietność/ Bogáctwá. Fōrtūnō,as,avi, atum, are, glůckhafftig machen/ Szczęśćić.Fōrtūnātŭs,a,um,glůckhaftig/Szczęśliwy.Infortunatus,a, um, vnglůckhafftig/Nieszczęśliwy. Infortūnĭŭm,ij, g.n. Vnglůck/Nieszczęśćie. *Grave, crudum, crudele, durum.* Fōrtūnātē,adverb.glůcklich/ Szczęśliwie. Fortunatim, idem,ſed obſol. Fōrtŭĭtŭs,a,um, ut.Fortuita oratio, eine zufållige Rede/ Mowá nierozmyślná. Fortuitò,& Fōrtŭĭtū, adverb. ohngefehr/ Trefunkiem.

Foruli, vide Fori.

Fŏrŭm, ri, g.n. ein Marckt / darauff allerhand verkaufft wird/Rynek/Tárgowiſko. *Litigioſum,*

*verbo-*

*verbosum, turbidum, fremens, clamosum, stridulum, venale.* Item, ein Platz da man vor Zeiten Recht hielt/ Mieysce gdźie sądzą/ Forum. Forum vinarium, ein Platz da man Wein verkaufft/ Rynek winny. Forum boarium, der Ochsenmarckt/ Rynek gdźie przedáią woły. For. Suarium, der Schweinmarckt/ Swiński rynek. Forum frumentarium, der Kornmarckt/ Rynek gdźie zboże przedáią. Forum piscarium, der Fischmarckt/ Rybne iátki. Forum lignarium, der Holtzmarckt/ Rynek/ gdźie drwá przedáią. Forum scrutarium, Grümpelmarckt da allerhand Kleyder vnd Haußrath verkaufft wird/ Wendetá. Forum cupediarium, vel cupedinis, Speißmarckt/ Garküchen/ Kuchnia mieyska. Foro uti, den Mantel nach dem Wind hängen/ wol können kauffen vnd verkauffen/ Vmieć záżyć czásu sposobnego do kupná/ álbo inszych rzeczy. Fŏrēnsĭs, das zum Marckt/ Rynkowy. Item, zum Rechtshandel gehört/ Sądowny. Forensis causa, ein Rechtshandel/ Spráwá sądowa. Fŏrŭs, i, g.m. pro Fors, orum, plu.nu. apud Ennium. Cĭrcŭmfŏrānĕŭs, a, um, gemein/ nachgültig/ Pospolity/ Podły. Circumforanei, pl.nu. leichtfertige/ vmbschweiffende Leute/ Szálbierze/ Ciárlatáni.

Fŏvĕō, es, fovi, fotum, fovērĕ, warm halten/ erhalten/ Zágrzewáć/ Ciepło co chowáć. Item, ernehren/ Wychowywáć. Item, günstig seyn/ Łáskáwym być ná kogo. Fōtŭs, a, um, erhalten/ warm zugedeckt/ Zágrzany/ ćiepło chowány. Fotus, ūs, g.m. Erwärmung/ Náparzánie. Fōmĕs, ĭtĭs, gen. mas. Zunder/ vnd was gut ist Fewer zu fangen/ als Spän/ Schweffel-Höltzlein/ Schwämlein/ Podnietá/ Pobudká. Fōmēntŭm, i, gen. neut. alles das man warm über ein Ding oder Wunden schlägt zu linderung des Schmertzens/ zur Wärmung/ Náparzánie/ Zagrzewáiąca rzecz. Fōmēntātĭō, onis, g.f. idem. Cōnfovĕō, es, cōnfŏvērĕ, zumahl ernehren/ warm zudecken/ Zágrzewáć/ Wychowywáć. Rĕfovērĕ, wiederumb ergetzen/ erfrischen/ auffbringen/ Posiláć/ Zágrzewáć/ Odchowáć.

Frăcĕō, es, fracui, frăcērĕ, & Frăcēscō, cis, frăcēscĕrĕ, faul/ matt vnd alt werden/ Gnić/ Námiekáć. Frăcĭdŭs, a, um, faul/ mattiglich/ Nágniły/ Zgniły/ Zlezáły. Fraces olei, Oeltrusen/ Fuz oliwny/ Wytłoczyny.

Frænum, vide Frenum. Fragilis, v. Frango.

Frāga, orum, g.n. pl.nu. Erdbeer/ Poziemki/ *Montana, mollia, rubentia, redolentia, nascentia humi, rutilantia.*

Fragor, non usurpatur, sed eius composita: Refrāgŏr, aris, atus sum, refrāgārī, widerstreben/ widerstehen/ Przeczyć/ Sprzećiwiáć śię. Refragari pro Suffragari, obsol. Sūffrāgŏr, aris, ari, mitstimmen/ einem seine Stimm vnd Gunst verleyhen/ Trzymáć zá kim/ Wotowáć po czyiey spráwie. Sūffrāgĭŭm, ij, g.neut. eine Chur oder Stimm so man Obrigkeit erwehlet/ oder Vrtheil sprechen sol/ Wotum/ Zdánie. Item, Auxilium deprecationis, pro animab. fidelium defunctorum factum. Sūffrāgātŏr, oris, g.m. ein Mitstimmer/ Fürmünder/ Pomocnik/ Wotownik. Sūffrāgātōrĭŭs, a, um, mitstimmig/ günstig/ Wotowny/ Sūffrāgātĭō, onis, g.f. das mitstimmet/ das ist/ Hülff vnd Gunst/ Pomagánie zá kim/ Wotowánie.

Frāgrō, as, avi, atum, frāgrārĕ, wol riechen/ Páchnąć. Frāgrāns, antis, particip. wolriechend/ Páchnący. Frāgrāntĭă, æ, gen. fœm. lieblicher Geruch/ Woniá.

Frămĕă, æ, g.f. ein spitzig Gewehr/ langer Spieß oder Picke/ Miecz/ Włocznia. *Sanguinea.*

Frāngō, is, frēgī, fractum, frāngĕrĕ, brechen/ Złamáć. Refertur etiam ad Incorporea, metaphor. verdrüssig/ vnlustig vnd müde machen/ Mártwić/ Mdlić/ Zásmućić. Frāctus, a, um, particip. sive nomen ex particip. gebrochen/ Złamány. Frāctĭō, onis, & Frāctūrā, æ, g.fœ. ein Bruch/ Złamánie czego. Frāgmen, ĭnĭs, & Frāgmēntŭm, i, g. neut. ein abgebrochen Stück/ Vłomek. Frăgŏr, ōrĭs, g.m. ein Knall oder Thon so etwas bricht/ Grzmot/ Trząsk. *Horrisonus, vehemens, horrendus, resultans, terrisonus, crepulus.* Frăgōsŭs, a, um, scharpff vnd rauch/ Kruchy/ Chropáwy. Frăgōsē, adverb. mit einem Knall/ Chropáwo. Frageo, es, & inde Fragesco, cis, pro Fragor, obsol. Frăgĭlĭs, le, brüchig/ blöd/ Kruchy/ Słáby/ Nietrwáły. Frăgĭlĭtās, atis, f. Schwachheit/ Blödigkeit/ Kruchość/ Słábość. Frăgĭlĭtĕr, adverb. schwächlich/ Krucho/ Słábo. Infrăgĭlĭs, & Infrăgĭbĭlĭs, le, vnbrüchig/ das man nicht brechen mag/ Nienáruszony/ Niekruchy/ Mocny. Adfrīngō, is, egi, actum, ādfrīngĕrĕ, etwas anschlagen vnd anbrechen/ Przyłomić. Confringere, zerbrechen/ Złamáć. Cōnfrāctĭō, onis, g.f. Bruch/ Złamánie. Cōnfrăgōsŭs, & Cōnfrăgŭs, a, um,

um. Zerbrochen/Połomány. Itē, scharff/rauch/hart/Chropáwy/Nierowny. Defringere, abbrechē/Otrącáć/Vłamáć. Diffringere, voneinander brechen/Rozłamáć. Effringere, auffbrechen/Wyłamáć. Effractus, a, um, partic. ingebrochen/Wyłamány. Effrāctŏr, oris, g. m. ein Einbrecher/der in die Häuser etwz zu stelen bricht/Wyłupiciel. Effrāctārĭŭs, ij, g. m. idem. Effrāctūră, g. f. das Einbrechen zu stelen/Wyłupienie. Infringere, idem quod Frangere. Aliquem infringere, metaphor. Einem das Hertz nehmen/Serce komu zepsowáć. Infrāctŭs, a, um, vngebrochen/Niezłamány/mocny. Infractus animus, vnverzagt/Nienáruszony umysł. Oratio infracta, vnverzagte Red/Nie boiázliwa mowá. Infrāctĭō, onis, g. f. pro Inconstantia, Zagheit/Forcht/Boiázń/Niestátek. Interfringere, darzwischen durchbrechen/Przełamác. Offringere, ein auffgebrochnen Acker wieder über zwerch brachen/vnd die schollen brechen/Obłamáć/Przeradlić. Perfringere, durchbrechen/Przełamáć. Aliquem perfringere, Eines Willen brechen/Czyię wolą przewyciężyć. Perfractus, a, um, in Stücken gebrochen/Połamány/ Præfringere, vorherbrechen/Wprzod ułomáć. Item, Præfractus, Rauch/hart/vngnädig/Chropáwy. Præfrāctē, adverb. härtiglich/vngnädiglich/Chropáwo/Vpornie. Refrīngĕrĕ, wieder auffbrechen/Odłomáć/Wyłamáć. Gloriam alicujus refringere. Einem seine Ehr schwächen/Ná honor komu nástąpić. Refrāctārĭŭs, a, um, wiederspännig/Vporny. Refrāctārĭŏlŭs, a, um, ein wenig wiederspännig/Sporny. Refrāctŭs, a, um, auffgebrochen/gestillt/Wyłamány/Odbity. Suffringere, vnten auffbrechen/Podłamáć.

Frātĕr, tris, g. mas. Bruder/Brát. Frātercŭlŭs, dim. Frater germanus, rechter natürlicher Bruder/Rodzony brát. Fratres patrueles, zweyer Brüder Söhn/Stryieczni bráćia. Fratres germani, non Gemini fratres, Zwilling/Bliźniętá. Fratres uterini, Brüder die eine Mutter gehabt/Bráćia iedney mátki. Frātrĭă, æ, g. fœ. des Bruders Fraw/Brátowa. Fratrārĕ, dicuntur mammæ puellarum, dum primùm tumescunt. Frātērnŭs, a, um, Brüderlich/Brátni. Frātērnē, adverb. Brüderlicher weiß/Bráterskie. Frātērnĭtās, atis, g. f. Brüderschafft/Bráterstwo. Frātrĭcīdă, gen. com. der/oder die/seinen Bruder vmbbracht hat/Brátoboycá.

Frāus, fraūdis, g. f. Betrug/Zdrádá. *Occulta, maligna, nefanda, scelerata, dolosa, mala, dira, tacita, flexuosa, commentitia, latens, impia.* Fraūdŭlēntŭs, a, um Tückisch/voll Betrug/arglistig/Zdrádliwy. Fraūdŭlēntă, æ. g. fœ. pro fraude Fraūdŭlēntĕr, adverb. betrüglich/Zdrádliwie. Fraūdō, as, avi, atum, are, cujus passivum Fraudor, betriegen/Zdrádzáć/Oszukiwáć. Fraūdātŏr, oris, g. masc. ein Betrieger/Zdraycá/Krzywdziciel. Fraūdātĭō, onis, g. f. Betrug/Oszukánie/Zdrádá. Fraūdātŭs, a, um, Betrogen/Oszukány. Frausum, Veteres pro Fraudatum dicebant hoc est, eum qui ad fraudis fructum venisset. & Frausus erit, pro; Fraudem commiserit. Dēfraūdō, as, avi atum, are, Betriegen/einem ein Ding abziehen/Oszukiwáć Zdrádzáć. Defraudare genium, etwas seiner Natur entziehen/Vymowáć sobie obroku. Dēfraūdātŏr, oris, g. m. ein Betrieger/Bescheisser/Szálbierz.

Frāxārĕ, id est, Vigiliam circumire.

Fraxĭnŭs, ni, g. fœm. ein Eschbaum/Iesion. *Sylvestris, procera, umbrosa, stridula, alta.* Frāxĭnĕŭs, a, um, von Eschenholtz/Iesionowy. Hasta fraxinea.

Frĕmō, mui, mitum, frĕmĕrĕ, Schnorren murren/Dąsáć/Mruczeć. Frĕmĕbūndŭs, a, um/murrende/Dąsáiący Mruczący. Frĕmĭtŭs, us, g. f. das murren/Sapánie/Rzenie. Adfrĕmĕrĕ, ein Getöß zu etwas machen/Przyrzeć. Infremere, idem quod fremere. Perfremere, ein wild vngestümb wesen führen/Szumieć.

Frēndĕō, des, dui, fressum, frēndĕrĕ, brechen/Złamáć. Item, mit den Zänen knirschen vor Zorn/Zgrzytáć zębámi od gniewu. Infrēndĕrĕ, idē. Infrendes dicuntur pueri sine dentibus, qui frendere nequeunt. Frendens leo, frendens aper, hoc est, ex ira dentes concutiens.

Frēnŭm, ni, ein Zaum/Vzdá. *Sonans, spumans, lentum, spumeum, arctum, substrictum, durum.* Alii per diphtongum scribunt. Item, ein Gebiß/Wędzidło. in sing. n. g, n. in plur. tàm masc. quàm neut. Item, Frænum lacrymarum, vocant nervosam carnem, spiramentis nasi interjacet. Frēnō, as, avi, atum, are, zäumen/Ouzdáć Okiełznąć. Frēnātŭs, a, um, gezäumet/Ouzdány/Okiełzniony. Effrenis, e, Effrēnŭs, & Effrēnātŭs, a, um, vngezäumet/vnbändig/Wyuzdány/Wykiełzniony. Effrēnātĭō, onis, g. f. Vnbändigkeit/

Wy

Wyuzdánie. Effrenate, adv. frewentlich/ Nieuhámowánie/ Rospustnie. Frenigerus, a, um, gezäumet/der ein Zaum trägt/ Ouzdány. Defrenare, entzäumen/ ledig/ frey machen/ Wyuzdáć/ Wolnym uczynić. Infrenare, den Zaum anlegen/ Ouzdáć/ Zátrzymawáć. Infrenatus, a, um, ungezäumet/ Nieouzdány. Refrenare, einen im Zaum halten/ Ouzdáć/ Hámowáć. Refrenatus, a, um, gezäumet/ im Zaum gehalten/ Ouzdány. Pohámowány. Refrenatio, onis, g. f. das zäumen/ Hámowánie. Suffrenatio, onis, g. fœ. Befestigung mit Bänden in Mawren/ Ankrowánie.

Frequens tis, g. o. Embsig/ dick/ in grosser zahl/ Czesty/ Gesty/ Ludny. Frequentem locum dicimus, Geng da stets viel Leuth hingehen/ Ludne/ Násiádle mieysce. Quando autem de persona, aut de re animata loquimur, duobus modis dicitur, vel de sola persona; sic: Sit miles frequens spectator præliorum, ein embsiger fleißiger Achthaber/ Niech sie czesto potyczkom przypátruie. vel de turba; sic: Frequens populus, frequens Senatus, Fleissig versamblet/ und in grosser Menge/ Anzahl/ Zgromádzenie wielkie ludu. Aliquando adverb. pro frequenter, ut: Frequens adest, Er kompt offt/ Czesto przybywá. Infrequens, ungeng/ Nieczesty. Infrequens miles, unembsiger Kriegsmann/ Zołnierz niegesty. Frequentissima ædes, ein Hauß da viel Leuthe hinkommen/ Dom pełen ludzi. Frequentia, æ, gen. fœ. ein grosse Versamblung/ Gromádá ludzi/ Zgromádzenie. Infrequentia, ein kleine Versamblung/ Máłe zgromádzenie. Frequento, as, are, offt an ein Orth gehen/ viel gebrauchen/ Uczeszczáć/ Czesto gdzie chodzić. Frequentarius, pro frequente. Frequentatio, onis, g. f. offt wiederholter Gang oder Gebrauch/ Chodzenie czeste. Frequentamentum, ti, g. neut. Genus modulationis musicæ, öffter beschehene Wiederholung der Wörter im singen/ Uczeszczánie głosu w śpiewániu.

Fressæ, fabæ dicuntur quæ mola leviter fractæ sunt, Geröstete Bonen/ Bob śrotowány.

Fretum, g. n. ein enger Lauff der See/ Mieysce w ktorym morze iest bárzo wąskie. Item, die See/ Jezioro. *Torrens, vastum, rapidum, turbidum, stagnans, spumans, tumescens, saliens, undisonans.* Transfreto, as, are, über Meer fahren/ Przepłynąć/ Przepráwić sie przez morze.

Fretus, a, um, partic. sine verbo, vertrawende/ und auff etwas verlassende/ Ufáiąc/ Spuściwszy sie ná kogo. ut: Fretus gratia, Fr[illegible]us ingenio.

Friabilis, vide Frio, as.

Frico, as, cui, ictum, & cavi, atum, fricare, kratzen/ reiben/ Drápáć/ Náćieráć co. Frictio, & Fricatio, onis, g. fœ. das kratzen/ Drapánie/ Śćieránie. Fricatus, & Frictus, us, g. mas. idem. Adfrico, as, are, anreiben/ Przykruszyć/ Przydrobić. ut: Adfricare parietem, sich an der Wand reiben/ jücken/ Drapáć sie o ściánę. Adfrictus, us, das anreiben/ Zádrapánie. Confricare, fast kratzen oder reiben/ Drapáć/ Poćieráć. Defricare, abkratzen/ Infricare, einreiben/ Náćieráć co/ Wdrobić. Dicimus autem: Infricare vas cinere, & Cinerem infricare vasi. Infricatus, a, um, eingerieben/ Nádrobiony/ Wtárty. Perfricare, zerreiben/ Poćieráć/ Drapáć. Perfricare faciem vel frontem, vel os, die scham ablegen/ ohn scham seyn/ Wstyd porzućić/ Ośmielić sie. Refricare, wieder auffreiben/ erneweren/ erfrischen/ Odnawiáć/ Wznawiáć. Suffricare, auffkratzen/ Wzdrapáć.

Frigeo, es, gui, & frixi, secundum Donat. frigere, frieren/ kalt seyn/ Zziebnąć/ Być zimnym. metaph. Träg/ unfertig seyn/ den Ernst und Fleiß nachlassen/ Nieochotnym/ nieluśnym być/ Ostábieć. Frigesco, is, frigescere, erkalten/ Ziebnąć. Frigefacto, as, are, & Frigefacio, is, frigefacere, idem quod Frigere. Frigidus, a, um, Kalt/ Zimny. Item, erlegen/ gmachsam/ ohn Lust/ Nieochotny/ Niestáteczny/ Słáby. Frigidulus, a, um, kaltächt/ Przyzimnieyszy. Frigide, adverb. kaltlich/ lawlich/ sonder Ernst/ Nieochotnie/ Zzieble. Frigidarius, a, um, ut: Frigidaris cella, ein Kühlkammer darinn man sich mit kaltem Wasser wäscht/ Chłodnik sklepisty/ Łáźnia domowa. Frigidarium, ij, gen. neut. ein Kühlwassergeschirr/ Łáziebne naczynie. Frigutio, is, ivi, itum, Frigutire, fröstlen/ zittern von Frost/ Drżeć/ Drgáć. Frigus, goris, g. n. Kälte/ Frost/ Zimno/ Mroz. *Penetrabile, hyemale, glaciale, acerbum, acre, durum, gelidum, pluviale, algidum, immite, acutum.* Item, Unliebligkeit/ Erkaltung/ Unlust/ Nieochotá/ Niewesołość. Frigor, oris, idem quod Frigus. Frigorificus, a, um, verkühlende/ Ziebiący. Perfrigeo, es, perfrigere, fast kalt seyn/ Przeziebnąc. Perfrigero, as, are, sehr erkalten/

Przeziebić. Pērfrīgēſcō, cis, pērfrīgēſcĕrĕ, erkalten/Przeziebnąć. Pērfrīgĭdŭs, a, um, gar kalt/Przeziebły. Præfrigidus, a, um, idem. Subfrigidus, ein wenig kalt/lawlecht/ Przyzimnieyßy. Sūbfrīgĭdē, adverb. lawlechtig/ Przyzimnieyßym/Chłodno. Refrīgĕō, es, refrīgērĕ, & Refrīgēſcō, is, refrīgēſcĕrĕ, wiederumb erkalten/ Stydnąć/ Oziebnąć/Ochłodnąć. Refrīgĕrō, as, refrīgĕrārĕ, wiederumb erkülen/ erquicken/ Oziębiáć/ Ochłodźić/Studźić. Refrīgĕrātĭō, onis, g. fœ. Verkülung/Erfrischung/Erlabung/ Chłodzenie/Ochłodzenie/Studzenie. Refrīgĕrātŭs, a, um, partic. erkühlt/ Ostygły/ Chłodny. Refrīgĕrātŏr, oris, g. m. & Refrīgĕrātrīx, īcis, g. f. Der/oder Die einen erlabt oder erkühlt/ Ochłodzáiący/ Ochłodzáiąca. Refrīgĕrātōrĭŭs, a, um, das verkühlt/oder erfrischt/Chłodny/ Chłodzący. ut; Aqua refrigeratoria.

Frīgīllă, gen. fœm. ein Finck/Zięba.

Frīgō, is, frixi, frictum, vel frigui, frictum, frīgĕrĕ, rösten/braten/Smáżyć/ Skwárzyć/ Prázyć. Frixorium, vel Frīctōrĭŭm, ij, g. n. ein Bratpfann/Rynká Brytfánná. Frīxŭs, a, um, part. gebraten/ Smáżony. Infrīgō, is, īnfrīgĕrĕ, vnter einander braten/Násmażáć.

Frĭō, as, avi, atum, frĭārĕ, zerbrosmen/ zerreiben/ Kruszyć. Frĭābĭlĭs, le, das sich gerne zerreiben läst Kruchy. Affrĭārĕ, anreiben/Przydrobić. Infriare, propriè, mit den Fingern zerreiben/ Pálcámi co pokruszyć. Suffriare, idem.

Frĭt, das öberst an eim zeitigen äher/ist minder denn der Kern/Ość u kłosá/ Puzyná.

Frĭtīllŭs, i, g. masc. ein Spielbret/Kostkowa puszká/ Wárcáby.

Frīvĭcŭlŭm, li, ein Zwytracht zwischen zweyen Ehleuten/ der doch nicht gnugsam ist dieselbe voneinander zu scheiden/Niezgodá miedzy śłádłemi wszák ktorá nie iest dostáteczná do rozłączeniach. Alij Frigusculum.

Frīvŏlŭs, a, um, vnnütz/nichtswerth/ Niepotrzebny/ Ládáco. Frīvŏlă, orum, pl. nu. g. neut. klein brüchig Haußgeschirr/vnd Haußraht/Skorupá gliniána/ Kopieci. Frīvŏlārĭŭs, ij, g. m. ein Krämer der schlechte vnd geringe Dinge feyl hat/Spängelkrämer/Wendetarz.

Frōns, frontis, g. fœ. die Stirn/ Czoło. *Tenera, decora, honesta, honora, læta, nitida, pura, venusta, eximia, nivea, rosea.* metaph. Scham/Wstyd. ut: Fronte caret, Er ist vnverschämbt/ Wstydu nie ma. Frōntālĕ, is, g. n. Zierraht vorn an der Stirn/ Stirnzier/ Náczelnik. Frōntātŭs, a, um, ut. Frontati lapides, Schloßstein/ Hawstein/ damit man die strennen in den Mawren machet/ so zu beyden seyten durchgehn zu Befestigung der Maur/ Przezgłownik/ Kámień węgielny. Frōntōsŭs, a, um, Großstirnig/ Czołowáty. Itē. Vnschamhafft/ Niewstydliwy. Frōntō, onis, g. m. der ein groß Vorhaupt hat/ Czołowáty. Bifrōns, ontis, zweystirnig/Dwoigłowy. Effrōns, ontis, Vnschamhafft/Niewstydliwy.

Frōns, frondis, g. fœ. Laub/grüner Zweig/Gáłąz. *Viridis, patula, tenera, crispa, agrestis, flaccescens, odorata, tremula, virens, comosa, umbrosa, vernans,* Frōndĕŭs, a, um, was von Blättern oder ästen ist/Gáłęziowy. Frōndōsŭs, a, um, das viel äste hat/ Gáłęzisty. Frōndārĭŭs, a, um, das zu den ästen dienet/Gáłęzny. Frōndĕō, es, dui, frōndērĕ, äste gewinnen/ Gáłęzie pusczáć. dicuntur arbores, Frōndēſcō, is, frondeſcere, idem. Frōndō, as, are, die äst abhawen/behawen/ Obcináć/ Okrzesowáć. Frōndātŏr, oris, g. maſ. der die Bäum behawet/ der das Laub abstreifft vor das Viehe/ Obcinácz. Frōndātĭō, onis, g. f. Behawung der Bäume/ Obcinánie/ Okrzesowánie. Frōndĭfĕr, era, rum, ästig/ Gáłęzisty. Dēfrōndō, as, are, das Laub abbrechen/ Obcináć gáłęzie.

Fructus & Fruges, v. Fruor.

Frūmĕn, ĭnis, gen. neut. der Schluck zu oberst an der Gürgel/der Knopff an der Keele/ Guz w gárdle.

Frūmēntŭm, ti, g. n. Korn/ allerley Geträide/ Zboże wszelákie. *Lactans, purum, flavescens, germinans, æstivum.* Frūmēntārĭŭs, a, um, ut: Res frumentaria, Sachen das Korn betreffend/Zboże/ żywność. Frumentarius, ij, g. m. Kornhändler/ Zbożem händluiący. Frūmēntŏr, aris, atus sum, frūmēntārī, nach Korn gehen oder fahren/ Picowáć. Frūmēntātĭō, onis, g. f. Kornsamblung/Zbieránie zbożá. Frūmēntātŏr, idē quod Frumentarius, ij.

Frŭŏr, frŭĕrĭs, frētŭs, frūctŭs, vel frŭĭtŭs sum vel fui, frŭī, niessen/brauchen/nützen/Záżywáć/ Vżywáć. Frētŭs, a, um, vertrawendtlich auff etwas verlassende/Vfáiący. Frŭīſcŏr, ceris, frŭīſcī, idem quod Frui. Frūctŭs, ūs, g. maſ. Frucht/ Nützung/Genieß/ Owoc/Pożytek. Frūctĭfĕr, ra, rum, & Frūctŭōsŭs, a, um, Fruchtbar/nützlich/

das

das Frucht bringt/ Pożytki rodzący/ Zyzny/ Pożyteczny. Infructuosus, a, um, unfruchtbar/ Niezyzny. Frūctŭārĭŭs,ij, g. m. der die Nützung eines Dinges hat/ Pożytku záżywáiący. Frux, vel Fruges, non usurpantur in Nominativo, sed obliqui. Frūgĭs, frugem, g. fœ. Fruges, allerley Frücht der Erden/ Owoc wszelki ziemny. *Gravidæ, uberes, nitidæ, spiceæ, Cereales, herbidæ, lætæ, teneræ.* Frūgĭfer, & Frūgĭfĕrŭs, ra, rum, fruchtbar/ Zyzny. Frūgĭlĕgŭs, a, um, der Frucht zusammen liest/ Ziárná zbieráiący. Frūgī, adject. indeclinab. g. o. nützlich/ gut/ Pożyteczny/ Dobry. ut: Frugi servus, ein häußlicher Knecht/ Dobry sługá. Frūgālĭs, le, Mäßig/ häußlich/ der sich mit eim geringen genügen läst/ Skromny/ Oszczedny. Frūgālĭtās, atis, g. fœ. Mäßigkeit/ Vergnügung/ Miernosć w życiu/ Oszczadzánie. Frūgālĭtĕr, adv. sparsam/ mäßiglich/ Oszczednie/ Miernie. Frūgĭpērdă, æ, g. co. der sein Frucht verliert/ Niedożrzewáiący.

Frūstrō, as, avi, atum, are, & Frūstrŏr, aris, atus sum, ari, betriegen/ versaumen/ Omylác/ Oszukywác. Legitur etiam in passiva significatione, Frustrari, betrogen werden/ Oszukánym być. Frūstrātĭō, onis, g. f. Trug/ Versaumnuß/ Oszukánie/ Pochybá. Frūstrā, adverb. vergebens/ umbsonst/ Dármo.

Frūstŭm, ti, g. n. ein Stück/ Sztuká. Frūstŭlŭm, dimin. Frūstātĭm, & Frūstĭllātĭm, adverb. stückweiß/ Sztukámi/ Ná sztuki. Frūstŭlēntŭs, a, um, voll Stück/ W sztukách.

Frŭtēx, ĭcĭs, g. masc. ein Standen/ Krzew/ Chrost we pniu. *Ramosus, umbrosus, arboreus, venosus, parvus.* Frŭtētŭm, vel Fruticetum, vel Frutectum, tī, g. neut. ein Orth da viel Stauden wachsen/ Chrosćiná. *Gemmans, sylvestre, molle, occultum.* Frŭtētōsŭs, sive Frutectosus, a, um, staudecht/ voll Gestäud/ Krzewisty/ Chrostowy. Frŭtĭcō, as, are, & Fruticor, aris, atus sum, ari, Item, Frŭtĭcēscō, is, frŭtĭcēscĕrĕ, viel Stauden von einer Wurtzeln auffgewinnen/ zum Gestäude werden/ Chrosćieć/ Krzewić się. Frŭtĭcōsŭs, a, um, dick in einander gewachsen/ Krzewisty.

*Fŭăt, pro Sit, Es sey/ Niech bedźie.

Fūcŭs, i, g. mas. ein grosse Bien die kein Angel hat/ und kein Honig macht/ ein Hummel/ Niepożyteczna pszczołá. metaph. ein Betrug/ Zdrádá/ Oszukánie. *Mendax, vanus, fallax.* Item, Herba, quæ & alga marina dicitur. Item, ein Farb damit man die Maasen und Flecken am Leib überstreicht/ Piekrzydło/ Przypráwá. Item, ein fauler/ unnützer/ der ander Leuth Arbeit vergebens geniesset/ Hultay/ Człowiek ládáiáki. Fūcō, as, are, ein frembde Farbe anstreichen/ Fárbowáć/ Piekrzyć. Fucatus, & Fūcōsŭs, a, um, ut: Fucatæ mulieres, Weiber so angestrichen seyn/ Fárbowáney twarzy białegłowy. Fucosa merces, auff einen feylen Kauff gemacht/ Przypráwne/ fałszywe towáry. Infucare, mit frembder Farb anstreichen/ Roztworzyć/ Zmieszáć z fárbą/ przypráwić.

Fŭgĭō, is, fugi, fugitum, fugĕrĕ, fliehen/ schewen/ Uciekáć/ Chronić się. Fŭgĭēns, entis, particip. fliehende/ Uciekáiący/ Nietrwáły. Fŭgĭtō, as, are, freq. fast fliehen/ Uciekywáć. Fŭgĭtāns, antis, fast fliehende/ Uciekywáiący. Fŭgă, æ, g. f. *Furtiva, trepidans, præceps, fœda, celer, pernix, cita, pavida, turpis, volucris, probrosa.* Fŭgĭtŏr, oris, g. m. ein Flieher Uciekácz. Fŭgĭtīvŭs, a, um, flüchtig/ Zbieg. Fŭgĭtīvārĭŭs, ij, einer der sich annimpt die verlauffene an jhre Herren wiederumb zu bringen/ Pogonia zá kim. Fŭgō, as, are, verjagen/ Wygániáć/ Rospedzáć. Fŭgāx, ācĭs, adject. flüchtig/ Pierzchliwy. Fŭgātŭs, a, um, particip. verjagt/ Wygnány/ Rospedzony. Fŭgātūrŭs, a, um, aliud particip. der verjaget wird/ Ktory ma wygnáć ábo rospedźić. Fŭgācĭtās, atis, g. f. Flüchtigkeit/ Płochosć. Aūfugĭō, aūfugĭs, aūfugī, aūfugĭtŭm, aūfugĕrĕ, hinweg fliehen/ Uciec. Aūfugĭŭm, ij, g. n. Hinflucht/ Uciecżká. Cōnfugĕrĕ, Zuflucht nehmen/ hinzu fliehen/ Uciec się do kogo. Confugium, pro refugium. Defugere, idem quod fugere. Diffugere, voneinander fliehen/ Rozbieżeć się/ Pouciekáć. Effugere, entfliehen/ meyden/ außweichen/ Wyść/ Uciec. Effugium, ij, g. neut. ein Außflucht/ Uciecżká/ Wyśćie. Effugō, as, are, pro expellere. Perfugere, hinfliehen/ hinzu fliehen/ Hülff bey einem suchen/ Zbiegáć/ Uciekáć/ pomocy żądáć. Perfugium, ij, g. neut. Zuflucht in der Noth/ Uciecżká. Pērfugă, æ, g. m. flüchtig zu dem Feind/ übergelauffener/ ein Abtrünniger/ Zbieg. Profugere, weit hinweg fliehen/ Uciec/ Zbiec. Profugium, ij, g. n. ein Orth da man hinfliehen mag/ Uciecżká. Prōfugŭs, a, um, flüchtig/ Zbieg. Profugus, ij, g. m. ein Landstreicher/ Hultay. Rĕfugĕrĕ, hintersich fliehen/ schewen/ Zbrániáć się/ Uciec. Rĕfugĭŭm, ij, g. n. ein Zu-

flucht/Vćieczká. Rĕfugă,æ,g.com. einer der fliehet/Zbieg. Rĕfugŭs,a,um, Feldflüchtig/Wzad sie obracaiacy. Suffugere, heimlich hinweg fliehen/ Schrániáć sie/Vchodźić. Suffugium,ij,g. neut. Zuflucht/Vćieczká. Subterfugere,idem. Transfugere, von einem zum andern fliehen/ Zbiec od iedney strony do drugiey. Transfugium,ij,g.n. Abfall/Flucht von einem zum andern/ Zbieżenie od iedney strony do drugiey. Transfuga,æ,g.com. Abfälliger/ Verloffener/Abtrünniger. Zbieg Lūcĭfugă,æ,g.com.ein Liechtschew/ Pokatnik. Lūcĭfugŭs,a,um, der das Liecht schewet/Pokatny. Sōlĭfugă,æ,g.com. Sonnenschew Ktory sie słońcá chroni.

Fūlciō,is,fulcivi, fulcitum, fulcīrĕ, vnterstützen/Podpieráć. Fūlcīmĕn,ĭnis, & Fūlcīmentŭm,ti,g.n. Vnterstützung/Podporá. Fūltūră,æ, g.f.idem. Fūlcrŭm,i,g.n. eine Stütz/ein Spannbeth oder Bettstoll / Podporá/Nogá/Podstáwek. Fūltŭs & Effultŭs,a,um, vnterstützt / Podpárty. Effulcire, & Suffulcire, idem ac Fulcire.

Fūlgĕō,es,fulsi,fulsum,fulgērĕ,scheinen/gläntzen/ Swiećić sie/Lsnąć sie/Błyskáć sie. Fūlgŏr,oris,g.m. Glantz/Schein/Jásność/Lśnienie/Blásk. *Nitidus, colorificus, coruscus, aureus, nivalis, igneus, roseus, splendidus, radians, flammeus.* Fūlgēns,entis,particip. scheinend/Lśniący sie/ Błyskáiący. Fūlgētră,æ,g.f.& Fulgetrum,i.g.n. Wetterleuchten/blitzen/Błyskánie. Fūlgŭr,ŭris, g.n. Blitz/Błyskáwicá. *Nictans, rapidum, micans, clarum, rutilum, jaculabile, subitum, ignigerum, ardens, flagrans.* Fūlgŭrālĭs,le, Wetterleuchtung/ Błyskáwiczny. Fūlgŭrātiō,onis, das Blitzen/ Błyskánie. Fūlgŭrō,as,are, blitzen/Błyskáć sie. Fūlgŭrăt,imperf. es blitzet/Błyska sie. Fūlgŭrātŭm,ti,g.n. das vom Blitz gerührt ist/Co od błysku iest obrażono. Fūlgŭrātŏr,oris, g.m. fulgurum inspector, der das blitzen anschawet/ vnd darauß zukommende Ding weissaget/ Wieszczek z błyskáwice. Itē, der das Blitzen macht/Błyskáwice pusczáiący. Fūlgŭrĭtāsūnt, pro fulgure percutiuntur. Fūlgŭrīrĕ, pro fulgur jacere. Fulguritū, pro fulmine ictum. Affulgĕō, es, affulsi, affulsum, affulgērĕ, anscheinen/ einscheinen Záiáśnieć/ Zábłysnąć. Confulgere, zusammen scheinen/ gläntzen/ Swiećić sie. Effulgere, außhin scheinen / Wyiáśnieć/Lśnąć sie. Præfulgere, fast gläntzen / vorleuchten / Lśnąć sie bárzo. Rĕfulgērĕ, fast scheinen/ widergläntzen/ Záiáśnieć/Błyskáć sie/Lśnąć. Rĕfulgēns,entis, widerscheinend/ Błyszczący sie/Lśniący.

Fūlĭcă,æ,alias Fūlix,ĭcis,g.f. ein Wasservogel/ Täucher/Łyská. *Marina, palustris, parva, vaga.*

Fūlīgō,ĭnis, Ruß/ Sádze/Kopeć. *Atra, pulla, nigra, tætra, obscura.* Fūlīgĭnōsŭs, a, um, Rüssig/ Okopćiáły.

Fūllō, onis, g. m. ein Walcker / Pilśniarz/ Blechárz/Wálkarz. *Avarus.* Fullonius, & Fūllōnĭcŭs,a,um, das zum walcken gehört/ Wálkowniczy/Blechárski. Fūllōnĭcă, æ,g.f. die Walckerkunst/ Wálkownictwo.

Fūlmĕn, ĭnis,g.n. der Donnerstrahl/Piorun. *Horrendum, inimicum, caducum, clarum, igniferum, inevitabile, micans, penetrabile, temerarium, coruscum, cadens, missile, crudele, flagrans, radians, ignivomum.* Fūlmĭnō, as, are, donnern/ Piorunem bić. Fūlmĭnăt, imperf. es donnert/ Piorun bie. Fūlmĭnātŭs,a,um, pro fulmine ictus, vom Donner geschlagen/ Piorunem uderzony. Fūlmĭnāns,antis,partic. Fūlmĭnĕŭs,a,um, vom Strahl strahlächtig/donnerächtig/ Piorunowy.

Fultura, vide Fulcio.

Fūlvŭs,a,um, Goldgelb/ Leberfarb/Żołty.

Fūmŭs,i,g.m. Rauch/Dym. *Volucer, sequax, ater, amarus, niger, graveolens, sordidus, lacrymosus, nubivagus, tenebrosus, levis, tepidus, opacus.* Fumus terræ, Taubenkraut/ Werbená/Koszyszczko. Fūmārĭŭm,ij,g.n. ein Rauchloch/ Dymnik. Fūmōsŭs. Fūmĭnōsŭs, Fumeus & Fūmĭdŭs,a,um, voll Rauch/rauchächtig / Dymny / Okopćiáły. Fūmĭfĕr,a,um, das Rauch beybringt oder macht/ Dymny /Dym przynoszący. Fūmō, as, are, Rauch geben/Dymić/Kurzyć sie. Fūmāns,antis particip. Fūmĭgō, & Fūmĭficō, as,are, beräuchern/Rauch machen/Dymić/Kurzyć. Fūmĭcŭs, & Fūmĭficŭs,a,um, das Rauch macht/ Dymny/ Kurzący. Infumō,as,are, beräuchern/mit Rauch dürr machen/Wędźić/Dymić. Infumĭbŭlŭm,li, g. n. ein Rauchloch / dardurch man Rauch hinein lässt/Dymnik. Transfumare, durchräuchern/Dymić/Przebija sie dym.

Fūndă,æ g.f. eine Schlauder darauß man wirfft/ Procá. *Balearis, balearica, stridens, torta, volubilis, teres, aëria, levis, flexa.* Item, ein Zugkgarn / Wiećierz. Item, ein Diebsack / Säcklein/Sák/Kálete/Mieszek. Item, Circulus ex auro sive alio metallo, quo gemmæ ita nectuntur, ut aurum

non

non nisi margines amplectatur. Fŭnditŏr, oris, & Fŭndĭbŭlārĭūs, ij, g. m. die mit Schlaudern kriegen/ Procarze. Fŭndĭbŭlă, idem quod Funda.

Fŭndŏ, as, avi, atum, fŭndārĕ, gründen/ festigen/ Gruntowáć/ Zákładáć. Item, stifften/ Budowáć/ Vtwierdzáć. Fŭndāmĕn, ĭnis, & Fŭndāmĕntŭm, i, g. n. Pfulment/ Grundfeste/ Grunt. Fŭndātŭs, a, um, gestifft/ fundiert/ Gruntowny. Fŭndātĭŏ, onis, g. fœm. Stifftung/ Zákłádánie Grunt. Fŭndĭtŭs, adver. biß an Boden/ oder von Grund auff/ Z gruntu/ Do czysta. Fŭndŭm, i, g. n. der Boden eines Dings/ Dno. Hinc, Prŏfundŭs, a, um, tieff/ Głeboki. Prŏfundĭtās, atis, die Tieffe/ Głebokość. Effundŏ, as, are, vom Grund außreutten/ Zgruntu wyrzucáć. Sŭffundā ūs, a, um, vnterbawet/ befestiget/ Wybudowány Wystáwiony.

Fŭndŏ, fundis, fudi, fusum, fundĕrĕ, giessen/ außbreiten/ Láć/ Rozßerzáć. Item, schütten/ Nálewáć. Fūsē, adverb. weitläufftig/ Szeroko. Fusim, idem. Fūsĭlĭs, le, das man giessen mag/ Co się może rozláć/ rozpuśćić. Fūsĭŏ, onis, & Fūsūră, æ, g. f. Guß/ Außguß/ Lánie. Fūsŏr, ōris, g. m. ein Giesser/ Zlewácz. Fūsŭs, a, um, gegossen/ Odlewány/ Zlány. aliquando idem quod Conflatus. Fūsōrĭŭs, a, um, ut: Fusorium opus, ein gegossen Werck/ Odlewána robotá. Fŭndĭtŏ, as, are, frequent. embsiglich giessen/ Láć często. Affundŏ, affundis, affudi, affusum, affundĕrĕ, zugiessen/ zuschütten/ Przylewáć. Affunditur huic æstuarium e mari, darzu fleust ein Arm des Meers/ Przylewa tu odnogá morská. Affusa urbs mari, pro Affusum mare urbi. Confundere, zusammen schütten/ vnter einander mischen/ Zláć do kupy/ Pomießáć. Cŏnfūsŭs a, um, vermischt/ Pomießány. Item, erschrocke/ betrübt/ Zátrwożony/ Záwstydzony. Cŏnfūsĭŏ, onis, g. f. Vermischung/ Verwirrung/ Mißordnung/ Pomießánie/ Zámießánie. Confusim, & Cŏnfūsē, adver. vermischt/ vnter einander/ Pomießánie/ Pospołu. Circumfundere, vmbherschütten/ Obláć. Defundere, abschütte/ abgiessen/ Odláć. Dēfusus, a, um, abgegossen/ Odlány/ Zlány. Diffundere, hin vnd wieder giessen/ von einander sprützen/ Rozláć/ Rozpuszczáć. Diffusus, a, um, außgesprützet/ zerthan/ Rozlány/ Przestworny/ Szeroki. Dĭffūsē, adverb. weitläufftig/ weit vmb sich/ Szeroko/ Obßernie. Dĭffūsĭŏ, onis, g. f. Zersprützung Rozlánie. Effundere, verschütten/ außgiessen/ Wyláć. Effundere se civitas dicitur, hinauß fallen/ sich häuffig hinauß begeben/ Wychodzi hurmem z domow. Effundere patrimonium, sein Väterlich Erb verbringen/ Vtráćić dobrá oyczyste. Effusus, a, um, außgegossen/ außgesprützet/ überschwenglich/ Rozrzutny/ Zbyteczny. Effuse, häuffig/ Szczodrobliwie. Effusĭŏ, onis, g. f. Außgiessung/ Wylánie. ut: Effusio pecuniarum. Infundere, einschütten/ eingiessen/ Náláć/ Wláć. Item, auffschütten/ auffgiessen/ Wyláć. Infusus, a, um, eingegossen/ Nálany. Infusus, ūs, g. m. & Infusĭŏ, onis, g. f. Einguß/ Nálanie. Infusōrĭŭm, ij, g. n. ein Gießkanne/ Nalewká. Infundĭbŭlŭm, li, g. n. ein Trechter/ Leiek. Item, ein Mühlkorb/ Koß młyński. Offundĕrĕ, begiessen/ außschütten/ Oblewáć/ Zálewáć. Offundere errorem alicui, einen mit Irrthumb blenden/ Wbład kogo wprowádźić. Offusŭs, a, um, vmbgossen/ verdunckelt/ Oblány/ Zálany/ Záćmiony. Perfundere, begiessen/ beschütten/ hindurch giessen/ Oblewáć/ Polewáć. Perfusus, a, um, ut: Perfusus cruore, mit Blut bespreng/ Krwią skropiony. Pĕrfusĭŏ, ōnis, g. f. Vberschüttung/ Beguß/ Pokrapiánie/ Polewánie/ Oblánie. Pĕrfusōrĭē, adverb. vnbescheidenlich/ Pozwierzchnie/ Ládájáko. Profundere, außschütten/ verschütten/ vnnützlich verthun/ Wylewáć/ Przelewáć/ Przemárnowáć. Profusus, a, um, überflüssig verthan/ verzehrt/ Rozrzucony/ Zbyty ládájáko. Profusio, onis, g. f. Außgiessung/ Verschwendung/ Rozrzutność. Prŏfusē adverb. überflüssiglich/ Rozrzutnie. Rĕfundĕrĕ, wiedergiessen/ wiedergelten/ herauß speyen/ Wylewáć/ Odlewáć/ Wyrzućić/ Oddáć. Rĕfusŭs, a, um, außgelassen/ übergelauffen/ Wylány Wyrzucony. Rĕfusē adverb. überflüssiglich/ Obficie. Suffundere, vntergiessen/ Podláć. Item, begiessen/ eingiessen/ Wyláć/ Napuśćić. Suffusus, a, um, vntergossen/ Podlány. Suffusio, onis, g. f. Begiessung/ Vntergiessung/ Podlewánie. Sŭpĕrfundĕrĕ, auff etwas schütten/ übergiessen/ Polewáć/ Wylewáć z brzegow. Sŭpĕrfusŭs, a, um, übergegossen/ Polány/ Wylány. Transfundere, von einem Orth an das ander giessen/ Przelewáć. Transfusio, onis, g. f. Abschüttung/ oder Abguß von einem Geschirr in das ander/ Przelewánie.

Fundum, vide Fundo, as.

Fūndŭlŭs,li,g.m. ein Gründel/Grunćik.

Fūndŭs,di,g.m. ein Theil Felds/ Ackers oder Wiese/Rola/Máietność. Item, ein jeder Boden oder Grund/ Grunt. Fundus vectigalis, ein Güldgut/Zinßbar/ Máietność ná cle. Fundus beneficiarius, vel clientelaris, Lehengut/Dobrá dárowne/lenne. aliàs Feudum.

Fūnētŭm, ti, g. n. ein Bogen von Weinreben oder andern Reusern geflochten/ Winnicá podwiazána/ Chłodnik sklepisty.

Fūngŏr, Fūngĕrĭs, Functus sum, Fūngī, Accusativo & quandoque Ablativo jungitur, verwalten/Záżywáć. ut: Fungi munus alicuius, Eines Pflicht außrichten/Odpráwowáć jáka powinność zá kogo. &: Fungi aliquo munere, etwas außrichten/Być ná urzedzie jákim. Fūnctĭō onis,g.f. Ampt/Pflicht/ Spráwowánie/Vrząd. Dēfungŏr, dēfungĕrĭs, defunctus sum, dēfungī, außrichten/eines Dings abwarten/ein Ende machen/Pozbyć urzedu/ powinnośći jákiey/Odpráwić. Dēfunctŭs,a,um, verschieden/gestorben/ Vmárły. Dēfunctōrĭē, adverb. Defunctorie aliquid agere, schlecht überhin etwas machen Niedbále co czynić. Perfungor, eris, perfunct⁹ sum, perfungi, seiner Pflicht gnug thun/vollenden/Odpráwić/ pozbyć jákiego urzedu/ dosyć uczynić swey powinnośći. Perfunctus,a,um, außgericht/ Odpráwiony. Perfunctus morte, gestorben/Vmárły. Perfunctio, onis, g.f. Außrichtung/ Dokonánie. Pērfunctōrĭŭs,a,um, ut: Perfunctoria opera, die man nur thut das man bald davon komme/Niedbáła/ládáiáka robotá. Pērfunctōrĭē, adverb. liederlich/ Niedbále.

Fūngŭs, gi, g.m. ein Pfifferling/ Schwamm/ Grzyb. metaphorice. doll/ vnverständig/ Głupiec/ Nikczemnik. Funginus, & Fūngōsŭs, a, um, schwammächtig/ Grzybiásty/ Dziurkowáty. Fūngōsĭtās, atis, g.f. Schwammächtigkeit/ Grzybiástość/Dziurkowátość.

Fūnĭs, is, g.masc. ein Seyl/ Schnur/Powroz/ Sznur/Liná. *Tortus, religatus, loreus, torculus, intortus, durus, canabinus.* Fūnĭcŭlŭs, li, dimin. Fūnālĭs le, was mit Seylen gezogen wird / was zum Seyl gehört/Powrozowy. Funale, is, g.n. substant. ein Wachsliecht/ Wachskertz/ Laná świecá. Fūnāmbŭlŭs, li, g.m. Einer der auff dem Seyl gehet/Powrozobiegun. Fūnĭpēs, idem.

Fūnŭs, ĕrĭs, g.neut. ein Leich oder Begräbnuß/ Ciáło zmárłe/Pogrzeb. *Triste, lacrymosum, mœstum, lamentabile, lugubre, flebile, atrum, acerbum.* Fūnĕrĕŭs, Fūnĕrārĭŭs, a, um, Fūnebrĭs, e, & Fūnĕrālĭs, le, zur Leich gehörig/Pogrzebny. Fūnĕrō, as, are, begraben/Grześć umárłego. Fūnĕrātŭs, a, um, schier vmbbracht oder getödt/ oder gerüst zu begraben/ Pogrzebny/Zákobny. Fūnēstō, as, are, zum Leydt oder Trawren bringen/Zá lotem zgwałćić/Záśmućić. Fūnēstŭs, a, um, tödlich, kläglich/Żáłosny/ Smiertelny.

Fūr, Fūrĭs, g.com. ein Dieb/Złodziey. *Nocturnus, vagus, tacitus, pervigil, trepidus, rapax, crudelis, trifurcifer.* Fūrūncŭlŭs, & Fūrcŭlŭs, li, diminut. Item, Furunculus, ein Eyß/ hitzig Bläterlein/ Szyszká w ćiele/pryszczel. etiã in vitibus dicitur, ein Knörzlein/ Látorośl zostáwioná. Fures etiam servi dicti sunt per contumeliam. Fūrīnŭs, a, um, ut: Furinum forum, ein Diebmarckt/ Złodzieyski rynek. Fūrtŭm, i, g.n. ein Diebstal/ Złodzieystwo/ Kradzież. *Pavidum, nocturnum, turpe, iniquum, latebrosum, infandum, nefandum, lacrymabile, impudens.* Furtum Veteres dicebant quicquid clam factum esset. Item pro insidijs. Fūrtă, orum, plu.num. Ehebruch/Hurerey/ Cudzołostwo/Nierząd. It. Auffsatz/ Nachstellung Złodzieystwo/ Kradzież. Fūrtīvē, & Fūrtĭm, adverb. heimlich/verstohlen/ Kradzieżą/Pokatnie/ Fūrāx, ācĭs, adiect. zu stehlen geneigt/ Kradnący rad. Fūrācĭtās, atis, g.f. Liederlichkeit zu stehlen/Kradzieżność. Fūrācĭtĕr, adverb. verstohlen/durch Diebstal/ Złodzieyskie. Fūrtĭfĭcŭs, der zu stehlen geneigt vnd gewehnt ist / Kradzieżny/Pokatny. Fūrtīvŭs, a, um, gestohlen/Kradziony/Kradzieżny. Item, heimlich/ Pokatny. ut: Furtiva scripta, heimliche Schrifften/von welchen man nicht weiß wer sie geschrieben hat/Táiemne pisánie. Fūrŏr, furaris, furatus sum, Fūrārī stehlen/Kráść. Furcifer, vide.

Fūrcă, æ, g.f. ein Gabel/ Widły. *Bicornis, tricornis, ferrea, rapax.* Fūrcŭlă, & Fūrcīllă, æ, g.f. diminut. Fūrcĭfer, ferī, g.m. Einer der henckens werth ist/dem man eine Furch an den Halß hänget damit man jhn kenne/ vnd sich für jhm hüten könne Szubienicznik/ Wyświecony/ Niecnotliwy. Trīfurcĭfer, feri, ein grosser Vbelthäter/der die Straff wol verdienet hat / Złodziey wielki/ wierutny/sławny. Fūrcĭlĭs, is, ein Mistgabel/ Widły gnoyne.

Fūrfur, furĭs, g.m. Kleyen/Gerüsch/ Otręby.

Tri-

*Triticeus, hordeaceus.* Fūrfŭrēs in capite, plur. au. die Schuppen des Häupts/ Otreby w głowie. Fūrfŭrōsŭs, & Fūrfurĕŭs, a, um, Kleyächtig/ voll Kleyen/ voll Schuppen/ Otrebny.

Furiæ, Furiosus, Furo, Furio, v. Furor, oris.

Fūrnŭs, ni, g. m. ein Backofen / Piec chlebowy. Fūrnācĕŭs, a, um, ut: Furnaceus panis, Brodt im Ofen gebacken/ Chleb ẃrzedni/ piecowy. Fūrnārĭă, æ, gen. fœ. die Kunst Brodt zu backen/ Piekárstwo. Item, Brodtbeckerin/ Pistrin/ Piekárká. Fūrnārĭŭs, ij, g. m. ein Brodtbecker/ Pistor/ Piekarz. Præfurnium, ij, gen. neut. das Ofenloch/ Czeluście. Fūrnārĭŭm, ij, g. neu. das Rauchloch am Ofen/ Dymnik w piecu. Infurnĭbŭlŭm, li, g. n. Brodtschauffel / die Schösse/ Łopátá chlebowa.

Fŭrŏr, ōrĭs, g. masc. Vnsinnigkeit/ das wüten/ Zápálczywość. *Validus, amens, violentus, ardens, noxius, miser, effrenus, vesanus, exitialis, perniciosus, flagrans.* Itē, Furor divinus, Bewegung des Gemüths durch ein Göttliche Krafft/ Szaleństwo. Fūrĭæ, arum, pl. nu. die Pein vnd Vnruh des Gewissens/ wütende Höllische Weiber/ Piekielne boginie/ ktore złych ludzi karza y męczą. apud Poetas. Fūrĭă, æ, g. fœ. ein rasender toller Mensch/ Szálony człowiek. Fūrĭbūndŭs, a, um, & Fūrĭālĭs, le. fast wütend/ Bárzo szálony. Fūrĭōsŭs, a, um, vnsinnig/ wütend/ Bárzo szálony/ Zápámiętáły. Fūrĭōsē, adverb. vnsinniglich/ Szálenie. Fŭrō, is is, fŭrĕrĕ, wüten/ Száleć. Fŭrĭō, as, are, wütig machen/ Wściekłym czynić/ Bestwić. Fŭrĭātŭs, a, um, erwildet/ zur Vnsinnigkeit bewegt/ Szálony. Fūrīnŭs, a, um, von dem Dieb / Złodźieyski. Intĕrfŭrō, is, īntĕrfŭrĕrĕ, vnter einander wüten vnd toben/ Száleć zuchwále. Pērfŭrĕrĕ, wüten/ vnsinnig seyn/ Szálenie śie spráwowáć.

Fŭrvŭs, a, um, Schwartz/ Dunckel/ Czarny/ Czarnáwy.

Fŭscĭnă, æ, g. fœ. ein Gabel mit drey Spitzen/ Widelce trzyrogie. Item, ein Fischergere/ Ość do łowienia ryb. Fŭscĭnŭlă, æ, dimin.

Fŭscŭs, a, um, Braunschwartz/ śniády. Fŭscō, as, are, verdunckeln/ śniádo czynić/ Czernić. Fŭscātŏr, oris, g. masc. ein solcher Färber/ Táki Fárbierz. Infusco, as, are, & Infuscus, a, um, idem quod simplex.

Fusilis, Fusor, Fusorius, vide Fundo.

Fŭstĭs, is, g. masc. ein Bängel/ Stäck/ Stange/ Kiy. Fūstŭārĭŭm, ij, g. neu. ein Schlag mit eim Stäcken/ Kiyowe karánie. vel idem quod Fustis. Fūstŭārĭŭs, ij, g. m. ein Bengler/ so die Leuth mit Bengeln schlägt/ Siepácz/ ktory ludźi ták karze.

Fusum, g. n. vel Fūsŭs, i, g. masc. ein Spille/ Wrzeciono. *Gravidus, versatus, succinctus, teres, prægnans, levis, tortus, lanificus, libratus,.*

Fūtĭlē, is, g. neut. ein gattung eines Trinckgeschirrs/ vnten gespitzet wie ein Kegel/ Naczynie pewne do picia spiczásto okrągłe.

Fūtĭlĭs, le, schwetzig/ der nichts verschweigen kan/ Błázeński/ Márny/ Btáhy. Fūtĭlĭtās, atis, g. f. Liederligkeit/ Proźność/ Nikczemność. Fūtĭlĭtĕr, & Fūtĭlē, adverb. liederlich/ Lekko/ Dármo. Fūtĭō, is, fūtīrē, id est, effundere, außgiessen/ Wylać. Effūtĭō, is, ēffūtīrē, vnbesonnen reden/ Mowić nierozmyslnie. Effūtīvŭs, a, um, der leichtlich herauß schwetzet/ Mowiący nierozmyślnie.

Fūtō, as, avi, atum, fūtārē, id est, redarguere, obsol. sed compos. Cōnfūtō, as, are, verwerffen/ widerfechten / Item, vnter einander mischen vnd rühren/ Mieszáć w gárcu/ Zbiiáć czyi dowod/ Przekonywáć. Rĕfūtārē, straffen/ verwerffen/ mit Worten überwinden/ Odpor dawáć/ Zbiiáć dowod. Rĕfūtātĭō, onis, g. f. ein Verwerffung/ Ablehnung / Odpor słowny/ Zbicie dowodu. Rĕfūtātŭs, a, um, particip. Fŭtŭō, is, tui, fūtŭtŭm, fūtŭĕrĕ, verbum est obscœnum, idem significans, quod semen emittere.

Futurus, vide Sum.

GA

Găbălŭs, li, g. masc. ein Galg oder Creutz/ Szubienicá/ Krzyż.

Găbără, æ, g. fœ. ein tieffe hole Schüssel/ ein Kump/ Misá sporá.

Găgātēs, is, gen. masc. ein schwartzer Agstein/ Gágátek.

Găgĭtēs, is, ein Edelgestein/ aliàs Ætites, den man in der Adler Nest findet/ Kámień orli.

Gālbă, æ, g. fœ. ein Holtzwürmlein/ Robacy w drzewie.

Gālbănă, æ, g. fœ. Herba est, frequens in Syria, quæ si comburatur, nitore fugat serpentes. *Noxia, peregrina.*

Gālbănŭs, g. m. vel Galbanum, i, g. n. Gummi alßo genant/ Gummi ták názwáne/ Gálbá-

nowy sok. Galbanum, ein gattung eines weissen Kleyds/ welches die Leuthe pflegten anzuthun/ Persumowána ßátá biáła. Gălbănātŭs,a,um, nomen simile participio formavit,.Martial. Also weiß gekleidet/ Táka ßáta odziany. Gălbănĕŭs, a,um, von Galbanen/ Gálbánowy. Gălbīnŭs, a,um, Liechtblaw/ Modroblády.

Galbŭlă, æ, g. fœ. Avis, ein Wittewal/ oder Gerolff/ Wywielgá.

Gălbălŭs, li, g. m. Nuß vom Cypressenbaum/ Cypryssowa ßyßká.

Gălĕă, æ, g. fœm. ein Helm oder Sturmhaub/ Przyłbicá/ Szyßak. *Comans, crinita, terribilis, corusca, micans, insignis, dura, solidata, ferrea, fulgens, decora.* Gălĕātŭs, a, um, gehelmt/ der ein Helm auff dem Haupt hat/ W przyłbicy. Gălĕō, as, are, ein Helm oder eysen Hut auffsetzen/ Przyłbicę kłáść. Gălĕŏlă, æ, g. f. ein Geschirr gleich einem eysenen Hut/ Naczynie do przyłbice podobne.

Gălēnă, æ, g. liquor remanens in fornacibus, postquam effluxit stannum & argentum. Item, ein Bley oder Silberader oder gang/ Ołowna rudá.

Galericulum, g. n. & Gălērĭcŭlŭs, li, g. masc. Falsch vnd gemacht Haar/ Włosy przypráwne. Galerum, g. n. & Gălērŭs, i, g. m. ein Hut/ Pareth/ Czapká/ Jámułká.

Gălērĭtă, g. f. Avis, Haubellerch/ Dzierlatká.

Gălĕŭs, i, Piscis, qui à Latinis mustella dicitur.

Gāllă, æ, g. fœ. Galöpffel/ Gálás.

Gāllĭcæ, arum, g. f. plu. num. Genus calceamenti, quo utuntur Galli pluvioso tempore.

Gāllŭs, li, g. masc. ein Han/ Kur. *Tanagricus, excubitor, salax, cristatus, nuncius lucis, Titanius, avis Persica.* Gallus gallinaceus, idem. Gāllīnă, æ, g. f. ein Henne/ Kokoß. *Tenera, glociens, glocitans, cristata.* Gāllīnācĕŭs, a, um, von Hünern/ Kokoßy/ Kurzy. Gallinarius, & Gallinaceus, ei, g. masc. subst. sine adjuncto idem quod Gallus,. Gallinarius, ii, g. masc. der Hüner auffzeucht/ Kurnik sługá. Gāllīnārĭŭm, ij, g. n. Hünerhauß/ Kurnik/ Kociec. Gāllĭcĭnĭŭm, ij, gen. neut. die Zeit der Nacht wenn die Hanen krähen/ Kuropoy. Gallicantus, pro Gallicinio. Gāllĭpēs, ĕdis, Galli pedes habens.

Gāllŭlō, as are. Item, Gāllŭlāscĕrĕ, pro Pubescere, obsoletum.

Gāllō, as, are, pro Insanire, obsoletum.

Gāmmārŭs, i, g. m. Seekrebs/ Rák morski.

Gămŏīdēs, ferrum quo utuntur Chyrurgi ad extrahendum pus.

Gămŏs, g. m. latin. Nuptiæ. unde Agămŭs, i, g. m. der nicht verheyrat ist/ Bezżentec. Dīgămŭs, qui duas duxit uxores.

Ganeum, i, g. n. & Gānĕă, æ, g. f. ein Hurenhauß/ ein gemein Schlemmerhauß/ Nierządny dom. Gānĕō, onis, g. m. ein liederlicher Hurer/ prasser/ Nierządnik/ Łákotliwy.

Gānglĭŭm, g. n. ein Vberbein/ Żył nádecie.

Gāngrænă, æ, g. foe. der Kancker/ faul Fleisch/ von Fauligkeit erstorben/ Káncer/ Martwienie/ Zárázá/ Mámrzeć.

Gānnĭō, is, ivi, itum, ire, belsen/ bellen/ gähnen wie ein Fuchs/ Szczekáć táklis. Gānnītŭs, us, gen. masc. ein solch Geböll/ Skowyczenie/ Szczekánie. Obgannire, Einem sein Haupt mit viel Worten bethönen/ wiederbellen/ Nábuáć vßy/ Szeptáć/ Przegarzáć.

Gānză, g. f. vocab. Germ. ein Gans/ Geś.

Gārgărĭzō, as, avi, atum, are, heraußgurgelen/ Charcháć. Gārgărĭzātĭō, onis, g. fœ. das Gurgelen/ Charchánie. Gārgărīzātŭs, us, g. m. idem.

Gārrĭō, is, ivi, itum, gārrīrĕ, schwetzen/ plauderen/ świegotáć/ Wiele gadáć. Gārrītŭs, us, g. m. & Gārrŭlĭtās, atis, gen. fœ. das plauderen/ schwetzen/ Mowność/ Wielomowność. *Rauca, odiosa, intempestiva, improba, insana, acris.* Gārrŭlŭs, li, g. m. ein Schwetzer/ Soyká. Garrulus, a, um, schwetzig/ Wielomowny.

Gărŭm, i, g. n. Fischbrüe so gemacht wird auß der Saltzbrüe darinn die Fisch gelegen/ Rosok ábo Rosołowa przypráwá do omaczánia potraw.

Gāstĕr, tri, lat. Venter, Gāstrīmārgĭă, æ, g. f. Fresserey/ Obżárstwo.

Gaŭdĕō, es, gāvīsŭs sum, gaŭdēre, sich frewen/ Weselić się. Gaŭdĭŭm, ij, g. n. Frewd/ Wesele. *Lætum, dulce, delitiosum, vagum, blandum, luxuriosum.* Gaŭdēns, entis, particip. der sich frewet/ Weselący się. Cōngaŭdĕō, es, congavisus sum, cōngaŭdērĕ, sich mit erfrewen/ Pospołu się weselić. Pergaudere, sich sehr erfrewen/ Bárzo się weselić.

Gaŭsăpĕ, indeclin. Gausapum, i, g. n. & Gausapa, æ, g. f. in pl. nu. Gaŭsăpă, orum, ein Kotz/ ein Tuch/ das auff beyden seyten außgefeselt ist/ Garantia [illegible] ... garantir, [illegible]

Gunia/ Szátá zołnierska/ Roc/ Szátá miáßßa. Gausapina, æ, idem. Gausapatus, a, um, mit solchem Kleyd das auff beyden seyten rauch ist/ geklevdet/ Gunia/ßáta miaßßa odziany.

Gaza, g. f. Reichthumb/Skárb. Gazophylacium, i, g. n. ein Tresor/ da man den Schatz hinlegt/ ein Schatzkammer/ Mieysce gdzie skarb lezy/Skárbnicá.

Gehenna, æ, g. f. explicat Hieronymus hisce verbis: Erat (inquit) idolum Baal juxta Hierusalem ad radicem montis Moria, in quibus Siloa fluit. metaph. das Orth der Verdampten/die Höll vnd ewige Pein/ Piekło / Przepáść wieczna. *Obscura, cava.*

Gelasinus, i, g. m. in pl. nu. Gelasini, die fördern Zän die man sihet wenn der Mensch lachet/ Przednie zeby / ktore widáć kiedy śie człowiek śmieie. Item, die Grüblein vnd Falten so den lachenden am Gesicht erscheinen/ Dołek od śmiechu.

Gelu, indeclin. g. n. Kälte/oder Eyß/ Mroz. *Brumale, acutum, gelidum, frigidum, durum, acre, glaciale, iners, horrens, nivale.* Gelicidium, ij, g. n. Reiff. Lod/szrod/ Mroz. Gelo, as, are, & Gelasco, is, gelascere, gefrieren/ Márznąć. Gelatus, a, um, ut: Lac gelatum, geronnen Milch/ Zśiádłe mleko. Gelatio, onis, g. f. das gefrieren/ gerinnen/ Márznienie/ Mroz. Gelabilis, le, bald gefroren/ Zmárzły. Incongelabilis, le, das nicht gefrieren mag/ Niezmárzły. Gelidus, a, um, Eyßkalt/ Mroźny/ zimny. Egelidus, a, um, nicht kalt/ Nie ćiepły/ zimny/ Letny. Gelide, adverb. kalt/ Ozięble. Prægelidus, a, um, gar Eyßkalt/Zimny bárzo. Congelo, as, are, & Congelasco, is, congelascere, verfrieren/ Zmárznąć. Regelo, as, are, aufffrieren/ aufftawen/ Rozmiro śię. Egelidor, aris, idem.

Gemellar, aris, g. n. ein gattung eines Oelgeschirrs/ Státek/ Naczynie.

Geminus, a, um, zweyfach/ Dwoy/ Dwoisty. Gemini, pl. nu. Zwilling/ Bliźniętá. Gemellus, a, um, dimin. Gemino, as, are, dubbel machen/ dublen / Przyczyniáć / Dwoić. Geminatus, a, um, ut: Geminata victoria, zween Sieg nacheinander / Podwoine zwyćięstwo. Geminatio, onis, g. f. Verdoppelung/ Powtarzánie. Gemellipara, vel Gemellipera, æ, g. fœ. ein Fraw die zwey Kinder zugleich zur Welt bringt/ Bliźniętá rodząca. Congemino, as, are, etwas zweymal auffeinander thün / Powtarzáć/ Przyczyniáć. Congeminatio, onis, g. fœm. zweyfache legung/ Powtarzánie / Dwoienie/ Spaiánie. Ingeminare, idem.

Gemma, æ, g. fœ. ein Rebaug/ Pąkowie. Item, Edelgestein/ Drogi kámień/ Perłá. *Colorata, tumens, nobilis, florida, lucida, ignea, perspicua, fulgens, pretiosa, radians, scintillans, nitida, fulgida, candens, clara, rutilans.* Gemmula, dimin. Gemmo, as, avi, atum, are, die Augen herfür lassen/ Pąkowie puszczáć. Gemmasco, is, gemmascere, idem. Gemmans, antis, particip. blinckend wie Edelgestein/ Perłámi łśknący śie. Gemmatus, a, um, mit Edelgestein besetzt/ Perłámi osádzony. Gemmarius, ij, g. m. einer der mit Edelgestein vmbgehet/ vnd verkaufft/ Perłowy/ Perłámi obsádzony. Gemmeus, a, um, von Edelgestein/ Perłowy. Gemmifer, a, um, Edelgestein tragend/ od/ in dem Edelgestein wächst/ Perły rodzący. Gemmosus, a, um, pro Gemmis onusto.

Gemo, is, gemui, gemitum, gemere, seufftzen/ weynen/ Wzdycháć/ Stękáć. Gemitur impers. man seufftzet/ Wzdycháią. Gemitus, us, g. m. das seufftzen/ Wzdychánie. *Mœstus, insanus, acerbus, lamentabilis, flebilis, fremens, durus, lachrymabilis, atrox.* Gemebundus, a, um, abunde gemens. Congemo, is, congemere, mitseufftzen/ Pospołu wzdycháć.

Gemursa, æ, g. fœ. Tuberculum sub pedum digitis nascens, ita dictum, quod gemere faciat eum qui id gerit.

Gena, æ, g. fœ. Wangen/ der gantz Back von Augbrawen biß auff das Kien/ Policzek/ Jágodá ná twarzy. *Purpurea, pulcra, mollis, pubescens, conspicua, nitida, decora, nivea, candens, colorata, blandula.*

Genavius, a, um, idem quod gulosus.

Genealogia, æ, g. f. Stambuch/ Geschlecht Register/ Rodzáiu opisánie. Genearcha, æ, g. m. der Vranherr des Geschlechts/ Przodek.

Gener, Generalis, Genero, vide Genus.

Genesis, is, g. fœ. Geburt/ Ankunfft/ Rodzenie/ Poczatek. Item, der Planet darunter einer geboren ist/ Konstellácyia.

Genethliacus, i, gen. masc. dicitur Mathematicus, qui ex hora nativitatis fortunas hominum prædicit.

Genialis, v. Gigno. Geniculum, Geniculatim, vide Genu.

Gĕnīstă, æ, g. f. Primmen oder ginstern/ Jánowiec. *Lenta, humilis, viridis.*

Genialis, Genitor, Genitura, & Genitivus, vide Gigno.

Gĕnĭŭs, i, g. masc. der gut oder böß Engel/ der eim jeden von seiner Geburt an zugeeignet ist/ Aniol/ Rodzenia Bożek. *Tutelator, æviternus, hilaris.* Proprio genio nati dicuntur, der zu einer glücklicher Stund geboren ist/ W szczesliwą godzinę národzeni. Sinistro genio, vnglücklich/ Nieszczesliwy. Gĕnĭālĭs, le, das zu der Natur gehört/ Przyrodzony. Gĕnĭālĭtĕr, adverb. ut: Genialiter festum agere, frölich seyn/ gut Geschirr machen/ Rozgárdyiás stroić/ Hoynie świeto tákie odpráwowáć.

Gēns, gentis, g. fœ. Volck oder Nation/ Geschlecht/ Narod/ Lud/ Dom. unde Gēntīlēs, plu. num. die eines Geschlechts/ Stammens vnd Namens seyn/ Powinowáći/ Jednego domu. Gĕnĭālĭs, le, das eines Geschlechts ist/ Rodak/ Rodowy. Gēntīlĭtĭŭs & Gēntĭcŭs, a, um, idem. Gentilitium nomen, der eigen Name des Geschlechts/ Rodowe imie. Gēntīlĭtās, atis, g. f. Viele des Geschlechts/ Powinowáctwo/ Rod. Item das Heydenthumb/ Pogáństwo. Item, Gens, Gentiles, die Heyden/ Pogánie. *Stulti, mobiles, superstitiosi, mutabiles, cæci, fascinati, malefici, barbari, pagani, malesani, Scythici.* Gēntīlĭtĕr, adverb. wie ein Heyd/ auff Heydnische weise/ Pogáńskie.

Gēntĭānă, æ, g. f. Radix est, Entian/ Gorczycźká.

Gĕnū, indecl. in singul. in plural. Gĕnŭă, genuum, gĕnŭbŭs, g. n. die Knie/ Koláná. Genus, i, g. m. veteres dixerunt. Gĕnĭcŭlŭm, i, g. neu. dimin. Gĕnĭcŭlă, orum, pl. n. die Knolle an den Strohalmen/ Kolanko. Gĕnĭcŭlātŭs, a, um, das Knollen hat/ Kolankowáty. Gĕnĭcŭlātĭm, adverb. von Knoden zu Kneden/ Kolankowáto. Gĕnŭālĭă, pl. nu. g. n. Hosenbändel/ Nákolanki/ Pończochy/ Podwiązki. Cōngĕnŭlō, as, avi, atum, are, knien/ auff seine Knie sitzen/ Klekáć. Ingĕnĭcŭlŏr, aris, atus sum, ari, die Knie beugen/ Kleczeć.

Gĕnŭīnŭs, a, um, Angeboren/ natürlich/ Wkasny/ Przyrodzony. Genuini etiam significant, die Stockzän/ hinderste Backzän/ Zeby kątne/ Kły.

Gĕnŭs, nĕrĭs, g. n. der Stam eines Geschlechts/ Geschlecht/ Rod/ Linia rodu/ Rodzay. Gĕnĕrōsŭs, a, um, Wolgeboren/ Edel/ Tapffer/ Vrodziwy/ Zacny/ Wspániáły. Gĕnĕrōsĭtās, atis, g. f. Edel art/ gut Herkommen/ Vrodá/ Rosłość. Gĕnĕrōsē, adverb. Adelich/ Vrodziwie/ Wspániále/ Meżnie. Gĕnĕrālĭs, Allgemein/ Powszechny. Gĕnĕrālĭtĕr, adverb. allgemeinlich/ Ogułem. Gĕnĕrātĭm, adverb. idem. Item, den Geschlechten vnd Gattungen nach/ Rozdzielnie/ rodzáiem. Gĕnĕrō, as avi, atum, are, gebähren/ schaffen/ Rodzić. Item, erfinden/ Náleść. Generare etiam de herbis & de fœminis dicitur. Gĕnĕrātĭō, onis, g. f. Gebärung/ Rodzenie. Gĕnĕrābĭlĭs, le, bald geboren/ Rodzáyny. Gĕnĕrātŏr, oris, g. m. ein Gebärer/ Rodziciel. Gĕnĕrātrĭx, īcis, g. f. ein Mutter/ Gebärerin/ Rodzicielká/ Mátká. Gĕnĕr, ri, g. masc. Tochtermann/ Zięć. Prōgĕnĕr, ri, g. m. der Neffin Ehmann. Wnuczki mąż. Gĕnĕrāscō, is, gĕnĕrāscĕrĕ, geboren werden/ Rodzić się. Item, Genus, ein Gattung/ Rodzay. Id genus hominum, dergleichen Menschen/ Podobni tym ludziom. Hinc: Omnĭgĕnŭs, a, um, von allen Sorten/ allerley/ Wszelki/ Wszelkiego rodzáiu. Mūltĭgĕnŭs, a, um, vielerley/ Rozmáyty. Indĭgĕnă, g. com. ein Einländischer/ Obywátel/ Rodzic z tąd. Alĭēnĭgĕnŭs, a, um, frembd/ Cudzoziemiec. Alienigena, æ, g. co. Frembdling/ Cudzoziemská. & Cudzoziemiec. Cōngĕnĕrō, as, are, id est, adjungere, associare. Cōngĕnĕr, ĕrĭs, eines Geschlechts/ Przyrodny. Cōngĕnĭtŭs, a, um, à Congigno, mitgeboren/ Przyrodzony/ Społurodzony. Dēgĕnĕrārĕ, auß dem Geschlecht schlahen/ Wyradzáć się. Dēgĕnĕr, eris, g. om. in ablat. degenere, vel ri, der aus dem Geschlecht schlahet/ Wyrodek. Item, übel geartet/ böser Natur/ Złego rodu/ Złego przyrodzenia. Ingenerare, eingebären/ Wradzáć. Ille appetitus à natura ingeneratus omnibus, von Natur eingeboren/ Ten áppetyt wrodzony iest. Progenerare, weiter gebären/ das Geschlecht vermehren/ Rodzić/ Przypłodzić. unde, Prōgĕnĭēs, prōgĕnĭēī, g. f. ein Geschlecht/ Zucht/ das geboren ist/ Potomek/ Potomstwo/ Plemię/ Pokolenie. Prōgĕnĕrātĭō, onis, g. f. das gebären/ Rodzenie. Progener, vide supra. Rĕgĕnĕrāre, wiedergebären/ erneweren/ Odrodzić/ Odnowić. Rĕgĕnĕrātĭō, onis, gen. fœm. Wiedergeburt/ Ernewerung/ Odrodzenie/ Odnowienie.

Gĕōdæsĭă, æ, g.f. Terræ dimensio, die Kunst das Erdreich zu messen / Rozmierzenie ziemie. Gĕōdætēs, is, g. masc. ein Landmesser / Ziemie rozmierzácz. Gĕōdætĭcŭs, a, um, das dazu gehört / Do rozmierzenia ziemie nalezacy.

Gĕōgrăphĭă, æ, g.f. des Erdbodens Beschreibung / Králopisánie. Gĕōgrăphŭs, i, g. masc. der Landschafften Beschreiber / Kráiopis.

Gĕōmāntĭă. g.f. Kunst der Warsagung auß der Erden / Wieszczbá z ziemie. Gĕōmāntēs, is, g.m. ein Warsager auß der Erden / Wieszczek z ziemie.

Gĕōmetrĭă, æ, g.f. Außmessung oder Außrechnung der Erden / Náuká rozmierzenia ziemie. Geometra, æ, vel Gĕōmetrĕs, g.m. ein Landmesser / Außmesser der Erden / Rozmierzácz ziemie. Gĕōmetrĭcŭs, a, um, das von der Meßkunst ist / Co z tey náuki pochodzi. Gĕōmetrĭcă, orum, plu. num. g.n. Bücher darinn diese Kunst begriffen / Ksiąszki o rozmierzeniu ziemie. Gĕōmetrĭcē, adverb. nach der Kunst des Erdmessens / Po geometricku / Wedlug tego kunsztu.

Gĕōrgĭcă, orum, plu. num. g.n. Bücher vom Ackerbaw / Oráczey náuky ksiegá. Gĕōrgĭcŭs, a, um, das zum Landbaw gehört / Oráczy. Gĕōrgĭă, æ, g.f. Ackerbawung / Oránie / Orácza náuká. Gĕōrgŭs, i, g.m. lat. Colonus, Agricola.

Gĕrānĭŏn, g. neut. herb. Storchschnabel / oder Gottsgnad / Zorawie noski.

Gērmĕn, ĭnĭs, g.n. Samen / Zweig oder Schoß / Pak / Wyrostek / Látorosl do szczepienia / Násienie. *Molle, floriferum, turgens, odorum, micans, ambrosium.* Gērmĭnō, as, avi, atum, are, außwachsen / Pakowie pusczác. Gērmĭnāscĕrĕ, idem. Gērmĭnātĭō, onis, g.f. Entsprossung / Außbruch / Außschlag der Bäwme / Rodzenie / Pakowia pusczánie. Gērmĭnātŭs, us, g.m. idem. Gērmānŭs, a, um, eines Stammes / Jednego rodu. Germanus, i, g.m. natürlicher Bruder von Vater vnd Mutter / Brát rodzony. Gērmānē, adverb. Brüderlich / Po bráterśku. Gērmānĭtās, atis, g.f. nahe Freundschafft / gleiche Brüder vnd Schwestern / Bráterstwo. Gērmānĭă, æ, g.f. Teutschland / Niemiecka ziemiá. *Horrida, fera, bellatrix, dira, ferox, audax, bellax, frigida, atrox, fortis.* Gērmānŭs, a, um, ein Teutscher / Niemiec. Gērmānĭcŭs, a, um, das dem Teutschland zugehört / Niemiecki.

Gĕrō, is, gessi, gestum gĕrĕrĕ, tragen / außrichten / verwalten / Nieść / Sprawowáć / Rzadzić.

Gēstŭs, a, um, particip. Gēstă, orum, g.n. plu. nu. grosse Thaten / Spráwy zacne. Gestus, ūs, eine Weise / Manier oder Geberde / Jest orátorski. Gēstŭōsŭs, a, um, der viel Geberden hat / Jestámi nárabiáiacy. Gēstĭō, onis, g.f. Außrichtung / Czynienie / Sprawowánie. Gestio, is, gēstīvī, & gēstĭī, gēstītŭm, gēstīrĕ, sich baaren / oder vor Frewden etwas baaren / treiben / Zadáć / Weselić sie. Gēstĭcŭlŏr, aris, atus sum, gēstĭcŭlārī, Possen / Gauckeley treiben / Plasáć / Kuglowáć. Gēstĭcŭlātŏr, oris, g.f. ein Gauckler / Possenreisser / Kuglarz. Gēstĭcŭlārĭă, æ, g.f. eine Gäucklerin / Kuglarká. Gēstĭcŭlārĭŭs, a, um, das zum Gauckelspiel gehört / Kuglárski. Gēstĭcŭlātĭō, onis, g.f. das Gaucklen / Kuglowánie. Gĕrŭlŭs, a, um, ein Träger / der ein Ding trägt / Noszacy. Gēstŏr, oris, g.m. ein Träger / Nosiciel. Gestores linguis, Märleinträger / Nowinárz. Gēstō, as, are, freq. à Gero, tragen / Nosić. Gēstĭtō, as, are, freq. à Gesto. Gēstātŭs, a, um, particip. getragen / Noszony. Gestatus, ūs, g.m. & Gēstātĭō, onis, g.f. das tragen / Noszenie. Item, Gestatio, locus erat in quo gestabantur homines, sanitatis vel voluptatis gratia. Gēstāmĕn, inis, g.n. eine Bürde / all das jenige das man trägt / Noszenie / ciezar iáki do noszenia. Gēstātōrĭŭs, a, um, das zum tragen dienet / Noszeniu sluzacy. Gēstātōrĭŭm, ij, g.n. ein Roßbaar / Lektyká. Gēstātŏr, oris, g m. & Gēstātrīx, īcis, gen. fœm. Träger / Nosiciel / Nosicielká. Aggĕr, ĕrĭs, g.m. ein Schütte / Bollwerck oder Schantz / ein auffgeworffene Strasse / ein auffgeworffener Tamm vmb einen Weyer / Wál / Groblá / Szamiec / Págorek. *Terreus, herbosus, lapidosus, gramineus, terrenus.* Aggĕrō, as, are, & is, aggessi, aggestum, āggĕrĕrĕ, auffhauffen / Erd auffwerffen / Kupić / Obsypowáć / Zásypowáć. metaph. Aggerare, pro Augere & Gravare. Cōngĕrō, is, congessi, congestum, cōngĕrĕrĕ, zusammen tragen / samlen / Kupić / Skládáć Zgromádzáć. Cōngĕrĭēs, ēī. g.m. ein gesamleter Hauff / Kupá. Cōngēstŭs, ūs, Samlung / Kupá / Zgromádzenie. Cōngēstĭtĭŭs, a, um, zu Hauffe getragen / Sypány. Cōngēstĭō, onis, g.f. die Zusammentragung / Náwozenie / Kupienie czego. Degerere, abtragen / vertragen / verbrauchen / Donieść / Odnieść / Vmnieyszyć. Digerere, vertragen / Rozsádzić / Rosprowádzić / Rozniesć. Item, verdäwen / Trawić. Item, ordnen / nach ein

ander setzen/ Sporzadzáć/ Rozkladáć. Item, zu verstehen geben/ erläutern/ Rozpowiedáć. Digerere cibum, dicitur stomachus, den Gliedern jhre Nahrung außtheilen/ Ztráwić pokárm metaph. Digerere mandata alicuius, eines Befehl außrichten/ Zporządzić rozkazánia czyie. Digeri, pro Resolvi, zergehen/ Rozpuśćić śie. Dīgēstĭō, onis, g. f. Ordinantz/ Verordnung/ Rozkozenie/ Sporządzenie. Item, Däwung/ Trawienie. Dīgēstŭs, a, um, geordnet vnd gestellt/ Sporządzony/ Rozkozony. Indigestus, a, um, vngeordnet/ Nierozkozony. Indīgēstē adverb. vnordentlich/ Nierozdzielnie. Egerere, außtragen/ außführen/ Wyprozniáć/ Wyprzątáć. Egestus, a, um, außgetragen/ Wynieśiony/ Wyprozniony. Egēstātĭō, & Egēstĭō, onis, g. fœ. Außlärung/ Außtrag/ Wynoßenie/ Wyproznienie. Egestus, us, g. m. idem. Ingerere, hinein bringen/ hinein stossen/ Wnośić/ Wtykáć/ Wtrącáć co. Se ingerere, sich selbst anbieten/ eindringen/ Wtrącáć śię gdźie niepotrzebnie. Ingēstābĭlĭs, le, vnerträglich/ Nieunoßony/ Cießki. Sŭpĕrīngĕrĕre, über etwas zuhauffen/ oben darauff hauffen/ Násypáć. Intergerere, entzwischen bringen/ Wkládáć. Intērgĕrīnŭs, a, um, ut: Intergerinus paries, ein Vnterschlag/ oder vnterschlagene Wand/ Sćiáná spolná/ Sćiáná przeczna. Progerere, herfür tragen/ Wynośić. Rĕgĕrĕrĕ, wiederumb tragen/ wiederumb werffen/ Oddáć/ Zrzucáć. Item, kotzen/ speyen/ Wyrzućić ná zad. Rĕgēstŭs, a, um, ut: Regesta terra, Erdreich so auffgeworffen/ Sypána źiemiá. Regestum, i, g. n. idem. Suggerere, zuſtören/ darreichen/ Dodáwáć/ Náſtreczyć. Item, einblasen/ Poddymáć. Suggestus, us, g. m. vel Suggestum, i, g. neut. eine Cantzel oder Predigstuel/ Kázálnicá. Suggestio, onis, g. fœ. eine Dargebung/ Einstossung/ Podußczánie. Sŭpērgĕrĕrĕ, überscharren/ als wenn man etwas mit Erden überdeckt/ Erde auff etwas führen/ Nákladáć/ Násypowáć.

Gērræ, arum, g. fœ. plur. num. ein geflochtener Korb/ Hurd/ Pleciony koß/ krâtá. metaph. vnnütze nichtswürdige Ding/ oder Geschwätz/ Plotki/ Powieśći płonne. Gērrō, onis, gen. masc. ein Schwätzer/ Plotkárz. Congerrones, Schwätzgesellen/ Spolrozmawiáiący.

Gerres, nomen piscis vilis.

Gesum, vel Gæsum, i, g. neut. alij Gessum, Telum Gallicum.



Gībbŭs, i, ein Hoger oder Buckel/ Gárb. Gĭbbĕr, ĕrĭs, g. m. idem. Gībbōsŭs, a, um, högericht/ gebuckelt/ Gárbáty. Gibber, a, um, vel Gibber, is, & hoc gībbĕrĕ, idem. Gibbus, a, um, id est, Celsus.

Gĭgās, antis, g. m. ein Riß/ Obrzym. *Terrigenus, rabidus, arduus, tumidus, vastus, ferus, magnanimus, audax.* Gĭgāntŭlŭs, dimin. Gĭgāntēŭs, a, um, vom Riesen-Geschlecht/ Obrzymski.

Gīgnō, is, gĕnŭī, gĕnĭtŭm, gīgnĕrĕ, gebären/ Rodźić. Gĕnĭtŭs, a, um, geboren/ Vrodzony. Gĕnĭtŏr, oris, g. m. ein Vater/ Vrsprung/ vnd Auffbringer/ Oćiec/ Rodźic. Gĕnĭtrīx, īcĭs, g. f. pro Matre. Gĕnĭtūră, æ, g. f. Gebärung oder Empfängniß/ oder Schaffung/ Rodzenie śię Poczęćie. Gĕnĭtālĭs, le, Natürlich/ da einer geboren ist/ Przyrodzony/ Rodzeniu służący. Gĕnĭtālĕ, is, g. n. tam in membro virili quàm animalium, Gemächt oder Scham/ Członek meski. Gĕnĭtīvŭs, a, um, Gebärhafft/ der Krafft hat zu gebären/ Rodowy/ Rodzeniu służący. Casus etiam est apud Grammat. Gĕnīmĕn, inis, g. n. pro Progenie, non in usu. Antĕgĕnĭtī, die vor vns geboren seyn/ Stárßi/ Przodkowie. Antĕgĕnĭtālĭs, le, von vnsern Voreltern/ Stárßy/ Przodek. Cōngĕnĭtŭs, a, um, mitgeboren/ Spolurodzony. Prīmŏgĕnĭtŭs, a, um, erst geboren/ Pierworodny. Unĭgĕnĭtŭs, a, um, eingeboren/ Jednorodzony. Unĭgĕnă, æ, g. f. allein geboren/ Jednorodny. Ingīgnō, is, īngĕnŭī, īngĕnĭtŭm, īngīgnĕrĕ, eingebären/ oder angebären/ Wrodźić. Ingĕnĭtŭs, a, um, angeboren/ von Naturen gegeben/ Wrodzony/ Przyrodzony. Ingĕnĭŭm, ĭĭ, g. neut. die Art vnd Natur/ natürliche Neygung/ Náuká y Przyrodzenie/ Właśność. Item, Verstand/ Dowćip. *Sollers, velox, acutum, acre, memor, docile, divinum, candidum, præclarum.* Ingĕnĭōsŭs, a, um, verständig/ Sinnreich/ Dowćipny/ Sztuczny/ Chytry. Ingĕnĭōsē, adverb. mit grossem Verstand/ künstlich/ Dowćipnie/ Sztucznie. Ingĕnŭŭs, a, um, wol geboren/ frey geboren/ der nie Leibeygen gewesen ist/ Szláchetny/ Wolny z rodu/ Vrodźiwy/ Swobodny. Ingĕnŭĭtās, atis, g. f. angeborne Freyheit/ Freymütigkeit/ Wolność z vrodzenia/ Swobodá. Ingĕnŭē adverb. Tapfferlich/ mit freyem Gemüth/ Wspániále/ Swobodnie. Pergignere, idem quod simplex. Prægignere, erstlich gebären vnd anrichten/ Wprzod vrodźić.

Pro-

Progignere, gebären/ herfür bringen/ Vrodzić. Progenitor,oris,g.m. Progenitores, Voreltern/ Przodkowie. Regignor,aris,atus sum,regignari passive, wiedergeboren werden/ Odrodzić sie.

Gilvus,a,um, gelbächtig/ fahl/ Płowy/ Rydzawy.

Gingiber,eris,g.n. Jngber/ Jmbier.aliàs Zinziber vel Zingiber.

Gingiva,æ,g.f. Zanfleisch/ Dziasło. Gingivula,dimin.

Gingrio,is, Gingrivi, Gingritum, Gingrire, schnadern wie ein Ganß/ Gegáć.

Girgillus, li, g.m. ein Haspel oder Garnwinde/ Kołko ná ktorym chodzi liná/ßnur u windy.

Gith,vel Git, indeclin. genus feminis, vulgò, Nigella Romana, Gaden/ Czárnuchá.

Glaber,bra,brum, glatt/ kahl/ ohne Haar/ Goły/ Bez włosow. Glabellus,a,um, diminut. Glabretum, ti, g. n. bloß/ ein dürrer Orth/ da nichts wächst/ Gołizna. Glabro,as,avi,atum,are, kahl vnd glatt machen/ Goło czynić/ Opárzyć ábo opálić. Glabreo, es, Glabrere, & Glabresco,is, Glabrescere, kahl werden/ seine Haar verlieren/ Gładnieć/ Włosy gubić. Glabriones, id est, Glabri.

Glacies,ei,g.f. Eyß/ Lod. *Aspera, frigida, hyperborea, adstricta, gelida, pendula, acris, concreta, fragilis, torpens, hyemalis, filia Lymphæ.* Glacio,as, avi,atum, Glaciare, überfrieren/ Eyß machen/ Lodowácieć. Glaciari, gefrieren/ Márznąć/ Zsiądáć sie. Glacialis, le, Eyßächtig/ Lodowy. Glaciatus, a, um, gefroren/ Zmárzły. Conglaciari, verfrieren/ Zmárznąć.

Glocito, as, are, gluckzen wie ein Henne/ Gdáczeć.

Gladius,ij,g.m. ein Schwerdt/ Miecz. *Minax, furens, fulgens, impius, hosticus, mortifer, trux, crudelis, acutus, vibrans.* Item, Piscis ita dictus. Gladiolus, dimin. etiam herba sic dicta, Schwerdtel/ Mieczyk. Item, der Kopff an dem männlichen Glied/ Gladiator,oris,g.m. ein Fechter/ Szermierz/ Fechterz. *Hordearius*, quoniam olim vescebantur hordeo, *Samius*, qui frontem habebat multis plagis cicatricosam. Gladiatorius,a,um, ut: Ludus gladiatorius, Fechtschul/ Mieysce ßermierskie. Gladiatura,æ,g.f. Schwerdspiel/ Fechtkunst/ Szermierská. Gladior, & Digladior, aris, ari, zancken/ kyfen/ vmb ein Ding fechten vnd hadern/ Szermowáć/ Bićsie/ Pojedynkowáć. Digladiantur inter se, vnter einander hadern/ Wádzą sie miedzy sobą. Digladiatio, onis, g.f. Zanck/ Pojedynek/ Szermowánie.

Glans, glandis, vel, Glandis,is,g.f. ein Eychel/ Żołądź. *Querna, hiberna, lignea, caduca, vetusta, faga, tenera, sonora, stricta.* Item, aller Bäwmen Frucht/ Wßelkiego drzewá owoc. Item, ein Bleyklotz oder Kugel/ Kulá/ Krag. *Volucris, ignita, plumbata, mortifera, dira, ignifera, ferrea,* Glandula, æ, dimin. die Geschwulst oder Wehetag am Schlund/ Gruczołá/ Guz. Item, Erdmoren/ Wypukłość ziemie. Glandium,ij,g.neut. Trüß/ Geschwulst/ Podgorze. Glandulosus, a, um, voll Trüsen/ voller Geschwulst/ Gruczołowáty. Glandifer, ra, rum, das Eychlen trägt/ Żołedny. Glandarius,a,um, ut: Glandaria sylva, Eychenwald/ Lás żołedny/ pełny żołedzia. Glandatio, onis, g. f. Eychlen Samlung/ Mästung mit Eychlen/ Zgromádzenie żołedzi/ Odmierzánie żołedzi.

Glanus,i,vel Glanis,is, g.m. Piscis.

Glaphirus,i,g.m. lat. Festivus, Jucundus, holdselig/ lieblich/ frölich/ Miły/ Vćieszny/ Wesoły.

Glarea, æ, g.f. Grieß/ kleine Kiesel am Vfer/ Piasek gruby. *Splendens, flava.* Glareosus,a,um, Kießächtig/ Piaßczysty.

Glastum,i,g.n. herba, Waid/ Fárbownik.

Glaucium, ij, g.n. herba, oder Safft in den Apotecken/ Memithe genannt/ Mák leśny.

Glaucus, a, um, Liechtblaw/ Modrobłády. Item, genus piscis. Glaucinus,a,um, Eysengraw/ Modrobłády. Glauciolus equus, ein Pferd mit grawen Augen/ Koń modráwych oczu. Glaucoma,æ,g.f. Glaucoma, atis, & Glaucomatum,i,g. neut. der Augenstern/ Zrzenicá.

Gleba, æ, g.f. ein Erdscholl/ Brytá. *Putris, jacens, iners, supinata, uber, effossa, fecunda, friata, objacens, fertilis, crassa,* Glebula, æ. diminut. Glebosus, a, um, voll Erdschollen/ Bryłásty/ Gruzłowáty.

Glesum,i, g. n. Augstein/ Bursztyn.

Gleucinum,i, g.n. der Fürschuß des Oels/ ehe man den Kelterbawm darauff läst/ Moßcz. Item ein sonderlich zusammen gesetztes Oel/ apud Veteres Moßczowy oletek.

Glis, Gliris, g. m. eine Ratze oder Feldmauß/ Szczurek. *Somniculosus, brevis, hibernus, soporatus.* Glis, glissis, g.f. Terra argillosa, leymicht Erdreich/

Ziemiá ikowáta. Glis, glitis, g.f. Carduus. Glīrārĭūm, ij, g neut. ein Orth da man Ratzen zeucht/ Szczurzy sádz.

Glīscō, is, glīscĕrĕ, aufwachsen/ herfür brechen/ Rość/ Rozßerzáć sie. Item, begehren/ Przybywáć/ Pomnażáć sie. Gliscere dicitur terra, feist werden/ Tłuśćieie ziemiá/ ikowáćieie

Glŏbŭs, i, g. masc. eine Kugel/ Klotz/ Okrag/ Kloc/ Kulá/ Gałká Item, ein versamleter Hauffen Leute oder Viehe/ Gromádá ludźi. Glŏbŭlŭs, i, dimin. Glŏbōsŭs, a, um, gekugelt/ rundächtig/ Okragły. Glŏbō, as, are, an einen Klotz samlen/ rund machen/ häuffen/ Okragło czynić/ Toczyć. Cōnglŏbō, as, are, rund auffhäuffen Toczyć.

Glŏcĭō, is, ivi, itum, glŏcīrĕ, & Glŏcĭtō, as, are, gagtzen wie eine Henne/ Kwokáć.

Glŏmŭs, i, g. m. & Glomus, ĕrĭs, g. n. ein Klawen Garn/ Kłab. vel quid simile in globi figuram convolutum. Glŏmĕrō, as, avi, atum, are, an ein Klawen winden/ Zwijáć. metaph. versamlen/ Kupić/ Gromádźić. Glŏmĕrātĭō, onis, g.f. Häuffung/ Kuglung/ Zwijánie. Glŏmĕrātŭs, a, um, gekuglet/ versamlet/ Zwity/ Toczony. Glŏmĕrāmen, ĭnĭs, g. n. ein runder Hauff/ Kulá. Adglŏmĕrō, as, avi, atum, ādglŏmĕrāre, hinzu fügen/ Przywijáć. Conglomerare, an ein Klawen winden vnd zusammen hauffen/ Zwijáć.

Glōrĭă, æ, g.f. Ehr vnd Preiß/ Chwałá/ Sławá. *Dulcis, animosa, triumphatrix, nobilis, lucens.* Glōrĭŏlă, æ, dimin. Glōrĭōsŭs, a, um, Ehrenwerth Ehrsamb/ hochgelobt/ Chwálebny/ Chwálny/ Sławny/ Chełpliwy. Glōrĭōsē adverb. ehrlich/ mit grossen Ehren/ Chełpliwie/ Chwálebnie. Glōrĭŏr, aris, atus sum, glōrĭārī, sich rühmen/ Chełpić sie. Glōrĭāndŭs, a, um, particip. zu rühmen/ Ná chwałe. Glōrĭābŭndŭs, a, um, sich rühmende/ Chełpiacy sie. Glōrĭātĭō, onis, g. fœm. Ruhm/ Chełpienie sie

Glōs, glossis, g.f. des Manns Schwester/ Mężowá siostrá/ Swieść.

Glōssă, æ, g.f. latinè Lingua, eine Zung/ Jezyk. Glossæ, arum, Außlegungen/ Wykłád. Glōssēmă, ătĭs, g. n. ein schwer seltzam Wort/ Mowá trudná/ Wykłád. Glōssēmătĭcŭs, ci, g. m. qui glossas conscribit, ein Erklärer seltzamer Wort/ Wykłádácz.

Glōttĭs, ĭdĭs, g. fœm. ein Zünglein/ Jezyczek. Item Avis, der Wachtel König/ Przepiorká.

Glūbō, is, glūbĕrĕ, schelen/ die Rinden abschelen/ Odźieráć/ Obnażáć. Deglubere idem. Deglubere pecus, die Haut abziehen/ Odźieráć bydło.

Glūmă, æ, g.f. ein Kornhülse/ Szupinká.

Glūtĕn, Glūtĭnĭs, sive Glutinum, i, g. n. Leym/ Klej. Glūtĭnōsŭs, a, um, leymächtig/ Klejowáty. Glūtĭnō, as, avi, atum, glūtĭnārĕ, leymen/ zusammen kleben/ Kleić/ Spajáć. Glūtĭnāmĕntŭm, ti, g. n. Leymung/ Klejoná rzecz. Glūtĭnātŏr, oris, g. m. Karten- oder Papierleymer/ Ksiażnik/ Kártownik.

Glūtĭō, is, glūtīvī, glutitum, glūtīrĕ, schlucken/ Połykáć. Dēglūtīrĕ, idem. Glūtō, onis, g. m. ein Fraaß/ Żárłok.

Glūtŭs, a, um, wol geknetet vnd aneinander klebend/ Vbity/ Vdeptány. obsol.

Glȳzȳrhīză, æ, g.f. Süßholtz/ Lákrycya.

Gnăphălĭŭm, ij, g. n. herba, vulgò Coronaria dicta. Gnaphalion, Scheerwolle/ Vkwáp/ Pieciornik. Gnăphŭs, i, g. m. frutex spinosus, quo vestes raduntur.

Gnarrare, pro Narrare.

Gnarus, vel Nārŭs, a, um, id est, Sciens, Wissenhafft/ Vmieietny. Gnārĭtĕr, & Gnārĕ, adver. pro Scienter. Gnārĭtās, atis, g.f. das Wissen vnd Verstand/ Vmieietność/ Swiádomość. Ignārŭs, a, um, vnwissend/ vnerfahren/ Nieświádom/ Niewiedzacy.

Gnāthŭs, i, g. m. ein Back/ Wange/ Policzek/ Czeluść

Gnātŭs, ti, g. m. id est, Filius, ein Sohn/ Syn. Gnātă, æ, g.f. Filia, eine Tochter/ Corká.

Gnavus vel Nāvŭs, a, um, geflissen/ hurtig/ wacker/ Rześki/ Pilny. Gnāvĭter, adverb. fleissiglich/ Rześko/ Pilno. Ignāvŭs, a, um, faul/ Leniwy. Ignāvĭă, æ, g.f. Faulheit/ Lenistwo. Ignāvē, & Ignāvĭtĕr, adverb. fauliglich/ träglich/ Leniwo/ Cieżko/ Niedbále.

Gnōmă, æ, g.f. ein Maß damit man die Aecker vnd ligende Felder misst/ Mierniczy ßtárek. Gnōmōn, ōnĭs, g. m. ein Richtscheyd/ Winckelmaß Práwidło. Item, der Zeyger einer Sonnvhr/ Zegárá słonecznego pret.

Gnoro, non usurpatur, sed eius composita. Ignōrō, as, avi, atum, īgnōrārē, nicht wissen/ nicht können/ Niewiedźieć/ Nieumieć Nieznáć. Ignōrāns, antis, particip. vnwissend/ Niewiedzacy. Ignōrātŭs, a, um, & Ignōrābĭlĭs, le, vnbekandt/ Nie-

Niezuáiomy. Ignōrātiō, onis, g. f. Vnerkantnüß/Nieumieietnośc. Ignōrāntiă, æ, g. f. Vnwissenheit/Niewiádomość.

Gnōsĭs, is, g. fœ. lat. Cognitio, Scientia. Gnōstĭcī, pl. n. Wolwissenhafftige/Vmieietni. Prōgnōsĭs, is, g. f. Vorwissenheit/ Przewiedzenie/ Przeyrzenie. Prōgnōstĭcōn, i, g. n. ein Vorzeichen/ Znák przyszłey rzeczy. Prōgnōstēs, ein Weissager/Przyszłych rzeczy umieietny.

Gōbĭūs, ij, g. m. & Gōbĭō, onis, g. f. Piscis, Goue/ Gründling/ Kiełb.

Gōssĭpĭūm, ij, g. n. Baumwollenbaum/ Báwełniáne drzewo. Gōssĭpīnūs, a, um, Baumwollin/ Báwełniány. Gossipina vestis, Baumwollenkleid/ Báwełniána szátá.

Grăbātūs, i, g. m. ein Loderbeth/ Łoszko. *Tenuis, vilis,*

Grăcĭlĭs, le, Rann/ Dünn/ Mager/ Szczupły/ Cienki/ Chudy. Grăcĭlĭtūdō, dĭnis, & Grăcĭlĭtās, atis, gen. fœm. Dünheit/Magerheit/ Szczupłość/ Suchość. Grăcĭlēntŭs, a, um, idem quod Gracilis. Grăcĭlēscō, is, grăcĭlēscĕrē, Rann/ dünn vnd mager werden/ Chudnąć/ Szczupleć.

Grăcūs, vel Grăcŭlūs, i, g. m. ein Tale/ Kawá/Káwká/Soyká. *Frigulans, raptor.*

Grădĭŏr, grădĕrĭs, gressus sum, grădī, gehen/ treten/ Iść / Stąpáć. Grădūs, & Grĕssūs, ūs, g. mas. ein Tritt/ Staffel/ ein Gang/ das gehen/ Wstęp/ Chod/ Stopień/ ście. *Præceps, citatus, properus, levis, celer.* Itē, ein Staffel zu Ehren/ Stopień do sławy. Grădātūs, a, um, gestaffelt/ Wschodowáty/ Stopnisty. Grĕssĭbĭlĭs, le, das gehen mag/Ktory może chodzić. Grădātiō, onis, g. f. apud Rhethores, cum ex prima sententia oritur secunda, & ex secunda tertia, & sic deinceps. Grădārĭūs, a, um, ut: Equus gradarius, ein Zelter/Iednochodnik/ Stępák. Grădātīm, adverb. von Staffeln zu Staffeln/ von Tritt zu Tritt/Po stopniách. Tārdĭgrădūs, a, um, Langsamb im gang/ Leniwy w chodźie. Grĕssūs, a, um, particip. der Gang/Chod. Item, Gressus, nomen mensuræ, ein halber Schrit/ dritthalb Schuch/ Krok. Adgrĕdĭŏr, ădgrĕdĕrĭs, adgressus sum, ădgrĕdī, vel Aggredior, zu eim gehn/ anfallen/ vnderstehen / angreiffen / Przystępowáć/ Popadáć kogo / Szturmowáć/ Vderzyć ná kogo. Aggrĕssĭō, onis, g. fœm. Angriff/ Przystąpienie. Aggrĕssūs, ūs, g. m. Aggrĕssūră, æ, gen. fœm. idem. Aggrĕssŏr, oris, gen. masc. der einen anfält/ angreifft / Rozboynik/ Szárpácz. Antegrĕdĭŏr, deris, āntĕgrĕdī, vorangehen / Vprzedźić/ Iść wprzod. Congredi, zusammen gehen/ hinzu gehen/ Potykáć się/ Schodźić się. Congressus, us, g. m. & Cōngrĕssĭō, onis, g. f. ein Zusammentretung/ ein Angriff/ vnd Streit/ Schacká/Potyczká. Digredi, abweichen/abtreten/ Odchodźić/ Odstępowáć/ Rozstáć się. Digressus, us, g. m. & Digressio, onis, g. f. Abweichung/ Odstąpienie/ Rozstánie się. Dīgrĕdĭēns, entis, & Digressus, a, um, particip. abweichend/ Ktory odstąpił. Egredi, hinauß gehen/ Wyniść/ Wychodźić. Egressus, us, g. m. & Egressio, onis, g. fœ. Außfahrt/ Außgang/ Wychodzenie/ Wyśćie. Ingredi, hinein gehen/ Wchodźić/ Wstępowáć. Item, gehen/ treten/schreiten/ Deptáć/ Tłoczyć/ Chodźić po czym. Ingressus, us, g. m. & Ingressio, onis, g. fœ. Eingang vnd Anfang/ Wstęp/ Weśćie. Ingressus etiam, ein Gang/ Szćie/ Chod. Intrōgrĕdī, idem. Intrōgrĕssūs, a, um, eingangen/ Weszły. Prægredi, vorhin gehen/ Wprzod iść. Prætĕrgrĕdī, überschreiten/ Przeieżdżáć/ Przechodźić. Progredi, herfürgehen/ Wychodźić/ Iść dáley. metaph. Progredi longius, weiter in einer Sach fortfahren / eine Rede weiter führen/ Rozszerzáć się z mową/ iść dáley. Prōgrĕdĭēns, entis, fortfahrende/ Pochodzący/ Idący. Progressus, a, um, fürgefahren / Pochodzący. Progressus, us, g. m. & Progressio, onis, g. fœ. Fürfahrt/ Postępowánie/ Postępek. Regrĕdĭŏr, regrĕdĕrĭs, regrĕdī, zurück gehen/ Wrácáć się. Regrĕssus, ūs, g. m. & Regrĕssĭō, onis, g. f. Zurückkehrung/ Wiederkunfft/ Wrácánie. Retrōgrădĭŏr, Retrōgrădī, Rückwerts gehen/ Wspák iść. Retrōgrădūs, a, um, der hinter sich den Krebsgang gehet/ Wspák idący. Suggredi, heimlich gehen/ Podchodźić. Supergradior, vel Sŭpĕrgrĕdĭŏr, Sŭpĕrgrĕdī, über etwas gehen/ überschreiten/ Przestępowáć/ Przewyższáć. Transgredi, übergehen/ überfahren/ fürfahren/ überschreiten/ Przestępowáć/ Przebyć co/ Zwyćiężyć. Transgressio, onis, g. f. ein Vberschreitung/ Prześćie/ Przestąpienie. apud Rhetores est, quæ Græco, sed usitatiore vocabulo Apostrophe dicitur.

Grăllă, æ, g. fœ. ein Steltz oder Steck daran man sich lehnet im gehen/ Drążek. Grăllātŏr,

oris, g. m. ein Stelzner/ der auff Stelzen gehet/ Drożnik/ ktory chodzi po drążku wysoko. Grallātōrĭŭs,a,um, ut: Gradus grallatorius, ein Stelzengang/ Krok/ Szerokie stąpánie.

Grāmĕn,mĭnĭs, g. n. Graß/ Trawá. *Lætum, viridans, tenerum, viride, molle, aculeatum, vernans, virens, jucundum, halans, fruticans, humidum.* Gramen generali vocabulo, quamcunq; herbam comprehendit. Grāmĭnĕŭs,a,um, das von Graß gemacht ist/ Trawny. Grāmĭnōsŭs,a,um, Graßechtig/ Trawisty.

Grāmĭæ,arum, vel Gramæ, plu. nu. g. f. Butzen der Augen/ oder Ziger in Augen/ Oczny gnoy. Grāmōsŭs, vel Grāmĭōsŭs,a,um, zigeraugig/ Co z ocznego gnoiu pochodzi.

Grāmmă,ătĭs, g. n. lat. Litera dicitur, ein Buchstab/ Literá. Grāmmătĭcă, æ, vel Grāmmătĭcē, ēs, g. f. latin. Literatura. die Kunst recht zu reden vnd zu schreiben/ Grámmátyká/ Náuká o mowieniu y pisániu dobrym. Grammatica, orum, g. neut. plu. nu. das studieren vnd Profeßion der Grammatisten/ Vczenie Grámátyky. Grāmmătīstă, æ, vel Grammatistes, g. masc. einer der Grammaticam lehrt/ Grámátyk/ Mistrz szkolny. Grāmmătĭcŭs,a,um, das zu der Grammatick gehört/ Co do Grámátiki należy. Grāmmătĭcē, adver. nach der Grammatick Kunst/ Według Grámátiki. Grāmmătĕŭs, g. m. ein Schreiber/ Cantzler/ Pisarz/ Káncellárystá. Archĭgrāmmătĕŭs, ein Stadtschreiber/ obrister Cantzler/ Kánclerz. Grāmmătŏphylăcĭŭm, ij, g. n. ein Cantzley/ ein Orth da man der Gemeinden Schrifften hinlegt/ Káncellárya.

Grāmmānæ, pl. nu. g. fœ. Gemmæ, quæ per transversum alba linea præcinguntur. Gramme, vel Grāmmă, æ, g. fœ. lat. Linea.

Grāndĭs, e, Adject. Groß/ Hoch/ Alt/ Rosły/ Spory/ Wielki. Grāndĭcŭlŭs, & Grāndĭŭscŭlŭs,a, um, dimin. Großlecht/ Rosły. Grāndĭtās, atis, g. f. Grösse/ Wielkość. Grāndævŭs, a, um, eines hohen Alters/ Stáry. Grāndævĭtās, atis, g. f. das hohe Alter/ Stárość. Grāndĭlŏquŭs, a, um, Prächtig mit Worten/ Wspániáłomowny. Grāndĭō, grāndĭs, grāndīvī, grāndītŭm, grāndīrĕ, grösseren/ Rosłym czynić. Grāndēscō, is, grāndēscĕrĕ, Groß werden/ Rość/ Urość. Ingrandescere, idem. Grāndĭgrārĕ, antiquum est, pro magnis passibus contendere. Pergrandis & Prægrandis, e, fast groß/ Bárzo rosły/ wielki.

Subgrandis, e, ein wenig groß/ Przysporszy.

Grāndō, dĭnĭs, g. f. Hagel/ Grad. *Crepitans, dira, hyberna, brumalis, æstiva, concreta, sonora, nivosa, lapidosa, gelata, glacialis, terribilis, resonans, saxea, horrida, horrisona.* Grāndĭnōsŭs, a, um, zu Hagelen geneigt/ Grádowy. Grāndĭnăt, es hagelt/ Grad páda. Grāndĭnō, as, are, dicitur Deus, haglen/ Grad spuszczáć. Dēgrāndĭnăt, verbum impersonale. der Hagel verzeucht sich/ Grad ominą.

Grānŭm, i, g. n. Korn oder Kern an der Kornfrucht/ Ziárno. *Dulce, callosum.* Grānārĭŭm, ij, ein Kornhauß/ Speicher/ oder Kornkasten/ Gumno/ Szpichlerz. Grānācŭs, a, um, wol gekernt/ Ziárnowy. Grānōsŭs, a, um, voll kernicht/ Ziárnisty. Grānātŭm, ti, g. n. Granatöpffel/ Gránátowe iábłko. Grānĭfĕr, ra, rum, das Kerner trägt/ Ziárná zbierający.

Grăphĭs, ĭdĭs, g. fœm. der Entwerff eines Gemählts so man mahlen wil/ Málárstwo/ Rysowánia náuká. Grăphĭcē, ēs, g. f. die Kunst der Mahlerey/ Málárstwo. Grăphĭcē, adverb. Außtrücklich/ Grzeczy/ Wyráźnie. Grăphĭŭm, ij, g. n. ein Pentzel oder ander Instrument damit man mahlet/ schildert/ oder in ein Taffelbuch schreibet/ ein Griffel/ Pioro málárskie/ Instrument ktorym rysuią/ Pentzel. Grăphĭārĭŭm, ij, g. n. ein Schreibköcher/ Pisárska szkátułká. Grăphĭcŭs, a, um, gemacht als wenn es gemahlet oder geschildert were/ natürlich vnd nach dem Leben/ Wybornie/ Wyráźny. Pergraphicus, a, um, wolgemacht/ Bárzo kosztowny/ Wyráźny.

Grāssŏr, aris, atus sum, grāssārī, überfallen/ berauben/ Gewalt brauchen/ Nápadáć ná kogo/ Srożyć się/ Bobrowáć/ Pástwić się. Grāssātŏr, oris, g. m. ein Rauber/ Gewaltiger/ Rozboynik/ Ponocnik. Grāssātĭō, onis, g. f. Rauberey/ Napadánie ná kogo/ Rozpustá. Grāssātūră, æ, gen. fœm. idem. Degrassari idem quod simplex.

Grātĭă, æ, g. f. Gnad/ Danck/ Łáská/ Dźięká. *Grata, blanda, concors, suavis, pulcra, decens, elegans, mitis.* Item, Gratia, Zierd/ Liebligkeit/ Pieknosć/ Przyiemnosć. Gratia, etiam pro causa ponitur, ut: Mea gratia, Mir zu lieb/ Dla mnie/ Z mey przyczyny. Grātŭs, a, um, danckbar/ Wdźięczny. Grātē, adverb. danckbarlich/ Wdźięcznie. Grātĭōsŭs, a, um, angenehm/ wollgefällig/

Przyiemny/Sprzyiázny/Záchowáły. Grātiōsē, adver. Günstiglich/ łáſkáwie. Grātis, adverb. ohn Wiedergeltung/Z łáſki/Dármo. Grātuītus, a, um, unverdient/ oder ohn ansehen einer Wiedergeltung geschenckt/ Dobrowolny/Dárremny/Prożny. Grātuītō, adver. Guts willens/ Z łáſki/Dármo. Grātēs, pl. nu. tant. in Nominativo & Accusat. gen. fœm. Danck/ Dancksagung/ Dźieká/ Dźiekowánie. Grātificor, aris, atus sum, grātificārī, einem Dienst oder Freundschafft beweisen/ Dogadzáć/Przysługowáć śie. Grātificātiō, onis, g. f. Dienst oder Gefallen/ den einer dem andern bewiesen hat/ Chećt pokazánie/Dogadzánie/Przysługá. Grātor, aris, grātārī, & Grātulor, aris, gratulari, sich frewen / frolocken/ Glück wünschen/ Winszowáć/ Weselić śie. Grātulāns, antis, & Grātulābundus, a, um, frolockende / Weselący śie / Winszuiący. Grātulātiō, onis, g. f. Frolockung/ Glückwünschung/ Winszowánie/ Dźiekowánie. Grātulātōrius, a, um, das zu Frolockung oder Glückwünschung dienet / Co do winszowánia/ y dźiekowánia należy. Congrātulor, aris, atus sum, Congrātulārī, mitfrolocken/ zumal frolocken/ glückwünschen/ Społu śie weselić / Społu winszowáć. Congrātulātiō, onis, g. f. Glückwünschung/ Winszowánie. Ingrātus, & Ingrātificus, a, um, undanckbar/ unangenehm/ Niewdźięczny/ Nieprzyiemny. Ingrātitūdō, inis, g. fœ. Vndanckbarkeit / Niewdźięczność. Ingrātis, adverb. unwilliglich/ Niechętnie/ Bez dźięki.

Grāvis, & hoc grāve, schwär/ wichtiglich/ ćięszki/ Ważny. metaph. trawrig/ überlegen/ Poważny/ Otyły. Grāve, is, g. n. schwär zuthun/ arbeitsam/ ćięszka rzecz/ Prácowita. Grāviusculus, a, um, dim. etwas schwär/ Przyćięszszy. Grāvitās, atis, g. f. Schwärheit/ Dapfferheit/ Gravitet/ ćięszkość/ Wspániáłość/ Powagá. *Tarda, senatoria, tetrica, matura, senilis, Junonia, Saturnia.* Grāviter, adverb. schwerlich/ mit Gravitet / ćięszko/ Poważnie. Grāvedō, dinis, g. fœ. Hauptschwäre / der Knüsel/ Sapká/ Głowy bolenie. Grāvedinōsus, a, um, der geneigt ist zu Schwärigkeit des Haupts/ Głowy boleśćierpiący. Grāveolens, g. o. der übel stincket/ Cuchnący / śmierdzący. Grāveolentiā, æ, g. f. starcker böser Gestanck/ Cuchnienie/ Smrod. Grāvicors, cordis, g. om. Schwährmüthig/ Sprácowány Meláncholiczny. obsol. Grāviloquus, graviter loquens.

Grāvō, as, avi, atum, are, beschwären/ Obćiążáć. Grāvātus, a, um, partic. beschwert/ Obćiążony/ Oćięzáły. Grāvor, aris, atus sum, grāvārī, ungern vnd mit beschwärd etwas thun/ Lenić śię/ Nie z chęćią co czynić. Grāvāte, adverb. verdrossentlich/ vngern/ Leniwie/ Niechętnie. Gravatim, idem. Grāvescō, is, grāvescere, schwär werden/ ćiężeć/ Cięszkim śię zſtawáć. Grāvidus, a, um, voll schwär/ schwanger/ Pełny/ ćięszki/ Brzemienny. Grāviditās, atis, g. fœ. Trächtigkeit/ Brzemienność. Grāvidō, as, are, schwanger machen/ füllen/ Brzemienia nábáwić. Grāvastellus, li, g. m. id est, senio gravis, Aggrāvō, as, are, Degravare, & Prægrāvāre, fast beschwären/ überladen/ Przeważáć/ Przeciążowáć. Ingravare, schwerlich verletzen / Obćiążáć/ Brzemienia przykłádáć. Aggrāvescō, is, aggravescere, & Ingrāvescere, an der schwäre zunehmen/ ćięszkim śię zſtáć/ Oćięzeć. Annona ingravescit, die Essenwahr wird je lenger je thewrer/ Drożeje. Ingrāvescens, entis particip. *Ætas ingravescens*, das Alter/ so je lenger je schwerer wird/ Starość/ Wiek do ſtárośći śie przybliżáiący.

Gregalis, Gregatim, vide Grex.

Grēmium, ij, g. neu. die Schooß/ łono/ Záńádrá. *Prædulce, dulce, amœnum.*

Grēx, grēgis, g. m. ein Schaar oder Herd Viehes/ grosses oder kleines/ Trzodá/ Stádo. *Laniger, villaticus, errans, tinnibulatus, opulentus, corniger, petulcus, hirsutus, hirtus, velliger, celer, herbivagus, lanatus.* Grex hominum, eine Schaar Leuthe/ Gromádá ludźi. Grēgārius, a, um, klein geacht/ auß dem gemeinen Hauffen/ Podły/ Pospolity. Grēgālis, le, zu der Schaar gehörend/ Stádny/ Do trzody należący. Grēgātim, adverb. mit Schaaren/ Schaarweiß/ Gromádą/ Stádem. Egrēgius, a, um, auß dem Hauffen/ Außerwehlter/ Fürtrefflicher/ Wyborny. Egrēgie, adverb. fürtreffentlich / Wybornie/ Osobliwie. Grego, as, non est in usu, sed compos. Adgrego, vel Aggrēgō, as, are, zu der Schaar bringen / samblen/ Przyłączáć/ Zgromádzáć. Congrēgāre, idem. Congrēgātiō, onis, g. fœ. ein Versamblung/ Zgromádzenie. Congrēgābilis, le, das sich leichtlich versamblet/ łácny do zgromádzenia. Segregare, absonderen / Odłączyć. Abgregare, idem.

Grillus, v. Gryllus. Griphus, v. Gryphus.

Grōſsūs, i, g. m. vel f. vnzeitige Feigen/ Niedoyźrźáła figá. Grōſsūlūs, dim. Groſſus, a, um, pro Craſſo, ſed inepte. ſic & Grōſsĭtūdō, dinis, pro Craſſitudine.

Grūmă, æ, g. f. ein Regel/ damit man den krummen Weg gerad abmiſſet/ Kurmiſtrſkie práwidło/ Krzyżowa drogá. Grūmŭs, i, g. maſ. ein Bühel/ ein Kübgen/ Bryłá/ Grużlá/ Págorek. Grumus ſalis, ein Kübbe Saltz/ Bryłá ſoli. Grūmŭlŭs, li, dimin.

Grundio & Grūnnĭō, is, ivĭ, itum, & grūnnīrĕ, rüchlen/ gruntzeln wie ein Schwein/ Kwiczeć ták świniá. Grūnnĭtŭs, ūs, g. maſc. das gruntzeln/ Kwiczenie.

Grūs, grŭĭs, g. fœ. vel m. ein Kranich/ Żoraw. *Strymonia, aëria, biſtonia, advena, altivola, hyberna, rapida, querula, profuga Thracum, ſæva, volucris.* Grŭō, is, grŭĕrĕ, ſchreyen wie ein Kranich/ Skrzeczeć ták żoraw.

Grȳllŭs, li, g. m. ein Heymenmück/ Heymich/ Gryll/ świercz.

Grȳps, grȳphĭs, vel Grȳphŭs, i, g. m. ein Vogel/ Greiff/ Gryf/ Wierßa. *Hyperboreus, obuncus, avidus, auritus.* Item, Gryphus, Sermo implicitus, & inſolubilis, ein verknüpffte vnd verſtrickte Red/ Mowá trudna y záwikłána. Itẽ. ein krumme vnd gebogene Naaß/ Nos wypukły.

Gŭbērnō, as, avi, atum, gŭbērnārĕ, verwalten/ leiten/ regieren/ Rządźić/ Spráwowáć. Gŭbērnātŏr, oris, g. maſc. ein Verwalter/ Rządcá. Gŭbērnātrīx, īcĭs, g. fœ. Verwalterin/ Rządźićielká. Gŭbērnātĭō, onis, g. fœ. Gewalt/ Regiment/ Verwaltung/ Spráwowánie/ Rząd. Gŭbērnācŭlŭm, i, g. neut. ein Stewrruder auff eim Schiff/ Regiment/ Ster/ Poiazd/ Rząd.

Guesēllæ, arum, plur. num. Genus murium, quorum ſtercus redolet muſcum.

Gŭlă, æ, g. f. die Kehle im Hals dadurch Speiß vnd Tranck gehet/ Szyiá/ Gárdło. *Luxurians, implicata, damnoſa, turpis, heluans, rapida, nocens, vorax, laſciva.* Gŭlōsŭs, a, um, fräßig/ Obżárty/ Gŭlōsē, adverb. fräßiglich/ łákotliwie.

Gūmmī, indeclin. g. n. & Gūmmĭs, is, g. fœ. Gummi/ Kley z drzew/ Gummi. Gūmmītĭō, onis, g. fœ. Verkleybung mit Gumm/ Kleiu pußczánie. Gūmmōsŭs, a, um, voll von Gummi/ Kleiowáty.

Gūrdī, orum, plu. num. Narren/ Toren/ Głupi/ Nikczemny.

Guarantia vide 'Garanti'.

Gūrgĕs, gĭtĭs, g. m. ein Wasserſtrudel/ Tieffe im Waſſer/ Głębokość/ Topiel. Item, ein Wirbel/ Wir. Item, pro homine inſatiabili, aut alia quavis re inexplebili. metaph. Gurges & vorago vitiorum, ein Grundſupp aller Laſter/ Niecnotá/ Peken wßelkiey chytrośći.

Gūrgŭlĭō, onis, qui & Curculio, g. maſc. ein Kornwurm/ Kornmücke/ Robak żytny. Item, die Gurgel dadurch der Athem gehet/ Odetchowa dźiurá.

Gūrgūſtĭŭm, ij, g. n. ein Hütte oder ſchlecht Häußlein/ Chátupká. Gūrgūſtĭŏlŭm, dimin.

Gūſtō, as, avi, atum, gūſtārĕ, verſuchen/ koſten/ Koßtowáć/ Zákuśić. Gūſtŭs, vel Gūſtātŭs, ūs, g. maſ. der Geſchmack/ Verſuchung/ Vkußenie/ Smák. *Acutus.* Gūſtātĭō, onis, g. f. Verſuchung/ Koßtowánie. Gūſtātōrĭŭm, ij, g. n. Locus in quo antiqui cœnare ſolebant. Item, crater, ſive labrum, in quod aqua è fonte profluit. Guſtatus, a, um, verſucht/ gekoſtet/ Koßtowány/ Zákußony. Inguſtatus, a, um, vnverſucht/ Niekoßtowány. Ingūſtābĭlĭs, le, das man weder verſuchen noch anrühren mag/ Nieukußony. Dēgūſtō, as, avi, atum, dēgūſtārĕ, wolverſuchen/ Koßtowáć/ Doświádczáć. Prægustare, vorhin verſuchen/ Koßtowáć wprzod/ Kredencowáć. Prægūſtātŏr, oris, g. m. ein Credentzer/ Kredencarz/ Podczáßy/ Kráyczy. Rĕgūſtārĕ, wiederumb verſuchen/ Smákowáć ſobie.

Gūttā, æ, g. f. ein Tropff/ Kroplá. *Frigida, liquens, manans, decidua, fluitans, exigua, procidua, humida, ſpumicoma.* Gūttŭlă, æ, diminut. Guttatim, adverb. Tropffenweiſe/ Kroplámi. Gūttātŭs, a, um, getröpffet/ Kroplisty/ Nákrápiány. Guttans, antis, trieffende/ Kápány/ Kroplisty.

Gūttŭr, tŭrĭs, g. n. die Gurgel oder Kehl/ Gárdło/ Szyiá/ Gárdźiel. Gūttŭrōsŭs, a, um, der ein groſſe Kehl hat/ Gárdłowáty/ Szyiowáty.

Gūttūrnĭŭm, ij, g. n. ein Gießfaß/ Nalewká.

Gūttŭs, i, g. m. Poculum oris anguſti, quo in Sacrificijs utebantur, *Eburnus, faginus, ſamius.* Erat & vaſis genus in quo oleum ſervabatur. Gūttŭlŭs, dimin.

Gȳmnăsĭŭm, ij, g. n. ein Orth vnd Schul darinn man ſich etwan übet/ ſtudieret oder diſputieret/ Szkołá/ Mieyſce gdźie co robią/ uczą śię/ ábo diſputuią. Gȳmnăs, ădĭs, & Gȳmnāſmă, ătĭs, g. n. id eſt, Exercitium, Vbung/ Cwiczenie.

Prō-

Prŏgȳmnāsmă, Vorübung/Przećwiczánie. Gȳmnāstĭcŭs,a,um, ut: Gymnasticum exercitium, Schulübung/ Cwiczenie szkolne / zápáśnicze. Gȳmnāstēs, Gymnasiarchus, i, & Gȳmnăsiārchā, æ, g.m. der Schulmeister/ Schulherr/ es sey über Schul der Schrifft oder anders / Szkolny mistrz/ Szolárchá.

Gȳmnĭcŭs, a,um, latinè Nudus, ut: Ludi gymnici, Schawspiel/ darinn sich die Leute bloß übten/ Grá zápáśnicza. Gȳmnŏsŏphĭstæ, dicti sunt Philosophi Indorum, quod nudi incederent. *Sylvicolæ, nudi.*

Gȳnæcēum, ij, g. neut. ein Frawenzimmer oder Kamer/ Niewieyskie mieszkánie/ Fráucimer.

Gȳpsŭm, si, g.n. Gyps/ Gips. *Crassum, siccum.* Gȳpsŏ, as, are, begypsen/ Pobieláć/ Oblepiáć. Gȳpsātŭs, a, um, mit Gyps bestriechen / Gipsowány/ Bielony/ Pobielány.

Gȳrŭs, i, g.m. ein Wirbel/ Umbwendung/ Krażenie/ Koło/ Zátoki. Gȳrŏ, as, are, wirblen/ umbwenden/ umbgeben/ Okrągło czynić. Gȳrātŭs, a, um, zusammen gewirbelt/ Okrągły/ Kolisty. Rĕgȳrārĕ, wiederumb zu rück wenden/ wiederwirblen / Znowu krążyć.

HA.

**H**A, Interject. corripientis, Da/ Hola.

Hăbēnă, æ, g. fœ. der Zügel am Zaum/ Wodzá/ Leyc. *Valida, teres, effusa, cita, vaga, stricta, angusta, facilis, rapida, undans, lenta, laxa.* Habena, pro potestate, & facultate, das Regiment/ Rząd. Hăbēnŭlă, æ, dimin. eine Binde so die Balbierer vñ Wundartzte brauchē einen Schaden am Bauch zu verbinden / Zwiąská / ktorą Bálwierz w brzuchu ránę záwiezuie.

Hăbĕŏ, es, hăbŭī, hăbĭtŭm, hăbērĕ, haben/ halten/ Mieć/ Chowáć. Habitus, a, um, particip. ut: Habita huic fides, man hat jhm Glauben geben/ Uwierzono mu. Hăbĭtŭs, ūs, Weise und Geberde/ Gestalt/ Nálog / Postáć. metaph. Habitus verborum, ein Außbund der Worten / Wyborność słow. Item, Kleidung/ Zierung/ Stroy/ Ubior. Hăbĭtūdŏ, dĭnĭs, g.f. die Eygenschafft oder Natur des Leibs / Postánowienie przyrodzenia. Hăbĭlĭs, le, füglich/ geschickt/ bequem/ Sposobny/ Mierny. Hăbĭlĭtās, atis, Geschickligkeit/ Fertigkeit/ Snádność/ Sposobność. Hăbĭlĭtĕr, adverb. bequemlich/ Snádnie/ Sposobnie. Adhĭbĕŏ, es, ădhĭbŭī, ădhĭbĭtŭm, ădhĭbērĕ, herzu halten/ Przykłádáć/ Przydawáć. Adhibere aures, auffmercken/ zuhören/ Nádstawiáć uszu/ Słucháć. Cŏhĭbērĕ, behalten / sich enthalten/ Zámykáć/ Zástánawiáć. Cŏhĭbĭtĭŏ, ōnis, g.f. Bezwängnuß/ Verbietung/ Hámowánie. Cŏhĭbĭtŭs, a, um, verhindert/ Zá hámowány. Exhĭbērĕ, fürhalten/ geben/ beweisen/ Pokazáć. Exhĭbĭtĭŏ, onis, g.f. Fürhaltung/ Erzeigung/ Pokázánie Stáwienie. Exhĭbĭtŭs, a, um, erzeigt/ Pokázány. Inhĭbērĕ, verhindern/ abhalten/ Wśćiągáć/ Hámowáć. Remos inhibere, die Ruder stillhalten/ Zástánowić rudel. Inhĭbĭtĭŏ, onis, Verbott/ Zákazánie. Inhĭbĭtŭs, a, um, verbotten/ Zákázány. Pĕrhĭbērĕ, fürgeben / und für gewiß sagen/ Názywáć/ Przepowiedáć. Item, geben/ ut: Perhibere testimonium, Zeugnuß geben / Swiádczyć. Ut perhibent, wie sie sagen/ Jáko powiedáią. Prŏhĭbērĕ, verhüten/ verhindern/ verbieten/ Zákázowáć/ Niedopuszczáć. Prohibessis, prohibessit, pro, Prohibueris, & prohibuerit, Antiqui dixerunt. Prŏhĭbĭtŭs, a, um, verbotten/ Zákazány. Rĕdhĭbērĕ, etwas gekauffts dem Verkäuffer wieder geben/ Wrácáć kupno. Rĕdhĭbĭtĭŏ, onis, g.f. das Rechtlich wiedergeben/ als wenn ein Ding nicht währschafft ist/ Wrácánie kupná. Rĕdhĭbĭtōrĭŭs, a, um, ut. Redhibitoria actio, ein Rechtshandel wider einen von wegen eines unredlichen Kauffs / Spráwá/ Práwo/ o wrocenie kupná. Antĕhăbērĕ, mehr achten/ in mehrerm Werth halten/ Przekłádáć nád inszego. Pŏsthăbērĕ, geringer achtē/ Mniey ważyć sobie kogo.

Hăbĭtŏ, as, avi, atum, hăbĭtārĕ, wohnen/ Mieszkáć. Tecum habita, warte deiner Sachen/ Znay siebie. Hăbĭtātĭŏ, onis g.f. & Hăbĭtācŭlŭm, i, g.n. eine Wohnung/ Mieszkánie. Hăbĭtātŏr, oris, g.m. Einwohner/ wohnhafft/ Obywátel. Hăbĭtābĭlĭs, le, bewohnt / da man wohnen mag/ Mieszkániu służący. Inhăbĭtābĭlĭs, le, unbewohnt/ da man nicht füglich wohnen mag Nieosiádły/ Gdzie niemoga mieszkáć. Inhăbĭtāre, inwohnen/ Mieszkáć gdzie.

Hāc, adverb. per locum, hierdurch/ Tędy. Hăctĕnŭs, adverb. temporis & loci, bißher/ so fern/ Poty. Do tąd.

Hadrŏbŏlŭm, li, Gummi genus.

Hæc, hŭiŭs, hānc, hāc, fœmininum ab Hic, die diese/ Tá.

Hædus, sive Hœdŭs, i, g. masc. ein Bock/ Geiß/ Koziel. *Petulcus, tener, tenellulus, petulans, vagans,*



cor-

Inhabilis niesposobny untauglich

*corniger, mollis, lactens, alacer, lascivus.* Hædŭlŭs, & Hædīllŭs, dimin. Hædīlĕ, is, g. n. ein Geissenstall/ Koziáczna. Hædīnŭs, a, um : ut: Hædinæ pelliculæ, Bocksfell/ Skorá kozia.

Hædera, vide Hedera.

Hæmătītēs, æ, g. m, nomen lapidis.

Hæmatopodes, Aves dictæ à colore pedum sanguineo, muscis præcipuè vescentes.

Hæmōrrhŏĭs, ĭdis, g. f. Blutfluß. Item, ein Gattung einer Schlangen/ nach deren Biß alles Blut außläufft/ Krwotok/ Krwotoczna zyłá. Item, Zmija/ zá ktorey ugryzienim/ wßytká Krew wybiega. Hæmorrhoia, æ, idem. Hæmōrrhȳsĭs, is, g. f. Blutspeyung/ Krwotok.

Hærĕō, es, hæsi, hæsum, hærērĕ, hangen/ anhangen/ hafften/ ankleben/ Vwiaznać/ Zostáć/ Wießáć sie. Aliquando ponitur pro dubitare, zweifflen/ nicht wissen wo auß/ Wątpić. Hæsĭtō, as, avi, atum, are, frequent. zweifflen/ stutzen oder stamlen/ Wątpić/ Zájąkáć sie. Hæsĭtātĭō, onis, & Hæsĭtāntĭă, æ, g. f. das zweifflen/ oder stamlen/ Wątpienie/ Zájąkánie sie. Hæsĭtātŏr, oris, g. masc. ein Zweiffelhafftiger/ Stammler / Wątpiący/ Zájąkáiący sie. Hæsĭtāntĕr, adv. zweiffentlich/ stammlend/ Wątpliwie/ Zájąkáiąc sie. Hærēscŏ, is, hærēscĕrĕ, ankleben/ anhangen/ Vwiaznąć. Adhærĕō, es, adhæsi, adhæsum, ădhærērĕ, Adhæresco, is, ădhærēscĕrĕ, & Inhærescere, ferè idem quod Hærescere. Adhæsŭs, us, g. m. & Adhæsĭō, onis, g. fœ. Hafft/ Anhang/ Záwießenie sie. Adhæsē, adverb. ut: Nec adhæse locutus est, Er hat mit der Red nicht angestossen/ Nie potknął sie w mowie. Cŏhærērĕ, & Cŏhærēscĕrĕ, mit einem andern anhangen/ aneinander hangen/ Zgádzáć sie/ Spatáć sie. Cohærere dicuntur aliqui, die eines Sinns seynd/ Jednego rozumienia. Cŏhærēntĭă, æ, g. f. Vereinbahrung/ Spoienie. Cŏhærārĭŭs, ij, g. m. ein Schöpffe der der ordentlichen Obrigkeit zuerkandt wird / jhr etwas helffen außzurichten / Do pomocy przydány/ Adiunkt. Cŏhærēns, entis, particip. anhangend/ Zgadzáiący sie/ Wißący. Obhærērĕ, behangen/ Vwiaznąć/ Záwieznąć.

Hærēs, hærēdĭs, g. com. ein Erbgenam/ Dziedzic. Cŏhærēs, ein Mitterb/ Społdziedzic. Exhærēs, ein Erbloser / der enterbt ist/ Wydziedziczony. Hærēdĭpĕtă, æ, g. masc. der vmb ein Erb wirbt/ Ktory zábiega jákiemu spadkowi. Hærēdĭtās, atis, g. f. das Erb oder Erbschafft/ Dziedzictwo. Hæreditas caduca, fällig Erb/ das ist/ einer Obrigkeit verfallen / Spádkiem dziedzictwo przypadáiące ná kogo/ Kaduk. Hæreditare, erben/ Dziedzić. non dicitur latinè. Hærēdĭŭm, ij, gen. neut. ein ligend Erbgütlein/ Dziedziná. Hærēdĭŏlŭm, dimin. Hærēdĭtārĭŭs, a, um, erblich/ ererbt/ Dziedziczny. Morbus hæreditarius, ein Erbsucht/ Dziedziczna chorobá. Hærēdĭtārĭē, adver. durch Erbfall/ Dziedzicznie. Exhærēdō, as, are, enterben/ Wydziedziczyć. Exhærēdātŭs, a, um, enterbt/ Wydziedziczony. Exhærēdātĭō, onis, g. fœm. Enterbung / Wydziedziczenie.

Hærĕsĭs, is, g. f. eine sonderliche Meynung in gutem oder bösen/ Osobne rozumienie. lat. Electio vel Secta, ein Rott/ Sect/ Sektá/ Kácerstwo. Hærĕtĭcŭs, dicitur qui aliter sentit de articulis fidei, quàm Ecclesia. ein Rottierer / ein Ketzer/ Kácerz. Hærĕsĭārchă, æ, g. m. ein Vhrheber oder Anfänger einer Sect / ein Ertzketzer/ Kácermistrz / Wodz kácerskiey náuki. qui falsam de fide opinionem gignit vel primò invenit.

Hæsito, vide Hereo.

Hăgĭŏs, id est, Sanctus. Hăgĭŏgrăphă, plu. nu. g. n. dicuntur, Scripta sacra, die H. Schrifft/ Pismá swiete.

Halcyon, vide Alcyon.

Hālēc, ēcĭs, g. fœ. & neu. ein Gattung Fisch den man Häring nennet/ Śledź. Item, ein Brüh von dem Jngewende der Fisch gemacht/ Juchá z tych rybek zgotowána. Hālēcŭlă, æ, dimin. Halec infumatum, ein Bücking/ Wedzony śledź.

Hălĭăcētŭs, i, g. m. Genus est aquilæ, à nonnullis Falco dicitur.

Halica vide Alica.

Hălĭcăcăbŭs, g. m. vel Halicacabum, i, g. neut. aliàs Alkakengi, Judenkirschen / Boberellen/ Miechunki ziele.

Hălĭeŭtĭcă, g. n. plu. num. Bücher von Fischen oder Fisch fahen/ Rybokowne ksiegi.

Hāllūcĭnŏr, aris, atus sum, hāllūcĭnārī, fehlen/ jrren/ anstossen/ Omyláć sie/ Błądzić. Hāllūcĭnātĭō, onis, g. f. eine Fehlung / Jrrung des Verstands oder Gesichts/ Błąd.

Hāllŭs, i, vel Hāllūx, ūcĭs, g. m. der grosse Zähn hat/ Pálec wielki u nogi. Pollex.

Hālō, as, avi, atum, are, athemen/ ein Geruch geben/ Pucháć/ Tchnąć. Hālĭtō, as, are, frequen.

fast

fast athemen/Czesto puchać. Hālitus,us,g.masc. der Athem/Tchnienie/ Dech. Adhālō,as,are, anblasen oder keychen/Chuchać/Nápuchać. Exhālārĕ,herauß blasen / herauß athemen/Wypuchać/ Oddychać. Exhalare animam, die Seel oder Geist auffgeben/ Vmrzeć. Exhālātiō, onis, g.f.& Exhālātus, ūs,g.masc. ein Dampff/ Auffblasung/Oddychánie. Inhālārĕ, hinein hauchen oder blasen/ Chuchać / Nápuchać.

Halos, vel Hălō,g.m. ein Kreiß den man vmb den Mond sihet/ Koło mieśieczne.

Hălōsis,ōseōs,ōsin,g.f.lat.Captio vel Captivitas, ein Gefängnuß/ Zerstörung/ Einnemung/ Wiezienie/Poymánie/ Oblężenie.

Hăltēr,vel Hăltērēs,tēris, g.m. ein Bleykugel so die in den Händen halten / die auff den Seylen dantzen / vmb darmit ein Gegengewicht zu machen wenn sie auff eine Seyte weichen / Wagá ołowiána/ powrozobiegom służąca.

Hămă,æ,g.f. ein grosser Hack / ein Fewerhack/ Osęká.

Hammoniacum, v.Ammoniacum.

Hāmŭs,i,g.m. Catenam significat, ein Kettenring/Łáńcuch. Item, ein Angel / oder ein jeglich krumb Eysen wie ein Angel/Wedá. *Prærosus, opertus, curvus, aduncus, æncus, fallax, tortus, prædans, piscarius, latens, ferreus, inescatus, perniciosus.* Hāmŭlŭs,li,dimin. Hāmātŭs,a, um, gehaacket/oder geangelt/ Wędźisty/ Háczysty. Hāmātĭlis, le, das man mit Angeln fähet / oder sich gern haacken lässt/Wędźisty/ Ktory śie może wędą/ álbo hákiem uchwyćić. Hāmĭōtă,æ, g.m. ein Fischer der mit den Anglen fischet / Wędkarz / Rybak. Hāmōtrăhōnēs, plu. nu. alij Piscatores, alij qui unco cadavera trahunt. Hāmō, as, are, häckeln/ Hakámi spináć. Adhāmārĕ, zu jhm ziehen/ Záwádźić o co/Przywieść do siebie. ut: Adhamare honores. Alij per obligare exponunt.

Hăphē,es,g.fœ. der Staub den man den Fechtern als sie geschmieret waren / auffsprenget/ Proch zápáśniczy.

Hāpsŭs,i,g.m. ein Locken Flachs / Gárść lnu.

Hără, æ, g.fœm. ein Schwein oder Gänßstall/ Swinnik/Kármnik. *Immunda, humilis, obscœna, mostellaria.*

Harena, vide Arena.

Hărĭŏlŭs,li,g.m. ein Warsager / Wieszczek/ Wrożek. Hărĭŏlă,æ,g. f. eine Warsagerin/ Wieszczká. Hărĭŏlŏr,aris,atus sum, hărĭŏlārī, warsagen/errathen/zu etwas rathen/ Wieszczeć/ Domyśláć śie. Hărĭŏlāns, antis particip. warsagende/Wieszczący. Hărĭŏlātiō,onis,g.f. das warsagen/Wieszczbá/Wrożká.

Hārmŏnĭă,æ,g.f. Zusammenstimmung / Einhelligkeit/Zgodny dźwięk/Melodyia. Hārmŏnĭcŭs,a,um, ut: Harmonica ratio, Weise vnd Art zusammen zu stimmen/Vmiejętność melodyiey

Hārpăgō,ōnis,g.masc. ein Haack/ Schiffhaack/ Hák. Item, damit man etwas auß einem Brunnen oder Fluß ziehet / Co wodę ábo krew zástánawiá. Hārpăgō,as,are, mit einem Hacken wegziehen/ Hák wbić / Zástánowić.

Hārpāstŭm,i, g.n. ein grosser Ball damit man spielet/ Piłá/ do grániá naczynie.

Hārpāx, ăgis, g. masc. ein Spinnwirtel/ Przęślik do grániá.

Hārpē,ēs,g.f. latine Ensis, ein gekrümbter Säbel oder Schwerdt/ Szábla/ Miecz. *Cyllenius, adamantis, incurva.*

Hărūspēx,spĭcis,g.m. Warsager die durch Anschawung der Ingeweyd der Thier zukommende Ding zuvor sagten/ Wieszczek z trzew. Hărūspĭcă,æ,g.f. solche Warsagerin/ Wieszczká. Hărūspĭcīnă, æ, g.f. die Kunst solches Warsagens/ Wieszczbá z trzew / Wrożká. Hărūspĭcium,i, g.n. idem. Hărūspĭcīnŭs, a, um, das zu solcher Warsagerkunst gehört / Co do Wieszczby z trzew należy. ut: Haruspicini libri.

Hāstă,æ, g.f. ein Spieß/ Stang/ Włocznia/ Kopiia. *Longa, rigida, gravis, Martia, bellica, acuta, intorta, funesta, belligera, cruenta, stridens, minax, ferrata, prælonga, vulnifica, tremebunda.* Hāstŭlă,æ, diminut. Włoczenká/ Trzaská. Hāstātŭs,a,um, ein Spießträger/ Kopiynik/ Spisnik. Hāstīlē,is, g. n. der Schacht eines Spiesses/ oder dergleichen rund Holtz / Drzewo u drzewcá/ Oszczepisko. *Corneum, lentum, cristatum, sanguinolentum, picturatum, ahenum, longum, solidum, validum.* Hastarij dicuntur, qui rem proponunt venalem hasta supposita, sic Hastarium, dicitur venditio auctionaria. Hastari, est rem proponere venalem hasta supposita, ita olim fuit consuetudo.

Hastula regia, Herba, Goldwurtz/ wild Schwerdel/ oder gelbe Wasserlilien/ Złocogłow ziele.

Hau, interiect. Hou/Au.

Haud, adverb. Negandi, nicht/ Nie. Haudquaquam.

quam, gar nicht/Nie/zadna miára. Haud secus, nicht anders/Nie ináczey.

Haurĭō, is, hausi haustum, haurīrē, schöpffen/ empfahen / oder herauß ziehen / Czerpác / Pić/ Wypitáć. Oculis & auribus haurire, sehen vnd hören/Widziec y słyszec. Haŭstŭs, a, um, partic. geschöpfft/ empfahen/ Czerpány / Poknięty/ Pity. Haustus, ūs, g.m. Schöpffung/ Czerpánie. Item, ein Trunck/ Picie. Haŭstŏr, oris, g.m. einer der schöpfft/ ein Pfützer/ Czerpácz. Haustum, i, g. neut. ein Rad mit dem man Wasser außzeucht/ Czerpáczká/ Kurmusowe koło. Haŭstōrĭūm, ij, g.n. ein Schöpffgeschirr/ Czerpádło. Dehaurio, & Exhaurĭō, is, exhausi, exhaustum, ēxhaurīrē, außschöpffen/ außlehren/ Wyczerpáć/ Wyniszyć. Exhaŭstŭs, a, um, außgeschöpfft/ Wyczerpány. Item, Exhaustus pro eiecto, vertrieben/ außgetrieben/ Wyrzucony/ Wygnány. Inēxhaŭstŭs, a, um, vnerschöpfflich/ vnendlich/ Nieprzebrány/ Nienásycony.

Heautontimorumenos, latinè, seipsum excrucians, der sich selber bekümmert / plaget oder peiniget/ Siebie sámego dręczący.

Hēbdŏmăs, ădĭs, vel Hēbdŏmădă, æ, g.f. eine Woche/ eine Zahl von sieben/ Tydzień. latinè Septimana.

Hebenus, g.f. vel Hĕbĕnūm, i, g.n. Ebbenholtz/ ein Bawm der in India vnd Æthiopia wächst/ vnd ist schwartz/ Heban. *Enodis, nigra, mareotica.*

Hĕbĕs, hĕbĕtĭs, adiect. gen. omn. stumpff/ vnscharpff/ Tępy/ Nieostry. metaph. toll/ vnverständig/ Niedowćipny/ Niepoterny. Hĕbĕtūdō, dĭnĭs, & Hĕbĕtātĭō, onis, Tunckelheit/ Vertunckelung/ toll/ stumpff/ Stępienie/ Tępość. Hĕbĕō, es, hĕbērē, & Hĕbēscō, is, hĕbēscĕrē, stumpff vnd vnscharpff / toll vnd stumpff werden/ Tępieć. Hĕbĕtēscō, is, hĕbĕtēscĕrē, idem. Hĕbĕtō, as, avi, atum, hĕbĕtāre, stumpff machen/ Tępić. Hĕbĕtātŭs, a, um, particip. stumpf gemacht/ Ztępiony. ut. Luna hebetata, verfinstert/ Mieśiąc záćmiony. Hĕbĕtātrīx, īcĭs, g.f. ut: Hebetatrix umbra, vertuncklende/ Cień bárzo ćiemny.

Hĕcătŏmbē, es, g.f. Sacrificium, in quo centenæ sui generis victimæ mactabantur. Hĕcătŏn, latinè Centum, hundert/ Sto. Inde Hĕcătŏmpŏlĭs, das hundert Städt hat / Kráiná sto miast máiąca. Hecatompylos, centum Portarum, & similia.

Hĕctă, æ, g. fœ. ein Brodtbläterlein so man es bäckt/ Pryszczel. metaphor. ein veracht nichtwertig Ding/ Łádáco/ Rzecz niepotrzebna.

Hĕctĭcē, ēs, sive Hĕctĭcă, æ, g.f. subauditur febris, das veraltet Fieber oder heimliche Siechtage/ Gorączka ustáwna táiemna.

Hĕcўră, lat. Socrus.

Hĕdĕră, æ, g.f. Ebbhew/ Bluszcz. *Errans, victrix, pallens, ligans, lasciva, procera, flexibilis, Bacchica, fruticosa, crinalis, baccifera, frondens, comans, ambitiosa.* Hĕdĕrācĕŭs, a, um, Ebbhewin/ Bluszczowy. Hĕdĕrōsŭs, a, um, voll Ebbhew/ Bluszczu pełen.

Hēdĭŏsmŏs, g.f. herba, lat. Menta, Müntzen/ Miętká.

Hēheū, interiect. dolentis, A ha/ Ach/ Niestetyż.

Hēī, interject. Ingemiscentis, Och/ Ach.

Hēlcĭūm, ij, g. n. ein Roßkommet da die Pferd an ziehen/ Chomąto. Hēlcĭārĭŭs, ij, g.m. der in einem Kommet oder mit einem Seyl am Halß ziehet/ Chomątowy/ Chomątem odźiány.

Hēlcīsmă, ătĭs, g.n. Silberschlag/ Zużel.

Hĕlĕnĭūm, ij, g.n. herba, vulgò Enula campana, Alantwurtzel/ Oman.

Heliacus ortus, dicitur, quando astrum illud, sese profert in conspectum, quod antea, vicini Solis radijs tectum latuit. Heliacus occasus, quando astrum nimio splendore Solis obfuscatur, Ita ut cum antea apparuerit, jam amplius conspici nequeat.

Hĕlĭcē, g.f. Sidus cœleste, aliàs, Ursa maior, der Heerwagen/ Woz niebieski. *Torva, gelida, nivosa, truculenta.*

Hēlĭŏcămīnŭs, i, ein Orth im Hause das von der Sonnen allenthalben gewärmet wird vnd nicht vom Fewr/ Salá/ Ná słońcu salá. Hēlĭŭs, ij, g. masc. latinè Sol, die Sonn/ Słońce. Hēlĭŏtrŏpĭūm, ij, g. neut. Sonnenwirbel/ Ringelblumen/ Brodáwnik/ Rokowrot ziele.

Hĕlīx, lĭcĭs, g.f. eine Gattung Ebbhews das keine Frucht bringt / Rodzay pewny bluszczu/ Ktory owocu nie przynośi.

Helleborum, g.n. & Hēllĕbŏrŭs, i, g.m. Nießwurtz/ Ciemierzycá. *Tristis*, etiam in g.f. dicitur. Hēllĕbŏrōsŭs, a, um, voll Nießwurtz/ Ciemierzyce pełny. qui nimium hellebori sumpsit.

Hēlluēlæ, arum, g.f. plu. num. klein Vnkraut so vnbekant/ Ogrodna stráwá.

Hel-

Hělvěŏlus, sive Hělvŏlus, a, um, fahl/das roth vnd schwartzächtig ist/ Ceglásty/ Plowy/ Ryðzáwy. Helvus, a, um, idem.

Hělŭō, onis, g. masc. ein Fraaß/ Schlemmer/ żárłok/ Vtrátnik. Heluo patriæ, metaphor. ein Verderber seines Vaterlandes / Zdraycá Oyczyzny. Item, Heluo librorum dicitur, qui legendo satiari neqvit. Hělŭor, aris, atus sum, Hělŭārī, fressen/prassen/ Rozgárdyiás stroić. Hělŭātĭō, onis, g. fœ. Fresserey/Obżárstwo/Rozgárdyás.

Hĕlxīnē, es, g. f. herba, vulgò Parietaria, Tag vnd Nacht/ oder S. Peterskraut / Dźień á noc/ Sklennik. Item, Glockenblumen/ Powoy źielny/ Pomurne źiele.

Hem, Interjectio corripientis seipsum, indignantis vel admirantis.

Hēmĕrŏdrŏmus, i, g. masc. ein schnell lauffer/ Predkonogi. qui uno die ingens spacium cursu emetitur.

Hēmĭcyclus, li, g. m. ein Bogensessel/Krzesło/ Stolec. latin. Semicirculus.

Hēmīnă, æ, g. fœ. Genus mensuræ, dimidium continens sextarij. Hēmīnārĭus, a, um, das solche Maaß helt/Co te miárę mą w sobie. metaphor. accipitur pro exiguo.

Hemionium, ij, sive Hemionitis, herba, Hirschzung/ Ozánká/ Stonogowiec. Scolopendria aliàs dicta.

Hēmĭs, latin. Semis, unde composita Hēmĭsphærĭum, ij, gen. neut. dimidia sphæra, id est, dimidium Cœli. Hemistichium, Dimidius versus.

Hemorrhois, vide Hæmorrhois.

Hĕndĕcăsyllăbus, Versus undecim syllabarū.

Hēpăr, hēpătis, g. neut. die Leber/Wątrobá. etiam piscis genus. Hēpătārĭus, a, um, ut: Morbus hepatarius, die Lebersucht/ Wątrobna chorobá. Hēpătĭcus, a, um, der ein böse Leber/ oder Pein in der Leber hat / Wątroby chorobe ćierpiacy.

Hēptă, lat. Septem. Hēptēris, vel Hēptēres, Navis, quæ septem remorum ordines habet, ein Schiff mit sieben Rudern auff eim Banck/Náwá o śiedmi wiosłách.

Hĕră, æ, g. fæ. ein Fraw / Páni.

Hĕrālĭus, lapis, qui & Lydius, ein Goldstein da man das Gold mit probiret/Probierstein/Probierski kámień.

Hērbă, æ, g. f. Kraut/ źiele. *Svabis, mollis, viridis, florens, læta, agrestis, beneolens, jucunda, viridans, odorata, fertilis, tenuis, sylvestris, florida, fragrans, versicolor, redolens, virens.* Hērbŭlă, dim. Hērbācĕus, a, um. Krautig/ Chwaśćisty. Hērbĕus, a, um, Kräutin/ źielny. Hērbĭdus, a, um, Kräutig/voll Kraut/Chwaśćisty/źielisty. Hērbĭfer, ra, rum, & Hērbōsus, a, um, Graaßächtig/ voll Kraut/ Chwaśćisty/ źielisty. Hērbēscō, is, hērbēscĕrē, Kraut werden/ grünen / źielenie śię/ Chwaśćić. Obhērbēscĕrē, & Herbascere, idem. Herbilis anser, mit Kraut erzogen/ Gęś ná trawie schowána. Hērbārĭus, a, um, das den Kräutern gleich ist/ źielny/ Podobny do źiela. Herbarius, ij, g. m. Einer der die Kräuter wol kennet/ źielnik/Co śie ná źiołách zna. Exhērbō, as, are, von Kräutern säubern/ das Graß außrupffen/ jäten/ Pleć.

Hercifcor, vide Ercifcor.

Hērclĕ, sive Hērcŭlĕ, & Mehercule, adverb. jurandi, sicherlich/Prawdźiwie.

Hērcŭlĕē, adverb. pro fortiter, wie ein Held/ mannlich / Męźnie. Herculeus morbus, aliàs Comitialis.

Herebus, vide Erebus.

Heri, vel Hĕrē, adverb. temporis, gestern/ Wczorá. Hēstērnus, a, um, gestrig/Wczoráyszy.

Hērīnācĕus, ei, qui & Hērīx, & Hērĭcĭus, g. masc. ein Igel/ Jeż.

Hērmă, æ, g. f. id est, Statua, Hērmoglyphus, i, gen. masc. ein Bildhawer/ Snicerz.

Hērmăphrŏdītus, capitur pro eo, qui utrumq; sexum habet.

Hērnĭă, æ, g. fœm. ein Bruch der Gemächten/ Przepukłość/Kilá. Hērnĭōsus, a, um, gebrochen/Hodenbrüchig/ Przepukły/Kilowáty.

Hērōdĭus, i, g. m. Avis dicta Diomedea, quidam Fulicam esse putant.

Hērōs, hērōis, g. masc. ein Herrlicher/ Großmächtiger/Heiliger/ Held/ Edel/Ritterlich/ Pan wielki/Bohátyr. Hērōīnă, æ, vel Hērōĭs, ĭdis, g. f. ein Edelfraw/ Bohátyrká/ Szláchćionká. Hērōĭcus, a, um, Edel/ Páński/ Bohátyrski. Hērōus, a, um, ut: Heroi pedes, quibus in carmine Heroico utimur. Hērōum, i, g. n. ein Grab gemacht zu Ehren einer Person/ vnd zur Gedächtnuß der herrlichen vnd grossen Thaten / Grob bohátyrá jákiego.

Hĕrpĕtă,æ, g. f. ein Kranckheit oder Geſchwär ſo vmb ſich friſſt/ Wrzod pomykáiacy ſię.

Hĕrus, i, g. m. Meiſter oder Haußherr/ Pan/ Goſpodarz. Hĕră, æ, g. f. Haußfraw/ Goſpodini. Hĕrīlĭs, le, das dem Haußherrn zugehört/ Páńſki/ Goſpodárſki. Herilis filius, der Sohn vom Hauß/ Syn goſpodárſki. Hĕrĭfŭgă, æ, g. maſc. ein Knecht ſo von ſeinem Herren fliehet/ Zbieg.

Hēſpĕrŭs, i, g. m. der Abendſtern/ Wieczorna gwiazdá. *Roſidus, dilectus Veneri, nuncius noctis, florifer, niger, index noctis, lucidus.*

Hĕtĕrōclĭtŏn, g. n. i.e. inſolitæ declinationis.

Hĕtĕrōcrānĕă, æ, g. fœ. Morbus capitis, cum caput inæqualiter dolet, tumetq; & inter pilos rotunda & humida hulcuſcula ſurgunt, & pus mali odoris.

Hĕtĕrōgĕnĭŭs, a, um, quod eſt alterius generis. Cui opponitur Homogenius, quod eſt ejusdem generis.

Heū, Interjectio dolentis; Nominativo, Dativo, & Accuſativo jungitur, Ach/ Ach/ Nieſtyteſz. Vocativo etiã jungitur cum exclamatione.

Heūs, adverb. Vocantis, Hola/ Hey ſłyſz. ſed heus tu, Revocantis particula.

Hēxaclīnŏn, g. n. ein Tiſch auff ſechs Perſonen/ Łożko ſtołowe na 6. oſob.

Hēxăgōnŭs, a, um, ſechseckig/ Szeſćwęgielny.

Hexămĕtĕr, tri, g. m. Verſus ſex pedum.

Hēxăphŏrŭm, i, n. ein Bahr daran ſechs tragen/ Poſzoſtny woz/ Nośidłá do ſześći oſob.

Hēxāſtĭchŭm, i, g. n. Hordeum dicitur, cujus ſpicæ ſex ordines habent.

Hēxērēs, Naves dicuntur, quæ ſex remorum ordines habent.

Hiaſco, Hiatus, us, vide Hio.

Hibiſcum, g. n. vel Hĭbīſcŭs, i, g. m. á quibusdam Ebiſcūs, Ibiſch/ wild Pappelen/ ślaz wielki/ leśny. *Gracilis, viridis.*

Hībrĭs, ĭdĭs, g. com. ein wild Schwein von eim wilden Eber vnd zamen Mohren gezeugt/ Mieſzániec/ z rożnych źwierząt urodzony. quidam Hybris.

Hīc, hæc, hōc, Pronomen demonſtrativum, Der/ Dieſe/ Das/ Ten/ Tá/ To. Hiccĕ, hæcce, hocce, idem eſt. Hiccĭne, hæccine, hoccine, id eſt, talis ſemper cum interrogatione, ut: Hiccine eſt Simo? Iſt das der Simo? Tenli to ieſt Simo? Hīc, adverb. in loco, Hie in dieſem Platz/ Tu/ ná tym mieyſcu.

Hĭĕrŏs, a, um, latin. Sacer, Heylig/ święty. Unde multa Compoſita, ut: Hĭĕrārchīă, æ, g. fœ. ein Heilig Reich od Regiment/ Swiętych rząd/ pánowánie. Hĭĕrŏdūlī, orum, Sacrorum miniſtri. Hieroglyphicæ literæ, dictæ ſunt apud Ægyptios Notæ quorundam animalium, aut aliarum rerum, ſacris monumentis; quæ illi Hieroglyphica vocabant, inciſæ: quibus vice literarum utebantur, cum literæ adhuc non eſſent inventæ. Hieronicas, vocant victores ſacrorum certaminum Græciæ. Hierophanta, æ, gen. maſ. Ædituus, ſacrorum cuſtodiæ Præfectus. Nonnunquam pro ipſis Sacerdotibus. Hĭĕrŏphўlāx, ācĭs, g. m. Cuſtos ſacrorum. Hieroſiarchus, i, g. maſ. dicitur, qui Præpoſitus rebus ſacris fuiſſet. quaſi Princeps ſacrorum; Pontificis maximi proprium eſſe convenit.

Hīlă, vel Hilla, æ, g. f. Item, Hilla, orum, g. n. plu. num. klein Gedärm/ Kiſzká ćienka.

Hĭlărĭs, e, vel Hilarus, a, um, Frölich/ frewdig/ Weſoły. Hĭlărŭlŭs, a, um, dim. Hĭlărĭă, orum, pl. nu. g. neut. Faßnacht/ Mieſopuſty. Antiqui diem æquinoctij Verni colentes appellarunt. Hĭlărĭtās, atis, g. f. Fröligkeit/ Weſołość. Hĭlărē, Hĭlărĭtĕr, & Hĭlărĭtŭs, adverb. frölig/ mit Frewden/ Weſoło. Hĭlărō, as, avi, atum, hĭlărārĕ, erfrewen/ Rozweſeláć kogo. Hĭlărēſcō, is, hĭlărēſcĕrĕ, frölig werden/ Weſelić ſię/ Rozweſeláć ſię. Exhilarare, idem quod ſimplex.

Hīlŭm, i, g. n. das klein ſchwartze Flecklein an den Bonen/ Bobowa plámá. metaphor. Gar nichts/ Nic á nic. Hinc; Nihilum.

Hīn, Genus menſuræ apud Hebræos.

Hīnc, adverb. de loco, von hinnen/ Z tąd.

Hīnnĭō, is, ivi, itum, hīnnīrĕ, wiehern wie ein Roß/ Rżeć. Hīnnītŭs, ūs, g. maſc. Roßwieheln/ Rzenie. *Acer, acutus, tremulus.* Adhinnire, Equorum eſt, qui equabus adhinniunt, anwihlen/ Porżąć. metaph. Ad orationem alicujus adhinnire, ein vnordentlichs Wollgefallen an eines Red haben/ Pochwaláć czyię mowę nie przyſtoinie.

Hīnnus, i, g. m. ein Mauleſel/ Muł/ koń z oślice. Hīnnŭlŭs, li, dimin. Item, ein junge Frucht der Hirſchen/ Rehebock/ Gemſen/ Młody płod źwierzęcy.

Hĭō, as, avi, atum, hĭārĕ, Gehnen/ Rozſtepowáć

wáć

wáć śię/ziewáć. Hians,antis, particip. gehnend/ Chćiwy. Hĭātŭs,ūs, g.m. das gehnen/ziewnie/ nie/Rozstąpienie. Hiatus terræ, ein Ritz in der Erden/ eingefallen Loch / Przerwá/Rozstąpie- nie śię ziemie. Hĭāscō,is,hĭāscĕrĕ, & Hīscō, is, hīscĕrĕ, inchoativum verbum, idem quod Hiare. metaph. reden/lesen/Tchnąć. Itē.verwunderen/ Zdumieć śię. Dĕhīscō, is, dĕhīscĕrĕ, von einander spalten/ auffgethan werden / Rozstępowáć śię/Rozpuknąć. Fătīscō,is, fătīscĕrĕ, idem. Item, erliegen/ müd werden/ Vstáć/Vćiżeć. Inhĭō, as, avi, atum, ĭnhĭārĕ, idem quod simplex. metaphor.fast begehren/Czuháć/ żądáć bárzo. Hĭūlcō, as, are, spalten/ Szczepáć. Hĭūlcŭs,a, um , gespalten / mangelhafftig / Rożczepiony. Hĭūlcē, adver. id est,Aspere, mit stossen in Worten/vnvollkomenlich/ Rozwożisto.

Hīppŏs,latin. Equus, ein Pferd / Roß / Koń. Hīppăcē, ēs, g. f. Caseus ex lacte equino coagulatus. Hīppācō,as,are, keichen/ Dyszeć. Hīppāgō, gĭnĭs, g.fœ. ein Schiff darinn man Pferd führet/Prąm. Hīppŏbŏscŏs, g. masc. ein Roßhirt/ Pástuchá końśki. Hipponomos,idem. Hīppŏcāmpă,æ,g. f. ein Seepferdt/Koń wodny. Hīppŏcāmpīnŭs, a, um , das vom Seepferd ist/ Co z koniá wodnego iest. Hīppŏdrŏmŭs, i, g. masc. ein Rennplatz / da man Pferd abrichtet / vnd da man jhnen jhrē freyenLauff lest/Gonitwy mieysce/ Szránki. Hīppŏmănēs, is, g.n. ein stücklein Fleisch an der Stirnen des newgebornen Füllens/welches das Mutterpferd abbeist / so bald sie es gebieret/ Száley sżkápi/Brodawká źrzebięcá. Hīppŏpērā,æ, g. f. dicitur sacculus, quibus equites necessaria itineri secum circumferunt, ein Waatsack/ Tłomok/Sumki. Hīppŏpŏtămŭs, i, g. m. Animal in Nilo nascens, Wasserpferd/Koń wodny. Hīppŏtŏxŏtă,æ, g. masc. ein Schütz zu Pferd/Strzelec iezdny.

Hīppŏglōssă, æ. g.f. vel Hippoglossum,i, g. n. herba, quæ in foliis ceu linguas quasdam habet.

Hīppŏlăpătŭm,i, g. n. Roßlattich/ Wasserlattig/ Szczaw kobyli. Hīppŏmărăthrŭm, i, g. n. Roßfenchel/ wilder Fenchel/ Kopr kobyli.

Hīppŏsĕlīnŭm, i, g. n. Eppigkraut/Dźięgiel/ Gierß/ Opich/ Lubßczyk swoyski. Sativo multò majus.

Hīppūrĭs,is, g. fœ. herba. Katzenschwantz oder Schaffthew/ Prześlká ziele.

Hir , nomen antiquum, quod pro vola manus accipiebant. Genitivum habet hiris, ut Charisius credimus. Probus tamen mavult, esse indeclinabile.

Hīrcquŭs, i, g. masc. per c & q, Augenwinckel/ Kątik w oku.

Hīrcŭs, i, g. m. ein Bock/Kozieł. *Saliens,Corniger,levis,gravis, vilis, immundus,hirsutus, olidus, barbiger, olens, vagus, procax.* Hircus etiam , der faule Gestanck vnter den Achseln gleich dem Bock/ Párkot. Hīrcīnŭs,a,um, von eim Bock/Kozłowy. Hīrcōsŭs, a, um, das stinckt gleich ein Bock/ Párkotem śmierdzący. Hīrcĭpĭlī,dicuntur homines, qui duros pilos habent.

Hīrcŭlŭs , herba gratissimi odoris, quam quidam auricularem vocant.

Hīrnĕă, æ, g.fœ. ein gattung eines Geschirrs/ Naczynia rodzay pewny.

Hīrquĭtāllī, g. m. pl.nu. Pubescentes pueri.

Hīrsūtŭs, a, um, haaráchtig/ rauch von Haar/ Kosmáty. Hīrtŭs,a,um,idem. Hīrsūtĭă,æ,rauch von Haaren/ Kosmátość.

Hīrūdō, dĭnĭs, g.f. ein Egel / Pijawká. Sangvisuga aliàs. *Palustris.*

Hīrūndō, dĭnĭs, g.f. ein Schwalb/ Jáskołká. *Arguta, garrula , prænuncia veris, vaga, agrestis, Bistonis, peregrina, lasciva.* Hīrūndĭnīnŭs, a, um, von der Schwalbe / Jáskołczy. Hīrūndĭnĕŭs, a, um, idem.

Hisco, vide Hio.

Hīspĭdŭs,a,um, rauch von Haaren/oder bürstáchtig/Kosmáty/ Nátezony. Hispidus aspectu, metaph. scheußlich/Srogi/Stráßliwy. Hīspĭdōsŭs,a,um, idem.

Hīstĕr, stri , g. m. Hetruscorum lingva dicebatur, Ludio. Schawspieler/Kuglarz.

Hīstŏrĭă,æ, g. f. ein Geschicht/Erzehlung einer geschehenen Sach/ Dźieiow księgi. *Bella, præterita, severa, arguta.* Hīstŏrĭcŭs,ci & Hīstŏrĭŏgrăphŭs, i, g. m. ein Geschichtschreiber/ Dźieiopis. Historicus, a, um, Historisch/ Historyk/ Dźieiopis. Hīstŏrĭcē,adver. Historischer weise/ Historyckiw sposobem. Hīstŏrĭālĭs, le, zur Geschicht oder derselben Beschreibung dienlich/ Co do dźieiow pisánia należy.

Hīstrĭō,onis, g. com. ein Schawspieler/ Kuglarz. *Ridiculus, funipes, avarus.* Hīstrĭōnĭă, vel Hīstrĭōnĭcă, g.f. Schawspielerkunst/ Kuglárska náuká. Hīstrĭcŭs, Hīstrĭōnĭcŭs, a, um, & Hīstrĭō-

nālĭs, le, das einem Schawſpieler zuſtehet/ Kuglárſki.

Hĭſtrĭx, ĭcĭs, g. f. ein Meerſchwein/ Jeż cudzoziemſki. *noxia canibus, terribilis*, Alij Hyſtrix.

Hiulcus, vide Hio.

Hodie, vide Dies, Hœdus, vide Hædus.

Hōdœdŏcŭs, ei, g. m. Latro & viarum obſeſſor, ein Strauchdieb/ Rozboynik. Hōdœpŏrĭcŭm, ci, g. n. Commentarius itineris, ein Beſchreibung der Wegfahrt/ Drogi opiſánie. Hōdœpŏrŭs, ri, g. maſc. latin. Viator, ein Wanderßmann/ Podrożny.

Hoī, Interjectio plorantis, Hey/

Holobaræ veſtes, quæ ob aurum intextum graves ſunt. Holobrizæ veſtes, quæ totæ ſunt ex obrizo: quod aurum puriſſimum eſt, quantumvis coctum non diminuitur.

Hŏlŏcaūſtŭm, ti, & Hŏlŏcaūſtōmă, atis, g. n. Victima quæ detractis extis integra aræ imponebatur, & tota cremabatur. Hŏlŏcaūtōsĭs, is, g. fœ. idem. *Sacrum*.

Hŏlŏphāntă, æ, g. m. einer der in allen Dingen lügenhafft iſt/ Szálbierz.

Holor. vide Olor.

Hŏlŏsērĭcŭs, a, um, das gantz Seyden iſt/ Jedwabny. vel ſubſtant. Holoſerica, orum, gen. neut. plur. num.

Homagium, ij, g. n. idem quod Fidelitas; vocabulum eſt Feudiſtarum.

Hŏmĭlĭă, æ, g. fœ. latin. Colloquium, Mitgeſpräch oder Red/ Rozmowá.

Hŏmō, ĭnĭs, g. com. ein Menſch/ Człowiek. *Bipes, nudus, mendax, vilis, fragilis, caducus, ſenſibilis, ærumnoſus, imbecillis*. Hŏmŭlŭs, Hŏmŭlŭlŭs, Hŏmūncŭlŭs, i, & Hŏmūncĭō, onis, g. m. diminutiva. Homo ſum, ich bin ein Menſch/ das iſt/ breſthafft/ Jeſtem człowiek/ to ieſt/ ſłáby/ krewki. Homo es, du biſt eins Manns werth/ das iſt/ Tapffer/ Jeſteś człowiekiem godnym. Hŏmĭcīdă, æ, g. c. ein Todtſchläger/ Mężoboycá. *Nefarius*. Hŏmĭcīdĭŭm, ij, g. n. Todtſchlag/ Mężoboyſtwo. Hŏmœŏmetrĭă, æ, g. fœ. Partium ſive membrorum ſimilitudo. Homo trium literarum, ein Dieb/ Złodziey. Hūmānŭs, a, um, Menſchlich/ Człowieczy. Item, freundlich/ Ludzki. Inhūmānŭs, a, um, vnfreundlich/ Nieludzki. Hūmānĭtās, atis, g. f. Menſchligkeit/ Freundligkeit/ Człowieczeńſtwo/ Ludzkość. Etiam pro eruditione, Verſtändigkeit vnd Bericht der Freyen Künſte/ Náuki wyzwolone. Studia humanitatis, ipſæ artes liberales dicuntur. Hūmānē, Hūmānĭtĕr, & Hūmānĭtŭs, adverb. Menſchlicher weiß/ wie es einem Menſchen gebührt/ Po ludzku/ Ludzkim ſpoſobem. Inhūmānĭtās, atis, g. f. Vnmenſchligkeit/ Nieludzkość. Inhūmānē, & Inhūmānĭtĕr, adver. Vnmenſchlich/ vnfreundlich/ Nieludzkie. Pĕrhūmānŭs, a, um, gar freundlich vnd gütig/ Bárzo ludzki.

(cordia.

Hŏmŏnœă, æ, g. fœ. latinè interpretatur Con-

Hŏmŏs, g. maſ. lat. Similis, vel Unus, Gleich/ Jednáki/ Podobny. Hŏmŏūsĭŭs, a, um, ejusdem ſubſtantiæ, eines Weſens/ Jedney iſtności. quod Theologi Conſubſtantialem dicunt. Hŏmōnĭmŭm, lat. ejusdem nominis, eines Namens/ Jednego imienia. Hŏmŏtēchnŭs, a, um, gleiches Handwercks/ Jednákiey roboty/ álbo rzemieſłá. Hŏmŏphōnŭs, a, um, Einhellig/ mitſtimmig/ Jednego tonu. Hŏmœōsĭs, is, g. fœ. ein Gleichnuß/ Podobieńſtwo.

Hŏnēſtŭs, a, um, ab honore, Ehrlich/ löblich/ züchtig/ Vczćiwy/ Zacny. Item, hübſch/ wolgeſtalt/ Pocześny/ Vrodziwy. Honeſto loco natus, eins Ehrlichen Geſchlechts/ Szláchćic/ Zacnego rodu. Hŏnēſtās, atis, g. f. & Hŏnēſtŭm, i, g. n. Ehrſamkeit/ Zucht/ Poczćiwa rzecz/ Poczćiwość. Hŏnēſtē, adverb. Ehrlich/ Poczćiwie. Hŏnēſtŏ, as, avi, atum, hŏnēſtārĕ, ehren/ ehrlich halten/ Zdobić/ Poczćić kogo. Dehoneſtare, & Inhŏnēſtārĕ, entehren/ ſchänden/ Lżyć/ Oſzpećić. Dĕhŏnēſtāmēntŭm, i, g. neut. Verwüſtung/ Oſzpecenie/ Zelżenie. Dĕhŏnēſtŭs, a, um, vnflätig/ vngeſtaltig/ Niepoczćiwy/ Szpetny. Inhŏnēſtē, adverb. vnehrlich/ Niepoczćiwie.

Hŏnŏr, vel Hŏnōs, oris, g. m. Ehr/ Vczćiwość. *Egregius, invidioſus, prodigioſus, terrenus, celebris, ſolemnis, eximius, fragilis, conſpicuus, mundanus, tumidus, popularis, ambitioſus*, Item, Honor, ein Ehrenampt/ oder ehrlicher Stand/ Doſtoieńſtwo. Item, ſchön/ hübſch/ Pocześność/ Vrodá. Item, Ehrerbietung/ Poczczenie. Hŏnōrārĭŭs, a, um, von Ehren/ durch Ehren gethan/ Pocześny/ Poczćiwy. Hŏnōrārĭŭm, ij, g. n. ein Ehrengeſchenck/ ſo ein Stadt einem Fürſten/ ꝛc. ſchenckt/ Vpominek/ Podárunek. Hŏnōrō, as, avi, atum, hŏnōrārĕ, Ehren/ Czćić. Hŏnōrātŭs, a, um, Ehrſam/ der ein Ehrenampt hat/ Vczćiwy. Inhŏnōrātŭs, a, a, um, veracht/ vnachtbar/ Nieuczćiwy. Hŏnō-

rātē,

ratè,& Hŏnōrĭficē, adverb. ehrlich / Vczćiwie. Hŏnōrābĭlis, le, Ehrwürdig/ Vczćiwy. Hŏnōrŭs,& Hŏnōrĭficŭs,a,um,ehrlich/ das einem Ehr bringt/Poczesny/Vczćiwość przynoßacy.Hŏnōrĭficentĭă,æ,g.fœ. Ehrerbietung/Vczćiwość. Hŏnōrĭficō,as,are,Ehr anthun/Wielbić/Czćić. Hŏnōrāndŭs,a,um, den man ehren muß/Ktorego mája czćić. Inhŏnōrārē, verachten/ Nieczćić.

Hōră,æ,g.f.eine Zeit/es sey eines Jahrs/Tags oder Stunde/Godziná. *Properans,fugiens,velox, mobilis,celer,brevis, auricoma,subita,levis,rapida, mutabilis,fugax,præceps,agilis.* Item, Hora pro Die.Hōrŭlă, æ,g.f.dimin. Hōrārĭŭm, ij, g.n.Zeit einer Stund lang/Czás godzinny.Hōrŏlŏgĭŭm ij,g.n.ein Vhr oder Stundzeiger/Zegar. Horologium solare,ein Sonnvhr/Kompás/Sloneczník. Hōrŏscŏpŭs,a, um, ut: Vasa horoscopa, da man die Stunde in sihet / Náczynie godziny pokázuiace. Item,Horoscopus,pi,g.m. aufffsteigender Orth des Himmels gegenMorgen/Miey sce ná niebie ku wschodowi słońcá wstępuiące. Item, Id temporis momentum significat, quo quisque nascitur; quasi horæ inspectionem & notationem.Sēmĭhōră,ein halbe Stund/Pułgodziny.

Hŏrdă,æ, g.fœm. ein tragende Kuh / Cielna krowá.

Hŏrdēŭm,ei,g.n.Gerst/Jeczmień. *Triticeum,* Hŏrdĕācĕŭs, a, um, das von Gersten ist/ Jeczmienny. Hŏrdĕārĭŭs, a, um, das zu Gersten gehört/Jeczmienny. Hordearium æs, Veteres dicebant, quod pro hordeo equiti dabatur.

Horia, vel,Orĭă,æ,g.fœ. ein klein Fischerschifflein/Łodz/czołn rybitwi.Hŏrĭŏlă dimin.

Hŏrīzōn,ontis, g.m. latine Determinans,vel terminans Visum, Erdkreiß/der Kreiß oder Circul am Himmel/ so eines jeglichen Gesicht rings auff der Erden herumb begreiffet / Kray świátá okiem obieśny. Finitor,vel Finiens dicitur.

Hŏrmĭnŭm,i,g.n.Scharlachkraut/oderScharlach/ Granátek ziele / Szálwiia czárna. alij Orminum.

Hŏrnŭs,a,um, Jährig / das von verlittenem Jahr ist/ Járy/ Látosi. ut, Hornus agnus, ein jährig Lamb/Jágnie roczne.Hŏrnŏtĭnŭs,a,um, von einem Jahr/ Látosi/Járy. Hŏrnō,adverb. hoc anno Bĭhŏrnŭs,a,um,zweyjährig/Dwuroczny.Trĭhŏrnŭs,a,um,dreyjährig/Trzyroczny.

Horreo, Horresco, vide Horror.

Hŏrrēŭm,ei,g.n.eine Schewer/Speicher/oder Kornhauß/ Stodołá/ Gumno/ Szpiklerz. Hŏrrĕārĭŭs, g.masc. ein Speichermeister/ Gumienny.

Hŏrrŏr,ōrĭs,g.m. Furcht/Zitterung/Abschewligkeit/Zdrygánie/Strách/Brzydkość. *Sævus, frigidus,dirus,niger, acerbus, tremulus, gelidus, exanguis,servilis,exitialis,truculentus, terribilis,terrificus,sonorus.*Hŏrrĭdĭtās,atis,g.f.id. Hŏrrĭdŭs,a, um,heßlich/grawsam/erschrecklich/Gruby/chropáwy/Nátezony/Srogi/ Stráßliwy. Hŏrrĭdŭlŭs,a,um,diminut.Hŏrrĭdē,adverb vnlieblich grewlich/Grubo/Stráßliwie. Hŏrrĭsŏnŭs,a, um,ut: Horrisonus fremitus,erschrecklich Getön oder Rauschen/ Stráßny grzmot. Hŏrrĭbĭlĭs, le,grawsam / erschrecklich/Srogi/Stráßliwy. Hŏrrĭfĭcŭs,a,um,idem. Hŏrrĭfĭcō,as,avi,atum, hŏrrĭfĭcāre, erschrecken/ Stráßyć/ Stráßnym czynić. Hŏrrĕō,es, horrui,hŏrrērē,sich entsetzen/ schüttern/frieren/Zdrygáć się/Bać się.Hŏrrēndŭs,a,um,darob man sich zu erschrecke hat/ Srogi/Stráßliwy. Hŏrrēns,& Hŏrrēscēns,entis, particip. erschreckend / grawsamb/ Zdrygáiący się/Boiący się. Hŏrrĭfer,ra,rum, das Schrecken bringt/Stráßliwy. Hŏrrēscō,is,hŏrrēscērē,erzittern/Zdrygáć się. Abhŏrrĕō,es, abhorrŭī, ăbhŏrrērē, & Abhŏrrēscērē, ein Abschewen tragen/ Brzydzić się/ Stronić od czego. Adhorrescere,fast erschrecken/Zdrygáć się. Exhŏrrērē, sich entsetzen oder zittern / Wezdrgnąć się. Inhŏrrērē, & Inhŏrrēscērē, Perhorrere, & Perhorrescere, fere idem, zitterend werden/ Zdrygáć się. Obhorrere , scheußlich oder grawsamb werden/Nátezyć się. Pĕrhŏrrĭdŭs,a,um,sehr erschrecklich/ Stráßliwy. Subhorridus,a,um, ein wenig scheußlich / grawsam /Trochę nátezony/ Niewesoły.

Hŏrsŭm, adverb.loci, hieherwerts/Ku/Tu.

Hŏrtŏr, aris, atus sum, hŏrtārī, ermahnen/ Nápominać.Hŏrtātĭō,onis,g.f. Hŏrtātŭs,us,g. m.& Hŏrtāmĕntŭm,i, g.n. Ermahnung/Nápominánie. Hŏrtātŏr,oris,g.masc.ein Ermahner/ Nápominácz. Hŏrtātīvŭs, a, um, ermahnlich/ Nápominálny. Hŏrtātrĭx,īcĭs, g.f. Ermahnerin/Nápomináczká. Abhŏrtārī,einem widerrathen/Odradzáć/ Odwodzić od czego. Abhŏrtātĭō,onis, g.f. Abmahnung/ Odradzánie/

Odmáwiánie. Dehortari, & Dehortatio, idem. Adhōrtŏr, aris, atus ſum, ădhōrtārī, & Adhōrtātĭō, idem quod ſimplex. Cohortari, zumahl vermahnen/ Nápominác/ Pobudzác. Exhōrtārī, idem quod Hortari. Exhortatio, Vermahnung/ Nápominánie/ Pobudzenie. Exhortans, particip. vermahnend/ Pobudzátacy. Exhōrtātŭs, a, um, vermahnet/ Pobudzony.

Hōrtŭs, ti, g.m. ein Garten/ Ogrod. *Halans, pinguis, ferax, mollis, riguus, irriguus, florens, ſitiens, frondens, hilaris, fecundus, excultus, fertilis, odoratus, floridus, viridis, florifer, generoſus, amœnus, viridans, odorifer, floricomus.* Hōrtŭlŭs, li, diminut. Hōrtēnsĭs, e, im Garten wachſend/ Ogrodny. Hōrtŭlānŭs, i, g.m. ein Gärtner/ Ogrodnik.

Hōſpĕs, pĭtis, g com. vel omn. ein Gaſt oder Wirth/ Gość ábo Goſpodárz. Item, ein Frembder/ Przyiáciel. In plu. num. g. n. ut: Æquora hoſpita, pro vicina. Hōſpĭtă, æ, g.f. eine Wirthin/ Goſpodyni. Hōſpĭtĭŭm, ij, g.n. eine Herberg/ Goſpodá. Item, eine Gaſtliche Freundſchafft/ ſo zween zu einem andern gewohnt ſeyn einzukehren/ Przyiácielſtwo gościnne. Hōſpĭtālĭs, le, Gaſtfrey/ oder das zu den Gäſten gehört/ Gościnny. Hōſpĭtālĭtās, atis, g.f. freundliche Empfahung der Frembden vnd Gäſte/ Leutſeligkeit/ Przyiácielſtwo gościnne/ Gościnność. Hōſpĭtālĭtĕr, adverb. Leutſelig/ wie es ſich gegen Gäſten gebühret/ Łuckie/ Gościnnie. Hōſpĭtŏr, aris, atus ſum, hōſpĭtārī, einziehen vnd beherbergen/ Stawáć goſpodą. Inhōſpĭtālĭs, le, vngaſtfrey/ Niegościnny. Item, vnſicher/ Niewierny. Inhoſpitalitas, atis, g.f. vnwillig gegen Gäſten/ Niegościnność. Perhoſpitalis, le, überauß Gaſtfrey/ Bárzo gościnny/ Łucki. Hōſpĭtŭs, a, um, ut: Hoſpita avis, ein frembder Vogel/ Obcy ptak. Inhōſpĭtŭs, a, um, gefährlich oder vngehewr/ Nieluckí.

Hōſtĭă, æ, g.f. ein Opffer/ Ofiárá. propriè Sacrificium, quod immolabatur cæſis hoſtibus. *Pinguis, tenera, opima, placabilis, myſtica.* Hōſtĭātŭs, a, um, mit Schlachtopffer beladen/ Ofiárny.

Hōſtĭs, is, gen. com. ein Feind/ Nieprzyiáciel. *Adverſus, infeſtus, impius, ſævus, barbarus, ferus, cruentus, perfidus, trux, callidus, iniquus, violentus, letifer, acerbus, fallax, ferox, truculentus, pernicioſus, belliger, crudus, infenſus, ſanguinolentus.* Hōſtīlĭs, le, & Hōſtĭcŭs, a, um, feindlich/ das des Feinds iſt/ Nieprzyiácielſki. Hōſtĭcŭm, ci, g.n. des Feinds Erdreich oder Land/ Nieprzyiácielſka ziemiá. Hōſtīlĭtĕr, adverb. feindlich/ Nieprzyiácielſkie.

Hōſtīmēntŭm, ti, g.n. eine Vergeltung/ Oddánie/ Nágrodá. Hōſtōrĭŭm, ij, g.n. lignum æquatorium, ein Streichholtz/ Kornſtreicher damit man das Vbermaß abſtreicht/ Strychulec. Hōſtĭō, is, ivi, itum, hōſtīrĕ, vergleichen/ vergelten/ gleich wiederumb geben/ Oddáć wet zá wet. Rĕdhōſtīrĕ, widergelten/ Oddáć dobrodzieyſtwo. Oddáć wet zá wet.

Hōſtŭs, ein Truck Oels/ ſo viel man auff einmal trucken mag/ Robienie iedno.

Huber & Hubertas, vide Uber.

Hūc, adverb. ad locum, hieher/ Sám/ Tu.

Hudum, vide Udus.

Huī, Interiect. admirantis.

Hŭĭc, Datīvŭs pronom. Hic, hæc, hoc. In carmine ferè una ſyllaba effertur. Hūiūſcĕ, Genit. ab hic, hæc, hoc. Hūiūſcĕmŏdī, & Hūiūſmŏdī, Nomina adiect. indeclinab. deßgleichen/ Táki.

Hulcus, vide Ulcus. Hulula, vide Ulula. Humanus, v. Homo. Humatio v. Humus. Humeo, & Humidus vide Humor.

Hŭmĕrŭs, i, g.m. Schultern oder Achſeln/ Rámie/ Bárk. *Albus, fortis, candens, pulcer, niveus, candidus, albens.* Humeri, etiam de bobus. Hŭmĕrŭlŭs, dimin. Hŭmĕrōſŭs, a, um, das breite Schuldtern hat/ Rámienisty. Hŭmĕrālĕ, lis, g.n. ein Halßkleid/ das man vmb den Halß hänget. Das Obertheil an einem Harniſch/ Humerał/ Náramiennik.

Hŭmĭlĭs, le, niederig/ Niſki. Item, Niederträchtig/ vnachtbar/ Podły/ Pokorny. Hŭmĭlĭtĕr, adverb. Niederträchtiglich/ Niſko/ podło/ pokornie. Hŭmĭlĭtās, atis, g. fœ. Niederträchtigkeit/ Vnachtbarkeit/ Podłość/ Niſkość/ Pokorá. eſt & contrarium Altitudini: Hŭmĭlĭō, as, are, erniedrigen/ demütigen/ Vpokarzáć/ Zniżáć. Hŭmĭlĭātĭō, onis, g. fœ. Erniedrigung/ Vpokarzánie/ Zniżenie.

Humo, as, vide Humus.

Hūmŏr, ōrĭs, g.m. ab Humus derivatur, Feuchtigkeit/ Wilgotność/ Mokrość/ Mázgá. *Gelidus, tener, aquatilis, defluens, pluvius, exundans, liquidus, nebuloſus, ſpumeus, fumidus, frigidus, aquaticus, madidus, aqueus.* Hūmĭdŭs, a, um, feucht/ Wilgotny/ Mokry. Hūmĭdŭlŭs, dimin. Hūmĭdĭtās, atis, g.f. Feuchtigkeit/ Wilgotność. Hūmĕō,

mĕō,es,hūmŭī, hūmērĕ, feucht seyn/Wilgotnym być. Hūmēscō, is, hūmēscĕrĕ, feucht werden/Wilgnąć. Hūmēctō,as, are, feucht machen/Odwilżáć/Pokrapiáć. Hūmĭfer,ra,rum, das feucht oder naß gibt / Wilgotny. Hūmēctŭs,a,um,idem quod humidus. Hūmĭficŭs,a,um, das naß oder feucht macht/Wilgotny/ Odwilżáiący. Hūmĭgātŭs,a,um,pro humore perfusus.

Hŭmŭs,i,g.f. die Erde/ziemia. *Pinguis,cretosa,lutosa,dulcis,uda,dives, humida, dura, viridis, graminea, solida, madida, immunda, limosa, arenosa, herbosa,frigida,fossilis,sitiens,fecunda,fruticans,lapidosa,formosa, vernans.* Hŭmī, Genitivus vice adverbij positus, significat aliquando in humum, vel super humum, vel intra humum, an der Erden/Ná ziemi/ Ná ziemię. Hŭmō,as,avi,atum,hŭmārĕ,vergraben/Grześć/Zákopywáć/Pogrzebáć. Hŭmātĭō,onis,g.fœ.Vergrabung/Pogrzebienie. Hŭmēŭs, a, um, Irdisch/ziemny. Hŭmātŭs,a,um,vergraben/Pogrzebiony. Inhŭmātŭs,a,um,vnvergraben/ Niepogrzebiony. Hŭmātŏr,oris,gen.m. ein Todtengräber/Grábarz. Exhŭmārĕ, außgraben/ Wygrześć. Inhumare,eingraben/Pogrześć.

Hўăcīnthŭs,ti, g.m. Gemma. Item, nomen floris. *Rubeus,purpureus,roseus, florens,purpurascens,ruber,pulcer.* Hўăcīnthĭnŭs, a, um, Violbraun/Brunátny/Fiołkowey máśći.

Hўădēs, dicuntur septem stellæ in capite Tauri. *Inserenæ,nimbosæ, pluviæ, tristes, succulæ.*

Hўænă,æ,g.f. Animal: *Callida.*

Hўălŭs,li,g.m. Glaß/ Szkło. *Fragilis.* Item, grüne Farb/Modrobłády. Hўălĭnŭs, a,um, das von Glaß oder Glaßfarb ist/Modrobłády. Hўălŭrgŭs, i, pro Vitriario.

Hўbērnă,orum,plu.num.tant.g.n. das Winterläger / Leża żołnierska zimná. Hўbērnăcŭlŭm,li,g.n. ein Orth da man Winterszeit wohnet/ Legowisko/ mieysce leżey zimney. vel idem quod Hyberna. Hўbērnŭs,a, um, Winterlich/ Ozimi/zimny. Hўbērnālĭs,le,idem. Hўbērnō, as,are, verwintern / Winterläger halten / zimowáć.

Hybrĭs, ĭdŏs, vel Hybrĭdă, æ, gen com. ein Schwein von einem wilden vnd zahmen geboren/ Mieszániec z rożnych zwierząt urodzony. Item, Avis ex Accipitrum genere.

Hўdŏr,g.n.lat. Aqua, Wasser/Wodá. Hўdrĭă,æ,g.f. ein Wasserkrug/ Wodny dzbanek. *Fictilis,*

Hўdrŭs,i,g.m. genus serpentis in aquis vivens. *Turpis, stridens, niger, sævus, Cadmæus, Gorgoneus, pinguis,torvus,livens,rabidus,longus, Nil...ena, cæruleus,Lybicus,intortus,sepulchralis.* Hўdră,ejusd. fœmina, *Renascens, lernæa, stridens, immanis, colubrifera,dira,ramosa,improba, virens, Argolis, superba,nocens,ferox,horrenda,frigida,rediviva,tumens,populosa.* Est & Sydus cœleste. Hўdrărgўrŭm,i,g.m. Queckſilber/Srebro żywe. Hўdrŏcēlē,ēs, g.f. Wasser das sich im Hodensack gesamlet hat/Kiłá. Hўdrŏcēlĭcŭs,a,um, der die Kranckheit hat/Kiłowáty. Hўdrŏmāntĭă,æ, g.f. eine Manier wahr zu sagen auß Anschawung des Wassers/Wieszczbá z wody. Hўdrŏmēli,g.n.indec. Meth/Miod pity. aquæ mulsæ genus ex imbre purissimo, & melle temperatum. Hўdrŏphŏbĭă,æ,g.f. eine Kranckheit/ da einer das Wasser fürchtet / der von einem wütenden Hund gebissen ist/ Száleństwo z ukąszenia wśćiekłego psá/ wody się boiące. Hўdrŏphŏbŭs, vel Hўdrŏphŏbĭcŭs,i,g.m. der solche Kranckheit hat/Tą chorobą stękáiący. Hўdrŏpĭpĕr,pĕrĭs,g.n. herba est circa stagnantes aquas, Wasserpfeffer / Rdest błáky. Hydropotes, vel Hўdrŏpōtă,æ, g.com. ein Wassertrincker / Wode piiáiący. Hўdrōps, ōpĭs,g.m. & Hўdrōpĭsĭs, is, g.f. die Wassersucht/ Puchliná. *Tumida.* Hўdrōpĭcŭs, a,um, Wassersüchtig/Puchlinę ćierpiący. Hўdraūlă,æ, g.m. ein Organist oder Orgelspieler/Orgánistá/ Ná wodnych orgánach gráiący. Hydraulax,g.m. ein Wasserkandel/ Rurmus. Hўdraūlŭs,li, g.m. ein Orgelpfeiffe/ Item, ein Wasserkunst/ Wodne orgány. Hўdraūlĭcŭs,a,um, das zu Wasser außziehen dienet/Do wyciągánia wody náleżący.

Hўĕms,hўĕmĭs,g.f. der Winter/zimá. *Aquosa, ignava,tristis, dura, glacialis, aspera, atra, frigens, acris, lætalis, horrida, frigida, prægelida, pluviosa, sæva,ventosa,imbrifera, atrox, immitis, aquilonia, maligna, torrida nimbis, gelida, borealis, nivosa.* Hyems pro anno, ut: Sexta hyems, id est, sextus annus. Hўĕmō,as,are, fast wintern/Ziębić. Item das Winterläger halten/ zimowáć. Hўĕmātŭs,a,um, gewintert / gefroren zimowány/ ziębiony. Hўĕmātĭō,g.f. Winterleben/zimowánie. Hўĕmālĭs,le, Winterisch/ zimny/ zimowy.

Hўgrēmplăstră,orum,g.n. feuchte oder weiche Pflaster/Plástr wilgotny.

Hўmĕn,ĭnĭs,g.n. ein zart Häutlein der Jung-

frăw-

frawlichen Scham. Hymenæus, i, g. masc. ein Brautlied / Weselná pioſnká. Accipitur etiam pro Deo nuptiarum prælide.
Hymnus, ni, g. masc. ein Lobgesang / Pioſnká / Wierß Poetycki. *Sacer, alacer, dulcis, honoratus.* Hymnifer, ra, rum, das Lobgesang beybringt / Muzyk.
Hyoscyamus, i, g. masc. Bilsenkraut / Bielun. Hyoscyaminus, a, um, von Bylsenkraut / Bielunowy.
Hypæthra, Hypæthria, orum, g. n. loca sunt aperta, quasi sub æthere constituta, vnbedeckte Gänge vnter dem blawen Himmel / vmb darunter zu spatzieren / Podniebie / Podworze.
Hypallage, es, g. f. Figura, aliàs Metonymia.
Hypenemium ovum, ein leer Ey da nichts auß mag geboren werden / Játe czcze.
Hyperaspistes, g. m. latinè Protector, ein Beschirmer / Obrońca / Opiekun. (sio.
Hyperbaton, i, g. n. Figura, latinè Transgres-
Hyperbole, es, g. f. Fig. latinè Superlatio, sive Excessus.
Hypercatalecticum, i, g. n. ein Carmen da ein Sylbe am End zu viel ist / Wierß w ktorym ſyllábá zbywá.
Hypericon, i, g. n. S. Johanneskraut / Wrzoſowiec / Dzwonki. aliàs, Herba perforata.
Hypocaustum, ti, g. n. ein Stube / Badstube / Izbá / Piec.
Hypocrisis, is, g. fœ. Gleißnerey / Annehmung frembder Person / Nießczerość. Hypocrita, æ, g. m. ein Gleyßner / Nießczery.
Hypodema, atis, g. n. lat. Calceamentum, ein Schuch / Obuwie.
Hypodiastole, es, Figura, latinè Subdistinctio Vnterscheidung der Wörter / daß sie nicht aneinander hangen / Punktowánie.
Hypodidascalus, li, g. m. ein Vnterlehrmeister / ein Substitut / Lokát / Námieſtnik w uczeniu.
Hypogeon, i, g. n. ein Keller oder Speißkammer in der Erden / ziemiánká / Sklep podziemny
Hypoglossis, idis, g. f. Caruncula, qua lingua cohæret inferiori parti oris.
Hypomnema, atis, & Hypomnematum, i, g. n. sumitur pro Interpretatione & Commentarijs, ein Register / Auffzeichnung / Spiſek / Zbieránie
Hypotheca, æ, g. f. ein Vnterpfand / Záſtáwá. Hypothecarius, a, um, der ein Pfand hat / Záſtáwnik.
Hypothesis, is, g. f. Argumentum sive materia, ein Begriff eines Dings / kurtzer Innhalt / Rzecz do mowienia wźięta / krotkie zebránie rzeczy.
Hypozyga, orum, g. n. Jochthier / die am Joch ziehen / Járzmo / Cug.
Hyssopus, & Hyssopum, i, g. n. herba, Ysop / Izop. Hyssopites, æ, g. f. Wein von Ysop gemacht Wino Izopem przyprawne.

## JA.

I, Imperativus verbi Eo, is. Sæpe loco adverb. hortantis ponitur.
Jaceo, es, jacui, jacere, ligen / außgebreitet ligen / Leżeć. Aliquando, verachtet werden / Wzgárdzonym byc. ut: Jacent studia, veracht seyn / Odłogiem leżą / zániedbáne. Jacens, entis, particip. ligende / Leżący. Adjaceo, es, adjacui, adjacere, nahe beyligen / Przyległym być. Interjacere, zwischen ligen / Leżeć miedzy. Objacere, entgegen ligen / Obleżeć / W koło leżeć. Præjacere, für etwas ligen / Leżeć przed. Subjacere, vnterligen / Podlegáć / Leżeć pod.
Jacio, is, jeci, jactum, jacere, werffen / Ciſkáć / Rzucáć. Fundamentum jacere, den Grund legen / Grunt záktadáć. metaph. Aliquid in aliquem jacere, einē etwas anwerffen / Ciſkáć czym ná kogo. Jacto, as, avi, atum, jactare, frequent. embsig werffen / weiter außbreiten / Ciſkáć czeſto / rzucáć. Item, sich rühmen / Chełpić się. Item, sich hin vnd her werffen / Miotáć / Tám y ſám rzucáć. Jactito, as, are, frequent. idem. Jactus, a, um, geworffen / Rzucony. Jactus, us, g. m. ein Wurff / Rzucánie / Poćiſk. Jactans, antis, particip. sive nomen ex particip. ruhmräthig / Chełpiący się. Jactatus, a, um, particip. hin vnd her geworffen / Rzucány. Jactatus, us, g. m. & Jactatio, onis, g. f. Vnruh / das hin vnd her werffen / Rzucánie. Item, Ruhmsucht / Chełpienie się. Jactantia, æ, g. fœm. idem. Jactator, oris, g. m. ein Ruhmrätiger / Chełpliwy. Jactuose, & Jactanter, adverb. mit Ruhm / Chełpliwie. Jactura, æ, g. fœm. ein Verlust oder Schad / Szkodá. *Dura, flebilis.* Jaculum, li, g. n. ein Pfeil / vnd was man in die Weite wirfft / Poćiſk / Grot. *Velox, acutum, stridens, leve, letale, volans, tremulum, intortum, volucre, ales, asperum, letiferum vulnificum, fulmineum, leve.* Jaculor, aris, atus sum, jaculari, schiessen / werffen / Strzeláć / Ciſkáć. Jaculo, as, jaculare, etiam dicitur. Jaculatio, onis, g. f.

g.f. Werffung/ Rzucánie/ Strzelánie. Jăcŭlātŏr, g.m. ein Schütz/ Ciskácz/ Strzelec. Jăcŭlātrīx īcĭs, g.f. ein Schiesserin/ Schützin/ Ktora strzela. Jăcŭlābĭlĭs, le, das man schiessen oder werffen kan/ Pociskowy. Jăcŭlātōrĭŭs, a, um, ut: Campus Jaculatorius, ein Schießplatz da man sich im schiessen übet/ Strzelnicá. Jăcŭlŭs, li, g. masc. ein Lindwurm/ Strzelec woz. *Volucer.* Jăcŭlŏr, aris, atus sum, jăcŭlārī, schiessen/ weit werffen/ Strzeláć/ Ciskáć. Ejăcŭlārī, hinauß schiessen/ hinauß werffen/ Wystrzelić/ Wyrzućić. Abjĭcĭō, ābjĭcĭs, ābjēcī, ābjēctŭm, ābjĭcĕrĕ, verwerffen/ verachten/ Odrzucáć/ Porzucáć/ Obaláć. Abjēctŭs, a, um verworffen/ veracht/ Porzucony/ Vpádły/ Wzgárdzony. Abjēctĭō, onis, g.f. Verwerffung durch Verstörung/ Vnmuth/ Ohnmacht des Hertzens/ Porzucánie/ Odrzucenie/ Niemęskość/ Wzgardá. Abjēctē, adverb. qualitatis, ut: Ne quid abjecte faciamus, lasset vns nichts thun mit verzagtem Hertzen/ Nie czyńmy nic niemęskie. Adjicere, hinzu werffen/ Przydáć/ Przyrzućić. Adjectus, us, & Adjectio, onis, g. m. Zuwurff/ Zusatz/ Zugabe/ Przydánie/ Przyłożenie/ Przyrzucenie. Adjectiva, ficto à Grammaticis vocabulo, dicuntur nomina, quæ substantiam non significant. Adjĭcĭālĭs, le, ut: Adjicialis cœna, ein herzlich köstlich Abendmahl/ Bánkiet. Adjēctīvŭs, a, um, zuwerffig/ zusätzig/ Przydátny. Circumjicere, vmbsetzen/ vmblegen/ Obwodźić/ Otaczáć. Circumjectus, a, um, vmblegt/ Okoliczny/ Okrążony. Conjicere, zusammen werffen/ Wrzucáć do kupy/ ábo pospołu. Hostes in fugam conjicere, in die Flucht schlagen/ Do ućieczki nieprzyiaćielá przywieść. Item, gedencken/ errathen/ spüren/ Dorozumiewáć się/ Zgádnąć. Cōnjēctŏ, as, are, rahten/ schätzen/ erwegen/ Dorozumiewáć się. Cōnjēctātĭō, onis, & Cōnjēctūră, æ, g.f. ein Anzeigung Vermuthung/ Domysł. Cōnjēctŏr, oris, g. m ein Außleger der Träume/ Domyślácz/ Wieszczek. Cōnjēctūrālĭs, le, vermuthlich/ Domysłowy/ Domyślny. Cōnjēctūrŏ, as, are, abnehmen vnnd schätzen/ Dorozumiewáć się. Cōnjēctānĕŭs, & Collectaneus, a, um, zusammen gesamlet/ Zbierálny/ Zebrány. Cōnjēctŭs, us, g.m. & Cōnjēctĭō, onis, g. f. ein Wurff/ Rzucánie. Dejicere, hinab werffen/ niederwerffen/ Zrzucáć/ Obaláć. Dejicere alvum, zu Stul gehen/ Wyprozniáć się. Dejectio, onis, & Dejectus, us, Niederwurff/ Abwurff/ Zrzucenie/ Obalánie. Indejectus, a, um, Beständig/ Nieobálony. Disjicere, zerwerffen/ von einander werffen/ Rozrzućić. Disjecti milites, zerstrewete Kriegsleuth/ Rozproszeni/ rozpuszczeni żołnierze. Ejicere, hinauß werffen/ außstossen/ Wyrzucáć/ Wypędźić. Ejectare, freq. Ejectio, onis, g. fœ. Vertreibung/ Verbannung/ Wyrzucenie. Ejēctĭtĭŭs, a, um, der außwirfft/ der nicht behalten kan was er hat/ Wyrzucálny/ Poroniony. Ejēctāmēntŭm, i, g. n. Außwerffung/ Wymiot. Injicere, einwerffen/ Wrzucáć. Scrupulum alicui injicere, Eim ein Zweiffel od Sorg einwerffen/ Wątpliwość komu uczynić/ Frásunku nábáwić. Injectus a, um, partic. Eingeworffen/ Wrzucony. Injectus, us, g. m. Einwurff/ Wrzucenie. Injectare, frequ. Interjicere, zwischen einwerffen/ Wkłádáć miedzy/ Prześćieláć. Objicere, fürwerffen/ verweisen/ Zárzucáć/ Zádawáć. Objectare frequen. idem. Objectus, a, um, fürgeworffen/ Zárzucony. Objectus, us, g. masc. Fürwurff/ Zárzut/ Zádánie. Objēctātĭō, onis, g. f. Verweisung/ Zárzucánie/ Zádawánie. Objēctācŭlŭm, li, g. neut. Fürwurff vnd Fürschluß/ allerley damit man etwas verschleußt/ Zásloná/ Záwádá. Projicere, weit werffen/ Porzućić. Projicere lacrymas, fast weinen/ Bárzo płákáć. Projectus, a, um, hingeworffen/ Porzucony. Prōjēctă, orum, g. n. pl. nu. Fürdächer an den Häusern/ Alkierz. Projectura, æ, g. f. idem. Projectus, us, g. m. Hinwurff/ Außbreitung/ Rzucánie/ Rozszerzenie. Projectio, onis g. f. idem. Projectare, offt außwerffen/ Porzucáć. Projectitius, a, um, hingeworffen/ Porzucony. ut: Infans projectitius, ein Fündling/ Porzutek. Rējĭcĕrĕ, hinwerffen/ Odrzućić. Judices rejicere, die Richter verwerffen/ Sędźie odrzućić. Rejectus, a, um, verworffen/ Odrzucony. Rejectio, onis, g. fœ. & Rejectus, us, g. m. Hinwurff/ Verwerffung/ Odrzucánie. Itē, Außwurff/ das speyen/ kotzen/ Womit/ Plućie. Rējēctānĕŭs, a, um, verwürfflich/ hinwürfflich/ Odrzutny. Rejiculæ oves, außgebrackte Schaff/ als zu alt oder kranck/ Odrzutki. Rējēctāmēntă, orum, g. neut. plu. nu. Außkehricht/ Odrzucone rzeczy/ Smieći. Subjicere, vnterwerffen/ vnter etwz werffen/ Podrzućić, Podkłádáć. Item, vnterwerffen/ einem vnterthänig machen/ Podbić pod moc/ Poddáć. Subjicere ferro terram, das Erdreich ähren/ Ziemię

sprāwowác/Oráć. Item, Subjicere, Einem etwas wiederumb zu Gedächtnuß bringen/Przypominác. Subjicere calumniæ, metaph. in Spott bringen/Nábáwić potwarzy. Subjectus,a,um, particip. vnderlegt/Poddány/Podlegly. Item, vnterworffen/ vnterthan/ Podrzucony. Sūbjēctibĭlĭs, le, vnterthänig/ Poddány. Subjectio, onis, g. f. Vnterwerffung/ Vnterthänigkeit/ Podrzucánie/Podkłádánie. Subjector testamētorum, Vnterschieber falscher Erbgemächten/ Fałszerz testámentow. Subjectare, offt vnterwerffen/ Podrzucáć. Dicitur & Subjactare. Subjicitare, idem, sed non in usu. Superjacere, & Superjicere, auffwerffen/auff etwas werffen/ Przyrzucáć/ Przykłádáć ná wierzch. Item, Etwa anhencken vnd weiter sagen/ zumassen/ Przydáć/ Przymowić/ Przymierzyć. Superjactare, freq. überspringen / sich über etwas schwingen / Przerzucáć. Superjectus,us,g.m. Aufffsprung/als weñ ein Hengst auff eine Stute springt / Skok/ ták o kiedy Drygant klácze okrywa. Trajicere, überfahren/ Item, durchstechen / durchschiessen/ Przeptynąć/przewieść się. Przebić/Przekłoć. Trajectus, a, um, durchstochen/ durchschossen/ Przebity/ Przekłoty. Itē, übergefahren/ Przewieziony. Trajectus, us, gen. masc. Vberfahrt/ Przewoz/Przejazd. Trajectio,onis,g.f. idem.

Jăm, adverb. temporis, Nun/ jetzt/ Juz/ Záraz. Jāmdĭū, Es ist nun lang/Dawno. Jamdudum, vor einer langen weil/Juz dawno. Jamjam Nun gleich/ alßbald/ Záraz. Jāmprĭdēm, überlängst/ Juz dáwno.

Jāmbūs, bi, g. m. Pes metricus, constans brevi & longa, sic: ◡ - Dĭāmbūs ein zweyfacher Jambus/Dwoy Jámbus. Jambeus, & Jāmbĭcūs, a, um, constans ex Jambis.

Iānthĭnūs,a,um,ut: ĭanthinus color, Violenbraun/Brunátny. ĭānthĭnă, orum, g. n. pl. nu. subauditur, indumenta, Kleyder von Violpurpur gefärbet/ Száty z purpury tákiey zrobione.

Jānŭā, æ, g. f. ein Thür/Drzwi. *Ferrea, dura, oppessula, aërea, crudelis, firma.* Jānĭtōr, oris, g. m. ein Thürhüter/ Odźwierny. Jānitrīx, īcĭs, g. f. Thürhüterin/ Odźwierna. Jānēūs, à Veteribus dicebatur Janitor.

Jānŭārĭūs, ij, g. m. Mensis nomen, der Jenner/ Styczeń. *Brumalis, ninguidus, gelidus, torpens, sterilis.*

Jāpўx, pўgĭs, g. m. Ventus est ab occasu Solstitiali spirans, aliàs Caurus.

Jāspĭs, pĭdĭs, g. fœm. lapidis pretiosi genus, Jaspis/Jáspid. *Fulva, Eoa, viridis, rutila, effulgens, virens, teres, pulcra, præclara.* Jāspĭdēūs, a, um, das einem Jaspen gleich ist/ Jáspidowy.

Iātrōs, g. m. lat. Medicus. ĭātrŏnītēs, g. masc. Doctor in der Artzney/ Doktor/ Lekarz. ĭātrălēptēs, æ, Medicus unguentarius, der mit Salbung vnd Bestreichung vmbgehet / Bárwierz/ łáziebnik. ĭātrălēptĭcē, es, g. fœ. Medicina unguentaria, Salbenartzney/Bárwierstwo.

Ibi, adv. in loco, daselbst/ Tám. ĭbidēm, eben daselbst/ Támże.

Ibĭs, ibis, vel ībĭdĭs, g. fœ. ein Gattung eines Vogels in Egypten/ Bocian cudzoziemski.

Ibīx, ībĭcĭs, Capra sylvestris, pernicitatis mirandæ, ein Gembs/ Dźika kozá.

īchneūmŏn, ŏnĭs, g. m. Mus Indicus. *Perniciosus, cautus.*

īchnŏgrăphĭă, æ, g. fœ. ein Entwerffung eines Baws/ wie er in Grund ligt/ Model gruntu.

īchthĭă, instrumentum, quo demortuus fœtus ex utero præciditur.

īchthўs, is, lat. Piscis, ein Fisch/Rybá. īchthĭŏcōllă, æ. g. f. Mundleim/so vom Fell der Fischen gemacht/Káruk. īchtўŏphăgŭs, i, m. Fischfresser/ Ryboiad. īchthўŏpōlă, æ, g. m. Fischverkäuffer/ Rybámi kupczący. īchthўŏpōlĭūm, ij, g. neut. Fischmarckt/ Rybny rynek/ Rybne iátki. īchthўŏtrŏphīūm, ĭi, g. n. ein Weyer dar man Fisch in haltet/ Sádz rybny/ Sádzawká.

īcō, īcĭs, ici, ictum, īcĕrē, schlagen / treffen/ Bić kogo/ Vderzáć. īctūs, g. m. ein Streich/ Vderzenie/Poćisk. *Validus, mortifer, vehemens/ durus, letifer, crepitans, letalis, resonus, ventosus, fortis, horrificus, resultans, incitatus, flammeus, violentus, sonorus, bombifer, horrisonus.* Ictŭs, a, um, geschlagen/getroffen/ Vderzony.

īcōn, ōnĭs, g. f. ein Bildnuß/Obraz. īcōnĭcŭs, a, um, eigentlich abgemahlt/ Wyráźny.

īctērŭs, ri, g. m. die Gelbsucht/żołta chorobá. Item, ein gelber Vogel/ Wywielgá. īctĕrĭcŭs, a, um, Gelbsüchtig/ żołta chorobę ćierpiący.

īctĭs, tis, vel tĭdĭs, g. fœm. Mustela sylvestris, ein Iltis/ łasicá leśna.

ĭd, ējŭs, ei, Pronom. Demonstrativum, Das/ oder Dasselbig/ To/ To sámo. īdcīrcō, & ĭdēō, Con-

Conjunctio, Darumb/ Dla tego. Idem, eadem, idem, Genit. ejusdem, Dat. eidem, prima longa in masc. in neut. brevi. Dasselbige/ Toż. identidem, stets/ jmmerdar/ Coraz/ Czesto.

Idea, æ, g. fœ. die vrsprüngliche Gestalt eines Dinges/ Vorbild/ Kßtalt/ Wizerunk/ Model.

Idiota, vel Idiotes, æ, g. c. ein sondere Person so kein Ampt hat/ Priwatny człowiek/ bez urzedu Item, ein schlecht einfältig Mensch/ vnwissend/ Nieucżony. idius, a, um, lat. Proprius, eygen/ Własny. idiographum, i, g. n. eygene Schrifft/ Własna reká. idioma, atis, g. n. Eygenschafft der Spraach/ Jezyk/ Mowá osobna.

Idolum, li, g. n. ein Götze/ Báłwan. *Profanum, vanum.* idolium, lii, g. n. ein Orth da Bilder stehen/ Báłwochwálnia. idolothytum, i, g. n. Opffer so den Abgöttern geopffert ist/ Ofiárá Báłwánom poświecona. idololatra, æ, g. m. ein Götzendiener/ Báłwochwalcá. idololatria, æ, g. fœm. Abgötterey/ Götzendienst/ Báłwochwálstwo.

Idoneus, a, um, Geschickt/ bequem/ gemäß/ Godny/ Sposobny/ Snádny. idonee, adver. bequemlich/ gnugsamlich/ Snádnie.

Iduo, as, are, lingva Hetruscorum, dividere est.

Idus, iduum, idibus, plu. nu. tant. In Martio, Majo, Junio, & Octobri dies est decimus quartus: in reliquis decimus tertius.

Jecur, jecoris, & jecinoris, g. neut. die Leber/ Wątrobá. Jecusculum, li, g. n. dim. Leberlein/ Wątrobká.

Jejunium, ij, g. n. die Fasten/ Fasttage/ Post. *Languidum, triste, atrum, durum, improbum.* Jejunus, a, um, Nüchtern/ Czczy. Jejunium intestinum, lediger Darm/ Kißka czcza Jejuna oratio, leer/ vntüchtig/ mangelhafft/ Orácyia niewytworna/ niewymowna. Jejune, adverb. schlecht/ Ná czczo/ Słábo. Jejunitas, atis, Gebrech/ Czczość. Jejuno, as, avi, atum, jejunare, fasten/ von Speiß sich enthalten/ Pośćić.

Iens, euntis, particip. vide Eo.

Jento, as, avi, atum, jentare, frühstücken/ Sniadáć. Jentaculum, li, g. neu. Morgensupp/ Frühstück/ śniadánie.

Igitur, Conjunctio, Derhalben/ Wiec/ Tedy.

Ignarus, vide Gnarus. Ignavus, vide Gnavus.

Ignis, is, g. m. Fewer/ Ogień. *Torridus, rutilus, avidus, edax, fumifer, siccus, coruscus, celer, penetrabilis, subtilis, calidus, tremulus, volans, rapidus, flammeus, levis, fumificus, fervidus, Vulcanius, impius, æstivus, fumans, vorax, incandens, violentus, splendidus, ardens, micans, nebulosus, flagrans.* Ignis aliquando pro meretrice sumitur. Ignis sacer, S. Anthonius Plag/ Ogień piekielny. Igniculus, li, dimin. Igneus, a, um, fewricht/ Ognisty. Ignitus, a, um, fewrig/ Ogniowy. Igneo, ignes, a quo ignesco, is, ignescere, fewren/ glüen/ glitzeren/ Goreć/ Pałáć. Ignescens, entis, partic. ut: Ignescens color, fewrrohte Farb/ Ognista Fárbá. Igniarium, ij, g. n. Brennholtz/ Drwá do palu. Item, Fewrzeug/ Krzesiwo. Igniarius lapis, Fewerstein/ Ogniowy kámień/ Krzemień. Ignipes, ignipedis, fewrfüßig/ Ognisty/ prętkonogi. Ignipotens, entis, fewrgwaltig/ Ogniowey mocy. Ignispicium, ij, g. n. Warsagung auß Anschawung des Fewrs/ Wrożká z ogniá. Ignitabulum, li, g. n. Fewrzeug oder Gluthpfann/ Fáirká/ Krzesiwo. Ignifer, ra, rum, der Fewr trägt/ Ogień noßący. Ignifluus, a, um, ut: Cavernæ ignifluæ. Ignivomus, i, g. m. ignem vomens, der Fewr speyet/ der Fewr von sich giebt/ Pałáiący.

Ignobilis, v. Nobilis. Ignominia, v. Nomen. Ignoro, v. Gnoro. Ignosco, v. Nosco.

Ile, is, pl. nu. ilia, ilium, ilibus, die Gedärm im Bauch/ Kißká cienka. Ileos, vel Ileus, ei, g. m. der lange Darm im Leib/ Kißká kolkowá. *Crassa, ventosa.* Iliacus, & Iliosus, vel Ileosus, a, um, Darmgichtig/ der Grimmen im Leib hat/ Gryzienie cierpiący/ Kolke cierpiący.

Ilex, icis, g. f. Stein-Eichel/ Wiezozołd/ Jedliná. *Cava, nigra, frondens, opaca, litorea, nodosa, tremens, viridis, ramosa, curvata, umbrosa, hirsuta, plena favis, alta, atra, patula, tristis.* Iliceus, Ilignëus, & Ilignus, a, um, von solchem Baum/ Wiezozołdowy. Ilicetum, i, g. n. ein Orth voll solcher Bäume/ Wiezozołdowy gay.

Ilicet, per Syncopen dictum, quasi Ire licet, wer wil mag gehen/ Wolno iść.

Ilico, adverb. Bald/ Záraz. aliàs Illico.

Illabefactus, a, um, vnverwüst/ vngeschwächt/ Nienáruszony.

Illabor, & Illapsus, vide Labo, as. Illaboratus, vide Labor, oris.

Illac, adv. per locum, Dardurch/ Tám tedy.

Illacerabilis, v. Lacer. Illacessitus, v. Lacesso. Illachrymo, vid. Lachrymo. Illæsus, v. Lædo.

Illætabilis, v. Lætus. Illaqueo, v. Laqueus. Illatebro, v. Lateo. Illatio, Illativus, v. Fero. Illaudatus, v. Laus. Ille, illa, īllŭd, Genit. īllīŭs, Dat. īllī, Der/Jener/On/Ow. Ille, pro aliquis, ut: Dixerit ille, Es möcht einer sagen/ Może kto mowić.

Īllĕcĕbrā, æ, g. f. Anlaß/Anreitzung/ Przyludá/ Pobudká/ Wab. In plu. nu. magis in usu Illecebræ, arum. *Dulces, blandæ, fallaces, facinorosæ, dolosæ, molles, suaves, inanes, petulantes, muliebres, mites.* Īllĕcĕbrōsŭs, a, um, voll schmeichelens/ Powabny/ Przyludny. Īllĕcĕbrōsē, brosius, brosissimè, anreitzlich/durch Anreitzung/ Powabnie. v. Lacio. Illex, Illectus, v. Illico in Lacio. Illectum, à Lego, is, vngelesen/ Nieczytána rzecz. Illepidus, vide Lepor.

Īllībātŭs, a, um, vnbefleckt/ vngekostet/ Nienáruszony/Cáły. nomen & partic. sine verbo.

Illiberalis vide Liber.

Īllīc, adv. in loco Dar/ Tám/ ná mieyscu.

Īllĭcĕt, pro Statim, & Confestim.

Illicio, v. Lacio. Illicitus, v. Licet. Īllĭcō, adver. sup. cum uno l. Illido, v. Lædo. Illigo, v. Ligo. Illimus, v. Limus. Illino, vel Illinio, v. Linio.

Īllĭnc, adverb. de loco, Dorther/Z támtąd/ Z onąd.

Illiquefacio, v. liqueo. Illisus, & Illido, v. Lædo. Illiteratus, v. Littera. Illitus, v. Lino.

Īllō, adv. ad locum, dahin/Tám/Ku mieyscu.

Illocabilis, v. Locus. Illotus, vide Lavo.

Īllūc, adverb. An das Orth/ dahin/ Tám/Ná támto mieysce.

Illuceo, v. Lux. Illuctor, v. Luctor. Illudo, v. Ludo. Illumino, vid. Lumen. Illunis, vid. Luna. Illustris, & Illustro, v. Lustro. Illutibilis, v. Lavo. Illuvies, v. Luo.

Īmāgō, gĭnĭs, g. f. ein Bild/ oder Gleichnuß eines Dings/ Obraz/Podobieństwo/Málowánie. *Culta, lucida, decora, exsculpta, picta.* Item, Imagines, des Geschlechts Ahnen/Rod/Rodzay. Imagines famosæ, ein berühmter Adel/ Obrázy sławnych ludzi/ szláchectwo. Subitæ imagines, new auffgestandener Adel/ Szláchectwo nowe. Imagines majorum, Bilder der Vorfahren/ Obrázy przodkow. Īmāgŭncŭlă æ, g. fœ dimin. Īmāgĭnōsŭs, a, um, voll Bilder/ Pełny obrázow. Īmāgĭnārĭŭs a, um, das ein Schein hat/Zmyślony. Imaginaria emptio, ein gespiegelter Kauff/ nur daß es ein Kauff heisse/ Zmyślona Kupią. & Īmāgĭnārĭī, Fändrich/Paniertråger/Chorąży/ Proporznik. Īmāgĭnō, as, are, anbilden/ Obrazczynić. Īmāgĭnŏr, aris, atus sum, īmāgĭnārī, jhm etwas einbilden/vorbilden/ Myśleć. Īmāgĭnātĭō, Einbildung/Fántázyia/Wyrázenie.

Imbecillis, vide Baculus.

Imbellis, le, g. om. vnkriegbar/Niezołnierski. Item, schwach/ vnbehertzt Słáby/Niewaleczny. Imbēllĭā, æ. g. f. Zaghafft/ Słábość.

Imbĕr, brĭs, g. m. Ablat. bre, vel bri. Regen/ Deszcz. *Frigidus, fecundus, pluvius, cæruleus, effusus, turbidus, hibernus, edax, intempestivus, gelidus, vagus, humidus, saxeus, ventosus, repentinus, spumeus, saxatilis, madens, nivosus, aquosus, fluidus, præceps, obscurus, nimbosus.* Imbrĭcŭs, a, um, zu Regen geneigt/Dżdżáwy. Imbrĭfer, ra, rum, das Regen bringt/Deszcz przynoszący. compos. Sĕptĕmbĕr, bris, g. m. Herbstmonat/Wrzesień. Ŏctōbĕr, bris, g. m. Weinmonat/Páździernik. Nŏvēmbĕr, bris, g. m. Wintermona/ Listopad. Dĕcēmbĕr, bris, Christmonat/Grudzień.

Imbrex, ĭcĭs, g. m. ein hole Ziegel/ Dachkåndel/ Dáchowká. Imbrĭcĭŭm, i, idem. Imbrĭcō, as, avi atum, ĭmbrĭcārē, mit Ziegeln decken/Dáchowką pokrywáć. Imbrĭcātĭm, adverb. Kandeiächtig/ Złobkowáto w dłuż. Imbricatus, & Imbrĭcōsŭs, a, um, gekåndelt/Złobkowáty.

Imberbis, vide Barba. Imbibo, vide Bibo. Imbrices, vide Ambrices.

Imbubinare, est menstruo sanguine fœdare, obsoletum.

Imbulbitare, stercore fœdare.

Imbŭō, is, ĭmbŭī, ĭmbūtŭm, ĭmbŭĕrĕ, eintuncken/beytzen/in eine Farb stossen/ Námaczáć co/ Nápatáć/ Przyprawiáć. Item, berichten/ anführen/ vnterweisen/ Uczyć/ Pokázowáć co. Imbūtŭs, a, um, vnterwiesen/Náuczony.

Imĭtŏr, aris, atus sum, ĭmĭtārī, nachthun/nachfolgen/Násládowáć. Ĭmĭtātŭs, a, um, particip. nachgefolgt/Násládowány. Imĭtātĭō, onis, g. f. Nachfolge/Násládowánie. Imĭtātŏr, oris, g. m. ein Nachfolger/Násládowcá. Imĭtātrīx, īcĭs, g. f. eine Nachfolgerin/ Násládowniczá. Imĭtābĭlĭs, le, gut nachzuthun/ nachzufolgen/ Wyrázisty/ Ktorego może náśládowáć. Imĭtāmĕntŭm, i, g. n. pro imitatione. Item, Gleißnerey/Zmyślánie/ Podobieństwo.

Immadeo, vide Madeo. Immarcesco, v. Marceo.

ceo Immanis, v. Manes. Immansuetus, v. Mansuetus. Immaturus, v. Maturus. Immediatè, vide Medius. Immedicabilis, v. Medicor. Immemor, v. Memor, Immensus, & Immetatus, v. Metior. Immeo, v. Meo, as, are, Immergo, v. Mergo. Immeritus, v. Mereo. Immigro, v. Migro. Immineo v. Maneo. Imminuo, v. Minus. Immisceo, v. Misceo. Immiserabilis, & Immisericors, v. Miser. Immitis, v. Mitis. Immitto, v. Mitto.

Immō, vel Imō, adverb. Ja wol/ Owszem/ Nowszem.

Immobilis, vide Moveo. Immoderatus & Immodestus, v. Modus.

Immŏdŭlātŭs, a, um, vnlieblich/ Nierymowny/ Nieprzyiemny.

Immŏlō, as, avi, atum, immŏlārĕ, opffern/ Ofiárowáć. Immŏlātŏr, oris, g. m. ein Opfferer/ Ofiárnik. Immŏlātĭō, onis, g. fœm. Opfferung/ Ofiárowánie.

Immugio, vide Mugio. Immunis, v. Munus. Immunitus, v. Munio. Immurmuro, v. Murmur.

Immusculus, vel Immūsŭlŭs, vel ut alij scribunt Immūsŭlŭs, Ales ex genere aquilarum.

Immutabilis, v. Muto. Immutesco, v. Mutus, Impacatus, vide Paco, as, & Pax Impacatus, vide Pango.

Impāgēs, gis, g. fœ. ein eingeschlagener Nagel/ (Szpagá.

Impalleo & Impallesco, v. Pallor. Impar, v. Par. Imparatus, v. Paro. Impasco, v. Pasco. Impatiens, v. Patior. Impavidus, v. Paveo. Impedio, v. Pes. Impedo, v. Pedo. Impello, v. Pello. Impendeo, v. Pendeo. Impendium & similia, v. Pendo. Impenetrabilis, v. Penetro.

Impercēptŭs, a, um, vnbegreifflich/ vnverständlich/ Niepoietny.

Impercūssŭs, a, um, vngeschlagen / Nieobrázony. Pedes impercussos movere, die Füß nirgend anstossen Nieobrázić nog.

Imperdĭtŭs, a, um, vnverderbt/ Niezgubiony pozostáły.

Imperfectŭs, a, um, vnvollkommen/ Niedokończony. (bity.

Impĕrfossŭs, a, um, vndurchgraben/ Nieprze-

Impĕrō, as, avi, atum, impĕrārĕ, gebieten/ Rozkázowáć impĕrŏr, aris, impĕrārī, gebotten werden/ Posłusznym być. Imperare cœnam, ein Nachtmal zu rüsten gebieten/ Kazáć wieczerzą nágotowáć. Impĕrātŭm, ti, g. n. idem quod Jussum; ut Imperata facere, ein Gebott außrichten/ Rostázánie pełnić. Impĕrĭtō, as, are, frequent. gewaltiglich regieren/ Rostázowáć. Impĕrātŏr, oris, ein Gewalthaber zu gebieten/ Item, ein obrister Feldtherr/ Rzadzcá/ Hetman. Item, der obriste Gewalthaber der Römer vnd Fürst/ so man jetzt den Keyser nennet/ Przednieyszy Rzadcá w Rzymie/ ktorego teráz Cesárzem zowią. Impĕrātrix, icis, g. f. eine Gebieterin/ Keyserin/ Páni/ Cesárzowa. Impĕrātōrĭŭs, a, um, das dem obristen Feldherrn zugehört/ Cesárski/ Hetmánski. Impĕrĭŭm, ij, g. neu. Gebott/ Rostázowánie. *Durum, violentum, potens, insolens, superbum.* Item, eine Herrschafft/ Pánowánie. Impĕrĭōsŭs, a, um, gewaltig/ großmächtig/ Pánuiacy / Gwáłtowny. Item, Meisterhafftig/ das ist/ der etwas muß gemeistert haben/ Co wszytko rád popráwia/ co sie we wszytko rád wtrąca. Impĕrĭōsē, adverb. hoc est, Severè, acerbè.

Impĕrĭtŭs, a, um, vnerfahren/ Nieumieietny/ Nieświádom. Impĕrĭtĭă, æ, g. f. Vnwissenheit/ Nieumieietność. Impĕrĭtē, adverb. vnwissentlich/ Nieumieietnie.

Impērmīssŭs, a, um, nicht zuläßig/ Niedozwolony.

Impersonalis, vide Persona. Imperterritus, v. Terror. Impertior, v. Pars. Imperturbatus, vide Turba. Impervius, v. Via. Impetigo, idem quod Mentagra. Impeto & reliqua, v. Peto. Impetro, v. Patro. Impexus, v. Pecten. Impico, v. Pix. Impiger, v. Piger. Impingo, v. Pango. Impius, vide Pius. Implacabilis, v. Placo. Implector & Implexus, v. Plector. Impleo, v. Pleo. Implico, v. Plico. Imploro, v. Ploro. Implumis, v. Pluma. Impluvium, v. Pluo & Pluvia. Impolitus, v. Polio. Impollutus, v. Luo. Impono, v. Pono. Imporco, v. Porca in Porcus. Importo, v. Porto. Importunus, & Importuosus, v. Portus. Impos, v. Compos. Impossibilis, v. Possibilis. Impostor, v. Pono. Impotens, v. Possum. Impransus, v. Prandium. Impræsentiarum, v. Præsens. Imprecor, v. Precor. Imprimo, v. Premo. Imprimis, v. Inprimis. Improbus, v. Probus. Improcerus, vide Procerus. Improfessus, v. Faceor. Impromiscuus v. Misceo. Impromptus, v. Promo. Impropero, v. Propero. Improprius, v. Proprius. Improspere, v. Prosper. Improtectus, v. Tego. Improvidus, v. Video. Imprudens, v. Prudens. Impubis, v. Pubes. Impudens & Impudicus, v. Pudor. Im-

pugno, v. Pugna. Impulsio, v. Pello. Impunè & Impunitas, v. Punio. Impurus, v. Purus. Imputo, & Imputatus, v. Puto. Imputresco, v. Putris.

Imus, a, um, das vnterst/ innerlichst/ Náyniżßy/ Nádolny.

In, Præpos. serviens Accusat. & Ablat. casui. In æternum, in Ewigkeit/ Ná wieki. In ævo nostro, zu vnsern Zeiten/ Zá náßego wieku. In pariundo, in Kindsnöthen/ Przy rodzeniu.

Inabruptus, vide Rumpo. Inaccessus, v. Cedo. Inadversum, v. Adversor. Inadulabilis, v. Adulor. Inædifico, idem quod Ædifico. Inæqualis, v. Æquus. Inæstimabilis, v. Æstimo. Ineditus, vide Edo. Inæstivo, v. Æstus. Inaffectatus, v. Facio. Inalbesco, v. albus. Inalgesco, v. Algeo. Inamabilis, v. Amo. Inamaresco, v. Amarus. Inambitiosus, v. Eo. Inambulo, v. Ambulo. Inamœnus, v. Amœnus. Inanimis & Inanimatus, v. Anima.

Inanis, ne, leer/ ledig/ Item, Eytel/ Prożny/ Czczy/ Márny. Cum Genitivo & Ablativo, ut: Inanis prudentiæ, vnweiß/ Nieumieietny. Epistola inanis gaudio, ohne Frewd/ Nie pocießny list. Inanis equus, ein ledig Roß/ das ist/ darauff niemand sitzt/ Koń bez iezdzcá. Inanitas, leer/ Eytelkeit/ Czczość/ Prożność. Inaniter adverb. liederlich/ ohne nutz/ Dármo/ Prożno. Inaniloquus, a, u, vnnütze ding redend/ Prożnomowny. Inaniæ, arum, g. f. plu. num. Eytelkeiten/ Prożności/ Márność. Inanio, is, inanivi, inanitum, inanire, leer/ ledig machen/ Wyprożniać. Inanitus, a, um, geleeret/ ledig gemacht/ Wyprożniony. Inanesco, is, inanescere, leer werden/ Niszczeć/ Wyprożniáć śię. Exinanire, außleeren/ Wyprożniáć. Exinanire aliquem, einen berauben/ Wyniszczáć kogo. Exinanitio, onis, g. f. Außleerung Wyprożniánie. Exinanitus, a, um, außgeleert/ Wyprożniony. Obinanis, ne, von oben leer/ W koło wiery/ Wyprożniony. Subinanis, ne, etwas außgeleert/ oder vnvollkommen/ Niety troche.

Inapertus, v. Apertio in Pario. Inapparatus, v. Paro, as. Inardeo, v. Ardeo. Inarefactus, v. Areo. Inargentatus, v. Argentum. Inargute, v. Arguo. Inaro, v. Aro. Inartificialiter, v. Ars. Inascensus, v. Scando. Inassatus, v. Asso. Inaspectus, v. Specio. Inassuetus, v. Suesco. Inattenuatus, v. Tenuis. Inaudax, v. Audeo. Inaudio, v. Audio.

Inauris, is, g. f. ein Ohrengehäng/ Naußká. Inauritus, a, um, ohne Ohren/ Bez vßu.

Inauro, vide Aurum. Inauguro, v. Auguror. Inauspicatus, v. Auspex. Inausus, v. Audeo. Incæduus, v. Cædo. Incalesco, v. Caleo. Incallidus, v. Calleo. Incandesco, v. Candeo. Incano, v. Cano. Incanus, & Incanesco v. Caneo. Incassum, v. Careo. Incanto, v. Cano. Incastigatus, v. Castigo. Incautus, v. Caveo. Incedo, v. Cedo. Incelebris, v. Celebris.

Incendo, is, incendi, incensum, incendere, anzünden/ Zápaláć/ Rozpaláć. metaph. erzürnen/ anreitzen/ Pobudzáć/ Záchecáć. Incensio, onis, g. f. & Incendium, ij, g. neu. ein Brand oder Brunst/ Zapálenie. *Impium, vagum, Vulcanium, atrum, asperum, vesanum, dirum, furens, potens, tristo, furibundum, famosum, flammatum, sævum, nigrum, letale, clarum.* Incensus, a, um, angezündet/ Zápálony. Incendiarius, ij, g. m. est qui ob inimicitiam, aut præter gratiam ædes, arbores, sive segetes incendit.

Incensus, ab in & census, v. Censeo. Incentivus, vide Cano.

Incentivus, a, um, ab incino, bewegende/ verursachende/ Záczynáiący/ Pobudzáiący. Incentivum, i, g. n. Anreytzung/ Stachel/ Vrsach/ Pobudká/ Podszczuwácz/ Przyczyná.

Incerno, & Incerniculum, v. Cerno. Incero, as, v. Cera. Incertus, v. Certus. Incesso, v. Cedo. Incestus, us, & Incestum, v. Cestus.

Inchoo, a, avi, atum, inchoare, anfahen/ Poczynáć. Inchoatus, a, um, angefangen Poczęty. Inchoativus, a, um, anfähig/ Záczynáiący. Inchoatio, onis, g. f. Anfahung Záczęcie.

Incido, vide Cado. Incido, v. Cado.

Incile, is, g. neut. ein Wassergräblein/ dardurch man Wasser auff die Wiesen leytet/ Row. Canales inciles, inquit Festus, in quos aqua confluit, in vijs lapidibus stratis, Gassen-Rinnen/ Rinnstöcke/ Rynsztok/ Rurmus. Incilia, arum, idem.

Incipio, vide Capio.

Incilo, as, avi, atum, incilare, lästern/ beschelten/ Łżyć/ Strofowáć/ Łáiáć. Antiq.

Incino, vide Cano.

Incita, g. f. Armuth/ eusserster Mangel/ Trudność/ Vbostwo.

Incito, & Incitamentum, v. Cieo. Inclamo, v. Clamo. Inclareo, v. Clarus. Inclementia, v. Clemens. Inclino, v. Clino. Includo, v. Claudo.

Inclytus, a, um, berühmt/ Sławny.

Incoactus, vide Ago. Incoctus, v. Coquo. Incœnatus, v. Cœna. Incæpto, as, are, anheben/ Poczynáć. Incœptum, Anhebung/ Fürnehmen/ Poczatek/ Zámyſl. Incogitantia, v. Cogito. Incognitus, v. Noſco. Incoibilis v. Eo. Incola, & Incolo, v Colo. Incolumis, v. Columis. Incolumitas, v. Comes. Incommendatus, v. Mando. Incommodo, v. Commodus. Incomparabilis, v. Comparo. Incompertus, v. Pario. Incompoſitus, v. Pono. Incompræhenſibilis, v. Præhendo. Incomptus, v. Como. Inconceſſus, a, um, vnbewilligt/ Niedozwolony. Inconcilio, v. Concilio Inconcinnus, v. Cinnus. Inconcuſſus, v. Quatio. Incōndĭtŭs, v. Condio. Inconfeſſus, v. Fateor. Incongelabilis, v. Gelu Incongruus, v. Grus. Inconnivens, v. Conniveo. Inconſcius, v. Scio. Inconſequentia, v. Sequor. Inconſolabilis, v. Solor, aris. Inconſueto, v. Sueſco. Inconſultus, v. Conſulo. Inconſumptus, v. Sumo. Inconſutilis, v Suo. Inconſtantia, v. Sto. Inconſideratus, v. Conſidero. Incontaminatus, v. Tamino. Incontentus, v. Tendo. Incontinentia, v. Teneo. Inconveniens, v. Venio. Incorporeus, v. Corpus. Incorruptus, v. Rumpo. Incorrectus, v. Rego. Increbeſco, v. Creber. Incredulitas, v. Credo. Incrementum, v. Creſco. Increpo, v. Crepo. Incruentus, v. Cruor. Incruſto, v. Cruſta. Incŭbŭs, v. Cubo. Inculco, v. Calco. Inculpatus, v. Culpa. Incultus, v. Colo. Incunabula, v. Cunæ. Incuria, v. Cura. Incurro, v. Curro. Incurvus, v. Curvus.

Incŭs, ūdĭs, g. f. ein Amboß/ Nákowálniá/ Kowádło. *Sicula, Æolia, nigra, horriſona, rigida.*

Incuſo, v. Cuſo. Incuſtoditus. v. Cuſtos. Incutio, vide Quatio.

Indāgŏ, as, avi, atum, indāgārĕ, erforſchen/ nachſuchen/ Sládowáć/ Wynáydowáć. Indāgātĭō, onis, g. fœ. Erforſchung/ Sládowánie/ Szukánie. Indāgātŏr, oris, g. m. ein Erforſcher/ Ktory ßuka. Indāgātrīx, īcĭs, g. f. eine Erforſcherin/ Ktora ßuka/ báda ſie. Indāgāntĕr, adverb. der Spur nach/ Sládem/ Tropem. Indāgŏ, gĭnĭs, g. f. eine Spur/ Slád/ Trop. *Curioſa, ſollers, vigil.* Item, Garn vnd Tücher darinn man das Wild jagt/ Sieci roztoczone. metaph. Vmbziehung/ Okrażenie.

Indĕ, adverb. de loco, von dannen/ Ztámtąd. Item, darnach/ Ktemu/ Potym.

Indeptus, v. Adipiſcor. Indecens, v. Decet. Indeclinabilis, v. Clino. Indecorus, v. Decor. Indefatigabilis & Indefeſſus, v. Fatiſco. Indefinitus, v. Finis. Indefletus, v. Fleo. Indeflexus, v. Flecto. Indejectus, v. Jaceo. Indelebilis, v. Leo, ies. Indemnis, v. Damno. Indeptus, v. Indipiſco. Indeploratus, v. Ploro. Indepravatus, v. Pravus. Indeprecabilis, v. Precor. Indepræhenſibilis, v. Præhendo. Indeſertus, v. Sero. Indeſes, v. Sedeo. Indeſinenter, v. Sino. Indetonſus, v. Tondeo. Indevotio, v. Voveo. Index & Indico, is, v. Dico, is, Indico, Indicium & Indicatura, v. Dico, as. Indies, v. Dies. Indifferens, v. Fero. Indigena, vide Genero. Indigeo, & Indigus, v. Egeo. Indigeſtus, v. Gero. Indigito, as, v. Digitus. Indignus & reliqua, v. Dignus. Indiligens, v. Lego.

Indĭpīſcŏ, is, vel Indĭpīſcŏr, ſcĕrĭs, indeptus ſum, indĭpīſcī, erlangen/ überkommen/ Dośćigáć Doſtáć. Indēptŭs, a, um, particip. erlangt/ Dośćigniony.

Indirectus, vide Rego. Indiſcretus, v. Cerno. Indiſcriminatim, v. Diſcrimen. Indiſertus, & Indiſerte, v. Sero. Indiſſolutus, v. Solvo. Indiſtinctus, v. Stinguo. Indiſtrictus, v. Stringo. Individuum & Indiviſus, v. Divido. Indo, & Indictus, v. Do. Indoctus, v. Doceo. Indoleo, v. Doleo.

Indŏlēs, is, g. f. ab Inoleſco, Art/ ſonderlich der Jugendt vnd Neygung zum Guten oder Böſen/ Dowćip/ Przymiot/ Przyrodzenie. aliquando ſumitur pro præſtantia, vel generoſitate, *Egregia, Generoſa.*

Indomitus, v. Domo. Indormio, v. Dormio. Indotatus, v. Dos. Indubitatus, v Dubius. Induco, & Induciæ, v. Duco.

Indūlgĕŏ, es, indulſi, indultum, indūlgērĕ, überſehen/ einem willfahren/ Pobłażáć/ Dogadzáć/ Rozpuſzczáć. Indūlgēns, entis, particip. nachläſſig/ willfährig/ Pobłażáiacy/ Láſkáwy. Indūlgēntĭă, æ, g. f. Nachlaſſung/ Willfährigkeit/ Erlaubnuß/ Pobłażánie/ Dopuſzczánie/ Dogádzánie. *Blanda, mitis.* Indūlgēntĕr, adverb. nachläſſiglich/ Łágodnie/ Láſkáwie/ pieśćliwie. Pĕrindūlgēns, gar willfährig/ Bárzo pobłażáiacy.

Indŭŏ, is, indui, indutum, indŭĕrĕ, bekleyden/ anlegen/ Obłoczyć/ Wdziewáć/ Vbieráć. Indŭmēntŭm, ti, g. n. ein Kleyd/ Odzienie. Indūtŭs, ūs, g. m. idem. Indŭvĭæ, arum, plu. num. & Indŭvĭum, ij, g. n. Kleydung/ Schalen die den Bawm bedecken/ Odzienie. Indūtŭs, a, um, bekleydet/

Odźiány.Indūsĭŭm,ij,g.n. & Indūsĭātă, æ, g.f. ein Hembd/Koßulá.Laneum induſium,ein wüllen Hembd/ Odźienie ſuktienne. Indūsĭārĭŭs,ij, g.m. ein Hembdemacher/Koßule ßyiacy/Kráwiec. Sŭpĕrĭndŭĕrĕ, überziehen/ Obłoczyć ná wierzch.

Indŭpĕrātŏr,oris,g.m. pro Imperator,& Indupedior, pro Impedior,Veteres Poëtæ dixe(runt.

Induro, v. Durus.

Indūſtrĭă,æ,g.f.Fleiß/Pilnoſć. *Sedula,ſollers, antelucana,vigilans,ſagax, audax.* Indūſtrĭŭs,a, um,fleiſſig/Pilny Indūſtrĭē adverb. fleiſſiglich/ Pilnie.

Inæditus,a,um,vide Ædo. Inebrio,v.Ebrĭŭs. Inedia, v.Edo. Ineffabilis, v. Faris. Inefficax,v. Facio. Ineffigiatus, v.Effigies. Inelaboratus,v. Labor,oris. Ineleganter,v.Elegans. Ineluctabilis,v.Luctor. Inemendabilis, v.Menda. Inemorior, v.Morior. Inemptus, v.Emo. Inenarrabilis,v.Narro. Inenodabilis, v.Nodus. Ineo,vide Eo. Ineptus,v.Apto. Inequitabilis,v.Equito. Inermis,v.Arma. Inerro,v.Erro. Ineruditus,v.Rudis. Ineſco,v.Eſca. Inevitabilis,v.Vito. Iners,v. Ars. Inexaturabilis, v.Satur. Inexcogitatus, v. Cogito. Inexcultus,v.Colo. Inexcuſabilis,vide Cuſo. Inexercitatus,v.Arceo. Inexhauſtus,vide Haurio. Inexorabilis,v.Oro. Inexpectatus,vide Specio. Inexperrectus,v.Expergiſco. Inexpertus,v.Experior. Inexpiabilis,v.Pius. Inexplanatus,v.Planus. Inexplebilis, v.Pleo. Inexplicabilis,v.Plico. Inexploratus,v.Ploro. Inexpugnabilis,v.Pugna. Inexputabilis, v.Puto. Inextinctus,v.Stinguo. Inextirpabilis,v.Stirps. Inextricabilis,v.Tricæ. Inexuperabilis,v.Superior. Infabrè,v.Faber. Infacundia,v.Facundus. Infamis, v.Fama. Infans & Infantia, v.Faris. Infarcio,v. Farcio. Infatigabilis, v.Fatigo. Infatuo,v.Fatuus Infauſtus, v.Fauſtus. Infecto & Infectus, v.Facio. Infelix,v.Infœlix.

Infensŭs,a,um,gram/faſt erzürnt / Nienawidzacy/Nieprzyiázny. Infensŏ,as,are, faſt zürnen/gram ſeyn/Nieſprzyiáć/Szkodźić.

Inferiæ,v.Fero. Inferveo, v.Ferveo. Infeſtivus,vide Feſtivus.

Infeſtŭs,a,um,feindlich/ſchädlich/widerwertig Nieprzyiázny/ Niebeśpieczny/ Szkodliwy. Infeſtus etiam dicitur, cui infeſti ſunt inimici, beſchädigt/ vnſicher/ das iſt / nirgend ſicher / Ná ktorego náiezdzáią nieprzyiáciele. Infeſtē adverb. Infeſtŏ,as,are, vnruhig machen/einem Leyd thun / Náćieráć ná kogo / Dokuczáć / Niepokoić.

Infibulo,vide Fibula. Inficio,& Inficior,vide Facio. Infidus,v.Fides. Infigo,v.Figo. Infindo,v. Findo. Infinitivus, v.Finis. Infirmus,v.Firmo.

Infit,verbum defectivum, pro Incipit uſurpatur,in hac tantum perſona, Er hebt an/ Poczyna ſię.

Infixus,v.Figo. Inflammo,v.Flammo. Inflecto,v.Flecto. Inflo,v.Flo. Infligo,v.Fligo. Inflatio,v.Flo. Influo,v.Fluo. Infodio, v.Fodio. Infœlix,v.Fœlix. Informo,v.Forma. Inforo,v.Foro & Forum. Infortunium,v.Fortis.

Infrā,Præpoſ.Accuſat.ſerviens, vnten/ Pod. ut: infra tectum,vnter dem Dach/ Pod dáchem. Infra,adverb. eſt,quando ſine caſu ponitur, da unten/ Ná doł/Ná dole. Infĕrĭŏr, & hoc Infĕrĭŭs,niedriger / Niżßy. Infĭmŭs, a, um, allerunterſt/Nániżßy. Infimates, die Allerniedrigſten/ Podli. Infĭmārĕ,pro ad infimum dejicere. Infĕrŭs,a,um,vnterſt/ Niſki/Nádolny. Infĕrī,orum plur.num. die Höll/oder Hölliſche/ Piekło/Piekielnicy. Infernās,atis, gen.omn. von vnten her/ Odziemny / Nádolny. Infernālĭs,le, Hölliſch/ Piekielny.

Infractio, Infractus, vide Frango. Infrenis,v. Frenum. Infragabilis,& Infragalis,v.Frango. Infremo,v.Fremo. Infrendeo,v.Frendeo. Infrequens,v.Frequens. Infrico,v.Frico. Infrigo,vide Frigo. Infructuoſus,v.Fruor. Infringo, v.Frango. Infrio,v.Frio. Infrons,v.Frons,dis.

Infrūnītŭs,a,um,nicht witzig/Niewſtydliwy.

Infuco, vide Fucus.

Infŭlă,æ,g.f.ein Biſchoffs oder Apts Hut/ Infułá. *Alba,ſacrata,pulcra,longa.* ſumitur interdum pro corona imperiali. Quandoque pro Alba faſciola ſacerdotalis capitis. Infulis exuere, die Prieſterliche Würde von einem nehmen/ Kśiędzá z iego urzędu zrzućić. Infŭlātŭs, a, um, der mit ſolchem Hut oder Kronen gezieret iſt/ Infułát/ Odźiány infułą.

Infulcio,v.Fulcio. Infulgens,v.Fulgeo. Infumo & Infumibulum,v.Fumus. Infundo,v.Fundo,is. Infurnibulum, v.Furnus. Infuſco, v.Fuſcus. Ingemino,v.Gemino. Ingemiſco,v.Gemo. Ingenero,v.Genero. Ingenium, Ingenĭoſus,& Ingenuus, v.Gigno.

In-

Ingens, entis, g. om. fast groß/ Wielki.

Ingero, v. Gero. Inglomero, v. Glomus. Inglorius, v. Gloria.

Inglŭvĭēs, ēī, g. f. Fresserey/ Obżárstwo. Item, der Gurgel/ Gardziel. *Atra, vorax, profunda, fœda, inexplebilis, improba, dira, patens, acerba, ebria.* Item, der Kropff eines Vogels / Grucoły u ptákow. Inglŭvĭōsŭs, a, um, sehr freßig / ein Fraaß/ żárłok/ Obżárty.

Ingrandesco, v. Grandis. Ingratus, v. Gratia. Ingravo, Ingravesco, v. Gravis. Ingredior, v. Gradior. Ingruo, v. Grus.

Ĭnguĕn, guĭnĭs, g. neut. die Scham/ Członek wstydliwy. *Setosum, obscœnum, udum, crassum, tumidum.*

Ĭngvĭnārĭă, æ, g. fœ. Sternkraut/ Gwiazdeczki ziele.

Ingurgito, vid. Gurges. Ingustabilis, v. Gusto. Inhabilis & Inhabito, v. Habeo. Inhalo, v. Halo. Inhæreo, v. Hæreo. Inhibeo, v. Habeo. Inhio, v. Hio. Inhonestus & Inhonoratus, v. Honos. Inhorreo, & Inhorresco, v. Horror. Inhospitalis, vide Hospes.

Ĭnhūbĕr, g. om. Leer/ dünn vnd mager/ nit voll/ wie Krebs oder Muscheln/ weñ der Mon abnimbt/ Niezyzny/ Niezupełny. Dasyp.

Inhumanus, v. Homo. Inhumo, as, v. Humus.

Ĭnĭbi, adverb. in loco, Eben da/ Tám.

Ĭniens, Initus, v. Eo. Injicio, & injectio, vid. Jacio. Inimicus, v. Amo. Inimitabilis, v. Imitor.

Ĭnīquŭs, a, um, compos. ab Æquus, vneben/ Nierowny. Item, vnbillig/ vngerecht/ Nieprzyjázny/ Niesłuszny. Item, Feind/ widerwertig/ Nieprzyjaciel/ Przećiwnik. Ĭnīquĭtās, atis, g. f. Vnebene/ Vnbilligkeit/ Vngerechtigkeit/ Nierowność. Nieprzyjaźń/ Niesłuszá. Ĭnīquē, adv. vnbilliglich/ vngerechtiglich/ Niesłusznie/ Nieprzyjaźliwie. Pĕrĭnīquŭs, a, um, fast vngerecht/ vnbillig/ Bárzo niesłuszny/ niespráwiedliwy.

Ĭnĭtĭum, ij, g. neut. Anfang/ Początek. Ĭnĭtĭă, orum, pl. nu. g. n. Sacra Cereris dicebantur. Ĭnĭtĭō, as, are, einweyhen/ Poświącáć. Ĭnĭtĭor, aris, ĭnĭtĭārī, eingeweyhet od' geheiliget werden/ Swięćić się. Sic & nunc dicimus; Initiare, vel Initiari sacris ordinibus eum, qui sacris imbutus ad Ordines deputatur. Initiari nonnunquam significat, anheben/ anfahen/ Poczynáć/ Zápráwiáć. Ĭnĭtĭātĭō, g. f. & ĭnĭtĭāmentă, orum, g. n. pl. nu. die erste Vnterweisung eines Ordens / Religion/ oder Glaubens/ Początek/ Náuká krotká początkow nabożeństwá krześćiáńskiego.

Injucundus, v. Jucundus. Injudicatus, v. Judex. Injungo, v. Jungo. Injuratus, v. Juro. Injustitia & Injustus, v. Justus. Injuria, v. Jus, Injussus, v. Jubeo. Innato, Inno, & Innabilis. v. No, as. Innascor, v. Nascor. Innavigabilis, v. Navis. Innecto, v. Necto. Innitor, v. Nitor. Inocco, v. Occo. Innocens, Innocuus & Innoxius, v. Noceo. Innotesco, v. nosco. Innovo, & Innovatio, v. Novus. Innubilus & Innubis, v. Nubes. Innubo, v. Nubo, Innumerabilis, v. Numerus. Innuo, v. Nuo. Innutrio, v. Nutrio. Inoblitus, v. Obliviscor. Inobrutus, v. Ruo. Inobscuro, v. Obscurus. Inobsequens, v. Sequor. Inocciduus, v. Occasus. Inoculo, v. Oculus. Inodoro, v. Odor, oris. Inoffensus, v. Offendo. Inofficiosus, v. Facio. Inolens, & Inolesco, v. Oleo. Inominalis, & Inominatus, v. Omen. Inopaco, v. Opacus. Inopinatus, vid. Opinor. Inops, v. Ops. Inopportunus, v. Opportunus. Inoptatus, v. Opto. Inoratus, v. Oro. Inordinatus, v. Ordo. Inorior, v. Orior. Inornatus, v. Orno. Inorus, v. Os, oris.

Ĭnprīmĭs, adverb. Ord. Vorab/ Naprzod.

Inquietus, v. Quies. Inquilinus, v. Colo.

Inquiam, vide Inquio.

Inquantum, Inquantumcunque, adverb. So viel als/ Ilekolwiek.

Ĭnquĭnō, as, avi, atum, ĭnquĭnārĕ, besudeln/ beflecken/ Plugáwić/ Szpećić/ Łżyć. Ĭnquĭnātŭs, a, um, besudelt/ Plugáwy/ Sprosny. Ĭnquĭnātē, adverb. vnflätiglich/ Szpetnie. Ĭnquĭnāmentŭm, ti, g. n. Vnflath/ Plugástwo/ Poszpecenie. Cōĭnquĭnārĕ, idem ac simplex.

Ĭnquĭō, is, it, ich sage/ Mowię. Verbum defectivum, quod in his ferè tantum personis legitur. Plural. Inquiunt. Præterito perf. Inquisti. Futuro, Inquies. Inquiet. Imper. modo præsenti ad secund. & tert. pers. Inque, Inquiat. Futur. Inquito. Conjunct. modo, temp. præsent. Inquiat. Hæc in usu sunt, reliqua olim lecta.

Inquiro, & Inquisitio, v. Quæro. Insalubris. v. Saluber. Insalutatus, v. Salus. Insania, & Insanus, v. Sanus. Insatiabilis, v. Satis. Insaturabilis, vid. Satur. Inscendo, v. Scando. Inscius, v. Scio. Inscribo, v. Scribo. Insculpo, v. Sculpo. Inseco, v. Seco. Insecta, v. Entoma. Insector, & Insequor, vid. Sequor. Insedatus, vid. Sedeo. Insemino. v.

Semen. Inſeneſco, v. Senex. Inſenſibilis, & Inſenſilis, v. Sentio. Inſepultus, v. Sepelio. Inſeparabilis, v. Paro. Inſerenus, v. Serenus. Inſero, v. Sero. Inſerpo, v. Serpo. Inſervio, v. Servio. Inſibilo, v. Sibilo. Inſiccatus, v. Sicco. Inſidiæ & Inſidior, vid. Sedeo. Inſido, v. Sido. Inſignis, e. v. Signum. Inſilo, v. Salio. Inſimul, v. Simul. Inſimulo, v. Simulo. Inſinuo, v. Sinus. Inſipidus, v. Sapio. Inſiſto, v. Siſto. Inſitus, v. Sero. Inſociabilis, v. Socius. Inſolabiliter, v. Solor. Inſolidum, v. Solidus. Inſolitus, v. Soleo. Inſolo, v. Sol. Inſolubilis, v. Solvo. Inſomnium, v. Somnus. Inſono, v. Sono. Inſons, v. Sons. Inſopidus, vid. Sopor. Inſortitus, v. Sors. Inſperatus, v. Spero. Inſpergo, v. Spargo. Inſpicio, v. Specio. Inſpico, v. Spica. Inſpiro, v. Spiro. Inſpoliatus, v. Spolio. Inſpuo, v. Spuo. Inſtabilis, v. Stabilis.

Īnſtăr, g. n. indeclinab. ad æquiparationem, vel magnitudinem, vel menſuram, ut: Inſtar montis, gleich einem Berge/ Nákſztalt gory. Inſtar mortis, dem Tode gleich/ Nákſztalt śmierći/ ták śmierć.

Īnſtaūrō, as, avi, atum, īnſtaūrārĕ, & rēſtaūrārĕ. Erneweren/ wiederumb auffbringen/ Odnawiáć/ Powtarzáć/ Przywracáć/ Nápráwiáć. Īnſtaūrātiō, onis, g. fœ. Erneweruug/ Rüſtung/ Odnowienie/ Powtarzánie. Īnſtaūrātīvŭs, a, um, ut: Ludi inſtaurativi, erneuwerte Schawſpiel/ Powtarzálne gry. Inſtaūrātŏr, oris, g. m. ein Erneuwerer/ Popráwiácz/ Odnawiácz. Epulas inſtaurare, andere Speiß fürſtellen/ Popráwiny ſpráwowáć. Rēſtaūrātŭs, a, um, erneuwert/ Odnowiony/ Nápráwiony.

Inſterno, v. Sterno. Inſtigo, v. Stigo. Inſtillo, v. Stillo. Inſtimulo, vid. Stimulus. Inſtinctus, v. Stinguo. Inſtipulor, v. Stipulor.

Īnſtĭtă, æ, g. fœ. ein Bort oder Brām vnten vmb der Weiber Röck/ Brámá uſzáty/ Pás loſzkowy. *Longa, ſerica.*

Inſtitio, v. Siſto.

Īnſtĭtŏr, oris, g. m. eins Kauffmans Schaffner od Verwalter/ Kramer/ Przekupień/ Kramarz. Īnſtĭtōrĭus, a, um, ut: Actio inſtitoria, Klag wider ein Meiſter vmb ſeines Schaffners Handlung/ Gewärbich/ Sprawá kramárſka.

Inſtituo, vid. Statuo. Inſtrenuus, v. Strenuus. Inſtrepo, vide Strepo. Inſtringo, vid. Stringo. Inſtrumentum & Inſtruo, vid. Struo. Inſtupens, vid. Stupor.

Īnſvāsŭm, ſi, g. n. appellabant Antiqui colorem ſimilem luteo, qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio, Rauchfarb/ śniádá/ okopćiáła fárbá.

Inſvavis, vide Svavis.

Īnsŭbĭdŭs, a, um, einer der etwz ohn Gedancken thut/ Nikczemnik. Īnsŭbĭdē, adverb. pro præcipitanter, gähling/ Niedbále/ Lekkomyślnie.

Inſubtiliter, v. Subtilis. Inſucco, v. Succus. Inſveſco, vide Sveſco.

Īnsŭlă, g. fœm. ein Inſul/ Wyſpá. *Nemoroſa, dives, ſaxoſa.* Inſulæ, plu. num. Häuſer ſo allenthalben allein ſtehen/ vnd nicht an einander ſtoſſen/ Dzielnicá w mieśćie / kwáterá domow oddzielonych od drugich. Īnsŭlārĭŭs, a, um, vngeacht/ ſchlecht/ Nicżemnik. Inſularius, ij, g. maſc. ein Meiſter der Gefangenen/ ſonderlich deren/ ſo in die Inſulen verſchickt werdē/ Stroż więzniow ktorzy ná wyſpy záſłáni byli. Īnsŭlārĭs, re, zu einer Inſel gehörig/ Wyſepny.

Inſulſus, v. Sal. Inſulto, v. Salio. Inſum, v. Sum. Inſumo, v. Sumo. Inſuper, v. Super. Inſuperabilis, v. Superior. Inſurgo, v. Surgo. Inſuſurro, v. Suſurrus. Inſuſceptus, v. Suſcipio. Inſyncerus, v. Syncerus. Intabeſco, v. Tabes. Intactus, v. Tango. Intaminatus, v. Tamino. Intantum, ſo vielſ ſo faſt/ Ták bárzo/ Ták wiele.

Īntĕgĕr, ra, rum, Gantz/ Cáły/ Wſzyſtek. Item, frey/ ledig/ vnverpflicht/ Nienáruſzony/ Zupełny. Item, friſch vnd Geſund/ świeży/ Zdrowy. ab integro, adverb. von Anfang/ von newem auff/ Znowu. Īntegrō, as, avi, atum, īntegrārĕ, erneweren/ wiederbringen/ Wznawiáć/ Znowu coczynić. Īntegrāſcō, is, īntegrāſcĕrĕ, ſich erneweren/ ermunteren/ wiederumb auffkomen/ Wznawiáć ſię/ Ponawiáć. Īntegrē, adverb. gäntzlich/ Zupełnie. Īntegrĭtās, atis, g. fœm. Vollkommenheit/ Redligkeit/ Vnſchuld/ Cáłość/ Szczerość/ Niewinność. Rĕdīntegrārĕ, idem quod Integrare. Rĕdīntegrātiō, onis, g. f. Erneuwerung/ Ponowienie/ Ponowá.

Intego, vide tego. Intelligo, & Intellectus, v. Lego. Intemeratus, v. Temero. Intemperantia, v. Tempero. Intempeſtivus & Intempeſtus, v. Tempus. Intentatus, v. Tento. Intepeo, & Intepeſco, vide Tepeo.

Īntĕr, Præpoſ. Accuſ. caſui ſerviens, zwiſchen/ Miedzy. Inter te & me, zwiſchen mir vnd dir/ Miedzy mną y tobą. Intĕrim, adverb. temp.

Diſ-

Dieweil/ Tem czáſem. Item, zu Zeiten/ etwan/ Pod czás/ Czáſem. Intĕrĕā, Intĕrĭbi, adverb. Darzwiſchen/ tám. Interdum, vnterweilen/ Podczás. Intĕrdĭū, adverb. temp. Bey Tag/ We dnie. Intĕrānĕă, orum, g. n. pl. n. das Ingeweyd/ Wnetrze/ Trzewá.

Intĕrgĕrīnŭs, a, um, ut: Paries intergerinus, Ein vnterſchlagen Wand / Schiedwand/ ściáná ſpolna.

Interalbico, v. Albus. Interanea, orum, v. Inter. Interareſco, v. Areo. Intercalo, v. Calendæ. Intercapedo, v. Capio. Intercedo, v. Cedo. Intercinctus, v. Cingo. Intercipio, & Interceptus, v. Capio. Intercludo, v. Claudo. Intercolumnium, v. Columna. Interconciliare, v. Concilio. Intercalcare, v. Calco. Intercurro, v. Curro. Intercus, v. Cutis. Interdatus, v. Do. Interdico, v. Dico. Interdiu, v. Dies. Interductus, v. Duco. Interdum & Interea, v. Inter. Interemptio, v. Emo. Intereo, v. Eo. Interequito, v. Equito.

Intĕrĕſt, Verb. imperſ. Es gehet an/ es iſt nütz/ Rożność ieſt/ Potrzebna ieſt. Intereſt ipſius, Es gehet jhn an / Należy mu ná tym. Intereſt, aliquando componitur ab Inter & Eſt, ut: Interſum, interes, intereſt, & ſignificat præſentem eſſe, zugegen ſeyn / Być przytomnym / Być przy czym. & jungitur Dativo, ut: Interfuimus publicis conſiliis. Ablativo cum Præpoſit. In, ut: In convivio interfuiſſe. Intereſſe, darzwiſchen ſeyn/ Być miedzy. Intĕrfŭtūrŭs, a, um, Der gegenwertig ſeyn ſoll/ Ktory ma przybyć.

Interfacio, v. Facio. Interfari, v. Faris. Inter Interficio, v. Facio. Interfieri, v. Fio. Interfluo, v. Fluo. Interfuro, v. Furo. Interfuſus, v. Fundo. Intergero, v. Gero. Intergerinus, a, um, v. Inter. Interjaceo, v. Jaceo. Interibi, adverb. idem quod Interea. Interjicio, v. Jacio. Interim, vid. Inter. Interimo, penult. corr. v. Emo. Interior. v. Intra, Interitus, v. Eo. Interjungo, v. jungo. Interlego, v. Lego. Interlino, v. Lino. Interloquor, v. Loquor. Interluceo, v. Lux. Interluco, vid. Lucus. Interlunium, v. Luna. Interluo, v. Luo. Intermaneo, v. Maneo. Intermedius, v. Medius. Intermenſtruus, & Intermeſtris, v. Menſis. Intermeo, v. Meo. Intermico, v. Mico. Interminatus, vid. Terminus. Interminor, v. Minæ, arum. Intermiſceo, v. Miſceo. Intermiſſio, v. Mitto. Intermorior, v. Morior. Intermuralis, v. Murus. Internaſcor, v. Naſcor. Interneco, v. Neco. Internectо, v. Necto. Internidifico. v. Nidus. Internigrans, v. Niger. Interniteo, v. Niteo. Internodium, v. Nodus. Internoſco, v. Noſco. Internuncius, v. Nuncio. Intero, v. Tero. Interordinium, v. Ordo. Interpello, v. Pello, as. Interpenſiva, v. Pendeo. Interplico, vide Plico.

Intĕrpŏlō, as, avi, atum, Intĕrpŏlārĕ, Ernewern/ wiederkratzen/ aufffratzen/ Polerowáć/ Przerabiáć/ Odnawiáć. Intĕrpŏlātĭō, onis, g. f. Erneuerung/ Polerowánie/ Wypráwá. Intĕrpŏlātŏr, oris, g. m. ein Aufffratzer alter Sachen/ als Kleyder/ vnd dergleichen/ Pártácz. Intĕrpŏlātrīx, īcis, gen. fœ. ein Außſtreicherin alter Ding/ Pártáczká. Interpolis, le, & Intĕrpŏlŭs, a, um, Ernewert/ auffgekratzt/ Przerabiány/ Nicowány. Interpolis, is, g. fœ. ein heßlich Weib/ das mit Kunſt jhre Heßligkeit bedeckt / Szpetna białagłowá ktora ſie piekrzydłem fárbuje.

Interpono, vide Pono.

Intĕrprĕs, prĕtĭs, g. o. ein Dolmetſcher/ Tłumácz. Itē, ein Außleger/ Erklärer/ Wykłádácz/ Przekłádácz. Intĕrprĕtŏr, aris, atus ſum, Intĕrprĕtārī, außlegen/ erklären / Wykłádáć/ Przekłádáć. Item, vrtheilen/ ſchätzen/ achten/ Sądźić/ Szácowáć/ Rozumieć. Intĕrprĕtābĭlĭs, le, das außzulegen iſt/ Wykłádálny. Intĕrprĕtātĭō, onis, g. f. Außlegung/ Erläuterung/ Wykłádánie/ Przekłádánie. Item, Vrtheil/ Achtung/ Rozumienie/ Sentencya. Intĕrprĕtāmĕntŭm, i, g. n. idem. Intĕrprĕtātŭs, a, um, erläutert/ außgelegt/ Wyłożony/ Przełożony.

Interpunctus, v. Pungo. Interpurgo, v. Purgo. Interputo, v. Puto. Interquieſco, v. Quies. Interrado, v. Rado. Interregnum, v. Regnum. Interritus, v. Terror. Interrogatio, v. Rogo. Interrumpo, v. Rumpo. Interſcapilium, vid. Scapula. Interſcalmium, v. Scalmus. Interſcindo, v. Scindo. Interſcribo, v. Scribo. Interſeco, v. Seco. Interſepio, & Interſeptum naſi. v. Sepes. Interſero, v. Sero, ſertum. Interſiſto, v. Siſto. Interſpiro, v. Spiro. Interſterno, v. Sterno. Interſtinguo, vid. Stinguo. Interſtitium, & Interſtitio, onis, v. Sto. Interſtrepo, vid. Strepo. Interſtringo, v. Stringo. Interſtruo, v. Struo. Interſum, v. Sum. Intertextus, v. Texo. Intertignum, vid. Tignus. Intertinctus, v. Tingo. Intertraho, v. Traho.

Intertrīgō, gĭnĭs, g. f. der Wolff/ Arßwolff/ das iſt/ ein abgrieben Fell / oder auffgeriebene Haut zwi-

zwischen den Schencklen/ oder an den Füssen vom wandeln/ Sádno.

Intertrimentum, v. Tero. Interturbo, v. Turbo. Intervaco, v. Vaco. Intervallum, v. Vallum. Intervello, v. Vello. Intervenio, v. Venio. Interventum, v. Vena. Interverto, v. Verto. Intervigilo, v. Vigil. Intervireo, v. Vireo. Interviso, require Video. (Košulá.

Intĕrŭlă, æ, g. f. ein Hembd/ Szátá spodnta/

Intervomo, v. Vomo. Interusurium, v. Utor. Intestatus, v. Testis.

Intestinum, g. n & intēstīnŭs, i, g. m. Darm/ Kißká. intēstīnă, orum, Ingeweyd/Trzewá. Intestinus, a, um, jnnerlich/ Kißkowy. Pestis intestina, eingewürtzelte schädliche Verderbnuß/ Zgubá wewnetrzna.

Intexo, vide Texo.

Intĭmō, as, intĭmārĕ, kund thun/ Oznáymowáć/Wykładáć co mnedzy.

Intimus, v. Intra. Intinctus, & Intingo, v. Tingo. Intolerabilis, v. Tolero. Intono, vid. Tono. Intonsus, v. Tondeo. Intortus, v. Torqueo.

Intrā, Præpos. Accus. casui serviens, In/ Innerhalb/ W: ut: Intra quatuor annos, Innerhalb vier Jahren/ We czterech lectech. Etiam sine casu, & tunc est adverb. Inwendig/Wewnatrz. Intĕrĭūs, adverb. Compar. gradus. Intĕrĭŏr, Innerer/ Wnetrzny/ Skryty. Intĭmŭs, a, um, Gantz innerlich/ sehr gut vnd familiar Freund/ Wnetrzny/Potáiemny/Skryty. Intĭmē, adverb. Inniglich/von Hertzen/Vprzeymie. Intrīnsĕcŭs, adverb. Inwendig/ Wewnatrz. Intrō, adverb. ad locum, hinein/ W dom. Introrsum & intrōrsŭs, adverb. hineinwertz/Wewnatrz.

Intractabilis, v. Tracto. Intremisco, v. Tremo. Intrepidus, v. Trepido. Intribuo, v. Tribuo. Intrico, vide Tricæ.

Intrō, as, avi, atum, intrārĕ, hinein gehen/ Wchodzić/Wkradáćsie. metaph. Intrare familiaritatem alicujus, mit einem in Kundschafft kommen/Przyść do miłości y przyiáźni czyiey. Intrārī, passivum: Ibi rursus sylvæ intratæ. Liv.

Introdo, v. Do. Introduco, v. Duco. Introeo, & Introitus, v. Eo. Introfero, v. Fero. Introgredior, v. Gradior. Intromitto, v. Mitto. Introspicio, v. Specio. Introvoco, v. Voco. Intrudo, vid. Trudo. Intueor, v. Tueor. Intumesco, v. Tumor. Intumulatus, v. Tumulus. Inturbatus, Inturbidus, v. Turba. Intusium, v. Indusium.

Intŭbŭs, g. m. vel fœ. sive Intubum, vel Intybum, i, g. n. herba, Endivien/ Endywia/ aliàs Endivia. Intŭbācĕŭs, a, um, ut: Folia intubacea.

Invado, v. Vado. Invalidus, v. Valeo. Inuber, v. Uber. Invectivus, v. Veho. Invenditus, v. Vendo. Invenio, v. Venio. Invenustus, v. Venus. Inverecundus, v. Verecundia. Invergo, v. Vergo. Inversio, v. Verto. Invesperascere, vid. Vesper. Investio, v. Vestis. Investigo, v. Vestigium. Invetero, vide Vetus.

Invĭcĕm, adverb. Vntereinander/ einer vmb den andern/ Ná przemiány/ Wzáiem.

Invictus, vid. Vinco. Invidia, reqvire Video. Invigilo, v. Vigil. Invineus, v. Vinum. Inviolabilis, v. Violo. Invito, v. Vito.

Invītŭs, a, um, vngern/ vnwillig/ Niechetny/ Nierad/Poniewolı. Invītē, invītĭŭs, invītĭssĭmē, adv. mit Vnlust/Niechetnie/Bez dzieki.

Invius, vide Via.

Ĭnŭlă, æ, g. f. herba, quæ vulgò Enula campana, Alandwurtzel/Oman. *Tristis.*

Inultus, v. Ulcisco. Inunco, v. Uncus. Inumbro, v. Umbra. Inunctus, v. Ungo. Inundo, v. Unda. Invoco, v. Voco. Involo, v. Volo & Vola. Involucer, vel cris, cre, v. Volo, as. Involucrum, vid. Volvo. Inurbanus, v. Urbs. Inurino, v. Urino. Inuro, v. Uro. Inusitatus & Inutilis, v. Utor. Invulneratus, vide Vulnus.

Īō, Interject. dolentis, aliquando exultantis.

Jŏcŭs, ci, g. m. in pl. Joci, & hæc joca, Schimpff/ Schimpffwort/ żárt. *Scurrilis, liberalis, ridiculus, venenatus, jucundus, dulcis, lætus, hilaris, ridens, lascivus, blandiloquus, blandus, ornatus, mollis, gratus, levis, petulcus, venustus, lepidus, alacer, humilis, placidus, infaustus.* Jŏcŭlŭs, li, dimin. Jŏcō, & Jocose, adverb. schimpfflich/ żártownie. Jŏcōsŭs, a, um, schimpffig żártowny. Jŏcŭlārĭŭs, Jŏcŭlātōrĭŭs, a, um, & Jŏcŭlāris, re, schimpfflich oder spöttisch/ Smieszny/ Smiechu godny. Jŏcŭlārĭter, adverb. schimpfflich oder spöttlich/żártem. Jŏcŭlātŏr, oris, g. m. ein Spötter/ Schimpffer/ kurtzweiliger Rath/ żártownik/ Kuglárz. Jŏcātĭō, onis, g. fœ. Schimpff/żárt, żártowánie. Idem, quod locus.

Īps, īpĭs, g. f. Vermis, ein Holtzwurm/ Robak drzewo psujacy/ Czerw.

Ipsĕ, ipsă, ipsum, genitivo ipsĭus, Er/ Sam/ On. Ipse Pronomen demonstr. alijs Pronominibus

nibus junctum, eorum accipit significationem, ut: Ego ipse, Ich selbst/ Já sám. ipsemet, Er selber / oder allein / On sám. Antiqui Ipsus dicebant. ipsissimus, superlat. eben Er/ Tenći/ On własnie.

Ir, g.n. alij Hir, indeclinab. die Höle der Hand/ Dłoni dołek.

Ira, g.f. Zorn/ Gniew. *Acerba, violenta, effera, implacabilis, fœda, sanguinea, undans, rapida, acris, ultrix, impia, improba, audax, insana, noxia, discors, immanis, commota, spumans, indomita, litigiosa, inquieta, horribilis, tristis, cruenta, accensa, fervens, mobilis, præceps, fulminea, armigera, rubens, prompta, crudelis, terribilis, hostilis, atrox, fulgurans.* Iracundus, a, um, zornmütig/ Gniewliwy. Iracundia, æ, g.f. Zornmütigkeit/ Gniew wielki. Iracunde, & irate, adverb. zorniglich/ Gniewliwie. Irascor, ceris, irasci, zürnen/ zornig seyn/ Gniewáć się. Iratus, a, um, erzürnt/ Zágniewány. Subirasci, ein wenig zürnen/ Márkotáć/ Gniewno mi.

Ire, & Iri, v. Eo, is, & Itur.

Iris, iridis, g.f. ein Regenbogen/ Tecza. *Clara, roscida, aëria, nuncia Junonis, Junonia, discolor, creatrix nimborum, velox, imbrifera, gravis, volucris, cincta nimbis, curvata, multicolor, decora, uda, fulva.* Item, herba, blawe Lilien/ Schwerdtlilien/ Lánczká/ Kosáćiec. Irinus, a, um, was von blawen Lilien gemacht ist / Kosáćcowy.

Ironia, æ, g.f. latine Irrisio, eine Verspottung/ wenn man anders redet als man es meynet/ Zmyślánie/ żárt/ Szyderstwo.

Irpices, Rastri sunt dentati, eine Gattung einer Egge/ ein Rechen/ Grábie/ Broná.

Irradio, vide Radius, Irrasus, v. Rado. Irrationalis, v. Ratio. Irraucio, v. Raucus. Irredivivus, v. Redivivus. Irredux, v. Duco Irregularis, vide Regula. Irreligatus, v. Ligo. Irreligiosus, v. Religio. Irremeabilis, v. Meo, as. Irremediabilis, v. Medeor. Irreparabilis, v. Paro. Irrepertus, v. Pario. Irrepo, v. Repo. Irrepræhensus, v. Præhendo. Irrequietus, v. Quies. Irresectus, v. Seco. Irresolutus, v. Solvo. Irretio, v. Rete. Irretortus, v. Torqueo. Irreverenter, v. Vereor. Irrevocabilis, v. Voco. Irrevolutus, v. Volvo. Irrisio, vide Rideo. Irrigo, & Irriguus, v. Rigo.

Irrito, as, avi, atum, irritare, anreitzen/ zum Zorn bewegen/ Rozjuszáć/ Drażnić. Irritatio, onis, g. fœm. Irritamen, inis, irritamentum, i, g.n. Anreitzung/ Pobudká. Irritabilis, le, zornmütig/ das leicht beweget wird zum Zorn/ Gniewliwy. Irritatus, nomen ex partic. gereitzt/ Rozdrażniony.

Irrito, & irritus, v. Ritus. Irroboro, v. Robur. Irrogo, v. Rogo. Irroro, v. Ros. Irrubeo, v. Rubens. Irructo, v. Ructus. Irrugio, v. Rugio. Irrugo v. Rugo. Irrumpo, v. Rumpo. Irruo, v. Ruo.

Is, ea, id, genit. eius, Pronomen, Der/ oder Er/ Ten/ Táki. Isce, pro Is, ipse, eben der/ Ten sám.

Isagoge, es, g.f. Latini Elementa dicunt, Einleytung/ kurtze Unterrichtung/ Początek nauki/ Krotkie zebránie. Isagogicus, a, um, einführig/ anleytig/ Początkowy.

Isatis, is, g.f. latine Glastum, Waldkraut damit man färbt/ Fárbownik ziele/ Urzet.

Ischias, adis, g.f. Lendenwehe/ oder Pein in den Hüfften/ Scyátyká. Ischidicus, sive Ischiacus, vel Ischiadicus, a, um, der solche Kranckheit hat/ Scyátyczny.

Isocinnamon, g.n. herba, Ingrün/ Fistułá/ Drzewko.

Isonomia, æ, g.f. latine Juris æqualitas dicitur, Gleiche der Gesetzen/ Rowność.

Ispida, æ, g.f. ein Eyßvogel/ Halcyon/ zimorodek/ Morski ptak.

Issitium, ij, g.n. eine Füllwurst/ Kiszká wielká/ nádziána.

Iste, ista, istud, Pronomen demonstrat. genitivo istius, der/ die/ das/ Ten/ Tá/ To.

Isto adverb. dorthin/ Tám. istuc, pro istud frequentiss. ut: Istuc ipsum, eben das / To sámo. Istic, istæc, istoc, idem quod: Iste, ista, istud, adverb. in loco, alldar/ an dem Orth/ Tám/ ná tym mieyscu. Istinc, adverb. de loco, von dannen/ Z tąd. istac, adverb. per locum, dadurch/ Tędy. Istorsum, adverb. dahin/ dagegen/ Tám. Istiusmodi indeclinab. scribitur & duobus verbis, istiusmodi, deßgleichen/ dermassen/ Táki.

Isthmus, i, g.m. proprie collum significat. A cuius similitudine terra oblonga, & angusta, inter duo maria, Isthmos, etiã dicitur, ein eng Erdreich zwischen zweyen Meeren/ Miedzymorze.

Ita, adverb. also/ Ták. Itaque, Conjunct. alsdenn/ deßhalben denn/ Przetoż/ Więc. itane? Ist es wahr? Tákli?

Item, adverb. significans interdum ita, vel sic: interdum autem: interdum similiter: ut: sed con-

corporum offensiones, animorum non item, derer Hertzen aber nicht also/ále umysły nie ták. Me item esse hominem pauperem, mich aber/ Ja tež. Item, ut de frumento anseres clamore absterret, gerad wie/ꝛc.

Ĭtĕr, vel ĭtĭnĕr, ĭtĭnĕrĭs, g.n. ein Weg/Reiß/ Fahrt/Drogá/ Chod. Iter diei, eine Tagreise/ Jednego dniá drogá. Iter devium, Abweg/ Vstronie. Justa itinera, gantze Tagreisen/ Mierna drogá/ Jázdá. Iter, pro incepto & instituto, ein Fürnehmen/ Przedsiewzięćie. ĭtĭnĕror, aris, ĭtĭnĕrārī, pro iter facere, reysen/ Jechác/ Iść. ĭtĭnĕrārĭūm, ij, g. n. eine Beschreibung der Wegfahrt/ Opisánie drogi.

Ĭtĕrō, as, avi, atum, ĭtĕrārĕ, wideräfern/ widerholen/ Powtarzáć/ Wrácáć się. ĭtĕrātĭō, onis, g.f. Wideräferung/ Widerholung/ Powtarzánie Wracánie. ĭtĕrātō, adverb. pro Iterum. ĭtĕrātūs, a, um, widerholt / wideräfert/ Powtorzony/ Wrocony.

Ĭtĕrūm, adver. wiederumb/ zum andern mahl/ Znowu/ Powtore. Primò, iterum, tertio.

Ĭtĭdĕm, adverb. similit. gleich/ Tákze.

Ito, as, & Itio, v. Eo, is.

Jŭbă, æ, gen. fœm. die Mähne an einem Pferdt/ Grzywá. *Comans, rigens, terribilis, rigida, minax, horrens, hirta, rutila, flava, hirsuta.* Jŭbātŭs, a, um, ut: Jubatus equus, mit Mähnen/ Grzywiásty Koń.

Jŭbăr, jŭbārĭs, gen. n. der Morgen- oder Abendstern/ Gwiazdá záránna y wieczorna. *Rubens, clarum, flammiferum, rubrum, tremulum, nitidum, multifidum, æstivum, rutilum, igniferum, purpureum coruscum, flammeum, auratum, siderale, illustre, formosum, perspicuum, candidum, limpidum, sublime, effulgens, solare, cœleste, Apollineum, niveum, auricomum, astrifugum, ardens.* Item, Jubar, Schein oder Glantz eines jeglichen Dings/ Lsknienie. Promien.

Jŭbĕō, es, jussi, jussum, jŭbērĕ, befehlen/ heissen/ gebieten/ Rostázowáć/ Przykázowáć. Jŭssūs, a, um, particip. gebotten/ Rozkazány. Jussus, ūs, g.m. in plur. Jussa, orum, g.n. Befehl/ Geheiß/ Rostazánie/ Przykazánie. Jussu Jovis venio, auß Geheiß Jovis. Z rostazánia Jowiszowego. Ĭnjŭssūs, a, um, ungeheissen/ Bez rozkazánia.

Jūbĭlō, as, avi, atum, jūbĭlārĕ, frolocken / Weselić się/ Rádowáć. Jūbĭlūm, li, g.n. Frolockung/ Wesele/ Rádość. Jūbĭlātŭs, ūs, g.m. est clamor rusticorum, das Jauchtzen/ Gwár/ Krzyk. Annus jubileus ein Jubel-Jahr / Miłościwe láto.

Jūcŭndŭs, a, um, lieblich/ Frewdenreich/ das Frewde bringt/ Miły/ Przyiemny / Vćieszny. Jūcŭndĭtās, atis, g.f. Lieblichkeit/ Wesołość/ Rozkosz/ Vćiechá. Jūcŭndē, adverb. lieblichen/ Roskosznie/ Wesoło. Jūcŭndŏr, aris, jūcŭndārī, pro Lætari barbarè dicitur. Ĭnjūcŭndŭs, a, um, vnlieblich/ Niemiły/ Nieućieszny. Injucunditas, Vnlieblichkeit/ Nieprzyiemność. Perjucundus, a, um, fast lieblich/ Bárzo miły/ Przyiemny. Perjucunde adverb. fast lieblichen/ Bárzo mile/ przyiemnie.

Jūdĕx, dĭcĭs, g.m. ein Richter / Sędźia. *Integer, severus, tristis, verissimus, durus, terribilis, gravis, pellitus, sapientissimus, justissimus, ingeniosus, sanctissimus, incorruptus.* Sedere judicem, zu Gericht sitzen / Sędźia być/ Vsieść do sądu. Judex rerum, Betrachter vnd Beschätzer / Censor/ Szácownik. Judex delegatus, vel extraordinarius, ein auffgesetzter oder zugeordneter Richter / Deputat. Judex quæstionis, ein Schultheiß/ Woyt. Judex suus, & legitimus, vulgò, Competens, ein ordentlicher Richter / Słuszny/ przyzwoity Sędźia. Jūdĭcĭūm, ij, g.n. ein Gericht/ Sąd. *Acre, grave, horrificum, peracre, censorium.* Jūdĭcĭālĭs, le, Rechtlich/ des Gericht / Sądowny. Jūdĭcĭārĭūs, a, um, idem. Jūdĭcō, as, avi, atum, jūdĭcārĕ, vrtheilen/ Sądźić. Item, schätzen vnd gedencken/ Szácowáć/ Rozumieć. Jūdĭcātŭs, a, um, geurtheilet/ Zdány/ Osądzony. Injudicatus, a, um, vngeurtheilet/ Nieosądzony. Jūdĭcātĭō, onis, g. f. Vrtheilung / Entscheidung/ Sąd/ Rozsądek. Judicatus, ūs, g.m. Macht vnd Gewalt zu vrtheilen/ Moc sądzenia. Jūdĭcātūm, i, g. neut. Vrtheil vnd Recht/ Osądzona rzecz/ Skazánie. Jūdĭcātō, adverb. dem Vrtheil nach / Rozmyślnie/ Sądownie. ādjūdĭcō, as, avi, atum, ādjūdĭcārĕ, zuerkennen/ zueygnen/ zugeben/ das Vrtheil außsprechen/ Przysądzáć/ Przyczytáć/ Zdáć/ Stánowić. Dijudicare, entscheiden / vnterscheiden/ Rozsądzáć/ Rozeznawáć. Dījūdĭcātŭs, a, um, particip. vertragen / entscheidet/ Rozsądzony/ Rozeznány. Dījūdĭcātĭō, onis, g. f. Entscheidung Vertrag/ Rozeznánie. Præjudicare, zuvor vrtheilen/ vor dem ordentlichen Richter vrtheilen/ vor verhörter vnd erkandter Sachen einen in seinem

nem Sinn vrtheilen/ Osadzić przed dekretem/ Sedzienu pochop dáć. Præjūdĭcĭūm, ij, g. n. & Præjūdĭcātĭō, onis, g. f. Vor-Vrtheil/ vorgesprochen Vrtheil/ so im gleichen Fall Krafft haben mag/ Osadzenie przed dekretem. Præjūdĭcātūs, a, vorvrtheilet/ Wprzod osadzony/ Vprzedzony.

Jūgĕrūm, i, g. n. à Nominat. Juger, eris. Dat. jugero, Accusat. & Vocat. jugerum. Ablat. jugero, re Et plur. Nomin. Accus. & Vocat. jugera, Gen. jugerum, Dat. & Abl. jugeris, vel jugeribus, ein Morgen/ das ist so viel als man mit einem Paar Ochsen auff ein Gespan beackern mag/ Stáie/ Morg/ miárá rol *Floridum, cultum, pingue, apricum, dumosum, herbosum.* Jūgĕrātĭm, adver. Morgenweise/ Stáiámi.

Jugis, Jugo, as, v. Jugum.

Jūglāns, antis, g. f. ein welscher Nußbawm/ Orzech Włoski.

Jūgō, is, jūgĕre, Milvorum est, wyhen wie ein Weyhe/ Piszczeć ják kániá.

Jugulum, g. n. & Jūgŭlūs, i, g. masc. die Gurgel oder Kehl am Halß/ Szyiá/ Szyie przodek. Dare jugulum, den Halß darreichen/ das ist/ sich zum Todt erbieten/ Nádstáwić szyie/ Zábitym być. Jūgŭlō, as, avi, atum, jŭgŭlāre, die Gurgel abstechen/ Zábiiáć/ Sciąć. Jūgŭlātĭō, onis, g. f. Todtschlag/ Scinánie/ Sćięcie.

Jūgūm, gi, g. neut. der Spitz oder Gipffel eines Bergs/ Wierzch gory. *Acclivum, montanum, frondosum, saxosum, nemorosum, frondeum, asperum, aquosum, pineum, comans, sentum, floreum, præruptum, nivosum, frondens, sublime, arduum, piniferum, apricum, saltuosum, vernans, tetricum, aërium, declive, clivosum, muscosum, spinosum, herbosum, sylvosum, montosum, fructiferum.* Jūgōsūs, a, um, hoch vnd stötzig/ Wysoki/ Wierzchowáty. Item, Jugum, ein Joch/ Járzmo. *Lauratum, plaustrarium, aheneum, turpe, curvum, pandum, asperum, exitiale, triste, ferreum, sordidum, intolerabile, servile, insuave, curtum.* Jugum, war vor Zeiten eine Auffrüstung also: Zween Spieß wurden in die Erden gesteckt/ darüber ein ander überzwerch/ Galgenweise gebunden/ darunter man zwang die überwundene Feinde/ jhre Waffen hingelegt/ vnd vngegürtet hindurch zu gehen/ anzuzeigen/ daß sie beherrschet wären/ Járzmo nieprzyiacielskie/ Zá Rzymián tákiego záżywáli zwyczáju. Dwie kopije w ziemię wetknowszy/ á trzecią do nich wprzek ná kształt szubienice przypráwiwszy więźnie nieprzyiacielskie/ pośrzodkiem/ bronie y pásy im pierwey odiąwszy, ná znák páństwá nád onemi otrzymánego przechodźić przymuszáli. Item, ein Wagenbalcken/ Wágá u wozow. Item, der Windbawm eines Webers/ Wał krośienny ná ktory płotno zwiiáią. Juga, die Querbänck in den Schiffen/ Włoskowych ławy/ Burtá. Item, die Haltung in den Weinreben/ Winniczne rośzty. Jūgō, as, avi, atum, jūgārĕ, zusammen binden gleich in einem Weingarten die Vbersprüng an die Haltung/ Weingartenstöck oder Latten gebunden werden/ Sprzegáć/ Podwiezowáć. Jūgāmēntūm, ti, g. neut. allerhand Bänder vmb etwas anzubinden/ Zwiąská/ Spętánie. Jūgărĭūs, ij, g. m. einer der die Rinder oder Ochsen an das Joch bindet/ Co woły w járzmo sprząga. Jūgātōrĭūs, a, um, das an das Joch gehört/ Járzmowy. Jūgālĭs, le, idem. Jūgĭs, & hoc Jūgĕ, embsig/ als wenn er stets vnter dem Joch wäre. Vstáwiczny. Jūgĭtĕr, adverb. ohn vnterlaß/ Vstáwicznie. Jugale vinculum, die Ehe/ Máłżeński związek. Adjūgō, as, avi, atum, ădjŭgārĕ, zusammen binden/ Przywiezowáć/ Zprzegáć. ut. Adjugare vitem, die Reben binden/ Podwiezowáć winną máćice. Abjugare, ledig vom Joch machē/ Wyprzągáć/ Odłączáć. Dejugare & Sejugare, idem. Bĭjūgĭs, e, ut: Bijuges equi, zwey Roß neben einander gespannet/ Podwoine konie. Quadrĭjūgūs, a, um, & Quadrijugis, e, vier an ein Joch gebunden/ Poczworny. Cōnjŭgārĕ, zusammen jochen/ zusammen binden/ Złączáć/ Sprzegáć. Cōnjŭgātĭō, onis, g. f. Zusammenbindung/ Związánie. Conjugatio apud Grammaticos est consequens verborum inclinatio. Cōnjŭgālĭs, le, das zu dem Ehestand/ gehört/ Máłżeński. ut: Torus conjugalis, ein Ehlich Beth/ Máłżeńskie łożko. Cōnjŭgūs, a, um, das Weiblein vnd Männlein miteinander/ Stádło. Cōnjŭgŭlūs, a, um, ut: Coniugala myrthus. Cōnjŭgĭum, ij, g. n. Cōnjūx, jŭgĭs, g. com. Ehegemahl/ Mann oder Weib/ Małżonek/ Żoná. Injuges, boves dicuntur, qui subjugo non fuerunt, die noch nicht angejocht seynd/ Nierobotne bydło. Subjugare, vnter das Joch bringen/ Podbiiáć pod moc, non in usu. Sūbjŭgālĭs, le, & Sūbjŭgĭs, e, ut Equa subjugis, eine Zugstuthe/ die gewohnet ist zu ziehen/ Járzmowa/ Wozowa/ Robotna klácza.

Jūlĭūs,ij,g.m. der Hewmonat/ Lipiec. *Ferbidus,æstifer.*

Jūlŭsei, g.m. Lanugo pomorum & arborum, die Woll an etlichen Bäwmen ehe daß sie Frucht gebären oder blüen. Item, ein Jüngling dem erst die Milchhaar wachsen / Rzesá leßczynowá/ Rzesá wierzbowá. Item, Młodzieniec co porásta.

Jumentum, vide Juvo.

Jūncŭs,ci,g.m. ein Bintz/ Ried/ Sit. *Lacustris, palustris, limosus, mollis, sterilis, contortus, tenuis, odoratus, levis, teres, fluvialis, cæruleus, acutus, bibulus.* Jūncīnŭs, & Jūncĕŭs,a,um, Bintzin/ Sitowi. Jūncōsŭs,a,um, bintzächtig/ riedächtig/ Sitowia pełny. Jūncētŭm,ti,g.n. ein Bintzenwald/ Sitowisko.

Jūngŏ,is,junxi,junctum, jūngĕrĕ, zusammen fügen/ Złączáć/ Spaiáć. Fœdera jungere, ein Bündnuß machen/ Przymierze uczynić. Jūnctŭs a,um, particip. zusammen gefügt/ Spoiony/ Złączony. Jūnctūră,æ,g.f. ein Fug/ Spoienie/ Złączenie. Jūnctĭō,onis,g.f. das zusammenfügen/ Fügung/ Złączenie/ Zprzągánie. Jūnctĭm, adverb. miteinander/ sämptlich/ Pospołu. Abjūngŏ,is, abjunxi, abjunctum, ābjūngĕrĕ, von einander sonderen/ Rozłączáć. Adjungere, herzufügen/ Przyłączáć. Adjūnctŭs, a,um, herzugethan/ Przyłączony/ Przydány. Adjūnctĭō,onis g.f. Zusammensetzung/ Przyłączenie. Adjūnctŏr, oris, g.m. ein Zusammenfüger/ Przyczyniácz. Conjungere, idem ac Adjungere. Cōnjūnctĭō, onis, g.f p. mutua amicitia, Verbindung/ grosse Freundschafft/ Złączenie/ Przyiáćielstwo. Conjunctim, & Cōnjūncte, adverb. sämptlich/ Ogułem/ Pospołu. Disiungere, von einander thun/ absondern/ Rozłączyć. Disiunctus,a,um, abgesondert/ Rozłączony. Disiunctio,onis,g.f. Absonderung/ Rozłączenie. Dīsiūnctīvŭs,a,um, absonderig/ trennig/ Rozłączáiący. Injungere, etwas ein- oder zufügen/ Przyłączáć. Item, befehlen/ Nákázowáć. Injunctus,a,um, befohlen/ Nákazány. Intĕrjūngĕrĕ, außstellen/ oder den Wagen stellen/ als wenn man etwas für die Räder wirfft/ Wyprzągáć. & metaph. still halten/ Przestáć. Sejungere, absondern/ scheiden/ Odłączáć. Sejunctio, onis, g.f. Absonderung/ Odłączenie. Subjungere, darzu/ oder weiter sagen/ an die vorige Rede hencken/ Przydáć/ Przybić. Subjunctivus,a,um, zusetzig/ nachsetzig/ Przyłączáiący. Subjunctio,onis,g.fœ. Nachsetzung/ Przyłączenie. Transiungere, vmbspannen/ Przeprzęgáć.

Jūnĭcŭlŭs, li, g.m. der grosse alte Stock am Stamm einer Weinreben/ Látorośl winna.

Jūnīx,nīcĭs, g.fœm. ein junges Kühlein/ Jáłowicá.

Jūnĭpĕrŭs, i, g.f. ein Wacholderbawm/ Jáłowiec drzewo. *Viridis, impenetrabilis, virens.* Granum juniperi, Wacholderbeer/ Ziárno jáłowcowe.

Junior, vide Juvenis.

Jūnĭŭs,ij,g.m. Brachmonat/ Czerwiec.

Juramentum, & Juratus, v. Juro.

Jūrgŏ,as,avi, atum, jūrgārĕ, hadern/ zancken/ Swárzyć się/ Práwowáć się. Jūrgĭŭm,ij,g.n. Zanck oder Hader/ Spor/ Swar. *Insanum, difficile, ferum, asperum, rabiosum, malum, probrosum, improbum, clamosum, nefandum, vesanum, durum, litigiosum.* Jūrgĭōsŭs,a, um, haderisch/ zänckisch/ Swárliwy. Jūrgātĭō,onis, g.f. Zanckung Swárzenie się. Adjūrgārĕ, beschelte/ Gánić co komu. Objurgare, idem. Item, einem etwas verweisen/ straffen/ Strofowáć. Objūrgĭtārĕ, frequent. offt vnd viel beschelten/ Często strofowáć/ przymawiáć. Objūrgātĭō,onis,g.f. Straffung/ Bescheltung mit Worten/ Strofowánie. Objūrgātŏr,oris,g.m. ein Beschelter/ Strofuiący/ Fukliwy. Objūrgātōrĭŭs,a,um, ut: Epistola objurgatoria, Scheltbrieff/ List strofuiący.

Juridicus, & Jurisdictio, v. Jus.

Jūrō,as avi, atum, jūrārĕ, schweren/ Przysięgáć. Jūrātŭs, a, um, Geschworen/ das ist/ von dem man den Eyd genommen hat/ Przysięzny/ Sprzysięgły. Jūrāmēntŭm, ti, Jūrāndŭm, i, & Jūsjūrāndŭm, Jurisjurandi, & Jusjurandi, g.n. ein Eyd/ Przysięgá. Jūrējūrārĕ, idem est quod Jurare. Abjūrō,as,avi, atum, ābjūrārĕ, verschweren/ Odprzysiąc się. Item, pro simpliciter negare, leugnen/ Záprzeć się. Abjūrātŭs,a,um, particip. verschworen/ mit eim Eyd geleugnet/ Odprzysiężony/ Zápárty. Abjūrātĭō,onis,g.fœ. Verleugnung/ Zápárcie. Abjurasso, pro Abjuro, Antiqui dixêre. Abjūrātŏr, oris, g.m. ein Schuldläugner/ Odprzysięgáiący. Adjurare, fast schweren/ beeyden/ Poprzysiąc. Adjuramentum, i,g.n. Beeydung/ Poprzysiężenie. Adjuratus, a,um, verpflicht mit Eyd/ Poprzysiężony. Conjurare, zusammen schweren/ Wespoł przysiąc/

Sprzy-

Zprzysiąc się. Etiam pro Conspirare, zusammen schweren etwas böß zu thun/ Zmowić się ná co złego. Conjuratio, onis, g. fœ. ein Zusammenschwerung/ Sprzysiężenie się. Conjurati, orum, plu. nu. Zusammengeschworne / Sprzysiężeni. Dējĕrārĕ, thewr vnd hoch schweren/ Przysięgáć bárzo. Dejurare, apud Plaut. Dējūrĭūm, ij, g. n. ein thewrer Schwur/ Przysięgá. Dējūrŭs, i, g. m. qui sanctè juravit. Ejurare, verschweren/auffgeben/ Odprzysiąc się / Odrzec się. Ejuratio, onis, g. fœ. Verschwerung/Aufffag/Vbergebung mit eim Eyd/Odprzysięgánie. dicitur & Ejerare. Exjurare, pro juramento asserere, mit dem Eyd bestetigen/ Przysięgą co potwierdzić. Injuratus, a, um, der nicht geschworen hat/ Bez przysięgi. Objurare, pro jurejurando obstringere, antiq. est. Perjurare, vel Pējĕrārĕ, Meineydig werden/ Krzywoprzysiąc. Pĕrjūrĭōsŭs, & Perjurius, a, um, Meineydig/Krzywoprzysiężcá. Perjurium, ij, g. n. & Perjuratio, onis, g. fœ. Mein-Eyd/ Krzywoprzysięstwo. Pĕrjūrātĭūncŭlă, æ, g. fœ. dimin. ein falsch Schwürlein/Krzywoprzysiężká.

Jurulentus, v. jus, Brüh/Polewká/Juchá.

Jūs, jūrĭs, g. neut. das Recht / Práwo/ Sąd. *Arctum, rigidum, sacratum, sanctum, severum, clamosum, litigiosum, integrum.* Jus, Recht / das ist/ alles das die Natur/ für Recht anzeigt/oder ein jede Stadt/ Volck oder Gewonheit auffgenommen hat / Práwo przyrodzone ábo od ludzi postánowione. Item, ein Orth/da man Gericht vnd Recht hält/ Sądowe mieysce. Jus naturale, natürlich Recht / Práwo przyrodzone. Jus gentium, Allgemein/ oder aller Völcker Recht/ Práwo od wszytkich ludzi uchwalone. Jus Pontificum, das Geistliche Recht/ Práwo duchowne. Jus civile, Bürgerlich Recht / Práwo mieyskie. Jus prætorium, quod & jus honorarium dicitur, ein Mandat od Ordinantz der Richter/ Mándat/ Jus singulare, ein sonderlich Recht/ Osobne práwo/Przywiley. Ius privatum, Eines jeden eigen vnd sonder Recht so er hat/ Práwo iednemu tylko służące. Jus proprium, Idem quod Civile. Jus publicum, gemein Recht/Práwo pospolite. Jus moribus constitutum, alt herkommend Recht/ Obyczay. Jus summum, strenn Recht/ so nichts nachläst von dem das zuerkant wird/ Sąd ostry. Jus esto, Es soll für Recht vnd steiff gehalten werden/ To niech będzie záchowywano. Dicere jus, Recht sprechen/ Sądzić urzędownie. Jus, pro Potestate, Macht vnd Gewalt/ Moc/ Władza. Jusjurandum, v. Juro. Jūrĭsdĭctĭō, önis, g. f. Rechtspruch/ Jurisdykcia. Jūrĭspĕrĭtŭs, Jūrĭscōnsūltŭs, i, quod etiam dici solet Jureconsultus, g. mas. Rechtsweiser/Rechtsgelehrter/Práktyk. Jūrĭdĭcŭs, i, g. m. ein Vuter-Richter/das ist/ des Richters Statthalter/ Podsędek. Juridicus, a, um, & Jūrĭdĭcĭālĭs, le, rechtlich / Sądowny/ Práwny. Jūrĭspĕrĭtĭă, & Jūrĭsprūdĕntĭă, æ, g. fœ. Gesatzverständigkeit/ Práktyctwo/ Práwá umieietność. Īnjūrĭă, æ, g. f. Vnbilligkeit/ Vnrecht/ Krzywdá. *Atrox, intolerabilis.* Injuria, Ablativus qui adverbialiter ponitur pro eo quod est, sine causa & immeritò, vnbillichen/ Niesłusznie/ Bez przyczyny. ut: Nec injuria, nicht vnbillig/ Nie bez przyczyny. Īnjūrĭŭs, & Īnjūrĭōsŭs, a, um, vngerecht/ vnbillig/ Niesłuszny/ Niespráwiedliwy. Injurium est, i.e. iniquum: & vim Adverbij habet, das ist/vnrecht vnd vnbillig/ Niesłuszna/ niespráwiedliwa rzecz. Īnjūrĭōsē, adv. vnbilliglich/Niesłusznie/Z krzywdą. Īnjūrĭor, aris, atus sum, Īnjūrĭārī, Vnrecht zufügen/Schaden vnd Leydts thun/Krzywdzić kogo.

Jūs, jūrĭs, g. n. Brüh/Polewká/Juchá. Jūscūlūm, & Juscum, i, g. n. dimin. Jurulentus, & Jūsŭlēntŭs, a, um, voll Brüh/oder auß der Brüh/Juszásty/ Pod polewką.

Jussus, vide Jubeo.

Jūstŭs, a, um, Gerecht/ Spráwiedliwy. Īnjūstŭs, a, um, vngerecht/Niespráwiedliwy. Uxore justa nati, von einer ehrlichen Haußfrawen geboren/ Z ślubney żony národzeni. Opus justum reddere, ein Tagwerck außrichten/ Robotę służną odpráwić. Jūstē, adverb. & Jūstō, Ablativus vice adverbij, billiglich/ Spráwiedliwie. Īnjūstē, adverb. vnbilliglich/Niespráwiedliwie. Jūstă, orum, pl. nu. tant. g. n. Seelenampt/Opfferung für die Todten/ Ofiárá zá umárłych. Itē, Tagwerck/schüldige Pflicht/ Powinność/ Robotá dźienna. Jūstĭtĭă, æ, g. fœm. Gerechtigkeit/ Spráwiedliwość. *Salubris, sacra, inviolata, aurea, inculpata, sancta, æqua, divina, cœlestis, Severa.* Īnjūstĭtĭă, Vngerechtigkeit/Niespráwiedliwość. Justitium, ij, g. n. Beschluß oder Zuschluß der Gerichten/ Sądow wywołánie. *Ferale, triste.* Justitium remittere, verschlossene Gericht wieder umb auffthun/ Sądy wywołáne przywrócić.

 Jū-

Jūstĭfĭcŭs, a, um, Gerecht/ Sprawiedliwy. Jūstĭfĭcārĕ, pro, justum reddere aut declarare, Rechtfertigen/ Vsprawiedliwić.

Jŭvēncŭs, ci, g. maſ. ein junger Ochs/ ćiołak/ Młodźik. *Tardus, validus, fortis, torvus, laborifer, rudis operum, tener, difficilis, rabidus, docilis, insanus, lactans, profugus, fulmineus, arator, olidus, saginatus, audax, pingvis, ruricola.* Juvencus, & Juvenca, æ, non tantum de bobus & vaccis, verùm etiam de hominibus dicuntur. Jŭvēncŭlŭs, li, g. m. dimin. ein Jüngling/ Młodźieniaſzek. Jŭvēncŭlă, æ, gen. fœm. ein junges Töchterlein/ Coreczká.

Jŭvĕnĭs, is, g. m. ein junger Geſell/ Młodźieniec. *Fervidus, elegans, pubescens, petulcus, procax, imberbis, barbatulus.* Jŭvĕnĭs, hoc juvene, Jung/ Młody. Juvenilis, & Jŭvĕnālĭs, le, idem. Iŭvĕnīlĭtĕr, adverb. wie die Jungen/ Po młodźieńſku. Jŭvĕnālĭă, orum, pl. nu. g. n. Ludi qui pro ſalute juvenum, celebrabantur. Jŭvĕnārī, pro Iŭvĕnēſcĕrĕ, verjüngern/ Młodnieć. Jŭvēntŭs, tūtis, g. fœ. Jugend/ Młodźieńſtwo. *Patiens, florens, audax, cæca, rudis, dulcis, levis, imbellis, docilis, prodiga, gnava, viridis, generosa, calida, furiata, fulgens, ignava, primæva, pubescens, tenera, pulcra, valida, effrena, vaga, rosea, petulans, radians, ignea, procax, frondescens, virens, læta, intonsa, culta, formosa, ingeniosa, mitis, incauta, profuga, fragilis, insana, imberbis, flagrans, lasciva, ardens, alacris, animosa, stolida, rubens, effrenis, nervosa, robusta, stulta, vernans, hilaris, cordata, indetonsa, torosa, delicata, libidinosa, dia.* Item, Iuventus, ein Hauff junger Leuth/ Młodź. Juventa, æ, das blüend Alter der Jugend/ Młolotec.

Jŭvō, jŭvī, jūtŭm, jŭvārĕ, helffen/ Pomagáć. Jŭvăt, imperſ. es frewt/ ergetzt/ Pomaga/ Podoba mi ſię. Iŭvārī, paſſivum, geholffen werden/ Pomocy czyiey záżywáć. Jŭvāmĕn, ĭnĭs, & Jŭvāmēntŭm, i, g. n. ein Hülff/ Pomoc. Jūmēntŭm, ī, g. n. allerley arbeitſame Thier / ſo der Menſch braucht zu tragen/ führen/ ziehen/ Bydło robotne. Item, allerley Hülff/ wes ſich einer behülfft/ Hülffzeug/ Sprzężay. Adjŭvō, as, adjuvi, adjutum, ādjŭvārĕ, idem quod juvare. Jūtō, & Adjūtō as, are, frequent, Embſich helffen / Często pomagáć. Adjūtāns, antis, particip. fürderlich helffende/ Pomagáiący. Adjūtōr, oris, g. m. ein Helffer/ Pomagácz. Adjūtōrĭŭm, ii, Adjūmēntŭm, i, Adjŭvāmĕn, ĭnĭs, g. n. Adjŭtŭs, us, g. maſ. ein Hülff/ Pomoc. Adjūtrīx, īcĭs, g. f. ein Helfferin/ Pomocnicá. Præjŭvārĕ, vorhin helffen/ Wprzod pomoc.

Jūxtā, Præpoſ. Accuſ. caſ. ſerviens. Bey/ nahbey/ Wedla/ Zaraz. Juxtà, adv. gleich/ gerad wie/ Rownie/ Podle. Juxtim, adv. ſignificat Prope, gerad darbey/ anrührend/ Podle/ Bliſko.

Īxĭă, æ, herba, Chamæleon.

Jȳnx, jýngĭs, gen. fœm. nomen avis.

K

K Litera Latinis in uſu non eſt, niſi in dictionibus Græcis, quibus tanquam Latinis utimur, ut: Kălēndæ, arum, plu. num. tant. Prima dies in quolibet menſe, der erſte Tag eines jeden Monats/ Pierwſzy dźień káżdego mieśiącá.

L A

Lābēs, is, g. m. ein Fähl/ Schad/ ein groß eingefallen Loch der Erden / Vpádnienie źiemie/ Rozſtąpienie źiemie. It. ein Schandflecken/ Zmázá/ Skázá/ Plámá. *Peſtifera, turpis, nigra, impura, sordida, maligna, noxia, pernitiosa.* Lābēcŭlă, æ, dim. ein klein Flecklein oder Tadel/ Zmázá niewielka. Labes conſcientiæ, Verſehrung des Gewiſſens / Obráženie ſumnienia. Lăbĕfăcĭō, făcis fēcī, factum, lăbĕfăcĕrĕ, verderben/ ſchänden/ Oſłábić/ Obrucháć. Fidem labefactare, den Glauben ſchwächen/ Náruſzyć wiáry. Lăbēfāctō, as, avi, atum, lăbĕfāctārĕ, frequent. idem, oder zum Fall richten/ Náruſzáć/ Oſłábić. Lăbĕfāctŭs, & Lăbĕfāctātus, a, um, particip. geſchwächt/ Náruſzony/ Oſłábiony. Lăbĕfāctĭō, onis, g. fœm. Labefactio dentium, das wackeln der Zäne/ Chwianie ſię zębow.

Labium, ii, ſæpius Labia, orum, pl. n. g. neut. Item, Lăbĭă, æ, & Lăbiæ, arum, pl. n. g. fœm. die Lefftzen/ Wárgi. Lăbĕō, ōnĭs g. maſ. der groſſe Lefftzen oder Maul hat/ Wárgáty: v. Labrum.

Lăbō, as, avi, atum, lăbārĕ, niderfallen/ Vpadáć. Lābāſcō, is, lăbāſcĕre, fallen wöllen/ beginnen zu fallen/ verzagen/ Chwiać ſię / Słábieć/ Serce tráćić. Lābŏr, ĕrĭs, lapſus ſum lābī, hinfallen/ hinſchlipffen/ fehlen/ verderben/ Vpadáć/ Zlećieć/ Szwánkowáć/ Niſzczeć. Lābēns, ēntĭs, particip. hinfallend / Vpadáiący. Lāpsŭs, ūs, g. m. & Lāpsĭō, onis, g. f. Fall Vpadek. Lapſus ſerpentum, Hinſchleichung / Suwánie ſię węzow. metaph. ein Sünd ſo auß Vnwiſſenheit geſchehen/ Potáiemna ſpráwá. Allābŏr, āllābĕrĭs,

rīs, allapsus sum, allābī, hinzu fallen/ hinzuflieſſen oder rinnen/ Przypáść/Przyleść/ Przybić do brzegu. Collabi, zu hauffen fallen/ Pospołu upáść. Cōllābēſcĕrĕ, niderſincken/ Vpadáć. Cōllābĕfăcĕrĕ, & Cōllābĕfăctārĕ, idem quod Labefactare. Cōllāpsŭs, a, um, zu hauffe gefallen/ Ktory upadł. Dilabi, zerfallen/ zerrinnen/ gemächlich hinfallen/ Rozſypáć ſie/ Rozbiec ſie/ Rozleść ſie. Dilapſus, a, um, hingefallen/ Rozſypány/ Rozlázły. Dīlābĭdŭs, a, um, das leichtlich abfällt/ Rozlázły/ Słáby. Elabi, außſchlipffen/ außfallen/ hinweg ſchleichen/ Wymykáć ſie/ Vchodźić/ Wyślizuąć ſie/ Wypáść. Elapſus, a, um, ut: Elapſa eſt ſpes, iſt entfallen/ Omyliłá nádźieiá. Illabi, hinnein ſchleichen/ einflieſſen/ Wpadáć/ Wśiąkáć. Illapſus, us, g. m. das hinnein ſchleichen/ Wpádnienie. Intĕrlābī, darzwiſchen flieſſen/ Wpáść miedzy. Perlabi, durchflieſſen/ Przebiegáć/ Przechodźić. Prælabi, vorhin fallen/ Przemijáć. Præterlabi, fürrinnen/ fürflieſſen/ Przemijáć mimo/ Przebiegáć. Prolabi, weiter vnd ferner ſchleichen/ niederfallen/ für ſich fallen oder ſchlipffen/ Vpadáć/ Spadáć/ Szwánkowáć. Prolapſus, a, um, nidergefallen/ Ktory upadł. Prōlāpsĭō, onis, g. fœ. das niederfallen/ Vpádnienie. Rĕlābī, wiederumb fallen/ Znowu upáść/ Oopáść. Sublabi, heimlich dahin fallen/ Podpadáć/ Podbieráć. Sŭptĕrlābī, vnterſchleichen/ Podleść. Translabi, durch oder überfahren/ Przelatáć/ Przepadáć.

Lābŏr, oris, g. maſ. & Labos, Arbeit/ Mühe/ Praca/ Robotá. *Improbus, durus, mæstus, acer, solers, prædurus, æger, statarius, Herculeus, ærumnabilis, sudatus, sedulus, officiosus, pervigil, catenatus, rigidus, vigil, honorifer, incessabilis, noctivagus, gravis, operosus, ærumnosus, artifex, diligens.* Lăbōrō, as, avi, atum, lăbōrārĕ, arbeiten/ Robić/ Prácowáć. metaph. kranck ſeyn/ Noth haben/ Chorowáć ná co. Cerebro laborare, Hirnweh haben/ Szaleć. Lăbōrātŭs, a, um, gearbeitet/ Zrobiony. Lăbōrĭōsŭs, a, um, arbeitſam/ Robotny. Lăbōrĭōsē, adverb. kümmerlich/ mit groſſer Arbeit/ Prácowićie/ Trudno. Lăbōrĭfĕr, ra, rum, das viel Arbeit leydet/ Prácowity. Adlaborare, vel Allăbōrārĕ, groſſe Arbeit thun/ Wielka mieć praca. Collaborare mitarbeiten/ Pospołu robić. Elaborare, mit Fleiß machen/ außarbeiten/ Pilnie co robić/ Wyrobić. Illaboratus, a, um, vngearbeitet/ Bez prace/ Niezrobiony.

Lābrŭm, i, g. n. idem quod Labium, Leffzen/ Wárgá. *Tenerum, modicum, blandum, decorum, purpureum, roseum, tremulum, tenellum, humidulum, turgens, molle, udum, roscidulum, mordax, amabile, dulce, suavifluum, blandiloquum, coralium, mellifluum, hians.* Item, ein Wanne/ Bütte/ Wánná. *Balneare.* Item, ein Bort eines Fluſſes/ Brunnens od Meers/ Brzeg/ Burt. Lăbēllŭm, i, dim. Lābrōsŭs, a, um, das Bort oder Kanten hat/ Wárgáty/ Brzeżyſty.

Labrum Venereum, g. f. herba, Kartendiſtel/ Szczeć ziele.

Lābrūſcă, gen. fœm. & Labruſcum, i, g. neut. ein wilde Weinräb/ Máćicá winna dźika. *Sylvestris, sterilis.*

Lăbўrīnthŭs, i, g. m. ein Jrrgang/ ein Gebäw gemacht mit vielen Jrrwegen/ da nicht bald außzukommen/ Mátnia/ Mieyſce záwikłáne. *Curvus, recurvus, inextricabilis, secretus, monstrosus, cæcus, Dædaleus.*

Lāc, lāctĭs, i, g. n. Milch/ Mleko. *Ovillum, dulce, vaccinum, natans, tepidum, niveum, hædinum, tremulum, liquens, amicum, fumans, candens, tenerum, pluvium, lachrymans, durum.* Lactes, pl. nu. das klein Jngeweyd/ Kiſzká ćienka. Lāctārĭŭs, a, um, das Milch gibt oder in hat/ Mlecznik. Itē, Lactarius, i, g. m. Einer der mancherley Speiße von Milch machet/ Mleczyſty/ Mleczny. Lāctĕŭs, a, um, von Milch/ Milchig/ Mleczny. Lāctĕŏlŭs, a, um, dim. Lacteus orbis, ſeu Via lactea, S. Jacobsſtraaß am Himmel/ Mleczna drogá. Lāctĕō, es, lāctērĕ, ſaugen/ Milch außſaugen/ Sſáć. Lāctēſcō, is, lāctēſcĕrĕ, zu Milch werden/ Mlecznieć. Lāctō, as, avi, atum, lāctārĕ, zu ſaugen geben/ Karmić pierśiámi. Lāctātŭs, ūs, g. m. Actus ipſe lactandi. Lāctāns, antis, particip. ſaugend/ Sſacy. Lāctāntĭă, pl. nu. g. n. Milchgebende Ding/ Mleczno. Lāctĭcīnĭă, Milchſpeiß/ Mleczno. Ablāctō, as, avi, atum, āblāctārĕ, von der Milch entwehnen/ Odſadzáć od pierśi. Ablāctātĭō, onis, g. f. entwehnung/ Odſádzenie od pierśi. E actescere, idem quod Lacteſcere.

Lăcĕr, & Lăcĕrŭs, a, um, zerriſſen/ in ſtücken gebrochen/ Gliedloß/ Oſzárpány/ Poſzárpány/ Niedołężny. Lăcĕrō, as, avi, atum, lăcĕrārĕ, zerſtücklen/ Glidloß machen/ zerreiſſen/ Drapáć/ Szárpáć/ Rozdźieráć. Diem lacerare, den Tag liederlich vertreiben/ Márnie ztrawić dźień. Lăce-

cerātiō,onis,g.fœm. das zerreissen/ Drapánie/ Szárpánie. Lăcĕrātus,a,um,zerrissen/zerhawē/ Oszárpány/ Poszárpány. Dīlăcĕrārĕ, idem quod simplex. Illăcĕrābĭlis,le,das nicht zerrissen kan werden/ Nierozerwány.

Lăcērnă,æ,g.f. ein Regenmantel/ Opończa. Vestis quoq; erat militaris. *Purpurea,Tyria,Agenora,Coa,aurata,pingbis,fulgens.* Lăcērnātŭs, a, um, mit solchem Mantel gekleidet/ Opończą odziany.

Lacerta,æ,g.fœm. vel Lăcērtŭs,i,g.masc. ein Eidechs/ Jászczurká. *Viridis.pictus,æstibus.* Lacertus etiam,genus piscis. Item, der Aderächtige Theil des gantzen Leibs daran die Stärcke ligt/ es sey an Armen/oder Beinen. Wird auch für die Armen gebraucht/ łokieć/członek ręki od przegubu áż do dłoni. *Fortes, balidi, teneri, teretes, nibei, molles, candentes,cupidi.* Lăcērtōsŭs,a,um, Aderächtig/Bárkowáty.

Lăcēssō,is. lacessi,vel ivi,itum,lăcēssĕrĕ, her, auß fördern zum Streit/ zum Zorn reitzen/ Drażnić/ Nágabáć. Lăcēssītŭs, a, um, partic. zum Zorn bewegt/ Nágábány/ Podrażniony. Illăcēssītŭs, a, um, vnbewegt/ vnangereitzet/ Nienágábniony.

Lăchănīzō, as, avi, atum, lăchănīzārĕ, Müd vnd matt seyn/ Słábieć.

Lăchănŭm, i, g. n. Allerley Kraut das zu essen dienlich/ Járzyná. Item, ein gattung schleckerhafftiger Speiß auß Meel vnd Krautern gemacht/ Ogrodna stráwá. Lachănŏpōlă,æ,gen.masc. Krautverkauffer/ Járzyne przedáiący. Lăchănăpōlĭŭm, ij.g.neut. ein Orth da das Kraut verkaufft wird/ Mieysce gdźie iárzyne przedáia.

Lachryma,vel potius Lăcrўmă,æ,g.f. Zäher/ Threen/ Łzá/ Płácz. *Manans, falsa, rorans, cadens, pia, rigans, turpis, tristis, Simonidæa, rudis, lugens, bola, amara, funebris, misera, mœsta, madida, ferbida, acris, stillans, redundans, fluens, baporifera.* Lăcrўmŭlă,æ,dim. Lacrymæ arborum, Gummi der Bäume/ Sok drzewny. Lăcrўmō, as, avi atum, lăcrўmārĕ, & Lăcrўmŏr, aris, atus sum, lăcrўmārī, weynen/ Płákáć. Lăcrўmāns, antis, partic. weynend/ Płáczący. Lăcrўmōsŭs, a,um, voll Zäher/trieffend/ Płáczliwy. Lacrўmōsē, adverb. in gestalt der Zäher/ Płáczliwie. Lăcrўmābĭlĭs, le, & Lăcrўmābŭndŭs, a, um, weynend/ Płáczliwy. Lăcrўmātĭō, onis,g.fœ. das weynen/ Płácz. Cōllăchrўmārĕ, beweynen/ Pospołu płákáć. Cōllăchrўmātĭō, onis, g.f. Beweynung/ Spolny płácz. Illachrymare, anfahen zu beweynen/ Zápłákáć. Illăchrўmābĭlĭs,le, den man zu weynen nicht bewegen kan/ Niepłákány/ Niepłáczliwy. Illachrymare de rebus etiam insensibilibus à Virgil. dictum est, anfahen zu tröpffen/ Kápáć/ Sączyć się. Sŭpērlăchrўmārĕ, trieffen gleich wie die Weinräben wann sie geschnitten/ Ściekáć/ Sączyć się/ Puszczáć się.

Lăcīnĭă,æ,g.f. das Bort an eim Kleyd/ Kray száty. vel Laciniæ,arum,pl.nu.tant. Item die Falten eines Kleydts/ Fałd u száty/ Sztuká. Lăcīnĭātĭm, adverb. Faltenweiß gekrümbt/ Sztukámi. Lăcīnĭōsŭs, a, um, voll Falten/ łonisty/ Rozćiągły.

Lăcĭō, is, lacui, & lexi, lacitum & lectum, lăcĕrĕ, id est, in fraudem inducere, in ein Betrug führen/ Wabić/ Przywodźić. Simplex in Lacio non magis in usu. Allĭcĭō, allĭcis, allexi allectum allĭcĕrĕ, herzu reytzen/ hinzu locken/ Przyłudzáć/ Wabić. Allēctō, as, avi, atum, allēctārĕ, embsig hinzu locken/ Często wabić. Allēctŏr, oris, g. masc. ein Anreitzer/ Hinzulocker/ Wabiący. Allectŭs,a, um, angereitzt/ Przywźięty/ Namiestnik. Allēctĭō, onis, g.f. Anreitzung/ Przyięćie ná mieysce czyie. Allĭcĕfăcĭō,is,allĭcĕfēcī, allicefactum, allĭcĕfăcĕrĕ, & Delicere idem quod Allicere. Unde, Dēlēctō,as,avi,atum, dēlēctārĕ, erfrewen/ erlüstigen/ Cieszyć się/ Vćieszyć/ Zábáwiáć. Dēlēctāmĕn, inis, Delectamentŭm, i, g.n. & Dēlēctātĭō, onis g.f. Lust/ Frewd/ Kurtzweil/ Vćiechá/ Rochánie/ Rozkosz. Dēlēctābĭlĭs, le, lustig/ ergetzlich/ Rozkoszny. Elicere, hinauß locken/ hinauß zu bringen sich vnterstehen/ Wyciągáć/ Wyćiskáć/ Wywabiáć. Elicere arcana alicuius, etwas heimlichs von einem erforschen/ Bádáć się czyich táiemnic. Electo,as,are,frequent. & Ēlĭcĭtō,as, are, idem ac Elicere. Elīx, ēlĭcis, eine Furth oder Graben Wasser zu leyten durch einen Acker/ Rurmus. Illicere, & Illectare, frequent. anreitzen/ Anlaß geben/ Wabić/ Przybieráć. Illēctŭs, a, um, angereitzt/ Przywabiony/ Przywźięty. Illectus,ūs,g.m. Illĭcĭum,ij,g.n. & Illex, lĭcis,g.omn. Anlaß/ Anreitzung/ Wab. Illectāmentŭm,i,g.n. & Illĕcĕbră, æ, g.f. Anreitzung/ Lockspeise/ Przyłudá/ Pobudká/ Wab. potius Illecebræ,arum,plur.num. Perlecebra,idem. Illĕcebrōsŭs,a, um, der anreitzt/ anlockt/ Łakomy/

Wa-

Wabny. Illēcebrōsē, adverb. reitzlich/ Powabnie. Oblectare, frequent. ab Oblicere, erfrewen/ Lust bringen/ Zábáwiáć/ Vćieszyć. Oblēctōr, aris, atus sum, oblectari, idem. Oblectamen, inis, Oblectamentum, i, g.n. & Oblectatio, onis, g.f. Lust/Kurtzweil/ Vćiechá/Krotofilá. Pellicere, mit glatten Worten überreden / Przewabiáć/ Wyludzáć/Náwodźić. Pelliceo, es, licui, pellicere, idem, sed raro legitur. Pēllĭcātōr, oris, g. m. & Pellāx, acis, g. omn. ein Betrieger mit glatten Worten/Powabny/Wabiacy. Pēllācĭă, æ, g.f. Betrug/Oszukánie. Pēllex, ĭcis, g.f. ein Kebsweib die einer neben seiner Ehefrawen hat/ Nałożnicá/Cudzołożnicá. Pēllĭcātus, ūs, g. masc. Handlung mit einem Kebsweib neben seiner Ehefrawen/Nałożnictwo/Cudzołostwo. Perlicere & Perlectare, Prolicere & Prolectare, idem quod Allicere.

Lacōnĭcum, i, g. neut. ein trucken Schweißbad/ Poćiunicá / Wierzchnicá.

Lāctūcă, æ, g.f. Lattich/Salat/Sáłatá. Lāctūcŭlă, diminut. *Frondens, sylvestris, sessilis, viridis, mollis.*

Lăcūnă, æ, g.f. eine Pfütz oder Lachen/eine Gruben so man auff dem Felde macht das Wasser abzuleyten/einen Sumpff/ Doł wody pełny/ Kałużá. *Cava, repens, salsa, vasta, limosa, bibula, fœda, piscosa, uda, cærulea, crassa, iners, devexa, inundans, picea, pigra, tristis.* Lacuna in pavimento, ein Höle oder Grube da sich ein Estrich eingesencket hat/ Loch/Doł/Dziurá. Lăcūnōsŭs, a, um, voll Gruben/uneben/ Dołkowaty. Lăcūnātus, a, um, hol wie eine Grube/ Dziurawy. Lăcūnō, as, avi, atum, lăcūnārĕ, id est, lacunar facere.

Lăcūnar, āris, g.n. dimin. a Lacus, die Decke/ Strop. *Vbidum, pictum, aureum, excelsum.*

Lăcus, ūs, vel i, g. masc. ein Pfuel/ ein stehend Wasser/ein See/Jezioro/ Sádzawká bez ryb. *Gelidus, limosus, cœnosus, patulus, cavus, sonorus, tranquillus, profundus, limpidus, madidus, piger, flumineus, defluus, voraginosus, uliginosus, tumidus, vastus, piscosus, cavernosus, undans, vitreus, cærulus.* Item, Lacus, eine Moststanne/ darinn der Most vom Kelter ablaufft / Drybus do ktorego moszcz z prásy ćiecze. Lacus in ædificijs, eine vertaflete Ober-Bähne/ Strop. unde Lacunar. Lăcūscŭlus, dimin.

Lādă, æ, g.f. Herba. Lādănum, i, g.n. Safft von solchem Kraut/Roźtlep ziele.

Læ̆dō, is, læsi, læsum, lǣdĕrĕ, verletzen/ beschädigen/ Obrażáć/Znieważáć. Læsus, a, um, verletzt/Zniewáżony/ Obráżony. Illæsus, a, um, unverletzt/Nienáruszony/Nieobráżony. Læsiō, onis, g.f. Verletzung/ Obrázá. Læsūră, g.f. idem. Allīdō, is, allisi, allisum, āllīdĕrĕ, anstossen/ Vderzyć o co. Allīsĭō, onis, g.f. Anstoß/Vderzenie o co. Collidere, an einander stossen/ Vderzyć jedno o drugie. Cōllīsŭs, us, g. masc. & Collisio, onis, das zusammen schlagen / Vderzenie śię wzáiemne. Est & Figura quæ Collisio dicitur. Elidere, außschlagen/ außstossen/ Wybiáć/Wytłaczáć. Elidere herbas, außgraben/ Wykopywáć. Elidere ignem è silice, Fewr auß schlagen/ Wykrzesáć. Elisio, onis, g. fœ. eine Außstossung/ Wytłáczánie/ Wybiánie. Est & Figura, so ein vocal mit dem m in einem Verß außgestossen wird/ Kiedy w wierszu jákim jedná vocalis druga wysádźi z mieysca. Illidere, anstossen/ einstossen/ Vderzáć. Illidere saxis, an die Stein stossen/ Rozbić o skále. Illisus, us, g. m. Anstoß/ Vderzenie. Oblidere, verletzen/Zádławić.

Læmārgĭă, æ, g.f. lat. Voracitas.

Lǣnă, æ, g.f. ein Vberrock/Zwierzchnia suknia vestis angularis vel militaris olim, *Candida, ignea, Janthina, coccinea.*

Lætŭs, a, um, frölich/ frewdig Wesoły. Lætum pro fausto & fortunato, glücklich / Szczęśliwe powodzenie. Lætæ segetes, id est, fertiles, hübsche geile Saat/ Rosłe/ buyne Zboże. Lætē adverb. frewdiglich/Wesoło. Lætōr, aris, atus sum, lætārī, sich frewen/ frölich seyn / Weselić śię. Lætāns, antis, particip. frölich/ Weselący śię. Lætĭfĭcō, as. avi, [illegible]n, lætĭfĭcārē, frölich machen/ Rozweseláć. Lætĭfĭcus, a, um, das frölich macht/ Rozweselájący. Lætĭfĭcōr, aris, atus sum, lætĭfĭcārī, frölich seyn/ Weselić śię. Lætiscere, frölich werden/ Weselić śię. non in usu. Lætĭtĭă, æ, g.f. Frewde/Wesele. *Luxuriosa, mutabilis, dulcis, sonans gestiens, exultans.* Lætĭtūdō, inis, idem, sed obsolet. Lætābĭlĭs, le, Frewdenreich/ Wesoły. Illætābĭlĭs, le. unlustig/Niewesoły. Lætāmĕn, ĭnis, g. n. Mist so man auff die Aecker führt / Gnoy do náprawy roley.

Lævă, æ, g.f. die lincke Hand/ Lewicá. Lævŭs, a, um, ut: Oculus lævus, das lincke Aug/Lewe oko. metaph. sumitur pro inauspicato & infœlici. Lævōrsŭm, adverb. auff die lincke Seyten/ Wlewo.

Lævĭs,e,glatt/Głádki.Lævĭtās,atis,g.f.&Lævŏr,oris, g.m. Glätte/ Głádkość. Lævĭgō,as, avi,atum,lævĭgārĕ, glatt vnd eben machen/Głádźić/Wymuſkáć. Lævō,as,are,idem. Lævātŭs, a,um,glatt/Głádzony. quidam ſine diphtongo ſcribunt.

Lăgānŭm,i,g.n. Fladen/Plätzlein/ Kreple.

Lăgēnă,æ,g.f.eine Fläſch/ Fláſzá. *Habilis,catenata,fumoſa,ſpoletina,dulcis,ſapida.*Lăgūncŭlă, æ,diminut.

Lăgēŏs,g.fœ. eine Gattung Weinreben/ ſo die Haſen ſehr lieben / Rodzay winney máćice/ ktory záiące lubią.

Lăgōĭs,g.f. Genus avis,quæ leporinas habet carnes.*Peregrina.*

Lăgōphthālmŭs, i, g.m. dem die Augenlieder nicht mögen zuſammen gehen/ Powieki podnieśienie/ chorobá

Lăgōpŭs,pŏdĭs,g.f.eine Gattung eines Vogels mit haarächtigen Füſſen wie ein Haß / Snieżniczki. *Aurita.* Item,herb. Benedictwurtz/ Owieczki źiele/Záiecza ſtopká. Lăgōtrŏphĭŭm,ij,g.n.ein Orth da man Haſen zeucht/Knieia záiecza.

Lăĭcŭs,a,um,ein Ley/weltlich/ der keine geiſtliche Weyhe hat / Láik/ Swiecki / Niepoświecony.

Lălĭsĭō, onis, g.f. ein junger Waldeſel/ Oſle (dźikie.

Lăllō,as,avi,atum,lāllārĕ,lallen gleich die junge Kinder ſo noch nicht reden können/ Po dźiećińſku mowić.

Lāmă,æ,g.f. ein Senckgrube/ da alle Vnfläˈtigkeit zuſammen läufft/Káłużá/Dok.

Lāmbō,is,lambi,lambitum, ſecundum Priſc. Lāmbĕrĕ, lecken wie ein Hund/ Liżáć/ Leptáć. Lambere aliquem, metaph. einen hinderreden/ Obmawiáć kogo. Allambere idem. Prælambere, voran lecken/ Credencowáć.

Lāmēntŏr,aris,atus ſum, lāmēntārī, wehekla-gen vnd jammern/Nárzekáć.Lāmēntātŭs,a, um, particip. beklagt/beweint/Opłákány.Lāmēntātĭō,onis,das Weheklagen/Nárzekánie. Lāmēntābĭlĭs,le,kläglich/Żáłoſny. Lāmēntārĭŭs,a,um idem.Lāmēntŭm,i,g.n. Klag/Nárzekánie. *Spirans,mœſtum,miſerum,turbidum, querulum, triſte, miſerandum,aſperum,durum.*

Lămĭă, æ, g.f. Dæmonum quædam phantaſmata, quæ formoſarum mulierum ſpecie aſſumpta pueros & juvenes ad ſe allectos devorare ſolent, ein Nachtgeſpenſt/ Zauberweib das die Kinder des Nachts ſauget / Nocnicá / Czárnokśięſka ſztuká ktora do śiebie przywábione dźieći diabeł zátráca.

Lāmĭnă,æ,g.f.eine küpfferne/ ährine/ zinnerne oder dergleichen Platten/ Bláchá. *Mollis,tenuis, ærea,flexilis,bracteata.*Lamna etiam pro Lamina dixit Horat. Lāmēllă,dimin.

Lāmĭŭm,i,g.n.taube Neßlen/Pokrzywá głucha mártwa.

Lāmpās,pădĭs,g.f. eine Ampel / ein brennende Fackel/ Pochodnia/ Kágániec. *Ardens,nocturna,ferrea, ignifera, oſea, pinguis,coruſca,fumans, ignea, fumifera, rutilans, clara, candens, calens, ſplendens, tremula, flammigera,fulgida.* In Accuſ. Lampada facit,unde Lampada,æ, g.f.

Lāmpētră,æ,g.f.Piſcis,alias Murena,Lampreten/Lámpretá.

Lāmpȳrĭs,pȳrĭdĭs,g.fœm. ein Wurm der des Nachts ſcheinet / Złotnik robaczek.

Lānă,g.f. Woll/ Wełná. *Mollis,ſuccida, rudis, medicata fuco, bibula,ſordida,fecunda,tenuis,diſcolor,textilis.* Lānārĭŭs,ij, g.maſc. ein Wullenweber/ Wełniarz / Sukiennik. Lanarius,a, um, von Wolle/Wełniſty Lanaris,re,& Lānātŭs,a,um, das Wolle trägt / Wełniſty/ Mchem obroſły. Lānĕŭs,a,um,wüllen/Wełniány. Lānĭcĭŭm,& Lānĭfĭcĭŭm,ij,g.n. Wüllwerck/ es ſey mit ſpinnen oder weben/ Item,Seydenwerck / Wełna robienie/ Sukiennictwo/ Przedzenie. Lānĭfĭcŭs,i, g.m.ein Wüllenſpinner/ Wełniarz/Sukiennik. Lanifer, vel Lānĭgĕr, ra, rum, das wüllen trägt/ Wełniſty. Lānōsŭs, a,um , das viel Wolle hat/ Wełniſty.Lānūgō,ĭnĭs,g.f. Gauchhaar/ Gauchfedern an jungen Vögeln/ Mech pierwſzy/ ptáſzy *Mollis,tenuis,candida,ridens,gracilis,fruticans, tenera,nova.*Item,der Milchbarth/Mech na brodźie/ gdy kto poraſta. Item, die Woll an den Früchten/ Koſmáćiny ná owocách. Lānūgĭnōsŭs,a,um, haarächtig/ Mchem obroſły.

Lānārĭă,æ,g.f.herba, Rodelhaar/ Mydelnik źiele.

Lāncĕă,æ,g.f. ein Lantze/ langer Spieß/ Włocznia/ Oſzczep/ Dardá. *Torta, venatoria, trux, improba,acris,longa,crudelis.* Item, das Eyſen am Schweinſpieß oder Pfeil / Oſtrze wſzelákiego oſzczepu álbo ſtrzały.Lāncĕŏlă,æ,dimin. Lāncĕātŭs,a,um, mit einer Lantzen gewaffnet/ Hálabártnik. Item, mit einer Lantzen durchſtochen/

Wło-

Włoczniazábity. Lancĕārĭŭs,a,um, ein Spießträger/ Hálábártnik/ Spiśnik. Lāncĭnō,as,avi, atum,lāncĭnārĕ, stechen/ Szárpáć/ Przekłoć.

Lānguŏr,ōrĭs, g.masc. Mattigkeit/ Trägheit/ Słábość/ Gnuśność. *Piger, frigidulus, letifer, noxius, amarus, iniquus, gravis, somnifer, acerbus, frigidus, fractus, tristis.* Item, Müdigkeit/ Nieochotá/ Sprácowánie się. Lānguĕō,es,langui,lānguērĕ, schwach vnd müde seyn/ Sprácowánym być. Item, nachlassen/ kleinmütig seyn/ Osłábieć. Item, müssig/ faul vnd träg seyn/ Gnuśnym być. Lānguēscō,is,lānguēscĕrĕ, schwach vnd faul werden/ Gnuśnieć/ Słábieć. Lānguĭdŭs,a,um, schwach/ Krafftloß/ weich/ Słáby/ Mdły/ Gnuśny. Languidulus,a,um,dimin. Lānguĭdē,adv. gemachsamlich/ schläfferig/ träglich/ Nieochotnie/ Leniwo/ Słábo. Elānguĕō, es, elangui, ēlānguērĕ, & Elānguēscō,is,ēlānguēscĕrĕ. Item, Rĕlānguērĕ, & Rĕlānguēscĕrĕ, eandem fere habent significationem, erweichen/ verwelcken/ Osłábieć/ Zlenieć. Oblanguere, ersterben/ erligen/ Osłábieć.

Lāngūrĭŭm,ij,g.n. Augstein/ Bursztyn.

Lănĭō, as, avi, atum, lănĭārĕ, zerhawen/ zerstücklen/ Szárpáć/ Rozdzieráć. Lănĭŭs, ij, vel Lănĭō,ōnĭs,g.masc. Metzger/ Fleischhacker/ Rzeźnik. Lănĭēnă,æ,g.f. & Lănĭārĭŭm, ij, g.n. Kuttelhoff/ Rzeźniczy wárštát/ Kotlof. Lănōnĭŭs a, um, das dem Fleischhacker zugehört/ Rzeźniczy. Lănĭātŭs,ūs,g.m. Zerhawung/ Szárpánie/ Roszárpánie. Laniatus,a,um, das zerhawen ist/ Roszárpány/ Porąbány. Lănĭstă,æ, g.m. ein Fechtmeister/ Szermierski mistrz.

Lānx,lāncĭs,g.f. eine Platte/ oder breite Schüssel/ Miská płáská. Item, eine Waagschüssel/ Szálá. *Panda, libris, æqua, fictilis, repanda, magna.* Bĭlānx,bĭlāncĭs, eine Schüsselwaage/ Szale.

Lăpăthŏs,g.f. vel Lapathum,i,g.n. herba, lat. Rumex, Sawrampffer/ Szczaw Kobyli. *Lubricum.*

Lăpĭs,pĭdĭs,g.m. ein Stein/ Kámień. *Asper, durus, rigidus, muscosus.* Lapis angularis, ein Eckstein/ Kámień węgłowy. Lapis bibulus, ein Tuchstein/ Kámień dziárstwisty. Lapis incusus, gehawen wie ein Mühlstein/ Kámień kowány/ ciosány. Lapis molaris, ein Mühlstein/ Kámień młyński. Lăpīllŭs,li, diminut. Item, Lapilli, Edelgestein/ Kámień drogi. *Virides, teretes, picti, Indici, perlucentes, sapphiriati, hydaspei, colorati, nivei, nitidi, nitentes, candiduli, pretiosi, lucentes.* Lăpĭdĕŭs,a,um, steinern/ Kámienny. Lăpĭdōsŭs,a,um, steinächtig/ Kámienisty. Lăpĭdārĭŭs,a,um, ut: Lamiæ lapidariæ, Steingruben/ Kámienne gory. Lapidarius,ij, & Lăpĭcīdă,æ, g.m. Steinhawer/ Steinbrecher/ Kámiennik. Lăpĭdĭcīdă, idem. Lăpĭcīdīnă,æ,g.f. eine Steingrub/ Steinbruch/ Kámienne gory. Lăpĭdō,as,avi, atum, lăpĭdārĕ, steinigen/ Kámionowáć. Lăpĭdātĭō, onis,g.f. Steinigung/ das ist/ wenn man mit Steinen wirfft/ Kámionowánie. Lăpĭdātŏr,oris,g.m. einer der mit Steinen wirfft/ Kámionownik. Lăpĭdātŭs, a, um, gesteiniget/ Ukámionowány. Lăpĭdēscō,is,lăpĭdēscĕrĕ, Steinhart werden/ Kámieć/ Twárdnieć. Dīlăpĭdō, as,avi, atum, dīlăpĭdārĕ, mit Steinen besetzen/ pflastern/ Brukowáć/ Rozwálić kámienie. Item, vnnützlich verthun/ verzehren/ Rozpraszáć/ Przemárnowáć. Elapidare, von Steinen säubern/ die Stein hinweg raumen/ Wybieráć kámień.

Lāppă,æ,g.f. herba, Kletten/ Łopian. *Tenax, rigida.* Lāppācĕŭs,a,um, das von Kletten ist/ Łopiánowy.

Lāppāgō,ginĭs, g.f. herba similis Anagallidi, Sauchheyl/ Ostrzycá ziele. (na.

Lāpsānă,æ,g.f. wilder Kohl/ Brzoskiew połna.

Lapsio, lapsus, v. Labor,eris.

Lăquĕār,ārĭs,lăquĕārĕ,is, & Lăquĕārĭŭm,ij, g.n. idem quod Lacunar, eine gebogene oder gewölbte Bühn oder Decke/ Strop. *Celsum, coruscum, aureum, pictum, auratum, altum, amplum.* Lăquĕātŭs,a,um, gewölbt/ Bogenweiß gemacht/ Sklepisty.

Lăquĕŭs,ĕī,g.m. ein Strick oder Band/ Powroz/ Związek. *Tenax, artus, noxius, fallax, durus, tetricus, trux, infamis, dolosus, validus.* It. Laqueus, ein Fallstrick/ Sidło/ Łápáczká. Lăquĕātŭs,a,um, verstrickt/ Usidlony. Ablăquĕō,as,avi, atum, ăblăquĕārĕ, die Reben oder Bäwm vmbgraben/ Okopywáć. Ablăquĕātĭō,onis,g.f. das vmbgraben der Bäwme/ Okopywánie. Illaqueare, verstricken/ Usidlić/ Związáć.

Lār,lărĭs,g.m. sumitur pro ipsa domo & foco, & in plur. Lărēs, id est, Dij domestici, *Diales, inferni.* Lărārĭŭm,ij,g.n. pro sacrario domestico, in quo Lares suos colebant antiqui.

Lārdŭm, & Lārĭdŭm,i,g.n. Speck/ Słoniná. *Pingue, grave, rubens, opimum.*

Largior, iris, largitus sum, largiri, frey geben/ reichlich außschencken/ Dawać/ Rozdawać. Largitor, oris, g. mas. der freygebig ist/ Dawcá. Largitio, onis, g. f. das reichlich außschencken/ Dárowánie/ Podarek. Largitas, atis, g. fœ. Reichlichkeit/ Vberflüssigkeit/ Szczodrobliwość/ Obfitość. Largus, a, um, reichlich/ weit/ Szczodrobliwy/ Obfity. Large, & Largiter, adver. reichlich/ völliglich/ Hoynie/ Sczodrobliwie. Largitus, pro Largiter, obsol. Largiloquus, a, um, der viel schwätzt/ Wielomowny/ Obiecownik. Largifluus, a, um, das überflüssig fleust/ Obficie płynacy.

Larix, icis, g. f. ein Lerchenbawm/ Modrzew. *Longæva, robusta.*

Larva, æ, g. f. ein falsch gemacht Antlitz/ Máßkárá/ Obłudá/ Item, Nachtsgespenst/ Nocnicá. *Terribilis, Acheruntigena, errans, procax, immanis, vana, umbratilis, ossea, Phlegetontis.* Larvatus, a, um, mit einem falschen Antlitz angethan. W máßkáre ubrány. Larvale, is, g. n. ein vngestalt Angesicht/ Obłudá/ Máßkárá.

Larus, i, g. m. ein Taucher/ oder Tauchendtlein/ Rybitw ptak/ Nurek.

Lasanum, i, g. n. ein Geschirr da einer sein Nothdurfft jnnen thut/ Stolcowe naczynie.

Lascivus, a, um, geyl/ vnzüchtig/ muthwillig/ Jurny/ Wßeteczny/ Rospustny. Lascivia, æ, g. f. Geylheit/ Vppigkeit/ Jurność/ Rospustá. *Læta, mollis, hilaris, prophana.* Lascivio, is, ivi, itum lascivire, geyl oder gottloß seyn/ Bestwić się. Lascivire etiam arbores dicuntur, wenn sie geyl wachsen vnd viel Schöß bekommen/ Rozrastáć się/ Roskrzewiáć.

Laser, eris, g. n. Est succus laserpitij, Teuffelsdreck/ Czártowe łáyno. Laserpitium, ij, g. n. ein Kraut wächst in Syria, Cyrenáyskie źiele. Laserpitiatus, a, um, ut: Acetum laserpitiatum, Essig mit Laser vermischt/ Ocet z tym źielem pomießány.

Lassus, a, um, müd/ erlegen/ Sprácowány. Lassitudo, inis, g. f. Mattigkeit/ Sprácowánie. Lassesco, is, lassescere, müd werden/ Mordowáć się/ Osłábieć. Elassescere, idem. Lasso, as, avi, atum, lassare, müd machen/ Wysiláć się. Delassare, idem. Lassatus, a, um, müd gemacht/ übermühet/ Sprácowány. Prælassare, vorhin müd machen/ Wprzod zmordowáć.

Latebra, vide Lateo.

Lateo, es, latui, latere, verborgen ligen/ vnbekandt seyn/ Kryć się/ Dyßeć. Latesco, is, latescere, idem. Latito, as, avi, atum, latitare, sich verbergen vnd nicht sehen lassen/ Kryć się często. frequent. Latitatio, onis, g. fœm. das verbergen/ Krycie się. Latenter, adverb. heimlich/ verborgenlich/ Potáiemnie. Latibulo, as, are, & Latibulor, aris, ari, vnterschleiffen/ Kryć się. Latibulum, i, g. n. Latebra, æ, & Latebræ, arum, plu. nu. ein heimlich verborgen Läger/ Vnterschleiff/ Skrytość/ Łożysko. *Effossa, demissa, cæca, saxosa, obscæna, turpis, vilis, occulta, labyrinthæa, olens, nigra, atra, cava, curva, irremeabilis.* Latebricola, æ, g. m. d' in einer Hölen wohnet/ Pokątnik. Latebrosus, a, um, voller Hölen vnd Schluffen/ Skryty/ Łochowáty. Latebrose, adverb. heimlich/ verborgenlich/ Pokątnie. Illatebro, as, are, sich verbergen/ vnterschleyffen/ Skryć się. Sublatere, vnten verborgen ligen/ Vkrywáć się.

Later, teris, g. m. Laterem, latere, Genitivus & Dativus singulares rarò leguntur, & Lateres in plurali integrum invenitur, pro terra cocta, ein gebackener Ziegelstein/ Cegłá. *Coctilis.* Laterculus, i, diminut. Lateritius, a, um, von Ziegelstein gemacht/ Ceglány. Lateraria, æ, g. f. Ziegelhütten/ oder Ziegelofen/ Cegielnia. Laterarius, a, um, idem quod Lateritius. Laterarius, ij, g. mas. ein Ziegelbecker/ Strycharz.

Lateralis, vide Latus.

Laterna, æ, g. f. ein Leuchte/ Latern/ Láternia. *Dux, ardescens.* Laternarius, ein Laternmacher/ Ktory láternie robi.

Latex, laticis, g. m. allerley fliessige Ding/ als: Wasser/ Wein/ Oel/ etc. Ciekąca rzecz/ jáko/ wodá/ wino/ etc. *Fontanus, vitreus, cæruleus, rorans, spumans, humens, liquens, flumineus, amœnus, gelidus.*

Lathrys, idis, g. f. Springwurtz/ Skoczek robak. quæ Catapucia major dicitur.

Latio, & Lator, vide Fero. Latibulum & Latito, vide Lateo.

Latium, ij, g. n. regio Italiæ, der Latiner Land/ Włoska źiemiá. *Hesperium, antiquum, pulchrum, forte, agreste.* Latius, a, um, & Latialis, le, das auß dem Land ist/ Włoski/ Łáćiński. Latinus, a, um, & Latiniensis, e, idem, Lateinisch/ Łáćiński. Latine, adverb. Lateinisch/ Po Łáćinie. Latinitas, atis, g. f. Lateinische Sprach/ Łáćiński język.

Lato & Latesco, vide Latus.

Lātŏmĭæ, arum, g.fœ.pl.nu. Steinbrůch oder Gruben Kámienne gory. Lātŏmŭs, i, g.œ. ein Steinmetz oder Strinbrecher/ Kámiennik. aliàs Lapicida.

Lătrīă, æ, g.fœ. latinè cultus, servitus religionis, unde Idololatria, vide supra Idolum.

Lātrīnā, æ, g. f. ein heimlich Gemach/ Profey/ ein Ehegraben oder Schůttgraben / dadurch man das Wust auß dem Hauß leytet/ káźnia domowa/ Prywet. *Cœnosa, olida, spurca.*

Lātrō, as, avi, atum, lātrārĕ, Bellen/ befftzen Szczekáć. propriè canum est. Lātrātŏr, oris, g. m. ein Beller/ Befftzer/ Szczekácz. Lātrātŭs, a, a, um, particip. angebellet/ Szczekány. Latratus, us, g. m. das bellen/ befftzen/ Szczekánie. *Canorus, clarus, sævus, vagus, vigil, fervidus, dissonus, horrificus, multisonus, caninus, raucus, dirus.* Allātrārĕ, anbellen/ Szczekáć ná kogo. Conlatrare, zusammen bellen/ Pospołu szczekáć. Oblatrare, widerbellen/ Szczekáć ná kogo / Obmawiáć. Oblatrator, oris, g.m. Widerbeller/ Sczekáiacy. Oblatratrix, icis, g. f. Widerbefftzerin/ świegotká/ Obmowliwa.

Lātrō, onis, gen.com. ein Mörder oder Strassenräuber/ Rozboynik. *Infestus, furiosus, solicitus, lucripeta, scelerosus, astutus, sævus, sangvinolentus, insidiator, cruentus, grassans, funestus, nefarius, sceleratus.* Lātrūncŭlŭs, dim. Lātrŏcĭnŏr, aris, atus sum, lātrōcĭnārī, Mörderey treiben/ ein Staffenräuber seyn/ Rozbiiáć. Lātrōcĭnātĭō, onis, g. f. & Lātrŏcĭnĭŭm, i, g. neut. Mörderey/ Strassenräuberey/ Rozboy. *Nefarium, funestum, nocturnum.* Lātrŭncŭlātŏr, oris, g. m. ein Blutrichter/ vnd ersucher der Mörder/ Rozboyńiczy śpiegierz.

Lātrūncŭlŭs, i, gen. masc. ein Schaachstein/ Szách. Ludus latrunculorum, Schaachspiel/ Száchow grá.

Latumiæ, idem quod Latomiæ. Latus, particip. vide Fero.

Lātŭs, a, um, weit/ breit / Szeroki. Lātē, adverb. breit/ Szeroko. Lātĭtūdō, dĭnis, g. fœ. Breitte/ Szerokość. Lātēscō, is, lātēscĕrĕ, breit werden/ Szerzyć sie. Latifolium, ij, g.n. & Lātĭfōlĭă, æ, g.f. breitblätterich/ Szerokiego liśćia. Lātĭfūndĭŭm, ij, g.n. ein weit breit Gutt/ Włość. Lātĭclāvĭŭs, a, um, ut: Tunica laticlavia, ein Rathsrock / Szátá senátorska. Laticlavius, ij, g. m. ein Rathsherr der solchen Rock trägt/ Senátor w tákiey száćie. vide Clavus. Lato, as, are, non usurpatur, sed Composita. Dīlātō, as, avi, atum, dīlātārĕ, außbreiten/ Rozszerzáć. Dīlātātĭō, ōnĭs, g.fœ. Außbreitung/ Rozszerzenie/ Dīlātātŭs, a, um, außgebreitet/ Rozszerzony. Prolatare, verlängern/ verziehen/ Odkładáć/ Rozszerzáć. Prolatatio, onis, g. fœ. Verlängerung/ Odwłoká. Prolatatus, a, um, verlängert/ Odwleczony.

Lătŭs, tĕrĭs, g.neut. die Seyt/ Bok. *Tenerum.* Lătŭscŭlŭm, i, dimin. Milites laterani, qui latus Principis stipant. Lătĕrālĭs, le, ut: Dolor lateralis, Seytenwehe/ Bol boczny.

Lavacrum, v. Lavo. Laudo, v. Laus. Lautus, & Lotus, v. Lavo. Lautrina, idem quod Latrina.

Lăvĕr, vĕrĭs, g.neut. & aliquando fœm. Herba, Wasserrepff/ Potocznik/ ziele.

Lăvō, as, lāvī, lautum, lotum, & antiqvitus lavatum, lăvārĕ, waschen/ Myć/ Vmywáć. Lavo, is, Antiqui dixerunt. Lăvātĭō, onis, g. fœ. das wäschen/ Myćie/ Kopánie. Lăvacrŭm, i, g. n. ein Bad/ Kapiel. *Molle, nitidum, calidum.* Lautus, & Lōtŭs, a, um, partc. gewaschen/ gebadet/ Vmyty. Skopány. Lautus etiam significat, schleckerhafft/ Rozkoszniczy. ut; Homo lautus, sauber/ wolgerüst/ hößlich/ prächtlich/ köstlich/ wolgelebter oder wolgehaltener Mensch/ Hoyny/ Dostátni/ Rospustny/ Żártak. Lautē, adv. zierlich/ hößlich/ Hoynie/ Chedogo. Lautĭtĭă, æ, g.f. Pracht vnd Herrligkeit/ Dostátek/ Ochedostwo/ Rozgárdyiás. Lautia, rum, & g.n. & Lautiæ, arum, g.f.pl.nu. Schenckgaben/ so die Römer frembden Bottschafften schickten/ Vpominki ktore Rzymiánie cudzoziemskim Posłom dawáli. Lōtūră, æ, g. fœ. das Wäschen/ Płokánie/ Pránie. Lōtōrĭŭs, a, um, das zum waschen gehört / Do prània należacy. Lōtrīx, īcis, g.f. ein Wäscherinn/ Práczká. Elāvō, as, avi, atum, ēlāvārĕ, & antiquè in tertia conjugat. elavis, elavi, elotum, ēlāvĕre, außwaschen/ außschwencken/ Wymyć/ Wypłokáć. Illotus, & Illūtŭs, a, um, vngewaschen/ Nieumyty. Illūtĭbĭlĭs, le, das man nicht waschen kan/ Nieodmyty.

Laūtŭs, i, g.f. secundæ & quartæ declinationis, ein Lorbeerbaum/ Bobkowe drzewo. *Parnassia, fragilis, viridis, viridans, sacra, tenera, innuba, nitida, triumphalis, latifolia, sylvestris, pacifera, cri-*

*ſtata, virgultula, optima, Indica, odorata, faſtidita, ramalis, crepitans, opaca, virens, virginea, longæva, patula, innupta, myſta, triumphans, vireſcens, redolens, procera.* Lāūrĕā, æ, g. f. ein Lorbeerblat/ Liśćie bobkowe. Lāūrĕūs, & Lāūrīnūs, a, um, von Lorbeer/ Bobkowy. Lāūrētūm, i, g. n. ein Orth mit Lorbeerbäumen gepflantzt/ Bobkowy ogrodek. Lāūrĕā, æ, g. f. ein Lorbeerkrantz/ Wieniec/ ábo koroná z bobkowego liśćia. Lāūrĕŏlā, æ, dim. Lāūrĕātūs, a, um, mit Lorbeerblättern gekrönt/ Bobkowem liśćiem ozdobiony. Laurifer, & Lāūrĭgĕr, ra, rum, das Lorberbäum trägt/ Bobkowe drzewo rodzacy/ noßacy.

Lāūs, lāūdĭs, Lob/ Preyß/ Chwałá. *Magnifica, celebris, inſignis, eximia, ſuperba, egregia, faſtuoſa, hymniſona, vivax.* Lāūdō, as, avi, atum, lāūdārĕ, loben/ preysen/ Chwalić. Lāūdātūs, a, um, partic. gelobt/ Pochwalony. Lāūdātŏr, oris, g. m. ein Lober/ der guts von eim spricht/ Wysławiácz/ Pochwalácz. Lāūdātrīx, īcĭs, g. fœm. ein Loberin/ Wysławiáczká. Lāūdātĭō, onis, g. fœ. das Loben/ Chwalenie. Lāūdābĭlĭs, le, löblich/ Chwalebny. Lāūdābĭlĭtĕr, adverb. löblichen/ Chwalebnie. Lāūdātīvūs, a, um, eim zu Lob gemacht/ Chwalacy. Allaudare, fast loben/ Pochwaláć. Dilaudare, idem. Elaudare, Vorauß nennen/ Wysławiáć/ Wychwaláć. Collaudare, mit loben/ Pospołu chwalić. Illāūdātūs, a, um, ungeloeet/ Niesławny. Illāūdābĭlĭs, le, unlöblich/ Niegrzeczny/ Niechwalebny. ſed inuſitatum.

Lautia & Lautitia, vide Lavo.

Lautrices, duorum fratrum uxores.

Lautomiæ, idem quod Latomiæ.

Lax, fraus eſt, inquit Feſtus. unde Lacire, utrumque obſolet.

Laxe, & Laxo, vide Laxus.

Lāxūs, a, um, weit außgedähnt/ geraum/ Szeroki/ Przestworny/ Wolny. Habenas dare laxas, den Zaum lassen schiessen/ Wodze popuśćić/ Wolno koniá puśćić. Lāxē, adv. weit/ Szeroko. Lāxō, as, avi, atum, lāxārĕ, weit oder geraum machen/ Item, auffthun/ Popuśćáć/ Uwolniáć/ Rozprzestrzeniáć. ut: A vinculis laxare, auß den Banden erlassen/ Z więzów kogo uwolnić. Lāxātūs, a, um, weit gemacht/ Rozprzestrzeniony/ ßeroki. Lāxĭtās, atis, g. f. Weite/ Szerokość/ Przestwor. Lāxāmĕntūm, i, g. neut. Zulassung/ Ruh von der Arbeit/ Odpocżnienie/ Ulżenie. Rĕlāxārĕ, nachlassen/ erweiteren/ Odpocząć/ Ulżyć/ Rozßerzyć. idem quod laxare. Rĕlāxūs, a, um, auffgedähnt/ weit gemacht/ Rozwiązány/ Popuśćony. Rĕlāxātĭō, onis, g. f. Nachlassung/ Verhengung/ Popuśćánie/ Ulżenie.

Lĕā, & Lĕænā, æ, g. f. ein Löwin/ Lwicá. *Getula, torva, Libyca, hircana. fulva, ſæva, audax, dura, immanſueta, dira, ferox, Africa, Marmarica, cavernicuba, trux.*

Lĕbēs, lĕbētĭs, g. maſc. ein Kessel oder grosser ährener Haafen/ Kociel/ Panew. *Curvus, cavus, unctus.*

Lĕctūs, i, g. maſc. ein Beth/ Łożko. *Conſtratus, perlucidus, teres, mollis, gemmans, fulgens, jugalis, tepidus, delicatus, pulcer, tremulus, ſtratus, cubicularis.* Lĕctŭlūs, & Lĕctīcŭlūs, i, dimin. Teneri lecto, zu Beth ligen/ Leżeć ná łożku. Lĕctīcā, æ, g. f. ein Sänffte/ Lektyká/ Káretá. *Fulgens, eburna.* Lĕctīcŭlā, dimin. Lĕctīcārĭūs, ij, g. m. Sänfftenträger/ Lokay/ Lektike noßacy. Ănăclīntērĭūm, ij, g. n. ein Faulbeth/ Loderbeth/ Łożko dzienne. Lĕctīsternĭātŏr, oris, g. m. ein Better/ der das Beth macht/ łożnicży. Lĕctīsternĭūm, ij, g. n. cum ſacrorum gratia lecti in templis ſternebantur ad diſcumbendum, ſive pernoctandum.

Lĕcȳthūs, i, g. m. ein Oelkrug/ Bánieczká/ Słoiek málárſki.

Lectus, a, um, & Legio, v. Lego, is.

Lēgō, as, avi, lēgārĕ, Bottschafft schicken/ Poselstwo wyprawowáć. Item, Alicui legare, Einen zum Erben machen/ vermachen/ Odkazáć/ Zápiſáć ná teſtámenćie. Lēgātūs, i, g. maſc. ein Abgesandter/ Poseł. Item, ein Statthalter/ Námieſtnik. Lēgātĭō, onis, g. fœ. eine Bottschafft/ Poselstwo. Lēgātīvūm, i, g. n. der Bottschafft/ Zehrgelt/ Poselstwa wyprawá/ Nádrożne. Lēgātūm, i, g. n. ein Erbgemächt/ Odkazánego co. Lēgātārĭūs, a, um, zum Erben gemacht/ Der/ dem ein Erbgemächt gemacht ist/ Odkazánego co mátacy/ Teſtámentu dochodzacy. Lēgātŏr, oris, g. maſ. ein Erbmächer/ der einem ein Erbgemächt machet/ Teſtámentarz. Ablēgō, as, avi, atum, ablēgārĕ, mit einem Befehlch hinweg schicken/ Oddaláć/ Odsyłáć/ Odpráwiáć. Ablēgātĭō, onis, g. f. das hinweg schicken/ Odesłánie/ Wysłánie. Ablēgātūs, a, um, hinweg geschickt/ Odesłány/ Wysłány. Allegare, ein Botten zu eim schicken/ Posyłáć. Item, anziehen/ fürwenden/ Zeugnußweiß anziehen/ nennen/ oder namsen/ Przy-

Przywodźić co ná świádectwo. Allegatio, onis, g.f. Werbung so geschicht an einen durch andere Leuth/ Przywodzenie/ Násyłánie. Collegare non dicitur; sed Cōllēgă,æ, g.m. Amptsgenoß/ die eines Ampts seynd/ Społurzędowy. Cōllēgĭum,ij.g.n. ein Versamblung der Ampsgenossen/ Zgromádzenie/ Spolność urzędu. Delegare, eim ein Sach außzurichten befehlen/ Poruczáć/ Spuszczáć urząd. Item, hinschicken/ in Bottschafftsweiß schicken/ Poselstwo wyprawowáć. Delegatio,onis, g.f. Befelch/ gegebener Gewalt/ Zlecenie/ Własnie práwá. Prælegare, einem im Testament fürauß verordnen/ Odkázowáć wprzod. Prælegatum,i, g.n. das eim fürauß verordnet ist/ Odkazánego co wprzod. Rĕlēgārĕ, weit hinweg schicken/ Oddalić/ Odesłáć. Item, ins Elend verschicken/ Wygnáć. Rĕlēgātĭō,onis,g.f. ein Verschickung/ Wygnánie. Sublegare, id est, Substituere. Subdelegare, an eines andern stat setzen/ Namiestniká obieráć.

Lĕgō, is, lēgī, lectum, lĕgĕrĕ, lesen/ samblen/ Czytáć/ Zgromadzáć. Item, erwehlen/ außerlesen/ Wybieráć/ Zbieráć. Lēctŭs,a,um, erwehlt/ Wybrány. Lectus,ūs,g-m. pro Delectu, Musterung/ das außerlesen der Kriegsleuth/ Obieránie/ Popis. Lēctē, lēctĭŭs, lēctĭssĭmē, adverb. außerlesen gut/ Wybornie. Lēctĭō,onis, g.f. das lesen/ Czytánie. Item, Erwehlung/ Wybieránie. Lēctŏr, oris, g.masc. ein Leser/ Czytelnik. *Studiosus, vigilans, doctus, ingenuus, candidus.* Lēctĭtō,as,are, freq. offt lesen/ Często czytáć. Lēctūrĭō, is, lēctūrīrĕ, Begierde haben zu lesen/ Chćieć czytáć. Lēgŭlŭs, li, g.m. ein Traubenleser/ oder Sambler allerhand Früchten/ Obrywácz/ Bierácz. Lĕgūmĕn, gūmĭnĭs, & Lĕgūmēntŭm,i, Item, Lĕgārĭŭm, ij, g.n. allerley Gewächs so man mit außrupffen einsamblet/ als: Bonen/ Erbs/ etc. Járzyná wszelká/ iáko bob/ groch/ etc. *Pingue, terrestre.* Lĕgĭbĭlĭs,le, ließlich/ das man lesen kan/ Czytelny. Lĕgĭō,onis, g.fœ. ein hauffen Kriegsleuth/ oder ein Kriegsheer von 12500. Personen; oder wie Veget. sagt/ 6000. weniger od' mehr/ Połk w ktorym zołnierzow iest około 12500. ábo/ iáko. Veget. mowi/ 6000. *Martia.* Lĕgĭūncŭlă, æ, dimin. Lĕgĭōnārĭŭs,a,um, zu solchem Kriegsheer gehörend/ Połkowy. Lĕgĭōnātĭm, adverb. id est, per legiones, Allĕgō,is,āllēgī,āllēctŭm,āllĕgĕrĕ, zuerwehlen/ Wybieráć/ Przybieráć. Allectŭs, a, um, partic. zuerwehlt/ Przybrány. Allectus in Senatum, Er ist in Rath genommen/ Przybrány do Senátu. Cōllĭgĕrĕ, samblen/ zusammen lesen/ Zbieráć do kupy/ Zgromádzáć. Colligere milites vel exercitum, Kriegsvolck samblen/ Zbieráć lud. Item, Colligere, schliessen/ muthmassen/ Dorozumiewáć się/ Dowodźić/ Zámykáć. Cōllēctŭs,a,um, particip. zusammen gesamblet/ Zgromádzony. Cōllēctĭō, onis, g.fœ. ein Zusammensamblung/ Zgromádzenie. Collectiones.pl.nu. Geschwär/ Wrzod. Cōllēctă,æ, g.fœ. Samblung/ Składⁱ/ Zbieránina. Cōllēctānĕŭs, a, um, ut: Æs collectaneum, gesamblet Gelt/ Zbior. Cōllēctānĕă, orum, g. n. pl. nu. Außzug/ Auffzeichnung auß allerley Büchern/ Zbieránina/ Xiąszki zbieráne. Cōllēctĭtĭŭs, & Cōllēctīvŭs,a,um, versamblet/ Zgromádny/ Dowodny. Deligere, erwehlen/ außlesen/ Obieráć/ Obrywáć. Delectus, a, um, Außerlesen/ Obieránie. Delectus, ūs, g.m. Erwehlung als wenn man Kriegsleuth außkiest/ Brák miedzy zołnierstwem. Itē, Vnterscheid/ Rozsądek. Diligere, lieb haben/ Miłowáć. Dilectus,a,um, geliebt/ Kocháný. Dīlĭgēns, entis, particip. Liebend/ Miłuiący. Diligens, nomen ex particip. fleißig/ sorgsam/ Pilny. Dīlĭgēntĭă, g.f. Fleiß/ Sorg/ Pilność. *Sedula, magna, fidelis, extrema.* Dīlĭgēntĕr, adverb. fleißiglich/ Pilnie. Indiligens, vnfleißig/ Niedbáły. Indiligentia, Vnfleiß/ Niedbálstwo. Indiligenter, vnfleißiglich/ Niedbále. Eligere, außnehmen/ erwehlen/ Wybráć. Electus, a, um, partic. Erwehlt/ Wybrány. Electio,onis, g.f. Erwehlung/ Wybránie/ Elekcyia. Elector,oris, g.m. ein Erwehler/ Churfürst/ Wybierácz/ Elektor. Electrix,icis, g.f. Außkieserin/ Churfürstin/ Wybieráczká. Īntēllĭgĕrĕ, verstehen/ Rozumieć. Intellectus, a, um, verstanden/ Zrozumiány. Intellectus, us, g.m. Verstand/ Rozum. Īntēllĭgēns,entis, partic. verständig/ Rozumny/ Rozumienie. Īntēllĭgēntĭă,æ,g f. Erkantnuß/ Verstandt/ Rozumność Īntēllĭgēntĕr, adv. verständtlich/ Wyrozumnie. Īntēllĭgĭbĭlĭs, le, das verstanden mag werden/ Wyrozumiálny. Sŭbīntēllĭgĕrĕ, ein wenig verstehen/ Dorozumiewáć się. Nēglĭgĕrĕ, verachten/ versäumen/ Zániedbáć/ Lekce ważyć. Nēglĭgēns,entis,g.o. liderlich/ sorgloß/ hinlässig/ Niedbáły. Nēglĭgēntĭă,æ, g.f. & Neglectus,us, g.m. Hinlässigkeit/ Zániedbánie. Neglectio,onis, g.f.

Verachtung/Lekkie wazenie. Negligenter, adv. liderlich/ ohn Sorg/durch Verachtung/Niedbále/Niepilno. Perlegere, durchlesen/ od gar außlesen/Przeczytáć. Prælegere, vorlesen vnd außlegen/Czytáć publicznie. Prælectio, onis, g. f. das Vorlesen/ Czytánie publiczne. Prælector, oris, g. m. ein Vorleser/Leser/ Czytelnik publiczny. Relegere, wiederumb lesen/ Znowu czytáć. Sublegere, heimlich hinweg nehmen/ aufflesen/ Podsłucháć co/ Kráść. Seligere, auff ein Orth samblen/ absönderen/ Obráć. Selectus, a, um, abgesöndert/Wybrány. Selectio, onis, g. f. das außlesen/ absönderen/ Obieránie. Legere quoq; significat, stehlen/Kráść. unde Sacrilegus, a, um, ein Kirchendieb/ świetokradźcá. Sacrilegium, ij, g. n. Kirchenraub/ świetokradztwo. Translegere, überlesen/durchlesen/Przeczytáć.

Leguleius, v. Lex. Legulus, v. Lego.

Lemă, æ, g. f. weisse Feuchtigkeit so sich in den Winckeln der Augen versamblet/ Oczny gnoy. Lemosus, a, um, Trieffäugig/Oczu záciekłych.

Lambus, i, g. m. ein klein vnd leicht Schifflein/ Łodká máła.

Lemmă, ătis, g. n. Argumentum, thema, Sumptio, ein vnwiedersprechlicher Spruch/ den man zuläst/ Napis/Titul/Sumá. Hinc Dilemma, vide supra.

Lemniscus, i, g. masc. ein Schnur/ Fäsel oder Bendel/ Kräntz od Kronen damit zu binden/Bindá/ opuszczona kitayká u wieńcá/ u ołtarzá/ &c. Lemniscatus, a, um, mit solchen Bendeln gebunden/ Bindámi otoczony.

Lemonium, sive Limonium, ij, g. n. Wintergrün/Natterwurtz/ Limonija ziele.

Lemures, lemurum, g. m. pl. n. tant. Nachtsgespenst/Stráchy nocne/Dusze. *Nocturni, nigri, Phlegetontiaci, atri, mendosi, mali.*

Lenă, æ, g. f. ein Hurenwirtinn/Kuplerin/Rufianká. *Improba, spurca, multibiba, malesuada, leuifida, callida.* Leno, g. com. quamvis etiam habetur in fœ. gen. ein Hurenwirh/ Kupler/ Rufian. *Insidiosus, impurus, avarus, cautus, versutus, perfidus, importunus.* Lenulus, & Lenunculus, li, dimin. Lenonius, a, um, solcher Wirthschafft oder Kupleren zugehörig/ Rufiáński. Lenocinium, ij, g. n. Kupleren/ oder Beherbergung gemeiner Frawen/ Piekrzenie/ Lubieżność/ Rufiaństwo. Item, hurische Zierd/Geschmuck/ Przykudá Przypráwá. Item, solch Schmeichlung/reitzung/ Pieszczotliwość/łágodność. Lenocinor, aris, atus sum, lenocinari, Kupleren treiben/ Pobłażáć/Pochlebiáć/Zwodźić.

Lenis, e, Glatt/sanfft/łágodny/Gładki. Leniter, & Lene, adverb. sanfftiglich/ łágodnie. Lenitas, atis, & Lenitudo, inis, g. f. Sanffte/Item, Sanfftmütigkeit/łágodność/łáskáwość. Lenimen, inis, & Lenimentum, i, g. neut. Sanfftung/ das sanfft oder mild machet/łágodzeniu służąca rzecz/ Przypráwá. Lenio, is, lenivi, & lenii, lenitum, lenire, sanfft machen/ glatt machen/ łágodźić/ Błagáć/ Gładźić. Delenire, quod & Dilinire dicitur, versöhnen/ befriedigen/ gedültig vnd zam machen/ Ubłagáć. Delenificus, a, um, id est, Blandiloquus. Delinitus, a, um, beredt/erweichet/Ubłagány. Delenimentum, i, g. n. Erweichũg/Przypráwá/ błagániu służąca rzecz. Delinitor, oris, g. m. der einen überredt/ erweichet/Błágácz. Oblenire, idem quod Lenire.

Lens, dis, g. f. HauptNiß/ Gnidá. Lendiginosus, von Nissen/ Pełen gnid.

Lens, tis, g. f. Linse/Soczewicá. Lenticulă, æ, dimin. Item, Lenticula, ein klein Geschirrlein wie ein Linse gestalt/ Słoiek máły. Item, Gemma. Item, Lenticulæ, arum, Laubflecken am Leib oder Sprößlen/Piegá. Lentigo, ginis, g. fœ. idem. Lenticularis, e, & Lentiginosus, a, um, das voll Sprößlen ist/ Plámisty/Piegáty.

Lentiscus, i, g. f. ein Baum darauß der Mastix fleust/von welchem Holtz Zanstecher gemacht werden/ Mástykowe drzewo. Lentiscinus, a, um, von solchem Baum/ Mástykowy. Lentiscifer, das selche Bäume trägt/ Mástykowe drzewo rodzący/ noszący.

Lentus, a, um, weich/ zähe/ Miękki/ Gibki/ Lipki. Item, langsam/ träg/ faul/ gemachsam/ Leniwy/Nieochotny. Lente, adverb. gemächlich/langsam/ Pomáłu/ Leniwo. Lentitiă, æ, g. f. Zähe/Weiche/Gibkość/ Lipkość. Lentitudo, dinis, g. f. Trägheit/ Langsamkeit/ Nieochotá/Nierychłość Lento, as, are, weich machen/ Gibáć/ Nágináć. Lentesco, is, lentescere, & Lenteo, es, lentere, weich werden/ Gibkim być/ Miękczeć. Lentor, oris, g. m. zähe Feuchtigkeit/ Miękkość/ Lipkość. Oleum maceretur dum lentescat, biß es kläberächtig oder zäh werde/ Niech będźie moczony/ áż zmięknie.

Leo, les, levi, letum, hodie in usu non est, sed

ejus

ejus compositum; Dēlĕō,es,ēvi,etum,dēlēre, außleschen/außtilgen/Zmázáć/Wymázáć. Dēlētĭlis,e,das außleschet/Zmázuiacy.Delebilis,e, das außgetilgt oder gelescht mag werden/Zmázánju podlegly. Dēlētĭō,onis,g.fœ. Außtilgung/Zmázánie.Dēlētŏr,oris,g.m. & Dēlētrīx,icis,g. fœm. Außtilger/Außtilgerin/Zmázuiacy/Zmázuiaca. Dēlētĭtĭŭs,a,um,ut: Charta deletitia, Paptur-Papier/Copey-Popier/Kártá do zmázánia.

Lĕō,lĕōnĭs,g.m.ein Löw/Lew. *Horrendus,terribilis, æstifer, sævus, fulvus, Getulus, villosus, vastus rabidus, ferus, insanus, rapax, iracundus, ingenuus, rapidus, ferox, generosus, violentus, frendens, trux, rigidus, Phrygius, animosus, audax, jubatus, prædator, vor: ificus, furens, fortis, fremens, celer, ragiens.* Leo, etiam est unum ex 12. signis cœlestibus. Lĕuncŭlŭs,li,dimin. Lĕænā,æ,g.fœ.eine Löwin/Lwicá. *Lybica, torva, Getula, Hircana, fulva, sæva, audax, dura, immansueta, dira, ferox, Africa, Marmarica, cavernicuba, trux.* Lĕōnīnŭs,a,um, das zu einem Löwen gehört/Lwi. Lĕŏpārdŭs,i,& Lĕŏpārdălĭs,is, ein Thier von einem Löwen vnd Panterthier geborn/Leopard/Lámpárt.

Lĕōntĭcē,ēs,g.f. herba, aliàs, Cacaria, Bergkraut mit Samen/gleich wie weisse Beerlein/Mikosná ziele.

Lĕōntŏpĕtălŏn, herb. quæ vulgò Pes Leonis dicitur.

Lĕōntŏphŏnŏn, g.n. exiguum est animal in ijs regionibus nascens, in quibus gignuntur leones, quo gustato, leo statim moritur.

Lĕpĭdĭŭm, ij, g.neu. Senffkraut oder Pfefferkraut/Mietká Grecká/Pieprzycá.

Lĕpistă,æ, g.fœ. ein Wassergeschirr/ ein Gattung einer Flaschen/ Konew / Wodny ſtátek/ Dzban.

Lĕpŏr, vel, Lĕpŏs, oris, g.masc. Anmutigkeit/ Lieblichkeit/Holdseligkeit/Przytemnosć. *Dulcis, urbanus, gratus, blandus, mellifluus, jucundus, purus, suavis, comis, facilis, argutus, flexanimis.* Lĕpĭdŭs,a, um, tàm de hominibus, quàm de oratione, & alijs dicitur rebus, ein holdselig / lieblich vnd anmütig Gespräch / Véteſzny/Grzeczny/Przytemny. Pĕrlĕpĭdŭs,a,um, fast holdselig/Bárzo wćieſzny. Illepidus,a,um, vnzierlich/ vnlieblich/ Nieprzytemny/Niezártowny. Lĕpĭdē, adver. fein/holdseliglich / Trefnie/ Véteſznie / Sztuczme. Lĕpĭdŭlē, adverb. id est, satis lepide.

Leporinus, & Leporinum, v. Lepus.

Lĕprā,æ,g.f. Aussatz/Malazy/Párch/ Trąd. *Lurida, edax, improba.* Lĕprōsŭs,a,um, Aussätzig/ Párchaty/Trędowáty. in Bibl. tantum.

Lepton, Græcè est Minutia, septima pars Æreoli, quod est sexta pars oboli. Item, herba Tausentgülden/ Centurzyia wielkſza.

Leptophyllon, Tithymali genus.

Lĕpŭs, pŏrĭs, g.m. ein Hase/Zájac. *Auritus, pavidus, fecundus, sollicitus, pronus, villosus, vagus, furax, callidus, ferox, parvus, volucripes, tener, meticulosus, vagiens, fugax, pavidus, pavens, timidus, rapidus, velocipes, mollis.* Item, Lepus, piscis ex lacertorum genere. Lĕpŭscŭlŭs,i, dimin. Lĕpŏrīnŭs, a,um, Häsin/Záieczy. Lĕpŏrārĭŭm,ij,g neut. ein Thiergarten vnd eingeschlossener Orth / nicht allein da man Hasen auffzeucht/ sondern auch ander Gewild/ Záieczy sad/ zwierzyniec.

Lĕssŭs, g.m. lugubris ejulatio, Klag vnd Geschrey vmb einen Verstorbenen/ Płácz zá łobny nád vmárłym.

Lēthārgŭs,i,g.m.& Lēthārgĭă,æ,g.f. Schlaffsucht / eine Kranckheit darinn einer jmmerdar schläfft/Spiączká. Lēthārgĭcŭs,a, um, qui tali morbo laborat, ein Schlaffsüchtiger / Spiączke máiacy.

Lētŭm,i,g.n. der Todt/Smierć. *Informe, crudele, horrificum, infestum, dirum, celer, velox, gelidum, triste, instans, ignavum, acerbum, miserabile, miserum, atrum, trux, funereum, commune, præceps, dovforme, infelix, infame, horrendum, cruentum, irreparabile.* Lētālĭs,le, tödtlich/ Smiertelny. Lētālĭtĕr, adverb. tödtlichen/ Smiertelnie. Lētĭfer & Lētĭfĭcŭs,a,um, tödtlich/ das den Todt bringt/ Smierć przynoſzacy.

Levamen, Levamentum, & Levatio, v. Levis.

Lĕŭcăcănthă,æ,g.fœ. herba, aliàs Rhamnus, Dornkraut/ Ostropest.

Lĕŭcănthĕmĭs, idis, g.f. & Lĕŭcănthĕmŭm, i, g.n. Camyllen/Rumien/Páieczník.

Lĕŭcārgĭllŏn, i, g.n. Candida argilla, weissen Leym/Gliná biała.

Leva, vide Læva.

Lĕŭcē,ēs,g.f. Populus alba dicitur. Est morbi species, quæ aliàs Vitiligo alba dicitur.

Lĕŭcŏĭŏn,ij,g.n. allerley Violen/was für Farb sie seyn/ darunter auch begriffen die gelbe Nägelein/vnd Mäy-Nägelein/ Fiołki białe.

Leūcŏmă, ătĭs, g.n. latinè Album, eine Tafel darinn die Namen der Richter geschrieben seynd/ Tablicá/ w ktorą imioná wpisuią.

Leucŏnium, ij, sive Leūcŏnĭcŭm, ci, g.neut. Bawmwollen / Scheerwollen / damit man etwas außfüllet/ Báwełná.

Leūcŏphēŭs, a, um, Greyß/ Aschgraw/ Popielisty / Myszásty. Leūcŏphæātŭs, a, um, Greyß oder mit Aschgraw gekleydet / W száte rákiey máśći ubrány. alij sine aspirat. scribunt.

Leūcōstĭctŏs, Marmoris genus ab albis punctis nomen habens.

Leūcŏthĕă, æ, g.f. latinè Matuta, die Morgenröthe/ Zorzá poránna.

Lĕvĭpēs, pĕdĭs, der leicht zu Fuß ist/ Prętkonogi.

Lēvĭr, vĭrī, g.m. des Ehemanns Bruder/ Dziewierz.

Lĕvĭs, e, leicht vnd ring/ Lekki/ Chybki. Homo levis, leichtfertig/ Niestáteczny. Lĕvĭcŭlŭs, a, um, dimin. etwas leichtfertig/ Przyniestátecznieyszy. Lĕvĭfĭdŭs, a, um, dem wenig zu trawen ist/ Niepewny. Lĕvĭsōmnŭs, a, um, der nicht fest schläfft/ Czuyny. Lĕvĭtās, atis, g.f. leicht/ lekkość. *Volucris, agilis, desultoria, plumea, vaga, ventosa, inconsulta, malefida.* Item, Leichtfertigkeit/ Niestáteczność. Lĕvĭtĕr, adverb. Lĕvĭdēnsă, æ, g.f. ein schlecht gering Kleyd/ Szátá rzadka. Levidense munus, ein geringe Gabe / Podárek podły. Lĕvō, as, avi, atum, lĕvārĕ, aufflechten/ lüfftē erledigen/ Podnośić/ Ulżywáć. Lĕvātŭs, a, um, geleichtert/ erledigt/ Ulżony/ Umnieyszony. Lĕvātĭō, onis, g.fœ. Leichterung/ Ulżenie/ Umnieyszenie. Lĕvāmĕn, ĭnĭs, & Lĕvāmēntŭm, i, g.neu. Leichterung/ Ulżenie. *Dulce, mite, molle.* Allĕvō, & Allĕvĭō, as, are, erledigen/ erheben/ Podnośić/ Ulżywáć. Item, ein Ding erheben / Rzecz jáką wynośić. Allĕvātŭs, a, um, erledigt/ erhebt/ Ulżony/ Podniesiony. Allĕvātĭō, onis, g.f. & Allĕvāmēntŭm, i, g.n. Ringerung/ Leichterung/ Ulgá/ Ulżenie. Cōllĕvārĕ, mit andern leichtern/ Pospołu ulżywáć. Elevare, erheben/ auffheben/ Podnośić/ Wynośić. metaph. leichtern/ verkleinern/ verachten/ ring schätzen/ Poniewáżáć/ Udawáć lekko/ Uwłaczáć. Elĕvātĭō, onis, g.f. Erhebung/ Podnoszenie. Elĕvātŏr, oris, g.m. ein Erheber/ Podnośićiel. Rĕlĕvārĕ, wieder auffheben/ wiederumb erledigen/ Podnośić znowu/ Odpoczywáć. Rĕlĕvātŭs, a, um, particip. erledigt/ Ulżony. Sublevare, auffrichten/ aufflüfften. Podnośić. Item, Hülff vnd Trost geben/ erhalten/ Pomoc/ Poćieszyć/ Wesprzeć.

Lævus, vide Læva.

Lēx, lēgĭs, g.fœ. ein Gesetz/ Ustáwá/ Práwo. *Sacrosancta, sacrata, imperiosa, sancta, vitalis, posita, impia, iram mortificans, iram generans, aspera, lacera.* Lēgŭlă, æ, dimin. Lege agere, das Vermögen vnd Außweisung des Gesetzes vollstrecken/ Práwo do skutku przywodźić. Item, mit einem das Recht nach Inhalt des Gesetzes versuchen/ Práwem śię z kim rospieráć. Lege solvere, vom Gesetz freyen/ Od práwá uwolnić. Astringi legibus, mit Gesetz verbunden werden / Obowiązánym być práwem. Sancire, condere, constituere, scribere, vel imponere leges, Satzung machen/ Stánowić práwá. Perrumpere, dissolvere, devincere, vel perfringere leges, die Gesetz brechen/ Łamáć práwo. Lege vendere, mit Recht verkauffen/ Według práwá przedawáć. Lēgĭspĕrĭtŭs, i, g.m. ein Gesetzverständiger/ Wzákonie/ w práwie biegły. Lēgĭslātŏr, oris, g.m. ein Gesetzgeber/ Práwodawcá. Lēgĭrŭpă, æ, & Lēgĭrŭpĭō, onis, g.m. ein Gesetzbrecher/ Práwołamcá. Lēgŭlēius, ei, g.m. ein Gesetzkündiger/ der Gesetzen vnd Gewonheiten seines Landes Bericht vnd erfahren/ Práktyk podły. Lēgĭtĭmŭs, a, um, ordentlich nach dem Gesetz/ Słuszny/ Práwny / Wáżny. Lēgĭtĭmē, adverb. dem Gesetz nach/ ordentlicher Weise/ Słusznie/ Práwnie/ Porządnie. Lēgālĭs, le, das das Gesetz angehet/ Do práwá należący. Exlēx, exlegis, adject. Gesetzloß / der kein Gesetz hält / Práwu niepodległy Swowolny.

Lĭæ, arum, g.f. plur. num. die Löcher oben am Segel durch welche die Seyl gezogen werden/ Dziury przez ktore ná żagiel powroz bywa przyćiągniony.

Lĭbādĭŭm, ij, g.n. quod & Centaurion minus, Tausendgülden / Centurzyia mnieysza.

Libamen & Libatio, v. Libo.

Lĭbănŏchrŏs, Cemma, quæ thuris similitudinem ostendit, & succum mellis.

Lĭbănōtĭs, idĭs, g.f. Roßmarin/ Rozmáryn.

Libella, vide Libra.

Lībĕr, bĕră, bĕrŭm, frey/ ledig/ vnbeherrschet/ Wolny/ Swobodny/ bespieczny. Liber á delictis, aller Fählen frey/ Wolny od Wystepkow. Lībĕrē, adverb. freylich/ frey/ Wolnie/ Swobo-

bo-

bodnie/Bespiecznie. Lībērtās,atis,g.f. Freyheit Wolność/Swobodá. *Effrena,vegeta,pulcra, amæna,blanda, candida.* Lībĕrālĭs, le, freygebig/Szczodrobliwy. Illībĕrālĭs, le, vnfreygebig/Nieszczodrobliwy. Lībĕrālĭtās,atis,g.f. Freygebigkeit/Szczodrobliwość. Illiberalitas, Vnhöflichkeit/Vnredlichkeit/Skępstwo. Lībĕrālĭtĕr,adverb. reichlich/von mildter Hand/Szczodrobliwie. Illiberaliter,vnfrey/karg/Skąpo. Nieprzystoynie. Artes liberales, freye Künste/Náuki wyzwolone. Artes illiberales, vnfreye Künste/als Handwercker/Rzemiesło. Perliberalis,le,fast kostfrey/Bárzo Szczodrobliwy. Lībĕrī,filij dicuntur, num. fere plur. quamvis & in singul. aliquando reperiatur, diciturque in plur. etiam de uno filio filiave, Kinder/Dziatki. Libertus,i,g.m.& Lībērtă,æ,g.f. cuius correlat. est Patronus,ut: Libertus meus, mein Freygelassener/Wyzwoleniec. Lībērtīnŭs,a,um,in ablat. facit libertinis, von einem Freygelassenen geboren/Wyzwoleńcow syn. Lībērtīnĭtās,atis, g.f. der Standt dessen so auß Knechtschafft in Freyheit gesetzt ist/Wyzwoleństwo. Lībĕrō,as, avi, atum, līberārĕ, erlösen/erretten/Wyzwaláć. Lībĕrātŭs,a,um, erlöst/Wyzwolony. Lībĕrātŏr, oris, g.m. ein Erlöser/Wyzwalácz/Wybáwiciel. Lībĕrātĭō,onis,g.f. eine Erlösung/Wyzwolenie. Dēlībĕrō,as, are, rathschlagen/betrachten/Námyśláć/Náradźić. Deliberatum est mihi, vel, Deliberatum habeo, Ich hab mir fürgenommen/Juzem umyślił/Náradźił się. Dēlībĕrātĭō,onis,g.f. Rathschlagung/Betrachtung/Náradzánie. Dēlībĕrātōrĭŭs,ij,g.n. ein Orth da man rathschlaget/Mieysce náradzániu służące. Dēlībĕrātīvŭs,a,um, rathschlägig/Náradzániu służący.

Lĭbĕr, bri, g.m. Bast oder inner Rinden eines Bawms/Łyko/Skorká drzewna. *Humidus, viridans, udus, fungidus, scaber, arbuteus.* Item, ein Buch/Księgá. *Cultus, laboratus, lepidus, voluminosus.* Item, ein Handlung vnd Sach in einem Buch geschrieben/Rzecz opisána w Księdze. Item, ein Theil eines schrifftlichen Wercks/Część pisma. Item, Liber, ein Register oder Rödel/Rejestr. Lĭbēllŭs,i,dimin. ein Büchlein/Książká. Item, eine schrifftliche Bitt vnd Fürtrag/Supplikácyia, quam vulgus supplicationem appellat. Item, ein Rechtshandel in Geschrifft verfasst/Spráwota opisána. Libellus memorialis, ein Gedenckzettel/Książki pámietne. Item, Libellus, eine schrifftliche Verkündigung zum Rechten/Pozew. Libelli, Sendbrieff oder Artickel eines verschriebenen Dings/Artykuły ábo Punktá opisáney rzeczy. Item, Libellus, ein Paßport oder Zettel so man einem an Zöllner/etc. gibt. Páßport/Gleit. Lĭbēllĭō,onis, g.mas. ein Bott mit Brieffen/Kursor. Lĭbrārĭŭs,ij, g.mas. ein Buchschreiber oder Trucker/Księgarz/Drukarz. Lĭbrārĭŏlŭs,li,dimin. Librarius,a,um, eines Buchschreibers/Księżny. Lĭbrārĭŭm,ij,g.n. Register oder Rödel/Rejestr/Spisek. Lĭbrārĭă,æ, g.fœ. ein Buchkammer/Księgarnicá. Libraria taberna, ein Buchladen/Księgarnicá. Dēlĭbrō,as, are, schelen/einbasten/die Rinde abziehen/Łyká drzeć/Skore z drzewa łupić.

Liberi,orum, vide Liber, a,um.

Lĭbĕt,lĭbŭĭt,libitum est, Impersonale, es gelüst mich/es geliebet mir/Lubię/Chce mi się. Cōllĭbĕt, idem. Lĭbēns,entis, gern/gutwillig/Chętny. Lĭbēntĕr,lĭbēntĭŭs,lĭbēntĭssĭmē,adv. gutwilliglich/Bárzo chętnie. Lĭbēntĭă,æ, g.f. Wollust/Genügen/Lubość/Przyiemność. Illĭbēntĕr,adver. vngern/Nierad/niechętnie. Pērlĭbēns, entis, gantz/gern/willig/Bárzo chętny.

Libeum, vide Chrisis.

Lĭbīdō,dĭnĭs,g.f. vnordentliche Lust/Vnkeuschheit/Muthwill/Lubieżność/Namiętność/Pożądliwość. *Vesana, indomita, rixosa, tætra, vitiosa, dira, furiosa, probrosa, occulta, perniciosa, infamis, simulans, furens, immoderata, fœda, spurca, illecebrosa, fervens, intemperata, nefanda, impudens, refrenanda, intolerabilis, tenebricosa, muliebris, flagitiosa, avida, perdita, impura.* Lĭbīdĭnōsŭs,a,um, einer der seiner Lust ergeben/vnkeusch/geyl/Wszeteczny/Jurny/Chćiwy. Lĭbīdĭnōsē,adv. muthwilliglich/begierlich/Nierządnie/Lubieżnie. Lĭbīdĭnŏr, aris, atus sum, lĭbīdĭnārī, in Wollust leben/Vnkeuschheit treiben/Nierządem się báwić/Cielesność pełnić.

Lĭbĭtīnă,æ,g.fœ. ein Todtenkasten/Trumná. *Acerba, tristis.* Item, Todtengräber Handwerck/Grobarskie rzemiesło. Item, pro Morte, seu pro lecto, in quo mortui ferebantur. Lĭbĭtīnārĭŭs, ij, g.m. Todtengräber/oder die jenige so zu Bestattung einer Leiche nothwendige Sachen verkauffen/Leychverwalter/Grubarz/álbo ći co pogrzebne potrzeby przedawáją.

Lībō,as,avi,atum, lībārē, schlecht versuchen/ prüfen/ Kosztowáć / Dotykáć. Item, Libare, opffern/ Ofiárowáć. Item, das best auß den Büchern lesen und samlen/ Zbieráć co z ksiąg. Libare oscula, küssen/ ein Kuß geben/ Cáłowáć. Lībātūs, a, um, abgelesen/ gesamlet/ Zebrány/ Wybrány. Lībāmĕn, ĭnĭs, & Lībāmĕntūm, i, g.n. allerley Opffer/ Wszeláka ofiárá. Lībātĭō, onis, g.f. ein Opffer/ Ofiárá. Item, Versuchung/ Kosztowánie. Lībūm, i, g.n. Lebkuchen/ Miodownik. *Cereale, calens, mysticum, odoreum, candidum, dulce, melleum.* Dēlĭbō, as, are, versuchē/ oben abnehmen/ Kosztowáć/ Wymowáć. Flos populi delibatus, unter allem Volck außerlesen / Wybrány ze wszego ludu. Item, Delibare, zerstören/ schwächen/ Náruszáć. Delibare de honestate, die Ehre schwächē/ Náruszyć uczćiwośći. Dēlĭbātōrĭūm, ij, g.n. locus delibationi accommodatus.

Lībră, æ, g.fœ. quæ & As, & Mina, seu Mna & Pondo dicitur, ein Pfundt/ 24. Loth/ Funt/ 24. Loty. Item, eine Waag/ Wagá. *Justa, fabrilis, pendula, æqua, bilanx, anceps.* Item, Signum cœleste. Item, Instrumentum fabrile, ein Richtscheyd oder Richtschnur / Kurmistrskie prawidło. Lībēllă, æ, g.f. idem. Sēsquĭlībră, g.f. anderthalb Pfund/ Półtorá funtá. Bilibris, v. sup. Lībrālĭs, le, Pfündig/ Funtowy. Lībrārĭūs, a, um, ut: Frusta libraria, pfündige Stück / Sztuki funtowe. Lībrārĭă, æ, g.f. Wollenwigerin/ Wełne wazącá. Lībrīlē, is, g.n. ein Waagbalcken/ Szal kołowrot. Lībrĭpēns, pĕndĭs, einer der eine Waag in der Hand hat und wigt/ Wáżnik. Lībrō, as, avi, atum, lībrārē, wägen / oder mit der Richtschnur abmessen / Wáżyć / Rozmierzáć. Item, Librare, gleich theilen/ Dźielić. Lībrātŏr, oris, g.m. ein Brunnmeister der das Wasser abmessen kan/ Kurmistrz. Lībrīllă, aliàs Libella, instrumenta bellica, saxa scil. ad brachij crassitudinem in modum flagellorum loris revincta. Auth. Festo. Libratores, Steinwerffer in Kriegen/ Kuszni strzelcy. Lībrāmĕn, ĭnĭs, & Lībrāmĕntūm, i, g.n. Abgewicht/ oder das Abmessen mit der Richtschnur/ Wagá/ Szal kłubá. Æquilībrĭūm, ij, g.n. Gleichheit der Waagen/ Wagá rowná. Pĕrlībrārē, fleissig abmessen/ abwägen/ Zważyć/ Zmierzyć.

Libum, v. Libo, as.

Liburnum, i, g.n. Lĭbūrnă, & Lĭbūrnĭcă, æ, g.f. Genus navigij levissimi & velocissimi.

Lĭcĕō, lĭcēs, lĭcŭī, lĭcĭtūm, lĭcērē, passivam habet significationem, gelten und geschätzt werden/ Centonym być/ Szácowánym. Lĭcĕŏr, lĭcērĭs, licitus sum, lĭcērī, auff ein feyl Ding bieten/ Tárgowáć/ Podkupowáć. Lĭcĭtŏr, aris, atus sum, lĭcĭtārī, frequent. etwa drauff bieten/ Tárgowáć. Licitans, antis, particip. etwa worauff bietende/ Tárguiacy. Lĭcĭtātĭō, onis, g.f. ein Gebott auff ein feyl Ding. Tárgowánie. Lĭcĭtātŏr, oris, g.m. einer der mehr auff etwas bietet/ der etwas verthewret / Tárgownik. Pŏllĭcĕŏr, ērĭs, pollicitus sum, pŏllĭcērī, geloben / verheissen/ Obiecowáć. Pŏllĭcĭtŏr, aris, pŏllĭcĭtārī frequent. Pŏllĭcĭtātĭō, onis, g.f. selbstwillige Verheissung/ Erbietung/ Obietnicá. Pŏllĭcĭtūm, i, g.n. idem.

Licenter & Licentia, vide Licet.

Lĭcĕt, lĭcēbāt, lĭcŭĭt, lĭcērē, impersonale, es geziemt / es ist müglich/ ist zugelassen/ Godźi śię/ Wolno/ Może być. Licet, adverb. concedentis, pro Esto, sey also/ Chociasz/ Niech ták bedźie. Licet, Conjunct. wiewol/ Acz. Licitum est, Idem quod Licet. Lĭcĭtē, adverb. sine auth. Lĭcēntĭă, æ, g.fœ. Erlaubnuß/ Vbersehung/ Verhängnuß/ Wolność/ Dozwolenie/ Swawolá. *Damnosa, verbosa, vesana, furiosa, furibunda, effusa, effrena, effrenata, obscœna, evagans, indomita, lasciva.* Licentior, & Lĭcēntĭūs, oris, dem mehr nachgelassen wird als einem andern / Bespieczny / Wolnieyszy niż drugi. Lĭcēntĭōsūs, a, um, qui nimia utitur licentia. Lĭcēntĕr, adver. freventlich/ Wolno/ Swobodnie. Cōntrālĭcērī, mehr auff ein Ding bieten als ein ander/ einem in den Kauff fallen/ Podkupowáć. Īllĭcĭtūs, a, um, verbotten/ das sich nicht gebührt zu thun/ Zákazány / Niepozwolony. Perlicenter, sehr muthwilliglich/ Bárzo bespiecznie / Swobodnie / Swowolnie.

Lĭchās, æ, g.m. mensuræ genus, quæ digitos quatuor non excedit.

Lĭchēn, chēnĭs, g.m. vel Lĭchēnē, ēs, g.f. Zittermal/ Liszay. genus morbi, quod mentagra vel Impetigo dicitur. *Sordidus.* Item, Lichen, herba, Hepatica genandt / das ist / Leberkraut/ wächst an feuchten Felsen und Bäwmen / Rzesá skálna ábo drzewna.

Lĭcĭă, orum. g.n. plur. num. sunt fila quibus in telis textrices implicant stamina: quamvis non-

nonnunquam etiam pro ipsis accipiantur staminibus. Lĭcĭātōrĭŭm,ij,g.n. ein Windbawm eines Webers/ Náwoy.

Lĭctŏr,oris,g.masc. ein Häscher/Weybel oder Stadtknecht/ Ceklarz. Lĭctōrĭŭs,a,um, das zu solchem Stadtknecht gehört/Ceklárski.

Lĭdōron, g. n. ein Ziegel anderthalb Schuch lang/ vnd ein Schuch breit/ Dáchowká.

Lĭēn,vel Lĭēnĭs,is,g.masc.idem quod Splen, der Miltz/Sledziona Lĭēnōsŭs,& Lĭēnĭcŭs,a, um, Miltzsüchtig/ dem der Miltz weh thut/ Sledziony chorobę cierpiący.

Lĭēntĕrĭă, æ, g.f. Durchlauff oder Bauchfluß/ Biegunká.Lĭēntĕrĭcŭs,a,um,der solche Kranckheit hat/ Biegunkę cierpiący.

Lĭgnŭm, i, g. n. Holtz/ Drewno. *Fissile, roboreum, sectile, ramosum, tonsile, durum.* Līgnĕŏlŭs, i, dimin. Līgnĕŭs, & Līgnārĭŭs, a, um, Höltzin/ das zum Holtz gehört/ Drewniány. Līgnīlĕ, is, g.neut. Holtzhauß/Dom w ktorym drzewá. Līgnōsŭs,a,um, holtzächtig/ Drewnisty. Līgnŏr, aris,atus sum,līgnārī, Holtz samlen/Holtz führen/ Picowáć/Drzewo wozić. Līgnātĭō,onis,g.fœ. ein Orth da man Holtz hawet oder samblet/ Drew zbierániá mieysce. Item, das holtzen / Porąb. Līgnātŏr, oris, g.masc. ein Höltzer/ Holtzsambler/ Drewńiczy.

Lĭgō,as,avi,atum,lĭgārĕ,binden/Wiązáć. Lĭgātŭs, a, um , particip. gebunden / Záwiązány. Lĭgāmĕn,ĭnĭs, & Lĭgāmēntŭm,i, g.n. ein Band/ ściegno. Lĭgātūră,æ, g. f. idem. Compos. Allĭgō,as,avi,atum, āllĭgārĕ, anbinden/ verstricken/ Przywięzowáć. Alligare & vincire dolia, Vaß binden / Obiiáć beczki. Alligare vulnus, ein Wund verbinden/ Záwiązáć ránę. Se scelere alligare, sich eim Laster ergeben / Dopuśćić się grzechu. Allĭgātĭō,onis,g.fœ. Verbindung/Záwiązánie. Allĭgātŏr, oris, g. masc. ein Anbinder/ Záwięzuiący. Allĭgātūră,ein Anbindung/ Przywięzowánie. Alligurio,pro Ligurio. Allĭgātŭs, a, um, angebunden/ Przywiązány. Adāllĭgārĕ, Adāllĭgātĭō,& Adāllĭgātŭs,a,um,idem quod Alligare,&c. Sŭpĕrāllĭgārĕ, überbinden/Przywięzowáć. Colligare, zusammen binden / Związáć. Colligare se cum aliis , metaph. sich einflicken in ein Handel / sich mit andern verbinden / Złączyć się z inszymi. Colligare uno libro omnia , alles in ein Buch begreiffen/ Wiedne ksiąszkę co zámknąć. Colligare impetum furentis, zähmen/ Záhámowáć. Circumligare, vmbbinden/ vmbstricken/Obowiązáć. Illigare, einbinden/Wwiązáć. Superilligare, über od auff etwas binden/ Wzwyż co przywiązáć. Obligare, verbinden/ zubinden/ Záwiązáć/ Obowiązáć. Obligare aliquem. Einen gegen jhn verbinden oder verpflichten/ Obowiązáć kogo. Obligare fidem suam , sich mit Trewen verbinden/ Pod sumnieniem/pod cnotą się komu obowiązáć. Oblĭgātĭō, onis, g. f. Verbindung/Verpflichtung/ Záwiązánie/Obowiązánie. Perligare, vnterbinden/Przewiązáć. Rĕlĭgārĕ, wieddrbinden/Odwiązáć. Aliquando, wiedeauffbinden/ erledigen/Znowu wiązáć. Religare religionibus bona alicujus, An Gottsdienst geben/Poświęćić dobrá/ ofiárowáć ná służbę Bożą. Rĕlĭgātĭō, g.f. das Anbinden/Odwiązánie/ Przywięzywánie. Subligare, vnter etwas binden/Podwiązáć. Ensem lateri subligare, ein Schwerdt an die seyten binden/ Przypasáć broń. Sūblĭgăr, ārĭs, & Sūblĭgācŭlŭm, li, g. n, ein Vnterkleyd/ Hosen/Bruch/ Podwiąská.

Lĭgō, ōnis, g. m. ein Hawe oder Karst/ Motyká. *Durus, longus, incurvus, gravis, scaber, rigidus, obtusus, attritus, flexus.*

Lĭgŭlă, quæ & alias Līngŭlă,æ, g. f. ein Bind-Nestel/ Rzemyk/ Wstęgá. Accipitur & Ligula pro mensura, quæ alias Cochlear dicitur, quæ est quarta pars Cyathi.

Lĭgūrĭō, lĭgūrĭs, īvī,ītŭm, lĭgūrīrĕ, verschlecken/verthun/ żrzeć/ łkáć. Lĭgūrītĭō,onis,g. fœ. Schleckerhafftigkeit/ Obżárstwo/ łokánie. Lĭgūrītŏr, oris, gen.masc. ein Schlemmer/ Fraaß/ Żárłok. Ablĭgūrīrĕ, & Obligurire, idem ferè quod simplex.

Lĭgūstĭcŭm,ci, g.neut. Libstockel/ Lubszczyk. quod Pharmacopolæ Levisticum vocant.

Lĭgūstŭm,i, g. neut. Reihnweiden/Mundholtz/ Práßá zob. *Candidum, niveum, album.*

Līlĭŭm, ij, g.n. ein Lilg/ Lilia. *Candidum, virens, vernans, breve, canens, album, argenteum, canum, roscidum, ridens, lucidum, formosum, fragrans, lacteum, albicomum.* Līlĭācĕŭs,& Līlĭācŭs,a,um, von den Lilien gemacht/ Liliowy. Līlĭētŭm, i, g. n. Orth da Lilien wachsen/ Liliowy ogrod. Līrīnŭs, a, um, ut: Oleum lirinum , Salb oder Oel von Lilien/ Liliowy olejek.

Līmă,æ, g. f. ein Feil/Pilká. *Asperata.* Līmō, as, avi, atum, līmārĕ, feilen/ Piłowáć. metaphor.

glätten/außbutzen/außfegen/Polerowáć/Sciérać/Gładźić. Limare commoda alicujus, beschneiden/ das ist/ minderen/schmälern/Szkodę w dobrách uczynić. Līmātūrā, æ, g. f. feylsel/abgefeylter Staub/Piłowánie/Opiłki. Līmātŭs, a, um, gefeylet vnd gesäubert/ Wypráwiony/ Wytworny/Opiłowány. Limatul⁹ dim. à Limatus. Lima opus habet, Es ist zu besserē/Trzebá go popráwić. Delimare & Elīmārē, wolglätten/ wol außbutzē/Wypráwić/wygłádźić Elīmātŭs, a, um, wolaußgebutzt/ Wypráwny dobrze.

Līmāx, ācĭs, g. f. ein Schneck/ślimák bez skorupy. *Implicitus conchæ, piger.*

Līmbŭs, i, g. masc. Saum oder Beleg an Kleydern/Brámá. *Baccatus, pictoratus, auratus, villosus, pictus.* Līmbŭlŭs, & Līmbellŭs, dim. Līmbŏlārĭŭs, ij, g. masc. ein Blegesticker / Háftarz/ Krawiec.

Līmĕn, ĭnĭs, Schwell an einer Thür / Prog. Item, der Eingang vnd Thür in einem Hauß/ Weśćie do domu. Ad limina servus, ein Thürhüter/Odźwierny. Limina imperij, die Grentzen eines Reichs/Gránice Królestwá. Līmĭnārĭs, e, das zu der Schwell gehört/Progowy. Elīmĭnō, as, avi, atum, ēlĭmĭnārē, für die Thür stossen/ Wypycháć.

Līmĭnārchā, æ, g. m. Portus præfectus, ein Meister des Meerhasens/ Portowy/ nád portem przełożony. Item Principes locorum, in quibus sunt diversarum Provinciarum aut regnorum diversorum limites & termini.

Līmĕs, ĭtĭs, g. m. ein Marckstein/ein Zwergweg durch die Güter/ Gránicá/ Miedzá. Līmĭtēs, pl. num. besondere Strassen/so die Römer vorzeiten verhütē liessen auff den anstössen jhres Reichs/ Osobne drogi u Rzymian. Līmĭtō, as, līmĭtārē, & Līmĭtŏr, aris. atus sum, līmĭtārī, Abtheilen/ die Gräntzen bezeichnen/Gránicżyć/Dźielić. Līmĭtātĭō, onis, g. fœm. Begräntzung/Abtheilung/ Rozmierzánie. Līmĭtānĕŭs, a, um, Angräntzende/anstößig/Gránicżny/Pogránicżny. Cōllīmĭnĭŭm, ij, g. n. ein Zusammenstossung der Felder/ Pogránicze.

Līmō, as, avi, atum, līmārē, feylen/ schleiffen/ glatt machen/Piłowáć/Polerowáć/Gładźić.

Līmōnĭā, æ, g. f. alterum genus Anemones.

Līmōnĭŭm, ij, g. n. Schlangenwurtzel/weissen Mangolt/Limonija ziele/Kárćiof.

Limphe, vide Lympha.

L I

Līmpĭdŭs, a, um, lauter wie ein Brunn/ waßserlauter / Przezroczysty. Līmpĭtūdō, dĭnĭs, g. f. Lauterkeit/ Przezroczystość.

Līmŭs, i, g. masc. Schleim/Kaat/ Muł/Kał/ Błoto. *Levis, niger, informis, cænosus, mollis, lentus, putris, paluster, tepidus, facilis, Bibulus.* Līmōsŭs, a, um. kaatachtig/ schleimig / Błoćisty/ Mulisty. Oblīmō, as, avi, atum, ōblīmārē, mit Schleim überdecken/Zámuláć. metaph. verblenden/ Zámydláć. Illīmŭs, a, um, ohn Kaat/lauter/ Niebłotnisty / Niemulisty.

Līmŭs. a, um, & Limis, e, überzwerch durch/ von einer seyt an die ander / Krzywy/ Ukośny/ Poprzeczny. Līmulus a, um, dimin.

Līnĕā, æ, g. fœ. ein Lini/Richtschnur/Liniia/ Sznur ćieśielski Item, allerley Schnür vnd Fädem/ Práwidło. Item, ein Angelschnur damit man fischet/Wędná nić. Līnĕō, as, are. entwerffen/etwas mit Linien abbilden/ Prostowáć/ Pod sznur ćiosáć. Delineare, & Dēlĭnĭārē, idem significat, Līnĕārĭs, re. von Linien/Liniowy. Līnĕāmĕntŭm, i, g. n. die Strich / Strimen eines entworffenen Wercks/Kreská/Ksztalt/ Figurá.

Līngō, is. linxi, linctum, līngĕrē, lecken/ Lizáć. Item, schlucken oder saugen/ łokáć/ łeptáć. Līnctŭs, us, g. m. das lecken/Lizánie. Dēlīngĕrē, ablecken/Wylizáć.

Līngvă, æ, g. f. ein Zung/Jezyk. *Ventosa, prodiga, infrenis, intemperans, stolida, blanda, garrula, subdola, amara, procax, proterva, vaga, mellita, improba, blandula, facunda, diserta, doctiloqua, exculta, verbosa, loquax, audax, docilis, vaniloqua, largiloqua, dulcis, amœna, fecūda, mordax, effrenis, tenella, dicax, petulans.* It. pro differentia sermonū, ein vnterscheid d' Sprachen/Rożność mowy. Lingva, quæ & Lingula, herba Lingula, & Līgŭlă, æ, diminut ein Zünglin/ Jezyczek. Ligula calceorum, ein Schuchriem/Rzemyk. Ligula, ein Nestel/Wstążká. Item, ein Schüfflein damit die Apotecker die Latwerg außnehmen/ Kopyść/ łyżká Aptekárská. Lingula edolata, ein öhre wie an einer Gelten/ein Handhabe / Ucho u naczynia. Lingula, ein länglicht Messer oder Degen wie ein Zung gestaltet/ Noż pod lugowáty ják jezyk. Lingula, sive Lingua ein Bühel oder länglich Berglein im Meer/ so für das Wasser heraußgehet / Wysep wodą nieobeszły z lądem złączony. Lingvatus, & Līngvōsŭs, a, um, sive Lingvāx,

gvāx, ācis, schwätzig/ Jezyczny/ Swiegot. Lingvacula, æ, g. fœ. ein Schwätzerinn/ świegotká. Lingulaca, quæ & Lingva, herba. Lĭngŭlātŭs, a, um, das ein öhr hat wie ein Gelte/ Co ma ucho podobne temu co u naczynia. Item, gestaltet wie ein Zung/ Podobny do jezyká. Elĭngvĭs, e, Zungloß/ stumm/ Niemy. Elĭngvō, as, are, der Zungen beraben/ Jezyk urznać.

Lĭnĭō, is, ītūm, līnīrĕ, vel Lĭnō, lini, livi, vel lēvī, lĭtūm, lĭnĕrĕ, salben/ bestreichen/ schmieren/ Námázowáć/ Náznáczyć. Lĭtūs, a, um, besprengt/ Námázány. Lītūră, æ, g. f. Durchstreichung/ Außtilgung/ Zmázánie/ Námázánie. Lĭtūrō, as, are, außtilgen/ Przekreßáć. Allĭnō, ĭnĭs, allini, livi, lēvī, āllĭtum, āllĭnĕrĕ, anstreichen/ Przymázáć/ Przykreßáć. Collinere, mit Salb bestreichen/ Námázáć. Circumlinere, vmbsalben/ überstreichen/ Omázáć/ Okreßáć. Elinere, beflecken/ Wymázáć. Illinere, hineinsalben/ besudeln/ Námázáć/ Pomázáć. Illĭtŭs, a, um, Bestrichen/ Nákreßony. Illitus, us, g. m. Bestreichung/ Salbung/ Nákreßenie/ Námázánie. Sŭpĕrillĭnĕrĕ, überstreichen/ übersalben/ Námázáć. Intĕrlĭnĕrĕ, durchstreichen/ Przekreßáć. Oblinere, vmbsalben/ versudeln/ Obmázáć/ Okreßáć. Oblĭtŭs, a, um, verschmieret/ besudelt/ Obmázány Okreßony. Perlinere, wol bestreichen mit Salb/ Przemázáć. Rĕlĭnĕrĕ, auffbrechen/ die Salb abziehē/ etwz verstopffts auffthun/ Otwarzáć/ Odßpuntowáć. Relinere epistolam, Brieff auffbrechen/ Odpieczętowáć list. Sublinire, vnterstreichen/ Podkresláć. Sŭbtĕrlĭnĕrĕ, vnterstreichen/ Nisko podkreßáć. Sŭpĕrlĭnĕrĕ, überstreichen/ übersalben/ Wzwyż námázáć/ Nákreßáć.

Līnŏstrŏphŏn, g. n. herba. aliàs Marruvium, Andorn/ Lungenkraut/ Biała Szánta.

Līnŏzōstĭs, is, g. f. herba, quæ aliàs Mercurialis, Bingelkraut/ Szczyr ziele.

Līnquō, is, līquī, lĭctum, līnquĕrĕ, Item, Rĕlīnquĕrĕ, & Dērĕlīnquĕrĕ, verlassen/ Opuśćić. Dērĕlĭctĭō, onis, g. fœ. Verlassung/ Vbergebung/ Opuszczenie, Arrhaboni relinquere, zum Pfand lassen/ Ná záſtaw dáć. In egestate relinquere, in Armuth lassen/ W vbostwie zostáwić. Rĕlĭctus, a, um, ut: Ab omni honestate relictus, Aller Erbarkeit entblöst/ Niecnotá. Rĕlĭqvŭs, a, um, überblieben/ Pozostáły. Reliquum vitæ, das übrige theil des Lebens/ Pozostáły czás żywotá. Rĕlĭquă, orum, pl. num. g. n. das übrig an einer Rechnung oder Schuld/ Ostátki długow. Rĕlĭquŏr, aris, rĕlĭquārī, überbliebene Schuldt vnbezahlt anstehen lassen/ Zostáć ná liczbie. Rĕlĭquĭæ, arum, g. f. pl. num. überbliebene Dinge/ Ostátki. Item, pro ossibus & cineribus defunctorum. Reliquiæ exercitus, das überbliebene Kriegsvolck/ Ostátki żołnierstwá. Persequi Reliquias, dem übrigen nacheylen/ Dogániáć ostátku. Dēlīnquĕrĕ, fehlen/ vnterlassen das man thun soll/ verlassen/ Wystepowáć/ Grzeßyć/ Opuśćić. Dēlĭctūm, i, g. n. ein Fähl/ Vbersehung/ Wystepek. minus est quam peccatum. Dēlĭquĭūm, ij, g. n. Abgang/ Abbruch/ Omdlewánie/ Záćmienie. Deliquium solis, Finsternuß der Sonnen/ Záćmienie słońcá.

Līntĕr, lĭntrĭs, g. m. vel f. ein klein Schifflein/ nemlich von einem außgehölten Baum/ Czołn. *Curva, rimosa, umbrifera, cavata, celer.* Līntrārĭŭs, ij, g. masc. ein Schiffmann der mit solchem Schifflein überfähret/ Przewoźnik/ czołnem jeżdżący.

Līntĕŭm, ei, g. n. Allerhand Leinwad/ als Leylachen/ Tischlachen/ oder Handtücher/ etc. Płótno/ Chustá/ śćierká. *Villosum, canum, tenue.* Līntĕŏlŭm, i, dimin. Līntĕă, orum, g. n. pl. n. ein Segel/ Żagiel. Līntĕāmĕn, ĭnis, g. n. pro Linteo, obsolet. Līntĕŭs, a, um, Leynin/ Płóćienny. Līntĕātŭs, a, um, in Leynen bekleydet/ Płóćienne odzienie máiący. Līntĕārĭŭs, rij, g. mas. Leynwads Händler/ Płóćiennik/ płótnem kupczący. Līntĕō, ōnis, gen. masc. Leinweber/ Płóćiennik/ Tkacz.

Līnŭm, i, g. n. Flachs/ Werck/ Len/ Nić. *Tenue, madens, humidulum, maculosum, albens, nitens.* Līnĕŭs, a, um, fläcksin/ Płóćienny/ lniány. Līnārĭŭs, ij, g. m. der in Flachs arbeitet/ Flachsmann/ Co koło lnu robi. Līnāmēntŭm, i, g. n. ein fläcksin Lümplin/ Nić/ Fleytuch. Līnĭgĕr, ra, rum, der mit Leynen bekleidet/ Płóćienne odzienie máiący/ Romża noszący.

Lĭpără, æ, g. fœ. Medicamentum sive emplastrum, pingve & leve.

Līppŭs, a, um, mit trieffenden oder rinnenden Augen/ Oczu płynących. Līppĭtūdō, dĭnis, g. f. Gebräch der Augen wenn sie trieffen/ Oczu płynienie. Līppĭō, is, ivi, itum, līppīrĕ, trieffende Augen haben/ Oczy ćiekące mieć. Līppĭtur, impersonale,

Liquĕō,es,licui,liquērĕ, & liquēscō,is, liquēscĕrĕ, zerschmeltzen/zerfliessen/ Rospływáć śię. Liquĕfīō,is, liquefĭĕrī, idem. Liquō,as,avi, atum, liquārĕ, schmeltzen/ thun fliessen/ Cedźić/ Klárowáć/ Roztapiáć. Liquĕfăcīō,cis, liquĕfēcī,factum,liquĕfăcĕrĕ, idem. Liquŏr,līquĕrĭs, liqui,deponens,geschmoltzen werden/ Tâtec/ Rospływáć śię. Liquĭdŭs, a, um, güssig/ rinnend/ Rzadki/ Roztopiony. Liquidus venter, der Durchlauff/ Biegunká. Liquĭdŭm, i, g. n. pro Aqua. Liquidò, & Liquĭdē, adverb. klärlich/ offenbarlich/ Przezrzoczysto/ Jásno. Liquĭdārē, pro manifestare. Liquŏr,ōrĭs,g.m. gussig Ding/ Feuchte/ Sok/ ćiekąca rzecz. *Fluidus, vitreus, gelidus, nitidus, effluens, riguus, dulcis, vagus.* Liquēscēns, entis, partic. zerfliessende/ ćiekacy/ Topnieiący. Liquātŭm, ti, & Liquāmĕn, ĭnĭs, g. n. etwas das zerlassen ist/ als Schmaltz/ Feiste/ Rosol / Sok / Smalec. Lĭquĕt, verbum impers. es bescheinet/ es ligt heiter am Tag/ Jásna rzecz/ Pewna to. Non liquet, es ist nicht gnugsam erwiesen/ Niepewna. Colliqueo, & Colliquesco. Item, Deliqueo & Deliquesco, ic. zerfliesse gantz/ Ztopnieć/ Zćiec. Cōllĭquĭæ, arum, g. f. plu. nu. Wasserfürd auff dem Feld / Przegonice w polu. Elĭquō, as, are, schmeltzen/ Odlewáć. Eliquare aquam, seyen/ durchschlagen / Przelać / Przecedźić. Elĭquēscō, is, ēlĭquēscĕrĕ, zerschmeltzen/ Odlanym być. Elĭquāmĕn, ĭnĭs, g. n. die außgeschmeltzte Feiste/ oder die durchgeseygen Feuchte/ Rosol/ odlewki.

Līră, g. f. ein Ackerfurch/ das ist / das erhöchte Erdreich zwischen zweyen Furchen/ Brozdá/ Zágon. Lĭrō, as, are, Eegen/ Ackerfurch machen/ Brozdźić/ Poorywáć. Lĭrātĭm, adverb. Furchenweiß/ Zágonámi/ Brozdámi. Dēlĭrārĕ, auß den Furchen fahren/ Z brozdy wystepowáć. metaph. fehlen/ vnbesonnen seyn/ Bładźić/ Szálec. Dēlīrāns, antis, partic. Dēlīrŭs, a, um, Aberwitzig/ Szalony. Dēlīrătĭō, onis, g. fœ. & Dēlīrāmĕntŭm, g. n. Verfahrung/ Außschwenckung von der rechten Furchen/ Z brozdy wystąpienie. Item, Wahnwitz/ Vnsinnigkeit/ Szaleństwo. Dēlīrĭtās, atis, pro Deliratione, obsolet.

Līs, lĭtĭs, g. fœ. Zanck/ Hader/ Zwâdá/ Swar. *Molesta, iniqua, atra, tetrica, amara, vana, funesta, rabiosa, clamosa, vesana, insana, cruenta, rapida, forensis.* Litem habere cum aliquo, mit einem zancken/ Swárzyć śię z kim/ Práwowáć. Intendere litem alicui, ein Rechtlich Klag wider einen stellen/ Pozwáć kogo. Litem perdere, vel, Lite cadere, sein Rechtshandel rerlieren/ Vtráćić spráwę/ Osądzonym być. Lītĭgō, as, avi, atum, lītĭgārĕ, mit einem zancken / Práwowáć śię/ Swárzyć z kim. Lītĭgĭŭm, ij. g. n. Hader/ Zanck/ Zwádá. Lītĭgĭōsŭs, a, um, Haderich oder stets im Rechten ligend/ Sporny/ Swarliwy/ Zwádliwy. Lītĭgātŏr, oris, g. m. & Lītĭgātrīx, icis, g. f. eine haderhafftige/ Zanckerin/ Swarliwa/ Zwádliwa. Dēlītĭgō, as, are, idem quod simplex.

Lītĕră, æ, g. f. œ quod & Poëtis duplici tt, scribitur, Littera, significat elementum, ut a, b, ein Buchstab / Literá. Ad litteram, von Wort zu Wort/ Według litery / Od słowá do słowá. Item, Litera, Brieff oder Zettel/ List/ Pisánie. Literis mandare, Zu Schrifft bringen/ Nápisáć co. Lītĕræ, arum, g. fœm. plur. num. tant. pro epistolis accipitur, Sendbrieff/ List. Litera in singul. pro epist. apud Poëtas quandoq; legitur. Item Litera, ein Handschrifft / Reczne pisánie. Item, Literæ, Kunst vnd Geschrifft / Náuká. Literas attingere, sich auff die Schrifft geben/ Do náuk przystąpić. Literæ publicæ, Gemeine Brieff vnd Rödel/ Moniment/ Vniwersał. Itē, Brieff/ Rödel vnd Rechenbücher der Kauffleuthe/ List/ Reiestr Kupiecki. Lītĕrŭlă, diminut. ein Briefflein/ Item, Sendebriefflein/ Listek. It. pro studiis, Freye Künste/ Náuki wyzwolone. Lītĕrātŭs, a, um, Schrifftgelehrt/ Kunstreich/ Vczony. Illiteratus, a, um, vngelehrt/ Nieuczony. Lītĕrātē, adverb. künstlich/ Vczenie. Lītĕrārĭŭs, a, um, ut: Ludus literarius, Schul/ Szkołá. Lītĕrātŏr, oris, gen. masc. ein wenig gelehrt/ Grámátyk/ Przezzak. Lītĕrātūră, æ, g. f. Schrifft/ die Kunst so von Buchstaben anhebt zu lehren/ It. Schrifftgelehrte vnd Kunstreiche/ Náuki wyzwolone/ Grámátyká. Lītĕrōsus, a, um, pro literato. Oblītĕrārĕ, Außtilgen/ in vergeß bringen/ Zámázáć/ Zágubić.

Līthārgўrĭŭm, sive Līthārgўrŏs, Silberschaum/ Srebrna piáná.

Līthĭăsĭs, is, g. fœ. morb. der rysende Stein/ Kámień chorobá.

Līthōcōllă, æ, g. f. Glutinum quo lapides conjunguntur.

Līthōspērmŭm, i, g. neu. herba, ein Meerfisch/ oder weisser Steinbrech/ Wroble proso.

Lĭthŏstrŏtŏs,g.m.& Lithostrotum,i,g.n. ein Estrich mit Marmelsteinen oder dergleichen besetzt/Bruk/Tło sádzone kámieniem.

Litigo, vide Lis.

Lĭtō, as, avi, atum, lĭtārĕ,& Lĭtŏr,aris, atus sum,lĭtārī,Gott versöhnen/mit Opffer erwerben/ Ofiárowáć.Lĭtātĭō,onis,g.f. Erwerbung einer Bitt/vnd Versöhnung durch Opffer/Ofiárá. Lĭtātŭs,a,um, per Sacrificia impetratus.

Lītŭs, lĭttŏrĭs, g.n. & Poëtis Littus, ein Gestad vnd Vfer am Wasser/Brzeg/Ląd. *Spumans, curvum,viride,saxosum,udum,fluctifragum, incurvum,refluum,juncosum,arenosum,portuosum,spumosum,surdum,mansuetum,naufragum,amœnum, sinuans.* Lītŏrĕŭs,a,um,& Lītŏrālĭs,lĕ, vmb die Gestad des Wassers sich haltend/Pobrzezny.Lītŏrōsŭs, a, um, das offtmahl am Gestad ist/ Brzezysty.

Litura & Litus,a,um, vide Lino.

Lĭtŭŭs, i, g.m. ein Stab wie ein Bischoffsstab oben krumb/ vor zeiten von den Auguribus gebraucht/Kurwáturá biskupia. Item, ein Heerhorn oder krumme Trommeten/Trąbá woienna. *Sonorus,acer,terribilis,strepens,tortilis,sonans, aduncus,æreus.* Lĭtĭcĕn,lĭtĭcĭnĭs, g.m. qui lituo canit.

Līvŏr, oris,g.m. ein blaw geschlagen Orth am Leib/Sinosć. *Edax, acerbus, iners,malus,anxius, ater,mordax,exsanguis, obliquus, semianimis,niger,tabificus,malignus,iniquus,procax,impius,pallidus, tartareus, urens,rabiosus, cupidus, torvus.* Item, blaw wie ein Streichmaasen/ Bleyfarb/ Bládość. Item, pro Invidia, Neidigkeit/Zázdrość. Līvĭdŭs, a, um, Bleyfarb/ blaw wie geschlagen Fleisch/ Siny/ Blády. Item,neydig/ Zázdrośćiwy. Līvĭdŭlŭs, a,um, dimin.Līvĕō, es,līvērĕ,& Līvēscō,ēscis,līvēscĕrĕ, blaw oder Bleyfärbig seyn/Siniec/Blednąć.

Līx, lĭcĭs, idem quod Cinis, Asche/Popioł. Epith.vide Ciner. Lixivium,i,g.n. vel Līxīvĭă, æ,g.f Laug/Ług. Līxīvŭs,& Līxīvĭŭs, a, um, von Lauge/gleich Lauge durchgesiegen/Ługowy.

Līxă,æ,plur.lixæ,arum,g m. Koch oder Wascher/ vnd dergleichen Leute so in Kriegszügen nachfahren.Chałástrá/Kuchtá/Ciurá.Lixam, aquam Veteres dixerunt. Līxŭs,& Elīxŭs,a,um, gekocht/gesotten/Wárzony. Līxō, & Elīxō,as, are,sieden/kochen/Wárzyć.Līxābūndŭs,der dem Krieg folget vmb zu kochen vnd dergleichen verächtliche Ding zu thun/ damit er etwas verdiene/ Chałástrá/Ciurá.

Lŏbă,æ,g.fœ. ein Halm/ als an Korn vnd dergleichen/ Saat/Pierzysko.

Lŏcŭs,i,g.m.Plur. hi Lŏcī,g.m. & hæc Lŏcă, orum, g.n. ein Orth/ Mieysce. Dare & cedere locum, einem statt geben/Puśćić komu mieysce. Item, Locus, Gelegenheit/Okoliczność. Loco aliquid quærere, zu rechter Zeit/ Wczás. Loco dicere, füglich/ Przystoynie/ według czásu y mieyscá.Loco summo natus,hochgeborn/Wielkiego/zacnego rodu.Loci,plur.tant. die Beermutter/ żywot niewieśći. Lŏcŭlŭs,li, diminut. ein Oertlein/ Mieysce máłe. Item, ein Säcklein oder Täschlein/Truná/Mieszek. Lŏcŭlōsŭs,a, um,voll Säckel/Pełny mieszkow. Lŏcŭlātŭs, a, um, ut:Arca loculata, eine Kist mit viel Vnterschächtlein/ Skrzyntá komorczysta. Lŏcŭlāmēntŭm,i,g.n. ein Orth etwas darinn zu setzen/ gleich einem Beykorb/ ein Korb darinn die Vögel nisten können/ein Kästlein/Mieysce do schowánia czego/ jáko Kosz kokoszy/ szkátułká/etc. Lŏcuplēs,plētĭs,g.omn. Ablat. Lŏcuplētĕ, vel plētī, reich/reich an ligenden Gütern/ Bogáty/ Máietny.Locuples oratio,weitläufftig/Dostátnia. Locuples author, glaubwürdig/gnugsam/ Pewny/ Swiádomy/ Wiáry godny. Lŏcuplētō,as,avi,atum, lŏcuplētārĕ, reich machen/ sonderlich an ligenden Gütern/ Bogáćić/Pomnażáć. Lŏcuplētātĭō,onis,g.fœ. eine Reichmachung/ Mehrung/ Zbogácenie/Pomnażánie. Cōllŏcuplētārĕ, zumahl oder fast reich machen/ Vbogacáć.Lŏcō,as,are,setzen/an ein Orth legen/ Stáwiáć/Pokładáć. Agros locare, seine Güter vermieten/ Náiąć komu swoie máietność/ Arendowáć.Locare argentum fœnori, Geld auff Wucher außleyhen/W plát pieniądze dáć. Filiam locare, seine Tochter zur Ehe geben/ Wydáć corkę zá mąż. Funus locare, die Leych zu bestatten verdingen/Pogrzeb spráwić. Lŏcĭtō,as, are, frequent. formatum à Supino,a,in i, mutata, vmb Geld außleyhen/Náymowáć. Lŏcātĭō, Außleyhung/Verdingung/Naiem/Arendá.Lŏcātŏr, oris,g.m. ein Verdinger/ oder der jhm etwas verdingen lässt/Náymácz/Arendárz. Lŏcātārĭŭs,ij,g.m.idem. Calep. sine authore, Ablŏcārĕ, außleyhen/ Náiąć. Adlocare, hinweg vmb Zinß außleyhen/ Náiąć ná pewny czynsz.

Collocare, an ein Orth legen / setzen / Postáwić / Położyć. Beneficium collocare, einem Dienst oder G[...]that beweisen / Dobrodziejstwo komu pokazáć. Collocare aliquem in aliquo gradu, einen in ein Ehrenampt setzen / Postánowić kogo ná jákiey godności. Cōllŏcātiō, onis, g. fœ. Stellung oder Orth / Posádzenie. Collocatio verborum, ordentliche Stellung der Wörter / Położenie słow. Elocare, von seinē Orth verstossen / Z mieyscá rusżyć. Item, verdingen / Náiąć komu. Boves elocare, verleyhen / Náiąć woły komu. Elocatio, onis, g. f. Außleyhung / Náięcie. Oblocare, idem quod simplex.

Lŏcūstă, æ, g. f. eine Gattung eines Thiers / einer Hewschrecken gleich / Száráńcza. *Tenuis.*

Lōdīx, dīcis, g. f. ein Leinlach / ein Bethlach / Kołdrá. Lōdīcŭlă, æ, dimin.

Logica, & Logista, vide Logos.

Lŏgŏs, i, g. m. lat. Sermo, Ratio, Oratio, &c. eine Red oder Rechnung / Mowá / Rozum. Lŏgĭcē, ēs, vel Lŏgĭcă, æ, g. f. die Kunst recht zu reden / Dyiálektiká / Náuká o mowieniu rozumnym. Lŏgĭcă, orum, g. n. plu. num. Disputationes Dialecticæ. Lŏgīstă, æ, g. masc. ein Rechenmeister der rechnen lehrt / Ráchownik. vulgò Algorista. Lŏgīstŏrĭcōn, i, g. n. Liber sermonum & dictorum insignium narrationem continens. Lŏgŏdædălŭs, i, g. mas. der wol weiß zu reden / der seine Rede wol fürbringen kan / Ktory umieiętnie y rozumnie mowić umie. Lŏgogrāphī, plur. num. dicuntur, qui acta judicialia excipiunt.

Loligo, vel Lōllīgō, ginis, g. fœ. eine Gattung Fisch mit schwartzer Brühe / Kátámarz / pław morski. *Nigra.* Loligo, metaph. Neydigkeit eines bösen Menschen / Zazdrość / Nieszczerość. Lōlīcūncŭlă, dimin.

Lŏlĭŭm, ij, g. n. Lülch / Kąkol. *Infelix, amarum, nocivum, vitians oculos.* Lolio victitare dicuntur, qui visu sunt imbecillo. Lŏlĭārĭus, a, um ut: Cribrum loliarium, ein Lülch-Sieb / damit man den Lülch rädet / Sito kąkolne.

Lōmēntŭm, i, g. n. Meel von Bonen / Bobowká mąká. Item, Indich damit man blaw färbet / Bielidło.

Lōnchītĭs, ĭdis, g. f. Plantaginis species.

Longævus, vide Ævum.

Lōngānōn, ōnis, g. m. der Afterdarm / Ostátnia kiszká / Kątnicá.

Lōngŭs, a, um, lang / langwirig / Długi / Podługowáty. Perlongus, vel Oblongus, a, um, fast lang / weit / Bárzo długi. Lōngŭm, adv. lange Zeit / Długo / Ná długi czás. Lōngē, adverb. fern / Dáleko / Precz. Longè à me abest, Er ist fern von mir / Dáleko odemnie. Longe pro Valdè aliquando accipitur, ut: Pedibus longè melior, viel ringer zu Fuß / Lepiey biega. Lōngŭlē dimin. à Longe. Lōngŭlŭs, a, um, ein wenig lang / Przydłuższy. Lōngĭŭscŭlŭs, a, um, dim. à comparat. Longius, vmb etwas länger / Trochę dáley. Lōngănĭmĭs, ĕ, langmütig / Nieskwápliwy / Długoćierpliwy. Lōngănĭmĭtās, atis, g. fœm. Langmütigkeit / Długoćierpliwość. Lōngănĭmĭtĕr, adverb. langmütiglich / Długoćierpliwie. Lōngĭpēs, pĕdis, g. omn. mit langen Füssen / Długich nog. Lōngĭtūdō, dĭnis, g. f. Länge / Langheit / Długość. Lōngīnquŭs, a, um, weit / fern / Dáleki / Odległy. Longinquis bellis obruti, mit langwirigen Kriegen überladen / Woynámi postronnymi obćiążeni. Longinqu[us] sermo, lange Rede / Długa mowá. Longinqui, weit abwesende / Odległi / Dálecy. Lōngīnquĭtās, atis, g. f. weite Gelegenheit des Orths / Odległość. Longinquitas ætatis, Langwirigkeit des Alters / Długość wieku. Lōngūrĭŭs, ij, g. m. ein Zwerstange / ein lange Stange / Żerdź / Dyl / Przeworá. Lōngūrĭō, onis, g. m. ein langer Mensch / Długosz. Longo, as, non usurpatur, sed composita, Elōngō, & Elōngīnquō, as, are, verlängern / Przedłużáć. Perlongare, & Prælongare ferè idem.

Lŏquŏr, lŏquĕrĭs, lŏcūtŭs sum, lŏquī, verb. deponens, reden / Mowić. Loquitur fama, es ist das Geschrey / Táka wieść jest. Lŏquĭtŏr, aris, lŏquĭtārī, frequent. deponens, jmmerdar reden / Vstáwicznie mowić. Lŏquēns, entis, particip. redende / Mowiący. Lŏquēntĭă, æ, g. f. Redung / Mowność, sed magis in usu composita. Brĕvĭlŏquēntĭă, æ, g. f. kurtze Rede / Krotkomowność. Brĕvĭlŏquĭŭm, ij, g. n. idem. Grāndĭlŏquēntĭă, æ, g. fœm. prächtige Rede / Wspániáłomowność. Grāndĭlŏquŭs, a, um, der prächtig im reden ist / Wspániáłomowny. Māgnĭlŏquŭs, a, um, idem. Blandiloquentia, Schmeichelredung / Łágodnomowność. Blandiloquus, ein Liebkoser / Łágodnomowny. Antĕlŏquĭŭm, ij, g. n. der erste Platz / oder Gehör vmb zu sprechen / Przedmowá. Mūltĭlŏquĭŭm, ij, g. neut. viel Redung / Wielomowność. Locutor, vel Lŏquūtŏr, oris, gen. masc. ein

Schwätzer/Wielomowny. Locutuleius, leii, g. masc. einer der nicht mehr thut denn schwätzen/ Swiegotliwy. Loquax, loquacior, loquacissimus, idem. Loquacitas, atis, g. f. Geschwätz/Wielomowność *Garrula, stulta.* Loquaciter, adver. mit langem Geschwätz / Wielomownie/ Swiegotliwie. Locutio, onis, & Loquela, æ, g. f. eine Rede/Mowá. *Verbosa.* Loquaculus, i, & Loquacula, æ, g. f. schwätzig/Swiegotliwa. Alloquor, alloqueris. allocutus sum, alloqui, ansprechen/ Mowić do kogo. Allocutio, onis, g. f. Alloquium, ij, g. n. eine Ansprechung/ Mowienie do kogo. Colloqui, miteinander reden/ Rozmawiáć. Collocutio, onis, g. fœ. Gespräch mit einem oder mehr/Rozmowá. Colloquium, ij, g. n. idem. Circumloqui, umbständlich reden/ Obmowić. Circumlocutio, onis, g. f. Græce Periphrasis, ein Umbredung/Erklärung mit vielen Worten/Obmowienie/ Opisánie/ Obiáśnienie. Eloqui, außsprechen/Wymowić. Eloqui, quod ad Oratores spectat. Est apte, ornatè & eleganter dicere, reden/sprechen/ Wymawiáć/ Mowić dobrze. Eloquens, entis, nomen ex particip. wol beredt/ Wymowny. Eloquentia, æ, g. f. Beredsamkeit/ Wymowność. Eloquium, ij, g. n. eine Rede/Sprach/Mowá/Wymowá. *Melleum, liquidum, cultum, vernans, blandiens, pulchrum, beatum, facundum, excultum, vocale, fulmineum.* Elocutio, onis, g. f. die Krafft wol und eygentlich zu reden/ein gute Zung/Wymowá. Interloqui, darzwischen reden/Przerywáć mowę. Interlocutio, onis, g. f. das unterreden / Przerywánie mowy. Obloqui, widersprechen/ lästern/nachreden/ Obmawiáć/ Pomawiáć/ Przeczyć. Oblocutor, oris, g. m. ein Ubelreder / Lästerer / Obmowcá. Præloqui, für einem andern reden / zum ersten reden/Przedmowę czynić/Przepowiedáć. Proloqui, eine Vorrede thun oder außsprechen / Wymawiáć/ Przedmowę czynić. Item, viel Wort machen/Siłá mowić. Proloquium, ij, g. neu. ein vollkommener Spruch/ Przedmowá.

Lora vel Lorea, æ, g. f. Trewer-Wein/ Lewrentranck/Wino poślednie.

Lorica, æ, g. f. ein ledern Koller/ Brustharnisch/ Zbroiá. *Rigens, sanguinea, testacea, torta, gravis, bellicosa, invia sagittis, micans, cruenta, atrox, fulva.* Item, Lorica, ein Fürdächlein einer Mawr/oder Schirmdächlein/Polepá/Tynk ná ścienie. Loricula, æ, dimin. ein Päntzerlein/ Páncerz. Item,



Lorica, sive Loricula, ein Schantz damit sich die Kriegsleut umschantzen/Bollwerck/ Ostrożenie/ Szániec. Lorico, as, are, den Leib wider den Feind bewahren/ ein Koller / Pantzer oder dergleichen anlegen/Uzbraiáć/ w páncerz ubieráć. Loricatus, a, um, mit einem Koller oder Pantzer angethan/Zbroyny/Páncerznik Kirysnik.

Lorum, i, g. n. allerley Bänder und Riemen/ Zügel/Rzemień / Wodzá. *Undans, tremulum, tardans, nodosum, flexile, ferreum, hamatum.* Lora, orum, plur. num. Geißlen/ sonderlich von ledern Riemen/Korbácz. Item, Gurtriemen/ Gurte/ Pás/Poprąg. Lorarius, ij, g. m. Servus qui jussu Domini conservos vinciebat, aut loris cædebat. Accipitur etiam pro Lictore, Geißler/ Cekiárz/siepácz. Loramentum, i, g. n. ein Riemen/ Rzemień. Loreus, a, um, von ledern Riemen gemacht/Rzemienny.

Lotium, ij, g. n. Harn/Bruntzwasser/ Mocz.

Lotio & Lotura, vide Lavo.

Lotos, vel, Lotus, i, g. f. Arbor. *Aquatica, amara, multifera, Phrygia.* Item, Herba, Steinklee/ Obrostnicá.

Lubet, imperson. idem quod libet, es geliebet Lubi się / Chce się. quæ Veteres per u, nunc per i, scribimus, vide Libet.

Lubricus, a, um, schlüpfferig/ also daß man es nicht wol in Händen halten kan/Śliski. Lubrice, adverb. schlüpfferig/ Ślisko. Lubrico, as, avi, atum, lubricare, schlüpfferig machen / Ślisko czynić. Lubricum, ci, g. n. das schlupffen / Śliskość.

Lucanica, æ, g. f. ein Bratwurst/aliter eine Magenwurst/ Kiełbásá

Lucanus, a, um, Luceo, Lucerna, Lucidus, & Lucinus, vide Lux.

Lucrum, i, g. n. Gewinn/Zysk/ Obrywká. *Dulce, avarum.* Lucellum, i, dimin. Lucrosus, a, um, gewinnsam / das viel Gewinn hat / Zyskowny. Lucrativus, a, um, Gewinntragig/ Zyskowny. Lucror, aris, atus sum, lucrari. & Lucrifacio, facis, feci, factum, lucrifacere, gewinnen / Zyskáć. Lucrificabilis, le, pro Lucroso, antiquum est. Lucrifio, fis, lucrifieri, gewonnen seyn / gewonnen werden/Zyskánym być. Lucriones, plur. num. qui undique lucrari cupiunt, Calep. [illegible] auth.

Luctor, aris, atus sum, luctari, ringen/ Biedzić się, zá pásy chodzić. à Luo, luis, derivatum. Lu-

ctō,as,are, [illegible]eq. antiquum, idem significat. Lūctātŏr,oris,g.m. ein Ringer/Zápáśnik. Lūctă,æ, Lūctātiō, onis,g.f. Lūctātŭs, ūs, g.m. & Lūctāmĕn, ĭnis, g.n. das Ringen / Biedzenie śię/ Zápáśnictwo. Cōllūctŏr, aris, atus sum cōllūctārī, zumal mit einem ringen / Zá páſy chodźić zkim.

Eluctari, überringen/hinauß ringen/Dobyć śię/ Wydrzeć/ Wywikłáć. Illuctari, unde, Verba illuctantia, Wort die schwerlich außzusprechen/ Słowá ćieszkie do wymowienia. Obluctari, widersetzen/ widerstehen/ Biedźić śię/Opieráć śię. Rĕlūctārī, idem significat.

Luctus, vide Lugeo.

Lūcubrō, as, avi, atum, lūcubrārĕ, & Elucubrare, beym Liecht arbeiten / Przy świecy robić. Lūcubrātiō, onis, g.f. das beym Liecht arbeiten/ Robotá przy świecy. Lūcubrātiŭncŭlă,æ, dimin. ein klein Wercklein so beym Liecht geschicht/ Robotká jáká przy świecy. Lūcubrātōriŭs,a, aum, das zu der Nachtarbeit beym Liecht gehört/ Do nocney roboty należacy.

Luculentus, vide Lux.

Lūcŭs,i, g.m. ein Lustwald den Göttern zu Ehren geweyhet / Gay ćiemny Bogom poświecony. *Sonans, silens, caligans, frondosus, opacus, viridis, consitus, insiduus, niger, ater, fatidicus, sonorus, fragosus, castus.*

Lūdō, lūdĭs, lusi, lusum, lūdĕrĕ, spielen/ kurtzweilen / schimpffen/ Igráć/ Gráć/ Zártowáć. Item, einen verspotten/ Szydźić. Item, betriegen/ Oszukáć. Lūsĭtō, as, are, frequent. jmmerdar schimpffen vnd spielen / Grawáć czesto/ Zártowáć. Lūdŭs,i,g.m. Schimpffspiel/Grá. Ludus in singulari, allerley Lehrschulen/ Szkołá. Ludus gladiatorius, eine Fechtschul/ Szermierska szkołá. Ludus literarum, eine Schreibschul/ Szkołá do pisánia. Ludum aperire, eine Schul auffrichten/Szkołe wystáwić. Ludus pro joco accipitur quandoque, Spott- oder Schimpffwort/ Żárt/ Szyderstwo. Ut ludos facit, wie schertzt Er/ Ják żártuie/ szpáczkuie. Lūdō, ablat. Schimpffsweise/ Żártem. Lūdī, plur. num. Schawspiel/ Gonitwá/ Igrzysko. *Theatrales, placidi, lepidi, leves, celebres, dulces, læti, solemnes, jocosi, jocantes.*

Lūsŭs, ūs, g.m. Schimpff vnd Kindliche Kurtzweil/Grá/Igránie. *Carens gravitate, innocuus, mollis, tener, placidus, procax, gratus, salax, inanis. blandus, facilis, jocosus, suavis, dulcis.* Lusus etiam pro joco accipitur. Lusus aleæ, Würffelspiel/ Kosterska grá. Lūsŏr, oris, g. masc. ein Spieler/ Grácz. Lūsōrĭŭs,a,um, ut: Tabula lusoria, ein Bretspiel / Tablicá igrzyskowa. Lusorie, schimpfflicher Weise/ Grájąc/ Gráckim sposobem. Lūsĭō, onis, g. fœ. idem quod Lusus. Lusio pilæ, Ballspiel/ Grá piłky. Lūdĭŭs, ij, & Lūdĭō, onis, g.m. ein Gauckler/ Kuglarz. Lūdĭă,æ,g.f. eine Gaucklerin/ Kuglarká. Lūdĭmăgĭstĕr, stri, g.m. Schulmeister/ Mistrz szkolny. Lūdĭbūndŭs, a, um, Schimpfftreibende/ Grájący/ Żártujący. Lūdĭficō, as, are, & Lūdĭficŏr, aris, atus sum, lūdĭficārī, einen vexieren / verspotten / betriegen/ Ludźić/ Szydźić/ Vrągáć. Lūdĭficātŭs,a,um, verspottet/betrogen/ Wyszydzony. Lūdĭficābĭlĭs, lĕ, betrieglich / Smiechu godny. ut: Ludus ludificabilis. Lūdĭficātĭō, onis, Spott/Betrug/ Szyderstwo/Żárt. Lūdĭficātŏr, oris, g.m. ein Betrieger/Szyderz. Lūdĭbrĭŭm, ij, g.n. Spott/ Spottwerck/ Szyderstwo/ Zgwałcenie. *Dirum, asperum, noxium, turpe.* Ludibrio alicui esse, vel, Ludibrio haberi, Eines Spott seyn/ Wyszydzonym być od kogo. Lūdĭcrŭm, cri, g.n. Gauckelspiel/Igrzysko/Żárt. Ludicrus, vel Ludicer,a, um, schimpfflich/ Igrzyskowy/ Żártowny. Ars ludicra, Gaucklerkunst/ Sztuká grácka. Ablūdō, āblūdĭs, āblūsī, āblūsŭm, āblūdĕrĕ, vngleich/ oder vnterscheiden seyn/ Niezgadzáć śię/ Niepodobnym być. Allūdĕrĕ, mit einem schimpffen/ Zártowáć zkim. Item, mit Worten auff ein andere Rede deuten/ Przymawiáć ná co. Allūsĭō, onis, g.f. eine Zudeutung/ Przymawiánie. Colludere, mit einander spielen oder schimpfen/ Gráć zkim. apud Jureconsultos, einen Verstand haben mit einem andern / den dritten zu betriegen / Zmowe z kim uczynić. Cōllūsŏr, oris, g.m. ein Mitspieler/ Mithäler / Społgrájący / Towárzysz. Cōllūsĭō, onis, & Cōllūdĭŭm, ij, g.n. Mithälung/ Zmowá/ Igránie. Deludere, verspotten/ betriegen/ Oszukiwáć/ Wyszydźić. Delusio, onis, g.f. eine Verspottung/ Wyszydzenie. Dēlūdĭficārī, pro Deludere. Eludere & Illudere, idem. ut: Illudo te, vel tibi, vel in te, Jch verspotte dich / Szydzę z ćiebie. Illusio, onis, g.f. Verspottung/ Náigrawánie. Illusus, a, um, verspottet/ Wyszydzony. Præludere, vorspielen/ ein Vorgefecht thun/ Przegrawáć/ Probowáć. Prælusio, onis, g.f. Præludium, & Proludium, i, g.n. das Vorspiel/ Versuchspiel/ Przegrawek. Prolusio, idem. Oblude-

dere, mit einem Schimpff treiben/ Figlowáć. Perludere idem quod simplex.

Lūēs,is, g. f. ein gemeine Sucht oder Plag/ allerley Kranckheit/so gemeinlich über Leuth od Vieh außgehet/ Záráźá/ Chorobá powßechnie pánuiąca. *Tabida, miseranda, pestifera, dira, atra, scelerata, acerba, inimica, sæva, misera, pernitiosa, funesta.*

Lūgĕō, luges, luxi, luctum, lūgēre, Leyd haben/ klagen/weynen/Płákáć/żáłowáć, Opłákiwáć. Lūctŭs, ūs, g. m. Klag/ Leyd/ sonderlich über einen abgestorbenen/Żal/Żáłobá. *Crudelis, mœstus, turpis, æger, amarus, exanimis, tristis, miser, edax, iners, horrificus, flebilis, puerilis, rigidus, fatalis, Alcionæus, mœrens.* Lūctĭfĕr, & Lūctĭfĭcūs, a, um, das Leyd bringt/ Smetny. Lūctŭōsūs, a, um, voll Leyds/kläglich/Smetny/Żáłosny. Lūgubrĭs, re, das zum Leyd vnd Trawrigkeit gehöret/ Żáłosny. Lūctĭsŏnūs, a, um, ein kläglicher Thon/Kwilacy. Perluctuosus, a, um, fast kläglich/ Żáłosny bárzo.

Lūmă, æ, g. f. genus spinæ, quæ in pratis nascitur, & locis uliginosis. Lūmētă, orum, loca lumis plena. Lumariæ falces, quibus lumæ excinduntur.

Lūmbrĭcūs, ein Regenwurm/Glistá/Dżdżownicá. *Terrestris.*

Lūmbūs, i, g. m. die Lende/Ledźwie. *Lascivus, salax, calidus, tener.* Lūmbŭlūs, li, dimin. Lūmbāgō, gĭnĭs, g. fœ. Lendenweh/ Krzyżá bolenie. Lūmbĭfrāgĭūm, ij, g. n. das brechen der Lenden/ Krzyżá nárußenie. Elumbus, a, um, & Elūmbis, ĕ, Item, Delumbis, e, Schwach/ krafftloß/ Słáby. Dēlūmbō, as, are, Schwach vnd Krafftloß machen / die Lenden brechen/ Nárußáć/ Osłábić.

Lūmĕn, ĭnĭs, & Lūmĭnārĕ, is, g. neut. Liecht/ świátło. *Clarum, fulgidum, coruscans, candens, flammeum, tremulum, stellans, radiosum, rutilans.* Lumina etiam pro oculis. *Rosea, clara, multifida, vaga, grata, glauca, lactea, prominula, inexpleta, venusta, albentia, Lyncea, vivida, cupida, humida, pulcra.* Item, Lumen, Erläuterung/ Erklärung/ Jásność/ Objáśnienie. Luminibus obstruere, Einem die Außsicht verbawen/Zástániáć oczom. Lumina civitatis, die fürnembste vnd herzligste Leuthe/ Przednieyßy/ Zacnieyßy w mieście. Lumina in pictura, das Liecht des Gemähls/ Fárby wydátność w máłowániu. Lumina orationis, Zierd der Red/ Ozdobá mowy. Lūmĭnōsūs, a, um, voll Liechts/ Swietny. Lūmĭnārĕ, pro Illuminare, antiquum est. Illūmĭnātĭō, onis, g. f. ein Erleuchtung/ Objáśnienie.

Lūnă, g. f. der Mon/ Mieśiąc. *Menstrua, roscida, errans, radians, lucida, silens, semiformis, pura, noctiluca, bicornis, vaga, rubens, sospitatrix, aurea, nivea, globosa, noctivaga, glomerabilis, lactea, cornigera, senescens, instabilis, radiosa.* Lūnŭlă, æ, diminut. Lūnārĭs, rĕ, des Mons/ Mieśięczny. Annus lunaris, ein Monat/ Mieśiąc ieden. Lūnātūs, a, um, gestalte vnd geschnitten wie ein halber Mon/ Obłączysty ták mieśiąc. Lūnō, as, are, Monsweise krumb machen/ Nágináć/ Nákrzywiáć. Lūnātĭcūs, a, um, Monsüchtig/ Lunátyk. Plēnĭlūnĭūm, ij, g. n. Vollmon/ Pełnia Kśiężycá. Nŏvĭlūnĭūm, ij, g. n. Newer Mon/ Now Kśiężycá. Intērlūnĭūm, ij, g. n. wenn sich der Mon erneweret/ Kśiężycá zaście. Lunensis caseus, qui ab Hetruscis lunari figura fiebat.

Lŭō, is, lŭĭ, lŭĕrĕ, bezahlen/ Płáćić. Luere capite, mit dem Leibe bezahlen/ Gárdłem czego przypłáćić. Item, Luere, sich vom Feind lösen der jhn gefangen hat/ Wypłáćić śię nieprzyiaćielowi z więzienia. Lūĭtĭō, onis, g. f. Lösung/ Zápłácenie. Ablŭō, is, ablŭī, ablūtūm, ablŭĕrĕ, abwaschen/säuberen/Omyć/Oczyśćić. ablūtūs, a, um, particip. abgewaschen/ Omyty. Ablūtĭō, onis, g. fœ. das abwaschen/die Reinigung/Abspülung/Omyćie/Oczyśćienie. Allŭĕrĕ, hinzu fliessen/Podlewáć. Allŭvĭēs, ei, & Allŭvĭō, onis, g. fœ. Wasserguß/Zuwallung/Anstoß des Wassers/ Podbieránie rzeki/Powodź. Colluere, zusammenwaschen/schwencken/Myć pospołu/Płokáć. Colluvies, ei, & Colluvio, onis, g. f. metaph. Zusammen geflossen Vnflat vnd Wust/ Plugástwo/ Pomyie. *Stercorata.* Colluvies hominum, gesamlet Volck auß allerley Landen/ Stek ludźi z rożnych mieysc zebrány/Hultáistwo. Diluere, vermischen/ durchs Wasser ziehen/ waschen/ Rozmaczáć/Rozczyniáć/Roztwarzáć. metaphor. erklären/ Objáśnić. Dīlūtūs, a, um, geschwänckt/gespület/Roztworzony/Rzadki. Vinum dilutum, gewässert Wein/ Wino roztworzone. Dīlŭvĭūm, ij, g. n. & Dīlŭvĭēs, ei, g. fœm. Wasserguß/Sündfluß/Powodź/Potop. Dīlūvĭālĭs, lĕ, vom Sündfluß/ Z powodźi/ ábo Do powodźi nálezący. Dīlŭvĭō, as, are, überlauffen/

übergquellen/ Zálewáć. Eluere, außschwencken/ außwaschen/ Omywáć/ Wypłokáć. Eluere labes & maculas animi, metaph. sich eines Lasters abthun/ Poprzestáć złości. Eluvies, ei, & Eluvio, onis, g. f. Kaat/Wust/ Vnflat/ Plugástwo/ Smrod. metaph. ein Zufluß oder Zufall alles gutens / Zebránie dobrych rzeczy. Eluvio, pro Diluvio. Elŭĭbĭlĭs, le, das außgespület mag werden/ Co się może wymyć. Inēlŭĭbĭlĭs, le, vnaußspülig / Co się niemoże wymyć. Illuere, hinein fliessen/ Wćiekáć. Intērlŭĕrĕ, zwischen durchfliessen/ ćiec przez. Pelluere, vel Perluere, wol waschen/ Płokáć dobrze. Perlutus, a, um, wol gesaubert vnd gewaschen / Wypłokány dobrze. Polluere, besudeln/beflecken/ Plugáwić/Pomázáć. Pollutus, a, um, befleckt/ Pomázány/ Zplugáwiony. Impollutus, a, um, vnbefleckt/ Niepomázány. Pollutio, onis, g f. Befleckung Pomázánie. Proluere, wol waschen/Polewáć/Płokáć. Proluvies, ei, g. fœ. & Proluvium, ij, g. n. außgeschütter Wust/Wylewek/ Powodź Item, Verschwendung/ Rozrzucenie dobr/Márnotráctwo. Prolutus, a, um, partic. übergossen/ überfült/Wypłokány/Polewány. Rĕlŭĕrĕ, wiederumb waschen / Wymywáć znowu. Item, ein Pfand wiederumb lösen/ Wykupowáć. Subluere, vnten auffwaschen/ Podlewáć/ Podmywáć. Hæc omnia a verbo Luo composita esse volunt.

Lupa & Lupanar, vide Lupus.

Lupinum, g. n. & Lŭpīnŭs, i, g. m. Feygbonen/ Słonecznik stráczysty. *Madidus, pallens, tepens, feralis, tristis.*

Lŭpŭs, i, g. m. ein Wolff/Wilk. *Martius, ululans, rapax, acer, protervus, raptor, cautus, avidus, insatiabilis, trepidus, cruentus, infestans, rabiosus, degener, rapidus, inhumanus, ferociens, sangvinolentus, famescens, jejunus.* Lŭpă, æ, gen. fœm. ein Wölffin/ Wilczycá. *Rauca, rapida, spurca, immanis, olida, obscœna, trux, inhumana.* etiam pro meretrice sumitur. Itē Lupus, piscis, ein Hecht/ Szczuká. Item, ein gattung eines Gebiß an einem Zaum/ ein scharff Gebiß/ Krygi. Itē, ein gattung einer Spinn/ Rodzay pewny pájąkow. Lŭpānār, āris & Lŭpānārĭum, ij, g. n. ein gemein Frawenhauß/Nierządny dom/Sántuz. *Spurcum, calidum, putidum, turpe, commune, immundum.* Lŭpānārĭs, e, das darzu gehört/ Nierządniczy. Lŭpŏr, aris, atus sum, lŭpārī, Hurenwerck treiben/Nierządu pátrzyć antiquū est. Lŭpātŭm, i, g. n. id. quod Lupus pro freno asperrimo. *Sangvineum, durum, rigidum, spumans, arctum, strictum.*

Lŭpīnŭs, a, um, das vom Wolff ist/Wilczy.

Lūrcō, ōnĭs, g. m. ein Fraaß/Verschlinger seines Guts/ Żárłok/Rospustnik. Lūrcō, as, are, antiq. verschlingen/verprassen/Żrzeć.

Lūrĭdŭs, a, um, Bleyfarbig / oder als erfroren/ Blády/ Żołtáwy/ śniády. Subluridus, a, um, ein wenig bleyfarbig/ śinawy. Līvŏr, ōrĭs, g. m. Bleichheit/ śiność/Zazdrość.

Lūscĭnĭă, æ, g. fœ. Nachtigal/Słowik. quam Græci Philomelam vocant. Lūscĭnĭŏlă, æ, dim.

Lūscŭs, a, um, Einäugig/Jednooki. Lūscĭōsŭs, & Lūscĭtĭōsŭs, a, um. blödsichtig/der des Tags nicht wol sehen kan/ Slep/Co wednie nie doyzrzy. Elūscō, as, are, Einaugig machen/ Jedno oko wyłupić.

Lūstrō, as, avi, atum, lūstrārĕ, reinigen/Oczyśćiáć. Item, vmbsehen/ vmbgehen/ warnehmen/ Ogladáć/Obchodźić. Lustrare exercitum, den Kriegszug mustern/ Okáźię mieć. Lustrare animo, ein Ding wol bedencken/Myślić/Rozważáć. Lūstrŏr, aris, atus sum, lūstrārī, Hurerey treiben/ Nierządu pátrzyć. Lūstrŭm, i, g. n. Höle vnd Läger der wilden Thier / Doł / iámá źwierząt dźikich. *Desertum, horridum, horrens, devium, opacum, sylvestre, nemorosum, tenebrosum, avium, obscurum*, Item, Lustrum, ein gemein Frawenhauß/ Nierządny dom. Item, Fünffjährige Zeit/ Pięćioletni czás. Item, ein gattung einer Versöhnung Gottes durch sondere Opffer/Rodzay błágánia Bogá przez ofiáry. Lūstrĭfĭcus, a, um, & Lūstrālĭs, lĕ, reinigende/ Oczyśćiálny. Aqua lustralis, Weyhwasser/Wodá świecona. Lūstrātŭs, a, um, gereiniget/ Oczyśćiony. Lūstrātĭō, onis, g. fœ. & Lūstrāmĕn, ĭnĭs, g. n. Reinigung/ Oczyśćienie. Item, Hin vnd Wiederfahrt von einem Orth zum andern/Przegladánie/Náwiedzánie. Lūstrĭcŭs, a, um, das zur Reinigung gehört/ Oczyśćiálny. Cōllūstrārĕ, hin vnd wieder sehen/ besehen/ Przegladáć. Collustrare lumine, erleuchten/ Oświecáć. Cōllūstrātŭs, a, um, ut: Collustrata pictura, ein heyter Gemáld/Swietne málowánie. Illustrare, erleuchten/ heyter machen/ erläuteren / bekant machen/ Oświecáć/ Objáśniáć. Illūstrātĭō, onis, g. fœ. & Illūstrāmĕntŭm, i, gen. neut. Erleuchtung/Erläuterung/ Oświecenie/ Objáśnienie. Illūstrĭs, strĕ, fast

hey-

heyter/scheinbar/wolbekant/ Jásny/Swietny. Sławny/Zacny. Pĕrīllūstrĭs,re, gar berühmbt/ Durchleuchtig/Swietny bárzo/Sławny. Illūstrātŭs, a, um, particip. An Tag bracht/ erklärt/ Oświecony/ Obiáśniony. Prælūstrĭs, eines grossen Namens/ świetny bárzo/Przesławny. Perlustrare, wol besehen/ durchsehen/ Przewiedźieć/ Przeyrzeć. Perlustrare animo, wol betrachten/Rozważyć.

Luteus, & Luto, vide Lutum.

Lūtĕr, tĕrĭs, vasis genus est, quo vinum diluitur: Alii peluim, aut vas in quo calices abluuntur putant.

Lūtră, æ, g.f. ein Otter/Wydrá. *Piscatrix.*

Lūtŭm, ti, g. neut. Herba crocei coloris, quæ aliàs Lūtĕă, dicitur; *Croceum, Corycium.* Lūtĕŭs, a, um, das gelb ist / Żołty/ Płowy. Lūtĕŏlŭs, a, um, gelbachtig/Żołtáwy.

Lŭtŭm, i, g. n. Kaat/Leym/Błoto/Kley. metaph. Vnflath/ Smrod. *Paleatum, molle, turpe, crassum, madidum, putre, facile, obscœnum, udum.* Lŭtĕŭs, Lŭtōsŭs, & Lŭtŭlēntŭs, a, um, kaatig/ Leymig/Błoćisty/Plugáwy. Lŭtō, as, avi, atum, lŭtārĕ, mit Leym bestreichen oder mauren/Lepić/ Oblepiáć. Item, mit Kaat verwüsten/ Kaláć/ Námázowáć. Lŭtēscō, is, lŭtēscĕrĕ, zu Kaat werden/ Błotnieć. Lŭtămēntŭm, ti, g. neut. ein Maur/ Wand/ oder Estrich mit Leym bestrichen/ Lepianká/ Polepá. Lŭtārĭŭs, a, um, & Lŭtēnsĭs, e, das im Kaat oder Mutt lebt/ Lepić/ Oblepiáć.

Lūx, lūcĭs, g. f. Liecht / Helligkeit/ świátło/ świátłość. *Nitens, penetrabilis, præclara, lucida, candida, purpurea, corusca, clara, ignea, tenuis, rutila, radians, ignipotens.* Item, Lux, ein Tag/Dźień. ut: Luce vicesima, pro vicesimo die. Luce prima, zu angehendem Tag/Pierwszego dniá. Itē, Rowno z świtem. Item, Lux, pro vita, ut: Lucis usuram dare alicui, Einen noch länger leben lassen/Żywotá komu przedłużyć. Lux mea, mein Trost vnd Frewd/ Moiá poćiechá y przyiáćiel moy. Lūcŭs, i, g. m. dixerunt Veteres, ut: Cum luce abiit, Am Tag/ Morgends früh/Ráno wyszedł. Lūci, adverb. Tags/Wednie. Lūcĕō, es, luxi, lūcērĕ, scheinen/ leuchten/ Swiećić śię/ świećić. Lūcĕt, impers. Es scheinet/ es ist heyter/ świtá/ świeći śię. Lūcēscō, is, lūcēscerĕ, Liecht vñ heyter scheinen/Rozświecáć śię/Wyiaśniáć śię. Lucescit imperson. Es wird heyter/ świtá.

Lūcēns, entis, scheinende/ świecący. Lūcĭdŭs, a, um, ut: Lucida nox, heytere/ helle Nacht/ Noc iásna. Lūcĭfĕr, fĕri, g. mas. der Morgenstern/ Gwiazdá záránna/ Jutrzenká. *Vigil, nitidus, albus, roseus, prævius auroræ, rutilans, roscidus, aureus, cupidineus.* Lūcĭfŭgŭs, a, um, liechtflüchtig/ Pokątnik/Pokątny. Lūcĭfĭcō, as, are, pro lucidum facere. Lūcĭgĕnă, æ, g.m. pro Luce genitus. Lŭcērnă, æ, g. fœ. ein Liecht/ Kärtz oder Ampel/ Lámpá/ świetlicżká. *Vigil, viva, clara, lucida, fervens, præmicans, marcescens, nocturna, ignivoma, noctifuga.* Lŭcērnŭlă, æ, dimin. Lŭcērnārĭŭs, qui lucernam fert. Lūcŭlēntŭs, a, um, liecht/ hell/ zierlich/ scheinbar/ Jásny/ Znáczny/ Dostátni. Luculentus dies, ein heyterer Tag/ Dźień iásny. Luculenta familia, Berühmbt vnd fürnehm Geschlecht/ Dostátnia/ Przednia Fámilia. Lūcŭlēntē, & Lūcŭlēntĕr, adverb. scheinbarlich/verständlich/Dostátnie/Znácznie. Allūcĕō, āllūces, allūxī, āllūcērĕ, anscheinen / Przyświecáć/ Rozświecáć śię. Cōllūcērĕ, zugleich scheinen/ glantzen/ glitzen/ Społświećić/świećić śię. Dilucere, erscheinen/Jáśnieć/Rozświecáć śię. metaph. Dilucere dicitur res, berühmbt werden/ an Tag kommen/ Jásna rzecz. Dīlūcĭdŭs, a, um, sehr liecht vnd klar scheinend/ Jásny. Dīlūcĭdē, adverb. scheinbarlich/ Jáśnie. Dīlūcĭdō, as, are, erklären/Obiáśniáć. Dīlūcēscō, is, dīlūcēscĕrĕ, tagen/heyter werden/ świtáć. Dīlūcŭlŭm, li, g.n. Anbruch des Tags/ świt. Dīlūcŭlō, adv. wenn der Tag anbricht/ Ráno / Przededniem. Dīlūcŭlō, as, are, ut: Ubi primum diluculabit, So bald d' Tag anbricht / Jedno śię rozednieie. Antĕlūcānŭs, a, um, das vor Tag ist/Przedednio wy. Sūblūcānŭs, a, um, das gleich vmb die Zeit ist/Około czásu porannego. Dīlūcŭlāscĭt, pro Dīlūcēscĭt. Elucere, leuchten/scheinen/ hell werden/ Jáśnieć/ Pokázowáć śię/ Wydawáć śię. metaphor. Manifestum esse & apparens, Durchleuchtig seyn/ Jásnem/ przezrzoczystym być. Elūcēns, entis, particip. scheinbar/ Jáśniejący. Elucidare, pro Illustrare, non est latinum. Illucere, hinein scheinen/Tag werden/ Rozświecáć śię/Záświtnąć. Illuxit illum Sol, Die Sonn hat jhn angeschienen/ Słonce mu śię rozświećiło. Illucescere, scheinen/ heyter werden/ Zátáśnieć. Intērlūcērĕ, zwischen etwas durchscheinen/ Rozświecáć śię miedzy. Pellucere, Perlucere, &

 Trans-

Translucere, durchleuchten / durchscheinen / fast scheinen / łsknąć się / Przezrzoczystym być. Pellucidas, Perlucidus, & Trānslūcidus, a, um, Fast durchsichtig / durchscheinig / Przezrzoczysty / łsknący się. Pērtrānslūcidus, a, um, so scheinbar das man dadurch sehen mag / Bárzo przezrzoczysty. Pellucere, fast scheinen / łsknąć się bárzo. Item, ein ehrliche Mahlzeit zurüsten vnd opfferen / Biesiádowáć. Sacrificantium verbum est. Pōllūctūm, ti, g. n. ein Opffermahl / Biesiádá. Pōllūcibilis, le, ut: ut cœna pollucibilis, ein köstliche herliche Mahlzeit / Bánkiet. Pōllūcibiliter, adv. Köstlich / herꝛlich / Hoynie. Prælucere, vorscheinen / Rozświecáć się. Prælucere majoribus suis virtute, durch sein Tugend seinen Vorfahren einen Namen machen / Wsławić przodki swoie cnotą własną. Prælucidus, a, um, fast heyter vnd klar / Jásny / łsknący się. Rēlūcērē, widerscheinen / glitzen / erglängen / Rozświecáć się. Sublucere, ein wenig scheinen / Jáśnieć / Zápaláć się. Sublucidus, a, um, ein wenig scheinbar / Przyiáśnieyszy.

Lūxō, as, avi, atum, lūxārē, verrencken / aufflösen voneinander / Wywiiáć nogę. Lūxus, a, um, schlotterecht / Wywiniony. Lūxātus, a, um, ut: Luxata membra, verrenckte Glider / Wywinione członki. Elūxātus, a, um, idem.

Lūxus, ūs, g. m. Vberfluß in Speiß vnd Kleydung / Rozrzutność / Dostátek / Zbytek. *Iners, mollis, furens, populator opum, regius, fluens, desidiosus, malus, fastuosus, mensarius, splendidus, nocens, fœdus, effusus, femineus, infrenis, insanus, dissvasor honesti.* Lūxūria, æ, & Lūxūriēs, ei, g. fœ. idem. *Prodiga, effervescens, petulans, popinalis, nocitura, fucata, blanda, famosa, nitens, misera.* Item, Geilheit des Fleisches / Rozpustność / Pożądliwość cielesna. Lūxūriōsus, a, um, Vberflüssig / Geyl / zu köstlich mit Speiß vnd Kleydung / Rozrzutny / Zbyteczny / Stroyny. Lūxūriōsē, adv. überflüssiglich / geylich / Rozpustnie. Lūxūriō, as, are, & Lūxūrior, aris, atus sum, lūxūriārī, Vnmässig seyn vnd den Wollüsten ergeben / Rozgárdyiás stroić. Lūxūrians, antis, & Lūxūriātus, a, um, participia.

Lȳchnītēs, is, g. m. Marmor album, quod ad lucernam in cuniculis cædebatur.

Lȳchnītēs, tidis, g. fœm. herb. aliàs Tryallis dicta.

Lȳchnus, i, g. m. Liecht / Kertz / Lámpá. *Pendens, ardens, lucens, splendens.* Lȳchnūchus, i, g. m. Liecht oder Kertzenträger / Liechtstock / Kágániec / Lichtarz / Co świece nosi.

Lȳcōpsis, is, g. f. herb. Anchusæ species, longioribus & crassioribus quàm lactuca folijs.

Lȳdius, ij, g. masc. Lapis, qui & Heraclius, ein Goldstein damit man das Gold probieret / Kámień probny.

Lȳmpha, æ, g. f. Aqua dicitur Latinis, Wasser / Wodá. *Liquida, currens, susurrans, fugax, manans, putealis, gelida, fluvialis, pura, cærulea, sobria, viva, perspicua, labens, irrigua, fontana.* Lȳmphāticus, ci, g. m. der vnsinnig worden ist / muthwillig / Szálony zuchwále / Wściekły. Lȳmphātus, & Lymphaticus, a, um, ut: Lymphaticus pavor, vnsinnige Furcht / Boiaźń wielka / Lymphatum vinum, gewässerter Wein / Wino wodą rozrworzone. Lȳmphō, as, are, verwirꝛt machen / von Sinnen bringen / Szalonem czynić. Lȳmphor, aris, atus sum, Lȳmphārī, vnsinnig werden / Szaleć. Lȳmphāns, antis, das von Sinnen bringt / Száleństwo przynoszący.

Lympidus, v. Limpidus. Lynter, v. Linter.

Lȳnx, lȳncis, g. m. vel f. Animal, acutissimo visu, ein Luchs / Ryś / Ostrowidz. *Maculosa, timida, fugax, effrena, turgida, versicolor, sacra Baccho, Scythica.* Lȳncēus, a, um, Luchsen / Ostropátrzący / Bystry / Ryśy. Lynceis oculis, scharffsichtig / Rysim wzrokiem / Bystrym okiem.

Lȳra, æ, g. f. eine Leyr / Harpff / Arfá / Skrzypice. *Mellistua, garrula, blanda, sonora, suavis, dulcisona, eburnea, dulcis, dulcicanens, Apollinea, operosa, canora, sonans, testudinea, ovans, curva, Phœbæa, jocosa, eburna.* Item, Lyra, signum cœleste. Lȳricus, a, um, zur Harpffen oder Leyren dienlich / Skrzypiczny. Lȳricen, cenis, & Lȳristes, is, g. com. ein Leyrer / Harpffenschläger / Skrzypek.

Lȳsis, seos, g. f. lat. Solutio.

Lȳtta, æ, g. f. ein Taubwurm / so die junge Hunde vnter der Zungen haben / Robak w ięzyku psim.

MA.

Măcellum, li, g. n. ein Fleischbanck / Játki mięsne. Măcellārius, g. m. ein Fleischer / przekupień / Rzeźnik co przedáie.

Măcer, cra, crum, mager / dünn / Chudy / Suchy. Măcilentus, a, um, idem. Măcillus, a, um, diminut. à Macer. Macror, macroris, sive Macor, absque r, post c, g. m. Item, Macritūdō, dinis.

nis,& Măciēs,ēī, g. fœ. Magerheit/ Chudość/ Vſchnienie. *Horrida, infelix, turpis, miſera, ſcabioſa, ægra, informis, jejuna, decolor, gracilenta, ſqualida, tetra, ſterilis, ingloria, larvalis, attrita.* Măcĕō,es,măcŭi,măcērĕ, mager ſeyn/ Chudym być. Măcēſcō,is, macui, măcēſcĕrĕ, mager werden/ Chudnąć/ Schnąć. Măcĭō,as,măcĭārĕ, pro Macrum facere, à quo Emacio, quod idem ſignificat. Macrĕō,es,macrui, ſive Macrēſcō,is, măcrēſcĕrĕ, mager werden/ Chudnąć/ Schnąć. Mācĕrō, as, are, mager machen/ außmergeln/ Chudźić/ Trapić. Item, weychen im Waſſer/ Maczáć. Mācĕrātŭs, a, um, wol gewäſſert oder geweycht/ Moczony. Mācĕrātĭō,onis,g.f. das wäſſern/ beytzen/ Moczenie. Mācĕrēſcō,is,mācĕrēſcĕrĕ, im Waſſer weych werden/ Miękczeć/ Moknąć w wodźie.

Mācĕrĭă,æ,&Mācĕrĭēs,ēī,g.f. ein kleine Mawr die ohn kalck auffgeſetzt iſt/ płot kámienny/ mur.

Măchæră, æ, g.fœ ein Degen/ Schwerdt oder Meſſer/ Kord/ Miecz. Măchærŏphŏrŭs,i,g.m. Schwerdt-träger/ Giermek. Măchærŏpœŭs, i, gen. maſc. ein Schwerdt-oder Meſſerſchmiedt/ Miecznik.

Māchĭnă,æ,g.f. allerley Rüſtung zu den Handwercken dienlich/ Táran. *Ærea, ænea, lenta, ſaxea, rotans, muralis, ſtridens, turrifraga, truculenta, bellica, horrifica, hoſtilis.* Machina, metaph. geſchwinde Fünd/ Liſt/ Sztuká/ Przemyſł. Māchĭnālĭs, le, ut: Scientia machinalis, Kunſt mancherley Rüſtung zu machen/ Náuká Architektońſka. Māchĭnŏr,aris, māchĭnārī, etwas liſtigs erdencken/ Wymyśláć/ Knowáć. Māchĭnāmēntŭm,i,g.n, pro Machina. Māchĭnātŏr,oris,g.m. ut: Machinator bellicorum inſtrumentorum, Erfinder der Kriegsrüſtungen/ Sztukmiſtrz/ Sprawcá Kunſztow żołnierſkich. Māchĭnātĭō,onis,g.f. Erfindung vnd geſchwinde Mittel/ Wymyſł/ Sztuká. Item, pro Machina, Māchĭnŭlă, dimin. Māchĭnōsŭs, a,um, ut: Navigium machinoſum, id eſt, machinis confectum.

Macies, Macilentus, Macio, Macror, Macreo, & Macreſco, v. Macer.

Mācrŏs, latinè Longus, lang/ Długi. Mācrŏcheīră,æ,g.f. Tunica manicata, ein Rock mit langen Ermeln/ Suknia z rękawámi. Mācrŏcōlŭm,li,g.n. lat. Charta regalis, Real-Papier/ Pápier regałowy. Mācrŏlŏgĭă,æ, ſermonis prolixitas, lange Rede/ Wielomowność.

Māctēæ,arum,g.f. plu.num. & Māctēă,orum, g.neut. dicuntur pretioſa edulia, Schleckſpeiſe/ Łákoći.

Māctĭŭs, dicitur, qui habet magnas malas, & os patens, quaſi malacticus.

Māctō,as,avi,atum, māctārĕ, metzgen/ ſonderlich zu opffern/ Zábijáć/ Bić rzes/ Ofiárowáć. Mactare ſupplicio, vel morte, einen tödten/ Zábić/ Zátráćić. Item, Mactare, einen beſchädigen/ Záſzkodźić. Māctŭs,a, um, id eſt, magis auctus, Genitivo & Ablativo jungitur. Et ut plurimum in Vocativo utimur, ut: Macte virtutis & virtute, id eſt, magis aucte, cumulateque. Macte hac gravitatis gloria, mehre dir GOtt die Ehre/ Szczęśćći Boże. Bogdayżeś ſię w tey ſłáwie pomnażał. Māctĕ, abſolutum, hab Danck/ wolan/ Dobrze/ Grzeczy/ Toś chłop. Māctātŭs, ūs, g. maſ. das opffern/ ſchlachten/ metzgen/ Ofiárá/ Zábićie/ Bićie bydłá. Māctātŏr oris, g.m. ein Metzger/ Schlachter/ Zábijak/ Rzeźnik.

Māctră,æ,g.f. ein Multe/ ein Trog da man das Brodt in knetet/ Dźieżá.

Măcŭlă,æ,g.f. ein Fleck/ Maſſel/ Zmázá/ Plámá. *Atra, nigra, ſpumigera, immunda, turpis.* Item, ein angeborner Fleck/ Anmahl/ Wádá. Item, Schandmahl/ Vnehr/ Szkodá/ Zelżywość. Item eine Maſch oder Loch des Netzes oder Jägergarns/ Dźiurá w śieći. Măcŭlōsŭs,a,um, gefleckt/ voll Maſern/ vnſauber/ Nákrápiány/ Sproſny/ Niecnotliwy. Măcŭlō,as,avi, atum, măcŭlārĕ, beflecken/ Mázáć. Măcŭlātŭs,a,um, befleckt/ Pomázány. Immăcŭlātŭs,a,um, vnbefleckt/ Niepomázány. Cōmmăcŭlārĕ, idem quod Maculare.

Mădĕō,es,mădŭī,mădērĕ, naß ſeyn/ Moknąć Przemakáć. Mădēſcō,is, mădēſcĕrĕ, Mădĕfīō, fis, factus ſum, mădĕfĭĕrī, naß werden/ Moczyć śię/ Moknąć. Mădĕfacĭō,is,mădĕfacĕrĕ. Item, Mădĕfĭcō, & Mădĭdō, as,are, naß oder feucht machen/ Moczyć co. Madēns, entis, particip. & Mădĭdŭs, a, um, naß/ feucht/ ubergoſſen/ Mokry/ Zmoczony. Mădŏr,ōrĭs,g.maſ. Feuchte/ Näſſe/ Mokrość. Vīnōmădĭdŭs, vel Madidus abſolut. Item, Madulſa, vel Mădūsă,æ, g.maſ. pro ebrio, truncken/ Pijány. Demadere, & īmmădērĕ, gantz naß oder feucht ſeyn/ Zmoc/ Wymoczyć śię. Permadere, & Permadeſcere, durch vnd durch naß ſeyn/ Przemoc.

Mœnă,æ, g.f. Piſcis eſt marinus, qui Latinis

Halecula, sive Alec dicitur, ein Häring/ Śledź.

Magalia, sive Mapalia, g.n. plur.num Dorffhäuser/ Höff/ Chałupá. *Parva, obsoleta, dura, rustica.*

Magēia, æ, g.f. vollkommene Wissenschafft natürlicher Ding / Vmiejetność doskonała rzeczy przyrodzonych. Item, Beschwerung/ Zauberey Czárnoksięska náuká. Magus, i, g.m. apud Persas dicitur Sapiens: eos enim Persæ Magos vocant, quos Græci Philosophos, Naturkündiger/ Vmiejetny przyrodzonych rzeczy. Item, ein Zauberer / Schwartzkünstler / Czárnoksiężnik. Magicus, a, um, das zu der Zauberey gehöret/ Czárnoksięski. Magice, es, g.f. Zauberey/ Czárnoksięska náuká.

Mageirus, i, g.m. ein Koch/ Kucharz. Archimageirus, i, ein Koch oder Küchenmeister/ Kuchmistrz.

Magis, idis, g.fœ. ein Multe darinn man Brodt knetet/ ein Scheybentisch/ Niecki do wyczyniánia ciástá.

Magis, adverb. mehr/ Bárziey. Magis, magisque, mehr vnd mehr/ Bárziey/ coraz Więcey.

Magister, stri, g.m. Meister/ Mistrz. *Barbatus, clamosus, tumidus, garrulus, acerbus, miser, insanus, providus, vitalis.* Magister, ein Meister über die Jugend/ Mistrz szkolny. Magister pecoris, ein Hirt oder anderer Hirten Meister / Pástuchá. Item, der Schuldtherr vom Richter verordnet die Güter des Schuldners zu verganten/ Od sądu postánowiony do sprzedánia dobr dłużniká. Magistra, æ, g.f. ein Meisterin/ Regiererin/ Mistrzyni. Magistellus, i, dimin. Meisterlein/ Mistrz podły. Magisterium, ij, g.n. Meisterschafft/ Regiment/ Mistrzowski urząd. Magistro, as, are, meistern/ Rządzić. Magistratus, us, g.m. Obrigkeit/ Vrząd. *Urbanus, insignis, celebris.* Item, einer der vnter die Obrigkeit gehört/ Co do urzędu należy. Magistratum capere, Magistratum gerere, Magistratu fungi, vel Magistratum ingredi, ein Oberherr seyn/ in der Obrigkeit seyn/ Vrzędu dostąpić. Magistratu abire, im Ampt abgehen/ Z urzędu zstępowáć. Magistratu submovere aliquem, Einen des Ampts vnd Gewalt entsetzen/ Z urzędu kogo wysádźić.

Magma, atis, g.n. Fex unguenti.

Magnes, etis, g.m. ein Magnetstein/ Mágnes kámień. *Decolor, niger.*

Magnus, a, um, groß/ Wielki. Major, & hoc Majus, grösser/ Większy. Maximus, a, um, der Allergrössest/ Naywiększy. Permagnus, a, um, fast groß Wielki bárzo. Majusculus, a, um, diminut. ein wenig groß/ Przywiększym. Magnalia, orum pro Magnificis operibus. Magnanimus, a, um, Großmütig/ tapffer/ Wspániáły. Magnanimitas, atis, g.f. Großmütigkeit/ Wspániáłość. Magnates, plur.num. pro Proceribus. Magnarius, ij, pro magno negotiatore. Magnificus, a, um, ehrlich/ herrlich/ großthätig/ Wielmożny/ Hoyny. Magnificentia, æ, g.fœ. Herrlichkeit/ Pracht/ Hoyność/ Wspániáłość. Magnifice, adverb. prächtiglich/ Wielmożnie. Magnifico, as, are, fast rühmē/ hoch preisen/ Wielbić/ Raczyć/ Sławić. Magniloquus, a, um, prächtig mit Worten/ Wspániáłomowny. Magniloquentia, g.fœm. Pracht der Wörter/ Wspániáłomowność Magnipendo, is, magnipendere, hoch achten/ Ważyć wielce. Magnopere, & Maximopere, adver. trefflich/ fast hefftig/ Bárzo. Magnitudo, dinis, g.f. Grösse/ Wielkość. Magnitas, atis, g.f. idem, sed obsol. Magno, absolute positum pro Magno pretio.

Magudaris, sive Magydaris, is, g.f. species Laserpitij, aut caulis ex Laserpitij radice.

Maialis, is, g.m. ein Barch/ verschnittener Eber/ Wieprz czyściony.

Maiestas, atis, g.f. Hochwürde/ Herrlichkeit eines Volcks / Fürsten vnd sonderlicher Personen/ Wspániáłość/ Vczćiwość/ Dostojeństwo/ Powagá/ Máiestat. *Regia, regalis, luculenta, imperiosa, reverenda, venerabilis, sublimis, celsa, tremenda, virilis, cæsarea, augusta.* Minuere, vel imminuere maiestatem, eine Obrigkeit schmälern/ verachten/ Poniewáżáć sobie urząd. Lædere, vel solvere maiestatem, idem. Conservare, vel, Retinere maiestatem, seine Würde vnd Ansehen vnversehrt behalten/ Záchowáć powagę nienáruszoną.

Majores, orum, g.m. plur.num. die Vorfahren/ oder Altforderen/ Przodkowie. *Venerandi, prisci, longanimi, vetusti, veterani, prævij, emeriti, memorandi, piæq; memoriæ, reverendi, fideles, pacti memores, fœderis tenaces.*

Majus, maji, g.m. der May/ Máy. *Herbicomus.*

Mala, æ, g.f. die Wangen/ Jágodá ná twarzy.

Malache, es, g.f. Pappelnkraut/ Käßpappeln/ Słaz leśny.

Mä-

Mălăcŭs,a,um,weich/lind/ Miekki. Mălăcĭsso, & Mălăsso as, are, weich machen/ knetten/ Miekczeć. Mălăciă,æ,g.fœ. Windstille auff dem Meer/Morskie uspokoienie. Item, Maßleydigkeit/ besonders schwangerer Weiber / Apetyt brzemienney.

Mălagmă,atis,g.n. ein weichmachend Pflaster/ über ein Geschwär/ Plastr obmiekczáiący.

Male, vide Malus,a,um.

Mălicŏrium, ij, g.n. die Rinde eines Granatapffels / Gránatowych iábłek skorá.

Mallĕus, ei, g.m. ein Hammer/Młotek. *Ferreus,durus,ligneus.* Mallĕŏlus,i,dimin. Item, newe Schoß an Weinreben/ Látorośl do sádzenia. unde, Mallĕŏlaris, ĕ, ut: Virga malleolaris, ein Hürling/ das ist/ ein new Schoß an Weinreben/ Látoroślna rozgá. Item, Mallĕŏli,orum,g.m. plur. num. die Knoden zwischen den Beinen vnd Füssen / Kostki. propter similitudinem quam habent cum malleis. Mallĕātŭs, a, um, geschlagen/gehämmert/ Bity/ Tłuczony/Złity. Mallĕātŏr,oris,g.mas. ein Hämmerer/ der den Hammer braucht/ Błácharz.

Mălŭviŭm,ij,g.n. ein Gießfaß / Handbecken darauß man die Hände wäscht / Vmywádlink/ Száflik.

Mālŏ,māvis,māvult,Plur. Mālŭmŭs,māvultis,malunt. Præterito,Mālui,Infinit. Mallĕ,lieber wollen/ Woleć.

Mălŏbăthrum, i,g.n. Folium nardi odorem referens,nullis adhærens radicibus, Lentis modo crescit,aquæ innatans.

Măltha, æ, g. f. Calx cum arena & aqua: vel Cera pici liquidæ commista, tabulis cerandis idonea.

Mālvă,æ,g.f.herba,Pappelen/ Slaz. *Florens, levis,salubris,viridis,mollis.* Mălvacĕus,a,um, von Pappelen/ Slazowy.

Malum terræ, Herba, Aristolochia.

Mālŭs,li,g f. ein Apffelbawm/ Jábłoń. cuius fructus est Malum,li,g.neu. ein Apffel/Jábłko. Mălīnŭs,a,um, Apffelbäwmin/Jábłonowy.

Mālŭs,li,g.m. Mast-oder Segelbawm / auff einem Schiff/ Mäßt. *Velifer, rigidus, tremulus, teres,fagus.*

Mălŭs,a,um,böß/Zły. Mălŭm,i g.n. substant. Vbels/Pein oder Arbeit/ Złá rzecz/Złe/Karánie. *Ferale,fatale,triste,portentiferum,sævum,nefandum,nefastum,venenatum,catenatum.* Cavere malum, sich für Vbel hüten/ Złego sie strzedz. Item, Malum, Interject. irascentis, ac si dicas pro nefas. Mălĕ,adverb. bößlich/Złe. Male audire, ein böß Geschrey haben/źle słynąć. Male moratus, übel besittet/Nieobyczáyny. Male morigerus, vngehorsam/Nieposłußny. Male nupta, übel verheyrathet/Złe zá mąż ßłá. Mālignŭs,a,um, vngütig/ boßhafft/ Złośliwy. Mălignĭtās, atis,g.f. Boßhafftigkeit/ Złość. Mălignē,adverb. vngütiglich/Złośliwie. Mălitĭă,æ,g.f. Boßheit/ Złość. Mălitĭōsŭs,a,um, Boßhafftig/Złośliwy. Mălitĭōsē,adverb. bößlich/Złośliwie. Maledicere, vide Dico. Mălĕfăcĭō, facis,feci,factūm, mălĕfacĕrē, quidam enim separatim scribunt Male facere, Vbels thun/ Złe broić. Mălĕfĭcĭūm, ij,& Mălĕfactūm, i, g.n. ein Vbelthat/ Zły uczynek. Mălĕficentĭă,æ,g.f. das Vbel thun/ Broienie złego. Mălĕficŭs,a,um, schädlich/ Szkodliwy. Mălĕficĭōsē, adverb. boßhafftiglich/Złośliwie/Chytro. Mălĕsuādŭs, a, um, Einer der bösen Rath gibt / Porádnik zły/ Námáwiácz do złego. Mălĕvŏlŭs, a, um, abgünstig / vnwillig/ Nieżyczliwy/Zazdrośćiwy. Mălĕvŏlēns,entis, idem. Mălĕvŏlentĭă,æ,g.fœ. böser Will/Vnwill/ Nieżyczliwość/ Niechęć/ Złość.

Mămmă,& Mămillă, æ, g.f. Brüst oder Dütten/Pierśi/Cycki. *Tumida,tenera,altrix,mellita, gemmipoma, turgida, stricta, nivea, protuberans, pendula,mollis,irrigua,formosa,rosea.* Mammas habent capræ, Eyter/Wymie. Mammæ porci. Mamma,pro matre vel nutrice. Item, Mamma, Græca dictio, id est, Avia. Mămmŭlă,æ,dimin. Mămmōsus, & Mămmeātŭs, a,um, mit grossen Brüsten/Pierśisty. Mămmĭllārē, is,g.neut. ein Halßköller / Frawen-Halßtuch/ Brusttuch oder Vbermüter / Rßtałik / Chustká białogłowska.

Mămmŏn, vel, Mămmŏnă vox est Syriaca, idem quod Divitiæ, Reichthumb / oder der Gott des Reichthumb/ Bogáctwo.

Măncēps,mancipis,g.com. Zollkäuffer/der einen Zoll oder Zehenden / oder dergleichen von der Obrigkeit kaufft / Celnik. Item, der etwas verkaufft mit Verheissung bey dem Kauff zu schirmen vnd handhaben/Przekupień. Mancipes conducti & redempti, metaph. die sich vmb Geldt lassen bedingen etwas außzurichten / Náiemnicy. Mancipes, seynd auch Fürkäuffer / Zákupnicy.

Māncĭpō,as,avi, atum, māncĭpārĕ, zum Eygenthumb vnd rechter Besitzung eingeben/ Wzdawáć/Oddawáć komu co ná własność. Māncĭpātŭs,a,um, verpflicht/ vnterworffen/ Poddány/ Zniewolony. Mancipatus,ūs,g.m. & Māncĭpātĭō,onis,g.fœm. eine Weise von den Römern gebraucht in Verkauffung gelegener Güter vnd anderer köstlicher Dingen/ eine Gaab zum Eygenthumb/ Sposob u Rzymian przedawánia dobr leżacych/ y inszych kosztownych rzeczy. Mancipium, vel Māncŭpĭŭm,ij, g.n. ein leybeygene Person/ Niewolnik. *Abiectum, vile, venale.* Item, Eygenthumb/Besitzung vnd Recht zu demselben/ Dzierżáwá/ Własność máietności/ Wárunek. Mancipio dare, zu eygen eingeben/ Wárowáć co komu. Mancipio accipere, zu eygen einnemen/ Odbieráć kupno/ Ewikcyią bráć od kogo. Mancipi, sive Māncŭpī, indeclinab. ut: Res mancipi, Eygenthumb/ Kupno wárowne. Mancupi ędes poscere, für eygen ansprechen/ Własnego dobrá sie domagáć. Emāncĭpārĕ, auß seinem Gewalt geben/ von Handen geben; sonderlich wenn einer seinen Sohn oder seinen rechten Enckel/ oder andere von jhm geboren/ frey übergibt vnd auß seiner Gewalt lässt/ Odpráwić/ Wyzwolić/ Wypuszczáć z Oycowskiey władzy. Emancupo me tibi, Ich gib mich dir in deinen Gewalt/ Poddawam sie tobie. Emāncĭpātŭs,a, um, übergeben/ mit aller Gerechtigkeit zugeeygnet/ Odpráwiony/ Wypuszczony.

Māncŭs, a, um, der einer Hand beraubet/ Jednoreki. Mancus ad res inanimatas refertur, pro debili, schwach/ vnvollkommen/ Mangelhafft/ Słáby/ Niedoskonáły/ Niedołężny. Emāncō, as, are, Labienus apud Senec. die Händ abhawen/ Obćiąć reke.

Māndō,as, avi, atum, māndārĕ, befehlen/ Befehl geben/ aufflegen/ vertrawen/ Wskázowáć/ Poruczyć/ Posyłáć. Mandare memoriæ, in Gedächtnuß fassen/ Pámietáć/ Ná pámieć sie náuczyć. Mandare æternitati, Ewigwehrend machen/ Wiecznego co uczynić. Mandare in ultimas terras, hinweg schicken/ Zásłáć precz. Mandare se fugæ, hinweg fliehen/ Vćiec. Alicui honores mandare, einem ein Ehrenampt vertrawen oder geben/ Ná urzedzie kogo posádzić. Māndātŭs, a,um, particip. befohlen/ Roskázány. Māndātŭm, i, g.n. ein Befehl/ Roskazánie. Māndātārĭŭs,ij,g.m. Vollmächtiger/ Befehlhaber/ Plenipotent/ Roskázuiacy. Māndātŏr,oris,g.masc. ein Auffweiser vnd Anrichter der Kläger/ Podszczuwácz. Item, Mandatores, Befehlgeber/ Roskázuiacy. Amāndō,as,avi,atum,āmāndārĕ, anderswo hinschicken/ Zásłáć gdźie. Amāndātĭō, onis,g.f. Hinschickung/ Zásłánie. Commendo,as, commendare, in Befehl geben/ Zlećić/ Poruczyć. Item, loben/ rühmen/ Chwalić/ Zálećić. Cōmmēndă, æ, est custodia Ecclesiæ alicui commissa. Cōmmēndātŭs,a,um, particip. zu halten befohlen/ Poruczony/ Zlecony. Cōmmēndātĭō, onis, g.f. ein Befehl/ Roskazánie. Item, Lob vnd Ruhm/ Chwalenie/ Pochwałá. Cōmmēndātŏr oris,g.m. ein Befehlhaber/ Zálećićiel. Cōmmēndātrīx,īcis,g.f. Befehlerin/ Zálećićielká. Cōmmēndābĭlĭs,le, löblich/ Zálecenia godny. Cōmmēndātītĭŭs,a,um, ut: Literæ commendatitiæ, Fürschrifft/ Fürdernußbrieff/ Záletne listy/ to jest/ zálecáiace kogo. Incommendatus,a, um, id est, non commendatus. Demandare, idem quod mandare, anbefehlen/ Zlećić.

Māndō, māndĭs, māndī, mansum, māndĕrĕ, käwen/ mit den Zänen zerbeissen/ Żucháć/ Żuć/ Kąsáć. Mānsĭtō,as,are, embsig käwen/ Poiadáć/ Pokąsywáć/ Żuć. Māndĭbŭlă, pro Maxilla. Māndō,onis,g.m. ein Fraaß/ Żárłok. Māndūcō, as,avi,atum,māndūcārĕ, essen/ Jeść. Māndūcō, onis, & Māndūcŭs, ci, g.m. idem quod Mando, onis. Mānsŭs,a,um, partic. gekäwet/ Żuty. Mānsŭm,si,g.n. gekäwet/ wie man den kleinen Kindern pfleget zu geben/ Pokárm przeżwány. Præmāndō,is, præmāndĕrĕ, vorkäwen/ Przeżuwam. Rĕmāndĕrĕ, widerkäwen/ Żuć znowu. Sŭpērmāndĕrĕ, auf ein anders vorgekäwet/ käwen/ Poiadáć

Māndră, æ, g.fœ. Viehställ auffm Feld/ da das Vieh ein Vnterschleyff hat/ Chlew.

Māndrăgŏră,æ,g.f. herb. Alraun/ Pokrzyk.

Manduco & Manducus, v. Mando.

Mānĕ, adverb. Morgens früh/ Ráno. Aliquando pro nomine ponitur, & significat, der Morgen oder Anfang des Tags/ Poránek. Mane totum dormire, den gantzen Morgen/ Spáć przez cáły poránek.

Mănĕō,es, mansi, mansum, mănērĕ, bleiben/ Zostáć/ Czekáć. Manet te bonum, es wartet etwas guts auff dich/ das ist/ dir zu Gefallen/ Czeka cie coś dobrego. Promissis manere, bey der Verheissung bleiben/ Spełnić obietnice. In fide

ma-

Manere, Glauben vnd Trew halten/Wiernie sie záchowáć. Mānsĭō, onis, g.f. Bleibung/Zostánie.Item,Wohnung/Mieszkánie.Mānsĭūncŭlă, æ,g.f.dimin.Mānsĭtō,as,are,freq. Mānsūrŭs, a, um, der bleiben wird/Ktory ma zostáć. Cōmmănĕō,es,cōmmānsī,cōmmānsūm,cōmmănērĕ,zumahl bleiben / Spolmieszkáć. Emănērĕ, ausserhalb bleiben / Bawić sie oprocz domu. Emānsŏr, oris,g.m. ein Außbleiber/ der nach langem außbleiben wied in das Läger kompt/ Odbiegácz. Emĭnĕō, ēmĭnēs, ēmĭnŭī, ēmĭnērē, übertreffen/ herfürgehen/ Przewyższáć/ Przodkowáć. Emĭnēns,entis,nomen ex partic. Fürtreffend/ das über einem andern gehet vñ stehet/ Wydátny/Przewyższáiacy. Emĭnēntĭă,æ,g fœm. Vberhöhung/Wydátność. Eminentia murūm, die fürgehende Spitzen der Mauren oder Zynnen/ Blánki ná murze. Emĭnŭlŭs, a, um, etwas höher vnd fürtrefflicher / Wydátny troche. Præmĭnērĕ,übertreffen/Przechodźić/Przewyższáć. Prominere, herfürgehen / hangen oder ragen/ Wybiegáć/ Wychyláć/Wychodźić. Prominens, entis, nomen ex partic. füraußgehend oder hangend/ Wydátny. Prominentes venæ, fast scheinbar/Wydátne/Znáczne żyły. Imminere, über einem hangen od' halten/ hinzu tringen/ vorhanden seyn/ Nálegáć/ Nástępowáć / Wiśieć nád czym. Item, spähen/ lauffen/Godźić/Czuháć. Bellum imminet, der Krieg ist vorhanden/ Woyná śie przybliża. Imminens, partic. sive nomen ex partic.geneigt/ergeben/Nálegáiacy/ Nástepuiacy. Sŭpĕrēmĭnērĕ, füraußgehen oder ragen/Przewyższáć.Ĭntērmănĕō,er,ĭntērmānsī intermanere,darzwischen bleibē/ Mieszkáć miedzy. Permanere,beharren/bis zum End bleiben/ Wytrwáć/Mieszkáć do końcá. met.auff einem ding bleiben vñ beharrē/Trwáć/Zostáć sie.Permānsĭō, onis, g. f. Beharrung/ Trwánie. Rĕmănērĕ, dahinden bleiben / oder stehen bleiben/ Zostáć. Rĕmānsĭō,onis, g. fœ. dar hinten bleiben/ Zostáwánie.

Mānēs,mānĭūm,g.m.pl.nu.tant.der abgestorbenen Seelen/ die Todten / Dusze zmárłych ludźi. Item, die böse Geister/ oder die Höllischen/ Duchowie źli. *Nigri, acerbi, infesti, imi, stygÿ, fatales, horrendi, mœsti, silentes, nigrantes, nocturni, obscuri, diri, tartarei, profundi, inferni, muti, lethæi, atri. Elisÿ, surdi, tristes.* Manes apud Virg. pro suppliciis,quæ sunt apud manes.Ĭmmānĭs,ĕ, Grawsam/ grimmig/Srogi/ Okrutny. Ĭmmānĭtās, ātis, g. fœm. Grawsamkeit/Grimmigkeit/ Srogość/Okrućieństwo.

Māngō,ōnis, g. m. Der Leibeigene vorzeiten aufkauffet/ vnd sie auff den Kauff zieret vnd auffmutzet/wie die Roßtäuscher mit den Pferden thun/ Ein Außstreicher vnd Ernewerer alter Dinge auff den Kauff / Grümpler / Piekrzyćiel/ Ludokupiec/ Wendetarz. Māngōnīzō, as, avi, atum, māngōnĭzārē, zieren/ schmücken/ auff den Kauff auffbutzen / Zdobić/ Piekrzyć. Māngōnĭcŭs, a, um, quod ad mangonem pertinet, ut: Quæstus mangonicus, Gewinn auß alten außgebutzeten Dingen/Grümpler Gewin/ Piekrzyćielski zysk. Māngōnĭūm, ij, g. n. Farb oder Kunst allerhand alte Ding anzustreichen/dz sie desto eher verkaufft mögen werden / Piekrzenie. Māngōnĭzātŭs, a, um, auffgebutzt / außgestrichen auff den feylen Kauff/ Zdobiony/ Piekrzony.

Mānĭă,æ, g. f. Græcum est vocabulum, latinè Insania. Mānĭæ, arum, g. fœ. pl. nu. Deformes personæ sunt, vngeschaffene Bild/ Nieksztaltne osoby. It. Straszydłá. Itē, Larvas appellant, quas nutrices pueris minitari solent.

Mānĭcă,æ, g.f. à manu derivatur, Ermel/Rękáw. Item, Handschuch/ Eyserne Handschuch/ Kárwász żelázny. Item, Handband/Bindá do obwiązánia ręki. Mānĭcātŭs,a,um, ut: Tunica manicata, ein Rock mit Ermlen / Sukniá z rękawámi.

Mānĭfēstŭs,& Mānĭfēstārĭŭs,a,um, Offenbar/ vnd bekant/Jáwny.Manifestè & Mānĭfēstō,adv. öffentlich scheinbarlich/Jáwnie/Zrzetelnie.Mānĭfēstō, as, avi, atum, mānĭfēstārē, Offnen/ bekant machen/ Oznáymowáć/ Obiáwić.

Mānĭpŭlŭs, li, g. m. ein Handvoll/Handbüschlein / Snop / Wiązań/ Garść. Item, Zehen Kriegsleuth/ein Bursch von zehen Kriegsleuthen/ Rotá/ Chorągiew. *Armati, rigidi, crudeles, fortes, truces.* Manĭpŭlārĭs, rē, von dem Hauffen oder der Rott / Do kupy / Do roty náleżący. Mānĭpŭlātĭm, adverb. Rottenweiß/ Rotámi. Cōmmānĭpŭlōnēs, pl. nu. Burschgesellen/ Jednego usćá/Towárzysz.

Mānnă,æ, g. fœ. Hebraicum est, vel Syriacum vocabulum, Himmelbrod/ Mánná/Chleb niebieski. Item, ein Kornlein oder Brosamlein Weyrauchs/ Kádźidłowe ziárká.

Mānŭs,& Mānŭlŭs,li, g.m. ein jung oder klein Röſzlein oder Füllen/ Źmudzinek.

Mānō,as,avi,atum, mānārĕ, flieſſen oder rinnen/ ćiec/Płynąć. Mānālĭs,lĕ. flieſſend oder rinnend/ ćiekący. Demanare & Prōmānārĕ, herauſz flieſſen/ Ściekáć Dimanare, zerflieſſen/hinflieſſen/ Rozlewáć/Roſchodźić śię. Emanare, auſzflieſſen/ Wyćiekáć. Emanare res aliqua dicitur, ut: Emanavit fama, iſt auſzgangen/ Wyſzłá wieść. Emanavit in vulgus, vnter das gemein Volck auſzkommen/ Rozgłośiło śię miedzy poſpolſtwem. Permanare, durchflieſſen/Przećiekáć. Permanare dicitur res aliqua, weit auſzkommen vnd vernommen werden/ Przechodźić przez. Pērmānānter, adverb. durchdringentlich/ von eim zum andern/ Roſchodźiſto. Pērmānēſcĕrĕ, Innen werden/erfahren/Przechodźić. Item, promanare. Rĕmānārĕ, hinter ſich flieſſen/ od vmbflieſſen/ Wzad iść.

Manŏbārbŭlŭs,li,gen.maſc. Teli genus ſimile plumbeæ pilæ, quo utentes milites ipſi Manobarbuli dicti ſunt.

Mānsĭſtērnă,æ, g.fœ. Aquæ urna, ein Waſſerkrug/ Wiádro/ Wodny ſtátek.

Mānſvētŭs, a, um, Demütig/ zahm/ ſanfft/ ćichy/ łágodny/ Ogłaſkány. quaſi manu aſſvetus. Mānſvētē, adverb. ſanfft/demütiglich/łágodnie/ ćicho. Mānſvētūdō,ĭnĭs, g.fœ. Demütigkeit/ Zamheit/ łágodność/ ćichość/ łáſkáwość. Mānſvēfăcĭō,făcĭs,fēcī,făctŭm, mānſvēfăcĕrĕ, zähmen/ demütig machen/ Ogłaſkáć/Vſpokoić. Mānſvēfīō,fīs,factus ſum,mānſvēfĭĕrī, & Mānſvēſcō,is,mānſvēſcĕrĕ, zahm werdē/łágodnieć/ Vćicháć. Mānſvētārĭŭs,rij,g.m. ein Zähmer wilder Thier/ Dźikie źwierzętá chowáiący y ogłáſkiwáiący. Īmmānſvētŭs, a, um, vnzahm/ Nieogłaſkány.

Mānſus, v. Mando. Mantat. pro Manet antiq.

Māntālŭm, & Māntēlĭŭm, ij, ſive Māntīlĕ, is, dictio compoſita ex manus & tela, à manibus tergendis, ein Handzwehel od Tiſchlachen/ Ręcznik. Obrus. *Album, canum, nitidum.* Item, Mantelum, ein Mantel/Opończa/Płaſzcz.

Māntĭcă, æ, g. f. ein Knapſack/ Halsſack/ der hinden vnd vornen herab hanget/ Bieſági. Item, ein Säckel oder Taſche/Mántiká/Torbá. Māntĭcŭlă, æ, g. f. dim. Māntĭcŭlārĭŭs, ij, g. m. ein Dieb ſo den Leuten über Säckel vnd Taſchen gehet/ ein Beutelſchneider/ Rzezymieſzek. Māntĭcŭlŏr, aris, atus ſum, māntĭcŭlārī, ſtehlen/ aus der Taſchen ſtehlen/ Szálbierowáć/ Kráść w torbę. It. Betrug treiben/ Sztuką záchodźić. Māntĭcŭlātĭō,onis. g.f. Betriegligkeit/Szálbierſtwo.

Mantile, vide Mantelum.

Māntō,as, are, Veteres pro manere.

Mănŭs, ŭs, g. f. ein Hand/Ręká. *Formoſa, tenera, lacteola, candens, ramoſa, albens, nivea, mollicella, ambroſia, avara, cava, pulcra, roſea.* Docere manu, Etwas mit den Fingern zeygen/ Ręką wſkázowáć ná co. Collidere manus, die Händ zuſammen ſchlagen/ Ręke uderzyć o rękę. Per manus, von Hand zu Hand/ Przez ręce. Plena manu, Reichlich/ mit voller Hand/ Bogáćie/ Hoynie. Manus pretium, Liedlohn/ Zapłátá zá robotę. It. Manus, ein Haacke/ Hak wojenny. Item, ein hauffen Kriegsleuth/ Rotá żołnierſka. Item, ein Handſchrifft/ Piſánie włáſney ręki. Item, pro poteſtate, ut: Venire in manus, dem Feind in die Hände fallen/ Przyść pod moc czyię/ Wpáść w ręce nieprzyiaćielſkie. Item, ein Helephantſchnutz/Trąbá słoniowa. Mănĭcŭlă & Māntĭŏlă, æ, diminut. Mănūmīttō, is, miſi, miſſum, mănūmīttĕrĕ, der Leibeigenſchafft erlaſſen/ befreyen/ Wolność dárowáć. Manūmīſſŭs, a, um, befreyet/frey gelaſſen/ Wyzwoleniec. Mănūmīſſĭō, onis, g. f. Befreyung/Erlaſſung der Leibeygenſchafft/Wyzwolenie. Mănŭālĭs, lĕ, ein Handvoll/ſo viel man in einer Hand faſſen kan/ Gárśćiány/ Ręczony. Mănŭārĭŭs, a, um, das mit der Handarbeit gewonnen iſt/ Ręczney roboty. Mănūlĕātŭs, a, um, idem quod Manicatus, der Ermelen an hat/ mit Ermelen/ Rękawy máiący. Mănūlĕārĭŭs, ĕī, g. m. qui veſtes manicatas conficiebat. Mănūbrĭŭm, ij, g. neut. ein Handhabe/ Toporzyſko/ Rękoieść. Manūbrĭŏlŭm, li, g. n. dim. pro ſcalpello etiam legitur. Mănūbiæ, arum, g. f. pl. num. tant. legitur, des Hauptmans theil an erobertem Raub vñ Beuh/ oder/ Raub von einem groſſen Herrn der Feinde überkommen/ od das Gelt auſz verkauffter Beuth gemacht vnd zuſammen gebracht/ Część z łupu ábo z zdobyczy ná Hetmáná ábo Kápitáná przypadáiąca/ łup z wielkich pánow y nieprzyiaćioł/Pieniądze z przedánego łupu zebráne. Item, Manubiæ, pro ſpoliis, Raub/ Beuth/łup/Zdobycz. Manubias facere, rauben/ łupić. Mănūbĭālĭs, le, ut; Pecunia manubialis, Geldt

Geldt aus verkaufter Beuth gelöst/ Pieniadze z zdobyczy. Mānūbĭārĭūs, a, um, Manubiarum particeps dicitur, der des Raubs theilhafftig ist/ Uczestnik łupu. Mănŭŏr, aris, idem est quod Furor, aris, deponens. Mănūprĕtĭūm, ij, g. neut. idem est quod Merces.

Māpālĭă orum, g. n. pl. nu. ein Hütte/ Hirtenhäußlin/ Chałupá.

Māppa, æ, g. f. ein Tischlachen/ oder ein Servìet/ daran man die Hand am Tisch wischet/ Serwetá/ Obrus. Mappŭlă dimin. Item, Mappa, ornamentum equi. Et sunt linteamina alba, quibus cooperiuntur equi Cardinalium, cum faciunt Processionem.

Mărathrŭm, i, g. n. Fenchel/ Kopr Włoski. Marathrites vinum, Fenchelwein/ Wino koprem włoskim przyprawne.

Mārcĕō, es, mārcuī, mārcērĕ, & Mārcēscō, scis, marcui, mārcēscĕrĕ, welck werden/ faulen/ Wiednáć/ Gnić/ Gnusnieć. Mārcĭdūs, a, um, welck/ faul/ Zgniły/ Gnuśny. Mārcŏr, oris, g. mas. Verwelckung/ Faule/ Zgniłość/ Gnuśność. *Turpis.*

Mārcŭlūs, i, g. m. ein gattung eines Hammers so die Keßler oder Kupfferschmiede gebrauchen/ Młotek Kotlárski.

Mărĕ, is, g. n das Meer/ Morze. *Sollicitum, velivolum, tumidum, Neptunium, profundum, refluum, immensum, vastum, saxosum, naufragum, obstrepens, infidum, navigerum, restagnans, verticosum, translucidum, fluentisonum, inquietum, arenosum, truculentum, exasperatum, fallax, virens, importuosum, amarum.* Mare, metaph. ein unendlich unerschöpfflich Ding/ Rzecz wielka/ nieskończona/ nieprzebrána. Mărīnus, a, um, ut: Piscis marinus, ein Meerfisch/ Ryba morska. Mărĭtĭmūs, a, um, des Meers/ oder am Meer wohnend/ Morski/ Pomorski. Vita maritima, Leben und steth Wesen auff dem Meer/ Żywot morski. Trānsmărīnūs, a, um, das über Meer ist/ Zámorski.

Mārgă, æ, gen. fœm. Genus terræ, in modum cretæ albæ, quâ utuntur ad agros stercorandos, Märgel/ Ił.

Mārgăris, ĭdis, gœ. f. ein gattung Dattelkernen/ Rodzay Dáktylá.

Mārgărītă, æ, gen. fœm. vel Margaritum, i, g. neut. ein Perle/ Perła. *Indica, Inda, fulgens, pretiosa.* Mārgărĭtārĭūs, ij, g. m. ein Perlinverkauffer/ Perłowy kupiec. Mārgărītĭfĕr, ra, rum, das Perlin trägt oder gebieret/ Perły rodzący.

Mārgō, ĭnis, g. com. das Bort oder Rand eines Dings/ Brzeg/ Kray/ Burtá. Margines imperij, die Kreyß des Reichs und Grentzen/ Gránice páństwá. Mārgĭnātūs, a, um, mit einem grossen Bort/ Brzezysty. Mārgĭnĕūs, a, um, & Mārgĭnālĭs, lĕ, das rings umbher an den Orten ist/ Rámámi oprawiony. Mārgĭnō, as, are, umbziehen/ mit Steinen besetzen/ Obrabiáć. Emārgĭnārĕ, umbhawen/ weiteren/ das ist/ die Borten und Ruffen von einem Geschwär von dannen thun/ Rownáć/ Obćináć w koło.

Mărīscă, æ, g. fœm. ungeschmackte Feyg/ Figá niesmáczna. *Fatua, carens sapore, pingvis, tumida.* Item, Tuberculum quod ex præpostera libidine circa podicem nascitur, Feygwartz/ Szyszká w ćiele.

Marĭscum, g. n. vel, Mărīscūs, i, g. m. genus Junci majoris, ein Gattung Bintz/ nemlich die grosse so in Seen wächset/ darauß man Matten machet/ Rogoż.

Mărītūs, i, g. m. ein Ehemann/ Mąż/ Małżonek. Maritus, de gallinaceo, ein Haan/ Kur. Maritum esse, ein Eheweib haben/ Żonátym być. Novus maritus, ein Bräutigam/ Oblubieniec/ Pan młody. Mărītă, æ, g. f. ein Eheweib/ Mężátká/ Żoná. Maritæ etiam arbores dicuntur, Bäum mit Weinräben eingeflochten/ Drzewo z máćicą winną związáne. Maritus, a, um, idem significat quod conjugalis, ut: Domus maritæ, Eheleuten Hauß/ Dom małżeński. Mărītō, as, are, verehlichen/ Wydáwáć corkę. Maritare etiam de arboribus dicitur, Weinräben in die Baum flechtē/ Máćice winną do drzewá przywiązáć. Maritari etiam dicuntur canes, wenn sie zugelassen werden/ Kiedy się złączáią. Marītălĭs, lĕ, das zu dem Ehestand gehört/ Małżeński. Cōmmărītūs, i, g. m. der in Platz eines Ehemannes dienet/ Społzaletnik.

Mărmărītĭs, tĭdis, g. fœ. herba, Bärenklaw/ oder Taubenkropff/ Jásnotká ziele.

Mărmŏr, ŏris, g. n. Marmelstein/ Mármur. *Leve, candens, porphyreticum, nobile, operosum, lævigatum, sterile, durum, gelidum, coruscum, muscosum, rigidum.* Mărmŏrĕūs, a, um, Marmelsteinen/ Mármurowy. Mărmŏrātūs, a, um, mit Marmelstein besetzt/ Mármurowány. Te-

Corium marmoratum, vel Mārmōrātūm, i, g. n. Pflaſter von Marmelſtein/ Mármurowy tynk. Marmoratæ laudes dicuntur, quando in alicujus honorem, decernuntur ſtatuæ marmoreæ. Mārmōrātiō, onis, g. fœ. Beſetzung von Marmelſteinen/ Mármurowánie. Mārmōrōſūs, a, um, dem Marmelſtein gleich/ oder hart wie Marmelſtein/ oder voll Marmelſtein/ Mármurowáty.

Mārrā, æ, g. fœ. ein Hauwehl/ Krauthawe/ ein Eyſen damit man Kraut außhacket/ oder dergleichen/ Rydel/ Motyká.

Mārrūbium, ij, g. neut. herba, Lungenkraut/ Szántá biała.

Mārs, Mārtis, g. m. ein Heydniſcher Gott/ des Kriegs/ Bog Pogáńſki nád woyną przełożony. Cujus Epith. vide in propriis nominibus. Item, Mars pro bello ſumitur. Item, Einer auß den ſieben Planeten/ Gwiazdá iedná z Plánet. Noſtro Marte rem aliquam peragere dicimur, durch vns ſelbſt vnd vnſere Arbeit/ ohn Hülff/ Swoim włáſnym dowćipem/ pracą/ bez pomocy cudzey. Mārtiūs, Mārtiācūs, & Mārtiānūs, a, um, dem Marti zugehörig/ Márſowy. Martius, i, g. m. Menſis, der Monat Mertz/ Márzec/ miesiąc. Mārtiālis, lè, Kriegiſch/ oder das in dem Planeten Mars geboren iſt/ Żołnierſki/ pod Plánetą Márſową urodzony. Mārtigĕnūs, a, um, id eſt, Marte genitus.

Mārsūpium, ij, g. n. herb. Andorn/ Jábłecznik.

Mārtēs, is, g. maſc. ein Marderthier/ Kuná źwierzę. fera exigua ex genere muſtelarum.

Mārtўr, tўris, g. com. latinè teſtis, ein Zeug/ świádek. Et qui ſangvinis ſui pignore Chriſto divinitatis teſtimonium dederunt, Martyres vocantur. Mārtўrium, ij, gen. neut. ein ſolch blutig Zeugnus/ Męczeńſtwo/ Krwią potwierdzone świádectwo. *Flebile, cruentum, ſalutiferum, rubens.*

Mās, māris, g. maſ. ein Mannsbild/ Sámiec. Māſcŭlūs, li, dim. ein Männlein/ Męſczyzná. Māſcŭlīnūs, & Maſculus, a, um, das Männlich iſt/ Męſki. Māſcŭlēſcō, is, māſcŭlēſcĕrĕ, zum Männlein werden/ oder des Männleins Natur an ſich nehmen/ Mężnieć. Māſcŭlĕtūm, i, g. n. hoch auffgezogene Weinräben/ Grunt winnicżny. Māſcŭlō, & Cōmmāſcŭlō, as, are, ſtärcken/ fäſtigen/ Zmocnić/ Utwierdzić. Emāſcŭlārĕ, pro Caſtrare, der Männlichen Glieder berauben/ verſchneiden/ Trzebić/ Rzezáć.

Māſpĕtūm, i, gen. neut. Caulis Laſerpitij.

Māſſā, æ, g. f. Teyg/ allerley klotzechtige ſtück/ als: Gold/ Silber/ Bley/ ꝛc. Ciáſto/ Bryłá/ Sztuká. *Dura, plumbea, gravis, ferrea.* Māſſŭlă, æ, dimin. Māſſō, as, are, dick machen/ auff einen Klotz bringen/ Gnieść/ Gęſto czynić.

Māſtĭchē, es, g. fœm. vel ut alii Maſtice, ſine aſpiratione, ein Gumme/ Máſtykowa żywicá. vulgò Maſtix.

Māſtīx, ſtigis, g. m. latinè Scutica, ſive flagellum, ein Geiſſel/ Bicz. Maſtigia, æ, & Māſtīgēūs, ĕī, g. m. der einer Geißlen werth/ Smágániec/ Bićia godny. Māſtīgŏphŏrūs, i, g. m. dicebatur ſervus flagellifer.

Māſtrūcă, æ, g. f. ein gattung eines Kleyds ſo die Sardi gebrauchten/ Szubá/ Kożuch. Māſtrūcātūs, a, um, alſo bekleydet/ Odziány ſzubą.

Māſtūs, i, g. m. Bruſt/ oder Dütten/ Cewká u rur y beczek. Maſtes, ein auffgeblaſen Antlitz an einer Brunnröhren gemacht/ daraus das Waſſer fleuſt/ Oſobá odukáła przez ktorą z rury beczkowey wodá wyćieka.

Matella, & Matellio, vide Matula.

Mătĕŏlă, æ, g. f. ein gattung einer Jäthawen/ Szłagá/ Máczugá.

Mātĕr, mātris, g. f. eine Mutter/ Mátká. Mater mellis apis, Honigmacherin/ Pſzczelna mátká. Mater ad arbores translatum, der Grundſtock/ Korzeń drzewny. Mātĕrcŭlă, æ, diminut. Mātrĭcŭlă, æ, g. fœ. eſt chartula in qua ſcribitur aliquid; & præcipue liber Univerſitatis, in quo nomina ſuppoſitorum conſcribuntur & immatriculantur. Eſt enim dimin. à Matre. Mātĕrnūs a, um, Mütterlich/ Máćierzyńſki. Matrifamilias, geni. mātrīsfamĭlĭās, g. f. die Haußmutter/ Goſpodyni. Mātĕrtĕră, æ, g. f. der Mutter Schweſter/ Baaß/ Ciotká po mátce. Mātrālĭă, orum, g. n. plur. num. Matris matutæ feſta. Mater matuta, Aurora dicitur. Mātrōnă, æ, ein Ehrenweib/ Ehrſame Fraw/ Mężátká/ Uczćiwa białogłowá/ Mátroná. Mātrōnālis, lĕ, einer Erbaren Frawen zuſtändig/ Mężátkom przyzwoity. Mātrĭmōnĭūm, ij, g. neut. eine Ehe/ Vermahlung Manns vnd Weibs/ Małżeńſtwo. Mātrĭmōnĭālis, lĕ, das zu der Ehe gehört/ Małżeńſki. Mātrīmūs, a, um, deſſen Mutter lebt/ Mátkę żywą máiący. Mātrŭēlis, lis, g. f. idem quod Matertera. Mātrŭēles, geſchwiſter Kind/ Ciotczoni.

Mā-

Mātrīx, īcis, g.f. eine Beermutter / Żywot nie/wieśći. Arbor matrix, der Grundstock / Pniak drzewny. Mātrĭcīdă, æ, gen.com. ein Muttermörder / Mátkoboycá. Mātrĭcīdĭŭm, ij, g.n. ein Muttermord / Mátkoboystwo. Mātrēscĕrĕ, id est, matri similem fieri.

Mātĕrĭă, æ, vel Mātĕrĭēs, ēī, g.f. allerley Zeug darauß man etwas macht / Rzecz wszelká z ktorey śię co robi. Materia domus: Calx, lapides, ligna, tegulæ, &c. Zeug / Máterya. Materia etiam omnia ligna comprehenduntur, Zimmerholtz / Drwá budowncze. Item, die newe Schoß einer Weinreben / Látorosl winna. Materies de equis etiam dicitur, Art / Rodzay. Mātĕrĭālĭs, lĕ, das zum Gezeug oder Gebäw gehört / Máteryálny. Mātĕrĭārĭŭs, ij, g.m. ein Zimmermann oder Holtzbawer zu einem Baw / Porębnik / Budowniczy. Materiarius, a, um, ut: Faber materiarius. Mātĕrĭŏr, aris, atus sum, mātĕrĭārī, Holtz zum Baw verfertigen / Drwá gotowáć ná budowánie. Mātĕrĭātŭs, a, um, gemacht Holtzwerck zum Baw / Drzewo do Budynku wygotowáne. Mātĕrĭātĭō, onis, & Mātĕrĭātūra, æ, g.f. das Zimmerwerck / Budowánie / Cieśielska robotá.

Măthēsĭs, is, g.f. & Măthēmă, ătis, g.n. latine Disciplina dicitur; comprehendit Geometriam, Musicam, Arithmeticam. & Astronomiam. Măthēmătĭcŭs, i, g.m. der solcher Künste erfahren / Práktykarz / Mátemátik.

Matrimonium & Matrona, v. Mater.

Mātrĭcăpĭă, æ, g.f. Mutterkraut / Rzymbábá / Máruna.

Matrici, Homines dicuntur malarum magnarum, atque ore late patenti.

Māttă, æ, g.f. eine Matte / eine Decke von Stroh / Hew / etc. geflochten / Máta.

Mătŭlă, æ, g.f. eine Bruntzkachel / Vrynał. Mătellĭō, onis, & Mătellă, æ, dim. ein kleines Bruntzkächlein oder Wassergeschirr / Vrynał máły / Wodny státek.

Mātūrŭs, a, um, zeitig / reyff / Rány / Dojrzáły / Dostáły. Maturus ævi, metaph. pro Sene quandoque accipitur, eines vortrefflichen Alters / Stáry. Mātūrŭm, i, g.n. frühzeitig oder fürderlich / Rzecz dostáła / doyrzáła. Mātūrĭtās, atis, g.f. reyffe / rechte Zeit / Dostáłość / Czás sposobny. Mātūrē, adverb. fruh / bey zeiten / Ráno / W czás. Mātūrō, as, avi, atum, mātūrārē, bey Zeiten vnd fürderlich thun / sich nie säumen / eylen / Przyśpieszáć / Doyźrzáło co czynić. Maturare abitum, hinweg eylen / Spieszyć śię w drogę. Mātūrātŭs, reyff worden / Przyśpieszony / Dostáły. Maturato, ablat. junctus cum dictione, Opus, ut: Maturato opus est, man mag eylen / Prędko trzebá. Mātūrātē, adverb. fürderlich / Spiesznie. Mātūrēscō, escis, mātūrēscĕrĕ, reyff werden / Dostawáć śię / Zrzeć. Mātūrŏr, aris, atus sum, maturari, idem significat quod Maturesco. Mātūrĭssĭmŭs, & Mātūrrĭmŭs, Superlat. überauß reiff / Naydostálszy. Immātūrŭs, a, um, vnzeitig / Niedoyźrzáły. Immātūrĭtās, atis, g.fœ. vnreyffe / vngelegene Zeit / Niedoyźrzáłość / Czás niesposobny. Immātūrē, adverb. zu vngelegener Zeit / Przed czásem. Præmaturus, a, um, vnzeitig / vnreiff / Rychły / Rány. Præmatura mors, metaph. zu früher Todt / Smierć rána / przed czásem. Præmature, zu frühe / Rychło.

Mātūtă, æ, g.f. lat. Aurora, Morgenröthe oder Morgenschein / Zorzá poránna. Epith. v. Aurora. Mātūtīnŭs, a, um, ut: Tempus matutinum, Morgenzeit / Poránek. Omnib. matutinis, alle Morgen / Káżdego poránku. Homo matutinus, einer der frühe auffstehet / Ráno wstáiący.

Māxīllă, æ, g.f. Kinnbacken / Czeluść.

Māxīllārĭs, ĕ, ut: Dens maxillaris, Backenzan / Stockzan / Ząb trzonowy.

Māxĭmŭs, a, um, Superlat. allergrössest / fürtrefflichst / Naywiększy / Nayzacnieyszy. Pontifex maximus, der obrist oder fürtrefflichste Priester / Bischoff / Bäpstl. Heiligkeit / Biskup naywyższy / Papież. Maxima Vestalis, die obriste vnter den Nonnen / Xieni miedzy mniszkámi. Māxĭmē, & Māxĭmŏpĕrĕ, adverb. bevorab / am allerliebsten / fast hefftig / Naybárziey / Naywięcey. Maxime adolescens, gar jung / Bárzo młody.

Māză, g.f. Panis genus est constans ex farina oleo, & aqua, aut etiam ex lacte, unde Māzăpānĭs, Marcipan / Márcypan.

Mē, Accusativus & Ablat. ab Ego, Mei, Me, pro Mihi, Antiqui dixerunt.

Mēaptĕ, Compos. & Alativo, Mea, & particula Pte, extra compositionem nihil significante, ut Meapte causa, von mein selbst wegen / Dla mnie / Z mey przyczyny.

Meabilis, & Meatus, v. Meo.

Mēcāstŏr, adverb. jurandi, Als helff mir Castor / Záiste.

Mēchānĭcŭs,i,g.masc. ein Handwercksmann/ Rzemieśnik. Mechanicus,a,um,ut:Ars mechanica, ein Handwerck/ Ciesielstwo/ Rzemiesło.

Mēcŭm, id est, cum me, inversione verborum, mit mir/ Zemną.

Mĕdĕŏr, mĕdērĭs, mĕdērī, deponens, heylen/ artzneyen/ Leczyć/ Goić. non tantum de vulneribus dicitur, ut: Mederi Reipubl. zu Hülff kommen / Rátowáć Rzeczpospolitą. Mederi alicui, einem helffen / ein Schaden wenden / Pomoc komu/ rátowáć kogo. Mĕdētŭr, impers. wird geholffen/ Leczą/ Pomagáią. Ægrescit medendo, je mehr man heylet / je böser es wird / Oo lekow śię bárziey psuie. Mĕdēlă,æ,g.fœm. idem quod medicina, *Salutifera, salutaris, salubris.* Mĕdībĭlĕ, pro Medicabili. Rĕmĕdĭŭm,ij,g.neu. Hülff/ Artzney/ Lekárstwo/ Pomoc.

Mēdērgā, pro Erga me.

Mĕdĭcŏ,as,avi,atum, mĕdĭcārĕ, & Mĕdĭcŏr, aris,atus sum, mĕdĭcārī deponens, usitatius & Dativo aliquando jungitur, heylen / artzneyen/ Leczyć. Mĕdĭcātŭs, a, um, etwa mit eingemacht/ mit Artzney oder Specerey/ ꝛc. gemengt/ Lekárstwy opátrzony. Pocula medicata, etwa mit vermengt/ Kielichy przyprawne. Mĕdĭcātĭŏ, onis, g.fœm. Heylung/ das Artzneyen/ Leczenie/ Przypráwá. Mĕdĭcŭs,ci,g.m. ein Artzt/ Lekarz. *Fidus, fidelis.* Medicus,a,um, heylsam/ Rátuiący. Mĕdĭcă,æ,g.f. gülden Steinklee/ Oman. Mĕdĭcīnă,æ,g.f. Artzney/ Lekárstwo. *Salutaris.* Mĕdĭcīnæ, arum,g.f. plur.num. Artzney-Schulen/ Lekárnia/ Choruiących mieysce. Mĕdĭcīnālĭs,le heylsam/ Artzney bringend/ Lekárski/ Pomocny. Mĕdĭcābĭlĭs, le, wol zu heylen / Do uleczenia sposobny. Mĕdĭcāmĕn,ĭnĭs, & Mĕdĭcāmĕntŭm, i,g.n. idem quod Medicina. *Validum, artifex, salutiferum, Ponticum, doctum.* Mĕdĭcāmĕntārĭŭs,ij, g.m. Artzneyrüster/ Apotecker/ Aptekárz. Medicamentarius,a, um, ut. Ars Medicamentaria, die Artzneykunst/ Lekárska náuká. Mĕdĭcāmĕntōsŭs,a,um, Artzney bringend/ kräfftig zur Artzney/ Leczący.

Medimnum,g.n. & Mĕdĭmnŭs,i,g.m. Mensura, quæ 6. capit modios.

Mediocris, & Medioximus, vide Medius.

Mĕdĭtŏr, aris, atus sum, mĕdĭtārī, betrachten/ Myśleć/ Rozważáć. Fugam meditari, zu fliehen gedencken/ Myśleć o ućieczce. Dolum cervis meditari, Hirsch jagen oder fahen/ Záchodzić ná jelenie. Meditari se, sich üben/ Cwiczyć śię. Mĕdĭtātŭs,a,um, wol besinnet/ der wol betrachtet das was zu thun sey/ Rozmyślny/ Vmyślny. Meditatus in pass. significatione, ut: Meditata mihi sunt mea omnia incommoda, es seyn alle meine Ding vorbetracht/ Rozważyłem dobrze wszystkie moie rzeczy. Mĕdĭtātĭŏ, onis,g.f. Betrachtung/ Vorbereitung/ Myśl/ Rozmyślánie. Mĕdĭtātē, adverb. mit Vorbetrachtung/ Vmyślnie/ Námyśliwszy śię wprzod. Mĕdĭtātōrĭŭs, a, um, betrachtig/ vorbereitig/ Rozmyślny/ Námyśláiący śię. Mĕdĭtātīvŭs, a, um, idem ferè Meditativum verbum, Grammatici fictâ voce appellant, quod sensum quendam meditandi videtur habere. Mĕdĭtūllĭŭm,li,g.n. locus meditationis & exercitij. Cōmmĕdĭtārī, fleissig betrachten/ Myśleć pilno. Īmmĕdĭtātŭs,a,um, unbetracht/ unbewegt/ Nierozmyślny/ Nieuważny. Præmeditari, vorbetrachten und bedencken/ Przemyśláć. Præmĕdĭtātĭŏ, onis,g.fœ. Vorbetrachtung/ Vorsorg/ Przemyślánie.

Mĕdĭŭs, a, um, der mittelst / mittelmässig/ Srzedni/ Obostronny. Media vocabula, Dicuntur quæ in bonam & malam partem dici possunt. Mĕdĭŭm,ij,g.n. das Mittel/ Srzodek. Medio æstu, mitten in der Hitz / W Srzod gorącá. Medium responsum, zweiffelhafftig/ Oboietna odpowiedź. Afferre in medium utilitates, in der Gemeinen Nutz seyn/ Spolnie wszytkim być użytecznym. Relinquere in medio, anstehen lassen / Zostáwić co cudzemu rozsądkowi. In medium consulere, den gemeinen Nutz bedencken/ Spolnie śię nárádzáć. Pellere è medio, hinweg treiben/ Wygnáć/ od śiebie. De medio tollere, pro Occidere. E medio excedere, pro Mori. Mĕdĭŭscŭlŭs,a,um, dimin. Mĕdĭĕtās, atis,g.fœm. die Mitte/ der halbe Theil/ Srzodek. Hac voce Cic. uti reformidavit, ut ipse testatur in libello de mundo. Et pro dimidio prorsus ineptè dicitur. Mĕdĭŭsfĭdĭŭs, adverb. jurandi. Mĕdĭānŭs,a, um, der mittelste/ Posrzodkowy/ Srzedni. Mĕdĭārĕ, barbarè dicitur, pro Medium intercedere. Mĕdĭāstīnŭs, i, gen. masc. ein Sudler / das ist/ ein Knecht so man zu den aller verächtlichsten Wercken gebrauchet / Sługá podły / Stroż domowy. Mĕdĭtĕrrānĕŭs, & Mĕdĭtĕrrĕŭs, a, um, weit vom Meer gelegen/ mitten auff der Erden / Odmorski/ w po-

po-

poſrzodku ziemie. Mĕdĭtūllĭŭm,ij,g.n.die Mitte eines Dings/ Srzodek. Mĕdĭŏcris, crē, mittelmäſſig/ziemlich/Mierny. Mĕdĭŏcrĭtās,atis,g.f. Zimlichkeit/Maaß/Miernoſć/ Miárá. Mĕdĭŏcrĭtĕr, mittelmäſſiglich/ mäſſiglich/ Miernie. Pĕrmĕdĭŏcris,ĕ. faſt mittelmäſſig/ Bárzo mierny. Medioximus, vel, Mĕdĭŏxŭmŭs,a,um,id eſt, Mediocris, vel Medius. Dīmĭdĭŭs, a, um, ſive Dimidium,ij,g.n. halb Polowicá Dīmĭdĭātŭs, a,um,halb zertheilt/ ná polowice rozdzielony. Dīmĭdĭātĭm, adverb. zur Helfft/ Po połowicy. Dīmĭdĭārĕ, inſolenter legitur, pro Dividere, halb zertheilen/ Połowice czynić. Īmmĕdĭātĕ, adverb. ohne Verzug/ohne Mittel/ bald/ Bez omieſzkánia/Záraz. Īntĕrmĕdĭŭs,a,um, der darzwiſchen/oder in der mitten iſt/ Srzedni.

Mĕdūllă,æ,g.f. das Marck in Beinen oder Holtz/ Mlecz drzewny/Drzeń/Szpik. *Tenera, dulcis, tenuis, mollis, intima, tecta, calens, interna.* Medulla mellis, Honigſeim/Treść miodowa. Mĕdūllŭlă, æ,dimin. Mĕdūllĭtŭs, adverb. inniglich/hertzlich/ Vprzeymie/ Vſilnie. Medullitus amare, von Grund des Hertzens / Serdecznie ſię kocháć.

Mĕgĭſtānĕs,tanum,tānās, plur.num. g.m. latinè, Proceres aut Primates.

Mĕhĕrclĕ, Mĕhĕrcŭlĕ, & Mĕhĕrcŭlēs, adver. jurandi.

Mei vel Mis, Genit. ab Ego, v. Ego.

Meio,mejis, vel Mīngŏ, mīngĭs, mīnxī, mīctŭm, meiere, vel mīngĕrĕ, Diomed. Præter. Meji, à Meio eſſe dicit; ſed in uſu minxi, brunzen/harnen/ Puſzczáć wode. Mīctŭrĭŏ, mīctŭrīs, mīctŭrīvī & mīctŭrĭī, mīctŭrīrĕ, bruntzens nötig haben / gern bruntzen wollen/ Chce mi ſię puſzczáć wode. verbum deſiderativum.

Mĕl, mĕllĭs, g.n. Honig/Miod. *Roſcidum, aërium, dulce, ſpumans, fragrans, liquens, liquidum, redolens, purum, favum, humens, ſplendidum, prædulce, flavens, arundineum, cereum, pingue, floreum, lepidum.* Mel meum, mein Süſſe/ Moy kochány. Vox blandientis. Mĕlcŭlŭm, & Mĕllĭcŭlŭm, dimin. & vox blandientis, Hertzliebſte/Kochánieczek. Mĕllĭtŭs,a,um,a,alterum diminut. ſimiliter & bland. Mĕllārĭŭs, a, um, ut: Vaſa mellaria, Honiggeſchirr/ Miodziáne naczynia. Mellarius, ij, & Mĕllĭtūrgŭs, i, g.m. Honigbereiter/ Bártnik. Mĕllārĭŭm,ij,g.n. ein Orth da man die Immen hinſtellt/Immengeſtell/Pſzczelnik. Mĕllātĭŏ,onis,g.f. Samlung des Honigs / Podbieránie miodu. Mĕllāgĭŭm,tĭ,g.n. Sapa ſive muſtum ad mediam partem decoctum. Mĕllĕŭs, & Mĕllītŭs,a, um, von Honig / dem Honig gleich/ oder wie Honig Geſchmack/Miodowy/Słodki/ Przyiemny. Mĕllĭfĭcŏ,as,avi,atum, mĕllĭfĭcārĕ, Honig machen/gleich die Bienen thun/Miod robić. Mĕllĭfĭcĭŭm,ij,g.n. die Kunſt Honig zu handthieren / Rüſtung zum Honigbacken dienlich/ Miodu robienie. Mĕllĭfĭcŭs, a,um, das Honig macht/ von Honig/ Miod robiący. Locus mellificus, Orth zu Honigwerck dienlich/ da viel Blumen darzu dienlich wachſen / Mieyſce do robienia miodu. Mĕllĭfer,ra, rum, das Honig trägt/ Miod robiący. Mĕllĭgĕnŭs,a,um, das den Geſchmack von Honig bringt/Miodowy. Mĕllīgŏ, gĭnĭs,g.f. geſamleter Honig/oder die Matery Honig zu machen / der Safft ſo die Immen auß dem Blumen ſaugen/Sok miodowy.

Mĕlāmphȳllŭm, li,g.n. herba, eine Gattung Beerenklawen/ Barſzcz cudzoziemſki.

Mĕlāmpŏdĭŭm, ij, g.n. ſchwartze Nießwurtz/ oder Chriſtwurtz/ Ciemierzycá.

Mĕlānchŏlĭă, æ,g.f. latinè Atra bilis, Melancholey/ ſchwartz Geblüt/ Melánkolyia / Krew czarna. Mĕlānchŏlĭcŭs, a, um, melancoliſch/ Melánkoliczny.

Mĕlāncŏrȳphŭs, phi,g.m. Avis, quæ & Ficedula dicitur, Schnepffe/ Figoiadká.

Mĕlāndrȳŭm, ȳī, vel ut alij legunt, Melampyrum, ri, herba, das Marck von Eychbäwmen/ Wrzecieńcá.

Mĕlānĭă, æ, g.f. herba, Schwertel/ Mieczik/ Koſáćiec.

Mĕlānthĭŭm, ĭī,g.neu. herba, quæ & Gith vocatur, ſchwartzer Coriander/oder ſchwartzer Kümmel/ Czárnuchá. alias Nigella.

Mĕlānūrŭs,i, Piſcis ſaxatilis, nigram habens caudam. Eſt & ſerpentis genus.

Mĕlāppĭŭm, ij, g.n. Aepffel an Geſchmack dem Quitten gleich / Jábłká ſmáku pigwowego.

Mĕlē g.n. Carmina, Modulationes.

Mĕlĕāgrĭdēs, um, plur.num.g.f. Gallinæ Africanæ, quas vulgus Indicas gallinas vocat, Kalkuniſche Hüner/Indyckie Kury.

Mĕlĭcērĭă,æ,vel, Mĕlĭcērĭēs, ēī, ſive Mĕlĭcēris, cēriois,g.f. à cera & melle. eine Gattung Geſchwer mit Eyter dem Honig oder Wachs gleich/ Ogniplorá.

Melicus, vide Melos.

Mĕlĭlōtŏs, i, gen. fœm. Steinklee/ Komonicá włoſkie.

Mĕlĭmĕlĭ, ĭs, g. n. alij Melomeli. Sapor mali Cydonij melle conditi.

Mĕlĭmēlŭm, li, g. neut. Pomum muſtum ſive dulce, quaſi melleum malum.

Mĕlĭnŭm, i, g. neut. Meliſſenkraut/ Pſzczelnik ziele.

Mĕlĭnŭs, a, um. quod mellis colorem repræſentat. Albogiluum vocat Servius.

Melior, & hoc Mĕlĭŭs, Comparativus à Bonus, beſſer/ Lepſzy. Mĕlĭūſcŭlŭs, a, um, dimin. Mĕlĭūſcŭlē, adverb. ein wenig beſſer/ Lepiey trochę. Mĕlĭōrō, as, mĕlĭōrārĕ, beſſern/ Polepſzáć. Mĕlĭōrēſcō, is, mĕlĭōrēſcĕrĕ, beſſer werden/ Polepſzáć śię.

Mĕlĭphyllŏn, vel Mĕlĭſſŏphĭllŏn, i, g. neut. Mutterkraut/ Pſzczelnik ziele. aliàs Apiaſtrum.

Mēlĭs, ĭs, g. f. Animal quod & taxo vel taxus dicitur, ein Dachs/ Zbik.

Mĕlīſſă, æ, g. f. lat. Apis, ein Imme/ Pſzczołá.

Mĕlĭtēs, is, g. m. Gemma.

Meliturgus, v. Mel.

Mĕlĭtītēs, ĭs, g. fœ. Genus potionis dulcis ex muſto & melle factum. Item, nomen lapidis.

Mĕlĭttōn, ōnĭs, g. m. ein Immenſtelle/ Orth da man Immen hält/ Pſzczelnik.

Melium, vide Millum. Mĕlius, v. Melior.

Mĕlōn, g. n. latinè Ovis, ein Schaaf/ Owcá. Mĕlōtă, æ, g. f. eine Schaffshaut/ Kożuch/ Owcza ſkorá.

Mĕlŏs, g. n. indeclinab. lat. Cantus, ein Geſang/ Pieśń. *Omniſonum, ſuave, lepidum, tenerum, dulciſluum, gratum, dulciſonum, myſticum, dulce, canorum, celebre, placidum, cynnameum, nectareum.* Mĕlōdĭă, æ, g. fœ. eine Lieblichkeit des Geſangs/ Geſang/ Melodya. Mĕlōdēs, is, g. m. ein lieblicher Singer/ Spiewak przyiemny. Mĕlĭcŭs, ci, g. m. ein Singer/ Spiewak.

Mēmbrŭm, brī, g. n. ein Glied/ Członek. *Moribundum, candidum, delicatum, decorum, tenellum, calens, carneum, toroſum, languidum, caducum, lacteum, vitale, morbidum, præviridans.* Item, Membrum, ein Theil eines Dings/ als: eines Hauſes/ einer Red/ Część iákiey rzeczy; iáko/ Domu/ mowy/ etc. Mēmbrātĭm, adverb. Gliedweiß/ Stückweiß/ Członkámi Po ſztuce. Mēmbrānă, æ, g. f. ein Fell oder Häutlein/ Skorká/ Kompátурá. *Tenuis, translucida, præmollis, fragilis, bicolor.* Mēmbrānŭlă, æ, Pergamentlein/ Błonká. Mēmbrānācĕŭs, & Mēmbrānĕŭs, a, um, von Pergament/ dem Pergament gleich/ Párgáminowy/ Mēmbrānārĭŭs, ij, g. m. ein Pergamenter/ der Pergament macht/ Co Párgámin robi. Mēmbrārī, per membra formari, inuſitatum. Mēmbrātūră, æ, g. fœ. Gliedmaß/ Kompleksyia/ Twarzy kſztałt. Mēmbrōsŭs, a, um, mit groſſen Gliedern/ Wielkich członkow.

Mēmē, accuſativus geminatus ab Ego, ad majorem vehementiam, Eben mich/ Mnie. Mēmĕt, mich ſelbſt/ Mnie ſámego.

Mĕmĭnī, verbum defectivum, in præterito tantum conjugatur, & temporibus à præterito formatis: Præter hæc habet etiam in Imperat. Mĕmēntō, Mĕmēntōtĕ. Infinitivo, Mĕmĭnīſſĕ, Ich beſinn mich/ bin ingedenck/ Pámiętam/ Wſpominam ſobie. Mĕmĭnĕrō, Ich werd daran gedencken/ Będę pámiętał/ Wſpomnię ſobie. Item, Memini, pro eo, quod eſt mentionem facio, recuſat Accuſativum, poſtulatq; Genitivum, vel Ablativum cum Præpoſitione De, ut: De qvibus multi meminerunt, deren viel gedacht und vermeldet haben/ O czym wiele ich wiedzą/ á bo pámiętáią.

Mĕmŏr, mĕmŏrĭs, g. omn. eines Dings ingedenck/ unvergeſſen/ des einer nicht vergeſſen hat/ Pámiętny. Mĕmōrĭă, æ, g. f. Gedächtnuß/ Pámięć. Memoriæ mandare, in Gedächtnuß faſſen/ Ná pámięć śię náuczyć. Memoria tenere, ſive retinere, Ingedenck ſeyn/ Pámiętáć. Memoria prodere ſermonem alicujus, beſchreiben/ in Schrifft verfaſſen/ Opiſáć co/ W piśmie podáć. Memoria falli, nicht wol ingedenck ſeyn/ Nie dobrze pámiętáć. Repetere memoria, vel, Redigere in memoriam, ſich wiederumb beſinnen/ Przypomnieć ſobie. Poſt hominum memoriam, ſeyt Menſchen gedencken/ Zá ludzkiey pámięci. Mĕmōrĭōlă, æ, dimin. Mĕmōrĭālĕ, is, g. neut. ein Gedenckzeichen/ Memoriał/ Pámiętnego co. Mĕmōrĭtĕr, adverb. außwendig/ Ná pámięć. Mĕmŏrābĭlĭs, lĕ, & Mĕmŏrāndus, a, um, denckwürdig/ hoch zu bedencken/ Pámiętny. Mĕmŏrō, as, mĕmŏrārĕ, ſich eines Dings beſinnen/ Wſpominác. Item, Memorare, melden/ erzehlen/ Przypominác co/ Wyliczáć/ Wymieniáć. ut: Nomen tuum memora mihi, ſag mir deinen

nen Namen / oder / Mahne mich an deinem Namen / Miánuy mi twoie imię. Incredibile memoratu est, Es ist vnglåublich zu sagen / Niepodobna ku Wierzeniu / Niewypowiedźiána rzecz. Měmŏrŏr, aris, měmŏrārī, deponens pro Memini, vel Memorare, sed barbarum. Měmŏrātŭs, ūs, g. m. idem quod Memoria. Měmŏrātŏr, oris, g. m. Der etwas erzehlet / Przypominácz. Cōmměmĭnī, Jch bin ingedenck / Przypominam. Cōmměmŏrō, as, are, Etwas erzehlen vnd melden / Wspominam. Commemorandus, a, um, & Commemorabilis, le, idem quod simplex. Cōmměmŏrātĭō, onis, g. fœ. Meldung / Wspominánie. Īmměmŏr, īmměmŏrĭs, g. om. Nicht ingedenck / Niepámietny. Immemor, passivè, vergessen / Zápámietány. Immemorabilis, le, keiner Gedåchtnuß würdig / Pámięći niegodny. Immemoratio, onis, g. f. Vergessenheit / Zápámietánie. Barbarum.

Menda, æ, g. f. vel Mēndŭm, i, g. n. ein Fehl / Jrrthumb / Wádá / Błąd. Mēndōsŭs, a, um, voll Fehlen / Wáde máiący / Obłędliwy. Liber mendosus. Mēndōsē, adv. mit Fehlen / Obłędliwie / Fałszywie. ut: Mendosè colligis. Emēndō, as, avi, atum, ēmēndārĕ, bessern / Poprawiáć. Item, heylen / wiederbringen / Wzdráwiáć / Leczyć. Emēndātŏr, oris, g. masc. ein Besserer / Wiederbringer / Poprawiácz. Emēndātrīx, īcis, g. fœm. Die bessert vnd wiederbringet / Poprawiáczká. Emēndātĭō, onis, g. f. Besserung / Poprawiánie. Emēndātē, adverb. ohn Fehl / Bez fałszu. Emēndātŭs, a, um, gebessert / Poprawiony. Emēndābĭlĭs, lĕ, das man besseren mag / Kárny. Inēmēndābĭlĭs, le, das nicht gebessert kan werden / Niepoprawny / Niekárny.

Mendacium, vide Mentior.

Mēndīcŭs, i, g. m. ein Bettler / Żebrak. Mēndīcŭlŭs, dimin. Mēndīcīssĭmŭs, Forma Superlat. à Cic. prolatum, gantz bettlerisch / Żebrácży. Mēndīcō, as, avi, atum, mēndīcārĕ, bettlen / Żebráć. Mēndīcāns, antis, g. om. bettlend / Żebrzący. Mēndīcĭtās, atis, g. f. Bettlerey / Żebráctwo. Mēndīcĭtĕr, adverb. bettlerisch / Żebráćko. Mēndīcĭmōnĭŭm, ij, & Mēndīcābŭlŭm, li, id. sed obs. pro mendicatione. Emēndīcārĕ, abbettlen / Wyżebráć. Emēndīcātŭs, a, um, abgebettelt / Wyżebrány.

Mendum, vide Menda.

Mĕnĭānŭm, i, g. n. ein fürgeschossen Gebåw mit einem Vberhang / Ganek / Alkierz. vel Mēnĭānă, g. n. plu. nu. tant. à Menio in Antium, qui primus hoc structuræ genus excogitavit.

Mēns, mēntĭs, g. fœ. Vernunfft / Sinn / Verstandt / Myśl / Rozum. *Multivaga, cupida.* Item, Mens, Wille vnd Fürnehmen / Wola / Postánowienie. Mente captus, der Sinnen beraubt / Szalony. Concipere mente, in Sinn kommen / Myśleć / Począć co. Amens, & Dēmēns, mentis, adjectiv. Sinnloß / vnsinnig / Szalony / Głupi. Amentia & Dēmēntĭă, æ, g. fœm. Vnsinnigkeit / Sinnlosigkeit / Szaleństwo / Głupstwo. Vehemens, vide infra suo loco. Dēmēntō, as, are, vnsinnig machen / Mamić / Szalonem czynić. Dēmēntō, is, dēmēntīrĕ, von Sinnen kommen / Száleć / Głupieć. Dēmēntĕr, adver. vnbesinnlich / nårrisch / Szalenie / Głupie.

Mēnsă, æ, g. f. Tisch / Stół. *Acerna, ornata, picta, faginea.* Item, Mensa pro prandio, vel cœna, quandoq; ponitur. *Lauta, pinguis, avara, ebria, superba, opulenta, dapalis, hilaris, dulcis, mollis, effusa, fœcunda, instructa, celebris, alacris, saliaris.* Item, Mensa, ein Rechentisch / darauff man rechnet oder Geldt zehlet / Stoł ráchowniczy. Mensa secunda, Nachtisch / Wety. Consistere ad mensam, zu Tische dienen / Służyć do stołu. Tollere, vel removere mensam, den Tisch auffnehmen / Zebráć z stołu. Mēnsŭlă, dim. Mēnsŭlārĭŭs, & Mēnsārĭŭs, ij, g. mas. ein Wechßler / Bánkierz. Mensarius, a, um, das zum Tisch gehört / Stołowy.

Mensio, onis, vide Metior.

Mēnsĭs, ĭs, g. m. ein Monat / Miesiąc. *Pronus, levis, morbidus, lunigena.* Menses, ium, in plur. pro menstruis mulierum. Mēnstrŭŭs, a, um, ut: Menstrua cibaria, ein Monatlang Narung / Miesięczny obrok. Mēnstrŭŭm, strŭī, g. neut. ein Monat Sold / Miesięczny żołd. Itē, Mēnstrŭă, orum, subst. plu. num. die Monatzeit vnd vierwöchige Kranckheit der Weiber / Niewieśćia choroba. Mēnstrŭātŭs, a, um, quod menstruum patitur. unde, Mulier menstruata. Mēnstrŭālĭs, lĕ, das alle Monat geschicht / Miesięczny. Intĕrmēnstrŭŭs, a, um, vel Intĕrmēstrĭs, trĕ, ut: Intermestris luna, die Zeit / wenn man den Mon vor angehendem newen Liecht nit sihet / Xiężycá zaśćie. Intĕrmēnstrŭŭm, ui, g. n. idem. Bimestrĭs, & Bīmēnsĭs, e, Zweymönig / Dwumiesięczny. Trimestris, e, Dreymönig / Trzymiesięczny. Semestris,

stris, & Sēmēnsĭs, e, Sechsmönig/ Szeséimie- siecżny. Sēsquimēnsĭs, anderthalb Monat lang/ Pultoramiesięczny czás. Sunt enim 12. anni menses; Januarius, Februarius, Martius, Aprilis, Majus, Junius, Julius, Augustus, September, October, November, December. Horum quisque quot dies habeat, duobus hisce versiculis declaratur:

*Junius, Aprilis, Septemq́, Novemq́ tricenos,*
*Unum plus reliqui, Februus tenet octo vicenos.*

Romani verò suos menses olim distribuerunt in dies triplices: Calendas, Nonas, & Idus. Calendæ dicebantur cujuslibet mensis dies primus, der erste Tag eines jeglichen Monats. Pierwszy dźień káżdego miesiącá. Nonæ quasi Nondinæ, quæ durabant reliquis quatuor diebus proxime sequentibus, erantque in Martio, Majo, Julio, & Octobri, dies sex; in reliquis verò mensibus octo, dies quatuor; unde versiculi:

*Sex Nonas Majus, October, Julius & Mars,*
*Quatuor ast reliqui, dabit Idus quilibet octo.*
*Inde dies reliquos omnes dic esse Calendas.*

Idus vocantur octo illi dies cujuslibet mensis, qui sequuntur Nonas, die acht Tage nach den Nonis. Ośm dniw miesiącu ktore záraz po Nonách idą.

Mensor & Mensura, vide Metior.

Mēntă, g. f. membrum genitale, das mannlich Glied/ Męski członek *Salax, luxuriosa.* Mēntŭlă, dimin. à quo Mēntŭlātŭs, a, um, der ein groß mañlich Glied hat/ Ktory ten członek ma wielki. Item, menta, vel Mentha, æ, g. fœm. herba, Müntz/ Miętká. *Virens, olens, torta, sylvestris, ructatrix.*

Mēntāgră, æ, g. f. Gefleckigte oder schupächtige Malazy am Antlitz/ Liszay. *Variata maculis.*

Mēntāstrŭm, i, g. n. wilder Poley/ klein Fischmüntz/ Leśny Poley. Mentastrum sylvestre, Roßmüntz/ oder Brachmüntz/ Miętká polna.

Mēntīgō, gĭnĭs, g. f. ein umbfressend Raud so am Knie der Schafe und Lämmer außbricht/ Liszay/ párch owczy ná gebie.

Mēntĭō, onis, g. f. Meldung/ Gedächtnuß mit Worten/ Wzmiánká.

Mēntĭŏr, īrĭs, mēntītŭs sum, mēntīrī, liegen/ Kłámáć Mentiri se esse aliquem, sich fälschlich für einen außgeben/ Zmyśláć się kim. Mēntītŭs, a, um, der gelogen hat/ Ktory zkłámał. Mēntītūrŭs, a, um, das liegen wird/ Ktory ma zkłámáć.

Mēndāx, ācĭs, adj. Lügenhafft/ Lügner/ Kłamcá. Mendax huj⁹ rei est, Er leugt dran/ Zkłámał w tym. Mēndācĭŭm, ij, g. n. ein Lügen/ Kłamstwo. *Prodigiosum, vanum, fallens, turpe, subdolum, callidū, facundum, impudens.* Mēndācĭŏlŭm, sive Mēndācĭūncŭlŭm, li, dimin. ein Lüglein/ Kłamstwo. Mēndācĭtĕr, adverb. Lügenhafftiglich/ Kłamliwie. Mēndācĭlŏquŭs, pro Mendace, der Lügen redet/ Kłamcá.

Mēntŭm, ti, g. n. das Kinn/ Podbrodek.

Mĕō, as, mĕārĕ, durchfahren/ durchfliessen/ Przechodźić. Mĕātŭs, ūs, g. masc. Durchfahrt/ Przechod. Meatus etiam dicuntur, quos Græci poros vocant in corpore, Schweißlöcher/ Dźiurki potowe w ćiele. Meatus syderum, das fahren und lauffen des Gestirns / Bieg gwiazd ná niebie. Mĕābĭlĭs, lĕ, gäng/ fertig / das leichtlich alles durchfähret / Przebyty / Przechodźisty. Cōmmĕārĕ, etwan hinreysen / eine Fahrt thun/ Przeieżdżáć/ Przebiegáć się. Cōmmĕātŭs, ūs, g. masc. Erlaubnuß/ oder Geleyt das der Hauptmann einem Kriegsmann giebt/ Paßport/ Páßport/ Wolność prześćia w woysku. Liberum commeatum impetrare, sicher Geleyt erwerben/ Páßportu dostáć/ gleitu. Item, Commeatus, Proviantlieferung/ gemeine Speiß die man einem Kriegsheer zuführet/ oder in einer Statt hindersich hältet auff fürsorg / Zehrung auff die Reyß/ Stráwá/ Żywność/ spizá żołnierska. Demeare, abhinfahren/ Odyść. Dēmĕācŭlŭm, li, g. n. Descensio ad loca subterranea, obsoleta sunt. Immeare, Etwar hinein fahren/ oder schwimmen/ Wniść. Intermeare, zwischen ein und durchgehen/ fahren oder rinnen/ Przechodźić miedzy. Permeare, durchgehen/ durchfahren/ durchfliessen/ Przechodźić przez. Pērmĕābĭlĭs, lĕ, durchfließig/ Przechodźisty. Rĕmĕārĕ, wiederumb hinter sich fliessen/ Wroćić się náząd. Rĕmĕātŭs, ūs, g. m. die Wiederkehr / Wrácánie się. Sŭpērmĕārĕ, über oder auff etwas fahren / Nád czym przechodźić. Sūbtērmĕārĕ, unterhalb hineinfliessen/ Podchodźić / Podćiekáć. Trānsmĕārĕ, durch oder überhin fahren / Przechodźić mimo/ ábo przez.

Mĕphītĭs, tĭdĭs, g. fœ. geschwäbelter Gestanck/ auß der Erden/ Smrod. *Sæva, tristis, putida, olida, graveolens, mista, sordens, gravis, sulphurea.* Mĕphītĭcŭs, a, um, stinckend/ Smrodliwy.

Me-

*Merax* & *Meraceus*, v. *Merum*. *Mercator* & *Mercatura*, vide Mercor.

*Mērcēs*,cēdĭs,g.fœ. Lohn/Liedlohn/Zápłátá. *Mērcēdŭlă*,æ,dim. *Mērcēnārĭŭs*,a,um,der vmb Lohn arbeytet / Naiemniczy / Naiemny. ut: Equus mercenarius, ein Mietroß/ Koń naiemny. *Mercenarius*,rij, gen. masc. ein Taglöhner/ Naiemnik.

*Mercimonium* & *Merx*, v. *Mercor*.

*Mērcŏr*,aris, atus sum, mērcāri, kauffen/ Kupowáć. Præsenti pecunia mercari, vmb bahr Gelt kauffen / Zá gotowe pieniądze kupić. *Mērcātŏr*, oris, g. m. ein Kauffmann / Kupiec. *Vagus, impiger, avarus, sedulus*. *Mērcātĭō*, onis, *Mērcātūră*, æ, g. f. & *Mērcātŭs*,ūs, g. m. Kauffmanschafft/ Kauff/ Kupczenie. *Mercaturam facere*, Kauffmanschafft treiben/ Kupczyć. Item, *Mercatus*, der Marckt/ Targowisko. Jármárk. ut: Indicere mercatum, ein Marckt außruffen vnd auffthun/ Zápowiedáć Jármárk. *Mērcāns*, antis, particip. Kauffend/ Käuffer / Kupuiący. *Mercālĭs*,lĕ, g. o. quasi vendibilis. *Mērx*, mērcĭs, g. f. & *Mērcĭmōnĭŭm*,ij, gen. neut. Kraam/ Kauffmanschafft/ Kupia/ Kupiectwo. *Merces, venales, vendibiles, fugaces, peregrinæ*. Merces esculentæ, Essende Waahren/ Kupia stráwna. Cōmmērcŏr,aris.atus sum,cōmmērcārī, zusammenkauffen / Kupczyć náspoł. Cōmmērcĭŭm, ij, g. n. Kauffmanschafft/ Gewerb/ Hándel spolny/ Kontrakt. Itē, Commercium, Usus & Consvetudo, & tunc Præpositioni CUM jungitur. Cic. Nec habet ullum cum virtute commercium, Er hat kein Gemeinschafft mit der Tugend/ Nie ma żadnego społku z cnotą. Emercari, kramen/ kauffen/ Kupić. Præmercari, zuvorkauffen/ oder in den Kauff fallen/ Wprzod kupić. Prōmērcālĭs,lĕ, Feyl/ verkäuffig/ Przedáyny.

*Mērcŭrĭālĭs*, is, g. f. herba, Bingelkraut oder Wintergrün/ Szczyr ziele.

*Mērdă*, æ, g. fœ. Kaht/ Dreck/ Menschendreck/ oder anderer Thieren / Gnoy/ łáyno. *Merdo*, Cōmmērdō, as, are, bescheissen / Wyprozniáć się/ Pomázáć.

*Mērēndă*,æ, g. f. Abendessen/ Podwieczorek.

*Mĕrĕō*,es, mĕrŭī, & meritus sum, mĕrērĕ, & *Mĕrĕŏr*, mĕrērĭs, meritus sum, mereri, Lohn verdienen/ vmb Lohn arbeiten/ verdienen/ Żołdowáć/ Wysługowáć/ Zásługowáć. Itē, *Mereri*, einem guts thun/ Dobrze czynić. *Merere*, vmb Sold dienen/ Ná żołd służyć. *Merere pedibus*, ein Fußknecht seyn/ Piechotnym być. *Merere stipendia in bello*, im Krieg vmb Sold dinnen/ Ná żołd służyć w woysku. *Mĕrĭtŭs*,a,um, particip. sive nomen ex particip. verdient/ oder bequem/ Zásłużony/ Powinny. Item passivum, ut: Corona merita. *Mĕrĭtŭm*, ti, g. neut. ein Dienst vnd Wolgefallen/ Zásługá/ Winá. *Mĕrĭtō*, adverb. & *Mĕrĭtīssĭmō*, in superlativo Billig/ auß Verdienst/ Słusznie. *Mĕrĭtō*,as, are, Gewinnen oder außleyhen/ Wysługowáć / Żołdowáć. *Mĕrĭtōrĭŭs*,a, um, das Gewinn bringt/ Naiemny. ut: Taberna meritoria, ein Wirtshauß/ Gospodá. *Mĕrĭtōrĭŭm*, ij, g. n. idem. *Mĕrĕtrīx*, īcĭs, g. fœ. ein Hur/ Metz/ Nierządnicá. *Perjura, arguta, mercabilis, diobolaris, cellularia, famosa, obscena, sordida, salax, effrena, expostitia, lasciva, adultera, perfida, avara, spurca, nonaria*. *Mĕrĕtrīcŭlă*,æ,dimin. *Mĕrĕtrīcĭŭm*,ij,g.n Hurerey/ Nierząd. *Mĕrĕtrīcĭŭs*,a, um, Hurisch/ Nierządny. *Mĕrĕtrīcĭē*, adverb. Hurischer weiß/ Nierządnie. *Mĕrĕtrīcŏr*,aris,atus sum, mĕrĕtrīcārī, Hurerey treiben/ Nierządu páłrzyć. Cōmmĕrĕo, cōmmĕrēs, cōmmĕrŭī, & cōmmĕrĭtŭs sum, cōmmĕrērĕ, neutrum, & cōmmĕrērī, deponens; idem significat quod *Mereri*, verdienen/ Zásłużyć. Item, Commerere, verschülden/ Záwinić. Demerere & Demereri, Vmb einen etwas verdienen/ einen zum Freund machen/ Przysłużyć się komu. Emerere & Emereri, Außdienen / vmb Sold vnd Lohn dienen / Wysłużyć. Emĕrĭtŭs, a, um, der außgedienet hat/ Wysłużony. ut: Emeritus miles, ein alter außgedienter Kriegsmann/ oder geurlaubter / Zásłużony żołnierz. Emĕrĭtŭm, i, g. n. verdienter Sold / Zásłużone. Īmmĕrēns, entis g. co. & Īmmĕrĭtŭs, a, um, vnverdient/ das nicht verdient ist/ Niezásłużony. Īmmĕrĭtō, Īmmĕrēntĕr, & Īmmĕrēntĭssĭmē, superlat. adverb. vnverdient/ ohn Verdienst/ Niewinnie/ Bez zásługi. Promerere, & Promereri, verdienen / etwas vmb einen verdienen/ Zásługowáć. Prōmĕrĭtŭm, ti, g. n. ein bewiesene Gutthat/ Verdienst/ Zásługá.

*Mērgă*,æ,g.f. ein Korngabel/ damit man dz Korn zusamen trägt/ Widły oráczе. *Mērgēs*,ĭtĭs, g. f. ein Korngarb/ Snop. Spicarum manipulus,

*Mērgō*,is, mersi, mersum, mērgĕrĕ, eintuncken/ einsencken/ Ponurzáć/ Topić. *Mergere ultimis*

supplicijs, Metaph. Einen am Leben straffen/ Ná gárdle kogo zkaráć. Mērsō, as, are, frequent. embsich eintuncken/ Czesto nurzáć. Merto as, are, pro mersare obsolet. Mērsĭō, onis, g. f. Eintunckung/ Ponurzenie. Dēmērgĕrĕ, eintuncken/ vntersencken/ Zánurzyć. Dēcūrsŭs, a, um, ut: Demersa in profundo veritas, vergraben/ Zákopána. Emergere, aus der Tieffe/ aus dem Wasser sich erheben/ Wynurzyć się/ Podnieść się. Emergere ex malis, eines Vnglücks abkommen/ Wyniść z nieszcześcia. Immergere, eintuncken/ Zánurzyć. In voluptates se immergere, sich in Wollust versencken/ Vdáć się zá roskoszámi. Immērsābĭlĭs, le, das sich nicht entuncken läst/ Niepograżny/ Nietonacy. Submergere, vntertuncken/ Zátopić. Navis submersa, ertrăncket oder vntergangen/ Zátoneká. Sūbmērsĭō, onis, g. fœ. ein ertrănckung/ Versenckung in die Tieffe/ Vtonienie/ Zátopienie.

Mērgŭr, ŏrĭs, Vasis genus, quod nonnulli Situlam vocant, ita dictum, quod puteo mergatur, dum eo aquam haurimus.

Mērgŭs, gi, g. mas. ein Täucher/ Nurek. Avis. Mergus in vite, ein gelbächte Gerten der Weinräben/ Schnittling/ látorosl winna.

Mērgŭlŭs, li, g. m. Instrumentum quo Lampadis lychnus continetur.

Mĕrīdĭēs, ēī, g. m. Mittag/ Południe. Mĕrīdĭānŭs, a, um, Mittägig/ Południowy. ut: Sol meridianus, Mĕrīdĭō, as, are, & Mĕrīdĭŏr, aris, atus sum, mĕrīdĭārī, zu Mittag essen/ Południowáć/ Jeść w południe. Item, Meridiare, zu Mittag schlaffen/ Spáć w południe. Mĕrīdĭātĭō, onis, der mittägiger Schlaff/ Południowánie. Antĕmĕrīdĭānŭs, a, um, vor mittag geschehen/ Przedpołudni. Poránny. Pŏmĕrīdĭānŭs, a, um, Nachmittägig/ Odwieczorny. ut: Ambulatio pomeridiana.

Merobibus, vide Merus.

Mĕrŏps, mĕrŏpĭs, g. m. ein grüner Specht/ Zołná.

Merso & Mersito, as, vide Mergo.

Mĕrŭlă, æ, g. fœm. ein Amsel/ Kos ptak.

Mĕrŭs, a, um, rein/ gantz/ vngemengt/ Szczery/ Wyborny/ Práwy. Meræ nugæ, lauter Lügen/ Szczyre plotki. Mĕrŭm, i, g. n. subst. pro vino, Wein/ Wino. *Fervidum, liquidum, fluidum, dulce, molle, fervens, annosum.* Mērĕ, adverb. gäntzlich/ Szczyrze/ Cále. Mĕrŏbĭbă, æ, g. m. gantz Wein trinckend/ Opiłá. Mĕrŏbĭbŭs, a, um, der lautern/ reinen/ vngemengten vnd vnverfälschten Wein trinckt/ Opiły/ Pijánicá.

Merx, vide Mercor. Mesochorus v. Mesos.

Mesŏs, lat. Medius, Mitten/ mittelächt/ śrzedni. Mĕsaŭlŏs, ein Durchgang mitten im Hauß/ Sień podługowáta. Mĕsŏchŏrŭs, i, g. masc. ein Pfeiffer mitten im Tantz/ Márszałek taneczny. Item, Qui in medio chori stans, reliquis signum canendi proponit.

Mēspĭlŭm, i, g. n. ein Mespel/ Mespil/ Owoc. Mēspĭlŭs, i, g. f. ein Mespelbaum/ Mespil/ drzewo.

Messis, & Messor, vide Meto.

Mĕt, syllaba ornatus causa ponitur, & adverb. est, ut: Egomet, Ich selbs/ Ja sam.

Mētă, æ, g. fœm. ein gespitzt Ziel wie ein Kegel/ Kres záwodniczy. Meta fœni, ein kegelsweiß auffgespitzter hauffen Hews/ Stog/ Kopá siáná Item, Meta, End vnd Ziel eines Dings/ Koniec/ Cel tákiey rzeczy. Meta lactis, ein Zigerstock/ ein Keeß vnd Mulchen also zugespitzt/ Eyerkeeß/ Ser. Mĕtŭlă, diminut.

Mĕtāllŭm, li, g. neu. Allerley Ertz oder Metall/ Kruszec. *Rutilum, fulvum, viride, flavum, ramosum, vernosum, ponderosum, durum, croceum, fulgens.* Mĕtāllĭcŭs, i, g. m. ein Bergknab/ der Metall oder Ertz auß der Erden gräbt/ Kruszcowy gornik/ Rudnik. Metallicus, a, um, das zu Metall gehört/ Kruszcowy. Mĕtāllĭfĕr, ra, rum, das Metall trägt oder bringt/ Kruszec rodzący.

Mĕtămōrphŏsĭs, phōsĭŏs, g. fœm. lat. Transformatio.

Mĕtăphysĭcă, orum, g. n. plu. num. latine, Supernaturalis.

Mĕthăthĕsĭs, is, g. f. Transpositio literæ, ut: Evandre, pro Evander.

Metator, vide Metior.

Mĕtĕōrŭs, lat. Sublimis, hoch erhaben/ in die Höhe/ oder Beschawung hoher Ding/ Nápowietrzny/ Wysoki. Mĕtĕōră, dicuntur mista, imperfecta, eò quod in sublimi, hoc est, in aëre generentur. Cuiusmodi sunt pluviæ, nives, grandines, faces ignitæ, &c.

Mĕthŏdŭs, g. f. lat. Compendium, kurtzer Bericht vnd Vnterweisung/ Sposob/ Krotkie podánie rzeczy. Mĕthŏdĭcŭs, a, um, das eine kurtze Vnterweisung fürgibt/ Krotko podáiący rzecz.

Meticulosus, vide Metuo.

Mētĭŏr, īrĭs, mensus sum, mētīrī, messen/

Mierzyć. Item, erachten / schawen / Vważáć. Mēnsūs, a, um, particip. gemessen / Zmierzony. Mensiō, onis, g. f. ein Maß / das messen / Miárá / Mierzenie. Mēnsŏr, ōrĭs, g. m. ein Messer / Feldmesser / Miernik. Mensores, Lägerschlager / die so den Kriegsleuten Ordinantz geben / wie sie zu Feld ligen sollen / Furierer / Stánowniczy / Obozny. Mēnsūră, æ, g. f. Maaß / Miárá. Mēnsūrārĕ, pro metiri, messen / Mierzyć. Mēnsūrābĭlĭs, lĕ, das sich messen lässt / Pomierny. Mēnsūrātiō, onis, g. f. idem quod Mensio. Mētŏr, aris, atus sum, mētārī, außzielen / außmessen / angeben als einen Baw / Mierzyć / Rozmierzáć. Metari, ordnen / zu recht legen / Zporządzić / Postánowić dobrze. Castra metari, ein Läger schlagen / Oboz stáwić. Mētātiō, onis, g foe. Außzielung / Außörterung / Rozmierzánie. Mētātŏr, oris, g. m. Außmesser / Außzieler / Mierniczy / Stánowniczy. Metatores, die so die Orth zum Läger füglich außerkiesen / Ktorzy mieyscá ná Oboz upátruia. Commetior, idem quod Metior. Dēmētiŏr, dēmētīrĭs, demensus & demetitus sum, dēmētīrī, ermessen / fleissig vnd gleich messen / Wymierzyć / Zmierzyć. Dēmētītŭs, a, um, active & passive sumitur, der gemessen hat oder ist / Odmierzony. Dēmēnsŭs, a, um, participium, gemessen / Wymierzony. Dēmēnsŭm, i, g. n. substantivum, Maaß der Früchten oder Korn / so vor Zeiten ein jeder Leibeygener für seine Provision bekommen / Obrok / Miesieczny obrok / Meszne. Dimetior, Dimensio & Dimensus, idem quod Demetior. Emetiri, & Permetiri, idem quod Metiri. Præmētīrī, vorhin messen / Wprzod mierzyć. Rĕmētīrī, wiederumb messen / Odmierzáć. Immēnsŭs, a, um, vnmäßlich / über die massen groß oder lang / vnermeßlich / Niezmierzony. Immenso plus, vnermeßlich mehr / Niezmiernie wiecey. Immēnsitās, atis, g. f. Vnermeßlichkeit / Niezmierność. Immētātŭs, a, um, das nicht außgemessen oder außgezielet ist / Nierozmierzony.

Mĕtō, mĕtĭs, mĕssuī, mĕssum, mĕtĕrĕ, Frucht abhawen / schneiden / Żąć / Obćináć. Etiam de uvis dicitur. Mĕssŏr, oris, g. m. ein Schnitter / der die Früchte als Korn / etc. abschneidet / Żencá. *Durus, perustus, fessus.* Messōrĭus, a, um, das zu solchem abschneiden gehöret / Żenczy. Falx messoria, eine Korn-Sichel / Sierp. Messiō, onis, g. f. das schneiden / ernoten / Żęcie. Messĭs, is, g. f. *Triticea, spicea, opima, frugigera, uber, Afra, crepans, odorata, frugipara, prægrandis, beata, cana, pinguis, gravida, odorifera.* Item, Messis, geschnitten Getreyd / Żniwo. Composita, Demeto, Emeto, & Præmeto, is, præmĕtĕrĕ, eandem ferè significationem habent ac Metere. Præmēssŭm, i, g. n. die erste zeitige Frucht / so man zum opffern pflegte zu gebrauchen / Prázmo.

Mĕtāpōscŏpŭs, pi, g. m. ein Warsager auß anschawen der Stirnen eines Menschens / Wieszczek z komplexiey człowieczey. qui ex frontis & faciei lineamentis, quid cuique eventurum sit, divinat.

Metor, aris, vide Metior.

Metrētă, æ, g. f. Genus vasis vel mensuræ decem congiorum.

Mētrŏpŏlĭs, is, g. m. eine Hauptstadt / Miásto glowne. Mētrŏpŏlĭtānŭs, a, um, der auß einer Hauptstadt ist / Metropolit / Z wielkiego miástá.

Metrŭm, i, g. n. lat. Mensura, eine Maaß / Miárá. Item, Verß oder Carmen / Wierß poetický. Mŏnŏmetrŭm, i, g. n. Carmen oder Verß so zween pedes hat / Wierß co dwie pedes ma. Trimetrŭm, das drey hat / Co trzy pedes ma. Tetrămetrŭm, das acht / Co ośm ma. Pentămetrŭm, das fünff / Co pięć. Hexametrum, das sechs pedes hat / Co sześć pedes ma. Metrĭcŭs, a, um, das zu solchen Versen gehört / Do wierßow należacy.

Mĕtŭō, mĕtŭĭs, mĕtŭī, mĕtŭĕrĕ, fürchten / Bać się. Metuere alicui, für einem fürchten / für einen Sorg tragen / Bać się o kogo. Metuere aliquem, & ab aliquo, einen fürchten / Bać się kogo. Mĕtŭēns, entis, particip. fürchtende / Boiący się. Metuens, nomen ex particip. Metuens legum, Gesetzfürchtig / Strzegący práw. Mĕtŭs, ūs, g. m. Furcht / Boiaźn. *Acer, pavidus, sollicitus, trepidus, exanguis, frigens, tacitus, terribilis, horrificus, fervidus, tristis, frigidus, femineus, horribilis, dubius, anceps.* Metus pro Religione, Gottesfurcht / Nábożeństwo / Bogoboyność. Mĕtĭcŭlŭs, li, diminut. Mĕtĭcŭlōsŭs, a, um, furchtsam / Boiázliwy. Mĕtŭēndŭs, a, um, das zu fürchten ist / Ktorego się bać trzebá. Permĕtŭĕrĕ, sehr fürchten / Bać się bárzo / Stráchać sobą. Præmetuere, vorher fürchten / Bać się przed.

Mĕŭs, a, um, Pronomen possessivum, mein

Moy. Meus ſum, Ich bin mein ſelbſt mächtig/ W moiey mocy ieſtem. Meum eſt, es kompt von mir/es ſtehet mir zu/ Ze mnie to poſzło. Do tego mi. Meus, Tuus, aliquando Subſtantiva ſunt, der meiner/deiner/etc. Moy/Twoy. Non meoptè ingenio, nicht von mir ſelbſt/ Nie ſam z siebie. Meaptè malitia, auß meiner eygener Boßheit/ Z moiey złośći.

Mī, Dativus à Genitivo Mis, id eſt, mihi, mir/ Mnie. Mi, Vocativus pro Meus, ut: Mi vir, blandientis vox.

Mīcă, æ, g. f. das ſo vnter dem Sand glitzert wie Glaß oder Silber/ Okruſzyná czego/ iáko Szkłá/Srebrá/ etc. metaph. allerley Grützlein/ Stücklein/ Wſzelka okruſzyná/ ſztuczká. ut: Mica panis, ſalis, &c. ein Stücklein Brodts/ oder Saltzkörnlein/Sztuczká/odrobiná chlebá/ ſoli. Tenuis.

Mĭcō, as, micui, & micavi, atum, mĭcārĕ, glitzern/ſcheinen/Błyſzczeć śie/ Łſknąć śie. Venæ micant, die Adern ſchlagen Bije puls. Gladij micant, die Schwerdter glitzern/ Błyſzczą śie ſzáble/miecze. Animus micat, das Gemüth ſpringt Drga/Skacze ſerce. Mĭcāns, antis, particip. ſcheinend/ Błyſzczący śie/ Łſknący. Dīmĭcō, as, dimicui, & dimicavi, atum, dīmĭcārĕ, ſtreitten/ kämpffen/ Potykáć śie/Roſpieráć śie. De capite dimicare, vmb das Leben fechten/ O gárdło śie záſtáwiáć. Dīmĭcātĭō, onis, g. f. Streit/ Kampff/Potyczká. Epith. vide Pugna. Dimicatio fortunarum, ein Streit vmb Gut/Roſpieránie śie o dobrá. Emicare, herfür glitzern/ Wyniknąć/Wybłyſnąć. Emicare extrema, metap. herfür ſchieſſen/herauß wiſchē/wybuchnąć. Emicuit longè ante omnes, Er hat die andern weit übertroffen/ Przewyżſzył drugich. Promicare, weit herfür ſcheinen/Błyſzczeć śie īntērmĭcārĕ, vnter andern darzwiſchen ſcheinen oder glitzern/ Swiećić śie/ Błyſkáć śie. Sŭpērmĭcārĕ, weit übertreffen/ Nád inſze błyſkáć/ Przewyżſzáć.

Mĭcrŏs, latine Parvus, klein/Máły. Mĭcrŏcŏſmŏs, id eſt, Parvus mundus, der Menſch/Człowiek. Mĭcrŏlegŭs, der kleine Ding groß achtet/ Máłą rzecz wielce wążący. Mĭcrŏpsȳchŏs, ein Kleinmütiger/Boiázliwy/ Sercá máłego. Mĭcrŏpsȳchĭă, æ, g. f. Kleinmütigkeit/ Boiázliwość.

Micturio, v. Meio, vel Mingo.

Mīdās, ein Wurm ſo in wächſt/Robak w wielogrochu. Alij per y, ſcribunt.

Migrō, as, avi, atum, migrārĕ, abziehen/auß einem Orth in das ander ziehen/ Przeprowadzáć śie/Przenośić. ut: Migrare domo, mit Haab vnd Gut an ein ander Orth zu wohnen ziehen/ Wyprowádźić śie z domu do drugiego. Nidum migravit, hat anderswo hin geniſtet/ Gdźie indźiey śie gniezdźi. De, vel ex vita migrare, ſterben/ Vmrzeć. In cœlum migrare, zu Himmel fahren/Do niebá przeyść. Migrātĭō, onis, g. fœ. Zug von einem Orth zum andern/ Prowádzenie śie. Commigrare, außziehen auß einer Wohnung/ Wprowadzáć śie. Demigrare ex agris in urbem, von dem Land in die Stadt ziehen/ Ze wśi do miáſtá śie przeprowádźić. Demigrare ex vita, ſterben/ Vmrzeć. Emigrare, außweichen/ außziehen/Wyprowádźić śie. Finibus ſuis emigrare, auß ſeinem Gebiet ziehen/ Wyiecháć z kráiu ſwego. Immigrare, zu wohnen hinein ziehen/Wprowádźić śie. Rĕmigrārĕ, wiederumb in ſeine vorige Wohnung einziehen/ Wracáć śie do pierwſzego mieſzkánia. Semigrare, idem quod Migrare. Transmigrare, weit an ein ander Orth ziehen/ von einer Herberg in die ander ziehen/Przeprowadzáć śie mimo.

Mĭhi, Dativus à Pronom. Ego.

Mĭlāgō, gĭnĭs, piſcis, ein Bolch/ ut putatur.

Mīlĕs, mīlĭtĭs, g. com. ein Kriegsmann/ Żołnierz. *Indomitus, ſceleratus, ſtrenuus, Martius, manipularis, generoſus, fortis, rabidus, profugus, claſſiarius, gregarius, tumultuarius, cruentus, ſanguineus, ferus, ferox, intrepidus, crudelis, furibundus.* Mīlĭtĭă, æ, g. f. Krieg/Kriegszug/Żołnierſtwo. *Acris, ſæva, trux, tumultuaria, vaga.* Dare nomen militiæ, ſich zum Krieg laſſen annemen/ Do woyſká przyſtáć. Vacare militia, des Kriegs erlaſſen ſeyn/ Opuśćić żołnierſkę. Imaginaria militia, Spiegelgefecht/Gonitwá/ Szermierſka. Militiæ, genitivus adverbij vice poſitus; ut domi: Una ſemper militiæ & domi fuimus, daheim vnd im Krieg/Záwſze domá y w woiſku z ſobą ſmy byli. Urbana militia, Bürgerlicher Handel vnd Vnruh/Mieyſkie ſpráwy/kontrákty. Mīlĭtō, as, avi, atum, mīlĭtārĕ, kriegen/ ein Kriegsmann ſeyn/Żołdowáć/Żołnierzem być. Mīlĭtārĭs, re, Kriegiſch/Żołnierſki. Mīlĭtārĭus, a, um, idem, ſed obſolet. Mīlĭtārĭtĕr, adver. Kriegiſcher Weiſe/Żołnierſkie. Cōmmīlĭtō, onis, & Cōmmīlĕs,

lĭtĭs,

lĭtĭs,g.m.ein Mittgeſell im Krieg/Towárzyſz w woyſku. Cōmmīlĭtĭūm, ij, g.n. Kriegs-Geſellſchafft/ Społzołdowánie/Towárzyſtwo w woyſku.

Mĭlĭūm, ij, g.n. Hirſchen/ Proſo. genus frugis. Mĭlĭārĭus,a,um, ut: Avis miliaria: ein Vogel ſo von Hirſchen lebt/ Ptak w proście.

Mīllĕ,ſubſtant.g.n. in ſingulari indeclinab. in plurali,Millia,millium,mīllĭbŭs, tauſendt/ Tyśiąc. Mille annorum, tauſendt Jahr/ Tyśiąc lat. Mille,adjectivum,plur.num. indeclinabile, ut:Mille homines. Mīlēsĭmŭs,a,um, der Tauſendtſt/ Tyśiączny. Mīllĭārĭus, a, um, das tauſend begreifft/Tyśiącznik/Tyśiąc w ſobie máiący. Mīllĭārĭum,ij,& Mīllĭārĕ,is,g.n. eine Meyl ſo tauſendt Schritt lang iſt/Milá włoſka. Milliarium, ein ehrin Geſchirr ſo hoch vnd lang/Koryto/Stągiew. Mīllĭēs,adverb. Tauſendtmal/ Tyśiąc kroć.

Millefolia,æ,g.f.& Mīllĕfolĭŭm,ij,g.n herba, Garbe oder Schaafripp/ Złocień.

Mīllĕpĕdă,æ,g.f. eine Rauppe/ Gośienicá/ Stonog.

Milium,g.n. vel, Mīllŭs,i,g.m. ein Halßring/ ſo man den Jaghunden anhängt/Obroż.

Mīlvŭs,i, vel Mīlvĭŭs,ij, g.m. ein Weyh/Kánia. *Avidus, rapax, raptor*. metaph. de homine rapaci dicitur. Item, piſcis. Mīlvīnŭs,a,um,ut: Milvinæ plumæ, Weyhenfedern/ Kánie piorá. Pullus milvinus, metaph. Raubgierig/Kánia młoda. Milvinus pes, coliculus Batis herbæ.

Mīmēsĭs,is,g f.Figura eſt.

Mīmŭs,i,g.m. ein Gauckler/der allerley Weiſe vnd Geberden nachthun kan/Kuglarz. Mīmă,æ, g.f. ein Weibsbild ſo allerley Geberden mit Vnzucht außtrucket/Kuglarká. Mīmŭlă, æ,dimin. Mīmī,g.m. plur.num. Schandbare Sprüch vnd Reymen die ohn alle Scham vnzüchtige Thaten melden/Mowy plugáwe/Podrzeźniánia. Mīmĭcŭs,a, um, Gaucklerisch/ Kuglárſki. Mīmŏgrăphŭs,i,g.m. ſolcher Gedichtſchreiber/Piſarz kuglárſkich/ fránto wſkich rzeczy.

Mĭnă, æ, g.f. apud Græcos idem eſt quod libra,& pondo apud Romanos, eine Gattung einer Müntz zehen gülden Cronen werth/ Grzywna pientedzy u Rzymian y Grekow. Item, ein Stück Erdreichs / hundert vnd zwantzig Schuch breit vnd lang/ Połſtáie roley.

Mĭnæ, & Mĭnācĭæ, arum, plur.num. g.fœm. Trawungen/Grozbá. *Tumidæ, rigidæ, ſævæ, truces, triſtes, rapaces, hoſtiles, horrendæ, ſuperbæ, terribiles, improbæ, feroces, inſanæ*. Item, Minæ, die Zinnen einer Mawr/ Blánki. Mĭnācĭtĕr, & Mĭnāntĕr, adverb. mit Träwen/trutziglich/Grozno. Mĭnŏr, aris,atus ſum, mĭnārī, träwen/ Grozić. Minari interdum ſignificat imminere, fürauß gehen/ überhoch ſeyn oder ſtehen / Nápadáć/ Mieć ſię ku. Mĭnĭtō,as,mĭnĭtārĕ, & Mĭnĭtŏr,aris,mĭnĭtārī, frequent. jmmerdar träwen/ Grozić uſtáwicznie. Mĭnĭtāns,antis,partic. träwend/ Grożący. Mĭnĭtātĭō,onis,g.f. Träwung/das träwen/ Grożenie. Mĭnĭtābĭlĭtĕr,adverb. pro Minaciter. Mĭnĭtābŭndŭs,a,um, jmmerdar träwende/ Grożący uſtáwicznie. Mĭnāx, acis,g om. trutziglich/ Grożny. Cōmmĭnŏr, aris, comminari, Emĭnārī, & Intĕrmĭnārī, faſt träwen/ Grozić srodze. Comminatio & Emĭnātĭō, onis, g.fœ. Träwung/Grozbá.

Mĭnĕrvă,æ,g.f. Diſciplinarum Dea, quæ Græcè Pallas dicitur. cuius Epith. vide in proprijs nominibus. Sus Minervam ſcilic docet. Proverb. der Vngeſchickte wil den Geſchickten lehren/ Kiedy nieuk uczonego chce uczyć. Mĭnĕrvăl, ſeu Mĭnĕrvālĕ, is, g.n. eine Verehrung ſo man einem Schulmeiſter thut / vmb der Kinderlehr willen/ Kwártał miſtrzowi.

Mingo, vide Meio. Miniarius, vide Minium.

Mĭnĭmŭs, Superlativum à Parvus, der allerkleinſte/ allergeringſte/ Namnieyſzy. Mĭnĭmē, adverb. negantis, mit nichten/nein/ Námniey/ Żadna miára/Nie. Mĭnĭmŭm, adverb. zum wenigſten/ Námniey/ Przynamniey.

Mĭnĭſtĕr,ſtri,g m. ein Diener/ Sługá. *Succinctus, ſedulus, celer, alacer, cernuus*. Mĭnĭſtră,æ, g.f. eine Dienſtmagd/ Służebnicá. Mĭnĭſtĕrĭŭm,ij, g.n. Dienſt/dienſtliche Pflicht od Ampt/ Służbá. *Sedulum, ſervile*. Item, Miniſterium, pro ipſis miniſtris ſumitur. Mĭnĭſtrō,as,avi,atum,mĭnĭſtrārĕ, dienen/ Służyć. Miniſtrare victum, einem Nahrung geben/Dodawáć żywnośći. Miniſtrare poculum, einem das Trinckgeſchirr bieten/ Podáć kielich. Mĭnĭſtrātŏr, oris,g.m. ein Diener/ Sługá. Mĭnĭſtrātrīx,īcis,g.fœ. eine Dienerin/ Służebnicá. Mĭnĭſtrātōrĭus,a,um, dar man mit dienet/Służebniczy. Admĭnĭſtrō,as,ādmĭnĭſtrārĕ, geben/ verwalten/ verſorgen/ ein Geſchäfft verwalten/ Rządźić/ Odpráwiáć urząd/

Po

Posługowáć. Administer, tri, & Administrator, oris, g.m. ein Diener/ Verwalter/ ein Mitdiener oder Gehülff/ Rzadzcá/ Sprawcá. Administratio, onis, g.fœ. eine Verwaltung/ Anleytung/ Zustewr/ Rzad/ Spráwowánie. Administrativus, a, um, ut: Ars administrativa, ein Handwerck oder Kunst die man braucht vnd anlegt/ Rzemiesło/ Kunszt spráwowánia czego. Administratorij Spiritus, in Sacris pro Administris legitur. Comministrare, zu dienen/ Przysługowáć. Subministrare, einem etwas zu Diensten seyn/ etwz mithelffen/ zuschieben/ Dodawáć. Aquam radicibus subministrare, die Wurtzlen mit Wasser begiessen/ Wodą korzenie polewáć.

Minium, ij, g.n. Minien/ Bergzinobeir/ Minia/ Rubryká. *Rubens, Iberum.* Miniaria, æ, g.f. Miniengruben/ Miniowe gory. Miniarius, & Miniacius, a, um, von Minien/ dz darzu gehört/ Miniowy/ Ceglásty. Minio, as, miniare, mit Minien mahlen oder anstreichen/ Minia malowáć. Miniatus, a, um, mit Minien gefärbet/ Minia pomálowány. Miniatula cera, roth Wachs/ Wosk czerwony.

Miniare, obsol. pro Ducere, führen/ Wieść.

Minor, aris, vide Minæ.

Minor, oris, g.masc. Comparativus à Parvus, kleiner/ minder/ Mnieyszy. Minor natu, jünger/ Młodszy. Minoris vendere, näher/ wolfeyler geben/ Taniey przedáć. Minores, qui & posteri dicuntur. Minorare pro minuere, sed barbarum est.

Minus, adverb. Comparat. gradus, weniger/ minder/ Mniey/ Rzadko. Per se minus potest, vermag wenig von jhm selbst/ Máło co przez sie sam może. Item, Minus, pro Non, ut: Minus quindecim dies sunt, es seynd nicht funffzehen Tage/ Niemász spełná pietnastu dni. Minusculus, a, um, diminut. à Minus, der wenigst/ gar klein/ Máluchny.

Minuo, is, minui, minutum, minuere, kleinern/ mindern/ Vmnieyszáć. Minutus, a, um, particip. klein gemacht/ gemindert/ Drobny/ Máły. Minutus, cum diminutivis additur, eleganter rem ipsam attenuat, & minorem facit, ut: Pisciculi minuti. kleine Fischlein/ Drobne rybki. Minutulus, dimin. à minus. Minutio, onis, g.f. Minderung/ Vmnieyszánie. Minute, Minutim, & Minutatim, adver. zu kleinen Stücken/ Drobno/ Pokastu/ Po máłu. Item Stückweise/ Po sztuce. Minutia, g.f. est contemptibilis parvitas cuiuscunque rei. Minutal, alis, g.n. eingehäckelte Speise/ Siekánina/ Bigos. Comminuo, Diminuo, & Imminuo, is, imminui, imminutum, Imminuere, kleinern/ mindern/ Vmnieyszyć/ Zniżyć. Comminutio, Diminutio, & Imminutio, onis, g.f. Minderung/ Vmnieyszenie/ Znizenie.

Minutat, vide Minuo.

Mirus, a, um, Wunderbahr/ Dziwny. Mirum in modum, wunderbarlich/ Dziwnie. Mirum, i, g.n. substant. eine Verwunderung/ oder seltzam Ding deß man sich verwundert/ Dziw/ Dziwowisko. & tunc pro monstro ponitur. Mirius, pro magis mirum. Miror, aris, atus sum, mirari, sich verwundern/ Dziwowáć sie. Mirator, oris, g.m. ein Verwunderer/ Dziwuiacy sie. Miratio, onis, g.f. Verwunderung/ Dziwowánie. Mire, adverb. wunderlich/ Dziwnie. Mirandus, a, um, verwunderns werth/ Podziwienia godny. Mirabilis, le, wunderbarlich/ Dziwny. Mirabiliter, adverb. wunderbarlich/ Dziwnie. Mirabilitas, atis, g.f. & Miraculum, li, g.n. ein Wunder/ Dziw/ Cud. Miraculo fuit, es ist ein Wunder gewesen/ Był w podziwieniu. Mirabundus, a, um, der sich verwundert/ Dziwuiacy sie. Mirifice, adver. wunderbarlich/ Dziwnie. Mirificus, a, um, Wunderbahr/ Dziwny. Mirificissimus, & Mirificentissimus, a, um, gar Wunderbahr/ Dziwny barzo, superlat. Mirificare, pro, Mirabilem facere, obsol. est, Compos. Admiror, Admiratio, & Admirabilis, idem significant quod simplex. Demirari, verwundern/ Dziwowáć sie. Item, pro Nescire, es nimpt mich Wunder/ Ich weiß es nicht/ Dziwna mi to/ Niewiem ia o tym.

Misantropos, i, g.m. qui fugit hominum congressus, der mit keinem Gemeinschafft hält/ Nieluckt.

Misceo, misces, miscui, mistum, miscere, mengen/ mischen/ Mieszáć/ Roszczyniáć. Miscere, absol. sive Miscere pocula, einem zutrincken/ einschencken/ Nálewáć kielichy. Mistus, vel, ut alijs placet, Mixtus, a, um, vermischt/ gemengt/ Zmieszány. Mistura, æ, g.f. Vermischung/ Mieszánina/ Pomieszánie. Miscellaneus, a, um, ein Mischung allerley Ding/ Mieszány. Plural. Miscellanea, orum, g.n. das von vielerley Dingen zu-

zusammen gemischet ist/ gleich ein Buch darin viel Sachen ohn Ordnung geschrieben/Mießántná; táko Xiąſzká zbierálna/ w ktorą rozmáyte rzeczy bez porządku ſię piſzą. Mĭſcēllŭs, a, um, mit unterschiedlichen Dingen gemengt/Mießány. Miſcellæ vites, Weinräben die allenthalber gern wachſe/Látoroſlki winne ſáme ſię wypuſzczáiące ládá gdźie. Admĭſcĕō, es, admiſcui, admiſtum ſive admixtum, ādmĭſcērĕ, darzu mischen/ Przymieſzywáć. Admiſcere ſe alicui negotio, sich eines Geschäfft annehmen/ Przymieſzáć ſię do iákiey ſpráwy. Admĭſtĭō, onis, & Admĭſtūră, æ, g. f. Vermischung/Przymieſzánie. Cōmmĭſcērĕ, zusammen mischen/ Mieſzáć ná ſpol. Commixtio, onis, g. fœ. Vermischung/ Pomieſzánie. Commixtim, adverb. vermischt/ untereinander/Pomieſzánie/kupą. Immiſcere, einmischen/ Wmieſzáć. Bello ſe immiſcere, sich in einen Kriegshandel mischen / Przyłączyć ſię do ſpraw woiennych. Intermiſcere, untermengen/Wmieſzywáć. Permiſcere, untermischen/ Przemieſzáć. Pērmĭſtē, adver. untereinander/ Pomieſzánie/Nierozdźielnie. Permiſtio, onis, g. f. Vermischung/ Pomieſzánie. Prōmĭſcuus, a, um, Vermischet/gemein/Mieſzány/ Społeczny. Promiſcuam operam dare, Einander helffen/ Pomagáć ſpołecznie. Prōmĭſcŭē, untereinander/Pomieſzánie/ Społecznie. Promiſcam dicebant Veteres, pro Promiſcuè. Impromiſcuus, a, um, nicht gemein/Nieſpołeczny.

Mĭsĕr, ra, rum, Armselig/ elend/ Utrapiony. Miſer animi, vel animo, vel ex animo, eines elenden Gemüths/ Fráſowliwy. Miſerrima miſeria, das höchste Elend/ Biedá wielka. Miſer, Innocens aliquando dicitur. Mĭsĕrŭm, Interjectionis loco poſitum, Ach was Elends/ Żál ſię Boże. Miſeram me, dolentis & mœrentis particula, Ich Elende/ Biedá moiá. Miſer & miſera, ſimiliter uſurpatur. Mĭsĕllŭs, diminut. Elend und klein/ Nędzny po troſze. Mĭsĕrē, adverb. Elendiglich/ Nędznie. Mĭsĕrĭtĕr, idem. Mĭsĕrĭă, æ, & Mĭsĕrĭtūdō, dĭnĭs, g. f. Elend/Armseligkeit/Nędzá. *Ærumnoſa.* Mĭsĕrĕŏr, mĭsĕrērĭs, mĭsĕrtŭs ſum. mĭsĕrērī, Item, Mĭsĕrēſcō, is, mĭsĕrēſcĕrĕ, sich eines erbarmen/ Litowáć. Mĭsĕrĕt, mĭsĕrēſcĭt, & mĭsĕrētŭr, impersonalia, Es behertziget/es bedauret/Lituie ſię/ Żal mi. Mĭsĕrĭcors, cōrdĭs, g. om. Barmhertzig/ Litośćiwy. Mĭsĕrĭcōrdĭtĕr, adverb. Barmhertziglich/Litośćiwie. Mĭsĕrĭcōrdĭă, æ, g. f. Barmhertzigkeit/Miłośierdźie/ Litość. Mĭsĕrātĭō, onis, g. f. Erbarmnuß/ Litość. Mĭsĕrŏr, aris, mĭsĕrātŭs ſum, mĭsĕrārī, sich eines erbarmen/Lituie ſię. Mĭsĕrātŏr, oris, g. maſ. Erbarmer/ Litośćiwy. Mĭsĕrābĭlĭs, lĕ, Erbärmlich/Nędzny. Mĭsĕrābĭlĕ, pro Mĭsĕrābĭlĭtĕr, nomen pro adverbio, Erbärmlich / Nędznie/ Żáłośnie. Mĭsĕrāndŭs, a, um, zu erbarmen/Nędzny/Biedny. Mĭsĕrāntĕr, adverb. pro Miſerabiliter. Cōmmĭsĕrŏr, aris, atus ſum, cōmmĭsĕrārī, & Cōmmĭsĕrēſcō, is, cōmmĭsĕrēſcĕrĕ, Erbarmen/mitleyden haben/Litowáć ſię. Cōmmĭsĕrātĭō, onis, g. fœ. Mitleyden/ Erbarmung/ Litość.

Miſſile, Miſſio, Miſſus, vide Mitto. Miteſco, & Mitigo, vide Mitis.

Mĭtĭs, & hoc mĭtĕ, Mild/gütig/ sanfftmüthig/ zahm/ ćichy/ Łágodny/ łáſkáwy. Immitis, e, Unmild/ rauch/ herb / Niećichy/ Surowy/ Okrutny. Mitē, mĭtĭŭs, mĭtĭſsĭmē, adverb. miltiglich/Skromnie. Mĭtĭgō, as, avi, atum, mĭtĭgārĕ, versöhnen/ milteren/ stillen/ mürb machen/ Błagáć/ Uſpokoić/ Uſkromiáć. Mĭtĭgātĭō, onis, g. f. Milterung/ łágodzenie Ubłagánie. Mĭtĭgātōrĭŭs, a, um, Milterend/ kräfftig zu milteren/ Używáiący. Mĭtēſcō, is, mĭtēſcĕrĕ, Milt oder gütig werden/ Uſpokoić ſię/ Ućichnąć. Item, reiff und mürb werden/ Doſtawáć ſię. Hyeme miteſcente, zu außgehendem Winter/ Ná oſtátku zimy. Mĭtĭfĭcō, as, avi, atum, mĭtĭfĭcārĕ, miltern/ Ogłaſkáć/Uſpokoić. Cōmmĭtĭgō, as, are, Demitigare, & Emĭtĭgārĕ, zähmen/ begütigen/ versöhnen/ Uſpokoić/Uſkromiáć.

Mĭtră, æ, g. fœ. ein Bischoffs-Hut/ Infułá/ Czapká. *Picta, teres, bivertex, textilis, aurata.* Mitellum, i, g. n. vel Mĭtēllă, æ, g. f. dimin. Mĭtrātŭs, a, um, der ein solchen Hut trägt / Czapkę máiący.

Mĭttō, is, mīſī, mīſsŭm, mĭttĕrĕ, senden/schicken/ Poſyłáć/ Puſzczáć. Mittere in poſſeſſionem, Einen in das Gut einsetzen/Wwiązowáć kogo. Mittere ad nomen, Einen schicken das er sich lasse einschreiben / Posłáć kogo żeby ſię podpiſał. Jacere & mittere ridiculum, ein lächerlich Wort außfahren lassen/ Wyrzec słowo śmieſzne. Radicem mittere, wurtzelen/ Wurtzeln geben/ Korzenić. Mitte me, laß mich gehen/ Puść mię. Miſſo convivio, Als man von der

 Mahl-

Mahlzeit auffgestanden/ Po obiedzie/ Po bánkiecie. Missam facere uxorem, id est, repudiare, sein Fraw von jhm stossen/ Rozwieść się z żoną. Mīssŭs, ūs, g. mas. ein Wurff/ ćiśnienie/ Poćisk. Item, Außlassung der Thiern auff dem Kampff-Platz/ Pußczánie źwierzow ná szermierski plác. Item, ein Tracht/ Speiß/ oder Gericht/ Noszenie potraw. Mīssĭlĭs, lĕ, das leicht zu werffen oder schiessen ist/ Rzucálny/ Poćiskowy. Missile, Allerley Gewehr so man wirfft oder scheust/ Poćisk. Mīssĭlĭă, orum, g. n. plu. nu. Gaaben eines Königs oder Fürsten/ so vnter das Volck geworffen werden/ Cadz. Mīssĭō, onis, g. fœ. ein Sendung/ Schickung/ Słánie/ Posłánie. Item, Vrlaub hinweg zu gehen/ Odpráwá. Mīssĭtō, vel Mīssĭcŭlō, as, mīssĭtārĕ, vel mīssĭcŭlārĕ, frequentat. Embsich schicken/ Posyłáć. Amĭttō, is, āmīsī, āmissūm, āmĭttĕrĕ, hinweg schicken/ hinweg lassen/ von jhm lassen/ Pußczáć od siebie/ Wypußczáć. Amittere è manibus von Händen lassen/ Wypuśćić z ręku. Item, Amittere, verlieren/ Zgubić. Civitatem amittere, das Bürgerrecht verlieren/ vertrieben werden/ Miásto utráćić. Vitam per dedecus amittere, sein Leben schändlich verlieren/ Żywotá sromotnie pozbyć. Amīssŭs, a, um, partic. verlohren/ Zgubiony. Amīssĭō, onis, g. fœ. Verlierung/ Zgubá/ Abmittere idem quod Mittere. Admittere, Zulassen/ hinein lassen/ Przypußczáć. Admittere auribus, freundlich vnd gütlich hören/ Słucháć/ Vsłucháć. Admittere equum, Einem Roß den Lauff lassen/ Rozwieráć Koniá. Item, Admittere, Est marem fœminæ, aut mari fœminam admovere ad initum, zulassen/ Przypußczáć. Admittere, venustè ad insitionem transtulit Plinius, ein Schoß einsetzen/ einzweygen/ Szczepić. Item, admittere, pro peccare, Sündigen/ Sünd begehen/ Grzeszyć. Noxam admittere, fehlen/ etwas Vnrechts thun/ Dopuśćić się czego. Admissus, a, um partic. zugelassen/ Przypußczony. Admissum, i, g. n. substant. ein Fehl/ Sünd/ Vbelthat/ Vpadek/ Grzech/ Winá. Admissio, onis, g. f. Actus ipse admittendi, Zugang/ Macht vnd Gewalt zu einem zu kommen/ Vergönnung/ Dopußczenie. Item, Zulassung des Männleins zum Weiblein/ Zchodzenie się małżeńskie. Admīssĭōnālĭs, is, g. masc. ein Pfürtner/ Thorhüter/ der Macht hat einzulassen/ Odźwierny. Admīssārĭŭs, a, um, denominat. ex partic. Admissus, ut:

Admissarius equus, ein Springhengst/ Stádnik. Admissarium, Cic. in Pison. pro homine libidinis pervagatæ posuit, ad omniumq; fœminarum libidinem exposito, Geil wie ein Springhengst/ Jurny ják Stádnik. Admīssūră æ, g. f. Zulassung des Viehes die Weiblein zu reiten/ Die Zeit zu deren man das Männlein zum Weiblein läst/ Przypußczánie Stádniká/ Zchodzenie się małżeńskie/ Item, Czás przypußczánia. Committere, zusammen lassen/ oder zusamen bringen/ Zpußczáć/ Złączáć. Committere semen solo, säen/ Siać. Itē, Committere, zu bewahren vertrawen/ Powierzáć. Item, zusammen fügen/ Spaiáć. Committere fortunæ, sich dem Glück befehlen/ Poruczyć co Szczęśćiu. Committere aliquid, etwas begehen/ Dopuśćić się czego. Committere se in aciem, Sich in Streitt geben/ Vdáć się do bitwy. Commissus, a, um, partic. ut: Enunciare commissa, Etwas in geheimb gesagt/ öffnen/ Táiemnice obiáwić. Item, Commissa, pl. nu. g. n. Sünd/ Grzech. Commissio, onis, g. f. das aneinander lassen vnd hetzen/ Spußczánie się iednych z drugimi. Cōmmīssūră, æ, g. f. ein Fug/ Łátá/ Fugá. Item, Vertrawung oder Befehl/ Powierzenie/ Vpadek/ Rozkázánie. Cōmmīssōrĭŭs, a, um, ut: Lex commissoria, Ein Vorbehaltung vnd Außdingung in einem Vertrag/ Przydátek do práwá. Demittere, herab lassen/ herab hangen lassen/ Zpußczáć/ Zwieszáć. Demittere aliquid in pectus, in sein Hertz kommen lassen/ Przypuśćić co do sercá. Animum demittere, Sein Gemüth fallen lassen vnd zu frieden seyn/ Serce ztráćić/ Vspokoić się. Demittere librum, dicuntur arbores, die Rinden fallen lassen/ safftig werden/ Skory z siebie drzeć dádzą. Demissus, a, um, niedergelassen/ Zniżony. Demisso capite, mit gehängtem Kopff/ Zwieśiwszy głowę. Demissus animus, ein erschlagen Gemüthe/ Zniżony umysł. Demissio, onis, g. f. ut: Demissio animi, Demuth/ Niederträchtigkeit/ Vkłádność/ Vniżenie. Dēmīssē, adverb. niederträchtiglich/ demütiglich/ Podło/ Pokornie. Dimittere, hinweg schicken/ abhin lassen/ fahren lassen/ vrlauben/ Puśćić/ Wypuśćić/ Rozpußczáć. Creditores dimittere, die Schulden abzahlē/ Kreditorom zápłáćić Dimitti osculo, mit einem Kuß abscheiden/ Pocáłowawszy się rozeyść. Item, Dimittere, verhülen/ nachlassen/

Od-

Oopuśćić/Przepuśćić. Amicitias dimittere, die Freundschafft auffgeben/Opuśćić przyiażń. Dimissio, onis, g. f. Vrlaubung/Hinschickung/Odpráwá/Rozesłánie. Dimissoriæ literæ, die Rechtsache in Geschrifft vom Vnterrichter dem Oberrichter/ so appellirt worden ist/ überschickt/ welche Geschrifft man Apostolos nennet/ Swiádeczny list/ Formáty. Emittere, außlassen/ Wypuszczáć. Emittere fulmina & jacula, schiessen/ Strzeláć. Emittere è manibus, auß den Händen lassen/ Vpuśćić z reku. Emittere ova, dicitur gallina, Eyer legen/ Znieść iáycá. Emissio, onis, g. f. ut: Emissiones tormentorum, das schiessen/Strzelenie. Emissarius, ij, g. m. ein vnruhiger Mensch/Człowiek niespokoyny. Item, ein Läuffer/ Bott/ der sich hin vnd wieder schicken läst/ Kursor. Item, Einer der bereit ist etwas anzugreiffen/ ein Hetzhund/ Podchwytácz. Emissarius equus, aries, & hujusmodi, ein Roß so man auff die Weyde läst/ Stádnik. Emissarium, ij, g. neut. ein Außgang/ dadurch man ein Wasser außläst/Vpust. Emissitius, a, um, das man außläst/Wypuszczálny. ut: Emissitij oculi, hin vnd wiederblickende Augen/świdrzace oczy. Immittere, einlassen/hinein schicken/Wpuśćić. Aliquid in aures suas immittere, in seine Ohren kommen/ etwas anhören/Vsłyszeć co. Immittere, pro eo, quod vulgò subornare aliquem dicimus, auffweisen/ anrichten/ auff ein List bestellen/ Náprawiáć kogo. Immittere rudentes, die Schiffseyler nachlassen/Rospuszczáć zagle. Immissa barba, ein langer Barth/Długa brodá. Immissio, onis, g. f. Einleytung/ Wpuszczánie/Wrykánie. Immissus, a, um, Eingelassen/Wpuszczony. Immissura, æ, g. fœ. ein Bletzfleck/ Lappe/ látá. Intermittere, vnterlassen / Przestáć. Intermissus, a, um, vnterlassen/ Zániechány. Tecta intermissa, Häuser weit von einander gesetzt / Domy dáleko od siebie rozsádzone. Intermissus, us, g. m. & Intermissio, onis, g. fœ. Vnterlaß/ Przestánie. Intermissio literarū, Vnterlaß Brieff zu schreiben/ Przestánie listow pisánia. Intromittere einlassen/Wpuszczáć. Omittere, vnterwegen lassen/ bleiben lassen/ Opuśćić. Omissus, a, um, partic, sive nomen ex partic. vnterlassen/ Opuszczony. Permittere, überschicken/ verschicken/Przesłáć. Item, vergönnen/nachlassen/Dopuszczáć/ Dozwaláć. Itē. befehlen/ Poruczáć. Totum negotium alicui permittere, Einem den gantzen Handel befehlen/ Poruczyć komu cáłe spráwe. Permittere equum, dem Roß den Zaum verhengen vnd rennen lassen/ Wypuśćić koniá. Item, Permittere, zulassen/erlauben/Pozwolić. Permittere omnia judicio alterius, Einem andern zu vrtheilen heimstellen/ Zdáć sie ná czyi rozsadek. Permittere, pro præcipitare. Nonius. Permissus, a, um, partic. Gelassen/Dopuszczony. Permissus, us, g. m. in sing. & plurali Permissa, orum, g. n. Nachlaß/Erlaubnuß/ Dozwolenie. Permissio, onis, g. fæm. idem. Præmittere, construitur ferè cum Ad, vel In, Præpositionibus, vorhin schicken/Posłáć wprzod. Præmissus, a, um, voranhin geschickt/ Posłány wprzod. Prætermittere, fürlassen/fahren lassen/übersehen/vnterlassen/ Opuśćić/ Przepuśćić. Prætermissio, onis, g. fœm. Vnterlaß/Fürfahrt/ das fürlassen/ Opuszczenie/ Przepuszczenie. Promittere, verheissen/ Obiecáć. Promitto fore, Ich verheisse dir das es geschehen wird/Obiecuie że sie ták ma zstáć. Itē, promittere, weit außstrecken/ Zápuszczáć. Promittere barbam, einen langen Bart ziehen/ Zápuszczáć brode. Promissus, a, um, verheissen/ Obiecány. Promissa barba, ein langer Barth/ Długa brodá. Promissum, i, g. n. & Promissio, onis, g. f. Verheissung/Obietnicá. Ad, vel Appromittere, für einen Bürg werden vmb das so er verheissen hat/ Reczyć/ Obiecowáć zá kogo. Adpromissor, oris, g. mas. der vmb eines Verheissung Bürge ist / Rekoymia. Adpromissio, onis, Bürgschafft/ Vertröstung/ Rekoiemstwo. Compromittere, mit einem etwas eingehen zu thun/Die Sach an einen Scheydmann zu lassen bewilligen/oder einhelliglich einem Scheydman übergeben/Zdáć sie w tákiey spráwie ná rozsadek inszych ludzi. Compromissum, i, g. n. Einhelliger Eingang vnd Bewilligung auff einen Scheydmann/Zákład iednáczy/Zdánie sie ná dobrych ludzi. Compromissum facere de re aliqua, Etwas mit einem eingehen/vnd bewilligen zu thun/auff einen Scheydmann bewilligen/Zdáć sie ná dobre ludzie. Compromissarius, ij, g. m. aliàs Arbiter, Einer dem die Sach zu scheyden vntergeben ist/Jednácz. Remittere, wiederschicken/ Odesłáć. Alicui remittere, Einem verzeyhen/Odpuśćić komu. Item, Remittere, nachlassen/ ablassen/ niederlassen/ Rospuszczáć/Spuszczáć. cui contrarium est Erigere.

Animum remittere, ſich ergetzen / Rozweſelić śię. Rĕmīſsŭs,a,um, partic. ſive nomen ex partic. Animus remiſſus, hinlåſſig/vntapffer/ſchlåfferich/Niedbáły/Niewſpániáły.Remiſſus animo, idem. Rĕmīſsĭō,onis, g. fœ. Ablaß/Verzeyhung/Vſtawánie/Odpuſzczenie. Remiſſio peccatorum,Ablaß vnd verzeyhung der Sůnden/ Odpuſzczenie grzechow. Rĕmīſsē,adverb.ut: Remiſsè loqui, mit niderer Stimm vnd ſittlich/ Pomáłu/ćicho mowić. Rĕmīſsārĭŭs, a, um, das man auß vnd einziehen kan / Spuſtny. ut: Remiſſarij vectes, Rigel ſo man auß vnd einthun kan/ Windowe drągi. Submittere, vnter etwas thun/legen/ ſtellen / vnterſchieben/ niederlaſſen/ Zniżáć/Schyláć/Podawáć/Spuſzczáć. Genu ſubmitttere, das knie biegen oder bůcken/Klekáć/ Klániáć śię. Itē, Submittere,per translat. Animum ſubmittere,den Muth fallen laſſen oder verlieren/Vniżáć śię. Se ſubmittere, ſich demůtigen/ Poddáć śię. Item, Submittere,heimlich ſchicken/ Nádſyłáć potáiemnie. Submittere ſub urbe hortum, ein Garten bey der Stadt pflantzen/ Ogrod przy mieśćie ſpráwić. Submiſſus,a,um, partic. ſive nomen ex partic. niedergelaſſen/ vnter etwz gelegt/Podły/Niſki/Podłożony. Oratio ſubmiſſa, niederträchtig/ demutig/ łágodna/ ćicha/ uniżona. Submiſſio, onis, g. f. das niderlaſſen/oder vnterlegen/Zniżánie/ Spuſzczánie. Submiſſio orationis, ſanffte Red/ Pokorna mowá. Submiſsè adv. ut: Submiſsè ſupplicare, demůtiglich vnd vnterthåniglich bitten / Pokornie prośić. quidam ſcribunt Summiſsè. Submiſſim, idem. Transmittere,durchlaſſen/ Przepuſzczáć. abſolutè, ůberfahren/Przejechác/Przejść. Bellum transmittere, Einem einen Krieg zufůhren/ Przepuśćić żołnierſtwo. Transmittere literas, papyrus dicitur,durchflieſſend/das man die Buchſtaben beyderſeits ſehe/Przebija pápier. Diſcrimen tranſmittere, der Gefahr entrinnen/ Przebyć niebeſpieczeńſtwo. Hæreditatem fratri transmittere, dem Bruder ein Erb ůbergeben/ Dźiedźictwo brátu ſpuśćić. Tramittere, pro Transmittere. Tranſmiſſio, onis, g. f. & Transmiſſus, us, g. m Vberfahrt/ Durchfahrt/ Przejazd/ Przepuſzczenie/ Przewoz.

Mixtus, vide Miſceo. Mna, vide Mina.

Mnēmŏsўnĕ, ēs, g. fœ. latin. memoria, Gedåchtnuß/Pámięć. & mater Muſarum. Mnēmŏsўnŏn, i, g. n. latin. Monumentum, ſive Pignus, quod amico in memoriam alicujus rei relinquitur, Gedenckzeichen/ Pámiętne.

Mobilis & Mobilitas, vide Moveo.

Mŏdĕrō,as,avi,atum,mŏdĕrārĕ, & Mŏdĕror, aris, atus ſum, mŏdĕrārī, måſſigen/ meiſteren/ zåhmen/in Zucht halten/Miárkowáć/Rządźić/ Hámowáć. Mŏdĕrātŏr, oris, g. m. & Mŏdĕrātrīx, īcĭs, g. fœ. ein Regierer/ Ordner/ Meiſter/ Rządźcá / Miſtrz. Et, Regiererin / Leyterin/ Rządźićielká/ Miſtrzyni. Mŏdĕrātĭō, onis, g. fœ. Måſſigung/ Miárkowánie / Skromność. Mŏdĕrātŭs, a, um, måſſig/ beſcheiden/ Mierny/ Skromny. Mŏdĕrātē, adv. måſſiglich/ beſcheidentlich / Pomiernie/ Skromnie / łágodnie. Mŏdēſtŭs,a,um,beſcheiden/zůchtig/ſtill/Skromny. Modeſtus vultu, zůchtig mit Gebården des Antlitz / Skromny ná weyrzeniu. Mŏdēſtē, adverb. beſcheidentlich / Skromnie. Mŏdēſtĭă, æ, gen. fœm. Måſſigkeit/ Zucht/ Beſcheidenheit/ Skromność / Pomiárkowánie / Baczenie. *Præclara, divina, inſignis, humilis.*

Modicè, modicum, modificor, v. Modus.

Mŏdĭŭs,ij,g.m. Genus menſuræ. Modius tritici,ein Scheffel Weitzen/Korzec pſzenice. Modius vini,alſo mag man nennen in jedem Land die gemeine Maaß der Faſſung / Ohm/ Eymer/ꝛc. Miárá rozmáyta winá. Modius agri, ein ſtůck Felds hundert Schuch lang vnd breit / Sztuká roli długa y ſzeroka ná ſto Krokow. Mŏdĭŏlŭs,li,dimin. ein Måßlein oder Seſterlein/Miáreczká/korzec máky. Item, ein Waſſereymer oder Schöpffgeſchirꝛ an einem Rad das Waſſer aufftrågt/ Wiádro. Item ein Trinckgeſchirꝛ wie ein Becher/ Rodzay pewny Kieliſzkow. Modiolus in rota, cui affixi ſunt radij, das mitten im Rad / da die Radſpeychen auff ſtehen vnd darinn die Achs gehet/die Nab/Piaſtá. Mŏdĭālĭs,lĕ,das ein Kernmaß oder Seſter hålt/Korcowy.

Mŏdŏ, adverb. Tempus ſignificat præſens, vel mox præteritum, vel nondum præteritum, vel ſtatim futurum, jetzt/Teraz. Modo, pro Interdum quoque ſumitur, vnterweilen/ Czáſem. Item, pro Saltem, allein/Tylko. Amŏdŏ, hinfůrter/Od tad. Sŏlūmmŏdŏ, allein/Tylko.

Mŏdŭlŏr,aris,atus ſum,mŏdŭlārī,meſſen/abmeſſen / außmeſſen / ſingen / eine Weiſe geben/ Miárkowáć co/ Wymierzáć Spiewáć/gráć. Mŏdŭlātŭs,a,um,particip.ut:Modulatus ſonus,

ge

gelehret oder gewieſen/ Melodyjny. Mŏdŭlā̆tĭō,onis, g.fœm. & Mŏdŭlāmĕn, ĭnĭs,g.n. eine Weiſe eines Geſangs/Melodyja. *Doctum,ſonorum,dulce,canorum,lene,ſymphoniacum,querulum.*

Mŏdŭlātŏr,oris, g.m. der die Weiſe eines Geſangs lehret/ Spiewak/ Muzyk co uczy. Mŏdŭlātē,adverb. nach der rechten Weiſe/ nach dem Tact oder Schlag/ Wkaſna Melodia/Wedlug táktu. Admodulari, einem zuſtimmen / Przyſpiewywáć.

Mŏdŭs,i,g.m.Mittel/Maß/Weiſe/Srzodek/Miárá/Spoſob. Hoc modo, auff dieſe Weiſe/ tym ſpoſobem. Extra modum,über die maſſen/ Nád miáre.Modus vivendi, Mittel zu leben/ Spoſob zyćia. Modus agri, ein Stück Feldts/ Sztuká roli. Mŏdŭlŭs,diminut.pro menſura, Maaß eines Zimmermanns oder Schreiners/ als ein Schuch / Miárá/ Miárá Architektońſka/ Kopyto u ßewcá.Item,Modnli,eines Geſangs Weiſe vnd Art/Tákt/Notá/ Melodya. *Mellei, dulces, mulcentes, blandientes, canori, blandi, dulciſoni,ſuaves,organici,concordes,altiſoni.* Mŏdĭficŏr, aris,atus ſum, mŏdĭficārī, meſſen / das Maaß nehmen/Formowáć/Miárkowáć. Mŏdĭcŭs,a, um,klein/mittelmäſſig/ zimblich/ Máły/ Skromny/Mierny.Item,wenig/Máło.Mŏdĭcŭm,& Mŏdĭcē,adverb. wenig/klein / Troche/ Máło. Mŏdēllŭs, a, um, faſt klein /Máły bárzo.Item, zimblich/ mittelmäſſig/ Skromny/Pomierny. Mŏdĭpĕrātōrēs, plur. num. dicebantur in convivijs modum imperantes. Immodicus, a, um, groß/vnmäſſig/Wielki/ Niezmierny. Immŏdĭcē,adverb. überſchwenglich / über die maſſen/ Zbytnie / Niezmiernie. Præmodicus, a, um, gar klein/ Bárzo máły.

Mœ̄chŭs,i,g.m.ein Ehebrecher/Cudzołożnik

Mœ̄chā,æ,g.f.ein Ehebrecherin/Cudzołożnicá. *Famoſa,faſtoſa,obſcena, zelotypa,putida.* Mœ̄chīſsō, as, avi, atum, mœ̄chīſsārĕ, Ehebrechen/ Cudzołożyć. Mœ̄chārī, idem,in Bibl. tantum legitur.

Mœ̄nĭă,ium,g.n.plur.num. tant. Stadtmawren/Ringmawr einer Stadt/Mur Mieyſki. *Turrita, vallata, ardua, lapidea, coctilia, ſpatioſa, ſublimia, fortia, alta, turrigera.* Mœ̄nītŭs, pro mœnibus cinctus.

Mœrĕō,es,mœ̄ſtŭs ſum,& olim,mœrŭī,mœrērĕ, trawren/ Leyd tragen / betrübt ſeyn/ erſeufftzen/Smećić ſie, żáłoſnym być. Mœ̄rō,as, are, pro mœrentem facere, obſolet. Mœ̄ſtŭs,a,um, trawrig / betrübt / leydig / Smetny/Żáłoſny. Mœ̄rŏr,oris,g.m.Kummer/Hertzleyd/ Smetek/ Żal.Mœ̄ſtĭtĭă,æ,& Mœ̄ſtĭtūdō, dĭnĭs,g.f. idem. *Gravis,edax,acerba,mala,ſollicita,vulnifica,pavida.* Mœ̄ſtē , & Mœ̄ſtĭtĕr , adverb. trawriglich/ Smetnie.

Mœ̄rī,orum,plur.num.g.m. pro muris antiquè dici teſtatur Servius.

Mŏlă,æ,g fœ. ein Mühle/ Młyn. *Truſatilis, ſcabra,punicea, verſatilis, ruſtica, piſtrinaria, machinaria,ſancta.* Item,Mola, ein vngeformet ſtück Fleiſch / ſo zu Zeiten in der Weiber Beermutter wächſt ohne Manns Sameen / Niedonoßony płod. Mola aſinaria, eine Mühle ſo die Eſel treiben/ Młyn oſłi. Mola manuaria, eine Mühle ſo mit der Hand vmbgetrieben wird / Żárná. Item, Mola, far toſtum & ſale ſparſum dicitur. Unde compoſ. Immolo, v.ſupra. Molæ operam dare, Mühlwerck treiben/ Mleć/ we młynie robić. Mŏlārĭs,is,g.m.Stockzan/Trzonowy ząb. Molaris & hoc molare,ut:Lapis molaris,ein Mühlſtein/Młyńſki kámień. Mŏlārĭŭs,a,um,ut:Aſinus molarius, ein Mühltreiber / Oſieł we młynie robiący. Mŏlō,is,mŏlŭī,mŏlĭtŭm, mŏlĕrĕ, mahlen / Mleć. Mŏlĭtūră, æ, g.f Müllerwerck/ Mielenie. Mŏlĭtŏr,oris,g.m. ein Müller/ Młynarz.Mŏlĭtrīx,īcĭs,g.f.eine Müllerin/Młynárká. Mŏlĭtŭs,a,um, gemahlen/Mełty. Mŏlendĭnārĭŭs,a,um, das zu der Mühl gehört/ Młyńſki. Mŏlēttĭnă,æ,g.f.Piſtrinum olim dicebatur,quo frumenta tundebantur & non molebantur. Item,ein Waſſermühle/ oder Orth da eine Waſſermühl geſtanden/ Młynicá. Mŏlīlĕ,is, g.n. zu mahlen dienlich/ Do mełcia ſpoſobny. Inſtrumentum trudendis molis aptum. Cōmmŏlō,is, cōmmŏlŭī, cōmmŏlĭtŭm, cōmmŏlĕrĕ,zermahlen/Zemleć. Emolere , & Pērmŏlĕrĕ , wohl zermahlen/ Wymleć.

Mōlēs,is,g.f.eine Laſt/ allerley groß vnd ſchwer Ding/Wielkość/Ogrom/Trudność. *Oneroſa, ſaxea, operoſa, ardua.* metaph. pro Difficultate. Moles in mari, ein Bollwerck im Meer vor einem Meerhafen/ Wał morſki/Támá.

Mŏlēſtŭs,a,um, überlegen/vnruhig/der einem Vnruh macht/ mühſelig/ Przykry/ Nieſpokoyny. Mŏlēſtĭă,æ,g.f. Vnruh/ Vberlaſt/ Verdruß/ Mühſeligkeit/ Przykrość. Mŏlēſtē,adverb. mit

Vnlust / verdrüßlich / mühseliglich / Przykro / Nedznie. Mŏlēstō, as, avi, atum, mŏlēstārĕ, vnruhig machen / bekümmern / überlästig seyn / Przykrzyć sie. Permolestus, a, um, Permolestia, æ, g. f. & Permolestè, adver. gar überlegen / grosse Mühseligkeit / gantz mühseliglich / Przykrość wielka / Biedá. Præmŏlēstĭă, æ, g. f. vorlauffende Angsthafftigkeit / Verdruß an einem Ding ehe denn es geschicht / Vorsorg / Frásunek przed czásem / przed przygodą. Submolestus, a, um, ein wenig mühselig / Przykry troche. Submolestē, adverb. ut: Submoleste ferre, ein wenig vngern haben oder leyden / Zá złe mieć.

Moletrina & Molile, vide Mola.

Mŏlĭŏr, mōlīrĭs, mōlītŭs sum, mōlīrī, sich etwas vnterstehen / fürnehmen / Kusić się / Myśleć o czym. Item, eine Last rücken vnd mit Arbeit erwegen / Myśleć chytrze. Moliri fugam, sich zu fliehen rüsten / Myśleć o ucieczce. Moliri insidias avibus, den Vögeln nachstellen / Zástáwiáć śieć ábo lep ná ptaki. Item, Moliri, arbeiten / Robić / Gotowáć. Moliri classem, Schiffe zurichten / Gotowáć okręty. Moliri terram, brachen / Przeorywáć / Nowinę oráć Item, Moliri, passivum, verhindert werden / Przeszkodzonym być. Mŏlītŭs, a, um, particip. vnterstanden / Zámyślány / Gotowány. Mōlītĭō, onis, g. f. das vnterstehen / fürnehmen / Budowánie / Robienie. Mōlīmĕn, ĭnĭs, & Mōlīmēntum, i, g. n. lästige Würckung / schwer Fürnehmen / Robotá / Pilność. Mōlītŏr, oris, g. m. vel Mōlītrīx, īcĭs, g. fœ. der / oder die sich etwas schweres fürnimpt vnd vnterstehet / Ten álbo tá / co się o trudne rzeczy kuśi. Admōlĭŏr, ādmōlīrĭs, ādmōlītŭs sum, ādmōlīrī, hinzu thun / mit Arbeit hinzu bringen / Przywaláć / Przykłądáć się do czyiego zámysłu pracą swoią. Amōlīrī, hinweg thun / von dannen bringen / Odwaláć / Oddaláć. Hinc vos amolimini, hebet euch von dannen / Jdźcie z tąd precz. Demoliri, abbrechen / abwerffen / Zwálić / Zrzućić. Demoliri culpam de se, sich eines Fehls halben entschuldigen / Winę z siebie złożyć / Wymowić się. Dēmōlītĭō, onis, g. f. Zerstörung / Obálánie. Dēmōlītŭs, a, um, abgebrochen / zerstört / Obálony. Emoliri, mit Gewalt hinauß werffen / außtreiben / Wywaláć / Wyrzucáć / Burzyć. Obmoliri, kümmerlich etwas auff den Weg thun / fürstossen / Záwaláć / Zátykáć. Præmoliri, vorrücken / vor etwas vnterstehen / Przemyśláć. Rĕmōlīrī, ein schwere Last verrücken / hinweg thun / Odwaláć / Sztuką co oddalić.

Mōllēstră, æ, g. fœm. Pellis ovina. Veteres dixerunt.

Mōllĭs, & hoc Mōllĕ, lind / weich / zart / Miękki / Łágodny / Roskoszny. Homo mollis, zart / weibisch / ein weicher Mensch / Łágodny / Niewieśći / Pieśćliwy. Molles sententiæ, die nicht streng genug seynd / Łáskáwe / nie surowe zdánia. Mollis collis, sanfft vnd nicht gäh / Pochodzisty págorek; Mollis oratio, sanffte Rede / Łágodna mowá. Mōllĭcŭlŭs, & Mōllĭcēllŭs, dim. gelind / Miękuchny / Pieśćliwy. Mōllĭtĭă, æ, sive Mōllĭtĭēs, ēī, & Mōllĭtūdō, dĭnĭs, g. f. Weichheit / Zartheit / Faulheit des Gemüths / oder Hinlässigkeit / Delikáctwo / Miękkość / Pieszczotá. *Iners, inermis, eblandita, decens, pigra, procax*. Mollities maris, die Stille des Meers / Vspokoienie morskie. Mōllĭtĕr, lind / sanfft / Miękko / Łáskáwie. Mōllĭō, is, mōllīvī, mōllītŭm, mōllīrĕ, Mōllĭfĭcō, as, mōllĭfĭcārĕ, & Mōllĭfăcĭō, cis, feci, factum, mōllĭfăcĕrĕ, lind oder weich machen / Miękczyć. Mollire iras, den Zorn brechen / Błagáć. Mōllēscō, is, mōllēscĕrĕ, lind oder weich werden / Miękczeć. Mōllĭcīnă, æ, g. f. ein weich Kleyd / Szátá cienka. Mōllĭpēs, mōllĭpĕdĭs, g. com. lindfüssig / Miękkonogi. Mōllĭmēntŭm, i, g. n. Sänffte / Mildtigkeit / Miękczenie / Łágodzenie / Vlzenie. Emōllĭō, is, līvī, ēmōllītŭm, ēmōllīrĕ, erweichen lind machen / Zmiękczáć. Emollire alvum, den Stulgang machen / Purgácyią bráć. Emollire hominem, einen geduldig machen / verwehnt machen / Zmiękczyć / Vbłagáć / Rospieśćić. Emōllĭdŭs, a, um, wol weich / Bárzo miękki. Præmollire, zuvor erweichen / Wprzod zmiękczyć. Præmōllĭs, ĕ, gar lind oder weich / Bárzo miękki. Rĕmōllīrĕ, wiederumb erweichen / Odmiękczyć. Rĕmōllēscō, is, rĕmōllēscĕrĕ, wiederumb weich werden / Odmiękczeć. Item, still vnd zahm werden / Vskromić się / Vćiszeć.

Mōllūscă, æ, g. f. eine Gattung Bawmnüß mit weichen Schalen / Rodzay pewny orzechow miękką łupinę máiących. Molluscum, i, g. neut. uber aceris arboris, ein Stammried / Flader / Fláder.

Molo, is, vide Mola.

Mŏlŏchĭnŭs, i, Color, eine Gattung Farb so auff Purpurfarb zeucht / Brunátnoczerwona

fárbá. Mŏlŏchĭnārĭŭs,ij,g.m. ein Scharlachfärber/ Fárbierz ták fárbuiacy.

Mŏlōrthŭs, i, ein Bleywaag oder Senckel damit die Werckmeister messen ob ein Ding gerad stehe/ Szrzodwagá/ Práwidło Mulárskie/ álbo Rzemieśnicze.

Mŏlŭcrŭm,i,g.n. Est lignum quadratum, quo Veteres immolabant. Item, illud quo molæ vertuntur.

Mōlȳ, g.n. Herba, quam Mercurius dicitur invenisse, Nachtschatten/ weisse Zeitlosen/ oder Uchtblumen/ Smágliczká/ Miechunki/ Rutá gorna.

Mŏlȳbdēnă,æ,g.f. aliàs Galena dicitur, id est, plumbi & argenti vena communis. Est & herba, quæ aliàs Plumbago dicitur, Flöhkraut/ oder Pfersingkraut/ Ołownicá ziele.

Mŏlȳdītĭs, dĭtĭdĭs, g. fœ. Bleyschawm/ Bleyschlack/ Ołowna piáná.

Mōmĕn, ĭnĭs, idem quod Mōmēntŭm,i, g.n. ein kleine Zeit/ ein Theil der Zeit oder Gewichts/ ein wenig eines Dings/ Chwilká/ Okruszyná/ Sztuczká. *Rapidum. leve, instabile.* Mōmēntō, ablativus vice adverbij, von Stund an/ in einem Augenblick/ Wocemgmientu. Mōmēntānĕŭs,a,um, Wandelbahr/ Krotko trwáiacy. Mōmēntōsŭs,a,um, das wichtig/ vnd viel vermag/ Ważny/ Płátny.

Mŏnăchŭs,i,g.m. id est, Solitarius, der allein wohnet/ ein Münch/ Ensiedler/ Mnich/ Odludek. Mŏnăs,ădĭs, lat. Unitas, Einigkeit/ Poiedynek/ Jedność. Mŏnāstĕrĭŭm,ij,g.n. id est, Solitudo, Einöde/ einige Wohnung/ Kloster/ Osobność/ Klasztor.

Mŏnārchĭă,æ,g.f. eines Herrschung oder Fürstenthumb/ da einer allein Fürst oder Herr ist/ Jednowładctwo. Mŏnārchă,æ,g.m. ein einiger Herr oder Fürst allein/ Jednowładcá.

Monas & Monasterium, vide Monachus.

Mŏnoūlŏs, id est, unica & simplex Tibia.

Mŏnēdŭlă, æ, g.f. Avis, eine Dahle/ Káwá. *Lasciva.*

Mŏnĕō, es, mŏnŭī, mŏnĭtŭm, mŏnērĕ, warnen mahnen/ Nápominác/ Przestrzegác. Moneris, pro monueris, antiquè. Mŏnĭtŭs,a,um, partic. gewarnet/ ermahnet/ Nápomniony/ Przestrzeżony. Mŏnĭtĭō,onis,g.f. Mŏnĭtŭs,ūs,g.m. & Mŏnĭtŭm,i,g.n. Warnung/ Ermahnung/ Nápominánie/ Przestrogá. Mŏnĭtŏr,oris,g.m. ein Warner/ Ermahner/ Nápominácz/ Przestrzegácz. Item, ein Gastlader/ Záprosżonych przyzywácz. Mŏnĭtōrĭŭs,a,um, das zur Warnung gehöret/ Nápominálny. Mŏnĭtūrŭs, a, um, der warnen oder mahnen wird/ Ktory bedźie nápominał. Admŏnĕō, es, admonui, admonitum, admonere, & Cōmmŏnērĕ. Item, Admonitio, Admonitum, & Admonitus, us, ferè idem quod simplex. Præmonere, vorher warnen/ Wprzod nápominác. Præmonitus,a,um, vorher gewarnet/ Wprzod nápomniony. Submovere, heimlich oder ein wenig warnen/ Potáiemnie ábo troche nápomniec.

Mŏnētă,æ,g.f. Müntz/ Mincá. *Flava, opulens, fulva.* Mŏnētālĭs, lĕ, das zu der Müntz gehört/ Mincowy. Monetales triumviri, Müntzmeister/ Nád mynicą przełożoni. Mŏnētārĭŭs,ij, g.m. ein Müntzer/ Mincarz.

Mŏnīlĕ, is, g.n. ein Halßband/ Halßgezierde/ Nosżenie drogie/ Hálzbánt. *Baccatum, auratum, gemmosum, fulvum, Indum, contextum gemmis, fulgens auro, candidum, decorum, preciosum, aureum, dives gemmis, stellatum.* Monile non solum hominum, verum etiam equorum.

Monimentum, vel Mŏnŭmēntŭm,i, g.n. ein Gedächtniß/ das ist/ allerley Gedenckzeichen/ so vns an etwas ermahnen; als Gräber/ Bilder/ Bücher/ etc. Pámiec/ Pámiatká/ Moniment. Monumentis approbare, durch alte Beweiß/ Schrifften vnd Gedächtniß/ Pismem śie bronić/ dowodźić czego. Monumentum pro Sepulchro aliquando ponitur.

Mŏnŏcĕrōs,ōtĭs,g.fœm. ein Einhorn/ Jednorożec.

Mŏnŏchōrdŏn,i,g.n. genus instrumenti musici, quod omnes chordas unius vocis habet.

Mŏnŏchrōmăthĕŭs, & Monochromatos, vel Mŏnŏchrōmătŭs, a, um, id est, unius laboris, quod non varijs sed singulis coloribus pictus est.

Mŏnŏgămŭs, i, g.m. Est vir unius uxoris, der nur ein Eheweib gehabt/ Jednożeniec.

Mŏnōgrāmmŭs, a, um, bloß entworffen/ vnd nicht gemahlet/ Chudy/ Szczupły.

Mŏnŏmăchĭă,æ, g.f. id est, singulare certamen. Duellum.

Mŏnŏpŏdĭŭm,ij,g.n. ein Tisch oder Stück nur mit einem Fuß/ Stoł iednonogi.

Mō-

Mŏnŏpōlĭŭm, ij, g.n. ſo einer ein Kauffmanns-ſchafft allein hat / vnd von keinem andern zu bekommen/Sámokupſtwo.

Mŏnōptōtŏn,quod unam habet terminationem,per omnes caſus,ut: Natu, ablativus;cum maiorem natu dicimus.

Mŏnōxўlŏn,g.neu. ein Fließ-Kahn von einem Bawm außgehólet / Czołn z iednego drzewá wyćioſány.

Mōns,mōntĭs,g.m.ein Berg/ Gorá. *Altus,intonſus, aërius, ſaxoſus, excelſus, opacus, frondoſus, ſublimis,floridus, nemoroſus,cliboſus, cabus,arduus, umbroſus,ſylboſus,lapidoſus,gelidus, opertus arboribus,rigidus,procerus,niboſus,ſaxeus,nubifer,præruptus,inacceſſus, ſcopuloſus, confragoſus, prominens, caberno ſus,pruinoſus,anhelus.* Montes aquæ, Waſſerwellen/Wáły wodne. Montes frumenti,ein Hauffen Frúchte/Kopy zbożowe. Mōntĭcŭlŭs, li,dimin.ein Berglein/Gorká.Mōntānŭs,a,um, das vom Berg kompt/ Gorny. Mōntānă,orum, g.n.plur.num. die Orth vnd Plätze da die Berge seynd/ Gory/ Mieyſce gorzyſte. Mōntōsŭs,a, um, Bergáchtig/ Gorzyſty. Mōntŭōsŭs, pro Montoſo Barbarum eſt. Mōntĭgĕnă,æ,g.m.in monte genitus. Mōntĭvăgŭs,a, um, in Bergen vmblauffende/Po gorách biegáiący.Mōntĭcŏlă,æ,g.com. Einwohner der Bergen/ Ná gorách mieſzkáiący/ Gorniak.

Mōnſtrō, as, avi, atum, mōnſtrārĕ, zeigen/ Skázowáć/ Pokázowáć. Item pro Docere, vnterweiſen / vnterrichten / Vczyć / Náuczáć. Mōnſtrātĭō,onis,g.fœ. Vnterweiſung/ Zeigung/ Pokázowánie/Vczenie. Mōnſtrābĭlĭs,lĕ,werth zu eygen/Okazáły. Mōnſtrŭm,i,g.n. ein Wunder/Wunderzeichen/ Cud/ Dziw/ Widok. *Immane,fatale,exitiabile, lamentabile,exſecrabile, efferum, trux, ferum, terrificum, minax,furiale, horrendum, peſtiferum, ferale, implacabile, turpe,horribile,formidabile, horriferum, mirabile,* Monſtrum hominis, ein Vnmenſch/ vngeſchaffen/ ſeltzam Wunder/Dziwny/ Cudowny człowiek.Mōnſtrōsŭs,a,um, Wundergeſtaltig/Potworny. Mōnſtrōsē,adverb. vngeſtaltig/ vnnatúrlich / Cudownie/Dziwnie. Mōnſtrĭfer, ra, rum, & Mōnſtrĭfĭcŭs,a, um, Wundergeſtaltig/ Cudowny / Dziwnoſtráſzny. Mōnſtrĭfĭcē, idem quod Monſtrosè. Cōmmōnſtrō, as, avi, atum, cōmmōnſtrārĕ, idem fere quod ſimplex. Demonſtrare, erweiſen/ kundbahr machen / Pokazáć/Obiáśnić Dēmōnſtrābĭtŭr,impersonale,wird erklärt werden/Pokáże śię/Obiáśniono bedźie. Dēmōnſtrātŭs, a, um, particip. erklárt/ Pokazány/ Obiáśniony. Dēmōnſtrātīvŭs, a, um, & Dēmōnſtrābĭlĭs, lĕ, anzeigig / erklárig/ Pokázuiący/Okazáły.Dēmōnſtrātĭō,onis,g.f. Anzeigung/ Erweiſung/ Pokazánie/Vczenie. Dēmōnſtrātŏr, oris, g.m. ein Erweiſer/ der ein Ding kundbahr macht/Pokáźićiel. Præmonſtrare,voranzeigen/ vordeuten/ Wprzod ukazáć. Præmonſtrator,oris,g.m. ein Lehrer/ Vnterweiſer/ Vczący Miſtrz.

Monumentum,vide Monimentum. Mora,v. Moror.Moralis, v. Mos.

Mōrbŭs,i,g.m.Kranckheit/ Chorobá. *Triſtis, pallens,fluens,peſtifer,letifer, leti fabricator,ſæbiens, tenax,iners, exſanguis,fœdus,graſſans, pernicioſus, crudelis,grabis,periculoſus,inſanabilis, latens, letalis,pernicialis,ſitiens,peſtilens, acerbus,tabificus,querulus,immedicabilis,acer,fatalis,malignus.* Morbus Gallicus,die Frantzoſen/ Fráncá. A quibuſdam Hiſpanica ſcabies dicitur. Morbus animi, Kummer vnd Leyd/ Fráſunek/Żal. Affici gravi morbo, ein ſchwere Kranckheit haben/ Chorowáć ćięſzko. In morbo eſſe. Item, Laborare morbo,kranck ſeyn/ Chorowáć. Convaleſcere ex morbo, wiederumb geſund werden/ Ozdrowieć. Evadere ex morbo,dicitur ægrotus,idem ſignificat.Mōrbĭdŭs,& Mōrbōsŭs,a,um, kranck/ vngeſund/vnd zur Kranckheit geneigt/ Niezdrowy/Chorobie podległy/ Záráźliwy.

Mōrdĕō, es, mŏmōrdī, mōrsŭm, mōrdērĕ, beiſſen/Kąſáć. Mordere,metaph. einem hinderreden/Obmawiáć. Conſcientia morderi,in ſeinem Gewiſſen gefreſſen werden / Trapionym być od ſumnienia. Mordere herba dicitur ſapore acri,beiſſen/ das iſt / ſcharff vnd bitter ſeyn/ Oſtrym/ ćierpkim / gorzkim być. Mōrsŭs, a, um,particip. gebiſſen/ Vkąſzony. Morſus, ūs, g.m.ein Biß/ Kąſánie. *Validus, benenatus,ferus, abidus,ſpumoſus, aſper, edax, acerbus, rabidus, libidus, beneficus, rapax, acer, abarus, immanis, hians, caducus.* Morſus,per metaph. Scheltwort/ Nachrede/Obmowá/Przymowká. Mōrsĭūncŭlă,æ, dimin. Mōrdāx,ācĭs,g.omn. beiſſig/ Kąſáiący. Mordax folium, ſtechend/ beiſſend/ brennend wie Neſſein/ Cierpki/ gorzki/ przykry/ párzący. Homo mordax, ein Hinderreder / Obmowcá/ Vſzczy-

Vſzczypliwy. Mōrdācĭtās, atis, & Mōrsĭō, onis, g. f. Beiſſung/ das ſtechen vnd brennen an Kräutern/ Kaſánie/ Gryzienie/ Opárzenie. metaph. Läſterung/ Nachredung/ Obmowá/ Przymowká Mōrdĭcārĕ, perinde ac Morſu lædere. Calep. Mōrdĭcŭs adverbium, mit beiſſen/ Zebomá/ Kaſátac. Mordicus tenere, mit den Zänen halten/ Zebomá trzymáć. metaph. feſt vnd ſteiff halten/ Vpornie. Morſicatim, ſignificat mordendo, abbeiſſen/ Vkeſiuiac. Admōrdĕō, es, ādmōrdī, ādmōrsŭm, ādmōrdērē, anbeiſſen/ Przykeſowáć. Commordere idem quod ſimplex, beiſſen/ oder zerbeiſſen/ Skaſáć. Demordere, abbeiſſen/ kifflen/ Vkeſowáć. Dēmōrsŭs, a, um, abgenagt/ abgebiſſen/ Vkaſzony. Obmordere, vmbbeiſſen/ Obkaſáć. Rĕmōrdērĕ, wiederumb beiſſen/ Odkaſáć/ Odgryść. Libertatis deſiderium remordet ănimus, ängſtiget vnd peiniget/ oder friſt die Hertzen/ Trapi mie/ gryzie mie ſerdeczny żal. Rĕmōrsŭs, ūs, g. m. ein Widerbeiſſung/ Odgryziony. Rĕmōrsūrŭs, a, um, der wiederumb beiſſen wird/ Ktory odgryść ma.

Mŏrētŭm, i, g. n. ein Saaß von Milch/ Wein/ Keeß vnd Kräutern gemacht/ Tort.

Morigeror, vide Mos.

Mōrĭō, onis, g. maſ. ein Schalcksnerr/ wie die Fürſten pflegen zuhaben/ Błazen/ Błáznuiacy.

Mŏrĭŏr, mŏrĕrĭs, vel mŏrīrĭs, mŏrtŭŭs ſum, mŏrī, vel mŏrīrī, ſterben/ Vmrzeć. Mōrtŭŭs, a, um, partic. todt/ geſtorben/ Vmárły. Mŏrĭbūndŭs, a, um, ſterbende/ Konáiacy. Mŏrĭtūrŭs, a, um, der ſterben wird/ Ktory ma umrzeć. Mōrtālĭs, lĕ, ſterblich/ zergänglich/ śmiertelny. Mortalis, is, ſubſtant. pro Homine, *Miſer, caducus, æger, vagus.* Mōrtālĭtās, atis, g. f. Sterbligkeit/ śmiertelność. *Fragilis.* Item, Mortalitas, pro hominibus mortalibus. Mōrtĭfĕr, vel Mōrtĭfĕrŭs, ra, rum, tödtlich/ das den Todt bringt/ śmiertelny/ Mártwiacy/ śmierć przynoſzacy. Mōrtĭfĕrē, adverb. tödtlich/ śmiertelnie. Mōrtĭcīnŭs, a, um, das nicht getödt/ ſondern von ſich ſelber geſtorben/ Zdechły. Mōrtŭālĭs, lĕ, quod ad mortuos pertinet, obſolet. Mortificare, pro morti tradere, & inde mōrtĭfĭcātĭō, pro Cæde, planè barbarū eſt. Cōmmŏrĭŏr, cōmmŏrĕrĭs, cōmmōrtŭŭs ſum, cōmmŏrī, mitſterben/ Vmieráć weſpoł. Cōmmŏrĭēns, entis, partic. mitſterbend/ Vmieráiacy weſpoł. Cōmmōrtālĭs, le, tödtlich/ śmiertelny. Dēmŏrī, abſterben/ Vmieráć/ Mártwieć. Demoritur ex te, Iſt dir ſo hold/ daß ſie ſterben möcht/ Z twoiey przyczyny umiera. Demortuus, a, um, partic. abgeſtorben/ Vmárły. Emortalis dies, der Tag des Tods/ śmierći dzień. Immori, auff einem Ding ſterben/ Vmieráć ná czym. Immortuus eſt in vino, im Wein ertruncken/ Przy winie/ ábo/ od winá umárł. Immori, cum Dativo, ut: Cui immortuus eſt quodammodo, in dem er erſtorben iſt etlicher maſſen/ Nád czym umárł po części. Immōrtālĭs, lĕ, vnſterblich/ vntödtlich/ Nieśmiertelny. Immōrtālĭtās, atis, g. fœm. Vnſterbligkeit/ Nieśmiertelność. Immōrtālĭtĕr, adverb. Ewiglich/ Nieśmiertelnie. Intērmŏrī, zwiſchen einer Handlung ſterben/ darzwiſchen ſterben/ Vmrzeć miedzy. Conciones intermortuæ, Law/ Krafftloß/ Leniwe/ Słábe. Memoriam intermortuam renovare, die verſtorbene vnd verlohrne Gedächtnuß erneweren/ Odnowić pámiatkę już obumárłą. Intērmōrtŭŭs, a, um, Geſchwunden halb todt/ Obumárły/ Nápoły umárły. Mores intermortui, verderbte/ abgangene/ źniſzczáłe obyczáie. Præmori, vorhin ſterben/ W przod umrzeć. reliqua vide in verbo Mors.

Mŏrŏr, Mŏrārĭs, mŏrātŭs ſum, mŏrārī, verziehen/ verhinderen/ auffhalten/ wohnen/ bleiben/ Mieſzkáć gdzie/ Báwić śię/ Báwić kogo. Morari, pro Curare, ut: Nihil moror magnas dotes, Ich achte nicht/ Niedbam/ Nie ważę ſobie. Morari, prima longa, Inſanire ſignificat. Mŏrāns, antis, partic. bleibend/ oder ſich ſeumend/ Mieſzkáiacy/ Báwiacy śię. Mŏrātŭs, a, um, das gebliebene/ Odwłoczny/ Ktory mieſzkał/ báwił śię. Mŏrātŏr, oris, g. m. Saumer/ der ſich viel ſaumet Odwłoczyćiel/ Zátrzymácz. Mŏrātōrĭŭs, a, um, ſaumig/ Odwłoczny. Mŏră, æ, g. f. Verzug/ Hindernuß Odwłoká/ Chwilká. *Segnis tarda, annoſa, longa, lenta, ignava, turpis, iners, deſes.* Moram facere, Sich ſaumen/ Báwić śię. Moramentum, i, pro Mora, obſolet. Cōmmŏrŏr, aris, atus ſum, cōmmŏrārī, ein zeitlang an einem Orth wohnen/ Zábáwić śię gdzie. Commorari aliquem, Einen verhinderen/ Zábáwić kogo/ Zátrzymáć. Cōmmŏrātĭō, onis, g. fœ. ein Wohnung/ Mieſzkánie. Itē, Saumung vnd Harrung Báwienie śię, Odwłoká. Demorari, ſich lang ſaumen/ warten/ Mieſzkáć długo/ zábáwiáć śię. Demorari, activum, einen andern

ſaumen vnd auffhalten/ Báwić kogo/ Zátrzymawáć. Demoratus, a, um, paſſivè, ut: Demoratos vos eſſe video, geſaumet/ Zábáwiony. Immorari, an einem Orth/ oder in einem Ding bleiben/ vnd ſich ſaumen/ Báwić ſie gdźie/ mieſzkáć. Immorari honeſtis cogitationibus, Ehrlichen Gedancken obligen/ Vczćiwymi myslámi ſie zábáwiáć. Rĕmŏrārī, verhinderen/ auffhalten/ Przeſzkadzáć/ Zátrzymawáć. Aliquem à re aliqua remorari, Einen von etwas abziehen/ Wſtrzymawáć od tákiey rzeczy. Gradum remorari, ſtill ſtehen/ Záſtánowić ſie. Si remoratus fuerit, Wann er ſich ſaumet/ Jeśli ſie zábáwi. Remorari lotium, den Bruntz verhalten/ Mocz zátrzymáwáć. Rĕmŏră, æ, g. fœm. ein Verhinderung/ Auffhaltung/ Omieſzká/ wſtrzymawánie.

Mōrŏs, g. m. latin. Stultus, ein Narr/ Głupi. Mōrĭă, æ, pro Stultitia. Mōrārī, pro inſanire.

Moroſus, vide Mos.

Mōrs, mŏrtis, g. f. der Todt/ śmierć. *Frigida, acerba, crudelis, ſæva, certa, violenta, inopinata, exanimis, cruenta, luctifica, miſera, profana, pallida, gelida, famoſa, immatura, properata, importuna, aſpera, communis, ſubita, mæſta, amara, immitis, rapax, fecunda, invida, nefaria, miſerabilis, abominanda, horrida, inopina, improvida, truculenta, properans, ſangvinolenta, gemebunda, intempeſtiva, terribilis, iniqua, funeſta, tremula, horrifera, falcata, occulta, cita, inſperata, horribilis, præſens.* Afferre mortem alicui, den Todt anthun/ Vsmierćić kogo. vel, Minari mortem alicui, den Todt drewen/ Grozić komu śmiercią. Mortem obire, vel, oppetere, ſterben/ Vmrzeć.

Morſiuncula, & Morſus, vide Mordeo.

Mōrtārĭŭm, ij, g. n. ein Mörſel/ Moździerz. It. ein Mörtelpfañ/ darin man Mörtel macht/ Gdźie możdzerze robią. Mōrtārĭŏlŭm, li, dimin.

Mōrŭs, i, g. fœ. ein Maulbeerbaum/ Morwá drzewo. Morum, i, g. neut. Maulbeer/ Morwá owoc. *Sangvineum, cruentum, nigrum, pendens caducum, nigrans.* Mora ruborum, Brambeer/ Máliny/ Jezyny.

Mōs, mōrĭs, g. m. Sitte oder Weiſe/ Spoſob/ Obyczáie. Itē, pro conſvetudine, Gewonheit/ Obyczay/ Zwyczay. More hominū convenit, Es iſt nach gemeinem Gebrauch gangen/ Przypádło według zwyczáiu ludzkiego. Meo more, nach meinem Brauch/ Według mego zwyczáiu. Morem gerere alicui, Einem zu willen werden/ Poſłuſznym być komu. Antiquum morem referre, eine alte Gewonheit auffbringen/ Dawny zwyczay wnieść. Mōsĭllŭs, li, dimin. quo uſus eſt Cato. Mōrātŭs, a, um, Beſittet/ wol oder übel/ Obyczáyny. Mōrĭgĕrŏr, aris, atus ſum, mōrĭgĕrārī, Einem zu willen werden vnd folgen/ Poſłuſznym być/ Dogadzáć. Morigero, antiquum eſt. Mōrĭgĕrātĭō, onis, g. f. Folg/ Wilfahrung/ Gehorſam/ Dogadzánie. Mōrĭgĕrŭs, a, um, gehorſam/ willfährig/ Poſłuſzny/ Powolny. Mōrōsŭs, a, um, Eigenſittig/ vngeſchlacht/ ſeltzam/ Nielućki/ Niedogodny. Mōrōsē, adver. vngeſchlachtlich/ Nieluckie. Mōrōsĭtās, atis, g. fœ. Eigenſinnigkeit/ Nieluckość. Mōrŏlŏgŭs, a, um, der närriſche Ding redet/ Głuptomowny. Sūbmōrōsŭs, a, um, ein wenig ſeltzam/ eigenſittig/ Nielucki potroſze.

Mōſchŭs, i, nomen animalis, Biſem/ Piżmo. Mōſchātŭlă, g. n. pl. num. Pyra dicuntur, à Moſchi animalis odore, Birnen die einen Geſchmack habē gleich Biſem/ Gruſzki piżmowego ſmáku.

Mōtăcĭllă, æ, g. fœ. Avis eſt ſemper movens caudam, Bachſtertz/ Pliſzká. aliàs tremula.

Mŏvĕō, es, mōvī, mōtŭm, mŏvērĕ, bewegen/ Ruſzáć/ Poruſzáć/ Wyrzucáć. Nunquam te veſtigio moveris, Rücke nirgend von dannen/ Nieruſz ſie z mieyſcá. Movere caſtra, das Läger ſchlagen/ Z obozem ſie ruſzyć. Movere loco aliquem, Einen außſtoſſen/ Zrzućić kogo. Movere ſe loco, ex loco, Von einem Orth ſcheiden/ Ruſzyć ſie z mieyſcá. Movere aliquem à ſententia, Einen von ſeinem Fürnehmen abführen/ Odrádzáć komu. Movere animum, bewegen/ bereden/ Poruſzyć kogo mową/ Wmawiáć. Movere bellum, vel ad bellum, ein Krieg anfahen vnd erwecken/ Podnieść woyne. Movere indignationem, zum Zorn reitzen/ Rozgniewáć kogo. Moventur res magnæ, Es erheben ſich groſſe Sachen/ Wielkie rzeczy powſtawáią. Terra movet, id eſt, movetur. Mŏvēns, entis, partic. bewegende/ Ruſzáiący. Mōbĭlĭs, lĕ, beweglich/ Ruchomy. Mōbĭlĭtās, atis, g. fœ. Bewegligkeit/ Geſchwindigkeit/ Płochość/ Nieſtáteczność. Dentium mobilitas, das wackeln der Zänen/ Chwiánie ſie zębow. Mōbĭlĭtĕr, adverb. beweglicher weiß/ Ruchomym ſpoſobem. Mōbĭlĭtō, as, are, offtmals bewegen/ Ruſzáć czeſto.

sto. obsol. Immōbĭlĭs, le, unbeweglich/ Nieruchomy. Immōbĭlĭtās, atis, g. f. Unbeweglichkeit/ Nieruszánie się/ Nieodmienność. Immōbĭlĭtĕr, adverb. stetiglich/ Krzepko/ Státecznie/ Nieporuszenie. Mōtō, as, are, freq. à Moveo. Mōtābĭlĭs, le, Barbarum pro Mobili. Mōtŭs, a, um, bewegt/ Poruszony. Mōtĭō, onis, g. fœ. & Motūs, ūs, g. m. Bewegung/ Ruszánie/ Poruszánie się. *Auctificus, sensifer, tremulus, vitalis, irrequietus, inquietus.* Motus animi, Perturbatio, Verstörung/ Entrüstung/ Myśl/ Poruszenie umysłu. Item, Motus, Empörung/ Unruh/ Auffruhr/ Zámieszánie/ Rozruch. Mōtĭuncŭlă, æ, g. f. dim. Mōtŏr, oris, g. m. ein Beweger/ Ruszácy. Admŏvĕō, es, ădmōvī, ădmōtŭm, ădmŏvērĕ, herzu thun/ Przymknąć. Admovere ad urbem exercitum, ein Kriegsheer für die Stadt legen/ Przymknąć woysko do miástá. Admovere aurem, das Ohr darbieten/ Przychylić ucha. Admōtŭs, ūs, g. m. & Admōtĭō, onis, g. f. das zufügen/ Zuschub/ berührung/ Przyłożenie/ Przymknienie. Cōmmŏvērĕ, bewegen/ Poruszyć. Sedibus commovere, von seinē Orth verstossen/ Wypchnąć kogo z mieyscá. Se contra Rempubl. commovere, sich wider den gemeinen Nutzen setzen/ Wzruszyć się przeciwko Rzeczypospolitey. Item, Commovere, Einen erschrecken daß er erstummet/ Poruszyć się/ Wezdrgnąć się. Item, Einen unruhig machen/ Wzruszáć/ Pobudzáć. Dolorem commovere, Einem Kummer bringen/ Poruszyć kogo do żálu. Cōmmōtŭs, a, um, partic. bewegt/ erschüttet/ erbidmet/ Poruszony/ Wzruszony. Itē, zerstört/ Wypchniony/ Zrzucony. Cōmmōtĭō, onis, g. f. Zerstörung/ Poruszánie. Cōmmōtĭuncŭlă, æ, g. f. dimin. Demovere, & Dimovere, verrücken/ von einem Orth an das ander thun/ Zwaláć Poruszáć. Demovere aliquem de sententia, Einen von seiner Meynung abstossen/ Odwieść kogo od włásnego zdánia. Demōtŭs, a, um, abgesetzt/ abgestossen/ Zdiety/ Zrzucony. Dimovere de suo cursu, auß seinem Lauff stossen/ Z biegu kogo zrußyć. Emovere, außwegen/ Wystáwiáć. Herbas emovere, Kräuter außziehen/ Wypleć/ Wygárnąć. Emotum solum, auffgegraben/ Ziemiá wykopána. Permovere, erwegen/ treiben/ Wzruszáć. Permotus mente, von Sinnen kommen/ Zmysłu nie cálego. Permotio, onis, g. f. Erwegung/ Poruszenie. Promovere, Fürdern/ fürrücken/ erweiteren/ weiter vollstrecken/ das Zyl weiter setzen/ Pomykáć/ Postepowáć/ Odkładáć. Parum promoveo, Ich nutz wenig/ Máło postepuię. Promotus, a, um, gefürdert/ erweitert/ vollstreckt/ Pomkniony/ Oddálony. Promotus ad dignitates, zu Ehren gefürdert/ Podwyższony ná urząd. Rĕmŏvērĕ, hinweg thun oder rücken/ Odkładáć/ Oddaláć. Ab oculis removere, auß den Augen thun/ Oddalić od oczu. Se arte sua removere, von seinem Handwerck lassen/ Przestáć swoiey roboty. Rĕmōtŭs, a, um, weit hinweg geruckt/ Odległy/ Skryty/ Naydálszy. A religione remotus, Gottloß/ Nienabożny/ Niezbożny. Remoto jocu, ohn Schimpff/ Bez żártu. Semovere, neben sich rücken oder legen/ Oddaláć/ Odkładáć. Submovere, heimlich oder ein wenig bewegen/ Odsadzáć/ Wyprzątáć. Aliquem submovere à negotiatione, Einem ein Gewerb verbieten/ Zákazáć komu kupczyć. Transmovere, verrücken/ Przenosić/ Przeprowadzáć. Gloriam in se transmovere, die Ehr auff sich wenden/ Przenieść ná się chwałę.

Mōx, adverb. Bald/ Rychło/ Záraz. Mox, pro Deinde, Darnach/ Potym. Quàmmox, wie bald/ Ják rychło.

Mūcŏr, ōrĭs, g. m. Schimmel/ Pleśń. Mūcĭdŭs, a, um, schimmlich/ Spleśniáły. Mucidum vinum, kömächtiger Wein/ Spleśniáłe wino. Mucidus panis, schimmlich Brodt/ Chleb spleśniáły. Mūcĕō, mūcēs, mūcŭī, mūcērĕ, graw oder schimmlich seyn/ Pleśnieć.

Mucosus, vide Mucus.

Mūcrō, mūcrōnĭs, g. m. Spitz eines Gewehrs oder Waffens/ Kończátość/ Sztych/ Miecz. *Strictus, ferreus, mortalis, asper, acutus, anceps, infestus, Martius, turbinatus, fulgens, ferus, brevis, tener, furens, cruentus, districtus, retusus, tetricus, rutilans, fulgidus, nitidus, minax, auratus, letalis, terrificus, ferrens, sævus.* Mucro impropriè aliquando ponitur pro Ense. Item, pro quarumvis rerum summo acumine, unde apud Plin. Herbarum mucrones, dicuntur, & herbæ in mucronem desinentes, zugespitzt/ Kończáte. Mucro dentium. Mucro unguium. Mucro faucium alicujus loci. Mucro defensionis, metaphor. Schärpffe/ Ostrość. Mūcrōnātŭs, a, um, zugespitzet/ Kończáty.

Mūcŭs, ci, g. m. Rotz/ Schnuder/ Butz in der Naſen/ Smárk. It. Butz im Liecht oder Kertzen/ Nos u świece/ Opálony knot u świece. Mūcōſŭs, a, um, Butzächtig/ ſchnuderich/ Smárkáty.

Mūgĭl, ĭlis, g. m. ein Meerfiſch mit einem groſſen Kopff/ Głowacz rybá.

Muginari pro Murmurare, obſol.

Mūgĭō, is, mūgīvi, mūgītūm, mūgīrĕ, brüllen wie ein Ochs/ Kuh oder Löw/ Beczeć/ Ryczeć. Mūgītŭs, ūs, g. m. das brüllen/ Beczenie. *Terrificus, luctiſonus, funificus, dirus, raucus, ferox, reſultans, querulus, horrendus, minax.* Mugitus remorum, Widerthon/ oder Widerſchall/ Rokát włosłowy. Admūgĭō, is, ādmūgīvī, ādmūgītūm, ādmūgīrĕ, Demugire, Emugire, & Immugire, eandem ferè habent ſignificationem. Rĕmūgīrĕ, widerthonen/ widerſchallen/ Odrykngć/ Rozlegáśię głos.

Mula, vide Mulus.

Mūlcĕō, es, mulſi, mulſum & Mulctum, ſecundum Priſcian. mūlcērĕ, ſanfft machen/ ſtreichen/ verſöhnen/ Głáſkáć/ łágodźić/ Vſpokoić. Mūlcēdō, ĭnĭs, g. f. Sänffte/ Ergetzligkeit/ Głáſkánie/ łágodzenie. Commulcere, Demulcere, & Pērmūlcērĕ, eandem fere habent ſignificationem.

Mulcta, vide Multa. Mulcta, vide Mulgeo.

Mūlgĕō, es, mulxi vel mūlsī, mulſum, vel mūlctūm, mūlgērĕ, melcken/ Doić. Mūlctrā, æ, g. f. Mūlctrālĕ, i, & Mūlctrūm, i, g. n. ein Milchkübel/ Szkopiec. *Olidum, ſpumans.* Item, Mulctra, das melcken/ Mleko/ Vdoy/ Doienie. vel pro lacte mulſo. Emūlgērĕ, außmelcken/ Wydoić. metaphor. abtringen/ leeren/ Wyſuszyć/ Wyćisngć. Immulgere, hinein melcken/ Wkrápiáć/ Wdoić.

Mūlgō, as, avi, atum, mūlgārĕ, Offenbahr machen/ Ogłáſzáć. obſolet. cujus Compoſ. magis in uſu. Dīmūlgārĕ, Divulgare. Promulgare, außkünden/ gemein vnd offenbahr machen/ Obwoływáć. Prōmūlgātĭō, onis, g. f. Eröffnung/ Außkündung/ Obwołánie/ Ogłoszenie. Prōmūlgātŭs, a, um, offenbahr gemacht/ außgekündet/ Obwołány/ Ogłoszony.

Mŭlĭĕr, ĕris, g. f. ein Weib/ Niewiáſtá. *Doloſa, nequam, fallacioſa, delicata, procax, callida, pruriſcens, formoſa, ſpecioſa, multivola, mala, ſcelesta.* Mulier ancilla, ein Dienſtweib/ Dźiewká/ Służebnicá. Mulier, etiam de brutis dicitur, das Weiblein/ Sámicá. Mŭlĭercŭlă, æ, g. fœ. dimin. ein Weiblein/ Niewiáſtká. Mŭlĭebrĭs, ĕ, weibiſch/ Niewieśći. Mŭlĭebrĭă, muliebrium, g. n. plur. num. tant. dicuntur Menſtrua. Item, Muliebria, Ding die einem Weib gebüren/ oder Weiberſcham/ Niewieśći członek. Mūlĭebrĭtās, atis, g. fœ. Weibiſche art/ Niewieśćie przyrodzenie. Mŭlĭebrĭtēr, adv. Weiblich/ Niewieyſkie/ Niemeſkie. Mŭlĭĕrōsŭs, & Mŭlĭĕrārĭŭs, a, um, Weiberſüchtig/ Niewieśći. Mŭlĭĕrōsĭtās, atis. g. fœ. hefftige Liebe der Weiber/ Iurność/ Niewieśćia chęć. Mŭlĭĕrō, as, are, pro Effœminare obſolet.

Mulio, onis, vide Mulus.

Mūllĕŭs, ĕī, g. m. Mullei, Calcei Regum Albanorum purpurei coloris, quibus etiam Patricij poſtea uſi ſunt.

Mūllŭs, li, g. m. Piſcis, ein Barb/ Bárwená. Mūllŭlŭs, li, dimin.

Mūlsŭm, ſi, g. n. Weinmätt/ Wino słodkie/ Miſcere mulſum, Weinmätt einſchencken/ Nálewáć wino słodkie. Mūlsŭs, a, um, ut: Aqua mulſa, Mätt/ auß Waſſer vnd Honig gemacht/ Miod pity. Mulſa loqui, ſüſſe glatte Wort geben/ Mowić pieśćliwie. Mulſa mea, Amantis & blandientis affectus, Meine Süſſe/ Moiásty. Mūlsĕŭs, a, um, ut: Mulſeus ſapor, Honigſüſſer Geſchmack/ Smák miodowy. Prōmūlsĭs, ĭdĭs, ein Tranck von Honig gemacht/ Słodycz.

Multa, vel Mūlctă, æ, g. f. Ein Buß oder aufferlegte Straff/ winá pieniężna. Multam petere. auff eines Straff dringen/ Winy pieniężney śię domawiáć. Multam committere, Bußwürdige That begehen/ Dopuśćić śię tego/ zá co winę muśi dáć. Irrogare multam, Einem ein Buß aufflegen/ Skázowáć winę/ Penowáć. Mūltātĭtĭŭs, a, um, ut: Multatitia pecunia, Bußgelt/ Pieniądze z win. Multō, as, avi, atum, mūltārĕ, ein Buß aufflegen/ Penowáć kogo. Multare am Leben ſtraffen/ Ná gárdle karáć. Multare pecunia, Ein Geldſtraff aufflegen/ Winę bráć/ Multare multa & pœna, Einen an Gelt vnd ſonſt ſtraffen/ Winę bráć/ y zoſobná karáć. Item, Multare, berauben/ Zbiiáć/ Złupić. Agrum malè multare, ein Gut übel arbeiten/ źle rolę ſpráwowáć. Multare matrimonio, pro, Divortium facere. Mūltŏr, aris, ari, deponens idem quod Mulctare. Mūltātĭō, onis, g. f. Buß Straff/ oder auff-

auflegung einer Buß/ Beraubung/ Karánie. Mulctātŭs, a, um, gestrafft/ Skaràny.

Mūltŭs, a, um, viel/ embsig/ fleissig/ Wielki/ Częsty/ Pilny. Multus in opere, fleissig im Werck/ Pilny roboty. Ad vigilias multus, hefftig wachende/ Zbyteczny w nieśpániu. Multò manè, fast frühe/ Bárzo ráno. Multum, adverb. viel Wiele/ Bárzo Długo. Multum flevit, hat viel geweynet/ Bárzo/ długo płákał. Mūltō, adverb. cum dictionibus; Alius, Aliter, Secus, Ante, Post Præsto, Malo, Antecedo, Excello & similibus superlativam vim habentibus, elegantem dicendi vim habet. Multò aliter, viel anderst/ Dáleko ináczey. Multò secus evenit. Multesima pars, pro infinita quantitate. obsolet. Mūltĭtūdŏ, dĭnĭs, g. f. Vielheit/ Menge der Leute/ Wielkość liczby/ Pospolstwo. Mūltĭbārbŭs, a, um, der viel Barts hat/ Brodáty. Mūltĭbĭbŭs, a, um, der viel trinckt/ Opiły. Mūltĭcăvātŭs, a, um, fast gelöchert/ Dziurkowáty. Mūltĭcaūlĭs, lĕ, mit viel Stenglen/ Rosocháty/ Chwaściſty. Mūltĭcŏlŏr, oris, mancherley Farb/ Pstry/ Fárby rozmáitey. Mūltĭfarĭŭs, a, um, mancherley/ Rozmáity. Mūltĭfārĭē, & Multifariam, adverb. mancherley Weise/ Rozmáicie. Mūltĭfer, ra, rum, mancherley tragend/ Żyzny/ Rozmáity owoc przynoszacy. Mūltĭfacĭŏ, is, mūltĭfacĕrĕ, hoch achten/ Wielce ważyć sobie. Mūltĭfĭdŭs, a, um, wol vertrawend/ Poszczepány/ Nátrzynány. Mūltĭfŏrĭs, re, voll Löcher/ Dziurkowáty. Mūltĭforātĭlĭs, le, idem, sed obsol. Mūltĭformĭs, e, mancherley Gestalt/ Wielokształtny/ Rozmáyty. Mūltĭformĭtĕr, adverb. mancherley Weise/ Wielokształtnie/ Rozmáicie. Mūltĭgĕnŭs, a, um, mancherley Geschlecht/ Rozmáity. Mūltĭgĕnĕrĭs, re, idem. Multijugis, e, sive Mūltĭjŭgŭs, a, um, mancherley/ Rozmáity. Mūltĭlŏquŭs, a, um, schwätzig/ Swiegotliwy/ Wielomowny. Mūltĭlŏquĭŭm, ij, g. n. viel Geschwätz/ Wielomowność. Mūltĭmŏdŭs, a, um, mancherley Gattung/ Rozmáity. Mūltĭnūmmŭs, a, um, das viel Gelds beybringt/ Drogi. Mūltĭpārtītŭs, a, um, vielfältiglich getheilt/ Wielodzielny. Mūltĭpēs, pĕdĭs, adject. vel Mūltĭpĕdă, æ, g. fœ. vielfüssig/ Wielonogi. Mūltĭplĕx, plĭcĭs, adject. vielfältig/ Wielodzielny/ Rozmáity. Mūltĭplĭcĭtĕr, adverb. vielfältiglich/ Rozmáicie. Mūltĭplĭcŏ, as, avi, atum, mūltĭplĭcārĕ, mehren/ manchfaltigen/ Rozmnażáć/ Przyczyniáć. Multiplicatio, g. f. Vermehrung/ Rozmnożenie. Mūltĭpŏtēns, entis, adject. vielmächtig/ Wielowładny/ Wielmożny. Mūltĭscĭŭs, a, um, vielkönnend/ Uczony. Mūltĭsŏnŭs, a, um, mancherley Thon gebend/ Rozmáicie brzmiący. Mūltĭvăgŭs, a, um, vmbschweiffig/ Verläuffig/ Biegun. Mūltŏpĕrē, adverb. sehr fest/ Bárzo. Mūltĭtĭă, orum, plur. num. tant. Tuch oder Kleyder reines Fadens/ zart oder rein Wandt/ Szátá cienka.

Mūlŭs, g. m. ein Maulesel/ Muł. *Clitellarius, clitellis aptus.* Mūlĭŏ, onis, g. m. ein Eseltreiber/ Mularz. Item, eine Gattung Mücken oder Bremsen/ Rodzay pewny much. Mūlĭŭs, lij, g. masc. idem. Mūlĭōnĭŭs, a, um, eines Eseltreibers/ Mułowy. Mūlă, æ g. f. Mauleselin/ Mulicá. *Lutulenta, celer, biformis, frigosa, saga, munda.* Mūlārĭs, re, der Maulthieren/ Mułowy.

Mūndŭs, a, um, rein/ sauber/ Czysty/ Ochędożny. Mundus, i, substant. allerley Weibergezierde/ Ubior niewieśći. Mundus etiam Cœlum, & quicquid Cœli ambitu continetur, die Welt/ das ist/ der Himmel vnd alles was vnter jhm ist/ Swiát. *Patulus, capax, falsus, fluidus, fallax, patens, omnipatens, labilis, stultus, incautus, puerascens, rotatilis.* Mūndānŭs, a, um, Weltlich/ Swiátowy. Mūndŭlŭs, a, um, außgebutzt/ Piesny. Mūndĭtĕr, adverb. säuberlich/ Chędogo. Mūndĭtĭă, æ, & Mūndĭtĭēs, ēī, g. fœ. Reinigkeit/ Sauberkeit/ Czystość/ Ochędostwo. Mūndŏ, as, avi, atum, mundare, reinigen/ säubern/ Chędożyć/ Omywáć. Mūndĭfĭcārĕ, idem. Immūndŭs, a, um, vnrein/ Nieczysty. Immūndĭtĭă, æ, vel Immūndĭtĭēs, ei, g. fœm. Vnreinigkeit/ Plugástwo.

Munero, vide Munus.

Mūngŏ, is, munxi, munctum, mūngĕrĕ, schneutzen oder butzen/ Nos uciéráć. Emūngŏ, is, emungere, außschnitzen/ Uciéráć nos u świece. Emunctæ naris homo, Naasesweiß/ Rozsadny/ Wytworny. Emūnctōrĭŭm, ij, g. n. ein Liechtbutz/ Abbrech/ Kertzenschnautz/ Nożyczki do świec. Emūnctŭs, a, um, außgebutzt/ Utárty. Emūnctĭŏ, onis, g. f. das außbutzen/ Utárcie.

Munia, orum, & Municeps, vide Munis.

Mūnĭŏ, is, mūnīvī, mūnītūm, mūnīrĕ, befestigen/ bewahren/ Ogrodzáć/ Obwárowáć/ Uzbroić. Viam munire, den Weg verschlagen oder versperren/ Ubić droge/ Usláć. Mūnītŏ, as, are,

 freq.

frequent. immerdar bewehren/ Wehrhafft machen/ Náprawiáć/ Vzbraiáć. Mūnītus,a,um, particip. bewahrt/ befestiget/ Obronny/ Opátrzony. Mūnītio, onis,g.fœ. Mūnīmen,inis,& Mūnīmentum,i,g.n. Bewahrung/feste Bollwerck Schantz/Obroná/Opátrzenie. Mūnītor,oris, g.m. Bewahrer/Befestiger/Okopuiacy/Vzbraiáiacy. Immūnītus, a, um, vnbewahrt/ Nieobronny. Commūnio, is, commūnīre, idem quod Munire. Circummūnīre, allenthalben befestigen/ bewohnen/ Ogradzáć/ Obwárowáć w koło. Præmunire, vorhin befestigen/ Obwárowáć wprzod. Præmunitio, Vorbewahrung/ Vorrüstung/ Przestrogá/Ochroná.

Mūnis, e, id est, officiosus, Antiq. verpflicht/ vnterdienstlich/ Powolny/ Vczynny. Mūnia, orum, g. n. plur. num. Pflicht vnd Ampt/ Powinność. Mūniceps, mūnicipis, g.omn. einer frembder Stadt Echt vnd Freyheit gemeß/ Mitbürger/ Społmieszczánin. Municeps abusive nunc dicimus, suæ cuiusque civitatis cives, ein Bürger oder Landsmann/ Mieszczánin/ Ziemek. Mūnifex, ficis, g.omn. seiner Pflicht vnd Ampt wahrnemend vnd geflissen/ Pilny swoiego urzędu y powinnośći. Mūnicipium, ij, g.n. ein Stadt der Stadt Rom Freyheiten theilhafftig/ Mitbürgerschafft/ Miásto do wolnośći Rzymskiey należące/ Społmieszczáństwo. Mūnicipālis,le, der Bürgerschafft zugehörig/ Do miástá należący/ Mieyski. Mūnicipātim, adv. von Stadt zu Stadt/ Po miástách/ Od miástá do miástá. Immūnis,e, ledig von gemeinen Diensten/ Wolny od spolney powinnośći. Immūnitas, atis, g.f. Freyheit von Stadt/Diensten vnd Aemptern/ Wolność od ćiężaru mieyskiego.

Mūnus,eris,g.n. eine Gaabe/ Geschenck/ Podárek/Dár. *Opulentum, pretiosum*. Item, Munus, Pflicht/ Powinność. Item, ein Schawspiel dem Volck zu Dienst vnd Liebe/ Szermierskie igrzysko. Mūnusculum, dimin. Mūnerarius,ij, g.m. Außgeber vnd Halter eines Kampffspiels dem Volck zu Liebe/ Igrzysk sprawcá. Mūnerālis,le, das zu den Gaaben gehört/ Podárkowy. Item, Gesetz durch welche verbotten wird keine Gaaben zu nehmen/ Práwo zákázuiące podárkow brániá. Mūnero, as,are, & Mūneror, aris,atus sum, mūnerāri, schencken/ begaben/ Dárowáć/ Obdárzáć. Mūnificāre, idem. Mūnificus,a,um, freygebig/ Szczodrobliwy. Mūnifice, adverb. reichlich/ Szczodrobliwie. Mūnificentia,æ,g.f. Freygaab/ Szczodrobliwość. Remūnerāre, wiedergelten/ wieder belohnen/ Oddawáć dobrodźieystwo/ Nágrodźić. Remūnerātio,onis,g.f. eine Wiedergeltung/ Oddánie/ Zápłátá.

Muralis, vide Murus.

Mūrena,æ,g.f. ein Meerfisch einem Ahl gleich/ ein Pricke/ Węgorz morski/ Minog. *Tarlessia, delicata*. Mūrenula, dimin. Item, ein Halßkett/ Ring oder dergleichen Gezierd/ Noszenie drogie.

Mūrcidus, vel Mūrcus,a,um, träg/ langsam/ faul/ Gnuśny.

Mūricolum,li,g.n. der Saamen Lentisci. Naśienie Lentiszkowe.

Murcus, vide Murcidus.

Mūrex, ricis, g. m. eine Gattung einer Meerschnecken/ Szárłat/ pław morski. *Rubens, Tyrius, fulgens, Afer, Baianus, Getulus, intortus, radiatus, Tarentinus, Sidonius, stellans, rutilus, auratus, ardens, purpureus, puniceus, flagrans.* Interdum pro purpura accipitur. Item, die Spitze/ Rauhe vnd Schärpffe eines Felsens/ Skálá podwodna. Mūrices, Dreyspitz/ Eysen wie man sie wirfft daß sie eine Spitz über sich haben/ Kotewki żelázne o trzech końcách. Mūricatus,a,um, gedrehet wie eine Muschel der genanten Meerschnecken/ krumb oder spitz zugewunden/ Kończąty/ Kończąto kręty. Mūrātim, adverb. wie die genandte Meermuschlen/ Kończąto kręto/ ják ten pław morski. Mūrilegulus, li, g.m. der solche Schnecken fähet/ Rybak/ ktory ten pław zbiera.

Mūria,æ,g.f. Saltzwasser/ gesaltzene Fischbrüe/ Rosoł. Mūries,ei, idem. Mūriaticus,a,um, das lange Zeit in dem Saltzwasser gelegen/ Rosołowy.

Murices, vide Murex.

Murina, vel Myrina, æ, g.f. gewürtzter Wein/ Przypráwne wino. Mūrinus,a,um, ut Murinus odor, gewürtzter Geschmack/ Przypráwny smák/ zápách.

Murmilonica scuta, quibus de muris pugnabantur. Calep.

Mūrmur, mūris,g.n. Geräusch oder Getöß eines fliessenden Wassers/ allerley Getümmel/ Gwar/ Szemránie/ Grzmot/ Szum/ Mámránie. *Ventosum, raucum, stridens, rapidum, tremulum, spumosum, rabidum, fragrosum, querulum, argutum, crepitans, resonans, dissonum, horrisonum,* ra-

*rabiosum, reboans, multivagum, garrulum, sonorum, seditiosum, soporiferum.* Mūrmŭrō, as, avi, atum, mūrmŭrārĕ, rauschen/ Márkotáć. Item, murren/ brummen/ widerbellen/ Mamrzeć/ Szemrzeć. Mūrmŭrŏr, aris, mūrmŭrārī, Deponens, obsoletum. Mūrmŭrātiō, onis, g. fœ. das Geräusch/ Szemránie/ Márkotánie. Mūrmŭrīllŭm, li, dimin. Mūrmŭrīllō, as, are, idem quod Murmurare. Admurmurare, Commurmurare, & Immurmurare, idem quod Murmurare. Obmūrmŭrārĕ, & Rĕmūrmŭrārĕ, widerbellen/ Odwarkáć. Sūbmūrmŭrārĕ, ein wenig brummen/ Podmrukywáć.

Mūrrhă, g. f. eine Gattung eines glitzenden Edelgesteins darauß man Trinckgeschirr machet/ Mirá/ Rodzay kámienia drogiego/ z ktoregó naczynia do picia robią. Murrheus, & Mūrrhĭnus, a, um, ut: Vasa murrhina, Trinckgeschirr auß solchem Stein gemacht/ Naczynia z tego kámienia.

Mūrŭs, ri, g. m. eine Mawr/ Mur. *Validus, ahenens, coctilis, turritus, altus, erectus, excelsus, testaceus, sublimis, marmoreus, inexpugnabilis, lapideus, pendulus, fictilis, tenax, solidus, fragilis, pinnatus.* Murus, Agger etiam dicitur sine fossa, eine Schantz ohne Graben/ Szaniec bez przykopy. Mūrālĭs, lĕ, das zu der Mawren gehört/ Murowy. Mūrātŭs, a, um, vmbmawret/ gemawret/ Murowány. Intērmūrālĭs, le, Platz zwischen zweyen Mawren/ Miedzymurny/ Miedzymurze.

Mūs, mūrĭs, g. m. eine Mauß/ Myß. *Exiguus, ridiculus, brevis, avidus, opicus, terrestris, parvus, niger, improbulus, rodens, salax.* Mus Alpinus, ein Murmelthier/ Swiszcz. aliàs Ichneumon. Mūscŭlŭs, li, dimin. ein Mäußlein/ Myßká. Musculi, die Mauß am Leib/ od' Aderächtig Fleisch/ Mußkuły w ćiele człowieczym y źwierzecym/ Ciáło żyłowáte. Item, Musculus, ein Kriegsdach/ darunter die Kriegsleute vor Zeiten die Mawren zu stürmen hinzu führend/ Szopá woienna. Item, eine Gattung Meerfisch/ Ptaw morski głádkoskorupy. Mūscŭlōsŭs, a, um, Aderächtig/ Żyłowáty. Mūrīnŭs, a, um, den Mäusen zugehörig/ Myßáty/ Myßy. Murinum hordeum, seu Phœnix, sive, Lolium murinum, Gauchhaber/ ist ein Kraut wächst gemeinlich auff newen Mawren vnd dürren Oertern/ dem Haber vnd Lülch gleich/ Wyczymiec/ Jeczmien myßy. Mūscĕrdă, æ, g. fœ. Mäußdreck/ Myße łáyno.



Mūscĭpŭlă, æ, g. fœ. Maußfall/ Łápká ná myßy.

Mūsă, æ, g. f. latine Cantus, ein Lied/ Gesang/ Pieśń. Item, Mūsæ, arum, plur. num. pro humanitate, doctrina & litteris accipiuntur, freye Künste/ Náuki wyzwolone. *Sicelides, Libethrides, Aoniæ, dulces, modulantes, Pegasides, Heliconiades, Heliconis alumnæ, Palæstinæ, cothurnatæ, jocosæ, geniales, Helicoxides, Pieriæ, Aonides, Pimplææ, Castalides, lætæ, laboriferæ, docticanæ, solicanæ, fontigenæ, Hiantiæ, loquaces, doctisonæ, canoræ, sacræ, sedulæ, lauriferæ, æternæ, amœnæ, Mæonides, teneræ, tetricæ, sanctæ.* Mūsĭcă, æ, & Mūsĭcē, ēs, g. fœm. Music/ Gesang/ Muzyká/ Spiewánie. Mūsĭcŭs, a, um, ut: Ars musica, die Kunst zu singen/ Muzyká. Musicus, i, g. m. Gesangslehrer/ Muzyk. Mūsĭcē, adverb. frölich singende/ Melodyinie. Mūsēum, ei, g. n. ein Orth da man der Schrifft obligt/ ein Studierstub/ Buchkammer/ Izdebká dla náuki. Mūsēă, plur. num. tant. rauhe Stein die man an den Wänden vnd Mawren fürauß lässt gehen/ so glatte darzwischen seynd/ Posáczká ściany. Et tale opus Museacum vocatur, aliàs vermiculatum; wie etliche Estrich von Ziegelplatten mit mancherley Farben durcheinander gelegt/ Sádzonego co/ Sádzona robota robione.

Mūscă, æ, g. f. eine Fliege/ Mücke/ Muchá. Mūscārĭŭs, a, um, das zu den Mücken vnd Fliegen gehört/ Muchowy. Mūscārĭŭm, ij, g. n. ein Fliegenwädel/ Oganká. Item, die Kolben an den Kräntern in welchen der Saamen ist/ Okołki.

Mūscŭs, ci, g. m. Mieß/ Moß/ Mech. *Turpis, mollis, virens, fragilis, viridis, tenax, flavens, tenuis.* Mūscōsŭs, a, um, Moßächtig/ Mchem obrosły. Mūscŏr, aris, atus sum, mūscārī, & Emūscārī, mit Moß bedecken/ oder den Moß von den Bäwmen abthun/ Mech obrywáć.

Museum, Musea, orum, & Musica v. Musa.

Mūsĭmōn, ŏnĭs, g. m. eine Art kleiner Rößlein oder Pferdtlein/ Źmudzinek.

Mūsĭō, onis, id est, Fatuus.

Musso, & Mussito, vide Mutio.

Mūstācē, ēs, sive Mūstāx, ācĭs, g. f. eine Art von Lorbeerbäwmen/ Bobek drzewo.

Mustaceus, a, um, vide Mustum.

Mustela vel Mūstēllă, æ, g. f. eine Wisel/ Łásicá. *Avida, velox.* Item, eine Gattung Fisches/ Pewny rodzay ryby. Mūstēllīnŭs, a, um, dem Wisel zugehörig/ Łásiczkowy.

MU.

Mustricola, æ, g.f. ein Leist wie die Schuhmacher haben/ Kopyto u szewcá.

Mustum, i, g.m. & f. Weinmost/ Moszcz/ Wino młode. Musteus, Mustus, & Mustulentus, a, um, ut: Mustea poma, Mostsüß Aepffel/ Słodkie iábłká. Mustaceus, ei, g.m. ein Kuchen auß Most gemacht/ Plácek. Mustarius, a, um, ut: Mustarius urceus, ein Mostkrug/ Státeк do Moszczu.

Mutabilis, vide Muto, Muteo, & Mutesco, vide Mutus.

Muticus, a, um, ut: Mutica spica, ein Aher ohne Fäsen / Gomoły / Kłos bez ośćia non habens aristam.

Mutilus, a, um, gestümpffet oder gestümelt/ Obćiety/ Niecáły. Mutili boves, Hornloß/ Bez rogow. Mutilo, as, mutilare, abstümlen/ stümpffen/ Obćináć. Mutilatus, a, um, ut: Mutilatus dens, ein abgebrochener Zahn / Wyrwány ząb. Admutilare, & Demutilare, idem quod simplex.

Mutio, is, ivi, itum, mutire, heimlich reden/ gylbtzen/ Trunąć/ Mruczeć/ Wárczeć. Musso, as, are, & Mussito, as, are, frequentat. brumlen/ Márkotáć. Mussitabundus, still schnurrend oder brummelächtig/ Mruczący/ Márkotáiący.

Muto, as, avi, atum, mutare, verändern/ Odmienić. Sententiam mutare, ein ander Meynung haben/ Rozumienie odmienić. Fidem mutare cum aliquo, einem die Trew nicht halten/ Niezáchowáć się wiernie komu. Mutare mores, andere Sitten an sich nehmen/ Odmienić obyczáie. Nuptias mutare, eine Ehe läugnen/ Małżeństwá się záprzeć. Aliquid cum aliquo mutare, etwas mit einem tauschen / Zámienić co miedzy sobą. Locum mutare, das Orth abwechseln / Mieysce odmienić/ Wyprowádzić się. Mutatus ab illo, id est, Dissimilis. Mutari civitate, Bürger-Recht verlieren/ vnd einen andern in seinen Platz nehmen / Wyprowádzić się z iednego miástá do drugiego. Mutatus, a, um, particip. verändert/ Odmieniony. Mutatio, onis, g.f. Veränderung/ Odmiáná/ Zámiáná. Mutabilis, le, Wandelbar veränderlich/ Odmienny. Mutabilitas, atis, g.f. Vnbeständigkeit/ Odmienność. Immutabilis, le, vnveränderlich/ Nieodmienny. Immutabilitas, atis, g.fœ. Beständigkeit/ Nieodmienność. Mutatorius, a, um, veränderlich/ Feyertäglich/ Odmienny. Mutatoria, orum, plur. num. g.n. Feyrtägliche Kleider/ Szátá do przewłoczenia.

Commutare, ut Consilium commutare, anders sich berathschlagen / Rade odmienić/ Ináczey rádzić. Tempore commutari, mit der Zeit verändern/ Zá czásem się zmienić. Commutatus, a, um, veráneert/ Zmieniony. Commutatio, onis, g.f. Tausch/ Veränderung/ Zámiáná/ Odmiáná. Commutabilis, le, vnstet/ veränderlich/ Odmienny. Demutare, Immutare, & Permutare, idem quod Mutare. Remutare, wiederumb verändern/ Odmieniáć znowu. Submutare, & Transmutare, vertauschen/ verwechseln / Zámieniáć / Mieniáć się ná co.

Muto, onis, g.m. Pudendum virile, das männliche Glied/ Członek męski. Mutomatus, idem quod Mentulatus, v. Menta, der ein groß männlich Glied hat/ Ktory ten członek wielki ma.

Mutulus, li, g m. Krapffstein/ seynd fürgehende Stein auß der Mawr / darauff man Laden legen mag/ Kroksztyny.

Mutuo, as, avi, atum, mutuare, leyhen/ Pożyczáć. Mutuor, aris, atus sum, mutuari, entlehnen/ anderswo hernehmen/ Pożyczyć u kogo. Mutuitare, id est, mutuum rogare. Mutuatio, onis, g.f. das entlehnen/ Pożyczánie. Mutuus, a, um, gelehnet/ oder entlehnet/ Pożyczálny. Mutuum, ui, g. neut. substant. das geliehen wird / Pożyczána rzecz. Argentum nusquam invenio mutuum, ich finde kein Geld zu entlehnen / Niemogę nikedy pieniędzy pożyczyć. Pecunias mutuas sumere, Geldt entlehnen/ Pożyczyć pieniędzy od kogo. Opera mutua, gleiche Hülff/ Spolna pomoc/ wzáiemna. Do mutuum, vel, mutuo, Ich leyhe auß/ Pożyczam komu. Mutuo, adverb. gegeneinander/ zugleich/ Wzáiem/ Społecznie.

Mutus, a, um, stumm/ vnredbar/ Niemy/ Milczący. Mutæ literæ, die stumme Buchstaben/ die Vocalen keinen Thon geben / Als: B/ C/ D/ etc. Litery nieme / ktore bez Vocales wymowić się nie mogą/ táko / B/ C/ D/ etc. Muteo, es, mutui, à quo Mutesco, is, mutescere. Obmutere, & Obmutescere, & Immutescere, erstummen/ geschwiegen/ Oniemieć / Vmilknąć. Obmutescere, dicitur res aliqua, gestillet werden/ erligen/ auß dem Buch kommen / vergehen/ Iuż ustáłá/ Iuż nie słycháć o tym.

Myagros, i, Herba feruleacea, quæ vulgò Camelina dicitur.

Mydas, vide Midas.

Mÿ-

Mўcǣōs, Genus vermiculi ex blattis.

Mўōctŏnŏs, g.f. Herba, quæ è longinquo odore mures interficit: aliàs Aconitum dicitur.

Mўōpărō, ōnĭs, g.m. Genus navigij piratici, ein Gattung eines Raubschiffs/ Rodzay pewny okretu morskich zboycow.

Mўōpēs, plur. num. die kurtze Gesicht haben/ vnd mit blintzlenden Augen / Bliskowid / Slep. Mўōpĭă, æ, g.fœ. solche Kranckheit / Táka oczu chorobá.

Mўrĭăs, ădĭs, g.f. Numerus continens decem (millia.

Mўrĭcă, æ, vel Mўrĭcē, ēs, g. f. Tamarischen Staud/ vnd nicht Heyd das Erice genandt / Támáryßek. *Humilis, tenuis, fragilis, tener, sterilis, sylvestris, parva.*

Mўrĭōphīllŭm, li, g. n. Millefolium aliàs.

Mўrŏbălănŭm, i, g.n. Glans ungventaria.

Mўrŏpōlă, æ, g. m. ein Verkauffer köstlicher Salben/ Aptekarz/ Koßtowne máści przedáiacy. Mўrŏpōlĭŭm, ij, g. n. Orth da solche köstliche Salben verkaufft werden / Mieysce gdźie tákie máści przedáią / Apteká. Mўrŏpŏthēcĭŭm, ij, g.neut. Orth da man solche Salben hinstellet/ Stoiek.

Mўrrhă, æ, g. fœ. Myrrhen/ Mirá. *Pingvis, Arabs, Cinyrica, Achaia, stillata, fulva, lachrymata, olens, libidinosa, Assyria, scelerata, stillans, sæva, incesta, Orontæa, maculosa, decora.* Mўrrhēŭs, a, um, von Myrrhen/ Mirowy. Mўrrhĭnŭs, a, um, mit Myrrhen gemengt/ Mirą przyprawiony. Mўrrhătŭs, a, um, idem. Mўrrhŭm, i, g. n. pro ungvento Myrrhino.

Mўrtŭs, i, g. f. Arbor, baccas parit optimi saporis, ex quibus fit vinum, *Tenera, Paphia, amans litora, Spartica, sylvestris, pulla, litorea, nigra, metuens frigora, Cytherea, viridis, Dionea, frondens, Amathusis,* ĭdĭs, *sopora, virens, Cypria, florens, prævirdis, pallida, redolens, rustica, Cythereis,* ĭdĭs. Mўrtĭdānŭs, Mўrtātŭs, & Mўrtēŭs, a, um, ut: Vinum Myrtidanum, Myrtenwein/ Wino mirą przyprawne. Mўrtītēs, æ, g. f. idem. Mўrthētŭm, i, g.n Myrtenwald/ Mirtowy gay.

Mўs, mўŏs, plur. mўēs, Genus piscis marini.

Mўstă, æ, g. masc. Sacerdos, ein Priester/ Káplan/ Pop/ Kśiądz. *Pius, sacrosanctus, infulatus.* Mўstăgōgŭs, i, g.m. Sacrorum custos, qui hospitibus sacra ostendere solet. Mўstĭcŭs, a, um, ut: Mystica sacra, Geheime Gottesdienste/ Táiemne nabożeństwo. Mўstērĭŭm, ij, g. neut. latinè Arcanum, Heilige Geheimnuß/ święta táiemnicá. Mysteria, heimliche Offenbahrung vnd Ceremonien die eine Geheimnuß haben/ Obiáwiente táiemnice y ceremonty ktore táiemnice w sobie zámykaią.

Mўstŭs, i, g. m. Piscis ex lacertorum genere.

Mўthŏs, i, gen. masc. latin. Fabula.

Mўxă, æ, g. f. Schnuder oder Rotz der Nasen/ Smárk. Item, Knot/ Lámpowy nosek.

Mўxŏs, das Rörlein in der Ampel/ da der Dacht oder Lemmel in liegt/ darauß es gezogen wird wie der Schnauder auß der Naasen/ Nosek ábo rurká u lámpy/ przez ktorą opalonego knotá zbytki odchodzą. Item, genus Piscis est.

## N A.

Nāblĭŭm, vel Nāblŭm, g. n. Instrumentum musicum, quod aliàs Psalterium dicitur.

Năccæ, g. m. pl. nu. Fullones dicuntur, Walcker/ Blecharz/ Wátkarz. Vel opera ex lana.

Nactus, a, um, vide Nanciscor.

Næ, adverb. Affirm. Warlich/ Záiste.

Nænĭă, æ, vel Nænĭæ, arum, g. fœ. ein Leydgesang über ein Leich/ Pogrzebna pios ká. *Funebris, misera, iners, lamentabilis.* Impropriè sumitur, pro Ineptia cujuslibet cantus, aut sermonis.

Nævŭs, i, g. m. ein angeboren Mahl am Leibe/ Známię.

Năm, Conjunctio causalis, Dann/ Bo/ Bowiem. Nămquĕ, idem.

Nancīscŏr, nancīscĕrĭs, năctŭs sum, nancīscī, überkommen/ erlangen/ Dostawáć. Nactŭs, a, um, der überkommen hat/ Ktory dostał. Nancisci aliquem otiosum, Einen müssig finden / Zástáć kogo proznuiącego.

Nānus, a, um, ein Zwerg/ Kárzel. Item, ein kurtz niedrig Wassergeschirr/ Száflik/ Wiádro. Nanum, de omni re præter naturam parva dici, Perottus ait.

Năphtă, æ, g.f. Bituminis flos aut liquor, qui flammam & ignem ad se trahit.

Năpŭs, i, g. m. ein Rübe/ Napff/ Rzepá podługowáta. Nāpuncŭlŭs, li, dimin. Nāpīnæ, arum, pl. nu. g.f. ein Orth da Rüben gesäet seyn/ Rübenacker/ Rzepisko.

Nārcīssītēs, æ, g. fœ. Gemma sic dicta, quod Narcissi colorem referat.

Nārcīssŭs, i, g. m. ein Kraut so die Apotecker Narcissen nennen: Etliche meinen es sey Zeitlo-

sen: Etliche / es seyen Näglein zahm oder wild / Nárcyßek ziele. *Purpureus, comans, Cephisius, proles Cephisia, filius Linopes, perspicuus, hians, formosus.* Nārcīssĭnūs, a, um, ut: Oleum Narcissinum, Narcissen öl / Nárcyssowy oleiek.

Nārdūs, i, g. f. & Nardum, g. n. Spicanarden / wie Lavendeln / Nárdá / Nárdowy oleiek. *Florens, Achæmenium, liquidum, Indicum, purum, dives, odorum, Tyrium, Arabum, madens, lene, redolens, fragrans, Assyrium.* Nārdĭnūs, a, um, das Spicanarden Geschmack hat / Nárdowy. Nardinum ungventum, Spicanarden öl / Spiká-nárdowy oleiek. Nardina pyra, dicuntur ab odore. Nardosphærum, Nardus majoribus folijs.

Nārĭs, is, g. f. Naßloch / Nozdrzá. usitatius in plur. Nārēs, rium, *Patulæ, acres, cavæ, uncæ, acutæ, teneræ, sagaces, mucidæ, imbriferæ, immundæ, pilosæ.* Item, Naris, ein Rauchloch / Dziurá w budowániu dla wysußenia. Naribus indulgere, einen verspotten / Szydźić z kogo.

Nārrō, as, avi, atum, nărrārĕ, erzehlen / das ist / sagen / Powiádáć. Rumor narrat, man sagt / Ták powiedáią. Nārrātĭō, onis, g. fœ. & Nārrātŭs, ās, g. m. ein Sag / Erzehlung / Powiádánie. Nārrātĭūncŭlă, æ, g. fœ. dimin. eine kurze Sag / Powieść krotka. Nārrātŏr, oris g. m. ein Erzehler / Sager / Powiádácz. Nārrābĭlĭs, lĕ, das man erzehlen mag / Wspominánia godny / Co śię może wypowiedźieć. Nārrātŭs, a, um, Erzehlt / Powiedány. Denarrare, Enārrārĕ, Enarratio, & Enarrabilis, idem quod simplex. Inēnārrābĭlĭs, lĕ, vnaußsprechlich / Niewypowiedźiány. Prænarrare, vorhin erzehlen / Wprzod powiedźieć.

Nārthēx, ēcĭs, vel Nārthēcĭă, æ, g. fœ. latin. Ferula, Birckwurtz / Zápáliczká / Rozgá. Nārthēcĭŭm, ij, g. neut. ein Artzneybüchs: wenn die Artzney schon nicht von Birckwurtz ist / Sloiek ná wonne rzeczy.

Nāscŏr, nāscĕrĭs, nātŭs sum, nāscī, geboren werden / Vrodźić śię. Nasci in pedes, mit den Füssen vorhin geboren werden / Vrodźić śię nogámi w przod. Nātŭs, a, um, geboren / Vrodzony. Natus summo genere, Hoch geboren / Wielkiego / Zacnego rodu. Natus animo leni, von Natur gütig vnd mild / Z przyrodzenia cichy / łáskáwy. Natus laudi, zu Lob vnd Ehr geboren / Ná sławę y cześć śię urodźił. Natæ herbæ ad spem fœnisecæ, So hoch gewachsen Graß / daß zu hoffen / daß man es hawen mag / Porosłá trawá / że nádźieiá iest / iż śię może pośieć. Nascitur ventus, der Wind erhebet sich / Wiátr powstáie. Benè natus ager, guter Acker von Natur / Rolá dobrá. Nātŭs, i, g. masc. substant. pro Filio. Scribitur aliquando addita litera G. Gnatus. Nati, de pullis equarum, ein Füllen / Źrzobek. Nată, æ, g. f. ein Tochter / Corka. Nātū, ut: Major natu, non nisi in ablativo reperitur, & cum Adjectivis Magnus, & Grandis junctum, Alt / Stáry. Sum natu maximus, der älteste / Nayſtárßy. Nātĭō, onis, g. fœ. Volck eines Landes / Narod. Natālĭs, is, g. m. vel Nātālĕ, is, & Nātālĭtĭŭm, ij, g. n. Tag der Geburt / Dźień národzenia. Natalis urbis, der Tag des angefangenen Baws einer Stadt / Dźień záłożenia miástá. Natalis, le, ut: Dies natalis, der Geburts-Tag / Dźień národzenia. Nātālēs, lium, pl. nu. tant. Stamm oder Geschlecht / Rod. Mulier natalibus clara, Wolgeboren / Hochgeboren / Szláchćionká / Zacnego rodu. Natalibus restituere, einen Freygebornen / der Leibeigen war worden / wieder in seine Freyheit setzen / Szláchćicem czynić. Nātālĭtĭŭs, a, um, ut: Dies natalitius, Tag der Geburt / Dźień národzenia. Natalitia dare, ein Gastmahl am Tag seiner Geburt halten / Bánkiet w dźień národzenia swego spráwić. Nātīvŭs, a, um, Natürlich angeboren / Przyrodzony / Sámorodny. Color nativus, Natürlich angeborne Farb / Przyrodzona fárbá. Nātīvĭtās, atis, g. f. Geburt / Národzenie. Nātūră, æ, g. fœ. Natur / Przyrodzenie. *Parens rerum, dives, creatrix rerum, fœcunda, initialis, edax, solers, ingeniosa, omniferens, sapiens, fragilis, sedula, officiosa, provida, callida, potens, imperiosa, operaria, larga, puerpera, prægnativa, longæva.* Natura, Scham / oder Gemächt / es sey an Leuten od' Vieh / Członki sromotne u ludźi y źwierząt. E natura rerum evellere, Auß der Welt / oder auß seinem Wesen reissen / Z świátá co wygnáć. Naturæ satisfacere, absterben / Vmrzeć. Item, Natura, Weiß vnd gattung der Art / Sposob / Rodzay / Włásność. Naturæ suæ rationem reddere, sein Weiß / Art vnd Natur bedencken / Sposob / y Włásność przyrodzenia swego znáć. Nātūrā, ablat. von Naturen / Z przyrodzenia. Nātūrālĭs, lĕ, natürlich / Przyrodzony. Nātūrālĭă, orum, plur. num.

die Scham oder Gemächt/ Członki ſromotne. Natūrālĭtĕr, adverb. natürlicher weiß/ Przyrodzonem ſpoſobem. Adnaſcor, vel Annāſcŏr, ădnāſcĕris, ădnāſci, vnwachſen über das natürlich wachſen/ als ein Oberbein/ ꝛc. Nádraſtáć. Agnaſci, ex Ad & Naſcor: ſed D, euphoniæ cauſa mutatum eſt in G, nach dem gemeinen Teſtament des Vaters geboren werden/ Przyrodźić ſię po Teſtámenćie Oycowſkim. Agnātī, orum, Gefreundet vom Vater her/ Powinnowáći po oycu. Agnātĭō, onis, g. fœ. Freundſchafft vom Vater her/ Powinnowáctwo po Oycu. Cognātus, a, um, quaſi unà natus, ein Verwandter/ ein Freund/ oder gleichförmig/ Krewny/ Powinnowáty. Cognati appellantur, quaſi una communiter vè nati. Blutfreund von der Mutter her/ Pokrewni po Mátce. Cŏgnātĭō, onis, g. fœ. Freundſchafft/ Geſchlecht/ Przyrodność/ Powinnowáctwo. Cognati ſtudiorum, Freundtſchafft etlicher Perſonen/ wegen einerey Lehr/ Złączeni w uczeniu ſię iednychże nauk. Cŏgnātă, æ, g. f. ein Verwandte/ Baſe/ oder Mume/ Powinnowáta/ Przyrodna/ ćiotká. Denaſci, pro Mori, ſterben/ Vmrzeć. Enaſci, herauß wachſen/ auffwachſen/ Wyroſć. Innaſci, einwachſen/ Wroſć. idem etiam quod naſci ſignificat. Id vitium omnibus innatum eſt, das Laſter iſt jederman angeboren/ Tá wádá wſzyſtkim wrodzoná ieſt. In fluvium innatare. Zu ſchwimmen ſich in das Waſſer werffen/ Pływáć po wodźie. vel, Undam innatare. Innatat terræ fluvius, das Waſſer laufft über das Land/ Wodá płynie przez/ ábo/ ímo ziemie te. Internaſci, darzwiſchẽ wachſen/ Miedzy czym roſć. Obnaſci, vmbwachſen/ Obraſtáć. Pronaſci, den Vrſprung haben/ Rod ſwoy z kąd mieć. Prōgnātus, a, um, Geboren/ Vrodzony. Prōgnātī, orum, Kinder/ Dźieći. Bonis parentibus prognatus eſt, Er iſt von guten Eltern geboren/ Z dobrych rodźiców poſzedł. Rĕnāſcī, wiederumb geboren werden/ wiederumb entſpringen/ Odradzáć ſię/ Odraſtáć. Rĕnātŭs, a, um, wiederumb geboren/ Odrodzony. Subnaſci, von vnten auffwachſen/ Náraſtáć. Sŭpĕrnāſcī, überwachſen/ über andern außwachſen/ Nádraſtáć.

Nāsĭtērnă, æ, g. f. ein Waſſergeſchirr das oben weit mit einer Handhabe/ Wiádro ſzerokie u wierzchu o iednym uchu.

Nāſsă, æ, g. fœm. ein Fiſchreuſe/ Wierſzá/ Wiecierz/ Mátniá.

Nāſtūrtĭŭm, ij, g. neut. herba, Gartenkreſſig/ Rzeżuchá. *Viride, humidum.*

Nāsŭs, i, g. m. ein Naſe/ Nos. *Turpiculus, rorans, madidus.* Item, Naſus, Ein Verſpottung/ Szyderſtwo/ Aliquem naſo ſuſpendere, vel, Naſum habere, Einen verſpotten/ Szydźić z kogo. Nāsūtŭs, a, um, der ein groſſe Naſe hat/ Noſal. Naſutus, i, g. maſc. ein Spötter/ Szyderz. Nāsūtŭlŭs, dimin. Dĕnāsŏ, as, are, die Naß abhawen/ Nos ukáść/ obćiąć.

Natales, vide Naſcor. Natatilis, vide Nato.

Nātēs, is, & Nātēs, nātĭŭm, nātĭbŭs, g. f. pl. nu. die Arßbacken/ Poſládek/ Zádkowe cząśći. *Candidæ, turpiculæ, molles, turpes, merdoſæ, piloſæ, lebes.*

Natinatio dicebatur, Negotiatio. Et, Natinatores, negotioſi. Feſtus.

Natio, Nativus, v. Naſcor. Nato, as, v. No.

Nātrīx, īcĭs, g. m. & fœm. ein Waſſernatter/ Żábá wodna.

Natura & Natus, vide Naſcor. Navale, & Navarchus, vide Navis.

Naūcī, g. n. indeclin. der Sattel in einer Nuß zwiſchen den Kernen/ łupiná orzechowa. Item, Alles das vom Obs als vnnütz abgehet/ Wſzelka rzecz niepotrzebna około tákiey rzeczy. metaph. nichts werth/ gering/ Nikczemny/ Ládáiáki. Naūcī făcĕrĕ, gering achten/ Gárdźić.

Naucleriacus, Nauclerus, Naufragium, Naviculor. & Navigo, vide Navis.

Nāvĭă, æ, g. f. Lignum cavatum, ut navis, quo in vindemiis uti ſolent.

Nāvĭs, is, g. f. ein Schiff/ Okręt. *Nautica, roſtrata, curva, hoſpita, cita, longa, bellica, timida, anxia, præceps, fluviatilis, piſcatoria, auctuaria, pontivaga, volucris, velivola, omnivehа, æquorea, celer.* Naves longæ, Galeen/ Gálerá. Nāvĭcŭlă, æ, dimin. ein Schifflein/ łodź. Nāvālĭs, lĕ, ut: Prælium navale, ein Schiffſchlacht/ Wodna bitwá. Navalis gloria, Ehr von einem Sieg auff dem Waſſer erobert/ Sławá po wygráney ná Wodney bitwie. Nāvālĕ is, g. n. ein Meerhafen/ Naw budowánia mieyſce. Nāvārchŭs, i, g. m. ein Schiffherr/ der Obriſt vom Schiff/ Szyper/ Amirał. Navarchis, idis g. f. Navis prætoria, in qua eſt Prætor. Naūclērŭs, ri, g. m. ein Steurmann/ Steurer/ Szyper/ Sternik. Nauclē-



rius,

rius, & Naucleriacus, a, um, dem Steurmann zugehörig/ Żeglárſki/ Szyperſki. Naufrăgus, a, um, Schiffbrüchig/ Rozbuátacy okrety. Naufragus, i, g.m. einer der Schiffbruch gelitten hat/ Rozbity ná wodzie. Item, metaph. Einer der zu Armuth gerahten/ vmb das ſein kommen iſt/ Vtrátnik. Naufragus patrimonio, idem. Naufrăgium, ij, g.n. Schiffbruch/ Okretu rozbicie. Ex naufragio tabula, Etwas aus groſſer Verluſt vnd Gefahr errettet/ oder überblieben/ Kiedy z wielkiego niebeſpieczeńſtwá co z ſobą kto wynieſie. Naufrăgare, in Bibl. pro, Naufragium facere. Navĭcŭlor, aris, atus ſum, navĭcŭlari, Schiffen/ auff dem Waſſer fahren/ Jecháć po wodzie. Navĭcŭlarius, ij, vel, Navĭcŭlator, oris, g.m. idem quod Nauclerus. Navĭcŭlaria, æ, g.f. die Kunſt das Schiff zu regieren/ ſteuren/ Szyperſtwo/ Żeglárſtwo. Naviculariam facere, ein Schiffmañ ſeyn/ Szyprowáć/ Żeglárſtwem ſię báwić. Navĭgium, ij, g.n. ein Schiff/ łodz/ Okret. Spiculatoria navigia, Spehſchiff/ ſpiegierſka łodz. Navĭgiŏlum, li, dimin. ein Weydling/ łodká. Navĭger, ra, rum, Schiffreich/ das Schiff trägt/ Żeglowny. Navĭgo, as, are, ſchiffen/ auff dem Waſſer fahren/ Jecháć po wodzie/ Żeglowáć. Navĭgatur, imperſ. man fähret/ Żegluią/ Jádą po wodzie. Navĭgatio, onis, g.fœ. Schiffung/ Schiffarth/ Żeglowánie. Navĭgabilis, le, Schiffreich/ da man mit ſchiffen kan/ Żeglowny/ Spuſzny. Naulum, i, g.n. Schifflohn/ Záptátá od przewozu. Naumăchia, æ, g.fœ. Schlacht auff dem Waſſer oder in Schiffen/ Wodna bitwá. Naumăchiarius, ij, g.maſ. Kriegsmann auff dem Waſſer/ Żołnierz wodny. Nauta, æ, g.co. vel Navĭta, æ, Schiffmann/ Żeglarz/ Przewoźnik. *Miſer, pendens, timidus, tremens, ſollicitus, audax, callidus, ſulcator ponti, pavidus, vagus, incertus, trepidus, fluctivagus, pavens, fluitans, avidus, levisomnus, vigil, pontivagus, Neptunicola, debilis.* Nautĭcus, ci, g.m. ein Schiffherr/ Przewoźnik/ Żeglarz. Nauticus, a, um, Den Schiffleuthen zugehörig/ Żeglárſki. Clamor nauticus, Geſchrey der Schiffleuth/ Wrzaſk żeglárſki. Nautea, æ, g.fœ. das ſtinckend Waſſer in den Schiffen/ Wodá ſmrodliwa. Adnavigare, vel, Annavigare, hinzu ſchiffen/ Przybijáć do brzegu. Enavigare, außfahren/ erſchiffen/ Przepłynąć/ Wybrnąć. Pernavigare, durchſchiffen/ Przejezdzáć/ Przebywáć. Prænavigare, für/ oder darbey ſchiffen/ Przepłynąć. Prætĕrnavigare, für oder vor etwas anhin ſchiffen/ Przejezdzáć mimo/ podle. Renavigare, wiedervmb hinter ſich ſchiffen/ Wracáć ſię/ Wzad ſię z okretem puśćić.

Naulum, vide Navis.

Navo, as, navavi, navatum, navare, Fleiß anwenden/ bearbeiten/ anhalten/ Spráwowáć/ Odpráwiáć/ Vrobić. Navare operam, müglichen Fleiß vñ Hülffe thun/ Pilnie pomoc komu. Navus, a, um, Embſich/ fleiſſig/ Ochotny/ Rzeſki/ Pilny. Navitas, atis, & Navia, æ, vel Gnavia, g.f. Fleiß/ Embſigkeit/ Pilność/ Biegłość. Naviter, vel Gnaviter, adverb. embſiglich/ fleiſſiglich/ Rzeſko/ Práwie. Ignavus, a, um, Faul/ träg/ zaghafft/ Gnuśny. Ignavia, æ, g.fœ. Faulheit/ Trägheit/ Hinläſſigkeit/ Gnuśność. Ignave, & Ignaviter, adverb. zäglich/ liderlich/ fauliglich/ Gnuśno.

Nauplium, g.n. vel Nauplius, ij, g.m. piſcis Sepiæ ſimilis.

Nauſcit, inquit Feſtus, quando granum fabæ ſe naſcendi gratia aperit.

Nauſea, æ, g.f. Vnwillen zu kotzen/ Brzydkość Womit. Nauſeola, dimin. Nauſeolus, a, um, ut: Radix nauſeola, Vnwillen bringend/ kotzen machend/ Brzydki/ womitowy. Nauſeo, as, avi, atum, nauſeare, Vnwillen haben/ ſich ob einem Ding erſchuttern/ Womitowáć/ Chćiwo mi. Item, verſchmähen/ Brzydźić ſię. Nauſeator, oris, g.m. einer der Vnwillen hat/ der kotzerig iſt/ Bluy.

Nauſtibulum, li, g.n. ein außgehölet Holtz einem Schiff gleich gemacht/ Koryto.

Nautea, æ, g.fœ. ein ſtinckend Kraut/ Przeſtep czarny. Item, das ſtinckende Waſſer in den Schiffen/ Wodá ſmrodliwa.

Nauticus, vide Navis.

Nautilus, li, g.maſ. ein Fiſch ſo mit dem Bauch überſich ſchwimbt/ Żeglik rybká.

Navus, vide Navo.

Ne, adverb. prohibendi, idem ſignificat quod Non. Ne metuas, fürchte nicht/ Nie boy ſię. Ne, cauſalis, ut: Vide ne pereas, ſihe daß du nicht verderbeſt/ Pátrz żebyś niezginął. Ne, dubitativa conjunct. ut: Eſtne hic Crito ſobrinus Chryſidis? Iſts das daß der Crito, &c. Azaż to jeſt Crito, &c. Ne, Rationalis conjunct. pro Ergo,

Virg. Mene incepto desistere victam, solt ich von meinem Fürnehmen überwonnen abstehen / Ja mam zániecháć tego com poczętá. Item: Ne, adverb. percontantis: Egone? Ich? Azá Ja? Composita partim sunt Adverbia negandi, partim Conjunctiones: Nēquāndō, adverb. temp. das nicht etwan / das nicht zu einigen Zeiten/By nie/By kiedy. Nēquāquām, adverb. negandi, gar nicht/Nie/ żadną miárą. Nēquĕ, & Nēvĕ, Conjunct. Nequicquam, vergebens / Dármo. Neve hoc, neve illud, weder diß noch jenes/Ani to/ani owo. Nēdūm, conjunct. pro non solum, nicht allein/Nietylko/Nierzkac. Funderem pro te sanguinem, nedum pecuniam, ich wolte mein Blut für dich lassen/nicht allein das Gelt/Krwie bym nie żáłował dla ćiebie/ nierzkac pieniędzy. Nequis, Nequa, Nequod vel Nēquĭd, daß niemand oder keiner/By żaden/By kto. Neū, ad Neve deductum, per Apocopen, id est, Non. Neu neu, conduplicatum elegantem vim habet. Neutiquam pro Nequaquam.

Nebrĭs, ĭdis, g. fœ. Hirsch- oder Gembsen Fell/ Jelenia skorá. quibus Veteres in Bacchi sacris uti solebant, *Villosa, maculosa, Erithræa.* Nebrītes, Gemma Baccho sacra.

Nĕbŭlă, æ, g. f. Nebel/Mgłá. *Atra, humens, aëria, tenuis, obumbrans, stridens, levis, turpis, nigra, tetra, volans, opaca, inanis, volucris, nigrans.* Nĕbŭlōsŭs, a, um, Nebeláchtig/Mglisty.

Nĕbŭlō, onis, g. masc. ein Lodderbub vnd loser Mensch/Szálbierz/ Bákámut/Niecnotliwy.

Nĕc, Disiunctiva conjunct. Nec melior, nec clarior, weder besser/noch berühmter/Ani lepszy/ áni sławnieyszy. Nec, pro Non, Nec iniuria, vnd nicht vnbillich / A nie dármo / A nie bez przyczyny. Nec opinato, adverbij vice positum, pro inopinato, vnversehnlich/ Niespodziánie. Nec mirum, ist auch kein Wunder/ A nie dziw. Necdum, pro non adhuc, noch nicht / Jeszcze nie. Nēcŭbi, adverb. loci, Ne alicubi, id est, ne in aliquo loco. Item, Necubi, pro Nusquam, nirgents/ Nikedy. Nēcŭndĕ, adverb. de loco, id est, ne ex aliquo loco.

Necesse, sive, Nēcĕssŭm, Nomen est, nothwendig/Potrzebá. Necesse habere, pro opus habere, bedürffen/ nötig haben / Potrzebowáć. Nēcĕssĭtās, atis, & Nēcĕssĭtūdō, dĭnĭs, g. fœ. Noth/ Nothzwang/Potrzebá. *Sæva, dira, violenta, insuperabilis, rigida.* Item, Nēcĕssĭtātēs, plur. nu. nöthige Geschäfften / Potrzebna sprawá. Item, Necessitas, & Necessitudo, Freundschafft/ Sippschafft/ Przyiaćielstwo / Powinnowáctwo. Nēcēssārĭŭs, a, um, notwendig/ Potrzebny. Nēcēssārĭī, plur. nu. Blutfreund / Powinnowáci. Necessarie, & Nēcēssārĭō, adverb. auß Noth/ Potrzebnie/Koniecznie.

Nĕcō, as, avi, atum, & nĕcŭī, nectum, nĕcārĕ, tödten/ vmbbringen/Zábiáć/Tráćić. Nectus, vel Nĕcātŭs, a, um, getödtet/Zábity/Ztrácony. Nex nĕcĭs, g. f. in Nominativo nonnunquam usurpatur, Todtschlag/Mord/Záboy/Mord. *Infanda, stygia, dura, nefanda, impia, perfida, hostilis, sanguinea, letalis, tetrica, amara, cruenta, horrida, violenta, misera, lurida, turpis, obscœna, mœsta, cruda, obscura, horrenda.* Neci datus, getödtet/Zábity/Zámordowány. Abnecare, & Enĕcārĕ, idem quod Necare. Enecta fame & siti provincia, außgemartert/verderbt/ Głodem znędzniona. Intĕrnĕcārĕ, alles vmbbringen vnd erschlagen / Zábiiáć. Internecio, sive Intĕrnĭcĭō, onis, g. f. Außrottung mit dem Schwerdt / Záboy / Porażká/ Zgubá. Intĕrnĕcīnŭm, a, um, ut: Internecinum testamentum, das den Erbsetzer sein Leben gekostet hat / Testáment śmiertelny.

Necrŏmantĭă, æ, g. f. Warsag auß beschwornen Todten / Wrożká z umárłych pátrzenia. Necrŏmantēs, æ, g. f. ein Warsager auß Anschawung des todten Cörpers / Wieszczek z pátrzenia ná umárłych. Necrōs, g. m. lat. Mortuus, vel Cadaver, ein todter Cörper/ Trup. Necrŏphŏrŭs, i, g. masc. ein Todtentrager / ein Todtengräber/ Grubarz. Necrŏmantĭcŭs, i, g. m. ein Beschwerer der Todten/ Záklinácz umárłych.

Nectăr, ăris, g. n. eine Gattung Meth auß Most vnd Honig gemacht/ vnd der Heydnischen Götter Himmeltranck/Słodycz/ Wino słodkie/Miod prząśny. ut Poëtæ fingunt. *Dulce, odoratum, cœleste, Hyblæum, Baccheum, nobile, Cytheriacum, Idalium, rubicundum, liquidum, Massicum, Atticum, Theseum, rubrum, ætherium, mellifluum, persuave.* Nectar, metaph. pro Melle. Nectărĕŭs, a, um, süß/ Słodki.

Nectărĕă, æ, g. f. Alantwurtz/Oman. Nectărītēs, æ, g. f. Wein oder Most da Alantwurtz inn ist/ Alantwein/ Wino omanowe.

Nectō, is, nexŭī, & nexī, nexum, nectĕrĕ, knüpffen/ binden/ Wiązáć / Wiezłem záwięzo-

wáć. Alicui dolum nectere, einem ein Auffſatz oder Betrug zurüſten / Ná zdrádźie komu być. Nēxŭs,a,um,verhafft/verknüpfft/Plećiony. Nexus,ūs,g.maſc.das knüpffen / Wiązánie. Item, ein Knopff/Węzeł. *Validus,irreſolutus, durus,implicatus.* Item, Nexus, ſive Nexum,i, eine Weiſe einer Verpflichtung vnd Verbindung oder Verhafftung/ſonderlich des Leibs in beyſeyn fünff Zeugen / Spoſob obowiązánia śię y wárunku/ przy bytnośći pięći świádkow. Vincti nexu, durch Schulden Leibeygen worden / Przez dług obowiązánym być. Nēxō, as, & is, nexui, nexum,nēxĕrĕ, frequent. à Necto. Nēxĭlĭs, lĕ, das gebunden mag werden / Plećieniu ſłużący/Plećiony/Dźiany. Adnecto, vel Annēctō,is,ānnēxŭī,ānnēxŭm,adnectere vel ānnēctĕrĕ,aneinander binden/ anknüpffen/ Przywięzowáć. Annēxŭs,us, g.m. Zuſammenknüpffung/ Przywięzowánie. Cōnnēctĕrĕ,zuſammen binden/Związáć. Connexus,a,um, zuſammen gebunden/Związány. Cōnnēxă, plur. num. zuſammengeknüpffte Ding/oder folgende/Złączona rzecz. Cōnnēxīvŭs,a, um, ut : Connexiva coniunctio, pro Copulativa. Cōnnēxĭō,onis,g.f. Bund/Zuſammenhefftung/Złączenie/ Związánie. Connexio etiam pro Concluſione ſumitur. Innectere, einknüpffen/Wwiązáć. Īntērnēctĕrĕ, einhefften wie eine Wunde/Záwięzowáć. Obnectere, pro Obligare, verbinden / Obwięzowáć. Subnectere, vnter etwas knüpffen / herzu ſetzen / Podwięzowáć / Przedawáć.

Necdum,Necubi, Necunde, v.Nec.Nedum, vide Ne.

Nĕcȳdălŭs, i, g.maſ. Vermiculi genus ex quo progeneratur bombyx.

Nĕfandŭs,a, um , ſchändlich/ vnſäglich voller Schand / Miánowánia niegodny / Nieſpráwiedliwy. Nefanudm auditu eſt , vnſäglich grawſam zu hören / Niegodna rzecz ſłuchánia. Nĕfans, antis , gen. omn. pro Nefandus, obſoletum.

Nĕfarĭŭs,a,um, überſchändlich vnd Laſterhafft/ Bezecny/Niecnotliwy. Nĕfarĭē,adver. ſchändlichen Niecnotliwie.

Nĕfas, g.maſc. indeclinab. vnerhörte Schand oder Laſter/Nieſłuſza/Złość/Niecnotá. *Maculoſum, crudele, vipereum, cruentum, execrandum, impium, infandum, horrendum, triſte, grave, indignum, infame, terrificum.* Nĕfaſtŭs, a, um, ut : Nefaſti dies, verſchloſſene Rechtstage/darinn man nicht Recht hält/ Nieſądowne dni. Terra nefaſta, vnglücklich Land/ Nieſzczęśliwa źiemiá.

Nĕfrēns, dĭs, g.dub. Porcus qui nondum fabam frendere, id eſt, frangere poteſt: vel infans nondum frendens, id eſt, frangens.

Negligo & Negligentia, v.Lego.

Nĕgō, as, avi,atum,nĕgārĕ, läugnen/abſchlagen/ einem andern etwas zu thun abſchlagen / Zápieráć śię/ Odmawiáć czego. Nĕgĭtō, as,are, frequent. ſehr abſchlagen / Zápieráć śię ſrodze. Nĕgāns,antis,& Nĕgābūndŭs,a,um,abſchlagend/ laugnend/ Niepozwaláiący/ Zápieráiący śię. Nĕgātĭō,onis,& Nĕgāntĭă,æ,g.fœm. Läugnung/ Niepozwalánie. Nĕgātīvŭs,a,um, der läugnet/ Niepozwaláiący. Nĕgātŭs,a,um,abgeſchlagen/ geläugnet/Niedozwolony. Abnegare,& Dēnĕgārĕ, fere idem ac Negare. Pernegare, feſt vnd beharzlich läugnen/ Przeć śię ſrodze. Subnegare, ſchier läugnen vnd abſchlagen / Odmawiáć.

Nĕgōtĭŭm,ij,g.n. Geſchäfft/ Vnruh / Befehl/ Spráwá / Trudność/ Roſkazánie. Faceſſere negotium, einem zu ſchaffen geben/ einem Vnruh zufügen / Zádawáć trudność. Eſt mihi negotium, ich habe zu ſchaffen/ Zábáwny ieſtem. Nĕgōtĭŏlŭm,li,dimin. Nĕgōtĭōsŭs,a, um, geſchäfftig/vnmüſſig/Robotny/Zábáwiony/ trudny. Nĕgōtĭālĭs, lĕ, das zu den Geſchäfften gehört/ geſchäfftlich/ Spráwny. Nĕgōtĭŏr,aris, atus ſum, nĕgōtĭārī, Kauffmannſchafft oder Gewerb treiben/Kupczyć. Nĕgōtĭātŏr, oris,g.maſ. ein Gewerbsmann/Kauffmann/ ein Schaffner/Kupiec/ Sprawcá. Nĕgōtĭātĭō, onis, g.f. ein Gewerb/ Kupczenie.

Nem , pro Nempe & Niſi, aliquando Veteres dixerunt.

Nēmō,nēmĭnĭs,g.com. Vocativo caret & toto plurali, niemand/kein Menſch / Nikt/ żaden, de homine ſolum dicitur. Nemo non videt, jederman ſihets/ Káżdy widźi.

Nemoroſus, v. Nemus.

Nēmpĕ, adverb. confirmantis, freylich/ ohne Zweiffel/ja/ Jśćie/Bez wątpienia/Ták ieſt.

Nĕmŭs, mŏris, g.n. ein Luſtwald / Luſts wegen gezogen/Gay. *Avium, ferum, umbroſum, purpureum, pictum floribus, pomiferum, altum, atrum, frondeum, umbriferum, odoratum, opacum, gelidum, ſylvoſum, frondoſum, denſum, tenerum, amœnum, ob-*

*obſcurum, viridans, lauriferum, populeum, apricum, oliferum, odorum, odoriferum, invium, tacitum.* Nemoroſus, a, um, Nemoralis, & Nĕmŏrēnſis, ē, waldächtig/Gátowy/Gáiſty. Nĕmŏrĭvăgŭs, a, um, das im Wald hin vnd wieder ſchweiffet/ Leśny.

Nĕō, nēs, nēvī, nētūm, nērē, ſpinnen/ nähen/ Przáść/ ßyć. Netrix, īcis, g. f. eine Spinnerin/ Näherin/Prządká/ßwáczká.

Nĕŏgămŭs, i, g. maſc. der newlich ein Weib getrawet hat/ Nowożeniec.

Nĕŏmēnĭă, æ, latinè Novilunium.

Nĕŏphȳtŭs, new gepflantzet/newlich zum Glauben bekehrt/ Młodociány/ Nowo do wiáry przywrocony.

Nĕŏptŏlĕmŭs, i, g m. ein newer Kriegsmann/ Żołmierz nowotny.

Nĕŏtĕrĭcŭs, a, um, lat. Recens, ſive quod nuper fuit.

Nĕpă, æ, vel Nĕpēs, is, g. f. ein Scorpion/ Niedźwiadek. *Viroſa.*

Nĕpēntēs, gen. neut. Pharmacum triſtitiam diſcutiens.

Nĕpĕtă, æ, g. f. herba, quæ aliàs Pulegium agreſte dicitur.

Nĕphālĭă, orum. Feſta erant, quibus non vinum, ſed aqua mulſa libabatur, & ſobriorum Feſtivitates erant.

Nĕphrītis, is, g. f. Nierenwehe/ Nerek bolenie.

Nĕpōs, nĕpōtis, g. m. Enckel oder Kinds-Kind/ Wnuk. Itē, ein Schlemmer/ Praſſer/ Vtrátnik/ Żártok. Nĕpōtes, plur. num. aliquando Poſteri ſignificant, die Nachkommende/ Potomni ludźie. Item, Nepotes in vite, Schößlein oder Schoß am Rebſtock/ die man als vnnütz abbricht / Zbytnie/ niepotrzebne gáłąſki ná drzewie. Nĕpōtŭlŭs, li, dimin. Nĕpōtīnŭs, a, um, vergeudig / Zbyteczny. Nepotinus ſumptus, geudiger Koſten/ Zbyteczny nákład. Nĕpōtŏr, aris, atus ſum, nĕpōtārī, praſſen/ ſchlemmen/ geuden/ Rozgárdyiás ſtroić. Nĕ, ōtātŭs, us, g. m. ein vergeudig/ liederlich Leben/ Rozrzutność. Abnĕpōs, potis, der Enckel vnſers Enckels/ Prápráwnuk. Prōnĕpōs, potis, des Enckels Sohn/ Práwnuk.

Nĕptĭs, is, g. f. ein Kindstochter/ Wnuczká. Abnĕptis, is, vnſers Enckels Kindestochter / Prápráwnuczká. Proneptis, die Tochter einer Tochter Tochter/ Práwnuczká.

Nequa, Nequando, Nequaquam, v. Ne.

Nĕquăm, adiect. indecl. ein Bub oder Schalck/ Zły, Złośliwy. Item, ein Verſchwender/ Vtrátnik. Nequiter, nĕquĭŭs, nĕquĭſſĭmē, adver. böſʒlich/ gantz ſchalckhafftig/ Niecnotliwie/ Sromotnie/ Sproſnie. Nĕquĭtŭs, pro Nequiter, antiq. Nĕquĭtĭă, & Nĕquĭtĭēs, ēi, g. f. Schalckheit/ Büberey/ Niecnotá/ Złość/ Nierząd.

Neque, vide Ne. Nequeo, v. Queo. Nequicquam, vide Ne. Nequiter, & Nequitia, vide Nequam.

Nĕrĭtă, æ, g. f. Genus conchæ.

Nĕrĭŭm, ij, g. maſ. ein Bäwmlein mit Blättern dem Mandelbawm gleich/ den die Apotecker Oleander nennen / Ptochowiec.

Nĕrvŭs, i, g. maſc. Spannader/ Sennader/ Cięćiwá/ Żyłá. *Tremens, letalis.* Item, Nervus, ein Halßeyſen/ oder Fußeyſen / daran man einen Gefangenen legt / Więzy ktorymi ßyie ábo nogi w więźieniu wiążą. Item, Nervus, Stärcke vnd Krafft/ das Vermögen/ Moc. Intendere nervos in re aliqua, all ſein Vermögen vnd Krafft anlegen/ Przyłożyć wßytkiey mocy. Item, Nĕrvī, plur. num. Seiten einer Leyer oder Cytharen/ Stroná v lutnie. *Tenſiles, taurini, ſonori, ſonantes, reſonantes, alacres, canori, ſinuati.* Nĕrvĭæ, arum, plur. num. idem. Nĕrvŭlŭs, li, dimin. Nĕrvōſŭs, a, um, Aderächtig/ ſtarck/ Żyłowáty/ Mocny. Nervoſus orator, metaph. ein hefftiger/ trefflicher Redner/ Węzłowáty/ Zacny Orátor. Nĕrvōſĭtās, atis, g. fœ. Krafft/ Stärcke/ Żyłowátość/ Tęgość. Nĕrvōsē, adverb. kräfftiglich/ Mocno/ Żyłowáto. Nĕrvĭcŭs, & Nĕrvĭtĭŭs, am Geäder kranck/ Ná żyłe chorujący. Enĕrvō, as, avi, atum, ēnĕrvārĕ, Krafftloß machen/ Mdlić/ Osłábić kogo. Enervus, a, um, & Enĕrvĭs, ē, vntapffer/ vnartig/ Słáby/ Niewieśći. Enervata oratio, ein vnkräfftige Rede/ Mowá słába/ ćicha. Enĕrvātĭō, onis, g. f. Schwachheit/ Słábość. Subnervare, id eſt, nervos & ſuffragines ſuccidere, die Spannadern abhawen/ Podćináć/ Ochromić.

Neſcio, vide Scio.

Nĕſŏtrŏphīŭm, ij, g. n. ein Orth da man Endten zeucht/ Káczník.

Neu, Neve, vide Ne.

Neugmare, vel negumare, pro Negare, Antiquum.

Nĕvŏlō, nĕvīs, nĕvūlt, Veteres dixerunt pro Nolo, &c.

Neut-

Neūtrīcēs, a, um, der Pein an Adern hat/ Żyłno chorobę cierpiący.

Neūrŏbătă, æ, g. maſ. ein Seyldäntzer/ der auff Seylen dantzet/ Powrozobiegun.

Neŭtĕr, ra, rum, genit. neūtrī & neūtriŭs, dativo, neutri, keiner von zweyen/ weder der noch dieſer/ Ani ten/ ani ow. Neūtrō, & Neūtrōbī, adv. noch zu einer noch zur andern Seyten/ Ni tám ni ſám. Neūtrālĭs, lĕ, Adject. à Grammat. fictum, quod eſt neutrius partis, dz der zweyer keins iſt/ keinem von zweyen anhängig/ Oboſtronny.

Neutiquam, vide Ne. Nevus, v. Nævus. Nex, v. Neco. Nexilis, Nexus, &c. vide Necto.

Nī, & Nĭſi, Conjunct. wenn nicht/ ſo nicht/ Jeśli nie/ Chybá/ Tylko. Mirum ni domi eſt, es iſt ein Wunder/ wo er nicht daheim iſt/ Dziwna/ ieſli go nie máß domá. Aliud niſi, anders denn/ Chybá co inßego. Niſi, per parentheſin poſitum ( niſi me omnia fallunt ) es betriegen mich denn alle meine Sinn/ Jeśli ſię nie myle.

Nīcētērĭă, orum, plur. num. g. n. Preiß vnd Gaabe vmb einen erlangten Sieg / Zwyćieſki upominek. Item, Sacrificia & publica convivia, quæ victoria adepta victores facere ſolent.

Nīcĕphŏrŭs, Frutex ex generibus hederæ, alias Smilax.

Nicto, as, & nictus, vide Niveo.

Nīctō, is, nīctĕrĕ, ad canes pertinet, dem Haſenſpor nachey lend bellen/ Skoglić/ Migáć.

Nīdĕō, cuius compoſ. Rĕnīdĕō, es, rĕnīdŭī, rĕnīdĕrĕ, & Rĕnīdēſcō, is, rĕnīdēſcĕrĕ, ſcheinen oder gläntzen/ Lśknąć ſię/ Błyſkáć ſię. Item, lächeln/ Vśmiezgáć ſię/ Vśmiecháć. Nīdŏr, oris, g. m. Geſchmack eines gebrändten oder gebratenen Dings/ Swąd/ Smrod. *Somnifer, fumificus.* Nīdŭs, i, g. m. ein Neſt/ Vogelneſt/ Gniazdo. *Dulcis, concavatus, pendens, tepens, algens, vernus, excelſus, gracilis, implumis, levis, altus, fragrans, involucer, volucer, textilis, lepidus, cavatus.* Item, Nidus, Gattung eines Trinckgeſchirrs wie ein Vogelneſt geſtaltet/ Kruzyk. Nidi, Vnterſchächtlein/ wie es die Krämer haben/ jhre Wahren zu vnterſcheiden/ Przegrodki. Nīdŭlŭs, i, dimin. Nīdĭficō, as, avi, atum, nīdĭficārĕ, & Nīdŭlŏr, aris, atus ſum, nīdŭlārī, niſten/ ein Neſt machen/ Gnieździć ſię. Item, Nidulari, brüten/ Siedzieć ná iáycách. Nīdāmēntŭm, i, g. neu. pro loco ubi nidulantur aves. Intērnīdĭficārĕ, darzwiſchen niſten/ Gnieździć ſię miedzy.

Nīgēllă, æ Melanthion, herba.

Nīgĕr, nigră, nigrŭm, ſchwartz/ Czarny. metaph. vnfromb/ böß/ Zły. quandoque ponitur pro mortuo. Nīgēllŭs, a, um, dimin. Nigrēdŏ, Nigrĭtūdō, dĭnĭs, Nigrĭtĭă, æ, Nigrĭtĭēs, ēī, g. f. & Nigrŏr, grōrĭs, g. m. Schwärtze/ Schwärtzigkeit/ Czarność. Nigrĕō, nigrēs, ſive Nigrēſcō, is, nigrŭī, nigrēſcĕrĕ, ſchwartz werden/ Czernieć. Nigrō, as, are, ſchwärtzen/ ſchwartz machen/ oder ſchwartz ſeyn/ Czernie ſię/ Czernić co. Dēnigrārĕ, idem ſignificat. Nigrāns, antis, nomen, ut: Nigrans color, ſchwartze Farb/ Czarna fárbá. Cornibus nigrantibus, mit ſchwartzen Hörneru/ Z czarnemi rogámi. Nigrĕfacĭō, facĭs, fecī, factum, nigrĕfacĕrĕ, ſchwartz machen/ Czernić co. Nigrĕfīō, fis, nigrĕfĭĕrī, ſchwartz werden/ Czernieć. Nigrīcō, as, are, ſchwartz ſcheinen/ Czernić ſię. Obnĭgĕr, ra, rum, ſchwartzlecht/ Czarnáwy. Perniger, a, um, durchſchwartz/ Czarny.

Nĭhĭl, g. n. indeclinabile. Nĭhĭlum, li, g. n. Item Nīl, pro Nihil, per ſyncopen, & Nīlŭm, ex non & hilum compoſ. idem ſignificant, nichts/ Nic. Nihil ad te, es gehet dich nichts an/ Nic tobie do tego. Mihi nihil cum illo fuit, Jch habe mit jhm nichts zu thun gehabt/ Niemiałem ia z nim ſpráwy. Nihil feſtinare, nicht eylen/ Nie kwápić ſię. Nihilo plus peto, ich begehr nicht deſto mehr/ O nic więcey nie proßę. Nĭhĭlĭfacĭō, facis, nĭhĭlĭfacĕrĕ, & Nĭhĭlĭpēndō, is, pendi, penſum, nĭhĭlĭpēndĕrĕ, verachten/ verſchmähen/ nirgends für halten/ Gárdzić. Nĭhĭlōmĭnŭs, & Nĭhĭlōsĕcĭŭs, nicht deſto weniger/ Jednák/ Rownie ták.

Nīmbŭs, i, g. m. ein Platzregen/ Deßcz gwałtowny. *Nigrans, obſcurus, ætherius, niger, volans, rigans, hiemalis, auſtralis, ſubitus, torrens, ater, piceus, tenuis, præceps, hiulcus, vibratus, undans, hibernus, fumificus, trux, horriſonus, gelidus, glacialis, levis, ſtillans, algens.* Nimbus aliquando pro Nube accipitur. Item, ein Schenckgeſchirr/ damit man Wein oder was anders ſchencket/ Naczynie do picia. Nīmbōsŭs, a, um, vngewitterlich/ Dżdżáwy. Nīmbĭfer, ra, rum, das Platzregen bringt/ Deßcz przynoßący. Nīmbātŭs, a, um, mit wolriechender Salb übergoſſen/ Maśćią/ ábo oleikiem polány.

Nīmīrŭm, adverb. confirmandi, ohne Zweiffel/ gewißlich/ Bez wątpienia. Item, pro Scilicet, nemblich/ To ieſt.

Ni-

Nĭmĭs, adverb. & Nĭmĭŭm, nomen pro adverb. zu viel/ Názbyt. Nĭmĭō Ablativus comparativis solet jungi, ut: Nimio minus sævus sum, ich bin viel minder grimm/ Nie iestem názbyt surowy. Nĭmĭē, Nĭmĭŏpĕrē, adver. über die Maß/ Zbytnie. Nĭmĭŭs, a, um, zu hefftig/ vnbescheiden/ Zbytni/ Zbyteczny. Nĭmĭĕtās, atis, g. fœ. Vberfluß/ Zbytek. Prænimis, gar zu viel/ Srodze názbyt.

Ningo, vel Ningvō, is, nīnxī, nīngĕrĕ, schneyen/ śnieg pada. Nīngvĭs, is, Antiqui pro, Nīx, nĭvĭs, g. fœ. dixerunt, Schnee/ śnieg. *Alpina, Sithonia, Hiberna, gelida, brumalis, madens, pura, caduca, tenera, horrifera, cana, pruinosa, deflua, montana, infirma, liquescens, algens, alba, candida, rigida, hyperborea, algida, dura.* Nivalis, lĕ, Nĭvōsŭs, & Nīngvĭdŭs, a, um, voll Schnee/ śnieżny. Nivales undæ, Schneewasser/ Wody śnieżne. Osculum nivale, metaph. pro frigido. Grando nivosa, Hagel mit Schnee gemenget/ Grad z śniegiem padáiący. Nĭvārĭŭs, a, um, ut: Colum nivarium, ein Seyhgeschirr/ dadurch man das Schnewasser seyhet/ Cedziworek/ przez ktory śie śnieg przecedza. Nĭvātŭs, a, um, im Schnee gekühlet/ śniegiem ochłodzony. Nĭvĕŭs, a, um, ut: Massa nivea, Schneeballen/ von Schnee/ Sztuká śniegu.

Ningulum, Antiqui dixerunt, pro Nec ullum.

Nis, pro Nobis, vetus verbum. Nisi, v. Ni.

Nīsŭs, i, g. masc. ein Sperber/ Krogulec.

Nĭtĕō, es, nĭtŭī, nĭtērĕ, & Nĭtēscō, is, nĭtēscĕrĕ, Gleyssen/ sauber seyn/ glatt seyn/ weiß seyn/ łśknąć śie/ Jáśnieć. Nitere oratio dicitur, Wol gezieret seyn/ Mowá piękna/ wytworna. Nĭtĭdō, as, avi, atum, nĭtĭdārĕ, sauberen/ gleyssig machen/ Polerowáć/ łśknącym co czynić. Nĭtŏr, oris, g. m. Sauberkeit/ Glantz/ Schöne/ Jásność. Glánc/ Piękność. *Aureus, tremulus, purus, rutilus, sydereus, lacteus, placidus, nitidus, niveus, albus, jucundus, flammeus.* Nĭtĭdŭs, a, um, gleyssig/ sauber/ schön/ Jásny/ Gláncowny/ Piękny. Nĭtēllă, æ, g. fœ. res quæ levigat sordes & expolit. Aurea nitella, gleyssende Goldkörnlein so vnter dem Sand gleissen/ Piasek złoty. Nĭtĭdē, nĭtĭdĭŭs, nĭtĭdĭssĭmē, adverb. säuberlich/ świetnie. Nĭtĭdĭŭscŭlē, dimin. á nitidè. Nĭtēdŭlă, æ, g. fœ. Muris exigui genus. Est & Cicindula, quæ noctu lucet. Ēnĭtĕō, ēnĭtēs, ēnĭtŭī, ēnĭtērĕ, herfür scheinen/ ergleyssen/ glatt seyn/ łśknąć śie/ świećić śie/ Gláncownym być. metaph. berühmbt seyn/ hoch geachtet seyn/ Zacnym być/ Przewyższáć. Īntērnĭtērĕ, zwischen oder vnter andern gleyssen/ świećić śie/ łśknąć śie miedzy. Prænĭtērĕ, fast heyter vnd klar scheinen/ Jásnym być/ Swiećić śie bárzo. Prænĭtēns luna, fast heyter Monschein/ Jásny bárzo Xiężyc. Rĕnĭtērĕ, wiedergleyssen/ Błyszczáć śie.

Nītor, nītĕrĭs, nisus & nīxŭs sum, nītī, vnterstehen/ sich bearbeiten/ śilić śie/ Vśiłowáć/ Piąć śie. Item, sich erhalten/ vnterstützen/ Wspieráć śie/ Podpieráć śie/ Polegáć. Nititur baculo, Er leint sich an den Stecken/ O lasce chodzi/ laską śie podpiera. Majorum natu consilio atq; auctoritate niti, sich auff der Alten rath vnd Würde oder Ansehen verlassen/ Ná stárszych rádźie y powadze polegáć. Tantum quantum quisq; potest nitatur, Ein jeder bearbeite sich als fast er mag/ Ile kto przemoże tyle niech robi. Nīsŭs, ūs, g. mas. Sperrung/ Trang/ gewaltiger Truck/ Mühe vnd Arbeit/ śilenie śie/ Vśilność/ Opieránie śie. Nixidi, vocabantur, quos putabant præsidere parientium nixibus. Nīxŏr, aris, idem quod Nitor. Nīxŭs, a, um, angeleynet/ Wspárty. Nixæ genibus matronæ, kniende/ Klęczące. Nixus, ūs, g. m. Kindsnoth so die Weiber in der Geburt haben/ Boleść białogłowska przy rodzeniu. Totius corporis nixu, mit gantzer Leibs Krafft/ Wszystką mocą/ Wszystkimi siłámi. Nīxūrĭō, is, nīxūrīrĕ, pro Niti velle vel cupere.. Nĭtĭbūndŭs, a, um, ut: Conspiratu tacito nitibundi, Sich gründen auff stille Einhelligkeit; oder mit stiller Einhelligkeit tringende/ Ná táiemney námowie polegáiący. Adnitor, vel Annītŏr, ānnītĕrĭs, annisus, vel ānnīxŭs sum, ānnītī, vnterstehen/ Fleiß anwenden/ Podpieráć śie/ Vśiłowáć. Adniti ad aliquid, Etwar anleynen/ Piąć śie do czego. Adnisus, vel Adnīxŭs, a, um, angeleynet/ Polegáiący ná czym/ Vśiłuiący. Cōnnītī, sich eines Dings vnterwinden/ Vśiłowáć/ Opieráć śie. Conniti virtute, anhalten mit Tugend/ Cnotę wykonywáć. Eniti, vnterstehen/ fechten/ streben/ Vśiłowáć/ Piąć śie. Eniti ova, dicitur gallina, Eyer legen/ Nieśie śie kokosz. Enīxŭs, a, um, partic. genesen/ entbunden/ ledig worden/ Vśilny. Enixæ dicuntur fæminæ, genesen/ Położnice. Enixa opera, Kümmerlich Werck/ Vśilna/ pilna robotá. Enixus, us, g. m.

Das Genesen/Gebärung/Rodzenie. Enīxē, adverb. mit gantzer Macht/ trungentlich / Vprzeymie/ Vsilnie/ Chetnie. Enixim, idem. Inniti, sich anleynen/ auffleynen/ Podpieráć sie/ wspieráć sie. Dativo, vel Accusativo, aut Ablativo varie construitur, ut: Steterunt scutis innixi. Ipse hasta innixus. In aliquem innixus. Obniti, widersperren/ widerhalten/ widerfechten/ Opieráć sie. Obnixus opibus, sich mit Reichthumb widerlegē/ Bogáctwem/ Dostátkámi sie opieráć. Obnixa firmitas, hefftige Bestendigkeit/ Státeczność nieporußona. Obnīxē, widerspänniglich/ hefftiglich/ beharrlich/ gewaltiglich/ Vsilnie/ Vpornie. Rĕnītī, idem ferè quod Obniti, Rĕnīxŭs, ŭs, g. mas. Widerstand/ Widerlegung/ Opieránie. Subniti, vnterstützt seyn/ auffenthalten/ Podpieráć sie. Subnixus victoria, auff den Sieg verlassend vnd vertrawend/ Dufáiacy w swoie zwyćiestwo.

Nitor, oris, vide Niteo.

Nitrŭm, tri, g. n. Ist etwas dem Saltz gleich/ wird in frembden Landen in etlichen Brunnen vnd Seen gefunden; zu vnsern Zeiten hat man kein Nitrum, vnd nimbt man den Salpeter dafür/ Sáletrá. Nitrōsŭs, a, um, das voll Salpeter ist/ Sáletrzysty. Nitrātŭs, a, um, mit Salpeter gemischt/ Sáletrowy. Nitrārĭă, æ, g. f. ein Orth da Nitrum wächst/ Sáletrna ßybá.

Nivalis, Niveus, & Nix, vide Ningo.

Niveo, non est in usu, sed Compos. Conniveo, vide supra. Nīctō, as, nīctārĕ, frequentat. verbi Niveo, es, wincken mit den Augen/ Mrugáć/ Migáć sie. Nīctŏr, aris, nīctārī, deponens, idem significat. Nīctātiō, onis, g. f. & Nictŭs, ūs, g. m. das wincken/ Mgnienie oká/ Mrugánie. Adnictare, anwincken/ Mrugáć.

Nixus, vide Nitor, eris.

Nō, nās, nāvī, nātŭm, nārĕ, schwimmen/ Plynąć. Nătō, as, nătārĕ, frequent. embsig schwimmen/ Plywáć. Nătātŭs, ūs, g. m. das schwimmen/ Plywánie. *Liquidus, volucer, præceps.* Nătātĭlĭs, lĕ, schwimmend/ Plywáiacy/ Pław. Nătātĭlĕ, lis, g. n. substant. Nătābŭlă, òrum, pl. nu. g. n. & Nătātōrĭă, æ, g. f. ein Orth da Wassergevögel sich erschwimbt/ Mieysce w wodźie do plywánia. Nătāns, antis, partic. schwimmend/ Plywáiacy. Nătātūrŭs, a, um, der schwimen wird/ Ktory ma plywáć. Abnătō, as, ābnătāre, darvon schwimmen/ Odplywáć. Adnare, & Adnatare, hinzu schwimmen/ Przyplynąć. Connatare, mit schwimmen/ Plynąć pospołu. Denatare, hinab/ oder vnter sich schwimmen/ Ná doł plynąć/ Nurkiem plynąć. Enare & Enatare, hinauß schwimmen/ Wyplynąć. metaph. herfür kommen/ Wyniść. Innatare, hinein schwimmen/ Wplywáć/ Plywáć po wierzchu. Innare, idem. Innābĭlĭs, lĕ, darauff man weder fahren noch schwimmen kan/ Niepławny. Obnatare, hin vnd wieder schwimmen/ Plywáć w koło. Prænatare, fürher schwimmen/ Plynąć wprzod. Rĕnārĕ, & Rĕnătārĕ, wiederumb schwimmen/ Wracáć sie/ Názad wyplynąć. Sŭpērnătārĕ, empor/ auff dem Wasser ligend schwimmen/ Plywáć po wierzchu. Transnare, & Trānsnătārĕ, hinüber schwimmen/ Przeplynąć.



Nōbĭlĭs, lĕ, Erkant/ Znáczny. Item, Namhafftig/ berühmt/ fürtreffentlich zu gutem oder bösen/ Zacny/ Szláchetny/ Sławny. Nobili genere natus, von Edlem Geschlecht geboren/ Szláchćić. Scelere nobiles, weit Lasterhalb verschrien/ Znáczni swoią niecnotą. Nōbĭlĭtās, atis, g. f. Adel/ Edler Art/ Außbund/ Zacność/ Szláchectwo. *Ingenua.* Item, Rüchligkeit/ grosser Nam/ Sławá. Nōbĭlĭtĕr, adv. Adlich/ Ehrlich/ Treffentlich/ Namhafft/ Szláchetnie/ Zacnie/ Wybornie. Nōbĭlĭtō, as, avi, atum, nōbĭlĭtārĕ, Namhafftig machen/ einem ding einen Namen machen/ Szláchćicem czynić/ Sławić. Flagitijs aliquem nobilitare, Einen in Schand vnd Laster bringen/ Kogo do grzechu/ y niesławy przywieść. Nōbĭlĭtātŭs, a, um, weit berühmbt/ Sławny/ Szláchectwem nádány. Dēnōbĭlĭtārĕ, schänden/ Sláchectwá pozbáwić/ Podłym uczynić. Ignōbĭlĭs, lĕ, Vnedel/ verächtlich/ schlecht/ vnbekant/ Nießláchćic/ Niesławny/ Nieznáczny. Ignōbĭlĭtās, atis, g. f. Nachgültigkeit/ Vnbekantnuß/ Geringigkeit/ Podłość. Pērnōbĭlĭs, lĕ, fast Edel vnd wolbekant / Szláchćic zacny / Wyborny / Znáczny.

Nŏcĕō, ces, nŏcŭī, nŏcĭtŭm, nŏcērĕ, schädigen/ Szkodźić. Nŏcēns, entis, partic. schädlich/ Szkodzący. Nŏcēntĕr, adverb. mit Schaden/ Szkodliwie. Nŏcŭŭs, & Nŏcīvŭs, vel Nōxĭŭs, a, um, schädtlich/ Szkodliwy. Nŏcĭtūrŭs, a, um, das Schaden bringen wird / Ktory będźie ßkodźił. Nŏcŭmēntŭm, i, g. n. Schad / Nachtheil/ Szkodá. Innŏcēns, entis, vnschädtlich / Nie-

win-

winny/Nieszkodliwy. Innocenter, adverb. ohn Schaden / Niewinnie / Nieszkodliwie. Innocentia, æ, g. fœ. Vnschuld/Vnschädligkeit/ Niewinność/ Nieszkodzenie. Innocuus, & Innoxius, a, um, vnschüldig/vnschädtlich/Niewinny/ Nieszkodliwy. Innoxius, passivè, vnbeschädigt/ Nieuszkodzony.

Noctivagus, Noctua, Noctesco, vide Nox.

Nodus, g. m. ein Knopff/Węzeł. *Tortilis, contortus, flexilis, durus, lacertosus, difficilis, strictus, irresolubilis, tenax, obstrictus, nexus, latens, anceps, artus, solidus, arcanus, Herculeus.* Item, Nodus, ein Knorre an einem Baum oder Holtz/Sęk. Expedire nodum, den Knorren aufflösen/ Rozwiązać węzeł. Nodulus, li, dim. ein Knöpfflein/ Węzełek. Nodosus, a, um, verknöpfft/ voller Knopffen/Węzłowáty/Sękowáty. Nodo, as, avi, atum, nodare, knüpffen/Wiązáć/Węzłem záwiązáć. Connodare, zusammen knüpffen/ Związáć. Enodare, entknüpffen/ aufknüpffen/ Rozwięzowáć. Item, außlegen/erklären/Wykłádáć/ Obiáśnić. Enodari dicuntur arbores, cum nodi eis amputantur, die Knorren abhawen/ Obcináć sęki. Enodatio, onis, g. fœm. das entknüpffen/erklären/ das abhawen der Knorren an den Bäumen/Rozwięzowánie/ Wykłádánie/ Obcinánie drzew. Enodate, lauterlich vnd klärlich/Wyráźnie/ Jáśno/ dokoźnie. Enodis, e, ohn Knöpff/Niesękowáty/ Niewęzłowáty. Enode etiam dicitur, quod sine difficultate est, vnverwirrt/ vnverknüpfft/ leicht zuverstehen/ łácny/Nietrudny. Enodatus, a, um, außgelegt vnd erclärt/ Wyłożony. Inenodabilis, le, verwirrt/ vnaufflößlich/ vnaußlegig/Niewywikłány. Innodare, hinein knüpffen/ Węzłem záwięzowáć. Renodare, Zusammen an einen Knopff knüpffen/aufknüpffen/ Oddziergáć/Odwięzowáć/ Záwięzowáć.

Nocgæum, i, g. n. Amiculi genus prætextum purpura, quandoq; pro candido ponitur.

Noema, atis, g. n. apud Oratores genus sententiarum, cum quid non dicunt, verum intelligi volunt, ein verborgener Verstandt/Sentencyá tájemna.

Noclæ, arum, plu. num. die Wärtzlein die den Geifsen an den Schlund hangen am Halß/ Brodawki kozie ná szyi.

Nolo, non vis, non vult. Pluraliter: Nolumus, non vultis, nolunt. Infinitivo: Nolle, Nicht wöllen/Niechcieć. Nollem dixisse, Ich wolt daß ich das nicht gesagt hette/ Wolałbym był nie mowić. Non nolle, pro, Velle, wöllen/Chcieć.

Nomæ, arum, g. f. pl. nu. vmbfressende Schaden oder Geschwär/Wrzod ládowity.

Nomen, inis, g. n. ein Nam/ Imię. It. Ruhm vnd Würde/ Sławá/ Wieść. Magna nomina, Namhaffte Leuthe / Sławni ludzie. Honestis nominibus, mit ehrlichen Fürworten/ Słowy ucżciwemi. Item, Nomina, Articul vnd Namen der Personen vnd Sachen/ so man in Rödel aufschreibt/ Nazwisko/ Przezwisko/ Spráwy rejestrowe. Item, Namen der Schuldner/ vnd die Schulden/ Imioná Dłużników y dług. Expedire nomen, Schulden abzahlē/ Oddáć dług. Nomina exigere, Schulden fördern/ Długu się upomináć. Ad nomina respondere, erscheinen wenn man mustert/ Ná okazce stánąć. Nomino, as, avi, atum, nominare, nennen//das ist/ einen Namen geben/namsen/ Mianowáć. Názywáć. Itē. Einen anziehen vnd fürstellen/ daß man jhme ein Ampt verleyhe / Mianowáć kogo/ ábo ná urząd táki kreskę dáć. Nominativus, a, um, partic. genamset oder genennet/Miánujący. Item, Namhafftig oder berühmbt/Sławny. Nominatim, adv. mit Namen/ Namentlich/ Imieniem/ Miánowicie. Nemo rogatur nominatim, Es wird niemand mit Namen gefragt/ żadnego po imieniu niepytáią. Nominatio, onis, g. f. das Nennen/ Namsung / Miánowánie/ Názywánie. Nominativus, casus apud Grammaticos dicitur, qui primarius est, der Nenner/ Miánujący casus. Nomenclator, oris, g. m. vel ut quibusdam placet; Nomenculator. Nomenclatores, Namser / die am Rechten einen wissen mit Namen zu ruffen/vnd die Partheyen an jedes Namen zu mahnen / Miánownicży / u Rzymian sludzy / ktorzy umieli káżdego mieszczániná imieniem iego názwáć. Nomenclatio, onis, & Nomenclatura, æ, g. fœ. Erzehlung der Namen nacheinander / Wykład imion. Agnomen & Cognomen, inis, g. n. Zunam/ der Nam des Geschlechts / Przezwisko człowieká káżdego do własnego imienia przydáne. Cognominis, is, g. com. der einen Vbernamen hat mit einem andern / Drużbá/ Tegoż imienia. Cognomentum, i, g. n. Vbernam/ Przezwisko. Cognominare, einen Vbernamen geben/Názywáć. Binomius,

mĭŭs, ĭ, & Bĭnōmĭnĭs, ē, der zween Namen hat/ Dwoiáko zwány. Ignominis, ne, vnnamhafft/ vnlobsam/ Nieslawny. Ĭgnōmĭnĭă, æ, g. fœm. Schand vnd Schmach/ Zelżywość. *Damnosa.* Ĭgnōmĭnĭōsŭs, a, um, schändlich ehrloß/ Obelżywy/ Zelżywy. Ĭgnōmĭnĭātŭs, a, um, geschändet/ verschreyet/ Zelżony. Dēnōmĭnārē, ernennen/ einen Namen geben/ Názywáć. Dēnōmĭnātĭvŭs, a, um, das von einem Namen kompt / Z imienia pochodzący. apud Grammaticos, quod à nomine deducitur. Transnominare, den Namen verändern/ Imię odmienić.

*Nŏmŏs*, g. m. lat. Lex. ein Gesetz/ Práwo. *Nŏmŏphўlăx*, ăcĭs, lat. Legum custos. Nam Græci habebant hujusmodi Magistratum, qui legum aut morum curam agebat. *Nŏmŏdўactēs*, & *Nŏmŏthĕtēs*, æ, g. m. ein Gesatzgeber/ Práwodawcá. Item, Nomos, i, vel *Nŏmă*, & *Nŏmarchĭă*, æ, g. f. idem quod Præfectura, Vogtey/ Starostwo. *Nŏmarchæ*, pl. num. dicti sunt, qui Nomis præsunt, quos nos Præfectos vocamus.

*Nomisma*, vide *Nummus*.

*Non*, adverb. negandi, Nein nicht/ Nie. *Non nemo*, Etlich/ Niektory/ Kilká ich. *Non queo*, pro *Nequeo*.

*Nonæ*, arum, g. f. pl. nu. dicuntur in Martio, Majo, Junio & Octobri, sex illi dies qui primum immediate sequuntur; in reliquis v. mensibus 4. tantum illi dies primum immediatè sequentes.

*Nonaginta*, &c. vide *Novem*.

Nōndŭm, adverb. Noch nicht/ Jeszcze nie.

*Nōnnĕ*, adverb. interrogandi.

Nōnnĭhĭl, indeclinab. g. om. Etwas/ Etlicher massen/ Nieco.

*Nōnnūllŭs*, a, um, Jemand/ Niektory.

*Nonnunquam*, adverb. Etlich mal/ Niekiedy/ Podczás.

*Nōrmă*, g. fœ. Winckelmaaß/ Węgielnicá/ Srzodwagá. *Nōrmŭlă*, dimin. *Normalis*, lĕ, & *Nōrmātŭs*, a, um, nach dem Winckelmaaß gerichtet/ Vstáwiony prosto według wizerunku. *Anōrmĭs*, ē, ohn Ordnung/ Weiß vnd Maß Bez porządku/ Nie według miáry. Dēnōrmō, as, are, verkehren/ verrücken von der rechten Liny/ Szpecić. Enormis, e, Vnmässig/ vnrichtig/ über die Maß/ Wielki/ Krzywy/ Niekształtowny. Enōrmĭtĕr, adv. Vber die Maß/ Zbytnie/ Znácznie. Enōrmĭtās, atis, g. fœ. Vbermaß/ Wielkość/ Nádmiarz.

*Nōs*, nōstrūm, vel nōstrī, nōbīs, plurale ab Ego, Wir/ My. *Nōsmĕt*, nōsĭpsī, & *Nōsmĕtĭpsī*, Wir selbs/ My sámi.

Nōscō, is, nōvī, nōtūm, nōscĕrĕ, kennen/ Znáć. Novi omnia tecum, Ich weiß alles so wol als du/ Wszystko wiem iáko y ty. Nosse venerem, pro coire. Nōtŭs, a, um, bekandt/ Znátomy. Nōtĭō, onis & Nōtĭtĭă, æ, g. fœ. das wissen/ Znáiomość/ Wiádomość. Item, Notitia, pro familiaritate aliquando sumitur. Nōtēscō, is, nōtēscĕrĕ, bekant werden / Poznawánym być. Enotescere & Innōtēscĕrĕ, idem. Nōtĭfĭcō, as, avi, atum, nōtĭfĭcārĕ, zu erkennen geben/ Oznáymowáć. Nōscĭtō, as, nōscĭtārĕ, frequent. à Noscere, erkennen/ erkünden / kennen lernen/ Poznawáć/ Przypátrowáć się. Nōscĭtābŭndŭs, a, um, kennen lernend/ Przypátruiący się. Nōtă, æ, g. f. à Nosco, novi, notum, ein Zeichen/ Znák. Notæ, arum, plur. num. g. f. besondere Zeichen/ so etwan die Alten an statt der Buchstaben brauchten/ oder abgekürtzte Wort so nicht alle Buchstaben haben/ Znáki pewne w piśmie. Item, Nota, Schandmaß/ Niesławá/ Zelżywość. *Informis, turpis, infamis, olens.* Inurere notam, einen verleumbdē/ Schandflecken anhangen/ O niesławę przypráwić. Eximere notæ, einem seine Ehr wieder geben/ Znieść bánicyią/ Do czći/ sławy znowu przyść. Item, Notæ, sunt Reprehensiones, Anzeichnung/ so man in einer Schrifft etwas zu begreiffen anzeichnet/ Wykład pismá iákiego krotki. Apponere notam, ein Zeichen darzu machen/ Znáczyć. Nōtābĭlĭs, lĕ, merckllich/ scheinlich/ Znáczny/ Znákomity. Item, verweißlich/ Przygány godny. Nōtābĭlĭtĕr, adverb. bekandtlicher Weise/ Znácznie. Nōtārĭŭs, ij, g. m. ein Schreiber/ Auffzeichner/ der eines andern Rede in Schrifften verfasset/ Pisarz. Nōtō, as, avi, atum, nōtārĕ, zeichnen/ auffschreiben/ Náznáczyć/ Náterminowáć. Item, mercken/ warnehmen/ Obaczáć co/ Vpátrowáć. Notare vitium aliquod, einen Fehl warnehmen/ Vpátrzyć iáką wádę. Ignominia notari, verleumbdet werden/ Osławionym być/ Bánitiá ná sobie mieć. Nōtātĭō, onis, g. f. Gemerck/ Auffsehen/ Postrzegánie/ Vpátrzenie. Adnoto, vel Annōtō, as, avi, atum, ānnōtārĕ, anzeichnen/ darzu zeichnen/ Znáczyć/ Náznaczáć. Annotare dicuntur Scriptores, in Schrifften stellen/ Nápisáć. Annotatum est, es ist auffgezeichnet/ auffge-

geschrieben/ Náznáczono to iest/ nápisano. Annotare reos absentes, einen verklagten/abwesenden auffschreiben nach jhm zu greiffen / Nápisáć obwinionych ktorzy sie nieząstáwili. Annotātŏr, oris, g.m. ein Auffzeichner/Auffmercker/ Podstrzegácz/Znáczyćiel. Annŏtātĭō, onis, g.f. eine Anzeichnung/Náterminowánie. Dēnŏtārĕ, abzeichnen/ zeichnen/ bedeuten/ Znáczyć/Náznaczáć/ Vpátrowáć. Subnotare, unterzeichnen heimlich in acht nehmen und mercken/oder zu mercken geben / Podpisowáć/ Cicho co upátrzyć/ y náznáczyć. compos. à Nosco. Agnōscō, agnōvī, āgnĭtūm, āgnōscĕrĕ, wiederumb erkennen/ Poznać. Debitorem agnoscere, einen Schuldner erkennen/ Znáć sie do dłużniká. Auribus agnoscere, eine Stimme kennen/ Słyszeć. Agnĭtĭō, onis, g.f. das kennen und ansehen/ Poznawánie/ Vznánie. Agnĭtŏr, oris, g.m. ein Erkenner/ Poznawácz. Agnĭtūs, a, um, erkandt/ Poznány. Cōgnōscĕrĕ, gründlich erkennen/ Poznáć/ Potać. Cognoscere de re aliqua, ein Ding erfahren/ Dowiedzieć sie o czym. Causam alicuius cognoscere, eines Sach verhören/ Słucháć czyiey sprawy. Cognoscere ex annalibus, erkünden/ Dowiedzieć sie. Cognoscere pro Agnoscere, wiederumb erkennen/ Poznáć. Cognoscere ab armis, bey den Waffen kennen / Po orężu poznáć. Item, Cognoscere, pro Experiri, erfahren/ Doświádczyć/ Zrozumieć. Cognoscere mulierem, ein Weib beschlaffen / Małżeństwá záżywáć. Cōgnōscĭbĭlĭtĕr, adverb. mercklich Znácznie. Cōgnĭtūs, a, um, bekandt/ Poznány/ Znáiomy. Incōgnĭtūs, a, um, unbekandt/ Nieznaiomy. Cōgnĭtĭō, onis, g.f. Erkandtniß/ Poznánie. Cōgnĭtŏr, oris, g.m. ein Erkenner/ Poznawácz. Item, einer der einer Parthey in jhrer Sach beyräthig ist/ dieselbe zu führen und handlen Rathsfreund / Ten co w tákiey sprawie Rády dodáje. Præcōgnōscĕrĕ, vor kennen/ Przeczuwáć/ wprzod poznáć. Præcōgnĭtūs, a, um, zuvor erfahren/ Wprzod poznány. Rĕcōgnōscĕrĕ, wieder kennen lernen/ Przypátrowáć sie znowu. Item, wieder besehen umb zu bessern/ wieder ersuchen/ Przegládáć znowu / Poznawáć. Recognoscere bona hæreditatis, vulgò, Inventarium facere. Recognoscere rem judicatam, vulgò, Revisere, das vorgesprochen und erkandt ist wiederumb zu bedencken nehmen / Przegládáć sprawe osądzoną. Rĕcōgnĭtĭō, onis, g.f. das wieder kennen und besehen/ Przegládánie. Percognoscere, wol erkennen/ Zwiedzieć. Dīgnōscō, dīgnōvī, dīgnōtūm, dīgnōscĕrĕ, vor einem andern erkennen/unterscheiden/entscheiden/Rozeznawáć. Intērnōscĕrĕ, idem. Ignōscĕrĕ, erkennen/ Poznáć. Item, verzeyhen/einem etwas übersehen/Przebaczyć co. Ignōtūrūs, a, um, der verzeyhen wird/ Ktory co ma odpuśćić. Ignōscēns, entis, particip. gnädig/ geneigt zu verzeyhen/ Podárujący/ Odpuszczáiący. Ignōtūs, a, um, unbekant/ Nieznáiomy. Ignōscēntĭă, æ, g.f. Gnad/ Verzeyhung/ Odpuszczenie. Ignōscĭbĭlĭs, lĕ, Gnadwürdig/ wol zu übersehen/ Łáskáwy/ Odpuszczenia godny. Pernoscere, durchkennen/ kennen lernen/ vollkömmlich erkennen / Przeymowáć/ Przeuczyć sie. Prænoscere, vor kennen/ Przeczuwáć/ Wiedzieć przedtym. Futura prænoscere, zukommende Ding vor sehen/ Przyszłe rzeczy upátrowáć. Prænōtĭō, onis, g.f. Vorgemerck/ das ist/ Erkäntniß eines Dings von Natur/ ehe denn man darvon hört sagen/ Przeczuwánie/ Przeiecie.

Nŏstĕr, ra, rum, huius ri, ræ, ri, Pronomen possessivum, unser/ Nász. Nŏstrās, ātĭs, g. omn. unser Landsmann/Landsgenoß/ ländlich/ Nászyniec/ Ziemek. Nostratia verba, unser Spraach/ Nászá mowá. Nostrapte culpa, auß unser engener Schuld / Nászá winá.

Nŏsŏs, g.f. lat. Morbus, Kranckheit/ Choroba.

Nŏsŏcŏmīŏn, i, g.n. ein Siechenhauß/ da man der Siechen und Krancken pflegt/ Szpital chorych.

Nota, Notesco, vide Nosco.

Nŏthūs, a, um, Bastart/ der unehlich gebohren/ Bekárt. Pulli nothi, frembder Art/ Nieprawe/ Niedobre. Nothus, metaph. ein Buch das einem fälschlich zugeeygnet wird/ Księga fałszywa.

Notifico, Notio, Notitia, v. Nosco.

Nŏthūs, i, g.m. latinè Auster, der Süd-Wind kompt von Mittag/ Wiátr południowy. *Præceps, rapidus, udus, furens, terribilis, nubifer, procellosus, Æolius, madidus, tristis, pluvius, acer, lubricus, iratus, nimbosus, tumidus, levis, turbidus, aërius, imbrifer, sonorus, volucer, inflatus, celer, tepidus, hibernus, stridens, raucus, humens.*

Nŏvācŭlă, æ, g.f. ein Scheermesser/ oder sonst ein Messer/ Brzytwa. *Sæva, stricta.*

Nŏvēm, adject. indeclinabile, neune/ Dziewięć. Nŏvēnūs a, um, je neun und neun/ Dziewiąty. Noveni, æ, a, plur. num. idem quod Novem.

Nŏvēnārĭŭs,a,um, Neunzahlig/das neune in jhm hat/Dziewięćiorny. Nonies, vel Nŏvĭēs, neunmahl/Dziewięćrázy. Nŏvēndĭŭm, ij, g.n. neun Tage lang/Czás dziewiąćiu dni. Nŏvēndĭālĭs, lĕ, ut: Sacrum novendiale, der Neundte/das ist/ ein Opffer so man am neundten Tage nach eines Todt begieng/Swięto/ ofiárá dziewiętodniowa. Novalis,is, g.f. vel Nŏvālĕ,es,g.n. Braachland / das man ein Jahr besäet / vnd das ander Jahr vnbesäet vnd braach ligen lässt/Vgor/Odłog polá. Nŏvūncĭŭm,ij,g.n. quod est novem unciarum. Nōnāgĭnta,plur.num. neuntzig/Dziewięćdziesiąt. Nōnāgēsĭmŭs, a,um, der Neuntzigst/Dziewięćdziesiąty. Nōnāgēnārĭŭs,a,um, neuntzigjährig / Dziewięćdziesiątletni. Nōnāgĭēs, adverb. neuntzig mahl / Dziewięćdziesiąt rázy. Nōngēntī, vel Nōnĭngēntī,æ,a,plur.num. neun hundert / Dziewięć set. Nōnŭs, a, um, der Neundte/Dziewiąty Nōnārĭŭs,a,um, ut: Nonariæ meretrices, die vmb neune auffthun vnd die Buben einlassen/ Nierządnicá. Nōnāgĕcŭplēx, neuntzigerley/Dziewięćdziesięćioráki. Nōnāgĕcŭplŭs, neuntzigfältig / Dziewięćdziesięćioráki.

Nŏvēmbĕr,brĭs, g.m. Wintermonat / Listopad. *Pruinosus.*

Nŏvērcă,æ,g.f. Stieffmutter/ Mácochá. *Iniusta, sæva, mala, immitis, dira, cruda, terribilis, monstrifera.* Noverca umbra, [illegible]derwertig/Przećiwny. Nŏvērcālĭs,lĕ, Stieffmutterisch / Mácochynny. Nŏvērcārī, dicitur modo novercarum agere, vnfreundlich handlen/ Nienawidźieć.

Novissimus, Novitas, Novo, vide Novus.

Nŏvŭs,a,um, new/Nowy. Item, vnerhört/vnversehenlich/wunderbarlich/ Niesłycháný/ Niewidźiány. Nŏvŭm,i,g.n. etwas newes/ seltzames/Nowiná. Novi homines, newe aufkommene Leute/ vnbekandte/ eines newen Herkommens oder Namens/ Ktorzy świeżo przyszli / Nieznátomi/ Nowa slachtá. Nŏvē, adverb. auff ein newe Weise oder Sitten/ seltzamlich/ Nowo/ Osobno. Nŏvĭtĕr, adverb. newlich/Nowotnie. Nŏvĭssĭmŭs,a,um, jüngst/ das ist/letzt/Ostátni. Luna novissima, das letzte Viertel des Monds/ Ostátnia kwádrá Xiężycá. Exempla novissima, Straff am Leben/ tödtlich straffen/ Káronie śmiertelne/ Ná gárdle káronie. Nŏvĭssĭmē, adverb. zuletzt/Ostátnie/Náostátek. Nŏvĭtās, atis, g.f. newes Aufkommen/ Herkommen/ Nahmen oder Geschlecht/zuvor vnbekandt/ Nowość/ Swieże podwyższenie / Nowe szláchectwo. Nŏvĭtĭŭs,a,um, Newling/new. Nowy/Nieświádom. Inventum novitium, newer Fund/ Wynálazek nowy. Nŏvō,as,avi,atum, nŏvārĕ, ernewren/ Odnawiáć Nŏvātŭs,a,um, ernewert/ Odnowiony. Nŏvātŏr,oris,g.m. Ernewrer/Odnawiácz. Nŏvātrīx,īcis,g.fœ. Ernewerin/Odnawiáczká. Nŏvātĭō, onis,g.f. Newerung/Odnowienie. Nŏvēllŭs,a, um, dimin. à Novus, newlecht/Nowiuchny. Nŏvēllō, as, are, einen newen Weinstock pflantzen/oder newe Aecker bawen/ Nowine oráć/Nowo szczepić winną máćice. Nŏvēllētŭm,i,g.n. ein newer gepflantzter Weinberg/ Winnicá młoda. Nŏvĭlūnĭŭm,ij,g.neut. newer Mond/Now księżycá. Innŏvārĕ, & Rĕnŏvārĕ, ferè idem ac Novare. Animum renovare, wiederumb ein Hertz fassen / Odmienić się/ ábo zdánie swoie / Znowu sercá nábyć. A fatigatione renovare, wiederumb erquicken/ Odpocząć. Rĕnŏvātĭō, onis, g.f. eine Ernewerung oder Erfrischung/ Odnowienie/Ponowá. Rĕnŏvēllō,as, rĕnŏvēllārĕ, erneweren/erfrischen/Odmładzáć/ Odnawiać. Rĕnŏvātŭs, a,um, ernewert/ erfrischet/Odnowiony/Odmłodzony.

Nōx,nŏctĭs,g f. die Nacht/Noc. *Intempesta, cæca, obscura, atra, opaca, silens, sopora, fumifera, latebrosa, caliginosa, gelida, arcana, pruinosa, furtiva, lasciva, tranquilla, soporifera, somni genitrix, illunis, tacita, quieta, tenebrosa, proterva, occidua, fecunda, brumalis, madida, stelliparens, connubia, somnifica, horrenda, stellans, sublustris, importuna, frigidula, nigrans, somnifera, stellifera, taciturna, rorifera, humecta, imbrifera, syderea.* Nocte & interdiu, Tags vnd Nachts / Wednie y w nocy. Nōctū, pro Nōctē, Nachts/W nocy. Nox Reipublicæ, Widerwertigkeit vnd Trübsal des gemeinen Regiments / Zámieszánie Rzeczypospolitey. Nŏctŭrnŭs, a, um, ut: Tempus nocturnum, die nächtliche Zeit/ Nocny czás. Nōctĭfŭgă,æ, qui noctem fugit. Nōctĭfer, a, um, das die Nacht bringt/ Noc przynoszący. Nōctĭlūcă, æ, g.fœ, der Mond der des Nachts scheinet / Księżyc w nocy świecący. Nōctĭvăgŭs, a, um, der des nachts hin vnd wieder wandert / Po nocy biegáiący. Nōctēscĭt, es wird dunckel/ es nachtet/ Mierzchá się/Chmurá się. Abnōctō,as,avi, atum, ābnōctārĕ, zu Nacht draussen ligen/ Nie spáć domá. Pernoctare, die Nacht durch an einem Orth

seyn/

seyn/Przenocowáć. Pērnōx, pērnōctĭs, g. omn. durchnächtig / durch die gantze Nacht / Noc cáła bedacy. Pernoctant venatores in nive, bleiben die gantze Nacht im Schnee / Cáła noc ná śniegu trwáią. Bĭnōctĭŭm, ij, g. n. eine Zeit von zwo Nachten/ Dwie nocy. Trĭnōctĭŭm, eine Zeit von drey Nachten/ Trzynocny czás. Trĭnōctĭālĭs, lĕ, dreynächtig/ Trzynocny.

Nōxă, æ, gen fœm. allerley Missethat/ Winá/ Grzech. Penes te est noxa, die Schuld ist dein/ Tys winien. Noxam nocere, eine Vbelthat begehen/ Grzeszyć. Item, Noxa, Schad/ Szkodá. Noxam facere, Schaden bringen/ Szkodzić. Noxa admissa, geschehener Schad/ Szkodá popełniona. Nōxālĭs, lĕ, schuldig/ straffbar/ Winny.

Nōxĭă, æ, g. f. eine Fehl oder Schuld/ Szkodá/ Winá Noxijs vacuum esse, keine Schuld haben/ Niewinnym być. Noxiæ esse, dicitur res aliqua, einem verweißlich oder nachtheilig seyn/ Szkodliwym być/ Szkodzić. Noxiam remittere, einem einen Fehl verzeyhen/ Odpuśćić winę. Nōxĭŭs, a, um, schuldig/ Winny. Nōxĭtūdō, dĭnĭs, g. f. pro Noxia, obsol. Innōxĭŭs, a, um, vnschädlich/ Nieszkodliwy. Obnoxius, a, um, etwa an schuldig/ verwirckt/ Winien/ Obowiązány. Obnoxius crimini, mit einem Laster behafftet / Obwiniony / Winien grzechu. Obnoxium ingenium, vnredlich/ Niewolnicze przyrodzenie/ niesWobodne. Obnōxĭē, adverb. furchtsamlich/ verzagt/ vnredlich/ Bojáźliwie/ Niewolno.

Nūbēs, ĭs g. f. eine Wolcke/ Obłok. *Alta, cærulea, ætheria, umbrifera, nigra, aquosa, atra, liquida, aëria, gelida, imbrifera, volans, valida, bibula, gravida, maculosa, humens, obscura, undans, aspera, umbrosa, volucris, fugax, squalida, imbrificata, dißlosa, ventosa, fumida, procellosa, levis, ignicolor, turbida, cœlivaga, multicolor, altivola, sonora.* Nūbēcŭlă, dimin. ein Wölcklein/ Obłoczek Item, ein trawriges Ansehen oder Anblick/ Niewesołość. Nubes pedum, metaph. ein Hauff oder Schwarm Fußknecht/ Kupá piechotna. Nūbĭfugŭs, a, um, Wolckenflieher / Obłoki rozgániáiący. Nūbĭgĕnă, æ, g. m. Ex nube genitus. Nūbĭlŭs, a, um, dunckel von Wolcken/ Obłoczysty. Nubilus color, Dunckelfarb/ Fárbá obłoczysta. Nūbĭlŭm, i, g. n. substant. trüb Wetter/ Gewölck/ Obłok/ Chmurá/ Niepogodá. *Fuscum, densum, turbidum, triste, nimbosum, frigidum, humidum, nigrans, atrum, arduum, pallidum.* Nūbĭlăr, ārĭs, & Nūbĭlārĭŭm, ij, g. n. ein Wetterhütte oder Wetterschew für schnell Vngewitter gemacht das Getreyd vnter zu tragen/ Stodołá/ Szopá. Nūbĭlō, as, nūbĭlārĕ, & Nūbĭlōr, aris, nūbĭlārī, mit Wolcken überdecken / wölckigt oder dunckel machen / trüb Wetter seyn/ Chmuráć się / Obłoki zgániáć/ Niepogodnym być. Adnūbĭlārĕ, idem quod Nubilare. Innūbĭlŭs, a, um, schön/ heyter/ Niechmurny/ Pogodny. Innūbĭs, ĕ, ohne Wolcken/ Niechmurny. Obnūbĭlārĕ, verfinstern / Záćmiáć. Obnubilus, a, um, dunckel von Gewölck/ Záćmiony Prænubilus, a, um, fast dunckel von Wolcken/ Bárzo chmurny. Subnubilus, a, um, ein wenig dunckel/ Przyćiemnieyszy.

Nūbō, is, nupsi, nuptum, nūbĕrĕ, habet & nuptus sum in præterito, idem est quod velare, operire, bedecken/ Okrywáć. Item, einen Mann nehmen/ Zá mąż iść. Proprium enim est mulieris. Nuptum dare viro, eine Tochter zur Ehe geben/ Wydáć zá mąż corkę. Nubere in familiam claram, in ein namhafft Geschlecht sich verheyrathen/ Iść zá mąż w dom zacny. Nubere etiam dicuntur Arbores vitibus, & Vites arboribus, in Bäwmen geflochten werden/ Przywiązowáć się do drzew. Nūptŭs, a, um, verheyratet/ Zonáty. Nuptus, i, g. m. ein newer Ehmann/ Bräutigamb/ Pan młody. Nūptă, æ g. f. Braut/ Pánna młoda. Nuptus, ūs, g. masc. die Heyrath/ Wydánie corki. Nuptui collocare, zur Ehe geben/ Wydáć corkę. Nūbĭlĭs, lĕ, Mannbar/ Dorosły. Nūptŭrĭō, is, nūptŭrīrĕ, eines Manns zur Ehe begehren/ Zá mąż iść chćieć Nūptĭæ, arum, g. f. plur. num. tant. Hochzeit/ Wesele. Nūptĭālĭs, lĕ, Hochzeitlich/ Weselny. ut: Nuptialis cœna, Hochzeitlich Nachtmahl/ Gody. Nūptĭālĭtĕr, adverb. Hochzeitlich / herrlich/ frölich/ Weselnie/ Szczodrze/ Páńskie. Cōnnūbō, is, connupsi, connuptum, cōnnūbĕrĕ, sich verehlichen/ Żenić się. Cōnnūbĭŭm, ij, g. n. die Ehe/ Małżeństwo. *Stabile, maritale, dulce, fidum, sociale, lætum, ferax.* Denubere, Enubere, & Innubere, idem quod nubere. Innūbŭs, ohne Weib/ Nieżonáty. Innūbă, ohne Mann/ Niemężatká. Innūptŭs, a, um, vnverheyrathet/ Nie poślubiony. Nuptiæ innuptæ, vnehlichs beyschlaffen / Nieślubne małżeństwo. Obnubere, bedecken/ verwinden/ Okrywáć/ Záwiiáć. Prōnūbă, æ, g. f. die Brautführerin/ die die Braut des Abends nach gehaltener

Hoch-

Hochzeit in des Bräutigambs Hauß führet/ Dziewoſłebicá.

Nūcāmēntŭm, i, g.n. die Blüet/ als an Nußbäwmen vnd Haſſelnüſſen/ iſt eygentlich zu reden/ nicht Blüet / gehet aber der Frucht fürher wie Blüet / einem Mäußſchwäntzlein gleich. An etlichen Orthen nennet man ſie Kätzlein oder Ziſerlein/ Rzeſá leżczynowa.

Nucleus, vide Nux.

Nūdĭūſtērtĭŭs adverbium, vorgeſtern/ Onegday/ Dziś trzeći dźień. Nūdĭūſquārtŭs, vor dreyen Tagen / Dziś czwarty dźień. Nūdĭūſquīntŭs, vor vier Tagen/ Dziś piąty dźień. Nudiuſſextus, vor fünff Tagen/ ꝛc. Dziś ſzóſty dźień.

Nūdŭs, a, um, bloß/ nackend/ Nági/ goły. Item vnvergraben / Niepogrzebiony. Nudus à propinquis, Freundloß/ Nie máiącey pokrewnych. Urbs nuda præſidio, Wehrloß / Nieobronne. Nūdĭtās, atis, g.f. Blöſſe/ Armuth/ Nágość/ Vboſtwo. Nūdō, as, avi, atum, nūdārĕ, entblöſſen/ Obnażáć/ Gołoćić. Gladios nudare, Degen außziehen/ Dobyć broni. Unda nudare, dicitur ventus, von Waſſer entblöſſen/ Oſuſzáć. Caſtra nudata, entdeckt / Obnáżony obóz. Scelus aliquod nudare, ein Laſter angeben / an Tag bringen/ Wyiáwić táki grzech. Nūdātŭs, a, um, entdeckt/ Obnáżony / Nieprzykryty. Dēnūdārĕ, idem quod ſimplex. Dēnūdātĭō, onis, g.f. Entdeckung/ Entblöſſung/ Obnáżenie/ Odkrywánie. Enudare, entblöſſen/ Odkryć. metaph. außlegen/ erklären/ Wyiáwić/ Wyłożyć/ Objáśnić.

Nūgæ, arum, g.f. plur. nu. tantum, vnnütz vnd leichtfertig Geſchwätz/ nichtswertige Ding/ Błazeńſtwo/ Báłámuctwo/ Bayki. *Canoræ, argutæ, peregrinæ, dulces, gaudioſæ, amantes otia, leves, vaniloquæ, vulgares, futiles, fæmineæ, loquaces, aniles, bullatæ, ineptæ, vanæ, ficititiæ, inanes, ventoſæ, commentitiæ.* Nūgāx, ācĭs, ein Schwätzer/ Mährleinſager/ Pletliwy/ Plotkarz. Nūgācĭtās, atis, g.f. pro mendacio; non tamen in uſu. Nūgĭgĕr, ra, rum, & Nūgĭgĕrŭlŭs, a, um, Märleinträger/ Pletliwy. Nūgĭvēndŭs, i, g.f. ein Dockenkrämer/ Krämer liderlicher Ding/ Báłámut/ Szálbierz/ Wendetarz. Nūgālĭs, lĕ, & Nūgātōrĭŭs, a, um, voll Eytelkeit/ leichtfertig/ Błazeńſki/ Báłámutſki/ Pletliwy. Nūgŏr, aris, atus ſum, nūgārī, vnnütz Geſchwätz treiben/ Märlein verkauffen/ Báłámućić/ Pleść. Nūgātŏr, oris, g.m. ein Schwätzer/ Märleinzehler/ Plotká/ Báłámut. *Gnaphicus.* Nūgātōrĭē, adverb. mit vnnützem Geſchwätz/ Błazeńſkie/ Pletliwie. Nūgāmēntŭm, i, g. neut. idem quod Nugæ.

Nūllŭs, a, um, gen. nūllīŭs, keiner/ Żaden/ nikt. Nulli conſilij, pro Nullius. Item, Nullus, pro Non. Fide nulla eſſe, keine Trew haben/ Nie mieć wiáry u nikogo. Nullo negotio, ohne Arbeit/ Łácno/ Bez prace. Nullus ſum, Ich bin verdorben/ Zginąłem. Nūllĭbi, pro Nuſquam. Nūllātĕnŭs, in keinerley Weiſe/ z żadney miáry.

Nŭm, Adverb. interrogandi, ſoli Indicativo jungitur, ut: Num cogitat quid dicat, gedenckt er auch was er ſagt / Izáli on myśli o tym co ma mowić. Numnam, Idem quod Num. Numnam ego perij, bin ich denn verdorben / Izálim ia zginął?

Nūmēllă, æ, g.f. ein Stock darinn man einen mit Halß vnd Füſſen gefangen legt/ Halßeyſen/ welche der Hencker den Laſterhafftigen anlegt/ daß ſie ein Schawſpiel ſeyndt / Pánná peto/ Kłodá w więźieniu. Palus numellarius, dici poteſt, die Seule an welcher das Halßeyſen hänget / Pregierz. Ad palum numellarium ſtare, ignominiæ cauſa, am Halßeyſen ſtehen/ V pręgierzá być. Item, Numella, eine Kühkemmen oder dergleichen Halßring damit man das Vieh an die Krippe bindet/ Smycz/ Obroż.

Nūmĕn, ĭnĭs, g.n. Gottes Will vnd Krafft/ Boſka moc. Item, die Gottheit/ Boſtwo. *Auxiliare, exorabile, venerabile, ſanctum, olympicum, immortale.*

Nŭmĕrŭs, i, g m. Zahl/ Liczbá. Numerus aliquando refertur ad ea quæ menſurantur. Frumenti magnum numerum coëgit, ein groſſe Zahl oder Menge der Früchten / Sćiá owocu názgromádźił. Maximus numerus vini, ein groſſe Menge des Weins/ Obfitość winá. Quo numero fuiſti? in was Standt/ Ehr/ Weſen oder Würde/ W tákim poſzánowániu/ w tákiey wadze byłeś. Item, Numerus, Maaß/ Miárá. Omnibus numeris, in alle Weiſe/ Weg vnd Geſtalt/ Wſzelkim ſpoſobem/ Ze wſzech miar. In numerato habere, baar an Geldt haben/ Zliczone mieć. Nŭmĕrō, adverb. Veteres pro nimium citò dicebant, zu frühe/ Rychło. Nŭmĕrōsŭs, a, um, groß/ viel/ Gromádźiſty/ Wielki. Nŭmĕrōsē, adverb. vielfältiglich/ Gromádźiſto. Nŭmĕrālĭs, lĕ, das zur Zahl gehört/ Liczebny. Nŭmĕ-

rābĭlĭs, Zahlbar / das gut zu zehlen ist/ łácny do zliczenia. Nŭmĕrō,as,avi,atum,nŭmĕrārĕ, zehlen/Liczyć. Numerare alicui, subintelligitur pecuniam. Item, Numerare,achten/ Poważáć sobie. Loco nullo numerare rem aliquam, Nirgends für achten/ Lekce ważyć. Nŭmĕrātŭs,a, um, gezehlet/gerechnet/Liczony/Zráchowány. Nŭmĕrātō, adverb. vice positum, Also baar/gezahlt/ Pod liczbą/zá gotowe. Malim numeratò quàm existimatione, Ich wolte es lieber also baar haben/dann zu haben geacht werden/ Wolę mieć pieniądze niż powagę. Nŭmĕrātĭō,onis,g.fœ. das zehlen/Bezahlung/Liczenie. Nŭmĕrāndŭs, a,um, das zu zehlen ist/ Co ma być liczony. Adnŭmĕrō,as,adnumerare, vel ānnŭmĕrārĕ, darzu rechnen/darzu zehlen/Policzáć/Przyráchowáć. idem quoq; significat quod Numerare. Connumerare, mitzehlen/ darzu zehlen/ Policzáć/ Liczyć pospołu. Dinumerare idē significat quod Numerare. Dinumerare exercitum, abzehlen/ Odliczyć. Dinumerare pecuniam, pro Dissolvere, sæpissimè accipitur. Dīnŭmĕrātĭō, onis, g. f. abzehlung/ Odliczenie. Enumerare,zehlen/ rechnen/ Wyliczyć/ Wyráchowáć. Item, per articulos, vel articulatim præbere, von Stück zu Stück anzeigen/ einen Articel nach dem andern darthun/ Po sztuce / po káwálcu pokázowáć. Enumeratio,onis,g.f.ein ordentliche Erzehlung/ Wyliczenie przednieyszych punktow mowy swoiey ná końcu. Rĕnŭmĕrārĕ,wiederumb außzehlen/das ist/das eingenommen bey die Zahl wieder legen/ Odliczáć/ Znowu liczyć. Transnumerare, weiter zehlen/ Zliczyć.

Nūmŭs, vel Nummus, i, g.mas. & Nūmĭsmă, ătĭs, g. n. Müntz/ Gelt oder Pfennig/ Pieniądz/ Monetá. *Dolosus, jurgiosus, aureus.* Nūmmŭlŭs, dimin. Numus adulterinns, falsch Gelt/ Fałszywy pieniądz. Numus asper, Müntz des besten Kupffers / Miedziány pieniądz. In numis alicujus esse, Einem Gelt schüldig seyn/ Dłużnym być. Nūmŭlārĭŭs,ij, g.m. Wechßler/Bánkierz. Numosus & Nūmātŭs,a,um,Reich an Gelt/ Pieniężny. Nūmmātĭō, onis, g. fœ. Reichthum an Geld/Bogáctwo/Pieniedzy dostátek. Nūmmārĭŭs,a,um,Res nummaria,Müntzwerck/Mincárska robotá. Nummarij judices, mit Geldt bestochen/ Sedzie przenáieci. Difficultas nummaria, Mangel an Geldt / Niedostátek pieniędzy.

Nūnc, adverb. temporis, jetzt. Teraz. Nunc demum, erst jetzt/ Teraz dopiero. Nunc deniq; jetzt einmahl/Teraz/iescze raz. Nunc jam, Nun wolan/ Nuż teraz. Nunc nuper, Erst kürtzlich/ Teráz/niedawno. Nunc primùm Von erst/Teraz dopiero. Nunc nunc, gerad jetzt/ Teraz właśnie. Aliquando non significat tempus, ut: Nunc verò, Nun aber/ A teraz. Nūncĭbi, adverb. compositum ex Nunquid & alicubi. Nuncubi sensisti, Hast je befunden/ Nálazłeś gdzie.

Nuncio, vel potius Nūntĭō, per t,as,avi,atum, nūntĭārĕ, ansagen / verkünden / zuwissen thun/ Oznáymowáć / Obwieszczáć / Nowinę powiedáć. Salutem nuntiare, Einen grüssen/ Pozdrowić. Horam nuntiare, Stund zuwissen thun/ Oznaymić godzinę. Nūntĭātĭō, onis, g.f. Verkündung/ Obwieszczenie. Nūntĭŭs, i, g. m. ein Bott/ Posłániec. *Velox, celer, aëripes.* Nūntĭă,æ, g. fœ. Verkünderin/ Posłánicá. Item, Nuntius, eine Bottschafft/ Mäer/ Poselstwo / Nowiná. Nuntium, ij, g.neu. etiam pro re, quæ nunciatur. Deferre nuntium alicui, Einem ein Bottschafft bringen/ Obwieszczáć. Nūncĭātŏr, oris, g. m. ein Verkünder/Ansager/ Opowiádácz/ Obwieściciel. Adnūncĭō, as, avi,atum, adnunciare, vel ānnūncĭārĕ, idem quod simplex. Denuntiare, kundt thun/ weissagen/ Opowiedzieć/ Nákázowáć. Denunciare periculum alicui, Einem Schaden dröhen / Opowiedzieć komu niebespieczeństwo. Denuntiare & indicere bellum, absagen/ Opowiedzieć woynę. Denuntiare alicui dimicationem, Einen außfodern zu kempffen/ Wyzywáć kogo ná poiedynek. Denunciare testimonium alicui, Einem lassen bieten Kundtschafft zu sagen/ Ná świádectwo wezwáć. Dēnūncĭātĭō, onis, g. f. Verkündung/Weissagung/ Obwieszczenie. Item, Dröhung/ Wskazánie. Enunciare, außkünden/ offenbahren / Wymawiáć/ Wypowiedzieć. Enūncĭātŭm, i, g. n. Ciceroni est, quod Dialectici Propositionem vocant, Ein Grundspruch/ darauff einer wil gründen/ Rospowiedánie. Enūncĭātĭō,onis, g.f. est quod Græci axioma vocant, ein Hauptspruch von jederman angenommen/ Wyrzeczenie/ Sentencya prosta. Obnuntiare, Böses verkünden/ Obwieszczáć co złego. Obnūncĭātĭō,onis, g. f. vnglückliche Verkündūg/ Obwieszczenie niedobre. Prænunciare, vor verkündē / Obwieszczyć.

Inflatu divino futura prænũciat, weiſſaget/ Wieſzczy. Prænuncius, a, um, Weiſſager/ Wieſzczek. Pronuntiare, außſprechen/ ſprechen/ Wymowić/ Mowić. Item, vorhin ſagen den Fehler an einem ding ſo verkaufft ſol werden/ Opowiedáć kupná niedoſtátek iáki. Item, ein Außſpruch eines Vrtheils thun/ ein Meynung öffnen/ Swoie zdánie powiedzieć. Item, offentlich außruffen laſſen/ Wywołáć co. Prōnūnciātŭs, a, um, particip. Außgeſprochen/ Wymowiony. Pronunciatus, ūs, g. m. Außſpruch/ Außkündigung/ Wyrzeczenie. Prōnūnciātiō, onis, g. f. das außſprechen/ Wymawiánie. Prōnūnciātŏr, oris, g. m. Sprecher / als der ein Geſchicht oder Gedicht ſpricht/ Beſchreiber/ Powiádácz. Prōnūnciātŭm, i, g. n. Græcè axioma dicitur, Hauptſpruch/ Sentencyia. Rĕnūnciārĕ, ein Bottſchafft vollenden vnd außrichten/ Poſelſtwo odpráwić. Item, Etwas newes ſagen/ einem etwas kund thun/ Co nowego powiedzieć. Amicitiam alicui renunciare, die Freundſchafft aufſſagen/ Wypowiedzieć komu przyiázń. Civilibus officiis renunciare, Sich gemeiner Geſchäffte gantz entledigen vnd abthun/ Spraw publicznych poprzeſtáć. Vitæ renunciare, das Leben auffgeben/ Żywotá poſtradáć. Rĕnūnciātiō, onis, g. f. ein Verkündung/ Obwieſzczenie. Item, Gezeugnuß eines Geſchwornen/ Swiádectwo przysiężnikow. Item, Auffſag eines Contracts / Zrzucenie kontráktu. Rĕnūnciŭs ij, g. m. ein Wiederbott/ das iſt/ der Bottſchafft wiederumb zurück bringt/ Odpowiádácz/ Powiádácz poſelſtwá.

Nūncŭpō, as, avi, atum, nūncŭpārĕ, nennen/ Názywáć. Itē, Namlich ſagen/ außtrücklich melden vnd erzehlen/ Wymieniáć/ Wyliczáć. Nuncupare vota, ein Gelübd thun mit außtrücklichen Worten/ Etwas mit Namen geloben/ Zadáć/ ślubowáć co Bogu. Teſtamentum nuncupatum, Geſprochen Erbgemächt vnd nicht allein geſchrieben/ Teſtáment niepotwierdzony/ niepodpiſány. Nūncŭpātiō, onis, g. fœ. ein Nennung/ Názywánie/ Miánowánie. Nūncŭpātōrĭŭs, a, um, das zu dem außſprechen gehört. Co do miánowánia należy.

Nūndĭnæ, arum, g. f. pl. nu. tant. Jahrmarckt oder Meß/ Iármárk. Nūndĭnālĭs, lĕ, das zur Meß oder Jahrmarckt gehört/ Iármárkowy. Nūndĭnŏr, aris, atus ſum, nūndĭnārī, quod & Nūndĭnō, as, are, dicitur, Feyl haben/ Przedawáć/ Kupczyć. Nūndĭnātiō, onis, g. f. Kauff/ Verkauff/ Kupczenie. Nūndĭnātŏr, oris, g. maſ. ein Krämer/ Kauffmann / Krámarz / Kupiec. Nundĭnārĭŭs, a, um, ut: Oppidum nundinarium, ein Stadt da man gewöhnlich Meß hat / Miáſto gdzie iármárk bywa. Forum nundinarium, Jahrmarckt/ Targowiſko/ Rynek.

Nūnquăm, Adverb. Nimmer/ Nigdy. Nonnunquam, Vnterweilen/ Bißweilen/ Niekiedy/ Podczás. Nunquam non, Jederzeit / allwege/ Záwſze. Nūnquĭd, & Nūnquāndō, adv. Interrogantis. Nūnquĭs, nūnquæ, nunquod vel nūnquĭd. Num aliquis, per interrogationem dicitur, Iſt jemands hie/ Jeſtli kto tám?

Nŭō, nŭĭs, nŭī, nūtŭm, nŭĕre, Nicken mit dem Haupt/ oder deuten das einer wil/ Kiwáć głowá. Nūtō, as, nūtārĕ, frequent. Embſich deuten/ Kiwáć głowá czeſto. Item, Wancken/ Chwiáć śię. Nutat victoria, ſchwancket/ Oſłábiewá. Nutare in re aliqua, zweiffeln/ ſchwancken/ Wátpić/ Wahác śię/ Nūtŭs, ūs, gen. maſc. das Nicken oder Wincken/ Mrugánie/ Skinienie. Item, Will/ Willigung/ Wola. *Facilis, ſubſtiſter, tacitus, loquax, geſtuoſus.* Nūtātiō, onis, g. f. das Sencken/ ſchwanckung/ Gehäld/ Oſłábiewánie. It. Neygung/ Náchylánie śię. Aliquando etiam, Winckung/ Deutung mit dem Haupt/ Chwiánie/ Kiwánie głowá. Abnŭō, is, ābnŭī, ābnūtŭm, ābnŭĕrĕ, & ābnūtārĕ, frequent. abſchlagen/ mit dem Haupt anzeigen daß er nicht wil / verſagen/ Odkiwnąć głową. Item, Abnuere, ſolo verbo, leugnen oder widerſprechen/ Odmowić/ Záprzeć śię. Item, verbieten etwas zu thun / Nieprzyzwaláć. Non abnuitur, imperſ. Man leugnet es nicht/ Nie záptera śię tego. Annuere, mit dem Haupt nicken/ verwilligen/ zuſagen/ Kinąć głową / Przyzwaláć ná co. Si Deus annuiſſet, Wann es Gottes Wille were geweſen/ Kiedyby byłá Boża wola. Innuere, idem quod ſimplex. Rĕnŭĕrĕ, idem quod abnuere. Rĕnūtŭs, ūs, g. m. das abwincken mit dem Haupt/ Odkiwnienie.

Nūpĕr, adverb. temporis, Newlich/ kürtzlich/ Niedawno. Nuper admodum, Faſt kürtzlich/ Nie bárzo dawno. Nunc nuper, Gerad jetzt/ Teraz dopiero. Nūpĕrrĭmē, adver. Vnlangſt/ faſt kürtzlich/ Niedawno. Nūpĕrŭs, a, um, pro recenti & novo, New/ Niedawny.

Nupta, Nuptiæ, Nuptus, vide Nubo.

Nŭrŭs, ūs, g. f. des Sohns Weib / Synowa. Item, pro Sponsa aliquando ponitur. Prōnŭrŭs, ūs, meines Enckels Ehefraw/ Wnukowa zoná.

Nusquam, vide Uspiam.

Nūtrĭō, is, nūtrīvī, nūtrītŭm, nūtrīrĕ, Ernehren / die junge Frucht aufziehen / Karmić/ Żywić. Nūtrīcō, as, avi, atum, nūtrīcārĕ, & Nūtrīcŏr, aris, atus sum, nūtrīcārī, idem quod Nutrire. Nūtrīcātĭō, onis, g. fœ. Nūtrīcātŭs, & Nūtrītŭs, ūs, g. masc. das Auffziehen/ das Ernehren/ Karmienie/ Żywienie. Nūtrītĭŭs, a, um, Nehrend/ das zu erziehen gehört / Kármiacy. Nūtrītĭă, orum, g. n. pl. n. Säuglohn/ Vergeltung oder Belohnung des erziehens / Pokarm/ Mámczyne myto. Nūtrītŏr, oris, g. masc. ein Ernehrer/ Karmiciel. Nūtrīx, īcīs, g. f. Säugamm/ nehrerin/ Mámká/ Żywićielká. *Sedula, blanda, officiosa.* Nutrix, pro Seminario, Zuchtgärtlein/ ein vmbgezäunt Blechlein / da man junge Zweig oder Kräuter in zeucht/ biß man sie außsetzt vnd ledig stellt/ Nasiennik/ Pionnik. Nūtrīmĕn, ĭnĭs, g. n. & Nūtrīmēntŭm, i, vel Nūtrītĭum, ij, g. n. Nahrung/ Fütterung/ Podnieta/ Pokarm. Nūtrīcŭlă, æ, g. f. dimin. ein kleine Säugerin/ Mámká. Enūtrĭō, is, ēnūtrīvī, ēnūtrītŭm, ēnūtrīrĕ, aufferziehen/ Wychowywáć. Innutrire, Etwar in erziehen vnd ernehren/ Zápráwiáć.

Nutus, vide Nuo.

Nūx, nŭcĭs, g. f. Allerley Frücht in Schalen: als Nüß/ Mandelen/ ꝛc. Orzech/ álbo teß wßeláki owoc łupine máiący. *Persica, Pontica, avellana, faginea.* Nuces juglandes, Baumnüß/ Orzech włoski. Nux basilica, idem. Nux avellana vel Pontica, Haselnuß/ Orzech láskowy. Nux Græca, vel Thasia, Mandel/ Migdał. Nux, Arborem quoq; significat, ein Nußbaum/ Leßczyná drzewo. *Viridis, patula, longæva.* Nuces relinquere, Proverb. Kindische Sachen fahren lassen/ Dźiećinskie zábáwy porzućić. Nŭcifrāngĭbŭlŭm, li, joco Plautus dentem appellavit. Nŭcĭpērsĭcă, g. f. ein gattung Pfersich/ feyn anzusehen wie grüne Baumnüß in jhren Hülsen / Pewny rodzay Brosktwin. Nŭcĕŭs, a, um, Nußbäumen/ Orzechowy. Nŭcŭlă, æ, dimin. Nüßlein / Orzeßek. Nūclĕus, ei, g. m. Nußkern/ oder andere Kern in Schalen gewachsen / Jadro/ Jadrko. Nucleus acini, Weinkernlein/ Jadrko w jágodźie winney. Nucleum amisi, proverb. Ich hab den Nutz verlorn/ Zgubiłem rzecz naypotrzebnieyßą.



Nyctālōps, lōpĭs, g. om. Der des Nachts besser sihet als des Tags/ ślep / Co w nocy lepiey widźi/ niż we dnie. Item, Herba, quæ & Chenomychon dicitur.

Nyctĕrĭs, ĭdĭs, g. f. Vespertilionis genus, tam minutis pedibus, ut eis carere videatur, Fledermauß/ Nietoperz.

Nyctўcŏrāx, ācĭs, g. m. ein Nachtrab/ Nocny Kruk.

Nўmphă, æ, g. fœ. latinè Sponsa, ein Braut/ Oblubienicá. Nymphas, Antiqui aquarum Deas esse crediderunt. *Teneræ, niveæ, æquoreæ, Nereiæ, ceruleæ, glaucæ, dulces, fluctigenæ, humentes, formosæ, nitidæ, decoræ, amatrices, lasciva, prænitentes, lætæ, nemorissequæ, vitreæ, florilegæ.* Nymphæ quoq; dicuntur apes cum primùm formam cœperint habere. Nўmphæă, æ, g. f. herba, Seeblut/ oder Haderwurtz/ Grzybienie/ Wodna lilia. Nўmphæum, phæi, g. neut. Wasserbad/ Kąpiel. Nўmphŭs, latinè Sponsus, Ein Bräutgamb/ Oblubieniec. Părănўmphŭs, i, g. m. der Brautführer/ Dźiewosłab/ Drużbá. latinè Pronubus, ab Antiquis Auspex, qui auspicium captabat pro Sponso in nuptiis.

Nўsă, æ, Repagulum unde cursores moventur.

O B

O Interjectio vocandi, vel admirandi, vel irridendi, & aliquando dolendi, Nominativo interdum, nonnunquam etiam Accusativo gaudens. O me perditum, O ich elender/ O tákożem ja zginiony człowiek. O Utinam, O wolte Gott/ Boday. O quandoq; tacetur, cùm accusativo jungitur, Me miserum, Ich Elender/ Ja mizerny człowiek.

Ŏb, Præpositio, serviens Accusativo casui, & Propter significat: Ob dictum, Vmb ein Wort/ Wegen eines Spruchs/ Dla słowá/ dla mowy. Ob oculum habebat, Vor dem Aug/ Przed oczymá. Ob, in compositione significat Circum: Obambulare, Vmbher spatziren/ Obchodźić.

Obacerbo, v. Acerbus. Obæratus, v. in dictione Æs. Obambulatio, v. Ambulo. Obaro, v. Aro. Obarmo, v. Arma. Obater, v. Ater.

Ōbbă, gen. fæm. ein hültzerne Flasche/ Bánia/ Dzban drzewiány.

Obbibo, v. Bibo. Obbrutesco, v. Brutus. Obcæco, v. Cæcus. Obcaleo, v. Caleo. Obcalleo, v.

Occalleo. Obdo, v. Do. Obdormio, v. Dormio. Obduco, v. Duco. Obduresco, v. Durus.

Ŏbēdĭō, ŏbēdīs, ŏbēdīvī, ŏbēdītūm, ŏbēdīrĕ, Gehorchen/ gehorsam seyn / folgen/ Posłusznym być. ŏbēdĭēns, entis, partic. sive nomen ex particip. Gehorsam/ Posłuszny. ŏbēdĭentĭă, æ, g.f. Gehorsamkeit/ Posłuszeństwo. ŏbēdĭentĕr, adverb. Gehorsamlich/ Posłusznie.

Obedo, Obesus, & Obesitas, vide Edo.

Obĕlŭs, li, g. masc. lat. Veru, ein Bratspieß/ Rożen. Item, ein Pünctlein oder Zeichen damit man in die Bücher anzeigt/ was falsch oder zuverwerffen sey / Znáczek w kśiąźce/ kiedy co nieprawdziwego śię znaydźie. Obelo notare, schelten/ verwerffen/ Znáczek ten położyć / wyrzucić co. ŏbēlīscŭs, i, g. m. ein zugespitzte Säul oder Pfeiler/ Słup pochodźisty ku gorze.

Obeo, v. Eo. Obequito, v. Equus. Oberro, v. Erro. Obescare, vid. Esca.

Obēx, obicis, & ōbjĭcĭs, g. c. ein Fürschub/ als Rigel/ Schloß / Gatter / Schrancken/ ꝛc. damit man den Durchgang verhindert/ Kobelente/ Zápora/ Obártel / Záwádá. *Fortis.*

Obfirmo, v. Firmo. Obgannio, vid. Gannio. Obhæreo, v. Hæreo. Obhorreo, v. Horror. Objaceo, v. Jaceo. Objecto, v. Jacio. Obinanis, v. Inanis. Obiratus v. Ira. Obitus, vide Eo.

Obĭtĕr, adver. Darzwischen/ im fürgang/ Przemijájąc/ Niedbále. ut: Obiter hoc dicam. Das ich zwischen andern das sage/ Że to miedzy inszymi powiem.

Objurgo, v. Jurgo. Oblædo, v. Lædo. Oblangveo, v. Langveo. Oblatio, v. Fero. Oblatro, v. Latro. Oblecto, vid. Lacio. Oblenio, v. Lenis. Oblido, v. Lædo. Obligo, v. Ligo. Obligurio, v. Ligurio. Oblimo, vid. Limus substant. Oblino, vide Lino.

Oblīquŭs, a, um, schlim/ scheib/ krum/ Ukośny/ Krzywy/ Poprzeczny. ōblīquĭtās, atis, g. fœ. Schlimme/ Krümme/ Ukos/ Krzywość. ōblīquē, adverb. Uberzwerg/ krümlich/ słozem/ Ná ukos/ Poprzecz / Krzywo. ōblīquō, as, avi, atum, ōblīquārĕ, krümmen/ über zwerg machen/ Nákrzywiáć/ Kierowáć.

Oblĭtĕrō, as, avi, atum, ōblĭtĕrārĕ, außtilgen/ vertunkeln / in vergessenheit bringen / Tłumić/ Wymázáć/ Zápomnieć. ōblĭtĕrātĭō, onis, g. fœ. Außtilgung/ Abstellung / Wymázánie/ Zápámietánie.

Oblitesco, vide Lateo. Oblitus, vide Lino, & Obliviscor.

Oblīvīscŏr, scĕrĭs, ōblītŭs sum, ōblīvīscī, vergessen/ Zápomnieć. Oblitus sum dicere, ich hab vergessen zu sagen/ Zápomniałem tego powiedźieć. Cum genitivo: Prorsus oblitus sum mei. Cum accusativo: Nunc oblita mihi tot carmina. ōblītŭs, a, um, partic. vergessen/ Zápomniony. ōblīvĭō, onis, g.f. & ōblīvĭūm, ij, g.n. Vergessenheit/ Zápámietánie. *Pigra, deses, longa.* Dare oblivioni, vel, Oblivione delere, vel, Oblivione obruere, vergessen/ Zápomnieć. ōblīvĭōsŭs, a, um, vergeßlich/ Zápámietliwy. ĭnōblītŭs, a, um, unvergessen/ Niezápomniony.

Oblongus, v. Longus. Obloquor, v. Loquor. Obluctor, v. Luctor. Obludo, v. Ludo. Obmolior, v. Molior. Obmurmuro, v. Murmur. Obmutesco. v. Mutus. Obnato. vid. No, nas. Obnascor, obnatus, v. Nascor. Obniger, v. Niger. Obnitor & Obnixè, v. Nitor. Obnoxius, v. Noxa. Obnubilo, v. Nubes. Obnubo, v. Nubo. Obnuncio, v. Nuncio. Oboleo, v. Oleo.

Obŏlŭs, li, g. m. ein Heller/ Pieniądz/ Hálerz. Item, etwas mehr als ein Creutzer/ Trochę więcy niżeli grosz polski. Sēmĭōbŏlŭs, li, ein halber Heller/ oder halber Obolus/ Połszkrupuká. Dĭōbŏlārĭs, rĕ, das umb zween Heller oder Obolos kan gekaufft werden. Dwupieniężny. Item, nachgultig/ verächtlich/ Podły. Diobolares meretrices, quæ duobus obolis tantùm conducuntur.

Oborior, v. Orior. Obrepo, v. Repo. Obretio, vide Rete. Obrigeo, v. Rigeo.

Obrīzūm, zi, g.n. rein und wol im Fewr geläutert Gold/ Złoto szczyre.

Obrodo, v. Rodo. Obrogo, v. Rogo. Obrumpo, v. Rumpo. Obruo, vid. Ruo. Obsævio, v. Sævus. Obsalutare, est salutandi gratia se offerre. Obsaturo, vide Satur.

ōbscēnus, a, um, ab Ob & Cano deductum, unglücklich/ abschewlich/ Sprosny/ Plugáwy/ Nieszczesliwy.

Obscœnus, vide Cœnum.

Obscūrŭs, a, um, Finster/ dunckel/ verborgen/ ćiemny/ Potáiemny/ Skryty. ōbscūrūm, i, g. n. schwär zu verstehen/ ćiemna rzecz / Trudna do wyrozumienia. Obscurus homo, unachtbar/ unbekant/ Podły/ Nieszláchćic. ōbscūrē, adver. verborgenlich/ finsterlich/ ćiemno/ Potáiemnie.

ob-

ōbſcūrĭtās, atis, g. fœ. Dunckelheit/ Ciemność. Item, Vnachtbarheit/ Nidegeſchlecht/ Podłość/ Trudność. ōbſcūrō, as, avi, atum, ōbſcūrārĕ, verdunckeln/ Záćimiáć/ Záſłániáć. ōbſcūrātĭō, onis, gen. fœm. Verfinſterung/ Verdunckelung/ Záćmienie.

Obſecrō, as, vide Sacer. Obſecundo v. Secundus. Obſepio, v. Sepes. Obſequium, v. Sequor. Obſero, v. Sĕro, is, ſevi, ſatum, & Sero, is, ſerui, ſertum. Obſervantia, require Servo. Et obſervabilis, ibidem.

Obsĕs, sĭdĭs, g. com. eine Geiſſel/ eine Perſon dem Feind zu Pfand geben/ Zákłádnik. Item metaph. ein Vnterpfand/ Zákład wſzelki.

Obſidio, obſidionalis, v. Sedeo. Obſido, v. Sido. Obſigillo, as, avi, verſiegeln/ Pieczętowáć. Obſigno, & Obſignator, vide Signum. Obſiſto, v. Siſto. Obſitus, a, um, pen. cor. vmbwicklet/ vmbgeben/ bedeckt/ Zárosły/ Porosły/ Zákryty. ab Obſero, is. Obſtaculum, g. n. ein Hindernüß/ Záwádá. Obſoleo, & Obſoleſco, vide Oleo. Obſorbeo, v. Sorbeo.

Obſtĕtrīx, īcĭs, g. f. ein Hebamm/ Bábá rodzących pilnująca. Obſtĕtrīcŏr, aris, atus ſum, trīcārī. Hebamm ſeyn/ Bábić.

Obſonium, vide Opſonium.

Obſtĭnō, as, avi, atum, ōbſtĭnārĕ, ſich widerſetzen/ eygenſinnig ſeyn/ Vpieráć śię/ Vſádzáć śię. Obſtĭnātŭs, a, um, particip. ſive nomen ex particip. widerſpennig/ hartnäckig/ ſteiff/ Vporny. Obſtĭnātĭō, onis, g. f. ſteiff Fürnehmen/ Eygenſinnigkeit/ Vpor/ Nieużytość. Obſtĭnātē, adver. ſteiff/ beharrlich/ Vpornie.

Obſtipo, vide Stipo. Obſtipus, a, um, pen. prod. ſtarrhalſig/ oder Hauptheldig/ das den Kopff auff den Achſeln hält/ Proſtoſzyi/ Twárdoſzyi/ Pochyły/ Náchylony.

Obſto, vide Sto. Obſtrepo, v. Strepo. Obſtrigilo, as, avi, Ich widerſtehe/ widerſtreitte/ ſchelte/ Obmawiam/ Przygániam/ Sprzećiwáć śię/ Záwádzáć komu. vide Strigil. Obſtringo, vide Stringo. Obſtructio, v. Struo. Obſtrudo, v. Trudo. Obſtupeo, v. Stupor. Obſum, v. Sum. Obſurdeſco, v. Surdus. Obtego, v. Tego. Obtempero, v. Tempero. Obtendo, v. Tendo. Obtento, v. Teneo. Obtero, v. Tero. Obteſtor, v. Teſtis. Obtexo, vide Texo.

Obtūrō, as, avi, atum, ōbtūrārĕ, verſtopffen/ Zátykáć. Obtūrāmēntŭm, i, g. n. etwas damit man verſtopfft/ als Zapffen/ Fürſchub/ Spunt/ ꝛc. Zátyczká/ Szpunt. Aliqui cum aſpiratione ſcribunt; Obthuro, ōbtūrātĭō, g. fœ. Verſchlieſſung/ Zátkánie.

Obticeo, vide Taceo. Obtineo, v. Teneo. Obtĭngĭt, Obtĭgĭt, imperſ. es widerfähret/ begegnet/ Tráfia śię. Obtorpeo, v. Torpeo, Obtorqueo, v. Torqueo. Obtrecto, v. Traho, & Tracto. Obtrigo, is, ōbtrīgĕrĕ, mit Eyd verbinden/ Przyśięgą obowiązáć. vel obſtringere. Obtritus, v. Tero. Obtrudo, v. Trudo. Obtrunco, v. Truncus. Obtundo, Obtuſus, vide Tundo. Obtueor, vide Tueor. Obturbo, v. Turba. Obtutus, us, eine Anſchawung/ Pátrzenie/ Weyrzenie. Tueor. Obvagio, v. Vagio. Obvallo, v. Vallo. Obvenio, vide Venio. Obverto, v. Verto. Obvio, Obviam, & Obvius, v. Via. Obumbra, v. Umbra. Obuncus, v. Uncus. Obundo, v. Unda. Obvolvo, quære Volvo. Obuſtus, vide Uro.

Occă, æ, g. f. ein Egge damit man die auffgebrochene Aecker egget/ vnd die Schollen bricht/ Broná. Occō, as, avi, atum, ōccārĕ, eggen/ Bronowáć/ Włoczyć. Vineas occare, erhacken/ Winnice kopáć. Occātĭō, onis, g. f. die Eggung/ Bronowánie. Occātŏr, oris, g. m. ein Egger/ Bronownik. Occātōrĭŭs, a, um, das zu dem Eggen gehört/ Bronowániu ſłużący. Dēōccārĕ, idem quod ſimplex.

Occæco vide Cæcus. Occalleo, v. Calleo.

Occāsĭō, onis g. fœ. Gelegenheit/ Anlaß/ Powod/ Pogodá/ Przyczyná. Amplecti occaſionem, Gelegenheit annehmen/ Zá powodem iść/ zá okkázyią. ōccāsĭūncŭlă, læ, dimin.

Occāsŭs, us, g. maſc. Abgang/ Todt/ Zachod/ Smierć. Occaſus reipubl. Fall/ Vpadek. Occaſus ſolis, Niedergang der Sonnen/ Zachod ſłońcá. *Serus, ſedes Zephyri.* In occaſum, gegen Niedergang/ Ná zachod. Tam de homine quàm de rebus animatis dicitur. Occaſus Lælij, der Todt Lælij, Smierć Leliuſowa.

Occidens, ōccĭdō, & Occiduus v. Cado. Occīdō, v. Cædo. Occino, v. Cano.

Occĭpŭt, ōccĭpĭtĭs, & ōccĭpĭtĭŭm, ij, g. n. der Nack/ das Hintertheil des Haupts/ Tył głowy.

Occlamito, v. Clamo. Occludo, v. Claudo. Occubo, vel Occumbo, v. Cubo. Occulco, vide Calco.

Occŭlō, is, ōccŭlŭī, ōccŭltŭm, ōccŭlĕrĕ, ver-

bergen/ heimlich verschlagen/ verdecken/ Kryć/ Zákrywáć. ōccūltŭs,a,um,particip.ſive nomen ex particip. verborgen/Zákryty. Ex occulto, adverbialiter, heimlich/ verborgenlich/ Potáiemnie/ Nieznácznie. ōccūltē, ōccūltĭŭs, ōccūltĭſsĭmē, adverb. ut: Aliquid occulte facere, heimlich etwas thun/ Potáiemnie co czynić. ōccūltō, as, avi, atum, ōccūltārĕ, frequent. wol verschlahen od verbergen/ Zákryć co. ōccūltātŭs,a,um, & ōccūltātē, adverb. idem quod ſimplex. Occūltātĭō, onis, g.f. Verhaltung/ das verhälen vnd verbergen/ Krycie/ Zákrywánie. Occūltātōr, oris, g. maſc. Verberger/ der etwas heimlich hält/ Kryćiel/ Przechowywácz.

Occulto vide Occulo. Occumbo, v. Cubo.

Occŭpō, as, avi, atum, ōccŭpārĕ, einnehmen/ einhaben/ erſtlich beſitzen oder ergreiffen/ vor andern nehmen/ Obeymowáć/ Opánowáć. Item, fürkommen/ oder vor andern etwas thun/ Vprzedzáć. Item, vnmüſſig machen/ einem zu schaffen geben/ Záprzątáć/ Zábáwnym być. Occupare pecuniam alicui, vel apud aliquem, Geldt auff Wucher anlegen/ Dáć pieniądze w płát/ ná lichwe. Occupaverat animos fuga, die Flucht lag jhnen im Sinn/ Myślili uciekáć. Occŭpāns, antis, particip. fürkommende/ erſtlich einnehmende/ Opánywáiący/ Vprzedzáiący. Occŭpātŭs, a,um, vnmüſſig/ geſchäfftig/ Zábáwiony. Auditioni occupatus, anzuhören verhafft/ Słucháiący. Occŭpātĭō, onis, g.f. vnmüſſig/ Vnmüſſigkeit/ Zábáwá. Item, Einnemung/ Beſitzung/ Opánowánie/ Vprzedzánie. Implicatus occupationibus, faſt vnmüſſig/ Zábáwny bárzo. Item, Occupatio, Schema eſt, quoties, quæ dici ab alio poterant, ea ipſi præveniendo dicimus in noſtram partem, ne nobis officiant poſtea, Fürkommung/ Zábieżenie czemu/ Vprzedzenie. Antĕōccŭpō, & Præoccŭpō, as, āntĕōccŭpāre, & præōccŭpārĕ, vor einnehmen vnd beſitzen/ Vprzedzáć. Antĕōccŭpātĭō, & Præōccŭpātĭō, onis, g.f. Fürkommung/ Vbieżenie/ Vprzedzenie. Schema eſt cum aliquid reticere dicimus, quod tamen tacitum intelligitur. Græcè Apoſiopeſis.

Occurſus, vide Curro.

Ocĕănŭs, i, g.m. das groſſe Meer ſo die gantze Welt vmbgibt/ Morze wielkie. *Refuſus, ingens, helluoſus, circumvagus, ſenex, advena, ſonorus, vaſtus, rex undarum, circumfluus, canus, vitreus, reciprocans, immenſus, undoſus, vagus, amplus, reſtuus, fertilis, largus.* plura Epitheta vide ſupra in verbo Mare.

Ochă, æ, g.f. latinè Anſer, eine Ganß/ Gęś.

Ochră, æ, g.f. Berggelb/ Brunatna fárbá.

Ocimum, vide Ocymum.

Ocior, ocioſus, vide Ocium.

Ocĭŭm, ij, g.n. ſive (quod eruditis magis placere videtur) Otium, per t, Ruh/ Feyerung/ ſtillſtehung von Arbeit/ Prożnowánie/ Pokoy/ Odpocżnienie/ Wákácya. *Ignobile, tranquillum, molle, ignavum, ſegne, infelix, diſcinctum, liberum, languidum, ſordidum, marcidum, blandum, dulce, oblectabile, gratum, iners, pingue, facile, lene, languens, lætum, garrulum, deſidioſum, fœdum, amœnum, pigrum, quietum, pernicioſum, genioſum, infecundum, facundum, delicioſum.* Item, Otium, Weil/ Zeit/ Chwilá/ Czás. Otium rei ſi ſit, wenn ich die Weil hätte/ Kiedyby był czás do tego. In otio eſſe, müſſig ſeyn/ Prożnowáć. Otĭōsŭs, a, um, müſſig/ Prożnuiący. Item, ruhig/ vnbekümmert/ Sorgloß/ Beſpieczny/ Spokoyny. Otioſus à metu, Sorgloß/ Beſpieczny. Dies otioſus, Feyertag/ Swięto. Sententiæ otioſæ, vnfruchtbare/ liederliche Rede/ Mowy niepotrzebne/ niepożyteczne. Otioſus ſtudiorum, nicht lernend/ Nie pilny w náukach. Otĭōsē, adverb. müſſiglich/ Prożnuiąc/ Niedbále. Item, mit Weyle/ Wcześnie. Otĭōsĭtās, atis, g.f. pro Otio, ſed Barbarè. Otĭŏr, aris, atus ſum, ōtĭārī, müſſig gehen/ Prożnowáć.

Ocquĭnīſcō, is, ōcquĭnīſcĕrĕ, ſich neygen oder bücken/ Náchyláć śię/ Vczepnąć.

Ocrĕă, æ, g.f. Stiffel/ Bot. Item, Ocreæ, crurum munimenta, Beinſchienen/ damit man die Schinbein bewaffnet/ Nágolenice. *leves, ferreæ, renidentes, fulvæ, teretes.* Ocrĕātŭs, a, um, geſtiffelt/ oder mit Beinſchienen gewaffnet/ Obuty/ Boty noſzący.

Octō, nomen numerale adject. indeclinabile, g. omn. acht/ Ośm. ōctāvŭs, a, um, der Achteſt/ Oſmy. ōctĭēs, achtmahl/ Ośm rázy. ōctĭngēnārĭŭs, & ōctĭngēntēsĭmŭs, a, um, acht hundert/ Ośmſetny. ōctĭpēs, pĕdĭs, das acht Füß hat/ Ośmionogi/ ōctōgēnŭs, ōctōgēsĭmŭs, a, um, achtzigſt/ Ośmdźieśiąty. ōctōgĭēs, achtzig mahl/ Ośmdźieśiąt rázy. ōctōiŭgĭs, e, mit acht zuſammen gekopplet/ Ośm pár máiący. ōctōnārĭŭs,

a, um,

a,um, von achten/Osmkrotny. ŏctōnī,æ,a, achte Osm. ōctŏphŏrūm,i,g.n. ein Roßbaar / Tragbeth oder Stuel/so von achten getragen wird/Kárretá / ábo krzesło / ktore ośmioro noßacych potrzebuie. ōctuplĭcātūs, a, um, achtmahl geduppelt/Ośmkrotny. ōctuplēx,plĭcĭs,ōctŭplŭs, a,um, achtmahl duppel/Ośmiokrotny. ōctūssĭs, is, g.masc. ein stück Geldts acht Asses werth/Potroyny groß.

Octōbĕr,bris,g.m. Weinmonat/Páźdźiernik.

Ocŭlŭs,li,g.m. ein Aug/ Oko. Oculi, *Humentes, vitrei, glauci, orbiculares, venusti, igniti, teneri, vagi, ludibundi, luciduli, vigiles, gemmantes, sequaces, micantes, protervi, arguti, timidi, molles, nitidi, albicantes, flagrantes, blandi, turgiduli, melliti, ardentes, avari, stellantes, nictantes, decori, purpurati, protuberantes, rutilantes, radicantes, madidi, nitentes, splendiduli, petulci, lascivi, faciles, dulciculi, procaces, cupidi, flammei, rubelli, acuti, siderei, fulgidi, curiosi, avidi, impudici, lubrici, serenati, amabiles, cupidinei, comes, connivtentes, ridentes, promicantes, præfulgentes, tremuli, proclives, flammiferi, flammeoli.* Oculi in arboribus, die Augen an den Bäwmen/ darauß die Schoß herfür wachsen/ Pąk. Oculi caudæ pavonum, die Sternen oder Augen an den Pfawenschwäntzen/ Oczká w pawim ogonie. ŏcēllŭs,li, diminut. Aeugelein/ Oczko. ŏcēllātŭs,a,um, voll Auglein vnd Löchlein/ gelöchert / Oczkowáty. ŏcŭlīssĭmŭs, superlat. fast scharffsichtig/ Widzacy/ Oczywisty. Item, fast lieb/ Bárzo miły. ŏcŭlĕŭs, a, um, voll Augen/ Oczkowáty/Pełen oczu. ŏcŭlātŭs, a, um, der viel Augen hat/der ein gut Gesicht hat/ der Augen hat/Oczkowáty/Widzacy/Jásny. Testis oculatus, ein Zeuge der ein Ding selbst gesehen/Swiádek oczywisty. ŏcŭlātă,æ,g.f. piscis, Neunaugen Wielgook/Minok. ŏcŭlātĭō,onis, g.f. das abschneiden/abbrechen der überflüssigen Schöß vnd Reben augen/Obćinánie gáłązek drzewnych. ŏcŭlĭtŭs, adverb. Amat ancillam oculitus, Er hat die Dienstmagd so lieb als seine eygene Augen/ Kocha się w dźiewce bárzo. dicitur ut funditus. Exōcŭlō,as,are, & Exŏcŭlāssō, is, ēxŏcŭlāssĕrĕ, der Augen berauben/Wyłupić oczy/ Oślepić. Exŏcŭlātūs,a,um, der Augen beraubt blind/Oślepiony. ĭnŏcŭlārĕ, einzweygen/Impffen/ Szczepić. ĭnŏcŭlātĭō, onis, Einzweigung/ Impffung/ Szczepienie. ĭnŏcŭlātŏr,oris, Einzweiger/ Impffer/ Szczepnik/ Sadownik. Mŏnŏcŭlŭs, & Unŏcŭlŭs, li, g. m. Einäugig/ Jednooki.



Ocȳmŭm,i,g.n. ein Viehfutter/ da man Bonen vnd Erbsen vnd dergleichen durcheinander menget/ dem Vieh zum Futter/ Mießanká. Item, da man die Kornfrucht abmähet ehe daß sie blühet/ damit dem Vieh den Stulgang zu bewegen/ Żyto pierwey niż zákwitnie pożęte dla lekárstwá bydłu. Quidam volunt esse frumenti genus, Heydkorn/Tátárká. Alij Ocimum, vel Ocinum scribunt.

Ocyor, & hoc ōcyŭs, oris, comparat. Ocȳssĭmŭs,a,um, Superlat. am allerschnellsten/Prętki/ Nayprędßy. ōcyŭs, & ōcȳssĭmē, adverb. eylendts / schnell/ behend/ Rychło/Prętko. Non ocius quivi, Ich habs nicht schneller gekondt/ Niemoglem prędzey.

Odē, vel ōdă,æ,g.f. latinè Cantus, ein Gesang/ Spiewánie/Pieśń. *Dulcis, lyrica, lepida, pulcra, tersa.* Horat. Carmina sua Odas appellavit. Prŏsōdĭă,æ, latinè Accentus, ein Zugesang/der Thon einer jeglichen Sylben/Nátężánie słow. ōdēŭm, ēi, g.n. ein Orth oder Gebäw/den Sängern/Trommenschlägern / Pfeiffern vnd dergleichen verordnet/ Gánek dla graczow/ Kor.

Odī, ōdīstī, ōdit, infinit. ōdīssē, verbum defectivum, hassen/Nienawidźieć. Odi, significat, odio habeo, & habui, Ich hasse/oder habe gehasset/Nienáwidzę/Nienáwidźiałem. ōsŭs,a,um, gehasset/Co w nienáwiśći iest. ōsŏr,oris,g.masc. ein Hasser / hässig / der hasset / Nienawidzacy. ōsūrŭs,a,um, das hassen wird, Ktory będźie nienawidźiał. ŏdĭŭm,ij, g. n. Haß/ Zorn/ Nienawiść Brzydzenie się. *Crudele, asperũ, nefandum, internecivum, pertinax, profanum, ignescens, improbum, ægrum, impacatum, acerbum, amarum, inimicum, fuscum, inexplicabile, atrox, lugubre, pertinax, intestinum, exacerbatum, cruentum, malum, triste, pestiferum, fervens, flagrans, letale, recrudescens, malignum, capitale, exitiale, crudum, occultum, perniciosum, funestum, novercale.* Item, Odium, Widerwertigkeit / Verdruß/ Vnlust/ Vberlast/ Mühseligkeit / Mierźiączka / Przykrość/ Teskność. Odĭbĭlĭs, lĕ, pro Odioso. Odĭōsŭs,a,um, verhasst: Nienawistny. Item, überlästig/ mühselig/ vnruhig/ Brzydki/ Przykry. ōdĭōsē, adverb. vngern/ mit Vnlust/ vnruhiglich / Nienawistnie / Nieprzyiemnie / Brzydko. Sŭbŏdĭōsŭs,a,um, ein

wenig gehässig/überlästig/Nienawistny. In odio esse omnibus, vel, Odio esse apud omnes, von jederman gehasset seyn/Od wszystkich znienawidzonym być. Magnum odium in aliquem concitare, einem einen grossen Haß zufügen/ Przyprawić kogo o wielką nienawiść.

Odōr, vel ŏdōs, oris, g.m. Geschmack / Woniá. *Jucundus, mollis, ambrosius, amœnus, fragrans, gratus, genialis, tenuis, divinus.* Odōrēs, in plurali & Aromata pro eodem accepit Columella, allerley guter Geruch / Wszytkie wonne rzeczy. metaph. Aliquo odore legum recreatus, durch Gemerck vnd Gespur / &c. Przeczuciem praw. Odōrŭs, & ŏdōrātŭs, a, um, wolgeschmäckt / Geschmackreich/ Pachnący. Odōrŏ, as, avi, atum, ŏdōrārĕ, wol schmäcken oder riechen / Wolgeschmack machen / Perfumowáć / Woniá puszczáć. Odōrŏr, rāris, rārī, schmäcken / Wonïáć/ Wącháć. metaph. baß mercken vnd spüren / Przeczuwáć. Odorans, particip. schmäckend/ Wącháiący. Odōrātiŏ, onis, g.f. & ŏdōrāmĕn, ĭnĭs, sive ŏdōrāmēntŭm, i, g.n. das schmäcken/ Woniá. Odōrārĭŭs, a, um, das Geruch bringt/ Wonny, ut: Odoraria myrrha. Odōrĭfer, ra, rum, Geschmackreich/ das wolriechendē Geschmack bringt/ Pachnący. Odōrĭsĕquŭs, a, um, der dem Geruch nachspüret / Węchu ostrego. ĭnŏdōrŏ, as, avi, ĭnŏdŏrārĕ, stinckend/ oder bösen Geschmack machen/ Perfumowáć/ Złą wonią spráwić. ĭnŏdōrŭs, a, um, das nicht schmäcket/ vngeschmack/ Niewoniáiący.

Oēcŏnŏmĭă, æ, g.f. Haußverwaltung/ Gospodárstwo. Item, ein ordentliche Setzung vnd Vertheilung der Rede/ Rozłożenie porządne mowy. Oēcŏnŏmŭs, i, g.m. Haußschaffner/ Hoffmeister/ Gospodarz / Száfarz. Oēcŏnŏmĭcŭs, a, um, des Haußhaltens wol bericht / anschlägig/ Gospodárski / Száfárski.

Oēcŭmĕnĭcŭs, a, um, lat. Universalis & ad totum orbem pertinens. Concilium œcumenicum, ein allgemeine Versamlung auß allen Landen der gantzen Welt / Powszechne zgromádzenie.

Oēnānthē, ēs, g.f. wilde Weinreben / Máćicá winna dźika. Oēnānthĭnŭs, a, um, ut: Oleum œnanthinum, das darauß gemacht ist / Oley z máćice winney dźikiey. Oēnĭgĕnă, æ, g.m. id est, Vino genitus. Oēnŏphŏrŭm, i, g.n. allerley Geschirr da man Wein in trägt / Winny státek.

Oēnŏpōlĭŭm, lij, g.n. ein Weinhauß/ Winnego szynku dom. Oēnŏpōlă, æ, g.m. ein Weinschenck/ Weinverkauffer/ Winny szynkarz. Oēnŭs, g.m. latinè Vinum.

Oēstrŭm, i, g.n. eine Roßbremse/ Giez/ Gżik. Item, capitur pro Insania, sive furore.

Oēsўpŭm, g.m. der Koth so den Schaafen/ ehe sie gewaschen an der Wollen hängt / vngewaschene Wolle / Wełná nieochędożona / Wełny owczey / plugástwo.

Offa, æ, g.f. ein stück Fleisch / Käß/ Brodt oder dergleichen Essenspeiß/ Sztuká mięsá/ será y innych potraw. Item, eine Gattung Speiß auß Teyg / Honig/ Käß oder Eyer gemacht / wie ein Brodt gestaltet/ allerley Speise so man den Thieren gibt von Stücken oder gekochtem / Rodzay pokármu z Ciástá/ miodu será y iáiec zrobionego. Item, allerley dick Gemüß/ Teyg / Brey oder Suppē/ Fármuszká/ Polewká. Offa adipis, ein Stück Fett/ Sztuká tłustości. Offa panis, ein Stück Brodts/ Sztuká chlebá. ŏfēllă, vel ōfēllă, sive ōffŭlă, æ, g.f. dimin. ein Stücklein Fleisch oder Speise/ Sztuczká/ Kłosek. ōffārĭŭs, ij, g.m. qui conficit offas. Offātim, adverb. id est, particulatim.

Offēctŏr, oris, g.masc. ein Färber/ Fárbierz. Antiquum.

Offēndŏ, is, ōffēndī, ōffēnsŭm, ōffēndĕrĕ, compositum ex Ob & Fendo, quod non est in usu, ohngefehr erfinden/ Ználeść/ Záștáć. Item, anstossen/ gegenstossen/ Szwánkowáć/ Obráźić śie. Item, verletzen/ Przewinić/ Dopuśćić śie. Item, fehlen/ ein Fehl begehen / mißhandlen/ Vpáść / Wpáść w nieszczęśćie. Aliquem offendere, einen erzürnen/ Obráźić kogo. In re aliqua aliquid offendere, einen Fehl in einem Ding finden/ W tákiey rzeczy niedostátek iáki upátrzyć. In aliquo offendi, von einem betrogen werden/ das ist/ einen nicht finden wie er gemeynt hätte / Być od kogo oszukánym. In arrogantiam offendere, in Vermessenheit gerathen/ Wpáść w w pychę. ōffēndēns, entis, particip. anstossend/ Obrážáiący. ōffēnsŭs, a, um, particip. gestossen oder verletzt / Obrážony. Offensus alicui, über einen erzürnt/ Zágniewány ná kogo. Offensus, us, g.m. & ōffēnsă, æ, g. fœ. ferè activè sumitur, Vngunst vnnd Vngnad gegen einem / Obrázá/ Zágniewánie. Sine offensa gustus, ohne Verletzung/

zung des Geschmacks/das ist/ohn Verlust im versuchen/ Bez przykrości smáku. ōffēnsŏ,as, ārĕ, frequent. strauchlen/ stossen/ Vderzáć sie o co/ Porykáć sie. ōffēnsĭŏ,onis,g.f. Anstoß/Gegenstoß/Obrázá/Szwánk. Item, Vngunst/ Haß/ so ein Volck auff einen legt/ Zgorszenie. Turpitudinis offensione moveri, Sich selbs über eine Schand erzürnen / Poruszyć sie zgorszeniem sprosnym. Invidiā atq; offensionem suscipere apud populum. des Volcks Vngunst auff sich ladē/ Wpáść w nienawiść ludzką. Offensioni esse, Verdruß vnd Vnlust bringen / Być obrázą komu. Offensiones, Vnfug/ Kummer/ Vnschick/ Obrázy/ Szkodá/ Zgorszenie. ōffēnsĭūncŭlă, æ, g. f. dimin. ōffēnsātŏr, oris, g.m. ein Anstosser/Fehler/ Strauchler/ Potkliwy. ōffēndĭcŭlŭm, li, g. n. Anstoß/ Hindernuß/ Obrázá/ Záwádá. metaph. Zweiffel/Wątpliwość. Offensaculum, li, Est id quod ponitur, ut aliquis in in ipsum incidat vel impingat. ōffēndimēntŭm, i, g.neu. Ligaturæ nodus quo apex retinebatur, quum pervenisset ad mentum. ōffēndīx, īcĭs, idem. ĭnōffēnsŭs, a, um, Vnverletzt/Nieobrázony/Nieobrázliwy. Sŭbōffēndĕrĕ, ein wenig erzürnen/ oder verletzen/ Náruszáć/Zágniewáć troche.

Offercio, v. Farcio. Offero, v. Fero. Officio, Officialis, Officina, v. Facio. Offigo, v. Figo. Obfirmo, v. Firmo. Offlecto, v. Flecto.

Offōcŏ, as, as, avi, atum, ōffōcārĕ, ersticken/ erwürgen das einer sterbe/ Dawić.

Offringo, vide Frango.

Offūcĭă, æ, vel potius ōffūciæ, arum, g. f. pl. nu. Betrug/ angestrichene Farb/ falscher Schein/ Pickrzydło/Mamienie/ Szálbierstwo.

Offūcŏ, as, ōffūcārĕ, id est, aquam in fauces sorbendam dare. Antiq.

Offula, v. Offa. Offundo, v. Fundo, Oggannio, v. Gannio. Oggrassari, pro Ingredi.

Oh, Interject. lætantis, admirantis & dolentis. Oh probus homo es, Ha/ du bist ein frommer Mensch/ Oho/dobryś ty człowiek. Oh, tibinè crederem! Oho / solt ich dir glauben / O tobie mam wierzyć. Oh, perij, Ach ich bin verdorben/ Och/Zginąłem.

Ohē, Interjectio exclamantis, Ohe, jam satis est, Hola/ es ist gnug/ Oho/ Już dosyć.

Ohŏ, Interjectio admirantis.

Olĕă, Olīvă, æ, g. fœ. ein Oelbaum/ oder die



Oelfrucht/Oliwá drzewo. *Pallens, teres, tardè crescens, pingvis, vivax, viridis, pacifera, caduca, Venafrana, pacalis, Palladis arbor, nitida, mitis, popularis, semper frondens, pacata, albens, Licinia, Palladia, canens, glauca, supplex, insons, imbellis, umbrosa, vernicoma, æternum virens, viridans, Attica, Pisæa, Picena.* ŏlĕāccĕŭs, a, um, das von Oel ist/ Oliwny/ Oleiowáty. ŏlĕāgĭnŭs, & ŏlĕāgĭnĕŭs, a, um, Oelbäumen / oder Oelbäumenfarb/ Olivenfarb / Oliwny/ Albo oliwney máśći. ŏlĕārĭs, re, ŏlĕārĭŭs, sive ŏlīvārĭŭs, a, um, das zu dem Oel gehört/ Oleiowy. Olearius, ij, g.m. ein Oelmacher/Oleynik. ŏlĕāstĕr, stri, g. m. wilder Oelbaum / Oliwá leśna. ŏlĕāstēllŭs, i, dimin. ab Oleaster. ŏlĕāstrīnŭm, i, von einem wilden Oelbaum / Co z tey oliwy leśney. ut: Oleum oleastrinum. ŏlĕātŭs, a, um, mit Oel bestrichen/ geölet/ Oleiowány/Oliwnego zápáchu. ŏlĕĭtās, ŏlīvĭtās, atis, g. fœ. Zeit die Oliven abzulesen/ Czás oliwek zbierániá. ŏlĕōsŭs, a, um, voll Oel/ Oleiowáty. ŏlētŭm, sive ŏlīvētŭm, i, g.n. Oelgarten/ mit Oelbäumen gepflantzet/ Oliwny sad. ŏlĭfĕr, ra, rum, das Oelbäum trägt/ Oliwy przynoszący. ŏlīvĭfĕr, ra, rum, das Oliven trägt/ Oliwny/Oliwy przynoszący. ŏlīvīnă, æ, g. f. grosse viele Oels/ Obfitość oliwy. ŏlīvŭm, i, g. n. Baumöl / Oliwá sok/ Oley. ŏlīvŏ, as, are, Oliven ablesen/Oliwki zbieráć. ŏlĕŭm, ei, g.n. Oel/ Oliwá sok/ Oleiek/ Oley. *Pingve, liquidum, Palladium, viride, tardum, molens, leve, calorificum, Venafranum, unctum, Assyrium, cæruleum.* Oleo tranquillior, stiller dann Oel/Spokoyny. Oleum, Cic. posuit pro simulachro pugnæ & exercitatione.

Olĕŏ, es, ŏlēxī, & ŏlŭī, ŏlētŭm, & ŏlĭtŭm, ŏlērĕ, schmäcken/ ein Geschmack geben/ stincken/ Pachnąć/śmierdzieć. Accusativo & Ablativo gaudet, ut: Myrrham olet, Er schmäckt nach Myrrhen/Pachnie ták mirá. Sulphure olentia, nach Schweffel schmeckend / Siárczystego zápáchu. Jucundè olere, einen lieblichen Geruch geben/ Wdzięcznie pachnąć. Malè olere, stincken/ śmierdzieć. ŏlētŭm, g. n. Menschenkot / Gnoy człowieczy. ŏlĭdŭs, a, um, wolgeschmackt oder stinckend/Pachnący/śmierdzący. ōlfăcĭŏ, făcis, fēcī, făctŭm, ōlfăcĕrĕ, schmecken/ am Geschmack befinden/Wącháć/Czuć/Spocháć. ōlfēcī, metaph. Ich hab es geschmeckt/ das ist/ Ich habes be-

funden/ gemerckt/ Przeczuleſi/ Dowiedźiáłem ſię. ŏlfāctŭs, ūs, g. m. Geſchmack vnd Geruch/ Powonienie. ŏlfāctōrĭŭm, ij, g. n. Etwas daran man ſchmeckt oder riechet/ als Biſemknöpff/ ꝛc. Wonianká. ŏlfāctō, as, ōlfāctārĕ, frequent. ſchmecken/ Wacháć. Abŏlĕō, es, ăbŏlēvī, & ăbŏlŭī, ăbŏlētŭm, & ăbŏlĭtŭm, ăbŏlērĕ, außtilgen/ abſchaffen/ Wniwecz obracáć/ Wymázáć/ Zágubiáć. Magiſtratum abolere, pro Abrogare, den Magiſtrat abſchaffen/ Zrzućić vrząd. Abŏlēſcō, is, ăbŏlēſcĕrĕ, zu nicht werden/ vergehen/ Niſzczeć. Cujus rei memoria aboleverat, des man nicht mehr ingedenck war/ Czego iuſz więcey nie było wpámięći ludzkiey. Abŏlĭtŭs, a, um, partic. außgetilget/ zu nicht gemacht/ abgeſchafft/ Wymázány/ Zágubiony. Abŏlĭtĭō, onis, g. fœ. Abſtellung/ Abſchaffung/ Außtilgung/ Zápámiętánie/ Zniesienie. Adŏlērĕ, opffern/ zum Opffer verbrennen/ Palić co ná ofiárę. Itē, wachſen/ gemehret werdē/ Roſć/ Pomnażáć ſię. Adŏlērī, in paſſivo, pro Incendi, angezündt werden/ Zápalonym być. Adŏlēſcō, is, lēvī, & lŭī, ădŭltŭm, ădŏlēſcĕrĕ, wachſen/ Roſć/ Adoleſcit ætas, das Alter nimbt zu/ Roście wiek. Adoleſcere in tria cubita triennio, Drey Ellenbogen hoch wachſen in dreyen Jahren/ Ná trzy łokćie przez rok przyroſć. Adoleſcere etiam de brutis animalibus; Item, de Plantis dicitur. Adoleſcere in partum, bis auff die Zeit der Geburt wachſen/ Aż do rodzenia roſć. Adŏlēſcēns, entis, g. c. ein Jüngling von 12 Jahren bis auff das 21. Młodźieniaſzek. Adoleſcentulus, i, g. m. & Adŏlēſcēntŭlă, æ, g. f. dim. ein kleiner Jüngling/ vnd ein junges Mägdlein/ Dźieweczká. Adŏlēſcēntĭă, æ, g. f. Prima ætas hominis poſt pueritiam, die Jugend/ Młodźieńſtwo. *Ferbida, lævis, negligens, intemperans.* Adŏlēſcēntĭārī, obſolet. verbum, geyl vnd torächtig ſeyn/ Młodźieńſkie ſię ſpráwowáć/ Beſtwić ſię. Adŏlēſcēntŭrīrĕ, zum Kind werden/ Ku dźiećinſtwu ſię mieć. Itē, Aus der Kindheit gehen vnnd zum Jüngling werden/ Młodźieńſkie ſię ſpráwowáć. Adŭltŭs, a, um, particip. ſive nomen ab adoleſco, gewachſen/ erwachſen/ Doroſły. Dicimus pro eodem: Eſt jam adultus: vel, Adultus ætate: vel, Adulta ætate. Adultus etiam de inanimātis dictum.: Adulta urbs, Die wol auffkommen/ in jhrer Blüete iſt/ Dokończone/ W ſwey porze. Peſtis adulta, die faſt zugenommen/ Powietrze ſię wzmogło.

Exŏlērĕ, & Exŏlēſcĕrĕ, veralten/ abgehen/ Niſzczeć/ Słábieć. Item, faſt wachſen/ Wyraſtáć/ Wyrodźić ſię. Exolevit favor, die Gunſt iſt verloren/ Vſtáłá łáſká. Exoleſcit metus, die Forcht vergehet/ Vſtáłá bojaźń. Exŏlētŭs, a, um, particip. veraltet/ oder faſt groß gewachſen/ Stáry/ Wywietrzáły. Vetuſtate exoletum odium, ein mit der Zeit abgeſtorbener Haß/ Nienawiść zá czáſem vſtáłá. Exoleta virgo, ein veralte Jungfraw/ Stára pánná. Exŏlērĕ, & ĭnŏlēſcĕrĕ, einwachſen/ Wradzáć ſię. Inolevit nobis natura, dixit Gellius, activè, iſt vns angeboren/ To nam wrodzona ieſt. ſed inuſitatum. Conſvetudo hæc paulatim inolevit, die Gewonheit iſt algemach eingeſchlichen/ Zwyczay to pomáłu wniośł. ŏbŏlērĕ, ſtincken/ Smierdźieć. metaph. Etwas ſchmecken/ mercken vnd ſpüren/ Poczuć coś/ Dorozumieć ſię. Oboluiſti allium, du haſt vom Knoblauch geſtuncken/ śmierdźiſz czoſnkiem. ōbsŏlērĕ, interpoſita litera s, & ōbsŏlēſcĕrĕ, idem quod Exolere & Exoleſcere. Obſoleſcit virtus, vergehet/ wird geſchwächt/ Zaſtárzá ſię/ Słábieje/ vſtawa. ōbsŏlētŭs, a, um, abgangen/ in Vngewonheit kommen/ Wywietrzáły/ Stároświecki. Barbara & obſoleta verba, veraltet/ verlegen/ Stároświeckie słowá. Veſtis obſoleta, ein verriſſen Kleid/ Wytárta/ ſtára ſzátá. ōbsŏlētē, adver. auff alte weiſe/ altfränckiſch/ Po ſtároświecku. Aliquando, ōbsŏlētŭs, pro Sordido accipitur. Pĕrŏlērĕ, ſtarck riechen/ einen ſtarcken Geruch haben/ Páchnąć oſtro/ Oſtrego wechu być. Rĕdŏlĕō, es, rĕdŏlŭī, & rĕdŏlēvī, rĕdŏlĭtŭm, & rĕdŏlētŭm, rĕdŏlērĕ, ſchmecken oder riechen/ Tráćić czym/ Páchnąć czym. Redolet antiquitatem, metaphor. Zeucht auff alte Weiß/ Záryważ czegoś ſtároświeckiego. Redolet fœtorem, Es ſtincket/ śmierdźi. Vinum redolere, nach Wein riechen/ Winem páchnąć. Sŭbŏlērĕ, ein wenig ſtincken/ Trochę cuchnąć. metaph. mercken/ gewar werden/ Przeczuwáć/ Dorozumiewáć ſię.

Olĭgārchĭă, æ, g. fœ. Status Reipubl. paucorum conſtans dominatione, da wenig allein nach jhrem Gefallen herꝛſchen/ Rzeczypoſpolitey ſpráwowánie od niewielu przednieyſzych. Oligarchici, qui tali dominatione gaudent.

Oleum, & Olidus, vide Oleo.

Olim, adverb. temporis præteriti & futuri,

Vor-

Vorzeiten/ins künfftig/Kiedyś/Dawno/Potem. Item, pro Aliquando, sive Quandoque, Zu zeiten/ Czásem. Itē, pro Jamdudum, Vorlengst/ Już dawno. Item, pro quovis tempore, Alle mal/ Záwße/ Vstáwicznie.

Olitor, vide Olus. Oliva, vide Olea.

Ollă, æ, g. f. ein Hafen/Gárnec. *Fictilis, farvata.* Ollula & Aŭlŭlă, æ, dim. ein Häflein/Gárnußek. Ollārĭs, rĕ, das zum Hafen gehört/Gárcowy.

Ollārĭă, æ, g. fœ. temperatura æris, ternis & quaternis libris plumbi, argentarij in centenas æris additis.

Ollŭs, a, um, Veteres dixerunt pro Ille, la, lud. & Olli pro Illi apud Virg. Ollic, pro Illic antiq.

Olŏr, lōrĭs, g. m. ein Schwan/ Łábedź. *Argutus, albus, innocuus, niveus, Amyclæus, plumeus, ales, candidus, Paphius, Therapnæus, Phœbeus, Apollineus, candens, resonus, nitidus, Ledæus, argenteus, imbellis, vocalis, lacteus, Aonius, Caystrius, cantor, Mæandrius, canorus, blandus, serenus, Spartanus.* Olōrīnŭs, a, um, ut: Color olorinus, Schwanenfarb/ das ist/ gantz weiß/ Łábęcia fárbá/ Bárzo biała.

Olŭs, ŏlĕrĭs, gen. neut. Allerley Gartenkraut/ Ogrodna ztráwá. *Agreste, Niliacum, rigidum.* Olŭscŭlŭm, li, g. n. dimin. Kräutlein/Ogrodna ztráwá podła. Olĭtŏr, oris, g. m. ein Gartner/ Ogrodnik. *Sedulus.* Olĭtōrĭŭs, a, um, ut: Forum olitorium, ein Krautmarckt/ Járzynny rynek. Olĕrācĕŭs, a, um, dem Kraut gleich/ Ogrodny/ Chwaśćisty. Quidam cum aspiratone dicunt Holus.

Olŭs ātrŭm, i, g. neut. vel Olus atrum, Herba, Eppig/ Gierß/Mistrzownik.

Omasus, g. m. vel Omāsŭm, i, g. n. der feysteste Darm/ Klopdarm genant/ Fláki. *Pingve, vile, centipelle.*

Omĕn, ĭnĭs, g. n. ein Loßzeichen/so man ab vergangenen Worten nimpt zu Glück oder Vnglück/ Znák przyßłey rzeczy/Godło/Otuchá. *Occultum.* Hoc detestabile omen avertat Jupiter, Gott behüte vns vor diesem grewlichen Loßzeichen/ Pánie Boże záwáruy áby śie miał wypełnić ten znák nieszczęśliwy. Optimis ominibus, zu allem Glück/Szczęśliwie. Omĭnōsŭs, a, um, vnglücklich/ böß vordeutend / Nieszczęśliwy/ Znáczący co złego. Omĭnātŏr, oris, g. m. der Weissaget/ der guts oder böses loset/Prorok. Omĭnŏr, aris, atus sum, ōmĭnārī, losen/ guts oder böses/ Wießczeć/Prorokowáć. Omĭnō, as, are, antiq. Quilibet nobis malè ominatur, ein jedweder drohet vns böses / Káżdy nam co złego wießczy. Abōmĭnŏr, aris, atus sum, ăbōmĭnārī, verfluchen/ ein Grewel haben/Brzydźić śie. Abōmĭnāndŭs, a, um, & Abōmĭnābĭlĭs, lĕ, Abschewlich/ das zu schewen ist/Brzydki. Abōmĭnātĭō, onis, g. f. ein Grewel/Brzydkość. Abōmĭnātŭs, a, um, partic. passivè sumptum, ut: Abominatus parentibus, hoc est, Execrationi habitus, der seinen Eltern ein Fluch vnd Grewel ist/ Przeklęty od swych rodźiców.

Omēntŭm, i, g. n. das Netz so das Ingeweyd bedeckt/Kałdun. *Album, pingve.*

Omitto, vide Mitto.

Omnĭs, ĕ, Alles/ Wszelki/ Káżdy. Ad omne tempus, Zu allen Zeiten/Ná wszelki czás. Omni modo, vel Omnibus partibus, In allweg/Wszelkiem sposobem. Omni ratione. Idem significat. Omne genus, vel Generis omnis, Allerley/ Wszeláki. Omnis civitas, die gantze Stadt/ Cáłe miásto. Eandem vim habet in singulari, quam in plurali. Omnĭfărĭăm, Omnĭmŏdĕ, adver. In allweg/ Wszelkiem sposobem. Omnĭfĕr, ra, rum, der alle ding trägt/Wszystkorodny. Omnĭgĕnŭs, a, um, von allen Sorten/Wszeláki. Omnīnō, adver. gäntzlich/Koniecznie/Zgoła. Omnĭpărēns, entis, Aller Ding ein Mutter/Wszystkorodny. Omnĭpŏtēns, tentis, adject. Allmächtig/ Wszechmocny. Omnĭpŏtēntĭă, æ, gen. fœm. Allmächtigkeit/ Wszechmocność. Omnĭvăgŭs, a, um, Allenthalbenschwebende/Biegun. Omnĭvŏrŭs, a, um, Der allerley verschlingt/ Wszystko żrący.

Omphăcĭŭm, ij, g. n. vnreiffer Wein / vulgò Agrest/ sawr Most/ Agrestowy sok. Omphăcĭnŭs, a, um, von vnzeitigen Trauben gemacht/ Agrestowy. Omphaces, vnzeitige sawre Trauben/ oder andere Frücht die noch nicht zeitig seynd/ Niedojrzáłe iágody/ tákże y inßy owoc.

Onăgĕr, gri, g. m. ein Waldesel/ Osieł dźiki. *Asininus, timidus, segnis.*

Onero, vide Onus. (nog.

Onĭscŭs, ci, g. m. Graßwurm oder Raup/Sto-

Onocentaurus, i, g. mas. Ein Thier das oben wie ein Mensch/ vnd vnten wie ein Thier gestaltet ist/ Mießániec / Z iedney pokowice człowie-

czy/ z drugiey zwierzęcia kßtakt małocy.

Onŏcrātŭlŭs,i, g.m. Avis cygno similis, quæ collum in aqua mergens spirat, & veluti rudi. tum asini edit, Kropfgans/Schneegans/Löffelgans/Bok.

Onōnĭs, g.fœ. lat. Resta bovis, Hewhech/oder Stallkraut/ liśi ogon ziele.

Onŭs,ŏnĕrĭs, g. neut. ein Bürde/Last/ ćieżar. *Vastum, colossicum.* Oneri esse, einem Vberlast seyn/ ćieżarem być komu. Itē, Onus, Geschäfft oder Befehl/ Powinność/ Roskazánie. Opprimi onere, überladen werden/ Vćiśnionym być od ćieżaru. Sustinere onus, eine Last tragen/ Vrząd/ powinność táko mieć/ciezar ponośić. Onĕrōsŭs, a, um, lästig/ überlegen/ ćięski/ Obćiązliwy. Onŭstŭs, a, um, geladen/ beschwärt/ Obćiążony/ pełen. Navis onusta frumento, mit Korn beladen/ Okręt z zbożem. Cum genitivo: Aulam onustam auri. Onustatus, pro Onusto inepte dicitur. Onĕrō, as, avi, atum, ŏnĕrārĕ, laden/ beschwären/ füllen/ Obćiążáć/ládowáć. Laudibus onerare, fast loben/ Názbyt chwalić. Aliquem promissis onerare, Einem viel verheissen/ śiłá komu obiecowáć. Onĕrātŭs,a,um, beladen/Obćiążony. Onĕrārĭŭs a, um, ut: Naves onerariæ, Lastschiff die man mit Kauffmanschatz/rc. ladet/ Okręty ćiężarowe/ náłádowáne. Dēŏnĕrārĕ, & Exŏnĕrārĕ, entladen/ ab oder außladen/erledigen/ Vlżywáć/ Złożyć ćieżar. Aliquem metu exonerare, Einer Forcht entledigen/ Wybić komu bojaźń. Exonerare vesicam, bruntzen/ Wodę puszczáć.

Onўx, ŏnўchĭs, g.m, & fœ. ein Nagel an den Fingern oder Zehen/ Páznogieć. Item, Kámień drogi ták rzeczony. Item, Gemmæ species, humani ungvis candorem referens. *Lubricus, crassus, candens, lævis, candidus, myrrheus.* Est & marmoris genus, quod ad potoria & ungventaria vasa excavatur. Legitur & pro specie aromatis. Onўchĭnŭs,a, um, das darzu gehört/ oder darauß gemacht ist/ Co do tych rzeczy należy/ ábo z nich iest zrobione.

Opācŭs,a,um, Schattächtig/ dunckel von Bäumen vnd Aesten/ ćiemny/ ćieniśty. Opācō,as,avi, atum, ŏpācārĕ, beschatten/ bedecken/ Záćimiáć. Opācĭtās, atis, g. fœ. Beschattung/ Bedeckung/ Dunckel/ ćieniśtość/ ćiemność. Inŏpācŭs,a,um, vnbedeckt/ vnbeschattet/ Nieććiemny/ Niezakryty.

Operio, & Operculum, vide Pario.

Opĕrŏr, aris, atus sum, ŏpĕrārī, arbeiten/ wercken/ Robić. Item, opfferen/ Ofiárowáć. Noctes operari dicitur Luna, vollbringen/ Báwić się/ świećić przez cáłą noc. Opĕrātŭs,a,um, partic. gearbeitet/ gewerckt/ zrobiony. Opĕrātĭō, onis, g. f. Werck/ Robotá. Item, Sacrificatio. Opĕrārĭŭs, a, um, das arbeitet/ wercket/ Robotniczy/ Operarius, ij, g. masc. Weickmann/ Robotnik/ Rzemieśnik. Operaria, æ, g. f. Werckfraw/ Robotnicá. Dies operarius, ein Wercktag/ Roboczny dźień. Opĕrā,æ,g.f. Arbeit/ Fleiß/ Robotá/ Pomoc/ Prácá. Alicui rei operam dare, Fleiß vnd Arbeit an ein Ding kehren/ Báwić się pilno około czego/ Pilno co robić. Amori operam dare, mit Bulschafft vmbgehen/ Nierządem się báwić. Eadem opera, in einer Arbeit/ Zá tąż prácą. Operæ est, Es ist vonnöthen/ Potrzebna iest. Operæ pretium, nützlich/ nothwendig/ wol zu thun/ wol zu achten/ Pożyteczna rzecz/ potrzebna. Pretium operæ, idem. Experiri operæ, mit der That erfahren/ Doświádczyć prace táktey. Mea opera, durch mein Fleiß vnd Arbeit/ Zá moią prácą/ Zá moim stáraniem. Operam perdere, sein Arbeit verlieren/ Dármo robić/ Robotę utrácić. Opĕræ, in plur. Handwercksleuth/ Werckleuth/ Robotnicy/ Rzemieśnicy. Itē, Schaffner der Kauffleuth/ Rządcá/ Sprawcá kupiecki. Opĕrōsŭs,a,um, geschäfftig/ redlich mit Wercken/ Prácowity/ Trudny. Operosus, passive Ovid Moles operosa laboret, gewercket/ Máchiná urobiona. Res operosa, arbeitsam/ schwär/ das viel Arbeit vnd wercks braucht/ Prácowita/ trudna/ ćięszka rzecz. Opĕrōsē, adver. arbeitsamlich/ kümmerlich/ schwärlich/ Prácowićie. Opĕrōsĭtās, atis, g. fœ. schwäre Arbeit/ Prácowitość/ Robotá. Opĭfex, fĭcĭs, g.c. Werckmann/ Rzemieśnik/ Sprawcá. Opifices apes, auff das Werck geflissene/ Pszczoły robotne. Opĭfĭcīnă, æ, g. f. Werckstat/ Wárstat. & Opĭfĭcĭŭm, g.n. Werck/ Rzemiesło/ Robotá.

Opera, vide Operor. Opes, opum, v. Ops.

Ophĭdĭŏn, ij, g.n. pisciculus marinus, Congro similis.

Ophĭs, is, g.m. latine Serpens. ŏphĭŏmăchŭs, i, g.m. der mit Schlangen ficht/ Który z wężami woiuie. ŏphĭtēs, is, g.m. Marmoris genus, serpentis maculas habentis. ŏphĭvăgŭs, i, Sidus cœleste, lat. Serpentarius, vel Anguitenens dicitur.

Ophthālmŭs, lat. dicitur Oculus, ein Auge/ Oko. ōphthālmĭă, æ, g. fœ. Vitium oculorum, ut Lippitudo. Eſt & piſcis, lat. Oculata, Neunaugen/ Wielgook. ōphthālmĭcŭs, a, um, Augenartzt/ Okuliſtá.

Opĭcŭs, a, um, vnflätig / wüſt/ vnrein/ Sproſny. Opica verba, vnflätige/ vnzüchtige Wort/ Szpetne/ plugáwe ſłowá.

Opifer, v. Ops.

Opilio, vel U. ilĭō, onis, g. m. ein Schaaffhirt/ Schäffer / Owczarz.

Opīmŭs, a, um, feiſt/ mäſtig/ reich / Obfity/ Żyzny/ Tłuſty. Spolia opima, herꝛliche vnd koſtliche Beuth/ Obfite łupy. Opimus ager, fruchtbahr Żyzna rola. ŏpīmē, adverb. reichlich/ Hoynie. ŏpīmō, as, ŏpīmārĕ, feiſt machen/ mäſten/ Tuczyć/ Nápełniáć.

Opīnŏr, aris, atus ſum, ŏpīnārī, ſchätzen/ achten/ meynen / Mniemáć/ Rozumieć. Opinatu parvum, klein geacht/ Máley wagi/ Lekce poważony. Nĕ ŏpīnātŭs, a, um, vngemeynt/ deſſen man ſich nicht verſehen / Niespodziány / Nierozmyślny. Nĕcŏpīnātē, adverb. vnbedächtiglich/ Niespodziánie/ Nierozmyślnie. Opinatus pro Celebri, Barbarè dicitur. ŏpīnātĭō, onis, g. f. ein liederliches / leichtfertiges zuſtimmen vnd zufallen einer Meynung/ Mniemánie. ŏpīnātŏr, oris, g. m. Wahnwitziger/ der nichts gewiſſes hat/ ſondern allweg zweiffelt/ Wątpiciel/ Fántáſtyk. ŏpīnĭō, onis, g. f. Geſchrey/ gemeine Sag/ Mniemánie/ Rozumienie. Magna eſt hominum opinio de te, die Leute achten dich hoch / halten viel von dir/ Siłá o tobie ludzie trzymáią. Item, Opinio, Meynung/ Mniemánie. Vincam opinionem tuam, Ich werde mehr leyſten denn du meyneſt / Ja więcey ſpráwię niżeli ty mniemaſz. Habere opinionem, Wahn oder Meynung haben/ Mniemánie iákie mieć/ zdánie. Ut opinio mea fert, nach meiner Meynung / Jáko ia rozumiem. ŏpīnĭōsŭs, a, um, der nichts gewiſſes hat / der voller Meynung oder Wahn iſt/ Fántáſtyk. Opinioſiſſimos, vocat Cic. Philoſophos, qui ſemper opinantur, tanquam nihil comprehendi poſſit, ſed inuſitatum. ŏpīnābĭlĭs, lĕ, dar man eine Meynung von nehmen kan / das gut iſt zu glauben/ Poietny. ĭnŏpīnābĭlĭs, lĕ, ĭnŏpīnātŭs, & ĭnŏpīnŭs, a, um, deſſen man ſich nicht verſehen hat/ vngeachtet/ vnvermeynt/ Niespodziány/ Nierozmyślny. ĭnŏpīnāns, antis, partic. vngewarnet / der ſich eines Dings nicht verſihet/ Niespodziewáiący/ Nierozmyśláiący. ĭnŏpīnāntĕr, Inopinate, & ĭnŏpīnātō, adverb. vnverſehenlich/ Niespodziánie.

Opĭpărŭs, a, um, reich/ herꝛlich/ reichlich/ geruͤſt Obfity/ Hoyny/ Bogáty. ŏpĭpărē, adver. reichlich/ herꝛlich/ prächtiglich/ Obficie/ Hoynie/ Bogáto. Convivium opiparè apparatum, köſtlich vnd reichlich zubereit/ Bánkiet doſtátni.

Opis, vide Ops.

Opĭstŏgrăphŭs, a, um, das auff beyden Seyten geſchrieben iſt/ Piſány z obu ſtron. quando eſt ſubſtant. Opisthographi, in genit. g. m. dicitur Charta ab utroque latere ſcripta.

Opĭsthŏtŏnĭcŭs, i, g. m. dem das Haupt hinter ſich wegen der verſtrupfften Sennadern ſtarret/ Skurczony w zad.

Opĭtĕr, ŏpĭtrĭs, vel tĕrĭs, g. m. dicitur cuius pater avo vivo mortuus eſt, deſſen Großvater noch lebt/ vnd ſein Vater geſtorben iſt / Wnuk dziádá żywego máiący po śmierći oycowſkiey.

Opitulor, vide Ops.

Opĭŭm, ij, g. n. Safft von Magſamen/ Mákowy ſok. *Soporiferum*.

Opobalſamum, *Candidum, gratum*, vide Balſamum.

Opŏpŏnāx, ācĭs, g. m. Succus panacis herbæ.

Opōrīnŭs, a, um, id eſt, authumnalis. Herbſtlich/ Jeśienny. ŏpōrŏthēcă, æ, g. f. locus ubi authumnales fructus ſervantur.

Opōrtĕt, ŏpōrtēbăt, ŏpōrtŭĭt, verb. imperſonale, es muß / es iſt noth/ es ſol / Potrzebá ieſt/ Muśi być.

Oppă, æ, g. f. ein Flaſche / oder höltzern Trinckgeſchirꝛ/ Fláſzá ábo dzban drzewiány.

Oppango, vide Pango. Oppedo, vide Pedo, is.

Oppĕrĭŏr, ōppĕrīrĭs, ōppĕrtŭs ſum, ōppĕrīrī warten/ Czekáć. Abi intro, ibi me opperire, gehe hinein/ warte meiner daſelbſt / Jdź tám/ támże mię czekay.

Oppeſſulatus, v. Peſſulus. Oppeto, v. Peto. Oppico, v. Pix.

Oppĭdō, adverb. ſehr hefftig / Bárzo/ Rozmiecznie.

Oppĭdŭm, di, g. n. eine Stadt/ Miáſto. *Arduum*. Oppĭdŭlŭm, li, dimin. ein Städtlein/

Miásteczko. ōppĭdātĭm, adver. von einer Stadt zur andern/ Po miástách/ Od miástá do miástá. ōppĭdānŭs, i, g. m. ein Stadtmann/ der in einer Stadt wohnet/ Mieyski. Oppidanus, a, um, ut: Oppidanum jus, Stadtrecht/ Mieyskie práwo.

Oppignoro, vide Pignus. Oppilo, v. Pilo, as, Oppleo, v. Pleo. Opploro, v. Ploro. Oppono & Oppositio, v. Pono.

Oppōrtūnŭs, a, um, füglich/ nach dem Wunsch/ Wczesny / Rázny / Sposobny. Opportuno tempore accepisti, zu gelegener Zeit/ Czásu sposobnego/ Wczesnie. ōppōrtūnĭtās, atis, g. f. Gelegenheit/ Pogodá/ Sposobność. ōppōrtūnē, adverb. zu rechter Zeit vnd Orth/ geschicklich/ Wczás/ Wczesnie. ĭnōppōrtūnĭtās, atis, Vngelegenheit/ Niewczesność. Pĕrōppōrtūnŭs, sehr wol gelegen/ fast füglich/ Bárzo wczesny/ sposobny. ĭmpōrtūnŭs, a, um, verdrüssig/ vngelegen/ vnbeholffen/ Nálegáiacy / Niewczesny/ Przykry. Importunum, vnruhig ohn vnterlaß/ Niewczesnie/ Bez przestánku. Importunus, i, g. m. ein vnruhiger Mensch/ Nálegáiacy / Przykry.

Ĭmpōrtūnē, adver. zu vnzeiten/ Niewczesnie. Ĭmpōrtūnĭtās, atis, g. f. Vnzeit/ Vngelegenheit/ Niewczesność. Item, Vnbilligkeit/ Niesktomność/ Nálegánie. Item, Vnordnung/ Vnzucht/ Zuchwálstwo/ Niesktomność.

Oppressio & Opprimo, v. Premo. Opprobrium, v. Probrum. Oppugnatio & Oppugno, v. Pugna. Opputo, v. Puto.

Ops quanquam in Nominativo non usurpatur, in obliquis tamen & compositis, huius ŏpĭs, opem, ope, Dativus vix legitur, g. f. Hülff/ Vermögung/ Pomoc. *Medica, salutifera, innocua, Machaonia.* Aliquid opis ferre, etwas Hülff thun Pomoc cokolwiek. Omni ope atque opera, mit gantzer Macht vnd Krafft/ Z cáłey śiły/ według przemożenia. ŏpēs, opum, opibus, plur. num. tant. Reichthumb/ Máietność/ Bogáctwá. *Attalicæ, avidæ, magnificæ, superbæ, miseræ, regales, Crœsiæ, fluxæ, auratæ, dites, viscosæ, iniquæ, inopes virtutis, excultæ, leves, munificæ, Sisiphiæ.* Item, Opes, Krafft/ Macht/ Vermögen/ Hülff/ Wielmożność/ Moc/ Pomoc. ŏpĭfer, ra, rum, ein Helffer/ Pomocnik. ŏpŭlēscĕrĕ, reich werden/ zunehmen/ Zbogacáć się. obsolet. Opulentum obsonium, köstliche Speise/ Potráwá kosztowna. ŏpŭlēntĭă, æ, g. f. Reichthumb/ Bogáctwá. *Locuples, felix.* ŏpŭlēntĭtās, atis, idem. ŏpŭlēntĕr, adverb. reichlich/ Bogácie. ŏpŭlēntō, as, ŏpŭlēntārĕ, reich machen/ Bogáćić/ Vbogacáć. ŏpĭtŭlŏr, aris, atus sum, ŏpĭtŭlārī, helffen / Rátowáć/ Pomagáć.

Opsōnĭŭm, ij, g. n. Kost/ allerley Speise ohne Wein vnd Brodt/ Przysmák/ Potráwá. *Opiparum, lautum.* ōpsōnō, as, are, & ōpsōnŏr, aris, atus sum, ōpsōnārī, Speise einkauffen / Potráwy skupowáć. Ego opsonabo, Ich wil alle Kost bezahlen/ Ja chce koszt ná potráwy zápłáćić. ōpsōnĭtō, as, are, frequent. ōpsōnātŭs, ūs, g. m. Einkauff der Speise/ Skupowánie stráwy. ōpsōnātŏr, oris, g. masc. ein Einkauffer der Speise/ Skupień potraw.

Optĭcŭs, a, um, idem quod visivus, sive perspectivus, zum Gesicht dienlich / Widzeniu służacy.

Optĭmŭs, a, um, Superlativus à Bonus, allerbest/ Naylepszy. Fide optima, mit gutem trawen/ Wiernie. Deus Opt. Max. der Beste vnd Höchste/ Bog dobry y wielki. ōptĭmē, adverb. am allerbesten/ sehr wol/ Nayleptey/ Se optime habere, fast gesund seyn/ Bárzo dobrze się mieć. Adest optimè, gerad zu rechter Zeit ist er allhie/ Ná czás tráfił/ Wczesnie przyszedł. ōptĭmĭtās, atis, id est, utilitas & commodum. Optĭmās, atis, g. com. Optĭmātēs, plur. num. die fürnehmsten Obristen vnd Regenten des Volcks / Pánowie przedni.

Optō, as, avi, atum, ōptārĕ, wündschen/ begehren/ Żadáć/ Życzyć/ Winszowáć. Item, außerkiesen/ Obieráć. ōptātŭs, a, um, particip. gewündschet/ Pożądány. ōptātĭŭs, Quid optatius? Was ist mehr zu wündschen / Coż może być pożądániszego? ōptātĭssĭmŭs nuncius, ein gewündschter Bott/ Pożądány poseł. ōptātŭm, i, g. n. Præter optatum meum, ohn meinen Wundsch / Bez żądánia mego. Optātō, adverbij vicem obtinet. Optato advenis, du kömpst nach Wundsch/ Pożądánie's przyszedł. Optĭō, & Optātĭō, onis, g. f. eine Wahl oder Wundsch / Wolne obieránie/ Pożądánie. Item, Optio significat apud Jureconsultos, ein gegebener Kriegsmañ einem Krancken/ Strażnicży/ Strażnik/ Opiekun choremu przydány. Optābĭlĭs, lĕ, wündschlich/ wündschens werth/ Pożądány. Optābĭlĭtĕr, adver. begierlich/ Pożądánie. Optāndŭs, & Optātīvŭs, a, um,

tum, das zu wündschen ist/ Co do pożadánia náleżý. ădōptō, as, avi, atum, ădōptārĕ, außerwehlen/ einen zu Schirm nehmen/ Obieráć sobie co. Adoptare, est verbum juris, für sein Kind auffnehmen/ Przyspośobić/ Przyiąć zá syná. Adoptare se alicui familiæ, eines andern Geschlechts genoß werden/ Przyłączyć śię do iákiey fámiliey. Nomen sibi adoptare, seinen Namen verwechslen/ Názwáć śię ináczey. Adōptātŏr, oris, g.m. der einen für sein Kind auffnimpt/ Przysposobićiel. Adōptātiō, & Adōptiō, onis, g.f. Erwehlung/ Annehmung zu einem Kind/ Przysposobienie. Adōptātŭs, a, um, zu einem Kind auffgenommen/ Przysposobiony. Adōptīvŭs, a, um, was zu solcher Erwehlung gehört/ Do przysposobienia należący. Adoptivus, i, g.m. ein erwehlter Sohn/ Przysposobiony syn. Adōptātīvŭs, a, um. Ex adoptato filio natus, von einem erwehlten Sohn geboren/ Z przysposobionego syná spłodzony. Cŏŏptārĕ, zu jhm erwehlen/ zu jhm erkiesen/ Przyobieráć/ Przyimowáć pospołu. Cooptari in locum alterius, in eines andern Platz erwehlet werden/ Ná mieyscé czyie być przybránym. Cooptare senatores, vel Senatum, einen Rath setzen/ Przybráć do rády. Cŏŏptātiō, onis, solche Erwehlung vnd Erkiesung/ Przyięćie/ Przybránie. Exōptārĕ, herzlich wünschen/ Żądáć/ Życzyć. Nihil exoptatius, nichts ist angenemers/ Nie iest nic pożądáńszego. Exōptābĭlĭs, le, wol zu begehrē/ Pożądány. Ĭnōptātŭs, a, um, vngewünscht/ niepożądány. Pĕrōptātō, adv. nach allem Wundsch vñ Begehren/ Gmyśli/ Pożądánie.

Opŭlŭs, li, g.fœm. arbor, Maßholler/ Ahorn/ (Jáwor.

Opūntĭă, æ, g f. herba ignota.

Opŭs, ŏpĕrĭs, g.n. ein Werck/ Geschäfft/ Robotá/ Dźieło. Omni opere anniti, alle Macht ankehren/ Ze wszystkich sił śię stáráć. Grave Martis opus, schwere Müh des Kriegs/ Ciężka żołnierska. Opus, aliquando pro Necesse, sive Necessario accipitur, nothwendig/ Potrzebá. Cum Dativo & Ablativo construitur: Quid opus est verbis? was bedarffs viel Wort/ Coż potym śiłá mowić. Adest opus facto, es ist wol zu thun/ Dobrze by to uczynić/ spráwić. Opus est maturato, man muß eylen/ Trzebá pospieszyć/ wczás wygotowáć. Aliquando Nominativo gaudet: Opus sunt milites, pro Opus est militibus. Magno opere orare, sehr beten/ Bárzo prośić. Ŏpŭscŭlŭm, li, g.n.dim. ein Wercklein/ Robotká. Pĕrŏpŭs, gar nötig/ Bárzo potrzebny.

Ōră, æ, g.fœ. das Ende vnd eusserst eines jeden Dings/ Krawędź/ Brzeg. Oræ plur.num. Belege oder Saum an einem Kleyd/ Kray u száty. Item, die Anstöß/ Marchen/ Kreiß vnd Grentzen einer Landschafft/ Gránicá kráiny/ Krolestwá. Ora, ein Flecken oder Gelegenheit/ vnter oder an dem Himmel/ eine Gegend/ KrayśwUátá. Item, Gegend oder Land/ Kráiná/ Ląd. Vulneris oræ, die Bort einer Wunden/ Około rány kray.

Ōrācŭlŭm, li, g.n. eine Weissagung/ ein angezeigter Will Gottes/ Gottes Spruch durch einen Menschen/ Wyrok Boski. *Divinum, sacrum, sanctum, veridicum.* Oraculo edidit Deus, GOtt hat es gesprochen/ Bog wyrzekł. Petere oraculum à Deo, Gott vmb Rath fragen/ Rádźić śię w czym Bogá. Oraculum pro Templo quandoque sumitur. Item, ein Spruch eines glaubwürdigen vnd ansehnlichen Menschen/ Mowá ludźi godnych wiáry y niepodeyźrzánych. Catonis oracula, die Sprüche Catonis. Mowy Kátonowe.

Ōrātă, pro Aurata, æ, g.f. rothe Forellen/ Złotobrew rybá/ pstrąg czerwony. Genus piscis.

Oratio & Orator, vide Oro.

Orbĭs, is, g.m. ein Circul/ Ring/ Kreyß/ runde Gestalt/ Okrąg/ Koło figurá/ Okrągłego co. *Intortus, tortus, apertus, spatiosus, frugifer, globosus, circulatus, refugus, obliquus, sinuosus, avarus, patulus, rotundatus, flexus, curvus.* Orbis ablaqueationis, eine Grub vmb einen Bawm oder Weinreben/ Okopywánie drzew. Orbis saltatorius ein Ringtantz/ Tániec. Item, Orbis, ein runder Deckel/ Przykrywádło okrągłe. Orbis mensarius, ein Teller/ Tálerz. Orbis, sive Orbis terræ, Vmbkreiß der Erden/ Okrąg źiemski. Orbis, sive Orbis terrarum, der Vmbkreiß der Räder/ Koło wozowe. Orbis, aliquando pro Oculis. Orbĭcŭlŭs, li, diminut. ein Ringlein oder Kreyßlein/ Kołko/ Gałeczká. Item, pro Trochlea, ein Wällelein oder Rädlein in einer Winden/ Kłubá Budowniczá/ Koło u windy. Orbĭcŭlātŭs, a, um, gekugelt/ rund/ Okrągły. Orbiculatim, adverb. Ringsweis/ Okrągło. Orbīlĕ, is, g.neut. Radfalg/ das ist/ der Vmbkreyß am Rad/ Obod/ Wałek/ Zwono u kołá. Orbĭcŭs, a, um, id est, in orbem ductus, sive circulari motu.

Orbĭtă,æ,g.f. Wagenleyß/ Koley. Sumitur & pro Rota, für ein runde Form/ Okrągła figurá. Orbita lunæ, der Kreyß / Ründe oder Kugel des Monds / Okrągłość miesięczna. Exōrbĭtō,as, exorbitare, auß dem Geleyß fahren / abtretten oder fehlen / Wystepowáć z drogi. Item, pro delirare, Calep. sine auth. probato.

Orbŭs,a,um, des Gesichts beraubt / Ogołocony. Orbus luminibus, idem. Orbus altero lumine, an einem Auge blind/ Jednooki. Orbi palmites, ohne Rebaugen / Látorośl bez máćice. Orbus, metaph. eines lieben Dings beraubt/ Opuśćiáły / Pozbáwiony miłey rzeczy. Orbus auxilij, Hülfflos/ Opuszczony/ Niemáiący pomocy. Orbus pater, seiner Kinder beraubt/ Oćiec osieroćiáły. Item, Orbus, Vater oder Mutterloß / Wäißlein / Sierotá / bez oycá ábo bez mátki. Orbĭtās,atis,g.f. Wäißolse/ Verlust eines lieben Dings/ Abgang Vaters vnd Mutters/ Ogołocenie/ Osierocenie. Orbĭtūdō,dĭnĭs,g.fœ. idem, sed antique. Orbĕfăcĭō,facis,feci,factum, ōrbĕfăcĕrĕ, & ōrbĭfĭcō,as, ōrbĭfĭcārĕ, pro Orbare. Orbĭfĭcŭs,a,um, pro Orbante has dictiones ineptas annotavit Sipontinus. Orbō,as,avi, atum, ōrbārĕ, eines lieben vnd angenemen Dings berauben/ Pozbáwić/ Odiąć/ Ogołoćić. Orbātĭō,onis,g.f. Beraubung/ Ogołocenie.

Orcă,æ,g.fœ. ein Meerfisch/ ist ein Feind der Wallfischen/ Swinia morska. Item, Feygenkorb/ Koszyk/ Putkoszek. Item, Capsa pigmentorum muliebrium. Item, Gemma. Orcæ, eine Bütte/ Zuber/ Gelte/ vnd dergleichen Geschirr/ ꝛc. Beczká/ skrzynká/ puszká/ etc. Orcŭlă, dimin.

Orchēstră,æ,g.fœ. locus in theatro senatoribus ad spectandum designatus: vel in quo Citharœdi, & Aulœdi actioni subserviebant, wird auch für einen Sitz des Raths zu Rom gehalten/ Láwy wschodowáte w Rzymie ſkąd Senat igrzyskom sie przypátrował.

Orchĭs,chĭtis, eine Gattung Oliven/ Oliwká. Item, eine Gattung Fisch/ Rodzay pewny ryby. Item, Herbæ genus, Stendelwurtz/ Liśie iayká ziele.

Orcŭs,ci,g.m. Höllische Finsternuß/ Piekło. *Pallidus, stygius, pallens, nil miserans, luridus, niger, rapax, formidabilis, fusculus, sævus, sceleratus, furbus, immensus, tenebrosus, dirus, avarus, turbidus, miser, umbrosus, tartareus, lethæus, infernus, improbus, tristis, immobilis, vorax, luctisonus, durus, invisus, tæter, nigrans, monstrosus, trepidus, igneus.* Cum orco rationem habere vel ponere, sich in vorgesehene Todtsgefahr geben / Wdáć sie w niebespieczeństwo śmiertelne lekkomyślnie.

Ordeum, v. Hordeum. Ordino, v. Ordo.

Ordĭŏr, dīrĭs, orsus, & ōrdītŭs sum, ōrdīrī, anfahen/ anheben/ Poczynáć. ōrsŭs,& ōrdītŭs,a, um, der angefangen hat / Ktory począł. Aliquando passive, angefangen/ Poczęty. ōrsŭs,ūs, g.m. Anfang/ Początek. Exōrdĭŏr,īrĭs, exorsus sum, ēxōrdīrī, anfahen/ Począć. Exōrdĭūm,ij, & Exōrsūm,i,g.n. Anfang/ Początek. Exōrsŭs, ūs,g.m. idem. Rĕdōrdīrī, wiederumb anheben oder anfahen/ Znowu záczać. Item, den Faden wieder auffspulen / Znowu gráć / Znowu nić náwinąć.

Ordō,dĭnĭs,g.m. Ordnung/ Stell/ Porządek. Ordine aliquid dicere, ordentlich / nacheinander/ Porządnie mowić. Ordo aliquando ponitur pro eo, quod vulgus statum vocat, ut: Senatorius ordo, Stand oder Würde / Stan Senátorski. Ordine movere, vom Ampt stossen / Z urzędu zrzućić. Ordĭnēs, plu. num. die Stände vnd Stafflen der Würden in einem Volck : Als Priesterthumb/ Adel/ ꝛc. Stany rozne miedzy ludem / táko Przedniejszy Pánowie/ slachta. Ordines ducere, Haupt mann / Rottmeister vnd Obrister seyn / Porucznikiem/ Rotmistrzem/ Oberszterem być. Extra ordinem, ausser der Gewonheit / Niepotocznie / Nádzwyczáynie/ Osobno. Ordĭnārĭŭs,a,um, ordentlich / Zwyczáyny / Sporządzony. Consilia ordinaria, nach gewöhnlicher gehaltener Ordnung / Rády zwyczáyne. Ordĭnō,as,avi,atum,ōrdĭnāre, ordnen/ in Ordnung bringen/ Sporządzáć. Syllabarum literas ordinare, buchstabieren / Składáć litery. Ordĭnātĭō, onis,g.fœ. Ordnung/ Rząd/ Porządek. Ordinatim, & Ordĭnātē, adverb. ordentlich/ nach Ordnung/ Porządnie. Ordĭnātŏr, oris, g.m. Ordner/ der die Ordnung stellt / Sporządźićiel. Prǣōrdĭnārĕ, verordnen / Wprzod sporządźić. raro tamen legitur.

Orĕā,æ,g.f. Gebiß am Zaum/ Wędzidło.

Orĕōn,i,g.n. eine Gattung Wegtritt so auß den Bergen wächst / Sporyz wielki / Mußec ziele.

Orĕŏsĕlīnūm, i, g. n. eine Gattung Peterlein auff Bergen wachsend/ etliche nennen es Kühschell oder Küchenschell / Opich. Orē-

Orēxĭs,is,g.f. Appetit vnd Lust/ es sey zu essen vnd anderm Ding/ Apetyt. *Ferbida,olens,rapida.* Ponitur & pro Vomitu.

Orgănŭm,i, g.n. ein Werckzeug/ oder ein jedes Handgeschirr damit man etwas schaffet/ Nárzedzie. Item, Organa per excellentiam dicuntur omnia Musicorum instrumenta, allerley Seytenspiel/ Gesänge/ Orgel/ Instrument muzyczny. *Hydraulica,dissona.* Item, Organum, instrumentum mathematicum, da das Erdreich mit gemessen wird/ Instrument miernіczy/ Máthemátycki. Orgănārĭŭs,ij,g.m. ein Seytenspielmacher/ Orgelmacher/ Orgánistá/ Ktory robi instrumentá muzyckie. Orgănĭcŭs,a,um, voll liebliches Thons vnd Seytenspiel/ Pięknego thonu. Orgănĭcē,adverb. mit Instrumenten vnd Werckzeug/ Ná instrumencie/ Przez narzedzie iákie.

Orgўă, æ, g.f. Mensuræ genus sex continens (pedes.

Orĭă,æ,g.f. ein Fischerschiff/ Czołn rybitwi.

Orĭchālcŭm, i, gen. neut. quod & Aurichalcum, Möß/ Mosiądz. *Durum, nitidum.* Orĭchālcĕŭs,a,um, Messing/ Mosiężny.

Oricularius, pro Auricularius, vide Auris. Oriens, v. Orior. Orificium, v. Os, oris.

Orīgănŭm,i g.n. herba, Wolgemuth/ Dosten/ Lebiotká.

Orīgō, gĭnĭs, g.fœ. ein Vrsprung/ Poczatek/ Orīgĭnālĭs, lĕ, vrsprünglich angeboren/ Początkowy. Peccatum originale, die Erbsünd/ Pierworodny grzech. Orīgĭnārĭŭs,a,um, von einem Orth bürtig oder geboren/ Ná mieyscu iákim zrodzony.

Orĭŏn, ōnĭs, g. masc. nomen astri. *Nimbosus, aquosus, ensifer, devexus, infestus, pallidus, niger, nubilus, rutilans, rutilus, aureus, tristis, obscurus, venator, atrox, superbus, insanus, Neptunius, sævus, occiduus.*

Orĭŏr, ŏrīrĭs, vel ŏrĕrĭs, ortus sum, ŏrīrī, verbum deponens, entspringen/ herfür kommen/ auffgehen/ Wschodzić/ Wszczynáć się. Clamor oritur, Es erhebt sich ein Geschrey/ Krzyk powstawa. Ortum est abs te, vel ex te, Ist von dir kommen/ Z ciebie to poszło/ Tyś tego przyczyną. Ortus ex eo loco, von dannen geboren/ Z tąd rodem. Ortŭs, a, um, entstanden/ entsprungen/ Pochodzący. Aliquando idem significat quod Oriundus. Orta luce, als der Tag angebrochen/ O wschodzie słońcá. Ortus, ūs, Geburt/ Vrsprung/ Początek. Ortus solis, Auffgang der Sonnen/ Wschod słońcá. Orĭēns entis, partic. entspringend/ auffkommend/ Wschodzący. Oriens, substant. g. m. Auffgang/ nemblich der Sonnen/ Wschod słońcá. Orĭēntālĭs, lĕ, gegen Auffgang/ Wschodni. Orĭūndŭs, a, um, bürtig/ Rodem z kąd/ Potomek. Oriundus ab Ulysse, vom Vlysse entsprungen oder bürtig/ Potomek Vlissesow. Oriundus aliquando sine Præpositione: Alba oriundum sacerdotium, von Alba herkommen/ Z Alby wyszło. Meminerint sese unde oriundi sient, von wannen sie bürtig seynd/ Niech pámiętáią/ z kąd rodem są. Abŏrĭŏr, ăbŏrĕrĭs, vel ăbŏrīrĭs, ăbōrtŭs sum, ăbŏrīrī, vor der Zeit geboren werden/ Poronić. Abōrtĭō, onis, g.f. Mißgeburt/ Poronienie. Abōrtĭō, is, ăbōrīrĕ, vel potius, Abōrtō, ăbōrtārĕ, ein vnzeitige Frucht oder Mißgeburt gebären/ Poronić. Abōrsŭs, a, um, partic. Mißgeburt/ Poroniony. Abōrtīvŭs, a, um, ut: Fœtus abortivus, imperfectus & informis, ein Vnzeitling/ Poroniony płod. Abōrtŭs, ūs, g.m. ein frühzeitige Geburt/ Poronienie. Abortus etiam de arboribus dicitur. Adŏrīrī, angreiffen/ anfallen/ Vderzyć ná kogo. Adoriri aliquid facere, Etwz anfahen zu thun/ Począć co. Cŏŏrīrī, sich erheben erwachsen/ entspringen/ Powstáć. Coorta pestilentia, die Pest eingefallen/ Powstáło powietrze. Exŏrīrī, entspringen/ auffgehen/ erwachsen/ Wschodzić/ Wyrość. Exoritur stella, kompt herfür/ Wschodzi gwiazdá. Item, Exoriri, auffwüschen/ auffseyn einen anzugreiffen/ Wynikáć/ Pochodzić/ Wszczynáć się. Exŏrĭēns, entis, partic. erwachsend/ entspringend/ Wschodzący/ Wyrastáiący. Exoriens, subintelligitur Sol, auffgehende Sonn/ Słońce wschodzące. Exōrsŭs, ūs, g. masc. ut: Exortus solis, Auffgang der Sonnen/ Wschod słońcá. Exōrtīvŭs, a, um, vrsprünglich/ das zu Auffgang der Sonnen ist/ Wschodni. Exorta sunt hæc omnia à te, die Dyng seyn all von dir entsprungen vnd erwachsen/ Z ciebie się to wszystko wszczęło. Obŏrīrī, & Suboriri, idem ferè significat quod simplex.

Orītēs, is, g. fœm. ein Gestalt Edelgesteins/ dem das Fewr nichts abgewinnt/ Kámień niezgorzysty.

Orix, vide Oryx. Oriza, vide Oryza. Orizon, vide Horizon.

Ormĭnĭūm, ſive Ormĭnūm, i, g.n. etliche haltens für wilde Spargel / etliche für wilde Scharlach/Gránatek/ziele/Szałwiia czarna.

Ornĭs, ōrnĭōs, vel Ornīthūs, g. f. lat Gallina, vel Avis, Hun oder Vogel/ Ptak/ Kokoß. Ornīthon, onis, g. m. ein Vogelkeſicht/ Ptaßnik. Ornīthōbōſcĭūm, ij, g.n. ein Vogel oder Hünerhauß/ ein Orth da man Hüner vñ Gevögel zeucht vnd ernehrt/Vogelweyd/ Kociec/ Kurnik.

Ornīthўgĭæ, arum, pl. num. ſeptentrionales venti, quotannis ſub initium Veris, triginta ferè continuis diebus ſpirantes, quibus ciconiæ & hirundines ad nos transvolant, Byßwind von Mittnacht / Wiátr pułnocny práwy.

Ornō, as, avi, atum, ōrnārĕ, zieren/ Zdobić. Item, rüſten/auffrüſten/bereyten/Vbieráć/Opátrowáć/ Gotowáć. Itē, mit einem Ehrenampt oder Würde ehren/Chwalić/Sławić/Zálecáć. Fugam ornare, ſich in die Flucht rüſten / Gotowáć ſię ná ućieczkę. Suffragio ornare, Einem ein gut Wort gegen einem verleyhen/Wotowáć ná kogo. Ornari loco, ordine, nomine, virtute, ingenio, copijs, Ehr haben von/ꝛc. oder begabt ſeyn mit/ꝛc. Być ozdobionym/udárowánym. Ornātŭs, a, um, partic. ſive nomen ex partic. geziert/gerüſt/ außgebutzt/ Ozdobá/Vbior/Apárat. Item, mit groſſer Ehr/ Kunſt oder Würd begabt/ Nánczony/ ſławny/ zacny. Ornātē adv. zierlich/Ozdobnie. Ornātŭs, ūs g.m. Zierd/Auffrüſtung/Ozdobá/Vbior. Item, Bereytung/Zubereytung/Apárát. Ornātrīx, īcĭs, g.f. Ziererin/ Zdobićielká. Ornāmentŭm, i, g.n. Zierd/ Auffrüſtung/Ozdobá. It. Würde vnd Ehr/ Chwałá/Poczćiwość. Ornamento eſſe, Einem ein Ehr ſeyn oder bringen/Ozdobą być czyią. Adōrnārĕ, & Exōrnārĕ, idem ferè ſignificat quod Ornare. Adornare thalamum, die Brautkammer zurüſtē/ łożnice gotowáć. Exornatus Magiſtratu, wol beleytet/ Vrzędem nádány. Exornare aciem, die Ordnung zierlich ſtellen/ Vßykowáć roty. Item, Exornare, Entziehren/die Zierd abreiſſen/ Ogołoćić/ Złupić z ozdoby. Ĭnōrnātŭs, a, um, vngeziert/ Nieozdobiony. Ĭnōrnātē, adv. vnzierlich/ Nieozdobnie. Pĕrōrnārĕ, wol zieren/Zdobić. Pĕrōrnātŭs, a, um, ſehr wol geziert/ Ozdobiony. Sŭbōrnārĕ, Einen ein wenig loben vnd fürdern/Chwalić kogo ßczupło. Aliquem ſubornare, Einen vnterrichten was er thun oder ſagen ſoll/ Nápráwić kogo. Falſum ſubornavit teſtem, Er hat einen falſchen Zeugen angeſtellt/ Náprawił fałßywego świádká.

Ornŭs, i, g. f. arbor, ein Hachbüch/Grab. *Rigida, ſterilis, Peliaca, excelſa, aëria, procera, annoſa, viridis, ſolida, dura, frondoſa, montana, comans, teres.*

Orō, as, avi, atum, ōrārĕ, Beten oder bitten/ Prośić/ Modlić ſię. Cauſam orare, ein Sache vor Gericht darthun / Spráwę odpráwowáć. Te peto, vel precibus omnibus oro & obteſtor, Ich bitte dich ſo faſt mir müglich iſt/ Proßę ćię uprzeimye. Orat ignoſcas, ſubauditur (ut.) Orāns, antis, partic. Bittend/ Proßący./Modlący ſię. Orātŭs, a, um, aliud partic. gebetten/ Proßony. Orātŭm, i, g.n. Bitt/daſſelbe darumb man gebeten hat/ Prozbá. Orātŭs, ūs, g. maſ. Bitt/ Prozbá. Orātĭō, onis, g. f. ein vollkommene Red/ Mowá doſtáteczna/ Rzecz. Propriè, ein lange Rede/ welche mit Fleiß geſtellt iſt/Mowá długa/przygotowána. *Numeroſa, perblanda, blandiloquens, conciliatrix, compta, ornata, regina rerum, flexanima.* Oratio aliquando ein Gebett/Pácierz/Modlitwá/Prozbá. Oratione beneficus, Freygebig mit Worten, Słowy ßczodry. Orātĭuncŭlā, æ, g. fœ. dimin. ein kurtze Red oder Gebett/Krotka mowá/ ábo prozbá. Orātŏr, oris, g maſc. ein Redner/Fürſprech/ Kráſomowcá/Wymowcá. *Cathedrarius, potens ſermone, ſuavis, canorus.* Itē, Orator, ein Geſandter Bott/ein Fürſprech etwas zu bitten/Poſeł/Proßak. Orātōrĭŭs, a, um, das zum wolreden gehört/ Kráſomowſki. Oratoria, æ, ſubſt. die Kunſt wol zu reden/ Kráſomowſka náuká/ßtuká. Orātōrĭŭm, ij, g.n. ein Bethauß/ Modlitewnicá ſed rarò legitur. Adōrō, as, avi, atum, ădōrārĕ, anbeten/Göttliche Ehr beweiſen/ Klániáć ſię/ Modlić ſię/ Pokłon czynić boſki. Adōrātŏr, oris, g.m. ein Anbeter/Chwalcá. Adōrātĭō, onis, g. f. Anbetung/ Pokłon Boſki/ Exōrārĕ, erbitten / faſt beten/ Vprośić/ Bárzo prośić. Sine te hoc exorem, laß dich des erbarmen / vergönne mir das / Niechay to u ćiebie wyproßę. Exōrābĭlĭs, lĕ, Erbetlich / gnädig/ łácny do uproßenia. Ĭnēxōrābĭlĭs, lĕ, vnerbitlich/ vngnädig/ Nieuproßony. Ĭnōrātŭs, a, um, vnerbeten/ vnerworben/Nieproßony. Pĕrōrārĕ, Außreden / ein lange Rede vollenden/ Rzecz mieć. Perorare orationem, die Red beſchlieſſen/ Kończyć mowę. Perorare cauſam aliquam, vel

litem, ein Rechtshandel völliglich darthun oder abreden/Spráwe táką odpráwić. Perorare in aliquem, Ein Red wider einen vollführen/ Przeciwko komu mowić. Perorare certum aliquod crimen, Vber eines Sünders Laster ein Red vollführen/ O tákim wystepku rzecz mieć. Pěrōrā-tus, a, um, particip. ut: Perorata oratio, außgeredte vnd vollendete Red/ Mowá dokończona. Pěrōrātiō, onis, g. fœm. der Beschluß einer Rede darin die erzehlte Ding kürtzlich wiederumb erholt werden/ Zámknienie mowy.

Orōbanchē, ēs, g. f. Herba, schwartze vnd wilde Wicken/ Gesia wyká/ Zárázá ziele.

Orobia, æ, gen. fœm. Thuris species.

Orobītis, is, g. fœ. ein grüne Farb/ Graßgrün genandt/ Zielona Máść/ Tráwna Fárbá.

Orphanus, i, g. masc. ein Wäyßling/ der kein Vatter noch Vätterlichen Trost hat/ Osierociáły/ Sierotá. Orphanotrophējum, ei, g. neu. ein Wäysenhauß/ Szpital sierot.

Orsus, vide Orior.

Orthos, Græcè, latinè dicitur Rectus. Orthodōxus, a, um, rechtgläubig/ rechtsinnig / rechter Meynung/ Práwowierny. Orthogonus, a, um, Winckelgerad/ Winckelrecht/ Wegłásty/ Węgielnicą wymierzony. Orthōgraphia, æ, g. fœ. Kunst recht zu schreiben/ Pisánia náuká. Orthographia in Architectura, Entbildung eines auffgerichten Baws/ Model budynku. Orthōphnoicus, der nicht wol athmen mag / dann nur mit auffgerichtem Halse/ Prostoszyi. Ortophnœa, g. f. solche Kranckheit/ Niemoc tá ná szyie.

Orthōstata, æ, g. m. eine Seule/ Stütze/ Stender/ Słupiec/ Kleszcze ná wyprężoną ścianę.

Orthragoriscus, i, gen. masc. Piscis.

Ortus, vide Hortus. Ortus, a, um, v. Orior.

Ortygomētra, æ, g. fœ. der Wachteln König/ ist etwas grösser dann ein gemeiner Wachtel/ Przepiorká wielka.

Ortȳx, ōrtygis, g. f. Wachtel/ Przepiorká.

Orȳx, orygis, g. m. Ein Thier wie ein Geyß/ dem die Haar für sich gekehrt seyn/ Sarn/ wrosiere.

Oriza, æ, g. fœm. Reyß/ Ryż. frugis genus.

Os, ōris, g. n. Maul oder Mund/ Gebá/ Vstá. *Roseum, niveum, clamosum, blandum, loquax, pulcrum, cultum, fulgidulum, argutum, canorum, sidereum, nitens, melleum, renidens, nitidum, purpureum, formosum, dulciloquum, facundum, disertum, jucundum, dulcisonum, lepidum, suaviloquum, lacteum, rubicundum, flexanimum, serenatum, rutilum, querulum, dulce, harmonicum, melicum, Idalium,* id est, Venereum, *egregium, madidum, avidum, molle, superbum, floridulum, mellifluum, decorum, venustum.* Orētenus, bis an den Mund/ Vsty/ Około ust. In ore est omni populo, Jederman redet davon/ Wszyscy o tym mowią. Omnes uno ore authores fuêre, Einhelliglich mit einer Stimm/ Wszyscy się ná to zgodzili. Per ora hominum ferri, Jederman in das Maul kommen/ kundbar werden/ Znáiomym być wszystkim. Sublinere os, Einen verspotten/ Szydzić z kogo. Distorquere os, das Maul verkehren/ Przekrzywiáć gębę. Ducere os, idem. Lædere alicui os, Einem ins Gesicht übel reden / źle o czyiey twarzy mowić. Os portus, der Schlund vnd Eingang/ oder Mundloch/ Vście rzeki. Osculum, & Oscillum, li, dim. ein Mündlein/ Gebká. Item, ein Kuß/ Cáłowánie/ Gąbká. *Dulce, luctans, fragrans, hians, obvium, molle, anhelum, humidum, furtivum, roscidum, dilectum, blandum, gratum, pugnans, ebrium, lascivum, semihulcum, mulcens, amicum, deliciosum, mite, pudibundum, carum.* Osculor, aris, atus sum, ōsculārī, küssen/ Cáłowáć. Osculātiō, onis, g. f. das küssen/ Cáłowánie. Orificium, ij, g. neut. ein Mundloch/ Vście u dzbaná/ &c. Dēōsculārī, & Exōsculārī, idem quod simplex. Inōrus, a, um, ohn Mund/ Bez ust.

Os, ōssis, g. n. ein Bein/ Kość. *Durum, nodosum, candidum, solidum, nodatum, prædurum, album, canum.* Ossiculum, li, dimin. ein Beinlein/ Kostká. Osseus, a, um, Beinen/ Kośćiany. Ossuāria, æ, g. f. ein Beinhauß / da man der Todten Bein hinlegt/ Kośnicá. Ossilegus, a, um, Beinsambler / Zbieracz kośći. Oscè loqui, gröblich reden/ Sprośnie/ grubo mowić. Oscilla, pl. nu. kleine beinene Bildlein / Obrazki kośćiáne. Oscillō, as, are, id est, Inclinare, obsolet. Exōssō, as, ēxōssāre, die Bein außziehen / Kośći odbierác. Exossare piscem, entgräten/ Płatáć rybę. Exōs, ēxōssis, ohn Bein/ Bezkost.

Oscedo, v. Oscitor. Oscen, v. Oscinis. Oscilla & Oscillo, v. Ossis. Osculor, v. Os, oris.

Oscinis, is, vel Oscēn, inis, g. omn. ein Vogel so mit dem Gesang vnd Geschrey ein Loßzeichen gibt/ zum guten oder bösen/ Ptak śpiewáiący



ná

náznák szczescia álbo nieszczescia. Oscĭnēs, plu.nu. Allerley singende Vögel/Ptacy spiewáiacy. Oscĭnŭm, Avium Augurium.

Oscĭtō,as,avi,atum, ōscĭtārĕ, & Oscĭtŏr, aris, atus sum, ōscĭtārī, geynen/das Maul auffthun vnd gappen/Poziewáć. ut fit præ somno aut tædio. Oscitans, antis, particip. geynend/geuwend/das Maul auffhabend/das ist/sorgloß/vnd hinlässig/Poziewáiacy/Niedbáły. Oscĭtāntĕr, adverb. hinlässiglich/Ospále/Niedbále. Oscĭtātĭō, onis, das Geynen/Geuwung/Poziewánie/ziewnienie. Item, Sorglosigkeit/Niedbálstwo. Oscēdō, dĭnĭs, g. f. das embsig vnd stetigs geynen vnd Maul auffthun/ziewáczká.

O si, adver. optandi, Ey wolte Gott/O kiedyby/Bogdayżeby.

Osor, v. Odi. Osseus, ossiculum, v. Os, ossis.

Ossifraga, æ, gen. fœm. vel Ossĭfragŭs, g. m. Aquilæ Genus.

Ostēndō, is, ostensi, ostensum, & ostentum, ōstēndĕrĕ, zeigen/weisen/Pokázowáć/Skázowáć. Ostendere se virum, ein Mann oder männlich erzeigen/Popisáć się dobrze/Mężnie się stáwić. Ostēntō, as, are, frequent. à supin. ostentum formatum, Embsig zeigen/Pokázowáć czesto. Ostentare periculum capitis, Einem den Todt dröhen/Smiercią grozić. Item, Ostentare, sich herfür thun/prangen/Chełpić się/Przekázowáć się. Ostēntātŏr, oris, g. m. ein Praaler/Hoffertiger/Storzypiętká/Chełpliwy. Ostēntātĭō, onis, g. f. Pracht vnd Hoffarth/Pokázowánie się/Chełpienie. *Inanis.* Ostēntŭm, i, g. neut. ein Wunderzeichen/Widok. Ostēntă, p. n. Etwas künfftigs deutende Ding/Cudá/Dziwne rzeczy. Ostentus, & Ostēnsŭs, a, um, geöffnet/gezeigt/Pokázány. Ostēntŭs, ūs, g. m. Verspottung/Szyderstwo. Ostentui esse, von jederman verspottet werden/Násmianym być. Ostēntātŭs, a, um, fürgestellt/angebotten/Pokázowány. Ostēnsĭō, onis, g. fœ. Barbarè legitur.

Ostīgō, gĭnĭs, g. fœm. aliàs Mentigo dicitur. vide supra.

Ostĭŭm, ij, g. neut. ein Thür/Drzwi. *Rimosum.* Ostĭŏlŭm, li, dimin. Ostĭă, orum, g. n. Ein Lauff vnd Außbruch der Flüssen in das Meer/Außgáng/Vście álbo wypádánie rzek do morzá. Ostĭātĭm, adverb. von einer Thür zur andern/Od domu do domu. Ostĭārĭŭs, ij, g. masc. Thürhüter/Odźwierny.

Ostrăceŭs, pīscis, quem alij Onychem vocant.

Ostrăcĭās, æ, & Ostrăcītēs, is, Gemma testacea. Est & lapidis genus. Ostrăcĭŭm, ij, g. neut. id est, testa, ein irden Scherbe/Kachelscherbe/Kietki.

Ostrăcīsmŭs, i, ein Verschickung in das Elend auff ein Zeit von 10. Jahren/deren so man förchtet daß sie zu Athen zu mächtig würden/Wygnánie.

Ostrĕă, æ, g. fœ. vel Ostrĕŭm, i, g. n. Allerley Wasserschnecken in rauhen harten Muscheln/als Oostren/Pław morski ostroskorupi/Szárłátniczy. *Delicosa, spumosa.* Ostrĕātŭs, a, um, rauch/geruntzlet/Chropowáty. Ostrĕārĭŭs, a, um, ut: Ostrearius panis, Brodt damit man die Meerschnecken ytzet/Wnadá pławu morskiego. Ostrĕātĕæ, arum, g. f. pl. n. Orth da man die Meerschnecken haltet/Mieysce pławu morskiego ostroskorupiego.

Ostrŭm, i, g. n. Meerschnecken Schweiß damit man Purpur färbt/Szárłat. *Sarranum, Tyrium, purpureum, Sidonium, superbum, sanguineum, imbelle, puniceum, coruscum, Agenoreum, rutilum, regale, nitens, pretiosum, pictum, ardens, Gætulum, Pœnum.* Ostrīnŭs, a, um, Purpurfärbig/Szárłátny. Ostrĭfĕr, ra, rum, quod ostrum producit.

Otium, vide Ocium. Osus, vide Odi.

Otĭs, ōtĭdĭs g. f. Trapp/Trapgans/Drop.

Ovĭs, is, g. fœ. ein Schaaff/Owcá. *Lanigera, balans, pellita, infirma, placida, pavida, immunda, imbellis, tenella, blanda, hirsuta, mollis, mitis, velligera, saliens, mansueta, cornigera, scabra, fecunda, bidens.* Ovīnŭs, a, um, Schäffin/Owczy. Ovīllŭs, a, um, dim. ab Ovinus. Ovīlĕ, is, g. n. Schaffstall/Owczárnia. *Tenerum.* Ovĭārĭă, æ, g. fœ. Schaar/oder Herd Schaffe/Owiec stádo. Ovĭātĭcŭs, a, um, Schäffin/Owczy. ut: Cviaticum pecus, Schaaffvieh/Owce. Ovĭcŭlă, æ, g. f. dim. Schäfflein/Owieczká.

Ovō, as, avi, atum, ŏvārĕ, sich frewen/für Frewden jauchtzen vnd springen/Krzyczeć/Triumfowáć/Weselić się. Ovāns, antis, particip. Frewdenreich/Weseląc się. Ovātĭō, onis, g. fœ. & Ovātŭs, ūs, g. m. ein frewdenreiche Wiederfarth eines Obsigers/so ohn Blutvergiessen gesieget hat/Triumf máły/Weselenie/tákie u Rzymian bywáło kiedy Hetman bez przelánia krwie otrzymawszy zwycięstwo do dom się wrácał. Ovālĭs, lĕ, das zu solcher Frewde gehört/Triumfowy, ut: Ovalis corona.

Ovūm,i,g.n.ein Ey/Jáie. *Lebe,teres,tractabi-le.* Ovo prognatus eodem, einer Art vnd gantz gleich/ Jednego rodu/ Podobny srodze. Ova piscium,Rogen auß Fischen/ Ikrá rybia. Ovātūs,ūs,g.m.Zeit des Eyerlegens/Czás niesienia jáiec. Ovātūs,a,um,wie ein Ey gestaltet/ Okrągłáwy/ podługowáty iák iáie. Ovĭferā, quæ fert ova,ut: Ovifera gallina, sed ineptè dicitur, ut Sipontius ait. Ovĭlūtĕūm,ei, das gelb im Ey/ Żołtek iáiowy. sed inepte.

Oxālĭs,lĭdĭs,g.m. Sawrampffer/ Szczaw.

Oxygala, æ, vel Oxўgălūm, li, sawre Milch/ Anckenmilch / Buttermilch / Mleko kwáśne/ Káńpust/Máślanká.

Oxўgărūm,i,g.n. sawre Fischbrüh/ Saltzwasser/Rosoł/Sálßá.

Oxўlăpăthūm,i,g.n. spitzig Sawrampffer/ Szczaw kobylt.

Oxўmĕlĭ,sive Oxўmĕl, ŏxĭmĕlĭs, g.n. Genus potionis, ex melle, aceto & aqua.

Oxўpŏrūm,i,idem quod Oxygarum. Oxўpŏrŏpōlă,æ,g.m.qui cibos vendit aceto conditos.

Oză,Mundgestanck/Cuchnienie z vst.

Ozœnă, æ, ein stinckend Geschwär in der Nasen/ Nozdrzy chorobá.Item,Piscis ex Polyporum genere.

Ozўmūm,i, g.neut.Basillen/Bázylia/Mießánká. herba.

P A.

PAbŭlūm,li,g.neu. Weyde/ Fütterung/oder Nahrung des Viehs / von Graß / Hew/ Stroh/ꝛc.Paßa/Karmia/Páśtwá/ stráwá bydlęca.*Pingue,latum,dulce,herbidum,cereale,mite.*Pābŭlārĭs,re, ut:Pabularis vitia, Wicken/ zum Viehfutter dienlich/ Wyká stráwna bydłu. Pābŭlŏr,aris,atus sum,pābŭlārī, dem Vieh Futter vnd Nahrung suchen/Picowáć.Item,weyden/ Páść śie.quod pecoris est.Oleas fimo pabulari, die Oelbäwm misten / Gnoić oliwne drzewo. Pābŭlātŏr,oris, g.mas. der Futerung suchet/Picownik. Pābŭlātŏrĭūs,a, um, das zu der Füterung gehört/ Stráwny. ut:Corbis pabulatoria, Futterkorb/Koßyk dla stráwy.Pābŭlātĭō,onis g.f.Einsamblung des Futters vnd Viehnahrung/ Weydung/Paßa/Picowánie.

Pacatus, Pacifer,& Pacifico,v.Pax.

Păcīscŏr, păcīscĕrĭs,pactus sum, păcīscī, ein Vertrag machen/ überein kommen/ Wymawiáć sobie/ Vmawiáć śie / Stárgowáć śie. Aliquando Promittere, ut: Pacisci filiam alicui. Duo millia pactus est, Er ist zwey tausend zu geben übereinkommen/ Vmowił śie ná dwá tyśiącá. Magna mercede paciscitur, Er hat sich auff einen grossen Lohn verdinget/ ná wielkie myto ábo zápłáte śie umowił.Pāctūs,a,um, part. ut: pactæ cum hoste induciæ, man ist mit dem Feind vmb ein Anstand des Kriegs übereinkommen/ Postánowione przymierze z nieprzyiaćielem. Pāctĭtĭūs,a,um,abgeredt vnd vertragen/ Vmowny. Pāctūm,i,g.n.Vertrag/Abred/Vmowá.Pāctō,ablativus. Alio pacto,anders/mit anderm Geding/Jnßym sposobem. Pāctĭō,onis, g.f.idem quod Pactum.Pāctŏr,oris,g.m. Vnterthädinger/Scheydsmann/Stánowićiel. Dēpăcīscŏr,dēpăcīscĕrĭs,dēpāctūs sum,dēpăcīscī, einen Vertrag oder Bericht machen/ vereinbahren/ Vmowić śie/ Postánowić co z kim. Depacisci morte cupio , Jch ergib mich in den Todt/ wil gern sterben / Gárdło ná co wážyć. Depacisci honestissimo periculo, sich in die allerehrlichste Gefahr gutwillig geben / Niebespieczeństwo dla czego podiąć. Depacisci ad conditiones alterius, einem in allen Dingen willfahren/ Przystáć ná czyie kondycie.

Paco,as, vide Pax. Pactilis,v.Pango. Pactum, v.Paciscor.

Pæān,ānĭs,g.m. Hymnus in decorem Apollinis. *Potens veri,canorus,jucundus, Herculeus, sacer, Apollineus.* Capitur & pro quavis Deorum laude. Aliquando pro ipso Apolline.

Pædăgōgŭs, i, g.m. ein Kindlehrer / Zuchtmeister / Schulmeister/ Pedágog / Dźiećiowodz/ Mistrz ßkolny. Pædăgōgĭūm, ij, g.n. ein Orth da die Kinder gelehrt vnd vnterwiesen werden/ Szkołá dźiećinna. Aliquando, ein eygener Dienstbott/Czeladz.Pædĭā,æ,g.fœm. Zuchtlehr/ Zuchtmeisterschafft/Cwiczenie dźieći. Cyclopedeia,& Encyclopedeia, Vnterweisung oder Wissenheit aller Künsten die Circkelsweise aneinander hangen / Náuká ogulna wßystkie umietętności w sobie zámykáiąca.

Pædĕrŏs, ōrĭs, Gemma, quæ alio nomine Opalus dicitur. Item, herba, Bärenklaw/ Barßcz cudzoziemski.

Pædīcō,as,are, Præposteram cum masculis libidinem exercere. Pædīcō,onis,& Pædīcātŏr, oris.g.m.Puerorum concubitor.

Pædŏr, oris, g. m. Vnsauberkeit/ Wust/ Vnflat/ oder Gestanck an Menschen vnd Thieren/ Brud/ Smrod / Plugástwo. Pædĭdŭs, a, um, id est, sordidus, obsoletum.

Pæŏn, ōnĭs, g. m. Pes metricus, ex quatuor constans syllabis, sic: -ᴗᴗᴗ, vel ᴗᴗᴗ-.

Pæōnĭă, æ, g. f. Peonienkraut/ Benedicten-Rosen/ Piwonija.

Pætŭs, i, g. m. ein Vbersichtiger/ Bkáskookt. Pætŭlŭs, li, dimin.

Pāgĭnă, æ, g. fœ. eine Seyt eines Blats/ Kárty strona. Pagina in vitibus, Area intercepta inter duo juga, ein Steg oder lediger Platz im Wein- oder auch andern Gärten/ Drogi w ogrodách/ Posácká. Pāgellă, & Pāgĭnŭlă, æ, dimin.

Pāgō, is, pĕpĭgī, pactum, pāgĕrĕ, Vertrag mit einem machen/ Vmawiáć sie. Cum hostibus pagere, mit dem Feind einen Vertrag machen/ Przyjmierze/ umowe z nieprzyiacielem stánowić.

Pagrŭs, i, gen. masc. Meerkrebs/ Págr/ Rák morski.

Pāgŭs, i, g. masc. ein Dorff/ vnd Land von vielen Dörffern/ Wies/ Powiát. Pāgātĭm, adverbium, von einem Dorff zum andern/ Po wsiách. Pāgānŭs, i, g. masc. ein Dorffmann/ Bawr/ Wieyski/ Wieśniak. Item, ein jeder der nicht ein Kriegsmann ist / Nierycerz. Pagani dicuntur in jure quandoque Increduli seu Hæretici. Pāgānĭcŭs, a, um, idem quod Paganus, Dörffisch/ Wieyski. Pāgānālĭă, orum, g. n. Kirchweyhe oder Kirmeß auff einem Dorff/ Bawren-Fest/ Wieyskie nabożeństwo/ ábo świeto/ Kiermáß.

Pālă, æ, g. f. eine Schauffel/ eine Brodtschauffel/ damit man das Brodt in den Ofen scheust / Rydel/ Lopátá chlebowa. Palæ, ein Stücklein reines Goldts/ Opilki złotowe. Pala annuli, der Knopff im Fingerring da man das Edelgestein einfasset/ Pierścientowa głowicá.

Pālăcră, æ, g. f. eine Scheibe oder Platte Goldts oder Goldtklotz/ Brylá złotá.

Pālæstēs, Græce, zwerch Hand breit/ Ná dłoń szeroki.

Pālæstră, æ, g. f. ein Fecht-Platz/ Fecht-Bodem/ Kampff mit ringen/ Zápáśki / Zápáśkow mieysce. Moris erat, ut luctaturi ceromate, id est, oleo cerato perfunderentur. Hinc Epitheta: *Olympiaca, nitida, liquida, uncta, pinguis, catenata, nuda, mollis, fortis, Herculea, Argiva, dura, Spartana, madida, agilis, decora, Amphionia.* Pālæstrĭtă, æ, & Pālæstrĭcŭs, i, g. m. ein Ringer/ Zápáśnik. Palæstricus, a, um, das zum ringen gehört/ Zápáśniczy. Pālæstrĭcē, adverb. wie ein Ringer/ Zápáśnicze.

Pālăm, adverb. offentlich/ Jáwnie. Palam est, es ist offenbahr / Jáwna iest. Palam mentiri, scheinbarlich/ offenbarlich liegen/ W zywe oczy kłámáć. Prōpālăm, idem quod Palam.

Pālāngă, æ, g. f. ein Roll darauff man etwas rollet/ Wałek/ Drąg. Pālāngārĕ, auffwällen/ auffrollen/ Toczyć wałkiem/ Wałkowáć. quidam per ph. scribunt.

Palantes, vide Palus.

Pālāthă, Græca dictio, ein Klotz oder Hauffen Feygen auff einander klebend/ Figow kupá.

Pālātĭō, onis, g. fœ. ein Fundament mit Pfälen gemacht / wie mans an wässerigen Orten pflegt zu machen/ Palow bicie/ Támowánie/ Vbiiánie/ tákie w wodách álbo w błotnych mieyscách dla gruntu pospolicie bywa. aliàs Fustïcatio.

Pālātĭŭm, ij, g. n. ein Pallast/ Fürstlich Hauß/ Páłac. *Altum, ornatum, fulvum, aureum, saxeum, turritum.* Palatium, Mons Romæ, unde Pālātīnŭs, a, um, dem Berg zugehörig / Páłácowy. Item Palatini dicuntur Aulici, Hoff-Junckern/ Dworzánie.

Pālātŭm, i, g. m. der Gawme/ Podniebienie. *Avidum, tenerum, molle.*

Pālĕă, æ, g. f. Sprew/ Plewá. *Pinguis, levis, inanis, exigua, horna, exilis, fertilis, volans, stridens, triticea.* Item, Palea, Hanenbart/ oder Läplein so die Hanen am Halß haben/ Podgárdlek álbo łápki kurze. Palea æris, Ertzschupen oder Schawm/ Opiłki śrebrne. Pālĕātŭs, a, um, mit Sprewen gemenget/ Plewisty. Pālĕārĭŭm, ij, g. n. Sprew-Söller oder Kammer/ Plewnik.

Pālĕăr, ārĭs, plurali. Pālĕārĭă, rium, g. n. der Schlauch vnd hangende Haut an der Kehlen der Ochsen / Kehlbraten / Podgárdlek / Łátok bydlecy. (cocta.

Pālĭmpĭssă, æ, g. fœ. Pix liquida iterum de-

Pālĭmpsēstŭs, i, vel Palimpsestes, æ, g. masc. Membrana est deletitia, quæ abrasis prioribus literis rescribitur, eine Haut zum schreiben also bereitet/ daß man nach außgeleschter Schrifft wiederumb eine andere drauff schreiben kan/ Skórá do pisánia przypráwna/ z ktorey jedno pismo zmázawszy/ záwsze insze nápisáć może.

Pălin,lat. Rursus vel iterum, unde composita: Pălĭlōgĭă,æ, g.f. Wiederholung der Rede/ Powtarzánie mowy. Pălĭnōdĭă, æ, g. f. Widerruff/ Widergesang/ Odwołánie/ spiew powtorzony. Palinodiam canere, ein Ding widerruffen/ Odwołáć co.

Păliūrŭs, i, g.m. Meelbeerstaude/ Málinowy Krzak.

Pāllă, æ, g. fœ. ein Frawenmantel oder kurtzer Rock mit langen Ermeln/ Szátá białogłowska. *Tænarea, tenuis, Sidonia, fulgens, lutea, hiacynthina, aurata, punicea.* Pāllŭlă, æ, dimin. Dicitur & Palla vestis, qua altare operitur, videlicet lineus pannus consecratus qui super altare ponitur, super qua extenditur corporale.

Pāllācă, æ, g.f. ein Kebsweib/ Nałożnicá/ Konkubiná. aliàs Concubina.

Palleo, vide Pallor.

Pāllĭŭm, ij, g.n. ein langer Mantel/ Płaszcz. *Sericum, coccineum.* Item, Pallium, est insigne ornamentum Episcopi vel Archiepiscopi, si ex privilegio ei concedatur sumptum de corpore B. Petri in signum plenitudinis Pontificialis officij. Pāllĭŏlŭm, li, dimin. Pāllĭŏlātŭs, & Pāllĭātŭs, a, um, der einen Mantel anträgt/ Płaszczem odziány. Palliolatim, id est, Indutus pallio. Pāllĭāstrŭm, i, g.n. rude ac vile pallium. Expāllĭō, as, avi, atum, ēxpāllĭārĕ, den Mantel oder Rock ablegen/ Zewlec płaszcz.

Pāllŏr, ōris, g.m. Bleichfarb/ Bládość. propriè dicitur color ille in homine. *Viridis, terribilis, obscurus, luteus, albus, buxeus, marcidus, exsanguis, deformis, infernus, luridus, similis buxo, tacitus, truculentus, gelidus, exanimis, languidulus, albescens, sepulchralis, plumbeus, lividus.* Pāllĭdŭs, a, um, bleich/ Blády. Pāllĕō, es, pallui, pāllērĕ, bleich seyn/ Blednieć. Pāllēscō, is, pāllēscĕrĕ, bleich werden/ Blednieć. Pāllēns, entis, nomen ex partic. Expallere, & Expallescere, idem ferè quod simplex. Impallere & impallescere, gantz erbleichen/ Náblednąć/ Zblednąć.

Pālmă, æ, g.f. flache Hand/ Dłoń/ Rozciągniona rączká. *Rosea, albens, tenella.* Item, Palma, ein Palmenbawm oder Dattelbawm/ Pálmá drzewo. *Ardua, Olympiaca, nobilis, florida, victrix, foliata, virens, rugosa, Elea, viridis, tremula, egregia, amœna, Ægyptia, triumphalis, fulva, umbrosa, Idumæa.* Item, Palma, ein Palmzweyg so die Sieghafften pflegten zu tragen. Wird auch gebrauchs für Sieg und Preiß/ Zwyćiestwo/ Chwałá zwyćiesta. ut: Dare palmam, gewonnen geben/ Dánk komu dáć. Homo plurium palmarum, ein Sieghaffter Mensch/ Przodujacy/ ktory zwyćiężył wielu. Pālmæ, arum, plu.num. pro Victorijs. Pālmŭlă, æ, dimin. Datteln/ Dáktyl. Item, die Laffen/ das ist/ das breite Theil an einem Schiffruder das man in das Wasser schlägt/ Pioro u wiosłá. Pālmētŭm, i, g.n. ein Orth da viel Palm- oder Dattelbäwm wachsen/ Pálmowy ogrod. *Pingue.* Pālmĭfĕr, ra, rum, das Dattelbawm trägt/ Pálmorodny. Pālmĕŭs, a, um, Palmenbäwmin/ Pálmowy. Pālmōsŭs, a, um, voll Palmenbäwm/ Pálmorodny. Toga palmata, ein Rock mit Palmen gestickt so die Sieghafften getragen/ Szátá pálmá odziana ná znák zwyćiestwá. Pālmārĭs, e, ut: Statua palmaris, einem Sieghafften zu Ehren auffgerichter Bildstock/ Słup zwyćieski. Pālmārĭŭs, a, um, würdig den Preiß haben/ Zwyćieski. Pālmārĭŭm, ij, g.n. Siegs-Geschenck oder Ruhm/ Podárek zwyćięzcy. Pālmĭpēs, pĕdĭs, g. omn. flachfüssig wie eine Ganß/ Płáskonogi. Pālmō, as, pālmārĕ, mit einer flachen Hand trucken/ Dłoń wyrażáć. vel, Vestigio palmæ notare. Dēpālmārĕ, ein Schlappen oder Backenstreich geben/ mit flacher Hand schlagen/ Policzkowáć.

Pālmēs, ĭtĭs, g.m. ein Rebenzweig/ Rebenschoß/ Látorośl winna/ Winna rozgá. *Lætus, viridis, Methymnæus, tener, longus, fructuosus, uber, gravidus, Nysæus, lentus, vitifer, opacus, racemifer, frondens, fructuarius, nobilis, Falernus, vernus, pampineus.*

Pālmŭs, i, g.m. eine Handbreit oder Spann. Ist ein Maß vier oder zwölff Finger breit/ Miárá dłoniowa/ Piedźisty. Pālmĭpĕdālĭs, lĕ, eines Schuchs und darzu vier Finger lang/ anderthalb Schuch/ Piećiodłonny/ Stopy iedney.

Palo, as, sive Palor, aris, v. Palus, i.

Pālpĕbræ, arum, g.f. plur.num. Augebrahen/ Powieká/ Powiek włosy.

Pālpō, as, avi, atum, pālpārĕ, & Pālpŏr, aris, atus sum, pālpārī, greiffen/ aber eygentlich streichlen/ Máćáć/ Głáskáć. ut: Observatote quàm blandè mulieri palpabitur, wie er dem Weib so fein streichlen/ liebkosen oder schmeichlen wird/ Ják będźie pieknie tey białeygłowie pochlebował. Palpari, dativo jungitur, aliquando

etiam accusativo. Pālpātŏr,oris,& Pālpō,onis, g. mas. ein Schmeichler/Pochlebcá. Pālpātiō, onis,g.f. & Pālpŭm, i, g.neut. das streichlen oder schmeichlen/ Głaſkánie/Pobłazánie. Palpum obtrudere, durch streichlen oder Schmeichlerey betriegen/Oszukáć łágodnemi słowy. Pālpĭtō, as, pālpĭtārĕ, jmmerdar zitteru/ gleich ein Hertz so frisch auß einem Thier genommen/Drgáć. Palpĭtātiō,onis,g.f. das zittern oder klopffen/ Drgánie/Drzenie. Expālpārĕ,abschmeichlen/abschwätzen/Wyłudzáć/ wybadáć.

Pălūdāmēntŭm,i,g n.ein Pantzerhembd/ Páncerz.Item, ein Leibrock so man vnter einem Harnisch trägt/ ein Ritterrock / Zbroiá/ Szátá zołnierſka. Pălūdātŭs,a,um, mit solchem Leib oder Reittrock bekleidet/ Száta ráka odziány.

Pălūmbēs,ĭs,g.m.ein wilde Taube / ein Holtztaube/ Grzywacz/Dziki gołąb. *Rauca, tenera, aëria, torquata, plausitans.* Dicitur etiam Palumbus,g.m.& Pălūmbŭlă,æ,dimin. Pălūmbīnŭs,a, um, von wilden Tauben/ Grzywaczy.

Pālŭs,li, g.m. ein Pfaal/ Zaunsteck/ Pal/Koł. *Teres, saligneus, ligneus.* Pāxīllŭs,i,dimin. Pflock/ Kołek. Pālō,as, avi, atum, pālārĕ, Pfäl stecken/ zäunen/ Bić koł/ Wbiiáć słup. Pālŏr,aris,atus sum,pālārī,hin vnd her schweiffen/ hin vnd wieder gehen/Błakáć się/Tám y sám biegáć. Milites palantes,hin vnd her schweiffend Kriegsvolck/Zołnierze plondruiący. Pālātŭs,a,um, zerstrewet/ zerspreitet/Rosproszony/Błakáiący się. Palatim, passim vagando,adverb. Dispalo & Dispalor, idem quod simplex.

Pălus,lūdĭs, g.fœ. eine Pfütze/eine Moßlach/ Bágnisko/Káłuzá. Pro aqua stagnante, *Crassa, placida, laxa, pigra, torpens, limosa, stagnans, liquida, uda, cava, nigra, vasta, fœda, lenta, sordida, bibula, lata, acida, piscosa, cœnosa, madida, curva, spurca, rimosa, putrida.* Paluster,vel, Pălūstrĭs,e, Moßächtig / voll Moßlachen/ Bágnisty / Błocisty. Locus palustris, Moßächtig Orth/ Mieysce bágniste/błotne.

Pāmpīllŭm, li, g.n. ein Karren oder Wagen/ darinn sich weiche Leute führen lassen/ Lektyká dla ludzi wczásownych.

Pāmpĭnŭs,i, g.mas. Rebenblat/ vnd das zarte junge Schoß mit sampt den Blättern/Látorośl winna / List krzaku winnego. *Viridis, tener, prorepens, vinifluus, mitis.* Pampinus & Palmes aliquando pro eodem accipiuntur. Accipitur quoque pro citris polypi piscis. Pāmpĭnō,as, avi,atum, pāmpĭnārĕ, die Blätter oder überflüssige Schoß von Weinreben brechen / Obćináć gáłązki u winnice. Pāmpĭnātŭs,a,um, partic. sive nomen ex particip. erbrochen / Obćięty/ Okrzesány. Pāmpĭnātiō,onis,g.f. Erbrechung der Rebenblätter/ Obćinánie/ Okrzesowánie. Pāmpĭnātŏr, oris,g.m.Erbrecher der Rebblätter oder übrigen Rebschossen / Winiarz. Pāmpĭnārĭŭm, ij, g.n. ein Rebschoß ohne Trauben so auß dem alten Holtz gewachsen / Wasserschoß/ Látorośl z stárey máćice wyrosła. Pāmpĭnārĭŭs,a, um,ut: Pampinarius palmes, Rebschoß das allein Blätter trägt/ Wilk winny. Pāmpĭnĕŭs,a, um, ut: Umbræ pampineæ, Schatten von Rebblättern / Cień winney máćice. Pāmpĭnōsŭs,a, um, Blätterächtig/ Liśćiásty.

Pānăcēă,æ,&Pănăcēs,is,Pănāx,ăcĭs,g.f. herba, ein Kraut das alle Kranckheit sol heylen / Pának ziele/Złotnik. *Pinguis, dives.* Panax Heracleos,wird jetzt von etlichen Angelica genandt/ Dziegiel.

Panarium, vide Panis.

Pānchrēstŭm,i,gen.neut. eine Artzney zu allen Kranckheiten gut / Lekárstwo powszechne.

Pāncrătĭŭm,ij,Kampffspiel mit allerley Leibsübungen/Zápásnictwo/ Szermierſka. Pāncrătĭāstēs,æ,&Pāncrătĭŭs,ij,g.m.ein solcher Kämpffer/Szermierz/zápáśnik. Pānbrătĭcē, adv. wie ein Kämpffer/das ist/kräfftiglich/Szermierſki.

Pāndēctæ,arum, g. f. pl. n. Bücher die allerley begreiffen vnd innhaben/Ksiąszki zbierálne.

Pāndĭcŭlŏr, aris, atus sum, Pāndĭcŭlārī, deponens,sich dähnen/ gleich einem der erst auß dem Schlaff erwachet/Przećiągáć się. Pāndĭcŭlātiō onis, g.fœ. ein solche Renckung/Przećiągánie. Dies pandicularis, in quo omnibus dijs communiter sacrificabatur.

Pāndō,as,avi,atum, pāndārĕ, bücken/trucken/ daß sich ein Ding biege/Vginác/ Giąć. Arbores pandatæ, niedergebogene Bäwm/ Vgięte drzewá. Pāndŭs,a,um, niedergebückt/ Vgięty Náchylony. Pāndātiō,onis,g.f.solche Bückung/ Vginánie. Rĕpāndŭs,a,um,außgebogen/Zákrzywiony/ wywiedziony.

Pāndō, is, pandi, passum, pāndĕrĕ, auffthun/ von ein ander thun/Otwarzáć/Rośćiągáć. metaph. offenbahren/Wyiáwić. Pandere viam, den

Weg auffthun/ Droge pokazáć. Pāndūs, a, um, id est, patulus, offen / Otworzysty. Pāssūs, a, um, ut: Vela passa, auffgespante Segel / Zagle rozpuszczone. Capilli passi, zersprentete Haar/ Włosy rospuszczone. Dīspāndō, is, dīspāndī, dīspānsūm, dīspāndĕrĕ, außsprenten/ außdehnen/ außspannen/ Rozszerzáć/ Rospuszczáć. Expāndĕrĕ, außspannen/ außbreiten/ Rozćiągáć/ Rospośćieráć. Expandere dicitur rosa, sich auffthun/ Rozwijá śie. Expandunt alas aliquæ aves, die Flügel außbreiten/ Roztaczáią ogon/ strzydłá. Expānditŏr, oris, ut: Expanditor amnis, überlauffend / Rozćiekáiący śie. Oppāndĕrĕ, entgegen strecken/ Záſłániáć/ Záwieszáć. Præpandere, vor oder für etwas spannen/ fürspannen/ Záſłániáć/ Rozćiągáć przed czym.

Pāndŏcrātŏr, oris, g. m. vel Pantocrator, oris, Omnipotens, vel omnia vincens.

Pănēgyrīs, is, g. fœm. Conventus solennis & publicus, Nundinæ. Pănēgўrĭcŭs, a, um, ut: Oratio panegyrica, quę in conventu populi habetur.

Pănĕrōs, Gemma est incognita.

Pāngō, is, pĕpĭgī, & panxi, pactum, pāngĕrĕ, einstecken/ anhefften/ Bić koły/ Wbiiáć/ Wtykáć. Item, pflantzen/ Szczepić. Clavum pangere, Nagel einschlagen/ Gwoźdź wbiiáć. Osculum, pangere, ein Kuß geben/ Pocáłowáć. Inducias pangere, Anstand eines Kriegs machen / Przymierze postánowić. Versus pangere. Pactĭlĭs, lĕ, zusammen gesetzt oder gehefftet/ zusammenfügig/ Plecziony/ Wity/ do złaczenia sposobny. Pactŭs, a, um, partic. angehefftet/ oder der gehefftet hat/ Wbity. Composita quædam A retinent, quædam mutant A in I. Cīrcūmpāngō, is, cīrcūmpēgī, circumpactum, cīrcūmpāngĕrĕ, umbstecken/ Obtiáć kołmi. Dēpāngō, is, depanxi, & dēpēgī, depactum, dēpāngĕrĕ, In die Erden stecken oder einschlagen/ Wbiiáć w ziemię. Oppangere, pro Conjungere, obsoletum est. Rĕpāngō, is, repegi & rĕpānxī, rĕpāctūm, rĕpāngĕrĕ, idem quod Pangere. Rĕpāgŭlūm, li, g. n. ein Riegel/ ein Baum/ damit man die Thür des Hauses inwendig versperret/ Záporá. Cōmpīngō, is, cōmpēgī, compactum, compingere, zusammen hefften oder stossen/ Spaiáć/ Wtłaczáć/ Wbiiáć pospołu. In oculos compingere, In die Augen stossen/ Miedzy oczy komu dáć. Cōmpāctŭs, a, um, particip. zusammen gepackt/ wol eingemacht oder geschlagen/ Składány/ Spoiony. Compacto, vel, de compacto aliquid agere, auß Anschlag/ Zmownie. Cōmpāctĭō, onis, g. f. ut: Membrorum compactio, wolgesetzte Ordnung der Glieder/ Spoienie członkow. Cōmpāctĭlĭs, lĕ, das sich wol zusamen treiben läst/ Składány/ Spoisty. Impīngĕrĕ, hinein oder wider etwas stossen/ Trąćić o co / Vderzyć śie o co. Caput parieti impingere, den Kopff an die Wand stossen/ Vderzyć głową o śćiánę. Pugnum impingere, mit der Faust schlagen/ Pieśćią dáć. Navem impingere, mit dem Schiff anfahren oder stossen/ Záwádźić o co okret.

Pānĭcă, orum, g. n. pl. nu. ein plötzliches unversehenes Schrecken oder Forcht/ Stráchy prozne. Pānĭcŭs, a, um, ut: Panicus terror, vel, Panicus, substantivè, pro eodem dicitur.

Panicula, vide Panus.

Pānĭcūm, ci, gen. neut. Welscher Hirß/ Ber.

Pānĭs, is, g. m. Brod/ Chleb. *Triticeus, furfureus, prædulcis, frumentatus, jurulentus, rubidus, cibarius.* Panis cibarius, Zwiebackt/ Biscoten genant/ Biskokt. Item, Roggenbrod oder schlecht Brod/ Chleb śrzedni/ Rżány. Pānĭfex, fĭcis, g. m. ein Brodbeck/ Piekarz. Pānĭfĭcă, æ, g. fœm. Brodbeckerin/ Piekárká. Pānĭfĭcĭūm, Becken Handwerck/ Allerley gebäck von Brodt/ Piekárstwo. Pānārĭūm, ij, g. n. Brodkorb/ Brodkast oder Kammer/ Chlebowy kosz/ Skrzyniá/ Komorá. Pānārĭŏlūm, li, dimin.

Pānnŭs, i, g. m. Tuch/ Sukno/ Szmátá. *Textilis.* Ponitur aliquando pro linteamento, quod vulneri imponitur. Pānnĭcŭlŭs, i, dim. ein zart Tüchlein/ Sukienko/ Szmátá. Item, ein stück alter Lumpen so zerrissen/ Płát sukná. Pānnĭcŭlārĭă, orum, g. n. pl. nu. ein geringe Haab so ein Gefangener mit jhm ins Gefängnuß bringt/ es sey Kleider oder Gelt/ Stáre hádry. Pānnĕŭs, a, um, Tüchin/ Sukienny. Pānnōsŭs, a, um, übel bekleidet/ lumpächtig/ Oszárpány/ Zmárszczony.

Pānsă, æ, g. m. Cui lati & pansi sunt pedes.

Pānthĕr, ĕris, g. m. vel Pānthĕră, æ, g. f. ein Panterthier/ Ryś. *Picta, ferox.* Pānthĕrīnŭs, a, um, das dem Thier zugehörig ist/ Ryśi. Pantherinum, bunt wie ein Pantherthier/ Pstry. Mensæ pantherinæ, Tisch mit allerley Farben Holtz außgelegt/ Stoły sádzone rozney fárby drzewem.

Pānthĕrŏn, sive Panthĕrum, i, g. neut. ein Zuggarn/ ist ein Vogelgarn das man zeucht / Sieć.



Pan-

Pantocrator, vide Pandocrator.

Pāntŏmīmŭs,i,g.m. Gauckler/der sich allerley weiß anmassen kan/ Kuglarz.

Pănūrgŭs, latin. Astutus, Arglistig/ Chytry. Pănūrgĭă, æ, g. f. Arglistigkeit/ Chytrość.

Pānŭs, i, g. m. ein Weberspuhl/Cewká. Item, Ein harter Schwamm an Bäumen/ Pak/ Sek drzewny. metap. ein auffgeschwollen Blätterlein oder Knottel bey den Ohren/od im Schlund/oder vmb die Gemächt oder Scham/Myszká/guczoł końśki/ Dymieńice. Pānĭcŭlă, æ, g. f. vel Paniculus, i, gen. masc. diminut. Coma in milio panico, arundinibus, nucibus & similibus, in qua semen dependet.

Pāpă, æ, vel Papas, g.m. ein Vatter/Altvatter/ Oćiec/Dziad. Item, Summus Pontifex, Pabstl. Heyligkeit/ Papież. Hinc Papalis, lĕ, deme zugehörig/ Papieski.

Păpæ, Interject. admir. Ey/ Wey/ Báwey.

Păpāvĕr, āvĕrĭs, g. n. Magsamen/ Mák. *Cereale, vescum, lethæum, fecundum, soporiferum, gravidum, agreste, plenum sopore, luteum, medicatum, purpureum.* Păpāvĕrātŭs, & Păpāvĕrĕŭs, a, um, vom Magsamen/gestaltet wie Magsamen/ Mákowy. Papaver erraticum, Kornrosen/ Klapperrosen/ Polny mák.

Pāpĭlĭō, onis, g. m. Zwiefalter/ Molchendieb/ Motyl. Item, ein Kriegszelte/ Námiot.

Pāpĭllă, æ, g. fœ. dimin. quasi parva papula, Brustwärtzle/Brodawká. pro ipsa mamma aliquando accipitur. *Decora, tenuis, habilis, tumida, candens, undiflua, aureola, tenera, lacteola, nitida, vescula, gemmea, nivea, bella, furtiva, altrix, sublustris, teres, gemipoma, pomosa, horridula, aurata, lactea, rosea, lactans.* Papilla, metaph. eine Röhr an einem Brunnen/ Cewká u rur/ u beczek. Pāpīllātŭs, a, um, das wie ein Brustwartz gestaltet ist/ Ná kształt brodawki.

Pāppă, Bappen/ Brey wie man den Kindern kochet/ Pápu/ Káßká dźiećinna. Pāppārĕ, id est, cibum sumere, Inusitatum. Pāppās, sumitur pro Patre, sive pro eo, qui puerum alit. Pāppŭs, id est, Avus. It. das weiß Haar so an etlichen Kräutern nach der Blüte kömpt/ vnd sich abblasen läst/ Flughaar/ oder Staubhaar/ Przymiotowe ziele. Item, Wollächtiger Pflaum am Peterskraut/ Kosmátość sklenniká ziela/ ináczey Dźień á Noc nazwánego. Item, Kreutzwurtz/ Przestrzelone ziele/ Cyrlicz. Pāppĕŭs, a, um, Bralt/ von Altvättern herkommend vnd ererbt/ Od przodkow dawnych pochodzacy.

Păpŭlă, æ, g. fœ. Zittermeel/ oder Hitzblätterlein/ Krostá.

Păpȳrŭs, i, g. f. Papyrum, i, g. n. Ist ein Gewächs oder Gesträud/ wachsend in Egypto/ daraus man vorzeiten Schiff-Segel/ Kleider/ Seiler/ ꝛc. machte: Man findet das man auch in Euphrate bey Babylonien daraus grosse Blätter zu schreiben machet/ Papyr/ Papierowe drzewo/ w Egipćie/ z ktorego przedtym zagle/ chusty/ liny robiono/ a przytym ná kárty do pisania obrocono. *Bibula, Ægyptiaca, Niliaca, tenuis, fragilis, viridis.* Păpȳrācĕŭs, a, um, von solchem Gewächs gemacht/ Papyren/ Pápierowy.

Pār, pārĭs, Ablat. pārĕ, vel pārī, cum suis compositis sunt g. omn. Gleich/ gezimmig/ gnugsam/ Rowny. Pārĭlĭs, lĕ, gleichformig/ Podobny/ Rowny. Pārĭlĭtās, atis, g. fœ. Gleichheit/ Rowność. Par pari referre, Gleich mit gleichen vergelten/ Wet zá wet oddáć. Par impar, Gerad oder vngerad/ Cetno licho. Ætate pares, Gleiches Alters/ Rowienniey. Dīspār, Vngleichmässig/ Nierowny. Compar, idem quod simplex. Pār, păris, substant. g. n. ein Paar/ Párá czego. Duo paria, zwey Paar/ Dwie parze.

Parabilis, vide Paro.

Părăbŏlă, æ, g. fœm. Vergleichung/ Przypowieść/ Rownánie.

Părăclētŭs, i, g. masc. ein Tröster/ Fürsprech/ Poćieszyćiel/ Przyczyńcá. Părăclēsĭs, is, g.f. ein Vermahnung/ Przyczyniánie się/ Napominánie.

Părăclȳtŭs, i, latin. Infamis.

Părădīsŭs, i, g. m. ein Thiergart/ Baumgart/ Lustgart/ Ray/ Sad.

Părădŏxum, i, g. n. Res admirabilis, inaudita, & præter opinionem omnium.

Păradrŏmĭs, drŏmĕdĭs, g. m. ein vnbedeckter Spaciergang/ ein Gang in einem Garten/ zu beyden seyten mit Räben oder Hecken geziert/ Zápáskow mieysce/ lubo też Ganek w ogrodźie z obu stron obsádzony/ ꝛc.

Părăgōgē, es, g. f. Figura, qua litera vel syllaba fini dictionis adjicitur, ut: Dicier pro Dici.

Părălĭŭs, i, genus est tythymali.

Părāllēlŭs, a, um, id est, æqualiter distans. Paralleli circuli dicuntur, circuli æqualiter distantes, vel lineæ ubiq; æqualiter distantes.

Părălysis, is, g. f. der Schlag/Páráliƺ. Părălyticus, a, um, mit dem Schlag gerührt/Páráliƺem záráżony.

Părănymphus, i, g. masc. latinè Pronubus, ab Antiq. Auspex, qui auspicium captabat pro sponso in nuptiis.

Parapatasma, vide Peripatesma.

Părăphernă, vel Părăphernāliă, orum, g. n. pl. nu. ein Morgengab/ was man der Braut gibt über das Heyrathgut/Wyprawá corki/Posag.

Părăphrăsis, is, g. f. Explicatio ejusdem sententiæ per alium sermonem, cum quædam mutantes aut addentes copiosius ac dilucidius explicamus, quod ab aliis auctoribus dictum est.

Părārius, ij, g. m. ein Mäckler/ der einem Gelt zu leihen find/ein Vnterkäuffer/Jednácz kupcá. Græcè Proxeneta. Æs pararium, appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.

Părăsāngă, æ, Mensura viarum triginta stadiorum.

Părăscēvē, es, g. fœ. latinè Præparatio, ein Vorrüstung/Zurüstung/ Przygotowánie. Dies Dominicæ passionis dicitur Parasceve, der Karfreytag/ Wielki piątek. In eo enim die Judæi necessaria præparabant.

Părăsītus, i, g. m. ein Tellerlecker/ Schmorotzer/ Pásorzyt/ Pochlebcá. *Edax, impurus, Cynicus, inanis, pernoctans.* Părăsītŏr, aris, atus sum, părăsītārī, schmorotzen/ einem vmb seines Bauchs willen schmeicheln/ Pochlebowáć. Părăsītăstĕr, tri, gen. masc. Schmorotzer/ Pásorzyt/ Chleburad.

Parastades, æ, Lapides qui utrunq; ostij latus muniunt. Vitruv. quoq; Parastadas in mentione templorum vocat Antas.

Părăsynthĕtŏn, lat. Decompositum, das von einem zusammen gesetzten kompt/ Co z złożoney ábo spotoney rzeczy pochodźi.

Părătrăgœdiō, as, avi, atum, părătrăgœdiārĕ, dixit Plautus licenter, pro verbis aliquid exaggerare.

Părăzōnium, ij, g. n. Gladij genus, quod ad zonam cingebant.

Parcō, parcis, pĕpercī, & pārsī, pārsŭm, pārcĕrĕ, sparen/ verschonen/ übersehen/ nachlassen/ Przepuszczáć/ Folgowáć/ Odpuszczáć. Labori parcere, die Arbeit sparen/ Vżywáć roboty/ Nie chćieć robić. Alicujus auxilio parcere, Eines Hülff nicht wöllen brauchen/ Pomocy czyiey nie przyimowáć. Pārcus, a, um, sparsam/ häußlich/ messig/ Oszczedny/ Skromny/ Skapy. Pārcē, adv. sparsamlich/ mässiglich/ Oszczednie/ Skromnie/ Skapo. Pārcĭtās, atis, & Pārsĭmōniă, æ, g. fœ. Abbruch/ Mässigkeit/ Skepstwo/ Oszczedność. Cōmpārcō, comparsi, comparsum, cōmpārcĕrĕ, & Rĕpārcĕrĕ, ersparen/ Oszczadzáć/ Żáłowáć. Dēpārcus, a, um, fast karg/ fast sparsam/ sehr kündig/ Skepiec/ Skapy. Pērpārcē, adverb. fast sparsamlich/ fast kündiglich/ Skapo.

Pārdăliănchēs, is, Aconiti genus, dictum, quod carnes eo tactæ pantheras necant.

Pārdălis, is, & Pārdus, i, g. m. ein Pantherthier/ Ryś. vide supra Panhera. *Celer, volucer, pernix, levis, fulmineus.*

Pārdălium, ij, gen. neut. Ungventi genus.

Pārdălus, i, Genus aviculæ.

Pardus, vide Pardalis.

Părectātus, i, g. masc. Qui de pueritia venit ad pubertatem.

Părelcōn, Figura est, latinè Productio.

Parens, vide Pario.

Părenthĕsis, is, gen. fœm. lat. Interpositio, Wañ man einen gantzen Spruch zwischen einsetzt/ Wkładánie/ Przerywánie mowy.

Părĕō, es, pārui, pārĭtum, pārērĕ, erscheinen/ gesehen werden/ Okazáć śię/ Widźiánym być. Item, folgen/ gehorsam seyn/ Posłusznym być/ Dogadzáć. Illud oppidum paret Regi, die Stadt ist dem König gehorsamb/ To miásto iest Krolewskie. Pārētur, impers. man leistet gehorsam/ Posłuszni są/ Słucháią. Pārēns, entis, partic. sive nomen ex particip. gefölgig/ gehorsamb/ Posłuszny. Appārērĕ, id. fere quod simplex. Res apparet, die Sach ist offenbar/ Rzecz iásna/ zrzetelna. Item, apparere, sich erzeigen/ Okazáć śię. Mox apparebo domi, Ich werde bald zu hauß seyn/ Wnetki bede domá. Item, Apparere, herfür kommen/ Stáwiáć śię przed kogo. Appārĭtĭō, g. f. ein Erscheinung/ Vkazánie śię. Appārĭtŏr, oris, g. masc. ein Diener der Obrigkeit/ Stattknecht vnd dergleichen/ der auff einen Herren wartet/ Ceklarz/ Hálábártnik. Appārĭtūră, æ, g. f. deren Dienst vnd Ampt/ Wartdienst/ Ceklárstwo. Cōmpārērĕ, öffentlich erscheinen/ zugegen seyn/ Pokazáć śię/ Stáwić śię. Non paret argenti ratio, die Rechnung trifft nicht zu/

Rāchunek zły. Disparere, auß dem Gesicht weichen/verschwinden/Zniknąć. Transparere, durchscheinen/ Przeyźrzoczystym być.

Părērgŏn, i, g. n. alle das jenige das man mehr thut als man verdingt hat/so die Mahler vmb das Bildwerck Vögel/Laubwerck/Blumen/rc.machen/ Niepotrzebna rzecz/Figiel. It.Alles was neben dem fürnehmen Handel geschicht/Przydátek.

Parens & Parentela, vide Pario.

Părĭcīdă, æ, gen.com. ein Todtschläger seiner Elteren/Vaters oder Mutters / oder eines seiner Mitbürger/Oycomorderz/Mátkoboycá. Părĭcīdĭŭm, ij, g. n. ein solcher Mord/ Oycomorderstwo. Paricidio maculare partus suos, seine Kinder tödten / Swoie potomstwo zábić. Părĭcīdālis, le, ut: Cogitatio paricidalis, Gedancken seinen Vatter zu tödten/Myśl oycomorderska. Alij duplici r, scribunt.

Părĭēs, părĭĕtĭs, g. masc. Wand oder Maur/ Ściáná. *Lateritius, cementitius, muscosus.* Intra parietes, In Häusern/ nicht öffentlich/ Wdomu/ Nie iáwnie. Paries intergerinus, Mittelwand/ ściáná spolna/ przeczna. Paries craticius, ein Wand mit Hürden geflochten/ściáná upleciona/ Zápierzenie. Părĭĕtĭnă, æ, g. f. Alte bawfellige Wand oder Maur/ Rozwáliny.

Părĭĕtārĭă, æ, vulgò Perdicium, Tag vnd Nacht/oder S. Peters Kraut/Pomurne ziele.

Părĭlĭs, lĕ, gleichmässig/gleichförmig/Rowny/ Podobny. Părĭlĭtās, atis, gen. fœm. Gleichförmigkeit/ Rowność.

Părĭlĭcĭŭm, ij, Sydus, quod & Hyadas, vel suculas vocant.

Părĭŏ, părĭs, pĕpĕrī, pārtūm, vel părĭtŭm, părĕrĕ, gebären / Rodźić. proprium mulierum. Ova parere, dicuntur aves, Eyer legen/ Jáycá nieść. Parere, per transl. überkommen/schaffen/ Nábáwiáć/Robić/Spráwić. Dolorem parere, Schmertzen schaffen/ Nábáwić bolu. Parere sibi gratiam apud aliquem, eines Gunst erlangen/Przyść do łáski czyiey. Parere perfugium pedibus, zu Fuß entfliehen / Uciec piechotą/ Wybiec śie nogámi. Verba parere, newe Wort dichten/Nowe słowá wymyśláć. Pārtŭs, a, um, geboren/Rodzenie. Item, überkommen/ gewonnen / erlangt / Nábawiánie czego / Robotá/ Sprawká. Parta, der Gebürt ledig worden/Co porodźiełá. Partum, i, g.n. was mit Arbeit gewonnen ist/Zbior. Parta tueri, gewonnen Gut behalten/ Zbioru ochrániáć. Partus, ūs, g. m. Geburt/Płod. *Gravidus, tener.* Partus arboris etiam dicitur. Frucht/Owoc. Item, Partus, das gebohren Kind oder Junges / die Frucht/ Płod/ Potomstwo. Părĭtūră, sive Pārtūră, idem, sed obsoletum. Părĭtūdŏ, dĭnĭs, g. fœ. die Zeit zu genesen/das bringen oder die Geburt/Rodzenie. Pārtĭō, onis, g. f. idem. Pārtŏr, oris, g. m. Vberkommer/Erlanger/Nábywácz. Părĭŏr, părĕrĭs, passivum: Ova exeunt à rotundissima sui parte, dum pariuntur. Plin. Pārtŭrĭō, pārtŭrĭs, pārtŭrīvī, pārtŭrītŭm, pārtŭrīrĕ, in Kindsnöthen ligen / Noth der Geburt haben / Gotowáć śie do rodzenia/Rodźić. Partŭrĭēns, entis, ein Weib das in Kindsnöthen ligt/ Położnicá. Părēns, entis, g. com. ein Vater oder Mutter/Rodźic / Oćiec ábo Mátká. Părēntēs, plur. num. die Altväter/Przodkowie. Parens, de arboribus dictum, der Stamm/Pień/Pniak. Părēntĭcīdă, æ, g.com. ein Todtschläger seines Vaters oder Mutter/Oycomorderz/Mátkoboycá. Părēntālĭs, lĕ, das dem Vater oder Mutter gehörig/Oycowski/Pogrzebny. Părēntŏ, as, are, opffern für die abgestorbene Eltern/ Pogrzeb spráwowáć. Părēntālĭă, orum, g.n. plur. num. Opfferung für die abgestorbene Eltern/Ofiárá zá umárłe Rodźice. Item, Mahlzeit so man an Begräbnuß vnd Bestattung der Leichen der Eltern hält / Pogrzebny obiad/ Boży obiad. Părēntēlă, æ, g. fœm. Freundschafft/Powinnowáctwo. Apĕrĭō, apĕrĭs, ăpĕrŭī, ăpērtŭm, ăpĕrīrĕ, auffthun / Otworzyć. Item, erklären/entdecken/offenbahren/etwas heimlichs zeigen/Objáwić/Wyłożyć. Animum aperire, sein Hertz entdecken/Vmysł swoy/zdánie powiedźieć. Caput aperire, den Hut abziehen/ Zdiąć czapkę. Viam aperire, den Weg machen/Drogę pokázáć. Aperire cælum, dicitur á Poëtis, wenn der Tag anbricht / Kiedy świta. Locum aperire suspicioni aut crimini, ein Argwohn/ einen Anlaß geben / Dáć okkazyą do podeyrzenia ábo do grzechu. Aperire fores amicitiæ, der Freundschafft einen Eingang machen/ Do przyiaćielstwá kogo wprowádźić. Aperit florem suum arbor, sive herba, fähet an zu blühen / Rozwija śie/ Zákwita. Ludum docendi aperire, anfahen Schul zu halten/ Począć uczyć w Szkole. Aperire & Operire, veluti contraria. Apērtŭs, a, um, particip. sive nomen ex par-

tie

ric. offen entdeckt/ offenbahr/ Otwárty/ Jáwny. Aperta pericula, offentliche Gefahr/ Jáwne niebéspieczeństwá. Apertum cælum, heyterer Himmel/ Niebo gole/ Podniebie. Campus apertus, ein offenes Feld/ Pole ßerokie. Apĕrtē, adverb. offentlich/ sichtbårlich/ Jáwnie/ źrzetelnie. Apĕrtĭō, onis, & Apĕrtūră, æ, g. f. Auffschluß/ Aufflősung/ Otwieránie. Ĭnăpĕrtŭs, a, um, das nicht offen ist/ Nieotwárty/ Nie iáwny. Adăpĕrīrĕ, idem ferè quod aperire. Adapertæ vites, vmbgrabene Weinstőck/ Okopána winnicá. Adăpĕrtĭlĭs, lĕ, offen/ Otworzysty. Cŏmpĕrīrĕ, erfahren/ jnnen werden/ vernehmen/ Doświádczáć/ Wyrozumieć/ Náydowáć. Compertum est mihi, Jch habs erfahren/ Mam wiádomość. Cŏmpĕrĭŏr, gen. depon. pro Comperio apud Salust. Cŏmpĕrtŭs, a, um, partic. sive nomen ex partic. ergriffen/ erfahren/ Doświádczony. Compertus stupri, in der Vnzucht ergriffen/ Ználeziony ná nierządzie. Ĭncŏmpĕrtŭs, a, um, vnkůndlich/ vnbewust/ Niedoświádczony/ Nieuznány. Experior vide supra. Operire, schliessen/ zuschliessen/ Zámykáć/ Item, zudecken/ Okrywáć. Opertum, & Apertum contraria. In operto esse, sich heimlich vnd eingeschlossen halten/ W zámknieniu/ táiemnym być. Opĕrtō, as, ŏpĕrtārĕ, frequentativum. Opĕrīmēntŭm, i, & Opĕrtōrĭŭm, ij, g. n. eine Decke/ Nákrycie. Opĕrcŭlŭm, li, g. n. ein Deckel/ Nákrywká/ Wieko. Opĕrcŭlō, as, ŏpĕrcŭlārĕ, mit einem Deckel verschliessen/ Nákrywáć/ Szpuntowáć. Opĕrtānĕŭs, a, um, ut: Opertanea sacra, quæ in operto, non sub dio fiebant. Adŏpĕrīrĕ, idem quod Operire. Rĕpĕrĭō, is, rĕpĕrī, vel rĕppĕrī, poëticè, rĕpĕrtŭm, rĕpĕrīrĕ, finden/ Náleść. Rĕpĕrīrī, dicitur aliquis, aut res aliqua, erfunden werden wie ein Ding an jhm selbst ist/ Ználezionym być/ poznánym. Hoc non secus reperies, du wirst es nicht anderst finden oder erfahren/ Inácżey tego nieznáydziesz. Non reperies ullo vestigio, man kan nicht ein einige Anzeigung finden/ Nieposłákuiesz. Rĕpĕrtītĭŭs, a, um, gefunden/ Ználeziony. Rĕpĕrtŏr, oris, g. m. Erfinder/ Wynálezcá. Rĕpĕrtōrĭŭm, ij, g. n. ein Register da man Haußrath vnd dergleichen inn auffschreibet/ Rejestr/ Inwentarz. Ĭrrĕpĕrtŭs, a, um, vnerfunden/ Nieználeziony.

Parĭtĕr, adverb. miteinander/ zugleich/ gleichlich/ Rowno/ Pospołu. Trucidant fœminas pariter ac viros, die Weiber so wol als die Månner/ Ták białegłowy biią/ iáko y mężczyzny.

Parius lapis, ein Goldstein/ Złotniczy kámień probny. qui & Lydius lapis dicitur.

Paritura, Paritudo & Partura, v. Pario.

Pārmă, æ, g. f. ein Fechtschild eines Fußknechts/ Páwezá. Pārmŭlă, æ, dimin. Pārmātŭs, a, um, mit solchem Schild gewaffnet/ Páweźnik. Pārmŭlārĭŭs, ij, g. masc. der solche Fechtschild braucht oder macht/ Páwezník/ co páwezy robi.

Părō, as, avi, atum, pārārĕ, růsten/ bereiten/ ůberkommen/ fůrnehmen/ Gotowáć/ Dostawáć/ Wziąć przed się. Alicui bellum parare, einen Krieg wider einen fůrnehmen/ Woynę podnieść. Fugam parare, sich in die Flucht růsten/ Gotowáć się ná ucieczkę. Amicos parare, Freund ůberkommen/ Przyiaćielow nábywáć. Părātŭs, a, um, par. seu nomē ex par. gerůstet/ bereitet/ Gotowy/ Dostátni/ Rezolut. Ĭmpărātŭs a, um, vngerůst/ vnfertig/ Niegotowy. Părātŭm, i, g. n. Parati nihil est, es ist nichts zugerůstet/ Nie máß nic gotowego. Paratura, Růstung/ sprzęt. Părātē, adv. bereit/ wolgerůst/ Gotowo. Părĭtō, as, părĭtārĕ, frequent. Părābĭlĭs, lĕ, leicht ůberkommen/ Łácny do nábyćia. Appărō, as, avi, atum, āppărārĕ, zurůsten/ zubereiten/ Gotowáć. Dum apparatur, dieweil man zurůstet/ Gdy gotuią. Appărātŭs, a, um, partic. sive nomen ex partic. zugerůstet/ Zgotowány. Appărātŭs, ūs, g. m. Appărātĭō, onis, & Appărātūră, æ, g. f. Zubereitung/ Gotowánie/ Przygotowánie. Appărātē, āppărātĭŭs, āppărātĭssĭmē, adverb. kőstlich/ herzlich/ Kosztownie/ Gotowo. Æquiparo. vide Æquus. Comparo, v. supra in C. Dĭspărārĕ, absondern/ von einander theilen/ Rozłączáć/ Rozpraßáć. Præpărārĕ, vorbereiten/ Gotowáć. Præparare hyemi cibos, auff den Winter Speise einkauffē/ Ná zimę żywności dostawáć. Præpărātō, ablativus, ut: Præparato facere, mit Vorbereitung/ Zprzygotowániem. Præpărātŭs, ūs, g. m. & Præpărātĭō, onis, g. fœm. Vorbereitung/ Przygotowánie. Rĕpărārĕ, ernewern/ wieder zurůsten/ Nápráwiáć/ Wznawiáć. Reparare bellum, den Krieg wieder ernewern/ Woynę wznawiáć. Reparare exercitium, ein Kriegsheer wiederumb erfůllen vnd erfrischen/ Woysko znowu zebráć. Rĕpărātĭō, onis, g. fœ. Ernewerung/ Náprawá/ Ponowá. Rĕpărābĭlĭs, le, wiederbringig/

gig/Náprawny. Irreparabilis, le, vnwiderbringlich/Nienáprawny. Rĕpărātŏr, oris, g.m. Ernewrer/Wiederbringer/Náprawcá. Sēpărārĕ, absondern/zertrennen/Odłaczáć/Rozłaczáć. Sēpărātŭs, a, um, partic. abgesondert/Rozłaczony. Sēpărātĭō, onis, g.f. Absonderung/Odłaczenie. Sēpărābĭlĭs, lĕ, leicht abzusondern/Rozłemny. Inseparabilis, le, vnabsonderlich/vnzertrennig/Nierozdzielny. Sēpărātē, & Sēpărātĭm, adverb. absonderlich/Osobno.

Părōn, ōnĭs, g. masc. Raubschiff/kleine Galeen/Gálerá/Okrećik zboycow morskich.

Părŏchŭs, i, g. masc. ein Kostfreyhalter/der ein Parthey mit aller Notthurfft auff einer Fahrt versicht vnd fürbezahlt/Przystáw/Podwodny urzednik/Godowńik. Item, ein Pfarherr/Pleban. Părŏchĭă, æ, g.f. vel potius Parœcia, est locus in quo degit populus alicuius Ecclesiæ deputatus, certis limitibus constitutus, ein Pfarr/Kirchspiel/Párásiia/Plebániia. Parochias inde quidam derivarunt, quibus singulis sacerdotes sui destinati sunt, ab exhibitione scilicet Eucharistiæ. Parochianus, g.m. & Părŏchĭānă, æ, g. fœ. der oder die auß einer Pfarr ist/einer eines Kirchspiels/Do páráfiey należacy. Părœ̄cus, i, aliàs, Părœ̄cī, plur. num. Kirchspiels-Kinder/Nachbarn/Párafián. Părŏchĭālĭs, lĕ, der Pfarr zugehörig/Fárski.

Părŏdōntĭs, tĭdĭs, g.f. ein Blätterlein am Zanfleisch/Zangeschwulst/Skorká dziasłowa/dziasł (puchliná.

Parœcia, vide Parochus.

Părœ̄mĭă, æ, g.f. latinè Adagium.

Părŏmŏlŏgĭă, æ, g.f. Schema est, quod fit cum aliquot res adversario concedimus: Deinde aliquid inferimus quod aut maius sit quàm superiora, aut etiam omnia quæ posuimus, infirmet.

Părȳnŏchĭă, æ, g.f. Abscessus circa radices unguium.

Părŏnŏmăsĭă, æ, g.f. Schema est, habens nominum in oratione similitudinem, ut: Inceptio est amentium non amantium.

Părōnychĭă, æ, g.f. vel Paronychium, ij, g.n. ein Geschwär vmb die Nägel der Finger/Zánokćicá. Est & frutex in petris nascens.

Părōnȳmŏn, g.n. Nomen ab alio derivatum Grammatici vocant Denominativum, ut: Abiegnus ab Abiete.

Părōpsĭs, ĭdĭs, g.f. lat. Catinum, ein Schüssel oder Platte/Misá spora.

Părōtĭs, tĭdŏs, g.f. ein Geschwär bey den Ohren/Wrzod poduszny.

Părōxȳsmŭs, i, g.m. lat. Stimulatio, Concitatio, sive Exacerbatio. Dicitur etiam, Accessus febris.

Pārră, æ, g.f. eine Gestalt eines vnglücklichen Vogels/Czayká.

Parricida, vide Paricida.

Pārs, pārtĭs, g.f. ein Theyl/Cześć. Partes facere, theilen/Ná cześći rozdzieláć. In comœdijs primas partes agere, die fürnehmste Person seyn/Zacna osobe ná sobie nośić ná komedyiey. Alicuius partes agere, eines Pflicht vnd Ampt außrichten/Vrzad zá kogo odpráwowáć. Non sunt meæ partes id facere, stehet mir nicht zu/ist mir nicht befohlen/Nie moy to urzad. Nie powinienem ia tego czynić. Pars aliquando Collectionem significat, ut: Pars multa, pro Plerique, ein guter oder grosser Theil/jhrer viel/Wiele ich. Magna ex parte, mehrertheils/Po wiekszey cześći. Ex parte, zum theil/Po cześći. In optimam partem accipere, zum besten auffnehmen vnd verstehen/Ná dobra strone co bráć/rozumieć. Tenuerunt partes Cæsaris, seynd dem Keyser beygestanden/Przy Cesárzu stali. Pro sua quisque parte, ein jeder für seine Person oder Theil/oder nach seinem Vermögen/Kázdy wedlug swego przemożenia. Pārtĕ, Ablativus pro partim, zum theil/eines theils/Cześćia/Po cześći. Item Pars pro Partim. Item, Pars pro uxore. Plaut. Satur nunc loquitur de me & de parte mea. Pārtĭcŭlă, æ, dimin. Pārtĭcŭlātĭm, & Pārtĭcŭlārĭtĕr, adverb. In Theylen getheylt/getheylter Weise/Cześćiámi/Członkámi/Po sztukách. Pārĭtĕr idem. Pārtĭcŭlārĭs, rĕ, theilig/stücklich/Osobny. Pārtĭcŭlōnēs, plur. num. id est, Cohæredes, obsoletum. Pārtĭcēps, cĭpĭs, g. omn. theilhafftig/Vczestnik. Illi in periculis particeps, der Gefahr mit jhm theilhafftig/Vczestnik iego niebespieczeństwá. Pārtĭcĭpĭŭm, ij, g.n. apud Grammat. pars orationis est. Pārtĭcĭpō, as, avi, atum, pārtĭcĭpārĕ, theilhafftig seyn/oder theilhafftig machen/Vczestnikiem być/Vczestnikiem czynić. Laudes participare, eines Lobs Mitgenoß seyn/Vczestnikiem być czyiey chwały. Pārtĭŏr, īrĭs, pārtītŭs sum, pārtīrī, & Pārtĭō, is, pārtīvī, pārtītŭm, pārtīrĕ, Antiquè: futuro, Partiam & partibo, Partiar & partibor,

theilen/Dźielić ná częśći. Pārtītiō, onis, g. fœm. Theilung/Dźiał/Dźielenie. Pārtītōr, oris, g. m. Theiler/ Dźielcá. Pārtītē, adverb. getheilet mit Theilen/Rozdźielnie. Pārtiārĭŭs, ij, g. m. Mitgenoß / oder der etwas mit einem halb hat/ Społkuiacy. Bipartio idem quod Bipartior, v. supra in lit. B. Dīspērtiō, is, dīspērtīvī, dīspērtītŭm, dīspērtīrĕ, quod & Dispartire dicitur, zertheilen/Dźielić/Rozdźieláć miedzy. Dispertīrī, vel Dīspārtīrī, idem. Dīspērtītŭs, a, um, partic. zertheilt/Rozdźielony. Expērs, ēxpērtĭs, adiect. vntheilhafftig/ Nie ucześnik. Expers consilij, der Raths mangelt/Bez porády. Expers, Ablativo etiam jungitur, ut: Expers eo more, nicht also besittet/Nie ták wzwyczáiony. Expers metu, vnfurchtsamb / Niebojázliwy. Impartire, vel Impertiri, mittheilen/Vdźieláć. Salutem impertire, einen grüssen/ Pozdrawiáć. Aliquem honoribus impertire, einem Ehr anbieten/ Nádawáć honory godnośći komu. Osculo aliquem impertire, einen küssen/ Cáłowáć. Īmpērtīrī, passive, mitgetheilet werden/ Vczestnikiem być. Tripartitus, vel, Trĭpērtītŭs, a, um, in drey getheilt/Ná trzy częśći rozdźielony. Tripartitò, vel Trĭpērtītō, adv. in 3. Theil/Ná trzy częśći.

Parsimonia vide Parco.

Pārthēnĭŭm, ij, g. n. Mutterkraut/ Rzymbábá/Máruná.

Particeps, Particularis, vide Pars. Parturio & Partus, v. Pario. Parvifacio, & Parvipendo, vide Parvus.

Pārūlĭs, lĭdĭs, Tuberculum juxta dentes in gingivis nascens.

Pārŭm, adverb. wenig/ Troche. Parum est, es ist ein kleine Sach / Niewiele/Máła rzecz. Parum intelligere, übel verstehen/ Nie dobrze rozumieć. Parum fœlix, wenig Glücks habend/Nie do końcá szczęśliwy.

Pārvŭs, a, um, klein/ Máły. Parvi æstimare, wenig achten / Lekce ważyć. Parvi istuc facio, Ich achte das wenig/Máło/ lekceważę. Pārvĭfăcĕrĕ, & Pārvĭpēndĕrĕ, wenig von einem halten Lekce ważyć. Parvi refert, es ist wenig daran gelegen/Máło ná tym należy. Pārvŭlŭs, a, um, diminut. Item, fast jung/Młody. Parvulum, adverb. ut: Parvulum ligni inest. Pārvĭtās, atis, g. f. kleine / Máłość. Pērpārvŭs, a, um, sehr klein/ Máły bárzo. Pērpārvŭlŭs, a, um, diminut. über die massen sehr klein/Bárzo máluśki.

Pāscēŏlŭs, li, g. m. ein ledern Säcklein/Mieszek pieniężny.

Pāschă, æ, g. f. vel Pascha, ătĭs, g. n. idem significat quod Transitus, Vberschritt oder Fürgang/ Prześćie. Quia Christus tunc temporis à morte ad vitam transivit, Ostern/Wielkanoc. *Sublime, sacratum, sacrum.* Pāschālĭs, le quod ad Pascha pertinet, Oesterlich/Wielkonocny.

Pāscō, is, pāvī, pāstŭm, pāscĕrĕ, activè, das Vieh auff dem Felde hüten/Páść bydło. metaph. wäiden/ das ist/belüstigen/ Karmić/Podeymowáć hoynie. Pāscŏr, pāscĕrĭs, pastus sum, pāscī, deponens, vel etiam passivum, das ist/ essen/ Jeść/Páść śię. Brutorum est, Discordijs pasci, metaph. eine Lust an Zwytracht haben/ Rádowáć śię z niezgody. Pāscĭtō, as, pāscĭtārĕ, frequent. à Pasco. Pāstŭs, a, um, gewendet/gespeiset/ Karmny/Násycony. Pāstŭs, ūs, g. m. Wäide/das ist/ Nahrung des Viehs/ Paszá/ Karmia. Pāstĭō, onis, g. f. das Wäiden/Páśienie/Pastwisko. Pāscŭŭs, a, um, zu wäiden geordnet/ Pástewny. Pāscŭŭm, ui, plural. Pāscŭă, orum, g. n. *Frigida, pinguia, viridantia, fecunda, fumantia, fruticantia, humantia.* Pāscālĭs, & Pāscŭālĭs, lĕ, ut: Oves pascales, Wäidschafe/ Owce ná paszy. Pāstŏr, ōrĭs, g. m. ein Hirt/Viehirt/ Pásterz/ Pástuch. *Montivagus, vagus, pauper, durus, montanus, vigil, egenus.* Pāstōrālĭs, lĕ, & Pāstōrĭŭs, sive Pāstōrĭcĭŭs, a, um, dem Hirten zugehörig/Pásterski. Cōmpāscō, is, compavi, compastum, cōmpāscĕrĕ, miteinander wäiden / Páść społu. Famem compescere, den Hunger stillen/ Głod usmierzyć. Cōmpāscī, passivum, abetzen/abwäiden / Wyiedzionym być/ Strawionym. Cōmpāscŭŭs, a, um, ut: Ager, compascuus, qui relictus est ad pascendum communiter vicinis. Compesco, is, cōmpēscŭī, compescere, idem quod cōmpascere. Item, zähmen/ hintersich halten/ meistern/ Vskromiáć/ Hámowáć. Incendia compescere, den Brunst löschen / Gáśić. Compescere vitem, eine Rebe beschneiden / Ocżosáć / okrzesáć winną máćicę. Depascere, abwäiden/Zieść/Zpáść. Depascere possessionem alienam, eines andern Gut abnützen / Wniwecz obroćić cudzą máiętność. Stylo depascere luxuriem orationis, was überflüssig ist in einer Rede hinweg nehmen/ Zbytniego co z orácyiey wyiąć. Dēpāscŏr, dēpāstŭs sum, dēpāscī, deponens, abwäiden/ Wyiadáć.

Dēpāstūs,a,um, partic. von Thieren abgefressen Ogłodány/Wyiedzione. Dēpāstiō,onis,g.fœ. Abwäidung/Spás. Dīspēscō,is,dīspēscuī,dīspēscĭtūm, dīspēscĕrĕ, von der Wäide führen/Rozwieść z paśze. Item, von einander sondern/Rozdzielić/Rozłączyć. Impasco,is, impavi, impastum,impascere; vel, Impascor, impasceris, impasci, einwäiden/Wpáść się. Impāstŭs,a,um, partic. à Pascor, passivo, vngewäidet/ vngespeiset/Głodny. Impesco,is, impescere, ein Korn so zu geyl ist abetzen/Przypáść żyto ktore názbyt buyne.

Pāssĕr,ĕrĭs,g.masc. Avis, ein Sperling/Spatz/ Wrobel. *Argutus, solivagus, saltitans.* Pāssērcŭlŭs,li,dimin. Passer marinus, piscis, ein Plateißlein/ Fladerká.

Pāssĭm,adver. hin vnd her/von Tritt zu Tritt/ allenthalben/ Wszedy/ Pospolicie.

Pāssŭm, i, g.n. gesottener Wein/ Słodycz/ Wino słodkie. Item, Vinum quod ex uvis passis conficitur.

Passus & Passio, vide Patior. Passus à Pando, v. Pando,is.

Pāssŭs,ūs,g.m. ein Schritt/ Krok. *Rapidus, volucripes, vagus.*

Pāstĭllŭs, li, g.masc. alle Ding das gemacht ist gleich einem runden Brödtlein oder Küchlein/ von Salben vnd wolriechenden Kräutern/ Bochenek chlebá/Kołaczek/Márcepan/Pásztet. Pastillicare & Patulicare, id est, in formam pastilli redigere, Barbarum.

Pāstĭnācă,æ,g.f. Pastinackenkraut/Pásternak Item, piscis genus.

Pāstĭnō,as,avi,atum, pāstĭnārĕ, das Feld hacken vnd graben/Ryć/Vpráwiáć. Pāstĭnŭm, i, gen. neut. ein vierspitzig Eysen damit man den Saamen eingräbt/ Grácá/ Motyká. Pāstĭnātĭō, onis, g. fœm. & Pāstĭnātŭs, ūs, g. m. das hacken oder karsten/Vpráwá roley/ Rycie. Pāstĭnātŭm, g.n. mit dem Karst gehackt/Vpráwna/ spráwiona rola. Pāstĭnātŏr, oris,g.m. ein Hacker/ Kopácz. Rĕpāstĭnārĕ, wiederumb graben/ braachen/Nowine oráć/ Przeorywáć. Rĕpāstĭnātĭō, onis,g.fœ. das wiederumb hacken vnd graben/Przeorywánie. Rĕpāstĭnātŭs,a,um,partic. wiederumb gehacket vnd gegraben/ Spráwiona rola/ Przeorány.

Pastio. Pastus, vide Pasco.

Pāstŏmĭs, ĭdĭs, g.fœ. ein Kluppe die man den Pferden an die Naaß oder Maul legt/ Kágániec koński.

Pastor, Pastorius, & Pastus, vide Pasco.

Pătăgĭŭm, ij, g. n. ein gülden Stück/ das man über andere Kleider anlegt/ Kołnierz/ Krezy. Pătăgĭātī, pl. nu. die mit solchem Kleid bekleidet/ Ktorzy z tákim kołnierzem chodzą. Pătăgĭārĭī, pl.n. die solche Kleider machen/Kráwiec/ktory tákie kołnierze robi.

Patefacio, Patella, & Patina, vide Pateo.

Pătĕō,es, pătŭī,pătērĕ, offen seyn/Otworem stáć. metaph. vnverborgen/ bekant seyn/ Pokázowáć się/Poznawánym/Obiáwionym być. Aures tuæ querelis omnium patent, du hörest an jedermans klagen Ty słarg wszystkich słuchasz. Nec fugæ patebat locus, Es war kein Weg zu fliehen offen/ Nie było kedy uciec. Pătēns, entis, partic. sive nomen ex partic. offen/Otworzony. Patentissimi oris dolium, Eines fast weiten Bodenlochs/ Beczká z wielką dziurą. Pătŭlŭs, a, um, auffgesperret/ das allweg offen stehet/Nienákryty/ Otworzony/ Rozłożysty. Patulis est diffusa ramis hæc arbor, der Baum spreisset sich weit auß/Szerokich/rozłożystych gáłęzi drzewo. Pătēntĕr, adv. Offentlich/ Otworzyście/ Jáwnie. Pătĭnă, æ, g. f. ein Blatten/ Schüssel/ Misá. Itē, ein Pfan ohn stiel wie ein Becken das man auff ein Dreyfuß setzt vnd in kochet/ Bratpfann/Britfánná/ Panew. Pătĭnārĭŭs,a, um, das in solcher Pfannen gekocht ist/Misny/Ktory się w panwi wárzy. Patinarius, ij, g. m. Der für vnd für auß solcher Pfannen ißt/ ein Fraaß oder Schlecker/ Żárłok. Pătēllă, æ, g. f. dimin. ein Blättlein/ Misá płáska. *Pura, lauta, uncta, fragilis.* Itē, ein gepicht Geschirr so die Alten zum Opffer gebrauchten/ Pátyná kościelna. Itē, der Brenner an Bäumen/ wenn sie von der Sonnen verbrennen/ Zágorzenie drzew. Dij patellarij, Plaut. Pătĕfăcĭō, pătĕfăcĭs, pătĕfēcī, pătĕfăctŭm, pătĕfăcĕrĕ, auffthun/ Odkrywáć/Otwárzáć. Fenestram ad nequitiam patefacere, Anlaß geben zur Vntugend/Okkázyią/pobudkę dáć do grzechu. Aures assentationibus patefacere, den Schmeichlern zuhören/ Pochlebstwá słucháć. Item, Patefacere, offenbahren/zu erkennen geben/ Obiáwić/Obiáśnić. Pătĕfăctĭō, onis, gen.fœ. Offenbarung/Erklärung/Odkrycie. Pătĕfăctŭs, a,um, geöffnet/entdecket/ Odkryty. Pătĕfīō, fis,

pătĕfĭĕrī, geöffnet werden/ auffgehen/ Otworem ſtáć. Pătēſcō, pătēſcĕrĕ, weiten/ weit werden/ Rozwić śię/ Otworem ſtáć.

Pătĕr, pătrĭs, g. m. Vatter/ Oćiec. Pater patriæ, ein Vatter des Vatterlandes/ Oyćiec Oyczyzny ſwoiey/obrońcá. Pătrēs, pl. n. die Vorfahren/ Przodkowie Patres appellati ſunt Senatores, Rathsherrn/ Rayce. Paterfamilias, v. Familia. Pater patratus, war zu Rom ein Erwehlter dem Feind abzuſagen nach Kriegsrecht/ Poſeł do nieprzyiaćielá o pokoy ábo o woyne. Patres allecti, der new] oder nachgeſetzte Rath/ Rayce świeżo obráni. Patres conſcripti dicebantur, quorum nomina in tabulis aureis ſcribebantur. Patrĭcĭŭs, ij, der von einem Rathsherrn geboren iſt/ Senátorſkiego rodu. Item, Edelleuth von erſten Rahsherrn herkommen/ Zacnego rodu. Patricius, a, um, ut: Patricia familia. Patrĭcĭātŭs, ūs, Adel vnd Würde der Patriciorum, Senátorſkiego rodu Zacność. Patrĭcĭē, vel Patrĭcē, adverb. id eſt, more patricio & nobiliter. Patrĭŭs, a, um, Vätterlich/ vom Vater ererbt oder herkommen/ Oyczyſty. Patrīmŭs, i, g. m. & Patrīmă, æ, g. fœ. Der/ oder Die ſeinen Vater noch lebend hat/ Oycá żywego máiacy. Pătĕrnŭs, a, um, Vätterlich/ des Vaters/ Oyczyſty/ Oycowſki. Pătĕrnĭtās, atis, g. fœ. Vätterliche Würde/ Oycoſtwo. Patrīſsō, as, patrīſsārĕ, dem Vatter nachſchlahen/ nacharten/ Náśládowáć Oycá. Pătrĭă, æ, g. f. Vatterland/ Oyczyzná. Patrĭŭs, a, um, Vätterlich/ oder dem Vaterland zuſtändig/ Oycowſki/ Oyczyſty. ut: Patrius ſermo, Landsſpraach/ Mowá przyrodna. Patrĭē, adver. Vätterlicher weiß/ Po oycowſku. Patrĭārchă, æ, g. m. Ertzvatter/ Pátriárchá. Patrĭcīdă, æ, idem quod Parricida, vel Paricida. Patrĭmōnĭŭm, ij, g. n. Vätterlich Erb/ Oyczyſte dobrá. Patrŭŭs, i, g. m. Vatters Bruder/ Vetter/ Stryi. Patruus magnus, Frater avi. Patruus maximus, Frater Proavi, & abavi. Patrŭēlĭs, is, g. c. zweyer Brüder Kind/ Brát ſtryieczny. Patruelis, le, Zweyer Brüder Kind zugehörig/ Bráciey ſtryieczney należącego co. Pātrōnymĭcŭm, Das ein Vrſprung vnd Herkommen bedeutet/ Co z rodu/ od przodkow pochodźi. Apud Grammaticos, quod ſub patris nomine paulùm deflexo filium ſignificat.

Pătĕră, æ, g. f. ein Trinckſchaal/ Czárá. *Spumans, micans, patens, capax, nitens, effigiata, gemmans, aurea, aurata.*

Paternus, vide Pater. Pateſco, vide Pateo.

Păthŏs, g. n. lat. Perturbatio, ſeu ægritudo animi, ein Anmuthung vñ Bewegung des Gemüths/ Poruſzenie vmyſłu/ Affekt. Păthētĭcŭs, a, um, ut: Oratio pathetica, ad affectus movendos accommodata. Apăthēĭă, æ, g. f. Vnanmuthigkeit/ Vnbeweglıgkeit des Gemüths/ Nieporuſzony vmyſł/ Przyrodzona niechęć do czego. Sympăteĭă, æ, g. fœ. Gleiche Anmuthung/ natürliche mitbewegung/ Przyrodzona ſkłonność/ chęć do czego.

Patibilis, vide Patibilis.

Pătĭbŭlum, li, g. neut. ein Galg/ Szubienicá. *Execrabile*. Item, ein Gezeug damit man die Oliven abliſt/ Oręże do zbieránia Oliwek. Patibulus, g. m. Antiquè. Pătĭbŭlātŭs, a, um, an Galgen gehenckt/ Szubienicznik.

Patientia, vide Patior. Patina, vide Pateo.

Pătĭŏr, pătĕrĭs, paſſus ſum, pătī, deponens, leyden/ ćierpieć. Aliquando Permittere, dulden/ zulaſſen/ Pozwolić/ Dopuśćić. Æquo animo pati, zu frieden ſeyn/ Przyiąć/ ćierpliwie znieść. Ævum pati, lange Zeit wären/ Długo czekáć. Febrim pati, das Fieber haben/ Febrę mieć. Jacturas pati, Schaden leyden/ Szkodę popáść. Păſſŭs, a, um, partcip. gelitten/ ćierpiony. Păſsĭō, onis, g. f. ein Leyden/ ćierpienie. Păſsĭbĭlĭs, lĕ, Leydens fähig/ ćierpietliwy, rarò legitur, ſicut & Păſsīvŭs, a, um. Pătĭēns, ēntis, g. f. partic. Gedültig/ ćierpliwy. Patiens, nomen cum genitivo, ut: Patiens laborum. Pătĭēntĕr, adverb. gedültiglich/ ćierpliwie. Pătĭēntĭă, æ, g. f. Gedult/ ćierpliwość. *Lenta, fortis, tranquilla, conſtans.* Pătĭbĭlĭs, lĕ, leydlich/ wol zu leyden/ ćierpietliwy/ Znośny. Impătĭbĭlĭs, lĕ, vnleydlich/ Nieznośny/ Niećierpliwy. Impătĭēns, entis, vngedültig/ Niećierpliwy. Impătĭēntĭă, æ, g. f. Vngedult/ Niećierpliwość. Impătĭēntĕr, adverb. vngedültiglich/ Niećierpliwie. Cōmpătĭŏr, cōmpătĕrĭs, compaſſus ſum, cōmpătī, Mitleyden haben/ ſich erbarmen/ ćierpieć náſpoł. Perpetior, pĕrpĕtī, erleyden/ ćierpieć. Perpeſſu aſperum, hart vnd ſchwär zu leyden/ ćięſzka do ćierpienia. Pĕrpĕtĭēns, entis, partic. erleydende/ ćierpiący. Pĕrpĕſsĭō, onis, g. f. Erduldung/ ćierpienie.

Patria, Patriarcha, Patricida, Patricius, Patrimonium, Patritus, vide Pater.

PA

Patrō, as, āvi, ātum, patrāre, außrichten/vollbringen/Spráwowáć co/Wykonywáć. Facinus patrare, ein That begehen/ Dopuśćić się grzechu. Item, Kinder machen/Małżeństwá záżywáć. Patrātus, a, um, außgemacht/ vollbracht/ Spráwiony/ Wykonány. Impĕtrō, as, avi, atum, impĕtrāre, werben/ erbitten/ erlangen/ Vprášáć. Impetrassere, pro impetrare, obsol. Impĕtrābilis, le, Erwerblich/ leicht zu erwerben/ Vprošony/ Vprašáiący. Impĕtrātiō, onis, g. f. Erwerbung/ Vprošenie. Impĕtrātus, a, um, particip. erworben/erlangt/Vprošony. Perpĕtrāre, begehen/ vollbringen/ etwas hindurch trucken/ Zrobić co/ Wykonáć. Cedem perpetrare, ein Todtschlag begehē/ Záboystwá się dopuśćić. Bello perpetrato, als der Krieg vollbracht/ Dokonawšy woyny. Subimpĕtrāre, heimlicher weiß erlangē/ Podpáść pod kogo/ Potáiemnie prośić.

Patrōnus, i, g. m. ein Fürsprech/Prokurátor/ *Solicitus*. Item, Patronus, ein Freylasser/ der einen Leibeignen freygelassen hat/ Opiekun/ Obrońcá. Patrōcinor, aris, atus sum, patrōcināri, einen beschirmen/ verthädigen/ versprechen/ Pomagáć zá kim/ Bronić kogo. Patrōcinium, ij, g. n. Schirm/Verthedigung/ Obroná.

Patronymicum, & Patruelis, vide Pater.

Paucus, a, um, Wenig/ Máło ich. Paucŭlus, a, um, dimin. Pauxillus, a, um, dimin. à Paulum, Pauxillum, adverb. zum wenigsten/ gar wenig/ Trochá/ Troche. Pauxillŭlus, a, um, dimin. à Pauxillus. Pauxillus. Pauxillātim, adverb. Immer wenig/ Po kosku. Paucilŏquium, ij, g. neut. Wortstille/ wenig Wort/ Máłomowność. Paucĭtās, atis, g. fœ. Wenigkeit/ Mangel/ Máłość/ Trochá. Perpaucus, a, um, fast wenig/ Máło/ Trochá. Perpaucŭlus, a, um, dimin.

Păveō, es, pāvi, păvēre, & Păvēscō, is, păvēscĕre, sich vor Forcht entsetzen/ erschröcken/ Bać się. Expăvēre, & Expăvēscĕre, idem. Păvefīō, fis, păvefiĕri, erschröckt werden/ Stráchowáć się. Păvitō, as, păvitāre, frequent. à Paveo, Forchtsam seyn/ Trwożyć sobą. Păvor, oris, g. m. Forcht/Schrecken/Boiaźń/Strách. *Humilis, molestus, gelidus, horribilis, trepidus, dubius, fœmineus, penetrans, cæcus, degener, terrificus, sollicitus, lymphaticus, amens, tremulus, acerbus, exsangvis, elingvis, piger, tristis, sævus, timidus.* Păvĭdus, a, um, forchtsam/erschrocken/Boiáźliwy. Păvĭdē, adverb. erschrockentlich/Boiáźliwie. Păvendus, a, um, das man förchten muß/ Strášny. Impăvĭdus, a, um, vnforchtsam/ Nieboiáźliwy. Impăvĭdē, adv. vnerschrockenlich/Nieboiáźliwie.

Pavicula, & Pavimentum, vide Pavio.

Păviō, is, păvīvi, păvītum, păvīre, ein Platz plan zusamen schlagen/ pflastern/ Vbiiáć ziemie/ Brukowáć. Păvīmentum, i, g. n. ein Esterich/ gepflasterte Bühne/ Tło. *Testaceum, tessellatum, vermiculatum, asarothum, lithostratum, subdiale.* Păvīmentō, as, avi, atum, păvīmentāre, ein Platz oder Estrig besetzen vnd ebnen/ Tło sádźić. Păvīcŭlă, æ, g. fœ. ein Schlagschauffel oder etwas damit man die Thänn zusammen schlaget vnd ebnet/ Páwiodło. Dēpūviō, is, dēpūvīre, h. e. Cædere.

Paulātim, adverb. diminut. à Paulum, Allgemach/ Pomáłu.

Paulisper, adv. wenig Zeit/Troche o czáśie.

Paulō, & Paulum, adver. idem quod parum, Wenig/Troche o rzeczy. Paulus, a, um, adject. à Parum, quo rarissimè usi sunt authores, præterquam in ablativo: Hic fecit suos paulo sumptu, mit wenigem Kosten/ Niewielkim kosztem. Paulŭlum, dim. à Paulum, fast wenig/ Bárzo máło.

Pāvō, ōnis, & Pāvus, i, g. m. ein Pfaw/Paw. *Pictus, gemmeus, laudatus, eximius, sidereus, regius, rotans caudam, speculosus, pupillans, oculeus, Samius, Inachius, superbus.* Pāvōnius, & Pāvōnāceus, a, um, eines Pfawens/ Pawi.

Pavor, vide Paveo.

Paupĕr, pĕris, g. com. vel ut alij, g. om. Arm/ Vbogi. Pauper eloquentia, arme Redkunst/ Niewymowność. Paupercŭlus, a, um, dim. Wenig arm/ Przyubożšym. Paupertās, atis, & Paupĕries, ēi, g. fœ. Armut/ Vbostwo. *Importuna, dura, immunda, inculta, gracilis, iniqua, aspera, arta, verecunda, popularis, humilis, exilis, atra, fecunda, plebeia, sæva, horrida, contracta, infelix, maligna, sobria, invida, dura, vaga, mala, indiga, inops, ambitiosa.* Paupertīnus, a, um, id est, Pauper, obsol. Paupĕrō, as, avi, atum, paupĕrāre, Arm machen/ Zubożyć/ Szkodźić. reperitur & Paupera, in fœminino genere. Depauperare idem quod Pauperare.

Pausō, as, avi, atum, pausāre, still halten/ still stehen/ Przestáć. Pausă, æ, g. fœ. Vnterlassung/ Przestánek/ Páuzá. Pausārius, ij, g. m. à Seneca dicitur, qui remiges quadam quasi pausa moderatur.

Pausia, æ, g. fœ. ein Art von grünen Oliven/ Rodzay oliwy zieloney.

Pāx, pācis, g. f. Fried/ Pokoy. *Placida, innoxia, tranquilla, incruenta, tuta, concors, candida, quieta, serena, composita, alma, bona, togata, læta, aurea, blanda, ignava, felix, amica, sancta, mitis, dulcis, nivea, siderea, innocua, sincera, laurigera, genialis, amœna.* Conciliare pacem inter alios, Fried machen/ Pogodźić. Consulere paci, zum Frieden rathen/ Rádźić o pokoiu. Eripere pacem alicui, einen bekriegen/ Pozbáwić kogo pokoiu. Explorata pax, gewisser Fried/ Pewny pokoy. Pax, metaph. Verzeihung/ Gnad/ Odpuszczenie/ łáská. Paces in plurali apud Plautum. Pācĭfĕr, ra, rum, Friedfertig/ das Fried bringt/ pokoy czyniący. Pācĭfĭcō, as, avi, atum, pācĭfĭcārĕ, befriedigen/ stillen/ Pokoy z kim czynić. Pācĭfĭcātĭō, onis, g. fœ. Befriedigung Versöhnung/ Jednánie/ Vgodá. Pācĭfĭcātŏr, oris, g. m. Friedmacher/ Scheydmann/ Jednácz. Pācĭfĭcātōrĭŭs, a, um, Friedsuchend/ Pokoiu szukáiący. Pācĭfĭcŭs, a, um, Friedfertig/ Pokoy czyniący/ Spokoiny. Pācō, as, pācārĕ, befriedigen/ stillen/ zähmen/ Błagáć/ Przeiednywáć/ Vspokoić. Pācātŭs, a, um, nomen ex particip. versöhnet/ gestillet/ Vspokoiony/ Przeiednány. Impācātŭs, a, um, unversöhnet/ Nieprzeiednány/ Niespokoiny. Pācātē, adverb. Friedlich/ Spokoinie.

Paxillus, diminut. à Palus, vide Palus.

Pēccō, as, avi, atum, pēccārĕ, sündigen/ fehlen/ unrecht thun/ Grzeszyć/ Zbłądźić. Pēccātŭr, impers. werden Fehl begangen/ Grzeszą/ Błądzą. Pēccātŭm, i, g. n. ein Fehl/ Sünd/ Grzech/ Błąd. Confiteri peccatum, die Sünd bekennen/ Wyznawáć grzech. Pēccātŏr, oris, g. masc. ein Sünder/ Grzesznik. Pēccātrīx, g. f. ein Sünderin/ Grzesząca.

Pecorarius & Pecorinus, vide Pecus.

Pectĕn, ctĭnĭs, g. m. ein Kamb/ Strál/ Grzebień/ Greplá/ Broná. Item, Pecten, Etwas damit man vorzeiten die Seytenspiel schlug/ möcht man nennen ein Seyten Kamb/ Smyczek/ Brzekácz do cytry. *Eburnus, argutus, Citheriacus, Niliacus, Amphionius, rarus, dulcis, Orpheus, auratus, eburneus, canorus, aureus, blandus, prænitens, dentatus, resonans, vocalis, flexanimus, volucer.* Itē, Pecten, ein gattung Sicheln/ Rodzay pewny sierpá. Est item pubes, hoc est, locus ubi pili ad verenda nascuntur. Item, Pēctĭnēs, sive, Pēctūncŭlī, pl. nu. ein gattung Fisches so Schollen genant/ Małże gládkiey skorupy. Pecten Veneris, Herba. Pēctĭnō, as, pēctĭnārĕ, kämmen/ strählen/ Bronowáć/ Czesáć grzebieniem. Agrum pectinare, den Acker eggen/ Bronowáć/ włoczyć rolą. Pēctĭnātĭm, adverb. ad pectinis similitudinem factum, & quasi denticulatim. Pēctō, is, pēxī, vel pēxŭī, & olim pēctīvī, pexum, pēctĕrĕ, kämmen/ strälen/ Czesáć grzebieniem/ Bronowáć. Vestes pectere, die Kleider außkehren/ Czesáć suknie. Cytharam pectere, die Harpffen richten/ Cytrę nástraiáć. Pēxŭs, a, um, gekämbt/ gestrält/ Czosány/ Bronowány. Toga pexa, ein Rock mit auffgetriebener Woll/ Szátá kosmáta. Pēxātŭs, a, um, auffgekratzt/ Czosány/ Greplowány. Pēxĭtās, atis, g. f. Plin. lib. 11. cap. 24. Quam non ad hoc pertinere videtur cribrata pexitas telæ. Pectitus, gekämbt/ gestrält/ Czosány/ Bronowány. Dēpēctō, is, depexui, depexum, dēpēctĕrĕ, abkämmen/ Czesáć/ Skubáć. Depectere frondium canitiem, die äste behawen/ Krzosáć/ Obćináć. Impēxŭs, a, um, ungekämbt/ ungestrält/ Nieczesány/ Niebronowány. Prōpēctĕrĕ, auffkämmen/ Roczczosowáć. Rĕpēctĕrĕ, wiederumb fleissig kämmen/ Znowu czosáć.

Pectunculus, vide Pecten.

Pēctŭs, ctŏrĭs, g. n. Brust/ Pierśi. *Musculosum, eburneum, nitidum, pulcrum, niveum, candens, decorum, candidulum, delicatum, calidum, tenerum, cordatum, lacteolum.* Pectus adversum, die Brust vornen oder gegen einem gekehret/ Pierśi przećiwko komu wystáwione. Item, Pectus, Hertz/ Muth/ Serce/ Vmysł. Corpus sine pectore, ohn Hertz und Vernunfft/ Głupi/ Nierozumny. Pēctūscŭlŭm, li, g. neut. dimin. Pēctŏrōsŭs, a, um, hochbrüstig/ Piersisty. Pēctŏrālĭs, lĕ, das zu der Brust gehört/ Pierśiány. Pectorale, is, g. n. Brustharnisch/ Pleszek ná pierśi. Expēctŏrō, as, ēxpēctŏrārĕ, Auß dem Hertzen treiben/ Wyrzucáć z sercá.

Pecuaria, & Pecuarius, v. Pecus. Peculiaris, & Peculiosus, vide Peculium.

Pĕcūlĭŭm, ij, g. n. Hauptgut/ gewunnen Gut/ Gelt oder anders einem Diener damit zu werben vertrawet/ Werbgutt/ oder Werbgelt/ Włásna rzecz/ Wyrobek/ Wysługá/ Pieniądze leżące.

Caſtrenſe peculium, Gut mit kriegen gewonnen/ Zołd. Pěcūlĭōlŭm, li, dimin. Pěcūlĭārĭs, rĕ, ſonderlich eigen/ Oſobny/ Właſny. Peculiare vinum, id vocat Ulpian. quod ſervi habuerunt. Pěcūlĭārĭtĕr, adver. ſonderlich/eigentlich/ Oſobliwie. Pěcūlĭōsŭs, a, um, Reich/wolhabig/Doſtátni/Bogáty. Pěcūlĭātŭs, a, um, faſt reich an Gelt vnd Gut/ Máietny/ Pieniężny. Pěcūlĭō, as, pěcūlĭārĕ, pro, Peculium auferre. Pěcūlātŏr, oris, g. m. Der / ſo ein Gemeind oder Fürſten beſtilt/ Złodźiey dobr poſpolitych. Depeculator, idem. Pěcūlātŭs, ūs, g. m. ſolcher Diebſtal/ Kradźież z ſkárbu.

Pěcūnĭă, æ, g. fœ. Gelt/ Pieniądze. *Mutuatitia, formoſa, pretioſa, parens vitij, jucunda, dilecta, funeſta, obſcœna.* Pěcūnĭæ, arum, pl. n. Eines Haab vnd Gutt/ es ſey fahrend oder ligend/ Máiętność. Pěcūnĭōsŭs, a, um, Reich an Gelt/ Pieniężny/ Bogáty. Pecunioſæ artes, Nützlich/ damit man viel Gelt gewinnet / Náuki pieniężne/ ſpoſob pieniędzy zbierániá. Pěcūnĭārĭus, a, um, das zum Gelt gehört / Pieniężny. Inopia rei pecuniariæ, Mangel an Gelt / Vboſtwo/ Niedoſtátek pieniędzy. Pěcūnĭōlă, æ, dim.

Pěcŭs, pěcŭdĭs, g. fœ. & Pěcŭs, pěcŏrĭs, g. n. Vieh/ allerley Thier deren ſich der Menſch behilfft/ als Ochſen/Eſel/Pferd/Schaff/Geiß/ꝛc. Bydlę/ Bydło. *Gravidum, molle, imbecillum, vagum, turpe, pingve, lanigerum, pavidum, infirmum, fœdum, efferum, laſcivum, lanatum, montivagum, cornigerum, vile, ſordidulum, luſitans, ſtolidum, mutum.* Pecus pro Ove, Schaaff/ Owcá. Pěcū, hujus pecu, g. n. indeclin. in ſingulari, in plur. Pěcŭă, pecuum, pecubus, Antiquè. Cato in genit. plur. Pecujum, dicit. Item, Pecus, pro multitudine pecorum ſive pecudum, ein Herde Viehs/ Stádo. Pecus de bobus. Itē, Pecus eqvinum, Roßzucht/ Końſkie ſtádo. Pecus volatile, Geflügel/ Ptáſtwo. Pěcŏrōsŭs, a, um, der ein groſſe zahl Viehes hat/ Bydłá śiłá máiący. Pěcŏrīnŭs, & Pěcŏrĕŭs, a, um, das vom Vieh kompt/ Bydlęcy. Pěcŏrārĭŭs, & Pecuarius, ij, g. m. Viehmeiſter/ Viehirt/ Lehnmañ des gemeinen Viehs/ Páſterz/ Bydlęcy goſpodarz. Pěcŭārĭŭs, a, um, das zum Vieh gehört/ Bydlęcy Canis pecuarius, ein Hirtenhund/ Pies przy bydle. Pěcŭārĭă, orum, g. neu. pl. n. Hüttung/ Páſtwiſko. Item, Pecuaria dicebantur omnia ex quibus populus Romanus habebat reditus. Pecuaria, æ, die Kunſt mit dem Vieh vmbzugehen/ Bydlęce goſpodárſtwo. Item, Pecuaria, Viehſtallung/ Chlewy bydlęce/ Oborá. Pěcŭātŭs, id eſt, Stultus, obſol.

Pědăgōgŭs, i, gen. maſc. dicitur, qui ab initio pueros inſtituit.

Pedalis, Pedaneus, Pedatim, Pedatus, Pedes, itis, Pedeſter, Pedetentim, Pedico, Pedio, v. Pes.

Pědāmĕn, ĭnĭs, & Pědāmēntŭm, i, g. n. ein Vnterſtütz/ das man Bäumen vnd Räben/ vnterſtützt/ ein Räbſteck / Tycz/ Podporá. Vineam pedare, Weinräben mit Rabſtecken beſtecken/ Podwiezowáć. winnice. Impedare, idem ſignificat. Pědātĭō, onis, Beſteckung mit Räbſtecken/ das Vnterſtützen/ Podwiezowánie. Pědātŭs, a, um, vnterſtützt/ Náwiązány.

Pědēmă, ătĭs, ein alte weiſe zu tantzen/ Pewny taniec u ſtárych zwyczáiny.

Pědīcŭlŭs, li, g. m. ein Lauß/ Weſz. Item, ein Stiel am Obs/ Szypułká ná ktorey owoc wiśi/ iáko przy gruſzce iábłku/ wiśni/ ꝛc. Eſt & dimin. à Pes. Pědīcōsŭs, ſive Pědīcŭlōsŭs, a, um, Lauſig/ voll Läuß/ Wſzáwy. Pědīcŭlārĭs, rĕ, ut: Morbus pedicularis, Laußſucht/ Wſzywa niemoc.

Pědō, as, avi, atum, ārĕ, Veteres pro Ire dixerunt. Pedare aliquando vitibus & arboribus ſuſtentaculum adhibere ſignificat, Bäwme vnterſtützen/ Drzewá podpieráć. v. Pedamen. Rěpědārĕ, wiederumb zurück gehen/ Wracáć śię.

Pēdō, is, pěpēdī, pēdĕrĕ, furtzen/ feiſten/ Wiátru przyrodzonego upuśćić / Pierdnąć. Oppēdĕrĕ, wiederumb oder gegen einen oder etwas furtzen/ Przećiwko komu tego wiátru upuśćić metaph. widerbellen / verſpotten / verſchmähen/ Szydźić z kogo/ Przeſzydzáć/ Podrzeźniáć.

Pědŭm, i, g. n. ein Hirtenſtab/ Hirtenſtock/ Páſtuſza laſká/ Máczugá. *Incurvum, formoſum.*

Peduſculus, vide Pes.

Pegma vel Pēcmă, ătĭs, g. n. eine Tafel vnd Geſtell darin man Bilder ſtellet / vnd dergleichen Bildgeſtell / Szafá/ Kátáfálk/ Ruchome budowánie.

Peiero, vide Juro.

Peior, & hoc Pēĭŭs, Comparat. à Malus, böſer/ Gorſzy. Pēĭŭs, adverb. pro Magis, & multò magis ac vehementius.

Pělăgŭs, i, tam maſ. quàm n. gen. das Meer/ Tieffe oder Abgrund des Meers/ Morze. *Patens, ſa-*

*sonans, apertum, spumans, navigabile, jacens, spumosum, insanum, undosum, sinuosum, vagans, tumens, stagnans, surdum, infidum, furens, vastum, sonorum, humens, minax, fluctisonum.* Pelagicus, & Pĕlăgĭŭs, a, um, des Meers/ Morſki.

Pĕlăgĭă, æ, g. f. piſcis qui & Purpura dicitur.

Pĕlāmĭs, ĭdĭs, g. f. piſcis marinus.

Pĕlārgŭs, i, g. maſc. lat. Ciconia, ein Storch/ Bocian.

Pĕlāſgŭs, i, Gattung eines Lorbeerbawms/ Rodzay bobkowego drzewá.

Pelecinos vel Pĕlĕcīnŭs, i, g. m. herba, geſtaltet wie ein Beyel/ Siekierńicá ziele.

Pĕlĭcānŭs, i, g. m. ein Pelican/ Pelikan.

Pellax vel Pellex, vide Lacio. Pellego idem quod Perlego. Pelliceo vel Pellicio, v. Lacio.

Pĕllĭs, is, g. f. Fell/ Haut/ Skorá odárta. *Lanata, hirſuta, villoſa.* Pĕllĭcŭlă, æ, dimin. Häutlein/ Skorká. Pĕllĭcĕŭs, a, um, mit Fellen bedeckt/ Skorzány. Pĕllĭcŭlō, as, are, mit Fell überziehen/ Skorą obłoczyć/ oprawiáć. Pĕllĭō, onis, g. m. ein Kürßner/ Kußnierz. Pĕllĭcĭŭm, ij, g. neut. ein Beltz/ Futro/ Kożuch. Pĕllĭrĭs, is, ein Beltzhut/ Mütze/ Futrzána czapká.

Pello, as, non eſt in uſu, ſed compoſita: Appĕllō, as, avi, atum, āppĕllārĕ, nennen/ außſprechen/ Názywáć/ Wymowić. Item, für Gericht laden/ Pozwáć do ſądu. Appellare aliquem einen zu Rede ſtellen/ mit einem reden/ Przyzwáć kogo/ Mowić z kim. Blande appellare, freundlich mit einem reden/ Łágodnie do kogo mowić. Item, einen mahnen zu bezahlen/ Vpomináć ſię zápłáty. Appellare aliquem, einen vmb Hülff anruffen/ Ná pomoc kogo wzywáć. Deum appellare, Gott anruffen/ Wzywáć Bogá. Item, Gott zu zeugen nehmen/ Bogá ná świádectwo wzywáć. Appellare literas, leſen/ außſprechen/ Czytáć/ Wymawiáć. Item, appellare, Appellieren/ einen andern Richter anruffen/ Apellowáć/ do wyżſzego ſądu. Appĕllĭtō, as, are, Antiqui pro Appellare dixerunt. Appĕllātĭō, onis, g. f. Nennung/ Beruffung für einen höhern Richter/ Nazwiſko/ Nazwánie/ Apellácya. Appĕllātīvŭm, i, g. n. Nomen à Grammaticis dicitur commune multorum eadem ratione. Appĕllātŏr, oris, g. m. der appelliert vnd ein ander Recht anrufft/ Ktory ſię odwoływa do drugiego ſądu. Cōmpĕllō, as, cōmpĕllārĕ, einen anreden/ anſprechen/ Mowić do kogo. Item, verklagen/ Vſtawiáć ſię. Aliquem edicto compellare, Einen in einem Mandat mit Nahmen melden vnd antaſten/ Mándat/ pozew komu dáć. Cōmpĕllātĭō, onis, g. f. Beſchreyung/ Wołánie/ Przynaglánie. Īntĕrpĕllārĕ, vnterreden/ einem in die Red fallen/ Przerywáć mowę. Item, Einen vmb etwas bitten/ Prośić. Debitorem interpellare, den Schuldener mahnen zu bezahlen/ Vpomináć ſię długu. Īntĕrpĕllātĭō, onis, g. fœ. Vnterredung/ Verhindernuß/ Jrrung/ Przerywánie mowy. Īntĕrpĕllātŏr, oris, g. maſ. Verhinderer/ Vnterreder/ Przerywácz mowy/ Przeſzkodnik.

Pĕllō, is, pĕpŭlī, pulſum, pĕllĕrĕ, treiben/ Odganiáć/ Wyganiáć. Frigus pellere, die Kälte vertreiben/ Zimnu ſię odeymowáć. Pelli patria civitate, agro, &c. Auß ſeinem Vaterland/ ꝛc. vertrieben werden/ Wygnáńcem być. Pūlſŭs, ūs, g. m. Trieb/ Ruſzánie. Arteriarum pulſus, Schlag der Hertzader/ Puls. Pūlſō, as, avi, atum, pūlſārĕ, freq. ſchlagen/ ſtoſſen/ treiben/ verletzen/ Kołátáć/ Tłuc/ Wbiiáć. Lyram vel citharam pectine pulſare, auff der Cyther ſchlagen/ Gráć ná cytrze. Pūlſātŭs, a, um, geſchlagen/ geſtoſſen/ Vderzony. Pūlſātĭō, onis g. f. Streich/ Schlag/ Stoß/ Grzmot/ Kołát. Pūlſŭlă, æ, g. f. dimin. ein Bläterlein/ Kroſteczká. Pro quo fortaſſis in authoribus legendum Puſtula. Pūlsĭtārĕ, freq. à Pulſare. Pulto, as, are, à ſupino pultum, quo Antiqui utebantur. Prōpūlſārĕ, hinweg treiben/ Odganiáć/ Oddaláć/ Obronić. Prōpūlſātĭō, onis, g. fœ. Außtreibung/ Odganiánie/ Oddalánie. Appĕllō, is, āppŭlī, appulſum, āppĕllĕrĕ, Eſt verbum activi generis, & proprie dicimus: Navis appulſa eſt, non a. appulit; ſed homo aut ventus navē appulit, zuländen/ zu Land führē/ Przygnąć okręt. Haud auſpicato huc appuli, Jch bin in keiner guten Stunde herkommen/ Nieſzczęśliwiem tu przybył. Appellere ad aquam animalia, das Viehe zur Träncke treiben/ Do wody gnáć bydło. Appūlſŭs, a, um, partic. zugeländt/ Przygnány. Appulſus, ūs, gen maſ. Zuländung/ Przygnánie/ Przypłynienie/ Przyśćie. Appulſus ſolis, metaph. pro Acceſſu ſolis. Aſpĕllĕrĕ, hinterſich von einem treiben/ Odegnáć. Compellere, zuſammen treiben/ Zegnáć do kupy. Item, zwingen/ Przymuśić. In eundem metum compellere, eben in die Furcht treiben/ Do boiáźni przywieść. Cōmpūlſārĕ, etwa anſtoſſen/ Przy-

biłáć. Depellere, abtreiben/außtreibẽ/verstossen/ hintersich halten/Odegnáć/Oddalić. Depellere à se, von sich stossen/ Od siebie odrzućić. Depellere aliquem ad calamitatem, in Angst vnd Noth einen bringen/ O nieszczęście kogo przypráwić. Dēpūlsārĕ, frequent. Dēpūlsŏr, oris, g. m, ein Abtreiber/ Odganiácz. Dēpūlsĭō, onis, g. f. Abtreibung/Verstossung/Odganiánie. Dispellere, von einander treiben/ stossen oder jagen/ Rozegnáć. Dispellere caliginem ab animo, den Nebel von den Augen wegthun/das ist/ einen verständig machen/ Otworzyć komu oczy/dáć ná rozum. Expellere finibus, auß dem Land treiben/ Wygnáć z gránic. Expulsare, frequent. Expulsio, onis, g. f. Außtreibung/Wygnánie. Expulsor, oris, g. m. Außtreiber/ Wygániácz. Expultrix vitiorum Philosophia. Expulsum, adverb. id est, frequenter pulsando. Impellere, stossen/ hinein stossen/ mit anhalten bewegen/Wganiáć/ Nápedzáć/Pobudzáć. Impellere atque hortari, treiben/tringen/ Námawiáć/ Nápedzáć. In fraudem impelli, in ein Schaden geführt vnd getrieben werden/ Do zdrády przywiedzionym być. In spem impellere, einem eine Hoffnung eintreiben/Nádzieię/ otuchę czynić. Impulsus, a, um, getrieben/gestossen/getrungen/Nápedzony/ Przywiedziony. Impulsus, ūs, g. m. Trang/Auffweisung/ Pobudká/ Poruszánie. Impulsu tuo id fecisset, durch dich getrieben/ durch deinen Rath vnd Trieb/Zá twoią pobudką to by był vczynił. Impulsio, onis, g. f. Anreitzung/Gähmütigkeit Pobudká/Popchnienie. Impulsor, oris, g. mas. Treiber/ Tringer/ Námawiácz. Perpellere, gäntzlich zu etwas treiben/ Przynukáć/ Przypedzić. Propellere pecus pastum, das Vieh auff die Wäide treiben/ Wygnáć bydło w pole. Propulsare, freq. fürstossen/ Odganiáć/Obroniáć. Propulsatio, onis, g. fœ. Abtrieb/ Obronienie. Rĕpĕllĕrĕ, hintersich stossen oder treiben/ wiederumb hintreiben/Odgániáć/ Odpedzáć/ Znowu nápedzáć. Rĕpūlsŭs, a, um, partic. ut: Repulsus foribus, pro, à foribus. Repulsus, us, g. m. Verstossung/ Vertreibung/ Oddalenie. Item, Widerstoß/gegenstreich/Odbiiánie. Rĕpūlsă, æ, g. f. ein Abschlagung/Hintersichtreibũg/Wstręt/ Odmowá. Ferre repulsam, verstossen oder verschüpfft werdẽ/Odmawiáią mi/Nieotrzymáć.

Pellos, vel Pēllŭs, li, Avis ex genere Aquilarum.

Pelluces & Pellucidus, vide Lux. Pelluo, vide Luo.

Pelluvium, ij, g. n. & Pēllŭvĭă, æ, g. f. ein Fußbecken/ Fußwassergeschirr/ Miednicá do umywánia nog.

Pĕlōrĭs, rĭdĭs, g. f. Genus Conchæ.

Pēltă, æ, g. fœ. ein halb rund Schildtlein/Tarcza. *Lunata, ærata, Amazonica, informis, Thermodontiaca, horrida, Amazonia, falcata.* Pēltātŭs, a, um, der solche Schildt trägt/Páwężnik. Pēltāstă, æ, g. m. idem.

Pēlvĭs, is, g. f. Becken/sonderlich zu Fußwasser/ Miednicá/ do umywánia nog. *Patula.*

Peminosus, vel potius Pæmĭnōsŭs, a, um, bestaubet/Prochem przypádły.

Penarium, vide Penus.

Pĕnātēs, atium, atibus, g. masc. plur. num. die Haußgötter/ Domowi Bożkowie. *Nitidi, patrÿ, casti.*

Pēndĕō, es, pĕpēndī, pēnsŭm, pēndērĕ, hangen/ Wisieć. Sagittæ pendebant ab humero, hangend an Achseln/ Wisiáły u rámienia strzały. Pendet à vestra nostra salute salus, vnser Heyl langt von dem ewern her/ Násze dobro ná wászym záwisło. Pendere promissis, auff eines Verheissen harren/ Czekáć obietnice. Pendet per se drachmas decem, wigt für sich selbst zehen Quintlein/ Wáży drágm dziesięć. Item, Pendere, schwancken/ in Zweiffel stehen/ Wątpić/ Wahać się. Pendent opera interrupta, bleiben also/stehen vnterlassen/ Odłogiem leżą/ niedokończone. Pēndēns, entis, partic. sive nomen ex particip. hangend/ Wiszący. Pendens vinum, Wein der noch an den Reben hänget/ Grono u winney máćice wiszące. Pēndŭlŭs, a, um, hangende/Zawiesisty/Vwisły. Vinum pendulum, zeher oder langer Wein/ Wino zgęstłe/Kleiowáte. Pēnsĭlĭs, le, schwebend/hangend/Záwiesisty/Vwisły Pēnsŭm, si, g. n. an den Spinnrocken/ gewundener Flachs/ Przędzá/ Kądziel/Len ná Kądzielu nawiniony. Manipulus lanæ, vel lini, aut cannabis, qui ex colo pendet, & fuso trahitur. Trahere pensa, spinnen oder haspeln/ Przędzę wić/Prząść. metaph. Pensum, ein Tagwerck/Robotá dzienna. Pensum absolvere, sein Tagwerck vollenden/ Robotę dzienną odpráwić. Dēpēndĕō, es, dēpēndī, dēpēnsŭm, dēpēndērĕ, hinab hangen/ Wisieć/Záwisnąć. Omnis

illo-

illorum salus de nostra salute pendebat, all jhr Heyl hieng oder stund an vnserm Heyl/ Ich wybáwienie z náßego záwisneko. Impēndĕrĕ, einhangen/nahe seyn/ Wisieć. Impendent nos mala, es stehet vns ein Vnglück vor/ Przybliža sie złe do nas. Impensa voluntas, dicitur ut Propensa, geneygter Will/ Wola skłonna/ Dobrowolność. Impēndēns, entis, particip. ut: Impendente pluvia, so ein Regen vorhanden ist/ Kiedy sie zádzdzyło. Propendere, für sich hangen/ Wisieć ku dołowi. Propendere in aliquem inclinatione voluntatis, einen geneigten Willen gegen einem haben/ Skłaniáć sie do kogo. Propendens, entis, particip. vor nieder hangend/ Wiſżący. Propensus, a, um, particip. sive nomen ex particip. für sich geneygt/ Skłonny. Propensus ad bene merendum, fast geneigt etwas guts zu thun/ Skłonny do dobrego. Animo propenso aliquid facere, mit geneygtem vnd willigem Muth etwas verrichten/ Vprzeimie/ z chęcią co czynić. Prōpēnsē, adverb. mit geneigtem Willen/ Chętnie. Prōpēnsiō, onis, g.f. geneygter Will/ Skłonność. Sŭpērpēndĕrĕ, oben oder über hangen/ Wisieć nád czym. Sŭpĕrīmpēndĕrĕ, oben herab hangen/ sich zum fallen erregen/ Wisieć nád czym/ Náklániáć sie ku dołowi. Sūspēndĕrĕ, auffhencken/ Záwiesić/ Wisieć.

Pēndō, is, pĕpēndī, pēnsŭm, pēndĕrĕ, wägen/ das ist/ schwer seyn oder Gewicht haben/ Ważyć. metaph. achten/ schätzen/ erwegen/ Ważyć kogo/ Szácowáć/ Poważáć. Item, bezahlen/ sonderlich mit Gewicht/ Płácić. Pendere pœnas, Straff leyden/ Karánym być. Pendere pœnas magistro, vom Meister geschlagen werden/ Bitym być od mistrzá. Pēnsō, as, pensare, à Pendo, vel Pendeo, frequent. offt wägen/ erwegen/ Ważyć/ Rozważáć. Singula pensare, jedes wol betrachten/ Kázda rzecz uważáć. Pēnsātŏr, oris, g.m. ein Wäger/ Erweger/ Ważnik. Pēnsĭtō, as, are, frequen. à Penso, wol erwegen/ ermessen vnd betrachten/ Rozważáć/ Szácowáć. Item, bezahlen/ zinsen/ Zápłácić. Pēnsĭtātĭō, onis, g.f. Vergeltung/ Nágrodá. Pēnsĭtātŏr, oris, g.m. Erweger/ der alle Wort am genawsten erwegt/ Ważnik/ Sedzia. Pēnsĭcŭlō, as, are, idem quod pensitare. Pēnsĭcŭlātē, adverb. id est, cum pondere. Pēnsĭtātŭs, a, um, particip. sive nomen ex particip. ut: Res pensitata, wol bedacht vnd erwogen/ Rzecz rozważona. Pēnsĭō, onis, g.f. Bezahlung/ Sold/ Zinß/ Wázenie/ Zápłátá/ Żołd/ Czynß. Pēnsĭōnārĭŭs, ij, g.m. qui pensionem alicui solvere tenetur. Pēnsĭūncŭlă, læ, g.f. dimin. kleine Besöldung oder Zinß/ Żołd/ Cynß niewielki. Pēnsŭm, i, g.neu. bedacht/ bedencken/ Vwagá. Nihil pensi habere, keinen Sinn haben/ kein acht haben/ Nie uważáć/ Nie wáżyć sobie. Appēndō, is, appendi, appensum, āppēndĕrĕ, anhencken/ Záwiesić. Mutuò appendere, pro Dare mutuo, leyhen/ nach dem Gewicht leyhen/ Pożyczyć/ Ná wáge pożyczyć. Appendere, per metaph. ad incorporea translatum, ut: Appendere verba, die Wort erwegen/ Vważyć słowá. Appēnsŭs, a, um partic. gewogen/ angehenckt/ Vważony/ Záwieszony. Appēndīx, dĭcis, g.f. ein Anhang oder Zusatz/ Przydátek. Appēndĭcŭlă, læ, g.f. dimin. ein Anhänglein/ Zusätzlein/ Przydátek máły. Compendo, non est in usu. Cōmpēndĭŭm, ij, g.n. ein Gewinn oder Vortheil/ oder Ersparung der Zeit/ Geldts/ oder Arbeit/ Zysk. Compendium, pro itinere abbreviato, der nechste Weg/ Drogá skrocona. Compendium dictis facere, mit kurtzen Worten sagen/ Mowe skracáć. Cōmpēndĭōsŭs, a, um, das viel Nutzen bringt/ Zyskowny. Compendiosum iter, kurtzer Weg/ Drogá krotka/ niewielka. Cōmpēndĭārĭŭs, a, um, kurtz vnd gut/ Krotki. Via ad gloriam compendiaria, der nechste Weg/ Naybliżßa/ naypredßa drogá. Cōmpēnsō, as, cōmpēnsārĕ, vergelten/ ersetzen/ Nágradzáć. Cōmpēnsātĭō, onis, g.f. Vergeltung/ Nágradzánie. Cōmpēnsātŏr, oris, g.m. Vergelter/ Nágrodziciel. Dependere, auff die Waag legen vnd bezahlen/ Odważyć/ Płácić. Dependere pœnas, die Straff geben vnd bezahlen/ Winę oddáć. Operam dependere, Fleiß anlegen/ Odrabiáć pilno/ przyłożyć sie pilno. Dispendere, verthun/ Rozrzepierzáć. Dispendium, ij, g.n. Verlust/ Verzehrung/ Kosten/ Schaden/ Koßt/ Szkodá. Dispendiosus, a, um, schädlich/ Szkodliwy. Dispensare, nach Billigkeit außtheilen/ Száfowáć/ Dzielić. Dispensare æqua portione, mit gleicher Maß außtheilen/ Dzielić ná rowne cześći. Res domesticas dispensare, Schaffner vnd Hoffmeister seyn/ Száfárzem być. Dispensator, oris, g.mas. ein Hofmeister/ Verwalter/ der seines Herrn Geldt vnd Gut in Händen hat/ damit zu schalten vnd walten/ Száfarz/ Podskárbi. Dis-

pensatio,onis,g.f. Hofmeisterampt/Verwaltung Spráwowánie/ Száfowánie/ Rozkozenie. Expendere,erwegen/Odważáć. Expendere aurum auro,Goldt gegen Goldt wägen/Złoto Złotem odważáć.Expendere scelus,eine Missethat vnd Laster büssen/ Zákowáć grzechu. Item,Expendere, wol erwegen/ betrachten/ Vważáć/ Rozważáć.Expensus,a,um,particip. betrachtet vnd erwogen/Vważony/ Rozważony. Expensum,i,g.n.& Expēnsă,æ,g.f. die Außgab/ das ist/ das man verthut/Vnkosten/ Wydátek. Expensum ferre,die Außgab auffschreiben/ Wpisáć w rejestr wydatki. Creditores suæ negligentiæ expensum ferre debent, sollens jhrer Hinlässigkeit zuschreiben/ Kreditorowie niedbálstwu swemu przypisáć muszą. Impendere, anlegen/ außgeben/ Nákłádáć/ Wydawáć. Laborem impendere,Arbeit anlegen/Robić. Tempus studijs impendere, die Zeit anlegen zu lernen/Czás ná náuki ważyć. Impensus,a,um, partic. sive nomen ex partic. angelegt/ Wydány. Ingrato homine nihil impensius est, ist nichts köstlichers das ist/ daran man mehr verliere/ Nic więcey niekosztuie táko Niewdzięcznik/ bo wszytko przemárnuie.Impensa,æ,g.f. & Impendium,ij, g.n.die Vnkosten/Nákład/Koszt. Impensè,adverb.fast hefftiglich/Vsilnie/Bárzo.Impendiosus,a,um, köstlich/das ist/der viel verthut/ Rozrzutny.Impēndiō,adver. Impendio loquacior, gar zu schwätzig/ Bárzo świegotliwy. Intērpēnsīvă, plur. num. g.n. apud Vitruu. perticarum,tigillorum, asserumve genera sunt, quæ ab angulis parietum ad angulos tignorum ad imbres in colliquias derivandos, vel alium quemvis usum interlocantur. Interpensivi parietes, qui supra contignationem struuntur, nec in solo fundamentum habent, sed in pendenti sunt. Perpendere,erwegen/ wol betrachten/ Rozważáć.Pērpēndĭcŭlŭm,li,g.n.Bleywaag oder Senckel/Modłá/Práwidło. Pērpēndĭcŭlārĭs, rĕ, Schnurgleich herab/der Bleywaag nachgemessen/ Prosty/ Práwidłem vmiárkowány. Perpensus, a, um, partic. das wol erwogen vnd erkündet ist/ Rozważony. Rĕpēndĕrĕ, wieder vergelten/ Nágradzáć. Cum duplo rependebatur argento, man kauffts vmb zwyfach Geldt/ Dwotáko zápłácono/wedwoy násob. Repensare, freq. offt ersetzen vnd widergelten/Nágradzáć co raz. Suspendere,hencken/auffhencken/ Záwieśić / Obieśić. Ædificium suspendere, ein Gewölb bawen/Budowáć dom/postáwić/Zásklepić.Rem aliquam suspendere, auffziehen oder verziehen/ Odłożyć. Aliquem suspendere, einen in Zweiffel setzen oder wundern lassen/ Rogo w wątpliwość / ábo w podziwienie przywieść. Spiritum suspendere inter legendum, still halten/vnterruhen/ Odpoczywáć/ przestawáć w czytániu. Suspensus, a, um, particip. sive nomen ex partic. auffgehenckt oder hangend/ Záwieszony. Item, zweiffelhafftig/ Wątpliwy. Animus suspensus, vngewiß/ sorgfältig/ schwanckend/ Niepewny / Wahájący się. Gradu suspenso ire, mit lindgesetzten Schritten gehen/ Pomáłu / z boiáznią iść. Suspensio,onis,g.f. Vngewißheit/ Wątpliwość. Suspendium, ij, g.n. das Hangen oder Gehenck am Galgen mit dem Strick/ Szubienicá/Obieszenie.Sūspēndĭōsŭs,ein Erhenckter/ Szubieńicznik. Suspensura, æ, g.f. das auffhencken/ Sklep/ Záwieszenie/ Obieszenie.

Pēnĕ,adverb. significat Fere, schier/ beynahe/ Bez máłá/ Máło nie Pēnĭssĭmē,Plautus in superlativo dixit,sehr nahe/ Zgołá.

Pēnĕlŏpēs, Aves, quæ & Meleagrides dicuntur.

Pēnĕs, Præposit. Accusat. casui serviens, ut: Penes te est, es stehet bey dir/ oder in deiner Gewalt/ Ná tobie należy/ W twoiey to mocy. Penes authores sit fides, ich laß es die Scribenten vnd Lehrer verantworten/ Niechay się o prawdzie tey rzeczy authorowie spráwuią.

Pĕnetrŏ,as,avi,atum, pĕnetrārĕ,hinein tringen/durchtringen/ Przeńikáć/Wchodźić. Pĕnetrābĭlĭs,lĕ, durchtringig/das durchtringet oder getrungen wird/ Przebyty/Przeńikáiący. Pĕnetrālĕ,ls,g.n. das jnnerste vnd heimlichste Orth eines Hausses oder Kirchen / Mieszkánie skryte/ Pokoy. Penetralis, lĕ, jnnerst/ Wnętrzny, ut: Penetralis focus, Penetrale sacrificium.

Pĕnĭă,æ,g.fœm. latinè Paupertas, Armuth/ Vbostwo.

Pēnĭcĭllŭs,li, & Pēnĭcŭlŭs,li, g.m. sive Penicillum & Peniculum, i,g.n. quamvis diminutiva sint à Penis, significant tamen ea, quibus calceamenta, vasaque terguntur, ein Wischlumpen oder Kehrbürst / damit man etwas außreibt oder außwischt/Szmátá/Kiść/do wyćierániá czego.

Pe-

Penicillus & Peniculus, ein Pensel damit man malet/Penzel. Penicillum & Peniculum, Weyßquast oder Pensel damit man Mauren weysset/ Kisć/ Penzel do bielenia muru. Item, Meissel die man in die Wunden stöst/ Knot do rány.

Pēnĭcŭlāmēntŭm, i, g. neut. Belege/Bort oder Saum an Kleidern/ Ogon/ łachmány.

Pēnīnsŭlă, æ, g. f. ein angehengte Insel/die mit einem Orth an dem Erdreich hangt/Wyspę wo do nieobeßły.

Pēnīs, is, g. mas. ein Schwantz/Ogon. Item, Membrum virile. Pēnĭtŭs, a, um, von einem Schwantz/Ogonowy/ od Ogoná.

Pĕnĭtŭs, Innerlich/ Wnettzny. unde, Pĕnĭtĭŏr, pĕnĭtĭssĭmŭs, gar innen/ zu innerst/ Skryty/ Głeboki. Penitus, adverb. locale, Biß an Boden / von Boden auff/ gar innen/ Głeboko/ áż do dná/ ode dná. Penitus cognoscere. Aliquando pro adver. qualitatis ponitur, gäntzlich/ Zupełnie. Hanc consvetudinē penitùs amisim^9.

Pēnnă, æ, g. fœ. ein Feder / grosse Feder/ als Schwantzfeder/ Pioro/ Skrzydło. *Præpes, levis, trepidans, picta, mobilis, præceps, alacris, velox, vaga, versicolor, aëria, volucris, stridens, volitans, celer.* Pēnnŭlă, æ, dimin. ein Federlein/Piorko. Pēnnārĭŭm, ij, g. n. est repositorium pennarum. Pēnnātŭs, a, um, gefidert/ Pierzysty/ Skrzydłásty. Pēnnĭcŭlŭm, li, g. n. Pinna est, quæ facili motu venturum indicet flatum, Wimpel/ Ogańká. Pēnnĭgĕr, a, um, Gefidert/Pierzysty/ Skrzydłásty. Pēnnĭpēs, ĕdĭs, das Federn an Füssen hat/ Pioronogi.

Pensa, Pensiculo, Pensio, Pensitator, Penso, v. Pendo. Pensilis, vide Pendeo. Pensum, v. Pendo & Pendeo.

Pēntĕ, latinè Quinque, Fünff / Pieć. unde composita.

Pēntăcōntărchŭs, i, g. masc. ein Hauptmann über fünfftzig Mann/Piećdźiesiatnik.

Pēntădăctÿlŭs, herba arboris instar, qui & Ricinus dicitur.

Pēntădōrŏn, quod est quoquoversus quinque palmorum, & apud Plinium, ædificij genus.

Pentaphyllus, vel Pēntăphȳllŭs, a, um, das fünff Blätter hat/Piećlistny. Pentaphyllon, herba Birckwurtz oder Tormentill/Piećiornik.

Pēntăteŭchŭs, die fünff Bücher Moysis/ Pieć Xiąg Moyżeßowych.

Pēntăthlŭs, i, g. m. latinè Quinquertio, Qui quinque certaminum generibus congreditur, cæstu, cursu, saltu, disco, & lucta. Pentathlum, est ipsa exercitatio.

Pēntămetrŭm, i, g. n. ein Verß der fünff pedes hat/ Wierß co pieć pedes ma.

Pēntēcōstē, es, g. f. latinè Quinquagesimus dies, scil. à Resurrectione Domini, der Pfingsttag oder fünfftzigste Tag/ świątki.

Pēntēmĭmeris, is, g. f. Cæsura est in versibus, quoties post tempora syllaba relinquitur partem orationis terminans.

Pēntĭrēmĭs, is, g. fœ. ein Schiff mit fünff Rudern auff jedem Stul gericht / Nawá o pięciu wiosłách.

Pēntŏrŏbŏn, herba quæ aliàs Peonia dicitur, Beningen/ Piwonija.

Pēnŭlă, æ, g. f. ein Regenmantel/ Opończa. Penula scortea, ein Ledern Mantel / Opończa. Pēnŭlātŭs, a, um, mit einem Regenmantel bekleidet/ Opończą odźiány. Pēnŭlārĭŭm, ij, g neut. quasi theca penulæ.

Pēnūrĭă, æ, g. f. Mangel/ eigentlich an Speiß vnd Tranck/ Niedostátek.

Pēnŭs, i, g. m. Penum, i, g. n. Penus, us, mas. vel fœ. & Penus, ŏrĭs, g. neut. Vorrath/ das ist/ Speiß vnd Tranck damit man ein Hauß versihet/ śpiżá/ Żywność domowa. Pēnārĭŭm, ij, g. n. Speißkammer/ Spiżárnia. Pēnārĭŭs, a, um, ut: Cella penaria, idem quod Penarium. Pēnuātōrēs, pl. nu. qui penus gestant.

Pēplĭŏn, herba, quæ aliàs Portulaca dicitur, Burtzelen/ Burgel/ Kurza nogá ziele.

Peplŭs, g. m. vel Peplum, i, g. n. ein Frawenschleyer/ Szátá białogłowska/Kańtuch. Alij dicunt, es heisse ein Mantel vñ nicht ein Frawenschleyer / Płaßcz.

Pĕpō, ōnĭs, g. m. Cucumeris genus est, Pfeben/ Melon.

Pēpsis, g. f. latinè Concoctio, Döwung/ Trawienie. Pēptĭcŭs, a, um, Döwig / Trawiący. Pēptĭcæ, arum, pl. nu. Medicamenta quæ concoctionem juvant.

Pĕr, præpositio accusat. casui serviens, Durch/ Przez. Per ætatem posse, Altershalb wol mögen/ W tym wieku może. Per Deum, per dextram, per fortunas, per fidem, per homines, modus deprecandi, als: Ich bitt dich durch Gott / Proßę cię przez Bog. Per directum, gerad/ Schnurrecht/

Rowno/Według práwidłá. Per fas & fidem decipere, Vnter dem Schein guter Trew vnd Billigkeit betriegen/ Zdrádźić kogo/ Zdrádliwie śię obeyść. Per gratiam abire, mit Gunst vnd Freundligkeit scheiden/ Z łáską odeyść. Per injuriam, wider Billigkeit/ Z krzywdą. Per ludum & jocum, In Schimpff/ Żártem. Per me licet, Meinethalb zimpt es/ Dozwalam. Per occasionem, Wenn es sich begibt/ Zá pogodą/ Zá okkázyą. Per Ver, Im Frühling/ Ná wiośnie.

Pērā, æ, g. f. ein Pilger- oder Hirtentasch vnd dergleichen/ Mántyká/ Tobołá/ Torbá. Pērūlă, dimin. Täschlein/ Torbeczká.

Perabsurdus, v. Absurdus. Peracer, v. Acer. Peracerbus, v. Acerbus. Peracesco, v. Acesco. Peracticum Gummi genus. Peracuo, v. Acuo. Peraedifico, v. Ædifico. Peræquus, vid. Æquus. Perago, vide Ago.

Pĕragrō, as, avi, atum, pĕragrārĕ, durchfahren/ durchwandern/ durchstreichen/ Przejeżdżáć śię/ Przechodźić/ wędrowáć. Rura peragrare, durchdas Feld wandern/ Przechodźić pole/ Przejeżdżáć pole. Peragrare per animos hominum, metaphor. der Leuthe Hertz durchsichtigen/ Przeniknąć sercá ludzkie. Pĕragrātŭs, a, um, partic. durchgefahren/ Przechodzony/ Przejeżdżony. Pĕragrātiō, onis, g. f. Durchwandlung/ Jázdá.

Perambulo, vid. Ambulo. Peramo, vid. Amo. Peramplus, v. Amplus. Perangustus, v. Angustus. Peranno, as, avi, Ich lebe das gantze Jahr/ Przez cáły rok trwam. Perantiquus, vid. Antiquus. Perappositus, vid. Pono. Perarduus, v. Arduus. Perarefco & Peraridus, v. Areo. Perargutus, v. v. Arguo. Peraro, v. Aro. Perasper, vid. Asper. Perastutus, v. Astu. Perattentus, v. Tendo. Perbachor, v. Bachus. Perbeatus, v. Beatus. Perbellus, v. Bellus. Perbenè, v. Benè. Perbenignè, v. Benignus. Perbibo, v. Bibo. Perblandus, v. Blandior. Perbonus, v. Bonus. Perbrevis, v. Brevis.

Perca, æ, genus piscis, ein Bersich/ Okuń. Percalefacio, v. Caleo. Percalleo, v. Calleo. Percandidus, v. Candidus. Percantatrix, v. Cano. Percautus, v. Caveo. Percelebro, v. Celebris. Perceler, vide Celer.

Pĕrcēllō, is, pĕrcŭlī, & pĕrcūlsī, perculsum, pĕrcēllĕrĕ, niderfallen/ vmbstossen/ Przerażáć/ Przestraszáć. Alicujus pectus pavore percellere. Einen in ein Schrecken treiben/ Przestrászyć kogo. Pĕrcūlsŭs, a, um, particip. erschrocken/ niderschlagen/ Przerázony/ Przestrászony.

Percenseo, v. Censeo. Percingo, v. Cingo. Perclamo, v. Clamo. Percognosco, v. Nosco. Percolo, vide Colo, as, & Colo, is. Percomis, v. Comis. Percommodus, v. Commodus. Perconditus, v. Condo, in verbo Do. Percipio, vid. Capio. Percitus, v. Cieo. Pērcĭnōs, g. m. angvillæ genus. Percontor, v. Contor. Percontumax, v. Contumax. Percopiosus, v. Copia. Percoquo, v. Coquo. Percrebesco, v. Creber. Percrepo v. Crepo. Percrucio, v. Crux. Percrudus, v. Crudus. Percudo, v. Cudo. Percunctor, v. Cunctor. Percupio, v. Cupio. Percuriosus, & Percuro, v. Cura. Percurro, v. Curro. Percutio, v. Quatio. Perdecorus, v. Decor, oris. Perdensus, v. Densus. Perdespuo, v. Spuo. Perdicium, herba, S. Peterskraut/ Tag vnd Nacht/ Máruná/ Pomurne źiele. Perdifficilis, v. Facio. Perdignus, v. Dignus. Perdiligens, v. Lego, is, Perdisco, vid. Disco. Perditè v. Do. Perdiu, v. Diu. Perdives, vide Dives.

Pērdĭūs, ij. g. m. durch den gantzen Tag/ Cáły dźień trwájący. sicut Pernox, durch die gantze Nacht/ Przez cáłą noc trwájący. Perdius, a, um, das einen gantzen Tag dauret/ Jednodźienny. Pērdĭūtūrnŭs, a, um, gar langwirig/ ein lange Zeit/ Długowieczny.

Pērdīx, īcis, g. m. vel f. ein Rephun/ Feldhun/ Kuropátwá. *Garrula, picta, cacabans Dædala*. Perdix rustica, ein Schnepff/ Párdwá.

Perdo, v. Do. Perdoceo, v. Doceo. Perdoleo, v. Doleo. Perdomo, v. Domo. Perdormisco, v. Dormio. Perduco, v. Duco. Perduellis & Perduellio, v. Duellum. Perdurus, v. Durus.

Pĕrĕgrīnŭs, a, um, Frembd/ Außländisch/ Cudzoźiemiec/ Przychodźień. Pĕrēgrĕ, adver. est commune, tàm significantibus quietem quàm moram, ut: Peregrè sum, Ich bin an ein frembden Orth/ Jestem w cudzey źiemi. Peregrè vado, Ich zieh an frembde Orth/ ich reyse/ Jádę do cudzego kráiu. Pĕrĕgrīnŏr, aris, atus sum, pĕrĕgrīnārī, Wandlen/ an frembde Orth ziehen/ reysen/ ein Farth thun/ Pielgrzymowáć. Pĕrĕgrīnābūndŭs, a, um, Jmmerdar od allzeit wandlend/ Pielgrzym ustáwiczny. Pĕrĕgrīnātiō, onis, g. fœ. Fahrt/ Reyß/ Pielgrzymowánie. Pĕrĕgrīnātŏr, oris, g. masc. ein Wandler/ der an frembde Orth reyset/ Pielgrzym. Pĕrĕgrīnitās, atis, g. f.

tr: Ad peregrinitatem redigi, Aus seinem Vatterland vertrieben werdē/ Vtráćić obywátelstwo.

Perelegans, v. Elegans. Pereloquens, v. Loquor. Peremptorius, v. Emo. Perendinus, a, um, Vbermorgig/ Trzećiego dniá. Perendio & Perendino, v. Dies. Perenno, v. Annus. Pereo, v. Eo. Perequito, v. Equito. Pererro, vid. Erro. Pereruditus, v. Rudis, e. Perexcrucio, v. Crux. Perexiguus, v. Exiguus. Perexilis, v. Exilis. Perexpeditus. v. Pes. Perfacetus. v. Facetus. Perfacilis, v. Facilis, in Facio. Perfamiliaris, v. Familia. Perfatuus, v. Fatuus, Perfectio & Perficio, v. Facio. Perfero, vid. Fero. Perfervidus, v. Ferveo. Pērfĭdŭs, & Pērfīdŭs, v. supra in dictione Fides. Perfixus, v. Figo. Perflo, v. Flo. Perfluo, v. Fluo. Perfodio, v. Fodio. Pērfŏrē, pro valdè futurum esse. Performidatus, v. Formido. Performo, v. Forma. Perforo, v. Foro. Perfortiter, v. Fortis. Perfremo, v. Fremo. Perfrico, v. Frico. Perfrigeo & Perfrigero, v. Frigeo. Perfringo, v. Frango. Perfruor, v. Fruor. Perfuga, vid. Fugio. Perfulcio, v. Fulcio. Perfunctorius, & Perfunctoriè, v. Fungor. Perfundo, v. Fundo. Perfuro, v. Furo. Pergaudeo, v. Gaudeo. Pergigno, v. Gigno. Pergo, v. Rego. Pergracilis, v. Gracilis. Pergrandis, v. Grandis. Pergraphicus, v. Graphis. Pergratus, v. Gratia. Pergravis, v. Gravis.

Pērgŭlă, æ, g. f. In oder an einem Hauß ein Lauben/ Ganek/ Podśienie. Item, Gäng in Schiffen/ Chodzenie ná okręćie. Pergula in vineis, Ein Gang von Räblaub gemacht darin man spatzieret/ Chodzenie po winnicy/ Ganek/ winem ná kryty. Pērgŭlānŭs, a, um, ut: Vitis pergulana.

Perhibeo, v. Habeo. Perhonorificus, v. Honos. Perhorreo, v. Horreo. Perhospitalis, v. Hospes. Perhumanus, v. Homo. Perhyemo, v. Hyems.

Pērī, Præpositio Græca, lat. De vel Circum, Von oder Vmb/ Od/ Okolo. hinc Composita.

Pērĭbŏlŭs, li, g. m. lat. Ambitus, Lehn an einer Steigen oder Gang/ Gerembß/ Blánki/ Gánek.

Pērĭcārpŭm, i, gen. neut. genus Bulbi.

Periclymenos, sive Pērĭclȳmĕnŏn, herba, Waldlilien/ Specklilien/ Powoy wonny.

Pērĭcŏpēs, lat. Amputatio, Vmschneidung/ Abschneidung eines stücks od theils von einer gantzen Rede/ Odćięćie iedney częśći od cáley mowy.

Pērĭcŭlŭm, li, g. n. Gefahr/ Niebespieczeństwo. *Sævum, dubium, anceps, exitiabile, inextricabile, amarum, exitiale, triste, horrendum, laboriferum, funestum.* In periculo esse, In Gefahr stehen/ W niebespieczeństwie być. Item, Periculum facere, ein Prob thun/ versuchen/ erfahren/ es wagen/ Doświádczáć/ koßtowáć. Pērĭcŭlōsŭs, a, um, Gefährlich/ Niebespieczny. Pērĭcŭlōsē, adverb. gefärlicher weiß/ Niebespiecznie. Periculari, pro periclitari, obsolet. Pērĭclĭtŏr, aris, atus sum, pērĭclĭtārī, in Gefar seyn/ W niebespieczeństwie być. Item, versuchen/ erfahren/ Doświádczyć/ Koßtowáć. Pērĭclĭtātŭs, a, um, partic. Der sich gewagt hat/ in Gefahr gewesen/ Ktory był w niebespieczeństwie. Pērĭclĭtātĭŏ, onis, g. fœ. Versuchung/ Prob/ das versuchen/ Kußenie śię/ Doświádczánie.

Pērĭergĭă, æ, g. f. Curiositas, sedulitas, Superflua anxietas, & veluti diligentiæ redundatio.

Peridoneus, v. Idoneus. Perillustris, v. Lustro. Perimbecillus, v. Baculus. Perincertus, v. Certus. Perincommodus, v. Commodus. Perinconsequens, v. Sequor. Perimo, v. Emo.

Pērīndē, adverb, significat Ita: & flagitat post se (ac si) vel (atq; si) cum negatione verò etiam (quam) Quod si non sequatur nec (ac si) nec negatio, accipitur pro æque. Perinde tuebar ac si usus essem, Gleich als ob ich es gebraucht hette/ Tákem bronił tego iákobym záżywał. Perinde atq; capta urbe. Perinde ut dicam, gleich wie ichs sagen werd/ Właśnie ták o kiedybym rzekł.

Perindulgens, v. Indulgeo. Perinfamis, v. Fama. Perinfirmus, v. Firmus. Peringeniosus, vid. Gigno. Periniquus, v. Iniquus. Perinsignis, v. Signum. Perinteger, v. Integer.

Pērĭŏchă, æ, g. f. Kurtzer Begriff eines Dings/ Sumá rzeczy tákiey.

Pērĭŏdŭs, i. g. f. lat. Clausula, sive Circuitus, ein vollkomner vnd gantzer Spruch der Red/ Mowá zupełna. Pērĭŏdĭcŭs, a, um, ut: Periodicæ febres, dicuntur apud Medicos, Fieber so zu gewisser Zeit vergehen vnd wieder kommen/ Febrá pewnego czásu śię wracáiąca.

Pērĭpĕtāsmă, ătis, g. n. Vmbhang mit Tapezereyen/ Obićie/ Oponá.

Pērĭphrăsĭs, is, vel ĕŏs, g. f. lat. Circuitio, ein Vmbred eines dings mit viel Wortē/ Okrążenie/ Obiáśnienie mowy tákiey inßymi słowy.

Pērĭpneūmŏnĭă, æ, g. fœ. Pulmonis exulceratio & inflammatio. Pērĭpneūmŏnĭcŭs, a, um, Lungensüchtig/ Płuca chorobę ćierpiący.

Pěrĭpsēmă,atis, g.neut. Feylspän/Außkericht/ Ostrobiny / śmieći.

Pěrĭscĕlĭs, lĭdĭs, g. f. Fœminale: Bracca usq; ad genua pertingens.

Pěrĭssŏlŏgĭă, æ, g. f. Vberflüssige Red/Zbyteczna mowá. ut: Faciem mutatus & ora.

Pěrĭstĕrĕŏs, ei, g. f. vel Pĕrēstĕrēōn, onis, g. m. vel Peristrium, ei, g. n. Eysenkraut oder Eysenhart/ Koßyßczko. Item, Peristereum, vel Pĭstĕrŏtrophium, ij, g.neut. Taubenhauß/Golebieniec.

Pěrĭstrōmă, ătĭs, g. n. Vmbhang mit Tapezerey/ Obićie/Oponá.

Pěrĭstўlĭŭm, li, vel Pěrĭstўlŭm, li, g. neut. ein Orth mit Seulen vmbgeben wie die Creutzgänge in den Klöstern/ Ambit/ Kruzganek/ Filary w koło máiący.

Pěrītŭs, a, um, Erfahren/ bericht/ wissenhafft/ Biegły/ Vczony. Pěrītē, adv. geschicklich/ Rostropnie/ Vmieietnie. Pěrītĭă, æ, g. f. Erfahrnuß/ Biegłość.

Perjucundus, vid. Jucundus. Perjurus & Perjurium, v. Juro. Perlabor, v. Labor. Perlatus, v. Latus. Perlecebra, Perlecto, & Perliceo, v. Lacio. Perlego, v. Lego. Perlepidus, v. Lepos. Perlenis, v. Lenis. Perlibens, v. Libet. Perliberalis, v. Liber, a, um. Perlibro, v. Libra. Perligo, v. Ligo Perlino & Perlinio, v. Linio. Perlito, v. Lito. Perlongus, v. Longus. Perlubet, v. Lubet. Perluctuosus, v. Lugeo. Perluo, v. Luo. Perlustro, v. lustro. Permacer, v. Macer. Permadeo, v. Madeo. Permagnus, v. Magnus. Permaneo, v. simplex. Permano, v. Mano. Permaturesco, v. Maturus. Permediocris, v, Medius. Permeo, v. Meo. Permereo, v. Mereo. Permetior, v. Metior. Perminutus, v. Minus. Permirus, v. Mirus. Permitto, v. Mitto. Permisceo, v. Misceo. Permodestus, & Permodicus, v. Modus. Permolestus, v. Moles. Permoveo, v. Moveo. Permulceo, v. Mulceo. Permultus, v. Multus. Permundus, v. Mundus, a, um. Permunio, v. Munio. Permuto, v. Muto.

Pērnă æ, g. f. ein Schweinenhamm/Szołdrá. *Fumosa, debilis, suilla.* Item, Perna, piscis dicitur ex concharum genere.

Pernavigo, v. Navis. Pernecessarius, v. Necesse. Pernego v. Nego. Perneo, v. Neo.

Pērnĭcĭēs, ēī, g. fœ. Verderbnuß/Zgubá/Zátrácenie. *Gravis, insanabilis, grassans, tristis, tremenda.* Pērnĭcĭālĭs, lĕ, & Pērnĭtĭōsŭs, a, um, verderblich/Szkodliwy/Zgube przynoßący. Pērnĭcĭōsē, adverb. verderblichen/ schädtlichen/ tödtlichen/ Szkodliwie.

Perniger, v. Niger. Pernimium, v. Nimis.

Pērnĭō, onis, g. m. Außbruch vnd Geschwär der Fersen von Kält/ Odziebienie nog. Pērnĭŭncŭlŭs, li, dimin.

Pērnīx, nīcĭs, adject. Wirig/beharzlich/Vporny. Item, schnell/ ring/ Prętki/ Obrotny. Pērnīcĭtās, atis, g. f. Schnelligkeit/ Prętkość. Pērnīcĭtĕr, adverb. Schnelliglich/Prętko.

Pernobilis, v. Nobilis. Pernocto, v. Nox. Pernosco, v. Nosco. Pernumero, v. Numerus.

Pērō, ōnīs, g. masc. ein Bawrenschuch/Bundschuch/ Kurpie/ Skornie. *Altus, crudus.* Pērōnātŭs, a, um, Der solche Schuch trägt/ Kurpie máiący.

Perobscurus, v. Obscurus. Perodiosus, v. Odi. Peroleo, v. Oleo. Peropportunus, v. Opportunus. Peroptato, v. Opto. Peropus, v. Opus.

Pěrŏrĭgă, æ, ein Stutenmeister der die Stuten zuläst daß sie besprungen werden/Koniuch.

Perorno, vid. Orno. Peroro, & Peroratio, v. Oro. Perosus, v. Odi. Perpaco, v. Paco. Perparcè, v. Parco. Perparum, vid. Parum. Perparvus, v. Parvus. Perpaucus, v. Paucus. Perpavefacio, v. Paveo. Perpaulum, Perpaululum, Perpauxillum, v. Paulus, a, um. Perpauper, v. Pauper. Perpello, v. Pello. Perpendiculum, require Pendo.

Pērpēnsă, æ, g. f. Haselwurtz/Obłápá wonna.

Pērpĕrăm, adverb. Fälschlich / vnbillich / źle/ Fałßywie/Opák. Pērpĕrŭs, a, um, Indoctus, stultus, rudis. Pērpĕrĭtūdō, dĭnĭs, Stultitia. obs.

Pērpĕs, pērpĕtĭs, adject. ut: Noctem perpetem dormire, die gantze Nacht / ohn vnterlaß/ Cáłą noc/ bez przestánku. Perpetim, adverb. ohn vnterlaß/ Vstáwicznie.

Perpessus à Perpetior, vide Patior. Perpetro, vide Patro.

Pērpĕtŭŭs, a, um, immerwehrend / ohn vnterlaß/aneinander/ beharzlich/ Wieczny/ Vstáwiczny/Trwáły. Amor perpetuus, ewige Liebe/ Miłość wieczna / trwáła. Ædes perpetuæ ruunt, das gantze Hauß fällt miteinander/Cáłe domy upadáią. Febres perpetuæ, immerwehrende Fieber / Vstáwiczne febry. Oratio perpetua, eine Rede aneinander hangend/ ohn vnterlaß/

laß/Mowá dlugá/ nieprzerwáná. In perpetuum, in Ewigkeit / Ná wieki. Non est perpetuum, es geschicht nicht allewegen / Nie záwße sie ták dźieie. Perpetuum, adverb. jmmerdar/ allezeit/ewiglich/Wiecznie/Vstáwicznie/Stale. Perpĕtŭō,idem. Perpĕtŭō,as,perpĕtŭārĕ,jmmerdar beharren/ Wiekowáć / Trwáć. Perpĕtŭĭtās,atis,g.f. Ewigkeit/ Beharrung/Wieczność Vstáwiczność. Perpĕtŭālĭs,lĕ,jmmerwehrend/ Powßechny. Perpĕtŭārĭus, a,um,ut: Conductor perpetuarius, der etwas ewiglich bedinget vnd bestanden hat / ewiger Lehenmann / Wiecżność dźierżáwy máiący.

Perpictus, vide Pingo. Perplaceo, v. Placeo. Perplexus,v. Plector. Perpluo,v. Pluo. Perplus, v. Plus. Perpolio,v. Polio. Perpopulor,v. Populor. Perpoto,v. Poto. Perprimo,v. Premo. Perprurisco,v. Prurio. Perpulcher, v. Pulcher. Perpurgo,v. Purgo. Perpusillus,v. Pusio. Perputo, v. Puto. Perquam,adverb. gar fast/ Bárzo. Perquiro, v. Quæro. Perrarus,v. Rarus. Perrepo,v. Repo. Perridiculus,v. Rideo. Perrumpo,vide Rumpo. Persæpe,v. Sæpe. Persalsus,v. Sal. Persaluto,v. Salus. Persancte,v. Sancio. Persapiens,v. Sapio. Perscienter,v. Scio. Perscindo, vide Scindo. Perscribo, vide Scribo. Perscrutor, vide Scrutor. Perseco,v. Seco. Persedeo,vide Sedeo. Persegnis,v. Segnis. Persenex,v. Senex. Persentio, v. Sentio.

Pĕrsĭcă,æ, g.f. ein Pfersingbawm/ Brośkiew. Persicum pomum,vel Persicum,i,g.n. Pfersing/ Brośkwińiá. *Dulce, mite.* Persicus,a, um, von Pfersing/Brośkwiniowy. Persica, cognomen Enulæ campanæ.

Persequor, v. Sequor. Perseverantia & Persevero,v. Severus. Persideo,v. Sedeo. Persido,v. Sido. Persigno,vide Signum. Persimilis, vide Similis.

Pĕrsōlātă,æ, g.f. groß Klettenkraut/ Łopian. dicitur & Personata.

Persolito,vide Solitus,a,um. Persolvo,v. Solvo. Persolus,v. Solus.

Pĕrsōnă,æ,g.fœ. eines jeden Person/ Osobá. Item,ein gemacht Antlitz/Máßkárá. alias Larva. Item, Personæ, Bossen/als die man an Brunnen macht Wasser auß zu blasen / Osoby badź z kámienia wyćiosáne badź vrobione źinßey máteriey. Pĕrsōnālĭs,ĕ,à Grammaticis fictum, quod ad Personam pertinet. Pĕrsōnātŭs,a,um, für eine Person zu einem Schawspiel verordnen/ Osobe táką ná sobie máiący. Item, ein gemacht Antlitz anhabend/Máßkárnik. Impersonalis,le, das keine Person hat/Co żadney osoby nie ma.

Persono,vide Sono. Persorbeo,vide Sorbeo. Perspeculor, v. Specio. Perspergo, v. Spargo. Perspicio & Perspicax, v. Specio. Persterno,v. Sterno. Perstimulo, v. Stimulus. Persto,v. Sto. Perstrepo,v. Strepo. Perstringo,v. Stringo. Perstudiosus, v. Studeo. Persuadeo,& persuasio,v. Suadeo. Persubtilis, v. Subtilis. Persulto, v. Salio. Pertæsus,v. Tædeo. Pertego, v. Tego. Pertendo,v. Tendo. Pertento,v. Tento. Pertenuis, v. Tenuis. Perterebro, v. Terebra. Pertergo,v. Tergo. Pertero,v. Tero. Perterritus, v. Terror. Pertexo, v. Texo.

Pĕrtĭcă,æ,g.fœm. ein langer Stock/Rohr oder Stang/ Grżędá/Żerdź/Tycz/ Mierńiczy pret. Pĕrtĭcālĭs, lĕ, ut: Salix perticalis, lange Ruthen tragend/ Wierzbiná tyczna/ drągowa.

Pertinax, v. Teneo, & Tenax. Pertinet, v. Teneo. Pertingo,v. Tango. Pertolero, v. Tolero. Pertorqueo,v. Torqueo. Pertracto,& pertraho, v. Traho. Pertranseo,v. Eo. Pertranslucidus, v. Lux. Pertribuo, v. Tribuo. Pertristis, v. Tristis. Perterritus,v. Tero. Pertumultuosus, vide Tumultus. Pertundo,v. Tundo. Pertusus, ibid. Perturbo. v. Turba. Perturpis,v. Turpis. Pervado, v. Vado. Pervagor, v. Vagus. Pervalidus, v. Valeo. Pervarius,v. Varius. Pervasto,v. Vasto. Perveho, v. Veho. Pervello,v. Vello. Pervenio,vide Venio. Pervenor,v. Venor. Perversitas,v. Verto. Pervestigo,v. Vestigium. Pervetus, v. Vetus.

Pĕrvĭcāx,acis,g. omn. hartneckig/ widerspenstig/eygensinnig/Vporny/Stały. Pĕrvĭcācĭă, æ,g.fœ. Eygensinnigkeit/ Halßstarrigkeit/Vpor. Item, Beständigkeit/Stałość. Pĕrvĭcŭs, pro Pervicaci, obsol.

Pervideo,v. Video. Perurgeo,v. Urgeo. Pervigilium,v. Vigil. Pervilis,v. Vilis. Pĕrvĭncă,æ, g.f. Ingrün/Zielona farbá. ut quidam putant. Pervinco,v. Vinco. Perviridis, v. Viridis. Pervivo,v. Vivo. Pervius,v. Via. Perungo,vide Ungo. Pervolo,v. Volo.as,& Volo,vis. Perurbanus,v. Urbs. Peruro,v. Uro. Perutilis,v. Utor. Pervulgo, v. Vulgus.

Pēs, pĕdĭs, der gantze Schenckel/Nogá. Pes imus, der Fuß/Stopá. Pĕdēs, plur. num. *Teneri,*

 Am-

*ambrosij, vagi, fugaces, albentes, nitidi, nivei, tenelli, lacteoli, candentes, agiles, aureoli, molles, formosi, celeres.* Pĕdĕs, pĕdĭtĭs, g. com. ein Fußknecht/ Pieszy/ Háyduk. Pedes aliquando adverbialiter ponitur, zu Fuß/ Pieszo. Pĕdĭbŭs, idem Pĕdēstĕr, strĭs, strĕ, sive hic & hæc Pedestris, & hoc pedestre, zu Fuß/ Pieszy. ut: Pedester exercitus, Zug zu Fuß/ Piechotá. Oratio pedestris, id est, Oratio prosa. Pĕdĕtēntĭm, adverb. gemächlich/ Fuß vor Fuß/ Pomáłu. Pĕdātĭm, idem. Pĕdĭcă, æ, g. f. ein Klob oder Strick die Thier zu fangen/ Fußstrick/ Sidło/ Peto ná nogi. Pĕdĭcŭlŭs, Pĕdūscŭlŭs, & Pĕdĭŏlŭs, i, dim. Füßlein/ Nożká. Pĕdĭsĕquŭs, i, g. m. & Pĕdĭsĕquă, æ, g. f. ein Knecht oder Magd die auff dem Fuß nachgehet / Służebnicá. Pedamen, & Pedamentum, v. sup. Pĕdĭtātŭs, ūs, g. m. ein Hauff Fußvolcks/ Piechotá. Alipes, v. Ala. Cornipes, v. Cornu. Lōrĭpēs, lōrĭpĕdis, g. com. krumbfüssig/ hinckend/ Nogi włocząc. Planipes, v. Planus, Præpĕs, præpĕtis, g. om. schnell / bald vergehend/ Prętki/ Poprzedzáiący. Stipendia pedibus facere, ein Fußknecht seyn im Krieg/ Zá piechotniká służyć. In sententiam alicuius pedibus ire, auff eines Meynung tretten/ Przypáść ná czyie zdánie. Per me pedibus ista trahantur, meinethalben thu man jhnen wie man wil/ Niechay z tym czynią co chcą/ Ja nie będe od tego Suo se pede metiri, sich strecken nách der Decke/ Piedźią śię swą mierzyć. Pede presso, leise/ mit leise niedergesetztem Fuß/ Cicho/ Pomáłu. Item, Pes, das Seyl damit man den Segel nach Willen spannet / Koniec u żaglá rozćiągnionego. Item, ein Lauß / Wesz. unde Pedicularis, v. supra. Pes mensæ. Pes milui, herba. Pes gallinaceus, vel Pedes gallinacei, herba. Pes in metris, ein Spruchmaaß/ Dźiáł pewny w wierszu. Pes vinaceorum, der Stiel an Weinbeer/ Szypułká u groná winnego. Item, Pes, ein Schuch lang oder breit/ ein Werckschuch/ Krok/ długość ná stopę. Pĕdālĭs, lĕ, & Pĕdānĕŭs, a, um, Schuhig/ eines Schuchs lang / Stopy iedney. Sēmĭpēs, sēmĭpĕdĭs, ein halber Fuß oder Schuch / Połstopy. Sēmĭpĕdālĭs, lĕ, ein Fuß/ Halbschuhig / von einem halben Fuß/ Długi ná półstopy. Sēsquĭpēs, sēsquĭpĕdĭs, anderthalb Schuch oder Fuß / Półtorostopna miárá. Sēsquĭpĕdālĭs, & Sēsquĭpĕdānĕŭs, a, um, von anderthalben Schuch/ Półtorostopny. Verba sesquipedalia, id est, gravida & turgida. Pedo, as, & Pedatio, v. supra. Pedio, is, non est in usu, sed Composita. Cōmpĕdĭō, is, cōmpĕdīvī, cōmpĕdītŭm, cōmpĕdīrĕ, die Füsse zusammen binden/ Pętáć. Cōmpĕdēs, g. f. plur. num. à nominativo singulari Compes, Fußband/ Pętá. *Dura, lanea, tenax, sæva, prædura, firma, nefanda, servilis, ponderosa, tarda, valida.* Cōmpĕdītŭs, a, um, particip. mit Fußbänden gebunden/ Spętány. Expĕdīrĕ, entledigen/ Wyzwaláć. Expeditum facere, idē. Expedire, se de re aliqua, eines Dings abkommen / sich eines Dings abthun / Dokonáć spráwe/ Uwolnić śię od prace. Nodum aliquem expedire, etwas verwirrtes auffthun / Węzeł rozwiązáć. Nomina expedire, einem sagen was er schuldig ist/ Dług miánowáć. Expedire virgas, Ruthen zurüsten/ Rozgi nágotowáć. Expedire brevi, kurtz abbinden und sagen/ Krotko powiedźieć/ Odpráwić śię prętko. Item, Expedire, verrichten/ außmachen / Wygotowáć/ Spráwić. Expĕdībō, pro Expediam. Expĕdĭt, impersonale, es ist nützlich/ füglich/ Pożyteczna/ potrzebna iest. Expĕdītŭs, a, um, gerüst/ fertig/ Gotowy/ Spráwiony. Expediti equites, ringe/ leichtfertige Reutter / Lekki żołnierz/ Kozácy. In expedito positum, bald zugerüst / Łácna rzecz. Expēdītē, adverb. leichtlich/ ungesäumt/ Rospráwnie/ Łácno. Expĕdītĭō, onis, g. fœ. ein Kriegszug/ Wypráwá/ Ruszenie pospolite. Impĕdīrĕ, verwirren/ verwicklen / Wikłáć/ Záwadzáć. Item, verhindern / Zátrzymáć. Nihil impedit, es hindert nicht/ Nic nie przeszkadza. Religione impediri, durch Gottesfurcht gehindert werden / Wstrzymáć śię od czego dla nabożeństwá. Impedire iter, den Weg verschlagen/ Droge zástąpić/ Záwodźić. Impedire & Expedire, contraria, verwicklen/ und auffwicklen/ Záwiązáć/ Rozwiązáć. Impĕdītŭs, a, um, verwirrt/ unfertig/ ungerüst/ Uwikłány/ Przeszkodzony. Impĕdītĭō, onis, g. fœ. & Impĕdīmēntŭm, i, g n. Verwirrung / Verhindernuß / Przeszkodá/ Záwádá. Impedimenta exercitus, der Troß in einem Kriegszug/ Ciężary / podwody żołnierskie. Præpĕdīrĕ, verwirren/ jrren/ hindern/ Obćiązáć/ Przeszkodźić. Præpĕdīmēntŭm, i, g. n. Jrrung/ Verhinderniß/ Przeszkodá. Pĕrēxpĕdītŭs, a, um, gar fertig/ Gotowy.

Pessi, dicuntur medicamenta, quæ in vellere naturalibus mulierum applicantur.

Pĕſsĭmŭs,a, um, ſuperlativum à Malus, gar böß/Naygorßy. Pĕſsĭmē, adverb. zum ärgſten/ Naygorzey.

Pĕsŭlŭs, li, g.maſ. ein Riegel/ Gründel/ eine Klinck damit die Thür verſperꝛet wird/ Zápora. Pĕſsŭlātŭs,a,um, verrigelt/ Zápora zámkniony. Oppĕſsŭlātŭs,a,um, idem.

Pĕſsŭm, adverb. vnter die Füß/ hinterſich/ Ná dol. Peſſum premere, vnter die Füß tretten/ Podeptáć. Peſſum ire, vnterſich ſincken/ vntergehen/ Pograzáć ſię/ Ná dol iść.

Pĕſsūndō, as, avi, atum, pĕſsūndārĕ, mit Füſſen tretten/ Tłumić/ Deptáć. Iracundiam peſſundare, den Zorn vertrucken/ Gniew zátłumić.

Pĕstĭs, is, Pĕstĭlēntĭă,æ, & Pĕstĭlĭtās, atis, g.f. eine gemeine gifftige Plage/ Peſtilentz/ Peſt/ Powietrze/ Záráżá/ Mor. *Fluida, ignea, noxia, ſæva, gelida, atra, rapida, fervida, inimica, avida, tabida, miſera, ſtygia, infeſta, funeſta, dira, triſtis, acerba, fera, letalis, atrox, mortifera, violenta, maligna, improba, minans, dura, gravis, damnoſa, fœda, turbida, lethæa, tetra, aëria, letifera, ſanguinea.* Peſtis & pernicies reipubl. Schad vnd Verderbnuß der Gemeinde/ Zgubá/ záráżá Rzeczypoſpolitey. Item, Peſtis, ein Verführer/ ein ſchädlicher Menſch oder Ding/ Verderbnüß/ Skáźićiel/ Szkodnik. Pĕstĭlēns, entis, g.omn. Peſtilentziſch/ Záráźliwy/ Szkodliwy. cui opponitur Saluber. Pĕstĭfĕr, ra, rum, fere id. Exhalatio peſtifera, Peſtilentziſcher Dampff/ wilgotność záráźliwa. Pĕstĭfĕrē, adv. verderblichen/ ſchädlichen Szkodliwie.

Pĕtăsō, onis, g.maſ. ein Schweinener Hamm/ ſonderlich das vorder/ etliche halten es für ein Rippbraten/ Schab. Pĕtăsō, onis, g. m. idem. Pĕtăsūncŭlŭs, li, dimin.

Pĕtăsŭs, i, g.m. ein breiter Hut/ Schattenhut/ Kápeluß. Pĕtăsātŭs,a, um, der ſolchen breiten Hut trägt/ W kápelußu chodzący.

Pĕtaūrŭm, i, g.n. allerley Gaucklerzeug/ oder Gauckelſpiel mit Ringen/ Leibübungen/ vnd Lufftſprüngen/ Mietelnicza obrecz/ Powroz kuglárſki. Petaurum dicunt Græci eſſe laqueum & aſſeres, quibus domus teguntur. Julius Pollux putat caveam eſſe, in quam ſe cortis altes cubitum conferunt. Pĕtaūrīstă,æ, g.m. ein Gauckler/ Powrozobiegun/ Mietelnik.

Peteſſo, idem quod Peto. Antiq.

Pĕtīgō, ĭnĭs, g.f. ſpitzige/ krätzige vnd kriechende Räude/ Liſzay.

Pĕtīlĭŭs, ij, g.m. Genus floris.

Pĕtĭŏlŭs, li, g.m. dimin. à Pes, ein kleiner Fuß/ Noſzká. Item, Styhl von allerhand Obſt/ Szypułká u jábłká.

Pĕtō, is, pĕtīvī, vel pĕtĭī, pĕtītŭm, pĕtĕrĕ, bitten/ fordern/ heiſchen/ Prośić/ Szukáć/ Modlić ſię. Item, angreiffen/ Vderzyć. Aliquem petere, nach einem ſchieſſen/ Strzelić ná kogo. Colloquium petere, begehren mit einem zu reden/ Żądáć z kim mowić. Alte ſuſpirium petere, tieff erſeufftzen/ Wzdycháć. Petere alicui, pro, Petere pro aliquo. Item, Petere, eines begehren/ das iſt/ nach einem ſchlagen/ Vderzyć. Jugulum petere, einem nach der Gurgel greiffen/ Zá gárdło kogo miąć. Petere aliquem, einen anfallen/ einem auffſätzig ſeyn/ Opáść kogo. Aliquem literis petere, einen durch Brieffe anfahren vnd übel handlen/ Kogo liſtem popáść. Fuga ſalutem petere, ſein Leben mit der Flucht retten/ Vćiec przed niebeśpieczeńſtwem. Somnum petere, ſchlaffen gehen/ Iść ſpáć. Pĕtēſsō, is, peteſſere, vel, pĕtīſsĕrĕ, pro Petere, obſolet. Pĕtītŭs,a,um, particip. gebotten/ erfordert/ Proßony. Item, geſchlagen/ Bity/ Vderzony. Petitus, ūs, g.m. & Pĕtītĭō, onis, g.fœ. Begehrung/ Forderung/ die Foderung des Klägers oder Anklag/ Prozbá/ Żądánie/ Skárgá. Petitio mutua, vulgo, Reconventio, ein Gegenklag/ Skárgá obwinionego przećiw Aktorowi. Item, Petitio, das anfallen/ angreiffen/ Zábiegánie czemu/ Doſtawánie. Pĕtītŏr, oris, g.f. ein Bitter/ Begehrer/ Proßak. Item, ein Außſprecher vor Gericht/ Prokurátor. Appĕtō, is, āppĕtīvī, āppĕtītŭm, āppĕtĕrĕ, hefftiglich begehren/ wündſchen/ Żądáć/ Winßowáć. Dextram appetere, einem die Hand bieten/ Chćieć ſię przywitáć. Mortem appetere, den Todt wündſchen/ Żądáć śmierći. Appetere pectus, nach der Bruſt ſtechen vnd ſchlagen/ W pierśi mierzyć/ uderzyć. Appetones, Antiquis dicti ſunt Appetentes. Appetens, entis, partic. begierig/ Żądáiący. Appĕtēntĭă,æ, g.f. Appĕtītŭs, ūs, g.m. & Appĕtītĭō, onis, g.fœ. Begierd/ Wündſch oder Nachſtellung/ Żądzá/ Pożądliwość. Appetentiam, vel Appetitionem ciborum præſtat, macht Luſt zu eſſen/ Appetit/ chęć do iedzenia ſpráwuie. Appĕtītŏr, oris, g.m. ein Begehrer/ Żądáiący. Cōmpĕtĕrĕ, etwas mit einem andern begehren/ Spolprośić. Si cuncta competunt

voto, wenn alles nach Wundſch gehet/ Jeśli wſzyſtko ſię według myśli powodzi. Competens, entis, particip. ſive nomen ex particip. ut: Competens judex, der ordentliche Richter/ Sędzia ordinárny/ przyzwoity. Competitor, oris, g. maſc. ein Mitwerber eines Ampts/ Spółproſzący. Competentia, æ, g. f. pro Convenientia, Geſchicklichkeit/ Przynáleżytość. Cōmpĕtēntĕr, adver. füglich/ bequemlich/ Przyſtoynie/ Przyzwoićie. Expetere, faſt begehren/ Żądáć bárzo. Expetere preces à Deo, pro, Precari Deum. Expetere ab aliquo auxilium, vmb Hülff bitten vnd anruffen/ Żądáć od kogo pomocy. Expĕtēndŭs, a, um, zu begehren/ wol zu wünſchen/ Pożądány. Expetens, entis, nomen ex particip. begehrend/ Pożądáiący. Expetiſſere, ſive Expeteſſere, pro Expetere, obſol. Impetere, überfallen/ anfallen/ Vderzáć ná kogo. Īmpĕtŭs, ūs, g. maſ. Vngeſtümmigkeit/ Pąd/ Záṕuſzczánie ſię/ Popędliwość. Primo impetu, im erſten Sturm oder Einfall/ Pierwſzym pędem. Impetus animi, Vngeſtümmigkeit des Gemüths/ Porywczość umyſłu/ Popędliwość. Reprimere impetum, den Anfall hinterſich treiben/ Záſtánowić pąd. Uno impetu, mit einem Sturm auff einmal/ Jednem pędem. Īmpĕsĕ, Ablativus, pro Impetu ab antiquo Nominativo Impes, obſolet. Īmpĕtŭōsŭs, a, um, vngeſtümm/ Gwałtowny. Oppetere, ſterben/ vmbkommen/ Vmieráć/ Zginąć. Accuſativum habet expreſſum, aut ſubauditum ut: Oppetere mortem, Oppetere peſtem. Præpetere, dicebant Veteres pro Anteire. Rĕpĕtĕrĕ, wiederumb begehren/ erfordern/ Vpominác ſię/ Znowu żądáć. Studia repetere, ſeine vorige Vbung fürnehmen/ Wroćić ſię do náuk. Reum repetere, eine Rechtliche Klag ernewern vnd widerholen/ Odnowić proces ſpráwy. Caſtra repetebat, Er kehrt wieder ins Läger/ Wroćił ſię do obozu. Rĕpĕtītŭs, a, um, partic. ut: Repetita altè oratio, von weitem herein geführt/ Mowá od początku ſámego powtorzona. Rĕpĕtītŏr, oris, g. m. ein Widerbegehrer/ Wyćiegácz. Rĕpĕtītiō, onis, g. f. eine Widerholung/ Powtarzánie. Rĕpĕtūndŭs, a, um, pro Repetendus. Rĕpĕtūndārūm, rĕpĕtūndīs, hos duos tantum caſus habet. Repetundarum, vel, de repetundis pecunijs à provincialibus accuſatur, wird angeklagt wegen des gemeinen vnrechtmäſſigen zu ſich gezogenen Geldts/ O zdzierſtwo urzędowne go ſtárzą. Suppetere, heimlich oder betrieglich begehren/ Potáiemnie prośić/ pod kim upraſzáć. Item, vorhanden oder bereit ſeyn/ Gotowym być. Sūppĕtĭt, in tertia perſona, & sūppĕtūnt, iſt beyhändig/ Doſtáie mi. Si vita ſuppetet, wenn mir das Leben bleibt/ Jeśli żyw będę. Non ſuppetit conſilium, mir mangelt Rath/ Nie zſtáie mi rády. Sūppĕtĭæ, & ſuppetias, tantum habemus, Hülff/ Pomoc. Ferre ſuppetias, Hülff thun/ Pomagáć komu. Sūppĕtĭŏr, aris, sūppĕtĭārī, pro Auxiliari, obſoletum.

Pĕtōrĭtŭm, i, g. n. ein hangender Wagen/ Woz ná páſách záwieſzony.

Petră, æ, g. f. ein Felß/ ein Stein/ Opoká/ Skáłá. Petrōsŭs, ſive Petrĭcōsŭs, a, um, Steinächtig/ Opoczyſty/ Skáliſty. Petrōnēs, olim dicti ſunt ruſtici, & duri homines. Petrŏlĕŭm, ei, g. n. Oel das auß den Felſen von jhm ſelber fleuſſt/ Steinöl/ Oley z ſkáły ćiekący.

Petrŏsĕlīnŭm, i, g. neu. herba, Peterlein/ Pietruſzká/ Pietraſznik.

Pĕtŭlāns, antis, adject. muthwillig/ geyl/ vnreiner Worten/ vnſchamhafftig/ Roſpuſtny/ Puſty/ Zuchwáły/ Niewſtydliwy. Pĕtŭlāntĭă, æ, g. f. Muthwill in Worten vnd Wercken/ Geylheit/ Roſpuſtá/ Zuchwálſtwo/ Niewſtyd. Petulantia ramorum, dick vnd breit Gewächs der Aeſten/ Szerokość/ rozłożyſtość gáłęzi u drzew. Pĕtŭlāntĕr, adver. muthwilliglich/ vnerbarlich/ Roſpuſtnie. Pĕtūlcŭs, a, um, idem, quod Petulans.

Petus, v. Pætus.

Peucedanum, vel, Peucedanus, i, herba, Haarſtrang oder Haarſtarck/ Wieprzyniec ziele.

Pexus & Pexatus, vide Pecto.

Pēzītă, æ, fungus ſine radice aut pediculo.

Phæcăsĭŭs, ij, g. m. Calcei genus. Phæcăsĭātŭs, a, um, das ſolche Schuch trägt/ Kurpie máiący.

Phăgĕdænă, æ, g. f. ein Geſchwär das ſchnell friſſt biß auff das Gebein/ der Wurm/ Wilcza chorobá/ Wrzod iádowity. Phăgĕdænĭcŭs, a, um, der mit ſolcher Kranckheit behafftet iſt/ Ná to chorujący.

Phāgōnēs, Plautus appellavit Voraces.

Phagus, vide Fagus.

Phălăcrŏcŏrāx, ācĭs, Aquaticus corvus.

Phălăcrŭs, lat. Calvus, kahl/ Łyſy.

Phălæ, arum, plur. num. g. f. Thürn von Holtz gemacht/ Báſzty drzewiáne.

Phă-

Phălæcĭūm, g. m. Carmen quod & Hendecasyllabum dicitur.

Phalanga, vide Palanga.

Phalangitæ, vide Phalanx.

Phălāngītēs, æ, g. fœ. vel Phălāngĭūm, ij, g. n. herba, Riedgraß/ Pátecżnik żiele/ Kosárki. Itē, Phalangium, ein gattung Spinnen / Rodzay páiąkow.

Phălānx, phălāngis, g. f. ein geordneter Kriegszug in Schlachtordnung/ Połek/ Rotá. *Numerosa, animosa, dira, vexilligera, sarissigera, belligera.* Phălāngārĭī, pl. n. Kriegsleuth so in die Schlachtordnung gehören/ Żołnierz połkowy. Phălāngītæ, arum, decem sex millia peditū armatorum.

Phalarica, vide Falarica.

Phălărĭs, rĭdĭs, Herba. Est & Avis aquatica.

Phălĕræ, arum, g. fœ. pl. nu. Pferdrüstung/ Zierde des Pferds/ Rynsztunek/ Ozdobá Końská. Ornamenta equorum: & aliquando equitum & virorum nobilium. *Nitentes, equestres, fulgentes.* Phălĕrātŭs, a, um, id est, phaleris ornatus, & fucatus. Phalerata dicta, zierliche Wort/ Mowá nádetą/ Słowá ozdobne.

Phalernum, g. n. vel Phălērnŭs, i, g. m. Vini genus, nascitur in Campania. *Indomitum, ardens, calidum, severum, vetus, forte, Surrentinum, Albanum, liquidum, vetulum, annosum, nigrum, Setinum, Nectareum, fumosum, molle, lene, Campanum, dulce.*

Phanaticus, vide Fanum.

Phāntăsĭă, æ, g. f. ein Einbildung/ Erscheinung/ Fántázyia. Phāntāsmă, ătĭs, g. n. Falsche Einbildung vnd Erscheinung/ falscher Wohn/ Widok fántástycki. Phāntāstĭcŭs, a, um, Einbildig/ der seltzame Einbildungen hat/ Fántástyk.

Phanum, vide Fanum.

Phărĕtră, æ, g. f. Sagittarum theca, ein Pfeilköcher/ ein Köcher/ Sáydák. *Insignis, Cressa, sagittifera, picta, capax, Scythica, resonans, Apollinea, Lycia, levis, decora, pendens, habilis, immanis, aurata, venatrix, hamata, venenifica, nitida, trux, setosa, Medica, versicolor, nitens, pendula, gravida, agilis, mucronigera, minax, sæva.* Phărĕtrātŭs, a, um, qui pharetram gerit.

Phărĭās, æ, Serpens est, sulcum dum serpit cauda in terra faciens.

Phārmăcŭm, i, g. n. Allerley Artzney/ die man durch den Mund nimbt / Lekárstwo. *Adipsum, Pæonium, salutare, auxiliare.* Phārmăcŏpōlă, æ, g. m. ein Apotecker/ Aptekarz. Phārmăceŭtĭcē, g. fœ. Medicina quæ medicamentis curat. Phārmăcŏthēŏn, Medicamentum divinum, quale est Rhabarbarum.

Pharmacopolium [illegible] Apotheke

Phārmăceūtrĭă, æ, lat. Saga, ein Hexe/ Vnhold/ Czárownicá.

Phase, idem significat quod Pascha.

Phăsēlŭs, sive Phasellus, i, g. mas. ein gattung schnelfahrend Schiffs/ łodź máła ypredka. *Fragilis, fictilis, picta, curva.*

Phăsēŏlŭs, quod & Faseolus, i, g. mas. qui & Phăsēlŭs, aut Phasilus, sive Paseolus, vel Pasilus, Fäselen/ Türkische Bonen/ Bob Turecki. Phăsēlīnŭs, a, um, ut: Oleum phaselinum, das Oel aus Fäselen vn Türckischen Bonen gemacht/ Oley z bobu Tureckiego.

Phāsĭānŭs, i, g. m. ein Fasant/ Bażánt. *Phasiacus, Phasius, Scyticus.* Phāsĭānă, æ, g. fœ. das Weiblein/ Sámicá/ Bażánćicá. Phāsĭānārĭŭs, ij, gen. masc. der Fasanten zeucht/ Co Bażánty opátruie.

Phāsmă, ătĭs, g. n. lat. Apparitio, Monstrum, Visum. ein Gesicht/ Widok.

Phēllāndrĭŏn, herb. der gemein Eppich/ wächst an wässerigen Oertern/ Kruszykámień żiele.

Phēngītēs, Lapidis genus.

Phĕnĭŏn, Herba, quæ & Anemone dicitur, Kornrosen/ Sásanká.

Pheretrum, quod & Feretrum, v. Fero.

Phĭălă, æ, g. f. ein gülden oder silbern Trinckgeschirr/ Kostruchan/ Czárá.

Phīdĭtĭă, æ, orum, g. n. pl. nu. Convivia parca & frugi, quæ amicitiæ causa instituta erant apud Lacedæmonios.

Phĭlădēlphŭs, i, g. m. Amator fratris. Phĭlădēlphĭă, æ, g. f. Amor fratris vel Fraternitas.

Phĭlălēthŭs, i, g. m. lat. Veri amator, Liebhaber der Warheit/ Kocháiący śię w prawdźie.

Phĭlāntrōpŏs, g. m. id est, Amans homines, humanus. Phĭlāntrōpĭă, æ, g. fœ. Humanitas, id est, Amor erga homines.

Phĭlāntrōphŭs, Lappæ genus, Kläberkraut/ Ostrzycá żiele.

Phĭlārchŭs, i, g. m. Liebhaber der Herrschung/ Żądáiący/ chćiwy godnośći/ pánowánia.

Phĭlārgȳrŭs, i, g. m. ein Geltgeitziger/ Liebhaber des Gelts/ łákomy. Phĭlārgȳrĭă, æ, g. fœm. Geltliebe/ łákomstwo.

Philautia, æ, g. fœm. Amor sui ipsius.

Philerĕmus, i, g. masc. Liebhaber der Einöde/ Pustelnik.

Philippus, i, gen. masc. Liebhaber der Pferd/ Kocháiacy się w koniách.

Philippeus, sive Philippus, i, g.m. Nummus aureus, Philipsgülden/ Czerwony złoty.

Philos, g.m. lat. Amicus vel Amator.

Philocalus, i, g. masc. id est, mundus, politus, elegans: vel Amator boni, honesti. Philocalia, æ, g. fœ. Amor pulchritudinis.

Philocares, herba, Marrubium aliàs dicitur, Andorn/ Szántá biała.

Philænus, i, g. m. ein Weinsüchtiger/ Opiły/ Wino miłuiacy.

Philogræcus, ci, g. masc. Amator Græcarum dictionum.

Philologus, i, g.m. Liebhaber der Künsten vnd der Schrifft/ Rozmowny/ Kocháiacy się w rozmáytych náukách.

Philomela, æ, g. f. Nachtigal/ Słowik. *Torta, sibilans, garrula, tristis, flebilis.*

Philomusus, i, Amator musarum.

Philosophia, æ, g. fœ. Begierd vnd Lieb der Weißheit/ Filozofia/ Náuk vmieietność. Philosophus, i, g. masc. ein Liebhaber der Weißheit/ Filozof/ Kocháiacy się w náukách. Philosophicus, a, um, das einem Liebhaber der Weißheit zugehört/ Filozofski/ Do náuk należacy. Philosophaster, tri, ein Nachfolger der Fleissigen vnd Begirigen der Weißheit/ Idacy się Filozofiey. Philosophor, aris, atus sum, philosophari, Sich der Weißheit befleissigen/ Filozofowáć/ Vmieietnym w náukách być.

Philotheoros, vel Philotheorus, i, g.m. id est, speculationi deditus.

Philtrum, i, g. n. ein Tranck oder Speiß so zu der Lieb bewegt/ Miłośniczy podárek. Czáry do miłości zjednánia. *Pallens, sæbum, igneum, morbidum, tabidum.*

Philyra, vel, Phylira, æ, g. fœ. ein Lindenbast/ das ist/ die zarte Rinden zwischen dem Holtz vnd äusserften Rinden an der Linden: Wird auch für den Baum gehalten/ Lipá/ łyko. Item, ein dünne breit Blatt/ Arkuß/ Kártá.

Phlebotomia, æ, g. f. das Aderlassen/ Puszczánie krwie. Phlebotomon, i, gen. neut. Laßeysen/ Puszczádło. Phleps, lat. Vena, ein Ader/ Żyłá.

Phlegma, ătis, g. neut. latinè Pituita. *Salsum, aquosum, udidalum.* Phlegmaticus, a, um, id est Pituitosus.

Phlegmone, es, g. fœ. Inflammatio. Incensio cum tumore & ulcere, Entzündung oder hitzig Geschwär/ Zápalenie ciáłá z wrzodem ábo z puchlina.

Phlegantis, tidis, Gemma, in qua flamma quædam videtur ardere.

Phleos, ei, gen. fœm. Herba palustris.

Phlox, phlogos, latin. Flamma. Est & genus floris, apud Plinium.

Phlyctæna, æ, gen. fœm. latinè Pustula.

Phoca, æ, g. f. piscis, Meerkalb/ ciele morskie.

Phœnicea, æ, g. fœ. herba, quæ & hordeum murinum.

Phœniceus, a, um, ut: Phœniceus color, Allerley Rothfarb/ Braunroth/ Czerwona fárbá.

Phœnicopteros, i, g. mas. Avis, à pennarum similitudine sic dicta.

Phœnix, icis, g. dub. Avis unica in India, ein Phenix/ Ognitwáczek.

Phonascus, i, g. m. Vocis, pronunciationisque Magister & moderator.

Phosphorus, i, g. masc. Stella matutina, quam Latini Luciferum appellant, der Morgenstern/ Iutrzenká.

Phrasis, is, vel eos, g. fœ. die Weise zu reden/ Mowy kształt.

Phrenes, g. f. pl. nu. lat. Præcordia, vel Exta, das Gehenck oder Netz/ Wnetrzności.

Phrenitis, idis, vel Phrenisis, is, g. fœ. Taubsucht/ Szaleństwo. Phreneticus, a, um, Taub/ vnsinnig/ Szálony.

Phrygio, onis, g. m. ein Sticker/ der mit der Nadel Heydnisch Werck machet/ ein Seidensticker/ Bordürwircker/ Háftarz/ Wyszywácz. Phrygianus, a, um, ut: Vestes phrygianæ, Gestickte Kleyder/ Száty háftowáne. (ris.

Phthiriasis, is, vel eos, g. f. Morbus pedicula-

Phthisis, sios, g. f. Schwindsucht/ Suchoty choroba. Phthisicus, qui eo morbo laborat.

Phthongus, i, g.m. lat. Sonus, ein Thon/ Ton. Diphthongus, vide supra in D. (le.

Phu, Marien Magdalenenkraut/ Koziełki zie-

Phy, Interjectio mirantis.

Phycis, is, vel idis, piscis genus.

Phygethlon, Tumor non altus sed latus, in quo quiddam pistulæ simile est, vulgò panis dicitur.

Phy-

Phylăcă, æ, g. f. ein Kercker/Więzienie. Phylăcīstă, æ, g. m. ein Kerckermeister/ Táráśowy/ Strażnik więźniow.

Phylārgūs, i, g. m. der Oberst des Geschlechts/ Półkownik.

Phўsētēr, ētēris, g. m. Bellua marina, admirabili magnitudine, quę aquam faucibus haustam maximâ copiâ in altum efflat.

Physĭcūs, a, um, ein Naturverständiger/ Przyrodzonych rzeczy umieietny. Physĭcă, æ, g. f. die Kunst und Wissenschafft natürlicher Dinge/ Przyrodzonych rzeczy náuká. Physica, orum, g. n. pl. num. Bücher von Natürlichen Sachen/ Xięgi o rzeczách przyrodzonych. Physĭcē, adverb. Natürlicher weiß/ Przyrodzonym spoſobem. Physĭōlōgūs, i, g. maſ. ein Meister Natürlicher Ding/ Przyrodzonych rzeczy mistrz. Physĭōlōgĭă, æ, g. fœ. Kunst natürlicher Ding/ Przyrodzonych rzeczy náuká. Physĭōgnōmĭă, æ, g. fœ. die Natürliche Gliedmaß/ Geberd und Schickung/ Fizyognomia/ Przyrodzone złożenie członkow/ postáć. Physĭōgnōmōn, onis, vel Physĭōgnōmūs, i, g. m. der auß Anschawung des Leibs eines Natur erkennet/ Ktory z postáci przyrodzoney poznawa własność rzeczy/ Fizyognom.

Piaculum, Piamen, Pio, vide Pius.

Pīcă, æ, g. f. ein Atzel/ Agrest/ Sroká. *Improba, salutatrix, garrula, loquax.*

Picatus, Piceus & Pico, vide Pix.

Pĭcēă, æ, g. f. ein Baum von Cedergeschlecht/ schwartze Tanne/ sosná. Pĭcēāstēr, stri, est Picea sylvestris.

Pīcrĭs, is, g. f. genus lactucæ, sive Cichorij agrestis.

Pictor & Pictura, vide Pingo.

Pīcūs, i, g. masc. Avis, ein Specht/ Dźięćioł. *Lævus, Martius, rostricanus, audax.* Picus, olim, ein Greiff/ vierfüssiger Vogel/ Gryf.

Pietas, v. Pius. Pigritia, Pigritas, Pigritudo, Pigresco & Pigro, vide Piger.

Pĭgēō, es, pĭgŭi, pĭgērē, frequentius impersonaliter in tertiis personis legitur, sich lassen betauren/ Lenić się. Id non piget, Es bekümmert ihn nicht/ Nie żal mi tego.

Pĭgēr, a, um, Träg/ Langsam/ Gnuśny/ Leniwy. Pigrē, adv. gemächlich/ fauliglich/ Leniwie. Pigrĭtās, atis, Pigrēdō, Pigrĭtūdō, dinis, Pigrĭtĭă, æ, & Pigrĭtĭēs, ēī, g. f. eandem habent significationem, Trägheit/ Faulheit/ Gnuśność. *Iners, lenta, delicata, crispa.* Impĭgēr, a, um, Fleissig/ hurtig/ Nie leniwy/ Rześki. Impigrē, adver. Behendiglich/ fleissiglich/ Nie leniwo/ Rześko. Impigrĭtās, atis, g. f. Unverdruß/ Rześkość. Pigrōr, & Pigrĭtōr, aris, atus sum, pigrārī, & Pigrĭtārī, Träg und faul seyn/ Lenić się. Pigrō, as, are, idem, obsolet. Pigrēscō, is, pigrēscĕrē, Träg und faul werden/ Gnuśnieć.

Pigmentum, vide Pingo.

Pĭgnūs, neris, vel nŏrĭs, g. n. Ein Unterpfand/ das dem Leyher zur Versicherung geben wird/ Zástáwá/ Zádátek. Ponere pignori, Zum Pfand setzen/ Zástáwę dáć. Item, Pignora, Kinder/ das sie ein Pfand seynd der ehelichen Pflicht und Liebe/ Dźieći/ Potomstwo. Dulcia pignora, Liebe Kinder/ Kocháne dźieći. Item, Pignus, Satz/ gleich in einem Spiel/ Zákład to iest o co gráią/ Strzeláią/ Zápáśą/ etc. Pīgnĕrŏr, aris, atus sum pīgnĕrārī, deponens, von einem ein Unterpfand nehmen/ Wziąć zákład. Pīgnĕrārĕ, Zu Pfande geben/ Ná záſtaw dáć. Pīgnĕrātŏr, oris, g. m. Der von einem Pfand nimbt/ Zástáwnik/ ktory co zástáwuie. Pīgnĕrātĭtĭūs, a, um, Das zum Pfand gegeben/ Zástáwny. Pigneratitius creditor. Mit Pfand versehen und versichert/ Zástáwnik/ u ktorego iest zástáwá. Oppīgnĕrō, as, avi, atum, ōppīgnĕrārĕ, Zu pfand versetzen/ Zástáwić. Rĕpīgnĕrārĕ, Das Unterpfand lösen/ Wykupowáć.

Pīlă, æ, g. fœ. ein holl Geschirr darinn man etwas zerstösset/ ein Mörsel/ Naczynie dete/ złobkowáte/ Moździerz. Item, Pila, ein Säul/ Pfeiler im Wasser wider die Ungestüme der Wällen/ Słup/ Filar. Pīlātim, adverb. mit Säulen/ oder von einem Pfeiler zum andern/ śćisle/ Filarmi. Pīlă, æ. ein Ball/ Piłá grá. Ludere pila, den Ballen schlagen/ Gráć piłe. Mea pila est, Proverb. Die Sach stehet in meiner Hand/ W moich to reku. Pīlŭlă, æ, dimin. Bällelein/ Piłká. Item, Pilulæ, Pilulen/ Pigułki. Pīlārĭūs, ij, g. m. ein Gauckler der mit Ballelein oder mit Bächerlein gaucklet/ Kuglarz.

Pilanus, Pilatus, vide Pilum.

Pīlĕūs, g. m. vel Pileum, i, g. n. ein Hut oder Baret/ Czapká. Pileus, quandoq; ponitur pro libertate, unde legimus apud Historicos, ad pileum servos fuisse vocatos: quod significat ad libertatem, cujus insigne est pileus. Pīlĕōlūs, li, dim.

dimin. vel Pileolum, ein Hütlein/ Czapeczká. Pīlĕātŭs, a, um, Der einen Hut trägt / Czapkę mátący.

Pilo, as, cum Compositis, vide Pilus.

Pīlŭm, li, g. n. Telum Romanum. Pīlānī, g. m. pl. nu. qui pilis pugnabant. Pīlātŭs, i, g. m. qui tale telum gestabat. *Dirus, impius.* Præpīlātŭs, a, um, vornen gespitzt oder mit Eysen beschlagen/ Okowány/ Kończáty.

Pĭlŭs, li, g. m. ein Härlein/ Włos. à quo derivatur, Pĭlō, as, pĭlārē, Haar gewinnen/ Włosámi obrastáć. Item, ebnen/ glatt machen/ Rownáć/ Gładźić. tunc prima producitur. Item, Pilus, sive Pilum, ein Stösser / damit man etwas im Mörsel stost/ Tłuk. Pĭlōsŭs, a, um, Haarächtig/ Kosmáty/ Zárosły. Cōmpīlō, as, avi, atum, cōmpīlārē, stelen/rauben/oder berauben/ Obrywáć/ Kráść/ Złupić. Compilare sapientiam alicujus, metaph. Einem etwas heimlich ablernen/ Umiejetnośći czyjey potáiemnie dochodźić. Cōmpīlātŭs, a, um, Beraubt/ Złupiony. Cōmpīlātĭō, onis, g. f. Beraubung/ Złupienie. Dēpĭlātŭs, a, um, Gerupfft/ dem das Haar außgezogen ist/ Oberwány. Dēpĭlĭs, lē, Glatt/ ohn Haar/ kahl/ Goły/ łysy. Expīlārē, Berauben/ nicht ein Härlein lassen bleiben/ Wyłupić. Expilare, & diripere provincias, Die Landschafften gantz außplündern/ Złupić/ Splondrowáć. Expīlātŏr, oris, g. m. ein Räuber / Wyłupićiel. Expīlātĭō, onis, g. f. Beraubung/ Wyłupienie. Oppīlārē, verschliessen/ verstopffen/ Zámuláć. Oppīlātĭō, onis, g. f. Verstopffung/ Zátkánie. Sŭppīlārē, heimlich berauben/ Kráść.

Pina piscis, vide Pinna.

Pĭnăcēs, g. m. pl. nu. lat. Pugillares, Schreibtaffel/ Ksiąszki kámienne. & per diminutionem Pĭnăcĭdĭă, orum, Tabellæ in quibus capita omnium rerum continentur, Register/ Rejestr. Pĭnăcŏthēcă, æ, g. fœ. Ein Lad oder Taffel darin man Gemäld vnd andere Kleynod zuschleust/ Futter für Taffelwerck/ Szafá/ Schowánie obrázow.

Pinacidium, & Pinacotheca, v. Pinaces. Pinaster, & Pinetum, v. Pinus.

Pīncērnă, æ, g. mas. ein Schenck/ Podczászy/ Szynkarz.

Pindo, is, idem quod Pinso.

Pīngō, is, pinxi, pictum, pīngĕrē, mahlen/ Málowáć. metaph. abtheilen/ ordnen/ Zdobić/ Sádźić. Pīctŭs, a, um, particip. gemalet/ Málowány. Vestes pictæ, gemalet oder gestickt/ Málowáne/ Wyszywáne/ Háftowáne. Pīctūră, æ, g. fœ. Gemäl/ Málowánie / Málárstwo. Pīctŏr, oris, g. m. ein Maler / Málarz. Pīctūrātŭs, a, um, id est, pictura exornatus, inusitatum. Pērpīctŭs. a, um, wol gezieret/ gemalet/ Upstrzony/ Umálowány. Pīgmēntŭm, i, g. n. streichfarb oder Salb/ Bárwiczká / Piekrzydło. Pigmenta, metaph. pro coloribus rethoricis. Item, Mendacia & fraudes, Betrug/ Fałsz/ Zmyślánie. Pīgmēntārĭŭs, in Bibl. pro Pharmacopola poni videtur, ein Apotecker / Aptekarz. Item, Einer so Farb verkaufft/ Fárbá kupczący. Pigmentarius, a, um, Das zur Farb gehört/ Málárski/ Fárbowny. Acu pingere, mit Seiden sticken / Wyszywáć. Acūpīctŏr, oris, ein Seidensticker/ Háftarz/ Wyszywácz. Appīngō, is, appinxi, appictum, āppīngĕrē, Herzu malen/ Przymálowáć. Dēpīngĕrē, Abmalen/ Wymálowáć. Depingere cogitatione, Jhm selbs einbilden / Poymowáć myślą. Dēpīctŭs, a, um, Abgemalet/ vorgemalet/ Wymálowány. Expīngĕrē, Wol malen/ Wyráźić.

Pīngvĭs, ĕ, Feist/ Tłusty. Aliquando significat, Fruchtbar/ Żyzny. Item, Vngeschickt/ Niedowćipny. Pingvi Minerva aliquid facere, Gröblich vnd vngeschicklich etwas thun / Grubo nie wytwornie zrobić. Pingviores rusticorum literæ, Grobe Kunst/ grober Verstand/ Gruby Kunszt/ Niedowćipność. Pingvis toga, von groben dicken Tuch/ Miąższa/ z grubego sukná sukmáná. Otium pingve, grosse Ruh/ Proznowánie. Pingve, is, g. n. Pīngvēdō, & Pīngvĭtūdō, dinis, g. f. Feiste/ Tłustość. Pīngvĭtĕr, adv. mit Feiste/ Tłusto. Pingvinarius, vel Pīngvĭārĭŭs, ij, g. m. Liebhaber feister Ding/ Tłusto rad jadáiący. Pīngvĕō, es, pīngvērē, sive Pīngvēscō, is, pīngvēscĕrē, Feist werden/ Tłuśćieć. Pīngvēfăcĭō, is, pīngvēfăcĕrē, Feist machen/ Tuczyć. Impingvere, Barbarum verbum, pro Pingvefacere. Sŭbpīngvĭs, ĕ Feistlächt/ Przytłusty.

Pīnnă, æ, g. f. ein harter Federkeyhl / Pioro/ Skrzydło. Item, ein Spitz oder Gipffel/ Szpicá. Pinnæ murorum, Zinnen/ Blánki. Item, Pinnæ, die Fischfedern damit sie thun schwimmen/ Skrzele. Pinna etiam Conchæ genus est. Pīnnŭlă, æ, dimin. Pīnnăcŭlŭm, li, g. n. der Gipffel oder Zinnen eines Baws/ Szpicá w budowániu. Pīnnā-

natus, a, um, mit grossen Federn/ Pierzysty/ Skrzydlásty. Pinniger, a, um, das Federn hat/ Skrzydlásty/ Pletwisty.

Pinso, is, pinsi, & pinsui, pistum vel pinsitum, & pinsum, pinsere, in einem Mörsöl zerstossen/ zermahlen/ Tłuc w moździerzu. Pinso, as, are, idem. Pistus, a, um. partic. zerstossen/ Tłuczony. Pinsor, oris, g.m. quem & pistorem dicimus, ein Stampffer/ Stosser/ Młynarz/ Piekarz. Pistor, oris, g.m. ein Teygknetter/ Becker/ Piekarz. *Farinulentus.* Pistoricus, & Pistorius, a, um, dem Becker oder Pistor zugehörig/ Piekárski. Pistrix, icis, g.fœ. Beckerin/ Pisterin/ Piekárká. Item, Cetus & sydus cæleste. Pistura, æ, g.fœm. Beckerwerck/ Otłukánie/ Piekárstwo. Pistrinum, i, g.n. vel Pistrina, æ, g.f. das Orth da man Korn stampfft/ Kornmühle/ Orth da man Brodt bäckt/ Piekárnia/ Żárná/ Młyn. metaph. ein harte Dienstbarkeit/ Służbá niewolnicza/ ćiężka. Pistrilla, æ, dimin. à Pistrino, juxta Priscian. Pistrinensis, e, ad Pistrinum pertinens; inusitatum.

Pinus, us, & ni, tàm masc. quàm fœm. ein Fichtenbawm/ Dannenbawm/ oder deßgleichen/ Sosná. Pinea, æ, idem. *Nautica, florida, sylvestris, semper virens, pontica, hirsuta, acuta, amans litora, procera, conigera, odora, cava, garrula, multifica, capillata, Cybæleia, conifera, picea, pinguis, Berecynthiaca, nutans, alta, ardua.* Pineus, a, um, das von Flechten ist/ Sosnowy. Pinaster, stri, g.m. wilder Flechtenbawm/ Sosná leśná. Pinifer, ra, rum, der solche Bäwm trägt/ Sosnorodny. Pinetum, i, g.n. ein Flechtenwald/ Bor. *Nuciferum, virens.*

Pio, as, are, vide Pius.

Piper, piperis, g.n. Pfeiffer/ Pieprz. *Rugosum, mordax.* Piperatus, a, um, gepfeffert/ Pierny. Piperitis, ritidis, g.fœ. Heydnisch Wundkraut/ Pfefferkraut/ Pieprzycá.

Pipilo, as, avi, atum, pipilare, Pypen oder schreyen wie ein junger Vogel/ Swierkoćiec iák ptak.

Pipio, onis, g.m. ein junge Taube/ Ptaße/ Gołąbie. Pipio, is, pipivi, pipitum, pipire, idem quod pipilare.

Pipo, as, pipare, gluckzen wie eine Henne/ Skwierczeć/ Gdakáć.

Pipulum, pro convitio, licenter fictum.

Pirata, æ, g.fœ. ein Meerrauber/ Rozboynik morski. Piratica, æ, g.f. Meerrauberey/ Rozboystwo morskie. Piraticus, a, um, Meerrauberisch/ Rozboyniczy. Bellum piraticum, Krieg den die Meerrauber führen/ Woyná z rozboynikámi morskimi.

Pirum, vide Pyrum.

Piscis, is, g.m. ein Fisch/ Rybá. *Aquosus, fluvialis, mutus, vagus, saliens, squamiger, æquoreus, tortilis, edax, piniger, cæruleus, avidus, amnigena, undicola, fluctigena, flucticola, undivagus, cupidus, squamosus, natitans, marinus, fugitivus.* Pisces, ium plur. num. tant. pro signo cœlesti. Assi pisces, gebratene Fisch/ Pieczone ryby. Elixi pisces, gesottene Fisch/ Wárzone ryby. Pisciculus, li, dimin. ein Fischlein/ Rybká. Piscor, aris, atus sum, piscari, fischen/ Ryby łowić. In aëre piscari, in der Lufft fischen/ das ist/ suchen da nichts ist/ Dáremnego co robić. Piscatus, us, g.m. & Piscatio, onis, g.f. das Fischen/ Łowienie ryb. *Hamatilis.* Piscator, oris, g.m. ein Fischer/ Rybak. *Sollers, hamiger, æquoreus.* Piscatorius, & Piscarius, a, um, ut: Navis piscatoria, Fischers-Schiff/ Rybitwi czołn. Forū piscatorium, Fischmarckt/ Rybny rynek/ Rybne tárki. Piscaria, æ, g.f. idem. Piscatrix, icis, g.f. eine Fischerin/ Rybaczká. Piscarius, i, g.m. Fischverkauffer/ Rybny przekupień/ Klepniarz. Piscosus, a, um, voll Fisch/ Rybny/ Nárybiony, ut: Amnis piscosus/ Orth darin man fischet/ Rybna rzeká. Pisculentus, a, um, idem quod Piscosus. Piscina, æ, g.f. ein Weyer oder Fischhalter/ Sádzawká. Item, ein Orth voll kaltes oder warmes Wassers darinn man schwimt oder da man das Vieh abschwemt/ Sadzawká dla bydła. Item, ein Badstanne oder Badkasten/ Kapiel. Piscinalis, le, zum fischen dienlich/ Sádzawkowy. Piscinarius, ij, g.m. der ein Lust hat an Weyern/ oder mit Weyern vmbgehet/ Sádzawnik/ Rybak. Expiscor, aris, atus sum, expiscari, erfischen/ Wykáwiáć. metaph. erforschen/ von einem erkunden/ Wywiádowáć się. Expiscatio, onis, g.fœ. Erforschung/ Wywiádowánie się.

Piso, is, pisere, vel as, pisare, stampfen/ das ist/ die Hülsen abstossen/ als am Hirsen oder Gersten/ Otłukáć jęczmień/ etc. Pisus, a, um, gestampfft/ gerollt/ Tłuczony.

Pissa, lat. dicitur Pix. Pissalpinus, i, Pech mit Aspalthum vermengt/ Smołá kletowátá. Pisselæon, Oleum quod ex pisce fit.

Pĭstăcĭŭm,ij,g.n. eine Gattung Nüß so die Apotecker Phisticorum nennen / Lubowe orzeszki.

Pĭstĭcŭs,a,um, Græcum,pro fideli accipitur. Pĭstis,lat.Fides.

Pistillum,Pistor,& Pistrix, v.Pinso.

Pĭsŭm,i,g n.Erbsen/Groch.

Pĭtĭssō,as,avi,atum, pĭtĭssārĕ, versuchen/prüfen / Kosztowáć. Vinum pitissare, den Wein schmäcken/prüfen/ Winá kosztowáć.

Pĭttăcĭŭm,ij, g.n. eine Binde/ als ein Stirnbinde / damit man das krancke Haupt verbindet/ Plastr lekárski/Náwiazánie głowy.

Pĭtŭĭtă,æ,g.f.id est, Phlegma, Rotz/ oder das Wasser im Geblüt/Sliná/Flegmá. *Molesta,humida,mala.* Pituita in gallinis, Pfipffs / Pypeć. Pĭtŭĭtōsŭs, a,um, rotzig oder Phlegmatisch/ Flegmisty/ Slinisty.

Pĭtŭĭtārĭă,æ,g.f. Wolffswurtz/oder Läußkraut/ Gnidosz ziele.

Pĭŭs,a,um, Gottsfürchtig/ trew gegen seinen Eltern/Pobożny/Nabożny. Duellum pium, rechtbilliger Krieg/Potedynek słuszny. Pĭĕtās, atis,g.f. Gottesfurcht/Trew vnd Gehorsamb gegen GOtt vnd den Seinen/ Nabożeństwo/ Pobożność/Chwałá Boża. Pĭĕ, adverb. Gottsfürchtiglich/trewlich gegen Gott vnd den Seinen/ Nabożnie. Pĭō,as,pĭārĕ,versönen/ büssen/ablegen/Oczyśćiáć. Pĭācŭlŭm,li,Buß/vnd was man thut oder gibt zur Versönung einer Sünd/Sündopffer / Oczyśćienia służąca rzecz / Ofiárá. Item, Bußwürdige Sünde/ straffwürdige Laster/ Grzech oczyśćiálny.*Dirum.*Pĭāmĕn,ĭnis,&Pĭāmĕntŭm,i, g.n. idem quod Piaculum. Pĭābĭlĭs, lĕ, versönig/ das gereinigt mag werden/ Oczyśćiálny. Pĭācŭlārĭs,rĕ,das zu versönen dienet/Oczyśćiálny/Pokutuiący. Pĭātĭō,onis,g f. Versönung/Oczyśćienie. Expĭō,as, expĭārĕ, reinigen/weyhen/ versönen/ Oczyśćiáć/ Odpuszczáć grzech. Expiare manes mortuorum, der Seelen etwas zu Dienst nachthun / Dla dusze zmárłego co uczynić. Expĭābĭlĭs, lĕ. Item, Expĭātĭō, onis, & Expĭāmĕntŭm, i, idem quod simplicia. Expĭātŭs, a, um, versönet / vereinbahret/ Oczyśćiony. Inexpĭābĭlĭs,lĕ, vnversönlich/Nieubłagány. ut: bellum inexpiabile, jmmerwehrender Krieg/Woyná niezkończona/ustáwiczna. Odium inexpiabile, vnversönlicher Haß/ Nienawiść wieczna. Impĭārĕ, beflecken/ verunreinen/ zmázáć się czym. Impiare sese, sich mit Sünden wider GOtt vnd seine Eltern beflecken/ Grzechu grubego się dopuśćić. Impĭātŭs,a, um, Lasterhafftig/ befleckt mit Sünden/ Niecnotliwy/ Bezecny. Impĭŭs,a, um, gottloß/ vngottsfürchtig/ Niepobożny. Impius,pro Patricida dicitur ab Oratore. Impia, Herba quædam apud Plin. Impĭĕtās,atis, g.f. Gottlosigkeit/ Verachtung oder Lästerung deren/ die man verehren vnd loben sol/ Niepobożność/Niezbożność. Impĭĕ,adver. vngöttlich/lästerlich/Niepobożnie/ Niezbożnie.

Pīx,pĭcis,g.f.Pech/Smołá. *Naricia, Idæa,liquida,dura,cruda,coracina,atra,pinguis,sapida, Indica,Illyrica.* Pĭcĕŭs, a,um, das von Pech ist/ Smolány. Pĭcō,as,pĭcārĕ,verpichen/ Smolić. Pĭcātŭs, & Pĭcĕātŭs,a,um,gepichet/ Smolony. ut: Dolium picatum, ein Vaß das gepichet ist/ Beczká smoloná.Picatum etiam dicitur, quod picem resipit, ut: Vinum picatum, Wein der nach Pech schmäcket / Wino smołą trącące.

Placabilis,Placamen,Placatus, v.Placo.

Plăcĕntă,æ,g.fœ.Kuchen/ Lebkuchen/ Tarten/ Pfannkuchen vnd dergleichen / Placek. *Mellita, dulcis,fatua,Picentina,tenera,saccaria.*

Plăcĕō,es,plăcŭī, plăcĭtŭm,plăcērĕ, gefallen/ angenehm seyn/Podobáć się.Plăcĕt,ferè in tertijs personis, pro Videtur & Censeo, Er ist der Meynung/ Ták rozumiem / To iest moie zdánie.Placet amaritudine,hat eine liebliche Bitterkeit/Gorzkáwość ma przyiemną. Senatui placet, der Rath hats angesehen vnd geordnet / Senat ták uradził. Placitum est mihi, vel, Placitum est ut illud fiat, es hat mir gut gedüncket/ Zda mi się dobre zdánie. Placere sibi, jhm selbst wolgefallen / Sobie sámemu się podobáć.Plăcĭtŭm,ti,g.n. Erkäntniß einer Obrigkeit/ Zdánie/Vstáwá. Plăcĭtō,as,plăcĭtārĕ, frequ. gefallen/Podobáć się. Plăcĭtŭs,a, um, particip. gefällig/ das einem gefällt / Vpodobány. Plăcĕndŭs, a,um, wol zu Gefallen / Ktory się ma podobáć. Plăcōr,oris,Barbarum est. Cōmplăcĕō, cōmplăcēs, cōmplăcŭī, cōmplăcĭtŭm, cōmplăcērĕ,wolgefallen/Podobáć się.Hoc Deo complacitum est,es hat GOtt also gefallen/Ták się Bogu upodobáło. Dĭsplĭcĕō, dĭsplĭcēs, dĭsplĭcŭī, dĭsplĭcĭtŭm, dĭsplĭcērĕ, mißfallen/ Niepodobáć się. Dĭsplĭcĕntĭă,æ, g.f. à Plauto confictum vocab. Mißfall/ Niepodobánie się.

Pĕr-

Pērplăcēre, ſehr wol gefallen / Bárzo ſię podobáć.

Plăcĭdŭs,a,um, ſtill/friedſam/zahm/ſanft/Łágodny/ Spokoyny/ Pogodny. Placidus dies & ſerenus, ſtiller Tag/Pogodny dźień. Placidiſſima pax in animo, ruhig Hertz vnd Gewiſſen/ Vſpokoione ſerce. Plăcĭdĭtās, atis, g.f. Stille/ Sanfftmütigkeit/Cichość/Łáſkáwość. Plăcĭdē, adver. ſtill/ſanfftmütig/Tugendſam/Cicho/ Łáſkáwie. Placidè ferre injuriam, dultiglich leyden/ Skromnie znieść. Implacidus,a,um, vnruhiglich/vnfriedſam/Nieſpokoyny/Niemiky.

Plăcō,as,avi,atum, plācārē, befrieden/ verſönen/ſtillen/Błágáć/Przejednywáć. Plācātŭs,a, um, geſtillet/ befriediget / Vbłagány / Przejednány. Plācātē, adverb. ſtill/ruhiglich / Skromnie. Plācātĭō, g.f. Befriedigung/ Verſönung/ Błagánie/ Vkoienie. Plācābĭlĭs,lĕ, verſönlich/ ſanfftmütig/Łácny do przejednánia. Plācābĭlĭtās, atis,g.f. Verſönlichkeit/Łáſkáwość. Plācāmĕn,ĭnĭs, ſev, Plācāmēntŭm,i,g.n. etwas verſönliches/das Verſönung bringt/Sönopffer/Błagánia ſłużąca rzecz. Cōmplăcārē, idem quod Placare. Īmplācābĭlĭs,lĕ, vnverſönlich/vnbefriedlich Nieubłagány. Īmplācābĭlĭtās,atis,g.f. Vnverſönlichkeit/Nieużytość. Īmplācābĭlĭtēr,adverb. vnverſönlich/Nieubłagánie. Īmplācātŭs,a,um, ut: Gula implacata, vnerſättlich / den man nicht erſättigen / vnd erfüllen mag/ Żárłok/nienáſycony.

Plærique, plæreque, plæraque, plerunque, vel potius ſine diphthongo, vide infra.

Plāgā,æ,g.fœ. ein Streich/Wunde/Plagá/Vderzenie/Rāná. *Hians, maligna, inſanabilis, ſonans, nefanda, crudelis.* Injicere plagam, einem eine Wunde geben/Zádáć ránę. Plāgŭlă,æ,dimin. Plāgōsŭs,a,um, voll Wunden/oder einer der gern ſchlägt/Smágániec/Bitnicy rad. Plagari, pro plagas accipere, Barbarè legitur.

Plăgă,æ,g.f. ein Jägergarn/eygentlich die Seyler vnten vnd oben / damit man das Garn außſtreckt oder ſpannet/Sieć ná zwierz. *Teres, Ætola, nexilis, nodoſa, mollis, doloſa.* Incidere in plagas, metaph. in eine Gefahr kommen/Wpáść w nieſzczęście. Item, Plaga, priore ſimiliter correpta, die Weite des Himmels oder Erdreichs / Kray ábo dział świátá. Item, ein Schleyer oder leinen Tuch / damit die Weiber jhr Haupt bedecken/ Podwiká. Item, Plagæ, Decken damit man die Wände behänget vnd bedeckt / Tapezereyen/ Opony. Plăgŭlă, diminut. eine Gattung gewirckter Decken/Oponká.

Plăgĭārĭŭs,ij,g.m. Qui hominem, quem ſcit liberum eſſe, emit aut vendit, aut pro ſervo tenet; vel qui ſervo aut ſervæ perſuadet, ut à domino fugiat: vel eum, eamve, invito, vel inſciente domino celat, emit, vel vendit, Menſchen-Dieb / Ludokrádcá. Et qui alterius poeſin aut opus furatur, Plagiarius dicitur. Plăgĭŭm,ij,g.n. ein ſolcher Diebſtal/ Ludokráctwo.

Planaratrum, dicitur aratrum in quo cuſpis vomeris palæ ſimilitudinem habet.

Plāncă,æ,g.f. Dylen/ Bretter/ Steeg/ Tárćicá / Deſká. Plāncŭs,a,um, der flache oder breite Füß hat/ Pláſkonogi.

Planctus, vide Plango.

Plānētă,æ,g.masc. ein Planetſtern/ Plánetá/ Błąkáiąca ſię gwiazdá. Quorum ſeptem: Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna. Latine Errones, & Erraticæ ſtellæ, ſive errantia ſydera dicuntur.

Plāngō, is, plānxī, plānctŭm, plāngĕrĕ, ſchlagen / wie gewöhnlich die ſich ſelber wegen groſſem Hertzenleyd an die Bruſt ſchlagen/ Vderzáć ſię od żalu. Item, mit groſſem Geſchrey weynen/ Płákáć z krzykiem. Littora fluctus plangunt, die Wellen ſchlagen an Geſtad des Meers an/ Wáły w brzegi uderzáią. Plānctŭs,ūs, & Plāngŏr, oris, g. m. groß Leyd vnd Klag daß ſich einer ſelbſt ſchlägt/ Schlagung/ Streich/ Bicie/ Nárzekánie / Krzyk żáłoſny. Dēplāngĕrĕ, idem quod Plangere.

Plānĭtĭēs,ēī, g.f. ein Eben/eben Feld/ Boden/ Rownia/ Płáſkátość. *Supina, aperta, aprica, vaſta.*

Planipes, Plano, & Plannla, v. Planus.

Plāntă,æ,g.fœ. die Solen oder das vnterſt des Fuſſes/Stopá/Podeſzwá. *Tenera, nivea, mollicula, pernix.* Plāntārĭs,re, quod ad plantam pedis pertinet. inuſitatum. Supplantare, mit fürgehaltenem Fuß fällen/ Przewrúáć przez nogę. metaph. betriegen/ Oſzukáć. Sūpplāntātŏr, oris, g. maſ. ein Betrieger/ Oſzukywácz. Sūpplāntātĭō, onis, Betrug/ Oſzukywánie. Item, Planta, de arboribus, ein Zweyg oder Gewächs von Bäumen oder Kraut / Látorośl do ſzczepienia / Krzew. *Ferax, odoroſa, roborea.* Plāntārĭŭm,ij,g.

neus,

neut. Ipsa planta, quæ è semine orta, cum radicibus & terra propria transfertur de uno loco in alium. Item, eine Grube darinn man Zweyge zeuget/ Dol do wkopywánia szczepu. Plāntārĭŭs,a,um, ut: Arbor plantaria, ein Bäwmlein gut außzusetzen/ Szczepne drzewo. Plāntĭgĕr, ra,rum, viel Schoß bringend/ Látorosłny. Plāntō,as,plāntārĕ, pflantzen/ Szczepić. Plāntātĭō, onis,g.f. Pflantzung/ Szczepienie. Deplantare & Explāntārĕ, außpflantzen/ außsetzen/ Wyrywáć/ Wyćinác. Supplantare, vnterpflantzen / ein niedergebogene Weinreben einlegen oder eingraben/ Wszczepić ná dol.

Plāntāgō,gĭnĭs,g.f. herba, Wegrich / Bábká zíele. Plantago acuta, spitziger Wegrich / Jezyczki.

Plānŭs,a,um, flach/ eben/ Płáskáty/ Rowny. Item, verständlich/ heyter /offenbahr/ Wyrozumny/ Jásny. Ædificium plani pedis, ein Baw auff ebenem Fuß oder Boden/ Budowánie rowne/ płáskáte. In planum rota versari dicitur, wenn des Rads Achs od Nabe schnurrichtig über sich stehet/ flächlingen vmblauffen / vnd nicht der Schneiden des Rads nach / das da heisst : In cultrum versari. Koło sie obráca prosto/ niewychylájąc sie nic. Plani pisces, Flachfisch/ Płáskáte ryby. Plānē, plānĭŭs, plānĭssĭmē, adverb. verständlich / mercklich/ heyter / Wyrozumnie/ Práwie. Item, gewißlich/ gäntzlich/ gar/ Zupełnie/ Koniecznie/ Zgołá. Plānĭpēs,pĕdĭs,g. com. qui planos pedes habet, der breite Füß hat/ Płáskonogi. Plānĭlŏquŭs,a,um, plane & aperte loquens. Plānĭtūdō,dinis,g.fœ. eben/ Płáskátość. obsoletum est. Planidior, & Plānĭtĭŏr, mendose legitur pro Planior. Plānŭlă,æ,g.f. ein Glatthübel/ Hebel. Item, Plānŭlæ, arum, Thürband/ Gehäng/ Záwiásy. Cōmplānārĕ, ebnen/ Rownáć. Domum alicuius complanare, pro Destruere & solo æquare, auff den Grund niederbrechen / Z gruntu znieść. Opus complanare, das Werck vollenden/ Dokończyć roboty. Explānārĕ, glätten/ glatt machen / Wyrownáć/ Wygłádźić. Item, zu verstehen geben/ erklären/ Objáśnić/ Wyłożyć. Explānārī, passivum, erkläret werden/ Objáśnionym być. Explānātŏr, oris, g.m. ein Erklärer/ Objáśniácz. Explānātĭō, onis,g.f. Erklärung/ Objáśnienie. Explānātē, adverb. klärlich/ außtrücklich/ Jáśnie/ Zrzetelnie. Explānābĭlĭs,lē, erklärlich/ Wyrozumny.

Explānātŭs,a,um, erklärt/ Objáśniony. Inexplānātŭs,a,um, vnlauter/ vnerklärlich/ Niezrzetelny/ Niewyráźny.

Plănŭs,ni,g.m. lat. Impostor, ein Betrieger/ Verführer/ Szálbierz.

Plāsmă,ătĭs, & Plāsmătŭm,i, g. neu. Haffnerwerck/ Leymenwerck/ Getöpff/ Formierska robotá/ Stworzenie. Item, Plasma, eine weiche Salb/ Máść miękka. Cătăplāsmă, atis,g.n. ein Pflaster/ Plastr. Plāsmō, as, plāsmārĕ, hafnen/ schöpffen / etwas auß Leymen oder Erden machen/ Tworzyć/ Formowáć. Plāstēs,æ,g.m. lat. Figulus dicitur. Plāstĭcē,ēs,g. fœ. Haffnerwerck/ Töpffer-Handwerck / Formierska náuká. Prōplāstĭcē, es, g.f. die Kunst Formen oder Model zu machen/ Formierstwo. Prōplāstēs,æ, g. mas. ein Formengräber oder Modelschneider / Formierz. Prōtŏplāstēs, æ, g. m. der erstgeschaffene Adam/ Adam.

Plătănŭs, i, & ūs, g.m.& f. ein Bawm Ahorn genandt/ wie etliche meynen/ Jáwor. *Sterilis, insignis, umbrans, procera, alta, sylvestris, lata, genialis, frondens, comans, umbrifera, nutans, opaca, vidua.* Plătănīnŭs, a, um, ex platano, ut : Folia platanina.

Plăteă,æ, g.f. eine Gasse oder breite Strasse in Städten/ oder Platz darauff man pflegt zusammen zu kommen/ Ulicá. *Populosa, lata, ampla.*

Plătyŏphthālmus,i,g.n. id est, Stibium, quod oculos dilatet.

Plătyŏs,g.m. lat. Latus, breit/ Szeroki.

Plaūdō, is, plaūsī, plaūsŭm, plaūdĕrĕ, frolocken/ die Hände vor Frewden zusammen schlagen/ Kláskáć rękomá. Plaudere sibi, jhm selbst gefallen/ Sobie sie podobáć. Plaūdĭtŭr, passivè, ut: Ne victoria quidem plauditur, man frewet sich auch des Siegs nicht/ I z zwyćięstwá sie nie weselą. Plaūdĭtĕ, verbum addi solitum in fine Comœdiarum. Plaūsŭs, ūs, g. m. das Frolocken mit Händen/ Klásk/ Trzepietánie. *Pervigil, sonorus, blandus, lætus, altisonus, alacer, canorus, venalis, celebris, amœnus, solemnis.* Plaūsĭbĭlĭs,lĕ, angenehm/ wolgefällig/ Przyjemny/ Udátny. Lætus & plausibilis locus, ein lieblicher Orth/ vnd jederman angenehm/ Miłe mieysce. Plaūsŏr, oris,g. mas. ein Frolocker/ KlesKácz/ Pochwalácz. Applaūdō,is, applausi, applausum, āpplaūdĕrĕ, frolocken / sich frölich erzeigen/ Pochwaláć/ Przy-

Kle-

Kleſkáć rekomá. Applauſor, oris, & Applauſus, us, idem ferè ac ſimplicia ſignificant. Dicitur & Applōdĕrĕ. Complodere, die Händ zuſammen ſchlagen/Klaſkáć rekomá. Diſplodere, von einander treiben/Rozbiiáć. Explodere, mit Handklopffen abtreiben/Wypycháć/Wyrzucáć. Exploſus, a, um, Außgetrieben mit Handklopffen/Wyrzucony/Wypchniony. Exploſa ſententia, verworffene Red/Odrzucone rozumienie. Supplaudere vel Supplodere terram pedibus, Bolderen mit Füſſen/gewöhnlich mit Verachtung/Kopáć nogámi/Tepáć. Sūpplōsĭō, onis, g. f. das Bolderen/Tepánie.

Plauſtrum, vel Plōſtrŭm, i, g. n. ein Wagen/Woz chłopſki. *Volvens, grave, ſtridens, robuſtum, ſtridulum, roboreum, tremens, tardũ, Sarmaticum, querulum, ſonorum, Geticum, gemens, leve.* Ploſtēllŭm, dimin. Plauſtrarius, vel Plōſtrārĭŭs, ij, g. m. ein Wagner/Woźnicá/Kołodziey.

Plēbs, plēbĭs, vel Plēbēs, ēī, g. fœ. das gemein Volck/vnachtbar Volck/Poſpolſtwo. *Avida, jejuna, ventoſa, pavida, humilis, indiga, clamoſa, imbecilla, ingloria, miſella.* Plēbēcŭlă, æ, dimin. Gemein Völcklein/Poſpolſtwo/Gmin poſpolity. Plēbējŭs, a, um, des gemeinen Volcks/wenig geacht/Gminowy/Poſpolity. Magiſtratus plebeius, hoc eſt, ipſi Tribuni plebis, die Zunfftmeiſter / Cechmiſtrzowie/ ſtárſzy poſpolſtwá. Plēbĭcŏlă, æ, g. m. Dem gemeinen Volck günſtig vnd beyſtändig/ Poſpolſtwá obrońcá. Plēbiſcītŭm, i, g. n. Erkäntnuß vnd Satzung des gemeinen Volcks/Poſpolſtwá uſtáwá.

Plēctō, is, plēxī, plēctŭm, vel ut alij volunt, plēxŭī, plēxŭm, plēctĕrĕ, ſtraffen/Karáć. Plēctŏr, paſſivum, Ich werde geſtrafft/Karánym być. Capite plecti, enthäuptet werden/ ścietym być. Plēctrŭm, i, g. n. Fidelbogen vnd ander Gezeug/ damit man Seytenſpiel ſchlägt/Brzekácz/Smyczek. *Pindaricum, Geticum, nitens, Apollineum, ſonans, modulans, inſigne, Aonium, lene, ovans, tinnulum, eburneum, dulce, blandum, radians, auratum, fecundum, ſonorum, reſonans, lepidum, vocale, canorum, loquax, corneum, molle, jocoſum, garrulum, querulum, gratum.* Plectrum etiam dicitur calcar æneum, quòd olim gallis gallinaceis addebatur pugnaturis. Plectere, apud Ovid. In einander wicklen/einflechten/Wić/Pleść. Plēctĭlĭs, lĕ, geflochten/ Plecióny.

Plector, deponens non uſurpatur, ſed ejusdem Compoſita, Amplector, v. ſupra in lit. A. Complector, v. in lit. C. Circumplector, idem quod Amplector. Īmplēctŏr, Īmplēctĕrĭs, Īmplēxŭs ſum, Īmplēctī, Einwicklen/ einflechten/ Wpleść ſie. Īmplēxŭs, a, um, particip. Eingeflochten/Wpleciony. Implexus, us, g. m. Vmbfahung/Spletenie/Wpletienie. Perplexus, a, um, Verwirrt/ ineinander geflochten/Zweiffelhafftig/Irrig/ Záwikłany/Trudny/Wątpliwy. Pērplēxē, adv. Zweiffelhafftiglich / verworrentlich / Trudno/ Wątpliwie/ Záwikłánie. Perplexim, pro Perplexè. Perplexari. Perplexabilis, le, & Perplexabiliter, pro Perplexè, Obſoleta ſunt.

Plēiadēs, dum, g. fœ. pl. nu. Ein Geſtirn das man nennet die Gluckhenne mit ihren Jungen/ Siebengeſtirn / Báby Gwiazdy. *Imbriferæ, lucidæ, Athlanteæ, nubilæ, aquoſa, aſperæ, madidæ, pluviæ, triſtes, vernæ.*

Plēnŭs, a, um, Voll/gantz/vollkommen/Pełen/ cáły/Zupełny. Plenus aliquando genitivo jungitur; Plenus ætatis, Alt/Stáry. Aliquando ablativo jungitur, Plenus annis, faſt alt/Bárzo ſtáry. Item, Plenus, Reich/ Bogáty. In plenum dicere, In gemein reden/Ogułem mowić. Plenam operam exigere, Gantz Tagwerck förderen/ Domagáć ſie zupełney roboty. Plēnē, adver. Völliglich/gäntzlich/ Obficie/doſtátecznie/zupełnie. Plēnĭtūdō, dĭnĭs, g. f. Vollkommenheit/ Nápełnienie/Dorośnienie.

Plenilunium, vide Luna.

Pleo, non uſurpatur, ſed ejus Compoſita: Cōmplĕō, es, cōmplēvī, cōmplētŭm, cōmplērĕ, Erfüllen/zufüllen/Dokłádáć/Dopełniáć. Complevit annos centum, id eſt, vixit, Hat erlebet hundert Jahr/ Ma lat ſto ſpełná. Complere conviviũ vicinorum, Zu Gaſt ſeyn bey den Nachbauren/Być ná bánkiecie ſąsieckim. Cōmplētŭs, a, um, particip. Erfüllt/Nápełniony. Cōmplēmēntŭm, i, g. n. ein Erfüllung/Dopełnienie. Explere, idem ferè ac Complere. Se explere, ſich erſättigen/Nápełnić ſie/Náteść ſie. Conſilium explere, den Rath vollenden/ Wypełnić rády. Explere aliquem, Einen zu frieden ſtellen/Vſpokoić kogo/Doſyć uczynić komu. Explere aliquando pro Minuere, Außleeren/minderen/Vmnieyſzyć. Explenunt, pro Explent, dixerunt Veteres. Expletus, a, um, particip. erfüllt/Wypełniony. Expletio, onis, g. fœ. & Explēmēntŭm, i,

 g. n.

g. n. Erfüllung / Dopełnienie. Explēbĭlĭs, lĕ, gut vnd leicht zu erfüllen/ Násycony. Inexplēbĭlĭs, lĕ, vnerfüllig/ vnersättig/ Nienásycony/ Nienápełniony/ co się niemoże nápełnić. Inexplētŭs, a, um, vnvollkommen/ noch nicht außgemacht/ Nienápełniony/ Niedokończony. Implērĕ, & Adimplērĕ, füllen/ Dopełnić/ Nápełnić. Promissum implere, Sein Verheissung leisten/ Wypełnić obietnice. Opplere, zufüllen/ gantz voll machen/ wiederumb erfüllen/ Nápełniáć. Supplere, ersetzen/ erfüllen was abgangen ist/ Dopełniáć/ Dokłádáć. Supplementum, i, g. n. Außfüllung/ Ersetzung/ Posiłek/ Dopełnienie.

Pleon, lat. Plus, Mehr/ Więcey. unde Plĕŏnăsmŭs, i, g. n. Ein überflüssig Wört in der Red/ Słowo w mowie zbywáiące.

Plērīquĕ, Plēræquĕ, Plērăquĕ, pl. n. Gemeinlich/ Mehrntheil/ Etliche/ Niemáło ich/ Wiele ich/ Niektorzy. Plerique omnes, Schier alle/ Wiele/ Ledwie niewszyscy. Plērŭs, a, um, dixerunt Antiqui, ut: Plera pars. Plērūmquĕ, adver. Mehrtheils/ Offt/ Etliche mal/ Pospolicie/ Po wiekszey części.

Plĕthrŭm, i, Mensura centum pedum, capitur aliquando pro jugero.

Pleūrīthĭs, rĭtĭdĭs, g. fœ. Seytenwee/ Bokow bol, quam quidam Pleurisim vocant. Pleūrĭtĭcŭs, a, um, Der solche Kranckheit hat / Bokow bol cierpiący.

Plĭcō, as, plĭcāvī, & plĭcŭī, plĭcātŭm, & plĭcĭtŭm, plĭcārĕ, Falten/ zusammen fügen / Skłádáć. Plĭcātūră, æ, g. f. ein Falt/ Fałd/ Składánie. Plĭcātĭō, onis, das falten / Fałdowánie/ Układánie. Plĭcātĭlĭs, le, Faltig/ das sich falten läst/ Składány. Applĭcō, as, applicui, applicitum, & secundum analogiam, applicavi, applicatum, applĭcārĕ, herzufügen/ zuländen / Przykłádáć/ Przyplątáć. Naves ad terram applicare, Zu Lande fahren / Do brzegu przypáść. Animum ad frugem applicare, Sich zum guten schicken/ Popráwić się/ polepszyć. Applĭcātŭs, a, um, particip. Zugekehrt/ verhafft/ herzu gethan/ Przyłożony/ Przystáwiony. Aures applicatæ, Kurtze Ohren so nahe am Haupt ligen/ Uszy niewielkie/ przy głowie blisko leżące. Applĭcĭtŭs, a, um, Zugefügt/ angelegt/ Przyłożony. Applĭcātĭō, onis, g. fœ. ut: Applicatio animi, Zuschickung/ Przyłożenie. Complĭcārĕ, Zusammenfalten/ wicklen oder legen/ Składáć / Zwijáć.



Displicare, das gefalten auffthun/ zerlegen/ Rozwijáć / Roskłádáć. Explicare, Außwältzen/ entfalten/ zerlegen/ Wykłádáć/ Rozwijáć/ Rospościeráć. Item, Erklären/ erläuteren/ Wyłożyć/ Obiáśnić. Literas explicare, die Brieff auffthun/ List odpieczętowáć. Item, Explicare, Außmachen/ vollendē/ Odpráwiáć/ Dokończáć. Explĭcātŭs, a, um, Gefertiget/ gerüst/ Gotowy/ Dokończony. Explĭcātŭs, ūs, g. n. ut: Explicatus crurum, Außstreckung der Schenckel/ Erklärung/ Kolan ukázánie/ Wyłożenie. Explĭcĭtŭs, a, um, partic. Erklärt/ erläutert/ gefertiget/ łácny/ Jáśny/ Gotowy. Explicatio, onis, g. f. Erklärung/ Wykłádánie. Explĭcātŏr, oris, g. m. Erklärer/ Wykłádácz. Explĭcātrīx, īcĭs, g. fœ. ut: Explicatrix orationis perpetuæ, Est vis dicendi. Explĭcābĭlĭs, lĕ, gut zu erklären/ außzulegen/ Co się może wyłożyć. Explĭcātē, & Explĭcĭtē, adverb. Klärlich/ außtrücklich/ Jáśno/ Wyráźnie. Explĭcĭtĭŭs videbatur, Es bedaucht einem leichter vnd füglicher seyn / Zdáło się że łácniey ták było. Inexplĭcābĭlĭs, lē, & inexplĭcĭtŭs, a, um, Nicht zu erklären/ gar vnrichtig/ verwirrt/ vnbegreifflich/ Co się nie może wyłożyć. Implicare, einwicklen/ verwirren/ Wikłáć/ Záwikłáć. Implĭcārī, vmbgeben werden vom Feind/ Záwikłánym być/ Od nieprzyiacioł ogárnionym. Morbo implicari, In ein Kranckheit fallen/ Wpáść w chorobę. Item, Implicare pro Ornare. Implĭcĭtŭs, & Implĭcātŭs, a, um, verwicklet/ verfast/ Záwikłány. Implicatio, onis, g. f. Verwicklung/ Verwirrung/ Powikłánie/ Mátánina. Implĭcĭtē, adver. Verworrenlich/ Powikłánie/ Záwikłánie. Intĕrplĭcārĕ, hinein flechten/ Przeplątáć. Replĭcāre, auffalten / die Falten auffreiben/ Rosplątáć/ Rozwijáć. In rugas replicare, verrumplen/ Zmárszczeć. Item, Replicare, wiederumb erklären/ wiederholen/ Znowu obiáśnić/ Odpowiedzieć. Item, vmbkehren/ das jnner hinauß kehren/ Wywrócić ná nice. Replĭcātĭō, onis, g. f. Vmbkehrung/ oder Bewehrung seiner Schlußred durch andere Anzüg/ Ablehnung der Widerred/ Zágięcie/ Odpor słowny/ Obrácánie. Supplico, as, avi, atum tantum, supplicare, Demütiglich bitten/ Modlić się/ Prosić uniżenie. Supplicatio, onis, g. f. demütige Bitt/ Prozbá uniżona. Sūpplicans, antis, partic. Demütiglich bittend / Proszący uniżenie. Sūpplĕx,

pli-

plĭcĭs, g. o. Vnderthäniglich bittende/Pokorny. Sūpplĭcĭtĕr, adverb. Vnderthäniglich/Bittlicher weiß/Pokornie. Sūpplĭcĭŭm, ij, g. n. Demüti-ge Bitt oder Opffer/Prozbá unizona/Ofiárá. Item, Supplicium, Straff an Leib vñ Leben/Leibs-ſtraff/Káránie/Męká. *Miſerandum, funeſtum, durum, miſerabile, triſte, ſævum, atrum, crudele, cruentum, deforme, acerbum, dirum, infame, miſerum, horribile, impium, atrox, immane, ſtimuleum, importabile, turpe.* Duplico, vid. Duplex. Multiplico, vide Multus, a, um.

Plōdō, is, plōsī, plōsŭm, plōdĕrĕ, idem quod Plaudo, ſic enim Veteres, quod diphtongo au ſcribebatur, pronunciabant. Compoſita vide in Plaudo.

Plōrō, as, avi, atum, plōrārĕ, weynen/Płákáć. Plōrātŭs, ūs, g. maſ. das Weynen/Płácz. Plōrābūndŭs, a, um, faſt weynend/ Płáczliwy. Ploratus, a, um, beweynt/ Opłákány. Plōrātŏr, oris, g. m. Weyner/ Płáczek. Adplōrō, as, avi, atum, adplorare, vel Applōrārĕ, Mit oder bey einem weynen/Płákáć z kim. Cōmplōrārĕ, beweynen/ beklagen/Opłákiwáć/żáłowáć. Cōmplōrātŭs, ūs, g. m. & Cōmplōrātĭō, onis, g. f. Beweynung/ Opłákiwánie/ żáłowánie. Deplorare, weynend klagen/Opłákiwáć/nárzekáć. Aliquando, außweynen/auffhören zu weynen/ Nápłákáć ſię. Deplorata Reſpublica, beweynt / daran kein beweynen mehr hilfft / Opłákána Rzeczpoſpolita. A Medicis deploratus, an dem die Artzt verzweiffelt haben / Zwątpiony/ Opuſzczony od lekárzow. Dēplōrāndŭs, a, um, zu beweynen/ żáłoſny. Explorare, erweynen/faſt weynen/Zápłákáć. Itē, erkündigen/ außſpähen/ Doświádczáć / Dowiádowáć ſię/ Szpiegowáć. Aliquam provinciam explorare, außſpähen/ Wyſzpiegowáć kray jáki. Fugam explorare, ſich vmbſehen wo man außfliehen mag/ Vpátrowáć gdźieby uciec. Item, Explorare, pro Siccare. Exploratum eſt mihi, Ich habs erkündet vnd erfahren/Wiem pewnie. Explōrātŭs, a, um, particip. & nomen ex partic. erkündiget/Doświádczony. Explōrātŏr, oris, g. maſ. ein Außſpäher/ ſpieg. Explōrātē, adverb. Gewißlich/ ſicherlich/ Zápewne. Inexploratè, ſive ĭnēxplōrātō, adver. Vngewarſamlich/ohne Beſpähung/Bez proby/ Bez ſpiegow. Ĭnēxplōrātŭs, a, um, vnbekant/ vnverſucht/Niedoświádczony/ nieſprobowány. Implorare, anruffen/kläglich bitten/ Modlić ſię. Fidem alicujus implorare, Eines trewe Hülff anruffen / Wzywáć kogo ná rátunek. Imploratio, onis, g. f. klägliche Bitt/Wzywánie uśilne.

Ploſtrum, idem quod Plauſtrum.

Plūmă, æ, g. f. weiche zarte Feder / Flaumfeder/ Pioro/Puch/ Kwap. *Levis, mollis, volucris, tenella, trepida, blanda, tenuis, verſicolor, tepens, penſilis.* Plūmŭlă, dimin. Plumeus, & Plūmārĭŭs, a, um, Federen/ Flumich / Pierzány/ Puchowy/ Kwapowy. Plumarius, ij, g. m. ein Bordürwircker/Nadelſticker/ Wyſzywácz/ Háftarz. Plūmātĭlĕ, is, von Federn oder Flumen gemacht/ Pierzem ſádzonego co. Plūmō, as, plumare, Federn gewinnen / Pierze puſzczáć. Item, mit der Nadel ſticken/Háftowáć. Plūmēſcō, is, plūmēſcĕrĕ, idem. Plumatus & Plūmōsŭs, a, um, Gefedert/mit Federn bedeckt/ Pierzem ſádzony. Plūmĭgĕr, ra, rum, Der Flumen hat oder trägt/ Pierzyſty. Plūmĭpēs, pedis, Der Federn an Füſſen hat gleich Tauben/Pioronogi. Deplumis, & ĭmplūmĭs, e, Ohn Feder/ oder das wenig Federn hat. Goły/Niezároſły.

Plūmbŭm, i, g. n. Bley/ Ołow. *Solidum, liquidum, fuſcum, livens, flexile, liquens, grave, vulnificum.* Plūmbĕŭs, a, um, Bleyen/Ołowiány. Homo plumbeus, vnverſtändig/doll/Tępy/Niedowćipny. Ingenium plumbeum, Schwerer Verſtand/Tępy dowćip. Plūmbāgō, gĭnĭs, ein Ertzgrub die Bley vñ Silber gibt/Ołowny/doł. It. Herba, Pfawenkraut/ Flöhkraut/Ołownicá źiele. Plūmbārĭŭs, a, um, das zum Bley gehört/ Ołowny. Plumbarius, ij, g. m. Der Bleyen Geſchirr machet/ Ołownik. Plūmbōsŭs, a, um, voll Bley/Ołowiány. Plūmbō, as, plūmbāre, Mit Bley löten/ Ołowem ſpáiáć/ Lutowáć co. Plūmbātūră, æ, g. f. Lötung von Bley/ Lutowánie ołowem. Plūmbātă, æ, g. f. ein Bleykugel/ Ołowianká/Kulá náwiązána. Plūmbōsŭs, a, um, Bleyächtig/ Ołowiány. Applūmbāre, mit Bley überziehen/ Ołowem ſpáiáć/ przylutowáć. Rĕplūmbārĕ, entlöthen/ Odlutowáć.

Plŭō, is, plūvī, vel plŭī, plūtŭm, plŭĕrĕ, regnen/Deſzcz pada. cujus actio ſoli Deo, vel naturæ tribuitur: Deoque ferè ſine nominativo ponitur. Pluit lapides, Es regnet Stein/Deſzcz z kámieńmi pada. Plŭvĭă, æ, g. f. Regen/Deſzcz. *Tenuis, hyemalis, triſtis, hyberna, brumalis, cærulea, madens, dulcis.* Plŭvĭŭs, a, um, & Plŭvĭātĭlĭs, ſi-

sive Plŭvĭālĭs,lĕ,das vom Regen ist/Deßczowy/ Dzdżáwy. Aqua pluvialis, Regenwasser/ Deßczowa wodá. Dies pluviales,Regentag/ Dni niepogodne. Plŭvĭōsŭs, a, um, Regenáchtig/ voll Regens/ Dżdżáwy. Applŭĕrĕ,idem quod Pluere, vel, juxta pluere, Herzu regnen / Deßcz padá ku mieyscu tákiemu. Cōmplŭĕrĕ, beregnen/ Moknąć. Cōmplŭvĭŭs, a, um, ut: Lacus compluvius, ein Orth oder Grub da das Regenwasser einfält / Mieysce do ktorego wodá dżdżowa śie ściekå. Cōmplŭvĭŭm,ij,g,n.idem. oder ein Hoff da die Dachtrauffen eingehen / Podworze. Cōmplŭvĭātŭs, a, um, Gleich wie ein Regengoß oder Canel gemacht / Podobny do rynny ábo kánnału. Compluviata vinea, ein Weinräb weit vnd breit zerlegt/ Winnicá podwiązána. Impluere, hinein Regnen/ Wćiekáć. Īmplūtŭs, a, um, id est, Pluvia madefactus. Ĭmplŭvĭŭm, ij, g. n. ein Hoff im Hauß da das Regenwasser täglich einläufft/Podworze do ktore go dżdżowa wodá śię ściekå. Ĭmplŭvĭă,æ, g. f. Vestis qua Sacerdotes per imbrem utebantur. Impluviatus color, quasi fumato stillicidio implutus. Unde, Impluviata, genus vestimenti à colore. Perpluere, durchregnen/ Przećiekáć/Przemoknąć.

Plūs,plūrĭs,g.n. in singul. numero: In plurali verò hi & hæ plūrēs, & hæc plūrĭă, vel plūră, Comparativi gradus est, Mehr/ Wiecey. Nominativo aliquando jungitur: Plus decem millia capta, mehr denn zehen tausent/Wiecey niż dźieśieć tyśięcy. Item, Genitivo, juxta regulam communem: Plus plaustrorum. Accusativo; Plus quingentos Colaphos infregit mihi. Ablativo; Tecum anno plus vivit. Plures dies manere non possum, Viel Tag / das ist/ ein lange Zeit/ Wiecey dni/ dłużey tu zmieszkáć nie mogę. Plus minus, sine conjunctione frequent. legitur, pro Plus minusvè, hoc est, Circiter, Minder oder mehr/ das ist/dabey/Koło/Wiecey ábo mniey. Plurĭs, genitivus, verbis æstimandi & pretij frequenter jungitur. Pluris æstimatur, Wird höher geacht/ Wiecey go sobie wáżą. Plūscŭlŭs, a, um, dimin. à Plus, & Plūscŭlŭm,li, g. n. Ein wenig mehr/Trochę wiecey. Plurimus a, um, Superlativum à multus, Gar viel/ fast lang/ Srodze wielki/ długi/ śiłá go. Plūrĭmī, genitivus verbis æstimandi jungitur, Gar viel / gar thewr/ Drogo. Plūrĭmŭm, adverb. ut: Ibi plurimum est, da ist er am meisten/ Tám naywiecey bywá.

Plūrālĭs,lĕ, Nomen à Grammaticis fictum, quod plura comprehendit. Plūrātīvŭs, a, um, idem. Pērplūs,pērplūrĭs, Fast viel/ Srodze śiłá. Pērplūrĭmŭm,adverb. ut: Perplurimum refert, Es ist gar viel darau gelegen/ śiłá ná tym należy. Plūrĭfārĭām, adverb. Mannigfaltiglich/ vielfaltiglich/ Rozmáyćie.

Plŭtĕŭs,ĕī, g. m. ein Sturmdach/ war vorzeiten ein Dach von Hürden geflochten/vnd mit Häuten überzogen/darunter die Kriegsleuth an Sturm führen / Szopá woienna. Item, ein Pultbrett oder Gestell Bücher darauff zu legen/oder darauff zu schreiben/ Pulpit pisárski. Plŭtĕālĭs, lĕ, ut: Sigilla Plutealia, Erhebte Bild von Holtz oder in Täfflein eingeschlossen/ Tablice/ obrázy rámámi opráwione.

Pluvia, Pluvialis, vide Pluo.

Pneūmă, pneūmătĭs, g.n. Spiritus vel Flatus, ein Geist/Wind/Dech/Duch/Wiátr. Pneūmătĭcŭs,a,um, ut: Organa pneumatica, Orgelen die man blasen muß/Wietrzne/dymálne orgány.

Pneūmōn,ōnĭs,g.m.lat. Pulmo. Pneūmōnĭă, æ, g. f. Inflammatio pulmonis, Entzündung der Lungen/ Zápalenie płuc. Pneūmōnĭcŭs, a, um, Lungensüchtig/ Suchoty máiący.

Po, in Saliari carmine positum est pro Populo, inquit Festus.

Pōcŭlŭm,li,g.n. Allerley Trinckgeschirr/ Kielich/ Kubek. Pocula, plu,nu. *Fagina, dulcia, spumantia, fumantia, munda, aurea, rorantia, gemmata, gemmea, lucida, cava, frigentia, arvisia, superba, candida, Surrentina.* Item, Poculum, ein Tranck/ Napoy. Pōcĭllātŏr, oris, g. m. & Pōcĭllātrīx, icis, g. f. ein Schenck vnd ein Schenckin/ Nálewácz/Podczászy/Nálewáczká. sine Authore. Pōcŭlēntŭs, a,um, gut zu trincken/das getruncken mag werden/ Pity.

Podagră,æ,g f.das Podagra/ Podágrá. *Turpis, nodosa, sæva, dira, cruda, dura, tardigrada, tarda, lapidosa.* Pŏdagrĭcŭs, Pŏdagrōsŭs, & Pŏdagĕr, a, um, Podagrisch/ Podágryk.

Pŏdērĭs, dĕrĕōs, g.m.lat. Tunica talaris, langer Mannsrock/ Szátá długa/Delia.

Pōdex, pōdĭcĭs, g.m. der Hindern/ Arß/ Odbyt przyrodzony w ćiele człowieczym/ Rzyć.

Podia, funis in navi quo tenditur velum.

Pŏdĭŭm,ij,g.n, ein Ercker/ Alkierz. Pŏdĭŏlŭm, diminut. Po-

Pŏēmă,pŏēmătĭs,g.n.Gedicht in Reymen gestellt/Wierß poetickt. *Pulcrum,facetum,doctum,divinum,sacrum,dium,ternatum,nugosum,lascivum dulce*,Pŏētă,æ,g.m.ein Reymen oder Spruchdichter/Wierßopis. *Audax,amasius,sollers,vesanus,sacer,doctus,falsus,celebris,municipalis,nobilis,cultus,sacrificus,facundus,insanus,mendax,generosus,divinus,illustris,lepidus,grandisonus,honoratus,levis,bellisonus,altiloquus,nugax*.Pŏēsĭs,is,g.f.Dichtung/vnd Kunst zu dichten/ Wierßow pisánie. *Sacra,sancta,Phœbea,multivaga*. Pŏētĭcŭs,a,um, ut:Ars poetica. Pŏētĭcē,adverb. Gedichtsweise/ Po poeticku.Pŏētĭcă,æ,&Pŏētĭcē,ēs,g.f.Kunst Reymen zu dichten/Wierßow pisánie.Pŏētrĭă,æ,& Pŏētĭs,pŏētĭdĭs, g.f. Reymen oder Spruchdichterin/Wierßopiſtá. Pŏētārī,Reymen dichten/Wierße pisáć. obsol. Pŏētĭfĭcŭs,a, um, quod Poëtas facit. insolenter dictum apud Ennium.

Pœnă,æ, g.fœ. Straff/ Peen/Buß/ Karánie/ Męká.*Tristis,crudelis,horrifica,gravis,amara,dura,languida,cruenta,horrida,severa,ultrix,immitis,noxia,misera,vindex,impia,furens,terribilis,immanis,atrox,sequax,culpabilis,horribilis,vehemens,acerba*. Pœnas capere,Straff leyden/ Karánym być. Pœnas reddere, mit gleicher Buß gestrafft werden/Rowną kárę zá winę odnieść.Afficere pœna,straffen/Karáć.Persequi pœnas alicuius, auff eines Straff tringen / Karánia z kogo ßukáć.Subire pœnam, gestrafft werden / eine Buß annehmen/Karánym być. Pœnālĭs, lē, das zur Straff gehört / Karániu służący. Pœnārĭŭs,a, um,ut:Actio pœnaria, Klag vmb eine straffwürdige Sach / Skárgá o rzecz karánia godną. Pœnio Veteres,pro Punio dixerunt.

Pœnĭtĕt, pœnĭtēbăt, pœnĭtŭĭt, pœnĭtērĕ, impers. sich etwas lassen gerewen/ Żáłowáć zá co. Regit accusativum patientis rei cum genitivo agentis. Senectutis eum suæ pœnitet, Er hat einen Verdruß an seinem Alter / Żal mu swotey stárości.Pœnitet me verbi tui, Ich bin mit deinen Worten nicht zu frieden/Żal mi ześ to słowo wyrzekł. Me haud pœnitet, es gilt mir gleich/ Mnie tego nie żal Pœnĭtēns,entis,g.omn.Rew habende/Żáłuiący. Pœnĭtendŭs,a, um, zu verachten deß sich zu schämen ist / Brzydki / żáłowánia godny. Pœnĭtendŭm,Gerundium legitur,ut.Non est eius præceptoris pœnitendum, man sol kein Mitleyden mit jhm haben/Nie trzebá tego náucżyćielá żáłowáć. Pœnĭtūrŭs, a, um,zu rewen künfftig/Ktory ma żáłowáć. inusit.Pœnĭtentĭă,æ,& Pœnĭtūdō,dĭnĭs,g.f. Rew/ Żál. Pœnitentia est unum de septem Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ. D.Gregorius. Pœnitentia est ante acta peccata deflere, & deflenda iterum non committere.D.Augustin. Pœnitentia est odium peccati,& amor Dei. Sŭppœnĭtĕt,es gerewet mich ein wenig/ Troche mi żal.

Poësis,Poëta,Poëtria, v.Poëma.

Pōgōnĭă,vel Polegomas,æ, Genus Cometæ, barbatæ stellæ similitudinem referens.

Pōl,adverb. jurantis per Pollucem.

Pōlēă, fimus est pulli asinini, quem mater in partu ante fœtum effudit.

Pŏlĕmōnĭă,æ,g.f.herba, Taubenkropff/ Lydweich/ Dyptan/Stosił ziele.

Pŏlentă,æ,g.f.dicitur & Pulenta, Maltz/trucken geröst oder gebrennt Gerstenmeel oder Gerstenmuß/Słod.*Caseata,viscosa,hordeacea,pinguis*. Pŏlentārĭŭs,a, um, das darzu gehört/ Krupny/ Słodowy.

Pōlĭă,æ, g.f. Armentum seu grex equorum.

Pōlīmentă, orum, g.n. plur. num. Testiculi porcorum dicuntur,cum castrantur.

Pōlĭō,is,pŏlīvī,pŏlītŭm,pŏlīrĕ, glätten/außfegen / polieren/ Polerowáć/ Gładźić/ Okrzesowáć. Pŏlītŭs,a,um, geglättet/ außgebutzt/poliert/Wypolerowány/Głádzony. Pŏlītŭlŭs,a, um,dimin. Pŏlītē,adverb. säuberlich/glatt/zierlich/Głádko/Wytwornie. Pŏlītĭēs,ēī, g.fœ. Mundities & Ornatus,sine auth. Politiones, agrorum cultus diligentes,etiam sine auth. Pŏlītūră,æ,g.f. Glätte/ Polerowánie/ Głádzenie/ Wypráwá. Dēpŏlĭō,dēpŏlĭs,dēpŏlŭī,dēpŏlīrĕ, Expolire, Perpolire, eandem ferè habent significationem, außstreichen / außbutzen/ fleissig außmachen/Wygłádźić/ Wypolerowáć/Wypráwić.Expŏlītŭs,a,um,außgebutzt/ Wypolerowány. Expŏlĭtĭō, onis, Außfegung/Außbutzung/ Wypráwá/Polerowánie. metaph. eine Erklärung eines Dings mit mancherley Worten die fast eins bedeuten / Ozdobienie słowy wybornemi. Impŏlītŭs,a, um, vngeglättet / vnpoliert/Niegłádzony/Niewypolerowány. Impŏlītĭă,æ,g f. Hinlässigkeit ein Ding zu säubern/ Vnfleiß/ Grubość. Impolitias censores facere dicebantur, cum equiti æs abnegabant,ob equum

quum male curatum, Festus. Impolite, vnsäuberlich/Grubo. Perpolitus,a,um,particip. sive nomen, wol außgebutzt / Przepolerowány/ Wyprawiony. Perpolitus literis, in der Schrifft wol erfahren/ Cwiczony w náukách.

Polis,is,g.f.lat.urbs,eine Stadt/Miásto. Politicus,a,um, Städtlich/Bürgerlich/ des gemeinen Nutzens vnd Regiments / Mieyski/ Politicki. Politia, æ, g. f. ein gemein Regiment / Regiment einer Stadt/ Rzecz pospolita. Cuius species bonæ sunt :Monarchia, Aristocratia,& Democratia. E contra Politiæ species malæ sunt: Tyrannis,Oligarchia,& Anarchia.

Pollen,g.n.& Pollis,pollinis, g.m. Semmelmeel/ das ist/ das reineste vnd feineste Meel / vnd auch das Staubmeel so sich in den Mühlen hin vnd wieder anhängt / Omiećiny we młynie/ Máká pszeniczna przednia. Pollinarius,a,um, ut:Cribrum pollinarium, ein Beuttelsack/Pytel Młyński. Pollintor, oris, g.m. ein Müller oder Meelbeutler/Pytelnik. Pollinceo,es,pollincere, farinam in pistrino lucrifactam dividere. Sipont.

Polleo, es, pollui, pollere, vermögen/ Przemoc. Multum illi terra,plurimum mari pollent seynd mächtig zu Land vnd auch zu Wasser / Siłá ná ziemi y ná wodźie przemogą. Pollens,lentis, mächtig/starck/gewaltig/Mocny. Pollentia, æ,g.f Macht/Vermögenheit/Moc. Æquipollere,id est,æquivalere. Æquipollentia,æ,g.fœm. Gleiche Vermögenheit/ Rowność w przemożeniu.

Pollex,pollicis,g.m. ein Daume/Pálec wielki u ręki. *Mollis,tener,habilis,niveus,albens.* Convertere pollicem, proverb. Vngunst einem erzeigen/Niesprzyiáć. Utroque pollice, mit grosser Gunst/Cáłą chęćią/Vprzeimie. Pollicaris, e, von einem Daumen / ein Daumen breit oder dick/Ná pálec miąższy/ ábo szeroki.

Polliceor,eris,pollicitus sum,polliceri,verb. deponens, verheissen / sonderlich vngebeten mit geding/ sich erbieten/ Obiecowáć / Vpewniáć. Pollicitor,aris, atus sum, pollicitari, frequent. offt vnd viel zusagen vnd verheissen/Często y siłá obiecowáć. Pollicitatio,onis,g.f.&pollicitum, i, g.n. selbstwillige Verheissung/Obietnicá. Pollicitus,a,um,particip. verheissen/ Obiecány.

Pollinarius, v. Pollen.

Pollincio,is,linxi,linctum, pollincere, Balsamieren / das ist / die todten Cörper waschen vnd salben / Námázowáć / Vmárłego chędożyć. Pollinctor,oris,g.m. Todtengräber/Leichsalber/ Grubarz. *Mæstus.* Pollinctura,æ,g.f. das Todtensalben/ Vmárłego chędożenie.

Pollis,v.Pollen. Pollubrum, v.Pollubrum.

Polluceo,v.Lux. Polluo,v.Luo.

Polubrum,vel,Pollubrum,i,g.n. Handbecken/ da man die Hände in wascht / Miednicá.

Polulus, pro Paululus, Antiq.

Polus, li, g. m. Cardo cœli est, der Angel des Himmels/Obrot/ná ktorym śię Niebo obráca. *Astriger, stellifer, ardens, signifer, sidereus, rotundus, conspicuus, celsus, stellans, rutilus, nitidus, præceps, purus, nitens, ætherius, serenus, micans, fulgicans, cœlestis, rapidus.* Polus arcticus, der Nordspitz/Pułnocny obrot. Polus antarcticus, der Südspitz/Połudnowy obrot. Polus pro cælo abusive accipitur.

Polyacanthos, Herba est, spinosas habens lanugines.

Polyanthemon,i,g.n. herba, Hanefuß/Geyßblumen/Jáskier.

Polygalon,i,g.n. vel, Polygala,æ,g.fœ. herb. Creutzblumen / Wyczká konicza.

Polygonathon, herba, vulgò sigillum Salomonis, Weißwurtz/Kokoryczká.

Polygonum,i,g.n. herb. quam nos Sanguinariam dicimus, Wegtritt/Sporyż.

Polygrammos, Gemma.

Polymitus,a,um, ut:Vestis polymita, ein geblümt Kleyd/ Szátá wzorzysta.

Polymixos, ein Ampel mit viel Tachtröhrlein/ Lámpá o wielu nośkách.

Polypodium,ij.g.n. herba, Engelsüß/ Steinfarb/ Páprotká. gest.

Polyptoton, Figuræ apud Rhetores nomen.

Polypus,i, vel, polypodis, g.m. eine Gattung Meerfisch mit viel Füssen / Wielonog morski. Item, eine Gattung eines Geschwärs in der Nasen/Nozdrzy chorobá. Polyposus, a, um, der solche Geschwär hat / Ktory ćierpi chorobe w nozdrzách.

Polysyntheton, Figura est.

Polythrix, thricis, vel Polythricon, herba, schwartz oder roth Steinbrech / Rzesá skálna/ Włosopad kámień. aliàs Capillus Veneris.

Pomarium, vide Pomum.

Pŏmĕrīdiānŭs,a,um,Nachmittägig/Odwieczorny.ut:Ambulatio pomeridiana.

Pōmĭlĭō,onis,g.m.ein Zwerg/Kárzeł. à quibusdam scribitur Pumilio.

Pōmæriŭm,ij,g.n. ein Zwinger/das ist/ein bestimpte Weite bey den Stadtmawren herumb/ innerhalb vnd ausserhalb/ da verbotten war zu bawen/Podmurze/Miedzymurze. *Longum.*

Pōmpă, æ, g. f. prächtiger Zug/ Vmbzug der Leut vnd Begleitung / Pokázowánie sie / Postáwá.Pompa nuptiarum,Sacrorum,funerum, & similia, ziehende Ordnung / Beleytung/Prowádzenie poczesne/ Swietność. Pompæ plena petitio,voll Prachts/Nádeta/pyszna.Pōmpōsŭs,a,um,prächtig/Pyszny/Chwálny.

Pōmŭm,i,g.m.ein Apffel / ein jegliche Bawmfrucht die weiche Rinden oder Haut hat / Owoc drzewny/Jábłko.Pōmă,plur.num.*Mitia,agrestia,lapidosa,turgentia, rugosa, turgida, lenia, dulcia,rubentia,Cerealia,cerea, maturescentia,benè olentia, pendentia ramis, radiantia, grata, roscida, pendula, virescentia, sylvestria,versicolora, viridia.* Pŏmŭs,i,g.f. ein Apffelbawm/ Jábłoń. Pōmārĭŭm,ij, g.n. ein Bawm oder Obsgarten / Sad. Item, Obsspeycher / Spiżárnia owocu drzewnego.Pomarium oleagineum,Oelbawmgarten/ Sad oliwny.Pōmārĭŭs,il,g.m. Obsverkauffer/ Sádownik. Pōmĭfĕr,ra,rum, ut:Arbor pomifera, Obstragender Bawm / Owocne drzewo. Pōmōsŭs,a,um,voll Obs/oder voll Obs gemacht/ Owocny.

Pōndō, g.n.indeclinab. Pfund/Funt. Quot pondo te esse censes nudum : Wie viel Pfund meynest daß du nackend wiegest / Stiá funtow wazysz kiedys nági. Dicimus, Duo millia pondo ibi est Genitivi casus. Mille pondo, Nominativi casus est. Bis mille pondo, Nominativus non est,quia Mille adiectivum est. Tamen non dicimus,bina,trina pondo,sed tria. Item,Pondo, idem quod Pondus, cum additur libra, ut: Libra pondo auri, ein Pfund schwer Goldts/ Funt złotá.

Pōndŭs,dĕrĭs,ein Pfund/Funt. Item,das Gewicht damit man wigt / Gwicht. Item,Pondus, Gewicht/das ist/etwas schwer/groß/Wagá. *Durum,grave,solidum,pronum,urgens,iniquum,onerosum.* Habere pondus, Wichtigkeit haben/ Mieć wage. Pōndŭscŭlŭm, li, g.n. dimin. klein Gewicht/Wagá máła. Pōndĕrōsŭs,a,um, schwer/ lästig/Ciężki/Ważny. Epistola ponderosa,ein langer viel jnnhabender Brieff/ Długi list. Pōndĕrō,as,avi,atum, pōndĕrārĕ, wiegen/ metaph. bewahren/bekennen/schätzen/ Mierzyć/Rozważáć/ Ważyć. Assipōndĭŭm,ij, g.n. das Gewicht von einem Pfundt/ Funt/Pieniądz. Dĭpōndĭŭm,ij, g.n. vel, Dipondius, & Dupondius, zwey Pfund oder Asses/Dwáfunty/ Dwápieniądze. Dĭpōndĭārĭŭs, a, um, Zweypfündig / das zwey Pfundt wigt oder gilt/ Dwafuntowy. Cēntŭmpōndĭŭm,ij,g.n. hundert Pfund / Sto funtow. Præpōndĕrō,as, præpōndĕrārĕ, fürhin wiegen/ mehr wiegen/fürziehen/Przeważáć. metaphor. höher geacht werden/Przywyższáć/W większey wádze być.

Pōnĕ, Præpositio antiqua, pro Post, Accusativo jungitur, ut : Pone ædem Castoris ibi sunt, hinter des Castoris Kirchen/ Zá kościołem Kástorowym. Pone,adverb. dahinten/ hinten zu/ Pozad.

Pōnō,is,pŏsŭī,pŏsĭtŭm, pōnĕrĕ,setzen/legen stellen/Kłáść/Pokładáć/Stáwiáć.Ponere curam,eine Sorg hinlegen/auß dem Sinn schlagen/ Zániedbáć. Fundamenta alicuius rei ponere, den Grund legen/ Grunt záłożyć. Consilium ponere, von seinem Fürnehmen abstehen / Od swego przedsięwzięcia odstąpić. Ponis mihi porcum, Du setzest mir Schwein für zu essen/ Dáiesz mi świnine. Ponunt Philosophi,setzen/das ist/ schreiben/ Piszą. Pone eum esse victum, setz vnd laß also seyn daß er überwunden ist / Daymy to / niech będzie zwyciężony. Pŏsĭtŭs, a, um, particip. ut:Positis omnium aliarum rerum curis, aller andern Ding Sorg hindan gesetzt / Inszym sprawom dawszy pokoy. Pŏsĭtŭs,ūs, g. masc. Pŏsĭtĭō,onis,& Pŏsĭtūră,æ,g.f. Stelle/ Gelegenheit/Setzung/Położenie. Item,Positio dicitur à Grammaticis,so zween Consonantes oder ein zwyfacher nach einem Vocal folgen / Dwie Consonantes idące záraz zá Vocalem. Pŏsĭtīvŭs,a,um,à Grammaticis fictum,quod aliorum est fundamentum. Positivus Gradus, der erste oder Grundstaffel / Naypierwszy stopień w Compáracyey u Grámmátikow. Pŏsĭtŏr, oris,ein Stiffter oder erster Anfänger einer Stadt/ Fundátor/Zakłádácz miástá. Appōnō,is, āppŏsŭī,āppŏsĭtŭm, āppōnĕrĕ, zu thun/ zu setzen/ zu legen/Przyłożyć/Przydáć. Apponere interdum

dum pro Ponere accipitur. Apponere ad ignē,
zum Fewr ſetzen / Przyſtáwić do ogniá. De ſuo
apponere, von ſeinem darthun / Z ſwego przyło-
żyć. Alicui apponere, ſubaudi, cibum, einem für-
legen / Poſtáwić przed kogo. Appŏsĭtūs, a, um,
particip. hinzugeſetzt / Przyłożony. Nomen ex
particip. ordentlich / fein füglich / Spoſobny. Ad
medendum eſt appoſitus, geſchickt zu heylen /
Spoſobny do leczenia. Appoſitum ac propin-
quum, anſtoſſend / Bliſka rzecz / podobna. Ap-
poſitus, us, g. m. eine Zufügung / Przykłożenie.
Appŏsĭtē, adver. füglich vnd dienlich / Snádnie /
Spoſobnie. Appŏsĭtĭō, onis, g. f. Zuſatz / Przy-
dánie / Przykłożenie. Antĕpōnĕrĕ, fürſtellen / hö-
her achten vnd ſchetzen / Przekłádáć. Cōmpōnĕ-
rĕ, zuſammen ſetzen / Składáć / Złączáć. Item,
pro Finire, ut: Componere bellum, contentio-
nes, controverſias, einen Krieg ſtillen / Skoń-
czyć / uſpokoić wojne. Componere diem, dici-
tur veſper, den Tag beſchlieſſen / Dzień kończyć.
Componere dicta cum factis, die Wort gegen die
That halten / vergleichen / Rownáć mowe z u-
czynkámi. Componere pretio, vmb Lohn mit ei-
nem übereinkommen / Ujednáć śię / zgodźić ná
płacę. Componere, ſicut vulgò uſurpatur, pro
Scribere, ut: Componere hiſtoriam, libros, Bü-
cher dichten vnd ſchreiben / Kśięgi piſáć. Compo-
nere urbem, pro Ædificare. Componere falla-
cias, etwas Betrug anrichtē oder erdencken / Skła-
dáć / Nárządzáć zdráde. Compoſitus, a, um,
particip. Compoſitum ad omnes caſus agmen,
auff alle Zufäll gerüſt / Gotowy ná wſzelki przy-
padek. Nomen ex particip. Idoneus, & compo-
ſitus, geneygt vnd geartet / Porządny. Cōmpŏsĭ-
tō, ablat. vice adverbij; Nihil nos ex compoſito
fecimus, Wir haben nichts nach Abred gehandelt /
Niceſmy z námowy nie uczynili. Cōmpŏsĭtē,
adverb. ordentlich / Porządnie. Cōmpŏsĭtŏr, o-
ris, g. m. Ordner / Zuſammenfüger / Składácz.
Cōmpŏsĭtĭō, onis, g. f. ordentlich Geſetz / Vermen-
gung / Składánie. Item, ein Vertrag vnd Be-
richt / Ugodá / Umowá. Compoſitio gladiato-
rum, das aneinander laſſen / Spuſzczánie ſzer-
mierzow. Cōmpŏsĭtūrā, vel, Cōmpōſtūrā, æ, g.
fœm. etwas zuſammen geſetzt / ein Confect / Einge-
machte / Składánie / Spojenie / Konfekt. Com-
poſitio, idem. Cĭrcūmpōnĕrĕ, vmbſetzen / Ob-
kłádáć. Dēpōnĕrĕ, abſetzen / ablegen / abſtellen /
niederlegen / niederſetzen / von jhm thun / Pokła-
dáć / Zniżáć / Odłożyć / Poprzeſtáć. Deponere
arma, die Waffen von jhm legen / Poprzeſtáć
żołnierſki. Deponere ſemina ſulco, Reben ein-
legen daß newe Rebſtöck darauß kommen / Sá-
dźić płonki. Deponere in ſylvas liberos, uxo-
res, & ſua omnia, verbergen / Zkryć. Exercitum
deponere, die Hauptmanſchafft auffgeben / Zło-
żyć z śiebie rotmiſtrzowſtwo. Ex memoria
deponere, vergeſſen / Zápámiętáć. Deponere
officium, magiſtratum, præturam, provinciam,
auffgeben / Złożyć z śiebie. Deponere aliquid,
hinter ein vnpartheyiſchen Mann ein Pfand legen /
Záſtaw álbo co inſzego komu w wierne ręce
oddáć. Dēpōnēns, entis, particip. Anlegende /
Składájący. Deponens verbum apud Gram-
matic. Dēpŏsĭtūs, a, um, particip. ut: Depoſitam
pecuniam recuperare, das hintergelegte Geldt /
Pieniądze záſtáwione odyſkáć. Depoſitus,
pro Deſperato, verſchätzt / Zwątpiony. Dēpŏsĭ-
tūm, i, g. n. hintergelegt / Hinterlag / das man zu
gehalten geben / Pokłád / Záſtaw. Dēpŏsĭtārĭūs,
hinter den etwas zu halten gelegt wirg / Pokłá-
dnik. Dēpŏsĭtōrĭūs, qui aliquid deponit. Calep.
ſine aut. Depoſitio, onis, Ablegung / Pokłádá-
nie. ſed raró legitur. Dĭſpōnĕrĕ, ordnen / Spo-
rządzáć. Diſpoſitus, a, um, ordentlich zerlegt /
Sporządzony. Diſpoſitio, onis, g. f. Ordnung /
Sporządzenie. Diſpoſite, adverb. ordentlich / ge-
ſchicklich / Rozłożnie / Porządnie. Ĭndĭſpŏsĭtē,
vnordentlich / Nierozłożnie / Nieporządnie.
Diſpoſitor, oris, g. m. Ordner / Anſchicker / Roz-
kłádácz. Exponere, hinauß thun / hinauß legen /
Wykłádáć / Wyſtáwiáć. Item, dem Glück be-
fehlen / übergeben / Szczęśćiu co poruczyć. Item,
außlegen / erklären / erläutern / Wykłádáć / Objá-
śniáć. Expoſitus, a, um, ut Expoſitus ſoli locus,
offen / der Sonnen offen / Náſłoneczne mieyſce.
Expŏsĭtīcĭūs, a, um, hingelegt / übergeben / Wy-
ſádzony / Wyłożony. Expoſititius puer, ein
Fündling / Porzutek. Expoſitio, onis, g. f. Außle-
gung / Erklärung / Wykład. Item, eine Erzeh-
lung / Wyliczenie. Imponere, auff- oder einlegen /
Włożyć ná co. Onus alicui imponere, Einem ei-
ne Bürd oder Geſchäfft aufflegen / Ciężar ná ko-
go włożyć. Faſtigium operi imponere, den
Gipffel auffſetzen / das iſt / ein Werck außmachen /
vollenden / Dokończyć roboty. Imponere in
collum, in manum, in navim dicitur. Item, Im-
po-

ponere alicui, ſcil. fraudem, betriegen/ Oſzukáć. Impoſitus, a, um, auff- oder eingelegt/ Położony ná co. Impoſitus, us, g. m. & Impoſitio, onis, g. f. Aufflegung/ Wkłádánie. Impŏsĭtītĭŭs, a, um, auffgeſetzt oder eingelegt/ Wkłádány. Impōſtŏr, oris, g. m. ein Betrieger/ Szałbierz. Impōſtūră, æ, g. f. Betrug/ Zdrádá. *Magica.* Intērpōnĕrē, zwiſchen einſetzen/ Wkłádáć miedzy. Condimentis interponere, vntermengen/ Przypráwiáć. Noctem interponere, eine Nacht verziehen/ Odłożyć ná názáiutrz. Se interponere, ſich eines Dings annehmen/ Włożyć ſie w táka ſpráwe. Intērpŏſitŭs, a, um, ut: Interpoſitis quinis diebus. Fünff Tag darzwiſchen/ Po piaćiu dni. Interpŏſitus, ūs, g. maſ. & Intērpŏsĭtĭō, onis, g. fœ, Einſatz/ Eintrag/ Wkłádánie. Itē, Einleibung eines Worts oder Spruchs im ſchreiben außgelaſſen/ Gloſſá/ Przypiſek. Opponere fürſetzen/ gegenſetzen/ wider etwas ſetzen/ Náſtáwiáć/ Ná przećiwko ſtáwiáć. Opponere alicui inſidias, einem den Weg heimlich verlegē/ Zdrádą ná kogo záchodźić. Itē, Opponere, pro eo quod aliàs Deponere, ein Pfand gegen Pfand ſetzen/ Zákład ſtáwić. Opponere pignori, idem. Item, Opponere, Wider etwas fürziehen vnd fürwenden / in einem Geſpräch Widerred halten/ Zárzucáć/ Poprzedźić. Oppoſitus, a, um, partic. Gegengeſetzt/ Ná przećiwko ſtáwiony. Oppoſitus, us, g. maſ. & Oppoſitio, onis, g. f. Gegenſatz/ Przećiwność. Oppoſitum, i, g. n. das Gegentheil/ Przećiwna rzecz. Ex oppoſito, Gegenüber/ Ná przećiwko. Præponere, fürſetzen/ Zwierzchność dáć. Item, mehr achten/ Przekłádáć. Przenośić. Lucrum præpoſui ſopori & quieti. Ich hab den Gewinn höher geachtet denn den Schlaff/ Więcym ſobie ważył zyſk/ niżeli ſpánie. Præponere aliquem negotio, Einem etwas Geſchäffts zu verwalten geben/ Przełożyć nád táka ſpráwą. Præpoſitus bello imperator, Den Krieg zu führen verordnet/ Przełożony nád woiną. Præpoſitio, onis, g. f. Fürſatz/ Przełożenie. Item, Pars orationis apud Grammaticos. Prǣpŏsĭtīvŭs, a, um, Fürſetzig/ Przekłádálny. Proponere, fürſetzen/ fürlegen/ fürhalten/ Stánowić/ Przekłádáć. Proponere animo, Bey jhm ſelbs fürnehmen/ Poſtánowić u śiebie. Proponere vænale aliquid, Etwas feyl außlegen/ Wyſtáwić co ná przedáy. Propoſitus a, um, Fürgelegt/ Wyſtáwiony. Propoſitum, i, g. n. ein Fürnehmen oder Anſchlag/ Poſtánowienie. A propoſito declinare, von dem Führnehmen abweichen/ Odſtąpić przedśięwźięćia. Propoſitio, onis g. fœ. Fürgenommener Spruch/ zu erläutern / oder in einem Geſpräch zu entſcheiden/ Stánowienie/ Okreſzenie rzeczy/ Propozycyá. Rĕpōnĕrĕ, Wiederumb hinlegen od' ſetzen/ erſetzen/ Znowu kłáść. Wkłádáć. Itē, auffreumen/ bewahren/ einthun/ Poprzątáć/ Chowáć. Capillum reponere, das Haar ſcheitlen / zu recht legen/ Włoſy ſporządzáć. Nummos reponere, geliehen Gelt wiederumb geben/ Oddáć pieniądze pożyczáne. Rĕpŏsĭtŭs, a, um, hinterſich gelegt/ Schowány. Rĕpŏsĭtōrĭŭm, ij, g. n, ein Schaff/ Almer/ das iſt/ ein Orth da man etwas in haltet / Schowánie. Seponere, hinlegen/ neben ſich oder ſonderbar legen/ Odkłádáć. Sepoſitus, a, um, Neben ſich gelegt/ weit oder fern gelegt/ Odłożony. Sŭpērpōnĕrĕ, darauff legen/ Przykłádáć/ Kłáść nád. Supponere, vnterlegen/ vnterſetzen/ podłożyć. ut: Ova gallinis ſupponere, Eyer vnterlegen zu brüten/ Jáycá podkłádáć. Item, vnterwerffen/ Podrzucáć. Exemplum ſupponere, vnten dran hencken/ Przykład przydáć. Vicarium ſupponere, Einen andern an ſeine ſtat ſtellen / Námieſtniká poſtáwić. Item, Supponere, vnterſchieben / nemblich etwas falſches an ſtat des wahren/ Podrzucáć/ Fałſzowáć. Suppoſitus & Suppoſtus, a, um, fälſchlich vnterſchoben/ Podrzucony/ Fałſzowány. Suppoſitio, onis, g. fœ. Vnterlegung/ Vnterſtellung/ Vnterſchub/ Podkłádánie/ Podrzucenie. Sūppōſtŏr, oris, g. m. & Sūppōſtrīx, īcĭs, g. fœ. Vnterſchieber vnd Verwechſler der Kinder eins fürs ander/ Podrzucácz. Sūppŏsĭtītĭŭs, a, um, Fälſchlich vnterſchoben vnd verwechßlet/ Podrzucony/ Odmieniony. ut: Puer ſuppoſititius, ein Kind das verwechßlet iſt/ Podrzutek. Tranſponere, von einem Orth an das ander ſetzen/ verſetzen/ Przełożyć. Tranſpoſitio, onis, g. f. Verſetzung/ Przełożenie.

Pōns, pontis, g. maſ. ein Brück/ Moſt. *Celſus, ſaxeus, validus, roboreus, penſilis, marmoreus, ſolidus.* Item, ein Steeg auffm Schiff/ Chodzenie w okręćie. Pōntĭcŭlŭs, li, dimin.

Pōntĭfēx, fĭcĭs, g. maſc. der Obriſter Prieſter/ Ihr Päbſtl. Heyligkeit/ Biſkup/ Papież Dicitur Pontifex Maximus, quod maximus rerum, quæ ad ſacra, & religiones pertinent, judex ſit,

vindexque contumaciæ privatorum, magistratuumq;. Pōntĭfĭcātŭs, ūs, g.m. Der Stand oder Würde Päbstl. Heyl. Biskupstwo. Pōntĭfĭcĭālĭs, lĕ, & Pōntĭfĭcĭŭs, a, um, Das Ihr Päbstl. Heyl. zugehörig/Biskupi. ut: Jus Pontificium, das Geistliche Recht/Prawo duchowne. quod & Jus Canonicum dicitur. Pōntĭfĭcĭŭm, ij, g.n. der Priester Ampt vnd Gewalt/ Moc Xiskupia. Pōntĭfĭcĭă, orum, g.n. pl. nu. sunt Pontificiales libri, in quibus sacræ ceremoniæ continentur.

Pōntō, ōnĭs, g.m. ein Pram/Fahrschiff damit man überfährt/Prum.

Pōntŭs, i, g.m. eigentlich das Meer von Meotide bis in Tenedum/Morze własnie od Meotidy do Tenedum. Abus. pro quovis mari. *Vastus, Trux, spumans, cæruleus, vorax, relabens, tumidus, dubius, vitreus, apertus, tumefactus, liquidus, immensus, luteus, minax, tremulus, ventosus, rabidus, perspicuus, arduus, infestus, horrendus, gravidus, vesanus, velifluus, glaucus, rapidus, raucisonus, mobilis, frigidus, asper, undisonus, horrisonus, scopulosus, virosus, furens, sonans, multisonans.*

Pŏpă, æ, g.m. Qui victimas venales habebat, ad altare ligabat & feriebat.

Prŏpănŭm, i, g.n. Placenta, quam Diis Veteres offerebant: capiturq; pro quovis libo.

Popellus, vide Populus.

Pŏpīnă, æ, g.f. ein Zechhauß/Garküche/Küche darinen man allerley gekochte Speise feyl hat/ Kuchnia mieyska. *Immunda, uncta, tepida, sellariola, fumans, madida, saporifera, pinguis, pervigil, calida, infamis.* Inhalare popinam, Einen mit einem stinckenden Athem anhauchen/ śmierdzieć kuchennymi przysmakami. Pŏpīnō, onis, g.m. ein Zecher/ Schlemmer/ Rospustnik/ łakotliwy. Pŏpīnŏr, aris, atus sum, pŏpīnārī, schlemmen/zechen/prassen/Rozgardyas stroić. Pŏpīnātĭō, onis, g.f. das Schlemmen/ Füllerey/ Rozgardyas. Pŏpīnālĭs, lĕ, Das zur Garküchen gehört/Kuchenny. ut: Deliciæ popinales, Küchengelüst/Uciechy rostoszy kuchenne.

Pŏplĕs, pŏplĭtĭs, g.m. Kniebück/ Kniescheib/ Podkolanek. *Tremosus, nodosus, succiduus, incurvus, sinuatus.*

Pŏpŭlŭs, li, g. mas. singul. nu. Unius civitatis multitudinem significat, ein Volck oder Gemeind einer Statt/Pospolstwo/ Lud iednego miasta. *Multivolus, sciolus.* In plur. num. Populi diversarum civitatum, Völcker oder Gemeinden vieler Stätte/ Pospolstwo z rożnych miast. Populus, de apibus quoq; dicitur. Pŏpellŭs, li, dimin. Pŏpŭlārĭs, rĕ, dem Volck zugehörig/Pospolity/ Gminowy. Aura popularis, & Fama popularis, Jedermanns Gunst/ łaska przyiazni pospolstwa. Item, Pŏpŭlārĭs, ein Mittbürger/ Landsmannn/Ziemek/Spolmieszczanin. Meus popularis, Meines Wesens/ meines gleichens/ Jednegoż stanu. Ingenium populare, gemeiner Freyheit günstig/ Pospolstwu miłe/ dogadzáiące. Pŏpŭlārĭtās, atis, g.f. Freundschafft vnter Landsleuthen/ Przyiácielstwo miedzy ludem. Itē, Gunst gegen der gemeind/Pospolstwá chęć. Item, Gunst der Gemeind, den einer von der Gemeind hat/ Pospolstwu sprzyiánie. Pŏpŭlārĭtēr, adv. mit Gunst der Gemeind/ Pospolstwu gmysli. Itē, gemeinlich/nach gemeinen Sitten/Poprostu/Zwyczáinie. Pŏpŭlātĭm, adver. von einem Volck oder Gemeind zur andern/ Od ludu do ludu. Item, Catervatim. Pŏpŭlō, as, pŏpŭlārĕ, & Pŏpŭlŏr, aris, pŏpŭlārī, Das Land verwüsten vnd berauben/Pustoszyć. Item, Populare, der Gemeind Gunst gewinnen/Pospolstwu gmysli mowić. Pŏpŭlātŭs, a, um, partic. verwüst vnd verhergt/ Pustoszony. Populatus, us, g.m. & Pŏpŭlātĭō, onis, g.f. Verwüstung/ Pustoszenie. Pŏpŭlātŏr, oris, g.m. & Pŏpŭlātrīx, īcis, g. fœm. Zerstörer/ Räuber vnd Räuberin/ Pustoszyciel. Pŏpŭlābŭndŭs, a, um, Wie ein Räuber verhergend/Pustoszacy. Depopulari, & Expŏpŭlārī, idem quod Populari. Depopulatio & Expopulatio, Verwüstung/Pustoszenie. Depopulator & Expopulator, Verherger/ Verderber/ Verwüster/ Pustoszyciel/ Rosproszyciel. Pĕrpŏpŭlārī, verhergen/verwüsten/Pustoszyć.

Pōpŭlŭs, i, g.f. arbor, ein Aspen-baum/ Osicá. *Alcidæ grata, bicolor, nutrita unda, alba, alta, Phaëtontias, glauca, ardua, frondens.* Populus alba, videtur esse, ein Pappelbaum/Topol. Pōpŭlĕŭs, Pōpŭlnŭs, & Pōpŭlnĕŭs, a, um, von Pappelholtz/ Topolowy. Pōpŭlētŭm, i, g.n. Pappelwald/ Topolowy gay.

Popysma, ătĭs, g.n. & Pōpȳsmŭs, i, g.m. Alij scribunt Poppysma, Ein Gethön so man mit dem Mund oder Hand machet/ die vnzäme Pferd zu stillen/ Item, klopffen oder schlagen mit den Händen/ ćiokánie/Klask/Gwizdánie.

Pōrcă, æ, g.f. ein Loß/Moor/świniá. *Avida, la-*

*luctens, tenera*. Porca in agris, eine Furche/Brozdá/Zágon/Skibá. Pōrcŭlētŭm, i, g. n. idem. Pōrcŭs, ci, g. masc. ein zahm Schwein/Wieprz. *Sectarius, avidus, udus, ignavus, setiger, sangvinatus, calvinarius*. Pōrcēllŭs, & Pōrcŭlŭs, i, dimin. Pōrcīnŭs, & Pōrcārĭŭs, a, um, Schweinen/Wieprzowy. Porcarius, ij, Schweinhirt/świniopás. Pōrcĭnārĭŭs, ij, g. masc. einer der Schweinfleisch verkaufft/Wieprzowy przekupień. Pōrcŭlātĭō, onis, g. f. Mästung der Schwein/Wieprzow karmienie. Pōrcŭlātŏr, oris, gen. masc. Schweinmester/Wieprzow karmiciel. Pōrcŭlēntă, æ, g. fœ. Schweinzucht/świni karmienie. obsoletum est.

Porculus, & Porcellus, v. Porca.

Pŏrī, orum, g. m. pl. nu. Schweißlöcher/Potowe dziurki. per quos sudor erumpit, & pili.

Pōrphўră, æ, g. f. lat. Purpura, Purpurfarb/Purpurowa fárbá. unde Pōrphўrĭăcŭs, a, um, pro Purpureo. Pōrphўrītĭs, ītis, Vestis purpurea.

Pōrphўrĭō, onis, g. masc. ein frembder Vogel/Purpurvogel/Czerwonak.

Pōrphўrītēs, is, g. mas. Lapis in Ægypto rubens candidis intervenientibus punctis.

Porraceus, vid. Porrum. Porricio, vid. Jacio. Porrigo & Porrectio, vide Rego.

Pōrrīgō, gĭnĭs, g. f. Der schubächtiger Grind des Haupts/Barts oder Augbraen/Erbgrind/Otreby ná głowie. Pōrrīginōsŭs, a, um, Der solchen Erbgrind hat/Otreby ná głowie máiący.

Pōrrō, adv. significat certè, Gewißlich/Bárzo/Pewnie. Item, ein Stimm zu ermahnen/Wolan/Słowko nápomináłne/Nuże/Dáley. Item, Lang darnach/Dáley/Potym. Quid deinde porrò, Was ist nun weiter/Coż dáley. Porrò, Conjunctio, pro Autem ponitur, ut: Adeonè me ignavum putas? adeone porrò ingratum?

Pōrrŭm, i, in singulari, g. n. In plurali Pōrrī, orum, g. m. Lauch/Łuczek. *Sectivum, sectile, Tarentinum*. Pōrrācĕŭs, a, um, von Lauch/Łuczkowy.

Pōrtă, æ, g. f. ein Thor/Pfort/*Ærata, vallata, ferrata, stabilis, ahenea, adamantina, stridens*. Porta jecoris, die Leberader/Żyłá wątrobna. Pōrtŭlă, æ, dimin. Thürlein das in einer grossen Pforten ist/Fortká. Portarius, ineptum est dicere, Thorhüter/Odźwierny. (do.

Portendo, Portentosus, & Portentum, v. Tendo.

/brama.

Pōrthmeŭs, ĕī, latinè Portitor.

Pōrtĭcŭs, ūs, g. fœm. ein bedeckter Gang oder Schopff für dem Regen darinnen man spatziret/Krużganek/Salá. *Superba, spatiosa, nobilis, ampla, vaga, stadiata, aperta*. Cryptoporticus, v. Crypta. Pōrtĭcŭlă, æ, diminut.

Pōrtĭō, onis, g. fœm. ein Theil/Stück/Część/Sztuká. Pōrtĭūncŭlă, æ, dim. Prōpōrtĭō, onis, g. fœ. ein Vergleichung/Gleichmässigkeit/Proporcya/Podobieństwo.

Pōrtīscŭlŭs, li, g. m. ein Gebieter der Ruderknecht/vnd ein Stab desselbigen/Wiosłowych rządcá.

Pōrtĭtŏr, oris, g. m. ein Vberführer oder Zöllner/an eim Gestad oder Schifflände/oder der solche an sich kaufft hat/Przewoźnik/Celnik. Item, Portitor, ein Träger/Trágarz.

Pōrtō, as, avi, atum, pōrtārĕ, tragen/Nosić. Pōrtĭtō, as, pōrtĭtārĕ, frequent. Pōrtābĭlĭs, lĕ, trägig/das getragen mag werden/Nośny. Impōrtābĭlĭs, lĕ, vnträglich/Nieznośny. Barbarum est. Pōrtātŭs, ūs, g. m. das Tragen/Noszenie. Adpōrtō, as, adportare, vel Appōrtārĕ, hinzu tragen/bringen oder führen/Przynosić. Quidnam apportas? Was bringstu newes/Co nowego powiedasz? Apportare damnum, ein Schaden zufügen/Szkodę uczynić. Asportare, hinweg tragen/Odnieść. Aspōrtātĭō, onis, das hinweg tragen/Odniesienie. Cōmpōrtārĕ, zusammen tragen/Znosić do kupy. Deportare, hintragen/darvonbringen/Odnieść. Dēpōrtātŭs, a, um, partic. hingeführt/Odniesiony. Deportatio, onis, g. f. Hinführung/Odniesienie. Exportare, außführen/außtragen/Wynieść. Exportatio, onis, g. f. das Außtragen/Wyniesienie. Importare, einführen/einbringen/Wnosić/Przynosić. Importatus, a, um, Anderßwo herbracht/Wniesiony. Rĕpōrtārĕ, wiederumb tragen/wiederumb bringen/Odnieść znowu. Supportare, Aufführen/zuführen/Podnieść. Transportare, hinüber tragen/Przenieść. Item, Ins Elend schicken/verweisen/Wygnáć.

Pōrtōrĭŭm, ij, g. n. Schifflohn/Fuhrlohn/vnd Zoll an Gestaden/Cło/Furá/Przewoz.

Pōrtūlācă, æ, g. f. Herba, Burtzeln oder Burgel/Kurza nogá.

Pōrtŭs, ūs, g. m. ablat plurali, Portubus & portibus, ein Seehaaff/Schifflände/Port. *Apertus, qui-*

*quietus, tutus, ſecurus, amœnus, ſlumineus, capax, placidus, curvus, maritimus, optatus, tranquillus, utilis.* Res eſt in portu, Die Sach ſtehet ſicher vnd auß der Gefahr/ Rzecz / Spráwá iuż wyßtá z niebeſpieczeńſtwá. In portu navigare, auſſer Gefahr vnd ſicher ſeyn/ Ná beſpiecznym mieyſcu być. Pōrtĭcŭlŭs, parvus portus, Calepin. ſine authore. Pōrtŭōſŭs, a, um, voll Schifflånde vnd Haaffen/ Portowny. Impōrtŭōſŭs, a, um, Das keine Gelegenheit hat zuzulånden/ vnſicher/ Nieportowny / Niebeſpieczny. Importunus, & Opportunus, vide Opportunus.

Pōrŭs, i, g. m. à Medicis appellatur callus prædurus oſſium & cartilaginis fracturam ferruminans. Item, Porus, latin. Meatus. Eſt & Lapis.

Pōſcă, æ, g. f. Leurentranck/ Ocet z wodą.

Pōſcō, is, pŏpōſcī, pōſcĭtŭm, pōſcĕrĕ, fordern/ begehren / eigentlich/ Schůldigkeit fordern/ Żądáć/ Domagáć śię / Vpominác. Poſcere aliquem clamore, Einem nachſchreyen/ Wołáć kogo. Ubi res poſcit, Wo es die Sach erfördert/ Kiedy potrzebá będźie. Poſcere etiam provocare ſignificat, ut: Poſcere majoribus poculis, groſſe Trůncke einem anmuthen / Pić do kogo wielkimi kielichámi. Poſcere aliquando idem quod Accuſare. Adpōſcō, is, ādpŏpōſcī, ādpōſcĭtŭm, adpoſcere, vel āppōſcĕrĕ, Darůber oder darzu fordern/ Żądáć/ Domagáć śię. Depoſcere, & Expōſcĕrĕ, heiſchen oder fördern/ Żądáć. Depoſcere aliquem ad ſupplicium, Einen zur Leibsſtraff hinauß fördern / Domagáć śię/ áby kogo karano. Rĕpōſcĕrĕ, Wiederumb fordern/ Znowu żądáć. Datum auxilium repoſcere, verliehene Hůlff wiederumb fördern/ Domagáć śię wzźiętey rátunku.

Poſſeſſio, poſſeſſor, Poſſideo, vide Sedeo. Poſſibilis & Poſſum, vide ſum.

Pōſt, præpoſit. accuſat. ſerviens, Nach/ Po/ Pozad. Poſt homines natos, ſeid Menſchen gedencken/ Zá ludzkiey pámięći. Poſt tempus conſulere, Nach verſaumbter Sach: Po ſpráwie rádźić. Poſt, ſuo caſui non ſerviens, adverb. eſt. Poſt ſcies, Hernach / Potym będźieſz wiedźiał. Pōſtĕă, adverb. Darnach/ Potym. Pōſtĕāquam, quod & duobus verbis ſcribitur, idē ſignificans, ut: Poſteaquam comperendinatus, Als er verzogen hat / Nach dem als er/ ꝛc. Potym iák był odłożony/ zábáwiony. Poſtquam, idem ſignificat.

P O

Pōſtĕrī, orum, g. m. pl. nu. die Nachkömling/ Potomni ludźie. Poſterior & hoc pōſtĕrĭŭs, oris, comparativus, Der folgt/ Der nachkompt/ Der letzt/ Poſledni. Poſterius, adverb. Nachmahls/ darnach/ Poſlad / Potem. Pōſtĕrĭtās, atis, g. f. Die vns nachkommen / die nach vns geboren ſollen werden / Potomność/ Potomni ludźie. Poſtero, as are, obſol. Pōſtĕrŭs, a, um, Nachfolgend/ nachkommend/ Potomny. Poſtera dies, Nachfolgender Tag/ Názáiutrz. Præpōſtĕrŭs, a, um, Hinderwertz / verkehrt/ Opáczny/ Nieporządny. Præpōſtĕrē, adverb. Hinderſich/ Opák/ Opácznie/ Nieporządnie. Pōſtfĕrō, pōſtfĕrs, pōſtŭlī, pōſtŭlātŭm, pōſtfĕrrĕ, Nachſetzen/ minder achten / Pozad kłáść. Pōſtfŭĭt, pro poſthabitum eſt. Poſtgeniti, idem quod Poſteri. Pōſthăbērĕ, idem quod Poſtferre. Pōſthāc, adverb. Hernach/ Nápotym. Pōſthŭmŭs, a, um, kůnfftig/ nachgehend/ Pozoſtáły/ Poſledni. Poſthumus, i, g. m. Nach ſeines Vaters Todt geboren/ Pogrobek. Pōſtīcŭm, i, g. n. & Pōſtīcă, æ, g. fœm. antiq. ein Hinderthůr/ Drzwi tylne. Poſtico recedere, Zur Hinterthůr außgehen/ ſich verſtecken/ Tyłem wyniść. Pōſtīcŭlŭm, i, dim. Pōſtīcŭs, a, um, hinter/ hinterwertig/ Tylny. Poſtica ſanna, Verſpottung hinterrůcks / Szyderſtwo potáiemne. Pōſtĭdĕă, id eſt, poſt id, deinde. Pōſtĭlēnă, æ, g. f. der Schwantzriem eines Pferds/ oder als etliche meynen / der hinter Sattelbuch/ oder das Hintergrad / Podpierśień / Pochwá końſka. Pōſtĭllă, id eſt, Poſtea. Pōſtĭs, is, g. maſ. der hinter Poſt an der Thůr/ da die Thůr an hangt/ Podwoy. Pōſtlīmĭnĭŭm, ij, g. n. Wiederkunfft zu vnſerm durch Krieg verlohrnen Gut/ Odyſkánie bitwy. Pōſtmĕrīdĭānŭs, a, um, Nachmittågig/ Odwieczorny. Pōſtmĭttĕrĕ, pro Poſtponere, & negligere, inuſit. Pōſtmŏdŭm, & Pōſtmŏdō, adv. Darnach/ Nachmals/ Potem. Pōſtŏmĭs, ĭdĭs, ein Knůpff ſo man den Pferden in die Naſen henckt/ oder ein Gebiß/ Káganiec końſki. Pōſtrēmŭs, a, um, ſuperlativ. der Letzt/ Oſtátni. Pōſtrēmō, & Pōſtrēmŭm, adverb. Zum letzten/ Endlich/ Zum letzten mal/ Oſtátnie/ Ná oſtátek. Pōſtrēmĭtās, pro extremitate. Poſtridie, v. Dies. Pōſtvĕnīrĕ, nachkommen/ Przyść potym.

Pōſtŭlō, as, avi, atum, ārĕ, fordern / heiſchen/ ſonderlich was billich iſt/ Żądáć / Domagáć śię. Item, pro Accuſare. Poſtulare reum, anklagen/

Skár.

Skárżyć. Pōstŭlātŭs,a,um,particip.gefordert/ Żądány. Postulatus,ūs,g.m.& Postulatum,i,g. neu.& Pōstŭlātĭō,onis,g.f.Forderung/Żądánie. Item,Postulatio,Klag auff einen/Skárgá. Pōstŭlātŏr,oris,g.m. ein Begehrer/Forderer/Prosząk. Pōstŭlātōrĭŭs,a,um, zu begehren/Vprószony. Fulgura postulatoria,quæ votorum,aut sacrificiorum spretam religionem significant. Festus. Dēpōstŭlō, as, dēpōstŭlārĕ, fordern/heischen von einem der mehr geachtet ist/denn der heischet/Domagáć się. Expōstŭlārĕ, erfordern/an einen begehren/Żądáć/Pożądáć. Item, einem etwas auffheben vnd verweisen / Vskarżáć się/Záłowáć się. Expōstŭlātĭō,onis,g.f. Verweisung/ Beklagung / ernstliche Forderung / Vskarżánie/ Záłowánie się ná kogo/ żądánie.

Pŏtĕ, pro Potis, id est, possibile, accipitur metri causa.

Potens,Potentia,v.Possum v.Sum.

Poterium, dicitur à Græcis, quod nos poculum dicimus. Potessum, pro Possum, obsol.

Pŏtēstās,atis,g.fœ. Vermögen/Gewalt/Herrschafft/Moc/Władza/Możność. *Invidiosa,imperiosa* Pŏtēstātēs, plur.num. Herrschafften/das ist/Herren die gewaltig seynd/ die Gewaltigen/die Gewalt/Pánowie przedni.Habere potestatem alicuius,Einen in seiner Gewalt haben/Mieć kogo w mocy swoiey. In potestate alicuius esse, in eines Gewalt seyn / Być pod czyią zwierzchnością. Potestam, pro Potestate Veteres usurparunt, Potestetur, pro Potest,Antiq.

Potio,onis, v.Poto.

Pŏtĭŏr, pŏtīrĭs, pŏtītŭs sum, pŏtīrī, erobern/ erlangen/ Otrzymawáć/Dostáć. Apud Poëtas in quibusdam personis interdum invenitur tertiæ coniugat. Genitivo aliquando jungitur, ut: Potiri hostium, urbis, pro hostibus & urbe, überwinden/Dostáć. Item,accusativo: Laborem potiri, Arbeit bekommen/Prace dostáć. Item, ablativo: Bello potiti sunt, durch Krieg überwonnen haben/Zwyciężyć. Item, Potior in præsenti temporis,plerunque pro Fruor, Ich brauche/geniesse/ Záżywáć.

Pŏtĭs, pŏtĭŏr, pŏtĭssĭmŭs, quasi potens, potentissimus, mächtig/Mocen. Neque ferri potis est, mag nicht erduldet werden / Niemoże być źniesiony/ścierpiony

Pŏtĭŭs, vel pŏtĭssĭmŭm, vel pŏtĭssĭmē, adver. vorab/für allen/vornemblich/Ráczey.

Pōtō,as,avi,atum, vel potum, pōtārĕ, trincken/ Nápiiáć się. Potatum dare, zu trincken geben/ Pić dáć. Pōtŏr,aris, atus sum, pōtārī, passivum, getruncken werden/ Vpić się. Pōtātŭs,a,um, getruncken/Vpity. Pōtĭtō,as, pōtĭtārĕ, frequent. offt trincken/Piiáć. Pōtŭs,a,um, Active, einen guten Trunck haben/Pijány. Passive, Potæ aquæ, getruncken/Pite. Pōtŭs,us, g.m. & Pōtĭō, onis, g.f. Tranck/ Picie/Napoy. Pōtātŏr, & Pōtŏr, oris, g.m. ein Trincker/Sauffer/ Pijánicá. Pōtātĭō,onis,g.f. das Sauffen/Picie. Pōtōrĭŭs,a,um, ut: Ampulla potoria, ein Trinckguttern/ Pijalna bánká. Pōtĭōnō,as, pōtĭōnārĕ, einen Tranck geben/Nápáwáć. Pōtĭōnārī, passivum. Appōtŭs, a,um, der wol getruncken hat/Pijány. Cōmpotō, as, avi, atum, cōmpōtārĕ, beym Wein seyn/miteinander trincken / zechen/ Spolpijáć. Cōmpōtŏr, oris, g. m. Zechgesell / Spolpijácy. Cōmpōtrīx,īcis,g.f. Mitzecherin/Spolpijáca. Cōmpōtātĭō,onis,g.f. eine Zech/Spolpijánie. Epōtārĕ, außtrincken/ Wypijáć. Epōtŭs equus, ein getränckt Roß / Nápoiony koń.

Practica, vide Praxis.

Præ, præpositio ablativo casui servit, significat Ante: Præ se armentum agens, vor jhm hintreibend/ Przed sobą żenący. Aliquando absolute ponitur: I præ, sequar, gehe vorhin/ Idź w przod. Præ ira, vor Zorn/Od gniewu. Præ se ferre, sich lassen mercken/ Pokázowáć po sobie.

Præacutus, vide acuo.

Præāltŭs,a,um, über hoch/ gar hoch/ Wysoki.

Præbenda, v. Præbeo.

Præbĕō,es, præbŭī, præbĭtŭm, præbērĕ, einem darreichen / bieten oder geben/Dáć/Nástáwiáć. Item, erzeigen oder beweisen/Pokázáć. Aurem præbere, wol auffhören/Słucháć. Iusta præbere, sein Tagwerck vnd schuldige Pflicht thun/ Powinność swoię / roboty dzienną odpráwowáć. Operam præbere, Hülff beweisen/Pomoc. Præbĭtŭs, a, um, partic. gegeben vnd geschenckt/Dány/Podány. Præbĭtŏr,oris, g.mas. Außgeber/ vnd Vorsteher / Fundátor/ Gospodarz urzędowy. Præbēndă,orum, g.n.plur.nu. Versicherung nach Nothdurfft/Potrzeby / Stácya. Item, Præbenda est jus percipiendi proventus in ecclesia collegiata ex actione proveniens, competens alicui de collegio, quod jus

ex Canonica descendit: non dicitur enim Canonicus sine præbenda esse.

Præbia, orum, Veteres Remedia dixerunt.

Præbitere, pro Præire, dixit Plaut. & pro Præterire. obsoletum est.

Præcalvus, v. Calvus. Præcantatio, v. Cano, Præcanus, v. Caneo. Præcarus, v. Carus. Præcaveo, v. Caveo. Præcedo, v. Cedo. Præceler, v. Celer. Præcello, Præcelsus, v. Cello. Præcentio, Præcentor, vide Cano.

Præceps, cipitis, g. omn. gäh/vnbesonnen/sehr zu einem Ding geneigt / also/ daß man ein Ding vnbesonnen thut/Nieroʒmyślny. Præceps ingenio in iram, Gähzornig/ Gniewliwy. Item, præceps, schnell/ Rychły/ Pretki. Præcipitem abire, gählingen verderben vnd arm werden/ Zginąć/ Podupáść. Item, fast stoßig vnd hangend / das leichtlich abfallen sol/ Mieć się ku schyłkowi/ ku upádkowi. Præcipitem dare, herabstürtzen / Zrzućić kogo. In præcipiti esse, in grosser Gefahr stehen / Być ná niebespiecznym mieyscu / rázie. In præceps, gählingen stößlichen/ Ná ßyie/ná dol. Præcipito, as, præcipitare, herabstürtzen / Zpycháć. Præcipitare moras, fast eylen/Kwápić się. Nilus præcipitat ex altissimis montibus, scheust herab/ Spada/ ćiecze. Præcipitans, antis, particip. sive nomen ex particip. Ætas præcipitans, hinfallend Alter/ Wiek ginący. Præcipitante republica, als die Stadt gählingen fiele/ Gdy się Rzeczpospolita miáłá ku schyłkowi. Præcipitanter, adver. vnbesinnlich / auß grossem Eyl / Skwápliwie. Præcipitium, ij, g.n. ein gähstoßig Orth/ Przepáść/ przerwá. Præcipitantia, æ, g.f. Gähstützigkeit / Skwápiánie się. Præcipitatio, onis, g.f. Hinabstürtzung/ Spadánie / Skwapiánie się.

Præceptum, vide Capio. Præcerpo, v. Carpo, Præcertatio, v. Certo. Preciæ uvæ, v. Precius. Præcidaneus, a, um, ut: Præcidaneæ hostiæ, quæ ante sacrificia solennia cædebantur. Præcido, v. Cædo. Præcingo, v. Cingo. Præcino, v. Cano. Præcipiu, & Præcipuus, v. Capio. Præclarus, v. Clarus. Præcludo, v. Claudo.

Præco, onis, g.m. ein Außruffer / Außschreyer auß Befehl der Obrigkeit/Opowiádácz/Woźny. Per præconem aliquid vendere, etwas zu verkauffen / außruffen/ Wywołáć co przedáynego. Præconium, ij, g. neu. Außruff/Lobung/Ogłoßenie/Chwalenie.

Præcognitus, vide Nosco. Præcolo, v. Colo. Præcompositus, v. Pono. Præconceptus, v. Capio. Præconsumo, v. Sumo. Præcontrecto, vide Traho. Præcoquo, v. Coquo. Præcordia, v. Cor. Præcorrumpo, v. Rumpo. Præcrassus, v. Crassus. Præcurro, v. Curro. Præcox, v. Coquo.

Præda, æ. g.f. ein Raub / Beuth/Łup/Łupiestwo. *Fructuosa, sordida, feralis, dives, opulenta, barbara.* Prædam facere, rauben / Łupić. Prædaceus, Prædatitius, & Prædativus, a, um, ut: Pecunia prædacea, Raubgelt/Pieniądze łupieżne. Prædor, aris, atus sum, prædari, rauben/ Rozbijáć/Łupić. Prædare Barbarè dicitur, pro Prædari. Prædator, oris, & Prædo, onis, g.m. ein Rauber/Łupieżcá/ Rozboynik. *Famosus, acerbus, impius, vagus, nefandus, crudelis, avidus.* Prædatorius, a, um, ut: Navis prædatoria, Raubschiff/ Rozboynicży okręt. Prædabundus, um, räuberisch/Plondruiący. Prædonulus, dimin. à Catone usurpatum. Deprædor, idem quod simplex.

Prædamno, v. Damno. Prædelasso, v. Lassus. Prædensus, v. Densus. Prædestinatio, v. sup. Destino. Prædico, Prædicatio, & prædicatum, vide Dico.

Præditus a, um, id est, habens, habend/verfast/ begabet / Obdárzony/ Obfituiący/ Máiący. sine verbo. Amentia præditus, vnsinnig/Szalony. Audacia præditus, tapffer/ Śmiáły.

Prædives, vide Dives, Prædivino, v. Divinus.

Prædium, ij, g. neu. ligend Gut/ als Erdreich oder Bäwm in der Stadt oder auff dem Land/ Folwárk/Dziedzıná. *Cultum, preciosum, omniferum, ferax, dotale.* Prædium beneficiarium, vel clientelare, ein Lehen oder Lehengut/ Mánstwo. Prædium optimo jure, & optima conditione, hoc est, immune, ein frey ledig vnbekümmert Gut/ Wolne dobrá. vulgò, Alaudemiale. Prædium vectigale, vel pensitans, ein Gültgut/zinßbar Gut/Czynßowe/ najemne. Prædiolum, li, dimin. Prædiatus, a, um, reich an ligenden Gütern/ Máietny. Prædiatorius, a, um, ut: Jus prædiatorium, das Recht über ligende Güter/ Práwo ná dobrá. Prædiator, oris, g.m. einer der wol bericht ist in den Händeln die zu solchen Gütern vnd Besitzungen gehören / Komisarz/ Rekoymia.

Prædomo, vide Domo. Prædor, vide Præda. Præduco, v. Duco. Prædulcis, v. Dulcis. Prædu-

ro,v.Duro. Præeo,v.Eo. Præfacilis, vide Facio. Præfatio,v.Faris. Præfectus,v.Facio. Præfero, v.Fero.præferox, v.Ferox. Præferratus,v.Ferrum.Præfervidus,v.Ferveo.Præfestino,v.Festino.Præfica,v.Facio.Præfiguro,v.Fingo. Præfido,v.Fides. Præfigo,v.Figo.

Præfīnĭō,præfīnĭs, præfīnīvī, præfīnītūm, præfīnīrĕ, ztelen / ein Ziel setzen / vorbehalten / Náznaczáć/Okreßáć/Stánowić. Diem præfinire, einen Tag bestimmen/ Dźień náznáczyć. Præfīnītō, adverb. nach bestimpter Maaß/ Okreśnie/Z vczestru.

Præfloreo, Præfloresco, & Præfloro, v.Flos. Præfluo, v.Fluo.

Præfōcō, as, præfōcārĕ, ersticken / Dawić. Præfōcātĭō, onis, g.fœm. eine Erstickung / Dawienie.

Præfodio,v.Fodio.Præfœcundus,v.Fœcundo.Præformido, v.Formido,Præformo,v.Forma. Præfractus, v.Frango. Præfrigidus, v.Frigeo.Præfulcio, v.Fulcio. Præfulgeo,v.Fulgeo. Præfulguro,ibid.Præfurnium,v.Furnus.Prægelidus,v.Gelu. Prægermino, v.Germen. Prægestio,v.Gero. Prægigno,v.Gigno.

Prægnāns, antis, schwanger/ Brzemienna. Sus prægnans, tragende Schwein/ Prośna świnia. Prægnans arbor thuris, voll Safft/ Soczyste. Prægnātĭō, onis, g.f. denominativum, das tragen einer schwangern Frawen / Brzemienność.

Prægravo, v.Gravis. Prægredior,v.Gradior. Prægusto,v.Gusto.

Præhēndō,& Prændō,is,præhendi, præhensum, præhēndĕrĕ, Alij Prehendere sine diphthongo,tunc prima est brevis.erwischen/ergreiffen/Porywáć / Vymowáć/ Chwytáć. Præhēnsārĕ, frequent. vel potius Prænsārĕ, Præhensus furti manifesti, vel furto manifesto, in offentlichem Diebstal ergriffen/ Záchwycony ná złodźieiſtwie. Prænsātĭō,onis,g.f.eine Ermunschung/Ermahnung/ Imánie/ Náponminánie. Præhēnsūs,vel Prænsūs, Præhēndēndūs. Prænsūrūs,a,um,& Prænsāns, āntĭs, participia sunt. Cōmprǣhēndō,is,compræhendi, compræhensum, cōmprǣhēndĕrĕ, begreiffen/ erwischen/erfassen/ Imáć/ Chwytáć/ Ogárnąć. Verbis comprehendere, mit Worten begreiffen / Słowy co ogárnąć. Comprehendere memoria, in Gedächtnuß fassen/ Pámiętáć. Cōmprǣhēndĕrĕ, pro Deprehendere, ein Ding ergreiffen / das ist/erlernen/Pojąć tąko rzecz. Cōmprǣhēnsūs, a,um, particip. gefasset/ Pojęty. Cōmprǣhēnsūm,i,g.n.ut: Nihil comprǣhensi habere,nichts vernommen oder gemerckt haben/ Nic nie pojąć. Cōmprǣhēnsē,adverb. kurtz/ begreifflich/Krotko/Pojętnie. Cōmprǣhēnsĭbĭlĭs,lĕ,begreifflich Pojętny.Cōmprǣhēnsĭō,onis,Gespür/Ergreiffung/Gemerck vnd Verstand/ Pojęćie/ Objęćie/ Chwytánie. Dēprǣhēndĕrĕ,erfinden/auffs Gespür komen/ergreiffen/ mercken/erfahren/Doyść czego/Obaczyć. Deprǣhensus,a,um, ergriffen/ Doßły/Obaczony. Deprǣhensio,onis,g.f. Ergreiffung/Postrzegánie. Īndēprǣhēnsĭbĭlĭs,lĕ, vnmüglich oder schwer zu verstehen / Niepoślákowány. Rĕprǣhēndĕrĕ,wiederumb ergreiffen/ Zátrzymawáć. Item, schelten/straffen/Gáńić/ Strofowáć. Manu reprǣhendere,bey der Hand erwischen vñ wiederumb ziehen/ Reką záhámowáć.Rĕprǣhēnsĭō,onis,g.fœ. Straaff mit Worten/Strofowánie. Rĕprǣhēnsŏr,oris,g.m. Einer der mit Worten strafft / Strofułacy. Item, ein Begreiffer eines jrrenden / Zástánowićiel. Rĕprǣhēnsĭbĭlĭs,lĕ,sträfflich/ Przygány. raro legitur.Rĕprǣhēnsō,as,are,frequen. mit rauhen Worten straffen/ Strofowáć ostro. Īrrĕprǣhēnsūs,a,um,vngescholten/vnverschreyet / Nienágániony.

Præiaceo,v.Jaceo. Præiudex,v.Judex. Præiuvo,v.Juvo. Prælabor,v.Labor,as. Prælambo,v. Lambo.Prælego,v.Lego. Prælibo,v.Libo.Prælicenter,v.Licet.

Prælīgō, as, prælīgārĕ, voran binden/oder fornen binden/ Przywiezowáć/ Záwiezowáć. Vinum præliganeum, der erste Wein im Herbst/ so zum ersten abgelesen wird/ Gesind-Wein/ Pierwße wino w Jesieni.

Prælĭūm,ij,g.n.ein Streit/eine Kriegsschlacht/ Potyczká. *Horridum, impium, durum, sævum, dirum, sceleratum, triste, acre, ferum, asperum, improbum, fædum, crudum, infandum, funestū, spumeum, turgidum, anceps, crudele, violentum, Martium, proterbum, efferum, cruentum, sæviens, damnosum, atrox, horrens, raucum, forte, discors, torbum.* Prælĭŏr,aris, atus sum, prælĭārī, eine Schlacht thun/ streiten / Potykáć się. Prælĭārĭs, arĕ, das zum Streit gehört/Woienny/Potyczkowy.Dēprælĭārī, idem quod Præliari.

Præ-

Prælongus, v. Longus. Præloquor, vide Loquor. Præluceo, v. Lux. Præludo & Præludium, vide Ludo.

Prælūm, i, g. n. ein Trottenbawm / Kelterbawm / Práſa winna. *Falernum, ebrium, Pelignum, Campanum, calenum.* Prælă, plur. num. allerley Preſſen / Wſſeláka práſá. Alij ſine diphtongo ſcribunt.

Prælustris, v. Lustro. Præmando, v. Mando. Præmaturus, v. Maturus. Præmedicatus, v. Medicor. Præmeditatio, v. Meditor. Præmereor, v. Mereor. Præmetior, v. Metior. Præmetuo, v. Metuo. Præmigro, vide Migro. Præmitto, vide Mitto.

Præmĭūm, ij, g. n. die Vergeltung / Nágrodá. Item, eine Belohnung ſo man den Vberwindern vnd Sieghafften gibt / Sold / Záplátá / Zold. *Largum.* Præmium pro pecunia poſuit Nævius. Præmĭŏr, aris, atus ſum, præmĭārī, gewinnen / Zyſku ſſukáć. Præmĭātŏr, oris, g. m. qui præmia ſolvit, Nævius uſus eſt, pro Prædone Nonius. Præmĭōsūs, a, um, pro pecunioſo. obſoletum eſt.

Præmoderor, v. Modus. Præmoleſtia, v. Moles. Præmolior, v. Molior. Præmollio, v. Mollis. Præmoneo, v. Moneo. Præmonſtro, v. Monſtro. Præmordeo, v. Mordeo. Præmorior, vide Morior. Præmunio, v. Munio. Prænarro, v. Narro. Prænato, v. No. Prænavigo, v. Navis. Prænimis, v. Nimis. Præniteo, v. Niteo. Prænomen, v. Nomen. Prænoſco, v. Noſco. Prænubilus, v. Nubes. Prænuntio, v. Nuntio. Præoccido, v. Cado. Præoccupo, v. Occupo. Præopto, v. Opto. Præparcus, v. parco. Præparatio, v. paro. Præpedio, vide pes. Præpendeo, v. Pendeo. Præpes, v. Pes. Præpilatus, v. pilum. Præpinguis, vide pinguis. Præpolleo, v. polleo. Præpondero, v. pondus. Præporro, v. porro. Præpoſitus, v. pono. Præpoſſum, v. Sum. Præpoſterus, v. poſt. Præpropero, v. propero. Præpūtĭūm, g. n. Vorhaut des männlichen Glieds / Neobrzeſtá / Obrzezek cztonká meſtiego. Metonymicos, Gentiles, die Heyden / Pogánie. Præradio, v. Radio. Prærado, v. Rado. Prærancidus, v. Rancor. Prærapidus, v. Rapio. Præripio, ib. Prærodo, v. Rodo. Prærogo, v. Rogo. Prærumpo, & Præruptus, v. Rumpo.

Præs, prædĭs, g. maſc. ein Bürge / Rekoimia. Prædēs, plur. num. Güter vnd Vnterpfand eines ſolchen Bürgen / Rekoimie dobrá.

Præſagio, v. Sagax. Præſanatus, v. Sanus. Præſcateo, v. Scateo. Præſcius, v. Scio. Præſcribo, v. Scribo. Præſeco, & præſegmen, v. Seco. Præſens & præſentia, v. Sum. Præſentio, v. Sentio. Præſento, v. Sum. Præſepelio, v. Sepelio. Præſepio, vide Sepes.

Præsēpē, is, g. n. ein Stall / Stáinia. *Horridulum, durum, ligneum, olidum.* Item, Præſepe, ein Hurenhauß / ein gemein Frawenhauß / Nierządny dom. Præſepes, is, in fœminino gen. etiam dicitur Præsēpĭūm, ij, die Kripp im Stall / Zlob / Koryto.

Præſes, v. Sedeo. Præſero, v. Sero. Præſervio, v. Servio. Præſervo, v. Servo.

Præsērtim, adverb. ſonderlich / fürnemlich / vorab / Zwłaſzczá.

Præſideo, Præſidium, & Præſignis, v. Sedeo. Præſilio, v. Salio. Præſpargo, v. Spargo. Præſto & præſtabilis, v. Sto.

Præſtēr, tēris, g. maſ. Serpentis genus. ein fliegender Drach / Smok latájacy. *Torridus, avidus.* Eſt & igneus turbo, ſive cœleſtis flamma, quæ, quicquid attingit, comburit & proterit. Alij Preſter ſine diphtongo ſcribunt.

Præſtēgă, æ, g. f. locus ſub tecto tantum, ubi otij cauſa ſumus, tanquam ſub porticu, ein bedeckt Ort da man zuſammen kompt ſich zu beſprechen / Mieyſce pod dáchem dla ſchadzki.

Præſterno, v. Sterno. Præſtēs, ſtĭtis, idem, quod Præſes vel Antiſtes.

Præſtĭgĭūm, ij, g. n. vel potius Præſtīgĭæ, arum, g. f. plur. num. Verblendung des Geſichts / wie die Gauckler thun / Zauberey / Mamienie / Szálbierſtwo. *Magicæ.* Præſtĭgĭātŏr, oris, g. m. Gauckler / Szálbierz / Kuglarz. Præſtīgĭātrīx, īcĭs, g. f. Gaucklerin / Szálbierká / Kuglárká.

Præſtĭnō, as, præſtĭnārē, kauffen / Kupowáć. Veteribus idem quod Emere.

Præſtō, adverb. ut nonnulli volunt: Alij nomen indeclinab: g. omn. ſignificat præſens verbo SUM, ES, EST, jungitur: Ad horam octavam præſto eſt, vmb die achte Stund erſcheinet er da / Ná oſmą godzinę ſię ukázuie. Præſto adeſt, Poëticè, pro Præſto eſt.

Præſtŏlŏr, aris, atus ſum, præſtŏlārī, einem warten oder gehorſamen / Czekáć.

Præſtringo, v. Stringo. Præſtruo, v. Struo. Præſudo, v. Sudor.

Præsul,sulis,g.m. ein Prælat unter den Geistlichen/ Przełożony/Prałat. Præsulatus, us, g. masc. Dignitas Præsulis.

Præsulsus, v. Sal. Præsulto,v.Salio. Præsum, v. Sum. Præsumo,v.Sumo. Præsuo,v.Suo. Prætego,v. Tego. Prætendo,v.Tendo. Prætener,v. Tener. Prætento,v.Tento. Prætenuis,v.Tenuis. Prætepeo,v.Tepor.

Præter,Præposit. accus. serviens,Ohn/Uber/ Wieder/Bey/ Oprocz/ Mimo/ Nad/ Nad to. Præter ripam,Bey dem Gestad/U brzegu. Præter modum, Uber die Maß/ Niezmiernie/Zbytnie. Præter æquum,wider Billigkeit/Surowie/ Niesłusznie.Nunc quidem præter nos nemo est, Ohn uns/Oprocz nas. Præter oculos, Vor den Augen/ Przed oczyma.

Præterago, vide Ago. Prætērĭtō, as, are, pro frequent. præterire,obsol. Præterduco,v.Duco.

Prætĕrĕā, adverb. Uber das/ Weiter/ Darzu/ Zu dem/ Nad to.

Prætereo,v.Eo. Præterequito,v.Equito. Præterferor,v.Fero. Præterfluo,v.Fluo. Prætergeo. v. Tergeo. Prætergredior,v Gradior. Præterlabor,v.Labo, as. Prætermitto,v.Mitto. Præternavigo,v.Navis. Prætero,v.Tero. Præterquam, Dann allein/außgenommen/Oprocz. Præterrado,v.Rado. Præterveho,v. Veho. Præterverto, v. Verto. Prætervolo,v.Volo. Prætexo,& Prætexto,&c.v.Texo. Prætimeo. v. Timeo.

Prætōr, oris, g.m. ein Schultheiß/Vogt/Richter/ein jeglicher Oberster des Kriegsheers/Woyt/ Sędzia/Hetman/Rządzca. Prætūră, æ,g. fœ. Schultheissen Ampt / Vogts Würde. Woytostwo.Prætōrĭūs, Prætōrĭtĭūs,& Prætōrĭānūs, a, um, Dem Schultheissen oder Vogt zugehörig/ Hetmański/Woytowski. ut: Cohors prætoria, Des Vogts Anhang / Hetmański przedni żołnierz. Prætōrĭūm, Rathauß des Schultheissen/ Vogts oder Feldrichters/Ratusz/Namiot. Itē. ein Lusthauß auffm Felde/Dwor we wśi/ná polu. Accipitur etiam pro ipso concilio à Prætore convocato. Prætōrĭŏlūm, li, dim. Prætōrĭānūs,a,um, Proprætor, Ein Stathalter des Prætoris in einem gewonnen Land Landvogt/ Námiestnik woyrowski.

Prætortus,v.Torqueo. Prætrepidans,v. Trepido Prætumidus,v.Tumor.Prævaleo,v.Valeo.

Prævārĭcō, aris, atus sum, prævārĭcārī, Untrewlich/ falsch und nicht auffrecht handln / übertreten/ Wykroczić / Fałszywie się obchodźić. Item, Im schein wider einen / aber heimlich mit demselbigen halten/Potáiemnie przeciwko komu mowić/ábo kogo wydáć. Accusationi prævaricari, Mit dem Kläger einen Verstand haben/ Wydáć spráwe. Prævārĭcātŏr,oris, g.masc. ein Ubertreter/Przestępnik. Prævaricator publicæ causæ, Verräther und Ubergeber einer gemeinen Sach/Zdraycá publiczny. Prævārĭcātĭō,onis, g. fœ. Ubertretung/ Przestąpienie/ Wydánie spráwy.

Præveho,v.Veho. Prævelo,v. Velo. Prævelox, v. Velox. Prævenio, v. Venio. Præverbia, orum, pl. nu. g.n. sunt, quas Grammatici vocant Præpositiones,ut: à, ab, &c. Præverto,v.Verto. Præveto,v.Veto. Prævideo, v. Video. Prævincio,v.Vincio. Prævitium,v.Vitium. Prævius,v. Via. Præumbro, v. Umbra. Prævolo,v. Volo. Præuro,v. Uro.

Prāgmă, atis, g. n. lat. Actio, vel Negotium, Geschäfft/Werck/Handel oder Handlung/Spráwá/Robotá/ Uczynek. Prāgmătĭcūs, ci, g. m. Der Rechtshändel / Gesatzen und Gewonheiten/ bericht und Verständiger/Práktyk. Sanctio pragmatica,cum omnia Pragmaticorū arbitrio terminantur. Prāgmătĭcūm, ci,g.n. Gemeine Händel und Geschäfft/ Spolny hándel.

Prāndĭūm, ij,g. n. Das Mittagmal/ Obiad. *Lautum, geniale, unctum, pingue.* Prāndĭŏlūm, li, dimin. Prāndĕō, es, prāndī, & pransus sum, prāndērĕ, Zu Mittag essen/Obiadowáć. Prānsĭtō, as, prānsĭtārĕ, freqvent. Prānsŏr, oris, g. masc. ein Gast bey der Mittags Malzeit/Obiádownik. Prānsōrĭūs, a,um, Das zum Mittagmahl gehört/ Obiádowy. Imprānsŭs, a, um, noch nicht zu Mittag gessen/ Nieobiedwáiacy.

Prāsĭnūs, a, um, ut: Color prasinus, Gelbgrün/ oder Schweitzergrün/ źielony. Item, pro pisce, ein Praßmen/ Pressem/ Leszcz.

Prātūm, ti, g. neut. ein Wiese/ Matten/ łaká. *Molle, formosum, gemmans, herbosum, irriguum, raucosum, tenerum, apricum, floridum, herbans, viride, latum, humidum, udum, croceum, vernicomum, comans, gemmeum, decens, æstivum, florens, roscidum, vernans, virens, herbidum, vernum, canorum, odorum, amœnum, floreum, lætum, luridum, rorans, viridans, cultum, amplum, florens, fruticans, gramineum, olens, sitiens, pingue, pubens.* Prātŭlūm, di-

dimin. Prātēnsĭs, ĕ, Das auff Wiesen oder Matten wächst/ łoczny.

Prāvŭs,a,um, Krumb/ungerad/ Krzywy. Item, Böß/verkehrt/Zły. Prāvĭtās,atis,g.f. Krümme/ Ungerade/Krzywość. Item, Boßheit/verkehrter Sinn/Złość. Prāvē, Bößlich/unrichtig/źle Dēprāvō, as, dēprāvārĕ, krümmen/verkehren/falsch machen/verderben/Psowáć/Wykrzywiáć Dēprāvātŭs, a, um, Verderbt/ verkehrt/ Zepsowány/ Wykrzywiony. Dēprāvātĭō,onis, g.fœm. Verderbung / Verkehrung / Psowánie/ Wykrzywiánie. Dēprāvātē, adverb. Wiher Recht vñ Billigkeit/Boßhafftiglich/ źle/ Przewrotnie.

Prāxĭs,ĕōs, g.fœm. latin. Actio vel Actus, ein Handlung/ Czynienie/ Sprawowánie. Prāctĭca, æ, idem. Unde Practicus, a, um , qui actu ipso aliquid facit.

Precium, vide Pretium.

Prĕcĭŭs,a,um, ut : Uvæ præciæ, Trauben die zu früh reiff seynd / Jágody winne rychło dostałe.

Prĕcŏr, aris, atus sum, prĕcārī, bitten/ begehren oder wünschen/ Prosić/ Życzyć/ Błogosłáwić. Precari alicui, Einem guts wünschen oder fluchen/Für einen bitten/Winszowáć. Ab aliquo precari, Einen umb etwas bitten/ Prosić o co. Prĕcĭs, prĕcī, prĕcĕm, prĕcĭbŭs, obliqui sunt ab inusitato nominativo Prex. Preces,pl.nu. g.fœ. magis in usu. Gebett/ Prozbá/Modlitwá. *Sollicitæ, blandæ, doctæ, supplices, molles, humiles, sacrificæ, mellitæ, benignæ, supplicuæ, dulces, furtivæ, serviles, castæ.* Nec prece, nec precio. Weder mit Bitt noch mit Gelt / Ani zá prozbą / áni zá pieniądze. Prĕcātĭō, onis,g.f. ein Bitt/Prozbá. Prĕcātŏr,oris,g.m. ein Fürbitter/Proszak/Przyczyńcá. Prĕcārĭŭs, a, um , Das auff Bitt wird geben/ Uproszony. Prĕcārĭō, nomen, ipsa terminatione ablativi pro adverb. accipitur, Durch/ Bitt/ Bittweiß/ Z prosbą. Prĕcāns, antis, particip. Bittend/ Prosząc. Prĕcāndŭs, & Prĕcātūrŭs, a, um, Der bitten wird/ Ktory ma prosić. Adprecari, & Cōmprĕcārī, idem quod simplex. Dēprĕcŏr, aris, atus sum, dĕprĕcārī, abbitten/ fast bitten/ Prosić bárzo/Zbrániáć się. Deprecari alicui ne vapulet, Für einen bitten das er nicht geschlagen werde/ Wypraszáć kogo z chłosty. Deprecari malevolentiam, Sich Neids und Haß entschüldigen/ Wymawiáć się z podeyźrzenia nienawiści. Deprecari munus aliquod, ein Ampt abkehren/abbitten/Zbrániáć się urzędu. Dēprĕcātŏr,oris, g. m. Fürbitter/ Przyczyńcá. Dēprĕcātĭō,onis, Fürbitt/ oder Abbitt einer Missethat/ Przepraszánie/ Przyczyná. Diræ deprecationes, pro imprecationibus in malum, Verfluchung Przeklinánie. Dēprĕcābĭlĭs, lĕ, rarò legitur, erbittlich/ Ubłagálny. Īndēprĕcābĭlĭs, unerbittlich/ Nieuproszony. Imprecatio,onis, g.f. Verfluchung/ Przeklinánie. Rĕprĕcārī, Wiederumb wünschen/ Znowu winszowáć/Życzyć. ut : Quod mihi precaris, idem tibi reprecor, Das mir wünschest/ wünsch ich dir wiederumb/ Czego mnie ty życzysz/ ia też wzátem tobie życzę.

P R

Prehendo v. Præhendo. Prelum v. Prælum.

Prĕmō, is, prēssī, prēssŭm, prĕmĕrĕ, drucken/ engen/trengen/nötigen/Tłoczyć/Náćiskáć. Prelo premere, pressen/ trotten/ Prásowáć/ Náćiskáć. Vocem premere, die Red verhalten/Umilknąć/ Głos zátrzymáć. Oculos premere, Die Augen zuschliessen / Oczy záwrzeć / zámrużyć. Ære alieno premi, mit Schulden beschwert seyn/ Być dłużnym. Bello premi, mit Krieg beladen seyn/ Woyną być ściśnionym. Prēssō, as, prēssārĕ, frequent. drucken/außdrucken/Náćiskáć/Tłoczyć. Ubera palmis pressare, Die Euter mit den Händen drucken/das ist/melcken/Doić. Prēssŭs, a, um, particip. sive nomen ex partic. außgetruckt/ subtil/scharpff/getrungen/Náćiśniony/Tłoczony. Gradu presso incedere, ernstlich/tapfferlich tretten/ Wspániále/pomáłu iść/stąpáć. Pressus,us, g. m. & Prēssūră, g. f. Druck/Trang/Prásowánie/ Tłoczenie. Prēssē, adv. Säuberlich/ mit kurtzen Worten/ ohn Uberfluß/ ściśle/ Subtelnie/ Krotko. Prēssōrĭŭs, a, um, Das zu drucken gehört/ Prásny. Apprĭmō, is, appressi, appressum, āpprĭmĕrĕ, hinzu/aneinander drucken/ Przyćiskáć/Przytuláć. Cōmprĭmĕrĕ, zusammen drucken/Ściskáć. metap. pro Cohibere, Compescere, Comprimere seditionem, ein Auffruhr stillen/ Uśtánowić rozruch. Comprimere virginē, ein Jungfraw schwächen/ Zgwałćić pánnę. Compressus, a, um, zusammen gedrucket/ Sciśniony. Compressum atq; tacitum odium, ein heimlicher verborgen Haß so im Hertzen verdrucket ist/ Cicha táiemna nienawiść. Compressus,us,g. masc. & Cōmprēssĭō, onis, g. f. Das zusammen drucken/ Sciskánie. Cōmprēssĭūncŭlă, æ, dimin. Deprimere, niedrigen/ unterdrucken/ Zniżáć/ Tłumić.

De-

Deprimere plantam, vel vitem in terram, eingrabeu/einlegen/Kopáć/Wſadzáć. Deprimunt me quæ porto, drucken mich nider/ Cieżą mi/ Przeważáią. Depreſſus, a, um, partic. hinunter gedruckt/Zniżony. ut: Depreſſa onere ſuo navis, durch eigen Luſt zu gegangen/Pogrążony okręt. Depreſſus,nomen ex particip. Depreſſior locus, ein niderer Orth / Niżße mieyſce. Exprĭmĕre, außſprechen/außreden/außdrucken/Wytłaczáć/ Wyćiſkáć. Exprimere confeſſionem culpæ, die Bekantnuß ſeiner Schuld auß einem bringen/ Wyćiſnąć ná kim wyznánie winy. Itē,Exprimere, außdrucken/ eigentlich abmachen / Wyrażáć/ Drukowáć. Alicujus faciem exprimere, Eines Angeſicht nach dem Leben außdrucken/Wyrázić czyię twarz. Verſibus exprimere,mit Verſen beſchreiben vnd außdrucken/ Wierßámi opiſáć. Exprimere aliquid, außtrücklich reden/Wyráźnie mowić. Expreſſus,a,um,wol außgedruckt vnd abgemacht/Wyrážony. Expreſſio,onis, g.f. Außdruck/ Wyráženie. Expreſsè, adverb. außtrücklich/wol zu verſtehen/ Wyráźnie. Imprĭmĕrĕ, eindrucken / Náćiſkáć. Imprimere librum, Buch drucken/Drukowáć. Imprimere ſigilla annulo, Mit einem Fingerrinck verſieglen/ Pieczętowáć ſignetem/ pierśćieniem. Dedecus Reipubl. imprimere, Dem gemeinen Regiment ein Schmach beweiſen/Zádáć nieſławę Rzeczypoſpolitey. Item,Imprimere, zeichnen/ein Zeichen eindrucken/Znáczyć/Cechowáć.Impreſſio,onis, g. f. ein Angriff mit einem gewaltigen Druck/Náćieránie. Impreſſionem facere vel dare, dicuntur mlites, gewaltiglich hinein drucken / vnd den Feind mit einem Druck angreiffen/ Náiazd uczynić. Impreſſio vocum, Außdruck der Wörter/ das iſt/wolgefallen Wort/ Wyráženie słow. quaſi dicat: wolgemodlet/ Dobrze wykßtałtowáne. Impreſſor, oris, g. maſc. ein Drucker/ Buchdrucker / Drukarz. Opprĭmĕrĕ, vnterdrucken/ überladen/übertringen/ überherſchen/ Tłumić/ Vćiſkáć / Záwaláć. Opprimi ære alieno, Mit Schulden beladen ſeyn/ Być dłużnym bárzo. Opprimere pede, vntertretten/ Podeptáć. Oppreſſus, a, um, partic. vntergedruckt/ überfallen/ übergewältigt/ Zátłumiony/ Vćiśniony. Oppreſſio,onis,g.f. Vbertrang/Vberlaſt/Vberfall/ Vberwältigung/Oblężenie/Vćiſk/Gwałt. Opprĕſsĭūncŭlă, æ, dimin. Oppreſſor, oris, g. maſ. ein Vntedrucker/Beſchwerer/ Potłumićiel. Rĕprĭmĕrĕ, verhalten/ hinterſich drucken / Wſtręt czynić/Odpor dawáć. Iracundiam reprimere, Den Zorn einziehen/Gniew záhámowáć. Itinera reprimere, die Fahrt oder Reiſe kürtzen/ Zkroćić drogę. Rĕprĕſsŭs,a,um,partic. verdruckt/Záhámowány. Sūpprĭmĕrĕ, vnterdrucken/heimlich halten/ Tłumić/ Táić. Famam reprimere, ein Geſchrey vertüſchen/ vnterdruckē/ Wieść záhámowáć. Suppreſſus,a,um,partic. ſive nomen ex particip. ut: Suppreſſa navis, Ein verſenckt oder ertränckt Schiff/ Zátopiony okręt. Voce ſuppreſſa, Leiſe/mit niderer Stimm/ ćicho. Suppreſſio,onis, g. fœ. Vnterſchlagen/das Verſchlagen/ Diebſtall / Tłumienie/ Obrywká/ Kradźież. Nocturnæ ſuppreſſiones, der Alp / Druck vnd Angſt/Dußenie nocne.

Prēsbĭter,tĕrī,g.m. lat. Senior; Eſt & nomen dignitatis, non ætatis tantùm, licet alibi dicatur nomen ætatis, Elter/ Stárßy.

Preſter, vide Præſter.

Prĕtĭŭm, ij, g. n. Koſt oder Gelt/ oder Währſchafft die man vmb gekauffte Ding gibt / Zápłátá/Cená/Pieniądze. Alij Precium per c, ſcribunt. Vendere aliquid parvo pretio, Wolfeyl verkauffen/Przedáć tánie. Prĕtĭōsŭs,a,um, köſtlich/Kośztowny. Sapor pretioſus, ein edler Geſchmack/ Smák kośztowny. Prĕtĭōsē, adverb. köſtbarlich/Drogo. Appretiare, Barbarè legitur, anſchlagen wz ein Ding gelte/Szácowáć/Cenić.

Prĭăpīsmŭs, i, g. m. Continua arrectio membri virilis, ex morbo.

Prīdĕm,adv. Lengſt/vor etlicher Zeit/Dawno. Non ita pridem, Nicht gar längſt/ Nie bárzo dawno. Jāmprīdĕm, Vorlängſt/Już dawno.

Pridie,& Pridianus,v. Dies primævus. Primanus,Primarius,Primates,Primicerius, Primigenus, Primipilus, Primogenitus, Primordium, vide Primus.

Prīmŭs, a, um, Erſt/ Pierwßy. Laus prima illis eſt, Sie haben den höchſten Lob/ Oni naywiękßą sławę máią. Juventa prima, angehende Jugend/Młodźieńſtwo. Lux prima, Anbruch des Tags/ świt. Statim primo adventu, Als er erſt kommen war / Ná pierwßym wſtępie. A primo, Anfangs/Erſtlich / Ná początku/ Ná pierwey. Alicui primas dare, Subaudi partes, Einem das vorderſt vnd oberſt Orth eingeben/ Dáń kómu dáć / przodek w czym. Primùm, ad-

adverb. ferè ſequitur, præterea, vel deinde, Erſtlich/ Zum erſten/ Naprzod/ Napierwey. Ut primùm illam vidi, nunquam vidi poſtea, Ich hab ſie niemal mehr denn einmal geſehen/ Jákem ią raz widźiał / ták od tego czáſu iuż nigdym niewidźiał. Prīmō, adver. Vom oder am erſten/ Erſtlich/ Naprzod. Prīmŭlŭs, a, um, diminut. à Primus, Primulum, adverb. dimin. gerad jetzt/ Dopiero. Primævus, a, umn, Elteſt/ Naſtárſzy. Prīmānŭs, i, g. m. Tribunus, qui primæ legioni tributum ſcribebat. Feſt. Prīmārĭūs, a, um, Erſt/ oder Vorderſt/ oder Fürnemb/ Przedni. Prīmās, atis. Prīmātēs, primatum, pl. nu. die Fürnehmen vnd Oberer/ Pánowie przedni. ratione dignitatis, ut: Primas Germaniæ, id eſt, principalis Epiſcopus, ut Archiepiſcopus Magdeburgenſis. Primates, propriè loquendo, ſunt Patriarchæ. Primas etiam ponitur pro Archiepiſcopo. Prīmātŭs, ūs, g. m. Eſt ipſa dignitas Primatum, Die höchſte Würde/ Godność przednich pánow. Primicerius, dicitur ille, qui primo loco ſcriptus eſt in matricula Notariorum, & primum locum obtinet: Eſt & nomen dignitatis, quæ ſubeſt Archidyacono; Dicitur enim primus in cantu, vel in choro, qui in aliquibus Eccleſiis dicitur Cantor ſive Succentor. Prīmĭgĕnŭs, & Prīmĭgĕnĭŭs, a, um, Vrſprünglich/ erſtlich erwachſen/ anfänglich/ Pierwſzy/ Przodkowy/ Pierworodny. Prīmĭgĕnŭs, a, um, pro Primogenio, apud Lucret. Prīmĭtīvŭs, a, um, idem quod Primigenus. Anni primitivi, Die erſten Jahr/ Pierwſze Látá. Prīmĭpără, æ, g. f. Des erſten Kinds inligend/ Pierwiaſtká. Primipes, militum genus, qui à principio gladijs pugnabant; poſteà commutata re militari facti ſunt pilumni. Prīmĭpīlŭs, li, g. m. Centurio primi cohortis, qui 400. milites ducebat in prima acie, eratq; caput legionis. Prīmĭpīlārĭs, is, g. m. dicitur non tàm miles, qui eſt ſub centurione primipili, quàm ipſe centurio, qui olim præditus fuerat hac dignitate. Prīmĭtĕr, pro Primò, adverb. obſolet. Prīmĭtŭs, Zum erſten/ Naprzod. Prīmĭtĭæ, arum g. f. f. pl. nu. Erſtling/ die erſte Frucht/ Pierwiaſtki. Primitiæ ſunt primæ partes fructuum Deo offerendæ, hinc eſt quod ſacerdos, primam miſſam cantans, dicitur celebrare primitias, die erſte Meß/ Pierwſza Mſza. Prīmĭtĭŭs, a, um, apud Ovid. pro primo & principali. Primodum, pro primò, obſol. Prīmŏgĕnĭtŭs, i, g. m. Der Erſtgeboren/ Pierworodny. Prīmōrdĭŭm, ij, g. n. Anfang/ Vrſprung/ Ankunfft/ Początki. Prīmōrĭs, genitivus, cujus nominativus non reperitur. Prīmōrēs, orūm, Das vorderſt oder erſte Orth vnd Theil eines jeden Dings/ Przedni. Labris primoribus guſtare, Ein Ding bloß mit den Leffzen verſuchen/ Dotykáć się kąſek/ Koſztowáć. Primores pro primis accipitur. ut: Dentes primores, Die vörderſte Zän/ Przednie zeby. Item, Primores, pro Optimatibus, die Fürnemmen vnd Obern/ Przedni Pánowie.

Prīncēps, cĭpĭs, g. co. ein Fürſt/ oder Fürſtin/ Xiąże/ Xieżná. *Purpuratus, pellitus, arduus.* Etiam Princeps dicitur quilibet Prælatus Eccleſiæ. Quilibet quoque ſecularis dominus. Item, Princeps, fürtreffentlich/ Przedni. Princeps periculo, Der vorderſt in der Gefahr/ Pierwſzy w niebeſpieczeńſtwie. Januarius princeps menſis, Der erſte Monat/ Pierwſzy mieśiąc. Inter principes civitatis, vnter den Fürnemmen vnd Obern der Stadt/ Miedzy przednięmi Pánámi w mieśćie. Principes fœminæ, fürnemme/ hochgelobte/ hochgeborne Weiber / Szláchćionki/ Zacne Pánie. Princeps, adject. primum ſignificat. Prīncĭpātŭs, ūs, g. maſ. ein Fürſtenthumb/ Vorſtand/ Herrſchafft/ Pánowánie/ Godność/ Przodek. Principatus quoq; eſt apibus. Ipſum penes eſt principatus, Er führt das Regiment/ On rządźi. Prīncĭpālĭs, lē, Fürſtlich/ Przedni/ Xiążecy. Prīncĭpālĭtĕr, adv. Fürnemlich/ Fürſtlicher weiß/ Przednie/ Oſobliwie. Principare & Principari, Barbara ſunt verba pro Dominari.

Prīncĭpĭŭm, ij, g. n. ein Anfang/ Początek. Prīncĭpĭō, adverb. anfänglich/ zum erſten / Ná początku/ Naprzod. Prīncĭpĭă, orum, g. n. plu. num, eine Rott der tapfferſten Kriegsleute in der Schlachtordnung / Czoło woyſká / Żołnierz przedni.

Prior & hoc prĭŭs, Comparativum, non ſolum ad duos, ſed etiam ad plures referri poteſt, Forderer/ Pierwſzy/ Przednieyſzy. Priores noſtri, id eſt, Maiores, die Vorfahren/ Przodkowie. Tempora priora, die vergangene Zeit/ Látá przeſzłe.

Prīſcŭs, a, um, alt / lang/ vergangen/ Stáry/ Stárodawny. Secula priſca, alte oder lang vergangene Welt / Dawny wiek. Fides priſca Catholica, der alte Catholiſche Glaube/ Stára wiárá

rá

wá Kátholicku. Prīscē, adver. nach altem Brauch/ Stárożytnie/ po stároświecku.

Prīstĭnŭs,a,um, vorig vorder/ Dawny. Mores pristini, alte Sitten / Dawne Stáre obyczáie. Pristina sanitas, vorige Gesundheit/ Przeszłe zdrowie.

Prīstĭs,is,g.f. eine Gattung Meerfisches / Rodzay wielorybu. metaph. lange schmale Schiff/ Długi okręt/ wáśki.

Privatus, v. privus.

Prīvīgnŭs,i,g.masc. ein Stieffsohn/ Páśierb. Prīvīgnă,æ,g.f. Stiefftochter/ Páśierbicá.

Prīvŭs,a, um, eintzig/ sonderbahr/ das jemand eygentlich vnd besonderlich zugehört / Osobny. unde, Prīvātŭs,a,um, idem. Privatim, & prīvātē, adverb. für sich selbst / sonderlicher Weise/ insonderheit/ Osobno / Prywatnie. Prīvĭlēgĭŭm,ij,g.neu. eine sonderbahre Freyheit/ Przywiley. Est beneficium principis contra jus commune indultum. Prīvĭlēgĭārĭŭs,a,um, mit sonderbahrer Freyheit begabet/ Uprzywileiowány.

Prīvō,as,avi,atum, prīvārĕ, berauben/ Pozbawiáć/ Gołoćić. Prīvātŭs,a,um, particip. beraubet/ Ogołocony. Prīvātĭō,onis,g.f. Beraubung / Ogołocenie/ Pozbyćie.

Prĭŭs, Comparat. gradus, Nihil prius, neque fortius, es ist nichts trefflichers oder fürnehmers/ Niemász nic zacnieyszego y mocnieyszego. Prius, adverb. Disce quæso prius, quid sit vivere, Lieber/ lerne vorhin was das Leben sey / Ucz śię pierwey/ co to iest żyć.

Prĭŭsquăm, Coniunct. Priusquam dicere incipio, ehe ich anfahe zu sagen / Pierwey niż poczne mowić.

Prō, interiect. indignantis, nomin. aliquando, aliquando accus. jungitur. Prô dij immortales. Prô Deum atque hominum fidem, als ob einer spräch: Ey das sey GOtt vnd der Welt geklagt/ Boże śię tego pożal / Nieszczęsny.

Prō, præposit. ablativo serviens, für/ Zá. Pro hoste haberi, für ein Feind gehalten werden/ Mianym być zá nieprzyjaćielá. Pro re nata, nach Gelegenheit der Sachen/ Z rzeczy/ wedlug czásu. Qu sque pro se, ein jeder für seine Person/ Káżdy zá śię. Stare pro aliquo, auff eines Seyten stehen/ Być zá kim/ pomagáć.

Prōædĭfĭcātŭm, das Vorgebäw/ Wypuszczone budowánie.

Prōaŭctŏr, sive ut alij: proauthor, id est, Author & princeps.

Prōăvŭs, vide Avus. Prōăvĭă,æ,g.f. est aviæ mater.

Probabile, Probitas, Probo, v. Probus.

Prōblēmă, mătĭs, & Prōblēmătŭm,i,g.n. propositio est, interrogationem annexam habens, ut: Uxorne ducenda, vel non?

Prŏbŏscĭs, cĭdĭs, g.fœ. die Schnütz eines Elephanten/ Schwein/ Ygel/ ꝛc. Słoniowa trąbá/ Pysk/ nosek komorzy.

Prŏbrŭm, bri,g.n. Schande/ Vnehr/ Schmach/ Schmachwort / Łzenie/ Zelżywość. Fædum, nefandum, servile, dirum, turpe. Item, Probrum, Hurerey/ Frawenschwächung/ Vnehr/ Nierząd/ Cudzołóstwo. Prŏbrōsŭs,a, um, vnehrlich/ voll Schand vnd Schmach/ Obelżywy / Zelżywy. Prŏbrō, as, prŏbrārĕ, schmähen / einem eine Schmach anthun/ Łżyć. Exprŏbrō, as, avi, atum, exprŏbrārĕ, verweisen / einem zur Schmach auffheben vnd verweisen/ Wymawiáć komu / Urągáć. Exprŏbrātĭō, onis,g.fœ. Verweisung/ Wymawiánie/ Urągánie. Exprŏbrābĭlĭs, lĕ, verweißlich/ Urągánia godny. raro legitur Improbrare, & Opprŏbrārĕ, einem etwas schändliches fürwerffen/ verweisen/ Zádawáć co sromotnego/ Wyrzucáć ná oczy. Opprŏbrātĭō, onis, g.f. Scheltung/ Verweisung/ Przymowká. Opprŏbrĭŭm,ij, & Opprŏbrāmĕntŭm,i, gen.neut. Schmachred/ Schmachwort/ Zelżywość/ Urągánie/ Przymowká. Amarum.

Prŏbŭs,a,um, fromb/ gut/ Dobry/ Cnotliwy. Probis moribus, guter Sitten / Dobrych obyczáiow. Prŏbē adverb. wol oder fast/ Cnotliwie/ Dobrze. Probe memini, Ich bin wol ingedenck/ Dobrze pámiętam. Prŏbĭtās, atis,g.f. Frombkeit/ Güte/ Cnotá. Generosa, dulcis, ingenua, inculpata, unicolor. Prŏbĭtĕr, pro probe, Antiq. Approbus, sive per d, Adprŏbŭs,a,um, pro Valde probus. Apprŏbē, adver. pro Valde probe. Prŏbō, as, avi, atum, prŏbārĕ, loben/ gefällig machen/ Chwalić/ Co chwalebnego uczynić. Item, loben als gut/ gut achten/ Chwalić/ Ważyć sobie. Item, gut seyn/ erweisen/ bewehren/ Udáć pięknie Wymierzyć śię. Experimento probatur, wird durch Erfahrung bewehrt vnd erwiesen / Znáć z doświádczenia. Prŏbātŭs,a,um, particip. sive nomen ex particip. bewehrt/ bewiesen / Dowie-

dzłony/Doświádczony. Prŏbātŏr,oris,g.maſ. Lober / Bewilliger / der jhm etwas gefallen láſſt/ Pochwaláçz. Prŏbātiō,onis,g.f. Verhórung eines Dings/ Verhörung der Zeugen/ Pochwalánie. Item,Bewehrung/Erweiſung/Dowod/Doświádczenie Prŏbābĭlis,lĕ, gláublich/wol anzunehmen/Dowodny/Przyiemny. Prŏbābĭlĭtĕr, adverb.glaublicher Weiſe/Podobnie. Prŏbābĭlitās, atis, g.f. gutdúncken/ anſehen der Warheit/ Glaubwúrdigkeit / Podobieńſtwo ku prawdzie.Apprŏbō,as,āpprŏbārĕ,bewehren/billigen/ jhm gefallen laſſen/ Pochwaláć/ Poświadczáć. Item,gefállig machen / eine Red bewehren / Potwierdzáć. Apprŏbātiō, onis,g.f. eine Bewehrung/Billigung/Pochwał/Potwierdzánie. Apud Oratores, Bewehrung oder Beweiſung/Potwierdzenie.Apprŏbātŏr,oris,g.m. ein Bewehrer / Billiger / Pochwaláçz / Potwierdźićiel. Comprobare,Comprobator,& Comprobatio, idem quod Approbare ſignificet. Imprŏbŭs, a, um, vnfromb/ boßhafftig/ grimmig/ Niecnotliwy/Zły. Improbus anſer, ein ſchádliche/ vnruhige Ganß/Ges nieſpokoyna/ßkodliwa.Improbum teſtamentum, ein vnbillig/vngútig Teſtament/ Nieſłußny/ nie práwy teſtáment. Imprŏbŭlŭs,a,um, dimin. Imprŏbē,adverb. boßhafftiglich/ Niecnotliwie. Imprŏbĭtās,atis, g.f. Vnfrombkeit/Boßhafftigkeit/ Złość/ Niecnotá. Imprŏbārĕ, ſchelten/verwerffen/Gánić/Odrzucáć/Imprŏbābĭlis, lĕ, ſcheltens werth/ Nie dowodny / Przygánny. Rĕprŏbārĕ, verwerffen/ nicht annehmen/Odrzucić/ Gánić. Rĕprŏbātiō, onis,g.f.Verwerffung/Odrzucenie. Rĕprŏbŭs, a,um, der verworffen iſt/ Zły/ Odrzucony. raro legitur.

Procax,& Procor,v.proco.Procedo,v.Cedo

Prŏcellă,æ,g.f. Sturmwind / Vngeſtúmmigkeit/ ſonderlich auffm Waſſer/Náwáłność/Burzenie morſkie. *Arbuſta, ſtridens, Æolia, vehemens, velox, inſana, vaſta, hiberna, præceps, adverſa, minitans, immanis, rapida, undans, ſæva, picea, intorta, ſubita, furens, ventoſa, triſtis, tumida, Aquilonia, gelida, dira, tumeſcens, impotens, nigrans, æquorea, horriſona, immitis, inundans, nimbiſona, trux, rigens, terribilis, undiſona, celer, effrenis, Ægea, turbida, fervens, horribilis.* Temporis procella, metap. Vnruhe der Zeit/ Rozruch/ Czáſy nieſpokoyne. Prŏcĕllōsŭs, a, um, Vngeſtúmb/ Windſtúrmig/ Burzliwy.

Prŏcĕllō, is, prŏcŭlī, prŏcŭlsŭm, prŏcĕllĕrĕ, pro percellere.

Prŏcĕrēs,cerum, plur.num. g.m. die Kópff an den Balcken welche fúr das Gebáw außgehen/ Bálki. Et metaph. pro Maioribus civitatis, *Egregij, magnanimi, aurati, nobiles.* Proceres gulæ, groſſe Freſſer/ Freß-Junckern/ Żárłocy.

Prŏcērŭs,a,um,faſt lang/gerad/Wyſoki.Prŏcēritās,atis,gen.fœm. Láuge/Hóhe/ Wyſokość/ Wzroſt.Prŏcērē, adverb. ut: Brachium procerius proiectum.

Proceſſus, v.Cedo.

Prŏcēſtrĭŭm,ij,g.n. locus apertus ae patulus in ædificio vel domo, per quem proceditur in cubiculum, cœnacula & reliquas partes ſuperiores. Proceſtria, Munimenta quædam, quæ fiunt ante mœnia caſtrorum, ſive antè caſtra.

Procido,v.Cado. Procinctus, v.Cingo.

Prŏciō,is,ivi,itum, prŏcīrĕ, id eſt, rumpere atque irritum facere.Prŏcĭtŭs,a,um,vnkráfftig/ Niewáżny. ut:Procitum teſtamentum, ein vnkráfftig Teſtament/Niewáżny teſtáment.

Proclamo, v. Clamo. Proclino, idem quod Inclino.Proclivis,v.Clivus.

Prŏcō,as,avi, atum, prŏcārĕ, & Prŏcŏr, aris, atus ſum,prŏcārī,werben vmb etwas/ vnzúchtiglich Begehren/Prośić/Żądáć niezmiernie.Prŏcāx,ācis, adiect. ein ſchandbahrer Heiſcher/geyl/ muthwillig/Jurny/ Chćiwy/Roſpuſtny. Procax epiſtola, vnzúchtiger Brieff / Liſt niewſtydliwy.Prŏcācĭtās,atis,g.f. Muthwill/ Geylheit/ Zuchwálſtwo/Chćiwość. Prŏcācĭtĕr, adverb. vnzúchtiglich/Zuchwále/ Niewſtydliwie. Prŏcŭs, ci, g.m. ein Freyer/ Werber vmb eine Tochter/Zálecnik. *Miſer, pallens, tenellus, blandus, tener.*

Prŏcœtŏn,ōnis, g.m. vel Prŏcœtĭŭm, ij,g.n. ein Saal oder Kammer / fúr eines Fúrſten Gemach da die Trabanten Wacht halten / Przedpokoie.

Proconſul, v.Conſulo. Procraſtino, v.Cras. Procreo,v.Creo. Procreſco,v.Creſco.

Prŏcŭbō,as, prŏcŭbŭī, prŏcŭbĭtŭm, prŏcŭbārĕ,fúrligen/ Leżeć. Item, wachen/ Wacht halten/Czuć/Strzedz. Prŏcŭbĭtŏr,oris,g.maſc.ein Wáchter ſo auſſerhalb des Lágers Schildtwacht ſtehet/ Stráżnicży/ Straż.

Procudo, v.Cudo,is.

Prŏcŭl,adverb.ferrn/ von weitem/ Dáleko/ Z dá-

dáleká. Procul aliquando præpositio est, & interdum ablativo, nonnunquam etiam accusativo jungitur, ut: Procul urbem, weit von der Stadt/ Dáleko od miáſtá. Procul muro, fern/ von der Mawr/ Dáleko od muru. Prōcŭldŭbĭō, adverb. ohne Zweiffel / gewißlich/ Bez wątpie- (nia.

Proculco, v. Calco.

Prōcŭmbō, is, prōcubŭī, prōcŭbĭtŭm, prōcŭmbĕrĕ, nieder ligen / Leżeć. Procumbere ad genua, vel, ad pedes alicuius, einem zu Fuß fallen/ Do nog przypáść. Milites procumbunt, fallen nieder / Padáią.

Procuro, v. Cura. Procurro, v. Curro. Procurvus, v. Curvus. Procus, v. Proco.

Procyon, g. mas. aliàs Syrus, ein Stern so für dem grossen Hundstern auffgehet/ Gwiazdá psia mnieyſza.

Prodeambulo, vide Ambulo. Prodeo, v. Eo. Prodictator, v. Dico.

Prōdĭgĭŭm, ij, g. n. ein widernatürlich/ vnglücklich Zeichen/ Cud/ Potworá/ Znák. Prōdĭgĭātŏr, oris, g. m. Außleger der vnglücklichen Wunderzeichen/ Wieſzczek. Prōdĭgĭōsŭs, a, um, widernatürlich vnd vnglücklich/ Cudowny/ Dziwno/ ſtráſzny. Prōdĭgĭōsē, & Prōdĭgĭālĭtĕr, adverb. vnnatürlicher Weise / wider die Natur / Cudownie.

Prodigo & Prodigus, v. Ago. Prodo, & Proditio, v. Do.

Prōdrŏmŭs, i, g. m. Vorlauffer / Poprzednik. Prodromi fructus, id est, præcoces. Prodromi venti, id est, Aquilonares, qui octo fermè diebus caniculæ exortum antecedunt.

Produco, & Productilis, v. Duco. Profano & Profanus, v. Fanum. Profari, v. Faris.

Prŏfĕctō, adverb. warlich/ gewißlich/ Konieczn/ Zaiſte.

Profero, v. Fero. Profectus, v. Facio & Proficiscor. Professio, & Professor, v. Fateor. Profestus, v Festus. Proficio, v. Facio.

Prŏfĭcīscŏr, cīscĕrĭs, prŏfectŭs sum, prŏfĭcīscī, gehen/ fahren/ reysen/ Jecháć/ Iść. Prŏfectĭō, onis, g. f. Reyse/ Fahrt/ Zug/ Jázdá/ Chod/ Drogá. Prŏfĭcīscens, entis, particip. fahrend/ oder gehend/ Jádący/ Idący. Prŏfectĭcĭŭs, a, um, das zur Reyse gehört/ Do iázdy należący.

Profindo, v. Findo. Profiteor, v. Fateor. Profligo, v. Fligo. Proflo, v. Flo. Profluens, profluo, v. simplex. Profore, v. Forem. Profugio, & profugus, v. Fugio. Profundus, v. Fundus. Progemmo, v. Gemma. Progenies, v. Genero. Progermino, v. Germen. Progero, v. Gero. Progigno, vide Gigno. Prognatus, v. Nascor. Prognigeon, vide propnigeon. Prognosticon, v. Gnosis. Progredior, v. Gradior. Progymnasma, v. Gymnasium. Proh, interiectio exclamantis. Prohibeo, v. Habeo. Projicio & Proiectura, v. Jacio.

Prŏĭn, & Prŏĭndē, adverb. darumb/ derhalben/ Przetoż/ Więc.

Prolabor, v. Labo. Prolatio, v. Fero. Prolato, v. Latus, a, um, Prolectio, & Prolicio, v. Lacio.

Prŏlēpsĭs, is, g. f. id est, Anticipatio. Figura est.

Prōlēs, is, g. f. Geschlecht/ Zucht/ Płod/ Potomek/ Potomſtwo. Prōlētārĭŭs, a, um, id est, plebeius & vilis. Prōlētārĭī, plur. num. arme Leute mit viel Kindern / Podli ludźie/ Pospolſtwo. Proletarij apud Romanos dicebantur, qui in plebe erant pauperrimi, quique rarò ad militiam conscribebantur, & fere procreandæ prolis gratia in urbe relinquebantur. Proletarius sermo, gemein Gespräch/ Mowá gruba/ pospolita.

Prolibo, v. Libo. Prolixus & Prolixitas, vide Laxus.

Prōlŏgŭs, i, g. m. & Prologium, v. Prōlŏquĭŭm ij, g. n. Vorrede/ Przedmowá.

Proloquor & Proloquium, v. Loquor. Prōlŭbĭŭm, ij, Cupiditas & Voluntas, inusitatum est. Proludo, v. Ludo. Proluvies, v. Luo. Promercalis, v. Mercor. Promereor, vide Mereor. Promineo, v. Mineo. Promiscuus, vide Misceo. Promissio, Promitto, v. Mitto.

Prōmō, is, prōmpsī, prōmptŭm, prōmĕrĕ, herfür thun/ herauß geben / Dobywáć / Wydawáć Item, außsprechen/ außkünden/ Wymowić/ Wypowiedźieć. Prōmptō, as, prōmptārē, frequent. Prōmptŭs, a, um, particip. sive nomen ex particip. herfür genommen/ Wyięty / Dobyty. Item, fertig/ gerüst/ bereit/ Gotowy. metaph. heyter/ offenbahr/ verständig/ Jáwny/ Wyrozumiálny / Łácny. Haud promptum, ist nicht leicht zu überkommen/ Trudne do dostánia álbo wyrozumienia. Prōmptĭssĭmē, adverb. gar behend / gar fertiglich / Ochotnie / Rychło. Prōmptŭārĭŭs, a, um, ut: Promptuaria cella, vel Prōmptŭārĭŭm, ij, g. n. Speißkeller oder Speißkammer/ Szafá/ Spiżárnia. Prōmŭs, i, g. mas.

Speiß-

Speißmeister/Kellner/Szafarz. Imprōmptŭs, a, um, langsam/ träg/ Nieochotny/Niegotowy. Dēprōmō, is, deprompsi, depromptum, dēprōmĕrĕ, hinauß nehmen/herauß ziehen/Dobywáć/ Wybieráć. Depromere ex sensu suo, auß seinem Kopff herfür nehmen/ Z swoiey głowy co powiedźieć. Dēprōmptŭs, a, um, herfür gezogen/ Wywiedźiony/Wyięty. Exprōmĕrĕ, idem ferè ac Depromere. Nummos expromere, Geldt auß dem Säckel nehmen/ Pieniądze wyłożyć. Item, Expromere, herfür thun vnd offenbahren/ Wyiáwić. Expromere pectore consilia, außlassen was einer im Hertzen hat / Dobyć rády z sercá. Exprōmptŭs, a, um, herfür gethan/herfür gelegt/ Wywiedźiony / Dobyty/ Wyłożony. Exprompta memoria, ein gut Gedächtniß/Dobra pámięć. Sūpprōmĕrĕ, herfür nehmen/Dobyć/Dodáć. Sūpprōmŭs, i, g. masc. ein Speißmeister/ Námiestnik/Száfarz.

Promontorium quære in Proprijs. Promoveo, v. Moveo. Promulco, navis agi dicitur, cum fune ducitur. Calep. sine auth. Promulgo, vide Mulgo. Promulsis, v. Mulsum. Promuscis, idem quod Proboscis. Promus, v. Promo. Pronascor, v. Nascor. Pronecto, v. Necto. Pronepos, v. Nepos. Proneptis, v. Neptis. Pronuba, vide Nubo. Pronuncio, v. Nuncio. Prōnūpĕr, adverb. id est, valdē nuper. Pronurus, v. Nurus.

Prōnŭs, a, um, für sich geneigt / Náchylony. metaph. geneygt/geartet/Skłonny/ Snádny.

Prōnĭtās, atis, g. f. Neygung/ Skłonność.

Prŏœmĭŭm, ij, g. n. lat. Exordium vel Præfatio, eine Vorred/ Anfang einer Rede/ Przedmowá. Prŏœmĭŏr, aris, atus sum, prŏœmĭārī, den Anfang einer Rede thun/eine Vorred thun/Przedmowę czynić.

Prōpāgō, gĭnĭs, g. f. ein alter Rebstock der ingelegt wird daß er newe Schöß gewinne/ Máćicá winna. metaph. ein Geschlecht/ Rod/ Rodzay. Propages, pro Propagine apud Antiq. legitur. Prōpāgō, as, avi, atum, prōpāgārĕ, Rebstöck einlegen vnd erweitern/ Szczepić látorośl winną. metaph. erweitern vnd erstrecken / Rozmnażáć/ Krzewić/Pomykáć, ut: Propagare religionem. Prōpāgātĭō, onis, g. f. das einlegen der Rebschöß/ Erweiterung/ Fortwurtzung/ Szczepienie látorośli winney / Rozmnożenie / Pomnożenie. Prōpāgātŏr, oris, g. masc. Erweiterer/ Mehrer/ Rozszerzácz. Prōpāgātŭs, a, um, erweitert vnd ermehret/ Rozszerzony/ Rostrzewiony.

Prōpălăm, adverb. klärlich/offentlich/offenbarlich/Jáwnie. Propalare, apud idoneos Scriptores vix invenitur.

Propatruus, v. Pater.

Prōpătŭlŭs, a, um, Weltkündig/ Jáwny/Widoczny.

Prŏpĕ, præpositio, accusativo serviens, bey/ nahe bey/Wedla. Prope ab domo, nahe bey dem Hauß/oder nicht weit von dem Hauß/Wedla domu. Prope, sine casu est adverbium. Propè accedere, nahe hinzu gehen/ Blisko przystąpić. Propè est factum, es fehlet wenig daran / Ledwie się nie stáło. Prŏpĕmŏdŭm, adverb. beynahe/Bez máłá. Prŏpĕdĭĕm, adverb. des nechsten Tags/ Co dźień/ W krotce. Propior & hoc propius, Comparat. näher/ Bliższy. Propius, Comparat. adverb. ut: Castra propius hostem movit. Prōxĭmŭs, a, um, Superlat. allernechst/ Naybliższy. Vicinus proximus, der nechste Nachbar/ Bliski sąsiad. Genere mihi proximus, der nechste Blutfreund / Pokrewny. Prōxĭmē, adverb. zu nechst/Blisko. Prōxĭmĭtās, atis, g. f. nechste Freundschafft/Powinnowáctwo. Prōxĭmō, as, prōxĭmārĕ, nahen/fast nah oder gleich seyn Przybliżáć się.

Propecto, vide Pecten. Propediem, v. prope. Propello, v. pello. Propemodum, v. prope. Propensus, v. pendeo.

Prŏpĕrō, as, avi, atum, prŏpĕrārĕ, eylen/ Spieszyć się/Kwápić się. Quicquid agit, properat omnia, Er eylet mit allen Dingen/ Kwápi się ze wszystkimi rzeczámi swymi. Prŏpĕrāns, antis, particip. eylend/Kwápiący się. Properato opus est, man muß eylen / Trzebá się kwápić. Prŏpĕrātĭō, onis, & Prŏpĕrāntĭă, æ, g. f. Eyl/ das Eylen/Spieszenie. Prŏpĕrāntĕr, adverb. eylends/in Eyl/Spiesznie. Properatim, adverb. pro Celeriter. obsolet. Prŏpĕrŭs, a, um, behend/ ring/fertig/Spieszny. Prŏpĕrē, adverb. ring/eylends/behend/Spiesznie. Prŏpĕrĭtĕr, idem, obsoletum est. Præprŏpĕrus, a, um, fast schnell/ Bárzo prędki/ Kwápiący się názbyt. Præprŏpĕrē, adverb. viel zu schnell / Spiesznie názbyt. Adpropero, sive Apprŏpĕrō, as, ādprŏpĕrārĕ, herzu eylen / Przyśpieszáć. Approperatum opus, ein schnelle Arbeit oder Werck/Dźieło/prędko/spiesznie robione. Dēprŏpĕrārĕ, fast ey-

eylen/Bárzo się śpieszyć. Improperare, hineln eylen/ Spieszno gdzie wchodzić. Item, verweisen/Zgánić/Wymawiáć. ĭmprŏpĕrātŭs,a,um, unbehend/ ungeschwind/langsam/ Nie śpieszny/ Nierychły. ĭmprŏpĕrĭŭm, ij, g.n. Verweisung eines Lasters/ Wymowká/ Przygáná. Barbarum est.

Prophanus,vide Fanum.

Prŏphētă,& Prŏphētēs,æ,g.m. ein Weissager/ Wieszczek. Item, ein Außleger und erkünder des Willens Gottes/Prorok Boży. *Sacer, veridicus, vaticinans, justus, fatidicus, sanctus, Hebraicus.* Prŏphētĭs,idis,vel ĭdŏs,& Prŏphētīssă,æ,g.f.ein Weissagerin/ Wieszczká/ Prorokini. Prŏphētīă,æ,g.foe. Weissagung/ Proroctwo. Prŏhētĭcŭs, a, um, Prophetisch/ Prorocki. in Bibl. tant. legitur. Prŏphētō, as, avi, atum, prŏphētārĕ, weissagen/Prorokowáć. Prŏphētīzāre, idem in Bibl. tantùm legitur.

Propilare, pro Acuere, Sipont.

Prŏpīnō, as, prŏpīnārĕ, Einem zutrincken/ Pić do kogo. Item, bieten oder darreichen/ Podawáć. Prŏpīnātĭō, onis, g. f. das zutrincken/ Podawánie/Picie do kogo. Prōpīnātŏr, oris, g. m. Einer der einem ein Trunck zubringt/ Ktory pije do kogo.

Prŏpīnquŭs,a,um, Der negste/Bliski. Item, ein Verwandter/naher Blutfreund/Pokrewny. Prŏpīnquō,as, prŏpīnquārĕ, nahen/ nah hinzu kommen/ Przybliżáć się. Prŏpīnquē, adverb. sehr nahe/ Blisko. Prŏpīnquĭtās,atis, g. fœm. Nähe/ Bliskość. Item. Propinquitas, pro Affinitate.

Propior, & Propius, v. Prope.

Prŏpĭtĭŭs,a,um, gnädig/günstig/Miłościwy/ Łáskáwy. Prŏpĭtĭō,as, prŏpĭtĭārĕ, & Prŏpĭtĭŏr, aris, atus sum, prŏpĭtĭārī, befrieden/ zu frieden stellen/ versöhnen/ Błagáć/ Przejednywáć. Prŏpĭtĭābĭlĭs,lĕ, versöhnlich/ Ubłagálny. quidam dicunt nullo exemplo probato. Prŏpĭtĭātōrĭŭm, ij, g. n. ein Orth da man versöhnet/ Błágálnia. Prŏpĭtĭātĭō, onis, g. fœ. Versöhnung/ Błagánie. Et Prŏpĭtĭātŭs,ūs, g.m.idem. Prŏpĭtĭātŏr, oris, g. masc. Versöhner/ Błágálnik/ Jednácz. In Bibliis tantùm leguntur.

Proplastes, vide Plasma.

Prōpnĭgēon, ein Ofenloch/Czeluść. Item, ein warme Kammer bey der Stuben/Ciepła komorá.

Prŏpōlă, æ, g. m. ein Fürkäuffer/ Grempler/ Przekupień.

Prŏpŏlĭs, is, g. foe. das Fürgebäw der Immen oder Bienen/welches bey der Bienen Korbloch gemacht wird/ Pierzgá.

Propono, v. Pono. Prōpōrrō, adverb. id est, Præterea, Weiter/Dáley. Proportio, v. Portio. Propositum, v. Pono. Proprætor v. Prætor.

Prŏprĭŭs, a, um, Eigen/ Własny. Proprius cum genitivo, Cicer. Libertas propria Romani generis. Cum dativo Quintil. Propria est nobis mentis agitatio. Prŏprĭŭm, Eigen/erblich/Własna rzecz. Prŏprĭĕtās, atis, g. foe. Eigenschafft/ Własność. Prŏprĭĕtārĭŭs,a,um, est proprietatis dominus, Besitzer des Eigenthumbs / Pan własny tákiey rzeczy. Prŏprĭē, adver. Eigentlich/sonderlich/Włásnie/ Osobno. ĭmprŏprĭē, Nicht eigentlich/ Niewłaśnie.

Prōptĕr, præposit. accus. casui serviens, Von wegen/Umb/Dla/Wedla/Podle. Propter, pro Propè, aliquando adverb. est. Cicer. Propter, est spelunca quædam, Nahe darbey/ Podle/Blisko.

Prōptĕrĕā, adverb. Darumb/ Dla tego.

Prōpŭdĭŭm, Schand/schandbare Ding/schandbare Person/ Niewstyd/ Niewstydliwy. Prōpŭdĭōsŭs, a, um, schändlich / Niewstydliwy/ Bezecny.

Propugnaculum & Propugno, vide Pugna. Propulso, vide Pello.

Prŏpўlæŭm, æi, g.n. lat. Vestibulum, vel porticus ante domum, Vorschopff oder Gebäw vor der Thür oder Pforten/Przedsionek.

Proquæstor, vide Quæstor, in Quæro.

Prōră, æ, g. foe. der Vordertheil des Schiffs/ Sztabá/Náw przodek. *Ærata, curva, citata, acuta.* Prora & puppis, proverb. Summa consilij, Da uns am höchsten und fürnemlich an gelegen/ Ná tym náywięcey należy. Prōrētă, æ, g.m. der Schiffweiser im Vordertheil/Sztabnik.

Prorepo, v. Repo. Proripio, v. Rapio. Proreta, vide Prora.

Prōrītō, as, prōrītārĕ, reitzen/ herfür reitzen/ einführen/ Poruszáć.

Prorogatio, & Prorogo, vide Rogo.

Prōrsŭs, & Prorsum, adverb. gäntzlich/ gar/ Zgołá/ Koniecznie. Prorsus cum negatione, pro nullo modo, ut: Non queo prorsus tacere, Ich mag gar nicht schweigen/ Żadna miára nie mogę zámilczeć. Prorsus, a, um, id est, Rectus, recht/gerad/ Prosty. sed obsoletum est.

Prorumpo, v. Rumpo. Proruo, vide Ruo.
Prōsă, æ, g. f. Ein ledige Red die nicht in Reimen gefaßt ist/ Mowá nie poetycka. Prōsāĭcŭs, a, um, ut: Oratio prosaica.
Prōsāpĭă, æ, g. f. Geschlecht/ Pokolenie/ Rod.
Proscenium, v. Scena. Proscindo, vid. Scindo. Proscribo, & Proscriptio, vid. Scribo. Proseco, vide Seco.
Prōsēdă, æ, g. f. ein gemein Dirn/ Nierządnica.
Prōsēdānŭm, i, g. n. ein Kranckheit der Widder/ davon sie gehindert werden die Schaaff zu reiten vnd zu besteigen/ Niemoc w báránách do plodzenia przeßkadzáiąca.
Prōsēlytus, i, g. m. ein Frembdling/ Przychodzień. Judæi sic vocabant, quem in legis suæ consortium recepissent, ein Jüdengenoß/ Nowowierny.
Prosequor, vide sequor. Proserpo, v. Serpo.
Prōseūchă, æ, vel Prōseūchē, es, g. f. Locus, ubi precibus & obsecrationibus mendici stipem à Transeuntibus mendicabant. Juvenal.
Prosilio, vide Salio. Prosocer, & Prosocerus, vide Socer.
Prōsōdĭă, æ, g. fœm. latin. Accentus.
Prōsōpōpæĭă, æ, gen. fœm. Figura est.
Prospectio, & Prospectus, vide Specio.
Prōspĕr, ra, rum, glücklich/ heilsam/ Szczęśliwy. Prospera & adversa fortuna, Glück vnd Vnglück/ Szczęście y Nieszczęście. Prosperus dixit Cic. l. 6. de Rep. Prōspĕrĭtās, atis, g. f. Glück/ Wolstand/ Szczęście/ Powodzenie. *Augusta, secunda.* Prōspĕrō, as, avi, atum, prōspĕrārĕ, glücken/ Glück geben/ Szczęścić. Prōspĕrŏr, aris, prōspĕrārī, Glückfall haben/ einem wol gehen/ Szczęście mieć. Prōspĕrē, adverb. glücklich/ Szczęśliwie.
Prospergo, v. Spargo. Prospicio, v. Specio. Prosterno, v. Sterno. Prosthesis & Prothesis, idē.
Prostibula, æ, g. f. & Prōstĭbŭlŭm, i, g. n. ein gemeine Hur/ Metze/ Nierządnicá/ Nierządny dom.
Prostituo, v. Statuo. Prosto, v. Sto. Prosubigo, vide Ago. Prosum, vide Sum.
Prosumia æ, genus navigij speculatorum parvi, ein klein Spähschiff/ łodź śpiegierska.
Prōtĕsĭs, is, g. fœm. prima pars fabulæ.
Protectio, & Protego, vide Tego.
Prōtēlō, as, prōtēlārĕ, hinweg treiben/ abtreiben/ Wygániáć. Prōtēlŭm, i, g. n. das ernstlich nacheylen/ oder nachtraben im Streit/ Nálegánie/ Pobudká.
Protendo, vide Tendo.
Prōtĕnŭs, adver. Gar weit/ Dáleko wprzod.
Protermino, vide Terminus. Protero, vide Tero. Proterreo, vide Terror.
Prōtērvŭs, a, um, Widerspennig/ meisterloß/ vnbändig/ muthwillig/ Zuchwáły/ Rospustny/ Złośćiwy. Prōtērvē, adverb. Widerspänniglich/ Zuchwále/ Złośliwie. Prōtērvĭtās, atis, & Prōtērvĭă, æ, g. f. Widerspännigkeit/ Przekory/ Zuchwálstwo. Prōtērvīrĕ, pro protervum esse, Calepin. sine authore.
Prōthĕsĭs, is, g. fœm. figura est, cum litera vel syllaba adsciscitur ad principium dictionis, ut: Gnatus, pro Natus.
Prothymia, æ, Promptitudo, Alacritas.
Prothyrum, i, Vestibulum domus.
Prōtĭnŭs, adverb. Fern/ weit/ oder bald/ von stund an/ Záraz. Lacu protinus stagnante, Für vnd für/ jmmerdar/ Vstáwicznie. Protinam, adverb. pro Protinus. obsolet.
Prōtōcōllŭm, li, g. n. quasi prima concinnatio, Erster Entwurff eines Schreibers/ Protokol/ Spisek.
Prōtōgĕnŏs, latin. Primogenitus.
Protollo, vide Tollo.
Prōtŏmărtyr, yris, g. com. quasi primus martyr, Der erste Zeug oder Martyrer/ Pierwszy męczennik. S. Stephanus primus martyrium de passione Christi: hoc est, testimonium dedit.
Prōtŏmystă, æ, g. m. Der fürnembst Priester/ Biskup.
Protono, vide Tono.
Prōtōplāstŭs, i, g. m. Zu erst geschaffen/ Náprzod stworzony.
Prōtŏtŏmŭs, primus caulis qui prociditur, erster Stengel so man vom Kraut zum ersten abschneidet/ Wyrostek/ Podczos.
Prōtŏtypŏn, i, g. n. primum exemplar, Das erste Vorbild/ Formá naypierwsza. Prōtŏtypŭs, a, um, id est, Prmitivus.
Protraho & Protractio, v. Traho.
Prōtrĕptĭcŭs, latinè Exhortatorius.
Protritus, vide Tero.
Prōtrŏpŭm, pi, g. n. Der erster Most/ der von den Trauben läufft/ ehe dann sie gedruckt werden/ Vorschoß/ Treść winá/ Wino słodkie.

Protrudo, v. Trudo. Proturbo, v. Turba. Proveho, v. Veho. Proventus & Provenio, v. Venio.

Prōvērbĭŭm, ij, g. n. Sprichwort/ Przypowieść. Prōvērbĭālĭs, le, Das zu dem Sprichwort gehörig/ Do przypowieści należacy.

Prōvīncĭă, æ, g. f. ein Landschaafft oder Vogtey mit Krieg erobert/ Powiát. Item, Allerley Geschäfft/ Verwaltung oder Befehl/ Vrząd/ Powinność/ Roſkazánie. Huic noſtro tradita eſt provincia, Man hat jhm den Befehl geben/ Onemu to zlecono. Prōvīncĭālĭs, lĕ, In ein Landschafft oder Vogtey gehörend/ Powiátowy. Provinciales dicuntur, qui à Provincia mittuntur. Provinciatim, Von einer Provintz zur andern/ Od iednego powiátu do drugiego. Provincialium nomine omnes, prętet Italos appellabantur.

Provivo, v. Vivo. Provocatio & Provoco, v. Voco. Provolo, v. Volo, as. Provolvo, v. Volvo.

Prŏŭt, adver. ut: Prout cuiq; libido eſt, Nach dem es jedem gelüſt/ Jáko się komu podoba.

Prōxĕnētă, æ, g. maſc. ein Vnterkäuffer/ Mitler zwiſchen zweyen Pertheyen/ Jednácz kupcá.

Proximus vide Prope.

Prūdēns, tis, adject. g. om. Fürſichtig/ verſtändig/ erfahren/ Roſtropny/ Báczny/ Mądry. Prūdēntĭă, æ, g. f. Fürſichtigkeit/ Roſtropność/ Mądrość/ Biegłość. *Perſpicax, ſollers, vigil, matura, ſimplex, vigilans, circumſpecta.* Prūdēntĕr, adver. Fürſichtiglich/ Roſtropnie/ Mądrze. Imprūdēns, Vnfürſichtig/ Nieroſtropny. Imprūdēntĭă, Vnfürſichtigkeit/ Nieoſtrożność/ Nieroſtropność. Imprūdēntĕr, adverb. vnfürſichtiglich/ Nieoſtrożnie. Jurisprudentia, v. Jus.

Prŭīnă, æ, g. f. der Reiff/ Szron. *Cana, concreta, gelida, hiberna, Arctoa, nocturna, rigida, acris, matutina, rorata, roſcida, vitrea, canens, albicans, ſtricta, algens, triſtis, ſæva, candens, hyperborea, Alpina, nivea, nivalis, ignava, candida, rigua, denſata, brumalis, borealis, urens, glacialis.* Prŭīnōſŭs, a, um, Reiffächtig/ Szroniſty.

Prūnă, æ, g. fœm. ein Glut/ brennende Kohl/ Wągl roſpalony. *Calida, calens, ardens, torrens, flagrans.* Prūnĭcēps, cĭpĭs, gen. dub. ein Fewerklufft/ Kleßcze do węgłow rymowánia.

Prūnĕŏlī, pl. num. genus fungorum.

Prūnŭs, i, g. fœm. ein Pflaumenbaum/ śliwá drzewo. Prunum, i, g. n. fructus, ein Pflaum/ śliwá owoc. *Cereum, Damaſcenū, livens, ſylveſtre, sanum, rugoſum, dulce, authumnale.* Prūnētŭm, i, g. n. ein Pflaumgarten/ Sliwowy ſad. Prunus ſylveſtris, ein Schleendorn/ Tárn drzewo.

Prūrĭō, is, prūrīvī, prūrītŭm, prūrīrĕ, beiſſen oder jücken/ als einem ein Raud beiſt/ Beſtwić się/ świerzbieć. Prurire in pugnam, groſſe Begierd haben zu ſchlagen/ Prágnąć bitwy. Prūrītŭs, ūs, g. m. & Prūrīgō, gĭnĭs, g. f. das beiſſen/ jücken/ świerzb. *Obſcena, urens, ſubans, impatiens moræ, dulcis, ſubſcalpens, mordax.* Pērprūrīſcō, is, pērprūrīſcĕre, Krätzig werden/ das beiſſen vnd jücken bekommen/ Swierzbi mię/ Beſtwić się.

Prymneſium, ſij, g. n. funis nauticus. Apud Feſtum Pompejum palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alij tonſillam vocant.

Psāltēs, is, g. m. ein Singer/ Muzyk/ śpiewak. Psāltrĭă, æ, g. f. Singerin/ śpiewáczká. Psāllō, is, pſalli, psāllĕre, ſingen/ śpiewáć. Psālmŭs, i, g. m. latin. Cantio, ein Lied oder Geſang/ Pſalm. *Dulciſonus.* Psāltĕrĭŭm, ij, g. n. ein Geſanggerüſt alſo genant/ Hárfá. lat. Organum ſeu laudatorium. Psāllŏcĭthărīſtă, æ, g. m. Die zum Seytenſpiel ſingen/ Hárfiſtá.

Psēgmă, ătĭs: g. n. idem ferè quod flos æris, Goldſand/ Mośiężne odmioty.

Psēphĭsmă, ătĭs, g. n. Græca dictio, quæ latin. Decretum ſignificat.

Pſeudos, Græce, latinè dicitur falſus, extra compoſitionem nihil ſignificat, ut aliqui dicunt. Pſeūdŏlŭs, id eſt, falſus ſervus. Pſeūdŏprŏphētă, æ, g. macſ. ein falſcher Weiſſager oder Lehrer/ Prorok fałßywy. Pſeūdānchūsă, æ, g. f. herba, Anchuſæ ſimillima. Pſeudotyron, i, pro poſtico, die Hinterthür/ Tylne drzwi.

Psīlōthrŭm, i, g. n. aliàs, Vitis alba, Schwartzwurtz/ Przeſtep biały. Item, Unguentum depilatorium.

Psīttă, æ, g. fœ. piſcis plani genus, quem nos paſſerem vocamus.

Psīttăcŭs, i, g. m. Avis, Papagey/ Pápugá. *Viridis, canorus, dux volucrum, ales, loquax, garrulus.*

Psōră, æ, g. f. Grind/ Raud/ świerzb. Psōrĭcŭs, a, um, räudig/ grindig/ świerzb máiący.

Pſychomantium, ij, g. n. Locus vaticinij, ubi fiebat manium evocatio.

Pte, ſyllabica adjectio ablativis aliquando adjungi ſolita, ut: Meapte, Tuapte, Sŭāptĕ, Noſtrapte, Vēſtrāptĕ, Selbs/ Sam.

Ptĕră, sive (ut Vitru.) Ptĕrōmătă, in templis cæterisq; majoribus ædificijs dicuntur muri duo in altitudinem consurgentes, quod alarum specie quasi protegant.

Ptĕrȳgiŭm, ij, g. n. Fell in den Augen/ so das Gesicht verhindern/ Blonka/ chorobá ná oku. Item, Geschwär der Nägel an den Fingern/ so das Fleisch über den Nagel wächst/ oder sich vom Nagel schelt/ Páznogći záróslina.

Ptĭsănă, æ, g. fœ. Gerstentranck oder Gemüß darvon/ Ptyzáná/ Napoy Jeczmienny. Ptĭsănārĭŭm, ij, g. n. Vas in quo coquitur vel tunditur Ptisana. Alij volūt Ptisanarium orizæ, Reyßmuß mit Wasser/ Káßá ryzowa.

Pūbēs, is, g. fœ. Das Haar an der Scham des Menschen/ Włosy u członká mesktego. Pūbĕr, ĕris, g. om. der mannbar ist/ Záráſtáiacy/ Młody. Puberes filij, Mannbar/ als ein Mägdlein vmb 12. vnnd ein Knäblein vmb 14. Jahren/ Chłoptetá okolo 14. á Dziewczęta okolo 12. lat. Dēpūbĕr, vel Depubis, qui ad annos pubertatis non potuit pervenire, & depubem porcum vocabant lactantem adhuc mactatum. Itē, Pubes, pro parte pudenda aliquando accipitur, Scham/ Członek sromotny. Item, ein Schaar junger Leuth/ Jugend/ Młodź/ Młodzientec. Pūbēns, entis, ut: Herbæ pubentes, metaph. erwachsen/ am besten/ Záráſtáiące. Pūbēscō, is, pūbēscĕrĕ, Mañbar werden/ baarten/ Záróſtáć/ Wyraſtáć. Itē, Pubescere de stirpibus dictum, auffwachsen/ erwachsen/ am besten seyn/ Rość/ Wyraſtáć. Pūbērtās, Mannbar Alter an Töchtern vmb 12. an an Knaben vmb 14. Jahren. Młody wiek okolo dwunaſtu y czternaſtu lat. Pubertas plena, Achtzehenjährig Alter/ Wiek w ośminaſtu letiech. Item, Pubertas, Gewächs des Haars/ oder das Haar an der Scham/ Záráſtánie. Rĕpūbēscĕrĕ, Wederumb jung werden/ Odmładzáć ſię.

Pūblĭcŭs, a, um, Gemein/ Poſpolity. Verba publica, gemeine Wörter/ Poſpolite słowá. Pūblĭcŭm, i, g. n. aliquando pro populi conversatione & frequentia accipitur, Gemeinschafft des Volcks/ Rzecz poſpolita. Carere publico, Ein abgesondert Wesen haben/ nicht zu der Welt kommen/ Niewychodźić ná świát. Publicum aliquando significat Vectigal, gemeiner Zoll vñ Einkomen eines Volcks/ Cło/ Dochod poſpolſtwá. Pūblĭcō, as, pūblĭcārĕ, offentlich außruffen vnd verkünden/ Rozgłaßáć/ Obiáwiáć. Librum publicare, ein Buch lassen außgehen/ Kśięgę wydáć. Sese publicare, Sich öffentlich sehen lassen/ Obiáwić ſię. Publicat vulgo corpus suum meretrix, beut sich feyl/ macht sich gemein/ Poſpolituie ſię. Item, Publicare, In gemeinen Seckel bringen/ In der Gemeinde Namen verhafften/ Konfiſzkowáć. Pūblĭcātĭō onis, g. f. Verhäfftung in der Gemeind Namen/ Konfiſzkowánie. Pūblĭcānŭs, i, g. m. Der gemeine Zöll vnd ämpter an sich kaufft/ Zöllner/ Celnik. Pūblĭcē, & Pūblĭcĭtŭs, adver. die Gemeind antreffend/ der Gemeind zu Nutz oder Schad/ Offentlich/ Gemeinlich/ Jáwnie/ Poſpolitym imieniem/ Vrzędnie/ z urzędu. Publicè dicere, vor der Gemeind offentlich reden/ Jáwnie.

Pŭdŏr, oris, g. masc. Scham/ Zucht/ Wſtyd. *Timidus, tacitus, tener, purpureus, castus, rudis, humidulus, verecundus, ingenuus, virgineus, stolatus, sollicitus, tristis, æger, ambrosius, conscius criminis, pallidus, sanctus, impollutus, turpis, niveus, rubescens, pulcer, innocuus, roseus, honestus.* Pŭdīcŭs, a, um, schamhafft/ Wſtydliwy. Pŭdīcĭtĭă, æ, g. fœ. Schamhafftigkeit/ Keuschheit/ Wſtydliwość. *Semper virens, ingenua, sancta, intacta, casta, inviolata.* Impŭdīcŭs, a, um. vnschamhafft/ vnzüchtig/ vnkeusch/ Niewſtydliwy. Impŭdīcĭtĭă, æ, g. fœ. Vnschamhafftigkeit/ Niewſtyd. Pŭdĭbūndŭs, a, um, & Pŭdēns, entis, züchtig/ schämig/ das Scham hat/ Wſtydliwy/ Wſtydzący ſię. Pŭdēndŭs, a, um, Des sich zu schämen ist/ voll Scham/ Sromotny/ Wſtydliwy. Pŭdēndă, orum, g. n. pl. nu. pro genitalibus rarò legitur. Pŭdēntĕr, & Pŭdīcē, adverb. schamhafftiglich/ Wſtydliwie. Impŭdīcē, & Impŭdēntĕr, adver. vnverschämptlich/ Niewſtydliwie. Impŭdēns, entis, vnverschambt/ Niewſtydliwy. Impŭdēntĭă, æ, g. f. Vnzucht/ Vnverschämbtheit/ Niewſtyd. *Infelix, impudica.* Sŭbimpŭdēns, entis, Der wenig Scham hat/ zum theil vnverschambt/ Niewſtydliwy troche. Pŭdĕō, pŭdēs, pŭdŭi, pŭdĭtŭm, pŭdērĕ, ferè semper in tertiis personis tantùm legitur. Pŭdĕt, pŭdŭit, &c. Sich schämen/ Sromáć ſię. Cum accusativo: Non te hæc pudeat, Schämstu dich der Ding nicht? Nie sromaß ſię tego. Aliquando cum Infinitivo, & subauditur accusativus (me) vel (te). Pudet hæc dicere. Cum genitivo; Pudet me patris. Dēpŭdĕt, dēpŭdŭit, dēpŭdērĕ, Sich verschämbt haben/ Wſtyd ſtráćić. Dĭspŭdērĕ,

Sich fast schämen / Sromáć się / Wstydźić się bárzo. Dēpŭdīcō,as,dēpŭdīcārĕ, pro Stuprare, obsolet. Sŭppŭdērĕ, Sich ein wenig schämen/ Wstydźić się. Pŭdĕfăcĕrĕ, Schamroth machen/ Záwstydźić. Pŭdĕfĭĕrī, Schamroth werden/ Zásromáć się.

Puella, Pueritia, & Puerperium, v. Puer.

Pŭĕr,ri,g.m. ein Kind/ Dźiećię/ Páchołe. Pŭĕrī, plur.num. *Pusilli, molles, lascivi, impuberes, leves, teneri, rudes, melliti, memores, blandi, inscioli, decori, calamistrati, protervi, imberbes, imbelles, intonsi, celeres, garruli, fatui.* Homo doctus à puero, von Kind auff/ Od dźiećinstwá. Item, Puer, Knecht/ Diener/ Chłopiec/ Posługácz. Puerus, pueri, & Puera, æ, obsoleta sunt. Pŭĕrāscĕrĕ, zum Kind werden/ wie die alte Leut/ Dźiećinieć. Pŭĕrpĕrŭs, a,um, ut: Verba puerpera, Wörter/ die bey einer Kindbetterin gebraucht werden/ Słowá położnicze. Pŭĕrpĕră,æ,g.f. Kindbetterin/ Położnicá. Pŭĕrpĕrĭŭm,ij,g.n. Kindbett/ Geburt/ Połog. *Crudum.* Pŭĕrŭlŭs,li, dimin. à Puerus, Kindlein/ Dźiećię. Pŭĕrīlĭs,lĕ, Kindlich/ Dźiećinski. Puerile est, es ist ein Kindlich kleinfügig Ding/ ein Kinderspiel/ Dźiećinska iest rzecz. Pŭĕrīlĭtās,atis, g.fœm. Kindheit oder Kinderspiel/ Dźiećinność/ Dźiećinstwo. Pŭĕrīlĭtĕr, adverb. Kindlich/ Dźiećinskie. Pŭĕrĭtĭă,æ, g.f. Kindheit/ Dźiećinstwo. Pŭellŭs,li,g.m. dimin. à Puera. Töchterlein oder Tochter/ Mägdlein/ Dźieweczká. *Pavida, tenera, comta, hilaris, candida, trepida, placida, verecunda, timida, bella, blanda, ingenua, lasciva, facilis, culta, scelerata, lacteola, levis, formosa, fallax, pruriens, pulcra, mollis, luculenta, rosea, scrupulosa, dia, imbellis, vinula, lactea, dulcicula, decora, cupida, nitida, perfida, simplex, nivea, fucata, proterva, amabilis, multivola, fragilis, nubilis, viridis, sæva, florida, pura, avida.* Pŭellārĭs, rĕ, Kindlich / der Mägdlein/ Dźiewczęcy. Pŭellārĭtĕr, adverb. wie die Mägdlein/ Mägdleins-Weise/ Dźiewczem sposobem. Pŭellāscĕrĕ, pro Effœminari, obsoletum. Item, wieder jung geschaffen wie ein jung Mägdlein werden/ Znowu odmłodnieć/ ták dźiewczyná się sstáć. Rĕpŭĕrāscĕrĕ, de senib. dicitur, cum ætate desipere incipiunt.

Pŭgĭl, ĭlĭs, g.com. ein Kämpffer/ Szermierz. Pŭgĭllātĭō,onis,g.fœm. & Pŭgĭllātŭs,ūs, g.masc. Kampffspiel/ Szermierska. Pŭgĭllātōrĭŭs,a,um, das zu solchem Kampffspiel gehört/ Szermierski. Pŭgĭlĭcē, adverb. Pugilicè valere, starck vnd wolmögend seyn wie ein Kämpffer / Mocnym być ják szermierz.

Pŭgĭllārēs,ĭŭm,ĭbŭs,g.m.plur.num. Schreibtäflein/ Ksiąszki kámienne.

Pugillatorius follis, ein grosser auffgeblasener Ball/ Miech wielki/ nádęty.

Pugillus, v. Pugnus in Pugna.

Pŭgĭō,ōnĭs,g masc. ein Dolch/ Puinał. Pugionem plumbeum, vocat Cic. invalidum argumentum. Pŭgĭŭncŭlŭs, dimin.

Pūgnă,æ,g.f. ein Streitt / Schlacht/ Bitwá. *Anceps, iniqua, tristis, gladiatoria, acris, ferox, aspera, misera, dura, sæva, fortis, cæca, ardens, minax, infausta, cruenta, trux, atrox, funesta, horribilis, sanguinea, acerba, terribilis, calens, sanguinaria, fervens, flagrans, crudelis.* Pūgnō,as,avi, atum, pūgnārĕ, streitten/ mit einem schlagen / Potykáć się/ Bić się. Pugnam pugnare, idem. Pūgnātŭr, impersonale, man schlägt sich/ man streitet/ Biią się/ Potykáią się. Pūgnāns,antis, particip. sive nomen ex particip. Pugnantes sententiæ, wider einander streittende/ Przećiwne/ Niezgadzáiące się. Pūgnātŭs,a,um. particip. Prælium malè pugnatum, eine verlohrne Schlacht/ Bitwá przegrána. Pūgnāx,ācĭs,g omn. streittig/ streitbar/ Waleczny/ Bitny. Pūgnācĭtās,atis,g.f. Streitbarkeit/ Sporność. Pūgnācĭtĕr, adverb. streitbarlich/ trutziglich/ Spornie/ Vpornie. Pūgnātŏr, oris, g.m. ein Kämpffer/ Walecznik. Pūgnācŭlŭm,li,g.n. locus unde pugnatur. obsoletum est. Cōmpūgnō,as,cōmpūgnārĕ, zusammen schlagen vnd streitten / Bić się z kim. metaph. Verbis contendere. Dēpūgnō,as, depugnare. Dēpūgnātŭr, impersonal. Dēpūgnāns, & Dēpūgnātŭs,a,um, idem quod simplex. Expūgnārĕ, mit Sturm oder Gewalt erobern/ Dobywáć/ Wyłupić. Aurum alicui expugnare, einem Geld abtringen/ Złupić kogo/ odrzeć z pieniedzy. Expūgnātĭō, onis,g.f. Eroberung mit Gewalt / Dobyćie. Expūgnātŏr,oris,g.m. der mit Sturm erobert/ Burzyćiel. Expugnator pudicitiæ, Jungfrawen oder Frawenschänder/ Gwałćićiel. Expūgnābĭlĭs,le, leicht zu gewinnen/ Dobyty. Ĭnēxpūgnābĭlĭs,lĕ, vnüberwindlich / Niedobyty. Impugnare, bestreiten/ Bić ná kogo. metaph. widerfechten/ einem zu wider seyn / Przećiwnym komu być/ Sprzećiwiáć się. Ĭmpūgnātŭs,a,um, bestritten vnd angetastet/ Co ná niego bito/ nátárto. Ĭm-

pūgnātĭō,onis,g.f.Widerfechtung/ Náćieránie/ Sprzećiwiánie śię. Oppugnare, bestürmen/ bestreiten/ Szturmowáć/ Dobywáć. Oppugnare aliquem pecunia, Einen mit Geldt anfechten vnd vnterstehen zu bestechen/ Chćieć przenáiąć kogo ná swą strone. Oppugnatio,onis,g.f.Sturm Widerstreit/ Szturm/ Dobywánie. Oppugnator,oris,g.m. Beschädiger/ Widerstreiter/ Oblegáiący/ Dobywáiący. Propugnare, beschirmen/ vnd beschützen/ Bronić/ Zástáwiáć śię. Propugnatio,onis,g f. Schirm/ Beschützung/ Bronienie/ Obroná. Propugnator,oris, g.m. Beschirmer/ Beschützer/ Obrońcá. Prōpūgnācŭlŭm, li, g.neu. Vestung/ Bollwerck/ Schirm/ Twierdza/ Báſztá/ Obroná. *Arduum*. Propugnaculo esse, Einen beschirmen/ Bronić. Rĕpūgnārĕ, widerfechten/ Sprzećiwiáć śię/ Odpor dáć. Rĕpūgnāns,antis,partic. widrig/ widerspennig/ Przećiwny/ Odporny. Rĕpūgnāntĭă, æ,g.f. Widerstreit/ Widerspan/ Przećiwność. Rĕpūgnāntĕr, adverb. widerspenniglich/ vngern/ Niećierpliwie/ Niechetnie. Rĕpūgnāx,ācĭs, widerspenstig/ haderig/ Sporny.

Pūgnŭs,i,g.m. eine Faust/ Pieść. Pŭgĭllŭs,i, dimin. Pŭgĭllārĭs,rĕ, einer Faust groß/ Pieśćiány/ Garśćiány.

Pūlchĕr,ra,rum, hübsch/ schön/ wolgestaltet/ Piękny. Pūlchrē, adverb. hübschlich/ fein/ wol/ zierlich/ Pieknie. Pūlchēllŭs,dimin. à Pulcher. Pūlchrĭtūdō,dĭnĭs,g.fœ. Hübsche/ Schöne/ Piękność. *Labilis, eximia*. Pūlchrĭtās,atis,idem, sed obsol. Pērpūlchēr,a,um, fast hübsch/ gar schön/ Bárzo piękny.

Pūlĕgĭŭm,ij,g.n,herba, Poley/ Poley.

Pūlēx,lĭcĭs,g.m. ein Floh/ Pchłá. *Parbulus, infestus, molestus*. Pūlĭcōsŭs, voll Flöh/ Pchlisty.

Pullarius, Pullaster, v. Pullus,i, substant. Pullatus, v. Pulligo.

Pūllīgō,gĭnĭs, g.fœ. Rauchfarb/ Smiádość. Pūllŭs,a,um, Schwartzlecht/ Farb als eines beräucherten Dings/ Smiády/ Czarny. Pūllātŭs, a,um, Leyd tragend/ schwartz gekleydet/ Żáłobe noſzący. Item, übel gekleidet/ Oſzárpány.

Pūllŭs,i,g.masc. ein jung Thier/ Młody płod káżdego źwierzęćiá. Pūllī, plur.num. Jungen eines jeden Thiers/ auch der Bäwme junge newe Schöß/ Látorośl. Item, junge Hünlein vnd Vögel/ Kurczę/ y wſzelkie ptáſzę. *Implumes, plumantes, involucres, trepiduli, tremuli*. Pullus equinus, ein Fülle/ Źrzobek. Pullus etiam de apibus.

Pūllŭlŭs, li, ein gar jung Schößlein/ Wilk drzewny. dimin. Pūllŭlō, as, pūllŭlārĕ, auffwachsen/ außschiessen/ Schoß gewinnen/ Krzewić śię. Pūllŭlāscō, vel Pūllēscō,is, pūllŭlāscĕrĕ, vel pūllēscĕrĕ, idem significat. Pūllāstĕr,stri,g.m. & Pūllāstră,æ, g.fœ. ein junges Hänlein oder Hünlein/ Kurczak. Pūllĭcēnŭs,i,dimin. à Pullus. Pūllīnŭs, a,um, ut: Dentes pullini, junge Zän/ Zeby trzonowe/ dopiero wyrástáiące. Pūllārĭŭs,ij,g.m. Hünerhirt/ Pástuchá Kokoſzy. Pūllātĭō, onis, g.f. Brütung/ Kurcząt chowánie. Pūllĭtĭēs,ēī, g.f. junge Zucht der Vögel/ Kurczątko/ Wychowánie kurcząt. Expullulare, & Repullulare, die Zweyg herfür geben/ von newem wachsen/ Odrástáć. Nusquam nisi in Dasyp. invenio.

Pulmentum, vide Puls.

Pūlmō,ōnĭs,g.m. die Lung/ Płucá. *Mollis, sanguineus, tumidus*. Pūlmōnārĭŭs, a, um, Lungensüchtig/ Płucny/ Płucną chorobę ćierpiący. Pūlmōnārĭă,æ,g.f. Lungenkraut/ Płucnik.

Pūlpă,æ, g.f. pars carnosa in corpore animalis, quam & Musculum appellant, ein jedes Fleisch das ohne Bein ist/ Mięsista część. Item, das Gehöltz so zwischen den Spaltadern ist/ vnd sich durch dieselbe läst gern zertheilen/ Biel drzewna. Pūlpāmēntŭm,i,g.n. Schleckspeiß/ sonderlich von zertriebenem Fleisch wie ein Gemüß gemacht/ Przysmák/ Łákoćt.

Pūlpĭtŭm,i, g. neut. eine Brücke darauff man Schawspiel hält/ Mieysce podwyſzone do odpráwowánia igrzyſk/ álbo Komediey. Item, eine Cantzel vnd jedes hohes Gestül/ darab einer redet/ Kazálnicá/ Pulpit.

Pūls,pūltĭs,g.f. Brey/ Muß/ Káſzá. *Madida, candida*. Pūltĭcŭlă,æ,dimin. Pūltārĭŭs,rij, g.m. Breypfann/ Krupnik. Pūltĭfĭcŭs,a,um, ut: Pultificum far, Meel darauß man Muß machet/ Káſzá/ Máká ná káſzę. Pūltĭphăgŭs, gi, Breyfresser/ Krupárz. Nomen Plautiniana licentia fictum. Pūlmēntŭm,i,g,neu. allerley dick Gemüß/ Potráwá/ Káſzá. Pūlmēntārĭŭm,ij, idem Pūlmēntārĭs,rā, ut: Cibus pulmentaris.

Pulso, vide Pello.

Pūltĕŭs,ei,g.m. ein Pultbret/ Rámá/ listwá/ pulpit.

Pūlvīnăr,ārĭs,&Pūlvīnārĭŭm,ij,g.n. ein Küssen/ Hauptküssen/ Poduſzká/ Wezgłowie. *Lebe,*

*amœ-*

amœnum, auratum, geniale, molle. Item, ein Beth/ so man vor Zeiten den Göttern zu Ehren in Kirchen auffrichtet/ Łoże usłáne Bogom ná cześć. Abusive pro templo ponitur. Pūlvīnŭs, i, g. m. idem quod Pulvinar. Accipitur aliquando pro lecto. Item, ein Krautbeth in einem Garten/ Grzadká/ Zagon w polu álbo w ogrodźie. Pūlvīnŭlŭs, & Pūlvīllŭs, li, dimin. Pūlvīnātŭs, a, um, wie ein Küssen gestaltet/ Podobny do poduszki.

Pūlvĭs, vĕrĭs, g. com. Pulver/ Staub/ Proch. *Exiguus, æstivus, niger, immundus, cæcus, putris, glomeratus, siccus, tenuis, ater, turpis, levis, obscurus, coctus, ruralis, luteus, glebaticus, pertenuis, sitiens, opacus, bibulus.* Item, Pulvis, ein Plan oder Platz mit Sand beschüttet zu einem Streit/ Plác do potykánia śię. In suo pulvere currere, sich in seiner Kunst üben/ Z swoią śię sztuką popisowáć. Proverb. Citra pulverem, ohne Arbeit/ Bez prace. proverb. Pulver, pro pulvis, antiq. nominativus. Pūlvīllŭs, in Bibl. tantum & Pūlvĭscŭlŭs, g. m. vel Pulvisculum, i, g. n. dim. à Pulvis, Stäublein/ Pülverlein/ Proszek. Pūlvĕrĕŭs, & Pūlvĕrŭlēntŭs, a, um, stäubig/ voll Staubs/ Pełny prochu. Pūlvĕrō, as, pūlvĕrārĕ, zu Pulver stossen/ zu Staub machen/ die Erdschollen zuschlagen/ Ná proch stłuc/ w proch obróćić/ Bronowáć. Pūlvĕrātĭō, onis, g. f. das zerstossen der Erdschollen/ Bronowánie. Pūlvĕrēscō, is, pūlvĕrēscĕrĕ, zu Staub werden/ W proch śię obrácáć. Dĭspūlvĕrō, as, dispulverare, zu Pulver zermalen/ zertreiben/ Rozsypowáć/ Zetrzeć ná proch.

Pūmēx, pūmĭcĭs, g. m. & f. Tuchstein/ Bimßstein/ Kámień z piány morskiey. *Cavus, levis, latebrosus, multicavus, exesus, fragilis, muscosus, aridus, scaber, muscidus, asper, cavernosus, Catinensis.* Pumice siccior, über die massen trucken/ Suchy nád miárę. Pūmĭcōsŭs, & Pūmĭcĕŭs, a, um, gelöchert wie ein Tuchstein/ Dziurkowáty. Pūmĭcō, as, pūmĭcārĕ, mit einem Reibstein reiben vnd glätten/ Głádźić. Rĕpūmĭcārĕ, idem significat. Rĕpūmĭcātĭō, onis, gen. fœm. solche Glättung/ Głádzenie.

Pūmĭlĭō, & Pūmĭlō, onis, sive Pūmĭlĭŭs, & Pūmĭlŭs, i, g. m. aliàs Nanus, ein Zwerg/ Kárzeł.

Punctus vel Punctum, vide Pungo.

Pūngō, is, pŭpŭgī, vel pūnxī, pūnctŭm, pūngĕrĕ, stechen/ stipffen/ Kłoć/ Sztycháć. Pūngēns, entis, particip. stechend/ stipffend/ Kolący. Pūnctĭō, onis, g. f. & Pūnctŭs, ūs, g. m. das stipffen/ stechen/ Kłoćie/ Sztych. Pūnctŭs, a, um, gestipffet/ gestochen/ Sztychowy/ Sztychem przebity. Punctus, i, g. m. & Punctum, g. n. ein Punct oder Stipff/ ein vnheilbar Ding/ Kropká/ Punkt. Punctus temporis, eines Augenblicks Zeit/ We Mgnieniu oká czás/ Chwilká. Punctum aliquando idem quod Caput, ein Hauptstück/ Część przednia. Item, Punctus, eine Stimm so man einem gibt in einer Erwehlung/ Wotum. Suffragium in tabulis puncto notatum. Punctim, adverb. mit Stichen/ mit Puncten/ Sztychem. Cōmpūngō, is, cōmpŭpŭgī, & cōmpūnxī, compunctum, cōmpūngĕrĕ, bestechen/ bestipfen/ Skłoć. Compunctus notis, bezeichnet als mit einem Brenneysen/ Cechowány. Cōmpūnctĭō, onis, g. f. Compunctio laterum, Seytenstich/ Kłoćie w bokách. Dĭspūngĕrĕ, außstechen/ oder verstechen/ das ist/ nach dem alten Gebrauch durchthun mit Puncten vnter den Buchstaben gestochen/ außtilgen/ Przeplatáć/ Przekłoć/ Wymázáć. Dispungere rationes, abrechnen/ Wyráchowáć śię. Expungere, außthun/ durchthun/ außtilgen/ Wymázowáć/ Kássowáć/ idē ac Dispungere. Etiam significat, klemmen/ stipffen/ Pokłoć/ drobnemi punkćikámi. Īntĕrpūnctŭs, a, um, vnterstipfft mit Puncten oder mit Strichlein vnterscheiden/ Rozdźielny. Īntĕrpūnctŭm, i, g. n. & Īntĕrpūnctĭō, onis, g. f. Vnterscheidung mit Puncten/ Vntertheilung/ Przedźiał/ Kropká. Rĕpūngĕrĕ, wiederumb stipfen oder stechen/ Odsztychnąć.

Pūnĭcŭs, a, um, ut: Mala punica, Granatäpfel/ Gránatowe jábłká. Pūnĭcĕŭs, a, um, roth Purpurfarbig/ Szárłatny.

Pūnĭō, is, pūnīvī, pūnītŭm, pūnīrĕ, straffen/ Karáć. Punire caput, enthaupten/ Sćiąć. Pūnĭŏr, deponens etiam legitur. Pūnītĭō, onis, g. f. Straff/ Karánie. Pūnītŏr, oris, g. m. ein Straffer der strafft/ Karzący. Pūnĭēndŭs, a, um, Straffwürdig/ Karánia godny. Īmpūnītŭs, a, um, vngestrafft/ Niekarány. Īmpūnĭs, ĕ, vnsträfflich/ Niekarálny. Īmpūnē, adver. vnsträfflicher Weise/ Bez karánia.

Pūpă, æ, g. f. ein junges Töchterlein/ Dziewcze. Item, ein Kinderpöpplein/ Łatká.

Pūpĭllă, & Pūpŭlă, æ, g. fœm. der Augapffel/ Źrzenicá.

Pūpillus, li, g. m. & Pūpilla, æ, g. f. ein Waißlein / ein Knäblein oder Mägdlein so Vaterloß ist/ Sierotá. Pūpillāris, rĕ, eines Wäißlings/ Sierocy.

Pūppis, is, g. f. das Hinterthell des Schiffs/ Naw zad/ Rufá. Item pro tota navi apud Poëtas. *Patula, ærea, picta, curba, cærulea, turrita, caba, adunca, recurba, dubia, concaba, naufraga, profuga, peregrina, arte laborata, celer, baga, æquorea, agilis, prona, fragilis, omnibeha, belifera, natans, rostrata, tumida, cita.*

Pūpus, i, g. m. ein jung Kind/ Dźiećiątko. Pūpŭlus, i, dimin.

Pūrgō, as, avi, atum, purgare, reinigen/ säubern Oczyśćiáć/ Chedożyć. Pisces, purgare. Purgare se apud aliquem, vel alicui, de re aliqua, sich gegen einem entschüldigen/ Wymawiáć śię. Pūrgātiō, onis, g. f. Reinigung/ Oczyśćienie. Item, Entschüldigung/ Wymawiánie. Item, Purgatio pro curationibus, quæ medicamentis fiunt, reinigende Artzney / Purgatz / Purgáns / Lekárstwo purguiące. Purgatio fœminarum, pro Menstruis. Pūrgābilis, lĕ, leicht zu reinigen/ Łácny do oczyśćienia. Pūrgāmĕn, ĭnis, & Pūrgāmentum, i, g. neut. Vnflat/ Wust/ Plugástwo/ Chwast/ Ostrobiny. Pūrgātus, a, um, gereiniget Oczyśćiony. Pūrgātōrius, a, um, das zur Reinigung gehört/ Oczyśćiálny. Pūrgātōrium, ij, g. n. vel ignis purgatorius, das Fegfewr / Czyśćiec. Dēpūrgō, as, dēpūrgārĕ, außwaschen/ säubern/ Oczyśćiáć/ Omywáć. Expurgare, wol außsäubern/ Wymywáć. Item, wol entschüldigen/ Wymywáć z czego. Expūrgātiō, onis, g. f. Außsauberung/ Oczyśćienie. Expurgationem habere, id est, purgare. Perpurgare, vollkömlich reinigen Przeczyśćić. Rĕpūrgārĕ, wiederumb reinigen/ Znowu czyśćić. Intĕrpūrgārĕ, vom Wust erledigen/ Podstrobáć.

Purifico, & Puritas, v. Purus.

Pūrpūra, æ, g. f. eine Gattung Meerschnecken/ mit dessen Schweiß man Purpurfarb machet/ Ptáw szárłatniczy. capiturque sæpenumero pro ipso panno purpureo, *Rubra, Melicæa, Laconica, Coa, fulgens, læta, Gætulica, rubescens, delicata, rutilans, ignea, consularis, picta, texta, mollis, regalis, bernans, grata, nobilis, preciosa, sanguinea, æstuans, candens, sanguinolenta, ardens, conchylis, rubens, Malaria, bis saturata, dibapha.* Pūrpūrĕus, a, um, ut: Purpureus color, Purpurfarb/ Szárłatna fárbá. Purpureum capillum, Virg. appellavit pulchrum, & Purpureus, apud Horat. pro purpurato. Pūrpŭrō, as, pūrpŭrārĕ, & Purpurasco, pūrpŭrāscĕrĕ, braunroth seyn gleich wie Purpur/ Czerwienieć śię. Pūrpŭrātus, a, um, mit Purpur bekleidet oder gezieret / Szárłatno chodzący. Pūrpŭrārius, a, um, ut: Officina purpuraria, da man mit Purpur färbt/ Gdźie szárłat fárbuią. Purpurarius, ij, g. m. Scharlach oder Purpurfärber/ Szárłatnik. Item, Purpurarij, plur. num. solcher Fischfaher/ Ktorzy łowią te ryby. Pūrpŭrissum, i, g. n. eine Gattung Kreyden mit Purpur gefärbt/ Bárwiczká. Pūrpŭrissō, as, pūrpŭrissārĕ, mit solcher Farb mahlen / Szárłatno fárbowáć.

Pūrus, a, um, lauter rein / Czysty / Szczery. Synceritas pura, reine Einfältigkeit / Prostotá/ Szczyrość. Pūrĕ, & Pūrĭtĕr, adverb. reiniglich/ säuberlich/ Czysto/ Szczyrze. Pūrĭtās, atis, g. f. Sauberkeit/ Czystość. Pūrĭfĭcō, as, pūrĭfĭcārĕ, reinigen/ säubern/ Czyśćić. Pūrĭfĭcātiō, onis, g. f. Reinigung/ Oczyśćienie / Chedożenie. Impūrus, a, um, vnsauber/ vnrein/ Nie czysty/ Nie chedogi. Item, schändlich/ ein Vnflat / voll Schand vnd Laster/ Niewstydliwy/ Wszeteczny. Impūrātus, a, um, idem quod Impurus. Impūrĕ, adver. vnflätig/ schändlich / Niewstydliwie / Wszetecznie/ Szpetnie. Impūrĭtās, atis, g. fœm. Vnflat/ Schand/ Vnreinigkeit/ Nieczystość/ Niewstyd. Purare, & Depurare, Insolenter dictum.

Pūs, pūris, g. n. Eyter/ Ropá. Pūrŭlentus, a, um, voll Eyter/ Ropisty. Pūrŭlentē, adverb. von Eyter schleymig/ Ropisto. Sūppūrō, as, sūppūrārĕ, zu Eyter werden/ reiff werden wie ein Geschwär/ Jatrzyć/ Ropić śię. Sūppūrātus, a, um, zu Eyter worden/ Ropisty/ Zátatrzony. Sūppūrātiō, onis, g. f. ein Geschwär / Ropienie / Jatrzenie. Sūppūrātōriu , , um, Geschwär erweichend/ Ropiący/ Jatrzący.

Pūsillus, a, um. dimin. à Pusio, onis, klein/ kleinächtig/ Máluczny. metaph. verächtlich/ Lekkiey wagi. Pūsillum, i, g. n. ein wenig/ Trochá. Pūsillānimis, ĕ, kleinmütig/ Sercá máłego. Pūsillānimitās, atis, g. f. Kleinmütigkeit / Serce máłe/ raro legitur. Pĕrpūsillus, a, um, fast klein / Máłuchny. Pĕrpūsillum, adverb. fast wenig/ Bárzo máło.

Pūsiō, onis, g. m. ein klein Kind / Dźiećię.

Pŭſtŭlă,æ,g.f. ein Blatter/Kroſtká/Pecherz. Pūſtŭlæ,arum,plur.num. Kindsblatern/Oſpice. Pūſtŭlātŭs,a,um, voll Blatern/Spryſzczony. Pūſtŭlōſŭs,a,um, Blaterächtig/Kroſtáwy/Oſpicowáty.

Pūsŭlă,æ,g.f. Auffgang des Brodts wenn man es backet/ Wypukłość chlebowa. Item, eine Kranckheit oder Entzündung genandt/ S.Anthonis Fewr/Ogień piekielny. Pūsŭlōsŭs,a,um,der ſolche Kranckheit hat/Chorujacy ták.

Putamen & Putator, v.Puto.

Pŭtĕāl,ĕālĭs,g.neut.eine Brunnendecke/Studzienne wieko. Item, Pŭtĕālĭă, plur.num. Puteorum opercula dicuntur, v. Puteus.

Puteo,v. Putor,oris:

Pŭtĕŭs, ĕī, g.m. ein Brunn/ Schöpff-Brunn/ Pfütze/Studnia. *Patens,capax,profundus,altus, cavus.* Pŭtĕānŭs,a,um,& Pŭtĕālĭs,lĕ, dem Brunnen oder Pfütz zugehörig/Studzieny/ ut: Aqua putealis,Brunnenwaſſer/ Pfützenwaſſer/Wodá ſtudziána.Pŭtĕārĭŭs, ij,g.m.Brunnen oder Pfützengräber/Studzienník. Pŭtĕŏlŭs,li,dimin.ein kleiner Brunn/ Studzienká.

Putidus, vide Putor.

Pŭtō,as,avi,atum, pŭtārĕ, beſchneiden/ behawen/ das vnnütze hinweg ſchneiden/ Obćináć/ Obrzynáć. Vites putare,die Reben beſchneiden/ Winna máćice okrzeſowáć. Pŭtātĭō, onis, g.f. Säuberung/Obćinánie. Pŭtātōrĭŭs,a,um,das zum ſäubern vnd reinigen der Bäwm gehört/Obćinániu ſłużacy. Falces putatoriæ, Rebmeſſer/ Schneidmeſſer/Rzezak. Pŭtātŏr,oris,g.maſ.ein Behawer/Beſchneider der Bäwme/oder Weinräben/ Obćinácz. Pŭtāmĕn,mĭnĭs,g.fœ.Schälen/ vnd alles was man von einem Ding als überflüſſig hawet/Abſchnitz/Okráwek/Suß. Putamina ovorum, Eyerſchalen/Skorupy iáiowe. Item, Putare, achten/meynen/ſchätzen/Mniemáć/Rozumieć. Nunquam putaſſem, Ich hette es nie gemeint/ Nigdybym był nie rozumiał. Putare pro nihilo, Nirgends für achten/Niemieć ſobie niżacz. Magni putare, hoch ſchätzen/ Wyſoko ſzácowáć. Ampŭtō,as, avi,atum, āmpŭtārĕ,abhawen/abſchneiden/ vmbſchneiden/behawen/Obćináć/ Ućináć. Ampŭtātĭō,onis, g.f. Abſchneidung/ Beſchneidung/ Obćinánie/ Ućinánie. Cōmpŭtārĕ,Etwas betrachten/vnd erwegen/oder ermeſſen/Rozważáć. Item,rechnen/Ráchowáć. Digitis computare, An den Fingern rechnem/Ná pálcách ráchowáć. Computatio, onis, g. f. ein Rechnung/ Ráchunek. Computationem expoſtulare, Rechnung forderen/ Domagáć ſie ráchunku. Cōmpŭtābĭlĭs, lĕ, Das man rechnen mag/ wol zu rechnen/ łácny do obráchowánia. Deputare,abhawen/behawen/Obćináć. metaph. meynen/ ſchätzen/Mniemáć/ Rozumieć. Operam alicujus deputare parvi pretij, Eines arbeit wenig achten/Czyie prace lekce ſzácowáć. Deputare rationem, die Rechnung machen/ Ráchowáć. Dīſpŭtārĕ, behawen/beſchneiden/ das überflüſſige hinweg thun/ Odćináć/ Obrzezowáć. metaph. Diſputiren/ ein Geſpräch vmb ein Ding zu erfahren die Warheit/erläutern/ Przegádywáć ſie/ Roſtrząſáć co. Diſputare rationem cum aliquo, mit einem Abrechnung halten/ Ráchowáć ſie z kim. Dīſpŭtātŭr, imperſon. man diſputiert/Diſputuie ſie. Diſputatio, onis, g. f. ein Diſputatz vnd Geſpräch/ Przegádywánie/ Rozmowá/ Diſputácya. Dīſpŭtātŏr, oris, g. maſc. ein Diſputierer/ Gadácz/ Diſputuiacy. Dīſpŭtātrīx,īcĭs, g. f. ut: Diſputatrix Dialectica. Diſputabilis,le, Davon man Diſputiren mag/ Wątpliwy/ o czym może diſputowáć. Exputare, außhawen/ Wyćináć. metaph. bedencken/ rathſchlagen/Roztrząſáć. Ĭnēxpŭtābĭlĭs,lĕ, vnermeßlich/ nicht außrurechnen/ Niezliczony/ Niewywikłány. Imputare, Einen eines Dings beſchüldigen/zurechnen/Przyczytáć./winowáć. Imputare aliquid alteri, Einem die Schuld eines Ding geben/Winę komu zádawáć. Īmpŭtātŭs, a, um, quod non eſt putatum, hoc eſt, purgatum, & propriè de vineis dicitur, vnbeſchnitten/ als Weinräben/ Nieokrzoſána winnicá. Imputator,oris,g.m. Der einem etwas verweiſet/ Przyczyniácz. Īntĕrpŭtārĕ, die Bäum erhawen von überflüſſigen äſten/Przerzedzáć. Opputare idem quod Amputare. Perputare,wol zuverſtehen geben/erläutern vnd erklären/ Obćináć/ Wykłádáć. Poſtputare, hindann ſetzen/ gering achten/ Pozad kłáść. Rĕpŭtārĕ, wol behawen/Obćináć. metaph.betrachten/wol bedencken/Ważyć ſobie. Item, rechnen/Ráchowáć. Rĕpŭtātĭō,onis,g.f. Betrachtung/Rozważánie.

Pūtŏr, ōrĭs, à Puteo, es, Geſtanck/ Smrod. *Halans.* Pūtĭdŭs,a,um, ſtinckend/übel ſchmeckend/ śmierdzący/ Brzydki. Pūtĭdē,adv.ſtinckächtig/ vnflätig/ Brzydko/ Wyſtáwnie. Pūtĭdŭlŭs,

& Pūtĭdĭŭscŭlŭs, a, um, dimin. à Putidus & Putidior,. Pūtĕō, es, pūtŭī, pūtērĕ, stincken/ übel schmecken oder riechen/ śmierdźieć. Pūtēscō, is, pūtēscĕrĕ, anheben übel zu stincken/ Wśmierdnąć śię. Pūtŭīscō, pūtŭīscĕrĕ, idem, sed inusitatum.

Putrĭs, ĕ, faul/ verfault vnd verdorben/ Zgniły/ Zbotśiáły. Putrĭdŭs, a, um, idem. Putrēdō, dĭnĭs, g. f. Fáule/ Zgniłość. *Cariosa, occulta.* Putrĭō, es, putrŭī, putrērĕ, faul seyn/ Zgniłym być. Putrēscō, is, putrēscĕrĕ, faul werden/ Gnić. Putrĕfăcĭō, is, feci, factum, putrĕfăcĕrĕ, faulen/ faul machen/ Gnoić. Putrĕfāctŭs, a, um, partic. gefault/ verderbt/ Zgnoiony/ Zgniły. Putrĕfīō, is, putrĕfĭĕrī, faulen/ Gnić. Computrescere, Exputrescere & Imputrescere. Idem quod simplex Putrescere.

Pūtŭs, a, um, Lauter/ gesáubert/ Szczery/ Czysty. Purum putum, gantz lauter/ Sczera rzecz. Argentum putum, geláutert Silber/ śrebro práwe/ czyste.

Pўctă, æ, vel Pўctēs, is, g. m. lat. dicitur Pugil.

Pўctăcĭŭm, ij, g. n. ein kleines Registerlein/ Rödel/ darin die Namen der Richter oder Rechnungen begriffen seynd/ Spisek/ Reiestr w ktory wpisuią ludźi iákiego stanu.

Pўgārgŭs, i, g. m. Caprea sylvestris, non dissimilis damis. Est ité avis ex genere aquilarum.

Pўlă, æ, g. fœm. latinè Porta dicitur.

Pўr, pўrŏs, g. n. latin. Ignis, Fewr/ Ogień.

Pўră, æ, g. f. ein Hauffen Holtz den man anzünden wil etwas darin zuverbrennen/ Stos drew. *Atra, sublimis, succensa, lucida, congesta, rapida, odorata.*

Pўrămĭs, mĭdĭs, g. fœ. ein steinene viereckige Säul wie ein Kegel außgespitzt/ Spiczástográniſta figurá. Pўrămĭdātŭs, a, um, Kegelsweiß außgespitzt/ Spiczásty.

Pўretrŭm, i, g. n. herba, Bertram/ Zebne ziele.

Pўrgŭs, i, g. m. lat. Turris dicitur. Item, ein Becherlein darin man die Würffel rütlet ehe man sie in das Brettspiel wirfft/ Kostkowa puszká. Item, Pyrgus, Militaris ordo quadringentos viros continens; & turma equestris.

Pўrītēs, is, g. m. ein Fewrstein oder Kißlingstein/ Iskrzyk kámień. Dicitur etiam lapis molaris. Est & aliud genus lapidis.

Pўrōpŭs, i, g. m. ein fewrrother Edelgestein; Etliche halten jhn für ein Rubin oder Carfunckelstein/ Rubin/ Kárbunkuł. *Clarus, imitans flammas, ruber, lucens, rutilans, flammivolus, flammiger, igneus, splendens, ignivomus, flammans, ardens, gratus.*

Pўrrhĭcă, æ, & Pўrrīcē, ēs, g. fœ. Genus saltationis enopliæ, quæ ab armatis peragebatur.

Pўrŭs, i, g. f. ein Byrbaum/ Gruszká drzewo. Pyrum, i, g. n. ein Byr/ Gruszká owoc. *Sylvestre, insitivum, crustuminum.*

Pўxĭs, pўxĭdĭs, g. f. ein Büchs/ Salbbüchs/ Puszká/ Słoiek. Pīxĭdŭlă, & Pīxĭdĭcŭlă, æ, g. fœ. dimin. Büchßlein/ Słoieczek. Pўxĭdātŭs, a, um, wie ein Büchs gestaltet/ Słoiowáty.

## Q U

QUā, adverb. loci, Wodurch/ Ktoredy. Nescio qua per cuniculum ascendit. Qua aliquando significat Tum, sive partim: Non qua filius alicujus, sed qua homo æstimatur, Wird nicht geachtet wie ein Sohn/ sondern wie ein Mensch allein/ Nie pátrzą że syn/ ále tylko że człowiek. Qua, cujus, cui, Nominativo non utimur nisi in compositione, ut: Aliqua, siqua. Qua gratia, Warumb? Czemu/ Dla czego.

Quācūnquĕ, ablat. à Quæcunque, ut: Quacunque matre genitus. Von was Mutter geboren/ Z iákieykolwiek mátki poszedł. Liv. Quacuque, adverb. Quacunque iter fecit.

Quādāntĕnūs, adverb. Zum theil/ Poniekąd.

Quadră, æ, g. f. ein viereckigter Teller/ Tálerz kwádratowy. Item, ein Viertheil eines Stücks/ Czwarta część.

Quadrāgēnārĭŭs, a, um, Viertzigjährig/ Czterdźiestoletny. Quadrāgēnī, æ, pl. num. Je virtzig vnd viertzig/ Po czterdźieśćiu. Quadrageni, absolutè aliquando ponitur, viertzigjährig/ Czterdźiestoletni. Quadragena millia, Viertzig Tausent/ Czerdźieśći tysiecy. Quadrāgēsĭmus, a, um, der Viertzigst/ Czterdźiesty. Quadragesima, absolutè dicitur, das viertzigste Theil/ Czterdźiesta część. Quadrāgĭēs, adv. Viertzig mal/ Czterdźieśći rázy. Quadrāgĭnta, adject. indeclinabile, viertzig/ Czterdźieśći.

Quadrāngŭlŭs, a, um, Vieräckigt/ Czworográniſty. Quadrangulatus Barbarè legitur.

Quadrāns, āntĭs, g. m. quarta pars assis, hoc est, unciæ tres. Quadrāntăl, ālĭs, g. n. ein Ding das allenthalben viereckig ist/ gleich ein Würffel/ Czworográniſta rzecz. Est etiam genus mensuræ, continens sextarios quadraginta octo

Aliás Amphora dicitur. Quadrāntālĭs, lĕ, Vier Finger oder einer Handbreit dick / ćwierćtowy / Kwartowy. Quadrāntārĭŭs, a, um, ut: Quadrantaria permutatio, Wechsel vmb ein Quadranten / Odmianá ćwierćtowá.

Quadrarius, idem quod Quadratus. Quadratarius, Quadratura, & Quadratus, v. Quadro.

Quadrĭdēns, entis, g. om. Vierzinckig / das vier Zähn hat / Czworozeby. Quadriduum, v. Quatriduum. Quadrĭēnnĭŭm, ij, g. neut. die Zeit von vier Jahren / Cztery látá. Quadrĭfārĭăm, adv. In vier Theil / Czworáko / Ná czwore. Quadrĭfĭdŭs, a, um, Vierspaltig / Czworoßczepny. Quadrĭfŏrĭs, ĕ, Mit vier Löchern / das vier In- oder Außgäng hat / Czworostrzydły / Czworodźwiry. Quadrīgă, æ, g. fœ. Vier Roß neben einander ingeschirret / vnd auch der Wagen von vier Rossen also gezogen / Poczworny cug / Poczworny woz. *Volucris, pernix, curva, velox, præceps, celer, vocalis, falcata, rapida, cita.* Quadrīgārĭŭs, ij, g. m. ein Wagenknecht / der ein Wagen mit vier Pferden führt / Woźnicá. Quadrīgātŭs, a, um, Nummus erat argenteus quadrigæ imaginem habens impressam. Quadrĭjŭgĭs, a, & Quadrĭjŭgŭs, a, um, ut: Quadrijugi, sive Equi quadrijuges, Vier Roß neben einander geschirret / Poczworny cug. Quadrĭlătĕrŭs, a, um, habens quatuor latera, Calep. sine authore. Quadrīlībrĭs, ĕ, Vierpfündig / Czterfuntowy. Quadrĭlĭngvis, ĕ, qui quatuor lingvas habet, vel modò unum, vel aliud loquitur, sine authore. Quadrīmŭs, a, um, Von vier Jahren / Czterletni. Quadrīmŭlŭs, dimin. Quadrĭmātŭs, a, um, Vierjährig Alter / Cztery látá. Agere quadrimatum, Im vierjährigen Alter seyn / Być we czterech lećiech. Quadrīngēntī, vel Quadringeni, vel Quadrĭcēnī, æ, a, plu. nu. Vier hundert / Cztery stá. Quadrīngēntĭēs, Vier hundert mal / Cztery stákroć. Quadrīngēntēsĭmŭs, a, um, Der vierhunderste / Czterseтny. Quadrīngēnŭs, ut nonnulli legunt, Quadrīgēnŭs, vel Quadrīcēnŭs, a, um, Vier hundert / Czterseтny. Quadrĭnōctĭŭm, Quatuor noctes, Calep. sine authore, Viernächtig / Cztery nocy. Quadrīnŭs, a, um, pro quatuor, quemadmodum trinus. Quadrĭpārtītŭs, & Quadripertitus, a, um, In vier getheilt / Czwartowány. Quadrĭpārtīrī, in vier theilen / Czwartowáć. Quadrĭrēmĭs, is, g. f. Ein Schiff mit vier Rudern auff ein Banck gerichtet / Náwá o czterech włosłách. Quadrĭsȳllăbŭm, quatuor habens syllabas. Quadrĭvĭŭm, ij, ubi quatuor viæ concurrunt. Quadrō, as, avi, atum, quadrārĕ, Geviert machen / Czworogránisto czynić. metaph. Zusammen stimmen / Sich reymen / Sich zusammen fügen / Zgadzáć / Kleiec. Quadrātŭs, a, um, Geviert / Viereckigt / Czworogránisty. Quadrātūră, æ & Quadrātĭō, onis, g. fœ. Est alterius figuræ ad quadraturam reductio, ut: Quadratura circuli. Quadrŭm, ri, g. n. Etwas gevierts / oder das viereckigt ist / Czworogránista rzecz. Quadrŭpēs, pĕdĭs, g. om. Vierfüssig / Czworonogi. Quadrŭpĕdāns, antis, das auff vier Füssen gehet / Czworonogi. Quadrŭplŏr, aris, atus sum, quadrŭplārī, dicuntur delatores, quod quartam partem bonorum damnati indipiscebantur. Quadrŭplātŏr, g. m. ein Verräther / ein Ankläger der einen beschüldiget / damit er den vierdten Theil der Staffen bekomme / Oskárżyćiel / Instygátor. Qradrŭplēx, druplĭcĭs, adject. Vierfaltig / Viermal doppel / Czwor / Czworáki. Quadruplĭcātĭō, onis, g. f. Das vierfaltigen / oder Vierfaltigung / Czworkowánie. Quadruplĭcō, as, quadruplĭcārĕ, vierfaltig mehren / Czworkowáć. Quadruplĭcātō, adver. Vierfaltiglich / We czwornasob. Quadruplŭs, a, um, Vierduppel / Viermal so viel / Czwornasobny.

Quadrum, Quadrupes, Quadruplor, Quadruplex, Quadruplicatio, & Quadruplus, v. Quadro.

Quæ, vide Quis.

Quærō, is, quæsīvī, quæsītŭm, & per Syncop. quæītŭm, quærĕrĕ, suchen / Szukáć. Fugam quærere ex aliquo loco, suchen wie einer entfliehen möge / Szukáć ktoredyby ućiec. Item, Quærere, erfahren / fragen / erkünden / nachfragen / Pytáć / Zábiegáć. Item, zur Straff ersuchen / einen Malefitzischen Handel verhören / Inkwizycyą czynić. Quærere rem tormentis, & per tormenta, Etwas durch Folterung oder Peinlich erfahren / Bádáć się czego przez męki / Ná probe kogo wziąć / dáć kátu. Quæret aliquis, Es möcht einer fragen / Może kto pytáć. Item, Quærere, überkommen / gewinnen / samblen / Dostáć / Wygráć. Facilè victum quærere, Seine Nahrung leichtlich gewinnen / Lekko pożywienie zárobić. Quærĭtō, as, quærĭtārĕ, freqvent. offt vnd viel fragen vnd suchen / Często / siłá pytáć / szukáć. Quæsĭtō, as, are, aliud frequent. Quæsītŭs, a, um,



par-

partic. sive nomen ex partic. gesucht/gefunden/ überkommen/Szukány/Pytány. Quæsitus,ūs, g. masc. Suchung/ das suchen/ Szukánie. Quæsītum, i. g.n. pro eo quod est rogatum, sive interrogatum. Item, Das man versamblet vnd gefunden hat/ Zbior. Quæstiō, nis, g.fœ. ein Frag vmb etwas/ Span/ Gespräch/Pytánie/ Gadká. Item, Rechtliche Verhörung vnd Nachfrag eines Malefizischen Handels/Inkwizycia/Szukánie. Quæstiūncŭlă, æ, g. f. dim. Quæstōr, oris, g.m. ein Seckelmeister im Krieg / Podskárbi woyskowy. Item, Ein Richter über Malefiz / Woyt. Quæstor idem etiam significat, quod Quæsītōr, oris, g. m. ein Verhörer der Malefizischen Händel/ der das Gericht treibt vnd besetzt/ ein Schultheiß oder Vogt in Malefiz Händeln/ Inkwizytor. Quæstōrĭūm, ij, g. neut. des Seckelmeisters Zelt oder Hutt im Krieg/Namiot/ ábo mieszkánie podskárbiego w obozie. Quæstōrĭūs, a, um, Das einem Rent- oder Seckelmeister gehört/ Podskárbowy/ ut: Officium quæstorium, ein Rentmeisterampt/ Vrząd Podskárbiego. Quæstorius, ij, g.m. Der ein Rentmeister gewesen ist/ Podskárbiego. Quæstūră, æ, g. f. das Ampt des Rent- oder Seckelmeisters/ Vrząd podskárbiego. Quæstŭs, ūs, g. m. dativo & ablativo plurali quæstibŭs, Gewiñ/Nutz/Gewerb/Zysk/Lichwá. *Delectabilis, avidq, exlex.* Quæstŭārĭūs, a, um, quod ad quæstum facit. Quæstŭōsŭs, a, um, gewinnig/ gewinnhafft/das viel Gewinn bringt/Zyskowny/ Pożyteczny. Res quæstuosa, fast nützlich vnd gewerbig/ Rzecz pożyteczna/potrzebna. Quæstĭcŭlŭs, li, dimin. ein kleiner Gewinn vnd Nutz/ Zysk. Acquīrō, ăcquīrĭs, ăcquīsīvī, ăcquīsītŭm, ăcquīrĕrĕ, überkommen/erlangen/gewinnen/Dostáć/ Zysku szukáć/ Nábywáć. Gratiam acquirere, Gun erlangen/Dostąpić łáski. Acquirere, de malis etiam rebus dicitur: Acquirere inimicitias, Feindschafft überkommen / Nieprzyjaźni sobie spráwić. Accquīsītĭō, onis, g. fœ. Erobe-rung/ Vberkommung/ Nábywánie. Cōnquīrĕrĕ, mit Fleiß suchen/ oder zusammen suchen/Zdobywáć się/Szukáć/ Zbieráć. Conquisitis rationibus disputare, mit außgesuchten Meynungen disputiren/ Rátiámi gotowymi się rospieráć. Cōnquīsītōrēs, pl.n. Außnehmer oder Zusammensucher die Kriegsleuth außzubringen Befehl habend/Poptsowy woienny. Item, Ersucher vnd Nachfrager so Befelch hat etwas zu erfahren/ Podchwytácz/śpieg. Cōnquīsītē, adverb. mit Fleiß zusammen gelesen/Wytwornie. Cōnquīsītĭō, onis, g. fœ. Zusammensuchung/ Nachfrag/ Wynáleźienie/Szukánie. Dīsquīrĕrĕ, hin vnd her suchen/ Dowiáddowáć się. Disquisitio, onis, g.f. fleissige Ersuchung/Dowiádowánie się. Exquirere, erfahren/erfragen/ Pytáć/Wywiádowáć się. Exquirere mores alicujus, erfragen was einer für Sitten hat / Wywiádowáć się o czyich obyczáiách. Exquisitum venit, Er kümpt zu erfragen/Przyszedł się pytáć. Exquīsītŭs, a, um, ersuchen/außerlesen/ außerkohren/ Wyborny/Kosztowny. Exquisitissima verba, außerlesene Wörter/ Słowá wyborne/ wyśmienite. Exquisitè, adv. sonderlich/ eigentlich/ Wytwornie. Exquisitim, idem. Inquirere, nachsuchen/ Szukáć/ idem ferè significat quod exquirere. Perquirere, durchsuchen/ wol ersuchen/ Dobrze szukáć. Perquisitus, a, um, wol ersucht/durchsucht/ Szukány dobrze. Perquisitè adv. Mit fleissiger Nachfrag / Z pilnośćią / Bádáiąc się pilno. Perquisitor, oris, g.m. ein fleissiger nachforscher/ Bádácz. Rĕquīrĕrĕ, suchen/ Szukáć. Aliquem vocibus requirere, Einen mit ruffen suchen/Wołáć kogo. Item, requirere, hertzlich begehren vnd bitten / Życzyć. Nullam requirit voluptatem, Fragt nach keinem Wollust/ Żadney uciechy nie szuka. Item, requirere, Etwas auffs newe begehren/ oder etwas wieder wünschen/Żądáć wzáiem znowu. Requisitum est. Man hat gefragt/Pytáno. Rĕquīrĭtō, as, are, frequent. obsoletum.

Quæsitor & Quæsitus, vide Quæro.

Quæsō, primam personam Indicativi, & Quæsŭmŭs, pluralem tantum habet: cætera exoleverunt, Ich bitte dich/ lieber/ Proszę ćie. Quæso, sis, si, sum, vel quæsivi, quæsitum antiquè conjugabatur.

Quæstio, Quæstor, Quæstuarius, Quæstuosus, Quæstura, Quæstus, vide Quæro.

Qualibet, sive Quālŭbĕt, adverb. wodurch du wilt/Ktoredykolwiek/Wszędy.

Quālĭs, lĕ, Relativum, ut: Qualis pater talis filius, wie der Vater/ also der Sohn / Jáki Oćiec/ táki y syn. Qualis, interrogativè aliquando ponitur: Qualis est istorum oratio? Wie ist deren Rede/Co to zá mowá ich. Qualis, Infinitè, Cic. Quali fide, quali pietate existimatis eos esse, &c. Was für Trew oder Gottesfurcht meynet jhr daß die

die haben? Co rozumiecie o ich wierze y cnocie. Qualis pro Qualiter, welcher Gestalt/ Jákiego kßtałtu. Qualiscunque, ungeachtet wie/ Jáki táki. Quāīsquālis, idem. Quālĭtās, atis, g. f. Weise/ Gestalt/ Gattung/ Jákość/ Własność/ Kßtałt. Quālĭtĕr, adverb. wie/in was Gestalt/ Jáko. Quālĭtĕrcūnquĕ, adverb. wie es doch sey/ wie doch/ Jákokolwiek.

Quālŭs, li, g. m. ein Siebkorb dar man Wein in Trotten oder Keltern durchseyhet/ ein geflochtener Korb/ Cedziworek. Qualum, n. g. etiam legitur. Quasillus, g. m. & Quāsīllŭm, li, g. n. dimin. ein klein geflochten Körblein/ Koßyczek.

Quam, Coniunctio, vel adverb. denn/ Niż. Sitque salubrior, quàm dulcior, heylsamer denn süß/ Nie ták słodki jáko zdrowy. Aliquando ponitur pro Postquam vel Antequam, Die quinto quàm sustuleris, condire oportebit, am fünfften Tag/ als/ oder nach dem/ etc. Piątego dniá ták/ etc. Aliquando Quantum significat; Quàm potero, adjuvabo senem, als fast ich mag/ etc. Ile bede mogł. Quàm dudum? adver. interrogandi, wie lang? Ják dawno. Quămŏbrĕm, interrogantis particula, warumb? Czemu? Quāmprīdĕm, non edisti? Wie lang hastu nicht gessen? Ják dawnoś nie jadł. Quāmprīmŭm, adverb. von Stund an/ so bald es müglich/ Rychło/ Co naprecey.

Quamobrem, quampridem, Quamprimum, vide Quam.

Quāmdĭū, adverb. temporis, wie lang/ wie lange Zeit/ Ják długo.

Quāndŏ, adverb. temp. wenn/ Kiedy. Quando istuc erit? Wenn wird das geschehen/ Kiedy to będzie. Quāndōcūnquĕ, adverb. so offt und viel/ oder wenn doch/ Kiedykolwiek. Quāndōquĕ, adverb. zu Zeiten/ unterweilen/ Podczás. Quāndŏquĭdĕm, Coniunct. causalis, sintemal/ dieweil/ Poniewaz. Quānquăm, Coniunct. wiewol/ Choćiaß/ Aczkowiek. Quāntīspĕr, wie lang/ Ják długo.

Quandocunque, Quandoque, Quandoquidem, Quanquam, Quantisper, v. Quando.

Quāntŭs, ta, tum, Modo relativum, modo indefinitum, modo interrogativum est, referturque ad numerum, & pondus, & mensuram. Quantus dolor? Was grosses Leyd? Ják wielki żal. Quantum pecuniæ? Wie viel Geldts? Siłá pieniedzy? Quāntī, genitivus, nominib. pretij solet addi: Quanti negotij, umb wie viel ist es zu thun? Ják wielka praca. Quantum, adverb. Quantum existimare possum, so viel ich schätzen mag/ Ile moge rozumieć. Quāntō, adver. comparativo jungitur, eique respondet Tantò, ut: Quantò diutius abest, magis cupio tanto, je länger er außbleibt/ je lieber begehr ich jhn/ Im dawniey go niemáß/ tym bárziey go prágne. Quantò nunc formosior videre mihi, quàm dudum? Wie dünckts mich jetzt so viel hübscher/ etc. Jáko dáleko mi się teraz zdaß być pieknieyßy niżeli przedtym. Quāntŏpĕrĕ, adverb. wie fast/ Ják bárzo. Quāntūsquāntŭs, & Quāntūscūnquĕ, Gott geb wie groß/ wie groß doch/ wie groß er wolle oder möge/ Ili tyli/ Wßystek. Quāntūmcūnquĕ, adverb. ut: Quantumcunque possum, so viel ich jmmer mag/ Ilekolwiek moge. Quāntūslĭbĕt, & Quāntūsvĭs, Gott geb wie groß/ wie groß doch/ Ili tyli. Quāntūmvĭs, wie viel man wil/ Acz/ Cokolwiek wola. Quāntŭlŭs, a, um, dimin. à Quantus, wie klein/ Ják máły. Quāntŭlŭm, adverb. wie wenig/ Ják máło. Quāntŭscūnquĕ, a, um, diminut. à Quantuscunque, wie klein doch/ Gott geb wie klein/ Ili tyli. Quāntŭlūmcūnquĕ, ut: Quantulumcunque dicebamus ad huius, &c. Wie kleinfügig Ding wir doch reden/ Ják máło mowilismy. Quāntīllŭs, a, um, aliud diminut. à Quantus. Quantillum, adverb. ut: Quantillum sitit, wie viel oder wenig dürstet jhn/ Ile mu sie chce pić. Quāntĭtās, atis, g. f. Grösse oder Viele/ Maaß/ Ilkość.

Quāmvĭs, coniunct. wiewol/ Acz.

Quăprōptĕr, adverb. warumb? Czemu.

Quāquā, adverb. Gott geb wodurch/ wodurch man wil/ auff welche Seyte man wil/ Gdziekolwiek/ Ktoredykolwiek.

Quārē, adverb. warumb/ Czemu. Et coniunct. derhalben/ darumb/ Dla tego.

Quārtŭs, a, um, der Vierdte/ Czwarty. Quārtŭm, vel Quārtō, adverb. Quartum consul, zum vierdtenmahl Bürgermeister/ Czwarty raz burmistrz. Quārtūsdĕcĭmŭs, a, um, der Vierzehenste/ Czternasty. Quārtānŭs, a, um, ut: Febris quartana, das viertägige Fieber/ Czwartáczká. Quārtārĭŭs, ij, g. m. der vierdte Theil einer Maaß/ Cwierć/ Kwartá.

Quăsi, adverb. similitud. wie/ gleich/ als/ Jáko/ Jákby. Quasi ut mihi foret custos, gerad als ob

ob er mein Hüter wäre / Właśnie iákby był mojm strożem.

Quasillus, vide Qualus. Quasso, as, Quatefacio, vide Quatio.

Quătĕnŭs, wie viel/ wie fern/ Ile/ Pokt. Aliquando est coniunctio, dieweil/ sintemal/ darumb daß/ auff daß/ Aby/ Ponieważ. Quatenus nobis denegatur diu vivere, sintemal vns abgeschlagen ist lang zu leben / Ponieważ nam nie dano długo żyć. Quatenus intelligit, so viel er verstehet/ Ile zrozumie.

Quătĕr, adverb. Viermahl/ Cztery kroć. Quater decies, viertzig mahl/ Czterdzieściekroć. Quater quadragies, viermahl viertzig/ Czterdzieści cztery kroć. Quătērnī, æ, a, plur. num. Dies quaterni, vier Tag/ Cztery dni. Quătērnārĭŭs, die Viere/ das ist/ die vier begreiffende Zahl/ Poczworny. Scrobes quaternarij, vier Schuch weit vnd breit/ Ná cztery stopy długie y szerokie. Quătērnĭō, onis, etwas vierzähligs/ Czworká. In Bibl. tantum legitur.

Quātĭnŭs, Coniunct. significat Quoniam, vel Quia, darumb das/ Ponieważ.

Quătĭō, quătĭs, quāssī, quāssŭm, quătĕrĕ, bewegen/ schüttlen/ erschütten/ Trząść/ Potrząsáć/ Tłuc. Mœnia quatit ariete, Er schüttelt oder bewegt die Mawren/ Bić táránem w mury. Aliquem foras quatere, einen hinauß stossen/ Wyrzućić ná dwor/ Wypchnąć. Quătĕfăcĭō, is, feci, factum, quătĕfăcĕrĕ, erschütten / einem einen Stoß geben/ hintertreiben/ Obrucháć. Quāssō, as, quāssārĕ, freq. offt erschütten/ offt bewegen/ Potrząsáć. Item, zerbrechen/ zerstossen/ Obić/ Obrucháć. Quāssātŭs, & Quāssŭs, a, um, zerbrochen/ zerstossen/ Obrucháný/ Obity. Quassata respubl. einen Stoß gelitten/ Zátrwożona/ pomieszána Rzeczpospolita. Quāssŭs, ūs, g.m. Erschüttung/ Stoß/ Poruszánie. Cōnquāssō, as, cōnquāssārĕ, zerschmettern / zerknirtschen/ Trząść/ Tłuc. Conquassare nationes, metaph. schädigen vnd gewaltigen/ Niepokoić. Conquassata terræ motibus terra, das Erdreich erschüttet/ Wstrzęsiona ziemia. Cōnquāssātĭō, onis, g.f. eine Erschüttung/ Poruszenie się/ Stłuczenie. Composita à Quatio mutant q, in c, & abjiciunt a: Cōncŭtĭō, cōncŭtĭs, cōncūssī, cōncūssŭm, cōncŭtĕrĕ, erschütten/ Tłuc/ Trząść/ Potrząsáć. Concussa motu terra, erbidmet/ Trzęsienie ziemie się stáło. Cōncūssŭs, ūs, g.m. Erschüttung/ Wstrzęsienie. Incōncūssŭs, a, um, vnbewegt/ vnerschrocken / Nieporuszony / Niestrwożony. Dĭscŭtĕrĕ, erschütten/ zerschütten/ Rospędzáć/ Rozbiiáć. metaph. Discutit ebrietatem porrus, vertreibt die Trunckenheit/ Odśmierza pijáństwo. Apparatum belli discutere, eine Kriegsrüstung zertrennen/ Rysztunek woienny rozproszyć. Discutere, Verbum medicorum proprium, wenn die Artzte die Feuchtigkeit des Leibs durch die verborgene Schweißlöcher vertreiben / Rozegnáć / Kiedy lekárstwo przez potowe dziurki wyrzuca máteria choroby. Dĭscūssōrĭŭs, a, um, ut: Vis discussoria, die zu vertreiben gut vnd kräfftig ist/ Moc rospędzáiąca. Excutere, außschwingen / abschütten/ Wytrząsáć. Excutere alicui cerebrum, das Hirn außschlagen/ Mozg komu wybić. Excutere jugum, metaphor. das Joch abwerffen/ vnd vngehorsamb seyn/ Z mocy/ z niewoley się wybić. Excuti patria, auß seinem Vaterland vertrieben werden/ Wygnánym być z oyczyzny. Item, Excutere aliquem, einen ersuchen ob er nichts verborgens bey jhm habe/ Oględowáć kogo iezeli co tájemnego przy sobie niema. Item, einen ersuchen vnd außziehen / einem den Säckel leeren/ Złupić. Vires hæreditatis excutere, erfahren vnd erdawren was das Erb vermöge / Zbáchowáć ile dziedziná wymoże. Excutere debitorem, einen Schuldner ersuchen ob er zu bezahlen habe/ Dłużniká pátrzyć iezeli może dług zápłáćić. Incutere, einschlagen / Wbić. Colaphum incutere, einen Backenstreich geben/ Policzkowáć. Item, Incutere ad inanimata transfertur, ut: Metum incutere, einem eine Furcht einstossen/ Zátrwożyć kim. Incussus, a, um, particip. sive nomen ex particip. geschlagen / geknirscht/ getroffen/ Wbity. Percutere, schlagen/ Uderzyć. Percutere fores, an die Thür klopffen/ Kołátáć we drzwi. Fossam percutere, einen Graben auffwerffen oder auffthun / Doł kopáć. Percussus, a, um, geschlagen/ Uderzony. Percussus, us, g.m. & Percussio, onis, g.f. ein Schlag/ Uderzenie. Percussor, oris, g.m. ein Schlager/ Todtschlager/ Uderzyćiel/ Zábiiák. Pĕrcūssūră, æ, g.f. pro Percussione. Rĕpērcŭtĭō, is, rĕpērcŭtĕrĕ, wiederumb schlagen/ hintertreiben/ Odbić. Rĕpērcūssŭs, a, um, wiederumb zu rück geschlagen/ Odbity. Repercussus, us, g.m Widerstreich/ Odbi-

Odbitánie. Succutere, vnten aufſſchüpffen/ Wſtrząſáć. Succūſſō,as,are, frequent. Equus ſuccuſſorius, ein hart trabend Roß / Koń ćieſzko noſzący/Kluſak.

Quātrīdŭŭm,i, g.neu. vier Tage lang/Cztery dni. Quatrīdŭō, adverb. in vier Tagen/oder den vierdten Tag / Zá cztery dni. Quatriduo ante, vier Tag darvor / Cztery dni przedtym. Quatrīdŭānŭs,a,um, viertägig/Czterydniowy. minus latine legitur.

Quătŭŏr, nomen numerale indeclinabile, viere/Cztery. Quătŭŏrdĕcĭm, vierzehen/ Czternaśćie. Quătŭŏrdĕcĭēs,adverb. vierzehenmahl/ Czternaśćie rázy. Quătŭŏrvĭrī, eine Obrigkeit von vier Mannen / Vierer / Czterey Rzadce. Quătŭŏrvĭrātŭs, die Würde ſolcher Vierer / Vrząd gdźie Czterey pánują.

Quĕ,Conjunctio enclitica, & adjectio ſyllabica, quæ non niſi in compoſitione reperitur,& modo copulativa eſt, ut:Arma virumque cano. Modo cauſativa,Cic. Non ſolum nobis nati ſumus, ortuſque noſtri partem patria vendicat, partem amici, denn/ Niż. Que pro An. Horat. Quid refert uti virgis, ferroque necari? Oder mit Waffen vmbgebracht werden/ Albo mieczem zábitym być.

Queīs,Dativus & Ablativus à Quis.

Quĕmădmŏdŭm,adver. ſimilitudinis, gleich/ wie/eben/ als/Jáko.

Quĕō,quīs, quīvī, quītŭm, quīrĕ, vermögen/ können/Moc. Nĕquĕō,nĕquīs, nĕqvīvī, nĕquītŭm,nĕquīrĕ,nicht können/ nicht vermögen/ Nie moc.

Quĕrcŭs,ūs,g.f.ein Eyche/Dąb. *Dura,rigida, umbroſa,aëria,ſublimis,glandifera,frugifera,patula,ſacra Jovi, decidua, annoſa,cava,ſylveſtris,Dodonis,multifida,Dodonia, amica Jovi,Chaonia,fatidica,frondoſa,ardua,putricava,alticoma,valida,alta, Dodonea,turgida,ramoſa,nodoſa,frondens, carioſa, grata ſuibus,veſtita.* Quĕrnŭs,Querceus,& Quĕrcĭcŭs,a,um,Eychin/Dębowy. Quercetum,vel Quĕrquētŭm,i, g.neut. ein Eychwaldt/Dębiná. Querce us, vel Quĕrquĕrŭs, a,um, kalt oder zitterhafft/Zimnicá, obſoletum.

Querela,Querimonia, Queſtus,v.Queror.

Quĕrŏr, quĕrĕrĭs, questŭs ſum, quĕrī, ſich beklagen/Vſkarżáć ſię. Quĕrĭtŏr,quĕrĭtārĭs,quĕrĭtārī, freq. ſich faſt beklagen / jammern/ Swierkotáć/ Vſkarżáć ſię. Quĕstŭs,ūs, g.m. Ablat.plurali queſtubus,vel ut quidam volunt,queſtibus,Klag/Vſkarżánie/Nárzekánie. *Mœſtus,vigil,lamentabilis,flebilis,feralis, infauſtus, triſtis,amarus,garrulus,pius, veſanus,funereus,tumultuans.* Quĕrēlă,g.f idem. *Feminea, infeſta,miſera,rudis,muliebris,arguta,mœſtifica,turpis,lugubris,inſomnis,rauca,gravis, amara, lacrymoſa, horrenda, infauſta, ægra, mellita, dulciſona, ſupplex, melliflua.* Quĕrīmōnĭă,æ,g.f. idem quod Quæſtus & Querela,eine Klag/Skárgá. *Mala,triſtis, ſollicita,penetrabilis.* Quĕrŭlŭs,a,um, immer klagend/Skwierczek/Skárżący. Quĕrŭlōsŭs, a, um, idem ſed Barbarum. Quĕrībundŭs, a, um, klagend/kläglich/Skwierczek. Cōnquĕrŏr,conquereris,conqueſtus ſum,cōnquĕrī,idem quod Queror. Cōnquēstŭs,ūs,g.m. & Cōnquēstĭō, onis,g.f.eine Klag/Vſkarżánie.

Quĕrquĕdŭlă,æ,g.f. Avis,tàm in aqua,quàm in aëre vitam agens.

Querquerus,& Quercerus, v.Quercus. Querulus, vide Queror.

Quī,quæ,quŏd,cūjŭs, cūī, relativum pronomen,welcher/Ktory. Qui, interrogativum pro Quis.Plaut. Qui me alter eſt audacior homo? Wer oder wo iſt ein anderer Tapfferer denn ich? Ktoż ieſt nád mię śmielſzy. Qui pro Qualis: Qui vir & quantus fuiſſet,Cic. wie ein Mann/2c. Jákim byś był człowiekiem. Qui,adverb.wie/ in was Weiſe oder Maß/Jáko.Qui vocare?Wie heiſſeſt du / Jáko ćię zową? Quivis, quævis, quodvis, quidvis, je der nechſt / jeder/wen man wil/Ktokolwiek/Ktorykolwiek.

Quĭă,Coniunct.cauſalis,darumb das/Bo/że. Quianam,pro quare vel Cur. Quianam arbitrare?meyneſtu es denn/ Czy żeś rozumiał.

Quĭcquăm,& cūjŭſquăm,etwas/Cokolwiek.

Quicque, vel Quĭdquĕ, jegliches / Káżda rzecz.

Quĭcquĭd,ſubſtan.infinitè capitur, nunquam refert, alles das/ was doch / Cokolwiek. Quicquid eſt, Gott geb was es ſey / Cokolwiek ieſt. Quicquid pauxillulum,gar wenig/Co niewiele.

Quicum,pro Cum quo(QUI) enim ablativus eſt:Quicum loquitur filius? Mit wem redt mein Sohn/ Z kim moy ſyn gada.

Quicunque, quæcunque, quŏdcūnquĕ, Wer doch/ ein jeder/ Ktokolwiek / Ktorykolwiek. Quicunque ſal,was doch für Saltz/allerley Saltz/ Káżda ſol.

Quid, nomen substant. quod ferè interrogativè sumitur; Quid facerent miseri? Was sollen sie thun? Coż mieli czynić. Quid hoc rei est? Was ist das? Coż to iest. Quid, pro Aliquid: Portant quid rerum, sie tragen etwas/ Niosą co. Quid, quid aliud volui dicere? Wie/ was hab ich anders wollen sagen? Cożem chćiał inszego rzec. Quid ita? Warumb? Czemu? Quid tibi huc? Was suchestu hie? Czego tu szukasz? Quid est factum? Wie ist es gangen? Co śie stáło? Quidam, quædam, quodam, vel, quīdam, cūjūsdām, Divinum quiddam, Etwas Göttlichs/ Cos Boskiego. Certis quibusdam verbis, Mit etlich sonderen Worten/ Pewnemi słowy. Quĭdĕm, adverb. affirmandi, Ja Wprawdźie. Ego quidem scribo, tu verò legis, Ja ich schreibe/ du aber lisest/ Jać piszę/ ále ty czytasz. Quīdnăm cūjūsnăm, Interrogativum: Terent. Quidnam ille commotus venit? Wie/ oder warumb kompt er also entrüst? Czemu ták zásepiony idźie. Etiam sine interrogatione, pro Quid: Teren. Reviso quidnam Chærea hic rerum gerat, Was Cherea hie schaffe/ Pátrzę co tu Chereá czyni. Quīdnī, adv. confirm. Warumb nicht/ Czemu nie/ Dosztoby. Nostin? Warumb solt ich jhn nicht kennen? Czemubym go niemiał znáć. Quīdpĭăm, cūjūspĭăm, Etwas/ Cokolwiek. Quidque, cujusque, Jedes/ Jeglichs/ Káżda rzecz. Quidvis, cūjūsuīs, All was er will/ Cokolwiek. Quīdnī, adver. Warumb/ wie das? Czemu nie.

Quĭēs, quĭētĭs, g. f. Ruh/ Odpocznienie. *Iucunda, dulcis, placida, langvida, mollis, pigra, blăda, segnis, mitis, vaga, opaca, insidiosa, pacis amica, tunicata, nocturna, obscura, tranquilla, soporifera, sopora, amica noctis, pacifica, desidiosa, domitrix curarum, lata, lenis, pacata, secura, imbellis, tepens, iners.* Item, Quies, Fried/ Pokoy. Tradere se quieti, sich zu ruhe setzen/ Vpokoić śie. Quĭēscō, is, quĭēvī, quĭētŭm; quĭēscĕrĕ, Ruhen/ schlaffen/ Odpoczywáć/ Spáć. Item, Auffhören abstehen/ vnterlassen/ Dáć pokoy/ przestáć. Quĭēscās, vel, quĭēscē, Schweig still/ Cyt/ milcz. Quĭētŭs, a, um, particip. sive nomen ex particip. Ruhig/ Spokoyny. Quĭētē, adverb. Friedsamlich still/ Spokoynie/ cicho. Acquĭēscō, is, ācquĭēvī, ācquĭētŭm, ācquĭēscĕrĕ, Geruhen/ ein wenig ruhen/ Ruh vnd Ergetzlichkeit haben/ ruhig seyn/ Przystáć ná co/ Odpoczywáć. Acquĭēscēns, entis, particip. Ruhig/ Odpoczywáiacy. Cōnquĭēscĕrĕ, Gantz vnd zumal ruhen/ zu frieden seyn/ Vspokoić śie/ odpoczywáć. Ab armis conquiescere, die Waffen ligen lassen/ Opuśćić żołnierstwá. Requiescere, vide Requies. Irrĕquĭētŭs, a, um, vnruhig/ Niespokoyny. Intēquĭēscĕrĕ, darzwischen ruhen/ Odpoczywáć.

Quīlĭbēt, cujuslibet, Ein jeder wer nur wil/ Ktorykolwiek. Quolibet modo, In was maß man wil/ Jákokolwiek/ Kázdy.

Quīmātŭs, us, g. m. Fünffjährig Alter/ Pięćioletni czás.

Quīn, adverb. pro, Ut non: Non dubito, quin eo sis animo, das du des Sinnes seyest/ Niewątpię żeś tego umysłu. Aliquando cur non, significat, Warumb nicht/ Czemu nie. Quinetiam, idem ac Quin. Quīnīmō, ja vielmehr/ Owszem.

Quīnquĕ, adject. indeclinabile, pl. nu. Funff Pięć. Quīnquĕfŏlĭŭm, ij, g. neu. Birckwurtz oder Tormentil/ Pięćfuntowy. Quīnquĕmēstrĭs, ĕ, Fünffmönig/ Pięćmiesięczny. Quīnquēnnĭs, ĕ, Fnffjährig/ Pięćioletny. Quīnquēnnālĭs, lĕ, von fünff Jahren/ zu fünff jahren/ Pięćioletny. Quīnquēnnĭŭm, ij. g. n. Fünff Jahr lang/ Pięćioletni czás. Quīnquĕpārtītŭs, a, um, in fünff getheilet/ Pięćiorzysty. Quīnquĕpārtītĭō, onis, g. fæ. das Theil in fünff/ Dźielenie ná pięć części. Quīnquĕrēmĭs, is, ein Galeen mit fünff Rudern auff jeder Banck gerichtet/ Nawá o pięćiu wiosłách. Quīnquĕvīrī, orum, g. m. plu. num. Obrigkeit zu Rom von fünff Mannen/ Pánowánie pięćiu pospołu w Rzymie. Quīnquĕvīrātŭs, ūs, g. m. Dignitas Quinquevirorum. Quīnquĭēs, adverb. Fünffmal/ Pięć kroć. Quīnŭs, a, um, idem quod Quinque, oder je Fünff/ Pięć ich. Quīncūnx, quīncūncĭs, g. om. Der dritte Theil eines Dings oder Stücks/ mit sampt einem zwölfften Theil/ am Gewicht zehen Loth/ das ist/ fünff Vntz/ Pięć części/ Pięć uncyi w sobie máiący. Quīncuplēx, quīncuplĭcĭs, g. o. Fünfffaltig/ Piętnáśćie. Quīndĕcĭm, nomen indeclinabile, Fünffzehen/ Piętnáśćie. Quīndĕcĭēs, adv. Fünfftzehe mal/ Piętnáśćie rázy. Quīndĕcīmvīrī, orum, g. m. plu. nu. Magistratus Romæ quindecim numero, jus habentes Sybillinos libros adeundi. Quīndēnŭs, a, um, idem quod quindecim, oder je fünffzehen/ Piętnáśćie ich. Quīngēntī, æ, a, Fünff hundert Pięć set. Quīngēntēsĭmŭs, a, um, Der Fünffhunderst/ Pięćsetny. Quingēntĭēs, adv. Fnffhudert mal/

mal/Pięć set kroć. Quīngēnī, æ, a, idem quod Quingenti, oder je fünff hundert / Pięć set ich. Quīngēnārĭŭs,a,um,vt:Lanx quingenaria, fünff hundert pfündig/Pięćsetna. Quīnquāgīntā indeclinab. Fünfftzig/Pięćdziesiąt. Quīnquāgĭēs, adverb. Fünfftzig mal/Pięćdziesiąt kroć. Quīnquāgēnŭs,a,um,idem quod Quinquaginta. Quīnquāgēnārĭŭs, a, um, von fünfftzig Stücken/ Pięćdziesiątny. Quīnquāgēsĭēs, adverb. apud Plaut.mendose pro Quinquagies, Quīnquāgēsĭmŭs,a, um, der Fünfftzig / Pięćdziesiąty. Quīnquātrĭā, orum, g. neu. plu. nu. Festa erant quæ quinque diebus Palladi fiebant. Quīnquātrŭs, a, um, vt: Dies quinquatrus festus post diem quintum IdusMartij. Quīnquātrūs,ūs,pro ipsis Quinquatrijs. Quīntŭs,a,um, der fünfft/Piąty. Quīntūm,adver.zum fünfften mal/Piąty raz. Quīntānŭs,a,um,je nach Fünffen/Piąty. Quīntīlĭs, is,g. m. mensis anni nunc septimus, olim quintus: postea Julius dictus. Quīntŭsdĕcĭmŭs,a,um, der Fünffzehend/Pietnasty.

Quĭppĕ,adverb dann/darumb/das/Bo/iście,

Quĭrĭtō, as,avi, atum, quĭrĭtārĕ, & Quĭrĭtŏr. aris, atus sum, quĭrĭtārī, vmb Hülff schreyen / Mord jo schreyen/Krzyczeć/Ratá wołáć. Quiritari, klagen vnd jammern/Skwierczeć/Vskarżáć się. Quĭrītātĭō,onis,g.f. das schreyen vmb Hülff/ Klag/Skwierczenie/wrzask. Quĭrītātŭs, ūs,g. m. Jämmerlich Geschrey/Kwilenie się/wrzask.

Quĭs, quæ, quĭd, Cūjŭs, cŭī, Wer/Welche/ Was? Kto / Ktory. Quis videor? Wie bedünck ich dich? Coż się wam zdam. Quĭspĭām,cūjŭspiām, Etwan einer/Kto/ktorykolwiek. Quispiam, pro Quidam, Einer/Ktoś, Quĭsquām,cūjŭsquām idē quod Quispiam, Quīsquĕ,cūjŭsquĕ,ein jeder/ Kto. Pro se quisque, Ein jeder nach seinem vermögen/Káżdy zá się. Quĭsquĭs,cūjŭscūjŭs, Wer doch / Gott geb wer / Ktokolwiek / ktorykolwiek.

Quĭsquĭlĭæ,arum,g.fœm.pl. num. tan. außgekehrter Staub/Gestüpp/Smieci. Item, Liderlich verachte Leuth / Liderlichs Volck / Pospolstwo/ Gmin pospolity. Quĭsquĭlĭŭm, ij, g. n. vocant exiguum fruticem ilicis producentem coccum, quod granum est ad vngendas vestes gratissimum.

Quisquis, v. Quis. Quivis, v. Qui.

Quō,adverb. ad locum,vt: Quo ambulas tu? Wo gehest du hin? Gdzie ty chodzisz. Quo, Conjunctio, Te amo, quo magis quæ agis, curæ sunt mihi, So viel ligt mir mehr an was du thust/ Im bárziey się o to stáram/ co ty czynisz. Neq; id feci, quo tibi molestus essem, Daß oder damit ich dich beleydigte / Nie dla tegom to uczynił żebym ći się uprzykrzył. Quŏăd,adver. Wie lang/ Biß daß/Aż/poki/dokąd. Quoad vixit, So lang er gelebet hat/Poki żył. Quoadusque, pro Quoad, Antiquum. Quōcircā,conjunct. causal. Darumb/Dla czego. Quocum, pro Cum quo, ablat. à Quicum. Quōcūnquĕ, ablat. à Quicunque, vt: Quocunque hæc modo se habeant, Wie doch die Ding ein gestalt haben / Jákożkolwiek to bedźie Item, Quocunque, adverb. Quocunque incedit, Wo er doch hingehet/ Gdźiekolwiek chodźi. Quōmĭnŭs, adv. id est, Vt non. Quōmŏdŏ, adver. Wie/In was maß/Jáko. Quōmŏdŏcūnquĕ, In was gestalt es sey/Jákokolwiek. Quōnām adverb. ad locum, Wohin doch? A dokąd? Quondam, adverb. temporis, Einmal/Vor zeiten/Etwan/Kiedyś/Podczás. Quŏnĭām, conjun. causalis, Darumb das/Ponieważ. Quoniam quidem, Sintemal doch/Gdyż. Quōpĭām, & Quōquām, adverb. ad locum, Etwan hin/ Do kądkolwiek. Quŏquĕ, conjunct. Auch/Y/ też. Quōquō, adverb. ad locum, Wohin man wil/ Gott geb wohin / Wo doch hin /Do kądkolwiek. Quoquo, ablativ. vt: Quoquo tempore fuerit, Zu was Zeit es doch sey / Kiedykolwiek to było. Quōquōmŏdō, & Quōquō pāctō, In was doch weiß/maß oder gestalt/ Jákokolwiek. Quoquoversum, vel quōquōvērsŭs, adverb. ad locum, Allenthalben hin/Auff allen seyten/ Ná wszytkie strony. Quorsum, & Quōrsŭs, adverb. ad locum cum interrogatione, & sine interrogat. aliquando, Wozu gegen/Dokąd? w ktorą stronę/ vt: Nescio quorsum eam, Weiß nicht wohin ich gehen soll/Niewiem do kąd mam iść. Quorsum istuc? Worauff redestu das? Ná coż to?

Quŏd, cūjŭs, Welches/Co. Sum quod ille, Ich bin wie er/Jestem jáko y on. Quod, vt: Vin hodie facere quod ego gaudeam? Terent. Wilt heut etwas thun / des ich mich frewe / Chcesz to sprawić/z czegobym się ja ćieszył. Quod, conjunct. Scio quod scribis, vel scribas, Ich weiß das du schreibest / Wiem co ty piszesz. Quōdămmŏdō, vel duobus verbis, Quodam modo, Etlicher massen/ weiß vnd gestalt / Jákoś. Quōdcūnquĕ,

cujuſcunque,à Quicunque. Fuerit quodcunque, Es ſey geweſen wz es wölle/Niech bedźie co chce. Quodpiam,à Quiſpiam, vt: Oppidum quodpiam,pro quoddam. Quodvis, cujuſvis, Welches du wilt/Cokolwiek/káżde.

Quondam & Quoniam, v. in Quo.

Quot, adiect. indeclinab. pl. nu. tant. Wie viel? Wiele ich? Ják wiele? Quot annos nata dicitur? Wie alt ſagt man daß ſie ſey? Wiele ma lat? Quotquot, Alle die/ Gott gebe wie viel/ Jlekolwiek. Quotannis,adverb. temp. Alle Jahr/jedes Jahr/von Jahr zu Jahr / Co rok. Quotenus, a, um,ſed frequent. in plural. Quoteni, æ, a,idem quot? Wie viel? Ják wiele. Quotidie,adv.temp. Alle Tag / von Tag zu Tag / Täglich / Co dźień. Quotidianus,a,um,vt: Cura quotidiana, Tägliche Sorg/ Káżdodźienne ſtáránie. Quoties, adverb. numerale, Wie offt? Jlekroć. Quotieſcunque, adv. So offt vnd viel/Jlekroć kolwiek. Quotuplex,plicis, Wie mancherley/Wieledźielny/ſine authore. Quotuplus, wie manches/ Wielorákı/ ſine auth. Quotus, a, um, Welcher an der zahl oder nach der zahl / Ktory w rzedźie. Hora quota eſt? Was Stund iſts? Ktora godźiná jeſt? Quotuquiſque, idem quod Quot.

Quovis,adverb.ad locum, Wohin du wilt/wohin man wil/Do kadkolwiek. Quoviſcunque loco potes hunc finire libellum, Du magſt diß Buch enden an welchem ort du jmmer wilt/Gdźiekolwiek chceß / tedy możeß ſkończyć te Kśiążeczke.

Quouſque,adverb. Biß wohin? Biß auff wann? Wie lang? Długoż/Poki/Do kądże.

Quum, vel Qum, vel Quom ſcribebant Veteres quando adverb. temporis erat, Als/Do/Kiedy. Quum primum, pro Cumprimum,

RA

Rabies,ei,g.f. Wütigkeit der Hund/Wśćieczenie. transfertur & ad homines, Taubſucht/Jádowitość/Gniewliwość. *Improba, miſeranda, dira, præceps, veſana, indomita, horrenda, trux, pervicax, noxia, furioſa, ſæva, cruenta, tumida, furens, fera, maleſuada, infanda, armata, fœda, acerba, peſtifera, viperalis, pernicioſa, hoſtilis, lupina, cæca, ferina, acris, immitis, inimica, infeſta, maleſana, horribilis, effera, ſceleſtuoſa, virulenta, iniqua, concita, amara, infrena, temeraria, nefanda, truculenta, infrendens, germana furoris, animoſa, infrenis, rabioſa, ferox.* Rabia, pro Rabie, obſolet. Rabioſus, & Rabidus, a, um, Wütig/ tobend/raſend/ Wśćiekły/Rozjádły/Gniewliwy. Rabioſulus, dimin. Rabioſe, & Rabide, adverb. wütiglich/ Wśćiekle. Rabio, is, ire, wüten/ Wśćiec śie. obſolet. Rabieſco, is, rabieſcere, anheben wütend zu werden/Wśćiekáć śie.

Rabula, æ, g. m. ein Plauderer/Schwetzer/ſonderlich am Gericht/Wárchoł/Swárliwy.

Racemus, i, g. m. ein Traub/ oder Zweig mit Trauben/Grono/álbo látoroſl z gronámi. *Tumidus, lentus, lividus, prædulcis, madidus, Cæcubus, pampineus, gravidus, bicolor, ſuſpenſus, mitis, rorans, libens.* Item, Racemus, Allerley Trauben / oder was von Früchten Traubenweiß iſt/als ein Ebhöw/ ꝛc. Wßelka jágodá. Racemoſus, a, um, voll Trauben/Gronıſty. Racemanus,a,um, Beträublet/Trauben tragend/Gronıſty. Racematio, onis,g. f. Die nachſuchung/wann die Trauben ſchon abgeleſen/Oſtátkow zbieránie. Racemifer, ra, rum, Das Trauben trägt/Gronıſty.

Radicitus, Radico, Radicula, vide Radix.

Radius, ij, g. maſ. Glantz oder Stral / als von der Sonnen oder Augen / Promień. *Ardens, fulgens, clarus, tabificus, coruſcus, micans, acutus, purus, ſerenus, flammeus, arens, lucidus, nitens, illuſtris, lubricus, auratus, vagans, flammifer, Phœbeus, ignitus, ſidereus, mobilis, rubeſcens, ſolaris, penetrans, præpes, ſitiens.* Radius, item dicitur Virga, qua Geometræ lineas indicant. Item, ein Weberſchütze/ Czołnek tkácki. Item, ein Streicher / Streichholtz / damit man die Maaß abſtreicht/ Strychulec. Radij quoque rotarum dicuntur, die Speichen an eim Rad/Szpicá u kołá. Item, ein gattung langächtiger Oliven / Oliwká świeża. Radiolus, li, dimin. Radio, as, radiare, Straalen geben/Glantz geben/Promienie wypußczáć. Radiatus, a, um, das Stralen hat oder Glantz gibt/ Promienıſty/ Spiczáſty. Rota radiata, ein Rad mit Speichen/ Koło z ßpicámi. Radiatio, onis, g. fœm. das gläntzen/ Błyßczenie/Lſnienie. Radioſus, a, um, voll Stromen / das viel Straalen hat/Promienıſty. Diradiare, vt: Vitem diradiare, Die Räben zerlegen vnd in rechte Ordnung bringen/ Rozczepierzáć winną máćicę. Irradiare, erleuchten/hinein ſcheinen/Promienie wypußczáć/ oświecáć. Irradiatio, onis, g. fœm. Erleuchtung/ Rozjáśnienie/Promieni wypußczánie. Præradiare, vorglantzen/ oder faſt glantzen / Swiećić/ Záiáśnieć.

Rādīx, dīcis, g. f. ein Wurtzel/Korzeń. *Tenera, valida, Sinuosa, obliqua inflexa, sylvestris, corticosa, odorata, ramosa, fruticosa, limosa, profunda, robusta, infixa.* Rādīculă, læ, g. fœm. dimin. Würtzlein/Korzonek. Item, Herba, aliàs Soponaria & herba fullonum dicitur. Agere radices, wurtzlen/Korzenić się. Habere radices altas, Tieff ingewurtzelt seyn/Głeboko się wkorzenić. Radices montis, Das vnterst eines Bergs/Podgoze. Rādīcō, as, rādīcārĕ, wurtzlen/Wurtzlen gewinnen/Korzenić się. In rectum radicari, Gerad vnter sich wurtzlen/ ohn neben Wurtzlen/Wprost się korzenić. Rādīcātŭs, a, um, gewurtzlet/Wkorzeniony. Rādīcōsŭs, a, um, Mit viel Wurtzlen/Korzenisty. Rādīcĭtŭs, adver. von Wurtzlen auff/mit Wurtzlen vnd allem / biß auff die Wurtzlen/ Z korzeniem. metaph. ponitur pro omninò, Gäntzlich/gründlich/ von Grund auff/Cále/z gruntu/Do czystá. Rādīfĭcō, as, rādīfĭcārĕ, idem quod Radicare. Ērādīcārĕ, mit der Wurtzel außrupffen/ Wykorzeniać.

Rādō, is, rāsī, rāsŭm, rādĕrĕ, schaben/fegen/kratzen/glatt machen/ Ostrobywáć/golić/drapáć. Rāsŭs, a, um, Geschabt/beschoren / Ostrobány/ Ogolony. Irrāsŭs, a, um, vngeschoren/ Nieogolony/Nieostrobány. Rāsĭtō, as, rāsĭtārĕ, frequ. Embsig schaben / Golić często. Rāsōrĭŭs, a, um, das zu schaben gehört/Do golenia należacy. Rāsĭlĭs, lĕ, Glatt / polliert / das sich schaben lesset / Gládki/ Skrobány/Łácny do golenia. Rāsŏr oris, g. masc. ein Schaber / Bescherer / Kratzer / Skrobácz/Bárwierz. Rāsūră, æ, g. f. das schabē oder scheren/ das kratzen/ Skrobánie/ Golenie. Rādŭlă, æ, g. f. ein Schubeysen/ etwas damit man schabet/Skrobáczká. Rāmēntŭm, i. g. n. Abschnitzen/oder was vom schaben abfällt/Strużyná/Ostrobiny/Opiłki. Arborum ramenta, Klein abgefallen Gestäud oder Reiß der Bäume/Trocinà/Zeblowiny / Okrzoski. Rālāmēntŭm, i, g. n. Feylstaub/Schabpulver/ Piasek złoty. Abrādō, is, ābrāsī, ābrāsŭm, ābrādĕrĕ, abschaben/abkratzen/Wystrobáć/zgolić metaph. Eim abtringen/ abziehen/Ostrobywáć/Golić/Obrywáć. Barbam abradere, den Bart scheren/Ogolić brodę. Abrāsŭs, a, um, particip. Hinweg geschaben / abgekratzt/Ogolony/Ostrobány. Abrasa supercilia, abgeschoren Augbrawen / Ogolone brwi. Cīrcūmrādĕrĕ, vmbschaben / Ogolić wkoło. Cōrrādĕrĕ, zusammen kratzen oder scharren/ Zdobywáć się/zbieráć. Dērādĕrĕ, abkratzen/abschaben/Zgolić. Ērādĕrĕ, außkratzen/ Wystrobáć vel idem quod Deradere. Erasus, a, um, particip. Abgeschabt/außgekratzt/Wystrobány. Intērrādĕre erschaben/Podstrobáć Item, feylen vnd schaben/ Polerowáć. Intērrāsĭlĭs, lĕ, Gefeylet vnd geschabt/Podstrobány mieyscámi. Interrasile aurum, abgefeylt Golt/Złoto opiłowáne. Obradere, idem quod Circumradere, Præradere, Vornen abschaben / Przestrobáć. Sŭpērrādĕrĕ, vberschaben/Nádstrobáć.

Radula, vide Rado.

Ragades, vide Rhagades.

Rāiă, æ, g. fœm. ein breiter Fisch/Roch/Płászczká rybá.

Rāllă, æ, g. f. ein dünn Kleid/ Szátá rzadka.

Rallum, i, g. n. Instrumentum, quo vomeres radendo purgantur, ein Seide/ Rożicá.

Ramale, vide Ramus. Ramentum, vide Rado.

Rāmēx, rāmĭcis, g. m. ein Hodenbruch oder Karnöffel/ żyłá w piersiách/ Kiłá. Rāmĭcōsŭs, a, um, der einen Hodenbruch hat/ Kiłowaty.

Ramentum, vide Rado.

Rāmŭs, i, g. m. Ast eines Baums/Gáłąź. *Patulus, fragilis, olens, lentus, comans, frondens, robustus, lætus, viridis, ferax, procerus, udus, pendens, crepitās, pādus, opacus, curvatus, pendulus, tener, incuruatus, nodosus, excelsus, nutans, frugifer, tremulus, altus, conifer, invexus, virens, teres, pomifer, vernus, textilis, odoratus, pensilis, gravidus, fragrans, viridans, hirsutus, frondosus, odorificus, vmbrans, decorus, redolens, tortilis, vmbrosus, vagans, arboreus, floridus, amabilis.* Ramus in radice arborum dicitur, quod in herbarum radicibus capillamentum. Rāmŭlŭs, & Rāmūscŭlŭs, li. dimin. Ein ästlein / Gáłązká. Rāmōsŭs, a, um, Voll ästen/ ästig/ Rosocháty/ Gáłęzisty. & Rāmŭlōsŭs, a, um, à dimin. Ramulus, Voll kleiner ästlein/Gáłązká. Rāmālĕ, is, g. ne. ein abgehawener Ast/ Gáłąź vcięta. Rāmĕŭs, a, um, das von ästen ist/Gáłęziowy.

Rānă, æ, g. fœm. ein Frosch / Żábá. *Loquax, garrula, lurida, querula, palustris, turpis, virens, obstrepens, viridis, aquatica, blaterans, plaudicola, stagnicola, canora, crepitans, rubeta, rauca, coaxans, coaxatrix.* Item, Rana, morbus bobus peculiaris, vitiosum quoddam linguæ incrementum. Rānūncŭlŭs, li, g. m. dimin. ein Fröschlein/Żábká. Ranunculos ioco vocat Cic. homines sibi obloquen-

quentes. Item, Ranunculus, Glyßblümleinkraut/ oder Hanenfuß/ oder Wasserepff: brent auff der Zungen/ Jáſkier/ Jezyká przyrośniente.

Ranceo, Rancidus, & Ranco, vide Rancor.

Rāncŏr, ōrĭs, g. m. der Schymel/ Fäule/ Gestanck im Fleisch oder anderem Ding so veraltet vñ verfault/ Zgorzknienie/ Wśmiárdnienie/ Nienawiść. Rāncĕō, es, rāncērĕ, Schymelächtig seyn von Fäule ein Gestanck von sich geben/ Zgorzknąć Wśmiárdnąć się. Ranceus & Rāncĭdŭs, a, um, Schymlich/ Faul/ Wśmiárdły/ śmierdzący. Rāncĭdŭlŭs, a, um, diminut. Ein wenig graw oder schymlich/ Zgorzkniáły/ Zgniły. Os rancidulum, heyser/ Chrapiące gárdło. Rāncĭdē, adv. Vnlieblich/ vngeschicklich/ vnflätiglich/ Brzydko/ Smrodliwie. Prærāncĭdŭs, a, um, Gar schymlich Bárzo śmierdzący. Subrancidus, a, um, Ein wenig schymlich/ Przyśmiárdły. Rāncō, as, Verbum à tigridum sono effictum, quemadmodum rugire à voce leonum: Tigrides indomitæ rancant, rugiuntque leones.

Rantum, vocarunt Antiqui Quadrantem.

Rāpă, æ, g. f. Antiquum est, & Rapum, i, g. neu. ein Rüb/ Rzepá. *Brumale, gaudens frigore.* Rāpŭlŭm, li, dimin. Rāpūncŭlŭs, li, g. mas. vel Rapuncium, ij, g. neu. Rabuntzlen/ Rolnik/ Rzepá dźika. Rāpācĭă, sive Rāpĭcĭă, orum, g. n. pl. num. das Kraut an Rüben/ Rübenkraut/ Rzepna nać. Răpīnă, æ, g. f. Rübenland/ das ist/ Orth da man Rüben säet/ Rzepisko.

Rapacia vel Rapicia, v. Rapa, Rapacitas, & Rapax, vide Rapio.

Răphănŭs, i, g. m. Rettig/ Rzotkiew. Răphănīnŭs, a, um, vt: Oleum raphaninum, Oel von Rettig gemacht/ Oley z rzotkwie.

Rapidus, vide Rapio, Rapina, vide Rapa & Rapio. Raptim, Raptio, & Rapto, vide Rapio.

Răpĭō, răpĭs, răpŭī, rāptum, răpĕrĕ, mit Gewalt hinweg nehmen/ rauben/ zucken/ Porwáć/ Vnośić. In errorem rapi, In Irrthumb gezogen werden/ Do błędu przywiedźionym być. Rapsere pro Rapere, obsoletum est. Rāptō, as, rāptārĕ, frequent. & Rāptĭtō, as, rāptĭtārĕ, aliud frequ. Embsiglich zücken/ Szárpáć/ Włoczyć. Rāptŭs, a, um, partic. mit Gewalt hinweg genommen/ geraubt/ Porwány/ Wydárty. Rāptātŭs, a, um, geschleifft/ gezogen/ Włoczony/ Szárpány. Raptum, i, g. n. Etwas mit Gewalt hinweg genommen/ Wydźierstwo/ Drapież. Raptus, us, g. m. & Rāptūră, æ, g. f. Entzückung/ Entführung/ Drapiestwo/ Porwánie/ Wźięćie gwałtowne. Răpāx, ācĭs, g. o. reissend/ raubgierrig/ Drapieżcá/ Porywácz. Răpācĭtăs, atis, g. fœ. Raubgirigkeit/ Drapiezność/ Wydźierstwo. *Sæva.* Rāptŏr, oris, g. m. Räuber/ Porywácz/ Drapieżcá. Rapo, onis, idem, sed obsol. Răpĭdŭs, a, um, behend/ schnell/ Porywczy/ Bystry/ prędki. Răpĭdē, Eylends/ schnelliglich/ Bystro. Răpĭdĭtās, atis, g. f. Schnelle/ Behendigkeit/ Bystrość. Rāptĭm, adv. In einem Zuck/ behend/ in eyl/ Porywcze/ Vrywcza/ Náprętce. Rāptĭō, onis, g. f. Entzückung/ Porwánie. Răpīnă, æ, g. fœ. Raub/ łup/ Zdobycz. *Hostilis, tristis, avida, cupida, dira, infanda, violenta, sæva, turpis, mala, celer, proterva, immanis, crudelis, audax, momentosa.* Rapinator, id est, Raptor, obsolet. Abrĭpĭō, ābrĭpĭs, ābrĭpŭī, ăbrēptum, ābrĭpĕre, hinweg reissen/ Porwáć. A, vel Ex complexu abripere, auß den Armen reissen/ Od pierśi oderwáć. Itē, Abripere, mit Gewalt hinweg führen/ Gwałtem odiąć. Abripere sese, Sich behend verstehlen/ Vnieść się. Abrēptŭs, a, um, partic. hingenommen/ Oderwány/ Odięty. Arrĭpĕrĕ, erwüschen/ ergreiffen/ Porwáć/ Záiąć. Arripere velis, Eylends hinzu fahren/ Spieszno iść. Arripere verba de foro, gemeine Wort erwüschen vnd außzwacken/ Pospolitych słow záżywáć. Arripere celeriter aliquid, Etwas bald verstehen vnd ergreiffen/ Prętko co poiąć. Cōrrĭpĕrĕ, ein ding schnell ergreiffen/ Prętko porwáć. metaph. Kurtz machen/ Skroćić. Corripere se ad aliquem, eylends zu einem gehen/ Iść do kogo. Item, corripere aliquem, Jemand straffen/ Strofowáć kogo. Correptus, a, um, gestrafft/ Strofowány. Cōrrēptŏr, oris, g. m. ein Straffer/ Strofuiący. Diripere, dahin reissen/ rauben/ Rozedrzeć/ Złupić. Diripere aras, die Altaren vmbreissen/ Ołtarze złupić. Dīrēptĭō, onis, g. f. Beraubung/ Plünderung/ Złupienie/ Drapież. Dīrēptŏr, oris, g. m. ein Rauber/ Drapieżcá. Eripere, abtringen/ auß den Händen reissen/ einem mit Gewalt nehmen/ Wyrwáć/ Gwałtem wydrzeć. Eripere aliquem domo, Einen auß seinem Hause stossen/ Wypchnąć z domu. Eripere alicui conspectum senatus, Einem verbieten für den Rath zu kommen/ Zákazáć komu do Senatu wniść. Consulatum alicui eripere, Einen vom Bürgermeisterampt

ſterampt ſtoſſen/ Zrzućić z Burmiſtrzowſtwá. Ereptor, oris, g. m. ein Abtringer/Rauber/Wydziercá/Drapiezcá. Præripere, vor hinweg reiſſen/Vbiegáć kogo/Przeymowáć. Alicui popularem gratiam præripere, Einem der Gemeinde Gunſt abſchneiden/ Vbiec przed kim do łáſki poſpolſtwá. Proripere, etwan hinauß lauffen/ Porywáć ſię/ Wyrywáć ſię. Se repentè proripere, Sich gehlingen hinweg begeben/ Odeyść ſprędká. Aliquem proripere, Einen hinweg ſchleiffen/Wyrwáć kogo. Subripere, vel, Surripere, heimlich hinweg rücken/verſtehlen/Potáiemnie wziąć/ Vkráść. Sūrrēptŭs- & Sūrrēptĭtĭŭs, a, um, verſtohlen/ heimlich gehalten/ Vkrádziony/Potáiemnie wzięty.

Rapum, Rapunculus, vide Rapa.

Rārŭs, a, um, Dünn/ das iſt/ nicht dick/ in- oder auff einander/ Seltzam/ Rzadki. Rarus in potu, Der ſelten trinckt/Rzadko pijący. Rarum dictu, ſeltzam zu ſagen/ Niepoſpolita mowá. Rarum eſt, Es begiebt ſich ſelten/ Rzadko ſię to przytráfia. Rārō, Rārēntĕr, & Rārē, adverb. ſelten/ Bárzo rzadko. Rārĭtās, atis, & Rārĭtūdō, dĭnĭs, g. f. eine Dünne/Seltzamkeit/Rzadkość/Dziwkowátość. Raritas arborum, Dünne der Bäume/ Rzadkość drzew. Rārō, as, rārārĕ, dünne machen das dick war/ Rzedźić. Rārĕfăcĕrĕ, idem. Rārēſcō, is, rārēſcĕrĕ, Dünn werden/ abnehmen/ Rzedźić. Rarefieri idem, ſed obſolet. Rārĭpĭlĭs, a, um, dünne Haar habend/Rzadkowłoſy.

Raſamentum, Raſilis, Raſito, Raſor, Raſorius, Raſura, vide Rado.

Rāsĭs, is, genus crudæ piſcis.

Rāſtrŭm, i, g. neu. in plurali, hi Raſtri, & hæc Raſtra dicimus, ein Karſt/ ein Rechen/ein Egge/ Grábie. *Grave, tenax, ligneum, dentatum, fecundum, validum, rigidum, curvum.* Rāſtēllŭm, dimin. ein Kärſtlein/Rechlein/ Grábki.

Rătĭō, onis, g. f. à ſupino Ratum, Vernunfft Rozum. Item, Rechnung/ Ráchunek. Inferre rationibus, In die Rechnung ſchreiben/ Do ráchunku włożyć. Item ratio, ein Auffſehen oder Sorg/ Wzgląd. Ducere rationem commodi, Auff ſein Nutz acht haben/Mieć wzgląd ná pożytek. Item, Ratio, Vrſach oder Mittel/ Przyczyná/ ſrodek. Dicere rationem, die Vrſach ſagen/ Przyczynę powiedźieć. Bona ratione dicere, In gutem Vertrawen etwas ſagen/ W dobry ſpoſob co mowić. Pro ratione fructuum, nach der viele oder Maß der Früchten/Względem owocow/według owocow. Rătĭūncŭlă, æ, g. f. dimin. Rătĭōnālĭs, & Rătĭōnābĭlĭs, lĕ, vernünfftig/Rozumny/Słuſzny. Irrătĭōnālĭs, & Irrătĭōnābĭlĭs, lĕ, vnvernünfftig/ Nierozumny/ Niesłuſzny. Rătĭōnārĭŭs, a, um, ut; Codex rationarius, ein Rechenbuch/ Kśięgá ráchownicza. Rationarius, ij, Rătĭōnātŏr, & Rătĭōcĭnātŏr, oris, g. maſ. ein Rechner/ der die Rechnungen anſtellet/ Ráchownik. Rătĭōnārĭŭm, ij g. n. ein Rechenbuch/ Ráchownicza kśięgá. Rătĭōcĭnŏr, aris, atus ſum, rătĭōcĭnārī, außrechnen/ bey jhm ſelbſt betrachten/Ráchowáć/Rozważáć. Rătĭōcĭnātĭō, onis, g. fœ. das erwegen vnd ermeſſen eines Dings/das nachſinnen/ Ráchowánie/Rozważánie. Rătĭōcĭnātīvŭs, a, um, ad ratinem pertinens. Rătĭōcĭnĭŭm, ij, g. n. ipſe actus rationandi.

Rătēs, vel Rătĭs, is, g. fœ. ein Floß/Pływáczká/ Komięgá/ Płet. Abuſivè uſurpatur pro Nave. *Spumans, præceps, trepida, fragilis, velivola, cava, errans, cerata,* id eſt, pice uncta, *dubia, prona, pavida, volucris, reciproca, credula, turrigera, naufraga, aërea, fluctivaga, fluvialis, gelida, unca, undivaga, levis, inſtabilis, profuga, fortis, curva, vaga.* Rătĭārĭŭs, ij, g. maſ. Ein Schiffmann oder Floſſenleyter/ Tráftarz/Flis. It. ein Kauffmann/ Kupiec.

Rătŭs, a, um, particip. à Reor. Ratus ſum, ſignificat Putavi, Ich habs gemeynt/ Rozumiałem. Ratum, Feſt/ſteiff/gewiß/beſchloſſen/ kräfftig/ Pewna/ Poſtánowiona/Záwárta rzecz. Aliquid ratum habere, Für gewiß halten/ Co zá pewne mieć. Pro rata, ſive, Pro rata parte, nach gebürlich Theil/ Pomiernie. Ratæ preces, erhörte Bitt/ Prozbá wyſłuchána. Rătĭfĭcārĕ, Calepin. ſine authore. & Rato, as, ratare, pro Approbare, obſoletum. Irrĭtŭs, a, um, vnkräfftig/ Nieważny/ Prozny. Preces irritæ, vergebliche Bitt/ Prozna prozbá.

Raūcŭs, a, um, Heiſer/ Chrápek. Raūcĭsŏnŭs, a, um, pro Rauco apud Poetas. Raūcĭtās, atis, & Raūcēdō, dĭnĭs, g. f. Heiſerkeit/Chrápká. Raūcĭō, is, rauſi, rauſum, raūcīrĕ, Heiſer ſeyn/ Chrápieć. Raūcĕō, es, raūcŭī, raūcīrĕ, idem, à quo Raūcēſcō, is, raūcēſcĕrĕ, heiſer werden/ Chrápieć. Irraucio, & Irraucēſco, idem. Sūbraūcŭs, a, um, ein wenig heiſer/ Chrápiący troche.

Raucæ, plu. num. gen. fœm. Vermes terreni, radices arborum lædentes.

Rāvis, is, g. f. idem quod Raucitas, vel Raucedo. Ravus, a, um, Veteres dixerunt, unde, Vox rava, ein heiser Stimm/ Chrápliwy głos. Color ravus, Schwartzgelb/ Płowy/ Száry. Rāvidus, a, um, ut: Oculi ravidi, Schwartzgelbe Augen/ Oczy ßáre.

Rĕ, Præpositio, à Retro per Apocopen facta videtur, & non nisi composita reperitur.

Reædifico, vide Ædifico. Realis, vide Res.

Rĕāpsĕ, pro Reipsa, Antiquum.

Rĕātus, ūs, g. m. währende Klag/ Zeit der währenden Klag/ über einen vor Gericht/ ein Schuld/ Lasterthat/ Obwinienie/ Spráwiánie się.

Rebar, vide Reor, reris.

Rĕbellō, as, avi, atum, rĕbellārĕ, sich widersperren/ widerstreiten/ Buntowáć się/ Woynę wznawiáć. Rebellare vulnera, vel alia vitia dicuntur, wieder auffbrechen/ Ponawiáią się. Rĕbellĭō, onis, g. f. & Rĕbellium, ij, g. n. Widerstreit/ Odpádnienie/ Bunt. Rĕbellis, lĕ, widerspennig/ Odpadáiący/ Przeciwny. Rĕbellātŏr, oris, g. m. & Rĕbellātrīx, īcis, g. fœ. ein Widerstreber/ vnnd Widerstreberin/ Odpadáiący/ Odpadáiąca. Rĕbellātĭō, onis, g. fœ. Widerspennigkeit/ Odpádnienie

Rĕbītārĕ, pro Reverti, Inusitatum.

Reboo, vide Boo, significat & widerthonen/ Rozlega się. Recalcitro, idem quod Calcitro, v. Calceus. Recalco, v. Calco. Recalesco, v. Caleo. Recalvus & Recalvaster. v. Calvus. Rĕcandēns, entis, fast glüend/ widerglåntzend/ Błyßcząćy się. Recanto & Recantatio, v. Cano. Recedo, v. Cedo. Rĕcēssus, ūs, g. mas. Abweichung/ Orth da man hin weicht/ Odeście/ Osobność. *Obtrusus, arcanus, mollis, viridis, umbrosus, abditus, fuscus, dulcis, cavernosus, obscurus, tenebrosus, occultus, caligans.*

Rĕcēllō, is, rĕcēllĕrĕ, hintersich ziehen/ niderdrücken/ Náchyláć.

Rĕcēns, entis, gen com. New/ Frisch/ świeży/ Nowy. Recens fama, newlich auffkomen/ Swieża wieść. Re recenti, in frischer That/ W świeżey spráwie. Recens, aliquando adverb. Newlich/ świeżo. Rĕcentārī, id est, Renovari, obsolet.

Rĕcēnsĕō, es, rĕcēnsŭī, rĕcēnsītum, rĕcēnsērĕ, wiederumb besichtigen vñ erzehlen/ Wyliczáć. Exercitum recensere, musteren/ Okázie mieć.

Rĕcēnsus, ūs, g. m. & Rĕcēnsĭō, onis, g. f. Abzehlung/ Musterung/ Wyliczánie/ Popis.

Rĕchămus, i, g. m. idem quod Trochlea, ein Wållen/ an einer Winden/ Kłubá.

Rechedipnum, vel ut alij, Rĕcīdīpnum, i, g. n. Vestis senatoria.

Receptaculum, vide Capio.

Rĕcīdīvus, a, um, Nach dem Fall wiederumb auffgericht oder bawfällig/ Powstáły/ Wracáiący się. Rĕcīdō, is, rĕcīdĕrĕ, hintersich oder wiederumb fallen/ Odpadáć/ Wracáć się.

Rĕcīdō, is, rĕcīdī, rĕcīsum, rĕcīdĕrĕ, wiederumb abhawen/ Wyćináć/ Odćináć. Rĕcīsus, a, um, partic. abgehawen/ Odćięty. Rĕcīsĭō, onis, g. f. das abhawen/ Odćięcie. Rĕcīsāmēntum, i, g. n. Kleine Stücklein von einem Ding abgehawen/ Abschnitz/ Okrawek/ Vćinek.

Recingo, & Recinctus, vide Cingo.

Rĕcīnium, ij, g. n. ein doppelter Mantel/ von welchẽ der halbe theil hintersich/ der ander für sich hångt/ Płaßcz/ Szátá zwierzchnia. Vestis antiquissima, ein Spanische Kapp/ Hißpáńska Szátá.

Recino, vide Cano. Recipio vide Capio.

Rĕcīprŏcus, a, um, Das wiederkehret daher es kommen ist/ Odwrotny/ Obrotny wzad. Rĕcīprŏcō, as, avi, atum, rĕcīprŏcārĕ, wiederkehren/ wiederholen/ Obráćáć wzad/ Powtarzáć. Rĕcīprŏcātĭō, onis, g. f. Wiederkehren/ Wracánie/ Wzad obracánie.

Recisamentum, vide Rĕcīdō. Recito & Recitatio, v. Cieo. Reclamatio, v. Clamo. Reclino, v. Clino. Reclivus, v. Clivus. Recludo, v. Claudo. Recogito, v. Cogito. Recognosco, v. Nosco. Recolligo, v. Lego. Recolo, v. Colo. Recomminiscor, Ich bringe wiederumb zu Gedåchtnuß/ Wspominam sobie. Recompono, v. Pono. Reconcilio, v. supra Concilio. Reconcinno, v. Cinnus. Recondo, is, v. Do. Reconduco, v. Duco.

Rĕcōnflŏr, aris, atus sum, rĕcōnflārī, wiederumb geschmiedet od wiederbracht werden/ Wznieconym być/ Wznowionym.

Recoquo, vide Coquo.

Rĕcōrdŏr, aris, atus sum, rĕcōrdārī, wieder gedencken/ sich wiederumb eines Dings besinnen/ Wspomnieć. Rĕcōrdāns, antis, Ingedenck/ Wspomináiący. Rĕcōrdātĭō, onis, g. fœm. Wiedergedåchtnuß/ Wspominánie.

Recorrigo, v. Rego. Recrastini, v. Cras. Recrementum, Vbergewächs/Aussatz/Vnflat/Obsiewiny/Plugástwo. Recreo, v. Creo. Recrepo, v. Crepo. Recresco, v. Cresco. Recrudesco, vide Crudus.

Rēctŭs, a, um, Gerad/richtig/ metaph. Fromb/auffrichtig/Prosty/Dobry. Cœna recta, ein recht herlich vñ kostfrey Nachtmahl/Bánkiet hoyny. Itē, Rectus apud Grammaticos dicitur Nominativus, der erste Casus, Pierwszy Casus. Rēctūm, i, g. n. Das recht vnd billig/ Tugend/ Práwość/ Vczćiwość. Rēctā, adver. gerad/richtig/Prosto. Rēctē, adverb. Recht wol/Dobrze. Rectè valere, Gesund seyn/ Dobrze śię mieć.

Rector, v. Rego. Recubo v. Cubo. Recudo, v. Cudo. Recula, vide Res.

Rĕcŭpĕrō, as, as, avi, atum, rĕcŭpĕrārē, wiederumb überkommen / erlangen / Odzyskowáć/ Dochodźić swego. Rĕcŭpĕrātiō, onis, g. f. Wiederbekommung/ Odzyskánie. Rĕcŭpĕrātŏr, oris, g. m. Judex apud quem rei per injuriam extortæ possessionem repetimus, Ein verordneter Richter von einem oberen Richter sonderbare Händel zu verhören/ Komisarz. Rĕcŭpĕrātōrĭus, a, um, Das zu solchem verordneten Richter gehört/ Komisárski.

Recupio, v. Cupio. Recurro, v. Curro. Recuro, v. Cura. Recurvus v. Curvus. Recuso, vide Cuso & Accuso.

Rĕcūssŭs, a, um, erschüttet/ bewegt / Wstrzęśiony. Rĕcūssiō, onis, g. f. Erschüttung/ Bewegung/ Wstrzęśienie.

Rĕcŭtītŭs, a, um, Beschnitten wie ein Jüde/ Obrzezániec/Żyd. Item, Recutitus apud Mart. Exulceratus, Dem die Haut abgestreifft ist/ oder abgestossen/ Obráżon.

Redabsolvo vid Solvo. Redadopto. v. Opto. Redambulo, vid. Ambulo. Redamo, vid. Amo. Rĕdāndrŭārē, pro Redire. obsol. Redardesco, v. Arduo. Reddo, v. Do. Redemptus, v. Emo. Redeo, v. Eo. Redhibeo, v. Habeo.

Rĕdĭgō, rĕdĭgĭs, rĕdēgī, rĕdāctūm, rĕdĭgĕrē, mit Gewalt etwas zutreiben/Przywodźić/ Podbiáć. Aliquem ad miseriam redigere, Einen zur Armut bringen/Przywieść do vbostwá. Ad ultimam maciem redigi, gar außgemägert werden/ Zchudnąć. In potestatem redigere, Vnterthänig machen / Pod moc podbić.

Rĕdĭmiō, rĕdĭmĭs, rĕdĭmīvī, rĕdĭmītūm, rĕdĭmīrē, bezieren/bekrönen/Przepásowáć/ Obtaczáć/Obstáwiáć/Ozdábiáć. Rĕdīmīcŭlŭm, li, g. n. ein Hauptgezierd / Przepáská/ Bindá/ Tkánicá. Rĕdĭmītŭs, a, um, geziert/ Przewiązány/ Ozdobiony/ Opasány.

Redimo, v. Emo. Redintegratio, v. Integer. Redipiscor, v. Adipiscor. Reditus, v. Eo.

Redĭvia, vel Rĕdŭvĭă, g. f. Abscessus circa radices unguium, Abweichung der Haut vnd Fleisch vom Nagel / Rozpádlina w páznogćiach.

Rĕdĭvĭŭs, ij, g. mas. Vermiculus seu bestiola quædam, quæ infixo sangvini capite vivit, cui uni ex omnibus animalibus cibi exitus non est, sed usque adeo intumescit facietate, ut ipso alimento moriatur.

Rĕdĭvīvŭs, a, um, wiederumb ernewert/wieder erfrischet/Ożyły/ Zmartwychwstáły. Irrĕdīvīvŭs, a, um, vnwiederbringlich/ Nieożyły.

Redoleo, v. Oleo. Redono, v. Dono. Redordior, v. Ordior. Redormio, v. Dormio. Redostire, pro Gratiam referre, obsolet. Reduces & Reductio, v. Duco. Redulcero, v. Ulcus. Reduncus, v. Uncus. Redundo, v. Unda.

Rĕfēllō, is, rĕfēllī, rĕfēllĕrē, Eines Rede widerfechten/vnd falsch zu seyn beweisen/Zbiiáć czyi dowod.

Refercio, v. Farcio. Referio, v. Ferio. Refero v. Fero. Referveo, v. Ferveo. Refibulo, v. Fibula. Reficio, v. Facio. Refigo, v. Figo. Reflagito, vide Flagito.

Rĕflātŭs, ūs, g. m. ein Gegenwind/Gegenblast/ Oddech/ Oddymánie.

Reflecto, vide Flecto. Refloresco, v. Flos. Refluo. Refocillo, vide Focillo. Refodio, v. Fodio. Reformido, v. Formido. Reformo, v. Forma. Refoveo, v. Foveo. Refractarius, v. Frango. Refragor, v. Fragor. Refreno, v. Frenum. Refrico, v. Frico. Refrigeratorius, v. Frigeo. Refringo, v. Frango. Refugio, v. Fugio. Refulgeo, v. Fulgeo. Refundo, v. Fundo. Refuto, v. Futo. Regelo, v. Gelu. Regenero, v. Genero. Regermino, vide Germen. Regigno, v. Gigno. Regilla, æ, ein Gattung Kleyder/ Szátá pewna. Regimen, v. Rego. Registrum, ein Register oder Rödel/Rejestr. Reglutino, vide Gluten. Regnum, vide Rego.

Rĕgō, rĕgĭs, rēxī, rēctūm, rĕgĕrē, Regieren/herrschen/weisen / Rządźić/Pánowáć. Rempublicam regere, verwalten/Pánowáć. Rĕgĭtō, as

rĕgĭtārĕ, frequ. Rēctŭs, a, um, Geregieret/geherschet/Rządzony. Rēctĭō, onis, g. fæ. ein Regierung/ Herrschung/ Rządzenie/ Pánowánie. Rēctŏr, oris, g. mas. & Rēctrīx, īcĭs, g. fœm. ein Regierer / Herrscher / oder ein Regiererin / Rządzcá/Rządźićielká. Rĕgĭmĕn, gĭmĭnĭs, g. n. ein Regiment/Herrschung/Rząd. Rēx, rēgĭs, g. m. ein König/Krol. *Minax, superbus, magnus, magnanimus, purpureus, tumidus, pellitus, ferox, munificus, potens, belligerus, egregius, invictus, armipotens, armicomus, tremendus.* Reges ærarij, die Schatzmeister einer Stadt / Podskárbiowie. Rēgīnă, æ, g. fœm. ein Königin/Krolowa. Item, ein Regiererin/Herrscherin/Rządźićielká/ Páni. Item, Rēgīnæ, plu. num. Reiche Weiber/Bogáte Pánie. Rēgŭlŭs, li, g. m. dim. ein Königlein/Krolik. Item, Regulus, ein Basilisck/Bázyliszek. Rēgŭlī, pl. n. der König und Fürsten Söhn / oder Kinds Söhn / Syn Krolewski / Krolewic. Rēgĭŭs, a, um, Königlich/Krolewski. Morbus regius, die Gelbsucht/Zołta chorobá. Rēgĭă, æ, g. fœm. Königlicher Pallast oder Hauß / Páłac Krolewski. *splendida, ardua, dives.* Rēgĭē & Rēgĭfĭcē, adver. Königlichen/herrlichen/Krolewskie/Páńskie. Rēgālĭs, lĕ, Königlich/Krolewski. Rĕgĭō, onis, g. f. Landschafft/Gegne/ Gelegenheit/Kray/Kráiná/ Okolicá Cæli regiones quatuor, Vier Theil oder Gegne des Himmels/Cztery cześći Niebá. Ortus, Occasus, Meridies, Septentrio. Vineæ regiones, die Marchen/Działy winniczne. De recta regione deflectere, Vom rechten Weg abtretten/ Z dobrey drogi ustąpić. è Rĕgĭōnĕ, tanquam adverb. ponitur, Gerad vorüber / gegenüber/ Przećiw. Rĕgĭōnātĭm, adv. Durch alle Landschafft von Land zu Land/Po Kráinách/ od Kráiny do Kráiny. Rēgnŭm, i, g. n. ein Königreich/ Krolestwo. *Invidiosum, opulentum, potens.* Itē, Regnum Meisterschafft/Oberhand/Gewalt/ Władza/Pánowánie. Rēgnō, as, avi, atum, rēgnārĕ, Regieren/herrschen/Krolowáć/Pánowáć. Itē, Eines grossen Ansehens seyn/Powagę mieć. Rēgnātŏr, oris, g. mas. ein Regierer/Herrscher/Krol/Pan. Intērrēgnŭm, i, g. n. Anstandt eines Regiment/ das ist / die Zeit zwischen dem Tod eines Königs und der Erwehlung eines anderen/wird gebraucht für ein jede d' Obrigkeit ledige Zeit/ Czás miedzy zmárłym Krolem á przyszłym nim go obiorą. Inire interregnum, Sich auff den ledigen Stul des obersten Regenten setzen / Mieć władzą pod czás Interregni. Intērrēx, intērrēgĭs, g. m. ein Stadthalter eines abgestorbenen Königs oder Regenten/biß zu Erwehlung eines anderen. Krolewski namiestnik. Composita à Rego: Arrĭgō, ārrĭgĭs, ārrēxī, ārrēctŭm, ārrĭgĕrĕ, auffrichten/ auffrecken/Podnośić/ Wyćiągáć. Aures arrigere, die Ohren recken fleissig auffhören / Wyćiągáć vszy/słucháć. Arrēctārĭŭs, a, um, à Supino Arrectum, vt: Asser arrectarius, Ein auffgericht Brett oder Bort das auffrecht stehet/ Nástorczone deski. Arrēctĭō, onis g. f. ein Auffrichtung/Wyćiągánie/Wyrychtowánie Arrēctŭs, a, um, auffgerichtet/ Nástorczony/Podniesiony. Cōrrĭgĕrĕ, Wider richten und gerad machen/Znowu podnośić/rychtowáć. metaph. Bessern und reformieren/ Popráwiáć. Corrigere mendum, Ein Fehl besseren / Popráwić zmázę/ błąd. Cōrrēctŏr, oris, g. mas. ein Besserer/ Ersetzer/Popráwiácz. Cōrrēctĭō, onis, g. fœm. Ein Verbesserung/Popráwiánie. Item, Figura apud Rhetores, quæ tollit id quod dictum est, & pro illo aliquid magis idoneum reponit. Cōrrēctŭs, a, um, Gebessert/Popráwiony. Incōrrēctŭs, a, um, Ungebessert/ Niepopráwiony. Rĕcōrrĭgĕrĕ, Widerumb verbesseren/Znowu popráwiáć. Dirigere, richten/Prostowáć/Kierowáć. Acies dirigere, pro Ordinare, Die Schlachtordnung machen/Szykowáć woysko. Directus, a, um, Gerad Wyprostowány / Kierowány. Directe, sive, Dīrēctō, adverb. Gestracks/gerad / Prosto. Dīrēctŭm, i, g. neut. das Billich/das Recht/Słuszność/Práwo. Dīrēctĭō, onis, g. fœm. Richtung/ Leytung/Prostowánie/Rychtowánie. Dīrēctārĭī, plur. num. Qui in aliena cænacula se ingerunt, furandi animo. Indīrēctŭs, a, um, Ungericht/scheib / Nieprosty/ Nienástorczony. Erigere, auffrichten/Podnośić. Erigere animos, Ein Muth machen/ein Hertz schöpffen/Pokrzepić się/ Ośmielić się. Erectus, a, um, Auffgericht/behertzt Wyprostowány. Erectiori animo esse, Etwas behertzter seyn / Sercá być śmiáłego. Pergere, Hingehen / fortfahren / Iść dáley. Pergere per mare, durchs Meer fahren/Przez Morze iecháć. Pergo præterita, Ich laß die vergangene Ding ungemelt hinfahren / Przeszłe rzeczy mimo się puszczam. Pērgĭtŭr, imperson, Man gehet fürter/ Idą dáley. Pōrrĭgĕrē, Außstrecken / darreichen/ Podáć/Wydáć. Porrectus, a, um, Außgestreckt/

ſtreckt / Podány. Porrectus aliquando nomen eſt,vt: Porrectiore fronte loqui, Mit außgedehnter Stirnen/das iſt/frölich reden/Weſoło/ śmiele mowić. Porrectio, onis,g, fœm. das Außſtrecken / Podánie. Appōrrĭgĕrĕ , hinzu ſtrecken / Przyćiągnąć. Exporrigere , fürauß ſtrecken / Wyćiągnąć. Exporrigere frontem dicimur, cum hilareſcimus. Sūrgĕrĕ, Auffſtehen / Wſtáć. Cubitu ſurgere, Auß dem Beth oder von dem Geleger auffſtehen/Wſtáć z łoßká od ſpánia. Surgere dicuntur venti , Wenn die Wind ſich erheben/Powſtáią wiátry. Surgere dicitur homo, auffwachſen/ Rośćie. Surgere dicuntur ædificia, auffgebawet werden/Domy buduią. Surgere dicuntur herbæ, auffwachſen/ Roſną. Surgit meſſis, das Korn wächſt auff/ Zniwo śię gotuie. Adſŭrgĕrĕ , Ehr beweiſen mit auffſtehen / Powſtáć. Conſurgere , Miteinander auffſtehen/Wſtáć poſpołu. Ad bellum conſurgere, zum Krieg auff ſeyn/ Ná woinę śię udáć. Cōnsūrgĭtŭr, Imperſonale , Man ſtehet gegen vns auff/ Powſtáią. Cōnsūrrēctĭō, onis, g. f. ſämptliche Auffſtehung/ Powſtánie. Exſurgere, idem fere quod Surgere. Exurgere ædificijs, dicitur urbs, An Gebäwen zunehmen/Buduie śię miáſto. Inſurgere, Sich wider einen erheben / Powſtáć przećiwko. Altius inſurgere , Sich höher erheben / Podnieść wgorę. Rĕsūrgĕrĕ, Widerumb auffſtehen / Powſtáć znowu. Reſurgere dicitur herba vel arbor, quæ iterum creſcit , Wider auffwachſen/ Znowu rośnie. Subrigere , vel Sūrrĭgĕrĕ, auffrichten/ Podnośić. Haſtæ ſubrecta cuſpide in terra fixæ. Subrectus,a,um, particip. auffgerichtet/Podnieśiony.

Regero, vide Gero. Regredior, vide Gradior.

Rēgŭlă, æ, g. f. ein Richtſcheid/Linial/eine kurtze gemeine Regel / Práwidło. Item , Regula quandoque dicitur ſpecialis norma, vel modus vivendi monachorū, das nach der gemeinen Lehr gehet/Vſtáwá. Rēgŭlārĭs, rĕ , Nach dem Richtſcheid gerichtet/Porządny/Proſty. Item, Regulares ſunt, qui ad vivendum ſe regulariter aſtringunt, ſive ſint monachi ; qui debent vacare divinis , ſive ſint Canonici regulares. Rēgŭlārĭtĕr, adver. Nach dem Richtſcheid/nach der Regel/ Pod ßnur / Porządnie. Rēgŭlō , as , rēgŭlārĕ, richten ſchlichten / Proſtowáć. Irrēgŭlārĭs , Vnrichtig / das nicht nach der gemeiner Lehr vnd Regel gehet/Nieproſty/Nie wedlug reguły ábo vſtáwy poſtępuiący. Irrēgŭlārĭtās, eſt nota ſive impedimentum canonicum ex facto, ſive de facto proveniens, quo quis ad Eccleſiaſticos ordines promoveri, & jam promotus, in eis miniſtrare prohibetur , & degradari ſive deponi quandoque meretur.

Reguſto, v. Guſto. Rejectanea , Reiculæ, Reijcio, &c. v. Jacio. Reiteratio, vide Iterum. Relabor, vide Labo, as. Relangveſco , v. Langvor. Relativum, vide Fero. Relaxo, vide Laxus, Relego , as , vide ſimplex. Relenteſco, vide Lentus. Relevo, vide Levis. Rĕlĭcīnŭs, antiquum vocabulum, vt: Frons relicina, Ein weite glatte Stirn die kein Haar nicht hat/Łyſy/Wyłyśione czoło. Relictus , vide Linquo.

Rĕlĭgĭō, & apud Poëtas Rĕllĭgĭō, onis, g. fœ. Gottesdienſt/Gottesforcht/Geiſtlichkeit/Bogoboyność/Nabożeńſtwo. *Sancta, pura, pia, provida, divina, devota, candida, ſacra, verenda.* Item, Religio, Angſt/Sorg/Ein eng Gewiſſen/Stáránie/Sumnienie. Inducere religionem , Eim ein Gewiſſen beſchweren / Wprowádźić nabożeńſtwo/ ſumnienie czynić. Exemplar antiquæ religionis, Ein Beyſpiel alter Gottesforcht/ Przykład dawnego nabożeńſtwá. Rĕlĭgĭōsŭs, a, um, Gottsförchtig/Geiſtlich/Nabożny. Item , Eines guten Gewiſſen vnd fromb / Pobożny/Sumnienia czyſtego. Domus religioſæ , dicuntur Monaſteria, Templa, Hoſpitalia, & alia loca ad pios uſus religionis deputata. Rĕlĭgĭōsē, adv. Gottsförchtiglich/ Bogoboynie. Item , ſorgfältiglich/ Nabożnie. Irrĕlĭgĭōsŭs, a, um , vngotsförchtig/ Nienabożny.

Religo, vide Ligo. Relino, v. Lino. Relinquo & Reliquus, vide Linquo. Reloco, v. Locus, Reluceo, vide Lux. Reluctor, v. Luctor. Reluo, vide Luo. Remacreſco, vide Macer. Remaledico, vide Malus, a, um. Remancipo , vide Manceps. Remando, is, vide ſimplex. Remaneo, vide Maneo. Remedium, v. Medeor. Remeligines , Verhindernuſſen / Omießká. Remeo, as , vide Meo. Remetior , vide Metior. Remex , vide Remus. Remigero antiquitus, pro remigro. Remigro, vide Migro.

Rĕmĭnīſcŏr, rĕmĭnīſcĕrĭs, rĕmĭnīſcī, Widerumb gedencken / Sich eines Dings beſinnen/ Wſpomnieć ſobie. Rĕmĭnīſcēntĭă, æ, g. f. Wiedergedenckung/Wſpámiętywánie.

Remiſceo, vide Miſceo. Remiſſarius, Remiſsè, Remiſſus, & Remitto, v. Mitto. Remo, is, priſcum verbum pro Repeto. Remolior, vide Molior. Remollio, v. Mollis. Remordeo, vide Mordeo. Remora, & remoror, v. Moror. Remotus, v. Moveo. Remugio, v. Mugio. Remulceo, v. Mulceo.

Rēmūlcŭs, i, g. m. Ein klein neben Schifflein ſo man neben einem groſſen hat/ Lodká. Rēmūlcō, as, rēmūlcārĕ, verbum minus vſitatum, in einem neben Schifflein ein groß Schiff mit Rudern ziehen/ Ciągnąć náwę jedne drugą.

Remunero, vide Munus. Remurmuro, vide Murmur.

Rēmūs, i, g. maſ. ein Schiffruder/ Wioſło. *Pendens, levis, agilis, demiſſus, validus, intortus, audax, reluctans, ſpumans, citus.* Rēmēx, rēmĭgĭs, g. m. ein Ruderknecht/ Wioſłowy/ Flis. *Validus, canorus,* Rēmĭgĭūm, ij, g. n. Ein Bewegung der Ruder/ Wioſłow robienie. Item, ein Geſellſchafft der Ruderknecht/ Towárzyſtwo wioſłowych. Rēmĭgō, as, rēmĭgārĕ, ruderen/ am Ruder ziehen/ Zeglowáć/ Wioſłem robić. Rēmĭgātĭō, onis, g. f. Ruderung/ Wioſłem robienie. Erēmĭgārĕ, Erſchiffen/ durſchiffen/ Przepłynąć. Subremigare, idem quod Remigare.

Remetuo, vide, Metuo.

Rēn, rēnĭs, g. m. Nieren/ Nerká. E renibus laborare, Nierenweh haben/ Chorowáć ná nerke. Rēnūncŭlŭs, li, dim. Nierlein/ Nerecżká.

Renarro, vide Narro. Renaſcor, vide Naſcor. Renavigo, v. Navis. Renavo, vide Navo. Renideo, v. Nideo. Reniteo, v. Niteo. Reno, & renato, v. No. Renodo, v. Nodus. Renitor, v. Nitor. Renovo, v. Novus. Renumero, v. Numerus. Renuncio, v. Nuncio. Renuo v. Nuo. Reno, v. Rheno.

Rĕōr, rēris, ratus ſum, rērī, achten/ meynen/ Rozumieć. Repagulum, v. Pango. Rēpāndŭs, a, um, hinder ſich gekrümbt/ Zákrzywiony názad. Repando, v. Pando. Reparco, v. Parco. Reparo, v. Paro. Repaſtino, require Paſtinum. Repecto, vide Pecten. Repedo, vide Pedo, as. Repello, vide Pello, Rependo, vide Pendo.

Rĕpēntē, & Rĕpēntīnō, Gehlingen/ ſchnell/ Nagle/ Wnet/ Záraz. Rĕpēntīnŭs, a, um, Gehling/ vrplötzlich/ Nagły/ Predki. Rĕpēns, pēntĭs, idem. Dērĕpēntĕ, adv. quod & duobus verbis de repentè dicitur, Zur ſtund/ gehling/ vnverſehnlich/ Nagle/ Zpretká/ Nieobácznie.

Repercutio, vide Quatio, Reperio, v. Pario

Repeto & Repetundarum, v. Peto. Repigneros, vide Pignus. Repleo, vide Pleo. Replico, vide Plico. Replumbo, vide Plumbum.

Rēpō, rēpĭs, rēpsī, rēptūm, rēpĕrĕ, kriechen/ ſchleichen/ Łáźić/ czołgáć ſię. Repere etiam dicuntur radices, durchwachſen/ Krzewią ſię korzenie. Repere in altitudinem, vinea dicitur, vber ſich wachſen/ wann die Weinräben ſich anklättern/ Pnie ſię Wino. Rēptō, as, rēptārĕ, frequent. Embſig kriechen/ Czołgáć ſię/ Suwáć ſię. metaph. Gemächlich gehen/ vmbſchleichen/ Pomáłu iść/ Ná báłuku. Reptare pennis, dicuntur locuſtæ. Rēptātŭs, ūs, g. maſ das kriechen/ Czołgánie ſię/ Suwánie ſię. Rēptĭlĭs, lĕ, Ein jedes kriechends Thier/ Czołgáiący ſię. Rēpēns, entis, & Rēptāns, antis, particip. Kriechend. Czołgáiący ſię/ Łázący. Rēptĭtĭŭs, a, um, hin vnd her wachſendt/ Tám y ſám roſtący. Adrēpō, is, ădrēpsī, ădrēptūm, ădrēpĕrĕ, herzu kriechen/ Przyleść/ Przyczołgáć ſię. Arrēptō, as, ārrēptārĕ, Embſig angreiffen/ etwas ankletteren. Przyłáźić. Cōrrēpĕrĕ, ſchleichen oder rütſchen/ Włáźić/ Wmykáć ſię. Correpere in navem, In ein Schiff kriechen/ Wleść ná okręt. Erepere, hinauß ſchleichen/ Wyleść/ Wygrámolić ſię. Irrepere, hinein ſchleichen/ Wleść/ Wemknąć ſię. In tabulas publicas irrepere, heimlich in der gemein Rödel eingeſchrieben werden/ Sztucżnie potáiemnie w Reieſtr publicżny wpiſanym być. Obrepere, hinzu ſchleichen/ Przyleść. Obrepit ſomnus, der Schlaff iſt mir ankommen/ Sen przypadł. Item, Obrepere, einen hindergehen/ vberliſten/ Wmykáć ſię/ Wkrádáć ſię. Obrepere ad magiſtratum, Sich mit Liſt vnd Tücken in ein Obrigkeit flicken/ Do vrzędu ſię wemknąć. Obrēptārĕ, frequen. ſchleichen/ Przygrámolić ſię. Obrēptĭō, onis, g. f. Einſchleichung durch geſchwinde Mittel/ Przygrámolenie ſię. Perrepere, durchſchleichen/ hin kriechen/ hinſteigen/ Czołgáć ſię/ Przyłáźić. Perreptare, hinſchleichen/ Piąć ſię/ Łáźić. Prorepere, herfür kriechen/ Wyłáźić. Subrepere, vel Surrepere, heimlich ſchleichen oder kriechen/ Włáźić/ Podłáźić. Subrepere ſe alicui, Sich von einem verſtehlen/ heimlich von eim weichen/ Wymknąć ſię od kogo. Subrepere animo, dicitur res aliqua, in den Sinn eingeſchlichen/ Przypádło do ſercá.

Repolio, vide Polio. Repono, v. Pono, Reporto, v.

ro, v. Porto. Reposco, vide Posco. Repositorium, vide Pono.

Rĕpōtĭă, orum, g. n. plu. nu. die Malzeit so man des andern tags nach der Hochzeit haltet/ Poprawiny/ Przenosiny.

Repræhendo, vide Præhendo. Repræsento, v. Sum. Reprimo & Repressus, v. Premo. Reprobus, v. Probus. Repromitto, vide Mitto. Repubesco, vide Pubes. Repudio, v. repudium.

Rĕpŭdĭŭm, ij, g. n. Scheidung Weibs vnnd Manns vmb etwas vnehrlichs / Ehescheidung/ Rozwod. Rĕpŭdĭō, as, rĕpŭdĭārĕ, Sich von einer scheiden/ Rozwieść się. Item, verstossen/ verwerffen/ Odrzućić. Obsecrationem alicuius repudiare, eines Bitt verwerffen/ Prozby czyiey nie przyiąć. Rĕpŭdĭātĭō, onis, g. fœm. Verwerffen/ Odrzucenie. Rĕpŭdĭōsŭs, a, um, vt: Nuptiæ repudiosæ, schändlich/ verwürfflich / Brzydkie/ odrzucone.

Repuerasco, vide Puer. Repugno, v. Pugna. Repullulo, vide Pullus.

Rĕpŭlsă, æ, g. f. ein Abschlagung des Ampts/ oder der Begehrung eines Ampts vnd Gewalts/ so einer nicht erlangt die Ehr oder Ampt nach welchem er geworben hat / Odmowá temu ktory się pnie do urzędu tákiego. vide Pello. *Turpis, tristis, gravis.*

Repumico, vide Pumex. Repungo, vide Pungo. Repurgo, v. Purgo. Requiesco, v. Quies. Requiro, v. Quæro.

Rēs, rĕī, g. f. Ein jeglich Ding / ein Sach/ ein Handel/ Rzecz/ Spráwá. Item, Haab vnd Gut/ Reichthumb / Máiętność/ Dobrá. Salva res est, Die Sach stehet wol / Dobrze się stáło. Res familiaris, Ein jedlich Haab vnd Gut/ Haußrath/ Gospodárstwo / Rzeczy domowe. Nunquam rem facies, du wirst nimmer reich/ Nigdy się nie zbogácisz. Tua res agitur, Es ist dein Handel/ es gehet dich an/ O cię idzie. Item, Res, Stand vnd Wesen/ Stan/ sposob. Respublica, das gemeine Regiment/ Rzecz pospolita. Rejuvare, mit der That helffen/ Pomoc w spráwie. Rem miseram, adverb. dolentis, Ein arme Sach/ O rzecz žáłosna. Rĕcŭlă, æ, g. n. fæm. dim. ein klein Ding/ Rzeczká.

Resævio, id est, iterum Sævio. Resaluto, v. Salus. Resarcio, v. Sarcio. Resarrio, v. Sarrio. Rescindo, v. Scindo. Rescio, v. Scio. Rescriptum vide Scribo. Reseco, v. Seco. Resecro, vide Sacer. Resegmen, v. Seco. Reseda, herba, ein Kraut Italiæ / davon alle Geschwulsten sich niedersetzen/ Rukiew Hiszpáńska. Resedeo, v. Sedeo. Resemino, v. Semen. Resequor, v. Sequor. Reservo, v. Servo. Resero, v. Sero. Rĕsēs, ĭdis, g. omnis, Müssig/ faul/ Stoiący/ Próżnuiący/ Záležáły. Resido, v. Sido. Residuus & residuum, v. Sedeo. Resigno, v. Signo. Resilio, vide Salio. Resimus vide Simus.

Rēsīnă, æ, g. f. Hartz/ Zywicá. Rēsīnātŭs, a, um geharţet / Zywicą nápuszczány. Rēsīnōsŭs, a, um, voll Hartz/ Zywicá pełna. Rēsīnācĕŭs, das dem Hartz gleich ist/ Zywiczny.

Resipisco, vide Sapio. Resisto, vide Sisto. Resolvo, v. Solvo. Resono, vide Sono. Resorbeo, v. Sorbeo. Respectus & Respicio, vide Specio. Respergo, v. Spargo. Respiro, v. Spiro. Resplendeo v. Splendeo. Responsum, v. Spondeo. Respublica, v. res. Respuo, vide Spuo. Restagno, vide Stagnum. Restauro, vide Instauro.

Rēstĭbĭlĭs, lĕ, vt: Ager restibilis, ein Acker der alle Jahr den Baw vnd Saat erleiden mag/ Odrastáiący/ Rola co rok rodząca. Seges restibilis, Sich alle Jahr selbs von deß vergangenen Jahrs Saamen ernewerend/ Zboże nie stáne. Rĕstĭō, is, ivi, itum, rĕstīrĕ, Widerumb geschickt vnd bequem seyn gepflantzt vnd gesäet zu werden / Znowu posiányın być.

Restinguo, vide Stinguo. Restio, v. Restibilis. Restipulor, v. Stipulor.

Rēstĭs, is, g. fœm. in acusativo restem, vel restim, ein Seyl/ Strick/ Powroz/ Stryczek. *Torta, spartea.* Ad restim mihi res redijt. proverb. Ich hab gar verzweifflet/ Ich dörfft mich selbs hencken / Juž mi do ostátnich rzeczy przyszło. Rĕstĭō, onis, Der sich selbs hencket/ obsol, Co się sam obiesił.

Rĕstĭtō, as, rĕstĭtārĕ, Offt auff dem Weg still stehen/ sich verhinderen/ Očiągáć się/ Opieráć się. Rĕstĭtātŏr, oris, g. masc. Der viel auff dem Weg still stehet/ Ociągáiący się.

Restituo, vide Statuo. Resto, v. Sto. Restringo, v. Stringo. Resulto, v. Salio. Resumo, v. Sumo. Resuo, v. Suo. Resupinus, v. Supinus. Resurgo, vide Rego. Resuscito, & Suscito, v. Cito.

Rĕtæ, arum, g. fœ. pl. nu. Arbores quæ ex ripis fluminum eminent, aut in auleis ipsorum stant.

Flumina retare, die Flüß von ſolchen Stauden ſäuberen/ Slámowáć.

Retardo, vide Tardus. Retaxo, vide Taxo.

Rētĕ, is, g. n. ein Netz/ Fiſchergarn/ Sieć. Rētiă, orum, pl. nu. *Rara, nexa, cana, torta, ſubdola, ſubtilia, doloſa, ſinuoſa, venatica, cauta.* Reticulum, vel Rētĭŏlŭm, li, g. n. diminut. ein klein Netzlein/ Siatká. Item, ein geſtrickte Haube/ Czepiec. Reticulum junceum, vel lineum, ein Syb/ oder Syblein/ Rzeſzoto. Item, ein geſtrickt Säcklein/ Worek ſiatkowy. Invenitur etiam Rētĭcŭlā, æ, g. f. Reticula enervis. Rētĭăcŭlŭm, li, g. n. dim. à reti quidam probant ex Plauto, ubi alij legunt Jaculum. Rētĭcŭlātŭs, a, um, wie ein Netz geſtaltet/ Siatkowy. Rētĭārĭŭs, ij, g. m. Alter ex gladiatoribus in arena depugnantibus, qui rete ſub ſcuto geſtabat, quo alterum involveret. Irrētĭō, īrrētīs, īrrētīvī, īrrētītŭm, īrrētīrĕ, verſtricken/ in ein Garn ziehen vnd bringen/ Sidlić/ wikłáć. Illecebris irretire, mit ſchmeichlen verſtricken/ Zniewaláć ponętámi. Irrētītŭs, a, um, verſtricket/ Uſidlony. Obrētīrĕ, mit eim Garn oder Netz vmbgeben/ Sidlić/ otaczáć.

Retego, vide Tego. Retendo, vide Tendo. Retexo, v. Texo. Reticeo, v. Taceo. Retinaculum, v. Teneo. Retingo, v. Tingo. Retondeo, v. Tondeo. Retono, v. Tono. Retorqueo, v. Torqueo. Retorridus, v. Torreo. Retracto, v. Traho. Retribuo, v. Tribuo.

Rĕtrīmēntŭm, i, g. n. Truſen/ Wiekiny/ Wytłoczyny/ Fuz. Item, Excrementum, Retrimentum olei, id eſt, Amurca.

Retrŏ, adverb. hinderſich/ dahinden/ Wzad/ pozad. Retrorſum, vel, Retrōrsŭs, adver. hinderwertz/ Wzad/ Wſpák. Manu retrorſa, mit hindergereckter Hand/ Reką názad wyciągnioną.

Retroago, vide Ago. Retroeo, vide Eo. Retrogredior, v. Gradior. Retrudo, v. Trudo. Retuſus, v. Tundo. Revaleſco, v. Valeo. Revaneſco, v. Vanus. Reveho, v. Veho. Revello, vide Vello. Revelo, vide Velo. Reveneo, vide Veneo. Revenio, v. Venio.

Rēvērā, quod & duobus verbis, re vera, Fürwar/ in der Warheit/ Rzeczą ſámą/ Záiſte.

Reverbero, vide Verbero. Revereor, vide Vereor.

Rĕvērtōr, rĕvērtĕrīs, rĕvērsŭs, ſum, rĕvērtī, Wieder vmbkehren/ wiederkommen/ Wrácáć ſie. Rĕvērtō, is, Active, apud Cic. legitur, ſed non niſi in præterito, aut in temporibus à præterito formatis. Rĕvērsĭō, onis, g. f. Wiederfahrt/ Wiederkunfft/ Wrácánie ſie. Reverſo, as, rĕvērsārĕ, Offt kehren/ Przewracáć. raró legitur.

Revincio, vide Vincio. Revinco, v. Vinco. Reviresco, v. Vireo. Reviſo, v. Video. Reviviſco, v. Vivo. Revoco, v. Voco. Revolo, v. Volo, as. Revolvo, v. Volvo. Revomo, vid. Vomo. Revulſus, vide Vello.

Rĕŭs, rĕī, g. m. ein Verklagter/ der vor Gericht verklagt wird/ er ſey ſchüldig oder nicht/ Obwiniony. Rĕī, orum, pl. nu. *Mæſti, ſolliciti, trepidi, pallidi, pavidi, attoniti, miſeri.* Reum fieri, fürgenommen oder für Gericht verklagt werden/ Obwinionym być. Reum agere, Einen vor Gericht verklagen/ Obwiniáć kogo. Reus deſidiæ, vmb Trägheit angeklagt/ O gnuśność oſkárżony. Item Reus, der für einen andern verſprochen hat/ Bürg/ verpflicht/ verbunden/ Ktory co komu przyobiecał obowiązał ſie. Reus ſatiſdandi, durch einen Bürgen verpflicht/ Pod rękoimią. Rĕātŭs, ūs, g. m. pro Culpa, in Bibl. tantum legitur. Cōnrĕŭs, Einer der mit verklagt iſt/ Spółwinny/ ſpołobwiniony. Item, ein Mitbürg/ Społrękoimia.

Rex, vide Rego.

Rhăcōmă, herba, Rhabarbara/ Rápontyk.

Rhăgădēs, rhagadum, g. f. pl. n. & Rhăgădĭă, orum, g. n. pl. nu. Schrunden oder Spalten am Maul/ Händen/ vnd Füſſen/ Popadánie nog.

Rhāmnŭs, i, g. m. ein Dornſtaud/ oder Krünſelbeerſtaud/ wie etliche meynen/ Bodłak.

Rhēdă, æ, g. fœ. ein Karren/ Woz. *Devexa.* Rhēdārĭŭs, ij, g. m. ein Karner/ Woźnicá. Rhedarius, a, um, ut: Mulus rhedarius, ein Karreneſel/ Muł co w wozie ćiągnie.

Rhēnō, ōnĭs, g. maſc. ein gefütterter Rock/ ein Peltzrock/ Kożuch/ Szubá.

Rhētŏr, tŏrĭs, g. m. ein Redner/ der wol reden lehrt/ Kráſomowcá/ Kráſomowſki miſtrz. *Diſertus, expolitus.* Rhēthŏrĭcē, ēs, vel Rhēthŏrĭcă, æ, g. f. die Kunſt wol zu reden/ Kráſomowſka náuká. *Picta.* Rhetorica, orum, g. n. pl. n. idem. Rhēthŏrĭcŭs, a, um, ut: Libri Rhetorici, Bücher daraus man wol reden lernet/ Kśięgi kráſomowſką náukę w ſobie máiące. Rhētŏrĭcē, adv. Redreichlich/ Wymownie. Rhetoriſſare, pro Rhethorice loqui, obſoletum.

Rheū-

Rheūmă, ătis, g. n. Fluß/ sonderlich vom Haupt/ Cieczenie z głowy/ Rymá. Rheūmătĭcŭs, a, um, Hauptflüssig/ Cieczenie to cierpiący. Rheūmătīsmŭs, i, g. m. idem quod Rheuma.

Rhīnŏcĕrōs, ōtis, g. m. Gattung eines Thiers in Egypten mit einem Horn auff der Nasen/ Nosorożec. Item, ein Oelgeschirr/ Naczynie oliwne. Rhinocerotis nasum habere, dicitur sagax & prudens vir. Proverb.

Rhŏdŏdāphnĕ, ēs, alias Rhŏdŏdēndrŏs, herba Officinis, Oleander/ Płochowiec. idem quod & Nerium.

Rhŏdŏn, g. n. Rosa. Rhŏdōnĭă, Rosarium, id est, locus rosis consitus. Est & nomen herbæ.

Rhōmbŭs, i, g. mas. Ein Geometrische Figur/ breit und dick wie ein Fensterrauten gestaltet/ Czworogránista ukośnie Figurá. It. ein gattung Meerfisches/ Płaszczká. *Latus, iners, pinguis, Adriacus.* Item, ein Garnwinde/ Wrzeciono.

Rhōmphæă, æ, g. f. ein lang Schwerdt/ Miecz.

Rhōnchŭs, i, g. m. das Schnarchen/ Chrapánie/ párskánie. Rhōnchīsŏ, as, are, schnarchen/ Chrapáć.

Rhŭs, ein gattung Bäumlins/ so die Apotecker Sumach nennen/ Gárbárskie drzewko/ Borowki.

Rhȳtmŭs, i, g. m. ein Reymen/ Rym. Rhȳtmĭcŭs, a, um, in Reymen gefaßt/ Rymowny.

Rĭcă, æ, g. fœ. Velum quo mulieres Romano ritu sacrificantes caput velabant. Itē, Sudarium. Rĭdĭcŭlă, diminut.

Rĭcĭnŭs, i, g. m. & Rĭcĭnĭum, ij, g. n. Vestis antiquissima quadrata. Item, Vermis. Item, Frutex aut herba arboris, vulgò Palma Christi dicitur.

Rĭctŭs, ūs, g. mas. Das auffsperren oder krümmen des Mauls/ Pászczeká otworzona/ Oszczerzánie. *Spumans, patulus, immanis, cavus, vorax, hiulcus, avidus.* Diducere rictum, das Maul auffsperren/ Oszczerzáć się.

Rīdĕō, rīdēs, rīsī, rīsŭm, rīdērĕ, lachen/ śmiać się. Alicui ridere, Einen anlachen/ śmiać się komu/ z kim. Aliquem ridere, Einen verspotten/ verlachen/ śmiać się z kogo. Rīdĭbŭndŭs, a, um, fast lachend/ śmieszek. Rīdĭcŭlŭm, g. neut. Etwas lächerlichs/ śmieszna rzecz. Rīdĭcŭlŭs, a, um, ut: Homo ridiculus, Der schimpffig ist/ Żartowny. O rem ridiculam, O des lächerlichen Dings/ O rzecz śmieszna. Rīdĭcŭlē, adver. Lächerlich/ śmieszno. Rīsĭō, onis, g. f. & Rīsŭs, ūs, g. m. ein Gelächter/ śmiech. *Tremulus, cachinnabilis, lætus, perspicuus, tener, dulcis, procax, blandus, serenus, affluens, mordax, hilaris, urbanus, facilis, argutus, lenis, protervus, alacer, mollis, facetus, venustus, effusus, lepidus.* Concitare risum, ein Gelächter machen/ śmiech wszcząć. Arrīdĕō, ārrīdēs, ārrīsī, ārrīsŭm, ārrīdērĕ, anlachen/ mit lachen uns etwas gefallen lassen/ Przyśmiecháć się. Arridere res dicitur, quæ placet. Arrident ædes, die Häuser gefallen uns/ Dom się podoba. Arrīsŏr, oris, g. masc. Der einen anlachet/ Przyśmiecháiący się. Corridere, zusammen lachen/ Pospołu się śmiać. Deridere, verspotten/ Szydzić. Dērīsŭs, a, um, verspottet/ Wyśmiány. Dērīsŭs, ūs, g. m. Spott/ Szydzenie. Dērīsŏr, oris, g. mas. ein Verspotter/ Szyderz. Dērīdĭcŭlŭm, li, g. n. Verspottung/ Naśmiewisko/ Szyderstwo. Irridere, Irrisus, & Irrisor, idem quod Deridere. Sŭbrīdērĕ, Ein wenig oder heimlich lachen/ Uśmiecháć się. Sŭbrīdĭcŭlē, adverb. ein wenig lächerlich/ śmiesznie troche.

Rīdĭcă, æ, g. f. ein Rabstock/ Kol/ Tycz/ Żerdź.

Ridiculus, v. Rideo. Rigeo, Rigidus v. Rigor.

Rĭgō, as, avi, atum, rĭgārĕ, & ĭrrĭgārĕ, wässeren/ befeuchtigen/ begiessen/ Pokrapiáć. Rĭgātĭō, & ĭrrĭgātĭō, onis, g. f. Wässerung/ Pokrapiánie. Rĭgŭŭs, a, um, das leichtlich gewässert kan werden/ Snádny do záwilżenia/ Pokropienia. Ĭrrĭgŭŭs, a, um, Activè, das wässert/ sonderlich von Brunnen/ Bächen/ rc. Pokrapiáiący. Passivè, das leichtlich gewässert ist/ Mokry. Sŭbrĭgŭŭs, a, um, idem quod Irriguus.

Rigatio, Riguus, vide Rigo. Rigeo & Rigidus, vide Rigor.

Rĭgŏr, oris, g. m. sehr grosse Kälte/ Verhärtung von der Kälte/ Twárdość/ Nieużytość. *Austerus, horridus, durus, asper, marmoreus, inflexus, maleficus, sævus.* Rĭgĭdŭs, a, um, Steiff von Kälte/ oder vor Frost erkaltet/ zimny. Translatè accipitur pro crudeli & severo. Leo rigidus, Unbarmhertzig/ Surowy/ Srogi. Rĭgĕō, es, rĭgŭī, rĭgērĕ, & Rĭgēscō, is, rigescere, vor Frost erstarren/ Twárdzieć/ Márznieć. Gelu rigere, Steinhart gefroren seyn/ Zmárznąć. Oculi rigentes, Unverwendete Augen/ Oczy stoiące w mierze.

Rīmă, æ, g. f. ein Spalt/ Klunse/ Rospádliná/ Dziurá. *Hians, cava, angusta, tenuis, muralis, flexilis, aperta.* Invenire rimam, einen Durchgang oder

oder Außflucht finden/Náleść wyśćie. Plenus rimarum, vnverschwiegen/Dziuráwy/Blekotny. Rīmŭlă,æ, dimin. Rīmōsŭs, a, um, voll Spalten oder Klunsen/ Rospádły/ Dziuráwy. Rīmŏr, aris, atus sum, rīmārī, ersuchen/spalten/Szperáć/ Pryćiáć/Szukáć. Terram rimari, durchgraben/ Kopáć/ grześć w ziemi. Rimari, Servius apud Virg. exponit pro Expleri, & Satiari.

Rīngŏ, ĭs, rīnxī, rīctŭm, rīngĕrĕ, vel, Rīngŏr, ĕrĭs, rīngī, das Maul zersperren/die Zäen blecken/ Wárczeć/Oszczerzáć śię. Item, sich selbst erzürnen/ Gniewáć śię / Dąsáć śię.

Rīpă,æ,g.f. Vffer oder Gestad eines Wassers/ oder Meers / Brzeg wodny. *Viridis gramine, fluvialis, viridans, sonans, umbrosa, tremens, gelida, obliqua, mollis, declivis, capax, limosa, opaca, spumans, resona, stagnans, cava, curvata, arundinea, putris, graminea, fluminea, algens, frondens, roscida, torrens, virens, ainifera, humens, canora, madens, garrula, strepens, herbida, amœna, curva, vernans, arenosa, aprica, florens.* Rīpŭlă, æ, dimin. Rīpārĭŭs,a,um, am Gestad wohnend/Pobrzezny.

Rīpārĭă, æ, ein gattung Vogels so am Gestad nistet/ Grzebieluchá.

Rīscŭs, i, g. m. ein Känsterlein oder Loch in einer Mauren/ darin man etwas bewahret/ oder ein Kasten mit Leder überzogē/Máclochy/Szkátułá.

Risus & Risio, vide Rideo.

Rītŭs,ūs, vel Rītēs, is, g. m. Gewonheit oder Weyß/ Obrząd/ Sposob. Rītē, adverb. Nach gebrauchter Weyß/ wol vnd recht / Obrzadnie/ Porządnie/ Slusznie. Rĭtŭālĭs, le, Gebräuchlich/ Obrzędowy. Libri rituales, Bücher von genommenen Weysen vnd Bräuchen / Agendá/ Ksiegi obrzędowe. Irrĭtŭs,a,um, vide Ratus.

Rīvālĭs, is, g. m. ablat. ab hoc rivale vel li, ein Mitbuler / der vmb eine buhlet die einander auch lieb hat/ Społzálecnik. Rīvālĭtās, atis, g. fœm. solche Mitbulschafft/ Konkurrencyia/Społzálecnictwo.

Rīvŭs, i, g.m. ein Bach/Strumień/zrzodło. *Præceps, fluens, levis, strepitans, saliens, meabilis, tenuis, decurrens, obliquus, celer, pronus, gelidus, liquidus, lapidosus, garrulus, labens, glareosus, prægelidus, errans, gemmans, peregrinans, raucus, tremulus, argutus, rivalis, fugiens, undans, sonans, crepitans, querulus, bullans, vitreus, amœnus, susurrans, limpidus, vagus, ductilis, aquosus, candens, spumans, desiliens, currens, conspicuus, torrens.* Rīvŭlŭs, dimin. ein Bächlein/ Strumyk. Rīvālĭs, lĕ, das an einem Bach wohnet oder anstosset/Rzeczny. Cŏrrīvālĭs, lĕ, idem. Cŏrrīvŏr, aris, atus sum, cŏrrīvārī, zusammen rynnen/ einrynnen/ Zbiegáć śię/ wodá śię ściągá. Corrivare (inq. Sipont.) est ad eundem rivum potandi gratia convenire. Cŏrrīvātĭō, onis, g. f. Einlauff des Wassers/ Ściągánie/ zbiegánie śię wody. Dērīvŏ, as, avi, atum, dērīvārĕ, Bach leyten vnd führen/ Wasser anderswohin leyten/ Prowádzić/ ćiągnąć wody. Derivare iram alicujus in se, Eines andern Zorn auff sich wenden/ Ná śię czyi gniew przyćiągnąć. Dērīvātĭō, onis, g. f. Abwendung/Náćiągánie/ Pochodzenie. Dērīvātīvŭs, a, um, Das von einem andern abgezogen ist/ Pochodzący. Erīvārĕ, idem. metaph. abwenden / Ściągáć wodę.

Rīxă,æ,g. f Zanck/ Hader/ Swar. *Sangvinea, proterva, valida, tenera, improba, levis, dulcis, misera, turpis.* Rīxōsŭs, a, um, haderisch/ zänckisch/ Swarliwy. Rīxŏr, aris, atus sum, rīxārī, haderen/ zancken/ kyben/ Swárzyć śię.

Rōbīgŏ, gĭnis, g. f. quæ & Rubigo, der Brand im Geträyde/ so der Halm roth wird/ Rdzá we zbożu.

Robor, vel Rōbŭr, rōbŏrĭs, g. neut. ein harte Eych/ Hageych/ hart Holtz/ Dąb/ Kłodá. *Sylvestre, firmum, nodosum, fissile, durum, impenetrabile.* Item, Robur, Veste/Stärcke des Leibes/ Moc/ Krzepkość. *Firmum, solidum, validum, Herculeum, rude, forte, prævalidum, durum, rigidum, invictum, inexpugnabile, lacertosum.* Item, das härteste Orth der Gefangnuß / ćiemnicá. Translatè, Starckmütigkeit/ Dużość/ Twárdość. Rōbŏrārĭă, orum, plu. nu. g. n. Antiqui appellaverunt omnia ædificia, septa, villas, quæ inclusa habent animalia. Rōbŏrĕŭs, a, um, von harten Eychen gemacht/ Dębowy. Rōbŭrnĕŭs, a, um, ut: Fruges roburneæ, Hageychlen/ Dębowe. Rōbŭstĕŭs, a, um, ut: Robustea materies, Hacheychen Holtzwerck / Dębowe drwá. Rōbŏrŏ, as, avi, atum, rōbŏrārĕ, vesten/ stärcken/ Vtwierdzáć/ Posiláć/ Mocnić. Cŏrrōbŏrārĕ, zumal västen/ Potwierdzáć/ Vmacniáć. Irrōbŏrārĕ, vest vnd kräfftig werden/ Mocnieć.

Rōbŭs, i, g. m. ein gattung Korns/ Pszenicá. Item, Robus, a, um, id est, Rubeus, obsol.

Roboro, & Robustus, vide Robur.

Rōdŏ,

Rōdō,is, rōsī, rōsūm, rōdĕrĕ, mit den Zähnen nagen/beissen/Gryść/Głodáć. metaph. Einem hinterreden/Obmawiáć. Rōsĭō, onis, g. f. Nagung/Beissung/Gryzienie/Głodánie. Abrōdō, abrosi, abrosum, ābrōdĕrĕ, abnagen/ abbeissen/ Ogryść. Arrodere, idem quod rodere. Arrodere Rempublicam, metaph. den gemeinen Nutz berauben vnd beschädigen/ Rzeczypospolitey záßkodzić. Cōrrōdĕrĕ, zernagen/ Gryść. Corrosæ Insulæ, eingefressen Insulen vmb die Börter/ Wyspy ogłodáne v brzegow. Derodere, abnagen/ ogłodáć. Erodere, außnagen/ Wygłodáć. Obrodere, vmbnagen/ Ogłodáć. Perrodere, durchnagen/ durchfressen/ Przegryść. Pērrōsus, a, um, durchgenagt/Przegryziony.

Rŏgō, as, avi, atum, rŏgārĕ, bitten/ begehren/ oder fragen/ Prosić/ Żądáć/ Pytáć. Auxilium rogare, vmb Hülffe bitten/ Prosić o pomoc. Utendum rogare, Zu leyhen bitten/ O pożyczenie prosić. Legem rogare, ein Gesetz anbringen/das ist/ vmb ein Gesetze anzunehmen ein Frag an die Gemeind haben/ Stánowić práwo. Rŏgātĭō, onis, g. f. ein Gesatz/ Práwo/ Postánowienie. Item, ein Frag/ Pytánie. Rogatio judicis. Bitt an den Richter/ Skárgá przed Sędzią. Rŏgātiūncŭlă, dimin. Militem sacramento rogare, Den Eyd von Kriegsleuten nehmen/ Zołnierzá przysięgą obowiązáć. Rŏgātŭs, a, um, gefragt/ Pytány. Rogatus, ūs, g. m. ein Bitt/ Prozbá. Rŏgĭtō, as, rŏgĭtārĕ, frequent. Embsich bitten/ Często prosić. Item, einen fragen/ Pytáć. Rŏgĭtātĭō, onis, g. fœ. Anbringung/Gesatz/ Nárádzánie/Vstáwá. Rŏgātŏr, ris, g. m. ein Bitter/ Proßak. Rogator comitiorum, ein Anbringer/ Stánowiciel. Rŏgātārĭŭs, ij, g. m. Tabellio, qui rogat, quod quisque stipulatur, hoc est, promittit. Abrŏgō, as, avi, atum, ābrŏgārĕ, hinweg thun/ abschaffen/ abstellen/ vnkräfftig machen/ Znosić/ Odrzucáć. Abrogare legi, & legem dicimus; sed usitatius accusativo jungitur, das Gesatz auffheben/Kásowáć/ znieść práwo. Quempiam abrogare, figuratè dictum, vertreiben/ Odrzućić. Abrŏgātĭō, onis, g. fœ. Abstellung/ Auffhebung/ Odrzucenie/ Zniesienie. Arrŏgārĕ, Jhm selbs zumessen/Przyczytáć/Przyspásábiáć. Arrogare aliquem in filium, Einen für ein Kind auffnehmen/Przyspásábiáć kogo zá Syná. Arrŏgāns, antis, stoltz/vermessen/Pyßny. Arrŏgāntĕr, tius, tīsĭmē, adver. stoltziglich/vermessenlich/Pyßno. Arrŏgāntĭă, æ, g. fœ. Vermessenheit/Stoltzheit/ Pychá. Sūbārrŏgāns, antis, ein wenig vermessen/ Pyßny troche. Sūbārrŏgāntĕr, adverb. ein wenig vermessentlich/ Przypyßnieyßym. Cōrrŏgārĕ, zusammen lesen/ zusammen kiesen/ zusammen bitten/ Zbieráć. Derogare, ein Theil eines Gesatzes abstellen durch ein ander Gesatz/ Vstáwe gánić. Derogare alicui fidem, Einem nicht mehr glauben/ Vwłaczáć komu wiáry. Dērŏgĭtō, as, dērŏgĭtārĕ, frequent. hefftig bitten/Pytáć często. Dērŏgātĭō, onis, g. f. Abstellung etlicher Artickel eines Gesatzes/ Nágáná/ Vwłaczánie. Erogare, außgeben/verthun/außtheilen/ Wydawáć. Erŏgĭtārĕ, frequent. fast bitten/ Prosić/ Vpraßáć. Erogatio pecuniæ, das außgeben/ Wydánie/ Száfowánie. Irrogare, zumuthen/aufflegen/Nákázowáć/Náznaczáć. Irrogare pœnam, Straff aufflegen/Nákazáć kárę. Leges irrogare, Gesatz geben/ Práwo vstánowić. Irrogatio, onis, g. fœ. Aufferlegung/Nákazánie. Īntĕrrŏgārĕ, fragen/ Pytáć. Īntĕrrŏgātĭō, onis, g. f. ein Frag/Pytánie. Īntĕrrŏgātĭūncŭlă, æ, dimin. Obrogare, Einem einreden vnd widersprechen/ Przećiwną rzecz komu mowić. Legem obrogare, ein Gesetz wider ein anders bringen/ Znosić práwo. Perrogare, ein Vmbfrag haben vmb jedes rath vnd Meynung/Wotowáć. Prærogare, fast bitten/ Bárzo prosić. Item, Etwas vor gefallener Zeit bezahlen/ Przed czásem zápłáćić. Prærŏgātīvŭs, a, um, ut: Tribus prærogativa, Vorgehende Zunfft/ welche Macht hat die erste Stimm zu geben in Einsetzung der Obrigkeit/ vnd Außtheilung der Aempter/ Pokolenie przodkuiące. Dicuntur etiam comitia comitiis prærogativa, den Vorzug haben/ Przodkuiące/ máiące wolność pierwey wotowáć ábo obieráć co. Prærŏgātīvă, æ, g. f. Vortheil/Vorzug/ Przodek. Prōrŏgārĕ, verlängern/ verstrecken/ Odkłádáć/ Przedłużáć. Prorogatio, onis, g. f. Verstreckung/ Odwłoká/ Przedłużenie. Prorogatio legis, Auffzug/Verzug/ Odwłoká práwná. Subrogare, an eines andern stat stellen/Ná miestce dáć/ Ná to mieysce stáwiáć. Surrogare idem.

Rŏgūs, i, g. m. ein hauffen Holtz die todten Cörper darauff zu verbrennen/ Stos drew ná kotrym vmárłych ćiáłá palono. *Calens, avidus, ardens,*

*dens, niger, tristis, conflagrans, rapidus, funereus, tabificus, altus, infestus, Oetheus.*

Ronchisso, & Ronchus, vid. Rhonchus. Roratio, Rorefco, & Roro, v. Ros.

Rōs, rōris, g. m. Thaw/ Rosá. *Gelidus, matutinus, nocturnus, pluvius, liquidus, stillans, vitreus, fecundus, tener, dulcis, madens, madidus, purificans, levis, purus, florigenus, fumifer, algens, fugax.* Rōrŭlentŭs, & Rōscĭdŭs, a, um, mit Thaw überdeckt/ Rosisty. Nox roscida, voll Thaws/ Noc rosista. Mala roscida, Opffel mit Thaw besprengt/ Jábłká porošone. Milites rorarij, Kriegsleuth die den Angriff thun/ Zołnierz lekki. Rōrō, as, rōrārĕ, Thaw geben od tropffen/ Rose puszczáć/ Rosić. Rōrēscō, is, rōrēscere, Feucht werden/ Rosić sie/ Wilgotnąć. Terra rorans, Erdreich mit Thaw besprengt/ ziemiá rosą zkropiona. Rōrātĭō, onis, g. f. Fall des Thawes/ Rosy padánie. Itē, Schaden/ so vom eingefallenen Mültaw auff der Weinblüt geschicht/ Zárázá Kwiátu winnego.

Rōsă, æ, g. f. ein Rose/ Roza. *Odorata, luteola, florens, amœna, fulgens, sylvestris, verna, rubens, tenuis, subtilis, mollis, fragilis, humens, punicea, micans, rorans, viridis, picta, candidula, auricoma, mollicula, olens, tenera, pulcra, textilis, munda.* Rŏsĕŭs. a, um, ut: Vestis rosea, ein Rosenfarben Kleid/ Rozáney máści sukniá. Rŏsācĕŭs, a, um, ut: Oleum rosaceum, Rosenöl/ Rozány oley. Rŏsārĭŭm, ij, Rŏsētŭm, i, g. n. ein Rosengart/ oder ein Orth das mit Rosen gepflantzt ist/ Rozány ogrodek. *Roscidum, puniceum, candens, amœnum, pictum, Pæstanum, rubicundum.* Item, Rosarium, Ein gewisse Zahl etlicher schöner Gebete; Nemblich: des Glaubens/ Vater vnsers/ vnd Englischen Gruß/ die man sampt Betrachtung der fürnembster Christlicher Hauptstück/ zu Ehren Gottes/ im Namen vnd Gedächtnuß der seligen Jungfrawen vnd Mutter Gottes Mariæ/ Gott auffopffert/ Rozániec ábo Rozány wianek/ rozmyślánia ábo modlitwy z żywotá y spraw Bogárodzice zebráne.

Roscidus, v. Ros. Roseus, v. Rosa. Rosio, onis, vide Rodo.

Rosmarinum, g. n. vel Rōsmărīnŭs, i, g. m. & Rōsmărīs, Roßmarin/ Rozmáryn.

Rōstrŭm, i, g. n. ein Schnabel/ Nos ptáſzy. *Aduncum, rigidum, pandum, durum, reduncum, acutum, mucronatum, accurvum, sagax, Ciconianū, crepitans, mordax, minax, æratum, fulmificum.* Rostrum canum, Hundsschnütz/ Pysk psi. Rōstră, orum, g. n. pl. num. Ein erhöcht Gestül/ ein Cantzel/ Kazálnicá. Item, locus Romæ ante curiam pulpitum habens navium, ex quo ad populum concio haberi solebat. Rostra navium, die vordersten Schiffschnabel/ Kończąty przodek naw. Naves rostratæ, Vornen gespitzte Schiff/ Náwy kończąte ná przodku. Rōstēllŭm, li, diminut. Rōstrō, as, rōstrārĕ, mit dem Schnabel bicken/ Kluć/ Dziubáć.

Rŏtă, æ, g. f. ein Rad/ Koło. *Levis, volucris, curva, præceps, volubilis, rapida, properans, laboriosa, perpendicula, aligera, pernix, stridens, agilis, cita, obliqua, velox, fervens.* Rŏtŭlă, & Rŏtēllă, æ, dimin. Item, Rota, ein gattung Fisches/ Rodzay ryby. Rŏtō, as, rŏtārĕ, Radweiß waltzen/ rollen/ Obrácáć. Rŏtūndŭs, a, um, Rund/ kugelecht/ Okrągły. Rŏtūndĭtās, atis, g. f. Ründ/ Okrągłość. Rŏtūndō, as, rŏtūndārĕ, & Cŏrrŏtūndārĕ, Rund machen/ Okrągło czynić. Item, erfüllen/ Nápełnić. Rŏtūndē, adverb. Kugelweiß/ Okrągło. Rŏtūndātĭō, onis, g. fœ. Rundmachung/ Obrácánie/ Okrągło czynienie.

Rubedo, Rubefacio, Rubella, Rubellianus, Rubello, Rubens, Ruber, vide Rubeus.

Rŭbētă, æ, g. fæm. Ranæ genus venenosum in rubis victitans, ein Laubfrosch oder Krott/ Żábá ziemna/ Żábá wodna.

Rŭbētŭlă, æ, g. fœm. avis, ein Rothbrüstlein/ Żábká.

Rŭbĕŭs, a, um, latin. esse negant, pro quo dicimus rŭbēns, entis, vel Rŭbĕr, rŭbră, rŭbrŭm, Roth/ Czerwony. Rubeus aliquando ponitur pro Spineus à Rubo. Rŭbĕō, es, rŭbŭī, rŭbērĕ, Roth seyn/ Czerwienieć sie. Rŭbēscō, is, rŭbēscĕrĕ, Roth werden/ Czerwienieć. Rŭbēdō, dĭnis, g. f. Rŭbŏr, ōris, g. mas. Röthe/ Czerwoność. *Igneus, ingenuus, roseus, verecundus, tenuis, lenis, purpureus, flammans, ignitus, sanguineus, suffusus, coruscus, inconstans, discolor, pavidus, puniceus, tener, castus, conscius.* Rŭbĭcūndŭs, a, um, Rötlächt/ Czerwony. Rŭbĭcūndŭlŭs, a, um, dim. Rŭbĭdŭs, a, um, Schwartzroth/ Czerwonásy. Rŭbēlla, æ, g. f. Rubellæ vites, & Rubellæ vineæ appellatæ sunt, denen das Holtz am schnitt roth ist/ Czerwona winna máćicá. Rŭbēllĭānŭs, a, um, vt: Vites rubellianæ, idem. Rŭbēllŭs, a, um, Vinum

num rubellum, Rother Wein/Wino czerwone. Rubellio, onis, ein gattung Meerfisches / Jaz. Rubricosus,a, um, Rothfarbig/Czerwony. Rubricatus,a,um, mit Roth gefärbet/Czerwientony. Rubefacio,facis,feci,factum, rubefacere, Roth machen / Czerwienić. Rubefactus, a, um, Roth gemacht/ Zaczerwieniony. Erubesco, is, erubescere & Irrubescere, idem quod Rubescere. Subrubeo,es, subrubere, Rothlecht oder ein wenig roth seyn/ Czerwieniec sie. Subrubicundus, a, um, Rotlecht/ Czerwonawy.

Rubia, æ, g. f. Kraut damit man färbet/Marzana ziele. vulgo Rubia tinctorum.

Rubicundus & Rubidus, v. Rubeus.

Rubigo, ginis, g. fœm. Rost / Rdza. *Mala, scabra, nigra, sterilis, aspera, putris, tetra.* Rubigo idem quod Robigo significat. Rubiginosus, a, um, Rostig / verrost / Zardzewiały / Rdzawy. Rubigino, as, rubiginare, rosten/rostig werden/ Zardzewiac co.

Rubor, vide Rubeus.

Rubrica, æ,g.f. Rötelstein/Rubryka. Rubrica notantur tituli, & capita librorum, quæ ob id Rubricæ sunt vocata. Rubricatus,a,um, roth gefärbt/Poczerwieniony/ rarò legitur. Rubricerta, æ, g.f. Rötsel da die Weiber jhre Wangen und Haar mit roth machen/ Barwiczka. Rubricosus, a, um, : Terra rubricosa, roth Erdreich/ Glinka czerwona.

Rubus,i,g.m. ein gattung Gedörns; als Hagdorn/Brombeerstauden/Ciernie/Jezyny. *Asper, horrens, pingvis, durus, mordax, acutus, rigidus, vulnificus, hamatus, vilis, puniceus, hirsutus.* Rubetum, i, g. n. Locus in quo rubi sunt.

Ructus, us, g. mas. ein Gurps/ das Schlucken/ Rzyganie. Herba ructu gravis, ein Kraut das übel schmeckt/dz görpsen verursacht/Ziele śmierdzace. Ructo, as, ructare, & Ructor, aris, atus sum, ructari, görpsen/ schlucken/Rzygać. Aves ructari, görpsen daß man schmeckt daß einer Vögel gessen hat/ Rzygać żeby czuć było iż ptaki iadł. Ructator,oris, g. m. & Ructatrix, icis, g.f. Der oder Die da görpset/Rzygliwy. Erugo, as, avi, atum, erugare, idem quod Eructare, freqv. herauß görpsen/Wyrzygnać. Item, Erugare, die Falten oder Runtzeln außthun/außdrucken/Rozmarszczać. Ructuosus,a,um, Koderächtig/Rzygliwy. Ructitare, frequent.

Rudens, entis, g. m. vel f. das dicke Schiffseyl/ Lina/ Żaglowa lina. *Tortus, intortus, nodosus, laxus.* Explicare rudentem, das Schiffseyl nachlassen/ nachschiessen/ Wyłożyć linę.

Rudens, à Rudo, vide Rudo.

Rudero, Rudetum, v. Rudus. Rudiarius, v. Rudis, substantiv. Rudimentum, Rudio & Ruditas, vide Rudis, e.

Rudis, is, g.f. Ein unbeschnitene grobe ungerüste Ruth/ Rozga gruba/ nieoberzniona. Accipere rudem, Vom fechten geurlaubt/ oder/ auß der Fechtschul zu ruhen gelassen werden/ Wypuszczonym być z urzędu takiego. Donare rude, Frey lassen/ Uwolnić/ Wypuścić. Rudicula, æ, g. f. dim. Ein Steck damit man die Ding so man auff dem Fewr kochet/ pflegt zu rühren/ ein Rührsteck/ Warzechą/ Kopyść. Rudiarius, ij, g.m. ein geurlaubter Fechter/ Szermierz odprawiony.

Rudis, hoc Rude, New/ unwissend / Nowy/ Prostak/ Nieświadom. Item, grob/ Bäurisch/ Gruby/ niewyćwiczony/ Grubian Rudes rei militaris, des Kriegens unbericht/ Niebiegli w żołnierstwy. Ruditas, atis, g. f. Grobheit/ Ungeschickligkeit/ Prostość/ Grubstwo. Rudimentum, i, g.n. Die erste Lehr und Unterweisung eines Unberichten/ Początek/ ćwiczenie. Ponere rudimentum, anfahen zu lernen/ Począć się uczyć. Rudio, is, ivi, itum, rudire, Einen Unerfahrnen lehren/ Uczyć/ ćwiczyć. Erudio, erudis, erudivi, eruditum, erudire, unterweisen/ Uczyć. Eruditus, a, um, particip. Wol bericht/ Nauczony/ ćwiczony. Eruditio, onis, g. f. Gelertheit/ Geschickligkeit/ Uczenie kogo / ćwiczenie. Erudītulus, a, um ein wenig gelehrt/ Przeżżak. Ineruditus, a, um, Unverstendig/ungelehrt/Nieuczony. Pereruditus, a, um, gar wol bericht und gelehrt/ Uczony/ Wyuczony.

Rudo, rudis, rudi, rudere, schreyen wie ein Esel/ Ryczeć tak Osieł. Rudere, abusivè de leonibus & hominibus dicitur. Rudens, entis, particip. wie ein Esel schreyend/ Ryczący.

Rudus, ruderis, g.n. Kalchscharten/ und dergleichen Steingemürsel/ oder Bruchstein von verfallenen Gebäwden/ Schrotten/ Gruz/ Tynk. Novum rudus, Newgebrochene vñ zerstückte Stein die man in ein Estrich zu besetzen braucht / Gruz do tła. Vetus rudus, alt zerbrochen Stein/ Scherben und dergleichen Schrotten/ Gruz stary. Rudero, as, avi, atum, ruderare, mit Steingemürsel

beschnitten/Gruzem náwozić/Tynkowáć. Rūdĕrārĭūs,a,um,Das zu solchem Gemürsel gehört/Gruzowy. ut Cribrum ruderarium, ein Sandrüttern/Kratá mulárska/Rzeßoto mulárskie. Rūdĕrātūs,a,um,participium,voll Steingemürsel/ voll Schrotten/ Gruzowáty. Rūdĕrātĭō, onis,g.fœ. Das Estrig besetzen mit zerschlagenen Steinen/ Gruzem nábiiánie / Tynkowánie. Rūdētūm, i, g. n. ein Orth voll Steingemürsels oder Schrotten/ Rozwáliny. Item, zum ersten mal auffgebrochner Acker/ Rola gruzowáta.

Rūfūs, a,um, Fewerroth/ Lisowáty. Rūfŭlūs,a,dimin. Rotlächt/ Czerwonáwy. Rūfō, as, rūfārĕ,Fewrroth machen/ Lisowáto czynić.Rūfĕō, es,rūfērĕ, Fewrroth werden/ Lisowáćieć. Rūfēscō, is, rūfēscĕrĕ, Fewrroth seyn/ Lisowátym być.Capilli rufi,rothe Haar/Zołtoczerwone włosy. Sūbrūfūs,a,um, ein wenig roth/gelbroth/ Czerwonáwy.

Rūgă,æ, g. f. Runtzlen/ Zmárßk. *Senilis, anilis, contracta, turpis, rigida, tristis, severa, pendula, pannosa, rudis, aspera, pallida, exsangvis, nodosa, deformis.* Rugæ vestium, Falten an Kleidern/ Fałd. Rūgōsūs,a,um, voll Runtzeln/ geruntzlet/ Zmarßczony/ Chropáwy. Acina rugosa, gerümpfft od' geruntzlete Weinbeer/Jágodá winna zmarßczona. Rūgō,as,rūgāre,dicitur vestis, voll Faltenseyn/ Fałdy czynić. Corrugare, zusammen rumpffen/ oder zusammen runtzlen/ Zmarßczáć. Erūgārĕ,außdehnen/das geruntzlet vnd gerümpfft außstrecken / die Runtzeln vertreiben/ Rozmarßczáć/Wymarßczáć. Erūgātĭō,onis,g.f.Glättung/ Außdehnung/Rozmarßczenie, ut: Erugatio cutis. Īrrūgārĕ, Runtzlen machen/Zámarßczáć.

Rŭgĭō, is, rŭgīvī, vel rŭgĭī, rŭgītŭm, rŭgīrĕ, Brüllen wie ein Lew/ Ryczeć iák Lew. Rŭgītŭs, ūs, g.m. das Brüllen/ Ryk/ Ryczenie. *Ferinus, horrisonus, raucus.* Īrrŭgīrĕ, idem quod Rugire ; sed rarò legitur.

Rūidūs, sive Rūvĭdūs, a, um, rauh/ vneben/ nicht außgemacht/ Gruby.

Ruina, Ruinosus, vide Ruo.

Rūllă,æ,g. f. ein Pflugschüre/ ein Eisen damit man den Pflug säubert/ Rozicá.

Rūmă, æ, g. fœ. idem quod Rūmĕn, ĭnĭs, g.n. Dütten oder Mamme/ Piersi/ Wole. Itē. Eminentior pars colli, die Knoblen an der Keelen/ Gruz u ßyie. Rūmō, as, avi, atum, rūmārĕ, säugen/Karmić. Irrumare vel Subrumare agnos Die Lämblein zu saugen vnterschieben/ Przypußczáć iágnietá/Podsadzáć do ssánia. Subrumantur agni, idem. Rūmĭnō, as, rūmĭnārĕ, & Rūmĭnŏr,aris, atus sum, rūmĭnārī, propriè dicitur de ijs animantibus, quæ in superiori mandibula dentes primores non habent, Die Speiß so einmal gessen wiederum kewen/wieder döwen/ Przezuwáć. metaph. wiederumb gedencken/Wspomnieć/Przypomnieć Rūmĭnātĭō, onis,g. f. das Wiederkewen/ Przezuwánie. Item, Wiedergedächtnuß/Wspominánie. Rūmĭnālĭs,lĕ,ut: Hostiæ ruminales, von wiederkewenden Thieren/ Ofiárá z bydlat co przezuwáią.

Rŭmēx, rŭmĭcĭs, g. mas. wilde Saurampffer/ oder Menwelwurtz/ Slangenkraut/ Scharffkletten/ Rotewki żelázne/ Szczaw kobyli.

Rumino & Ruminor, vide Ruma. Rumis, is, idem quod Ruma, propriè animalium.

Rūmŏr, rūmōrĭs, g. m. Ein gemein Geschrey/ Wieść. *Vagus, terrificus, trepidus, ventosus, volans.* Dissipati rumores, außgespreitet Geschrey/ Rozgłoßona Wieść. Rŭmūscŭlŭs, li, dim. Rūmĭgĕrŭlŭs, li, g. m. Märleinträger/ Nowiniarz.

Rūmpō, rūmpĭs, rūpī, rūptŭm, rūmpĕrĕ, brechen/ Rwáć. Item, Müd machen/ Zmordowáć. Me rupi currendo, Ich hab mich [...]ffen/ Vbiegałem śię. Moras rumpere [...] auffbrechen/ Bez odwłoki co uczy[...]tus, a, um, particip. ut: Rupta pacis fœder[...] Fried zerbrochen/ Przymierze o pokoiu [...] rozerwáło. Rūptī, pl. n. Gebrochen nemblich an Gemächten/Przepukli. Rūptŏr, ōrĭs, g. m. ein Brecher/ Przerywácz. Rūptūrā, æ, g. f. ein Bruch/ Przerwánie. Rūptĭō, onis, g. fœ. das Brechen/ Zerwánie. Abrūmpō, abrumpis, abrupi, abruptum, ābrūmpĕrĕ, abbrechen/ Przerwáć. transfertur ad res incorporeas, ut: Abrumpere rem inchoatam, Ein angefangen Handel vnterwegen lassen/ Porzućić spráwe záczetą. Somnum abrumpere, den Schlaff brechen / Przerwáć sen. Abrūptūs, a, um, particip. & nomen; Abrupta loca, gächspitzige verfallene Orter / Przerwy/ Przerwánie. Abrūptē, adverb. ut: Abruptè, vel Ex abrupto incipere, Vnbedacht/ vnd ohn alle Vorred anfahen/ Nagle co począć. Abrūptūm, i, g. neut. ut: Ire in abruptum, Nidersich gehen/ Ná dół iść. Inābrūptūs, a, um, Vnbrüchig/ das

man

man nicht brechen mag/ Nieprzerwány. Cōrrūmpĕrĕ, Vitiare significat; & tàm ad animum, quàm ad corpus refertur, zerstören/schänden/verderben/ Psowáć/ Gwałćić. Corrumpere aliquem blanditiis, largitionibus, pecunia, pretio, bestechen/Námowić/Przenáiąć. Corrumpere, aliquem ex optimo, Einen verführen/ Popsowáć/ Zgorszyć. Corrumpere fontes, verwüsten/ Zpustoszyć. Cōrrūptŭs, a, um, particip sive nomen ex particip. Verdorben/ Mit Gelt bestochen/ Popsowány/ Przekupiony. Cōrrūptē, adverb. durch Verderbung/ źle. Cōrrūptĭbĭlĭs, le, Zergenglich/verderblich/ Znikomy/ Snádny do popsowánia. Cōrrūptŏr, oris, g. m. & Cōrrūptrīx, icis, g. fœ. Ein Verderber/Verführer. Ein Schänder vnd Schänderinn/ Skáźićiel/ Gwałćićiel/ Skáźićielká. Cōrrūptĭō, onis, g. fœ. Verderbung/ Zerstörung/ Schändung/ Skáżenie. Cōrrūptēlă, æ, g. fœ. idem. Īncōrrūptŭs, a, um, Vnzerstört/ vngefälscht/ vnbestochen/ Nieskáżony/ Nie zfałszowány. Īncōrrūptē, adver. Ohn falsch/ Niefałszywie. Dirumpere, & Disrumpere, zerbrechen/ Rozedrzeć/ Rozerwáć. Ludum dirumpere, Ein Spiel zerbrechen/ Rozerwáć grę. Dīrūptŭs, a, um, zerbrochen/ zersprungen/ R[illegible]erwány/ Rozdárty. Erumpere, außbre[illegible] [illegible] fallen/ Wyłamáć się/ Wypadáć. [illegible] [illegible]machum in aliquem, Seinen Zorn [illegible] außlassen/ Wylać ná kogo ránkor [illegible] Eruptio, onis, g. f. Außbruch/ Wypádnienie. Erūptĭōnēs, pl. nu. Außfäll/ wenn die Kriegsknecht mit Gewalt herauß fallen/ Wyćieczká. Irrumpere, einbrechen/ mit Gewalt einfahren/ Wpáść. In castra irrumpere, in das Läger fallen/ Do obozu wpáść. Īrrūmpēns, entis, particip. ut: Irrumpens ventus, Vngestümb einfallender Wind/ Wiátr przypadáiący. Irruptio, onis, g. f. Einbruch/ Wpádnienie. Īntērrūmpĕrĕ, zerbrechen/ zertrennen/ Przerwáć. Īntērrūptē, adverb. zertrenter weyß/ Przerywáiąc. Īntrōrūmpĕrĕ, Mit Gewalt einbrechen/ Wdźieráć się/ Wbiegáć. Perrumpere, durchbrechen/ mit Gewalt einbrechen/ Przerwáć/ Przedźieráć. Perrumpere periculum, durch ein Gefahr entrinnen/ Przebić się przez niebespieczeństwo. Pērrūptŭs, a, um, Hindurchgebrochen/ Przerwány. Prærumpere, Vorhin zerbrechen/ Wprzod przerwáć. Præruptus, a, um, Vorhin zerbrochen/ Wprzod przerwány. Saxum præruptum, Ein gäher schrofferächtiger Berg/ Skáłá przepáśćista. Prorumpere, herfür brechen/ hinauß fallen/ Wybuchnąć/ Wypadáć. Proruptus, a, um, zerbrochen/ Przełomány. Audacia prorupta, gähe Frefelheit/ Wielka śmiáłość/ bespieczeństwo.

Rumpotinum, i, g. n. Genus arbusti, Maßholder/ Jáwor. Item, ein gattung Weinräben auff nidern Bäumen/ Máćicá náwiązána. Rumpotinetum, i, g. n. ein Orth mit solchen andern Bäumen zu Weinräben gepflantzt/ Mieysce winney máćice náwiązáney.

Rūnă, æ, g. fœ. vel Runca, Antiq. Ein grosse Seege/ grosse Bäum damit zu seegen/ Piłá. Item, Ein Haw damit die Dörn außgereuttet werden/ Motyká do wykopywánia pniow. Rūncō, as, rūncārĕ, Jetten/ reuten/ außrupffen/ Plewić/ Wyrywáć. Spinas runcare, die Dörn außhawen/ Wyćinác tarnie. Rūncātĭō, onis, g. f. Jettung/ Außreuttung/ Plewidło/ Odćinánie. Rūncātŏr, oris, g. masc. Jetter/ Außrupffer/ Odćinácz/ Plewiarz. Abruncare & Erūncārĕ, außjetten/ Odćinác. Eruncare herbas.

Runcator, & Runco, v. Runcina. paulo antè

Rŭō, is, rŭī, rŭtŭm, rŭĕrĕ, fallen/ Vpadáć. Ruit ver, der Frühling ist am End/ oder fällt hinweg/ Wiosná nádchodźi. Item, Ruere, gewaltiglich vnd eylends einfallen/ Wpadáć. Ruere ad urbem infesto agmine, der Stadt zueilen/ Wpadáć w miásto. Ruere, pro Eruere. Virg. Ruto, as, rutare, frequent. Rŭīnă, æ, g. f. ein Fall/ Spadek. *Horrifica, subita, probrosa, putris, tristis, deformis, fatalis, flebilis, irremeabilis, immanis, præceps, dira, clivosa, rapida, gravis, letifera, terribilis, terrifica, vasta.* Item, Ruina, ein Schad/ Verderbung/ Vpadek/ Szkodá. Rŭĭnōsŭs, a, um, Fällig/ zum Fall gericht/ bawfällig/ Vpadku bliski/ Wáląсy się. Rŭtă, orum, g. n. pl. nu. apud Jurisconsultos. Cæsa ruta, Haußraat/ was von Holtz ist oder von andern Dingen/ das nicht angehefft oder angenagelt/ das nicht Nagelfest ist/ fahrend Haußraaht; Stül vnd Bänck/ etc. Sprzet domowy. Cōrrŭō, cōrrŭĭs, cōrrŭī, cōrrŭtūm, cōrrŭĕrĕ, zu hauffen fallen/ zusamen fallen/ Vpadáć. Corruere aliquem, Activè, Jemand abwerffen/ abschlagen/ Obaláć. Item, corruere, fallen/ einen Falltrit thun/ Vpáść. Corruisse opes dicuntur, quæ corruptæ sunt, die in Abfall kommen vnd verdorben seynd/ Zniszczáły. Dērŭĕrĕ, hin-

abfallen/ Zrzucáć / Obaláć. obſolet. Dīrŭĕrĕ, niderbrechen/ niderfallen/ Rozwaláć. Dīrŭtŭs, a,um, nidergebrochen/ Rozwáłony. Erŭĕrĕ, außgraben/ außziehen/ Wyrywáć/ Wykopywáć. Eruere oculum, Ein Aug außhacken/ Wyłupić oko. Curam eruere, Sorg hinwerffen/ Porzućić ſtáránie oczym. Irruere, Vngeſtümlich einfallen/ Wpáść. Irruere ſe in odium alicujus, Eines Vngunſt mit Gewalt auff ſich laden/ Wpáść w nienawiść. Obruere, überfallen/ überſchütten/ mit werffen verdecken vnd vergraben / Záwaláć/ Záſypowáć/ Zákopáć/ ut: Obruere lapidibus, telis &c. Obruta itinera ſtrage, voll Erſchlagener ligende/ Drogi záwálone trupámi. Obruere, metaph. ut: Voluptatibus obruere dolorem, den Schmertzen mit Wolluſt überſchütten / Roſkoßámi zátłumić boleść. Obrui ære alieno, In Gelt ſchulden ſich vertieffen / Długámi być obćiążonym. Obrutus, a, um, particip. Vberfallen/ Záwálony. Ĭnōbrŭtŭs, a, um, vnüberfallen/ Niezáwálony. Proruere, niderwerffen / vmbwerffen vmbſtoſſen/ Obaláć/ Wypadáć. Prorutus, a, um, Zu bodem geworffen/ Obálony.

Rūpēs, is, g. f. ein ſpitziger Felß/ Skáłá. *Dumoſa, pinifera, ſcopuloſa, abrupta, umbrifera, aëria, frondoſa, dura, ſaxea, cava, horrida, Alpina, nemoroſa, ſcrupoſa, ſcrupea, exoſa, aſpera, acuta, opaca, muſcoſa, frugifera, horrida, ſcabra, frondens, umbroſa, ſaxoſa, cavata, montana, invia, frigida, undiſona, fruticoſa, tetrica, humens.* Rūpĭcăpră, æ, g. f. ein Gembs/ Kozá dźika.

Ruptor, Ruptura, vide Rumpo.

Rurſum & Rūrsŭs, adverb. Wiederumb/ Dargegen/ Hinterſich/ Znowu/ Wząd.

Rūs, rūrĭs, g. n. Feld/ Ackerland/ Pole. *Opacum, floreum, apricum, ferax, frigidum, auricomum, frondeum, viridans, humens, frondens, ſaturum, amœnum, lætum, floriferum, virens, nemoroſum, ſpecioſum, florens, cereale, campeſtre, patens, roſcidum, fragrans, pingve, vernans, aquaticum, ſaxoſum, fecundum.* Rūſcŭlŭm, li, dimin. Ein kleines Feldlein/ Polko. Rus ibo, Jch wil auffs Feld gehen/ oder auß der Stadt/ Wynidę w pole. Rure redire, vel venire Ab dem Feld kommen/ Zpolá ſię wrácáć. Rŭrālĭs, lĕ, des Felds/ Polny. Ruręſtris, re, pro rurali vel ruſtico, obſolet. Rūrĭcŏlă, æ, g. com. ein Ackerman/ Bawr/ Wieśniak. Oracz. Rūrĭgĕnă, æ, g. com. qui ruri gignitur. Rūrō, as, rūrārĕ, & Rūrŏr, atus ſum, rūrārī, Auff dem Feld wohnen/ Wieyſki żywot wieść/ w polu mieſzkáć. Rūſtĭcŏr, aris, rūſtĭcārī, idem. Rūſtĭcātĭō, onis, g. f. die Wohnung auff dem Feld/ Wieiſki żywot/ Polne mieſzkánie. Ruſticatim, pro ruſtice obſolet. Rūſtĭcŭs, i, g. m. ein Dorffmann/ ein Baur/ Wieśniak. *Acer, tetricus, indoctus, ſagax, providus, ſordidus, trepidus, cautus, decolor, fortis.* Ruſticus, & Ruſticanus, a, um, ut: Domus ruſtica ein Baurenhauß/ Chałupá. Rūſtĭcē, adv. Bäuriſch/ Chłopſkie/ Wieiſkie. Rūſtĭcŭlŭs, a, um, dim. ein wenig Bäwriſch/ Wieyſki. Ruſticula avis, ein Riedſchnepff/ Pardwá. Rūſtĭcārĭŭs, a, um, Das den Bauren zugehört/ Wieiſki/ Chłopſki. ut: Falx ruſticaria. Rūſtĭcĭtās, atis, g. f. Grobheit/ Vngeſchickligkeit/ Wieśniáctwo/ Chłopſtwo/ Grubſtwo. *Pura, mitis, imperita, dura, indocta, neſcia morum, inculta, ſimplex, agreſtis, horrida.* Rūſtĭcĭŭs, adverb. compar. mehr dann Bäuriſch/ Bárziey chłopſkie. Sūbrūſtĭcŭs, a, um ein wenig Dörffiſch/ Przygrubſzy.

Ruſcum, g. n. ſive Rūſcŭs, i, g. maſ. iſt ein vnfruchtbar Stäudlein mit ſpitzigen Blättern/ etliche halten es für Speckpalmen/ Iglicá ziele/ Oſtokrzew.

Ruta, orum, vide Ruo.

Rūtă, æ, g. fœm. herba, Rauten/ Rutá ziele. *Rigens, acuens lumina, multicoma.* Rūtācĕŭs, a, um, der Rauten/ Rućiány. Rūtātŭs, a, um, von Rauten gemacht/ Rutą przypráwiony.

Rŭtābŭlŭm, li, g. n. ein Schürſtecken/ Ofengabel/ Kośior/ Ożog/ Pogrzebáczká.

Rŭtĭlō, as, rŭtĭlārĕ, & Rŭtĭlēſcō, is, rŭtĭlēſcĕrĕ, glântzen/ glitzern/ Żołćieć/ Liſowáćieć. Rŭtĭlŭs, a, um, Goldfarb/ Gelbroth/ Żołtoczerwony/ Liſowáty/ Rydzáwy. Sūbrŭtĭlŭs, a, um, ein wenig Gelbroth/ Czerwonáſy/ Troche liſowáty.

Rutrŭm, i, g. neut. ein Haw/ ein Mörtelhaw/ Reuthaw/ Grácá/ Strychulec/ Szuflá. Rŭtēllŭm, li, dim. ein Häwlein/ Strychulec máły.

S A

SAbaoth, dictio Hebraica, g. fœ. pl. n. id eſt Militiarum vel exercituum. Unde; Dominus Sabaoth, Dominus exercituum.

Sābbăthŭm, i, g. n. Vox Hebraica, Ruh/ Odpoczynek. Septimus quoque dies uniuſcujuſq; hebdomadæ ita dictus, quo die Judæi ab omni opere feriabantur, quem Ethnici Saturni diem nominant, Sambſtag/ Saturntag/ Sobotá. Săbbă-

bătĭſmŭs,i, g.m. id eſt, Celebritas Sabbathi. Săbbăthārĭŭs, ij, g. m. ein Jud/ der den Sabbath feyret gleich die Juden/ Żyd/ Sábát świecący.

Săbīnă, æ, g. fœ. Sevenbaum/ Sábiná.

Săbŭlŭm, i, g. n & Săbŭlō, onis, g. m. grober Sand/ Piaſek gruby. Săbŭlōſŭs, a, um, Sandächtig/ Piaſczyſty. Săbŭlētŭm, i, g. n. ein Sandgrub/ Piaſki/ Mieyſce piaſczyſte.

Săbūrră, æ, g. fœm. Schiffſand damit man die Schiff beſchwäret daß ſie den Laſt bekommen/ Piaſek gruby. Săbūrrō, as, avi, atum, Săbūrrārĕ, ſich mit ſolchem Sand beladen/ oder/ in dem Sand ſcharren vnd kratzen wie die Hüner/ ládowáć/ Nátykáć piaſkiem/ Roztykáć. Săbūrrātŭs, a, um, Mit groben Sand beladen vnd beſchwärt/ Náládowány/ nátkány piaſkiem.

Săccărŭm, i, g. neut. vel etiam Săccăr, Zucker/ Cukier. *Indicum.*

Săccŭs, ci, g. maſ. ein Sack/ Wor. *Panarius.* Săccŭlŭs, li, dim Säcklein/ Worek. Săccārĭŭs, ij, g. maſ. ein Seckelträger/ Trágarz/ Miechownik. Săccŭlārĭŭs, ij, g. m. ein Beutelſchneider/ Rzezymieſzek. Săccĭnŭs, a, um, Säcklein/ Worowy/ Miechowy. raro legitur. Sacciperium, Seckel oder Taſche/ Táiſtrá. ineptè dicitur.

Sacellum, vide Sacer.

Săcĕr, sacră, sacrŭm, Heylig/ Gott zugeeygnet/ święty/ Poświecony. Capitur aliquando pro execrando & ſceleſto, verflucht/ Przeklęty/ Bezecny. Ignis ſacer, S. Anthonis Fewr/ Piekielny ogień. Sacer morbus, die fallend Siechtag/ Kaduk chorobá. Sacrŭm, i, g. n. dicitur templum. Sacrum eſt ritu, das in Göttlichem Brauch iſt/ Poświecony Bogu. Item, Sacrum, ein gemeiner Gottesdienſt/ ein Opffer/ Ofiárá. *Solenne, pingue, odoratum, pium, caſtum.* Idem eſt quod Sacrĭfĭcĭŭm, ij, g. n. dicitur quaſi ſacrum factum quod prece myſtica conſecratur pro nobis in memoria Dominicæ paſſionis, ut: Sacrificium miſſæ, Das Ampt der Meß/ Mßá. Sacrĭfĭcō, as, avi, atum, ſacrĭfĭcārĕ, opffern/ Ofiárowáć. It. Gnad begehren/ łáſki życzyć/ żądáć Sacrĭfĭcātĭō, onis, g. fœ. Opfferung/ Ofiarowánie. Sacrĭfĭcŭs, a, um, Das zu dem Opffer gehört/ Ofiárny. Exsacrĭfĭcārĕ, auffopfferen/ Ofiáre odpráwić. Săcērdōs, ōtis, g. m. ein Prieſter/ Kápłan. *Canus, conſpicuus, divinus, ſacer, vittatus, caſtus, verbipotens.* Sacerdōtālĭs, lĕ, Prieſterlich/ den Prieſtern zugehörig/ Kápłáńſki. Sacerdōtĭŭm, ij, g. n. das Prieſterthumb/ Kápłáńſtwo. Sacrō, as, ſacrārĕ, Gott zueignen/ weyhen/ Poświęcić. Votum Deo ſacrare, Gott ein Gelübd thun/ ślub uczynić. Templum Deo ſacrare, Kirch einweyhen/ Kośćiół poświęcić. Item, Sacrare, In die Acht erklären/ vnd jederman zu tödten erlauben/ Ná śmierć naznáczyć/ Infámowáć. Sacrātŭs, a, um, particip. ſive nomen ex partic. Geheyliget/ geweyhet/ Gott zugeeygnet/ Poświecony. Leges ſacratæ, Geſetz ſo hoch gebotten bey Verluſt Leibs vnd Guts/ oder beym Eydt gebotten/ Práwá uſtánowione. Sacratior, & hoc ſacrātĭŭs, comparat. Heyliger/ świętſzy. Sacrārĭŭm, ij, g n. Sacriſtey/ ein Orth da man die geweyhete Sachen hinlegt/ Zákryſtia/ Káplicá. Sumitur & Sacrarium pro Sacello, für ein kleines Capellin in einem Hauß/ Kápellá/ Káplicá domowa. Săcēllŭm, li, g. n. dimin. à Sacrum; ein Capell oder Kirchlein/ Káplicá. Sacrĭſtă, æ, g. maſ. quaſi ſacris rebus præfectus, ad cujus curam ſpectat cuſtodia vaſorum Eccleſiæ, veſtimentorum, quæq; ad luminaria lampadum ſpectant, ſive in cera ſive in oleo. Sacrāmēntŭm, i, g. n. apud Theologos eſt inviſibilis gratiæ, viſibilis forma, ſeu ſignum, quod ejus ſimilitudinem gerit, cujus ſignum eſt, Es iſt ein euſſerliches ſichtbares Zeichen der Göttlichen Gnaden von Gott eingeſetzt/ durch welches die Menſchen Gottes Gnad vnd Heyligkeit empfahen/ Sákráment/ znák widźiálny łáſki Bożey/ ktory też ſáme te łáſke Bożą ſpráwuie. Sacramenta enim ſeptem ſunt: Baptiſmus, Die Tauff/ Chrzeſt. Confirmatio, die Firmung/ Potwierdzenie. Euchariſtia, das Sacrament des Altars/ Ofiárá Bożego ćiáłá. Pœnitentia, die Buß/ Pokutá. Extrema unctio, die letzte Oelung/ Oſtátnie námázánie. Ordo, Prieſterliche Weyhung/ Rząd. & Matrimonium, der Eheſtand/ Małżeńſtwo. It. Sacramentum, ein Eyd/ Przyſięgá. Sacramentum militare, Eyd der Kriegsleuth/ Przyſięgá żołnierſka. Teneri ſacramento, mit einem Eyd verpflichtet ſeyn/ Być obowiązánym przyſięgą. Aliquem ſacramento rogare, Einen mit dem Eyd fragen/ Pod przyſięgą kogo pytáć. It. Sacramentum, Ein gewiſſe Summ Geldes/ ſo beyde Partheyen in etlichen Gerichtshändlen einlegten/ dem verurtheilten zu verlieren/ welches alſo verlohren Gelt man darnach an Gottesdienſt wandte/ Depozyt pieniężny przy

ſadźie od ſtron prawuiacych śie połoźony od tego co ſpráwe otrzyma kośćiołowi oddány. Sacramento contendere, mit gegengeſetztem Gelt vnd Pfand mit einem für Gericht handlen/Práwowáć śie pod tákim zákładem. Sacrōsānctus,a,um, Hochheilig/Allerheiligſt/Nayświetſzy. Cōnſecrō, as, avi, atum, cōnſecrārĕ, weyhen/Gott zueignen/ Poświecáć. Conſecrare & publicè dedicare aliquem, Einen erheben vnd Canoniziren / in die Zahl der Heiligen ſchreiben/ Kánonizowáć kogo. Conſecrata omnium religione, Von jedermann Heilig geacht/Od wſzytkich poświecony. Cōnſecrātiō, onis, g. f. Heiligung/Weyhung oder Erhebung/Poświacánie. Conſecratio templi, Kirchweyhe/ Poświacánie kośćiołá. Conſecratio legis, Einſetzung/ Stánowienie práwá. Dēſecrārĕ, entweyhen/Sproſánowáć. Exĕcrŏr, aris, atus ſum, ēxecrārī, Verfluchen / ein Grewel haben ab einem Ding/ Przeklnáć. Execrātŭs, a, um, nomen ex particip. Verflucht/Przeklety. Execrābĭlĭs le, Verflucht/ abſchewlig/grawſamb/Przeklety/Brzydki. Execrātĭō, onis, Fluch/ Verfluchung / Verſchwerung/Przeklinánie. Obſecrārĕ, Ernſtlich bitten/ durch etwas Heiligs bitten / Modlić śie/ Prośić. Obſecrātĭō, onis, g. f. Ernſtliche Bitt/ Prozbá. Exōbſecrārĕ, hefftig vnd faſt bitten/ Prośić bárzo. Rĕſecrārĕ, ernſtlich wieder bitten/ Znowu prośić. Obſecro te, reſecroq;, Ich bitte dich/vñ bitte dich wiederumb/Proſzecie/powtorze y potrzecie. Item, Reſecrare, Das wieder bitten/ was nemblich gebeteniſt / Prośić znowu o to/ co y pierwey.

Sacramentum, Sacratus, Sacrifico, Sacro & Sacrum, vide Sacer. Sacrilegium, & Sacrilegus, vide Lego is.

Săcŏmă, ătĭs, g. neut. Einſtehend Gewicht/ an dem weder für noch hinter ſich ſchlägt/Gwicht.

Sæculum, vide Seculum.

Sæpĕ, & Sæpĕnŭmĕrō, ſæpĭŭs, ſæpīſsĭmē, adverb. Offt/ manchmal/Czeſto/Czeſtokroć. Sæpĭŭſcŭlē, dim. Pērſæpĕ, faſt offt/Bárzo czeſto.

Sævŭs, a, um, Grimm/grawſamb/vnbarmhertzig/ hart/herb/ Srogi/ Okrutny. Item, ſtreng/ feindlich/ Przynagláiacy/Przykry. Sæviſſima hyems, ſtrenger/rauher Winter/zimá przykra/ Okrutna. Sævĭtĕr, adverb. grawſamlich/Srogo. Sævĭtĭă, æ, g. fœ. Grawſamkeit/ Srogość. *Nefanda, ignea, inexorabilis, proterva, maligna, ſanguinolenta, atrox, furens, violenta, barbara, procax, acerba.* Sævĭtūdō, dĭnĭs, g. f. idem quod Sævitia, ſed inſolenter dictū. Sævĭō, is, ſævīvī, & ſævĭī, ſævītŭm, ſævīrĕ, wüten vñ grawſamb ſeyn/ Srożeć/ Paſtwić śie. Deſævire, & Obſævīrĕ, Sich grewlich erzeigen / Srożyć śie/Srogo śie ſtáwić.

Săgă, æ, g. f. ein Vnhold/ein Hex/ Zauberinn/ Czárownicá. *Divinipotens, profana, rapax, Theſſala, garrula, Cythæis.*

Sagaria, & Sagatus, vide Sagum.

Săgāx, ācĭs, adject. gerüchig/ geſpürig/ wie ein Hund der wol ſpüret/Byſtry/Wechu oſtrego. metaph. Klug/ verſtändig / fürſichtig/ ſcharffſinnig/Dowcipny. Palatum ſagax in guſtu, ſcharffköſtig/ der wol koſten kan/ Smáku oſtrego. Canes Sagaces, Spürhunde/Pies wechu dobrego/ Wyżeł. Săgācĭtās, atis, g. f. Geſcheidigkeit/ſcharffer Verſtand/Byſtrość/Dowćip. Săgācĭtĕr, adverb. mit ſcharffem Geſchmack vnd Geſpür/merckſamlich/Dowćipnie. Săgĭō, is, săgīrĕ, pro, Acutè ſentire, obſolet. Præsăgĭō, præsāgĭs, præsāgīvī, præsāgītŭm, præsāgīrĕ, Zuvor mercken vnd verſtehen/Przeczuwáć. Præsāgĭŏr, iris, præsāgīrī, deponens. apud Plaut. legitur. Præsāgŭs, i, g. m. vel Præsāgă, æ, g. f. ein Vormerckender/der/ oder die ein Ding zuvor geſagt ehe es geſchehen/ Przeczuwáiacy/Wieſzczek/Wieſzczká. Præsāgĭŭm, ij. ij, g. n. & Præsāgītĭō, onis, g. f. Warſagung/ Vorgemerck zukommender Ding / Przeczuwánie / Znák przyſzłey rzeczy.

Săgēnă, æ, gen. fœm. ein Fiſchgarn/ Mátnia/ Niewod.

Săgīnă, æ, g. f. Maſtſpeiß/ die wol mäſtet/ oder Mäſtung/ Karmienie/ Tuczenie/ Pokarm do Tuczenia ſpoſobny. Item, Die übrige oder mäſtige Feiſte/ Tłuſtość zbytnia. Săgīnō, as, avi, atum, săgīnārĕ, mäſten/Tuczyć. Săgīnātĭō, onis, g. f. Mäſtung/ Tuczenie/ Karmienie. Săgīnārĭŭm, ij, g. n. das Orth da man mäſtet/Mäſtſtall/ Karmnik. Săgīnārĭŭs, & Săgīnātŭs, a, um, gemäſtet/ Karmny/Tuczony.

Săgīttă, æ, g. fœ. ein Pfeil/ Strzałá. *Cretæa, celer, volucris, Threicia, Lycia, ſtridens, levis, Eoa, Theſſalica, Scythica, venenata, acuta, volans, hamata, lita felle, ſcelerata, Partha, Hetica, plumbata, pennigera, luſoria, Cydonia, formidanda, Herculea, vaga, arcana, cupida, rapida, flammata, dira, crudelis, impia, præceps, trux, tortilis, rutila, ultrix,*

*leta*

SA

*letalis, immitis, nitida, sæva, præpilata, ærata, nimbosa, improba, cruenta, teres, velox, occulta, morbosa, pennata, dura, radians, horrisona, arundinea, fatifera, infesta, ignicrema, alata, ignivoma, tortilis.* Item, Sagitta sumitur pro novissima surculi parte. Est & herba ex ulvæ generibus. Item, signum cœleste. Săgĭttārĭŭs, a, um, ut: ut: Calamus sagittarius, zu Pfeilen dienlich/ Strzałowy/ Trzćiná strzałowa. Sagittarius, ij, & Săgĭttĭpŏtēns, entis, g. m. ein Schütz/ Strzelec. Item, signum cœleste. Săgĭttō, as, săgĭttārē, Barbarè dicitur, mit einem Pfeil schiessen/ Strzeláć z łuku. Săgĭttĭfĕr, ra, rum, Der Pfeil trägt/ Strzelec/ Strzały noszacy.

Sāgmă, æ, g. fœ. vel Sagma, ătĭs, g. n. Sella super qua componuntur sarcinæ: vel instratum, quo mollior fiat sessio. Pro Sarcina quandoque ponitur.

Sāgmĕn, ĭnĭs, g. n. Eysenkraut/ Koszyszczko.

Săgŭm, g. n. ein Filtzmantel oder Kleid das man über den Harnisch anlegt/ Szátá żołnierska/ Káftan. *Castrense, candidum, virgatum.* Sagum est & vestis stragulæ genus. Săgŭlŭm, li, dimin. Săgātŭs, a, um, mit einem Filtzmantel angethan/ Száta żołnierska odźiany. Săgārĭŭs, ij, g. m. solcher Mantel Verkäuffer/ Co tákie száty przedáie. Săgārĭă, æ, g. f. Kauffmannschafft oder Gewerb mit solchen Filtzmäntelen/ Handel w tákich száciech.

Sāl, sălĭs, g. m. & n. in utroq; numero, Saltz/ Sol. *Fusile, æquoreum, purum, albidum, rigens.* Sumitur & pro Sapientia, tunc masculino genere tantùm proferri consvevit, Weißheit/ Rostropność. Item, Sālĭă, sive Sălēs, pl. nu. Artliche/ liebliche Schimpffwort/ oder Liebligkeit/ Żárt. *Proverbi, compositi, lepore juncti, læti, mordaces, Menandræi, comici, nitidi, amari, teneri, molles, culti, tenues, arguti, puri, dulces, blandi, honesti, jucundi, docti, vafri.* Poetæ nonnunquam Sal pro mare recipiunt. Sălārĭŭs, ij, g. m. Der Saltz oder Gesaltzens verkaufft/ Soli álbo Rosołowych rzeczy przekupień. Salarius, a, um, ut: Via salaria, die Saltzstraß/ Drogá solna. Sălĭtŏr, oris, g. m. Qui salis tributū colligit. Sālsŭs, a, um, gesaltzen/ Solny. Salsum, schimpfflich/ lieblich/ Ućieszna rzecz/ Miła. Itē, Schimpffwort/ Żárt. Sālsē, adv. Gescheidlich/ weißlich/ scharffsinniglich/ żártownie. Sālsāmentŭm, i, g. n. & Sālsūră, æ, g. f. Allerley gesaltzen Fleisch oder Fisch/ Rosołowa strawá.

Sālsāmēntārĭŭs, a, um, ut: Vasa salsamentaria, Vaß da man Fleisch einsaltzet/ Naczynia solne/ Rosołowe. Item, Salsamentarius, ij, g. m. Der gesaltzene Speiß verkaufft/ Rosołowych rzeczy przekupień. Sălīnă, æ, g. fœ. Saltzgrub/ Orth da man Saltz macht/ Solna gorá. Salinum, i, g. n. ein Saltzfaß/ Solnicá. *Pusillum.* Sălīllŭm, li, dimin. Sălĭō, is, sălīvī, sălītŭm, sălīrĕ, & Sāllĭō, is, ivi, itum, sāllīrĕ, Item, Sāllō, is, sāllī, sālsŭm, sāllĕrĕ, saltzen/ Solić/ Násaláć. Sălītŭs, vel Sāllītŭs, a, um, particip. gesaltzen/ Solony. Sălītūră, æ, g. f. Saltzung/ Solenie. Sālsēdō, & Sālsĭtūdō, dĭnĭs, g. f. gesaltzene Feuchte/ Słonosć. Sālsĭlāgō, & Sālsūgō, gĭnĭs, gesaltzene Brüh/ Pickel/ Rosoł/ Słonosć. Īnsūlsŭs, a, um, vngesaltzen/ vngeschmackt/ vnzierlich/ Niesłony/ Niesmáczny. Īnsūlsĭtās, atis, g. f. Vnholdseligkeit/ Vnliebligkeit/ Vnartigkeit/ Nieprzyiemność/ Nikczemność. Īnsūlsē adver. Vngeschicklich/ vnartig/ Nieprzyiemne/ Głupie. Sŭbīnsūlsŭs, a, um, Ein wenig vngeschickt/ vnholdselig/ Przygrubszy. Pērsālsŭs, a, um, versaltzen/ Przesolony. Præsulsus, a, um, idē Persalsè, adv. garschimpfflich/ Żártownie.

Sălămāndră, æ, g. fœ. Animal, Salemander/ Olm/ Molck/ Sálámándrá.

Sălārĭum ij n. Arbeitslohn/ Iurgielt/ Myto.

Sălāx, ācĭs, adject. g. om. geyl/ vnkeusch/ Iurny. Sălācĭtās, atis, g. f. Geylheit/ Vnkeuschheit/ Iurność.

Sălĕbră, æ, & Sălĕbræ, arum, g. f. steinigte/ vnebne/ rauhe/ gelöcherte Weg/ Nierowniá/ Chrapowáćiná. *Præceps, difficilis, levis.* Sălebrōsŭs, a, um, Vneben vnd rauh/ Nierowny/ Chrápowáty. Oratio salebrosa, per translat. verworrene Red/ Mowá nie gládka/ nierowna.

Sales, & Salia, Liebliche Schimpffwort/ Żárty. Epitheta, vide Sales, in Sal.

Sālgămă, orum, g. n. pl. n. Allerley eingemachte Frücht/ wie der Apotecker eingemacht Gewürtz/ Owoc przyprawny. Sālgămārĭŭs, ij, g. m. ein Verkauffer solcher eingemachter Sachen/ Ktory tákie owoce przedáie. Item, Der solche einmacht/ Ktory owoce przypráwuie.

Salicastrum, Salicetum, Salictum, Saligenus, v. Salix. Salientes, v. Salio. Salina & Salinum, v. Sal.

Sălĭō, is, sălīvī, salij, vel sălŭī, sălīrĕ, springen/ Skakáć. Salit mihi cor, metaphor. mein Hertz springt mir vor Frewden/ Skacze mi serce od

ká-

rádośći. Salire dicuntur animalia ratione carentia, springen / oder bedecken / als wenn ein Hengst auff eine Stute springt/ Skacza. Sāltō, as, avi, atum, sāltārĕ, & sāltĭtāre, frequent. tantzen/ Táńcowáć. Sāltātiō, onis, g. f. Sāltātŭs, ūs, g. m. & Sāltūrā, æ, g. f. obsolet. ein Tantz/ Taniec. *Agilis.* Sāltātŏr, oris, g. mas. ein Täntzer/ Skoczek/ Taniecznik. Sāltātrīx, īcis, g. fœ. ein Täntzerin/ Taniecznicá. Sāltātrĭcŏlă, æ, g. fœ. ein Hewschreck/ Kobyłká. Sāltātōrĭŭs, a, um, ut: Lndus saltatorius, ein Tantzschul/ Szkołá tanieczników. Sāltŭs, ūs, g. m. ein Sprung/ Skok. *Præceps, pernix, concitus, levis, volucer, rapidus, volans, tremulus, excelsus, prærapidus, agilis.* Saltus, Sylva, v. Saltus. Sāltŭātĭm, adver. mit Sprüngen/ Sprungsweiß/ Skokiem. Saltuatim scribere, Vnordentlich/ auß der Linien schreiben/ Nieporządnie. Saltim pro Saltuatim, obsolet. Sālĭentēs, pl. n. Brunnröhren/ Kurny słup. Adsilio, vel Asĭlĭō, āssĭlĭs, āssĭluī- āssĭlĭvī, vel āssĭlīī, assūltŭm, āssĭlīrĕ, hinzu springen/ aufffpringen/ Przyskoczyć/ Wyskoczyć. Absĭlīrĕ, darvon springen/ Odskoczyć. Assilire ad aliud órationis genus, Von einer Red zur andern springen oder fallen/ Przystąpić/ do inszego rodzáiu mowienia. Assilire dicitur de brutis maribus fœminas ineūntibus / reyten oder springen/ Przystępują/ Pryskáknią. Assūltō, as, āssūltārĕ, frequent. an/ oder auff einen springen/ Przyskákowáć. Assultare in cervicem, auff den Halß springen/ Do szyie przyskákowáć. Assultim, adver. Sprungsweiß/ Przyskákuiąć. Assūltŭs, ūs, g. mas. ein An- oder Aufffsprung/ Náiazd/ Przyskákowánie. Cōnsĭlīre, zusammen springen/ Skákáć pospołu. Desilire, hinab springen/ Skoczyć z kąd. Ad pedes desilire, vom Pferd springen/ oder zu Fuß abstehen / Do nog przyskoczyć. Dĕsūltārĕ, frequent. unde Dēsūltŏr, oris, g. m. Desultores, waren Reuter die in Kriegen zwey Pferd führeten/ waren geübt von einem Pferd auff das ander zu springen/ Springreutter/ Przesiádácze/ Powodnicy/ Kawálkátorowie. Dēsūltōrĭŭs, a, um, per translat. ut: Desultorij equi, die Pferd welche die Römer führeten/ schnell von einem auff das ander zu bringen/ Konie powodne. Desūltūră, æ, g. f. ein Absprung/ Zskakánie. insolenter dictum. Dēsāltārĕ, auffhören zu tantzen/ den Tantz vollenden/ Odtáńcowáć. Dīssĭlīrĕ, von einander springen/ zerspringen/ zerbrechen / Rozskoczyć/ Rozłamáć się.

Dissilire, propriè in diversas partes salire, hin vnd her springen/ Ná rozne cześci/ mieyscá się rozskoczyć. Dissultare, frequent. zerspringen/ Rozskoczyć się. Exilire, auffspringen/ außspringen / entspringen / Wyskoczyć. E cunis exilit, springt auß der Wiegen/ Wyskoczył z kolebki. Properans de sella exilivit, Ist eylends vom Sessel auffgesprungen / Wskok z krzesła zskoczył. Exultare, auffspringen vor Frewden/ Skákáć od rádośći. Item, hochtrabend seyn/ sich hoch rühmen vnd vorgeben/ Chełpić się. Item, überspringen/ Wyskákowáć. Exūltānter, adv. mit Sprüngen/ mit Frewdensprüngen/ Wyskákowáć. Exūltātiō, onis, & Exūltāntĭă, æ, g. f. Frewd/ Frewdensprung/ Rádość/ Wyskákowánie od rádośći. Insilire, ein- oder auffspringen/ Wskoczyć. Insultatura, æ, g. f. Ein- oder Auffsprung/ Wskákowánie. Insultare, frequent. modò dativo, modò accusativo jungitur: Solo insultare, auff dem Boden tantzen/ Ná tle/ ná ziemi táńcowáć. Alicui insultare, Einem trotzen/ einen verspotten/ Urągáć komu/ Szydźić z kogo. Bonos insultare. Insultatio, onis, g. f. ein schmähliche Verspottung/ Urągánie/ Przeszydzanie. Persultare, von grossen Frewden auffspringen/ Przeskákowáć/ Skákáć. Præsultare, den Tantz führen/ vortantzen/ Skákáć wprzod/ Przodowáć/ służyć w táńcu. Præsultor, oris, g. mas. ein Fürtantzer/ Márszałek taneczny. Prosilire, herfür springen/ Wyskákowáć. In altitudinem prosilire, dicuntur frutices, hoch auffschiessen/ Wyrastáią. Lachrymæ prosiliunt, die Thränen kommen herfür/ łzy mu się kręcą. Rĕsĭlīrĕ, Wiederumb springen/ hintersich springen/ Odskoczyć/ Nazad/ znowu skoczyć. Resilire dicitur mamma, quando sterilescit. Rĕsĭlārĕ, Veteres dicebant pro sæpè resilire. Rĕsūltārĕ, frequent. offt hintersich springen/ vnd wieder auffspringen/ Odskákywáć. Sonus resultans, Wiederthon/ Odbiia się głos/ rozlega się. Resultant colles, die Berg geben Widerschall/ Widerthon/ Págorki głos odbiiáią. Subsilire, & Subsultare, frequent. vntersspringen/ Podskoczyć. Subsultim, adv. mit Vntersprüngen / Podskákiwáiąć. Transilire, & Transsultare, frequent. überspringen/ überhüpffen/ Przeskoczyć. Transilire aliquid, Etwas vngemeldet überspringen/ Przeskoczyć / Przestąpić. Item, Etwas hingehen lassen vnd verachten/ Opuśćić co.

Salio, Ich saltze/Sole. vide Sal.

Sălīvă,æ, g. f. Speichel/ślina. *Venenosa, mollis, dulcis, putris, labens, lustralis, spurca.* Sălīvōsŭs,a,um, dem Speichel gleich/ślintásty. Sălīvō, - as, sălīvārĕ, Speichel außwerffen/ślinić/ Wypluć. Aliquando illinere, sive perungere. Sălīvārĭŭs, a, um, vom Speichel/ das zum Speichel gehört/ ślintásty.

Sălĭuncă,æ, g. fœ. Herba, quæ Nardus Celtica dicitur, Römischer Spick/ Maria Magdalenen Blumen/ Chaler wielki/ aliis Głog. *Humilis, foliosa.* Sălĭuncŭlă, dimin.

Sălĭx,lĭcĭs, g. f. ein Weyd/ Wierzbá. *Amara, lenta, fecunda, glauca, cana, viminalis, perticalis, sylvatica, fluminea, tenera, amnicola, umbrosa, frugiperda, erratica, canens, resona, opaca.* Sălīgnŭs,& Sălĭgnĕŭs,a,um, Weyden/Wierzbowy. Sălĭcētŭm,i,g.neut. per Syncopam Salictum, Orth voll Weydenbäum/ Wierzbiná. *Canens, glaucum, udum, nanum, canum, densum, humile, gracile, molle, umbrans, umbrosum.* Sălĭcāstrŭm, i, g. n. ein Gattung wilder Weinräben vnter den Weyden wachsend/Máćicá polna.

Sallio & Sallo, vide Sal.

Sălmō,onis, qui aliàs Sulmo, g. m. Piscis, ein Salm/ łosoś.

Sălpă, æ, g. fœm. Stockfisch/Stokfiß.

Sălpȳgă, æ, gen. fœm. genus formicarum venenatarum.

Salsamentum, Salsedo, Salsilago, Salsugo, Salsitudo, & Salsura, v. Sal. Saltator, Saltatrix, Saltatricola, & Salto, vide Salio.

Săltĕm,conjunct. zum minsten/Przynamniey.

Saltatio, Salto, & Saltus, vide Salio.

Săltŭs,ūs, vel i, g. m. ein dicker wilder Wald/ Gay. *Profundus, vastus, sylvester, viridis, secretus, ferus, aptus venatibus, opacus, riguus, inaccessus, dumosus, umbrosus, occultus, quietus, gelidus, fecundus, herbosus, sylvosus, avius, devius, excelsus, invius, vagus, obscurus, silens, incultus, umbrifer, reconditus.* Săltŭārĭŭs,ij, g. m. Waldmeister/Gáiowy. Săltŭōsŭs,a, Waldachtig/Járosty.

Saluber & Salveo, vide Salus.

Sălvĕ, & in plurali Sălvētĕ, verbum defectivum, Sey gegrüsset/ Pomagabog. Sălvĕō, sălvēbō, sălve, sălvētĕ, Ich bin gesund/ Ich fahre wol/Zdrowem/Mam sie dobrze.

Sălvĭă, æ, g. fœ. Herba, Salvey/ Szalwia. Sălvĭātŭm, i, g. n. Salveytranck/Trunek Szalwiowy. Sălvĭō, as, sălvĭārĕ, Einen Tranck von Salvey zu trincken geben/Dáć komu pić trunek Szalwiowy.

Sălŭm, i, g. n. Mare dicitur, *Viride, spumans, vastum, piscosum, sonorum, voraginosum, undans, gelidum, turbatum, procellosum, undosum, ventisonum, tumidum, rapidum, tremulum.*

Salvo, vide Salus.

Sălŭs, sălūtĭs, g. fœ. Heyl/Gesundheit/ Zdrowie/ Zbáwienie. *Dulcis, blanda, tuta.* Saluti esse alicui, Einem helffen oder heylsam seyn / Pomocnym być. Consulere saluti, seiner Gesundheit pflegen/Posłużyć zdrowiu. Salutem alicui dicere, Einen grüssen/ Pozdrowić. Sălūbĕr, hæc sălūbrĭs, & hoc salubre: vel hic & hæc & hoc salubre, heilsamlich/ gesundlich/ Zdrowy/ Dobry. Corpus salubre, gesunder Leib/ ćiáło zdrowe. Sălūbrĭtās, atis, g. f. Gesundheit/Zdrowość. Salubritas cœli & temperies, Gesunder Lufft / Powietrze zdrowe. Sălūbrĭtĕr, adverb. Heylsamlich/gesundlich/ Zdrowo. Sălūtārĭs, rĕ, id. quod Saluber. Digitus salutaris, negster Finger bey dem Daum/Pálec wtory. Sălūtārĭtĕr, adverb. Heylsamlich/mit Gesundheit/ Zdrowo/Pożytecznie. Sălūtō,as, sălūtārĕ, grüssen/ Pozdrowić. Deum salutare, sich Gott befehlen/ Bogu sie modlić. Sălūtārī, gegrüßt werden/ Pozdrowionym być. Sălūtātŏr, oris, g. m. ein grüsser/ Pozdráwiácz. Sălūtātōrĭŭs, a, um, bequem zu grüssen/ Pozdrawiálny/Witálny. Sălūtĭfĕr, ra, rum, Heylsamb/ gesundlich/ Zdrowy/ Żywotny. Salve, vide suo loco. Sălvŭs, a, um, heyl/ gesund/ vnbeschädiget/ Zdrowy/ Niezepsowány. Salvus sis, Gott grüß dich / Bądź pozdrowiony. Salva res est, Es stehet wol / To dobrze. Epistola salva, gantz vnd vnzerrissen/ Cáła/ niepodárta. Sălvō, as, salvare, heyl machen/ Zbáwiáć. non dicitur latinè. Salvificare, pro eodem, Barbarè legitur. Cōnsălūtārĕ, idem significat quod Salutare, begrüssen/Pozdrowić. Consalutare inter sese, vntereinander grüssen / Pozdrawiáć sie wzátem. Cōnsălūtātĭō, onis, g. f. Sämptliche Begrüssung/ Pozdrawiánie wzátemne. Īnsălūbrĭs, bre, vngesund / das ist / das Vngesundheit bringt / Niezdrowy. Īnsălūtātŭs, a, um, vngegrüsset / Niepozdrowiony. Rĕsălūtārĕ, wiederumb grüssen/ Pozdrowić wzátem.

Salutaris, & Saluto, vide Salus.

Sāmbūcă, æ, g. fœ. Genus instrumenti musici trianguli. Est & genus machinæ militaris, quo urbes expugnantur. Sāmbūcĭnă, & Sāmbūcīstrĭă, æ, gen. fœm. Mulier Sambuca canens.

Sāmbūcŭs, ci, g. f. Holderbaum/ Vlierenbaum/ Bez. *Medullata, olens, triangula.* Sāmbūcĕŭs, a, um, von den Holder oder Vlierenbaum/ Bzowy.

Sămĕră, æ, gen. fœm. Semen ulmi.

Sămĭūm, ij, g. n. Irrden Geschirr/ Glintáne naczynie.

Sāmpsă, æ, gen. fœm. Alij Sansa, alij Samsa scribunt, Nucleus olivæ.

Samsuchum, sive Sāmsȳchŭm, i, g. n. Herba, quæ alio nomine Majorana vel Amaracus dicitur, Majeran/ Máieran. Sāmsūchĭnŭs, a, um das von Majeran ist/ Máieranowy.

Samsa, v. Sampsa. Sanabilis, Sanatio, v. Sanus.

Sāncĭō, is, sāncīvī, vel sānxī, sāncītŭm, vel sānctŭm, sāncīrĕ, propriè est sanctum aliquid, id est, consecratum facere, fuso sangvine hostiæ, Etwas heilig machen/ Poświęćić co. Usurpatur autem pro Decernere, Constituere, etwas gebieten mit darauff gesetzter Straff/ bey einer Straff gebieten steiff zu halten/ Postánowić Práwo/ Dekret wydáć. Fidem dextra data sancire, Die Trew mit dargebottener rechter Hand bestetigen/ Wiárę sobie wzaiemnie dániem ręki potwierdźić. Leges sancire, Satzungen machen/ Práwo stánowić. Sānctŭs, a, um, heilig/ święty. Item, bestetiget/ wol bewahrt/ vnbefleckt/ Vstánowiony/ Nienáruszony/ Niezgwałcisty. Sanctę crucis imago ab Honorio & Theodosio Impp. fidei nostræ signum dicitur. Sanctorum reliquiæ Heiligthumb/ Relikwie świętych. Sanctorum nomine olim Christiani accipiebantur. Sanctus ornatus heilige vñ züchtige Zierd/ Święty vbior. Sānctē, ad. heiliglich/ fromlich/ stetiglich/ vnveränderlich/ świątobliwie/ Wiernie. Sānctĭō, onis, g. fœ. Gesatz mit angehengter Buß/ Stánowienie/ Vstáwá. Sānctĭtās, atis, & Sānctĭmōnĭă, æ, g. f. Heyligkeit/ świątobliwość. It. Fromigkeit/ Pobożność. Sānctĭtūdō, dinis, idem, sed antiquius. Sanctimoniales, dicuntur Virgines Deo devotæ, dicatæ, & consecratæ. Sānctŭārĭŭm, ij, g. n. ein heilig Orth/ świątnicá/ idem quod Sacrarium. Sanctuaria, orum, pl. num. heimliche Kammer oder Zell/ Táiemne mieyscá/ Celle. Sānctĭfĭcō, as, avi, atum, sānctĭfĭcārĕ, pro Consecrare & sanctum reddere, rarò reperitur. Persānctē, adver. Persanctè dejerare, thewr vnd hoch schweren/ Przyśięgáć ná żywy Bog.

S A

Sāndālĭdēs, is, Ein gattung Palmbaums/ Rodzay pálmowego drzewá.

Sāndālĭŭm, ij, g. n. Pantoffel/ Sohlen/ Pátynká. Sāndālĭgĕră, æ, g. f. Die solche Pantoffel anträgt/ W pátynkách chodząca.

Sāndăpĭlă, æ, g. fœ. ein Todtenbaar/ Máry. Sāndăpĭlārĭŭs, ij, g. m. ein Todtengräber/ Grabarz. aliás Vespillo.

Sāndărăchă, æ, g. f. Coloris rubei genus, Bergroth/ Sándáráká. reperitur in aurarijs & argentorarijs fodinis, vulgares autem officinæ & medici accipiunt pro eo, quod Vernicem vocant, Firnüß/ Pokost. Sāndărăchĭnŭs, a, um, dem Bergroth gleich/ Sándárákowy. Sārdărăchātŭs, a, um, mit Bergroth vermischt/ Sándárákiem zmieszány.

Sāndȳx, īcĭs, g. m. rothe Farb von gebrantem Bleyweiß von Rötelstein/ Szárłat żiele.

Sānē, adverb. Warlich/ gewißlich/ Iśćie/ Záiste. Aliquando concedendi particula, ut: Habeat sanè, So hab es/ wolan hab es/ Niechay ták bedźie. Aliquando pro valde: Sanè quàm sum gavisus, Ich hab mich gar fast gefrewet/ Bárzom śię rádował. Rectè sane, Das ist warlich wol geredt/ Dobrze záiste.

Sanatio, Sanesco, vide Sanus.

Sāngvĭs, quod & Sangven, g. n. dixerunt Veteres, unde sāngvĭnĭs, in genitivo, Blut/ Geblüt/ Krew. *Ater, spumans, calidus, fervidus, fordidus, teter, crassus, ruber, puniceus, niger, purpureus, tepidus, tener, pingvis, fœdus, tabificus, cruentus, decolor, venifluus.* Sangvinis missio, vel Sangvinis detractio, das Aderlassen/ Krwie pusczánie. Item, Sangvis, Geschlecht/ Stamm/ Rod. Cohærere sangvine alicui, Eines Geblüts seyn/ oder Blutfreund seyn/ Pokrewnym być. Sangvis ærarij, metaph. Das Vermögen des gemeinen Seckels oder Schatzes/ Przemożenie skárbow. It. Sangvis, pro Vigore; Amisimus succum & sangvinem, Krafft vnd Macht verlohren/ Moc wszystkę stráćiliśmy. Sāngvĭcŭlŭs, i, g masc. Speiß von Bocks oder Schweinsblut gemacht/ Iuchá. Sāngvĭnĕŭs, a, um, Bluts art/ voll Bluts/ Blutroth/ Krew w sobie máiący/ Rumiány. Sāngvĭnŏlēntŭs a, um, Blutig/ Krwáwy. Sāngvĭnārĭŭs, a, um, Blutgierig/ Krwie rozlewcá. Sāngvĭ-

gvīnārĭă, æ, g. f. herba, Allerley Kraut das bluten machet/ Blutkraut/ Krwáwnik/ Sporyż. Sāngvĭnālĭs, lĕ, Blutfarbig/ krwáwy. Sangvinalis herba, id eſt, Sangvinaria. Sāngvĭnō, as, sāngvĭnārĕ, bluten/ Rozkrwáwić/ Krwią płynąć. Sāngvĭsūgă, æ, g. f. ein Egel/ Blutſauger/ Pijawká. Cōnsāngvĭnĕŭs, a, um, ein Blutfreund/ Pokrewny. Cōnsāngvĭnĭtās, atis, g. fœ. Blutfreundſchafft/ Pokrewność. Exāgvĭs, ĕ, Blutloß/ erſchrocken/ todt/ Bezkrwie/ Blády.

Sănĭēs, ēī, g. fœ. Eyter das aus einer Wunden fleuſt/ geſtocket vnd todt Blut/ Posoká/ Ropá. *Letifera, nigra, ſpurca, venenata, atra, tabifica, infanda, putris, craſſa, ſtillans, cruenta, lurida, concreta, putrida, peſtifera, horrenda.* Item, Sanies, Farb/ Fárbá. Sanies oleæ, pro fæce. Sănĭōsŭs, a, um, voll Eyter/ voll geſtocktes Bluts/ Posoczyſty.

Sanitas, & Sāno, vide Sanus.

Sānnă, æ, g. f. ein Verſpottung/ Szyderſtwo. *Poſtica, rugoſa.* Sānnĭō, ōnĭs, g. maſc. ein Narr/ Poſſenreiſſer in einem Schawſpiel/ Błazen/ śmieſzek. Sūbsānnō, as, sūbsānnārĕ, verſpotten/ Przeſzydzáć. Sūbsānnātĭō, onis, g. f. Verſpottung/ Przeſzydzánie.

Sannio, vide Sanna. Sano, vide Sanus.

Sānquălĭs, is, g. fœ. Avis, quam quidam Oſſifragam vocant, Steinbrüchel/ Orzeł łomignat.

Sānsūcŭs. i, g. f, Herba, Amaracus, aliàs dicitur & Samſucus, Majoran/ Májeran. Sānsūcĭnŭs, a, um, ut: Oleum ſanſucinum, Majoranöl/ Oley májeranowy.

Sāndălŭm, li, g. n. Sandalholtz/ Cyndał.

Sāntērnă, æ, g. f. Berggrün/ Kley złotniczy. eadem quæ Chryſocolla.

Sānŭs, a, um, geſund/ Zdrowy. Sanus, ad animum translatum, rechtſinnig/ Przy ſobie. Sānĭtās, ātĭs, g. f. Geſundheit/ Zdrowość. Sānō, as, ſanare, heilen/ geſund machen/ Vzdrowić. Sānēſcŏ, is, sānēſcĕrĕ, geneſen/ geſund werden/ Ozdrowieć. Sānātĭō, onis, g. f. Heilung/ Vzdrowienie. Sānābĭlĭs, lĕ, gut zu heilen/ Zleczony/ co ſię może uleczyć. Īnsānĭō, is, īnsānīrĕ, toben/ oder vnſinnig ſeyn/ Száleć/ Wściekáć ſię. Īnsānŭs, a, um, & īnsānĭēns, entis, vnſinnig/ nicht bey jhm ſelbs/ Szalony. Īnsānē, adverb. id eſt, Vehementer. Eſuriens inſanè, hungerig daß er möcht vnſinnig werden/ łáknący nieżmiernie. Īnsānĭă, æ, g. fœ, Vnſinnigkeit/ Szaleńſtwo. *Scelerata, præceps, furibunda, miſeranda, ferbens, titubans, crucians mentes, rabida.* Īnsānĭtās, atis, g. f. Vngeſundheit/ Niezdrowie. Īnsānābĭlĭs, lĕ, nicht zu heylen/ nicht wieder zu bringen/ Nieuzdrowiony/ Nieuleczony. Præsānēſcŏ, is, præsānēſcĕrĕ, vorhin heylen oder geneſen/ Vzdrowić/ Goić ſię wprzód. Rĕsānārĕ, Wiederumb heylen/ Znowu leczyć.

Săpă, æ, g. f. geſottener Wein/ Wino wárzone.

Săpērdă, æ, g. f. Seeſchlecken/ Kárás. per translat. accipitur pro ſapiente & venuſto homine.

Sapidus, Sapientia, Sapiens, vide Sapio.

Săpīnŭs, i, g. f. ein Dannbaum/ świerk. Propriè pars eſt abietis inferior, der Stamm/ Stock eines Dannenbaums/ Jedlinowy odziemek. Săpīnĕŭs, a, um, von einem Dannbaum/ świerkowy/ Jedlinowy.

Săpĭō, săpĭs, săpīvī, săpĭī, săpĭtŭm, & săpĭtŭm, săpĕrĕ, ſchmecken/ das iſt/ am verſuchen befinden/ Smákowáć. Sapit mare, hat des Meerwaſſers Geſchmack/ Smákuie morze. Item, Sapere, ad animum transfertur, Weiß vnd verſtändig ſeyn/ Mądrzeć/ Mądrym być. Sapere pleno pectore, gar weiß ſeyn/ Cále mądrym być. Sibi ſapere; Seinen Nutzen allein betrachten/ Swego pożytku ſzukáć. Item, Sapere, pro Referre, ut: Liber hic ſapit hæreſin, id eſt, refert hæreſin. Săpĭēns, entis, Weiß vnd witzig/ Mądry/ Przemyślny. Săpĭēntĭă, æ, g. f. Weißheit/ Mądrość. Aliquando, Geſcheidigkeit/ Sztuczność. Săpĭēntĕr, adverb. weißlich/ Mądrze. Săpŏr, ōrĭs, gen. maſc. Geſchmack am verſuchen/ Smák. *Dulcis, ſcitus, mellifluus, odoratus, gravidus, ſapidus, multodorus, nectareus, jucundus.* Sapor, per translation. pro jucunditate ſermonis. Săpĭdŭs, a, um, wolgeſchmackt/ Smáczny. Īnsĭpĭdŭs, a, um, vngeſchmackt/ Nieſmáczny. Dēsĭpĭō, dēsĭpĭs, dēsĭpŭī, & dēsĭpīvī, dēsĭpĭtŭm, dēsĭpĕrĕ, Närriſch handlen/ Vnweißlich thun/ Zgłupieć. Dēsĭpĭēns, entis, vnſinnig/ Głupi/ Szalony. Inſipiens, idem. Īnsĭpĭēntĭă, æ, g. f. Torheit/ Głupſtwo. Īnsĭpĭēntĕr, adverb. Närriſch/ Głupie. Pērsăpĭēns, entis, faſt weiß/ Bárzo mądry. Pērsăpĭēntĕr, adverb. gar weißlich/ Mądrze bárzo. Rĕsĭpĕrĕ, ſchmecken/ ein Geſchmack haben/ Tráćić czym. Rĕsĭpīſcŏ, is, rĕsĭpŭī, rĕsĭpīſcĕrĕ, wiederumb zu Verſtand kommen/ Vpámiętywáć ſię/ Przychodzić k ſobie. Rĕsĭpīſcēntĭă, æ, g. fœ. Beſſerung des Gemüths/ Vpámiętánie.

Sāpō, ōnĭs, gen. maſc. Seiffen/Mydło.

Sapor, vide Sapio.

Sāpphīrŭs, ri, g. maſ. ein Edelgeſtein Saphyr genant/ Száfir. Sāpphīrīnŭs, a, um, ut: Lapis ſapphirinus.

Sāprŭm, i, g. neut. Holtzöpffeltranck/Nápoy/ Trunek jábłczány. Sāprŏfăgŭs, i, g. maſ. Der ſolchen Tranck gebraucht/ Tego trunku záżywáiący.

Sapſa, obſoletum, pro Ipſa, vel Seipſa.

Sārcāſmŭs, i, g. maſ. ein bittere Verſpottung/ ſo man in Trübſal oder Vnfall einen verſpottet/ Prágánie.

Sārcĭnă, æ, g. f. ein Bündel oder zuſammen gebunden Pack auff der Reiſe/ Tłomok. metaph. ein Beſchwerd/Bürd/ćiężar/Kłopot. Relictæ ſine hærede ſarcinæ, Zuſamen gebunden Geſchäfft vnd Bündel/ Zoſtáły rzeczy bez dźiedźicá. Sārcĭnŭlă, æ, dimin. Sārcĭnārĭŭs, a, um, mit einem Bündel od Bürden beladen/ Tłomokámi obłożony. Sārcĭnārĭŭs, a, um, Der die Bündel trägt/ Tłomokowy/ Tłomoki noszący. Sārcĭnātŏr, oris, g. m. & Sārcĭnātrīx, icis, g. f. ein Flicker vnd Flickerin/ Kráwiec/ Kráwczyna/ Szwaczká. Sārcĭnō, as, sārcĭnārĕ, & cōnsārcĭnārĕ, ein Bündlein zuſammen packen/ Zszywáć/ zwiezowáć. Item, flicken/ lappen/ łatáć.

Sārcĭō, is, sārsī, sārtŭm, sārcīrĕ, butzen/flicken/ lappen/ zuſammen machen/ gantz machen/ erſtatten/ łatáć/Popráwiáć/Nágradzáć. Damnum ſarcire, ein Saden abtragen vnd erſetzen/ Nágrodźić szkodę. Infamiam ſarcire, einem ſeine Ehr wiedergeben/ Nieſławę znieść. Sarcimen, pro Sutura, inuſitatum.

Sārtŏr, ōrĭs, g. maſc. ein Schneider/Kráwiec. Sārtē, adverb. gäntzlich/Zupełnie. Sārtātēctă, In Tach vnd Gemach halten/ Zupełne. Dicitur interdum cum conjunctione, Sartatectaque, & Sartum & Tectum, cum plena eſt locutio. Sartumtectum habere aliquid, In Tach vnd Gemach/ Hut vnd Schirm halten/ W Cále/ nienáruszonego co mieć.

Sārcŏcōllă, g. f. Gummi/ von einem Baum aus Perſien/ Sárkokolá/ Gummi z drzewá Perſkiego.

Sārcŏphăgŭs, i, g. maſc. ein Todtenbar/Grab/ Truná/Grob. Item, ein gattung Steins der die eingelegte Leib verzehret/Kámień trunny.

Sārcŭlŭm, li, g. neut. ein Eeg/ Rech/ Grácá ogrodnicza/Rydel. Sārcŭlō, as, sārcŭlārĕ, Eegen/ jätten/ Wſkopywáć/ Obćináć. Sārcŭlătĭō, onis, g. f. das Eegen/Jätten/ Grácowánie. Sarrio, idem, vide ſuo loco.

Sārdă, æ, g. f. Gemma vulgaris non pellucida, rubedine diluta. Eſt & piſcis genus.

Sardo, as, are, pro intelligere, obſolet.

Sārdŏă, æ, Herba, Etliche haltens für Apium riſus, das iſt/den kleinen Hanefuß/ ein Kraut welches Gelächter bringt/ Jáſkier. Sardonius riſus, proverb. riſus fictus, amarulentus, aut inſanus.

Sārdŏnȳx, sārdŏnўchīs, g. m. & f. ein Gattung Edelgeſteins/ gefärbt wie ein Menſchennagel/ Sárdonik. Sārdŏnĭchŭs, i, idem. *Candicans, pellucidus.* Sārdŏnĭchātŭs, a, um, mit ſolchem Edelgeſtein geziert/ Sárdonikiem kámieniem oſádzony.

Sārgŭs, gi, g. m. piſcis genus.

Sărīſsă, æ, g. f. ein lange Pieck/ langer Spieß ſo die Macedonier brauchten/Kopiia/Drzewce. *Pellæa, Macedonia, fraxinea, teres, Hæmonia, levis.*

Sārmēntŭm, i, g. n. Vnnütz abgehawene Zweyg/ abgeſchnittene Räben/ Suſz drzewny. Item, die überbliebene Gerten an der beſchnittenen Weinräben/ Okrzaſki z winney máćice. *Fructiferum.* Sārmēntĭtĭŭs, a, um, ut: Cinis ſarmentitius, Aſche von ſolchen abgeſchnittenen Weinräben gebrant/ Popioł látorośłny. Sārmēntōsŭs, a, um, voll Gerüpſch/ Geſtäud/ Gáłęźiſty/Krzewiſty.

Sarpa, Vineta putata. obſoletum.

Sarpere, pro Purgare. obſoletum.

Sārrācŭm, ci, g. n. ein Wagen Holtz oder Stein damit zu führen/ Taczki/ Woz chłopſki.

Sārrĭō, is, sārrīvī, sārrītŭm, sārrīrĕ, jätten/ erhacken/ das Vnkraut außrechen oder hawen/ Wſkopywáć/ Grácowáć/ pleć. Sarritor & Sārtŏr, oris, g. m. ein Jätter/Grácownik. Sārrītūră, & Sārtūra, æ, g. f. Das jätten oder hacken/ Grácowánie. Sārrĭtĭō, onis, g. fœ. idem. Rĕsārrīrĕ, Wiederumb eegen oder jätten/ Przeorywáć/ Przekopywáć.

Sārtāgō, gĭnĭs, g. fœm. ein Bratpfann/ Brytfánná. *Lata.*

Sartatecta, v. Sarcio. Sartor, v. Sarcio & Sarrio.

Săt, adverb. à Satis, gnug/ Doſyć.

Sătăgō, ſatagis, sătēgī, sătāctŭm, sătăgĕrĕ, Fleiß ankehren/ einem Ding gnug thun/ embſig ſeyn/ Vśiłowáć/ Pieczołowáć/ Fráſowáć śię. Suarum rerum ſatagit, Er iſt ſeiner Sachen vnd Geſchäff-

schäfften geflissen/ O swoie rzeczy sie stáráć. Satan, dictio Hebraica, quæ adversarium significat, Widerwertig/ Przećiwnik. Satanas idem.

Sătellĕs, ĭtis, g. m. Gwardiknecht oder Trabant/ Hálábártnik. *Pellitus, loricatus, trux, rabidus, rigidus.* Sătellĭtĭŭm, ij, g. n. pro Satellitum turba.

Satin, v. Satis. Satio, onis, v. Sero.

Sătĭō, as, sătĭārĕ, ersättigen/ Násyćáć. Somno satiatus, gnug geschlaffen / Snem posilony. Sătĭābĭlĭs, lĕ, ersättlich / Násycony/ Co sie może násyćić. Sătĭetās, atis, g. f. Genüge/ Mässigkeit/ Verdruß/ Násycenie. Satias, pro Satietas aliquando ponitur. Exsatiare, pro Satiare. Īnsătĭātŭs, a, um, Vnersättigt/ Nienásycony. Īnsătĭābĭlĭs, lĕ, vnersättlich / Nienásycony. Īnsătĭābĭlĭtĕr, adverb. ohn Ersättigung/ Nienásycenie.

Sătĭs, adverb. Gnug/ Dosyć. Satis audacter, Tapffer gnug / Dosyć śmiele. Satis, cum genit. Satis jam verborum est, Es ist jetzt lang gnug geredt/ Dosyćeśmy o tym mowili. Satis superq́;, Vberauß gnug/ Dosyć ażnázbyt. Satin pro Satisnè: Satin sic est? Ist es gnug also? Dosyćże ták. Sătĭsăccĭpĭō, ăccĭpĭs, ăccēpī, ăccēptŭm, sătĭsăccĭpĕrĕ, ein Versicherung oder Bürgen vmb etwas nehmen/ Rekoymie bráć/ Wárowáć sobie. Sătĭsăccēptĭō, Das nehmen einer Versicherung vmb etwas/ Rekoymie przyiećie. Sătĭsdō, das, sătĭsdĕdī, sătĭsdătŭm, sătĭsdărĕ, Versicherung geben/ Rekoimie dáć/ reczyć. Sătĭsdătĭō, onis, g. f. gegebene Versicherung/ Rekoymie dánie/ Wárunek. Sătĭsdătŭm, ti, g. n. Satisdato debet, Er ist schüldig durch gegebene Versicherung/ Powinien dla rekoiemstwá. Sătĭsfăcĭō, is, sătĭsfēcī, sătĭsfăctŭm, sătĭsfăcĕrĕ, Einem gnug thun/ Einen vergnügen/ Einen zu frieden stellen/ Czynić dosyć/ Jśćić sie komu. Item, sich gnugsamblich entschüldigen/ Zá dług dosyć uczynić/ zápłáćić. Sătĭsfăctĭō, onis, g. f. gnugsame Entschüldigung/ Dosyć uczynienie/ Oczyśćienie.

Sătĭŭs, comparat. adverb. Besser/ Lepiey.

Sativus & Sator, vide Sero.

Sătrăpă, æ, g. m. Dictio Persica, quæ apud nos Præfectum significat, ein Vogt/ ein Landherr/ Pan wielki/ Stárostá. Sătrăpīă, æ, g. f. Vogtey/ Stárostwo.

Satum, i, Genus mensuræ Palestinæ.

Sătŭr, ra, rum, voll/ ersättiget/ Pełen/ Násycony. Rus saturum, ein voll fruchtbar Feld/ Rolá obfita/ żyzna. Satur color, ein satte volle Farbe/ Fárbá tásna. Saturio, onis, id est, Satur, obsolet.

Sătŭrĭtās, atis, g. f. Völle/ Ersättigung/ Násycenie. Item, Fruchtbarkeit/ Żyzność. Sătŭrō, as, avi, atum, sătŭrārĕ, ersättigen/ füllen/ Násyćáć/ Nápełniáć. Stercore saturare terram, mit Mist wol bawen/ Gnoić. Satullare, pro Saturare, obsol. Sătŭrātŭs, a, um, ersättiget/ Násycony. Exătŭrārĕ, gnug geben/ füllen/ den Lust büssen/ Násyćáć. Exaturata libido. Īnsătŭrābĭlĭs, vel Īnexătŭrābĭlĭs, lĕ, vnersättlich/ Nienásycony. Īnsătŭrābĭlĭtĕr, adverb. vnersättlichen / Nienásycenie. Obsătŭrārĕ, ersättigen/ Obkármić/ Násyćić. Tu propediem istius obsaturabere, Du wirst des bald voll werden/ Przyiec sie to niedługo.

Sătŭreĭă, æ, Herba, Sadoney/ oder Gartenysop oder Zwibelysop/ Czabr ziele.

Saturitas, Saturatus, Saturo, vide Satur. Satus, vide Sero.

Sătўră, æ, g. f. Carmen maledicum, & ad carpenda vitia compositum, ein Gedicht von mancherley Laster in Ordnung beschrieben/ Wierß poetycki/ Obyczáiow złych gánienie.

Sătўrī, orum, g. m. pl. nu. Monstra sylvestria, *Saltantes, lasciui, capripedes, agrestes, dicaces, proterui, Venerei, celeres, leues, acres, bicornes, petulantes, salaces, biformes, calentes, feminares, monticolæ, fugaces, alacres, citi, turpes, cornipedes.* Satyriaca signa, Satyrorum simulachra.

Sătўrĭă, æ, g. fœm. Avis, aliàs corvus.

Sătўrĭōn, g. fœm. Herba, aliàs Orchis.

Saūcĭō, as, avi, atun, saūcĭārĕ, verletzen/ verwunden/ Ránić/ Obráżić. Saūcĭātŭs, a, um, verwundt/ verletzt/ Ránny/ Obráżony. Saūcĭŭs, a, um, nomen, quod nascitur à particip. Sauciatus, quomodo Lassus à Lassatus, idem, ut: Saucius animus, ein verletzt Gemüth/ Obráżony umysł. Consauciare, idem quod Sauciare.

Savior, aris, & Savium, idem quod Svavior, aris, & Svavium.

Saūră, æ, gen. fœm. latinè Lacerta.

Săxŭm, săxī, g. n. ein Stein/ sonderlich wenn er groß vnd rauch ist/ Skáłá/ Kámień kámány z gor. *Apricum, durum, surdum, inuium, spumeum, roscidum, lubricum, humidum, scrupo∫um, asperum, adamantinum, gelidum, horrens, solidum, ferum, latebrosum, præruptum, humens, concauum, hernicum, murale, horridum, nauifragum, Cyclopæum, Pyrrhæum, frigidum, rigens, hirtum, scabrum, crudum,*

*dum, undiſonum, rimoſum, inhoſpitum, montanum, adeſum, montuoſum, naufragum, prominens, ſalebroſum, dumoſum, muſcoſum, ſcrupeum, Ceraunum, centauricum, frendens, ſquaroſum.* Saxum volvere, Vmbſonſt arbeiten/ Robić ná dáremno. Saxum ſilex, Kißlingſtein/ Krzemień. Sāxŭlŭm, li, dimin. Sāxētŭm, i, g. neut. Steinächtig Orth/ Mieyſce kámieniſte. Sāxĕŭs, a, um, Steinen/ Kámienny. Sāxōsŭs, a, um, ſteinächtig/ Kámieniſty. Sāxātĭlĭs, lĕ, ut: Piſcatus ſaxatilis, Das fiſchen bey den ſteinigten Orteren/ łowienie ryb z ſkáły. Sāxĕtānŭs, a, um, In Steinen wohnend/ Kamienny/ Przy kámieniu bedący. Sāxĭfĭcŭs, a, um, Der etwas in Stein verwandlet/ Skámiáiący.

Sāxĭfrăgŭm, i, g. n. & Sāxĭfrăgă, vel Sāxĭfrăgĭă, æ, g, fœ. Herba, Steinbrech/ Kraut das den Stein im Leibe bricht/ Rutá ſkálna/ Rozkup/ łomikámień ztele.

Scabellum, diminut. à Scamnum.

Scăbĕr, ſcabră, ſcabrum, Schrundächtig/ vnglatt/ ſchäbig/ Krätzig/ Párcháty/ Chropáwy. Scabrum pecus, rüdig Vieh/ Párcháte bydło. Scabrē, adverb, rauhlich/ Chropáwo. Scabrātŭs, a, um, Das rauh gemacht iſt/ zerſchrundet/ Chropáwy. Scabrĭtĭă, æ, Scabrĭtĭēs, ēī, Scabrēdō, dĭnĭs, g. f. & Scabrŭm, i, g. n. Rauhigkeit/ Chropowáćiná. *Dura.* Aliquando accipitur pro ſcabie, Schäbigkeit/ Párchowátość. Scabrōsŭs, a, um, idem quod Scaber.

Scăbĭēs, ēī, g. f. Raud/ Krätzigkeit/ Grindigkeit/ świerzb/ Párch. *Turpis, mala, ſcabra, mortifera, atra.* Scăbĭōsŭs, a, um, Rüdig/ krätzig/ ſchäbig/ świerzb máiący. Scăbō, is, ſcābī, ſcăbĕrĕ, kratzen/ Drapáć. (na, v. Scena,

Scabile, id. quod ſcabellum, v. Scamnum, Scœ-

Scævă, æ, idem dicitur, qui ſiniſtra manu pro dextra utitur. Scævum, Antiqui vocarunt infauſtum & ſiniſtrum.

Scālă, æ, g. fœ. vel Scālæ, arum, pl. nu. Leiter/ Steige/ Wſchod/ Drábiná. Scalæ, annulariæ, vel orbiculatæ, ein Schneck darin man gehet/ Windelſteige/ Wſchod okrągły.

Scālmŭs, i, g. maſc. ein rund Holtz auff einem Schiff daran man das Ruder feſt machet/ Wiosłowy gozdz. *Stridens.* Intērſcālmĭŭm, ij, g. n. die Weite zwiſchen den Ruderen/ Mieyſce miedzy wiosłami.

Scālpō, is, ſcālpsī, Scālptŭm, ſcālpĕrĕ, kratzen/ ſcharren/ gravieren/ Drápáć/ Strugáć/ Grzebáć. E ſaxo ſcalptus, Aus einem Stein gehawen/ Z ſkáły wyćiety/ Wyćioſány. Scālptŏr, oris, g. m. ein Graber oder Schnitzer/ Stecher/ Sznicerz. Scālptūră, æ, g. f. die Gravirung/ Stechung/ Schnitzung/ Ryćie. Scālptūrĭō, is, ſcālptūrīvī, Scālptūrītŭm, ſcālptūrīrĕ, idem quod Scalpere. Scālpĕr, pri, g. m. idem quod Scālprŭm, i, g. n. Allerley Zeug zu Schaden dienlich: als die Schnitzler/ Scherer vnd dergleichen brauchen/ Nożyk piſárſki/ Brzytwá/ Puſzczádło. Itē, Scalprum, ein Flite/ Laßeyſen/ Puſzczádło. *Acutum, tenue, aduncum.* Item, der Theil eines Räbmeſſers biß an Buck/ Rzezak. Scalprum librarium, Schreibmeſſerlein/ Nożyk piſárſki. Scalprum ſutorium, ein Kneipmeſſer/ Gnyp. Scalprum Chirurgicum, ein Laßeyſen/ Puſzczádło. Scālptātŭs, a, um, gemacht gleich ein Schabmeſſer/ Zákrzywiony. Scalpellus, g. m. vel Scālpēllŭm, i, g. n. diminut. Scālptūrātŭs, a, um, ut: Pavimentum ſcalpturatum, quod & vermiculatum dicitur, ein Eſtrich mit außgeſtochnen oder gehawnen Steinen beſetzt/ Tło wytwornie ſádzone.

Scāmnŭm, i, g. n. ein Banck/ łáwá. Item, dicitur terra illa altior, quę inter duos ſulcos in colendo relinquitur. Scamna etiam in arborib⁹, äſt daran ſich die Weinräb auffzeucht/ Gáłęzie. Scăbēllŭm, li, g. n. Dictio Græca, quæ offenſionem & offendiculum ſignificat, Anſtoß/ Ergernuß/ Zgorſzenie. Scāndălīzārĕ, pro Offendere, Barbarū eſt.

Scāndīx, īcis, gen. fœm. Herba ſylveſtris.

Scāndō, is, ſcāndī, ſcānsŭm, ſcāndĕrĕ, ſteigen/ klimmen/ Wſtępowáć. Scānſilis, lĕ, Gut vnd leicht zu ſteigen/ Wſtępny. Aſcēndō, is, āſcēndī, āſcēnsŭm, āſcēndĕrĕ, auffſteigen/ Wſtępowáć/ Włáźić. Aſcendere equum, Auffs Pferd ſitzen/ Wśiąść ná konia. Aſcendere in concionem, auff die Cantzel ſteigen zu predigen/ Wleść ná kazálnicę. Aſcendere ad altiorem gradum, Höher hinauff ſteigen/ Wyżey wſtąpić. Ad honores aſcendere, idem, Zu Ehren auffkommen/ Do godnośći przyść. Aſcendere vox dicitur. Aſcēnsŭs, ūs, g. m. & Aſcēnsĭō, onis, g. f. ein Auffſteigung/ Wſtęp. Prohibere aſcenſu, Nicht laſſen auffſteigen/ Niedopuśćić wſtępowáć komu. Cōnſcēndĕrĕ, auffſteigen/ Wśiadáć/ Wſtępowáć. Conſcendere navem; vel ſimpliciter Conſcendere, zu Schiff gehen/ Wśieść ná

okręt

okręt. Conſcendere currum, equum, &c. Cōnſcēnſiō,onis, g. fœ. Aufffitzung/Wſtępowánie. Deſcendere, hinab ſteigen/ Zſtąpić/Zeyść. Deſcendunt ex oculis lachrymæ, die Thränen fallen von den Augen/ łzy z oczu pádáią. Deſcendere equo, vel ex equo, abſteigen/ abſitzen / Zśieść z konią. In aciem deſcendere, den Zug zum Streit rüſten/ Iść do bitwy. Deſcendere in cauſam, ein Rechtſach zu handen nehmen/ Vważáć ſpráwę. Deſcenditur gradibus, man gehet die Stiegen ab/ Po wſchodách zchodzą. Dēſcēnſūs,ūs, g.m ein Weg/Steg oder Gang ſo herunter gehet/ Zchodzenie. Dēſcēnſiō,onis, g.f. ein herabgang oder Tritt/Zchodzenie. Deſcenſiones facere, ſich herab laſſen/ Zſtąpić/Zeyść. Inſcendere, auffſteigen/beſteigen/Wleść/ Wśieść. Currum inſcendere. Equum inſcendere. In arborē inſcendere. Auff einen Baum ſteigen/Wleść ná drzewo. Sŭpĕrāſcēndĕrĕ, überſteigen/ Wſtępowáć wyſoko/nád/ꝛc. Trānſcēndĕrĕ, überhinſteigen/Przeſtępowáć/ Przechodźić. Transſcendit ætatem primæ juventæ, iſt über angehende Jugend/Wyſzedł z wieku młodzieńſkiego. Ab aſinis ad boves tranſcendere. Prov. Sein Sach verbeſſern/ Popráwić śię/ z gorſzego ná lepſze tráfić.

Scāndŭlā, æ, g. f. Schindel damit man Häuſer deckt/Szkudłá/Gont. Scāndŭlārĭi, pl.nu. Tachdecker/ Gontowi.

Scāndŭlācă, æ, g. f. Herba, quæ aliàs Convolvŭlŭs, Glockenblumen/Záráza ziele.

Scăphă, æ. g. fœm. ein klein Schifflein/ łodź/ Czołn/ *Biremis, excavata*.

Scăphĭŭm, ij, g. n. ein Bruntzkachel/ Pißtopff/ Vrinał/Miednicá. *Æreum, ahenum*. Item, Scaphium, ein gattung Trinckgeſchirrs/Czárá. Item, Inſtrumentum ruſticum.

Scăpŭlă, æ, g. fœ Schultern/ łopátká. Intĕrſcăpĭlĭŭm, ij, g. n. Das zwiſchen den Schultern/ iſt / Plecy / Miedzyłopátcze.. Scăpŭlārĭs, rē, den Schultern zugehörig/łopátkowy.

Scāpŭs, g.m. der Knopff darinnen der Samen eingeſchloſſen iſt / als an Magſamen / łodygá. Scapi, in quibus uvarum grana ſunt, der Stirtzel oder Trap daran die Weinbeer hangen / Grono/ w ktorym ziárná iágodne ſą.

Scărăbēŭs, i, g, maſc. ein Käfer/ein Roßkäfer/ Krowká/ielonek robak, ſtercore ſeſe alens.

Scărĭfĭco, as, avi, atum, ſcărĭfĭcāre, ſchräpffen/ Drápáć/ Skrobáć. Scărĭfĭcātĭō, onis, g. fœm.



Schräpffung/ Skrobánie. dicitur levis vulneratio, cum arborum cortex, aut animalis cutis levi inciſione aperitur.

Sārŭs, i, g. m. Piſcis qui ſolus omnium natando veſcitur & ruminat. *Obeſus, mollis, avidus*. *Scavus.*

Scătĕō, es, ſcatui, ſcătērĕ, herfür quellen/ auffwallen/ ćiec/Wytryſkáć. metaph. voll vnd überflüſſig ſeyn/ Obfitowáć. Scătebră, æ, g. f. Auffwallung/ Vrſprung/ Brunnquell/ Zdroy/ ćieczenie/Wytryſkánie. Scătŭrīgō, g. f. idem. *Cæca, ulvoſa*. Scătŭrīgĭnōsŭs, a, ūm, voll Brunnquellen/ Waſſeradern/ źrodliſty. Scătŭrĭō ſcătŭrīs, ſcătŭrīvi, ſcătŭrĭtŭm, ſcătŭrīrĕ, auffwallen/ herfür quellen/ Wytryſkáć. Præſcătērē, allenthalben überlauffen/ Opływáć.

Scaŭrŭs, i, g. m. Der groſſe Knotten an Füſſen hat/ Krzywonogi/ Koſtek Krzywych.

Scĕlŭs, ſcĕlĕrīs, g. neut. ein Laſter/ ſchändliche That/Grzech wielki/Niecnotá. *Infandum, exiciale, nefandum, ſævum, immane, nefarium, impium, dirum, cruentum, prophanum, inexpiabile, injuſtum, improbum, horridum, crudele, inauditum, atrum, fœdum, petulcum, triſte, pudendum, tyrannicum, impudens, tetrum, inquinatum, mulctabile, iniquum, ſangvineum, abominandum, pravum, miſerum, mortiferum, infelix, deteſtabile*. Aſtringi ſcelere, ein Laſterſtück begehen/ Dopuśćić śię grzechu wielkiego. Item, Scelus pro ſcelerato aliquando ponitur, ein Böſzwicht/Niecnotliwy/ Niecnotá. Scĕlēſtŭs, Sceleroſus, & Scĕlĕrātŭs, a, um, laſterhafftig/ Niecnotliwy. Scĕlēſtē, & Scĕlĕrātē, adverb. Laſterlich/Niecnotliwie. Scĕlĕrō, as, ſcĕlĕrārĕ, durch Schelmerey ſchänden/ Zmázáć grzechem.

Scēnă, æ, g. f. ein Zelt/ ein Hütte von grünem Laub gemacht/Námioć/ Budá z gáłęzi urobiona/ Dziwowiſko/Widok/Komedya. *Ludicra, delicioſa, umbroſa, frondens, viridis*. Servire ſcenæ, Proverb. Sich nach geſtalt der Sachen ſchicken/ Czáſowi śię ákkommodowáć. Scēnālĭs, lē, & Scēnĭcŭs, a, um, von ſolcher Hütten oder Zelten/ Komedyiny/ do Námiotu álbo tákiey Budy przynáleżący. Scēnŏpēĭă, orum, g. neut. pl nu. Feſta tabernaculorum, in quibus Judæi faciebant tabernacula ad ſimilitudinem tabernaculorum, in quibus habitarant, cum ex Ægypto peregrinarentur in eremo. Prŏſcēnĭŭm, ij, g. n. das Gerüſt oder Platz vor der Zelten oder Hütten/

auff

auff welchen die Actoren jhre Reden trieben/ Mieiſce ku pátrzániu ná widok.

Scēptrŭm, i, g. neut. Scepter/ der Königlicher Stab/ Berko. *Superbum, trabale, gemmans, aureum, auratum, potens, pretioſum, imperioſum, fragile, venerandum, regale, minax, invidioſum, fulgens, regium, eburnum, rutilans, decorum.* Scēptrĭfĕr, ra, rum, Der einen Scepter trägt/ Berko trzymáiacy.

Schēmă, ătis, g. n. id eſt Figura, Ornatus, Habitus, Modus.

Schĭdĭă, orum, pl. n. Spähn der Zimmerleuth vnd anderer Werckleuth/ Trzaſká/ Wiory.

Shīſmă, atis, gen. neut. Zweyſpalt/ Trennung/ Odßczepieńſtwo.

Schœnos, vel Schœnŭs, i, g. m. latinè dicitur Funis & Juncus, ein Seyl oder Bintz/ ſit/ Powroz. Schœnŏbătēs, æ, g. m. id eſt, Funambulus, ein Gauckler der auff Seylen tantzt/ Powrozobiegun. Schœnŏbătĭcă, æ, g. f. die Kunſt auff den Seylen zu tantzen/ Kunßt biegánia ná powrozie. Schœnŏbătĭcŭs, a, um, Das zu ſolchem Tantz gehörig/ Powrozobiegunowy.

Schœnŭs, i, Menſura Ægyptiaca, Achtehalb welſcher Meylen/ ſechtzig Stadia, Milá náßeśćdźieśiat ſtáian.

Schŏlă, æ, g. fœ. ein Schul/ Szkołá. Item, Scholæ, Geſpräch ſo man in Schulen hält/ Schulmeynungen/ Lekcya ßkolna. Scholas habere, Schul halten/ Szkoły mieć. Schŏlăſtĭcŭs, a, um, & Schŏlārĭs, rĕ, Das zu der Schulen gehört/ von der Schulen/ Szkolny. Scholaſticus, i, g. m. ein Schrifftgelehrter/ der ſich allein der Schrifft annimpt/ Żak.

Schŏlĭŭm, i, g. neut. kurtze Außlegung oder Erklärung/ Wykład krotki.

Scĭăgrăphĭă, prima illa rudis picturæ delineatio, quæ & Ignographia dicitur.

Sciamachia, vel Sciomachia, Vbung des Fechtens/ Fechtſpiel/ Szermierſka.

Scĭăthērās, ſive Scĭŏthērŏn, Inſtrumentum gnomicum, quo umbras indagamus, eo enim Architecti metiendis urbibus uti ſolent. Horologium Sciathericum, ein Sonnen Vhr/ Kompas/ Słoneczník.

Sciens, Scientia, Scienter, vide Scio.

Scĭlĭcĕt, adverb. Freylich/ Ohn zweiffel/ Lieber ja/ Ták ieſt/ Ale. Ironicè aliquando declarandi particula, Als nemblich/ To ieſt.

Scilla, ſive Sqillă, æ, g. f. Erd oder Meerzwybel/ Cebulá zámorſka. Scĭllĭnŭs, a, um, von Erdzwybel/ Cebulány/ Z cebule morſkiey. Scĭllītēs, æ, idem, ut: Acetum ſcillites.

Scĭndŏ, is, ſcĭdī, ſcĭſſŭm, ſcĭndĕrĕ, ſchneiden/ ein Ding von einander ſpalten/ hawen/ Kráiáć/ Rąbáć/ śiekáć. Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus, rottet ſich/ oder trennet ſich/ Rozrozniáią śię/ Sprzeczáią śię z ſobą. Scĭſſŭs, a, um, particip. geſchnitten/ zerſpalten/ zerriſſen/ Roſpádły/ Rozerznięty. Scĭſſŭs, ūs, g. m. Scĭſſĭŏ, onis, & Scĭſſūră, æ, g. f. Schnitz/ Riß/ Bruch/ Rzezánie/ Rąbánie/ Roſpádliná. Scĭſſĭlĭs, lĕ, leicht zu ſchneiden/ ſpaltig/ łupny/ Rzezány. Abſcĭndŏ, is, ābſcĭdī, ābſcĭſſŭm, ābſcĭndĕrĕ, abhawen/ abſchneiden/ Vrznąć/ Vkroić. Abſcĭſſŭs, a, um, partic. abgehawen/ abgeſondert/ Oddźielony. Res abſciſſæ, Verdorbene Sachen/ Rzeczy zginione. Res erat abſciſſa, Es war alle Hoffnung aus/ Już wßyſtká nádźieiá byłá vſtáłá. Abſcĭſſē, adver. vel Abſcisè, pro eo quod eſt fixè, Eigentlich/ gründlich/ Surowie/ Gruntownie. Abſcĭſſĭŏ, onis, g. fœm. Abſchneidung/ Odrzynánie. Cōnſcĭndĕrĕ, zerreiſſen/ Porzezáć. Oratio conſciſſa, zerriſſene Red/ Podártá Orácyia. Cōnſcĭſſŭs, a, um, zerriſſen/ Porzezány. Cōnſcĭſſūră, æ, g. fœ. ein Spalt oder Riß/ Roſpor/ Porzezánie. Diſcindere, von einander hawen/ Rozerznąć. Amicitias diſcindere, metaph. zertrennen/ Przyiaćielſtwo rozłączyć. Exſcindere, quidam ſine ſ. ſcribunt, quod x. pro duplici ſſ. accipiatur, ut: Excindere urbem, ein Stadt zerſtören/ Miáſto do ßczętu wybić/ wyśiec. Īntĕrſcĭndĕrĕ, zerſchneiden/ zerhawen/ Przećináć. Perſcindere, durchſchneiden/ Przekroić/ Przerznąć. Perſciſſus, a, um, durchſchnitten/ Przerznięty. Proſcindere, Vornen auffhawen/ oder vor jhm auffhawen/ Poćináć/ Rąbáć. Terram proſcindere, Erſtlich braachen/ oder auffbraachen/ Oráć odłog álbo ugor. Aliquem proſcindere, metaph. Einen beſchelten/ läſteren/ Tykáć kogo/ obmawiáć. Proſciſſus, a, um, particip. auffgebraachet/ Poorány. Prōſcĭſſŭm, i, g. n. pro Terra proſciſſa, Braachacker/ Rolá ſpráwiona. Proſciſſio, onis, g. f. Auffſchnitz/ Rąbánie/ Poćinánie. Reſcĭndĕrĕ, abhawen/ abſchneiden/ dannen ſchneiden/ Vćináć/ Przećináć/ Vrzynáć. It. Reſcindere, Räben ſchneiden/ Látorośl

odćiąć

oderżać. Voluntatem mortui rescindere, Eines Testament brechen/ Testáment zmieść. Transscindere, durchschneiden/ Przećiąć/ przekroić. Inusitatum est.

Scintilla, æ, g. f. ein Füncklein/ Iskrá. *Tenuis, parva, corusca, volans, volatilis, ignita, clara, rubens.* Scintillula, dimin. Scintillo, as, scintillare, scheinen/ glänzen/ Błyszczeć się/ Iskrzeć się. Scintillatio, onis, g. fœm. Glänzung/ Błyszczenie/ Iskrzenie.

Scio, scis, scivi, scitum, scire, wissen/ Wiedźieć/ Vmieć. Scit omnes lingvas, Er weiß oder kan alle Sprachen/ Vmie wszytkie języki. Scire fidibus, Auff Seytenspiel können/ Vmieć gráć ná skrzypkách. Latinè vel Græcè scire, Latein oder Griechisch können/ Vmieć po Grecku/ ábo po łáćinie. Scin, pro Scisne. Sciens, entis, particip. sive nomen ex partcip. wissend/ wissenhafft/ Wiedzący/ Vmiejący. Scientia, æ, g. f. das Wissen/ Wissenheit/ Verstand/ Bericht/ Wiádomość/ Vmiejętność/ Náuká. Scienter, adverb. wissentlich/ mit wissen/ Biegle/ Vmiejętnie. Itē, Künstlich/ Meisterlich/ Kosztownie/ Misternie. Scitus puer, Ein fein Adlich lieblich Kind/ Grzeczne dźiecko. Scitum, i, g. n. ein Satzung oder Geheiß/ Vstáwá. unde Plebiscitum, vide Plebs. Scite, adver. Fein/ Adlich/ weißlich/ geschicklich/ Sztucznie/ Grzeczy/ Mądrze. Scitulus, a, um, dim. à Scitus. Scius, pro Sciente, inusitatum. Scisco, sciscis, scivi, scitum, sciscere, idē significat quod Scire. Item, Sciscere, erkennen/ anfahen/ vnd ordnen/ Stánowić/ Vchwaláć. Scitor, aris, atus sum, scitari, erfahren/ nachfragen/ erforschen/ Dowiádowáć się. Sciscitor, aris, sciscitari, deponens, idem. Scitare, activa voce, obsoletum est. Scitamenta, Gellius vocat scitè excogitata, orationis ornamenta, Inusitatum. Sic dicuntur etiam scitè parata edulia. Adscire, zuthun/ darzu nehmen/ Przyimowáć/ Przyłączáć. pro quo usitatius Adsciscere. Conscire, non est in usu, sed Consciscere, Etwas beweisen/ das ist/ etwas gemeinlich vnd wissentlich anfahen vnd ordnen/ Vchwaláć/ Stánowić. Facinus in se fœdum consciscunt, Beweisen vnnd begehen eine schändliche That/ Zbrodnie się dopuszczáią. Consciscere ferè ad mortem pertinet: plerunq; enim sic legimus: Mortem sibi ipsi conscivit, Er hat sich selbs vmbracht/ Sam się zábił. Desciscere, abfallen/ zum Feinde fallen/ abweichen/ Odpadáć/ Odstáć/ Odstępowáć. Conscius, a, um, wol wissend/ wissenhafft/ świádom/ Wiedzący. Meorum omnium consiliorum conscius, der weiß alle meine Heimligkeiten/ Wiedzący wszytkie moie táiemnice. Mens bene conscia, Ein gut Gewissen/ Czuiący się w dobrym. It. Conscius, Schüldig/ Spolwiedzący Conscius animus, Das sich schüldig weiß/ Wiedzący ná się/ Czuiący się w czym. Conscientia, æ, g. fœ. ein Gewissen/ Sumnienie. In conscientiam assumere aliquem, Einem sein Handel offenbahren/ Zwierzyć się czego. Desciscere veritate, Von der Warheit abweichen/ Odstąpić od prawdy. Insciens, entis, adject. vnwissend/ Niewiedzący. Insciente me, Ohn mein wissen/ Bez moiey wiádomośći. Insciens feci, Ich habs vnwissend gethan/ Niewiedzącym to v czynił. Inscientia, æ, g. f. Vnwissenheit/ Niewiádomość. Inscitus, a, um, Vngschickt/ grob/ vnvernünfftig/ Nieumiejętny/ Głupi. Inscite, adver. vnvernünfftiglich/ Nieumiejętnie. Inscitia, æ, g. fœ. Vnvernunfft/ Grobheit/ Nieumiejętność. Inscitia temporum, Durch Vnwissenheit der Leuth derselbigen Zeit/ Niewiádomość ludźi swego czásu. Inscius, a, um, vnwissend/ Niewiádomy. Nescio, is, nescivi, nescitum, nescire, nicht wissen/ Niewiedźieć. Nescio te ego, solt ich dich nicht kennen/ Nie znam cię. Nescire latinè, nicht Latein können/ Nieumieć po łáćinie. Nescitur, man weiß nicht/ Nie wiedzą. Nescius, a, um, vnwissend/ Niewiedzący. Item vnbekandt/ Nieznáiomy. Præscire & Præsciscere, vorwissen/ Wiedźieć przed tym/ Przeczuwáć. Præscientia, æ, g. f. Das Vorwissen/ Przeyrzenie. Præscita, orum, pl. nu. g. neut. vorgemerckte Ding/ Vorbedeutungen/ Przeczuta rzecz/ Znák przyszłego. Præscius, a, um, Der zukommende Ding zuvorn weiß/ vnd zuvorn sagt/ Przeczuwáiący. Rescire, & Resciscere, vernehmen/ erfahren/ innen werden/ Dowiedźieć się. Rem omnem rescivit, Er hat alles erfahren/ Dowiedźiał się wszytkiego.

Scioterícum, vide Sciatherus.

Scipio, onis, g. m. ein Stab/ Steck/ Kostur. Scipio in vineis, ein Traubentrapp/ Szypułká u groná.

Scirpus, pi, g. m. Ein glatte Bintz ohn Knotten/ Sit. *Ænodis.* Item, Scirpus, ein verborgene Frag/ Pytánie trudne/ skryte. Nodum in Scirpo quæ-

rere, Das leicht ist/ schwär machen/ łátnego co z trudnośćią szukáć. Scīrpō, as, scīrpārĕ, mit Bintz binden/ śitowiem związáć. Scīrpĕŭs, a, um, Bintzen/ śitowi. Scīrpĕā, æ, g. f. & Scīrpĭcŭlŭm, i, g. n. Zennen oder Körb von Bintz oder Weyden gemacht/ Kosz z śitowia. Scīrpĭcŭlă, æ, g. f. Rábmessenlein/ Rzezak.

Scissilis, Scissura, & Scissus, v. Scindo. Sciscitor, Scisco, Scitor, Scitus, vide Scio.

Sciūrŭs, i, g. m. ein Eychhorn/ Wiewiorká.

Sclōppŭs, i, g. m. sonus est, qui ex inflatione buccarum erumpit.

Scōbs, g. f. vel hic Scŏbĭs, is, Staub/ Feylspän/ Trocíná/ Opiłki. Scŏbīnă, æ g. f. idē, sed obsol.

Scolecia, æ, gen. fœm. Genus æruginis.

Scŏlŏpēndrā, æ, g. f. Ein haarächtiger Wurm/ Gąsienicá/ Stonog morski. Est & piscis genus.

Scŏlŏpēndrĭŏn, Herba, Steinfarn/ Stonogowiec.

Scōmmă, ătĭs, g. neu. ein Schimpffwort/ ein bedeckt Spottwort/ Szuypká/ Szyderstwo.

Scōpă, æ, vel Scōpæ, arum, g. f. pl. nu. magis in usu, Beesem/ Miotłá. *Viles, virgeæ.* Item, Scopæ, Büschlein Ruthen/ oder Kräuter/ Wiczánká. quas medici manipulos vocant. Scōpŭlă, æ, dim. Scōpārĭŭs, ij, g. m. ein Haußkehrer/ Mitknecht der das Hauß kehret/ Wimiátácz. Scōpō, as, scōpārĕ, pro Verrere & Mundare, in Bibl. tant. legitur.

Scoptula operta, Schulterenblätter/ Kość łopátczána.

Scōpŭs, pi, g. m. Zweck/ Zyl darzu man scheust/ Cel/ do ktorego strzeláią. metaph. Das End und Zyl darzu man sicht/ Fürnemmen/ Koniec sprawy. Scōpŭlŭs, li, g. m. diminut. Ein hoher Felß/ ein spitziger Schrofe/ Skáłá wysoka/ y spiczásta. *Turritus, immanis, adesus, frondosus, confragosus, minax, scaber, durus, muscosus, acutus, tumidus, præacutus.* Scōpŭlōsŭs, a, um, Schrofächtig/ Felßächtig/ Skálisty.

Scōrĭă, æ, g. fœ. Schaum des Metals/ Sintel oder Schlack/ Zużel.

Scōrpĭō, onis, & Scōrpĭŭs, i, g. m. Scorpion/ Niedźwiadek. *Ardens, venenifer, minax, formidolosus, curvans brachia, pugnax, acer, Martius, dirus, horrens, mortifer.* Item, Scorpius, signum cœleste. Item, ein Kriegsrüstung/ wie ein Scorpion gestaltet/ Procá woienna. Item, spitzige dornächtige Geyßlen/ Koźká. Scorpius, Herba, semen habens ad similitudinem Scorpij. Scorpios, piscis. Scōrpĭōnĭŭs, a, um, von Scorpionen/ Niedźwiadkowy.

Scōrtŭm, i, g. n. Leder/ Fell/ Skorá. Item, Ein gemeine Dirn/ Metz/ ein Hur/ Nierządnicá. *Devium, scorteum, meritorium, fœtidum, diobolare, publicum, libidinosum, exoletum, sordidum, turpissimum, spurcum, virulentum, veternosum, impudicum, marcidum, victum, ebriosum, præmiosum, putidum.* Scōrtĕŭs, a, um, Lederin/ Skorzány. Scōrtātŏr, oris, g. m. ein Hurer/ Nierządnik. Scōrtŏr, aris, atus sum, scōrtārī, Hurerey treiben/ Nierządu páttzyć. Scōrtātĭō, onis, g. f. Hurerey/ Nierządu płodzenie. Scōrtīllŭm, dim. à Scortum.

Scŏtōmă, ătĭs, g. n. Vertigo, morbus capitis, Schwindsucht/ Zámierch w oczu. Scŏtōmātĭcŭs, a, um, Der den Schwindel hat/ Zámierch w oczu máiący.

Scrāntĕŭm, ĕī, pellem vocant, in quam sagittæ reponuntur.

Scrāptĭă, æ, g. f. Vermiculus habitans in frondibus. metaph. Meretrix. obsolet.

Scrĕō, as, avi, atum, Scrĕārĕ, rüspern/ Chrąchác. Scrĕātŭs, ūs, g. m. Rüsperung/ Chrąchánie. Scrĕātŏr, oris, g. m. ein Rüsperer/ Chrąchátá. Excrĕārĕ, außspautzen/ außwerffen/ außrüspern/ Wychrąchác. Excrĕābĭlĭs, lĕ, außrüspig/ leicht außzuwerffen/ łácny do wychrąchánia.

Scriba vide Scribo.

Scrīblīgō, vel ut alij censent, Stribligo, id est, Solœcismus. obsolet.

Strīblīta, æ, g. f. ein gebackens Strüblin/ Tarte oder Flade/ Kołacz.

Scrībō, is, scrīpsī, scrīptŭm, scrībĕrĕ, schreiben/ Pisác. It. dichten/ beschreiben/ in Geschrifft fassen/ Zápisowáć. Aliquem hæredem, vel testamento scribere, Einen schrifftlich zu seinem Erben setzen/ Zápisáć komu dobrá/ Uczynić kogo w testámencie dziedzicem. Alicui nummos scribere, Einem Gelt durch Wechsel schrifftlich verschaffen/ Oddawáć pieniądze przez bank przez Weksel. Item, Scribere, mahlen/ Málowáć. Scrīptĭtō, as, scrīptĭtārĕ, frequent. quod in usu non est, offt schreiben/ Pisywáć/ Często pisáć. Scrīptŭs, ūs, g. m. & Scrīptĭō, onis, g. f. das Schreiben/ Pisánie. Scrībă, æ, g. m. ein Schreiber/ Pisarz. Scrīptŏr, ōrĭs, g. m. ein Scribent/ Bücherschreiber/ Pisárz ksiąg. Item, ein Stattschreiber/ Landschreiber/ Amptschreiber/ Pisarz miey-

mleyſki/urzedowy/ꝛc. Scriptor legum, Geſatzſchreiber/Piſarz praw. Scrīptōrĭūs, a, um, ut: Calamus ſcriptorius, ein Schreibfeder/ Pioro piſárſkie. Scrīptūrā, æ, g.f. Schrifft/Piſmo. It. Dichtung vnd Beſchreibung eines Buchs/ Piſánie. It. das Ampt/Rechnung vnd Aufſchrifft oder Handel d' Zöllner/ Verwaltung der Zöll vñ gemeiner Güter/Schaffnerey/Dochod publiczny/álbo urzad nád dochodámi przełożonych. Magiſter ſcripturæ, Zollmeiſter od' Rechenmeiſter der Zöll/ Ráchmiſtrz celniczy. Scrīptūrārĭūs, ij, m. Zollſchreiber/ oder Schreiber einer Schaffnerey/ Piſarz dochodowy. Ager ſcripturarius, ein Feld an Lehn gegeben/ Rola dochodowa. Scrīptūrĭō, is, ſcrīptūrīrĕ, begehren oder ſich rüſten zu ſchreibē/ Chce mi ſie piſáć. Adſcrībō, vel Aſcrībō, is, pſi, ptum, āſcrībĕrĕ, Etwas zu ſchreiben/ Przypiſáć. Item, Aſcribere, zuſtellen/darzuthun/ Przydáć/ ut: Aſcribi in civitatem, &, Civitati, Für ein Bürger angenommen werden/ Mieyſkie przyiąć. Aſcribere alicui ſalutem, Einem ein Gruß zuſchreiben/ Pozdrowić kogo przez liſt. Aſcrīptĭō, onis, g. fœ. Zuſchreibung/Zumeſſung/ Przypiſánie. Aſcrīptītĭūs, & Aſcrīptīvūs, inuſitatè a, um, eingeſchrieben/eingeregiſtrirt/ Wpiſány/Reteſtrowy. Aſcriptitij, pl. n. Lehenleuth/ Pośiłek/żołnierz lekki. Aſcriptitij vocari poſſunt, qui extraordinarij in collegijs magiſtratuum aſſumuntur, Zugenommene/ Przywźięci ná mieyſce/ná urząd. Aſcrīptōr, oris, g.m. der dem Kläger in ſeiner Sachen günſtig iſt/ Pomocnik. Aſcrīptūs, a, um, hinzugeſchrieben/ zugeeignet/ Przypiſány/ Przydány. Cōnſcrībĕrĕ, beſchreiben/ Spiſowáć/ Popiſowáć. Legem conſcribere, ein Geſatz machen/ Práwo podáć. Librum conſcribere, ein Buch beſchreiben/ Kśięgę nápiſáć. Conſcribere, abſolutè, zuſammen leſen/vnd einſchreiben/ Spiſowáć/Wpiſowáć. Conſcribellare, vel Conſcribillare, pro conſcribere, Veteres dixerunt, obſoletum. Cōnſcrīptūs, a, um, beſchrieben/ Wpiſány. Conſcripti, eingeſchrieben/ oder zu den andern eingeſchrieben/ Wpiſni/Wpiſáni. Conſcripti dicebantur, qui ex equeſtri ordine Patribus aſcribebantur, ut numerus ſenatorum expleretur, Zuſammen beſchrieben/ Wpiſáni/ Przydáni. Conſcriptio, onis, g. f. Beſchreibung/ Spiſowánie/ Spiſek. Circumſcribere, vmbſchreiben/ Opiſáć. metaph. betriegen/ einen hintergehen/ vmb etwas bringen/



Okreſáć/ Oſzukiwáć. Cīrcūmſcrīptē, adverb. mit kurtzem Begriff/ Stádko/ Krotko. Cīrcūmſcrīptŏr, oris, g. maſ. ein Betrieger/ Szálbierz. Cīrcūmſcrīptūs, a, um, Betrogen/ Oſzukány. Cīrcūmſcrīptĭō, onis, g. f. Vmbzylung/ Okreſzenie. Circumſcriptio adoleſcentum, Vberliſtung vnd Hintergang der Jugend/ Oſzukánie/ Trapienie młodźi. Deſcribere, abſchreiben/ abcopeyen/ Wypiſowáć/ Opiſowáć. It. ordnen/ ertheilen/ Náznaczáć/ Przepiſowáć. Deſcribere pecuniam in civitates, Einer jeden Stadt ihr Summ Gelt ſchätzen/ wie viel ſie ſtewren ſollen/ Rozpiſowáć ſummę ſkárbow mieyſkich. Deſcriptus, a, um, Beſchrieben/ Opiſány/ ut: Leges deſcriptæ. Deſcriptum, i, g. n. ein Copey/ Przepis/ Kopia. Deſcriptio, onis, g. fœ. Ipſe actus deſcribendi. Deſcriptio populi, Abtheilung des Volcks in viel Rotten/ Rozſtawiánie/ rozſadzánie ludu. Deſcriptio, pro definitione, ein Außlegung/ Wypis. Exſcribere, idem quod Deſcribere, abſchreiben/ Wypiſáć. Exſcribere alicui, Einem ein Abſchrifft geben/ Wypis komu dáć. Inſcribere, In oder auff etwas ſchreiben/ oder auſchreiben/ Przypiſáć komu. It. Namſen/ intituliren/ Nápis kłáść. Corpus inſcribere, ritzen/ oder mit etwas bezeichnen/ Nácechowáć. Inſcripta epiſtola patri, dem Vatter zugeſchrieben/ Liſt od Oycá nápiſány. Inſcriptus, a, um, particip. ſive nomen ex particip. Ein/ auff/ oder angeſchrieben/ Nápiſány. Inſcriptum, i, g. n. ein Zedel/ Cedułá. Item, pro inſcriptione, ein Vberſchrifft/ Titel/ Nápis/ Tituł. Interſcribere, darzwiſchen ſchreiben/ Wpiſáć miedzy. Perſcribere, außſchreiben/ beſchreiben/ erſchreiben/ überſchreiben/ Wpiſowáć/ Opiſowáć/ Przepiſowáć. Item, auffſchreiben/ in ein Rödel ſchreiben/ Wpiſáć w Reieſtr/ w kśięgi. Perſcribere pecuniam, Einem Gelt durch den Wechſel verſchaffen/ Oddáć pieniądze przez bánk. Perſcriptum, i, g. n. In Geſchrifft geſtellt/ Zapis. Perſcriptum in tabulas, idem. Perſcriptio, onis, g. f. das Auffſchreiben/ Nápiſánie. Perſcriptiones, Verträg vnd Käuff in Schrifften geſtellt/ Intercyzá. Perſcriptor, oris, g. m. ein Schreiber der Verträg/ Kauffſchreiber/ Piſárz/ zápiſuiący intercyzy. Præſcribere, vorſchreiben oder fürſchreiben/ ſagen wie einer ſich halten ſolle/ ein Weyß vnd Form fürgeben/ vnterrichten/ gebieten/ Przedpiſowáć/

Nápis kłáść/ Roskázowáć. Ut lege præscribitur, Wie es das Gesetz inhalt oder außweiset/ Iáko stoi w práwie. Præscriptio, onis, g. fœ. Befehl/ vorgeschriebene Weiß vnd Form/ Vnterrichtung/ Opisánie/ Okreßenie/ Formułá zápisu. Præscriptum, i, g. n. gebottene Ordinantz/ vorgeschriebene Regel/ Formułá/ Okreßenie. Proscribere, ein Ding feyl anschlagen/ das ist/ mit öffentlich angeschlagenen Schrifften verkündigen/ Obwießczáć pismem Kupno. Proscribere aliquem, Einen in die Acht thun/ Einem jeden zu tödten erlauben/ Wywoływáć kogo/ Infámowáć/ Bánowáć. Prōscrīptŭrĭō, is, prōscrīptŭrīvī, prōscrīptŭrītŭm, prōscrīptŭrīrĕ, ein Durchächtung im Sinn haben/ Chcieć wywołáć. Proscriptus, a, um, In die Acht gethan/ Wywołániec. Prosciptio, onis g. fœ. die Acht/ Wywołánie. Proscriptor oris, g. m. der einen in die Acht thut/ Wywoływácz. Rĕscrībĕrĕ, wiederschreiben Odpisáć. Item, wiedergeben/ Oddáć. Argentum alicui rescribere, wiedergeben/ sonderlich durch den Wechsel/ so man anderswohin schreibet das Gelt zulegen/ Oddáć przez bánk. Rescriptum, i, g. neut. Ein schrifftliche Antwort/ oder Abscheid/ oder Erläuterung eines Fürsten/ oder Erkantnuß/ Odpis/ Dekret Páński álbo Xiążęcy przez pismo podány. Subscribere, vnterschreiben/ Podpisáć. Judicium cum aliquo subscribere, ein Rechtliche Klag wider einen fürnehmen/ Spráwy sądowey przećiwko komu náspołek śię podiąć. Item, Subscribere sich zu einem Kläger schlagen/ vnd die Klag mit jhm führen/ Skárżyć pospołu przed sądem. Subscribere voluntati alicujus, Einem verwilligen/ Pozwolić. Causam subscribere, die Vrsach daran hangen/ warumb man etwas handlet/ oder eines Handels ein schrifftliche Vrsach geben/ Przyczynę álbo rátią położyć Hándlu lubo spráwy tákiey. Subscriptio, onis, g. fœ. ein Vnterschreibung/ Podpis. Item, ein Zustimmung auff ein Klag/ Poświádczánie spráwie czyiey. Subscriptio censoria, Bekräfftigung durch die Zuchthüter angesehen/ Potwierdzenie. Subscriptor, oris, g. m. Der einem beystehet/ mit jhm ein Klag zu führen/ Potwierdźićiel spráwy. Subscriptor & Approbator. Sŭpērscrībĕrĕ, überschreiben/ Nápis kłáść/ raró legitur. Transscribere, abschreiben/ Przepisáć. Item, übergeben/ verändern/ oder in einem Kauff übergeben/ Nádawáć/ Wlewáć práwo ná kogo. Alicui fundum transscribere, mit aller Gerechtigkeit übergeben/ Nádáć/ Zápisáć práwnie. Transscribere, Sein Schuld oder Gerechtigkeit so er an einem hat/ einem andern übergeben/ oder sein Lehen von einem andern nehmen/ vnd einem andern verleyhen/ Dług ktorym winien u drugiego ukázowáć/ Dług oddáć przez bánk.

Scrīnĭŭm, ij, g. neut. ein Laden oder Kästlein/ Skrzyniá.

Scriptito, Scriptura, vide Scribo.

Scrōbs, scrŏbĭs, tàm masc. quàm fœm. gen. ein Grub/ Doł. *Atra, cava, obscena.* Scrobis etiam in nominativo dicitur. Scrŏbĭcŭlŭs, li, dimin. ein Grüblein/ Dołek.

Scrōfă, æ, g. f. ein Mutterschwein/ Prośna świniá.

Scrōfĭpāscŭs, i, g. masc. qui scrophas pascit, Ineptum est. Scrōfŭlă, æ, dim. Item, ein Kropff/ Gruczoł/ aliàs Struma.

Scrōtŭm, i, gen. neut. Hodensack/ Mośny.

Scrūpŭs, i, g. m. ein Steinlein/ als die einem in die Schuch fallen wenn einer wandlet/ Kámyk w bocie. *Pungens.* Scrūpĕŭs, a, um, Steinlächtig/ Kámienisty. Scrūpŭlŭs, li, dim. à Scrupus. Item, Angst/ Sorg/ Zweiffel/ Trudność/ Trapienie. Injeci scrupulum, Ich hab jhm Angst gemacht/ Zádáć trudność/ W wątpliwość przywieść. Scrupulus, g. m. sive Scrupulum, i, g. n. Nomen ponderis, Latinè Obolus dicitur, Der dritte Theil eines Quintlins/ oder zwölffte Theil eines Loths/ Dwánasta część łotá. Item, Scrupulus, Mensura terræ, habens pedes quadratos centum, & est ducentesima, octogesima octava pars jugeri. Scrūpŭlōsŭs, a, um, Steinächtig/ Kámienisty. Item, voll Zweiffels/ Trudny/ Pełny wątpliwośći. Scrūpŭlōsĭtās, atis, g. f. Anghafftigkeit/ Angst/ Zweiffel/ Schwäre/ Trudność/ Wątpliwość. Scrūpŭlōsē, adverb. mit Angst vnd Sorg/ Angsthafftiglich/ Frásowliwie/ Pilnie. Scrūpŭlārĭs, rĕ, Eines Scrupels schwär/ Szkrupuł máiący. Scrūpŭlātĭm, adverb. von stücklein zu stücklein/ Po kąsku.

Scrūtă, orum, g. n. pl. num. alt Gerümpel/ als Eysen vnd Lumpen/ ꝛc. Rupieći. *Vilia.* Scrūtārĭŭs, ij, g. masc. Der solch alt Gerümpel feyl hat/ Wendetarz. Scrutārĭă, æ, g. f. Handtierung mit solchen Lumpen vnd alten Eysenwerck/ oder ein Grempelfraw/ Wendetá / Wendetarká. Forum

rum

rum scrutarium, Grümpelmarckt/ Rynek wendetárski.

Scrūtō, as, scrūtārĕ, vel Scrūtŏr, aris, atus sum, scrūtārī, ersuchen/ Szperáć/ śládowáć. Vestigia domini sui scrutari, dicitur canis, nachsuchen/ Szpera/ Wacha. Scrūtātĭō, onis, g. fœ. & Scrutinium, ij, g. n. dz Ersuchen/ Nachforschen/ Szperánie/ Badánie. Scrūtātŏr, oris, g. m. ein Nachfrager/ Szukácz/ Inkwizytor. Pĕrscrūtārī, mit Fleiß erforschen/ Dowiádowáć śie.

Scūlpō, is, scūlpsī, scūlptŭm, scūlpĕrĕ, graben/ schnitzeln/ ein Bildnuß auß Stein oder Holtz oder Stein machen/ Ryć/ Strugáć. Sculptură, æ, g. f. Das graben oder Schnitzlen/ Dłubánie/ Rycie/ Szncerstwo. Scūlptŏr, oris, g. m. ein Graber oder Schnitzler/ Sznicerz. Scūlptĭlĕ, is, g. n. Etwas geschnitztes/ oder geschnitztes Bild/ Báłwan/ Ryty obraz. in Bibl. tantùm legitur. Scūlptĭlĭs, lĕ, gegraben/ geschnitzlet/ Ryty.

Scūlpōnĕă, æ, g. fœ. ein Flitzschuch/ Trepki/ Kurpie. Scūlpōnĕātŭs, a, um, mit Flitzschuch angethan/ Kurpie máiacy.

Scūrră, æ, g. m. ein Spottvogel/ Lotterbube/ Błazen/ Szyderz. Scūrrīlĭtās, atis, Leichtfertischaandbare Schimpffwort/ Szyderstwo. Scūrrīlĭs, lĕ, schimpfflich/ Szyderski. Scūrrīlĭtĕr, adverb. Leichtfertiglich/ Szyderskie. Scūrrŏr, aris, scūrrārī, id est, Scurram agere. Scūrrāns, antis, id est, turpiter adverb.

Scutella, vide Scutum.

Scŭtĭcă, æ, g. fœ. ein Lederne Geissel/ Bicz.

Scūtŭm, i, g. n. ein Schilt damit man die Streich auffhelt/ Páwezá. *Fulgens, æreum, ornatum, Macedonicum, ferreum, lunatum, ligneum, cavum, auratum.* Scutarius, ij, g. m. Schiltmacher/ Páweznik. Scūtārĭŭs, a, um, ut: Fabrica scutaria, Ein Werckstat da man die Schilt machet/ Wárßtát páweznicży. Scūtātŭs, a, um, Der ein Schilt führet/ Páweze noßacy. Scūtŭlŭm, i, g. neut. dimin. Schiltlein/ Tarcza. Scŭtŭlă, æ, g. f. ein Schüssel/ Miská máła. Item, ein Schiltlein so man aus einem Baum genommen/ (nemlich die Rinden mit dem Aug) in einander setzen/ Posádzká kwádrátowa/ okrągláwa. Scūtĕllă, æ, g. f. dimin. ein Schüßlein/ Miseczká. Scŭtŭlātŭs, a, um, wie ein Schilt gestaltet/ Podobny do tarcze. Scutulata vestis, Geblümbt Kleid mit Kreyssen wie Schüßlen oder Schiltlein/ etc. Wzorzysta ßátá.

Scutula, Scutulum, vide Scutum.

Scȳmnŭs, i, g. masc. lat. Leonis catulus.

Scўphŭs, i, g. m. ein Trinckgeschirr/ Kubek.

Scўtălă, æ, & Scўtălē, ēs, g. f. Mus araneus, lat. ein Härle/ Myß brytáńska/ Chronostay.

Sē, Pronomen accusat. casus à Sui. Se, Præposit. semper composita invenitur.

Sebo, & Sebum, vide Sevum.

Sĕcālĕ, is, gen. neut. Roggen/ Reß.

Secedo, vide Cedo. Secerno, vide Cerno.

Sĕcēspĭtă, æ: g. f. ein Opffermesser/ so die Opfferer brauchten/ Noz/ toporek Ofiárny.

Secessio, Secessus vide Cedo.

Sēcĭŭs, adverb. Minder/ Mniey/ Gorzey.

Secludo, vide Claudo.

Sĕcō, as, sĕcŭī, sēctŭm, sĕcārĕ, schneiden/ spalten/ seegen/ abhawen/ śiec/ Rąbáć/ Rzezáć. Pabulum secare, abmähen/ Kośić. Sēctŭs, a, um, particip. geschnitten/ abgehawen/ Pośieczony/ Koßony. Sĕcātūrŭs, pro Sēctūrŭs, a, um. Sĕgmĕn, mĭnĭs, & Sĕcāmēntŭm, i, g. neut. ein abgehawen Stück/ als Spän/ Spälten/ Okrawek/ Obrzezek/ Wior. vide infra Segmen. Sĕcārĭŭs, a, um, ut: Sportæ secariæ, Korb zu Spänen dienlich/ Koß do okrawkow/ do wioru. Sēctĭō, onis, g. f. Schnitt/ Rzezánie. Itē, Sectio, Media vel aliqua pars bonorum, sive omnia, quibus quis multatur, Confiscatio vulgò dicitur. Item, Sectio, juris persecutio, quibus utuntur sectores. Sēctŏr, oris, g. m. significat eum accusatorem, qui ex damnatione accusati dimidium bonorum expectat illius, aut certè aliquam partem. Sēctūră, æ, g. f. Schnitz/ śiekánie/ Vćinek. Sēctĭlĭs, lĕ, & Sēctīvŭs, a, um, geschnitten/ gespalten/ geseeget/ oder spaltig/ leicht zu schneiden/ łupny/ łácny do rzezánia/ śieczenia. Sectile porrum, Lauch das sich voneinander theilet oder spaltet/ łupny łuczek. Sĕcārĭŭs, a, um, Das den Zimmerleuten dienlich ist/ ćieśielski. Cōnsĕcō, as, cōnsĕcŭī, cōnsēctŭm, cōnsĕcārĕ, zerschneiden/ zerhawen/ Zśiekáć/ Zrąbáć. Cōnsēctĭō, onis, g. f. Fällung odr Haw/ oder Zerschneidung der Bäum/ Rąbánie. Cīrcūmsĕcārĕ, vmbschneiden/ oder vmbspalten/ vmbhawen/ Obrzezáć/ Obćináć. Dēsĕcārĕ, abschneiden/ abhawen/ Vćináć/ Odćináć. Desecare prata, abmäyen/ Kośić. Dēsĕcāns, antis, particip. abhawend/ Odćináiacy. Dēsēctŭs, a, um, particip. ut: Desecta cum stra-

mento ſeges, abgeſchniten Getraid/ Pożete zbo- że. Dēsēctĭō, onis, g. f. Abſchneidung/ Obćinánie/ śiekánie. Diſſecare, zerſpalten/ zerſchneiden/ Roſćináć/ Rozkupáć. Execare, außſchneiden/ außhawen/ Wyćináć/ Wyrzynáć. Execare nervos urbis, Proverb. der Stadt jhren Gewalt nehmen/ Odiąć moc/ zwierzchność miáſtu. Execare peſtem Reipublicæ, außreuten was der Gemeind Schaden bringt/ Wyrzućić co ſzkodliwego Rzeczypoſpolytey. Exectio, onis, g. f. Außſchneidung/ Wyćięćie. Inſecare, einſchneiden/ einhawen/ Wrzynáć/ Wćináć. Īnsēctŭs, a, um, eingeſchnitten/ Wrzezány. Animalia inſecta, Allerley Thier ſo beynah als abgeſchnitten oder durchſchnitten seyn zwiſchen dem Haupt vnd Bauch/ ſo nur an einem kleinen aneinander hangen/ als Fliegen/ Bynen/ Weſpen/ Käfer/ ꝛc. Robáctwo przewieziſte. Inſecabilis, le, vnzerſchneidlich/ Nieśiekánny. Īntērsĕcārĕ, zerhawen/ Przećináć miedzy. Perſecare, durchſpalten/ Przećináć. Præſecare, behawen/ vornen abhawen/ Vćináć/ Vrzynáć. Præsēgmĕn, ĭnĭs, g. f. Abſchnitzling/ Vćinek/ Obrzezek. Proſecare, aufſchneiden/ aufſpalten/ Rąbáć/ Pośiekáć. Prōsēctă, orum, g. n. pl. nu. dicta ſunt ab Antiquis Viſcera, quæ in ſacrificijs proſecaſſent. Rĕsĕcārĕ, abſchneiden/ beſchneiden/ Oderznąć. metaph. gar abhawen/ Odćiąć. Ad vivum reſecare, glatt vnd genaw hinweg hawen/ Z gruntu odćiąć. metaphoricè, gar zu fleiſſig ergründen/ Z Gruntu rużyć. Rĕsēctĭō, onis, g. fœ. das Beſchneiden oder Beſchrotten/ Odrzynánie/ Odćięćie. Rĕsēgmĕn, ĭnĭs, g. n, Abſchnitz/ Obrzezek/ okrawek. Rĕsēctŭs, a, um, abgehawen/ Oberzniony/ Odćięty. Īrrĕsēctŭs, a, um, vnabgehawen/ Nieodćięty. Sūbsĕcārĕ, vnten abſchneiden/ oder ein wenig hinweg ſchneiden/ Podćináć/ Podrzynáć.

Secors & Socors, Socordia, v. Cor. Secretò, Secretus, vide Cerno. Secta, Sectarius, Sectator & Sector, v. Sequor. Secubo, v. Cubo.

Sĕcŭlă, æ, g. f. id eſt, Falx, ein Sichel/ Koſá.

Sēcŭlŭm, li, g. n. & Poëtis Seclum, Hundertjährige Zeit/ Sto lat. Seculum pro tempore ſępè uſurpatur, ut: Sèculum ſterile, vnfruchtbare Zeit/ Czáſy niezyzne. In multa ſecula, Vor lange Zeit/ oder auff lange Zeit/ Ná długi czás. Sēcŭlārĭs, rĕ, weltlich/ świecki/ in Bibl. Ludi ſeculares, Je über 100. jahr gehaltene Spiel/ Stoletnie gry/ ktore we ſtu lat śie raz odpráwowáły.

Secum, Dictio compoſita ex ablat. Se, & Præpoſit. Cum, quaſi dicat, Cum ſe, mit jhm ſelbs/ Z ſobą.

Sĕcūndŭs, a, um, der Ander/ oder der Folgend/ Wtory/ Náſtepujący. Secundus à Rege, Der negſt nach dem König/ Pierwszy po Krolu. Secunda aura, liebliche Lufft/ Dobre powietrze. Secundæ fortunæ, gut Glück/ Szcześćie dobre. Secunda menſa, Nachtiſch/ Wety. Secundùm, Præpoſit. accuſat ſerviens, Secundùm aurem, Bey dem Ohr oder neben dem Ohr/ Zá uszymá/ przy uszách. Secundùm te litem do, Jch fell das Vrtheil auff deine Seyt/ Potobie dekret dáię. Secundùm quietem, Im Schlaff/ in der Ruh/ We śnie. Secundò, adver. Zum anderen/ Powtore. Sĕcūndæ, arum, g. fœ. pl. nu. die Nachgeburt/ dariun das Kind in Mutterleib ligt/ Błoná w ktorey śię dziećię rodzi. Sĕcūndārĭŭs, a, um, ut: Panis ſecundarius, Haußbrod/ das negſte nach dem Weißbrodt/ grob Brod/ Rockenbrodt/ Chleb czeládny/ podleyszy. Secundarium, das nachgehend oder negſte darnach/ Wtora rzecz. Sĕcūndānŭs, a, um, Inuſitatum. Sĕcūndŏ, as, avi, atum, sĕcūndārĕ, glücken/ das iſt/ glücklich machen/ Glück geben/ Szcześćić. Item, folgen/ gehorſamb seyn/ Dogádzáć. Obsĕcūndārĕ, & ōbsĕcūndārī, Item, Sūbsĕcūndārĕ, idem, folgen/ zu willen werden/ gwoli uczynić/ Náſtepowáć z kim/ Dogádzáć. Sūbsĕcūndārĭŭs, a, um, ut: Tempora ſubſecundaria, Vnterleybung/ Neben-Zeit/ Czás dorywczy.

Sĕcūrĭlă, æ, g. f. ein Holtzband/ oder Pram ſo die Zimmerleut brauchen/ zwey andere damit zuſammen zu halten/ Szpagá.

Sĕcūrĭs, is, g. fœ. ein Axt oder Beyl/ śiekierá. *Ærata, ſtricta, arboraria, cruenta, ſæva, valida, anceps, ſacrifica, gravis, miſſilis, audax, ferrea, Scythica, vulnifica, rigida, trux, nitida, dura.* Sĕcūrĭcŭlă, æ, dimin. ein klein äxlein Beylen/ śiekierká/ Toporek. Securifer, vel Sĕcūrĭgĕr, ra, rum, das ein Beyl trägt/ śiekierke noszący.

Sēcūrŭs, a, um, ohn Sorg/ ſorgloß/ ruhig/ ſicher/ Beśpieczny/ Pewien. Securum reddere, verſichern/ Vpewnić/ Vbeśpieczáć. Securum teſtamentum, ein wol verſichert Erbgemächt/ Wárowny/ Pewny Teſtáment. It. Securus, ſorgloß/ liederlich/ Niedbáły. Sēcūrĭtās, atis, g. f Sicherheit/ Ruhigkeit/ Beśpieczeńſtwo. Securitatem præſtare, verſichern/ Vbeśpieczyć. Se-

Secus, adverb. Anderst/ Inaczey. Haud secus; Nicht anderst/ Nie inaczey. Item, Secus, Præposit. accusat. serviens, Bey/ nahe bey/ Wedla. Circumsecus, Allenthalben darbey vmbhin/ Około/ Wszedzie.

Sed, Conjunct. Aber/ Ale. Sed quid hoc? Was ist aber das? Ale to co? Sed contra, Sonder das Widerspiel/ Ale przeciwnym sposobem.

Sedate, Sedatio, Sedatus, vide Sedo.

Sedeo, sedes, sedi, sessum, sedere, sitzen/ siedziec. Ad gubernacula Reipubl. sedere, Das gemeine Regiment führen/ Im Regiment sitzen/ Rzadzic krolestwem Rzeczapospolita. Sedere judicem in aliquem, Vber einen zu Gericht sitzen/ Sadzic sprawe. Sedere in subselliis, rheda, equo, &c. In ovis sedere, brüten/ Nasiadac iayka. Nives sedent, Bleibend/ lang ligender Schnee/ śniegi długo trwaia. Penitus sedit hic tibi morbus. die Kranckheit hat tieff in dich gewürtzelt/ Wpadła sie wcie ta choroba. Vestis sedere dicitur, Wol anstehen/ Dobrze leży. Item, Sedere, Müssig sitzen/ Proznowac. Si sedet hoc animo, Wann dir das geliebt/ Jesli tak chcesz/ Jesli tak myśliß. Sedens, entis, partic. sitzend/ siedzacy. Sedens lactuca, quæ & Sessilis, Niderträchtig/ nider oder kurtz/ siadła/ niewielka. Sedes, is, g. f. Sitz/ Sessel/ Stul/ Stolec/ siedzenie. Item, ein Herberg/ Wohnung/ Mieszkanie. Item, der Hinter/ Gesäß/ Arß/ Posladek. Sedes luxuriæ, Wollüstiges Wesen/ siadło/ Przyczyna rozpustnosci. Sedecula, æ, g. f. dim. Sedile, is, g. n. Sitz/ Stul/ Sessel/ Stolec/ Zydel. Sedile avium, Orth da sich die Vögel setzen/ siadło ptaße. Sedentarius, a, um, Das man sitzend thut/ Co sie siedzac robi. Sedentarii, pl. nu. g. m. sitzend wirckende/ Rzemieśnicy/ Siedzac robiacy. Sessibulum, pro Sedili, obsolet. Sessio, onis, g. fœ. Sitzung/ siedzenie. Sessito, as, sessitare, frequent. jmmerdar sitzen/ offt sitzen/ siadac. Sessilis, le, gesetzt/ nider/ kurtz/ siadky/ siadalny. Adsideo, vel; Assideo, assides, assedi, assessum, assidere, beysitzen/ hinzu sitzen/ siedziec przy kim. Assidere gubernaculis, aut literis, stets am Steurruder sitzen/ oder ob den Büchern/ siedziec u rudla kierowac rudlem/ Przy ksiegach siedziec. Assideri, pro, Obsideri, belägert werden/ Oblezonym byc. Assessor, oris, g. m. ein Beysitzer oder zugeigneter Rathgeber/ siedzacy podle/ ławnik. Assessio, onis, g. f. Beysitzung/ siedzenie podle. Assestrix, icis, g. f. Beysitzerin/ Ta co podle siedzi. Assessura, æ, g. f. Beysitz/ siedzenie podle. Considere, zusammen sitzen/ siedziec pospołu. In otio considere, rühig sitzen vnd wohnen/ Proznowac. Consedit terra, ist eingesuncken/ eingefallen/ Pograzyła sie ziemia/ przepadła sie. Consessor, oris, Hinzusitzer/ Spoksiedzacy/ siedzacy podle. Consessus, us, g. m. Zusammengesessene Leuth/ Zgromadzenie. Circumsidere, vmblägeren/ Oblec/ Obsiesc. Circumsessio, onis, g. f. Vmblägerung/ Oblezenie. Circumsideri, passivum. Allenthalben vmblägert seyn/ Byc w oblezeniu. Desidere, sitzen vnd faulen/ müssig seyn/ Proznowac/ siadac/ Gnusniec. Deses, sidis, g. omn. faul/ träg/ müssig/ Gnusny. Desidia, æ, g. fœ. Trägheit/ Faulheit/ Müssiggang/ Gnusnosc/ Proznowanie. Dissidere, Zwyträchtig vnd vneins seyn/ Niezgadzac sie/ Rozrozniac sie. Ite, Dissidere ad inanimata translatum, ut: Adamas dissidet cum magnete lapide, haben ein widerwertige Natur/ Maia wrodzona nieznaske/ przeciwnosc. Dissidentes opiniones, widerwertige Meynungen/ Przeciwne zdania. Dissidium, ij, g. n. & Dissidentia, æ, g. f. Vneinigkeit/ Feindschafft/ Haß/ Niezgoda/ Roznosc/ Rozbrat. Insidere, In oder auff etwas sitzen/ siedziec na czym. Equo insidere, Auff einem Pferd sitzen/ Na koniu siedziec. Insidet pedibus dolor, Der Schmertzen ligt in Füssen/ Bol tkwi w nogach. Arcem insedit, hat die Vestung eingenommen/ Wział zamek/ Fortece. Viam insidere, sich auff ein Weg legen einen außzuspähen/ Opanowac drogi/ Osadzic straza. Insideri, passivum, eingenommen werden/ Opanowanym byc. Insidens, entis, particip. ut: Cura insidens, ein angelegene Sorg/ Przynaglaiacy frasunek. Insidens, entis, ab Insido, sich etwas auffsetzend vnd niderlassend/ siedziacy/ Wpuszczacy sie. Insessus, Lägerung auff etwz/ Oblezenie/ Nasiadanie. Insidiæ, arum, g. f. pl. nu. heimliche Nachstellung/ Hinderlist/ Zasacka/ Zdrada. *Clandestinæ, nefariæ, latentes, turpes, fallaces, nefandæ, bilingves, viperinæ, hostiles, iniquæ, sævæ, obscuræ, truces, præparatæ, crudeles, absconditæ.* Insidior, aris, atus sum, insidiari, Auff einen halten/ spähen vnd laustern/ einem aufffetzig seyn/ Czukac/ Stac na gardle. Insidiosus, a, um, auffsätzig/ Zdradliwy. Insidiose, & insidianter, adverb. Durch Auffsatz

vnd

vnd Hinderlist/Zdrádliwie. Insĭdiātŏr, oris, g. m. ein Außspäher/Aufsätziger/Zdraycá/Zástepcá. Obsidere, belägeren oder besetzen/vmbgeben/vmbsetzen/Obsieść/Oblec. Obsīdō, is, obsedi, ōbsīdĕrĕ, idem quod Obsideo significat. Obsĭdiŏr, aris, atus sum, ōbsĭdiārī, spähen/ laustern/ Zástepowáć/Czukáć. Obsēssus, a, um, belägert/ Oblezony. Obsĭdiŭm, ij, g. n. Obsĭdiō, & Obsēssiō, onis, g. f. Belägerung/ Oblezenie/Opánowánie. *Arcta, dura*. Obsidione eximere, Von einer Belägerung erlösen/Odsieść/Zniesć oblezenie. obsessor, oris, g. m. ein Belägerer/Oblegáiacy. Obsidiæ, arum, g. f. pl. nu Auffsatz vnd Spähung/ Oblezenie. Obsĭdiōnālĭs, le, ut: Corona obsidionalis, quæ debebatur eis, qui obsessos ab hostibus liberassent Obsēs, ōbsĭdĭs, g. com. Geysel/ein Person so dem Feind zu Pfand geben/ ein Vnterpfand / Zákłádnik. metaph. Perside-re, bleiben sitzen/ Trwáć/Przesiedzieć. Pruina lapsa persidet, der Reiff bleibt sitzen/ ligt / szron trwa/ nie niszczeie. Possidere, besitzen/ Osiadáć/Trzymáć/opánowáć. Possidere palmam, Den Sieg vnd Preyß erlangen/ Sławy dostáć. Possessio, onis, g. f. Die Besitzung vnd Gebrauch als eines Grundes vnd Bodens / Dzierzáwá/ Zázywánie czego. Item, Ein ligend Gut/Máietność/Lezace dobrá. Possessio fiduciaria, auff Trew vnd Glauben eingenommen mit etwas Gedings/Dzierzáwá do wiernych rak zá pewnemi Kondyciámi pusczona. Pōssēssiūncŭlă, æ, dimin. ein Gütlein/Máietnostká. Pōssēssīvŭs, a, um, à Grammaticis fictum, Besitzlich / Dzierzáwe znáczacy. Præsidere, vorstehen/ein Oberer Verwalterer vnd Pfleger seyn/ Zwierzchność mieć/ Rzadzić. Urbanis rebus præsidere, Vber die Stadt betreffende Sachen Herr vnd ...ister seyn/W mieście rzadzić. Præsēs, præsĭdĭs, g. m. ein Landvogt/ein Schirmer/Nothhelffer/Przełozony/Rzadzcá/Stárostá. Præsĭdiŭm, ij, g. n. Besatzung zum Schirm eines Orths/ Osádá/ Twierdza. metaph. Schirm/ Hülffe/ Zuflucht/ Trost/Obroná/Pomoc. *Salutare, validum*. Præsidia, pl. n. pro Castris, Das Läger oder Vestung/ Bollwerck/Schantz/Oboz/Szánc. Præsĭdĭārĭŭs, a, um, Das zu Schirmung gehört/ Obronie służacy. Præsidiarij in viribus, qui & Custodes, vid. Custos. Rĕsĭdērĕ, erligen/ nidersitzen/ Vpadáć ná dół/Vstáie co. Resideamus si placet, Lieber last vns nidersitzen/ Vsiadzmy troche. Cum iræ resedissent, Als der Zorn gestillet / Gdy gniew vstał. Rĕsĭdēns, entis, partic. nidersitzend/ oder lang gesessen/ Vpadáiacy ná dół/ Długo siedzacy. Rĕsĭdŭŭs, a, um, Das übrig oder überblieben/Ostátni/Pozostáły. Rĕsĭdŭŭm, i, g. n. Der übriger Rest/ Ostátek. Sūbsĭdērĕ, vnten an sitzen/ oder sich nidersetzen/Zástánawiáć sie/ Vstać sie/ vsieść. Subsidet pecunia apud illum, Das Gelt bleibt vnd ligt bey jhm / Pieniadze u niego sa. In via subsidere, Auff dem Weg still ligen oder ruhen/ Vsieść/odpoczać w drodze. Item, Subsidere, Sch setzen oder sitzen auff einen zu losen/Zástánawiáć sie/Ostać sie/zásádzić sie ná kogo. Subsessor, oris, ein Außspäher/ ein Strassenräuber/ Zásádnik. Sūbsēssūră, æ, g. f. ein heimlich Gehalt vnd Hinderlist/ Zdrádá. Subsidium, ij, g. n. Zuflucht/ Hülff/ Pomoc/ Obroná. Subsidio venire, Zu hülff kommen/ Ná pomoc przybyć. Sūbsĭdĭārĭŭs, a, um, ut: Cohortes subsidiarij, Zu hülff kommende/ Positkowy zołnierz. Subsidiarius palmes, qui & præsidiarius. Sūpērsĕdērĕ, Sich eines Dings entschlagen/ vnterwegen lassen/ przestáć/ Zániecháć.

Sedimentum, vide Sido.

Sēdĭtĭō, onis, g. f. Auffruhr/ Rozruch. *Turbida, perniciosa, clamosa, misera, intestina, nefaria, procellosa, pronuba belli, rebellis*. Sēdĭtĭōsŭs, a, um, Auffrürisch/Buntowny. Sēdĭtĭōsē, adverb. mit Auffruhr/ Buntownie.

Sēdō, as, avi, atum, sēdārĕ, stillen/ miltern/zu frieden stellen/Vskramiáć/Vblagáć/Vspokoić. ut: Bellum sine tumultu & motu sedare. Sēdātŭs, a, um, particip. sive nomen ex partic. still/ruhig/ Spokoyny/ Skromny. Homo sedatus, Ein sanfftmüthiger tugendsamer Mensch/ Powazny/ skromny człowiek. Sēdātē, adverb. still/ ruhiglich/Skromnie/Spokoynie. Sēdātiō, onis, g. f. ut: Animi sedatio, Still des Gemühs / Vspokoienie umysłu. Insēdātŭs, a, um, Vnruhig/Auffrührisch/Niespokoyny/ Nieskromny. Rĕsēdō, as, rĕsēdārĕ, Wiederumb stillen/ Vskrámiáć.

Seduco, Seductus, Seductilis, vide Duco.

Sēdŭlŭs, a, um, fleissig/sorgsamb/ Pilny/ Prácowity. Sēdŭlĭtās, atis, g. f. Fleiß/Sorg/Ernst/ Pilność / Prácowitość. *Officiosa, gnava, acris, provida*. Sedulè, & Sēdŭlō, adverb. trewlich/ernstlich/fleissiglich/mit Sorg/Ochotnie/Pilnie.

Sĕdŭm, i, g. n. herb. Haußwurtz/Rozchodnik.

Sē-

Sĕgĕs, sĕgĕtis, g. f. Allerley Saat noch nicht abgeschnitten/ auffgewachsener Samen/ Zboże. *Gravida, fecunda, fructuosa, frumentaria, herbida, læta, ferax, cana, tenera, uda, invalida, fertilis, viridis, humida, spicata, aurivola, luxurians, triticea, Iberia.* Item, Seges, ein besäeter Acker oder Saat/ Rola sprawiona/ Zasiana. Seges ac materia gloriæ, Vrsprung/ Orth oder Ding davon ich mein Ehre habe/ Powod/ Przyczyna sławy.

Sĕgmĕn, ĭnis, & Sĕgmĕntŭm, i, g. n. Abschnitzung/ abgehawen Stück/ Okrawek/ Obrzezek. Segmenta mundi, id est, Circuli & Climata. Segmenta item dicebantur minuta auri & purpuræ, alteriusve materiæ segmina, ex quibus vermiculatim compositis pretiosissimæ conficiebantur vestes, quæ segmentatæ dicebantur. Sæpè etiam Segmenta pro vestibus segmentatis posita leguntur. Ovid. & alij Segmenta interpretantur Monilia ex auro & gemmis composita.

Sĕgmĕntārĭī, g. m. pl. nu. Die solche Kleyder machen/ Haftarz/ Złotogłownik. Sĕgmĕntātŭs, a, um, ut: Vestes segmentatæ, zierlich zerhawen vnd durchgespickt oder durchgeflochten Kleider/ Haftowana szata.

Sēgnĭs, ĕ, Träg/ faul/ hinlässig/ Leniwy/ Gnuśny/ Niedbały. Sēgnĭtās, atis, & Sēgnĭtĭēs, ēī, vel Sēgnĭtĭă, æ, g. fœm. Hinlässigkeit/ Trägheit/ Gnuśność/ Lenistwo. *Sera, iners, immunda, tristis, ægra, dissvada laborum, torpens, ignava.* Sēgnĭtĕr, adver. hinlässiglich/ Leniwo/ Niedbale. Præsēgnĭs, ĕ, gar faul vnd hinlässig/ Niedbalec/ Gnotek. Sēgnĭpēs, pĕdĭs, Der langsam/ Fuß vor Fuß gehet/ Leniwy w chodzie.

Segrego, vide Grex.

Segullum, li, Plin. Lib. 3. c. 4. Aurum qui quærunt, ante omnia segullum tollunt, ita vocatur indicium, alveus ubi id est, arenæque lavantur, atq; ex eo quod resedit conjectura capitur, &c.

Sejugi, sive Sējŭgēs, pl. n, g. m. Sechs Pferd neben einander zu ziehen eingestellt / Pozostne konie.

Sejugo, v. Jugum. Sejungo, v. Jungo. Selectio, & Selectus, vide Lego.

Sēlībră, æ, g. fœ. ein halb Pfund/ Połfunta/ Grzywna.

Seligo, vide Lego.

Sēllă, æ, g. f. ein Stul/ Banck/ Sessel/ Stołek/ Zedel. Sēllārĭă, æ, g. fœ. Orth da man den Stul hinstellt/ Siedzenie/ Mieysce gdzie stołkow gwałt. Sēllārĭŏlă, æ, dimin. à Sellaria. Sēllŭlārĭŭs, ij, g. m. Der sitzend sein Kost gewinnet/ vnd sein Werck thut/ Rzemieśnik siedząc robiący.

Sĕmĕl, adverb. Einmal/ Eins mals miteinander/ Raz.

Sēmĕn, mĭnĭs, g. n. à Sero, Samen/ Nasienie. *Pingve, prolificum, cereale, genitale.* Sēmĭnă, g. n. pl. nu. Zweyschoß/ junggesetzte Schoß/ Latorośl do sadzenia. Semina deponere, Schoß zwyen oder stecken/ oder junge Bäum setzen/ Szczepić/ Sadzić. Hujus belli sementum fuisti, Du bist ein Vrsprung vnnd Vrsach gewesen dieses Kriegs/ Tyś był przyczyną tey woyny. Semen alicujus, ein Geschlecht/ Rod. Sēmĭnĭŭm, ij, g. n. idem quod Semen. & apud Plautum seminis lucrum. Sēmĭnārĭŭm, ij, g. n. Orth da man pflegt junge Bäum hin zupflantzen / dieselbe darnach zu versetzen/ Nasiennik/ Płonnik. per translat. pro alicujus rei fonte & origine ponitur. Sēmĕntĭs, is, g. f. Saat/ Säung/ Sianie/ Nasienie. Sementem facere, säen/ Siać/ Zasiewać. Item, Sementis, Zeit des Säens/ siew. Sēmĭnālĭs, lĕ, gut zu säen/ Nasienny. Sēmĕntĭcŭs, a, um, Was sich säen läst/ siewny. Sēmĕntŏ as, sēmĕntārĕ, Samen tragen/ oder geben/ Nasienie rodzić. Sēmĭnŏ, as, sēmĭnārĕ, säen/ siać. Sēmĭnātĭŏ, onis, g. f. Säung/ Sianie. Sēmĭnātŏr, oris, g. m. ein Säer/ siewca. Cōnsēmĭnĕŭs, a, um, vel Cōnsēmĭnālĭs, lĕ, Mit mancherley Samen besäet oder besetzt/ Mieszany. Dĭsēmĭnārĕ, hin vnd her säen/ Rozsiewać. Et per translat. Ein Geschrey allenthalben außbreiten/ außkünden vnd außruffen/ Rozgłaszać. Disseminare & spargere, seu dispergere,

Semestris, vide Mensis. Sēmēsŭs, a, um, halb gessen/ Ogłodany. v. Edo.

Sēmĕt, pronomen accusativi, vel ablativi casus, Sich selbs/ Siebie samego.

Semianimus, vide Semis. Semigro, v. Migro. Seminarium, Seminium, Semino, v. Semen.

Sēmĭs, vel potius Sēmi, indeclinab. halb/ Poł. Semis, dimidium assis, id est, unciæ sex, Halber Theil eines jeden Dings/ Sześć uncyi. Sēmĭssĭs, is, g m. idem quod Semis. Homo Semissis, Ein liderlicher Mensch/ Podły. Semianimis, ĕ, sive Sēmĭănĭmŭs, a, um, halb todt/ Napoły żywy. Sēmĭăpĕrtŭs, a, um, halb offen/ Napoły otwarty. Sēmĭăssŭs, a, um, halb gebraten/ Napoły upiekły. Sēmĭcĭnctĭŭm, ij, g. n. ein Fürtuch oder

Fürschürtz/Szorc/Fártuch/Pás. Semicirculus, i, g.m. ein halber Kreiß oder Circkel/ Polcerklá. Semicircularis, re, Wie ein halber Kreyß oder Circkel gestalt/ Polcerklowy. Semicoctus, a, um, halb gekocht/ Nápoly uwrzáty. Semicrematus, a, um, halb roh/ Nápoly surowy. Semicubitalis, le, von einem halben Cubit/ Pollokte/tny. Semidoctus, a, um, halb gelehrt/ Nápoly uczony. Semiermis, e, halb gewapnet/ Ná poly uzbroiony. Semifactus, a, um, halb gethan/ Niedokonczony. Semifer, & Semiferus, a, um, halb wild/ Polzwierzá/dziki maz. Semiformis, e, halb gestaltet/ Niedonoßony. Semifultus, halb vnterstützt/ Wspárty do polowice. Semigermanus, a, um, halb Teutsch/ Polniemcá/Polbrát. Semigræcus, a, um, halb Griechisch/ Polgreczyná. Semigravis, halb schwär vnd geladen/ Przyciezßy. Semigro, as, semigrare, idem quod Migrare. Semihomo, inis, g. c. ein halb Mensch/ Polczlowiecká. Semihora, æ, g. fœm. ein halb Stund/ Polgodziny. Semijugerum, i g. n. ein halbe Jochart/ Polstáie. Semilacer, ra, rum, halb verrissen/ Poßárpány. Semiliber, ra, rum, halb frey/ Nie cále swobodny. Semilixa, æ, g. f. halb Trossung/ Chálástrá. Semimadidus, a, um, halb naß/ Nápoly mokry. Semimarinus, a, um, halb Seeisch/ Nápoly morski. Semimas, maris, g. m. halber Mann/ verschnitten/ Rzezániec. Ovis semimas. Semimortuus, a, um, halb todt/ Nápoly umárty. Seminecis, neci, necem, nece, halb tod/ Nápoly zábity. propriè de ijs dicitur, qui gravi vulnere accepto, morti sunt vicini. Seminudus, halb bloß/ Nápoly nági. Semipaganus, a, um, halb Bäurisch/ Przygrubßy/ Chlopski. Semipes, pedis, ein halber Schuch/ Polstopy. v. Pes. Semiplenus, a, um, halb voll/ Nápoly pełny. Semirasus, a, um, halb geschoren/ Nápoly goly. Semirutus, a, um, halb gebrochen/ Nápoly obálony. Semisomnus, a, um, & Semisomnis, e, halb entschlaffen/ Nápoly spiacy. Semisopitus, a, um, idem. Semisupinus, a, um, halb über sich gekehrt/ Wznák lezacy troche. Semitritus, a, um, halb gestossen oder gepülvert/ Dopolowice wytárty. Semivir, semiviri, idem quod Semimas. Semivivus, a, um, halb todt/ halb lebendig/ Nápoly zywy. Semuncia, æ, pro semiuncia, ein Loth/ lot. Semuncialis, le, Eines Loths schwär/ lotowy/ lot ieden wazacy. Semunciarius, a, um, idem. Semiustulatus, & Semiustus, a, um, halb gebraten oder verbrant/ Opalony/ Dopolowice spalony.

Semita, æ, gen. fœm. ein Fußpfad/ scießká. Semitam pro via dixit Cicero, Semitæ in urbe, Gassen/ Strassen/ Ulicá/ Bruk. Semitarius, ij, g. m. ein Gassentretter/ scießkowy. Semito, as, semitare, Weg vnd Stege machen/ Drogi czynić.

Semivivus, & Semiustus, &c. Composita, v. Semis.

Semoveo & Semotus, v. Moveo.

Semper, adverb. temp. Allzeit/ Záwße. Sempiternus, a, um, Ewig/ jmmerwerend/ Wieczny.

Sempervivum, i, n. Haußwurtz/ Rozchodnik.

Senator, oris, g. masc. Rathsherr/ Senátor/ Raycá. *Tetricus, longævus, laticlavius.* Senatorius, a, um, ut: Consilium Senatorium. Senatus, us, & i, g. m. Der Rath einer Stadt/ Rádá. *Sanctus, grandævus, prudens, magnanimus, purpureus, bellator, trabeatus, clarus, blattifer, sacer, immobilis, nitidus, honoratus, Quirinalis, tetricus, augustus, solidus, Palatinus, prætextus, gravis.* Cogere Senatum. Item, Convocare, vel vocare Senatum, den Rath versamblen/ Zwolác Ráde. In Senatum aliquem legere, Einen in den Rath nehmen oder erkiesen/ W Ráde przybráć. Senatusconsultum, i, g. neut. Rathsspruch/ Uchwalá pánow Rádnych.

Senesco, vide Senex.

Senecio, onis, g. m. Herba, Creutzwurtz/ Przymiot ziele.

Senex, senis, g. co. Alt/ ein alt Mann/ Stáry. *Parens, anhelus, longævus, invalidus, grandævus, exhaustus, delirus, maturus, miser, rancidus, squalidus, debilis, antiquus, fessus, infirmus, exangvis, reses, verendus, rigidus, lassus, rancidulus, cariosus, fœtidus, annosus, tetricus, canus, æger, tremulus, muscosus, aridus, affectus senio, enervatus, gelidus, rugosus, tardus, verbosus, incurvus, imbellis, decrepitus, severus, defloccatus, cerebrosus, morosus.* Senex memoria, alt Gedächtnuß/ Dawna pámieć. Senior, Comparat. älter/ Stárßy. Seniores, pl. nu. pro Senatu. Senecta, æ, & Senectus, tutis, g. fœ. Das Alter/ Stárość. *Tristis, turpis, effæta, canens, gravis, inops, longa, vetus, tranquilla, tarda, infelix, prolixa, matura, annosa, pigra, spaciosa, damnosa, ægra, occidua, alba, cana, cariosa, curva, queribunda, fragilis, longæva, infirma, rugosa, festina miseris, fœda, vicina læto, tremula, inclinata, tremebunda, misera, iners, incurva, celer, indecens, miseranda, frigida,*

*vene-*

venerandа, lassa, properans, invalida, praeceps, venerabilis, tetrica, secura mortis, frigescens, gelida, squallens, inimica formae, odiosa, curvata, vicina capulo, aerumnosa, dura, circumspecta, insperata, prona, inopina, delira, decocta, tremens, innixa bacillo, canis rugosa capillis, caligans oculis, curvato in pectora tergo, Nestorea, somniculosa, honorata. Sĕnĭŭm, ij, g. n. idem quod Senectus. Sterile, tardigemulum, grave, iners, deforme, triste, debile, molestum, exangve, grave, morbosum, tremens, annosum. Senium, Verdruß/ Seltzamkeit/ Trawrigkeit/ Leyd/ Przykrość/ Smętek. Senium lunae, Des Monden Abnehmen/ Księżycá schod. Sĕnēscō, is, & Sĕnĕō, es, sĕnŭī, sĕnēscĕrĕ, & sĕnērĕ, alten/ alt werden/ Stárzeć. Cōnsĕnēscĕrĕ, idem. Senescere fama dicitur quis, Wenn einem an Ruhm vnd Lob abgehet/ Schodźi mu ná sławie. Senescens luna, cui opponitur crescens, abnehmender Mond/ Schodzący miesiąc. Sĕnīlĭs, lĕ, altächtig/ Stárcowski. Sĕnīlĭtĕr, adverb. gleich ein alt Mensch/ Stárcowskie. Īnsĕnēscĕrĕ, Etwar in oder an veralten/ Stárzeć śie.

Seni, Senus, v. Sex. Senium, v. Senex. Sensibile, Sensim, Sensus, v. Sentio.

Sĕntĕntĭă, ae, g. g. foe. Meynung/ Bedüncken/ Mniemánie/ Rozumienie. In ea sum sententia, Ich bin des Sinnes/ tego iestem rozumienia. Item, Sententia, Vrtheil vnd Außspruch des Richters/ Skazánie/ Dekret. Item, ein Spruch/ Lehrspruch/ Sentencya. Sĕntĕntĭŏlă, ae, dim. artliches Sprüchlein/ Sentencyjká/ Mowá piekna. Sĕntĕntĭōsŭs, a, um, voll herrlicher Sprüch/ Sentencyámi mowiący. Sĕntĕntĭōsē, mit herrlichen Lehrsprüchen/ Sentencyámi.

Sĕntīnă, ae, g. foe. Das vnterst Orth im Schiff/ da sich aller Wust vnnd Vnflath mit dem faulen Wasser samblet/ Stek okrętowy. Capax, larga. Sentina, per translat. Versamblung schändlicher Leuthe/ zusammen gelauffene Buben/ Stek/ łotrow mieysce ábo zgromádzenie.

Sĕntĭō, sĕntīs, sēnsī, sēnsŭm, sĕntīrĕ, schmecken/ empfinden/ riechen/ Czuć. metaph. verstehen/ mercken/ Przeczuwáć/ Zrozumiewáć. It. Sentire, ein Meynung haben/ meynen/ Mniemáć/ Rozumieć. Famem sentire, Hunger haben/ łáknąć. Sēnsŭs, ūs, m. Befindnuß/ Befindligkeit/ Zmysł/ Czućie. Item, Sinn/ Verstand/ Zdánie/ Rozumienie. Dociçanus, acutus, vitalis, ludivagus, vigil. Communis sensus, gemeine Vernunfft vnd Verstand jederman angeboren/ Zmysł pospolity. Sensum, g. n. idem quod Sensus. Sēnsĭcŭlŭs, li, dimin. Sēnsĭm, adverb. gemächlich/ sittlich/ Pomáłu. Sēnsĭbĭlĭs, & Sēnsĭlĭs, lĕ, befindlich/ das leichtlich befindt vnd befunden wird/ Zmysłem poięty/ Czujący. Īnsēnsĭbĭlĭs, & Īnsēnsĭlĭs, lĕ, vnempfindlich/ Niepoięty zmysłem/ Nieczujący. Sēnsĭfĭcŭs, a, um, Das ein Vrsach der Empfindligkeit vnd Verstands ist/ Czuły. Sĕntīscō, is, sĕntīscĕrĕ, idem ferè quod Sentire. Absĕntīrĕ, pro Dissentire, insolenter dictum. Assĕntĭō, āssĕntīs, āssēnsī, assēnsŭm, āssĕntīrĕ, verwilligen/ zustimmen/ Przyzwaláć/ Trzymáć z kim. Assentio tibi, Ich halts mit dir/ Ja trzymam z tobą. Assĕntŏr, āssĕntīrĭs, āssĕntīrī, idem quod Assentire. Assensus est mihi Senatus, Der Rath hälts mit mir/ Przyzwolił ná mowe zdánie Senat. Assēnsĭō, onis, g. f. & Assēnsŭs, ūs, g. mas. Verwilligung/ Przyzwolenie. Assēnsŏr, oris, g. m. ein Verwilliger/ Przyzwalácz. Assĕntŏr, aris, atus sum, āssĕntārī, frequent. Jhm wol lassen gefallen/ was einer sagt/ Pochlebowáć/ Przyzwaláć. Assĕntātĭō, onis, g. f. Liebkosung/ Schmeichlung/ Przyzwolenie/ Pochlebstwo. Assĕntātĭūncŭlă, ae, g. foe. dimin. Eine kleine Schmeichlung/ Przypochlebiánie. Assĕntātŏr, oris, g. m. ein Schmeichler/ Pochlebcá. Assĕntātōrĭē, adv. Durch Schmeichlerey/ Pochlebnie. Cōnsĕntīrĕ, idem ferè quod Assentire, Eines Sinns/ einer Meynung seyn/ verwilligen/ Przyzwolić ná co/ Być tego rozumienia. Consentire, pro Conspirare. Cōnsĕntĭēns, entis, particip. einhellig/ Przyzwalájący. Cōnsēnsŭs, a, um, übereinkommen/ Przyzwolony. Consensus, us, g. m. & Cōnsēnsĭō, onis, g. f. Einhelligkeit/ ein Verwilligung/ Zezwolenie/ Przyzwolenie. Cōnsĕntānĕŭs, a, um, gleichförmig/ gemeß/ Przystoyny/ Przyzwoity. Dīssĕntīrĕ, anders gesinnet seyn/ Niezgadzáć śie. A seipso dissentire, mit jhm selbs vneins seyn/ Sobie przećiwnym być. Dissensio, onis, g. foe. Vneinigkeit/ Zwytracht/ Niezgodá/ Rostyrk. Dīssĕntānĕŭs, a, um, zwyträchtig/ Niezgodny. Praesentire, erstlich/ oder vor andern empfinden/ Przeczuwáć. metaph. vermercken vnd spüren/ Dorozumiewáć śie. Praesĕntīscō, is, praesĕntīscĕrĕ, frequent. Etwas innen werden/ mercken/ vor etwas befinden/ Przeczuwáć. Praesensus, a, um, particip. Vor gemerckt/ Przeczuty.

Præsenſio, onis, g. fœ. Vorgemerck/ Przeczuwánie. Subſentire, Etwas ein wenig mercken/ Sich etwas dûncken laſſen/ Dorozumiewáć ſie/ Spacháć.

Sēntĭs, is, g. m. vel f. ein Dorn/ ćiernie. Sēntēs, pl. nu. g. m. *Inculti, aſperi, denſi, duri, humati, hiſpidi, rubidi, mortiferi, acuti, rigidi.* Sentis canis, Brombeerſtauden/ Roża polna. Sēntĭcōsŭs, a, um, Dornâchtig/ ćierniſty. Sēntĭcētŭm, i, g. n. Orth voll Dôrnen/ ćierniſko. Sēntŭs, a, um, rauch/ ſcheußlich/ Dornâchtig/ Náteżony/ Kolacy.

Sĕōrsŭm, adverb. neben ſich/ ſonderbar/ an ſondern Orth/ Oſobno. Seorſum à te ſentio, Jch bin einer andern Meynung dann du/ Jnáczey rozumiem. Sĕōrsŭs, a, um, id eſt, Separatus. Seorſus, pro Seorſum. obſoletum.

Separabilis & Separo, vide Paro.

Sĕpĕlĭō, sĕpĕlis, sĕpĕlīvī, sĕpūltŭm, sĕpĕlīrĕ, begraben/ Grzebáć umárłego. Sĕpūltŭs, a, um, vergraben/ Pogrzebiony. Sĕpūlchrŭm, i, g. n. ein Grab/ Grob. *Imum, mœſtum, triſte, mutum, opacum, fatale, magnificum, gelidum, tetrum, funereum, excultum, marmoreum, falſum.* Sĕpūlchrālĭs, lĕ, Das zu einem Grab gehôrt/ Grobowy/ Pogrzebny. Sĕpūltūră, æ, g. f. Begrâbnuß/ Pogrzeb. Sĕpūlchrētŭm, i, g. n. Kirchhoff/ da man die todten Leuthe hin vergrâbt/ Grobowiſko/ Smentarz. *Olens, pallens.* Sĕpĕlībĭlĭs, lĕ, Das mag oder ſol vergraben werden/ oder vergraben iſt/ Co ſie może ábo ma pogrześć. Insĕpūltŭs, a, um, unvergraben/ Niepogrzebiony. Præsĕpĕlĭō, is, ivi, pultum, præsĕpĕlīrĕ, vorhin begraben/ Grzebáć wprzod.

Sēpēs, sēpĭs, vel, Sēpĭs, & Sēps, ſepis, g. fœ. ein Zaun/ Płot. *Longa, hirta, ſpinoſa, fruticoſa, ſylveſtris, texta, alta.* Sēpĭō, is, sēpīvī, vel sēpsī, sēpītŭm, vel sēptŭm, sēpīrĕ, verzâunen/ bewahren/ umbgeben/ Grodzić/ Ogradzáć. Sēptŭm, i, g. n. Ein eingeſchloſſen Orth/ ein Schrancke/ Ogrodzenie/ Płot. Septum transverſum, die Leiſte im Leib/ Błoná we wnetrzu poprzeczna. Sēptă, orum, pl. nu. ein auffgeworffen Bort/ ein Teich fûr Waſſer gemacht/ das es nicht ſchâdlich außbreche/ es ſey von Erd/ Holtz oder anderem/ Stáwidło u upuſtu ſtáwow/ ſádzawek. Sēpīmēntŭm, i, g. n. Verzâunung/ Dylowánie/ Párkan.

Sēpĭă, æ, g. fœ. ein Fiſch der ſchwartz Blut von jhm lâſt/ ſo man jhn fahen wil/ in welchem er ſich verbirgt/ Kákámarz pław morſki. metaphor. pro Atramento ſcriptorio. Sēpĭŏlă, æ, diminut.

Sepio, is, vid. Sepes, is. Sepono, vide Pono.

Sēps, sēpĭs, g. m. parvus ſerpens, ex cujus ictu membra percuſſa putreſcunt. *Tabificus, brevis.*

September, vide Septem.

Septem, numerale nomen indeclinab. Sieben/ Siedm. Sēptāngŭlŭs, li, g. m. ſeptem angulos habens. Sēptēmbĕr, brĭs, g. m. Herbſtmonat/ Wrześień. Sēptēmpĕdālĭs, lĕ, ſiebenfûſſig/ ſiedmſtopny. Sēptēmvĭr, vĭri, g. m. Der ſieben Ratsherrn einer/ Kurffirſt/ Jeden z śiedmi pánow. Sēptĕmvĭrālĭs, lĕ, ſolcher Obrigkeit zugehôrig/ Do urzędu tákiego należący. Sēptēmvĭrātŭs, ūs, g. m. dignitas Septemvirorum. Sēptēnārĭŭs, a, um, Das ſieben begreifft/ Pośiodmny. Sēptēmdĕcĭm, indecl. ſiebenzehn/ śiedmnaśćie. Sēptēmplĕx, plĭcĭs, ſiebenfâltig/ śiedmioráki. Sēptēnnĭs, & Sēptŭēnnĭs, e, ſiebenjâhrig/ śiedmioletni. Sēptēntrĭō, onis, g. maſ. der Nordwind/ Pułnocy. Sēptēntrĭōnālĭs, lĕ, & Sēptēntrĭōnārĭŭs, a, um, Nordiſch/ Pułnocny. Sēptēnŭs, a, um, ſieben/ śiodmy/ apud Poëtas, ſed magis in plurali uſurpatur. Sēptēnī, æ, a, je ſieben/ Po śiedmi. Sēptĭēs, adverb. ſiebenmal/ śiedmkroć. Sēptĭmŭs, a, um, der Siebend/ śiodmy. Sēptĭmŭm, adverb. Zum ſiebenden mal/ śiodmy raz. Septimum conſul, Zum ſiebenden mal Bûrgermeiſter/ śiodmy raz Burmiſtrz. Sēptīngēnārĭŭs, a, um, Zahl von ſieben hundert/ Siedmſetny. Sēptīngēntī, æ, a, pl. n. tant. ſieben hundert/ Siedmſet. Sēptīngēntēsĭmŭs, a, um, Siebenhunderſte/ Siedmſetny. Sēptŭāgīnta, adject. indeclin. pl. num. ſiebentzig/ Siedmdźieśiat. Sēptŭāgēnŭs, a, um, idem. Sēptŭāgĭēs, ſiebentzig mal/ Siedmdźieśiat kroć. Sēptŭplŭs, a, um, ſiebenfaltig/ W śiedmiornasob/ Siedmioráki. ſed rarò legitur.

Sēptĭcŭs, a, um, faulmachende/ Gnoiący.

Sēptūnx, ūncĭs, g. m. ſieben Theil/ deren zwôlff ein gantzes machen/ das iſt/ ein halb Theil eines Dings/ und ein zwôlffter Theil/ śiedm cześći. Item, Septunx, viertzehen Loth eines Pfunds/ das zwôlff Untzen hat/ Czternaśćie łotow. Hæres ex ſeptunce, ein Erb ûber den halben theil/ mit ſampt dem zwôlfften Theil/ Dźiedźic ná połowicy ze dwunaſtu cześći. Uſura Septunx, ſeynd ſieben Monat lang/ alle Monat eins zu Zins von hundert Hauptguts/ die fûnff ûbrige Monat des Jahrs (das man in dieſem fall fûr ein Stûck rechnet/ oder

Totum sive assem duodecim unciarum ) ledig: das ist/alle jahr sieben zu Zinß von hundert Haupt-guts/ Λichwá táka/ kiedy pieć uncyi ábo sześći dobr ná pogłowne ábo cło śie wydáie.

Sepulchrum, Sepultura, vide Sepelio.

Sepum, quod & Sēvūm, i, dicitur, g. neut. Vnschlit/ koy/ Sádło.

Sequax, Sequela, vide Sequor.

Sĕquĕstĕr, stra, strum, vel hic & hæc sequestris, & hoc sequestre, vel hic Sequester, hæc sequestris, & hoc sequestre, Trawender/ Pfandhalter/ hinter deme ein Pfand vnd etwas/ darumb ein Streit ist/ zu halten gelegt wird / Ná Sekwestr co biorocy. Pax sequestra, Anstand eines Kriegs/ Przymierze. Item, Sequester, ein Mittler/ Vnterhandler vnd Scheidsmann zwischen streitenden Partheyen/ Pośrzednik. It. Sequester, ein Schaffner in einem Rechtshandel/ der die Sach des Ansprechers verstanden vnd auff sich genommen/ dem Fürsprechen nach anträgt/ Zákupień sędziow/ urzędnych. Sequestrò, adverb. obsolet. Sĕquēstrō, as, sĕquēstrārē, außsöndern/ übergeben/ Sekwestrowáć/ Odłożyć sporną rzecz do ugody. (Gorzey.

Sĕquĭŭs, pro Secius, adver. Anderst/ Inácżey/

Sĕquŏr, sĕquĕrĭs, sĕcūtŭs sum, sĕquī, nachfolgen/ Iść zá kim. Fidem alicujus sequi, sich auff eines Trew verlassen / Dáć ná kogo/ Wierzyć komu. Gratiam Cæsaris sequi, Des Käysers Gunst nachstellen/ das ist/ sein Gunst vnterstehen zu erlangen/ Zábiegáć łáske Cesárskiey. Lites sequi, sich der Rechtshändel annehmen/ Wdáć śie w práwo. Sĕquĭtŭr, Es folgt/ Náśláduie.

Sĕctŏr, oris, g. mas. Der eines verfallen Gut oder Buß kaufft/ das wieder auff Gewiñ zu verkauffen/ Konfiśkowánych rzeczy przedawácz/ vide Seco. Sĕctrīx, icis, g. f. Sĕctĭō, onis, g. f. Eines Gutt zu der Fürsten oder Gemeinde Hand oder Seckel verhefften vnd überantworten/ Instigácya. Item, Das einer Obrigkeit verfallene Gutt/ Konfiśkowáne rzeczy. Sĕctŏr, aris, atus sum, sĕctārī, frequent. jmmerdar nachfolgen/ Náśládowáć. Aliquem sectari, einem nachthun/ Náśládowáć kogo/ Ścigáć. Sectari beluas, apros, cervos, &c. jagen/ nachjagen/ łowić zwierz. Sĕctātŏr, oris, g. m. Nachfahrer/ der einem nachzeucht von jhm etwas zu lernen/ Jünger/ Náśládowcá/ Myśliwiec. Sĕctă, æ, g. f. alias Hæresis, ein Sect/ Anhang/ ein falsche Meynung von etlichen angenommen/ sonderlich in Glaubens Sachen/ Sektá/ Osobno rozumieiących stroná. Sĕctŭlă, æ, dimin. Sĕctārĭŭs, a, um, ut: Vervex sectarius, ein Leithammel/ ein Herdführer/ Skop. Sĕquāx, ācis, g. omn. folgig/ das leichtlich folget/ Náśládowcá/ ciągły/ Lipki. Sĕquēlă, æ, g. f. ein Folg/ Náśládowánie/ sine authore. Assĕquŏr, assĕquĕrĭs, assĕcūtŭs sum, assĕquī, erlangen/ erlauffen/ Dościgáć/ Dostáć. Assequutus est quod sperabat, Er hat erlangt das er gehofft hat/ Dostał/ dostąpił czego śie spodźiewał. Assĕctŏr, aris, assĕctārī, frequent. stets vnd embsig nachfolgen/ Zábiegáć/ Chodźić zá kim. Assĕctātĭō, onis, g. fœ. Nachfolgung/ Chodzenie zá kim. Assectatione cœli, pro Observatione astrorum, Nachtrachtung/ Postrzegánie. Assĕctātŏr, oris, g. m. ein Nachfolger/ Náśládowcá. Assĕclă, æ, g. com. idem, ein Diener der seinem Herrn nachgehet/ ein Pagie/ Páchołek. Assĕctātĭō, onis, g. f. Nachfolgung/ Chodzenie zá kim. Cōnsĕquī, nachfolgen/ Nástępowáć. Consequi gradu vocem, der Stimm nachgehen/ Doścignąć głosu. Consequi aliquem, Einen erlangen oder erlauffen/ Dobiedz do kogo/ Dopáść kogo. Consequi itinere, einen ereylen/ Dobiedz. Consequi, metaph. erlangen/ Dostáć. Gloriam consequi, Ehr erlangen/ Dostąpić sławy. Cōnsĕquēns, entis, partic. nachfolgend/ Nástępuiący. Cōnsĕquēntĕr, adv. pro Congruenter, rarò legitur. Cōnsĕquēntĭă, æ, g. fœ. ein Folg/ Nástępowánie. Cōnsĕcūtĭō, onis, g. f. idem. Cōnsĕcūtă, pro Impetrata, passivè, erworben/ Dostáne rzeczy/ dopięte. Incōnsĕquēntĭă, æ, g. fœ. Vnfolg/ vngereimbt/ das nicht ordentlich folgt / Nierymowność. Pĕrīncōnsĕquēns, fast vngereimbt/ Bárzo nierymowny. Cōnsĕctārī, frequent. Opes consectari, Auff Reichthumb stellen/ Bogáctw szukáć. Consectari etiam minutissima, auch das geringste herfür suchen / Námnieyszey rzeczy upátrowáć. Consectatio, onis, g. f. Nachstellung/ Nábywánie/ Chwytánie. Cōnsĕctātŏr, oris, g. m. & Cōnsĕctātrīx, icis, g. f. Nachsteller vnd Nachstellerin/ Zábiegácz/ Zábiegáczká. Cōnsĕctārĭŭm, ij, g. n. Est argumentum breviter astrictum. Vulgus, quodlibeta vocat & Corollaria. Consectaneus, qui ejusdem sectæ est. Exequi, vollenden / vollbringen/ außmachen/ außrichten/ zu End führen/ Wykonywáć/ Odpráwowáć/ Sprawowáć.

Exequi juſſa, den Befehl außrichten/ Wypełnić roſkazánie. Executor,oris, g.m.ein Vollzieher/ Außrichter/ Wykonácz. Executores,teſtamentarij ſunt, quos teſtatores ipſi deputarunt ad exequendam voluntatis ſuæ poſtremam ordinationem. Executio, onis, g. f. Außrichtung/ Vollendung/ Wykonywánie. Exĕquĭæ,arum,g.f.pl.n. Leichbegängnuß/ Pogrzeb. Funebre officium, quod in funere exequimur. Celebrare exequias, die Begräbnuß begehen/ Pogrzeb odpráwowáć. Exĕquĭālĭs, lĕ, das zu dem Begängnuß gehört/ Pogrzebny. Inſequi, nachfolgen/ ścigáć. Item, Einen beſchälcken oder übels nachreden/ Náſtepowáć ná kogo / Odpowiádáć komu. Inſequi clamore ac minis, Einem nachſchreyen vnd tröhen/ Wołáć zá kim. Inſequens,entis,particip. nachfolgend/ Náſtepuiacy. Inſecutus, a, um,nachgefolgt/ Ktory dościgł/ náſtepował. Inſequenter,adverb. übel gereimbt/auff das vörige nichts dienlich/ Nie nalezac do pierwſzych. Inſectari aliquem maledictis, Einem faſt übel nachreden/ Złorzeczyć. Inſectatio,onis, g. fœm. Schälkung/ Złorzeczenie. Obſequi, folgen/ gehorſam ſeyn/ Poſługowáć/ Dogadzáć. Obſequi animo ſuo, Seine Luſt büſſen/ Thun was einem gelüſt/ Sobie dogadzáć. Obſequens, entis, gehorſamb/folgend/ Dogadzáiacy/ Poſługuiacy. Obſequenter,adverb. gehorſamlich/ Poſłuſznie. Obsĕquĭŭm,ij g.n. Willfahrt/ Vnterdienſtligkeit/ Poſługá/ Poſłuſzeńſtwo. *Blandum, manſvetum.* Obsĕquēlă,æ,g.fœ. Folg/ Willfahrt/ Poſłuſzeńſtwo/ Náſługowánie. Obsĕquĭōsŭs,a,um, Vnterdienſtlich/ willfahrig/ Poſłuſzny. Obsĕquĭbĭlĭs,lĕ,idem. Obſequentia,æ, g.f. idem quod Obſequela. Perſequi, nachfahren/ nachhängen/ ścigáć/ Násládowáć. Aliquando in malam partem ſumitur, verfolgen/ Dokuczáć. Aliquem bello perſequi, Einen mit Krieg verfolgen/ Woyne przećiwko komu podnieść. Artem aliquam perſequi, Einer Kunſt obliegen/ Vczyć śie pilno náuki/ ſztuki. Perſecutio,onis g.f. Verfolgung/ Das Nachſtellen/ Dochodzenie/ Prześládowánie. Perſecutor, oris, g.m. Folger/ Nachſteller/ Prześládowcá/ Inſtygátor. Prōsĕquī, nachfolgen/ ścigáć. Funus proſequi, vel exequias funeris alicujus, ein Leich beleiten/ Iść zá umárłym do pogrzebu. Proſequi aliquem, Einem ein geneigt Gemüth/ꝛc. erzeigen/ Okazáć komu chęć ſwoię. Rĕsĕquī, nachfolgen/ Násládowáć.



Sŭbsĕquī, Einem auff dem Fuß nachgehen/ einem bald folgen/ Iść zá kim. Subſequi aliquem & imitari, einem nachfolgen vnd nachthun/ Násládowáć. Subſequenti anno, Das nachfolgende Jahr/ Przyſzłego roku.

Sĕră, æ, g. f. ein Schlos/ Zamek. *Firma, perpetua, belliferrata, ærata, ferrea, dura.* Sĕrō, as, avi, atum, sĕrārĕ, pro Claudere & Obsĕrārĕ, verſchlieſſen/ Zámykáć. Rĕsĕrārĕ, auffthun/ auffſchlieſſen/ Otwárzáć.

Seraphim, pl.nu.g.m. Angeli ſic dicti ob ardorem luminis. Hebræa dictio.

Sĕraphĭs, vel Serapis, is, g.m. ſerpens ignitus, quem colunt, qui Nilum inhabitant. *Pharius.*

Sĕrăpĭăs, ădĭs, g. f herb. quæ & Orchis dicitur.

Sĕrēnŭs, a, um, heiter/ ſchön/ Himmelheiter/ Pogodny/ Piekny. Insĕrēnŭs,a,um, dunckel von Wolcken/ nicht hell/ Niepogodny. Sĕrēnō, ablativus, pro Sereno tempore, Bey heyterem Sommerwetter/ W pogodę. Sĕrēnō, as, sĕrēnārĕ, hell vnd klar machen/ Pogodę czynić/ Rozweſeláć. Sĕrēnĭtās, atis, g. f. Schöne/ Himmelheytere/ ſchön Wetter/ Pogodá. Sĕrēnŭm, i, g.n. Hell/ Schön/ Pogodá. Dĭsĕrēnārĕ, ſchön Wetter werden/ Wyiaśniáć śie.

Sĕr, sērĭs Vermiculus ſericum nens, ein Seydenwurm/ Jedwabnicá robaczek. Sērĭcŭm, i, g.n. Seyden/ Jedwab. Sērĭcŭs,a,um, Seyden/ Jedwabny. ut: Serica veſtis, ein Seyden Kleid/ Jedwabna ſzátá. Sērĭcātŭs a,um, mit Seyden bekleidet/ Vjedwabiony. Sērĭcārĭŭs,ij,g.m. ein Seydenweber/ Jedwabnik. Hŏlŏsērĭcŭs,a,um, gantz ſeydin/ Jedwabny.

Sĕrēscō,is, sĕrēscĕrĕ, trucken vnd klar werden/ Schnąć. Item, Serescere, Zu Schotten oder Buttermilch werden/ W Mąślonkę ábo kápálicę śię obroćić.

Sērĭă,æ, g. f. Vas vinarium fictile, oblongum. Seriæ oleariæ, Oelfäſſer/ Bánia oleiowa. Sērĭŏlă, æ, diminut.

Sericatus, Sericum, Sericus, vide Ser.

Sĕrĭēs, ēī, g. fœ. Verfolg/ Verfolgung/ Das aneinander hängt/ Rząd/ Porządek.

Serĭō, adverb. vide Serius.

Sĕrīphĭŭm, ij, g. neut. Abſynthium marinum, Wurmſamenkraut/ Piołun.

Sĕrĭs, is, gen. fœm. vulgo Endivia.

Sērĭŭs, a, um, Ernſthafftig/ Powazny. Sērĭō, ad-

adverb. Ernſtlich/ Mit Ernſt/ Bez żártu/ Po-prawdźie. Sēriă, orum, g. n. pl. nu. ernſthaffte Ding/ Rzeczy poważne.

Sērmō, ōnis. g. m. ein Red/ Mowá. *Cultus, grauis, amœnus, vagus, lepidus, blandus, mitis, politus, dulciloquus, purus, comis, canorus, promptus, feſtiuus.* In ſermonibus, Im Geſpräch/ W mowie. Sērmūncŭlŭs, li, dimin. ein klein Geſchrey/ Powiaſtká. Sērmōcĭnŏr, aris, atus ſum, sērmōcĭnārī, Red halten/ ſich beſprechen/ Mowić/ Rozmawiáć. Sērmōcĭnātrīx, īcis, g. fœ. Die viel Geſchwätz treibt/ świegotká.

Sĕrō, is, sēvī, sătŭm, sĕrĕrĕ, ſäen/ pflantzen/ śiać/ Sádźić. Serere, metaph. ut: Bella ſerere, Krieg ſtifften/ Woyny wſzczynáć. Sĕrĭtŭr, imperſ. Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur, Ich hab dar weder zu ſäen oder zu mäen/ das iſt/ mir gehet nichts drauß/ Ich hab des keinen Genieß/ Mnie tám áni żnia áni śieia/ Ja tám z támtąd nie mam żadnego pożytku. Sătŭs, a, um, particip. geſäet vnd gepflanzet/ Siány/ Sádzony. Sătă, orum, plur. num. pro Segetibus, Saat/ Zaśiew/ Zboże/ śiew. Sătŭs, ūs, g. m. & Sătĭō, onis, g. fœ. Das ſäen vnd pflantzen/ Siánie/ Sádzenie. Sătŏr, oris, g. maſ. ein Säer oder pflantzer/ śiewcá. Sator litis, metaph. ein Haderſtiffter/ Zwadcá. Sătōrĭŭs, a, um, Zu ſäen dienlich/ śiewny. Sătīvŭs, a, um, geſäet vnd gepflantzet/ das man pflegt zu ſäen vnd pflantzen/ Siány/ Sádzony. Adſero, ſive Aſsĕrō, is, āſsēvī, āſsĭtŭm, āſsĕrĕrĕ, zuſäen vnd pflantzen oder zuſetzen/ Przyśiać/ Przyſádźić. Adsĭtŭs, a, um, nahe darzu geſäet oder gepflantzet/ Przyśiany/ Przyſádzony. Cōnsĕrĕrĕ, Bepflantzen oder beſäen/ Pośiać/ Poſádźić. Conſerere leges, metaph. Satzungen pflantzen/ Práwá poſtánowić. Conſitus ſenectute dicitur ſenex, mit Alter beſetzt/ Stárzec. Cōnsĭtĭō, onis, & Cōnsĭtūră, æ, g. f. Pflantzung/ Siánie/ Zaśiew. Deſerere, ſäen vnd pflantzen/ Wśiewáć/ Sádźić. Diſſerere, hin vnd her ſäen/ Rozśiewáć Roſſádzáć. Inſerere, einpflantzen/ Sádźić/ Szczepić/ Wśiać. Insĭtŭs, a, um, particip. eingepflantzt/ Wſádzony/ Wśiany. Inſitus urbi civis, Ein angenommener aber nicht geborner Bürger/ Przyięty do mieyſkiego. Inſitus, us, g. maſ. Einzweygung/ Sádzenie. Insĭtŭm, i, g. n. Zweyſchoß/ Szczep. Insĭtĭō, onis, g. fœ. quæ etiam Emplaſtratio dicitur, Zweygung/ Szczepienie. Insĭtĭŭm, ij, g. n. eingezweigt/ Szczepiony. Insĭtīvŭs, a, um, eingezweyget vnd nicht natürlich/ Szczepny/ Przydátny. Inſitiva ſecuricula, ein Schneidmeſſer zu zweygen dienlich/ Siekierká do ſzczepu/ rzezak. Insĭtŏr, oris, g. m. ein Zweyger/ Pflantzer/ Szczepnik. Intĕrsĕrĕrĕ, zwiſchen einſäen vnd pflantzen/ Przeplatáć/ Wśiewáć. Obſerere, beſäen/ Obśiać. Agrum vineis obſerere, Den Acker mit Weinräben bepflantzen/ Rolą oſádźić winnicą. Obſitus annis & pannis, mit Jahren vnd Lappen oder Plätzen beſetzt/ das iſt/ faſt alt vnd zerriſſen/ Stárzec oſzárpány. Obſita tenebris loca, Voll Finſterniß/ Ciemne. Perſerere, pro Diſſeminare, inuſitatum. Præſerere, vorhin ſäen/ Wprzód śiać. Subſerere, bald nach etwas ſäen vnd pflantzen/ Podśiać.

Sĕrō, is, sēruī, ſertum, sĕrĕrĕ, hinzufügen/ ordnen/ zuſammen ſetzen/ Wſádzáć/ Wkłádáć. Sērtŭs, a, um, partic. ut: Serti flores, Sertæ coronæ. Sērtŭm, i, g. neut. ein Krantz oder Meyen/ Wieniec. *Florens, luteum, olens, ſpiceum, feſtum, molle, geniale, floridum, humidum, odoratum, cæruleum, gramineum, floreum, textile, flavens, ſtellans, fragrans, roſeum, verniſicum, vitreum, redolens, picturatum, madens, halans, inſigne, pictum, amaranthеum, virens, coloratum, puniceum, radioſum, floridulum, intortum, marcidum, frondeum, viride, mellicolor, roſcidum.* Compoſita, quæ in præterito habent ŭī, diſſillab. Adſero, vel, Aſsĕrō, āſsĕrĭs, āſsĕrŭī, āſsĕrĕrĕ, beſtetigen/ befeſtigen/ für gewiß halten/ Twierdźić/ Przywłaſzczáć. Aſſerere ſe ſtudiis, ſich gar auff die Lehr geben/ Naukom ſię cále oddáć. Aſsērtĭō, onis, g. f. ein Beſtettigung mit Worten/ Twierdzenie. Aſsērtŏr, oris, g. m. ein Schirmer vnd Handhaber zur Leibfreyheit/ Obrońcá/ Wyzwalacz. Cōnsĕrĕrĕ, zuſammen ſetzen/ Poſpołu ſádźić. Conſertum tegmen ſpinis, ein Haub mit Dörnen beſetzt/ Przykrycie plecione z ćierni. Certamen conſerere, angreiffen zu ſtreitten/ Potykáć śię. Cōnsērtŏr, oris, g. m. ein Streiter/ Potykácz/ Przećiwnik. Cōnsērtŭs, a, um, particip. Beſetzt/ gleich ein Kleid mit Edelgeſtein vnd dergleichen/ Sádzony/ Pleciony. Cōnsērtē, adver. dicht aneinander/ śćiśle. Dēsĕrĕrĕ, verlaſſen/ Opuśćić. Deſerere cauſam aut litem, ein Rechtſach vnterlaſſen vnd übergeben/ Puśćić práwo. Deſeruit me fides & fama, Ich hab meinen Glauben vnd Leumbde verloren/ Stráćiłem ſłáwę y kredyt. Dēsērtŭs, a, um,

verlassen/Opuszczony. Indēsērtŭs,a,um,vnverlassen/Nieopuszczony. Desertus, nomen ex particip. ut: Desertæ solitudines, Einöde/Puszcza. Desertor, oris, g. masc. ut: Desertor amicorum, Der seine Freunde verläst/ Odstepcá przyiaciol. Desertor miles, Der ohn Vrlaub hinweg fährt/ oder von den seinen flüchtig wird/ Zbieg/ Zołnierz odbiegácz. Dēsērtŭm,i, g. n. Einöde/ Wüste/verlassen Orth/Pustinia. Dēsērtĭō,onis, g. f. Verlassung/ Opuszczenie. Dēsērtō, as, dēsērtārĕ, frequent. obsolet. Differere, ein lange Red halten/ Dluga orácia mieć. Differere in contrarias partes, vel in utramq; partem, zu beyden Seiten reden / Ein Sach mit reden gut vnd böß machen / Rostrząsáć / Przegadywáć sie. Dissertare, frequent. viel redens treiben / Wiele gádáć. Dissertatio, onis, g. f. Ein vielfaltige Red/ Rozmowá. Dĭsērtābūndŭs, a, um, lang vnd viel redend / Rozmawiáiacy. Dĭsērtŭs, a, um, gesprächig/ beredt/ Mowny/ Wymowny. Dĭsērtē, adverb. Außtrücklich/ Wyráźnie/ ut; Diserte loqui, fein reden / artlich reden / ein gute Zung haben zu reden/ Wyráźnie mowić. Indĭsērtŭs, a, um, vnberedt/ Niewymowny. Indĭsērtē, adverb. vnaußtrücklich / Niewyráźnie. Edĭsĕrĕrĕ, außlegen/ zuverstehen geben/ Wymowić/ Wypowiedzieć. Edĭsērtārĕ, frequent. viel vnd offt außlegen/ Rospowiadáć/ Wypowiádáć/ Exerere, hinauß thun/ Wykładáć/ Wywieszáć. Exerere ensem, das Schwerd außziehen/ Dobyć broni. Exerere lingvam, die Zung außstrecken/ Wyszczenić iezyk. Exērtŭs, a, um, particip. sive nomen ex particip. ut: Dentes exerti sunt apro, die Zän gehen für das Maul/ Zeby sie ukázuia z pászczeki wieprzowi dzikiemu. Exertare, frequent. fast außstrecken/ Wychyláć. Inserere, einthun oder stossen/ Włożyć. Insertare, frequent. idem. Obsĕrō, as, avi, atum, ōbsĕrārĕ, verrieglen/ verschliessen/ Zámknąć/ Założyć. Rĕsĕrārĕ, auffschliessen/ auffthun/ Otworzyć.

Sero, & Serotinus, vide Serus.

Serpastrum, Serpens, vide Serpo.

Sērpō, is, sērpsī, sērptŭm, sērpĕrĕ, schleichen wie ein Schlang/ kriechen/ rütschen/ Czołgáć sie/ Piąć sie/ Rościągáć sie. Serpere per humum, dicitur herba, schleichen/ Pnie sie. Sērpēns, entis partic. weiter greiffend/ fürfahrend/ Czołgáiacy sie. Serpens, nomen, tàm masc. quàm fœ. gen. schleichend od kriechend Thier/ ein Schlang/ Wąż/ Gádzina. *Ater, squameus, letifer, plenus veneno, Niliacus, arenivagus, exitiosus, asper, afer, minans, virulentus, venenatus, noxius, latens, formidabilis, dirus, cæruleus, venenifer, sævus, horrificus, terrigena, letalis, Martius, tortus, tumens, flexilis, minax, latebrosus, pinnatus, lubricus, cristatus, squalidus, nocuus, impius, Medusæus, veneniger.* Sērpēntĭgĕr, ra, rum, ein Schlangenträger/ Wezownik/ Weze noszacy. Sērpēntĭgĕnă, æ, g. m. von einer Schlangen geboren/ Wezowego rodu. Sērpēstrŭm, i, g. n. ein Geschirr das man den Kindern an die Beyn bindet / so sie noch kriechen/ damit sie nicht krumme Beyn bekommen/ Pewne náczynie ktore dzieciom chodzić sie uczącym do nog przywiezuia / żeby nog sobie niepokrzywiły. Insērpō, is, insērpsī, insērptŭm, insērpĕrĕ, einkriechen/ einschleichen/ Włázić/ Wmykáć sie. Prōsērpĕrĕ, herfürkriechen/ fürkriechen/ Wyłázić/ Krzewić sie. herb. dicitur proserpere.

Sĕrpȳllŭs, g. m. vel Sĕrpȳllŭm, g. n. Herba, Quendel/ oder wilder Poley/ Máciérzanká/ Mierka czerwona. *odoriferum, virens, luxurians.*

Sērră, æ, g. f. ein Säge/ Piłá drzewna. *Arguta, ferrea, acuta, stridens, dentata, rauca, longa, levis, rutilans.* Sērcŭlă, æ, dimin. ein Säglein/ Piłká drzewna. Sērrō, as, avi, atum, sērrārĕ, sägen/ Trzeć piłe. Sērrātŭs, a, um, gesäget/ Piłowány. Item, Sägenweiß zerkärfft/ Nárzynány/ ut: Dentes Serrati. Cōnsērrātŭs, a, um, id. quod Serratus.

Sērrātă, æ, g. f. herba, Gamanderlin/ Ożanká.

Sērrātŭlă, æ, g. f. Betonien/ Bukwicá/ Jelent trank ziele. herba.

Serrula campana, Herba, Steinklee / Komonicá Włoska. Melilothum aliàs dicitur.

Sertum, vide Sero.

Sērvĭă, æ, g. fœ. ein Meyen oder Strauß von Blumen/ Kitká z Kwiecia.

Sērvĭō, is, sērvīvī, sērvītŭm, sērvīrĕ, dienen/ Służyć. Servire alicui rei, Sich einer Sach gar ergeben/ Cále sie udáć ná táka rzecz. Servitutem servire, Leibeygen seyn/ Niewolnikiem być. Sērvībō, & Sērvĭam, in futuro facit. Sērvĭēns, entis, particip. dienend/ Służący. Sērvĭtŭs, tūtis, & Sērvĭtūdō, dinis, g. f. Leibeygenschafft/ Służbá/ Niewola. *Laboriosa, maligna, misera, pœnalis, ignominiosa, miserabilis, infamis, molesta, onerosa, Persica.* Sērvĭtĭŭm, ij, g. neut. Dienst/ Leibeygenschafft/ vnd eines Leibeygenen Pflicht / Służbá.

*Grave, ægrum, triste, turpe, durum, nefandum, immite, acre.* Servitium, & frequentius Servitia, g. neut. pl. nu. Leibeygene Dienst oder Dienstleuth/ Sludzy/Czeladz. Servus, i, g. m. Leibeygen/ eygen Mann/ Eygen vnd Eygenpflichtig/ Sluga/ Niewolnik. *Agilis, sordidulus, fallax, curiosus, alienigena, fugitivus, cretatus, salutigerulus, saccularius.* Servus libidinum, seinem Muthwillen ergeben/ Wszetecznik. Servus, a, um, ut: Serva prædia, Vnterpflichtige Güter/ die zu etwas verbunden seyn/ als Weg vnd Steg dardurch zu gehen/ Obowiązáne dobrá. Servulus, li, g. mas. dim. Servula, æ, g. f. ein Leibeygene Dienstmagd/ Sluzebnicá. Servilis, le, eines Leibeygnens/ Sluzebniczy/ Niewolniczy. Bellum servile, Empörung vnd Krieg Leibeygener Leute/ Woyná z slugámi/ z niewolnikámi. Serviliter, adverb. Wie ein eygen Mann/ Knechtisch/ Niewolnicze. Servior, serviris, serviri, passivè, gedient werden/ Mieć slugi. Conservus, i, g. mas. ein Mitknecht/ oder miteygen Mann/ Spokslugá. Conserva, æ, g. fœ. ein Mitdienerin oder Leibeygne/ Potsluzebnicá. Conservitium, ij, g. n. Mitdienst/ Leibeygenschafft/ zweyer oder mehr miteinander/ Spokniewola. Adservio, vel Asservio, is, asservivi, asservitum, asservire, zudienen/ dienen/ Przyslugowáć. Deservire rebus divinis, des Gottesdiensts abwarten/ Báwić się przy sluzbie Bozey. Deservire studijs, lernen/ Naukámi się báwić. Inservire, zu dienen/ vnterdienstig seyn/ Náslugowáć/ Przyslugowáć. Valetudini inservire, Seiner Gesundheit pflegen/ O zdrowiu rádzić. Plebi summa ope inservitum est, Man hat dem Volck fleissiglich vorgeben vnd gewillfahrt/ Zábiegálo się przytązm pospolstwá wedlug przemozenia. Præservire, Einem ein Dienst thun/ Náslugowáć. Subservire, vnterdienstig seyn/ Przyslugowáć. Orationi alterius subservire, Einem auß der Rede helffen/ Einem helffen etwas reden vnd darthun/ W mowie pomagáć.

Servo, as, avi, atum, servare, behalten/ retten/ erlösen/ Chowáć Záchowywáć/ Zbawiáć. Itē, Achtung haben/ Przestrzegáć. Modum servare, Maß halten/ Miáre záchowywáć. Promissum servare, Verheissung vnd Zusag halten/ Obietnice spelnić. Servare suum, wiederumb zu dem seinen kommen/ Przyść do swego. Servaveris, hüt dich daß du es nicht thust/ Strzez się zebyś tego nie miał uczynić. Servare, apud Virg. pro Inhabitare & Tenere. Servator, oris, g. m. ein Behalter/ Erlöser/ Zbáwiciel. Servatrix, icis, g. fœ. Behalterin/ Zbawicielká. Servabilis, le, wol zu behalten/ Trwáły. Adservo, vel Asservo, as, asservare, fleissig behalten/ Strzedz. Asservare aliquem in carcerem, In Gefängnuß legen vnd behalten/ Więzić. Asservare, pro Observare, Auff einen acht haben/ spähen/ Podstrzegáć. Asservatio, onis, g. f. Behaltung/ Przestrzegánie. Conservare behalten/ wol bewahren/ Záchowywáć. Conservare fidem, Glauben halten/ Wiárę záchowáć. Aliquem conservare, behüten vnd bewahren vor bösem/ Záchowáć kogo. Conservare rem suam, Das seine wol zusammen haben vnd behalten/ Rzecz swoię záchowáć. Conservator, oris, g. m. ein Erhalter/ Behüter/ Beschirmer/ Záchowywawcá. Conservatio, onis, g. f. Erhaltung/ Schirm/ Záchowywánie. Conservatus, a, um, Behalten/ behütet/ Záchowány. Observare, In acht nehmen oder haben/ warnehmen/ Pilnowáć/ Przestrzegáć. Observare scripturam alicujus, Eines Schrifft fleissig inachtnehmen sie zu begreiffen/ Przestrzegáć pismá czyiego. Observatum, imperson. man hat das in acht genommen vnd erfahren/ Rzecz postrzezona. Observare aliquem, Einen vor augen haben/ vnd jhm Ehr beweisen/ Powazáć kogo/ Wystrzegáć się. Observans, antis, particip. sive nomen ex particip. vor Augen habend/ acht auff einen habend/ Wystrzegáiący się. Observantissimus omnium officiorum, Allerley Dienstbarkeit beflissen/ Przestrzegáiący wszytkich powinności. Observatus, us, g. m. & Observatio, onis, g. f. Achtung vnd Auffsehen/ Przestrzegánie. Observatio, idem aliquando quod Observantia, æ, g. f. Ehrerbietung vnd Achtung auff einen/ Szánowánie. Observabilis, le, wol zu achten vnd zu verhüten/ Das verehret vnd in Ehren sol gehalten werden/ Znáczny. Inobservatus, a, um, vnverhütet/ nicht wargenommen/ vngeacht/ vngemerckt/ Niepostrzezony/ Niepowázony. Inobservabilis, le, vnverhütlich/ vnmercklich/ Niepostrzegly. Præservare, verhüten/ Obronić. quo quidam utuntur: apud idoneos authores non reperimus. Reservare, hinter sich halten/ Záchowywáć/ Odkladáć. Sermoni præsenti reserventur cætera, werden gespart bis wir kommen miteinander persönlich zu reden/

Zoſtáwić co / odłożyć do uſtney rozmowy.

Servilis & Servibiliter, vide Servio.

Sērŭm, i, gen. neut. Keeßwaſſer/ Serwatká/ Kápálicá.

Sērūs, a, ūm, ſpåth/ Pozny/ Nierychły. Arbor ſera, ſpåth grůnend/ Pozne drzewo. Lumen ſerum, ſpåhter Abend/ Pozny wieczor. Sērō, adv. ſpåth/ am Abend/ zu Abend/ Pozno/ Nierychło. Sērĭūs, comparat. adverb. zu ſpåth / Pozniey. Sērōtĭnŭs, a, um, ſpåthig/ Pozny/ źimoſtradny. Tempus ſerotinum, der Abend/ Wieczor. Serotinus à Sero, pro Tardè, ut: Serotina poma, Oepffel ſo ſpåth reiff/ źimoſtradki. Sērŭm, i, g. n. der Abend/ Wieczor.

Servus, vide Servio.

Sēsămă, æ, g. f. & Seſamum, i, g. n Frugis, frumenti, ſive leguminis genus, ein Gattung frembdes Korns/ das die Apotecker Siſamum nennen/ Seſam. Sēsămĭnŭs, a, um, ut: Oleū ſeſaminum.

Sēsămōīdīs, is, herba ex Ellebori genere, ſimilis rutæ.

Sēscūnx, sēscūncis, & Sēscūncĭă, æ, g. f. Anderthalb Vntz/ das iſt/ drey Loth/ oder der achteſt Theil eines Theil eines Dings/ Pułtory uncyie/ Oſm cześci. Sēscūncĭālĭs, lĕ, ut: Craſſitudo Seſcuncialis, Anderthalb Dåumige Dicke. Ntażość pułtorouncyowa.

Seſcuplum, pro Seſquialtero.

Sēsē, accuſativus geminatus à Sui. (dicitur.

Sĕsĕlĭs, is, g. f. herb. quæ vulgò ſaxifraga major

Sēsquī, indeclinab. compoſitum, Anderthalb/ Pułtorá. Sēsquĭaltĕr, ra, rum, ut: Sesquialtera pars, Anderthalb Theil/ Pułtorna cześć. Sēsquĭcŭlĕārĭs, is, Menſura, Das Anderthalb culeos hålt/ Anderthalb Fuder/ Pułtorokufna miárá. Sēsquĭhōră, æ, g. f. Anderthalb Stund/ Pułtory godźiny. Sēſquĭjŭgĕrŭm, i, g. neut. Anderthalb Jochart/ Pułtory włoki. Sēsquĭlībră, æ, g. fœ. Anderthalb Pfund/ Pułtorá funtá. Sēsquĭmēnsĭs, is, g. m. Anderthalb Monat/ Pułtorá mieśiącá. Sēsquĭmŏdĭūs, ij, g. m. Anderthalb Seſter/ Pułtorá korcá. Sēsquĭŏbŏlūs, li, g. m. Anderthalb obolus, das iſt/ der vierdte Theil eines Quintleins/ Pułtorá pieniążká. Sēſquĭōctāvūs, a, um, Das ſo viel thut als ein ander- vnd ein achte Theil darzu/ Oſmá cześćią więtſzy. Sēsquĭŏpĕră, æ, g. fœ. Anderthalb Tagwerck/ Pułtorá dniowia robotá. Sēsquĭpēs, pĕdĭs, Anderthalb Schuch/ Pułtoroſtopna miárá. Sēſquĭpĕdālĭs, lĕ, & Sēsquĭpĕdānĕŭs, a, um, Anderthalbſchuhig/ Pułtoroſtopny. Sēsquĭplēx, sēsquĭplĭcĭs, id. quod Seſquialter, vel dimidio tantum major, Das ein vnd noch halb ſo viel iſt/ Pułtorny.

Seſſilis, Seſſio, vide Sedeo.

Seſtans, vel Sēxtāns, Sēxtāntĭs, g. maſc. Der ſechſte Theil eines Dings/ Szoſta cześć. Hæres ex ſextante, ein Erb zum ſechſten Theil/ Dźiedźić ná ſzoſtey cześći. Item, Seſtans, Der ſechſte Theil eines Gewichts/ Szoſta cześć gwichtu. Sēſtāntārĭŭs, a, um, Vier Loth oder zwey Vntzen ſchwår/ Dwie uncyie máiący.

Sēſtērtĭŭs, id. nummus apud Romanos, Zween Aſſes vnd ein halb/ Pułtzeciá. Seſtertium, ij, g. n. & in pl. nu. Sēſtērtĭă, orum, id eſt, mille nummi ſeſtertij. Seſtertium etiam eſt genus veli triplici licio texti, ut tertium filum duobus impar ſit. Seſtertiolus, vel Sēſtērtĭŏlŭm, diminut.

Sētă, æ, g. f. Schweinsbůrſt/ oder dergleichen rauh Haar/ Szczećiná. Sētĭgĕr, & Sētĭgĕrŭs, ra, rum, Bůrſt tragend/ Szczećiſty. Sētōsūs, a, um, voll Bůrſt/ Szczećiſty.

Seū, Conjunctio disjunctiva, oder/ Abo.

Sĕvērŭs, a, um, Rauh/ ſtreng/ ernſthafftig/ Surowy/ Oſtry. Amicus ſeverus, ein vnlieblicher Freund/ Nieprzyiemny przyiaciel. Conſilium ſeveriſſimum, faſt ſtrenger Rath/ Rádá ſurowa/ ćieſzka. Author ſeverus, ein faſt ſtrenger vnd ſtraffender Scribent/ Surowy piſarz. Sĕvērĭtās, atis, & Sĕvērĭtūdŏ, dinis, g. f. Ernſtligkeit/ Strengigkeit/ Srogość/ Surowość. *Caſtigatoria, acerba, rigoroſa, dura.* Sĕvērē, & Sĕvērĭlĭtĕr, adverb. ernſtlich/ grimmiglich/ Surowie/ Srogo. Aſsĕvērō, as, avi, atum, āſsĕvērārĕ, gewiß zuſagen vñ beſtetigen/ befeſtigen/ Twierdźić. Aſsĕvērāntĕr, & Aſsĕvērātē, feſtiglich/ gewißlich/ Mocno/ Zápewne. Aſsĕvērātĭō, onis, g. f. ein Befeſtigung/ gewiſſe Zuſag/ Twierdzenie. Pērsĕvērūs, a, um, faſt ſtreng/ ſehr ernſthafftig/ Bárzo ſurowy/ ſrogi. Pērsĕvērārĕ, beharren/ Trwáć. Pērsĕvērāns, antis, nomen ex particip. ut: Perſeverantiſſimo ſtudio, Mit beharꝛlichem Fleiß/ Bez przeſtánku/ Vſtáwicznie. Pērsĕvērāntĕr, adver. Beharꝛlich/ ſtandhafftiglich/ Vſtáwicznie/ Trwáłe. Pērsĕvērāntĭă, æ, g. fœ. Beharrung/ Standhafftigkeit/ Wytrwánie/ Trwáłość.

Sevoco, vide Voco.

Sēvŭm, i, g. n quod & Sepum, vel Sebum dicitur,

situr, Vnschlit/ loy/ Sádlo. Sēvōsūs,a,um, dem Vnschlit gleich/schmirbend/ lojowáty. Sēvō,as, avi,atum, sēvārē, ut: Candelas sevare, Vnschlit Kertzen machen/ Liechte machen / lojć/ świece robić. Sevatius & Sēbātiūs,a,um, Das von vnschlit ist/ lojowy / ut: Candela sevatia.

Sēx, adjectiv. indeclin. pl.nu. Sechs/ Sześć. Sēnūs, a, um, distributiv. sed in plural. frequentiūs Sēnī, æ,a, je sechs / Sześć ich/ Poszostny. Sēxāgēnūs, & Sēxāgēnāriūs, a, um, das sechs inhält/ Sześćdziesiątny. Sēxāgīnta, indeclinabile, Sechtzig/ Sześćdziesiąt. Sēxāngūlūs,a,um, das sechsecktig ist/ Sześćwęgielny. Sēxcēnūs,& Sēxcēntēnus, a, um, Sechshundert/ Sześćset. Sēxcēntēsīmūs, a, um, Sechshunderst/ Sześćsetny. Sēxcēntī, æ, pl.nu. Sześć set. Sēxcēntiēs, sechs hundertmal/ Sześćset kroć. Sēxdēciēs, adverb. Sechszehen mal/ Szesnaście kroć. Sēxdēcīm, indeclin. Sechszehn/ Szesnaście. Sēxēnnīs, ē, Sechsjährig/ Szescletny. Sēxēnnīūm,g.n. Zeit von sechs Jahren/ Sześćlat. Sēxiēs, adver. sechs mal/ Sześć kroć. Sextans, & Sextantarius, vide Sextans.

Sēxtīlīs,is,g.m. Mensis, qui nunc Augustus dicitur.

Sēxtūlā, æ, g. fœ. der sechste Theil einer Vntz/ oder dritte Theil eines Loths/ Szosta część Vncyey/ Trzecia część lotá.

Sēxtūm, adverb. Sechste mal/ Szosty raz.

Sēxtūs,a,um, Das Sechste. Szosty.

Sēxūs, ūs, g. m. Geschlecht/ als Männlich vnd Weiblich ... rt/ Płeć/ Rodzay.

Sī. Conj. Wann/ Jeśli. Sīn, Wann aber/ Ateśli zás.

Sibī, Dativus à Sui, Pronomen.

Sībīlūs, i, g. mas. in plurali, Sībīlī, vel Sībīlā, das Pfifen mit dem Munde oder des Windes/ Kszyk/świst. Aliquem sibilo consectare, Einem nachpfifen/ Wykszykáć. Sībīlō, as, sībīlārē, pfifen/ Kszykáć. Insībīlārē, idem. Exsībīlārē, außpfifen/ über einen pfifen daß er außweichen muß/ Wykszykáć/ Wyświstáć.

Sīc, adverb. Also/ Ták. Sic est ingenium, Also ist er geartet/ Tákiego iest zmysłu/ dowćipu. Sic ut quimus, Wie wir vermögen/ Jáko możemy. Sīccīnē, adverb. interrogantis, pro, An sic? vel, Sicne? Siccine est sententia? Jst denn das die Meynung/ Tákież iest zdánie?

Sīcă,æ,g.f. ein Dolch/ ein kurtzer Degen/ Puinał. Sīcūlă,æ, dimin. Sīcārius,ij, g. m. ein Mörder/ Todtschläger/ Zábuak.

Siccaneus, Siccesco, v. Sicco. Siccine, v. Sic.

Sīccō, as,avi,atum, sīccārē, trucknen/ Suszyć. Sīccēscō,is, sīccēscērē, trucken werden/ Schnąć. Sīccūs,a,um, trucken/ dürr/ Suchy. In Sicco, auff trucknem Land/ Ná suszy. Item, Siccus, mässig im trincken/ Trzeźwy. Sīccē adv. Truckenlich/ sucho. Siccè dicere, per Translat. truckenlich reden/ das ist/ wenig oder vngern/ Trochę/ przez zęby mowić. Sīccītās,atis,g.f. Truckne/ Dürre/ Suchość. Sīccātūs, a, um, außgetrucknet/ Suszony. Sīccōcūlūs,a,um, nomen à Plauto fictum, siccos oculos habens. Sīccānēūs,& Sīccānūs,a,um, trucken vnd dürr von Natur/ Suchy z Nátury. Dēsīccō, as, desiccare, & Exīccārē, außtrucknen/ Wysuszyć. Exiccatum genus orationis, Ein satte Red ohn Vberfluß/ Mowá krotka / wezłowáta. Exīccātūs, a, um, außgetrucknet/ Wysuszony. Exiccata pocula, außgeleerte Becher / Wypite kielichy. Insīccātūs, a, um, vngetrucknet/ Niesuszony.

Sicera, Hebræis omnis potus inebrians, starcker Tranck/ Mocny napoy.

Sīcīlēō, es, sīcīlūī, vel Sīcīlīō, is, sīcīlīvī sīcīlītūm, sīcīlīrē, Grummet abhawen / Kośić. Sīcīlīmēntūm, i, g. n. Grumet/ Potraw.

Sīcīlīūm, i, g. n. Duæ drachmæ.

Sicinnium, genus saltationis Satyricæ, à Sicinno inventore.

Siclus, i, g. m. apud Hebræos dicitur uncia, apud Græcos & Latinos quarta pars unciæ.

Sīcūbī, adverb. Wo etwan/ Jeśli gdzie. Sīcūndē, adverb. pro, Si alicundè, Von jergendswo/ Jeśli z kąd.

Sīcūt, Sicūti, adv. simil. Wie/ Gleich wie/ Jáko.

Sideratus, Sidereus vide Sidus.

Sīdērītēs, ītis, gen. masc. Gemma ex genere Adamantum.

Sīdērītis, tīdis, g. f. herba, Peterskraut/ Pomurne ziele/ Zkocień/ quæ & Helxine.

Sīdō, sīdīs, sēdī, sēssūm, sīdērē, mutuatur præteritum à Sedeo, sich setzen/ Sádowić śię. Aves sidunt. Sido habet proprium præteritum, nempe Sidi, apud Columell. Sēdīmēntūm,i,g.n. Nidersenckung wegen grosser schwäre/ Vpádnienie czego. Ad, vel Assīdō, præteritum & Supinum habet, ab Assideo, āssēdī, āssēssūm, āssīdērē, hinzu sitzen/ Siedzieć przy kim. Assidere mensæ, Zu Tische sitzen/ siedzieć u stołu. Cōnsīdērē, Sich setzen/

setzen/Vśieść. Ubi ira consedit, Wann der Zorn vergangen/ Ják gniew opkonał. Cōnsīdĭtŭr, impersonale, Man setzt sich/ Vśiedlt. Desidere, Sich sencken/sitzen/ śiadáć/Proznowáć. Terra desedit, Die Erd ist eingesuncken/ śiada śie. Desidentes mores, die jetzund abgangen seynd/Vstáwáiące obyczáie. Insido, Insidens, Insessus, It. Obsidere, v. Sedeo. Persidere, Zu grund fahren/ sich gäntzlich setzen/Ostáć śię/Trwáć. Rĕsīdĕrĕ, Sich wieder setzen oder nidersetzen / Siadáć/ Vstáć śie. Sūbsīdĕrĕ, nidersencken/niderlassen/ Zástánawiáć śie / Ostáć śie. In loco aliquo subsidere, sich setzen vnd bleiben/ Vśieść ná mieyscu. Cui opponitur Proficisci.

Sīdŭs, sīdĕrĭs, gen. neut. Gestirn/auch ein jeder Stern oder Planet/Gwiazdá/Gwiazd pewna liczbá. *Aureum, vagum, candidum, cœleste, lucidum, lucens, ætherium, conspicuum, arduum, igneum, clarum, coruscum, versabundum, micans, celsum, rutilum, vibrale, vibratum, fulgens, sacrum, gemmatum, liqvidum, Planeticum, radians, rutilans, candens, nitidum, splendidum, fulgidum, sublime, flammatum, auricomum, radiosum, conspicuum, limpidum, Olympicum, Titanium, formosum, aureolum, ardens, roseum, flagrans, purum.* Sīdĕrĕŭs, a, um, & Sīdĕrālĭs, lĕ, Von den Sternen/vom Gestirn/ Gwiazdny/Gwiazdzisty. Item, Sidereus, glántzend/Gláncowny. Sīdĕrŏr, aris, atus sum, sīdĕrārī, Durch Einfluß des Gestirns/ oder vom Wetter beschädigt werden/ Martwieć/ Zágorzeć. Sīdĕrātŭs, a, um, particip. Vom Wetter beschädiget/ Záśkodzony/ Zágorzáły. Sīdĕrātĭō, onis, g. fœ. Schaden vom Wetter empfangen/ Zmartwienie/Zágorzenie. Item, Morbi genus, gähe Verdürrung vnd Schwindung eines Glieds/ Apoplekśyia.

Sifilare, Veteres pro Sibilare. Sigillaris, Sigillatim, Sigillatus, Signaculum, Signifer, Significo, & Signo, v. Signum. Item, Sigillatim, v. Singulus.

Sīgnŭm, i, g. n. ein deutend Zeichen/ Znák/Cechá. Item, ein Kriegsfähnlein/Choragiew. Dare signum militibus, Lermen schlagen/ein Zeichen geben/ Hásło dáć. Item, ein Zeichen vnd Schilt an einem Hauß/Znák/Nápis ná domie. Sīgnă, orum, pl. nu. Bilder/Bildnussen/Obrázy. Item, Vorzeichen künfftiger Ding/ Znáki. Sĭgīllŭm, i, g. n. ein Sigel/Pittschier/erhebtes Bildlein/Pieczęć. Sĭgīllō, as, sĭgīllārĕ, versieglen/verschliessen/ Pieczętowáć. Sĭgīllārĭă, orum, g. n. pl. nu. Vicu li Romæ, ubi sigilla vendebantur. Item, Parvæ imagines fictilibus impressæ. Sīgnĭfĕr, ri, g. mas. ein Fähnrich/ Chorąży. Item, Circulus in quo XII. signa Zodiaci sunt. Antĕsīgnānŭs, i, g. m. der für dem Fähnlein oder Panier in der Schlachtordnung stehet / Przedproporník / Zołnierz przodkowy. Sīgnō, as, sīgnārĕ, zeichnen/ Znáczyć/Cechowáć. Argentum signare, Müntz schlagen/Bić pieniądze. In animis signare, einbilden/ W pámięć wbić. It. Signare, deuten/ Dáć znáć. Numeris signare, mit Namen nennen/ Liczbą/ Imieniem mianowáć. Sĭgnātŭs, a, um, gesieglet/ gezeichnet/Náznáczony/Nácechowány. Sīgnātŏr, oris, g. m. ein Sigler/Pieczętarz. Sīgnātōrĭŭs, a, um, ut: Annulus signatorius, ein Sigelring/Pitschierring/Sygnet. Sīgnācŭlŭm, li, g. n. pro Signo. ein eingetruckt Zeichen/ Pieczęć/ Cechá. Sīgnĭfĭcō, as, sīgnĭfĭcārĕ, Einem deuten oder zeigen/ zuwissen thun/ zuverstehen geben/ Oznaymić/ Dáć znáć. Sīgnĭfĭcātĭō, onis, g. f. Anzeigung/ Bedeutung/ Oznaymiánie. Sīgnĭfĭcātŭs, ūs, g. m. idē. Sīgnĭfĭcāntĕr, adver. klärlich/ verständlich/ deutlich/ Wyráźnie. Sīgnĭfĭcāns, antis, nomen ex particip. ut: Verba significantia, verständliche deutliche Wort/ Wyráźne słowá. Adsignificare, vel Cōnsīgnĭfĭcārĕ, idem quod Significare. Præsignificare, Vor anzeigen/ Przeznaczáć. Compos. à Signo: Assīgnō, as, avi, atum, āssīgnārĕ, Einem zuordnen vnd zubestimmen/ Náznaczáć. Item, Einem etwas auffrechnen/Przyliczáć do czego. Assignare culpam fortunæ, Die Schuld auff das Glück werffen vnd legen/Przypisáć winę przypadkowi. Assīgnātĭō, onis, g. f. Verordnung/Zumessung/ Sporządzánie/ Przyliczánie. Cōnsīgnārĕ, versiglen/ bezeignen / Náznaczáć. Consignata literis memoria, beschrieben / auffgeschrieben/ Nápisane rzeczy. Designare, bezeichnen/Poznaczyć. Verbis aliquid designare, bedeuten / Nátchnąć co słowy. Designare agrum seminario, Ein Acker zu der Saat verordnen/Rolą do śiania sporządźić. Designatus Reipubl. civis, Der mag Bürger werden/ oder zu einem Bürger erwehlt/Mieszczánin náznáczony. Item, Designare, Etwas begehen / oder etwas newes anfahen/ guts oder böses/Dopuśćić śię czego. Dēsīgnātŏr, oris, g. m. Ein Anrichter/ als der Ceremonien vnd anderer Dingen/ der alle Ding verordnet wie sie gehen sol-

sollen / ein Regelführer / ein Anweiser / Stáno-wniczy / Igrzyst spráwcá. Dēsīgnātiō, onis, g. f. Angebung / Ordinantz / Náznáczenie / Okreslenie. Sine designatione personarum & temporum, Ohn Anordnung vnd Benamsung der Personen vnd Zeit / Bez znáczenia ludzi y czásu. Exsignare, idem quod signare. Insīgnĭs, ĕ, à Signo derivatur, Einer der mit einem Zeichen von andern vnterschieden / Gezeichneter / Náznáczony. Insignis, per Translat. Fürnehm / Fürtrefflich / Wolbekant / berühmbt / Znáczny / Náyznácnieyszy. Insīgnĕ, is, g. n. ein Zeichen / Znák. It. Insigne, & quod frequentius dicitur Insīgnĭă, orum, pl. num. g. neut. Sigel vnd Wapen / Herb. Insigne regni, Des Reichs Ehrenzeichen / Herb Krolestwá. Insīgnĭō, is, īnsīgnīvī, īnsīgnītŭm, īnsīgnīrĕ, zeichnen / Znáczyć. Insīgnītē, & īnsīgnītĕr, adverb. wol gezeichnet / Znácznie. Insigniter impudens, mercklich vnverschämbt / Znácznie niewstydliwy. Insignè improbus, trefflich boßhafftig / Znáczny niecnotá. Obsīgnārĕ, versiglen / Zápieczetowáć. Obsignare testamenta, ein Erbgemächt auffrichten vnd versiglen / Zápieczetowáć Testáment. Obsīgnātŏr, oris, g. m. Obsīgnātōrēs, pl. num. Zeugen so ein Erbgemächt oder Vertrag der Partheyen vnterzeichneten vnd versigleten / Pieczetarze. Obsīgnātŭs, a, um, versiglet / verpitschiert / Zápieczetowány. Persignare, verzeichnen oder versiglen / Znáczyć przez. Præsignare, vorzeichnen / Przeznáczyć. Præsignis, e, Fürtreffentlich / Znáczny. Rĕsīgnārĕ, Das Zeichen ab oder auffbrechen / Odpieczętowáć. Item, eigentlich zeichnen / Znáczyć. Item, außtilgen / abthun / Wymázáć. Sŭbsīgnārĕ, vnterzeichnen / vnterschreiben / Podpisowáć / Wywodzić w księgi.

Sīgmă, ătis, g. n. Ein außgeschnitten Brett wie ein halber Mon / Stol iádálny.

Sil, silis, g. n. Ein gelb leymecht Erdreich wie man in Ertzgruben findet / Brunatney fárby ziemiá. Color silaceus, Farb von solchem Erdreich / Brunatna fárbá.

Sĭlĕō, sĭlēs, sĭlŭī, sĭlērĕ, stillschweigen / Milczeć. Silent inter arma leges, Die Gesätz im Krieg erligen / hören auff / gelten nicht / Vstáią práwá ná woynie. Sĭlētŭr, impersonale, man schweigt / Milczą. Sileatur ille, des werde nicht gedacht / Niech milczą o nim. Sĭlēscō, is, sĭlēscĕrĕ, erstillen / Milczeć. Sĭlēns, entis, particip. sive nomen ex partic. stillschweigend / Milczący. Silentēs, pl. num. die Todten / Vmárli. Cœlum silēns, Wetter / Pogodá. Vineæ silentes, Weinräben noch nicht grünend / Winnicá nie zárosłá / nie zielenieią sie. Sĭlēntĕr, adverb. pro Tacitè vel Clam. Sĭlēntĭŭm, ij, g. n. Stille / Milczenie. *Fidele, taciturnum, nocturnum, mutum, horrendum, opacum, tranquillum, tenebrosum, latebrosum, arcanum, Pythagoricum, rabiosum.* In silentium descendere, schweigen / Milczeć. Noctis silentium, pro intempesta nocte, quam alij concubium, alij conticinium vocant, Nachtstille / Pierwospy. Silentio, vice adverbij, ut: Nocte, silentio creatus, Zu Nacht in der Stille / W nocy cicho. Cōnsĭlēscĕrĕ, geschweigen / Vćichnąć. Cōnsĭlēscĕrĕ, Einhelliglich schweigen / Vmilknąć.

Sĭlĕr, Sĭlĕrĭs, g. n. ein gattung weydenbaums / Witwiná.

Sĭlĕx, sĭlĭcĭs, g. m. & fœm. ein Kißlingstein / Krzemień. *Durus, validus, rigidus, indomitus, Caucaseus, calcabilis, ignitus.* Sĭlĭcātŭs, a, um, id est, silice stratus, Sĭlĭcĕŭs, a, um, vt: Lapides silicei, Kißlingstein / Krzemienie. Sĭlĭcĕrnĭum, ij, g. neu. Nonius docet esse funebre convivium, quod senibus exhibetur. Festus vult esse genus farciminis, quo familia in luctu à fletu purgatur. Alij silicernium nomen fictum à Terentio existimarunt pro sene: quod in curvitate silices spectet.

Sĭlĭcĭă, æ, g. fœm. Herba, quæ vulgò Fœnum græcum dicitur.

Sĭlīgō, sĭlīgĭnĭs, g. fœm. ein gattung kleines weissen Korns / weisser dan Weitzen / żyto / Máká. *Mollis*, Sĭlīgĭnĕŭs, a, um. Das von solchem Korn ist / żytny. Sĭlīgĭnārĭŭs, ij, g. masc. ein Kornverkauffer / żytny kupiec.

Sĭlĭquă, æ, g. fœm. ein Hülß der Früchten: als Erbsen / Bonen / vnd dergleichen / Łupiná / strak. est & arboris genus. Sĭlĭquŏr, aris, atus sum, Sĭlĭquārī, id est, Siliquas facere, & Siliquis tegi.

Sĭlĭquāstrŭm, i, g. n. aliàs Piperitis, Heydnisch Wundkraut / Pieprzycá.

Silli, lat. Dicacitates & Sales.

Sīlō, ōnĭs, & Sīlŭs, i, g. masc. Der grosse Augbrawen hat / oder dem die Naß vbersich gekrümbt ist / Brwisty / Nosá ná końcu nákrzywionego.

Sĭlphĭŭm, phij, g. n. idem quod Laserpitium, Ist ein Kraut das man jetzt nennet Angelicam /

oder Brustwurtz/wiewol etliche wöllen/daß Angelica Panaxheracleos sey/ Cyrenáyskie ziele. Czártowe iáyno.

Silus vide Silp. Silva, Silvestris, & similia infra scribuntur Y Græco.

Sĭlūrŭs, i, g. m. Piscis genus.

Sīmĭă, æ, g. f. & Sīmĭŭs, ij, g. m. ein Aff/ Máłpá *Proterbus, calidus, simulator, humani oris, parasitus*, Sīmĭŏlŭs, li, dim. Simia caudata ein Meerkatz/ Workstikot.

Sĭmĭlă, æ, g. fœ. & Sĭmĭlāgō gĭnĭs, g. f. Semmelmeel/ Biała mąká. Sĭmĭlāgĭnĕŭs, a, um, von Semlen/ oder Semmelmeel/ Pßenny.

Similax, vide Smilax.

Sĭmĭlĭs, lĕ, Gleich/ Podobny. Similis genitivo junctum, Gleich besittet vnd geartet/ gleicher Art/ Podobnego rodzáiu. Domini similis es. Similis dativo junctum. Gleichförmig/ gleich/ gestaltet/ Podobny/ Podobnego kßtałtu. Fratri similior quàm patri. Sĭmĭlĭŏr, & sĭmĭllĭmŭs, Comparativum & Superlat. Sĭmĭlō, as, sĭmĭlārĕ, construitur cum accusat. Gleich seyn/ Gleichen/ Podobnym być/ przypodobywáć. Sĭmĭlĭtūdō, dĭnĭs, f. Gleichnuß/ podobieństwo. Similitudine veri capi, mit dem schein der warheit/ Podobieństwem ku prawdźie być zwiedzionym. Similitas, atis, pro similitudine, obsolet. Sĭmĭlĭtĕr, adverb. Gleichlich/ Podobnie. Sĭmĭllĭmē, adver. superlat. Gantz gleich/ Naypodobniey. Bárzo podobnie. absĭmĭlĭs, lĕ, multum dissimilis. Et fere jungitur negativis particulis: Nec, neq; non & haud. Neq; absimilis bitumini, nicht vngleich/ Nierozny. Ad vel Assimilis, le, Fast gleich/ Podobny. Assĭmĭlĭtĕr, adverb. Gleichlich/ Podobnie. Assĭmĭlō, as, assĭmĭlārĕ, vergleichen/ przypodobywáć. Consimilis, idem quod Similis. Dissimilis, le, Vngleich/ Rozny. Dissimiliter, adverb. Vngleichlich/ Roznie. Dissimilitudo, dinis, Vngleiche/ Vngleichförmigkeit/ Rozność. Perdissimilis, le, Gar vngleich/ Nie podobny. Subsimilis, le, ein wenig gleich/ podobny troche. Vĕrĭsĭmĭlĭs, lĕ, der Warheit gleich/ Podobny ku prawdźie.

Simones, qui sine narib. nati sunt.

Simonia, æ, g. f. Vox est non latina, Theologis tamen familiaris. Est studiosa cupiditas, vel voluntas emendi vel vendendi Spirituale, vel Spirituali annexum: & est peccatum enorme respectu ejus, qui per Simoniam beneficium acquisivit, qui pœnitentiam agere non potest beneficio retento, Ist Kauff vnd Verkauff heiliger vnd Geistlicher Dinge/ Swietokupstwo. Simoniacus, i, g. m. dicitur emptor Spiritualium.

Sĭmplēx, plĭcĭs, Einfältig/ Prosty. Homo simplex, Auffrecht/ fromb/ ohn falsch/ Prostak. Szczery. Rura simplicia, Das einfältig Bauwrenvolck/ Chłopstwo/ Grube pospolstwo. Sĭmplĭcĭtās, ātis, g. f. Einfaltigkeit/ Prostość. *Rustica, nuda, rudis, nivea, vera, prudens, credula, incauta, pagana, inculta, pura, candida, nescia fraudis, sapiens, vulpina*. Sĭmplĭcĭter, adverb. Einfältiglich/ ohn falsch/ ohn argelist/ Po prostu/ Prosto/ Szczerze. Simplicitus, Obsoletum pro Simpliciter.

Sĭmplŭs, a, um, vt: Liceat simplum solvere. Einest vnd ohn vberschätzung bezahlen/ nach billichem. Spráwiedliwie/ cosztoi rzecz zápłáćić. Sĭmplārĭŭs, a, um, vt: Venditiones simplariæ, Da der Verkäuffer nicht weiter verbunden wird zu geben denn was ein Ding kostet hat/ wo sich mangel am Kauff erfünde/ Kupia bez cementa/ Przedąy słußny.

Sĭmpŭlum, i, vel Sĭmpŭvĭŭm, ij, g. n. Vas fictile quo vinum in sacrificiis libabatur.

Sĭmŭl, adverb. Miteinander/ Zusammen/ Pospołu. Simul quandoque geminatum legitur, & habet eandem pene vim, quam Cum & Tum, sive partim, vt: Adeo omnes simul spernebant, simul tantam molem sibi metuebant, Miteinander verachteten vnd förchteten/ Wßyscy sobie lekce ważyli y bali śie. Simul cum particula Que junctum, & cum Ac vel Et: Quo mens simul visusque perstringatur, Das Gemüth mit sampt dem Gesicht ꝛc. Vmysł z widzeniem. Simul ac belli patiens erat, So bald er vermöglich zu krigen ward/ Iák ieno do woyny był sposobny.

Sĭmŭlāchrŭm, i, g. n. Bildnuß/ eigentlich ein erhaben Bild/ Wyrázenie/ Obraz. *Æneum, larvale, ligneum, terrenum, lapideum*. Simulachra virtutum, Anzeigung der Tugend/ Znáki cnot.

Sĭmŭlō, as, avi, atum, sĭmŭlārĕ, Gleich gestalten/ Wyrażáć/ Podobną rzecz czynić. Item Sich annemmen/ gleißnen/ Pokázowáć po sobie/ Zmyśláć. Amicitiam simulare, Freundschafft eusser-

eüsserlich vorgeben / Zmyślác przyjażń. Simulo non sentire, Ich stell mich gleich als empfünd ichs nicht / Pokázuie po sobie jákbym nie czuł. Simulatio, onis, g. f. & Simulamen, inis, g. neu. Gleißnerey / Zmyślánie. Simulator, oris, ein Gleyßner / Zmyślácz. Simulate, adverb. Durch falschen Schein / Zdrádliwie. Zmyślnie. Nieszczerze. Assimulo, as, avi, atum, assimulare, Dergleichen thun / ein ding eusserlich vorgeben / Przypodobáć. Assimulo, idest, Adumbro, Repræsento, Ich entwerffe / Wyrażáć. Assimulare literas, Die Buchstaben einem nachmachen / Wyrażáć litery. Assimulatus, a, um, particip. vt: Virtus assimulata, ein erdichte Tugend / Cnotá zmyślona. Assimulatio, onis, g. fæm. idem quod Simulatio. Dissimulare, Nicht dergleichen thun / verhälen / vergleyßnen / Pokrywáć / Inácżey pokázowáć. Dissimulatus, a, um, Verhalten / Verdeckt / Pokryty. Dissimulatio, onis, & Dissimulantia, æ, g. f. Verhälung / Nicht annemmung / Nieszczerość Pokrywánie. Dissimulator, g. masc. Verschweiger / der etwas verhält / Zmyślácz. Pokrywácz. Dissimulanter, adverb. Verhältglich / Nieszczerze / Zmyślnie. Insimulare, Gleyßnen / Zmyśláć. Item, einen etwas bezeyhen / eines Dings beschüldigen / Zádáć komu co. Insimulare aliquem avaritiæ, Einen der Geitzigkeit beschüldigen / Zádáć komu łákomstwo. Insimulare facinus. Plautinum est. Insimulatio, onis g. f. Beschüldigung / Zádánie.

Simultas, atis, gen. fæm. Neid / Feindschafft / Niechęć / Nieznáśń.

Simus, a, um, Krumm oder Flachnaaß / Nosá wklęsłego.

Sin, Conjunct. Wenn aber / Ajeśli.

Sinape, g. neu. vel Sinapis, is, g. f. Item, Sinapi, g. n. indecl. Senff / Gorczycá. *Fletum factura, Lachrymosa, tristis.*

Sincerus, v. Syncerus. Sinciput, v. Syncipur, vordertheil des Haupts / Głowy przednia część.

Sindon, donis, g. f. Fast feiner Leinwand / Prześcieradło Płotno biale bárzo cienkie.

Sine, Præpositio separativa significat Absq; Ohne / Bez. Sine controversia, Ohn zweiffel / Bez wątpienia. Bez sporu. Non sine negotio, Nicht ohne Arbeit / Nie bez prace.

Singillatim, Singularis, Singulariter, Singulatim, vide Singulus.

Singultus, us, g. m. Das schlucken / Szczkánie / łkánie. *Lachrymosus, acer, frigidus.* Singultus gallinarum, Das Gagren / Gdakánie / Kwokanie / Pypeć. Singultio, is, singultivi, singultitum, singultire, Hixen / schlucken / gagren / Szczkáć. łkáć / Kwokáć. Singultans, antis, Fast hyxend / Szczkájący. Singultim, adverb. vt: Singultim pauca loquutus, Mit schlucken oder abgezuckten Worten / gleich einer der in grosser Forcht ist / łkáiąc / Szczkáiąc / przemowił.

Singulus, a, um, Jeder allein / ein jeden / Pojedynkiem / káżdy zosobná. Frequentius in plurali usurpatur, vt: Singuli, æ, a, Jeder von jhnen / Pojednemu / Pojedynkiem / Káżdy zosobná. Singulis diebus, Alle Tag / Káżdego dnia. Singularis, re, einig / allein / eigentlich / osobliwy / Osobny. Pojedynkowy. Singularis aliquando accipitur pro Excellenti, & tam in malum, quam in bonum. Singulari segnitia prædici, Sonderlich träg vnd faul / Srodze lenwi / gnuśni. Singularius, a, um, idem quod Singulus. Obsolet. Singulatim, adverb. Eins nach dem andern / Osobno. Pojedynkiem. Singillatim, vel Sigillatim, idem, Singulariter, adverb. Quem ego singulariter dilexissem, Den ich sonderlich lieb gehabt hette / Wktorymem się ja osobliwie kochał.

Sinister, ra, rum, Linck / auff der lincken seyten / Lewy. Sinistra, æ, g. fæm. Die lincke Hand / Lewicá. A sinistra, Zu oder auff der lincken / z lewey strony. Sinistrum quantum ad augurium pertinet, significat prosperum, Im warsagen bedeutet Glück / w Wieszczbie / Inácży szczęście. Sinistrum, Widerwertig / vnglücklich / schädlich / Przeciwna rzecz / nieszczęście. Sinistritas, atis, g. f. Vnglückseligkeit / Wiederwertigkeit / Nieszczęście. Sinistrorsum, adverb. Gegen der lincken Hand / W lewo. Sinistre, adv. idem, Sinistrum Veteres dixerunt pro Sinistro.

Sino, sinis, sivi, situm, sinere, Lassen / Dáć pokoy / Dopuszczáć. Sine sic habere, laß es also seyn / Niechay ták będźie. Sine vt veniat, Laß jhn kommen / Dopuść mu / niechay przyidźie. Situs, a, um, particip. Gelassen / erlaubt / nachlassen / Dopuszczony. Desino, desinis, desivi & per Syncopen desii, desitum, desinere, Auffhören / ablassen / Przestáć. Desinas, Schweig / Przestań. Cyt. Desinere in violam dicitur gemma, Auff Violfarb ziehen / Podobna do Fio-

Fiolkow / albo ciagnie do Fiolkowey farby.
Desinere artem, Von einer Kunst ablassen/ Puścić sie rzemiesla. Indesinenter, Ohn vnterlaß/ Bez przestanku.

Sinopis, nopidis, g. fœm. Zinober/ein Gattung rother Farb / Rubrika. Sinopicus, a, um. vt: Rubrica sinopica, Zinober/ Cinober.

Sinuo, Sinuosus, vide Sinus.

Sinus, us, g. m. Der Busem/ das zwischen den Armen vnd Brust begriffen wird / Zanadra. *Calidus, patulus, tepidus, nexilis, blandus, tener, mollis, niveus, ambrosius, lacteolus, molliculus.* Sinus vestium, Die Falt an Kleidern / Fałd suknie. Sinum ex toga facere, Ein Schooß machen/den Rock zu einem Schooß fassen / kono u szaty vczynić/Podołek. In sinu gaudere, Sich heimlich vnd bey jhm selbst frewen/ cicho sie weselić. Sinus vrbis, Mitten in der Statt/środek miasta. Sinus, metaph. ein Arm des Meers / Odnoga morska. Item Augenwinckel / Kacik w oku. Item Netz oder Garn / Matnia. Item, Sagel/ zagiel. Sinus, us, g.m. vel Sinum, i, g.n. ein gattung Geschirrs zu Wein vnd Milch dienlich / stateк/dzban. Sinuosus, a, um, vt: Mare sinuosum, Meer daß viel Krümmen hat/ Morze odnogi majace/ wezykowate / krzywe. Sinuo, as, sinuare, hin vnd wider winden vnd krümmen/ kolisto czynić. Naginać. Sinuatus, a, um, Gekrümbt/ kolisty Nagiety. Sinuata in orbem luna, Der Mond voll / Miesiac pełny. Insinuo, as, insinuare, In die Schooß legen/ W łono kłaść. Item, einschieben / einschlucken / Wkradać sie. wkładać. Insinuare se ad amicitiam alteri⁹, Sich in eines Freundschafft einschlauffen / Wkraść sie w czyie przyjaźń. Insinuatio, onis, g. fœ. Einschluff/ etc. Wemknienie sie. Wkradanie.

Sion, sii, g. neu. herba, quæ alias Laver, sive Berula dicitur.

Siparium, vel Sipparium, vel Supparium, ij, g. neu. Der Fürhang hinder welchem die Schawspieler verborgen seynd / Obicie/ Zasłona za ktora komedyanci sie kryja.

Siphon, onis, g.m. Ein Sprütze/ ein Brunnenrohr/ sikawka. Siphonculus, li, dim. ein Sprützlein/ Sikawka mała.

Sipo, as, are, Antiquis in usu erat, pro Spargere, Sprengen/ Rzucać/ Roztrzasać. A quo manserunt composita: Dissipo, as, avi, atum, Dissipare, Zertheilen / Zerstrewen / Rozrzucać. Rospraszać/ Item, Zerbrechen / zerstücklen/ zerstören/ Rospedzać/ w kesy połamać. Dissipare & perterrere hostes, Die Ordnung des Feinds brechen/ Rospedzać nieprzyjacioły. Dispersum & dissipatum, Außgespreitet / Rosproszona rzecz. Dissipatio, onis, g. fœm. Verwüstung/ Zerstücklung/ Rosproszenie/ Rospedzanie. Dissipabilis, le, Zerbrüchlich / Rosproszysty/ Rozstepny. Insipare verb. obsoletum, pro injicere. Item, Obsipare, obsolet. pro Objicere, Fürwerffen / Posypować.

Siquando, adverb. temp. So etwan/ oder wann etwan/ Podczas/ Jesli kiedy.

Siquidem, Conjunct. Dann/ Ponieważ.

Si quis, si qua, si quod/ vel si quid, So oder wann einer/ Jesli kto.

Siriasis, is, g. f. ein Entzündung am Hirn/ Hirnhäutlein junger Kinder/ Zagorzenie Głowy.

Sirihus, vel Sirus, i, g. masc. Ein Keller der Erde/ Gruba/ ziemianka.

Sirius, ij, g. m. Stella quæ aliàs Anticanis dicitur, Der Hundsstern/ Gwiazda psia wielsza. *Ferbens, letalis, acer, pestifer, malus, fulgens, letifer, pulverulentus, ater, infensus, igneus, calens, ustus, rapidus.*

Sirpus, vide Scirpus.

Sis, Syncope, pro, si vis.

Sisama, vide Sesama.

Sisara, æ, g. f. Heydkraut/ Wrzos.

Sisaron, sive Sisarum, i, g. n. appellant Græci, quod Latini Siser, eris, g. n. Gelbe Rüblin/ oder Girlin. Etliche halten es für Rabuntzlen/ Rucmerka swoiska.

Sisto, is, stiti, statum, sistere, stillen/ Stawiać. Siste gradum, stehe still/ Postoy. Alvum sistere, den Bauchfluß stillen/ Zastanowić biegunke. It. Sistere, gegenwertig stellen / Obliczne bytności stanać. Ruinas sistere, den Fall wehren/ nicht lassen zerfallen/ Ruiny zastanowić. Statum, supinum. Si statum non esset, Wann man nicht erschiene/ Kiedyby sie było niestaneło. Stator, oris, g. m. ein Weybel/ Stadtknecht/ Wartknecht/ Zastanowiciel/ Stroż/ Sługa mieyski. Stator Jupiter dictus est, qui Romanos à Samnitis in fugam versos stare fecit. Absisto, absistis, abstiti, absistere, hinter sich weichen/ Odstapić. Absistere obsidione, oppugnatione, & similib. abziehen von einer Belägerung/ etc. Odciagnać. Absistitur,

tūr,imperſ.man ſtehet ab/Odſtępuią.Ăbsĭſtēns, entis particip. abweichend / Odſtepuiacy. Spe haud abſiſtens, nicht verzweifflend/ Niewątpiącÿ. Ad, vel Aſſiſto, is, aſtiti, aſtitum, aſſiſtere, hinzuſtehen/ Stać przy kim. Aſſiſtere ad fores, zur Thür ſich ſtellen/ V drzwi ſtać. Aſſiſtens,entis, Herumb ſtehend/ Stoiacy około. Conſiſtere, beſtehen/feſt ſtehen/ Oſtać ſię/ Stánąć.Conſiſtere ad anchoram,vel in Anchoris,Am Ancker ſtehen/ Ná kotfi ſtáć. Conſiſtit alvus,der Bauchfluß oder Durchlauff höret auff/ Biegunká uſtáłá. Conſtitit in digitos, Er ſtund auff den Zähen/ Stánął ná pálcách. Cōnsĭſtōrĭŭm,ij, g.n. novum quidem (ait Sipont.) ſed elegans vocabulum, pro loco, in quo conſultandi gratiâ Patres conſiſtunt, & pro ipſa conſiſtentium multitudine. Exiſtere,entſpringen/ſich erheben/entſtehen/ aufffommen/ Być/Pochodźić zkąd/Wynikáć/ Powſtawáć. Ne in eum exiſtam crudelior,daß ich nicht grimmiger werde/ Żebym z nim ſię ſrogo nie obſzedł. Inſiſtere, in oder auffſtehen/ ſtánąć ná czym. Haſtæ inſiſtere, ſich an den Spieß leinen/ Podeprzeć ſię Kopiią. Item, Inſiſtere, anhalten vnd treiben daß ein Ding außgerichtet werde/ Prowádźić ſpráwę. Quam inſiſtam viam? Welchen Weg ſoll ich für mich nehmen? Która ſię drogą udáć mam/ álbo teſz/ Czego ſię bede trzymał? Ĭnſtĭtĭō,onis, g. f. das Stillſtehen vnd beharren/wenn einer bleibt vnd nicht fort gehet/ Záſtánowienie ſię/ Poſtawánie. Ĭntĕrsĭſtĕrĕ, darzwiſchen ſtehen/ Stać miedzy. Obſiſtere, widerſtehen/ widerſprechen/ Záſtępowáć/ Sprzećiwiáć ſię. Obſiſti illi non poteſt, man kan jhm nicht widerſtehen / Niemożna mu ſię ſprzećiwić. Perſiſtere, beſtehen/ bleiben/ beharren/ Trwáć. Rĕsĭſtĕrĕ, ſtehen/ſtill ſtehen/ Záſtánawiáć ſię. It. widerſtehen/ Opieráć ſię/ Sprzećiwiáć ſię. In hoc reſiſto, Bey dem bleib ich/ Ná tym ſtoię/ trwam. Reſiſtere, dicitur venenatis pabulis herba, darwider hülfflich ſeyn/ Pomagá ná to. Rĕsĭstĭtŭr, imperſ. man wehret vnd ſtrebt darwider / Opieráią ſię / Sprzećiwiáią ſię. Subſiſtere, beſtehen/ Widerſtand thun/ Stánąć dobrze/oprzeć ſię. Item, an einem Orth ein zeitlang bleiben / Ná iednym mieyſcu trwáć. Sūbsĭſtēntĭă, æ, idem quod Subſtantia, v. Sto.

Sĭſtrŭm,i,g.n. ein gattung krummer Trometen der Egyptier /welche ſie brauchten in den Opfferungen/ Trąbá krzywa u Egiptian/ ktorey záżywano przy ofiárách.

Sĭsȳmbrĭŭm, ij, g. n. Herba, aliàs Serpillum ſylveſtre dicta.

Sĭtānĭŭm, ij, g. n. Frumenti genus, Sommerkorn/ Járká. Sĭtānĭŭs,a,um, ut: Sitanius panis, Brod von Sommer- oder von newem Korn/ Járy Chleb.

Sitella, vide Situla.

Sĭtĭcĕn, sĭtĭcĭnĭs, g.m. qui apud ſepultos cantus lamentabiles canere ſolebat. obſolet.

Sĭtĭs, is, g.f. Durſt/ Prágnienie. *Ignea, anhela, arida, ſicca, arens, triſtis, aſpera, horrida, flammata, acris, avida, moroſa, ingenioſa, ſæva, fervida, rabida, Tantalea, æſtiva, ardens, fervens, moleſta, glutinoſa, dira, implacabilis, letifera, veſana, hydropica.* Depellere ſitim potione, den Durſt leſchen/ Vśmierzyć prágnienie. Item, Sitis, metaph. groſſe Begierd vnd Luſt nach etwas / Pożądliwość / Żądánie. Sĭtĭō, sĭtĭs, sĭtīvī, sĭtītŭm, sĭtīrĕ, dürſten/ Prágnąć. Item, metaph. faſt begehren/ Żądáć. Sĭtĭēns, entis, partic. ſive nomen ex particip. dürſtend/ Prágnący. Sitiens annus, faſt trucken vnd dürr Jahr / Suchy rok. Sĭtĭēntĕr, adverb. begierlich/ Chćiwie. Sĭtĭcŭlōsŭs, a, um, dürſtig/ Prágnący. Loca ſiticuloſa, vel ſitientia, truckene vñ dürre örther/ Suche mieyſcá.

Sĭtŭlă, æ, g. f. ein Zeinen oder Korb/ ein Waſſergeſchirr/ Schöpffgeſchirr/ ein Eymer / Wiádro. *Aquaria, congialis.* Sĭtēllă, æ, dim. Situlum barbatum, Vas aquarium humile & concavum.

Sĭtŭs, a, um, partic. ſine verbo, geſetzt/gelegen/ geſtellt/ Położony/ Poſtánowiony. In te ſpes omnis nobis ſita eſt, An dir ſteht all vnſer Hoffnung/ W tobie tkwi wſzytká náſzá nádźieiá. Sĭtŭs, ūs, g. m. Gelegenheit oder Eygenſchafft eines Orths/ Położenie mieyſcá. Item, grawer ſchimlicher Vnflath an des Menſchen Haut/ Staub oder Wuſt in danckelen Orthen eines Hauſes/ Przykurzenie/ Pleśń/ Plugáſtwo. *Pallens, informis, iners, turpis, immundus, piger, ſterilis, cæruleus, fædus, ſqualidus, languens, putris, muſcoſus, annoſus, pulvereus, miſer, redolens, ferrugineus, ater, torpidus, gelidus, furvus, ſqualens, olidus, araneoſus, opacus.*

Sīvĕ, Conjunctio, Oder/ Abo/ Bądź to.

Smărāgdŭs, i, g. m. ein Smaragd/ Szmárágd. *Viridis, clarus, radians, florens, Erythræus, perſpicuus,*



cuus,

*cum, virescens, viridans, Scythicus, Arctous.* Smărăgdītēs, Gemma.

Smegma, vel Smīgmă, ătĭs, gen. neut. Seyff/ Mydło. Smēgmătĭcŭs, & Smēctĭcŭs, a, um, das Krafft vnd Vermögen hat zu säuberen/ gleich wie Seyff/ Ścieraniu służący.

Smīlāx, lācĭs, g. fœ. Arbor, quam Latini Taxum vocant. ein Ybenbaum/ Cis. Item, Herba, Welsche Bonen/ Bob ábo groch Turecki.

Smȳrnĭŭm, ij, g n. Herba ex Dauci generibus myrrhæ odorem referens, vulgus Levisticum appellat, Libstock/ Dzięgiel/ Mistrzownik ziele.

Sŏbŏlēs, is, g. fœ. Stamm/ Geschlecht/ Zucht/ Nachkommen/ Fasel/ Plemie/ Płod. Sŏbŏlēscō, is, sŏbŏlēscĕrĕ, sich faßlen vnd mehren/ Płodzić.

Sōbrīnŭs, i, g. m. & Sōbrīnă, æ, g. f. Geschwister Kind/ rechter Neeff/ vnd rechte Niecht/ Cioteczni bráciá. Sobrinus pro quocunq; cognato.

Sōbrĭŭs, a, um, nüchtern/ mässig mit Speiß vnd Tranck/ wolbesinnet/ Trzeźwy. Sōbrĭē, adverb. mässiglich/ Trzeźwo. Sobriè & frugaliter, vernünfftiglich/ Miernie/ Skromnie.

Sŏccŭs, ci, g. m. ein alte gattung Schuchs oder Stieffel/ so Mann vnd Weib pflegten zu tragen/ Pátynká/ Kápcie. *Comicus, humilis, levis, tenuis, lepidus, muliebris, immundus.* Sŏccŭlŭs, li, dimin. Sŏccātŭs, a, um, Der solche Schuch trägt/ W pátynkách chodzący.

Sŏcĕr, sŏcĕrī, g. m. ein Schwäher/ świekier. Sŏcĕrŭs, i, idem. Cōnsŏcĕr, ri, g. m. Cōnsŏcĕrī, p. n. Geschwäher/ die jhre Kinder miteinander verheyrathet haben/ Spolświekier. Prosocer, ri, g. m. des Schwähers Vatter/ Ociec świekrow.

Socialis, Societas, vide Socius.

Sŏcĭŭs, ij, g. m. & Sŏcĭă, æ, g. f. Gesell/ Mitgesell/ Towárzysz. Socius doloris, des Kummers theilhafftig/ Zołuczestnik. Sŏcĭŭs, a, um, ut: Socia arma: Hülff zu kriegen/ Żołnierz posiłkowy. Sŏcĭālĭs, lĕ, ut: Bellum sociale, Krieg zwischen Bunds genossen/ Woyná miedzy przyiacioły/ ábo sprzymierzonemi. Sŏcĭābĭlĭs, lĕ, gesellig/ füglich/ Spoisty/ Towárzyski. Sŏcĭālĭtās, atis, g. f. Gemeinschafft/ Gesellschafft/ Towárzyskość. Sŏcĭō, as, sŏcĭārĕ, gesellen/ zusammen fügen/ Złączáć/ Sprzęgáć. Sŏcĭātŭs, a, um, gesellet/ Ztowárzyszony/ Złączony. Sŏcĭālĭtĕr, adverb. Gesellensweiß/ Towárzyskie. Sŏcĭātrīx, icis, g. fœ. Associare, & Consociare, zufügen/ zugesellen/ Złączáć/ Ztowárzyszáć. Consociare consilia cum aliquo, mit einem rathschlagen/ Náradzáć się z kim. Cōnsŏcĭātĭō, onis, g. f. ein Zusammenfügung/ Vereinbahrung/ Stowárzyszenie/ Złączenie. Dissociare, voneinander fügen/ absönderen/ Rozłączáć. Dissociatio, onis, g. f. Absönderung/ Rozłączenie/ Przeciwność.

Sōcōrs, sōcōrdĭs, qui & Secors dicitur, hinlässig/ Vnbesonnen/ träg/ Gnuśny/ Niedbáły. Sōcōrdĭă, æ, g. f. Hinlässigkeit/ Trägheit/ Gnuśność. Sōcōrdĭtĕr, Sōcōrdĭŭs, sōcōrdĭssĭmē, adverb. nachlässiglich/ vnachtsamlich/ Gnuśno.

Sŏcrŭs, ūs, g. fœ. ein Schwiger/ świekrá.

Sŏdālĭs, is, g. m. ein Mitgesell/ Mitgespiele/ Towárzysz. *Charus, unanimis.* Sŏdālēs, dālĭŭm, pl. nu. Zunfftgesellen/ Towárzystwo. Sŏdālĭtās, atis, g. f. & Sŏdālĭtĭŭm, ij, g. n. Gesellschafft/ Gemeind/ Towárzystwo/ Bráctwo/ Cech.

Sōdēs, Interjectio, Ey lieber/ Moyty.

Sōl, sōlĭs, g. m. die Sonn/ Słońce. *Ardens, rapidus, aureus, coruscus, igneus, flammifer, recurrens, æthereus, ignifer, æstivus, candens, purus, æstuans, calidus, pulcer, acutus, trepidus, aërius, præclarus, radiatus, lucens, flagrans, mitra, floridus, refugus, candidus, tepens, magnus, vagus, corniger, flammeus, auricomus, omnitenus, radians, roseus, volans, Titanius, rutilus, ignicomans, flammilucus, multividus, oculus mundi, torrens, autor lucis, lucifer, apricus, anhelans, calens, fulgidus, luminosus, salutifer, creator lucis, ignivomus, armatus radijs, annificus, lucifluus, fervidus, ignicomus, radiosus, globulentus.* A primo sole, von der Sonnen Auffgang/ Od wschodu słońcá. Sōlēs, in plurali numero pro diebus legimus. Item, Sonnenstralen/ Sonnenschein/ Promienie słoneczne. Itē, Sonnenhitz/ Słoneczna gorącość. *Purpurei, tepidi, æstivi, torrentes, rapidi, rosei, ferventes.* Soles longi, lange Tag/ Dni długie. Solis gemma, Species gemmæ. Sōlārĭs, rĕ, & Sōlānŭs, a, um, Der Sonnen zugehörig/ Słoneczny. Solaris herba, Ringelblum/ Brodáwnik. Sōlārĭŭm, ij, g. n. Sonnenvhr/ Słoneczny zegar. Sōlātŭs, a, um, von der Sonnenhitz kranck/ Zágorzáły/ Ogorzáły. Sōlstĭtĭŭm, ij, g. n. Sonnenwende/ so zweymal im Jahr geschicht/ Przesilenie dniá/ nocy/ unum æstivum; alterum hyemale. Sōlstĭtĭālĭs, lĕ, das darzu gehört/ Do przesilenia tego należący. Īnsōlō, as, īnsōlārĕ, an der Sonnen trucknen/ Bielić/ ná słońce wystáwiáć. Īnsōlātŭs,

a, um,

a, um, an der Sonnen getrucknet/ Ná słońcu ſuſzony. Insōlātĭō, onis, g. fœm. Dürrung an der Sonnen/ Suſzenie ná słońcu.
Solamen, vide Solor.
Sōlānūm, i, g. n. Herba, Nachtſchatten/ Psinki.
Solaris, Solarium, Solatus, v. Sol, & Solium, i.
Soldum, pro Solidum, Martial.
Sōlĕā, æ, g. f. Sohlen eines Schuchs/ Podkowá/ Podeszwá. *Arguta, ferrea, lata.* Item, Solea, Barfüſſer Ordens Schuch/ der allein die Solen des Fuſſes bedeckt/ mit Riemen oben angebunden/ Pántoflá/ Pátynká. Soleæ ferreæ, Roßeyſen/ Huffeyſen/ Podkowá końſka. Soleæ ligneæ, Holtzſchuch / Trepká. Item, Solea, Ein Gerüſt oder Inſtrument Oel zu trotten dienlich/ Máká ábo Inſtrument do wybijánia Oleiu. Item, Piſcis, ein Plateiß/ Płászczká. Sōlĕārĭūs, ij, g. m. ein Pantoffelmacher / oder der ſolche Sohlen machet/ Pátennik. Sōlĕātūs, a, um, mit ſolchen Sohlen angethan / Pántofle álbo Trepki noszacy.
Sōlēnnĭs, ĕ, Jährlich/ Jahrzeit/ Das alle Jahr auff eine gewiſſe Zeit geſchicht/ Vroczyſty. Dies ſolennis, Ein Jahrzeitlicher Tag / Vroczyſty dźień. Sōlēnnĭtās, atis, g. f. Jahrzeit/ Jährlichs Feſtzeit/ Vroczyſtość/ swieto uroczyſte. Sōlēnnĭă, orum, g. n. pl. num. Jahrzeitliches Feſt/ swieto uroczyſte. Sōlēnnĭtĕr, adver. Jahrzeitlich/ nach gemeinen Sitten/ Vroczyśćie. Solennitus, idem, ſed obſoletum.
Sŏlĕō, es, sŏlĭtus ſum, sŏlēre, pflegen/ gewohnt ſeyn/ Zwyczay mieć. Sŏlĕt, imperſ. es pflegt zu ſeyn / Bywa to. Sŏlĭtūs, a, um, gewohnt/ gewehnt/ Zwyczáyny. Sŏlĭtō, as, sŏlĭtārĕ, gewohnt ſeyn etwas offt zu thun/ Czyniwáć/ Wzwyczáiu mieć. Sŏlĭtō, ablat. qui loco adverb. ut: Magis ſolito, vber gewöhnliche Maß/ Nád zwyczay. Sŏlēns, entis, partic. Si dixero mendacium, ſolens meo more fecero, Wann ich Lügen reden werde/ ſo thu ichs nach meiner Gewohnheit/ Jeśli ſkłámam / uczynię to według zwyczáiu mego. Absŏlērĕ, eſt ab uſu recedere, unde, Absŏlētūs, a, um, ut: Locus abſoletus, id eſt, neglectus & ſordidus. Adſolet, vel Aſſolet, ferè imperſonale legitur, & in hac voce tantum, Es iſt gewöhnlich/ Bywa to/ Zwykło bywáć. Vt aſſolet, Wie es gewöhnlich iſt/ Jáko zwyczay jeſt. Insŏlĭtūs, a, um, vngewohnt/ Niezwyczáyny. Insŏlĭtē, adverb. vngewöhnlich/ Niezwyczáynie. Insŏlēns, entis, g. omn. ſeltzam/ vngewohnt/ Niezwyczáyny. Verbum inſolens, vngebräuchlich Wort/ Niezwyczáyne słowo. Item, Inſolens, ſtoltz/ vbermüthig/ hochtrabend/ Pyszny/ Hárdy. Insŏlēntĕr, adverb. ſeltzamlich/ Niezwyczáynie. Item, pro arroganter & Superbè, ut: Inſolenter ſe gerere, ſtoltziglich/ vermeſſenlich/ Pyszno ſię ſtáwić. Insŏlēntĭă, æ, g. fœ. Vngewonheit/ Niezwyczáyność. Item, Vermeſſenheit/ Hochmuth/ Pychá/ Hárdość. Insŏlēſcĕrĕ, pro efferri animo, ſtoltz werden/ Hárdym/ Pysznym być.
Sōlērs, sōlērtĭs, adject. geſcheyd/ ſcharffſinnig/ klug/ geſchwind/ Dowćipny/ Przemyślny/ Byſtry. Sōlērtĕr, adver. klüglich/ Dowćipnie/ Przemyślnie. Sōlērtĭă, æ, g. fœ. Scharffſinnigkeit/ Klugheit/ Dowćip/ Przemyśl/ Byſtrość. *Lepida, acuta, ſubtilis, docilis, pervigil, vigil, ſapiens, vivax, verſatilis.*
Sōllĭcĭtūdō, dĭnĭs, g. fœ. Sorg/ Fráſunek/ Stáránie. *Mordax, dira, concatenata, vehemens, curioſa.* Sōllĭcĭtūs, a, um, ſorgfältig/ ſorgſamb/ Fráſowliwy. Sōllĭcĭtē, adverb. ſorgfältiglich/ Fráſowliwie. Sōlĭcĭtō, as, sōlĭcĭtārĕ, bekümmeren/ mit Sorgen beladen/ Fráſowáć. Itē, Einem tringen/ Einen obligen vnd ernſtlich mahnen vnd vnd anhalten / Námawiáć/ Nágábáć/ Nálegáć. Pacem ſolicitare, vmb den Frieden werben/ anhalten/ O pokoy ſię ſtáráć. Ferro humum ſolicitare, ackern/ pflügen/ Oráć. Sōlĭcĭtātŏr, oris, g. maſ. ein Anwerber/ Námawiácz. Sōlĭcĭtātĭō, onis, g. f. ernſtliches obligen vnd anhalten/ Nálegánie.
Sŏlĭdūs, a, um, propriè de eo dicitur, quod habet tres dimenſiones: longitudinis, latitudinis, & profunditatis. Item, gantz/ aneinander/ vnzertheilt/ durchdick/ völlig/ Cáły/ Twárdy/ Nieczczy/ Zupełny. Argentum ſolidum, Geſchirr von eitelem vnd lauterem Silber/ Naczynie odlewáne z ſrebrá. Solidum ſuum cuiq; ſolvere, jedem ſein Schuld gäntzlich bezahlen/ Cále káżdemu dług oddáć. Sŏlĭdūs, di, g. m. ein Pfennig/ Szeląg/ Pieniądz. Sŏlĭdē, adv. gäntzlich/ Cále. Sŏlĭdĭtās, atis, g. fœ. Härtze/ Gruntowność/ Cáłość. Sŏlĭdĭpēs, pĕdĭs, Ein Thier mit gantzen vngeſpaltenen Füſſen/ Kopyt cáłych. Venditores ſolidarios, mag man nennen die jhre Wahr mit gantzen Stücken verkauffen/ Kupiec sztuka przedawáiacy. Sŏlĭdō, as, sŏlĭdārĕ, feſt machen/ feſt zuſammen bringen/ Vtwierdzáć/ Spaiáć. Sŏlĭ-

dēscō, is, solidēscere, fest/ hart/ vnd wieder gantz werden/ Zrastáć się. Cōnsŏlĭdō, as, cōnsŏlĭdārĕ, fest vnd hart machen/ Stwierdzáć/ Zmácniáć. Cōnsŏlĭdārī, dem Eygenthumb wiederumb heimfallen/ als ein Leibgeding nach dem Todt dessen der es genossen hat/ Spadkiem wziąć pieniądze álbo máiętność. Cōnsŏlĭdātĭō, onis, g. f. wenn die Fruchtniessung dem Eygenthůmer wieder zu oder heimfällt/ Heimfall/ Spadek pieniędzy álbo Máiętnośći. īnsŏlĭdŭm, & īnsŏlĭdō, adverb. gäntzlich/ Cále/ Gruntownie.

Sŏlĭfĕrrĕŭm, ei, ein gattung Pfeils von gantzen Eysen/ Poćisk.

Sōlĭfŭgă, vel Sōlĭpūngă, æ, g. fœ. Genus formicæ venenatæ.

Solitarius, vide Solus. Solito, as, & Solito ablativus, vide Soleo. Solitudo, vide Solus.

Sōlĭvăgŭs, a, um, Der hin vnd wieder allein gehet/ Sámopás/ Biegun.

Sŏlĭŭm ij, g. neut. Thron/ Königlicher Stuel/ Stolec/ Stolicá/ Tron. *Aureum, sublime, eburneum, insigne, acerbum, luculentum, arduum, marmoreum, auratum.* Item, Solium, eine Wanne/ Wánná.

Sŏlœcīsmŭs, i, g. mas. & Sŏlœcŏn, i, g. n. ein Fehlred in einer Sprach/ Mowá łáćińska zła. metaph. Error, ein Fehl/ Błąd.

Sōlŏr, aris, atus sum, sōlārī, trösten/ ćieszyć. Sōlātĭŭm, ij, & Sōlāmĕn, ĭnĭs, g. neut. hoc tamen Poëtæ frequentius utuntur, Trost/ Poćiechá. Solatio esse, tröstlich seyn/ ein Trost geben/ ćieszyć. Sōlātĭŏlŭm, i, dimin. Sōlāndŭs, a, um, Den man trösten soll/ Ktory ma być poćieszony. Cōnsōlŏr, aris, atus sum, cōnsōlārī, idem quod Solari. Cōnsōlāns, antis, particip. tröstende/ Poćieszáiący. Cōnsōlābĭlĭs, lĕ, Consolabile carmen, ein Trostgedicht/ Wiersze poćieszne. Cōnsōlātōrĭŭs, a, um, ut: Consolatoriæ literæ, Trostbrieffe/ List ćieszący. Cōnsōlātĭō, onis, g. fœ. ein Trost oder Tröstung/ ćieszenie. īncōnsōlābĭlĭs, lĕ, Das nicht zu trösten ist. Niepoćieszony. īncōnsōlābĭlĭtĕr, adv. vntröstlich/ Niepoćiesznie. Dēsōlārī, verlassen/ nicht trösten/ Opuszczonym być. magis à Solus derivari videtur.

Solpuga, vide Solifuga. Solstitium, vide Sol.

Sŏlŭm, li, g. n. Der Bodem/ Erdboden/ Erden/ Ziemiá/ Dno. *Pingue, sitiens, sabulosum, roscidum, ferax, cretosum, pulvereum, luxuriosum, putre, florens, uber, riguum, humidum, gelidum, fertile, paludosum, madidum, fecundum, frugiferum, floridum, sementiferum, herbidum, prævirens, viride, frigidulum, virescens, cultum, saxosum, pictum.* Solum natale, das Vatterland/ Oyczyzná. Item, Solum, Solen des Fusses/ Podeszwá. Item, Bodenzins/ Czynsz od gruntu. Sŏlārĭŭm, ij, g. n. apud Jurisconsultos, Grundzins/ Czynsz od gruntu.

Sōlvō, is, sōlvī, sŏlūtŭm, sōlvĕrĕ, aufflösen/ ledigen/ Rozwiezowáć. Item, bezahlen/ Zápłáćić. Alvum solvere, sein Notturfft thun/ Przyrodzoną potrzebę odpráwowáć. Legibus solvere, der Gesetzen erlassen/ Z práwá wypuśćić. Obsidione solvere, vel, Obsidionem solvere, von einem belägerten Orth abziehen/ Odćiągnąć. Morbo solutus, gestorben/ Vmárły. Solvere ad denarium, Bey einem Heller bezahlen/ Do ostátniego pieniążká zápłáćić. Votum solvere, sein Gelübd bezahlen vnd außrichten/ Slub do sztuki przywieść. Solvendo esse, wol zu bezahlen haben/ Do zápłácenia przemoc. Sŏlūtŭs, a, um, particip. sive nomen ex particip. entbunden/ gelöst/ Rozwiązány. Solutus jurejurando, seines Eids entbunden/ Z przysięgi rozwiązány. Terra soluta, dürr/ mager vnd zerfallig Erdreich/ Ziemiá sucha. Sŏlūtē, adverb. frey/ ledig/ Wolno/ Swobodnie. Solubilis, & Sŏlūtilis, lĕ, aufflösig/ vbel gefügt/ so sich bald aufflöset/ Roziemny. Sŏlūtĭō, onis, g. f. Aufflösung/ Bezahlung/ Rozwiązánie/ Płácenie. Solutio stomachi, Krafftlosigkeit vnd Ohnmacht des Magens/ Żołądek chory. Absōlvō, is, ābsōlvī, ābsŏlūtŭm, ābsōlvĕrĕ, cum ad judicium aut accusationem pertinet, est judicio reum omninò liberare, ledig sprechen/ entledigen/ Wyzwáláć. metaph. Aliquem crimine commotæ mentis absolvere, einen der beygemessenen Thorheit loßsprechen/ Przysądźić/ przyznác komu zdrowy rozum. Item, Absolvere, außmachen/ zum Ende bringen/ Dokonywáć/ Odpráwić. Absolvere promissum, Verheissung leisten/ Viśćić się w obietnicy. Ut paucis verum absolvam, Das ich die Warheit mit kurtzen Worten sage/ Ze krotko wszytkę prawdę wypowiem. Absolvere creditorem, Den Gläubiger zu frieden stellen/ Zápłáćić dług. Absŏlūtē, adverb. qualitatis, Vollkommenlich/ Zupełnie. Absolutè doctus, Ein gantz gelahrter Mann/ Zupełnie uczony. Absŏlūtĭō, onis, g. fœ. Vollkommenheit/ Erlösung/

Do-

Dopełnienie/ Dokonánie/ Wyzwolenie. Absōlūtōrĭŭs, a, um, quod ad absolutionem pertinet, ut: Tabula absolutoria, ein Brieff oder Urkund der Entledigung/ Loßsprechung/ List ſkázuiacy zá kim. Absōlūtōrĭŭm, ij, g. n. ein Erledigung/ erledigende Artzney/ Lekárstwo wyborne. Absōlūtŭs, a, um, particip. abgefertiget/ ledig gesprochen/ Wyzwolony. Absolutus, nomen ex particip. Vollkommen/ Dopełniony/ Dokonány. Absoluta causa, ein leichte oder unverworrene Sach/ łácna spráwá. Perfectè absolutus, gantz vollkommen/ Cále dokończony. Absolutum, nomen Grammaticis est, quod per se intelligitur, nec eget alterius conjunctione nominis, ut: Deus. Dĭssōlvĕrĕ, aufflösen/ Rozwiezowáć. Dissolvere interrogationem, Eine Frag aufflösen/ Pytánie rozwiązáć/ Wyłożyć. Dissolvere aliquem, Einen mit kurtzen Worten abfertigen/ Odpráwić kogo krotkiemi słowy. Amicitias dissolvere, Freundschafft zertrennen/ Przyjáźni rostrzygnąć. Æs alienum dissolvere, die Schulden abzahlen/ Dług spłáćić. Dissolutus, a, um, partic. sive nomen ex particip. auffgelöst/ Rozwiązány. Dissolutos etiam dicimus, qui moribus legibusq; à se soluti luxum vitæ sequuntur, quos Græci Azotos dicunt, Unbändig/ ungezähmt/ unverschämbt/ unmässig/ Rozrzutni/ Rospustni. Dissolutè, adverb. ohn Sorg/ unhäußlich/ Rozrzutnie/ Rospustnie. Dissolutio, onis, g. fœm. Aufflösung/ Rozwiązánie. Dissolubilis, le, gut auffzulösen/ łácny do rozwiązánia. Īndĭssōlūtŭs, a, um, unauffgelöst/ Nierozwiązány. Īnsŏlūbĭlĭs, & Īndĭssŏlūbĭlĭs, lĕ, unaufflößlich/ Nieroztetny/ Niewywikłány. Exolvere, idem quod Dissolvere. Exolvere fidem, seine Verheissung leisten/ Stáwić się w słowie. Exolvere se suspicione, ein Argwohn von sich ablehnen/ Wywieść się z podeyźrzenia. Persolvere, abzahlen/ Zápłáćić. Persolvere pœnas, gestraffet werden/ Karánie odnieść. Stipendium persolvere, Den Sold bezahlen/ Żołd zápłáćić. Rĕsōlvĕrĕ, aufflösen/ auffthun/ Odwiązáć. Crines resolvere, Haarlocken aufflösen/ Włosy rospleść. Humum resolvere, das Erdreich auffreissen/ Oráć. Resolvere tristitiam animi, die Trawrigkeit vertreiben/ Frásunkowi się odiąć. Rĕsōlūtŭs, a, um, auffgelost/ Rozwiązány. Īrrĕsŏlūtŭs, a, um, unauffgelost/ Nierozwiązány.

Sōlŭs, a, um, einig/ einsam/ wüst und verlassen/ Sam/ Jeden. Sōlĭtārĭŭs, a, um, Eintzig/ Das allein und eintzig lebt/ Osobny/ Odludek. Sōlĭtūdō, dĭnĭs, g. f. Einöde/ Szczegulność/ Pustynia. *Avia, deserta.* Sōlŭm, adverb. Allein/ Tylko. Sōlō, as, sōlārĕ, verwüsten/ öd machen/ Pustoßyć. Dēsōlō, as, dēsōlāre, öd machen/ verlassen/ Pustoßyć/ Opuśćić. Dēsōlātŭs, a, um, allein gelassen/ verlassen/ verwüstet/ Zpußtoßony/ Opußczony. Dĕsōlātĭō, onis, gen. fœm. raró legitur, Verhergung/ Opußczenie/ Spustoßenie. Pĕrsōlŭs, a, um, ut: Persolæ nugæ, quasi dicat, meræ nugæ, inusitatum.

Sōmnŭs, i, g. mas. Schlaff/ Sen/ Spánie. *Lenens, jucundus, dulcis, mollis, segnis, saluber, levis, soporifer, profugus, facilis, ignavus, placidus, mendax, iners, tener, irriguus, similis morti, languidus, tenuis, deses, mitis, noctivagus, piger, fallax, languidulus, blandus, liquidus, similis leto, quietus, domitor curarum, impavidus, benignus, dulciculus, amicus noctis, pruriens, vanus, anhelus, soporus, languens, hebes, silens, humens, torpens, elinguis.* Sōmnĭŭm, ij, g. n. ein Traum/ Sen/ co się śni. *Nocturnum, vanum, nigrum, sollicitum, devium, cæcum, pallidum, demens, stultum, mutum, inane.* Item, Somnium, Fratzen/ Possen/ ertichtete Mähren/ Bayki. Sōmnĭō, as, avi, atum, sōmnĭārĕ, ein Traum haben/ träumen/ Sen mieć. Cōnsōmnĭārĕ, idem. Sōmnĭāns, antis, träumend/ Ktoremu się śni. Sōmnĭōsŭs, a, um, träumig/ dem offte träumbt/ Ktoremu się częśto śni. Sōmnĭfĕr, ra, rum, & Sōmnĭfĭcŭs, a, um, Schlaff bringend/ Spánie czyniący/ Spiączkę czyniący. Sōmnĭcŭlōsŭs, a, um, schläfferig/ Ospáły. Sōmnĭcŭlōsē, adverb. hinlässiglich/ Ospále. Sōmnŏlēntŭs, pro Somno plenus, Hujus nullum exemplum reperitur. Somnorinus, a, um, apud Antiquos dicebatur Id, quod in somnis videbatur. Īnsōmnĭōsŭs, a, um, zu träumen geneigt/ der mit viel Fantaseyen im Traum geplaget wird/ Sennik.

Sōnchŭs, i, g. masc. Herba, quam Latini Cicerbitam vocant.

Sŏnĭpēs, pĕdĭs, g. omn. ein Roß/ ein Zelter/ Koń/ Kráponogi. apud Poëtas, *Eleus, ferox, belliger, martius, acer, præceps, nobilis, citus, fervidus, impiger, superbus.*

Sonitus, & Sono, vide Sonus.

Sōns, sōntĭs, g. o. schüldig/ sträfflich/ Winny.

Insōns, ontis, vnschüldig/ Niewinny. Sōntĭcŭs, a, um, ut: Morbus sonticus, der fallende Siech-tag/ Kaduk chorobá. Item, Sonticus pro justo obsoletum.

Sŏnŭs, i, g. m. ein Thon/ Dźwiek/ Brzmienie. *Perstrepens, dulciloquus, lepidus, vocalis, flexanimus, argutus, stridulus, querulus.* Sŏnŏr, ōrĭs, g. m. ein starcker Thon/ Getöß/ Brzmienie. Sŏnōrŭs, a, um, & Sŏnābĭlĭs, lĕ, hellstimmig/ Brzmiący/ Głośny/ ut: Tempestates sonoræ, brausende Vngestümigkeit/ Gwałtowne nawáłnośći/ Szumiące. Sŏnōrĭtās, atis, g. f. Lautung/ Brzmienie. Sŏnĭtŭs, ūs, g. masc. Thon/ Gethön/ Getöß/ Dźwiek/ Brzmienie. *Acutus, Bonus, tumultuosus.* Sŏnō, as, sŏnŭī, sŏnĭtŭm, sŏnārĕ, thönen/ klingen/ Brzmieć/ Szumieć. Sonat hominem hæc vox, lautet wie eines Menschen Stimm/ Głos to iest człowieczy. Absŏnŭs, a, um, vbel lautend/ vbel gestimbt/ źle brzmiący. Homo voce absonus, der ein böse Stimm hat/ Głosu nieprzyiemnego. Absonum fidei, nicht gläublich/ vngereimbt/ Niepodobny do wiáry. Ad vel Assŏnō, as, āssŏnŭī, āssŏnĭtŭm, āssŏnārĕ, zustimmen/ darzu thönen/ Przyśpiewywáć. Altĭsŏnŭs, a, um, Poeticum nomen ad Jovem pertinens, quia ex alto tonat. hochlautend/ hechthönend/ Grzmotliwy. Cōnsŏnārĕ, mitthönen/ oder widerthönen/ Pospołu śpiewáć/ Brzmieć. Cōnsŏnāns, antis. nomen ex partic. Mitlautend/ Społśpiewáiący. Consonantes literæ apud Grammaticos, quod cum Vocalibus sonent, dicuntur. Cōnsŏnŭs, a, um, Mithellig/ gemäß/ gleichförmig/ Zgodny. Cōnsŏnāntĭă, æ, g. f. Zusammenstimmung/ Melodya/ Zgodny dźwiek. Dissonus, a, um, mißhällig/ vngleich lautend/ Niezgodny/ Rozny. Dĭssŏnārĕ, vngleich lauten/ mißhällen/ Niezgadzáć się/ Zádźieráć się. Dissonantia, æ, g. f. Vbellautung/ Zádźieránie. Insonare, erthönen/ Trząśkáć/ Trąbić. Insonus, a, um, sine sono. Personare, durchthönen/ Brzmieć. Rĕsŏnārĕ, wiederthönen/ Odbija się głos. It. thönen/ Brzmieć. Rĕsŏnāns antis, Wiederthönend/ Brzmiący. Rĕsŏnŭs, a, um, & Rĕsŏnābĭlĭs, lĕ, hellstimmig/ Brzmiący.

Sŏphĭă, æ, g. f. lat. Sapientia dicitur. *Sacra, severa, paradisis, florens.* Sŏphŭs, phī, g. m. Sapiens. Sŏphīstēs, vel Sŏphīstă, æ, g. m. ein Sophist/ Wykretarz / Philosophus & Sapientiæ Professor. Sophista, qui fictam quandam sapientiæ speciem jactat. *Verbosus, clamosus.* Sŏphīsmă, ătis, g. neut. Fallax conclusio. *Dialecticum, excum, sinuosum.* Sŏphīstĭcē, adverb. mit Spitzfündigkeit/ Sophistischer weise/ Wykretnie.

Sopio, vide Sopor.

Sŏpŏr, ōrĭs, g. mas. Schlaffgirigkeit/ Schlaff/ Sen/ Spiączká/ Drzemánie. *Mitis, consangvineus, placidus, segnis, dulcis, svavis, crassus, marcidus, irriguus, tacitus, Endymioneus, langvidulus, mollis, ignavus, lentus, blandus, langvidus, letæus, papavereus, lenis, madens, nocturnus, piger.* Sŏpōrĭfĕr, ra, rum, Schlaff bringend/ Spiączkę czyniący. Sŏpōrō, as, sŏpōrārĕ, einschlaffen/ Vśpić. Sŏpōrātŭs, a, um, particip. entschlaffen/ Vśpiony. Sōpĭō, is, sōpīvī, sōpītŭm, sōpīrĕ, einschläffern/ Vśpić. Sōpītŭs, a, um, partic. Der in ein Schlaff gefallen ist/ Vśpiony. Insōpītŭs, a, um, der nicht einschläfft/ Nieuśpiony. Cōnsōpĭō, is, cōnsōpīvī, cōnsōpītŭm, cōnsōpīrĕ, entschlaffen/ oder zu schlaffen bringen/ Vśpić.

Sōrbĕō, es, sōrbŭī, vel sōrpsī, sōrbītŭm, vel sōrptum, sōrbērĕ, suppfen/ verschlinden/ verschlucken/ Sarknąć/ Połykáć. Odia alicujus sorbere, metaph. stillschweigen vnd gedültig leyden/ Połykáć/ znośić gniew/ niesnaskę. Animo sorbere, Im Sinn gieriglich fassen/ Co do uwagi wziąć. Sōrbĭtĭō, onis, g. f. das Suppfen/ Sarkánie. Itē. ein Brüh/ Polewká. Sōrbĭtĭūncŭlă, æ, diminut. Sōrbīllō, as, sōrbīllārĕ, supfflen/ Popijáć sobie. Sōrbĭlĭs, lĕ, ut: Ovum sorbile, weichgesotten Ey/ Jáye w Rozmoczki. Absōrbĕō, es, ābsōrbŭī, vel ābsōrpsī, ābsōrptŭm, ābsōrbērĕ, gantz verschlucken vnd verschlinden/ Pozeráć. Exōrbērĕ, außsupffen/ Wysysáć. Exorbere difficultatem, per translat. mit grosser Arbeit ertragen vnd dülden/ Precey iákiey się podiąć/ y odpráwić. Obsōrbō, is, obsorpsi, obsorptum, ōbsōrbērĕ, idem quod Absorbere. Persorbere, In sich schlupffen/ Przełknąć/ Przesysáć. Rĕsōrbērĕ, wiederumb hinein supffen/ Znowu sarkáć. Vocem resorbere dicuntur corvi. die Stimme kurtz abzwacken/ Głos urywa/ ukraca.

Sōrbŭs, i, g. f. Genus mali arboris. Sōrbŭm, i, g. n. ejus arboris pomum.

Sōrdĕō, es, sōrdŭī, sōrdērĕ, & Sōrdēscō, is, sōrdēscĕrĕ, vnflätig seyn/ śmierdźieć. Sordere alicui res aliqua dicitur, vnwerth/ veracht vnd verschmächt seyn/ Nieprzyiemna rzecz. Sōrdĭdō, as, sōrdĭdārĕ, besudlen/ verwüsten/ Brudźić/

Po-

 S O

Popſugáwić. Sōrdĭdātŭs,a,um, befleckt/beſudelt/ Plugáwy/Pomázány/Brudny. Sōrdēs,is, g. fœ. Wuſt/Vnflath/ Plugáſtwo/Smrod. Sōrdēs,dĭūm,pl.num. *Fœdæ, tabificæ, olentes, fœtidæ, malignæ, nigræ, ſpurcæ, viles, immundæ, putres.* Sordes urbis, Der gemein Pöfel in einer Stadt/ Poſpolity gmin/ Cháláſtrá. Sordes, pro Avaritia, Gaaben von Richtern auß Geitzigkeit genommen/vnehrlicher Gewinn/ Zmindá/ Skepſtwo/ Łákomſtwo. Sōrdĭtūdō, dĭnĭs, g.fœ. pro Sōrdĭbŭs obſol. Sōrdĭdŭs,a,um, wüſt/vnflätig/ Plugáwy. Homo ſordidus, ſchnöd/ karg/ gewinnſüchtig/Szárek. Sordido loco natus, von vnachtbaren Leuthen/ ſo ein vnflätig Gewerb treiben/ geboren/Rodu podłego. Sordidum conſilium, Beſtechung mit Gelt/ꝛc. Ná pieniadzách záwiſle. Sōrdĭdē, adverb. vmb vnehrliches Gewinns willen/ Sprośnie/ Smrodliwie/ Plugáwie. Sōrdĭdŭlŭs a,um,diminut. à Sordidus. Sōrdĭdātŭs,a,um, trawrig vnd leydlich/ Żáłobe noſzacy. Exōrdĕō, es, ēxōrdērĕ, vnflätig werden/Plugáwieć.

Sōrēx, ĭcĭs, g.m. Spitzmauß/ oder als etliche meynen/ein Ratz/ Myß polna. Sōrĭcĕŭs,a,um, das den Ratzen oder Mäuſen zugehörig/ Myſzy. Sōrĭcĭnŭs,a,um, das darvon kompt/Myſzy. obſ.

Sorites, Græci vocant captioſum & multiplex argumentandi genus, in quo ex uno conceſſo ad multas concluſiones connexas aſſurgunt.

Sŏrŏr, sŏrōrĭs, g. fœ. ein Schweſter/ śioſtrá. Sŏrōrĭŭs, a, um, ſchweſterlich/ śieſtrzenny. Sororius, i gen. maſc. Schweſtermann/oder Sohn/ Szwágier/Sieſtrzyniec. Sŏrōrĭæ,arum, g.fœ. plu.num. puellarum mammæ cum intumeſcunt. Calep. ſine auth. Sŏrōrĭcīdă, æ, g. com. Schweſtermörder/ śioſtroboycá.

Sōrs, sōrtĭs, g.fœ. Glück/Fall/Loß/ Szcześćie/ Przypadek/Los. *Ambigua, faticina, infida, Prænestina, fluibunda, cæca, Pythica, temulenta, fallax, vagabunda, iniqua, lubrica, instabilis, maligna, fatiloqua, fatidica, inquieta, malefida, violenta, proterva, incerta, periculoſa.* Item, Sors, Hauptgutt/ Hauptſumm/ Jſzczyzná/ Kápitáł. Sortem trahere, das Loß außziehen/ Los wyiąć. Sōrtĭcŭlă, æ, g.fœ. dimin. Loßlein/ Los/ Loſowa koſtká. Sōrtĭŏr, tīrĭs, tītŭs ſum, sōrtīrī, loſen/ das Loß werffen/ Los rzućić. Sortiri remos, das Loß werffen/ welche die Ruder ziehen ſollen/ Los rzućić o ſtyr. Sōrtītĭō, onis, g.f. & Sōrtītŭs, ūs, g.m. Loßung/Loßwurff/Los/Loſu rzucánie. Sōrtĭlĕgŭs, i, g. maſc. Loßer/ der von künfftigen Dingen durch das Loß weiſſaget/ Loſownik. Sōrtĭlĕgĭŭm, ij, g. n. ſolche Weiſſagung/ Loſowánie. Sōrtĭm, & Sōrtītō, adverb. durchs Loß/ Loſem/ Cōnsōrs, cōnsōrtĭs, g. omn. Mitgenoß/ Uczeſtnik/ Społkuiacy. metaph. id eſt, particeps. Conſors conſilij publici, theilhafftig/ ꝛc. Uczeſtnik/ ꝛc. Cōnsōrtĭŭm, ij, g. neut. & Cōnsōrtĭō, onis, g. fœ. ein Geſellſchafft/Gemeinſchafft/ Towárzyſtwo/Złaczenie. Exors, exortis, g. om. vngenöſſig/ vntheilhafftig/ Nieucześnik/ Oſobny. Exors culpæ, vnſchüldig/ Niewinny. Insōrtītŭs, a, um, vngeloßt/ Nieloſowány/ Nieobrány loſem. Sūbsōrtĭŏr, tiris, titus ſum, sūbsōrtīrī, Das Loß anders werffen/ oder/ noch einmal loßen/ Ná tomieyſce ſtáwiáć/ Los drugi rzucáć. Judices ſubſortiri, Richter mit dem Loß erkieſen/ Sedzie loſem obieráć. Sūbsōrtītĭō, onis, g.f. Nachloßung/ Loſem obieránie.

Sōspēs, sōspĭtĭs, g.com. quamvis Sōspĭtă, fœ. habeat. Schadloß/ geſund/ Záchowány cáło/ Zdrowy. Item, ein Schirmer vnd Heylmacher/ Zdrowia dawcá/ Wybáwićiel. Sōspĭtās, atis, g.f. Heyl/ Zdrowie. in Bibl. tantùm. Sōspĭtālĭs, lĕ, Das Geſundheit gibt/ Záchowuiacy. Sōſpĭtō, as, sōſpĭtārĕ, Schadloß halten/behüten/ erretten von Gefahr/ Záchowywáć/ Wybawiáć.

Sōtēr, sōtĕrĭs, g. m. Erlöſer/Heyland/Wybáwićiel. Sōtērĭă, æ, g. f. Salus, Heyl/ Zdrowie/ Wybáwienie. Sōtērĭă, orum, g.n.pl.nu. Danckopffer von des erlangten Heyls wegen/ Ofiárá zá przywrocone Zdrowie.

Spādīx, dĭcĭs, g.m. Braunroth/ ćiſáwa Fárbá. Spādīcĕŭs, a, um, ſehr roth/ ćiſáwy/ Száwkatny.

Spădō, ōnĭs, g. m. Dictio Græca, ein Außgeſchnittener/ Rzezániec. *Rugoſus, tener, fluxus.* Spădōnēs vnfruchtbare Schoß der Bäume/ Wilcy w drzewie.

Spārgō, is, ſpārsī, ſpārsŭm, ſpārgĕrĕ, ſtrewen/ ſprengen/ Rozrzucáć/ Poſypowáć. Spargere ſemen, Samen werffen/ Rzucáć naśienie. Vocem in vulgus ſpargere, ein Geſchrey auß laſſen/ Puśćić głos. Spārsŭs, a, um, zerſtrewt/ Roſypány. Sparſim, adverb. Hin vnd her/ Vnordentlich/ Tu y owdzie/ Rzadko. Aſpērgō, is, aſperſi, aſperſum, āſpērgĕrĕ, beſprengen/ Pokropić.

Aſper.

Aſpergere aquam, proverb. Waſſer anſchütten/ das iſt/ wieder erquicken/ Pociešyć. Aſpergere ſalem carnibus, & Aſpergere carnes ſale, Fleiſch einſaltzen/ Náſolić mięſo. Aſpērgĭmĕn, ĭnĭs, pro Aſperſione, Calep. ſine authore. Aſpērgō, ginis, g. f. Beſprengung/ Kroplá/ Kropienie. Aſpergines parietum, Das Schwitzen der Wänd/ Pot ná ściánách. Aſpērsŭs, a, um, partic. beſprengt/ Pokropiony. Aſperſus, us, g. m. & Aſpērsĭō, onis, g. f. Beſprengung/ Außſpreutzung/ Pokrapiánie. ut: Aſperſio aquæ benedictæ, Beſprengung mit Weyhwaſſer/ Pokrapiánie świeconą wodą. Cōnſpērgĕrĕ, idem ferè quod Aſpergere. Conſpergere hilaritate, frölich machen/ Pocieszyć/ Rozweſelić. Cōnſpērsĭō, onis, g. fœ. in Bibl. pro farina aqua conſperſa. Cīrcŭmſpērgĕrĕ, vmbhin ſprengen/ Kropić wkoło. Diſpergere, zerſtrewen/ Rozſypáć. Diſperſa fama per aures, ein außgeſpreitet Geſchrey/ Wieść/ ogłoszona rzecz wszedzie. Diſperſio, onis, g. f. Zerſtrewung/ Rozſypánie/ Roztrząśnienie. Dīſpērsē, ſive Dīſpērsīm, adv. Hin vnd wieder zerſtrewet/ Tu y owdzie. Inſpergere, einſäen vnd ſpreyten/ oder ſpreutzen/ Pokrapiáć/ Potrząſáć. Rĕſpērgĕrĕ, vmbhin ſprengen/ oder außſprengen/ Pokrapiáć/ Potrząſáć/ Poſypowáć. Reſperſæ manus ſangvine, Die Hände mit Blut beſprengt/ Krwią ſkropione. Reſperſus, us, & Reſperſio, onis, Beſprengung/ Pokropienie. Superſpargere, vel Sŭpērſpērgĕrĕ, oben drauff ſprengen/ vberſpregen/ Potrząſáć.

Spārtŭm, i, ſive Spārtĭŭm, ij, g. n. Herba, Primmen oder Günſtern in Hiſpanien/ darauß man allerley Gedeck vnd Geſchirr flechtet/ Żárnowiec. Spārtĕŭs, a, ū, dz darauß gemacht iſt/ Żárnowcowy. Spārtārĭŭm, ein Orth da des Krauts viel wächſt/ Mieyſce gdzie Żárnowiec rośćie.

Spărŭs, g. m. vel Sparum, i, g. n. Telum ruſticum, in modum pedis recurvum.

Spāſmŭs, i, g. maſc. ſive Spāſmă, ătĭs, g. n. Der Krampff/ Gicht/ Kurcz. Spāſtĭcŭs, a, um, der mit dem Krampffe behafftet wird/ Kurcz ćierpiący.

Spăthă, æ, g. fœ. ein breit Schwerd/ Miecz. It. ein Spatte damit man ein Ding am Fewr rühret/ Szpátelá. Item, Ramulus ex quo palmæ dependent. Spătŭlă, æ, diminut. Spăthălĭŭm, ij, g. n. Ramulus palmæ cum dactylis inde pendentibus. Eſt & ornamentum muliebre.

Spăthē, ēs, g. f. Arboris genus. Item, ein Palmaſt/ Pálmowa rószczká.

Spătĭŏr, ārĭs, ātŭs ſum, ſpătĭārī, ſpatzieren/ Przechadzáć śię. Spătĭāns, antis, partic. ſpatzierend/ Przechadzáiący śię. Expătĭārī, hinauß ſpatzieren/ Wynisć ná przechadzkę. Expatians lacus, ein groſſer breitter See/ Rozlewáiące wielkie Jezioro. Spătĭŭm, ij, g. n. non ſolum de loco, ſed etiam de tempore dicitur, eine Weitte oder Ferre/ Długość/ Szerokość. Longo ſpatio, Ein lange Zeit/ Dawno. Spatium, pro curriculo, Lauffplatz/ Plác záwodniczy. Item, Spacium, Verzug vñ Auffzug/ Przećiąg. Spătĭŏlŭm, dimin. Spătĭōsŭs, a, um, weit/ groß/ Długi/ Szeroki/ Wielki. Spătĭōsē, adverb. Weitläufftig/ Szeroko.

Spĕcĭēs, ſpĕcĭēī, g. fœ Geſtalt/ Kształt. Speciem boni viri præ ſe ferre, Ein Geſtalt haben eines frommen Mannes/ Postáć/ pozor dobrego człeká mieć. Species urbis, die Geſtalt vnd Gelegenheit einer Stadt/ Kształt/ położenie miáſtá. Species, & in nominativo plurali, tunc plerunq; pro Aromatibus ſumitur. Spĕcĭālĭs, lĕ, ſonderbar/ ſonderlich/ Włáſny/ Oſobny. Spĕcĭātĭm, & Spĕcĭālĭtĕr, adverb. Inſonderheit/ Oſobno. Spĕcĭfĭcŭs, a, um, pro Speciali. Spĕtĭōsŭs, a, um, ſchön/ wolgeſtalt/ Piękny/ Vrodziwy/ Ozdobny. Dicta ſpecioſa, ſchöne Wort/ Słowá piękne. Spĕcĭōsē, ſpĕcĭōsĭŭs, ſpĕcĭōsĭſsĭmē, adverb. Ehrlich/ ſchön/ prächtiglich/ Vdátnie/ Pięknie. Spĕcĭmĕn, ĭnĭs, g. n. Probſtück/ Muſter/ Doświádczánie/ Probá/ Znák. Specimen ſumere, Etwas zum Probſtück nehmen/ Probę wziąć.

Specillum, vide Specio.

Spĕcĭō, ſpĕcis, ſpēxī, ſpēctŭm, ſpĕcīrĕ, apud Antiq. in uſu fuit, quod videre ſignificat. Spĕcĭtō, as, ſpĕcĭtārĕ, frequent. antiq. à Specio. Spēctĭō, onis, Avium conſideratio. Calep. ſine auth. Spēctō, as, ſpēctārĕ, aliud frequent. eigentlich beſehen/ Pátrzáć. Orientem ſpectat, Iſt gelegen gegen Auffgang der Sonnen/ Jeſt położony ná wſchód Słońcá. Spectare aliquem, Auff einen ein auffſehen vñ acht haben/ Einen anſehen/ Przypátrowáć śię komu/ Ważyć ſobie. Quorſum ſpectat hæc Oratio? Was meineſtu mit dieſer Rede? Ná co tá mowa? Dignus ſpectatu, ſchawens werth/ Godzien przypátrowánia/

Jeſt

Jest śię czemu przypátrzyć. Spĕctātŭs, a, um, wolbewehrt vnd erkündet/ Doświádczony. Honestus & spectatus vir, Wolbekanter vnd ehrlicher Mann / Fürnehm vnd hochgeacht/ Cnotliwy/ Vczćiwy. Spēctātē, adverb. id est, Fœliciter, Egregie. Spectātiō, onis, g. f. Schawung/ Ansehen/ Pátrzenie/ Probá/ Widok. Spēctātŏr, oris, g. m. Zuseher/ Schawer/ Pátrzácz. Itē, Beschawer etwas zu urtheilen vnd zu schätzen/ Probierz/ Dozorcá. Spēctātrīx, īcĭs, g. f. Schawerin/ Zuseherin/ Przypátruiąca śię. Spēctātīvŭs, a, um, idem quod Speculativus sive Contemplativus. inusitat. Spēctāndŭs, a, um, werth zu sehen/ Wolgestalt/ Godźien przypátrowánia. Spēctābilis, le, Achtbar/ Hochgeacht/ Ansehnlich/ Herrlich/ Okázáły/ Mośćiwy. Spēctāculŭm, li, g. n. ein Schawspiel/ Widok. *Voluptuarium, festivum, lepidum, dulce, publicum.* Item, Spectaculum, Ein auffgerichte Bühne/ darauff man ein Schawspiel haltet/ Dźiwowisko/ Igrzysko. Spĕcĭŭm, ij, g. n. ein Meysseleysen der Wundartzt/ Szpátelá. Specīllŭm, li, g. n. dim. Item, ein Meissel die Augen zu salben gebräuchlich/ Dłubáczká oczna. Item, ein Augspiegel/ Okuláry. Spēctāmĕn, inis, g. n. idem quod Specimen, vid. Species. Aspĭciō, āspĭcis, āspēxī, āspēctŭm, āspĭcĕrĕ, ansehen/ anlugen/ Pátrzyć/ Przypátrowáć śię. Me huc aspice, Sehe mich hie an/ Tu ná mię pátrz. Aspicere lucem, pro, Edi in lucem nascendo. Aspicere aliquem, Einen mit Erbärmbd ansehen/ Weyrzeć ná kogo/ ut: Defensor noster aspice, pro, Miserere nostri Deus. Aspēctō, as, āspēctārĕ, freq. embsig ansehen/ Pátrzyć często. Aspēctābĭlĭs, lĕ, Anschawens werth/ Godny przypátrowánia. Aspēctŭs, ūs, g. m. Angesicht/ Poyźrzenie. *Pulcer, venustus.* Aspectu horridus, Erschrecklich anzusehen/ Strászny ná weyźrzeniu. In aspectu urbis, Gerad vor der Stadt über/ Ná widoku cáłego miástá. Aspectus morum, das Ansehen der Sitten/ Widzenie obyczáiow. Ĭnāspēctŭs, a, um, Vnangesehen/ Niewidány. Conspicere, Zusammen anschawen/ Widźieć It. warnehmen/ in acht haben/ Postrzeć. Corde conspicere, gedencken vnd vorsehen/ Vważyć. Cōnspĭcĭŏr, cōnspĭcĕrĭs, cōnspĭcī, gesehen werden/ Widźiánym być. Conspici infestis omnium oculis, mit feindlichen Augen gesehen werden/ Od wszystkich znienawidzonym być. Cōnspectus, a, um, particip. Angesehen/ Widźiány. Conspectus, g. m. Anschawung/ Poyźrzenie/ Weyźrzenie/ Oblicznosć. Conspectum alicujus vereri, Einem nicht dörffen vnter Augen kommen/ Nieśmieć ná oczy komu przyść. Cōnspēctŏr, oris, g. m. ein Anschawer/ Pátrzácz. Cōnspĭcŭŭs, a, um, heyter/ achtbar/ scheinbar/ Widoczny. Conspicuus forma, fast hübsch von Gestalt/ Znáczny/ Krasny. Homo conspicuus, Ein bekanter/ berühmter hochgeachter Mensch/ Okázáły/ Znákomity. Cōnspĭcŏr, aris, cōnspĭcārī, idem quod Conspicio. Cōnspĭcĭlĭŭm, ij, g. n. ein Augenspiegel/ Brill/ Okuláry. Item, ein Angesicht/ das ist/ ein Orth darauß man etwas spähet/ Strážnicá. Cōnspĭcīllō, onis, g. m. ein Späher/ Strážnik. Cīrcūmspĭcĕrĕ, vmbschawen/ Opátrowáć. It. pro animadvertere, fleissig vmb sich sehen vnnd acht haben/ Vważáć/ Vpátrowáć. Cīrcūmspēctārĕ, freq. Embsig vmbsehen/ Wkoło pátrzáć. Circumspector, oris, g. m. Achthaber/ Opátrywácz. Cīrcūmspēctŭs, a, um, particip. Weiß/ Wolvmbsehen/ Opátrzny. Circumspectus, us, g. m. Cīrcūmspēctĭō, onis, g. fœ. Vmbsehung/ Opátrzenie/ Obglądánie. Cīrcūmspĭcĭēntĭă, æ, g. f. Vmbsichtigkeit/ Opátrznosć/ Ostrożnosć. Cīrcūmspēctē, adverb. Fleissig/ vmbsichtiglich/ Ostrożnie. Cīrcūmspēctātŏr, oris, g. m. & Cīrcūmspēctātrīx, īcĭs, g. fœ. Der oder Die hin vnd her sihet/ Gaffer/ Obglądáiąca śię. Cīrūmspĭcŭŭs, a, um, das man allenthalben vmbsehen mag/ Co śię może zewsząd obeyźrzeć. Despicere, hinabsehen/ Pátrzyć ná doł. Item, pro Aspicere. Item, metaph. verachten/ Gárdźić. Despectus, a, um, verachtet/ Wzgárdzony. Despectus, us, g. masc. Anschawung/ Poyrzenie. Item, Verachtung/ Wzgárdá. Despectio, onis, & Dēspĭcĭēntĭă, æ, g. fœ. idem. Dēspēctō, as, despectare, verachten/ Gárdźić. Dēspĭcārī, idem quod Despicere, verschmähen/ verachten/ Przeyźrzeć/ gárdźić. Sic & Despicatus, Despicatio, & Despicabilis. Dīspĭcĕrĕ, Entscheiden/ hin vnd her sehen/ besehen/ Vpátrowáć/ Przypátrowáć śię. Itē, metaph. Außmessen/ außrechnen/ Zráchowáć. Dīspĭcĭēntĭă, æ, g. fœ. fleissige Entscheidung vnd Außrechnung/ Vpátrowánie/ Vważenie. Expectō, as, expēctārĕ, warten vnd ein Verlangen haben/ Czekáć. Expēctātŭs, a, um, particip. sive nomen ex particip. lang gewartet vnd gewünscht/ Oczekywány. Expectati parentes, die man gern sehe daß

ſie ſterben/Ktorych śmierći z rádośćią czekáią. Expectatio,onis,gen.fæm. Wartung/ Hoffnung/ Zuverſicht/ Oczekiwánie. Inexpectatus, a, um, vnverhofft / Nieſpodziewány. Inſpicere, an oder auffſehen/ Weyźrzeć. Item, auff ein Ding mit Fleiß ſehen/ Wgládáć w rzecz táką pilno. Inſpector, oris, g. m. ein Auffſeher vnd Achthaber auff ein Ding / Dozorcá / Rewizor. Inſpectio, onis, gen. fœm. Beſchawung/ ein Einſehen/ Dozorſtwo/Wglądánie. Inſpectare, frequent. beſichtigen/ fleiſſig auffſehen / Wglądáć czeſto. Introſpicere, hinein ſehen / Weyrzeć. Item, metaphor. einſehen / das iſt / wol auff ein Ding acht haben/ Vważyć co dobrze. Perſpicere, erſehen/mercken/ erkennen/wol beſehen/betrachten/ Przeglądáć/ Oglądáć / Przypátrowáć śię. Perſpectus, a, um, partic. wol beſehen/ befunden vnd betrachtet/Przewiedzony/Oglądány. Perſpectare, freqv. fleiſſig vmbſehen / Czeſto przezieráć. Perſpectè, adverb. bedächtlich/Bácznie. Perſpicientia, æ, g. f. Erkäntnuß/Poznawánie. Perſpicuus, a, um, lauter/ durchſichtig/ Jáſny/ Przezroczyſty. Item, metaph. heiter vnd offenbar/ ſcheinbar/ Jáwny. Perſpicuum eſt omnibus, Es iſt jederman offenbar / Jáwną wſzyſtkim. Perſpicuitas, atis, g. fœ. Scheinbarkeit/ Klarheit/Jáſność. Perſpicuè, adverb. ſcheinbarlich/Augenſcheinlich/ Jáſno. Perſpicax, acis, g. o. verſtändig/ ſcharffſinnig/Báczny/Oſtrożny. Perſpicacia, æ, & Perſpicacitas, atis, g. f. Scharffſinnigkeit/Byſtrość. Proſpicere, ſehen/Widzieć. Item, für oder vorſehen/ Vpátrowáć. Cum Dativo junctum, idem quod Conſulere: Liberis ſuis proſpicere, ſeine Kinder verſorgen/Opátrowáć dźieći. In annum proſpicere, Jn das künfftige Jahr fürſehen / Ná rok ſobie nágotowáć potrzebnych rzeczy. Proſpectus, us, g. m. Geſicht/Außgeſicht/Poyrzenie. Proſpectum adimere, vel impedire, Einem die Außſicht wehren/ Záſłonić. Proſpectare, freq. offt außſehen/ Czeſto pátrzyć. Proſpicienter, adverb. Fürſichtiglich/ Opátrznie. Proſpicuus, id eſt, Intentus, & Vigil. Reſpicere, vmbſehen/hinterſich ſehen/Oglądáć śię nazad. Aliquem reſpicere, Einen gnädiglich vnd erbärmlich anſehen/ Oglądáć śię ná kogo. Deus nos reſpicit, Gott ſicht vns gnädiglich an/ vnd hilfft vns / erbarmt ſich vnſer / Bog nam łáſkę okázuie. Reſpicere ſe, Sich ſelbſt verſorgen/ in acht nehmen/ Stáránie mieć o śię.

Reſpectare, freq. Sich embſiglich vmbſehen/Czeſto śię obglądáć. Reſpectus, us, gen. maſc. Anſchawung/oder/ Das Vmbſehen/ Obglądánie/ Obźierániesie. It. Acht vnd Anſehen/Wzgląd/ Pozor/ Powágá. Suſpicere, Ob oder über ſich ſehen/Wzgore pátrzyć. In cœlum ſuſpicere, in den Himmel ſehen/ W niebo pátrzyć. Aliquem ſuſpicere, Einen vor augen haben/ hoch achten/ Ważyć kogo ſobie. Item, pro Suſpectum habere. Saluſt. inuſitatum. Suſpectare, frequent. Offt über ſich ſehen/ Wzglądáć. Suſpicor, aris, atus ſum, ſuſpicari, argwohnen/etwas beſorgen/ zweifflen/ Podeyrzenie mieć. Suſpicans, antis, Argwohnend/ meynend/ Podeyrzenie máiący. Suſpicio, & Suſpectio, onis, g. f. Argwohn/ Bedüncken/ Zweiffel/ Podeyrzenie. *Tacita, clandestina.* Suſpitioſus, a, um, argwöhnig/ verdacht/ Podeyrzliwy. Suſpectus, a, um, verargwohnet/ verdacht/ Podeyrzány. Suſpectus, us, g. m. Das Vberſich ſehen / Wzglądánie. Suſpectu vaſto turris, ein Thurn der weit vñ breit geſehen werden kan/ Wieża proſpektu dálekiego. Suſpitioſe, adv. Argwöhnlich/verdächtlich/Podeyrzliwe.

Spectabilis, Spectaculum, Spectator, Spectatus, Specto, vide Speco.

Spectrum, i, g. n. ein Einbildung vnd Fantaſey/ oder Bild deren Ding daran man denckt/ Obłudá/ Stráchy nocne.

Specula, æ, g. fœ. ein hoher Thurn oder Orth/ daraff man ſpähet vnd Wache hält/ Strażnicá. In ſpeculis eſſe, auff der Wach ſtehen/ Ná ſtraży być. Item, Speculæ, arum, pl. num. Zinnen oder Circkel dadurch man ſihet wer kome/ Kwáterki/ albo ſzybeczki ſklenne we drzwiách do pátrzenia/ kto idźie.

Specula, æ, dimin. à Spes, vide ſuo loco.

Speculum, li, g. n. ein Spiegel/ Zwierćiádło: *Lævatum, coruſcans, leve, nitens, argenteum, nobile, prænitens, collucens, concavum, micans.* Speculare, is, & Speculárium, ij, g. n. idem quod Speculum. It. Speculare, is, ein Glaßfenſter/ Błoná w oknie. Specularis, re, von der Wacht/ Brillen / oder Glaßfenſter/ Okienny/ Strážniczy. Speculatorius, ij, g. m. ein Brillen oder Glaßmacher/ Sklarz álbo ten co okuláry robi. Speculor, aris, atus ſum, ſpeculari, ſchawen/ ſpähen/ verwarten / Przypátrowáć śię / śpiegowáć. Speculatus, a, um, particip. beſchawet/ Śpiegowá-

wá-

wány. Speculatus,us, g. masc. Spähung/ Wache/ Podstrzegánie. Spĕcŭlātŏr, oris, g. m. Spaher/ Wachter/ Strážnicży/ Szpieg. Spĕcŭlātrīx, icis, g. fœ. Späherin/ Podstrzegáiąca. Spĕcŭlātōrĭŭs, a, um, ut: Navis speculatoria, ein Spähschiff/ Szpiegierska łodź/ okręt. Spĕcŭlātōrĭŭm, ij, g. n. ein Fensterglaß/ Szkłoná w oknie.

Spĕcŭs, secundæ & quartæ declinat. tàm masc. quàm fœ. gen. Tertiæ verò declin. solùm n. g. in genit. spĕcŏrĭs, ein Höle/ Jáskinia. Spĕcū, indeclin. idem. *Defossum, horrendum, latebrosum, roscidum, asperum, sinuosum, gelidum, saxeum, obscurum, tenebrosum, opacum, abditum, scrupeum, fumificum, atrum, profundum, curvum, arcuatum, tetrum, cæcum, piceum, nigrum, tophaceum.*

Spēlæŭm, i, idem quod Specus. *Vastum, Sylvaticum, montanum, cavum.*

Spēlūncă, æ, g. fœ. idem quoque quod Specus. *Atra, immanis, scrupea, tetra, gelida, peropaca, obscura, furva, profunda, cava, frigida, viridis.*

Spermă, ătis, g. n. latinè dicitur semen, Saamen/ Nasienie.

Spernō, is, sprēvī, sprētŭm, spĕrnĕrĕ, verschmähen/ verachten/ Gárdźić. Sprētŭs, a, um, particip. verachtet/ vernichtiget/ Wzgárdzony. Sprētŏr, oris, gen. masc. Verachter/ Gárdźiciel. Aspernor, aris, āspĕrnārī, idem quod Spernere. Aspernātĭō, onis, g. f. Verachtung/ Gárdzenie. Aspernābĭlĭs, lĕ, verächtlich/ Wzgárdy godny. Despernere, idem quoq; quod Spernere.

Spērō, as, avi, atum, spērārĕ, hoffen/ Spodźiewáć się. Spero illum tibi salvum affuturum, Jch hoffe er werde zu dir frisch vnd gesund kommen/ Spodziewam się że ćie zdrowo stáwi. Non usus veniet sperò, Jch hoffe man werde dessen nicht dörffen/ Spodziewam się że tego nie będźie trzebá. Spērātŭs, a, um, gehofft/ Spodźiewány. Speratus, qui in connubium petitur, Antiq. Spērābĭlĭs, lĕ, Das man hoffen mag/ Spodźiány. Spēs, spĕī, g. fœ. Hoffnung/ Nádźieiá. *Credula, avida, incerta, anxia, animosa, avara, sitibunda futuri.* Spes est de argento, Des Gelds halben ist etwas zu hoffen/ Jest nádźieiá że będą pieniądze. De aliquo spem abjicere, verzweiflen/ Nádźieię o kim porzućić/ Zwątpić. Spe carere, Trostloß vnd ohn Hoffnung seyn/ Bez nádźieie/ bez poćiechy być. Pendet salus spe exigua & extrema, ligt oder hangt an einer kleinen Hoffnung/ Zdrowie wiśi ná máłey nádźiei.

Spēcŭlă, æ, dimin. Kleine Hoffnung/ Nádźieiá máłá. Dēspērō, as, dēspērārĕ, verzweifflen/ Nádźieię stráćić. Fugam desperare, Kein Hoffnung mehr haben zu entfliehen/ Nie mieć nádźieie vćiec. Dēspērātŭs, a, um, particip. verzagt/ verzweifflet/ Zwątpiony/ Desperat. Dēspērāns, antis, partic. Omnia semper desperantes, An allen Dingen verzagend/ O wszytkim zwątpiwáiący. Dēspērāntĕr, adverb. verzäglich/ mit verzweifletem Muth/ Desperáckie. Dēspērātĭō, onis, g. f. Verzweifflung/ Zwątpienie/ Rospácz. Dēspērābĭlĭs, lĕ, pro Desperato, obsol. Īnspērāns, adject. ohn Hoffnung/ Bez nádźieie. Īnspērātŭs, a, um, vnverhofft/ Niespodźiewány. Īnspērābĭlĭs, lĕ, Nicht zu hoffen/ Niespodźiány.

Speūstĭcŭs, a, um, ut: Speusticus panis, Brod das in aller eyl gebacken ist/ Podpłomyk/ Wypiek.

Sphæră, g. f. latin. dicitur Globus, ein Kugel/ Okrąg. *Rotunda, declivis.* Sphærŭlă, dim. Sphærĭcă, æ, g. f. Ein gattung Kuchens von viel Küchleinzusammen gebacken/ Kołacz. Sphærĭstĕrĭŭm, ij, g. n. Ballenspiel/ Gałek/ Piłek grá. Item, ein rund vnd gebogen Orth in der Badstube/ Záśklepienie w łáźni. Sphærālĭs, lĕ, rund vnd wie die Sphæra gestalt/ Okrągły.

Sphīnx, sphingis, vel sphĭngŏs, g. f. ein gattung Affengeschlechts/ dem Menschen gleicher den ein Aff/ zwierzę kształtu małpiego. *Iniqua, aspera, tricorpor, volucris, infanda, ambagiosa, Oedipodionia, callida.*

Spīcă, æ, g. f. ein ähre/ oder äher/ Kłos. *Caduca, frumentaria, Cerealis, flavens, gravida, Eleusina, Celissa, flava.* Spicus, ci, in masc. gen. legitur. Spicum verò tant. in singulari. Item, Spica, signum in cœlo oriens in Virginis parte decima. Spica mutica, quæ non habet aristam. Spīcĕŭs, a, um, ut: Corona spicea, ein Krantz von Kornähren/ Korona/ wieniec z kłosia. Spīcĭlēgĭŭm, ij, g. n. Nachsamblung der Kornähern wenn man geschnitten hat/ Kłosow zbieránie. Spīcō, as, spīcārĕ, dicuntur frumenta, ähren gewinnen/ Kłosy wypuszczáć. Spīcātŭs, a, um, geähret/ Kłosowáty/ Kłośiány. Spīcĭfĕr, ra, rum, ut: Spicifera Ceres, à Poëtis dicitur, ähren tragend/ Kłośie noszáca. Īnspīcārĕ, wie ein äher spitzen/ Zákończáć.

Spīcŭlŭm, li, g. neut. ein Pfeil oder das Eysen

von einer Lantzen/ Strzałá/ Strzały żeleſce/ Grot. *Lentum, lucidum, Gortynium, tinctum felle, tinctum veneno, acutum, ſceleratum, ſævum, tortum, ſordens, pennatum, velox, aureum, ſplendidum, truculentum, ferreum, dirum, ſangvinolentum, letale, ferum, acuminatum, rigidum, mucronatum, impium, volitans, incoctum, intortum, flammeum, rutilans, crudum.* Item, Spiculum, der Stachel/ els an Bienen vnd dergleichen/ Żądło. Spīcŭlō, as, ſpiculare, Etwas ſpitzen/ Zákończáć. Spīcŭlātŏr, oris, g. m. Ein Trabant/ der ein Lantze vor ſeinem Herrn trägt/ Ceklarz/ Hálábártnik. Alij volunt dici Speculatores, non Spiculatores.

Spīnă, æ, g. f. ein Dorn/ Tarn. *Acuta, ſylveſtris, minans, ſterilis, acris, cruenta, horrens, maligna, fera, vulnifica, dumoſa, pungens, horrida, crudelis, hamata.* Spīnæ, arum, pl. nu. Igeldörn vnd dergleichen/ ćiernie. Spinæ, metaph. pro Difficultatibus, Gedörn vnd verworrne Sachen/ Trudność/ Rzeczy záwikłáne. Item, Spinæ, Der Rückgrat/ Páciérzowa kość. Spīnĕŭs, a, um, Dörnin/ ćierniowy. Spīnōsŭs, a, um, Dörnächtig/ voll Dörn/ ćiernisty. Oratio ſpinoſa, metaph. rauhe vnd vnliebliche Red/ Mowá trudna/ nie gładka. Spīnētŭm, i, g. neut. Gedörn/ Orth voll Dörn/ ćiernisko. *Denſum, invium, aſperum.*

Spīntĕr, tĕris, g. n. ein Armgezier der Weiber/ Ring oder Häfftlein/ ꝛc. Nárámiennik biáłogłowſki/ Kolcá u ſzáty.

Spīntŭrnīx, īcĭs, g. fœ. Inauſpicata avis, aliàs incendiaria dicta.

Spīnŭs, i, g. fœm. Schlehenbäum/ Tarnkowe drzewko.

Spīneŏlŭs, li, g. maſc. Schlehen/ Tarn.

Spĭōnĭă, æ, g. f. Vitis, quæ Spinea dicitur. Spĭōnĭcŭs, a, um, ut: Succus ſpionicus, ein Safft ſolcher Weinräben/ Sok z tákiey winney máćice.

Spīră, æ, g. f. Ein gewundener Ring/ wie ein zuſammen gewicklet Seyl/ Schlangenwirbel/ Kręgi powrozow/ Kłąb. Item, der Fuß an einer Saul/ Podſtáwek ábo ſtolec filarow kámiennych. Item, ein Hutkrantz/ Sznur do czapki. It. ein gattung eines Kuchens/ geſträubleter Geſtalt/ Kołacz álbo Prácłá. Item, Spiram, hominum multitudinem, vocamus. Spīrŭlă, læ, diminut. Füßlein einer Seul/ Podſtáwek máły filarow.

Spīrō, as, avi, atum, ſpīrārĕ, athmen/ außblaſen/ Oddycháć/ Tchnąć. Tetrum odorem ſpirare, ein Geſtanck von ſich geben/ Cuchnąć. Spīrāns, antis, blaſend/ Oddycháiący. Spīrĭtŭs, ūs, g. m. der Athem/ Dech. *Animalis, vagus, æthereus.* Ducere ſpiritum, Den Athem ſchöpffen/ Oddycháć. metaph. leben/ Żyć. Cœli ſpiritus, Lufft/ Powietrze. Item, Spiritus, Muth/ Stoltz/ Hochmuth/ ſtoltzer Geiſt/ Myśl/ Pychá/ Duch zły. Spiritus, Geiſt/ Duch/ in Bibl. Spīrĭtŭālĭs, lĕ, & per Syncopen, Spīrĭtālĭs, le, Geiſtlich/ Duchowny. Spīrĭtālĭtĕr, adv. Geiſtlich/ Duchownie. Spīrābĭlĭs, lĕ, Leblich/ das vns Athem giebt/ Żywy/ Oddechowy. Spīrāmēntŭm, & Spīrācŭlum, i, g. n. Rauchloch/ Lufftloch/ Oddechowa dźiurká. Adſpīrō, as, ādſpīrārĕ, vel Aſpirare, anhauchen/ anblaſen/ Przydmuchywáć/ Huháć. Item, Begierig ſeyn/ Piąć śię/ Pożądáć. Aſpirare ad granaria, dicitur ventus, wider die Speycher blaſen/ Wiete ku ſpiklerzom. Item, Aſpirare, zuländen/ Przybić do brzegu. ut: Claſſes aſpirare non potuerunt. Aſpirare in curiam, vnterſtehen in Rath zu kommen/ Piąć śię do Senatu. Aſpīrātĭō, onis, g. f. Anhauchung/ Anblaſung/ Przywiewánie/ Oddech. Aſpiratio terræ, ein Dampff der Erden/ Oddech ziemny. Conſpirare, zuſammen blaſen/ Dąć poſpołu. Conſpirare pugnam, Lärmen zur Schlacht blaſen/ Pobudźić do bitwy. metaph. Sich vereinigen etwas außzurichten/ Spiknąć śię. Conſpirare in commune, Einhelliglich fürnehmen/ Spiknąć śię náiedno. Cōnſpīrāns, antis, particip. Cōnſpīrātĭō, onis, g. f. Vereinigung vnd Bund/ Spiknienie/ Zmawiánie śię. Cōnſpīrātī, orum, pl. nu. g. m. Die zuſammen geſchwornen/ Sprzyśięgli. Cōnſpīrātŭs, ūs, g. maſc. Vereinigung/ Spiknienie. Expīrārĕ, ſterben/ den Geiſt auffgeben/ Konáć/ Vmieráć. Expiravit libertas, metaph. Die Freyheit iſt erloſchen vnd vnterdrückt/ Záginełá wolność. Animam expirare, pro Mori, ſterben/ Vmrzeć. Expīrātĭō, onis, g. f. Außblaſung/ Wydymánie. Inſpīrārĕ, ein oder auffblaſen/ Nádąć co. Intĕrſpīrārĕ, Durch etwas außdämpffen vnd Lufft haben/ erſchnauffen/ Oddycháć. Intĕrſpīrātĭō, onis, g. f. Erholung des Athems/ Erſchnauffung/ Oddech/ Przeſtánek. Rĕſpīrārĕ, den Athem wieder erholen/ Wytchnąć ſobie. Civitas reſpirat, Die Stadt kompt wieder zur Ruhe/ erholet ſich/ Miáſto śię uſpokoia/ odpoczywa od rozruchu. Rĕſpīrātĭō, onis, g. f. & Rĕſpīrātŭs, ūs, g. maſ. Erholung des Athems/ Oddech. Reſpiratio aquarum, Dunſt oder Außdempffung des

Waſ-

Wassers / Kurzáwá wodna / párá. Rēspīrāmĕn, ĭnĭs, g. n. Lufftröhrlein dardurch der Athem gehet / Krtáń. Sūſpīrārĕ, seufftzen / Wzdycháć. Matrem ſuſpirat, Er ſeufftzet der Mutter nach / Wzdycha do mátki. Sūſpīrĭūm, ij, g. n. Suſpiratio, onis, g. f. & Suſpiratus, us, g. m. Seufftzung / Wzdychánie. *Cruciabile, ægrum, anxium, triſte, fœdum, gemebundum, ſedulum, mœſtum, ſtridulum.* Sūſpīrĭōsŭs, a, um, der einen ſchweren Athem hat / ſchnauffig / Dycháwiczny.

Spīſsŭs, a, um, Dick / Dicht / Geſty / Nátkány. Spiſſum opus, Werck das man offt thut / Geſta robotá. Tactus ſpiſſus, Dick am Griff / Dotyká nie twárde. Spiſsè, adverb. Dick / Miaſzo. Spiſsè atque vix, Gemählich / Geſto / Nátkáno. Spīſsō, as, ſpīſsārĕ, Dick machen / Zgeſzczáć. Spīſsāmēntŭm, i, g. ne. Träſt / Truſen vnd dergleichen dicke Matery von außgedruckten dingen / Geſta máterya / Kal. Spīſsĭtās, atis, gen. fœm. Dicke / Geſtość. Spīſsātŭs, a, um, dick in einander / Zsiádły / Geſty. Spīſſēſcō, is, ſpīſſēſcĕrĕ, Dick werden / Geśćieć. Cōnſpīſsārĕ, & Exſpīſsārĕ, idem quod Spiſſare.

Spĭtāmă, æ, lat. Dodrans, ein Span oder Maß zwölff Finger lang / Piedź wielka.

Splēn, ſplēnĭs, g. maſ. die Miltz / śledźioná. lat. dicitur Lien. Splēnētĭcŭs, a, um, Miltzſüchtig / Sledźiony chorobe ćierpiacy. Splēnĭŭm, ij, gen. neu. Ein Pflaſter ſo man auff ein Wunde lägt wie ein Miltz geſtaltet / Plaſtr lekárſki. Splēnĭātŭs, a, um, Der alſo gepflaſtert / Plaſtrowány.

Splēndĕō, es, ſplēndŭī, ſplēndērĕ, Glåntzen / Scheinen / łſknąć śię / świećić śię. Splēndēſcō, is, ſplēndēſcĕrĕ, Anfangen zuſcheinen / zu glantzen / łſknąć śię / świećić śię. Splēndŏr, ōrĭs, g. maſc. Schein / Glantz / Jáſność / świetność. *Nitidus, fulgens, flammeus, perſpicibilis, tremulus, liquidus, fulgidus, argenteus, auricomus, flammiger, niveus, rutilans, nitens, ignifer, nivalis, lætus, albus.* Splendor metaphor. Wirde / Ruhm / Herrligkeit / Zacność / Ozdobá. Splēndĭdŭs, a, um, Herrlich / Ehrwürdig / Berümbt / Jáſny / Zacny / wſpániáły. Splēndĭdē, adverb. Scheinbarlich / Prächtiglich / Ozdobnie / Páńſkie / Hoynie. Explēndēſcō, is, ēxplēndēſcĕrĕ, Herauß ſcheinen vnd glintzen / Jáśnieć / Zátáśnieć.

Spleneticus, Splenium, v. Splen.

Spodos, ſive Spodium, latinè Cinerula, eſt repurgamentum, quod ex fornacum parietibus everritur, in quibus æs Cyprium, aut plumbum decoquitur.

Spŏlĭō, as, avi, atum, ſpŏlĭārĕ, Einen außzihen / berauben / łupić / Obnażáć. Vita ſpoliare, Einem das Leben nehmen / Zábić. Spŏlĭŏr, aris, atus ſum, ſpŏlĭārī, Deponens, obſoletum. Spŏlĭātŭs, a, um particip. ſive nomen ex particip. Beraubt / Złupiony. Spŏlĭŭm, ij, g. neu. ein Raub / ſonderlich die außgezogene Kleider der Feind / łup / ſkorá odártá. *Hoſtile, opimum, hoſticum, bellicum, occultum.* Spŏlĭārĭŭm, ij, g. neu. Ort da man die Leuth außzeugt / Zzuwálnia / Rozboynia. Propriè locus ante balneum, in quo loturi ſeſe ſpoliabant. Spŏlĭātĭō, onis, g. fœm. Beraubung / das Außziehen der Kleider / łupienie / Ogołocenie. Spŏlĭātŏr, oris, g. maſc. ein Berauber / łupieżcá. Spŏlĭātrīx, icis, g. fæm. Rauberin / łupieżnicá. Dēſpŏlĭārĕ, vel Dīſpŏlĭārĕ, Außziehen / Berauben / Złupić / Rozbić. Dīſpŏlĭābŭlŭm, li, g. neut. locus vbi ſpoliantur homines, vt domus meretricum, Raubhauß / Rozboynia. Expŏlĭārĕ, Berauben / Wyłupić. Expoliare ſeſe exercitu, Sich eines Kriegsheers entblöſſen / Pozbyć żołnierzá / woyſká. Expoliare honorem & dignitatem alicujus, Einem ſein Ehrenampt vnd Wirdigkeit nehmen / Odiąć komu urząd. Īnſpŏlĭātŭs, a, um Vnberaubt / Niezłupiony.

Spōndă, æ, gen. fæm. ein Spannbeth / oder die Ortbretter eines Spannbeths / łożko. *Rotunda, nitens, aurea.*

Spōndĕō, es, ſpŏpōndi, ſpōnsŭm, ſpōndērĕ, Freywillig verheiſſen / Obiecowáć dobrowolnie. Spondere pro aliquo, Bürg ſeyn / Versprechen / Ręczyć zá kogo. Spondere puellam, dicitur pater alicui, Einem ſein Tochter zur Ehe verſprechen / Obiecáć komu corkę. Spōnsŭs, a, um, particip. Bräutigam / Oblubieniec / Nowożeniec. Spōnsō, as, ſpōnsārĕ, ein Tochter oder Weib zur Ehe vermählen / Zrękowáć corkę. Spōnsŭs, us, g. maſc. Verheiſſung / Zuſag / Zrękowiny / Obietnicá / Spōnsŭs, i, g. m. ein Bräuttigam / Poślubiony. Spōnsă, æ, g. fœ. ein Braut / Oblubienicá / Páni młoda. *Venuſta, Chriſtidos* Spōnsŏr, oris, g. m. Der eine Verheiſſung verwilliget / Rękojmia. Spōnsĭō, onis, g. fæm. Allerley gutwillige Verheiſſung / Obietnicá. Item Verheiſſung vor Gerichte mit geſetztem Pfand / zu verlieren dem / der die Verheiſſung nicht

hált/Zákłád. Sponſiones facere, Gewett machen Zákłádáć ſię oco. Spōnsālĭă,orum,g.n.plu.nu. ein Vertrag des zukommenden Heyraths / Heyraths Beredung/Zrękowiny. Cōnſpōndĕō,cōnſpōndī, cōnſpōnsūm, cōnſpōndērĕ, einander verheiſſen/Poſpołu/wzáiem obiecowáć. Cōnſpōnsŏr,oris, g.m. Gegen dem ſich einer verbürgt hat/ Gegenbürg/ Obiecownik/ Zákłádnik/ Społrękoymia. Dēſpōndērĕ, Zur Ehe verheiſſen/vermählen/obiecowáć/Zrękowáć. Deſpondere animum, Verzagen/ den Muth verliehren/ Serce ſtráćić. Deſpondere ſapientiam, An der Weißheit verzagen/Porzućić mądrość/ náukę. Deſpondere ſibi domum alicujus, Sich ſelbs bereden/ daß eines Hauß ſein ſey oder werden ſoll/ Obiecowáć ſobie cudzy dom. Dēſpōndēbĭtūr. Man wirds vermählen/ Zrękuią / wydádzą zá mąż. Dēſpōnsūs, a, um, partic. Vermählet/ verheiſſen/Zrękowány/Obiecány. Dēſpōnsātūs a,um,partic. zur Ehe verheiſſen / Zrękowány. Deſponſare, pro Deſpondere, Inde Dēſpōnsātiō,onis,g.fæm. Vermählung/ Zrękowiny. Rēſpōndērĕ, Antworten/ Odpowiedźieć. Ad nomina reſpondere, Auff der Muſterung erſcheinen/ vnd zugegen auff ſeinen Namen antworten/ Ná okáſce ozywáć śię do imienia ſwego. Ad normam reſpondere, Nach dem Winckelmaß zutreffen/ Według miáry zrobionym być. Patri reſpondere, Dem Vater nach arten/ Náśládowáć oycá. Rēſpōnsō,as,rēſpōnsārĕ,frequen. Wiedermurren Odwárkáć/ Sprzećiwiáć śię. Rēſpōnsĭtō, as, rēſpōnsĭtārĕ,aliud frequent. à Reſponſo, as, Rēſpōnsūm, i,g neut. Antwort/ Odpowiedź. Item, GOttes Rath / GOttes Spruch/ Wyrok Boſki. Rēſpōnsūs,us, Gleichförmigkeit/Zuſammenſtimmung / das Zutreffen/ vnd Reymen/Proporcyá. Rēſpōnsĭō,onis,g.fæ. Antwort/Odpowiedź. Rēſpōnsŏr,oris,g.maſc. Vertröſter vnd Bürg/Odpowiádácz/Práktyk/ Rękoymiá.

Spōndēūs, ei, g.m. Pes metricus, conſtans duabus ſyllabis longis.

Spondium, vide Spodos.

Spondylium, ſive Spondilium, Ferula differens à panace foliis, & platani diviſura, Herba in locis paluſtribus naſcens.

Spōndȳlūs, ſive Sphōndȳlūs, i, g.m. latinè Vertebra dicitur, Item, ein Wirbel/Wártáczká.

Spōngĭă,æ,g.f. ein Schwamm/Gębká. Spōngĭæ.arum, g.f. plu.num. Die Wurtzel der Spargen durch einander verworren / Korzeń Szpárągowy. Spōngĭŏlă,æ,g.f. dim. Schwämmlein/ Gębká. Spōngĭŏlæ, arum, g. f.plur. num. Die Schlaaffköpffel/ die an den wilden Roſendörnern wachſen / Jábłuſzká pewne ná leśney Rozy krzaku roſtące. Idem etiam quod Spongiæ. Spōngĭōsūs,a,um, Gelöchert wie ein Schwamm/ Gębczáſty / Dziurkowáty. Spongiare, pro Spongia detergere, obiol.

Sponſa, Sponſalis, Sponſio, vide Spondeo.

Spōntĕ, Ablat. ſolus, Freywillig/Dobrowolnie. Sponte naturæ, Natürlich/von Natur/Przyrodzonym ſpoſobem. Sponte, adverb. Selbswilliglich / Swobodnie / Powoli ſwey. Spōntānĕūs, a, um, Selbswillig/ Dobrowolny. Inde adverb. Spōntānĕē, Spōntālĭs, lè, inuſitatum.

Spōrtă, æ,g.f. Geflochtener Korb/Koſz. Spōrtŭlă,æ.dim. Item, ein Gaſtmahl oder Gelt/ ſo die reiche Römer denen gaben / die ſie morgends begrüſten/ Podárek ábo śniadánie u Rzymian ſpráwione tym co ich z poránku ná wiedzáli. Spōrtēlla, æ, aliud dimin.

Spūmă,æ.g.f. Schaum/Piáná. *Candida, alba, albida, tumens, pinguis, cana, natans, albens.* Spumas agere, idem quod Spumare. Spūmĕūs,a,um vt: Spumeus color, Schaumfarb/Pieniſtey fárby. Spūmōsūs, a, um, Schaumächtig/ Pieniſty. Spūmō, as, avi, atum, Spūmārĕ, Schaumen/ Pienić. Spūmātūs,a, um, Schäumig/ Pieniſty. Spūmāns, antis, partic. Schäumend/ Pieniący/ pieniſty. Dēſpūmō,as,dēſpūmārĕ, Abſchäumen/ Wyſzumowáć. metaphor. Verdäwen/ Zażyć. Expūmārĕ. Außſchäumen/ Schaum geben/Wypienić śię.

Spŭō, ſpŭĭs,ſpŭī,ſpūtūm, ſpŭĕrĕ, Speutzen/ Speiwen/ Pluć. Spūtō, as, ſpūtārĕ, frequ. Faſt ſpeutzen/ Spluwáć. Spūtāmĕn, inis,g.neu. pro Sputo in Bibl. inſolens dictum. Spūtātŏr, oris, g. m. ein Speutzer/Plwácz/Spluwácz. Spūtūm i.g.n. dicitur & Spūtūs, i, g.m. Speichel/śliná. *Sordidum, inhoneſtum, craſſum, ſordens.* Adſpŭō, is, ādſpŭī, ādſpūtūm, ādſpŭĕrĕ, Anſpeiwen. Przypluć. Cōnſpŭĕrĕ, Beſpeutzen/mit Speutzen beſudlen/ Pluć ná co/Popłwáć. Cōnſpūtārĕ, frequent. Dēſpŭĕrĕ, & ēxſpŭĕrĕ, Außſpeutzen/Wypluwáć. Expuere miſeriam ex animo, Das Elend auß dem Hertzen ſchlagen/ Wyrzućić z

ſercá

serca frásunek. Inspuere, Etwas ein oder auff speutzen/ Napluwáć. Insputare, frequen. aliquem vel alicui insputare, Auff einen speutzen/ Pluć ná kogo. Respuere, Verspewen/ verachten/ Wypluwáć/ odrzucáć. Imperium respuere, Nicht wöllen beherschet seyn/ Niechćieć być pánem. Respuens, entis, particip.

Spurcus, a, um, Vnflätig/ vnrein/ vnsauber/ besudelt/ Plugáwy/ ſzpetny. Tempestas spurcissima Fast vnflätig Wetter/ Niepogodá sprosna. Spurce, Spurcius, spurcissime, adverb. vnflätiglich/ Sprośnie. Spurcitia, æ, vel Spurcities, ei, gen. fœ. Vnsauberkeit/ Vnflat/ Plugástwo. Spurcificus, a, um, qui spurca facit. obsolet. Spurcidicus, a, um, qui spurca dicit. Insolens. Spurco, as, avi, atum, spurcare, Vnflätig/ vnsauber machen/ Besudlen/ Plugáwić.

Spurius, a, um, Dar man keinen Vater von weiß/ ein Hurenkind/ Bekárt.

Squalor, oris, g.m. Alij per duplex ll scribunt. Angesessener Koth vnd Vnrath / Vnsauberkeit/ Plugástwo/ Brud. *Terribilis, horridus, agrestis, turpis, ater, annosus.* Squalidus, a, um, Vnraatlich vnsauber/ vnflätig/ Brudny/ Plugáwy. Squalidus auro, Gleissend/ łśknący się od złotá. Squalidæ materiæ, Vnlieblich/ Nieprzyiemne. Squalide, adverb. Vnsauberlich/ vnflätiglich/ Plugáwie. Squaleo, es, squalui, squalere, Vnsauber seyn/ Vnflätig seyn / Brudnym być. Squalent arva, Ligen wüst/ Odłogiem leżą.

Squalus, i, g.m. Piscis marinus.

Squama, æ, gen. fœm. Schuppen / łuská. *Crepitans, nexilis, promicans*, Squamæ, arum, plural. num. Schupen/ als an etlichen Harnisch/ Kárácená. Squama æris, quæ vi decutitur ab ære, Ertzschifferling / Mośiężna ſkwárá. Squameus, a, um, Schupächtig / łuſkowáty. Squamiger, ra, rum, Das Schupen trägt/ łuſkowáty. Squamosus, a, um, Das voll Schupen ist/ łuſkowáty. Squamatim, adverb. Schupenweiß/ łuſkowáto. Des- vel Disquamare, Entschupen/ Oſkrobáć. Desquamare etiam de arboribus dicitur. Schälen/ Obłupić. Desquamare vestem, Ein alt Kleid wieder auffkratzen vnd auff den kauff rüsten/ Száte odnowić.

Squatina, æ, g.f. Piscis aspera cute.

Squilla, sive Scilla, æ, g.f. Meerzwibel/ Ćebulá morſka.

Stabilis, le, fest/ steth/ beständig/ Stały/ Trwáły. Stabilimen, inis, & Stabilimentum, i, g.n. Befestung/ Podporá/ utwierdzenie. Stabilitas, atis, g.fæm. Beständigkeit/ Stałość/ Trwáłość. Stabilio, is, stabilivi, stabilitum, stabilire, Bestehen/ befestigen/ beständig machen / Vstawiáć/ Vtwierdzáć. Constabilio, is, constabilivi, constabilitum, constabilire, Bestehen vnd versicheren/ wol bewahren/ Vtwierdźić/ obwárowáć. Instabilis, le, vnbeständig/ Nietrwáły/ niestały. Instabilitas, atis, g.f. Vnbeständigkeit/ Nietrwáłość/ Niestátecznosć.

Stabulum, li, g.neu. ein Wirthshauß/ Herberg/ Stanowiſko/ Gospodá. Item ein Stall/ Stáynia. *Spatiosum, opimum, molle, pingue.* Stabulo, as, avi, are, frequentius, Stabulor, aris, atus sum, stabulari, Zur Herberg seyn/ Stanowiſko gdźie mieć. Pecus stabulare, Das Vieh in Stall stellen/ Bydło do ſtáynie/ chlewá gnáć. Stabulatio, onis, g.f. Das Einstallen des Viehs/ Stallung/ das ist/ Standt in Ställen/ Stanowiſko/ zimowánie bydłá. Stabularius, ij, g.masc. ein Wirth/ Beherberger/ Gospodarz. Item ein Stallknecht/ Koniuim/ Stáienny. Prostibulum, & Prostibula, vide Stabulo.

Stachys, is, vel yos, g. mas. Frutex Marrubio similis, wilder Salbey/ Száłwia polna.

Stacte, es, g. f. Gummi von Myrrhen/ Mirowy oletek. Stacteus, a, um, ut: Mirrha stactea.

Stadium, ij, g. n. ein gemeiner Lauffplatz/ Plác Záwodniczy. Item, Die Weite von 125. Tritt/ Stáie/ Mieysce ná 125. krokow. Stadiodromus, i, g. m. ein Läuffer auff gemeinem Lauffplatz/ Záwodnik. It. die Lauffplätz/ Záwodniczy plác.

Stagnum, i, g. n. Ein stillstehend Wasser oder See/ Staw. *Virens, refusum, loquax, mite, humidum, torpens, fugax, olens, opacum, lentum, liquens, cærulum, curvum, splendidum, rutilum, piscosum, cavum, irriguum, dulce, vadosum, litoreum, undans.* Stagno, as, stagnare, vberlauffen vnd die Erd mit Wasser beschwemmen / Wylewáć z brzegow/ Zálewáć. Stagnatus, a, um, ut: Terra stagnata, Erd die mit Wasser überschwembt ist/ Zálana ziemiá. Restagno, as, Restagnare, überlauffen / herauß fliessen/ Wylewáć z brzegow. Restagnatio, onis, g.f. Vberfluß/ das Außfliessen/ Powodź.

Stalagma, atis, g. n. Ungventum quod succo constat.

Stamen, inis, g. n. Das Flachs so man an ein

Spin-

Spinrock thut zu spinnen/ Włokno/ Osnowá. *Leve, gracile, candidum, tortum, operosum, niveum, sericum, tenue.* Stamina in ligno vel herbis, Faden oder Striemen an Holtz vnd Kräutern/ Prące w drzewie ábo zielu. Stāmĭnĕŭs, a, um, ut: Vena staminea, Ein Ader mit kleinen Striemen/ Żyłá cienka.

Stānnum, i, g. n. Zinn/ Cyná. Stānnĕŭs, a, um, Zinnen/ Cynowy.

Stāpĕdēs, Machinæ ferreæ, in quibus pedes habere solemus, quum equitamus.

Stāphĭs, phĭdĭs, g. fœ. herba, quæ latinè Pedicularis dicitur, Läußkraut/ Gnidosz.

Stăphȳlīnŭs, ni, g. m. Pastnacken/ gelbe oder rothe Rüblein/ Pásternak dziki.

Statarius, vide Sto.

Stătēr, tēris, g. m. ein Gewicht/ das vier Quintlin hält/ srebrnik monetá. Et nummus quatuor drachmis valens, vngefehr 27. Cöllnische Albi/ Cztery drágmy máiący.

Stătēră, æ, g. f. ein Goldwaag/ Szale. Item, pro Tympana, & quas Græci Magidas vocant. Plinius.

Stāthmŭs, i, g. m. Mensuræ geometricæ genus, hält 28. Welsche Meil/ 28. Mil Włoskich máiący. Item, Stabulum, diversorium vel Stationem significat.

Stătĭm, adverb. Bald/ gestracks/ Záraz. A radice statim foliosi, Zu nähest von der Wurtzel an/ Od korzenia záraz liściáte. Item, Statim, à Stando, adverb. Beständiglich/ ohn vnterlaß/ Vstáwicznie.

Statio, Stativa, v. Sto. Stator, oris, v. Sisto.

Stătŭă, æ, g. fœ. Ein geschnitzlet oder gegossen Bild/ Obraz sznicerski. *Aurata, marmorea, inaurata, exanguis, ærea.* Stătŭārĭŭs, ij, g. m. ein Bildhawer/ Sznicerz. Statuarius, a, um, ut: Ars statuaria, Die Bildhawer Kunst/ Sznicerstwo. Statuaria, æ, g. fœ. absolutè, idem.

Statumen, Statutus, vide Statuo.

Stătŭō, is, stătŭī, stătūtŭm, stătŭĕrĕ, beschliessen/ Ihm gäntzlich fürnehmen/ Náznaczáć. It. setzen oder stellen/ Stánowić. Ante oculos statuere, Für die Augen stellen/ Przed oczy wystáwić. Exemplum statuere in aliquo, Einen andern zu einem Beyspiel straffen/ Ná przykład karánia kogo wystáwić. Stătūmĕn, ĭnĭs, g. n. Stütz/ Pfahl/ Rabsteck/ Podporá/ Tycz. Stătūmĭnō, as, stătūmĭnārĕ, den Weingarten mit Rabstecken besetzen/ Nátykáć winnice. Stătūmĭnă, pl. n. Nothstall wie die Schmied gebrauchen/ Mieysce y narzedzie dla koni niespokoynych usmierzenia gdy ich kuć máią. Statutum est, Es ist beschlossen/ Postánowiono iest. Stătūtŭs, a, um, particip. ut: Die statuta, Am verordneten vnd bestimpten Tag/ Dnia postánowionego. Pali statuti Auffrecht eingeschlagene Pfäl/ Pale wbite. Cōnstĭtuō, is, cōnstĭtŭī, cōnstĭtūtŭm, cōnstĭtŭĕrĕ, fürnehmen/ ordnen/ bestimmen/ Postánowić/ Náznáczyć. Amicitiam constituere cum aliquo, mit einem Freundschafft machen/ Przyiázn z kim záwrzeć. Constituere oppidum, Ein Stadt bawen/ Miásto wystáwić. Constitutum est omnium sententia, Durch gemeinen Rath angesehen/ wszytkich zgodnem zdániem uchwalono. Constitutum est mihi, Ich habs mir fürgenommen/ Postánowiłem u siebie. Cōnstĭtūtŭs, a, um, ut: Pax constituta, Ein Fried beschlossen vnd auffgericht/ Pokoy záwárty. Cōnstĭtūtĭō, onis, g. f. Ordinantz/ Konstitucya/ Postánowienie. Item, Endlicher Beschluß vnd Außtrag/ Erleuterung/ Vstáwá/ Zámknienie. Corporis firma constitutio, starcke Natur/ Mocne przyrodzenie. Dēstĭtŭĕrĕ, verlassen/ Opuszczáć. Destituere rem inchoatam, ein angefangen werck vnterwegen lassen/ Opuśćić rzecz przedsiewzietą. Dēstĭtūtŭs, a, um, Das verlassen ist/ Opuszczony. Dēstĭtūtĭō, onis, g. f. Verlassung/ Opuszczenie. Instituere, fürnehmen/ Etwas in Sinn nehmen/ anschlagen vnd betrachten etwas zu thun/ Wziąć przed się/ Postánowić. Item, anfahen/ vnderstehen/ Záczać/ Zakłádáć. Accusationem instituere, Ein Klag wider einen stellen vnd fürnehmen/ Skargę ná kogo gotowáć. Collegium instituere, Ein Gesellschafft einsetzen vnd stifften/ Postánowić zgromádzenie. Institutus, a, um, particip. geordnet/ gerüst/ Postánowiony. Item, gelehrt/ vnterwiesen/ ćwiczony. Item, angefangen/ Záczęty. Īnstĭtūtŭm, i, g. n. Ein Fürnehmen/ Przedsiewzięćie. Alienum ab institutis meis, Nicht meines Fürnehmens/ Nie moyska rzecz/ nie mnie przynależąca. It. Institutum, pro Incœpto, Anfang/ Ordinantz/ Záczęćie/ Sporządzenie. Īnstĭtūtĭō, onis, g. fœ. Lehr/ Vnterweisung/ ćwiczenie. Operis institutio, Vnterwindung/ Fürnehmen/ Przedsiewzięćie/ máteria czego. Prostituere, herfürsetzen/

Wy-

Wyſtáwić. Item, Sein Leib feyl bieten zur Unkeuſchheit / gemein machen / Nierzadu pátrzyć. Prōſtĭbŭlŭm, li, g. neu. & Proſtibula, æ, g. fœm. ein gemeine Hur / Nierzadnicá poſpolita. Item, Proſtibulum, ein gemein Hurenhauß / Dom nierzadny. Reſtituere, Wiederumb ſtellen / ſetzen / legen / widerumb geben / Znowu poſtáwić / przywrocić. Rem perditam reſtituere, ein verlohrne Sach wiederbringen / przywrocić rzecz zgubioną. Aciem reſtituere, Die SchlachOrdnung wieder machen / Szyk náprawić. In integrum reſtituere, wiederumb in den vorigen Standt bringen oder ſetzen / Náprawić cále. Rēſtĭtūtĭō, onis, g. f. Das wieder einſetzen oder wiederbringen zu ſeinem vorigen Weſen / Przywrocenie. Reſtitutor, oris, gen. maſc. Wiederbringen / Przywrociciel. Subſtituere, An eines anderen ſtatt ſetzen / oder ſtellen / vnterſchieben / Ná to mieyſce ſtáwiáć. Animo speciem quandam ſubſtituere, Sich ein Geſtalt einbilden / Obraz ſobie jáki w myśli wyrázić. Subſtitutio, onis, g. fœ. Erſtattung / Satz eines an ſtat eines anderen / Záſádzenie / Namieſtniká ſtáwienie.

Stātūră, æ, g. fœ. Leibs Länge / Wzroſt. Arborum ſtatura, Höhe der Bäum / Wyſokość drzew.

Status & Statio, vide Sto.

Stĕgă, æ, g. fœ. Locus in navi contextus, Ein Hütte / Poklad w budowániu.

Stēlă, æ, g. fœm. Pila cum inſcriptione, ad rei alicujus memoriam propagandam erecta, Ein gemaurte ſteinerne Seul / Słup ná pámiątkę poſtáwiony.

Stēllă, æ, g. fœ. ein Stern / Gwiazdá. *Ardens, vaga, candida, fulgens, ſiderea, micans, ſerena, coruſcans, rutilans, flammigera, ignicoma, prænitens, efflammans, lucida, candicans, coruſca, radians, fulgida, flammea, inſignis, ſplendens.* Item, Stella, Geſtalt Fiſches / Pław morſki pewny. Stēllō, as, ſtēllārĕ, glāntzen wie ein Stern / Swiecić się ják gwiazdá. Stēllāns, antis, partic. glāntzend von Sternen / Swiecący się iák gwiazdá. Stēllātŭs, a, um, das Sternen hat / geſtirnt / Gwiazdziſty. Stellifer, vel Stēllĭgĕr, ra, rum, das viel Sternen hat / Gwiazdziſty.

Stēllātūră, æ, g. fœ. Nomen annonæ militaris, Proviant / Fürſehung der Kriegsleuth mit Victualien / Vivres / Zołd / ſpizá żołnierſka.

Stēllĭō, ōnis, gen. maſc. ein Thier dem Eydechs gleich / auff dem Rücken mit gleiſſenden Ringelein oder Tropffen geſprengt / Zwierzę grzbietu nakrápiánego. Item, ein geſprenglete Erdſpinn / Krzeczek / Tarantala aliàs dicta.

Stēllĭōnātŭs, ūs, g. m. Crimen apud Juriſconſultos, à ſtellione nomen ſumpſit, quod fit, cum aliquid dolo factum eſt, ut ſi quis rem alij obligatam, diſſimulata obligatione per calliditatem alij diſtraxerit, vel permutaverit, vel in ſolutum dederit, aut ſi quis merces ſuppoſuerit, vel obligatas averterit, vel corripuerit, aut impoſturam fecerit, Falſch in einem Kauff / Szálbierſtwo w kupnie.

Stēmmă, atis, g. n. ein Krantz / Wieniec. Item, Die Waapen der Vorfahren nacheinander / Waapenkrāntz / Obrázy / Herby przodkow. *Generoſum, nobile, avitum, pulchrum, inſigne.* It. Stemma, Löbliche That / Znáczny uczynek.

Stĕphănŏs, g. m. lat. Corona, ein Krantz / Korona / Wieniec. Stĕphănītæ vites, gekrönte Räben / Kronen von Räben in Weinbergen / Winne máćice wieńcem obłożone.

Stērcŭs, cŏris, g. n. Miſt / Koth / Dreck / Wuſt / Gnoy. *Tetrum, olidum, immundum, fætens.* Stērcŏrĕŭs, a, um, Vnflätig / Plugáwy. Stērcŏrō, as, ſtērcŏrārĕ, tüngen / bemiſten / das iſt / mit Miſt bawen / Gnoić. Stērcŏrātŭs, a, um, particip. ſive nomen ex particip. getünget / bemiſtet / Gnoiſty / Nágnoiony. Stercorata colluvies cortis, Miſtgruben / Miſtlachen / Gnoiewiſko. Stērcŏrātĭō, onis, g. f. Tüngung / Gnoienie. Stērcŏrārĭŭs, a, um, das zu Miſt gehört / Gnoiowy. Stērcŏrōsŭs, a, um, voll Miſt / Gnoiſty. Stērquĭlĭnĭŭm, ij, g. neut. Miſtgrub / Gnoiewiſko.

Stĕrĭlĭs, lĕ, Vnfruchtbar / Niepłodny. Stĕrĭlēſcō, is, ſtĕrĭlēſcĕrĕ, Vnfruchtbar werden / Niepłodnym się ſtáwáć. Stĕrĭlĭtās, atis, g. f. Vnfruchtbarkeit / Niepłodność.

Sternax, vide Sterno.

Stērnō, is, ſtrāvī, ſtrātŭm, ſtērnĕrĕ, ſpreiten / ſtrewen / Słáć / Nákrywáć. Flores humi ſternere. &, Floribus humum ſternere, die Erde mit Blumen beſpreiten / Kwiecie po ziemi ſypáć. Lectos ſternere, Die Beth ſpreiten / Słáć łożá. Equos ſternere, Die Pferd ſattlen / siodłáć konie. Strātŭs, a, um, partic. geſpreitet / auffgerüſt / Osiodłány. Stratus ad pedes alicujus, Zu Fuß gefallen / Do nog przypadáiący. Strātŭm, i, g. neut. Etwas geſpreitet darauff zu ligen / Läger /

Strewe/ Pokład/ Pościel. Itē, ein Decke/ Satteldecke/ Sattelbeth/ Deká/ Woytok. *Molle, pictum.* Item, Stratum, ein gepflasterter Weg/ Brukowána drogá. Stratorium, ij, g. neut. in Bibl. Decke/ Deká/ Kołdrá/ Barbarum. Sternax, acis, g. om. Abwürffig/ Zrzucáiący. Sternax equus, ein Roß das gern abwirfft/ Koń zrzucáiący. Stratura, æ, g. f. Das Gassen besetzen/ Bruk. Stratarius, ij, gen. masc. ein Sattler/ Siodlarz. Asterno, is, astravi, astratum, asternere, hinzu legen/ Przykładáć/ Przyściełáć. Consternere, bespreiten/ Słáć. Item, pflasteren/ Pokładáć. Aream consternere silicibus & lapide, besetzen/ Pokłádáć/ Burkowáć. Consternatio, onis, g. fœ. ein gähe Erschreckung/ Verschreckung/ Przelęknienie.释 Externare, Veteres usurpabant, pro Dementem facere. Insternere, überspreiten/ bespreiten/ Náściełáć/ Nákrywáć. Instratum, i, g. neut. ein Decke/ Deká. Intersternere, darzwischen oder unterstrewen/ Prześciełáć. Persternere, überstrewen/ bestrewen/ besetzen/ Brukowáć/ Prześciełáć. Præsternere, vorbespreiten/ vorbereiten/ Gotowáć/ Słáć sobie. Prosternere, zu boden schlagen oder werffen/ Porażáć/ Obaláć. Abjicere se atq; prosternere, Sich selbs gar verwerffen und verachten/ Cále się opuśćić. Prostratæ religiones, zerstört und umbgerissen/ Podeptáne. Substernere, unterstrewen/ unterspreiten/ Podściełáć/ Podkładáć. Substratus, us, g. masc. Unterstrewung/ Pościel/ Podściełánie. Substramen, inis, gen. neut. Unterstrewe/ Pościel/ Podesłánie.

Sternuo, sternuis, sternui, sternutum, sternere, Niesen/ Kicháć. Sternuto, as, sternutare, freqv. Sternutatio, onis, g. f. Niesung/ Kichánie. Sternutamentum, i, g. n. idem.

Sterquilinium, vide Stercus.

Sterto, is, stertui, sine supino, stertere, schnarchen/ schlaffen/ Chrapáć/ Spáć. Destertere, verschnarchen/ auffhören zu schnarchen/ vom Schlaff erwachen/ Wysypiáć się.

Stibium, ij, g. neut. quod & Stibi, & Stimmi, Indeclinabile, vulgò Antimonium, Spießglaß/ Antymonium.

Stigma, atis, g. n. ein Brandmal/ angebrantes Zeichen/ Pryskowánie/ Cechá. *Flammans, rigidum, opprobriosum, pressum, durum.* metaph. Versäumbdung/ Niesławá. Stigmaticus, & Stigmosus, a, um, mit einem Brandmal gezeichnet/ Pryskowány.

Stigo, as, stigare, stupffen/ reitzen/ Pobudzáć. Castigo, vid. supra suo loco, in lit. C. Instigo, as, avi, atum, instigare, anreitzen/ treiben/ anhalten/ Pobudzáć/ Podußczáć.

Stilbon, ontis, gen. masc. Stella Mercurij.

Stilla, æ, g. fœ. ein Tropffe/ Kápká/ Kroplá. Stillicidium, ij, g. n. ein Dachtrauffe/ Kápánie/ Kroplá. Stillo, as, stillare, tropffen/ Kápáć. Stillatio, onis, g. f. Das tropffen/ Kápánie. Stillaticius, a, um, ut: Resina stillatitia, Hartz an den Bäumen trieffend/ Żywicá kápiąca z drzewá. Destillo, as, avi, atum, destillare, pro Distillare, hinab tropffen/ Ściekáć/ Kápáć. Distillatio, onis, g. f. Abtropffung/ Kápánie. Item, ein Fluß vom Haupt in die Nasen/ Rymá. Distillarius, ij, g. masc. ein Wasserbrenner/ Wodek palácz. Extillare, außtropffen/ Wyciekáć/ Wykápáć. Extillare lachrymis weinen das tropffet/ Płákáć. Instillare, In oder auff etwas tropffen/ Wkrapiáć. Aliquid alicui instillare, metaph. eingiessen/ Wlewáć co w kogo/ Náuczáć. Instillatio, onis, g. f. Eintropffung/ Wkrapiánie. Substillum, i, g. neut. feucht Wetter/ vor und nach Regenwetter wenn es tropffet/ Wilgotność. Itē, ein Kranckheit/ darvon einer nur von Tropffen zu Tropffen harnet/ Uryny trudność. Substillare, Tropffenweiß harnen/ Uryne pußczáć po troße.

Stilpo, onis, g. masc. Veteribus idem quod Nanus, ein Zwerg/ Kárzeł.

Stimulus, li, g. m. ein Stachel/ Stupffruth oder Gerd/ Bodziec. *Amarus, acer, crudus, cruentus, furialis, ferus, acerbus, acutus, pungens, trux.* Item, Stimulus, metaph. dicitur omne illud, qvo vexamur. Admovere alicui stimulum, einen stupffen/ treiben/ reitzen/ ermahnen/ Sturſáć/ Pobudzáć. Stimulatio, onis, g. f. ein Stupffung/ Reitzung/ Sturſánie/ Pobudká. Stimulator, oris, g. m. & Stimulatrix, icis, g. f. ein Stupffer/ Treiber/ und Stupfferin/ Treiberin/ Sturſácz/ Przymuśiciel/ Przymuśicielká. Stimuleus, a, um, anreitzig/ Bodźcowy/ obsol. Extimulare, & Perstimulare, idem quod Stimulare.

Stingo, & Stingvo, is, stinxi, stinctum, stingere, pro Extingvere, löschen/ Gáśić. Distingvo, is, distinxi, distinctum, distingvere, unterscheiden/ sönderen/ Rozdźieláć/ Rozłączáć. Item, bespren-

besprengen / blůmen / vntermarcken / Pstrzyć / Zdobić / Osadzáć. Dīſtīngvŏr, ĕrĭs, tinctus ſum, dīſtīngvī, vnterſchieden werden / Rozdzielánym być. Dīſtīnctĭō, onis, g. f. & Dīſtīnctŭs, ūs, g. m. Zeichen zu vnterſcheiden / Rozdzielnosć / Rozkaczenie. Dīſtīnctē, adv. vnterſchiedentlich / Rozdzielnie. Indīſtīnctē, adver. vnordentlich / ohn Vnterſcheid / Nierozdzielnie. Extīngvĕrĕ, erlöſchen / außlöſchen / Zágáſić. Bellum extingvere, ein Krieg ſtillen / Woynę uſpokoić. Extinctus homo dicitur, qui mortuus eſt. Extīnctŏr, oris, g. m. ein Erlöſcher / Zágáſiciel. Extinctio, onis, g. f. Erlöſchung / Zágáſzánie. Inſtīnctŭs, a, um, ab Inſtingvo inuſitato verbo, angereitzt / getrieben / Pobudzony. Inſtinctus, us, g. maſc. Anweiſung / trieb / Poduſzczánie / Nátchnienie. Inſtinctu, afflatuq; divino, mit Göttlichem Trieb vnd Eingeben / Z nátchnienia Boſkiego. Inſtinctor, oris, g. m. Antreiber / Treiber / Przymuſiciel / Pobudzáiący. Intĕrſtīngvĕrĕ, erlöſchen / Gáſić / antiquum. Reſtīngvĕrĕ, vertreiben / außtilgen / außlöſchen / Wygáſić / Wygnáć. Sitim reſtingvere, den Durſt laſchen / Prágnienie ugáſić. Incenſum reſtingvere, einen erzürnten verſöhnen / Gáſić co goráiącego. Rēſtīnctŭs, a, um, ut: Bellum reſtinctum, geſtillter Krieg / Woyna uſpokoiona. Rēſtīnctĭō, onis, g. f. Erlöſchung / Gáſzenie.

Stipa, vide Stupa. Stipator, vide Stipo, Stipendium, vide Stipa.

Stīpĕs, ſtīpĭtĭs, g. maſc. ein Pfaal / Zaunſteck / Knebel / Kol / Pal / Pniak. *Durus, fißilis, ſemicremus, ramoſus, nodoſus, robuſteus, procerus, teres.* Stipes metaph. accipitur pro ſtulto, inſulſo, & fatuo, ein Stocknarr / toll / vngeſchickt / Nieczemnik / Głupiec.

Stīpō, as, avi, atum, ſtīpārĕ, Stopffen / verſtopffen / verſchlieſſen / einen eng vmbgeben / Kupić / Nátykáć / Obſtępowáć. Stīpātĭō, onis, g. fæm. Enger Vmbſtand vnd Getreng vmb einen / Skupienie / Geſtwá. Stīpātŏr, oris, g. maſc. ein Verſtopffer / Vtykácz. Item, Stīpātōrēs, pl. num. Leibsguarden / die ſtets vmb jhren Herren ſeynd / Hálábártnicy. Stīpārĭŭs, a, um, Das zu ſtopffen gehört / Do utykánia należący. Stīptĭcŭs, vel potius Stȳptĭcŭs, a, um, Herab zuſammen tringend / Zátwardzáiący. Cōnſtīpārĕ, Zuſammen trucken / Zátwardzáć / ściesniáć. Obſtipare, Verſtopffen / Zátykáć. Obſtipare verticem, Das Haupt tucken als ob einer damit ſtoſſen wolt / Głowę nákrzywiáć / Pochyláć / jákoby ku uderzeniu. Ōbſtīpŭs, a, um, ut: Stes capite obſtipo, Mit getucktem Haupt / oder widerſetztem Haupt / als wann einer etwas ſinnet / Podeprzeć głowę ſchyloną / jákoby co myśląc.

Stīps, vel Stĭpĭs, is, g. f. Müntz von Goldt oder Silber / Gelt / Pieniądze. Mercenariæ ſtipis ancilla, ein Hur für Geld / Nátemna nierządnicá. Cogere ſtipem, Geld ſamblen vnd auffnemmen wie man ein Allmuſen auffnimbt / Zbieráć pieniądze jáko gdy jáłmużnę biorą. Stipem ſpargere, Geld außwerffen / Pieniądze rzucáć. Stīpēndĭŭm, ij, g. neu. Monatſold / Kriegsſold / żołd. Facere ſtipendia pedibus, Zu Fuß vmb Soldt dienen / Pieſzo ſłużyć. Item, Stipendium, Steur / Pobor / Hołd. Stīpēndĭālĭs, le, pro Stipendiario, inuſitatum. Stīpēndĭārĭŭs, a, um, Steurbar / der Steur vnd Schatzung geben muß / Hołdowny / żołdowy. Vectigal ſtipendiarium, Ordentliche Steur / żołd zwyczáyny. Stīpēndĭōſŭs, a, um, Vmb Sold dienend / żołdowy. Stīpēndĭŏr, aris, atus ſum, ſtīpēndĭārī, Vmb Sold dienen / Ná żołd ſłużyć.

Stĭpŭlă, æ, g. f. Halm / als Kornhalm / Stengel / Zdźbło / źdźiebełko. Item, Stupfflen / ſo vberblieben nach abgeſchnittenem Korn / Pozoſtáłe źdźbłá / oſtátki pożętego zboża. *Viridis, levis, volans, gracilis, arida, agreſtis, fragilis, crepitans, humens.*

Stĭpŭlŏr, aris, atus ſum, ſtĭpŭlārī, Helffen oder forderen / gleich ob einer einem Heiſchenden etwas thun wölle oder geben / Kontrákt czyniąc pytáć. Stĭpŭlātŏr, oris, g. maſc. ein Heiſcher / oder Forderer der verheiſſenen Ding / Obiecuiący w kontrákćie / Kontráktnik żądáiący. Stĭpŭlātĭō, onis, g. fæ. & Stĭpŭlātŭs, us, g. m. Heiſſung oder Verheiſſung eines gelobten Dings / Kontráktowy ſpoſob / Vmowá. Stĭpŭlātĭūncŭlă, æ, dim. Stipulor abs te: Active, Ich frage oder begehr von dir / Żądam tego od ćiebie. Item, Paſſivè, Ich werd gefraget von dir / Jeſtem od ćiebie pytány / Proſzony. Ad, vel Aſtĭpŭlŏr, aris, atus ſum, āſtĭpŭlārī, Verwilligen / zuſtimmen / Poświadczáć / Trzymáć z kim. Adſtĭpŭlātĭō, onis, g. fæm. & ādſtĭpŭlātŭs, us, g. maſc. Verwilligung / Poświadczánie. Adſtĭpŭlātŏr, oris, g. maſ. Der eim verwilliget / Der eines meynung iſt /

Potwierdźiciel zdánia/Pochwalácz. Rēſtĭpŭlārī, einem etwas forderen dagegen zuverheiſſen/ Kontráktniká pierwſzego pytáć. Rēſtĭpŭlātĭō, onis, g. fæ. Gegenbegehr/Begehr einer Verheiſſung gegen eine andere Verheiſſung / Kontráktniká pierwſzego pytánie.

Stīrĭă, æ, g. f. ein Eißzapff/ Sopel.

Stīrps, Stīrpis, cum de homine dicitur, g, fæ. eſt, ein Stam̃/ Vrſprung des Geſchlechts/ Rod/ Pokolenie. Dicitur & Stirpis, is, Stirpe ad eum bona pervenerunt, Von Stammen vnd Geſchlechts wegen hat er ſolche Güter erlanget/ Dźiedźictwem nań dobrá ſpádky. Stirps, cum de arboribus dicitur, eſt g. maſ. ein Stamm/ Gewächs/ Wurtzel/ Korzeń/ Pień/ Krzew. Invenitur etiam in fæm. g. Stīrpēſcŏ, is, ſtīrpēſcĕrĕ, Beym Stammen bleiben vnd nicht weiter wachſen/ ohn Stengel vnd Frucht bleiben/ Zdrewnieć/ Nierośćnie odepniá. Stīrpĭtŭs, adver. Von der Wurtzel auff/ von Grund auff/ Z korzeniem/ z gruntu. Extīrpŏ, as, avi, atum, ēxtīrpārĕ, Außreuten/ Wykorzeniáć Extirpare pilos, Die Haar außrupffen/ Wyrywáć włoſy. Extirpare & funditus tollere vitia, metaph. Außtilgen/ Wykorzenić złość. Humanitatem extirpare ex animo, Auß dem Siñ ſchlagen/ wykorzenić z ſercá. Extīrpātĭŏ, onis g. f. Außwurtzelung/ Wykorzenienie. Ĭnēxtīrpābĭlĭs, le, Nicht außzurenten/ Niewykorzenióny.

Stīvă, æ, g. fæ. Pflugſtertz/ Rożicá/ Płúgowe nogi.

Stlātă, æ, g. f. Genus navigij lati. Stlātārĭŭs, ij, g. m. Der ſolch Schiff führt/ Flis ná tákiey łodźi/ ábo okręćie.

Stlōpŭs, i, g. m. idem eſt quod Sclopus, Zungenſchlag mit eim Gethön/ oder Backenſchrantz/ wenn einer die Backen auffblaaſt/ vnd den Athem mit einem gethön läſt herauß brechen/ Kláſk od uderzenia wydętey gęby.

Stŏ, ſtās, ſtĕtī, ſtātŭm, ſtārĕ, Stehen/ auffgericht ſeyn/ Stáć. Stare etiam de inanimatis dicitur, vt: Navis, flumen, currus, ſol ſtare dicuntur. Stare conventis, Bey dem Vertrag ſtehen/ bleiben/ den Vertrag halten/ Stáć przy czym. Vmowę záchowáć. Stat à me, Er hält es mit mir/ To zámną pomaga. Fide ſtare, Trew hälten/ Wiárę záchowáć. Pro aliquo ſtare, Einem günſtig ſeyn/ Pomágáć zá kim. promiſſis ſtare, Dir Zuſag halten/ Obietnice ſpełnić. Stāns, antis, & Stātūrŭs, a, um, particip. Stātŭs, a, um, Gewiß/ ordentlich/ beſtimbt/ Pewny/ Vmowiony/ Náznáczony. Dies ſtatus, Beſtimpter Tag/ Dźień uroczyſty/ Vmowiony. Stātŭs, us. g. m. Weiß vnd Geberd/ Geſtalt/ Maaß/ Wzroſt/ Poſtáwá. Status apud Rhetores, das fürnembſt im Handel darauff alle ding gerichtet/ die Hauptſach/ Punkt przedni mowy przedśięwźiętey. Convellere Reipub. ſtatum, Das gemein Regiment zerrütten/ Rzeczpoſpolitą zámieſzáć. De ſuo ſtatu declinare, Anders thun/ dann ſeinem Stand gezimbt/ Nie według ſtanu ſwego śię rządźić. Stăbĭlĭs, le, Stets/ ſteiff/ beſtändig/ Stały/ Trwały Stăbĭlĭtās, atis, g. f. Beſtändigkeit/ Stałość/ Trwáłość. Stăbĭlĭō, is, ſtăbĭlīvi, ſtăbĭlītŭm, ſtăbĭlīrĕ, id eſt, firmare. Stătĭō, onis, g. fæm. Stand/ Stanie/ Stanowiſko. Stătĭūncŭlă, æ, g. fœm. dimin. Statio navium, Schifflände/ Meerhafen/ Stanowiſko okrętow. Statio militum, Wachtſtatt/ Straż/ ſtrażnicá. Stătĭōnārĭŭs, lĕ, Beſtendig/ Stoiący Stătĭōnārĭŭs, a, um, vt: Milites ſtationarij, ad cuſtodiam & ſtationes deſignati. Calep. ſine Authore. Stătīvă, orum, g. neu. plur. num. vel Stătīvæ, arum, g. fæm. plur. num. Ein Lager/ Kriegslager/ Stanowiſko/ Leżá żołnierſka. Caſtra ſtativa, idem. Stătārĭŭs, a, um, vt: Milites ſtatarij, An ſeinem Ort vnd Wacht ſtehende Kriegsleuth/ żołnierze ná ſtanowiſku/ ná ſtrażnicy. Statumen, vide Statuo. Adſtō vel āſtŏ, āſtās, āſtĭtī, āſtĭtŭm vel āſtātŭm, ad- vel āſtārĕ, Hinzu ſtehen/ beyſtehen/ Stáć przy kim. ābſtārĕ, Weit davon ſtehen/ Stáć z dáleká. ābſtĭt, pro ābſtĭtĭt. Adſtante illo, Wie er dabey ſtund/ Przy nim/ gdy on ſtał przy tym. Aſtitit mihi contra, Er hat ſich wider mich geſtelt/ Stánął przećiwko mnie/ Sprzećiwił mi śię. Aſtēs, tĭtis, Der eim an der Seiten ſtehet in der Schlachtordnung/ Wſzyku towárzyſz. Antēſtārĕ, Fürtreffen/ fürtrefflich ſeyn/ Przechodźić/ Przewyżſzáć. Conſtare, Zuſammen halten vnd ſtehen/ Społſtáć/ Zgadzáć śię. Conſtitit nuſquam, Er iſt nirgends ſtill geſtanden/ Nikedy nie ſtał ſpokojem Conſtare ſibi, Bey ſeiner Red bleiben/ Stáć przy ſobie. Gratis tibi conſtat navis, Das Schiff koſtet mir nichts/ Nic ćię okręt niekoſztuie. Conſtat ſubintelligitur, inter omnes, man iſt des eins/ Es iſt kundbar vnnd gewiß/ Wiádomo jeſt wſzytkim/

Jſta

Jáśna rzecz. Constat hoc mihi tecum, Wir seynd des eins/ My śię w tym dwáy zgádzamy. Cōnstāns, antis, adject. Standhafft/ Dapffer/ Staty. Cōnstāntĭă, æ, g. fæm. Standhafftigkeit/ Statość. *Impenetrabilis.* Cōnstāntĕr, adverb. Standhafftiglich/ Stale. Inconstanter, Vnstandhafftiglich/ Niestale. Cĭrcūmstārĕ, Vmbgeben/ Vmbstehen/ Obstąpić. Cĭrcūmstāntĭă, æ, g. fæ. Vmbstand/ Okoliczność. Cĭrcūmstātĭō, g. fœm, Das vmbstehen/ vnd das rings vmbgeben/ Obstąpienie. Dĭstārĕ, Darvon seyn/ ferrn seyn/ Odległym być. Item, Vnterscheiden seyn/ Rożnym być. Distantes loci, örter weit von einander gelegen/ Mieyscá odległe od śiebie. Dĭstāntĭă, æ, g. fæ. Vnterscheid/ Rożność. Item, Die Weite oder Ferne gelegen/ Odległość. Dĭstĭtārĕ, freq. obsol. Extare, Füraußstehen/ Wydawáć śię/ Wychodźić. Extat capite solo ex aqua, Er hat allein das Haupt für dem Wasser auß/ Głowę mu tylko widáć z wody. Extat id, Man finds/ es ist vorhanden/ Jest to. Extant vestigia, Es seynd noch Anzeigungen vorhanden/ Znáć ślad. Extantia, æ, g. fæ. Das für auß gebet/ Wydátność. Instare, Bestehen/ hinzu stehen/ tringen/ Nástępowáć. Instare, dativo junctum, Einen ernstlich anhalten vnd jhn treiben/ Nálegáć ná kogo. Operi instare, Das Werck treiben/ Nálegáć áby robiono. Vestigijs alicujus instare, Eim auff dem Fuß nachfahren/ Stopámi czyimi iść. Item, Instare, Nahen/ vorhanden seyn/ Przybliżáć śię/ wiśieć nád kim. Īnstĭtārĕ, freq. Fast wiederstehen/ Nástępowáć/ Dogrzewáć komu. Instans, antis, gen. om. Vorhanden/ Nástępujący. Instantia, æ, g. fœ. Stetigkeit/ Embsigkeit/ Nálegánie Nácieránie. Īnstāntĕr, adv. Beharrlich/ Nálegájąc/ usilnie. Instabilis, vide Stabilis. Intērstĭtĭūm, ij, g. n. Die Weite zwischen zweyen dingen/ Przedźiał. Īntērstĭtĭō, onis, g. f. Ablaß/ Vnterlaß/ Vnterleybung/ Przestánek/ Przećiąg. Obstare, Vor etwas stehen/ im Weg stehen/ Zástępowáć. Ōbstācŭlūm, li, g. n. Widerstand/ Hinderniß/ Záwádá. Perstare, Bestehen/ Bleiben stehen/ beharren/ Trwáć. Præstare, Geben/ leisten/ Czynić/ Dáć. Præstare officium, Sein Pflicht leisten/ Powinność odpráwić. Præstare silentium, Still seyn vnd schweigen/ Milczeć. Præstare ultima jucunda, Ein lieblich End machen/ Koniec pożądány/ miły uczynić. Præstare, cum Dativo, Fürtreffen/ besser seyn/ Przewyższáć. Dij immortales, homo homini quid præstat, Wie viel ist ein Mensch besser als ein ander? Jáko jeden człowiek jest lepszy/ niż drugi? jáko jeden jest nád drugiego. Præstăt, impersonaliter, pro melius est; Præstat furi hic suspendi, quam apud inferos ardere, Es ist eim Dieb besser/ etc. Lepiey złodźieiowi/ etc. Prǣstāns antis, particip. Præstans virtute homo, Treffentlich/ Tugendreich/ W cnotę okazáły. Præstans nomen, vt: Præstans animi. Eines edlen/ redlichen Hertzen/ Animuszu szlácheckiego/ wspániáłego. Prǣstāntĭă, æ, & Prǣstātĭō, onis, g. fæm. Außbundt/ Fürtrefflichkeit/ Zacność/ wybor. Præstatio, Bezahlung/ Leistung/ Spełnienie czego/ spráwowánie. Prostare, Feyl außgelegt vnd außgestellt seyn/ offentlich feyl seyn/ Wystáwionym być/ Nierządu pátrzyć. It. Prostare dicitur mulier, feyl vnd gemein seyn/ Nierządu pátrzyć. It. Prostare, Vornen stehen/ oder vorhin stehē/ Wystáwionym być. Rēstārĕ, pers. sive imperson. sumi videtur, Vbrig seyn/ vber bleiben/ Zóstáwáć śię/ Zostáć. Hoc nunc restat, Das ist noch vbrig/ To jeszcze zostáie. Restabat nihil aliud nisi oculos pascere, Nichts mehr was vbrig dann die Augen zufüllen/ Nic niezostáwáło/ jeno żebyśmy oczy páśli. Item, Restare, Still stehen/ sich an eim Orth saumen/ Opieráć śię/ Zástánawiáć śię. Item, Widerstehen/ Sprzećiwiáć śię. Rēstĭtō, as, rēstĭtārĕ, freq. Offt auff dem Weg still stehen/ Postawáć idąc. Substare, Bestehen/ gestehen/ bleiben/ Ostawáć śię. Sūbstāntīvŭs, a, um, apud Grammaticos, quod per se substare potest, vt nomina rem significantia. Substantia, æ, g. f. ein Bestehung/ bestendig ding/ Istność/ Rzecz stała. Item, Reichthumb/ Haab vnd Gut/ Májetność. Sūpērstārĕ, Etwa auffstehen/ Stáć nád.

Stœbē, es, g. f. ein Kraut vnbekant/ dann es ist nicht das man gemeinlich Scabiosam nennet/ Cháber wielki.

Stœchās, adis, g. f. Herb. Stechaden/ Citrinum genant/ Kocánki.

Stŏlă, æ, g. fæm. Allerley Habit, vnd Kleyder/ Szátá długa. Vestis erat ad talos demissa, matronarum insigne, *Longa, matronalis.* Stŏlātŭs, a, um, Der ein solch Kleid anträgt/ W szácie rákiey chodzący metaphor. Ehrlich/ Poczćiwy.

Stŏlĭdŭs, a, um, Närrisch/ vnverständig/ Głupi.

Stŏlĭdē, adverb. Närrisch / Thörlich / Glupie.

Stŏlō, onis, gen. masc. Nebenschoß bey dem Stamm/Wilk drzewny.

Stŏmăchŭs i, g. m. heist eigentlich der Schlund/ oder die Magengurgel / wird aber auch für den Magen genommen/żołądkowe uście / żołądek. *Latrans, Jejunus*, Dissolutio stomachi, Das unwillen/Cklliwość. Item, Stomachus, Muth/Will/ Lust/Myśl/wola/ Apetyt. Chęć. Stomacho suo vivere, Nach seinem Willen leben / żyć według swey woley. Item, Stomachus, Zorn/Unwill/Unlust/Gniew/ Niechęć/ Non sine stomacho, Nicht ohn Unlust vnd Ungedult / Nie bez niechęci. Stŏmăchŏr, aris, atus sum, stŏmăchārī, Zornig vnd vngeduldig seyn / Gniewáć się / Dąsáć się. Stŏmăchĭcŭs, a, um, Magensüchtig / żołądká chorego. Stŏmăchōsŭs, a, um, Ungedultig/ Zornmütig/Gniewliwy.

Stŏmătĭcŭs, a, um, Der ein Geschwär im mund hat/ Vstá cuchnące máiący.

Storax, barbare dicitur, pro Styrax.

Stŏrĕă, æ g. f. Allerley Decke so man auff die erd spreitet/ Matte/Mátá/Rogożą.

Străbō, onis g. masc. einer der scheel ist / Rozoki/Zezowáty.

Strāgēs, is, g. fæ. Ein Niederlag/ als wann viel erschlagen werden/ Porażká. *Cruenta, deformis, acerba, sangvinea, lacera, tepens, impia, ferox, profana, infanda, horrenda.*

Străgŭlă, æ, g. f. & Stragulum, i, g. neu. Allerley Decke/Kołdrá. *Villosum, aureum, pretiosum, pictum.* Străgŭlātŭs, a, um, ad modum Stragulæ in Bibl.

Strāmĕn, minis, & Strāmentŭm, i, g. n. Stroh/ Słomá/Bárłog. *Agreste, molle, durum, rigidum.* Strāmĭnĕŭs, & Stramentitius, a, um, Ströhin/ Słomiány.

Strangŭlō, as, strangulare. Würgen/oder erwürgen/Dáwić. Strangulare Segetes, dicitur, nimia terræ lætitia, vmbbringen/Niszczyć. Strangŭlātŭs, us, g. masc. Strangulatio, onis, g. fœ. vt: Strangulatio vulvæ, Das aufstossen der Mutter/ Záwárcie żywotá niewieściego. Item, Strangulatio, Erwürgung/Dáwienie.

Strangŭrĭă, æ, g. fæ. Kaltseych / Harnstrenge/ Harnwinde/Vryny trudność.

Stratagema, sive Strătēgēmă, g. neu. Ein geschwinde Kriegsthat/oder Kampffstück / Sztuká żołnierska. Strătēgŭs, i, g. masc. ein Hauptmann/ Hetman. Strătēgĭă, æ, g. fæ. Hauptmanschafft/ Hetmáństwo. Strătĭă, æ, g. fœ. lat. Militia, vel Exercitus, ein Kriegsheer/ Woysko/ żołnierstá. Strătĭōtes, is, g. m. Kriegsmann/żołnierz. Item, Herba, Schaf-ripp/ Garben/ Krwáwnik. Strătĭōtĭcŭs, a, um, Kriegisch/żołnierski.

Strator, stratum, v. Sterno, Stratuminare, mendosum est, pro Statuminare. (Kolendá.

Strēnă, æ, g. fœ. ein Geschenck zum newen Jahr/

Strēnŭŭs, a, um, Streng/Vest/Dapffer/ Redlich/Rzeski/obrotny. Strenue, adverb. Dapfferlich/Ochotnie/Rzesko. Strēnŭĭtās, atis, g. fæm. Strenge / Dapfferkeit/ Rzeskość. Instrēnŭŭs, a, um, Vnredlich / Vndapffer/ Nieochotny / Nierzeski.

Strĕpō, is, strĕpŭī, strĕpĭtŭm, strĕpĕrĕ, Rauschen/Schwaderen/ein getöß machen/Chrobotáć//Grzmot czynić. Strĕpĭtŭs, us, g. m. Getöß / Geräusch / Geschwader / Chrobot / Gruchot/Szmer. *Demens, clamosus, levis, horrendus, turbidus, raucus, sonorus, sonans, minax, horrisonus, tympanicus, malignus.* Item, Strĕpĭtus, ein Geschwader / Gesellschafft vnd Hauff so ein Herr hat nach jhm gehen/Orszak ludzi zá kim idący. Item, Pracht/ Pychá / Strĕpĭtō, as, strĕpĭtārĕ, Rauschen/Tösen/ Trzepietáć się / chrobotáć. frequent. Ad vel āstrĕpō, is, āstrĕpŭī, āstrĕpĭtŭm, āstrĕpĕrĕ, idem fere quod Strepere. Astrepere aures alicujus sermone, Eim mit Geschwetz die Ohren brechen / Zá uszymá komu szemráć/ chrobotáć się. Astrepebat huic alacre vulgus, id est, Applaudebat, Frolocket jhm mit eim Getümmel / Pochwalał z krzykiem. Cōnstrĕpĕrĕ, Zumal rauschen vnd ein Geschrey machen/ Grzmot czynić / krzyczeć pospołu. Circumstrepere, Herumb her rauschen / Grzmot czynić około. Instrepere, Daher rauschen/hinein rauschen/ Zágruchnąć/ Chrobotáć się. Interstrepere, Vntereinander rauschen/ Chrobotáć międzý. Obstrepere, Wiederstreben/ widerrauschen /Zágłuszáć/ szemráć. Obstrepere portis, Für den Thüren vmbhin rauschen/ Chrobotáć się u bramy. Obstrepi clamore, Beraubt werden / Zágłuszanym być. Mare obstrepens, Das rauschend Meer / Morze szumiące. Perstrepere, Fast rauschen/ ein Getümmel machen/ Trzástáć/ Zgiełk czynić.

Strĭă, æ, g. fæ. ein Holkeel wie an den Säulen/ Faldá.

Ządź. Strĭō, as, ſtrĭārĕ, Mit Holkeelen vnterſcheiden/ Ządowáć. Striare etiam dicuntur boves, Fuhren machen/ Oráć. Strĭātŭs,a,um, particip. vt: Folia ſtriata, Columnæ,& conchæ ſtriatæ, Alſo gekánelt/ Ták wydrożone. Striatam frontem, vocavit Apul. capreatam.

Strĭbĭlĭgō,ginis, pro Solœciſmo, obſoletum.

Strictè, Strictim, Strictus, Strictura, vide Stringo.

Strīdĕō, es, & Strīdō, is, ſtrīdī, ſine Supino, ſtrīdērĕ, & ſtrĭdĕrĕ, Kirren/ Thönen ſo man etwas bricht/ Skrzypieć/ Skwierczeć. & propriè cum funes ſonum faciunt. Item dicimus, Currus non linitus ſtridet, Knirſchet/ Skrzypi. Stridor dentium, Zänklapfferen/ Zgrzytánie zebow, In Evangel. Strīdŏr, oris, g. maſc, Das kirren oder kirſchen/ ſkwierk/ Kwiczenie. *Acutus, querulus, raucus, ferus, horriſonus, terrificus, horrendus, acer, terriſonus, terribilis, lugubris, ſonax, coruſcus, horribilis, horrifer.* Strīdŭlŭs, a, um. Kirrecht/ räuſchig/ Skrzypiący/ Skwierczący. Strīdēns, entis, partic. Rauſchend/ Skwierczący.

Strīgă, æ, g. f. Ordo rerum inter ſe continuè collocatarum. It. ein Maaß/ da der halbſcheid mehr in die Länge dann in der Breite hat/ Miára tzego/ długości więcey máiąca niż ſzerokości.

Strĭātŭs, a, um, Das die halbſcheid gröſſer iſt in der Länge als in der Breite/ Więkſzy w długość niż w ſzerz.

Strĭgĭl, vel ſtrĭgĭlĭs, is, g. f. ein Strigel/ Roßkampff/ Grzebło. *Ferrea, rubiginoſa.* Item, ein Reibſtein wie man in Bädern hat/ Kámień pewny łodziay. Strĭgĭlĕcŭla, æ, g. fæ. dimin. Strīgmĕntŭm, i, g. neu. Abgeſtriegelter oder abgeſchabter Wuſt/ Oſtrobiny/ Strużyná/ Brud. Strīgōsŭs, a, um, Faſt mager oder dürr/ außgemergelt/ Suchorláwy/ Chudy. Strigoſus orator, metaphor. Vnberedt/ vnberedt/ Niewymowny. Strĭgĭlō, as, ſtrĭgĭlārĕ, Striglen/ Reiben/ Grzebłem ſtrobáć. ŏbſtrĕgĭllārĕ, Wiederſtreben/ Obmawiáć obſoletum.

Stringō, is, ſtrīnxī, ſtrīctŭm, ſtrīngĕrĕ, ſtrengen/ zuſtricken/ zuſammen kleimmen/ abſtripffen/ Sćiſtáć/ Sćiągáć. Equos ſtringere, die Pferd ſtrigelen/ Konie ſtrobáć. Animum patriæ ſtrinxit pietatis imago, die Einbildung des Vatterlandes trenget mir das Hertz/ Przeráźił ſerce obraz Oyczyzny. Stringere frondes, die Blätter abſtreiffen/ Liśćie obrywáć. Enſem ſtringere, das Schwerd zücken/ Dobyć mieczá. Strīctŭs, a, um, partic. ut: Gladius ſtrictus, außgezückt Schwerd/ Miecz dobyty. Strīctīm, adv. mit kurtzen Worten/ Krotko. Strīctē, adverb. Engiglich/ śćiśle/ Krotko. Strīctūră, æ, g. f. Schupen die von glüendem Eyſen ſpringen/ Skwárá żelázna. Strīctūræ, arum, pl. num. Maſſa terræ unde ferrum fit. Strīctīvŭs, a, um, ut: Oleæ ſtrictivæ, die man mit Händen abliſt oder abbricht/ Oliwki rwáne. Abſtrīngō, is, abſtrinxi, abſtrictum, ābſtrīngĕrĕ, aufflnüpffen oder aufflöſen/ Odwiązáć. Ad, vel Aſtrīngĕrĕ, verbinden/ verpflichten/ Zwiezowáć/ Sćiągáć. Aſtringi neceſſitate, Aus Noth gezwungen werden/ Przymuſzonym być potrzebą. Aſtringere aliquem conditione, Einen mit etwas Geding verbinden/ Włożyć ná kogo Kondycią táką. Aſtringere ſe furti, Sich eines Diebſtals ſchüldig geben/ Dopuśćić śię złodźieyſtwá/ kradźieży. Aſtrīctŭs, a, um, particip. verbunden/ Sćiſły/ Záwiązány. Aſtrictus & devinctus verpflichtet vnd verbunden/ Obowiązány/ Powinien. Aſtrīctē, adverb. ſtreng/ hefftiglich/ śćiśle/ Aſtrictè facta oratio, kurtz eingebundene Red. Krotka á węzłowáta mowá. Aſtrīctĭō, onis/ g. f. ut: Guſtus amari cum aſtrīctione, bitter Geſchmack mit einer Herbe/ die einem die Zung zuſammen ziehet/ Gorzki ſmák ięzyk śćiągá. Aſtrīctōrĭŭs, a, um, Zuſammenſtrengig/ das zuſammen zeucht/ Cierpki/ Zátwárdzáiący. Cōnſtrīngĕrĕ, zuſammenziehen/ Zwiezowáć/ Spinać. Catenis conſtringere, an Ketten legen/ łáńcuchem związáć. Conſtringendum ſe tradere libidinibus, Sich den Wolluſten ergeben/ Vdáć śię ná roſkoſz nieprzyſtoyną. Deſtringere, abbrechen/ abſtreiffen/ Vrwáć. Deſtringere, pro Abradere, abſchaben/ abkratzen/ Oſtrobáć Splendor deſtringit aciem, der Glantz blendet das Geſicht/ Bláſk przeraża oczy. Dēſtrīgmēntŭm, i, g. n. Abſchabung/ Oſtrobiny. Diſtringere, verſtricken/ ſtreng zugürten/ Záwiązáć. Item, zerreiben/ zerbroſamen/ Rozrywáć/ łupić. Diſtrictus, a, um, verſtrickt/ eingezwungen/ vnmüſſig/ Zábáwiony/ Rozdwoiony. Diſtrictè minari, ſtreng dröhen/ Srogo grozić. Obſtringere, zuſammen ſtricken/ zuſammen ſtrengen/ Obowiązáć/ Związáć. Obſtringere ſibi aliquem munere, beneficio, &c. Einen gegen jhm verbinden

vnd verpflichten / Obowiązáć ſobie kogo do / brodzieyſtwem. Religione obſtringi, In ſeinem Gewiſſen beſchweret werden / mit einer Gottesfurcht verſtricket werden / Sumnienie mieć. Perſtringere, zuſamenſtrengen / Sciągáć. Perſtringere oculos ſplendore micante, Die Augen verblenden / Oczy przerażáć bláſkiem. Perſtringere aliquem, Einen mit Worten ſchmützen / angreiffen / Tykáć kogo ſłowy. Præſtringere, überſtrengen / śćiągáć / idem ferè quod Perſtringere. Rĕſtrīngĕrĕ, hinter ſich ſtrengen / Zwięzowáć z zálu / Wſpák. Reſtrictus à tergo manibus, Die Händ hinter dem Rücken zuſamen gebunden / Wſpák związány. Reſtringit nauſeam hæc herba, Dieß Kraut vertreibt den Vnwillen / Záwśćiąga Womit. Rĕſtrīctē, adverb. ſtreng / kündiglich / Sćiśle.

Strio, as, vide Srio.

Strīx, ſtrigĭs, g. f. ein Nachtvogel / Sowá ſeżna. *Nocturna, infauſta, rauca, improba, infanda, taxicola, inferna, violenta, noxia.* Fabuloſum, eas ubera infantium labris immulgere. Item, Striges, ein Gattung Kräuter die man iſſet / Rodząy zieła ktore iedzą.

Strŏbĭlŭs, li, g. fæ. Nux pinea ſive nucis pineæ nucleus. Strobilium, à Romanis Carduum ſativum dici, Dioſcorid. ait.

Strŏbŭs, i, g. maſc. Arbor odorifera.

Strōmă, ătĭs, id eſt, Strangulum.

Strōmbŭs, i, Animal marinum.

Strŏphă, æ, g. f. Schalckheit / Liſt / Betrug / geſchwinder Außſchlupff / Sztuká Práwna.

Strŏphĭŭm, ij, g. neut. ein Bruſtbändel / Bruſtriem / Chuſtká do pierśi. Item, brevis faſcia, quæ virginearum papillarum coërcet tumorem, *Viride, teres.* Item, Strŏphĭă, orum, pl. n. Kräntz von Blumen / Wieniec z źiela. Strŏphĭŏlŭm, li, dimin. Stŏphĭārĭŭs, ij, g. maſc. ein Kräntzmacher / Wieńczarz.

Structilis, Structor, Structura, Strues, Struices, vide Struo.

Strūmă, æ, g. f. ein Kropff / Wole / Gruczoły. Struma civitatis, metaph. ein Vberbürde einer Stadt / Ludźie poſpolići / niepotrzebni wmieśćie. Strumoſus, a, um, Kröpffig / Gruczołowáty. Strūmŭlă, æ, dimin.

Stūmĕă, æ, g. fœm. Geyßblumen / Jáſkier.

Strŭō, is, ſtrūxī, ſtrūctŭm, ſtrŭĕrĕ, zuſammen ſetzen / ordnen / bawen / Vkłádáć / Budowáć.



Aciem ſtruere, ein Schlachtordnung machen / Szykowáć. Bellum ſtruitur, man rüſt ein Krieg zu / Gotuią ſię ná woyne. Inſidias alicui ſtruere, Einen hintergehen / Zdrádę ná kogo knowáć. Item, Struere, ein Schalckheit fürnehmen / Myślić chytrze. Strūctĭlĭs, lĕ. Auß viel Stücken zuſammen gebawet / Składány. Strūctŏr, oris, g. m. ein Bawmañ / Auffbawer / Auffrüſter / Budownik. Item, ein Koch / Fürſchneider / Stołowy / Stołnik. Structores annonæ, Kornverkäuffer / Zboże przedáiący. Strūctūră, æ, g. f. Baw / Auffrüſtung / Budowánie / Składánie. Strŭēs, ſtrŭĭs, g. f. Ein zuſammengetragener Hauff / Stos. Item, Strues, genus libi, quod in ſacris Antiqui libabant. Strŭĭcēs, Antiqui vocabant omnium rerum extructiones, Allerley Gebäw / Wszelákie Budynki. Ad, vel Aſtrŭō, āſtrŭĭs, āſtrūxī, āſtrūctŭm, āſtrŭĕrĕ, hinzu bawen / Przybudowáć. Aſtruere, pro Affirmare, Für gewiß ſagen / Twierdźić. Aſtruitur his, man ſetzt hinzu / Przykłádáią. Cōnſtrŭĕrĕ, auffhauffen vnd auffführen / Składáć / Zbudowáć. Navem conſtruere, ein Schiff bawen / Okręt zbudowáć. Cōnſtrūctŭs, a, um, zuſamen vnd ordentlich geſetzt / Składány. Cōnſtrūctĭō, onis, g. f. ein Baw / Budowánie. Verborum conſtructio, Ordnung der Wörter / Porządek ſłow. Deſtruere, zerbrechen / nidereiſſen / Obaláć / Pſowáć. Deſtructio, onis, g. fœ. ein Zerſtörung / Skáźenie. Extruere, auffhauffen / auffbawen / auffrichten / Budowáć / Wywodźić co. Extruere ædificium in alieno, metap. Auff frembden Grund bawen / Budowáć ná cudzym gruncie. Extructio, onis, g. f. Auffhauffung / Budowánie. Extructus, a, um, auffgehaufft / Zbudowány. Inſtruere, zurüſten / bereiten / ordnen / Sporządzáć / Gotowáć. Aciem inſtruere, Ein Schlachtordnung machen / Szykowáć. Diſcipulos inſtruere, vnterweiſen / Vczyć. Inſtructus, a, um, particip. ſive nomen ex partic. vnterwieſen / berichtet / Nágotowány / Sporządzony. Inſtructus paterfamilias, wol gerüſt vnd verſehen mit Haußrath / Goſpodarz opátrzny. Inſtructus, us, g. m. & Inſtructio, onis, g. f. Rüſtung / Przygotowánie. Exercitus inſtructio, Ordnung / Szykowánie. Inſtructor, oris, g. m. Zurüſter / Sprawcá / Gotuiący. Inſtrūmentum, i, g. n. Rüſtzeug / Werckzeug / Narzędźie Item, Mittel / vnd alles dadurch man ein anders handlet /

handlet/srzodek/do sprawowánia czego. Instrumenti nomine, aliquando intelligitur monumentum scripturarum, Brieff/Geschichtbuch/Register/schrifftliche Versicherung/ Ksiegi publiczne/Monument. Regni instrumentum, Buch von Händlen des Reichs/Ksiegá o spráwowániu Krolestwá. Obstruere, Einem die Außsicht verbawen/ Zátykáć/ Zápráwiáć/ Zágradzáć. Obstructio, onis, g. f. Verbawung/Zágrodzenie. Præstruere, Für etwas bawen/Zbudowáć przed czym. Substruere, vnterbawen/ Podbudowáć/ Podmurowáć. Substructio, onis, Vntergebäw/ Podbudowánie.

Struthia mala, quæ & Struthiomela, unica voce dicuntur, ex genere sunt Cotoneorum, Quitten/Kütten/Pigwy.

Strūthĭō, onis, & Struthius, ij, g. m. Item, Strūthĭŏcămēlus, i, g. m. ein Strauß/Strus.

Strūthĭūm, ij, g. n. Herba, quæ & radicula dicitur.

Stŭdĕō, es, stŭdŭī, stŭdērĕ, Sich befleissen/ embsig sein / Ernst ankehren/Sprzyjáć. Novis rebus studere, Sich mit Newerungen bekümmern / Wszczynáć rzeczy nowe. Studuit Catilinæ, Cælius. Was dem Catilinæ geneigt vnd günstig/ Sprzyjał Kátilinie. Accusativo junctum, significat Cupere, ut: Vnum omnes studetis, Ihr stellet all einem Ding nach / oder begehret all ein Ding/ Wszyscy jednym sie báwicie/ábo jednego pożądacie. Genitivo junctum: Qui te nec amat nec studeat tui. Inusitate dixit Cic. Item, Studere, Lernen/der Schrifft obligen/ Vczyć sie. Stŭdĭūm, ij, g. n. Fleiß/embsigkeit/ heffrige Liebe zu etwas/ Vsilność/ Pilność. *Sollicitum, insomne, vigil, flagrans.* Studium tuum erga me, Dein liebe/ Gunst vnd geneigter Will gegen mir/Twojá łáskáy chęć przeciwko mnie. Item, Studium, Vbung/Cwiczenie. Stŭdĭōsŭs, a, um, Etwar auff geflissen vnd geneigt/ inbrünstig / fleissig/ Pilny/ Prácowity. Literarum studiosus, Der Lehr geflissen/Pilny w náukách. Studiose, adverb. Fleissiglich / ernstlich/ Pilnie/ Chetnie. Pērstŭdĭōsŭs, a, um, Fast fleissig/ Pilny bárzo.

Stultŭs, a, um, ein Narr/Głupi. Stulte, adver. Närrisch/Thörisch/Głupie. Stultĭtĭă, æ, g. fæm. Thorheit/ Głupstwo. Stultĭlŏquentĭă, æ, g. fæ. & Stultĭlŏquĭūm, ij, g. n. Närrische Wort / Głupia mowá.

Stūpă, æ, g. fæ. Abwerck/es sey von Hanff oder Flasch/Werck/Kauder/Pácześi/Zgrzebie. Stūpārĭūs, a, um, & Stūpĕŭs, a, um, Dem Werck zugehörig/ Pácześny/Zgrzebiány. Malleus stuparius, ein Hammer / damit man den Stängel zerschlägt zum Abwerck/ ein Räschen / Młot do zgrzebi.

Stŭpŏr, oris, g. m. Entsetzung/Erstummung/ Verwunderung / Zdretwienie/ Zdumiewánie. *Immobilis, gelidus,* Stŭpĭdŭs, a, um, Erstummet/ toll / vnverständig / Nieczuły / Zdretwiáły. Membra stupida, Entschlaffene vnempfindliche Glieder/ Członki zdretwiáłe. Stŭpĭdĭtās, atis, g. fæ. idem quod Stupor. Stŭpĕō, stŭpēs, stŭpŭī, stŭpērĕ, Erstummen/ sich entsetzen/ Zdumiewáć sie. Aliquem stupere, Sich ob eim höchlich verwundern / Dziwowáć sie komu. Stŭpēscō, is, stŭpēscĕrĕ, & Stŭpĕfīō, is, stŭpĕfăctŭs, sum, stŭpĕfĭĕrī, Erstummet werden / zdumiewáć sie. Stŭpĕfăcĭō, is, stŭpĕfēcī, stŭpĕfăctūm, stŭpĕfăcĕrĕ, Erschrecken daß einer sich entsetze/ Zdumiáłem czynić. Ad- vel āttŭpĕō, Item, Obstupeo, & Obstupesco, idem fere quod Stupeo. Ōbstŭpĭdŭs, a, um, erstummet vnd erschrocken/zdretwiáły/ Zdumiány.

Stuprŭm, i, g. n. Hurerey/es sey mit Ehefrawen oder andern Personen durch Gesatz verbotten/ Cudzołostwo w zákonie zákazáne. *Nefandum, famosum, incestum, infandum.* Virgini stuprum inferre, ein Tochter fällen/ Zgwałćić pánne. In aliquam domum stuprum inferre, eines andern Eheweib beschlaffen / Dom niezadem splugáwić żone czyie zgwałćić. It. Stuprum, Schmach oder Schand / Zelżywość. antiquum est. Stūprō, as, avi, atum, stūprārĕ, ein Frawenbild schwächen/Zgwałćić/Cudzołożyć. Stūprātŏr, oris, g. masc. Weiber oder Töchter Schänder/Cudzołożnik. Stūprōsŭs, a, um, Hurisch/ Cudzołożnicży / cudzołożnik. Cōnstŭprārĕ, idem, quod Stuprare. Constupratum judicium, ein bestochen Gericht/ Sąd skázony. Cōnstūprātŏr, oris, g. m. Schänder/Cudzołożnik/ gwałćiciel.

Stūrnŭs, i, g. m. avis, ein Stahr/Szpak.

Stȳlŏbătă, æ, g. m. Das Beth darauff der Fuß oder Saul stehet/Podstawek filarny.

Stȳlŭs, g. m. vel Stȳlūm, i, g. n. lat. Columna. Item, ein Griffel/ Rylec. *Sculpens, ferreus, acutus.*

Stylus, Allerley spitzige Stachel / wie ein Spieß gestaltet / von Eysen / Holtz / oder andern Gezeug / Pal / Kol záostrzony / Kończáty. Item. Weiß vnd Art der Schrifften / das Schreiben vnd vbung deß Schreibens / Weiß im reden / Vmiejętność / pisánia. Nowy kßtałt.

Stymmă, atis, g. n. idem, quod Spissamentum,

Stȳptĭcŭs, a, um, vt: Medicamenta styptica, Zusammenstrengende vnnd stossende Medicin / Zátwardzáiący.

Styrāx, acis, g. m. Ein Baum mit seiner Gummi / daß die Apotecker nennen Storax, Styrák / Mirowy oleiek.

Stȳx, stygis, g. fæ. à Poëtis fingitur esse palus infernalis, *Pallens, siticulosa, tristifica, horrida, mortifera, Phlegethontica, concava, tartarea, sæva, inanimabilis, obscura, iners, inferna, ima, violenta, livida, circumflua, rapida, horrenda, nocticolor, fera, dira, atra, tacita, profunda, tristis, tremenda, nigra, furva* Stygius, a, um, Deme zugehörig / Do tey káłuże należący.

Suada, Suadela, vide Suadeo.

Suādeŏ, es, suāsī, suāsūm, suādērĕ, Rathen / vnterstehen zu vberreden / Námawiáć / Rádzić. Pacem, & de pace suadere, Zum frieden rathen / O pokoju rádzić / do pokoiu wieść. Suādētŭr, passivum, Wird gerathen / Rádzą. Suādă, vel Suādēlă, æ, & Suāsiŏ, onis, g. fæ. Beredung / vermahnung Námowá. Suāsŏr, oris, g. m. ein Rathgeber / Rádźićiel / Námawiácz. Suāsōrĭŭs, a, um, zu rathen vnd bereden dienlich / Námowny. Cōnsuādeŏ, idem quod Suadeo. Dĭssuādeŏ, dissuādēs, dīssuāsī, dīssuāsūm, dīssuādērĕ, Wiederrathen / Rozradzáć / Odradzáć. Dīssuāsŏr, ris, g. masc. Wiederrather Odradzáiący. Dīssuāsĭŏ, onis, g. f. Wiederrath / Odradzánie. Pērsuādērĕ, Vberreden / zu glauben geben / Námowić / wmawiáć. Ita persuasum omnibus, Also haltet vnd achtet es jedermann / Ták wßyscy mniemáią. Persuāsŭs, a, um, partic. sive nomen ex partic. Vberredt / Námowiony. Pērsuāsiŏ, onis, g. fæm, Este meinung / Námowá. Pērsuāsōrĭŭs, a, um Kräfftig zu bereden / Námowny. Pērsuāsĭbĭlĭ, lĕ, Leicht zu bereden / Námowny / łácny do námowienia. Pērsuāsĭbĭlĭtĕr, adverb. Persuasibiliter dicere, Glaubige Ding reden / Námownie mowić. Persuasor, oris, Vberreder / Námawiácz. Persuatrix, icis, g. f. Berederinn / Námawiáczká.

Suāhĕrnĭcŭm, i, n. Genus electri.

Sŭāmĕt, & Sŭāptĕ, Ablativus, cum particulis, met, & pte. Suamet vi, Durch sein selbs Krafft / Swoią mocą / potęgą. Suapte natura, Auß eigner Natur / Z przyrodzenia własnego.

Suārius, vide Sus, suis. Suasor, Suasio, vide Suadeo.

Suāvĭs, e, Süß / lieblich / sanfft / łágodny / przyiemny. Homo suavis, per Ironiam. Was holdseligen Menschens. łágodny. Suāvĭtas atis, & Suāvĭtūdŏ, dinis, g. f. Lieblìgkeit / Süssigkeit / łágodność przyiemność. Suāvĭtĕr, adver. Süssiglich / Przyiemnie / Smácżno. Suāvĕ neutrum vice adverbij, pro Suaviter. Suaviloquens, entis, g. c. sanfft reden / wdźięcżnomowny. Suāvĭlŏquēntĭa, æ, g. f. Sanffte Rede / Wdźięcżnomowność. Svavium vel Sāvĭŭm, ij, g. n. ein Kuß / Cáłowánie. *Semiulcum, mellitū. dulce, sorbillans, patulum, pressum, suaveolens.* Terent. Meum suavium, quid agitur, Mein Trost / mein Lust / ꝛc. Moje kochánie / ꝛc. Suāvĭŏlŭm, li, dim. Küßlein / Cáłowánie. Suāvĭŏr, aris, atus sum, suāvĭārī, Küssen / Cáłowáć. Suāvĭātĭŏ, onis, g. f. Küssung / Cáłowánie.

Sŭb, præpos. accusativo & ablativo jungitur, Vnter / Pod. Sub vestimentis secum habebant retia, Vnter den Kleydern / ꝛc. Pod suknią / ꝛc. Sub adventu, & sub adventum, pro In adventu. Vmb die zeit der Aukunfft / Pod przyjazd. Accus. jungitur: Sub tempus, &, Sub idem tempus, Eben vmb die Zeit / Pod tenże czás. Sub finem. Gegen dem End / Ku końcowi.

Sŭbābsŭrdŭs, a, um, ein wenig vngeschickt / Przygrubßy. Sŭbābsŭrdē, adverb. Ein wenig frombtich vnd thörlich / Przygrubßym.

Sŭbăcĭdŭs, a, um, Saurlecht / Przykwáśny,

Subactus, & Subagito, vide Ago. Sŭbāgrēstĭs, e, ein wenig Bäurisch / Przygrubßy. Subalaris, vide Ala. Subalbidus, vide Albus. Sŭbămārŭs, a, um, Bitterlich / Gorzkliwy. Sŭbăquĭlŭs, a, um Braunlecht / śniádowy. Subæratus, vide Æs. Subargutus, v. Arguo. Subaro, v. Aro. Subarrogans, v. Rogo. Subausculto, v. Ausculto. Subbibo, v. Bibo, Subblandior, v. Blandior. Subcœrulus, v. Cœlum. Subcandidus, v. Candidus. Subcenturio, v. Centum. Sŭbcĭnĕrĭtĭŭs, a, um, Das in der Aschen gebachen ist / W popiele pieczony. Subcingulum, v. Cingo. Subcisivus, a, um,

vide Succisivus. Subcœno, v. Cœna. Subcontumeliosus, v. Contumelia. Subcresco, idem quod Succresco. Subcrispus. v. Crispus. Subcrudus, v. Crudus. Subcruentus, v. Cruor. Subcurator, v. Cura. Subcustos, v. Custos. Subdebilitatus, v. Debilis. Sūbdīālĭs, le, Das unterm blossem Himmel ist/ Nadworny. Subdifficilis, v. Facio, Subditus, & Subditivus, v. Do. Subdius, v. Dies. Subdoceo, v. Doceo. Subdolus, v. Dolus. Subdubito, v. Dubius. Subduco, v. Duco. Subdulcis, v. Dulcis. Subedo, v. Edo. Subeo, v. Eo.

Sūbĕr, beris, g. masc. vel fœm, sæpiùs neutr. Pantoffelholtz/ Korek. *Agreste, sylvestre, multiforum, multicavum, frondosum, cavum.* Sūbĕrĕūs, a, um, Von Pantoffelholtz/ Korkowy.

Suberro, vide Erro. Subferuefacere, v. Ferveo. Subfrigidus, v. Frigeo. Subgrandis, v. Grandis. Subgrundina, v. Suggrundina. Subhorridus, v. Horror. Subimpetro, v. Patro. Subimpudens, v. Pudor. Subinanis, v. Inanis. Subigo, v. Ago. Subjicio, v. Jacio. Subinde, v. Inde. Subinfluo, v. Fluo. Subinsulsus, v. Sal. Subinvideo, v. Video. Subinvito, v. Vito. Subirascor, v. Ira.

Sūbĭtūs, & Sūbĭtānĕūs, Item, Subitarius, a, um, Schnell/ gach/ Náglý/ Porywczy. Milites subitarij, Schnelle Hülff von Kriegsleuthen zugeschickt/ Posilek wojenny. Sūbĭtō, adverb. Eylends/ gählingen/ Náhle/ Záraz.

Subjugo, v. Jugum. Subjungo, v. Jungo. Sublabor, v. Labo, as. Sublateo, v. Lateo. Sublatus, v. Tollo. Sublego, v. Lego. Submolestus, v. Moles. Sublevis, v. Levis.

Sūblĭcă, æ, g. fœ. & Sublicum, vel Sūblĭcĭūm, ij, g. n. Ein langer Höltzin Pfal/ Pal drzewiány. Sūblĭcĭūs, a, um, ut: Pons sublicius, ein höltzine Brück/ Most drzewiány.

Subligar & Subligaculum, vide Lino. Sublividus, v. Livor. Sublaceo, vide Lux. Subluco, v. Colluceo. Subluo, v. Luo. Subluridus, v. Luridus. Submergo, v. Mergo. Submerus, v. Merus. Sūbmĭnĭă, æ, g. fœ. ein Rock schier roth/ Szátá czerwonawá. Plaut. Submolestus, v. Moles. Submorosus, v. Mos. Submoneo, v. Moneo. Subminister, v. Minister. Submitto, v. Mitto. submoveo, v. Moveo. Subnascor, v. Nascor. Subnecto, v. Necto. Subnego, v. Nego. Subnervo, v. Nervo. Subniger, v. Niger. Subnitor, v. Nitor. Subnoto, v. Noto. Subnubilus, v. Nubes.

Sūbō, as, avi, atum, sŭbārĕ, Rüchlen wie ein Schwein in der Brust/ Krzekác ják swiniá. Subare dicuntur sues, cum libidinem exercent, aut appetunt. Sŭbātĭō, onis, g. fœm. Est appetitus suum in Venerem. Transfertur etiam ad alia animalia.

Sūbŏbscūrūs, a, um, Dunckelächt / Przyčemnieyßy. Subodiosus, v. Odi. Subobscœnus, v. Cœnum. Suboffendo, v. Offendo. Suboleo, vide Oleo. Suborior, v. Orior. Suborno, v. Orno. Subpallidus, v. Pallor. Subpingvis, v. Pingvis. Subpudet, v. Pudet. Subrancidus, v. Rancor. Subraucus, v. Raucus. Subremigo, v. Remus. Subrepo, v. Repo. Subrideo, v. Rideo. Subrigo, v. Rego. Subriguus, v. Rigo. Subripio, v. Rapio. Subrogo, v. Rogo. Subrostrarius, v. Rostrum. Subrufus, v. Rubeus. Subrubro, v. Rufus. Subrumus, v. Ruma. Subruo, v. Ruo. Subrusticus, v. Rus. Subrutilus, v. Rutilus. Subsalsus, v. Sal. Subscribo, vide Scribo.

Sūbscūs, cudis, g. fœm. ein Balckenband/ damit die Träm und Balcken werden gehefftet / Szpagá.

Subseco, v. Seco. Subsecundarius, v. secundus. Subsellius, v. sedeo. Subsentio, v. sentio. Subsequor, v. sequor. Subservio, v. servio. Subsidium, v. sedeo. Subsedo, v. sido. Subsigno, v. signum. Subsilio, v. Salio. Subsimilis, v. similis. Subsimus, v. simus, a, um. Subsisto, v. sisto. Sūbsōlānūs, i, g. masc. Der Wind von Auffgang od' Morgen/ Wjátr wschodni práwy. Subsortior, v. sors. Substantia, v. Sto. Substerno, v. Sterno. Substillo & Substillum, v. stilla. Substituo, v. statuo. Substraho, vel Subtraho, v. traho. Substringo, v. stringo. Substruo, v. struo. Subsulto, v. salio. Subsum, v. sum. Subsuo, v. suo. Subsurdus, v. surdus. Sūbtēgmĕn, inis, g. n. ein Eintragt oder Wef r/ Watek/ Podßewká. Subtegulaneus, v. Tego. Subtendo, v. Tendo. Subtergo, vide Tergo. Subtenuis, v. Tenuis.

Subter, præpositio, Unter/ Pod/ Podspod. Subterduco, vide Duco. Subterfugio, v. Fugio. Subterfluo, v. Fluo. Subterlabor, v. Labo, as. Subterlino, v. Lino. Subtermeo, v. Meo, as. Subtero, v. Tero. Subterraneus, v. Terra. Subterrenuo, v. Tenuis. Subtexo, v. Texo.

Sūtĭlĭs, le, Fein/ geschwind/ klug/ dünn/ Subtelny/ ßtuczny/ Chytry. Sūbtīlĭtās, atis, g. fœ. Klugheit / Geschwindigkeit/ Dünnheit / Subtel-

rośé/Chytrośé. Sūbtīliter, adverb. Klüglich/Subtelnie/Wytwornie. Insūbtīlĭter, adverb. Vngeschwind/Niesubtelnie Persūbtīlis,le, Gar fein vnd subtyl/Bárzo subtelny/Wytworny. Subtimeo, vide Timor. Subtristis, v. Tristis. Subtundo, v. Tundo. Subturpis, v. Turpis.

Sūbtŭs, adverb. Darunden/Podspod.

Sūbūcŭlă, læ, g.f. ein wüllin oder leinen hembt/Koszulá/Káftan. Sūbūcŭlātŭs, a, um, Der mit eim Wüllen Hembt bekleidet/Odziany w koszulą.

Subveho, & Subvecto, v. Veho. Subvenio, v. Venio. Subvereor, v. vereor. Subverto, v. verto. Subvectus, v. Veho. Subviridis, v. Vireo.

Sūbŭlă, æ, g. fœ. ein Säuel/Aal/Schumachers Säul/Szydło/Szwaycá.

Sūbŭlcŭs, i, g. masc. ein Säwhirt/świniopás.

Sūbŭlō, onis, g. m. Subulones dicuntur cervi quibus sunt cornua simplicia, & non ramosa.

Subvolo, v. Volo, as. Subvolvo, v. Volvo. Suburbia, v. Vrbs. Suburo, v. Vro. Subvulturius, v. Vultur. Succedo, successus, &c. v. Cedo. Succendo, v. Accendo. Succenseo, v. Censeo. Succenturiare, v. Centum. Sūccērdă, æ g. fœ. Säwdreck/Säwmist/Gnoy świni. Succerno, v. Cerno.

Sūccīdă, æ, g. fœm. Abgeschorne Woll/Wełná nieochędożona. Sūccīdă, g. fœm. ein Seyten Speck/Schweinback/Połeć.

Sūccīdō, is, sūccīdī, sūccīsŭm, sūccīdĕrĕ, Vnten abgeschnitten oder gehawen/Podćináć. Sūccīsīvŭs, a, um, vt: Succisivum tempus, Neben Zeit/Zeit vnd Weil so man vor andern nothwendigen Dingen haben mag/Czás dorywczy.

Sūccĭdō, is, sūccĭdī, sūccĕsŭm, sūccĭdĕrĕ, Empfallen/Vpadáć. Sūccĭdŭŭs, a, um, Hinfällig/Vpadáiący.

Succingo, v. Cingo. Succido, v. Cano.

Sūccĭnŭm, i, g. neut. vulgò Ambra citrina, Agstein/Bursztyn. *Pingue.* Sūccĭnŭs, a, um, vt: Gutta succina, Agsteininer Tropff/Bursztynowa kroplá.

Succipio, v. Capio. Succisium, v. Succido. Succlamo, v. Clamo. Succollo, v. Collum. Succubi, & Succuba, v. Cubo. Succurro, v. Curro.

Sūccŭs, i, g. m. Safft/Sok. *Pinguis, dulcis, blandus, sudans, liquidus, tener, præpinguis, riguus, dimissus.* Succus civitatis, metaphor. Krafft/Macht vnd Vermögen einer Stadt/Moc/Potegá mieyska. Sūccōsŭs, a, um, & Sūccĭdŭs, a, um, Safftig/Soczysty/Wilgotny. Exuccus, a, um, Trucken/dürr/ohn Safft/Niesoczysty/zwiedły/ Insūccō, as, avi, insūccārĕ, Befeuchten/Safftig machen/Námaczáć/Nápuszczáć.

Succumbo, vide Cubo. Succurro, v. Curro, Succutio, & Succussor, v. Quatio. Suctus, vide sugo.

Sūcŭlă, æ, g. f. dimin. à Sue. ein klein Schweinlein/świnká. Item, ein Zugwällen/Zughaspel oder Gewinds/damit man die Vaß auß den Kellern ziehet/Windá ktora z piwnice beczki wyciągáią. Item, Sūcŭlæ, arum, plu. num. Stellæ, alias Hiades dictæ. Item, Succula, genus vestis.

Sudarium, Sudatio, Sudo, v. Sudor.

Sūdēs, is, g. fœm. ein Zaunsteck/Kół/Tycz.

Sūdōr, ōris, g. m. Schweiß/Pot. *Illotus, immundus, salsus, gelidus, frigidus, cæruleus, æstivus, pinguis, egregius, madens, impiger, mucidus, anhelus, fluens, iners, officiosus.* Sudorem emittere, schwitzen/Poćić sie. Sūdārĭŭm, ii, g. n. ein Schweißtuch/Chustká do potu. Sūdātŏr, oris, g. mas. & Sūdātrīx, īcis. g. f. Der oder Die gern schwitzet/Pocąca sie. Sūdātōrĭŭs, a, um. schwitzig/Potowy. Sūdō, as, avi, atum, sūdārĕ, schwitzen/oder schweissen/Poćić sie. Cōnsūdō, as, are, & Cōnsūdāscĕrĕ, idem quod Sudare. Desudare & Exudare, erschwitzen/Wypoćić sie. Desudascere, idem. Exudare laborem, arbeiten daß man schwitzet/Prácowáć.

Sūdŭm, i, g. n. schön Wetter/Pogodá.

Svēō, svēs & Svēscō, is, svēvī, svētŭm, svērĕ, & svēscĕrĕ, Antiquum, gewohnen/Zwyczaymieć. Ad- vel Assvēscō, is, āssvēscĕrĕ, Etwar zu gewohnen/Przyzwyczáiáć sie. Assvēscitur, impers. man gewohnet/Przyzwyczáiáia sie. Assvētŭs, a, um, particip. gewehnet oder gewohnt/Przyzwyczáiony. Assvētūdō, dĭnĭs. dĭnis, g. f. Gewonheit/Brauch/Zwyczay. Assvēfăcĭō, făcis, fēcī, făctŭm, āssvēfăcĕrĕ, gewehnen/Nákładáć kogo. Assvefacere se alicui rei, Sich an ein Ding gewehnen/Nákładáć sie do czego. Assvēfăctĭō, onis, g. fœ. Gewehnung/Nákładánie/Wzwyczaienie. Cōnsvēscĕrĕ, gantz gewohnen/Przyzwyczáić sie. Consvescere alicui, Vmb einen seyn/handlen vnd wandlen/Obcowáć z kim. Consvescere cum aliqua muliere dicitur vir, vel mulier cum viro, beywohnen/Nierzadu pátrzyć. Consvetus, a, um, gewohnet/Zwyczayny.

ny. Cōnsvētūdō, dinis, g. fœ. Gewonheit/ Zwyczay. Consvetudo majorum, Die Gewonheit der Vorfahren/ Zwyczay przodkow. Item, Consvetudo, Gemeinschafft/ Towárzystwo. Consvetudinem facere, Kundschafft machen/ Znáiomość z kim wziąć. Consvetionem, pro Consvetudine, dixit Plaut. Dēsvēō, es, dēsvērē, Antiq. & Dēsvēscērē, entwehnen/ Odkładáć się. Dissvescere idem. Desvetus, a, um, entwehnet/ Odzwyczáiony. Desvescendus, a, um, Zu entwehnen/ Od czego się odkładáć potrzebá. Desvetudo, dinis, g. f. Entwohnung/ Odzwyczáienie. Desvefacere, idem quod Desvescere. Dēsvēfierī, In Abgang von der Gewonheit kommen/ Odkładáć się. Insvētus, ināsvētus, & inconsvētus, a, um, vngewohnet/ Nieprzyzwyczáiony/ Zwyczáyny. Insvēfactus, a, um, gewohnt/ Náłożony/ Przyzwyczáiony.

Suffarcinō, as, avi, atum, Suffarcinārē, vnterschöppen/ mit Lumpen vnterschürtzen/ Nátykáć. Suffarcinātus, a, um, id est, Sarcina quadam oneratus.

Suffarraneus, vide Far. Suffero, vide Fero, Sufferveo, vide Ferveo.

Suffēs, ētis, g. m. Summi magistratus nomen erat apud Carthaginenses, non dissimilis Romanorum Consulatui.

Sufficio, vid. Facio. Suffigo, v. Figo. Suffimentum, Suffio, & Suffitus, v. Fio. Sufflamen, Sufflamino, & Sufflo, v. Flo. Sufflavus, v. Flavus.

Suffōcō, as, avi, atum, suffōcārē, ersticken/ würgen/ Dawić. Fame urbem suffocare, Eine Stadt außhungeren/ Głodem morzyć. Suffōcātiō, onis, g. f. Erstickung/ Dawienie.

Suffodio, v. Fodio. Suffragium, & Suffragor, vide Fragor.

Suffrāgō, ginis, g. fœ. Die hindersich gebückte Kniebuck an den hintersten Beinen der Thieren/ Widebuck/ Przeguby w nogách zwierzęcych. Item, Suffrāginēs, pl. n. Das/ so an den Bäumen oder Weinräben überwächst/ nach abgehawenen ästen/ vnd sich gestaltet wie ein Nabel/ Wilk orzewny. Suffrāginōsus, a, um, ut: Equus suffraginosus, ein Pferd das an den hintern Kniebücken kranck vnd mangelhafft ist/ Przeguby chore máiący Koń/ Ná poślednie nogi upadáiący.

Suffrenatio, vid. Frenum. Suffrico, v. Frico. Suffringo, v. Fringo. Suffrio, v. Frio. Suffugio, v. Fugio. Suffulcio, v. Fulcio. Suffumigo, v. Fumus. Suffundatus, v. Fundo, as. Suffundo, v. Fundo. Suffuror, v. Fur. Suggestus, v. Gero. Suggredior, vide Gradior.

Suggrundia, æ, g. fœ. vel, Suggrundia, orum, g. n. pl. n. Fürtächer/ so für dem Gebäw außgehen/ Obdách/ Alkierz. Suggrundiātiō, is, g. fæ. solche Fürtächung/ obdáchu z synienie. Suggrundiaria, Veteres dicebant Sepulchra infantium, qui necdum 40. dies implessent, ut Fulg. & Sipont.

Suggillō, as, avi, atum, suggillārē, vel Sugillare, den Leib masig machen/ sonderlich im Angesicht/ Podbiáć oczy. metaphor. schänden/ schmutzen/ Obmawiáć/ Osławiáć/ Szydźić. Sugillātiō, onis, g. fœ. Schändung mit Worten/ Schmitzred/ Obmowá/ Przymowká.

Sūgō, is, suxi, suctum, sūgērē, saugen/ Ssáć. Suctus, ūs, g. m. Das Saugen/ Ssánie. Exūgō, is, exsuxi, exuctum, exūgērē, außsaugen/ Wysysáć. Exugere sudorem, Seinen Schweiß außsaugen/ Swoy pot wysysáć. Exuctum, ohn Safft/ vnsafftig/ Chudy/ Suchorlawy.

Suī, sibi, sē, Reciprocum. Duo sunt pronomina reciproca; alterum primitivum, quod vocant Sui, sibi, se, à se, g. om. & utriusq; numeri: Alterum possessivum, Suus, a, um, Sein/ Swoy. Antonio sibi conjuncto, Jhme verwant/ Sobie spowinnowáciwszy. Ut se dimitterem, Daß ich jhn gehen liesse/ Żebym go puśćił.

Suillus, vide Sus.

Sulcus, i, g. m. Ackerfuhren/ Brozdá. *Albeatus, longus, cerealis, dividuus.* Item, Ackerbrechung/ Skibá. Item, ein Leiß oder Furchen/ Weinräben oder Bäum zu pflantzen gemacht/ Brozdá w winnicy/ Okopánie winney máćice. Sulculus, dim. Sulcātim, adverb. von Fuhren zu Fuhren/ oder mit Fuhren/ Brozdámi/ Zágonámi. Sulcō, as, sulcārē, das Erdreich braachen/ Brozdźić/ Oráć. Sulcātus, a, um, gezackert/ gebraachet/ Poorány/ Pobrozdzony. Sulcātor, oris, g. m. ein Zackerer/ Oracz. Bisulcus, a, um, Zweyspaltig/ Kopyt rozdwoionych.

Sulphur, uris, g. n. Schwebel/ śiárká. *Vivax, luteum, fumans, calidum, atrum, odorum, gregale, cæruleum, acre, vivens, vivum, olens, tætrum, liquidum.* Sulphurātus, a, um, geschwebelt/ śiárczysty. Sulphurāta, orum, g. n. pl. nu. Schwebelhöltzlein/ Krzesiwko. Sulphureus, a, um, Schwebelachtig/ śiárczány. Sulphurāria, æ, g. f. Schwe-

belhütte / ein Orth da man Schwebel kochet/ śiárkowa hutá.

Sultis, Veteres pro Si vultis dixêre.

Sŭm, ēs, eſt, fŭī, ēſsē, Ich bin/du biſt/er iſt/Ich bin geweſen. Seyn. Jeſtem/Jeſteś/ieſt. Bylem. Być. In tertia perſona ſignificat aliquando, Es gilter/es wird geachtet/Waża go. Sum, genitivo jungitur, ut: Non eſſe horum te arbitror, Ich acht du ſeyſt nicht deren / das iſt / du horeſt denen nicht zu/ Rozumiem że ty nie należyß do tych. Magni ſunt oneris, ſie tragen groſſe Bürde/ Bárzo ſą ćießkie. Item, Sum, dativo jungitur, ut: Mihi eras mortuus, Meinethalben wareſt du todt/ dz iſt/ mich bedauchte du wâreſt todt/ Zdáło mi śie żeś umárł był. Duob. dat. ut: Eſt deriſui omnibus, Er iſt jedermans Spott/ Wßyſcy śię z niego náśmiewáią. Bene mihi eſt, Es iſt mir wol/ Dobrze śię mam. Eſſe odio, verhaſſet ſeyn/ Znienawidzonym być. Sum, variis præpoſitionibus jungitur: Eſt ad lateris dolorem, hilfft zum Seytenwehe / Pomaga ná bol boczny. Apud me ſis volo, Ich wil daß du bey mir ſeyeſt/ Proßę ćię do śiebie. Eſſe in armis, Zu kriegen auff ſeyn/ Ná żołnierſkiey być. Eſſe cum aliquo in gratia, Eines Gunſt haben/ Żyć z kim w przyiáźni. In expectando ſunt, Sie warten eines wartens, Czekáią záwße. Cum ablativo ſine Præpoſitione: Eſſe ſummo honore, In den höchſten Ehren ſeyn/ Być w wielkim honorze/godnośći. Cum Infinitivo: Noſtrum eſt intelligere, Es ſtehet uns zu wiſſen / Nam należy to umieć. Cujus a morte hic tertius & triceſimus eſt dies, Nach welches Tode her/diß jetzt das drey und dreiſſigſte Jahr iſt/ Od iego śmierći juž ſą trzydzieśći y trzy látá. Eſt mihi nomen Joannes, Ich heiſſe Johannes/ Imię mi Jan. Sunt qui volunt te conventum, Es ſeynd etliche die mit dir reden wollen / Chcą niektorzy z tobą śię rozmowić. Ero ut me voles, Ich wil mich halten wie du wilt / Według woley twey śię będę ſpráwowáł. Eſto, iſtud curabo. Sey alſo/ Setz das es alſo ſey/ Niech to ták będźie. Ens, ēntĭs, partic. Das iſt/ Rzecz będąca. unde, Eſſēntĭă, æ, g. f. das Weſen/ Iſtność. Fŭtūrŭs, a, um, particip. künfftig/ Przyßły. Abſŭm, ăbēs, ābfŭī, ăbēſsē, Abweſend ſeyn/ nicht gegenwertig ſeyn/ Nie być. Urbe & domo abeſſe: vel Abeſſe ab urbe & domo, nicht zu Hauß ſeyn/ Nie być domá. Dum abs te ſum, Dieweil ich nicht bey dir bin/ Ják ćiebie niebyło przy mnie.

Abeſſe á ſignis, nicht beym Zeichen oder Zeichen oder Fähnlein ſeyn/ Nie być w chorągwi. Abeſſe alicui, Einem unbehülfflich ſeyn/ Nie pomagáć. Abſit verbo invidia, Das ſag ich keinem zu leyd/ Niech śię tym nikt nie uraża. Abeſſe, manglen/ gebrochen/ Nieſſtawáć. Abeſſe interdum dividitur in partes duas. Cæſar: Qui erat ab oppido millia paſſuum circiter tria, pro Aberat. Abſēns, entis, partic. Abweſend/ Nieprzytomny. Abſēntĭă, æ, g. fœ. Abweſung/ Nieprzytomność. Abſentare, inſolens verbum apud Claudianum pro Abſentem facere, abſonderen/ Oddalić. Abfŭtūrus, a, um, Das nicht inheimiſch/oder gebrechen wird / Ktory nie ma być / Ktorego niemá zſtáć. Adsŭm, ădes, ādfŭī, ădēſsē, ādfŭtūrŭs, Gegenwertig ſeyn/ Być przytomnym. Bello adeſſe, Im Krieg ſeyn/ Być ná woynie. Adeſſe apud aliquem, Gegenwertig bey einem ſeyn/ Być u kogo. Domi adeſſe, Daheim ſeyn/ Domá być. Judici adeſſe, pro Aſſiſtere, Beym Richter ſitzen/ Przy ſędźiu śiedźieć. Adeſt præſens pro, Præſens eſt, Er iſt gegenwertig/ Jeſt obecny/ Przytomny. Adeſſe, kommen/ hinzu kommen/ Przybyć. Occaſio adeſt, Es ſchickt ſich jetzt wol/ Pogodá ieſt/ okkázya. Quod adeſt, Das vor Augen iſt / Co ieſt przed oczymá. Adeſſe animo, vel animis, günſtig ſeyn/ fleiſſig auffmercken/und das mit gutem Willen/ Sprzyiáć komu/ P lno ſłucháć. Adeſt ei animus, Er hats Hertz/ Ma ſerceſ śmiáłość. Adeſſe alicui, Einem helffen/ Pomagáć komu. Adeſdum, Hieher kom/kom her/ Pocż ſám. Deēſsē, gebreſten manglen/ Zchodźić/ Niedoſtawáć. Deeſſe cauſæ communi, In einem gemeinen Handel manglen/ Nieſtanąć ná potrzebę poſpolitą/ publiczną. Deeſſe officio ſuo ſeines Ampts nicht warten/ Nie uczynić doſyć powinnośći ſwey. Deeſſe ſibi, Ihm ſelbs fehlen / O ſobie nieradźić. Ĭnēſsē, Etwor inne ſeyn/drinnen ſeyn/ Być w czym. Ineſt nobis ſpes, Wir haben eine Hoffnung/ Mamy nádźieię. Ĭntĕrēſt, ablativis his etiam jungitur; Mea, Tua, Sua, Noſtra, Veſtra, Cuja, ſive ſit perſonale; ſive imperſonale: Ut vidit tua intereſſe, Da er ſahe daß es dein Nutz war/ Ják obaczył żeć ná tym należy. Nihil mea intereſt, Es gehet mir nicht an/ Nic mi do tego. Item, Intereſt, pro utile eſt: Non intereſt quid facit morbum, ſed quid tollat, Es iſt nicht zu achten/ ꝛc. Nic po tym uważáć/

żáć/ꝛc. Item, Intereſt, his etiam genitivis jungitur: Magni, Parvi, Tanti, Quanti. Et adverbiis: Facilè, multùm, paulùm, paululùm, pauxillum, nihil, nunquid, aliquid, magis, minus, maximè, minimè. ut: Permagni intereſt, Es ligt viel daran/ Wiele ná tym należy. Intereſt, aliquando componitur, ab Inter & Eſt, & conjugatur. Intĕrsum, intĕrēs, intĕrēſt, & ſignificat Præſentem eſſe, Zugegen ſeyn/bey ſeyn/ Być przytomnym. Dativo jungitur: Publicis conſiliis interfuimus. Ablat. cum Præpoſitione In: In convivio intereſſe, Bey einer Gaſterey ſeyn/ Być ná Bánkiecie. Intereſt inter duos amnes, Ligt zwiſchen zweyen Flüſſen/ Leży miedzy dwiemá rzekámi. Obeſſe, ſchaden/ſchädlich ſeyn/ Szkodzić/ Záwadzáć. Pŏſſĕ, mögen/ können/ Moc. Ingenio parùm poſſum, Ich bin nicht gar mächtig von Verſtand/ Dowćipem niewiele przemogę. Pŏtĕſſĕ, pro, Poſſe, Plaut. Pŏſsĭbĭlĭs, le, Müglich/ Możny. Pŏſsĭbĭlĭtās, atis, Barbarum nomen, in Bibl. pro Facilitate. Vermögen/ Müglichkeit/ Przemożenie. Impŏſsĭbĭlĭs, le, Vnmöglich/ Niemożny/ Niepodobny. Pŏtĕntĭă, æ, g. fœ. Mächtigkeit/ Przemożność/ Moc. Pŏtĕntĕr, adv. Mächtiglich/ Możnie. Impotentia, æ, g. f. Vnmügligkeit/ Niepotegá. Impŏtēns, entis, vntraglich/ muthwillig/ Niepowśćiągliwy/ Słáby. Præpoſſe, mehr vermögen/ Przemoć. Præpŏtēns, entis, gar mächtig/ Przemagáiący kogo. Præēſsĕ, vorſtehen/ ein Verwalter/ ein Fürgeſetzter ſeyn/ Zwierzchność mieć. Præſens, entis, Gegenwertig/ Przytomny. Animus præſens, Ein vnerſchrocken Hertz vnd Gemüth/ Vmyſł nieporuſzony. Præſenti argento, Mit bahrem Geldt/ Zá gotowe pieniądze. Præſens ſuccurre, Hilff mir von ſtund an/ Teraz mię rátuy. Præſens ingenio, Eines geſchwinden Verſtands/ Dowćipu prętkiego. Præsĕntĭă, æ, g. fœm. Gegenwertigkeit/ Obecność. Præſentia animi, Tapfferkeit/ Wſpániáłość. Præsēntō, as, avi, atum, præsēntārĕ, fürſtellen/ fürhalten/ Stáwiáć przed kim. Item, ein Geſtalt geben/ Przed oczy wyſtáwiáć. Præsĕntānĕus, a, um, behend/ ſchnell/ Gotowy prętki. Præſentaneum remedium, Schnellwirckende Hülff/ Lekárſtwo ſkuteczne. Præsentārĭūs, a, um, ut, Præſentarium argentum, Bahr Geldt/ Gotowe pieniądze. Impræſentiarum, adverb. Gegenwertiglich/ Teraz/ Ná ten czás. Refertur ad tempus præteritum & futurum, rarius ad præſens, Dann zumal/ wann ein Ding iſt oder ſeyn wird zu derſelbigen Stund/ Kiedy się co záraz ma ſtáć. Rĕpræsēntō, as, rĕpræsēntārĕ, Gegenwertiglich erzeigen/ fürhalten/ weſentlich anbilden/ Wyſtáwiáć co/ Wyrażáć. Se repræſentare, Perſönlich erſcheinen/ Stáwić się. Rĕpræsēntātĭō, onis. g. f. Weſentliche Anbildung/ Wyrázenie. Item, bahre Bezahlung/ Gotowa zápłátá. Prōdēſsĕ, nützlich vnd dienlich ſeyn/ Pożytecznym być. Sŭpĕrēſsĕ, überbleiben/ Zoſtáć. Item, überleben/ noch leben/ Żyć. Labori ſupereſſe, die Arbeit vollbringen/ Roboty dokończyć. Supereſſe alicui, Eines Fürſpreche ſeyn/ Bronić kogo práwnie. Mecum modo vita ſuperſit, Wann ich nur im Leben bleib/ Bylem ieno żyw był.

Sūmĕn, ĭnĭs, g. n. Venter ſuillus infra umbilicum cum uberibus, ſummis olim in deliciis habitus, præſertim ſi ex primipara exciſus eſſet, ſive uno die poſt fœtum editum. Antiqvi Abdomen vocabant. Sumen, alij putant eſſe lac ſuis extractum ac denſatum ſue occiſa. Sic adhuc ſub Judice lis eſt.

Sūmmă æ, g. fœ. Die Summ/ kurtzer Begriff/ oder Vberſchlag eines Dings/ Sumá/ Krótkie zebránie. Summa pecuniæ, Ein Summ Gelts/ Sumá pieniedzy. Congruit cum ſumma, Es trifft mit der Summ überein/ Zgadza się z ſumą. In ſumma, Mit einem kurtzen Begriff/ W ſummie/ Krotko. Sūmmātĭm, adverb. Kurtz in einer Summ/ W krotkiey ſumie. Sūmmārĭŭs, a, um, Das zum kurtzen Begriff gehört/ Do ſumy należący. Summarius, ij, id eſt, ſummus eſſe. Sūmmŭlă, dimin. Sūmmātēs, [illegible] m, pl. nu. g. m. die oberſten Fürſteher/ Pánowie przedni. Cōnsūmmō, as, cōnsūmmārĕ, außmachen/ vollenden/ Dokończyć/ Dopełnić. Cōnsūmmātūs, a, um, außgemacht/ vollkommen/ Dokończony. Cōnsūmmātĭō, onis, g. f. Vollendung/ Dokończenie/ Dopełnienie.

Summè v. Summus. Summitto, idem eſt quod Submitto.

Sūmmœnĭŭm, ij, g. n. ein gemein Frawenhauß an der Stadtmauren/ Podmurze.

Summoneo, idem quod Submoneo. Summoveo, idem quod Submoveo, vide Moveo. Summoperè, vide Summus.

Sūmmŭs, a, um, der Höchſt/ der Obriſt/ Ná-

wy-

wyßßy/ Náwiekßy. A summo, vom Höchsten ab/ Od nawyßßego. Amicus summus meus, Mein grösster Freund/ Moy wielki przyiaciel. Summus, aliqvando solum ponitur, & intelligitur Amicus: Summus meus, Mein bester Freund/ Moy naywiernieyßy przyiaciel. Summa fide, Mit höchster Trew/ Wiernie. Summæ stultitiæ est, Es ist der grösten Thorheit eine/ Wielkie glupstwo iest. De summa re dissentire, In den treffligsten Sachen vneins seyn/ W naywiekßey rzeczy sie niezgadzáć. Summum, & ad Summum, Zum meisten/ Nadáley. Sūmmē, adverb. gar größlich/ am meisten/ Bárzo. Summarius, & Summates, v. Summa. Sūmmĭtūdō, dĭnis, & Sūmmĭtēs, atis g. f. Höhe/ öberst Höhe/ Wierzch. Sūmmātĭm, adverb. Am obersten her/ Krotko/ Sumnutac. Sūmmŏpĕrē, adverb. idem quod Summe.

Summergo, idem quod Submergo, v. Mergo. Summito, idem quod Submitto, v. Mitto. Summoneo, idem quod Submoneo, v. Moneo. Summoveo, idem quod Submoveo, vide Moveo. Summuto, vide Muto.

Sūmō, is, sūmpsī, sūmptŭm, sŭmĕrē, nehmen/ erwehlen/ Bráć. Sumere sibi aliquid. Sich eines Dinges vermessen/ Przywłaßczáć co sobie. Cibum sumere, essen/ Jeść. Mutuum sumere, entlehnen/ Pożyczyć od kogo. Operam sumere, vmbsonst arbeiten/ Pracą podiąć. Imperatorias partes sumere, Sich der Hauptmannschaff annehmen/ Wdáwáć sie w rządy Hetmáńskie. Sūmptĭtō, as, sūmptĭtārĕ, frequ. offt nehmen/ Bieráć. Sūmptĭō, onis g. fœ. Vorfang/ vorgenommener Spruch/ Bránie/ Przedśiewzięta mowá. Sūmptŭs, a, um, particip. genommen/ Wziety. Sumptus, ūs, & i, g. m. Kosten/ Vnkosten/ Koßt/ Nákład. Item, Vberfluß an Speiß vnd Tranck/ Nákład wielki ná iádloypicie. Dare sumptum, Einem den Kosten geben/ Koßt łożić/ komu dáć. Sūmptŭārĭus, a, um, des Kostens/ des Außgebens/ Wydatkowy. Sūmptŭōsus, a, um, köstlich/ das ist/ der viel verthut/ Koßtowny/ Drogi. Sūmptŭōsē, adverb. Vberflüssiglich/ Koßtownie/ Rozrzutnie. Absumo, idem quod Consumo. Assūmō, is, āssūmpsī, āssūmptŭm, āssŭmĕrĕ, Zu sich nehmen/ Przybráć do siebie. Assumere noctem vel noctis aliquantulum, die Spraach verdunckelen/ Przedłużáć mowe do nocy. Assumere, pro Esitare & cibum sumere, essen/ Jeść. Assumere sibi, Sich selbs zumassen/ Przywłaßczáć sobie. Assūmptŭs, a, um, particip. Zugenommen/ zugemessen/ Przybrány/ Przywłaßczony. Assūmptĭō, onis, g. f. ein Auffnehmung oder Annehmung Przybieránie. It. Assumptio, particula orationis, per quam id, quod ex propositione ad ostendendum pertinet, assumitur, angenommen zur Bewehrung/ Przybránie czego do lepßego popárćiá rzeczy. Assūmptīvŭs, a, um, quod assumit. Cōnsūmĕrē, verbrauchen verthun/ Ztráwić/ Wyniszczyć. Consumi incendio, Durchs Fewr verzehret werden/ Zgorzeć. Cōnsūmī, passivum, ut: Consumor siti, Ich verderbe Durstes/ Od prágnienia ginę. Consumptus, a, um, verzehrt/ Zniszczony/ Ztrawiony. Incōnsūmptŭs, a, um, vnverzehrt/ Niestráwiony. Cōnsūmptŏr, oris, g. m Verzehrer/ Trawićiel/ Niszczyćiel. Consumptio, onis, g. f. Verzehrung/ Trawienie/ Niszczenie. Desumere, vonnehmen/ Bráć z kąd. Desumere sibi hostem, Ihm selbs ein Feind erwehlen/ Obráć sobie nieprzyiaciela. Insumere, verzehren verbrauchen/ Trawić/ Zażyć. Operam insumere, Arbeit vnd Fleiß anlegen/ Pracą łożyć. Præsumere, vorhin nehmen/ Bráć wprzod/ Rozumieć. Præsumere spe bellum, Ein Krieg hoffen/ Nadziewáć się woyny. Præsumpta opinio, vorgefaste Meynung/ Otuchá. Præsumptio, onis, gen. fœm. Fürkommung/ Vorgriff/ Vprzedzánie myśla/ Otuchá/ Præsumptio, apud Rhetores dicitur, quæ Græcè Prolepsis. Rĕsūmĕrĕ, wiedernehmen/ wiederholen/ Bráć znowu. Transumtio, onis, g. fœ. Figura est apud Rhetores, quam Græci Metalepsin vocant.

Sŭō, is, sŭī, sūtūm, sŭĕrĕ, Näen/ flicken/ putzen/ lappen/ ßyć/ łatáć/ háftowáć. Sūtŏr, oris, g. m. ein Schumacher/ Szwiec. Sūtōrĭus, a, um, Des Schumachers/ Szewski. Sūtūra, æ, g. f. Naadt/ Szew. De aliis etiam rebus dicitur per similitudinem, Die Fugen der Bein/ der Hauptscheidel vnd dergleichen/ die einer Naad gleich seynd/ Staw/ Spotenie kośći/ ꝛc. Sūtĭlis, le, Genäet gesticket/ gelapt/ Szyty. Sūtrīna, æ, g. fœm. eines Schumachers Werckstatt/ Wárßtát ßewski. Sūtrīnŭs, a, um, vt: Ars sutrina, Schumachers kunst/ Rzemiesło ßewskie. Ad, vel āssŭō, is, āssŭī āssūtŭm, assuere, Anbutzen/ anflicken/ anlappen/ Przyßyć/ Przyłatáć. Assumentum nomen insi-

ſicatum in ſacris legitur, ein Blätz/ oder etwas angebutztes / ein Lapp / Łátá. Cōnsŭĕrĕ, Zuſammen flicken/ zuſammen butzen/zuſammen lappen/ Zſzywáć/Spatáć. Conſuere dolos, metaphor. Liſt erdencken/Knowáć zdráde. Cōnsūtĭlĭs, le, Zuſammen geflickt/ßyty. Insūtĭlĭs, le, Vngeflickt/ vngebutzt /Nießyty. Cĭrcūmsŭĕrĕ, Vmbnäen/ Vmbbutzen/Obßyć. Diſſuere, Aufftrennen/ Roſproć. Diſſuere amicitias, metaph. Sich von eines Freindſchafft abtrennen / Towárzyſtwo porozuić. Exuere, Abziehen/ außziehen / Zzuć/ Rozebráć. Exuere caſtris hoſtem, Den Feind auß ſeinem Lager ſchlagen / Nieprzyiaćielowi oboz odiać. Exugere jugum, &, Exugere ſe jugo. Das Joch von jhm ſchütten/ Zjarzmá/ z niewoley śię wybić. Exuere ſervitutem, Der Leib-Eygenſchafft abkommen / Zniewoley wyniść. Exutus, a, um, Außgezogen/ beraubt/Złupiony. Exuviæ, arum, g. fœm. pl. num. tant. vide ſup. in lit. E. Inſuere, Einnäen / einflicken/ Wßywáć / wkładáć. metaph. pro Conjungere, Vntermengen/ Złupiony. Obſuere idem quod Circumſuere. Præſuere, Voran butzen/oder vorhin näen/ ßyć z przodku/wprzod. Rĕsŭĕrĕ, Wiederbutzen/ Znowu ßyć. Item, Zertrennen/außtrennen/proć. Subſuere, Vnterflicken/Podßywáć. Tranſuere. Mit einer Nadel durchſtechen/Przeßywáć.

Sŭpĕr, præpoſ. Accuſat. & Ablativo caſui ſerviens, Auff/Nád. Super bellum annona premebat, Vber dem Krieg war auch ein groſſe Thewrung/Oprocz woyny y głod dokuczał. Nocte ſuper media, Vber die Mitnacht / O pułnocy. Item, Super, efficitur adverb. vbi caſum deſijt, Satis ſuperque habebo, Vberauß gnung/Dosyć y nazbyt bede miał. Super, pro Inſuper, Verg. Super ſomnum ſervus, Ein Kämmmerling / Schlaffdiener/Komornik/Nocny ſługá. Dēsŭpĕr, idem quod Super: Deſuper infundere, Oben drüber ſchütten/ Zgory nálewáć. Insŭpĕr, Conjunct. Drüber / Weiter/ Nád to. Inſuper, pro Deſuper, Oben drauff/Zgory. Inſuper his, Vber die Ding/Nád to jeßcze.

Superabilis, & Supero, vide Superior. Superaddo, v. Do. Superalligo, v. Ligo, as. Superbibo, v. Bibo.

Sŭpērbŭs, a, um, Hoffertig/ſtoltz/vbermütig/ Pyßny/wyniosły. Item, Trefflich/herrlich/edel/ reich/köſtlich/Páńſki/wſpániały/ Kosztowny. Viribus ſuperbus, Stoltz von Kräfften/ Pyßny dla dużośći. Jus ſuperbum, Vbermütig vnd vnbillig Recht/Práwo nieſpráwiedliwe. Sŭpērbē, adverb. Hoffertiglich/ſtoltzlich/Pyßno. Sŭpērbĭă, æ, g. fœm. Stoltz/Hoffart/Pychá. *Damnoſa, truculenta, accenſa, violenta, ventoſa, vana, inhumana, inviſa, elata, impatiens freni, amara, incauta, veſana, intolerabilis.* Sŭpērbĭō, is, sŭpērbīvī, sŭpērbīrĕ, Vbermütig/ Hoffertig/ſtoltz ſeyn/ Pyßnić śię. Sŭpērbĭlŏquēntĭă, æ, g. fœm. Stoltze Rede/ Wyniosła mowá. Sŭpērbĭtĕr, pro Superbè, inuſitatum.

Supercalco, vide Calco. Supercerno, vide Cerno.

Sŭpērcĭdō, is, sŭpērcĭdī, sŭpērcāsŭm, sŭpērcĭdĕrĕ, Auff etwas fallen/Páść ná co.

Sŭpērcĭlĭŭm, ij, g. neu. Augbrawen die ob den Augen ſeynd / Brwi. *Hirſutum, triſte, arduum, ſeverum, durum, Stoicum, trux, atrum, nigrum, lubricans, minax, acerbum, frontoſum, truculentum.* Item, Supercilium, pro rei alicujus ſummitate & loco eminentiori. Virg. Supercilium montis, pro vertice. Item, Supercilium pro Superbia aliquando ponitur. Sŭpērcĭlĭōsŭs, a, um, Hochmütig oder ſtoltz/ Wyniosły/Pyßny.

Supercontego, v. Tego. Supercorruo, v. Ruo. Supercreſco, v. Creſco. Supercubo, v. Cubo. Supercurro, v. Curro. Superdico, v. Dico. Superdo, v. Do. Superduco, v. Duco. Superedo, v. Edo. Superemineo, v. Maneo. Superfero, v. Fero. Superficies, v. Facies. Superfit, v. Fio. Superfloreſco, v. Flos. Superfluus, v. Fluo. Superfœto, v. Fœtus. Superfulgeo, v. Fulgeo. Superfundo, v. Fundo. Supergero, v. Gero. Supergredior, v. Gradior. Superjicio, v. Jacio. Superilligo, v. Ligo. Superillino, v. Lino. Superimpendeo, vide Pendeo. Superimpono, v. Pono. Superincido, v. Cado. Superindico, v. Dico. Superinduco, vide Duco. Superinduo, v. Induo, Superingero, vide Gero. Superinjicio, v. Jacio. Superintego, vide Tego. Superintono, v. Tono. Superungo, vide Ungo.

Sŭpĕrĭŏr, g. com. Comparat. Oberer/Przedniejßy. Sŭpērĭōrēs, plur. nu. Die Vorfahren/ Przodkowie. Item, Die Oberherren / Przedni pánowie. Item, Mächtigen/gewaltigen/Możni. Sŭpĕrĭŭs, Das Oberer / Wyżße. Sŭpĕrŭs, a, um, Oberer / Wysoki / Zwierzchny. Sŭpĕrī, orum, g. m. plu. num. Die oben im Himmel ſeynd,

Niebieyscy. Sŭpērnŭs, a, um, Das oben ist / Gorny/Wysoki. Sŭpērnās, atis, adject. Das von oben ist / Wierzchołkowy. Sŭpērnē, adverb. Oben herab / Zgory/Powierzchu. Sŭprēmŭs, a, um, Allerobrist / Höchst / Letzt / Naywyższy/ Ostátni. Sŭprēmō, adverb. Zum letzten/ Ná ostátek.

Superjumentarius, vide Juvo. Superius, vide Superior. Superlachrymo, v. Lachryma. Superlatus, v. Fero. Superliminare, v. Limen. Superlino, v. Lino. Supermando, v. Mando, is. Supermeo, v. Meo, as. Supermico, v. Mico. Supernatus, v. Nascor. Supernas, Supernus, Superne. v. Superior. Superobruo, v. Ruo. Superpendeo, v. Pendeo. Superpono, v. Pono. Superrado, vide Rado. Superscando, v. Scando. Superscribo, v. Scribo. Supersedeo, v. Sedeo. Supersilio, v. Salio. Superspargo, vid. Spargo. Superstagno, v. Stagnum. Supersterno, v. Sterno. Supersto, v. Sto.

Sŭpērstĕs, stĭtis, g. om. Vberlebend/ noch im Lebend/noch im Leben/ Pozostáły/żyw. Superstes Reipubl. Vntergang vnd Zerstörung des gemeinen Regiments erlebend / Pozostáły po zniszczeniu Rzeczypospolitey. Superstes, pro Præsenti, obsolet.

Sŭpērstĭtiō, onis, g. fæ. Aberglaub/Zábobon. *Vana, anilis, frivola.* Sŭpērstĭtiōsŭs, a, um, Aberglaubisch/ Zábobonny. Sŭpērstĭtiōsē, adverb. Aberglaubig/ Zábobonnie.

Supersum. v. *Sum.*

Supervacuus, & Supervacaneus, a, um, vnnütz/ zu viel/ vberflüssig/ Zbytni / Prozny. Sŭpērvăcŭō, adverb. Vberflüssiglich/vnnützlich/ Zbytnie/ Niepotrzebnie.

Supervado, v. Vado. Supervagor, v. Vagus. Superveho, v. Veho. Superinvenio, v. Venio. Supervestigo, v. Vestis. Supervolo, v. Volo, as. Supervolvo, v. Volvo. Superungo, v. Ungo.

Sŭpīnŭs, a, um, Rückling liegend / vbersich/ Wznák lezący. metaphor. Hinlässig/faul/Záleżáły/Gnuśny. Aure supina audire, Hinlässiglich zuhören/ Nie pilno słucháć. Jacet supinus, Ligt auffm Rück/w znák leży. Supinum, i, à quibusdã dicitur verbũ participiale in um, & u, Sŭpīnŏr, aris, atus sum, sŭpīnārī, Vbersich sehen/ Wznák pátrzyć. Nasum nidore supinor. Horat: id est. nimium delector odoribus pulmentariorum, nasum ideò erigens. Sŭpīnē, adverb. Liederlich/ Hinlässiglich/Wznák/Niedbále. Sŭpīnō, as, are, & Rĕsŭpīnārĕ, Vbersich kehren / Wznák kłagnąć / Przewrácáć. Rĕsŭpīnātŭs, a, um, Vmbgekehrt/Wznák lezący/Przewrocony.

Suppar, vide Par. Supparasitor, v. Parasitus.

Sŭppărŭs, g. masc. vel Supparum, i, g. neu. ein Schürtz/Szło/Ciásnochá. Supparum, Navium insigne, vel linteum quod annectitur ipsi velo.

Sŭppĕdĭtō, as, avi, atum, sŭppĕdĭtārĕ, Zusteuren / fürstrecken / Dodawáć. Testes suppeditare, Zeugen zuwegen bringen/ świádki stáwić. Si vita suppeditisset. Wenn er gelebt hette / Gdy bym był żyw. Sŭpĕdĭtātiō, onis, g. fæ. Erschiessung / Zustandt/ Dodawánie.

Sŭppēllēx, sŭppēllēctĭlĭ, g. fæ. vel hic & hæc Suppellex, & hoc sŭppēllēctĭlĕ, in plurali Sŭppēllēctĭlĭă; in ablativo singulari suppellectile, vel li, Haußrath/ Sprzęt domowy. quidam scribunt simplici p.

Suppendeo, v. Suspendeo. Suppendo, vide Suspendo. Suppilo, v. Pilo. Supplanto, v. Planta. Supplementum, v. Pleo. Supplodo, v. Plaudo. Suppetiæ, v. Peto. Supplex, & Supplicium, vide Plico. Suppœnitet, v. Pœnitet. Suppono, vide Pono. Supporto, v. Porto. Supprimo, v. Premo. Suppromo, v. Promo. Suppudet, v. Pudet. Suppuro, v. Pus. Supputo, v. Puto.

Sŭpra, præpos. accus. casui serviens, Droben/ Darüber/Ná / Nád. Supra modum, Vber die maaß/Zbytnie. Supra numerum, vnzählig viel/ Niezliczenie siłá. Supra caput, Von dem Haupt/ Nád Głową. Supra sine casu aliquando ponitur, & est adverb. Nihil suprà, Es ist nichts darüber / Niemász nic wyżey/ wzgorę. Sŭprā-dĭctŭs, a, um, Obgemeld/ obgesagt/ Wyżey pomieniony Przerzeczony. Quidam scribunt separatim, supra dictus. Suprapositus, a, um, Vor oder obgeschrieben / Wprzod / wyżey pisány.

Sūră, æ, g. fæm. Die Waden am Schenckel/ kyst/Rość goleniowa mnieysza. *Teres, tumens, turgens, mollis, pendula.*

Sūrcŭlŭs, li, g. m. Schoß eines Gewächs/ Látorośl/Gáłąska. *Fructuosus, teres, oblongulus, vimineus.* Sūrcŭlō, as, avi, atum, sūrcŭlārĕ, Die vnnütze Schöß abbrechen / Obcináć gáłąski niepotrzebne. Sūrcŭlārĭŭs, a, um, den Schossen dienlich / Látoroślny. Sūrcŭlōsŭs, a, um, Voll Schoß/ Rosocháty. Sūrcŭlōsē, adverb. Von Schoß zu Schoß/den Schossen nach/ Gáłąskámi.

Sūrcŭlāris,rĕ, Schoßreich/ Látoroślny. Sūrcŭlācĕŭs,a,um, einem Schoß gleich/ daß doch nicht gäntzlich ein Schoß mag genennet werden / Do látorośli podobny.

Sūrdŭs,a,um, Taub/Głuchy. Color surdus, Tunckelfarb / Głucha/ ćiemna fárbá / bláda. Surdus veritatis, Verachter der Warheit / Prawdy niesłuchátacy. Sūrdăstĕr,ra,rum, Dummlecht/vbelhörend/ Głuch/ Niedosłyßacy. Sūrdĭtās,atis,g.f. Taubheit/Dummheit/Głuchotá. Sūrdō, as,are, & ēxūrdārĕ, Dumm oder Taub machen/ogłußyć. Obsūrdēscō,is,ōbsūrdēscĕrĕ, Dumm/vnhörend werden/Ogłußeć. Sūbsūrdŭs, a,um,ein wenig taub/Niedosłyßacy.

Surgo, & Surrigo,vide Rego.

Sūrpĭcŭlŭs, li,g.m. ein Körblein auß Bintzen gemacht/śitowi koßyczek.

Sūrrĭpĭō, vide Rapio. Surrogo,v.Rogo.

Sūrsūm, adverb. Ob sich/vber sich/ Wzgore. Sursum deorsum, Vbersich vnnd Vntersich/ Wzgore y ná dol. Sursum versum, Ob sich/ ob hin/Ku gorze/ Wzgore.

Sūtŭs,i,g.m. ein Pfal/ Spar/ Kol.

Sus, pro Sursum capitur in compositione. Susq; deq; habeo, Es gilt mir gleich/Niedbam/ Wßytko mi zá rowno.

Sūs,sŭĭs,g.com. ein Saw/Schwein/Looß/świniá. *Immundus,horridus,setiger,glaber,famis impatiens,tumulentus,spumiger,vulnificus,fulmineus,ignavus,solidipes,hispidus,lutosus,obscœnus, brutus, multipara, glandilegus,spurcus, clamosus,agrestis.* Sŭĭnŭs,a, um, Schweinin/świni. Sŭīllŭs,a,um, dim. à Suinus, Sŭīlĕ, is,g.neu. Sawstall/Swinnik/Karmnik. Sŭārĭŭs,a,um, vt: Suarius negotiator, ein Sawkauffer/świnmi Kupczacy. Suarius,ij,g.m. ein Schwein/oder Sawhirt/ świniopás. Sŭbŭlcŭs,i, idem.

Suscipio,vide Capio. Suscito, v.Cieo. Suscus, idem quod Subscus, vide sup. Suspendeo, v. Pendeo. Suspendo,& suspendium, vide Pendo. Suspicio, & suspecto, require Specio. Suspiro,v. Spiro. Sussilio, v. Subsilio. Sustineo, v. Teneo. Sustollo,v. Tollo. Susum, pro Sursum, apud Antiquos.

Sŭsūrrŭs, i,g.m. Gemürmel / Geräusch / Getümmel/ Szept/ Szum. *Raucus, mollis, arcanus, tacitus, lenis, blandus, occultus, placidus, tener, suaviloquus, querulus, clandestinus, dulcis, tenuis, magicus,somnifer, humilis.* Susurrum,g.neu: dixit

Sŭsūrrō,as,sŭsūrrārĕ. Brummen/rauschen/schnurren wie ein Imme / Szeptáć / Szmer czynić ják pßczoły w ulu. Sŭsūrrātĭō, onis, g.f. Solch Gemümmel/ Szept. Sŭsūrrō, onis,g. masc. ein Hinderreder/ Nachreder / Zaußnik / Sŭsūrrum, pro Susurro. Barbare legitur. Cōnsŭsūrrārĕ, & Insusurrare, idem quod simplex.

Stūtĕlă,æ,g.f. Arglist/Sztuká obsol.

Sutalis, Sutor, Sutura, v Suo, is. Suus, a,um, vide Sui.

Sȳcŏs. lat. Ficus dicitur, ein Feig/ Figá.

Sȳcōsĭs,is,g. fœm. ein Feygwurtz / Figá nieśináczna.

Sȳcōmōrŭs, i,g.fœ. Arborem ediam inter morum & ficum similitudinem habens.

Sȳcōphāntă, æ,g.masc. ein Feygefnresser/ Figojadca. Item, ein Hinderreder / falscher Anklager/ Szákbierz/fránt /ośtárżyćiel. Sȳcōphāntĭă,æ,g.f. Falsche nachreden/Lügnerey/Szálbierstwo. Sȳcōphāntŏr,aris,atus sum, sȳcōphāntārĕ & Sȳcōphāntĭsō, as, are, Fälschlich anklagen/ Lügen nachreden / Szálbierowáć. Sȳcōphāntĭōsē, adverb. antiqu. Trüglich / Verlogentlich/ Szálbierskie.

Sydus, vide Sidus.

Sȳllăbă,æ,g.f. ein Sylb/Sillábá. Sȳllăbātĭm adverb. Den Sylben nach / von einer Sylb zur andern/Po Syllábie.

Sȳllēpsĭs,is,g.f. Figura, cum singulare plurali connectitur, & contra: vel unum pro multis ponitur, & contra.

Sȳllōgĭsmŭs,i,g.m. Argumenti genus ex duobus pronuntiatis conclusionem necessariò inferens, *Uncatus,argumentosus,insolubilis.*

Sȳlvă, æ, g. fœm. ein Wald / sonderlich ein Hautwald/ Lás. *Profunda, viridis, sonans, pinea, horrida, arundinea, opaca, cædua, glandaria, aquatilis, felix, nigra, formidolosa, salubris, frondifera, lauricoma, umbrosa, secreta, fragosa, frequens trabibus, alta, nemorosa, palustris, rustica, densa, jugosa, incurva, capax, saxosa, tacens, taxea, virens, fatidica, trepida, comans, rudis, horrenda, vasta, nutans, odorata, florida, taciturna, vernicoma, resupina, saxea, obscura, vernans, frondens, formosa, laurea, frondea, tacita, tenera, lata, benigna, aëria, invia, mollis, horrens, nobilis, frondiflua, picea, aprica, silens, informis, pomifera, pomifex, hispida, fruticans, umbrifera, aspera, virens, comata.* Sylva, de herbis

 ali-

aliquando dicitur, ein eingewachsener Hauff, Kupá ziela wyrostego. Item, Das in eyl vnd ohn Fleiß geschrieben vnd gedicht ist / Nápisánego co nieporządkiem. Item, Sylva rerum, Ein Viele / Hauffen aller Ding / Kupá rzeczy jákich. Sylvula, æ, dimin. ein Wäldlein/ Lasek. Sylvanus deus Faunus, ein Waldgott / Leśny Bog. Sylvester, hæc sylvestris, & hoc sylvestre, vel hic & hæc sylvestris, & hoc sylvestre, Wild/ Bäwrisch/ Leśny/ Chłopski. Locus sylvestris, ein wild Orth / Mieysce leśne / gdzie lás jest. Sylvaticus, a, um, vt: Mus sylvaticus, Waldmauß Myß polna. Sylvifragus, a, um, sylvas frangens, obsolet. Sylviger, ra, rum, Voll Wälden/ Leśny/ Drzewisty. Sylvosus, a, um, waldächtig/ voll Bäum/ Drzewisty / Leśny. Sylvesco, is, Sylvescere, zu einem Wald werden / Leśnieć / Chwościeć. Sylvicola, æ, g. m. Der in Wälden wohnet/ Leśny. Sylvæcultrix, icis g. f. id est, sylvæ iuhabitatrix, Die sich in Wälden auffhelt/ Leśna.

Symbolum, li, g. n. & symbola, æ, g. f. ein Mahlzeit von zusammen getragener Speiß/ Obiad składány. Symbolum dedit, Er hat sein Brten od' Theil geben/ Dał swoię część Item, Symbolus, vel symbolum, ein Wahrzeichen / Cyrograf. Symbolum Apostolorum, continet duodecim articulos fidei, propter duodecim Apostolos Christi, qui una & eadem horâ, instinctu Spiritus Sancti ipsum composuerunt, unde dicitur Symbolum, à Syn, quod est Simul, & Bolus, morsellus: quia quisq; Apostolorum suum bolum, id est, partem apposuit.

Symmachus, i, g. masc. ein Mitreyter/ Kriegshülff/ Towárzysz w woysku/ ná woynie. Symmachia, æ, g. f. Mitreytung/ Hülff im Krieg/ Towárzystwo w woysku/ Pomoc w bitwie.

Symmetria, æ, g. fœm. Apta membrorum, partiumve omnium portio.

Symmonianum, vel symmoniacum, i, g. neu: Ein gattung Kleekrauts/ etliche haltens für Siebenzeit/ Rodzay koniczy.

Sympathia, æ, g. fœ. quasi dicas Compassio, naturalis quidam consensus.

Symphonia, æ, g. fœm. Consonantia & musicus concentus, Zusammenstimmung/ Melodya. Item, Symphonia, herba, quæ & Gumphena dicitur, ein Kraut das hat grün/ gelb/ vnd rottlächte Blätter/ eins vmb das ander den Stengel auff/ ziele liście máiące zielone/ żołte/ y czerwonemá przemiány od końcá globu áż do wierzchu. Symphoniaca, æ, herba eadem Symphoniacus, a, um, Wol lautend/ Zusammenstimmend/ Muzyczny/ Melodyjny. Symphoniaci servi, Spielleuth in Meerschiffen/ die die Leuth mit sonderem Gesang vnd Spiel zur Schlacht ermahnen/ Muzycy / do bitwy swą muzyką/ gräniem pobudzáiący.

Symphyton, vel Symphiton, i, g. neu. Herba vulgò Consolida major dicta, Schwartzwurtz/ żywokost.

Symplegas, adis, g. fœm. & Symplegma, atis, g. neu. Zusammenfügung / Spoiánie. lat. Complexio. Gemina symplegas, culi nates ipsæ sunt.

Symposium, ij, g. neu. Compotatio, concœnatio, conviuium, ein Mutzech/ Biesiádá. Symposiades, id est, Convivator, seu convivij dominus. Sympota, æ, g. m. id est, Compotor, Sympotria, id est, Compotrix.

Syn, in compositione Simul significat.

Synæresis, is, g. f. Contractio, Figura est, qua duæ vocales in unam diphthongon, aut etiam Vocalem conjunguntur.

Synagoga, æ, g. fæ, lat. Congregatio, Versamblung/ Gemeind/ Zgromádzenie.

Synalœphe, es, g. fœ. Figura, quando in fine dictionis Vocalis eliditur ob sequentem dictionem à Vocali incipientem.

Synanche, es, g. f. Das Zäpfflein oder Mandelgeschwär/ Halßwehe/ Skwinancya.

Synatroesmus, i, g. m. Multorum dictionum sine conjunctione congeries.

Syncerus, a, um, Lauter/ Rein/ Vngefälscht/ Szczery/ Czysty/ Nieprzypráwny. Fide syncera agere, Mit guten Trewen handlen/ Wiernie z kim iść. Synceritas, g. f. Sauberkeit/ Lauterkeit/ Szczerość. Syncere, & synceriter, adverb. Säuberlich/ gäntzlich / Szczerze / Cále. Insyncerus, a, um, Falsch / vnsauber/ Nieszczery/ Nieczysty. quidam simplici i, scribunt.

Synchrisis, is, g. fœm. Comparatio rerum & personarum inter se contrariarum.

Synchronos, i, g. masc. lat. Contemporaneus, Auff ein zeit lebend/ oder lebend mit einem ander/ Jednegoż czásu żyiący.

Synchysis, is, g. fœm. Hyperbaton undique confusum.

Sȳncĭpŭt, pĭtis, g. neut. Das vorder theil am Haupt/ Przednia część głowy. Item, ein gekocht theil von einem Säwkopff/ Głowizna.

Sȳncŏpă, æ, g. fœm. Figura, cum litera, vel syllaba è dictione tollitur.

Sȳnchrĭsis, is, g. fœ. dicitur quæ & Antithesis, Comparatio contrariorum.

Sȳndĭcŭs, i, g. masc. id est, Patronus civium, advocatus & defensor juris publici, Ein verordneter von einer Gemeind mit Befelh jhrer Sachen für Gericht zuhandlen/ es sey zu klagen oder zu verspręchen/ Syndyk/ Obrány od Rzeczypospolitey ná to áby iey spráw u práwá bronił lub pozywáiąc inszych/ lub pozywáiącym odpowiedáiąc.

Sȳnecdŏchē, ēs, g. f. Tropus, cum à toto pars, vel à parte totum intelligitur.

Sȳnĕdrŭs, i, g. m. id est, Consessor, sive Assessor, Consiliarius.

Sȳngrăphă, æ, g. f. vel Syngraphŭs, g. m. vel Syngraphum, i, g. n. Handschrifft/ vnd Verschreibung/ Cyrograf/ Intercyzá.

Sȳnŏdŭs, i, g. f. id est, Conventus, sive Cœtus. Synodus, ontis, g. m. Piscis.

Sȳnōnȳmă, orum, g. n. pl. nu. Diversæ voces unum significantes.

Sȳntēxĭs, is, g. fœ. Ohnmacht/ wan einem geschwindet von Kranckheit/ Suchoty choroba. Syntecticŭs, a, um, Der offt ohnmächtig wird/ Suchoty čierpiący.

Sȳnthĕsis, ĕos, g. f. id est, Figura, cùm singulare nomen collectivum verbo pluralis numeri jungitur. Item, Compositio, Item, ein Kleyd von grobem Tuch gemengt/ getheilt Kleyd/ Szátá brześtadná.

Sypharium, vide Siparium.

Sȳrmă, ătis, g. n. Der Schwantz/ so die Weiber an den Kleyderen nach jhnen schleiffend/ Rucho. Item, ein Kleyd mit solchem Schwantz/ Szátá długá. *Insanum, barbaricum, tragicum.*

Sȳrŭs, i, g. m. aut ut alij scribendum censent, Sirus, fossa est subterranea, condendis frumentis apta.

## TA

Tăbānŭs, i, gen. masc. idem quod Asilus, vel Oestrum, ein Bremß/ grosse Flieg/ Bąk/ Gżik.

Tabella, & Tabellarius, vide Tabula.

Tăbernă, æ, g. f. Allerley Hütten von Brettern gemacht. Wird auch für allerley Herberge gebraucht/ Budá/ Gospodá. *Famosa, obscura, madida, bibula, arcana.* Taberna vinaria, ein Weinhauß/ Dom gdzie szynkują Wino. Item, Taberna, Ein Kauffladen/ Krämerladen/ Werckstadt/ Krámnicá. Tăbernārĭŭs, ij, g. m. ein Krämer/ so in Hütten vnd Laden feyl hat/ Krámarz/ W krámnicy przedáiący. Tabernarius, a, um, ut. Comœdiæ tabernariæ, Niderträchtig/ darinn die Personen vñ Spielleuth seynd wie Handwercksleuth/ vnd geringträchtig Volck/ Komedie podłe/ gdzie Osoby kárczemne/ Krámárskie/ rzemieśnicześie representuią. Tăbernācŭlŭm, li, g. n. ein Hütte oder Zelte/ Namiot/ Ruczká.

Tăbēs, is, g. f. Die schwindende Siechtag/ oder Schwindsucht/ Suchoty. Item, Eyter/ Jad/ Ropá. *Pallida, nigra, calida, funesta, dira, livida, crudelis, horrenda, nefanda, fluida, pestifera, cruenta, lurida, fluens.* Tabes arborum, Schwindsucht/ Das Schwinden vnnd Außdörren/ Zásuszenie drzew. Tăbĭtūdō, dĭnis, g. f. idem. Tābĭdŭs, a, um, faul/ verdorben/ verdorret/ Suchoty čierpiący/ Nißczeiący/ Zásuszony. Nix tepida, schmeltzender Schnee/ śnieg táiący. Tăbĭfĭcŭs, a, um, Das schwindig oder Eyterhafftig machet/ Suchoty czyniący/ Nißczący/ Jątrzący. Tăbĭfĭcābĭlis, lĕ, idem quod Tabificus, obsolet. Tābĕfăcĭō, is, feci, factum, tābĕfăcĕrĕ, schwindend machen/ Wysuszáć. Tābēscō, is, tăbŭi, tābēscĕrĕ, schwinden/ verdorren/ mager werden/ Suchoty mieć/ Schnąć/ Chudnąć. Contabescere, Distabescere, & Extābēscĕrĕ, verschwinden/ außdörren/ Wysycháć/ Nißczeć. Extabuit opinio, metaph. ist abgangen/ Vstáło rozumienie. Intābēscĕrĕ, idem ferè, eindörren/ Schnąć.

Tăbŭlă, æ, g. f. ein Brett/ Taffel/ Tablicá/ Deszczká. Picta tabula, Ein gemalte Taffel/ Málowána tablicá. Cerata tabula, gewächsste Schreibtaffel/ Woskowána tablicá. Item, Tabula, Ein Schreibtaffel/ Rödel/ Register/ Reiestr. Tabula accepti & expensi, Rödel vnd Register vom empfangen vnd außgeben/ Reiestr dochodu y rozchodu. Tabulæ novæ, Allgemeine Abruffung/ Vernichtigung aller Schulden/ Handschrifften vnd Verschreibungen/ daß die krafftloß seyn sollen/ Zniesienie długu/ Intercyzá przyznawáiąca długu oddánie. Tabulæ, num. plurali, sive per diminutivum Tabella, Geschrieben Erbgemächt/ Zápisánie dziedzictwá/ Testáment/ sub-

subintelligitur Testamenti. It. Tabulæ, Schrifftliche Händel vnd Vberkomnussen/ Verschreibungen/ Brieff/ Schrifftlicher Bericht/ Zettel vnd dergleichē/ Pismienne/ Kontrákty/ Zápisy/ Listy/ Cedułky y tym podobne. Tăbēllă, æ, diminut. Täfflein/ Tabliczká. Tăbēllæ, pl. n. Sendbrieff/ List. Item, Tabellæ, in quibus Judices scribebant, Schreibtäfflein/ Táblice sedziow. Tăbēllāris, rĕ, ut: Sententia tabellaris, Ein heimlich Vrtheil in Schrifften/ Zdánie potáiemnie pismem wyrázone. Tăbēllārĭŭs, ij, g. m. ein Brieffträger oder Botte mit Brieffen/ Kursor. Tabellarius, a, um, ut: Lex tabellaria, quæ in tabulis à Judicibus scripta relinquebatur. Tăbēllĭō, onis, g. m. ein Schreiber/ als Stadtschreiber/ Pisarz/ Kursor. Calepin. sine authore. Tăbŭlāris, rĕ, Täfflein darauß zu machen dienlich/ Tabliczny. Tăbŭlārĭŭm, ij, & Tăblīnŭm, i, g. n. Cantzley vnd Gehaltkammer gemeiner Brieffe vnd Schrifften/ Káncellárya/ Metryká. Tăbŭlō, as, tăbŭlārĕ, vertäfflen/ Táricámi pokłádáć. Tăbŭlātĭō, onis, g. f. Vertäfflung/ Pokłádánie. Tăbŭlātŭs, a, um, vertäfflet/ Táricámi pokłádány. Tăbŭlātŭm, i, g. n. ein Dile oder Büne/ Estrich vnd dergleichen Boden/ Táricámi nákrycie/ Pokład.

Tăcĕō, es, tăcŭī, tăcitŭm, tăcērĕ, Schweigen/ Milczeć. Tacitum est, man hat das geschwiegen/ Milcza o tym. Item, Tacitum, substant. Etwas das man heimlich vnd verschwiegen wil halten/ Táiemnicá. Tăcēns, entis, partic. schweigend/ Milczacy. Tăcēndŭs, a, um, Zu verschweigen/ Czego trzebá milczeć. Tăcĭtŭs, a, um, Still/ geschwiegen/ das ist Schweigend/ Milczacy. Os tacitum præbere alicui, Sich also schweigend in das Angesicht lassen schlagen/ Pogebek stromnie znieść/ milczac. Tacitus, passivè aliquando accipitur, Geswiegen/ das ist/ Vngemeldet/ Milczány. Tăcĭtē, adverb. vel Tacitò, still/ ohn Reden/ Milczkiem. Tăcĭtūrnŭs, a, um, Der wol schweigen kan/ Milczacy/ Powśćiągliwy w mowie. Tăcĭtūrnĭtās, atis, g. f. Verschwiegenheit/ Milczacość/ Powśćiągánie się w mowie. Attăcĕō, āttăcēs, āttăcŭī, āttăcĭtŭm, āttăcērĕ, Cōntĭcērĕ, & Cōntĭcēscĕrĕ, Obtĭcērĕ, Rĕtĭcērĕ, & Sūbtĭcēre ferè eandem habent significationem, Verschweigen/ Zámilczeć. Cōntĭcĭnĭŭm, ij, g. n. Stille der Nacht/ Pierwospy. Rĕtĭcēntĭă, æ, g. f. Verhaltung dessen so man sagen solt/ Verschwiegenheit/ Zámilczenie.

Tactus, vide Tango. Tæda, vide Teda.

Tædeo non est in usu, sed impersonal. Tædĕt, tædēbăt, tædŭĭt, & tæsum est, tædērĕ, Verdriessen lassen/ Tesknić/ Mierzić się czym. ut: Vitæ tædet, Mir ist mein Leben erleydet/ Teskno mie żyć. Tædĭŭm, ij, g. n. Verdruß/ Tesknicá. Tædĭōsŭs, a, um, verdrüssig/ Teskliwy. Pērtædĕt, pērtædŭĭt, pertæsum est, pērtædērĕ, Erleyden/ Zmierzić sobie/ Zteskníć się. Pērtædēscĭt, idem. Pērtæsŭs, a, um, particip. sine verbo, Der ab einem Ding ein Verdruß hat/ Zmierzik sobie tę rzecz.

Tænĭă, æ, g. fœ. ein Haarschnur oder Haubenbändel/ Przepaská/ Bindá/ Vplotki. Tænĭæ, arum, g. f. pl. nu. gleissende Steinadern/ Żyły w kámieniu się błyszczace. Item, Tænia, genus piscis. Tænĭŏlă, æ, dimin.. ein Hauptbindlein/ Bindeczká/ Wianek.

Tagis, is, tagere, pro Tobsoletum.

Tālĕă, æ, g. f. ein Zweig zu beyden Orthen vnten vnd oben abgeschnitten/ das man in die Erden steckt/ Látorośl do sádzenia. Item, ein Kerbholtz oder Beyle/ Zworá. Tālĕŏlă, æ, dimin.

Tălēntŭm, i, g. n. Ein Gewicht/ hält 60. minas, welche thun 600. Cronen/ Tálent/ Wáży 60. grzywien/ minas názwáne. Talentum magnum, hält 80. minas, ma w sobie 80. minas.

Tālĭō, ōnis, g. f. Gleiche Wiedergeltung/ wenn man zugefügten Schaden mit gleichem abbezalt/ alß Aug vmb Aug/ Oddánie wet zá wet. Rĕ, tālĭō, as, rĕtālĭārĕ, Mit gleichem wiedergelten/ Wet zá wet oddáć. In malam partem sumuntur.

Tālĭs, ĕ, Solch/ Táki. Tālĭtĕr, adverb, Also/ Auff solche weiß/ Ták.

Tālĭtrŭm, i, g. n. ein Schnelle/ ein Knipp/ als wenn einer mit den Fingern schnellt oder Knipt/ Szczudłek.

Tālpă, æ, g. fœ. ein Scheermauß oder Maulwerff/ Kret. *Oculis capta, obruta terra.*

Tālŭs, i, g. m. ein Knod am Fuß/ Fersen/ Kostká nogi. Item, ein Spielwürffel/ Kut. Tāxīllŭs, li, diminut. Tālāris, rĕ, ut: Tunica talaris, Ein langer Rock bis auff die Fersen/ Suknia do kostek. Tālārĭŭs, a, um, ut: Ludus talarius, Würffelspiel/ Kutowy. Tālārĭă, orum, g. n. pl. n. Calceamenta ornata Mercurij. Talaria induere, Prov. Sich zu fliehen rüsten/ Mieć się ku uciecżce. Tālĭpĕdārĕ, i. e. Pedibus vacillare, obsol.

Tam,

Tam, adverb. comparandi So viel/ So sehr/ Ták bárzo. Tam vehementer, so hefftig/ Ták srodze.

Tāmārīcē, es, vel Tāmārīx, īcis, g. fœ. Támáryßek

Tāmēn, Conjunct. Doch/ Nichts destoweniger/ Wßákże/ Ácz/ Przynamniey. Tāmētsī, Conjunct. Ob wol/ Ácz/ Choć. Attāmēn, vel duæ dictiones, At, tāmen, & Vērūntāmēn, idem quod Tamen.

Tāmīnō, as, are, non est in usu, sed Composita. Attaminare & Contaminare, besudlen/ beflecken/ Pomázáć. Cōntāmīnātūs, a, um, nomen Besudelt/ befleckt/ Pomázány/ Zplugáwiony. Cōntāmīnātiō, onis, g. f. Befleckung/ Pomázánie/ Poßpecenie. Incōntāmīnātūs, & Intāmīnātūs, a, um, Vnbefleckt/ Niezmázány.

Tāndēm, adverb. Endlich/ zu letzt/ Wżdy kiedy/ Ná ostátek. Vix tandem, Kaum einmal doch/ Ledwie kiedyś. Ibis tandem aliquando, Du wirst doch zu letzt dahin gerathen/ Wżdy kiedy z tad poydźieß. Quamobrem tandem, Warumb doch? Ádla czego wżdy.

Tāndiū, adverb. So lang/ Ták długo.

Tāngō, is, tētīgī, tāctūm, tāngērē, Berühren/ anrühren/ bewegen/ schlagen/ Dotykáć Simul ac tetigit provinciam, So bald er die Landvogtey berühret hat/ das ist/ so bald er darein kommen ist/ Ják ieno do powiátu przypadł. Aliquem tangere, Einen antasten/ treffen/ bemühen/ treiben/ Niepokoić/ Vćiśkáć. Ubi Aristoteles ista tetigit, Da er berührt hat/ das ist/ gemeldt/ Gdźie tego tchnął/ námienił Aristoteles. Acu tetigisti, Du hasts eben getroffen/ Tráfiłeś/ Zgadłeś. Vox aures meas tetigit, Eine Stimm ist mir zu Gehör kommen/ Głos do ußu moich przyßedł. Tāctīo, onis, g. f. & Tāctūs, ūs, g. mas. Berührung/ Dotykánie/ Dotknienie. Tactus, a, um, partici. getroffen/ berührt/ Dotkniony/ Tráfiony. Fulmine tactus. Item, De, vel è cœlo tactus, Vom Blitz getroffen/ Piorunem uderzony. Intāctūs, a, um, Vnberührt/ vnbefleckt/ Niedotkniony/ Niezmázány. Intāctīlīs, lē, Vnberührlich/ Niedotkliwy. Attīngō, is, āttīgī, āttāctum, āttīngērē, Anrühren/ Dotchnąć. Nil attingit ad rem, Es dienet nicht zur Sach/ Do rzeczy nic nie należy. Attingit me sangvine, Er ist mein Blutsfreund/ er gehöret mir an/ Pokrewny mi iest. Attingere aliquem summa necessitudine, Eines der allernechste Freund seyn/ Przyiaćielem komu być wielkim. Attingere oram aliquam sive regionem, An ein Land stossen/ etc. Do lądu/ źiemie támtey przybić. Attingere leviter studia, Liderlich lernen/ Skoßtowáć trochę náuk. Si qua te attingit cura, Ist dir etwas angelegen/ Jeśli ćo ná tym należy. Attingere aliquem, Von einem reden/ oder/ eines ingedenck seyn vnd jhn melden/ Tykáć kogo/ Mowić o kim. Attingi dolore, Mit Schmertzen berührt werden/ oder bekümmert werden/ Żalem być dotkniony m. Attingi invidia, Vngunst erfahren/ Od nienawiśći/ Zazdrośći być ußczypnionym. Attāctūs, ūs, g. m. Berührung/ Tykánie/ Dotknienie. Contingere, idem quod Attingere. Contingere terram osculo, die Erd küssen/ Źiemię pocáłowáć. Contīngīt, imperson. Es wiederfähret/ es begibt sich/ Tráfia się/ przypada. Si mihi vita contigerit, So ich leben werde/ Jeśli będę dłużey żyć. Id contigit, Es ist darzu kommen/ To się przytráfiło. Cōntāgīūm, ij, g. n. Cōntāgīō, onis, & Cōntāgēs, is, g. fœ. Ein Berührung/ gefährliche Berührung/ erbliche oder anklebende Kranckheit/ Záráza/ Przyrzut. Contagio aspectus, Kranckheit durch anschawen eines andern ererbt/ Záráza od poyrzenia. Contagio belli, Berührung des Kriegs/ vnd antreffender Schad desselbigen/ Záráza woienna. Contagio conscientiæ, Ein böß Gewissen/ Złe sumnienie. Cōntāgīōsūs, a, um, Contagiosa febris, Ein erblich Fieber durch Berührung eines anderen/ Przyrzutna febrá. Obtīngīt, ōbtīngēbāt, ōbtīgīt, non nisi in tertiis personis legitur, Es trägt sich zu/ Es wiederfährt/ Tráfia się/ Przydawa się. Pērtīngērē, gäntzlich berühren/ Dośiąc. Ab oculis pertingit ad cerebrum, Langet von den Augen bis an das Gehirne/ Od oczu aż do mozgu się rozćiąga.

Tanquam, adverb. similitudinis, Gleich als/ Jákoby. Tanti, Tantidem, Tantillus, Tantisper, Tantopere, Tantulum, Tantum, Tantummodo, Tantundem, vide Tantus.

Tāntūs, a, um, So groß/ Ták wielki. Tāntūlūs, a, um, dimin. Tantuli doni causa, Vmb ein so kleine Gaab/ Dla ták máłego dáru. Tāntīllūs, a, um, dimin. à Tantulus, Gar klein/ Ták máły. Tāntūlūm, & Tantillum, adverb. Zum wenigsten/ Tyluczko. Tanti, & Quanti, genitivi cum eorum compositis, Tantidem, Quantilibet, Quanticunque

ticunque; similiter totidem pluris & minoris jungitur verbis pretium significantibus: qualia sunt, Emo, Vendo, Væneo, Mercor, Comparo, Æstimo, Constat, Conduco, Loco, Fœneror, Paciscor, Pango, pepigi, Condemno, Postulo, & si quæ sunt similia, ut: Nihil mihi tanti est, Ich schätze nichts so groß/ Niczego sobie ták bárzo nieważe. Tantīspēr, adverb. So lang Ták długo. Tantō, adverb. ut: Tantò magis, So viel mehr/ Tym więcey. Tantò minoris, Umb so viel weniger/ Tym mniey. Tantōpĕrē, adverb. significat Tantùm. Tam vehementer, So fast/ Ták bárzo. Tantum, adv. Allein/ Tylko. Tantum est, Es ist so viel/ Tyle ich/ Tylo tego. Tantum ad numerum, So viel/ Ták wiele ich. Tantūmmŏdō, adv. Allein/ Tylko. Tantūndĕm, hujus Tantīdĕm, g. n. Eben oder gerad so viel/ Tyleż.

Tāpēs, pētĭs, g. mas. vel Tāpētē, ēs, vel Tapetum, i, g. neut. Ein gewirckete Decke/ heydnische Decke/ Teppig/ Opona/ Szpalera. *Pictus, pulcer, tonsilis, altus, purpureus, Assyrius, picturatus, Alexandrinus.*

Tăphŏs, i, g. m. Sepulchrum, ein Grab/ Grob. Hinc Epitaphium, v. supra.

Tăpīnŏsĭs, is, g. f. Figura, cum rei magnæ expositio humili oratione perficitur, Erniderung/ Pokora.

Tărāntŭlă, æ, gen. fœm. Stellionis genus.

Tarătāntără, vox ficta, ein Trommeten Thon/ Trąb dźwięk.

Tārdūs, a, um, Gmach/ Langsam/ Leniwy/ Nierychły. Tardum ingenium, Langsam zu begreiffen/ Tępy dowcip. Item, Tardus, Toll/ unverstendig/ Tępy/ Niedowcipny. Fumus tardus, Dicker Rauch der gmäglich auffgehet/ Dym gęsty/ bury. Tārdĭŭscŭlŭs, a, um, dimin. Ein wenig langsam/ es sey am Leib oder am Verstand/ Przyleń. Tārdē, tārdĭŭs, tārdĭssĭmē, adv. spath/ späther/ langsam/ gmächlich/ Pozno/ Nierychło. Tārdĭtās, atis, Tārdĭtūdō, dinis, g. fœ. Gemachheit/ langsamkeit/ Gnuśność/ Tępość. Tardities, ēi, idem, sed obsol. Tārdĭgradŭs, a, um, Eines gemachen Gangs/ Leniwy w chodzie. Tārdĭlŏquŭs, a, um, Langsam im reden/ Nieporywczy w mowie. Tārdĭpēs, pĕdĭs, idem apud Poëtas. Tārdō, as, avi, atum, tārdārĕ, saumen/ verhindern/ Opozniáć/ Zwłaczáć. Negotium aliquod tardare & procrastinare, ein Geschäfft verschleiffen/ verlängern/ Spráwę táko zwłaczáć/ pomáłu odpráwowáć. Tārdātŭs, a, um, Verhindert/ Opozniony/ Zwleczony. Tārdēscō, is, tārdēscĕrē, Langsam werden/ Gnuśnieć/ Martwieć. Rĕtārdō, as, rĕtārdārĕ, verhinderen/ Zátrzymawáć/ Opozniáć. Rĕtārdātĭō, onis, g. f. Saumung/ Hindernuß/ Zátrzymánie. Rĕtārdātŭs, a, um, Versäumbt/ verhindert/ Zátrzymány.

Tārmŭs, i, gen. masc. ein Fleischmade/ Robacy w mięsie.

Tărtărŭs, i, g. m. & in pl. Tārtără, orum, g. n. locus infernalis, *Plutonius, squalidus, tristis, impius, mæstus, infestus, ater, lucis egenus, tenebrosus, opacus, inanis, funestus, durus, fremens, inamanus, profundus, niger, cavus, vorax, rapidus, infaustus, luridus, concavus, pallidus, Belialis, ululans.* Tārtărĕŭs, a, um, Höllisch/ Piekielny.

Taura, Taurea, Taurinus, v. Taurus.

Taūrŭs, i, gen. masc. Stier oder Farr/ Byk. *Auriger, fortis, fumans, minax, trux, æripes, validus, torvus, furibundus, corniger, acer, furens, spatiosus, rapidus, bellator, arduus, turpidus, indomitus, furiosus, tumens, durus, segnis, ignifer, ardens, alacer, ferox, horridus, fugax, saliens, oculosus, agrestis, horrificans.* Taūră, æ, g. f. ein unfruchtbare Kuh/ Krowá jáłowa. Taurus, accipitur & pro quocunque forti bove, ein Ochs/ Woł. Item, Taurus, Cœleste signum. Item, pro radice arboris. Taūrī, pl. nu. & Taūrīlĭă, Ludi in honorem Deorum infernorum facti. Taurīnŭs, a, um, eines Stiere/ Bykowy. Taūrea, æ, g. f. ein Rinderlederne Geissel/ Korbácz. Taūrĕŭs, a, um, von einem Stier oder Farren/ Bykowy. Taūrĭfer, ra, rum, ut: Campi tauriferi, Darauff viel Stier oder Farren gehirtet oder aufferzogen seyn Pole gdzie wiele bykow się páśie. Taurĭfōrmĭs, e, Wie ein Stier od' Ochs gestaltet/ Byczego kształtu.

Taūtŏlŏgĭă, æ, g. fœ. Figura, qua idem multis verbis idem significantibus explicatur.

Tāx, Vox est fictitia, Das lauten von einem Schlag mit einer Geissel/ Pląsk/ Trzásk.

Tāxō, as, avi, atum, tāxārĕ, ein Ding schätzen/ anschlagen/ Szácowáć. Item, Taxare aliquem, Einen schelten/ straffen/ auff einen reden/ Obmawiáć kogo. Tāxātĭō, onis, g. fœ. Beschätzung/ Szácowánie. Tāxātŏr, oris, g. m. ein Beschätzer/ Szácownik. It. ein Schmäher/ Lästerer/ Szczypácz/ Obmawiácz. Rĕtāxō, as, rĕtāxārĕ, Einen wiederumb schelten/ der einen andern gescholten hat/ Odszydzić.

Tāxŭs,

Tāxŭs,i,g.fœ. Eyberbaum/Cis. Arbor ſimilis eſt abieti, baceas profert venenatas, præcipue in Hiſpania, *Cyrnæa, nocens, inimica, metuenda, funeſta, flagrans, peſtifera, mortifera, noxia, feralis, letalis, amans frigora, olens, baccifera, letifera, Germanica, levis, amara,*

Tē, ſyllabica adjectio, quæ pronominibus Tu, & Te adjungitur, vt: Tute, Tete.

Tēchnă, æ, g.fæm. Kunſt/ Sztuká. Item, Geſchwindigkeit/ Betrug/ Liſt/ Zdrádá. Tēchnĭcŭs, a, um, id eſt, Artificioſus, Kunſtreich/ Rzemieśnik. Tēchnŏphyŏn, latine Artis productio.

Tectorium, & tectum, v. Tego.

Tēcŭm, pro Cum te, Mit dir/ Z tobą.

Tēdă, æ.g.fœ. ein Gattung Baums ſo brennt gleich wie ein Fackel/ łuczywo/ Soſná tłuſta. Item, ein Fackel/ Laná świecá. Accipitur etiam pro nuptijs, ſive pro ipſo conjugio. Tēdĭfĕr, ra, rum, Der ein Fackel trägt/ Laną świecę noſzący.

Tĕgĕs, etis, g.fœm. ein Matte oder dergleichen Decke/ auß Binz/ Stroh/ ꝛc. geflochten/ Mátá/ Rogoża. Tĕgĕtĭcŭlă, æ, g. fæ. ein kleine Matte/ Mátá máłá/ Rogoſzká.

Tegillum, & Tegmen, v. Tego.

Tĕgō, is, texi, tectum, tĕgĕrĕ, Decken/ Nákrywáć. Item, Beſchirmen/ heimlich halten/ Bronić/ Táić. Sententiam ſuam tegere, Seine Meinung verſchweigen/ verhalten. Swego zdánia nie wyiáwiáć. Vultu dolorem animi tegere, Tectŭs, a, um, partic. ſive nomen ex particip. Gedeckt/ Zákryty. Verba tecta, Verdeckte Wort/ Słowá ſkryte/ táiemne. Tēctē, adv. verborgentlich/ Zákryćie potáiemnie. Tēctŭm, i, g.n. ein Tach/ Dách. *Vmbroſum, inclitum.* Item Tectum, pro domo frequenter poni ſolet, ein Herberg/ Dom/ Godſpodá. Tēctōrĭŭm, ij, n. Gepfläſter/ es ſey von Gyps/ Leymen od Kalck/ Tynk/ Polepá/ Piekrzydło. Tēctōrĭŭs, a, um, vt: Calx tectoria Kalch zuweiſſen od pfläſteren dienlich/ wápno tynkowe. Tēctŏr, oris, g. maſc. ein Weiſſer oder Pfläſterer/ Tynkarz. Tēgmĕn, & Tegumen, vel tegimen, inis, & Tegumentum, i, g.n. ein Decke/ Nákrycie/ Záſłoná. Tĕgŭlŭm, i, g. neu. idem. *Textile.* Tegīllŭm, i, dim. Cōntĕgō, cōntĕgĭs, cōntēxī, cōntēctŭm, cōntēgĕrĕ, Bedecken/ Przykryć. Contegere tumulo, Mit einem hauffen Erden zudecken/ Zágrześć. Dētĕgĕrĕ, Entdecken/ auffdecken/ Odkryć. Detegere inſidias, metaphor. Den Liſt vnd Betrug an Tag bringen/ offenbaren/ Odkryć zdrádę. Detegere ſtomachum, eim ſagen was er im Hertzen hat/ Wypowiedzieć/ wyiáwić myśl ſwoję. Dētēctŭs, a, um, partic. Geoffenbart/ Odkryty/ obiáwiony. Detectus caput, Der das Haupt bloß hat/ Golec. Integere, idem quod Tegere. Intecta ſtramento tecta, Mit Stroh gedeckt/ Poſzyte ſłomą. Intĕgŭmēntŭm, i, g. neu. Decke/ Deckel/ Nákrycie/ Deká. Involucra & integumenta, Verdeckte Reden/ Słowá táiemne. Integumenta flagitiorum, Deckmantel der Laſter/ Pokrywká zdrády. Pertegere, Gar decken/ Przykryć. Obtegere, Allenthalben bedecken/ Okryć. Diſſimulare, & obtegere, Verbergen/ Zákryć. Zátáić. Prætegere, Vorhin decken/ Okrywáć z przodku. Protegere, Beſchirmen/ beſchützen/ Bronić/ Záſłániáć. Prōtēctĭō, onis, g.f. Beſchirmung/ Bronienie. Prōtēctor, oris, g. maſc. Beſchirmer/ Obrońcá. Prōtēctŭs, a, um, Beſchirmet/ Obroniony. Improtectus, a, um, Vnbeſchirmet/ vnbedeckt/ Nieobronny/ Nieokryty. Sūbtēgmĕn, minis, Der Wefeldraht/ deß Wefers Scheerdraht/ Wątek/ Podſzewká. Sŭpērcōntegĕrĕ, Vberdecken/ Nákryć/ Przykryć. Sŭpĕrīntĕgĕrĕ, Oben drauff decken/ Nákryć. Rĕtĕgĕrĕ, Auffdecken/ entblöſſen/ Odkryć. Rĕtēctŭs, a, um, Entdeckt/ geoffenbaret/ Odkryty/ obiáwiony.

Tēgŭlă, æ, g.fœ. ein Dachziegel/ Dáchowká. *Convexa, curta.* Sūbtēgŭlānĕŭs, a, um, Das vnter einem Ziegeltach iſt/ Poddáchowy. Sūbtēgŭlānĕă, orum, Loca ſub tegulis.

Tēlă, æ, g.fæm. Geweb/ Leynen Tuch/ Płotno. *Perennis, Dionea, ſollicita,* id eſt, Sollicite facta. *Archæmenia, Arachnæa, tenuis, Memphitis,* tidis, *pendula, Icariotis,* tidis. *Pharia,* id eſt, Ægyptia. Telam exordiri, proverb. ein verwirten vnd langen Handel anheben/ Rzecz wielką/ ſpráwę záczać.

Tĕlămōnēs, plur. num. in ædificijs dicuntur hominum ſimulacra, quæ gibboſa ferè figura effingebantur, vt columnas ſuſtinere, & ſub ipſo pondere propemodum ſuccumbere viderentur, à Græcis Atlantes dicuntur, Käpffer vnd Vnderſperren von Männlein/ Obrázy ludźi rzezáne wypukło/ że ſłupy dźwigáć y przechyláć ſię z nimi zdáły.

Telinum, i, ein Gattung Salbey / Rodzay Szalwiey.

Tellus, uris, g. fæ. Die Erde/ ziemiá. *Picta, alma, florida, fertilis, Dædala,* i.e. varia, *humida, humens, fecunda, arenosa, verna, solida, dives, globosa, roscida, gravida, omnifera, frugifera, madida, opulenta, ferax, pendula, parens frugum, vernans, vorax, herbifera, versicolor, feta, renidens, succumba, prægnativa, gelida, reproba & maledicto proxima tellus, quæ tribulos, spinas, vepres, incendia profert.*

Telo, onis, g. m. A rusticis dicitur instrumentum longum ex ligno, quo vtuntur ad aquam è puteis hauriendam.

Telonium, ij, g. n. ein Zollbanck / Celnictwo. Telonarius, ij, g. masc. ein Zöllner/ Celnik.

Telos, lat. Finis, ein End/ Koniec. vel Tributum, Vectigal, Zoll/ Cło.

Telum, i, g. neu. ein Pfeil / allerley das man scheust oder wirfft / Pocisk/ Strzała. *Martium, acutum, infestum, penetrabile, mißile, fatale, immedicabile, stridulum, illitum, noxium, volabile, lucidum, mortiferum, volans, vulnificum, strictum, exitiabile, jaculabile, vibrans, tremens, perfidum, nocens, ferum, imbutum, cruentum, luridum, iniquum, tinctum, bellicum, baleare, stridens, hosticum, sequax, festinum, fragile, intortum, infectum sangvine, terga sequens, vltrix, celer, sitiens cruorem, hostile, coruscum, violentum, fulmineum, voluere, ferratile, sangvinolentum, horrendum, nefarium, peracutum, plumbiferum, inevitabile, letale, crudele, venenatum, ventosum, caducum.* Telifer, ra, rum, Der Pfeil/ Bogen oder Armbrust trägt/ Pocisk / strzały / broń noszacy.

Temerarius, Temere, Temero, v Temeritas.

Temeritas, atis, g. f. Frevelheit/ Künheit/ Nierozmyslność/ Niebácznosć. Temeritudo, dinis idem, sed obsolet. *Cæca, furiosa.* Temere, & Temeriter, adverb. Vnbesinnlich / vngefehrd/ freventlich/ Nierozmyslnie/ Niebácznie. Temero, as, temerare, Freventlich schänden/ sonderlich heilige vnd geweyhte Ding entweihen/ Gwałćić. Profánowáć. Temerator, oris, gen. masc. ein Fälscher/ Gwałćićiel. Temerarius, a, um. Freventlich/ verwegen/ vnbesonnē/ gähstützig/ nierozmyslny. Temeratus, a, um, Befleckt/ geschändet/ Zgwałcony / Zprofánowány. Intemeratus, a, um, Vngeschändet/ vngefälscht / Niezgwałcony/ niesprofánowány.

Temetum, i, g. n. pro Vino accipitur. Temulentus, a, um, Truncken / Voll Weins/ Pijány. Temulentia, æ, g. fœ. Trunckenheit/ Opilstwo. Temulenter, adver. Trunckner weiß/ Popijanu.

Temno, is, tempsi, temptum, temnere, & contemnere, Verachten / Gárdzić / Lekce ważyć. Contempto, as, contemptare, frequen. Immer zuverachten/ Wzgárdzáć. Contemptus, a, um, nomen ex partic. Veracht/ Wzgárdzony. Contemptibilis, le, Veráchtlich/ Wzgárdy godny. Contemptor, oris, g. m. ein Verachter/ Gárdźićiel. Contemptrix, icis, g. fœm. Verachterinn/ Wzgárdzáiąca. Contemptio, g. fœm. Verachtung/ Wzgárdá/ Pogardzánie. Contemptim, adverb. Veráchtlich/ Gárdząc / Wzgárdzenie.

Temo, onis, gen. masc. Dechsel/ das lang Holtz daran die Joche gebunden seynd / Zwergholtz / Dyszel/ kiy járzmo spináiący. Lignum transversarium. *longus, agilis.*

Tempero, as, avi, atum, temperare. Mässigen/ rechtmässig machen / vermischen / Miárkowáć/ Mieszáć. Æs temperare, Dem Ertz ein Zusatz geben/ Przyprawiáć miedź. Alicui temperare, Eines verschonen / Przepuśćić komu. Gulæ temperare, Sich mit Speiß vnd Tranck mässigen / Miárkowáć się w iedzeniu y piciu. Linguæ temperare, Die Zung zähmen / Język hámowáć. Templis non temperatum est, Man hat der Gottshäuser nicht verschonet / y kośćiołom nie przepuszczono. Temperans, antis, particip. mässig/ züchtig/ behutsam/ Powśćiągliwy/ skromny. Temperans, nomen, Verschonend/ przepuszczáiący. Temperanter, & Temperate, adverb. Mässiglich/ Miernie/ Skromnie. Temperatus, a, um, partic. sive nomen ex particip. Mässig/ Mierny. Temperatio, onis, g. fœ. Mässigung / Miárkowánie. Temperator, oris, g. m. Mässiger/ Rządźcá/ Przyprawiácz. Temperamentum, i, g. n. Mittelmässigkeit/ Rechtmässigkeit/ Miárkowánie/ pomiar. Temperatura, æ, & Temperies, ei, g. f. Milterung/ rechtmässigkeit/ Mierność. Cœli temperies, Rechtmässigkeit der Lufft / Pogodá. *Salubris, verna, benigna,* Temperantia, æ, g. foe. Mässigkeit/ Abbruch vnzimlicher Begierden vnd Anfechtungen/ Mierność. Intemperans, antis, Vnmässig/ niemierny/ Niepowśćiągliwy. Intemperatus, a, um, Vnmässig / der kein Maaß halten kan / Niemierny. Intemperantia, æ, g. fœm. Vnmässigkeit / Nie-

po-

powśćiągliwość. Intĕmpĕrātē, & Intĕmpĕrāntĕr, adverb. Vnmässiglich/ Niepowśćiągliwie/ Niemiernie. Attempĕrārē, Sich recht schicken/ recht fügen/ Przystosowáć. āttĕmpĕrātē, adver. Mässiglich/ Pomiernie / Wczás. ŏbtĕmpĕrō, as, ŏbtĕmpĕrārē, Gehorsam seyn/ folgen/ Posłusznym być. Obtemperare cupiditati alicujus, Eim willfahren / Wolę czyie pełnić. ŏbtĕmpĕrātĭō, onis, g. fœ. Willfahrt/ Folge/ Gehorsamb/ Posłuszeństwo.

Tĕmpĕstās, Tempestivus, v. Tempus.

Tĕmplūm, i, g. neu. ein Tempel/ Kirch/ ein geweyhet vnd geheiligt Orth/ Kośćiół. *Operosum, lucidum, fulgens, niveum, aureum, venerabile, marmoreum, religiosum, excelsum, sacratum, altum, sanctum, arduum, impollutum, cultum, votivum, opimum, pretiosum, sublime, inclytum, grande, immane, spatiosum, cavum, excultum, pictum, auratum, conspicuum, eburnum, sacrum.* Item, Templum est locus, vel in cœlo vel in terra notatus ab augure. Cōntĕmplŏr, aris, atus sum, cōntĕmplārī, deponens, Anschawen/ Przypátrowáć się/ Ogladáć. Animo contemplari, Betrachten/ Rozważáć. Cōntĕmplāns, antis, antis, Anschawend / Przypátruiący się. Cōntĕmplātŏr, oris, g. m. Anschawer / Przypátruiący się. Cōntĕmplātĭō, onis, g. fœm. Anschawung/ Przypátrowánie. Cōntĕmplātīvŭs, a, um, Das zu Beschawen dienet / Przypátruiący się. Extemplò, adverb. Bald / von stund an/ Záraz.

Temporalis, vide Tempus.

Tempus, poris, g. neu. Zeit/ Czás. *Irreparabile, edax, tacitum, subitum, avidum, fluitans, irrevocabile, invidum, avarum, obliviosum, lubricum, mobile, fugitivum, labens, irremeabile, volubile.* Obedire tempori, Sich nach der Zeit schicken / Czásowi się ákommodowáć. Alienum tempus est mihi tecum expostulandi, Es ist mir jetzt nicht gelegen / Niemam teraz sposobnego czásu. Suo tempore, Zu rechter gelegener zeit / Swego / sposobnego czásu. Suspiciosum tempus, Ein gefährliche zeit/ niebespieczny czás. Tempore, Bey Zeiten/ Wczesnie. Tĕmpŏrā, orum, pl. nu. tant. Der Schlaaff/ Seyten des Haupts zwischen Augen vnd Ohren/ Skronie. Tĕmpŏrī, vel Tĕmpŏrĕ, adverb. Zeitlich/ zu rechter zeit/ Wczesnie zá czásu. Tĕmpŏrĭŭs, adver. deductum à Tempori, adver. Zeitlicher/ balder/ Rychło. Tĕmpŏrānĕŭs, a, um, pro tempestivo in Bib. barbarum.

Tĕmpŏrānĕŭs, a, um, & Tĕmpŏrālĭs, le, Ein zeitlang/ ein zeitwehrende/ oder das zu der zeit gehört/ Doczesny. Tĕmpĕstās, atis, g. fœm. Zeit/ wetter/ Czás/ Pogodá. Item, Vngewitter/ Niepogodá. *Fœda, sonora, turbida, ventosa, opaca, gravida procellis, volans, pluvia, fera, aspera, horrida, acerba, maligna, animosa, naufraga, atrox, violenta, sæviens, maritima, iniqua, dira, vorax, valida, atra, inopina, furibunda, nimbosa, fragosa, aëria, obscura, nimbifera, turbulenta.* Tempestas bona, Gut Wetter/ Pogodá. Tĕmpĕstŭōsŭs, a, um, Voll Vngewitter / Burzliwy / Niepogodny. Tĕmpĕstīvŭs, a, um, Recht zeittig/ Rány/ Wczesny. Tĕmpĕstīvĭtās, atis, g. fæm. Rechte zeit/ Wczás/ Pogodá. Tĕmpĕstīvē, adverb. Bey zeiten / zu rechter zeit/ Wczesnie. Tĕmpĕstŭs, a, um, vt: Intempesta nox, Vnzeit der Nacht/ wenn es nicht zeit ist/ etwas zuthun / Noc niepogodna. Intĕmpĕstās, atis, g. fœ. Vngewitter des Luffts / Niepogodá. Intĕmpĕrĭēs, ei, g. fœ. idem. Cœli intempestate, Wegen Vngewitter / niepogodá. Intĕmpĕstīvŭs, a, um, Vnzeitig / Vngelegen / Niewczesny. Item, Vnglücklich/ das etwas vnglücks anzeigt/ Nieszczesny/ co złego známionuiący. Intĕmpĕstīvē, adver. zu Vnzeiten/ Niewczesnie. Cōntĕmpŏrānĕŭs, a, um, ejusdem temporis. Sipont. sine auth. ēxtĕmpŏrē, vel duobus verbis ex tempore, Zur stund/ geschwind/ Nagle/ Porywczo/ Nierozmyślnie. ēxtĕmpŏrālĭs, le, & ēxtĕmpŏrānĕŭs, a, um. Das ohn eyl ohn Zurüstung geschicht vnd behend/ Nierozmyślny / Nagły. ēxtĕmpŏrālĭtās, atis, g. fœm. ein behende Geschwindigkeit/ Nágłość.

Temulenter, Temulentus, v. Temetum.

Tenāsmŭs, i, g. m. Treibende Noth des Stulgangs ohne wirckung / śilenie się w stolcu.

Tenacitas, & Tenax, v. Teneo.

Tĕnchă, æ, g. f. ein Schleich/ piscis, Lin.

Tĕndĭcŭlă, æ, g. fœm. ein FallStrick/ Sieć/ śidło ná ptaki.

Tĕndō, is, tĕtĕndī, tensum, vel tĕntŭm, tĕndĕrĕ, Strecken/ spannen/ ćiągnąć/ Rozćiągáć. Sententiæ in diversum tendunt, Die Meynungen seynd einander wiederstreitend / Zdánia się sobie przećiwią. Item, Tendere, Ziehen/ fahren/ Reysen/ Iść/ ćiągnąć do kąd. Cursum aliquo tendere, Stracks etwan hin eylen/ Bieżeć do kąd. It. Tendere, Zelten spannen/ Rozbijáć

namiot. Tĕntōrĭŭm, ij. g. n. ein Zelte / Namiot. Tĕntōrĭŏlŭm, li, dimin. Tēnsŭs, vel Tĕntŭs, a, um, particip. Geſpannen / außgeſpannen / Roſpoſtárty. ăttēndō, is, āttēndī, āttēntŭm, āttēndĕrĕ, Auffmercken / Vważáć. Attendere rei alicui, Etwan eim Ding fleiſſig obliegen / Pilnowáć rzeczy jákiey. Attendere aliquid, vel aliquem, Fleiſſig auff ein ding ſeyn / oder einem fleiſſig zuhören / Pilnowáć czego / Pilno ſłucháć. Attendere æquo animo, Gern vnd gutwillig auffmercken / Pilno ſłucháć. āttēntŭs, a, um, part. ſive nomen ex partic. Fleiſſig auffmercken / Pilno uważájący. Attenta vita, pro intenta & curioſa, Ein ernſthafftig vnd ſorgſam leben / Dozorny żywot. āttēntĭō, onis, g. f. Sorg / Auffmerckung / Pilność / Przyłożenie chęci. Attēntē, adverb. Fleiſſiglich / Pilnie. Attente legere, Fleiſſiglich leſen / Pilnie czytáć. Pĕrāttēntŭs, a, um, Gar merckſam / Pilny. Pĕrāttēntē, adverb. Mit fleiſſigem auffmercken / Pilnie / Cōntēndĕre, Spannen / oder außſtrecken / Rośćiągáć. Vincula contendere, Die Bänd zuſammen ſtrengen / oder ſtricke / Sćiągnąć zwiąſki. Romam contendere, Nach Rom ziehen / Do Rzymu jecháć. Item, Contendere, All ſein Krafft ankehren / Vſádzáć śię / Vśiłowáć. Omnibus nervis contendere, idem. Ad magna contendere, Groſſen dingen nachſtellen / Do wielkich rzeczy śię piąć. Contendere aliquid ab aliquo, Einen vmb etwas bitten / Prośić o co. Contendere adverſus aliquem, Mit eim zancken / Swárzyć śię. Cōntēntŭs, a, um, partic. Geſpannet / Rozćiągniony. īncōntēntŭs, a, um, Vngeſpannet / Nierozćiągniony. Cōntēntĭō, onis, g. fœ. Kampff / ernſtliche Vnterſtehung / Zanck / Spaan / Vśiłność / ſpor / ſwar. Venire in contentionem, In ein Spaan kommen / ſwárzyć śię. Contentio apud Rhetores eſt cum ex contrarijs rebus oratio conficitur, vt: Habet aſſentatio jucunda principia: eadem exitus amariſſimos affert. Cōntēntē, cōntēntĭŭs, cōntēntĭſſĭmē, adverb. Streng / ściśle. Cōntēntĭōsŭs, a, um, Hefftig / der groſſe mühe anwendet / Swarliwy / Sporny. Contentioſa oratio, Strenge Rede / Mowá sporna. Cōntēntĭōsē, adverb. Hefftiglich / Spornie. Detendere, Ablaſſen / abſpannen / Spuſzczáć. Diſtendo, is, tenſi, tenſum, vel tentum, diſtendere, Zerſtrecken / außſpannen / außdehnen / Rozćiągáć / Roſpierać / Náſtykáć. Curas hominum diſtendere, die ſorg der Leuthen mehren vnd vollſtrecken / Stáránia / práce przyczyniáć. Dīſtēntŭs, a, um, Zerſtreckt / erweitert / außgefüllt / außgeſpannet / Rośćiągniony / Nátkány / Opękáły. Dīſtēntō, as, dīſtēntārĕ, frequent. Embſig ſpannen / Roſpierać. Dīſtēnsĭō, onis, g. fæ. Außdehnung / Rośćiągánie. Extendere, Außſtrecken / Wyćiągáć. Extendere preces, Die Gebett lang machen / Przedłużáć modlitwe. Extendere ſe magnis itineribus, Groſſe Tagreiſſen thun / Iść / jecháć prędko. ēxtēnsĭō, onis, g. fœm. Außſtreckung / Rośćiągłość. Extentus, ſive Extenſus, a, um, Außgeſtreckt / Rośćiągniony. Extentare, freq. Sehr außſtrecken / Rozćiągáć. Intendere, ſpannen / ſtrecken / Rozćiągáć / Wyćiągáć. Item, Fürnemmen / nachtrachten / Zámierzáć / Godźić. Intendere alicui rei, Eim Ding fleiſſig nachtrachten / Rzeczy jákiey pilnowáć. Iter ad prætorem intendere, Zu dem Richter gehen / Do ſędziego iść. Oculos intendere, Die Augen auffſperren / Oczy wyćiągáć. Intendere vincula collo, Strick an den Hals legen / Zá ſzyję uwiązáć. Intendens, entis, partic. ſive nomen ex particip. Primis intendentibus tenebris, So bald die erſte Dunckelheit einfiel / Gdy śię poczęło zmierzcháć. Intenſus, ſive Intentus, particip. ſive nomen ex particip. Geſtreckt / geſpannen / Rozćiągniony. Item, Gefliſſen / auffmerckend / ſorgſamb / Pilny / Vważájący. Intentus, us, g. m. vt: Intentus palmarum, Das außſtrecken / oder außſpannen der Händ / Rozćiągnienie rękú. Intenſio, ſive Intentio, onis, g. f. Das Spannen / Náprężenie. Intentio luſus, Fleiß auffs Spiel / Pilność w gránu. Itē, Intentio, Die Meinung vnd fürnehmen eines Menſchen / Zámierzánie do czego. Item, Sorg / Fleiß vnd Ernſt auff etwas / Pilność / Staránie. Item, Anlag / Mehrung / Przyłożenie. Intentè adverb. Fleiſſiglich / Pilnie. Intentare, frequent. vt: Manus alicui intentare, Hand an einen legen / Zámierzyć śię ná kogo. Intentant omnia mortem, Alle Ding dröhen den Todt / Wſzytkie rzeczy grożą śmiercią. īntēntātŭs, a, um, vt: Gladij intentati, Schwerder gegen eim gehalten vnd gedröhet / Miecze ná kogo zámierzone. Intentio, onis, g. fœ. Das dröhen mit Fingern / Groźbá. Obtendere, Fürſtrecken / bedecken / fürwenden / Záſłániáć. Okrywáć. Obtendere rationem turpitudini, ein gefärbte

gefärbte Meinung seiner Schandt fürwenden/ Grzechu ráciyko bronić. Obtentus, a, um, Fürgestreckt oder fürgewendt. Rospostárty/ Rośćiągniony przed czym dla zákrycia. Obtentus, us, g. masc. Fürhaltung/ Fürschlag/ Záslona/Zákrywánie. Ostendo, v. supra, Portendere, Künfftigs deuten/sonderlich etwas Vnglücks/ Przeznaczáć. Portentum, i, g. n. Warnend Zeichen/ das ein künfftiges Vbel deutet/ Cud/ znák przyszłego złego. Item, ein Glückzeichen/ Znák dobry. Portentosus, a, um, Vnglück deutend/ Seltzam/ wunderbarlich/ Cudowny/ Dziwnostrászny. Prætendere, Fürstrecken/Záslonić/Rośćiągnąć co dla zákrycia. Prætendere aliquid, Etwas fürwenden/ Zásłániáć czym/ pokrywáć. Protendere, Herfür strecken/außstrecken/ weiter verlängern/ Rośćiągáć co/Sciągáć rękę/przedłużáć. Retendere, Abspannen/etwas gespants ablassen/Spuszczáć. Arcus retentus.

Tĕnĕbræ, arum, g. f. pl. nu. tant. Dunckelheit/ Finsternuß/ ćiemność. *Gelidæ, incautæ, infernæ, cæcæ, somnolentæ, fumosæ, nocturnæ, pruinosæ, quietæ, atræ, profundæ, nigrantes, tristes, arcanæ, humentes, opacæ, immundæ, obductæ, fallaces, tacitæ, nebulosæ, ergastulares, turpes, malignæ, nigræ, occultæ, fusculæ, latebricosæ, silentiosæ, erraticæ, obscuræ, inextricabiles, horrētes, labyrinteæ, horrendæ, horrificæ, furvæ, tetræ, imaginosæ, umbrosæ, informes, latentes, somniferæ, inanes, Stygiæ, inertes, terrificæ.* Tenebræ reipubl. Trübsal/ Zámieszánie. Offundere tenebras vel caliginem alicui rei, Etwas verfinstern oder verdunckeln/ Záćmić rzecz iáką. Cæcæ & tenebræ nubes, Finster Wetter/ Obłoki ćiemne. Tĕnĕbrōsŭs, Tĕnĕbrĭcŭs, & Tĕnĕbrĭcōsŭs, a, um, Finster/ ćiemny. Tĕnĕbrĭō, onis, g. m. ein Nachtdieb/ ein Lügner/ ein Verdunckler der Warheit/ Pokątnik. Tĕnĕbrēscō, is, tĕnĕbrēscĕrĕ, Finster werden/ Záćmiáć się/ raro legitur. Cōntĕnĕbrō, as, cōntĕnĕbrārĕ, ut: Pascunt quoad contenebravit, Bis das es finster worden ist/ Aż do zmierzchu. Obtenebrare, id est, Tenebras offundere.

Tĕnĕō, es, tĕnŭī, tēntŭm, tĕnērĕ, halten/ Trzymáć. Complexu suo aliquem tenere, Vmbfangen halten/ Obiąwszy kogo trzymáć/ Obłápiáć. Tenere aliquem oculis, auribus, complexu, omnibus horis, das ist/ Einen alle Stund sehen/ hören vnd vmbfangen halten/ Vstáwicznie ná kogo patrzyć/ Słucháć/ y onego obłápiáć. Mare tenere, Das Meer inhalten/ das ist/ beherrschen/ Pánowáć ná morzu. Angustiis teneri, Eng ingehalten seyn/ Sćiśnionym być. Morbus eum tenet, Er ist mit Kranckheit behafft/ Choruie. Causam tenere, Sein Recht erhalten vnd gewinnen/ Spráwę otrzymáć. Decorum tenere, Sich gebürlich halten/ Przystoyność záchowáć. Gubernacula reipubl. tenere, Das gemein Regiment inhalten/ Rządźić Rzeczpospolitą. Quo tenetis iter? Wo ziehet ihr hin? Gdźie idźiećie? Locum tenere, Besitzen/ ein Orth inne halten/ Ośieść/ Otrzymáć mieysce. Item, Tenere, Verstehen/wissen/mercken/ Rozumieć/ Vmieć/ Wiedźieć. Tenes quid dicam? Merckestu was ich sage? Rozumiesz co mowię? Tene tibi, Habs für dich/ Pámiętay to sobie. Tĕnērī, Gefangen vnd überwunden seyn/ Więźniem być. Cognatione alicujus teneri, Einem gefreund seyn/ Pokrewnym być. Tĕnāx, ācĭs, g. om. Häbig/ zeh/ klebrig/ karg/ Krzepki/ Mocny/ Trwáły/ Vporny. Equus tenax, Hartzäumig Pferd/ Twárdousty koń. Morbus tenax, Langwirige Kranckheit/ Długa chorobá. Tenax juris sui Dominus, Der nichts von seinem Recht nachläst/ Sćisły/ práwá swego ná włos nie upuszczáiący. Tĕnācĭtās, atis, g. f. Häbigkeit/ Karchheit/ Krzepkość/ Sćisłość. Tĕnācĭtĕr, adverb. id est, Firmiter, Constanter. Abstĭnĕō, ābstĭnēs, ābstĭnŭī, ābstēntŭm, ābstĭnērĕ, sich enthalten/ Powśćiągáć się. Furto abstinere, Sich für stelen hüten/ Strzedz się kradźiestwá. Cibo abstinere, vom essen sich enthalten/ Nie ieść. Carne abstinere, Des Fleischessens sich enthalten/ Mięsá nie ieść. Abstĭnēns, entis, nomen ex particip. Abstinens alieni, An frembden Dingen vnvergriffen/ Od cudzego się powśćiągáiący. Abstĭnēntĭă, æ, g. f. Enthaltung/ Abbruch/ Powśćiągliwość/ Wstrzemięźliwość. Abstinentia carnis, Enthaltung des Fleischessens/ Wstrzymawánie się od mięsá. Abstĭnēntĕr, adverb. Mässiglich behutsamblich/ Powśćiągliwie. Abstinētŭr, passivum in tertiis personis, ut: Uno die abstinetur potione, & pabulo, Man wehret jhm Essen vnd trincken/ Wstrzymawáią się od picia y pokármu. It. Abstinetur, impers. ut: Ab inermi abstineatur, Das man sich vom Wehrlosen enthalte/ żeby bezbronnemu dano pokoy.

Attinere, Beyhalten/ Zátrzymawáć. Attinet,
ferè impersonaliter legitur, ut: Quid attinet nos
scire? Was gehets vns an das zu wissen/ Coż nam
potym to wiedźieć. Continere, Behalten/ Zá-
trzymáć. Civitatem in officio continere, Die
Bürger in Zucht vnd jhrer Pflicht behalten/ Miá-
sto w powinnośći zátrzymáć. Lingvam con-
tinere, Die Zung meisteren/ Milczeć. Continere
risum, Sich lachens enthalten/ Zátrzymáć śmie-
ch. Continere se domi, aut ruri, Daheim oder
auff dem Land bleiben / Domá ábo we wśi/ ná
roli zostáć. Continere animo & memoria, Ein-
gedenck seyn/ Pámiętáć. Continetur publica sa-
lus incolumitate ipsius, der gemein Nutz vnd Heyl
stehet an des Gesundheit/ Cáłość Rzeczypospo-
litey ná iego zdrowiu stoi. Cōntinēns, adject.
Anrührend/ anhangend/ anstossend/ Dotykáiący
śię/ Przyległy. Continens imber, steter Regen/
Vstáwiczny deszcz. Item, Continens, Der jhm
selbs entziehet/ sonderlich von Weibern/ Powśćią-
gliwy. Continens, substant, g. f. erdreich das nicht
Insel ist/ sondern da das Erdreich stracks aneinan-
der ist/ Ląd/ Ziemiá przy wodźie. Continentia,
æ, g. fœ. Behutsamkeit/ Entziehung/ Powśćią-
gliwość. Cōntinēntĕr, adverb. Aneinander/ ohn
vnterlaß/ Bez przestánku/ Vstáwicznie. Cōn-
tēntŭs, a, um, adject. potius quàm particip. Wol
zu frieden vnd begnügig/ Kontent. Contentus
est parvo, Er ist mit wenigem begnügt/ Przestá-
ie ná máłym. Contentus partic. Quod contine-
tur. Cōntēntō, cōntēntĭŭs, cōntēntĭssĭmē, adv.
Mit Eiffer vnd gewaltiglich/ Vśilnie. Item, Con-
tente, pro Parcè & Continenter. Cōntĭnŭŭs, a,
um, ut: Continuo spiritu trahitur vox, In einem
Athem/ Jednym tchem. Cōntĭnŭō, as, cōn-
tĭnŭārĕ, Beharren/ Konáć co. Item, Aneinander
machen/ vollstrecken/ Dociągáć/ Złączáć/ Nie-
przestawáć. Cōntĭnŭŭs, a, um, Aneinander/
Nierozdźielny / Vstáwiczny. Cōntĭnŭātĭō,
onis, f. Beharrung/ Vollstreckung/ Erlängerung/
Konánie czego/ Przyległość/ Złączenie. Cōn-
tĭnŭō, adverb. Von stund zu stund/ Záraz/ Vstá-
wicznie. Cōntĭnŭĭtās, atis, g. f. Folg/ Währung/
Nierozdźielność/ Złączenie. Detinere, Auffhal-
ten/ verhalten/ saumen/ auffziehen/ Trzymáć/ Zá-
trzymawáć/ Báwić. Detinet me hoc negotium,
Das hält mich/ Tá spráwá mię báwi/ Zátrzy-
mawa. Destinere, idem ferè quod Detinere.
Distinere pacem, Den Frieden hinderen/ Pokoy

zátrzymawáć. Dĭstĕntĭssĭmŭs, a, um, pro Oc-
cupatissimo, Fast vnmüssig vnd verhafft/ Zábá-
wny. Obtinere, Erwerben/ erhalten/ erlangen/
Mieć/ Otrzymáć. Obtinere causam, Ein Sach
erhalten oder gewinnen/ Spráwę wygráć. Ob-
tinere urbem aliquam armis, Ein Stadt mit Ge-
walt inhaben/ Dobyć miástá. Obtĭnētŭr, impers.
Beharrlich erhalten/ Trzymáią. Pertinere, si-
gnificat, Pertingere, Pervenire, & jungitur modò
præposit. In, modò Ad, Bis an etwas langen/
rühren oder anstossen/ Dośiąc/ Doyść/ Dośią-
gnąć. Pĕrtĭnĕt, impers. Es gehört/ Należy. Per-
tinet ad rempubl. Trifft den gemeinen Nutzen an/
należy do Rzeczypospolitey. Pertinet eodem,
Schickt sich eben dahin Należy dotąd. Pĕrtĭnāx,
acis, g. om. Fast häbig / dem man nichts aus den
Händen bringen mag/ Vporny. Item, Halßstar-
rig/ kybig/ widerspännig / Przećiwny/ Sporny.
Pĕrtĭnācĭă, æ, g. f. Beharrligkeit / Trwáłość. It.
Kybigkeit/ Widerspann/ Vpor. Pĕrtĭnācĭtĕr, ad-
verb. Beharrlich/ standhafftiglich/ mit Keyb/ Vp-
pornie/ Trwále. Rĕtĭnērĕ, Behalten/ hinter sich
halten/ Zátrzymawáć. Jus retinere, Bey seinem
Recht bleiben / Przy práwie swym śię ostáć.
Morbo retineri, Mit Kranckheit behafftet seyn/
Chorobą złożonym być. Officium retinere, bey
seinem Ampt vnd Pflicht bleiben/ Vrząd swoy
trzymáć. Retēntō, as, rĕtēntārĕ, freq. Einen auff-
halten/ Zátrzymawáć/ Hámowáć. Rĕtēntŭs,
a, um, partic. Auffgehalten/ Zátrzymány. Rĕtēn-
tĭō, onis, g. fœ. Auffhaltung oder Saumnuß/ Zá-
trzymánie. Rĕtĭnēns, entis, partic. sive nomen
ex partic. Auffhaltende/ Zátrzymuiący. Rĕtĭnā-
cŭlŭm, li, g. n. ein Heber/ Allerley Gezeug damit
man etwas hebt/ Hámulec/ Wszelka rzecz zá-
trzymawáiąca. Sūstĭnērĕ, Auffenthalten/ Zá-
trzymawáć. It. Ertragen/ dulden/ leyden/ Wy-
trwáć/ ćierpieć. Sustinere se, Sich enthalten/
entziehen/ Wstrzymáć śię. Ea sustinere vix po-
terat, Er mocht die Ding kaum erhalten/ Ledwie
to źćierpieć mogł. Curam belli sustinere, Die
Kriegssorg tragen/ O woynie rádźić. Sum-
ptum sustinere, Die Kosten ertragen/ Koszt po-
deymowáć. Sūstēntārĕ, frequ. erleyden/ erdul-
den/ Wytrzymáć/ Wyćierpieć. Item, Aufferzie-
hen/ Wspomagáć/ podeymowáć. Sustentatum
est, Man ist redlich bestanden/ Podeymowáno.
Sūstēntācŭlŭm, li, g. n. Auffenthalt/ Wstrzyma-
wáiące

wáiącá rzecz/sine auth. Sūstēntātĭō,onis,g.fœ. Verzug/Auffzug/Podeymowánie/Zywienie.

Tĕnĕr,ra,rum,Zart/weich/Miekki/Subtelny. Ætas tenera,Die zarte Kindheit/Dziećinstwo.A tenero, & à teneris, subintellige annis, Von Jugend / oder von Kindheit auff/ Od dziećinstwá. Tĕnēllŭs, a, um, dimin. Zartlächt/ Miekuchny. Ætas tenella,Kindheit/ Dziećinstwo. Tĕnĕrĭtās. atis, & Tĕnĕrĭtūdō, dinis, g. f. Zartheit/ Miekkość.Tĕnĕrē,& Tĕnĕrĭtĕr, adv. Zartlich/ Miekko/ Subtelnie. Tenerasco, sive Tĕnĕrēscō, is, tĕnĕrēscĕrĕ,Zart werden/ćienczeć/Miekczeć.

Tenia, vide Tenia.

Tĕnŏr, ōrĭs, g. m. Weiß/ Ordnung/ Gleichstethigkeit/Folg/Tryb/Jednostáyność/Kßtałt/ Porzadek/ Sposob. *Certus*.Uno tenore, In einer Weiß/Jednym trybem/ Jednostostáynie. Idem tenor vitæ,Einerley Weiß des Lebens/Jedenze sposob życia.

Tēntīgō, ĭnĭs, g. f. Begierde zu Vnlauterkeit/ Jurność.

Tēntō,as,avi,atum,tēntārĕ, Versuchen/ erfahren/anfechten/Doświadczáć/ Probowáć/ Kuśić. Morbo tentari, Mit Kranckheit angefochten werden//Nágábánym być od Choroby. Tēntātĭō, onis, g. f.Versuchung / Doświadczánie. Tēntābūndŭs, a, um, Offt vnd viel versuchend/ Doświadczáiący. Tēntāmĕn, ĭnĭs, & Tēntāmēntŭm, i, g. n. idem quod Tentatio. Attēntārĕ, idem fere quod Tentare. Attentare pudicitiam puellæ, Einer Jungfrawen die Vnehr zumuthen / Pánnę ná złe námawiáć. Attentare fidem alicujus, Einen vnterstehen trewloß zu machen/ Chćieć kogo przenáiąć/ do niewierności przywieść. Intēntātŭs,a,um,Vnversucht/ vnerfahren/Niekußony Pertentare,Offt vnterstehen vnd versuchen/Kuśić/doświadczáć. Tremor pertentat tota equorū corpora,es kompt die Roß ein zittern über den gantzen Leib an/Drzenie przechodzi przez cáłe ćiáło końskie Prætentare, Vorgreiffen / vor versuchen / Doświadczáć wprzod/ Máćáć. Prætēntātŭs,ūs,g.masc. Das vorgreiffen/Máćánie/Doświádczánie.Rĕtēntārĕ, Wiederumb versuchen/ Znowu doświadczáć.Sūbtēntārĕ,heimlich versuchen/Potáiemnie doświádczáć.

Tentorium, vide Tendo.

Tĕnŭĭs, ĕ, Fein/ dünn/ klein/ subtil/ Cienki/ Subtelny/ Błáhy. Opes tenues, Klein Reichthumb / Máietność uboga. Spes tenuis, kleine Hoffnung/ Máła nádzieia. Tĕnŭĭtās, atis, gen. fœ. Feine / Dünne/ Subtiligkeit/ Subtelność/ Szczuplość.Item,Armuth/Dürfftigkeit Vbostwo. Tĕnŭĭtĕr, adverb. Dürfftiglich/ nachgültiglich/Cienko/ Subtelnie/ Podło. Tĕnŭĭcŭlŭs, a,um, dimin. Gar kleinfügig/Cienki. Tĕnŭō,as, tĕnŭārĕ, Fein oder dünn machen/ mager machen/ Wyćienczáć/Chudźić Attĕnŭātŭs,a,um,ut: Attenuatus victus,Ein kleine beschnittene Portion/ Obrok mierny. Attĕnŭātē, adv. Wenig/ gering/ Máło/Subtelnie. Attĕnŭātĭō, onis, g. f. Ringerung/Minderung/ Vćienßánie/ Vmnieyßánie. ĭnāttĕnŭātŭs,a,um,Nicht geringert oder verkleinert / Nieumnieyßony. Extenuare, idem quod Attenuare. Pertenuis & Prætĕnŭĭs,ĕ, Gar dünn/ Bárzo cienki. Pertenuis spes,mataph. gar kleine Hoffnung Nádzieiá bárzo máłá. Subtenuis,e,ein wenig dünn vnd fein/Przyćienßym.

Tĕnŭs,ūs, gen. masc. idem quod Laqueus.

Tĕnŭs, præpos. ablativo deservit,semperq; in singulari postponitur ablativo : Hactenus, Eatenus,Quatenus, verbo tenus,ore tenus,capulo tenus, Bis an das Hefft/Aż do rękoieśći. In plurali ponitur cum genitivo & etiam cum ablativo, Virg.Et crurū tenus à mento palearia pendent.

Tepens, Tepeo , Tepor, v. Tepidus.

Tĕpĭdŭs, a, um, Law/ halbwarm/Letni. Aliquando pro calido ponitur. Tĕpĭdŭlŭs, a, um, dim. Lawlicht/ Przyletnieyßym/ Letni Tĕpĭdō, as, tĕpĭdāre , Vites riguis circunfundere. inusitat. Tĕpĭdārĭŭm, ij, g. n. ein Lawkessel/ oder Vorbadstub/Izbá/Koćieł. Tĕpĕō,es,tĕpŭī, tĕpērĕ, Law seyn/ Letnim być. Tĕpĕfăcĭō, făcĭs, fēcī, făctŭm , tĕpĕfăcĕrĕ, Law machen / Zlećić wode/ ꝛc. Tĕpēscō, tĕpēscĭs, tĕpŭī, tĕpēscĕrĕ, Law werden/Odlecáć się. Tĕpĭdĭtās,atis, g. fœ. Lawigkeit/Letność. Tĕpŏr, tĕpōrĭs, g. m. Lawe/ Letne ćiepło Tĕpōrātŭs,a,um, Law geworden/ Odlecony/Zágrzány. Intĕpērĕ,& Intĕpēscĕrĕ, idem quod simplicia.Prætĕpērĕ, vorhin law seyn/ Zágrzewáć się. Sūbtĕpĭdŭs, a, um, Lawlicht/ Odlecony/ Letni.

Tĕr, adverb. Dreymal/ Trzy rázy. Ter consul , Zum drittenmal Bürgermeister / Trzećiraz Burmistrz. Tercentum , Dreyhundert / Trzystá. Tercēntēnī,æ,a,pl.n.tant. Je drey hundert/ Po trzech śćiech.Tērdēnī , æ,a, pl. nu. Dreissig/

Trzy-

Trzydźieśći. Tērgemĭnī, æ, a, pl. num. Drey einer Geburt geboren/Dreyling/Troiśći/Trzey iednegoż płodu. Tērgĕmĭnŭs, a, um, Dreyfaltig/Troy/Troisty. Tertius, a, um, Dritt/Trzeći. Tērtĭō, as, tērtĭārĕ, ut: Terram, vel solum tertiare, Zum drittenmal braachen oder ähren/Przeorywáć. Verba tertiata, kaum halb geredte Wort/ Słowá niedomawiáne kiedy się kto záiąka. Tērtĭātĭō, onis, g. f. ipse tertiandi actus. Tērtĭānŭs, a, um, ut: Febris tertiana, Dreytägig Fieber/ Trzeciączká. Tertiana, æ, g. f. idem. & frequentius in plurali dicitur. Tērtĭānī, orum, pl. num. Kriegsleuth so aus dem dritten Hauffen oder Regiment seynd/ Trzećiego pułku żołnierze. Tērtĭō, adv. Zum dritten/Po trzećie. Tērtĭārĭŭs, a, um, ut: Stannum tertiarium, Der dritten Werthschafft/ Cená trzy kroć nád inszą drozsza. Tertiarium, ij, g. n. ein Drittheil/ Trzy częśći. Tērnī, æ, a, pl. nu. Je drey miteinander/Trzey. Ternideni, Je dreissig/ Trzydźieśći. Tērnārĭŭs, a, um, Dreyfaltig/ Troisty.

Terebellum, Terebro, vide Terebra.

Tĕrĕbīnthŭs, thi, g. fœ. Terpentinbaum/Terpentinowe drzewo. *Orithyra, fruticosa.* Tĕrĕbīnthĭnŭs, a, um, ut: Resina terebinthina, Terpentin. Terpentyná.

Tĕrĕbrå, æ, g. f. vel Terebrum, i, g. n. ein Bőrer/ Negber/ świder. *Obliquum.* Tĕrĕbēllŭm, i, g. n. dimin. Tĕrĕbrō, as, tĕrĕbrārĕ, Bohren mit einem Bőrer oder Negber/ Wierćieć świdrem. Tĕrebrātĭō, onis, g. f. Das bohren/ Wiercenie. Extĕrĕbrō, as, ēxtĕrĕbrārĕ, außboren/ Wywierćić. metaphor. erforschen/ Wyszperáć/ Wybadáć. Perterebrare, durchboren/Przewierćieć.

Tĕrēdō, dĭnĭs, g. fœ. Schaab oder Wurm so in Holtz oder Kleidern/ Robacy w drzewie.

Tĕrēs, ĕtĭs, g. om. ein Sinnwell rund vnd lang/ Okrągłodługi. Teres oratio, Wolgeschliffene Red/ darin nichts überflüssig ist noch mangelt/ Gládka mowá w ktorey niczego niedostáwa y nic nie zbywa.

Tērgĕō, es, & Tērgō, is, tērsī, tērsŭm, tērgērĕ, & tērgĕrĕ, wischen/fegen/ absäuberen/ Oćieráć/ chędożyć/Vmywáć. Abstērgĕō, es, & Abstērgō, is, ābstērsī, ābstērsŭm, ābstērgērē, & ābstērgĕrĕ, sed nunc Abstērgo est magis in usu, abwischen/ abstreichen/Odmywáć. metaphor. Hinweg nehmen/ Odrzucáć. transfertur autem ad animum, sive ad res animi, ut: Fastidium abstergere, Den Verdruß vnd Maßleydigkeit vertreiben vnd abnehmen/ Przykrość/Smętek odrzućić. Dētērgērĕ, & Dētērgĕrĕ, idem quod Tergere. Gemmas detergere, die Räbaugen abstossen/ Máćice wykruszáć. Extergere, außwischen/Wymywáć. Extersus, a, um, außgewischt/ außgestrichen/ Wymyty/ Wychędożony. Pertergere, wol säuberen/ Poćieráć/ śćieráć.

Tērgŭm, i, g. n. der Rücke/ Grzbiet. Terga vertere, Den Rücken kehren/ Grzbiet obroćić/Vćiekáć. Tergum, pro Tergore aliquando accipitur. Item, pro Scuto apud Poëtas. Tērgĭvērsŏr, aris, atus sum, tērgĭvērsārī, Außflucht suchen/ Ocięgáć się. Contra aliquem tergiversari, Einem nicht wollen stehen oder Fuß halten/ Niechćieć stánąć. Item, Tergiversari, Von einer wider einen fürgenommenen Klag abstehen vnnd ablassen/ Podiętą spráwę od iednego przećiwko drugiemu opuśćić. Tērgĭvērsātĭō, onis, g. f. Außflucht/Ocięgánie się. Tērgĭvērsātŏr, oris, g. masc. Der nicht gestehen vnd Fuß halten kan/ Ocięgáiący się.

Tērgŭs, gŏrĭs, g. n. Leder oder Haut/ Skorá odárta. Tērgīnŭs, & Tērgīnĕŭs, a, um, ut: Terginum lorum, Lederen Riem/ Rzemień. Tērgŏrō, as, tērgŏrārĕ, pro, Tergore obducere.

Tērmĕs, mĭtĭs, g. m. Ein Schoß mit der Frucht abgebrochen/ Gáłąská z owocem odłamána. Item, Fleisch- oder Holtzmaden/ Robacy w drzewie.

Terminatio, Termino, vide Terminus.

Tērmĭnŭs, i, g. m. ein March/Marchstein/ Ein Ziel oder Ende/ Gránicá/Kámień grániczny/ Cel/ Koniec. Item, Deus apud Antiquos creditus, in cujus tutela essent finus agrorum, Tērmĭnālĭs, lĕ, Endlich/ Grániczny. ut: Lapis terminalis, Marchstein/ Kámień grániczny. Terminalia orum, g. n. pl. nu. Termini festa. Tērmĭnō, as, avi, atum, tērmĭnārĕ, Enden/ vollenden/ zylen/vntermarchen/ Kończyć/ Okreszáć rzecz. Tērmĭnātŭs, a, um, Geendigt/Okreszony. Ager terminatus, vntermarchet/ Rola grániczona. Tērmĭnātĭō, onis, g. f. idem quod Definitio, Vnterscheidung/ Vntermarchung/ Okreszenie/ Zámierzenie. Aurium terminatio, Vrtheil der Ohren/ Rozsądek/ Zdánie uszne/ to iest/ z słuchu o rzeczy iákiey. Cōntērmĭnŭs, a, um, Anstossend/ Nachpaur/ Ogránicę będący/ mieszkáiący.

De-

Dētĕrmĭnō,as, dētĕrmĭnārĕ, March oder Ziehl setzen/ Gránicżyć/ Náznáczáć cel. Cicer. Et id quod dicit, spiritu, non arte determinat, metaph. Er theilt seine Schlußreden ab nach länge des Athems/ nicht nach der Kunst/ Swojs mowę sadzi z tchu długiego/ nie z náuki. Dētĕrmĭnātŭs,a,um, partic. Geziehlet/ Untermarchet/ Okreßony/ Gránicżony. Dētĕrmĭnātĭō,onis, g.f. vt: Determinatio mundi, End vnd eusserster Kreyß der Welt/ Okrag/ koniec świátá. Disterminare, Zertheilen/ Zerstören/ Dźielić. Exterminare, Auß dem Land verjagen/ vnd vertreiben/ Wygániáć/ Wyrzucáć. Exterminare ex hominum communitate, Bannen/ Bániowáć/ Infámowáć. Exterminare quæstiones, Verwerffen/ Wyrzucáć. Extērmĭnātĭō, onis, g.fœ. & extērmĭnĭŭm,ij, g.n. Vertreibung/ Nißczenie/ Zátrácenie. Exterminator, oris, g.m. Vertreiber/ Zerstöhrer/ Nißczyćiel. Intermĭnatus, a, um, Ungezihlet/ das kein Ziehl noch End hat/ Nieskończony/ Nieokreßony. Proterminare, Erweitern/ Gránic pomykáć. Terminos promovere, obsolet.

Ternus, terni, vide Ter.

Tĕrō,is,trīvī, trītŭm, tĕrĕrĕ, Reiben/ Zerreiben/ Zerstossen/ Schleiffen/ Trzeć/ Sćieráć. Mola terere, Zermahlen/ Mleć. Sermonibus tempus terere, Die zeit mit reden vertreiben/ Trawić czás ná gadkách. Otium terere, idem. Trītō,as,trītārĕ, frequent. Embsig verschleissen/ Trzeć. Trītŭs,a,um, partic. Zerrieben/ zerstossen/ gerieben/ Tárty/ Wytárty. Iter tritum, Wol gebahnter weg/ Drogá torowána/ Gośćiniec. Tritus,us, g.m. Das reiben vnter einander vnd schleiffen/ Tárćie/ śćieránie. Trītūrō, as, are, Dröschen/ das Korn außtreiben/ Młóćić. Trītūră, æ,g.fœ. Dröschung oder Außtreibung des Korns nach altem Brauch/ Młocbá. Trītūrārĕ, Barbarè legitur. Attĕrō, attĕrĭs, āttrīvī, āttrītŭm, āttĕrĕrĕ, Zerreiben/ anreiben/ verschleissen/ Wyćieráć/ Sćieráć. Attrita toga, Verschliessener Rock/ Wytárta sukniá. Atterere aures alicui, metaphor. Eim die Ohren mit Schwetzen zerbrechen/ Fágłußáć/ ßmer czynić. Attrita bellis civitas, ein Stadt die mit Krieg verwüstet ist/ Spustoßone miásto przez woyne. Attrītŭs, us,g. masc. Verschleissung/ Stárćie. Cōntĕrĕrĕ, Zermahlen/ zerreiben/ zerstampffen/ Zetrzeć/ Zemleć/ skrußyć. Operam conterere, Sein Arbeit verliehren/ Stráćić robote/ ná dáremno robić. Conteri in causis, Sein Leben mit Reichshändlen zubringen/ żywotá spráwámi sądowymi nádwątlić. Cōntrītŭs, a, um, particip. Zerrieben/ zermahlen/ Stárty. Contritum vetustate proverb. ein Spruch von Alten fast gebraucht/ Stárodawna przypowieść. Cōntrītŏr,oris, g. masc. Ein Zerreisser/ Sćierácz/ skáźićiel. Cōntrītĭō,onis, g.fœ. Das zerreiben/ zermahlen/ skruchá/ Ztárćie. Item, Cōntrītĭō, apud Catholicos est primus ac præcipuus actus pœnitentiæ, quæ animi dolor est, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito, non peccandi de cætero. Deterere, Abreiben/ Abschleiffen/ mindern/ Sćieráć/ Wygłodáć. Laudes alicuius deterere, Eim sein Lob entziehen vnd abschneiden/ sławy chwały nárußyć. Dētrīmēntŭm, i,g.n. Verlust/ Schad/ Abbruch/ Okrußyná/ ßkodá. Detrimentum accipere, Ein Schad empfangen/ Vßkodzonym być. Dētrīmēntōsŭs,a,um. Nachtheilig/ schädlich/ ßkodliwy. Dētĕr, sive Dētĕrŭs, dētĕrĭŏr, dētĕrrĭmŭs, Geschliessen/ böß/ Zły. Deterrima via. ein fast böser Weg/ Bárzo zła drogá. Disterere, Zerreiben/ zertreiben/ Rozetrzeć. Exterere, Außreiben/ außschleissen/ Wytrzeć. Messem exterere, Außdreschen/ Wykrußáć. Literam exterere, Schrifft außkratzen/ Wyskrobáć pisánie. Interere, Einreiben/ vntereinander reiben/ einbrocken/ Wćieráć/ wdrobić. Intritus panis, ein Essen mit Brod eingebrocket/ Drobianká. Intrita,æ,g.fœ. sive, intritum,i, g.n. Ein Pflaster/ Plastr. Intertrimentum,i,g.neu. Abgang/ das ist/ Verlust an einem ding/ ßkodá/ Vmnieyßánie. Item, Abgang an Gold vnd Silber/ wann mans wieder vergeist vñ braucht/ Okrußiny/ vłomki od złotá. Obterere, Zertretten/ Zerreiben/ außreiben/ Záćieráć. Obterere jura, Zertretten/ das ist/ abschaffen/ mit Füssen tretten/ Podeptáć/ Znieść práwá. Obtritus,us g.m. Das zertretten/ Podeptánie. Perterere, Wol zerstossen/ zerreiben oder wol verschleissen/ Sćieráć/ wygłodáć. Pertritus, a, um, Wol verschliessen/ wol zerstossen/ Stárty/ Wygłodány. Proterere, Vor nieder tretten/ mit Füssen tretten/ Podeptáć/ Potrácáć. Rĕtĕrĕrĕ, Wiederumb zerreiben/ Znowu śćieráć. Rĕtrīmēntŭm,i,g.n. Außkehrigen/ kath/ Wytłoczyny/ Fuz/ Gnoy. Sūbtĕrĕrĕ, Unten

zerstossen/Sčterát/ z spodku. Boves subterunt pedes. Die Ochsen schleiffen jhre Füß vnten/ Nogi sobie woly wygłodáia. Subtritus, a, um, Vnten abgeschlieffen/Wygłodány z spodku.

Terrā, æ, g. f. das Erdreich/ ziemiá. *Graminea, jacens, omniparens, frugifera, glutinosa, arenosa, lutulenta, pingvis, cretosa, glareosa, frugiferens, ferax, tenax, solida, gravida, feta, uda, lutosa, metallifera, pumicosa, viridis, benigna, sinuosa, fertilis, pendens, supina, odorifera, multipara, turriferens, fructifera, globosa, dives, altrix, cunctipara, herbida, omnipotens, rotunda, rudis, dædala, florida, omnipara, opulenta, habitabilis, uber.* Terra, Land/ Kráiná. Filij terræ, proverb. Eines vnbekandten Geschlechts vnd niederträchtig/ frembd Leuth/ Podli ludzie. Terram pro terrâ, (scil. mutans) Proverbialiter. ein Landstreicher/ Bandyt / Biegun. Terram videre, proverb. einer langen schweren Arbeit das End sehen/ Koniec oglądáć prace swojey. Terra marique, Zu Land vnd zu Wasser/ Y lądem y wodą. Territorium, g. neu. Landschafft einer Stadt/ Okolicá/ Powiát. Terrēŭs, a, um. Jrdin/ ziemny/ Terrēnŭs, a, um, & Terrestrĭs, e, Jrdisch/ ziemski. Terrenum, vel terrestre iter, Reiß vber land/ Lad/ Drogá. Terrenum, i, g. n. Land/ Boden oder Gelegenheit des Erdreichs/ ziemiá/ grunt. Terrĭgĕnŭs, a, um, Von der Erden geboren/ ziemny/ ziemiánin. Terræ mōtŭs, us, g. masc. Erdbidem/ Trzesienie ziemie. Terrĭcŏlă, æ, g. com. ein Erdwohner/ Mieszkániec ziemski. Sūbtĕrrānĕŭs, a, um, Das vnter der Erden ist/ Podziemny.

Terrefacio, Terribilis, Terrificus, Terriloquus, Terrisonus, Terror, vide Terreo.

Tĕrrĕō, tĕrrēs, tĕrrŭī, tĕrrĭtŭm, tĕrrērĕ, Erschrecken/ Straszyć. Tĕrrĭtō, as, tĕrrĭtārĕ, frequ. Fast erschrecken/ Straszyć bárzo. Tĕrrŏr, rōris, g. masc. Schrecken/ Erschreckung/ Forcht/ Strách. *Tæter, anceps, gelidus, minax, tristis, sævus, tumidus, severus, amens, degener, monstrificus, horrificus, sollicitus, grandisonus, bombifer, insolitus.* Terrori esse, Einem ein Schrecken seyn/ Strasznym być. Terrorem injicere, vel, Terrorem inferre, idem significant. Tĕrrĭtŭs, a, um, particip. sive nomen ex partic. erschrocken/ Przelekły. Tĕrrĕfăcĭō, făcĭs, fēcī, făctŭm, tĕrrĕfăcĕrĕ, & Tĕrrĭfĭcō, as, tĕrrĭfĭcārĕ, ein Schrecken machen/ Przestraszáć. Tĕrrĭfĭcŭs, a, um, & Tĕrrĭbĭlĭs, lĕ, Erschrecklich/ Straszny. Tĕrrĭlŏquŭs, Terribiliter loquens, Lucret. licenter dixit. Tĕrrĭcŭlŭm, li, g. neu. Schrecken/ Etwas das Schrecken machet/ Strászydło. Tĕrrĭcŭlāmēntŭm, i, g. n. idem sine authore. Abstĕrrĕō, es, ābstĕrrŭī, ābstĕrrĭtŭm, ābstĕrrērĕ, abschrecken/ Odstrászáć/ Odrażáć się. De frumento anseres absterrere, Die Gänse aus dem Korn treiben/ Od zboża gęśi odpłaszáć. Abstĕrrĭtŭs, a, um, Abgeschreckt/ Odstrászony. Abstĕrrĕŏr, passivè. Cōntĕrrērĕ, idem quod Terrere. Dētĕrrērĕ, idem quod Absterrere. Exterrere, & Perterrere, Vber die maß sehr erschrecken/ Przestraszáć.

Tertianus, Tertiarius, Tertiò, Tertius, v. Ter.

Teruncium, & Teruncius, vide Uncia.

Tēsquă, orum, g. n. pl. nu. Oede/ rauhe/ dornächtige Oerter/ darinn man nicht oder gar schwerlich wohnen kan/ Gestwá/ Knieiá/ Pustynia. *Nemorosa, inhospita, horrida, frondosa, dumosa.*

Tēssĕră, æ, g. f. ein Würffel/ Kostká. Item, Figura Geometrica, quæ cubus dicitur. Item, ein Zeichen/ Warzeichen/ Loßzeichen/ Warzeichen einer Wacht/ Cechá/ Hásło. *Bellica.* It. Tessera, ein Beylen/ oder Kerbholtz/ Kárbowa laská. Tessera mendicorum, der Bettler Zeichen/ Znák ubogich. Tesseræ nummariæ, Zeichen welche gezeigt der Zeiger ein genante Summ Gelds empfieng/ Znák/ ktory przynoszący bierze pieniądze od drugiego. Tēssēllă, & Tēssĕrŭlă, æ, dimin. Ein klein viereckig Stücklein/ gleich einer Würffel/ Kostká/ Máła rzecz czworogránista. Tēssēllātŭs, a, um, ut: Pavimentum tessellatum, Mit viereckten oder gewürffleten Steinen oder Zieglen besetzt/ gewürfflet/ Tło sádzone. Tēssĕrātŭs, a, um, quod ad tesseras pertinet. Calep. sine authore. Tesserarius, ij, g. m. Der solch Warzeichen gibt/ Hásłowy.

Tēstă, æ, g. f. ein jrrden Geschirr/ oder Scherben/ Skorupá. *Fragilis, terrea, lubrica.* Testa ovi, vel limacis, ein Schaale/ ślimácza/ jájowa skorupá. Item, Tēstæ, pl. num. Allerley Fisch in Schaalen/ als Meerschnecken/ Ostern/ Muschlen/ etc. Pław skorupiásty. Tēstŭlă, æ, dimin. Tēstācĕŭs, a, um, ut: Opus testaceum, Jrrdin Geschirr/ Naczinie glinianе/ Gárncárska robotá. Operimenta testacea, Deckel vnd Häußlein von Schalen, oder Muscheln/ als an den Schiltkröten/ etc. przykrywadłká gliniáne/ Skorupiáne Pokrywki. Tēstĕŭs, a, um, pro Testaceo; sed rarò legitur.

Testa-

Teſtamentum, Teſtator, vide Teſtis.

Tēſtĭs, is, g. c. ein Zeug/ świádek. Item, Hoden/ eines Manns Zeug/ Jadro w członku męſkim. Sine teſte dolere, heimlich Leyd tragen/ Potáiemnie żáłowáć/ Fráſowáć ſię. Planum facere teſtibus, Mit Zeugen darthun/ świádki ſtáwić. Idoneus teſtis, Glaubwirdiger Zeuge/ świádek godnowierny. Teſtis religioſus, & locuples, idem. Teſtes refutare, vel, refellere, die Zeugen verwerffen/ świádki odrzućić. Tēſtĭcŭlŭs, dim. Hödlein/ Jaderko w członku męſkim. ſed hujus exemplum non reperitur. Tēſtĭmōnĭŭm, ij, g. n. Zeugnuß/ świádectwo. Reddere teſtimonium, Kundſchafft geben/ świádczyć. Tēſtŏr, āris, atus ſum, tēſtārī, bezeugen/ świádczyć. Item. Zum zeugen oder zur Kundſchafft nehmen/ Ná świádectwo bráć. Deum teſtari de re aliqua, Gott zum Zeugen nehmen über ein Ding/ Bogá ná świádectwo wzywáć. Item, Teſtari, Offentlich ſagen vnd bekennen/ Jáwnie opowiedźieć. Teſtatus quondam per Edictum, Der mit einem Gebott bezeuget hat/ Opowiedźiał ſię przez Edykt. Teſtari aliquem, Einen zum Zeugen nehmen vnd auruffen/ świádczyć kim. Item, Teſtari, Ein Teſtament oder Gemächt machen/ Teſtáment czynić. Tēſtātŭs, a, um, partic. ſive nomen ex particip. ut: Res teſtata, Wol bezeugt/ wol bekant/ kundbar/ Rzecz jáwna/ pewna/ dowodna. Religione teſtatum, Mit dem Eyd bezeuget/ Przyśięgą potwierdzona rzecz. Tēſtātĭō, onis, g. f. Bezeugung/ das Einlegen der Kundſchafft/ Oświádczánie/ świádectwo. Tēſtĭfĭcŏr, aris, atus ſum, tēſtĭfĭcārī, Für gewiß ſagen/ bezeugen/ kündlich machen/ świádczyć/ Twierdźić/ Obiáwić. Deum teſtifcari, Mit Gott etwas bezeugen/ Bogiem świádczyć. Tēſtĭfĭcātŭs, a, um, Offentlich geſagt/ Oświádczony/ Jáwnie opowiedźiány. Tēſtĭfĭcātĭō, onis, g. f. Bezeugung/ świádczenie. Tēſtămēntŭm, i, g. n. Erbgmächt/ Teſtáment. Teſtamento tutor inſtitui, vel fieri, aut creari, Durch ein Gemächt zu einem Vogt/ Schirmer/ Vormünder gegeben werden/ Teſtámentem zápiſanym być opiekunem. Teſtamento relinquere, Durch Erbgemächt verlaſſen/ Zápiſaną rzecz w teſtámencie zoſtáwić. Supponere & Subjicere teſtamenta, Falſche Gemächt vnterſchieben/ Podrzucáć fałszywy teſtáment. Tēſtāmēntārĭŭs, a, um, Des Gemächts/ Teſtámentowy. ut: Teſtamentaria lex. Item, Teſtamentarius ij, g. m. Ein Schreiber der Gemächt/ Piſarz teſtámentu. It. ein Fälſcher der Gemächten/ Fałszerz teſtámentu. Tēſtātŏr, oris, g. m. Einer der das Teſtament machet/ Teſtámentarz. Attēſtŏr, aris, atus ſum, āttēſtārī, Zu einem Zeugen nehmen/ Bráć ná świádectwo. It. pro Teſtari, Bezeugen/ świádczyć. Attēſtāns, antis, particip. Zeugend/ świádczący. Atteſtante omnium memoria, Mit Zeugnus jedermans Gedächtnus/ Zá świádectwem wszytkich pámięći. Attēſtātŭs, a, um, particip. wol bezeugt/ Przyświádczony/ przyznány. Attēſtātĭō, onis, g. f. in Bibl. Bezeugung/ świádectwo. Cōntēſtārī, Zum Zeugen nehmen/ świádczyć kim. Conteſtari litem, Die Rechtſach einlegen/ welches geſchicht ſo der Kläger ſein Klag fürträgt/ vnd die angeklagte Parthey ihr Antwort dagegen/ Kiedy kto wnośi ſkárgę á ſtroná obwiniona ſpráwuie ſię/ y odpowieda. Conteſtatus, a, ū, wol bezeugt/ świádomy/ przyświádczony. Deteſtari, zeugen/ zu einem Zeugen anruffen/ Einem verkünden Zeugnuß zu geben/ Oświádczáć ſię. Item, Abſchew haben/ Odrzekáć ſię. Deteſtari iram Dei in caput alicujus, Einem Gottes Zorn ankündigen/ Záklináć. Deteſtari invidiam, Die Vngunſt fliehen/ Strzedz ſię zazdrośći. Dētēſtātĭō, onis, g. f. Verfluchung/ Abſchew/ Odrzekánie/ Przeklinánie. Deteſtatio, apud Juriſconſultos, Wenn man einem etwas verkündigt in Gegenwertigkeit etlicher Zeugen/ Proteſtácya/ kiedy co komu opowiedáią/ zádáią przy świádkách. Dētēſtābĭlĭs, lĕ, verflucht/ abſchewlich/ Przeklęty/ Obrzydły. Īntēſtātŭs, a, um, Ohn Erbſatz geſtorben/ oder Erbloß/ daß ſich niemands einſiebt Erbe zu ſeyn/ oder/ Des Erbſatzung vnkräfftig iſt/ Bez teſtámentu zeszły/ ábo Dźiedźicá nie máiący/ ábo nieſpoſobny do czynienia teſtámentu. Itē, Vngnugſamb zu einem Zeugen/ Nieſpoſobny do świádectwá. Itē, Vnüberzeugt/ Nieprzeświádczony. Īntēſtātō, adv. Ohn Erbſatzung/ Bez teſtámentu. Īntēſtābĭlĭs, lĕ, Vntauglich/ oder vngnugſamb ein Erbſatzung zu machen/ oder Zeugnuß zu geben/ Nieſpoſobny do świádectwá/ ábo teſtámentu czynienia. Inteſtabilis, pro Deteſtabilis, Verſchmächt/ Bezecny. Obteſtari, beſchweren/ durch etwz tringentlich bitten/ Oświádczáć. Obteſtari Deum, Gott zu Hülffe anruffen/ Bogá

o pomoc wzywáć. Item, Obteſtari, Tringentlich bitten/Prośić z oświádczániem śie. Obtēſtātĭō,onis, g.f. Ernſtliche Bitt oder Bezeugung/ Prozbá/Poprzyśiezenie. Proteſtari, Offentlich bezeugen/ Oświadczáć śie/ Proteſtowáć. Interdum idem ſaltem eſt, quod Teſtari. Proteſtatio,onis, g. f. Offentliche Bezeugnuß/ Oświadczánie śie Proteſtácya.

Tēſtūdō, dĭnĭs, g. fœ. ein Schiltkrött/ Zołw. *Tarda, ſangvine caſſa, timida, minax.* It. Teſtudo, ein Schiltach/ das iſt/ ein Rüſtung zu ſtürmen dienlich/ oben zugedeckt wie ein Schiltkrött/ Záſklepienie/ Jákie w Rzymſkym woyſku bywáło kiedy do ſzturmu bieżeć mieli. Item, ein Laute/ oder Bauch der Lauten/ vnd anderer dergleichen Rüſtung/ Lutnia. *Blanda, eburna, Apollinea, curva, cava, arguta, querula, vocalis.* Tēſtūdĭnēs, pl.n. Gewölb/ Sklepy. Tēſtūdĭnĕātŭs, a, um, Zugewölbt/ vnd gewölbsweiß gemacht gemacht wie ein Schiltkrött/ Sklepiony. Tēſtūdĭnĕŭs, a, um, Von einer Schiltkrött/ Zołwi. ut: Gradus teſtudineus, Gemacher Gang vnd langſam/ wie einer Schiltkrött/ Chod leniwy.

Tēſtŭs, ūs, g.m. & Teſtum, i, g. n. ein Oefflein oder irrdner Deckel/ darunter man etwas backet oder bratet/ Piec chlebowy/ Brytfánná. Tēſtŭācĕŭm, ĕī, g.n. ein Kuch in ſolchem irrdin Geſchirr gekochet/ Chleb Mákáron.

Tĕtănōthrŭm, i, g.neut. Medicamentum, quo cutis in facie extenditur & erugatur.

Tĕtănŭs, i, g.m. Halſſtarre/ iſt eine Kranckheit/ dadurch einer muß den Hals auffgereckt halte/ vnd mag jhn weder hinter noch für ſich biegen/ Szyie kołowátość/ Proſtość. Tĕtănĭcŭs, a, um, Der ſolche Kranckheit hat/ Proſtoſzyi.

Tĕtārtæŭs, a, um, lat. Quartanus. Tĕtārtēmŏrĭŏn, lat. Quadrans.

Tētĕr, tră, trum, Schnöd/ grewlich/ ſcheußlich/ Sproſny/ Szpetny/ śmierdzący. Hiems teterrima, Grawſamer Winter/ Przykra zimá. Teter odor, abſchewlicher Geruch/ Smrod brzydki. Teter in aliquem, Grimm/ grawſam über einen/ Srogi/ Surowy. Tētrē, tētrĭŭs, tētērrĭmē, adverb. Schnödiglich/ ſcheußlich/ Sprośnie/ Okrutnie. Tētrō, as tētrārĕ, pro Fœdare. Obſol.

Tetră, latinè dicitur Quatuor. Tetrădōrŭs, a, um, Das vier palmos begreifft/ Cztery piedźi máiący. Tetrādrāchmă, æ, g. f. vel Tetradrachmum, i, g. neut. ein Müntz hält vier drachmas, śrebrnik monetá. Tetrăgōnŭs, a, um, Das vier Winckel hat/ Czworográniſty. Tetrăgrāmmătŭm, Das vier Buchſtaben hat/ Co ma cztery litery. Tetrămētrŭm, i, g.n. Das vier Verß hat/ Co cztery wierſze ma. Tetrāptōtŏn, i, g.n. Das vier caſus hat/ Co cztery caſus ma. Tetrārchă, æ, g.m. ein Fürſt der den vierdten Theil einer Provintz verwaltet/ Pan ktory ma pod władzą czwártą część páńſtwá. Tetrārchĭă, æ, g. fœ. Der vierdte Theil einer Provintz/ Czwártá część páńſtwá. Tetrāſtĭchŏn, i, g.n. Carmen quatuor verſibus ſententiam comprehendens.

Tetrĭcŭs, a, um, ut: Homines tetrici, Herb/ rauch/ vnfreundlich/ Nieweſoły. Tetrĭcĭtās, atis, g. fœ. Rauhe/ Vnfreundligkeit/ Nieweſołość.

Tēttĭgŏmētră, æ, g. f. Cicadarum matrix, id eſt, involucrum, ex quo cicadæ oriuntur. Tēttĭgŏnĭă, æ, g. f. Cicada parva & parum vocalis.

Teūchītēs, æ, g. maſc. Juncus odoratus.

Teūcrĭŭm, ij, g.n. herba, quæ hodie à plerisq; lingva cervina appellatur, Hirſchzung/ Ehrenpreiß/ Ożánká.

Tēxō, is, tēxŭī, vel tēxī, tēxŭm, tēxĕrĕ, Wäben/ Tkáć/ Pleść. metaphor. Zuſammen ſetzen/ ordnen/ Skłádáć/ Sporządzáć. Plagas texere, Garn oder Netz ſtricken/ śieći dźiáć. Epiſtolas texere, Brieff ſchreiben/ Liſty piſáć. Tēxtŭs, ūs, g. m. Das Wäben/ Tkánie/ Plećienie. Tēxtŭm, i, g.n. Das Gewäb/ Tkána rzecz. Textum orationis, pro Stylo, Das Geſetz der Rede/ Spoienie/ Wiązánie mowy. Tēxtĭlĭs, lĕ, Gewäbet oder geflochten/ Tkány/ Dźiany. Textilis pictura, Gewirckt Bildwerck auff Decken/ Tkány obraz. Textim, adverb. id eſt, texendo. Tēxtŏr, oris, g.m. ein Wäber/ Tkacz. Tēxtrĭx, īcis, g. fœ. Wäberin/ Tkaczká. Tēxtrīnă, æ, g. f. Wäbergadem/ Wäberſtat/ Izbá tkácka. Itē Wäberkunſt/ Tkáctwo. Tēxtūră, æ, g. fœ. Gewäb/ Tkánie.

Āttēxō, is, āttēxŭī, āttēxtum, āttēxĕrĕ, anwäben/ hinzu ſetzen/ ankleben/ Przyplatáć/ Przyłączáć/ Przywiiáć. Cōntēxĕrĕ, Zuſam̃en wäben/ Zwiiáć. Interrupta contexere, Vnterlaſſene Dinge wiederumb erholen vnd zuſammen bringen/ Zkłádáć rzeczy rozłączone. Crimen contexere, ein Anklag zuſammen bringen vnd anrichten/ Knowáć ſkárge. Cōntēxtŭs, ūs, g.m. ut: Uno contextu, Ohn vnterlaß/ einer Ordnung/ Aneinander/ Jednym rzędem/ Poſpołu/ Bez przeſtánku. Cōntēxtē,

texte, Contextim, adverb. ut: Nidificantes penè contextim, ſchier aneinander niſtend/Gniezdząc y ſię weſpot. Detexere, Das Gewäb wieder auffthun/Rozwić, Telam detexere, Außwäben/ bis zu End wäben/Dokończyć/dorobić płotná. Extexere, idem quod Detexere. Intexere, einwäben vnd eintragen/ Wkładáć/Wpláráć. Itẽ, Vntermengen / Przyłączyć do kupy. Literas veſtibus intexere, Geſchrifft in Kleidern einwircken / Piſmem tkáć álbo litery ná czym tkániem wyrażáć. Aliquem intexere, Einen in ein Geſpräch einführen/ Wmowie iákiey kogo mianowáć. Intĕrtēxtŭs, a, um, ut: Veſtis intertexta, Geſtickts / vntergewircktes Kleyd/ Tkána/ Háftowána ſzátá. Obtexere, Vmbwäben/ überziehen/ Opłatáć/ Zákrywáć. Pertexere, Außweben / Dowić/ Doprząść. metaph. Etwas außmachen/vollenden/ Dokończyć. Prætexere, beſetzen/überſetzen/ Obkłádáć. Item, Voranſetzen/ Kłáść wprzod. Prætexere authores quos ſequamur, Vor vnd nacheinander ſetzen/ Wyſtáwić ſobie do náſládowánia. Itẽ, Prætexere, Fürwenden/ fürwälben/ Wydáć / Przekładáć / Nákrywáć. Prætextus, us, g. maſc. vel Prætextum, i, g. n. ein Bedeckung/Fürwort/Nákrycie/ Wymowká. Prætextu, ablat. Mit Fürwort/Zwymowką/Pod pretextem. Prætēxtă, æ, g. f. ſive Prætexta toga, Ein gattung eines langen Rocks bis auff die Ferſen mit Purpur belägt/ welchen die Rathsherrn zu Rom / auch ihre Söhn vnnd Töchter bis auff das 17. Jahr ihres Alters trugen/ Szátá długa wktorey Senatorowie Rzymſcy/ tákże ſynowie y corki ich áż do 17. lat ſwego wieku chodziły. Prætēxtātŭs, a, um, Mit ſolchem Rock bekleidet/ Ták ubrány. Prætextati & Prætēxtātæ, pl. ii. Junge Herrn vnd Jungfrawen / Wolgeborne oder Edle Jüngling oder Töchter/ Młodzieniaſzkowie y Pánny w tákiey ſukni chodzące/ ſzláchecki dzieci. Prætextati mores, Höffliche / adeliche/ züchtige ehrliche Sitten / Obyczáie przyſtoyne/ uczciwe. Aliquando contrarium ſignificat. Prætextatus ſermo, Ein ſchandbare vnzüchtige Red/ Plugáwa mowá. Rĕtēxĕrĕ, Das Gewäb wiederumb aufffadmen / Odwiiáć. Detexa retexere, Wiederwäben/ Odwitáne znowu nawiiáć. Seipſum retexere, Seine weiß ändern/ Káſowáć/ Odwołáć mowę ſwoię álbo obyczáie. Subtexere, Vnten anwäben/vnten anhangen/ vnten darzu thun/ Przydáć co / Przywić.

Thălămŭs, i, g. maſc. Der Eheleuth Schlaffkammer/łożnicá małżeńſka. *Imbellis, cultus, dulcis, jugalis, genialis, Martialis, floridulus, Martius.* Metaph. accipitur pro ipſis nuptiis, & pro ipſo connubij jure.

Thălāſsĭcŭs, a, um, vt: Thalaſſicus color, Meerfarb/ das iſt/ Eyſengraw / Modra fárbá.

Thălāſsĭō, onis, g. m. Carmen nuptiale.

Thălāſsŏmĕlĭ, mĕlĭtŏs, medicamentum, quod fit ex æquis proportionibus, aquæ maris, imbris, & mellis.

Thālĭctrŭm, i, g. n. Herba.

Thāllŭs, i, g. m. Stengel an Kräutern/ Szczypior. Item, Thāllī, pl. num. dicuntur Rami Olivæ, vel Lauri ſemper virentes.

Thĕātrŭm, i, g. neu. ein Schawplatz vnd Gebäw die Schawſpiel zuhalten geordnet/ Dziwowiſko / mieyſce ku pátrzániu ná dziwowiſko zgotowáne. *Cuneatum, feſtum, penſile, marmoreum, ornatum, dulce, clamoſum, ſublime, nobile, cavum, feſtivum, herboſum, magnum, populoſum.* In theatro verſari, metaphor. Von jederman geſehen werden/ Od wſzytkich widziánym być. Thĕātrĭcŭs, a, um, & Thĕātrālĭs, le. Das zu Schawplätzen gehört / Widokowy. Thĕātrĭdĭŭm, ij, g. neu. dim. à Theatro.

Thēcă, æ, g. fœ. ein Kiſten/ Schachtel/ Futer darinne man etwas bewahret / Schowánie / ſkrzynká/ ſzkátułká. *Scortea, eburna.* Grani theca, Hülſen deß Kerns/ Łupinká żytna. Theca calamaria, Schreibköcher / Piſárſka ſzkátułá. Theca nummaria, Geltkaſten/ Szkátułá.

Thēlĭgŏnŭm, i, g. n. Herba, habens vuas floribus oleæ ſimiles.

Thēlўphŏnŏn, i, g. n. Herba ab aliis Scorpion vocatur, ein gifftig Kraut/ Omieg.

Thēlўptĕrĭs, ris, g. f. Farnkraut/ das Weiblin ohn Stengel/ Waldfarn/ Páproć ſámicá.

Thĕmă, mătĭs, g. n. lat. Poſitio, ein Spruch oder meinung zu handlen fürgenommen/ Rzecz do mowienia/ Propozycia. Poſitum.

Thēnsă, æ, g. fœm. ein Bahr darauff man Heiligthumb vnd Bildnuß trägt / Woz kośćielny/ álbo Noſidłá do noſzenia obrázow y Relikwiy. Thĕŏlŏgĭă, æ, g. f. Kunſt vnd Wiſſenſchafft Göttlicher ding / Náuká o rzeczách Boſkich. Thĕŏlŏgŭs, i, g. m. Der Göttlicher Ding wiſſen-

schafft hat/Teolog/vmieietny rzeczy Boskich.

Thĕŏgŏnīă,æ,g.f. Deorum origo.

Thĕŏrēmă, atis, g.n. id est, Speculatio. Contemplatio. Thĕōrīă,æ,g. f. idem. Thĕŏrētĭcē,ēs, g.f. Ars, quæ nullum exigit actum, sed ipso rei, cujus studium habet, intellectu contenta est.

Thērĭăcă, æ, g.f. & Thērĭăcē, es. g.f. Triacks/ Drytakiew.

Thērĭōmă, atis, g.n. Vlcus virilium, Feygwartzen / Szyszka / wrzod ná czlonku meskim.

Thērĭŏnarchă, g.f. Herba.

Thērĭŏtrŏphĭŭm, ij, gen. neu. Thiergarten/ zwierzyniec.

Thērīstrŭm, i, g. neu. Dünn Weiberkleider für die hitze / ein Schürtz/ Letnik.

Thermæ, arum, g.f. pl. num. Badstuben/warme Bäder von Natur/ cieplice. *Calentes, calidæ, nitidæ*. Thermŭlæ, arum, dimin.

Thermŏpōlĭŏn, ij, g. n. ein Garküch/ Kuchnia mieyska.

Thēsăurŭs, i, g.m. Schatz / Skárb. *Arcanus, absconditus*. Thēsăurārĭŭs, a, um, vt: Thesaurarij fures, Schatzdieb/ Skárbowi złodzieje. Item, Thesaurarius, rij g.m. Schatzmeister/podskárbi. Thēsăurīzŏ, as, are, Schatz samblen / Skárbić.

Thĕsis, g. fœ. lat. Propositum argumentum. Item, Da man die Sprüch vnd Rede recht mit Puncten vnterscheidet/ Kiedy mowe ná pewne punkta sie dzieli.

Thōēs, ois, ein Luchs/Rys.

Thŏlŏs, vel Thŏlŭs, i, g. masc. ein Schild mitten im Gewälb da die Balcken/oder deß Gewölbs Bogen zusammen stossen/Kruzganek.

Thōrāx, ācis, g. masc. ein Brust/Piersi. Item, Brustharnisch/ vnd allerley Bewaffung deß Leibs ob dem Gürtel / Káftan / Pancerz/ zbroyá. *Ahenus, nexilis, multiplex, gravis, rutilus, crudus, flammeus, æneus, politus, levis, pictus, ardens, trilex, ærisonus, squammifer, cavus, ferreus*. Thōrācă, æ, idem quod Thorax. Thōrācātŭs, a, um, id est, thorace indutus.

Thos, idem quod Thoës, v. supra.

Thrēnŏs, g. m. lat. Lamentum, vel Planctus, ein Beweynung/żáłość/żal. Thrēnōdĭă, æ, g. fæ. ein Leichlied / żáłosna piosnká.

Thrīps, thrīpis, g.m. Teredinis genus, lignum erodens.

Thrŏnŭs, i, g. masc. ein Fürstlicher Stul oder Sessel/Stolec/Stolicá/Tron.

Thȳallis, is, g.f. ein gattung Wullkrauts/oder Kertzenkrauts / Dziewanná.

Thryps, v. Thrips.

Thūs, thūrĭs, g. neu. Weyrauch/ Kádzidło. *Pium, masculum, sudatum, Eoum, incavum, Niliacum, flavum, votivum, pingve, vaporum, molle, odorum, Nabathæum, redolens, sacrum, olens, fragrans, calens, odoratum, fumans, dulce*. Thūrĕŭs, a, um, Von Weyrauch/ Kádzidłowy. Thūrĭfer, a, um, Weyrauch tragend / Kádzidło przynoszacy. Thūrĭcrĕmŭs, a, um, Darauff man Weyrauch brent/ Ná czym tym kádzidłem kádza. Thūrĭbŭlŭm, li, g. neu. Weyrauchfaß/Kádzidlnicá. Thūscŭlŭm, li, dimin. à Thus.

Thȳă, æ, g. fæ. Arbor odorifera, quæ alio nomine Cedrus dicitur.

Thȳăsŭs, i, g. masc. Chorea in honorem facta. *Terribilis, volans, raucus, levis*.

Thymbra, æ, g.f. herba, Zwybel/Ysop/Czabr. lat. Cunula.

Thȳmĕlæă, æ, g. f. Herba, Kellershalß/ Wilczy pieprz.

Thȳmĭāmă, atis, g. neu. ein süsser Geruch von edlem Gewürtz vnd Specerey/ Kádzenia máteryą, Thȳmĭāmātērĭŭm, g. n. Geschirr zu solchem Geruch/Kádzidlnicá.

Thȳmŭs, g.m. vel Thymum, i, g.n. Welscher Quendel/ Dzięcieliná. Item, Thymus, ein gattung Meerfisches / Rodzay pławu morskiego.

Thȳmītēs, æ, g.f. Welscher Quendelwein/Wino przypráwne dzięcieliną.

Thynus, idem quod Thunnus.

Thyrsŭs, i, g. masc. ein Stang oder Spieß mit Ebhew oder Räblaub vmbwicklet/welche die trugen/ so das Fest Bacchi begiengen / Laská blusczowym ábo winnym liściem obwiązána/ ktorą noszono ná świeto Báchowe. Thyrsĭgĕrī. dicti, & Bacchus ipse Thyrsiger dicitur. *Frondens, virens, Dionysæus, fragilis, mollis, teres, pampineus, Nysæus, Echionius, Mæonius, validus, imbellis*.

Tĭārā, g. fœm. Ornamentum capitis Persicarum prius mulierum, quo postea, usi sunt Reges & Sacerdotes. Tiaras, item ein Türckischer Hut/ Zawoy. *Purpurea, Phrygia, viridis gemmis, barbara, barbarica, lunata, Achæmenia, Eoa, rubra, sacra, conchylis*.

Tĭbī, Dativus à pronomen Tu.

Tibia,æ,g.fœm.Schinbein/Kość golenowa wiet¬ßa. Tibiale,is, g.n. Tibialia, orum,pl.nu. Strümpff Pończochy. Tibiale militis, die Beinschienen eines geharnischten Kriegsmanns/ Kiryśnickie sulejaty. Item Tibia, ein Pfeiff/ Surmá. *Querula, Berecynthia, cava, zygia, lasciva, multiforatilis, longa, eburna, garrula, prædulcis, sacrifica, aurea, blanda, unca, ventosa, buxea, amœna, curva, docta.* Tibialis, le, Zu Pfeiffen dienlich / Surmáczy. vt: Calamus tibialis. Tibicen, cinis, g.m. ein Pfeiffer / Trompeter / Surmacz/ Trebácz. Item, Vnterstütz/ Allerley Vnterstütz damit man die Tach vnterstützt/ Podporá. Tibicina, æ, g.f. Pfeifferinn / Surmáczká.

Tignus, g. masc. vel tignum, g.n. ein Balck/ Bálká. *Complanatum, declive.* Item, Allerley Bawholtz/ Drewno wyrobione. Tignarius, a, um, vt: Faber tignarius, ein Zimmerman/ Cieślá. Tigillum, dimin. à Tignum. Contigno, as, contignare, Die Balcken zusammen fügen / Pietrowáć/ Wiązáć bálki. Contignatio, onis, Zusammenfügung der Balcken oder Bretter/ Pietrowánie/ Wiązánie. Intertignium, ij, g.neu. Die Weite zwischen zweyen Balcken oder Thrämen/ Miedzybálcze.

Tigris, tigridis, g.fœ. ein Tigerthier/ Tigris zwierzę. Tigrides, plur.num. *Armeniæ, rapidæ, atræ, validæ, Hircanæ, immanes feræ, avidæ, asperæ, Gangeticæ, maculosæ, Indæ, capistratæ, sævæ, rabidæ, Caucaseæ, concitæ, Caspiæ, Martiæ, Parthicæ, Carchesiæ, virgatæ, truces, rigidæ, acerbæ, violentæ, furibundæ, rabiosæ, efferæ, Afræ, pede strenuæ, dentatæ, spumantes.*

Tilia, æ, g. fœm. Lindenbaum/ Lipá. *Levis, pinguis, mollis, sequax, elumbis.* Tiliæ, plu.num. dicuntur etiam aliarum arborum corticis interiores tunicæ. Tiliaceus, a, um, Lindin/ von Lindinholtz/ Lipowy.

Timeo, Timidus, vide Timor.

Timor, oris, g.masc. Forcht/ Bojaźń. *Anxius, ater, trepidus, cæcus, mœstus, algificus, consternatus, sollicitus, suspensus, anceps, æger, horrendus, infelix, gelidus, imbellis, frigidus, miser, dubius, pavidus, attonitus, parcus sui, albus.* Magno timore sum, Ich förcht gar sehr/ Bárzo się boję. Timidus, a, um, Forchtsam/ Bojáźliwy. Timidus ad mortem, Den Todt förchtend/ Bojący się śmierći. Timiditas, atis, g.fœm. Forchtsamkeit/ Bojaźń. Timide, adverb. Forchtsamlich / Bojáźliwie.

Timeo, es, ui, timere, förchten/ Báć się. Timere casum, Den Fall förchten / Vpadku/ przypadku się báć. De Republ. valde timeo, Ich förchte vmb das gemeine Regiment / Boję się bárzo o Rzeczpospolitą. Timeo ne non impetrem, Ich förcht ich erwerbe es nicht/ Boję się/ wątpię żebym miał uprośić. Timendus, a, um, Das man förchten soll / Którego się trzebá báć. Extimeo, es, extimui, extimere, & extimui extimere, & extimesco, is, extimescere, & Pertimescere, Fast förchten/ Przeleknąć się. Pertimescitur, passive apud Cic. Prætimere, Vorher förchten / Przebawáć się wprzod. Subtimere, ein wenig förchten/ Obawiáć się.

Tinea, æ, g.fœ. Schaab/ Würme so die Kleider verderben / Mol. *Agrestis, turpis, iners, edax.* Tineæ, pl. nu. sunt vermes in alvearijs, apibus noxij. Tineosus, a, um, Voll solcher Würm/ Molow pełny.

Tingo, vel tinguo, is, tinxi, tinctum, tingere, Eintuncken / tauffen / in ein Farb stossen / Omaczáć/ Krzćić/ Fárbowáć. Tingere conchylio, Violbraun färben/ Fárbowáć szárłatem. Tingens, entis, particip. Eintunckend/ färbend/ Fárbujący/ Moczący. Tinctus, us, g. m. Das Eintuncken oder färben/ Fárbowánie/ Omaczánie. Tinctura, æ, g. fæm. Farb/ Eintunckung/ Omaczánie/ Fárbowánie. Tinctilis, le, Das sich färben läst/ od die Farb an sich nimbt/ Omaczálny/ Fárbowny. Intingo, is, intinxi, intinctum, intingere, Eintuncken/ wmaczáć. Intinctus, us, g.m. pro Tinctura. Retingere, Wiederumb eintuncken / Noch einmahl färben/ Znowu maczáć.

Tinia, apud antiquos, Vasa vinaria.

Tinnio, is, ivi, tinnitum, tinnire, Klingen/ hell lauten / hell klingen / Brzmieć. Vox tinnula, Helle Stim/ Brzmienie. Tinnimentum, i, g.n. & tinnitus, us, g.m. Klang/ Schall/ Brzmienie. *Argutus, cavus, multisonus, acutus*, Tintinnabulum, li, g.n. Schell/ glöckle/ Dzwonek. Tintinnaculus, qui tinnimentum facit. obsol. Tintino, as, are, pro Resonare. Inusit. & Tintinio, is, ivi, itum, tintinire, idem, sed obsoletum.

Tintinnaculus, li, qui flagris & loris bubulis, cædit insontes.

Tintinnunculus, vel Tinnunculus, & Tinniculus, li, g. masc. Avis columbas defendens, & accipitres territans.

Tĭpŭlă,æ,g. fœ.ein Waſſerſpinn/die auff dem Waſſer vngenetzt laufft / Mucha nawodna.

Tĭthymălus, li,g.maſ. ein Kraut heiſt Wolffsmilch iſt allerley/ Wilczy mlecz/ Mák leśny.

Tĭtillō, as, avi,atum,tĭtillārĕ,Kitzlen/ łechtáć. metaphor. Voluntas, quæ quaſi titillaret ſenſus. Tĭtillātŭs, us, g.m.& Tĭtillātĭō, onis g.f. Kitzlung/ Łechtánie.

Tĭtĭō,onis,g.maſc.ein Leſchbrand/Głownia gáßona.

Tĭtĭvillĭtium, ij, g.n. nullius ſignificationis, Nichts / als etliche vermeinen/Schleiſſen ſo vom Tuch abfällt / vnd ſich abſchleiſt / Szußwałki. obſolet.

Tĭtŭbō, as, avi,atum, tĭtŭbārē, Schwancken wie truncken Leuth / Potaczáć śie. Titubare ad animum transfertur, An der Redt ſtoſſen/ ſtamlen/ Zátakáć śie. Si verbo titubarint, Wann ſie mit einem Wort fehlen / Jeśli śie zátkną/ potkną w jednym ſłowku. Item, Titubare, Zweifflen/ vnbeſtändig ſeyn / Wahać śie/ wątpić. Tĭtŭbāns, antis, particip. Stamlend / Zájąkájący śie. Tĭtŭbāntĕr, adverb.id eſt,inconſtanter, Tĭtŭbāntĭă,æ,& Tĭtŭbātĭō,onis, g.fœ. Schwanckung / Strauchlung / Stamlung / Potaczánie śie/Zátakánie śie. Tĭtŭbātĭm,adver. Anſtöſſig mit der Zungen/ Drząc áż żeby o ząb śie otrącáłá.

Tĭtŭlŭs, li,g. maſc. ein Titul / Vberſchrifft/ Napis. Titulus libri, Titel des Buchs/Napis/ tytuł kśięgi/ Item, Titulus, ein Ehrentittel/ Tytuł/dignitárſtwo. *Inſignis,illuſtris, celebris, ſuperbus,grandiloquus.* Titulus,pro milite, quaſi tutulus, Daß ſie ſich ſchirmen ſollen/ żołnierz oſádzony. obſolet.

Tŏgă,æ, g. f. Ein langer Rock/ein lang Kleid/ ein EhrenRock/ Szátá długa. Communis erat Romanorum veſtis. *Picta, tenuis, Auſonia, Romana, Latia,pacifica,radians,ſutilis, laxa, oſtrina, coccina,manicata,nitens, Coa, ſerica, longa, Melotæa.*id eſt,pellicea,*laborata.* Nulla togæ neceſſitas, Du darffſt keines langen Rocks / Niepotrzebujeß długiey ſukniey. Toga pro pace ſumitur. Tŏgŭlă,æ,diminut. Tŏgātŭs, a, um, Mit einem langen Ehrenrock bekleidet/ ßátą długą odziány. Tŏgātŭlŭs,dim. joco formatum.

Tŏlĕrō,as, avi, atum, tŏlĕrārĕ, ertragen/dulden/ ćierpieć/ Znośić. Item, erziehen/ nehren/ auffenthalten / Żywić śie. Vitam colo tolerare, Sich mit ſpinnen ernehren/ Żywić śie kądźielą. Tolerare milites, Das Kriegsvolck mit ſeinem Sold erhalten/ beſolden/ Podeymowáć żołnierzá. Toleratu difficilis, Schwer zu dulden/ Trudny do ćierpienia. Tŏlĕrāns,antis,partcip. ſive nomen ex partic. Ertragend/erduldend/ ćierpiący. Tŏlĕrāntĕr,tŏlĕrāntĭŭs,tŏlĕrāntĭſſĭmē, adv. Leydentlich/ ćierpliwie/ Znośnie. Tŏlĕrābĭlĭtĕr, adverb. idem. Tŏlĕrātĭō, onis, g. fœ. Das Leyden/ Dulden/ Znoßenie. Tŏlĕrābĭlis,lē, Leydenlich/wol zudulden/ Znośny. Intŏlĕrābĭlis, lĕ, Vnleydenlich/ vnträglich/ Nieznośny. Intŏlĕrābĭlĭtĕr,& Intŏlĕrāntĕr,adverb. Vnleydenlich/vndültiglich / Nieznośnie. Intŏlĕrāns, antis, Vndültig/ vnvertragen/ Niećierpliwy. Intŏlĕrāntĭă,æ, g. f. Vngedult/ Niećierpliwość. Pertŏlĕrō,as, pertŏlĕrārē, Erleyden/erdulden/ ertragen/ Przećierpieć/ Znieść.

Tōlēnōn, ōnis, & Tōllō, onis, & Tōllōnŭs, i, gen. maſc. / ein Wipp/das iſt / ein langes Holtz an einem Schöpffbrunn / welchs am HinderTheil ſchwärer / damit deſto leichter zu heben vnd zu ſchöpffen / vnnd dergleichen Instrumenten/ damit ein Ding leicht zu heben / Żóraw ſtudzienny.

Tōllō,is,ſuſtŭlī,& apud Antiquos tĕtŭlī, ſūblātŭm, tōllĕrĕ, Erheben/auffheben/ lüfften/ Podnieść. Item, Hinweg nehmen/ Znośić/ Wyrzucáć. Animos tollere, Sich erheben/ ſtoltz ſeyn/ Wynośić śie/Pyßnić śie. In ſublime tollere, In die Höhe erheben/ Wynieść wyſoko. E medio tollere, Aus dem Mittel räumen / tödten/ vmbbringen/ Zábić. Liberos,ſive puerulos tollere, pro, Suſcipere, Kinder überkommen / Dźieći doſtáć. Item, Tollere, Erziehen/ernehren/auffer ziehen/ Wzráſtáć/ Wſchodźić. Minas tollere, Sich trützlich auffrichten/ Grozić ſrogo. Sūblātŭs,a,um,auffgehebt/ Podniośły/ Podnieśiony. Sublatus pro mortuo. Sūblātī,pl,num. Hochtrabend vnd ſtoltz/ erhebt/ Wynieśli/ Pyßni. Sūblātĭō, onis, g. fœ. Das auffheben/ Podnieśienie. Sublatio animi, Hochmuth/ Pychá. Attōllō, is, āttŭlī, āllātŭm, āttōllĕrĕ, Auffheben / erheben/ Podnieść. Attollere ſigna, Die Fähnlein laſſen fliegen/ Chorągiew podnieść. Attollere ſupercilium, Sich ſtoltziglich erzeigen/ Pyßno śie ſtáwić komu. Attolluntur colles alti, Die Berge ſeynd hoch erhebt/ Wyſokie ſą góry. Attollere

arcem

arcem tectis, phrasis poëtica, pro Ædificare, Aufführen biß an das Tach/ Budowáć. Item, Attollere pro Auferre, Cōntōllĕrĕ, Mittragen/ Mittragen/mitnehmen/ Wźiąć/ podnieść pospoku. Contollam gradum, Will mitgehen/ Poyde pospoku Extollere, Auffheben/ Wynieść. Indignationem extollere, Sich fast erzürnen/ Bárzo się gniewáć. Extollere verbis, hoch loben vnd rühmen/ Wynośić kogo srodze/ chwalić Extollere se gloriando & prædicatione, Sich selbs hoch halten vnd preisen/ Chwalić się. Protollere, herfürrecken/ fürhin tragen/ ściągáć rękę/ Pomykáć. Sustollere, idem, quod simplex, Auffheben/ Podnieść. Animos sustollere, Sich erheben vnd stoltz werden/ Podnieść się w pychę. Convivium sustollere, Den Tisch auffnemmen/ Zebráć z stołu. Vrbem funditus sustollere, ein Stadt zerstören/ Zgruntu zrzućić. Virginem sustollere, Ein Jungfraw mit Gewalt entführen/ Wźiąć gwałtem pánnę. Pater dicitur sustulisse filium, mater verò peperisse, Ein Sohn vberkommen haben/ Syná dostał. Item sustollere, Aufferziehen/ Wychowywáć. Item, Vmbbringen vnd tödten/ Zábić. Sublatus, a, um, particip. Erhebt/ auffgelüfft/ Wyniosły/ Wyniesiony. Sūblātē, adverb. Hochtragentlich/ Wyniesle.

Tŏlūtārĭŭs, a, um, & tŏlūtārĭs, e, Das einen leichten vnd geschwinden gang hat/ Bieg predki/ niećieszki máiący. vt: Equus tolutarius, Ein Zelter/ Jednochodnik. Tŏlūtĭm, adverb. vt: Tolutim incedere, den Zelt gehen/ Jednochoda iść. Tŏlūtĭlŏquēntĭă, æ, g. f. Sermo volubilis obsolet.

Tōmācŭlŭm, vel tomaclum, per Syncopen, g. n. Ein Leberwurst/ Kiszká wątrobna. *Fumans, divinum.*

Tŏmēntŭm, i, g. neu. Scheerwoll/ Bárwicá/ Item, was zerschnitten wird/ darauß man Polster vnd Beth machet/ Postrzyżyny wszelkie ktoremi się kołdry/ máterace ꝛc. nátykáią. Tomentum leuconicum, quod fiebat ex lana alba concisa. Tomentum circense, ex arundinibus concisis, factum, quod erat stramentum plebeiorum in circo Romano.

Tŏmĭcē, es, sive tŏmēx, icis, g. f. Grob Hänffenseyl nur ein wenig gedrähet/ darauß züsammen geflochten man rechte seyler machet/ Łyczak/ Powroz. Tomices. Roßkommet/ Chomątá.



Tŏmŭs, i, g. masc. Ein Theil eines Buchs/ dann grosse Bücher werden in etliche tomos getheilt/ Tom kśiąg/ część.

Tōndĕō, es, tŏtōndī, tōnsŭm, tōndērĕ, Scheeren/ Haar oder Woll abscheeren/ strzydz. Per pectinem tondere, Vber den Kam̃ scheeren/ Po grzebieniu strzydz. Prata tondere, die Wiesen abmäyen/ Siec. Tōnsĭtō, as, are, frequ. Offt bescheeren/ Często strzydz. Tōnsŭs, a, um, partic. Beschoren/ Strzyżony. Tōnsă, æ, g. fœ. Tonsæ, arum, plur. num. Ruder auff eim Schiff/ Wiosło. à diverberandis fluctibus. Tōnsōr, oris, g. m. Ein Scheerer/ Bárwierz. Tōnsōrĭŭs, a, um Dem Scheerer zugehörig/ Bárwierski. vt: Culter tonsorius, Ein Scheermesser/ Brzytwá. Tonsura, æ, g. fœm. Das scheeren/ strzyżenie. Tōnstrīx, icis, g. fœ. Scheererinn/ Bárwierká. Tōnstrīcŭlă, æ, g. f. dimin. Tōnsĭlĭs, le, Beschrottet oder beschoren/ Postrzygány. Tōnstrīnă, æ, g. fœm. Scheergaden/ Scheerstuben/ Bárwiernia. Attōndĕō, es, āttōndī, āttōnsŭm, āttōndērĕ, Gar abscheeren/ bescheeren/ Przystrzygáć. Attondere aliquem auro, Einen vmb sein Gelt bringen/ Kogo z pieniedzy złupić. āttōnsŭs, a, um, Beschoren/ Przystrzyżony. Attonsa laus, Beschnitten vnd geminthertes Lob/ Vszczerbiona sławá/ chwałá. Cīrcūmtōnsŭs, a, um, Vmbschoren/ Obstrzyżony. Dētōndērĕ, Abscheeren/ Zestrzygnąć. Detondere virgulta vineæ, Die Räben beschneiden/ Obćiąć. Intondere, Vmb vnd vmb bescheren/ Obstrzyć. īntōnsŭs, & īndētōnsŭs, a, um. Vnbeschrotten/ Vnbeschoren/ Niestrzyżony.

Tŏnĭtrŭs, us, g. m. & Tonitrum, i, g. n. & Tonitru, indeclin. in sing. & plurali hæc Tŏnitrŭă, Donner/ Grzmot. *Coruscum, commotum, vagum, repentinum, raucum, vastum, terrificum, sonorum, displosum, honorificans, horrisonum, horrificum, terribile, dirum, ventosum, æstivum, horrendum, hiulcum, reboans.* Tŏnĭtrŭō, as, are, Donnern/ Grzmieć.

Tŏnŏ, as, tŏnŭī, tŏnĭtŭm, & aliquando avi, atum, tŏnārĕ, Donnern/ fast thönen/ schreyen/ lauten/ Grzmieć/ Brzmieć/ Wołáć. Murmurare & verberibus tonare, Bochen/ poldern/ toben/ Mruczeć/ bić. Laudes alicuius tonare, Hoch loben mit grosser vnd lauter Stimm/ Wynośić wielkim głosem kogo. Tŏnŭs, i, g. mas.

Ein Thon / Gelaut / Ton / Nátezánie głosu. *Dulcisonus, musicus*, Tonus etiam dicitur Heytere / Jásność. Medius splendor inter lumen & tenebras, & in musica minimum intervallum inter duos sonos. Attŏnō, non est in usu, sed āttŏnĭtŭs, a, um, Erschreckt / erstummet / przestrászony / Zápámietáły. āttŏnĭtē, adverb. Mit erschrecken / Zdumiále. Dētŏnō, as, ui, are, Hinein poldern / pochen / rauschen / Grzmieć / Łátáć. Intonare, Donnern / daher donnern / ein groß Geschrey machen / Grzmieć / Krzyczeć. Item, pochen / Gromić. Protonare, Vorhin vnd zum ersten ein Geschrey / Gelaut machen / Krzyczeć / áż do końcá. Rĕtŏnārĕ, Ein Wiederthon oder Widerschall geben / Odbija się głos. Sŭpĕrĭntŏnārĕ, Oben hinein donnern / vnd Geschrey machen / Zgory grzmieć / krzyczeć.

Tonsa, vide Tondeo.

Tōnsĭllæ, arum, g. f. plur. num. Extremæ faucium partes circa radicem linguæ, gulam vtrinque attingentes. Tonsillas, item, medici vocant faucium inflammationes cum tumore.

Tonstrina, vide Tondeo. Tonus, v. Tono.

Tŏpāzĭŭs, ij, g. m. Gemma.

Tŏphŭs, vel tofus, i, g. m. Tuchstein / Kámień dziárstwisty. Tŏphĭnŭs, & Tŏphācĕŭs, a, um, Tuchsteinig / Dziárstwisty, vt: Terra tophacea.

Tŏpĭārĭŭm, & topium, ij, g. n. Gartengezierd mit Kreutern gemacht / Sztuki w Ogrodách zielem kunsztownie wysádzone / Bindarz. Tŏpĭārĭŭs, g. m. ein Gartenzierer / Gartenterer / ogrodowy w tákich sztukách biegły. Tŏpĭārĭă, æ, gen. fæm. Die Kunst Gärten zu zihren / Wirydárskie rzemiesło.

Tŏpĭcă, topographia, topus, vide Topicus.

Tŏpĭcŭs, a, um, id est, Localis, de locis tractans. Tŏpŭs, lat. Locus. Tŏpĭcē, g. f. Est ars inveniendi argumenta ex locis dialecticis, Tŏpĭcă, orum, g. n. pl. num. Libri de inventione argumentorum. Tŏpŏgrăphĭă, g. fœm. locorum descriptio.

Tŏrăl, sive tŏrālĕ, is, gen. neu. ein Bethdecke / Schürtz / Kołdrá.

Tōrcŭlăr, aris, aliquando Torcular, Item, Torculum, li, sive Torcularium, ij, g. neu. Traubenkelter / Trotte / Prásá. Tōrcŭlārĭŭm, & Torcularius, & tōrcŭlŭs, a, um, Zum Kelter oder trotten gehörig / Prásny. Funis torculus, Kelter oder Trottenseyl / Liná prásna.

Tŏreūma, atis, sive Toreumatum, i, g. neu. Außgestochene vnd gegrabene Arbeit / Erhebt vnd erhöcht Bildwerck oder Modelwerck / Snicerska robotá / jáko obrázy / figle rozmáite. Tŏreŭtĭcē, es, g. fœm. Die Kunst des Außstechens oder Modelwercks / Snicerstwo.

Tōrmēntŭm, i, g. neu. Folterung / Gichtung / Peinigung / Męká / Dręczenie / Trapienie. Item, Allerley schwär vnd grob Geschütz / Dziáło álbo wszeláka strzelbá wielka. *Murale, validum, immane, durum, iniquum, ahenum, acerbum, torvum, dirum, Vulcanium, vesanum*. Tormentis quærere, Durch Folterung fragen / Ná probe dáć.

Tōrmĭnă, inum, g. n. pl. num. Darmgicht / das Grimmen im Leib / Gryzienie / Kolıká. Tōrmĭnōsŭs, a, um, Der solche Kranckheit hat / Gryzienie cierpiący. Tōrmĭnālĭs, le, Das solche Kranckheit verursachet / Gryzienie czyniący.

Tōrnō, as, tōrnāvī, atum, tōrnārĕ, Drähen / Toczyć. Tōrnŭs, g. masc. vel tornum, i, g. neu. ein Drähheysen / Tokárskie dłoto. Tōrnārĭŭs, ij, ein Dräher / Tokarz. Tōrnātĭlĭs, le, Gedrähet / Toczony. Tōrnātūră, æ, g. f. Gedrähet Werck / Toczenie. Detornare, idem quod Tornare, Außdrähen / Wytoczyć.

Torosus, vide Torus. Torpedo, v. Torpeo.

Tōrpĕō, es, tōrpŭī, tōrpērĕ, Schlaffen / als wenn eim ein Glied einschläfft / vnd er es wenig fühlt / Gnuśnieć / Tępieć. Vox & spiritus torpet, Ist faul oder träg / Głos mi ustáie. Metu torpere, Aus Forcht erstummet seyn / Od bojáźni ztępieć. Tōrpēscō, is, tōrpēscĕrĕ, Faul vnd träg werden / Gnuśnieć / Vstáwáć. Tōrpŏr, oris, g. m. *Iners, immobilis, titubans, luculentus, segnis, lentus, enervis, exanguis, frigidus, gravis, noxius*. & Tōrpēdō, dinis, g. fœ. Das schlaffen vnd vngeleitigkeit der Glieder / Zdretwienie członkow. *Levis*. Item, Torpedo, piscis genus, qui limo mersus occultat se, & pisces supernatantes torpentes facit, & devorat, *Dira, mollis, ferox, callida*. Tōrpēns, entis, & torpidus, a, um, Faul vnd träg / Zdretwiáły / Gnuśny / leniwy.

Torquatus, v. Torques.

Tōrquĕō, es, tōrsī, tōrsŭm & tortum, tōrquērĕ, Winden / biegen / zusammen drähen / vmbdrähen / Kręćić / Toczyć / Náginać. Oculos torquere, Die Augen verkehren / vnd einen vber-

zwerch

zwerch ansehen/Rzucáć okiem. Torquere fusos, dicuntur mulieres Die Spillen drähen/Przaść. Telum torquere, Schiessen/ treiben / schlingen/ ćiſnąć/ſtrzelić. Item, Torquere, einen gichten/ folteren/ Męczyć. Tōrquērī. Gepeinigt vnd geplagt werden / Męczonym być. Tōrtŭs, a, um, particip Krumb/Gewunden / Krzywy/ Gięty. Torti crines in nodum, Gekrauſte Haar / Kędźierzáwione włoſy. Tortus verberibus, Vbel geſchlagen/Bity. Tōrtŭs, us, g. m. Krūme/ Krecenie. Tōrtŭōsŭs, a, um, Krumbt/ Vmbgewicklet/Záwiły/krecący śię. Tortuoſum genus diſputandi, Verworren Manier zu diſputiren / Záwikłány ſpoſob diſputowánia. Tōrsĭō, onis, g. f. Peinigung/ Męczenie. Torſiones ſtomachi, Das Krimmen vnd reiſſen im Magen / Grzyźienie żołądká. Tōrtĭlis, le, Krumb / gewunden/ Krecony/Zátoczyſty. Tōrtō, as, are, frequent. obſolet. Tōrtŏr, oris, g. m. ein Folterer/Hencker/ Morderz/ Kát. *Barbarus, immitis, cruentus.* Tortura, æ, g. fœm. Pein vnd Plag/ Męká. in Bibl. tant. pro tormento. Tōrtīvŭs, a, um, vt: Vinum tortivum, Wein vom Nachtruck / Wino tłoczone. Tōrquēs, is, g. fœm. vel torquis, is, g. m. & fœ. ein Halßkette/ Halsband/ łáncuch. *Auratus, decorus, aureus, vncus, tortus.* Tōrquātŭs, a, um, Ein Halskette antragend / łáncuch noſzący. Equites torquati, Den Orden antragend / Káwálerowie znáki ſwoie noſzący jáko Maltyccy. S. Jákubá / ꝛc. Abſtōrquĕō, es, ābſtōrsī, ābſtōrtŭm, âbſtōrquērĕ, Abtringen/Odkrecáć. Cōntōrquērĕ, Zuſammen krūmmen/biegen/ſtrecáć. Contorquere in alium curſum amnes, Die Waſſerflüß anderswohin leiten/Odwracáć rzeke w inſzą ſtrone. Cōntōrtŭs, a, um, Gebogen/gekrūmmet / zuſam̄en gewunden/Zákrzywiony/záwiły. Contorta arietis cornua, Gekrūmmet vnd vmbgebogene hörner/ Rogi krecone. Res contortæ, Verwirte Sachen / Záwikłáne rzeczy. Cōntōrtŭlŭs, a, um, dim. Cic. Contortulæ Stoicorum concluſiunculæ. Cōntōrsĭō, onis. g. f. Verwirrung oder verzwingung/Krecenie. Cōntōrtē, adverb. Verwickenlich / mit verdunckltung / Záwikłánie. Detorquere, Neben ſich trucken / abtringen/ Nákrzywiáć / Nákrecáć. Detorquere in levam, Auff die lincke Hand tringen vnd kehren/ Vdáć śię w lewą ſtrone. Recte facta detorquere, Gute Thaten vbel außlegen / Ná złą ſtrone bráć. Flectere & detorquere voluntatem teſtium, Den Willen der Zeugen biegen vnd vmbwenden / Nákrecáć ná ſwoię wolą świádectwo cudze. Diſtorquere, Verdrähen / verkrūmmen/ Wykrzywiáć/ Wywracáć. Dīſtōrtŭs, a, um, Verdrähet/verkrūmbt/ Wykrzywiony. Dīſtōrsĭō, onis, g. fœ. Verkrūmmung/ Wykrzywienie. Extorquere, Abtringen/abzwingen/ Wybadáć / Wyćiſnąć. Extorquebat veritas, ne repugnetis, Die Warheit hat euch gezwungen zu bekennen / Wyćiągáłá prawdá żebyśćie śię nie przećiwili. Extorquere de, vel ex manibus regiis. ēxtōrtŏr, oris, gen. maſc. ein Abtringer/der eim mit Gewalt etwas abzwinget/ Wydźierácz. Extortus, a, um, Mit Gewalt abgedrungen/abgezwungen/Wydárty. Intorquere, Vmbdrähen / hinein wenden / oder biegen/ Wkrecáć/Náćiągáć. Oratio intorta, ein verdrähete Rede/ das iſt/ verwirzte/vnverſtändliche/ Mowá záwikłána/trudna. Haſtam alicui, vel telum, in aliquem intorquere. Intortus, a, um, vt: intortus caudex, Krummer Stamm eines Baums/ Krzywy pień. Intorti capilli, Krauß Haar / Kędźierzáwe włoſy. Obtorquere, Vmbwinden/ Okrecáć. Obtortus, a, um, Vmbwunden / Okrecony. Rĕtōrquērĕ, vt: Retorquere pilam, Den Ballen wiederumb zu rück ſchlagen/ Odbić piłkę. Retorquere telam, Das Gewūpp aufffädmen/ Odkrącáć / to co śię vtkáło. Oculos ad vrbem retorquere, Die Augen gegen die Stadt vmbkehren / Zápátrowáć śię ná miáſto. Rĕtōrtŭs, a, um, vt: Retortæ cervicis, Vmbgedrähter/ vmbgekehrter Halß/ ſzyię zákrzywioney. Irrĕtōrtŭs, a, um, Vnvmbgedrähet/recht/Proſty/Nieodwrácáiący śię.

Tōrrēns, entis, g. m. Ein Regenbach/Potok. *Rapidus, tumidus, ſubitus, turbulentus, rapax, obliquus, gelidus, riguus, vorticoſus, aquoſus.* Oratio velut torrens, metaph. Hefftige/rauhe vnd ſtrenge Red/ Mowá płynąca/ obfita/ byſtra. Tōrrēns, tōrrēntĭŏr, tōrrēntīſsĭmŭs, Hefftig/ſtreng/ vngeſtūmb/ Byſtry/ Obfity. Flumina torrentia, Vngeſtūmme vnd rauſchende Flüß/ Rzeki byſtre.

Tōrrĕō, es, tōrrŭī, tōrtŭm, tōrrērĕ, Dürren/ dürr machen / Suſzyć. Item, Brennen / Palić. Item, Braaten/Piec. Tōrtŭs, a, um, Gebrent/ gebraaten/Palony/Pieczony. Tōrrĭs, is, g. maſc.

Ein brennend oder glüender Brandt/ Głownia żywa. *Ardens, ater, ambustus, Meleagrius.* Tōrrĭdŭs, a, um, Dürr/ verdürret/ außgedürret/ Ogorzáły/ Gorący/ Suchy. Fontes torridi, Außgedörte Brunnen/ Wyschłe stoki. Tōrrĕfăcĭō, făcĭs, fēcī, făctŭm, tōrrĕfăcĕrĕ, Dörren/ braten/ Susżyć/ Piec. Tōrrēscō, is, tōrrēscĕrĕ, Dürr werden/ Gorzeć/ schnąć. Rĕtōrrĭdŭs, a, um, Verdürret/ außgedürret/ Wysuszony/ wygorzáły. Rĕtōrrēscō, is, rĕtōrrēscĕrĕ, Außgedörret werden/ Wygorywáć. Rĕtōrtŭs, a, um, Außgedörret/ Wygorzáły/ Wyschły.

Tortum, pro torrido, obsolet.

Tōrtă, æ, g. fœ. ein gattung Kuchens/ Kołacz. in Bibl. tant. legitur.

Tortor, tortuosus, tortura, tortus, vide Torqueo. Torve, v. Torvus.

Tŏrŭs, i, g. m. ein Beth/ łożko. *Genialis, sublimis, dulcis, mollis, jugalis, purpureus, piger, socius, sacer, compositus, tepidus, Tyrius*, id est, ornatus Tyria purpura, *placidus, cultus, tener, pictus, molliculus, ignavus, fulgens, purus, ostrinus, Attalicus.* Item, Tori, pl. num. Fleischmawen/ Aderächtige Fleischknorren die kein Bein haben / Miesista część. Venarum tori, Adergunten/ wenn die Blutadern an etlichen örtern auffgeblasen voll werden/ wie Krampffadern/ żył związek. Tŏrŭlŭs, i, dim. Bethlein/ łożeczko. Tŏrōsŭs, a, um, Mawächtig/ fleischachtig/ ćielisty/ śiádky.

Tōrvŭs, a, um, Schälb/ hönlich/ scheußlich sehend/ Krzywy. Intueri aliquem torvo vultu, einen grewlich/ grawsam ansehen/ Krzywo pátrzyć ná kogo. Vina torva, Rauhe vnd herbe Wein/ Winá przykre. Tōrvĭtās, atis, g. fœm. Scheußligkeit/ Srogość/ Przykrość. Tōrvē, & torvùm, adverb. Grawlich schäl/ scheußlich/ Srogo/ Krzywo.

Tŏt, adject. plu. nu. indeclin. So viel/ Tyle. Quot homines, tot causæ. Wie viel Leuth/ so viel seynd der Sachen/ Ile ludzi/ tyle spraw. Tŏtĭdĕm, adject. indeclin. Eben so viel/ Tyle. Tŏtĭēs, adverb. so offt/ Tylekroć.

Tōtŭs, a, um, Gantz/ Cáły. Totæ ædes, Das gantze Hauß/ Cáły dom. Noster totus est, Er ist gantz in vnser Gunst vnd Dienst/ Nász cále jest/ sprzyiá/ służy.

Tōxĭcŭm, ci, g. neu. Gifft/ Trućizná. *Sævum, Lernæum, dirum, luridum, impium, ferum, letale.*

Trabalis, vide Trabs.

Trăbĕă, æ, g. fœ. ein alte gattung Königliches Kleids / auch von den Auguribus gebraucht/ Szátá Krolewska. *Fulgens, rigens, aurata.* Trăbĕātŭs, a, um, Mit solchem Kleid bekleidet / W tákiey száćie chodzący.

Trābs, vel Trăbēs, is, g. fœ. ein Balck/ Träm/ eigentlich in einem Gebäw/ Bálká/ Tram. Trăbēs, ium, plur. num. *Firmæ, solidæ, fraxineæ, iliceæ, pictæ, auratæ, arboreæ, auro nitidæ, acutæ, abiegnæ, æternæ, quernæ.* Trăbĭcŭs, a, um, vt: Navis trabica, ein Blechschiff von grossen Balcken gemacht / Komiegá. Trăbālĭs, le, Balckig / Balkowy. Clavus trabalis, Balckennagel / Gozdź wielki.

Trāchālī, appellantur muricum, ac purpuræ superiores partes.

Trachea, sive Trăchīă, æ, g. fœ. die Keel dadurch man athmet/ Krztań.

Trachelum, sive Trăchēlŭs, li, media pars est navalis veli, cujus summa Carchesium appellatur.

Tractabilis, Tractatio, Tractatus, Tracto, as, & Tractus, vid. Traho. Trado, vid. Do. Traduco & Traduces, vide Duco.

Trăgăcānthă, æ, g. f. Frutex, ex qua distillat succus, quem officinæ Dragacanthum vocant.

Trăgēmătă, atum, g. neut. pl. num. Nachtisch/ Wety.

Tragicè, Tragicus, vide Tragœdia.

Trăgĭŭm, ij, g. neut. Frutex in Creta nascens, Lentisco similis.

Trăgœdĭă, æ, g. fœm. Ernstlich Schawspiel/ Tráiedyá. Poëmatis gravissimi genus, quo Regum, Principum, & eorum qui in aulis Regum versantur, calamitates depinguntur, tristissimum habens exitum. *Severa, violenta, animosa, lachrymosa.* Trăgœdŭs, i, g. m. Actor tragœdiæ. Tragœdias agere, Auffruhr machen/ oder/ ein wild Leben führen/ oder/ Vnruh anrichten/ Zámieszánie wszczynáć. Trăgĭcŭs, a, um, der solch Schawspiel tichtet vnd schreibet/ oder/ das darzu gehört/ Do Tráiedyey należący/ álbo Trágedie opisujący. Aliquando accipitur pro tristi, crudeli, & scelerato. Tragicum scelus, grawsame That/ Zbrodnia wielka. Trăgĭcē, adverb. Ernsthafftiglich/ Ernstlich/ Wspániále.

Trăgŏpōgōn, herba, Bocksbart/ Kozia brodká/ Czechrzycá.

Trăgŭlă, æ, g. f. Genus teli, similitudine hastæ.

eſt & retis genus, ein Angelſchnur damit man fiſchet/ Włok. Tragulam injicere, proverb. Ein Betrug anrichten/ Sztuki záżyć.

Trăgŭm, i, g. n. Türkiſch Korn/ Turecki gryż.

Trăhă, æ, g. f. ein Schlitte/ Schleiff/ Sánie.

Trăhō, is, trāxī, trāctŭm, trăhĕrĕ, Ziehen/ ſchleiffen/ ćiągnąć/ Włoczyć. Item, verziehen/ verlängern/ Wyćiągáć/ Przedłużáć. Rem aliquam trahere, Etwas außziehen vnd verziehen/ Rzecz iáką wyćiągáć/ przedłużáć. Item, Trahere, Ins Gefängnuß einen ſchleppen/ Do więźienia kogo wieść. Ad defectionem trahere, Zum Abfall reitzen oder bringen/ Námawiáć do odſtąpienia. Noctem per pocula & vario ſermone trahere, Die Nacht vertreiben beym Wein mit mancherley Reden/ Noc cáłą ná piciu y gádániu ſtráwić. Sortes trahere, Die Loß außziehen/ Los rzućić. Spolia de hoſtibus trahere, Die Feind außziehen vnd berauben/ Złupić nieprzyiaćielá. Trăhāx, acis, pro Rapaci. obſolet. Trāctō, as, avi, atum, trāctārĕ, frequ. Handlen/ Odpráwowáć. Pecuniam tractare, Geldt vnter Händen haben/ O pieniądzách mieć ſtáránie. Rem aliquam tractare, Ein Ding beſchreiben/ Rzecz iáką opiſáć. Trāctātŭs, a, um, partic. Gehandelt/ Spráwiony/ Odpráwowány. Trāctātŭs, ūs, g. maſc. & Trāctātiō, onis, g. fœm. Handlung/ Beſchreibung/ Opiſowánie/ Spráwowánie. Trāctŭs, a, um, Gezogen/ ćiągniony. Item, Trāctŭs, ūs, g. m. Zug/ Das ziehen/ Przećiąg. Item, Strich/ Gelend/ Gegne/ Gelegenheit/ Strom/ Kres/ Kráiná/ Okolicá. Itē, Tractus, pro Tractatu. Trāctābĭlis, lĕ, Gut zu handlen/ Geſchlacht/ Dotkliwy/ Powolny. Non tractabile cœlum, Böß rauch Wetter/ Powietrze nie dobre. Trāctim, adverb. Eines Zugs/ Lang/ ohn vnterlaß/ Z przewłoką/ Bez przeſtánku. Trāctōrĭus, a, um, Das zum ziehen gehöret/ ćiągnący/ ćiągnieniu ſłużący. Abtrăhō, is, ābſtrāxī, ābſtrāctŭm, ābſtrăhĕrĕ, Abziehen/ hinweg ziehen/ Odwieść/ Odćiągáć. A malis abſtrahere, vom Böſen ziehen/ Od złego odwieść. A diſciplina abſtrahere, Von der Lehr ziehen/ Odwodźić od náuki. Abſtractum, apud Dialecticos, quod conſideratur ſine Subjecto. Attrahere, An ſich ziehen/ Przyćiągnąć. Attrahere aliquem ad aliquod negotium, Einen zu einem Werck locken vñ reitzen/ Przywieść do tákiey ſpráwy. Attrēctō, as, āttrēctārĕ, Handlen/ anrühren/ greiffen/ Mácáć/ Iáć ſię ſpráwy tákiey. Attrectare uxorem alterius, Eines andern Weib berühren/ Cudzey żony pátrzyć. Attrēctātŭs, ūs, g. maſc. Handlung/ Spráwowánie czego. Cōntrăhĕrĕ, Samblen/ zuſam̃enbringen/ Zkroćić/ Sćiągnąć. Contrahi incommodis inimici, pro Contriſtari, Bekümmert werden/ Smućić ſię. Æs alienum contrahere, Schuld machen/ Zádłużyć ſię. Certamen contrahere, Zanck machen/ Bitwę wſzcząć. Item, Contrahere res, Einkauffen/ einſamblen/ Rzeczy ſkupowáć/ doſtawáć. Cum aliquo contrahere, Mit einem handlen vnd übereinkommen/ Kontrákt z kim záwrzeć. Cōntrāctŭs, a, um, partic. Zuſammen bracht/ Sćiśniony/ Sćiągniony. ut: Contractus exercitus, Ein zuſammen gebrachtes Kriegsheer/ Zebráne woyſko. Contractus, nomen ex particip. ut: Contractior introitus, Ein enger Eingang/ śćiśleyſze weśćie. Contractus, us, g. maſ. ein Contract/ ein Kauff ſo zwiſchen zweyen Partheyen geſchehen/ Kontrákt/ Kupiá dwoch ſtron zmowioná. Cōntrāctiō, onis, g. f. ut: Contractio nervorum, Verſtrupffung der Adern oder Nerven/ Żył ſkurczenie. Contractio animi ex metu mortis Trawrigkeit/ Schwermütigkeit aus Furcht des Todes/ Smutek z bojáźni śmierći. Cōntrāctiŭncŭlă, æ, dimin. Ein kleines Trawren/ Smutek máły. Cōntrēctō, as, cōntrēctārĕ, frequent. Offt berühren/ handlen/ greiffen/ vnd in Händen vmbziehen/ Mácáć. Contrectare aliquid mente, Betrachten/ Vważáć. Contrectare, pro Tractare, handlen/ Spráwowáć. Cōntrēctātiō, onis, g. fœ. Handlung/ Berührung/ Spráwowánie. Dētrăhĕrĕ, Abziehen/ Vwłaczáć. De collo detrahere, Vom Halß reiſſen/ Z ſzyie zerwáć. Naves ad terram detrahere, Die Schiff ans Land ziehen/ Okręty do lądu przyćiągnąć. Alteri aliquid detrahere, Einem etwas abziehen/ Vymowáć komu. Item, Detrahere alicui, Einem ſeine Ehr abſchneiden/ Vwłaczáć czći/ honoru. De fama alicujus detrahere, idem. Detractio, onis, g. f. ut: Detractio alieni, Diebſtal/ Abzug/ Kradźież. Dētrēctātiōnēs, g. f. pl. nu. Minderung vnd Außtreibung böſer Früchten/ Wyrzucánie złego owocu. Detrectatio ſangvinis, Aderlaſſung/ Puſzczánie krwie. Dētrāctōr, oris, g. maſ. Ein Affterreder/ Obmowcá. Detrectare, freq. ut: Detrectare militiam, ſich des Kriegs entſchlagen/

Zbrániáć śię żołnierſki. Detrectatio, onis, Ein Wiederung/Außzug/Zbrániánie śię. Dētrēctātōr,oris, g.m. ein Widerer/Außflüchtiger/Zbrániáiący śię. Detrectator laudum ſuarum, Der ſein eygen Lob von jhm ſchiebt/ Zbrániáiący śię chwałę przyimowáć. Diſtrahere, Zerziehen/ von einander ziehen/ Rośćiągnąć/Rozwieść. Rem aliquam diſtrahere, ein Sach verhindern/verziehen/Rzecz iáką rozłączyć. Item, Diſtrahere, Verkauffen/ Przedáć. Diſtractus,a, um, Verkaufft/ In viel Theil zerzogen/ Przedány. Extrahere, Außziehen/ Wyćiągnąć. Extrahere ſe aliquo negotio, Sich eines Geſchäffts abthun / Z prace iákiey wyniść. Extrahere rem aliquam per aliquot dies, Etliche Tage verziehen mit einem Ding / Odwłaczáć przez kilká dni. Extractōrĭŭs,a,um, ut: Extractoriam vim habet, Hat Krafft außzuziehen/ Ma moc wyćiągánia. Extractus, a, um, particip. Außgezogen/ Wyćiągniony. Īntĕrtrăhĕrĕ, Auß der Mitte außziehen/ Vnter andern herauß ziehen/ ćiągnąć między. Pertrahere, Bis etwan hinziehen oder ſchleiffen / Przećiągáć. Pertrahere aliquem in caſtra, Einen ins Läger ſchleiffen / Przećiągnąć kogo do obozu. Protrahere, Herfür ziehen oder ſchleiffen/ Pociągáć. It. Verziehen/ verlängern/ Przedłużáć / Odwłaczáć. Protractio, onis, g. f. ein Verlängerung/Streckung/Poćiągánie. Rĕtrăhĕrĕ, Hinterſich ziehen/ Odćiągáć. Aliquem à ſtudio retrahere, Einen vom ſtudieren abziehen/ Odwodźić od náuk. Rĕtrāctŭs, a, um, particip. Hinterſich gezogen/ Odćiągniony. Retractus, nomen, pro remoto. Retractior à mari, Etwas weiter vom Meer abgelegen / Odległeyſzy od morzá. Retracti, Fugitivi dicuntur, cum deprehenduntur, Die Außgeriſſene/ wenn ſie wiederumb ergriffen / vnd wiederumb eingezogen/ Dogonieni/ Dośćignieni w ućieczce. Rĕtrāctō,as, rĕtrāctārĕ, frequ. Widerruffen/ wiederumb handlen/ Odnawiáć/ Powtarzáć. Pedamenta retractare, Außziehen auß dem boden/ Odnawiáć podpory. Retractans, ſive Rĕtrēctāns, Wiederruffend/ Wiederhandlend/ Odnawiáiący/ Odwoływáiący. Rĕtrāctātŭs,a,um, Widerhandlet/ Widerrufft/ Znowu ſpráwiony/ Odwołány. Rĕtrāctātiō, onis, g. f. ut: Sine ulla retractatione, Ohn einigen Widerruff/ Bez wſzelkiego odwoływánia. Subtrahere, Einem etwas heimlich entziehen / hinnehmen vnd abziehen/ Krytomo bráć. Subtrahere ſe, Sich verſtehlen vnd heimlich hinweg machen / Skradáć śię. Se labori ſubtrahere, Sich der Arbeit euſſern vnd entſchlagen/ Prace śię chronić.

Trajectus, Trajicio, vide Jacio. Translatio, Translativus, vide Fero. Traluceo, pro Transluceo, vide Lux. (tek.

Trāmă,æ,g.f. ein Eintrag oder Werffte/ Wą-

Trāmĕs, ĭtĭs, g. m. ein Fußpfad/ ein Zwergweg über das Feld/ śćieżká.

Tramitto, vide Mitto. Trano, vide No.

Trānquīllŭs,a,um, Ruhig/ ſtill/ windſtill/ Spokoyny/ Cichy. propriè de mari dicitur. Ex irato tranquillum facere, Eines Zorn ſtillen/ Einen verſöhnen / Vkoić / Przeiednáć. Tranquillum eſt, Es iſt ſtill Wetter/ Pogodá ieſt. Tranquilla res eſt, Es ●eht wol/ Dobra ſpráwá. Trānquīllē, adverb. Still/ ruhiglich/ Spokoynie. Trānquīllō, adverb. Bey ſtillem Wetter/ Zá pogody. Trānquīllō, as, avi, atum, trānquīllārĕ, Stillen/ ruhig machen/ Vkoić/ Jednáć. Trānquīllĭtās, atis, g. f. Ruhigkeit/ Stille/ Spokoyność. Tranquillitate proficiſci, Bey ſtillem Wetter verreyſen/ W pogodę iecháć.

Trāns, Præpoſ. Accuſ. ſerv. Hinüber/ Ná onę ſtronę. Trans mare, Vber Meer/ Zá morze.

Tranſeo, v. Eo. Tranſero, v. Sero. Transfero, v. Fero. Transfigo, v. Figo. Transfiguro, v. Figuro. Transfluo, vid. Fluo. Transfodio, vid. Fodio. Transformo, vid. Formo. Transforo, vid. Foro. Transfreto, vid. Fretum. Transfugio, vid. Fugio. Transfumo, vid. Fumus. Transfundo, v. Fundo. Transjectus, idem quod Trajectus. Transfuga, v. Fugio. Transgredior, v. Gradior. Tranſigo, v. Ago. Tranſilio, & Tranſulto, v. salio. Tranſitus, v. Eo. Transjungo, v. Jungo. Translabor, v. Labor. Translego, vid. Lego. Transluceo, v. Lux. Translatitius, vid. Fero. Transmarinus, v. mare. Transmeo, vid. Meo, as. Transmigro, v. Migro. Transmitto, v. Mitto. Transmontanus, v. Mons. Transmuto, v. Muto. Transnato, Transno. v. No. Transnomino, v. Nomen. Transnumero, v. Numerus. Tranſpadanus, v. Padus. Tranſpicio, v. Specio. Transpono, vid. Pono. Transporto, v. Porto. Transrhenanus, v. Rhenus. Transquietus, v. Quies. Trānſtră, orum, g. n. pl. n. ein Ruderbanck/ Schiffbanck/ Wioſłowych ławy. It. ein Zwergbalcken/ Bálká przeczna. Transveho,

v.Veho. Transverbero, v. Verbero. Transumo, v. Sumo. Transuo, v. Suo. Transvolo, v. Volo. Transversus, vide Verto.

Trāpēs, ētis, g. m. Trapetum, i, g. n. vel Trāpētus, i, ein Oelmüle/ Oeltrotte/ Prasa oleyna. *Unctum, madidum, pallidum, durum, marmoreum, Venafranum, rude.*

Trāpēzā, æ, g. fœm. ein Wechseltisch/ Stol/ Bank. Trāpēzītā, æ, g. m. ein Wechßler/ Bankierz. Trāpēzōphōrūm, i, g. n. Schragen die die Taffel unterhalten/ Nogy stołowe.

Traveho, id est, Transveho. Trānō, as, are, pro Transire. Traūlūs, li, g. m. latin. Balbus.

Treceni, & Trēcēntī, æ, a, pl. nu. Drey hundert/ Trzy stá ich. Trēcēntiēs, adverb. Dreyhundertmal/ Trzy stá kroć. Trēdēciēs, Dreyzehen mal/ Trzynaście rázy. Trēdecīm pl n. gen. omn. Dreyzehen/ Trzynaście.

Trēmōr, ōris, g. masc. Das Zitteren/ Forcht/ Drzenie / Bojaźń. *Gelidus, horridus, rapidus, vagus, incursans, frigidus, horrisonus, horrendus, sæviens, terribilis, aridus.* Trēmūlūs, & Trēmēbūndūs, a, um, Zitterend/ Drzący. Trēmēndūs, a, um, Erschröcklich/ Straszliwy. Trēmō, is, trēmūī, trēmērē. Zittern/ förchten/ erschrocken seyn/ Drzeć/ Bać się. Trēmīscō, is, trēmīscērē, Erzittern/ Drzeć. Trēmēfăciō, is, feci, factum, trēmēfăcērē, Zitterend machen/ erschrecken daß einer erzittere/ Przestraszać/ Poruszać. Contrēmō, is, contrēmūī, contrēmērē, & Contrēmīscō, is, contrēmīscērē, erzitteren/ Zádrżeć. Intremere, & Intremiscere, idem.

Trēpĭdō, as, avi, atum, trēpĭdārē, Förchten/ erschrocken seyn/ ängstiglich zablen/ Drzeć/ Bać się. Trēpĭdus, a, um, Erschrocken/ vor Forcht zitternd/ Drzący/ Przelękły. Item, vor Forcht zablend und eylend/ Od stráchu predki. Trēpĭdē, adverb. Mit Forcht/ Angst und grossem zablen/ Bojáźliwie. Trepĭdŭlus, a, um, dimin. Ein wenig erschrocken/ Trochę zátrwożony. Trēpĭdātĭō, onis, g. fœ. Das forchtsam und angsthafftiges Eylen / Drżenie. Trepidationem facere, Ein Schrecken bringen / Zátrwożyć. Trēpĭdāntĕr, adverb. Mit zitteren/ Drżąc. Intrēpĭdūs, a, um. Unerschrocken/ Nietrwożliwy. Intrēpĭdē, adv. Unerschrockenlich/ Nietrwożliwie.

Trēs, & hæc trĭā, pl. nu. Drey / Trzy. Homo trium literarum, id est, Fur, ein Dieb / Złodziey. Tribus verbis, Mit dreyen Worten/ das ist/ mit wenig Worten/ Trzemá słowy/ Krotkiemi słowy. Trēsvĭrī, plur. num. idem quod Triumviri.

Trēssis, is, Drey asses werth/ Siedm pieniążkow godny.

Trĭāngŭlŭs, li, g. m. vel Triangulum, li, g. neut. Dreyeckige Figur/ Trzygránistość. Trĭāngŭlāris, rē, Dreyeckig/ Troygraniasty.

Trĭārchŭs, i, g. masc. ein Oberster auff einem Schiff Triremis genant/ Przełożony nád okrętem/ o trzech wiosłách.

Trĭārĭī, orum, g. m. pl. nu. Milites veterani spectatæ virtutis, qui tertio loco prælium inibant post profligatos hastatos, qui primo loco, & principes, qui secundo loco pugnam capessebant. Res ad Triarios rediit, Prov. Die Sach ist in der grössesten Noth/ Wielka/ gwałtowna rzecz przypádła.

Trĭbrăchŭs, i, g. m. Pes metricus, tres syllabas habens breves.

Trĭbŭlă, æ, g. fœ. vel Tribulum, li, g. neut. ein Tröschwagen/ Wozek do wykruszánia zboża/ tákich stárzy miásto cep záżywáli / y teraz miceyscámi teszcze záżywáią. Nam vehiculis olim in areis frumenta terebantur. Trĭbŭlārĭŭm, rij, g. n. ein Schoppen für solche Wägen/ Schowánie tákich wozow. Trĭbŭlō, as, trĭbŭlārē, Mit solcher schleiffen oder Wagen außtröschen/ Młocić/ álbo tákim Sposobem zboże wykruszáć.

Trĭbŭlis, vide Tribus.

Trĭbŭlŭs, i, g. m. ein Gattung Distlen Stralen genant/ Kotewki. It. ein Gewächs in Wässern/ genant Wassernüß/ od Meerdisteln/ Orzech wodny. *Acutus, asper, scaber.*

Trĭbūnăl, ālis, g. n. ein Richterstul/ Stolec sądowy. *Sublime, celsum, juridicum.*

Trĭbūnŭs, i, g. masc. ein Zunfftmeister/ Cechmistrz. Item, ein Hauptmann über 1000. Fußknecht/ Pułkownik nád 1000. piechoty. Tribunus celerum, Oberster über die Königlichen Gwardy / Przełożony nád krolewskim żołnierstwem. Tribuni militares, Obrister Gewalt zu Rom auff einmal/ Urząd pewny u Rzymian. Itam, Kriegs Oberster/ Połkownik/ Rotmistrz. Tribuni ærarij, Obriste Schatzmeister/ Podskárbi. Trĭbūnĭtĭŭs, a, um, Des Obristen Meisters oder Schatzmeisters/ Rotmistrzowy/ Podskárbiego

biego/Pułkowniczy. Tribunitius,ij,g.m. Der ein Zunfftmeister ist gewesen / Ktory był Cechmistrzem/álbo zniego poszedł. Tribūnātŭs,ūs, g. masc. Des Obristen Meisterschafft/ oder Zunfftmeisterschafft / Vrząd rotmistrzowy / posłá ziemskiego.

Trĭbŭō,is,trĭbŭī,trĭbūtŭm, trĭbŭĕrĕ,Geben/ zulassen/ Dáć/Dozwaláć. Honorem tribuere, Ehr geben/ Cześć oddáć. Operam Reip. tribuere, Sich vmb den gemeinen Nutz bearbeiten/ Dla Rzeczypospolitey prácowáć. Tributum est, impers. Das gegeben ist/ zugeeygnet ist/ Dano. Trĭbūtĭō,onis, g.f. Zugab/ Beweisung / Dział. Trĭbūtōrĭŭs,a,um, Das zum außtheilen gehört/ Dzielny. Attrĭbŭō,is,āttrĭbŭī, āttrĭbūtŭm, āttrĭbŭĕrĕ, zugeben/ zumessen/ Przyczytáć/Przydawáć. Attribuere causam calamitatatis alicui, Einem die Vrsach eines Vnfals zumessen/ Ná kogo wkłádáć przyczynę nieszczęśćia. Item, Attribuere, pro Dare, & fidei committere. Attribuere alicui equum, mancipium, &c. Einem zustellen/überantworten/ɿc. Dáć/ náznaczáć. Attribuere negotium alteri, Eim etwas Geschäffts auffgeben / oder etwas befehlen / Zádáć prace. Attrĭbūtio, onis, g.f. Zuordnung/Náznáczenie/ Sporządzenie. Cōntrĭbŭĕrĕ, zugeben oder mittheilen/zulegen/ Składáć. Contribuere se alicui, Sich einem ergeben/ Przyłożyć się. Distribuere, außtheilen/ Dzielić. Distribuere in numeros milites, Das Kriegsvolck in Hauffen abtheilen/ Ná roty dźielić żołnierzá. Causam distribuere, Die Rechtsach in sondere Artickel theilen/ Spráwę dźielić ná punktá pewne. Dīstrĭbūtē,adv. zertheilt/durch Abtheilung/ Rozdźielnie. Dīstrĭbūtŏr, g.m. ein Außtheiler/ Rozdźielácz. Dīstrĭbūtĭō,onis, g.f. Austheilung/ Rozdźielenie. Rĕtrĭbŭĕre, Wiedergeben / wiedergelten/ Oddáć/Zápłáćić. Rĕtrĭbūtĭō,onis, g.fœm. ein Wiedergebung/Vergeltung/ Oddánie/ Zápłácenie. In Bibl. tantùm.

Trĭbŭs, ūs, g. m. Zunfft oder Außtheilung des Volcks in besondere Ordnung / deren waren zu Rom 35. vnd 12. vnter den Kindern von Israel/ jetzt alhie zu Cölln 22. Pokolenie w ludu/ iáko u Rzymian 35. u Israelczykow 12. ich było/ teraz w Kolnie. 22. Trĭbūlĭs, is, g. masc. ein Zunfftbruder/ mitzünfftig/ Rodowy/Cechowy. Trĭbŭārĭŭs, a, um, Zünfftig/ der Zunfft zugehörig / Cechowy. Trĭbūtim, adverb. id est, per singulas tribus. Cōntrĭbūlĭs, lĕ, Mitzünfftig/ Społcechowy.

Trĭbūtŭm, i, g. n. Steur/ Geltsteur/ Pobor/ Dań. Tributus, i, g. masc. idem. Trĭbūtārĭŭs, a, um, Steurbar/ oder zinßbar der Obrigkeit/ Poborowy.

Trīcæ, arum, g.fœm.pl.nu. Härte welche den Hennen vnter den Füssen hangen/ verworrene Haar/ Mátániná / Kołtuny. metaph. Allerley Verwirrung / vnnütze vnd liederliche Sachen / Trudność/záwikłánie spráwy niepotrzebne. Trīcŏr, aris, atus sum, trīcārī, Deponens, Vnnütz Geschwätz treiben/ Wádźić się. Extrīcŏ, as, avi, atum, ēxtrīcārĕ, Auffknüpffen/auffklütteren/ Wywikłáć. ēxtrīcābĭlĭs, le, Das auffgeknöpfft mag werden/ aufflößlich/ Do wywikłánia snádny. īnēxtrīcābĭlĭs, le, Vnaufflößlich/ gantz verwirrt / daß man nicht darauß kommen kan / Niewywikłány. Intricare, Verwirren/ Wikłáć.

Trīcēnī, æ, a, pl. nu. à Triginta, g, lit. in e mutata, sicut pro Viginti viceni, Je dreyssig/ Trzydźieśći. vt: Trīcēnārĭŭs, a, um, Das dreyssigst/ Trzydźiesty. Vites tricenariæ. Tricenteni, æ, a, Je dreyhundert/ Trzystá. Trīcentĭēs, adv. Dreyhundertmahl / Trzystá kroć. Trīcēsĭmŭs, a, um, Dreyssigst/ Trzydźiesty. Trĭcĭēs, adverb. à triginta, pro trigenties, Dreyssigmahlen / Trzydźieśći kroć. Tricies octies, Achtmahl dreyssig / Osm rázy trzydźieśći.

Trĭcēps, trĭcĭpĭtĭs, g.om. Dreyköpffig/ dreyhäuptig/ Troygłowy.

Trĭchĭă, æ, Genus piscis.

Trĭchĭlŭm, li, g.n. vasis genus, tria habens labra, è quibus liquor effluere possit.

Trĭchĭtĭs, tidis, g.f. concreti aluminis genus.

Trĭchŏmănēs, herba Silici similis, Officinæ Polytrichon appellant.

Trīclīnĭŭm, ij, gen. neu. ein Taffelstuben / stołowa izbá. latin. Discubitorium conclave. Erat enim locus in quo discumbebant & cœnabant, à tribus lectis quos in eo sternebant, nomen habens. Trĭclīnārĭŭm, ij, g. neu. idem. Trīclīnārĭs, re, & Trīclīnārĭŭs, a, um, Das zu solchem Gemach gehört / Do stołowey izby należący. Triclinarius, ij, g.m. ein Tischdiener/ Stołowy. Architriclinus, i, g. masc. Der Marschalck/ Márszałek stołowy. Trīclīnārĭă, orum g.n. plur. nu. Aulea, sive vestes stragulæ, quibus triclinia ornantur.

Trīcō,

Trīcō, onis, g. m. id est, Contentiosus, rixarum amans, obsolet.

Trīcoccūs, i, g. m. Ein gattung Wegwartzs/ Brodawnik. Tricoccum, g. n. ein gattung Nespeln mit drey Steinlein / Rodzay Mespilu/ trzy jąderká máiącego.

Trīcōlōn, g. n. lat. Trimembre, Dreygliedig/ das drey Glied oder Theil hat / Trzy cześci lubo członki májący.

Trīcōrnīūm, ij, g. n. vel hic & hæc Trīcōrnīs & hoc Tricorne, Dreyhörnig/ das drey Hörner hat/ Troyrogi.

Trīcōrpōr, oris, Das drey Leib hat/ Mieszániec ze trzech ćiał.

Trīcūspīs, pidis, Dreyspitzig / Troygrotny.

Trīdēns, entis g. om. ein dreyspitzig Eysen/ Troyzeby. vide Neptunus in propriis.

Trīdūūm, i, g. n. Drey Tag/ Trzy dni.

Triēnnīūm, ij, g. neu. Drey Jahr/ Trzy látá. Triēnnīs, e, Dreyjährig/ Trzyletni.

Triēns, entis, g. masc. Der dritte theil eines dings/ Trzecia cześć. Heres ex triente, ein Erb zum dritten theil / Dziedzic ná trzećiey cześći. Usura triens, seynd vier Monat lang/ alle Monat eins zu Zinß von 100. Hauptguts/ die acht vbrigen Monat des Jahrs (so man hierein für allem rechnet) ledig/ das ist alle Jahr vier zu Zinß von 100 Hauptguts/ Lichwá trzyczesciowa. Item Nummuli genus valens tertiam assis partem. Sumitur item pro calice quatuor cyathos continente. Triēntāl, alis, vasis genus, tertiam partem sextarij continens. Triēntālīs, le, & Triēntārīūs, a, um, Das von zwölffen vier inhält / der dritte Theil von Zwölffen / Co ze dwunastu cztery ma/ trzećia cześć ze dwunastu.

Triērīs, is, g. fœ. lat. Triremis dicitur, Galeen mit drey Rudern auff ein Banck gerichtet/ Náwá o trzech wiosłách ná jedney łáwie. Triērārchūs, i, g. masc. Hauptmann vber solche Galeen/ Przełożony nád tą náwą.

Triētērīs, idis, g. f. ein Zeit von drey Jahren/ Trzylátá. Triētērīcūs, a, um, vt: Sacra trieterica, Gottsdienst so zu drey Jahren gehalten wird/ swietá trzyletne.

Trīfārīām, adv. Auff dreyerley weiß/ trojáko.

Trīfaux, aucis, Dreyschlündig / Troypászczeki.

Trīfēr, & trīfērūs, a, um, Dreymal des Jahrs Frucht tragend/ Trzykrocrodny.

Trīfīdūs, a, um, Dreyspältig / Troisty / Roztrojony.

Trīfōlīūm, ij, g. n. Herba, Klee/ Koniczzyele.

Trīfōrmīs, e, Das drey Formen oder Figuren hat/ Troykształtny.

Trīfūr, ūris, g. om. ein Ertzdieb / Arcyzłodźiey. Trīfūrcīfēr, idem.

Trīfūrcūs, a, um. Das drey Furchen hat wie ein Gabel/ Troisty/ Troygrotny.

Trīgā, æ, g. fœ. Drey Roß neben einander eingeschirret/ vnd der Wagen von jhnen gezogen/ Potroyny cug/ woz ze trzemá konmi. Trīgārīūs, ij, g. masc. ein Kutscher der mit solchen Wagen fährt / Woźnicá ná tákim woźie. Trīgārīūm, ij, g. neu. Ort da man kämpfft mit solchen Wagen/ Mieysce gdźie z tákim wozem wzawody puszczáią.

Trīgēmīnī, g. masc. plu. num. tant. Dreyling/ Drey in einer Geburt gebohren/ Troiacy.

Trīgēmmīs, e, g. m. ein Räb die drey Augen hat/ Winna látorośl o trzech pączkách.

Trīgīntā, adject. pl. nu. indeclin. Dreyssig/ Trzydzieśći. Trīgēsīmūs, a, um, Dreyssigst/ Trzydźiesty. Tricesimus, idem.

Trīglā, æ, g. fæm. Genus piscis, qui & Mulus dicitur & Barbio, ein Barb/ Bárwená.

Triglītēs, g. m. Gemma mulli piscis calorem habens.

Trīgōn, onis, Pilæ genus est, & locus in thermis, pilæ ludo destinatus.

Trīgōnūs, id est, Triangulus. Trigonus, a, um, & Trīgōnālīs, le, id est, Triangularis.

Trīlīnguīs, e, Dreyzüngig / der redet daß er im Hertzen nicht meinet / Trzyiezyczny / Nieszczery.

Trīlīx, licis, g. fæ. Von dreydrähten geweben/ Troynitny. Aliquando accipitur pro Triplex.

Trimatus, vide Trimus.

Trīmēstrīs, e, Von drey Monat/ Trzymiesięczny.

Trīmētrūm, i, g. neu. Carmen ex tribus constans mensuris, vel pedibus sex.

Trīmōdīūm, ij, g. n. & Trimodia, æ, g. f. Drey modios haltend / Trzy korce w sobie máiący.

Trīmūs, a, um, Dreyjährig/ Trzyletni. Trīmūlūs, a, um, dimin. Trīmātūs, us, Dreyjährig Alter/ Trzy látá.

Trīnēpōs, potis, p. m. Abnepotis filius: tertius à nepote.

Trini, vide Trinus.

Trīnōctĭŭm, ij, g. neu. Drey Nachten nach einander/ Trzy nocy. Trīnōctĭālĭs, le, dreynächtig/ Trzynocny.

Trīnōdĭs, e, Dreyknötig/ Trzysęczny.

Trīnŭs, a, um, idem quod Tres significat, drey/ Troy. Trini, æ, a, drey zusam̃en/ Trzey ich.

Trĭōbŏlŭs, i, g. m. tres oboli. Homo trioboli, id est, Nequam & nullius pretij.

Trĭōnēs, onum, onibus, id est, septem stellæ versus aquilonem sidus illud conficientes, quod Græci Arcton, Latini Vrsam, & Plaustrum appellant, *Hyperborei, gelidi, pigri, Scythici*. Item, Zacker-Ochsen/ PflugOchsen/ ZugRinder/ Wol Robotny.

Trĭōphālmŭs, i, g. masc. Lapilli genus.

Trĭōrchēs, is, g. f. Herba, Graß/ Centurzyta. Centaurea. Triorchis, is, g. masc. Avis ex accipitrum genere, lat. Buleo.

Trĭpārcŭs, a, um, Gar karg/ Bárzo/ áż názbyt skąpy.

Tripartitus, v. Pars.

Trĭpătĭnŭm, i, dicebatur summa cœnarum lautitia ex tribus piscium ferculis. Item, Drey vngleicher Trachten/ Ná trzy misy/ Noszenie troie.

Trĭpēctŏrŭs, a, um, Der drey Brüste hat/ Trzy pierśi máiący.

Trĭpēs, trĭpĕdĭs, g. om. Der drey Füsse hat/ Trzynogi. Trĭpĕdālĭs, le, & trĭpĕdānĕŭs, a, um, Dreyschühig/ Trzystopny.

Triplēx, plicis, g. om. Dreyfältig/ Troiáki. Triplus, a, um, idem. Triplĭcĭtĕr, adverb. Dreyfältiglich/ Troiáko. In Bibl. tant. Trĭplĭcō, as, cavi, catum, trĭplĭcārĕ, Dreyfältigen/ Troię. Triplĭcātĭō, onis, g. f. Dreyfaltigung/ Troienie.

Trĭplĭŭm, vas simile Canistro.

Trĭpŏlĭŭm, lij, g. n. Herba, quæ vulgò Turbit appellatur.

Trĭpōndĭŭm, pondus trium assium.

Trīptōtōn, nomen, tres tant. casus habens.

Trĭpŭdĭŭm, ij, g. neu. ein Tantz/ Springtantz/ Skakánie wesołe/ wyskákowánie. *Hymenæum, citatum, lymphaticum*. Tripudium solistimum, in auguriis dicebatur, cum offa ex ore pulli ceciderat. Dann Tripudium eigentlich heist ein Bodenschlag/ Kiedy potráwá gárdłem z ofiárnego bydlęćiá wypádłá/ álbo włáśnie/ topánie ná ziemi. Trĭpŭdĭō, as, trĭpŭdĭārĕ, Hüpffen/ Tantzen/ skakáć/ Táncowáć.

Trĭpŭs, trĭpŏdĭs, g. m. & Trĭpŏdă, æ, g. fœm. Dreyfüssig/ Trzynogi. Idem quod Tripes. Aliquando, Tripus, ein dreyfüssiger Tisch/ Stoł o trzech nogách.

Trĭquĕtrŭm, i, g. n. vel triquetra, g. fœ. Dreyeckichte Gestalt/ Troygrańista figurá. Est & instrumentum Geometricum ita dictum. Triquetrus, a, um, Dreyeckig/ Troygrańisty.

Trĭrēmĭs, is, g. fœ. Galeen mit drey Rudern auff einer Banck gericht Gálerá o trzech wiosłách ná káżdey łáwie.

Treis pro Tres in Accusativo legimus apud Antiquos.

Trĭās, trĭădĭs, Dreyheit/ Troycá.

Trīssāgō, ginis, g. fœm. Herba, Bamanderlin/ Ożánká. Trixago alias.

Trīstĕgă, orum, g. n. pl. nu. Gebäw von dreyen Bühnen/ Dom o trzech piętrách.

Trīstĭs, e, Trawrig/ Smutny. Succus tristis, Bitterer Safft/ Sok gorzki/ przykry. Item Tristis, Ernsthafftig/ Poważny. Iudex tristis, Rauher/ strenger vnd rechter Richter/ Surowy srogi sędźia. Trīstĭcŭlŭs, a, um, ein wenig trawrig/ Przysmętny. Trīstĭtĭă, æ, g. f. trawrigkeit/ Smętek. *Grabis, tetrica, torpens*. Trīstĭfĭcŭs, a, um, Kum̃erhafftig oder trawrig machend/ Smętliwy/ smętek spráwuiący. Trīstor, aris, atus sum, trīstārī, deponens, Trawren/ betrübt seyn/ Frásowáć śię. Cōntrīstārĕ, Beleydigen/ bekümmern/ Zásmęćić/ Záfrásowáć. Contristantur & arbores. Pērtrīstĭs, e, Gar trawrig/ smutny bárzo. Sūbtrīstĭs, e, ein wenig trawrig/ przysmutnieyszy.

Trĭsūlcŭs, a, um, Dreyspitzig/ Troisty.

Trĭsўllăbŭs, a, um, Von drey Syllaben/ Ze trzech syllab złożony.

Tritavus, vide Avus.

Trĭthălēs, Klein Haußwurtz/ Roschodnik (máły.

Trĭtĭcŭm, i, g. n. Weytzen/ Pszenicá.

Tritura, Trituro, & Tritus, v. Tero.

Trĭvĕnĕfĭcă, æ, g. f. ein Ertzhexe/ Czárownicá wielka.

Trĭvĭrĭtĭm, adverb. Von drey zu drey Mannen/ Po trzech mężách.

Trĭvĭŭm, ij, g. neu. Ort da drey Gassen oder drey Weg zusammen stossen/ Drog zbieżenie.

Trĭvĭālĭs, le, vt: verba trivialia, Gefrlebene/ gemeine Wort / pospolite słowá. Trivialis scientiæ magister.

Trĭūmphŭs, i, g. m. ein herrlicher vnd prächtiger Einritt eines Sieghafften Hauptmanns / Triumf. *Lætus, superbus, magnificus, sacer, clarus, sublimis, præclarus, lauriger, insignis, augustus, egregius, pulcher, viridis, celeber, decorus, elegans, illustris, pompalis, solemnis, nobilis, honoratus, lautus, barbaricus.* Trĭūmphālĭs, le, Zum Sieghafften Einritt gehörig/ Triumfowy/ zwyćięski. Trĭūmphŏ, as, avi, atum, trĭūmphārĕ, Sieghafftiglich einreiten / Triumfowáć / wieżdżáć słáwnie. metaph. Sich gröszlich erfrewen / Weselić się. Trĭūmphāns, antis, particip. Sieghafftiglich einreitend / Triumfuiący / słáwnie wieżdżáiący. Trĭūmphātŭs, a, um, particip. Vberwunden vnd geschlagen/ Zwyćiężony. Trĭūmphātŭs, us, g. masc. Sieghaffter Einritt/ Triumf. Trĭūmphātŏr, oris, Sieghaffter Einreitter / Triumfuiący.

Trĭūmvĭr, vĭrī, g. m. einer der drey Gewaltsherrn zu Rom die mancherley ämpter hatten / Vrząd u Rzymian / ktory trzymáli trzey mieszczánie pospołu. Triumviri capitales, Blutrichter / ktorzy głowne rzeczy sądźili. Triumviri mensarij, Müntzmeister die auff die Müntz vnd Wechsel acht hatten/ daß es recht zugieng / Ktorzy bánk ná pieczy mieli. Triumviri nocturni, Die drey Wachtherrn Ktorzy stroża się opiekáli. Trĭūmvĭrātŭs, us g. masc. Ampt vnd Gewalt dieser drey Gewaltsherrn/ Vrząd tych trzech pospołu. Trĭūmvĭrālĭs, le, Den Gewaltsherrn zugehörig/ Do tych trzech urzędnikow należący. (máiący.

Trĭūncĭs, e, Von drey Vntzen/ Trzy uncyie

Trixago, idem quod Trissago, herb.

Trŏchæŭs, i, g. m. pes metricus, constans duabus syllabis, longa & brevi.

Trŏchĭlŭs, i, g. masc. Avis, aliàs Regulus, ein Königlin/ Krolik ptak. vel Regaliolus.

Trŏchlĕă, æ, g. fæ. Die Scheib oder Roll an einem Brunnen / daran das Seyl hanget. Klubá ná ktorey liná bywa dla windowánia.

Trŏchŭs. i. g. masc. Kreusel/ damit die Kinder spielen/ Krąg/ cygá / wártolká. Turbo aliàs. *Celer, argutus, versus.* Trŏchŭlŭs, li, dimin.

Trŏchĭsmŭs, i, m. ein Zeltlin wie es die Artzte machen/ Kołaczek.

Trŏpæŭs, g. masc. Der einen rupfft vnd plagt/ vnd sich darnach vmbkehrt als hab ers nicht gethan/ Szyderz. Tropæi venti, qui è mari redeunt.

Trŏphæŭm, æi, g. n. ein Siegzeichen / Zwyćięski znák. *Lætum, clarum,* metaphor. Siegs Zwyćięstwo.

Trŏpĭs, is, g. f. ein Schiffbodem/ Naw dno.

Trŏpŏlŏgĭă, æ, g. fœm. Figura, qua sermo ad emendationem morum dirigitur.

Trŏpŭs, i, g. m. Figurata verborum immutatio. Trŏpĭcŭs, a, um, id est, Figuratus.

Trŏpĭcī, à Cosmographis appellantur duo circuli cœlestes, quos Latini Solstitiales appellant: Cancri & Capricorni.

Trŭă, æ, gen. fœm. ein weit Wäschgeschirr / Miednicá. Trŭllă, æ, dimin. Item, Trulla, ein Bruntzkachel / Vrynał. Item, ein Trinckkopff/ oder desgleichen Trinckgeschirr / Naczynie do picia. Item, ein Mörtelkellen/ Pflasterkellen / Nieckí do Wapná. Trulleum, ei, g. neu. idem, quod Trulla, obsol. Trŭlĭssŏ, as, avi, are, Mit einem Pflaster verwerffen oder verstreichen/ Tynkowáć. Trŭlĭssātĭŏ, onis, g. f. Dünckung/ Pflasterung/ Tynkowánie.

Trucido, Truculentus, v. Trux.

Trŭdĕs, is, g. fœm. ein Schalt/ ein Stang/ damit die Schiff geschaltet werden/ ein Instrument damit man ein Ding mit fort stöst/ Tkuk.

Trūdŏ, is, trūsī, trūsŭm, trūdĕrĕ, Stossen/ Trącáć/ Pcháć. Fallacia alia aliam trudit, ein Trug vertreibt den andern / sztuká jedná zá drugą idźie. Trūsātĭlĭs, le, vt: Mola trusatilis, ein Handmüle/ żárná. Abstrudo, v. Obstrudo. Cŏntrūdŏ, is, trūsī, cŏntrūsŭm, cŏntrūdĕrĕ, Hinein stossen/ Wpycháć. Contrudere in naves, In die Schiff stossen / Wepchnąć w okręt. Dētrūdĕrĕ, Abstossen / abtringen / Zepchnąć. Detrudunt naves scopulo, Sie stossen die schiff von den Felsen ab/ Odpycháią okręty od skáły. Aliquem regno detrudere, einen auß dem Reich treiben / Zrzućić kogo z krolestwá. Detrudere aliquem ad mendicitatem, einen an den Bettelstab bringen vnd zwingen/ Do ubostwá kogo przywieść. Extrudere, Außstossen/ Wypchnąć. Domo sua aliquem extrudere, einen auß seinem Hauß stossen/ Wypchnąć z domu. Intrudere, Hinein trucken / hinein tringen / Wpycháć.

pychać. Intrusus, a, um, Hinein gestossen/ Wepchniety. Obtrudere, Fürstossen/ zátkáć. Item, Einem wider seinen willen geben wöllen/ vnd zu nehmen zwingen/ Komu co tmo jego wola wrażáć. Obstrudere, vel potiùs Abstrudere, verbergen/ verhälen/ verstossen/ Zátkáć/ zákryć. Abstrusus, a, um, nomen ex partic. Verborgen/ verschlagen/ Zákryty. Protrudere, Fürstossen/ für eim hin stossen/ Wypycháć. Retrudere, Hindersich stossen/ Odpycháć. Retrusus, a, um, Hindersich gestossen/ Odepchniony. Retrusum atq; abditum, Verstossen vnd verborgen/ Zákryta y tátemna rzecz.

Trulla, Trulleum, v. Trua.

Trūncŭs, ci, g. m. ein Stock/ Stumpff/ Pniak/ Pień. *Roboreus, teres.* Truncus corporis, Der Cörper ohn das Haupt/ ćiáło bez głowy/ Truncus homo, atque stipes pro stupido. Truncus ægritudinum, Wurtzel vnd Vrsach der Kranckheit/ Poczatek y przyczyná chorob. Trŭncŭlŭs, dim. Stöcklein/ Pniaczek. Truncus, a, um, Gestümpffet/ gestümlet/ Obćiác/ Vćiać. Trūncō, as, avi, atum, trūncārĕ, Cōntrūncārĕ & Dētrūncārĕ, Bestümlen oder tödten/ Obćiać. Dētrūncātiō, onis, g. fœm. Abstümlung/ Obćiecie. Distruncare, voneinander hawen/ Rozćiać. Obtruncare, Enthaupten/ erschlagen/ Zábić/ Sćiać. Obtruncatio, onis, g. fœm. Tödtung/ Zábicie. Obtruncatio vitis, Abschnitz/ obćinánie/ okrzosánie.

Trŭtĭnă, æ, g. fœ. ein Goldwag/ Schüsselwag/ Wagá/ szal kluba. *Æqua.* Metaph. Trutina, pro Iudicio ponitur. Trŭtĭnō, as, trŭtĭnārĕ, Erwägen/ schätzen/ Ważyć. Trŭtĭnŏr, aris, atus sum, trŭtĭnārī, deponens, idem significat.

Trūx, trŭcis, Grausam/ grewlich/ grimm/ Srogi/ Okrutny. Trŭcŭlēntŭs, a, um, idem. Trŭcĭtĕr, adv. Grausamlich/ Srogo/ okrutnie.

Trŭcĭtās, atis, & trŭcŭlēntĭă, æ, g. fœ. Grausamkeit/ Grimmigkeit/ Srogość/ okrućieństwo. *Effera.* Trŭcīdō, as, avi, atum, trŭcīdārĕ, & Cōntrŭcīdārĕ, Grewlich tödten/ Zámordowáć okrutnie. Fœnore trucidari, Durch Wucher verdirbt werdē/ Zginąć/ potráćić przez lichwe. Trŭcīdātiō, onis, g. fœ. Grewlicher Todschlag/ Zámordowánie srogie.

Trȳchnŏn, Herba, vulgò Alquaquengi, Jüdenkirschen/ Psinki czerwone/ Psinki wodne.

Tū, tŭī, vel tis, tĭbi, tē, Pronomen, Du/ Ty. Tibi eidem, eben dir/ Tobie tákże. Tibi est domi, Dir zu gutem ist er dabeim/ Maß co dobrego domá. Tūtē, Du selbst/ Ty sam.

Tŭbă, æ, g. f. ein Trometen/ Trąbá. *Clara, stridens, terribilis, fera, sæva, canora, funesta, longa, acris, mœsta, sangvinea, clangens, tartarea, cava, fremens, rauca, ænea, audax, vnca, tremenda, flexilis, grandisona, flexa, magnifica, belligera, sonax, Martia, tristis, superba, terrifica, crepitans, altisona, horribilis, querula, teres.* Tuba belli civilis, metaph. Auffwecker vnd vervrsacher des Bürgerkriegs/ Woyny wewnętrzney wszczynácz. Tŭbĭcĕn, cinis, g. m. Ein Trommeter/ Trębácz.

Tūbĕr, beris, g. neu. Geschwulst/ Grzyb/ metaph. pro quovis Tumore, Buckel oder Hoger/ Garb/ Guz. Tubera bina in dorso habent cameli. Item, Tuber, ein Knorre am Baum/ Sek drzewny. Item, arboris genus. Et pro fructu arboris. Tŭbērcŭlŭm, li, g. n. Klein Blatterlein/ Guzik/ Wrzodek. Tŭbĕrō, as, tŭbĕrārĕ, pro Tubera proferre. Extuberare, Auffschwellen/ sich herauß bucken/ Wychodźić ná wierzch/ Nápuchło czynić. Extuberantes gemmæ, Herfürtruckende Räbaugen/ Wyrastáiace winne máćice. Extŭbĕrātĭō, onis, g. fœm. Außtruck vnd Außschwellung/ Wyrastánie/ wydawánie sie ná wierzch.

Tŭbŭrcĭnārī, Raptim cōmedere, obsolet.

Tŭbŭs, i, g. m. Canalis teres, & concavus, seu fistula qua aqua ducitur, ein Känel gleich an den Brunnen/ Rurá wodna. Tubos etiam viscerum dicimus. Tŭbŭlŭs, li, dim. Tubuli hujusmodi parietibus quoque inclusi, per quos calor in triclinia, aut fumus extra ædes spirabat.

Tŭbŭlātŭs, a, um, Außgehölet gleich ein Teuchel/ Wydrozony.

Tūcētŭm, i, g. n. Pasteten/ Gebäcks mit Fleisch gefüllet/ Päßtet/ siekániná/ Gáláredá. Tuceta vocantur cibi regij sapore præstantes. *Lacrymans, crassum, sapidum.*

Tŭdēs, itis, g. m. idem quod Malleus.

Tŭdĭcŭlă, æ, fœ. Ein Kochlöffel/ Wárzechá. Item, ein Brenneysen/ damit man Zeichen auff Vaß vnd dergleichen brennet/ Piętno álbo cechá ktora co sie one rozpaliwszy znákuie. Est item machina qua oleæ tunduntur, ein Stössel Stępá. Tŭdĭcŭlārĕ, pro commovere, obsol.

Tŭdĭtō

Tūditō, as, avi, atum, tūditārē, lucri gratia negotium agere. obsoletum.

Tŭĕŏr, tŭērĭs, tūtŭs, vel tŭĭtŭs sum, tŭērī, behüten/ beschirmen/ beschützen/ retten/ auffhalten/ Bronić/ Záchowywáć/ Przestrzegáć. Tuēndŭs, a, um, Das man schirmen vnd erhalten soll/ Ktorego trzebá bronić. Ædificia tueri, Bawständig halten/ Dom opátrzyć dáchem. Tueri, aliquando significat Sehen/ schawen/ Pátrzyć. Tŭŏr, tŭerĭs, tŭĭtŭs, vel tūtŭs sum, fŭī, idem quod Tueri, cum videre significat. Tŭĭtĭō, onis, g.f. Beschirmung/ Bronienie. Tūtŭs, a, um, Sicher/ wol verwahrt/ Bespieczny/ Wárowny. Cōntŭĕōr, cōntŭērĭs, cōntŭĭtŭs sum, contueri, Intueri, Obtŭērī, Item Obtŭŏr, ōbtŭĕrĭs, ōbtŭĭtŭs, vel ōbtūtŭs sum, ōbtŭī, eandem habent significationem, Einen hefftig ansehen/ Przypátrowáć się. Cōntŭēns, entis, partic. Ansehend/ Pátrzący. Contuitus, Intuitus & Obtŭĭtŭs, ūs, g. masc. Anschawung/ Pátrzenie.

Tŭgŭrĭŭm, ij, g. neut. ein Hütte/ ein Bawrenhauß mit einem Strohtach/ Chálupá. *Pauper, parvum, craticum, humile.* Tŭgŭrĭŏlŭm, li, dim.

Tuitio vide Tueor. Tulit, vide Fero.

Tūm, adv. temporis, Dann/ Darnach/ Alßdann/ Tedy/ Nád to. Tum denique, Erst dann/ A náostátek. Tum, Vnd auch/ Vnd weiter/ Wiec/ Nád to. (sepulchrum.

Tūmbă, æ, g. fœ. Locus in terra concavus, &

Tumeo, Tumesco, Tumidus, vide Tumor.

Tŭmŏr, tŭmōrĭs, g. maſ. Geschwulst/ Auffbläsung/ Nádecie/ Nábrzmiáłość. *Insolens, nocuus.* metaph. Tumor, Stoltzheit/ Pychá. Tumor rerum, Empörung/ Auffruhr der Sachen/ Nádętość/ Nábrzmiáłość. Tŭmĭdŭs, a, um, geschwollen/ Nádety/ Pyszny. Tŭmĕō, es, tŭmŭī, tŭmērē, geschwollen vnd auffgeblasen seyn/ Nádymáć się. Tŭmēscō, is, tŭmēscĕrē, Sich auffblähen/ geschwellen/ Nádymáć się. Item, Tumere, Stoltz werden/ Pysznieć. Tumere, dicuntur negotia, Fast sorglich stehen/ Spráwy się odprawują pilno. Tŭmĕfăcĭō, făcĭs, fēcī, făctŭm, tŭmĕfăcĕrē, Geschwellen machen/ Nádeto czynić. Detumere, Extumere, & Intŭmērē, Auffschwellen/ Nádymáć się. Extumidus, a, um, Auffgeblasen/ Wydety. Locus intumescens, Ein erhöcht Orth/ Mieysce wysokie. Prætŭmĭdŭs, a, um, fast auffgeblasen vnd stoltz/ Bárzo nádety/ pyszny.

Tŭmŭltŭs, ūs, g.m. Auffruhr/ Empörung/ Rozruch/ Zgiełk. *Trepidus, vagus, turbidus, discors, terrisonus, horrisonus, vesanus.* Tŭmŭltŭōsŭs, a, um, Voll Auffruhr vnd Geschrey/ Zámieszánia pełny. Item, Auffrührisch/ haderich/ Buntowny/ Niespokoyny. tŭmŭltŭōsē, adv. Mit Geschrey vnd Auffruhr/ Niespokoynie. Tŭmŭltŭō, as, tŭmŭltŭārē, & Tŭmŭltŭŏr, aris, atus sum, tŭmŭltŭārī, Vngestümb vnd Auffrührisch seyn/ Zgiełk czynić/ Buntowáć. Tŭmŭltŭātĭō, onis, g. fœ. Vngestümigkeit/ Rozruch. Tŭmŭltŭārĭŭs, a, um, ut: Exercitus tumultuarius, In eyl zusamen gebrachter Kriegshauff/ oder in einem Aufflauff/ Naglewoysko zebráne. Tumultuarius miles, In eyl auffgemahnter Kriegsmann/ Zołnierz nieporządny/ nagle zebrány. Sermo tumultuarius, Vbereylige/ stutzende vnordentliche Rede/ Nieporządna mowá. Tŭmŭltŭāntĕr, Vngestümlig/ eylächtig/ Porywczę/ Zámieszánie.

Tŭmŭlŭs, li, g. maſ. ein Bühel/ Págorek. Est colliculus, terra nonnihil eminens. Item, Ein Grab/ Grob. *Exanguis, gelidus.* Tumulus honorarius, ein Ehrengrab/ einem zu Ehren vnd Gedächtnuß auffgericht/ da er doch nicht ligt/ Nágrobek. Tŭmŭlō, as, avi, atum, tŭmŭlārē, vergraben/ Grzebáć umárłego. Tŭmŭlōsŭs, a, um, Bühelächtig/ Págorkowáty. Cōntŭmŭlō, as, cōntŭmŭlārē, Vergraben/ auffhauffen/ Grzebáć umárłego. Intŭmŭlātŭs, a, um, Vnbegraben/ Zágrzebány.

Tūnc, adver. temporis, Dozumal/ Dann/ Do tego. Tunc temporis, Zu der Zeit/ W ten czás.

Tŭndō, is, tŭtŭdī, tusum & Tūnsŭm, tŭndĕrē, Klopffen/ schlagen/ zerstossen/ stampffen/ Tłuc/ Bić/ uderzáć. Cōntŭndĕrē, idem. Contundere iras, den Zorn miltern/ Gniewliwego ubłagáć. Cōntūsĭō, onis, g. fœ. Zerknürschung/ Stłuczenie. Cōntūsŭs, a, um, Zerknürschet/ Stłuczony. Obtundere, Entschärffen/ Stumpff machen/ Zátłumiáć/ Zágłuszáć. Obtundere aciem oculorum, Das scharffe Gesicht nehmen/ Wzrok przerázić. Item, Obtundere, Mit Worten toben vnd toll machen/ Nábiáć komu uszy. Obtusus, a, um, Stumpff/ Tępy. Obtusus, nomen ex partic. Eines schlechten Verstandes/ Tępy/ błáhy/ prostak. Obtunsus etiam legitur. sed minus frequenter & usitatè. Obtūsē, adv. Mit schlechtem Verstand/

stand/Tepo. Pertundere, zerknürschen/ durchstossen/ gäntzlich zerschlagen/ Przebijáć/ Przetykáć. Rĕtūndĕrĕ, Wiederschlagen/ wiederstumpffen/ Odbijáć/ Odpor dáć. Retundere quorundam lingvam & sermonem, Etlichen Leuthen das Maul stopffen/ Zátkáć komu gebe. Rĕtūsŭs, a, um, Gestümpfft/ Ztepiony. Retusum ingenium, Ein alberer Verstand/ Tepy dowćip.

Tŭnĭcă, æ, g. f. ein Leibrock ohn Ermel/ Suknia bez rekáwow. *Mollis, fluens, radians, consuta, palmata, manuleata, demissitia, talaris, crocina, laxa, ostrina, soluta.* Item, Tunica, ein Hembd/ es sey Leynen oder Wüllen/ Koszulá/ Káftan. Item, ein alte Gattung eines Frawenkleydts/ Pewna szátá białogłowska. Tunicæ oculorum, Augfell/ Błonká oczu. Tunica arboris, Rinden des Baums/ łyko. Tŭnĭcŭlă, æ, dimin. ein Röcklein/ Sukienká. It. Augenfell/ Błonká oczu. Tŭnĭcō, as, tŭnĭcārĕ, pro, Tunica induere. obsolet. Tŭnĭcātŭs, a, um, Mit einem Leibrock angethan/ Ubrány w suknia.

Tuopte, vide Tu. Tuor, vide Tueor.

Tūrbă, æ, g. f. Der gemeine Pöffel/ ein Gehader/ vnordentlich Wesen/ Getümmel/ so viel miteinander hadern/ Pospolstwo/ Tłum/ Zámieszánie. *Loquax, stridula, multivola, multisona, tumultuosa, rudis.* Turba vulnerum, Vielheit der Wunden/ siłá ran. Tūrbēllă, æ, dimin. Tūrbĭdŭs, a, um, Trüb/ Poruszony/ Zámieszány/ Metny. Item, Wild/ tobend/ wütend/ Niespokoyny/ Buntowny. Tūrbātē, Tūrbĭdē, Tūrbŭlēntē, & Tūrbŭlēntĕr, adverb. Vnordentlich/ verworrenlich/ Nieporządnie/ Burzliwie. Tūrbŭlēntŭs, a, um, Betrübt/ erzürnt/ vnruh/ Burzliwy/ Niespokoyny/ Zámieszánia pełny. Tempestas turbulenta, Vngestümb Wetter/ Niepogodá. Tūrbō, as avi, atum, tūrbārĕ, Betrüben/ verwirren/ Mieszáć/ Niepokoy wszczynáć. Tūrbŏr, aris, atus sum, tūrbārī, Bewegt vnd betrübt werden/ Być niepokoionym. Tūrbātŭs, a, um, Bewegt vnd betrübt/ Zámieszány/ Poruszony. Tūrbātŏr, oris, g. m. ein Betrüber/ Verwirrer/ Buntownik. Tūrbāmēntŭm, i, g. neut. Betrübnuß/ Vnruh/ Mácenie/ Zámieszká. Cōntūrbārĕ, Cōntūrbātŭs, a, um, & Cōntūrbātŏr, idem quod simplicia. Cōntūrbātĭō, onis, g. fœ. Betrübung/ Zátrwożenie/ Zámieszánie. Deturbare, Abstürmen/ abstürtzen/ niderstürmen/ Obaláć/ Spycháć. Aliquem ædibus deturbare, Einen auß seynem Hauß jagen oder treiben/ Wygnáć kogo z domu iego. Deturbare de mente, Einen seiner Sinn berauben/ Szálonem czynić. Ex spe deturbare, Von seiner Hoffnung abtreiben/ Nádzieie odiąć. Disturbare, zerstürmen/ Item, Vberlauffen/ verhindern/ Eines Fürnehmen brechen/ Wybuchnąć/ Przeszkodzić/ Odwieść od przedsięwzięcia. Disturbatio, onis, g. fœ. Erwehrung/ Verjagung/ Rospraszánie/ Poruszenie. Exturbare, Herauß stürmen/ Wypchnąć. Aliquem bonis exturbare, Einen von dem seinen jagen/ Wygnáć kogo z dobr iego własnych. Exturbare spem pacis, Die Hoffnung des Fridens in den Wind schlagen/ Nádzieie o pokoiu porzućić. Inturbare, idem quod Turbare. Īntūrbātŭs, a, um, Vnbewegt/ Vnbetrübt/ Nie poruszony/ Niezámieszány. Īntērtūrbārĕ, Muhselig seyn/ Vnruhig machen/ Niepokoy czynić. Īntērtūrbātĭō, onis, g. fœ. Vnruh/ Entrüstung/ Przeszkadzánie/ Uprzykrzenie. Obturbare, Vnruh anrichtē/ Niepokoy wszczynáć. Perturbare, Vnruhig machen/ zerstören/ gäntzlich betrüben/ Niepokoić/ Przeszkodzić/ Zátrwożyć. Perturbatus, a, um, Betrübt/ zerstört/ Poruszony/ Przeszkodzony. Pērtūrbātē, adverb. Vnruhlich/ Zámieszánie. Perturbator, oris, g. masc. ein Betrüber/ Zerrüeter/ Przeszkodźićiel/ Wárchoł. Pērtūrbātrīx, īcĭs g. fœ. ein Betrüberin/ Przeszkodźićielká. Perturbatio, onis, g. f. Vnruh/ Betrübnuß/ Zámieszánie/ Poruszenie.

Turbamentum, Turbator, Turbella, Turbidus, vide Turba. Turbinatus, & Turbinatio, v. Turbo, turbinis.

Tūrbō, bĭnĭs, g. m. Windwirbel/ Sturmwind/ Wicher. *Niger, ater, rapax, violentus, versabundus, nimbosus, cæcus, sævus, nigrans, stridulus, inopinus, immanis, piceus, furialis, preperatus, rabidus, subitus, intortus, demens, raucus, pulvereus, celer, volucer, obscurus, fulmineus, horrisonus, acer, nigricans, procellosus, atrox, terrificus, citus, indomitus.* Item, Turbo, ein Topff/ ein Klotz/ Kloc okrągły. Item, Was rund vnd wie Kegel außgespitzt/ Kończáta okrągłość. Tūrbĭnātŭs, a, um, Zugewirbelt vnd rund vnten zugespitzt/ Pochodźisty okrągło ku dołowi. Tūrbĭnātĭō, onis, g. f. Gewirblete Gestalt wie ein Birn vnten zugespitzt/ Kończáta okrągłość.

Tūrdŭs, i, g. m. ein Kramatsvogel/ Kwiczoł/

Jemiołuchá. *Edax, obesus, crassus, avidus, vagus, advena, raucus.* Item, Turdus, ein gestalt Meerfisches/ Pewny ptaw morski. Tūrdŭlŭs, dimin. Tūrdārĭŭm, ij, gen. neut. locus in quo Turdi aluntur.

Tureus, & Turicremus, vide Thus. Turgeo, Turgesco, v. Turgidus.

Tūrgĭdŭs, a, um, Auffgeblasen/ Geschwollen/ Nádety/ Nápuchły. metaph. Stoltz/ Pyszny. Tūrgĭdŭlŭs, a um, dimin. Tūrgĕō, es, tūrsī, tursum, Tūrgērĕ, Auffgeblasen oder geschwollen seyn/ Nádetym być. Tūrgēscō, is, tūrgēscĕrĕ, Auffgeblasen oder geschwollen werden / Nádymáć się/ Pecznieć. Dētūrgĕō, es, dētūrsī, dētūrsŭm, dētūrgērĕ, Entschwöllen/ als wenn sich ein auffgeblasen Ding wieder nidersetzt/ Technać.

Tūrĕō, ōnĭs, g. masc. Der junge Zweig eines Baums od Stauden/ Látoros/ gáłąźká młoda.

Tūrmă, æ, g. f. ein Schaar Reysigen/ Rotá. Turma militaris constabat ex 32. equitibus. *Minax, vagans, rapida, audax, armata, minans, ærata, alipes, hastata, cristata, terrifica, valida, hostilis, furens, pugnax, sequax, ferox, numerosa, fortis.* Tūrmālĭs, lĕ, Zu einer Schaar gehörend/ Do roty należący. Tūrmātĭm, adverb. Schaarweiß/ Rotámi.

Tūrpĭs, ĕ, ad corpus & Animum refertur, Schnöd/ vngeschaffen/ wüst/ vnrein/ vnflätig/ vngestalt/ Szpetny/ Sprosny/ Nieczysty. Item, Grewlich/ scheußlich / Okrutny. Tūrpĭcŭlŭs, a, um, dim. Schnödlich/ Przyszpetnieyszy. Tūrpĭtūdō, dĭnĭs, g. fœm. Vngestalt/ Schnödigkeit/ Wust/ Vnflath/ Sprosność. Tūrpĭtĕr, adverb. Vnflätiglich / Sprośnie. Tūrpĭfĭcātŭs, a, um, Verunreiniget/ Zászpecony. Tūrpō, as, tūrpārĕ, pro Fœdare, inusit. Dētūrpō, as, avī, atum, dētūrpārĕ, Verwüsten/ vngestalt machen/ Oszpecić. Pērtūrpĭs, ĕ, Gar vngestalt/ Oszpecony. Subturpis, e, Ein wenig vnflätig / vngestalt / Przyszpetnieyszy.

Tūrrĭs, is, g. f. ein Turn/ Wieża. *Aëria, alta, cava, ardua, sublimis, celsa, ahena, ahenea, valida, ferrea, curvata, excelsa, prona, marmorea, ærata, superba, solida, munita.* Tūrrĭcŭlă, æ, g. f. dimin. Est & vasculi genus, turris similitudine, per quod tali in areolum mitti solent, ne in jaciendo fraus committi posset. Tūrrītŭs, a, um, Mit viel Türmen besetzt/ Wieżysty. Turriti elephanti, Türntragende/ Słonie z wieżámi. Turrigĕr, & Tūrrĭfĕr, ra, rum, Türntragend/ Wieże noszący.

Tūrsĭō, onis, g. m. Piscis, ein Stöer/ Rybá morska pewna.

Tūrtŭr, tŭrĭs, tám in masc. quàm in fœm. ein Turteltaub/ Synogárlicá. *Niger, castus, cereus, raucus, pudicus.* Item, Turtur, Ein gattung Meerfisches/ Pewny ptaw morski.

Tūrūndā, æ, g. f. ein Brock oder stücklein Speiß damit man die Vögel mestet/ Kłosek ktorym nádziewáią ptaki. Item, ein Meissel von Schleiffen gemacht / wie jhn die Wundartzte brauchen/ Knot Cyrulicki do wychedożánia ran.

Tus, Tusculum, v. Thus. Tussedo, v. Tussis.

Tūssĭs, is, & Tūssēdō, dĭnĭs, g. f. Der Husten/ Kászel. *Anhela, aspera, mala, acerba, violenta, frequens, ægra.* Tūssĭcŭlă, læ, dim. Tūssĭō, is, tūssīvī, tūssītŭm, tūssīrĕ, husten/ Kászleć. Extūssĭō, is, ivi, itum, extūssīrĕ, herauß husten/ Wykászlenie.

Tūssĭlāgō, gĭnĭs, g. f. herba, Hufflattig/ Eselshuff/ Podbiał/ Lepieżnik.

Tute, vide Tu. Tutela, v. Tuto.

Tūtō, as, avi, atum, tūtārĕ, Antiquum. & Tūtŏr, aris, atus sum, tūtārī, Beschirmen/ vnd behüten/ Bronić/ Obwárowáć. Tūtŏr, oris, g. m. ein Vogt/ Vormund/ als der Weißlingen/ rc. Opiekun/ Obrońcá. Tūtēlă, æ, g. f. Vormundschafft/ Schutz/ Obroná/ Opieká. Tūtōrĭŭs, a, um, Calepin. sine authore. Das zu solcher Vormundschafft vnd Schutz gehört / Opiekunowy. Tūtēlārĭs, rĕ, & Tūtēlārĭŭs, a, um, idem. Tutelarius, ij, g. m. ein Schaffner vnd Versorger/ eines Dings Bewahrer/ Dozorcá/ Opiekun. Tūtāmēntŭm, i, g. n. & Tŭĭtĭō, onis, g. fœ. Schirm, vnd Bewahrung / Bronienie. Cōntūtŏr, aris atus sum, contutari, pro Tueri, raro legitur.

Tūtŭs, tūtĭŏr, tūtĭssĭmŭs, Sicher/ wol verwahrt/ Bespieczny/ Wárowny. A calore tutus, Vor Hitz sicher/ Obwárowány ná goraco. Ad omnes ictus tutus, Wider alle Streich verwahrt/ Obwárowány ná wszelki raz. In tuto esse, Am sichern Orth seyn/ Być ná bespiecznym mieyscu. Tuto esse, pro in tuto. Tutè, & Tūtō, adverb. Sicherlich/ Bespiecznie.

Tŭŭs, a, um, Pronomen possessivum à Tu, Dein/ Twoy. Tuopte, vide Tu.

Tȳmbŭs, i, gen. masc. ein Grab/ Grob.

Tȳmpănŭm, i, g. n. ein Trumme/ Heerpaucke/

Beben/Kociel. *Cabum, raucum, resonans, versatile, sonorum, Cybelejum, crepitans, æreum, taurinum, molle, gentile.* It. Tympanum, ein Decke über ein Karn oder Radfelge/ Obod/ przykrycie wozowe. Item, ein Rad das man tritt etwas auffzuziehen/ Koło rurmusowe. Item, Blatten oder sonst alte gattung Geschirrs/ Czárá. Tȳmpănīstă, æ, g. masc. ein Trommenschläger/ Bebenistá. Tȳmpănīstrĭă, æ, g. fœ. Trummenschlägerin/ Bebeniczká. Tȳmpănīzō, as, avi, atum, tympanizare, Trommen/ Trummen schlagen/ Bebnić. Tȳmpănōtrĭbă, æ, gen. masc. idem quod Tympanista.

Tȳmpănītēs, ītĭs, g. f. Wassersucht/ Puchliná żywotá. Tȳmpănĭcŭs, i, g. masc. Wassersüchtig/ Puchline żywotá ćierpiący.

Tȳphă, æ, g. fœm. Herba.

Tȳphŏn, ōnĭs, g. m. Sturmwind/ Wicher.

Tȳpŭs, pi, g. m. Vorbild vnd erste Form vnd Gestalt eines Dings/ Modelwerck/ Kßtałt/ Obraz formierski. Tȳpŏgrăphŭs, i, g. masc. ein Buchtrücker/ Drukarz. Archĕtȳpŭs, i, g. m. ein Vorbild/ Wizerunk. Archetypi amici, metaph. rechte wahre Freunde/ Przyiaćiele przedni. Archetypæ nugæ, Vom Meister erdichtete Fratzen/ Od mistrzá wymyslone bayki.

Tȳrānnŭs, i, g. m. Erstlich hies es ein König oder Fürst. Darnach hat mans gebraucht für ein Wüterich/ Krol/ Pan/ przedtym/ teraz Tyran/ Okrutnik. *Immitis, purpureus, fatalis, dirus, letifer, crudelis, terribilis, durus, dominans, sons, infandus, impotens, trux, impius, horribilis, ferus, injustus, acer, immanis, exitiabilis, infestus, ferox, crudus, torvus, tumidus, improbus, ferreus, indomitus, cruentatus, invisus, sangvineus, atrox, insanus, impatiens freni, funereus, rigidus, truculentus, importunus, tæter.* Tȳrānnĭs, ĭdĭs, g. f. Wüterey/ Okrućieństwo. Tȳrānnĭcŭs, a, um, Wüterisch/ vnbarmhertzig/ grimm/ Tyráński/ Okrutny. Tȳrānnĭcē, adverb. Grawsamlich/ wie ein Wüterich/ Tyráńskie/ Okrutnie. Tȳrānnĭcīdă, æ, g. m. Todtschläger eines Wüterichs/ Tyránnoboycá. Tȳrānnĭcīdĭŭm, ij, g. n. solcher Todschlag/ Tyránnoboystwo. Tȳrānnŏctŏnŭs, i, g. m. pro Tyrannicida.

Tȳrĭānthĭnŭs, a, um, ex Tyrio & Janthio coloribus compositus.

Tȳrō, ōnĭs, g. m. ein newer Kriegsmann/ Lehrjung im Krieg/ Żołnierz nowotny. Item, ein Lehrjung/ Lehrknab/ worin es auch sey/ Żak nowotny. Tyro ac rudis in re aliqua, New vnd ein Lehrjung/ vnbericht/ vngeübt/ Nieświádom/ nieumiejętny rzeczy iákiey. Tȳrūncŭlŭs, li, dimin. Canis tyruncula, Junge Hündin/ Suká młoda. Tȳrōcĭnĭŭm, ij, g. n. Prima artis alicujus rudimenta, Anfängliche Vbung der Lehr/ Lehrjahr/ Początkowa náuká kunsztu jákiego. Ponere tyrocinia, Ein Meisterstück beweisen/ Pokázáć kunszt swoy. Tyrocinium animi, kleine Vernunfft vnd Bericht/ erste Witzung/ Gotowość/ umiejętność przyrodzona. Tȳrōnĭānŭs, a, um, tanquam à Tyrone profectum inusit.

## V A

**V**Acanter, Vacatio, vide Vaco.

Vāccā, æ, g. f. ein Kuh/ Krowá. *Pingvis, vaga, fecunda, lactifera.* Vāccŭlă, æ, dimin. Vāccīnŭs, a, um, Das von Kühen ist/ Krowi.

Văcērră, æ, g. masc. Vnsinig/ tobig/ Szalony. Item, ein Stang oder Stang im Stall daran man die Roß bindet/ Przeworá. Item, ein Howreuff/ Drábiná w stáyni do zákłádánia śiáná. Itē, ein Vergätterung/ eines Stalls/ mit Stacketten als Leitern/ Przegroda stájenna.

Văcīllō, as, avi, atum, văcīllārĕ, schwancken/ Chwiać się. Vacillantibus literulis scripta epistola, Mit ziterenden Händen geschrieben/ Krzywo list nápisány. Testis vacillans, Ein vnbeständiger schwanckender Zeuge/ Niepewny/ Niestáteczny świádek. Văcīllātĭō, onis, g. f. Das hin vnd her schwancken/ wie eines Trunckenbolds/ Chwiewánie.

Vācīnĭŭm, ij, g. n. Flos, qui aliàs Hyacinthus dicitur. Rittersporn/ Márcowy kwiat.

Vācīnĭă, æ g. f. Ein gattung Baums/ Rodzay pewny drzewá.

Văcō, as, avi, atum, văcārĕ, Eines Dings warten/ das ist/ acht haben/ warnehmen oder pflegen/ Báwić się nád czym. Philosophiæ vacare, sich zu der Weißheit begeben/ Báwić się Filozofią. Corpori vacare, Des Leibs Gesundheit pflegen/ Pilnowáć zdrowia swego. Item, Vacare, müssig seyn/ Proznowáć/ Wolnym być. A scribendo vacare, Schreibens halben müssig seyn/ Wolnym być od pisánia/ Nie pisáć. Ab omni administratione rerum vacare, Aller Sachen Verwaltung ledig seyn/ Od záwiádowánia wszystkich rzeczy wolnym być. Animo vacare.

Ein

Ein freyen Muth haben/ Wolnym być. Studijs vacare, Sich der Lehr annehmen/ Nád náuká mi śię báwić. A metu vacare, ohn Forcht seyn/ Nie bać śię. Populo vacare, Dem gemeinen Volck ergeben seyn/ Dogadzáć pospolstwu. Si vacat, Wenn man Zeit vnd Weil hat/ Jeśli ma czás. Văcāns, antis, partic. Müssig/ Prożnuiacy. Văcāntĕr, adverb. Müssiglich/ Prożnuiąc. Vacātĭō, onis, g. fœ. Müssige weil/ Ruh/ Ablaß/ Odpocżnienie/ Przestánek. Vacatio adolescentiæ, Vnschuld oder Entschuldigung der Jugend/ Wákácya. Vacatio legis, Freyheit deß Gesatzs/ Vwolnienie od práwá. Vacatio militiæ, Anstand eines Kriegs/ Odpocżnienie od woyny. Vti vacatione, Sein Freyheit brauchen/ Záżywáć wolnośći. Vacationem habere, Ruh vnd Feyheit haben von der Arbeit/ ꝛc. Mieć odpoczynek od roboty.

Văcŭŭs, a, um, Oed/ leer/ ledig/ Prożny. Dies vacuos habere, Müssige Tag haben/ Dni wolne od roboty mieć. Equus vacuus, ein leer/ ledig Roß/ Koń prożny. Văcŭĭtās, atis, g. fœ. Leere/ ledigkeit/ Prożność/ prożnowánie. Văcŭō, as, avi, atum, văcŭārĕ, Leeren/ ledig machen/ Wyprożniáć. Evacuare, Außleeren/ Wyprożniáć. Văcŭēfăcĕrĕ, idem.

Vadimonium, & Vadis, v. Vas, vadis.

Vado, as, v. Vado, is.

Vādŏ, is, vāsī, vāsŭm, vādĕrĕ, Gehen/ Iść. Per media castra vadentes. Vădŭm, i, g. neu. ein Wasserfahrt/ ein Bach dadurch man zu Fuß gehen kan/ Brod. *Cæcum, salsum, cæruleum, flumineum, limosum, piscosum, canorum, stagnans, vitreum, palustre, turgidum, torvum, pronum, purum, gelidum, scrupeum, liquidum, rapidum, æquoreum, vndosum, vndans, frigidum, sanans, sonorum, torrens, horrisonum, nitens, spumosum, lustrale, concavum, tenue, glaciale, lucidum, errabundum, cœnosum, refusum, riguum, fluviale, Neptunium.* Vădōsŭs, a, um, vt: Amnis vadosus, ein Wasserfurth/ da man an vielen orten zu Fuß durchgehen kan/ Brodźista/ miáłká rzeká. Res in vado est, proverb. Die Sach stehet wol vnd ist ohn Gefahr/ Spráwá beśpieczna/ dobra jest. Vădō, as, avi, atum, vădārĕ, Durch ein Wasserfuhrt gehen/ Brodźić. Flumen facile vadari potest, Leichtlich kan man zu Fuß durch den Fluß gehen/ Łácno może śię przebrnąć. Cīrcŭmvādō, is, vasi, vasum, cīrcŭmvādĕrĕ, Zu allen seiten vberfallen/ Obchodźić. Circumvasit vrbem terror, Der Schrecken hat die Stadt vmbgeben/ Opánowáłá boiaźń to miásto. Invādĕrĕ, Einfallen/ anfallen/ Wpáść/ Vderzyć. Invasit hoc malum in rempubl. Das vbel ist in das gemeine Wesen eingebrochen/ To złe Rzeczpospolitą opánowáło. Omnes tantus terror invaserat, ein solcher Schrecken war in sie alle gefallen/ Ták wielki strách przypadł ná wszytkich. In hostem invadere, In den Feind einfallen/ Nápáść ná nieprzyiaciela. In aliquem vel aliquem invadere, Einen angreiffen/ Popáść kogo. Reperitur & in passiva significatione, Invadi, Vberfallen werden/ Nátechánym być. Pērvādĕrĕ, Durchgehen/ Durchfahren/ Przechodźić. Pars ejus belli in Italiam pervasit, ein theil des Kriegs ist in Italien kommen/ Część tey woyny przez Włochy przeszłá. Cum pervasisset castra rumor, Als das Getümmel durch das Läger gangen/ Gdy wieść przeszłá przez oboz. Sŭpērvādĕrĕ, Vberhin eingehen/ Nápáść.

Vadosus, Vadum, v. Vado, is.

Væ, interject. Wee/ O wee/ Biádá.

Væneo, v. Veneo. Væsanus, vide Vesanus.

Văfĕr, a, um, Geschwindt/ listig/ gescheyd/ arglistig/ Chytry. Vāfrē, adverb. Arglistiglich/ Chytrze. Vāfrāmēntŭm, i, g. neu. & Vāfrĭcĭēs, ei, g. f. Listigkeit/ Gescheidtgkeit/ Chytrość.

Vāgīnă, æ, g. f. ein Scheid/ Messer od Schwerdscheid/ Pochwá/ Nożenki. *Cava, pendens, sectilis, eburnea.* Vāgīnŭlă, æ, dimin. Vaginæ ungvium, Geschläuff d Klawen/ ktorá koło páznogciow. Evāgīnō, as, ēvāgīnārĕ, Das Schwerdt oder messer außziehen vnd entblössē/ dobyć z pochew.

Vāgĭō, is, vāgīvī, & vāgiī, vāgītŭm, vāgīrĕ, Schreyen wie ein junges vnmündiges Kindt/ Kwilić. Vāgītŭs, us, & vāgŏr, oris, gen. masc. Das Kindergeschrey/ das weynen/ Kwilenie. *Æger, lugubris, ferox, tener.* Obvāgīrĕ, idem quod Vagire.

Văgŭs, a, um, Vmbschweiffend/ Błąkáiący śię. Vaga juventus, Verlauffene Jugend. Niepewna młodź. Văgābūndŭs, a, um, Fast vmbschweiffend. Błąkáiący śię. Văgŏr, aris, atus sum, văgārī, Vmbschweiffen/ hin vnd wieder lauffen/ Błąkáć śię/ przebiegáć śię. Vago, as, are, obsolet. Vagatio, onis, g. f. Das Vmbschweiffen/ Błąkánie. Militum vagationes, Das Außschweif-

schweiffen der Kriegsleuth auff Beuth/ Wyćieczki. Vāgāns, antis, Schweiffend / Biegáiacy. Evăgŏr, aris, atus sum, ēvăgārī, Neben außschweiffen/ Wybiegáć. Item, Von der fürgenommenen Rede abkommen/ vnd anders reden/ Od przedśiewźięćia w mowie odstąpić. Pērvăgārī, & Pervagare, Hin vnd her schweiffen/ Biegáć tám y sám. Dolor omnia membra pervagatur, Der Schmertzen fährt durch alle Glieder/ Bol po wszytkich członkách przechodźi. Pērvăgātŭs, a, um, Der alles durchfahren ist/ Ktory wszystko przebieżał. Pērvăgātŭm, nomen., Allenthalben außkommen / vnd kundbar worden/ Jáwna wszedźie rzecz. Pērvăgātŭs, a, um, Sehr vmbschweiffend / Biegun. Sŭpērvăgārī, Vberauß schweiffen/ Bieżeć nád zámiar.

Vāh, interject. Insultantis, Interdum, Admirantis. Aliquando, Exultantis.

Valdē, adverb. Fast/ hefftig/ sehr/ Bárzo.

Vălĕō, vălēs, vălŭī, vălĭtŭm, vălērĕ, Vermögen/ vnd gesund seyn/ Przemoc/ zdrowym być. Item, Macht haben/ krafft haben/ zwierzchność/ Moc mieć. A pecunia valere, Wol vermögend an Geld seyn/ Pieniężnym być. Authoritas valuit, Sein Ansehen hat golten / Jego powagá przemogłá. Valet apud eum veritas, Die Warheit vermag viel bey jhm/ Ma v niego mieysce prawdá. Authoritate valere, Wol geacht seyn/ mieć powage. Amicis valere, Gewaltig seyn an Freundschafft / Mieć przyiacioły. Apud aliquem valere, Viel bey einem vermögen / v kogo wiele przemoc. Valet vt lex, Gilt so viel als ein Gesatz / Ták wiele waży / ják práwo. Item, Valere, ad pretium refertur, tuncq; pretium in ablativo ponitur, vt: Plin: In singulis valet sestertijs vicenis, Gilt/ Płáći/ waży. Accusativum dedit Varro: Quod denos æris valebant. Vălē, Imperativus, Gott behüt dich/ Gehabt dich wol/ Miey śię dobrze. Vălĕăt, Er fahre hin / Poszwon. Valere jussi, id est, Valedixi. Valens, entis, partic. sive nomen, ex particip. Gesund/ Wolmögend / Zdrowy/ Mocny. Vălēntŭlŭs, a, um, dim. ein wenig starck/ Mocny troche. Vălēntĕr, adverb. Kräfftiglich/ Mocno. Vălĭdŭs, a, um. Kräfftig/ starck/ mächtig/ Mocny. Facundia validus, Gewaltig mit reden/ mowny/ wymowny. Valida vrbs muris, Starcke gewaltige Stadt/ von Mawren / Mocne miásto w mury. Opes validæ, Mächtige vnd grosse Reichthumb/ Wielkie bogáctwá. Vălĭdē, adver. Vest/ mächtiglich/ Mocno. Validissimè favere alicui, eim hefftig günstig seyn/ Sprzyiáć komu. Vălētūdō, dinis, g. fœ. tam bona quàm mala dicitur, Vermögenheit gut oder böß/ das ist/ Gesundheit vnd Kranckheit / Zdrowie złe y dobre. Dare operam valetudini, vel, Valetudini servire, Seiner Gesundheit pflegen/ Pilnowáć zdrowia / leczyć śię. Vălētūdĭnārĭŭs, a, um, Siechtätg/ siechtägig/ offt kranck/ Chorobie podległy. Medicus valetudinarius, ein Siechartzt/ Lekarz. Vălētūdĭnārĭŭm, ij, g. neu. Siechkammer/ Choruiących mieysce. Vălŏr, oris, g. masc. & Vălĭtūră, æ, g. fœ. Werthschafft/ Cená. Vălĕfăcĕrĕ, Barbarè legitur. Vălēscō, is, vălēscĕrĕ, Starck vnd vermögenlich werden/ Mocnieć. Vălēntĭă, æ, g. fœm. Vermögnng/ Gewalt oder Macht/ Moc. Cōnvălĕō, sive Cōnvălēscō, is, cōnvălŭī, cōnvălērĕ, sive cōnvălēscĕrĕ, Wiederumb zur Gesundheit gelangeu/ Do zdrowia przychodźić/ ozdrowieć. Convaluit opinio, Die Meinung hat vberhand genommen / Rozumienie to wszytkich opánowáło. Convaluit flamma, Das Fewer hat zugenommen/ Ogień moc wźiął. Evălērĕ, & ēvălēscĕrĕ, Item, Invalere, & invalescere, Starck vnd gesund werden/ Krafft samblen/ Wzmacniáć śię. Consuetudo invaluit, Die Gewonheit ist eingewachsen/ Obyczay nástał. Invalescere, aliquando significat, Auß dem Brauch kommen/ vergehen/ hinfallen/ Zpadáć/ opadáć/ vstawáć. Īnvălētūdō, dinis, & īnvălēntĭă, æ, g. f. Schwachheit / Vnvermögenheit / Kranckheit / Chorobá/ Niezdrowie. īnvălĭdŭs, a, um, Schwach/ blöd/ kranck/ Słáby/ chory. Prævalere, Mehr vermögen/ fürtreffen/ mehr gelten/ Przemoc/ Przechodźić kogo. Prævalescere, Erstarcken/ Przemagáć. Prævalidus, a, um, Gar fest vnd starck/ Mocny. Prævălĭdē, adverb. Gar vermöglich / Mocno. Prævalentia, æ, g. fæ. Mehrvermögligkeit / Przemożność. Rĕvălērĕ, & Rĕvălēscĕrĕ, Wiederumb gesund werden / erstarcken/ Ozdrowieć/ Przychodźić do zdrowia.

Valentia, Valetudinarium, Valetudinarius, Valetudo, vide Valeo.

Valgus, i, g. m. Der mit den Füssen vornen inwerts gehet / oder mit den Waden hinaußwerts/ Krzywonogi.

Validus, Valide, v. Valeo.

Vālles, & Vāllis, is, g. fœm. Thal/Dolina. *Saxosa, cava, gelida, umbrosa, ima, prona, curva, reducta, obscura, resona, arenosa, arguta, opaca, madida, occulta, clamosa, rauca, vacua, humida, profunda, irrigua, viridans, frondosa, montana, humilis, nemorosa, supina, atra, angusta, virens, secreta, infima, concava, herbifera, herbosa, tætra, florea, sylvosa, tenebrosa, curvata, rigua, nigrans, dumosa.*

Vāllēcŭlă, æ, g. f. dim.

Vallis, v. Valles, Vallo, v. Vallum.

Vāllŭs, li, g. m. Pfal/Rābstock/Kol.

Vāllŭm, g. n. & vallus, li, g. m. Bolwerck von Pfälen/ Schrancken/Wał. *Potens, turrigerum, validum, inexpugnabile.* Vallum significat nonnunquam vannum, Ein Wannen / Opałká/ Wánná. Vāllāris, re, vt: Corona vallaris, Ein Krantz |somit man den verehret / so erstlich vber der Feind Schantz vnd Bolwerck einkommen war/ Koroná temu dána ktory pierwey ná wał nieprzyiácielski wskoczył. Vāllō, as, avi, atum vāllārĕ, Vberbollwercken / verschantzen / Wał stáwiáć. Cīrcūmvāllō, as, avi, atum, cīrcūmvāllārĕ, Mit Bollwercken vmbgeben vnd belägern/ Obwodźić wálem. Intērvāllŭm, li, g. n. Weite zwischen den Pfälen / Plác prożny miedzy palámi. metaph. Allerley weite von einander/ Odległość. Eodem intervallo, In einer Zeit länge/ Tegoż czásu. Per intervalla, Durch Vnterleibung/ Vnterlaß/ oder Vnterruh/ Przestawáiąc. Ne intervallo quidem facto, Ohn vnterlaß/ Bez przestánku. Intērvāllātŭs, a, um, vt: Febris intervallata, Ein Feber / so nicht alle Tage wieder ankömpt / Febrá wracáiąca się pewnego czásu.

Valor, oris, vide Valeo.

Vālvă, æ, g. f. ein getheilte Thür/die zweyfach auff einander auffgehet/oder Fensterlade/ Drzwi dwuśt zydláste / roschodzące się. *Obserata, volucris, eburna.* valvæ, arum pl. nu. magis in usu.

Vālvŭlŭs, li, g. m. in pl. Vālvŭlī, Vnterschlechte in Kifflen/oder Hülsen/da ein jedes Körnlein sonderbar inligt/als Erbsen/ Bonen/ꝛc. Włeysce w straku dla káżdego ziárná osobne/ táko Grochu/Bobu/ꝛc.

Vanitas, vide Vanus.

Vānnŭs, i, g. fæ. ein Wann/Opałká. *Mystica.* Vānnō, as, avi, vānnārĕ, Wannen/Opáłáć.

Vānŭs, a, um, Leer/ledig/ Czczy. Item, Liederlich/heyloß/ leichtfertig/ Prożny / Niepewny/ Lekki. It. ein Leichtfertiger mit Worten/Lügner/ Niestáteczny / omylny. Vanum, Vnmüglich/ erlogen/lügenhafft/eytel / Rzecz niepodobna/ Kłamstwo. Fides vana, vntrew / niewierność. Vanus ingenio, Leichfertiges Sinns / Niestáteczny/lekkomyślny. Ictus vanus, Vergebner Streich/Raz dáremny. Vānēscō, is, Vānēscĕrĕ, vnnütz werden/zergehen/ verschwinden/nißczeć/ znikáć. Vānĭtās, atis, g. fæ. Eitelkeit/Leichtfertigkeit/ Heyloſigkeit / Prożność / Niestáteczność. Vānĭtūdō, dinis, g. f. idem, sed obsol. Vanidicus. & Vānĭlŏquŭs, a, um, Leichtfertig mit Worten/ Prożnomowny. Vānĭlŏquĭŭm, g. n. & Vānĭlŏquēntĭă, æ, g. fœm. Leichtfertigkeit mit Worten/ Prożnomowność. Vānō, as, are, pro Fallere, obsolet. Ēvānēscō, is, ēvānŭī, ēvānēscĕrĕ, Vergehen/ verschwinden/zu nichte werden/Znißczeć/ Zniknąć. Evanuerunt opera ejus, Seine Werck seyn verlohren / verdorben/Znißczáłá iego robotá. Ēvānĭdŭs, a, um, Zergänglich/hinfällig/ Nißczeiący/ Nietrwáły. Rĕvānēscĕrĕ, Wiederumb verschwinden/Nißczeć znowu.

Văpŏr, oris, g. m. dicitur & Vapos. Dampff/ Dunst Párá/Kurzáwá mokra *Nebulosus, ater, calidus, tepidus, torrens, humidus, æstivus, tenuis, fumans, fervidus, piceus, tæter, spumeus, niger, ignifer, igneus, cæcus.* Văpōrō, as, avi, atum, văpōrārĕ, neutrum verbum, Dämpffen / Dampff geben/ Pare wydawáć. Vaporare activum, Bedämpffen/ Pare spráwowáć / Item, Vaporare, Außdämpffen/ ersiegen / Náparzáć/ wysuszáć. Văpōrātĭō, onis, g. foe. Dämpffung / Kurzenie. Văpōrārĭŭm, ij, g. n. accipitur pro Tepidario, sive hypocausto, Stuben / Badstuben / Izbá/ łáźnia. Văpĭdŭs, & Văpōrĭfĕrŭs, a, um, Das ein Dunst oder Dampff bringet / Páre/ kurzáwe mokrą przynoßący. ēvăpōrārĕ, ēvăpōrātĭō, idem, quod simplex fere significat.

Vapidus, Vaporarium, Vaporatio, Vaporo, vide Vapor.

Văppă, æ, g. f. Verrochner Wein/Wino kwaskowáte/wywietrzáłe. metaph. ponitur pro homine ignavo, deside, inerte, & in quo nihil est industriæ, aut solertiæ.

Văpŭlō, as, avi, atum, văpŭlāre, verbum neut. passivum, Geschlagen werden / Bitym być. Vapulare sermonibus, Böse Nachrede leiden/Obmowki ćierpieć.

Varico, Varicoſus, v. Varix. Vario, Variego, as, v. Varius.

Vārī, orum, g. m. pl. nu. Kindsblattern/Purpelen/Durchſchlecht/Oſpice.

Vărĭŭs, a, um, Mancherley/Veränderlich/Rozmáyty/Odmienny. Item, voll Laubflecken/fleckächtig/Pſtry/Nákrapiány/ piegowáty. Vărĭē, adverb. Mancherley weiß/Vielfaltiglich/Rozmáyćie/Rożnie. Vărĭō, as, avi, atum, vărĭārĕ, Veränderen/mancherley theilen/Odmieniáć ſie/mienić. Vărĭātĭō, onis, g. fœm. Veränderung/das Vnterſcheiden/Rożność/odmieniánie. Cœlum varians, Vnſtät Wetter/Pogodá nieſtáteczna. Vărĭĕtās, atis, g. f. Vielfältigkeit/mancherley Vnterſcheid/Rozmáytość/Rożność. Vărĭāntĭă, æ. g. fœ. idem, ſed obſolet. Vărĭātĭm, adverb. Vielfaltiglich/Rozmáyćie. Vărĭēgō, as, vărĭēgārĕ, Mit veränderung zieren/ vnterſcheiden in vielerley Weiß/ Pſtrzyć. Vărĭēgātŭs, a um mit veränderung geziert/vpſtrzony.

Vārīx, vārĭcĭs, g. m. vel f. Krampffadern/żyłá ociekła. Vārĭcōsŭs, a, um, Krampffaderig/ociekłą żyłę máiący. Vārĭcō, as, are, vel Vārĭcŏr, aris, atus ſum, vārĭcārī, Die Bein von einander thun/zergritten/Roſkraczáć ſie. Vārĭcŭs, a, um, Grittling/Roſkraczáiący ſie. Inuſitatum. Dīvārĭcō, as, avi, atum, dīvārĭcārĕ, Zerthun/auffthun/als wann man einen Circkel/auffthut etwas damit zureiſſen/Roſprowadzáć.

Văs, Vădĭs, g. m. vel Vadis, is. ein Bürge/Rekoymia. Dare vades, Bürgen ſtellen/Rekoymią ſtáwić. Vădĭmōnĭŭm, ij, g. neu. Bürgſchafft/Rekoymia/ Rekoiemſtwo. Conſtituere vadimonium, ein Tag ſetzen vmb die Bürgen zuſtellen/Rekoiemſtwá dźień poſtánowić. Vădĭŭm, ij, g. n. idem, Vădŏr, aris, atus ſum, vădārī, verbum commune eſt ſecundum Priſcian. Bürge werden/oder Bürgen annehmen/Pozywáć/Rekoymią bráć.

Vās, vāsĭs, g. neu. ein jeglich/Geſchirr/Gefäß/Stáтek. Vaſa, vaſorum, pl. nu. *Fictilia, anſata, picata, ſtagnea, Corinthia, Cryſtallina, ærea, ænea, fulgentia, gemmata, teſtea, Samia, concava, ahena, Aretina.* Vaſum, vaſi, dixerunt Veteres. Vāſcŭlŭm. li, g. n. dim. Vāſcŭlārĭŭs, ij, g. maſc. ein Goldſchmid/Złotnik. Vāsārĭŭm, ij, g. n. Silbergeſchirr oder ein Credentz/ein Geſtell mit Silber oder Güldengeſchirr/Naczynie ſrebrne/álbo ſchowánie do ſrebrá. Cōnvāsō, as, cōnvāsārĕ, Einſchlagen/zuſammen faſſen/zuſammen packen/Zágárnąć/ſprzątnąć/Vkłádáć.



Vāſtō, as, avi, atum, vāſtārĕ, Zerſtören/verwüſten/Puſtoſzyć. Vāſtātĭō, onis, Vāſtĭtūdō, dinis, Vāſtĭtĭēs, ei, & Vāſtĭtās, atis, g. fœ. Verwüſtung/Puſtoſzenie. Vāſtātŭs, a, um, Verderbt/verwüſt/Spuſtoſzony. Vāſtĭfĭcŭs, a, um, Verderbig/Puſtoſzący. Dēvāſtō, as, avi, atum, Dēvāſtārĕ, Evaſtare, Pervaſtare, Verwüſten/verhergen/Popuſtoſzyć. Dēvāſtātŭs, a, um, Verwüſt/verhergt/Spuſtoſzony.

Vāſtŭs, a, um, Mächtig weit/vbergroß/vngeſtalt/Szeroki/Wielki/Gruby. Vāſtē, adverb. Vbergrößlich/Rozwoziſto/ſzeroko. Vāſtĭtās, atis, g. f. Vbergröſſe/vnmäſſige gröſſe/ſzerokość/Wielkość.

Vātēs, g. com. ein Prophet/Weiſſager/Prorok/Wieſzczek. *Terrificus, potens, ſacer, divinus, fatidicus, operoſus, Aonius, egregius, præſagus, lauriger, plenus Phœbo, longævus, memor, prudens, Apollineus, lepidus, faticinus, Heliconius, ſidereus, eximius, ſplendidus, Tuſcus, hymnidicus, doctiloquus, altiloquus, Bellerephonteus, cothurnatus, nobilis, Phœbicola, doctus, Pierius, inclytus, diviniloquus, veridicus, Phœbeus, ſanctus, magnanimus, celeber, Dircæus.* Item, Vates, ein Spruchdichter/Reymendichter/Wierſzopis. Vātĭcĭnŏr, aris, atus ſum, vātĭcĭnārī, Weiſſagen/errathen/Prorokowáć. Vātĭcĭnātĭō, onis, g. fœ. Weiſſagung/Proroctwo/wieſzczbá. Vātĭcĭnĭŭm, g. neu. idem. Vātĭcĭnātŏr, oris, g. maſc. ein Weiſſager/Wrożek/Prorok. Vātĭcĭnŭs, a, um, & Vātĭcĭnĭŭs, a, um, Das zur Weiſſagung gehöret/Prorocki/Wrożkowy. Vātĭdĭcŭs, a, um, pro Fatidicus.

Vatinianum odium, Vnverſöhnlicher Haß/Nieprzejednána nienawiść.

Vārĭŭs, a, um, Der krumme Schenckel hat/dem ſie herauſzwerts gebogen ſeynd/ Krzywonogi.

Ūbĕr, ūbĕrĭs, g. om. Völlig/fruchtbar/überflüſſig/ Żyzny/Obfity/ Hoyny. Quidam addita litera H. ſcribunt Huber, ĕrĭs, g. n. Ūbĕră, ĕrŭm, pl. nu. Brüſt/Euter/Pierśi. *lactea, gravida, diſtenta, lactantia, tenera, tumida, tepida, ſpumantia, dulcia, tenta, vitrea.* Ūbĕrē, ūbĕrĭŭs, ūbĕrrĭmē, adverb. Reichlich/völliglich/überflüſſiglich/Żyznie/Hoynie/Obficie. Ūbĕrtĭm, adv. idem. Ūbĕrtās, atis, g. f. Völle/überflüſſigkeit/Żyzność/Obfitość/Hoyność. Ubertas ſoli, Fruchtbarkeit

Feit der Erden/ ziemie żyzność. Ubertas mammarum, Volle der Brüsten/ Wypukłość piersi. Ubertas dicendi, Redreiche/ Mowá obfita. Ubĕrō, as, ūbĕrārĕ, Voll/ feist vnd Fruchtbar machen/ Żyznem czynić. Ubērtŭs, a, um, Völlig/ überflüssig/ Żyzny/ Obfity. Exūbĕrō, as, ēxūbĕrārĕ; Vberflüssig machen / viel Frucht bringen/ völlig werden/ Obfitowáć/ Bujno rodźić/ Nápełniáć. Inūbĕr, Leer/ dünn vnd mager/ Nieżyzny.

Ubĭ, adverb. loci, Wo/ Gdźie. Ubi ego audiverim? Wo selt ichs gehört haben/ A gdźieżem słyszał? Ubicūnquĕ, Ubicunque erit gentium, Er sey wo er wolle / W ktorym kolwiek kráiu będźie. Ubīquĕ, Allenthalben/ Wszędźie. Ubĭŭbi, pro Ubicunque. Ubivĭs, Allenthalben/ Ná wszelkim mieyscu. Ubivis gentium, idem.

Udō, ōnĭs, g. masc. Ein alte gattung Kleyds/ Kápćie.

Udŭs, a, um, Feucht/ naß/ Wilgotny/ Mokry.

Vĕ, Conjunct. disjunct. Bis terve literas miserat, zwey oder dreymal hat er geschrieben/ Dwá ábo trzy rázy pisał. Geminata eleganter postponitur negativæ, Cic. Peto à te, ut id à me, nevè in hoc, nevè in aliis querat, Weder in diesem noch in andern/ Ani w tym áni w czym inszym.

Vēcōrs, vēcōrdĭs, g. omn. Vnsinnig/ Szalony. Vēcōrdĭă, æ, g. f. Vnsinnigkeit/ Szaleństwo. *Immanis, perdita, ã.*

Vectiarius, Vecticularius, vide Vectis.

Vectīgăl, gālĭs, g. n. Zoll/ Stewr/ Cło. Propriè, Fuhrlohn/ Furlon. Item, Zinß oder Gült/ Czynsz. Vectīgālĭs, lĕ, Stewr- oder Zinßbar/ das Zoll oder Zinß schüldig ist/ Czynszowy/ co Czynsz dáie. Vectigales facere, Zinßbar machen/ Czynsz włożyć ná kogo.

Vectĭs, is, g. m. ein Hebel/ ein Stang/ Windstang / Drąg / Powerek / Windowe drągi. *Ferratus, ferreus, ahenus.* Vectĭārĭŭs, ij, g. m. ein Auffwinder mit solcher Windstangen/ Trągarz/ Windarz. Vectĭcŭlārĭŭs, ij, g. m. Auffbrechender Dieb / der den Leuthen das jhrige auffbricht vnd stilt/ Złodźiey. Vecticulariam vitam agere, mit stelen sich erhalten/ Złodźieystwem żyć.

Vecto, as, Vectura, vide Vehō.

Vĕgĕō, es, vĕgŭī, vĕgērĕ, Vet. pro Vigeo dixerunt.

Vĕgĕtŭs, a, um, Frisch/ gesund/ wacker/ muthig/ Czerstwy/ Rześki/ Ochotny. Vĕgĕs, ĕtĭs, idem. Vĕgĕtō, as, vĕgĕtārĕ, Frisch/ lustig/ kräfftig vnd muthig machen/ Czerstwić.

Vēgrāndĭs, ĕ, Groß vnd vngestalt/ ein Vngestalt von Grösse/ Spory/ Szeroki/ Wielki.

Vĕha, pro Via, apud Antiquos.

Vĕhĕmēns, ēntĭs, entis, adject. Hefftig/ Popędliwy. Vĕhĕmēntĭă, æ, g. f. Hefftigkeit/ Popędliwość/ Moc. Vĕhĕmēntĕr, adverb. Hefftiglich/ Popędliwie.

Vĕhēs, & Vĕhĭs, is, g. fœ. ein Fuder/ was es auch sey/ Furá. Vehes stercoris, ein Fuder Mist/ Furá gnoiu. Vehes fœni, ein Fuder Hew/ Furá śiáná. Vehes lignorum, ein Fuder Holtz/ Furá drew.

Vĕhō, is, vēxī, vēctŭm, vĕhĕrĕ, Fahren/ als auff Karren vnd Schiffen/ Woźić. Curru vehi, Im Wagen fahren/ Ná woźie iecháć. Vehitur oratio tanquam in mari, metaph. Die Red fährt daher/ etc. Płynie mowá. Vēctō, & Vēctĭtō, as, vēctārĕ, & vēctĭtārĕ, frequent. stets führen/ Woźić często/ ustáwnie. Vēctābŭlŭm, li, g. n. idem quod Vehiculum. Vēctĭō, onis, g. f. Das Führen/ Wożenie. Vēctŏr, oris, g. mas. Der auff einem Schiff oder Roß fährt/ Okrętem ábo wozem wiozący. Item, ein Schiff- oder Fuhrmann/ Furman/ Żeglarz. Vēctārĭŭs, a, um, ut: Equus vectarius, ein Wagenroß/ Woźnik. Vēctūră, æ, g. f. ein Fuhr Wozbá. Vēctĭbĭlĭs, lĕ, Das leicht zu führen/ Woźiebny/ Przywoźny. Vĕhĭcŭlŭm, li, g. neut. Karren/ Wagen vnd dergleichen/ Wóz/ Wozek. Vĕhĭcŭlārĭŭs, g. m. ein Karrner/ Wagenmann/ Fuhrmann/ Woźnicá/ Furman/ Vĕhĭcŭlārĭs, ĕ, Das darzu gehört / Wozowy. Vēxō, as, vēxārĕ, Vmbhin schleiffen/ vmbtreiben/ vnruhig machen. Eigentlich / hin vnd her ziehen/ Nágabáć/ Szárpáć/ Drażnić. Vēxātĭō, onis, g. f. Plag/ Peinigung/ Trapienie/ Prześládowánie. Vēxātŏr, oris, g. m. ein Plager/ Bekümmerer/ Vmbtreiber/ Prześládowcá/ Drażnićiel. Cōnvēxō, as, cōnvēxārĕ, Peinigen/ Trapić/ Męczyć. De- vel, Divexare, idem. Rem suam divexare, Das seine verthun / Przemárnowáć. Divexare & diripere omnia, Alles verwüsten vnd verhergen / Pustoszyć. Avĕhō, is, āvēxī, āvēctŭm, āvĕhere, Hinweg führen / Odwoźić. Advĕhĕrĕ, Hinzu führen oder bringen/ Przywoźić. Advēctĭō, onis, g. fœ. Zufuhr/ Das Hinzubringen/ Przywożenie. Cōnvĕhĕrĕ, Zuführen/ zusammen führen/ Zwoźić. Convectare, frequ. Cōnvēctŏr, oris, g. masc. Der sich mit andern in Schif-

Schiffen führen läst/ Spokladac. Convectio, onis, g. f. ipse convectandi actus. Cīrcūmvěhěrě, Herumb führen/ Obwozić. Cīrcūmvēctiō, onis, g. f. & Cīrcūmvēctŭs, ūs, g. m. Das Umbhinführen/Die Herumbfahrt/Obwozenie. Cīrcūmvēctārě, freq. Devehere, Abführen/Odwozić. Evehere, Außführen / Wywozić. Merces suas evehere, hinweg führen/Wywozić towar. In altum evehere, Auffführen/wynosić/wywozić. Evectio, onis, g. f. Außfuhr/ Auffuhr/ Wynoßenie/ Wywozenie. Evectiones, Paß oder Freyheit gemeine Postroß zugebrauchen / so niemand brauchen darff ohn Erlaubnuß des Käysers oder seines Statthalters / Podwodny list. Invehere, Hineinführen / Hinein bringen / Wwozić / Náwozić. Invectus portum, urbem, pro in portum, & in urbem, Zur Stadt eingeführt / ꝛc. Przywieziony do miástá/ ꝛc. Invěhŏr, invěhěris, invectus sum, invěhī, deponens, Anfahen zu schelten/ Einen grob anfallen/ Wiecháć ná kogo słowy. Invectus, a, um, Hinein getragen oder geritten/ Przywieziony. Invectus, us, g. m. & Invectio, onis, g. f. Einfuhr/ oder Einfahrt/ Wwozenie/ Wnoßenie. Item, Beschelrung/ Ubertrang mit Woeten / Gromienie/ łáiánie. Invēctītĭŭs, a, um, Anderßwo her/ oder aus anderen Landen gebracht/ Przywozny. Invēctīvŭs, a, um, Anklägig/beschelrig/Gromiący. Pervehere, Bis an ein Orth führen/ Dowozić. Pervehi ad exitus optatos, Seinem Wunsch nachkommen/Dopiąć swego. Prævehere, Fürhin fahren / Wozić wprzod. Prævectus equo, Voran hingeritten / Przejechał tędy. Provehere, Weiter führen / Pomykáć/ Wozić. Provehi amore, metaph. Sich in der Liebe vertieffen/ Miłościa opánowánym być. Provehi in altum, In die Tieffe hinauß fahren / W głębia jecháć. Provehi in maledicta, Mit Scheltworten heraus fahren / Udáć się do złorzeczeństwá. Provecta ætate homo, Zimlich alt / Stárzec. Rěvěhěrě, Wiederumb hinführen / Odwozić. Famam revehere, Ein gut Lob wiederumb bringen/ Z słáwą się wrócić. Subvehere, Auffhin führen/ Przywozić. Flumine adverso subvehi, das Wasser aufffahren/Przećiw wodźie jecháć. Subvectare, frequent. Uber Land führen/ Przywozić. Subvectus, us, g. m. Subvectio, onis, g. f. Fuhr über Land/ Przywozenie. Transvehere, Uberführen von einem zum andern/ Przewozić.

Transvectio, onis, g. f. Uberfahrt/ Przewozenie/ Prewoz.

Vel, Conjunct. plerunq; disjunctiva, vel adest, vel non, Entweder er ist da oder nicht/Abo iest/ ábo go niemáß. Ubi ego hinc abiero, vel occidito, So tödt ob du wilt/ Y zábiy ieśli chceß.

Velabrum, Velamen, Velamentum, Velarium, Velatus, vide velum.

Vēlěs, vēlĭtis, g. m. Leicht gewapnete Kriegsleuth / als die Schlingen trugen/ ꝛc. Zołnierz lekki. Vēlĭtēs, plu. num. dicuntur & Ferentarij. Velites, metaph. Haderleuth/Kämpffer mit worten/ Swárzący się. Vēlĭtŏr, aris, atus sum, vēlĭtārī, Scharmützlen/ mit einander fechten/ Ugániáć się. Item, Hadern/ zancken/ Swárzyć się. Vēlĭtārĭs, rě, ut: Pugna velitaris, Scharmützlung der leichtgewapneten Kriegsleuth / Utarczká. Item, Hader/Wortkampff/Przegádywánie się/ Spor. Vēlĭtātĭō, onis, g. f. idem. Vēlĭtātĭm, adv. Mit hin und wieder springen/ Utarczkámi.

Velificus, Velo, vide Velum. Velitaris, Velitor v. Veles, Velivolum, vide Velum.

Vella, ab Antiquis pro Villa dicebatur.

Vēllătūră, æ, g. f. Fuhrlohn/ Schifflohn/ Furmáństwo / Furlon. Agere vellaturam, Sich mit führen begehen/ ein Fuhrmann seyn/ Furmánić.

Vēllō, is, velli, & vūlsī, vūlsŭm, Vēllěrě, Rupffen/pfätzen/ab oder außreissen/Rwáć/Wyrywáć/ Skubáć. Vūlsŭs, a, um, particip. Berupfft/ Wyrwány. Vūlsūră, æ, g. f. Rupffung/ Rwánie. Vēllĭcō, as, avi, atum, vēllĭcārě, freq. Rupffen/rupffen/Szczypáć/Skubáć. metaph. pfätzen/ das ist/ Einem übel nachreden/ Obmawiáć. Opus alicujus vellicare, beklauben/ Przygániáć. Vēllĭcātŭs, ūs, g. m. & Vēllĭcātĭō, onis, g. f. Das Rüpfflen/ züpffen und ziehen / Szczypánie/Skubánie. Aurium vellicatus, Das Ohren drähen/ Zá uszy rwánie. Avēllō, is, avelli, & āvūlsī, āvūlsŭm, āvēllěrě, Hinweg oder abreissen / Odrywáć. Avellere vi poma cruda ex arboribus, Die unzeitige Oepffel abreissen/ Zrywáć niedoyźrzáły owoc. Avulsus à suis, Von den seinen abgesondert/ Odłączony od swoich. Avellere se à meretrice, Sich von der Huren abthun/ Przestáć wßetecżeństwá. Avulsiō, onis, g. fœ. Außrüpffung/ Abreissung/ Odrywánie/ Zrywánie. Avūlsŏr, oris, g. masc, ein Abreisser/

Zry

Zrywáć. Cōnvĕllĕrĕ, Außziehen/ außrupffen/ außwurtzlen/ Zrywáć. Item, Zerstören/ außtilgen/ Wywracáć/ Obaláć. Convellere acta alicujus, Einem seine Händel verwerffen vnd brechen/ Spráwe czyie zepsowáć. Convellere, Auß den Händen reissen/ Z rąk wydrzeć. Convellere atque aufferre aliquem ex suis ædibus, Einen von Hauß vnd Hoff treiben/ verstossen/ Wypchnąć kogo z śiadłá iego. Convellere gratiam alicujus, Einen in Vngunst bringen/ O niełáskę przyprawić. Convellere funem à terra, Das Schifffeil aufflösen/ Odwiązáć line. Convellere aliquid alteri, Einem abnehmen vnd stelen/ Wziąć/ Vkráść. Convulsus, a, um, gerupfft/ zerstossen/ Wydárty/ Obálony. Convulsio, onis, Krampff/ Verstrüpffung/ Kurcz/ Skurczenie. Devello, Divello, & Evello, eandem ferè habent significationem, ac Avello. Intĕrvĕllĕrĕ, Vnter andern außrupffen oder außziehen/ jetten/ Obrywáć/ Przerzedzáć. Rĕvĕllĕrĕ, Abreissen/ rupffen oder pfätzen/ Oddzieráć/ Wyrywáć. Rĕvūlsĭō, onis, g. f. Das abreissen/ Oddárćie.

Vĕllŭs, vĕllĕrĭs, g. neu. Peltz/ vließ/ oder abgeschorne Woll/ Runo/ Wełná. *Tenue, milesium, lanosum, maculosum, ferinum, hirsutum, madidum, lanigerum, succidum, humidum, bibulum, Tyrium, pingve, sericum, udum, molle, Calabrum, Tuscum.* Item, Vellus aureum, Gülden Vließ/ Runo złote. *Fulvum, dives, exitiale, Phryxæum, Æolium: Ææum, rutilum, radians, auratum, Athamantium.*

Velo, as, vide Velum.

Vēlōx, vēlōcĭs, Behend/ schnell/ Prętki/ Chyży. Vēlōcĭtās, atis, g. f. Behendigkeit/ Schnelle/ Prętkość/ Chyżość. Vēlōcĭtĕr, adverb. Behendiglich/ schnelliglich/ Prętko/ Chyżo. Prævēlōx, lōcĭs, g. omn. Gar schnell/ Prętki bárzo.

Vēlŭm, li, g. n. ein Segel/ Zagiel. *Humidum, turgidum, nauticum, tumidum, fluitans, concavum, leve, sinuosum, fugax, properum, tumens, inflatum, naufragum, curvum, patens, transfugum, ventosum, flaccidum, pavitans, citum, candidum, albens.* Dare vela, Die Siegel außspannen/ oder mit außgespanneten Segeln fahren/ seglen/ Zagle rospuśćić/ Puśćić śię. Dare vela retrorsum, Hinter sich seglen/ Obroćić w zad zagiel. Vela dare suæ famæ, metaphor. Sein guten Namen in Wind schlagen/ nichts achten/ O dobrą sławę niedbáć. Velis equisque, Mit gantzer Macht/ Ze wszytkiey śiły. Prov. Zu Wasser vnd zu Land/ Y wodą y lądem. Vēlĭfĭcō, as, are; vel, Vēlĭfĭcŏr, aris, atus sum, vēlĭfĭcārī, Seglen/ das ist/ mit außgespanten Seglen fahren/ Jecháć z zagłámi rospostártymi. Vēlĭfĭcātĭō, onis, g. f. Das Seglen/ Żeglowánie. Item, ein Waagspill/ Grá pewna kiedy przes lejek kostkę ná száchownice pusczáją. Mutua velificatione, Mit gesampter Schiffart/ Spolnym żegłowániem. Item, Mit gesamptem Fürnehmen/ Spolnym przedśięwzięćiem. Vēlĭfĭcŭs, a, um, ut: Velificus cursus, Schiffarth mit außgespanten Seglen/ jázdá z rospártem żaglem. Vēlĭvŏlŭs, a, um, in quo vela volant. Vēlĭvŏlŭm, i, g. n. Das geschifft wird/ dadurch die Segel fliegen/ Żegłowny. Vēlĭtō, as, vēlĭtārĕ, pro Velificare. Vēlĭtātĭō, onis, g. fœ. Zanck mit Worten/ Wortkampff/ Vtarczká. Advēlĭtātĭō, idem. Vēlō, as, avi, atum, velare, Mit Tüchern verhangen/ verdecken/ Záſłániáć/ Przykrywáć. Vēlātŭs, a, um, Verdeckt/ Przykryty. Capite velato, Mit bedecktem haupt/ Z głową przykrytą. velanda corporis, Schaamglider/ die Schaam/ Członki wstydliwe. Vēlāmĕn, ĭnĭs, & Vēlāmēntŭm, i, g. neut. Allerley Deck/ Zasłoná/ Nákryćie. Vēlārĭŭm, ij, g. n. ein Fürhang/ Tücher damit man den Schawplatz verhangt/ Ćennik. Vēlārĭă, orum, g. n. pl. n. Vmbhäng/ oder mit Tüchern vermachte Orth/ Mieysce zasłoną okryte. Vēlābrŭm, i, g. neut. idem. Vēlābrēnsĭs, ĕ, Zu den Fürhängen gehörig/ Do zasłony należący. Advēlō, as, ādvēlārĕ, idem quod Velare. Cōnvēlārĕ, Zudecken/ Zákryć. Develare, Evelare, & Revelare, non repeRiuntur apud bonos authores, Entdecken/ offenbahren/ Odkryć/ Obiáwić. Rĕvēlātĭō, onis, gen. fœm. Entdeckung/ Odkryćie. Prævelare, Fürdecken/ ein Tuch für etwas spannen/ Zákryć/ Zásłonić.

Vĕlŭt, & Vĕlŭtī, adv. Gleich als/ Wie/ Jáko.

Vēnă, æ, g. fœ. ein Blutader/ Żyłá krwáwa. *Trepida, turgida, sangvinea, fissilis, tremens, sequax, irrigua, fungida, bullans, tumida, saliens, gracilis, calens, sangviflua.* Venam incidere, quod Medici phlebotemare dicunt, Zur Ader lassen/ Krew puśćić. Vena, pro Arteria, Schlagader/ oder Lufftader/ Oddechowa żyłá. Venæ arborum, Striemen oder Geäder in den Bäumen/ Pręgi/ álbo żyły w drzewie. Venæ, metaph. in

terra

terra dicuntur, Venæ auri & argenti. Vēnōsŭs, a,um, Aderächtig/ Zylowáty. Intērvēnĭŭm, ij, g. neut. Die Weite zwischen den Adern/ Mieysce miedzy zylámi.

Vēnābŭlŭm,li,g.n. ein Schweinspieß/ Jägerspieß/ Oszczep. *Corneum, Myrteum, splendidum, Doricum, acutum.*

Venalis,le, Venalitius, Venalitiarius, Venalitium, vide Veneo. Venaticus, Venator, Venatus, vide Venor

Vēndĭcō, as, avi, atum, vēndĭcārĕ, Jhm selbs zumessen/zueygnen/Przywłaszczáć. Sibi cognomen vendicare, Jhm einen Namen zueygnen/ Przydáć sobie imie/ Przezwisko. Vēndĭcātĭō, onis, g. f. Zueygnung/Przywłaszczánie.

Vēndō,is, vēndĭdī, vēndĭtŭm, vēndĕrĕ, Verkauffen/Przedáć. Cum ablativo jungitur, si pretium exprimatur, ut: Viginti minis vendere. Cum genit. Tanti, Quanti, Pluris, Minoris. Cic. Vendo meum non pluris, quàm cæteri. Magno vendidit, Er hats thewr verkaufft/Drogo przedał. Malè vendere, Ubel/ das ist/ zu wolfeil verkauffen/ źle/ tanie przedáć. Vēndāx, ācis, g. o. Der gern oder viel verkaufft/ zu verkauffen geneigt/ Przedáiący rad. Vēndĭtō,as, vēndĭtārĕ, frequent. Feyl haben / Ná przedáy mieć/ wystáwić. Item, Sich feyl bieten/sich anbieten/sich rühmen / Zálecáć się komu/ Podawáć się pieknie/Chełpić się. Vēndĭtātĭō, onis, g. fœ. Das Augendienen / Ruhmgirigkeit / Pokázowánie się. Vēndĭtārĭŭs, qui venditat. Vēndĭtĭō, onis, g. f. Das Verkauffen/Przedawánie. Vēndĭtŏr, g. m. ein Verkauffer/ Przedáwácz. Vēndĭbĭlĭs, lĕ, Der zu verkauffen ist/Przedáyny. It. Werth/ angenehm/ Godny/ Przyiemny. Dīvēndō, is, dīvēndĭdī, dīvēndĭtŭm, dīvēndĕrĕ, Verkauffen/ eins hie/ das ander dort/ Rosprzedáć. Invēndĭtŭs, a, um, Unverkaufft/ Nie przedány.

Vĕnēfĭcŭs,i, g.m. ein Zauberer/Czárownik. Vĕnēfĭcă, æ, g. fœ. ein Zauberin/ Czárownicá. *Impura, verbosa.* Veneficus, a, um, ut: Aspectus veneficus, Ein vergifftig Gesicht / Wzrok urzekuiący. Vĕnēfĭcĭŭm,ij, g.neut. Verzauberung/ Czárowánie/Czáry. *Magicum, Thessalicum.*

Vĕnēnŭm, i, g. neut. Gifft/ Jad/ Trućizná. *Atrum, tætrum, tabificum, Gorgoneum, nigrum, udum, sævum, vipereum, crassum, torpens, Thessalum, Colchicum, dirum, acre, cæcum, præsentaneum, grassans, soporiferum, liquidum, peremptorium, furiale, Lernæum, ardens, insanabile, somniferum, portentificum, impium, livens, spumans, crudele, obscurum, rutilum, gelidum, magicum, noxium, tartareum, horridum, occultum, fatiferum, perniciale, triste, letale, tetricum, pestiferum, funestum, nigrans, infame, Stygium, opertum, insidians, mortiferum, incantatum, fatale, formidandum, luteum, latens, conspirans.* Vĕnēnātŭs,a,um, Vergifftig/ Jádem nápuszczány. Vĕnēnārĭŭs,ij,g.m, Der Gifft zurichtet oder verkaufft/ Trućizne robiący/ przedáiący. Vĕnēnōsŭs,a,um, Gifftig/ Jádowity. Calep. sine auth. Vĕnēnĭfĕr, ra, rum, Giffttrager/ Jad rodzący álbo noszący. Vĕnēnō, as, vĕnēnārĕ, Vergifften/Jádem/Trućizną nápuszczáć.

Vēneō, vēnis, vēnīvī, & sæpius vēniī, per syncopen, vēnŭm, vēnīrĕ, verkaufft werden/ Przedawánym być. Quamplurimum venire, Fast thewr verkaufft werden/Drogo przedawánym być. Venum ire, & Venum ibit dicimus, Er wird verkaufft/Przedáwáią to. Vēnālĭs, lĕ, feyl/ das verkaufft wird/Przedáyny. Item, Gut zu bestechen/mit Gelt zu gewinnen/Snádny do przenaiecia pieniedzmi álbo iákim upominkiem. Ascriptor venalis, Mit Geld bestochen/ Pieniedzmi przenáiety. Vēnālēs, pl. num. Feyleygen Leuth/Niewolnicy. Vēnālĭtĭŭs & Vēnālĭtĭārĭŭs, ij, g. m. ein Kauffmann der Schlaven und Leibeygener Leuthe/Ludokupiec. Venalitius,a,um,ut: Greges venalitij, ein Hauffen feyler Menschen oder Vieh/ Przedáyne kupy. Vēnālĭtĭŭm, ij, g. n. ein Orth da man leibeygene Leuth feyl hat/ Wendetá niewolnikow. Vĕnālĭtĕr, adverb. In Kauffsweiß/ Przedáynym sposobem.

Vĕnĕrŏr, aris, atus sum, vĕnĕrārī, verehren/ Czćić. Vĕnĕrātĭō, onis, g. f. Verehrung/ Czczenie. Vĕnĕrābĭlĭs, lĕ, & Vĕnĕrāndŭs, a, um, Ehrwürdig/ Wielebny/ Czći godny. Vĕnĕrābŭndŭs, a,um, ein Ehrerbieter/der einem Ehr anthut/ Uczćiwość wyrządzáiący. Vĕnĕrāntĕr, adver. Ehrbietiglich/ Wielebnie/ z poczćiwośćią. inusitatum. Advenerari, Anbeten/ Ehr anbieten/ Poczćić.

Vĕnĭă, æ, g. fœ. Verzeyhung/ Odpuszczenie. Item, Urlaub/Verwilligung/Dozwolenie. Venia sit, Man wolle es verzeyhen / Niech bedzie przepuszczono. Vĕnĭālĕ, id est, Venia dignum, Nachlässiglich/Godna rzecz odpuszczenia.

Vi-

Vĕnĭō, is, vēnī, ventūm, venīrĕ, Kommen/ Jść/Przychodźić. Venire tuitio, pro à Tuitio. Suplex venire ad aliquem, Demütiglich zu eim komen/Upáść przed kim. In orationẽ venire, Sich zur Red schicken / Gotowáć śię ná mowe. In cognitionem Senatus venit hæc res, Die sach ist für den Rath kommen/Przyszłá do wiádomośći rádźieckiey. In consuetudinem venire, In Gewonheit kommen/Przyść w obyczay. In medium venire, Herfür komen / Przyść miedzy. In suspicionem venire, In Argwohn kommen/W podeyrzenie przyść. In usum venire, In Gebrauch komen/Wużywánie przyść. Subsidio venire, Zu Hülff kommen/ Ná pomoc przybyć. Oratum venire, Zu beten kommen/ Przyść z prozbą. Commessatum venire, Zu Gast kommen/ Ná bánkiet przyść. Veniens, entis, particip. Kommend/Przychodzący. Ventio, onis, g. fœm. Zukunfft/przyśćie. obsoletum. Vēntō, as, ventārĕ, freq. Offt kommen/Przychodźić. Ventĭtō, as, vēntĭtārĕ, aliud freq. à Vento frequ. Idem significans. Advĕnĭō, ādvĕnĭs, ādvēnī, ādvĕntūm, ādvĕnīrĕ, Hinzu kommen/ Przyść/Przychodźić. Advenis modò? Bistu erst kommen? Teraz dopiero przychodźisz? Pace advenio, Ich komm friedsam/ Przychodzę w dobry obyczay. Advenire & Venire, pro eodem sæpe indifferenter accipiuntur: In tempore venisti, vel in tempore advenisti, Du bist zu rechter Zeit kommen / Przyszedłeś ná czás. Item, Advenire, pro Accidere, Zufallen/ Przypáść. Advenisse senectus, dicitur, cum quis ad eam pervenit. Advĕnĭēns, entis, partic. Kommend / Przychodzący. Mare adveniens, Das auffstehend Meer/Powstawáiące morze. Advĕntō, as, ādvĕntārĕ, freq. Antiquis pro primitivo ponebatur, sicut Adjuto, pro Adjuvo. Adventare, pro Appropinquare, nunc de tempore dicitur, nunc de persona, nunc de alia re. Adventat decimus mensis, Es kompt/es nahet sich d' zehend Monat/ Idźie dźiesiąty miesiąc/ nástepuie. Advĕntŏr, ōris, g. masc. Einer der vnversehenlich etwar zukompt / Przychodzący niespodźiewánie. Vocabulum à Plaut. nimium licenter fictum. Adventorium prandium, Vives vocat, Ein Mahl das einer für sein Willkom gibt/Gośćinny obiad. ādvĕntŭs, us, g. masc. Ein Zukunfft/ Przyśćie. ādvĕntĭtĭŭs, a, um, Frembd vnd ohn gefehr herkommen/ Cudzoźiemski. Adventitia doctrina, ein frembd herkommende lehr/ Cudzoźiemska náuká. Advĕnă, æ, g. com. Frembdling / Außländischer / Przychodźień/ Przybyćień. Advenæ volucres, Frembde Vögel/ Cudzoźiemscy ptacy. Antĕvĕnīrĕ, Fürkommen / Wyśćignąć. metaphor. Vbertreffen/ Przewyższyć w czym. Cōnvĕnīrĕ, Sich samlen/ zusammen kommen/ Schodźić śię. Item, pro Venire. Convenire de re aliqua, Versamblet werden/Zgromádźić śię. Convenire de re venerea, etiam dicitur, Beschlaffen/ Schodźić śię. Item, Convenire, Eins werden/ vbereinkommen/ Zgodźić śię/Kontrákt uczynić. Conveniebat mulier viro in manum, Das Weib verhieß dem Mann in die Hand / wenn (bey den Alten) das Weib in deß Manns gewalt kam/ Slubowáłá białagłowá mężowi. Convenire sibi, Ihm selbs gleich seyn/Zgadzáć śię z sobą. Convenit, subintell. inter eos, ut sit, Convenit inter eos, Es ist beschlossen/ vnter ihnen abgeredt / Postánowiona rzecz u nich. Conveniunt mores, Sie seynd gleich an Sitten / Zgádzáią śię w obyczáiách. Non conveniunt hæc nuptiis, Die Ding dienen nicht zur Hochzeit / Nie należą te rzeczy do wesela. Convenire aliquem in jus, Einen mit Recht anlangen / Skárgę ná kogo wnieść przed sąd. Convenire aliquem, pro Alloqui, Mit einem reden/ Mowić z kim. Conveniunt multi populi Carthaginem, Viel kommen zu Carthago zusammen/ Idźie ich wiele do Kártáginy. Cōnvĕnĭt, imperson. Es ist billich/ Słuszna. Cōnvĕnĭēns, entis, particip. Bequem/ füglich/Przyzwoity/Przystoyny. Cōnvĕnĭēntĕr, adverb. Geschicklich/Gleichförmiglich/Przystoynie/Przyzwoićie. Cōnvĕnĭēntĭă, æ, g. fœ. Vergleichung/Vertrag/ Przyzwoitość / Skłádność. Cōnvĕntŭs, a, um, particip. ut: Conventa pax, Angenomener Fried / Vmowiony pokoy. Cōnvĕntŭs, us, g. m. ein Versamblung/Gemeind/ ein beschriebener Tag/ Schadzká. Conventus agere, Landtag halten/ Gemeind halten/ Schadzki mieć/ seymowáć. Cōnvĕntĭō, g. f. Vertrag/ Bericht/Vmowá. Cōnvĕnæ, arum, g. com. Auß mancherley Land zusammen gestossen Volck bey einander zu wohnen/ Cudzoźiemcy / zbiegáiący śię. Cĭrcŭmvĕnīrĕ, Vmbgeben/ Obchodźić. Hostem circumvenire, Den Feind vmbgeben/ Oblec nieprzyiaćielá. Item, Circumvenire,

Vberlisten / Hindergehen / Zdrádźić. Cīrcūmvēntĭō,onis,g.fœ. Betrug/Zdrádá. Cōntrāvĕnīrĕ, Entgegen kommen/ Wider etwas kommen/ Iść przećiw/sprzećiwiáć śię. Contravenire de literis corruptis, id est, accusare corruptarum literarum. Dīscōnvĕnīrĕ, Vbel vberein kommen/ vngleich seyn / sich nicht wol reymen / Niezgádzáć śię. Dēvĕnīrĕ, Hinkommen/hinabkommen/ przychodźić. Idem, quoque quod venire, vel Ire, vt: Devenire domum, Heim kommen / Przyść do domu. In aliquem devenire, vel incidere, Einem in die Händ fallen / Wpáść w czyie rece. ēvĕnīrĕ, Hinauß kommen/Wyniść. Item, Zukommen/geschehen/ widerfahren / Stáć śię/Przypáść. Ex sententia evenit, Es ist mir nach meinem Sinn kom̃en/ Wszytko śię kmyśli powodźi. Usu hoc venit, Das geschicht gemeinlich/ist bräuchlich / Przydawa śię. Evēnĭt, Impersonale, Es hat sich also geschickt/Stáło śię/ przypádkọ. ēvēntŭs, us, Außtrag / Außgang/ Skutek. ēvēntŭm, i, g.n. plur.nu. Eventa, orum, idem. Invenire, Finden/ Náleść. Erfinden/erdencken/Wynáleść/ Wymyślić. Invenitur apud authores, & in authoribus, Man finds geschrieben/ Jest nápisano. Cognomen ex contumelia invenit, Er hat ein Zunamen vberkommen/ Przezwiská dostał z zełżywośći. Invenias ubi habitat, Erfahre wo er wohne/dowiedz śię gdźie mieszka. Invenire viam, ein Mittel finden/Wynáleść sposob. īnvēntŭs, a, um, nomen ex particip. Gefunden/Náleźiony. Invento opus est, Es muß gefunden werden / Trzebá náleść. īnvēntŭm, i, g.neu. ein erdacht Ding/ein Lügen/ Wynálazek. īnvēntŭs, us, g.m. & īnvēntĭō, f. Fund/erfindung/Wynáleźienie. īnvēntĭŭncŭlă, æ, g.f. Fündlein/ Wynáleźienie niewielkie. Invēntŏr, oris, g.m. Erfinder/ Wynálezcá. īnvēntrīx, icis, g. fœm. Erfinderinn / Wynálezuiącá. Invēntārĭŭm, ij, g.neu. ein Rödel oder Register/ darinn man eines Haußrath vnd Gut auffschreibet/ Reiestr / dobr spisek/ Inwentarz. ădīnvĕnīrĕ, Erfinden/erdencken/Náleść/Wymyślić. Intērvĕnīrĕ, Darzwischen oder darzu kommen/ vberfallen/ Nádchodźić/Przyść miedzy. Nox intervenit, Die Nacht ist darzwischen eingefallen/ Noc przypádłá / nádeszłá. Intērvĕntŭs, us, Vberfall/ Zukunfft/ Nádeyśćie. Noctis interventu, Durch einfall der Nacht / Zá nádeyśćiem nocy. Intērvēntŏr, oris, g. masc. Der zwischen einer Handlung kömpt / Przychodzący miedzy. Interventor, pro Fideiussore, ein Versprecher/ Bürg/ Rekoymia. Intērvĕnĭēns, entis, particip. Darzu kommend/ Przychodzący/Náchodzący inszych. Obvenire, Zukommen/an die Hand stossen/gegen kommen/Tráfić śię/Przypáść. Item, Einem durch Glück zukom̃en/oder durch ein Looß/ Dostáć śię szczęśćiem. Obvenit hæredibus, Das Erbtheil ist zugefallen/ Spádło nádźiedźice. Obventio, onis, g.f. Das Einkommen der Gülten oder Zinsen/ Obrywká / Spadek máietnośći. Postvenire, Nachkommen / Opoźniáć śię/Pozad iść. Pervenire, Biß an ein Ort kommen/ Przyść ná mieysce. Pervenit ad desperationem, er ist in verzweiffelung gerathen/ wpadł w rospácz. Pervenire in potestatem alicujus, In oder vnter eines Gewalt kommen//Pod moc czyię przyść. Prævenire, Für oder vorkommen/ Wyprzedźić. Provenire, Herauß kommen/ herfür kommen/ Wychodźić/ Pochodźić. Proventus, us, g. masc. Gewächs/ wolgerathene Frucht/ Dochod / Vrodzay. Proprie de segetibus, & iis quæ e terra nascuntur, dicitur Rĕvĕnīrĕ, Widerumb kommen/Znowu przyść. Sūbvĕnīrĕ Zu hülff kommen/ Rátowáć. Erroribus subvenire, Den Irrthumben wehren/ Bronić błedu. Sūbvĕntō, as, are, frequent. Embsiglich helffen/ Rátowáć.

Vēnŏr, aris, atus sum, vēnārī, Jagen/nemlich dem Wild nach / łowić źwierz. Pisces venari, Fischen/ łowić ryby. Item, Venari, metaph. eim nachjagen / oder nachfolgen / oder nachstellen/ Chwytáć/Zdobywáć śię. ut Venari laudem, gloriam, &c. Apros in mari venari, Proverb. Figura, Vmbsonst arbeiten/Robić ná dáremno. Vēnātŭs, us, g. m. Gejagt/ łowienie. *Montanus, ferus, vagus.* Venatu veniens, Von der Jagt kommend / Z łowu śię wrácáiący. Vēnātĭō, g.f. idem, quod Venatus. Vēnātŏr, oris, g.masc. Ein Jäger/ łowiec. *Citus, pernix, nemorisequus, præceps.* Vēnātrīx, tricis, g.f. Jägerin/ łowiącá. Vēnātĭcŭs, a, um, ut: Canis venaticus, Ein Jaghund/ Pies łowczy. Vēnātōrĭŭs, a, um, Das zum Jagen gehört/ łowczy/ Myśliwczy. Venabulum, vide sup. suo loco.

Vēntĕr, tris, g.m. Der Bauch/Brzuch. *Mollis, supinus, avarus, turgidus, planus, gravidus, tumidus, pandus, rabidus, liquidus, jejunus, improbus,*

*Vorax,*

*vorax, procax, miser, pendulus, capax, ventosus, rapidus, profusus, avidus, vastus, collativus, turgens, artifex, albus, piger.* Ventrem ferre, dicitur mulier, Schwanger seyn/ Brzemienną być. Item, Venter, der Magen/ żywot. Vĕntrĭcŭlŭs, li, g. m. dim. Mäglein/ żołądek. Ventriculus cordis, Hertzgrüblein/ Dołek serdeczny. Vĕntrōsŭs, & vĕntrĭōsŭs, a, um, Großbauch/ der ein grossen Bauch hat/ Brzucháty. Ventrālĕ, is, g. n. Fürtuch/ oder Schurtz der Weiber/ Fártuch.

Ventilabrum, Ventilatio, Ventilo, Ventosus, v. Ventus.

Vĕntŭs, i, g. m. der Wind/ Wiátr. *Faciens frigora, rapidus, nivalis, susurrans, luctans, levis, furens, brumalis, celer, pluvius, protervus, vagus, injuriosus, frigidus, sylvifragus, validus, incertus, violentus, aequoreus, pugnās, gelidus, nimbosus, mobilis, iniquus, tenuis, saevus, sonans, animosus, subtilis, sonorus, humidus, fremens, volans, trux, volucer, aërius, Æolius, fulmineus, altercans, tumidus, alacer, stridens, turbidus, terribilis, resonans, nimbisonus, saeviens, infestus, fluctuosus, fugax, Æolides, glacialis, ambiguus, vesanus, Borealis, horrisonus, felifer, furibundus, procax, rudis, malignus, immitis, insanus, carbaseus, horribilis, vesaniens, vanus, turgidus.* Alios ego vidi ventos, alias prospexi animo procellas, Ich hab andere Wind sehen wähen/ Inszych em ja wiátrow/ to jest/ rozruchow/ niebespieczeństw upatrował. Operam dat ventus, Der Wind ist gut vnd gelegen/ vnd kompt vns wol/ Dobry wiátr wieje. Colligere concionum ventos, Der gemeinen Gunst suchen/ oder Ruhm vnd lob von dem gemeinen Volck suchen/ Zábiegáć łáske pospolstwá. Ventum popularem quaerere, in re aliqua, idem. Vĕntŭlŭs, li, dimin. Vĕntōsŭs, a, um, Windig/ Voll Winden/ Wietrzny/ Wietrzysty. Item, Ruhmsüchtig/ auffgeblasen/ Nádęty/ Płochy. metaph. Oed/ leer/ Prożny. Vĕntĭlō, as, vĕntĭlārĕ, Erlüfften/ ein Lufft machen/ etwa mit wähen/ Wietrzyć. Ventilare frumentum, Korn wannen/ Wiáć zboże. Concionem aliquam ventilare, Einer Gemeind etwas einblasen/ Pobudzáć pospolstwo. Vĕntĭlātĭō, onis, g. f. Erlüfftung/ das Wannen/ Wietrzenie/ Wianie. Vĕntĭlātŏr, oris, g. m. Ein Korn- oder Fruchtwanner/ Erlüffter/ Wietácz. Naturae ventilator, Erweger der Natur/ Przyrodzonych rzeczy bádácz. Vĕntĭlātōres, plu. nu. Gauckler/ Kuglarze. Vĕntĭlābrum, i, g. n. ein Wann oder Würffschauffel/ Wietáczká. Ēvĕntĭlō, as, ēvĕntĭlārĕ, Erschütten wie ein Rock/ etc. erstauben/ erwannen/ werffen wie das korn/ wiáć/ wywiewáć.

Vēnŭm, à Venio, quasi Venium usurpatur pro Supino verbi Veneo. Liv. Se venum à primoribus datos, Verkaufft worden seyn/ Przedáni są. Vēnŭndō, as, vēnŭndĕdī, Vēnŭndātŭm, vēnŭndārĕ, Verkauffen/ Przedáwáć. Vēnŭndātĭō, onis, g. f. Entfrembdung durch Verkauff/ Przedawánie.

Vĕnŭs, vĕnĕrĭs, g. fœ. ein Göttin der Heyden/ Bogini pogáńska przełożona nád miłością. *Formosa, Palaepaphia, Amathuntia, Cytherea, alma, Idalia, Acidalia, diva, Dionaea, candida, fecunda, Erycina, damnosa, marina, Æneadum genitrix, vulgivaga, gladiatoria, clandestina, vino madens, adulterina, coelestis, Capitolina, tenera, feminea, aurea, blanda, orta mari, insidiosa, furtiva, pulcra, Gnydia, Praxitelica, Aphrodite, laeta, Palatina, Ægea, Lucrina, mitis, Æneia genitrix, Cypria, prodigiosa, superba, iniqua, diva Paphi, callida, calefacta, orta salo, perversa, amoena, obscena, voluptuaria, Vulcania, spumigena, turpis, dulcis, imbellis, bella, Amathusia, desultoria, impudica, benigna, proterva, pernitiosa, decora, fervida, lasciva, deliciosa, ridens, luxuriae nutrix, nefanda, jucūda, fallax, vngventaria, mater adulterij, incesta, ingeniosa, foeda, jocosa, petulans, multipotens, venusta, salax, auricoma, lepida, truculenta, incentiva, meretrix, ebria, secreta, insana, ignipotens.* Item, Venus, Bulschafft/ cielesność/ Miłość nieuczciwa. Item, Der Morgenstern/ Gwiazdá záránna / Jutrzenká. Item, pro Amica sumitur. Item, Schöne/ sonderlich der Weiber/ Białagłowá nadobna. Vĕnĕrĕŭs, a, um, Der Göttinnen Veneri zugehörig/ Do venery należący. Homo venereus, Der Veneri verlobt/ gnadenreich/ lieblich/ holdselig. Jurny/ cielesny/ Frycerz. Venerea res, venereae voluptates, Bulschafft/ Miłość nieuczciwa. Vĕnŭstŭs, a, um, Holdselig/ Schön/ Nádobny/ Piękny. Vĕnŭstŭm, i, g. neu. Lieblich/ Gnadenreich/ Fein/ holdselige Ding/ Piękna/ miła rzecz. Vĕnŭstŭlŭs, a, um, dimin. Ein wenig holdselig/ Piękny troche. Vĕnŭstās, atis, g. fœ. Schöne/ Weiberschöne/ holdseligkeit/ Lieblichkeit/ Krasá/ Piękność/ Przyjemność. *Grata, Rachelaea, suavis, sincera.* Vĕnŭstē, adverb. Holdseliglich/ Pięknie. Vĕnŭstō, as, avi, atum,

venūstārĕ, Ziehren/Zdobić. Dēvĕnūstārĕ, idem, quod Deturpare, Vngeschaffen machen / Verwüsten/ Szpecić.

Venustas, Venusto, Venustus, vide Venus.

Veprēs. pris, tàm in singulari quàm in plurali.g.masc. secundum Probum, & fœm. secundùm Priscianum, Dorn/ Ciernie. Veprēs, vepriŭm, pl. nu. *Hirsuti, asperi, recurvi, acerbi, densi.* Veprēcŭlă, æ, g. fœm. dimin. Veprētŭm, i, g. neu. Dorngehöck/cierniſko.

Vēr. vēris, g. neu. Der Frühling oder Glåntz/ Wiosná. *Purpureum, imbriferum, utile, udum, sudum, placidum, tepidum, comans, odoriferum, nubiferum, salubre, pecorosum, aquosum, breve, floricomum, floriferum, benignum, nidificum, spirans, floridum, blandum, geniale, serenum, nimbosum, madidum, jucundum.* Vere novo, Im Eingang deß Frühlings / Ná początku wiosny. Primo vere, idem. Vērnŭs, a, um, vt: Flores verni, Blumen deß Frühlings/ Kwiatki wiesienne. Vērnŏ, as, avi, atum, are, Im Frühling grünen vnd blühen/ Kwitnąć/ zielenić się. Aviculę vernant, Die Vöglein singen im Frühling / śpiewáią ná wiosnę. Cœlum vernans, Sommerlich / Pogodnem niebo. Vērnātiŏ, onis, g. fœm. Im Frühling abgestreiffte Schlangenhaut/ Odmłodnienie/ węzowa skorá.

Veracitas, Verax, v. Verum.

Vērātrŭm, i, g. n. Nießwurtz/ ciemierzycá.

Vērbăscŭm, i, g. n. Wullkraut/ Dziewánná.

Vērbēnă, æ, g. fœ. Eysenkraut / Kozyczko. Vērbēnācă, æ, idem. *Pingvis.*

Vērbĕr, beris, g. n. ein Ruth / Zwick vnd allerley dergleichen, damit man schlägt / als Stecken/ Geyßlen/ rc. Bicie/ Laská/ Korbácz/ Náháyká rc. *Tortum, sævum, contortum, crudele, cruentum, crudum, intortum, violentum, triste, nodosum, crepitans, exagitatum, acerbum, insanum, nefandum, ferreum, ardens, vipereum, sangvineum, mortiferum, minax.* Vērbĕrŏ, as, avi, atum, vērbĕrārĕ Schlagen / treffen/ Bić. Cogitationis conuitio verberare, Böses von eim dencken/ źle o kim myśleć. Vērbĕrābĭlĭs, le, id est, Dignus verberibus, obsolet. Vērbĕrŏ, onis, g. m. Streichling / das ist / der Streichwürdig/ Bicia godny/ śmáganiec. Vērbĕrātŭs, us, g. m. & Vērbĕrātiŏ, onis, gen. fœm. Schlåg / das Schlagen oder Treffen / Bicie. Dēvērbĕrārĕ, & Diverberare, Hartiglich schlagen/ Zbić. Everberare, Schlagen/ wie die Kürßner die Fell schlagen / rc. Schwingen/ Wybić. Transverberare, Durchschlagen/ durchstechen/ Przekłoć/ Przebić.

Vērbŭm, i, n. ein Wort/ Słowo. *Mellare, garrulum, mellitum, facetum, peritum, blandū, loquax, lacteum, disertum.* Si verbo titubarit, so er mit eim Wort stößt oder fehlt / Jeśli się raz zájąknie. Verbum de, vel e verbo exprimere, Von Wort zu Wort verdolmetschen/ Od słowá do słowá przełożyć. Verbum pro verbo reddere, idem. Verbum, ein Sprichwort/ Przypowieść. Verba isthæc sunt, Es seynd blose Wort/ Es ist nur ein Geschwätz / słowá prozne. Verba mortuo facere, Ein Ding vergebens sagen / Mowić ná dáremno. Verbum sat est, es ist gnung an eim Wort/ Dosyć jedno słowo wyrzec. Verbi gratia, &, verbi causa, quod & exempli gratia dicitur, Nemblich/ zum Exempel/ mit Namen/ Jáko/ náprzykład. Verbum pars orationis apud Grammaticos. Vērbŭlŭm, dimin. Vērbālĭs, le, quod a Verbo descendit, dictio Grammaticis tantùm familiaris. Vērbōsŭs, a, um, Schwätzig/ Wortselig / Wielomowny. Vērbōsē, adverb. Mit viel Worten/ Wielomownie. Vērbīgĕrŏ, as, are, pro Verba facere, obsolet.

Vērēcūndia, æ g. fœ. Schaam/ Zucht/ Wstyd/ *Rubella.* Vĕrĕcūndŭs, a, um, Schamhafft / Wstydliwy. Verba parùm verecunda, Vnzüchtige Red/ Mowá niewstydliwa. Verecundum est dicere, Es ist Schand zusagen / Sromotá mowić. Vĕrĕcūndŏr, aris, atus sum, vĕrĕcūndārī, Sich schämen / Sromáć się/ wstydzić się. Vĕrĕcūndē, adverb. Schamhafftiglich / Wstydliwie. Inverecundus, a, um, Vnschamhafft/ Niewstydliwy. Invĕrĕcūndiă, æ, g. f. Vnschamhafftigkeit/ Niewstyd/ Niewstydliwość.

Vĕrēdŭs, i, g. m. ein Post-Roß / Koń wierzchowy / podwodny. *Succinctus.* Vĕrēdārĭŭs, ij, g. m. Postbott/ Podwodnik / Goniec.

Vĕrĕŏr, vĕrērĭs, vĕrĭtŭs sum, vĕrērī, vor Augen haben/ förchten/ das ist/ Achten vnd in Ehren haben/ vngern erzürnen/ Obáwiáć się. Vereor dicere, Ich darffs nicht sagen / Nieśmiem powiedzieć. Vĕrēns, entis, particip. Besorgend/ förchtend/ Obawiáiący się. Verentes plagarum, Streiche förchtend / Boiący się chłosty. Vĕrēndŭs, a, um, Wolzu förchten/ Achtbar/ Czcigodny. Vĕrēndă, orum, die Scham oder Schamglie-

glieder/Wstydliwe członki. Rĕvĕrĕŏr, rĕvĕrēris, rĕvĕrĭtŭs sum, rĕvĕrērī, einen förchten vnd in Ehren halten/ Einem Zucht vnd Ehr beweisen/ Obawiáć się kogo/ Szánowáć. Rĕvĕrēns, entis, particip. Ehr beweisend/Szánuiący. Rĕvĕrēntĭă, æ, g. f. Zucht vnd Ehr so man einem beweist/ Czczenie/ Szánowánie kogo. Præstare reverentiam, Zucht vnd Ehre einem beweisen/ Vczćiwość komu wyrządzáć. Rĕvĕrēntĕr, adverb. Ehrlich/mit grosser Verehrung/Vczćiwie. Rĕvĕrēndŭs, a, um, Ehrwürdig / Czći godny. Irrĕvĕrēntĕr, adverb. Vnzüchtiglich/ Nieuczćiwie. Irrĕvĕrēntĭă, Barbarè dicuntur.

Veretrum, vide Verro.

Vĕrgĭlĭæ, arum, g. f. pl. num. quæ & Pleiades dicuntur, Das Siebengestirn/ Báby gwiazdy. *Tardæ.*

Vĕrgō, is, vērsī, vel secundùm Diomed. vērxī, vērsŭm, vĕrgĕrĕ, Sich sencken / sich neygen/ sich leinen/ Náchyláć się/ Mieć się ku. In medium vergit, Zeucht gegen der Mitten/ Ma się juz do srodká. Devergere, invĕrgĕrĕ, Hinein richten/ krümen/biegen/Náchyláć/Nákrzywiáć. Antiq.

Veridicus, Verificus, Verisimile, Veritas, Vetiverbium, Vero, as, vide Verus.

Vērmĭs, is, g. m. ein Wurm/Robak. *Infestus, rufus, villosus, terrestris, parvus, terrenus, durus, fœdus, longus.* Vērmĭcŭlŭs, li, dimin. Würmlein/ Robaczek. Vērmĭnōsŭs, a, um, Voll Würme/ Robáczywy. Vērmĭcŭlŏr, aris, atus sum, vērmĭcŭlārī, Wurmstichig werden/ Od robakow toczonym być. It. Verschrotten Werck machen mit gevierten Platen mit Bildnüß in Estrich/ Sádzoną robotę gotowáć. Vērmĭcŭlātŭs, a, um, ein Estrich mit solchen Platten gemacht/ Sádzony. Vērmĭcŭlātĭō, onis, g. f. Wuámschad/Schad von Würmen im Samen vñ Bäumen gewachsen/ Robáczywość. Vērmĭnă, orum, g. n. pl. n. Das Krimmen im Bauch/ Gryzienie żołądká. Vērmĭnō, as, vērmĭnārĕ, Das Bauchkrimmen haben/Gryzienie ćierpieć. Vērmĭnātĭō, onis, g. f. Beuchkrimmen/ Gryzienie.

Vērnă, æ, g. com. Ein leibeigen Haußkind/ das ist/ in vnserm Hauß geborner leibeigner Mensch/ Niewolniczy syn/Wyzwoleńcow syn. Vērnŭlă, dimin. Vērnācŭlŭs, li, Inheimisch/Allerley in vnserm Hause/ Heymat vnd Lande geboren oder gewachsen/ Ländlich/Domowy/ Swoyski. Lingva vernacula, Muttersprach / Język przyrodny. Vernaculum aliquando dicitur, quod est Veris, des Glentzens/ Wiesienny. Vērnīlĭtās, atis, g. f. Schalckheit vnd Arglistigkeit an Leibeigenen gewohnt/Zmyslność domowey czeládzi. Vērnīlĭtĕr, adverb. Mit Geschwätz vnd schmeichlen/ Zmyślnie/ Pochlebnie. Vērnālĭtĕr, aliud adverb. Schalckhafftiglich/bößlich/bübisch/ Szyderskie/ Pochlebnie.

Vernatio, Verno, Vernus, vide Ver.

Vērō, Conjunctio, Aber/ Ale.

Vērpŭs, i, g. masc. Der Mittelfinger/ Trzeći pálec. Idem quoq; quod appellatur Verpa, das Männlich Glied/Członek męski.

Vērrēs, is, g. m. ein Eber/Kiernoz. Vērrīnŭs, a, um, ut: Jecur Verrinum, eines Ebers Leber/ Wątroba kiernozowa.

Vērrō, is, verri & vērsī, vērsŭm, vērrĕrĕ, Schleiffen/ Włoczyć. Item, wüschen / fegen / kehren/ Vmiátáć/ Myć. Vērrĭcŭlŭm, li, g. n. ein Zuggarn/ Drugubicá/ Klomla. Vērrĭcŭlātŭs, a, um, Wie ein Zuggarn gestaltet oder gemacht/ Ná kształt sieći urobiony. Cōnvērrō, is, converri & cōnvērsī, cōnvērsŭm, cōnvērrĕrĕ, Zusammen köhren/ Do kupy zmiátáć. Dēvērrĕrĕ, Abköhren/Zmiátáć. Dēvīrră, Dea antiquis culta, ut domum scopis verrere possent. Everrere, idem quod Deverrere. Everriculum, idē quod Verriculum. Actio de dolo, everriculum omnium malitiarum, Die Anklag des Betrugs/ ist ein Zuggarn aller Arglisten / das ist / fasset ein/ begreifft vnd nimbt hin alle Arglist/ Pozywánie o fałß/zdrádę / iák pomiotło / ktorymby się wßytkie zdrády uprzątnęły. Evērrĭātŏr, oris, nomen obsol. qui mortuum efferrĕ, & ei justa facere tenetur. Exverrere, idem.

Vērrūcă, æ, g. f. ein Wartz/Brodawká. Item, ein Bühelein eines Bergs/ein schropffächtig hoch Orth/ Págorek. Vērrūcŭlă, æ, dimi. ein Wärtzlein/Brodawká máła. Vērrūcōsŭs, a, um, voll Wartzen/Brodawczáty. Loca verrucosa, Rauhe/schroffächtige/ vnebene Orth/ Mieyscá chropáwe/ Nierowne.

Vērrūcārĭă, æ, g. fœ. Herba, aliàs Heliotropium, Wegwart/Brodawnik/Nogietek.

Verruncare, pro Verrere, obsoletum.

Versatilis, vide Verto. Versicolor, vide Color. Versiculus, vide Versus.

Vērsĭpĕllĭs, lĕ, Vnbeständig/ betriegig / Der

 sein

sein Angesicht vergestaltet/ Chytry/ Szálbierz.

Verso, Versura, Versus, vide Verto,

Vērsŭs, ūs, g. masc. Verß/ Spruch/ Wierß/ Rym. It. Spruch/ Stück oder Gesetz eines Lieds/ W pieśni część. *Canorus, tener, suaviloquus, suavidicus, politus, lepidus, mollis, facundus, Maronæus, blandus, grandiloquus, dulciloquus, lubricus, nugosus, nitidus, excultus, odorifer, altisonus, poëticus, dives, delicatus.* Facere versus, Sprüch dichten/ Wierße pisáć. Item, Versus, ein Linn oder Zeyl Schrifft/ Linia/ Rząd w piśmie. It. ein Stück Erdreich hundert Schuch lang vnd breit/ Vwroć/ Versus remorum, ein Zeyl Rudern/ Rząd wiosel. Vērsĭcŭlŭs, li, dimin. Vērsĭfĭcō, as, vērsĭfĭcārĕ, Sprüch dichten/ Wierße pisáć. Vērsĭfĭcātĭō, onis, g. f. Spruchdichtung/ Wierßow pisánie. Vērsĭfĭcātŏr, oris, g. m. ein Spruchdichter/ Wierßow skłádacz.

Vērsŭs, Præposit. accusat. requirit, & semper postponitur. Brundusium versus ires, Gegen Brundusium solltestu gehen/ Ku Brundusium miastu iść. Quandoq; adjunctam habet Præpositionem, ut: Ad occidentem versus, Gegen Nidergang/ Ku Záchodowi. Versus, aliquando adverb. ut: Sursum versus, Deorsum versus, Gerad über sich/ Hinabwertz/ Dogory/ Ku dołowi. Undiq; versus, Von allen Orten her/ Zewßąd.

Vērsūtŭs, a, um, windwendig/ wandelbar/ Niestáteczny. metaph. Listig/ Gescheid/ Chytry/ Dowćipny. Vērsūtē, adverb. Listiglich/ Chytro. Vērsūtĭă, æ, g. f. Listigkeit/ Chytrość. Vērsūtĭlŏquŭs, a, um, qui versutè loquitur. inusitat.

Vērtăgŭs, i, g. m. ein Jagthund so man Wind nennet/ oder vom Art eines guten Jagthundes/ Chárt.

Vērtebră, æ, g. fœ. sive Vērtĭbŭlŭm, li, g. n. ein Glied/ Gewerb am Leib/ Paćierz u zwierząt. Vērtebrātŭs, a, um, Gestaltet wie ein Glied des Leibs/ Podobny do paćierzy zwierzęcych.

Vērtēx, tĭcĭs, & Vortex, icis, g. m. à vertendo, Wirbel/ Obrot/ Krąg. Vertex montis, Der Gipffel vnd Spitz eines Bergs/ Wierzch gory. *Sublimis, aërius, nimbosus, celsus, scrupulosus, frondosus, exesus, acutus, nemorosus, excelsus, vitifer, editus.* Vertex capitis, Wirbel auff dem Haupt/ Wierzch głowy. Vērtĭcēs, pl. num. Thürangel/ Záwiásá. Vertices cœli, quos Græci polos dicunt, Die Angel des Himmels/ Biegun/ oś niebieska/ ábo punkty niebieskie koło ktorych się świát jákoby obraca. Vērtĭcōsŭs, a, um, Wirbelächtig/ Wirowáty.

Vērtĭcŭlă, æ, g. fœ. & Vērtĭcŭlŭm, li, g. n. ein Spinnwirtel/ Wártáczká. Vērtĭcĭllŭm, li, dim. Vērtĭcĭllātus, a, um, Wie ein Spinnwirtel gestaltet/ Podobny do wártáczki.

Vērtīgō, gĭnĭs, g. f. Schwindel/ Záwrot głowy/ Morbus capitis. Vertigus, Vmbtrumlung/ Záwrácánie.

Vērtō, vērtĭs, vērtī, vērsŭm, vērtĕrĕ, Kehren/ wenden/ verwandlen/ Obracáć/ Náćiągáć. Agrum vertere, Ackern/ pflügen/ Oráć. Deus benè vertat, Gott kehre es zum besten/ Bog niech poßczęśći. Res vertitur in periculo, die Sach steht in Gefahr/ Spráwá niebespieczna. Terga vertere, Sich in die Flucht kehren/ Vćiekáć. Stultitiæ aut vitio aliquid alicui vertere, Einem etwas für ein Thorheit oder Laster zumessen/ Za złe komu mieć. In perniciem alicui vertere, dicitur res aliqua, Zu Verderbnuß vnd Schaden gerathen/ Ná wielką ßkodę ábo upádek mu wyßło. Vērtŏr, deponens, ejusdem significationis cum Verto. Virg. Vertitur interea cœlum, & ruit oceano nox, Der Himmel wendet sich vmb/ etc. Niebo swoy obrot odpráwiło/ etc. Vērsō, as, avi, atum, vērsārĕ, frequent. Hin vnd her kehren/ Obracáć/ Wártowáć. Versare in corde, Im Hertzen betrachten/ Vważáć. Aliquid versare, Handlen/ Co spráwowáć. Cum aliquo versari, Gemeinschafft mit einem haben/ Towárzyßyć z kim. In acie versari, In der Schlachtordnung seyn/ Stáć w ßyku. In discrimine versari, In der Gefahr stehen/ Być w niebespieczeństwie. In summis versari, Reich an Geld vnd niemand schüldig seyn/ Bogátym być/ á żadnego długu nie mieć. Vērtēns, entis, particip. à Verto, Vmbkehrend/ wiederkehrend/ Obrácáiący/ Nákrecáiący. Vērsātŭs, a, um, Vmbgekehrt/ Obrocony. Vērsātĭō, onis, g. fœ. Das hin vnd wieder kehren/ Obrácánie. Vērsōrĭŭs, a, um, & Vērsātĭlĭs, lĕ, Vmbwendig/ Obrotny. Vērsūră, æ, g. f. Vmbwendung/ Kehrung/ Obrácánie/ Zákret. Facere versuram, Schuld mit gelehntem Geld bezahlen/ Lichwę przenieść/ Z pożyczánego dług zápłáćić. Avērtō, is, āvērtī, āvērsŭm, āvērtĕrĕ, abwenden/ abkehren/ Odwroćić. Avertere hostem ab urbe, Den Feind von der Stadt treiben/ Odegnáć nieprzyiaćielá od miástá.

Avertere rem à suspicione, Etwas aus dem Argwohn bringen / Znieść z czego podeyrzenie. Avertere se in mercaturam, sich auff Kauffmanschafft kehren/ Vdáć się do kupiectwá. Avertere rem aliquam, Etwas entfrembden/ Vkráść. Quod omen Dij avertant, Darvor vns Gott behûte/ Czego Boże obroń. Avērsŭs, a, um, Abgewendet/ Odwrocony. particip. Aversa pars, das Hintertheil/ Część tylna. Aversi à prælio, Von der Schlacht abgewendet / Odwroceni od potrzeby. Aversus à suis, den Seinigen widrig/ Niechętny swoim. Item, Aversus, nomen ex particip. Aversissimus animus, Gantz frembd vnd widrig/ Przećiwne serce/ Nienawiść. Avērsĭō, onis, g. f. Abwendung/ Odwrocenie. Aversione, vel per Aversionem aliquid emere, Mit eim Geding kauffen/ Kupić co z pewną Kondycią. Avērsŏr, aris, atus sum, āvērsārī, den Rücken kehren/ Odwracáć oczy. Aversari aliquem, Sich von einem wenden vnd schewen / Brzydźić się kim. Aversari preces alicujus, Eines Bitt außschlagen/ Niewysłucháć kogo. Avērsŏr, oris, g. m. ut: Aversor pecuniæ publicæ, Entfrembder des gemeinen Geldts/ Publicznych pieniędzy uwłaczáiący. Avērsātĭō, onis, g. f. ein Abschew/ Brzydzenie/ Nienawidzenie. Advērtĕrĕ, Hinzu kehren/ Obracáć ná się. Itē, ein Auffsehen haben/ Acht haben/ Baczyć / Pilnowáć. Animum advertere, Fleissig auffmercken/ Pilno uważáć. Oculos advertere, Die Augen etwar hinwenden/ Pilno pátrzyć. Advertebatur, man hats gemercket / Vważáno. Anĭmādvērtō, is, ănĭmādvērtī, ănĭmādvērsŭm, ănĭmādvērtĕrĕ, Vernehmen/ mercken/ fleissig auffmercken / Baczyć/ Vpátrowáć. Animadvertere in aliquem, Einen straffen/ Karáć. Anĭmādvērsĭō, onis, g. f. ein Auffmerckung/ Vważánie. Item, Straff vnd Einsehen/ Karánie. Anĭmādvērsŭs, a, um, particip. Gemerckt vnd verstanden/ Vważony/ Vpátrzony, Item, Gestrafft/ Karány. Anĭmādvērsŏr, oris, g. m. Der ein Ding wol merckt vnd warnimbt / Achthaber/ Karzący/ Vważáiący. Antĕvērtĕrĕ, Fürlauffen/ fürkommen/ Wyśćignąć/ Vprzedźić. Item, Antevertere, pro Præponere, ut: Rebus aliis antevertam, quæ mandas mihi, Ich wil das thun das du heissest vor allen andern Dingen / Twoie roskazánie wprzód niż co inszego wykonam. cōnvērtĕrĕ, Kehren/ Obracáć. Convertere se domum, pro, Reverti, Wiedrumb heim kehren/ Wracáć się do domu. Convertere se in fugam, Sich in die Flucht geben/ Wnogi się udáć. Convertere hominem à consvetudine, Einen von der Gewonheit abführen/ Od zwyczáiu kogo odwieść. Convertere fugam, Von der Flucht wiederumb kehren/ Wroćić się z ućieczki. Item, Convertere, verdolmetschen/ Przełożyć. Cōnvērsŭs, a, um, pro Emendatus, Bekehrt/ gebessert/ Náwrocony/ Popráwiony. Convērsĭō, onis, g. fœ. Vmbkerung/ oder Verkehrung der Blätter/ Przewrocenie/ Náwrocenie. Cōnvērsārĕ, freq. Hin vnd wieder kehren / Obracáć tám y sám. Cōnvērsārī, Beywohnen/ Obcowáć. Cōnvērsātĭō, onis, g. f. Beywohnung/ Obcowánie. Cōntrŏvērsŭs, a, um, Spänig/ das noch im Zweiffel vnd Span stehet/ Sporny/ Wątpliwy. Cōntrŏvērsĭă, æ, g. f. Span/ Zanck/ Stoß/ Spor. Sine controversia, ohn Zweiffel / Bez niesnadzki/ Sporu. Cōntrŏvērsĭōsŭs, a, um, voll Spans vnd Zancks/ Sporny. Cōntrŏvērsŏr, aris, atus sum, cōntrŏvērsārī, Stoß vnd Span mit einander haben/ Sprzeczáć się. Dīvērtĕrĕ, Abkehren/ abweichen/ Zstępowáć/ Skłániáć się. In villam divertere, In das Dorff kehren/ Wstąpić do wśi. Divertere à via, Von dem Wege kehren/ Z drogi zstąpić. Divertere, Sich von seinem Fürnehmen abkehren / Odstępowáć przedsięwźięćia swego. Dīvērsŏr, aris, atus sum, dīvērsārī, Zur Herberg seyn/ wohnen/ Stáć gospodą. Diversor, oris, g. m. ein Gast der beherberget wird/ Gość/ Przychodźień. Dīvērsōrĭŭm, ij, g. n. Herberg/ Wirtshauß/ Gospodá. Dīvērsōrĭŏlŭm, li, dim. Wirtshäußlein/ Gospodká. Dīvērsōrĭŭs, a, um, ut: Taberna diversoria, ein Wirtshauß/ Gośćiniec. Dīvērtĭcŭlŭm, li, g. n. ein Wirtshauß nicht am Wege gelegen/ Vstronie. Dīvērtĭcŭlă, orum, g. n. pl. n. Abwege/ Abweglein/ śćieżki z drożne. Diverticulum quærere, ein Außflucht suchen / Vćieczki szukáć. Dīvērsŭs, a, um, Abgewendt/ anderßwohin gekehrt/ Rożny/ gdźie indźie obrocony. Ex diversis locis, Von vnerschiedenen Orthen / Z rożnych mieysc. A te totus diversus est, Er ist gantz anders gesinnet als du/ Od ćiebie cále rożny iest. Dīvērsĭtās, atis, g. f. Vnterscheid/ Rozność. Dīvōrtĭŭm, ij, g. n. ein Ehscheidung/ Zertrennung der Ehe/ Rozwod. It. Scheidung/ Absünderung/

Rozroznienie. Dīvērsē, adver. An mancherley Orthen/Roznie/Tám y sám. Diversim, idem. Evertere, vmbkehren/ vmbstürtzen/ Wywrocić. Rempubl. evertere, Das gemein Regiment vmbkehren/ Rzeczpospolita zniszczyć. Ēvērsŭs, a, um, Zerstört/ Wywrocony. Eversus fortunis, Von dem seinen vertrieben/ Wygnány z dobr. Eversio, onis, g. f. Vmbwurff/ Zerstörung/ Wywrocenie/ Zburzenie. Eversor, oris, g. m. ein Zerstörer/ Wywrocićiel/ Burzyćiel. Invertere, verkehren/ das hinter fürkehren/ Wywrocić/ Przewrocić. Inversa verba, Verkehrte Wort/ Wywrocone słowá. Inversa manus, Vmbgekehrte Hand/ Reká wywrocona. Inversio, onis, g. f. Verkehrung/ Przewrocenie. Ĭntĕrvērtĕrĕ, ein Ding vnterschlagen/ heimlich verschlagen/ verstehlen/ Oszukáć/ Kráść. Dicimus, Intervertere aliquem, &, Intervertere aliquem re aliqua, &, Intervertere rem aliquam. Item, Intervertere, vmbkehren/ zerstören/ abthun/ Przewrocić/ Wyniszczyć. Obvertere, Gegenkehren/ Obracáć. Obversa orienti gallina, gegen den Auffgang gekehrt/ Ná wschod słońcá kokosz obrocona. Obverso, as, are, frequent. Hin vnd her kehren/ Obracáć sie tám y sám. Obversari, deponens. Vor etwas vmbhin gehen/ Vwiiáć sie/ Przebiegáć sie. Obversari, dicitur res, Stets im Sinn ligen/ oder im Kopff vmbhin fahren/ Być ustáwnie ná myśli. Obversatio, onis, g. fœ. Vorschweiffung/ Przebiegánie/ Przebiiánie. Pervertere, verkehren/ vmbwerffen/ vmbstossen/ Przewracáć/ Wyrzucáć. Pervertere vectigalia, Das Einkommen einer Stadt/ Gemeind oder Fürsten schädigen/ oder abschlagen/ Cłá/ dochody ukradáć. Perversus, a, um, nomen ex particip. verderbt/ verführt/ böß/ arg/ Przewrotny/ Opáczny/ Zły. Pērvērsē, adver. ut: Perversè abuti, mißbrauchen/ Opácznie/ źle używáć. Perversè videre, Eines vors ander ansehen/ Niedobrze pátrzyć. Pērvērsĭtās, atis, g. fœ. verkehrte Arth/ Boßheit/ Przewrotność/ Opáczność. Prævertere, & Præverti, depon. Vorkommen/ Vprzedzáć. Præverti foràs, außgestossen werden/ Być wypchniony/ Wyrzucony. Prævertere animum alicujus, Eines Hertz gewiñen/ Vprzedźić czyie myśl/ Opánowáć. Illuc prævertamur, Wir wollen vor dahin kehren/ wir wollen darvon zuerst handlen/ Pódźmy tám/ Obroćmy sie pierwey. Prævertam fulgur, inquit Fest. quod ignoratur, an interdiu sit factum. Prætervertere, Ein fur das ander setzen/ Jedno miásto drugiego położyć. Rĕvērtō, is, activê sæpè apud Cicer. legitur, sed non nisi in præterito, aut in temporibus á præterito formatis, Ich kehre wieder vmb/ Wracam. Rĕvērtŏr, tĕrĭs, rĕvērsŭs sum, revērtī, Wiederumb kehren/ wieder kommen/ Wracáć sie. In gratiam cum aliquo reverti, Sich mit einem wieder versöhnen/ Poiednáć sie. Rĕvērsĭō, onis, g. fœ. Wiederkunfft/ Wracánie. Reverso, as, rĕvĕsārĕ, Offt kehren/ Wrácáć sie czesto. Subvertere, vmbkehren/ vmbwerffen/ vnter sich werffen/ Podwracáć. Subversare, freq. Trānsvērtĕrĕ, pro, Prævertere, Barbarè legitur. Transversus, a, um, Vberzwerch/ Poprzeczny/ Krzyżowy. Trānsvērsārĭŭs, a, um, ut: Transversaria tigna. ein Zwerchbalcken/ Poprzeczne.

Vĕrū, g. n. indecl. in singulari; in plurali hæc Vĕrŭă, vĕrŭŭm, vĕrŭbŭs, ein Spieß/ Bratspieß/ Rożen. *Oblongum, terribile.* Item, Veru, Ein gattung Gewehrs wie ein Spieß/ Glewiia. Vĕrŭcŭlŭm, li, dimin. ein Spießlein/ Rożenek.

Vērvāctŭm, i, g. n. Land das im Glentzen auffgebraachet ist/ vnd gleichwol braach ligt/ Odłog rolny/ Rola sprawiona.

Vērvēx, vēcis, g. m. ein Hammel/ das ist/ ein verschnittener Wider/ Skop. Vērvēcĕŭs, a, um, Einem Hammel gleich/ Skopowi podobny. Vērvēcīnŭs, a, um, eines Hammels/ Skopowy.

Vērŭm, Conjunctio, Aber/ Sondern/ Ale/ Jednák. Vērūmtămĕn, Conjunct. Aber doch/ Jednák/ Wszákże.

Vērŭs, a, um, Wahr/ Warhafftig/ Prawdźiwy. Modò verum, Sofern es wahr sey/ Kiedyby iedno prawdá byłá. Vērĭsĭmĭlĭtūdō, dinis, Schein der Warheit/ Podobieństwo ku prawdźie. Vērē, adverb. Warlich/ trewlich/ sicherlich/ Prawdźiwie. Vērāx, acis, g. omn. Warhafftig/ Prawdźiwy. Vērācĭtās, atis, g. f. Warhafftigkeit/ Prawdá. Vērācĭtĕr, adverb. Warhafftiglich/ Prawdźiwie. Vērĭdĭcŭs, a, um, Warhafftig in Worten/ Prawdomowny. Vērĭfĭcŭs, a, um, Warhafftig/ Prowdźiwy. Vērĭvērbĭŭm, id est, Sermo verus. Vērĭsĭmĭlĭs, lĕ, der Warheit gleich/ Podobny ku prawdźie. Vērĭtās, atis, & Verimonia, g. f. Warheit/ Prawdá. *Intemerata, candida, divina, nuda, concors, sincera.* In veritate,

tate, In der Warheit/Poprawdźie. Cultor veritatis, Liebaber der Warheit/Miłuiacy prawde.

Vērō, as, id est, Verum dicere. Obsolet. Item, Verum præsentare, inusitatum.

Vērūtūm, i, g.n. ein kurtzer vnd scharffer Pfeil/ ein Wurffspieß/ Glewiia. *Æreum, prætentum, militare.*

Vēsānūs, a, um, Vnsinnig/ wütig/ ßalony. Vēsāniō, is, vēsānīvī, vēsānītūm, vēsānīrē, vngestümm oder wütend seyn/ ßáleć. vesaniente vento, Als der Wind vnsinnig wütend worden/ Gdy wiatr wiátr gwałtowny. Vēsāniā, æ, g.f. Vnsinnigkeit/ ßaleństwo. *Discors, præceps, cæca.*

Vēscōr, cēris, sine præterito & supino, vēscī, Essen/niessen/ Ieść/ Pożywáć. Vesci aura ætherea, pro vivere. Vix sunt vescendo, Man kan sie kaum essen/ Ledwie śie dádzą ieść. Vesci pro Videre, est antiquum.

Vēscūs, a, um, Essig/ das man pflegt zu essen/ gut zu essen/ śniedny. Vēscum, Weich/ mürb/ Miękkie. Item, Zart/ klein/ Máłe/ drobne. Vēscūlūs, a, um, Kleinlächt/ mager/ Chudy/ máły.

Vēsīcā, æ, g.f. Wasser oder Harnblaaß/ Mácharzyná. Vēsīcūlā, æ, g.f. dim.

Vēsīcārīā, æ. g. f. Herba, Jüdenkirschen/ Boberellen/ Miechunki źiele.

Vēspā, æ, g.foem. Wespe/ Ossá *Stridula.*

Vēspēr, eris, vel Vēspērūs, i, g.m. Der Abendstern/ Gwiazdá wieczorna. *Rubens, frigidus, piger, serus, ater, noctifer, ruber, occiduus, vmbrifer, rutilans.* Item, Vesper, Der Abend/ Wieczor. Primo vespere, Gegen den Abend/ Ku wieczorowi. Vēspērā, æ, pro eodem dicitur. Vēspērī, sive Vēspērē, adverb. Zu Abend/ Abends/ spath/ Wieczor. Vesper, a, um, Unde cum Vesperum dicimus; neu: g. intelligimus Tempus, Abend, Wieczor. Vēspērtīnūs, a, um, vt: Tempus vespertinum, Abends zeit/ Wieczorny czás. Vēspērō, as, are, Abend werden/ Zmierzcháć śie. Vēspērāscit, & Advesperascit, In tertiis tantùm personis, es wird abend/ Zmierzcha śie. Invēspērāscērē, idem. Vēspērnā, æ, g.f. Das Abendessen/ Wieczerza. Obsolet. Vēspērālīs, le, Von dem abend/ von der Sonnen vntergang/ Wieczorny.

Vespernalis, & Vesperna, v. Vesper.

Vēspērtīliō, onis, g. masc. ein Fládermauß/ Nietoperz.

Vēspērūgō, ūginis, g.f. Stella eadem, quæ & Vesper, & Hesperus, & Lucifer, &, Venus dicitur, ibidemq; quære Epitheta.

Vēspices, Fruteta densa, obsolet.

Vēspīllō, onis, g.m. Todtengräber/ Grabarz.

Vēstēr, ra, rum, Ewer/ Wáß. Omnium vestrum bona, pro, Omnia vestra, Ewer aller Güter/ Wßytkie wáße dobrá. Vēstrās, atis, Ewer Landsmann/ Ewrer einer/ Ewrer Sect/ Wáßyniec.

Vēstībūlūm, i, g n. ein Vorhoff/ Przedśionek. Artis vestibulum ingredi, Die Lehrjahr anfahen/ Począć śie ncżyć.

Vēstīcēps, vēstīcīpīs, Deme der Barth anfahet zuwachsen/ Zárastáiacy/ Młodźieniaßek.

Vēstīgīūm, i, g.n. Fußtritt/ Fußstapffen/ ślad/ stopá. Item, Die Solen deß Fusses/ Podeßwá nożna. A vestigio ad verticem, Von Fußsohlen an biß auff die Hauptscheitel/ Od stopy nożney áż do wierzchu głowy. Vestigia corporis, Gespür/ eingedrückt Zeichen deß Leibs/ Znáki od ćiáłá wyrázone. In vestigio hærere, Auff vnverrückten Füssen gehen/ W tey tropy iść. Omnibus vestigiis indagare, Alle Gespur nachsuchen vnd fleissig erfahren/ Wßytkich znákow pilnowáć. Item, Vestigium, Gespür/ Gemerck/ Warzeichen/ Znák/ Wyrázenie. Vestigia amoris, Verlassene Zeichen der Lieb/ Znáki miłośći. Vestigio temporis, Von stund an/ Tudźiesz. Vēstīgō, as, avi, atum, Vēstīgārē, Dem Gespür nachsuchen/ nachforschen/ Vpátrowáć/ ßukáć wiechem. Vēstīgātōr, oris. g.m. Spürer/ Jäger/ der dem Wild nachspüret/ Sládownik/ łowiec. Invēstīgō, as, īnvēstīgārē, Spüren/ vnd das Gespür finden/ ßukáć/ wynáydowáć. Invēstīgābīlīs, le, in Bibl. tant. legitur, Vnerforschlich/ Niepośládkowány. Non dicitur latinè pro Inexplorato. Invēstīgātiō, onis, g. fœ. Gespür vnd Fund/ ßukánie/ Badánie. Invēstīgātōr, oris, g.m. Nachsucher vnd Spürer/ ßukácz/ Bádácz/ Wynalezcá. Pērvēstīgārē, Nachsuchen biß einer finde/ śládowáć/ ßukáć/ spacháć. Pērvēstīgātiō, onis, g. f. ein fleissiges suchen/ śládowánie/ ßukánie.

Vēstīs, is, g. fœ. ein Kleid/ Suknia. *Laborata, picta, laxa, purpurea, Barbarica, nexilis, conchyliata, virgata, crocata, saturata murice, bibula, odorata, fulgida, fluxipila, pervenusta, auro illita, nitens, serica, coccina, variegata, preciosa, nitida, fucata,*

 *ebria,*

*ebria murice, magnifica, purpura, holoserica, texta, decora, elegans, mollis, pura, villosa, tenuis, fluxa, pellicea, coccinea, ornata, Ianthina.* Vestis linea, ein leinen Kleid/ ßátá płóciennа. Vestis lanea, ein wüllein Kleid/ ßátá sukienna. Vestis xilina, vel gossipina, ein baumwüllin kleid/ Báwełniána ßátá Vestis acupicta, gestickt Kleid/ Háftowána ßátá. Vestis serica, vel bombycina, seyden Kleid/ jedwábna ßátá. Vestis holoserica, gantz seydin Kleid/ Cále jedwabna ßátá. Vestis subserica, Halb seydin Kleyd/ Półjedwabna ßátá. Vestis purpurea, Scharlachen Kleid/ ßárkatná. ßátá. Vĕstĭārĭŭm, ij, g. neu. Kleiderkasten/ Ort da man kleider zu verwarē hinlegt/ ßátnicá/ ßátna skrzyniá. Vestiarij nomine aliquando vestitus intelligitur, Odźienie. Vĕstĭārĭŭs, a, um, vt: Arca vestiaria, Kleiderkasten/ ßátna skrzyniá. Vĕstīmēntŭm, i, g. neu. idem quod Vestis. Vĕstītŭs, a, um, Bekleidet/ Vbrány. Vĕstītŭs, us, g. m. Kleidung/ Odźienie. Vĕstītissimus, a, um, Gar wol bekleidet/ Dobrze odźiany. Vĕstīspĭcŭs, ci, g. m. Kleiderhüter/ Diener der seines Herrn Kleider wartet/ ßátny/ káźiebny. Obsoletum. Vestispica, æ, g. f. Vĕstĭō, is, vĕstīvī, vĕstītŭm, vĕstīrĕ, Bekleiden/ Kleid anlegen/ Odźiać/ Vbráć. Cōnvĕstĭō, is, īvī, ītŭm, cōnvĕstīrĕ, Bekleiden/ Vbráć. Convestire locum aliquem dicitur hedera, ein Ort vberziehen vnd vberdecken/ Okrywa/ zdobi. Circumvestire, Vmb vnd vmb bekleiden/ Odźiać/ Vbráć/ zewsząd. Dictis circumvestire, Mit Worten blümen vnd bedecken/ Słowy zdobić Devestire, pro veste exuere, obsolet. Investire, Kleiden vnd zieren/ Vbráć. Invĕstĭs, e, Vngebartet/ der noch keinen Bart hat/ Gołowąs/ Invĕstītūrā, æ, g. f. Est alicujus in suum jus introductio, & est propriè possessio. Sŭpērvĕstīrĕ. Vberkleiden/ vberdecken, okrywáć.

Vĕtĕr, teris, pro Vetus, Veteres dixerunt, adject. trium generum. Hostis veterrimus, Der älteste Feind/ stáry nieprzyiaciel.

Veteranus, Veterator, v. Vetus.

Vĕtĕrīnŭs, a, um, vt: Animalia veterina, Saumthier/ als Roß/ Esel/ Kameelthier/ etc. Robotne bydło do noßenia/ iáko koń/ muł/ Wielbłąd. etc. Vĕtĕrīnārĭŭs, ein Roß oder Vieharzet/ Konował. Veterinarius, a, um, vt: Medicina veterinaria, Roß oder Vieharzney/ Konowálstwo.

Vĕtērnŭs, i, g. masc. Schlaffsucht/ ein Kranckheit daß einen steths schläffert/ Spiączká/ Gnuśność. Veternus civitatem occupavit, Die Stadt ist gar entschlaffen/ das ist/ liederlich vnd sorgloß worden/ To miásto zgnuśniáło. Veternosus, a, um, Fast schläfferig/ schläffsüchtig/ Spiączkę máiący. Veternosum, Cato Hydropicum appellat.

Vĕtō, as, avi, atum, & vĕtŭī, vĕtĭtŭm, vĕtārĕ, Verbieten/ Zákazáć. Quid vetat? Was hinderts/ Coż wádźi? Vĕtāns, antis, particip. Verbietend/ Zákázuiący. Vĕtātĭō, onis, g. f. Verbott/ Zákazánie Vĕtĭtŭs, a, um, particip. Verbotten/ Zákazány. Vĕtĭtŭm, i, g. neu. Verbott/ etwas verbottens/ Zákazánie/ zákazána rzecz. Vĕtātūrŭs, a, um, particip. non vetiturus, Der etwas verbieten wird/ Ktory ma co zákazáć.

Vĕtŭs, vĕtĕrĭs, g. om. Alt/ stáry. Vĕtŭlŭs, a, um, dimin. Altlecht/ Dawny/ stáry. Vĕtūstŭs, a, um, idem quod vetus. Vĕtūstē, vĕtūstĭŭs, vĕtūstĭssĭmē, adverb. vt: Vetustissimè in usu est, Es ist im Brauch von Alters her/ Dawno już w zwyczáiu/ w używániu iest. Vĕtūstās, atis, g. fœ. Veraltung/ Alte/ Dawność/ stárość. *Longæva, deserta, matura, reverenda, tarda, invidiosa, spatiosa, annosa, tabida, longa, prisca, sapiens, ambitiosa, veneranda, fabulosa, cariosa, cava, mendax, vitiosa, memoranda.* Vetustate abiit memoria, Ihre Gedächtnüß ist durch alte zeit vergangen/ Zá dawnośćią czásu y pámiątká zginęłá. Vetustate possessionis se defendere, Er schirmbt sich mit der alten vnd langen Besitzung/ Bronić śię dawnośćią ośiádłośći. Vĕtĕrō, as, avi, atum, vĕtĕrārĕ, Alten/ veralten/ stárzeć/ wiotßeć. Vĕtĕrāscō, is, vĕtĕrāscĕrĕ, & Vetustascere, idem. Vĕtĕrātŏr, oris, ein alter Schalck/ stáry ßálbierz. Advocatus veterator, ein durchgetriebener/ oder schalckhafftiger Fürsprech/ Práktyk chytry. Vĕtĕrātōrĭŭs, a, um, Listig/ geschwindt/ lang geübt/ ßálbierski. Vĕtĕrātōrĭē, adverb. Bößlich/ schalckhafftiglich/ chytro/ ßálbierskie. Vĕtĕrānŭs, a, um, idem quod Vetus. Miles veteranus, ein alter Kriegsmann/ stáry żołnierz. Vĕtĕrāmēntārĭŭs, ij, g. m. ein alter Schuchflicker/ der alle Ding butzet/ Pártácz. Invĕtĕrō, as, avi, invĕtĕrārĕ, Lang bewahren/ lassen alt werden/ veralten/ stárzeć/ Zástárzáłem czynić. Inveteravit hæc opinio, Diese meinung ist lang bestanden/ To zdánie ludźi opánowáło. Invĕtĕrāscō

ßą

is, inveterascere, Alten/ alt werden/ stárzeć śię/ Zástárzeć śię. Consuetudo inveteravit, Ist in Brauch kommen vnd eingewurtzelt / Weßło w obyczay. Inveterascere & extingui, Inveteratio, onis, g. f. Veraltung/ Zástárzenie.

Vexillum, i, g. n. ein Kriegsfähnlein / Panier/ Choragiew. *Martium, manans, volans*, Vexillarius, ij, g. m. ein Fähnrich / Paniertrager/ Choražy. Vexillatio, onis, g. fœ. ein Fähnleinvolcks/ ein hauffen Kriegsleuth vnter einem Fähnlein gehörend/ Choragiew/ Rotá żołnierzy.

Vexo, & ejus composita, v. Veho.

Via, æ, g fœm. Weg/ Straß/ Gassen/ Drogá/ Tor/ Vlicá. *Trita, patula, lapillosa, attrita, rimosa, salebrosa, lubrica, saxosa.* Via publica, Offne freye Straß/ Gośćiniec. Aperire viam, den weg öffnen/ zeigen / die Ban brechen / Droge pokazáć. Via militaris, Landstraß / Drogá wielka. Viæ vrbis, Gassen/ Vlice. Via deterrima, Böser Weg / Drogá zła. Via trita, Gebanter Weg/ Drogá torowna. De via decedere, Auß dem Weg tretten/ Zstąpić z drogi. Tota via errare, Vberall/ gantz vnd gar/ vnd in allweg irren / Cále błądźić. Item, Via, Mittel Weg/ Weiß / Anleitung/ Sposob/ Tryb / środek. Via populi vti, Sich nach gemeiner Gewonheit richen / Sprawowáć śię wedlug zwyczáiu pospolitego. Pervulgata via patrum, Nach Gewonheit vnd Sitten der Vorfahren / Wedlug zwyczáiu stárszych. Vio, as, are, pro Iter facere, Barbarum est. Viator, oris, g. m. ein Reisender/ Wanderer/ Podrożnik. *Lassus.* Viatores, plu. nu. Lauffer oder Stadtknecht/ Ludzy mieyscy. Viatorius a, um, Zum wandern gehörig/ Nádrożny. Viaticum, i, g. n. Zehrung auff der Reyß/ Weegzehrung / Nádrożne. Viaticulum, i, dim. Viaticus, a, um, vt: Cœna viatica, quæ datur abituro, sed inusitat. Viaticor, aris, viaticari, pro Viaticum parare, obsolet. Avius, v. sup. suo loco. Bivium, ij, g. n. ein Wegscheide/ da zween Weg sich scheiden/ Rozstánie drog. Bivius, a, um, Das zween Weg hat/ Dwoydrogi. Trivium, ij, g. neu. Ein ort da drey Gassen zusammen stossen/ Drog trzech zbieżenie. Trivialis, le, vt: Verba trivialia, Gemeine / getriebene Wort / słowá pospolite. Sic & Quadrivium. Devius, a, um, Ab dem Weg weit abgelegen vom Weg / Zdrożny. Devia & sylvestris gens, Vngelegen wild Volck/ weit von Leuthen gelegen/ Lud dáleki od ludźi. Devium iter, Abweg/ Vstronie. Devio, as, are, in Bibl. legitur pro Declinare à via. Invius, a, um, Vngebahnet / vngeng / vngewandert / Bezdrożny. Obvio, as, obviare, entgegen gehen vnd kommen/ W drogę záchodźić. metaph. pro Resistere. Obvius, a, um, Gegenstossend / wol zu Weg / am Weg/ Nádrożny/ Pospolity. Obvius & expositus homo, Wol zu bekommen / einer der leicht zu finden/ Ludzki/ przystępny. Se mihi obviam dedit, Er ist mir entgegen kommen / Nágodźił mi śię. Obvia vrbs inimicis, Dem Feind wol gelegene Stadt/ Miásto ná rázie nieprzyiaciół leżące. obviam, adverb. Entgegen / Przećiw. Si nihil obviam est, Wenn nichts im Weg ligt/ Jeśli czego niemáß ná drodze ku przeszkodźie. Pervius, a, um, Durchgengig / Przechodźisty/ Przebyty. Fratris ædes fient perviæ, Deß Bruders Hauß wird mir auffgethan/ Dom brátow bedźie otwárty. Pervia ventis domus, ein Hauß das zu allen Winden offensteht/ Dom wiátrom przebyty. Prævius, a, um, Vorgehend / Poprzedzáiacy / w przod idący / przodkujący.

Vibex, vibicis, g. fœ. ein Schnatte/ Striem/ von Streichen/ ein Streichmaase/ Pręgá.

Vibrissæ, arum, g. f. seu, Vibrissi, orum, g. m. pl. n. Die Härlein in den Naßlöchern/ Włosy w nozdrzách. Vibrisso as, are, Est vocem in cantando crispare, Hæc omnia sunt obsoleta.

Vibro, as, avi, atum, vibrare, Erschütten/ bewegen / schwingen / Potrząsáć/ Wywijáć. Vibrare dicitur mare, Erglantzen/ erzittern / Nástrzeptło śię morze. Vibrans, antis, particip. Zitternd/ Potrząsáiący/ wywijáiący/ Migáiący śię. Vibratus, a, um, particip. Erschüttert/ Potrząsiony. Vibratum, i, g. n. Das krauß ist/ gekraußt/ Rzecz potrząsiona/ Kędźierzáwiona. Vibrata barba, Krauser Bart/ Brodá kędźierzáwa. Evibro, as, evibrare, idem quod simplex.

Viburnum, i, g. neu. Faulbaum/ Hordowid. *Lentum.*

Vicarius, & Vice-comes, vide Vicis. Vicatim, v. Vicus. Vicem. Vicissim, & Vicissitudo, v. Vicis.

Vicenus, a, um, pro Viginti, sed in plurali usitatius, Viceni, æ, a, Je zwantzig/ Dwádźieśćiá. Vicenarius, a, um, Zwantzigzählige Zahl/ Dwu

dźiestoletni. Vicies, adverb. Zwantzig mahl/ Dwádźieśćiá rázy. Vicesimus, a, um, Der zwantzigst/ Dwudźiesty. Vicesima, æ, g. fœ. Der zwantzigste Theil eines Dings zu Stewr auffgelegt / Ná pobor dwudźiesta część dawánie. Vicesimarius, a, um, vt: Aurum vicesimarium, id est, ex vicesima collectum.

Vicia, æ, g. f. Wicken/ Wyká. Viciarius, a, um, Das zu Wicken gehört/ Wyczny. Viciarium, ij, g. n. Wickenacker/ Wyczna rolá.

Vicinus, i, g. m. & Vicina, æ, g. fœ. ein Nachbawr/ vnd Nachbawrin/ Sąśiad/ sąśiádká. Vicinus, a, um, Anstössig/ nah gelegen/ Sąśiedzki/ Bliski. Vicinitas, atis, & Vicinia, æ, g. fœ. Nachbawrschafft/ Bliskość/ Sąśiedztwo. In vicinitate versari, In der Nähe wohnen / W sąśiedztwie mieszkáć. Vicinitas nominis, Gleichförmigkeit der Namen/ Bliskość/ podobieństwo imion. Vicinalis, le, Nachbawrlich/ Sąśiedzki. Vicinium ij, g. n. Nähe deß Orts/ Sąśiedztwo.

Vicis, vici, vicem, vice. Pluraliter, Vices, vicibus. Rarissime autem leges vicis, vici. Vicibus reticere, Einer vmb den andern/ Ná przemiány przestawáć. Suam cujusq; vicem, idem. Fungi aliena vice, eines andern Pflicht vnd Ampt außrichten/ Námiestnikiem być. Vicem nostram dolere, Vnserem Vnfall einem leyd sein lassen/ Przypadku nászego żáłowáć. Vicarius, a, um, Stadthalter / Verweser eines anderen / Námiestnik. Vicariam ei operam impendi, Ich hab jhm sein Pflicht versehen / Námiestnikiem iego byłem. Item, Vicarius, ij, g. m. Ecclesiæ est Presbyter, qui vice principalis Rectoris deseruit Ecclesiæ. Vicarius alieni juris, Ein Stadthalter mit gleichem Recht vnd Gewalt/ Plenipotent. Vicissim, adverb. Eins vmbs ander / Fahrt vmb Fahrt / Wzáiem. Vicissitudo, dinis, g. fœ. Abwächselung/ Verenderung/ Przemiáná/ oddánie wzáiemne. Vicissitas, atis, g. f. idem, sed obsoletum. Vice-comes dicitur ille, cui dominus temporalis committit executionem jurisdictionis suæ in aliquibus castris.

Victima, æ, g. fœm. Schlachtopffer/ Ofiárá. *Sacra, pinguis, opima, funesta, infelix*, Victimarius, ij, g. masc. Der das Vieh zum Schlachtopffer feyl hat/ Ofiárniacy. Item, Bereiter der Schlachtopffer/ vnd der dingen/ so darzu dienen/ Ofiárnik/ ktory do ofiáry rzeczy należące gotuie. Victimo, as, are, pro Immolare, Barbarũ verbum.

Victito, vide Vivo. Victoria, Victoriatus, Victrix, Victus, v. Vinco. Victus, v. Vivo.

Vicus, i, g. masc. ein gasse oder Straaß in einer Stadt/ Vlicá. Item, ein Dorff/ Wieś/ folwárk. Magister vici, Dorffmeyer/ Woyt ná wśi/ Szołtys. Vicanus, i, g. m. Dorffmann/ Woyt ná wśi. Viculus, li, dim. ein Gäßlein/ Dörfflein/ Vliczká/ Wioská. Vicatim, adverb. Von Dorff zu Dorff/ Po wśiách.

Videlicet, adverb. Ja / gewißlich/ Tákiest. Item, Als nemblich/ To iest. Confirmandi.

Video, vides, vidi, visum, videre, Sehen/ Widźieć. Avaritia, vide quid facit, Sihe was der Geitz vermöge / Pátrz co łákomstwo robi. Videbitur, Man wirds sehen / Będźie widźiány. Meminisse videor fieri, Mich bedüncket es sey vor mir geschehen/ Zda mi śie że śię dźiało przedtym. Viden' pro vidisne, Sihestu? Widźiszże. Vide sis, pro Vide si vis. Visus, a, um, particip. Gesehen/ Widźiány. Viso opus, Man muß sehen / Trzebá pátrzyć. Visurus, a, um, particip. futuri temp. Künfftig zusehen/ Ktory ma widźieć. Visio, onis, g. fœm. & Visum, i, g. n. Widzenie. Item, Einbildung/ fürkommend Gesicht/ Widok. Visus, us, g. m. Gesicht/ Gestalt/ ein Ansehen/ Widzenie/ Widok/ wzrok. Visibilis, le, Sichtbar/ das gesehen mag werden/ Widomy. Invisus, a, um, Vngesehen/ Niewidźiány. Invisibilis, le, Vnsichtbar/ Niewidomy. in Bibl. tant. Viso, visi, visum, visere, Heimsuchen/ besehen/ gehen vmb zusehen/ Náwiedzáć/ ogladáć/ widáć. Visitur, pass. Es wird gesucht/ Náwiedzáią go. Visendus, a, um, besehens werth/ Godny widzenia. Visendus, nomen ex particip. ut Visendæ magnitudinis arbor, Einer wunderbaren Grösse/ Dźiwney wielkośći. Visito, as, visitare, frequent. à Viso, Heimsuchen/ Náwiedzáć. Visitatio, onis, g. fœ. Heimsuchung/ Náwiedzánie. Inviso, is, invisi, invisum, invisere, Heimsuchen Náwiedzáć. Ad eum inviso, Ich gehe jhn heimzusuchen/ Idę go náwiedzáć. Intervisere, Vnterweilen heimsuchen/ Dogladáć. Revisere, Widerumb gehen zusehen / Znowu náwiedzáć. Revise ad me, Suche mich einmahl heim/ Przydź do mnie. Composita à Video: Circumvideo, es, vidi, visum, circumvidere, Vmbhin sehen/ Evidens, entis, g. omn. Scheinbar/ Augenscheinlich/ heyter vnd klar / Dowodny/ Jásny. Evidentia,

dentia, æ, g. f. Klarheit/Jásność/Rzetelność. Evidenter, adverb. Augenscheinlich/Rzetelnie. Invideo, invides, invidi, invisum, invidere, Mißgünnen/abgünstig seyn/ Zazdrośćić. Dijs hominibusque invisus, GOtt vnd den Menschen verhaßt/Ludziom y Bogu obmierzły. Invideor, passivum, Cic. Invidia non in eo qui invidet solum dicitur: sed etiam in eo cui invidetur. Item, Invidere, pro Negare. Invidia, æ, g. f. Abgunst/Mißgunst/Zazdrość. *Obliqua, acris, nefaria, sæviens, gliscens, noxia, exitiabilis, prava, ægra, trux, infelix, inhumana, minax, furens, inexpiabilis, ardens, fascinatoria, iniqua, tristis, degener, cæca, pallida, mordax, livens, pestilens, loquax, morbificans, oblimans, comes virtutis, virulenta.* Item, Invidia, Haß so man auff einen trägt/ Nienawiść. Facere invidiam alicui, Einen in Vngunst bringen/ Zjednáć komu nienawiść. Invidiæ esse alicui, dicitur res aliqua, Einem ein Vngunst vnd Haß bringen/ Nienáwiść/ zazdrość mu spráwnie. Invidiola, æ, g. foe. dim. ein kleine Vngunst/Nienawiść máła. Invidentia, æ, g. foem. idem quod invidia. Invidus, a, um, Vngünstig/ Zazdrośćiwy. Invidiosus, a, um, Zur Vngunst geneigt/ Zazdrośćiwy. Item, Verhaßt/ Nienawistny. Judicium invidiosum, ein Vrtheil mit dem der gemeine Mann vbel zufrieden ist/ Rozsadek podeyrzány. Invidiose, adverb. Mit vngunst/Zazdrośćiwie/obráźliwie. Subinvisus, a, um, ein wenig verhaßt/ Znienawidzony troche. Pervidere, Durchsehen/ wol betrachten/ Przeyrzeć. Prævidere sibi, Vorsehen/ vormercken/vor betrachten/upátrzyć/vważyć wprzod Providere, Fürsehen/ Przegladáć. Item, Fürsorgen/Opátrowáć/Zábiegáć. Providere sibi, Sich versehen/ versorgen/ Stáráć sie o sie. Providere de rebus necessariis, Sich mit nothwendigen Dingen versehen/ Opátrzyć sie w rzeczy potrzebne. In hyemes pabulum providere, Sich mit Futer auff den Winter versehẽ/Dostáć pástwy ná zime. Provisus, a, um, Versehen/fürsehen/ Vpátrzony/ Opátrzony. Proviso, is, provisi, provisum, provisere, einem entgegen gehen jhn zubesuchen/ Wygladáć/Dogladáć. Provisio onis, g. f. Fürsorg/Fürsehung/ Opátrowánie/Prowizya. Provisor, oris, g. m. pro Procuratore in Bibl. tant. legitur. Providens, entior, dentissimus, Fürsichtiglich/opátrniący. Providenter, & provide, adverb. Fürsichtiglich/Opátrznie. Providus, a, um, Fürsichtig/sorgsam/Opátrzny. Providentia, æ, g. foe. Fürsichtigkeit/Fürsorg/Opátrzność. Improvidus, a, um, Gewarloß/der keines dings warnimt/ oder sich eines dings nicht versicht/ Nieopátrzny/ Nieostrożny. Improvidus futuri certaminis, Für den künfftigen Kampff vnverwahrt/ Nieobwárowány ná przyszłą bitwe. Improvida tela, passive, Vnversehen/des sich einer nicht versicht/ Niepostrzegłe/ ktorych niepostrzeżono. Improvide, improviso, & improvise, adverb. Vnversehnlich/ Niepostrzegle/ z nieobaczká. Improvisus, a, um, Vnversehen/ Niepostrzegły/Niespodziány.

Vidua, æ, g. f. ein Witwe/ Wdowá. Viduus, vir, ein Wittwer/ Wdowiec. Viduo, as, viduare, Entblössen/ berauben/ Ogołoćić. Viduare civibus urbem, Eine Stadt jhrer Bürger berauben/Ogołoćić miásto z mieszczan. Viduus, a, um, Beraubt/Einsam/ Ogołocony/ Złupiony. Viduitas, atis, g. f. Wittwenstand/ Wdowstwo. Item, Verlassenheit/ Ogołocenie. Viduertas, pro Calamitate. obsolet.

Vidulum, g. n. vel, Vidulus, i, g. masc. Ein Wadsack/ Torbá/ Mieszek/

Vieo, vies, vievi, vietum, viere, Binden/ sonderlich mit Weyden/ gleich die Vaßbinder jhre Reiff/ Wiązáć/Pobijáć. Item, Flechten/ vmbdrähen/Pleść/Náginać. Vietor, oris, g. m. ein Vaßbinder/ Kieffer/ Bednarz. Vietus, a, um, Weick/ Weich/ lödelächtig/ Zwiedły/ Słáby. Homo vietus, Ein Krafftloser Mensch/Stárzec.

Vigeo, es, vigui, vigere, Grün/ kräfftig seyn/ lieblich seyn/ frisch seyn/ Czerstwym być/ Mocnym być/Kwitnąć. Animo vigere, Ein guten freyen Muth haben/ Czerstwym być ná umyśle. Vigens, entis, particip. grünend/ kräfftig/ frisch/ Kwitnący/ Czerstwiejący. Vigor, oris, g. masc. Blüet/ Krafft vnd Macht/ Czerstwość/ Żywość. Vigesco, is, vigescere, Anheben zu grünen vnd Blüet gewinnen/ Czerstwieć/ Mocnieć. Pervigere, idem quod Vigere, In seiner besten Stärcke leben/ Żywym być/Czerstwym.

Vigesimus, idem quod Vicesimus, & Vigesima. Vicesimus, v. supra Vicenus.

Vigessis, is, g. m. Viginti assibus valens.

Vigil, gilis, g. c. Wachender/ Wacker/ Czuyny. Item, ein Wächter/Wacht/ Stroż. Vigilo,

as, avi, atum, vĭgĭlārĕ, Wachen/ Wach halten/ Sorg haben/ Czuć/ Stáráć śię. Ad multam noctem vigilare, Lang in die Nacht wachen/ Długo w nocy nieſpáć. Pro re alterius vigilare, Eines andern Sachen fleiſſig in acht halten/ Stáráć śię o czyię ſpráwię. Vĭgĭlātŭr, imperſonal Man wachet/ Czuią. Vĭgĭlāns, antis, partic. Wachend/ Czuiący. Item, Wacker/ ſorgſam vnd gefliſſen/ Czuyny/ Stáráiący śię. Vĭgĭlāntĭă, æ, g. fœ. Sorg/ Fleiß/ Auffſehen/ Czuyność/ Pilność. Vĭgĭlāntĕr, Mit auffſehen/ fleiſſiglich/ Czuyno/ Pilnie. Vĭgĭlāx, acis, pro Vigilante. Vĭgĭlārĭŭs, ij, g. m. ein Nachtwächter/ Czuyny. Vĭgĭlĭă, æ, g. f. Wacht/ Straż. Item, Vigilia, & frequen. Vĭgĭlĭæ, arum, pl. nu. Nachtwacht/ Nocna ſtraż. Vigilias agere, Wacht halten/ Ná ſtraży być. Item, Vigiliæ, Die Wächter/ Straż. Manere in vigiliis urbis, aut alterius rei, metaph. Auff der Wacht ſtehen/ das iſt/ ein Auffſehen haben/ Stáráć śię/ Záwiádowáć o czym. Sua vigilia reddere aliquem vacuum, Durch ſein fleiſſig Auffſehen einen ſorgloß machen/ Swoią czuynośćią kogo wolnego od ſtárániá uczynić. Itē, Vigilia, Feyerabend: Dann man vorzeiten ſam Feyerabend Nachtwacht vnd Nachtgebett hielt/ Wiliá ku świętu. Advĭgĭlō, as, ādvĭgĭlārĕ, Wachen/ faſt fleiſſig ſeyn/ Fleiß ankehren/ Strzedz/ Czuć/ pilnowáć. Evĭgĭlārĕ, Erwachen/ Ocknąć śię. In Studio evigilare, Etwas zu lernen Fleiß ankehren/ Pilnośćią co w náukách ſpráwić. Conſilia evigilata, Wolbedachte vnd erwogene Rathſchläge/ Rády dobrze námyślone. Invigilare, Ob ein Ding wachen vnd fleiſſig ſeyn/ Pilnowáć. Pervigilare, ein fürgenommene Zeit durchwachen/ Czuć przez pewny czás. Pervigilare noctes totas, Die gantze Nacht durchwachen/ Przez cáłe nocy nieſpáć. Pērvĭgĭl, gĭlĭs, g. o. Durchwachter/ ein fleiſſiger Wächter/ der ein beſtimpte Zeit durchwachet/ Nieſpiący/ Czuiący. Pervĭgĭlĭŭm, ij, g. n. Durchwacht/ Nieſpánie. Item, ein Durchwacht ſo die Alten jhren Göttern zu Ehren hielten/ Nieſpánie w nocy ku czći Bogom u Pogan. Pērvĭgĭlātĭō, onis, g. f. Das durchwachen/ Nieſpánie.

Vīgīntī, nomen numerale indeclin. plu. num. tant. Zwantzig/ Dwádzieśćiá. Vīgīntĭvĭrī. pl. n. ein Obrigkeit von zwantzig Mann/ Ná urzędzie dwádzieśćiá mężow poſpołu. Vīgīntĭvĭrātŭs, ūs, g. m. Ampt/ Würde vnd Gewalt der zwantzig Mann/ Vrząd dwudzieſtu mężow poſpołu.

Vigor, oris, vide Vigeo.

Vīlĭs, lĕ, Vnachtbar/ ſchlecht/ gering/ Proſty/ Podły. Item, Wolfeyl/ Táni. Vili vendere, vel emere, Wolfeyl verkauffen oder kauffen/ Tánie przedáć/ álbo kupić. Vili pendere, wenig achten/ Lekce ważyć. Iſthoc vilius, Nicht ſo viel werth/ Nie máß nic podleyßego. Vīlĭtĕr, Vīlĭŭs, vīlĭſsĭmē, adver. Faſt wolfeyl/ Tánio. Vīlĭtās, atis, g. fœ. Wolfeyle/ Nachgültigkeit/ Táność. Vīlĭtō, as, are, pro Vili facere, obſol.

Vīllă, æ, g. fœm. ein Meyerhoff/ Baurenhoff/ Wieś. *Ruſtica, frondoſa, agreſtis.* Villa ruſtica, der Theil des Meyerhoffs/ da der Meyer oder Schaffner/ oder der Lehnmann in ſitzt/ Część wśi/ ktorą kto lennym práwem trzyma. Villa urbana, quæ & prætorium dicitur, der Theil des Meyerhoffes da der Lehnherr in ſitzt/ iſt etwas herzlicher gebawet dann des Meyers Behauſung; Luſthauß/ oder Luſthoff/ Dwor we wśi. Vīllŭlă, æ, dimin. Vīllānŭs, i, g. m. Qui in villa habitat. ſine auth. Vīllātĭcŭs, a, um, & Vīllārĭ, rĕ, Dem Meyerhoff zugehörig/ Folwárkowy. ut: Canis villaticus, Meyerhund/ Baurenrüd/ Folwárkowy pies/ wieyſki. Vīllĭcŭs, ci, g. maſc. ein Meyer/ Lehnmann/ Verwalter oder Schaffner eines Meyerhoffs/ Włodarz/ Folwárkowy. Vīllĭcă, æ, g. fœ. des Meyers oder Lehnmanns Fraw/ Dworká/ Włodárká. Vīllĭcō, onis, idem quod Villicus. obſolet. Vīllĭcō, as, vīllĭcārĕ, & Vīllĭcŏr, aris, atus ſum, vīllĭcārī, depon. Bawrenwerck/ oder Meyerwerck treiben/ ein Meyerhoff verſehen/ Włodowáć/ Wieyſki żywot wieść. Vīllĭcātĭō, onis, Bawrenwerck/ Trieb des Baurenwercks/ Włodárſtwo.

Vīllŭm, li, g. neut. dimin. à Vinum: ſicut ab Unus, Ullus. Weinlein/ Winko.

Vīllŭs, li, g. maſc. ein Haarlock/ Zott/ Kośm/ śierć. Vīllī, pl. nu. *Nigri, verſicolores, lanifici, horrentes.* Vīllōsŭs, a, um, Voll Haarlocken/ voll Zotten/ Kośmáty. Villoſa radice arbor, quæ & capillaris dicitur. Villoſa purpura, rauch Scharlach/ Szárłat kośmáty.

Vīmĕn, mĭnis, g. neut. Allerley weiche Bänd von allerhand Geſtaud gemacht/ als Weyden/ Bircken/ ꝛc. Pręćie/ Roktćiná/ Wić. *Fruticoſum, tenue, lentum, ſylveſtre, leve, viride, intortum, flexile, tortum.* Vimen lentum, Weich oder zähe

Bänd/

Bånd/Wić/Rokićiná gibka. Vīmĭnĕŭs,a,um, Das aus solchen Bånden gemacht ist/ Prąćiány. Vīmĭnālĭs,lĕ, Zu Bånden oder binden dienlich/ Rokićinowy.

Vinaceus, Vinarius, Vinea, vide Vinum.

Vīncă,æ,g.fœ. Herba, Todtenkraut/Bárwinek. Vinca pervinca, idem.

Vīnciō,is,vīnxī,vinctum,vīncīrĕ, Binden/ Wiązáć. Legibus vincire, Mit Gesetzen verbinden/ Práwem związáć. Vīnctŭs,a,um, particip. Gebunden/ Związány. Item, Gezwungen/ gefangen/ Więźień. Vincti inter se orbes, In einander geflochten/ Poplećione z sobą. Amicitia vincta inter aliquos, Gegeneinander verbundene Freundschafft/towárzystwo záwźięte. Vīnctūră,æ,g.fœ. Das Binden/ ein Bund/ Wiązánie. Vīnctŭs,ūs,g.m. Band/ Gurt/ Związek. Vīncŭlŭm,i,g.n. idem. *Tenax, artum, ferum, intortum, forte, ahenum, fabrile, sævum, firmum, validum, nexum, inextricabile, violentum, adamantinum, nodosum, tortum, æneum, catenatum, crepitans, adamantæum, Vulcanium, fallax, maritorum vinculum, ferreum, ærumnosum.* Vīncŭlă, orum, pl. nu. metaph. Gefångnuß/ Więźienie. In vinculis esse, In Gefångnuß ligen/ W więźieniu być. Dēvīnciō,is,devinxi,devinctum,dēvīncīrĕ, Verbinden/ hart binden/ Obowiązáć/ Związáć. Devincire sibi aliquem beneficijs, Jhm einen mit Gutthat verbinden/ Obowiązáć sobie kogo dobrodźieystwy. Fœderibus fides cum hoste devincitur, Durch Bůndnuß verbind man sich mit Trewen zum Frieden/ Przymierzem wiárá z nieprzyiaćielem stánowiona bywa. Devincire se scelere, Sich durch ein Laster zur Straff verwůrcken/ Wpáść w grzech. Devinctam consvetudine domum tenere, Durch Gewonheit Lieb gewinnen vñ halten/ Trzymáć dom dla dawnego mieszkánia. Evīncīrĕ, idem quod Vincire. Rĕvīncīrĕ, Wiederumb binden/ Hintersich binden/ Obwiązáć znowu/ Záwiezowáć wspák. Post terga revinctus.

Vīncō,is,vīcī,vīctŭm,vīncĕrĕ, Vberwinden/ erobern/obsiegen/ůbertreffen/ Zwyćiężáć/ Przemagáć/ Przewyższáć. Animum vincere, Sein Gemůthe vnd Anfechtung ůberwinden/ Swoy umysł hámowáć. Numero vincere, An der Zahl mehr seyn/ Liczbą przechodźić. Vīcĭmŭs, Wir haben die Sach gewonnen/ Wygráliśmy. Vince & vale, Gott gebe daß du ůberwindest vnd gesund bleibest/ Boże day byś y zwyćiężył y miał śię dobrze. Viceris, Ich geb dir gewonnen/ machs wie du wilt/ Niech ták bedźie/ żeś zwyćiężył. Vīctŭs,a,um, partic. Vberwunden/ erobert/ Zwyćiężony. Item, Vngewehrt/ Nie obroniony. Item, Erbetten/ ůberredt/ Námowiony. Reus victus, vntergelegen/ůberwiesen/ůberzeugt/ Pozwány zwyćiężony. Victor,oris,g.m. Vberwinder/ Obsieger/ Zwyćiężcá. Vīctrīx, icis, g.f. Vberwinderin/ Zwyćiężycielká. In plurali ponitur adjectivè, ut: Victrices, Den Sieg verkůndende Brieff/ Listy oznáymuiące zwyćięstwo. Vīctōrĭă,æ,g.f. Sieg/ Vberwindung/ Eroberung/ Zwyćięstwo. *Gloriosa, insolens, triumphalis, mascula.* Consequi victoriam, & Reportare victoriam, Sieg erlangen/ Zwyćięstwo otrzymáć. Vīctōrĭōsŭs,a,um, Sieghafft/ Zwyćięski. Vīctōrĭātŭs, Ein alte gattung Můntz/ Podwoyny groß. Item, An Gewicht der sibend Theil eines Loths/ Wążący śiodmą część łotu. Vīncĭbĭlĭs,lĕ, Vberwindlich/ leicht zu ůberwinden/ Zwyćiężny. Cōnvīncō,is,cōnvīcī,cōnvīctŭm,cōnvīncĕrĕ, Vberzeugen/ vnd ůberweisen/ Przekonáć/ Przemagáć. Convincere aliquem falsi, Einen der Falschheit ůberzeugen/ Przekonáć w fałszu. Devincere, & Evincere, idem quod Vincere. Devictus consvetudine & conjugio liberali, Durch Gewonheit vnd Ehepflicht verbunden/ obowiązány mieszkániem ták długim y małżeństwem. Evincere instando, Einen embsig erbitten/ Wymoc/ Wyprośić. Evīctŭs,a,um, Vberzeugt/ Przekonány. Evīctiō,onis, g.f. Angewinn/ wenn einer etwas ůberkommen/ gezwungen wird wieder zu geben/ darumb daß er es nicht vom rechten Herrn/oder dem so Gewalt vnd Recht darzu hat/ ůberkommen/ Wárunek/ Ewikcya/ Odyskánie práwne. Pervincere, Behaupten/ erwerben/ erobern/ Przezwyćiężyć/ Przechodźić. Rĕvīncĕrĕ, Vberweisen/ ůberwinden/ Náwiązáć.

Vīndēmĭă,æ,g.fœ. Herbst/ Weinlesung/ der Wimmet/ Winá zbieránie. *Mitis, Nomentana, pinguis, Campana, ferax, Cæcuba, Cretica, spumans Baccho.* Vindemia mellis, Honigsamblung/ Miodu podbieránie. Vīndēmĭŏlă,æ, dimin. Vīndēmĭō,as,avi,atum,vīndēmĭārĕ, Herbsten/ Wein lesen/ Wino zbieráć/ Obieráć. Vīndēmĭātŏr, oris, g.masc. Weinleser/ Winá zbieracz. Item.

Sy-

Sydus cœleste. Vindemiatorius, a, um, Zum Weinlesen dienlich / Winiárſki / do zbierania winá ſłużący / ut: Vaſa vindemiatoria.

Vindico, vid. Dico. Vinea, Vinetum, Vinitor, Vinolentia, Vinoſus, v. Vinum.

Vinum, i, g. neut. Wein / Wino. *Vitigenum, Baccheum, humidum, ſvave, obliviosum, liquens, lene, limpidum, defœcatum, æſtuans, Mareoticum, fervidum, liberum, Nectareum, calidum, rubens, validum, Falernum, purum, tenue, molle, marcidum, fumeum, ſpumeum, pulcrum, auſterum, muſcatum, pretioſum, mucidum, bonum, jocoſum, Creticum, ebrium, fragrans.* Villum, dimin. v. ſupra. Vinum merum, Lauter ungemiſchter Wein / Wino nie mieſzáne. Vinum dilutum, Wein mit Waſſer gemiſcht / Wino wodą roztworzone. Vinum ſaccatum, Sackwein / przyprawne wino. Vinum hornum, Heuriger Wein / Látośie Wino. Bihornum vinum, Firner Wein / Dawnieyſze Wino. Vinum helvolum, Rother Wein / Bleichart / Kláret. Vinum tortivum, Nachtruck / Wino tłoczone. Vinum acidum, Wein der zu Eſſig worden iſt / Wino kwaſkowáte. Vinum mucidum, Konáchtiger Wein / Wino ſpleśniáłe. Lene vinum, milter Wein / Wino łágodne. Media ætas vini, Wann der Wein in ſeinem beſten iſt / mittelmeſſig Alter des Weins / Kiedy wino w ſwoiey porze. Doliare vinum, Den Wein einfaſſen / Wino w beczki zlewáć. Vina, orum, p. n. Viele der Wein / Weingewächß / Obfitość winá. Vinacea, vel, Vinacia, orum, pl. nu. g. n. Item, Vinacea, æ, g. f. & Vinaceus, ei, g. m. Weinſtein / oder Treſt / Jádrko winne. Vinaceus, a, um, ut: Acinus vinaceus, Traubenbeer oder Weinbeer / Winna jágodá. Vinalia, orum, tàm ſecundæ, quàm quartæ declinationis: Feriæ deguſtandis vinis inſtitutæ. Vinarius, ij, g. maſc. Weinverkauffer / Weinſchenck / Winnyſzynkarz. Item. ein Truncкener / Weinſüchtiger / Pijánicá Vinarius, a, um, ut: Taberna vinaria, Weinhauß / da man Wein ſchenckt / Kárczmá / gdźie wino ſzynkuią. Vinetum, i, g. n. Weingart / Weinfeld / Winnicá. *Cultum, lætum, blandum, madens, reſcibile, dulce, nitens, fruticoſum.* Vinea, æ, g. fœ. idem. *Tenera, fertilis, ferax, rubella, culta.* Item, Vinea, Ein Sturmtach / war ein höltzin Kriegsgerüſt / unter dem man zufuhr die Mauren zu ſtürmen / Szopá wotenná. Vinarius, a, um, ut: Vinearius collis, ein Weinberg / Górá winna. Vineaticus, a, um, ut: Falces vineaticæ, Rábmeſſer / Sierp / ábo rzezák do Winá. Vinealis, le, ut: Terra vinealis, Weinland / Winnicżny. Vinipotor, oris, g. m. Weinſäuffer / Wino pijáiący. Vinitor, oris, g. m. ein Räbmann / Weingärtner / Winiarz. *Induſtrius, muſcoſus, ſordidus, madidus, effetus.* Vinitorius, a, um, Dem Weingärtner zugehörig / Winiárſki. Vinolentus, a, um, truncken / Pijány. Vinolentus furor, Unſinnigkeit eines Trunckenen / Szaleńſtwo od pijáńſtwá. Vinolentia, æ, g. f. Trunckenheit / Opilſtwo. Vinoſus, a, um, Weinſüchtig / truncken / Opiły / Wino pijáiący. Vinulus, Molliter ſe gerens, ut ebrioſus quispiam. Plautinum eſt. Invinius, a, um, Der kein Wein trinckt / Winá niepijáiący.

Viola, æ, g. fœ. ein Violblum / Fiiołki. *Pallens, mollis, multicolor, florens, nitens, grata, purpurea, flavens, ſvavis, verna, formoſa.* Violarium, ij, g. n. Violgart / Fiołkowy ogrodek. *Molle, roſcidum.* Violaceus, a, um, & Violaris, re, Violbraun / Fiołkowy. Violarius, ij, g. m. Violbraunfärber / Fiołkowy fárbierz.

Violo, as, avi, atum, violare, Gewältigen / nothzwingen / ſchwächen / verletzen / Gwałćić / Lżyć / Náruſzáć. Fidem conjugij violare, Ehliche Trew übertretten oder brechen / Małżenſką wierność przeſtąpić. Fœdus violare, Bund brechen / Przymierze złamáć. Loca religioſa violare, Heilige und geweyhete Ort entweyhen / Mieyſcá świete gwałćić. Violatus, a, um, particip. ſive nomen ex particip. Gewältiget / geſchwächt / verletzt / Zgwałcony / Zelżony. Violabilis, le, aptus ut violetur. ſine auth. Violatio, onis, g. fœ. Gewältigung / Verderbung / Zerſtörung / Zgwałcenie. Violator, oris, g. maſc. Ein Verderber / Schänder / Gewältiger / Gwałćiciel / Wyłupićiel. Violentus, a, um, Voll unbilligs Gewalts / Gwałtowny. Violentiſſimi cœli ſtatu, In gar ſtrengem Wetter / W gwałtowną niepogodę. Violens, entis, pro Violentus. Violenter, adv. Mit Gewalt / Gwałtownie. Violentia, æ, g. fœ. Nothzwang / unbilliger Gewalt / Gwałt. *Improba, impia, vehemens, dira, rabioſa.* Inviolabilis, le, Unverletzlich / das nicht ſoll geſchändet werden / Niezgwałcißy. Inviolatus, a, um, Unverletzt / Niezgwałcony. Inviolate, adv. Unverletzlichen / Nieobráżliwie.

Vipera, æ, g. f. ein Natter / żmiiá. *Mala, atra, ſcele-*

*ſcelerata,inſidioſa,acerba,horrida,crudeſcens,cruda.*
Vīpĕrĕŭs,a,um, Der natur zugehörig/zmiiowy.
Vīpĭō,onis,g.m.ein junge Kranich/żorawek.
Vĭr,vĭrī,g.m. ein Mann/Męſzczyzná.Item, Mannbar/Alter/Doroſły. Item, ein Ehemann/ Mąż.Item,Dapffer/eines Manns werth/chłop dobry. Item,vir de brutis dicitur,Das Männlein/Sámiec. Vĭrĭpŏtēns,entis, g.f. ein Mannbare Tochter/Doroſła pánná. Vĭrāgō,ginis, g.fœ.ein Mannlich Weib/ ein Fraw die Mannswerck thut/ Niewiáſtá ktora męſkie dźieło wypráwiłá. Vĭrīlĭs,le, Mannlich/dem Mann zugehörig/Męſki.Item,Starck/dapffer/Mężny. Animus virilis,ein dapffer mañlich Hertz/Serce męſkie/wſpániáłe.Vĭrīlĭtās,atis.g.f.Mannlichkeit/das iſt/mannlich Schaam/Członek męſki. Vĭrīlĭă,orum,g.n,pl.nu.idem, Vĭrīlĭtĕr,adver. Mannlich/dapfferlich/Męſkie/wſpániále. Vĭrītim,adverb. Von Mann zu Mann/ Poiedynkiem/od iednego do drugiego.Viritim dimicare, Mann gegen Mann/Poiedynkiem. Vĭrōsă.æ,g.fœm. Manns begierig/Chciwa mężá. Viroſus,v. Virus, ēvĭrō,as,avi,ıtum,ēvĭrārĕ, Der Mannlichkeit berauben/Przezáć.ēvĭrātŭs, a,um, Der Mannlichkeit beraubt/Rzezániec.
Virago,v.Vir. Viretum, Vireo, Vireſco,vide Viridis.Vires,v.Vis.
Vīrgă,æ.g.fœm.Ruth/Gert/Stab/Rozgá/ Laſká. *Arbutea, tenera,gracilis,frondens, Myricea,magica,divina,prælonga,decora.* Vīrgŭlă,æ, dim. Vīrgātŭs, & Vīrgŭlātŭs,a,um, Geſtreifft/ Geſtriemet/Praſzkowáty/ſtrefiſty.Vīrgātŏr, oris,g.m. Einer der mit Ruthen ſchlägt/Cekl arz Vīrgĕŭs,a,um, Das von Ruthen iſt/Prąćiány/ Chroſćiány.Vīrētŭm,i,g.n.Ort voll Ruthen zu Bänden dienlich/Chroſćiná. Vīrgĭndēmĭă, æ, g.f.Collectio virgarum,verberandi,vincendive gratia. Vīrgŭltŭm,i,g.neu. Stauden die anders nicht als Ruthen tragen/ Chroſt/ Chroſćiná. *Tenerum,ſylveſtre,avium,corneum,implicitum, turgeſcens,vernum,ſonans,fruticoſum.*
Vīrgŏ,ginis,g.com. ein Jungfraw/Pánná. *Nitida,tenera,intemerata,fulgidula,pura,intacta, pudibunda,pudica.*Virgo equa,ungerittne Stutt/ die nicht zugelaſſen iſt/Klácza do ktorey nie przypuſzczano. Virgŭncŭlă,dim.ſine aut. Vīrgĭnālis, le, Vīrgĭnĕŭs, & Vīrgĭnārĭŭs,a,um, Jungfräwlich/Pánieńſki. Vīrgĭnĭtās,atis,g.fœ. Jungfrawſchafft/Dziewictwo. *Caſta,ſolivaga, candida,ſancta,innuba,integra,perſpicua.* Dēvĭrgĭnārī, Zur Frawen werden/Dziewictwo ſtrácić. Dēvīrgĭnārĕ,in ſacris legitur pro Stuprare virginem. inſolens eſt.
Vĭrĭă,vel Vĭrĭŏlă,æ,g.fœm. Halßgezierd von grünem Edelgeſtein/Náramiennik/Noſzenie drogie.
Vĭrĭātŭs,a,um,id eſt,magnis virib. præditus.
Vĭrĭcŭlŭm, vel Vericulum,li,g.n.ein Wurffgewehr das die Griechiſchen Ceſtron nennen/ Rylec.
Vĭrĭdĭs,e, Grün/zielony. Juventa viridis, Blüende Jugend/Kwitnąca młodość. Vĭrĭdāns,antis, Glüend/zielenięcy ſię. vĭrĕō,es, vĭrŭī,vĭrērĕ,Grünen/das iſt grün seyn/zielenieć. Vĭrēſcō,is,vĭrēſcĕre,Grün werden/zielenieć ſię. Vĭrĭdĭtās,atis,g.f. Grüne/Grünheit/zielonoſć. Item,Krafft/Macht/Moc/Dużość.Vĭrĭdārĭŭm ij,g.neu. Grün/ oder Blumgarten/Wirydarz. *Lætum,ramoſum*, Vĭrĭdārĭŭs,a,um, vt: Servi viridarij,Der Grüngarten oder Blumgarten wartende/Wirydarznicy.Vĭrĭdē,adver.Grünlecht/ zielono.Vĭrētŭm,i,g.n. Grünend ort oder Kräuter/Wirydarz/Mieyſce zielenięce ſię.Vĭrĭdĭcātŭs,a,um, Grünend/zielony.Vĭrŏr,oris,g.m. id eſt, Viriditas, ſed hujus nullum exemplum invenitur.Pērvĭrĭdĭs,Faſt grün/zielony bárzo. Sūbvĭrĭdĭs,e, Grünlecht/ ein wenig grün/zielonáwy.
Virilis, Viripotens, Viritim, v.Vir. Viroſus, v. Vir & Virus.
Vīrtŭs,vīrtūtĭs,g.fœ.Macht/Krafft/Zucht/ Moc/Męſtwo. Item, Tugend/Cnotá. *Ignea, vivida,ardua,præpotens,vivax,bona,egregia,cæleſtis,interrita,celebrata,memoranda,inclyta,pulcra, ſerena,fervida,æqua,provida,animoſa,ſuperba, ferrea,generoſa,clara,tetrica,heroica,ſplendida, ſtrenua,pretioſa,præſtans,candida,operoſa,ſpecioſa,decora,immota,nobilis,firma,veneranda,omnipotens,inconcuſſa,pura,patiens,gravis,illuſtris,excellens,invidioſa,imperioſa,incorrupta,conſummata, Stoica,excellens,laborioſa,proxima dis.*Virtutes, pro Vitiis,per Ironiam aliquando ponuntur.
Vīrŭs,g.n.indeclinab. Starcker Geſtanck eines gewachſenen Menſchens/ſtarcker Geruch/ Smrod człowieczy.metaph.Geſtanck/ſmrod. Item, Der natürlicher Saamen eines jeglichen Thiers/Przyrodzone naſienie káżdey żywiocey

wiacey rzeczy. Item, Virus, Gifft/ Jad. *Malum, nigrum, dirum, noxium, pestilens, tætrum, vipereum, edax, tinctile, tinctum, pestiferum, nocens, letale, furiale, letiferum, atrox, inamabile, triste, atrum, amarum, detestabile, olens, rabidum, stygium, penetrabile.* Vīrŭlēntŭs, a, um, Gifftig/ Jádowity. Vĭrōsŭs, a, um, à Vir, vt: Mulieres virosæ, Mannsüchtige/ Chćiwe męzá. Vīrōsŭs, a, um, à Virus, Stinckend oder Gifftig/ śmierdzący/ jádowity.

Vīs, hujus vīs, hanc vim, ablativo ab hac vi, Pluraliter Nominat. accusat. & vocat. Vis, apud Veteres; nunc ab antiq. singulari dicimus: hæ vires, virium, viribus, &c. Krafft/ Macht/ Vermögen/ Moc/ śiłá. Vis frigoris, Strenge der Kälte/ Mroz tęgi. Vis verborum, Krafft vnd vermögen der Wort/ Słow wielkość/ potęzność. Omni vi, Mit gantzer Macht/ Ze wszytkiey mocy. Item, Vis, Gewalt/ vngestümmigkeit/ Gwałt. Facere vim alicui, einem Gewalt anthun/ Gwałt komu czynić. Inferre vim, idem. Vim vi repellere, Gewalt mit Gewalt abtreiben/ Gwałtem gwałtowi śię bronić. Item, Vis, Viele/ Hauff/ Macht/ Wielkość/ kupá. Agere pro viribus, Nach vermögen handlen/ Czynić/ Robić według przemożenia. Deficiunt vires, Die Krafft vergehet/ Vstáią śiły. Magna vis pecuniæ, ein grosse Summe Gelds/ Wielkość/ mnostwo pieniedzy. Vĭrĭcŭlæ, arum, diminut. sine auth.

Vīscŭs, i, g. m. vel Viscum, i, g. n. Vogelleim/ Lep. *Sequax, virens.* Item, Viscum, Mistel/ Jemiołá. Vīscātŭs, a, um, Mit Vögelleim bestrichen/ Lepem oblepiony. Vīscōsŭs, & Viscidus, a, um, sine auth. Zähe/ Leymächtig/ Lipki.

Vīscŭs, ceris n. Alles inwendig Fleisch zwischen Haut vnd Bein/ Mięso miedzy skorą y gnaty. Item, Vīscĕră, rum, g. n. pl. n. Ingeweyd/ Wnętrzności. *Spirantia, intima, mollia.* Viscera montis, Das Ingeweyd des Bergs/ Wnętrzności gorne. Vīscĕrātĭo, onis, g. f. Crudæ carnis distributio, quæ fieri solet vel in solenni festivitate, vel in funere alicujus excellentis personæ. Vīscĕrātīm, adverb. ein Eingeweyd nach dem andern/ sztukámi. obsolet. Eviscerare, Das Ingeweyd außnemmen/ Wypátroszyć.

Visibilis, v. Video. Visito, v. Video, & Viso.

Vīsō, is, vīsī, vīsŭm, vīsĕrĕ, Heimsuchen/ besehen/ gehen/ Náwiedzáć/ oglądáć. Ibo visum si domi est, Ich will hingehen/ vnd sehen ob er zu Hauß sey/ Spátrzę iesli iest domá. Vīsĭtŭr, Er wird besucht/ beschawt/ Náwiedzáią go. Vīsēndŭs, a, um, particip. Besehens werth/ wol zu beschawen/ Godny widzenia/ podziwienia. Visendus, nomen ex partic. Visendæ magnitudinis arbor, ein Baum einer wunderbaren grösse/ Wysokośći dziwney. Vīsĭtō, as, are, frequent. Heimsuchen/ Náwiedzáć. Vīsĭtātĭō, onis, g. fœ. Heimsuchung/ Náwiedzánie. Cōnvīsĕrĕ, idem quod Visere.

Vita, & Vitalis, v. Viuo.

Vĭtēllŭs, li, g. m. Eyertotter/ żołtek.

Vītēx, vītĭcĭs, g. fœm. Herba. Agnus castus genant/ Schaffmülle/ Wierzbá włoska.

Vitiarium, Viticula, v. Vitis.

Vĭtĭlīgŏ, as, avi, atum, vĭtĭlīgārĕ, Leichtfertiglich schelten/ Przygániáć. Vĭtĭlīgātŏr, & Vĭtĭlĭtĭgātŏr, oris, g. m. ein Haderer/ Zancker/ ein Hinderreder/ Przygániácz.

Vĭtĭlīgō, ginis, g. f. Vngestalt/ Flecken an des Menschen Leib von mancherley Farben/ Piegá/ Párch.

Vĭtĭlĭs, le, Weich oder zäh/ als Weiden/ Räben/ rc. die sich leichlich beugen lassen/ Gibki/ Miekki. Hinc Vĭtĭlĭă, plur. num. sunt vimina quibus religantur vites.

Vitiosus, vide Vitium.

Vītĭs, is, g. fœm. Weinräb/ Räbstock/ Mácicá winna. *Lenta, alma, ferax, arbustiva, gracilis, fecunda, obliqua, pampinosa, luxurians, læta, generosa, radicata, debilis, falerna, purpurea, gravida, tenera, flexa, Bacchæa, grata, opaca, frondosa, frugifera, decidua, Bacchica, viniflua, frondens, mollis, racemifera, sinuosa, pampinea, nodosa.* Vitis inculta, Vngepfleget/ Nieokopána. Item, Vitis, Gestamen centurionis, non carnificis, aut lictoris. Honorificentior erat pœna à centurione illata. Vitis alba, quæ & Ampeloleuce. Vītĭcŭlă, læ, dim. Vītĭcŭlŭm, li, quod & Capreolus dicitur. Vītĭārĭŭm, ij, g. neu. Weingart/ Ort da man Weinräben zusammen pflantzt/ Setzlingsgrub/ Płonnik. Vītĭgĭnĕŭs, a, um, Von Weingarten/ Máćicowy. vt: Folia vitiginea, Weinräben Blätter/ Máćicowe liśćie. Vītĭfĕr, ra, rum, vt: Regio vitifera, Weinland/ da viel Wein wächst/ Kráiná w wino obfituiąca. Vītĭsātŏr, oris, g. m. Räbsetzer/ Räbpflantzer/ Winiarz.

Vitium, ij, g. n. ein Laster/ Vntugend / Złość/ Grzech. *Deforme, mortiferum, turpe, infandum, profanum, fœdum.* A vitijs abstinere, Sich von Lastern enthalten / strzec się grzechu. Vitio carere, Vnlasterhafft seyn/ Bez grzechu być. Delabi in vitium, In Laster fallen / Wgrzech wpáść. Item, Vitium, Gebrechen/Fehl/mangel/ Winá/ Niedostátek. Item, Vitium, Schmach/ Sromotá. Vertere vitio, eim für ein Schmaach zumessen/ Zá złe mieć. Offerre vitium virgini, ein Jungfraw schwächen / Zgwałcić pánnę. Pudicitiæ vitium afferre. Idem, Vitiōsus, a, um, Lasterhafft/scheltens werth/ skázony/ zły. Vitiōsitas, atis, g. f. Fehl/ Mangel/ Vnvollkommenheit des Gemüths/ Gebrechen/ skázenie/ złość. Vitiōsē, adverb. Fehlend/ mangelhafftich / źle. Vitiō, as, vitiārē, Gebrechlich machen / schwächen/ beflecken/ Psowáć / Záráźić. Vitiare virginem, ein Jungfraw schwächen/ Pánnę zgwałćić. Vitiātōr, oris, g. m. Frawen vnd Töchter Schänder/ Gwałćićiel. Convītium, ij, g. n. Schmachwort/ Przymowká. *Crepulum, raucum, injuriosum, vagum, asperum, fœdum, turpe.* Convītiōr, aris, atus sum, convītiārī, deponens, Lästern / schelten/ Przymawiáć/ obmawiáć. Convītiātōr, oris, g. m. ein Lästerer/ Obmowcá.

Vītō, as, avi, atum, vītārē, Schwen/meyden/ Vchodźić / Chronić się. Vītābundus, a, um, Schewend/ meydend/ Chroniący się. Vītātiō, onis. g. fæ. Das Meyden/Schewen/Chronienie się. Dēvītārē, & ēvītārē, Vermeyden/ Vchronić się. Dēvītātiō, & Evitatio, g. fœ. Vermeydung/ Vchronienie się. Item, Evitare, pro Vita privare, Calep. ex Cicer. lib. 3. Tuscul. Ēvītābilis, lē, Vermeydentlich/ Vchronny. Inēvītābilis, lē, Vnvermeydenlich / Nieuchronny. Invītō, as, invītārē, Laden / etwa zu beruffen / Záprászáć/ wábić. Poculis aliquem invitare, einem eins zutrincken/zubringen/ Pić do kogo. Invitare in hospitium, vel hospitio, einen zur Herberg laden/ Do gospody záprośić. Invītātus, a, um, Geladen / gereitzt / Záproszony. Invītātus, us, g. m. Das Gastladen/ vnd Anlaß/ Nápomknienie/ Pobudká. Invītātiō, onis, g. fœ. & Invītāmentum. i, g. neu idem. Invītābilis, le, Reitzig/ anreitzend/ Powabny/Wabiący.

Vītricus, i, g. m. Stieffvater/ Oyczym.

Vitriolum, vel Vitreolum li, g. neu. vulgus officinarum pro calcitide sumit, Vitriol/ Spangrün/ Koperwás.

Vitrum, i, g. n. Glaaß/ śkło. *Clarum, purum, prasinum, tenue, fragile, nitidum, Indicum.* Vitriōlum, li, dimin. Vitreus, a, um, Gläsin / śkláný. Color vitreus, Glaaßfarb / Modrobládá fárbá. Vitriārius, ij, g. m. Glaßmacher/ śklarz. Vitrea, orum, & Vitreāmina, minum, g. neu. plur. num. Allerley Geschirr von Glaaß/ śkláne naczynia.

Vitta, æ, g. f. ein Haube/ Hauptüchlein/ hauptbinde/ Zawicie/ Bindá/ Czepek. *Torta, crinalis, albens, nivea, lanea, tenuis, imbellis, virens, pandens, linea mollis, purpurea, gemmata.* Vittātus, a, um, Gehüllet/ mit einer Hauben gezieret/ Bindámi otoczony/ oczepiony.

Vitulus, li, g. m. ein Kalb/ ćielę. *Tener, lactens, minax, imbellis, audax, protervus, lascivus.* Vitulus elephantorum, equorum, piscium etiam dicitur. Item, Vitulus, ein Geschlecht Meerfisches/ Pewny pław morski. Vitula, æ, g. fæ. ein Kuhkalb/ Jáłowicá. Item, Dea lætitiæ apud Romanos. Vitulīnus, a, um, Kälber/ ćielęcy. Caro vitulina, Kalbfleisch/ Cielęce mięso. Vitulārī, Veteres pro voce lætari usurparunt, obsolet.

Vituperō, as, avi, atum, are, Schelten / mißpreysen/ verachten/ Gánić. Vituperātiō, onis, g. f. Scheltung/ verachtung/ Gánienie/ przygáná. Venire in vituperationem, Gescholten werden/ Gánionym być. Vituperium, ij, g. neu. idem. Vituperābilis, le, Scheltens / verachtens werth/ Przygánny. Vituperātōr, oris, g. m. ein Schelter/ verachter/ Gániciel. Vituperōnēs, plu. num. pro Vituperatoribus. Calep. sine auth.

Vivax, Vivacitas, v. Vivo.

Vīvārium, ij, g. neu. ein Thiergarten/ Weyer/ Zwierzyniec/ Karmnik.

Vīverra, æ, g. fœ. Animal parvum, quo venatores utuntur ad cuniculos ex antris expellendos, Mustella rustica dicitur.

Vividus, vide Vivo.

Vīvirādix, dicis, g. fœ. ein Satzling/ das ist allerley Gewächs/ das man mit der Wurtzel pflantzet/ des Wurtzel lebend bleibt/ ob schon der Stock verdirbt/ Látorośl do sádzenia.

Viviso, vide Vivo.

Vīvō, is, vīxī, vīctum, vīvērē, Leben / żyć. aliquando absolute accipitur pro eo, quod est

lætam vitam agere. Vivere gloria & laude ob virtutem, Ehrlich / löblich vnd tugentlich leben/ sławnym być dla cnoty. E natura vivere, Der Natur nach leben / Przyrodzony żywot wieść. In diem & in horam vivere, Ohn Sorg leben/ nicht weiter sorgen dann für den gegenwertigen Tag/ Niefrásowáć się/ nie stáráć się ná przyszły czás. In oculis civium vivere, Offentlich vnd frey in einer Stadt wohnen/ Mieszkáć jáwnie. Instituto bonorum vivere, Nach guter Gewonheit leben/ żyć według ustáwy dobrych. Vivere moribus antiquis. idem. Vivere studiis, Sein zeit vnd Leben mit der Lehr vertreiben/ Nád náukámi żywot swoy strawić. Vivere vitam, ein Leben führen/ żyć. Ita vivam, Also helff mir Gott/ Ták mi Bog niech będzie miłośćiw. Vīvĭtŭr, imperson. Man lebt/ żyią. Vivendo vincere aliquem, Einen vberleben/ Przeżyć kogo. Vīctō, & Vīctĭtō, as, vīctārĕ, & Vīctĭtārĕ, Leben/ Nahrung haben/ żyć czym/ żywić się. Benè libenter victitas, du lebst gern wol/ Ty rad dobrze żyieß. Vīctŭs, us, g. m. nahrung/ żywność. Victibus annuis sufficiens prædium, gnugsam zu jährlicher nahrung/ Rola żywność dáiąca ná rok káżdy. Victum lacte tolerare, Sein Nahrung von Milch haben/ żywić się mlekiem. Victuis, in genit. pro Victus. obsol. Vīvŭs, a, um, Lebend/ żywy. Viva sepes, ein grün Hag/ płot sámorodny. Vivos vultus ducere de marmore, Lebhafftig in Marmelstein eingraben/ Z mármoru wyrzezowáć osoby wyráźnie. Ad vivum resecare, Auffs gnawst vnd beym grund abhawen / Gruntu sięgáć. Aliquid de vivo resecare, Beschneiden biß das Blut hernach gehet/ Do żywego doymowáć. Item, Etwas von der Hauptsummen nehmen / Wziąć co iśćizny. Vivus, hefftig/ streng/ żywy/ mocny. vt: Vivus amor ein hefftige Liebe / Miłość ćiśła. Vīvāx, acis, g. omn. Lebhafftig/ żyiący długo. Vīvācĭtās g. fœ. Lebligkeit / lang Leben / żywość / Czerstwość. Vīvēscō, sive Viviſco, is, vīvēscĕrĕ, Leben vberkommen/ grünen/ wachsen/ zunehmen/ Wzmagáć się/ wschodźić. Vīvĭfĭcō, as, are, in Bibl. tantum legitur, Lebendig machen/ Ożywiáć. Vīvĭdŭs, a, um, Lebhafftig/ frisch/ muthig / Czerstwy/ żywy. Ingenium vividum, Wacker/ Dowćip ostry. Vītă, æ, g. f. Das Leben/ żywot. *Sollicita, fugiens, misera, rapida, momentaria, brevis, instabilis, cæca, labens, aëria, fallax, plectibilis, occidua, ærumnosa, tenebricosa, allucinatrix, caduca, procellosa, scelerata, propera, erratica, fluida, fluens, fugiens, mortalis, fragilis, atra, fluxa, cadens, ambigua, angusta, recidens, laboriosa.* Mea vita, Mein Leben: Ist eines liebkosenden Red Moy kochány. Vitam traducere, Die Zeit seines Lebens vertreiben / żywot trawić. In vita mea, Mein lebenlang/ Zá mego żywotá. Integerrime vitam agere, Gar Fromb leben/ Pobożnie żyć. Vitæ, plu. nu. pro Moribus, Sitten/ Obyczáie. Vītālĭs, le, Leblich/ Lebhafft/ żywotny/ żywy. Vitalia capitis, Das hirn/ Mozg. Vītālĭtās, atis, g. fœ. pro vita. Vītālĭtĕr, adverb. Leblichen/ żywotnie. Advīvō, is, ādvīxī, ādvīctŭm, ādvīvĕrĕ, idem quod Vivere. Cōnvīvĕrĕ, Beywohnen/ bey eim leben/ Społużyć. Cōnvīvŏr, aris, atus sum, cōnvīvārī, Gastung halten/ Biesiádowáć. Convivari de publico, Auff gemeinen Kosten Gastung halten/ Biesiádowáć koßtem publicznym. Cōnvīvĭŭm, ij, g. n. Gastmahl / Biesiádá. *Dulce, vinosum, lætum, lautum, sumptuosum, celebre, magnificum, dapsile, pingve, fecundum, tempestivum, candidum, luxuriosum, Hymenæum, splendidum.* Accersere in convivium, Zu Gast laden / Wzywáć ná bánkiet. Cōnvīvă, æ, g. c. ein gast/ gość. *Avidus, lætus, comis, ebrius, madidus, dulcis, procax, facetus.* Abducere sibi convivam aliquem, Einen für ein Gast heimführen / Gośćiá przyprowádźić. Cōnvīvātŏr, oris, g. masc. Der die Gastung haltet/ Biesiádnik. Cōnvīctŏr, oris, g. masc. Ein Tischgänger / Tischgenoß/ der bey eim wohnet/ Społżyiący / stołownik. Cōnvīvālĭs, le, vt: Convivalia oblectamenta, Kurtzweil so man pfleget bey Gastungen zu treiben / Vćiechy biesiádne. Convivalia vasa, Gastliche Geschirr/ Naczynia biesiádne. Cōnvīctŭs, us, g masc Beywohnung/ Gemeinschafft/ Społżycie/ obcowánie. Cōnvīvĭōnēs, plu. nu. id est, Compotores, Calep. sine auth. Cōnvīvĭfĭcārĕ, in Bibl. legitur pro Vitæ consortem facere, Eines Lebens genoß machen/ Spokożywiáć. Inusit. Pērvīvĕrĕ, Das Leben vollstrecken/ erleben/ Dożyć/ Doczekáć. Rĕvīvĕrĕ, & Rĕvīvīscĕrĕ, Wiederumb lebendig werden/ Ożyć. Reviviscere, metaphor. Wieder auffkommen / wieder in sein Wesen kommen/ wieder erquicken/ Wzmagáć się/ Przychodźić k sobie/ odrastáć.

Vix, adv. Kaum/ kümmerlich/ Ledwie/ ledwo.

Vix dum dimidium dixeram, intellexerat, Ich hats kaum halb gesagt / so hat er es verstanden / Ledwiem polowice wyrzekł / áż śie on domyślił.

Ulcīscŏr, ceris, ŭlcŭs sum, ŭlcīscī, Rechen / Mśćić śie. Aliquod factum ulcisci, Etwas rechen / Mśćić śie czego. ŭltŏr, oris, g. m. Recher / Mśćićiel. ŭltrīx, tricis, g. fœ. Recherinn / Mśćićielká. ŭltiŏ, onis, g. fœm. Raach / Pomstá. *Ferripotens, sangvinolenta, damnosa.*

Ulcŭs, ŭlcĕris, g. neu. Offner Schad oder Geschwär / Wrzod. *Tætrum, humidum, sordidum, putre, tabificum, acre, putrefactum, squalens, dirum, stillans, chironium.* Ulcus tangere, eim sein Schaden berühren / eim sein Laster vnd Mängel herfürziehen / Vrażáć w czym. ŭlcŭscŭlŭm, li, g. n. dim. Ulcĕrŏ, as, avi, atum, ŭlcĕrārĕ, Versehren / auffm Leib die Haut quetschen / Wrzodowáćieć. ŭlcĕrātiŏ, onis, g. fœm. Geschwär / versehrung am Leib / Wrzodowácenie. ŭlcĕrōsŭs, a, um, Voll offner Schaden vnd Geschwär / Wrzodowáty. Ulcerosum ad arbores translatum, Schrundig / Sekowáty. Exŭlcĕrŏ, as, avi, atum, ēxŭlcĕrārĕ, Das Geschwär auffrühren / Die haut auffbrechen vnd auffreissen / Náruszáć wrzodu. metaphor. Ein ding ärger machen / das Böß ernewern / Obrážić / Zágniewáć. Exulcerare gratiam alicujus, eines Gunst schwächen / Náruszyć łáski. Exulcerare animum, Das Hertz verbittern / Obrážić / Zágniewáć. ēxŭlcĕrātŭs, a, um, Auffgerissen / verwundt / erzürnt / Zágniewány / obrážony. Exŭlcĕrātiŏ, onis, g. fœ. Versehrung / Rozjátrzenie. ēxŭlcĕrātōrĭŭs, a, um, vt: Medicamentum exulceratorium, Das die Haut versehrt vnd auffbricht / lekárstwo rozjátrzáiące. ēxŭlcĕrātrīx, icis, g. fœ. Die da versehrt / Rozjátrzáiąca. Rĕdŭlcĕrārĕ, ein Wund / oder versehrt Orth vernewern vnd wider auffbrechen / Odnáwiáć bol.

Ulīgŏ, gĭnis, g. f. Feuchte der Erd / It. *Dulcis, viridis, amara, fecunda, felix.* Ulīgĭnōsŭs, a, um, feucht / dz allzeit feucht ist / Jłowáty / Wilgotny.

Ullŭs, a, um, Jemand / Einer / Kto. Ponitur vel Negativè, ut: Non est ullus qui currat, Es ist keiner der läufft / Niemász żadnego ktoryby bieżał. Vel Interrogativè, ut: Estne ullus qui currat? Ist nicht jemand der läufft? Jestże kto / coby bieżał? Vel Subjunctivè, ut; Si ullo modo est ut possit, Wo es je möglich ist / Jeśli táko może być. Genitiv. Ullĭŭs.

Ulmŭs, i, g. f. Arbor vineis amica, ein Vlmenbaum / Wiąz. *Aëria, frondosa, alta, fortis, opaca, densa, amica vitibus, patula, montosa, ramulosa, hospita vitibus, virens, mollis, umbrosa, pampinea, viticoma, textilis, procera, dura, frondens, falerna.* ŭlmĕŭs, a, um, Von einem Vlmenbaum / Wiązowy. ut: Virgæ ulmeæ. ŭlmitrĭbă, æ, g. co. nomen à Plauto fictum, qui virgis ulmeis cæditur. Ineptum. ŭlmārĭŭm, rij, g. n. ein Orth mit Vlmenbäumen besetzt / Wiązowy lás.

Ulnă, æ, g. fœ. ein Elenbogen / łokieć w reku. ŭlnæ, pl. nu. *Molles, blandæ, cupidæ, avidæ* Item, Etliche halten es für ein Klaffter / Etliche für ein Eln: das der Warheit gleicher ist / łokieć / ktorym mierzą.

Ulŏphōnŭm, i, g. n. Chamæleontis species, quam plerią; Ixiam vocant.

Ulpĭcŭm, i, g. n. Grosser Knoblauch / Czosnek wielki. quod à quibusdam Punicum allium appellatur.

Ultĭmŭs, a, um, ab Ultra, superlativum, Letzt / hinterst / Ostátni. Ultimis in ædibus, Zu hinterst im Hauß / W ostátnim gmáchu. Ultimum ac maximum telum necessitas, Noth bricht Eysen / Potrzebá dodáie mocy. Inopia ultima, Höchste Armuth / Niedostátek wielki. Ultima experiri, Das letzt versuchen / Ostátnich rzeczy śiegáć. Item Ultimus, pro Primus aliquando ponitur. Ultimum principium, Allernechster / erster Anfang / Pierwszy początek. Ultĭmŭm, adverb. Zum letzten / zum letzten mal / Ostátnie / Náostátek.

Ulterior, vide Ultra. Ultio, vide Ulciscor.

Ultrā, Præpos. accusat. serviens, Vber / Nád. Ultra modum progredi, Vber die maß / Nád miáre. Item, Ultrā, adverb. cùm sine casu ponitur: Ut nihil possit ultra, Das es nicht weiter oder drüber müglich ist / Że dáley już niepodobna. ŭltĕrĭŏr, & hoc ŭltĕrĭŭs, ōris, Comparativus, Das mehr forder oder ferner ist / Weiterer / Dálszy.

Ultrŏ, adverb. Selbswillig / vnerfordert / auß jhm selbs / Dobrowolnie. Item, Dargegen oder darüber / Z drugiey strony / Nád to wiecey. ŭltrŏcĭtrŏquĕ, Hin vnd wieder / Tám y sám. ŭltrōnĕŭs, pro voluntario, in Bibl. tant. legitur.

Ulvă æ, g. f. Mostkraut/ Porost. *Viridis, palustris, glauca, limosa, sterilis, grata paludibus, levis, mollis, fluminea, viridans.*

Ulŭlă, æ, g. f. Avis, ein Eul/ Puszczyk. ŭlŭlō, as, avi, atum, ŭlŭlārĕ, Heulen/ Wyć. ŭlŭlātŭs, ūs, g. m. Das Heulen/ Wyćie/ Skrzeczenie. *Tremulus, mœstus, femineus, lugubris, clamosus, querulus, horrisonus, attonitus, flebilis, insanus, tartareus, terrificus, acutus, suspitiosus.*

Umbella, diminut. vide *Umbra*.

Umbĭlĭcŭs, ci, g. masc. Der Nabel/ Pępek. Item, Das Mittel eines jeden Dings/ śrzodek. ūmbĭlĭcī, pl. nu. Zierd/ Knöpff oder Spangen/ so die Alten auff die vollendeten Bücher satzten/ Pukiel ná księgách. Pervenimus usque ad umbilicos, wir habens außgemacht/ Skończyliśmy. Item, Umbilici, Kleine runde glatte Steinlein/ Kámyszki gładkie okrągłe. ūmbĭlĭcātŭs, a, um. Wie ein Nabel gestaltet/ Pukłásty. ūmbĭlĭcātĭm, adverb. per Umbilicos, Calep. sine auth.

Umbō, onis, g. m. Das Mittel eines Schilts/ Wypukłość w pukierzu ná Srzodku. abusivè pro Clypeo, ein Schilt/ Puklerz. *Rutilus, æreus, saxeus, durus, solidus, curvatus, minax, coruscus, fulgidus, curvus, candidus.* Umbo in gemma, Die runde Höhe eines Edelgesteins/ Perłowa wypukłość/ lubo tesz inszego kámienia drogiego.

Umbră, æ, g. f. Schatten/ ćień. *Frigida, pallens, horrens, spissa, cava, humens, cæca, exanguis, gelida, gracilis, silens, inanis, nigra, nocturna, turpis, tremula, nigrans, noctivaga, picea, soporifera, tenuis, opaca, sublustris, refuga, atra, tenax, patula, viridans, crepitans, furva, viridis, labilis, arcana, evanida, informis, volatilis, maga, fusca, fugitiva, tenebrosa, obscurans, herbosa, frondosa, nubifera, densa.* Item, ūmbræ, pl. num. Geister der Seelen/ Dusze zmárłych. *Larvales, terrificæ, avernales, Plutonides, pavidæ, tristes, miseræ, horrificæ, exanimes.* Item, Umbræ pictorum, Schattierung/ ćieniuk. Est & umbella instrumentum, quo mulieres solem à facie arcent. Umbellam in floribus quidam vocant, sine auth. quod mustarium est. ūmbrācŭlŭm, li, g. n. Uberschattung/ Sonnen oder Liechtschirm/ Chłodnik/ Zásłoná. *Opacum, frondosum, pendulum, frondeum.* ūmbrācŭlă, pl. n. Schattächtige örther/ Mieysca ćieniste/ ćiemne. ūmbrō, as, ūmbrārè, Schatten machen/ Záćmiáć. ūmbrātĭcŭs, a, um, & ūmbrātĭlĭs, lĕ, Umbraticus homo, qui in umbra sub tecto vitam agit otiosam. Exercitatio umbratilis, Ubung im Schatten/ ćwiczenie w ćieniu. ūmbrĭfĕr, ra, rum, Schatten bringend/ ćienisty. ūmbrōsŭs, a, um, Schattächtig/ voll Schatten/ ćienisty. Adūmbrō, as, avi, atum, ădūmbrārĕ, Schatten machen/ überschatten/ Záćmiáć/ ćmić. Item, Entwerffen/ vermahlen/ Wyrażáć. Item, Erzeigen/ Anzeigung geben/ Ein wenig zu verstehen geben/ Pokázowáć. Aliquem adumbrare, Etwas unter eines andern Namen handlen/ Czynić co ná mieyscu inszego. Adūmbrātĭō, onis, g. f. Entwerffung/ Vorbildung/ Vorgemähl/ Wyrázánie/ Málowánie. Inumbrare, & Obūmbrārĕ, Beschatten/ Zásłonić/ Záćmiáć. Obūmbrātŭs, a, um, ut: Amnis obumbratus, Ein Fluß mit Bäumen überschattet/ Rzeká drzewy okryta. Obumbrare, metaph. Beschirmen/ Bronić. Item, Vertunckeln/ Pokrywáć. Obumbratur sapientia vino, Die Weißheit wird mit Wein verfinstert/ Mądrość bywa záćmiona od winá. Præūmbrārĕ, Einem vor dem Liecht seyn/ Einem Schatten machen/ Zásłániáć.

Ună, adverb. Congregandi, acuitur in fine ad differentiam ablativi nominis *Unus*, Zumal/ mit einander/ zugleich/ Pospołu. Amantes unà inter se, Untereinander sich liebend/ Miłuiący się miedzy sobą. Unà, geminatim aliquando in oratione ponitur, Eines Theils unnd anderen Theils/ Jedna część y druga. ūnănĭmĭs, ĕ, & *Unanimus*, a, um, Einmütig/ einhellig/ einträchtig/ Jednomyślny/ Zgodny. ūnănĭmĭtās, atis, g. f. Einmütigkeit/ Einhelligkeit/ Einträchtigkeit/ Jednomyślność/ Zgodá. ūnănĭmĭtĕr, adverb. Einträchtiglich/ Jednomyślnie/ Zgodnie.

Uncĭă, æ, g. f. Der zwölffte Theil eines Dings/ oder Stücks. Zwey Loth/ Uncia/ Dwánasta część rzeczy/ Dwá łoty. Hæres ex uncia, Ein Erb zum zwölfften Theil/ Dwunasta część dziedziczący. ūncĭōlă, æ, dimin. ūncĭātĭm, adverb. Ein zwölffte Theil nach dem andern/ Unciámi. ūncĭārĭŭs, a, um, ut, Lex unciaria, War ein Gesetz/ das verbot mehr dann eins zu Zinß/ oder Wucher zu nehmen/ von 100. Hauptguts ein jahr lang geliehen/ welches Jahr man hierin fur allem rechnet/ vñ die Monat für uncias, Práwo u Rzymian/ ktore zákázowáło więcey ná rok płátu ábo lichwy bráć tylko ieden zestu. ūncĭālĭs, lĕ, Assis uncialis, Allein ein Untz schwer/ Wá-

Żecá uncya. Altitudo uncialis, Eines Daumen tieff/ deren man zwölff auff einen Schuch rechnet/ Głęboki ná pálec/ táki; w iedne stopę dwánaśćie ráchowáno. ūnciātim, adverb. Loths-weise/ Vncyámi. Semuncia vide Semis. Dēūnx, dēūncis, g.m. g.m. ein Pfund minder ein Zwölfftheil oder 2. Loth/ Jedenaśćie cześći Funtá. Quīncūnx,uncis,g.m. Fünff Vntzen/ Pięć uncyi/ Pięć cześći.

Unctio, Unctura, Unctus, vide Ungo.

Uncūs,i,g.m. ein Haack/ Hak. *Tridens, rapidus, severus, ferratus, tenax, ferus.* Uncus, a, um, Gehacket/ krumb/ Hackenweiß/ Zákrzywiony/ Haczysty. ūncinātūs,a,um, Das einen Hacken hat/ gehacket/ Haczysty. Adūncūs, a, um, Krumb/ hackächtig/ vnter sich gebogen/ Zákrzywiony ná doł/ Haczysty. Nasus aduncus, Ein krumme Naaß/ Nos zákrzywiony ná doł. Adūncitās, atis, g. f. Krümme/ Zákrzywienie. Adūncō,as, ādūncārē, Haackächt machen/ Zákrzywiáć. Inūncārē, Mit einem Haack hinzu ziehen/ Záwadzáć zá co/ Zágrabić. Obūncūs, a, um, Vmbgekrümbt/ fast krumb/ Zákrzywiony ku gorze. Rēdūncūs, a, um. Contrarium Aduneo, Vber sich gekrümbt/ Zákrzywiony.

Undā, æ, gen. fœm. Wasserwäll/ Wasserfluth/ Wodá/ Wał ná wodźie. Aliquando pro Aqua ponitur. *Refluens, spumans, cana, fluvialis, algida, liquida, spumosa, crepitans, spumea, tumida, æquorea, velox, gelida, declivis, tumens, stridens, multifida, vaga, fluens, glauca, mollis, tenuis, vitrea, labens, rapida, liquens, rauca, fluminea, lapidosa, fontana, rapax, torrens, cærulea, cærula, ventosa, spatiosa, supina, latrans, limosa, fumans, stagnans, præceps, fluctivaga, torta, volucris, tremula, piscosa, rorifera, pura, jactata, diversicolor, viridis, volubilis, cita, horrisona, rorans, properans, sinuans, resonans, humens, irrigua, instrepens, saliens, fluida, reflua, fugitiva, lucida, fluctisona, procellosa, strepens, glacialis, susurrans, mobilis, scatens, concursans, naviferens, oceanitis, palustris, frigida, labilis, prædulcis, turbida, sonans, procliva, aspera, naufraga, crudelis.* Undæ comitiorum, metaphor. Auffruhr vnd Vnruh der Gemeinden/ Zámieszánie pospolstwá. ūndōsūs, a, um, Voll Wellen/ Wełnisty. ūndisōnūs, a, um, undis strepens. ūndivōmūs, a, um, undas evomens. ūndāns, antis, particip. Wallend/ Opływáiący/ Wełnisty. Undantem chlamydem facere, Den Mantel fliegen lassen/ Faldy u suknie rospuśćić. ūndābūndūs, a, um, idem quod Undosus. ūndātūs,a,um, Wallenweiß gestaltet/ Wełnisty/ Wodnowzorzysty. ūndātim, adver. Wallensweiß/ Wełnisto. ūndūlātūs,a,um, ut: Vestis undulata, Gewölcket wie Schamlott/ Wzorzysta szátá ná kształt czámletu. ūndō, as, ūndārē, Wasserwällen machen/ Rozlewáć/ Wáły pobudzáć. Abūndō, as, avi, atum, ābūndārē, Voll seyn/ oder auffgehauffet vnd zugefüllet seyn/ Vollich seyn/ Viel haben/ Obfitowáć/ Opływáć. Abundare audacia, Voll Tapfferkeit seyn/ Smiáłym być. Item, Abundare, Reich seyn/ Obfitowáć/ Bogátym być. Abūndāns, antis, partic. sive nomen ex particip. Lactis abundans, Vberflüssig an Milch/ Obfity w mleko. Homo abundans, Fast reicher Mensch/ Bogáty. Abūndāntiā, æ, g. f. Vberflüssigkeit/ grosse Reichthumb/ Obfitość. Abūndāntēr, adver. Vberflüssiglich/ reichlich/ Obfićie/ Buyno. Abūndē, adverb. quantitatis, Vberauß viel/ Obficie. Abunde pulchrum, Fast hübsch/ Bárzo pieknie. Parentes abundè habemus, Wir haben überflüssig gnug Freunde/ Mamy dosyć y názbyt przyiaciół. Exūndārē, & inūndārē, überlauffen/ überfliessen/ Rozlewáć/ Wylewáć zbrzegow/ Zálewáć. Exūndātiō, & inūndātiō, onis, g. f. Vberlauff/ Außlauff/ Außwallung/ Rozlewánie/ Oblewánie. Sangvine inundari, voll Bluts werden/ Pełnym krwie być. Rēdūndārē, Vberlauffen/ überflüssig seyn/ zu viel seyn/ Przepełniáć/ Opływáć/ Obfitowáć. Omnibus ornamentis redundare, Vber vnd über geziert seyn/ Ozdobionym być názbyt. Hoc facinus in tuum redundabit caput, Die That wird über deinen Kopff außgehen/ Tá spráwá ná twoie źle wynidźie. Rēdūndāns, antis, particip. sive nomen ex partic. ut: Homo redundans, Ein flüssiger Mensch/ Zbytecżny/ Flusowity. Rēdūndātiō, onis, g. f. Grosser Vberfluß/ Nádmiarz/ Rozlewánie. Redundatio stomachi, Das Vnwillen vnd überschiessen/ Zwrácánie ná wnetrzu. Rēdūndāntiā, æ, g. f. Vberfluß/ Rozlewánie/ Nádmiarz.

Undē, adverb. Interrogativè & Infinitè accipitur, Woher/ wannenher/ Zkąd. Est unde hæc fiant, Ich hab gnug die ding zu verschaffen/ Mam dosyć potrzeb do tego/ ábym to spráwił. Puer hic unde est? Wannenher ist das Kind?

Z kąd to dźiećko? ūndĕcūnquĕ, adverb. Allenthalben her/ Zewſząd. ūndĕlĭcĕt, adverb. Von wannen es doch ſey/ Zkądkolwiek. ūndēcēntŭm, & ūndĕcēnī, æ, a, pl. nu. Ohn eins hundert/ das iſt 99. Dźiewiećdźieśiąt y dźiewięć. ūndēquādrāgīnta, adject. pl. nu. indeclin. Viertzig weniger eins/ iſt 39. Trzydźieśći y dźiewięć. ūndēquādrāgĭēs, adverb. iſt 39. mal/ Trzydźieśći ráży y dźiewięć. ūndēquīnquāgīnta, iſt 49. Czterdźieśći y dźiewięć. ūndēquīnquāgēsĭmŭs, a, um, Der neun vnd viertzigſt/ Czterdźieſty dźiewiąty. ūndēsēxāgīnta, iſt 59 Piećdźieśiąt y dźiewięć. ūndētrīgēsĭmŭs, a, um, Der neun vnd zwantzigſte/ Dwudźieſty dźiewiąty. ūndēvīcēsĭmŭs, a, um, Der neunzehend/ Dźiewiętnaſty. ūndĕvīgīntī, adjectiv. indeclinab. iſt 19. Dźiewiętnaśćie.

Undĕcĭm, g. omn. pl. nu. Eilff/ Jedenaśćie. ūndĕcēnī, æ, a, idem quod Undecim. Je eilff/ oder Eilff zu mal/ Jedenaśćie. ūndēnī, æ, a, idē. ūndĕcĭēs, adverb. Eilff mal/ Jedenaśćie rázy. ūndĕcĭmŭs, a, um, Der Eilffte/ Jedenaſty. ūndĕcĭrēmĭs, is, Galeen mit Eilff Riemen auff ein Banck gerichtet/ Náwá máiąca wioſek jedenaśćie.

Undĭquĕ, adverb. Allenthalben/ Zewſząd.

Unĕdō, ūnĕdōnĭs, g. f. Idem quod Arbutum, Die Erdbeer/ Nieſplik ćierpki.

Ungō, is, ūnxī, ūnctŭm, ūngĕrĕ, & Ungvō, is, ungvi, unctum, ungvere, ſecundùm Priſcianum, ſalben/ Námázowáć. ūnctŭs, a, um, particip. ſive nomen ex particip. Geſalbet/ Námázány. ūnctĭūſcŭlŭs, a, um, dimin. ūnctĭtō, as, avi, atum, ūnctĭtārĕ, frequent. Offt ſalben/ Námázywáć czeſto. ūnctĭō, onis, & ūnctūră, æ, g. fœ. Salbung/ Námázywánie. ūnctŏr, oris, g. m. ein Salber/ Smárownik. ūnctōrĭŭs, a, um, Das zum ſalben gehört/ Námázywániu ſłużący. Ungentum, quod & ūngvēntŭm, i, g. n. Salb/ wolriechende Salb/ Olejek/ Máść. *Craſſum, fragrans, exoticum, Syrium, Megalenſe, Nicerotianum.* Ungvĕn, ĭnĭs, g. neut. idem. *Craſſum, pingve, udum, Pæonium.* ūngvīnōsŭs, a, um, ut: *Ungvinoſum* medicamentum, Oeláchtig/ Máźiſte/ Tłuſte. ūngvēntārĭŭs, ij, g. m. & ūngvēntārĭă, æ, g. f. Salbmacher/ oder Salbverkäuffer oder Verkäufferin/ Olejkámi kupczący/ Kupczącą/ Aptekarz. Item Ungventaria, æ, g. f. Die Salbmacherkunſt/ Aptekárſka náuká. Ungventarius, a, um, ut: Ungventaria vaſa, Salbgeſchirr/ Naczynia olejczáne./ Stoyki. Exūngō, ēxūnxī, exunctum, ēxūngĕrĕ, Item ĭnūngō, Pĕrūngō, is, pĕrūnxī, pĕrūnctŭm, pĕrūngĕrĕ, Beſalben/ Smárowáć/ Námázowáć. Inunctio, & Pĕrūnctĭō, onis, g. fœ. Beſalbung/ Smárowánie. Námázywánie. Sŭpĕrūngĕrĕ, & Sŭpĕrĭnūngĕrĕ, Vberſalben/ Námázáć po wierzchu.

Ungvĭs, is, g. m. Nagel an Fingern/ oder Klawen an Vögeln/ Páznogieć. *Acutus, curvus, avidus, hamatus, aduncus, rigidus, rigens, recurvus, rotunduss, horridus, ſtrictus, vnctus, violentus, candidus, lunatus, tenellus, nitidus, falcatus, incurvus, crudus, vulnificus, ſeverus, tenuis, tener.* It Ungvis, pro Ungula capitur. ūngvēs, pl. nu. Erſte außſtoſſende Schoß vnd äſtlein/ wie Krawel/ Látorośl/ Przyroſtek roczny. Ungvis roſæ, Das kleine weiß Flecklein an den Roſenblätlein/ damit ſie in den Roſen ſtehen/ Rożanego liſtka ſpodek/ to jeſt/ biała część ktora w kwiátu śię trzyma. Ungves ferrei, Gattung kleines Räbmeſſerlins/ Hak/ Rzezak máły. Ungvem latum non diſcedere, aut tranſverſum digitum à re aliqua, Nicht eines Fingers breit weichen/ Piedźią nieodſtąpić. Ab imis unguibus usque ad verticem ſummum, Von den Zehen biß auff die Scheitel/ Od ſtopy nożney áż do wierzchu głowy. Medium vngvem oſtendere alicui, Prov. daß iſt/ Einen gar verachten/ oder/ Einem Feigen weiſen/ Szydźić/ Fige komu ukázáć. Ungves arrodere, Proverb. Etwas ernſtlich bedencken/ Pilno o czym myślić. ūngvĭcŭlŭs, dimin. Mihi à teneris ungviculis es cognitus, Du biſt mir von Kind auff bekant/ Od dźiećinſtwá cię znam.

Ungŭlă, æ, g. f. Huff/ ein Fuß der Thier ſo nicht Zehen haben/ Kopyto. *Cornea, dura, concava, fiſſa, obliquata, ſolida, gravis, ænea, cava, ſubtrita.* Toto corpore atq; omnibus ungulis, ut dicitur, Mit Händen vnd Füſſen/ Nogámi y rękámi. Exūngŭlō, as, ēxūngŭlārĕ, Ein Thier ſeiner Klawen berauben/ Kopyto odbić.

Ungulum, Antiqui vocabant Annulum.

Unĭō, onis, g. m. ein Perle/ Perłá. *Rorigena, Gangeticus, nitidus, pretioſus.* Item, Unio, Ein Zwybel/ Cebulá. Unio, g. fœ. pro Concordia, Einträchtigkeit/ Zgodá/ Sforność.

Unĭvērsŭs, a, um, Allgemein/ gantz vnd gar/ Wſzyſtek/ Ogulny. In univerſum, Vberall/

Powś

Powßechnie. ūnĭvērsē, adverb. Sammentlich/ Allzusammen/ Powßechnie/ Ogułem. ūnĭvērsālĭs, lĕ, Allgemein/ Powßechny. ūnĭvērsĭtās, g.f. Allgemeine Versamblung/ Powßechność.

Unĭtās, atis, g.f. Vereinbahrung zweyer oder mehr dinge/ Jedność/ Jednákość/ Ziednoczenie. ūnĭtĕr, adv. id est, Conjunctè, Concorditer.

Univocum, Grammatici ficto nomine vocant, quod & Græci Homonymum. Cujus idem nomen, & eadem substantiæ ratio est.

Uniusmodi, & Unioculus, vide Unus.

Unquam, adverb. Immer/ Etwan/ Je/ Kiedy/ Záwße.

Unūs, a, um, Ein/ Jeden. Aliquando, Allein/ Sam. Ad unum, Biß auff einen/ Aż do jednego. Unus è vulgo, Einer auß dem gemeinen Volck/ Pospolity człowiek/ Jeden z pospolstwá. ūnūsquīsquĕ, ūnaquæquĕ, ūnūmquōdquĕ, & ūnūmquīdquĕ, Ein jeder/ menniglich/ Káżdy zosobná. ūnĭcălămūs, a, um, Das nur einen Halm hat/ Nierosocháty. ūnĭcaūlĭs, lĕ, Mit einem Stengel/ Z iednym głobem. ūnĭcē, adverb. Einig/ Allein/ Sonderlich/ Eigentlich/ Jedynie/ Osobliwie. ūnĭcŏlŏr, oris, g.m. einer Farb/ Jedney máści. ūnĭcōrnĭs, ĕ, Einhörnig/ das nur ein Horn hat/ Jednorogi. ūnĭcōrnĭs, is, seu Unicornius, ij, g.m. & ūnĭcōrnĭūm, & Unicornu, g.n. ein Einhorn/ Jednorożec. ūnĭcŭs, a, um, Einig/ Jedyny. ūnĭgĕnă, æ, g.c. Allein geboren/ einig Sohn oder Tochter/ Jedynak/ Jedynaczká. ūnĭgĕnĭtŭs, a, um, Allein geboren/ Jednorodny. *Unigenitus*, i, g.m. Eingeborner Sohn/ Jednorodzony syn. ūnĭjŭgŭs, a, um, Mit einem allein angebunden/ Społzwiązány z iednym. ūnĭmănŭs, Der nur ein Hand hat/ Jednoreki. ūnĭŏcŭlŭs, pro ūnŏcŭlŭs, Einäugig/ Jednooki. ūnĭstĭrpĭs, ĕ, Eines Stammens/ Jednego pokolenia. ūnĭūsmŏdī, adject. indecl. Alles einerley/ Jednákowy. Adūnō, as, ădūnārĕ, Vereinbaren/ eins machen/ Ziednoczyć.

Unusquisque, quæque, quodque, quidque, vide Unus.

Vōcŏ, as, avi, atum, vŏcārĕ, Ruffen/ schreyen/ nennen/ Wołáć/ Przyzywáć/ Názywáć. Ad cœnam vocare, Zum Nachtmahl beruffen/ Záprośić ná wieczerzą. In vota vocare, Zu Hülff anruffen/ Ná pomoc wołáć. Item, aliquem vocare, einen nennen/ eim ein Namen geben/ Kogo názywáć/ mianowáć. Ad calculos, vel ad computationem aliquem vocare, Rechnung von eim fordern/ oder mit einem begehren zu rechnen/ Wezwáć kogo do liczby/ ráchunku. Vŏcĭtō, as, aui, vŏcĭtārĕ, frequent. Nennen/ Názywáć. Vŏcātŏr, oris, g.m. ein Lader/ der einen rufft oder ladet/ Wołáiący/ Pozywáiący. Vŏcātīvŭs, a, um, Grammaticis fictum, Ruffend/ Przyzywálny. Vŏcātīvē, adverb. id est, per Vocativum Casum. Vŏcābŭlūm, li, g.n. ein Nam oder Zunam/ ein Wort damit man ein ding nennet/ słowo/ Nazwisko. Item, Vocabulum pro nomine substantivo accipit Gell. Vōcālĭs, le, Das ein helle Stimm hat/ mit hoher Stim̃ begabt/ Brzmiący/ głośny. Vōcālĭtās, atis, g. fœ. Consonantia, Gut vnd lustig Geläut/ Głosu brzmienie. Vŏcāmĕn inis, g.n. ein Nam eines dings/ Nazwisko/ Imię. Vŏcātĭō, onis, g.f. & Vŏcātŭs, us, g.m. Ruffung/ Wzywánie. Vōcĭfĕrŏr, aris, atus sum, vōcĭfĕrārī, Schreyen/ laut schreyen/ pochen/ Wrzeszczeć/ wołáć. Vōcĭfĕrārĕ, activum protulit Cic. Vōcĭfĕrāns, antis, partic. Laut schreyend/ Wrzeszczący/ Wołáiący. Vŏcĭfĕrātĭō, onis, g.fœ. & Vōcĭfĕrātŭs, us, g.m. Geschrey/ das laut schreyen/ Wrzask/ Wołánie/ Krzyk. Avŏcō, as, avi, āvŏcārĕ, Hinweg beruffen/ Záwołáć. metaph. Abwenden/ Odwodźić. Avocare à peccatis, Vom Bösen ziehen/ Odwodźić od grzechu. Avocare concionem ab aliquo, eim seine Zuhörer abziehen/ słucháczow odwodźić. Avŏcātĭō, onis, g.f. Abzug/ abführung/ odwabiánie/ odćiągnienie. āvŏcāmēntŭm, i, g. neu. est negotium jucundius animum à mœrore revocans. Advŏcārĕ, Herzu beruffen/ Przywołáć. Concionem advocare, ein Gemeind oder Volck zusammen beruffen/ Pospolstwo do gromády zwołáć. Animum advocare ad seipsum, Gedencken was er selbs zuschaffen hab/ Myślić co/ uważáć pilno. Artem advocare, ein Kunst zu Hülff nehmen/ Według nauki co spráwowáć. ādvŏcātŭs, i, g.m. ein Beysteher/ Fürsprech/ Advocat/ Prokurátor. Invocare advocatum ad causam defendendam, Einen Fürsprech beruffen zu Schirm seiner Sachen/ Prokurátorá wezwáć do spráwy. Item, Advocatus pro Oratore. Advŏcātĭō, onis, g.fœ. est ipse actus advocandi. Item, Versamblung zu einem Rath/ zgromádzenie do rády. Item, Die Zusammen beruffung oder Versamblung etlicher Personen einem

im Recht beyzustehen/ ein Beystandt/ Zchadzká kilku osob. ădvŏcĭtārĕ, verb. obsolet. pro, sæpè advoco. Cōnvŏcō, cōnvŏcārĕ, Zusammen beruffen/ Zwołáć. Convocare concilium, ein Concilium versamblen/ Zwoływáć ná seym/ concilium. Convocare populum in tribus, Die Gemeind zusammen beruffen/ Zwołáć lud. Convocare in vel ad concionem, ein Gemeind samblen/ Zwołáć gromádę. Convocatio, onis, g. fœ. Zusammenberuffung/ Zwoływánie. Devocare, Hinab ruffen/ beruffen/ Zwoływáć/ przyzywáć. In suspicionem maleficii devocari, Verargwohnet werden/ Posądzonym być/ podeyrzánym być. Evocare, Hinauß ruffen/ Wyzywáć/ záwołáć. Evocare aliquem foras verbis alicujus, Einem in eines andern Namen außruffen/ Záwołáć ná dwor do kogo/ wywołáć. Evocati è patria, Geschickt/ Posłáni. Evocare ad arma, ein Lärmen machen / Wyzywáć ná poiedynek bitwę. ēvŏcātŭs, a, um, particip. sive nomen ex partic. Hinauß beruffen/ Wywołány. Evocati milites, In eyl auffgemahnet vnd beschickt/ żołnierz ná prędce zebrány. ēvŏcāns, antis partic. hinauß ruffender/ wywoływácz. ēvŏcātŏr, oris, g. m. Auffrührisch/ der verbottene Versamblungen zusammen berüfft / Wywoływácz. Evocatio, onis, g. fœ. Außruffung/ Wywołánie. Invocare, Anruffen/ Wzywáć. Subsidium invocare, vmb Hülff anruffen/ Wołáć rátá / wzywáć ná pomoc. Invŏcātŭs, a, um, Vnberufft/ Niezáwołány. Invŏcātiō, onis, g. f. Anruffung/ Wzywánie. Invocatio Sanctorum, Anruffung der Heiligen/ Wzywánie świętych. Provocare, Hinauß ruffen / von weitem ruffen/ Wywoływáć. Item, einen zum Streitladen / einem außbieten/ Wyzywáć ná poiedynek. Item, Reytzen/ fürbieten/ Pochop czynić. Item, appellieren/ das ist/ einen andern Richter anruffen/ Appellowáć/ odwołáć się do inszego sądu. Prōvŏcātŭs, a, um, partic. Hinauß geladen/ Wywołány/ wyzwány. Provocatio, onis, g. fœm. ein Anreitzung / außbietung zum Streit/ oder Beruffung / Appellation/ Anruffung eines andern Richters / Wyzywánie. Provocator, oris, g. masc. Außbieter/ Fürbieter/ Wyzywácz. Prōvŏcātōrĭŭs, a, um, vt: Provocatoria dona militaria, id est, quæ meruit provocatus. Rĕvŏcārĕ, Einem wieder zu rück ruffen / Wołáć názad. Pedem revocare, Wieder hinder sich gehen / Wracáć się názad. A Consilio alterum revocare, einen andern von seinem fürnehmen ziehē oder abmahnē/ odwieść/ odmowić od przedśięwzięćia. Ab opere aliquem revocare, einen von der Arbeit abführen/ Od prace odwieść. In dubium revocare, In zweiffel stellen / W wątpliwość przywodźić. Revocare se, Zurück tretten/ vnd seine Wort widerruffen / Cofáć się/ słowo swoie cofáć. Rĕvŏcātiō, onis, g. fœ. Widerruffung/ Przyzywánie/ odwodzenie. Rĕvŏcābĭlĭs, le, Widerrufflich/ Odwrotny. Irrĕvŏcābĭlĭs, le, Vnwiderrüfflich/ Nieodwrotny. Sevocare, Besonder an ein seit beruffen/ Odwieść/ ná stronę wezwáć.

Vŏcōnĭă, Genera pyrorum, Plin. Vocula, dim. à Vox, v. Vox.

Vŏlă, æ, g. fœm. Mittelhöle der Hand / Dłoń spodnia. Invŏlārĕ, In die Hand fassen/ Porwáć kogo.

Volatile, v. Volo, as.

Vŏlēmă, orum, g. n. plur. num. Pyra prægrandia, ita dicta, quod impleant volam.

Vŏlō, as, avi, atum, vŏlārĕ, Fliehen/ Latáć. Volare membranis dicuntur cicadæ & vespertiliones. Navis volat, Das Schiff fährt schnell darvon/ Okręt leći / bieży. Literæ volant, Die Brieff werden schnell hingetragen/ Listy prędko dochodzą. Vŏlĭtō, as, are, Flatteren / fladern/ fast hin vnd wider fliegen/ Latáć/ metaph. schnell hin vnd her lauffen / vmbhin lauffen/ Przebiegáć się. Per ora virorum volitare, Den Leuthen im Maul vmblauffen/ das ist/ viel gemeldet werden/ sławionym być. Vŏlātŭs, us, g. m. & Volatura, æ, g. f. ein Flug/ Lot. *Sublimis, vagus, præceps, trepidus, celer, citus, agilis, rapidus, stridens, aërius, levis, Pegaseus.* Vŏlātĭcŭs, a, um, Hin vnd her fahrend/ vnd stendig/ vnsteht / Lotny/ Prętki. Vŏlātĭlĭs, le, Fliegend/ zum fliegen vermöglich/ Lotny. Avŏlō, vel ābvŏlō, as, avi, atum, ābvŏlārĕ, proprium avium est, Hinweg fliegen / Odlatáć. metaph. Schnell davon fahren/ Odieżdżáć / odchodźić. Avolat voluptas, Die Wollust fährt davon / zergehet / Rozkosz odchodźi/ przemija. Cōnvŏlārĕ, Zusammen fliegen/ Zlátywáć się. metaph. pro Festinare. Cĭrcŭmvŏlārĕ, Vmbhin fliegen / Oblátywáć. Cĭrcŭmvŏlātŭs, a, um, particip. ut: Circumvolata navis, Vmbgeflogen/ Obletny okręt. Cĭrcŭmvŏlĭtārĕ, frequent. Vmbhin flattern / Obiegáć/ Oblatáć. Devolare,

lare, Abfliegen/Zlatáć. Nihil agenti sibi de cœlo devolaturam in sinum victoriam censet. Er meynt der Sieg soll jhm also müssig vom Himmel herab in den Schoß fliegen/ Rozumie że mu prożnuiącemu zwyćięstwo z niebá Pan Bog zesle. Evolare, Außfliegen/entfliegen/ wylatáć. metaph. Hinweg fliegen/ Wylecháć/ wyniść. Evolare ad belli aut fugæ societatem, In Krieg hinweg lauffen / oder sich mit andern in die flucht geben/ Ná woynę iść/ućiekáć z drugimi. Evolare pœnam, Der Straff entrinnen / Ujść karánia. Evolavit oratio, Die Red ist fluchs dahin gefahren / Orácya wyszłá predko. Ēvŏlĭtō, as, avi, ēvŏlĭtārĕ, frequent. Embsig fliegen/ Wylátywáć. Evolatici homines, ap. Plaut. Schnell auffgewüscht/ geschwind fertig / Ludźie predcy/skorzy. Involare, Hinein fliegen/wlećieć. Involare aliquem, einen vngestümmig anfallen/ Wlećieć ná kogo / Popáść kogo. Involare, à Vola deductum, In die Hand fassen / Wziąć w rekę/ściśnąć. Pervolare, Durchfliegen/ Przelećieć. Pervolitare, freq. Prævolare, & Provolare, Voranfliegen / Przebieżeć mieysce. metaph. Eylends vorhin lauffen / Przelatáć/przemijáć. Prætervolare, idem. Rĕvŏlārĕ, Hindersich fliegen/ oder wiedrumb hinfliegen / Zás názad przylećieć. Subvolare, Aufffliegen / flattern/ das ist/ ein wenig fliegen / wie das junge Gevögel/ trochę wzlećieć jáko młode ptászętá zwykły skrzydeł probowáć y do lotu przyzwyczáiáć. Podlećieć. Transvolare, Vberfliegen/ Przelećieć. Transvolitare, freq.

Vŏlō, vīs, vūlt, vŏlŭī, vellĕ, Wöllen/Chćieć. Volo te, subaudi (alloqui) &, Volo te paucis aut tribus verbis, Ich begehr ein wenig mit dir zureden/Proszę ćię ná kilká słow. Velint, nolint, Sie wölle oder nicht/ Rádzi nierádzi. Volo defensam, id est, cupio defendi. Volt, pro Vult, Comicum. Vŏlens, entis, particip. Einem günstig geneigt vnd gutwillig/ Sprzyiáiący. Vŏlūntās, atis, g. fœm. Will/freundliche Neygung /Wola/ sprzyiánie. *Officiosa, propensa, libera, prona.* Vŏlūntātĕ, ablativ. Williglich / guts Willens/ mit Gunst/ Dobrowolnie / Z chećią. Vŏlūntārĭŭs, a, um, Gutwillig /vngezwungen / freywillig/ Dobrowolny. Vŏlūntārĭē, sive Voluntariò, adv. Williglich / freywilliglich / mit willen / Dobrowolnie. Volentia, æ, g. f. idem, quod Voluntas.

Vŏlōnēs, pl. nu. eygene Leut/ die sich zu Kriegszeiten freywilliglich erboten / hernach zu Burgern angenommen/ Zołnierz dobrowolny.

Vōlsēllă, sive Vulsella, æ, g. fœ. ein Rupffzänglein/ Włosowki / kleszczki bárwierskie. Item, Instrumentum pilis è corpore evellendis idoneum. Item, instrumenti Chirurgici genus, quo caro ex vulneribus præcidenda, apprehenditur.

Volva, v. Vulva, Volubilis, v. Volvo.

Vŏlŭcĕr, hæc Volucris, & hoc volucre, Schnell/ behend/ Prętki. Vŏlŭcrĭs, is, g. fœm. Geflügel/ alles was fliegen mag/ Lotny. Vŏlŭcrēs, plu. num. *Vagæ, obscenæ, pictæ, canoræ, avidæ, aereæ, pennipotentes, raucæ, pennigera, pendentes, agrestes, garrulæ, rapidæ, blandæ, blandulæ, querulæ, leves, flellantes, cristatæ, stagnicolæ, cirratæ, fragicolæ, multisonæ, aurivagæ, pennatæ, rapaces, plumiferæ, versicolores, picturatæ.* Invŏlŭcĕr, cris, cre, & Involucris. e, Vnflugbar/ das nicht fliegen mag/ Nielotne zwierzę.

Vŏlŭcră, æ, g. f. ein Geschlecht Graßwürmlins/ das die Weinräben vornen abnagt/ Gąsienicá.

Vŏlūmĕn, inis, g. neu. Theil eines Buchs/ das man auch ein Buch nennet / Część kśięgi. Item, ein zugewundener Brieff / Pápier ábo list zwiniony. Item, ein Wältzung / Obracánie/ wałkowánie.

Voluntas, v. Volo.

Vŏlvō, is, vŏlvī, vŏlūtūm, vŏlvĕrĕ, Libros volvere, Die Bücher blättern/ Kśięgi wártowáć/ Cogitationes volvere, Betrachten/ sinnen/ Myślić/ uważáć. Secum aliquid volvere, idem. Volvens, entis, particip. sive nomen ex particip. Rollend/ wältzend / Obracáiący / wałkuiący. Vŏlvĕndŭs, a, um, Der zu wältzen oder vmbzuwenden ist / oder werden soll/ Ktorego obracáć trzebá ábo ktory obracány ma być. Vŏlūtō, as, avi atum, vŏlūtārĕ, freq. & Vŏlūtŏr, aris, atus sum, vŏlūtārī, deponens embsig wältzen/ taczáć. In luto volutari, Sich im Koth vmbwältzen / Waláć śię w błoćie. Secum animo aliquid volutare, Bey jhm selbs betrachten/ Rozmyśláć. In secreto cum amicis aliquid volutare, etwas heimlich mit den Freunden anschlagen/ handlen/ Náradzáć śię ćicho/ potáiemnie. Vŏlūtātŭs, a, um, particip. Gewältzet/ vmbgetrieben/ Wałkowány/ Obracány. Vŏlūtātŭs, us, g. masc. & Vŏlūtātĭō, g. foe. Wältzung/ Vmbtreibung/ Taczánie.

czánie. Vŏlūtātim, adverb. Mit Waltzung vnd vmbtreibung/Toczkiem. Vŏlūtābrŭm, i, g. neu. Kaathlachen darin sich die Schwein waltzen/walánia mieysce. Vŏlūbĭlĭs, le, Das gewältzet mag werden/Potoczny/obrotny. Fortuna volubilis, Veränderlich/wandelbar Glück/Odmienne/Niestáteczne szczęście. Vŏlūbĭlĭtās, atis, g. fœ. Vmblauff/Potoczność/Obrotność. Fortunæ volubilitas, Vnstetigkeit des glücks/Niestátek. Linguæ volubilitas, Behendigkeit/Ringfertigkeit im Reden/Pretkomowność. Volubilitas verborum_, Schnelle vnordentliche Folg der Wort auffeinander/Prędkość nieporządna w mowie. Vŏlūtābĭlĭtĕr, adverb. Ringfertiglich/ordentlich nacheinander/Potocznie. Advŏlvŏ, is, ādvōlvī, ādvōlūtŭm, ādvōlvĕrĕ, Hinzu wältzen/Przytoczyć. Genibus advolutus, Zun Füssen gefallen/Do nog przypadáiący. Ad ignem advolutus, Zu dem Fewr hinzu gekrochen/Do ogniá przystáwiony. Cōnvōlvĕrĕ, Zusammen winden/wicklen vnd rollen/Zwiiáć/Gniatwáć. Cōnvōlvŏlŭs, vel Convolvulus, li, Ein Würmlein das sich zusammen wicklet vnd rollet/Raup/Gasienicá. Item, ein kleiner Räbwurm/der sich in grüne Räbblätter vnd andere dergleichen einwicklet/Taczáiący się po zielonym liściu winnicznym. Est etiam herba, Glockenblumenkraut/Powoy czárny. Dēvōlvĕrĕ, Abwaltzen oder rollen/Ztaczáć. Devolutus monte præcipiti torrens, ein Wasserfall so von einem gähen Berg herab fält/Rzeká z gory przykrey spadáiąca. Devolvi retro, Hindersich kommen oder getrieben werden/Názad się powrocić. Devolvi ad otium, Lernen müssig gehen/Przyzwyczáić się. Evolvere, Außwältzen/außrollen/erblättern/Wywikłáć/wywiiáć. Evolvere aliunde argentum sibi, per translat. dictú, Geld zu wegen bringen/Dostáć pieniedzy. Evolvere se turba, & ex turba, pro Expedire, & liberare, Sich auß einem Geträng außwicklen/Wywikłáć się z ciżby. Evolvere Poëtas, Erblätteren/erlesen/Czytáć. Non possum evolvere exitum rei, Ich kan den Außgang nicht finden/Ich kans nicht auffwicklen oder aufflechten/Niemogę końcá ználeść. Evŏlūtŭs, a, um, particip. Außgeweltzet/Wywikłány. Evolutio, onis, g. fœ. Außwicklung/Rozwiiánie/wártowánie. Involvere, Vberwinden/oder Zusammen winden/einwinden/uwiiáć/záwiiáć wikłáć. Involuta integumentis nequitia, ein verborgene verdeckte Schalckheit/skryta złość. Itē, Involvere, Auffwältzen/Obwiiáć. Involvolus, idem, quod Convolvolus. Invŏlūcrŭm, i, g. neu. Alles das darinn man etwas verwindt oder verdecket/Windlen/ꝛc. Vmbgewandt/Zawiciè/powłoká. Involucris simulationum tegi, Mit Deckmänteln sich bedeckē/Zmyślániem się táić. Invŏlūcrē, cris, Ein Scheertuch/das einem ein Scheerer vmblegt/der geschoren wird/Táwálnia. Involumentum, inepta dictio in Bibl. pro Involucro. Obvolvere, Verwinden/Obwiiáć. Obvolvere vitium, ein Gebrechen oder Mangel verdecken/Pokrywáć/wymawiáć grzech. Provolvere, Für einem hin wältzen/Wywaláć/zwaláć. Pervolvere, Hin rollen/Przewracáć. Pervolvitur animus, Das Gemüth braucht vnd vbt sich/Vmysł się korci/kręci. Pērvōlūtārĕ, frequ. Pervolutare libros, Die Bücher durchblättern/durchsuchen/Przewártowáć księgi. Provolvere se ad genua, & ad pedes alicujus, Einem zu Fuß fallen/Vpáść do nog komu. Rĕvōlvĕrĕ, Wider vmbhin wältzen/Odwaláć z nowu. Ad communes rerum & generum summas revolventur, Werden widerumb kommen/oder gerathen/Wrocą się/przyidą. Origines revolvere, Die Chronicken fleissig durchblättern/oder durchlesen/Kroniki wártowáć. Rĕvŏlūtŭs, a, um, particip. Vmbgerollt/wieder gekehrt/Wrocony/obrocony názad. Irrĕvŏlūtŭs, a, um, ut: Irrevolutus liber, Das nie gelesen/noch kein Blatt nie vmbgekehrt ist/Księgá niewártowána. Sūpērvōlvĕrĕ, Vberher etwas hinwältzen/Taczáć nád czym.

Vōlvŏlă, æ, g. fœ. id est, Volvox.

Vŏlūptās, atis, g. fœ. Wollust/Ergetzlichkeit/Wollgefallen/Rozkosz/uciechá. *Alacris, dulcis, læta, dia, blanda, inanis, improba, Venerea, damnosa, infamis, grata, inimica virtuti, curarum ignara, amica, turpis, titillans, cuncticina, comis, jucunda, desidiosa, conjuncta luxu, mulcens, blandiens, tripudiosa, illectrix, prodiga, mortifera, fragilis, insatiabilis, vitiosa, noxia, temporalis, studiosa, mater scelerum, cæca, scelerata, petulans, fervens, malesana, furibunda, insidiosa, mellita, fugax, effrena, ingeniosa, furiosa, libidinosa, obscena, servilis, infortunata, amœna, svavis, gestiens, delicata.* Hæc mihi sunt voluptati, Diese Ding bringen mir Lust vnd

Frewd/

Frewd / Rzeczy te mie cieszą. Vŏlŭptŭōsŭs, a, um, Wollustig/auff Wollust ergeben/Roskoszny/ lubieżny. Vŏlŭp, per apocopen, vel volupe, id est, Delectabile, Volupe est, Es ist meines Hertzen Lust / uciesżna rzecz iest. Vŏlŭptārĭŭs, a,um, Lieblich oder lustig/ Roskoszniczy. Locus voluptarius, Lieblich oder lustig orth / Mieysce roskoszne/ ucieszne. Homo voluptarius, Der der Wollust zugethan ist/ Roskosznik. Voluptabilis,le,id est,Gratus,Voluptuosus,obsoletum.

Vŏlvŏx, vōcĭs, g.masc. Vermis qui & Convolvolus dicitur, v. Volvo, vel Volucra.

Vŏlūtă, æ, g.f. Figolen/das ist/Blumwerck/wie es die Tischmacher auff Tafflen zur Zierd machen/ Vmbgewältz/ schier wie Jacobs Muschlen/ Zwitiánie / jákie ná Tásarzkey álbo sznicerskey bywa robocie.

Volutabrum, Volutatim, Voluto, v. Volvo.

Vŏmĕr, mĕrĭs, g.m. vel Vŏmĭs, is, g. m. Ein Pflugeysen/Lemiesz/Rádło. *Attritus, obtusus, uncus, pressus, durus, ferreus, aduncus, impressus, rigidus, obuncus, ponderosus, fertilis, scaber, pandus, pronus.*

Vŏmĭcă, æ, g. fœ. ein Geschwär/Eyterbeule/ Rána/ Wrzod.

Vŏmŏ, is, vŏmŭī, vŏmĭtŭm, vŏmĕrĕ, Speyen/ kotzen/sich erbrechen/die Speiß wieder geben/ Womitowáć/ Blwáć. Vŏmĭtŭr, impers. Man bricht sich/ Womituie. Vŏmĭtŏ, as, vŏmĭtārĕ, Sich offt erbrechen / Womitowáć często. Vŏmĭtŭs, ūs, m. & Vŏmĭtĭŏ, onis, g. f. Das kotzen/ oder erbrechen / Womit. Vŏmĭtōrĭŭs, a, um, Das kotzen macht/ Womitowy. Vŏmĭtŏr, oris, g.m. ein Kotzer/Brecher/ Bluy. Evŏmŏ, is, ēvŏmŭī, ēvŏmĭtŭm, ēvŏmĕrĕ, Herauß brechen/außkotzen/ Wywomitowáć. Evomere virus acerbitatis apud aliquem, Bittere Wort außstossen/ Wylewáć gniew przed kiem.

Vŏpīscŭs, sci, g. m. dicitur is, qui ex duobus conceptis, uno abortu excluso, ad partum legitimum reducitur.

Vŏrŏ, as, avi, atum, vŏrārĕ, Fressen/schlinden / żrzeć. Hamum vorat, Verschlingt den Angel/ Zjada wedę. Literas vorare, Begierig lernen/ Vczyć się pilno. Vŏrātĭŏ, onis, g. f. Verschluckung/Verschlindung/ Zrzenie. Vŏrāx, ācis, adject. Fräſſig / Obżárty. Vŏrācĭtās, atis, g. fœ. Fräſſigkeit/ Obżárstwo. Dēvŏrŏ, as, dēvŏrārĕ, Verschlucken/verschlingen/ Zeżreć/ Zieść. Devorare, ad alia transfertur, ut: Devorare pecuniam, Sein Geld verschlucken/ Pieniądze przemárnowáć / Pożreć. Libros devorare, Die Bücher verschlucken/ das ist/ Begierlich studiren/ Księgi pilno czytáć. Devoratæ urbes, versunckene/ verfallene Städte/ Miástá przepádłe. Dēvŏrātŏr, oris, g. masc. pro Comedone in Bibl. ein Fraaß/ Żárłok. Dēvŏrātrīx, īcis, g fœ. ibidem. ein Verschlinderin/ Pożeráiąca. Dēvŏrātĭŏ, onis, g. fœ. Verschluckung/ Pożeránie. etiam in Bibl.

Vŏrāgŏ, ĭnĭs, g. fœ. ein Wirbel/ tieff Loch oder Schlund/ wirblend Wasser/ Wir/ Przepáść/ Topiel. *Vasta, atra, stagnans, tenebrosa, sinuosa, hians, fumosa, horrifica, horrenda, dira, præceps, obscura, horribilis, rapida, insatiata.* Vorago patrimonij, Verschlinder seines vätterlichen Erbs/ żárłok/ Ktory swoie dobrá pożárł. Vŏrāgĭnōsŭs, a, um, Wirbelächtig / voll tieffer vnd grundloser Löcher/ Przepáścisty/ Wirowáty.

Vorsura, idem quod Versura, vide Verto. Vortex & Vorto, vide ibidem.

Vōs, vĕstrŭm, vel vĕstrī, vōbīs, pronomen pl. nu. à Tu, Ihr/ Wy. Vōsmĕtĭpsī, pro Vosīpsī, pl. nu. Ihr selbs/ Wy sámi.

Votum, vide Voveo.

Vŏvĕŏ, es, vōvī, vōtŭm, vŏvērĕ, Geloben/ ein Gelübd thun / Poślubić co. Castitatem vovere, In Keuscheit geloben zu leben / Poślubić dziewictwo. Vōtŭs, a, um, particip. Gelobt vnd verlobt/ ślubowány/ Poślubiony. Vōtŏ, as, are, Calepin. sine auth. frequent. Vōtŭm, i, g. n. Gelübd/ ślub. *Pium, lustrale, supplex, pavidum, cupidum, avarum, somniculosum.* Item, Votum, ein Wunsch / Żądánie / Winsz. Vota facere, Wünschen/ mit Gelübd werben/ Życzyć/ ślubowáć/ Winszowáć. Reddere vota, Sein Gelübd leisten vnd vollbringen/ ślub wypełnić. Solvere vota, idem. Vōtīvŭs, a, um, Verlobt/gelobt/ Pożądány/ Poślubiony. Verba votiva, Wort damit man ein Gelübd thut/ Słowá poślubne. Dēvŏvĕŏ, es, dēvōvī, dēvōtŭm, dēvŏvērĕ, Verheissen vnd geloben/ ślubowáć/ Oddáć się. Devovere se amicitiæ, Sich einem zum Freund ergeben / Oddáć się w przyiaźń. Devovere se, Sich mit Gelübd verbinden/ Oddáć się ná co. Devovere aliquem, Einen verfluchen/ Przeklináć. Dēvōtŭs, a, um, particip. Eingeweyhet/ ergeben/ Poślubiony. Item, Dēvōtī, pl. nu. Ei-

nem gantz vnd gar zu dienen ergebene/Poddáni. Item, Der Gottseligkeit vnd Andacht ergebene/ Nabożny. Devotus & donatus studijs, Gantz vnd gar der Lehr ergeben/ Cále nauk pilnuiacy. Dēvōtĭō, onis, g. f. Ein Gelübd vnd Pflicht/ Zuneygung/ Göttliche Andacht/ Poślubienie/ Nábożeństwo. Item, Dēvōtĭōnēs, pl. nu. Verfluchung/ przeklectwo. Dēvōtō, as, dēvōtārĕ, frequentat. Dēvōtōrĭŭs, a, um, ut: Carmina devotoria, Sprüch damit man einen verflucht/ od beschwert/ Wierße/ słowá przeklináiace.

Vōx, vōcĭs, g. f. Stimm/ Głos. *Liquida, tremula, resona, crepula, canora, organica, garrula, querula, concinna, melliflua, clamosa, arguta, svaviloqua, stentorea, dulcisona, ferrea, blanda, acuta, tinnula, clarisona, flatilis, deducta, vocalis, melica.* Absonus voce, Mißhällig/ Głosu nieprzyiemnego. Inflexa vox miserabilem sonum, Auff erbärmlichen Thon geneigte Stim/ Głos żáłobliwy. Mollis vox, Weibische/ milte/ schwache Stim/ Głos niewieści/ Słáby. Una voce, einhelliglich/ Jednym głosem. Atque hæc una vox omnium est, Das ist jedermans einhellige Rede/ To wßyscy iednostáynie mowią. Audire & reddere voces notas, Mit einem freundliche Red halten/ Mowić z soba po przyiacielsku. Vōcŭlă, æ, diminut.

Upĭlĭō, ōnĭs, positum est à Virgilio pro Opilione, ein Schaaffhirt/ Owczarz.

Upŭpă, æ, g. fœ. ein Wydhopff/ Dudek. Pro meretrice quoque accipitur.

Urănōscŏpŭs, i, g. masc. Piscis ita dictus ab oculo, quem in capite habet, ita situm, ut eo cœlum intueri videatur: aliàs Callyonimus dicitur.

Urbanitas, Urbanus, vide Urbs.

Urbs, ūrbĭs, g. fœ. ein Stadt/ Miásto. ūrbēs, pl. nu. *Turrigeræ, magnificæ, validæ, capaces, præcinctæ mœnibus, turritæ, egregiæ, caducæ.* Urbs, aliquando ponitur pro Civibus. Urbs libera, Ein freye Stadt/ Miásto wolne. Urbĭcŭlă, æ, dimin. ūrbĭcŭs, a, um, Das zu der Stadt gehört/ Mieyski. ūrbĭcārĭŭs, a, um, pro Urbano. Calep. sine auth. ūrbānŭs, a, um, Städtisch/ dz zur Stadt gehört/ Mieyski. Item, Züchtig/ höfflich wol vnterwiesen/ Obyczáyny/ Żártowny. ĭnūrbānŭs, a, um, Vnhöfflich/ Nieobyczáyny. ūrbānĭtās, atis, g. fœ. Höffligkeit/ Obyczáyność. ūrbānē, adverb. Vnhöfflicher weiß/ Nieobyczánie. ūrbānātĭm, adverb. Städtischer weiß/ Po mieysku.

Obsoletum. Sŭbūrbĭă, orum, g. n. pl. num. Ein Vorstadt/ Przedmieście. Sŭbūrbānŭm, i, g. neut. ein Hoff oder Meyerhoff nahe bey der Stadt/ Folwárk przed miástem. Sŭbūrbānă, orum, pl. n. tant. Vorstadt oder Dorff nahe bey der Stadt gelegen/ Przedmieście/ Folwárk przed miástem. Sŭbūrbānŭs, a, um, ut: Ager suburbanus, Ein Ackerfeld nahe bey der Stadt gelegen/ Przedmieyska rola. Sŭbūrbānĭtās, atis, g. fœ. Nachpaurschafft der Vorstädt/ Przedmieście.

Urcĕŭlārĭs, is, Herba, quæ alias Pedicum dicitur, Peterskraut/ Pomurne ziele.

Urcĕŭs, g. masc. Ein Wassergeschirr/ als ein Krug vnd dergleichen/ Wiádro/ Dzbánek. *Æneus, aquarius, urnalis, rotundus, fictilis.* ūrcĕŏlŭs, li, dimin. Krüglein/ Kruzyk.

Urēdō, dĭnĭs, Der Mülthaw/ ist ein Plag der Kräuter/ Bäume vnd Saat/ Zágorzenie ziół/ Srzezogá. It. Das brennen/ als Nesselkraut/ rc. Palenie ziół iáko od pokrzywy/ rc.

Urēthērēs, g. m. pl. nu. in singulari ūrēthĕr, ērĭs, sunt meatus oblongi, per quos urina à renibus in vesicam defertur.

Urgĕō, es, ūrsī, ūrsŭm, ūrgērĕ, Treiben/ ängsten/ trengen/ nöthigen/ Nálegáć/ Przymußáć. Urget me somnus, Der Schlaff tringt mich/ Sen mie morzy. Necessitas urget, Die Noth tringt/ Potrzebá przymußa. Item, Urgere, Bemühen/ Konáć co. ūrgēns, entis, particip. Tringend/ Przynagláiacy. Adūrgĕō, es, ădūrsī, ădūrsŭm, adurgere, & ĭnūrgērĕ, Fast nöthigen vnd treiben/ Náglić srodze.

Urĭcă, æ, g. fœ. Commune satorum omnium vitium, sed maximè Ciceris.

Urīgō, gĭnĭs, g. f. Brand an Geschweren/ durch brennend Artzney/ Palenie wrzodu.

Urīnă, æ, g. fœ. Harn/ Bruntz/ Mocz. *Spurca, olens.* Urina genitalis, Natürlicher Samen/ Násienie przyrodzone. Urinam facere, vel reddere, pro Meiere. ūrīnō, as, ūrīnārĕ, id est, urinam facere, Bruntzen/ harnen/ Mocz pußczáć. Item, Urinare vel Urinari, depon. Vnter dem Wasser schwimmen/ Nurkiem pływáć. ūrīnātŏr, oris, g. m. ein Taucher/ der vnter dem Wasser schwimmen kan/ Nurek/ nurkiem pływáiacy.

Urinum ovum. Ovum irritum, & inefficax, quod citra coitum editur: ut cùm fœminæ sese mutuò insiliunt, Ein Ey welches von Hännen

kompt

kompt die keinen Hanen haben / Jáie zálegke.

Urnă, æ, g. fœ. ein Wassergeschirr/Schöpffeymer/ ein Gelte/Wiádro. *Olearia, capax, obliqua, parva, fluminea, fictilis, inflexa, aurata, humens, rorans, undans, mersatilis, roratilis, gelida, marmorea, patula, cava, rimosa, lutea, pluvialis, imbrifera, vestalis, silens, infelix, pullata.* Item, Urna, War vor zeiten ein irdner Haafen/oben eng/darein man deren Namen warff/vnter denen man etwas mercken / oder das Loß versuchen wolt/ Gárniec glinány zágardlisty do Losow rzucánia/ Od Rzymian zażywány. Urna imaginis mortui, Ein Haafen darin man die Aschen der verbrenten Todten inhielt/ Náczynie ná popiol umárlego. ūrnārĭŭm, ij, g. n. Wasserhaafen Geställ/darauff man die Wasserhafen stellt/ Wiádrowy stol/ Pomywádlnik. ūrnŭlă, æ, dim.

Urō, ūrĭs, ūssī, ūstŭm, ūrĕrĕ, Brennen/Palić. Uri virgis, Mit Ruthen gestrichen werden / Być śieczonym rozgámi. Uror virga, Ich werde mit Ruthen gehawen / śieka mie. Uro hominem, metaph. Ich mühe jhn/ Ich ängstige jhn/ Dokuczam mu. ūrĭtō, as, are, frequent. Obsol. ūstŭs, a, um, Gebrennt/Palony/Spalony. ūstŭlō, as, ūstŭlārĕ, Brentzlen/Opalać. Antiquum. ūstĭō, onis, g. fœ. Brand/ Pálenie. Item, Das brennen mit heissem Eysen/ Kauteryzowánie. ūstor, oris, g. m. Verbrenner/Pálacz. ūstrīnă, æ, g. f. Ein Schmeltzofen/Piec do smelcowánia. Item Ein Orth da die Schmiede jhr Eysen glüend machen/ ein Schmitt/ Komin kowálski w ktorym żelázo rozpála. Adūrō, is, ădūssī, ădūstŭm, ădūrĕrĕ, fast brennen/anbrennen/ besengen/ Opaláć / Przypaláć. Cibus adustus, Angebrennte Speiß/ Potráwá przypalona. Adūstĭō, onis, g. f. Brand/Brunst/Przypalánie. Hic cibus sapit adustionem, die Speiß brentzlet / Przyswędzona Potráwá. Ambūrĕrĕ, Anbrennen/ vmbbrennen/ Opalić. Fulminibus ambustus, Vom Blitzverbrennt/ Piorunem opalony. Cōmbūrĕrĕ, Verbrennen/Spalić. Cōmbūstĭō, onis, g. fœ. Verbrunst/Spalenie/ in Bibl. Cōmbūstūră, æ, g. f. in Bibl. insolens. Dĕūrĕrĕ, Abbrennen/ Spalić. Exūrĕrĕ, verbrennen/Spalić. Exūstŭs, a, um, Verbrent/Spalony. Exūstĭō, onis, g. fœ. Exustio solis, Grosse Hitz der Sonnen / Zápał słoneczny. ĭnūrĕrĕ, Ein vnd anbrennen / Wypalić. Inurere infamiam alicui, metaph. Einem ein Schand anthun / Niesławe komu zjednáć.

Pĕrūrĕrĕ, Außbrennen/verbrennen/Przepaláć/ Przepárzyć. Perurere cor alicujus, Einem das Hertz beleydigen / Záfrásowáć. Perustus homo & inanis, Außgedörret/ Zágorzáły. Præūrĕrĕ, Vornen Brennen/ oder übel brennen/ Opalać. Præustum, vornen angebrandt/Opalonego co. Sŭbūrĕrĕ, Ein wenig brennen/ besengen/ Przypalić.

Uropygium, vel Orŏpȳgĭŭm, ij, g. n. Der Bürtzel / als an Hünern vnd anderm Gevögel daran die Schwantzfederen stehen/ Guzicá.

Urpīx, īcis, Instrumentum rusticum.

Urrūncŭm, i, g. neu. Stielfäsen/das zwischen den Hälmen vnd ähern ist/ minder dañ ein Korn/ Zdźbłá wierzch.

Ursŭs, i, g. m. Ein Bär/ Niedźwiedź. *Informis, armatus ungvibus, turpis, avidus, raucus, præceps, Caledonius, rigidus, gravis, Lybicus, trux, crudus, villosus, rabidus, deformis, terribilis, rapax, Numidicus, tristis, ferox, atrox, minax, Erymantius, sævus, Numida, omnivorus.* Ursă, æ, g. f. Ein Bärin / Niedźwiedzicá. Item, Sydus cœleste, Hörwagen/ Woz niebieski. *Lybistis, Hyperborea, Pannonis, Erymanthis, Mænalis, Parrhasis, Getica, Parrhasia, Lycaonia, Cynosuris, Plaustriluca, Nonacrina, glacialis, algens, frigida, Cretis, frigens, Calistonia, Citeis.*

Urtīcă, æ, g. f. Nesseln/sonderlich Brennesseln/ Pokrzywá. *Mordax, trux, mordens, aspera, acris.* Urtica mortua, Taubnesseln / Pokrzywá martwa/głucha. Item, Urtica, ein Gattung Meerfisches/ Pław ábo ruch morski nieczuły.

Urvŭm, i, g. n. Pflugstertz/Przynogá płużna.

Urŭs, i, g. m. ein Wilder Ochs/ Tur.

Usĭă, æ, g. f. id est, Essentia. Aliquando pro Materia. Aliquando pro Natura accipitur.

Usio, Usitatus, Usitatè, vide Utor.

Uspĭăm, adverb. Irgends/Etwan an eim Ort/ Gdźie. Usquam idem. Nusquam & Nusquiam, Nirgends/ Nikedy.

Usquĕ, Præposit. Biß/Aż. A cunabilis usque, Von Kindheit auff / von der Wiegen her/ Aż od dźiećińſtwá. Usque à pueris, idem. Usque dum inveniretur, Biß das es funden würde / Aż go náleźiono. Usque, adverb. id est, Assiduè, vel iugiter. ūsquĕādĕō, So sehr/Ták bárzo. Ponitur aliquando pro Tandiu. ūsquĕdŭm, Bis daß/ Poki/ Aż. ūsquĕquāquĕ, adverb. id est, Passim,

Assi-

assidue, semper, Allenthalben/wszedy. ūsquĕquō, adv. Bis wenn/Bis auff welche Zeit/Poki/Az.

Ustio, Ustrina, Ustulo, Ustus, v. Uro. Usualis, Usuarius, Usucapio, Usura, Usurpo, Usus, Ususfructus, Utensile, vide Utor.

Ut, Conjunct. causalis, Daß/ das ist/ Damit/ Aby. Aliquando adverb. temporis: Ut hæc audivit, so bald er das gehört hat/ Ják to uslyszał/ Ut vales? Wie gehets dir? Jáko sie masz? Ut sæpè evenit, Wie offt geschicht/ Jáko czesto bywa. Ut nunc sunt mores, Nach dem jetzt der Gebrauch ist/ Jáko teraz jest zwyczay. Ut par est, Wie es billich ist/ Jáko słuszna. Ut potest, Wie es möglich ist/ Jáko mozna. ūtcūnquĕ, adverb. Utcunque animo collubitum est meo, Wie es mir geliebt/ Jáko mi sie kolwiek podoba. ŭtī, adverb. vel conjunctio, Als wie/ Auff daß/ Jáko zeby. ūtpŏtĕ, adverb. confirmandi, Angesehen/ Poniewaz/ Jáko. Utqui, Als die/ Ják to. Ut maximè, Zum meisten/ Nawiecey. Ut quid? Warumb? Wie das? Czemu? ŭtŭt, Gott gebe wie/ Jákokolwiek.

Utĕr, utră, utrŭm, Welcher von den zweyen/ Ktory ze dwu. Neuter utri invidet, Es mißgönnet einer dem andern nicht/ Jeden drugiemu nie zazdrości. Uter, adverb. Welcher von jhnen? Ktory z nich. ŭtĕrlĭbĕt, adject. Welchen von zweyen man wil/ Ktory kolwiek ze dwu. ŭtērquĕ, utrăquĕ, utrūnquĕ, Beyd der eine vnd der ander/ Obá. Uterque alteri objicit, Der ein verweists dem andern/ jeden drugiemu zádáie. ŭtērvĭs, utrăvĭs, utrūmvĭs, Welchen man von den zweyen wil/ Ktorykolwiek ze dwu. Utrīnquĕ, Von beyden seyten/ Beydertseyts/ Z obu stron. Utrīnsĕcŭs, Zu beyden seyten/ Ná obie stronie. Utrō, adverb. ad locum, Auff welche seyte man wil/ W ktora strone kolwiek. Utrōbī, sive Utrubi, An welchem auß den zweyen Orthen/ Ná ktorem mieyscu. Utrōbīquĕ, An beyden orthen/ Ná obu mieyscách. Utrōquè, idem.

Utĕr, tĕrī, & ŭtĕrŭs, i, g. masc. Beermutter/ Zywot niewieśći. Item, Uterus, pro Ventre. *Tumens, mollis.* ŭtērcŭlŭs, li, dimin. ŭtrĭcŭlŭs, Hülsen an allerley Körnern/ kupiná/ Szupinká. Item, Das erste Blüetknöpfflein/ so weder auffgangen noch beschlossen/ Pak/ Pakowie. ŭtĕrīnŭs, a, um, ut: Frater uterinus, Ein Bruder von einer Mutter geboren/ halber Bruder/ Brát iedney mátki á od inszego oycá.

Utĕr, utrĭs, g. m. Schlaug/ oder zusamen genähete Haut/ darinn man Wein/ Oel/ 2c. fasset/ Kubek skorzány. *Vinarius, ventosus, inflatus.* Utrĭcŭlārĭŭs, ij, g. m. ein Sackpfeiffer/ Gaydá.

Utilis, Utilitas, Utiliter, vide Utor.

Utĭnăm adverb. optantis, Ey gas wolte Gott/ O daß/ By/ Boday. Utinam Deus ita faxit, O daß es Gott also gebe/ Boze day to. Utinam saluti nostræ consulere possimus, Wolte Gott das wir möchten vnser Heyl schaffen/ Bodaysmy mogli o swoim wybáwieniu rádźić.

Utĭquĕ, adverb. affirmandi, Gewißlich/ ohn zweiffel/ Nemlich/ warlich/ Wzdam/ Bez watpienia/ Przynamniey.

Utŏr, ūtĕrĭs, ūsŭs sum, ūtī, deponens, Gebrauchen/ nützen/ Vzywáć/ Záżywáć. Uti aliquo familiariter, Mit einem in vertrawter Freundschafft leben/ Żyć z kim przyiacielskie. Nimis stultè amicis uteris, Du brauchest deine Freunde zu närrischen Sachen/ Názbyt błazensko zyiesz z przyiacioły. Aura uti, dicuntur naves, Guten Wind haben/ Dobry wiátr mieć. Consilio uti, Rath brauchen/ Rády záżyć. Horis uti, Seine fürgeschriebene Zeit zu Nutz anlegen/ Czásu swego záżyć. Utor illis ut meis, Ich brauchs wie mein eygen/ Záżywam ich/ iák swoich. Ratione uti, Vernunfft brauchen/ Rozumu záżywáć. Via populi uti, Die gemeine Straß gehen/ Iść drogą pospolitą. ūtēndŭs, a, um, Zu gebrauchen/ Ktorego trzebá álbo moze záżyć. ūsĭtō, as, ūsĭtārĕ, frequent. Offt brauchen/ Vzywáć czesto. ūsĭtātŭs, a, um, Gebräuchlich/ Zwyczáyny. ĭnūsĭtātŭs, a, um, Vngebräuchlich/ Niezwyczáyny. Inusitatè, quod & ĭnūsĭtātō, adv. Vngebräuchlich/ vngewöhnlich/ Niezwyczáynie. Illud inusitatum & sæpe repudiatum refers, das jenig/ so vor nie gebraucht/ bringstu auff die Bahn/ Niezwyczáyna rzecz wnosisz. ūsŭs, ūs, g. masc. Brauch/ Vzywánie/ Zwyczay. *Experiens, sagax.* In usu esse, Im Brauch seyn/ Być w zwyczáiu/ w uzywániu. Usui esse, Zu Gebrauch kommen/ etwar zu dienlich seyn/ Być pozytecznym/ Przydáć sie. Si quid usu venerit, Wo es sich begebe/ ode/ wo es von nöthen were/ Jesli bedźie potrzebá. Usu venit, Es begibt sich oder schickt sich/ Przypada/ Tráfia sie. It. Usus, Gemeinschafft/ Kundschafft mit einem/ Społeczność/ Obcowánie. Quotidianus usus, Tägliche Beywohnung/

Rozdo-

Uſus mihi magnus cum eo, Ich hab viel gemeinſchafft mit jhm/ Mam znim przyiaźń záwárta. ūsĭō, onis, g. f. idem quod uſus. Uſus fructus, us, g. m. Nutzung oder Genieß eines dings/ deß Eigenſchafft einem andern zugehört / Nutzung frembder Güter / Dźierżáwá cudzych dobr. ūsūră, æ, g. fœ. Brauch/ Genieß/ Nutzung / używánie. Uſura falſi gaudii frui, Sich vergebens frewen/ Dármo ſię weſelić. Uſuram hujus lucis eripere alicui, Einem die Nutzung des Lebens nehmen/ Zábić. Item Uſura, Wucher/ Lichwá. *Vorax, dulcis.* ūsūrārĭŭs, a, um, Wucherig/ Lichwiárſki. ūsūrārĭŭs, ij, g. m. ein Wucherer/ Lichwiarz. ĭntĕrūsūrĭŭm, ij, g. neu. Der Nutz vnd gewinn des Wuchers/ Pożytek z lichwy / Ptát/ Intereſſá. ūsŭālĭs, le, & ūsŭārĭŭs, a, um, Das gebraucht oder genutzt wird / używálny/ Rozchodowy. Usŭcăpĭō, capis, ūsūcēpī, ūsūcāptŭm, ūsūcăpĕrĕ, Jhm durch langen Brauch vnd Beſitzung etwas zueignen/ Dawnośćią używánia prawá doſtáć. ūsūcăpĭō, onis, g. fœ. Eigenſchafft durch langen Brauch erlangt/ Dawnośći używánia práwo. ūsūrpō, as, avi, ūsūrpārĕ, Im Brauch haben / offt brauchen/ używáć. Nomen civitatis uſurpare, Sich einer Stadt Bürger nennen / Vdawáć ſię zá mieſzczániná jákiego miáſtá. Dictum alterius uſurpare, Eines andern Spruch brauchen / Vżywáć czyiey mowy. Jus uſurpare, Mit Recht jhm etwas zu eignen / Przywłáſzczáć ſobie prawnie rzecz jáką. ūsūrpātĭō, onis, g. fœ. Gewonheit / Brauch/ Vżywánie. Abūtŏr, ăbūtĕrĭs, ăbūsŭs ſum, ăbūtī Mißbrauchen/ źle záżywáć. Abuti, translatum ad res incorporeas, vt: Abuti alicujus patientia, eines andern Geduldigkeit mißbrauchen/ Vżywáć ná złe czyiey ćierpliwośći. Legibus ad queſtum abuti, Die Geſatz auff ſeinen Nutz ziehen vnd mißbrauchen / Práwem kupczyć. Abutendum ſe permittere, Sich laſſen mißbrauchen / Dáć ſię popſowáć. Abuti, Veteres etiam paſſivè dixerant. Abuti operam, &c. antique dicitur cum Accuſativo. ăbūsŭs, us, g. m. Mißbrauch/ Vżywánie złe. ăbūsĭō, onis, g. fœ. Mißbrauchung / Vżywánie złe. ăbūsīvē, adv. Mißbräuchig/ Niewłaśnie/ źle.

Vtricularius, Vtriculus, vide Vter, tris, Vtrinque, Vtro, Vtrobique, Vtroque, v. Vter, a, um. Vtrum, adverb. interrogandi, Jeśli/ Iza. idem quod num. Vtut, vide Ut.

Uvă, æ, g. f. Weinräb/ Grono winne. *Rubens, mitis, turgens, ſpumans, viridis, duracina, illuſtris, falerna, picta, penſilis, Methymnæa, racemifera, nitens, tumida, dulcis, pampinea, pendens, tenera, generoſa, prædulcis, odorata, nobilis, Vientana, marcens, ſtillans, delicata, gravida, madens, lævis, aureola, placida, mollis, pendula, agreſtis, frigida, ollaris.* Uvæ penſiles, Auffgehenckte oder gedörrte Trauben/ Groná wiſzace/ poschłe. Uva, pro Vite aliquando ponitur. Item, Uva, ein ſchwarm außgeſtoſſener Immen / der ſich an ein Aſt gehenckt hat / Immenſchwarm an einem Truppel/ angehenckter Immentruppel / Roy pſzczoł. Uva in homine, Das Zäpfflein im Hals / Języczek. Uvæ Apianæ, Muſcateller Thräublein/ Muſzkatowe gałki. ūvĕŭs, a, um, Das von Trauben iſt/ Jágodziány. ūvĭfĕr, ra, rum, Das Trauben trägt/ Jágodorodny.

Uvĭdŭs, a, um, Feucht / Naß / Wilgotny/ mokry. Veſtis uvida, Feuchte Kleider / Wilgotna ſzátá.

Vulgaris, Vulgariter, Vulgo, vide Vulgus, Vulga, idem, quod Bulga.

Vūlgŭs, i, g. m. & Vulgus, i, g. n. Das gemein Volck / Pöfel / oder die Menge / Poſpolſtwo. *Incautum, ſtolidum, fallax, ignobile, incertum, miſerabile, iners, miſerum, imperitum, infidum, malignum, profanum, indoctum, rude, mobile, demens, attonitum, anceps, mutabile, præceps, vile, pavidum, iniquum, invalidum, mordax, humile, loquax, inſtabile, mendax, multifidum, indomitum, inſcium, variabile, agreſte, debile, indocile, futile, vanum, inops, clamoſum, leve, ignarum, trepidum, avidum, inconſtans, naſutum, rebelle, mordens, latrans, imprudens,* Vulgus humile, Niederträchtig/ vnachtbar volck/ Podły lud. Vulgō, adverbialiter poſitum, Gemeinlich/ poſpolićie. vulgò dicitur, vel dici ſolet Man ſpricht gemeinlich/ poſpolićie mowią. Vulgò oſtendere, Offentlich anzeigen/ Jáwnie pokazáć. Vulgò quæſitus, pro Spurio. Vūlgārĭs, re, Gemein/ Poſpolity. Vulgare eſt, Es iſt gemein/ Es iſt ein gemeiner Brauch / Poſpolita ieſt. Vūlgārĭtĕr, adverb. Gemeinlich / Poſpolićie. Vūlgō, as avi, atum, vūlgārĕ, Gemeinlich ſagen/ Allenthalben ſagen / Rozgłáſzáć. Vulgare corpus ſuum, dicitur meretrix, Jederman zu willen ſeyn/ Niezrzadem ſię báwić. Vūlgātŭs, a, um, partic. ſive nomen ex partic. Gemein/ Poſpolity.

lity. Dīvūlgō, as, avi, atum, dīvūlgārĕ, Gemein machen / vnter das gemein Volck außbreiten / Rozgłaszáć. Evulgare, Offentlich außruffen vnd außlassen gehen / månniglich kundbar thun / Wyſłáwić. Pervulgare, Außkůnden / außruffen / jedermann wissen lassen / Rozgłośić. Pervulgare in lucem, ein Buch in offentlichem Truck außgehen lassen / Wydáć księgę. Pĕrvūlgātŭs, a, um, Gemeinlich gebraucht / gewohnt / Pospolity / zwyczáyny.

Vūlnŭs, neris, g. n. Wunden / Ráná. *Hiulcum, crudele, Martium, letale, atrum, acerbum, triste, letiferum, miserabile, pallens, putridum, violentum, immedicabile, gelidum, inconsonabile, sævum, fœdum, crudum, inhonestum, grave, insanabile, infestum, durum, patulum, immane, atrox, asperum, infossum, tremebundum, hians, malum, fatale, stridens, dividuum, mortiferum, periculosum, ferreum, cavum, amarum, miserandum, truculentum, sanguinolentum, cruentum, formidabile, spirans, impium, luctiferum, exitiale, largifluum, mortale, Vulcanium, cæcum, livens, sordidum.* Vūlnĕrō, as, avi, atum, vūlnĕrārĕ, Verwunden / Ránić. Voce vulnerare, Mit Worten verwunden vnd verletzen / Obráźić kogo słowy / Łáyć. Vūlnĕrātŭs, a, um, Verwundet / Rániony. Vūlnĕrātiō, onis, g. fœ. Verwundung / Zránienie. Vūlnĕrārĭŭs, ij, g. m. Wundarzt / Bárwierz. Vulnerarius, a, um, Zu Wunden dienlich / Ránny / do Ran służący. Vūlnĭfĭcŭs, a, um, Das Wunden macht / Rániący. Vulnusculum, li, dimin. Invūlnĕrātŭs, a, um, Unverwundt / verletzt / Nierániony.

Vūlpēs, is, fœ. ein Fuchs / Lis. *Astuta, fallax, alida, dolosa, caudata, scelerosa, sagax, hirsuta.* Vulpēcŭlă, æ dim. ein Fůchslein / Liszká. Vūlpīnŭs, a, um, Fůchsin / Lisi / Item, Vūlpīnŭs, pro Astuto. Vūlpīnŏr, aris, atus sum, vūlpīnārī, Listig außflucht suchen / vnd ein ding trůglich verkehren / Láśić się.

Vūlsūră æ, g. fœm. à Vulsum supino, verbi Vello, Außrupff / das außrupffen / Rwáć / skubáć.

Vūltŭr, turis, g. masc. legitur Vulturis, is, & vūltŭrĭŭs, ij, Avis, ein Geyer / Sęp / Káńiá. *Edax, obscœnus, avidus, dirus, cupidus, pulpans, niger, rapax, Caucaseus, montanus, Prometheus, sævus, prædo.* Vulturius homo, metaph. pro Rapace. Vulturinus, a, um, eins Geyers / Sępi.

Vūltūrnŭs, i, g. masc. Ventus ab Oriente Hyberno flans. *Altitonans, sonorus, cæruleus, rapax,*

Vūltŭs, us, tui, g. m. Weiß / Geberd / Gestalt des Angesichts / Twarz. *Decorus, renidens, pulcer, placidus, lucidus, loquax, niveus, dulcis, placidulus, nitens, rutilus, benignus, candidus, egregius, lacteus, gestuosus, ridens, roseus, nitidus, auratus, serenus, hilaris, sudificus, blandus, venustus, verecundus.* Vūltĭcŭlŭs, dimin. Vūltŭōsŭs, a, um, Mit hőnischem oder vnlieblichen vnd vnfreundlichem Angesicht / zu viel ernsthafftig / twarzy postáwney / niewesoły.

Vulva, æ, g. fœ. Die Beermutter / żywot niewieśći. *Sordida, excavata, tumens, rigida, marcens.* Aliquando pro ore vulvæ accipitur, Fůr das weiblich Glied / Członek białogłowski.

Vxor, oris, g. f. ein Eheweib / Haußfraw / żoná. ūxōrcŭlă, æ, g. f. dim. ūxōrĭŭs, a, um, Des Eheweibs / der Haußfrawen zugehőrig / żenin / niewieśći. ūxōrĭŭs, ij, g. m. Der seinem Weib vnterhånig vnd willfåhrig ist / żenie áż názbyt dogadzáiący.

X.

Xĕnĭŭm, ij, g. n. ein Ehrenschanck / sonderlich gegen einem frembden / Gastschenck / Podárek gośćiowi / poczesne. Xĕnŏs, lat. Hospes, g. m. ein frembder Gast / Gość.

Xĕnŏdōchĭŭm, ij, g. n. ein Spital / Szpital.

Xĭphĭă, æ, g. f. nomen piscis.

Xĭphĭæ, pl. n. Stellæ ex Cometarum genere in mucronem fastigiatæ.

Xĭphĭŏn, vulgò Iris sylvestris, Herba, Klein blaw Schwertel / Mieczyk ziele.

Xȳlŏbālsămŭm, i, g. neu. Balsami arbusculæ lignum, Xȳlŏn, lat. Lignum. Est & frutex, quem Gossipium vocant, Baumwoll / Báwełniáne drzewo Xȳlĭnŭs, a, um, Von Baumwoll gemacht / als Barchet / rc. Báwełniány.

Xȳstŭs, i, g. m. ein breiter bedeckter Gang vnd Ort / zu spacieren vnd kurtzweiligen Vbungen dienlich / Salá. Xȳstŭm, g. n. ein offner Platz vnd Spacierung ohne Tach / Zápaskow mieysce / Podniebie. Xȳstĭcŭs, i, g. m. Athleta.

Xȳtĭŭs, Gemmæ genus.

Z.

Zĕă, g. fœ. Genus frumenti, Speltz / Orkisz.

Zēlŭs, li, g. m. lat. Æmulatio, vel Invidia, Eyffer / Haß / Abgunst / Gorliwość.

Zēlō, as, avi, atum, zēlārĕ, eyffern / ein eyfferige Sorg haben / Gorliwym być / zawistnym być.

Zēlōtēs, is, g. m. ein Eyfferer der keinen andern bey seiner Geliebten dulden mag / ein Eyfferer seines Weibs / W miłości gorliwy / zawistny. Zēlŏtўpŭs, i, idē, oder Eyfferer / Zawistny w miłości. Zēlŏtўpă, æ, g. fœ. Eyfferinn jhres Manns / Zawistna w miłości. Zēlŏtўpĭă, æ, g. fœ. eyfferige Liebe / Zazdrość / zawiść małżeńska.

Zēugm[illegible] atis, g. n. Figura, cum plures sensus vno connectuntur verbo.

Zĕŭs, zĕī, Piscis genus.

Zīgnĭs, is, g. f. Lacertæ species.

Zīnzĭbĕr, beris, g. n. Jmber / Jmbier.

Zizania, æ, g. f. vel Zīzănĭŭm, g. n. Vnkraut / böß Kraut / Kąkol.

Zōdĭăcŭs, i, g. m. ein Circkel des Himmels / in welchem die zwölff Himlische Zeichen / als Wider / Stier / Zwilling / etc. begrieffen seyn / Okrąg dwánaście znákow niebieskich w sobie zámykáiący / przez ktore słońce bieg swoi odpráwuie. *Signifer, obliquus*

Zōĭlŭs, li, proverbio dicitur, Frembder Arbeit Tadler / Obmowcá spraw cudzych. Zoilo quodam Poëta Homeri reprehensore.

Zōnă, æ, g. f. ein Gürtel / Säckelgürtel / Pás / Trzos. *Teres, diversicolor, arta, aurata, signifera.* Zonam perdidit, Er hat kein Geld; Dann im Gürtel trug man vor zeiten das Geld / Zgubił pieniądze: bo w páśie przedtym nosili ludźie pieniądze. Zonæ cœli, metaphoricè dicuntur, Fünff breite Vmbkreyß / darinn der gantze Himmel abgetheilet ist / Pięć krátow świátá. Zōnārĭŭs, ij, g. masc. Gürtler / Gürtelmacher / Páśnik. Zonarius, a, um, vt: Sector zonarius, Säckelabschneider / Beutelschneider / der einem den Gürtel mit dem Säckel abschneidet / Rzezimieszek.

Zōōphtālmŭs, Haußwurtz / Rozchodnik wielki.

Zōpīssă, æ, Pech von Meerschiffen abgekratzt mit Wachs gemengt / Smołá skrobána.

Zōpўrŏn, Herba. Wilde Poley / szorуszek.

Zўgŏstătēs, æ, g. mas. ein Waagmeister in der Stadt / Ważnik.

Zўthŭm, i, g. neu. vel Zythus, i, g. masc. latinè Cerevisia, Bier / Piwo.

FINIS.





Domq. Qrunnd w 2che [illegible]latons b. 11 1236

# APPENDIX DASYPODII,

## CONTINENS HISTORIAS ET FABULAS POETICAS: ITEM NOMINA PROPRIA REGIONUM, INSULARUM, URBIUM, FLUVIORUM, ET MONTIUM, ALIORUMQVE MULTORUM.

A

Arōn, onis, Nomen proprium ſummi Sacerdotis apud Hebræos, qui vnà cum fratre Moyſe Iſraëlitas eduxit ex Ægypto.

Abă, æ, Xenophontis filia. Item, Aba, vel Abæ, arum, Civitas Phocidis. Abāntēs dicuntur incolæ hujus vrbis. Item, Aba, Mons Armeniæ.

Abācǣnă, æ, vel ăbăcǣnŭm, i, Oppidum Siciliæ. Abăcǣnīnī, Einwohner dieſer Stadt/ Obywátele tego miáſtá.

Abacion, & ăbācĭŭm, vrbes Bavariæ.

Abălă, opp. Troglóditarum, non procul à mari rubro. Abălītēs, ſinus exiguus ibid. ſitus.

Abălŭs, Inſula Oceani Germanici.

Abănă, æ, fluv. Damaſci, qui in radicibus Libani exortus, effunditur in mare Syriacum.

Abărĭm, Mons excelſus, dividens terram Amon, & Euphrates à Terra promiſsionis contra Jericho ad Jordanem uſque fluvium protendens radicem.

Aberimon, Regio montis Imai in India, in qua ſylveſtres homines degunt, averſis poſt crura plantis.

Abărĭs, nomen viri, quem ferunt ſagittam, per vrbem terræ circumtuliſſe, nihil omninò veſcentem.

Abăs, antĭs, Rex duodecimus Argivorum Pater fuit Prœti & Acriſij, & avus Perſei, à quo poſtea Argivorum reges Abantiadę dicti. Abas, alius fuit Trojanus quidam comes Æneæ. Abāntĭăs, tiadis, ein Tochter Abantis, oder ſeiner tochter Kind/ Corká ábo wnuczętá Abáſſowe.

Abāntĭs, Inſula, quæ etiam Eubœa dicitur. Abăntēs, plu. num. Die Einwohner derſelbigen Inſul/ Obywátele tey wyſpy.

Abătŏs, Inſula in finibus Ægypti circa Memphim circumdata Stygia palude, in quo ſepultus fuit Oſiris Rex.

Abdēră, vbs Thraciæ & Hiſpaniæ. Abdera pulchra Teiorum colonia, Proverb. Anderſtwo iſt auch gut ſeyn/ Y gdźie indźiey może żyć dobrze/ chleb ieść. Abdērītă, æ, Einwohner dieſer Stadt/ Obywátel tego miáſtá. Abdērītĭcŭs, a, um, vt: Abderitica mens, proverb. Ein toller Verſtandt/ Tępy dowćip. Qui homines à natura ſtupidæ mentis fuêre. Abdērītānŭs, a, um, vt: Abderitana plebs. Abdērītæ, populi Thraciæ, qui cum à muribus & ranis vexarentur, coacti ſunt natalem locum deſerere, & alias ſedes quærere.

Abdon, indeclinab. nomen proprium. Vnus è judicibus Iſraël.

Abdŭă, æ, Fluvius Italiæ.

Abĕăcŭs, Syracorum Rex.

Abenona, Mons Germaniæ circa Wirtenbergenſem Ducatum, in quo oritur Danubius.

Abŏrīgĭnēs, Gens antiquiſsima Italiæ, qui cum Romanis Romam condiderunt. Abŏrīgĭnĕŭs, a, um.

Absȳrthŭs, Colchorum regis filius, & alius Scriptor Græcus.

Abūdĭăcŭm, Vrbs German. non procul ab Auguſta Vindelicorum.

Abuſiacum, Rhetiæ opp. ad Leccam fluvium, Füſſen/ Miáſto w Reciey przy rzece Lecca.

Abȳdŏs, & Sĕſtŏs, i, g. fœm. Duo opp. in introitu Helleſponti, dicitur & Abytum, i, g. neu. *Oſtriferum, Leandrium, antiquum.* Abidæus, & ābȳdēnŭs, a, um, nomen patrium Leandri. Abydum ne temerè, ſc. naviges, Gib dich nicht muthwillig in Gefahr/ Niewdáy śie w niebeſpieczeńſtwo bez ſłuszney przyczyny. Abȳdǣnă, pl. nu. Vnnöthige/ vnnütze Sachen/ Rzeczy niepotrzebne. ab Abydenorum mollitia & laſcivia nomine ducto. Abydæna illatio, Proverb. ein mühſeliger vberlegener Einwurff/ Zádánie trudne.

Abylă, Mons in Africa, una columnarum Herculis. Ptolomæo Abylis dicitur.

Acădēmĭă, æ, fuit locus nemorosus, mille passibus distans ab Athenis, & ab Academo quodam heroë denominatus. *Sancta, umbrifera.* In hoc loco fuit villa, ubi Plato natus & philosophatus est. Unde Academici Philosophi dicti sunt, qui Platonem sequebantur. Erant enim novi Academici, qui nihil affirmabant, & nihil sciri posse asserebant. Item, Academia fuit villa M Tull. in Campania juxta Puteolos. Acădēmĭcŭs, a, um, ut: Secta academica.

Acărnŏn, Mons Atticæ lapidosus. Quandoq; Fluvius. *Vagus, corniger, durus, asper.*

Accaron, urbs Palæstinæ in Judæa.

Acca Laurentia, Faustuli uxor, quæ Romulum & Remum lactavit, & materna solertia gubernavit. Hæc vocata est Lupa, eò quod nobile scortum fuerit: Vocantur enim scorta lupæ ob avaritiam, cujus causa pudicitiam prostituêre, & cellæ earum lupanaria.

Acĕsīnŭs, ein Fluß Indiæ / an welchem Rohr wachsen vnsaglicher grösse / Rzeká w Indiey/ gdźie trzćiná srogá rośćie. Tantæ magnitudinis, ut singula internodia incolis præstent vicem navigij, darin auch Edelgestein zu finden/ Gdźie tež kámienie drogie śię znáyduią.

Acēstēs, is, Filius Crinisis fluminis, ex Ægista muliere Trojana, Rex factus Siciliæ. *Dardanius, Troja generatus, Hectoreus, Siculus.*

Achæmĕn, Primus Rex Persarum. *Dives.*

Achāĭă, æ, Ein Theil des Griechenlands / jetzt Morea genandt / Część Greciey / ktora teraz Morea zową. *Danaa, Ægialis, Ægialæa.* Achæus & Achīvŭs, Item, Achāĭcŭs, a, um, Das aus dem Land ist / Griechisch / Rodźic z tego kráiu / Greczyn. *Infensus Teucris, pugnax, sævus, unctus.*

Achāntŭs, i, fuit puer regius, conversus in arborem. Est item spina Ægyptia semper frondens. Epith. vide in Appell.

Achātēs, æ, fluv. Siciliæ. Item, Gemma, Agstein / Achátek kámień. apud illum fluvium primò reperta. Fuit quoq; Achates secundùm Virg. lib. 1. & 6. comes Æneæ. *Fidus.*

Achĕlōŭs, Ætholiæ Rex, & fluvius ab eodem sic dictus. *Calydonius, tumens, Naupactæus, turbidus, deformis, luctator, undosus, Ætolus, Acarnanius.* Hoc nomen à Veteribus quoq; pro quavis aqua usurpatum est, quod hic fluvius omnium primus post diluvium terram eruperit. Poëtæ fabulantur filium fuisse Oceani & terræ, gemino cornu insignitum, certasseq; cum Hercule pro Deianira, filia Oenei regis Calidoniæ, & ad extremum excusso altero cornu superatum in fluvij formam transijsse. Achĕlōĭŭs, a, um, quod modò possessivum est, modò pro Aqueus ponitur.

Achĕrŏn, ontis, Poëtæ dicunt esse Cereris filium, & fluvium inferorum, ein Höllischer Fluß / piekielne jezioro. *Avarus, Tartareus, imus, adustus, profundus, mæstus, nefastus, durus, ferox, ater, languidus, miser, opacus, infernus, piceus, tristis, mortuus.* Secundùm Plin. est fluvius Lucaniæ, & locus juxta Avernum lacum, ut Servius autem scribit esse locú in Campania montibus septum, ubi Necromantia exercebatur. Accipitur etiam pro Inferni loco, die Höll / piekło. Acherusius, & Achĕrōntĭŭs, a, um. Achĕrōntīnī, Populi juxta Acherontem fluvium habitantes. Achĕrūsĭă, æ, & Achĕrūsĭs, sidis, vel sĭdŏs, g. f. palus juxta Comas oriens ex Acheronte. Item lacus Thesprotiæ in Epiro, ex quo lacu profluit amnis Acheron, qui in Ambratium sinum defertur.

Achīllēs, is, Heros Græcorum fortissimus. *Impiger, immitis, cristatus, sævus, Larissæus, Pelides, armipotens, æquoreus, filius Thetidis, insolens, clarus, Phtius, Nereius, pervicax, impiger, iracundus, inexorabilis, animosus, Æmonius, fortis, magnanimus, Thessalus, indomitus, pugnax, audax, violentus, ferox, sanguinolentus, durus, bellax, belliger, Danaus, Pelleus, expers terroris, atrox, indocilis, fatalis, superbus, Chironis alumnus.* Achīllēŭs, a, um, ut: Achilleum argumentum, Kräfftig vnd vnwidsprechlich Argument / Argument niezwyćiężony. Achīllēæ, arum, pl. nu. Blosse Manßbilder / mit einem Spieß / Obraz Męszczyzny nági z kopią. Achilleon, urbs juxta tumulum Achillis, Item, Ein gattung eines Schwams /, Gebká. Achilleos, sive Aquillion, vel Acchillea, herba, Gerwel / Schaaffrip / Złociеń ziele.

Achivi, vide Achaia.

Acīdălĭŭs, Fons Bœotiæ in Orchomeno, urbs Veneri sacra.

Acōntēŭs, ei, Venator egregius.

Acōntĭŏn, urbs est Arcadiæ, nomen habens ab Acontio Licaonis filio.

Acōntēŭs, Bœotiæ mons est. Item, Adolescentis,

tis nomen ex Cea Corycij maris insula oriundi. Qui cum in Dianæ templo Cydippen conspexisset, ejus amore captus, devolvit ad pedes ejus malum hujusmodi carmine inscriptum:

*Me tibi nupturam (Felix eat omen) Aconti.*
*Juro quam colimus numina magna Deæ.*

Acăgās, Nobilis artificis nomen.

Acrĭă, urbs Hispaniæ in conventu Hispalensi. Item urbs in Peloponneso.

Acrīllă, urbs Siciliæ; non procul à Siracusis. Incolæ dicuntur Acrillæi.

Acrĭsĭŭs, Rex Argivorum, ein Vatter Danaes, welche Jupiter beschlaffen hat als er sich in einen gülden Regen verstellt hat / Oćiec Danaes; do ktorey sie Jowiß wezłoćie spuśćił. Fuit & Acrisius alter, Ulyssis avus paternus. Acrĭsĭōnæūs, a, um, adject. Acrĭsĭōnĭădēs, æ, Patronym. g. m.

Acrŏcĕraūnĭă, orum; Excelsi montes Epiri, dividentes Ionium mare ab Adriatico.

Acrŏcŏrinthūs, Mons altus, sub cujus radice urbs Corinthus.

Acrŏmĭūs, sive Acronius lacus, Der Costnitzer oder Bodensee / Jezioro Akroniackie.

Actæōn, Aristei filius, qui, cum post venationem petiisset secretum fluvium, vidit ibi Dianam se nudam lavantem, quæ indignata, mutavit eum in cervum, & cùm domum redire vellet, laceratus est à canibus suis. Ovid. *Nepos Cadmi, celer, Cadmæus, Actoneus.*

Actæūs, a, um, id est, Atticus.

Actĭūm, Epiri promontor. ubi Augustus Antonium vicit navali prælio. unde Actĭūs, & Actĭăcŭs, a, um.

Adām, Hebr. lingva, idem est quod ruber: quoniam è rubra terra factus. *Sons, antiquus, protoplastus, primævus, luteus.*

Adămĭānī, vel Adămītæ. pl. nu. Hæretici, ab Adam nominati, cujus imitantur nuditatem, quâ usus fuit in Paradiso ante peccatum.

Admētŭs, fuit rex Thessaliæ, cujus armenta novem annis pavit Apollo. *Pherecialis, Thessalus, Pheræus, Thessalicus.*

Adōnĭs, ĭs. & ĭdĭs, Filius fuit Cinyræ Cypriorum regis, & Myrrhæ, à Venere ob elegantem formam adamatus, quem in Idalio nemore venantem, primo ætatis flore aper occidisse fertur. Mortuo verò Amasium multis deflevit lachrymis, quibus cum nihil proficeret, ad doloris lenimen, pueri cruorem commutavit in florem: *Ploratus Veneri, aptus sylvis, formosus, Cinyreius, pictus murice, pulcer, tener, dulcis, mollis, miserandus, Cythereius, niveus, purpureus.* Adōnĭă, orum, g. n. Festa Adonidi sacra.

Adrāstēă, sive Adrastia, Regio non longè à Troade. Itē, Dea necessitatis, & Jovis filia, scelerum ultrix. Hinc Adrastia nemesis, scil. aderit. Prov. Es wird übel gehen / es wird ein Straff des Hochmuths kommen / Pomstá ná ćie przyidźie.

Adrāstŭs, Rex Argivorum. *Thalaonides, Inachius, Perseus, longævus, potens.*

Adrĭă, æ, fuit urbs Italiæ; ad mare, quod ab ea vocatur Adrĭātĭcŭm, vel Adrĭăcŭm, Das Adriatisch oder Venediger Meer / Morze Adriátyckie / ábo Weneckie. Adria, à quibusdam per aspirationem scribitur in masc. genere pro sinu Adiatico, & ipso mari frequentissimè accipi solet. *Raucus, inquietus, ventosus, iracundus, præceps, longus, tumidus, minax, vagus, magnus.*

Æă, Civitas est Colchidis.

Æăcŭs, Jovis filius ex Ægina. *Judicans, Asopiades, severus, juridicus, torvus, justus, inexorabilis.*

Æās, Æantis, g. m. fluvius Epiri, *Purus.*

Aēdōn, Luscinia, ein Nachtgal / Słowik. *Svavis, tristis, vocalis.*

Æētēs, vel Æētă, æ, Rex fuit Colchorum, & filius Solis ex Persa Oceani filia, qui cùm aureum Vellus à Phryxo Athamantis filio, in luco Martis suspensum diligentissimè asservaret, à Medea filia proditus, & vellere, & duobus insuper liberis spoliatus est. *Soligena, Ææus, ferus, Sole satus, Hyperionides, Phasiacus.*

Ægæōn, Gigas fuit, Titani & Terræ filius, quem 100. manus, & 50. ventres habuisse fabulantur. Homer. 1. Iliad. *Cruentus, centumgeminus.*

Ægæūs, Thesei pater, Athenarum Rex. Ægæum mare, Das Meer zwischen Griechenland vnd Asia / Morze miedzy Grecią y Azią. ab Ægæo dictum. Ægæum navigare, Proverb. Kein Gefahr schewen / Smiele sie w co wdáć. Niebáć sie niebespieczeństwá.

Ægĕrĭă, Nimpha, cum qua Numa Pompilius fingebat se nocturnum habere connubium, & colloquium de religione, & sacris ceremoniis, ut leges suas, quas Romano condebat populo, sanctiores redderet, quo mortuo, ipsa præ fletu versa est in fontem. Ovid. metamorph. *Romula, nocturna.*

Ægeūs,

J

Ægeūs, Filius Pandionis fuit, & Rex Athenarum.

Æginā, Æsopi Bœotiæ regis filia, quam Jupiter in specie ignis gravidavit, & ex ea Æacum, & Rhadamantum genuit, à qua etiam Ægina urbs Peloponeso adjacens dicta Æginēnsis, e, & Æginātĭcŭs, a, um, ab ea Ægea urbe.

Ægĭŭm, oppid. Achaiæ, in Peloponeso, quo in loco Jovem à capra nutritum ferunt.

Ægȳptŭs, g. f. Regio Aphricæ, Egyptenland/ Egiptska ziemiá. *Hiulca, trigonalis, cœli studiosa, parens terrarum, dives, fœcunda, fertilis, sagax, demens, horrida, Memphitis, mater artium.* Ægyptĭī, Die Einwohner Egyptenlands/ Obywátele Egiptscy/ Egypcyánie. *Linigeri, sistrati, ventosi, Pharaoniadæ, Lagidæ, calvi, fusci, sapientes.* Ægȳptĭŭs, & Ægȳptĭăcŭs, a, um, ut: Ægyptiæ coronæ, Winterkräntzlein/ so nicht von natürlichen Blumen seynd/ sondern durch Kunst gemacht/ Wieńce nie z ziół ogrodnych/ ále z kunsztownych uwite. Ægyptiaci dies, Verworffene Tag/ Złe dni.

Ægȳptŭs, g. m. Beli Prisci filius fuit: qui cum, quinquaginta haberet filios, totidem eos fratris sui filiabus matrimonio conjunxit: quæ à patre Danao instructæ, prima à nuptiis nocte suum quæq; maritum interfecerunt, præter unam Hypermnestram, quæ Lynceo marito viro suo pepercit, postea pulso Danao Argivorum regnum invasit: unde Adagij figura, Ægypti nuptiæ, Unglückliche Hochzeiten/ Wesele nieszczęsne.

Ægĭs, ĭdĭs, g. f. Clypeus fuit Palladis, seu pectoris munimentum, factum Amalteæ capræ corio, in cujus medio erat caput Gorgonis, dirum ac terribile, quod qui intuebantur, lapidescebant protinus. *Horrifica, sonans, coruscans, cruenta, fulva, terrifica, Medusæa, terribilis, cruda, sanguinea, serpentigera, Palladia, superba.*

Ægŏcĕrōs, signum cœleste, latin. Capricornus & Aries. *Humidus, gelidus, celer, corniger, udus, nivosus, laniger, portitor.*

Ælĭă, urbs est Palestinæ, quæ prius Hierosolyma: ita dicta ab Ælio Adriano.

Aēllō, una Harpiarum. *Ales.* Est & nomen canis Actæonis.

Ænēās, æ, Nobilis Trojanus, Anchisæ & Veneris filius, qui in excidio Trojano, patrem senio confectum suis portavit humeris, filium Ascanium adhuc impuberem manu traxit, & patrios penates secum detulit, Uxoremq; suam Creusam discedens, amisit. *Magnanimus, Dardanius, Trojus, Trojanus, Anchisiades, Anchisa generatus, ingens, Laomedontius, acer, Dardanides, fatalis, pius, Phrygius, Rhœtius, castus, Cythereius, penatiger, impiger, fluctivagus, bonus, Phryx, Iliacus.* Ænēĭs, Ænēĭdŏs, liber de gestis Æneæ. Æneius, a, um.

Ænŏbarbŭs, heist der Käyser Domitius, von wegen seines rothen und Kupfferfarben Barts/ Domitius Cesarz, ktory miał brodę lisowátą.

Ænŭs, fluvius Germaniæ Vindelicos à Noricis dividens. Ptolom.

Æŏlĭă, Regio Asiæ inter Mysiam & Joniam. Alia ab Æolus septem insulis inter Siciliam & Italiam.

Æŏlĭs, ĭdĭs Regio Hellesponto adjacens, ein Landschafft der kleinen Asiæ/ Kráiná w Azyey mnieyszey.

Æŏlŭs, hunc Poëtæ dicunt Jovis esse filium ex Sergessa Hyppotæ Trojani filia, Ist für ein Gott der Winde gehalten worden/ Bog przełożony nád wiátrámi. *Rex tempastatum, Hippotades, imperiosus, ventipotens.*

Æpŭlō, Rex Istriæ, teste Livio, qui à Romanis victus ferro se maluit occidere, quàm vivus in potestatem Romanorum venire.

Ærǣ, oppid. Macedoniæ, cujus incolæ Æræi dicuntur. Alterum est Helespontum, á quo gentile Ærates. Tertium in Ionia.

Aërŏpē, uxor Atrei, ex qua Thyestes duos suscepit filios, quos postea Atreus fratri comedendos posuit, Quorum scelerum turpitudinè pollueretur, Solem aversum fabulantur Poëtæ. Ovid. 1. Trist.

Æsă, Thraciæ oppid. quorum incolæ Æsæi.

Æsăcŭs, Priami fili⁹, qui cum Hesperies amore captus, eam per avia fugientem, insequeretur, accidit, ut serpens à puella calcatus, pedem ejus mordicus apprehenderet: quo ex vulnere cum illa interiisset, Æsacus doloris impatientia sese in mare præcipitavit, Quem Thetis miserata, (ut Ovidius. lib. 11. Metamorph.) in Mergum avem convertit.

Æschĭnēs, Orator Atheniensis, æmulus Demosthenis.

Æschȳlŭs, Poëta Tragicus Atheniensis, necatus ab aquila, testudinem super calvum caput ejus

ejus dormientis demittente, *Pictus facibus*. Æschylus, Gnidus, Rhetor Ciceronis præceptor, Æschylēus, a, um, adject. Propert.

Æsculānus, Deus, & Argentinus, dicti sunt Dij æris & argenti, id est, locupletandorum hominum potestatem habentes. Bud.

Æsculāpius, Apollinis & Coronidis nymphæ filius, Medicinæ Deus habitus. Item, à Jove fulmine occisus, eò quod Hyppolitum arte medica reduxisset ad vitam. Colebatur in specie serpentis, *Phœbigena, salutifer, Phœbeius, opifex, Epidaurius, Coronide natus, Pergameus, Cotyleo, archiatros.*

Æsernia, Samnitum urbs in Italia.

Æsis, Umbriæ fluvius. Ptolom.

Æsōpus, ein Fabeldichter/ Bajek/ fábuł pisarz. Philosophus, Phryx genere, Crœso Lydorum Regi fabulas suas dicavit, has qui non legisset, nihil scire videbatur, unde Proverb. Ne Æsopum quidem trivisti, ein Ungeschickter Ungelehrter/ einer der nichts weiß/ Nieuk/ Nic tesćze nieumieß. Fertur hunc nihil commeritum interemptum fuisse à Delphis: qui oborta pestilentia gravissimas pœnas dedere: unde adagium: Æsopicus sangvis, unschuldig Blut/ Krew niewinna. Æsopius, & Æsōpēus, a, um, ut: Æsopiæ fabulæ.

Æthērii, pl. nu. Die Mohren/ Murzynowie. Populi subter Ægyptum, qui postea ab Æthiope Vulcani filio, Æthiopes vocati sunt. Plinius. *Nubei, Sagi, nigri, Philœni, divites arenarum, Usti, Ægyptini, Simi, torridi, & Philopotæ.* Æthiōpia, regio inter Arabiam & Ægyptum, Mohrenland/ Murzyńska kráiná.

Æthōn, unus ex equis Solis, *Velox, croceus.* Fuêre autem quatuor equi Solis, ut fabulis fertur: Phlegon, Pyrocys, Eous, & Æthon, quibus significantur quatuor diei horæ. Ovid. 2. Metam. Æthon alius fuit equus Pallantis filij Regis Evandri, qui in exequiis Domini sui collachrymasse fertur. *Bellator.*

Æthra, Filia Pitthei Regis, & uxor Ægei, materq; Thesei. Ovid. in ep. ad Thes. *Syderea, rubra, Pitheis, liquida, albens, levis, rutila, supera, celsa, aperta, fulgida, flammans, nitida, ignea, tenuis, flammea.* Item, pro Æthere vel aëre, Poëticum est. Æthra alia fuit Oceani & Tethios filia uxor Atlantis.

Æthruria, vide Hetruria.

Aetius, Medicus fuit insignis, discipulus Eunomij, tempore Constantini Imperat. Atheos cognominatus, quod diceret nullum esse Deum.

Ætnā, Ein Berg in Sicilien der Fewr außwirfft/ Gorá w Sicilley ktora ogień z siebie wyrzuca. *Fervida, Trinacria, ardens, Sicula, alta, Typhois, parens florum, flagrans, ignifera, vaporifera, fumans, gravis, floricoma, odora, fervens, monstrifera, fumosa, calida, Trinacris, lucens, Vulcania, sonans, Cerealis, torrida, horrifica, flammifera, sulphurea, fera, Sicilis.* Hinc Ætnæus, a, um. Est & Ætna urbs Siciliæ, non procul à Catana.

Ætōlia, ein Landschafft in Griechenland/ Kráiná w Greciey. Ætōlus, sive Ætōlius, a, um, Der daraus ist/ Rodźic z támtąd. Ætōlus, i, Martis fuit filius. Plin. lib. 9. c. 59.

Ætus, Der Fluß Nilus in Egypten/ Rzeká Egipska Nilus.

Afrānius, Poëta latinus fuit, Togatarum fabularum scriptor.

Africa, der dritte Theil des Erdbodems/ Trzecia cześć świátá. *Fertilis, ardens, vadosa, frequens belluis.* Africa semper aliquid novi fert, Prover. in homines novandarum rerum avidos. Afer, ra, rum, ut: Afra Avis, Proverb. refertur à Suida, de rebus prægrandibus, quod ex ea regione deportentur aves immani magnitudine. Itē, Afer, qui ex Africa est. Africus, & Africānus, a, um, Feræ Africanæ, sunt ex genere Pantherarum.

Africus, i, Venti nomen est, Sudwestwind/ Wiátr z áchodnemu poboczny ku południo wi. *Creber procellis, præceps, pestilens, protervus, nubifer, ater.*

Agămemnōn, nŏnis, Obrister des Kriegszugs der Griechen vor Troja/ Hetman woyská Greckiego przećiw Troi woiuiącego. Atrei filius, Rex Mycenarum. *Mycenæus, Atrides, Tantalides.* Agamemnonia hostia, Proverb. in duros & persvasu difficiles, Hartbändig/ Uporny. Quadrabit quoque in illos, qui nolentes & adacti quippiam agunt. Agămemnŏnius, a, um, ut: Agamemnonei putei, Proverb. Newe herzliche Werck/ Nowe páńskie dźieło.

Agănippē, es, g. fœ. Fons est Bœotiæ, Musis sacer, quem Poëtæ fabulantur factum esse Pegasi equi alati ungula. *Hianthea, Permessea.* Agănippæus, a, um, denominativum. Agănippis, pidos, patronymicum fœmininum.

Agapius, Alexandrinus medicus fuit, qui Byzantij medicinam docuit.

Agăr, ancilla Abrahæ, à qua Agareni populi Arabiæ, qui nunc Saraceni dicuntur à Sara uxore Abrahæ.

Agărūs, urbs & amnis in Samaria.

Agăthă, vel Agăthŏpŏlĭs, Galliæ Narbonensis urbs, Montplier / Miásto Fráncuſkie w Nárboniey.

Agăthŏclēs, Tirannus Siciliæ, eines Haaffners Sohn / Syn gárncárſki. qui vasis aureis frequenter figulina solebat admiscere, ut ostenderet sordidissimæ etiam conditionis hominibus per virtutem ad honores iter patere.

Agăthūsă, Insula ungvento nobilis, aliàs Telos dicitur. Plin. lib. 4. cap. 12.

Agathyrsum, i, sive Agăthyrsă, æ, urbs est Siciliæ, Plin. lib. 4.

Agăthyrsī, Populi Scythiæ, cæruleo capillo. *Picti, depicti, immanes.*

Agāvē, Cadmi & Hermionis filia, uxorque Echionis, quæ filium Pentheum, Regem Thebanorum, qui cum abstemius esset, acpropterea Bacchi sacra despicaretur, dilaniavit. Horatius. *Cadmæis, Cadmea, Thebana, cruenta, Pentheia, attonita, &, furens, Bassaris.*

Agēnŏr, nŏris, Beli fuit filius, & Rex Phœnicum, & pater Cadmi. *Sarranus, imperiosus, Lybicus.*

Agĕsăndĕr, Ein berühmter Bildhawer auß dem Rodiß bürtig / Snicerz / rodem z wyspy Rodu.

Agyllă, vetus urbs Thusciæ.

Agis, Lacedæmoniorum Rex, qui cum Atheniensibus crudelissima bella gessit, à suis civibus tandem in carcere necatus, quod Lycurgi leges reducere, & bona publicare vellet. Plutarchus in vita ejus, & Cic. offic. 2.

Aglăiă, una fuit Gratiarum.

Aglais, idis, Megaclis filia, mira gulositate & voracitate mulier, utpote, quæ carnium libras 10. panis chœnicas 4. vini choam, hoc est, Romanum congium, sive sextarios sex unica cœna absumeret. Cæl. Rhod. lib. 25. cap. 19.

Agōnālĭă, lium, vel, liorum, Festa erant apud Romanos, quotannis celebrari solita in honorem Jani. Ovid. 1. Fast.

Agrăgās, vel Acrăgās, urbs Sicil. quæ & Agrigentum dicitur. Agragantinus, vel Agrĭgentīnus, a, um, ut: Sal Agrigentinus, qui igni dicta fluit.

Agria, munitissimum superioris Hungariæ propugnaculum, sæpè à Turca tentatum, tandem sub Mahumeto tertio expugnatum & captum, Anno 159.

Agriophagitæ, Cyclopes dicuntur, vel Imonoculi: quia unum habent oculum in media fronte ad modum Cycli. Hos India gignit.

Agrĭppă, Sylvius Tyberini Latinorum Regis filius, qui submerso patri successit in regnum. Livius lib. 1.

Agrĭppĭās, ădĭs, urbs prius Anthedon dicta, postea ab Herode Agrippias dicebatur.

Agrĭppīnă, M. Agrippi filia, & neptis Augusti, & uxor Germanici.

Agrippina, sive Agrippinensis Colonia, Die Statt Cölln am Rhein / Kolno miásto nád Rhenem. urbs celeberrima ad Rhenum fluvium, Ubiorum metropolis: nomen habens ab Agrippina Neronis matre. Tacit. annal. lib. 12.

Ajāx, jācis, Telamonis filius ex Hesione, filia Laomedontis, fortissimus Græcorum post Achillem, sed Achille occiso, cum illius arma peteret Ajax, & Ulysses eloquentia sua illa accepisset, Ajax præ ira insaniens pecora multa occidit, credens Ulyssem cum socijs illius se occidere. Deinde etiam seipsum occidit, de cujus cruore (ut ait Ovidius) flos Hyacinthus crevit. *Telamonius, insanus, interritus, ferus, Telamone satus, temerarius, Telamoniades, stolidus, invictus, Salaminius, ferox.* Eodem tempore alter Ajax fuit Oilei filius, & Locrensium Rex, qui captâ Troja Cassandram virginem Vatem in templo violavit. Qua injuria permota Pallas, eundem ab expeditione Trojana redeuntem in mari fulmine percussit. Virg. 1. Æneid.

Alăbāstrūs, fluvius est in Ætholide minoris Asiæ regione. Plin. lib. 5 cap. 30.

Alabastrum, civitas Ægypti. Plin. l. 5. c. 9.

Alānūs, Scythiæ fluvius, à quo Alani populi dicti sunt. *Ardentes, implacati, Caucasigenæ, feri, leves, duri.*

Alata castra, urbs Britanniæ Insulæ, quam alij castra puellarum vocant. Creditur nunc urbem esse Scotiæ, quæ illorum lingva Edinburg / Rozumieją iż teraz jest Edinburg miásto w Szkocyey.

Alaūnă, urbs Britanniæ, Ptolom.

Albă, urbs est in Latio, quam condidit Ascanius

nius filius Æneæ. Virg. *Iliaca, celsa, Dardania, Romana, Trojana, longa, vetus.* Hinc Albani populi dicti. Est & alia Alba, civitas Longobardiæ, à qua Albenses dicuntur. Additur & aliam Albam esse in Pannonia, olim Taururum & Belgradum appellatum, nunc Albam Græcam, Griechisch Weissenburg / Białogrod. Item aliam, quæ Alba regalis dicitur, Stulweissenburg / Miásto stołeczne támże / Białogrod wielki. Item, tertiam in Transylvania, quæ alba Julia dicitur, Principum Transylvaniæ sedes & habitatio perpetua.

Albānĭă, Regio in oriente, In qua Albana civitas, & fluvius Albanus.

Albĭ, Das Alpgebirg / Gory Alpes. Albi etiam dicti fuerunt liberi Galliæ populi, in quorum agro etiam conditum est Lugdunum, Plin. lib. 4. cap. 18.

Albĭōn, Insula Britanniæ, Engelland / Wyspá Anglia, ab albis rupibus quas mare abluit, dicta.

Albion & Bergion. Zween Riesen / die Jupiter / den Herculem zu erretten / mit Steinen hat zu todt geworffen / Dwá olbrzymi ktorych Jowiß áby Herkulesá wybáwił / ukámionowáł. Pomp. Mela, & Diod Siculus.

Albĭs, Fluvius nobilissimus, Die Elb / Rzeká Elbá. Oritur ex montibus, qui Moraviam à Bohemia dividunt: suscepto deinde Molta fluvio, Pragam. Bohemorum metropolim præterlabitur: Influit in mare juxta Hamburgum. Luc l. 2.

Albŭlă, fluvius ab albo colore, quæ qui postea Tyberis, à Tyberino Sylvio, Albanorum Rege, qui ibidem submersus dicitur, Die Tyber / Tyberys Rzeká. *Vetus.*

Albūnĕă Fons & nemus juxta Anienem. *Resonans, alta, opaca.*

Albūrnŭs, Lucaniæ mons. *Virens.*

Alcē, Canis nomen. Xenoph. de Venat.

Alcēnōr, vir Argivus fuit.

Alcestē, ēs, seu Alcēstis, tĭdis, fuit uxor Admeti regis Thessaliæ, quæ pro viri salute se morti tradidit. Nam Rege ægrotante, responsum fuit ab oraculo, quod brevi morietur, nisi quis amicorū pro eo morti se traderet, quod cum omnes recusarent, ipsa promtissimam se obtulit. Juven. & Eurip. in Alcest. *Pegasæa, Thessala.*

Alceus, dissyllab. Pater Amphitryonis, & avus Herculis, à quo & Alcides appellatur.

Alcibĭădēs, Pulcherrimus, nobilissimus, eloquentissimus, & bellicæ rei peritissimus; sed ita plenus omnibus vitijs, ut nescias, utrum virtute an malitia fuerit insignior.

Alcida, bellua fuit terribilis, & ignem vomens, à Pallade tandem occisa.

Alcīdēs, dicitur Hercules, à bellica virtute, quæ Græcis Alce dicitur. *Magnanimus, insanus, ferus, trux, clarus, ferox, vagus, bipater, insignis, bellator, cruentus, magnus.*

Alcĭnŏŭs, Rex Phæacum, in Corcyra Insula, diligens hortorum cultor, qui Ulyssem naufragum perhumaniter excepit. Virg. l. 2. *Munificus, Corcyreus, Phæax, Corycius, ferax.* Alcinoi mensa, Prov. Ein köstliche Mahlzeit / Bánkiet páński. Alcinoi apologus, Proverb. Lange unnütze Fabel / Długa niepotrzebna báyká. Fuit etiam Alcinous Philosophus Platonicus, qui Epitomen composuit decretorum Platonis.

Alcĭppē, es, una ex Halcyonei gigantis filiabus, quæ Halcyonidas dictæ sunt. Suidas.

Alcippus, Ein fürnehmer Bürger zu Athen / welcher auß seinem Vatterland vertrieben ward / Przednieyßy z mießczan w Athenách / z ktorych potym był wygnány. Lacedæmonius civis fuit inter suos maximæ authoritatis, patriæq; studiosissimus, qui ab inimicis contrarias in Rep. partes foventibus, in exilium actus fuit. Huic uxor fuit nomine Damocrita: quæ, quum virum in exilium euntem prosequi prohiberetur, filiæq; jam viro maturæ publico edicto matrimonio arcerentur, ne quis ex illis injuriæ avo illatæ ultor nasceretur, concepit animo facinus supra omnem muliebrem audaciam: Nam cum ex more fœminæ urbis primariæ ad nocturnum sacrum in andronem quendam convenissent, Damocrita á filiabus adjuta, magnam vim lignorum, quæ ad sacrificia parata erant, ad fores congessit, ignemq; injecit, ut omnes intus exureret: Accurrentibus deinde auxilio viris, illa filias primùm: seipsam deinde interfecit. Ex Plutarchi narrationib. amatorijs.

Alcĭthŏē, es, Thebana mulier fuit, quæ cum Bacchum, ejusq; Orgia contemneret, cæterisq; mulieribus sacra celebrantibus, cum sororibus & ancillis lanificio operā daret, ab irato Baccho in vespertilionem mutata est: telæ autem in vitem & hæderam. Ovid. 4. metamorph.

Alcmān, Poëta Lyricus primus pediculari morbo mortuus.

Alcmēnă, Electrionis filia, & Amphitrionis uxor, ex qua Jupiter genuit Herculem. Aliquando scribitur Alcumena, prout versus exigit. Hesiod. in Aspid.

Alcmæōn, filius Amphiarai auguris, qui materem suam in ultionem patris, quem illa dolo occiderat, interemit. *Amphiaraides, Amphilochi frater, crudelis.*

Alcōn, Sagittarius Cretensis, cujus filium, cum draco complexus esset, tanta arte sagittam direxit, ut illæso filio necaret Draconem. Virg. 5. Eclog.

Alcyŏnē, es, Æoli Regis ventorum, filia fuisse creditur, & uxor Ceysis, quæ desiderio mariti, qui naufragio perierat, in mare se dejecit, versaque est in avem sui nominis. Ovid 11. metam. Altera fuit Alcione, Eveni fluminis filia, uxor Idæi, ante Marpessa appellata: quam Apollo cùm rapuisset, non dubitavit maritus sumpto arcu & sagittis uxorem vi ab eo repetere: quod cùm frustra conatus esset, parentes filiæ casum lugentes, commutato nomine Alcyonem eam appellarunt. Homerus 9. Iliad. alij scribunt Halcyone.

Alcyŏnes, aviculæ sunt colore cyaneo, paulò majores passere. Fœtificant bruma, nidos faciunt septem diebus ante brumam, & totidem sequentibus pariunt. *Desertæ, Ceycis aves, mœstæ.*

Alēctō, Una ex tribus furijs infernalibus. *Luctifica, atra, sata nocte, infecta venenis, furibunda, tristis, Cocytia, impia, mater belli, atrox, ministra Plutonis.* Reliquarum nomina sunt Megæra, & Tisiphone, & dicuntur filiæ Acherontis & Noctis.

Alēctŏr, Filius Anaxagoræ. Iphim genuit & Capancum, qui fuit unus ex septem ducibus Argivorum, apud Thebas. Volaterr.

Alēctrўōn, onis, Der geheime Kämmerling Martis, Komornik Marsow. adolescens fuit (ut Lucian.) Marti adeò familiaris, ut adulterij, quo Veneri ille commiscebatur, conscius adhiberetur, foribusq; custos apponeretur, ne Solis interventu deprehenderetur adulter. Verùm cùm ille somno oppressus negligentius excubias ageret, amantes ejus fiducia in utramq; aurem dormientes, à Sole deprehensi sunt, & ad Vulcanum delati, adamantinis catenis, multò ante eum in usum paratis, sunt impliciti. Qua de causa indignatus Mars, Alectrionem in avem sui nominis commutavit.

Alĕmānnī, Die [...]schen/ Niemcy. Populi Septentrionales, qui [...] Germani dicuntur. *Truces, feroces, Lancranij.*

Alemannus, Fluvius apud Rysios, originem à rubro castro, Rothenburg / trahens hinc ad Kelheim oppidum jungitur Danubio, Rzeká od Rottenburgu plynáca/ á z Dunátem u Kelheim miásteczká sie łaczaca. vulgò Altmola, Altmül/ appellatur, vide Althamerum in Tacit.

Alēsă, Civitas Siciliæ, hinc Alesinus, a, um.

Alēxāndĕr, ri, Der grosse Alexander/ König in Macedonien Alexander wielki/ krol Mácedonski. *Emathius, Pelleus, fortis.*

Alēxāndră, quæ & Cassandra, Priami filia, ac Vates. Est & Alexandra, Alexandri Judæorum Regis uxor. Egesip. 1. c. 12.

Alēxāndrĭă, ein Stadt in Egyptenland/ nicht weit von einem Außlauff des Nili, am Meer gelegen/ ab Alexandro Macedone condita. Miásto w Egipcie nie dáleko od Nilowego wyćieká-nia/ przy morzu lezace. *Paretonia, noxia.* Habuit olim scholas omnium disciplinarum liberalium: Fuitq; ob commoditatem maximum totius orbis emporium. Constructum autem fuit ante Salvatoris adventum, Anno 320. intra spatium 17. dierum (Just. l. 11.) cum 6000. murorum passibus.

Alēxāndrĭŭm, Judææ oppidum.

Alēxāndrŏpŏlĭs, Parthorum civitas, sic ab Alexandro Magno conditore nuncupata. Plin. lib. 6. cap. 25.

Alīstŭs, oppidum Germaniæ, in tractu maritimo Saxoniæ. Ptol.

Alīsŭm, oppid. in Septentrionali plaga Germaniæ, non procul à Sicambris.

Allĭă, Fluv. non longè à Roma distans, apud quem Romanus exercitus olim deletus fuit à Gallis Senonibus, duce Brenno 15. Calendarum sextilis. Lucan.

Allŏbrŏgēs, Die Savoyer / Allobrogowie/ Sábaudowie. *Rodaneij, montani, infideles.* Allobrox, in singulari, Allŏbrŏgĭcŭs, a, um, ut: Vinum Allobrogicum.

Allotriges, Populi in tractu Septentrionali Hispaniæ, Strab. lib. 5.

Alōeūs, fuit gigas Titani & Terræ filius. *Impius, asper.* Ex cujus uxore Ipimedia Neptunus genuit gemellos, scilicet Otum & Ephialtem, qui

qui dicuntur Aloidæ, & fuerunt maximi gigantes. Virgil. *Immanes.*

Alogiani, Ketzer/ welche Christum das Wort des ewigen Vatters/ das ist/ waren GOttes sohn seyn/ verleugneten/ vnd das Evangelium Joannis verworffen/ Kácerze/ ktorzy przeli Christus sá być słowem Oycá wiecznego y synem prawdźiwego Bogá / á przytym Ewángelio Jáná S. odrzucáli.

Alpēs, Alpgebirg / Schneegebirg / so Italien vnd Franckreich vom Schweitzerland absöndert/ Góry ktore Fráncuzy y Włochy od Szwáy-cárow dźielą. *Aëriæ, gelidæ, nubiferæ, devexæ, celsæ, patulæ, ventosæ, latebrosæ, frondosæ, sylvosæ, frondiferæ, nubiferæ, nivosæ, saxosæ, gelatæ, austrinæ, scabrigeræ, horridæ, jugosæ, Teutonicæ, Pœninæ, Hyperboreæ, ætbereæ, nubigeræ, Pyreneæ, sævæ, pruinosæ, altæ, nubigenæ, Cottæ.* Alpīnŭs, a, um, adject. Alpīnĭs, nidis, patronymicum.

Alsă, fluv. est Venetiæ, Aquileiam præterfluens, Plin. l. 3. c. 18.

Alsfeldĭă, vrbs Hassiæ.

Alsĭŭm, vrbs est Tusciæ litoralis, quam hodie sanctam Severinam vocant.

Althēă, filia Thestij, & vxor Ænei Regis Ætoliæ, & mater Meleagri, quæ filium fatali stipite combussit, ut infra de Meleagro.

Altīnŭm, vrbs olim in littore Venetiæ florentissima fuit: à qua Altinates populi dicti sunt. Plin. l. 3. Epist.

Altīssĭŏdōrŭm, vel Antissiodorum, quod Cæsari Vellenodunum. Ptolom. Austricum, vrbs Galliæ, vino generoso nobilis.

Alūtă, Alutius fluv. Hungariæ in Danubium fluens, Olt oder Alt/ Rzeká Węgierska w Dunáy wpadáiąca.

Alūtrēnsēs, Istriæ populi, Plinius.

Alўbă, Regio non longè à Mysia.

Alybantis hospitis munera. Proverb. Grosse Verheissung / wenig Leistung/ Wielkie obiecowánie/ máłe dánie.

Alæxŏthŏē, es, Nymphæ nomen, ex qua Priamus Æsacum suscepit. Ovidius lib. 11. metamorph.

Amæă, apud Trœzenios. Ceres dicta: Proserpina verò Azesia. auth. Didymo. vnde Prov. Amæa ad Azesiam, ein Ding lang gesucht vnd nicht funden/ Rzecz długo szukáná á niezná-leźiona.

Amālthæă, Nutrix Jovis infantis. Est & nomen Sybillæ, apud Tibull.

Amānŭs, Pars Tauri montis, qua Syria à Cilicia dividitur, Strab. lib. 11.

Amărăcŭs, Puer regius, qui pretiosa ferens vnguenta cecidit, & mortuus dicitur mutatus in herbam odoriferam ejusdem nominis. Meyeran/ Mátérán. quæ & Samsucus vocatur. Virgil. Hujus Epith. vide in Appellat.

Amatamis, fuit nomen patris Moysis.

Amarbi, populi Scythiæ, Hircanis proximi. Plin. lib. 6. c. 13, Strab. l. 11. Amordos vocat.

Amārdŭs, Mediæ fluv. Ptol.

Amărўllĭs, lidis, nomen rusticæ. Virg. Ecl. 2. *Formosa, tenera.*

Amărўnthŭs, vicus est Eubœæ insulæ, juxta Eretriam, in quo Diana colebatur, quæ inde Amarusia dicta est, Strab. l. 10.

Amăsēnŭs, fluv. Volscorum, alius Siciliæ, de quo Ovid. 15. metam.

Amasias, idem quod Amisius. v. inf.

Amăsĭs, Rex Ægypti, cujus tumulus fuit in una Pyramidum. Lucan. lib. 9.

Amath, Nomen filij Chanaan, qui (auth. Joseph.) Amathones instituit, qui & Amathei dicuntur.

Amăthŭs, thuntis, Cypri civitas metallifera, Veneri sacra, in qua Adonis colebatur, Virg. lib. 10. *Fecunda metallis.* Amathunteus, & ămăthūntĭŭs, a, um, adject. Amăthūsĭī, Cypri sunt. Strab. l. 8.

Amathus, thi, fluv. Pylon vrbem, Nestoris patriam, præterlabens.

Amăthūsĭă, Ins. in mari Cilicio ab Amathunte vrbe venustissima sic appellata. Nunc Cyprus dicitur. Plin. l. 5. c. 31. Amăthūsĭăcŭs, a, um, adject.

Amăzŏnēs, Scythicæ fœminæ, bellicosæ, sine viris habitantes. Ne tamen gens periret, finitimis congrediebatur. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Infantibus dexteriores inurebant mammas, ne sagittarum ictus impedirent. Virgines non ocio, neque lanificio, sed armis, equis, venatoribus, & contorquendis jaculis exercebant. Peltam & securim primæ omnium invenerunt. Vescebantur lacertis & testudinib. *Threiciæ, securigeræ, peltigeræ, Martiæ, Thermodontiacæ, Pellatæ, Mavortiæ, sævæ, truces, feroces, bella-*

*bellatrices, masculæ, Scythicæ, crudæ, antiquæ.* Amāzŏnĭă, illarum regio dicitur. Amazonum cantilena, Prov. In delicatos & parum viros, dicitur, Vndapffer/Niewieściuch. Amazonicus & ămāzŏnĭŭs,a,um, Amazonides.pl num.idem quod Amazones.

Amāzŏnĭŭs, ij, Mons Cappadociæ.

Ambivariti, Brabant, populi, qui nunc Antverpienses.

Ambră, Rhetiæ fluv. Item, ein Stadt in Vindelicia, Amper/ Miásto w Windelicyey.

Ambrăcĭă, vrbs in Epiro, pòst ab Augusto cum vicisset Antonium, Nicopolis dicta. Vnde, Ambraciorides naves.

Ambrōnēs, Gentes quædam Galliæ, quæ subita inundatione maris, cum sedes suas amisissent, rapinis se alere cœperunt.

Ambrŏsĭă, Vicus celebris Vilugianæ Provinciæ Angliæ.

Ambrysus, nomen vrbis in Phocide, & alterius in Bœotia.

Amerĭă, vrbs vmbriæ, inde Amĕrīnŭs,a,um, vt: Salix Amerina.

Amerĭŏlă,æ, vrbs in Latio.

Amēstrătŭs, Sicil. vrbs, cujus incolæ dicuntur Amestratini. Steph.

Amēstris, Regina fuit Persarum, vxor Xerxis de qua multa Herodot.

Amida, Frequentissima Mesopothamiæ vrbs, hodie Caramida dicta, id est, Nigra propter soli fertilis & atri naturam.

Amīsĭŭs, Die Embs / fluv. Germaniæ, fleust durch Hessen vnd Westphalen / in mare Germanicum, Rzeká Niemiecka / przez Hássią y Westfálią w morze Niemieckie wpadáiącá. Amasias à Strab. vocatur.

Amita Pediculorum vrbs, Ager autem Pediculorum est Brundusio conterminus.

Amĭtērnŭm, vrbs Campaniæ, hodie Aquila dicitur, Plin. lib. 3. c. 5. Amĭtērnŭs,a,um, vt: Amiternus ager.

Ammon, onis, alij Hammon malunt. Dicitur Jupiter, in specie Arietis, sicut colebatur in Lybia. Nam Bacchus cum exercitu in Lybia sitiens, ductu arietis invenit fontem. Credens igitur arietem illum Jovem fuisse, templum ibi struxit, in quo posuit simulachrum arietis; Et vocatur Ammon, id est, Arenarius, quia templum situm est in arenoso loco. *Corniger, Syrticus, Garamanticus, Marmaricus.* Ammŏnĭă, regio illa in qua Jupiter Ammon colebatur. Ammŏthĕă, Nymphæ nomen est, quasi per arenam currens.

Ammonia & Amothea, v. Ammon.

Amŏrrhæī, populi dicti sunt, ab Amor patre Sichen, vel ab Ammorrhæo filio Canaan.

Ampē, vrbs Arabiæ, non procul à Mari rubro, Herod. l. 6.

Ampela, vrbs Cretæ Insul. Pl. l. 4.

Ampĕlŏs, vrbs Macedoniæ, Pl. l. 4. c. 10. Item, Insula, sive promontorium in Samo. Strab. l. 14.

Amphē, vna Cycladum.

Amphĭărāŭs, Oilei filius, Argivus vates & augur, maritus Eriphiles, qui cum Adrasto Argivorum rege ad expeditionem Thebanam profectus, ibidem hiatu terræ absumptus est. Quod futurum ante prævidens sese occultaverat. Sed Eriphile corrupta monili aureo, quod acceperat ab Adrasto, eum latentem prodidit. *Oiclides, lauriger, Argolicus, augur, sacer.*

Amphīctўŏnēs, Versamblung der Rahtsherin vnd Landräth in Griechenland/ Zgromádzenie pánow rádnych w Grecyey. Amphĭctўŏnĭcŭs, a, um, vt: Leges Amphictyonicæ.

Amphidamas, Busiridis fuit filius, quem Hercules vnà cum patre hospites immolante, interfecit.

Amphĭgēnĭă, æ opp. Peloponesi in tractu Messeniaco. *Fertilis.*

Amphĭlŏchī, Arcananiæ populi.

Amphĭlŏchŭs, Atheniensis Philosophus, & agriculturæ scriptor.

Amphīōn, Filius Jovis ex Antiope, Rex Tebarum, & Inventor musices, vnde dicitur cantu saxa composuisse in murum. Horat. *Dircæus, docilis, Aonius, animans cautes, natus Iove, Phœbeus, lepidus, dulcis, musicus.*

Amphĭpŏlĭs, Civitas in ea parte, qua Thracia Macedoniam contingit.

Amphīsbænă, vel (vt aliis placet) Amphisibæna, serpens in Lybiæ desertis, duo habens capita, *Grabu, biceps.*

Amphўtrĭōn, Thebanus princeps, maritus Alcmenæ, matris Herculis.

Amphītrītē, es, g. fæm. Des Neptuni Weib/ das ist / deß Meers / żoná Neptunowá / to iest/ morze. *Neptunia, dives aquis, fluctivoma, Nereia.*

Am-

Amphītūs, Alter ex Castoris & Pollucis aurigibus. Plin.l. 6.c.5.

Amphrȳsūs, fluv. Thessaliæ, juxta quem Admeti regis armenta pavit Apollo. Lucan. lib. 6. *Lenis*. Amphrȳsĭcūs & Amphrysiacus,a,um,adj.

Amsānctūs, Locus est in medio Italiæ apud Hirpinos, sulphureas habens aquas. Hinc factus locus fabulæ, In Amsancti vallibus inferorum spiraculum esse. Cic. 1. de Divin.

Amsterodama, Ambsterdamm in Hollandt/ Ambsterdam miásto Olenderſkie. vrbs.

Amūlĭūs, Porcæ filius, & Numitoris frater, qui Regnum fratri abstulit, atque omnem ejus stirpem virilem necavit, Liv. 1. ab urbe.

Amȳclæ, arum, pl. num. vrbs Laconiæ, Tyndari regia, in qua nati sunt Castor & Pollux. Alia est Italiæ, à Laconibus condita, qui cum secundum Pythagoream sectam, à cæde omnium animalium abstinerent, & vicinis paludibus natas serpentes occidere nefas putarent, ab ijsdem interempti sunt. *Tacitæ, antiquæ, armiferæ, Ledææ, Apollineæ, virides, tetricæ, Therapneæ, Graiæ, ærisonæ, Fundanæ*. Amyclæus, a, um, adject. Amyclas perdidit silentium, Prov. in taciturnos nimium.

Amȳdōn, Civitas Pæoniæ, quæ auxilia misit Troianis Juven. Sat. 3.

Amȳgdălūs, arbor, Mandelbaum/Migdał/ drzewo. Poetæ fabulantur in hanc arborem mutatam fuisse Phyllidem commiseratione Deorum, cum illa doloris impatientia, quam ex perfidia Demophoontis contraxerat, laqueo se suffocasset. *Phillidis arbor*.

Amȳntās, Pater fuit Philippi Macedonis.

Amȳrum, Thessaliæ vrbs.

Ană, vel Anas, fluv. Hispaniæ.

Anăchārsĭs, Philosophus ex Scytharum genere sapientiæ admirandæ.

Anăcrēōn, Poeta Lyricus ex Teio vrbe Ioniæ, hic acino uvæ strangulatus dicitur. *Teius, Lyricus, vinosus, cupidineus*. Anăcrēōncĭūs, a, um, vt: Anacreoncius versus.

Anæa, vrbs Cariæ contra Samum.

Anaetis, sive Anaitis, tidis, Dea Lydis culta.

Analitæ, pop. Arabiæ Pl. l. 6. c. 28.

Anāpĭs, fluv. Siciliæ.

Anaūrōs, fluv. Thessaliæ, ex Pelio monte fluens.

Anāxăgŏrās, Philosophus Claromenius, qui Philosophiæ causa patriam reliquit, opesque contempsit, Nam patriam sibi cœlum esse dicebat. *Physicus, magnanimus, Claromenius*.

Anāxāntīnī, populi Italiæ.

Anāxārbānī, pop. Ciliciæ.

Anāxārchūs, ein Nam eines Philosophi, welchen der König in Cypren mit eysenen Stampffen hat lassen verstampffen/ Filozof ktorego Krol w Cyprze kazał w moździerzu ztłuc. adeò toleranter pertulit asperrimos cruciatus, vt verbum illud memorabile conduplicarit: Tunde, tunde Anaxarchi follem. Plura Laer.

Anāxărētē, es, Puella fuit Cypria, forma insignis, & regia stirpe superba, quam cum Iphis infimæ sortis juvenis perditissimè amaret, & ab ea ludibrio haberetur, doloris impatientia sese ad fores ejus suspendit: Cujus funus cum Anaxarete siccis, immotisque oculis intueretur in saxum est conversa. Ovid. l. 14. metam.

Anāxĭmāndēr, Milesius Philosophus, Thaletis auditor & successor. Qui primus cœlestia signa docuit.

Anāxĭmĕnēs, auditor & successor Anaximandri, & magister Anaxagoræ.

Ancæus, Samiorum rex, qui strenuissimus agricola fuit. Hic cum servos nimio labore premeret, prædictum fuit à servo, nullum illum eius vineæ, quam tum plantabat, vinum habiturum. Paucis pòst annis, coacta eius vineæ vindemia, iussit sibi ex lacu vinum hauriri increpans eum, qui futurum prædixerat, vt nunquam eius vineæ vinum biberet. Jamque calicem ori admoturo, nunciabat quidam aprum miræ magnitudinis vineam vastare. Abjecto itaque poculo, cum aprum vellet interficere, illius dente ictus interiit.

Anchiale Civitas Ciliciæ.

Anchīsēs, æ, Trojanus nobilis filius Capyos, qui à Venere adamatus, cum ea concubuit, vnde natus est Æneas, qui ardente Troia patrem Anchisen senio confectum humeris imposuit, secumque vexit in Siciliam vsque. Virg. 1. Æneid. *Dardanius, pius, magnanimus, Phryx, Phrygius*. Anchīsĭădēs, patronymicum.

Ancōn, onis, sive ăncōnă, æ, vrbs in Piceno ad mare Adriaticum, *Dorica, celsa*.

Ancūs, quartus Roman. rex. *Pauper*.

Andabatæ, populus clausis oculis pugnans.

Andegavi, Populi Galliæ, qui & Andes.

Andes, vicus prope vrbem Mantuam vbi natus Virgilius, vnde Andinus Vates vocatur.

Andes, ium, idem quod Andegavi.

Andria, Phrygiæ vrbs.

Andricus, Ciliciæ mons.

Androgeos, gei, Filius Minois regis Cretæ occisus dolose ab Atheniensibus, & Megarensibus. Quare Minos Megarem vastavit, & Athenienses coegit quotannis mittere septem adolescentes, & totidem puellas devorandas à Minotauro. Adrogeonæus, a, um.

Andromache, es, fuit vxor Hectoris, quam post excidium Troiæ Pyrrhus, filius Achillis abduxit in Græciam & ei Helenum filium Priami virum dedit.

Andromeda, Filia Cephei Regis Æthiopum, & Cassiopes, quæ propter superbiam matris à Nymphis alligata fuit saxo, & exposita ceto marino monstro in vrbe Joppe. Sed Perseus eam liberavit, & vxorem duxit, Propert. l. 1, *Cepheia, Cepheis, Threicia, mœrens, Perseia, famosa, tristis.* Est etiam Sydus cœleste, *Astrigera, infortunata, radiosa, fulgens.*

Andros, Insula & vrbs in Myrtoo mari, prima Cycladum.

Anemo, fluv. Italiæ. Pl. l. 3. c. 15.

Anemorea, vrbs Phocidis.

Anemurium, vrbs in Cilicia.

Aneticus, Asiæ locus, arundinibus abundans.

Anetusa, vrbs Libyæ.

Angaris, Mons Idumææ. Pl. l. 5. c. 13.

non Voluptatis, sed Silentij Dea. Angeron, Voluptatis dea, quæ & Volupia dicebatur.

Angilæ, Populi in Africa ad Garamantes. Fertur eorum fœminas nocte qua nubunt, omnium stupro patere, reliquum pudicas esse.

Anglia, Engellandt/ Anglia. quæ Britannia à Veteribus dicta. *Clara opibus, Albion, dives pecorum.* Angli, Die Engelländer / Angelczycy. *Bruciadæ, Angligenæ, armipotentes.*

Angrivarii, Pars westphaliæ, Die im Bisthumb Padelborn oder Hildeßheim/ Część pewna Westfálczykow.

Ania, ein ehrlich verständig Römisch Weib / Uczćiwa y rozumna białagłowá w Rzymie. quam quum propinquus moneret, ut alteri nuberet: Esse enim ei & ætatem integram, & faciem bonam: Nequaquam hoc faciam (inquit) Si enim virum bonum invenero, vt ante habui, nolo timere ne perdam: si malum, quid necesse est post bonum pessimum sustinere?

Anigrus, fluv. Thessariæ, in quo Centauri ab Hercule vulnerati, abluerunt sua vulnera.

Anio, onis, vel anien, enis, fluv. ex Alpibus fluens in Tyberim, *Gelidus, præceps, pomifer, Tiburnus,* Anienus, a, um. Anienicola, æ, qui incolit Anienem.

Anius, Apollinis fuit filius, Rex in Delo, qui habuit filium, Virg. lib. 3. Est & Lacus Puteolis vicinus.

Anna, Deiparæ Virginis Mariæ mater fuit, alia Anna Beli fuit filia, soror Didonis. *Sidonis.* Item, Anna, civitas Iudææ supra Hierichuntem.

Annibal, balis, Carthaginensis dux clarissimus, qui 10. annis bellum cruentissimum gessit in Italia cum Romanis, neque pelli potuit, donec à suis revocaretur. Tandem in Aphrica victus à Scipione, fugit in Asiam ad regem Antiochum, deinde ad Prussiam regem Bithyniæ, sollicitans illos ad bellum Romanis inferendum. Tandem cum Prussias Rex eum Romanis tradere vellet, venenum, quod in annulo habebat sumpsit. *Pœnus, cruentus, durus, dirus, perfidus, Afer, Tyrius, Puniceus, belliger, furibundus, Elisæus, sagus, rector Lybiæ, Sidonius, Agenoreus, Lybicus, infestus, barbaricus, indocilis pacis, magnanimus, Nasamoniacus, atrox, ferox, Barcæus, audax, barbarus, luscus, fulmineus, immanis, callidus.*

Anitus, fuit Atheniensis dives, qui cum Melito à Lycone Socratem accusavit, & occidi curavit.

Anolus, vrbs Lybiæ.

Anopolis, vrbs Cretæ.

Ansanctus, idem quod Amsanctus, v. supra.

Anspachium, Franconiæ vrbs.

Antæopolis, vrbs Ægypti, cuius incolæ Antæopolitæ dicuntur.

Antæus, Gygas in Lybia, vel Mauritania, qui cum Hercule singulari certamine congressus, quoties ab Hercule prostratus terram tetigit, toties fortior surrexit. Nam terra mater ejus vires ei auxit. Quod notans Hercules, illum à terra continuit, & sic tandem occidit. *Terrigena, pugnax, superbus.*

Antenor, Troianus fuit, patriam prodidisse existimatur. *Phrygius, profugus, Mavortius, Troianus,*

*nus, Dardanius*. Patavium quoque in Italia condidit.

Anterōs, ōtis, Veneris & Martis filius. Cicer. lib. 3. de Nativ. Deor.

Antēs, mons est Achaiæ, non procul Argis. Plin. lib. 4. cap. 6.

Antevōrtă, Dea Romanorum est, quod futura prospiceret.

Antharis, Rex Longobardorum.

Anthēdōn, urbs est Bœotiæ.

Anthēmis, Insula est Thraciæ adjacens, quæ & Imbrasius, vocata fuit, & Parthenia aliquando.

Anthēus, Antenoris filius fuit, quem Paris amavit, & imprudens interfecit.

Anthōs, unus ex filiis Nestoris: Et latinè Flos interpretatur.

Anthrōpŏphăgī, Menschenfresser/ seynd grawsame Völcker in der Newen Welt/ oder Indien/ Sámoiedź w Indiey.

Antiă, Uxor fuit Præti Argivorum Regis, Abantis filij.

Antiātæ, dicti sunt populi Italiæ, qui Antium urbem Latij incolebant.

Anticlēă, fuit mater Ulyssis.

Anticyră, Insula circa Phocidem, ubi Helleborum multum nascitur.

Antigŏnē, Filia Oedipi Regis Thebarum, quæ parentem utroq; captum lumine ducebat prævia. *Thebana*. Eadem quoq; fratrem suum Eteoclem, in bello peremptum, sepelivit, invito Cleonte Tyranno, ob quam pietatem postea jussu Tyranni interfecta est. Hæmon quoq; nobilis adolescens, qui mutuo ejus amore tenebatur, sua sese manu ad tumulum ejus jugulavit. Alia fuit Antigone soror Priami, quam ob superbiam formæ Juno vertit in ciconiam.

Antigŏnĭă, urbs Troadis, Romanorum colonia, quæ & Troas, & Alexandria dicta est. Plin. lib. 5. cap. 33.

Antĭmăchŭs, Poëta Græcus, Elegiarum scriptor. *Tumidus*.

Antiŏchĭă, urbs Syriæ, à Seleuco Nicanore filio Antiochi facta. Antiŏchŭs, Nomen secundi Regis Syriæ.

Antiŏpă, Filia fuit Nyctei, quam Jupiter, mutatus in satyrum, compressit, & ex ea suscepit geminos Zetum, & Amphionem. *Nicteis, barbara*.

Antĭphătēs, Rex fuit Lestrigonum, Lami filius, qui Formiarum urbem condidit. Hic cum cæteris Læstrigonibus humana carne vescebatur. *Lestrigon, cruentus, Lamius, trux, horrendus, ferus*.

Antĭphră, urbs prope Alexandriam.

Antipŏdēs, Die Einwohner des Erdreichs/ so jhre Füsse den vnsern entgegen wenden/ Podziemni ludzie. In sing. Antĭpūs, podis, vel pŏdŏs.

Antisthĕnēs, Princeps Cyriacæ sectæ, Socratis auditor, acutus magis, quàm eruditus, Præceptor Diogenis.

Antitaūrŭs, Tauri montis pars est.

Antivēstæūm, Promontorium Britanniæ, quod etiam Bolerium dicitur apud Ptolo. Diodoro Bellenium.

Antiūm, urbs vetus in Latio, juxta mare nunc penitus dirutum. Habebat hæc urbs celeberrimum Fortunæ templum. Antiātēs, incolæ dicti.

Antōnīnŭs, Cognomento pius, Romanorum Imperator. Fuit alius cognomine Caracalla, qui post Severum Romanum tenuit imperium. Alius item, cognomento Heliogabalus, qui Opilio Macrino successit.

Antōnĭŭs, Nomen viri proprium. Antoniorum familia Romæ nobilissima, vetustissimaque fuit, utpote quæ ab Antone, Herculis filio & nominata, & oriunda proditur.

Antrōnĭă, ein Stadt in Thessalien/ bey deren man viel Mühlstein gegraben hat/ Miásto w Thessáliey gdźie wiele test kámieni mlyńskich. Circa hanc urbem procerissimi nascebantur asini; unde Antronius asinus, Ein grosser Esel/ das ist/ fast vngeschickt/ Wielki osiel/ to iest/ Glupi/ Niedowćipny.

Antvērpĭă, urbs est Brabantiæ, & Belgicæ totius emporium quondam celeberrimum, Antorff/ Antwerp.

Anūbĭs, is, vel ănūbĭdis, Filius Osiridis & Isidis, qui, quia canibus gaudebat, ab Ægyptijs in specie canis est cultus. *Latrator, verend⁹, latrans*.

Anus, Portugaliæ fluvius, tàm masc. quàm neut. generis, urbs Italiæ, alio nomine Tarracina. Dicitur autem Anxur (ut Servius) quia illic colebatur Jupiter Imberbis, ideoque Anxurus Jupiter dictus.

Aŏnĭă, Pars montana Bœotiæ. Servius. unde Aŏnĭŭs, a, um, adject. Aŏnis, ĭdis, patronym. fœ.

Apellēs, Pictor præstantiss. ex Insula Coo, vel Epheso. Ei fuit perpetua consvetudo, ut nullum

diem, quibuscunque etiam negotiis occupatus esset, dimitteret præterire, quin lineam aliquam ducendo exerceret artem. Hic moriens reliquit Venerem imperfectam, quam nemo ausus est perficere. *Cous, insignis.* Apellēus, a, um.

Apennīnus, vel Apœninus, Das Gebirg so sich mitten durch Italien/ wie ein Rückgrad zeucht/ Gorá ktora przez pośrzodek Włoskiey ziemie się ciągnie/ iák pácierze grzbietne. *Celsus, nubifer, longus, nivalis, aërius, nimbifer, gelidus, frondens, saxosus, durus, altus, magnus.* Apennigena, vel Apœnīnigĕnă, æ, qui Apenninum inhabitat. Apennīnicŏlă, idem.

Apĕrāntĭă, urbs Thessaliæ.

Apēsūs, funtis, Mons super Nemeam. Aphĕsās, antŏs, idem.

Aphrica, vide Africa.

Aphrŏdīsĭās, Insula est in mari Persico. Sic dicta, quod in ea Venus quam religiosissimè coleretur. Est præterea Aphrodisias Ciliciæ urbs. Item, Insula in Oceano Hispanico, non procul à Gadibus.

Aphrŏdīsĭūm, urbs fuit in Latio maritima, quæ postea mutato nomine Antium dicta est. It. apud Græcos statua Veneris. Aphrodisia, sacra Veneris, & res Venerea, Unkeuschheit/ lubieżność. Est & Aphrodisium, urbs Aphricæ. Item, Hispaniæ Tarraconensis promontorium. Ptol.

Aphrŏdītē, es, Veneris cognomen est, à spuma. Venerem enim ex spuma maris ortam esse Poëtæ fabulantur.

Apĭdănūs, Fluvius Thessaliæ velocissimus. *Herbosus.*

Apīnă, & Trīcă, Duæ urbes Apuliæ, quæ Diomedes evertit tanta ignominia, ut in Proverb. ludibrij transierint. Quoties enim rem nullius pretij ostendere volumus, Apinas & Tricas nominamus, Nichtswirdige/ unnütze Ding/ Rzeczy ládáiákie/ nikczemne.

Apĭs, lingua Ægyptiaca bos dicitur, & erat vivus bos, quem colebant Ægyptij, sed certo tempore ipsum submergentes, alium quærebant cum luctu.

Apĭcĭus, nobilis Romanus, valdè gulosus, unde pro guloso quocunq; accipitur. *Miser.*

Apœninus, vide Apenninus.

Apollō, inis, & Apollōs, declinatione Græca, Jovis & Latonis fuit filius, alio nomine Phœbus habitus Deus Sapientiæ, & vaticinij, & carminum. Item, Bellicus. Unde & Citharam & Arcum gestare dicitur. *Formosus, Cynthius, Grynæus, Thymbræus, carminis author, arcupotens, pulcer, Delius, Phœbus, augur, Actius, crinitus, intonsus, divus, Latous, Patareus, Agileus, Palatinus, Delphicus, Milesius, fatiloquus, Sandalius, arcitenens, vaticinus, Leucadius, conspicuus fide, flavus, Clarius, Jurisperitus, Pharetriger, Cirrhæus, Latoides, roseus, Latonius, mitratus, certus, Lyceus, pater vatum, vates, citharæ pulsator, sagittipotens, sagittiger, Delphicola, lauripotens, doctificus, ruralis, pastoralis, facundus, canorus, bubulcus, fatidicus, veridicus, faticinus, Latonigena, Pythius, Nomius, Didymæus, Smyntheus, Pandioneus, mitis, divinus, Cyrrhæ dominus, sagax, Pythicus, Tegeæus, nitidus, Phanes, medicus, Chrysocomus, Latialis, imperiosus, dulcicanens, vocalis, proles Latonia, Palantæus, doctus, Actiacus, Latoicus, placidus, Ismenius, Ephebus, pulcricomus, Alexicacus, Tegyræus, citharœdus, Tuscanius, Ionicus, Capitolinus, Carystius, Delphicus, musicus, lauriger.* Apollĭnēus, a, um, adject. Apollĭnārēs ludi, qui in honorem Apollinis fiebant.

Apŏllōnĭă, urbs in Epiro, vel Macedoniæ parte, quæ Albania dicitur. Alia Apollonia est in Syria. Alia item in Creta. Apŏllōnĭātæ, Populi Apolloniæ.

Apŏnūs, Fluvius Venetiæ juxta Patavium, seu fons calidis aquis. *Fumifer, calidus.* vel Vicus ipse, in quo balneæ sunt.

Appĭānūs, Alexandrinus nobilis Historicus, qui Adriani Imperatoris temporibus claruit.

Appius Claudius, qui postea Cæcus cognominatus fuit, à Cicerone inter Oratores numeratur. Appĭăs, ĭădĭs, Patronymicum. Unde Appiades Deæ, quæ sunt (ut Grammatici putant) Pallas, Pax, Concordia, Venustas, Vesta.

Apsyntūs, Civitas Thraciæ, & regio Absynthis dicitur.

Apūlĭă, Regio Italiæ, mari Adriatico vicina, in qua sunt urbes, Barrum, Beneventum, Luceria, & Mons Gargantis. *Siticulosa.* Apūlūs, sive Appūlūs, a, um, adject.

Aquæbūrgūm, Urbs Bavariæ, Wasserburg/ Miasto Bawárskie.

Aqua Augustæ, Urbs in Gallia Aquitanica, vulgò Barona dicta.

Aquæ calidæ, urbs Britanniæ.

Aquæ Flaviæ, vel, Aqua flavia, urbs Lusitaniæ.

Aquĭlă, Urbs est Aprutij, vel Brutiorum post Romam.

Aquĭlēiă, vel, Aquĭlējă, fuit olim clara urbs Venetiæ, & Transpadanæ regionis caput, sed à Gothis diruta, cives Venetias migrarunt, & pauper vicus piscatorum nunc est.

Aquilo, Ventus, vide in Appellat.

Aquīnum, Urbs Campaniæ.

Aquisgrānum, Germaniæ nobilissima civitas, Aach/ Akwisgran. Caroli Magni sepulchro nobilitata.

Aquitānĭă, Pars Galliæ propinqua Hispaniæ, in ea Tholosa, & Burdigala civitates. Hinc Aquitānus, a, um.

Aquŭlă, Urbs Hetruriæ.

Ară, civitas Arabiæ regia, nec non & insula Arabiæ adjacens. Ptolom.

Arăbĭă, Ein Landschafft in Asia / zwischen dem Jüdischen Land vnd Egypten gelegen / Ziemiá w Azyey miedzy Zydowską ziemią y Egiptem lezącą. Est autem triplex Arabia, scilicet, Felix, Petræa, & Deserta.

Arăbes, plu. nu. Populi sunt Asiatici, unguentis & aromaticis fructibus abundantes. *Odorum divites, palmiferi, thurilegi, molles, teneri, Eoi, divites, nigri, æstuosi, opulenti, odorati, turiferi, longinqui, picti, mitra velati, extremi.*

Arăchnē, ēs, Puella in Lydia, quæ ausa est venire in certamen, cum Minerva in lanificio, quod ægrè ferens Dea, Arachnen radio percussit victrix, & in tantum animi dolorem compulit, ut illa suffocaverit se laqueo, in araneam postmodum commutata. Plin. Ovid. lib. 6. metamor. *Mæonia, Idmonia, animosa, solers, operosa, Lyda, perfida, docta.*

Arăchtus, Fluvius est Epiri, non procul à Nicopoli.

Arăcynthus, Mons Arcaniæ. Est & alter mons in Attica.

Aræ Flaviæ, Urbs Germaniæ, non procul á Danubio fluvio. Miásto w Niemczech niedáleko Dunáju / ták náz wáne.

Aræ Solis, Hispaniæ Promontorium.

Aræ Bacchi, urbs Germaniæ ad Rhenum, nobilitate vini celebris, Bacharach / Bachárách miásto nád Renem lezące slawne dla win przednich tám ſie rodzących.

Arăris, & per Apocopen, Arăr, Fluvius Galliæ Narbonensis, defluens in Rhodanum, adeo lentus, ut difficile sit judicare, utram in partem defluat, nostro tempore vocatur Sagona. *Segnis, piger, tardus, lentus, ferax, longinquus, Gallus.*

Arātor, Poëta Christianus, Romanus Subdiaconus fuit.

Arātus, Poëta Cilix, Astronomiæ peritissimus. *Doctus, sagax, astrilequus.*

Arăxă, Urbs Lyciæ.

Arăxes, Fluv. Armeniæ, super quem Alexander Magnus, & Augustus Cæsar pontes fecerunt. *Armenius, Barbarus, gelidus, Medus, vagus, ferus, impacatus, Scyticus, niveus, fluitans, rapidus.*

Arbăce, urbs Celtiberiæ.

Arbăxānī, Populi Liguriæ.

Arbēlă, urbs Siciliæ. Steph.

Arbēlă, civitas Persica. Steph.

Arbĭus, Mons Cretæ, & montis incola similiter. Steph.

Arcădĭă, Peloponesi regio, & Achaię pars, in ea sunt asini grandes. Arcadiam postulare, Prover. Gar zu grosse oder vnnütze Ding begehren/ Wielkiey / ábo niepotrzebney rzeczy pożądáć. Arcădĭcus, qui est ex Arcadia. Arcăs, ădis, Jovis & Calistonis filius, à quo Arcădes, pl. nu. quos, quia vetustissima gens est, fabulantur ante solem & lunam fuisse ex arboribus natos. *Glandiphagi, Proselini, veteres, antiqui.* Arcadium germen, ein grosser Esel/ oder fast vngeschickt/ Wielki osieł/ Głupi. Arcades imitari, Andern Leuthen nützer seyn dann jhm selbs/ Komu inszemu służyć/ dogadzáć bárziey niż sobie. Proverb. Arcades enim solebant alienis auspicijs, & nomine tituloq; bella gerere.

Arcĕsĭus, Jovis fuit filius, pater Laërtis. Ovid. 13. metamorph.

Archăndrŏpŏlĭs, urbs Ægypti.

Archĕlāus, Philosophus Atheniensis, à quo Socrates Philosophiam audivit.

Archĕmŏrus, Poëta Antiochenus.

Archĕptŏlĕmus, Hectoris fuit auriga.

Archĭdămus, Princeps Lacedæmoniorum, vir bello clarus, Telidis filius. Archidamicum bellum, de bello sævo crudeliq; dicebatur.

Archĭlŏchus, Filius Nestoris, occisus ad Trojam. Alter fuit Poëta Lacedæmonius; Jambici carminis inventor. *Spartanus, obscœnus, immortalis, Parius.* Cùm Lycambes quidam Archilocho filiam suam despondisset, ac deinde alteri

 tradi-

tradidisset, Poëta tam graviter in illum scripsit, ut ille se suspenderet.

Archimedes, Syracusanus Philosophus, & maximus Geometra, qui primus sphæræ inventor. *Syracusius*. Unde cum rem mira arte factam, atq; ita summo studio elaboratam, perfectamq; significare volumus. Proverbij specie vulgare est dicere: Archimedes non posset melius describere. Hinc veluti Deus terrenus mechanico artificio sphæram vitream fecit, in qua mira arte dissimiles motus circulorum visebantur. Claudius Marcellus in expugnatione Syracusarum interdixit, ne Archimedes unus violaretur: Verum cum Syracusæ caperentur, & ipse animo ac oculis in terra defixis formas geometricas describeret, à milite ignaro, quis esset, interfectus est.

Arctos, Arctophylax & Arcturus v. in appell.

Ardea, fuit urbs Rutulorum in Latio, quasi ardua, id est, alta, & in monte posita, distans à Roma CLX. stadijs.

Arecanum, Oppidum Geldriæ, Arnheim/ Miásto w Geldryey.

Areopagus, Ein Platz zu Athen genandt vom Tempel Martis, in welchem man über das Blut vnd andere wichtige Sachen richtete/ Mieysce w Athenách mianowane od kościołá Márszowego / ná ktorym głowne sprawy sądzono.

Areopagitæ, Judices integerrimi Athenis, qui de capitalibus causis pronuntiabant. metaphor. Ernsthafftige Leuth / Surowi ludzie. Areopagita taciturnior, vel subticentior, Proverb. Der verschwigenste einer/ Milczący.

Arethusa, Fons apud Syracusas, urbem Siciliæ. Fuit enim (ut fabulantur) virgo venatrix, quæ cum in Alpheo flumine se lavaret, ab illius fluminis Deo amata fuit. Cujus vim, ut evaderet, fugiens invocavit Dianam, & in fontem est mutata. *Frigida, Arcadia, velox, quadruplex.* Est etiam fons in Mesia.

Aretium, Civitas Thusciæ.

Argante, es, Civitas Indiæ.

Arganthon, Rex fuit Tartessiorum, qui annis 300. vixit. *Vetus, dives, belliger.*

Argathon. Mons Mysiæ, ubi raptus Hylas.

Argea, Loca quædam Romæ appellantur, quod in iis sepulti essent quidam Argivorum illustres viri.

Argelia, Misniæ urbs, Torgaw/ Torgaw.

Argentina, vel Argentoratum, Straßburg/ Strázburg.

Argentuaria, Sequanorum urbs in Burgundia, Hornburg/ Hornburg.

Argia, Adrasti regis Argivorum filia, & uxor Polynicis, quæ cum viri sui in bello cæsi funus curaret, à Creonte tyranno necata fuit.

Argiæ, Insulæ sunt numero 20. Cariæ adjacentes. Plin. lib. 5. cap. 31.

Argiletum, vide Argus.

Argiphontes, Ein Zunam Mercurij / welchen er bekommen hat / das er den Argum vmbbracht hat/ Nazwisko Merkuriuszowe/ ktorego dostał potym iák zábił Argum.

Argo, fuit navis longa, qua Jason cum 54. Heroibus navigavit in Colchum, ad afferendum vellus aureum. *Rudis, Pegasea, Tritonis, Pelias, Magnesis, Thessala, Palladia, temeraria, Thessalica, Argoa, Peliaca, audax, Argiva, nobilis, ratis heroum, Argolica, Jasonia, Magnesias, Æmonis, Pegaseia, Æmonia, celebris, improba.*

Argonautæ, dicuntur illi viri, qui ab Argo navigaverunt in Colchon, quorum præcipui fuere: Jason, Tiphys, Castor, Pollux, Hercules, Theseus, Orpheus, Nauplius, Mepsus, Zetes, Calais, &c. *Jasonij, Æmonij, Argolici, Argoi, semidei, Graij, audaces, Pelasgi.*

Argolicus, a, um, idem quod Argivus.

Argos, in sing. g. neut. in plurali masc. gen. Civitas Achaiæ. *Nobile, aptum equis, Achaium, superbum, Hippium.*

Argus, Filius Aristoris, qui centum oculos habere fingitur, quorum tantum bini somnum acceperunt. *Custos virginis, Aristorides, stellatus, custos Jonius, centeno lumine cinctus, vigil, vigilans, centum oculis.* Hunc Poëtæ dicunt adhibitum fuisse à Junone ad servandum Iu, filiam Inachi, quam Jupiter commutaverat in vaccam: sed Mercurius à Jove missus dulcedine cantus sopitum illum occidit. Oculos tamen Argi Juno indidit caudæ pavonis, quæ dicitur avis Junonis.

Argiletum, erat locus Romæ juxta palatium, ubi dicitur Argus sepultus. Ovid l. 1. metam.

Aria, fuit Romana mulier, quæ damnato Pæto marito, fodit corpus suum gladio, quem vulnere educens, ipsi Pæto quærenti dedit, ut idem faceret. Mart. l. 1.

*Casta suo gladium cum traderet Aria Pæto,*
*Quem de visceribus traxerat ipsa suis.*

Ariadna, fuit filia Minois Regis Cretæ, quæ Theseum ingressurum labyrinthum adjuvit, & redeuntem in patriam secuta est. Quam tamen ille deseruit in insula Chio, vel Naxo. Deinde Bacchus eam accepit in vxorem. Cui Venus dedit coronam quam Bacchus novem stellis ornatam cœlo imposuit. Vnde est cœleste sydus, quod Corona Gnosia dicitur. *Minois, Gnosis, Minoia, Cressa, lucida, Gnosias, Gnosia, siderea.*

Aricia, fuit urbs in Latio, post Albanum montem in Appia via, distans à Roma stadiis 160. *Nemoralis.* Aricinus, a, um.

Arimaspi, Völcker in Scythien so nur ein Aug haben / Ludzie jednooczy w Scythiey. assidue cum Gryphis præliantur, *Gelidi.* Arimaspus, fluv. est Scythiæ aureis arenis abundans.

Anodunum, vrbs Bavariæ, Erdingen / Miásto w Báwáriey.

Arion, Citharœdus ex Lesbo insula, & Poëta Lyricus, qui dum patriam peteret, videretq; insidias, & conjurationem parari sibi à socijs, quibus cum navigabat, propter opes quas ferebat secum, rapta cithara modulans in mare se conjecit. Cujus cantu illectus Delphin, dorso exceptum portavit ad littus, & exemit à periculo. Ovid. lib. 2. Fast. prolixius. *Methymnæus, Vocalis, Apollinæus, Cytharœdus, doctus, dulcis.* Fuit & Arion equi nomen. *Adractæus, Vocalis.*

Aristadium, vrbs Turingiæ, Arnstadt / Miásto w Turingiey.

Aristæus, filius Apollinis, & Cyrenes filiæ Penei Rex Arcadiæ, qui apum & mellis usum, lactisque coagulum primus invenit. *Arcadeus, procax.*

Aristippus, Cyrenes auditor Socratis, hic voluptatem statuit summum bonum, cujus sectatores dicti sunt Cyrenaici. Hic etiam primus Philosophiam quæstui habuit, & Dionysio tyranno adulabatur, quare Diogenes eum vocavit regium canem. *Græcus, Socraticus, Lacedæmonicus.*

Aristobulus, einer auß den 72. Dolmetschern der Heiligen Schrifft / Jeden z 72. tłumáczow Pismá S.

Aristophanes, Comicus fuit Poëta, inventor Tetrametri, & Octametri, in carpendis hominum vitiis liberrimus & mordacissimus, Socratis fuit æmulus. Tres habuit filios itidem, comicos. *Salsus, prægrandis.*

Aristoteles, Philosophorum præcipuus, filius fuit Nicomachi medici. Platonis auditor. Stagirita patria, sectæ Peripateticæ princeps, qui libros supra trecentos reliquit. *Peripateticus, Stagirites, divinus, doctus, Stagiræus, Anagnostes.*

Aristoxenus, Musicus, & Aristotelis auditor.

Armenia, ein fürnehme Landschafft in Asia zwischen dem Berg Tauro vnd Caucaso gelegen / stosset an das Hircanisch Meer. Kráiná przednieysza w Azyiey miedzy gorá Taurerán y Caucasum leząca / ku Hirkáńskiemu morzu. *Montosa, horrenda.* Armenii, Die Einwohner / Obywátele támeczni. *Odorati.* Armenius, & Armeniacus, a, um, Das drauß ist / pochodzący z támtąd.

Arminius, Mons Hispaniæ.

Arnus, Arnfluß in Italien so durch Florentz fleust / Rzeká Włoska przez Florencyą bieżąca. *Præceps, Hetruscus, Tuscus, nobilis, vitreus, frigidus, gelidus, lucidus, leniter fluens, rapidus, resonans.*

Arpi, vrbs Apuliæ, à Diomede condita, quæ & Argyrippa dicitur. *Ætoli.*

Arpinum, vrbs Volscorum in Latio, vnde Marius Consul, & M. Cicero fuerunt orti.

Arrha, vrbs Arabiæ fœlicis.

Arrhentia, vrbs Italiæ.

Arrhia, idem quod Aria, v. sup.

Arrius, Heresiarcha fuit. *Infelix.*

Arsaces, fuit primus Rex Persarum, vel Parthorum, vnde omnes Parthorum reges vocantur Arsacidæ.

Arsyssa, Armeniæ palus.

Arsus, Thraciæ fluv.

Artabri, Hispan. populi in extremis finibus Lusitaniæ.

Artaunum, vrbs Germaniæ, hodie Herbipolis, Wirtzburg / Wirtzburk.

Artaxerxes, filius Xerxis Regis Persarum, qui ex pellicibus habuit filios 115. & ex justo matrimonio tres: Darium, Ochum, & Ariaratem, quorum Darius à patre Rex factus contra patrem levi causa cum 50. fratribus conjuravit, qui omnes cum vxoribus & filiis à rege sunt occisi. Justin.

Artemis, Diana, sive luna.

Artemisia, Mausoli Cariæ regis uxor, quæ

insignis pudicitię fuisse perhibetur & virum ultra humanæ affectionis fidem amasse creditur. Nam & mortui cineres vino commisto ebibit & memoriæ ejus tam splendidum, erexit sepulchrum vt magnifica omnia monumēta Mausolea deinceps ab illius nomine fuerint appellata.

Artobriga minor, Germaniæ vrbs, Artzberg/ alias Veltenburg/ Miásto w Niemczech ták rzeczone.

Arvales fratres, Heydnische Priester zu Rom/ so den Göttern opfferten/ damit Wein vnd Korn wol geriethe/ Popi Pogáńscy w Rzymie/ ktorzy Bogom ofiáry czynili zá urodzay winá y zbożá.

Arūncă, vrbs fuit antiquissima in Italia ab Ausone condita. Arūncī populus ejus fuit.

Asama, Africæ fluvius.

Asarus fluv. Macedoniæ.

Ascalingum, vrbs Germaniæ, Hildeßheim/ Hildesemá miásto w Niemczech.

Ascălŏn, vrbs in Idumæa, vel Palæstina. Hinc Herodes Rex Judæorum dictus Ascălōnītă.

Ascănĭŭs filius Æneæ ex Creusa conjuge, dictus ab Ascanio fluvio Phrygiæ. Alio nomine vocatur Julus, & Ilus. *Regius, Æneides, Dardanius, dulcis, binominis.*

Ascĭbūrgĭŭm, vrbs Germaniæ, Emerich/ Miásto w Niderlándziе.

Asclēpĭădēs, fuit Philosophus cæcus quem ferunt (vt Cic. l. 5. Tusc. quæst.) quum quidam quæreret, quid ei cæcitas attulisset, respondisse, vt puero uno esset comitatior. Fuit & alius Prusiensis medicus, qui lapsu scalarum interijt. Alius Poëta, à quo carmen Asclepiadeum dictum est.

Ascră, Vicus Bœotiæ, Hesiodi patria. *Vetus Parnassis.* Ascræŭs, a, um, Ovid. 9. Fast. Ascrææ, oves.

Asdrūbăl, Gener Amilcaris patris Annibalis.

Asĭă, Tertia pars terræ in descriptione orbis. *Magna, potens, dives.* Est autem duplex Asia, Major & Minor. Asia minor est pars Asiæ, quæ fuit sub Imperio Romano, quæ hodie Turcia dicitur, & in se continet Phrygiam, Cariam, Lyciam, Lydiam, & Lycaoniam. Asĭăcŭs, Asĭătĭcŭs, & Asĭānŭs, a, um.

Asīlās, Auguris nomen, qui Æneæ in auxilium venit contra Turnum.

Asōpŭs, fluv. Achaiæ. *Herbosus.*

Aspăltŭs, sive āspăltītēs, Est lacus Judeæ in Provincia Pentapoli, in quo nihil grave submergi potest, & nihil gignit nisi bitumen. Unde mare mortuum vocatur. In eo loco fuerunt olim Sodoma & Gomorrha, & aliæ tres vrbes, quæ propter nefandam populi luxuriam atque libidinem cælitus exustæ sunt.

Aspavia, Hispaniæ vrbs ad salsum fluv. prope Cordubam.

Assărăcŭs, Trois Regis Troiani filius fuit, avus Anchisæ & pater Capyos. Virg. 3. Georg.

Assidona, Hispaniæ vrbs.

Assyrĭă, ein Landschafft in grösseren Asien gelegen/ Kráiná w Azyiey wielkiey leżąca. *Dives.* Assyrĭŭs, a, um, Das darauß ist/ Z támtąd pochodzący.

Astartē, ein Abgott der Syrien/ Bog pogáński w Syriey.

Astĕrĭă filia Cæi Titani, & soror Latonæ, quas ambas vitiavit Jupiter.

Astĕrūsĭă, Mons Cretæ.

Astice, Regio est Thraciæ.

Astŏmī, Völcker in Indien die kein Mund haben/ vnd nur vom Geruch leben/ Ludźie w Indiey bez ust sámem wąchem tylko żywi.

Astræă, Filia Astræi gigantis, & Auroræ. Vel secundum alios, filia Jovis & Themidis, quæ ob æquitatem suam Justitia dicta est. Ovid. *Exul terris, diva & misera, profligata, extincta, Cælicola, maritata Deo, vltima cælestum.*

Astræŭs, vnus ex Titanibus, qui contra Deos arma sumpserunt. Hic cum Aurora fertur concubuisse, & ex ea ventos generasse, qui ab eo Astræi fratres dicti sunt. Ovid. 14. metamor.

Astŭrĭă, Regio Hispaniæ in Tarraconensi, equis tolutariis nobilitata, qui ab ea Asturcones vocati sunt, Zeltroß/ Stępak. Astūr, turis, qui ortus ex Asturia, vrbs Germaniæ, Bodenhausen/ Miásto Niemieckie. Asturica Augusta, vrbs Hispaniæ in finibus Asturię.

Astyăgēs, Vltimus rex Medorum, à Cyro nepote suo, quem infantem exposuerat, regno privatus est. Just. in 1.

Astyănăx, hujus est Astyănāctŏs, Hectoris & Andromache filius, quem Vlysses è fastigio turris mira inhumanitate dedit in preceps, ne quid superesset reliquiarum, quod excidium Troiæ, & populi ruinam aliquando vlcisceretur. Ovid. lib. 13. *Hectoreus, parvus.*

Asty-

Aſtydamia, Ormeni filia, quam Hercules patre prius occiſo, rapuit. Ovid. *Ormenis.*

Aſtylus, vnus fuit ex Centauris.

Atalanta, Virgo venatrix in Arcadia, filia Jaſi, quæ conſervandæ virginitatis ſtudio, Dianæ ſe dedit comitem. Hæc cum proceribus venit ad occidendum aprum devaſtantem Ætoliam, quem etiam ipſa prima vulneravit. Quare Meleager filius regis Ætoliæ ipſam adamavit, & vxorem duxit. *Nonacria, Mænalia, fugax, Calydoniaca, Meleagria, Iaſis, Abantias.* Alia fuit filia Schœni Regis in Scyro inſula, quæ cum præſtaret pedum agilitate, curſu certabat in procos ea lege, vt nuberet à quo vinceretur. Puellæ forma captus Hippomenes adoleſcens, venit in certamen, acceptis à Venere tribus malis aureis, quæ currens ſenſim projecit in terram, ut in his colligendis occupata Virgo, tardius attingeret metam, & vinceretur, vt victa eſt. Itaque pacta conditione eidem nupſit. Ambo tandem mutati ſunt in leones, quòd in templo Cybeles, neglecta religione, coiviſſent. Ovid. in fin. 10. metam. *Pernix, Schœneia Schœnis, Schœneis.*

Atrax, fluv. Galliæ Narbonenſis.

Athamas, antis, Rex Thebarum, qui furore correptus Learchum filium occidit pro Leone ſagittis. Quod videns eiusdem vxor Ino, territa aufugit cum Melicerta altero filio, & in mare ſe conjecit. *Infelix, torvus.* Eſt & Theſſaliæ mons, Plin. l. 4. c. 8. Item, Athamas fluvij nomen, qui decreſcente luna, ligna ſibi admota incendit. Ovid. 15. metamor.

Athanaſius, Præſul Alexandrinus, olim Diaconus in Concil. Nicen. Arrianorum deinde maximas perpeſſus inſidias, ad Conſtant. Galliarum principem aufugit. Volaterr.

Athenæ, arum. Civitas fuit totius Græciæ clariſſima, inter Achaiam & Macedoniam à Cecrope Rege condita, cui Minerva nomen impoſuit. Fuit autem hæc vrbs omnium bonarum artium inventrix, Philoſophorum & Oratorum mater, & Poëtarum alumna. *Cecropiæ, Erechtææ, Atticæ, claræ, bonæ, Palladiæ, Pandioniæ, doctæ, fertiles, ſublimes, Actææ, illuſtres, veteres, Graiæ, celebres, altiloquæ, florentes, Mopſopiæ.* Athenæum, Locus erat Minervæ dicatus, ad quem Poëtæ, alijque Scriptores Græci ſcripta ſua deferebant, quemadmodum Poëtæ Latini ad Apollinis templum. Accipitur item, pro auditorio publico, ad quem conveniebant ſtudioſi, vt, aut Poëtas recitantes, aut Rhetores declamantes, aut Philoſophos, aliarumve diſciplinarum Profeſſores audirent. Eſt & Athenæum, Promontorium Campaniæ.

Athenion, onis, Pictor inſignis, qui niſi juvenis obijſſet, omnes pictores ſuperaſſet, vt ajt Plin.

Atheſis, Fluv. Venetiæ, Tridentum tendens, deinde Veronam dividens.

Athos, Mons Thraciæ tantæ altitudinis, ut uſque ad Inſulam Lemnon umbram porrigere dicatur. *Vaſtus, Æmonius, præruptus, ſalebroſus, glacialis, velificatus, magnus.*

Atlas, lantis, Mauritaniæ Rex fuit, qui primus curſum Solis & Lunæ, omniumque ſiderum rationes dicitur inveniſſe. Item, Atlas mons Mauritaniæ, tantæ altitudinis, vt cacumen ejus proſpici nequeat. Propterea Poëtæ fabulati ſunt eum eſſe Gigantem, qui ſuſtineat cœlum humeris. *Durus, cœlifer, gelidus, validus, aſper, ferreus, Mauruſius, Pœnus, longævus, pinifer, Marmaricus, Libycus, arduus, pruinoſus, occiduus, pretioſus, olympifer, Caſpius, aſtrifer, nubifer, ſtellifer, nemoroſus, barbarus, ſublimis, magnus, Maurus.* Atlas cœlum, ſcil. ſuſtulit, Proverb. Er hat ein ſchwere Sach auff ſich genommen/ Wielka rzecz ná ſie wziął. Eſt etiam fluv. Thraciæ. Atlantides, æ, & per Epentheſin, Atlantiades Poëtæ vtuntur pro Mercurio Maiæ filio & nepote Atlantis. Ovid. 8. metam. Atlantis, idis, ſive Atlantias, adis, Filia vel neptis Atlantis. Atlas enim ex Pleione Oceani filia habuit quindecim filias, quæ vno vocabulo Atlantides dicuntur. Verum 5. ex his Hyades ſunt nominatæ, reliquæ Pleiades à matre dictæ. Atlanticus, & Atlanteus, a, um.

Atrax, Fluv. Ætoliæ, à quo Atraces populi cognominati ſunt. Eſt item Theſſaliæ vrbs. Atracius, a, um, adject.

Atrebates, Völcker in Niderland ſo gemeinlich Arras oder Artois genennet werden / Ludzie pewni miedzy Niderlandámi. Atrebatum, vrbs, quæ vulgò Picardia.

Atreus, & Thieſtes, filij fuerunt Pelopis, in ſe invicem adeò ſævi, vt Thieſtes cum Europa fratris vxore concubuerit, & inceſtum hunc ægrè ferens Atreus liberos proprios ei comeden-

dendos apposuerit. Ob quæ facinora, Sol, ne pollueretur, cursum retrorsum dicitur convertisse. Hinc Proverb. Atrei oculi, Scheußlich Gesicht/ Twarz sroga/ okrutna. *Tantalides, crudus, Pelopeius, ferus, furens, dirus.* Atrīdæ, filij sunt Atrei, Agamemnon & Menelaus, *Tumidi, gemini.* Atrĕus, a, um,

Atrŏpŏs, Vna ex Parcis, quas Poëtæ dicunt metiri vitam hominum. *Ferrea, dura, funesta.*

Attălŭs, Rex Asiæ vel Pergami. Hic, cum pecunia ditissim⁹ esset, & liberis careret, populum Romanum testamento suo hæredem instituit.

Attălĭcŭs, a, um, vt Atralicæ vestes. Gülden-stück / oder Kleider mit Gold gestickt / ßáty złotem háftowáne. Item, Atralicus, id est, opulentus.

Attĭcă, vel Atte, Regio est Achaiæ, vrbes præcipuas habet: Athenas, Eleusinem, Marathonem & alias nonnullas. Attĭcŭs, a, um, quod ex Athenis est, vel ad Athenas pertinet.

Attўlă, Hunnorum Rex fuit, qui subacta Pannonia, Italiam ingressus, Aquileiam subvertit, & in Germaniam transiens, plurimas vastitates edidit: indeque domum reversus, dum novis nuptijs operam dat, vino plenus effuso sangvine e naribus, suffocatus est. Hic tot cladibus rem Christianam afflixit, vt apud omnes Dei flagellum appellatus fuerit.

Atўs, elegans forma puer, quem Cybele casto amore adamavit, eumque sacris suis præfecit, ea lege, ut postremò castitatem conservaret. Sed cum postea voti sui parum memor, Sangaritidem Nympham compressisset, ab irata dea in furorem actus, cultro seipsum excastravit, cumque adhuc manus afferre conaretur, mise ratione Cybeles in pinum arborem mutatus est. *Cybeleius, Berecynthius, Phryx, Phrygius, Semivir,* id est, *emasculatus, tener, Celænæus.*

Avantici, Populi Helvetijs finitimi, Die Weifels Bürger/ Lud pográniczny Helwetom albo Szwáycarom. Aventicum, Die Stadt Wifelsburg / Miásto tych ludźi.

Avenio, onis, vrbs Narbonensis Galliæ, Avignon/ein Provinz Päbstl. Heiligk. zugehorig/ Miásto w Fráncyey Nárbońskiey Papieżowi naleźące.

Avernus, vide in apellativis.

Augusta, & vrbes quæ ab Augusto denominatæ sunt, v. in Appellat. Augustus.

Aulōn, vrbs est Laconica. Item, Mons Calabriæ. *Baccho fertilis.*

Aureatum, vrbs German. Aystatt / Aystat.

Avēllā, vrbs Galliæ, Orlients/ Aurelia.

Aurelianum, Austriæ vrbs, Lintz/ Linc.

Aureopolis, Ingolstadt/ Ingolstad.

Auroram filiam fuisse, Titanis ex Terra Poetæ dicunt. Quidam non Titanis filiam, sed Vxorem & matrem Ventorum. Ovid. Epith. quære in appellat. Aurora.

Ausŏnĭă, pars Italiæ primùm dicta, deinde tota Italia. *Dives, nobilis, armipotens, superba.* Ausŏnes, Ausŏnĭī, & Ausŏnĭdēs, dicuntur Itali, *Antiqui.* Ausonium mare, Das Meer so von sonn Auffgang an Sicilien stosset / Morze ku Sycilieyskie rościągáiące.

Auster ventus, v. in appellat.

Austrĭă, Regio Germaniæ ad Danubium, Oesterreich/ Austria Rákuskie páństwo.

Axĕnūm, mare, Das ungeheur Pontisch Meer von wegen der Graumsamkeit der umbliegender Völcker/ Morze pontskie.

B.

Băbўlōn, onis, Die grosse und gewaltige HauptStadt Babylon in Chaldea am Fluß Euphrate gelegen / Głowne miásto w Cháldaiey nád rzeką Euphrátą. Habebat hæc civitas amplitudinem 380. stadiorum, vel (ut ait Plin.) 6000. passuum. Muri erant alti 200. pedibus, crassi verò 50. pedibus. *Superba, Persæa, alta, rebellis, potens, truculenta, Semiramia, eximia, antiqua, purpurata, meretrix, Medamnis, portentosa, magnifica.* Alia Babylon est in Ægypto à Cambyse Rege Persarum condita, vt Josephus ait. Băbўlōnĭă, Regio est majoris Asiæ, ita dicta à Babylone, urbe splendidissima. Babylonicus, & Băbўlōnĭus, a, um.

Bacchus filius Jovis ex Semele, qui Indiam bello vicit, & usum vini tradidisse dicitur, v. in appellat.

Băcchæ, dicuntur Bacchi sacerdotes & sacrificia noctu celebrant in Cytherone monte Bœotiæ. *Thebanæ, Cadmeæ, Mimallonia, Ogygia, sævæ, Edonia.*

Bæodurum, vel Bacodurum, vel Boiodurum, vel Bacabis, urbs Bavariæ Passaw Pássow.

Bœtĭcă, Das Königreich Granaten in Hispanien/ Część Krolestwá Hiszpáńskiego. Bœtis,

ein Fluß in Hispanien des Königsreichs Granaten/Rzeká w tey cześći Hißpántey. Bæticŏlă, Accola Bœtis fluvij, Bœticŭs,a,um.

Bœtŭlŏn, Hispaniæ fluvius. Est & urbis nomen in eodem tractu.

Bājæ, arum, opp. Campaniæ, ita dicta à Baio Vlyssis socio, illic sepulto. In hujus agro aquæ calidæ sunt, & ad voluptatem, & ad varios morbos commodæ. *Liquidæ, amœnæ, tepentes, calentes, salaces, felices, molles, saporiferæ, æstuantes, desides.* Bāiānŭs,a,um.

Baldraca, Puella generis obscuri, peregrinæque conditionis, quæ quamvis multarum rerum ob paupertatem esset indiga: noluit tamen corporis sui facere copiam Othoni Imperatori, quamvis multa promittenti. Volaterr.

Bălĕārēs, Duæ insulæ juxta Hispaniam, quæ nunc Majorica & Minorica dicuntur. Bălĕārĭs, re, & Bălĕārĭcŭs,a,um.

Bālthĭă, insula est in mari Germanico, quæ mari Balthico nomen dedit.

Bāmbērgă, urbs Episcopalis Franconiæ, Bamberg/Bámberk.

Baptæ, Athenis erant Sacerdotes Cotytrûs, impudicitiæ deæ, cui nocturna sacra peragebant saltationibus, & omni voluptatum generi indulgentes, Suidas & Politian. miscellan. c. 10.

Bārbārĭă, Barbarorum regio, & gens fera. *Inhumana, ferina, dissona, furens, horrida, cruda, fera, atrox, scelerata, aspera, immanis.*

Barcenis, sylva German. Schwartzwald/ Bor w Niemczech/ Czarny lás náżwány.

Bārgŭs, Traciæ fluv. in Hebrum cadens, vnde Bargusij.

Bārŏvĭă, æ, Provincia Vngariæ, sive Panoniæ inferioris.

Băsĭlēă, Rauracorum vrbs celeberrima, ad Rhenum fluv. sita, Basel/Bázyleta.

Băsĭlĭă, insula in Oceano Septentrionali, immensæ magnitudinis.

Băsĭlīdēs, Nomen propr. cujusdam hæretici, qui 365. cœlos esse credebat, quo dierum numero annus includitur: cujus sectatores Basilidiani dicti sunt.

Băsĭlĭŭs, ein Bischoff zu Cæsaria, Biskup w Cezáryey. de quo Ruffin.

Bāssărĭs, is, vel idis, Bacchi sacrificula. Perf. sat. 1. *Enthea, tremula, vaga.* Est etiam vestis genus ad talos usque demissa, qua in Bacchi sacrificiis utebantur sacerdotes.

Bătāvĭă, Germaniæ provincia, Hollandt/ Olenderska ziemiá. Unde Bătāvī, Olendrzy. *Truces, auricomi, feroces, indomiti.* Bătāvŭs, a, um. Batava auris, Proverb. Toll vnd vnverständig/Niedowćipny/Gruby.

Baucis, anus fuit paupercula, quæ cum viro suo Palæmone Jovem & Mercurium hospitio susceperunt, & tandem mutati sunt in arbores. Ovid. l. 8. metamor. *Panutia.*

Bĕātrīx, Virg. Rom. & mart.

Bēbrĭācŭm, Vicus est inter Cremonam & Veronam. Bēbrĭācēnsĭs, e, adject.

Beda, Anglus natione ob vitæ modestiam Venerabilis cognomento.

Bĕlgæ, arum, Die Niderländische Völcker/ Niderlándczycy. Populi Galliæ, proximi Germanis & Rheno, scil. Treviri, Colonienses, Moguntini, Rhemi, Brabantini, Flandrienses, & Hannonienses. *Armiferi, audaces, pugnaces, crudi.*

Bēlīdēs, æ, patronym. masc. quo significatur filius, vel aliquis de genere Beli. Bēlĭs, idis, patronym. fœm. quo significatur filia vel neptis Beli. Belides pl. nu. dicuntur quinquaginta filiæ Danai, filij Beli fratris Ægypti. Nam Ægyptus habens 50. filios &c. v. Ægyptus. *Danai puellæ, impiæ, scelestæ, Danaides, miseræ, iniquæ, cruentæ.*

Bēllĕrŏphōntēs, æ, vel is, fuit Glauci Regis Ephyræ filius, inclyto decore conspicuus, & virtutis maximæ. *Castus, tetricus, Isthmiacus, proles Glauci.* Bellerophontis literæ. Brieff wider den der sie trägt/ List przećiwny temu co go niesie.

Bēllōnă, Dea belli, soror & auriga Martis, multa gaudens strage. *Furens, tartarea, hastata, atra, mavortia, vindex, implacabilis, impia, ardens, tristis, ferox, inferna, atrox, fera, sæva, truculenta, cristata, fremens, turbida, aspera, horrenda, sordida, sangvinea.*

Berbecomagus, vrbs, Speyer/Spirá dicta.

Bĕrĕcy̆nthŭs, Mons Phrygiæ, & nomen vrbis. Berecyntius, a, um.

Bĕrĕnīcē, es, Regina Ægypti. Berenices crines, septem stellæ ad Leonis caudam, velut in triangulo collocatæ.

Berlīnŭm, vrbs Marchiæ Brandenburgicæ, Berlin/Berlin.

Bērnārdūs, Abbas, sub Abbate Stephano, qui tertius fuit in cœnobio Cisterciensi paulò ante instituto, unà cum 30. sociis monachum professus, vide plura apud Volaterr.

Biās, antis, Philosophus Prienensis, qui fuit unus ex septem Græciæ sapientibus. *Prienæus.*

Bibiana, virgo Romana & mart. sub Juliano, quæ vnà cum parentibus martyrum corpora sepeliebat.

Bibiis, filia Mileti, nefando amore sui fratris exarsit ejusque concubitum, cum non posset assequi, laqueo spiritum intercepit. *Phœbeja, incesta, sororia, Miletis.*

Bibracum, vrbs Sueviæ, Biberach/ Miásto w Szwábskiey ziemi.

Bibrucum, Daniæ vrbs, Biburg/ Miásto w Duńskiey ziemi.

Bicūrgūm, urbs German. Erdford / Miásto Erdford w Niemczech.

Bingiūm, vrbs ad Rhenum sita, Bingen / nád Rhenem Miásto. vbi natus fluvius in Rhenum exit.

Bisūrgis, fluv. German. Die Weeser/ fleust durch Sachsen vnd Land Braunschweig/ Rzeká Wiserá przez Sáską ziemię y Brúnświckq biezącą. alias Visurgis.

Bīthīnīā, Regio minoris Asiæ adversa Thraciæ. *Dives.* Bīthȳnūs, a, um, Bithynium, civitas regionis.

Bitūrgiā, urbs fuit Tusciæ. Hodie Pontificum villa.

Bitūrīgēs, Populi sunt Galliæ Aquitanicæ, Hi uno die 200. urbes incenderunt, vt Cæsarem pabulatione, & commeatu prohiberent. In nominat. sing. Biturix.

Blēmmīæ, Monstrosi homines in Æthiopia, welche kein Haupt/ sondern das Maul vnd Augen an der Brust haben / Ludzie bez głow / oczy y gębę ná pierśiách máiący. Hi alio nomine Jænæ, vel Bleptæ appellantur.

Bŏbōnīā, urbs Italiæ. (Włoszech.

Bodincus fluv. Italiæ, Die Poo / Rzeká w

Bōēmīā, Böhmerland/ Czeská ziemiá. Hujus incolæ, Boëmi. *Sævi, atres, albicolæ.* Vide Æneam Sylv. qui Boëmorum historiam scripsit.

Bœōtīā, est regio in Attica non procul ab Athenis, in qua sunt Thebæ, nunc tamen à Vandalis ex Africa pulsis, occupata, vocatur Vandalia. Bœōtīūs & Bœōtūs, a, um.

Bōīī, populi fuerunt Galliæ Lugdunensis. *Truces.*

Bōlāgesīā, vrbs juxta Euphratem à Bologesso rege condita. Steph.

Bonaventura, Theologus Franciscanus.

Bonicius, Præsul Avernensis, vir sanctitate clarus, cujus tunica etiam hodie monstratur, qua à Diva Genetrice fuit donatus. Volaterr.

Bŏnōnīā, Princeps Hetrur. colonia.

Bootes & Boreas, v. in appellativis.

Borion, sive Bŏrēōn, Africæ promontorium.

Bōrmīscūs, regio Macedoniæ, vbi canes Euripedem lacerarunt Steph.

Bŏrsīppā, urbs Mesopotamiæ, Dianæ & Apollini sacra. Circa hanc vrbem maxima est vespertilionum copia, qui ad esum condiuntur Strab. l. 16.

Bosphorus, v. in appellat.

Brāchmānēs, vel mānæ, Indorum sapientes fuerunt, qui dicebant præsentem vitam esse veluti conceptum vitalem, mortem verò, egressum ad veram vitam. Item, Mundum habere tempus initiale, tendereque ad interitum. Deum universorum opificem per cuncta meare. In omni carnis cibo. Subdiales agebant, & veritatem præcipuè amplexabantur. Lineis utebantur amiculis. *Indi.* (tissimus.

Branchus, filius fuit Apollinis, & Vates peri-

Brasidas, Lacedæmoniorum dux fuit.

Brasiæ, urbs Laconiæ.

Branum, urbs Hisp. Tarraconensis.

Bregmentanæ, Asiæ pop. in Troade.

Brema, vrbs Saxoniæ, Bremen/ Bremá.

Brennus, Gallorum Senonum dux, potentissimus, qui cum trecentis armatorum millibus in Italiam irrumpens, Romam cepit, totamque exussit præter Capitolium, & sic Romanam superbiam retudit. Postremò Apollinis Delphici templum prædæ causa ingressus, ira numinis se interfecit. *Sacrilegus, magnanimus.* Unde proverb. Quid victis, nisi dolor.

Brīārēūs, filius terræ, Gigantum maximus, quem Poëtæ finxerunt habuisse 100. brachia, & 50. ventres. *Centum geminus, immensus, sævus, vastus, centimanus.*

Brīgāntēs, Hiberniæ populi.

Brīgāntīūm, Brigentz am Bodensee / Miásto w Reciey, urbs Rhetiæ. Bri-

Brigida, mulier vitæ sanctitate insignis, Romam venit à Suecia Vrbano V. Pont. Max. quatuor liberos mares, totidemq; fœminas omnes sanctos, habuit. Volaterr.

Brimo, ein Schreckteuffel / Piekielney Kśient tnie. unum est ex Hecates sive Proserpinæ nominibus.

Brĭtānnĭă, Engelland / Anglia. *Sæva, dira, ignara luporum, generosa, dives, flava, diducta nostro mundo, picta.* Britanni, Die Engelländer / Angielczycy. *Flavi, Caledonij, feri hospitibus, remoti, æquorei, virides, minima nocte contenti, cærulei, picti, extremi, pugnaces, gelidi, audaces. semoti, occidui, duri, Neptunicolæ, sepositi, Arctoi, fortes, auriferi, horribiles.*

Brĭtōnēs, pop. min. Britann.

Brĭxĭă, urbs Italiæ, Brixien / Brikſyta. *Dives, animosa.*

Brixillum, urbs Hetruriæ.

Brŏmĭus, Bacchi cognomen.

Brontēs, einer auß den Schmidknechten Vulcani, so dem Jupiter die Straalen schmieden / Jeden z towárzyßow Wulkánowych ktorzy w tego kuźni piorunẏ kuto. *Olens.*

Brŏtheūs, Ein Sohn Vulcani, Syn Wulkánow. qui irrisus propter oris deformitatem conjecit se in ignem, & vitam incendio finire maluit, quam omnium ludibrio esse expositus. Ovid. in Ibin.

Brundunum, urbs Bavar. Branaw / Miásto w Báwáryiey.

Brundusium, urbs Calabriæ ad mare Adriaticum sita.

Brunsuicum, Die Stadt Braunschweig / Brunſwik miásto.

Brūtĭī, Italiæ populi ultimi, Siciliam versus. Brūtĭŭs, a, um. Brūtĭūm, Promontorium Italiæ extimum, ubi Sicilia olim agro Brutio adhæsit.

Brutus est nomen plurium Romanorum consulum; Junius Brutus, primus consul Romanorum. Marcus Brutus, &c.

Brūxēllă, urbs Brabantiæ celebris, Brüssel / Miásto w Brábánciey.

Byrges, populi Thraciæ fuerunt.

Byrsæ, Thraciæ populi.

Bubalus, Pictor quidam, Hipponactem Poëtam turpi facie, risus causa depinxit. Quare Poeta tam graviter in filium scripsit, ut ille se suspenderet.

Bubona, Boum Dea habita est.

Būccĭnă, urbs in Sicilia.

Bucephalus, v. in appellat.

Buda, Ungariæ, sive Pannoniæ metropolis, Ofen / Budzyn.

Budda, Gymnosophistarum apud Indos princeps extitit, quem illi ex virginis latere natum fuisse credi voluerunt, Cælius Rhodig. lib. 14. cap. 1.

Budurgis, Breßlaw in Schlesien / Wrocław ślaski.

Budoris, German. urbs, Heydelberg / Heydelberk.

Būnōmŭs, Macedon. urbs.

Bupalus, idem quod Bubalus.

Burgundia, Hertzogthumb Burgund / Burgundyia.

Busactores, T'land Over-Jsel / Ziemiá w Niderlándźie nád rzeką Jsulą.

Būsīrĭs, idis, Rex fuit Ægypti crudelissimus, quos hospitio susceperat, solebat interficere. Ad extremum tamen interfectus est ab Hercule, qui easdem illi parabat insidias. *Illaudatus, tristis, Mareoticus, cruentus, ferus, dirus, durus, Niliacus.* Est & Busiris nomen urbis in Ægypto ad Nilum fluvium.

Byrsa, cum Iarbas Getulorum rex vellet expellere Didonem ex Lybia, illa callide emit tantum soli, quantum teneri posset bubulo corio. Verum corium in tenuissimas corrigias sectum tetendit, occupavitque stadia 22. Propterea Carthago quam condidit, ex ejus facti nomine dicta est Byrsa, Græcè corium significat. Virg. l. 2. Æneid. *Tyria, Punica, potens, Sidonia, Barbarica, Libyca, Elisæa, torrida.*

Bȳzāntĭūm, Vrbs Thraciæ, postea à Constantino Constantinopolis, & nova Roma, Constantinopel / Konſtántinopol.

C.

Cabyle, Mons in Thracia. *Polybus.*

Cācŭs, Latro in Italia erat, qui etiam villas incendebat, unde dicebatur filius Vulcani. In Armentino monte boves & armenta suffurabatur, quæ versis vestigiis cauda trahebat in suam speluncam, ne furtum agnosceretur. Tandem ab Hercule, cui armenta sustulerat, occisus est. Virg. l. 8. Æneid *Semihomo, flammigena, ferox, rapax, immanis. ferus, raptor.*

Cādmēā, Arx fuit Thebana, licet nonnunquam pro ipsa urbe sumatur. Cādmēŭs. idem quod

quod Thebanus. Cadmeis, idis, Regio est Achaiæ. Cădmŭs, filius Agenoris regis Phœnicum. Qui à patre jussus quærere Europam sororem suam à Jove raptam, jussusque sine ea non reverti, desperato reditu. Thebas in Bœotia condidit. Ab hujus nomine ipsæ etiam Thebæ Cadmeæ dicuntur à Cadmo conditore. Post ipse Cadmus cum Hermione uxore sua mutatus in angvem. *Agenorides, Agenore natus, Sydonyus, Hyantius, exul, gener draconum, vetus, dirus, trux, Aonius.* Cādmēĭŭs, a, um.

Caducifer, nomen Mercurij.

Cădūrcī, Asiæ populi. *Fortes.*

Cænæ̆ŭs, Elati filius, à prima ætate puella fuit forma venustissima, adeo, ut Neptunus illius forma tactus, cum ea concubuerit, in mercedem autem concubitus petijt illa, ut in virum mutaretur, & esset invulnerabilis, quod factum est. Cænæus in superbiam elatus, tandem interijt, & post mortem in avem mutatum dicit. Ovid. l. 12. metam. Sic ex Cænide puella factus est Cænæus.

Cære, indeclin. vel Cærēs, itis, urbs Thusciæ, quæ & Agilla dicitur.

Cæsar, v. in appellat. Cæsărĭūs, a, um.

Cæsar Augustana, urbs Hispan. Tarraconensis, antea Numantia dicta.

Cæsărēă, urbs Palestinæ, & altera Philippi. Tertia Cappadociæ; Quarta Mauritaniæ.

Cǣўx, Rex Trachinis urbis filius Luciferi, & maritus Halcionis, qui navigans ad Apollinis oraculum submersus est. Cujus corpus in aqua videns uxor ejus, & ipsa se in mare demisit, & ambo mutati dicuntur in aves marinas, quæ vocantur Halcyones.

Cājētă, nomen mulieris Trojanæ, quam alij Æneæ, alij Ascanij, alij Creusæ nutricem faciunt. A qua Opp. Cajeta ædificata, & portus Campaniæ nomen habet. Virgil. lib. 7. *Dardanis, Æneia, Dardana.*

Căīcŭs, vide Caycus.

Călābrĭă, insula, quam Veteres Mesapiam, & Peuceriam vocarunt, Siciliæ proxima. Călăbĕr, bra, brum, Călăbrĭs, bre, & Călābrĭcŭs, a, um, ad Calabriam pertinens. Călăbrī, Calabriæ populi.

Cālæ, arum, urbs in India.

Calapis, Pannon. amnis in Savum influens, duobus alveis insulam efficiens.

Calaris, Die Hauptstadt in der Insul Sardinia, Miásto stołeczne ná wyspie Sárdyniey. Hinc Calaritani, Sardiniæ populi. Calaritanum Sardiniæ promont. Africam spectans:

Cālchās, antis, Græcus augur, Testoris Trojani filius, qui in initio belli Trojani ad Græcos transijt. Idem prædixerat Græcos omnes Troia diruta in patriam sospites redituros, quod secus accidit. *Augur, Thestorides, verus, vates, providus veri.*

Călēdŏnĭă, sylva, in ea parte Britanniæ fuisse putatur, quæ hodie Scotia dicitur, sævissimis olim ursis nobilitata.

Calegia, civitas in Saxonia, quam vulgò witenbergam vocant. (gliæ urbs.

Calena, Oxenfurt/ Miásto w Angliey. Anglīæ urbs.

Călēnŭm. Opp. Campan. inde Caleni populi dicti sunt. Hoc etiam opp. Cales, lium, in plur. appellatum invenitur. Călēnŭs, a, um, adject.

Calis, ium, urbs in Gallia.

Cāllĭmăchŭs, Poeta fuit Cyreneus, qui multa scripsit in omni genere carminis, *Clarius, Battiades.*

Cāllĭŏpē, Una Musarum. It. urbs Parthorum

Călīstē, Insula maris Ægei.

Calisto, ûs, Lycaonis Arcadiæ regis filia, ex qua Jupiter genuit Arcadem, quam gravidam videns Juno, eam in ursam vertit, quam cum filius ignarus rei vellet invadere, occisus ab ea. Jupiter ambos in cœlum sustulit, & inter sydera posuit. *Nonacrina, Lycaonia, Tegæa, Lycaonis, Parrhasia.*

Calpe, Mons altus in fine Hispaniæ Bethicæ, situs ad mare quod Europam secernit ab Africa, altera ex columnis Herculis, in cujus radicibus urbs est nomine Calpe. *Herculea, Tartessia, occidua, Ibia, Maurusia, Hesperia, excelsa, ardua, alta.* Est & Calpe mons Hisp. ad Gaditanum fretum.

Călphūrnĭă, Mulier fuit importunissima, quæ sexus sui verecundiæ oblita, per seipsam causas egit, adeoq; molestam se judicibus præbuit, ut occasionem dederit edicti, quo cautum est, ne mulieri imposterum causas agere liceret.

Călȳdōn, vel Călȳdōnĭă, est urbs Ætoliæ, & regis Onei patris Meleagri.

Călȳpsō, Nympha Oceani, & Thetios filia, quæ insulam de se appellatam in Ionio vel Africo mari habitabat. Ad quam venit Ulysses naufragus, & septem annos apud eam fuit. *Æquorea, Atlantis, famosa, Atlantias.* Ca-

Calysto, vide Callisto.

Cămărīnă, ein gifftiger übel stinckender Weyer oder See in Sicilien / Jezioro śmierdzące w Sicyliey / juxta urbem ejus nominis. Aliis est frutex, qui commotus tetrum reddit odorem. Unde Proverb. Camarinam promovere, Ein Ubel erwecken / Złego poruszyć.

Cambodunum, Vindelicorum urbs est in Germania, München in Beyerland / Miásto w Báwáryiey.

Cāmbȳsēs, Rex Persarum, filius Cyri.

Cameracum, urbs Galliæ Belgicæ, in finibus Picardiæ, vulgò Cambrey / Kâmbrya.

Cămīllă Regina Volscorum; quam Metabus pater in mediis sylvarum latebris ferino pavit lacte. Ea demùm provectior facta, ferinis amicta pellibus fundas cœpit circumagere; complicare arcus, sagittas torquere, cervos & capreas lassare cursu. Cui virtuti adjecit studium virginitatis. Orto demum inter Turnum & Æneam bello, Rutulis adhæsit, fuitque ductrix copiarum. Virg. in fin. l. 7. *Prierniasfortis, Volsca, bellatrix.*

Cāmīllŭs, magnam gloriam virtute bellica sibi comparavit: Faliscos obsedit: Veios decennali obsidione domuit: Gallos Senones Roma pepulit, eisque Romanorum vexilla extorsit. Unde assertor, id est, patriæ libertatis vindex dicitur à Martiale. *Fortis, ferus, magnus, fatalis Gallis, assertor.*

Cămītŭs, urbs fuit in Rhodio.

Cămœnæ, arum, Musæ Jovis & Memoriæ filiæ, à cantus amoenitate ita dictæ. Dicimus etiam Camena, æ. *Dulces, divæ, Aoniæ, Castaliæ, vocales, Cecropiæ, multiloquæ, sacræ, Pieriæ, divinæ, doctæ, ingenuæ, æternæ, Actææ, lepidæ, Italicæ, Mæoniæ, argutæ.*

Cāmpānĭă, Ein fruchtbare Landschafft in Italien / in welcher Neapolis gelegen / Kámpánia / żyzna cześć kráiny Włoskiey. *Dives opum, provida.* Cāmpānī, Die Einwohner / Obywátele támeczni. Cāmpānŭs, a, um.

Campidonia, urbs Germaniæ, Kempten / Miásto Niemieckie.

Campus lapideus, Steinfeld im Delphinat / drittehalb grosser Teutschen Meilwegs breit / Pole kámieniste w Delphinacie.

Cănăcē, ēs, filia Æoli regis ventorum, quæ ex fratre suo Machereo clam concepit & peperit. Quo cognito, pater infantem jussit exponi, vel projici, & filiæ gladium, quo se necaret, misit. Machareus autem fugit Delphos, sacerdosque Apollinis factus.

Canæ, urbs Euboiæ, vel Locridis, juxta promontoria Lesbi. Est & Canæ, mons & civitas, & stagnum.

Cānăchē, ēs, numeratur inter canes Acteonis, ab Ovid. 3. metam.

Cănăn, dicta Arabia à Cam, à qua Cananæi. Cănănæă, Das Gelobte Land / Kráiná Kánáneyska / Ziemiá obiecána. Regio Syriæ, à Canaan filio Cham. Cănănītĭs, tĭdĭs, ut: Regio Cananitis.

Cănārĭă, una ex insulis fortunatis, à multitudine canum, ingentis magnitudinis dicta.

Cāndāvĭă; Mons est in ea parte Macedoniæ, quæ in mare Adriaticum vergit, 70. passuum à Dyrrachio distans. *Devia.*

Cāndaŭlēs, Lydorum Rex, qui cum uxorem haberet formosissimam, non contentus, secreta voluptatum suarum conscientia, eam Gygi, amico nudam ostendit, quo facto sodalem forma reginæ captum, ex amico hostem fecit, & tanto proposito prœmio in necem suam pellexit, uxoremque & regnum dotale, veluti in manum tradidit.

Cāndĭŏpē, ēs, Oenopionis filia, quam cum frater in venatione in antrum traxisset, vim illi intulit, & ex ea Hyppolagum suscepit: Quod cum Oenopion rescivisset, indignatus filium exulatum abire jussit. Theodot.

Cănēns, entis, Nympha fuit, Pici Laurentum regis uxor, quæ cum virum, à Circe in avem mutatum, supra modum lugeret, extabuit, & loco cuidam ad ripam Tyberis, ubi hæc contigerunt, nomen suum reliquit. Plura Ovid. 14. Metam.

Caninius, Septem horarum Consul fuit, in quem scomma illud Ciceronis jactatum est: Mira fuit Caninij consulis vigilantia, qui toto suo consulatu somnum non vidit.

Cānnæ, arum, pl. nu. tant. Vicus in Apulia, apud quem Hannibal Romanos grandi clade affecit, occisis 34. millibus hominum. *Celebres, graves, cruentatæ, spumantes sanguine, ferales, insignes sanguine.* Cannenses, pop. inhabitantes Cannas.

Cānŏpŭs, urbs Ægypti, à Canopo, gubernatore navis Menelai, illic aspidis ictu defuncto. Inde Nili ostium, quod propinquum est, vocatur

Canopicum. Veteres dicebant Canobus. Unde Canobita, ut nunc Cănōpītă, dicimus qui Canopum inhabitat. *Pelleus*, *Peleusiacus*, *Amyclæus*, *Therapnæus*, *incestus*, propter libidinem Cleopatræ, *Pharius*, *Isiacus*, *Spartanus*, *Argivus*, *famosus*, *Lagæus*. Canopicus, a, um.

Cāntăbrī, Hispaniæ Tarraconensis populi, Asturibus finitimi. Cantabrius & Cāntăbrĭcŭs, a, um, adject.

Cānticœbrĭs, Urbs Germaniæ, Hamburg/ Hámburk.

Canturia, Angliæ urbs.

Canytis, urbs Syrorum magna.

Capæ, urbs Hellespònti.

Capara, urbs Hispaniæ.

Căpēnă, urbs vicina Romæ. *Madida*. Item, Porta Romæ à Capena urbe.

Căpēnās, atis, Fluvius, qui Feroniam præterlabitur. Silius. lib. 13.

Căpētŭs, Albæ Rex.

Caphārēŭs, Eubœæ mons est altus, Hellespontum versus. *Ultor*, *importunus*, *durus*, *Euboicus*, *altus*, *procellosus*, *fallax*, *dirus*, *scopulosus*, *tristis*. Căpārēŭs, a, um.

Capharnaum, seu potius Capernaum, totius Galileæ metropolis fuit, multis Christi Servatoris miraculis nobilitata.

Căpĭtōlĭă, Mons est totius Indiæ altissimus.

Capitolium, vide in appellativis.

Capote, Asiæ mons est.

Căppădŏcĭă, regio Pontica, confinis Armeniæ. Căppădŏcŭs, & Căppădŏcĭŭs, a, um. Căppădŏx, dŏcis, populus ille dicitur.

Cappagum, Hispan. urbs in Bœtica provincia.

Căpprārĭă, Insula in mari Tusco, seu Ligustico, capris abundans.

Căprĕæ, arum, insula contra Surrentum, urbem Campaniæ.

Căpŭă, Totius olim Campaniæ urbs præstantissima, quam Vulturnus amnis interfluit. *Sublimis*, *optima*, *dives*.

Capys, nomen Trojani, qui Capuam ædificavit: hinc nomen Campanæ ducitur urbi.

Cārchēdŏn, Die gewaltige Stadt Carthago in Africa/ Miásto ſlo lecżne w Africe Carthago.

Carchelsa, Insula una Cycladum.

Carpytus, urbs magna Syrorum.

Cărīnæ, arum, Vicus in urbe Roma, ubi sunt vincula S. Petri.

Căŗmēlŭs, Mons Phœniciæ, inter Cæsaream & Tyrum.

Carmenta, & Carmentis, mulier vaticinatrix, mater Evandri regis. *Arcadia*, *docta*, *Parrhasia*, *Tegeæa*, *Mænalis*, *fatiloqua*, *veridica*, *fatidica*, *Evandria*.

Carmina, Insula Indiæ.

Carnana, urbs Minæorum.

Cărnē, Phœnices urbs est.

Carni, Populus Alpinus, Die Kernter/ Národ pod Alpes mieſſkájacy ták názwány.

Cărnōdūnŭm, urbs Vindeliciæ.

Cārnūtŭm, urbs in confinio Germaniæ & Pannoniæ. Cārnūtēs, sive carnuti Incolæ dicuntur.

Carolobergomum, Karlſperg/ Miásto w Niemczech.

Carolostadium, Karlſtatt/ Miásto Niemieckie.

Cārpăthŭs, Insula inter Ægyptum & Rhodum, unde Cārpăthĭŭm mare. Cărpătŭs sine aspirat. Der Krumbach/ das Gebirg zwiſchen Polen vnd Vngern/ Krepak/ Tatry gory miedzy Polſka á Węgrami.

Cārræ, urbs Mesopotamiæ, vel Assyriæ. *Assyriæ*, *Turrilega*.

Cărpis, Scythiæ fluvius.

Cārrhă, urbs Arabiæ ad mare rubrum. Unde Cārrhæī dicti sunt populi.

Cārthāgō, urbs nobilis in Africa, à Didone filia Beli regis Tyri condita longè ante Romam. Tria grandia bella cum Romanis gessit, & tandem à Scipione combusta fuit. *Libyca*, *urbs Agenoris*, *Tyria*, *Sidonia*, *alta*, *magna*, *impia*, *ferox*, *perfida*, *acerba*, *tumida*, *Byrsica*, *æmula Romæ*, *antiqua*, *superba*. Est & alia Carthago in Hispania, quam Asdrubal condidit, vulgo Cartagena. Cārthāgĭnēnsĭs, e.

Carucus, qui & Pyrenæus, Germaniæ mons, Der Prenner/ Gorá w Niemieckey ziemi.

Carystos, sive Cărўstŭs, Insula in Ægeo. *Saxosa*, *undosa*, *ferax*, *lapidosa*, *Argiva*. Una Cycladum, in qua est marmor varii coloris, quod Charistæum dicitur. Cărīstēŭs, a, um.

Cărdŭĭ, Populi Persiæ.

Căsāndră, Insula in Oceano meridionali, contra Persidem.

Casius, altus mons Syriæ, prope Seleuciam, in cujus summitate solis splendor quarta vigilia vide-

videri poteſt. Alter eſt eodem nomine mons in finibus Ægypti.

Caſpiæ portæ, Ein enge Clauß durch den Berg Taurum in Media, welche zwo gemeiner Teutſcher Meilwegs lang iſt/ das kaum ein Wagen dadurch kommen mag/ Ciásne prześćie przez gore Taurum in Media.

Caſpij, Populi Scythiæ, ad Caſpium mare, immenſæ magnitudinis lacus, inter Caſpios & Hircanos montes.

Căſsandră, Priami & Hecubæ filia, quæ cum ob formæ elegantiam, ab Apolline amaretur, eidem corporis ſui copiam promiſit, ſi Vates ab illo fieret: quod Apollo ſe facturum juramento firmavit. Sed cum illa promiſſis non ſtaret, iratus Deus, fecit ut ejusdem vaticiniis fides nulla adhiberetur, cum ex Helenæ raptu futura incommoda prædiceret. *Priameia, Phœbas, Iliaca, Phrygia, effrena, Ilia, Pergamea.*

Căſsāndriă, urbs Græciæ.

Caſſilium, urbs Haſſiæ, Caſſel/Káſſel.

Căſsiŏdōrŭs, Ravennis fuit, Theodorici Gothorum regis præceptor, qui ex ſenatore factus monachus. Volaterr.

Căſsiŏpē, ſeu Căſsiŏpēă, fuit Cephei Æthiopum regis uxor, vide ſupra Andromeda.

Caſſovia, Superioris Ungariæ civitas primaria, Caſſaw/Káſſow.

Căſtălĭus, Fons Muſis ſacer in radicibus Parnaſſi montis.

Caſtalo, maxima civitas Britanniæ.

Caſtellum, Menapinorum, Belg. civitas, vulgo Keſſel/ Miáſto w Niderlándzie.

Caſtellum Morinorum, urbs Flandriæ, Kaſſel ob dem Berg/ Miáſto w Flándriey.

Caſtor & Pollux, gemini fratres, filij Jovis, & Ledæ, qui mare tueri ſolebant à Piratis, unde dicuntur Dij maris. Itē, Caſtor dicitur fuiſſe mortalis, Pollux immortalis. Ergo cum Caſtor obijſſet, Pollux cum fratre diviſit immortalitatem ſuam; ita, ut alternis diebus vivant. Hoc ideo fingitur, quia ſunt duo ſydera, quæ ſic vocantur, quorum uno oriente, alterum occidit. *Caſtor, Ledæus, Amycleus, Oebalides, Therapnæus, Oebalius, Tyndareus, Lacon, bonus frenis, Tyndarides, Cycnigena.*

Caſtrum Octavianum, urbs Hiſpaniæ.

Caſurgis, oppidum in Septentrionali parte Germaniæ, Prag in Böhmen/ Prágá w Czeſkey ziemi.

Cătānă, Oppidum Siciliæ, ad radicem Æthnæ montis ſitum. Patria ſanctæ virginis Agathæ.

Cataleunium urbs Galliæ Belg.

Cathi, populi German. die Heſſen/ Háſſowie.

Cătĭlīnă, Romanus nobilis, ſed vitioſus, qui cum multis aliis conjuravit, contra Romanam Rempubl. ſed deprehenſus, & urbe repulſus à Cicerone tunc conſule, congregavit enim exercitum, cum quo victus & occiſus fuit. *Minax, ſævus.*

Catthi, Iidem qui Cathi, vid. ſupra. Cattimeliboci, Germaniæ oppidum in Haſſia, Katzenelbogen/ Miáſto w Háſkym Kieſtwie.

Cătūllŭs, Poeta Veronenſis. *Laſcivus, doctus, tener, facundus, argutus, ſvavis, nitidus, mollis, doctiloquus, tenuis.*

Caŭcăsŭs, mons eſt Scithiæ altiſſimus, & multis ſcopulis frequens. Herodotus ait eſſe altiſſimum montium; riget perpetuis nivibus, abundat arboribus, herbis veneficis & vulturibus. *Horrens cautibus, inhoſpitalis, ingens, nivalis, multifidus, frigidus, aſper cautibus.* Caŭcăsĭus, a, um.

Caŭnŭs, filius fuit Mileti, filij Apollinis ex Cyane Nympha, filia Mæandri, nefando amore à ſorore ſua Byblide adamatus, á quo cum eſſet repulſa, ſibimet mortem conſcivit. Ovid. 9. metamorph. *Apollinæus, Mæandrius.*

Caurus, Ventus, vide in appellat.

Căÿcŭs, fluvius eſt Myſiæ, in cujus ripa frequentes feruntur eſſe cygni. *Gelidus, Teuthrantæus, Myſus.*

Căÿſtĕr, fluvius Lydiæ, Sardibus proximus, cygnis abundans. *Oloriger, olorinus, mollis.*

Cea, ſive Cĕōs, Inſula eſt ſub Euboea, bombycinarum, veſtium, textrinis olim nobilitata.

Cecia, Auſtriæ urbs, Zeiſſelmaur/ Miáſto w Rákuśiech.

Cecius, mons Auſtriæ.

Cecrops, Primus Athenienſium rex, qui annis 50. regnavit. Hic Athenas inſtauravit, unde Cecropidæ, Athenienſes. Cecropia eſt Athenis.

Cĕlænæ, arum, Civitas principalis in Phrygia. Item, Collis eſt Aſiæ, proprie dictæ. *Alta, Phrygiæ, illuſtres.*

Cĕlænŏ, una ex Harpijs, à nigredine ita appellata. *Jejuna, dira.*

Cēlēnō, una ex Pleiadibus, Atlantis & Pleiones Nymphæ filia, cum qua Jupiter concubuit. Ovidius.

Celtæ, arum, populi Galliæ, inter Garumnam, Sequanam, & Rhodanum flumina comprehensi. *Vaniloqui, mutabiles.* Cēltĭcŭs, a, um.

Cēltĭbērī, populi Hispaniæ, Das Königreich Navarren / Krolestwo Náwárskie w Hißpániey. quorum regio Cēltĭbērĭă dicitur. *Cuniculosa.* Et inde adjectivum Cēltĭbērĭcŭs, a, um.

Cĕmĕntŭs, Mons Narbon. Galliæ.

Cēnchrĭŭs, fluvius est Ioniæ.

Cēneūs, fuit virgo, quæ à Neptuno pro stupri pretio meruit sexus mutationem. *Pellæius, Elateius, validus, magnus, ephæbus.*

Cēnōmānī, populi Galliæ Cisalpinæ.

Centauri, Völcker in Thessalien / so die Roß von ersten gezähmet vnd geritten haben / Lud Tessáliæ Kráiny ktorzy napierwey Koni zázywáć poczeli y inßych narodow náuczyli. unde orta est fabula, quod Centauri fuerint animalia composita ex homine & equo. Vocantur enim Hippocentauri, id est, equorū stimulatores. *Furentes, biformes, nubigenæ, minaces arcu, bimembres, Ixione nati. semimares, truces, Ossæi, feroces, superbi.* Est etiam Centaurus navis nomen apud Virg. 5. Æneid. Cēntaūrĭŭs, & Cēntaūrĭcŭs, a, um, Item, Centaurus, fluvius Ætoliæ est, qui prius Evenus dicebatur.

Cĕphalŭs, filius fuit Æoli, qui Procrim uxorem suam, filiam Etechtei regis interfecit, dum illa furtim maritum in sylvas secuta esset, ut experiretur, an alteram adamaret ille fœminam. Fuit Venator magni nominis. Ovid. in Epist. *Proles Cyllenia, Æolides Æteus.*

Cēpheūs, Æthiopum rex, Andromedæ pater, translatus inter sydera, vide Andromeda. *Æquoreus, Iasides, impius, stellatus.* Oritur Cepheus in. 15. parte Capricorni.

Cēphīsŭs, fluvius per Bœotiam fluens, ortum habet in radicibus Parnassi montis. *Impiger.*

Cĕrăsūs, suntis, ein Stadt in Ponto / vom welcher man zum ersten die Kirschen in Italien bracht hat / Miásto w Kráinie Ponto lezace skad napierwey wiśnie do Włoch śie dostáły á od tegoß miástá w Jezyku Láćinskiem názwáne sa.

Cĕraūnĭă, æ, sive orum, plu. nu. Montes sunt Epiri, separantes Ionicum mare ab Adriatico. *Violenta, alta, scopulosa, prærupta, excelsa, ignea.* Vocantur etiam Acroceraunia, Cerauni, Populi sunt Dalmatiæ.

Cērbĕrŭs, ein Hund mit dreyen Köpffen / so vor der Höllen ligt / vnd deren hütet / Piekielny Pies / Trzy głowy máiacy / á piekłá strzegacy. *Inhians, ingens, janitor orci, immanis, hians, Medusæus, vipereus, tergeminus, insomnis, impavidus, malus, tristis, asper, tartareus, turbidus, triceps, ater, pervigil, stygius, informis, triformis, inquietus, terrificus, custos umbrarum, impius, Plutonius, vorax, trilinguis, trifaux, avernalis, horridus, cruentus, inferus, latrator, horrificus, sævus, atrox, triplex, niger, audax, improbus, horribilu.*

Cercopes, Populi fuerunt in Simias à Jove commutati. *Dolosi.* Ovid. 14. metamor.

Cērcȳōn, Ein grosser Mörder vnd Strassenräuber in Griechenland / welchen Theseus vmbgebracht / Morderz y Zboycá w Grecyey / Ktorego Theseus zábił. *Infandus.*

Cerdo, nomen fuit Hæretici, à quo Cerdoniani, qui Christum nec natum ex virgine, nec habuisse carnem, nec verè mortuum vel quicquam passum, sed simulasse passionem dicebant.

Cērēs, Saturni atq; Opis filia, Inventrix frugum, Dea credita. *Flava, Eleusina, munda, falcifera, legifera, pulverulenta, pia, tædifera, ruricola, frugum genitrix, munifica, potens frugum, Eluina, Æthnæa, Ennea, Actæa, fœcunda, septifera, alumna terrarum, cincta spicis, Sicula, frugifera, annosa, triticea, Catanensis, flavens, culta, Celenæa, Sicana, Tesmophora, spicata, paleis armata, cupida, herbifera.* Cĕrĕālĭs, lĕ, quod ad Cererem pertinet. Cĕrĕālĭă, orum, dicuntur sacra Cereris, à Triptolemo instituta. Hæc autem festa tanta religione celebrabantur, ut feriæ pollutæ crederentur, si quis eo tempore cum uxore concubuisset.

Cĕrīnthŭs, Ein Ketzer zu der Zeit S. Johannis des Evangelisten / welcher die Gottheit Christi verleugnet hat / Kácerz zá czásu Ewángelisty Janá S. Ktory bostwá Pána Christusowego przał.

Ceīx, īcĭs, maritus fuit Alciones, rex Trachinæ urbis Thessaliæ, qui ad Oraculum navigans, naufragium fecit, postea in avem mutatus. *Trachinius, Oeteus.* vide Halcyone.

Chālcēdōn, ŏnĭs, ein Stadt im Land Bithynia / des

des mindern Asiæ gelegen/ gegen Constantinopel uber/ Miásto Birhiniey/ w mnieyszey Aziey lezące/ przeciwko Constántinopolim. Chālcēdōnĭus, civis. Chālcēdōnĭs, g. fœm.

Chālcĭs, cidis, urbs Eubœæ præcipua. *Euboica.* Chālcĭdĭcūs, a, um.

Chāldǣā, Asiæ majoris Regio, in qua Babylon civitas magna.

Chărĭtĕs, Die Göttinn der Gutthätigkeit/ Boginie łáski. quarum tres finguntur à Poëtis: Aglaia, Thalia, Euphrosine, vel Pasithea. *Dulces, Blandæ, cultæ, lætæ, decentes, gratæ.*

Charitini Germ: populi, Wirtembergenses, ita nominat Pyramus.

Chărōn, ontis, Der Höllisch Schiffmann / so die Seelen der Abgestorbenen uberführt / Piekielny przewoźnik / ktory dusze zmárłych przewozi. *Portitor, horrendus, squallidus, avarus, pallidus, senex, horridus, dirus, durus, Stygius, ater, lethæus, tristis, tenebrans ora, tæter.*

Chărȳbdĭs, Locus maris periculosus, inter Calabriam & Siciliam. *Metuenda, implacata, vasta, atra, Taurominitana, inimica ratibus, agitata austro, irrequieta, Zanchæa, Panchæa, avida, torta, dira, torva, sæva, rapax, oblatrans, humida, minax, Sicula, concava, impacata, trux.*

Chĕlōnŏphăgī. Schneckenfresser/ seynd Völcker in Carmania, żołwiożadowie/ non alia, quàm testudinum carne vescentes, earumque testis casas tegentes, Plin. l. 6. c. 25. & Strab. lib. 16.

Chemniza, urbs Mysniæ, Chemnitz / Chemnicá.

Chĕrūscī, Die Völcker in Deutschland umb die Elb/ als da seynd Sachsen und Meißner/ Lud w Niemczech około Albim jáko Sásowie / &c.

Chilo, Philosoph. Lacedæmonius, unus ex septem sapientibus Græciæ.

Chĭmǣră, Mons est Lyciæ, leonibus & serpentibus inhabitabilis, flammas quoq; in modum Ætnæ emittens. *Armata flammis, triformis, ignea, tremenda, ignifera, flammivoma, Lycia, furens, triplex, fera, rabida, ardens.*

Chīrōn, onis, fuit centaurus, filius Saturni ex Phyllira Nympha. Tandem cum sagittas Herculis admirando teneret, ab illis læsus obiit, mutatus in cœleste signum, quod Sagittarius appellatur. *Armatus arcu, Semifer, Phyllyristus, geminus, Phyllirides, Semivir, Amythaonius, doctor Achillis, Saturnigena, Peliacus, biformis, Æmonius, sagittifer, herbipotens, torvus, longævus, Thessalus, doctus.*

Chlōrĭs, Florum Dea, eadem cum ea, quæ à Romanis Flora dicta est: quæ quum Zephyro nupsisset, à marito muneris loco impetravit, ut florum omnium haberet potestatem, Ovid. 4. Fast. *Zephyritis, candida, verna.*

Chōrœbŭs, Atheniensis quidam, qui primus figulinam artem invenit, einer der die Haffnerkunst erst erfunden / Ktory wynálazł gárcárſtwo rzemiesło.

Chronus, Prussiæ fluv. propè montem regalem in mare effluens.

Chrysas, fluv. Siciliæ.

Chrysius, Hungariæ fluv.

Chrysostomus, Nobilissimi Scriptoris Ecclesiastici cognomen. Latinè, Os aureum.

Cibinium, urbs Daciæ, Hermanstadt/ Miásto w Wołoszech.

Cĭcĕrō, ein hochbegabter Redner/ auch Bürgemeister zu Rom / Krásomowcá Rzymski y Burmistrz támże. *Varicosus, disertus, facundus, consularis, divinus, doctus, pater eloquij, pater patriæ.* Cĭcĕrōnĭānŭs, a, um, quod ad Ciceronem pertinet.

Cĭlĭcĭā, Regio est minoris Asiæ. Ciliciæ populi. Cilices appellantur. *Vagi, feri, intonsi, crocomadidi.* Cĭlĭcēnsĭs, e, denominativum est, Cĭlĭcĭŭs, a, um, possessivum.

Cĭllărŭs, fuit equus Castoris & Pollucis, secundum Virg.

Cimbri, Populi sunt Germ. qui lingva Gallica latrones dicuntur, auth. Festo. Hos C. Marius profligavit. *Bibaces, bellisoni, terribiles, furentes, furibundi, fortes, Arctoi.* Cĭmbrĭcŭs, a, um.

Cĭmmĕrĭī, populi Scythiæ, & omnes præfrigida loca habitantes. *Latebrosi.* Cimmeriæ tenebræ, Proverb. Grosse Dunckle / Wielka ciemność. O cæcum pectus, ô mentem Cimmerijs, ut ajunt, umbris atriorem. Lactant. lib. 4.

Cinga, Hisp. fluv. in Iberum influens.

Cinna, civit. Thessaliæ. Item, civit. Hispan. in regno Castellæ.

Cĭnxĭā, Juno dicebatur, quod nuptijs præesset. Initio enim conjugij solvebatur cingulum, quo nova nupta erat cincta. Festus.

Cĭnўrās, Cypri rex fuit, qui ex Myrrha filia

ſua neſcius Adonidem genuit, quem Venus poſtea in delitiis habuit.

Cīrcē, Filia fuit Solis, & Perſes Nymphæ, quæ quod venefica eſſet peritiſſima, dicta eſt commutaſſe ſocios Ulyſſis in porcos. *Ææa, Solis filia, Dædala, vitrea, Titanis, Sole ſata, Titania, parens Thelegoni, venefica, callida, Phœbeia, magica, inſidioſa, docta, pulchra, meretrix.*

Ciris, dicitur Scylla Niſi regis filia, mutata in avem Cirim, id eſt, Alaudam.

Ciſalpina Callia, quæ & Citerior Gallia, & Gallia togata dicitur, Das theil Italien / ſo jetzt Lombardey genant wird / Część Włoſkiey krainy / ktora teraz Lombárdia zowa.

Cīſpĭŭs, Mons in urbe Roma.

Cĭthærōn, ein Berg in Bœotia dem Baccho zugeignet / Gorá w Beociey / Bachuſowi ofiárowána. Cĭthærēĭdēs, Muſæ dicuntur, à Cithærone monte prædicto.

Cladianum, urbs Germaniæ ad Danubium Melck / Miáſto nád Dunájem.

Clārŏs, Ioniæ, civitas, Apollinis oraculo nobilis. Item, Inſula una Cycladum. *Phœbea, facunda.*

Clāudĭă, Norici civitas, Cloſter Newburg / Miáſto w Bawáriey.

Clāudĭānŭs, Poeta Ægyptius.

Claudius, Nomen Romani Imperat. & Caligulæ patrui. Hic Britanniam inſulam in deditionem accepit, & Orcadas Romano adjecit imperio. Poſtremò ab Agrippina uxore venenato boleto ſublatus eſt. Fuit & alius, item Imperat. qui Gothos Illyricum vaſtantes bello adortus, incredibili clade ſuperavit.

Claudius, Mons Hungariæ.

Clauſemburgum, Tranſylv. urbs.

Clĕarchŭs, Philoſophus quidam.

Clĕanthēs, Aſianus Philoſophus Stoicus, pauper & laborioſus, qui noctibus aquam hauriendo, & pinſendo victum quærebat.

Clĕŏdōră, Nymphæ nomen, matris Parnaſſi, à quo Parnaſſus mons nomen accepit.

Clĕŏmĕnēs, Lacedemoniorum Dux fuit, qui ab Antigono victus ad Ptolomæum Regem confugit, à quo primùm magno in honore habitus, mox calumnia cujusdam Nicagoræ regi ſuſpectus redditus, in carcerem plenum captivorum conjectus eſt, qui omnes inſtinctu Cleomenis mutuis concurrentes vulneribus ſpontanea morte ſe tyranni crudelitati eripuerunt. Cujus facinorum, quum Cleomenem autorem fuiſſe Ptolemæus comperiſſet, mortuum excoriari juſſit, & cruci affigi. Plura Plutarch. in vita ejus.

Clĕōnæ, arum, Opp. Arcadiæ, ubi Hercules leonem interemit. *Turritæ, humiles.* Clĕōnæŭs, a, um.

Clĕŏpătră, Ægypti regina, mulier impudiciſſima. Quam cum Antonio ſuperavit Auguſtus. Quare ipſa ſe interfecit, ſerpentibus admotis uberibus ſuis, ne in triumphum captiva raperetur. *Ægyptia, Ptolemais, Actias, ferox, ſcelerata, inceſta, meretrix.*

Clĭbānŭs, Mons in extremis Italiæ finibus.

Clīō, Una novem Muſarum.

Clĭtŏmăchŭs, Athleta & Pancratiaſtes nobilis fuit, qui pudicitiæ tantæ fuiſſe dicitur, ut canes, ſi forte coëuntes vidiſſet, ſtatim vultum averteret: in convivio, ſi quis ſermo laſcivus incideret, ſtatim ſurgens abiret. Ælian.

Clītŏr, oris, Oppid. mediterraneum Arcadiæ, à quo vicinus fons Clitorius appellatur, ei, qui guſtaverit, vini faſtidium inducens. Ptol. lib. 3. c. 16.

Clĭtŭmnŭs, Agri Faliſci fluv. cujus aquæ potatæ candidos faciunt boves, Plinius lib. 2. cap. 103.

Clĭtŭs, Mantij fuit filius, qui ab Aurora raptus, nunquam poſtea apparuit.

Clōthō, Una Parcarum, præſentis temporis curam habens. *Ferrea, grandæva, improba, ſedula.*

Clūnĭă, Oppid. Hiſp. in extremis Celtiberorum finibus.

Clupea, quæ & Clўpĕă, Civit. Africæ, in Mercurij promontorio ſita: ita dicta à clypei figura.

Cluſium, opp. Thuſciæ mediterraneum.

Clўmĕnē, Oceani & Tethyos filia, Japeti uxor. Virg. l. 4. Georg. Fuit alia, mater Phaëtontis. Ovid. l. 1. metam.

Clypea, eadem quæ Clupea.

Clўtĕmnēſtră, uxor Agamemnonis, quæ ob amorem Ægiſthi virum occidit. Unde etiam ab Oreſte filio in patris ultionem fuit occiſa. Eurip. in Oreſte, & Homer. in Odyſſea. *Sæva, formoſa, cruenta.*

Cōcўtŭs, lat. Luctus, quo nomine dictus eſt infe-

inferorum fluv. à Styge profluens. *Ater, inamœnus, iners, paluster, niger.*

Codania Daniæ metrop. Koppenhagen/ Koppenhag stołeczne miásto w Dántey.

Cōdrŭs, Rex Atheniensis, qui pro patriæ salute certissimæ se morti objecavit.

Cœlōs, Thraciæ portus est, ubi Lacedæmonij ab Athenienſibus navali prælio superati sunt. Mela. lib. 2.

Cœūs, Terræ filius fuit, frater Japeti, & Typhæi, quos omnes uno partu à Tellure quinta luna genitos fabulantur. Virg. l. 1. Georg.

Cogamus, fluv. est Mæoniæ ad radicem Tmoli montis.

Colaca, Valentia hodie, Hispaniæ urbs in regno Legionensi.

Cōlchĭs, idis, Regio Asiæ juxta Pontum. Hujus regionis incolæ dicuntur Colchi. *Phryxei, truces, sævi, Æætei, feroces, algentes, impij.* Cōlchĭcŭs, & Cōlchĭăcŭs, a, um.

Cōlĭdōs, Insula in Oceano Indico. Veneri sacra, quæ tantæ altitudinis esse perhibetur, ut illuc aves non advolent.

Collatina dea, quæ collibus præsidebat.

Collis libera. Urbs Gall. Narbon.

Colmaria, urbs Alsatiæ, Colmar / Miásto w Alzáctey.

Colocaurum, urbs Germaniæ.

Colonia Agrippinensis, Cölln am Rhein/ Kolno nád Renem. Ubiorum civitas potentissima, cis Rhenum fluv. sita. Ita dicta ab Agrippina Neronis matre.

Cŏlŏphōn, urbs est Joniæ. Cŏlŏphōnĭī, populi, qui tantùm olim belli gloria valuerunt, ut ubicunque bellum gereretur quod confici non posset, ipsorum auxilio profligaretur. Hinc Proverb. Colophonem addere, ein Werck außmachen/ Dokończyć roboty.

Cŏlŏssæ, arum, sive Colossis, ein Stadt in Phrygie/ dahin auch S. Paulus seine Sendbrieff an die Colosser geschicket hat/ Miásto w Frygiey/ Páwel S. list do Kolossenczykow pisał.

Cŏlŏūs, Lacus est Lydiæ.

Cŏlūbrārĭă, Insula in mari Ligust.

Columna Regia, Civitas in agro Brutio.

Comana, orum, civit. est in convallibus Antitauri montis, insigni Bellonæ fano celebris. Inde Comani dicuntur sacri servi Bellonæ.

Comata Gallia, uno nomine appellata est omnis Gallia Transalpina, à studio nutriendæ comæ.

Compostella, urbs Hispaniæ.

Cōmpsăcūs, fluv. est Thraciæ.

Comum, civit. Galliæ Cisalpinæ.

Cōmŭs, Deus apud Veteres habitus, commessationum, nocturnarumque saltationum præses: in cujus militia autorabantur juvenes, qui coronati noctu cum facibus, musicisq; instrumentis ad amicarum fores saltandi, canendiq; gratia concurrebant, procaciterque lasciviebant, ut fores nonnunquam effringerent, quod optimè describit Philostratus.

Concordia, Venetiæ civit. non procul ab Altino, & flum. Liquentia.

Condrusi, Populi ditionis Leodiensis, quorum caput Hoyum ad Mosam amnem.

Cōnflŭēntĭă, urbs sita in loco ubi Mosella Rheno miscetur, Coblentz/ Konfluentia.

Conimbrica, urbs Lusitaniæ.

Cōnōbās, minimæ staturæ nanus fuit, duorum pedum & palmi altitudine, quem Julia Augusti neptis in delicijs habuit. Plin. l. 6. c. 16.

Conopion, Opp. fuit ad Mæotin.

Constantia, urbs Germ. Costentz am Boden See/ Kostáncia miásto w Niemczech. Constantia Jula, opp. est Hispaniæ Bæticæ.

Cōnstāntīnōpŏlĭs, aliàs Byzantium, Constantinopel/ Konstántinopol.

Coas, sive Cos, sive Coa, Insula in mari Icario, Rhodo proxima, & Cariæ opposita. Cōŭs, a, um.

Cōpæ, arum, urbs est Bœotiæ, ad Cephisum amnem, & lacum, quem à nomine urbis Copaidem appellant.

Coppenhagen, Præclara urbs Daniæ.

Cora, æ, urbs Latij.

Coras Opp. Volscis.

Cōrāx, acis, vel acos, Rhetoris nomen. Est item Ætoliæ mons.

Cōrāxī, Colchidis populi.

Cōrcȳrā, Insul. in Jonio mari, Vlyssis naufragio, & Alcinoi hortis clara.

Cōrcȳrĭs urbs Ægypti.

Cōrdŭbă, civitas Hispaniæ. *Facunda, docta, dives, fecunda.*

Cōrdȳlūs, urbs Pamphiliæ.

Corinium, Liburniæ urbs. Est & urbs Britanniæ.

Cŏrĭnthŭs urbs Achaiæ. *Bimaris, Graia, alta, vetus, felix, uncta, superciliosa, prisca.* Unde Corinthius, & Cŏrĭnthĭăcŭs, a, um, Qui ex Corintho sunt, vel qui Corinthum habitant. Corinthiensis, qui ibi negotiantur. Corinthia vasa, dicuntur ex ære Corinthio fusa. Cŏrĭnthĭārĭŭs, a, um, pro amatore nimio Corinthiorum vasorum. Habuit autem hæc urbs montem præruptum ijsdem mœnibus conclusum, in quo Arx fuit nomine Acrocorinthus; & Pirene fons Musis sacer.

Cŏrĭssŭs, urbs Ephesiæ.

Cornelia, urbs German. **Wimpen / Miásto w Niemczech.**

Cŏrnēlĭă, Matrona nobilissima fuit, Sempronij Gracchi uxor, & Tiberij & Caij Gracchorum mater. Fuit hæc mulier doctissima, & latinæ puritatis diligentissima observatrix. Quintil. plura.

Corneliorum familia, Romæ fuit illustris.

Cornu Byzantium, olim Galata, urbs Thraciæ prope Constantinopolim.

Cŏrœbŭs, filius fuit Mygdonis, qui incensus amore Cassandræ, cum etiam Priamus ei pater desponderat, ad Troiam venit, socero & Phrygib. laturus auxilium, quamvis ei à sponsa ipsa exitium, nisi abiret, esset prædictum. Nam ea nocte, qua Ilium cecidit, occisus est à Peneleo quodam Græco. Virg. 2. Æneid.

Corona, vel Stephanopolis, Segetusa, urbs Hungariæ, **Cronstadt / Miásto w Węgierskiey ziemi.**

Cŏrōnă, urbs est Bœotiæ, non procul ab Helicone, in colle sita. In huius agro negant talpas gigni aut aliunde illatas vivere posse.

Cŏrōnĭs, idos, aliàs Arsinoë, Nympha fuit Phlegiæ, vel ut alij tradunt, Leucippi filia, quæ cum forma esset non ineleganti, Apollini placuit, à quo & vitiata, & gravida facta est. Verum cum posteà Ischidi cuidam Thessalo, mutuo ejus amore capta sui copiam faceret, à corvo deprehensa est: ex quo cum Apollo amicæ perfidiam cognovisset, telis eam confodit: puerumque (qui postea Æsculapius appellatus est) ex utero ejus exemptum Chironi centauro tradidit educandum. Ovid. l. 2. metam.

Cŏrōntă, urbs Acarnaniæ.

Cŏrōpē, es, urbs Thessaliæ.

Corpilli, populi sunt Thraciæ.

Cōrsĭcă, Insula maris Ligustici.

Cortina, sive Gortina, urbs Cretæ.

Cŏrtōn, Thessaliæ civitas.

Cŏrȳbāntēs, fuerunt ministri Cybeles, qui in Ida monte Phrygiæ saltando & cantando sacra faciebant. Ijdem feruntur fuisse custodes Jovis adhuc infantuli. *Truces, Cybeleij, clamosi, Idæi, armigeri.*

Cōrȳcŭs, Nomen urbis, & montis excelsi in Cilicia optimum crocum ferentis. Cōrȳcĭŭs, a, um.

Cōs, Insula in mari Ægæo, una Cycladum, quam Hercules olim diripuisse fertur.

Cŏssŭs, Mons Bithyniæ: Incolæ Cossæi dicti.

Cŏsȳră, Insula in mari Libyco. *Sterilis, parva.* cujus incolæ Cosyræi dicuntur.

Cotys, Thraciæ rex, de quo tradit Plutarchus, quod cum sibi esset conscius modum se in castigandis servis egredi, pocula quædam, pretiosa quidem, attamen fragilia, ab hospite dono accepta, ubi donatorem benignè remuneraverat, universa confregit, veritus ne si à ministris frangerentur, in iram excandesceret, & nimis atrocem in illos pœnam statueret.

Cous, vide Coos.

Cracovia, Polon. metrop. **Cracow / Kráków.**

Crăgŭs, Mons & urbs Lyciæ. *Viridis.*

Cranaus, Athenarum rex, à quo regionis incolæ, Cranai dicti sunt.

Craneus, primus Macedonum rex.

Crassus, prænomine Marcus, Romanus appellatus est dives, qui in agris suis possedit sestertium bis millies, hoc est, quinquagies centena millia aureorum coronatorum. Idem negabat divitem esse, nisi qui reditu annuo legionem posset alere. *Dives, Agelastus, cupidus.*

Crates, Philosophus Thebanus: qui ut Philosophiæ vacare posset, projecto in mare non parvo auri pondere: Abite (inquit) pessum malæ cupiditates: Ego vos mergam, ne ipse mergar á vobis. Neque putavit se posse & virtutes & divitias simul possidere.

Crāthĭs, thĭdĭs, fluvius Archivorum. Et alius Calabriæ, cujus aquis albescunt pecora, & flavescunt capilli. *Longinquus.*

Cratis, Africæ fluvius.

Crĕmnĕ, es, urbs Ponti.

Crĕmĕră, Fluvius Thusciæ, apud quem 306. Fabij pugnantes à Veiensibus occisi sunt. *Rapax, turbidus.*

Crĕmōnă, ein Stadt in Lombardien/ nicht weit von Mantua / Miásto w Lombárdiey niedá-leko od Mántuy. *Culta, pulchra, frumentifera, turrita, misera, dives.*

Crĕōn, ontis, nomen Corinthiorum regis, qui Creusam filiam Jasoni desponsavit. Alter fuit Thebanus tyrannus, à Theseo necatus, quod cadavera occisorum vetuisset humari. *Sævus, immansuetus.* Item, alius Thebarum rex à Lyco occisus.

Crēsiŭm, urbs Cypri.

Crĕsă, urbs Paphlagoniæ.

Crētă, æ, & Crētē, es, ein grosse Insul im Aegeischen Meer gelegen/ jetzt Candia genant/ Wyspa wielka ná morzu Aegeiſkim teraz Kándią zową. *Minoa, Minoia, circumsona, aëria, spaciosa, cærula, Hecatompolis, potens, Oaxis, Curetis.* Poëtæ fabulantur Jovem in ea natum, & à Curetibus æris tinnitu conservatum, ne à Saturno patre devoraretur. Nullum in ea noxium est animal. Cupressos alit, auth. Plin. & nigras populos. Habitatores ejus omnes claruerunt arte sagittandi. Crētæŭs, Crētĭcŭs, a, um, & Crētēnsĭs, ē, adject. Cretizare cum Cretensi, Proverb. Lug vnd Trug vmb Lug vnd Trug treiben/ Sztuki ná ſtuke záżyć. Crētes, vocantur populi. Sagittiferi & mulieres. Crēsæ, Cresseus & Crēsĭŭs, adject. sunt autem hæc nomina, quæ ex masculino fœmininum mittunt, sic Phœnix, Phœnissa.

Crētheŭs, hujus Crēthĕŏs, Æoli filius fuit. Cretheius, a, um.

Crĕūsă, filia Priami, uxor Æneæ. *Dardanis, mater Iuli.* Alia Creontis filia uxor Jasonis. *Ephyræa, nata Creontis.*

Crīnīsŭs, Siciliæ fluv. Segestæ urbi vicinus.

Crŏcŏdīlōn, sive Crocodilorum civitas. Oppidum Phœnices ad Carmelum montem.

Crœsŭs, Ein König in Lydia so überschwenglich reich gewesen ist / Krol Lydyiſki bogáty niezmiernie. qui propter bonorum copiam putabat se omnium mortalium fœlicissimum. Unde ostendens thesaurum suum Soloni, interrogavit; An viveret quisquam felicior. *Dives, Lydus, pollens, dis, superbus, magnus.*

Crōmmă, urbs Paphlagoniæ.

Crŏnĭă, orum, Festtage so man dem Saturno zu Ehren begieng/ Swięto Sáturnowi ná cześć. quæ festa 4. Kalend. Februarij celebrabantur.

Crōs, urbs Ægypti. Croites, civis.

Crŏssă, urbs juxta Pontum.

Crŏtōn, urbs in sinu Tarentino, tanta salubritate aëris, ut inde ortum sit Proverb. Crotone salubrius, de re nequaquam noxia, sed undequaque salutifera. *Longæva, alta.* Crŏtōnĭātæ, incolæ dicti sunt.

Crŏtōpŭs, Rex Argivorum fuit.

Cruni, orum, Thraciæ urbs.

Crŭstŭmĭnŭm, Oppidum juxta Veios. Crustuminus & Crŭstŭmĭŭs, a, um.

Cryssius, Hispaniæ fluvius.

Ctĕmĕnē, urbs Thessaliæ.

Ctēsĭphōn, nomen Architecti, qui templum Dianæ Ephesiæ traditur extruxisse. Etiam fuit locus Parthorum.

Cuma, Æolicarum urbium maxima & optima, & ferè metropolis cæterarum civitatum; ab hac civitate cognominata est Sybilla Cumea.

Cūmæ, arum, Civitas Lucaniæ ad mare, juxta Puteolos, condita ab his, qui ex Chalcide urbe Eubœæ venerunt. *Teneræ, tepidæ, dulces, soporæ, segmentatæ, molles.*

Cūpæ, urbs Mysiæ.

Cŭpīdō, dinis, ein Gott der Liebe oder Freundligkeit/ ein Sohn Martis vnd Veneris, Bog miłości / syn Márſá y Wenery. *Ferus, flagrans, fervidus, sordidus, ales, dulcis, pinnatus, formosus, volatilis, gratiosus, lascivus, volucer, Pharetratus, parvus, præpes, aliger, Idalius, incestus, illex voluptatis, procax, sagittifer, agilis, immitis, teliger, impiger, tener, crudelis, minax, instabilis, flammis armatus, lacteus, audax, ludens, ferox, callidus, mellifluus, improbus, impurus, ignifer, malus, Gnydius, cautus, pulcer, sceleratus, blandus, titillans animam, trux, vanus, atrox, sævus, rapax, Nectareus, flammigena, cæcus, splendidus, pennatus, volans, nudus, cultus, invictus, versiformis, vagus, armiger, edax, dirus, vesanus, aureus, Paphius, argenteus, insuperabilis.* Cŭpīdĭneŭs, a, um.

Cūpră, Piceni civitas, non procul ab Asculo. It. Urbs Italiæ, in litore Apulo.

Cūrēs, pl. nu. urbs Sabinorum.

Cūrētēs, Populi Cretæ insulæ. *Phrygii, Dictæi, imbrigenæ.*

Cūrii, orum, Fuit familia Romæ admodum pauper, sed nihilominus commendabilis virtute. Præcipuam in ea laudem meruit M. Curius, quem rapa in foco torrentem cùm legati Samnitum reperissent, eique multum obtulissent auri, Malo, inquit, hæc in fictilibus meis comesse, & aurum habentibus imperare. *Mares, graves, pauperes, pugnaces, veteres, tetrici.*

Cūriō, prænomine Quintus, insignis Orator, qui Cæsarem in quadam oratione omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem appellavit.

Curium, urbs Cypri. Est etiam Ætoliæ urbs.

Cūrtă, Hungariæ regia ad Danubium sita, Buda, Ofen/Budzyň.

Curtius, prænom. Marcus, qui in mortem se dedit pro salute populi Romani. Nam cùm in foro Romano terribilis hiatus terræ subito esset exortus, dixerunt Vates, quod nobilissimam victimam peteret Pluto, & nisi nobilissimus vir in illum hiatum se mitteret, grande periculum urbi immineret. Quare Curtius armatus in illum equitavit, & mox hiatus ille desiit. Curtius prænomine, Quintus, nobilis Historicus fuit, qui Alexandri Magni gesta memoriæ prodidit.

Cўănē, ēs, Nympha Sicula fuit, quæ in fontem sui nominis conversa est. Ovid. l. 5. metam. Fuit præterea Cyane quædam puella Syracusana, quæ à patre in tenebris vim passa, eum postea ex annulo cognitum capillis ad aram pertraxit, illumque primùm, deinde seipsam interfecit. Plutarch. in parallelis.

Cўănēæ, insulæ sunt in Ponto, lapidosæ, quæ sine periculo navigantur. *Instabiles, patulæ, errantes, præcipites, furentes.*

Cyanippus, Syracusanus fuit, qui filiæ suæ Cyane in tenebris vim intulit, v. supra Cyane.

Cўbēlē, uxor Saturni ita dicta a Cybelo Phrigiæ monte, ubi ejus sacra primò sunt instituta. *Berecynthia, turrita, Phrygia, Entheata, mater Deûm, Idæa, Pessinuntia, turrigera, Cybeleia, veneranda, grandæva, Enthea, Dindymene, torva, sacra.*

Cўclădēs, Insulæ sunt maris Ægæi. *Ægeæ, altæ, vadosæ, sparsæ, fulgentes.* Sunt autē numero 53.

Cyclōpēs, Einäugige Risen bey dem Berge Aethna in Sicilia / so das Schmidwerck sollen erfunden haben/ Jednoocy Obrzymowie przy Ethnie gorze Sicilijskiey / ktorzy kowálstwo wynáleźli. Hinc factus est locus fabulæ, ut Vulcani ministri credantur, & Jovi fulmina fabricare. *Æthnei, infandi, vasti, agrestes, unoculi, immansueti, æriferi, ærisoni, rapidi, portentosi, cruenti, sangvinei, feroces, Siculi, Gasterochires.* Cўclōpēŭs, a, um.

Cўdīppē, Puella, quæ pomo decepta ab Acontio. Ovid.

Cўdnŭs, Siciliæ fluvius, amœnus & saluber, ex tauro monte oriens. *Cæruleus, flexilis, conspicuus.*

Cydōn, Insignis Cretæ civitas. *Cretica, inclyta, sagittifera.* A qua Cydōnĭŭs, a, um. Cydōnēs, dicuntur hujus urbis incolæ.

Cўdōnĭă, Insula ante Lesbon.

Cўgnŭs, (ut Poëtæ fabulantur) Ligurum Dux fuit, Phaëtontis amator, qui post illius interitum diutino fletu in hanc alitem mutatus esse fertur. *Amyclæus, Dyrcæus, amans flumina, Cyastrius, flumineus, Apricus, Ledæus, blandus, vagus.* Plura epitheta vide in appellat. Fuit & alius Cygnus, Neptuni filius, omni ex parte invulnerabilis, cum quo Achilles Trojani belli tempore congressus, cùm frustra eum jaculis appetisset: tandem re intellecta, humi eum prostravit, genibusq; collo innixus, animam eripuit, cùmq; cadaver spoliare vellet, arma vacua invenit, Cygnumque in avem sui nominis vidit commutatum. Ovid. 12. metamor.

Cyllēnē, ēs, Mons Arcadiæ, in qua Maja à Jove compressa, Mercurium peperit. Virg. 8. Æneid. *Cupressifera, felix.* (na.

Cўmŏdŏcē, vel Cўmŏdŏcēă, Nympha mari-

Cўnŏcĕphălī, Völcker in Morenland mit Hundsköpffen / Ludzie w Murzyńskiey ziemi ze psiemi łby.

Cynosura, vide in appellat.

Cўnthŭs, Deli mons, usq; adeò editus, ut totam insulam dicatur obumbrare, in hoc monte Apollo & Diana nati dicuntur.

Cyparissa, oppidum est agri Messeniaci, ad mare situm, à quo vicinus portus Cўpărīssŭs. Fuit & nomen pueri Telephi filij, quem Apollo amavit, postea in sui nominis arborē convertit.

Cўprŭs, Insula in Carpatico mari. *Cynareia, rorulenta, Cythereia, circumflua, Idalia, fœcunda, tellus Veneris, Beliaca, Neptunia, beata, opima.* Cўprĭŭs, a, um.

Cўprŏgĕnīă, Veneris epitheton.

Cypsellā, oppidum est Thraciæ.

Cyrēnē, es, & Cyrenæ, arum, Insigne Libyæ oppidum. Cyrēnāicus, & Cyrēnæus, a, um, & Cyrēnēnsis, ē, Cyrenaica, regio Africæ est.

Cyrnus, Insula in mari Ligustico, quæ & Corsica dicitur. Cyrnēus, a, um.

Cyrrhā, Oppidum est in Phocide situm in radicibus Parnassi montis. *Scopulosa, Apollinea, opaca, celsa, docta, Parnassis, Phœbæa.*

Cyrūs, primus rex Persarum, Cambysis filius, qui devicto Astyage ultimo Medorum rege imperium à Medis ad Persas transtulit. *Titanius, Astyagis nepos.* Item, Cyrus, nomen duorum fluviorum, quorum unus Armeniæ & Hiberiæ fines interluit, & per Albaniam labitur. Alter juxta Pagasardas per cavam Persidem.

Cythērōn, Mons est Bœotiæ, Apollini & Musis sacer, à quo Cytherides.

D

Dāciā, est regio Scythica, vicina Thraciæ, vel inter Traciam & Germaniam, nam Dacos à Germanis Ister fluvius separat. Sunt autem Daci, qui nunc Transilvani vocantur. *Truces, leves, atroces, sylvicolæ, crudi.* Dācus, & Dācicus, a, um.

Dædălā, g. n. urbs Lyciæ, appellata à mōte vicino, seu à Dædalo ibi sepulto. Dædăliā, urbs Ital.

Dædălus, Ein geschickter Werckmeister von Athen/ welcher allerley Instrument/ als Seegen/ Hobel/ Böhrer/ ꝛc. erfunden hat/ Rzemieśnik przemyslny z Athen/ ktory Instrumentá wßelkie wymyslił/ iáko Piłká/ Hebel/ świder/ ꝛc. *Ingeniosus, faber, volucer, Cres, labyrinthæus, callidus, doctus, Cecropius.* Hic in Insula Creta fecit labyrinthum, & tandem sibi & Icaro fecit alas (ut fabulantur) quibus pervenit in Siciliam & Italiam. Quod ideo fingitur, quia primus vela navium reperit. Fecit & ligneam Venerem, quæ infuso argento vivo movebatur.

Dālmātiā, Regio est Illirica, in qua aurum inventum est sub principatu Neronis, tanta quidem copia, ut 50. quotidie libras effunderet. Nunc Slavonia dicitur. *Montana, frondens, aurifera.* Dālmătă, æ, qui ex Dalmatia est. Dālmătĭcus, a, um, adject.

Dāmāscus, urbs fuit Syriæ, palmis fecundissima, & prunis, quæ adhuc ætate nostra vocantur Damascena. *Ventosa, bellipotens, peregrina, palmifera, pia, antiqua, prisca.*

Damocrita, Alcippi uxor, vid. Alcippus.

Dănăē, es, Ein Tochter Acrisii/ welche Jupiter geschwächt hat/ als er sich in ein gülden Regen verwandlet hat/ Corká Akryzego ktorą Jowiß w deßcz złoty się obróciwßy/ zgwałcił. *Acrisionæis, Acrisonæa.* Perseum peperit, qui avum suum occidit. Ovid. 2. de Trist.

Dănăus, Filius Beli, qui in Ægypto regnavit, sed tandē Ægypto fratri suo regnum relinquens, venit Achajam, & ibi regnavit. Unde Achaia dicta est Danaas, & ipsi Achæi vel Græci vocantur Danai. Hic habuit filias 50. quæ nocte una maritos suos Ægypti filios interfecerunt, præter Hypermnestram. Puteos in Græcia primus reperit, auth. Plin. *Jasides, Belides.*

Dania, Dennmarck/ Duńska ziemiá. Septentrionalis Oceani peninsula est maritimæ Saxoniæ lateri adhærens.

Dantiscum, Nobile Prussiæ emporium est, ad mare Balthicum situm, Dantzig/ Gdańsk. Ubi Vistula in Oceanum influit.

Dānūbius, maximus Europæ fluvius, die Thonaw/ Dunay. *Profundus, capax, ferox, rapidus, rigidus, retortus.*

Dāphnē, Penei fluvij filia fuit, quæ cum vim Apollinis non posset effugere, implorato paterno nomine, conversa est in laurum. Ovid. l. 1. metam. *Peneia, Peneis, fugitiva, rigida, Apollinea, proterva, fugax, nivea, Phœbæa, Thessalis, odorata.*

Dāphnis, Mercurij filius, formosissimus & dives pastor.

Dārdănus, Jovis filius ex Electra uxore Coriti, qui cum Jasium fratrem occidisset, inde fugiens in Samothraciam primùm, & deinde in Asiam venit, locaq; tenuit Hellesponto proxima, urbemq; ibi Dardanum condidit, regionemque totam Dardaniam appellavit: quam postea Tros Erichtonij filius Trojam appellavit. *Auctor Trojæ.* Dārdănĭdæ, sunt Phryges & Trojani sic dicti. Dārdănis, ĭdis, Mulier Trojana.

Dārīus, Rex Persarum, cui Xerxes filius successit. *Persa, niger.* Dārīcus, Numisma priscum, Darij imagine percussum.

Daruernum, Dover/ Miásto portowne w Angliey. Portus est Britanniæ insulæ, unde brevissimus ad Caletes trajectus.

David, Judæorum Rex & Propheta, Salomonis pater. *Psalmographus, Jesseia proles, Vaticinus, fati-*

*fatidicus, pius, sanctus, musicus, Psalmicen, argutus, resonus, Deiloquus, Jesseus.*

Daunia, est regiuncula juncta Apuliæ, à Dauno Rege sic dicta. *Dives.* Daunus, fluvius. *Pauper aquæ.*

Dĕcăpŏlĭs, est regio Syriæ, propinqua Judææ, quæ habuit decem urbes.

Dĕcĭŭs, fuit Romanus consul, qui in bello sese devovit, id est, morti obtulit pro patria. Idem fecit filius ejus, qui etiam Decius fuit dictus.

Dēĭănīră, Filia Onei regis Calidoniæ & uxor Herculis, cui & Hellum filium peperit. Cùm autē Hercules transiturus esset Hellum fluvium, Nessus Centaurus se spontè obtulit traducere Deianiram, quam deinde, cùm violare vellet, Hercules in eum misit sagittam. Nessus autem, ut mortem suam vindicaret, dixit Deianiræ, ut suo sangvine liniret Herculis vestem, quo illum retineret in amore sui. Paulò post, cùm Hercules Iolem virginem rapuisset, Deianira memor verborum Nessi, vestem cruore illo linitam Herculi misit. Quâ ille indutus tàm graviter cruciatus est, ut tandem se in ignem immitteret. Ovid. *Calidonis, Ætolis, Oeneis, impia.*

Dēĭdāmĭă, Filia Lycomedis regis Syriæ, ex qua Achilles in habitu muliebri apud Lycomedem latens genuit Pyrrhum. *Scyrias, Scyria, regalis, pudibunda, pulcra.*

Dēĭōnē, Mater fuit Mileti ex Apollinis concubitu.

Dēĭŏtărŭs, Galatiæ rex fuit, Romano populo amicissimus.

Dēĭphŏbē, es, Nomen proprium Sibyllæ Cumanæ, quæ Æneam ad inferos duxit. Virgil. 6. Æneid. *Cumana, filia Glauci, Cumæa, Aphrysia, longæva, vates, docta, Chalcidica, Euboica.*

Dēĭphŏbŭs, Filius fuit Priami & Hecubæ, qui interempto Paride Helenam duxit uxorem, cujus tamen dolo & proditione interfectus est à Græcis, quos illa in cubiculum dormientis intromisit. Virgil. lib. 6. Æneid. *Priamides, armipotens, acer.*

Dēlŏs, Insula est maris Ægæi, Cycladum omnium clarissima, in qua Latona Apollinem & Dianam dicitur esse enixa. *Mollis, imbellis, mala, fastidiosa, ignava, tristis.* Dēlĭăcŭs, a, um. Delius Apollo dictus, & Delia Luna dicta.

Dēlphī, Oppid. in Phocide, ubi Phœbus vel Apollo clarissimum templum habuit, & oracula reddebat. Delphi tàm pro Opp. quàm pro Oppidanis in plur. num. tant. Dēlphĭcŭs, a, um.

Dēltă, ein dreyeckichte Insul / wie der Griechische Buchstab Delta / so der Nilus in Egypten macht an dem Ort / da er sich anhebt in seine Außgäng zutheilen / Wyspá troygrániásta / ták litera Grecka Deltá / iáka Nilus w Egypcie ná iednym mieyscu czyni / gdy się dzieli ná swym wypáściu w morze. Est item Delta urbs non procul à Syria.

Democles, sive Dāmŏclēs, Adulatoris cujusdam nomen fuit, qui quum coram Dionysio regum felicitatem supra modum exaggerasset, quòd & splendidissimè amicirentur, & lautissimè victitarent, Rex quæsivit, velletne suam cum eo conditionem permutare. Quumque annuisset, ornatum regia purpura jussit eum accumbere, mensę omni genere deliciarum copiosissimè instructæ: sed supra caput strictum ensem de tenuissimo filo jussit suspendi. Metuens itaque Democles, ne fracto filo ensis sibi in caput recideret, maluit ad pristinum vitæ genus redire, quàm tam manifestum vitæ adire periculum, intellexitque quod res erat, regum vitam in speciem quidem fœlicissimam videri: si tamen propiùs inspicias, plenam esse solicitudinis & periculi.

Dēmŏcrĭtŭs, Abderites Philosophus, & magus, qui omnes actus hominum tanquam stultos ridebat, tandem seipsum excæcavit, ut subtilius indagaret naturæ secreta. *Physicus, Abderites, siccus, prudens.*

Dēmŏsthĕnēs, Atheniensis Orator maximus, in adolescentia balbus, sed vitium naturæ summo labore & industria sic emendavit, ut nemo melius loqueretur. Tandem cum libertatem patriæ contra Philippum defenderet, ab illo morti est addictus, fugiens ergo cum deprehensus esset, venenum sumpsit. *Tumultuosus, gravis, disertus, torrens.*

Deŭcălĭōn, Fuit rex Thessaliæ, cujus ætate contigit maximum diluvium, in quo multos homines fabricatis navibus tutatus est. Hinc Poëtæ finxerunt, jactis in tergum lapidibus, reparasse genus humanum. *Promethides.*

Deverra dea. v. Verro in appellat.

Dīă, insula est maris Ægæi, una Cycladum. Alijs nominibus Naxos, & Strongilos vocatur. *Brevis.*

Dīă-

Dīānā, Jovis filia ex Latone, eodemq; cum Apolline partu edita. Eadem & Luna dicitur, Der Mon/Böteʒyc. *Delia, Dictynna, Lucina, casta, trivia, custos nemorum, cultrix nemorum, Scythica, Micenæa, integra, montium custos, triformis, Elithyia, studiosa pharetræ, honesta, succincta, Dea sylvarum, pharetrata, jaculatrix, Latonigena, torva, Latois, Orestea, consors Phœbi, incincta, agilis, animosa, sancta, Thoanthea, verecunda, pulcra, venatrix, Ephesia, Magnesia, arcitenens, Latonia, innupta, potens nemorum, nemoralis, mitis, nivea, Mænalia, montivaga, Aventina, Tyburtina, Pisæa, clara, Lucifera, candida, Latoia, vaga, Segestana, omnivaga, aspera, inviolata, sylvipotens, Mænalis, montanicola, sagittifera, nemorosa, nemorisequa, decora, Ortygia, Euxina, Fascelis, Amazon, taurica, Pergæa, tergemina, Enhodia, sylvestris, pharetrigera, intemerata.*

Dīcæārchīā, urbs olim celeberrima, in ora Lucaniæ, quæ nunc Puteoli.

Dīctē, Mons & civitas in Creta. Unde Dīctæūs, a, um, Cretensis.

Dīdō, ūs, vel onis, filia Beli regis Tyri, & uxor Sichei Pontificis, quem cùm Pigmalion rex, Didonis frater ob divitias ejus occidisset, Dido cum thesauro navigavit in Africam, & ibi Carthaginem condidit. Deinde cùm Hiarbas rex eam sibi nubere vellet, & Carthaginenses etiam id cogerent, igni & ense se occidit, ob quod dicta est Dido, id est, virago. Nam prius Elisa dicebatur. *Sidonia, pulcra, dives, infelix, candida, Sidonis, miserabilis, sangvinolenta, misera, profuga, advena, tenera, furiata, Tyria, lacrymosa, Phœnissa.*

Dīndīmūs, in sing. masc. gen. & in plur. neut. gen. Dyndima, Montes sunt Phrygiæ, in quibus colebatur Cybele, quæ propterea vocatur Dindymene. *Ululantia, alta.*

Dīŏgĕnēs, Philosophus fuit, contemptor humanarum divitiarum. Habitabat in portarum vestibulis, & civitatum porticibus. Torquebat se in dolio, quod hyeme vertebat in meridiem, æstate ad septentrionem, & quacunq; sol se inclinaret, volubilem convertebat domum. Quotidiè cibum emendicabat. Ad eum cùm accessisset Alexander, rogassetq;, an re aliqua indigeret: Nulla, inquit ille, nisi ut solem quo apricor, non occupes. Quod videns Macedo, Diogenes, inquit esse vellem, nisi Alexander essem. Utebatur pallio duplici adversus injuriam frigoris. Adjuvabat gradum baculo, ob corporis infirmitatem. Moriens jussit, ut corpus suum feris objiceretur. *Cynicus, animo fixus, Sinopeus.*

Dīŏmēdēs, Rex fuit Ætoliæ. Græcorum fortissimus, qui in bello Trojano congressus est cum Ænea, & Venerem ipsam læsit. *Ætolus, Tydides, impius, fortis, Oenides, Calydonius, Ætolius.* Alter Diomedes fuit rex Tracum sangvinolentus, qui suos equos pascebat carnibus advenarum, quem tandem Hercules suis equis devorandum objecit. Ovid. *Thrax, Bistonius, crudus, Geticus, sangvineus, cruentus, immanis, immitis, impius, Threicius, asper.*

Dīōnē, ēs, Hanc Poëtæ faciunt Oceani & Tethyos filiam, matremq; Veneris, & pro ipsa Venere accipiunt. *Isthmia, Latia, blanda, aurea, pulcra, lasciva, turpis, Therapnæa, fœminea.*

Dīōnȳsīūs, dictus est Bacchus. Et Dīōnȳsīā, orum, Bacchanalia.

Dionysius Areopagita, Præsul Atheniensis, Apostoli Pauli discipulus fuit. Hic quum esset in Ægypto, quo se disciplinæ causa contulerat, videretq; eclypsim, nulla ratione, quum Christus passus est, unà cum Apollophane sophista præceptore suo dixit: Aut Deus naturæ patitur, aut mundi machina dissolvetur.

Dīrcē, ēs, fuit uxor Lyci regis Thebarum, quam repudiatâ Antiopâ duxerat. Sed hæc verita, ne Antiopam revocaret, impetravit à marito, ut posset illam in vinculis detinere. Antiopa verò, tempore partus soluta, gemellos, quos ex Jove conceperat, peperit, Amphionem videlicet & Zetum, qui postea Lycum interfecerunt. Dircen verò caudæ indomiti equi alligarunt, quæ diu ita per terram raptata, tandem Deorum commiseratione in sui nominis fontem conversa est, non procul à Thebis. Propertius lib. 3. *Cadmea, Ismenis, sonora, cærula, angusta, Aonia, Cadmeia, antiqua.* Alia fuit Dirce, mulier Babylonica & formosa, quæ quoniam Palladi conviciata fuerat, cum se lavaret, conversa est in piscem. Ovid. 4. metamorph.

Dircenna, Fons est gelidissimus in Hispania Tarraconensi.

Dīrīs, Mons est Mauritaniæ, quem propter altitudinem, cœli columnam vocarunt.

Dis, ditis, vide in appellat.

Divitense munimentum, vel monumentum,

Pagus transrhenan' è regione Coloniæ, Teutsch/ Wieś zá Renem ná przećiwko Kolnu.

Divodurum, nunc Theonis villa, Diedenhoven/ Miásto Niemieckie.

Dōdōnă, fuit Epiri sylva, Jovi sacra, in qua arbores vocales fuisse dicuntur. *Ferax, grandifera, celsa, vetus.* Dōdōnæŭs,a,um.

Dodracum, urbs Hollandiæ, Dortrecht/ Dortrácht / miásto Olenderskie.

Dŏlōn, onis, Nomen proprium viri Trojani, velox pedibus, qui noctu missus explorator ad castra Græcorum, pro præmio poposcit equos Achillis, sed deprehensus à Diomede & Ulysse, qui & ipsi exploratum exierant, consilia Trojanorum illis aperuit, spe vitæ conservandæ, quæ tamen spes ipsum fefellit. *Antiquus, imbellis.*

Dōrĭs, ĭdis, vel idos, Nympha Oceani & Tethyos filia, & uxor Nerei. Et quandoq; pro mari solet accipi. *Amara, cærula, spumosa, glauca, diffusa, Neptunia, formosa, grandæva, cærulea, latè vagans, diffluа, humida, auricoma, æquorea, spatiosa.* Est item Doris vel Dorica, Regio juxta sinum Maleacum, quæ à tergo habet Oetam montem: à qua incolæ Dorij, vel Dorienses, vel etiam Dorices appellantur. Inde Dōrĭcŭs,a,um.

Drausi, Thraciæ populi, qui puerorum recenter natorum futuram calamitatem deflent, commemorantes omnia mala, quæ vitam ingressos necesse est perpeti: contrà autem, defunctorum exequias summa celebrant alacritate, gratulantes illis, quod tot malorum myriadibus semel sint defuncti. Herodot.

Drĕpănă, urbs Lyciæ. Et Drepana, plu. num. urbs Siciliæ.

Drepanum, oppidum Siciliæ & mons.

Drusilla, Filia Herodis Agrippæ, quæ interfecit Apostolum Jacobum.

Drўădēs, pl. nu. Nymphæ sunt sylvarum vel arborum. Nam Drўăs,ădĭs, g. f. Græcè, Latinè arborem significat. *Semideæ, cultæ, formosa, procaces.*

Dubis, Galliæ fluvius, Die Dub/ fleust gen Bisantz vnd Doll/ Dubis rzeká we Fráncyiey.

Dŭīlĭŭs, sive Duellius, civis Romanus, qui primus Romæ navali certamine triumphavit. Is jam senex, & trementi corpore in quodam jurgio audivit exprobrari sibi os fœtidum, & tristis se domum contulit. Cùmq; uxori questus esset, quare nunquam se monuisset, ut huic vitio mederetur: Fecissem (inquit illa) nisi putassem omnibus viris sic os olere.

Dūlŏpŏlĭs, Knechtstadt in Lybien gelegen/ Miásto niewolnicze w Lybiey.

Dūrĭă, sive Durias, Nomen fluvij, Valentiæ proximi. *Formosus.*

Dўrrăchĭŭm, urbs est in ea parte Macedoniæ, quæ mari Adriatico incumbit. Hanc urbem Cicero exilij sui tempore amicissimam expertus est, & officiosissimam, in qua & commoratus est, donec Senatusconsulto revocaretur. Steph.

## E

Ebion, Hæreticus, tempore Trajani Imper. qui docuit, Christum tantùm esse hominem, ex Joseph & Maria natum, & observationem cæremoniarum Moysis ad salutem necessariam esse.

Eboracum, Britanniæ civitas.

Eburones, Galliæ Belgicæ populi, Die Lütticher/ Lud w Niderlándzie ták názwany.

Ebūrŭm, oppid. Moraviæ, Germani vocant Olmücz in Mehren/ Miásto w Moráwie.

Ecbătănă, plu. num. Metropol. Mediæ.

Echo, Nympha fuit, quæ cùm á Narcisso, cujus amore deperibat, sperneretur, longo mœrore contabuit, & corpore demum in saxum converso, nihil nisi vocem retinuit. Ovid. lib. 3. metamorph.

Edōm, Esau dictus, ob concoctionem rufæ lentis, cujus edulio jus primogenituræ perdidit.

Edōn, Mons est Thraciæ. Edōnī, vel Edōnĭī, Pop. monti vicini. Edōnĭŭs, vel Edōnŭs, a,um.

Edōnĭdēs, Mulieres bacchantes, quæ furore divino agitatæ mysteria Bacchi celebrabant.

Egĕlāstă, æ, Oppidum est citerioris Hispaniæ, copiâ nativi salis nobilitatum.

Egĕrĭă, Nympha fuit, cui sacrificabant prægnantes, quod eam putabant facilè fœtum utero egerere.

Egēstă, æ, Civit. in Sicilia, quam Æneas condidit, & ab Acestis matre Egesta nominavit. Erat autem Egesta filia Hippotæ Trojani, quam pater, ne marinæ belluæ traderetur, impositam naviculæ, Dijs & ventis commisit, quæ tandem in Siciliam delata à Crimneso amne compressa, Acesten edidit. Hæc postea Segesta dicta fuit. Et Segestani, incolæ.

Egra, oppidum Arabiæ, Est & alia, Eger am Böh-

Böhmerwald/ Miásto Egrá w Lesie Czeſtim.

Elæă, Civitas in Creta insula.

Elĕă, urbs Græciæ in Æolica regione, ubi natus fuit Zeno, qui ab ea vocatur Eleates. Hinc Eleatica doctrina dicitur Logica, quam Zeno Eleates invenit, ut ait Arist.

Elĕctrĭdēs, Insulæ sunt in mari Adriatico, ad ostium Padi.

Elĕctră, filia fuit Atlantis, ex qua Jupiter suscepit Dardanum.

Elĕlĕūs, dictus est Sol. Est & unum ex Bacchi cognominibus.

Elĕphāntĭnă, Insula Nili supra Syenen, oppidum habens ejusdem nominis, & puteum ad Nili ripam ex eodem oppido, in quo Nili incrementa solent incidi. Strab. lib. 17.

Eleūsĭs, Civitas in Atticæ provincia, in qua regnavit Eleusinus, qui cum Cererem filiam quærentem liberalissime hospitio suscepisset, illa pro munere ostendit ei omne genus agriculturæ: filium etiam ejus Triptolemum recens natum, per noctem igne fovit, per diem divino lacte nutrivit: qui cùmq; grandiusculus factus esset, currui suo, quem alati trahebant serpentes, impositum, per totum orbem misit ad usum frumentorum hominibus indicandum, ob cujus beneficij memoriam, Eleusini Cereri solennia sacra instituerunt, quæ Thesmophoria appellantur. Eleūsĭnus, a, um.

Elĭs, ĭdŏs. Arcadiæ urbs, ubi quinto anno Jovi Olympiaco, Olympiaci ludi erant. *Nobilis equis, Olympiaca.*

Elĭsă, est proprium nomen Didonis reginæ, id est Carthaginensis.

Ellŏpĭă Regio Euboeæ, & ipsa insula, ab Ellope Jovis filio.

Ellŏpĭūm, urbs Ætoliæ.

Elōrus, Siciliæ urbs est.

Elpēnŏr, nomen comitis Ulyssis, qui à Circe cum alijs socijs in porcum conversus fuit: & deinde pristinæ formæ restitutus, delapsus de scalis, cervicem fregit. Homer. 10. Odyss.

Elysium, quære in appellat.

Emmaus, mai, sive Emmaūs, ūntis, urbs Palestinæ, postea Nicopolis dicta.

Empāndă, Paganorum Dea fuit: ita dicta, quod patentibus pagis, non clausis urbibus præesset.

Empĕdŏclēs, Poëta fuit Siculus, qui immortalitatem novo mortis genere affectans, traditur, clàm relictis socijs Æthnam Siciliæ montem ascendisse, & in ardentem ejus craterem se conjecisse, eo consilio, ut cùm nusquam appareret, crederetur factus esse immortalis: sed ejectis impetu ignis ferreis ejus crepidis, rem fuisse deprehensam. *Agrigentinus, Siculus.*

Empŏrĭūm, Una urbs Celtica. Altera Macedoniæ. Tertia Siciliæ. Quarta Campaniæ.

Encĕlădŭs, Titani & Terræ filius, Ein gewaltiger Ryß/ welchen Jupiter mit dem Straal zu bodem geschossen hat/ vnd den Berg Ætnam auff jhn geworffen/ Obrzym ktorego Jowiß piorunem ſtracił z niebá / y pod Etne gore wrzucił. Virg. l. 3. Æneid. *Jaculator, ferox, centipes, trux, atrox, Trinacrius.*

Endy̆mion, Pastor formosus, quem adamavit Luna adeò, ut cœlo relicto in montem Latmum ejus osculandi gratia, plerumque descenderet. Cæterùm Luna, ut Poëtæ fingunt, à patre Jove precibus impetravit, ut quid optasset Endymion, id fieret. Optavit autem, ut perpetuum dormiret somnum, immortalis & expers senij. Hinc Proverb. Endymionis somnus. *Latmius, dormitor, venator, tener, dulcis.*

Enĭŏpeūs, Hectoris auriga fuit, à Diomede lancea confixus.

Enīpeūs, Fluvius Thessaliæ, apud quem Cæsar & Pompeius congressi sunt. *Tumidus, dilectus virginibus, undans, pulcer, Hæmonius, Thessalicus, altus.*

Ennă, Civitas Siciliæ. Ennæūs, a, um, ut: Ennæa Ceres.

Ennĭūs, Poëta antiquissimus apud Romanos *Gravis, arte carens, rudiorum alumnus, ferox, difficilis, pater, doctus, magnus.*

Ennŏsĭgæūs, dictus est Neptunus, quasi concutiens terram. Nam Enno significat Concutio, Gæan, Terram.

Eny̆ō, Furor belli, seu Bellona ipsa, Martis auriga. *Sæva, Martia, navalis, furialis, feralis, crudelis, dira.*

Epămĭnōndās, Princeps fuit. *Thebanus.*

Epēūs, Nomen proprium Endymionis filij & Pœonis fratris, qui primus in muralibus machinis equum reperit, qui & aries dicitur. Plin. l. 7. c. 56. quæ res locum fecit fabulæ: Epeum fabricatorem fuisse equi lignei, quo Troja prodita est,

Ephĕsŭs, urbs Asiæ, & metropolis Ioniæ, ab Amazonibus condita. Ephĕsīnŭs, a, um.

Ephyrĕ, ēs, urbs Achaiæ, quam Corinthum dicimus. *Bimaris*. Ephyræŭs, a, um, id est, Corinthius. Ephyrēĭăs, adis, mulier quæ est Ephyra.

Epĭcharmŭs, Siculus Poëta, cui inventum Comœdiæ tribuunt nonnulli. *Siculus*. Alter Epicharmus Philosophus. *Pythagoricus*.

Epĭctētŭs, Nomen Philosophi Stoici, qui dicere solebat, multos esse Philosophos, non re, sed verbotenus. Insuper, tolerandam esse injuriam, & abstinendum à voluptate. *Stoicus, claudus*. Unde sic apud Macrobium inquit:

*Servus Epictetus, genitus sum corpore claudus,*
*Paupertate Irus, Dijs sed amicus ego.*

Epĭcūrŭs, Atheniensis Philosophus, So den Wollust des Gemüths für das beste Gut hielt/ Ktory rosskosz mysli zá naywiekszе dobro miał. *Doctus, Gargetius, Neoclides, voluptarius, Cecropius, Cynicus.*

Epĭdămnŭs, sive Epidamnum, urbs Macedoniæ, aliàs Dirachium.

Epĭdăphnē, ēs, urbs insignis Syriæ, aliàs Antiochia dicta.

Epĭdaurŭs, sive Epidaurum, urbs Achaiæ, ubi colebatur, Æsculapius, qui ob hoc dicitur Epidaurius. *Medica*. Item, est urbs maritima, ut Dalmatia, vel Illyria, quæ nunc Ragusium vocatur.

Epĭmĕnĭdēs, Cretensis, à patre suo missus in agrum, ut ovem afferret, divertens in specum, dormivit annis 57. deinde excitatus ovem quæsivit, putans se paululùm dormisse, postea philosophari cœpit. Vixit annos 157. secundùm alios verò 299.

Epĭmētheŭs, à Poëtis Japeti filius fuisse fertur, & frater Promethei, qui ingenio valens, hominis statuam primus ex luto finxit: quare indignatus Jupiter, eum vertit in simiam, atque in insulas Pithecusas relegavit. Ovid.

Epīrŭs, regio inter Illyricum & Macedoniam, vulgò Arton vocatur. *Herbida, potens, sylvosa*. hinc Epīrōtă, aliquis ex Epiro. Epīrōticŭs, a, um.

Equĕstrĭs, Colonia, Galliæ Belgicæ vrbs est.

Equi Solis. *Alipedes, animosi, volucres, ignipedes, alati, radiantes, purpurei, nivei, flagrantes, lucentes, anhelantes, gemmei, luciferi, flammigeri, flammipedes, Eoi, fumantes, rubentes, sonipedes, anheli.*

Equus Trojanus, *Immanis, fatalis, arduus, ingens, durateus, Dardanius, abiegnus, Palladius, fallax.*

Ĕrăsīnŭs, fluv. Achaiæ magnus.

Ĕrătō, Una Musarum.

Ĕrătŏsthenes, Cyrenæus. Plato minor à quibusdam ob doctrinam vocitatus. Cosmographus insignis, qui primus vniversum totius orbis circulum ducentorum quinquaginta duorum millium stadiorum esse prodididit: unde & orbis terrarum mensor appellatus est.

Ĕrĕbŭs, v. in appellat.

Ĕrembī, Populus ferus, in finibus Arabiæ, in specubus montium nudus degens, & sine opibus.

Ergĕtĭŭm, Opp. Siciliæ, cujus incolæ dicuntur Ergĕtīnī.

Ĕrĭchtheŭs, Rex Athenar. quem Minerva, è rure, ubi natus erat, suscepit, educavit, & Atheniensi populo pro rege tradidit. Ab eo Athenæ Erichtheæ dictæ sunt. Virg.

Ĕrĭchthō, Maga fuit Thessala, multis veneficiis famosa. Unde ponitur pro qualibet maga, vel incantatrice. *Effera, profana, grata deis herebi, onerata comis, Thessala, Thessalis, venefica, tristis.*

Ĕrĭchthŏnĭŭs, vel Ĕrĭchtheŭs, Atheniensium rex fuit ex semine Vulcani in terram projecto editus.

Ĕrĭdănŭs, fluv. Italiæ notissimus ab Alpibus veniens, alio nomine Padus. Hunc Poëtæ fabulantur, quum paternum currum regendum suscepisset, aurigandique imperitia orbem terrarum in discrimen adduceret, à Jove fulmine ictum in Padum fluvium decidisse, eique Eridano nomen fecisse. *Rex fluviorum, auratus, Phaëtonteus, superbus, stellifer, ferus, rapax, vagus, nobilis, ingens, corniger, princeps fluminum, inundans, turbidus, Venetus, violentus, parens amnium.* Est item Eridanus sydus, arieti proximum.

Ĕrĭgŏnē, es, filia fuit Icari, quæ audita patris morte, quem Attici pastores inebriati interfecerunt, seipsam laqueo suspendit, sed miseratione deorum mutata fuit in cœleste signum, quod virgo dicitur. Virg. *Flebilis, Marathonia, Icaris, pia, Icaria.* Ĕrĭgŏnēĭŭs, a, um.

Erimanthus, vel Erymanthus est mons sylvosus Arcadiæ, in quo aprum horribilem Hercules cepit, & vivum detulit Euristheo Regi. *Phocaicus, gelidus, cupressifer, monstrifer.* Est etiam fluvius ab illo monte defluens.

Ĕrīnnȳs, Furia infernalis, *Tristis, feralis, fera, insa-*

*insana, atra, crudelis, nocturna, flammifera, torva, sæva, minax, tenebrarum incola, anguibus implicata, anguifera, furialis, stygia, dira, impatiens, funesta, rabida, scelerata, improba, discors, tragica, anguicoma.*

Eriphīlē, uxor Amphiarai Vatis, quæ accepto à Polynice aureo monili maritum latentem, ne ad bellum Thebanum, ubi se moriturum sciebat, proficisci cogeretur, Polynici prodidit. Virg. 6. Æneid. *Perfida, nefanda, impia, avara, mœsta.*

Erisichtōn, quidam Thessalus, qui Cererem spernens, & ejus lucum succidens, tam famelicus factus est, ut consumptis omnibus bonis venderet pro cibo etiam filiam, quæ ope Neptuni in varias species mutata, semper refugit emptorem suum. Tandem Erisichton propria membra præ fame comedit. Ovid 8. metamor. *Triopeius, sacrilegus, profanus, avidus.*

Erphordia, Oppidum Thuringiæ, Erffurt / Erford.

Erymanthus, v. Erimanthus.

Erīthīā, Insula est in Oceano, proxima Gadibus. In ea tanta aëris benignitas esse fertur, ut homines pariat pene immortales. Strab. l. 5. Plin. l. 4. cap. ult.

Erythrā, insula est maris rubri pro quo nonnunquam solet accipi. *Barbara, tepida, sagittifera.*

Erythrēum mare, id est, rubrum mare; Das rothe Meer / Czerwone morze.

Eryx, rycis filius Neptuni & Veneris. Item Mons Siciliæ. In hoc monte Venus habuit templum sibi dicatum, unde dicitur Ericina. *Altus, celsus, invius saxis, nimbosus, Siculus.*

Esis, fluv. Umbriæ.

Essēdōnēs, populus Scythicus, qui funera cantu efferebant, & carnes mortuorum mixtis pecudum carnibus edebant. Item de ossibus humanis pocula faciebant.

Etĕŏclēs, filius Oedipi regis Thebarum & frater Polynicis. Quibus quum pater moriens regnum alternatim regendum dimisisset, & Eteocles peracto sui principatus anno, fratri cedere noluisset, mutuis vulneribus ambo se confecerunt, & alter ab altero interfecti sunt. Quorum cadavera, cum in uno rogo comburerentur, flamma se divisit in duas partes, quasi illi nondum finissent odia. Stat. in Thebaide. *Labdaicus, durus, infandus, Oedipedonius, sævus, Tyrius, nefandus, Cadmæus.*

Etruria, v. Hetruria.

Evādnē, filia fuit Martis & Hyphiæ, quæ in rogum mariti sui Capanei, apud Thebas interfecti, dum celebrarentur exequiæ, se conjecit. *Capaneia, audax, fida.*

Evān, est cognomen Bacchi. *Thyrsifer, Semeleius, uvifer.* Hinc Evāntēs dicti sunt Bacchæ, quæ Liberi patris Orgia celebrantes Evantis nomen identidem acclamabant.

Evāndĕr, Mercurij & Nicocastri Carmentis filius, cùm fratrem suum imprudens occidisset, fugit in Italiam, & in Palantino monte fecit civit. nomine Palanteum. *Arcadias, Palatinus, Parrhasius, Arcas, exsul, Nonacrius.* Evāndrĭus, a, um.

Eūbœ̄ā, Insula adjacens Atticæ & Bœticæ valde propinqua. Est & urbs in eadem, quæ hodie dicitur Nigropontus. Eūbōĭcus, & Eūbœ̄us, a, um.

Eūclīdēs, Megarensis Philosophus, auditor Socratis, & insignis Geometra.

Eūdōrā, Nympha Oceani, & Thetios filia. Item una ex Athlantidibus.

Eūdŏxŭs, Magnus Astronomus, & Medicus & Geometra, qui primus annum deprehendit & conscripsit.

Evēnus, fluv. Ætoliæ. *Turbidus.*

Eugĕnĕī, populus vetus in Venetia. Nam Veneti pepulerunt Euganeos. *Veteres.*

Eūhyūs, id est, Bacchus. Euhyas, g. f. Sacerdotula Bacchi.

Eūmĕnĭdēs, sunt Furiæ infernales. *Turbidæ, sævæ, ferales, stygiæ, cruentæ, angvicomæ, truces, tartareæ, crudeles, horrendæ, diræ, furentes.*

Eūmœ̆us, Subulcus fuit Ulyssis, qui dominum à bello Trojano reducem, operâ suâ adjuvit contra procos uxoris. Homer. l. 12. Odyss.

Eūphrātēs, fluv. Mesopotamiæ grandis. *Altus, fertilis, vagus, tumidus, celer, flexuosus, Assyrius.*

Eūphrŏsĭnā, æ, vel Eūphrŏsĭnē, es, est una de tribus Gratiis, & interpretatur lætitia.

Eūpompus, ein berümbter vnd kunstreicher Mahler / sławny málarz. Hujus discipulus fuit Pamphilus Macedo, qui Apellem instituit.

Eūpŏrus, C. Gracchi servus fuit, qui dominum ex Aventino fugientem, quandiu potuit, tuta-

tutatus est: Occiso deinde domino super cadaver prostratus, sibi quoque mortem consci-vit. Valer. l.6.c.8.

Eūrīpĭdēs, Poëta tragicus insignis fuit. Castitate autem vitæ tanta fuit, ut mulierum osor fuerit cognominatus: tandem à canibus laceratus. *Cothurnatus, tragicus.*

Eūrīpŭs, est pars maris inter Euboœam & Bœotiam, ubi fluctus septies in die, & toties in nocte mutatur tam vehementer, ut naves plenis velis currentes retrahat secum. *Euboicus, fusilis, fugax, vagus, varius, tenuis, instabilis, æstuans, lubricus.*

Eūrōpă, Tertia pars orbis terræ, incipiens, à Tanaa vel Hellespoate, & desinens in Atlanticum fretum. *Dives, potens,* Fuit & filia Agenoris Regis Phœnicum quam Jupiter forma bovis aut vituli raptam abduxit in Cretam. *Tyria, Sidonis, Cressa, Agenoris, rosea.*

Eūrōtās, flu Laconiæ *Tenareus, frigidus, asper, oliver, viridis, Lacedæmonius.*

Eūryălē, Regis Minois filia fuit, quæ Neptuno Orionem peperit.

Eūrybătēs, Ulyssis præco ab Agamemnone missus, ut ab Achille auferret Briseidem. Ovid, in epist. Briseid. ad Achil.

Eūryclīă, Opos Pisenoridæ filia pulcherrima, quam Laertes in prima existens pubertate viginti boum precio emit. Quæ & facta est Nutrix Ulyssis. *Longæva.*

Eūrydĭcē, es, Orphei uxor, fugiens Aristeum (à quo adamabatur) morsu colubri in herba latentis interfecta est. Pro qua recuperanda Orpheus inferos adijt, & carminibus illos flexit ut eam sibi redderent hac lege, ne respiceret illam donec ad superos redisset. Virg. 4. Georg. *Nitens, nivea, formosa, pulcra, Threicia,* Fuit & alia Eurydice uxor Nestoris.

Eūrylŏchŭs, Phlegyarum rex, & conditor Thebarum.

Eūrymĭdēs, Telemus Eurymi filius, inter Cyclopes Vates egregius, qui Polyphemo prædixerat omnia quæcunque ab Ulysse passus est, Ovid. 13. metam.

Eūrysthēŭs, filius Stheneli regis Mycenarum, qui astutia Junonis Herculem ad arduas res agendas induxit, ut sic ille periret, licet Hercules virtute sua semper victor evaderet.

Eūrytŭs, Rex Oechaliæ, pater Joles, quem Hercules urbe capta occidit, eò quod filiam desponsatam sibi negasset. Fuit & Eurytus unus ex centauris, qui cum Hippodamiam vi rapere vellet, à Theseo est occisus.

Eūsĕbīă, Civitas Cappadociæ, Cæsarea post dicta.

Eūtææ, urbs Arcadiæ.

Eūtĕrpē, es, Una Musarum, ab Euterpo, quod est, bene delector. *Sancta.*

Eutinius, Poeta Locrensis, semper victor in Olympia, & Jovis & Apollinis jussu vivus consecratus.

Eūtўchēs, Hereticus Constantinopolitanus, Abbas, qui negabat Christi carnem nostræ similem esse.

Eūxīnŭs, est pars maris juxta Byzantium, alio nomine Pontus. Prius Aonus vocabatur. *Gelidus.*

Exquĭlīæ, arum, plu. num. tantùm, Mons & vicus in urbe Roma, sic dictus, quia ibi erat arx & excubiæ regis Tulli, qui illum montem urbi addidit. *Gelidæ, aquosæ.* Exquĭlīnŭs, a, um. Exquilina porta, quæ in Exquilias ducit.

F.

FAbăris, fluv. Sabinorum. Făbĭī, fabiorum Romæ familia fuit illustrissima, & admodum populosa. *Strenui, Romulidæ, docti.* Făbĭŭs & Făbĭānŭs, a, um.

Fabius Maximus. Consul Rom. qui cunctando vires Annibalis attrivit. Claud. *Sollers, invictus mora, cunctator, morans, lentus.*

Făbrĭcĭŭs, Consul Rom. qui contra Samnites & Pyrrum regem bella gessit, valdè sobrius & fidelis. Nam munera hospitum sprevit, & regis medicum sibi pollicentem necem domini sui legatum, remisit ad regem, sci bens etiam quid ille facere voluisset. *Gravis, pauper, rigidus, tristis, invictus donis, fidelis, Romanus.*

Făbŭlīnŭs, Deus, qui pueris, primo fari incipientibus præesse putabatur, cui etiam Romani sacrificabant, cum primùm liberi eorum fari incipiebant. Nonius.

Fălĕrĭī, urbs Faliscorum, nunc vicus in Hetruria. Fălīscī, Populi Hetruriæ.

Fălĕrnŭs, Mons Campaniæ, ubi vinum generosissimum nascitur Falernum dictum.

Falisci, v. Falerij.

Fāmă, Poetæ fabulantur Titanis & terræ filiam

liam; editam à matre, ut deorum scelera pate-faceret, quod Gigantes interfecissent. Virg. l. 4. Æneid. *Mendosa, mendax, volucris, vaga, incerta, turbida, turbatrix, improba, garrula, memor, superstes, velox, celebris, insignis, maligna, procax, mundivaga, memorabilis, sagax, vivax, conspicua, celer, verbosa, magnifica.*

Famem, Herebi & Noctis filiam doctè & ingeniosè depingit Ovid. 8. metam. *Vesana, Perusina, ambitiosa, Saguntbina, mortis alumna, inops, imperiosa, mæsta, anhela, pernitiosa.* Plura Epith. vide in appellat.

Fārfărūs, sive Farfar, Syriæ fluv. qui ex radicibus Libani montis emittitur, & per Anthiochiam fluens Syria commiscetur.

Faunus, antiquissimus Aboriginum Rex in Latio filius Pici. Is genuisse fertur Faunos, Satyros, Pana, & Sylvanos rusticorum numina, quos Poetæ fingunt cornigeros & caprinis pedibus. *Sylvicolæ, agrestes, bicornes, cornipedes, Lycæi, Menalij, semicapri, Apennicolæ, placidi, cornigeri, ruricolæ, cicuticines, rigidi, prodigiosi, noctivagi, capripedes, celeres, leves, frondentes, salaces, Partheny, Arcady, monticolæ, procaces, madidi, lascivi.*

Favonius, quære in appellat.

Fĕlsīnă, urbs Italiæ, postea Bononia dicta.

Fĕrēntīnūm, Oppid. Tuscorum, juxta Fesulas, non procul ab Arno fluv. Ferentini incolæ dicti.

Fĕrōnĭă, Nemorum dea.

Ferraria, urbs Ital. celeberrima, ad veterem padum sita.

Fĕscēnnĭă, Opp. Hetruriæ, ubi nuptialia carmina dicuntur inventa, Fĕscēnnīnūs, a, um, ut Versus Fescenninus, *Dicax.*

Flamen, Flaminia, Flaminica, & Flaminium, v. in appellativis Flo.

Flāndrĭă, Regio in finibus Belgarum, Flandern/ Flándrya.

Flevo, Rheni fluminis ostium, Die Waal/ Yśćie rzeki Renu.

Flexūm, Oppidum Pannoniæ, Preßburg/ Preßburg.

Flōră, Meretrix fuit ditissima, quæ Romanum popul. constituit hæredem, unde & in deorum numerum relata est. Capitur & pro dea florum. *Jocosa, rustica, odora, delicata, decens, Zephyritis, lacticina, pulchra.* Flōrālĭă, lium, Festa eidem constituta. Flōrālĭtĭūs, a, um, quod ad Floralia pertinet.

Flōrēntĭă, olim Fluentia, urbs insignis Hetruriæ, Florentz in Italien/ Florencya/ miásto we Włoszech. *Syllena.*

Fons Solis, Der Sonnenbrunn in desertis Lybiæ, welches Wasser Abends vnd Morgens law ist/ zu Mittag gantz kalt/ zu Mitternacht gantz heiß/ Stok słoneczny ná puszczy w Lybiey/ kedy wodá wieczor y ráno letnia bywa w południe zimna/ o północy goraca.

Foriculus, v. in appellat. Fores.

Fortuna, dea credita est Antiquis. *Rhamnusia, omnipotens, Rhamnusis, Lenocinans, imperiosa, jocans, deceptrix hominum, Prænestina.*

Fortunatæ insulæ, in Occidente contra Mauritaniam.

Fŏrŭlī, orum, Opp. Sabinorum.

Forum Appij, Mediterr. Latij opp. Forum Bibalorum, Hispan. Tarraconensis, oppid. Forum Cassij, Thusciæ mediterr. opp. Forum Cellæ Heturiæ opp. Forum Claudij opp. Alpinum, Centronum metropol. Forum Cornelij, opp. in Flaminia, quod & Forum Syllæ. Forum Julij, Civit. quæ & Aquileia dicitur. Forum Sempronium, urbs in Flaminia, aliàs Faventia. Forum Tiberij, opp. Helvetiorum, Keyserstul/ miásto w Szwáycárskiey ziemi. Forum Vibij, Villach/ Miásto w Szwáycárskiey ziemi.

Francofordia ad Mœnum, Franckfurt am Meyn/ Fránckfort nád Menem. Est & alia urbs ejusdem nominis, ad Viadrum fluviū sita, Franckfort an der Oder/ Fránckfort nád Odrą.

Franconia, Regio German. inter Hassiam & Sveviam, Franckenlandt/ Fránkońska ziemiá miedzy Hássią y Szwábámi. Francones, Die Francken/ ci Fránkowie.

Friburgum, urbs alia in Brisgoia, alia in Vchtlandia, alia in Misnia.

Frisij, die Frießländer/ Obywátele Frizyiey.

Fruxinum, Frysingen/ Miásto w Báwárskiey ziemi. urbs Vindel.

Fucinus, Lacus Italiæ magnus, propè Albenses. Et alius Volscorum.

Fūgālĭă, orum, Römische Festage so man hielt/ zur Widergedächtnuß der vertriebenen Königen/ vnd der erlangten Freyheit/ świetá Rzymskie/ ná pámiątkę wygnánych Krolow y przywroconey wolnośći.

Ful-

Fulvia, Fuit uxor quatuor turbulentorum civium, qui pestes fuere patriæ. Quorum unus Antonius triumvir, cujus jussu, cum Cicero orator interfectus esset Fulvia uxor Antonij adeò lætata est, ut lingvam exemptam, exinterfecti capite, aciculis confoderit.

Fundi, orum, urbs Latinorum mediterranea, unde Vina Fundana.

Furiæ, arum, dicuntur tres filiæ Acherontis, & Noctis, scil. Alecto, Tisiphone, & Megæra, quæ torquent inferos, pro capillis habent angves. Vocantur etiam Diræ & Eumenides, & infernæ canes. *Ultrices, diræ, colubriferæ, infernæ, viperea, crinitæ angvibus, immanes, tartareæ, horrendæ, stygiæ, angvicomæ, ardentes, deformes, tristes, sonoræ, Gigantheæ, rebelles, squalida, horridæ, ministræ ditis, nefandæ, noxiæ, acerbæ, crudeles, Acheruntigenæ, comantes angve, Plutonides, præcipites, severæ, Hydrigeræ, atræ, profanæ, Alcmæoniæ, noctigenæ.*

## G.

GAba, Oppid. Galilææ.

Gabasum, Opp. Avernorum in Gallia Aquitania, unde Gabalici, populi.

Gabba, urbs Syriæ.

Gabii, orum, urb. Volscorum, unde Gabinus, a, um. & Gabinensis, e.

Gabreta sylva, Der Böhmer Wald / Lás Czeská ziemie w koło obchodzący.

Gaddir, g. neu. urbs Gadibus.

Gades, dium, plur. num. Duæ insulæ sunt, & utramq; tam sing. numero Gadam, quam plurali Gades appellamus. Sunt autem in fine Bethicæ provinciæ ad occidentem. *Tyriæ, Herculeæ, tinnulæ, occiduæ, Hesperiæ, vadosæ, jocosæ.* Hinc Gaditanus, a, um.

Gæon, est fluv. per Ægyptum & Æthiopiam fluens, aliàs Nilus, & oritur à fonte Paradisi.

Gætulia, Africæ interioris regio, cujus incolæ Gætuli, dicuntur.

Gagates, seu Gages, fluv. Siciliæ.

Galactophagi, pop. Syriæ.

Galanthis, Alcmenæ ancilla fuit, quam Juno in mustelam dicitur transformasse, latiùs Ovid. l. 9. metam.

Galatea, Nympha marina, filia Nerei adamata à Polyphemo. *Nerine, Nereis, viridis, procax, candida.*

Galatia, Regio minoris Asiæ, aliàs Gallogræcia dicta. Hinc Galatæ, vel Gallogræci dicti sunt incolæ.

Galenus, Medicus præstantiss. Fama est eum 140. annos vixisse.

Galeotæ, in Sicilia dicebantur portentorum interpretes, Cic.

Galesus, fluv. juxta Tarentum. Aqua ejus pota, oves candidas reddit. *Therapnæus, Lacedæmonius, piger, umbrosus, Oebalius, Phalanthæus, liquidus, albus, niger, Spartanus.*

Gallaici, sive Gallæci, Populi Hispaniæ, Gallis finitimi.

Gallæcia, Provincia Hispaniæ, habens ab Oriente Sequanam fluvium, à Meridie Lusitaniam, & Septentrione Oceanum.

Galli Cybeles, vide Gallus fluvius.

Gallia, Das gantze Land zwischen dem Rhein / Alpen / Hispanien vnd dem Meer / Francuska ziemiá miedzy Rhenem / gorámi Alpes, Hiszpánią / y morzem leżąca. *Animosa, ferox, dives, armipotens, fertilis, fortis, facunda, flava, ferax vini.* Galli, dicuntur populi, in sequentes gentes regionesq; divisi. *Feroces, bellicosi, truces, Romanis infesti, armorum avidi, rebelles, acres, flolidi, fortes, tumidi, leves, alacres, sævi, atroces, efferi, ardentes.* Gallia comata & Transalpina, Idem. Gallia togata & Cisalpina, Lombardy / Lombárdia. Gallia Narbonensis, sive Braccata, Die Provintz Delphinat vnd Langendock / Prowincia Delfinat y Lángendok. Gallia Aquitanica, Gasconien / Gáskonia. Gallia Belgica, Was zwischen der Sequanen vnd dem Rhein ist / Część leżąca miedzy Sekwáną y Rhenem. Gallia Lugdunensis, Das übrige zwischen den obgenandten / Pozostáła część po mianowánych. Dicitur & Celtica. Gallus, Gallicus, & Gallicanus, a, um, quod ex Gallia est.

Gallogræcia, vide Galatia.

Gallus, Phrygiæ fluvius, cujus aquam potantes facit furere. Hinc dicebantur Galli sacerdotes Cybeles Deæ Phrygiæ, qui se castrabant, & inter sacrificandum furiosè se habebant. *Phryges, sangvinei, resupinati, Celænæi, secti.*

Gamphasantes, Populi Lybiæ, sine ullis vestibus viventes, præliorum inexpertes, ideoq; obvios fugiunt. Plin. lib. 5. cap. 8.

Gandavum, urbs Flandriæ, Gent / Gándáwá.

Gange, urbs Indiæ regia.

Gāngēs,is, & etis, Magnus fluv. Indorum, ex fonte Paradisi ortus. *Pulcher, rapidus, spatians, immensus, tepidus, Indicus, corniger, cæruleus, latè undans, Eous, dives, aurifer, arenosus, torrens, magnus.* Gāngĕrĭcŭs,a,um, id est, Indicus.

Gannodurum, Costentz am Bodensee/ Konstáncia miásto w Szwábskey ziemi.

Gānymēdēs, Poëtæ dicunt puerum fuisse Trojanum, elegantis formæ, & propterea raptum ab aquila, dum venaretur in Ida monte Troidis, adhibitumq; mensæ Jovis, ad præministranda ei pocula. *Dilectus Jovi, Trojanus, regius, flavus, pocillator, catamitus, Phrygius, Iliades, raptus Jovi, Idæus, Phryx, Iliacus, gracilis, Sangarius, Dardanius, Ephebus, Troicus, Tros, aureus, roseus, urniger, pulcer, cinædus.*

Gārămāntēs, pop. Lybiæ & Africæ. Matrimoniorum expertes, passim cum feminis degunt. Nullas certas habent sedes. Sub ciliciis semper agunt. Mulieres servilia ubiq; ministeria semper faciunt. *Nudi, perusti, inculti, sævi, veloces, inopes, nigri, arenivagi, matrimoniorum expertes, infelices.* Gārămāntĭcŭs,a,um, adject. Gārămāntis, tidos. Patronym. fœmininum.

Gārgărŭs,ri, in plur. Gargaras,orum, Mons & opp. sub monte in Mysia. *Ardua, Pangæa, flavescentia, culta, Priameia.* Ponitur & pro tota regione. Alij volunt esse cacumen montis Idæ.

Gărūmnă,æ, fluv. Galliæ, à Pyreneis montibus defluens, qui Celtas ab Aquitania separat. *Æquoreus, validus, velivolus, refluus, defluus, celer, rapidus, magnus.*

Gaŭlēōn, Insula est Lybiæ objacens, in qua serpens, neq; nascitur, neq; invectus vivit: pulvisq; ejus, quocunque gentium jactus, angves & scorpiones perimit.

Ganodurum, Lauffenburg in Helvetijs, miásto w Szwáycárskiey ziemi.

Gaŭrŭs, Mons Campaniæ, *Bacchæus*, unde Gaurinum vinum.

Gāză, urbs Palestinæ, vel Judęæ, ubi olim regia gaza, id est, pecunia, velut munitissima arce erat. *Eoa, Persis, Lyda, nobilis, externa, Ptolemais, Persica, caduca, Attalica, fluxa, dives, Asiatica.* Gāzæŭs, & Gāzætĭcŭs,a,um.

Gĕbēnnă, Mons qui hodie dicitur Geneuræ, in Franckreich/ Góra we Fráncyey.

Gedanum, Dantzig/ Gdańsk. urbs Borussiæ emporio celeberrima.

Gĕdĕōn, Judex in Israël. *Magnus.*

Gĕlă, fluv. & urbs in Sicilia.

Gĕlōnī, sive Gĕlōnēs, pop. Scythiæ, nunc Getæ, vel Tartari dicuntur. *Acres, sagittiferi, volucres, pharetrati, flavi, imperiosi, equimulgi, dispersi, picti.*

Genadium, urbs Hungariæ.

Geneva, Genff in Saphoy/ Genewá.

Genezara. Lacus Galilęæ, 16. mill. passuum latus, atque multis oppidis septus. Etiam dicitur mare Galilęæ, & mare Tiberiadis, nam Tiberias urbs ei adjacet.

Genius deus, v. in appellat.

Gĕnŭă, ein gewaltige Gewerbstadt in Liguria gelegen/ Miásto w Ligurtey nád morzem. quæ vulgò Janua dicitur, quod à Jano conditam dicant. *Armisona, potens.*

Gērgĭs, ithos, vel Gergithos, thi, opp. Troadis, sive Æolidis, à quo Sybillarum una Gergithia dicta est.

Gērmānĭă, Deutschland/ Niemiecka ziemiá. *Horrida, fera, bellatrix, dira, perfida, ferox, audax, flava, frigida, nebulosa, effera, dives, bellax, armipotens, pugnax, atrox, fortis, barbara.* Germani dicti sunt pop. Germaniæ, Die Deutschen/ Niemcy. *Invicti, transrhenani, potentes, atroces, feroces, bellaces, truces, cærulei.* Dicti sunt Germani quasi fratres Gallorum, quibus solent pares esse moribus. Gērmānĭcŭs,a,um.

Gērră, nomen trium urbium. Unius in Syria, alterius prope Traconitas, tertiæ in felici Arabia, quæ turres habet ex salis quadratis molib.

Gērrŭs, fluv. Scythiæ.

Gērўōn, Rex Hispan. qui propter tria regna sua Tricorpor dictus est, quem Hercules superavit, ut Poëtæ fingunt. *Tricorpor, tergeminus, ter amplus, Iberus, triformis, ferus, minax, triplex.* Alij dicunt fuisse tres fratres ita concordes, ut unus putarentur. Gērĭōnācēŭs,a,um.

Gĕsŏrĭăcŭm, vel Iccius portus, Cales in Flandern/ Kales miásto we Flándrtey. Gessoriacum navale, Gent/ Gent miásto we Flándrtey. vulgò Gandavum.

Gĕtæ, arum, Populi sunt Scythiæ, moribus inurbanis, & barbaris. Nullos habent in agris limites, sed fruges communes. Gaudent sagittis & pharetris. Integuntur ferarum pellibus. Bibunt equinum sangvinem permisto lacte. Non vescun-

vescuntur carnibus. Solebant olim mortuis viris uxores interficere. *Hiberni, astuti, infesti, pharetrati, rigidi, crudi, Marticolæ, stolidi, squalidi, duri, inhumani, hirsuti, truces, feroces, indomiti, diri, intonsi, sævi, feri, pelliti, armiferi, flavi, fortes, vagi, gelidi, belligeri, barbarici, Threicij, infrenes, truculenti, illepidi.* Gĕtĭcŭs, a, um.

Getuli, Populus vagus in Africa.

Gĭgāntēs, à Poëtis finguntur fuisse filij Terræ & Titanis, tanta superbia, ut impetum fecerint in deos, eosq; cœlo detrudere conati sint, cujus rei causa dij omnes mutatis delituerunt formis in Ægypto. *Conjurati, Ætnæi, Titanij, sævi, Terrigenæ, anguipedes, serpentigeri, Phlegræi, Pallenæi, furentes, indomiti, serpentiferi, centimani, ventrimani, superbi, Theomachi.* vide Gigas in appellativis.

Gindes, flu. per Dardanos in Tygrim fluens.

Gion, id est, Nilus fluv. Ægypti.

Gĭtră, urbs Palestinæ.

Glanis, Hetruriæ fluv. in Tyberim influens.

Glaucus, qui piscator fuit, quum pisces captos in ripa explicuisset, subitò contacta quadam herba se colligentes, in fluvium prosilierunt. Admiratus itaque Glaucus herbæ illius vim, quùm & ipse degustasset, pisces sequutus in aquam insilivit, marisque deus factus creditur. *Euboicus, biformis, viridis, Minous.* Hinc Prov. Glaucus comesa herba habitat in mari. Dictum apparet per jocum de ijs, qui quùm perierint, tamen vulgò creduntur vivere. Alius fuit Glaucus Sisyphi filius, qui quùm equas suas humana carne pasceret, ab illis etiam ipse devoratus est. Unde adagium, Glaucus alter, quasi dicat: Glaucus alter ab equis devoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates suas.

Glessoburgus, urbs Angliæ.

Gnĭdŭs, urbs insignis Cariæ. Gnĭdĭŭs, a, um, ut: Gnidia Venus.

Gnōssōs, urbs Cretæ. Gnossius & Gnōssĭăcŭs, a, um.

Gnōssĭs, idis, patronym. fœmininum.

Gōrdĭŭs, Phrygiæ rex fuit, rusticus alioquin & ignobilis.

Gordum, urbs Flandriæ, Gent / Miásto w Flándrycy.

Gōrgŏnēs, Filiæ fuerunt Phorci, quarum hæc sunt nomina: Scylla, Medusa, Stheno, & Euryale. Habitabant Gorgades insulas in Oceano Æthiopico. *Sævæ, angvicomæ, asperæ, angviferæ, rigidæ, terrificæ, serpentigeræ, cruentæ, duræ, saxificæ, rigidæ, Mauræ, Phorcinides.* Gōrgŏnĕŭs, a, um.

Gōrtȳn, sive Gortis, ynis, sive Gortina, æ, Opp. mediterraneum Cretæ insu. ad Letheum fluvium.

Gōthĭă, Gottlandt stost an Schweden vnd Norwegen / Gotska ziemiá. Gothi, die Völcker auß Gottlandt / Obywátele tey kráiny. qui nunc Svedi & Rusci vocantur. *Svevi, armipotentes, immanes, infrenes, feri.* Hi tempore Honorij Imperatoris multas provincias Alarico rege olim pervagati. Italiam armis subegerunt, Romamq; ipsam solo æquarunt, summamque in toto orbe invexerunt barbariem.

Gracchi, erant duo Romani fratres nobiles, & eloquentissimi, sed seditiosi, & concitantes plebem contra senatum, quare occisi sunt à senatu. Juven. *Rabidi.*

Grādīvŭs, id est Mars deus belli, Gradivicola, qui colit Martem. *Trux, atrox, sævus, fervidus, horrendus, potens, furens, ferus, fortis, torvus, fulmineus, belliger, ardens.*

Græcia, Das Griechenlandt / jetzt Türckey / Grecia. *Mendax, fallax, vindex, solers, docta, ultrix, vana, vetus, Hellas, garrula, insolens.* Græci sive Grāī, dicuntur populi. *Parentes mendaciorum, loquaces, facundi, mendaces.* Græcus, a, um, adject. Græce, Griechisch / Greckí. Græcari, dem Fressen vnd Sauffen obligen / Jeść y pić. ab eo, quod Græci genio plurimum indulgerent, & intemperantius in conviviis se gererent. Græcissare, id est, Græcos imitari. Græcĭēnsĭs, e, pro Græco. Ad Calendas Græcas, Proverb. Nimmer / Nigdy. quia Græci calendis carent. Græca fide, Proverb. Untrewlich / Niepewnie.

Grāĭŭs, idem quod Græcus. Grājŭgĕnæ, arum, Græci dicti sunt.

Grānātă, Hispan. urbs celebris. *Dives, alta, superba.*

Granta, Britann. Oppid.

Gratiæ tres sunt, quæ filiæ Jovis dicuntur: Aglaia lætitiam, Thalia virentem, Euphrosine delectationem significantes.

Gygēs, is, Cœli & Terræ filius, & frater Briarei gigas maximus & centimanus. *Centimanus,* tumi-

*tumidus.* Est etiam Gyges Lacus Lydiæ. Alius fuit rex Lydiæ, qui consuluit Apollinem Delphicum, An aliquis esset se felicior. Apollo autem prætulit illi Aglaum quendam rusticum & pauperem.

Gymnasiæ, sive Gymnesiæ, Insulæ duæ sunt ante Hispaniam, à Latinis Baleares appellantur.

Gymnosophistæ, Philosophi Indorum, sic dicti quod nudi in sylvis agerent, voluptatum omnium expertes, quibus mortalium vita corrumpitur. Plin. lib. 7. c. 2. *Sylvicolæ, nudi.*

H.

HAdria, sive potius Adria, fuit urbs maritima in Italia, à qua dicitur Hadriaticum mare, quod est inter Italiam & Illyricum. Sine h, potiùs scribendum videtur. Unde adjectiva Hadrianus, Hadriacus, a, um, & Hadriensis, e.

Hadriopolis, urbs Bulgariæ.

Haginoia, Belgij regio, Henegow/ Kráina w Niderlándzie.

Halcyone, es, filia Neptuni, uxor Ceycis, vide sup. Ceyx, qui ambo mutati in aves, quæ vocantur Halciones, & hyeme circa mare nidificant, & pullos tunc excubant.

Halæsa, urbs Siciliæ, unde Halæsianus, a, um, Halæsini, incolæ.

Halæsus, fluv. & mons non longe ab Ætna. Est & in Jonia Asiæ regione fluv. Colophonem præterfluens.

Haliacmon, fluv. Macedoniæ.

Halicarnassus, urbs Cariæ maritima, Die Haupt stadt in Caria, Miásto stoleczne w Kárycy.

Halizones, populi Paphlagonum.

Halys, fluv. ex Tauri montis radicibus profluens per Cappadociam.

Hamadryades, Waldgöttinnen / von welchen die Alten gehalten haben / daß sie mit den Eych-bäumen auffwüchsen / vnd da so lang lebten als dieselbige bestünden/ Boginie leśne/ o ktorych Pogánie rozumieli/ że z Debu wyrosły/ y ták długo żyją poki Dab trwa.

Hamburgum, urbs in finibus Saxoniæ, Hamburg/ein Seestadt/ Hámburk.

Harmonia, Martis & Veneris filia, Cadmi uxor, cui Vulcanus pulchrum, sed exitiale monile dedit, eò quod ex conjugis adulterio fuisset propagata. Plura Ovid. l. 4. met.

Harmonides, Troianus faber, qui naves Paridis fecit.

Harpasa, orum, Opp. Asiæ.

Harpe, falcatus ensis Persei, quo Medusam & Cetum dicitur occidisse. epith. v. in appellat. Harpe.

Harpocrates, simulachrum erat, quod digito labijs impresso silentium imperare videbatur. *Ægyptius.*

Harpyiæ, dicuntur aves rapaces monstrosæ. Virg. l. 2. Æneid. *Stymphalides, diræ, rapaces, Arcadicæ, tartareæ, truces, Herculeæ, avidæ, Phineæ, palustres, Stymphaliæ, infestæ, Typhonides, immudæ.* Poetæ dicunt, eas à dijs immissas fuisse, ad polluendas dapes Phinei regis Arcadiæ, quod is filios interfecisset. Earum nomina sunt: Aello, alienum tollens. Ocypete, citius auferens. Celæno, nigrorem significans. Quartam Homerus addidit Thyellam.

Harudes, Opp. German: Costentz/ Constáncia miásto.

Hasdrubal, v. Asdrubal.

Hebe, es, filia Junonis, pincerna Jovis ante Ganymedem. Tandem facta uxor Herculis deificati, & dea juventæ dicitur. *Junonia, nobilis, formosa, cœlestis.*

Hebræi, dicti sunt Judæi. Hebræus, & Hebraicus, a, um.

Hebrus, fluv. Thraciæ, ortum habens ex Pindo. *Oeagrius, Volucer, gelidus, arenosus, sacer, corniger, spumifer, murmurans, dives, undans, spumans, Odrysius, rapidus, fluvialis, Getes, vagus, turbidus, Thracius, impiger, nitidus, Rhodopejus.* Poetæ fabulantur in hunc fluv. Orphei caput, cum Cicones eum confecissent, projectum esse: unde & Oeagrius dicitur, ab Oeagrio Orphei patre. Virg. l. 4. Georg. Ovid. l. 12. met. Martian. l. 6.

Hecale, es, Nomen anus paupereculæ, quæ Theseum adhuc adolescentem hospitio suscepit. Hinc proverb. Nunquam Hecale fies, id est, Nunquam te inopia opprimet. Ovid. de Amor.

Hecate, es, Proserpina uxor Plutonis, & inferorum regina, ab hecaton, quod est centum quia centum victimis sacrificabant, quod sacrificium vocatur Hecatombe. *Tergemina, Perseis, triceps, Phœbea, Perseia, nocturna, triformis, audax.*

Hecatombe, v. Hecate.

Hecatompylos, urbs Parthorum, regni caput. Centum habuisse portas dicitur.

Hector, Troianus dux fortissimus, filius Priami, & Hecubæ, post multas Græcorum cædes occisus est ab Achille. *Ferox, homicida, Priamides, splendidus, inclytus, impiger, flebilis, fortis, magnus, ferus, venalis, setosus, armipotens, sangvineus, Priameius, Troicus, belliger, Mavortius, atrox, Phrygius, Troius, furibundus, barbarus*, Hectoreus, a, um

Hecuba, fuit filia Cyssæi regis Thraciæ, uxor Priami regis Troiæ, quæ post excidium Trojanum viro cum filijs occiso mutata dicitur in canem. *Cisseis, Priamæia conjunx, fecunda.*

Hedui, Die im Hertzogthumb Burgund/ Burgundowie Olim Romanorum fratres dicti.

Hegesias Cyrenaicus Philosophus, qui mortem adeò laudabat, ut audito illo, multi se occiderent.

Hegesippus, Historicus Ecclesiasticus.

Hegitinatia, urbs German. Lignitz/ Legnica.

Helena, æ, vel Helene, es, filia Jovis ex Leda uxore Tyndari Regis Laconiæ, hæc ob eximiam pulchritudinem bis rapta fuit. Primùm adhuc puella à Theseo, secundò jam Menelao nupta à Paride, propter quam recuperandam Græci cum Trojanis decennale bellum gesserunt. *Argiva, Tyndaris, Lacæna, Ledæa, Spartana, infamis, adultera, Graia, Tænarea, Iliaca, Oebalis, candida, Lacedæmonia, infesta pulchra, Jove nata, perfida, auricoma, iniqua, blanda, formosa, bis rapta, Cygnogenerata, Therapnæa, mœcha, alumna Spartæ, Oebala.*

Heliades, filiæ fuerunt Solis & Clymenes, scil. Phaetusa, & Lampetia, quæ casum fratris sui Phaetontis adeò fleverunt, ut in arbores mutatæ sint, quæ electrum manant. Ovid. 2. metam. *Clymeneides, frondosæ, mœstæ.*

Helice, v. in Appellativis.

Helicon, onis, mons est Bœotiæ non procul à Parnasso, Phocidi vicinus. Apollini sacer & Musis, quæ propterea Heliconiades vocantur à Persio. *Amœnus, canorus, Aonius, Pierius, sacer, celsus, laurifer, virgineus, doctus, divus, organicus.*

Heliogabalus, Imperator fuit Romanus turpis vitæ.

Heliopolis, Civit. Ægypti, Græcis Thebe dicta, & altera Ciciliæ.

Hellas, adis, dicitur Græcia, olim disciplinarum omnium nutrix. Ab Hellene rege filio Deucalionis, Hellenes, ipsi Græci dicti sunt.

Helle, es, Filia Athamantis regis Thebarum & Nepheles, quæ cum Phryxo fratre suo novercales insidias fugiens, arietem aurei velleris ascenderunt, ut veherentur in Colchon. Cùm autem venissent supra mare juxta Bizantium, Helle territa se dejecit, & submersa est, unde mare illud dicitur Hellespontum.

Helion, Deucalionis filius.

Hellespontus, Der enge Meerschlund zwischen dem Aegeischen Meer und Propontide gelegen/ Wéssé morstie v. Helle. *Rapidus, longus, Leandrius.* Hellespontiacus, a, um.

Helorus, vel Elorus, fluv. Siciliæ. *Stagnans, clamosus.*

Helvetia, unde Helvetij, populus nobilis Galliæ, qui hodie Sviceri, vel Svitenses dicuntur, Die Eydgenossen oder Schweitzer/ Szwaycarowie. *Feri, armipotentes, sævi, truces.*

Hemus, mon in Thracia, qui excelsitate sua 6000 pass. continet.

Hera, Junonis nomen, Græcis.

Heraclea, civit. Bosporiana, prius dicta *Perinthus*. Alia in Thracia, maximum habens amphitheatrum. Alia in Ponto ad Lycum fluv. Alia item in Italia in finib. Campan. Hinc Heracleotes, id est, de Heraclea.

Heracleopolis, nomen trium civitatum, una in insl. quadam Nili, Herculis opp. appellatur. Est & alia in Ægypto, ex qua Theophanes Physicus fuit. Tertia juxta Pelusium.

Heraclides, Philosophus ex Heraclea Ponti valdè tumidus, qui moriturus, jussit quendam, ut draconem à se nutritum lecto suo, cùm mortuus esset, imponeret, & corpus clàm tolleret, scil. ut putaretur Deus factus.

Heraclitus, Ephesius Philosophus superbus, qui de Theologia librum valdè obscurum scripsit, nolens scil. à vulgo intelligi. *Scotinus*, quasi tenebrosus, ab obscuritate sic dictus.

Herbipolis, Urbs Franconiæ Episcopalis, Würtzburg/ Wircburk.

Herceus, dictus est Jupiter.

Herculanium, urbs Campaniæ.

Hercules, Filius Jovis ex Alcmena conjuge Amphitrionis Thebani. Ob fortitudinem & gloriam creditus est inter Deos relatus. *Tyrinthius, Amphitryoniades, vagus, magnus, Alcmena creatus, Jove natus, laborifer, Oetheus, falsiparens, magnanimus,*

*nimus, profugus, intrepidus, fortis, angvitenens, hirtus, violentus, ferox, trux, horridus, indomitus, domitor ferarum, victoriosus, auctor pacis, Alcmena genitus, audax, domitor orbis, ubiq; notus, inclytus, impiger, proles Jovis, Alexicacus, tremendus, bellipotens, invictus, turbidus, torvus, Doricus, Amphitryonius, Thebanus, Tyrsigena, eximius, auxiliaris, cœlifer, victor, conopius.* Herculĕus, a, um, quod ad Herculem pertinet.

Hercynia, Der Schwartzwald / Bor čiemny w Niemczech. Est omnium Germaniæ sylvarum maxima. Plura de hac sylva apud Cæsare.

Hermăphrŏdītus, Mercurij & Veneris filius. *Satus Mercurio, semivir.* Nam dicitur ab Hermes, & Aphrodite, id est, Venus. Hic fuit Androgynus, id est, vir & mulier, de quo talis est fabula. Nam Hermaphroditus cum adolescens se lavaret in quodam fonte Cariæ, cui inerat Salmacis Nympha, illa eum amans amplexa Deos oravit ut ex ambobus unus fieret. Idq; factum est. Hinc omnes Androgyni vocantur Hermaphroditi.

Hermēs, dicitur Mercurius, Deorum interpres: Nam hermes Græce, Latinè interpres est.

Hermes Trismegistus, Philosophus in Ægypto post Mosen claruit, eo tempore, quo Philosophiæ studia in Ægypto cœperunt efflorescere: cum antea tantum circa Astronomiam & Mathematicas versarentur.

Hermĭŏne, es, filia Menelai & Helenæ, quæ puella Oresti desponsata fuit. Sed cum Pyrrhus Achillis filius eam duxisset Orestes illum occidit, & sponsam recepit. *Ledæa, Spartana.* Altera Hermione fuit filia Martis & Veneris, uxor Cadmi, cui Vulcanus pulchrum, sed perniciosum monile formavit. Tandem cum marito mutata dicitur in serpentem.

Hermĭŏnes, Populi dicuntur Germaniæ, Die Pomeren / Pomorczycy.

Hermus, fluvius Lydiæ, qui aureas arenas habere fertur. *Turbidus auro, Lydius, sordidus auro, felix, dives, metallifer, Lydus, vagus.*

Hero, Puella fuit speciosissima, Veneri sacerdos, ex Sesto urbe Hellesponti, propinqua Abido. Hæc correpta amore Leandri adolescentis Abydeni, lucernam accensam noctu ponebat in vestigium turris, ad cujus lumen natabat Leander ipse. Sed tandem furentibus ventis, & tempestate suborta, extincta est lampas, & submersus natator. *Sestias, sesta, formosa, venusta, speciosa, spectabilis.*

Hērōdēs, Antipatri Idumæi filius, à Romanis Judæorum rex declaratus. Hic vir strenuus Samariam olim in cineres redactam è fundamentis erexit, eamq; in honorem Augustam appellavit. Crudelissimus tamen fuit. Nam omnes legis interpretes, & parvulos Bethlehemitas interemit. *Malus, barbarus, crudelis, Idumæus, trux, cruentus, ferus, turbidus.* Huic filius eodem nomine successit, de quo S. Lucas in Actis Apostol. Qui scatentibus toto corpore vermibus, miserando genere lethi perijt. Fuit alius Herodes Antipas, hujus filius, Præfectus Galilææ, qui impijssimus etiam fuit. Nam in cives sicarius, in nobiles latro, in socios populator habitus est, uxorem Philippi fratris duxit, Johannem Baptistam occidit, & Christum illusum Pilato remisit. Quartus Herodes dictus Agrippa, Aristobuli filius, qui Apostolum Jacobum occidit.

Herodŏtus, Historiographus Græcus. *Torrensis dulcis.*

Hērŏphĭla, Proprium nomen fuit Sibyllæ Erethriæ, quæ Tarquini superbi tempore Romam venit, tresq; secum libros attulit, heroico carmine conscriptos, quorum nomine quum magnam pecuniæ summam à rege petiisset, nec obtinuisset, duos exussit, uniusq; qui reliquus erat, nomine tantundem obtinuit, quantum paulo ante pro tribus poposcebat. Suidas.

Hērŏstrătus, Fuit vir, qui ut famam sui nominis dilataret, templum clarissimum Dianæ Ephesiæ incendit, & seipsum mox prodidit.

Hēsĭŏdus, Poëta natus in Bœotiæ vico. Hic missus à patre ad ovium custodiam, dormiens somniavit se repentè factum Poetam. Jugulatus ab Antipho & Crumeno fratribus. Primus agriculturæ præcepta tradidit. Primus fabulas scripsit. *Bœotius, Ascræus, præceptor arandi, agricola, Heliconius.* Hesiodus, a, um, quicquid Hesiodi est.

Hēsĭŏne, es, Laomedontis regis Trojæ filia, & Priami soror, quam Hercules expugnata Troja uxorem dedit Thelamoni.

Hespĕria, dicitur Hispania, ab Hespero stella occidentali. Etiam Hesperia dicitur Italia, ab Hespero rege, fratre Atlantis. Sed cum Hispaniam intelligimus, additur, ultima.

Hespĕrus, Rex Italiæ, frater Atlantis. Est

etiam stella vespertina, quæ aliter etiam Vesper & Vesperugo dicitur. Cujus Epitheta quære in Appellativis.

Hĕspĕrĭdēs, erant filiæ Hesperi, vel (ut alij scribunt) Atlantis, scil. Ægle, Erethusa, & Hesperusa. Poëtæ fabulantur eas amœnissimos hortos habuisse, auriferis arboribus consitos, cui custodem adhibuerunt draconem pervigilem. Hercules autem ab Eurystheo missus, dracone sopito, vel occiso, aurea poma abstulit. *Afræ, pomicolæ.*

Hĕtrūrĭă, Regio Italiæ, modò Thoscana dicta. Quam ab Heteron dictum putat Servius. Alij ab æthra. *Sollers.* Hetrusci dicuntur incolæ.

Hĭārbās, vel Iarbas, Rex Getuliæ, procus Didonis, qui cùm viduam Didonem cogere vellet, ut sibi nuberet, eam ad inferendam sibi mortem compulit. *Procax, Gætulus, Libycus, Maurus, zelotypus.*

Hĭbērnĭă, Insula in mari Atlantico.

Hidra, Urbs Siciliæ.

Hiero, Rex Siciliæ.

Hĭĕrōnȳmŭs, Ein Kirchenlehrer / Oćiec Kościelny. *Trilinguis, Stridone satus.*

Hĭĕrŏsŏlĭmă, die Stadt Jerusalem / ein Hauptstadt des Jüdischen Lands / Jeruzalem / miásto stołeczne w żydowskiey źiemi. *Opulenta, magnifica.* Hĭĕrŏsŏlȳmĭtă, æ, & Hĭĕrŏsŏlȳmĭtānŭs, qui ex Hierosolyma est.

Hĭmĕră, fluvius Siciliæ, qui in duas partes dividitur. Altera dulcem, altera salsum saporem retinet. Est & Oppidum ejusdem nominis.

Hĭppărchŭs, fuit Mathematicus insignis. Primus instrumenta Mathematica invenit.

Hĭppē, ēs, Chironis Centauri filia fuit, quæ quùm in monte Peho sese venando exerceret, gravida facta est: & ob id patris indignationem timens, Deorum miseratione in equam conversa est, & in cœlum translata. Nonnulli Vatem fuisse fabulantur: sed quia Deorum consilia hominibus patefecit, in equam esse conversam.

Hippo, Civitas Africæ, ubi D. Augustinus fuit Episcopus.

Hippocentauri, vide Centaurus.

Hĭppŏcrēnē, ēs, Fons est in Bœotia, sacer Musis & Apollini, quem equus Pegasus, Neptuni & Medusæ Gorgonis filius, ungula pedis elicuit. Unde & traxit nomen; alio nomine vocatur fons Caballinus, *Aganippis, camœnalis, clara, vitrea, pallida, sacra, Phorcynis, Heliconis.* Hĭppŏcrēnĭdēs, dicuntur Musæ ab Hippocrene.

Hĭppŏdămē, ēs, & Hĭppŏdămīă, æ, Filia Oenomai regis Arcadiæ. *Pisæa, Attracis.* Cui prophetatum erat se periturum, cùm filia sua nupsisset, quare cùm procis filiæ instituit currule certamen, ita lege, ut si quis eum vinceret, filiam acciperet, quisquis autē ab eo victus esset, mortem subiret. Multis igitur procis victis & occisis, Pelops Tantali filius Hippodamiæ nuptias anxie petens, Myrtillum regis aurigam promissione corrupit. Nam promisit ei Virginis primam noctem, si victor fieret. Tunc Myrtillus axes currus Oenomai fecit cereos, & sic fracto curru Pelops victor evasit, tunc Oenemaus seipsum interfecit, & Pelops regno & regina potitus, Myrtillū promissa petentem projecit in mare, quod ab eo Myrtoum appellatur. Alia fuit Hippodamia uxor Pirithoi, propter quam pugna fuit inter Centauros & Lapythas. *Lyrnessis, Ischomachia.* Item alia Bryssæ, quæ & Briseis dicitur.

Hĭppŏdŏrŭs, Atheniensis fuit, qui filiam cum mœcho deprehensam, duabus quadrigis jussit alligari, & in partes discerpi. Ælian.

Hĭppŏlȳtŭs, Filius fuit Thesei, & Hippolytes Amazonis, ab equis discerptus. *Virbius, pudicus, Theseius, Amazone natus, Amazonius, Thesides, severus, castus, intactus, insons, rigidus, verecundus.* Nam Phædra noverca, cùm ad coitum flectere Hippolytum non posset, eum falsò accusavit apud Theseum, quasi se opprimere voluisset, Theseus autem credulus uxori, rogavit Ægeum patrem suum Deum marinum, ut filium occideret. Quare cùm Hippolytus veheretur curru juxta mare. Ægeus Phocas, id est, beluas marinas emisit, quibus equi territi, currum ruperunt, & Hippolytum discerpserunt, sed Æsculapius rogatu Dianæ, quæ Hippolitum amabat, vitæ eum restituit, quem Diana in nemus Aricinum juxta Romam deduxit, & nomen ei Virbius dedit, quasi bis vir. Hippolytus autem interpretatur ab equis dissolutus vel discerptus

Hĭppŏmĕnēs, Nobilis juvenis & nepos Neptuni. *Aonius, proles Neptunia, Megareius, cupidus.* Qui Veneris ope superavit Atlantam, vide supra Atalanta.

Hĭppōnāx, Poëta Græcus, facie deformis,

acer

acer stylo, vide supra Bubalus. *Acer, ferus.*

Hīppŏphăgī, Scythiæ populi in Asia, Roßfresser/ Koniożadlowie.

Hippŏpŏdēs, Populi in Oceano Scythico, qui teste Solino, humanam usq; ad vestigium formam tenent: sed in equinos pedes desinunt. Plin. l. 4. c. 13.

Hīppŭs, Fluvius est Colchorum. Est & mons Bithyniæ. It. Insula Eretriæ. It. Urbs Siciliæ.

Hirpi, Pop. Valiscorum, juxta montem Soracte, qui in sacrificijs per ignem currebant illæsi.

Hīspălīs, Civitas ulterioris Hispaniæ, hodie Sevilia dicitur.

Hīspānĭă, est Europæ regio ampla inter Africam & Galliam. *Fertilis frugum, pugnax, bellax, horrida, audax, populosa.* Hispani dicuntur incolæ, Die Spanier/ Hißpanowie. *Vænales, feroces.* Hīspānŭs, a, um, & Hīspānĭēnsĭs, ē, adject. Sed qui in Hispania natus, dicitur Hispanus. Hispaniensis, qui alibi ortus, & negotiatur in Hispania.

Histria, vide Istria.

Hŏmērŭs, Græcorum Poëtarum maximus, ante dictus Melesigenes, quod ad Meletum fluvium natus esset, sed à cæcitate vocatus est Homerus, quod Ionica lingva cæcum significat. Vixit ante Romam conditam annis circiter 160. ut Cornelius Nepos in lib. Chronic. tradit. *Colophoniacus, Smyrnæus, Mæonicus, magnus, vinosus, insignis, æternus, antiquus, Achæus, Conditor Iliados, magniloquus, cæcutiens, cæcus, tonans, oculis captus, Mæonides, sapiens, divinus, doctus, Salaminiacus, sacer, divus, gravis, grandis, altisonans, altiloquus, Colophonis alumnus, sublimis, jucundus, Melesigenes, Colophonius, florens, immortalis, sollers.* Hŏmērĭcŭs, a, um, ad Homerum pertinens. Hŏmērŏmāstīx, Cognomen Zoili cujusdam, quasi Homeri flagellum, id est, Homeri oblocutor dictus.

Hŏmŏlē, ēs, Mons Thessaliæ est.

Hŏrātĭŭs, Qu. Horat. Flac. natus est in Venusio Apuliæ oppid. patre Libertino, Lyricorum & Satyrorum scriptor. *Fidicen, numerosus, vafer, Calaber, mordax, Venusinus, acer, doctus, lippus, suavis.*

Hŏrŏdēs, sive (ut alij volunt) Orodes, Rex Parthorum, qui M. Crassum occidit.

Hŏrtēnsĭŭs, Romanus Orator. Cujus filia Hortensia, eloquentissima: quæ cùm matronarum ordo gravi tributo à Triumviris premeretur, nec virorum quisquam liberius loqui auderet, causam constanter egit, impetravitq; ut major pecuniæ pars eis remitteretur.

Hūnnī, Gens Scythica ferocissima prope Gothos. *Turpes, pestiferi, minaces, feri, torvi, belligeri.*

Hўăcīnthŭs, fuit puer dilectus Apollini, quem cùm Apollo imprudens disco necasset, evertit in florem rubrum, qui etiam vocatur Hyacinthus, vide in Appellativis. Alij scribunt Hiacinthus.

Hyades. quære in Appellativis.

Hўărŭs, Asiæ fluvius.

Hўāntēs, Græci populi, postea Bœoti appellati. Hyantĭus, a, um.

Hўās, Athlantis filius, ex Æthra uxore, qui quùm adhuc puer venationibus sese exerceret, à leone devoratus est.

Hўbērnĭă, Insula non procul ab Anglia, ab hyberno tempore sic appellata (ut quidam putant) propter hyemis magnitudinem. Hinc Hybernicus, a, um.

Hўblă, æ, vel Hўblē, ēs, Mons & regio Siciliæ, abundans apibus & optimo melle. *Crocea, florida, Trinacris, alta, Sicula, fertilis, mellifera, Sicanis, floricoma, dives, herbosa.* Hyblæus, a, um.

Hўdāspēs, Magnus fluvius in Oriente, qui per Parthos currit, & Indo fluvio miscetur, dictus ab Hydaspe, rege Medorum. *Nisæus, fabulosus, aurifer, gemmifer, Nabathæus, dives, lenis, longinquus, Medus, clarus, tumidus.*

Hўdră, fuit serpens in Lerna palude prope Argos. Cui cùm Hercules caput unum amputabat, duo protinus renascebantur. Hanc tamen interemit Hercules ipse. Epitheta vide in Appellat. Hydor.

Hydrus, untis, vel Hydruntum, i, Urbs Calabriæ ad Adriaticum mare.

Hўdrūsă, Insula inter Cycladēs, ab aquarum copia dicta.

Hўlăctŏr, Nomen unius ex canibus Actæonis.

Hўlās, Filius Thyodomantis dilectus Herculi, cum quo Hylas profectus, cùm aquam hauriret, submersus est. *Tener, multum quæsitus, Herculeus, Thyodomanteus, pulcer, clarus, parvus, Tyrinthius, Thyodomante genitus, formosus.*

Hўlŭs, Filius Herculis ex Deianira.

Hymen, seu Hymenæus, filius fuit Veneris, & Liberi patris, Deus nuptiarum creditus ab Antiquis

quis, quod primus certas nuptias instituerit. *Vinctus sertis, formosus, floricomus, pulcer, lætus, mitis, dulcis, mollis, blandus, dux Veneris, conjugator amoris, clarus, connubialis, honestus, tædifer, festus, errorivagus.*

Hymēttŭs Mons Atticæ pulcherrimus, floribus abundans, & apibus. *Actæus, semper florens, dulcis, Cecropius, olens, Theseus, vernus, Erichtheus, pulcer, semper viridis, Cerealis, tepidus.* Hymettius, a, um.

Hўpanĭs, fluvius magnus Scytharum. *Sonans. bisapor.*

Hўpērbŏrēī, Populi Scythiæ, ultra Rypheos montes, qui miram & felicem leguntur vitam degere, & diu vivere. Hypērboreus a, um, id est, Scythicus, vel Septentrionalis.

Hўpĕrĭdēs, Atheniensis Orator, æmulus Demosthenis, jussu Antipatris execta lingva interfectus. Plutarch. in vita Demosth.

Hўpērmnēstrā, una ex 50. filiabus Danai. Plura vide supra Ægyptus.

Hўpĕrīōn, īōnĭs, Titani & Terræ filius, paterque Solis, & Lunæ, & Auroræ, secundum Poëtas. Ponitur quandoq; pro Sole.

Hўpsĭpўlē, filia Thoantis, regis Limni. Cùm autem mulieres in Lemno viros omnes, communi consilio necarent, ipsa patrem servavit & dimisit. Deinde cum Argonautæ Lemnum venissent, ex Jasone gemellos peperit. Postea cum Lemniades ob servatum patrem vellent eam supplicio afficere, fugit, & à Piratis capta Lycurgo regi Nemeæ data est, cujus filium Ophelteim cum nutriret, & Argivis Thebas petentibus fontem ostenderet, puer in herba relictus, necatus fuit à serpente. Cumq; pater pueri eam vellet occidere, à regibus Argivis fuit defensa. *Thoantis, pulchra, Lemnias, Lemnia, effera, Thoantias.*

Hўreūs, Rusticus quidam Bœoticus, qui cum Jovem, Mercurium, & Neptunum hospitio suscepisset, jussus petere quicquid vellet, mox voti compos futurus: respondit se quidem nihil æquè cupere ac filium: Uxorem tamen ducere nolle. Quo intellecto tres Dij in bubulum tergus, quod ille juvenco detraxerat, quem Jovi recens immolaverat, lotium reddidêre: ex quo 10. mense natus est puer: quem ille ab urina Urionem vocavit: qui postea primæ literæ mutatione Orion dictus.



IA, dissyllab. Filia fuit Athlantis, soror Majæ, matris Mercurij.

Jāchŭs, id est, Bacchus. *Dulcis, Ogygius, lenis, tumidus, cornutus, mitis, corymbifer, mollis, spumans, vitalis, pulcer.*

Iādĕr, g. neut. Fluvius est in Adriaticum mare defluens. *Tepidum.* juxta quem est urbs, quæ Iadera dicitur.

Iănīră, Nymphæ nomen, Oceani & Thetios filia.

Iāntē, ēs. Puella fuit Cretensis, ex Phæsto oppido Telestæ filia, uxor Iphidis, qui pro nuptiarum die ex fœmina mutatus est in marem. Ovid. lib. 9. metamor.

Jānŭs, Antiquissimus Italiæ rex, qui Saturnum accepit socium regni, hic ob prudentiam dicitur der Gott Janus/ ward gemahlet mit zweyen Angsichten/ voneinander gewendet. Sein Tempel zu Rom stund offen/ so lang sie Krieg führeten/ zu Friedens Zeit aber ward er beschlossen/ Tego máluta dwugłowowego/ Jego Kośćioł w Rzymie czásu woyny był otwárty/ czásu pokoiu záwárty. *Bifrons, belliger, matutinus, anceps, biceps, biformis, sacer, patulentus, claviger, geminus, pacificus, antiquus, Quirinus, Junonius.* Jănālĭs, lĕ, adject.

Janiculum, Oppidum fuit à Jano olim factum, deinde fuit pars urbis Romæ, & mons in ea.

Japyx, vide in Appellativis.

Iăpygĭă, Regio est in finibus Italiæ, aliàs Messapia dicta.

Iārbās, Getulorum rex. *Procax, Getulus, Libycus, Maurus, Zelotypus.*

Jāsōn, filius Æsonis, fratris Peliæ Regis Thessaliæ, qui Pelias misit Jasonem in Colchum, ut afferret aureum vellus, quod etiam iuvante Medea acquisivit. *Candidus, clarus, Æsonides, Æsone natus, Hæmonius, Pegaseus, Pelasgus, peregrinus, fallax, efferus, asper, Thessalicus, Thessalus, Albanus, Achivus, superbus, trux, magnanimus, prædo, acer, armipotens, perjurus, Æsonius, formosus, perfidus.*

Jazyges, Die Siebenbürger/ Obywátele śiedmigrodzkiey ziemie. Regio illa partim ab Hungaris, partim à Valachis colitur.

Ibērŭs, fluv. est ulterioris Hispan. *Dives, Tartessiacus, velivolus, aurifer, extremus, rapidus.*

Ibērĭă, dicitur Hispania, & Iberi dicuntur Hispani, *Feri, duri.* Iberus, a, um, adject.

Icăria, sive Icăros, Insula maris Ægei.

Icărius, filius Oebali regis Laconiæ, pater Penelopes, & Erigones. Qui comes Bacchi didicit ab illo usum vini, quod cum dedisset messoribus suis, & illi inebriati sunt, postquam tandem ad se reversi sunt, Icarium occiderunt, putantes, quod venenum sibi dedisset. Erigone autem filia Icari mortem patris ita doluit, ut se suspenderet.

Icărus, filius Dædali, qui cum patre volasse dicitur ex Creta, sed cum nimis altè volaret, liquata cera, quâ pennæ erant compositæ, cecidit in mare, quod ab eo vocatur Icarium, licet alij ab Icaros insula denominatum hoc mare dicunt. *Dædalæus, audax, infelix, temerarius, Dædalides.*

Icŏnium, urbs Siciliæ, item, urbs Phrygiæ & Lycaoniæ.

Ida, Mons Phrygiæ. In hoc Monte Paris sententiam tulit pro Venere, de pomo aureo adversus Palladem & Junonem. *Phrygia, frondosa, aquosa, humida, umbrosa, ardua, amœna, opaca, sacra, alta, pinifera, clivosa, nemorosa, Dardania, gelida, fecunda, Rhœteia, multifons, frontifera, Sigea, cupressifera, Iliaca, Dardana, viridis, perfida, injusta.* Idæus, a, um, id est, Troianus. Etiam est Ida mons in Creta insula. *Acrisona, Cretæa.* Hinc Idæus, a, um, id est, Cretensis.

Idălius, est mons in Cypro. Idalium nemus est appellatum. *Frondosum*, Idălius, a, um, unde Venus Idalia dicta.

Idŏmĕnæ, urbs Macedoniæ.

Idŏmĕneus, Rex Cretæ, qui cum Græcis ad Troiam pugnavit, in reditu verò tempestate vexatus, promisit, si sospes in regnum rediret, se hoc immolaturum, quod exeunte sibi de nave primùm occurreret. Itaque cum filium suum, qui primus occurreret, immolasset, aut (ut alij dicunt) immolare voluisset, à Cretensibus ob crudelitatem pulsus, navigavit in Apuliam, & urbem Petiliam condidit super Salentinum montem Calabriæ.

Idŭmæă, Regio Syriæ. Idumæi, Incolæ dicti. Idūmē, urbs in Idumæa, palmis abundans. *Palmifera, florens, ferax palmæ, fragrans palma, dis, opulenta.* Idūmæus, a, um.

Jena, urbs Thuringiæ.

Iesus, *Salutifer, clarus, victor lethi, Nazarenus.*

Iliă, Mater Romuli & Rhemi, filia Numitoris regis Albani, quem Amulius frater regis expulit regno, & filiam ejus Iliam fecit sacerdotem Vestæ, quæ Ilia cùm ex Marte concepisset gemellos Remum & Romulum, Amulius eam cum filijs in Tyberim proijci jussit, filij tamen evaserunt. Alij dicunt Iliam fuisse vivam defossam. Alij verò in carcere obijsse scribunt. *Troica, Romana, Dardana, Martia.*

Iliŏn, vel Iliŏs, fuit urbs Trojana, ab Ilo rege dicta. *Sacrum, crematum, ustum, superbum, altum,* unde Iliăcus, a, um, Trojanus. Iliădæ, Trojani dicti. Iliădes, Fœminæ Trojanæ, & Ilias, opus Homeri, de Ilio Trojano bello.

Illyris, idis, sive Illyrium, Lata regio inter Italiam, Germaniam, Thraciam & Macedoniam, vel Epirum, habens ab uno latere mare Adriaticum, ab altero Danubium. Hæc regio nunc dicitur Slavonia, & Bosnensis. Illyricus, a, um.

Imăus, Caucasi montis pars, Indiam à Scythia dirimens.

Inăchiă, Peninsula est Europæ totius clarissima, Peloponnesum dicta. Inachium, Peloponnesi oppid.

Inăchus, primus rex Argivorum, pater Isidis, qui à nomine patris dicitur Inachus. *Antiquus, Argivus*, item, Inachus, fluv. est Achaiæ, Inăchides, patronym. masculinum. Inăchis, patronym. fœmininum.

Inărime, es, ein Insel nicht weit von Neaples gelegen/ Wyspá niedáleko od Neápolim. habens montem, qui ignem emittit. Unde ajunt Poetæ, quod Typhæus gigas sub illo sepultus sit. Virg.

Indiă, est prima & maxima regio Orientalis, abundans auro, argento, & lapidibus pretiosis. *Dives, decolor, Thyrsigera, discolor, prodiga gemmarum, nigra, tosta.*

Indus, Maximus fluv. Indiæ, qui 60. fluvios in se recipit, torrentes autem ultra 100. in eodem sunt Crocodili, ut in Nilo.

Inō, filia fuit Cadmi, & Hermionis, uxor Athamantis regis Thebarum, quæ videns maritum insanientem & Icarchum filium occidisse fugiens cum altero filio Melicerte, se tandem de Scyronijs Saxis in mare præcipitavit cum filio, & ambo dij maris effecti sunt, mutatis nominibus. Nam Ino dicta est Leucothea, Meli-

certes autem Palæmon. Ovid. 4. met. *Flebilis, nutrix Bacchi, Cadmeia.*

Insubres, Populi Cisalpinæ Galliæ. Hac etiam ætate sunt, qui Mediolanum metropolim habitant.

Inūtrĭūm, opp. in finib, Vindeliciæ, non procul ab Alpibus, Inßprück / Miásto w Tyrol. ſtiey ziemi.

Iō, hujus Ius, filia regis Argivorum. *Vaga, candida, Memphitis.* Quam Jupiter amavit, & subito interventu Junonis mutavit in vaccam, Juno tamen suspicione non carens, oravit Jovem, ut eam vaccam sibi daret, quam & Argo centum oculos habenti custodiendam tradidit, sed cum Mercurius à Jove missus Argum (ut sup. Argus) necasset, irata Juno, œstrum animal bobus infestum misit, ut Io vexaret. Io igitur ab Oestro stimulata, huc & illuc cucurrit, & in Ægyptum veniens, in pristinam formam restituta. Osiridi regi nupsit, & Isis vocata, post mortem dea facta est.

Iŏcāſtă, filia Creontis, & uxor Lai regis Thebani, post cujus necem ignorans nupsit Oedipodi filio suo, & ex illo genuit Polynicem & Eteoclem filios, qui quum in prælio mutuis vulneribus se occidissent, ipsa quoq; se necavit.

Iŏlāūs, Iphicli filius fuit, qui Herculi Hydram interficienti adfuit, ferroque candenti cruorem restinxit, atque cohibuit. Hic quum ad decrepitam ætatem pervenisset, Herculis precibus, juventuti restitutus est. Ovid. 4. met.

Iŏlē, es, filia Euryti regis Oechaliæ, quam Hercules tam ardenter amavit, ut ei serviret, sicut ancilla dominæ, & ipsa jubente muliebri veste indutus neret. *Eurytis, Coa.*

Iōnĭă, Regio Græcorum in Asia. *Mollis, dives.* Hujus incolæ Iones dicti sunt. Iōnĭcŭs, & Iōnĭŭs, a, um, quod ex Ionia est, Mare Ionicum.

Jōpās, Africæ regulus, unus ex procis Didûs. *Crinitus, jucundus, pulcer.*

Jŏppē, urbs maritima Palestinæ, & vetustissima ante diluvium condita. In ea saxum est, ad quod Andromeda, filia Cephei, ceto exposita, fertur alligata fuisse.

Jŏrdānĭs, Amœnŭs fluv. Judeæ, qui oritur (ut Plin.) è fonte Peneade, & Galilæam à reliqua Judæa separans, tandem labitur in mare mortuum.

Iphĭgĕnīă, Agamemnonis & Clitemnestræ filia. *Micenis, Pelopeia, Agamemnonia, Iphianassa.*

Iphĭmĕdīă, uxor fuit Aloei, quæ compressa à Neptuno filios geminos peperit, Otum & Ephialtem, qui singulis mensibus novem digitorum longitudinem staturæ suæ adjiciebant: cumq; paucis annis in summam corporis molem excrevissent, una cum cæteris gigantibus adversus Superos bellum moventes, Apollinis & Dianæ telis confixi sunt.

Iphĭs, Puer fuit formæ venustate conspicuus: qui cùm Anaxareten puellam efflictim amaret, neq; illa ejus amori responderet, impatientia amoris, vitam laqueo finivit. Cumqs jam ad sepulturam efferretur, Anaxarete è fenestra prospiciens, in saxum mutata est. Latius hanc fabulam Ovid. 14. metam.

Irĭs, Taumantis fuit filia, nuncia Junonis, quam & plerique accipiunt pro arcu cœlesti, qui certissimam promittit pluviam. *Thaumantis, nuncia Junonis, Thaumantias, Junonia, Thaumantæa, nata Athamantis.* Plura epith. v. in Appellat. Iris.

Irūs, fuit Ithacensis mendicus, corpore grandi, sed debili, qui cum alijs domum Ulyssis absentis exhauriebat, sed Ulysses reversus ab expeditione Trojana, illum ictu pugni interfecit. *Famelicus, miser, inops, egens, Dulichius.* Irus ponitur & pro quolibet paupere.

Isāpĭs, fluv. Flaminiæ.

Isără, fluv. magnus Allobrogum.

Isāurĭă, regio Asiæ minoris, proxima Ciliciæ ad Taurum montem. Isauri, populi dicti. Isaura, orum, urbs Isauriæ.

Isaūrŭs, fluv. in Pyceno, prope urbem Pisaurum.

Isis, is, & idis, filia Inachi regis Argivorũ prius Io dicta, v. Io. *Inachia, Pharia, linigera, Niligena, Memphitis, Inachis, Niliaca, Argiva, baga, Phoronis, agricola, profuga, Isiaca.*

Ismărŭs, g. masc. in plur. g. n. Mons Thraciæ, *Nimbosus,* in quo fuit urbs Ismara, quæ & Maronia dicitur. Ismărĭŭs, a, um.

Ismēnŭs, fluv. Bœotiæ, circa Thebas, unde Ismĕnĭŭs, id est, Thebanus. Ismēnĭdēs, Fœminę Thebanæ, *Celer, rapidus.*

Isŏcrătēs, Nomen maximi Rhetoris, vixit 106. annis.

Ispalis, v. Hispalis.

Israel, interpretatur vir videns Deum quod nomen impositum fuit Iacob Patriarchę, à quo Israelitæ.

Ister, tri, Maximus fluv. Europæ, qui inter Germaniam & Hungariam, & Scythiam labitur aquilonem versus, & tandem septem ostijs ruit in Pontum. Dicitur etiam Danubius. *Turbidus, Scyticus, multifidus, latus, Binominis, gelidus, barbarus, septenus, frigidus, septemgeminus, torvus, vndans, opacus vitibus, sævus, septemplex, canens, torrens, vagus, Mavortius, sinuatus, magnus, rigidus, septifidus, fluctivagus, Babylonius, sonans, currens, glacialis, corniger, Germanicus, spumans, vastus, vndisonans, Rheticus, arcticus, algidus.*

Isthmos, dicitur angusta terra inter duo maria, quatuor millium spatio. Ægeum mare ab Jonio separans. Et hic vocatur Corinthiacus. *Gracilis, bimaris, Sisyphius, Doricus, angustus, dives, exilis, tenuis.* Est & alter Thracius, cujus litora urbes utrinq; secus ostentant. (Istri.

Istropolis, Thracię urbs non procul ab ostijs

Istria, Est regio inter Istrum & Italiam: nam ab Italia separatur Adriatico sinu. Istri, sunt populi Istriæ.

Italia, Regio nobilis & fertilissima, inter Adriaticum mare & Tuscum. Inter Alpes & Siculum fretum. Dicta est ab Italo rege, quum prius vocaretur Hesperia magna. *Saturnia, gravida bellis, fertilis, terrarum alumna, fortunata, potens, decora, armentosa, sceptrifera, bellifera, frequens urbibus, pulcra, populosa.* Italus, & Italicus, a, um, ut Gens Itala, vel Itali, Populi Italiæ. *Superbi, præfulgidi.*

Ithaca, Insula ante Achaiam sita, & fuit patria Ulyssis, qui ob id dicitur Ithacus.

Ithome, es, opp. in Phthiotide Thessaliæ regione. *Montana.*

Itylus & Neis, filij fuerunt Zethi ex Aëdone conjuge, quorum Itylum mater noctu per errorem interfecit, putans eum esse Amaleam Amphionis filium: invidebant enim uxori Amphionis, quod jam viro filios sex mares peperisset. Quæ quum errorem suum cognovisset, optavit mori, sed deorum commiseratione in Carduelem versa Itylum deflet.

Itys, Terei & Prognes filius fuit, qui (ut est fabula) interfectus à matre, & patri epulandus appositus, in phasianum mutatus est. *Ismarius, Threicius, tristis.*

Juba, Rex Mauritaniæ. *Sceptrifer, Maurus, infidus, Cinyphius, potens, magnanimus, Pompeianus.*

Judas, Apost. & proditor Christi. *Furens, proditor, nefandus, iniquus, avarus, scelestus, truculentus.*

Judæa, Regio majoris Asiæ, Das Jüdisch Land/ żydowſka ziemia. *Tenax.* Judæi, Die Jüden/ Żydzi. *Apellæ, Curti, recutiti, superstitiosi, profani, Levigenæ, infidi, molesti, rebelles, perfidi, diri, feroces, perjuri, superbi, ingrati, verpi.* à Juda filio Jacob dicti sunt. Nam licet fuerint duodecim tribus, quæ à duodecim filijs Jacob descenderunt, à Juda tamen primogenito omnes Judæi sunt appellati. Judaicus, a, um.

Ivernia, insula est in Septentrionali Oceano, Irrland / Wyspá ná pułnocnym morzu.

Jugula, Signum est cœleste, quod & Orion dicitur.

Jugurtha, Rex Numidarum, callidus, bellicosus & perfidus, victus tandem à Mario Consule Romano, & Romæ in carcere necatus inedia. Salust. *Triumphatus, immanis, Nasamonius, terribilis.*

Julianus, Imperat. Romanus, Apostata factus.

Juliopolis, urbs Misiæ.

Julius Cæsar, omnium Romanorum Imperatorum clarissimus.

Juno, filia Saturni & Opis, soror & Jovis, dea regnorum habita. Dicitur etiam à patre Saturnia. *Regia, Saturnia, Argiva, Lucina, pronuba, omnipotens, Gabina, Moneta, Feronia, Zygia, iniqua, sancta, sceptrifera, Romana, aspera, gravis, Argolica, furibunda, altitonans, Lucetia, Ilithyia, interduca, domiduca, Unxia, Cinxia, Pelasga, tumida, socigena, populonia, matrona, fluonia, februa, Samia, sospita, Pharigæa, Acræa, Hera.*

Junonium templum, Hisp. Opp.

Jupiter, tris, vel teris, non Jovis qui genitivus est non à Jupiter, sed à nominativo Jovis. Nam à principio Jovis appellatus est, à juvando, postea adjuncto altero vocab. dictus est Jupiter, quasi Jovis, sive juvans pater, filius Saturni & Opis, rex Cretæ, summus deorum habitus. *Chaonius, Dictæus, coruscus, omnipotens, rex cælicolum, Saturnius, Idæus, Anxurus, magnanimus, Latialis, Taranis, Casius, Dapalis, corniger, Diespiter, fulminans, tonans, invictus, Olympius, Lucetius, procerus, Olympicus, Capitolinus, Cœneus, Panomphæus, Elicius, Tarpejus, Latius, adulter, Hercæus, Libycus,*

 *Gni-*

*Gnidius, Piseus, Molossus, minax, severus, Agenoreus, Phidiacus, pluvius, Pharius, ætherius, Genetæus, fecundus, tetricus, altipotens, astrisonus, Saturnigena, benignus, Sceptrifer, terribilis, coruscans, omnipotens, fulmineus, fulminifer, lascivus, Elysius, opulentus, Dodonæus, Elæus, Heliapolites.*

Jūră, Mons Galliæ, Sequanos ab Helvetijs dividens.

Jŭtūrnă, Nympha Latina, soror Turni Rutilorum regis, à Jove vitiata. Quam Jupiter pro erepta virginitate immortalitate donavit. Virgil. lib. 12. Æneid.

Ixīōn, onis, Rex Thessaliæ, qui perfidus fuit. Nam socerum, cui multa promiserat, in fossam igneam demisit. *Perfidus, Thessalus, dirus, impius, miser*, Ixionides, Patronymicum.

## L.

LAbda, æ, Amphiōnis cujusdam ex Bacchidarum genere filia fuit: quæ quod clauda esset, & ob id à Bacchiadis cæteris sperneretur, Erioni nupsit, eique puerum peperit, quem ab eventu Cypselum nominavit.

Lăcĕdæmōn, onis, Nobilis Laconiæ urbs, aliàs Sparta dicta. *Libidinosa, armipotens, prisca, clara, invida, ferrea, immitis, immanis.*

Laciburgum, Rostock im Hertzogthumb Mechelburg / Rostok miásto w Xięstwie Mekelburskim.

Lăcōnĭă, Regio in Achaia. Unde Lăcōn, dicitur vir, & Lăcænă, mulier ex Laconia, Lăcōnĭcŭs, a, um.

Lădās, Alexandri Macedonis cursor fuisse traditur, tanta pedum velocitate, ut vestigia ejus in arena non apparerent.

Lădōn, fluvius Arcadiæ, lauris circumpositus, juxta quem fabulantur Poetæ Syringam Nympham in fistulam fuisse mutatam. Ovid. lib. 1. metam. *Arenosus, rapax, Apollineus, Parrhasius, castus, Pythius.*

Lāērtēs, is, fuit pater Ulyssis, *Socer Penelopes*, qui inde dicitur Lāērtĭădēs. Est & Laertes Castellum Ciliciæ. Laertius, a, um, ut Regna Laërtia.

Læstrȳgŏnēs, erant homines in fine Campaniæ, qui humanis carnibus vescebantur. *Duri, inculti, immanes.*

Lāgŭs, Pater fuit Ptolomæi, successoris Alexandri, cui Philadelphus successit in regno. *Pharius, Pelusiacus.*

Lāĭs, idis, Meretrix fuit elegantissima, habitavitque Corinthi. Ad hanc ditissimi quique adolescentes turmatim ex Grecia confluebant, neque admittebatur quisquam, nisi qui dabat quod posceret. Unde profectum creditur Proverb. Non cujusvis hominis esse adire Corinthum. *Ephyreia, Ephyrea, famosa.*

Lamiæ, v. Lamia in appellat.

Lāmpĭă, fluv. & urbs Arcadiæ.

Lăndavium, urbs Palatin. Landaw / Miásto w Palatinatu.

Landeshuta, Landsberga, Landunum, civitates sunt in Ducatu Bavariæ.

Lāŏcŏōn, filius fuit Priami ex Hecuba, & Apollinis Thymbræi sacerdos, qui primus hastam in equum ligneum torsit: ob quod factum Virgil. lib. 2. Æneid. ait, ipsum cum duobus filijs perijsse.

Lāŏdămīă, puella fuit eximiæ formæ, quæ summopere adamavit Protesilaum, Quem, cùm audisset cecidisse apud Trojam, tanto dolore intabuit, ut noluerit supervivere. Priusquam tamen interiret, in solatium mœroris optaverat, ut mortui umbram videret. Quod quùm impetrasset, in illius amplexibus expiravit. Ovid. epist. 10. *Hæmonis, Phylacia, formosa, dia.*

Lāŏdĭcēă, urbs celeberrima Asiæ, ad Lycum fluvium sita.

Lāŏmĕdōn, Rex Trojæ, filius Ili, & pater Priami, qui perjurus fuit. Nam Apollini & Neptuno, qui muros Trojæ fecerant, promissam juramento pecuniam negavit. Quapropter illi filiam ejus Hesionem ceto exposuerunt, quam Hercules occiso ceto liberavit, pactus ut Rex equos nobiles sibi daret in præmium. Sed cùm Laomedon promissa nō solveret, Hercules Ilium expugnavit, & Laomedontem occidit. *Fraudulentus, Idæus.* Lāŏmĕdŏntĭădēs, patronymicum, Lāŏmĕdŏntēŭs, a, um, adject.

Lăpĭthæ, Populi fuerunt Thessaliæ, continua bella cum Centauris gerentes. *Centaurei, sævi, semiferi, sylvestres, Peletronij, truces.* Hi primi omnium frænos & strata equorum creduntur invenisse, Virg. 3. Georg.

Lără, Nympha Latina, quia furtivos amores Jovis Junoni indicaverat, Jupiter ei lingvam abscidit, & ad inferos duci jussit per Mercurium, qui

qui ex ea gemellos genuit, Lares vocatos, vide in Appellativis.

Lārēntĭă, eadem quæ Flora. vid. supra.

Lārīssă, civitas fuit Thessaliæ, prope quam natus est Achilles; qui propterea vocatur Larissæus. *Opima, potens.* Alia Larissa urbs Ætoliæ.

Lārĭŭs, Lacus est totius Italiæ amplissimus, Der Chumer See/ Jezioro we Wloszech.

Lātīnŭs, Pater fuit Laviniæ, cujus causa ortum fuit bellum inter Æneam & Turnum. *Faunigena, Ausonius, prædives.*

Lātĭŭm, Regio Italiæ, in qua Roma est, à Tyberi ad Lyrim fluv. *Hesperium, forte, antiquum, agreste, pulcrum.* Dictum autem Latium putatur, quod illic latuerit Saturnus, dum Jovem fugeret. Ovid. lib. 1. Fast. Lătĭŭs,a,um, & Lătĭālĭs, le, quod ex Latio est. Latinus, a,um, idem. Lătīnæ, arum, Festtäge/ an welchen die Latiner dem Jovi für jhre Wolfahrt opfferten/ swieto / w ktore Latinowie Jowiszowi ofiáry oddawáli.

Lātmĭŭs, Mons Ioniæ, vel Cariæ, in quo dormientem Endymionem Luna dicitur osculata. Unde Endymion Latmius dicitur. Ovid. lib. 3. de Arte.

Latois, vide Latona.

Lātōnă, Filia Cæi Titanis, mater Apollinis & Dianæ. *Gemellipara, filia Cæi, Calaurea, puerpera, candida, Titanis, Thea.* Unde Apollo dicitur Lātōŭs, vel Lātōnĭŭs, vel Lātōĭdēs; & Diana dicitur Lātōnĭă, vel Lātōĭs, ĭdis.

Lăvērnă, Dea fuit apud Romanos, in cujus tutela fures esse putabantur, qui ab ea Laverniones dicti sunt.

Laviacum, urbs Austriæ, Lauffen/ Miásto w Rákusiech.

Lăvīnĭă, filia Latini regis, propter quam Turnus & Æneas bellaverunt, sed ut Virgilius ait, Æneas Turnum occidit.

Lavīnĭum, vel Lăvīnŭm, urbs fuit in Latio, ab Ænea condita, & à nomine uxoris ita dicta.

Laurĕăcŭm, Urbs Austriæ, Ens/ Miásto w Rákusiech.

Laurĕntĭă, uxor Faustuli fuit, pastoris Amulij, quæ Romulum & Remum expositos nutrivit: & quoniam se omnibus prostituebat, Lupa dicta est: & Hinc locus datus est fabulæ, Romulum & Remum à lupa esse nutritos. Hanc aliqui Larentiam vocant.

Laurēntālĭă, Festa erant in honorem Laurentiæ, quæ nutrix fuit Romuli & Remi, instituta.

Laurentum, Civitas Latij, non procul à Lavinio: ita dicta à sylva laurea, qua excisa, ædificata est. Laurentes, populi dicti sunt.

Laurētŭm, Oppidum est in Piceno, ubi celeberrimum templum est B. Mariæ Virginis, in quo dicitur esse conclave Mariæ portatū ab angelis.

Lēăndĕr, Juvenis ex Abydo Asiæ oppido speciosus fuit, in littore Hellesponti sito, qui cum Erûs puellæ amore captus esset, quæ in oppositi litoris opp. Sesto habitabat, noctu ad eam transnabat. Quod ubi aliquoties non infeliciter cessisset, jam audacior factus, quum mari tumido & impacato se commisisset, vi ventorū, fluctuumq; victus in Hellesponto submersus est. *Abydinus, Ephebus, pulcer, infelix, miser.*

Lĕarchŭs, Filius Athamantis & Inois, quem pater furiosus factus pro cervo necavit. *Inous, parvus.*

Lēdă, Uxor Tyndari regis Laconiæ. *Pulcra, fecunda, formosa, candida, Graja.* Cum qua Jupiter in forma cygni coivisse dicitur, & illa fabulatur duo ova protulisse, ex uno ovo nati sunt Castor & Helena immortales. Ex altero ovo Pollux & Clitemnestra mortales. Hinc Pollux & Castor vocantur Ledæi.

Lĕmānus, Der Genffer See / Jezioro pod Genewa. *Cavus, lividus, gelidus, Ostrifer.*

Lēmnŏs, Insula maris Ægæi. Lēmnĭŭs,a,um, ut: Lemnia terra. *Vulcania, ærisona, circumflua, æquorea, ardens, fumida, Vulcanis, calens, alta, ingeniosa.*

Lēnæŭs, Cognomen Bacchi.

Lernă, æ, sive Lerne, es, Palus fuit Græciæ, in qua Hercules hydram interfecit. *Cerula, nocens, fecunda Veneno, gelida, impacata, stagnans, trux, Arcadia, Graja, cava.*

Lĕsbŏs, Insula est maris Ægæi amplissima. *Methymnæa, severa, superba, Baccica.* Lĕsbĭŭs,a,um. Lēsbĭdēs, dicuntur mulieres ex Lesbo.

Lestrigones, vide Læstrigones.

Lēthē, ēs, Fluvius est inferorum, cujus aqua pota præteritarum rerum oblivionem fertur inducere. *Stygia, soporifera, secura, inferna, atra, præceps, mala, tranquilla, quieta, torpens, tartarea, obscura, somnifera.* Lēthæŭs,a,um. Est & Lethe fluvius in Africa.

Leūcăs,ădĭs, oppidum est in Leucadia peninsula. *Excelsa.* Leūcădĭŭs,a,um.

Leūcātēs,æ, Promontorium est Arcaniæ, ad sinum Ambracium. *Nubifer.*

Leūcē,ēs, Oppidum est non procul à Smyrna. *Nivea.*

Leuci, Die Lothringer bey Dohl vnd Nantze/ Lotharynczycy przy miescie Dohl y Nancy.

Leūcōn, onis, Rex Ponti, à fratre Oxylocho necatus, quod cum ejus uxore adulterij & incestus consvetudinem haberet. Ovid. in Ibin.

Leūcōpĕtră, Weissenfels/ Skała Sicilyska. Promontorium est è regione Siciliæ, à candore nomen habens.

Leūcōpŏlĭs, Weissenburg in Asia/ Białogrod w Azyey.

Lēūcŏthĕă, quam & Matutam Latini vocarunt, eadem est cum Aurora Leucothea dicta, quasi alba Dea.

Leūcŏthŏē,ēs, Filia Oceani Babylonij, quam à Phœbo gravidatam pater crudeliter defodit vivam. Sed Phœbus eam mutavit in arborem thuriferam. Ovid. lib. 4. metamorph. *Thebana, candida.*

Leūctră,orum, Oppidum Laconiæ. Leūctrĭcŭs,a, um, ut: Leuctrica pugna.

Lēvī, Nomen Patriarchæ, à quo Lēvītă, seu Lēvītēs, pro eo qui est de tribu Levi.

Lībănŭs, Mons Phœniciæ, inter Syriam & Phœniciam. *Tepens, cedrifer, odoratus.*

Lībĕr, bĕrī, Bacchus, quod liberat à curis. Hinc Liberalia, id est, Bacchanalia. Liber interdum usurpatur pro ipso vino: sicut Ceres pro frumento.

Lībĕră, Proserpina filia Jovis.

Lībēthră, æ, Fons Musis sacer, in Magnesia. Lībēthrĭdēs, dictæ sunt Musæ.

Lībēthrŭs, Mons Macedoniæ.

Lĭbĭtīnă, Dea, in cujus templo vendebantur & locabantur ea quæ ad sepulturam pertinebant, ita dicta à Libitu, vel à Libidine. *Acerba, tristis.* Alij malunt esse Proserpinam Plutonis uxorem. Quandoque pro ipso apparatu funebri legimus positam; quem Libitinarij in usum exequiarum locabant. Liv. lib. 40.

Lībūrnĭă, Regio inter Illyricum & Dalmatiam. Nunc vulgo nominatur Croatia, & potest esse pars Slavoniæ. Hinc Liburni dicuntur habitatores Liburniæ.

Lĭbўă,æ, & Lĭbўē, ēs, Regio Africæ Ægypto contermina. Ponitur & pro tota Africa, quæ est tertia pars mundi. *Æstifera, sitiens, arens, arida, scopulosa, sterilis, flava, anhelans, adusta, ardens, calens, fervens, sicca, perusta, arenosa, potens, torrens, flagrans, rebellis, fertilis.* Lĭbўs, ўŏs, Gentile est masculinum, cujus fœmin. est Lĭbўssă. Hinc Lĭbўstĭs, tĭdĭs, & Lĭbўcŭs, a, um.

Lĭgĕr, ĕrĭs, qui & Ligeris in nominativo, fluvius Celticæ, circa Bituriges & Aquitanos.

Lĭgŭrĭă, Italiæ regio ab Apœnino ad mare Tuscum. Ligur, vel Lĭgŭs,ŭrĭs, virum vel mulierem significans, ex Liguria. Lĭgŭstĭcŭs,a,um, quod ad Liguriam pertinet.

Lĭngŏnēs, Pop. Galliæ, in Provincia Lugdunensi. *Pugnaces, indomiti, audaces.* Lĭngŏnĭcŭs, a, um.

Lĭnŭs, Duo fuere hujus nominis: Alter Crotopi filius, qui à matre apud Nemeum fluvium expositus, ibidem à canibus laniatus est. Stat. l. 1. Theb. *Crotopiades.* Alter fuit filius Apollinis, & Uraniæ, Musæ Lyricæ peritissimus. Hunc ab Hercule plectro & Cithara occisum ferunt, dum eum rusticus canentem acerbe nimis corripuisset. *Inachides, Thrax, perceleber, Inachius.*

Lĭpărĭs, Siciliæ fluvius.

Lĭpsĭă, Urbs Misniæ.

Lirimis, Die Stadt Lübeck/ Lubek.

Līrĭs, Fluvius Campaniæ.

Livius, Nobilis historiæ Romanæ Scriptor.

Locoritum, Urbs Germaniæ, Forchheim/ Miasto w Frankoniey/ in Franconia.

Lŏcrĭs, ĭdĭs, Græciæ regio, utrinque Parnasso incumbens. Cujus incolæ Locri dicuntur. *Narycy.*

Londinum, Londen in Engelland/ Londin/ miasto w Angliey.

Lŏngŏbărdī, Populi Cisalp. Galliæ à Germanis oriundi.

Lōtĭs, tĭdĭs, Nympha, quæ Priapum fugiens, in arborem Loton fingitur transmutata. Ovid. 9. metam. *Mygdonia, amica Lyæo, Palladia, unca, capillata, aquatilis, sacrata Cynthio, Syrtigena.* Plura Epith. vide in appellat. Lotos. (scantur.

Lōtŏphăgī, Populi Aphricæ, quod Loto ve-

Lubecum. Urbs Saxoniæ, Lübeck/ Lubek.

Lūcă, Urbs Tusciæ, vel Hetruriæ. *Vetus, nobilis.* Hinc Lūcēnsēs, Populi.

Lūcānī, Populi inter Calabros & Apulos siti.

Lūcānus Poeta & Tragœdiarum Scriptor fuit natione Hispanus. Qui jussu Neronis vena incisa perijt, jam consul designatus: propterea quod inter eos nominatus esset, qui cum Pisone conjurarunt. Cujus vita latius apud Crinitum. *Doctiloquus, Annæus, ardens.*

Luceres, sive Lucerenses, Milites Romuli, vel tertia pars populi Romani, tempore Romuli regis, á Lucerio principe dicti.

Luceria, Urbs Apuliæ.

Lucerna, Lucern/ Miásto Szwáycárskie/ in Helvetijs.

Lucetius, dictus est Jupiter, à luce, quam præstare hominibus putabatur. Sic Juno Lucetia, quod lucis causa sit, parturientes adjuvans.

Lucifer, vide Lux in Appellat.

Lucilius, Hic primus apud Romanos scribere cœpit Satyras. Mortuus est Neapoli annos natus 40. *Facetus, Lutulentus, Auruncæ alumnus, amarulentus.*

Lūcīnā, Dea partium præses, teste Servio, quæ & Juno & Diana dicitur.

Lūcrētiā, Uxor Collatini nobilis, Romanæ castitatis præcipuum lumen, quam Arvus regis Tarquinij filius per vim stupravit. Quod ipsa cum patri & viro indicasset, cultro, quem sub veste occultum habebat, se occidit, & causam dedit, ut rex cum prole expelleretur, & urbs libera fieret. *Bella, casta.*

Lūcrīnum, urbs Dauniorum in Apulia.

Lucrinus, Lacus Campaniæ, à lucro propter copiam piscium dictus. *Mollis, Bajanus.*

Ludfurdum, urbs Misniæ, Meissen/ Miásto w Misniey.

Luentīnum, Urbs Britanniæ.

Lūgdūnum, Lyon in Franckreich/ Miásto we Fráncyey.

Lugdunum, urbs Germ. Glogaw/ Głogow.

Lumnimia, urbs Lusitaniæ.

Lūnā, Ein Stadt in Hetruria, am Meer gelegen/ bey deren man schön vnd weiß Marmelstein gräbt/ Miásto w Hetruriey nád morzem/ gdzie piekny Mármur cioßą. *Vetus, Hetrusca, metallifera.* Lūnēnsīs, ē, ut: Lunensis caseus. Erat autem hoc casei genus, sola magnitudine laudatum, ut quod librarum mille pondus nonnunquam æquaret.

Luneburgum, Stadt Lüneburg/ Lunebürk.

Lūpercāl, à Lupa dicitur, erat locus Romæ & specus sub monte Palatino, ubi colebatur Faunus vel Pan Lycæus contra lupos. Lūpercī, Sacerdotes erant Panos, pastorum Dei, qui die Lupercaliorum nudi per urbem cursitabant, prægnantiumq; mulierum manus uterosq; caprina pelle feriebant, qua re & fœcunditatem, & facilem partum fieri putabant. *Succincti, agiles.* Hinc Lūpercālĭă, orum, Festa, quæ mense Februario à Lupercis fiebant in honorem Panos, pastorum Dei.

Lūpĭă, Germaniæ fluvius, Die Lipp/ Rzeká Lipá w Niemczech.

Lusitania, est regio & pars ulterioris Hispaniæ, nunc Portugalia dicta.

Lūsĭŭs, Arcadiæ fluvius frigidissimus.

Lūtētĭă, Paryß/ die Haupstadt in Franckreich/ Páryż/ Stołeczne miásto we Fráncyey. *Populosa.*

Lutzenburgum, Lützelburg/ Lucenbürk/ urbs in Gallia Belgica sita.

Lyæus, Cognomen Bacchi. *Campanus, Ogygius, jocosus, dulcis, corniger, mollis, madidus, commessator, vitícomus, formosus, Thyrsiger, undans, Pampineus, vetus, mitis, ardens, rabidus.*

Lўbīssă, urbs Bithyniæ.

Lўcābētus. Atticæ mons est.

Lycæus, Arcadiæ mons, Jovi sacer. *Umbrosus, gelidus, piniger, angustus, Parrhasius, nemorosus, cyparissifer, horrens, excelsus.*

Lycambes, is, vel æ, vide Archilochus.

Lўcāōn, ōnĭs, Arcadiæ rex fuit, pater Calistonis Pelasgi filius. Qui solitus necare hospites, à Jove, cum idem facere tentaret, est mutatus in lupum. Ovid. 1. metam. *Arcadicus, sævus, immanis, ferus, dirus.*

Lўcāōnĭă, Regio minoris Asiæ, juxta Ciciliam.

Lўcāŏnēs, populi, qui & Lўcāōnīs, appellantur.

Lўcāŏnĭus, & Lycaonius, a, um.

Lўcāstē, Filia fuit Priami ex concubina. Fuit & meretrix nobilis apud Drepanum Siciliæ urbem, ob formæ excellentiam Venus appellata.

Lўcāstŭs, urbs Cretæ, à luporum copia dicta.

Lўgnīdŭs, urbs Macedoniæ, sub Candavia monte situm.

Lўnīcis, tĭdĭs, Lacus est in occidentali tractu Macedoniæ, sub Carnania monte.

Lўcĭā, regio minoris Asiæ, inter Pamphyliam & Cariam sita, à Lyco Pandionis filio dicta. Lycius, a, um.

Lycius, Apollinis cognomen.

Lycopolis, urbs Ægypti, à lupis dicta, Wolffs-stadt/ w Egiptie miasto.

Lycostene, urbs Lydiæ. Gentile, Lycosthenensis, & Lycosthenites.

Lyctus, Cretæ urbs. Inde Lyctius, id est, Cretensis.

Lycurgus, Rex Thraciæ, qui Bacchum contemnens, cum vites amputare vellet, sibi crura amputavit. *Acer, Thrax, bipennifer, Pentheides, Inachius, sacrificus, magnanimus, securiger, rigidus, illaudatus, vesanus.* Alius fuit Lycurgus, Lacedæmonius princeps, & Legislator. *Amyclæus, fortis, legifer, veridicus, Theraphnæus, Lacedæmonius.* Alius item fuit rex Nemeæ, pater Opheltis.

Lycus, Rex Thebanus, Antiopæ maritus. vid. sup. Antiopa & Dirce, Est & Lycus fluvius Asiæ.

Lydia, Regio in Asia minori. *Dives, ferax, viridis.* A Lydo Atyos filio dicta. Lydi, incolæ dicuntur.

Lyncestis, Macedoniæ fluvius, cujus aqua pota non minus ebrietatem inducit, quam si quis vino se ingurgitasset. Plin. l. 2. c. 10. Lyncestius, a, um.

Lynceus, hujus cei, vel ceos, unus ex Argonautis, tanta oculorum acie præditus, ut diceretur, vel parietem visu penetrare, & (ut ex Historicis nonnulli prodiderunt) novissimam lunam, primamque eodem die in signo Arietis conspicere. Lynceus, a, um.

Lynx, Rex Scythiæ, qui Triptolemum à Cerere missum, ut frumenti usum hominibus demonstraret, occidere tentavit, ut inventi frumenti gloriam in se transferret. Sed à Cerere mutatus in bestiam varij coloris, cujus Epit. vid. Lynx in Appellat. Est & urbs Lydiæ juxta Gades, post Atlantem.

Lysbona, Ein Königliche Hauptstadt in Portugal/ Lysibon/ Lisibona miasto stołeczne w Portugalliey.

Lysius, Cognomen Bacchi. Item.

Lythirambus, Cognomen Bacchi.

Lytus, Fluvius Arcadiæ.

M.

Macaree, Urbs Arcadiæ, à Macareo Lycaonis filio condita.

Macareus, Æoli filius. *Æolides, Pelethronius, Neritius.* Qui cum sorore Canae concubuit. v. sup. Canace.

Macedonia, Regio est Græciæ, inter Thraciam & Thessaliam. Macedo, onis, qui ex Macedonia ortus. Macedonicus & Macedonius, a, um, adjectivum.

Macella, urbs Italiæ.

Macellus, Fluvius est Mysiæ.

Macra, Fluv. Liguriam separans ab Hetruria.

Macrobii, Populi Æthiopiæ, ultra Meroën.

Mæander, qui & Meandrus, Fluvius est Asiæ, vel Phrygiæ, crebris flexibus ita curvatus, ut in se reflecti credatur. *Errans, Phrygius, vagus, sinuosus, sibi obvius, pinguis.*

Mæchlinia, Mechlen/ Miasto w Brabantcey. Brabantiæ urbs.

Mædi, Populi sunt supra Macedoniam siti.

Mænades, apud Græcos dicuntur mulieres insanientes, & Bacchi sacerdotes. Hæ passis capillis instar furentium celebrant Bacchanalia. Juvenal. Satyra 6. *Evantiæ, hederigeræ, Entheæ, furentes, evantes.*

Mænalus, in sing. nu. masc. gen. in plu. Mænala, orum, g. neut. Mons est Arcadiæ altissimus. *Pinifer, altus, frondens, umbrans, horridus, Tegeæus.* Est & Civitas Arcadiæ, à Mænalo Lycaonis filio. Mænalius, a, um, quod ex Mænalo est. Mænalis, idos, patronym. fœmin.

Mænaria, Insula in mari Ligustico: à mænis piscibus dicta, quorum ibi magna copia capitur. Plin. lib. 3. cap. 6.

Mæon, onis, Pater fuit Homeri, unde & ipse dictus est Mæonides.

Mæonia, Regio minoris Asiæ, alio nomine Lydia dicta. Mæonius, a, um.

Mæotis, tidis, Palus est Scythiæ, in regione septentrionali juxta Phasidis ostiū, hyeme congelascens. *Gelida, Scythica, pigra gelu, longinqua.* Mæotæ, accolæ dicti sunt. Mæoticus, a, um.

Magdeburgum, urbs præclara fuit Germaniæ, vulgo Meydenburg/ Maydeburk.

Magnesia, Regio Græciæ, annexa Thessaliæ, cujus populi Magnesij, vel Magnetes dicti sunt.

Maguntiacum, Mentz am Rhein/ Mogunciá/ nad Rhenem.

Maja, Filia Athlantis, ex Pleiona Nympha, mater Mercurij. *Athlantis, Pleias, sata Pleione, lucida, candida, formosa, Atlantiaca, Atlantæa, Atlantias, florifera.*

Malea, Promontorium est Laconiæ, 50. millibus passuum in mare protensum, juxta quod fuit

fuit olim periculosa navigatio. Nomen sumpsit ab Argivorum rege Maleo. *Curva, spumans, rauca, recurrens, truculenta, horrida, Spartana, sæva, Oebalia, undisona.* Maleăcus, a, um.

Mălevĕntum, urbs Campan. postea boni ominis causa Beneventum dicta.

Maliacum mare, quod est circa Thessaliam à Maleia urbe dictum.

Malimus, Siciliæ mons est.

Malli, Indiæ populi, à Mallo monte vicino ita dicti.

Māllŏs, Ciliciæ oppid. clariss. à Mallo conditore ita appellatum.

Māllŏēs, Mons Ida ab ovium multitudine ita dictus.

Mălvă, Africæ fluv.

Māmbrē, Mons juxta Hebron.

Māmērtīnī, pop. Campaniæ.

Mandragora, Asiæ urbs.

Māndrō, fuit navicularius quispiam, qui, aspirante fortuna, tandem factus est Imperator.

Māndrŏpŏlīs, urbs Phrygiæ.

Mānēs, Hæresiarcha fuit, tempore Aurelij Cæsaris, genere Bracchmanes, tantæ dementiæ, ut se Spiritum Paracletum esse assereret, à Christo promissum, à quo Manichæorum secta fluxisse traditur. Hic tandem à Persarum rege, quòd ejus filium, quem repulsis omnibus medicis sanandum susceperat, interemisset, vivus excoriatus est. Suidas.

Manethusa, urbs Cretæ Insulæ.

Manichæi Hæretici, v. Manes.

Mănĭŭs, Prænomen est, quo Romanorum quidam appellati sunt, quod manè nati essent: quemadmodum Lucij dicebantur, qui prima luce nascebantur.

Mānlĭānă, urbs Lusitaniæ.

Mānnŭs, filius fuit Tuisconis Dei, aliàs Teutonis, Der ander Deutschen König / Wtory Krol Niemiecki. à quo Alemanni se dici gloriantur.

Māntĭnēă, urbs Arcadiæ, quæ postea Antigonia dicta fuit. Māntĭnēŭs, a, um.

Māntō, ūs, Mulier fatidica fuit, *Sala Tiresia, innuba, Phœbea, vittata, præscia fatorum, fatidica, Ogygia, fatorum gnara, Cadmeia, Inclyta, Thebana.*

Māntŭă, urbs est Venetiæ clarissima, vel Galliæ Italicæ, quam condidit Oenus filius Mantûs, & à nomine suæ matris appellavit. *Vetus, prædives, aquatica, turrigera, urbs Tiresiæ, Thebana, antiqua, urbs Bianoris.* Hæc patria fuit Virgilij Poëtæ. Māntŭānī, incolæ dicti sunt. *Oenæi, Bianorei.* Mantuanus, a, um.

Mantua Carpentanorum · i.e. Madritum

Mărăthōn, Campus Atticæ, & Civitas. Mărăthōnĭŭs, a, um.

Mărăthōnĭă, opp. Thraciæ non procul ab Abderis. Marathoniatæ, incolæ dicti sunt.

Mărăthūsă, nomen Insulæ, quæ & Clazomenia dicitur.

Mārcēllă, Nomen mulieris Romanæ, quæ quùm à matre rogata esset, gauderetne se nupsisse: Ita valde respondit, ut amplius nolim.

Mārcŏdūrŭm, opp. in ditione Juliacensi, Düren / Miásto w Xiestwie Juliáckim.

Mārcŏmānī, populi Germaniæ, Die Mehrer und Böhmen / Morawcy y Czechowie.

Mărēă, Lacus est, Alexandriam à meridie alluens.

Mărēōtĭs, tidis, regio Lybiæ, Ægypto vicina. *Fusca.* unde Mareoticus, a, um. Item, Mareotis, pars Epiri. unde Mareotides uvæ.

Mārgĭānă, regio Asiæ majoris.

Margus, fluv. Asiæ.

Mariæburgum, urbs Prussiæ, Alia verò Livoniæ.

Marianæ fossæ: Narbonensis Provinc. opp. est, quod hodie Aquas mortuas vocant.

Mărĭānŭs, Hisp. Bæticæ mons.

Mărīcă, fuit Nympha quædam marina, uxor Fauni. *Umbrosa, flava, Laurens.*

Maridunum, Britann. insula.

Mărĭŏnĭs, German. civitas, Lunæburgum, Lüneburg / Luneburk.

Mărĭŭs, C. Marius, inimicus Lucij Syllæ, urbe potitus post exilium, ad cædem principum animum convertit. Octavij consulis caput exposuit pro rostris. Antonij item caput mensis apposuit. Cæsarem & Fimbriam in penatibus domorum suorum trucidavit. Crassi pater & filius, in mutuo alter alterius aspectu jugulati sunt. Bebius & Numiterius per medium forum uncis carnificum tracti. Catulus haustis carbonibus hostili se exemit ludibrio. Archarius & Merula flamen dialis confossi sunt. Quæ omnia crudelitatis exempla Januarij calendis intra Idus absolvit. Victus à Sylla delituit in Minturnensium paludibus. Inventus, & in carcerem

conjectus, percussorem Gallum sola vultus majestate deterruit. Exulavit demum in Africa. Natus annos 57. morbo decessit in septimo suo consulatu. Ejus filius fusus item à Sylla cum toto exercitu se Pontio Telesino, fugæ comiti, jugulandum dedit. *Ferox, trux, tristis, acer, barbaricus, exul.* Mărĭānŭs, a, um.

Marmarica, Regio Africæ. Marmaridæ, populi sunt.

Mārŏ, onis, Opifex fuit figulus, (sive ut alij volunt) magi cujusdam viatoris mercenarius, Virgilij, Latinorum, Poëtarum principis pater.

Mārpēsŭs, Mons lapideus in Paro insula, à quo Marpesius, a, um.

Marpurgum, Marpurg in Hessen/Marpurg.

Mars, Martis, Deus belli, filius Jovis & Junonis, vel (ut alij) Junonis tantum. Nam ut fabulatur Ovid. Flora dea Junoni petenti florem ostendit, cujus tactu concepit, & Martem peperit. *Durus, impius, sævus; Quirinus, insanus; cæcus, armipotens, bellator, bellipotens, cruentus, durus, amarus, vagus, funestus, nefandus; torvus; rigidus, ferox, impavidus, bellicus, ferus, sangvineus, terribilis, infaustus, ambiguus, incertus, armiger, deploratus, tristis, egregius, infidus, anceps, velox, Odrysius, inclytus, Geticus, belliger, lascivus, severus, turbidus, luctifer, violentus, asper, generosus, Sithonius, Threicius, ensifer, Bistonius, efferus, crudus, homicida, indomitus, horrendus, belliger, truculentus, armisonus, invictus, improbus, rabidus, ferreus, potens, acer; hostilis, atrox, armisonans, fulmineus, superbus, horridus, iniquus, vesanus, Saturnigena, furens, horrificus, fremens, implacabilis, immanis; inhumanus, Strymonius, immitis, magnanimus, fervens; fortis, audax, rapax.* Mārtĭcŏlă, qui Martem colit. Cætera v. in appellat.

Marsi, orum, populi Italiæ.

Mārsĭppŭs, urbs Phœniciæ.

Mārsyās, Tibicen fuit è Phrygia, ea temeritate, ut ipsum etiam Phœbum ad cantus certamen auderet provocare; à quo & victus, & excoriatus est. Ovid. lib. 6. Fast. *Velox, improvidus, Phrygius.* Est & Marsyas, sive Marsya, Asiæ minoris fluvius.

Marsaris, Bacchi cognomen est.

Măssăgētæ, populi sunt Scythiæ, qui per deserta discurrunt, & equorum suorum sangvinem cum lacte bibunt, *audaces, incursaces, truces;*

Măssĭă, Oppid. Hispaniæ ulterioris.

Măssĭcŭs, Mons est Campaniæ feracissimus optimi vini. *Uvifer, vetus, felix Baccho.*

Măssĭlĭă, Marsilien/Massilia. urbs in Narbonensi Provincia. Ubi Beatæ Mariæ Magdalenæ corpus habetur. *Graia.* Măssĭlĭēnsēs, incolæ dicti. *Duri, Phocaici, Graji.*

Măssylĭă, Regio est Libyæ. *Decolor.* Măssylī, populi dicti. Măssylŭs, & Massilius, a, um.

Mātrŏnă, fluv. est Galliæ, ortus in finibus Lingonum, & Celtas à Belgis separans. *Glaucus.*

Mātīnŭs, Mons Apuliæ. *Calidus.*

Māvōrs, qui & Mars, quod magna vertat. *Sangvineus, insanus, armipotens.* Plura Epith. v. Mars, Māvōrtĭŭs, a, um.

Maurĭtānĭă, est Regio Maurorum in fine Africæ Hispaniam versus. Maurī, populi, qui Mauritaniam incolunt. *Leves, Occidui, concolores Indis, Libyci, nigri, terrifici, adusti, atroces, incocti, refugi, truces, Bætigenæ, celeres;*

Maurŭs, Gentile, ut Gallus. Mauritanus, a, um, ut Bellum Mauritanum.

Mausōlŭs, Rex Cariæ, cui mortuo Artemisia uxor fecit sumptuosissimum sepulchrum, quod dicitur Mausōlēum, & inter septem orbis miracula numeratur, Mausōlī, dicti sunt Cares, Asiæ populi.

Mearŭs, fluv. Hispaniæ.

Mecœnās, Eques Rom. fuit, & vir in provehendis cum omnium disciplinarum, tum præsertim poëticæ cultoribus ita benignus, ut ab eo etiam hodie studiorum patroni, qui in sublevanda doctorum hominum egestate, se munificos præbent, Mecœnates appellentur. *Supinus, Tuscus, doctus, tener.* Mĕcænātĭcŭs, a, um.

Mēdēă, insignis incantatrix fuit, Aëtæ Colchorum regis filia, *Barbara, impudica, ferox, Colchis, Æëtias, Phasias, callida, impia, venefica, adultera, Phasis, torva, fera, Æëtis, turbida, noxia, infesta, dira, effrena; nefanda, furibunda, docta, profuga, furiata, maga, sagax, iniqua, saga, sequax, cruenta, sæva, scelerata.* Mēdēĭs, idis, g. fœ. patronym. pro possessivo positum.

Mēdĭă, Regio majoris Asiæ, Assyriæ & Persidi adjacens, Inde Mēdŭs, id est, aliquis ex Media, & Mēdēŭs, a, um.

Mēdĭŏlānŭm, urbs Metropolis Cisalpinæ Galliæ, Meyland/Medyolan. Mēdĭŏlānēnsĭs, e, quod ex Mediolano est.

Medi-

Mědiŏmatrīcēs, Metenses sunt, & his vicini Lotharingiæ populi, die Metzer oder Westricher/ Metenscy obywátele.

Mĕdūllīnă, puellæ cujusdam Romanæ nomen, quæ à patre in tenebris vitium passa, quùm ex detracto ei annulo stupri autorem agnovisset, capillis eum ad aram pertraxit, patremque primùm, deinde etiam seipsam, ad expiandum flagitium interfecit. Plutar. in Parali.

Mĕdūsă, filia Phorci, una Gorgonum, quæ à Neptuno in templo Palladis violata fuit. Quare Pallas irata, capillos ejus mutavit in angues, fecit etiam ut omnes eam inspicientes mutarentur in lapides. Quod propter ejus pulchritudinem fictum est. *Saxifica, Phorcynis, stillans tabe, horrenda, Gorgon, invisa, sæva, Gorgonea, angvitenens, Phorcys.* Mĕdūsæŭs, a, um.

Mĕgăbȳzī, sive Megalobysi, dicebantur Ephesiæ Dianæ sacerdotes, quos eunuchos esse oportebat. Unde & pro imbecillibus & mollibus poni consveverunt, quales sunt Spadones.

Mĕgæră, una de tribus Furijs infernalibus. *Tartarea, torva, atra, rapida, improba, ferox, scelerata, sæva, tetrica, virulenta, dira, venenosa, viperea, crinita colubris, odiosa, inferna.*

Mĕgălŏpŏlīs, Regio German. Mechelburg/ Mekelburſké Páńſtwo. Megalopolitæ, incolæ dicti:

Mĕgără, filia Creontis, & uxor Herculis, quam ille furens occidit. Est & Megera urbs Achaiæ, Patria Euclidis Geometræ, à Megario Apollinis filio sic dicta.

Mĕgărĭs, idis, Pars Atticæ, in qua est urbs Megara. Est etiam urbs Siciliæ.

Mĕlænă, Die Insel Corfu/ Wyſpá Corcirá. Alio nomine Corcyra dicitur.

Mĕlānēs, Nigri montes juxta deserta Arabiç.

Mĕlănĕŭs, numeratur inter canes Actæonis. Ovid. 3. metam.

Mĕlāngē, es, Asiæ emporium, D. Thomæ Apost. sepulchro clarum.

Mĕlānthĭă, filia fuit Deucalionis ex Pyrrha, & soror Hellenis.

Mĕlānthĭŭs, pastor caprarum Ulyssis, qui, quod & rem domini absentis una cum procis absumpsisset, & heræ filioq; herili semper se molestum præbuisset, post reditum Ulyssis, à Telemacho trucidatus est. Homer. Odyss. l. 22.

Mĕlās, fluv. in Bœotia, qui à Parnasso profluens, Minervæ sacer dicitur à Poëtis: quia ripæ ejus olivis sunt refertæ. *Palladius, Graius, Mygdonius.* Hujus fluminis aquas oves nigras efficere scribit Plin. l. 2. c. 103.

Mĕlĕāgĕr, & Meleagrus, gri, filius Oenei regis Ætoliæ. Cum autem grandis aper Ætoliam devastaret, Meleager ad illum occidendum convocavit proceres, inter quos fuit Atalanta virgo, quæ aprum prima vulneravit, Meleager autem ejus amore captus, cum aprum ipse occidisset, illi caput apri dedit. Quod ægre ferentes duo avunculi Meleagri, caput Virgini volebant auferre, sed Meleager illos occidit. Ovid. 8. metam. *Calydonius, Oenides, Mavortius, Thestiades, Calydone satus, ferus, flavus, ferox.*

Mĕlēsĭgĕnēs, v. Homerus.

Mĕlĭcertă, vel Melicertes, v. Ino.

Mĕlīssă, Melissi Cretensium regis filia, quæ unà cum sorore Amalthea Jovem caprino lacte aluit. Fuit item Nympha, quæ mellificium primò invenit: unde data est occasio fabulæ, Melissam in apem fuisse conversam. Columel. lib. 6. cap. 2.

Mĕlīssŭs, Vetus rex Cretensium, qui primus dijs sacrificavit: cujus filiæ Melissa, & Amalthea fuerunt.

Mĕlĭtă, æ, vel Mĕlĭtē, es, Insula inter Africam & Siciliam, melle abundans. *Fertilis.* Mĕlĭtēŭs, a, um, & Melitensis, e.

Mĕllă, fluv. Galliæ. *Saxosus, flavus.*

Mĕllārĭă, æ, urbs Hispaniæ. Cmiecǩie.

Melocabus, Germ. urbs, Coburg/ miáſto Ne.

Mĕlŏs, ins. est Cretæ adjacens, una Sporadum, Et est urbs in ea insula.

Mĕlpŏmĕnē, es, una ex Musis.

Mĕmnŏn, filius fuit Tithonis & Auroræ, qui Trojanis ex oriente ferens auxilia, & fortiter pugnans, ab Achille occisus fuit, ad cujus sepulchrum, quod est prope Ilium, quotannis ex Æthiopia volant aves, quas vocant Memnonias. *Niger, filius Auroræ, Eous, coloratus, noctícolor, Æthiops.*

Mĕmphĭs, Nobilis & regalis urbs in Ægypto ad Nilum sita. *Ægyptia, vana, barbara, dis, Dædala, Babylonia, fatidica, Nilotica, torrida, pia, turrita, secreta.* Mĕmphī, incolæ dicti. Mĕmphītēs, æ, patronym. masc. & Mĕmphītĭs, tidis, fœmininum. Mĕmphītĭcŭs, a, um.

Mēnā, apud Roman. fuit dea, quæ menstruis fluxibus præesse putabatur.

Mĕnălippă, æ, vel Mĕnălĭpē, es, Reginæ Amazonum soror, ab Hercule capta in bello quod contra Amazones gessit.

Mĕnălippŭs, Thebanus quidam fuit, qui Tydeum in pugna apud Thebas lethaliter vulneravit. Qui cum mortem appropinquare videret, adeò impatienter tulit, ut ferè in rabiem versus, sociis jusserit, ut vulneratoris caput ad se deferrent. Qui postquam illud multo sangvine fuso detulissent, mordicus arripuit, ac cervici non aliter ac canis rabidus, dentes infixit, cumque illud bestiali ritu devoraret, occubuit.

Mĕnandĕr, Poeta comicus, discipulus Theophrasti: Arabs fuit, mente acutus, amore in mulieres insanus. *Jucundus, facundus, amabilis, doctus, blandus.*

Mĕnăpiī, Die Gelderer/ vnd im Hertzogthumb Gülich/ Geldrowie.

Mĕnēdēmium, urbs Lyciæ.

Mĕnēdēmŭs, Lampsacenus, Cynicus: qui in tam prodigiosam venerat superstitionem, ut sumpto habitu Furiæ prodiret, dictitans, se exploratorem ex inferis venisse, delaturum dæmonibus mortalium peccata. Pullatus ambulabat cum tunica talari adstricta baltheo puniceo, Arcadicum pileum gestabat, cothurnos tragicos, virgam in manu. Laertius.

Mĕnĕlāŭs, filius Atrei, frater Agamemnonis rex Spartæ civitatis, & maritus Helenæ, quam rapuit ei Paris. *Atrides, Doricus, Mycenæus.*

Mēnēs, primus omnium hominum in Ægypto regnavit. Herod.

Menium, Saxon. opp. hodie Magdeburgum, v. Magdeburgum.

Mĕnĭŭs, Lycaonis filius, qui quum patre in lupum verso, & domo conflagrante, Jovem detestaretur, ab eodem fulmine percussus est.

Mĕnŏdŏrŭs, medicus insignis.

Mĕnœceŭs, Nobilis Thebanus, filius Creontis, qui postea fuit. Argivis autem Thebas valdè oppugnantibus Tyresias Vates ait urbem expugnandam, nisi aliquis de progenie illorum, qui nati fuerant, de dentibus serpentis, occisi per Cadmum morti se traderet. Itaque Menæceus super murum stans, ense suo se transfixit, & in hostes se demisit. Et mox illo viso hostes abierunt. Stat. Thebaidos lib. 10.

Mĕnōn, onis, Arrogantissimus Sophista.

Mĕnŏphĭlŭs, Eunuchus fuit, cui Mithridates à Pompejo victus, filiam servandam dedit in arce quadam; quam cùm Manlius Priscus obsedit, defensoresq; deditionem parantes Menophilus sentiret, puellâ interfectâ, gladium in viscera sua compegit, veritus, ne captiva raperetur, & violaretur, Ammian. Marcel. l. 16.

Mĕnŏthărŭs, fluv. in Mæotim influens.

Mĕntĕrĕŏsă, civit. Hispan.

Mĕntēsă, opp. Hispan.

Mĕntŏăs, Die Thonaw / Dunay / fluv. quem Danubium, sive Istrum appellamus.

Mĕră, sacerdos Veneris. Stat. l. 8. Item Prœti & Antiæ filia fuit.

Mĕrcŭrĭŭs, filius Jovis & Maiæ filiæ Athlantis. Hic dicitur deus eloquentiæ, & interpres aut nuncius deorum. Habet in pedibus talaria, galerum in capite, in manu virgam. Maximè colebatur olim in Arcadia. *Maia genitus, Cyllenia proles, Cyllenius, Teutales, author citharæ, facundus, vocalis, Arcadius, Athlantiades, deus Arcadiæ, caducifer, nepos Athlantis, Maia creatus, pacifer, Pleiade natus, impiger, volucer, Tegees alumnus, Mænalius, aliger, Tegeaticus, Arcas, Galeritus, Tegeæus, Majugena, Cyllenides, filius Maiæ, penniger, sollers, Argicida, lucrificus, fur, vafer, vagus, decorus, talariger, altisonans, furax, callidus, venator opum, Athlantius, magister furum, trigrandis, Memphiticus, Hermes.* Est etiam Mercurius unus ex septem Planetis, cujus corpus cunctorum sydeorum minimum. Cic. l. 3. de Natur. deor. Quinq; Mercurios commemorat. Mercuriales, videntur fuisse sodales ex collegio aliquo, in honorem Mercurij instituto. Mĕrcŭrĭŏlŭs, dimin.

Mĕrmĕrŏs, Unus ex Centauris.

Mĕrmēsŭs, Troadis. Sibyllæ Erythreæ patria.

Mĕrō, per jocum dictus est Tyberius Cæsar, pro Nerone, quod impendio vinosior esset.

Mĕrŏē, Insula Nili, & metropolis in ea. Sunt enim ibi fœminæ grandibus mammis. *Niliaca, Cephea, crinita.*

Mĕrŏpē, ēs, Una filiarum Athlantis, ex Pleione Nympha, cujus stella ex septem Pleiadibus obscurissima apparet; quod cùm sorores omnes Dijs nupsissent, sola Sisypho nupserit homini mortali. Ovid. 4. Fastor.

Mĕrŏpĭă, Insula una Cycladum.

Merŏpis, Insula Cariæ adjacens, quæ notiore nomine Cos appellatur.

Merŏpus, Mons Græciæ, juxta Thessaliam, varijs præruptus anfractibus, qui undique referiente Eccho, voces diversas edit.

Meses, æ, Ventus, Nordwesten/ Nordwind/ Wiátr pułnocny.

Mesŏmēdes, Poeta Lyricus.

Mesŏpontius, dictus Mercurius.

Mesŏpŏtămia, Regio inter Tigrim & Euphratem sita.

Messāna, Urbs est Siciliæ, propinqua Peloro promontorio. Incolæ Messanenses dicti.

Messapia, Regio Italiæ.

Messei, Thessaliæ fons est.

Messonium, Meydenburg/ Máydeburk/ Germaniæ urbs. vide Magdeburgum.

Metaurus, & Metaurum, Fluvius est Umbriæ, in Flaminiam decurrens, juxta quem Claudius Nero consul cum Salinatore, Asdrubalem interfecit. *Vagus, velox.*

Metelis, Oppidum Ægypti, non procul ab Alexandria.

Methōne, urbs Thraciæ. Alia est Macedoniæ. Alia Laconiæ. Quarta Persidis. Quinta Euboeæ.

Metis, Metz/ Metis/ Miásto w Lotáringiey/ urbs in Mediomatricibus sita.

Mezentius, Thyrrenorum rex, summus Deorum contemptor. *Thyrrenus, ferox, sacrilegus, dirus.*

Midas, Gordij filius, rex Phrygiæ ditissimus. *Berecynthius, dives, Mygdonius, auritus, miser, cupidus, marmoreus, magnificus, Phrygius.*

Milciades, sive Miltiădes, Dux clarus Atheniensis, qui cum undecim millibus suorum, profligavit sexcenta millia Persarum in campis Marathonijs.

Milētus, Urbs metropolis in Ionia, aut Asia. Alia in Creta. Alia in Lesbo. Milesij, populi dicti.

Milo, onis, tantæ fuit fortitudinis, ut in Olympia bovem, retento anhelitu, per stadium portaverit, quem ictu pugni interfecit, & uno die integrum devoravit. *Crotoniensis, fortis, Calaber.*

Miltiades, vide Milciades.

Mimallŏnes, dicuntur foeminæ bacchantes, id est, Bacchi sacra peragentes. Mimallŏneus, a, um.

Mimas, antos, Mons Ioniæ, in minori Asia. Est etiam Gigantis nomen, quem Jupiter fulminavit. *Sævus, ferox, validus.*

Minæi, Populi sunt in regione Arabiæ, mari rubro adjacentes, qui primum commercium thuris fecere; nec præter hos Arabes alij thuris arborem vident. Unde ab ipsis thus ipsum Minæum dictum est. Plin. l. 12. c. 14.

Mincius, Fluvius Venetiarum est, qui ex Benaco scaturiens delabitur Mantuam. *Flexuosus, tardus, meatu piger, pulcer, quietus, viridis.*

Minerva, id est, Pallas, filia Jovis, ex cujus cerebro nata dicitur, id est, Dea sapientiæ & artium, & bellorum. Ponitur pro Natura, Ingenio, & Arte. *Inventrix oleæ, casta, innupta, armipotens, Trojana, Cecropia, operosa, præliaris, flava, bellica, bellatrix, Phrygia, armifera, armigera, ingeniosa, pugnax, Bistonia, Tritonis, Laomedontæa, Dorica, Tyrrhena, unigena, Palatina, belligera, tætrica, ferox, Ægisona, aurata, Dædalia, Actæa, nitida, Aonia, altiloqua, Latia, facunda, cruda, culta, lanifica, provida, ætheria, truculenta, artidoca, Athenæa, olivifera, Graja, dulcis, docta, nata Jove, dia, Budæa, Ionia, Sais, cerebrigena.* Minerval, v. supra in Appellat. Minerva.

Mineus, Vir quidam fuit Thebanus, cujus filiæ in vespertiliones mutatæ fuerunt, eò quod Bacchi sacra spernerent, nec illum pro Deo haberent. Ovid. 4. Metamor. Hinc Mineias, & Mineis, patronym. foemin.

Minio, Fluvius Tusciæ, non procul à Cærere oppido.

Minius, Fluvius Hispaniæ.

Minŏis, idis, Insula est una Cycladum, quæ notiore nomine Baros appellatur.

Minos, Filius fuit Jovis & Europæ, rex Cretensium, qui propter extremam severitatem, quam vivens exercuit, post mortem judex inferorum fictus est à Poëtis. Ovid. in Ibin. *Gortynius, Europæus, Dictæus, Cnossiacus, legifer, Agenoreus, niger, juridicus, Cnossius, rigidus, funereus, torvus, Cretensis, justus, Cydoniacus, magnanimus, quæsitor, arbiter Orci.* Minŏus, & Minŏius, a, um. Minŏis, idis, patronym. foemin.

Minotaurus, ut Poëtæ fabulantur, erat monstrum natum ex Pasiphaë uxore Minois, habens formam partim hominis, & partim tauri, quod Pasiphaë concepit ex tauro, unde vocatum est Minotaurus. Quod inclusum labyrintho. Carnibus humanis vescebatur. Plura vide supra Androgeos. *Semibos, semivir, semifer, Cnossius, biformis*

*mis, Cressius, labyrinthaeus, saevus, indomitus, informis.*

Mīnthē, Cocyti filia fuisse fingitur, quam cùm Persephone cum Plutone deprehendisset, in herbam sui nominis commutavit, Müntz/ Mietká. Ovid. metam. ad finem.

Mīntūrnæ, Urbs Campaniæ septem paludibus, in quibus delituit Marius metu Syllæ victoris. *Palustres.*

Mīsnyæ, Populi fuerunt Thessaliæ, qui cum Argonautis navigarunt Colchos ad rapiendum vellus aureum. *Fortes, magnanimi.*

Mīsēnus, Fuit tibicen Hectoris, submersus à Tritone, quod ad certamen Deos marinos irritasset. *Æolides.* Est & promontorium Italiæ in Campania à Miseno dictum.

Mīsnia, Germaniæ urbs, Meissen/ Misnia/ Mysinska ziemiá/ y Miásto tákże náзwáne.

Mithrīdātēs, Maximus Rex Ponti, qui 66. annis bellavit cum Romanis, nam sæpè victus semper rebellavit. Tandem cùm eum filius quoq; persequeretur, seipsum occidit. *Indomitus, Ponticus, rex Ponti, ter victus, magnanimus.* Alius fuit rex Parthorum. Mithridaticum Antidotum, Ein besondere Artzney für Gifft/ so der König Mithridates erstlich sol erfunden haben/ ein Thyriack/ Lekárstwo ná trućizne od Mitrydátesá kroliá wymyslone/ dryákiew.

Mitys, Vir quidam, cujus statua eum à quo interfectus fuit Mitys, collapsa oppressit. Arist. cap. 10. de arte Poëtica.

Mnemosyne, vide in Appellativis.

Mnēstēr, Agrippinæ, matris Neronis libertus.

Mnēvis, Bos Soli sacer, quem Heliopolitæ pro Deo colebant, in septo eum nutrientes. Str. l. 17.

Mōāb, Arabiæ civitas. Moabitæ, Populi dicti sunt, à Moab, filio Loth.

Mocenia, Urbs Germaniæ ad Danubium, Montzig/ Miásto Niemieckie.

Mœnus, sive Mœnis, Fluvius German. Der Meyn Men rzeká.

Mœsiā, Provincia est Europæ juxta Danub. Sirsy / oder Wossen / Kráiná w Europie pople Dunáju.

Mōgūntiā, Urbs Transalpinæ Galliæ ad Rhenum fluvium, Mayntz/ Moguncia.

Mōlōrchūs, Fuit pastor ejus loci, qui Herculem hospitio suscepit, rogavitque ut leonem caßissimum ibidem interficeret. *Cleonæus, pauper.*

Mōlōssiā, Regio, pars Epiri, à Molosso Pyrrhi & Andromachæ filio nominata, cujus incolæ Molossi appellantur.

Mōmūs, Nocte matre ac somno patre progenitus. Huic adeo mos est, ipsum quidem nihil operis edere, sed aliorum Deorum opera curiosis oculis contemplari, & si quid omissum, aut perperam factum, id summa cum libertate carpere. Vide Lucian, in Dialog. de hæresib.

Monacum, Urbs Bavariæ, München/ Miásto w Báwáriey.

Monasterium, Urbs Westphaliæ, Münster in Westphalen/ Monáster w Westfáliey miásto.

Mōnœcūs, Arx & portus Liguriæ, ubi templum Herculis fuit.

Mons ferratus, Montferat/ Kráiná we Włoszech. Regio Italiæ.

Monspessulum, Urbs Galliæ Narbonensis, Monpelier in Longendock/ Miásto we Fráncyiey.

Mons regius, Königsberg in Preussen / Krolewiec.

Mons S. Annæ, S. Annenberg/ S. Anny gorá / in Mysnia.

Mōnȳchā, Mater D. Augustini.

Mōrphēūs, Filius aut minister Somni Dei, qui Morpheus inducit dormientibus varias formas & apparitiones. Ovid. 11. metam. *Simulator figuræ, fictor hominum, levis, formipotens, pictus, doctus.*

Mortuum mare, Das todte Meer / Martwe Morze/ Lacus est in Pentapoli Syriæ, qui nihil præter Bitumen gignit: nihil in eo grave submergitur, & corpora viva ei innatant, tutaque sunt à submersione.

Mōsā, Die Maaß/ Mosá rzeká. Fluvius insignis Galliæ Belgicæ.

Mōsēs, sis & si, Nomen inclyti Judæorum Ducis. *Legifer, typicus, clarus, signifer, sacer, fatidicus, corniger, Blæsus, Deiloquus, Legislator, Hebraicus, eximius.* Quidam Moyses dicunt, primâ Syllabâ contra artem correpta.

Mūlcĭbēr, bĕris, & per Syncopen, bris, Vulcanus, Deus ignis, sic dictus, a mulcendo, id est, molliendo, quod ferrum molliat.

Mūlūchā, Fluvius Mauritaniæ.

Mūmāstēs, Urbs Cariæ. Incolæ Mumastitæ dicti.

Mun-

Munda, Urbs Hispaniæ Bœticæ, ubi Cæsar pugnavit contra filios Pompeij.

Murcia, Socordiæ Dea habita fuit, quæ sacellum habuit sub monte Aventino, qui & ipse antiquitus Murcus appellatus est.

Murranus, Fuit priscus Latinorum rex, à quo deinde alij reges Latini omnes dicti sunt Murrani.

Musæ, sunt novem filiæ Jovis & Mnemosines id est, Memoriæ, quæ Poëtis & Musicæ præsunt, & cunctis bonis artibus. Musarum nomina sunt: Clio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Erato, Polymnia, Calliope, Urania. Epith. quære in Appellat. verbo Musa.

Musæus, vetustissimus Poëta Græcus, Orphei tempore.

Mutius, nobilis Romani priscis temporib. qui Porsenna rege Romam obsedente solus fuit castra regis ingressus ut illum occideret. Sed cum regem non cognosceret, & alium pro rege necasset, comprehensus, & conjuratos prodere jussus, manum suam diu in igne tenuit, ut ostenderet nulla pœna se vinci posse. Rex autem admiratus ejus fortitudinem, eum liberum dimisit. Tunc Mutius pro gratia regi dixit ut sibi caveret, quia trecenti Romani conjurassent ita facere, sicut ipse fecerat. Quapropter Rex pacificatus est cum Romanis.

Myiagros, muscarum deus, qui & Myodes dicitur.

Mycale, es, Mons Ioniæ, inter Mæandrum & Caystrum fluvium, non procul ab Epheso: ad quem Iones universi convenire solent, sacrificiorum causâ. Herod. lib. 1. Est & Insula Ioniæ adjacens.

Mycenæ, arum, & Mycena, æ, Urbs Achaiæ, à Perseo condita prope Argos, quæ quandoque habuit imperium Achaiæ, & tandem ab Argivis eversa. *Agamemnoniæ, Thyestææ, dites, Pelopeiades, magnæ, veteres, caligantes, diræ, Inachiæ, Lacedæmoniæ, fortes, claræ, indignæ sole.* Mycenæus, a, um. Mycenis, idis, patronym. fœmin.

Mycone, es, & Myconos, i, Insula una Cycladum, non procul à Delo. *Humilis.* Sub hac insula fabulantur Poëtæ, sepultos esse Gigantes, postremò ab Hercule interfectos. Myconius, a, um.

Mygdonia, Regio littoralis Macedoniæ, in qua Niobe, Tantali filia, uxorque Amphionis in saxum versa est. à Mygdone rege sic dicta. Est & alia Asiæ regio.

Mylæ, Urbs Siciliæ.

Myrica, cæ, Insula maris rubri.

Myrina, Regina fuit Amazonum, quæ 30. millia peditum, & 2. millia equitum in exercitu dicitur habuisse. Diod. l. 4.

Myrinus, Apollinis cognomentum.

Myrmidones, Populi Æginæ insulæ, quos fabulantur ex formicis ortos; Nam Myrmix Græcè formica dicitur. Revera tamen ita vocantur, quia sunt laboriosi ut formicæ.

Myrrha, Cinyræ Cypriorum regis filia, quæ patri suo concubuit, ex eoq; coitu suscepit Adonidem. Poëtę fabulantur eam in plantam aromaticam fuisse commutatam commiseratione Deorum. Cujus Epith. vid. in Appellat. Myrrha.

Myrtillus, Auriga Oenomai regis. De quo supra Hippodamia. *Perfidus, deceptor.*

Mysia, vel Mœsia superior, vulgò Bosna & & Servia, Insula minoris Asiæ ad Hellespontum, Trojadi contermina. Mysia inferior, Die Bulgaren zwischen Thracien/ Ponto vnd Thonaw/ Bulgárowie mjedzy Thrácyą/ Pontem y Dunátem. Mysi, vel Mœsi, populi dicti. Mysorum ultimus, Proverb. Vnter den Verachteten der Verachteste/ Miedzy podłymi nápodleyszy.

Myus, myuntus, Una ex duodecim Ioniæ urbibus.

N

Naarda, Urbs Syriæ juxta Euphratem. Inde Naardanus.

Nabathæa, Regio orientalis, inter Arabiam & Indiam sita, dicta à Nabath filio Hismaël. Nabathæi, populi dicti sunt. *Nigri.* Sol eis sacratissimum numen est. Nabathæus, a, um.

Nævius, Poëta antiquissimus fuit.

Najades, pl. nu. Dicuntur Nymphæ fontium & fluviorum. In num. singul. Naias, vel jadis. *Lubricæ, dominæ undarum, ceruleæ, udæ, procaces, candidæ, fugaces, undosæ.*

Nais, Nomen Nymphæ aquaticæ, à Nao, quod est fluo. Item, Fluvius, ex Tauro monte nascens.

Naim, Urbs Galilææ.

Napææ, sunt Nymphæ sylvarum. Nam Nape sylva dicitur. *Faciles, teneræ, placidæ, virides, formosæ, pictæ, lascivæ, innocuæ, hilares.*

Nar, Sabinorum fluvius, in Fiscello monte nascens, qui per urbem Narniam fluens, Tyberi immiscetur. *Præceps, sulphureus, vitiatus.*

Nar-

Nārbāsĭs, Urbs Hispaniæ.

Nārbō, Clara civitas Galliæ, ad ostium Rhodani, à qua denominata est Gallia Narbonensis, Das Delphinat / vnd Langendock / Delfinat / y Langedok / część Fráncuskiey ziemie. *Mautus.*

Nārcīssŭs, Filius Cephisi fluminis, & Lyriopes Nymphæ, qui juvenis pulcherrimus & venator, cum à multis Nymphis, & præcipuè ab Echo Nympha amaretur, omnes tamen superbè contemneret, tandem sua ipsius forma captus est. Nam cum formam suam in fonte vidisset, ac Nympham esse putasset, cum eâ potiri non posset, nimio desiderio contabuit, mutatus in florem purpureum. Ovid. 3. metam. Epitheta v. in Appellat. Narcissus.

Naron, sive Naro, onis, Fluv. Dalmatiæ, sive Illyrii, juxta Epidaurum in mare Adriaticum influens.

Nārsēs, Eunuchus, Justiniani Principis cubicularius: Bibliopola prius, deinde ob animi virtutem patritiatus honore auctus, vir religione pietateq; præditus. Qui Gothos insigni prælio fudit. Volaterr.

Nāsămōnēs, Populus ferus & crudelis in Africa. In singulari dicitur Nasamon. *Inops, pauper, durus, populator, æquoreus, bellator, semihomo, alacer.*

Nasium, Galliæ Belgicæ urbs.

Nātĭō, onis, Nomen Deæ, nativitatum præsidis. Cic. 3. de Nat.

Natiso, Venetiæ Fluvius.

Navalia, Urbs Germaniæ, Schwoll / Miásto Niemieckie.

Navaria, Pars Hispaniæ Septentrionalis.

Naupactus, Oppidum est Ætoliæ, per Turcas Venetis ereptum. Naūpāctĭŭs, a, um.

Naūplĭūs, Pater Palamidis, vide Caphareus.

Naūplĭădēs, patronymicum masculinum, quod pro Palamide, Nauplij filio accipitur.

Naūpōrtŭs, Fluv. est Istriæ, inter Æmoniam & Alpes nascens, nomen habens ab Argo nave, quam Argonautæ, humeris eousq; delatam per hunc fluvium subvexerunt. Plin. l. 3. c. 18.

Nāxŏs, Insula in Ægæo, una Cycladum, vini ferax, quæ & Dia dicitur, & Strongile. *Thesea, genialis, Bacchata, vitigena, Bacchica.* Nāxĭŭs, a, um.

Nāzăræūs, Consecratus dicitur: Et à Nazareth, Nāzārēnŭs. Christus dictus est.

Neāpŏlĭs, Insignis urbs Campaniæ, ad mare sita, quæ & Parthenope dicitur. *Cumæa, inquieta, sinuosa, dulcis, docta.* Nĕāpŏlĭtānŭs, a, um, qui ex Neapoli est.

Nebis, Tarraconensis Hispaniæ fluvius.

Nĕbrōdēs, Mons in Sicilia, cui damarum copia nomen dedit.

Nĕbrĭdēs, vocantur damarum, seu cervarum pelles, quibus Veter. utebantur in Bacchi sacrificiis. In singul. Nĕbrĕs. *Erithræa, maculosa, villosa.*

Nĕcrŏpŏlĭs, Urbs Ægypti, distans ab Alexandria 30. stadijs, ubi Cleopatra anguibus admotis uberibus se extinxit, ne in triumphum duceretur ab Augusto.

Nēlĕūs, Filius Neptuni, & pater Nestoris, qui Pylon urbem condidit in Laconia, & 12. filios genuit, quos omnes præter Nestorem Hercules occidit, & urbem evertit. *Dives.*

Nemæea certamina, vide Opheltes.

Nĕmĕā, æ, vel Nemĕē, ēs, Sylva est Achaiæ, inter Cleonas & Phliuntem, in qua Hercules leonem occidit, & illius pelle induebatur. *Frondens, frondosa, sylvosa, Cleonæa, frondifera.* Hoc etiam nomine dicta est tota regio sylvæ huic vicina.

Nĕmĕæă, pl. num. dicta sunt sacra, quæ in honorem Herculis celebrari consveverunt. Nĕmĕæŭs, a, um.

Nĕmĕsĭs, Dea indignationis, quæ de felicitate superbientes ulciscitur. Interpretatur enim indignatio. Ea quoq; Rhamnusia dicitur. *Adrastea, Rhamnusia, exosa, potens, sæva, trux, calva, vehemens.* Dicitur Nemesis Tibulli amica. *Formosa, lasciva, celebrata.*

Nemetes, Das Bisstumb Speyer / Szpeyerskie Bisłupstwo.

Nĕŏbūlē, ēs, Lycambis filia, v. sup. Archilochus.

Nĕŏbūrgūm, Urbs ad Danubium. Alia in Thuringia sita est.

Nĕŏcæssārēā, Urbs Cappadociæ.

Nĕŏdūnūm, Galliæ Lugdunensis civitas.

Neomagus, Die Stadt Speyer / Szpeyer Miásto Niemieckie.

Nĕŏptŏlĕmŭs, Filius Achillis ex Deidamia, alio nomine Pyrrhus. Interpretatur novus miles, Ein newer Kriegsmann / Młody / nowotny żołnierz.

Nĕphĕlē, ēs, Lat. nubem sonat. Nomen proprium uxoris Athamantis; & matris Phryxi, & Heles, quæ ob id Nepheleias dicitur. Nĕphĕlæŭs, a, um.

Neptunus, filius Saturni ex Ope, habitus deus maris. *Saturnius, æquoreus, pater ventorum, maris deus, hibernus, furens, terriquasso, cæruleus, tridentifer, rector maris, deus æquoris, rex maris, Tanarius, glaucus, arbiter pelagi, minax, fluctivomus, atrox, gelatus, parens aquarum, spumans, liquens, profundus, salsipotens, liquidus.* Nam Saturnus tres filios habuit, Jovem, Neptunum & Plutonem, qui regiones ita diviserunt, ut Jupiter habeat loca superiora, Pluto inferiora, Neptunus marina, vel insulas. Unde finxerunt Poëtæ, Jovem esse deum superiorem, Plutonem inferiorem, Neptunum verò aquarum. Neptunius, a, um. Neptunalia, orum, pl. num. Neptuni sacra.

Nereides, plur. nu. Meergöttinen / Bogynie morskie. Nerei & Doridis filiæ, humanam effigiem habentes, quarum nomina sunt: Nesæe, & Cymothoe. *Virides, lascivæ, udæ, Oceanides, æquoreæ, pictæ.* Nominat. sing. Nereis, idis.

Nereus, Oceani & Tethyos filius, marinus deus, & pro ipso mari quandoque solet accipi. *Grandævus, spumeus, violentus, cærulus, magnus, cæruleus, profundus, placidus, advena, velifer, ventosus, trux, vagus, refusus, frequens scopulis, spumans.*

Neritos, Mons est in insula Ithaca, à quo Ulysses vocatus Neritius. *Alta, ardua.*

Nerium, Promont. Tarraconensis Hispaniæ, juxta Atrabos.

Nero, Imperat. Romanus crudelissimus. A quo proprium nomen nunc in appellativum commutatum est, ut Nerones nunc crudeles dicantur. *Calvus, sævus, ingratus, ferus, piger, crudelis, matricida, dirus, incestus, durus, indignabundus, sangvineus, superbus, crudus, pravus.*

Nervii, Fuerunt populi inter Belgas, Das Hennegaw / oder Dorneck / Lud pewny miedzy Niderlándámi.

Nesa, regio montana juxta Ætnam.

Nesæe, sive Nesæa, æ, Nympha marina, Nerei Doridis filia.

Nessus, Fuit rex Centaurus, quem Hercules occidit. *Ferox, violentus, semivir, semifer, perfidus, sævus, trux.* De hoc v. sup. Deianira. Inde Nessenus & Nesseus, a, um.

Nestor, filius Nerei rex Pyli, qui cum 50. navibus ad Troiam venit cum Græcis, cum esset natus annos amplius 200. nam tertiam ætatem hominum vivebat, eratq; facundus & dulci loquela. *Pylius, annosus, ter ævo functus, Trisseclis, facundus, fidus, Neleius, longævus, prudens, Neclides, decrepitus, grandævus, maturus.*

Nestus, Thraciæ fluv. est, in Hemo monte nascens, *Strymonius.*

Nicea, vel potius, urbs Bithiniæ metropolis Nicæa. cujus ambitus 60. stadiorum fuit, in figura quadrata in campo sita.

Nicephorium, opp. Mesopotamiæ, non procul ab Euphrate fluv.

Nicetes, Smyrnæus Sophista.

Nicias, Pyrrhi medicus, qui olim ad Fabricium veniens ei promisit, Pyrrhum se veneno necaturum. At ille aversatus facinus, Pyrrho rescripsit, ut à Nicia sibi caveret.

Nicomachus, nobilis medicus, pater Aristotelis.

Nicomedes, Rex Bithyniæ, qui olim raso capite sumpsit pileum, & se Romanorum libertum vocavit.

Nicomedia urbs Bithyniæ, à Nicomede rege qui eam condidit, appellata. In hujus urbis villa Magnus Constantinus obijt: qui quum vellet in Jordane fluv. baptizari, atq; idcirco Hierosolimam peteret morte præventus, ab Eusebio Nicomedensi Episcopo, Arrianæ perfidiæ sectatore baptizatus est. Quæ res Christiani principis fidem apud plerosq; in dubium vertit. Sed non est verisimile eum principem, qui per omnem vitam Arriani dogmatis hostis fuerat, in extremo spiritu ei dementiæ consensisse, quam summo studio de suo imperio primus eliminaverat.

Nicophanes, Pictor insignis.

Nicopolis, urbs in Epiro, quam ita vocavit Augustus à victoria, quam habuit ibi de Antonio. Item alia urbs in Ægypto.

Nicostrata, Evandri mater, quæ quod fatidica esset à carminibus latinè Carmenta est appellata.

Nigris fluv. est interioris Æthiopiæ, ejusdem cum Nilo naturæ. Item fons in Æthiopia, quem nonnulli caput Nili crediderunt.

Nilus fluv. est Ægypti, cujus origo incerta est. *Stagnans, septemgeminus, Lagæus, tepidus, dividuus, vagans, tumidus, septemfluus, papyrifer, septemplex, advena, dives, fetifer, sacer, ærisonus, placidus, refluus, undosus, Phaëthonius, paludosus, æstifer, fertilis, imbrifer, apricus, torrens, æstivus, devius,*

*arcanus, Pharius, latus, longifluus, portentifer, limosus, vagus, undans, sonans, Pellæus, præceps, limifer, Australis, pinguis, irriguus, ferax, extremus, fallax, nigrans, tepens.* Nīlōtĭcŭs, Nīlĭăcŭs, & Nīlĭgĕnŭs, a, um.

Nīnĭvē, es, urbs Assyriorum, ad Tigrim fluv. sita. Cujus populi Nīnĭvītæ, dicti sunt.

Nīnŭs, Filius Beli secundus, aut potius primus rex Assyriorum. Nam Belus solam habuit Babyloniam, Ninus verò totam Assyriam.

Nĭŏbē, es, Filia Tantali, & uxor Amphionis regis Thebarum, quæ septem filios, & totidem filias præstantibus formis habens superbivit, & Latonæ matri Apollinis & Dianæ se prætulit. Quapropter Apollo omnes ejus filios & filias sagittis occidit, & Niobe præ nimio dolore facta immobilis, mutata dicitur in lapidem. Ovid. 6. metam. *Tantalis, Sapyleia, mœsta, frigida, infelix, ardua, rigida, superba.*

Nīphātēs, Fluvius in Armenia. Et mons. *Arduus, tigrifer.*

Nīreŭs, Rex Naxi formosissimus post Achillem in exercitu Græcorum ad Trojam. *Divinus, pictus.*

Nīsă, civitas Ægypti propinqua Arabiæ, in qua Bacchus nutritus fuit. Alia civitas Indiæ à Baccho condita. Item, pagus in Helicone monte. Hinc Bacchus vocatur Nysæus. Est & Nisa nomen puellæ rusticæ.

Nīsŭs, Rex Megarensium, qui, (ut Poëtæ fabulantur) à Scylla filia sua fatali capillo spoliatus, in avem sui nominis conversus fuit. Virg. 1. Georg. Ovid. 8. metam. Fuit & alius Hyrtaci filius, & summus amicus Euryali, ut satis copiose Virg. 9. Æneid.

Nitiobriges, populi Narbonensis Galliæ, vulgò Montpelier/ Lud we Fráncicy Nárboňſkey.

Nŏæ, urbs Siciliæ.

Nŏās, Thraciæ fluv. ex Hæmo monte nascens & in Istrum influens.

Nŏlă, urbs Campan. quæ prius Sidicinum dicebatur.

Nŏmădēs, Africæ populi, inter Zeugitanam regionem, & Mauritaniam siti: qui postea Numidæ appellati sunt. Sunt & alij Nomades in Scythia, ultra Rascianos, nunc Tartari dicuntur.

Nŏmēntŭm, Oppid. in Latio, non procul à Roma à Nomento conditore. Hinc Nomentana via, quâ itur ad Nomentum.

Nŏnĭŭs, dictus est Apollo, quasi pastor: sive quod cœlo exulans (ut Poetæ fabulantur) Admeti regis pecus paverit: sive (ut se res habet) quod Solis calore omnia hæc inferiora pascantur & vegetentur.

Nona, una ex Parcis. Latini Nonam, Decimam & Mortam, Parcas dixêre.

Nŏnăcrĭs, Mons Arcadiæ, à quo Atalanta dicitur Nonacrine, quasi filia Nonacris vel Arcas, Nŏnăcrĭŭs, a, um.

Noricia, civitas Sveviæ imperialis, Weissenburg/ Miáſto w Szwábſtiey ziemi.

Nŏrĭcŭm, est regio Germaniæ, Das Beyerland mit sampt dem Inhalt/ ziemiá Báwárſka májaca gránice od záchodu rzeke Jn á od Pulnocy Dunay. habens ab Occasu Ænum fluv. à Septent. Danub. Nŏrĭcŭs, a, um.

Nŏrtmānnĭă, Regio Galliæ, ultra Sequanam fluv. quæ à Carolo Magno devicta fidem Christianam suscepit.

Norvegia, Regio in Europa Septentrionalis, sub imperio regis Daniæ, versus Oceanum German. Norwegen/ Norwegia.

Notus, v. Appellat.

Nova Mœnia, Sarmatiæ urbs in Europa. Hodie Album Castrum, Weissenburg/ Białogrod.

Novesium, opp. German. ad Rhenum, Neyß/ Miáſto w Niemczech przy Renie.

Noviomagum, Oppid. Belgij, Nimwegen/ Miáſto w Niderlándzie.

Noviomagus, opp. in agro Moguntino, Ingelheim/ Miáſto niedáleko od Moguncyey.

Novius fluv. Britanniæ.

Nŏvăgĕrră, Aquisgranum, Aach/ Akwiſgran.

Numa Pompilius, Secundus fuit Rex Romanorum, ex Curibus oppido Sabinorum electus in regem, qui populum Roman. à ferocia bellorum convertit ad cultum deorum. Nam multas superstitiones induxit. *Sacrificus, munificus, intonsus, fatidicus, pacificus, sanctus, legifer, Romuleus, Oebalius, antiquus, sceptrifer, placidus, vetus, justus.*

Nŭmāntĭă, urbs Hispan. in Celtiberia, quæ à Romanis obsessa per annos 14. cum haberet tantum quatuor hominum millia, non solum sustinuit, sed etiam vicit 40. millia Romanorum. Tandem tamen à Scipione posteriore post longam & arctissimam obsidionem deleta.

ta. Cum enim fame laborarent, nec eis daretur justi certaminis copia, omnia sua & seipsos igni immiserunt. Nūmāntīnŭs, a, um.

Nūmīcĭŭs, fluv. in Latio, in quo repertum cadaver Æneæ, & Anna soror Didûs, sese submersisse fertur. *Corniger.*

Nūmĭdĭă, pars Africæ, inter Cæsariensem, Mauritaniam, & Carthaginensem regionem. Cujus populi Nūmĭdæ dicuntur. *Infreni, vagi, fugaces, Maurusij, indomiti, belligeri, infrenes, acres.*

Nūmĭtŏr, filius Procæ, Albanorum regis, & Remi avus maternus.

Nyctēlĭŭs, Cognomen Bacchi.

Nyctēŭs, Neptuni filius fuit.

Nyctilæia, Sacrificia quæ Baccho fiebant, à nocturno tempore dicta.

Nyctĭmēnē, es, Puella, quæ cum patre concubuit, mutata ob id in noctuam. Ovid. 2. metam.

Nymphæ, v. Nympha in appellat.

Nymphæŭs, Italiæ fluvius.

Nysa, v. Nisa.

O.

OAxis, fluv. Cretæ insulæ, ab Oaxe filio Apollinis dictus, *Rapidus.* Unde Oaxia tellus Creta appellatur. Oăxŭs, Civitas Cretæ.

Obrĭs, fluv. est Gall. Narbonens.

Ocĕănŭs, Cœli & Vestæ filius, & maritus Tethyos, quem Poetæ maris deum efficiunt. Virg. 4 Georg. Oceanus item mare universam circuit terram. Epith. v. in appellat. Oceanus.

Ocnŭs, Filius Tiberini regis Tuscorum, & Mantûs filiæ Tiresiæ qui Oenus Mantuam condidit, & alio nomine Bianor dicitur.

Ocrĭŏn, Britann. Insulæ promontorium. Vulgò Mont S. Michel/ Gorá w Brytánniey rzeczona S. Michálá gorá.

Octāvĭă, soror Augusti, quam M. Antonius uxorem habuit, sed post repudiavit. Alia fuit filia Claudij Imperat. quam Nero habuit uxorem, & eam occidit.

Octāvĭŭs, pater Augusti, qui ex hoc dicitur Octāvĭānŭs, & quandocunque Octavius.

Odĭtēs, unus ex Centauris, Ixionis ex Nube filius. Ovid. 12. metam.

Odrysæ, vel Odrisij, populi sunt Thraciæ, Odrysius, a, um, idem quod Thracius.

Oeăgrŭs, nomen est patris Orphei, Est item fluv. Thraciæ.

Oebălĭă, est Laconia, ab Oebalo rege sic dicta. Inde adject. Oebălĭŭs, a, um. Item Tarentum urbs Calabriæ dicitur Oebalia, quia à Laconibus condita fuit. Oebalidæ dicti sunt Castor & Pollux ab Oebalia Laconiæ regione, in qua nati feruntur. Ovid. 5. Fast.

Oechălĭă, urbs Laconiæ, quam Hercules evertit propter Jolem filiam Euryti regis, qui eam sibi desponsam postea negarat.

Oedĭpŭs, podis, podi, Laij regis Thebani & Jocastæ filius, quo nondum nato pater Apollinem consuluit, qui respondit eum à filio nasciturо necandum, quare Laus infantem mox, ut natus fuit, pastori necandum dedit. *Miser, impius, cæcus, infaustus, patricida, orbus luminibus.* Oedĭpŏdĭōnĭŭs, a, um. Oedĭpŏdĭōnĭdēs, patronym. masculinum.

Oenēŭs, Rex fuit Ætoliæ, & pater Meleagri, qui inde dicitur Oenīdēs, *Parthaone natus, Calydonius, superbus*, Oenēŭs, & Oenēĭŭs, a, um.

Oenŏmăŭs, Filius Martis, rex Arcadiæ. *Phrygius.* v. supra Hippodame.

Oenōnē, es, Nympha Phrygia, amica Paridis, antequam raperet Helenam. *Pegasis.*

Oenōtrĭă, Regio Italiæ, & ipsa Italia, vel à copia & bonitate vini, vel ab Oenotro filio Lycaonis, qui ex Arcadia in Italiam venit. Oenōtrĭī, populi dicti sunt.

Oethă, Mons inter Macedoniam & Thessaliam, unde Hercules Oetheus dicitur, quoniam in Oetha fuit exustus, & sepultus. *Herculea, nemorosa, alta, ardua, frondosa, Æmonia, gelida.* Oetæŭs, a, um. adject.

Oetă, Rex fuit Colchorum, pater Medeæ, sed melius scribitur per æ, Æeta.

Oetŭs, Fuit Gigas, Aloi filius, frater Ephialtis, qui in Creta bellum gessit. *Immanis*, vide supra Aloeus.

Ogўgēs, Rex antiquissimus Bœotiæ, Thebas ædificavit. Ogўgĭŭs, a, um, id est, Thebanus. Ogygidæ, ipsi Thebani dicti.

Ogўgĭă, Inf. Phœnicij maris, ubi Calypso regnabat, v. sup. Calypso.

Olbĭăpŏlĭs, oppid. Galliæ Narbonensis.

Olbĭŏpŏlĭs, civit. Sarmatiæ Europeæ. Hanc Milesij condiderunt.

Olēnŭs, urbs Arcadiæ, vel Achaiæ, ubi nutrita fuit capra Amalthea, quæ Jovem infan-

tem aluit, Hinc ipsa capra in cœleste signum relata dicitur Olenia. Olĕnĭūs,a,um.

Olĭărŏs, insula in mari Ægæo, una Cycladum. Virg. l. 3. Æneid.

Oliba, Hisp. Tarraconensis urbs.

Olicana, urbs Britanniæ.

Olīzōn, onis, urbs Thessaliæ.

Olȳmpē, es, urbs Illyridis, cujus incolæ Olympei dicuntur.

Olȳmpĭă, æ, Locus in Achaia, inter Eliden & Pisam urbes, ubi erat templum Jovis Olympij. Ubi etiam Hercules instituit ludos curules & gymnicos, qui celebrantur in quinto quoque anno, & illi ludi vocantur Olympia, orum, plu. nu. Olympias vero est tempus quatuor annorum, scil. spatium de unis Olympijs ad altera.

Olȳmpūs, Mons altissimus in Græcia, inter Thessaliam & Macedoniam, qui nubes transcendit, & dicitur ab olos, quod est totus, & lampas, quod est splendens, unde pro cœlo capitur, ut in quibusdam sequentium epithetorum. *Frondosus, celsus, clarus, devexus, ætherius, omnipotens, opacus, altus, summus, volucer, magnus, curvus, fulvus, cæruleus, gelidus, pruinosus, rapidus, stillans, convexus, flammiger, splendens, Atlantiacus, ignifer, stellifer, obliquus, nemorosus, Emathius, profundus, sidereus, sublimis, flammifer, pulcer, cœlestis, astrifer, fulgens, Æmonius, vitalis, glacialis, ardens, flammans, radians, lucens, mollis, rutilus.* Est & alius Olympus in Gallogræcia. Alius in Mysia. Alius in Æthiopia ad mare rubrum. Olȳmpĭcūs, a, um, quod ad Olympum pertinet. Olympius, a, um, id est, Cœlestis.

Olȳnthūs, urbs Thraciæ, juxta Beticam, ab Atheniensibus tandem eversa. Olȳnthĭăcūs, a, um.

Olyras, fluv. est prope Thermopylos, quem fabulantur conatum esse Herculis rogum extinguere. Strabo lib. 9.

Olȳsĭppō, Lusitaniæ urbs, quæ nostris temporibus Ulysipona appellatur, vulgò Lisbona.

Ombrĭŏs, una & prima ex fortunatis insulis, habens in montibus stagnum, & arbores ferulæ similes. Plin. lib. 6. cap. 32.

Omphălē, es, puella & regina Lydiæ, cui Hercules propter amorem servivit, ut ancilla dominæ. *Mæonis, Lyda, Lydia, impudica, formosa, adultera.*

Onochonus, Thessaliæ fluv. unus ex ijs, quos Xerxis exercitus dicitur ebibisse. Herod. lib. 4.

Oōnæ, insulæ in Oceano septentrionali, in quibus incolæ ovis avium, & avenis vivunt. Plin. l. 4. c. 13.

Oopellum, urbs Britann.

Ophĕltēs, Filius fuit Lycurgi regis Thracum, & alumnus Hypsipyles, alio nomine Archemorus appellatus: quem quum nutrix Argivis Langiam fontem indicatura, in herba reliquisset, serpens interemit. In cujus honorem Argivi Nemæea certamina instituerunt: quorum victores apio coronabantur. v. supra Archemorus.

Ophiræ, Hæretici quidam fuerunt, qui Christum sub specie serpentis colebant. Interim tamen habebant & vivum serpentem, quem venerabantur, & nutriebant.

Ophĭūchūs, Est signum cœleste, quod alij putant Herculem esse, alij Æsculapium, & interpretatur Angvitenens. Male scribunt aliqui Ophiolchus, v. Ophis in appellat.

Ŏpĭs, opis, Nympha Dianæ comes.

Opĭtergĭūm, Venetiæ mediterraneæ oppid. Opĭtergĭūs, a, um.

Oppĭă, una fuit ex Vestalibus, quæ convicta stupri, viva defossa est.

Oppĭānūs, Grammaticus & Poeta insignis.

Ops, opis, filia Cœli & Vestæ, soror & uxor Saturni. *Turrigera, Idæa.*

Opūs, ūntis, urbs Locrides, à quo Locrenses vocantur Opuntij.

Orbēlūs, Thraciæ mons est.

Orbĭlĭūs, Beneventanus, Grammaticus fuit Horatij in pueritia præceptor, quem l. 2. epist. ob nimiam in pueros sævitiam Plagosum vocat. Huic in senectute accidisse ferunt, ut omni prorsus memoria destitueretur. Itaque per jocum litterarum oblivio est appellatus.

Orcădēs, Insulæ multæ in Oceano Boreali, ultra Britanniam. *Sylvosæ, incultæ, naufragæ.*

Orchămūs, Rex Assyriorum fuit. v. Leucothe.

Orchŏmĕnūs, Thessaliæ fluvius. item, urbs Bœotiæ. Orchomenius, a, um.

Orcūs, Pluto dicitur, & pro inferno ponitur. Epith. v. in Appellat. Est etiam fluv. Thessaliæ.

Orcădēs, plu nu. Nymphæ montanæ. *Agrestes, comtæ, salientes.*

Orēsĭtrŏphūs, unus ex canibus Actæonis.

Orēstēs,

Orĕstēs, Filius fuit Agamemnonis regis, & Clitemnestræ, qui matrem occidit, eò, quod illa patrē suum occiderat. Deinde Pyrrhum Achillis filium, qui Hermionem sibi prius desponsam uxorem duxerat, occidit clam in templo, & Hermionem recepit. *Agitatus furijs, Agamemnonius, tristis, sceleratus, insanus, Agamemnone natus, ultor patris, Argolicus, Sarmaticus, inanis mente, miser, turbidus pœnis, matricida, rapidus, furiosus, Argivus, timidus, Pelopeius, demens, Agamemnonides.*

Orīgĕnēs, Theologus magni nominis, qui tempore Philippi I. Christiani Imper. fidem Evangelicam & scriptis, & viva voce non parum illustravit. Incidit tamen in aliquot errores ab Ecclesia Catholica damnatos, quos nonnulli suspicantur ab æmulis ejus libris fuisse inspersos.

Orīōn, est Sydus cœleste, cujus Epith. v. in Appellat. Est & Orion filius Neptuni ex Enyale, filia Minois, secundum Hesiodum. Alij fabulantur eum ex urina Jovis Neptuni & Mercurij genitum, &c. vid. supra Hyrers.

Orīthȳīă, Filia Erichtei Regis Atheniensis, quam Boreas raptam tulit in Thraciam, & ex ea genuit Cethum & Calaim, qui cum Argonautis Colchos navigaverunt, & Harpyas fugaverunt ex regno Phinei. *Pandionia, rapta, Attis, Emolpis, Eumolpæa, Erechthis.*

Ornĕūs, Unus ex Centauris, Ixionis & Nubis filius. Ovid. 12. metam.

Ornithygiæ, vide in Appellat.

Orŏētēs, Rex fuit Parthorum, qui Polycratem Samiorum regem victum suspendit. *Crudelis.*

Orŏntēs, Fluvius, qui dividit Syriam ab Antiochia. *Celer, Babylonius, Syrius, Eous, imbellis, mitis, longinquus, rapidus.* Est & nomen montis, inter quem & Orontem fluv. urbs Antiochia posita est.. Est & nomen viri Trojani.

Orpheūs, Thrax, Filius Oeagri, vel Apollinis, & Calliopes Musæ. Poëta vetus, & Citharœdus optimus, qui dulcedine cantus dicitur feras & saxa, & inferos movisse, & alia id genus incredenda. Quod ideo fictum est, quoniam agrestes & bellumo prope ritu degentes homines ad meliorem vitæ cultum redegisset. *Thracius, Threicius, vocalis, Rhodopeius, Apollineus, Ismarius, Geticus, Othrysius, Oeagrius, blandus, citharista, Biston, mellifluus, dulcisonus, melicus, sonorus, blandiloquus, dulcicanens, Pangæus, Riphæus, Bistonius, Thrax, canorus.* Orpheūs, & Orphēĭcus, a, um,

Orthŏcŏrȳbāntēs, Populi sunt Medis & Hyrcanis finitimi.

Ortȳgĭă, Insula in Ægæo mari, omnium Cycladum clarissima, Apollinis alumna, templo & mercatu nobilis. Delus insula prius vocabatur. *Brevis.*

Osa, Hetruriæ fluvius.

Osci, Italiæ populi.

Osīrīs, is, vel Idis, Jovis & Niobæ filius, Rex Argivorum primò. Deinde relicto fratri eo regno. profectus in Ægyptum, ubi regnavit, & Isim duxit uxorem. Tandem à Typhone fratre suo clam occisus fuit, & ab Iside diu quæsitus. Quæ inventum tandem corpus sepelivit in Insula, quæ dicitur Acatos. *Sanctus, frugifer, pius, Pharius, auricomus, cœlestis, lacer, corniger, nudus.*

Ossă, Mons Thessaliæ pinis plenus, ubi Centauri morabantur. Ossæūs, a, um.

Ostĭă, æ, Oppidum olim Latij, in ostijs Tyberinis sita. Ostĭensēs, Populi dicti sunt.

Othō, onis, fuit Imperator, qui Galbæ successit. Homo mundiciarum pænè muliebrium, vulso corpore, faciem quotidiè rasitare, & pane madido linire solitus, ne barbatus fieret. *Mollis, lascivus, sævus, famosus, turpis, Pathicus.*

Othrȳs, Thessaliæ mons, non procul ab Oeta Centaurorum olim sedes. *Nemorosus, nivalis, canus, piniger, Emathius, nivosus, Thessalicus, nubifer, gelidus, nubilus.*

Otūs, & Ephialtes, Filij Neptuni fuerunt, ex Iphimidea Aloë uxore, quo Poëtæ fabulantur, nono ætatis anno in novem jugerum altitudinm excrevisse, &c. vid. sup. Iphimidia.

Ovilabis, Urbs Austriæ, Lawbach/ Miásto w Rákuſkim Páńſtwie.

Oxūs, sive Oxo, Amnis in lacu Oxia.

Oxȳrrīnchūs, Civitas Ægypti, dicta ab Oxyrrincho pisce, qui ibi templum habuit. Nam Ægypti universi colebant duos pisces pro Dijs, Lepidorum & Orynchum. Item. duas aves, sc. Accipitrem & Ibim. It. tria terrestria, scil. Bovem, Canem & Felem. Quidam etiam coluerunt Crocodilum, & alij Ichneumonem, parvum animal, quod occidit Crocodilum. Strabo.

P

Pāchȳnūs, Promontorium Siciliæ.

Pācŏrūs, Rex Parthorum, occisus in Syria per Ventidium Romanum.

Pāctōlūs, Fluvius Lydiæ.

Pācūvĭūs, Brundusius, nobilis tragœdiarum scriptor, & nepos Ennei Poëtæ. Claruit Romæ temporibus Scipionis & Lælij.

Pădŭă, Venetorum urbs, à Padi vicinitate dicta, quæ & Patavium dicitur.

Pădūs, maximus Italiæ fluvius, vocatur etiam Eridanus: vulgo il Po.

Pădūsă, Fluvius, quem alio nomine Massanicum. Quidam Padi brachium esse dicunt. *Ulvipara, Phaëthontea, rauca.*

Pæān, vide in Appellativis.

Pæōn, Medicus præstantissimus. Unde Pæonis pro medicinalis accipitur.

Pæōnĭă, Regio est Macedoniæ, à Pæone ita dicta. Pæōnēs, populi dicti sunt.

Pæstūm, Oppidum Lucaniæ, ubi est mollissimus aër, unde & rosaria ibi bis florent. Hinc Pæstānūs, a, um.

Păgāsă, Thessaliæ urbs, alio nomine Demetrias. Păgăsēūs, a, um.

Pălæmōn, Athamantis & Inûs filius fuit, &c. vid. sup. Ino. Alius fuit Grammaticus Romæ, temporibus Quintiliani.

Pălæstīnă, Regio Syriæ, conjuncta Arabiæ. Eadem & Judæa dicitur. *Graminea, Olympiaca, liquida, nitida, uncta, pinguis, catenata, nuda, Ledæa, mollis, fortis, Herculea, Argiva, dura, Spartana, madida, agilis, decora, Amphionia.*

Pălămēdēs, Filius Nauplij, rex Eubœæ insulæ, occisus ab ipsis Græcis ad Trojam fraude Ulyssis. *Naupliades, miser.*

Pălāntēūm, vel potius Pallanteum, urbs in Palatino monte, à Pallante Evandri proavo.

Palantia, Oppidum Hispaniæ Tarraconensis.

Pălāntĭūm, Oppidum Arcadiæ, Evandri regis patria, de quo vid. sup. Evander.

Pălātīnă, æ, Urbis Romæ quarta fuit regio, circa Palatinum montem, unde & nomen accepit. Palatinus, a, um.

Palatium, vide in Appellativis.

Pălēs, Dea pastorum. *Fœcunda, rustica, pastorum domina, sacra, telluristris, grandæva, montana, placida.* Cujus festa primò Pălīlĭă, pl. num. deinde parilia dicebantur. *Fumosa, puerilia.*

Palici, Dicti sunt gemini fratres, Jovis filij & Thaliæ Nymphæ, sive (ut alii volunt) Ætnæ, quæ cum à Jove gravida facta esset, timore Junonis oravit, ut sibi terra dehisceret, quod & factū est, sed postea tempore partus instante, rursus aperta tellus, gemellos peperit, qui Palici dicti sunt & in Sicilia pro Dijs colebantur.

Pălĭnūrūs, Lucaniæ promontorium, haud longè ab oppido Helia, quæ postea Velia dicta, dictus à Palinuro gubernatore classis Æneæ ibi sepulto, qui per somnum in mari de nave ceciderat. *Iasides.*

Păllădĭūs, Nomen viri, qui de Agricultura 12. libros scripsit.

Păllāntĭă, Oppidum citerioris Hispaniæ.

Păllăs, ădis, Filia Jovis, sine matre, quæ ex cerebro Jovis dicitur nata. Et dicitur esse virgo, & artium & armorum Dea. Inventrix olei, & lanificij, unde olea dicitur Palladis arbor. Vocatur etiam Minerva, & Tritonia. *Docta, sæva, Sais, armisona, Tritonia, bellipotens, bellipræses, intacta, bellica, Tritonis, bellatrix, torva, severa, innuba, Ægisona, innupta, aspera, corusca, armata, doctifica, prudens, animosa, bellicosa, filia Jovis, fera, furens, casta, doctiloqua, Ausonia, amœna, armigera, belligera, angvitenens, Dædalia, Dædala, prædocta, Scyrias, litorea, ferox, Itonia, glaucopis, provida, Halea.* Plura Epith. v. Minerva. Păllădĭūs, a, um. Item, Păllās, antis, Evandri filius, qui Æneæ suppetias missus adversus Turnum, ab eo occisus est. *Niveus.*

Păllēnē, ēs, Oppidum in finibus Macedoniæ. Item, Vicus Atticæ regionis.

Pălmæră, Magna urbs Assyriorum, inter imperia Romanorum & Tartarorum sita, & à Salomone condita.

Pamisus, Thessaliæ fluvius, unus de quinque principalibus. Est & alter in Thracia, ex Hemo profluens.

Pămphăgī, Æthiopiæ populi, quibuslibet rebus vescentes.

Pămphĭlūs, Neoclidis filius, Platonis auditor, quem testatur Plato in Phædone, inter eos qui in acie ceciderant, decem dies jacuisse; triduoque post, quàm inde sublatus fuerat, impositum rogo revixisse, ac mira quædam tempore mortis visa narrasse.

Pămphylĭă, Regio in minori Asia, ab ortu Ciliciam, & partem Cappadociæ: ab occasu Lyciam habens: à Septentrione Galatiam: à Meridie mare, quod ab ea Pamphilium appellatur.

Păn, Rusticus, pastorum Deus, cornutus & capri-

capri̊nis pedibus. *Custos ovium, Tegeæus, Lycæus, hirtuosus, rusticus, Deus pecoris, velox, montanus, protervus, Arcadius, potens nemorum, Mænalides, tellurister, semifer, capripes, montivagus, Arcas, cicuticen, pavidus, montanicola, rurester, cornua longus, rubens, ruricola, bicornis, Arcadius, solivagus, sylvivagus, arvivagus, corniger, lupercus, agrestis, semicaper, querulus.*

Pănætōlĭum, Mons est Ætoliæ altissimus, ita dictus, quasi totam occupet Ætoliam. Plin. l. 4. cap. 2. Pănætōlĭcus, a, um.

Pancens mons, Thraciæ promontorium.

Pānchāīa, Regio Arabiæ, scil. Sabæa, ubi thus nascitur. *Pinguis, dives.* Unde Pānchæŭs, a, um, id est, Sabæus.

Pāndānă, Porta Romæ, quæ antea Saturnia: ita dicta à verbo Pando, quod semper pateret ad res, quæ in urbem ferebantur, excipiendas.

Pāndīōn, Rex Athenarum, pater Prognes & Philomelæ.

Pāndōră, æ, Mulier formosissima, & gratiosissima, cui singuli Dij sua dona dederunt, scil. Pallas sapientiam: Venus decorem: Apollo musicam: Mercurius eloquentiam. Unde dicitur Pandora, quasi omnium donum, vel ab omnibus donata. Hanc (ut ait Hesiodus) Jupiter in terram misit, ut homines deciperet. Hesiod. in Theogon.

Pāndōræ, Populi sunt in convallibus Indiæ, qui 200. annos vivunt, in juventa capillos candidos, in senectute nigros habent. Plin. l. 7. c. 2.

Pāndōsĭă, civit. in Epiro, non procul ab Acheronte amne. Alia in Lucania, Italiæ regione, quæ & ipsa Acheronte quodam fluvio irrigatur.

Pāneŭs, Fons est sub Libano monte, in quem si quæ natantia projiciantur, in lacu, cui Phiala nomen est, cuncta reperiuntur.

Pāngæŭs, Promontorium est Thraciæ, Bessis conterminum, & Macedoniæ conjunctum: ad cujus radices Nestus amnis defluit. Et in singul. g. masc. In plur. g. neut.

Pānnōnĭă, Regio duplex est: Superior Pannonia est, quæ nunc Austria: Inferior autem dicitur Hungaria. Pānnŏnĭī, Die Ungern/ Węgrzy. Hi tribus fluviis, Dravo, Savo, & Istro vallantur. Pānnŏnĭcŭs, a, um.

Pānŏmphæŭs, Jovis Epitheton.

Pānŏpē, es, sive Pānŏpēă, æ, Nympha marina, Nerei & Doridis, filia.

Pānōrmŭs, Latinè Statio: Quo nomine dicta est Sicil. insignis civitas, propter multitudinem navium, quæ undiq; illuc conveniunt. Dicitur & Panormum. Hinc Pānōrmītă, & Pānōrmītānŭs, a, um, qui ex Panormo est.

Pāntăgĭās, Fluvius, qui cùm plenus incederet, totam Siciliam sonitu implebat: post raptum autem Proserpinæ, cum Cereri filiam quærenti obstreperet, tacere jussus, paruit Numinis voluntati. Servius.

Pantheon, Templum Romæ, à M. Agrippa conditum Jovi ultori, & vocatur lat. omnium Deorum.

Pānthŏŭs, & per contractionem Panthūs, Filius Otrei, fratris Hecubæ. Vocativ. facit Panthu, more Græcorum. Hinc patronym. Pānthŏĭdēs.

Panticapes, Fluv. est Scythiæ quintus ab Istro.

Paphages, Rex Ambratiæ. Is, quùm obviam factus esset leænæ catulis suis stipatæ, ab eadem occisus est.

Paphlagonia, Regio Asiæ minoris.

Pāphŭs Urbs in Insula Cypro, Veneri sacra, unde Venus dicitur Paphia. *Florifera, Cypria, celsa.*

Papia, Pavey/ Pawia Miásto w Lombárdiey/ Civitas Insubrum.

Pāppŭs, Philosophus Alexandrinus, qui scripsit de situ orbis, de fluvijs Africæ, & commentarios in Ptolomæum.

Pārcæ, arum, tres Deæ fatales, scil. Clotho, Lachesis, Atropos, quæ quicquid homini addixerunt, id fieri necessarium esse, fabulantur Poetæ. *Concordes, iniquæ, veraces, veteres, nentes, duræ, nigræ, immites, celeres, nocentes, inimicæ, sævæ, lanificæ, tetricæ, veridicæ, avidæ, malignæ, crudeles, invidæ, severæ, impiæ, feræ, immotæ, tenaces, inamatæ, Stygiæ, rapaces, tristes, feroces, Mœræ.*

Părentĭum, Urbs Istriæ.

Paretunium, Urbs & grandis Portus in Ægypto. Paretonius, a, um.

Părĭs, Filius Priami regis Trojæ, ex Hecuba uxore, quæ cum esset gravida, somniavit quod pareret facē, quæ Trojam cōbureret. Quare territus Rex, jussit ut puer mox, ut natus esset, occideretur. Hecuba verò materna pietate mota, curavit illum clàm educari apud pastorem. Et cùm adolevisset, Juno, Pallas, & Venus de pulchritudine contendentes, propter aureum pomum, in quo scriptum erat: Detur pulchriori, à Jove ad

Pari-

Paridem arbitrum missæ sunt. Cui cum Juno regnum, Pallas sapientiam, Venus voluptatem & pulcherrimam mulierem promisisset, ipse pro Venere sententiam tulit, postea à patre agnitus, in gratiam susceptus, Spartam navigans, Helenam uxorem Menelai regis rapuit, ob quod ortum est bellum Trojanum. Tandem Achillem dolosè occidit. *Dardanius, Phrygius, famosus, perfidus, Alexander, Trojanus, Priamides, Idæus, Phryx, adulter, lascivus, Priameius, Troicus, judex Dearum, temerarius, potens, fatalis, Iliacus, roseus, procax, Dardanus, incestus, semivir, pulcer, formosus.*

Părĭsĭī, Die Pariser in Franckreich/ Páryzánie we Fráncyiey.

Pārmă, Civ. Galliæ Cisalpinæ á Fluvio Parma dicta. *Martia, armigera.* Parmensis dicitur Incola.

Parnassus, mons in Phocide, Apollini & Baccho sacer. *Arduus, biceps, bicornis, bivertex, nivalis, bifidus, bicollis, Gorgoneus, altus.* Parnassus, a, um, adjectivum.

Pārnŭs, nauta fuisse fertur pauperculus, qui ob amissam naviculam, cum obvijs quibusq; litigabat. Hinc Proverb. Disceptare ob Parni scaphulam, id est, ob res minutulas multum movere litium & querelarum.

Părŏs, Insula est una Cycladum, ubi candidissimum habetur marmor, quod Parium dicitur. *Marmorea, candens, rigida, Delphica, nivea.*

Pārrhăsĭă, Regio in Pelopponneso, alio nomine Arcadia. Unde Pārrhăsĭă, a, um. Pārrhăsĭs, patronym. fœmininum.

Pārrhăsĭŭs, pictor, vide Zeusis.

Pārthĕnŏpē, ēs, Una Syrenum, quæ præ dolore, quòd prætereuntem Ulyssem cum socijs in scopulos cantu pellicere non potuissent, in mare se præcipitaverunt. *Eubois, decora, inclyta, egregia, alta, insidiosa.* Pārthĕnŏpæŭs, & Pārthĕnŏpēĭŭs, a, um.

Pārthĕnŏpēŭs, filius fuit Meleagri & Atalantæ rex Arcadiæ, qui penè puer profectus est ad bellum Thebanum, & occisus est. *Arcas, Erymanthius, Tegeæus, audax.*

Pārthĭă, Regio Assyriæ, à quo Parthi, populi, qui sagittis adeò claruerunt, ut fugientes á tergo jacularentur, aversiq; sequentes hostes læderent perinde ac adversi. *Leves, pugnaces, animosi, feroces, pileati, refugi, fugaces, Martij, truces, volucres, potentes, celeres, fluxi, sagittiferi, immanes.* Pārthĭcŭs, a, um.

Pārthīnī, Populi sunt Macedoniæ.

Pāsĭphăē, ēs, Filia Jovis & uxor Minois regis Cretensis, quæ turpi amore Tauri arsisse, & inclusa ligneæ vaccæ cum Tauro coisse, & ex illo concepisse monstrum Taurino capite, quod Minotaurus dicebatur. Servius ait, ipsam coisse cum scriba regio, qui taurus nominabatur. *Asinaria, filia solis, Minoa, mōstrifera, Cnossia, dira, adultera.*

Pāsĭthĕă, Una ex tribus Gratijs, alio nomine Euphrosyne.

Pāsĭthŏē, ēs, Nympha marina, Nerei & Doridis filia.

Patavia, Oppidum est Germaniæ, Passaw/ Miásto Niemieckie.

Pătăvĭŭm, Urbs Venetiæ, alio nomine Padua, ab Antenore condita. *Antenoreum, latum.* Extat hodie in eadem urbe Antenoris sepulchrum. Pătăvīnŭs, a, um.

Pāthmŏs, Insula parva in Ægæo mari, una Sporadum, in qua D. Johannes Evang. exulans Apocalypsim scripsit.

Patræ, arum, Urbs Achaiæ. Unde Pātrĭānŭs, a, um. In hac urbe D. Andreas Apost. passus fuit.

Pāttăgĭă, Fluvius Siciliæ.

Patŭlcĭŭs, dictus est Janus, quòd tempore belli portæ templi ejus paterent.

Paŭsănĭās, Dux Lacedæmonius in bello contra Xerxem proditionis damnatus. Alius nobilis adolescens in Macedonia, qui Philippum regem, patrem Alexandri occidit, eò quod justitiam sibi sæpe rogatus exercere noluisset.

Pax Julia, Lusitaniæ urbs.

Pēgasă, Oppidum est Cariæ.

Pēgăsæ, arum, Oppidum Thessaliæ, quod postea Demetrias dictum est, propter quod navis longa Argonautarum Pegasæa nuncupatur.

Pēgăsĭdēs, Musæ dicuntur, à fonte Heliconis illis dicato, quē Pegasus pede suo fecisse fertur.

Pēgăsŭs, Equus alatus, Neptuni & Medusæ filius, (ut alij dicunt) ex cruore occisæ Medusæ natus, qui in Heliconem volans, & pede terram feriens fontem fecit, Musis sacrum, nomine Hippomenem. Deinde cum in Pirenem fontem dulcem caput inclinaret, Bellerophon ipsum ascendit, & in cœlum volare volens, tandem decidit. Pegasus autem in cœlum perveniens, inter sydera positus est. *Ales, volatus, aërius, Medusæus, Gorgoneus, præceps, volans, cornipes, volucer, celer, aliger,*

*aliger, fugax, Bellerophontæus.* Pēgāsēūs, & Pēgāsēĭūs,a,um.

Pĕlāgŏnĭa, Pars Macedoniæ ſeptentrionalis, Triballis proxima.

Pĕlāſgĭā,Olim dicta Theſſalia.Dicta Pelaſgia à Pelaſgis populis vetuſtiſſimis, qui ab Arcadibus originem traxerunt. Strab. lib. 5. Plin. lib. 4. cap. 4.

Pĕlāſgĭs, Regio Achaiæ, Arcadia quoque dicta. Pĕlāſgūs,a,um.

Pēlēūs, Æaci & Æginæ filius,qui ex Tethide genuit Achillem, qui Pelides dicitur. *Æmonius, Neptunius, Phthius.*

Pĕlĭās,adis, filius Neptuni,rex Theſſaliæ,patruus Jaſonis. Etiam Pelias eſt patronymicum, & quaſi adjectivè ponitur.

Pelides,v.Peleus.

Pĕlīgnī, populi Italiæ in Sabinis, ex quibus natus erat Ovid.

Pēlĭōn,Mons Theſſaliæ ſylvoſus. *Altus, umbroſus, gelidus, Theſſalicus, frondifer, Æmonius, lapidoſus.*

Pĕlŏpēā,Thyeſtis filia, quæ à patre gravida facta, inſigni forma infantulum peperit: quem recenter natum, ne turpitudo ſua palam fieret, feris devorandum in ſylvis reliquit.

Pĕlŏpŏnnēſūs, nobiliſſima eſt totius Europæ peninſula,Iſthmo anguſtiſſimo Græciæ annexa, inter duo maria Ægæum & Jonium,Platani folio ſimilis. Olim Apia & Pelaſgia appellata. Poſtremò Peloponneſus dicta eſt, à Pelope Tantali filio.

Pĕlŏps, lopis, filius fuit Tantali regis Phrygum & Taygetæ, quem pater coxit,& bis comedendum appoſuit. Sola tamen Ceres humerum reliquis abſtinentibus comedit. Vitæ demum reſtitutus Pelops, humerum eburneum recepit, deinde cum Oenomao rege Achaiæ certavit,& vicit.v. ſup.Hippodamia. *Tantalides, truncatus, Dardanus, ſævus, perjurus, Phrygius, Lacenus.*

Pĕlōrūs, Das Vorgebirg Siciliæ gegen Italien gelegen/ Gorá przy morzu w Sicilicy ku Włochom. Promontorium dictum à Peloro gubernatore navis Annibalis ibidem ſepulto. *Piſcoſus, anguſtus, Siculus, Auſonius, celſus, Sicanius, tumidus, altus.*

Pelta, vide in Appellativis.

Pēltæ, arum, opp. Phrygiæ, à quo vicinus campus Peltinus appellatus.

Pēlūſĭūm, Unum ex ſeptem oſtijs Nili, Arabiam ſeparans ab Ægypto. *Paludoſum.* Pēlūsĭūs, & Pēlūsĭăcūs, a, um. Peluſiotæ, incolæ dicti ſunt.

Pĕnātēs, ium, tibus,plur. num. tantum, dicti ſunt dij domeſtici, Haußgötter / Domowi bożkowie. quod penes nos nati ſint, vel quod non longè abſint ab hac vita, ſive quod penitus inſident. *Nitidi, patrij, caſti.*

Pēnĕlŏpē, filia fuit Icarij, caſtitatis adeò interruptæ, ut abſente 20. annos marito Ulyſſe nullis procorum blanditijs, nullis pollicitationibus ad violandam,quam marito promiſerat fidem,potuerit induci. *Difficilis procis, candida, Icaris, pudica, caſta, Icariotis, pia, fidelis, Argolica.* Pēnĕlŏpæūs,a,um.

Pēnēūs,fluv.Theſſaliæ,inter Oſſam & Olympum montes. In ejus ripa Poëtæ fabulantur Daphnem in Laurum fuiſſe converſam, quæ propterea vocatur Peneia.Fluit ex Pindo monte.Ovid.l.1.metam. *Stagnans, Theſſalus, canorus, amœnus.* Pēnēĭūs,a,um.

Pēntăpŏlĭs, Regio Africæ, quæ & Cyrenaica dicitur, habens quinque civitates, inter quas principalis eſt Cyrene.

Pēnthēsĭlēā, Regina fuit Amazonum, ab Achille occiſa in bello Trojano. *Furens, Martia, ſangvinolenta, fera, furibunda, mœſtis, bellatrix.*

Pēnthēūs, rex Thebanus, filius Echionis & Agaves. Qui cum ſacra Bacchi contemneret, à matre ac ſorore, cæteriſque fœminis bacchantibus laceratus fuit. *Echionides, exlex, ſuperbus.* Pēnthēūs,a,um.

Pĕrcŏtē, vel Percope,es, urbs Troadis.

Pĕrgămă, orum, Arcium Trojanarum nomen. *Alta, Neptunia, Teucria, Rhœteia, Dardana, Phœbæa, ardua, Troica.* Pĕrgămēūs, a, um.

Pergamum, ſive Pergamus, Clariſſima urbs Aſiæ, vel Troadis, quam Silenus fluv. intermeat. Hæc eadem urbs Troja vocatur, dicitur etiam Pergama in numero plurali.

Pĕrĭāndēr, Cypſeli filius, unus ex ſeptem ſapientibus Græciæ, & Corinthiorum rex: qui aliquando interrogatus, quare, quùm ſapiens eſſet,in tyrannide perſeveraret? Quia(inquit) & ſponte, & invitum cedere, eſt periculoſum.

Pĕrĭbœă, Eurymedontis gigantis filia fuit, ex qua Neptunus Nausithoum suscepit, Alcinoi patrem. Hom. 7. Odyss.

Pĕrĭclēs, Atheniensis viri clarissimi nomen, qui annos 40. in administratione Reipubl. principatum tenuit. *Græcus, Argolicus.*

Pĕrĭllŭs, Atheniensis faber, ingenio præstans qui Phalaridi, tyranno Agrigentino, taurum ex ære fabricavit, in quo reus clauderetur, ac subjecto igne mugitum bovis ederet: cujus muneris nomine, cum amplissimum à Tyranno, qui novis semper tormentis excogitatis delectabatur, speraret munus; inclusus tauro, suppositisq; ignibus, primus suæ artis experimentum præbuit. Ovid. 1. de Arte. Plin. lib. 34. c. 8. *Tauri aheni fabricator, violentus, opifex tauri, infelix, sævus.*

Pĕrĭnthŭs, Clara urbs Thraciæ in Propontide, aliàs dicta Heraclea. In qua fuit Amphitheatrum, quod inter septem Spectacula orbis computatur. Nam fuit ex uno marmore factum. Perinthius, a, um.

Pĕrĭpătētĭcī, Philosophi quidam Athenis fuerunt, è Platonis schola profecti, quorum princeps fuit Aristoteles: ita dicti, quod inambulantes docerent.

Permessus, sive Permēsis, idis, vel idos, fluv. Bœotiæ ex Helicone monte fluens. Phœbo & Musis sacer.

Pĕrsēĭs, idis, Nympha Oceani & Tethyos filia.

Pĕrsĕphŏnē, es, vel melius Persephones dicitur Proserpina filia Jovis & Cereris, quam Pluto rapuit, & uxorem duxit, unde dicitur inferorum regina. *Severa, acerba, regina Erebi, mala, turbida, sedula, callida, dura.*

Pĕrsēs, rex Macedonum, qui ab Æmilio victus, & in acie captus, ductus est in triumphum Romam cum liberis; perijtque in carcere, animi mœrore confectus, vel (ut alij tradunt) vigilijs maceratus.

Pĕrsĕŭs, ei, & Persĕs, is, vel si, Jovis filius fuisse fertur, ex Danaë, Acrisij Argivorum regis filia, quam Jupiter commutatus in speciem aurei imbris, vitiavit. Ex quo concubitu natus est Perseus, qui postea avum imprudens interfecit. Hic Andromedam saxo alligatam & à ceto devorandam liberavit, ac uxorem duxit, multosque hostes ostenso capite Medusæ convertit in saxa. Tandem Argos reversus Acrisium regem patruum suum (à quo cum matre infans fuerat expositus) occidit, & pro eo regnavit. Vide Danaë & Medusa. *Jove natus, Inachiades, Abantiades, Danaeius, Acrisioniades, aurigena, aureus, celer, Daphneius, aërius, Inachius, alatus, Stenobeius, ferox, Abantius, natus Danaes, Danaea propago, victor Medusæ, Acrisionæus, pennipes, pennifer.* Perseus, a, um.

Pĕrsĭs, idis, seu Persea, æ, regio orientalis, à Perse, seu Perseo rege sic dicta. *Gemmifera, pharetrata, barbara, Danaeia, Eoa, dives.* Persæ populi dicti sunt. *Infidi, vaniloqui, Achæmenij, Arsacidæ.*

Pĕrūsĭă, Hetruriæ civit. ab Achæis condita. Perusinus, a, um.

Pĕssĭnūs, untis, Emporium Phrygiæ, cujus fertur templum maximum (ut Strabo) magnæ venerationi Matris deûm, quam Andigistan vocant.

Petilia, Magnæ Græciæ urbs est, à Philoctete condita.

Pĕtră, urbs Nabathæorum in Arabia, montibus & desertis circumdata & inaccessa. Hinc dicta Petræa, pars Arabiæ.

Peūcē, insula Borealis in Istro. Item, Peūcis, Ostium Istri.

Phæăcēs, populi fuerunt Corcyræ: unde Corcyra Phæacia dicta, quæ est Insula in ostio maris Adriatici.

Phæăcūm, civit. est in planitie Phæaciæ insulæ, quæ ab utraque parte duos editissimos vertices habet, in quibus adhuc sunt arces. Phæacus, a, um.

Phædōn, Atheniensis, in convivio à 30. Atheniensium tyrannis necatus fuit, cujus filiæ virgines, quum adversus quorundam vim pudicitiam alioqui illibatam servare non possent, invicem se complexæ, in puteum desilientes, necem sibi consciverunt.

Phăĕthōn, thontis, filius Solis & Clymenes qui multis precibus à patre impetravit, ut currum Solis, qui quatuor equis trahitur, uno illo die regeret, sed tanti operis impar, equis eum non audientibus, sed extra viam currentibus mundus ardore solis incensus est. Quare Jupiter etiam cœlo timens, fulmine ipsum dejecit in Padum, ibique submersus est. *Ambustus, Sole satus, magnanimus, proles Clymeneia, infelix, Hyperionius, pronus, Enceaustus, audax, devius, rutilus, errans*

*vans,ſtolidus,temerarius,Clymeneius,puer Clymenes, combuſtus,flammatus.*Phāĕthŏntĭădēs, fuerunt ſorores Phaethontis, de quibus vide,Heliades. *Clymeneides, Virides,populeæ,frondoſæ, miſeræ,nobiles,longæ.*

Phaëtuſa, filia Solis, vide ſupra Heliades.

Phago, ein Fraaß/ ſärtoſ. Incredibilis edacitatis homo fuit, quem Fl. Vopiſcus in Aurel. tradit, menſæ imperatoris adhibitum aprum integrum, centum panes, vervecem, & porcellum uno die ediſſe, bibiſſeque vini orcam.

Phălāntŭs, Lacedæmonius fuit, quo auctore & principe, Spartani Tarentum condiderunt. *Tanagrius, Ledæus, clarus, Lacon.*

Phălārĭs, Tyrannus Siciliæ crudeliſſimus, in Agrigento urbe de quo ſup. Perillus. *Siculus, trux,crudelis,ferox.*

Phălērnŭs, Mons Campaniæ prope Puteolos, ubi naſcitur multum & optimum vinum, quod phalernum dicitur. *Uber,Latius,Vetus.*

Phălīſcī, Populi Hetruriæ. *Pomiferi, Junonicolæ.* Quorum opp. Phalerij vocabatur. Sunt qui arbitrantur Phaliſcos eſſe, qui eam Hetruriæ partem inhabitant, ubi ſitum eſt opp. quod hodie montem Fiaſconem vocant, quum potius montem Phaliſcum dicere debeamus.

Phănæŭs, Mons eſt in Chio, ferax optimi vini. *Antiquus.*

Phāōn, Fuit pulcherrimus hominum, quem inter lactucas Venus occultavit. *Conſpicuus, marmoreus, formoſus, durus.*

Phărăō, onis, antiquus rex Ægypti, à cujus nomine omnes reges Ægypti uſque ad tempora Salomonis dicti, Pharao ſignificat regem, teſte Joſepho. *Ægyptius, demerſus, ſuperbus, Pharius, ſævus.*

Phărŏs, vel Phărŭs, parva inſula Ægypti contra oſtia Nili & prope Alexandriam urbem. *Clara, palmifera, excelſa, nocturna, Ptolemæa, nuda.* Phărĭŭs, & Phărĭătĭcŭs, a, um.

Pharſalos, ſeu Pharſalum opp. Theſſ. in ripa Enipei fluminis ſitum. Phārsālĭă, Regio Theſſaliæ. Phārsālĭcŭs, a, um. Hinc campi Pharſalici, in quibus duorum maximorum bellorum civilium procellæ detonuerunt: primùm inter Cæſarem & Pompejum: alterum inter Auguſtum & percuſſores Cæſaris, Brutum & Caſſium.

Phăsēlĭs, Pamphiliæ urbs in monte ſita, piratarum olim perfugium.

Phāsĭs, is, vel idis, Celebratiſſimus Colchorum fluv. *Ponticus, niVoſus, limoſus, ferus, horridus, gelidus, Colchus, rapidus, magnus, Scythicus, cœnoſus, barbarus, aſper, altus.* Ab hoc fluvio phaſiani nomen ſumpſerunt, quod ibi maximus eorum proventus feratur. Phāsĭăcŭs, a, um, adject. Phāsĭās, adis, patronym. fœmininum.

Phēmŏnŏē, es, Sybillæ nomen, quæ prima Apollinis Delphici Vates dicitur fuiſſe, & carmen Heroicum inveniſſe. Sunt qui Phœbi filiam dicant fuiſſe.

Phĕnĕŭs, Lacus Arcad. cujus aqua nocturno tempore pernitioſa, interdiu ſalutaris eſt. Ov. 15. metam.

Phēræ, arum, civit. Theſſaliæ, alia Laconiæ, alia Bœotiæ.

Phĕrĕcȳdēs, Philoſophus & Poëta tragicus, peculiari morbo conſumptus. *Tragœdus.*

Phĭlă, urbs Macedoniæ. Eſt & maris Gallici Inſula.

Phĭlădēlphĭă, Civit. in Myſijs. In hac fuit una ex ſeptem Eccleſijs in Apocalypſi commemoratis.

Phĭlēŭm, vulgò Gröningen / Groningá, oppid. German. ſeptentrionalis.

Phĭlētās, Poëta floruit ætate Philippi & Alexandri Macedonum. Præceptor fuit Ptolomæi Philadelphi. Fuiſſe fertur corpore adeo tenui, ut neceſse fuerit plantis ejus plumbum adhibere, ne ventorum flatu raperetur. *Cous, Samius.*

Phĭlĭppī, urbs Theſſaliæ, quæ Dathos antea dicebatur: quam Philippus Macedonum rex inſtauravit, & à nomine ſuo Philippos nominavit. Phĭlĭppĭcŭs, a, um, & Phĭlĭppēnsĭs, e.

Phĭlĭstĭōn, Poëta comicus, Socratis ætate floruit, nimio riſu mortuus fertur. Suid.

Phĭlŏctētēs, hujus tes, vel tæ, Pæantis filius, & comes Herculis, quem ſepelivit, & ſagittas illius habuit. Cumq; iret ad bellum Trojanum, una ſagittarum illarum in pede vulneratus, in Lemno manſit. Tandem in Calabria urbem Petuliam condidit. *Pœante ſatus, Laërtiades, Pœantius.*

Philomela, vel Phĭlŏmēnă, filia Pandionis regis Athen. quam Theſeus rex Thraciæ violavit, & linguam ei abſcidit, & mutata fuit in avem ſui nominis. v. Progne. *Daulias, Pandione*

 *nata,*

*nata, Getica, Ædonis, Attica, Ismaria.* Plura Epit. v. in appellat. Philomela.

Philyra, Nympha ex qua Saturnus Chironem genuit, qui Chiron Philyrides appellatur à nomine matris.

Phineus, rex Arcadiæ, qui cum filios suos impulsu secundæ uxoris suæ cæcasset, ira divina etiam cæcatus fuit, & Harpiæ aves rapacissimæ cibos ejus aut rapuerunt, aut fœdaverunt. Sed postea Zethus, & Chalais à Phineo humaniter tractati fugaverunt illas, v. Strophades. *Cretus Agenore, fatidicus.* Phineus & Phineius, a, um.

Phison, Der Fluß Ganges in Indien / Rzeká w Indiey.

Phlegethon, thontis, fluv. inferorum semper ardens. *Furens, ustus, tartareus, sævus, ardens, fumidus, apertus, sonorus, inamœnus, igneus, violentus, ater, avarus, Stygius, niger, infernus, flammeus, Tænarius.*

Phlegon, Unus æquorum Solis.

Phlegra, æ, vel Phlegre, es, urbs Macedoniæ. *Tumida, vetus.* Phlegræi campi. Locus est in Thessalia, ubi Jupiter cum Gigantibus bellavit. Alij sunt campi Phlegræi in Campania, ubi Hercules cum Gigantibus bellasse dicitur.

Phocis, idis, parva regio Græciæ, inter Atticam & Bœotiam. *Trifida, sonora, larga, obliqua, humida, parva, Aonia.* in qua Delphi oppid. fuit. Item fons Castalius, Cephisus amnis, Mons Parnassus, & Apollinis templum. Phocenses, incolæ dicuntur.

Phocus, filius Æaci. Ovid. l. 7. metam. *Æacides, Nereius.*

Phœbas, adis, Phœbi sacerdos. scil. mulier vaticinans. *Effrena.*

Phœbe, es, Phœbi soror, hoc est, Diana, sive Luna, Der Mon / Księżyc. *Aurea, Latonia, jaculatrix, lucida, gelida, nemoralis, clara, candida, nocturna, innuba, menstrua, pallida, vaga, argentea, pulcra, velox, humida, multivaga, Titania, roscida.*

Phœbus, id est, Apollo, filius Jovis & Latonæ, & significat Latine purus & splendidus, unde ponitur pro Sole. vid. supra Apollo. *Aureus, candens, roseus, fatidicus, calidus, tener, augur, insignis, canorus, laurifer, saluber, terrificus, doctus, lauriger, fatidicus, multifidus, Parnassæus, coruscãs, potens numeris, auricomus, sagittarius, flammilucus, palatinus, ephebus, candidus, Actiacus, Lycius, rutilans, sagittifer, salutifer, sonorus, sublimis, purus, crinitus, velox, calescens, intonsus, nitens, nitidus, igneus, vaniloquus, rabidosus, lucifluus, calens, clarus, rubicundus, fervidus, ignifluus, ignivomens, roscidus, vagans, lucidus, flammiger, rapidus, Delphicus, comatus, ardens, Clarius, Mitra, vagus, genialis, coruscus, comosus, Titanius, decorus, Actius.* Phœbeus, a, um.

Phœmon, onis, Lacus Arcadiæ.

Phœmone, es, filia Phœbi, quæ prima carmen Heroicum cecinit. *Arcana, vaga.*

Phœnix, Avem unam in toto orbe habet Arabia, vivit annos 660. *Reparabilis, vivax, nobilis, Pharius, longævus, unicus, avis solis, Gangeticus, Assyrius, soligena, Titanius, vividus, alumnus Phœbi, æternus, flagrans.* Item Phœnix, quidam rex Phœniciæ à quo Phœnicia, vel Phœnice, es, regio majoris Asiæ, & pars Syriæ propinqua Judeæ, & valde fertilis frugum. Phœnices, Populi ita dicti, Phœnissa, æ, mulier ex Phœnicia. Phœniceus, v. in appellat. Item, Phœnix, Thessaliæ fluv. in Asopum influens. Item, Pædagogus & magister Achillis.

Pholoe, es, Mons est Thessaliæ, in quo habitant Centauri. *Opaca, nivosa.*

Pholus, unus ex centauris fuit.

Phorcyon, vel Phorcys, idis, Rex Corsicæ vel Sardiniæ insularum, & pater Medusæ, quæ ab eo dicitur, Phorcinis, idos, Phorcys autem in mari submersus, marinus deus habitus est.

Phoroneus, Rex Argivorum, filius Inachi fluvij, qui initio dispersos populos in urbem coegit. Phoronis, idis, patronym. fœmininum, quod Poetæ usurparunt pro Iside Inachi filia, & Phoronei sorore. Ovid. 1. metamor. Phoronæus, a, um.

Phrygia, Regio minoris Asiæ, habens ab Oriente Cappadociam, à meridie Lycaoniam, ab Occidente Troadem, à Septentrione Galatiam, quæ tamen pars ejus est. Et propter vicinitatem pro Troade ponitur, unde Troes, vel Trojani dicuntur Phryges. *Primigenij, semiviri.* In nomin. sing. Phryx, phrygis. Phrygiones, qui acu pingunt, vel qui vestes auro intexunt, Phryges enim primi invenêre talem texturam. Phrygianus, a, um, quod Phrygionum opera textum est, ut: Phrygianæ vestes, hoc est, acu pictæ.

Phryxus, Filius Athamantis regis Thebarum ex Ne-

ex Nephele uxore priore. *Nubigena, æquoreus, profugus, Æolius, portitor Helles.* Phrȳxēŭs, a, um.

Phȳllĭs, ĭdĭs, Filia fuit Lycurgi Regis Thracum, quæ ægrè ferens, se relictam & spretam à Demophoonte, filio Thesei, quem unicè deperibat, & ab expeditione Trojana redeuntem hospitio susceperat, vitam laqueo præfocavit, in amygdalum postea conversa. *Rhodopeia, Threicia, Sithonis, misella, frondosa, impatiens, misera, dives.*

Phyllus, li, vel ūntis, Urbs Thessaliæ.

Pīcēnŭm, est regio Italiæ, quæ nunc appellatur Marchia Anconitana, ab Ancone civitate. Picentes, sive Piceni, populi dicuntur. Picenus, a, um, adjectiv.

Pīcēntīnī, Populi sunt ad mare Tyrrhenum, Lucanis proximi.

Pīcŭs, filius Saturni, primus rex Laurentum. Circe autem amore illius capta, sed spreta, ipsum carminibus suis mutavit in avem sui nominis. Ovid. 13. metamorph.

Pīĕrĭă, Regio in finibus Macedoniæ. Est item urbs Syriæ Antiochenæ celeberrima. Pīĕrēs, populi Macedoniæ dicti sunt. Pīĕrĭŭs, a, um.

Pīĕrŭs, Mons Thessaliæ, post Pheras, atq; in Macedoniam usq; protensus.

Pīĕrĭdēs, dicuntur Musæ, vel à Piero monte Thessaliæ, in quo natæ fuerant, vel à novem filiabus Pieri, quas canendo vicerunt. Ovid. 5. met.

Pīlūmnŭs, Qui pinsendi frumenti usum invenit, Jovis (ut putant) filius, & Dauni pater. Serv. in lib. 9. Æneid. Pilumnus (inquit) & Picumnus fratres fuerunt, Dij. Horum Picumnus stercorandorum invenit usum agrorum: unde & Sterquilinius dictus est: Pilumnus verò pinsendi frumenti: unde à pastoribus colitur, & ab ipso pilum dictum est.

Pīmplă, Thraciæ mons, Musis sacer. *Virens, Pieria.* Pīmplæŭs, a, um, adject. Pīmplæĭdēs, sive Pīmplææ, Musæ dictæ sunt.

Pinarus, Fluvius Siciliæ, in sinum Issicum influens.

Pīndărŭs, Thebanus Poëta Lyricorum princeps, cujus domui, vel posteris pepercit rex Alexander quùm Thebas everteret. *Thebanus, Athribagus.*

Pīndŭs, mons in finib. Thessal. *Celsus, Thrax, nivalis, pinnifer, gelidus, nubifer, Perrhebus.* Pindus est & fluvius & oppidum.

Pīōn, onis, Mons est Ioniæ.

Pīræcŭs, Portus est Athenarum, quadringentarum capax navium, muro 2000. passuum urbi conjunctus.

Pīrēnē, ēs, Fons ad radicem Acrocorinthi, non copiosas quidem, sed tamen perspicuas, potuque svavissimas habens aquas. Strab. l. 8.

Pīrĭthŏŭs, filius Ixionis, Rex Lapytharum, cum Theseo amico suo descendit ad inferos, ut Proserpinam raperet, sed à Cerbero devoratus fuit. Theseus autem captus. *Ixionides, Ixione natus, audax.*

Pīsă, Urbs & regio Arcadiæ vel Achaiæ, ubi quinto quoq; anno exercebantur ludi curules, in honorem Jovis Olympici. *Undosa, Hetrusca.* Pīsæŭs, a, um.

Pīsæ, arum, Urbs Thusciæ maritima. *Alphea.* Inde Pīsānŭs, a, um.

Pĭsaūrŭs, Fluv. Umbriæ, à quo vicinum oppidum Pisaurum appellatum est.

Pĭtanē, ēs, sive Pĭtănă, æ, urbs Æolidis in Asia, non procul á Caici fluminis ostio. Pĭtănæī, sive Pĭtănītæ, incolæ dicti sunt. Est & Pitane urbs Laconiæ.

Pīthō, ûs, Persvasionis Dea à Veteribus credita. *Facunda.*

Pīthōnŏs, cōmē, Locus in Asia, in campis patentibus, ubi primo adventus sui tempore ciconiæ congregantur, & eam quæ ultima advenerit, laniant universæ, atq; ita abeunt. Plin. l. 10. c. 23.

Pĭttăcŭs, Mitylenæus Philosophus, unus ex septem Sapientibus. *Satus Lesbo, satus Mitylene, Lesbius.*

Plăcēntĭă, Urbs in Italica Gallia, idest, in Longobardia, ad Trebiam amnem in Padum influentem. Plăcēntīnŭs, a, um.

Placia, Oppid. Misiæ, à tergo habens Olympium montem, Mysis dictus. Plin. l. 5. c. ult.

Plătææ, arum, Urbs Bœotiæ. Plătæēnsēs, populi dicti sunt.

Plătō, onis, Philosophus ab humerorum latitudine ita nominatus, cum antea ex avi paterni nomine Aristocles vocaretur. *Doctus, Cecropius, Aristonis filius.* Plătōnĭcŭs, a, ŭm.

Plāvĭă, Oppidum German. Plawen in Voytland/ Miaſtecʒko w Niemcʒech.

Plaūtĭŭs, Poëta comicus.

Plaūtŭs, M. Plautus natus in urbe Umbriæ,

cui nomen Saffina, operam primùm pistori locavit, ad comparandum victum, in agendis molis illis, quas trusatiles vocant. Composuit in ipso pistrino quasdam fabulas. *Jocosus, disertus, antiquus.* Plautīnus, a, um. Hinc superlativum, Plautinissimus.

Plējadēs, Septem sunt filiæ Atlantis, ex Pleione Nympha, cum quibus Jupiter concubuit & postmodum retulit inter Sydera, ne vim paterentur ab Orione: quarum nomina sunt; Electra, Alcyone, Celæno, Merope, Asterope, Taygete, Maja, quarum ultima vix cerni potest. Ov. 4. Fast. In sing. num. dicitur Plējās, ădis, id est, una septem stellarum. Epith. vide in Appellat. Pleiades.

Pleīōnē, vel Pleione, ēs, Nympha, Oceani & Tethyos filia, & uxor Atlantis, qui ex ea Pleiades suscepit. Ovid. 5. Fast.

Pleūrōn, Urbs Ætoliæ. *Meleagria.*

Plīnĭūs, Veronensis, temporibus Vespasiani vixit. Opus de rerum natura conscripsit. *Salebrosus, fecundus.*

Plōtæ, Insulæ duæ in Ægeo, quæ & Strophades. De hisce Plin. l. 4. c. 12.

Plūtārchūs Cheronensis Philosophus, floruit sub Trajano & Adriano Impp.

Plūtō, onis, Filius Saturni, & frater Jovis, rex inferorum, vide supra Neptunus. *Immitis, ater, Stygius, sævus, dirus, profundus, opertus, Lethæus, illachrymabilis, niger, imus, Saturnius, infernus, rex umbrarum, summanus, tartareus, torvus, regnator noctis, raptor, dis, dux, ferus, arbiter noctis, animarum rector, tertius hæres, tæter, ferox, avidus, opacus, Veiovis, avarus, horridus, umbrosus, superbus, crudelis, cupidus, fervescens, implacidus, rapax, ferreus, tremendus, Phlegethontæus, avernalis, flammiger, lachrymabilis, adamantinus, impius, severus, cæruleus, immanis, callidus, sulphureus, Agesilaus, Clymenus, gener Cereris, Elysius, terrenus.* Plūtōnĭūs, a, um.

Pŏdălȳrĭūs, Filius Æsculapij, insignis medicus, à pedum magnitudine ita dictus.

Pœăn, antis, Pater Philoctetis, qui ideo Pœantias dicitur.

Pœnī, Carthaginenses, quasi Phœni, quia à Phœnicibus orti. *Perfidi, fallaces, infidi, truces, leves, rebelles, fulminei, feroces, sicci, fœdifragi.* Hinc Pūnĭcūs, a, um, œ in u commutata.

Pōlă, Civitas in Istria.

Pŏlēmōn, onis Philosophus Atheniensis, Philostrati filius. Fuerat in adolescentia luxuriosus, sed à Xenocrate emendatus.

Pōllentĭă, Dea potentiæ, quæ à Romanis colebatur.

Pōllūx, ūcis, vide sup. Castor. *Amyclæus, Tyndarides, Ledæus, Lacon, pius, Oebalides, Therapnæus, Oebalius, Tyndareus, pileatus, Dioscorus.*

Pŏlȳcărpūs, Joannis Evangelistæ discipulus, & Smyrnæorum Episcopus.

Pŏlȳclētūs, Statuarius clarissimus.

Pŏlȳcrătēs, Tyrannus Samiorum fortunatissimus, qui ut aliquid adversitatis habuisse videretur, annulum projecit in mare, quem tamen coquus ejus reinvenit in pisce, tandem ab Oronte Præfecto Darij regis cruci affixus fuit in excelso monte.

Pŏlȳdōră, Insula Propontidis. Item, Nympha, Oceani & Thetyos filia.

Pŏlȳdōrūs, Filius Priami & Hecubæ, causa vitandi belli à Priamo cum multo auro missus ad Polymnestorem regem Thraciæ. Sed Trojâ captâ Polymnestor ut auro potiretur, occidit puerum, quo cognito Hecuba Polymnestori oculos eruit.

Pŏlȳmnēstor, Rex Thracum, qui Polydorum Priami filium avaritia impulsus interfecit. de quo vide immediatè sup. Polydorus. *Rex Thracum, Orysius, Ismarius, Thrax, perfidus, immitis.*

Pŏlȳmnĭă, sive Polymneia, Una Musarum, significat multæ memoriæ, vel multum canens, à Poly & Hymnos.

Pŏlȳnīcēs, vid. sup. Etheocles. *Oediponiades, Thebanus, Dircæus, Ismenius, Echionius, Cadmeius, infandus, Argivus, Oedipodianus.*

Pŏlȳphēmūs, quasi multæ famæ, fuit filius Neptuni, & unus Cyclopum, scil. Gigas unoculus, carnibus humanis vescens. Qui cùm aliquot sociorū Ulyssis comedisset, Ulysses ei optimum vinum propinavit, quo inebriatus, cùm graviter dormiret, Ulysses cum socijs ejus, eum hastis cæcaverunt. *Terribilis, ferus, Ætnæus, madidus cæde, durus, Siculus, Neptunius, lumine fraudatus.*

Pŏlȳxēnă, Filia Priami & Hecubæ, quam Pyrrhus filius Achillis jugulari fecit ad tumulum patris sui, qui propter illam occisus fuerat. *Priameia, audax.* Pŏlȳxēnĭūs, a, um.

Pōmōnă, æ, Pomorum Dea apud Romanos, adamata à Vertumno. Ovid. 14. metam.

Pompeii, populi dicuntur, quos Sarnus amnis alluit, incolentes oppidum ejusdem nominis. Inde Pompeianum, i.e. prædium circa Pompeios.

Pompeius Magnus, Nobilis Romanus, qui multa bella gessit. Tandem civili bello victus à Julio Cæsare. Profectus in Ægyptum, ut ibi repararet exercitum, occisus dolosè fuit.

Pompelon, Oppidum est Hispaniæ, sub Pyrenæis montibus.

Pomponia, Mater Scipionis, ex congressu Jovis (ut credi volebat) in angue mutati Silius l. 13.

Pontus, g. masc. Nerei & Neptuni filius. Alij Pontum dici existimant mare, cujus Epith. vide in appellat Pontus. Propriè autem id mare Pontus appellatur, quod à Palude Mœotidis usque in Tenedum protenditur. Item, Pontus, i, g. fœ. Provincia Asiæ minoris, à Ponto rege sic cognominata, crudelitate Medeæ, & maleficarum herbarum proventu nobilitata. Ponticus, a, um.

Porcia, Nobilis Romæ matrona fuit, Porcij Catonis Censorij filia: sive (ut alij malunt) neptis; quæ cum matremfamilias quandam, quæ secundas inierat nuptias, pudicitiæ nomine laudari audiret, Casta (inquit) matrona non nisi semel nubit. Porcia alia fuit Catonis Uticensis filia, & uxor Bruti, quæ cum viri sui consilium, quod de interficiendo Cæsare ceperat, cognovisset, cultello tonsorio sese vulneravit. Qua de re quum à viro increparetur: Non est (inquit) hoc temerarium factum meum, sed in tali statu nostro mei erga te amoris certissimum indicium, experiri enim volui, si tibi propositum ex sententia parum cessisset, quam æquo animo me ferro essem interemptura. Hæc postea cum audisset virum suum post infaustum illud prælium adversus Antonium, Augustumq; in campis Philippicis gestum, mortem sibi conscivisse, mori & ipsa statuit. Sed cum arma à domesticis subtraherentur, haustis prunis, oreque obstructo, confestim extincta est. Valer. l. 3. c. 2.

Pordoselene, Insula ante Ephesium, cum urbe ejusdem nominis.

Porphyrio, Gigas quidam fuit, qui unà cum reliquis Gigantibus adversus Superos conspiravit. Claudian in Gigant.

Porphyris, Insula in sinu Laconico mari, alio nomine Cythera dicta.

Porsena, vel Porsenna, Rex Thusciæ qui Romam obsedit, conatus Tarquinium regem ejectum reducere, tandem pacificus recessit. *Minax, magnanimus, Tuscus, Hetruscus.*

Portunus, Deus maris habitus est ab antiquis, ita dictus à portubus, quib⁹ prodesse credebatur.

Porus, Indiæ rex fuit, ab Alexandro Macedone superatus, deinde & suorum dolo interemptus. Claudian.

Posideum, vel Posidium, oppidum in finibus Macedoniæ. Est & oppidum in Syria.

Præneste, g. neut. & Prænestis, is, g. f. Oppidum Italiæ in monte positum. Prænestini, Incolæ dicti sunt.

Praxiteles, Optimus statuarius, & nobilissimus marmorum sculptor, qui inter alia Gnidi fecit Venerem artificiosissime.

Priamus, Laomedontis filius, rex Trojæ, qui habuit filios 50. Post eversionem Trojæ omnibus filiis ejus occisis, & ipse à Pyrrho senex occisus fuit. *Laomedontius, dives, Dardanius, potens, pulcer.*

Priapus, Filius Bacchi & Veneris, Deus hortorum turpissimus. *Hellespontiacus, salax, ruber, rubicundus, Lampsacides, Lampsacenus, procerus, alacer, frugifer, verpus, infamis, Orneus.*

Priene, es, Oppidum Ioniæ in Asia. Patria Biantis. Prienæus, a, um, & Prienensis, e, Adject.

Priscianus, Grammaticus Cæsariensis fuit, qui tempore Justiniani principis floruit.

Prevernum, Urbs Volscorum in Latio. Incolæ Privernales dicti.

Procas, Rex Albanorum fuit, pater Amulij & Numitoris, & avus Romuli & Remi.

Procris, Filia Erithei Regis Athenarum, & uxor Cephali, quem venantem clam secuta est, latens inter frutices, & observans eum. Nam audierat, quod ibi ille amicam habere solebat. Cephalus autem motum in fruticibus videns, feram esse putans, uxorem ignorans occidit. Ovid. 7. metamorph.

Prœtides, Prœti Argivorum regis & Antiæ filiæ fuerunt: quæ cum forma essent præstantissima, se Junoni ausæ sunt præferre: quare irata Dea, talem eis immisit furorem, ut vaccas se esse arbitrarentur, & ad sylvas confugerent. Postea autem Helleboro sanatę à Melampode dicuntur, unde quoddam Hellebori genus Melampodij nomen accepit. Plin. l. 25. c. 5. Virg. in Sileno. Ovid. autem dicit eas à Venere, quam spreverant,

rant,

rant, primò in vaccas, post in lapides conversas.

Prōgnē, ēs, Filia Pandionis Regis Atheniensis, & uxor Therei regis Thraciæ, quæ cum jam filium Itym nomine peperisset, flagrans desiderio sororis suæ Philomelæ videndæ, virum oravit, ut illam ex Athenis sibi adduceret. Quod Tereus cùm faceret, eam in itinere virginem violavit, & ne flagitium cuiquã diceret, lingvam ei abscidit, ac in quodam loco conclusit. Progne dicens, quod soror in itinere obijsset. Philomela autem omnia quæ gesta erant, acu in tenuissima tela depinxit: Hanc ancillæ Prognes clam deferendam tradidit. Progne autem Bacchanalia simulans, sororem attulit, & filium suum occidens Tereo comedendum dedit. Tereus re cognita, quùm Prognem persequeretur, illa in Hirundinem mutata fuit, & Tereus in Upupam, Philomela etiam in Lusciniam mutata est, & Itys in Phasianum, quæ avis habet aures plumosas, & pennas depictas, & frequens est ad Phasium fluvium. *Daulias, querula, impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, sæva, dura, Attica, minuriens, cruenta, Ismaria, garrula, domestica, acerba, Cecropis.*

Prōmētheūs, Japeti filius, qui primus finxit ex luto simulacra. Unde dicunt eum homines fecisse. *Callidus, igniger, satus Japeto, dirus, miser, Japetioniades, vigil, infelix, consultus.*

Promontorium Minervæ, est juxta Surrentum, in quo olim Sirenes habitasse feruntur.

Prōpērtĭŭs, Sextus Aurelius Propertius ex Mævania oppido Umbriæ oriundus: quum patrem pueramisisset, Romam se contulit, ubi propter ingenium statim amatus est. *Blandus, tener, lascivus, facundus, amabilis, Callimachus, Umber.*

Prōpōntĭs, tĭdĭs, est pars maris, inter Hellespontum & Pontum. *Lata, alta, longa.* Prōpōntĭăcŭs, a, um.

Prōsă, dea, quę ad impetrandum facilem partum Romæ colebatur. Gel. lib. 16. c. 16.

Prōsērpĭnă, Filia Jovis & Cereris, quam Pluto ex Ætna rapuit in uxorem. *Inferna, Ennæa, sæva, furva, horrenda, Phlegethonteis, Stygia, regina Herebi, averna, Sicula, triformis, Æthnæa, profunda, infera, tergemina, noctis hera, ferox, Plutonia, invida, Persephonea, tartarea, Phlegethontæa, imperiosa, torva, Trinacria, Deois.*

Prōtăgŏrās, Rhetor & Sophista.

Prōthēsĭlāūs, Unus Ducum Græciæ, ex Phylace urbe Thessaliæ. Qui cum datum esset Græcis oraculum, ut qui primus ex classe descendisset in terram Trojanam, periret, ipse magnanimus primus in terram descendit, & ab Hectore occisus est. Quem uxor ejus ita flevit, ut ipsa moreretur. *Hæmonius, Phylacides.*

Prōteūs, Filius Oceani & Tethyos, marinus Deus, pastor Phocarum & Vates, sed nisi coactus, nulla dans responsa. Item se transformavit in quamcunq; formam, ut Virg. in 4. Georg. fabulatur. Fuit autem rex Ægypti temporibus Priami regis Trojani. *Cæruleus, æquoreus, marinus, ambiguus, Carpathius, udus, famosus, sceleratus, mutans vultus, vates, mirabilis.*

Prōtŏgĕnēs, pictor nobilis fuit, patria Caunus.

Prūsĭās, ădĭs, Bithiniæ oppidum, olim Cius dicta, à Prusia rege condita, apud quem Annibal exulavit, victus à Romanis.

Psўllī, Populi sunt Africæ, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ex cujus odore sopirent eos. *Pæni.*

Ptŏlĕmæūs, Filius Lagi militis gregarij in exercitu Alexandri Magni. Sed Ptolomæus ita se gessit, ut inter duces esset, & post Alexandri mortem rex Ægypti factus, adeo clarus fuit, ut omnes sui posteri ab ipso denominati sint, & dicti Ptolemæi usq; ad tempora Augusti. *Niliacus, Pharius, Pellæus, Phrygius.*

Ptŏlĕmāĭs, ĭdĭs, vel dos, Oppid. in ora rubri maris. Est & urbs Ægypti. Item Phœniciæ urbs.

Punicus, Carthaginensis. Unde Punica bella dicuntur, quæ Romani gessere cum Carthaginensibus.

Pŭtĕŏlī, orum, Oppid. Campaniæ, à multitudine puteorũ, propter aquas calidas ita dictum.

Pўgmæī, Kleine Erdmännlein nur eines Elenbogens hoch / ľokietkowie / Ludzie wzrostu ná łokieć co z żorawiámi walczą / in extrema parte montium Indiæ habitantes. Horum mulieres pariunt anno quinto, & senescunt octavo. Assiduè certant cum gruibus, & vincuntur sæpenumero. *Parvi, breves.*

Pўgmălĭōn, Rex fuit Tyrī urbis Asiæ, qui Sichæum, uxoris suæ maritum interfecit, ut auro ejus potiretur. *Impius, avarus.*

Pўlŏs, Fuit urbs Liconiæ, in qua regnaverunt Neleus & Nestor. *Nelæa, Nestorea, Neleia, senilis.*

Pўrăcmōn, Fuit unus ex ministris Vulcani, *Ferrugineus, durus, Æmonides, flammeus, igneus.*

Pyrămĭdēs, Turres grandes & ſumptuoſiſſimæ apud Memphim Ægypti urbem, à regibus pro monumentis factæ. Sed & Rhodope meretrix maximam fecit Pyramidem. *Phariæ, ſuperbæ, nubigeræ, celſæ.*

Pўrămūs, adoleſcens fuit Babylonius, qui Thesbes vicinæ puellæ mutuo amore captus, amicæ perſuaſit, ut deceptis cuſtodibus, in ſolitudinem quandam extra urbem ſe conveniret: quò quum puella prior veniſſet, conſpecto leone, trepida profugit ad ſylvas, relicto præ feſtinatione amiculo, quod inventum leo dilaceravit. Veniens deinde ad locum conſtitutum Pyramus, quum Thesbes amiculum à fera dilaceratum agnoviſſet, arbitratus ipſam à leone eſſe devoratam, doloris impatientia, eo, quo accinctꝰ erat, gladio ſeipſum interemit: Thesbe quoque, quum poſito timore ex ſylva rediſſet, Pyramumque ex vulnere adhuc palpitantem agnoviſſet, exempto ex vulnere gladio ſibi etiam mortem conſcivit. Item, Pyramus fluv. Aſiæ. *Undiſonus.*

Pўrēnē, es, Nomen puellæ Bebrycis filiæ, in Pyrenæo monte ab Hercule compreſſæ, atque à feris laniatæ, & ibi ſepultæ. Qui mons quoque à Poetis Pyrene nuncupatur, Galliam ab Hiſpanis dirimens. *Aëria, nivoſa, fera, ferox, occidua, pallida.*

Pўrēneūs, Phocidis rex fuit, qui cum Muſis ex Helicone in Parnaſſum proficiſcentes, hoſpitio ſuſcepiſſet, vim ijs inferre eſt conatus: cumq; illæ aſſumptis alis effugiſſent, Pyreneus conatus inſequi è feneſtra delapſus, fregit cervices. Ovid. 5. metam.

Pўrōdēs, Cilicis filius, qui primus è ſilice excuſſiſſe ignem dicitur, quemadmodum aſſervaſſe in ferula Prometheus. Plin. l. 7. c. 56.

Pўrŏīs, unus eſt equorum Solis. *Rutilus, rubens.*

Pўrrhă, Deucalionis uxor, quæ poſt diluvium unà cum marito, jactis poſt terga lapidibus, humanum genus fertur reparaſſe, Ovid. 1. metam. *Epimethis, Titania.*

Pўrrhūs, Achillis filius ex Deidamia Lycomedis filia: ita dictus à fulvo colore capillorum, teſte Servio. *Achilleides, Scyrius, ferox, Æacides, Graius, Pelaſgus.* Fuit & Pyrrhus Epyrotarum rex, materno genere ab Achille, paterno ab Hercule oriundus. Perijt ictu tegulæ percuſſus, cum Thebas cepiſſet. Vitam ejus latius Plutarchus. *Moloſſus, immanis.*

Pўthăgŏrās, Samius Italiæ, Philoſophiæ princeps, qui diſcendi cauſa mundum peragrabat. *Samius, Panthoides, pandens, doctus, celeber, divinus.* Pўthăgŏræī, & Pythagorici, dicuntur, Doctrinæ & præceptis Pythagoræ inſiſtentes.

Pўthĭă, orum, Ludi Apollinares, qui ad Apollinis honorem fuerant inſtituti ob cædem Pythonis ſerpentis nocentiſſimi. Ovid. 1. met. Pўthĭōnīcēs, Pythiorum victor.

Pўthĭūs, Apollinis Epitheton, à Pythone ſerpente inditum, quem jaculis ſuis adhuc puer fertur interemiſſe.

Pўthōn, onis, Poetæ dicunt fuiſſe ſerpentem natum ex putredine terræ poſt diluvium Deucalionis: hunc, ut volunt, Apollo interfecit. *Tumidus, viridis, cæruleus, atrox, ſangvinolentus, horrens ſquamis, Deucalionæus, vetus.*

Pўūs, untis, opp. Lucaniæ à Latinis Buccentum appellatum. Plin. l. 4. c. 5.

Q.

Quadi, Bohemorum olim gens, die Marckfelder/ Márfeldczycy.

Quadrata Lazio, Auſtriæ oppidum, Neunkirchen/ Mĕſto w Rákuſiech.

Quādrātūs, Apoſtolorum diſcipulus, Præſul Athenienſis, unà cum Philippi filiabus, prophetico ſpiritu clarus perhibetur. Chriſtianos magnis ea tempeſtate terroribus diſperſos, ſua prudentia redintegravit.

Quari, pop. Galliæ Narbonenſis.

Quīntĭlĭānūs, Rhetor ortus in Hiſpania, ex civit. Calagula.

Quĭrīnūs, dictus eſt Romulus, eò quod ſemper utebatur haſta, quæ Sabinorum lingua quiris appellatur. Quirinus etiam Martem ſignificat. *Armifer, Auſonius, Martigena.* Quĭrīnālĭs, le, ut: Quirinalis collis, dictus eſt, quod in eo Quirini templum erat. Quĭrīnālĭă, orum, Romani vocabant diem, quo ſacra Quirino fiebant.

Quĭrītēs, tium, vel tum, Dicuntur Romani, à Quirino primo rege urbis conditore. Ante etiam Sabini appellabantur. *Bellicoſi.*

Răbĭlus, Arabiæ rex. Qui Antigonum Macedonem in vico, cui nomen deinde factum eſt Motho, interfecit. Steph.

Răvĕnnă, urbs Italiæ in Flaminia ad mare

Adriaticum. *Paludosa, antiqua, paludicola, ulvosa, annosa, æquorea, longæva, humilis.*

Raūrăcī, Gall. Belgicæ populi, non procul à Rheno, Tribocis, Helvetijs, & Sequanis finitimi.

Rēgĭūm, Opp. Cisalpinæ Galliæ, à Lepido ędificatum: unde & Regium Lepidum vocatur.

Rĕmŭs, Filius Martis & Iliæ, quem frater ejus Romulus occidit, qui per ludibrium muros novos transilierat, vel quia uterque regnare volebat, & ob hoc orto inter eos certamine Remus occisus est. *Iliades, antiquus, Ausonius, miser, Martigena, Aventinus.*

Remis, urbs Galliæ Belgicæ inter Treverim & Metensem urbem, Remig/Miásto we Fráncicy. in qua urbe Francorum rex ungi solebat.

Rhădămāntŭs, Filius Jovis ex Europa, & frater Minois, qui ambo dicuntur esse Iudices apud inferos. *Gnoßius, immitis, juridicus, torvus, Agenorides, inexorabilis.*

Rhætī, populi sunt Germaniæ Italiam versus, die Grawpündner/ Retowie. qui duce Rhæto à Gallis pulsi Alpes occuparunt. *Saevi.*

Rhætĭă, Europæ regio est. Dividitur in duas partes; superiorem & inferiorem. Superiores Grisones appellantur, Grawpündner oder Churwahlen/ Recya wyższa Inferiorem hodie Bojarij incolunt, Das Beyerlandt / Recya niższa Máczey Báwárta.

Rhāmnūsĭă, Dea indignationis, quæ superbientes ulciscitur. Alio nomine Nemesis, quod significat indignationem. *Iniqua, crudelis.* Rhamnusia autem dicitur à Rhamnys oppido Atticę, Rhamnusis, sidis, patronym. fœmininum.

Răphēā, urbs Palestinæ, ad Jordanem fluv. hodie Rama dicta.

Rhēă, Filia Cœli, & Vestæ soror, & uxor Saturni, alio nomine Ops. Dicitur & Cybele mater deûm. Item, Rhea dicitur Ilia mater Romuli, de qua sup. Ilia.

Rhēbās, fluv. est Bithyniæ. *Pulcer, Longinquus.*

Rhēmī, populi Galliæ Belgicæ, Mediomatricibus & Leucis finitimi.

Rhēnŭs, Der Rhein/ Ren rzeká. Fluv. nobilis, qui dividit Belgas à Germanis. *Bicornis, spumans, rebellis, minax, gelidus, tumens, ferox, saxosus, sævus, flavus, tumidus, citatus, impiger, succiduus, rapax, rapidus, vagus, algens, turgidus, audax, Teutonicus, paluster, asper, corniger, latus, spumeus, undisonus, glacialis, nitidus, Gallicus, barbarus, clarus, Appennigena, violentus.* Rhenus est etiam fluv. in Italia circa Bononiam.

Rhēsŭs, Rex Thraciæ, qui cum equis albis veniens in auxilium Trojanorum, à Diomede & Ulysse noctu in suis castris occisus fuit. *Bellicosus, Thrax, Thracius, Sithonius, Othrysius.* Est etiam fluv. circa Trojam, non procul ab Ilio fluens.

Rhetia, v. Rhætia.

Rhīphæī montes, Mitternächtisch Schneegebirg/ Pułnocne gory w Tátárskiey ziemi ná ktorych śnieg przez cáłe láto trwa. Rhīphæŭs, a, um.

Rīphēŭs, ei, unus ex Centauris, Ixionis & Nubis filius.

Rhoda, urbs Hisp. quæ & Rhodope.

Rhŏdănŭs, Fluv. Galliæ, ortus in Alpibus, & lacui Lemano mixtus, & iterum egressus Lugdunum, & Viennam urbes adit, deinde Ligusticum mare tribus ostijs influit. *Tumidus, incitus, furens, præceps, spumans, celer, præcipitans.*

Rhŏdŏgūnē, fuit filia Darij, quæ post mortem viri, nutricem, quæ illi secundas nuptias suadebat, occidit.

Rhŏdŏpē, es, Mons in Thracia altissimus. *Threicia, aëria, glacialis, cava, nimbosa, Thressa, gelida, alta, nivalis.* Rhŏdŏpēĭŭs, a, um. Fuit & meretrix in Ægypto sic dicta, conserva quondam Æsopi, quæ grandem construxit Pyramidem.

Rhŏdŏs, die Insul Rhodis / wyspá Rhodus. Clara Insula in mari Carpathio, opposita Lyciæ & Ægypto. *Phœbeia, Phœbea, aspera, clara, irrigua auro, aurea, pulcra, fertilis auro, colossicola, nobilis, fulva, insula solis.* In ea fuit Colossus 70. cubitis altus, & alij Colossi minores centum. Est autem Colossus ingens statua.

Rhœtŭs, Marrubiorum rex fuit in Italia, pater Anchemoli, qui vitiata noverca sua, Rhœti patris furorem metuens, confugit ad Turnum. Serv. in 10. Æneid. Est autem Rhœtus apud Poetas nomen gigantis, qui cum Jovem de cœli possessione deijcere conaretur, a Dionysio in leonem transmutato interemptus est. Horat. lib. 2. Carmin. ad Bacchum.

Rōbīgō, ginis, dea quædam & Rōbīgus, deus apud Romanos, qui avertendæ rubiginis causa colebantur. Ovid. 4. Fast.

Rōmă, Die Stadt Rom in Italien/ Rzym / Miásto

Miásto we Włoszech. Regina urbium, & totius propemodum orbis olim caput. *Inclyta, ferox, potens, Dardania, bellatrix, Romulea, Saturnia, Dardana, libera, dominans, vallata, septemgemina, Ausonia, æterna, Martia, vetus, Martigena, ardua, Phrygia, Mavortia, ferax, antiqua, prisca, cœli vicaria, Latialis, Rhœteia, Troica, prodiga, Æneis, Quirinalis, rerum domina, Trojugena, bellicosa.* Rōmānŭs, a, um.

Rōmŭlŭs & Remus gemini filij Martis & Iliæ. vide sup. Ilia, & Remus. Romulus ergò fuit conditor Romæ, & primus rex. *Quirinus, Romanus, Mavortius, Iliades, trabeatus, Martigena, potens, augur.* Rōmŭlĕŭs, & Rōmŭlŭs, a, um. Rōmŭlĭdēs, æ, idem quod Romanus.

Rŏthŏmăgŭs, sive Rhothomagus Vrbs Vellicassiorum in Gallia Lugdunensi, ad Sequanam fluvium.

Rŭbĭcōn, onis, fluv. Italiæ, separans Galliam à Flaminia, à rubore aquæ appellatus. *Parvus, puniceus, Alpinus, amœnus.*

Rubrum mare, pars Oceani, Arabiam à meridie alluens, Das rothe Meer / Morze czerwone.

Rŭdĭæ, arum, Vetus opp. Apuliæ, patria Ennij Poetæ. *Vetusta.*

Rŭfæ, opp. Campaniæ.

Rufiana, urbs German: ad Rhenum, Oppenheim / Miásto w Pálátinatu nád Renem rzeką.

Rūfīnŭs, Vir consularis, à Fabricio Censore damnatus, quod decem pondo auri apud eum inventa essent.

Rūmĭă, sive Rumina, ut alij malunt, dicta est dea, quæ rumis, id est, mammis, hoc est, pueris lactentibus præsidebat. Cujus & meminit D. Augustin. lib. 4. de civit. Dei, Varr. lib. 2. de re rust. cap. 11.

Rūncīnă, à Romanis dea credita est, quæ runcationi præesset, cujus meminit & August. lib. 4. de civit. Quum runcantur segetes, id est, à terra herbæ auferuntur, deam Runcinam præfecerunt.

Rŭtŭlī, antiquissimi Italiæ populi, qui Latij partem tenuerunt, Ardeæ proximam.

S.

Săbă, urbs metropolis in Arabia in monte sita. *Turrifera, Arabica, australis, ferax.* Săbēă, Regio dicitur in qua sola Thus nascitur. Săbæī, populi dicti sunt. *Molles, fatilegi, odoriferi, dites, turiferi, pingves, uncti, turilegi, leves.*

Săbæī, pop. felicis Arabiæ, ditissimi sylvarum fertilitate odorifera, quorum metropolis est Saba.

Sabaria, oppidum Austriæ ad Angrum fluvium, Stamm / Miásteczko w Rákuskim páństwie.

Sabasius, Bacchi cognomen.

Săbēllī, populi à Sabinis orti. Săbēllŭs, & Săbēllĭcŭs, a, um.

Sabis, Arabum deus, cui decimas mensura, non pondere persolvunt.

Săbīnī, & Sabinæ, vetus Italiæ pop. inter Latinos Vmbros rigidis moribus. Quorum filias in spectaculo rapuerunt primi Romanorum, carentes uxoribus, ob quod Sabini multa bella gesserunt cum Romanis. Sed multi ex eis victi, Romam migraverunt. *Prisci, rigidi, veteres, duri, intacti, fortes.*

Săbrīnă, fluv. Britann. Insulæ.

Sacæ, arum, Scythiæ Asiaticæ pop. nemora, & speluncas inhabitantes.

Sacer mons, est trans Anienem fluv. tertio ab urbe miliario, quem montem olim occcupavit plebs Romana, cùm à divitibus nimium gravaretur, & ibi Tribuni plebis creati sunt. Dicitur autem sacer mons, quia Jovi sacratus fuit.

Sacra via, in urbe Romana vocitata est quod in ea ictum fœdus inter Romulum & Tatium regem Sabinorum.

Sacra certamina Græciæ quatuor erant, quæ à Tacito ludicra vocantur, scilicet: Olympia, Isthmia, Pythia, & Nemæa.

Sagæ, Scythiæ pop. ijdem qui Sacæ.

Săgūntŭs, vel Saguntum, Hispaniæ urbs ultra Iberum fluvius mille fermè passus à mari, quam Romanis faventem Hannibal evertit. Sed cum viderent cives vrbem capiendam, primores, aurum, & argentum omne in ignem jactaverunt, ne hostis illo potiretur. In quem ignem multi etiam civium se miserunt. Nam alij omnes pugnantes occisi sunt. Livius. *Graia, rutula, animosa, misera, rigida, Hispana, Neritia, metallifera, fidelis,* Săgūntīnŭs, a, um.

Săĭs, urbs Ægypti, juxta unum ex Ostijs Nili ab ea Saiticum dictum. Săĭtēs, vel Săĭtă, gentile.

Sălă, fluv. in Germania. Est & urbs Mauritaniæ ad occidentem.

Salaciam, antiqui deam aquæ dicebant, quam putabant salum ciere, id est, mare movere. Quo vocabulo Poetæ pro aqua usi sunt. Pacuv. Hinc sævitiam Salaciæ fugimus.

Sălămĭs, vel Salamin, minis, vel Salamina, æ, Insula in mari Euboico, contra Athenas sita, in qua est urbs ejusdem nominis. Est etiam urbs in Cypro. *Antiqua, superba, Cypria.* Sălămīnĭŭs, & Salaminiacus, a, um.

Sălāngă, Mons altissimus, mari imminens, inter Britanniam & Hyberniam. Hodie mons D. Dominici appellatur, à monasterio à D. Dominico ibi extructo.

Sălentīnŭm, Promontorium Italiæ ad opp. circa Beneventum. Sălentīnī, populi ab hoc monte dicti putantur.

Sălĭī, Sacerdotes Martis Romæ à Numa rege instituti, qui lustrantes urbem saltabant, portantes ancilia, id est, scuta. Sălĭāris, re, quod ad Salios pertinet. item, Salij, Germaniæ populi, qui & Franci dicuntur. Ab his Salijs Alciatus putat legem Salicam nomen duxisse, quasi dicat Francicam.

Sălmăcĭs, Fons in Caria. Fabulantur fuisse Nympham, quæ Hermaphroditum, Veneris & Mercurij filium in fonte nudum repertum amplexans, deos oraverit, ut unum è duobus corpus fieret, idque factum esse. Sălmăcĭdŭs, a, um.

Sălmāntĭcă, opp. est in Orientali tractu Lusitaniæ in Hispan. Vettonum.

Sălmōnēŭs, Æoli filius, & rex Helidis, qui ut Deus esse crederetur: fulmina & tonitrua se movere fingebat, quare tonitruo & fulmine ad inferos missus est. *Æolides, audax.* Sălmōnĭs, idos, filia Salmonei.

Sălō, onis, fluv. est apud Celtiberos, qui & Biblidis dicitur.

Sălōmōn, vel ut alij Solomon, Rex sapientissimus Judæorum, filius fuit Davidis ex Bersabea, qui patri in regnum successit, Deoq; ter Opt: Max: templum primus ædificavit. *Potens mentis opumq́, Solymus, spectabilis.* Sŏlŏmōnĭŭs, a, um. (*matica.*

Sălōnæ, arum, urbs Dalmatiæ. *Littoreæ, Dal-*

Salyes, lyum, pop. sunt Narbonensis Galliæ, Liguribus finitimi.

Sămārĭă, urbs Syriæ vel Judeæ, caput vel metropolis decem tribuum Israël. Quibus tandem captis & abductis, remissi sunt illuc gentiles ad terram colendam, qui Samaritani quoque vocati sunt, & tota illorum regio dicta Samaria. Item, Samariam Herodes vocavit Sebasten. vide infra.

Samarobrina, Amiens/ ein Stadt in Picardy/ Miásto we Fráncicy. Samarobrini, incolæ dicti sunt. Hanc urbem Cameracensem nonnulli autumant, quam Scaldis fluv. interfluit, Cambrey/ Miásto w Niderlándzie. Alij urbem S. Quirini dicunt, hanc Samara fluv. præterfluit.

Sāmnĭŭm, Regio Italiæ inter Picenum, Campaniam & Apuliam, cujus populi Sāmnītēs dicti sunt.

Sămŏs, Insula est in Ægæo mari, circa Thraciam, unde & Samothracia vocatur, ubi Juno summe colebatur. *Threicia, Junonia, vetus, fecunda, pulcra, illustris, sterilis, Thrax, concinna.* Altera est in eodem mari insula Samos contra Ephesum sita. Sămĭŭs, a, um. Sămĭŏlŭs, a, um, dimin.

Săngărĭs, fluv. est Phrygiæ.

Săntŏnēs, vel Santoni, populi Galliæ in Aquitan. Völcker in Langenbeck/ Obywátele Kráiny Fráncuskiey ták názwánt. *Infrenes.* Săntŏnĭcŭs, a, um.

Santonum portus, Gal. urbs, ein Meerhafen in Gasconien/ Miásto we Fráncyiey portowne.

Săpphō, Mulier Lesbia, id est, de Insula Lesbo, quæ Lyrica carmina scripsit, fuit enim docta Poëtria. Tandem amore Phaonis cujusdam capta, cùm ille eam fugeret, ipsa impatientia animi se præcipitavit in mare de monte Leucate. *Mascula, poëtica, Pelasgis, Lesbia, temeraria, Lesbis, amatrix, Æolea, Æolis.*

Sara Asiæ oppidum.

Sărdănăpălŭs, ultimus Assyriorum rex luxuriosissimus, muliere corruptior. Contra quem conjuravit Arbactus præfectus Medorum, quia viderat regem muliebri habitu inter mulieres versari. Victus igitur prælio Sardanapalus, fugit in regiam, & cum illa seipsum combussit. *Imbellis, Assyrius.*

Sărdĭnĭă, Insula in Libyco mari, à Sardo Herculis filio ita dicta. *Ferax, dives, pestilens,* Sărdī, orum, incolæ dicti. Sărdŭs, & Sardorus a, um, vel Sărdĭnĭēnsĭs, e, adject.

Sărdīs, tantum plur. Urbs Lydiæ magna, habet nominat. & accusativum in Is productum. Sărdĭānŭs, a, um.

Sāreptă, Urbs Phœnices, in qua divinus Vates Elias esurientem viduam miraculo pavisse scribitur in libris Reg. & Plin. lib. 5. c. 29. Sāreptānŭs, a, um.

Sārmătæ, arum, Populus Scythicus, prope Tanaim, qui & Sauromatæ dicuntur, nunc vulgò Poloni & Lituani, & Prusienses, &c. *Veloces, truces, vagi, mutatores domorum, flavi, intonsi, fortes, frigidi, gelidi, feri, crudi, hirti, bellaces, Hamaxonistæ.* Sārmătis, tidis, patronymicum.

Sārnŭs, Fluvius Campaniæ, ex monte ejusdem nominis fluens. *Campanus, sonans.*

Sārpēdōn, Filius Jovis, rex Lyciæ, occisus apud Trojam.

Sārră, Urbs Phæniciæ, alio nomine Tyrus dicta. Unde Sārrānŭs, a, um, id est, Tyrius.

Sārrācă, Nomen est duarum urbium, quarum una est in media, altera in fœlici Arabia.

Sāsōn, Insula est inter Epirum & Brundusium. *Adriaticus, piger.*

Sātarchæ, populus in Scythia Europæa, juxta Mæotidem, qui damnato auri & argenti usu se à publica avaritia abdicarunt, ut Solinus refert.

Sātŭrĭō, onis, Nomen est parasiti apud Plautum in Persa, captandi joci gratia à contrario impositum. Solet enim hoc hominum genus perpetuò esurire, & nunquam saturum esse.

Sātūrnŭs, Filius cœli & Vestæ, vel terræ, qui ex Ope sorore sua genuit, Jovem, Junonem, Neptunum, & Plutonem. Item, dicitur filios mox ut nati sunt, comedisse, Item, Cœlo patri suo genitalia abscidit. Tandem à Jove filio pulsus ex Creta venit in Italiam, & ibi agriculturam docuit. *Aureus, falcifer, Leucadius, falcitenens, falciger, omnipotens, potens falce, profugus, gelidus, falcatus, sterculius, tristis.* Sātūrnĭŭs, a, um. Sātūrnālĭă, orum, Festa septem, seu quinq; dierum mense Decembri Saturno dicata, quibus Romani synthesin vestem sumebant, servisq; discumbentibus inserviebant, munera ultro citroq; mitti, remittiq; solebant. Sveton. Sātūrnālĭtĭŭs, a, um, quod ad Saturnalia pertinet.

Satyri, vide in Appellativis.

Savo, onis, Fluvius in finibus Campaniæ.

Sauromatæ, vide Sarmatæ.

Saus, Fluvius est, apud Carnos ortum habens, Die Saw in Ungern / Sáwá rzeká w ziemi Węgierskey.

Sāxōnēs, German. populi. *Infrenes, duri, rigidi.*

Scævŏlă, qui sinistra manu pro dextra utitur, & sic appellatus fuit Mutius, postquam exussit dextram, vide supra Mutium.

Scāldĭs, Insignis fluvius est in confinio Germaniæ & Galliæ Belgicæ. Die Schelde / ein Fluß in Brabandt / Rzeká w Brábáncyey.

Scămāndĕr, Fluvius Trojæ. *Phrygius, fatalis.* It. Filius Hectoris, alio nomine Astyanax. Item, Scamandria, urbs Trojæ.

Scĭŏpŏdēs, Monstrosum hominum genus, non procul à Troglodytis, singulis cruribus, miræ pernicitatis ad saltum: sic dicti, quòd in majori æstu humi jacentes, umbra pedis se protegant.

Scipiode, idem quod Scaldis.

Scīpĭō, Cognomen fuit Corneliorum, cui P. Cornelius initium dedit, qui, quod patrem luminibus orbum vice Scipionis regeret, primus id cognominis sortitus est, & deinde ad posteros suos transmisit. Scīpĭădæ, patronymicum pro Scipionibus.

Scōtī, Die Schottländer / Szoci / Britanniæ insulæ populi. *Truces.*

Scyllă, Filia Nisi regis Megarensis, quæ capta nefando amore Minoi regis, qui Megaras obsidebat, ut illum sibi conciliaret, purpureum capillum patri abscissum illi attulit. Fatalis namq; erat ille capillus Niso, ut illo amisso, regnum etiam amitti necesse esset. Minos autem Scyllam ut sacrilegam sprevit, nec secum ducere voluit. Sed cum illa in navem ejus irruisset, Minos eam resti illigatam de puppe suspendit in aqua. Homerus autem ait, Scyllam habere sex capita & 12. pedes, & more canis latrare. Revera est grande saxum in Siculo freto contra Charybdim effigiem humanam referens, & collisione fluctuum repræsentans latratus canum. *Rapax, impia, Niseia, informis, filia Nisi, ferox, Nereia, vorax, immanis, truculenta, triformis, latrans, Sicula, Phorcis.*

Scȳrŭs, Insula in Ægæo mari, ubi Achilles à matre fuit absconditus habitu muliebri, ne vocaretur ad bellum Trojanum. vide supra Deidamia. *Scopulosa.*

Scyronia, saxa sunt in Attica, non procul à Megaris ad mare, per quæ transitus est difficilis, dicta à Scyrone latrone.

Scȳthĭă, Ampla & barbara regio septentrionalis, ab India ad Germaniam porrecta, ab uno late-

latere Pontum, ab altero Ripheos montes habens. *Glacialis, nivosa, gelida, rigens*. Scythæ, Populi dicti sunt. *Errantes, profugi, campestres, gelidi, acerbi, vagi, indomiti, sævi, ærisoni*. Scythicus, & Scythius,a,um. Scy his, patronym.fœm.

Scythopolis, Urbs Syriæ, vel Judææ. Scytopolis, sine aspiratione, Lybiæ civitas est.

Sebaste, es, Urbs Judææ, olim dicta Samaria. Sed Herodes eam appellavit Sebasten, quod significat Augusta.

Sebennytus, Urbs est in Ægypto, ubi palus & amnis cognomines. Unde Sebennyticum, Nili ostium.

Sebethos, Fons apud Neapolim.

Segesta, æ, Oppidum est pervetus in Sicilia, quod ab Ænea fugiente à Troja, atq; in Italiam veniente, conditum fuit. Item, Segesta, sive ut alijs placet, Segetia, Deæ nomen à Segetibus, quibus præesse putabatur.

Seia, Dea habita fuit Romæ, quæ sationi præesse putabatur, quemadmodum Segesta, sive Segetia.

Seir, Mons in terra Edomi, in quo habitavit Esau, in regione Gebalena: quæ ex eo, quod Esau pilosus esset, & hispidus, Seir: id est, pilosi nomen accepit.

Seleucia, Syriæ Antiochenæ oppidum est, ab Antiocho Seleuco conditum.

Seleucus, Unus de principibus Alexandri, & post ejus obitum primus Rex Syriæ.

Sellæ, arum, Oppidum est Epiri, cujus Incolæ Sellani dicuntur.

Selymbria, Civitas in Propontide, propinqua Bizantio.

Semele, es, Filia Cadmi Regis Thebarum. *Cadmeis, improba, miserabilis, Thebana, formosa, Euchia*.

Semiramis, is, vel idis, Regina Assyriorum, uxor Nini primi Regis, post cujus mortem ipsa virili habitu, ut filius regis putaretur, diu regnavit, & regnum bellando etiam auxit, & muros Babiloni circumdedit. Fuit etiam libidinosa, & tandem cùm filij sui concubitum petiisset, ab illo necata. *Pharetrata, formosa, Babylonia, longæva*.

Sempronius Grachus, pater fuit Tiberij & Caij Gracchorum. Plutar.

Sena, Urbs Hetruriæ, vel Thusciæ, à Roma 800. stadijs distans. Profertur etiam in plurali, Senæ, arum.

Seneca, natione Hispanus fuit, patria Cordubensis, Academicus Philosophus, & Neronis præceptor: à quo divitijs ingentibus auctus, cùm in Pisonianæ conjurationis suspitionem venisset, ejusdem jussu incisis venis mortem obijt. *Facundus, prævidens, acutus, tetricus*. Fuit & alter Seneca Tragicus poëta.

Sennaar, Campus Babylonis, in quo à Nimrod gigante extructa est turris illa celsissima, divortio lingvarum notissima.

Senogallia, Urbs Umbriæ Italiæ.

Senones, Populi Galliæ Celticæ, qui olim in Italiam armata manu venientes, exercitum Romanum deleverunt, ac Romam præter Capitolium ceperunt.

Senta, Deæ nomen apud Romanos, quam & Bonam Deam vocabant. Hanc Varro scribit tantæ pudicitiæ fuisse, ut nemo illam, dum vixit, præter virum suum, viderit, nec nomen ejus audierit. Propter quod illi in operto mulieres sacrificabant, & Bonam Deam nominabant.

Sequana, Fluvius Galliæ, Belgas à Celtis dividens, Die Seine/ ist das Wasser so in Franckreich durch Paryß laufft/ Rzeka we Fránciey przez Páryż plynąca.

Sequani, Die Sundgöwer vnd Burgunder/ Obywatele we Fráncuskey Kráinie ták názwáni/ populi sunt Galliæ, Heduis, Lingonibus, & Helvetijs finitimi, à Sequano fluvio, qui apud eos oritur, nomen sortiti. Sequanus, & Sequanicus, a, um.

Serapis, is, vel pidis, Deus Ægyptiorum, qui & Apis & Osiris dicitur. *Pharius*. Serapeum, Serapidis templum Alexandriæ, atrijs & columnis amplissimis, signisq; spirantibus, omniq; opum varietate ita exornatum, ut toto orbe terrarum, uno Capitolio excepto, nihil unquam visum sit ambitiosius. Amm. Marcell. in Alexandro.

Seres, pl. nu. Populi sunt Orientales, qui ex suis arboribus depectunt lanas tenuissimas, de quibus fit sericum. *Eoi, colorati, vestiflui, vellere nobiles, longinqui, extremi*.

Seriphus, Insula in mari Ægæo, una Cycladum, in hanc mittebant nocentes sicut in Gyaron. *Parva, humilis, plana*. Seriphius,a,um.

Sestos, urbs ad Hellespontum sita, contra Abydum. Patria Erus puellæ, quæ & Sestias, adis, appellatur, vide Leander. *Clara*.

Setia,

Setia, urbs Campaniæ, non procul à Tarracina, à qua Setinum vinum. *Pendula, clara*.

Sibylla, dicitur omnis fœmina divinans, vel prophetans, & interpretatur divinum consilium. Varro & Lactant. enumerant 10, Sibyllas, scil. Persica, Lybica, Delphica, Cumæa, Erithrea, Samia, Cumana, quæ Tarquinio superbo Regi Romano attulit 9. libros Prophetijs plenos, pro quibus poscebat 300. Philippeos aureos. Cum autem rex ob magnitudinem pretij rideret, illa in præsentia ejus tres libros exussit. Deinde Regem interrogavit, an eodem precio sex reliquos libros emere vellet. Illo renuente, ipsa iterum tres combussit. Et cum pro tribus residuis adhuc peteret idem pretium, rex mulieris constantiam admiratus, pecuniam dedit, & libros accepit, qui Romæ diligenter servabantur à 15. viris ad hoc ordinatis & periculosis temporibus legebantur. Postea tamen aucti sunt hi libri carminibus aliarum Sibyllarum. De hac præcipuè intelliguntur hæc Epitheta. *Rubida, casta, Amprysia, longæva, vivax, Grynea, Phœbea, vetus, Cumæa, astriloqua, diviniloqua, fatiloqua, tremula, Delphica*. Octava Sibylla fuit Hellespontica, in agro Trojano nata. Nona fuit Phrygia. Decima, Tybursvel Tyburtina. Et omnes Sibyllæ de Christi incarnatione scripserunt.

Sicambri, Populi Germaniæ finitimi, Menapijs ad utramq; Rheni ripam, & putantur esse Geldrienses, & Clivani. *Feroces, flavi, gaudentes cæde, indomiti, paludicolæ, procellosi, sævi, paludosi, terribiles, duri, fortes, proni in arma, infrenes, criniti, intonsi, torvi*.

Sicania, est Sicilia sic appellata. *Trifida, frugifera*. A Sicanis populis, qui ex Hispania primò in Italiam iverunt, deinde in Siciliam progressi sunt. *Trimares, immites*. unde Siculi, vel Sicilienses, *Acuti, immites, trilingvi*.

Sicaris, Fluvius Hispaniæ. *Locuples*.

Sicelis, vide Sicilia.

Sicilia, Nobilis insula, angusto, sed periculoso freto distans ab Italia, cui olim fuerat adjuncta. Hinc Siculus & Sicilienses, vide supra Sicania. Græci verò Sicelia per e scribunt, unde patronym. fœmin. Sicelis, idis, Virg. Sicelides musæ, &c. *Trinacris, trifida, Æolis*. Sicilissare, pro lingva Siculorum loqui.

Siculi, vide supra Sicania.

Sicinnius, Dentatus, Strenuus bellator, qui ob ingentem fortitudinem Achilles Romanus appellatus est. Is centum & viginti prælijs pugnavit: cicatricem aversam nullam, adversa quadraginta quinque tulit: coronis aureis octo donatus fuit. Triumphavit cum Imperatoribus suis triumphos novem. vide Gell. lib. 2. cap. 11. & Plin. lib. 7. cap. 28.

Sicoris, idem quod Sicaris, vide supra.

Sicyon, onis, vel Sicyonia, æ, Urbs vetus Achaiæ in Laconia, apud quam oleæ multæ sunt. *Oligera, alta, Graia*. Est & insula in Ægeo contra Epidaurum.

Sidon, onis, Urbs maritima Phœniciæ à copia piscium sic appellata, ubi primum factum fuit vitrum. *Piscosa, vetus, potens, Tyria, pretiosa, Cadmea*. Sidonius, a, um.

Sigeum, ei, est promontorium, & Oppidum Troadis, vel Trojæ. Sigeus, & Sigeius, a, um.

Silenus, fuit nutritius & pædagogus Bacchi. *Ebrius, vetulus, Arcadius, spumans Iaccho*.

Siler, vel Silerus, Fluvius Lucaniæ alluens Salernum oppidum, & Campaniam à Lucania separans, qui fluvius cum alibi saluber sit, tamen ultra Surrentum oppidum quicquid in eum projicitur, durescit in lapidem. Plin.

Silia, vide Silla, Stagnum quoddam Indiæ.

Sillura, Insula in Oceano Britannico, cujus incolæ pecuniæ ignari, permutationibus commercia exercent.

Silva, Urbs Lusitaniæ.

Silys: id est, Tanais Fluvius, Europam ab Asia discriminans.

Simois, entis, Fluvius Trojanus ex Ida monte profluens, & tandem Xantho miscetur. *Phrygius, rapidus, lubricus, pinniger, Iliacus, Idæus*. Simoesius, a, um.

Simonides, Lyricus Poëta fuit è Cea insula oriundus. Et fuit primus Lyricus apud Græcos aptissimus ad movendas lacrymas, flebile carmen invenit.

Sina, Urbs Mesopotamiæ. Item, Mons est Arabiæ, qui conjunctus est ei, qui nunc est Hierusalem.

Singidunum, Urbs est Hungariæ, Zenderin/ Miásto w Węgrzech.

Sinon, onis, Nomen est Sisyphi, nepotisque Autolyci furis. *Fidens animi, perjurus, pellax, fallax, dirus, cautus*.

Sĭnōpē, ēs, Asopi filia dicitur, quam Apollo raptam in Pontum traduxit, & ex ea genuit Syrum, unde Syri postea appellati sunt. Itē. Urbs Ponti. Sĭnōpeūs, gentile.

Sĭpōntŭm, i, sive Siphus, ūntis, Clara urbs in Apulia ad montem Garganum à Dionide constructa.

Sĭpy̆lŭs, Urbs est Phrygiæ.

Sīrēn, ēnĭs, Monstri marini genus Poëtarum fabulis celebratum, superiori sui parte virginis formam referens, inferiore in piscis caudam desinens. Has Poëtæ tres filias fuisse fabulantur Acheloi fluminis, & Calliopes Nymphæ: Parthenope, Ligea, & Leucosia, quæ habitabant in quadam insula inter Italiam & Siciliam, & dulcedine cantus sui navigantes alliciebant, & deinde necabant. *Acheloides, Siculæ, leves, Tyrrhenæ, volucres, Thessalæ, Acheloiæ, improbæ, vagulæ, dulces, natantes, blandæ, subdolæ, molles.* Sīrēnĭŭs, a, um.

Sĭrĭs, ĭdĭs, Fluvius Græciæ magnæ cum oppido ejusdem nominis. Sĭrītæ, incolæ dicti sunt. Siris ab Æthiopibus appellatur Nilus.

Sirius, vide in Appellativis.

Sisigambis, Uxor fuit Darij, quæ nulli ætatis suæ fœminæ pulchritudine cessit. Quam tamen victo Dario Alexander non solum non violavit, sed & summam adhibuit curam, ne quis captivo corpori illuderet.

Sīsy̆phŭs, Æoli filius, latro fuit in Isthmo, quem Theseus occidit. Et apud inferos hac pœna plecti dicitur, ut saxum semper relabens portare cogatur in montem. Ovid. 3. metam. *Æolides, lassus, inquietus, infelix, defessus.* Sīsy̆phĭŭs, a, um.

Sithonia, olim Thracia vocabatur. Hinc Sīthōnĭŭs, a, um, id est, Thracius.

Smīlāx, Puella, quæ amore Croci juvenis tabescens mutata fertur in herbam sui nominis, quæ similis est Hederæ.

Smy̆rnă, Urbs Ioniæ clarissima. Quam Meles fluvius circumfluit. Hæc à quibusdam dicitur Homeri patria.

Sŏcrătēs, Atheniensis Philosophus, qui cùm acris esset ingenij, & Physicen atq; facundiam sine virtute nihil prodesse videret, illis artibus quæ solæ tunc in usu erant, relictis, ad Ethicam se convertit, & Sophistas vehementer irridebat. Hujus discipulus fuit Plato & alij permulti. *Anytireus, sapiens, loquax, Actæus, contumax.*

Solís mensa, Das Schlauraffenland/ Šātrāńská ziemiá w ktorey wßytká robotá / lešć/ pić/ á być dobrey myśli/ Æthiopiæ locus apparatis epulis semper refertus. Pompon.

Sōlōn, onis, Atheniensis legislator, & unus de septem Sapientibus, qui Crœsum regem monuit, ut se felicem non putaret, quamdiu viveret. *Justus, Atticus, Actæus, Cecropius.*

Sōly̆mă, æ, vel Sōlĭmæ, arum, Urbs nobilissima Judææ, quæ & Hierosolyma dicta est. Sōly̆mŭs, a, um.

Sōphrōn, Syracusanus, Xerxis & Euripidis tempore scripsit Mimos viriles & fœmininos lingvâ Doricâ, & soluta oratione, cujus scripta erant admodum obscura. Hujus scriptis tantopere delectatum ferunt Platonem, ut etiam moriens capiti subjecta habuerit. *Implicitus.*

Sōphrōnĭa, Matrona Romæ fuit, quam ob insignem pudicitiam Lucretiam Christianam vocant. Hæc quùm se vim Decij principis videret non posse effugere, consentiente viro arrepto gladio seipsam transfixit, & in divorum numerum est relata. Euseb. in Histor. Ecclesiast.

Sora, Oppidum Volscorum in Campania.

Sōrăctē, vel Soractis, is, Mons Hirpinorum in Faliscis 20. millibus passuum à Roma. *Phœbeum, sanctum.*

Spārtă, æ, Nobilis urbs Laconiæ, alio nomine Lacedæmon. *Clara, Herculea, animosa, libidinosa, vetus, Menelaæa, potens.* Spārtānŭs, a, um, idem quod Lacedemonius.

Spārtăcŭs, Gladiator fuit, Thrax genere, magnis viribus præstans, & servus cujusdam Romani, qui tandem cū 82 socijs suis effugiens è carcere, multa servorum millia congregavit, & multis damnis affecit Italiam. Tandem à M. Crasso in prælijs occisus est. *Vilis, acer.*

Spērchīŭs, Fluvius Thessaliæ in monte Pelio ortus. *Populifer, minax, tenuis.*

Speūsīppŭs, Philosophus Atheniensis, Platonis ex sorore nepos. Primus invenit, quo pacto ex gracilioribus lignis fierent vasa capacia.

Sphīnx, sphīngĭs, vel gos, Monstrum facie virginis, pennis avium, & pedibus leonis, quondam ad Thebas veniens, hoc ænigma proposuit: Quod est animal bipes, idemq; tripes & quadrupes? Qui hoc ænigma solvere nequiebat, eum sphinx occidebat. Tandem Oedipus ita solvit, ut ho-

ut hominem esse diceret, qui in infantia manibus & pedibus nitens quadrupes est, at in senectute baculo utens, tripes est. Tunc Sphinx se de saxo præcipitem dedit. Revera Sphinx est animal monstrosum in Æthiopia de genere simiarum, fusco pilo, mammis in pectore geminis & homini persimile, nisi quod pilosum est, & solitudinem colens. Epith. v. in Appellat.

Spŏlētūm, Die Stadt Spoleto in Italien/ Spoletum miásto we Wlossech. Spŏlētīnūs, a, um.

Spŏrădēs, i.e. Spartæ, sunt insulæ multæ in Ægæo, vel Myrtoo mari, inter quas est Pathmos.

Spurina, Adolescens fuit egregia forma, qui quum se fœminas, virosq; ad libidinem aspectu decoro videret invitare, oris pulchritudinem vulneribus sponte dehonestavit. Valer. de Verecund.

Stăphўlūs, Sitheni filius, primus aquam vino miscere docuit. Plin. l. 7. c. 56.

Stătānūs, Deus puerilitatis præses credebatur Antiquis, in cujus tutela pueri esse putabantur, quum stare atq; incedere inciperent. Non. de liber. educand.

Stēllă, Aruntius, Poeta Patavinus lepidissimus familia consulari ortus, Violantillam amavit, puellam Neapolitanam, quam tandem duxit uxorem: Hæc in delicijs habuit columbam avem dicatam Veneri, quam Stella flevit defunctam pulcherrimo carmine: Opusq; ipsum Columbam inscripsit. Martial. lib. 12. *Dulcis, Pierius, canorus, facundus.*

Stēntōr, quidam Græcus in bello Trojano tam vocalis, ut tantum faceret sonum, quantum alij quinquaginta. Sunt qui dicant ipsum interfectum à Mercurio, quo cum magnitudine vocis certabat. Juven. Sat. 13. *Ferox, magnanimus.*

Stērcūrĭūs, Dictus Saturnus, quod primus stercorandi agri rationem invenerit. Macrob.

Stĕrŏpē, es, Atlantis filia, una Pleiadum, quam alij Asteropen vocant. v. sup. Pleiades.

Stĕrŏpēs, is, Unus ex Vulcani ministris, à fulgure nomen habens. Virg. Æneid. *Niger.*

Stēsĭchŏrūs, Siculus Poeta Lyricus, qui cùm Helenam Menelai uxorem quodam carmine vituperasset, oculos amisit, sed cum palinodia, id est, contrario carmine eam laudasset, visum recepit. *Ferox.*

Sthĕnŏbœă, Vxor Prœti, regis Argivorum, quæ cùm Bellerophontem eximia forma puerum, sed tamen castissimum, cujus amore tota defervebat, ad coitum non posset inducere, eum falsò apud Prœtum ipsum detulit, ut insidiatum suæ castitati. Prœtus sceleratæ mulieris accusationi fidem adhibens, Ariobatem regem Lyciæ, & Sthenobœæ patrem literis monuit, ut injuriam illatæ filiæ vindicaret, sumeretq; supplicium de Bellerophonte. Itaq; jussu Ariobatis Bellerophon varijs hostibus & portentis objectus est. Quorum, cùm semper evaderet victor, venit in gratiam cum Ariobate, adeò, ut alteram ejus filiam acceperit uxorem. Quod audiens Sthenobœa, se ipsam laqueo suffocavit. *Perfida.*

Stilbon, v. in Appellat.

Stĭlpō, onis, Megarensis Philosophus.

Stĭphĕlūs, Vnus ex Centauris, Ixionis & Nubis filius, à Cœneo interfectus ea in pugna, quæ in Pirithoi nuptijs commissa est inter Lapithas & Centauros. Ovid. 12. metam.

Stœchădēs, Insulæ sunt numero tres, Massiliensium litori vicinæ, sic dictæ propter ordinem, quo sitæ sunt, scil. Proten, & Mesen, quæ & Pomponiana vocatur: tertia Hypæa.

Străbō, Insignis Geographus, qui temporibus Augusti & Tiberij claruit.

Strătĭūs, Jovis cognomen.

Strătōn, Philosophus Lampsacenus, magister Ptolemæi Philadelphi.

Strŏngўlē, es, insula est maris Thyrrheni, non procul à Sicilia una Æolidum: cujus incolæ triduo ante ex fumo prædicere solebant, quinam flaturi essent venti.

Strŏphădēs, Insulæ duæ in mari Jonio, in quo Harpyas habitare dicit, Virg. lib. 3. Æneid. Nam Phineus rex Arcadiæ, cum filios suos uxoris suasu cæcasset, irati dij ipsum quoq; excæcaverunt, & Harpyas aves rapaces & fœdas immiserunt, ut eum vexarent. Sed cum illuc venisset Jason cum Argonautis, & Phineus eos humaniter tractasset, miserunt Zethum & Calaim filios Boreæ alatos, ut Harpyas pellerent ex regno Phinei. Quod illi facientes, cùm venissent ad has insulas, moniti sunt, ne canes Jovis, id est, Harpyas ulterius persequerentur. Ob hoc insulæ, quæ prius Plotæ dicebantur, appellatæ

 sunt

sunt Strophades, id est, conversiones, quia illic Zethus & Calais conversi sunt à persecutione Harpyarum, eas ibi relinquentes.

Strūthŏpĕdēs, Mulieres sunt in India tantæ brevitatis, ut nomen acceperint à passerculorum pedibus. Sipont.

Strȳmōn, onis, fluv. Thraciæ ex Æmo monte profluens, & Thraciam à Macedonia separans. Inde Strȳmŏnĭŭs, a, um.

Sturij, populi ad Oceanum Galliæ. Rheni quasdam Insulas incolentes.

Stȳmphălŭs, Lacus aut palus Arcadiæ apud opp. Stymphalum, in quo lacu erant aves tantæ magnitudinis, ut radios solis obumbrarent, quæ totam Arcadiam devastabant, & à lacu dicebantur Stȳmphălĭdēs, quas Hercules sagittis occidit.

Styx, v. in Appellativis.

Subur, est Hispaniæ Tarraconensis civit. à flumine rubricatum.

Sŭbūrră, Vicus in urbe Roma. Sŭbūrrānŭs, a, um, ut: Regio suburrana, in qua meretricum diversoria erant, quæ ob id suburranæ à Poetis dicuntur. Mart. lib. 6. epigr. 66.

Sŭēsă, Urbs Campaniæ, non procul à Liri amne.

Sŭēssĭōnēs, Galliæ Belgicæ populi.

Suēvī, Bellicosissimi quondam Germaniæ populi, Die Schwaben/ Szwábowie. *Flavi, intonsi, gelidi, criniti, truces, acres.*

Suēvĭă, Das Schwabenlandt / Szwábska ziemiá.

Sūlmō, oppidum Pelignorum in Brutijs, Ovidij Poetæ patria. *Gelidus, riguus, aquosus.*

Sūmmānŭs, Pluto deus inferorum, ita dictus, quasi summus deorum Manium.

Sūnĭŭm, Promontorium & Oppidum in Attica.

Sūrrēntŭm, Opp. Campaniæ, unde Surrentinus, a, um.

Sūsă, orum, urbs nobilissima inter Persidem & Babyloniam sita.

Sūsĭānă, Asiæ regio, Persicæ ditionis, à Susis urbe nobilissima dicta.

Sȳēnē, es, urbs in confinibus Æthiopiæ, atq; Ægypti, non procul à Nilo, supra Alexandriam, sub æstivo tropico constituta. Propterea sole existente in Cancro medio solstitij die supra verticem civitatis cadens, nullam prorsus in ea umbram facit. *Exusta, calida, Eoa, Niliaca, fusca, æstiva, Pharia, sitibunda, combusta, usta, æstifera, atra.*

Sȳlă, Mons & sylva Lucaniæ.

Sȳllă, Nobilis Romanus, qui Mithridatem regem debellavit, & contra Marium Romanum cruentissimum civile bellum gessit, & Marianos, id est, fautores Marij crudelissimè necavit. Deinde cum fuisset Dictator, id est, solus Romæ princeps, deposita dictatura, obijt morbo pediculari; vel (ut alij volunt) ira nimia sangvinem vomens. *Potens, sævus, trux, cruentus, atrox, ferox, rabidus, vehemens.*

Sȳlvānŭs, sylvarum deus, qui Cyparissum puerum in delicijs habuisse dicitur, eundemq; in arborem sui nominis, hoc est, in cupressum transformasse. Fabulantur enim Poetæ, Cyparissum, cervam habuisse mansuefactam eamq; unice adamasse: quàm cùm Sylvanus imprudens occidisset, puer doloris impatientia contabuit. Cujus mortem ægrè ferens Sylvanus in arborem cupressum eum commutavit, quam amasij desiderio semper dicitur circumferre.

Sȳlvĭă, quæ & Rhea, & Ilia, Numitoris filia, quæ à Marte compressa (ut Romani credi voluerunt) Romulum & Remum peperit, urbis Romanæ conditores. Liv. 1. ab urbe.

Sȳlvĭŭs, Ascanij filius, Æneæ nepos: ita dictus, quod casu quodam in sylvis natus esset: à quo deinceps Albanorum reges omnes Sylvij dicti sunt, sicut Romanorum Imperatores Augusti.

Sȳmplēgădēs, duo sunt scopuli in mari qui dicitur Hellespontus, inter quos est difficilis & periculosa navigatio. Vocantur etiam Syndromades, id est, concurrentes, qui eminus videntur concurrere. Etiam vocantur Cyaneæ. *Instabiles, vagæ, artæ.*

Sȳphāx, acis, Rex Numidiæ, victus à Scipione. *Dirus.*

Sȳrăcūsæ, arum, urbs pulcherrima & nobilissima in Sicilia, juxta Pachynum promontorium, quæ tres muros & tres arces habebat, & portum marmoreum. Syracusanus, & Syracusius, a, um. *Arethusides.*

Syrenes, v. Siren.

Syria, Regio majoris Asiæ, juxta Judæam. Quidam tamen Syriam vocant totam illam regio-

gionem, quæ continet Phœniciam, Palæstinam, Mesopotamiam & Babyloniam, quæ & Assyria dicitur. *Pinguis, mollis.* Sȳrī, orum, populi ejus regionis dicuntur. *Grandes, longi, leves.* Syrissa, æ, Mulier e Syria. Sȳrĭus, & Syriacus, a, um, adject.

Syritha, Filia fuit Danorum regis Sylvaldi, tantæ pudicitiæ, ut cùm ob elegantiam formæ magna procorum frequentia peteretur, spretis tamen omnibus, prætulerit cœlibatum. Saxo. l. 4.

Sȳrtēs, tium, Duo sunt sinus periculosissimi in mari Libyco, quas inaccessas facit vadosum & reciprocum mare. *Libycæ, inhospitæ, Getulæ, dubiæ, Parætoniæ, vadosæ, vagæ, barbaræ, ambiguæ, æstuosæ, naufragæ, sævæ, Lepticanæ, incertæ, Afræ, feræ, inviæ, procellosæ, infidæ, arenosæ.*

Sȳrŭs, Insula Joniæ, Asiæ regioni opposita. Sȳrĭcŭs, a, um.

T.

TAbæ, arum, urbs Ciliciæ.

Tabis, Mons Scythiæ.

Tabor, Mons est in medio Galilææ campo, mira rotunditate sublimis.

Tābūrnŭs, Mons est Campaniæ, ferax olivis. *Viridis, magnus.*

Tænărŭs, Promont. Laconiæ juxta Spartam urbem, in quo fertur esse vorago, per quam Poëtæ finxerunt patere descensum ad inferos. *Spartanus.*

Tænum, fuit urbs in Laconia.

Tāgēs, is, Primus omnium haruspicij disciplinam dedit Hetruscis. *Tuscus, haruspex, genitus tellure.*

Tāgŭs, fluv. Lusitaniæ, qui ramenta quandoq; aurea fertur evolvisse. *Aurifer, aureus, dives, piscosus, micans, turbidus, clarus, aurifluus, impiger, purpureus, auricolor, Hesperius, invidiosus, locuples, opacus, metallifer.*

Tălăssĭō, onis, vel Talassius, apud Romanos, carmen nuptiale, & deus ipse nuptiarum præses.

Tamara, vel Tamaris, fluv. Hispaniæ Tarraconensis.

Tamarus, Britanniæ fluv.

Tănăgrŭs, sive Tanages, fluvius Lucaniæ.

Tănăĭs, fluv. septentrionalis in Scythia, qui Europam ab Asia separat, & in Mæotim paludem labitur. *Navalis, Scythicus, rigens, gelidus, superbus, frigidus, nivosus, bicornis.* Tănăītæ, Accolæ sunt fluvij Tanais.

Tănăquĭl, Tarquinij Prisci uxor fuit, magni animi mulier, & Hetruscæ disciplinæ peritissima. Plin. l. 6. c. 7. *Præscia fatorum.*

Tanis, Civit. Ægypti, à qua Tanicum, sive Taniticum Nili ostium dictum est.

Tāntĕlĭs, idis, Oppid. fuit Magnesiæ, terræ hiatu absorptum Plin. l. 2. c. 91.

Tāntălŭs, Jovis filius ex Plote Nympha, rex Phrygiæ, qui dijs hospitio susceptis apposuit Pelopem filium suum membratim discerptum comedendum. v. sup. Pelops. Idem quoq; Tantalus secreta deorum hominibus indicavit, quapropter apud inferos ita cruciari dicitur, ut ad amœnum fluvium stans, & arborem dulcibus pomis onustam ante se videns, semper tamen esuriat & sitiat. Nam quoties ad potandum se inclinat, aut ad carpendum pomum manus extendit, & fluvius & arbor ab ipso ita discedunt, ut attingere nequeat. Ovid. *Infidus, proditor, garrulus, pater Pelopis, fallax, siccus, Phrygius, sitibundus.* Tāntălĕŭs, a, um. Tāntălĭs, patronymicum fœmininum est.

Taphiæ, Quædam insulæ in mari Ionio ante Leucadiam, prope Echmadas.

Taphias, adis, Insula exigua in mari Ionio, ante Leucadiam, una Taphiarum.

Tāprŏbănē, es, Insula remotissima ultra Indiam, inter ortum & occasum solis, ad quam navigantes, quoniam septentriones non vident aves secum vehunt, quarum aliquas sępius emittunt, ut sequantur volatum illarum. Est autem auro, argento & gemmis ditissima.

Tāpsŭs, Insula 10. stadijs distans à Sicilia.

Tărās, antis, fuit Neptuni filius, qui primus Tarentum condidisse creditur, & à nomine suo appellasse.

Tărēntŭm, Nobilis urbs Calabriæ. *Herculeum, Lacedæmonium, molle, madidum, Phalantæum, Oebalium, imbelle, unctum, madens.* Incolæ Tarentini dicti sunt. Tărēntīnŭs, a, um.

Tārnē, es, Fons est in Lydia, in Tmolo monte nascens.

Tārpēĭă, Puella Romana, filia Tarpei, custodis Capitolij tempore Romuli, quæ Tacio reg Sabinorum, & tamen hosti Roman. prodidi Capitolium, pacta ut quod in sinistra ferren Sa

bini sibi darent, putans, sc. armillas aureas. At illi scuta sua in eam conijcientes ipsam necaverunt. Hinc Capitolium dicitur Tarpeius mons, vel Tarpeia rupes & arx.

Tarquinii, orum, Vetus oppidum Campaniæ. Tarquiniensis, e, ut: Ager Tarquiniensis, pro quo & Tarquiniense legimus absolute. Plin. l. 8. c. 52.

Tarquinius Priscus, fuit quintus Rex Romanorum: qui ubi se in patria nullo in honore esse videret, quòd peregrino patre esset prognatus, suasu uxoris (ea mulier fatidica erat, nomine Tanaquil) Romam sese contulit, ubi brevi propter opes, ingenijq; dexteritatem in Anci regis amicitiam insinuatus, ab eodem relictus est liberorum ejus tutor, quorum tamen commoda proprijs rationibus posthabuit: brevique perfecit, ut magno plebis consensu rex crearetur.

Tarquinius superbus, septimus & ultimus rex, à Romanis expulsus ob superbiam suam, & ob nequitiam Sexti Aruntis filij sui, qui Lucretiam nobilem matronam violaverat. *Injustus, dirus.*

Taracina, Opp. Volscorum in Italia, alio nomine Anxur dicebatur.

Tarracon, sive Tarraco, onis, Hispaniæ citerioris urbs olim clarissima. *Romana, vitifera.*

Tarsus, urbs clara Ciliciæ, quam Cythnus amœnus fluv. præterfluit. Condita fuit à Perseo Jovis & Danaes filio. In eo natus est D. Paulus Apost. Tarsensis, e.

Tartari, Die Tartaren / Tátárzy. Populus Scythicus, olim Nomades dicti.

Tartarus, v. in Appellativis.

Tartessus, Opp. in fine Hispan. juxta columnas Herculis, alio nomine Tarteia, & Gaddir. Inde Tartessius, & Tartessiacus, a, um.

Taurus, ri, Cisalpinæ Galliæ fluv.

Taureus, Neptuni epitheton.

Tauri, orum, Sarmatiæ Europeæ populi, Bosphorum Cimmerium peninsulam inhabitantes. Tauricus, a, um.

Taurini, Populi Italiæ, Transpadanæ, sub Alpium radicibus, à Lugubris oriundi, quorum urbs Augusta Taurinorum.

Taurisci, Populi Germaniæ, Carnis & Pannonijs finitimi.

Tauromínium, urbs Siciliæ, non procul à Drepano promont.

Tauropolos, Dianæ cognomen.

Tauropolium, Dianæ templum in Icaria Insula. Strab. l. 14.

Taurunum, Oppid. Pannoniæ inferioris, ad Danub. situm, in ea parte qua Saus & Dravus Danubio immiscentur, Griechisch Weissenburg / Bialogrod.

Taurus, Magnus & altus mons Ciliciæ, sed Plinius inquit, quòd sit mons maximus & immensus ab India porrectus, per Asiam usque ad Mæotim paludem Scythiæ, cujus pars est Caucasus mons, sed & alia multa diversis in locis habet nomina, *Cilix, frigidus, inhospitalis, Scythes, rigens, nivosus.*

Taygete, es, vel Taygeta, æ, Atlantis filia, una Pleiadum. Quæ Jovi peperit Lacedæmonem, urbis sui cognominis conditorem.

Taygetus, i, g. m. & Taygeta, orum, pl. num. Mons est Laconiæ. *Gelidus, algens, virens, summus, arduus.*

Tearco, Æthiopiæ rex potentissimus, qui bonam Europæ partem dicitur subegisse, & ad Herculis usque columnas esse progressus. Strab. l. 15.

Tearus, Thraciæ fluv. duodequadraginta nascens fontibus.

Tectosages, Gall. Narbonensis populi, Die Völcker des Ertzbischthumbs Tolosa in Langendocken / Ludzie we Fráncyey Nárbońskiey.

Tegea, oppid. Arcadiæ. Inde Tegæeus, a, um.

Telamon, Æaci filius, frater Pelei, & pater Aiacis, rex Salaminis Insulæ.

Telegonus, filius Vlyssis ex Circe, qui patrem secutus in Ithacam, imprudens illum necavit incognitum. Deinde fugiens in Italiam, condidit ibi urbem Tusculum. *Æaeus, Parricida.*

Telemachus, filius Ulyssis, & Penelopes, qui patri in regno successit. *Penelopeus.*

Telemus, Vates inter Cyclopes, qui Polyphemo prædixerat cæcitatem ab Ulysse illi inferendam. *Eurymedes.*

Telephus, filius Herculis ex Auge Nympha, nutritus à cerva. Postea rex Mysiæ factus. Græcos per suam regionem transeuntes ad Troiam prælio adorsus, ab Achille vulneratus fuit in femore. Deinde facta pace cum Græcis, dum sana-

sanari non posset, consuluit Oraculum, quod respondit, ut ab eadem hasta peteret salutem, à qua acceperat vulnus. Cùm ergo in eodem loco rursum eum Achilles percussisset, sanatus est: quod sic intelligitur, quia de rubigine ferri Achilles fecit emplastrum, quo illius vulnus sanavit. *Mysus, Lyrnessius.*

Tellias, Vates fuit Eleus, qui Phocensibus cum Thessalis bellum gerentibus rem hujusmodi commentus est, sexcentos viros è Phocensibus præstantissimos, gypso tàm ipsos quàm arma illinit, eosq; sub noctem in Thessalos demisit, dato præcepto, ut quemcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos prmùm Thessalorum excubitores prodigium quoddam esse arbitrati, deinde ipsi exercitus adeo exhorruerunt, ut tribus millibus cæsorum, atq; scutorum Phocenses potiti sint.

Tēmpē, neutro genere, & num. plurali, Locus amœnus in Thessalia, montibus & arboribus cinctus, per quem Peneus fluvius leniter fluit. Ponitur pro quocunq; loco amœno. *Frigida, Peneia, grata, nemorosa, Thessala, Zephyris agitata, cygneia, oloria, Heliconia, Teumessia, umbrosa, Phthiotica, roscida, Schininoia, Thessalica, florida, dulcia, rustica, Gaurana.*

Tĕnĕdŏs, Insula non procul à Troja, post quā latuerunt Græci, cùm insidias tenderent Trojæ. Virg. Tĕnĕdĭūs, a, um.

Tenos, Insula una ex Cycladibus, & in ea oppidum ejus nominis.

Tĕntÿră, orum, sive Tĕntīrĭs, ĭdĭs, Urbs Ægypti, cujus incolæ Tĕntÿrītæ, dicuntur habere naturalem vim contra Crocodilos.

Tēōs, Civitas Ioniæ, patria Anacreontis Poëtæ Lyrici, qui inde dicitur Teius.

Tĕrāpnæ, plu.num.tantum, Urbs Laconiæ in Thebanis finibus.

Tĕrēntĭă, Ciceronis uxor fuit.

Tĕrēntĭūs, Poëta Comicus, natione Afer, patria Carthaginensis, libertus fuit Romæ Terentij Lucani.

Tereūs, Rex Thraciæ, maritus Prognes. vide supra Progne. *Bistonius, Treicius, Odrysius, ferus, sævus, iniquus, Thracius, Ismarius, incestus, Thrax, dirus, Geticus, infidus, immitis, Martigena.*

Tĕrpsĭchŏrē, ēs, Una Musarum, quasi delectans choros. *Canora, musica.*

Tĕrtūllĭānŭs, Scriptor Ecclesiasticus eloquens quidem, in nonnullis tamen ab orthodoxæ Ecclesiæ fide nonnihil aberrans.

Thēthȳs, tÿŏs, filia Cœli & Vestæ, Uxor Neptuni, fluviorum & Nympharum mater. Quandoque pro ipso mari ponitur. *Vaga, fugax, cana, Titanis, reciproca, viridis, salsa, Oceaneia, fecunda, longæva, undosa, undivaga, infusa, stagnans, rigens, spumans, obnoxia vento, Saturnia, gelida, liquida, circumflua, profunda, refuga.*

Teucer, vel Teūcrūs, Filius Scamandri Cretensis, Trojam condidit, unde Troja dicitur Teucria, & Trojani Teucri. Alius fuit Teucer, filius Telamonis regis Salaminis insulæ, ex Hesione filia Laomedontis, qui cum Ajace fratre suo ex alia matre profectus fuit ad bellum Trojanum. Sed cum Ajax se ex ira necasset, & Teucer solus domum redisset, iratus pater illum expulit regno. Ergo Teucer in Cyprum profectus, ubi urbem Salamina condidit. *Salaminius, Laomedontiades.*

Teūcrĭs, Urbs & Regio Troadis, Dardania postea dicta.

Teuderium, Urbs Germaniæ, Paderborn/ Miásto w Niemczech.

Teūmēsĭs, Mons & regio Bœotiæ, ubi Hercules adhuc adolescens occidit leonem, cujus pelle utebatur pro veste. Leo autem à Jove in cœlum translatus dicitur, ut gloriæ Herculis consuleret, qui eum inermis occiderat. Postea aliū leonem necavit apud Cleonas. Teūmēsĭūs, a, um.

Teuthramia, æ, Regio Asiæ minoris.

Teūtŏnēs, seu Teutoni, Die Teuschen/Niemcy. Germaniæ populi. Ita dicti à Teutone ipsorum Deo, quem indigenam & terra ortum existimabant. *Immanes, terribiles, duri.* Teūtŏnĭcūs, a, um.

Thabis, Scythiæ mons in Asia. Apud Plin. l. 6. cap. 17. legitur sine aspiratione.

Thāïs, nobilis meretrix fuit Alexandrina, quæ Atticam juventutem in sui amorem pellexit. *Lasciva, Menandræa, procax, pretiosa.*

Thălēs, Una Musarum. *Comica, arguta, lasciva, docilis, tenera, blanda, casta, culta.* Item, Una Gratiarum, à Græco verbo Tallo, id est, Vireo.

Thămȳrās, sive Thămīrĭs, Thracius Citharœdus, qui sua arte superbiens provocavit Musas ad certamen, à quibus oculis & arte privatus est. Ovid. *Luminis orbus, Thrax, cantor, cæcus.*

Thăsŏs, Insula est in Ægæo mari, una Cycladum. *Nemorosa, venenosa, fertilis.* Habuit autem maculosum marmor, quod Thasium dicitur.

Thaumantĭas, tĭădis, vel Thaumantĭs, tĭdis, Dicitur Iris filia Thaumantis, & Electræ filiæ Oceani, nuntia Deorum in rebus malis, & Mercurius in rebus bonis. Virg. 9. Æneid.

Thaumasion, mons Arcadiæ, in quo Saturnus lapidem devoravit. Incolæ Thaumasij dicti sunt.

Thēă, Nympha Oceani, & Tethyos filia.

Thēbăis, Regio superioris Ægypti, vicina Æthiopiæ. Dicitur etim mulier Thebana. Item, Liber Papinij Statij Poëtæ de bello Thebano.

Thēbē, ēs, & Thēbă, æ, & Thebæ, arum, Grandis urbs Ægypti, ab Osiride rege condita, & tota pensilis, id est, sub se habens vias subterraneas. Hæc 100. babet portas. *Ogygiæ, veteres, Oedipodianæ, Bœotiæ, Echioniæ, Aoniæ, Ætionææ, Draconigenæ, Tyriæ, Sidoniæ, Cadmææ, centumgeminæ, palmiferæ, truces, nobiles, centifores, septemgeminæ, Agenorides, inclytæ, claræ.* Alia Thessaliæ, à qua Thebani, & Thēbæī. *Draconigenæ, anguigenæ.* Est & Thebæ nomen virginis, è cujus gremio geminæ columbæ (ut est in fabulis) cùm evolassent, altera ad Hammonis fontem tetendit, & ibidem responsa dedit: Altera ad sylvam Dodonæam, ubi futura mortalibus præcinuit.

Thēmĭs, is & ĭdis, vel etiam Thēmĭstĭs, is, Cœli & Terræ filia fuit, quæ Jovis nuptias fugiens, ab eo in Macedonia compressa fuit. Hæc Dea putabatur, quę præciperet hominibus id petere, quod fas est. *Fatidica, alma, longæva.*

Thēmĭstŏclēs, Atheniensis, Dux clarissimus, qui Xerxem regem navali prælio vicit. Postea per invidiam exul factus ad Xerxem confugit, à quo honorificè exceptus, & dux belli Atheniensis constitutus est, cùm neq; Regi benè de se merito vellet negare, neque patriæ, licet ingratæ cladem inferre, seipsum peremit hausto sangvine tauri, quem sangvinem ideo pestiferum esse scribit Cælius, quod celerrimè coëat, & obdurescat. *Neoclides.*

Theodosia, Thauricæ Chersonensis urbs.

Thĕŏphĭlŭs, Cæsareæ Palestinæ præsul, Severo imperante. Alius quoq; Præsul Alexandrinus, qui scripsit adversus Origenem.

Thĕŏphrăstŭs, Peripateticorum eloquentissimus fuit, Aristotelis discipulus. Habuit discipulos 2000.

Thēră, Insula una ex Cycladib. in Ægeo. Hæc olim Calista dicebatur.

Thērămnē, ēs, sive Thērămnæ, arum, Urbs Laconiæ.

Thērăpnæ, arum, pl. nu. tantum, urbs Laconiæ in Thebanis finibus. Alij sine aspiratione scribunt. *Apollineæ, umbrosæ, virides, Tyndareæ, blandæ.* Thērăpnēŭs, a, um.

Thērmē, ēs, Civitas in Thracia. Unde Thermaicus sinus. Item, Thērmæ, arum, urbs Siciliæ. *Calentes, calidæ, nitidæ.*

Thērmōdōōn, vel Thērmōdōn, ontis, Fluv. in Pontica regione, apud quem habitavêre Amazones. *Citus, Amazonius, Martius, celer.* Thērmōdōōntēŭs, a, um, sive Thērmōdōntēŭs, a, um. Dicitur & Thērmōdōntĭăcŭs, a, um.

Thērmŏphўlæ, arum, Mons longissimus Græciam transiens, & eam dividens, in quo sunt angusti meatus, apud quos scaturiunt aquæ calidæ, à quibus denominatus est ipse mons. Nam Termos Græcè calidus, Pyle porta dicitur. *Oethææ.*

Thērnē, Urbs Thraciæ.

Therpsichore, Una Musarum, quasi delectans choros.

Thērsītēs, Quidam Græcus ex Ætolia profectus ad Trojam, nobilis, sed deformosissimus & ignarus, ab Achille pugno necatus. *Protervus.*

Thēseŭs, Ægæi Atheniensis Regis filius, vir fortis, qui more Herculis magna fecit. Nam adhuc adolescens, cum Hercule pugnavit contra Amazones. Etiam Creontem Thebanum, qui in prælio mortuos sepelire prohibebat, occidit. Itē, terribilem taurum devastantem Atticam, apud Marathonem necavit. Item, Minotaurum occidit, rapuit Helenam adhuc puellam, sed reddidit. Ex Creta secum adduxit Ariadnen & Phædram filias Minois regis, sed in Insula Naxo reliquit Ariadnen, ut sup. Tandem cum Pirothoo, amico suo ivit ad inferos, ut Proserpinam raperent, sed Pirithoum Cerberus devoravit, Theseus ibi detentus est, donec ab Hercule liberaretur. Ovid. lib. 8. metam. *Perfidus, Ægides, Trœzenius, magnificus, perjurus. pius in Pirithoum, Neptunius, superbus, inclytus, horridus, fidus, Atticus, profugus, fortis, crudelis, armiger, ingratus, ferox. flavus.* Thēsēŭs, a, um, adjectiv. Thēsēĭs, ĭdis, Poëma Thesei gesta complectens. Thēsīdēs, æ, patronymicum masculinum.

Thesmŏ-

Thesmophoria, plu.num. Cereri sacra, quæ & Cerealia, à Latinis & Initia dicuntur.

Thespis, sive Thespius, Atheniensis, Erichtei regis filius fuit, è pluribus fœminis filias genuit 50. Cum quibus vocatis ad epulas Herculis sigillatim concubuit: susceptiq; totidem liberos mares, qui Thespiades dicti sunt.

Thessalia, Regio Græciæ, inter Atticam & Thraciam sita. Alio nomine Æmonia, & est montosa & famosa veneficijs. Thessalus, & Thessalicus, a, um.

Thessalonica, urbs Macedoniæ. Thessalonicenses incolæ dicuntur.

Thetis, tidis, Fuit uxor Pelei regis Thessaliæ, filia Nerei, Achillis mater. Accipitur nonnunquam pro mari. *Filia Nerei, marina, uda, æquorea, Nereis, Nereia, cærula, aquosa, belluosa.*

Thisbe, es, Puella fuit ex Babylone, quæ incredibili amore dilexit Pyramum. vid. sup. Pyramus. *Babylonia, miseranda, infelix.*

Thoas, antis, Fuit rex in Taurica regione. Ad quem delata est Iphigenia, Agamemnonis filia, & ab eodem Dianæ Tauricæ sacris præfecta. Hunc postea occidit Orestes, à sorore adjutus, quum illum quoq; Thoas Dianæ aræ destinasset. Ovid. l. 3. de Ponto. *Clarus, Minous.*

Thorax, acis, mons est Libycus, Hesperijs vicinus, Lethæo fluvio imminens. Strab. l. 14. In quo dicunt crucifixum fuisse Daphitam Grammaticum: propterea, quod Reges versibus incesseret: Unde Proverb. Cave à Thorace; quo utimur, quoties lingvæ petulantiam frænandam volumus significare, ne voces petulanter emissæ aliquando per jugulum redeant.

Thrace, es, & Thracia, Europæ regio, Macedoniæ ad Occasum proxima, à Septentrione Istrum habens: ab Oriente Pontum: à Meridie Ægæum mare. Olim Scython, postea Thracia, à Thrace Martis filio, seu ab asperitate dicta. *Gelida, armifera, sæva, barbara, horrida, lapidosa, nivosa, Mavortia.* Thraces populi dicti. *Indomiti, feri, armigeri, Bosphorei, Bosphoridæ, Acrocomæ, Parmularij, Hippomologi.* Thrassa, fœmin. sive Threissa. Thracius & Threicius, a, um.

Thule, es, Insula est in ditione Scotorum, in septrentrionem vergens, ultra Orgadas. *Hesperia, nigra, inhospita, impervia, remota, ultima.*

Thurium, Urbs magnæ Græciæ, olim nobilissima, ad sinum Tarentinum sita, inter Crathin & Sybarim amnes, à Thuria vicino fonte nomen habens. Hujus incolæ Thurij dicti sunt & Thurini.

Thuscia, Italiæ regio, quæ & Hetruria dicitur. Thusci sive Tirrheni dicti sunt incolæ.

Thyas, adis, Thyades vocantur Bacchi sacrificæ. *Teumesia, sordida, amans, Bœotia, improba, vaga.* Thyasus, i, g. masc. plur. Thyasi, Choreæ in honorem Bacchi dicuntur. *Terribiles, rauci, Ogygij, volantes, leves.*

Thyestes, Filius Pelopis & Hippodamiæ, qui aspirans ad regnum, corrupit uxorem regis Atrei fratris sui. Quare Atreus filios ejus sibi coxit. v. sup. Atreus. At Thyestes Oraculum consuluit, quomodo se ulcisci posset, & jussus est cum filia sua Pelopeia coire, ex qua natus est Ægisthus, qui Atreum occidit. *Crudus, caligans, dirus, rigidus, sævus.* Thyesteus, a, um.

Thymœtes, Priami filius fuit ex Arisbe, cujus uxor, cum filium peperisset, eodem die quo Hecuba Paridem, asserentibus Hariolis eo die natum esse puerum, cujus causa Ilium everteretur, jussit Priamus utrumque interfici. Et Paris quidem matris astu clàm traditus est educandus: Thymœtis autem puer est interfectus. Cujus injuriæ ultione in multos annos dilata, Thymœtes, quum equi lignei dolum sentiret, commodum sibi vindictæ tempus oblatum ratus, primus author fuit, ut in urbem reciperetur. Servius.

Thyoneus, dicitur Bacchus, quasi impetuosus. Nam Thyo Græcè significat, impetum facio.

Thyrsagetæ, populi sunt Scythiæ, ultra Sauromatas, ex venatione victitantes.

Tiberias, adis, Urbs Judææ, ad lacum Genezareth, ab Herode condita, & in gratiam Tiberij Cæsaris ita appellata.

Tiberius, Liviæ Augustæ filius, & privignus Augusti, ejusdemq; in imperio successor, omni avaritiæ, libidinis, & crudelitatis genere contaminatissimus. Vitam ejus vide apud Sveton. Fuit & Sophista ejus nominis, cujus scripta enumerantur à Suida. Tibereius, a, um, adject.

Tiberis, is, qui & Thybris, Est Fluvius Italiæ, qui ex Apennino defluens, & Hetruriam ab Umbria dividens, Romam transit, & deinde apud Ostiū mare illabitur. Primùm ab aquæ albedine vocabatur Albula. Deinde à Tibri rege Tuscorum circa eum occiso, dictus est Tibris. Postea à Tibe-

à Tiberino rege Albanorum in eo submerso, appellatus est Tiberis, vel Tiberinus. *Tuscus, Lydius, Ausonius, Tyrrhenus, ceruleus, corniger, tumidus, flavus, vagus, nubilus, Apenninigena, altus, arenosus, advena, arundifer, flavens, sceptrifer, Romuleus, udus, amœnus, rapidus.* Tībĕrīnūs, a, um.

Tībĕrīnūs, i, Capeti filius, & Albanorum Rex, qui in fluvio Tiberi submersus, v. sup. Tiberis.

Tibesis, Fluvius est ex Hæmo monte nascens, & Septentrionem versus Istrum influens. Herodot. lib. 4.

Tībiscūs, Fluvius Daciæ, juxta Tibiscum urbem in Danubium influens.

Tībūllūs, prænomine Albius, & Poëta Elegiographus fuit Romæ, ubi obijt virenti adhuc ætate, non sine gravi eruditorum omnium mœrore. *Argutus, amator, cultus, tersus, sacer, insignis, tener, Pierius, facilis, Albius, elegans.*

Tībūr, būrīs, g. neut. Vetus oppidum Italiæ, à Roma 16. millia passuum distans, in colle conditum, à tribus fratribus Thebanis, scil. Tiburto, Corace, & Cathyo, filijs Catylli, filij Amphiarai Vatis Thebani. *Pomosum, udum, fertile, Herculeum, gelidum, hibernum, amœnum, humidum, pronum.* Hic & hæc Tībūrs, & hoc Tībūrtĕ, quod ex Tibure est. Tībūrtīnūs, a, um, idem. Alij per y scribunt.

Tĭcīnūm, Paven in Italien/ Páwia we Włoßech/ à Ticino fluvio præterlabente nomen habens.

Tifernus, Fluvius est in secunda Italiæ regione, Apulos dividens à Frentanis. Plin. l. 3. c. 11.

Tĭgīllīnūs Ophonius, Vir fuit Romanus, vitæ corruptissimæ, qui Neroni intimarum libidinum conscientia cum esset familiaris, plurimis summis viris, per calumniam exitium machinatus est. Postea rerum potito Othone, ad aquas Suessanas supremæ necessitatis nuntio accepto, inter concubinarum oscula fauces sibi præcidit. Tacit. lib. 17.

Tĭgrānē, Urbs Mediæ mediterranea. Ptolomæus lib. 6. cap. 2.

Tĭgrānēs, nis, Proprium nomen Regis majoris Armeniæ, qui auxilium ferens Mithridati regi, victus est primò à Lucullo: deinde à Pompeio Magno, cujus sæpè mentionem facit Cic. in Orat. pro lege Man. Lucan. lib. 2.

Tĭgrānŏcērtă, tæ, Oppidum in montanis majoris Armeniæ, quasi Tigranis civitas. Nam certa Parthorum lingva urbem sonat. Stephan. in urbium Onomastico.

Tigrĭs, grĭdĭs, rapidissimus fluvius Armeniæ, qui à velocitate nomen habet. Incertam habet originem. Ecclesiastici fontem ejus ponunt in terrestri Paradiso. *Rapidus, Achæmenius, violentus, tepidus, rapax, vagus, celer.*

Tĭgūrūm, Die Stadt Zürich/ Tigur. Tĭgūrīnī, Die Züricher/ Tigurczycy.

Tĭmānūs, Nomen fluminis juxta Aquileiam. *Euganeus, Antenoreus, Phrygius, multifidus, Amiclæus, Oebalius, Japyx, gelidus.*

Tĭmŏclēă, Mulier Thebana fuit, quæ vim à Barbaro passa, dissimulato dolore finxit se illi velle ostendere magnum auri pondus, perductumq; ea spe ad altissimum puteum, qui erat in interiore parte domus, cùm pronus puteum inspiceret, præcipitem dejecit, & saxis obruit.

Tĭmŏthēūs, Fuit Pauli Apostoli discipulus, patriâ Licaonius, mulieris viduæ filius: postea Præsul Ephesius, Apostolicis epistolis, & martyrio clarissimus.

Tĭndă, Thraciæ urbs, in qua Diomedes equos suos humana carne pascebat. Plin. l. 14. c. 11.

Tĭsĭphŏnē, ēs, Dicitur una de Furijs infernalibus. *Pallida, ultrix, sæva, atra, noctis alumna, dura, impia, torva, impexa angves, dira, cruenta, horrida, lymphata, improba.*

Tisobis, Fluvius Britanniæ.

Tītān, vel Tītānūs, Filius fuit Urani, & frater Saturni major natu, qui Saturnum bello adortus cepit. Jupiter autem filius Saturni Titanas, id est, Titanum cum suis prælio vicit, & patrem suum liberavit. Ex Titane nati sunt Gigantes, qui cum Jove bella gesserunt. *Criniger, flammiger, calidus, rapidus, roseus, insignis, nitidus, fervidus, radiatus, ardens, monstrifer, igneus, celer, candidus, rutilans, flammeus, sublimis, Eous, lucidus, rutilus.* Fuit etiam Titan avus Solis, unde Titan dicitur. Tītānĭs, ĭdŏs, id est, filia Titani, scil. Latona. Capitur etiam pro Luna. Tītānĭūs, a, um, Tītānĭăcūs, a, um, adject.

Tīthōnūs, Filius Laomedontis, regis Trojæ, ab Aurora adamatus, & in virum electus, quæ ab ipso genuit Memnonem filium, unde Tithonia conjux Aurora à Poëtis apellatur. Tithonius autem auditâ filij nece, ita doluit, ut tandem mutatus sit in Cicadam. *Canus, Mygdonius.* Tītōnĭūs, a, um.

Titij,

Titii, Sacerdotes fuerunt Apollinis: à Titijs avibus, quas in augurijs certis observare solebant.

Tityus, filius Terræ & maximus Gigas fuisse perhibetur, ut jacens novem jugera occupaverit. Ovid. 4. metam. Qui cum Latoniam violare vellet, ab Apolline sagittis necatus, & ad inferos detrusus est. Cujus jecur à vulture exedi perhibetur, & quotidie renasci in pœnam. Virg. 6. Æneid. *Alumnus terræ, fœdus, incontinens, terrigena.*

Tmolus, Mons Lydiæ ferax vini, mellis & croci. Dicitur etiam Thmolus. *Dives, arduus.* Tmolius, a, um.

Tolentum, Oppid. Italiæ in Picenis à quo Tolentinates, populi.

Toletum, ein fürnehme Stadt in Hispanien / Miásto przedniee w Hißpániey.

Tolosa, ein Stadt in Langendocken / Miásto w Langendoku we Fránciey. Incolæ Tolosani dicti sunt.

Tomarus, Mons Epiri 100. fontes circa radices habens. Dicitur & Tmarus per concisionem.

Tomyris, Regina Massegetarum, quæ Cyrum regem Persarum occidit. Nam Cyro cum ingenti exercitu Scythiam ingresso, Tomyris ei filium suum adolescentem obviam misit, quem Cyrus per invidiam cum suis interfecit, tunc regina, quasi diffidens retrocessit, & Cyrum in angustias ductum, cum omnibus suis copijs interfecit, caput etiam Cyri in urnam cruore plenam misit, dicens: Satia te sangvine quem sitisti cujusq; insatiabilis semper fuisti.

Tornacum. civit. Galliæ Belgicæ, Tornay in Niderland / Miásto w Niderlándźie.

Torquatus, Manlius Torquatus filium securi percussit, quod in Samnites contra edictum pugnasset, quamvis hoste profligato equestria spolia ad patrem tulisset. *Sævus, securifer, trux.* Alius fuit Mediolanensis, qui spectante Tiberio principe, tres vini congios uno impetu hausit, unde & tricongij cognomen accepit. Plin. lib. 14. c. 22.

Trachonitis, Regio Syriæ ad Arabiam.

Tralleis, um, ibus, plur. num. tantum. Vrbs Asiæ minoris.

Trebia, Flumen Italiæ, juxta Placentiam, circa quod Hannibal Romanos superavit duobus prælijs, primò Scipionis exercitum, deinde Sempronij consulis profligando.

Trecæ, arum, urbs nobilis & potens in Campania Gallicana.

Treviri, Die Trierer / Trewirowie. Populi Galliæ sunt inter Belgas ad Mosellam fluvium.

Triboci, Die Elsasser / Alsátowie. Galliæ Belgicæ populi inter Rhenum & Vogesum montem incolentes, non procul à Rauracis, quem tractum hodie incolunt Alsatij.

Tridentum, Opp. Rhetiæ, ad Athesim fluv. Die Stadt Tritendt / Trident.

Trinacria, vel Trinacris, id est, Sicilia dicta, à tribus promontorijs, quæ sunt, Pachinus, Pelorus, & Lilybæum. *Undisona, triquetra.* Trinacris, is, patronymicum fœmininum. Trinacrius, a, um.

Trinopolis, Regio Phœniciæ, tres habens civitates: Tirum, Sidonem & Arum, à quarum numero & nomen accepit.

Triptolemus, Eleusij filius, & rex Atticæ, qui in illis locis usum frumenti primus docuit. Poëtæ fabulantur quod Ceres eum infantem aluerit, ac currui suo imposuerit, ut sationem frumenti ubiq; doceret.

Triquetra, Insula maris Thyrreni olim Italiæ annexa, à trianguli figura ita dicta, quæ notiore nomine Sicilia dicitur.

Trismegistus Lat. ter maximum sonat. Quo cognomine dictus est Mercurius, superioris Mercurij nepos, quem fabulantur fuisse filium Nili.

Triton, onis, Marinus deus, Neptuni filius & Tubicen. Ovid. 2. metam. *Canorus, cæruleus, celer, rapidus, pistriger, squammeus, vagus, saxicola, semifer, madidus.* Item, Triton est fluv. Africæ, defluens in paludem. Deinde in mare Libycum, unde & Pallas appellatur Tritonia, quia juxta paludem Tritonidem nata fertur, aut apparuisse.

Troas, adis, Regio minoris Asiæ ad Hellespontum, quæ Troia dicitur. Item, urbs est in Troade. Item, fœmina dicitur Trojana, à masculino Tros, trois.

Troglodytæ, Populi in finibus Africæ, ultra Æthiopiam, qui velociores equis sunt, & in caver-

vernis habitantes, carnibus serpentum vivunt. Plin.l.5.c.8.

Trōjă, Regio minoris Asiæ, quæ & Troas, ut sup. in qua fuit regia urbs Ilium, vel Ilion, quæ etiam Troja dicitur. *Laomedontæa, Laomeodntia, Antiqua, Neptunia, perjura, avara, alta, perfida, Dardana, diruta, misera, Phœbea, Phrygia, Idæa, Apollinea, Hectorea, Iliaca, ardua, fatalis, magna, vetus, dura.* Trōjānŭs, & Trōĭcus, a, um. Trōjŭgĕnă, æ, id est, Trojanus, quasi in Troja genitus.

Trōĭlŭs, filius fuit Priami & Hecubæ, cujus vita inter Trojanorum fata numerabatur: nam eo vivo Troja capi non poterat. Hic adhuc adolescentulus ausus fuit cum Achille Græcorum omnium fortissimo congredi, ab eo occisus est. Virg. 1. Æneid.

Trōs, ois, sive os, Erichthonij filius, & nepos Dardani, à cujus nomine Troja dicta est Dardania. Trois filij erant Ilus & Assaracus. Tros etiam dicitur vir Trojanus.

Tugi, Vetustissimi Helvetiorum populi, juxta lacum Lucernatem incolentes: quorum opp. Tugium est.

Tuliphordum, oppid. in inferiore Germaniæ climate, Göttlingen/ Miásto w Niemczech.

Tulisurgum, oppid. in inferiore Germaniæ climate, Braunschweig/ Brunßwik miásto.

Tullum, Toll in Burgund/ Miásto w Burgundyey. Leucorum urbs inter Belgas.

Tūnēs, etis, urbs est Africæ totius præstantissima. Alij Tunetum, vel Tunitum vocant.

Tungri, Populi inter Belgas. Horum urbs fuit Atvacum.

Turcæ, Die Türcken/ Turcy. *Infidi, immanes, improbi, atroces, immites, feroces, fortes, potentes, armipotentes, minaces, audaces, horribiles, truces, Machumetigenæ, Othomanigenæ.*

Tūrnŭs, Rutulorum dux, qui propter Laviniam filiam Latini regis, & Amatæ bellum movit in Æneam, à quo tandem interfectus est Laviniamque illi desponsatam uxorem duxit. *Sævus, acer, rutilus, audax, tumidus, implacabilis, turbidus, Ausonius, alacer, bellator, barbarus, Daunius.*

Tūrōnēs, die Turoner in Franckreich/ Lud we Fránciey. Lugdunensis Galliæ populi ad Ligerim fluv.

Tūscĭă, Celeberrima Italiæ regio, quæ & Hetruria dicitur, vide supra Tuscus, a, um. adject.

Tybris, v. Tiberis.

Tȳdeŭs, filius Oenei regis Ætoliæ, vel Galidoniæ, vir fortissimus. Qui cum Menalippum fratrem suum in venatione imprudens occidisset, patriam fugiens adijt Adrastum regem Argivorum, qui dedit ei Argiam filiam suam: à Polynice, qui alteram Adrasti filiam habebat, legatus missus Thebas ad Eteoclem regem fratrem Polynicis, ut pacti memor regnum fratri redderet, Cumque Eteocles se regno cessurum negaret, & Tydeus propter hoc ipsum durè argueret, indignatus Eteocles 50. milites misit, qui in sylva latentes, Tydeum recedentem clam aggrederentur & occiderent. Sed Tydeus omnes occidit præter unum, quem nuncium cladis remisit. Tandem post multa fortia facta in bello Thebano fuit occisus à Menalippo Thebano, quem tamen ipse cum mortaliter ab eo vulneratus esset, occidit, & caput ejus dentibus discerpsit. Stat. *Acheloius, Oenides, Calydonius, egregius, fulmineus, Oneius, magnanimus, turbidus, cruentus, Ætolus.*

Tȳdīdēs, æ, id est, Diomedes Tydei filius, v. sup. Diomedes.

Tymena, urbs seu vicus Lyciæ, sic dictus ab hirco, qui grege relicto barba madente redijt, quem postea secuti, fontem in quodam frutETO repererunt, ac inde nomen fonti & loco indiderunt.

Tȳndărĭŭs, Rex Laconiæ, maritus Lædæ, & pater putativus saltem Helenæ, quæ ob hoc dicitur Tyndaris, id est, filia Tyndari. Dicitur & Tyndareos, seu Tyndărĕŭs.

Tȳphĭs, excellens faber lignarius, & gubernator navis Argonautarum, qui Colchos profecti sunt ad rapiendum vellus aureum, Ovid. l.1. de Arte. *Audax, Pagasæus, navarchus.*

Tȳphōeŭs, Fuit gigas Titani & Terræ filius, qui Jovem ad certamen provocans, ab eo fulminatus dicitur, & sub Insulam Inarimen trusus. Omnium gigantum fere maximus fuit, quem Poetæ centimanum fuisse scribunt. Alio nomine vocatur Tȳphōn, & Tȳphōs, *Sævus, centimanus, arduus, terrigena, vastus, anguipes, tætricus, ardens, discors, rapidus, terribilis, immanis, ferus.* Tȳphōēŭs, a, um.

Typhon, frater Osiridis regis Ægypti, qui ipsum regem clam necavit, & in 25. partes corpus ejus discerpsit, ab Iside regina, & ipse pro meritis occisus. Ponitur & pro Typhoeo ut sup.

Tyra, sive Tyras, fluv. est sub Boristhene, Sarmatas dirimens à Dacis, non procul ab Istri ostijs in Pontum Euxinum illabens: ubi & oppidum ejus nominis. Plin. lib. 4. c. 2. & Ptolom. lib. 3. c. 5.

Tyrēsĭās, Vates Thebanus, qui cum coeuntes angves baculo percussisset, mutatus fuit in fœminam. Post annos autem undecim, cùm iterum percussisset, coeuntes angves, virilem naturam recepit. *Longævus, callidus, providus, lucis inops, Thebanus, Dircæus, Vates.*

Tyrō, Virguncula fuit Thessala, Salmonei filia, ex qua Neptunus Neleum & Peliam suscepit. *Salmonis, candida, Pagasæa.* Fuit & Tyro, nomen liberti Ciceronis, in omni literarum genere exercitatissimi, ad quem extant multæ Ciceronis epistolæ.

Tyros, sive Tyrŭs, urbs vetus & nobilis in Phœnitia ad mare sita, olim Insula, sed Magnus Alexander, cum eam obsideret, mare clausit. Qui etiam cives propè omnes crucifixit, eò quod servi essent, & dominos suos, id est, veros cives olim occidissent, ut ait Justin. *Instabilis, Phœnissa, docta, preciosa, Cadmea, luxuriosa, pulcra, antiqua.* Item, apud Tyrum capiuntur conchylia, quæ purpuræ vocantur, quarum sangvine tinguntur vestes purpureæ, quæ ob id dicuntur Tyriæ. Item, Carthaginenses appellantur Tyrij, quoniam conditores Carthaginis venerunt de Tyro, scil. Dido cum suis. Thebani quoque dicuntur Tyrij, eò quod Cadmus Thebarum conditor fuit de Phœnicia. Tyrĭŭs, a, um.

Tyrrhēnī, sunt Thusci populi Italiæ, dicti à rege suo Tyrrheno, cum quo venerunt olim de Lydia, & Tyrrhenia, est Tuscia, & Tyrrhenus, a, um, est Tuscus.

Tyrrheŭs, rhei, Latini regis armentarius, cujus servus mansuetus ab Ascanij comitibus occisus, primam belli causam præbuit inter Trojanos & Latinos.

V.

VAccæi, populi Hispaniæ citerioris.

Vacorium, urbs Norici, Villach/Miásto w Niemczech.

Vālastă, Insignis fœmina inter Bohemos fuit, cujus ductu ejus regni mulieres occisis viris sese in libertatem asseruerunt, & sine viri adminiculo regnum multos annos afflixerunt.

Vălēntĭă, ein Stadt in Franckreich am Rhoden/ Valentz/Walencia miásto we Fránciey nád Rodánem. *Formosa, geniosa.*

Vălērĭă, provincia circa Pannoniam, Die Steyrmarck / Styria ziemiá w Rákuskim Páństwie. Item, opp. Hispan. Tarraconensis in tractu Celtiberorum.

Vāndălĭa, Regio Europæ Septentrionalis, à Vandalio fluvio, qui regionem interfluit. A qua populi Vandali, Die Schwaben oder Lächthaler umb Augspurg / Wándálczycy / około Auspurku mieszkájacy. *Immanes, feroces.*

Vāngĭōnēs, die Völcker im Bisthumb Wormbs oder Wormbser Göw/Obywátele Biskupstwá Wormátskiego w Niemczech.

Varus, fluv. dividens Galliam ab Italia, à quo Liguria incipit.

Vāscōnēs, Populi Hispaniæ Tarraconensis, qui quondam ab hostibus angustati, vescebantur humanis carnibus. Juven. Sat. 15. *Leves, atroces, immanes.*

Vaticanus, S. Petersberg zu Rom / Góra S. Piotrá w Rzymie. Ubi nunc palatium est summi Pontificis, & Basilica S. Petri, dictus à Vaticinijs ibi datis olim.

Ubĭī, Pop. Germ. ad Rhenum, scil. Colonienses & finitimi.

Ubisci, Aquitaniæ populi.

Vēctōnēs, Pop. Hispaniæ citerioris. *Leves.*

Vēĭī, urbs fuit Hetruriæ, non procul ab urbe Roma. Vēĭētānŭs, a, um.

Vēlĭtræ, Civit. fuit insignis Volscorum, ovis abundans. *Oviferæ.*

Vēnāfrŭm, Civit. Campaniæ abundans oleis. *Unctum, Viride, Campanum, Palladium.* Vēnāfrānŭs, a, um.

Vĕnĕtī, Pop. sunt Italiæ, Die Venediger/Weneci. Quorum regio Venetia dicitur.

Vĕnĕtĭæ, arum, Civit. insignis in mari Adriatico, Venedig/Wenecya. Condita 454. Anno à Christo nato. *Aquosæ.* Vĕnĕtŭs, a, um.

Vĕnŭs, neris, Amorum dea, unde pro amorib. accipitur. Ponunt autem tres Veneres. Prima fuit filia Cœli & Diei, quæ ex Jove vel Baccho

genuit Cupidinem & Gratias. Alteram ex virilibus Cœli natam dicunt. Nam Saturnus (ut ajunt) Cœlo patri ſuo amputavit virilia, quæ in mari projecta & fluctibus agitata, ſpumam fecerunt, de qua nata dicitur Venus, quæ ob id Aphrodite vocatur: Tertia Venus fuit Jovis & Dionis filia, Æneæ Trojani mater. *Formoſa, Palæpaphia, Amathuntia, Cytherea, alma, Idalia, Acidalia, diva, Dionæa, candida, fæcunda, Erycina, marina, damnoſa, genitrix Æneadum, vulgivaga, gladiatoria, clandeſtina, vino madens, adulterina, cœleſtis, Capitolina, Cythereia, Cythereis, tenera, feminea, aurea, orta mari, inſidioſa, furtiva, pulcra, blanda, Gnydia, Praxitelica, Aphrodite, Palatina, læta, Ægæa, Æneia genetrix, Cypria, prodigioſa, ſuperba, diva Paphi, orta ſolo, Cypris, obſcœna, voluptuaria, ſpumigena, turpis, Vulcania, Simoëntis, Amathuntis, Idalij regina, Amathuſia, deſultoria, comta, benigna, Cytheris, impudica, proterva, æſtiva, placida, decora, pernitioſa, laſciva, deli:ioſa, Dionæa, luxuriæ nutrix, nefanda, Paphia, jucunda, Cyprigena, inceſta, Aphrodiſia, mate adult rij, nata freto, ignea, fœda, petulans, jocoſa, ſalax, Calydonia, Idalis, Samia, incentiva, meretrix, ſecreta, venuſta, mollis, auricoma, lepida, Cyrenenſis, Philomedea, mitrata, Aphrogenia.* Venereus, ſive Vĕnĕrĭŭs, a, um, quod ad Venerem pertinet. Item, pro Salaci & Veneri dedito.

Vērbānŭs, i, Lacus Ciſalpinæ Galliæ, quem lacum majorem appellant.

Vertellæ, arum, Urbs Tranſpadanæ Italiæ, Werzell/ Werzel.

Vērgĭlĭæ, Septem ſunt Stellæ in genu tauri. *Tardæ.*

Vergilius Maro, Der fürnembſt Lateiniſcher Poet von Mantua bürtig/ łáćinſki Wierßopis nayprzednieyßy. Alij Virgilius, vid. infra.

Vērō, Fluvius Celtiberiæ, cujus accolæ Verones dicuntur.

Vērōnă, Dederich Bern in Lombardey/ Miáſto Wenetſkie / Civitas Venetiæ, à Gallis condita Duce Brenno, à quo Brennona primò, deinde mutatis literis Verona. *Ferax frugum, parva.*

Verticordia Venus, colebatur ut corda mulierum ad Viros proprios converteret. Valer. Max. lib. 8. cap. ult. de Sulpit.

Vĕsēvĭŭs, qui & Vĕsūvĭŭs. Mons eſt Campaniæ Nolæ vicinus, flammam & fumū evomens, ut Ætna Siciliæ. *Mugitor, præruptus, ardens, ferax, flammivomus, viridis.*

Veſpaſianus, Prænomine Flavius. decimus Romanorum Imperator, multis inſignis virtutibus, ſed quas omnes uno avaritiæ crimine fœdavit. Titus Veſpaſianus, Flavij filius, & in imperio ſucceſſor fuit omnibus omnium ordinum hominibus adeò charus, ut Amor mundi, & Deliciæ humani generis cognominaretur. Vide latius Tranquillum.

Vĕſtă, Filia Saturni, Dea Virginitatis quorundam habita, cujus in templo erant ſex virgines, quæ Veſtales dicebantur, quia Veſtæ ſerviebant, cuſtodientes ignem perpetuum, qui ſi fortè fuiſſet extinctus per negligentiam, verberabantur à Pontifice. Item, ſi qua fuit corrupta, defodiebatur viva. Nam circa portam Collinam erat ſpecus clauſum, in quo deponebantur. Capiebatur autem, id eſt, eligebatur Virgo Veſtalis intra ſextum ſuæ ætatis & decimum, & 30. annis oportebat eam manere virginem, poſtea nubere licebat. *Cana, Troica, Cæſarea, caſta, Iliaca, ſancta, pudica, Æneia, ſacra.* Fuit & alia Veſta mater Saturni & Titani.

Veſtales virgines vide Veſta.

Vĕsŭlŭs, Mons eſt Liguriæ juxta Alpes. *Pinifer.*

Veſuvius, vide Veſevius.

Vicentia, Urbs Venetiæ, inter Veronam & Patavium. *Strenua.*

Victoria, Urbs Hiſpaniæ.

Vĭēnnă, Auſtriæ metropolis, Wien in Oeſterreich/ Wiedeń / miáſto ſtołeczne w Rákuśiech. Item, Urbs metropolis quondam Allobrogum ad Rhodanum propè Lugdunum in Delphinatu. *Opulenta.*

Vīndĕlĭtĭă, Die Landſchafft zwiſchen dem Lech/ Ihn/ Donaw/ vnd Hochgebirg/ die Augſpürger/ Ziemicá okolo Außpurku ták rzeczona. Ejus civitas inſignis eſt Auguſta Vindelicorum, Augſpurg/ Außpurg. Vīndēlĭcī, Incolæ Vindeliciæ, Die Lintzgöwer/ Obywátele tey Kráiny.

Virbius, dicitur Hippolitus, vid. ſup.

Vīrgĭlĭŭs Maro, natus eſt Mantuæ, in vico qui Andes vocatur, Poëta celeberrimus. *Andinus, æternus, altiſonus, Romuleus, Mantuanus, Andæus, perpetuus, Latialis, magniloquus.* Vīrgĭlĭānŭs, a, um. Alij Vergilius dicunt.

Viriatus, Lusitanorum Ducis nomen fuit, calliditatis acerrimæ viri, quippe qui ex Venatore latro, ex latrone subitò Dux & Imperator factus, universam Lusitaniam occupavit, M. Ventidium prætorem fuso ejus exercitu, cepit. Post Cn. Plancius Prætor nihilo felicius rem cum eo gessit, tantumq; terrorem hostis hic Romanis intulit, ut adversus eum consulari opus esset duce & exercitu. Deniq; à proditoribus Scipionis interemptus est, & multum ploratus, tumulatusq; nobilissimè. Florus.

Vĭstŭlă, Nobilis Europæ fluvius. Dicitur & Visula & Istula, in Carpatho monte nascens, Die Weixel/ Wiślá.

Visŭrgĭs, Fluvius Germaniæ, Die Weeser/ Rzeká w Niemczech.

Vitruvius, Architectus Veronensis, cujus opera adhuc extant.

Ulyſsēs, Laërtæ & Ætoliæ filius, rex Thraciæ & Dulichij Insularum callidissimus & facundus. Hic cum expeditionem in Trojam Græci pararent, ut domi maneret, simulavit se furere. vid. supra Palamides. *Proles Laertia, callidus, durus, pellax, Ithacus, dirus, sævus, Æolides, Laërtiades, laboriosus, providus, disertus, Laërtius, fallax, experiens, Dulichius, aptus furtis, cautus, Narycius, sollers, tardè remeans, tardus, immitis, subdolus, Ithacensis, errans, prudens, vagus, Pelasgus, infidus, Penelopæus, Phæax, cordatus, profugus, sapiens, astutus, comis, Polytropus, varius, miser, vigil, acer, lentus.*

Ulyſsippo, vel (ut alij scribunt) Olysipo, & Ulysbona, Lusitaniæ metropolis est, vulgò Lisbona. Hinc Olysipponensis, e, adject.

Umbriă, Ein Landschafft in Italien/ so jetzt das Hertzogthumb Spoleth begreifft/ Krámá we Włoszech Spoletáńskie Xiestwo w sobie zámyká. *Montana, Antiqua, fertilis, vetus.* Umbri, omnium Italiæ populorum antiquissimi. *Prisci.*

Vŏlātērræ, Hetruriæ oppidum, non procul à mari. Hinc Volaterrani incolæ dicti.

Volcæ, Populi Galliæ Narbonensis trans Rhodanum, Langendocken/ Obywátele we Fráncicy Krainy Lángedok/ rzeczoney.

Volsinium, ij, vel Volsinij, orum, plu. num. Oppidum mediterraneum Hetruriæ, in quo primum molæ versatiles sunt inventæ.

Vŏlūpiă, Voluptatis Dea, quæ sacellum habebat Romæ circa navalia, non procul à porta Romanula.

Ūrănĭă, æ, sive Urănĭē, ēs, Una Musarum, quasi cœlestis, ab Uranos, quod est cœlum. *Astræans.*

Urănŏpŏlĭs, Urbs in finibus Macedoniæ, ad radicem montis Acho,

Urănŭs, Pater Saturni, alio nomine Cœlus, cui Saturnus filius amputavit virilia. ut supra Venus.

Urbōnŭm, Urbs Italiæ, à quo Urbinates.

Urĭă, Oppidum Hispaniæ Bœticæ. Item, Oppidum in ora Apuliæ.

VVittemberga, Urbs Germaniæ, Wittenberg/ Witemberg.

Vūlcānŭs, Jovis & Junonis filius, qui cùm deformis natus esset, nec ei Juno arrisisset, præcipitatus est à Jove in insulam Lemnum, ubi secundùm quosdam nutritus à simijs. Et ex casu illo factus est altero pede claudus. Dicitur esse faber Deorum, qui Jovi fulmina, & Diis arma formavit contra Gigantes, nec tamen admissus est ad mensam Deorum. Quinetiam Minervam petens, repulsam passus est. Postea Veneris maritus factus est, cùm vidisset eam adulterari cum Marte, fecit tenuissimas catenas, quibus ipsos colligavit ita, ut separari non possent, donec ab omnibus Dijs & Deabus visi & derisi essent. Est etiam Vulcanus Deus ignis, & sæpè ponitur pro igne. *Ignipotens, Lemnius, Mulciber, ardens, avidus, Junonigena, rex ignis, flammeus, tardipes, Jovialis, claudus, Junonius, sollers, faber, fervens, claudicans, Siculus, igneus, sonans, ferrugineus, Lipareius, Ætnæus, loripes, ignificus, niger, fulminosus, pulverulentus.* Vulcanus, a, um, adject. Vulcanalia, orum, Festa Vulcano dedita. Vulcaneæ insulæ Siciliæ adjacentes, quæ & Æolicæ dictæ sunt, quòd Iliacis temporibus Æolum in ijs putetur regnasse. Vulcaniæ autem idcirco dictæ, quod rerum omniū natura sulphurosa sit, ignem per intervalla, tanquam è fornacibus quibusdam evomens. Plin. l. 3. c. 8. & 9. Et Strab. l. 6.

Vulsinij, sive Vŏlsĭnĭī, Hetruriæ oppidum mediterraneum, olim locupletissimum, sed postea fulmine totum concrematum. Plinius lib. 2. cap. 52.

Vulturnum, Oppidum Campanorum, à Vulturno fluvio, qui ipsum præterfluit.

Vulturnus, Ventus. *Altitonans, sonorus, cæruleus, rapax.* Est & fluvius.

X

Xānthē, ēs, Nympha marina, Oceani & Thethyos filia à rufo, sive flavo colore dicta. Item, Asiæ regio sic appellata fuit, quæ postea Troas dicta.

Xāntīppē, ēs, Socratis uxor morosa & rixosa, cujus tamen morositatem Socrates mira patientia toleravit: rogatusque ab Alcibiade, cur mulierem tam molestam domo non exigeret? Quoniam (inquit) dum domi talem perpetior, insvesco & exerceor, ut cæterorum quoq; foris petulantiam, injuriamq; facilius feram. Gellius lib. 1. cap. 17.

Xānthūs, Fluvius apud Trojam, cujus aqua pota rufas facit oves. Nam Xanthus Græcè rufum significat. Fuit & proprium nomen cujusdam Trojani. Item, nomen equi Hectoris secundùm Homer.

Xānxīī, Populi Asiæ, qui ab Harpago Præfecto Cyri regis obsessi, uxores & pueros, & omnē supellectilem suam arci imposuerunt, & igne adhibito cremaverunt, ipsi vero in hostes irruentes, universi occisi sunt. Herodot.

Xēnīūs, Jovis Epitheton.

Xenocrates, Chalcedonius Philosophus, & Dux insignis Atheniensis.

Xērxēs, Rex Persarum, Darij filius, ulturus Græcos, qui copias patris sui profligaverunt, cum maximo exercitu venit in Græciam. Sed Græci relictis urbibus, navali prælio Regem in angusto loco adorti vicerunt duce Themistocle. Justinus ait: Xerxem in Græcos armasse septingenta millia de regno, & trecenta millia de auxilijs. Item, naves decies centum millia habuisse dicitur. Victus autem navali pugna, trepidus una navicula refugit in regnum suum, occisus deinde ab Attabano Præfecto. *Persicus, Medus, inflatus, refugus, cupidus, superbus, tumidus, Perses, pavidus.*

Z

Zabulon, Fuit unus duodecim filiorum Israël & ponitur pro una tribu Judæorum.

Zăcȳnthūs, Insula in Græco mari contra sinum Corinthiacum. *Dulichia, nemorosa, parva, alta.*

Zălēūcūs, Legislator Locrensium fuit, qui cum in adulteros hanc pœnam statuisset, ut in adulterio depræhensi utroq; orbarentur oculo: oblato filio, multisq; testibus adulterij convicto; cum neq; paternum animum posset exuere, neq; solus pœnæ, quam in alios statuerat, immunis esse vellet: sibi primùm unum oculum, quamvis plurimum reclamante plebe, & filij crimen patris virtuti condonante, deinde & filio alterum jussit erui. Valer. lib. 6. cap. 5. unde Zaleuci lex, proverbialiter dicitur de rigido & severo mandato.

Zānclē, Urbs Siciliæ, alio nomine Messana, non procul à Charybdi, unde Charybdis Zanclea cognominatur. Fuit & alia urbs Achajæ.

Zēnō, Eleates, id est, de Elea urbe, Philosophus & inventor Dialectices, teste Aristotele. Qui cùm vellet patriam suam oppressam liberare, deprehensus & captus à Tyranno, cùm torqueretur, ut conscios conjurationis nominaret, lingvam sibimet dentibus abscidit, & in os tyranni injecit. *Eleates.*

Zĕphȳrūs, Ventus occidentalis, Der West-wind/ Wiátr záchodni. *Benè olens, levis, spirans, mollis, pennatus, furens, tepens, blandus, volucer, horrificans, felix, mitis, mulcens, vernus, placidus, citus, clemens, serenus, genitabilis, lenis, secundus, Æolius.* Zĕphȳrĭus, a, um.

Zhētēs, fuit filius Boreæ ex Orithya, & frater Calais. Hi duo fratres ex Argonautarum numero fuerunt, & quoniam alati fuisse feruntur, ad pellendas Harpyias missi sunt. Serv. Vid. supra Phineus.

Zēthūs, Filius Jovis ex Antiopa, frater Amphionis, rex Thebarum.

Zeūxĭs, Heracleotes, egregius pictor, qui cum Parrhasio de artificio certans, attulit in scenam uvas à se tam artificiosè pictas, ut aves advolarent, putantes esse veras uvas. Parrhasius autem attulit velum tam artificiosè formatum, ut Zeuxis verum linteum esse putaret, & tolli à pictura juberet, itaque Zeuxis aves, Parrhasius Zeuxin fefellit.

Zigarum, ea terra fertur, ex qua populi exierint, qui nostra ætate cum liberis & uxoribus Europam pervagarunt, Die Ziegeyner/ Cygáni.

Zōĭlūs, quidam malignus Poëta. Hoc uno facinore nobilitatus, quòd Homerum Poëtarum omnium principem, libris adversus eum scriptis, ausus sit reprehendere: unde & Homeromastix

mastix

mastix nomen accepit, id est, Homeri flagellum. Quæ scripta cùm recitasset Ptolemæo Regi, Rex indignatus, nullum ei verbum fecit. Cumque Zoilus inopiâ pressus, Regem rogaret, ut sibi daret aliquid, quo viveret, ait Rex: Homerus multos pascit, quare tu, qui illo doctior es, saltem te ipsum pasce. Tandem Zoilus parricidij damnatus, jussu Regis cruci affixus est. Hinc omnis quicunq; doctis viris detrahit, vocatur Zoilus.

Zōpȳrūs, Nobilis Persa, qui cùm Darius Rex Persarum Babyloniam diu & frustra oppugnaret, ipse sibi nasum, aures & labia amputavit, & sic ad Babylonios quasi transfuga ivit, conquerens de crudelitate sui Regis. Receptus igitur à Babylonijs, & Dux belli constitutus, urbem Dario tradidit.

Zōrŏāstēs, Primus rex Bactrianorum, qui artes magicas dicitur invenisse, occisus á Nino Rege Assyriorum in prælio. Item, Zoroastes, eodem quo natus est die, risisse legitur, cùm omnes homines risum differant in diem sexagesimum secundum.





# BREVIS
# ORTHOGRAPHIA
# ALDI MANUTII

*Dictiones, in quibus plerumque ſcribendo peccatur.*

A.

ABijcio, duplici ij.
Adijcio, duplici ij.
Adoleſcens, non *aduleſcens.*
Adſcendo, cum d.
Adſciſco, cum d.
Adſcribo, cum d.
Ærumna, cum æ diphthongo.
Ætherius, per i in penultima.
Africa, per f non ph.
Allucinor, pro *Hallucinor.*
Anulus, vel *annulus.*
Apenninus, unica p & duplici nn.
Appuleius, duplici pp.
Auctor, & auctoritas, per ct, non *autor*, nec *author.*

B.

Bellua, per duplex ll.
Brundiſium, non *Brunduſium.*
Buccina vel *Bucina.*

C.

Cælebs, cum æ.
Cælo, as, pro *ſcalpo*, per æ.
Cælum, cum æ.
Cœnum, pro *limo*, cum œ.
Cærimoniæ, cum æ in prima, & i in ſecunda.
Cæruleus, cum æ à *cælo.*
Camæna, alij cum œ *Camœna.*
Carus, & caritas, ſine h.
Cauſſa, duplici ſſ.
Celo, ſine diphthongo, pro occulto.
Cella, ſine diphthongo cum duplici ll.
Cena, ſine diphthongo.
Cera, ſine diphthongo.
Cetera, ceterum, ſine diphthongo.
Cœpi, cum œ, pro *incipio.*
Comiſſatio, unica m, & duplici ſſ.
Comprehendo, ſine diphthongo.
Condicio, cum c, non *conditio.*
Conjux, non *conjunx*, aut *cojux.*
Conſidero, cum i, non cum y.
Conſumo, is, unica m. Et conſumſi, conſumtum, ſine p, ut emo, emi, emtum, &c.
Conſummo, as, duplici mm.
Convicium, cum c.

D.

Deminuo, non *diminuo.*
Demſi, demtus, ſine p.
Deſidero, cum i, non cum y.

E.

Ecloga, non *egloga*, aut *ægloga.*
Emtus, non *emptus.*
Exhodus, cum adſpiratione, vel *exodus.*
Exſatio, Exſaturo, Exſcribo, Exſilio, Exſolvo, Exſpecto, Exſulo, Exſupero, Exſurgo, & ſimilia, cum ſ litera: quia compoſita ſunt, & in origine habent: ex auctoritate Scauri, librorum, & lapidum.

F.

Fæx, cum æ, unde *Fæculentus.*
Fecundus, Felix, Femina, Fenus & Feneror, Fetus, Fetialis, ſine diphth. ſcribenda ſunt.

H.

Hadria, cum H.
Hadrianus, vel *Adrianus.*
Hædi, cum æ.
Hannibal, aliter *Annibal*, ſic & *Hamilcar*, & *Haſdrubal.*
Haruſpex, cum H.
Heluo, unico l.
Heres & hereditas ſine diphthongo.
Hiems, & Hibernus, cum i, non cum y.

I.

Iccirco, non *Idcirco.*
Idæa, cum æ, Mater Deûm.
Idea, ſine diphthongo, quod mente concipimus.
Illic, & iſtic, abſque h.
Immo, duplici mm.
Inceſtus, ſine diphthongo.
Increbeſco, increbuit, non *increbreſco, increbruit.*
Indutiæ, cum t, non *induciæ.*
Infitior, cum t, à fateor.
In primis, diviſim, non *imprimis* ob different.
Inſumſi, ſine p.
Irriſo, penult. longa, rr geminato.

Jucundus, non *jocundus.*
Juppiter, vel *Jupiter.*

K.

Kalendæ, cum K.

L.

Lacryma, sine h, & cum y.
Læva, cum æ.
Lævinus, cum æ.
Leæna, cum æ.
Ligurrio, duplici rr.
Letum, vel Lethum, sine diphthongo.
Ligur, non *Ligus.*
Littera, duplici tt.
Litus, unica t.

M.

Mæcenas, cum æ, in prima syllaba.
Mæreo, pro *tristor*, cum æ.
Mistus, non *mixtus*, à misceo.
Mœchor, cum œ.
Monumentum, non *monimentum.*
Multa, non *mulcta.*

N.

Nefas, & similia, cum f, *nefandus.*
Negotium, cum t.
Nenia, sine diphthongo.
Nummus, duplici mm, sed Numisma.
Nuntius, cum t.

O.

Obscenus, sine diphthongo.
Opportunè, duplici pp.
Otium, cum t.

P.

Pænitet, cum æ, non œ.
Pænè, pro ferè, cum æ.
Pænula, cum æ.
Pænuria, cum æ.
Palæstra, cum æ in secunda.
Parricida, duplici rr.
Parcimonia, per c, non *parsimonia.*
Patricius, cum c.
Paullo, Paullulum, Paullus, duplici ll.
Penitus, sine diphthongo.
Pœna, cum œ.
Præsertim, cum æ.
Prensus, non *prehensus.*
Prœlium, cum œ, non æ.
Proscenium, sine diphthongo.

Q.

Quattuor, duplici tt, contrà quater, non *quatter.*
Quidquid, Quidquam, non quicquid, aut quicquam.
Quinctus, Quinctilis, Quinctilianus, cum ct.
Quinctus, & *quintus* numerus.
Quotidie, aliter *cotidie*, non *cottidie.*

S.

Sæculum, cum æ.
Sallustius, duplici ll.
Scævula, & *Scævola*, cum æ.
Scæna, & *scena* melius.
Septemtrio, cum m, non cum n.
Sepulcrum, Simulacrum, sine aspiratione.
Sidus, Silva, Sincerus, cum i, non y.
Sigillatim, à sigillo, & *singulatim*, non *singillatim.*
Sollers, duplici ll.
Sollemnis, non *sollennis.*
Sollicito, vel *solicito.*
Spiritalis, melius, quàm *spiritualis.*
Subura, simplici r.
Sugambri populi, non *Sicambri.*
Sumsi, sumtus, sine p.
Synhodus, & Synodus.

T.

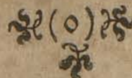
Tædet, cum æ.
Tercentum, non *trecentum*, ob compositionem.
Tinguo & *tingo*, unde *exstinguo.*
Tiro, non Tyro.

V.

Valetudo, non *valitudo.*
Veneo, pro *vendor*, sine diphthongo.
Vindico, non *vendico*, etsi *vendito* à *vendo.*
Virgilius, non *Vergilius.*
Ulysses, non *Ulixes.*
Urgueo, & *urgeo.*
Utramque, & *utrumque*, cum m.
Vulso, non *Volso*, cognomen Manliorum.

X.

Xanthippe, cum adspiratione.



DE

# DE RECTA SYLLABARUM DIVISIONE.

## REGULA I.

*Si consonans aliqua geminetur, prior vocali præcedenti, posterior sequenti adhærebit:* ut, Ab-bas: Pal-las, An-nus, Ag-ger, &c.

## REGULA II.

*Consonans inter duas vocales media adhæret sequenti: ut,* di-xi, ma-xi-mus. *Excipe composita, ut,* Ex-eo, ex-oro, ob-eo, &c.

## REGULA III.

*Consonantes, quæ possunt connecti in principio dictionis Græcæ vel Latinæ, connectuntur etiam in medio, ut sequens Tabella ostendet.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| A-bdomen | *quia reperitur* | bd | bdellium. |
| do-ctus | | Ct | Ctesipho. |
| i-gnis | | gn | gnarus. |
| o-mnis | | mn | mnemosynon. |
| a-ptus | | Pt | Ptolemæus. |
| scri-psi | | ps | psallo. |
| pi-scis | | sc | scamnum. |
| co-smas | | sm | smaragdus. |
| a-sper | | sp | spero. |
| no-ster | | St | Stephanus. |

---

### NUMERI ROMANI *cum Cifris collati.*

| | |
|---|---|
| I. | 1. |
| IIII. & IV. | 4. |
| VIII. & IIX. | 8. |
| XL. | 40. |
| L. | 50. |
| XC. | 90. |
| C. | 100. |
| CC. | 200. |
| CCC. | 300. |
| CCCC. & CD. | 400. |
| IↃ. | 500. |
| IↃC. | 600. |
| IↃCC. | 700. |
| CIↃ. & ∞. ∞. | 1000. |
| CIↃCIↃ. | 2000. &c. |
| IↃↃ. | 5000. |
| IↃↃCIↃ. | 6000. &c. |
| CCIↃↃ. | 10000. Myrias. |

### *Prænomina Romanorum.*

| | |
|---|---|
| A. | Aulus |
| AP. | Appius |
| CN. | Cneius } Litera C ut G pronuncianda est. |
| C. | Caius } |
| D. | Decimus, non *Decius.* |
| FL. | Flavius, sed posteriore, non aureo sæculo. |
| K. | Kœso |
| L. | Lucius |
| M. | Marcus |
| M', M/. | Manius |
| N. | Numerius |
| P. | Publius |
| Q. | Quinctus |
| SER. | Servius, non *Sergius.* |
| SEX. | Sextus |
| SP. | Spurius |
| T. | Titus |
| TI. | Tiberius |

*LITTE-*

| | |
|---|---|
| R. P. | Reſpublica. |
| P R. | Prætor. |
| P. R. | Populus Romanus. |
| COS. | Conſul. |
| COSS. | Conſules. |
| S.P.Q.R. | Senatus Populusq; Romanus. |
| S. C. | Senatus conſultum. |
| N. L. | Non liquet, *In Ampliatione.* |
| A. | Abſolutionis nota. |

| | |
|---|---|
| C. | Condemnationis. |
| A.D. | Ante diem, *In diebus Kalendarij.* |
| L. M. vel LIB. MER. | Libens merito. |
| D. D. | Dedicabat, vel dono dabat. |
| S. R. E. | Sanctæ Rom. Eccleſiæ. |
| S. R. I. | Sacri Romani Imperij. |
| I. C. | Jurisconſultus. |
| P. C. vel PON. CUR. | Ponendum curavit. *In Epitaphijs.* |

*Sequitur Dictionarium Germanico-Latinum.*



DICTIO-

# DICTIONARIUM GERMANICO-LATINUM.

## INCIPIENTIA AB A.



AAl/ ſchumacher ſeul/ Subula, Inſtrumentum ſutorum, quo calceos ſuentes corium perforant.

Aal/ Anguilla. kleiner aal/ Anguilla minuta. groſſer aal/ Anguilla decumana. meer oder ſee aal/ Congrus, conger. aal oder fiſcher gere/ Fuſcina, Tridens, inſtrumentum mucronatum, dentibus, quo Anguillæ capiuntur. vide Fiſch. ein aal bey dem ſchwantz halten/ daß iſt/ ein ding vngewiß halten/ Anguillam tenere cauda, Proverb. de ijs qui rem lubricam tractant aut fruſtra laborant.

Die Aar/ Arula, Amnis eſt Heluetiorum, qui Rheno miſcetur. ab hoc tractus Vicinus, das Aergöw/ Argouia.

Aas/ faulfleiſch eines thiers/ ſo von ſich ſelbſt geſtorben/ Cadauer, Corpus mortuum, Corpus anima caſſum, Caro morticina. aaßächtig/ Cadaveroſus, a, um. aaßächtig/ tödtlich angeſicht/ Cadaueroſa facies. aaß/ damit man vögel oder fiſch fahet/ Eſca, Illecebra, Cibus. mit aaß fahẽ/ Ineſcare, Eſca capere, Decipere, Fallere. V. Eetzen/ fangen.

A/ B/ C/ meiſter/ Magiſter pedaneus, vel pedarius, Litterator, Ludi literarij rector, Didaſcalus Magiſter literarius. a b c knab/ ſchüler/ Alphabetarius, Elementarius, Tiro ludi literarij, Tirunculus, Vide Schüler.

Abbrech/ kertzenſchnütz/ Putzſchär Emunctoriũ. liechte abbrechẽ/ butzẽ/ Emungere candelã. abbrechẽ Auellere, Decerpere, Delibare. vide Brechẽ.

Abend/ Veſpera, Veſper, Veſperus, Veſpertinum tempus, Crepuſculum Veſpertinum, ſerũ, ſubſtant. Occaſus, us, Tempus ſerotinum, Dubia lux. es wird Abend/ Veſperaſcit, aduesperaſcit, Inueſperaſcit, Veſpertinum crepuſculum id eſt In veſperã dies inclinat, Cedit nocti dies, tenebræ imminẽt. deß abends/ Veſperi, aduerb. ſerò, Nocte imminente, Tempore veſpertino. abendächtig/ Veſpertinus, a, um. ſerotinus, a, um. Abendwind/ Zephyrus, lat. das zum abend gehört/ Veſpertinus, a, um. gegen abend gelegen/ Occidentalis, a, Occiduus, a, um. der Abendſtern/ Veſper, Veſperugo, Veſperus. abendzech/ Antecænium. abendmahl/ abendeſſen/ Cæna, cænula. abendmahl des HErrn/ Cæna Dominica, Sacramentum, communio, Participatio Corporis & Sanguinis Chriſti, Sacra Communio, Sacroſancta Synaxis, Sacroſancta Euchariſtia, Menſa Dominica. Veſperbrod/ Merenda, æ. Vide Eſſen.

Abenthewr beſtehen/ Fortunæ periculum facere, vel ſubire, Periclitari, Diſcrimini ſe committere. Vide Gefahr.

Aber/ Sed, Verùm, verò, verumenimuero, Autem, At, Atqui, Aſt, Poëtis uſitatum, ſed enim, Aber doch/ Tamen, Attamen, Verumtamen, Ceterum, Porrò, Vide Doch. Aber ja/ Atqui, Atquin, Abermahl/ zum zweyten hernach vber daß/ Deinde, Poſtea, Præterea. aber davon gnug/ ſed hæc hactenus.

Aberglaub/ ſuperſtitio, onis. vide Glaub.

Abfallen/ Deficere, Deſciſcere. vide Fallen.

Abfertigen/ Legare, amandare, ablegare. vide Abfertigen/ & Senden.

Abſchrifft/ Deſcriptum, Exemplum literarum, Apographum. vide Copey/ abſchrifft des handels nehmen/ Deſcriptum ab actis auferre. Abſchrifft mit dem Orginal vergleichen/ Deſcriptũ cum Archetypo conferre. vide abſchrifft.

Abhawen/ Amputare, Præcidere, Secare, Abſcindere, viee Hawen.

Ablaß/ nachlaſſung zeitlicher ſtraf/ ſo genommen wird auß der ſchatzkammer der Catholiſchen Kirchen/ Indulgentiæ vollkomner ablaß. Indulgentiæ plenariæ. Ablaß geben/ Concedere, largiri indulgentiam. Ablaß oder Jubeljahr/ Iubilæum, Annus iubilæi,

Ablaſſen/ Deſiſtere, Intermittere, Superſedere von ſeiner meinung Ablaſſen/ A ſententia deflectere, Ablaſſẽ võ ſeiner alter gewohnheit/ A ſeipſo diſcedere, A conſuetudine digredi. vide Brauch.

Ablehnen/ wiederlegen/ Refutare, Refellere, Diluere. Ablehnung/ Depulſio, Refutatio, Defenſio, vide wiederlegen.

Abſchew/ Tædium, Horror, Religio, vide Forcht. Abſchew haben/ Horrere, Religioni habere, Alieno ab aliqua re eſſe animo. vide etiam verdruß/ Ekel/ Grawe.

Abschlagen/Negare, Recusare, Abnuere. vide Schlagen.

Abschmieren/Fuste mulctare, fustem impingere. vide Schlagen.

Abtreten / zu wieder handlen / Prævaricari.

Abt/Abbas, Antistes, Archimandrita. Abtisse/Abbatissa, Antistita, Sacerdos primaria, maxima. vide Ebtissin.

Abwesend/Absens. Abwesend seyn/Abesse.

Ach/ei/hei/O weh/Ah, Heu, Eheu, O, Hei, Væ, Inter. dol.

Achs am Karren/oder wagen/Axis, is.

Achsel/Humerus, de homine tantum, Armus de homine & brutis.

Acht/Bann/Excommunicatio, Proscriptio, sententia imperialis. in die Acht thun/excommunicare, proscribere, excommunicationis fulmine ferire, percellere, Aqua & igni interdicere vide Bann/ & verweisen.

Achte/Octo. Achtmal/Octies, aduerb. Zahl die Acht begreifft/Octonarius. das Achtest in der ordnung oder Zahl/Octauus, a, um. Achzehen/Duo de viginti, Decem & octo. Achtzig/Octoginta zeit von Acht tagen/Octaua, Substant. Octiduum je Achte/Acht vnd Acht/Octoni, distrib. in plur. das von achten ist/Octonarius, a, um, Achthundert/Octingenti æ, a.

Achtbar/ehrenvest/Clarus, Præclarus, Celebris, Inclytus, Conspicuus, spectatus, spectabilis, Eximius, Amplissimus, Magnæ famæ, Existimationis, Nominis. vide Herrlich/ beRühmt. Achtbarkeit/würde/Celebritas, Amplitudo, Nomen, Existimatio, Excellentia, Celsitudo. Achtbarlich/Aestimabilis, e, spectabilis, e, Inclytus, a, um. vnachtbar/Nullius famæ, Opinionis, Nominis, Auctoritatis, Obscurus, Inglorius, levis, metaph. vnachtbarlich/Inæstimabilis, e, Ignobilis, e, vnachtbarer Mensch. Non tressis homo, Filius terræ, Encyclios homo, Homo triobolaris. vnachtbarkeit/Obscura fama, Nulla auctoritas, Obscuritas, Humilitas. vide infra Achten.

Achten/Iudicare, Autumare, Existimare, Putare, Opinari, Morari aliquando, Arbitrari, Censere, Ducere, Videri, depon. Reputare, Statuere, Sentire, In animo habere. den werth Achten/ oder schetzen/Æstimare, Censere, Censum agere, Metiri, Permetiri, Appretiari, Taxare. Achtung/oder schetzung/Æstimatio, Iudicium Achtung/meinung/Existimatio, Arbitrium, sensus. diß ist mein meinung/Hæc est mea mens, vel sententia. auff etwas acht haben/Observare aliquid, Habere rationem rei alicuius, Achtung geben/Observare, Aduertere, Animaduertere. Animum aduertere. Achtung/schetzung/Aestimatio, Taxatio. groß/oder theur achten/Magni facere, Maximi æstimare, Plurimi facere, Magni pendere. groß geachtet werden/Magni fieri, Non in postremis haberi. großgeachte/oder großgeachste Magnates, Primates, geachtet werden/Esse in tertia persona, Licere, pas. singnif. geachtet/Opinabilis, e. vngeachtet/Inopinabilis, Inopinatus. vnachtung/Conniuentia. sich selbst hoch achten/sibi multum tribuere, Arrogare, sumere, sese suspicere, admirari. wenig/nichts achten/parui pendere, Nihili facere, Flocci facere, Pro nihilo habere, vili pendere, Nihil pensi habere, susque deque ferre, habere, Nauci facere, Pili, assis, hujus non facere, Non cassa nuce dignum æstimare. geringer achten/Minoris facere. Minoris æstimare, Postponere. nicht viel achten eins Handels/Indormire causæ. verachten/Contemnere, Neglectui habere, Reijcere, Abijcere, Despicere, Fastidire, Auersari. vide wenig Achten. verachtlich/Contemptibilis, e Abiectus, a, um, Ignobilis, e, Diobolaris, e, Humilis, e, vilis, e, leuis, e, Despectus, a, um verachtung/Contemptus, us: Neglectus, us, Abjectio, Despectio, Despectus, us, Aspernatio. von menniglich verachtet seyn/Planè abjectum esse, Nullius pretij, vel existimationis esse. wie ich achte/Meo judicio, Meâ sententiâ, ut mens mea auguratur, Nisi meus me fallit animus. der zeit acht nemmen/Accommodare, Conformare se tempori. erachten/argwohnen/Conijcere, Colligere, Conjectare, Conjectura assequi, Augurari. nichts darauff achten/Non laborare, Nullo numero habere.

Acker/feld/Ager, Fundus, Rus, Aruum. vide Bawland/Erbaut Feld. Acker den man auff das ander Jahr im herbst besäet/brachland/Ager nouualis, Nouale, substant. gesäeter acker/die Saat Seges. daß Sommerfeldt/Vervactum. Acker der den zehenden gibt/Ager decumanus. Acker der zinß oder steur gibt/Vectigalis Ager, pro tributario Acker den man alle Jahr säet/Ager restibilis, Aruum restibile. vnfruchtbarer Acker/Ager malignus, sterilis. A[illegible]/Lira, Porca, Sulcus.

Sulcus. Ackern / pflügẽ / Arare, Inarare, Perarare, Aratro terram vertere, Findere, agrum colere, Subigere, Sulcare, den Acker eggẽ / Occare agrum. den Acker wieden / Runcare agrum. den Acker hacken / jetten / sarrire agrum, vide Eggen. den Acker misten / Stercorare. Ackertünge / mistung / Lætamen. vide Düngen. Ackerbaw / Agricultura, aratio, cultus, us, cultura. Ackermann / bawr / Agricola, Rusticus, Colonus, Agricultor. Hinlessiger Ackerman / Malus agricola. erstmals vmbackern / Proscindere agrum. zum zweitenmal vmbackern / Offringere zur Saat ackern / Tertiare, Lirare agrum.

Acktenstaud / Ebulum, vel Ebulus. Acktenbeer / Baccæ ebuli. Ebulus autem frutex est sambuco simillimus.

Adel / edelgeschlecht / Nobilitas, Nobile, illustre genus, Generosa stirps, Nobilis prosapia, Propago nobilis, splendor natalium, Nobile stemma, Nomen, Generositas, Claritas generis vide Edel einer vom Adel / Eques, Nobilis, Nobili genere, vel stemmate natus, Nobilitate præstans, Nobili stirpe natus, Ex gente clarissima natus, Ex præclara domo natus, inclytis, illustribus parentibus natus, Clarus majorum natalibus, fumosis majorum imaginibus clarus. vide Edelmann. Adlen / Nobilitare, Natalibus restituere. new Adel / subitæ imagines, vnadelkeit / Obscuritas, Gente obscura oriundus.

Ader / blutader / Vena. pulß / oder schlagader / Arteria, Vena pulsatilis. lung Ader / athem Ader / Arteria Trachia, vel Trachæa. klopfung der Adern / Pulsus, senn Ader / Nervus. das von senn Ader ist / neruiceus, a, um. senn Ader abhawen / Subnervare. voll Adern / Nervosus, a, um. Groß Aderich / Venosus, a, um. das groß geschwollen adern hat / Varicosus, a, um. dem die Adern weh thun / Neruicus, a, um brunß Ader / Vreteres, pen. prod. Aderlassung / Phlebotomia. zur Ader lassen / Mittere sanguinem, Incidere venam, Venas sanguine exonerare, Detrahere sanguinem, Secare, ferire venam, Minuere sanguinem, vulgò.

Adler / Aquila. gebogene Nase wie eins Adlers / Aquilinus nasus. junger Adler / Pullus aquilæ. Adelträger / Aquiliger. vide Fenrich.

Aechten / verachten / proscriber[illegible] vide Acht / & Bann.

Aehew / Vide Ebhew.

Aeffern / widerumb thun / Iterare. wider Aefferung / Anacephaleosis, Palilogia, lat. Iteratio. wider Afferig Relativus, a, um.

Aegerst / Elster / Pica, vide Egerst.

Aegel / Hirudo, sanguisuga, vide Egel Aegal / Aerckel / Podium vide Erckel.

Aeher / Spica, vide Eher.

Aelteren / Majores. vide Alt / & Eltern.

Aenckel Pronepos, vide Enckel.

Aen großvatter / Avus, vide Eltern / & Vatter.

Aenlicheit / Analogia, Proportio, lat. vide Form.

Aerin / Aeneus, Aereus, vide Erin.

Aeschen / Cinis, vide Eschen.

Affe / Simius. Affin simia.

Africa / Africa, Libya.

Afterdarm / Alvus, vide Darm Eingeweid.

Agstein / augstein / Succinum, Glessum, Electrum. das vom Agstein ist / succinus, a, um. Agstein Oel / Oleum succinum.

Ah Vide Ach.

Ahorn / Platanus, 2. & 4. declin. ein ort da diese Baum stehen / Platanatum.

Alandwurtz / Inula campana, Alandwein / vinum inulatum.

Alaun / alumen. voll alaun / Aluminosus, a, um.

Alberbaum / Populus, prima longa. alberbäumig / Populeus, a, um. popularis. alberbaum wald / Populetum.

Alchimei / Alchimia, vel potius Alchymia, aut Alchymistica. Alchimist / Alchymista.

All / alle / Omnes, Cuncti, Singuli. Vniversi, Quisq;, Quilibet, Vnusquisque, Quivis. allda / Ibi, Ibidem, vide Da / allenthalben / Vbique, Passim, Vbicunque, Vbique locorum. alle die / quotquot. an allen örten / Quocunque in loco, Nusquam non, Vbique gentium, terrarum. vor allen dingen / Inprimis, allbeid / Vtervis, Ambo, æ, o, Vterque. allerley / Omnifarius, Omnimodus, Omnigenus, a, um, Omnis generis, Cujusquemodi. allein der / Ipsemet, pron. allein doch / nur / Dum modo, Solum, tantum modo, saltem, Modo, Duntaxat. in allen orten / Vsque quaque. Allenthalben her / Vndeunde. Allein vnder allen / Solus, Vnus, Vnus omnium. nicht al-

lein / Non solum, Non tantum, Non modo. all-gemeyn/ allsamen/ Vniversi, Cuncti, omnes simul, Vnà omnes, Nemo non. Alles was vnter der sonnen ist / Omnia, Cuncta, Singula, Quæque, Quævis, Nihil non. allgemeinlich / In Vniversum, Vniversè, Generatim, Omnino. Allein/ abgesondert. Solus, Solitarius, Privatus, Clandestinus, Vnicus. allzeit / semper, Perpetuò, Absque fine. Vide Ewig.

Allgemach/ Paulatim, sensim, Pedetentim.

Allmächtig/ Omnipotens. allmächtigkeit/ Omnipotentia. vide Macht.

Allmnach/Calender/ Fasti, Ephemeris, Diarium, Calendarium.

Allmusen/ Eleemosyna. allmusen außtheilen / Largiri, Elargiri Eleemosynam. der die allmusen außtheilet/ Eleemosynarius. von den allmusen leben / Eleemosynis, vel Liberalitate aliorum vivere.

Alp/ oder die Mar/ Incubus, Ephialtes.

Alpen/ hohe berg die Italien von andern landen scheiden / Alpes, Vnde Alpinus adiect. ein thier auß solchem berg / murmelthier / Mus alpinus. Distinctionē Alpiū vide sup. in ver. Alpes.

Als/ Vti, vtpote, vt, velut, Veluti, Ceu, Scilicet, videlicet. vide Gleich wie/als wol/ Itidem. Also/ Ita, sic, Eo modo, Perinde. Eiusmodi, Ea ratione, Non aliter, Haud secus, Ad eum modum. als / dann / Quam, Atque, præterquam. vide Dann/ also ist es / ita res habet, Hoc statu res est, Hoc in cardine res versatur, Eiusmodi est res. also fern/ Eatenus. also hin/ Vtut, Vtcunque. also bin ich gesinnet/ Hac mente sum, Habeo id in mente, Hoc animo sum, Ita apud me decrevi, statui, deliberavi, Ita animo obstinavi.

Alt/ betagt/ Polychronius, Priscus Veteranus, Cascus, a, um, senex, vetus, Antiquus, Multi temporis, Confectus senio, Plenus ætatis, vel dierum, Affectus senectute, Ætate fessus. sehr alt/ Decrepitus, Grandævus, longævus. das alter/ senectus, senium, Aevitas, Aetas, Senecta, Annositas. bluend Alter / Iuventa. vollkommen alter/ Integra ætas. gestanden alter/ Matura ætas. kindlich alter / Pueritia, Adolescentia. eines alters / Coævus, Aequævus, Contemporaneus. Coætaneus, a, um, Ejusdem ætatis. alter mann/ Vetulus, Grandis natu, Senex, Senecio, Gravis annis, Vir grandævus. alter der auff der gruben gehet/ Capularis senex, Alterum pedem in cymba Charontis habens. altächtig / Senilis, e, Geronticus. Altweib/ Anus, Vetula, Matrona effæta, Mulier provecta ætate, Confecta senio. versambleter hauff der alten / Senaculum alterhauß/ Gerontocomæō. das zu den alten gehört/ Senilis, e. alt machen/ Veterare, Inveterare. alt werden/ Vetustescere, Senescere, Consenescere, Inueterascere, Contrahere senium. veralten/ Obsolere, Obsolescere, Exolere, Exolescere. veraltet/ Exoletus, Vetustus, a, um. veraltung/ Vetustas, Caries voreltern / Majores, Parentes, plur. tant, vide Eltern / altgewender / Veteramentarius, Interpolator. altuetlisch / Anilis, e, Zwölff jahr alt seyn/ Duodecimum agere annum, Annum ætatis attingere duodecimum. sic unum, duos & tres annos agere, sehr Alt werden/ Nestoris, Nestoreos, vel Pyleos annos vivere. hinfällig Alter/ Declinata ætas.

Altar / Ara, Altare, der hohe Altar / Altare summum, Altar so auff einer seiten stehet/ Altare collaterale. Altärlin so die Priester nach tragen in heusern zu celebriren / Altare portatile. der von einem Altar lebet/ oder dem Altar dienet / Altarista.

Allweg / Nunquam non, vide Allzeit. in Alweg/ Quoquoversum, Quaquaversum.

Amarellen/ Aproniani cerasum, vide Kirsche.

Amboß/ Incus, incudis pen. prod. auff den amboß bringen/ verbessern / sub incudem revocare, incudi reddere. vide Bessern.

Ambt/ dienst/ Officium. Munus, Functio, Provincia, aliquando. Munia, Conditio, Partes, Sparta. meister Ambt / Magisterium. Ambt des Obern / Magistratus, Ambt verlassen/ Abdicare se magistratu, Abire Magistratu, ein Ambt auff sich nehmen / Accipere conditionem. Munus suscipere, sein Ambt außrichten/ verwalten/ Munere suo, vel Officio fungi, Muneri suo præesse, Officio non deesse, Munus suum præstare, perficere. exequi, Officio satis facere, Spartam suā tueri, Provinciam administrare. einem ein Ambt aufflegen / in ein Ambt setzen / Munus deferre, Assignare, Mandare alicui Provinciam, tradere, Præficere aliquem muneri, Provinciæ, Officium alicui committere. Ambt anbieten/ Offerre conditionem. das befohlen Ambt oder geschäfft außrichten / Absolvere pensum, Prou. Demandato fungi munere. sein Ambt nicht leisten / oder außrichten. Deferre ordin[illegible], Officium suum desere-

detrectare, Officio suo decedere, Spartam, Provinciam, munus non administrare, Muneri deesse, Partes suas non sustinere. vom Ambt stossen / ambts ensetzen / Deijcere officio. das ledige Ambt ersetzen / In locum substituere, einen in seinem ambt halten / Continere aliquem in officio. die zugleich vmb ein Ambt bitten / Competitores, den verambteten vberlieffern / Officio tradere. Ambt des Obersten priesters / Pontificatus, Munus Pontificium, Dignitas Papalis, Pontificia. Ambt der H. Meß / Sacrosanctum, vel incruentum Missæ sacrificium. vide Dienst. Ambt der bestattung zu der Erden / Iusta, orum, plur. tan. Ambt vor die verstorbene / Officium defunctorum, vnser lieben Frawen Ambt / Officium B. Virginis. Sic Officium S. Crucis, Spiritus sancti, &c. das zum Ambt gehört Officialis, e, ein Amptman seyn / Magistratum gerere, Magistratu fungi. Ambthauß / Prætorium. Ambtsgenoß / Collega daß vollige Ambts / Collegium. Ambt der gemein löblich bedienen / Magistratum pro reipublicæ suaque dignitate administrare, Magistratui recte præesse. das ist dein Ambt / es gebürt dir / Tui officij est, Tuum est, Tuarum partium est, Tuæ partes sunt. vide Befelch / Beuelch / Dienst / Pflicht.

Ameyß / Formica. Ameyßächt / Formicinus, a, um, voller ameysen / Formicosus, a, um, ameysen hauff oder hol / Caverna & agmen formicarũ.

Amme / Nutrix, Altrix, hebamme / Obstetrix. lohn der säugammen / Nutritia, orum, plur. tant. ein hebamm sein / Obstetricari.

Ammelmäl / Amylum, farina sine mola facta.

Ampel / Lychnus, Lucerna, Lampas. ampel mit dreyen dochten / Trimyxos. vide Docht. auffgehenckte ampel / Lychnus pensilis. ampelörlin / Mergulus.

Amper / am Ampersee / Abra, in Vindelicia.

Amsel / Merula, wasser amsel / Merula aquatica.

Ancker / schiffhaack / Anchora. vide Encker. & Schiff.

Ancon / Ancona, civitas Italiæ, juxta mare Adriaticum.

Andacht / Pietas, Devotio, Religio, Cultus sacer, vel divinus andächtig leben / vitam piè & sanctè exigere, Religiosissime vivere. vide Gottsforcht.

Ander / der ander / Alius, a, um, cæter, a, um. das ander aus zweyen / Alter, a, um, das ander / Secundus. a, um, sequens zu anderer zeit / Alias, Alia vice anders / Aliter, Secus, secius, alia via, ratione, Non perinde. anderst / sonst / Alioquin anderst denn / Contrà ac, Ni, Nisi. anders dann ich verhoffte / Præter spem vide Hoffen. nicht anders / Haud secus, Non aliter. zum andern / secundo. Deinde, Postea, vid. Darnach. die andern / alij, cæteri, reliqui. anders machen / bessern / Mutare, Immutare, ad incudem revocare, Incudi reddere. anders seyn / Discrepare, Differre, Distare, secius, aliter se habere. anderstwo / alibi, alicubi, alio in loco. anderstwohin / aliò, aliorsum, alioversum, alium in locum. anderwertz / Iterum. anderhalb / Sesqui, ut sesqui hora, sesqui libra. es ist ein anders / alio ratio est, Dispar, dissimilis, diversa ratio est, Non eiusmodi est. Anders raths werden / Mutare voluntatem, Deflectere à proposito, sententia, anders reden / anders meinen / Vultu dissentire ab animo, aliud dicere, aliud agere. eins auß dem andern in Sinn kommen / aliud ex alio in mentem venire.

Andernach / Antenacum, oppidum inter Confluentes, & Agrippinam.

Andingen / Pacisci, vide Beding / Dingen.

Andorn / segmüntz / Marrubium.

An einander / continuò, Continuus, a, um.

Anfallen / Manus inijcere. ein ligend gut anfallen / Manus in prædium inijcere. vide Falle.

Anfang eines jeden dings / Initium, Cœptum, Caput, Primordia, Limen, metap. Orsus pass. anfang der rede / Exordium, Proœmium. Ein anfaher einer Kunst / Tyro, Tyrunculus. anfang der lehre / Rudimentum. anfang vnd Endt / Prora & Puppis. proverb. den anfang oder prob thũ / facere tyrocinium. am anfang / inter initia. am anfang fehlen / in limine offendere. am anfang erligen / in limine deficere. anfangen / Inchoare, Ordiri, Incipere. anfencklich / Primitus, adverb. angefangenes werck vngeendigt lassen / Operis initium fecisti, à fine autem longe distas. vom anfang biß zum endt / à carceribus ad metam, à capite ad calcem. anfähig / Inchoativus, a, um. vide End. & late in verbo Fangen.

Angeboren / Innatum, ingenitum, Insitum.

Angeben / verklagen / Deferre aliquem, vel nomen alicujus deferre.

Angel / fiſchangel/ Hamus, der mit dem angel fiſchet/ Hamiota. vide Fiſchangel.

Angel der Bienen/ aculeus. den angel geben/ Immittere aculeum. vide Bien / Imme.

Angermund in Pomern/ Virunum fortè, vulgò Angermunda, oppidum inter Sueuum & Viadum amnes. Virunum quoq; oppidum Stiriæ creditur, Jüdenburg.

Angſt/Kummer/ſorg/angor, anxietas, anxietudo, anguſtia metaph. ſolicitudo, cura, mœror. ſtets groſſe angſt vnd arbeit haben / Syſiphi ſaxum voluere. Tantali pomum captare. proverb. angſthafftig/ bekümmert/ anxius, a, um, ſcrupuloſus, a, um, ſolicitus, a, um, jactatus curis, Mœrore gravi affectus, angſthafftig ſeyn/ angi, angoribus confici, affligi, cruciari, jactari curis, angoribus premi, implicari, Eſſe in moleſtiſſimis anguſtijs, diſcruciari. angſthafft machen/ Inijcere curam, angere, affligere, agitare, Iactare, frangere curis, afficere mœrore, ægritudinem, acerbitatem adferre. geängſtiget werden/ Pendere animi, vel animo. vide Kummer/ Sorg/ Betrübnuß.

Angeſicht / antlitz/ Facies, aſpectus, us. ein hüpſch angeſicht/ venuſta facies, honeſta, pulchra, formoſa facies. gemacht antlitz/larua. vide Antlitz. freundlich holdſehlig angeſicht / facies liberalis.

Anherr/ Proavus, pappus.

Anhor/ Platanus, vide Ahorn.

Anklopffen/ anpochen/ pulſare, percutere fores.

Anlaß/ Occaſio, anſa. anlaß geben / dare vel præbere anſam, aperire feneſtram. anlaß nehmen/ Occaſionem capere vel captare, arripere anſam.

Anmal/ Nævus. das viel anmal hat/ Nævoſus, a, um. vide Fleck.

Anmutung/ affectus. vide Begird.

Annehmen/ gut heiſchen/ approbare, recipere. vide Gut.

Anſtoß der gräntzen/ Confinium, collimitium, vide Erb/Feld. auff die anſtoß gehen / venire in rem præſentem.

Antorf/ oder Maſtrich/ Antuaticum, oppidum.

S. Antoni fewer / antrax, ſacer ignis. vide Fewer.

Antlitz/ facies. vide angeſicht gemacht / antlitz/ ibid. id.

Antwort/ Reſponſum, reſponſio. antwort der Götter durch ein Menſchen / oraculum. antworten/ Reſpondere, reſponſum dare, reddere, referre, occurrere reſponſo, ſuſcipere. anders antworten als man fragt / aliud reſpondere ac rogatum eſt, Non reſpondere ad interrogata. verantworten/ excuſare, purgare. vide entſchüldigen. gleich auff ein ding antworten / Subijcere. da man jhm ſelbſt auff ſein frag antwort/ oder verantwortung deß/ das möchte fürgeworffen werdẽ/ ſubjectio, occupatio. ſich verantworten / Cauſam dicere. antworten vor der klag / Loco priore cauſam dicere, prævenire reſponſo. antworten auff die namen / ad nomen reſpondere. verantwortung/ apologia. verantwortung / entſchüldigung/ excuſatio, purgatio.

Anzeigen/ Indicium facere. anzeigung / Indicium, ſignum, argumentum. ein gleiche that anziehen/ exemplum allegare, citare. ſein namen anzeigen / edere nomen. ort oder zeit anzeigen/ Locum vel tempus edere von ſtuck zu ſtuck anzeigen / Per enumerationem edere, Enumerare. vide erzehlen.

Apffel/ Malum, ſubſtant. pomum. Pomerantzẽ Apffel / pomum, vel malum aureum, aurantium. Citron apffel/ Limoni/ Malum heſperium, medicum, Aſſyrium, citreum. Granat apffel/ Malum punicum, Granatum. apffelbaum / Malus ſubſt. pomus. hagapffelbaum / arbutus. hagapffel/ arbutum, pen. cor.

Apoteck / Officina vnguentaria, taberna unguentaria, pharmacopolium, pharmacotheca, aromatopolium, myrothecium, taberna aromataria, pigmentaria. apotecker/ pharmacopola, vnguentarius, aromatopola, myropola, aromatarius, medicamentarius.

April / Aprilis.

Arben am Bodenſee / Arbor fœlix, oppidum cum arce in Rhetia prima.

Arbeit / Labor, labos, opera, ſudor, conatus. vide Fleiß. groß arbeit haben/ magnum ſuſtinere laborem, verſare ſaxum, laboribus fatigari, ingenti laborum difficultate premi, plurimum laboris exhaurire, laboribus frangi, ſudare, deſudare, das viel arbeit braucht / operoſus, a, um. das mit arbeit gemacht wird / operarius, a, um. das mit arbeit geboren wird / laborioſus, a, um. ohn arbeit / citra pulveris jactum, vel tactum, proverb. facili negotio, nullo negotio, ſine dif-

ficul.

ficultate. arbeiter/operarius, operator, ergastes, opera pro operante. viel arbetier / multæ operæ, id est, operatores. arbeitsam / laboriosus, a, um. der arbeit werth/ operæ precium. vnmässige arbeit/ nimius labor. arbeitselig/ calamitosus, a, um, miser, a, um, misellus, a, um. arbeitseligkeit/ malum subst. miseria, calamitas. arbeiten / Laborare, operari, sudare, facere opus, laborem subire, sustinere, exequi. mit arbeiten/ collaborare. streng arbeiten / urgere opus, außarbeiten/ elaborare, efficere, perficere, extremam manum addere, absolvere. vide Enden. zu nacht bey dem licht arbeiten/ lucubrare, elucubrare. vergeblich arbeiten / operam & oleum perdere, perdere operam, frustra laborare, operam ludere, lauare laterem. vergebliche arbeit / labor irritus, frustraneus, opera inutilis, cassa, studiũ inane, supervacaneum. vide vergeblich. von der arbeit abstehen / manum de tabula tollere, proverb. arbeit aufnehmen/ capere laborem. das da arbeitet/operarius a, um. zu arbeiten begeren/vnd entlediget werden / nixurire, quod mulierum parturientium proprium. arbeiten mit noth entlediget zu werden / niti, arbeitsleuth / mercenarij, operarij, operæ, mercede conducti. vil arbeit an eine sache anwenden / multum operæ, studijque in aliquare ponere. arbeit endigen/ liberari, exolvi, eximi laboribus zuviel im studieren arbeiten / plusquam satis est invigilare, vel insudare studijs. der arbeit gewohnt werden / familiarem sibi habere laborem, labori assuescere, labor callum animo obduxit, occalluit manus ad laborem, ich kan die arbeit nit vertragen / ferendo non sum labori, impar sum labori. ich bin zu schwach die arbeit des studirens zu vertragen/ eas mihi natura vires negavit, quas studiorum laboriosa tractatio postulat.

Arcke/arca, arcula, vide Kist.

Arg / böß / malus, perversus, improbus malignus, pravus, a, um. vid Böß. arges thun/ malefacere. argdeuten / rapere in peiorem partem, seu interpretari, sinistre accipere, vide außlegen/ & Deuten zum argsten / vide etiam vbel auffnemmen. arglistigkeit/fraudulentia, astus, dolus, insidiæ. vid betrug. arglistig /fraudulenter, dolosè, versutè vide Listig argwon/suspitio, opinio, aliq. conjectura. argwönig / verdechtig / suspiciosus, activè & passivè suspectus, a, um. argwohnen / suspicari, habere suspicionem, habere aliquem suspectum. argwonisch / suspiciosus, suspicax. in argwohn kommen/ venire in suspicionem, incidere in suspicionem, suspectum reddi, fieri.

Arm/ pauper, egenus, mendicus, a, um, inops, parvis opibus, tenuis, vel afflictæ fortunæ, miser, indigens, redactus ad inopiam. arm werden / redigi ad inopiam, redire ad rastros, inopem reddi, pervenire ad inopiam, deuolui in egestatem, exui facultatibus, facere jacturam rei familiaris, armut/ paupertas, pauperies, penuria, egestas, inopia, indigentia, mendicitas, res modicæ, rei domesticæ difficultas, rei familiaris angustia. die armut lindern / paupertatem, inopiam. ein wenig arm / pauperculus. arm machen / Pauperare, depauperare. armut / contracta paupertas. auß armut bettlen gehen / ex inopia ostiatim stipem cogere. vide. Bedürfftig / Dürffen / Mangel. armut verhindert offt das man nicht zu ehren kompt / aditum intercludit rei demesticæ difficultas honoribus, honores non patent inopiæ. Armselig / mühselig / Ærumnosus, a, um. Armseligkeit / Ærumna.

Arm biß an die ellenbogen/ brachium. arm von ellenbogen an biß auff die hand / lacertus. krum armig/ancus. armband/ eisen / manica. vid. Ermel. armschiene / brachialia, manica. armband/ rinck / dextrocherium, armilla. am armgeziert/ armillatus. armgeschmuck/ spinther, ornamentum est muliebre. armbrust / manubalista, scorpio, catapulta. armbrust schützen / scorpionarij Banck Armbrust / ein Kriegs Instrument damit man steyn/ koht / rc. geworffen hat/ balistæ. Almer armarium, armariolum. vide Bogen. arm oder ast eines räbstocks/ duramen, duramentum.

Arsenick / auripigmentum.

Ars oder hinder / anus 2. dec. podex, culus. arsbacken/arszirckel / clunes, nates, sedes. arsblaterlin/ condyloma, pe. pro. hæmorrhois cæca alias. arsdarm/alvus vid. Darm / Eingeweid. arswolff/oder gertebene wund am hindern / intertrigo. pfanarsen / Pritschen/ cædere nates ferrea patella, vel frixorio, solea pulsare nates.

Art/ eigenschafft/ Ingenium, mos, natura. art des lands oder bodens / ingenium soli. Gottloser Art/ ab ingenio improbus. Art läßt nicht von Art/ natur gehet für lehr/ Natura mutari non potest, naturam expellas furca, tamen usque recurrit.

rit: lignum tortum haud unquam fiet rectum, lupus pilum mutat non mentem, Æthiops non albescit, prouerb. der sohn artet dem vatter nach/ filius parentis vestigijs insistit, è probis parentibus probi liberi. Filius interdum sequitur vestigia patris: Et sequitur leviter filia matris iter. vide prouerbia Buchleri. einerley art / ejusdem generis, ejusdem classis, ordinis, similis farinæ, notæ. nach seiner art thun / ad ingenium suum redire, nacharten / einem nachschlagen / imitari aliquem, abire in mores alicujus, vitam alicujus exprimere. vnartig / degener, majorum moribus non respondens. auß der art schlagen/ degenerare, alienum esse à majorum vestigijs. vide Eigenschafft/ & Folgen.

Artzeney/ medicina, medicamentum, medicamen, medela, remedium, pharmacum. artzeney wider gifft / therlacks/ antidotum. antidotus, alexipharmacum, theriaca, theriace, mithridaticum. bewehrte artzeney / medicamentum præsens, præsentaneum, remedium efficax. artzeney so man an hals hencket amuletum. warme artzeney / fomentum. artzeney die man außstreichet / enchrista. artzeney damit man wäschet/ smigma, smegma. artzeney tranck/ potio, onis. artzeney wider müdigkeit/ acopa. artzeney die außziehen vnd reinigen/ epispatica. artzeney damit man masen vertreibt / fucus. artzeney den schweiß zuverhindern / diapasma, lat. inspergimen. artzeney erfahrner / empiricus. artzeney büchß/ narthecium. zur artzeney gehörig. medicus, a, um. das artzeney leydet / medicabilis, e. artzeneyung/ die kunst der artzeney / curatio, medela, medicina, ars medica, ars medendi, heilen/ curare, mederi, sanare, medicari, medicinam adhibere, succurere remedijs. artzt/ medicus, medicamentarius, medicinæ peritus, gnarus, medica scientia clarus, instructus. oberst artzt / Statt Artzt / archiatros, archiater. wund artzt/ chirurgus. vulnerarius subst. vieh artzt mulomedicus, veterinarius. new artzt / neoterici medici. artzt der bethriesen / clinicus, medicus lecticularius, qui diæta & medicamentis curat. dictus à lectis ægrotantium quos frequentat. artzeney/ die in ordentlichem der speiß vnd trancks gebrauch bestehet / dietica. artzeneyung getranck/ pulver ꝛc. bestehendt. pharmacestice. artzeney die purgirt/ medicamentum catharticum. vel ventrifluum. artzeney die den harn treibt / medicamentum diureticum. artzeney die den schmertzen miltert / medicamentum anodynum. durch fressende artzeney/ medicamentum depascens, quod supervacaneam carnem exedit.

Aspenbaum / populus nigra. aspenzweigen / pupuleæ frondes. das von aspen gemacht ist/ populeus, a, um. & populnus, a, um.

Ast / zweig / ramus, ramulus, ramusculus, frons, dis, brachium arboris. dürrer / vnnutzer ast/ ramale. das viel äst hatt/ ramosus, a, um. das võ ästen ist rameus, a, um. den ast beugẽ/ oder nach sich ziehen, ramum adducere. den ast loß lassen/ ramum remittere. der äst abbricht / oder schantzenkorbe darauß flechten thuet / frondator.

Athem / halitus, anhelitus, anima, spiritus, flatus. kurtz von athem / dämpffig / engbrüstich/ anhelus, anhelator, spirandi difficultate laborans, astmaticus. dicke oder schärpffe des athems/ aspiratio. athemloch/ spiramentum, spiraculum. athemader am hals / fistula spiritalis. athemader im halß/ aspera arteria. die athemadern / pulsatiles venæ, arteriæ. athem zünglin/ oder decklin der athem adern/ epiglossis lat. lingula. athem fassen/ animam recipere. athem verhalten / continere, opprimere animum. athem verschliessen/ suffocare, præfocare animam. athemig/ spirabilis. e. athmen/ den athem holen / oder ziehen / spirare, respirare, halare trahere, ducere spiritum. den athem auffgeben/ sterben / efflare extremum halitum. fast athmen/ halitare. herauß athmen/ exhalare. athem schöpffen / widerumb den athem fassen. respirare.

Atzel/ elster/ pica. der zu vill schwetzt / pica loquacior, prov.

Auch/ etiam, etiamnum, quoque, &, atque, ac conjunct. copul. darzuauch / quin, quinetiam, tum.

Auff/ super, supra. auffgang der Sonnen / ortus, oriens. auffgeblasen. tumidus, elatus, insolens, arrogans, superbus, turgidus, fastuosus.

Auffhören / supersedere, desistere, cessare, intermittere.

Auffhencken/ suffigere cruci, in crucem tollere, agere. vide Creutz. Galgen.

Auffkommen/ evadere, emergere.

Aufflösen. solvere, dissolvere.

Auffmercken/ attendere, animadvertere, perspicere. vide acht haben.

Auffneh-

Auffnehmen/accipere, excipere, suscipere. vide nehmen.

Auff recht / erectus, rectus, procerus. auffrichtig/ fromb / sincerus, candidus, integer, castus, purus, incorruptus. vide Fromb.

Auffruhr / empörung. seditio, tumultus, turbæ, motus, dissensio. auffruhr machen / seditionem excitare, facere, conflare, turbas facere. vide. Zweyspalt.

Auffschreiben/anzeichnen/ perscribere, in litteras referre, in acta referre. vide Schreiben & Zeichnen.

Auffschieben / auffhalten / verlengern. procrastinare, differre, protrahere, extrahere. auffschub biß vbermorgen/ comperendinata lis.

Auffsehen/ suspicere. vide Sehen.

Auffsetzen/ entschliessen. decernere, constituere, deliberare, proponere.

Auffthun/ aperire, patefacere. vide Thun. daß auff vnd zu gethan wird/ patens. Brieff auffthun/ aperire literas.

Aug / oculus, ocellus dimin. ophthalmus, orbis, aliquando lumina. augapfel/ pupilla, pupula. augbraw/ cilium. ober augbraw/ supercilium. der groß augbrawen hat. silo. augenwasser / augtrieffung/lippitudo, ein augenblick / momentum, punctum temporis, nictus, us. 4. declin. augenlieder / palpebræ. dem die augendeckel nicht mögen zusammen gehen / lagophthalmus. das vnter den augen ist biß zum Bart wangen Genæ, alias mala. augenwinckel / sinus, hirquus. der augen beraubt/ exoculatus, a, um. augächtig / ocellatus, a, um. augentrieffer/lippus, lipposus, a, um. gramiosus, a, um. tieffeugig/ lemosus, a, um, blintzelndt. ægilops, quasi oculus caprinus, quod capræ huic vitio maximè obnoxiæ sint, etiam vitium frumenti hordeum enecans, aliàs festuca, seu sterilis avena. augenflüß / epiphora, penul. cor. vulgo lacryma. augenflüssig seyn/lippire. kleinäugig/lucinus. starräugig / inconniventer. einaugig / monoculus, uniculus, unioculus, unoculus, monophthalmus. einaugig machen/ eluscare. augenkotz/ augentrieffen / gramiæ, sive gramæ, gramosis oculis. katzenaugig / glaucus, a, um. großäugig/ oculatus a, um. oculeus, a, um. augenblender / præstigiator, præstrictor. augenblenderinn / præstigiatrix. augenblendung / præstigiæ, arum. augenweh / da die feuchte blaw vnd graw wird / glaucoma, atis, pen. prod. legitur & glaucoma, æ. fæm. gen. augengeschwär / argema, atis. lat. albugo. augenartzt / Oculist, ophthalmicus. augenartzeney/ collyrium. adhibetur etiam in curatione equorum & boum. est quoque Samiæ terræ quoddam genus, quod præcipuè collyrijs utitur. auff den augenschein gehen / in rem præsentem ire. auff den augenschein führen / in rem præsentem perducere. Augen außstechen / exoculare, effodere oculos. die augen abwenden / dimovere oculos. die augen vnderschlagen / deijcere, deflectere oculos in terram. augen zuthun/durch die finger sehen/ connivere. für augen stellen/ ob, vel ante oculos ponere. vor augen seyn / versari ob oculos. augenweiß/ albugo augenspiegel/specillum, conspicilium. augentrost / ophthalmica, eufragia lat. augen herfür lassen/ gemmare, & gemmascere, in vitibus. Augenknöpfflein an den Bäumen darauß die fruchtsprosset / oculus, ocellus, dimin. groß vor den leuten, magnus in oculis. augenscheinlich/ clarè, liquidè, dilucide. die augen auffheben/oculos tollere, levare ad cœlos.

Augst bey Basel/Augusta Rauracorum.

Augspurg/ Augusta Vindelicorum: die Augsttaler/ Tarentasij, populus. die Augsttaler/Salassiquorum urbs Augusta prætoria. Augst im Augstthal/ Augusta prætoria.

Augstmonat/ Augustus, priùs Sextilis dictus.

Augstein / electrum vide. Agstein.

Auß/ Von/ De, E, Ex. hinauß/ foràs, adverb. locale. foris, extrinsecus, extra, forinsecus.

Außbannen/ proscribere. außgebannter / proscriptus, exul, extorris, exilio mulctatus, vide Bann.

Außbreiten / divulgare, pervulgare. außbreiten oder außspannen/ pandere, expandere, extendere. außbündig / eximius, außbündiglich/ insignite, insigniter, Egregiè.

Ausflucht/ außflucht im Rechten/ perfugia, den außfluchten vorkommen/ perfugia intercludere.

Außgang/ exitus, finis, eventus.

Außländisch/ frembd / aduena, extraneus, externus, peregrinus, hospes.

Außlauffen deß bauchs / der Durchlauff. lyenteria, vel lyentereia.

Außlegen/ erklären / explicare, enodare, interpretari. außlegung/explicatio, interpretatio.

Außmachen/ vollenden / ad umbilicum ducere

prover. supremam manum, finem imponere, colophonem addere.

Außnehmen/ eximere, ervere.

Außruffer/ præcones. offentlich außruffen/ præconio promulgare. ein außruffer seyn / præconium facere, præconem agere. vide Ruffen.

Aussatz / Malazey / elephantia, elephantiasis. vulgo lepra putatur. aussetzig/ feldsiech/ elephantiacus, leprosus. Aussetzigenhauß / Siechhauß/ hierocomeion, hierocomium.

Auß seyn/ actum, conclamatum esse.

Ausserste/ ultimus, a, um. extremus, vel extimus.

Ausserwertz/ extrorsum. der Ausserer/ exterior, compar.

Außsprechen/ eloqui, proloqui, efferre, exprimere, enuntiare.

Außtilgen / außwischen / delere, extinguere, tollere, inducere. vide Tilgen.

Außtrincken / exhaurire, epotare.

Außwendig erzehlen / proferre, recitare, dicere memoriter.

Außziehen/ educere, extrahere, exuere. außziehen auß einem Hauß/ migrare, emigrare.

Auweh / ah, heu, hei, eheu. Inter. dolentis.

Axt / Beil / securis, securicula. dim. Axt so zu beiden seiten schneidet / bipennis. breite axt / zimmeraxt/ ascia, vel ut alij volunt, dolabra.

Axl oder Achsel/ Ala, vel Axillæ, ita locus ille concavus subter brachium, in homine dicitur, quia in eo pili quasi pennæ nascuntur. Achseln gestanck/ Hircus, virus alarum.

INCIPIENTIA à B.

BAar/ Bären darauff man etwas tregt/ Feretrum, Pheretrum. Baar darauff man Heilthumb oder Bildet trägt / Thensa. roßbaar/ Senffte / lectica, sella gestatoria. todten Baar. libitina, sandapila, feretrum, loculus.

Baar haben / in numerato habere, in promptu habere.

Bach/ rivus, rivulus. dimin. das an eim bach wohnet oder anstössig ist/ rivalis, e. An einen Bach zusammen stossen / corrivare. Die an einen Bach zusamen stossen/ corrivales. wasserbach die da nicht fleusset / Sumpff / lacus, stagnum, aqua stans, stagnans, fliessend bach / fluvius, flumen, amnis. regen oder feldbach / torrens.

Backungen / Layer Græce Sium.

Backofen/ furnus. Backöfelein / clibanus. das zu den Backofen gehört/ furnaceus, a, um. brodt backen/ coquere, pinsere panem. brot Backer/ pinsor, pistor, fornacarius. das Gewerb oder Handtierung deß backens / furnaria. mit backen sich ernehren / furnariam exercere. das zu brot backen gehört / pistorius, a, um, & pistoricus, a, um, das gebacken ist/ coctilis. e. vergeblich arbeiten/ in frigidum furnum panes immittere. proverb. brot Bäckerinn/ pistrix, gebacken stein / laterculus, coctilis laterculus. backen/ in butter rösten / braten / torrere, frigere. gebackens in butter/ frixa, rosta, placenta, liba.

Backen / Wange / mala, genæ. arßback/ nates, clunes. kinback/ maxilla, mandibula, Gnathus. paußback / bucco. backenstreich / colaphus, alapa, plaga. backenstreich geben / alapam, colaphum infligere, impingere, dare. die backen vnderstreichen/ färben/ pingere genas. das zum backen gehört / maxillaris, e. die höle der backen / oder munds/ bucca.

Bad / lavatio, lavacrum, Nymphæa plur. num. tantum. eigen Bad / balneum, & balineum. gemeine badstub/ balneæ, arum, & balineæ. warm bad/ thermæ, trucken schweißbad / laconicum, substant. schweißstüblein / vaporarium laconicum. baderknecht / balneator, lotor. badermagd/ balneatrix, lotrix, badstub / sudatorium, laconicum, substant. vor Badstub/ der ort da man sich außziehet zu baden / apodyterium, spoliatorium lat. rund oder gebogen Ort in der badstuben/ sphæristerium. das zum bad gehört / balnearius, a, um. Badaw / Patavium, vulgò Padua. Marggraffen Baden/ Thermæ Marchionis, oppidum. ober Baden/ Thermæ Helvetiorum oppidum. Badhütte/ Badstandt/ solium, piscina. Badtuch / Badhembd/ perizoma, perizonium, subligaculum, castula. Badgeschirr / strigil, natatorium. grosser Badzuber / oceanitis, vastum dolium, piscina. der in kalten Wasser badet / psycholutres. gebadet/ lautus, & lotus, a, um. baden / lavare.

Bäch / Pix, das von Bäch ist / piceus, a, um. mit Bäch schmieren / picare pico illinere. gebächt schiff/ picata navis.

Bär/ ursus, dem Bären zugehörig. ursinus, a, um. Bärenklaw/ acanthus, branca ursina vulgò.

Bäsen / scopa, vel scopæ, arum. scopula diminutivum. von einander gelöste Bäsen. Scopæ dissolutæ proverb. de hominibus nihili, nullius q; consilij.

Badelborn/Tuderium (ut videtur) vulgò Paderborna. die im Badeborner Bistumb seynd/Angrivarij.

Balcken / tignus, vel tignum. trabs, & trabes, is. Tigillum, longurius. glate Balcken darauff die oberbühne ligt / lacus, us. Balckig / trabalis, e. fürsatz der Balcken/ proceres, pen. corrept. plur. tant. ober Balcken / lacunar. pen prod. zwerch Balcken/ transtra, orum. Balckenbandt/Balckenhäupter proceres penul. cor. plur. tant. subscudes. blaßBalck/folliculus.

Bald / Schnell / ohn verzug / ilicò, maturè. protinus. extemplò, oppidò, statim, mox, quāprimum, evestigio, dictum factum, confestim, celeriter, cursim, simulatque, sine cunctatione. gar bald / propediem bald darnach / subinde. schnell ocyssimus. a. um. bald geschehig / præsentaneus, a, um.

Balg/ abgezogen Fell mit den haaren / Pellis, pellicula. Balg/ Hur / pellex, scortum, meretrix. vide Dirne / Hur.

Ballen/ oder kegelspiel/lusus pilæ. ballenplatz/ sphæristerium. ball / springball / pila lusoria. Ragetten/ reticulum. den ballen schlagen/ludere pila, mittere pilam. den ball einem anderen zuwerffen/ datatim ludere den ballen außschlagen/ expulsim ludere. den ball empfangen vnd widerumb kehren/raptim ludere pila. den ball hinauß schlagen / extorquere pilam. den ball wider eine wandt werffen vnd widerkehren / reciprocare pilam, retorquere.

Balsam baum/ Balsamum. balsamholtz Xylobalsamum. balsam saff/ opobalsamum.

Bamberg am Mayn / Gravionarium fortè, Bamberga.

Banck / stuel / Scamnum, scabellum dimin. subsellium, sedes, sedile, sella.

Banckarmbrust / Catapulta, balista.

Banckhart/ Bastart/der vnehlich gebohren ist/ Nothus, spurius vid. Hur.

Band/ gürt/ kuppel / ligatura, vinculum, vimen, copula, laqueus, retinaculum; nexus, fascia, funes, lora, ligula. Fußband/ fußeisen /compedes pen. cor. nervus, pedicæ, cippus. halsband / halsgezierd / monile, torques, torquis. hunds halsband/ millus bändigen / zämen / imponere frenum, cohibere. hültzen band damit die balcken angehefft werden/ subscudes hebband/ retinaculum. das auß banden ist / vimineus, a, um. v. Gürtel.

Ban/ esch/ackerfeld/ Ager. marcktban oder ban vmb ein Stadt/ fleck oder dorff / territorium. vide Grentze.

Bann oder Acht / Excommunicatio, proscriptio, damnatio. in Bann thun / aqua & igni interdicere. verbannet/Sacer, cra, crū. vid. Acht.

Bang/angst/Angor, anxietas, solicitudo. vide Angst / Betrübnuß.

Bapst/ Pontifex summus, maximus, Papa, quasi Pater. vide Pabst.

Bar/ bereit / numeratus, vi. Baar geld.

Barbarey Aphrica, vulgo Barbaria.

Barbe fisch / Barbus, & barbo, mullus sive mulus, trigla.

Barchart/gevögelter barchet oder biltächtig gewöbt/ Polymitus, pen. correp.

Barchet so von baumwollen gemacht / pannus lana linoque contextus.

Barfüß / Anypodetes, pen. longa.

Barfüß der keine schuch an hat / Excalceatus, discalceatus, nudipes.

Barg/ verschnittner Eber/ Maialis.

Barmhertzig/ Misericors, clemens, propiti⁹.

Barmhertzigkeit / misericordia, clementia, eleemosyna. barmhertzig sein / misereri, miserescere, miserari, activum effectum habet. Barmhertziger/miserator. erbarmlich/misere, adverb. calamitose. vnbarmhertzig / impius, a, um. immitis, crudelis, sævus, immisericors. vnbarmhertzigkeit / immisericordia, inclementia. sich erbarmen/misereri, compati. das zu erbarmen ist/ miserandus, a, um.

Bärmutter/ Vter, Vterus, vulva, matrix.

Bart / Barba, barbula. gauchhaar / milchhaar lanugo. langer bart/ promissa barba, geißbart/ Aruncus. knebelbart/mistax. rohtbart ænobarbus, vel potius ahenobarbus. der ein zerspalten bart hat sphonopogon. Gebärter / manbarer jungling vesticeps, barbatus. bartfähig / vngebart/ jung/ investis, imberbis, e. den bart lassen wachsen submittere barbam, nutrire barbam. bart abschneiden / detondere barbam, abradere barbam.

Bartelberg / Gebirg Italiæ, Appenninus, pen. prod.
Barte/bipennis. vide Axt. Beil.
Barthöw/ Asciron, perforata lat.
Basel/Basilea, oppidum. die im Baßler bißthumb/Rauraces, & Rauraci.
Basilien blumen/ Ozimum, pen. correp. klein basilien / bacchar, ris.
Basilisck Basiliscus, lat. regulus.
Bast/ linde. cortex, liber, libri.
Bastart / Nothus, spurius, illegitimus, vulgò conceptus. vide Hurenkind.
Bauch / venter, ventriculus, dim. uter, uterus, abusive, uterculus dim. Aqualiculus, metaph. der vnderst bauch/ Alvus. bäuchechtig / dick bauch/ventricosus. feist bauch/obesus. bauchlauff/ durchlauff/ dünnscheysse / profluvium ventris, fluxus ventris, alvus soluta. bauchdiener/liebkoser/ parasitus. vide Schmeichler.
Baucke/Tympanum. bauckenschlager. Tympanista. bauckenschlagerin. Tympanistria. vide Trumme.
Baum/ Arbor, arbos, lignum. baumächtig/ arboreus, a, um. ein baum der mit wurtzeln gesetzet oder gepflantzet wird / viviradix. baum seuberer/Arborator. baumseubern/erhawen/ putare arbores. bäũ welche vff den gestad der flüsse herauß gegen dem wasser wachsen/ Retæ. baumöl. oleum olivarũ, baumräben / vites arbustivæ. baumnuß/ juglans. breiter baum / patula arbor. zu einem baũ werden/ arborescere. baumwoll/leucopium, gossipium, Xylinon. baumwüllin/gossipinus, a, um. baumwüllin kleider/ Gossipinæ vestes. baumgart/ obßgart / pomerium, pometum. bäum stumlen sublucare. bäum vndersitzen pedare. bäum vnderhawen. sublucare. vid. Garten.
Baw/ gebäw / ædificium, structura, fabrica. bawherren / oder bawmeister / ædiles curules. bawmeister ambt ædilitas, ædilitium. bawkunst/ Architectura. zur bawkunst gehörig/Architectonicus, a, um, bawen/ ædificare, fabricari, architectari, condere. auffbawen / extruere. wol bawen/elaborare. herzu bawen/ Adstruere. daß gebawet wird. structilis, e. bawfellige wand. ruinosus paries. bawholtz/ materia vel materies, widerbawig/ restibilis, e. ut ager restibilis, bawmeister / werckmeister / architectus. gemein gebäw opera publica. jrrgebäw / labirynthus, zugespitzt gebäw / wie die spitzige kirchthürn / pyramis, hinc pyramidalis, e, ein hoch vnd vest gebäw / Pergama, abusive tamen. gebäw das allenthalben seulen hatt / peristylium halbrund gebäw/ hemisphærium. vorgebäw procestrium. ein baw der riß bekompt/ædificium casum minitans, rimam agens. bawfelt / aruum. ackerbaw agricultura, agricolatio, cultura, georgia. bawmann / bawer georgus, colonus, agricola, rusticus. das feld bawen/ habere rationem cum terra. vngebawter acker/ incultus ager. bawrsmann / villanus. bäwrisch/ agrestis, rusticus, inurbanus. bawrenhoff/ villa, villula, dimin. bawren schuch / carbatini, gen. fœm. bäwrin die allerley speiß zu marck trät / foracia.
Bautzen/ bellen wie die hund / Baubare.
Beben/eschuttern/fremere, trepidare. erdbiedem/ terræ motus, vide Erdt.
Bebenhausen/ Bebiana castra.
Bech/ Hartz/Pix, Resina, Pissa, Gummi indecl. Bech mit bitumen vermischet pix asphaltus/ verbiecht vaß/picatum dolium, mit bech bestrechẽ. picare, conpicare, impicare, vid. Bäch.
Becher/Trinckgeschirr/Scyphus, cyathus pen. corr. calix, gustatorium. ein grosser becher oder trinckgeschirr / crater, eris, pen. lon. & cratera. jrdener becher culullus. gedrähter becher / calix diatretus, toreuma. höltzen trinckgeschirr mit handhaben/cupedo. vide Krauß.
Bearbeiten / Studium adhibere, intendere aciem ingenij. vide Fleiß.
Becker / ein brottbecker Pistor, furnarius, panocopus Beckerhandwerck panificium, vide Bäcker. zucker Becker/ Küchlein Becker / Pfefferküchler. pistor dulciarius, tragematopola, cupediari⁹.
Becken / pelvis. halb rundt Becken / rhition. hand Becken/malluvium, pollubrum, pelvis.
Bedawren / pigere. Imperson.
Bedencken / deliberare, cogitare.
Bedienung / Administratio.
Beding / Andingung / conditio, onis.
Bedürfftigkeit / egestas, indigentia.
Beer / Kern als an Lorber / Oliven ꝛc. Bacca, acini. Erdbeer / fragum, morum. Maulbern/ Molbeern / vaccinium. Das viel Beer hat / acinosus, a, um. Das Beer oder Körner trägt/ baccifer. Ammelbeer. / cerasum apronianum. Beeren oder Knetten / depsere.
Befelch / mandatum, decretum, edictum. præcep-

præceptum, der Befelch hat außzurichten / man datarius. Befehlen/ mandare, demandare, credere. Wol befehlen/ commendare, dare negotium. Befelch außrichten / exequi mandata, effecta dare mandata, peragere, commissa exequi. Der letzte Befelch der Menschen/ suprema hominum mandata. Befelch empfahen / mandata habere, & in mandatis habere. Den Befelch fürhalten / mandata exponere. Befelch an bringen/ mandata ad aliquem deferre.

Befinden / intelligere, cognoscere, sentire.

Befürderlich vnd behülfflich einem seyn / studere alicujus rebus, è re alicujus esse, prodesse alicui. Vide Hülff.

Begaben / donare, largiri, sich begeben / contingere, Imperson. Evenire, usu venire. Sich auff den Weg begeben/ viæ se committere, in viam dare.

Begegnen / offerre se alicui, obuiam fieri.

Begeren / Begierd haben / cupere, desiderare, expetere, avere, concupiscere, appetere, optare. Embsig begehren / affectare. Begierligkeit / cupiditas, studium, desiderium, votum. Sein Begehren nicht erlangen / repulsam pati, ferre, voto frustrari. Groß Begierd / desiderium, sitis. Begierd jrgend aufflegen/adijcere animum. Begierd zum Studieren haben / cupiditate studiorum incendi, Amore studiorum teneri, capi. Seinen Begierden nachfolgen / indulgere suis affectibus. Die Begierligkeit zähmen defraudere genium. Dem sein Begierd erfüllet wird/ compos animi. Begierlich / mit Verlangen/ avidè, cupidè, studiosè, avarè. Begierd erwecken/ incendere, excitare amorem. Vnzüchtig Begierd / libido, cupido, prurigo.

Begnügen haben / acquiescere, satis, abunde esse.

Begräbnuß / sepultura, exequiæ, funus. Vide Grab & Leich.

Begreiffen / complecti, comprehendere.

Behalter conservator. Behalten / servare. Zuvor behalten / præservare. Hinder sich behalten / reservare, reponere. In der Gedächtnuß behalten / complecti memoria, mandare memoriæ. Behaltnuß / capsa.

Beharren / manere, perseverare. Beharligkeit / perseverantia, constantia. Beharlich bleiben / in sententia constare.

Behawen/beschneiden/dolare, polire, limare.

Behend / dexter, a, um. Agilis, e, velox citus, volucer. Behendiglich / impigre, adverb. Agiliter, properanter. Behendigkeit / agilitas, dexteritas, celeritas. Behend / schnell / cito, subito, è vestigio, protinus, statim, illicò.

Behertzigen/cogitare, meditari, mente complecti, animo agitare.

Behülfflich seyn / operam navare, adesse, opem ferre.

Behüten / defendere, tegere, propugnare.

Bey / propter, adverb. Ad, apud, coram præposit. Bey gölle / medius fidius. Adverb. Iurandi.

Beicht / Bekäntnuß / confessio, enumeratio delicti. Beichten / seine Sünd bekennen / confiteri, fateri, enumerare delicta, peccata. Vide Bekennen.

Beyfuß / Arthemisia, alias proprium nomen mulieris.

Beile oder Kerbholtz / talea.

Beil/ascia, securicula, securis, quiris. vid. Axt.

Beylager/ Beyschlaff/ concubitus, coitus.

Das Beissen / Jucken. pruritus.

Beissen / mordicus arripere. Zerbeissen / rodere. Anbeissen / arrodere. Vbel beissen / verdriessen / male urere, Metaph. Zuvor beissen/ prærodere, vmbbeissen ambedere. Widerumb beissen/remordere. Beissen mit Zähnen/ mordere, dentibus prehendere. Zween Hund beissen einen / ne Hercules contra duos.

Beyspiel/ exemplum. Beyspiel nemen/ petere exemplum.

Beystand / Advocatio, auxilium. Beystand im Rechten / Advocatus, consiliarius, subscriptor. Beystand thun / suffragari.

Bekennen/ fateri, confiteri de aliqua re, cedere causæ.

Bekehren / von Irthumb bringen / convertere, tollere errorem, avertere ab errore.

Bekräfftigen / affirmare, asserere, aio pro affirmo. Ich Bekräfftiges mit einem Eyd / juratus affirmo. Vide bekräfftigen & ja sagen.

Bekümmernuß / solicitudo, cura, anxietas. Vide Bekümmernuß & Angst.

Belägern / obsidione cingere. das Belägerte entsetzen / obsidione liberare.

Belangendt / oder so viel mich belanget / per me, quod ad me pertinet.

Begleiten / comitari, comitem esse. Vide Gleidsmann.

Bellegen / mendacijs onerare. Vide Liegen.

Bellung / latratus, gannitus. Bellen wie ein Hund/baudare, latrare. Vide Hund. Widerbellen/ oblatrare, obgannire, obmurmurare, obstrepere, responsare, murmurare, commurmurare, occinere, reclamare, oppedere, Metaphor. Widerbeller / responsator.

Belohnung / præmium, merces. Vide Lohn.

Belüstigen / recreare, exhilarare. Vide Lust.

Bemund / Landschafft / Pedemontium.

Bemühen / vide bearbeiten / befleissen.

Bendel darin man Kinder wickelt / fascia, Hosenbendel / Fascia cruralis. Hauptbendel / Redimiculum. Bendel die an den Kräntzen oder Kronen hangen / Lemnisci. Bendel / oder Reyffstangen / vitialia.

Bender / Doliarius. Vide. Faßbender.

Benedictrosen / Pæonia.

Benedeyen / Benedicere, bene precari. Faustis imprecationibus prosequi.

Beneyder / Invidus, Malevolus, Lividus.

Bengel / Remmel / Fustis, Clava, Stipes, Sparus & Sparum. Mit einem Bengel schlagen / Fuste accipere, Fustem impingere. Vide Klüppel.

Benn / Karchzein / Benna, genus vehiculi, geflochten Benne vonbintzen / Scirpia. Die auff einer Karren sitzen / oder Bennen Gesellen. Combennones.

Betonienkraut / pæonia.

Bequem / Dignus, a, um, aptus, Idoneus, Conveniens, Congruus, Commodus, Accommodatus. Bequemlich / füglich / Aptè, Idoneè, Convenienter. Bequem von Natur / Naturæ munere aptus. Vide Tauglich.

S. Bernhardsberg / Summæ Alpes.

Berathschlagen / Deliberare, Consultare.

Bereit / fertig / Paratus, Promptus. Bereiten / Instruere, Parare, Ornare, Adornare. Vorbereiten / Præparare. den Tisch bereiten / Instruere, Adornare mensam. Bereit seyn / Præ manibus esse, In manibus esse, In promptu esse. Gnugsam bereit seyn / Suppetere, fere in tertia persona tantum. Bereit haben / habere in promptu. Bereitung mit Zierd / apparatus. Vorbereitung / Meditatio, Præparatio. Vide fertig.

Berg / Mons, Monticulus, diminut. Vorgebirg daß sich ins Meer streckt / Promontorium. Bergspitz / Jugum, Vertex, Apex montis. in einem Berg schwitzen / gleich seyn / Clivo sudare in uno. Das sieben Berg hat / Septimontium. Das durch die Berg hin vnd wider schwebet / Montivagus, a, um. Ein Berggangk der Ertzknaben / Arrigia. Bergechtig / oder was von Bergen kompt / Montosus, Montanus, a, um. Berg darauff die Musæ wohnen, Parnassus, Helicon, mons Phocidis. Göttin der Berg / Orcades, Naphææ, Dryades, Nymphæ montium. Bergmann / metallicus. Berggrün / chrysocolla. Bergroth / sandaraca, Bergrothfärbig / sandaracinus, a, um. Sandicinus, a, um. Bergslandt / Montes, terra montensis. Berglein / collis, tumulus.

Bergen / verbergen / Condere, abscondere, abdere, obstruere, vel potius abstruere, occulere, operire, operculare, obnubere, celare, tegere, obvelare.

Bergamen / Membrana, aliàs pergamentum, pergamena charta, membranula dimin. Bergament das wieder abgeschabet ist vnnd anderwerts überschrieben / palimsestus, alias deleticia. das vö Bergamen ist / membraneus, a, um. Bergamenter der Bergament macht / membranarius.

Bersig / Perca, Rubellio.

Bertram / Pyrethron.

Beruffen zum rechten / Evocare. Mündlich berufft / evocatus rectè. Mit dem Büttel oder Statknecht beruffen / evocare præconio. Beruffen / appelliren / provocare, für die Gemein beruffen oder appelliren / provocare ad populum, Beruffung / provocatio. Einem die Beruffung zulassen / dare alicui provocationem. Vulgò deferre appellationi. Vide Gericht.

Berühmen / Prædicare, jactare, gloriari, ostentare, venditare. Berühmt / clarus, conspicuus, celebris, spectatus.

Beschawen / Inspicere, inspectare, conijcere, figere oculos.

Beschedigen / Malis affligere, detrimentum, damnum inferre, damno afficere. Vide Schad.

Beschemen / Pudore afficere, ruborem incutere. Vide Schamhafft.

Bescherung / Fatum, Sors.

Beschimpffen / Deridere, ludere, risui, ludibrio exponere. Vide Schimpff.

Beschirmen / Tutari, tueri, defendere. Beschirmer / patronus, tutor, defensor, custos. Beschirmung / defensio, patrocinium. Sein Vaterlandt

landt beschirmen/patriæ se defensorem præbere.

Beschliessen / Absolvere, perficere, finire. Beschliessen ein Sententz / decernere, ferre sententiam. Vide End.

Beschlossener Paß / Interclusa, obstructa via. Vide Weg.

Beschreiben/Committere literis, literis mandare, mandare libro, monumentis, Vide Buch & Schreiben.

Beschwerd / Sarcina, metaph. Beschwernuß/ difficultas, molestia, labor, negotium, modus. Beschwerlich seyn / molestiam exhibere, facessere negotium. Beschwerlich / molestus, gravis. Beschweren/ degravare, prægravare. Vide Last.

Besitzen / Possidere, tenere. Gericht besitzen/ pro tribunali sedere. Besitzung / possessio. Ein Besitzung auff wiedergebung zugestellt / fiduciaria possessio, vindiciæ. Ein Besitzung über Menschen Gedencken / possessio antiquior hominum memoria, vel, possessio secularis. Die Besitzung zusprechen / mittere vel deducere in possessionem. Aus der Besitzung treiben / possessione depellere, deturbare. Aus der Besitzung weichen/ possessione decedere. Vide Sitzen.

Besser / Melior, comparat. à bonus, potior compar. Wenig besser/ meliusculus, a, um. dimin. à melior. Besser halten oder achten / anteferre. Allerbest / potissimus, a, um. Besserung/ castigatio, correctio, emendatio. Ein Besserer/castigator, emendator, corrector, aristarchus. Bessern / corrigere, emendare, castigare, limam adhibere, incudi reddere. Besserung des Gemüths / resipiscentia. Besserung des Lebens / conversio ad frugem, correctio vitæ. Wieder bessern / vocare, revocare ad incudem, prou. Sich bessern / resipiscere. Besser seyn / vorgehen/ præstare, antecellere. Zum besten kehren/ æqui bonique facere, dextre accipere. Ein Buch verbessern / castigare librum. Gebessert/ castigatus, a, um. der besserung bedürffen/lima opus habere.

Bästen / schelen / Glubere, deglubere.

Beständigkeit / Perseverantia, constantia. Vide Beständig.

Bestimpter Tag / Dicta dies, statuta, prefixa dies. Vide Tag.

Bestreiten / bestürmen / Oppugnare, impetum facere, Invadere. Vide Stürmen.

Besuchen / Visere, Invisere, Visitare. Vide Suchen.

Beten / Orare, Precari, Preces fundere, anbeten / Adorare, Implorare, Invocare. Anbetung / Invocatio, Adoratio, Supplicatio. Gott anbeten/Deum salutare. Vide Gott bitten. Er ist nicht zu erbieten / nullus locus precibus.

Beth / Lectus, Lectulus, Lecticulus, dimin. Cubile, stratum, Sitzbeth / Stipadium. Spanbeth/Fulcrum lecti. Ortbretter eines Spanbeths/ Sponda. Bethlach / Leinlach / Lodix, icis, pen. prod. Lodicula, dimin. Torale, Linteamina, Toralium. Faulbeth/ Lotterbeth / Grabatus, Accubitum. Deckbeth / Tegmen, Teges, Tegumentum. Federbeth / Lectus plumeus, Stragulum plumeum. Vnderbeth / Culcita, vel Culcitra. Beth mit Scharwullen gefüllt/Culcitra lanea, tomentitia. Beth Pfan / Batillus cubicularius. Bethmachen / Sternere, parare lectum. Einer der Beth machet / Lectisterniator. Zu Beth gehen / Ire, Discedere cubitum, Repetere somnum. Vom Beth auffstehen / Corripere corpus à lecto, E strato surgere. Bethrisen Artzt / Clinicus. Bethhüter / Verschnitner / Eunuchus. Tragbeth / Lectica. Bethtrager / Lecticarius. Kranck zu Beth liegen/ Lecto teneri.

Bethonien / Betonica.

Bettlen / Mendicare, emendicare, Ostiatim victum querere, stipem cogere. Bettlerey / Mendicitas, Mendicabulum, Mendicatio. Bettelstab / Extrema inopia, metaph. An Bettelstab gerahten / Redigi ad extremam inopiam, Mendicitati appropinquare. Bettler / Rogator, Mendicus. Bettlerleuse / Xanthion. Bettler Mantel/ von allerley Farben Lappen zusammen geneht / Cento, onis.

Betrug/ Fallacia, Fraus, Deceptio, Circumventio, Dolus, Astus. Betrogen werden / Fraude circumveniri, in Fraudem induci. Vide Betriegen.

Betrübnuß / Dolor, Molestia, solicitudo, cura. Betrübt seyn / Mœrere, Dolere, animo angi, in mœrore esse & versari. Vber die Maß betrübt seyn / Tam dolere quàm qui maximè. Vide Bekümmernuß.

Beugen Vide Biegen.

Beutt/Raub/ Præda, spolium, Rapina. Auff Beuth außlauffen / Excurrere. Unde excursus militum. Freybeutter/ Præmiator, Prædo, Prædator, Grassator. Vide Rauber.

Beutel Crumena, Crumenula, dimin. Sacculus, Marsupium, Loculus, Pera. Beutler oder Taschenmacher / Crumenarius, Marsupiarius. Beutelschneider / Manticularius, Crumeniseca, Beutel / Sib / Cribrum, incernibulum. Vide Sib & Räden. Beutelkast / Farinarium. Beutelsib / Pollinarium cribrum. Mälbeutler / Pollinator. Beutlen / Incernere.

Beuten oder anschlagen wie thewr man es verkauffen wölle / Indicare. Auff etwas beuten / Liceri. Anschlag oder Beuth eines dings / Indicatio, indicatura. Anschlag oder Beuth umb den Kösten der Schmertzen / Dolorum indicatura.

Bewahren / Conservare, Custodire, Tueri. Sein Erbschafft bewahren / Rem à parente traditam custodire, Tueri. Sein Ehr bewahren / Dignitatem tueri, Incolumem servare dignitatem.

Bewärung / Probatio, Argumentum. Bewärung die gewiß ist / Apodixis. Bewärung / Befästigung / Anzeigung / Argumentum. Bewärred / Beschließlich Red / Argumentatio, Bewärung brauchen / Argumentari. Bewären / Probare, facere fidem, Ponderare, metaph. Pensitare, freq. Pensiculare. Bewärlich / Probabilis, e. Wol bewäret / spectatus, a, um. Durch eine gleiche That bewären / Exemplo probare. Durch Erfahrnuß bewären / Experimento probare. Mit der That bewären / Factis probare. Einer so eines bewerten Fleisses ist / Probata opera Homo.

Bewegen / Movere, Flectere metaph. Fast bewegen / Motare frequent. Schnell auff einander bewegen / Micare metaph. Bewegung / Motus, us, Motio. Bewegig / Mobilis, e. Unbewegig / Immobilis, e. Beweglichkeit / Mobilitas. Unbeweglichkeit / Immobilitas. Bewegung / Mittel / Rationes. Bewegung oder Mittel des Klägers / Rationes petitoris, accusatoris. Bewegung deß Schirmers / Rationes defensoris. Fürnembste bewegungen / Rationes principales. Mit Bewegungen / Rationes subsidiariæ. Zum Krieg bewegen / Movere bellum, vel ad bellum. Bewegen zum Zorn / Stomachum facere, bilem commovere. Vide Zorn.

Beweisen / Probare, Docere. Vide Bewären. Wolthat beweisen / conferre beneficia alicui, vel, in aliquem. Lieb beweisen / singulari benevolentia prosequi. Vide Freundschafft & Dienst beweisen.

Bey / Iuxta, præp. Iuxtim, adu. Secum, cum accus. prope, præp. Secundum, præp. Pone, adverb. vel præp. Bey / umb / penes præp. Circiter, ad numerum & tempus refertur. Vide Bey.

Beyd / mit einander / Ambo, uterque. Beyderseits / utrimque, utrobique, utroque, in utramque partem.

Beyerlandt / Noricum. Alte Einwohner des Beyerlands / Norici. Der aus demselben Land ist / Noricus, a, um.

Beyerland zwischen dem Yhn und zwischen dem Lech / Vindelicia.

Beyn / Knoch / Os, ossis, officulum, dimin. Das Beyn unter dem Knie / Crus. Beynig / Osseus, a, um. Beynsamler / Ossilegus. Beyn aus ziehen / Exossare. Helffenbein / Ebur, Ebor. Beynhauß / Ossuaria, Receptaculum ossium.

Beystand. Vide Beistand / Hülff.

Beitzen / wässern / Macerare. Gebeytzt werden / Macescere.

Bezahlen / Solvere, Satisfacere. Er kan nicht bezahlen / Non est solvendo. Vide Zahlen.

Bezwingen / Coërcere, compescere. Sein Gemüth bezwingen / Animo vim inferre. Vide Zwingen.

Bibel / das alt und new Testament / Biblia sacra, Libri sacri, Paginæ sacræ, Sacræ litteræ, Sacra scriptura, Vetus & novum Testamentum, vel Instrumentum. Vide Buch & Testament.

Biber / Castor, Fiber, idem. Canis ponticus, est animal in terra, & aqua simul degens. Bibergeil oder Biberhoden / Castoreum.

Bicking / Halec infumatum, Arenga. Vide Hering.

Biegen / krümmen / flectere, inflectere, reflectere, inclinare, inrugare, incurvare, arcuare. Vide Krümmen / Biegung / Inclinatio, Declinatio, Flexura. Biegig / flexilis, flexibilis, tortilis, a. Unbiegig / inflexibilis, e, præfractus, a, um. Rigidus, durus, prædurus, a, um. Knie Biegen / Flectere, curva genua. Vide Knie umbbiegen / circum flectere. Neben sich biegen / declinare, deflectere. Von ein ander biegen / distorquere. Einbiegen / intorquere.

Bien oder Imme / Apis, Apes, Apicula. Bien das kein Angel hat und nicht arbeitet / Hummel / Thräne / Fucus. Bienkörbe / Bienstöcke / Meliones, pen. prod. Apiarium, Alvearium, Alveare, Sirpea, Mellarium. Das Brummen der Bienen /

men / Bombus. Bien oder Immenschwarm / Examen apum. Bien oder Immenpfleger / Apiarius. Vide Imme.

Bienetsch / Lapathum, aliàs Rumex. Bienetschkraut / Blitum.

Bier / Zythus lat. Cervisia, vel Cerevisia. Bier bräwen / Coquere vel conficere cerevisiam. Bierbräwer / Coctor Cereuisiæ. Bierhauß / Taberna cerevisaria, Zytoplium.

Bieten / darreichen / porrigere, præbere, exhibere. Bieten / werth achten / Indicare, Æstimare. Darauff bieten / feyl bieten / Licere, Licitari. Außbieten / Venum exponere, venundare, auctionari, auctionem facere. Mehr darauff bieten / licitari. Bieter / Licitator, exhibitor. Bietung / achtung eines dings / Indicatio, Indicatura.

Gebiet / Imperium, Ditio, Regnum. Gebieten / Imperare, præcipere, Negotium dare. Gebiet oder Bann eines Herrn oder Stadt / Territorium, Ditio, Imperium. Bistums Gebiet / Diocesis, vel Diœcesis. Einen fürgebieten / fürbescheiden / In jus vocare, Citare, Arcessere. Gebieten als ein Oberherr / Edicere. Gebieter der Ruderknechte / Portisculus. Erbieten / erzeigen / Offerre, Exhibere. Verbieten / vetare, Interdicere. Feylbieten / proscribere. Außbietung zum Streit / Provocatio. Außbieten zum Streit / Poscere, vocare in certamen. Ein Hauß feyl bieten / Inscribere ædes.

Bild / bildnuß / Ebenbild / Imago, simulacrum, Effigies, Icon, statua. Bildstürmer / Iconomachus. Bildstürmerey / Iconomachia. Bildhäußlein / Ædicula. Groß vngehewr Bild / Colossus. Bild nach eins andern Gestalt gemacht / Effigies. Vorbild / oder ein vrsprüngig Gestalt eins dings / Idea. Fürnehm Vorbild / Prototypon, & Archetipus, Typus, lat. Forma vel Figura, Exemplar. Vorbild oder Geschicht / welchegleicher grösse oder minder ist / Paradigma, lat. Exemplum. Dem Vorbild nachfolgen / Filū sequi. Bildlein / Eiconcula vel Iconcula sigillum dim. Gegossen oder außgehawen Bild / bildstock / Statua. Götz oder Götzenbild / Idolum. Kleine Bildlein / Imagunculæ. Bild das gegraben oder gegossen ist / Signum sculptile, sigillaria. Bilden / formieren / Effigiare, Formare, Figurare. Abbildung / Effigies. Gewebet mit mancherley Bildnuß als gevögleter Barchet / &c. Polymitus, pen. cor. Bildnuß / Icon, Eicon, Ic[illegible]la, Imaguncula, simulacrum. pen. prod. Bildnuß der Vorfahren / Stemmata. Bildnuß der Weiber / Hippidiades. Bildnuß aus Leim gemacht / Oscilla. Götzentempel / Delubrum. Vol Bildnuß / Imaginosus, a, um. Bildnuß geben oder machen / Imaginare. Gestalten nach jeder Bildnuß / Effingere. Einbilden / Imaginari, Animo concipere, Similitudinem mente concipere. Einbildung / Imaginatio, visio, cogitatio. Vorbildung des Gemüths / phantasia. Einbildig / Phantasticus, a, um. Imaginarius, a, um. Außdrückentlich gebildet / Iconicus, a, um. Bildgiesser / Bildhawer / Statuarius. Bildgraber / Sculptor, Anaglyptes. Bildhawerkunst / Statuaria, Anaglyptica. Bilder aus Steinen hawen / sculpere. Anbilden / gleich sehen / Repræsentare / Exhibere, Exprimere veram rei imaginem, vel faciem. Vorbilden / entwerffen / Adumbrare, Delineare, Ducere primas lineas.

Bilger / Wandersmann / Peregrinus, Peregrinator. Bilger oder Hirtentäsch / Pera. Bilgerhauß / Xenodochium, pen. prod. Bilgerweiß / Peregrè, pen. cor. adverb. Vide Frembdling.

Billich / gerecht / Æquus, Iustus. Billich / rechtmessig / Fas, Æquum, Iustum / Æquum bonum. Billichkeit / Æquitas, metaph. Iustitia. Nach der Billichkeit handelen / Æquo jure agere, vel ex æquo & bono disceptare. Billich / billicher weise / Licitè, Iure, Meritò adverb. Iustè, Æquè. Billichmachung / Dicæologia. Es sey billich oder vnbillich / Quo jure, quaque injuria. Der wider billichkeit thut / Injurius, wider billichkeit thun / Prævaricari metaph. facere injuriam, facere iniquè. Alle billichkeit übertretten / violare jus. Vnbillich / injurius, a, um. Iniquus, metaph. Vnbillich / Nefas. Vnbillichkeit / Iniquitas, Injuria. Voll Vnbillichkeit / Injuriosus, a, um. Du redest wider die billichkeit / Non æquum dicis.

Bimsenstein / badstein / Pumex, gen dub. Lapis bibulus. Mit bimsenstein glatten vnd reiben / Pumicare. Das dem Bimsenstein gleich ist / pumicosus, a, um, & pumiceus, a, um.

Binden / hefften / Ligare, nectere, vincere, catenare, concatenare, scirpare, constringere. Binden als Faßbender / Viere. Zusammen binden / Colligare, connectere, sarcinare, copulare, consarcinare, conjungere, compingere.

Vor binden / Præligare. Die Füß zusammen binden / Compedire, compedes, inijcere, devincire. Mit Seylen binden / Loris stringere. Auffbinden / Religare, Sarcinas colligere. Auffbinden / aufflösen / solvere, resolvere, enodare, explicare. Anbinden / Alligare, Annectere. Aneinander binden / conjungere, colligare, nodare. Einbinden / Illigare, Fascijs iuvolvere. Hinden zu binden / oder hinter sich binden / Religare. Umbbinden / Circumligare, Obligare, Circumvincire. Unten binden / Subligare. Wol binden / Deligare, conjugare. Wiederumb binden / Revincere. Verbinden / verpflichten / Obligare, Adstringere, Obstringere, Devincire, Obnoxium facere, vel reddere. Mit Eyd sich verbinden / Conjurare. Daß gebunden kan oder sol werden / Nexilis, e. Das zu binden gehöret / Viminalis, e. Bindung / Hafftung / Nexus, us, colligatio, Copulatio, Conjunctio. Connexio. Vide Knopffen an die Bindriemen / oder die höchste Noth vorhanden / Res ad Triarios redit.

Bingen / Bingium, oppidum.

Bintz / Ried / Iuncus. Grosse Bintzen / Mariscus. Das von bintzen ist / Iuncinus, Iunceus, a, um. Bintzaugen / Urtica mortua, vulgò Barocus; galiopsis græcè. Bintzenbusch / bintzenwald / Iuncetum. Bintzstaudlein / Scirpus. Hürd oder Korb von Bintzen gemacht / Iuncea sporta. Das vol Bintzen oder Ried ist / Iuncinus, Iuncosus, junceus, a, um.

Birckenbaum / Betula, bircken / Betuleatus, a, um. Birckwurtz / Quinquefolium, Pentaphyllon, vulgò, Tormentilla.

Birn / Pyrum. Birnbaum, Pyrus, g. f.

Bischoff / Episcopus, Præsul, Antistes, Infulatus Mysta. Weyhbischoff / Episcopi vicarius. Suffraganeus. Oberste Bischoff / Priester / Pontifex maximus. Bischoffshut / Mitra, Mitellum, dimin. Infula. Der ein Bischoffshut trägt / Mitratus. Ertzbischoff / Archiepiscopus, Archipræsul. Eines Bischoffs Ampt tragen / Episcopum agere, Episcopatum administrare, Episcopali munere fungi. Das bischöfflich Ampt / Episcopatus.

Bisantz / Constantinopolis, Byzantium.

Bisantz in hoch Burgundien / Visontio.

Bisem / Moschum. bisemknopff / Bulla.

Biß / Morsus, us. Morsiuncula, dimin. Apprehensio. Biß / abgebissen Stück / Bolus, Buccella. Bisselsweise / Morsicatim. Bissig / lästerig / Mordax. Vide Beissen / Roßgebiß / Frenum, sing. neut. plural. masc. & neut. Postomis, Lupus, Lupatum.

Biß an / biß dahin / Tenus, usque ad, In Donec. Biß das / Dum, usque, usquedum, Donec, Quoad. Bißjetzund / Hactenus, Hucusque, Adhuc. Bißweil / Non nunquam, Interdum, Quandoque.

Bitten / Rogare, Petere, Precari, Testari, Interpellare, Preces fundere. Fleissig / starck bitten / Obtestari, Deprecari, Obsecrare. Bitten allenthalben / Corrogare. Wiederumb bitten / Resecrare. Vergeblich bitten / Mortuo verba facere. Erbitten / Exorare, Flectere precibus. Bitte / Petitio, Precatio, Rogatio, Oratio. Unablässige bitt / Improbæ preces. Demütige bitt / Supplicatio. Demütig bitten / Supplicare. Fleissige bitt / Deprecatio, Obtestatio. Bittbrieff / Supplication, Libellus supplex. Das aus bitt geben wird / Precarius, a, um. Mit bitt / Precario, adu. Mit bitt fürkommen / Prærogare. Mit bitt abgewinnen / Precibus extorquere. Die bitt erhören / Locum dare precibus. Bitter / Rogator, Petitor. Mit bitter / Competitior. Bittächtig / demütig / Supplex, icis. Unerbittlich / Cervicosus, Inexorabilis. Vide Halßstarrig. Bittweise / Suppliciter, Obnixè. Hefftig bitten / Etiam atque etiam, vel, majorem in modum petere. Umb Gottes willen bitten / Obsecrare, Obtestari, Per Deum orare, vide begeren.

Bittel / beuttel oder Stadtknecht / Apparitor, Liburnus. Bitteldienst / Apparitura. Ein bittel oder Knecht seyn / Apparere curiæ, Apparituram facere.

Bitter / Amarus, Acerbus, Amarulentus, Felleus, a, um, Tristis, e, metaphor. Bitterkeit / Amaritudo, Amaror, Acerbitas, Fel metaphor. Asperitas. Bitterlecht / Amarulentus, a, um. Bitter machen / Amaricare. Bitter werden / Amarescere, Exacerbescere. Verbittern / erzürnen / Exasperare, Irritare, Exulcerare, metaph. Bitterlich / Satyricè. adverb.

Blase in einem Thier oder Menschen / Vesica, Folliculus, Spiritus, us, Flatus, us, Flamen, Halitus. Das Widerblasen / Reflatus. Blaser / Trommeter oder Heerblaser / Tubicen. Blasen / Spirare, Flare. Wasserblase / Bulla. Zumal oder zusammen blasen / Conspirare, Conflare. Ein-

blasen / Suggerere, Inspirare, Inhalare. Einblasen / in ein Ohr blasen / Insusurrare, Immurmurare. Zublasen / Aspirare. Anblasung / Aspiratio. Anblasen / Anhelare, Adflare, Aspirare. Abblasen / Canere receptui. Anblasen / Canere classicum, Ad arma conclamare. Auffblasung / Tumor. Auffgeblasen / Tumidus, a, um, Turgidus, a, um. Auffblasen / Inflare, Sufflare, Flatu excitare. Auffgeblasen / stoltz / Inflatus, Tumidus, Turgidus, Superbus, Flatus. Auffgeblasene prächtige Wort / Ampullata Verba. Auffgeblasen vnd weich / Pulvinatus, a, um. Auffgeblasen seyn / Tumere, Intumere, Extumere, Intumescere, Turgere. Auffgeblasen / stoltz seyn / Ampullari. Außblasen / Expirare, Exhalare, Efflare, flatu abigere. Außblasung / Expiratio, Exhalatio, Efflatus. Groß aufgeblasen Ader / krampfader / Varix, gen. mas. Zerblasen / Difflare. Durchblasen / Perflare. Blaßbalg / Follis, Folliculus. Schmidtsbalg / Follis fabrilis.

Blat / Folium. Blat papirs / Folium chartæ, Pagina. blat eines Baums / folium arboris, Frons, dis. das blätter hat / Foliatus, a, um. breit Blätterich Latifolium. dz aus Blättern gemacht ist / Foliaceus, a, um. Blätter vberkommen / Caulescere. Blätter verlieren Decaulescere.

Blatte / Lanx. blate von eisen oder metal / Lamina, vel Lamina, vel Lamna. Blattner / blechschlager / Laminarius, Bracteator, Brac̃tearius. das mit gevierdten blatten gepflastert ist / Thesselatus, a, um.

Blater / Pustula, Vomica, Papula. Kindsblatern / Vari, Varioli. truckblater / oder blater am hindern / Condyloma gen. neut. pen prod. Tuberculum insanabile. Blatern herfür trucken oder machen / Tuberare. klein spitzig bläterlein das am fleischigem orth entspringt / Furunculus, Tuberculum acutum trieffende Bläterlein oder eiß das eyter gibt / Meliceris, pen. prod. außgeschlagen Bläterlein / Panus, i, pustulæ genus sub faucibus, auribus, & inguine enascens.

Blätzen oder bläcken / Balare. gebläck / schaffgeschrey / Balatus, us. Offt bläken / Balito, as, are, freq.

Blätzen oder flicken / Suere, Sarcire, Resarcire. daß geblätzt / oder geflickt werden mag. Sutilis, le. ein Blätz od Fleck Immissura, Segmen, Segmentũ.

Blaw / blawfarbig / Cæruleus, Cærulus, Thalassicus, Cyaneus color. liechtblaw / Glaucus, a, um. Blaw von schlagen / Lividus. Blaw mal von von streichen, Livor. Blaw flecken / Cæruleæ notæ

Blech / vide Blatte.

Bley Plumbum. Bley oder Silberprob Galena, Plumbago, lat. das zu Bley gehört / Plumbarius, a, um. Bley schwartz / Plumbeus, a, um. der Bley geschirr machet / Plumbarius. subst. Bleyklumpen / Bleyklotz damit mann die tieffe des Wassers messet / Bolis, idis. Bley kugel in eim fewrohr / Glans, Pila plumbata. Bleikugel träger / Monobarbulus. Bleywag oder senckel / Perpendiculum, Amussis, dim. Bleyweiß / Cerussa. Bley lötten / Plumbare. lötung von Bley / Plumbatura.

Bleiben / Manere. Morari, Residere, Stare, Commorari. Vnbleibig / Momentaneus, a, um. Temporarius, a, um. Gäntzlich bleiben / Permanere. Zumal bleiben / Commanere. Dahinden bleiben / Remanere. Aus bleiben / Emanere. Aus bleiber / Emansor. Immerwärend / beharlich bleiben / Perpetuum, Diuturnum, Fixum esse. Auff seiner meynung bleiben / Permanere in sententia. aussen bleiben / Emanere. Bleiben bey seiner weise / Pro pristino more facere. vid. Meynung.

Blenden / blind machen / Excæcare, Occæcare, Perstringere, Præstringere oculos, Luminibus officere, Caliginem obducere. Verblendung / Præstigium. Præstigiæ, arum. Verblender / Gauckler / Præstigiator vid Gauckler.

Bleich / Pallidus, a, um, Flavus, a, um. bleich werden / Pallere, Pallescere, Expallescere, Exalbescere. Gantz bleich / Luridus. a, um. Bleichgelb / Flavus, a, um. Bleichfarb / Pallor, oris. Fast erbleichen / Impallescere, unde, Impallescere chartis, Fleisig den Büchern obliegen.

Bleichen / an der Sonnen weiß machen / Apricatione candefacere, Insolare, Ad solem expandere.

Blick / augenblick / Momentum, Punc̃tus. vel, Punctum temporis. vide Augenblick.

Blick / Alburnus, pisciculi genus.

Blind / Exoculatus, a, um, Cæcus, a, um. Privatus, Orbatus oculis, Lumine cassus. Erblindet / Obcæcatus, Excæcatus. Blind machen. Vide sup. Blenden. blindheit / Cæcitas. blind handlen / Andabatarum more facere, prov. Andabatæ homines erant gladiatores, qui clausis oculis digladiabantur. Blind seyn / conniuere, cæcutire.

Blitz / Fulgur, uris, Fulgor aeris, Fulmen, Fulgetrum.

getrum, Fulguratio, Coruſcatio. Blitziger / Fulgurator, Fulgurum inſpector. Blitzen / Fulgurare, Coruſcare, Fulgur emittere. Das von Blitz oder ſtrahl gerührt iſt / Fulguratum, Fulminatum, Fulmine tactum.

Bloch / Stam / Klotz / Codex, & Caudex, Truncus, Stipes.

Blöd / Infirmus, a, um. Debilis, e. Fragilis, e. Semivivus, a, um. Imbecillis, & Imbecillus, Enervis, e. Languidus, a, um. Blödigkeit / Imbecillitas, Infirmitas, Fragilitas, Debilitas, Languor. vide Schwach. der ein blöd Geſicht hat. Myops. Blöd machen. Debilitare blöd werden. Langueſcere.

Bloß/nackent/Nudus, a, um, Detectus. bloß von Federn/ deplumis, e. entblöſen/ Exuere, Nudare, Denudare, Detegere. Blöße Nuditas.

Blüen/ grünen/ Florere, Flores edere. Anheben zu blüen/ Floreſcere. Auffhören zu blüen/ Deflorere. Verblüen / defloreſcere. Effloreſcere. Anheben zu blüen / oder faſt blüen / Effloreſcere. widerumb blüen / Reflorere. Wider anheben zu blüen / grünen/ Refloreſcere. Das wider blüet/ Reſtibilis, e. Blüen machen/ Florare vide grünẽ.

Blum/ Flos, Floſculus, dim. Gemma. Blumen Knopf Pappus. Korn oder Weitzen blüet Pollen & Pollis inis inde Pollinarius, a, um. Das darzu gehöret. Schlüſſel blum / Verbaſcum, Primula veris, Paralyſis herba. blumechtig/ Floridus, a, um. Florulentus, a, um, Blumenbrechen / Legere, carpere flores. Vorblühen præflorere. Das von Blumen iſt/ Floreus, a, um. blumträgig/ Floriger, a, um.

Blut/ Sanguis. gerunnen blut. Cruor, oris. Blutader/ Vena, blutig/ Sanguineus, a, ũ. ſanguinolentus, a, um, cruentus, a, um, cruentatus, ſanguine vel cruore conſperſus, aſperſus. Unblütig / incruentus, a, um. Ohn blut/ Blutloß/ Exangvis, e. blutdürſtig / ſanguinarius, a, um. Cruoris avidus. Vide Tyranney. blutwurſt / apexabo. Bluthund / Faliſcus. Blutfreund / Conſanguineus, a, um. blutfluß hæmorrhois, idis, Fluxus, Effluxus, Profluvium ſanguinis. blut en/ Emittere, effundere ſanguinem, ſtillare ſanguinem. blütig machen/ cruentare. blutſpeiung/ Hæmoptyſis. blut ſtillen/ ſiſtere ſanguinem.

Boborellen / Halicacabus, lat. veſicaria.

Bock/ Hircus. Junges böcklein/ Hœdus. Verſchnittener bock/ Caper. Steinbock/ Capricornus, Aegoceros idem, eſt ſignum cœleſte. Holtzbock/ Redivius, vermiculi genus, cuti animalium capite infixo inhærens. Dicitur quoque Bock der Achſel geſtanck. Hircus, virus alarum.

Boden/ grund. Solum, fundum, fundamentum. Ungeſchlachte deß bodens / Malitia ſoli. boden eins Fluß / vadum. das deß bodens iſt / oder darauff / Soliſtimum. weiter boden / Latifundium. bodenzinß / Solarium. zu boden ſtoſſen / oder biegen / Arietare. zu boden fahren / Ima petere. Von boden auff hinweg nehmen / funditus tollere zu boden fallen / ſidere, deſidere, ſubmergi.

Bodenſee/ Acroniuslacus. der vnder Bodenſee/ Lacus Venetus.

Bogen/handbogen / Arcus, us. kocher deß bogens/ oder futer/ Corytus. Die ſenne deß bogens/ Nervus equinus, vel Nervus arcus. Den Bogen ſpannen/ Arcum tendere, intendere, Adducere arcum. den bogen ablaſſen / Remittere arcum. geigen oder fidelbogen/ Plectrum. Regenbogen/ Iris, Arcus cœleſtis. krum bogen / Gewölb / Camera, teſtudo, arcus, fornix. Gartenbogen mit Reben/ blumen oder ſtauden eingeſchloſſen / Pergula. gekrümmet / Arcuatus, a, um. Laqueatus, a, um. Curvus, a, um. Convexus, a, um. ſinuatus, a, um. tortus, a, um. Faſt gebogen/ tortuoſus a, um. das faſt gebogen werden kan / flexibilis, e. gebogen machen/ welben/ fornicare. vide biegen/ & Armbruſt.

Behmerland / Bohemia. Bohemer walt / Glabreta ſilva, & Luna ſilva.

Blech / Migala, ut putatur.

Boltz / Pfeil/ Sagitta, Spiculum, Telum, Arundo. boltzẽ vff die Senne legen/ ſagittam nervo aptare, accommodare. boltz in der wagen / Phalanx. boltz in der wagen daran die Schüſſel hangen/ Iugum.

Bollwerck / Dam / Propugnaculum, Agger, Munimen, Munimentum, Munitio. Das zum bollwerck gehört/ Vallaris, e. bollwerck mit Pfälen/ Vallum. Umbolwercken/ vallare, circumuallare.

Bon/ Faba. bonenhülſen / Fabalia. bonenmäl/ damit man die maſen in kleidern außwiſchet / Lomentum. Schwartz flecklin an den bonen/ hilum. das von bonen iſt/ Fabaceus, a, um. Fabarius, a, um. Feig/ oder Wickebon/ Lupinus. Geröllte bonen / freſæ fabæ, id eſt, molâ parum contuſæ.

Bonn / Bonna, Verona, oppidum.

Börer / Terebrum. vel Terebra, börlin Terebellum.

bellum, forare, Terebro perforare. durchboren/ perterebrare, perforare.

Borgen/leihen/ mutuum dare, commodare, commodato dare. auff borg nehmen / mutuari, utendum accipere. vide Lehnen. & Leihen. Verborgen/ absconditus, a, um. Obscurus, a, um. cæcus, crypticus, a, um. latens, clandestinus. Verborgen sein/ latere, delitere, delitescere, latitare. Verborgenlich / clanculum, clam. vide Heimlich.

Boretsch/ Buglossa, Buglossus, Borago, herba est. vide Ochsen zung.

Bort/ oder das eusserst eines dings / Margo, propriè tamen folij est. Crepido, Ora, Labrum. bort oder gestad eines Fluß oder brunnen Labiū.

Böß/ Arg/ Malus, a, um. Improbus, a, um. Deter, a, um. Niger. a, um. Perperus, a, um. Discolus, Nequam, indec. Malevolus, Perversus, a, um. böß in guts verkehren/ Nigrum in candida vertere. böß machen / corrumpere, depravare für böß achten/ carbone notare. zum bösen deuten interpretari sinistrè, in sinistram partem. bößlich/ nequiter, adver. malitiosè, perperam, pravè. boßheit/ malitia, pravitas, perversitas. boßwicht / scelestus, sceleratus, nequam, nebulo. bösen namen haben / male audire. böse zeitung. rumor deterior, minus secundus, tristis. böser außgang eines dings / Infelix, infaustus rei exitus, eventus. böß zeichen/ Infaustum omen, Malum augurium. böse wege / Viæ difficiles, plenæ laboris.

Bossenwerck / Parergon bossenvbung / Gesticulator. bössig/gestuosus, a, um. das zum bossenwerck gehört/ gesticularius, a, um.

Bott/ Engel/ Nuncius, Angelus. bott / brieffträger/ Nuncius, Tabellarius, grammatophorus. vnder bott / diactor, internuncius. bott der Feindschafft oder Krieg ansagt / Fecialis. Friedbot/ caduceator. Friedboten rut/ caduceum. vide Herrold. bottschafft/ Nuncius, & Nuncium, quod tamen latinum non est Legatio. gute fröliche bottschafft/ Evangelium, sed potius in plurali. das zur bottschafft gehört / Legaticus, a, um. bottschaff / gesanter / Legatus. Gebott / Præceptum, Præceptio, Edictum, vulgò, Mandatum, Decretum, Placitum. vid. befelch & Gebott. verbott / Interdictum, Interdictio. Das verbotten ist / Vetitus. a, um. gebotten/ Indictus, a, um. bottschafft bringen/ nuncium adferre, nunciare, significare.

Braband / Belgium, gij, est & nomen oppidi inter Belgas. Die Brabender/ Belgæ, arum Das Brabendisch ist/ Belgius, a, um. ut Essedum Belgicum, genus quoddam currus apud Belgas primùm inventi. Die Brabender bey Tungren/ Tungri.

Brachacker den man ein Jahr vmbs ander säet/ ager novalis, & novalis, gen. fœm. novale, gen. neut. Veruactum. brachen/ zum ersten zackern / Repastinare, effringere terram. vide Acker.

Brachmonat/ Iunius, olim Saturnalis.

Bräm/ Oestrum, latinè Asilus, & Tabanus. Insecti genus, examina apum strepitu suo perturbans.

Brand/ brennend scheit / torris, stipes semiustus, brand der außgeleſcht ist/ titio, onis. brand/ wann ein Statt oder Hauß brennet / Incendium, Flagrantia, Flamma, Inflammatio. brandopffer/ holocaustum, holocautoma, pen. prod holocaustosis. Brandreitte/ Alarium. Brandzeichen/ stigma, lat. nota, vel signum inustum. gebrandzeichnet/ stigmatias, cauteriatus, a, um, notis compunctus. die Statt ist durch den Krieg verbrandt / Hæc civitas sævitiâ militum conflagravit, incendio perijt, in cineres redacta est, igne absumpta est. grosser brand hat sich erhaben / vehemens ignis accensus est. vide Fewer.

Braten/ rösten/ Assare, Torrere, Torrefacere, Frigere, tert. conjug. Igne excoquere. gebraten/ Assatus, Assus, a, um. Das gebraten ist/ Assum, Assatum, Assa, Caro assa, assata, inassata, Caro tosta. Ein gebratnüß / Assatura. Kalbs braten/ Offula, vel, Offella vitulina. ripbraten von eim schwein / Petaso, onis, pen cor. Petasunculus, dim. bratpfan / Sartago, Frixorium. bratspiß/ Obelus, lat. Veru, indecl. in sing. in plur. hæc verua, Veruculum, dim.

Brauchen/ Vti, Vsurpare. brauchen/ geniessen/ Frui, Potiri, Vsumfructum habere. stetzs brauchen mit worten oder thaten/ Vsurpare, Vsitari freq. gebräuchlicher weiß / usitatè, Solitè, More solito, brauch / gewonheit / Mos, Vsus, Ritus, Modus, Consuetudo. embsiger brauch / Exercitatio. auß dem brauch heben / tilgen / Antiquare. vid. Tilgen/ auß dem brauch kommen/ Obsolere, Obsolescere. gebräuchlich / Vsitatus, Vsu, More receptus. gebreuchlich / gangbar sein / Vsitatum, Frequens, Tritum, Pervulgatum esse.

zumahl brauchen/ Couti ein ding brauchen lassen/ Dare usum alicujus rei. Eins andern spruch brauchen/ Dictum alterius usurpare. Mißbrauch/ Catachresis, Abusio, abusus, us, malus usus. Mißbrauchen / Abuti. die zeit zu Studieren mißbrauchen / Otio & literis abuti. ein Ambt brauchen/ Fungi munere, Obire munus. vide Ambt. Vngebräuchlich/ Inusitate, Insolitè. Vngebräuchlich / vngangbar / Inusitatus, Insolitus, a, um. Das ist bräuchlich / Mos invaluit, Mos obtinet, Vsu receptum, in more positum est, Moris, Consuetudinis est. Den brauch lassen vndergehen/ A consuetudine discedere.

Braun/ kästen braun / Puniceus, Phœniceus, Spadix. Schwartz braun/ Aquilus, Fuscus, a, um. Viol braun/ Hyacinthinus, Amethystinus, Ianchinus, a, um. Braunrot farb / Phœnix, icis. braue Augen | Nigricantes oculi. v. Farb.

Braunschweig/ Tulisurgium, ut videtur, oppidum est Saxoniæ inferioris.

Braut / Nympha, lat. Sponsa, Nova nupta, Bräutigam/ Sponsus, Nuptus. Nymphus. newer Bräutgam/ Neonymphus. Brautführer / Paranymphus, Auspex, Pronubus. Das zur Braut gehört / Sponsalis, e, Hochzeit. Nuptiæ, arum, plur. tant. Nuptialiter, adverb. Hochzeitlich brautlied. Hymenæus, Epithalamium. vid Lied. Brautführerin / Pronuba, penul. corn. Brautbeth / Genialis lectus, Thorus. vi. Beth. Zur Braut verloben/ Despondere, Desponsare, Nuptui dare. zeitig zum Breutgam/ oder Braut/ manbanbar/ Nubilis, lis. vide Hochzeit/ & Mannbar.

Brechen / zerreissen / Frangere, Rumpere, Frendere, Infrendere, Rescindere. Abbrechen/ vmbreissen/ Diruere, Deijcere, Demoliri. Ein theil abbrechen/ Derogare. abbrechen/ obs abbrechen/ Carpere, Decerpere, Defringere. auffbrechen / Offringere. Auffbrechen / darvon lauffen/ Erumpere, Evadere, Effugere, auffbrechen / Ackern/ Arare, Proscindere. Durch brechen/ Perfringere, Perrumpere. Fürbrechen / Præfringere, herfür brechen / wachsen / Gliscere. mit Gewalt hinein brechen / Irrumpere. Von einander brechen / Diffringere. Zerbrechen / Destruere, Confingere, comminuere, Quassare. vide Verhären. Zerbrochen/ Quassatus, & Quassus, a, um. vide Brech. die Räben brechen/ lauben/ Pampinare. Hanffbrechen/ Decorticare cannabim. Einem sein Hertz vnd Muth brechen / Animum alicuius frangere. Glauben vnd Trew brechen / Fidem frangere. den Bund brechen / Fœdus frangere. Ein gebrochen stück / Fragmen, Fragmentum. Brieff auffbrechen / Aperire literas. vid Brieff. Blumen brechen. vide Blum. sich erbrechen / Kotzen/ Vomere, Evomere. vide Kotzen.

Gebrech / Mangel / Vitium, Deliquium, Depravatio. Gebrech/ Armut/ Penuria, Inopia, Indigentia. vid. Mangel / Gebrechlich. Mancus, a, um, Vitiosus, a, um. Ein gebrechlicher Leib / Viciatum corpus. Vnbrechhafft/ Integer, Sincerus. Gebrech leyden / Indigere, Egere, Carere. Gebrechlich / Kranck seyn / Valetudine esse infirma. vid Kranck.

Breganz/ Bregantia, vel Confluentes, oppidum.

Brehm/ Roßmuck/ Tabanus, Asilus, Oestrum. Vide Bräm.

Brey / Puls, Pulmentum, Pulticula, Liquamens, dimin. Kindsbrey oder Pappe / Pappa. Geschirr zum Brey / Pultarius, vide Pabbe.

Breißgaw / Brisigaula, regio est.

Bremen / Babiranum, olim, nunc Brema, nobile saxoniæ inferioris emporium ad visurgim situm.

Brennen/ Sengen/ Urere, ustulare, Adurere, Cremare, Torrere, flagrare. Brennechtig/ Causticus, a, um, Encaustus, um. Breneysen/ Tudicula, cauterium. Ich brenn ein Zeichen/ Tudiculo, as. Brennofen / Clibanus. Gebrand Wasser / oder tröpffung / Distillatio. Brennen/ vnsinniglich lieben / Ardere vide Lieben. Fast brennen / Adurere, deurere. Anbrennen / Inurere. Ein Zeichen anbrennen / Inurere notam, Angebrandte Speiß / Cremium. Verbrennen/ Cremare, Concremare, in cinerem vertere, Vulcano tradere, conflagrare, Deflagrare. Verbrennt werden/ Comburi, Flammis, igne absumi. Vor Lieb brennen/ Ardere amore, Amore teneri. Vide Lieb. Entbrennen vor Zorn / Exardere ira, Incandescere. Vide. Zorn. Aus Brennen/ Exurere. Brenner/ Ustor, Incendiarius. Brenner / Hitz so die Bäume vnd Kräuter schedigt/ Uredo, inis, pen. prod. Ustrigo. Brenner in den Räben/ Carbunculus. Brenner in den Früchten / Rubigo, Ærugo. Der Brenner / Pyrenæ alpes, Pyrenæus mons. Brennächtig seyn/ Sapere adustionem. Brennen / erbrennen/ Ardere, in fla-

in flammas ire. Brünstig oder hitzig seyn/Æstuare. Brunst/Begierd/Ardor. Fewerbrunst/Incendium, v. Flamm. Inbrünstig werden/Ardescere, Inardescere, Exardere. Brennendt/Fewrig/Ignitus, a, um. Inbrünstiglich/Ardenter. Mein Hertz brennt/Ardet mihi animus. Vor Zorn brennen/Iracundiâ ardere.

Brente/Alveus, Alveolus, dim. Brennte/ein weit Wasser Geschirr/Butte/Trua, Trulla, dim. Orca, Orcula, Labarum, solium, Cupa. Vide Bütte.

Bresem/Prasmus.

Breßlaw/Hauptstadt in Schlesien/Budorgis, ut est conjectura, nunc Uratislavia.

Gebreste/Defectus, Defectio, penuria. Bresthafft/Defectuosus, a, um, Gebresten/Eclipsis, las. Defectus, us. Vide Gebrech/Mangel & Armut.

Bret/Bort/Asser, Assis, Pult oder Schreibbret/Pluteus. Spil auff dem Bret/Alea, Lusus aleæ, vel Tesseratum. Spilbret/Schachtafel/Alveus, Alveolus, Fritillus, Pyrgus, Tabula lusoria, aleatoria. Im Bretspielen/Alea ludere.

Breuchlig/vide supra, bräuchlich.

Breit/weit/Amplus, a, um, latus, spatiosus. Breit/flach/Planus, a, um, Æquus, a, um. Simus. Wenig breit/sublimus, a, um. Breit seyn/Patere, metaph. Breit machen/Dilatare. Breit werden/Latescere. Außgebreitet/Fusim, adverb. Außbreiten/außspannen/Explicare, Expandere, vide Spannen. Nicht eines Fingers breit/Ne transversum unguem, Non digitum, Non latum unguem.

Brieff/Epistel/literæ, arum, literulæ, Epistola, Tabula, Tabulæ, dimin. Codicillus, Diploma, Breve, Bulla, scripta, Libellus. Klein Brieff/Epistolium. Versigelter Brieff/Diploma, Vulgo Bulla, Breves codicilli. Daß zu eim Brieff gehört/Epistolaris, e. Gewalts Brieff/Diploma. Ein Gewaltsbrieff außbringen/Diploma impetrare. Seine Gewaltsbrieff glaubwürdig machen/Diploma suum approbare. Paßbrieff/Paßport/Epistola assertoria. Vide Losung. Bitbrieff/Supplication/Libellus supplex, Epistola petitoria. Brieff auffthun/Resignare, Recludere literas. Briefftrager/Tabellio, onis, Libellio, Tabellarius. Ein gewisser Ort zu Verwarung der Brieffe vnd Schrifften/Grammatophilacium, Tablinum lat. Brieffschrein da Bücher/vnd Vrber eines Fürsten/oder Stadt behalten werden/Archivum, pen. pro. Brieff darthun/Tabulas proferre. Brieffschrein/Tabularium.

Brill/Conspecillum, Specillum, Conspicillium, Conspecillum.

Bringen/Ferre, Deferre, Portare. Herzu bringen/Adferre, Adportare. Hinein bringen/Importare. Mit/oder zusammen bringen/Conferre, Comportare. Darvon bringen/erlangen/Auferre, Consequi, Adipisci. Darzu bringen/anführen/Adducere, Inducere. Wieder bringen/Instaurare. Wiederbringung/Relatio. Wiederbringig/Reparabilis, Relativus. Wiederumb bringen/Reportare, Referre, Restituere. Auff oder Wiederbringer/Fundator, Instaurator, Restaurator. Haß auffbringen/Conflare odium. Vide. Haß/Zorn. Vom Verderben wieder auffbracht/Redivivus, a, um. An Tag bringen/Proferre, in apertum, in lucem, in medium ferre. Zu wegen bringen/Efficere, Effectum dare. Vmbbringen/E medio tollere, occidere, necare, trucidare. Vide. Tödten. Sich selbst vmbbringen/Sibi mortem consciscere, Manus adferre. Volbringen/Absolvere, Finire, Exequi, Perficere. Vide. Enden. Vnter sich bringen/bezwingen/Subigere, Subdere, Subjugare. Eim bringen oder zu trincken/Propinare. Die Zeit vnnützlich zu bringen/Tempus inutiliter terere, consumere, perdere. Ein Sach auff die lange Bahn bringen/Rem protrahere. in Noth bringen/In angustias conijcere. Vide Elend/Jammer/Kummer.

Brisach/Brisiacus mons.

Brock oder Stücklein Speiß eines jeglichen dings/Bolus, mica panis, Analecta. Brock damit man die Vögel mestet/turunda. Einbrocken/Interere. Esse aus was du hast eingebrockt/Exede quod intrivisti.

Brombeer/Morum rubi. Brombeerstaud/Rubus. Ein Ort da viel Bromberstauden wachsen/Rubetum.

Brodt/Panis, Ceres metonym. Weiß Brodt/Panis primarius, Triticanus, Similagineus. Grob Hauß oder Rockenbrodt/Panis cibarius, Panis secundarius. Kleyenbrodt/Panis furfuraceus, recrementitius. Gerstenbrot/panis hordeaceus.

Schwamechtig Brodt / Panis spongiosus. Zweymal gebacken Brodt / Zweiback / Panis nauticus. Brodt mit Wein oder Oel begossen / Maza. Gebittert Brodt / Panis butyratus, butyro illitus. Gesewert Brodt / Panis fermentatus. Ungesewert Brodt/Panis azimus. Verstickt Brodt/ Panis situm resipiscens. Brodtkruste oder Rinde / Crustum Panis. Brodtbecker / Pistor, Pinsor, Panificus, Artocopus, pen. cor. Brodtbeckerin/ Pistrix, furnia. Brodtbecker Handwerck/ Panificium. Brodtbeckerzeug / cerealia arma. Brodtschauffel / Infurnibulum. Stück Brodt/ Offa. Brodtkorb / Canistrum, Panarium. Vide Korb. Brodttrog / Brodtkist / Mactra. Backen/ & Becker.

Bruch / Riß / Rima, Fissura, Scissura. Vide Spaltung. Brüchig/Fragilis, e. Frivolus,a,um. Unzerbrüchlich/ infragilis, e. Præfractus,a,um. Adamantinus, a, um. metaph. Brüchige Geschirr / Frivola vasa. Abbrüchigkeit / Parcitas, Abstinentia, Continentia. Abbrüchig / parcus, a, um. Zimlicher Abbruch / Parsimonia. Jhm selbst Abbruch thun / Defraudare genium. Ohn Abbruch leben / Indulgere genio. Vide. Mässigkeit. Abbruch thun / abziehen / detrahere, derogare. Vide. Schaden thun. Außbruch der Soldaten aus dem Läger / eruptio, excursio, excursus militum. Schiffbruch / naufragium. Vid. Schiff. Bruch des Gemechts oder Hoden / Hernia. Ramex, Ruptura, Enterocele, pen. pro. Epiplocele, pen. pro. Vide. Hoden & Gemächte.

Brüch / Badtuch / subligaculum, præcinctorium, perizoma, vel femorale campestre, suffibulum. Vide Bad & Badkleid.

Brück / Pons, Ratis. Höltzene Brück / Pons sublicius. Fallbrück / Pons versatilis. Instrument damit man die Pfäl in die Erden treibt wenn man Brücken wil machen / Fistuca.

Bruder / Frater, Fraterculus, dimin. Adelphus, Germanus. Das zu einem Bruder gehört/ Fraternus, a, um. Bruders Fraw / Fratria. zweyer Brüder Kinder / Patrueles. Ein Bruders Sohn / Neeff / nepos ex fratre. Brüder von einer Mutter / Fratres uterini. Falscher Bruder/ Pseudoadelphus. Leibliche Brüder / Fratres Germani. Zwen Gebrüder von einer Geburth / Fratres gemini, gemelli. Brüderliche Lieb / Fraternus amor. Todtschläger seines Bruders / Fratricida.

Bürge mitten im Schawhauß / Orchestra, Pulpitum. Vide Spiel.

Brühe / Supp / Ius, jusculum, dimin. Sorbitio, sorbitiuncula, dimin. Liquamen. Gewürtzt Brühe / Embamma, lat. Intinctus, Ius conditum. Ein Speiß voller Brüh / brühechtig/ Iurulentus, a, um.

Brüllen wie ein Ochs / Mugire, boare. Das Brüllen der Küh / Mugitus, boatus. Vide Kuhe & Ochs.

Brumat bey Stephofelden / Brocomagus, & Breucomagus vicus.

Brumlen/ murren / Murmurare, admurmurare, commurmurare, susurrare, muginari, obmurmurare. Das Brummen / Murmuratio, murmurillum, mussitatio. Brumlechtig / mussitabundus. Blumler / Murmurator. Ein wenig Brumlen / submurmurare. Fast brumlen/ mussitare.

Brunn / Fons. Galgbrun/ Schöpffbrun / Puteus, Puteolus, dimin. Legitur & Puteum, gen. neut. Das von einem Galgbrunnen ist / Putealis, e. Puteanus, a, um. Brunnenwasserfinder / Aquilex, gis, pen. prod. Brunnengraber / Putearius. Brunnader/Brunnquell/ scaturigo, scatebræ, scaturies, vena fontis. Brunnenröhr oder Spritz / mastos, metaph. Sipho, onis, siphunculus. Brunnenscheib / daran man das Seil ziehet / Trochlea. Brunnhack / Harpax, Harpago, inis. Brunnentrog / Labrum, crater, cratera. Brunnenschwengel / damit man das Wasser auß zeucht / Tollenon, tolleno, haustrum. Brunnen oder Wasserpomp / Antla. Brunnkreß / Nasturtium aquaticum. Herba est.

Bruntz / Seich / Urina, Lotium. Der kalt Seich/stranguria. Bruntzen / Mingere, mejere, reddere urinam, lotium, exonerare vel levare vesicam. Bruntz verhalten / remorari lotium. Offt bruntzen / mictitare. Bruntzkachel / matula, matella, matellio, dimin. Trulla urinaria, vas urinarium.

Brust/oder Hertz / das Vordertheil des Menschen / vom Halß biß auff den Bauch / Pectus, oris. Item Thorax. Pectusculum, dimin. Brustbug / das Vordergrät vor der Sattelgrät / Antilena. Das zur Brust gehört/ Pectoralis, e. Brusttuch/Pectorale, mammillare, substant. Brustbändel/Brustriem/strophium, strophiolū dimin.

fascia

fascia pectoralis. Der solche Riemen oder Bänder macht / Strophiarius, a, um. vide Bendel. Brust/ Brustkleid/ Brustharnisch. Thorax. Der ein Brustkleid antregt/ Thoracatus. Brust/ Mam/ Mamma, Vber. vide Dütten / Brustwärtzlin/ Papilla. Engbrüstig. vide Athem.

Brüten / Eyer außbrüten / excludere ova. Brütung/ Incubatio, Cubitus, Incubitus, Eyer brüten/ fovere ova, vide Eyer & Hun.

Bub / Lecker / Nebulo, Frugiperda. Streichwürdiger Bub / Flagrio, mastigias. Bubenstück/ scelus, flagitium, crimen. Bubenstück thun / patrare scelus. Büberey/ Nequitia, Petulantia. vide Laster.

Buch/ liber, libellus, dim. codex, volumen, sed abusivè. Buchstaben / Gramma, lat. littera, literula. dim. Buchstaben der Buchdrucker/ Typi, characteres. Mit stimmende Buchstaben / consonantes. Verblichene Buchstaben / fugientes literæ. Büchlein/ Tabella. Buch das einem fälschlich zugeeignet wird / Liber Nothus, met. Tag oder Rechenbuch/ Diarium, Ephemeris, pen. cor. Acta diurna. Handbüchlein / Enchiridium. ein nahmbuch / Tabula accepti. Jahrbuch/ darinnen verzeichnet wird was Jährlich geschicht/ Annales, plur. tant. Jahrzeitbuch/ darinnen alle Ordnung/ vnd Ceremonien / Feyrtag / vnd dergleichen begriffen seynd/ Fasti, orum, plur. tant. Scribent/ Autor, Scriptor, Fictor, Compositor. Nachgültiger Buchdichter / Protelarius scriptor. Stück von einem Buch / tomus. Dann grosse Bücher werden in tomos getheilet. Buch abschreiber/ Bibliographus, lat. Librarius, scriba. Buchtrucker/ Typographus, chalcographus. Buchdruckerey/ Officina libraria, Typographia, Chalcographia. Ein Buch drucken/ imprimere, cudere, excudere librum. Bücher oder Werck so in Truck außgangen / Opera scriptorum, Libri, Scripta, Commentaria. vide Drucken. Buchzierung / umbilicus, pen. prod. Das zun Büchern gehört/ librarius, a, um. Bücher die vns lehren/ muti magistri. Bücher von den Fischen/ halieutica. Bücherschetzer/ Critici. Bücher dieb / Plagiarius, metaph. Ein solcher Diebstal / Plagium. Gewisser ort/ oder stelle zu verwahrung der Bücher/ Chartophylacium. Fächer zun Büchern / Foruli Bücher gemach/ Buchkammer/ Bibliotheca libraria. Buchladen / Bibliopolium, taberna libraria. Buchführer/ Bibliopola Buchbinder / Bibliopegus, Librorum impactor, compactor. Buch auffthun/ oder offt lesen / evolvere & revolvere librum. Aus einem Buch ziehen/ repetere ex libro. Ein Buch verhalten/ supprimere librum. Pültbret / Pluteus, est aliàs machina bellica. Buch lassen außgehen / vulgare, in lucem edere librū. Buch zuschreiben/ dicare, dedicare, inscribere, nuncupare librum. Buchschreiben / scribere, componere, elucubrare, elaborare librum. den Büchern obligen/ operam dare libris, incumbere, invigilare, insudare libris, chartis impallescere. vide Kunst. Studieren. Lehren.

Büche/ büchbaum/ Fagus, alij Phagus. Hinc Phagineus, Phaginus, a, um, & Fageus, a, um, das Büchen ist.

Büchs/ Salbüchs/ Pyxis, Pyxidula, Myrothecium, Wurtzbüchs / Narthecium. Sandbüchs Theca arenaria, Pulveraria. Salbbüchs ohn handhaben auß Alabaster/ oder dergleichen/ Alabastrum.

Büchs/ Rohr/ Bombarda, Tormentum æneum, vel æreum, Machina jaculatoria, Tormentum bellicum. Büchsenpulver / Pulvis nitratus, nitrosus, tormentarius, sulfureus. Büchsenkugel/ Globus, Globus tormentarius, Pila plumbea. vide Kugel/ & Bley. Büchsengiesser / Faber ærarius. Büchsenhauß/ Harnischkammer/ Armamentarium. vide Harnisch/ & Kammer.

Buchsbaum / Buxus. Buchsbäumin/ Buxeus, a, um. Buchsbaumwalt/ Buxetum. vide Baum.

Buchweitz/ Heydekorn/ Panicum, genus frugis vide. Welschhirsche.

Bücken/ vide Bigen/ & Beugen.

Bückling / Arenga, Halex passa, infumata, Halec infumatum. vide Hering.

Büffel/ Bison, ontis, Bubalus.

Bug am hindern Schenckel eins Thiers / Suffrago, inis. bug am Sattel/ Postilena. vide brust/ & Thier.

Bühel/ berglin/ Collis, Colliculus, dim. Tumulus, Clivus. dim. Bühel machen / Tumulare bühlein kleines heufflin Grundes im Acker / Grumus, Grumulus, dim. Bühelein an der Kälen/ Ruma, Rumen, Rumis.

Bule/ Geliebte/ Amica, substantivè. Amatrix, Amata, Amasia, id est, quæ amatur. Buler/ Liebhaber/ Amator, Procus, Amasius, Amicus. Mitbuler/ da zween oder mehr vmb eine buhlen / Rivalis,

valis, Corrivalis. metaph. Æmulus in amore. Bůlerisch/Eroticus, lat. Amatorius, a, um. Was zu Bulerey gehört / Venereus, a, um. Amatorius, Cupidineus, a, um. bulschafft nachgehen/Habere rem cum aliqua, veneri indulgere. bulen/ liebhaben/ Amare. Bulenlied / Amatorium carmen. Bul tranck / Philtrum. vid. Freien / Lieb/ Dirne / Hur.

Bulg/ Satteltasch/ Bulga, Hipopera.

Bulgarei/ Misia, vel Mœsia inferior.

Bůn/Gewälb oder Decke eines Gemachs/ Tabulatum, Contignatio, Laquearium, Laqueare. Fußbůn/ Solum, Pavimentum. Bůn von brettern/ Tabulata, orum. das obergebůn / Lacunar.

Bund/Ligatura, Vinctura. vide Band. Knopff/ Bůndel/ Sarcina, Sarcinula. dim. Gebund / Fascis, Fasciculus. vide Last. gebunden / vide Binden. Verbunden / vide ibid. Vnverbunden / Liber, a, um. Angebunden/ Iugalis, e. Das gebunden mag werden/Nexilis, e. Gebunden/ Vinctus, a, um. Bund/ Vertrag/ Fœdus, eris. gen. neut. Pactio, pactum. Bundbrůchtig / Fœdifragus, a, um. Bundschuch /Pero. Zusammen verbindung/ Conjuratio, Conspiratio. Bundschuher / ein offner Feind / der ein Bundschuch / oder zusamen schwerung bewilliget/ Perduellio. Bundschuher/ Coniurati. Bundschuchs Verklagter / Perduellionis reus. Bundstag / Comitium. v. Landtag. Verbůndnůß machen/ Ferire fœdus, Inire fœdus Fœderare, Iungere fœdera, Pacisci, Sancire fœdus. vide Fried/ Bundgenossen/ Socij, Fœderati. Verbunden mit Eydt / Fœderatus. Den Bund brechen / Conventis non stare. vide Gelůbd/ & verb. Halten.

Bůrd /onus, eris, Fascia metaph. Sarcina, Moles. Das zur bůrd gehört/ Onerarius, a, um. Bůrdlein von Kleidern auff dem weg / Sarcina, Sarcinula. Kleines Bůrdlein / Dragma, lat. Manipulus. vide Bůndel / Last. Bůrdlein der Weiber/ Secundæ, arum.

Burg/ vide Schloß.

Bůrg in händen / die Geldt vnd Gut antreffen/ Præs, Prædis, Fidejussor. Bůrg/ Sponsor. bůrg in Malefitz sachen/ Vas, vadis. Mitbůrg/ Adpromissor, Consponsor, unà fideiubens, Compræs, Confideiussor. Wolhabender Bůrg / Satisdator. locuples. Bůrgen begehren/ Vades, vel Prædes poscere. Bůrgen geben/ Prædes, vel Vades dare, Dare fideiussorem, Fideiubere. mit bůrgen versichern / Satisdare, Prædibus cavere, Fidejussores interponere. Bůrgschafft nicht leisten / Vadimonium deferre. Der Bůrgschafft erlassen/ Vadimonium missum facere. Bůrgschafft/ Vadimonium. Bůrgschafft erfordern / Vadari. Verbůrgen/ Vadari, Se vadem dare, spondere. Bůrgschafft stellen/ Sistere vadimonium.

Burgel / Portulaca, herba est.

Burger / Einwohner einer Stadt/ civis, Municeps, abusivè Urbis colonus. Ein gantze Burgerschafft einer jedlicher statt / Populus, prima cor. Mitbůrger. Civis, pro Concivis, popularis, e. Was zu eim Burger gehört / Civilis, e, Burgerlich / Politicus, a, um. Civilis, le. Civicus, a, um. Burgerkrieg / Intestinum, vel civile bellum, Domesticæ seditiones. Zu eim Burger auffnehmen / Donare civitate, Referre inter cives. Ein fremder der zum Burger auffgenommen wird / Municeps. Burgerrecht / Civitas, Ius civitatis. vide Recht. Gut bůrgerisch seyn/ Boni civis partes tueri. Bey seinen burgern in Ehren seyn / Autoritate valere apud suos cives. Burgerliche auffruhr niderlegen / civilem discordiam sopire. Burgerschafft durch Tugend vnd nicht durch reichthumb mittheilen / Virtutibus, non divitijs aditum ad civitatem patefacere. Burgermeister / Consul. Der Burgermeister gewesen ist / Exconsus, Consularis. Burgermeisters Statthalter / Proconsul. Das dem Burgermeister zugehörig ist/ Consularis, e. Burgermeisterampt / Consulatus, us, Dignitas consularis. Burgermeister Ambtverwalten / Agere consulem, Gerere consulatum, Fungi consulatu, Obire munus consulis. vide Ampt.

Burgund / Burgundia. Die Burgunder im Hertzogthumb/ Sequani. Die Burgunder / Burgundiones, Populus Hedui.

Bůrgwurtz / oder Tormentill / Pentaphyllum.

Burre/ Scheerwol/ Gnaphalon, lat. Tomentū.

Burß der Kriegsleuth / Gesellschafft / Contubernium. Durch alle Burssen / Manipulatim. adverb. Burßgesel / Contubernalis. Burßgesellen/ Commilitones, Commanipulones. Mitbůrßich / Contubernalis, e. vide Hauff / & Gesellschafft.

Bursthaar / Seta. Kehrbůrst / Scopæ setaceæ, Muscarium setaceum. Kehrbůrst/ bůrstle da man die Gläser mit reiniget / Echinus. Bůrstechtig / Setosus, a, um, Burstechtig/ rauch / Hispidus. a, um. pen. correpta.

Bur-

Bürtzeln/ Kraut/ Portulaca.

Bürtig/ Oriundus, Ortus, Natus, Satus. vide Stamm/ & her Kommen.

Busch/ Silva, Nemus, Lucus, Saltus. Dornbusch/ Dumetum, Spinetum, Senticetum, Vepretum. vide Heckwald/& Dornheck. Rohrbusch/ Arundinetum. vide Rohr. Buschechtig/ Saltuosus, a, um. vide etiam Wald.

Busen/ Sinus, us. heimlich/ oder im busen lachen/ In sinu gaudere, vel ridere. Vertrawen/ In sinum fundere, met. sic, In sinu habere, est in potestate esse.

Buß/Bußfertigkeit/ Pœnitentia, Resipiscentia. Pœnitudo, Emendatio, Correctio vitæ. Busse thun/ Pœnitere, Pœnitentia duci, tangi. Buß/ oder straffgelt nach lassen/Eximere ex ærarijs. vide Beicht.

Bütte/ Labrum, Solium, Alveus, Cupa, Baptisterium. Bütte/ Labrum vinarium.

Büttel/ Statknecht/ Apparitor. vide Bittel. Oberster büttel/Apparitorum decurio, Accensus curiæ. Büttel/ Scherg/ Lictor, Viator. Büttel/ der die Vbelthäter gefangen nimbt/ Lorarius. Magistrat Büttel/ Accensus. Academi Büttel/ Rabduchus, Pedellus.

Büttenbaum/ Hagapffelbaum/ Arbutus. Das von solchem Baum ist/ Arbuteus, a, um.

Butter/ Byturum. Butterwecken/ Butterstrützel. Butyrum cuneatum. Butterstossen/ Butyrum coagulare, Lac in butyrum densare, cogere. Buttermilch/ Serum, Lac serosum, Lac secundarium. vide Milch.

Butzen/ Flicken/ Suere. Zusammen butzen/ Consuere, Sarcire. Vngebutzt/ Inconsutilis, e. Zusammen gebutzet/ Consutilis. e. vide Flicken.

Butzen in den Augen/ Gramæ, vel Gramiæ. Butzenaugig/ Gramiosus, a, um. vide Aug. Butze der Naasen/ Mucus. Butzächtig/ Mucosus, a, um. Butzächtige Naaßlöcher/ Mucosæ nares. die Naase butzen/Mungere, Emungere nares, vide Naase. Licht butzer/Schneutzer/Emunctorium, Forfex lucernaria. Butz der Lichter/Mucus lucernarum. Das Licht butzen/ Mungere, Emungere candelam. vide Kertze. Butzen/ abbrechen/Mungere, Emungere. Butzer/ Polierer/ Munctor, Emunctor, Polio, Purgator. Außbutzung, Politio. vide Polieren/ Reinigen/ Delimare, Elimare, limam adhibere, Exornare, Polire, fleissig außbutzen/ Depolire, Expolire, Perpolire, Elaborare. Außbutzen oder wischen/ Extergere. vide Tilgen. Außgebutzet/ Emunctus, a, um, Politus, a, um, Elegans. wolgebutzet/ Nitidus, a, um, Elimatus, a, um. Verbutzet/ Vermummet/ Larvatus, a, um. Personatus, a, um. Butzenantlitz/ Persona, Larva. Butzbuck/ Maniæ, Deæ larium. Vngestalte Bilder damit man den Kindern dräwet/Larvæ quas nutrices pueris minitari solent.

Panicum, genus frugis. vide welsch Hirß.

INCIPIENTIA
à C.

Cales in Flandern/ Gesoriacum vel Iccius portus, nunc Galetium, vulgò Caletum, oppidum unde brevissimus in Angliam trajectus.

Calmus/Calamus aromaticus, Acoros, Acorum, herbæ genus, gustu acris & odoris grati, apum alvearibus appensum, eas continens ne fugiant.

Camelot/ Undulata vestis. Vide ver. Kleid.

Camelthier/ Camelus. Vide Kamel & Thier.

Camillen/ Chamæmillum, Chamæmelum.

Camin/Rugium. Ein Stadt im Hertzogthumb Pommern/ Iuxta Ostium Viad.

Cammer. Vide Kammer.

Campen in Holland/ Navalia. Vide. Kampen.

Canal/ Wasserröhr/ Canalis, Fistula, Tubus. Vide Brunn. Das von Canal ist/ Canalitius, a, um. Aurum canalitium. Vide Kenel.

Candelberg/ Cantuaria, Davernum forsan Ptolemæo dicta. Metropolis Britanniæ.

Cantzel/ Predigstul/ Suggestus, us, Suggestum, Pulpitum, Rostra, orum, plur. tant. Auff der Cantzel reden/ Pro rostris, pro concione dicere. Cantzler/ Cancellarius, Grammateus. Oberster Cantzler/ Stadtschreiber/ Archigrammateus. Supplicationmeister/ Alibellis. Cantzley/ Chartophylacium, Grammatophylacium, Tabularium, Tablinum. Vide Brieff & Buch.

Capell/ Sacellum, Ædicula. Haußcapell/ Lararium. Cappellan/ Kirchendiener/ Sacellanus, vicarius Pastoris. Cappellan seyn/ Diaconum agere, Sacrorum administratione fungi.

Capittelhauß/ Exedra, vel Exhedra.

Cappaun/ Capus, vel Capo. Vide Kappaun.

Capreß/ Cappa ris, gen. fœm.

Carfunckel/ Carbunculus, Anthrax. Vide Fewer.

Carnöffel / Ramex.

Cassel in Hessen / Stercontium, ut omnes ferè putant.

Castanie / Kästen / Castanea, Heracleotica, nux, castanea. Deckel / oder Castanienschalen / Echinatus calyx. Castanien Wald / Castanetum. Castanien Oel / Castanium Oleum. Castanien braun. Vide braun.

Catz / Felis, Catus, Ælurus. Vide Katz.

Cederbaum / Cedrus, dri, fem. gen. Arbor, perpetuo virens. Das der Ewigkeit würdig / Cedro dignum. Das von Cederholtz ist / Cedrinus, pen. prod. Cedersafft / Cedria. Frucht von Ceder / Cedris, dridis. Gesalbet mit Cedersafft / Cedratus, a, um.

Cellersee / Lacus Venetus.

Censors Ampt / Censura, vide Schatzmeister.

Centner Gewicht von 100. / oder wie an etzlichen Orten von 120. Centenarius, substan. est pondus, 100. Vel prout, in quibusdam locis 120. libras continens.

Centurias ordnen / Centuriare.

Christmonat / December. Christus JEsus Messias / Gott der Sohn / Iesus Christus, Messias, Verbum, Imago Dei, Salvator, Servator generis humani, DEus Filius. Vide GOtt der Sohn / & Synonyma Buchleri in verbo Christus / & GOtt. Die Christen / Christiani, Pij, Sancti, Electi. Von Christi Geburth an / Anno salutis, Anno assertæ, reparatæ salutis, Anno à partu virgineo. Vide Buchler: Synonymor. Thesaur. Anno Incarnati DEi.

Chronicken / Geschichtbücher / Chronica, libri Chronici, Historiæ, Monumenta vetustatis. Vide Geschichtbuch.

Chur / Curia, oppidum Rhetiæ.

Chur / Wahl / Suffragium, Punctum, metaph. Vide Wahl. Chur geben / Adijcere calculum, Dare suffragium. Churfürst / Dux, vel Princeps elector, Elector, Septemuir.

Cili / Celeja, vel Celia, urbs Croatiæ, quæ est pars Norici.

Cinnober / Cinnaberis, Cinnaberi, & Cinnaberim, à minio distat.

Circkel / Circinus, pen. cor. Circkelsfuß / Pes circini. Ein gerissener Circkel / Circulus, Orbis, Gyrus. Einen runden Kreiß / Circkel machen / Circinare, Gyrum facere. Mittelpunct des Circkels / Centrum circuli. Halber Circkel / Hemycicluś, Semicirculus. Umbkreiß des Circkels / Circumferentia. Ein Zwerchlini durch das Mittelpunct des Circkels / Diameter circuli. Circkel in welchem die Sonn stets ihren Gang hat / Zodiacus, Ecliptica. Zween Circkel in welchen sich die Sonn wendet / umb die Zeit wann der lengste Tag oder die lengste Nacht ist / Circuli solstitiales, vel solstitiorum, Tropicus Cancri & Capricorni. Circkel in welchen Tag und Nacht gleich werden / Circulus Æquinoctialis, Æquator. Mittag Circkel / Meridianus. Wassergleich liengender Circkel / Circkel welcher die gantze Welt in zwey gleiche Theil abtheilet / Finiens, vel Finitor, Circulus Hemisphærij, Circulis Horizontalis. lat. In gleicher weite von einander stehende Circkel / Circuli paralleli. Vide Kreiß / Rinck.

Cirmenbaum / Cerrus, Arboris glandiferæ species est.

Cistern / Wasserhälter / Cisterna.

Clar / hell / Manifestus, Clarus, Purus, Mundus, Lucidus, a, um. Die Sach ist clar und hell / Manifesta res est. Vide etiam Klar. Hell. Liecht. & Heyter.

Clarettranck / Weinmett / Mulsum vinum melle conditum. Vide Most.

Claretblaser / Trommeter / Liricen. Vide Trommeter.

Clausenburg in der Walachey / Zeugma, urbs Daciæ.

Clevische / die im Hertzogthumb Cleve / bey Holland / Usipij, Usipites.

Closter / Monasterium, Cœnobium. Closter Jungfraw / Monialis, virgo Deo dicata. Der allein in einem Kloster wohnet / Monachus, Cœnobita, Solitarius. Vide Mönch / Einsidler.

Coblentz / Confluentia, Oppidum, ubi Mosella Rheno miscetur. Die Coblentzer / Confluentes.

Cölln am Rhein / Agrippina, vulgò Colonia Agrippinensis, Colonia Ubiorum, & Germaniæ] secundæ caput. Die im Cöllnischen Bisthumb / Ubij, olim in Ripa Germaniæ siti, postea trans Rhenum in Belgicam profecti, nunc Agrippinenses dicuntur.

Todter Cörper / Cadaver. Was zum todten Cörper gehört / Cadaverinus, a, um.

Comersee / Larius lacus, Larius.

Cometstern / Cometa, Cometes, Stella cri-

nita, caudata. Cometsternen / Aconitæ, stellæ crinitæ, quæ jaculi modo ocyssimè vibrantur. Est & serpentis genus à jaculi similitudine dictum. Vide Stern.

Comœdispiler / Histrio, onis. penul. prod. aliàs Ludio, vel Ludius, qui alienam simulat personam, græcè Hypocrita. Die Comedispilerkunst / Histrionia. Das den Comedispilern zugehört / Histrionicus, a, um. Comedi spielen / Agere comediam.

Compaß / Sonnenuhr / Gnomon, onis, Solarium, Horologium sciatericum, Gnomon etiam indicem in horologio significat. Vide Sonnenuhr & Zeiger.

Complex des Leibs / Constitutio coporis, vulgò Complexio. Vide Leib.

Compostel / Flavium, Brigantium, vulgò Compostella, Galiciæ civitas, Sancto Jacobo sacra, cujus reliquias, Catholici peregrinationem eò instituentes piè ibidem exosculantur.

Constantinopel / Byzantium, urbs Thraciæ, à Pausania Spartanorum rege condità, & à Constantino aucta, inde etiam Constantinopolis dicta. Das von der Stadt ist / Byzantinus, a um.

Copey / Descriptio, Definitio, Designatio, vulgò Copia. Abcopieren / Describere, Transcribere. Vide Abschrifft & Abschreiben.

Corallenstein / Coralium, Corallium.

Cordel / Chorda, Funis, Funiculus, Vide Bendel & Schnur.

Corfun / Corcyra, Insula, maris Adriatici.

Cornelbaum / Cornus, 2. & 4. declin. Arbor est, ramos habens duritie & rigiditatè cornibus similes.

Corrigirer / Castigator, Corrector, v. Bessern.

Crabaten / Valeria, vulgò Croatia, pars Panoniæ secundæ.

Crakaw / Cracovia, urbs in Sarmatia, Regum Poloniæ sedes.

Credentztisch / Abacus, Repositorium. Vide Tisch. Credentzer / Prægustator. Vide Schenck.

Creutz / Crux. Creutzgang / Patibulum. Vide Galgen Creutzigen / Crucifigere, Cruci affigere, suffigere, In crucem sustollere, agere. Gecreutziget werden / Cruci affigi, In crucem tolli, agi. An ein Creutz genägelt / Crucifixus, Cruci affixus. Creutz / Pein / Cruciatus. Vide Pein. Creutzigen / peinigen / cruciare, excruciare. Vide Peinigen. Sich zeichnen mit dem H. Creutz / Munire, signare se signo S. Crucis Das H. Creutz / Crux, Arbor sancta. Stipes ex qua Christus pependit, Misterium Crucis, Crux salutifera. Creutzgang / Porticus, Ambitus templi. Creutzwurtz / Senecio, Erigeron, Herba est, luteis folijs, que celeriter capillorum more senescentes in cappos vanescunt.

Crocodil / Crocodilus, animal quadrupes, tam in aqua, quam in terra vivens, quamdiu vivit crescit, & lingua caret.

Crystallstein / Crystalles, & Crystallum. Das von Crystal ist / Crystallinus, a, um. Crystallinen Glaß / Vitrum crystallinum.

Cymbel / Schell / Cymbalum, instrumentum æreum, concavum, tinnulum. Cymbelschlaher / Cymbalista.

Cypreßbaum / Cyparissus, Cypressus, Cupressus. Cypreßblumen / Chamæ cyparissinæ. Cypreßkraut. Idem.

*Quæ hic desiderantur, suo ordine in littera K. invenies.*

## INCIPIENTIA à D.

DA / allda / Ibi, illic. Dagegen / Contrà, adverb. Damit / Quò, ut, uti, conjunctio caus. Darinnen / Intus adverb. Daselbst / Isthic, adverb. in loco. Eben daselbst / Inibidem, Inibi. Daselbsthin / Istò, adverb. ad locum, Istuc. Eo. Daselbst / von dannen / Isthinc, adv. de loco. Daselbst durch / Istac, adverb. per locum. Dazumal / zu derselbigen Zeit / Commodùm adv.

Dach / Tectum. Dachholtz / Tignus, & Tignum. Ein Dachloch / Impluvium. Ein Strodach / Culmen, Tectum stramineum. Schindeldach / Tectum scandulare. Ziegel oder Pfannendach / Tectum imbricatum, Tegulanum. v. Dach.

Dachs / Melis, vulgò Taxo, nomen animalis, quod sufflata cute ictus hominum & morsus canum arcet. Vide Tachs.

Dacht / oder Lemmet in einer Ampel / Ellychnium. Das Scheiblein darin der Dacht stecket / Mergulus. Vide Ampel / Liecht & Kertz.

Bedachtsamlich / fürsichtiglich / Consultò, adverb. Cogitatò, Consideratè, Circumspectè Der die Sach wol bedacht / Meditatus, qui rem ponderavit, exploravit. Bedachtsam / Cautus, Circumspectus. Bedenckung / Consideratio. Bedencken / Considerare. Vide. Dencken. Unbe-

dacht/Imprudens, incautus, inconſultus. Vnbedachtſamlich/imprudenter, incautè, immeditatè, temerariè. Gedächtnuß/Memoria, Recordatio. In Gedächtnuß bringen/in memoriam revocare. Vide Behalten.

Daher/Dannen/Inde, illinc, iſthinc, ex illo loco. Vnde, ex vel à quo loco.

Dahin richte deine Sach/Hic tibi ſit ſcopus.

Dalmatien/Dalmatia, Regio modò à Slavis inhabitata, qui Slavi, à vocabulo Slava denominantur, quod ipſorum linguâ gloriam ſignificat. Das ſolchem Land angehörig iſt/Dalmaticus, a, um. Die Völcker darinnen/Slaven genant/Dalmatæ.

Damariſcherſtaud Tamarica frutex, Myrica aliàs. Das von Damariſchen Holtz gemacht iſt/Myricinus, a, um. Vide Heyd.

Damaſt/Damaſcenus, a, um. Purpura.

Damm/Wall/Agger, Vallum. Vide Bollwerck & Wall.

Verdammen/Damnare, Reum facere. Verdammt/Damnatus, Reus factus. Verdammt/Damnatus, Reprobus, Maledictus. Vide Vrtheilen & Richten.

Dampff/Rauch/Vapor, oris, Halitus, Exhalatio, Evaporatio. Dampffloch/Vaporarium, Æſtuarium. Dämpffen/Vaporare, Æſtuare, Exhalare, Fumigare. Vide Rauch.

Dann/dieweil/Nam, namque, Siquidem, Quippe, Quoniam, Enim, Etenim, Quatenus, Quia conjunct. cauſales, Atque quam, ut pote. Dann allein/Præterquam, Niſi præter. Allein dann/zu derſelbigen Zeit/Tum, Tunc, Eo tempore. Dann/fragweiß/An? Anne? Num? Dannenher/Inde adverb. de loco. Von dannen/Inde. Sich von dannen machen/Corripere ſe inde. Vide Flehen.

Danck/Dancksagung/Charis, lat. Gratia, Grates, plur. tant. apud Poetas Gratiæ, apud Oratores, Gratiarum actio. Das zu Dancksagung dienet/Gratulatorius, a, um. Danck einlegen/Inire gratiam, Gratiam aucupari. Dancksagen mit Worten/Agere gratias, Gratum ſe præbere, Habere gratiam. Danckbar/Gratus, a, um. Non ingratus. Einem zu dancken haben/Acceptum ferre, debere. Einem Vndanckbahren Wolthat erzeigen/Ingratum onerare beneficijs, Luporum catulos, vel, Alienum canem alere Proverb. Apud ingratum beneficia ponere.

Danckbarkeit/Gratitudo, Grata animi ſignificatio, propenſio. Vndanckbar/Ingratus, Immemor beneficij accepti. Vndanckbarkeit/Ingratitudo, Oblivio beneficij accepti. Vndanckbar/vnangenehm/Acharis. Vndanckbar ſeyn/De gratia referenda parum laborare. Gott dancken/Gratari, Gratulari Deo, ferè idem. Laſter oder Vndanckbarkeit/Ingrati animi culpa, vitium. Danckbar befinden/Parem gratiam referre. Gedancken/Mens, ſententia. Gedancken des Gemühts/Senſa, mentis cogitata, ſenſus, mentis agitatio. Vide Gemüth.

Daniden/Infra, adverb.

Danne/Abies, etis, pen. cor. Dannen/Abiegnus, a, um. Dannenbaum/Pinus, 2. & 4. declin. Dannuß/Dannkeeren/Conus. Der Gipffel eines Dannenbaums/Fuſterna. Alles was geſtallt iſt wie ein Dannzapff/Conoides, idis. Vide Baum.

Dannenhirſch/Biſon, Animal cervi formâ, ſed deformius.

Dantz/Saltatio, Saltus, us, Chorea. Tripudium. Dantzer/Saltator. Dantz mit viel ſeltzamen Geberden/Chyronomia. Dantzſchul/Ludus Saltatorius. Dantzmeiſter/Choragus, inde Choragium. Dantzpfeiffer/Choraulis. Dantzen/Saltare, ſaltitare, tripudiare, choreas ducere, In numerum ſaltare, Saltatorum verſare orbem. Vordantzen/Præſultare, Choragum agere. Vordantzer/Præſultor. Præſul, idem, Dux chori. Vide Tantz. Däntzerinn/Saltatrix.

Dantzig/Dantiſcum, vel Gedanum urbs, & emporium ad oſtium Viſtulæ ſitum.

Dapfferkeit/Fortitudo, Strenuitas, Gravitas, vis in ſingul. Generoſitas. Dapfferkeit des Gemüths/Virtus, proprie Magnanimitas, invicti animi magnitudo. Animus excelſus, infractus. Dapffer/männlich/Fortis, e, Maſculus, a, um. Serius, a, um. Severus, a, um. Pen. prod. Generoſus, a, um. Magnanimus, a, um. Virilis, e. Acer, acris, acre, Strenuus a, um. Invictus, a, um. Gnavus, & Navus, a, um. Gravis e. Metaph. Animoſus, a, um. Animi magnitudine præditus, a, um. Dapffer machen/Fortificare. Dapffer/Viriliter, Graviter, Fortiter, Acriter, Strenuè, Animo erecto, invicto, excelſo. Sich dapffer halten/Præſtare ſe virum Præbere ſe Herculem. Dapffer hat er den Krieg.

geführt/

geführt / Rem bellicam fortiter administravit, gessit. Dapffer verthedigen / Acerrimum se defensorem præbere. Acriter propugnare, propulsare. Dapffere That thun / Egregium facinus patrare, edere. Dapffer bestreiten / Gravem impetum facere. Vide Mannlich.

Daran ist mir gelegen / Mea interest, Mea res agitur. Daran ist dir nichts gelegen / Tua minimum refert. Euch ist nichts daran gelegen / mir aber viel / Vestra parum interest, mea vero plurimum refert.

Daraussen / Foris, Extra. Daraussen essen / Foris cænare.

Jch darff nicht / Non est liberum, Non est integrum. Vide Dürffen.

Dargegen / Contra, Adversus, Adversum, E contrario, vicissim. Vide Dagegen & Dagegen.

Darm / Intestinum, Ile. Afterdarm / Intestinum sectum, alvus. Feister Darm / Darmnetzlein / Omasum, pen. prod. Darmdurch welche die Speiß in den Magen gehet / Stomachus Grosser Darm den man füllet / Omentum. Kleiner Darm / Hila. Därm im Bauch / Ilia. Die weichen Därm / Lactes. Darmgicht / Grimmen / Ilios, alias Tormina, & Colica passio, Colicus dolor. Alles das zwischen Haut und Bein ist / Viscera. Vide Eingeweid.

Darnach / nachmals / Dein, Deinde, Exinde, Deinceps, Post, Posthac, Postea, Posthæc, Postmodum, Inposterum, Ex eo, Subinde, Mox, Simul, Hinc, adverb. tem. Præterea. Darnach / deß andern tags / Postridie, Postera die. vide Tag & Morgen.

Darüber / darzu / Iam verò, Quin, Quinetiam, Adhæc, Præterea, Immò, Atque adeo, Insuper, Quidquod, Huc pertinet, His adde, Tum.

Darumb / Ergo, conjunct. illat. Igitur, con. collect. Idcirco, & Ideò, Quia, cō. caus. Proinde, con. ration. Ideò, Ea de causa, propterea, Ea gratia, Ea dere, ea propter. Darumb / Das / vide Dieweil.

Darvon kommen / Elabi, Effugere. vide kommen & Flucht.

Darzwischen / Obiter. Darzwischen / mitlerweil / Interim, Interea. Hoc interim spacio.

Daselbst / vide Da.

Das / Hoc, Id, pronomen, neut. eben das / Idipsum, Illudipsum. pronom. Daß / Cum, conjunct. Ut diu est cum abijt. Quod, idem significat. Daß / auff daß / ut, uti, Quo, Quod, Qui, Quoniam, con. caus. Daß nicht. Ne, con. caus. Quin, ut non, ut ne, Quòne, Quo minus.



Dattelbaum / Palma, Phœnix, icia. Dattelkern / Caryota, dactylus, palmula.

Daum / Pollex icis. Eines Daumen dick / Pollicaris, e. vide Finger. Nicht eines Daumen breit abweichen / Ne pollice, ne transuersum unguem vel pollicem ab aliqua re discedere.

Däwen / die Speiß verdäwen / Digerere, Concoquere, Conficere cibum. Däwung / Digestio, Concoctio. Böse Däwung / dispepsia. vide Kochē.

Dechsel / Ascia, vide Axt. Beyl.

Decke / Stratum, Stragulum, Stroma, Cortina, Aulæa, Auleum, Torale, lodix, icis, pen. prod Lodicula, dim. vestis, Tegumentum, Operimentum, Velamen, Velamentum, Integumentum. Deckbett. vide Bett. Decke von Strew / Bintzen / und dergleichen / Matia. Gewürckte Decke / Tapes, etis, pen. prod. Tapetum. vide Teppich / gewürckte Decke / Teges, etis. Storea. Heydnische Decke / Tapes, etis, pen. prod. Tapeta, æ, Catalonische Decke / Amphimala, Amphimalon.

Deckel / Operculum, Opertorium, leymen / oder Jrrden deckel / darunter etwas gebacken wird / Testus, us, & testum. Deckel auff der Saul / Epistylium. Deckel in der Athem Adern / Epiglossis, lat. ligula. Decklach / Operimentum. Deckmantel / Prætextus, us. vel Prætextum. Species, Titulus, vide Schein. Das zu Deckung gehört / Tectorius, a, um. zuverdecken / Prætegere. Bedeckung der Weiber / schürtz Calyptra. Bedencken / Operire, Operculare, Velare, Vmbrare, Adumbrare, Inumbrare, Obumbrare, celare, Tegere, Inetgere, Contegere, Nubere, Obducere, Opacare, Insternere, Supersternere, Prætexere, offundere, Sternere, metaph. velum obducere, Obnubere, Obnubilare. Allenthalben bedecken / Obtegere. Gäntzlich bedecken / Contegere, Occultare. Zumahl bedecken / Cooperire, Consternere. Die Grub bedecken / Obruere foveam. Bedecken mit Brettern / Tabulare. Contabulare. Bedeckt / Obsitus, a, um. pen. cor. Entdeckung / Offenbahrung / Revelatio, Apocalypsis græcè. Offenbaren / entdecken / Nudare, Denudare, Manifestare, Detegere, Expromere, aperire, Patefacere, Revelare, In lucem proferre. vid. Offenbaren. Wider auffdecken / Retegere. Bedecken /

Obnubere, occulere. Verdeckt/ Occultus,a,um. Das Angesicht bedecken / Tegere faciem.

Degen / Machera, Gladius. Stoßdegen / Pugio. Vide Schwert.

Der Delphinat vnd Langendocken/Narbonensis Gallia.

Demant / Adamas, antis. Unde Adamantinus, a, um. Vel Adamanteus, a, um. metaph. pro infrangibili, ut, Vnbrüchige starcke Banden/ Vincula adamantina. Vide Edelgestein.

Demnach/Postquam, Ubi, Posteaquam, cum, ut, simulac, Simulatque.

Dempffen / Vaporare. Vide Dampff & Rauch.

Demut / Sanfftmut/ Modestia, Humilitas, Mansvetudo, Lenitas, Demissio. Demütig / Modestus, a, um. Supplex, Placidus, a, um. Lenis, Mitis, Humilis, e. Demütiglich / Remisse, Suppliciter, Mansvetè, Humane, Humaniter, Modeste. Vide Vnterthäniglich / demütiglich machen / Humiliare, Demittere se, se suo pede metiri. Demütig seyn / Animo humili & modeto esse. Vide Gehorsam & Muth.

Dencken / Gedencken / Cogitare, Meditari, Animo voluere. Bedencken / besinnen / Considerare, Expendere. Gedechtnuß / Recordatio, Memoria, Mentio. Eingedenck / Memor, gen. tomn, Haud immemor. Das wol zu gedencken ist/ Memorabilis, e, Memorandus, a, um. Vneingedenck / Immemor. Denckzeichen / Memoriale. Denckzettel / Adversaria, orum. Gut Gedechtnüß haben/ Valere memoria, Ingenio. Gedechtnußbuch / Commentarius, vel commentarium. gut Gedächtnüß/Prompta memoria. in Gedechtnüß fassen / Mandare memoriæ, in Gedechtnüß haben / In memoria habere. Memoria tenere. Bedechtlich/consideratè. Bedencken/Meminisse, Complecti animo, Recordari. Widergedenckung/ daß wider besinnen/reminiscentia. Widergedencken/ Recordari, Reminisci, Recogitare, Memoria secum repetere, Ruminare metaph. Recolere, in Gedechtnüß bringen/Memorare, Commemorare, Reducere, Revocare, Redigere in memoriam. Aus Gedechtnüß kommen / Iacere in oblivione. Eingedenck seyn/ Dare memoriæ, Tenere memoria. Wolgedencken / scribere in animum. Der Gutthat eingedenck seyn/Habere gratiam. vide Danck. Zubedencken geben. In medium afferre. Erdencken / Erdichten / Excogitare, Fingere, Comminisci, Invenire, Effingere. vide Dichten / fleissig Nachdencken / Animum, & Mentem intendere in aliquid. Gedencken zugewinnen/ Polliceri sibi victoriam, palmam. Allzeit gedenck ich an dich/ Numquam mihi ex animo effluis, excidis. Auff eines Vortheil dencken/ utilitatem alicujus, spectare, studere alicujus commodo, vel rebus. Vide Nutz.

Denn. vide Dann.

Denne zu dreschen/ Area, Areola, dim. vide Treschdenne.

Dennemarck / Dania. Dennemärker / Dani, Cimbri.

Der/ Is, Ille, Ipse, Hic, Hicce.

Dergleichen / Hujusmodi, & hujuscemodi gen. omn. indec. Item, adverb. similit. vide Gleich. Derhalben/ Ideo, Igitur, Idcirco, Itaque, Propterea, Quamobrem, Quocirca, con. junct. Proinde, con. rat. Eo, Exin. Dergleichen Id genus.

Deuchsel / Gestell oder das Holtz am Wagen daran die Pferd ziehen / Temo, onis.

Deuren vnter Cöllen / Marcodurum, vulgò Dura, Ubiorum vicus.

Deuten/ wincken/ Nuere, Annuere, Innuere. Das Wincken / Nutus, us. Vordeutung / Omen, & Ominosus, um. Vordeutung nehmen / Ominari. Deuten das man wil / ja sagen / Annuere, Nutu significare, confirmare. Vide Ja sagen/ Deuten was man nicht wolle / Abnuere, Renuere, Non negare. Mit den Augen deuten / Oculis inieuere. Vide Aug. mit Zeichen deuten/ Per signa loqui, significare, consignificare. Das Vndeutung hat / Æquivocum. Deuten auff etwas / Alludere. Embsig deuten / Notare, frequent. Bedeutung / Anweisung / Significatio, denotatio, designatio, notio. Deutlich / klärlich / Articulatè, Expressè, Clarè, Perspicuè, Evidenter, Dilucidè. Vide Klar. Hell. Ein heimliche Bedeutung / Mysterium, arcanum. Das ein heimliche Bedeutung hat / Mysticus, a, um. Arcanus, a, um. Bedeuten / denotare, significare, portendere, quærere, ut, Quid sibi hæc res quærit? Terent. Ostendere. Ein Zudeutung / Allusio. Mit vielen Vmbstenden vnd Worten deuten/ Vmbreden / Circumloqui Zum besten deuten/ in dexteram partem interpretari, dextrè accipere. Zum Bösen deuten/in sinistram partem interpretari, sinistrè accipere.

Dewung / Digestio. Vide Däwung.

Dichter / Fictor. Buchdichter / Scriptor, Auctor. Dichterinn / Poëtria, Mehrlindichter/ Fabulator. Dichtung / Fictio, Figmentum, effictio. Enthymema, Commentum Fictitium, Commentitium quid, commentatio. Gedicht/ Musa, lat. Cantus. Was die Poeten dichten/ Poëma, Carmen, Versus, Scriptum metricum, Poësis. Gedicht / Fabel / Apologus, pen. prod. Dichten/ Fingere, Effingere, Commentari, Cudere, Elucubrare. Sich üben in der Kunst zu dichten / Poëtari. Ein Buch dichten / componere, scribere, fingere librum. Vrsach dichten/Fingere causam. Davon man viel dichtet / Fabulosus, a, um. Erdichtung die der Warheit gleich ist/ Fabula, Fabella dimin. Erdichtet / Commenticius, a, um. Fictitius. a, um. Fucosus, Fucatus, a, um. Erdichten / Comminisci. Erdichtet / lügenhafft / Falsus, a, um. Futilis, e. Zumal dichten / Confingere. Gedicht machen / Versus scribere, Carmen fundere, Condere.

Dick/Feyst/Obesus, a, um, Pinguis, e. Pinguiculus, dim. Dick/dicht/Densus, a, um, Spissus, a, um, Confertus, a, um, Frequens, Grossus, a, um, Condensus, Crassus, a, um. Dicke / Crassities, Crassamen, Crassamentum. Dick von Fleisch, Torosus, a, um. Nicht dick von Fleisch / Rarus, a, um. vide Lück. Dicke / Densitas, Densitudo, Spissitas, Spissitudo, Crassitudo, Crassities, Condensatio. Dicklechtig/Densè, adver. Crassè. Dick machen / Densare, Condensare, Stipare, Spissare, Inspissare, Coagulare, Crassum reddere. Dick werden / Densari, Condensari, Spissescere, Crassescere, incrassari. Vide Feyst.

Die/ Hæc, pronomen.

Dieb / Fur, gen. com. Furunculus, dimin. Homo trium literarum, Lavernio, à Laverna Dea, cujus tutelæ se fures commendabant. Kirchendieb / Kelchdieb/ Sacrilegus. Kirchendiebstall/ Sacrilegium. Dieb der ein gemein / Statt oder Fürsten bestiellt / Peculator, depeculator. Ein Seckel abschneider / Seckeldieb / Saccularius, Manticularius, Crumenisеca. vide Beutelschneider. Ertzdieb/ grosser Dieb/Bifur, Trifur. Viehedieb Abactor. Menschen Dieb/ Plagiarius. Diebstal / Furtum, Res furto ablata, Menschen entführung/ oder Diebstal Plagium, Vieh Diebstal/ Abigeatus Diebstal deß gemeinē guts/oder Statt schatzes/Peculatus, us. Dieberey / Furacitas, Rapacitas, Compilatio. Zum Diebstal sich begeben/ Furti crimine se alligare. Diebstal begehen / Furari, furtum facere vide Stelen. Eines offnen Diebstals vberzeuget/Furti manifesti conuictus. Diebisch / Furax, Rapax. Ad furandum proclivis, pronus. Diebischer weiß / Furtim, Furtivè, Furaciter, adverb. vom Diebstal leben / Vivere ex rapto, vel Rapto vivere, Furtis vivere. Der Dieb marckt/Furinum forum. Gestolen/Diebisch gelt/Furtiva pecunia. Heimliche Diebischer weiß gestolene Brieff/Furtivæ literæ. Verstolener Diebischer weg. v. Furtivum iter.

Diele/ Asser, Assis, Asserculus, dim. Tabula. vide Brett.

Dienen / Dienstbar seyn / Servire, Inservire, Deservire, Ancillari, Famulari, Ministrare. Dienung / Ministerium. Diener / Minister, Famulus, Ministrator, Pedissequus, Puer, Diaconus, à Mercurio dictus, quem communem Deorum tum Superorum, tum inferorum volunt fuisse ministrum, Nunc ferè Minister, & Diaconus in sacrificio Divino accipiuntur. Saal diener/ Dietarij. Tisch diener/ Tricliniarius. Mit Diener im Gottesdienst/Symmysta. oberster Tischdiener Architriclinus. Dienst/Hilff/Adminiculum, Adiumentum. vide. Hilff. Dienst / Pflicht / Officium, munus. vide Ambt. Dienst/ Fleiß/ Officium, Opera, Studium, Obsequium. vide Fleiß. Haußdienst / Domestica ministeria. Gemeine dienst/ Munia. Das zu dienst gehört/ Ministratorius, um. Dienstmagd/ Ancilla, Ancillula, dim. Famula, Ministra. vide Magd. Eigen dienstmagd/ serva. Ein eigen Dienstmann/ Servus, Pædagogium aliquando. Eigne Dienstleut / Servitia. Eigen Dienst der in vnserm Hauß gebohren / Verna, gen. com. vernula dim. Ein hauffen diener/ Gesinde Famulatus, & famulitium. Dienstgelt/Salarium, substant. Sein schuldigen Dienst außrichten/ Munia sua exequi. Dienst thun/ Gratificari, Gratum facere, Servire voluntati, Dare, Navare operam, Beneficium præstare, Inservire. Zu dienst thun/In gratiam alicujus facere. Mit diensten Gunst erwerben. Inire gratiam officijs. Dienst Verehrung/ Latria, latinè cultus, quo solus Deus colitur. Dienstbarkeit / Dulia, pen. prod. lat. Servitus, Famulitium, Famulatus, quo Sancti, & Electi Dei meritò afficiuntur, Hyperdulia, qua Sancta, & immaculata semper Virgo Maria.

Harte Dienstbarkeit/ Pistrinum, metaph. & Pistrina, æ, à servis & jumentis, molas circumagendo fruges comminuentibus. Dienen / Ministrare, Servire, Famulari, Ancillari, Anculare vetus verbum pro Ministrare. Dienen / Ehren/ Colere. Dienen irgentzu / Facere ad aliquid, Inservire alicui rei. Dienen umb sold/Stipendium facere, Merere. Fleissig dienen / Deservire. wenig dienen / Subservire. Verdienst / Guts oder Böses/ Meritum, substant. Verdienet / Meritorius, a, um. Unverdient / Unverschuldt / Innocens, Immeritus. Unverdient/umbsonst/ Immeritus, Gratuitus, Indignus, a, um. Unverdient schencken / gratis dare, Donare. Unverdienlich/ Gratuitò, adverb. gratis. Dienstlich / Nützlich/ Commodus, conveniens, utilis. Dienstbar / Knechtisch/ Servilis, e, Famularis, e. Verdienen/ Beschülden/ Merere, Mereri, Promerere, Commerere, & commereri. Das außgedienet hat/ Emeritus, a, um. ut miles emeritus. Wolverdienen/Emerere, vel ri. Stadt diener /Herren diener. vide Bittel / Büttel. Einen schuldig seyn zu dienen/ Omnia alicui studia debere. Widerumb verdienen / Meritis respondere. Aus der Dienstbarkeit erretten / In libertatem vindicare. vide Freyen. In Dienstbarkeit bringen/ In servitutem redigere, Iugo subdere. Gottesdienst/ Cultus Dei, Sacra religio. Res divinæ, Officium divinum. Meßdienst/Sacrificium, vel officium Missæ, Sacrum, substant. Gott dienen / Deo se dicare, ab uno Deo pendere. Bey der Meß dienen / Inservire sacro. vide latius verbis Ambt & Meß.

Dietrichsbern/ Verona, sub Venetorum ditione urbs, quam Athesis interluit.

Dieweil / biß / cum, dum adverb. Dieweil/ Sintemal / Quod, Quia, Quoniam, Quando, Quandoquidem, Siquidem, dieweil / so lang / Post, ut, Post homines natos. Weil die Menschen gewesen.

Dinckel/Ader, oris, Adoreum, Far, peculiare genus frumenti. Das von Dinckelkorn ist / Adoreus, a, um. Kuche von Dinckelkorn/Farreum.

Ding/Res, Recula, dim. Ein seltzames ding/ das etwas künfftiges bedeutet / Ostentum, Prodigium. Geringe ding erheben / Rebus obscuris dare lucem.

Dingen umb Gelt / conducere, ad tempus redimere Dingpfennig / Gottes heller / Arrha, vel Arra, Arrabo, Verdingen/Locare, Elocare, Conducenti tradere. Mit geding Gelt verpflichten/ Arrare, Subarrare. Andingung / Conditio, onis, Pactum, Decisio. Das geding / oder vertrag halten / conditionibus, conventis stare. Mit dem beding/ Ea lege, conditione, Hac ratione, via, Hoc modo. Gedingt/ Conductus, a, um. Bedinger eines Hauß oder Ackers / Locatarius, substant. Außdingen/Cavere, Excipere, Eximere, vide Bieten.

Dinten / Atramentum, Sepia, metaphor. Dintenfaß Atramentarium.

Dirlaß / vide Hagöpffel.

Dirn/Hur/Meretrix, Prostibulum, Scortum, Scortulum, Scortillum. Unfletige Dirnen/Scrapetiæ, Scrupeæ. Dirnisch / Hürisch / Meretricius, gemeine Dirnē/Huren/Recelliclumiæ. vide Hur.

Discipel/ Student/ Discipulus, Studiosus, literarum cultor, Alumnus, Candidatus vide Schüler.

Diesem/ Bisem/ Moschus, Muscus.

Dispensiren / Solvere canonibus.

Distel / Carduus, Distelkraut mit drey spitzen/ Tribulus, pen. cor. Distelblüet / Woll die von den Disteln fallet / Pappus. Distelfinck / Acantis, idis, Carduelis.

Doch / jedoch / Tamen, Attamen, Veruntamen. Doch / Tandem. in interrogatione. Doch allein/ Dum, con. Dummodo, Duntaxat, Saltem. vide Nur.

Dolch/ Pugio, onis, Pugiunculus, Sica, Clunaculum, Gladiolus.

Doll/ Tullum, vel Tullium, oppidum Leucorum, in Lothringen.

Doll / Dölpel/ Stolidus, a, um. Stupidus, a, um. Tardus, a, um, metaph. Hebes. metaph. Pinguis, e, metaph. Fungus, metaph. Truncus, Bardus, Plumbeus. Dölle/Hebetudo, Stupiditas, Stoliditas. Dollkün / Audax, Temerarius, præceps. Dollkünheit/ Audacia, Præcipitantia, Temeritas. Dollkünlich / Temerè, Audacter, Inconsultè. Dollerverstand/Obtusum, Plumbeum ingenium. Doll machen / Stupefacere, Obtundere, metaph. Dollerey / Furor, insania, amentia. vide Thor.

Dolmetscher / Interpres, etis Dollmetscher mit weitleufftigen worten / Paraphrastes. Verdollmetschung/Interpretatio, Interpretamentum. Verdolmetschen /Vertere, Transponere in aliam linguam,

linguam, Traducere, Interpretari, Transferre vide Tolmetscher.

Den/ die Dorn/ Tanais, Palus Meotis, fluvius Scythiæ, dirimens Europam ab Asia.

Donaw/ Ister, Danubius, fluvius Europæ.

Donner/ Donnerschlag/ Tonitru, Tonitrus, us. Es Donnert/ Tonat, Detonat, Intonat. Donnern/ Tonare, Attonare, Detonare, Intonare, Tonitruare, fere idem. Vom Donner geschlagen werden/ Fulmine percuti, tangi, lædi. Donnerstral/ Fulmen, Ictus fulminis.

Dopff/ Turbo, Trochiscus. Dopff werffen Versare trochum, In gyrum agere turbinem, gyrare trochum.

Doppel/ Duplus, a, um. Geminus, Duplicatus. Doppel mantel/ Diplois. Doppel machen/ Duplare, Duplicare, Geminare. Doppel zusammen legen/ Conduplicare, Congeminare. Doppel Soldner/ dem zweyfach Spieß ward geben. Duplaris, e. gedoppelte wort/ verba geminata. Doppelung/ Geminatio, Conduplicatio.

Dorff/ Fleck/ Pagus, Vicus, & Viculus. Dorffmann/ Paganus, Vicanus. Dorffrecht/ Ius municipale. Dorffkirchweihe/ Paganalia, orum. Von Dorff zu Dorff/ Pagatim, vicatim, adverb. Ein wenig dörffisch/ Semipaganus, a, um.

Dörffen/ Bedörffen/ Egere, vide bedürffen & Betürffen.

Dorn/ Spina, vepres, Sentis. Dornheck/ Dumus. Dornbusch oder Dorngesteud/ Dumetum, Spinetum, Senticetum, Vepretum. Dörnen/ Spineus, a, um. Dornechtig/ Spitzig/ Spinosus, a, um. Senticosus, a, um. Dumosus, a, um. ficuleatus, a, um. Dornechtig schalen wie die Kesten. Echinus, penul. prod. Dörn außjetten/ Runcare spinas. Dorn außziehen/ Vellere spinas.

Dort/ daselbst/ Illic, Istic, Ibi, adver. in loco. Dorther/ Illinc. Dort von/ Istinc, adverb. de loco. Dortdurch/ Illac, adverb. per locum.

Dortrecht/ Dordracum, oppidum seu Portus Batavorum.

Dösen/ ein gedöß machen/ Fremere. Gedöse/ Fremitus, pen. cor. vide Rösen.

Dotter im Ey/ vitellus. Dottergäl/ luteus, a, um. luteolus dim.

Dratt/ Schusters Faden/ Cheleume.

Drabant. vide Trabant.

Drach/ Draco. Drachin/ Dracæna. Drachenblut/ Cinnaberis, herba.

Drähen/ Tornare, Torno conficere. Dräßler/ Tornarius, Tornio, Toreuta. Dräeysen/ Tornus, vel Tornum. Gedräetwerck/ Toreuma. Dräbaum/ Wellbaum/ Ergata. Ein Spille die man mit heblen vmbdräet/ Succula. Dräen/ vmbdräen/ Torquere, Vertere. Verdräen/ Obtorquere, Rings vmbdräen/ Gyrare. Dräholtz daran man dräet/ Nymphula.

Dran seyn mit einem/ Subscribere alicujus sententiæ.

Draussen/ Extra, Foris, Forinsecus.

Dräwen/ Minari, Comminari, Minitari, Interminari. Mit Dröworten schrecken/ Minis terrere. Dräwung/ Minæ, Minitatio, Comminatio. Vergebens Dräwen/ Frustra terrorem incutere. Dräwiger weiß/ Minaciter.

Dreck/ Stercus, oris, Excrementum, Lutum, Crementum, Limus, cœnum, Oletum, Retrimentum, Merda. dünn Dreck/ Forium. Dreckig Köttig/ Cænosus, Lutosus, Lutulentus, a, um.

Drey/ Tres, Ternus, a, um. idem. sed fere plural. usurpatur & distributionem signif. je Drey/ Terni, æ, a. Drey mit einander von einer Mutter geboren/ Tergemini. Dreyheit/ Trias, adis. Dreyherr/ Triumuir. Dreyherren vber Gefencknuß vnd Vbelthäter/ Triumuiri capitales. Das drey begreifft/ Ternarius, a, um. Dreymal/ ter. Zahl von Dreyen/ Trias, adis. Dreyfach Triplex, Triplus, a, um. Tergeminus, a, um. Dreyspitzig/ Tridens, das Dritte/ Tertius, a, um. Die allerheiligste Dreyfaltigkeit / Sanctissima Trinitas. Ein Dreyheller/ Teruncius. der Dritte/ Trinus, Tertius, a, um. drey Jahr/ Triennium. Dreyfaltig/ Triplex. Der dritte theil eines Schillings/ Triens, entis. Zum dritten/ Tertiò. Dreytägig/ Tertianus, a, um. Drey tag/ Triduum. Dreyerley weiß/ tribus vijs, rationibus.

Drengen/ Affligere. Vide Trengen.

Dreschen/ Triturare, frumenta excutere. Dreschung/ Tritura. Schoppe zu Dreschgeschirr/ Tribularium. Dreschwage/ Tribulum. Drescher/ Areator, Triturator, excussor frumentorum.

Dremmel/ Stang oder Bengel/ Sparus & sparum. Langer Dremmel/ Longurius.

Driacks/ Theriaca, Theriaca. Driacks kremer/ Pharmacopola, pen. prod.

Droben/ Supra, super ferè. Vide Oben.

Drucken/ Premere. Außdrucken etwas Verborgens

dorgens / Emphasis, Expressio, lat. Außdrücklich / Expressè, significanter. Niederdrucken / Restringere, Deprimere, Pessundare, opprimere. Wenig niedergedruckt / Subsimus, a, um. Hinder sich drucken / Reprimere. Zusammen drucken / Constringere, Comprimere. Embsig drucken / Pressare, siccare, desiccare, exsiccare. Drucken werden / Siccari. Anheben drucken werden / siccescere.

Druckerkunst / Chalcographia, Typographia, Buchdrucker / Librarius, Impressor. Vide Buch. Drückung / Impressio. Außgedruckt / Graphicus, a, um. Drucken / beschweren / Premere, Angere. Außdrucken / Exprimere, Extorquere. Außdruckenlich / Graphicè, Expressè, Disertè, Evidenter. Eindrucken / inculcare, Imprimere. Erdrucken / Obliterare. Niedergedruckt / Obrutus, a, um. Vber sich niedergedruckt / Resimus a, um. Welche niedergedruckte Nasen haben / Simones.

Ducaten / Ducatus.

Dulden / Pati, Perpeti, Ferre, sustinere, Tolerare, Sufferre, Concoquere, metaph. Vide Leyden. Gedüldigkeit / Patientia. Vngedult / Zorn / Indignatio, Impatientia. Erdulden / leyden / Exantlare, metaph. Placidè, Moderatè ferre. Gentzlich erdulden / Perpeti, depon. Gedultiglich / Patienter, Æquanimiter, Toleranter, adverb. Æquo animo. Gedultig seyn / Communi animo esse, æquo animo esse. Das zu dulden ist / Tolerabilis, e. Tolerandus, a, um. Das nicht zu dulden ist / Intolerandus. Gedultig / langmütig / Patiens, Tolerans. Gedüldig alles Vnglück leyden / Adversa quæque boni consulere. Vide verbo Muth.

Dünche / Dülch oder Weissung mit Kalck / Crusta, Tectorium, substant. Dünckung / Trullisatio. Vergläsung / Dünchung / Incrustatio. Düncher / Crustarius, Tector. Dünchechtig / rundechtig / Crustuosus, a, um. Tectorius, a, um.

Danckel / Finster / Obscurus, a, um. Caliginosus. a, um. Nubilus, a, um. Tenebrosus, a, um. Opacus, a, um. Danckelheit / Obcuritas. Danckel werden / Tenebrescere, Vesperascere, advesperascere, noctescere, sed in tertia persona usitatius. Es wird danckel / Noctescit. Vide Finster & Nacht. Danckel machen / Hebetare aliquando, Obscurare. Kranckheit die Verdunckelung des Gesichts macht / Scotoma, pen. prod. Verdunckeln / Obscurare, Contenebrare, Obtenebrare, Obliterare, Offendere, Nubilare, Opacare. Verdunckelte Red / Rätzel / Ænigma. Gantz verdunckeln / Obnubilare.

Duncken / tauffen / Baptizare, Tingere. Vide Tauffen. Embsig duncken / Mersare. Hinein duncken / Immergere. Eindüncker / Tinctor. Eindunckung / Tinctura, Baptismus, Immersio. Eindunckig / Tinctilis, e. Eindüncken / Mergere. Tingere, Intingere, Imbuere. Vngedüncket / Abaphus.

Düncken / achten / Putare, Æstimare, Existimare, Censere. Meines Bedünckens / Meâ sententiâ. Es düncket wenig / Pœnitet, impersonal. aliq. Gutdüncken / Visum esse. Vide Achten / Schätzen. Gutdüncken / Arbitrium, Arbitratus, Sententia. Vide Meynung.

Dunden / Infra adverb.

Düngen / bemisten / Stercorare. Den Acker bedüngen / Agris fimum adhibere, Stercus ingerere. Vide Mist.

Dünn / Gracilis, e. Gracilentus, a, um. Tenuis, e. Rarus a, um. Strigosus, a, um. Exilis, e. Subtilis, e. Der dünne Füß hat / Planeus, qui solea pedum caret. Dünnigkeit / Raritas, Gracilitas, Tenuitas. Dünn werden / Rarescere, Rarefieri. Dünn machen / Tenuare, Attenuare, Extenuare, Macerare, Rarare, Depalare, Gracilem reddere, Ducere, ut, Ducere argentum. Das sich dünn machen lest / Ductilis, e.

Dunst / Vapor. Dunst geben / Vaporare.

Duppel / Narr / Blax, Truncus, Caudex, metaph. Vide Narr & Thor.

Durch / Per, præposi. Durch Wolredung / A facundia, Terent. Tantum potior à facundia. Durch die gantze Nacht / Pernox. Durch den gantzen Tag / Perdius. Durch etlichen Weg / Quà, pro aliqua.

Durchlauff / Ruhr / Lyenteria.

Durchreisen / Peragrare, Lustrare, Obire. Vide Reisen.

Durschlecht / Kinderblattern / Vari, Varioli. Vide Blattern.

Durchwachs / Perfoliata.

Dürfftig / Indigus. , a, um. Dürfftigkeit / Egestas, indigentia, Inopia. Bedürffen / Egere, Indigere. Nichts dürfftiger Rath / supervacaneum consilium. Vide Armut & Noth.

Durch-

Durlach/ Budoris, vulgò Heydelbergia, Rhenanus autem Durlachum putat.

Dürre/ Ariditas, siccitas, Aritudo. Vide Mager. Trocken. Dürr/ Torridus, a, um. Retorridus, Aridus, siccus, siccaneus, Exuccus, Arefactus, Exiccatus, a, um. Dürr Holtz/ Arida ligna. Dürr seyn/ Arere. Dürr machen/ Torrere, Torrefacere, Assare, Arefacere. Dürr werden/ Torrescere, Arescere, Exarescere, Exarere, Elanguescere, Arefieri, Tabefieri. Dürr oder geräucht Fleisch/ Infumata caro. Das noch nicht dürr ist/ Viridis, e. Dürr machen/ Veterascere, Inveterascere. Ehe dürr dann trucken/ Arida sint potius quam sicca folia. Ein fast trucken/ dürr Jahr/ sitiens annus.

Dürr Magen/ Duromagus, Ubiorum oppidum.

Durst/ Sitis. Durstig/ sitibundus, a, um. Dürsten/ sitire, siti laborare. Blutdürstig seyn/ sitire sangvinem. Vide Tyrann. Dursthafft/ Siticulosus, a, um. Sitibundus, a, um. Sitiens. Durst leschen/ Restinguere, levare sitim. Grosser Durst/ Bupina. Vide Leschen.

Dürrstet/ Batanodurum.

Düssel/ Knüttel bey den Ohren/ oder in dem Schlund/ oder umb die Gemächt/ Panus, Pani. metaph.

Dütte/ Mamm/ Mamma, Mammula, Mamilla, Papilla, Rumen, Ruma, Rumis, Uber Vide Brust/ Weibs Dütte/ Sumen. Groß Dütechtig/ Mammosus, a, um, & Mammeatus, a, um. Bumastes. Ein Dütte wartz/ Papilla. Düttenformig/ Papillatus, a, um.

Dutten/ Dattelkolb/ Rellkolb/ Typha.

## INCIPIENTIA ab E.

EBen also/ Perinde adverb. similit. Eben derselb/ Idem, masc. gen. prima prod. neutro cor. Eben so wol/ Æquè, Non aliter.

Eben/ flach/ gleich/ Planus, a, um. Æquabilis, Æqualis, e. Æquus, a, um. Ebene Flache/ Planities, planitudo, Æquitas, Planum. Ebener Ort/ Locus planus. Eben Feldt/ Æquus campus. Ebenen/ eben machen/ Planare, Pilare. Ebenen/ gleich theilen/ Æquare, Adæquare, Coæquare, Exæquare. Zumal ebenen/ Complanare. Ein Hauß abreissen vñ mit der Erden ebenen/ oder gleichen/ Domum solo Æquare, vel adæquare. Eben/ gleich/ Planè, Æquè. Den Weg ebenen/ Sternere, æquare viam. Ebene deß Meers/ Æquor. Uneben/ Ungleich/ Iniquus, a, um. Inæqualis, e. Asper, salebrosus, a, um. Uneben/ Ungleichförmig/ Anomalum, lat. inæquale. Unebene/ rauche Ort/ Verrucosa, Aspera, Salebrosa loca, salebræ, Scabrities. Vide Glatten/ Polieren.

Ebhew/ Hedera, secundum quosdam Edera. Ebhewen/ Hederaceus, a, um. Von Ebhew/ Hederosus, a, um. Das Ebhew Beer trägt/ Corymbifer. Gutem Wein steckt man keinen Krantz aus/ Vino vendibli, non opus est hedera. Proverb. Ebhew das auff der Erden liegt/ Chamæcissus.

Ebenholtz/ ein Gattung eines Baums der in India und Aetiopia wächst/ Hebenus gen. fœm. & hoc hebenum.

Eber/ Verres. Das von einem Eber ist/ Verrinus, a, um. Verschnittener Eber/ Barge/ Majalis.

Ebtissin/ Abbatissa, Antistita.

Eck/ Winckel/ Angulus. Eckig/ Angulosus, a, um. Von Eck zu Eck/ Angulatim. Viereckig/ Quadrangulum. Dreyeckig/ Triangulum, Triangulare. Sechseckig/ Hexagonus a, um. Eckstein/ Lapis angularis. Eck oder Krümme eines Wegs/ Anfractus. Die heilige Einsiedler haben sich in die eusserste Ecken und Hölen verborgen/ Sancti Eremitæ in abstrusissima terrarum gurgustia & angulos sese abdiderunt.

Eckel/ Abschew/ Nausea, Fastidium. Vide Grawen/ Verdruß.

Von Adel/ Adeliches Stamms/ Nobilis, Nobili genere natus, Generosus, Clarus metaph. Divus, Beatus, Superbus, Antiquus, Inclytis parentibus natus, clara stirpe ortus, natalium splendore illustris. Edelkeit/ Adel/ Nobilitas, Claritas, Claritudo, Generositas, Nobilis, clara, generosa stirps, vel prosapia. Edelmann/ Eques, Trossulus. Edelmanns Gut oder Einkommen/ Census equestris. Edel machen/ Nobilitare, Ius annulorum donare, Natalibus restituere, Rude donare. Unedel/ Ignobilis, Obscurus, Plebejus, Inglorius, Degener. Tugendt bringt viel Unedle zu Ehren/ Multos obscuro genere natos Virtus evehit, Vide Adelkeit & Ehr.

Edelgesteln / Lapis pretiosus, gemma, gemmula. Vide Perle. Voll Edelgestein / Gemmosus, a, um. Mit Edelgestein gezieret / Gemmatus, a, um. Der mit Edelgestein vmbgehet / Gemmarius. Von Edelgestein / Gemmeus, a, um. Glänzend wie Edelgestein / Gemmans. Die Edelgestein tragen / oder in denen Edelgestein wachsset / Gemmiferi.

Eeren / Arare, Inarare, Exarare, sulcare, Aretro findere. Vide Ackern / Bawen / Pflügen.

Etzen / speisen / Inescare, Obescare. Veretzen abweiden / Depascere.

Egel / Sugegel / Hirudo, Sangvisuga.

Egge / Occa, Sarculum. Eggung / Occatio.

Egger / Occator, Sarritor. Eggen / Occare, Sarrire. Woleggen / Inoccare, Deoccare. Das zu eggen gehört / Occarius, a, um. Egwerck / Occatoria opera. Sein eygen Nutzen suchen / sibi occare, pron.

Egerst / Vide Atzel. Agelaster / Egerstenaug / Clavus, morbus in digitis pedum.

Ehe das / Quam, Antequam, Postquam, adverb.

Ehe / Ehestand / Matrimonium, Conjugium, Connubium, Iugale vinculum, Iugalis nodus, Fœdus matrimonij, Nexus conjugalis. Das heilige Sacrament der Ehe / Sanctum matrimonij Sacramentum, ab Apostolo Mysterium magnum compellatum. Zur Ehe greiffen / Contrahere matrimonium, Contrahere, Inire nuptias. Vid. Heyrath / Nubere Mulierum est. Zur Ehe geben / Vermählen / In matrimonium dare, nuptui dare, In matrimonio collocare. Zur Ehe nehmen / In matrimonium ducere, Accipere uxorem, Suscipere aliquam conjugem, Despondere sibi aliquam. Zur Ehe haben / In matrimonio habere, Tenere matrimonio, Matrimonij fœdere junctam habere, vinculis socialibus junctam habere. Verehlichen / Maritare. Ehegemahl / Conjunx, Conjux, Uxor, Marita. Ehemann / Maritus, Conjunx, Vir. Junger Ehemann / Neogamus, compos. à Neos. Vide Bräutigam. Der nur ein Eheweib hat / oder gehabt hat / Monogamus, pen. cor. Der zwo Weiber zur Ehe hat oder gehabt hat / Bigamus, &c. Ehefraw / Uxor, Marita, Nupta. Das zur Ehe gehört / Matrimonialis, e. Conjugalis, e. Ehelich geboren / Legitimè natus. Eheliche Beywohnung / Concubitus, Coitus, Complexus, Commistio. Ehelicher Sohn / Filius legitimus, naturalis, legitimis parentibus natus. Vnehlicher Sohn / Nothus, Spurius, Illigitimo thoro natus, adulterinus filius, Incerto patre natus. Vide Bastard. Banckart & Hurenkind. Ehebruch / Adulterium, Furta, plur. tant. ut, Cælari vult sua furta Venus, id est, adulteria. Ehebrecher / Mœchus, Adulter, alienæ conjugis corruptor. Die Ehe verheissen / Promittere, polliceri matrimonium. Ehebruch begehen / Mœchari, Adulterare, & adulterari, Adulterij crimen admittere. Ehe scheiden / Facere divortium, Mittere libellum repudij, Dare divortium, Repudiare. Ehescheidung / Divortium, Repudium. Vnehelicher Standt / Cœlibatus, us. Vnverehlicht / Vnverheyrathet / Cœlebs, Innuptus, Expers conjugij. Das einem Eheweib zugehört / Uxorius, ut res uxoriæ. Ehekauff / Coëmptio, onis. hæc fiebat quando mulieres marito sua bona cedebant.

Eher / Früher / Prius, Citius, Celerius, Maturius. Auffs allerehest / Quam primum, Primo quoque tempore, Citissimè, Celerrimè. Eher als mans meinet oder verhoffet / Spe, Opinione, Expectatione citius.

Eher oder Aher / Spica. Das von Ehern ist / Spiceus, a, um. Die Eheren aufffamlen / Spicilegium facere. Eheren samlung / Spicilegium. Das Korn gehet in Ehren / das Korn schost / frumentum in Spicam exit. Ich gib Ehren / ich schosse / Spico. Spitzen wie ein Eher / Inspicare. Geehret / Spicatus, a, um. Eherenspitzlein / Arista. Vide Aeher.

Ehel / El / ein Dorff bey Benfelt an der Ill / Ill, Hellum, Tribonorum vicus.

Ehingen / Dracina, oppidum Rhetiæ ad Danubium, nisi fallit conjectura.

Ehren / Ehr erzeigen / Honorare, Venerari, Mirari, admirari, Suspicere, Colere, observare, revereri, Honore afficere, Augere, Cumulare honoribus, Deferre honorem. Ehr beweisen mit Geberden / Adorare. Ehr beweisen mit auffstehen / Assurgere, Honorifice consurgere. Verehren / Honestare, Habere honorem. Zumal ehren / Cohonestare. Ehr / Würde / Ansehen / Honos, Honor, Gloria, Adoria, riæ, Nomen, Decus, Dignitas, Ornamentum, Honesta fama, Opinio, Claritas, splendor nominis, Honoris amplitudo, Vide Lob. Ehrlich / löblich / Cele-

Celebriter, Gloriose, Honestè, Honorarè, Honorificè Verehrung / Celebritas, Observantia, Honorificentia, Observatio. Ehrung / Cultus, Cultura. Ehrerbietung / Reverentia, Veneratio. Ehr / Stand / Gradus, interdum. Ehrligkeit / Honestas, Ehrenwerth / Spectabilis, e. Ehrwürdig / Venerabilis, e. Venerandus, Honorandus, titulus Religiosorum proprius. Reverentia, Veneratione dignus. Ehrwürdiglich / Venerandè, Reverenter, Cum reverentia. Ehrenreich / Gloriosus, a, um. Ehrlich / erbar / Honestus, Stolatus, metap. Honorificus, Honoratus, Integer, Nulla notatus infamia. Ehrliches herkommen / Honesto loco natus. vide Edel. Vnehrlicher Handel / Malæ partes. Vnehrlich / Inhonestus, Inglorius, Infamis. Vnehr / Ignominia, Infamia, dedecus, Probrum, Opprobrium. Ehrverletzlich / Vnehrlich / Ignominiosus, a, um. vide Laster / Schand. GOtt verehren / Deum salutare, Revereri, Colere. vide Dienen / Beten / GOtt dienen. Göttlich Ehr beweisen / Adorare. GOttes Verehrung / Religio, nis, Adoratio. Der GOttes Ehr liebet / Religiosus, a, um. Das in GOttes Verehrung wird gehalten / Religiosus, a um. Verehrung / Dienst / Latria, cultus quo Deus solus honoratur. Dulia, quo Sancti & Electi Dei. Hyperdulia, quo sanctissima Virgo Maria afficitur. vid. etiam in verb. Dienst. Das GOtt falsche Ehr anthut / Abergläubig / Superstitiosus, a, um. Falsche Gottes Ehr / Aberglaub / Superstitio, onis. Mit Ehr begehen / Celebrare. Ehrlich machen / Decorare. Die Ehr geben / Conferre, vel Deferre honorem. Zu Ehren / oder Würdigkeit kommen / Ad honores, vel dignitates emergere, Efferri, Extolli, Evehi ad honores. Zu höchsten Ehren bringen / Ad honorum fastigia perducere. Von höchsten Ehren zu geringem Stande kommen / a summo dignitatis gradu deijci ad infimum, ab equo ad asinum, Prov. Ehr anthun. vide Verehren. Ehrbietig / Honorificus, a, um. Mit Ehrbietung / Veneranter, Reverenter. Die höchste Ehr beweisen / Summo honore afficere, Mactare quem honoribus. Das zu Ehren gehört / Honorarius, a, um. Verehrung / Honorarium, Munus. vide Gab. Ehrtrunck / Ehrwein / Honorarium Vinum. Das in Ehren sol gehalten werden / Observandus, a, um. Venerandus, a, um. Honorandus, a, um. Die Ehr antreffen / Agi de fama, vel honore. Sein Ehr bewahren / Consulere honori. vel famæ. Nach Ehren trachten / Servire gloriæ, Venari, Captare, Aucupari gloriam, Ambire honores. Ehr oder Sieg erlangen / Lauream adipisci. In grossen Ehren seyn / summum dignitatis gradum tenere. Einem sein Ehr abschneiden / Detrahere honorem, vel alicujus honori, officere honori, contra alicujus existimationem venire, Cic. vide Schänden. Der Ehren entsetzen / De gradu deijcere. Verunehren / Inhonorare, Dehonestare, Infamiæ notam inurere, Labem aspergere. vide Fleck. In hohen Ehren halten / Officiosissimè colere, In oculis ferre. Einen an seiner Ehr tadeln / Inhonestè de aliquo loqui, impugnare existimationem. Ehrgeitzig seyn / Laborare ambitione, avidum esse laudis, Duci gloria. Ehrgeitzig / Ambitiosus, a, um. Ehrgeitz / Ambitio, Honoris studium. Ehrloß / Inglorius, a, um. Ehrloß geschänte Leuth / mit Ruthen außgegeisselt / Infames, Verberibus acti per vicos & compita, Auribus minuti, verberones. Von Vnehren retten / bewahren / Infamiæ eximere, Notæ eximere. Grosse Begierd haben Ehr zu erlangen / flagrare gloriæ studio. Aus Ehrgeitz getrieben werden / Æstu gloriæ percitum esse. Ehren sol man seinen Vatter über alle Menschen / Æquum est patrem præcipuo honore colere. Es gehet deine Ehr an / Tuus honos agitur, De honore periclitaris. Man sol die Ehr vnd Gesundheit zu gleich in acht nehmen / Ducenda simul est ratio honoris, & dignitatis, Honori & saluti consulendum. Einem ein Ehr seyn / Alicui honori, vel ornamento esse. Ehr / oder Badschurtz der Weiber / Castula, Palliolum quo puellæ nudæ infra papillas præcingebantur, Præcinctorium alias.

Ehrin / Æneus, a, um. vide Ertz / Kupfer / Metall. Ehringeschirr / Coculam, Cocuar.

Ei / Ey / Hem. interiect. corrip.

Eibenbaum / Taxus. Eibenwald / silva taxea.

Eichbaum / vide Eyche.

Eid / vide Eyd.

Eigen / vide Eygen.

Eifer / Zelus, lat. Æmulatio, Invidia. Eiferung / Zelotypia. Wider Eifer dergleichen Bulschafft / Rivalitas. Eiferer / nachfolger der liebe Zelotes, Aemulus, Aemulator, Aemulandi studio duci. Eiferer seines Weibs / Zelotypus. Eiferin /

ferin jhres Manns/ Zelotypa. nach Eifern/ nachfolgen/ Aemulari.

Eiflig / Arduenna silva maxima totius Galliæ Propriè nunc Eyfflia, olim der Wald vnd gebirg von Lützelburg biß an Flandern.

Eil / vide Eul.

Eilen / Festinare, Accelerare, Properare, Maturare, Rumpere moras, Moram nullam interponere. Daß eilen/ Festinatio, Acceleratio, Properatio, Properantia. Eilendt / Festinus, a, um. Tumultuarius, a, um. Properans, Festinans. vide Behend. Eilends/ geschwind/ Festinè, Festinanter, Tumultuanter, Properanter, Præcipitanter, Raptim. adverb. Fast/ sehr eilen/ Præfestinare. In der Eil / In transcursu. Aus Furcht eilendt/ Trepidus, a, um. Eilen / Festinare, Præcipitare, activè, & neut signif. Urgere, Ardere. Fast eilen / Deproperare herzueilen/ Adproperare Accurrere, Maturare adventum, Advolare. Der sich vber eilet / præceps, gen. om. Eilend / Statim, Continuò, Ilicò, Abjecta omni cunctatione, Evestigio.

Eingang / Orificium. Eingang eines Hauses/ Janua.

Eingewend/ Intestinum, Viscera, Præcordia, Interanea, Exta. vide Därm daß gantze Eingewend/ Intestina. Der Eingewend neßlin Omasum. Eingewend/ welche man zu dem Opffer gebraucht/ Profecta. Entweyden / Eingeweid außnehmen/ Eviscerare, Exenterare.

Eingrün/ Chamædaphne.

Einkommen/ Jährliche Renten / Census.

Einsetzen in ein Landgut oder Bawergut / Mancipare agrum. In ein Hauß einsetzen / Mancipare domum.

Eintrag/ das in die Werffte eingeschossen wird/ Einschlag/ Trama, Subtegmen, filum quod stamini implicatur.

Eisen/ Ferrum. Eisen daman zeichen mit brennet/ Tudicula, Cauterium. stümp Eisen / Tudicula. dräEisen/ tornum, vel Tornus. vide Drä-Eisen/ eisen damit man das Pflugeisen schabet/ Rallum. Eisengrub / Ferraria. Das zu Eisen gehört/ Ferrarius. a, um. Eisen wie ein Angel / Hamus. Eisenrost / oder Eisenfarb/ Ferrugo. Eisenfärbig / Ferrugineus, a, um. Mit Eisen beschlagen/ Ferratus, a, um. Eisenkraut/ Verbena, verbenaca, Sagmina. Verbenarij, qui verbenam ad hostes deferebant. Huffeisen/ Solea ferrea.

Eiß/ Glacies, Gelu, Aqua congelata Eißechtig/ Glacialis. e. Zu Eiß werden / Glaciari. Eißvögel / Ispida, Alcedo, Alcyon, Alcyone. Eißzapff/ Keichel/ Stiria.

Eitel/ Vnnutz. Levis, e, Vanus, Ociosus, a, um, Inanis, e, Vacuus, a. um. Eitele wort / Ventosa, Ociosa, Inania verba. Eitelreder / Schwätzer / Plapperer / Matæologus, Nugax, Nugator, Nugigerulus Eitelkeit / Vanitas, Inanitas, Nugæ, Futilitas, Levitas. Siculæ gerræ, Proverb. Somnium metaph. Eitel werden / Vanescere, evanescere. Eitelern Mensch hab ich niemals gesehen/ Nihil est illo inanius, vanius, Vento levior est, aere inanior. Eitelig/ Nugalis, e. Nugatorius, a, um.

Elb/ Albis, fluvius Saxoniæ.

Elenbogen/ Cubitus, us, Cubitum. Elenbogenzierd / Cubitale, substant. Vordertheil deß Elenbogen/ Lacertus. Das ist sechs Elen hoch/ sexcubitis, vel sex cubitos est altum.

Elend/ Trübsal/ Miseria, Calamitas, Afflictio, Aerumna. Groß elend leiden/ Incommodis premi, Affici, laborare. Elende zeit / status temporum miserrimus. Elend / beraubung deß Vatterlands/ Exilium, Exitium, Proscriptio. Im Elend seyn / Exulare. Das gar im Elend ist / Exulabundus, a, um. Der im Elend ist / Exul, Exulans, Extoris. Profugus, Proscriptus. Ins Elend ziehen / Abire in Exilium, Vertere, vel Mutare solum exilij causa. In das Elend schicken/ deß Lands verweisen. Mittere, vel Eijcere in exilium, Multare exilio, Extorrem facere, Proscribere, Igni & aqua interdicere. Elendiglich / Armseliglich / Miserè, Calamitosè, Aerumnosè. Elendig/ Jämerlich/ Miser, Calamitosus, Arumnosus, Afflictæ fortunæ, ins höchste Elend bringen / Ad summas calamitates, vel Ad incitas redigere. vide Jammer. Elende herberg / Prochodochium.

Ein Elent/ Alces is, seu Alce, es, animal quod in Prussia reperitur.

Elsaß/ Tractus Argentoratensis vulgo Alsatia. Das Elsaßische vnd Lothringische Gebirg / Vogesus, vel vogasus. Die Elsasser / oder die im Straßburger Bistumb seynd/ Tribochi, Triboni.

Elte/ Antiquitas, Vestutas. vide Alt Eltern/ Vatter vnd Mutter / Parentes, Pater & Mater, Genitores, uterque parens vor Eltern / Progenitores,

nitores, Antecessores, Majores, Patres. Von gutten Eltern gebohren / Bonis parentibus prognatus, vide Ehr. Elter oder betagter seyn / Natu majorem esse, vel grandiorem. Der eltste Sohn / Filius grandis, major, maximus natu, &c. Eines alters / Aequalis, Coævus, Eiusdem ætatis. Die Kinder seynd den Eltern im Alter ein Trost / Parentum imbecillitas filiorum nititur adolescentia.

Emerich / Asciburgium, Oppidum Frisiorum.

Emsig / Assiduus, Studiosus, sedulus, gnavus, navus, a, um. frequens Emsig / Wacker / vigil Embsig im Werck seyn / Multum in opere esse. Embsigkeit / Navitas, Gnavitas, Navia, Crebritas, Assiduitas, sedulitas. Embsiglich / Assiduò, Iugiter, Iuge, Crebro, adverb. Vnembsich / Infrequens. Embsig seyn / versari, depon. conversari, & diversari ferè idem. Gar zu embsig / oder fleissig seyn / Nodum in scirpo quærere, Proverb. vide Fleissig.

Die Embs / Amisius. vel Amisia, fleust durch Hessen vnd Westphalen / in mare Germanicum.

Empfahen / Empfangen / Consequi, Adipisci, Nancisci, Lucrari. Freundlich emfangen / Perhumaniter excipere, vel accipere aliquem. Brieff empfangen / Litteras accipere, Empfangen / Schwanger werden / Concipere, Utere ingravescere, Gravidam, prægnantem fieri. vide Schwanger werden.

Empfinden / Sentire, Obolere aliquando. sensibus percipere. Empfindlich / sensilis, e. sensibilis, e. sub sensum cadens. Vnempfindlich / Insensibilis. Gäntzlich empfinden / Persentire, Persentiscere. Vor empfinden / Præsentire, Præsentiscere. Das vbel empfinden die am wenigsten / welche darin verherten / Malorum consuetudo sensum adimit. Ein wenig empfinden / Subsentire, Vnempfindlich / stupidus, a, um, Vnempfindlich werden / Stupere, stupescere, obstupere, obstupescere.

Enckel / Nepos, otis, genit. Nepotulus. dimin.

Encker / äncker / Schiffhaack / Anchora, Encker auffheben / Tollere Anchoram. Das zu dem Encker gehört / Anchorarius, a, um. & Anchoralis, e. Encker seyl / Anchorale subst. sacram Anchoram solvere. de ijs qui extremam opem quærũt.

End / das letzt / Finis, Terminus, Coronis, idis, catastrophe, metaph. Exitus, Modus, Extremum, Meta, Ultimum, Calx. die Fersse / metaph. Vom anfang biß zum end / Acapite ad calcem. A malis ad ovum, proverb. Endechtig / Finitimus, a, um. Vnendig / Infinitus, a, um. Endung / oder Abred / Conclusio. Endig / Terminalis, e. Terminans, Finiens. Vnendlich / das kein end hat / Inexhaustus, a, um, Infinitus, Aeternus, Sempiternus, Interminatus, Immensus. vide Ewig. Vnendlich ding / Mare. metaph. Zusammen grentzung / Confinium. Zusammen gräntzendt Confinis, e. pen. prod. Die Cölnische gräntzen mit Gülicher Land / Vbij Confines sunt Mænapijs. Enden / Finire, Definire, limitare, terminare, Concludere. End machen / Imponere finem, Imponere modum, Defungi, Absolvere, Efficere, Perficere. Böß End gewinnen / Infaustum, Infelicem exitum sortiri. Zum End kommen / das ziel erlangen / Pervenire ad metam, Finem attingere, Terminum consequi. sich enden / am End seyn / Finiri, Terminari, Desinere. Endlich / Letzlich / Tandem, Denique, Demũ, postremò. Vollenden / außmachen / Consummare, Fastigium imponere, Absolvere, Complere, perficere, Explere, Ad umbilicum ducere, Extremam manum addere, Colophonem addere, Coronidem imponere, Ad calcem deducere, Fungi. Vollendet / Absolutus, Finitus, Perfectus, a, um. Vide etiam Außgang. Der außgang ist dem End nicht gleich / Finis principio non respondet.

Endern / Verendern / Mutare, Demutare, Alterare, Immutare, Permutare, Commutare, variare, vertere, evariare. Enderung / Verenderung / Mutatio, Variatio, Varietas, Vicissitudo, Vices, Traductio. Verenderung der Gestalt / Transfiguratio. Verendert / Varius, a, um. Verenderlich / Mutabilis, e. Mit verenderung geziert / Variegatus, a, um. Verenderlicher weiß / vicissim adverb. Ein klein Verenderung der zeit / Momentum, vide Augenblick.

Ende / Kraut damit man Blaw ferbt / Lomentum.

Eng / Strictus, Angustus, Arctus, Compressus, Spissus, contractus, a, um. Engbrüstigkeit / Asthma. vide Brust. & Athem. Eng / Arctè, Strictè, Angustè, pressè. Enge / Bekümmernuß / Angst / Angustia. metaph. vide Angst & Kummer.

Engel / die H. Engel im Himmel / Angelus, Genius bonus, Spiritus cælestes, Mentes ætheriæ,

riæ, Nuncij Dei. Der Engelschaar/ Cætus Angelicus, Multitudo militiæ cælestis. Der Engel Chor/ Chorus angelorum, quorum novem recensentur, Hyerarchia, guter Engel oder Geist/ Eudæmon. Schutz Engel/ Angelus custos, Angelus tutelaris, sich in Schutz der H. Engeln befehlen/ Clientelæ, vel Tutelæ Angelorum se committere, commendare.

Engellandt/ Anglia, Britannia, Albion. Engelländer/ Anglus, Britannicus, Britannus, Britonis.

Engelsüß/ oder Steinfarn/ Polypodium, Fulica.

Engstig/ Sollicitus, a, um, Afflictus, a, um. vide Angsthafftig. Engstigung/ Pein/ Pressura, Angor, Anxietas, Afflictio, Sollicitudo. Engsten/ bekümmern/ Angere, Macerare, Exulcerare, metaph. Affligere. Engstig seyn/ Laborare, Satagere. Zu viel engstig seyn/ Nodum in scirpo quærere, Proverb. vide Angst & Kummer.

Eniß/ Anisum, aliàs Anicetum.

Die Ens in Oesterreich/ Anisus. Fleust in die Donaw.

Ente/ Antvogel/ Anas, atis, pen. cor. Entlein/ Anaticula, dimin. Das von Enten ist/ Anatarius. Enter Weyd oder Ort da man die Enten zeucht/ Nessotrophicum, pen. prod. Zum Ent/ Anas cicur. Wild Ent/ Anas fera, silvestris. Kräckentin/ Tröffelein/ Querquedula.

Entfrembden/ Alienare. Entfrembdung/ Alienatio. Vnbillige Entfrembdung/ Alienatio contra jus facta. Vide Frembd.

Entgegen/ widerig/ Contrarius, a, um. Entgegen gehen/ Adversè ire. Einem entgegen gehen/ Obuiam alicui ire, procedere obuiam. Vide Gegen. Entgegen seyn/ widerstehen/ Resistere, Repugnare, Obstare. Entgegen/ gegen über/ E regione, Ex opposito.

Entgehen/ Evadere, Elabi, Effugere. Die Vnfrommen entgehen dem Gericht/ Sæpe homines sontes judicio liberantur. Vide verb. Gehen.

Enthäupten/ Securi perire, caput cervicibus abscindere. Vide Haupt & Kopff.

Entleiben/ Occidere, Confodere, Violentas inferre manus. Vide Todtschlagen.

Entschuldigen/ Excusare, Purgare. Entschuldigung/ Excusatio, purgatio. Nichts würdige Entschuldigung/ Calva excusatio, Supervacanea purgatio. Vide verb. Schuld.

Entsetzen der Oberkeit/ Abrogare alicui magistratum, abdicare magistratu. Vide Oberkeit/ Sich entsetzen/ Stupere. Entsetzung/ Verwunderung/ Stupor. v. Empfindlich & Verwundern.

Entwerffen/ Adumbrare.

Entzian/ Gentiana, radix est.

Entzündung der Glieder/ Erysipelas.

Eppig/ Apium, herba est hortensis. Apium montanum, vel agreste, in montibus crescens; Apiū palustre in aquosis locis proveniens, Apium saxatile, in Macedonia in petris nascens, unde & nomen invenit, Petroselinum Macedonicum Ger. Peterlin Wasser/ Epff/ Apiastrum.

Er/ Ille, Is, Ipse. Er selbst/ Idem, Ipsemet. Eben/ Er/ Ipsissimus. Vide etiam Der.

Erb/ Hæres, & Heres, edis, Successor in defuncti bonis. Ein vertrawter Erb/ Hæres fiduciarius, Fidei commissum alias. Ein kegend Feld/ Erbguth/ Hæredium, Hærediolum. Ein Erb der natürlichen Linien nach/ Heres recta serie. Miterb/ Cohæres. Erbschafft/ Hæreditas, successio in jus defuncti. Erblich/ Hæreditarius, a, um. Hæreditariè, Hereditario jure. Das zu dem Erb gehört/ Hæreditarius, a, um. Erbgieriger/ Hæredipeta, Captator. Erbschmeichler/ Idem sig. Erbgemächt/ letzter Will/ Testamentum, legatum, extremæ voluntatis instrumentum. Erb verordnen/ Testament machen/ Testari, Testamentum facere. Testament mündlich stellen/ Nuncupare testamentum. Der das Erbgemächt nicht gemacht hat/ Intestator. Den Erbfall ordentlich anzeigen/ Inventiren/ Cognoscere bona hæreditaria. Ein Erbfall Regisier/ Index bonorum. Ein Erbfall zufallen von Jemand/ Hæreditatem venire, vel obvenire ab aliquo. Den Erbfall annehmen/ in das Erb tretten/ Adire hæreditatem. Der ein Erbgemächt verschafft/ oder ein Testament auffricht/ Legator. Zu Erb vermachen/ Legare, Testamento relinquere, Hæredem constituere. Erb besitzen/ Cernere hæreditatem, pro adire. Erb einnehmen/ Idem signif. Dem ein Testament verordnet ist/ Legatarius. Ein Erbgemächt oder Testament versiglen/ Testamentum obsignare. Ein falsch Testament vnterschieben/ Testamentum supponere. Ohn Testament gestorben/ Intestato mortuus. Vide Testament. Erbloß/ des Erbs beraubt/ enterbt von seinem Vatter bey leben/ Abdi-

Abdicatus, Exhæredatus. Enterbung / Abdicatio. Erbgüter vnnützlich anlegen / Patrimonium dissipare. Erbgut wol bewahren / Rem à patre relictam incolumem tueri. Erbgrind / Porrigo, furfures capitis Erbsucht / Morbus hæreditarius.

Erbahr / Vide Ehrlich. Erbarkeit / Honestas, Probitas, Integritas.

Erbarmen / Misereri, Misericordia capi, affici, tangi. Erbarmnüß / Hertzenleid / Cordolium. vide Barmhertzig / & Mitleiden.

Erbietig / willig / Facilis, promptus, Expeditus. vide Bereit. Fertig. & Willig.

Erbietten / Exorare, Flectere precibus. vide Bitten.

Erbs / Eruilia, Pisum, Pisa welsch Erbs.

Ercker / Podium. Erckerlein / ein Fürgehenck / Gebäw darauß man Schawet. Menianum.

Erd / das Erdreich / Terra, Tellus, Solum, Humus. Der Erdkreiß / Orbis terrarum. Erd / aller dinge ein Mutter / Mater omnium rerum, Mater alma, Mater magna, Mater Deum. Leimerd / Töpfferleim / Argilla, Terra figularis. Ful Erd / Cimolia terra, à Cimono Insula dicta, qua fullones in eluendis pannis utuntur. Weiß Erd / Kreiden / Creta. Mergel / oder Erd damit man das Land mistet / Marga. Fußvest Erde oder Land / das nicht ein Jnsel ist / Epyrus, pen. prod. lat. Continens. Das von Erden ist / Jrdisch / Terreus, a, um. Humeus, a, um. Vnfruchtbar Erdboden / Segnis humus. Fruchtbare Erde / Humus fertilis, frugifera. Von der Erden geboren / Terrigena. Auff der Erde / Humi. Auff der Erd verfaulen / Humi putrescere. Das vnder der Erden ist / Subterraneus. Rot Erdreich / Rubrica. Erdbidem / Terræmotus, Concussio, quassatio terræ. Wañ das Erdreich sich schüt e. t / Horror terræ. Die Erd bebet / Terra maximis conquassatur motibus. Erdbidem / welches spaltung deß Erdreichs mitbringt / Chasma, Labes. Mit Erd bedecken / Humare, in die Erde legen / Inhumare Erdbeer / Fragum, vide Beer. Erdmessung / Geometria, Erdreich messer / Landmesser / Geometra. Erdbeschreibung / Geographia. Erd beschreiber / Geographus. Erdöpffel / Sewbrot Cyclamen, Cyclaminus, Panis porcinus, Malum terræ, Erdfarb / Schwärtz / Pulligo. Erd oder Schwartzge färbt / Pullus, a. um. Alles was auff Erden ist / Quidquid orbis terrarum continet.

Erdet / Teutoburgum, vulgò, Senna, vicus Pannoniæ secundæ, circa confluentes Dravi & Danubij.

Erfurth Biturgium, Erphordia, ut quorundam est conjectura.

Erfahren / befinden / Discere, Condiscere, Addiscere, Experiri, Expiscari, Facere periculum, Comperire, usu comperire, Callere metaph. usu habere, Tentare. Erfahrung / Experientia, Experimentum, Periculum, Vsus. Erfahrner / Expertus, a, um, Prudens, Gnarus, & Narus, a, um. Weit Erfahrner / Polytropus. Vnerfahrner / Inexpertus, a, um. Ignarus, Imperitus, Rudis. Erfahrung / Periculum. Vnerfahrung / Ruditas. Erfahren / Wägen / Librare. Erfahrner Mann / vir magno rerum usu exercitatus. Erfahrenheit lernet viel / Experientiâ magistrâ multa discuntur. Erfahren sein im Landmessen / Callere Geometriam. Jn der Artzeney erfahren seyn / Excellere medicinæ scientia.

Erforschen / Indagare, Inquirere, Scrutari, Rimari. Erforschung / Indagatio, Inquisitio.

Ergeben / Gewunnen geben / Manus dare. vide Geben.

Ergern / Offendiculum ponere, Obijcere, Offendere, Scandalizare, Mali exempli esse, scandalo esse. Ergernuß / Offendiculum, Scandalum Offensio. Geergert werden / Pati offendiculum. Erger. Deterior, Peior. Erger machen / Labefactare.

Ergetzlich / jucundus, a, um. Von Ergetzlichkeit wegen / Animi gratia. Für ein Ergetzlichkeit haben / Loco solatij habere. Sich ergetzen / Remittere animum curis, Recreare animum.

Erin / das von Ertz ist / Æneus, a, um, Aheneus, Aereus. vide Jrdin / Metall & Kupffer.

Erinnern / vide Er Jnnern.

Erklärung / Expositio, Enodatio, metaph. Interpretatio, Vide aus Legen. Dolmetschung. Erklären / Exponere, Enodare, Interpretari. vide auß Lägen.

Erlaubnuß / Venia, Licentia, Copia, facultas. Erlauben / Gestatten / Concedere, Facultatem dare, Copiam dare, Annuere, vide zu Lassen. Erlaubnuß von Kriegs-Obersten / oder anderer Obrigkeit / Auff bestimbte zeit wider zu kommen / Commeatus, us. vide Paßport / Mit Erlaubnuß zu sagen / Bona tua venia dixerim.

Erlen / die Graffschafft Erlen / oder die Waad am Genffer See / Antuates.

Erlen/ oder Ettenbaum / Alnus. Erlin/ Alneus, a, um.

Ermel/ Manica, Brachialia. Das Ermel hat/ Manuleatus, a, um. Manicatus, a, um. Ermelrock / Tunica, vel veſtis manicata.

Erndte / wann man die früchten abſchneidet / Meſsis, Collectio frugum. Erndten / Metere, fruges ſecare.

Ernehren / Nutrire. vide Nehren.

Ernſt/ ernſthafftigkeit / Severitas, Gravitas, Supercilium, metaph. Auſteritas. In ernſt / Seriò, Sedulo, Ex animo, Studioſè, Enixè. Ernſthafftig / Severus, a, um. Vultuoſus, Tetricus, Triſtis, aliquando, Superciliosſus, Gravis metaph. Auſterus, Aſper. Ernſtliche ſachen / Seria plur. tant. Ernſthafft/der nicht lachet/Agelaſtus, talis Craſſus fuit, qui ſemel tantum in vita ſua riſiſſe traditur. Ernſthafftiglich/ Vultuoſè, Graviter, Severè, Vultu tetrico, Fronte caperata, vel corrugata. Die Ernſthafftigkeit von ſich legen/ Ponere ſupercilium. Mit allem ernſt/ Summo ſtudio, Velis remiſque, Manibus pedibuſque. Ernſt ſein / Adhibere ſeveritatem. vide Fleiß.

Erſt/ jetzund/ Modò. Erſt dazumal/ Tum, Demum. Der Erſt/ Primus, Primanus, Primarius, Prior. Auffs erſt / Quamprimum, Primo quoque tempore, Primò, Primum, Principiò. Erſtlich/ Primitus adverb. Nicht der erſt ſeyn / Facti habere authorem.

Erſam / Auguſtum, venerabile. Erſamkeit/ Honeſtum, ſubſt.

Erſetzen in ein ambt / In locum reſtituere.

Ertz/ Kupffer/ allerley Metall/ Æs, æris. Allerley Ertz / oder Metall / Metallium. Bley oder Silber Ertzt Plumbago, Galena. Ertzgrub darin man arbeitet / Ergaſtulum. metaph. pro carcere ponitur. Ertzgrub darin man Minten grabet/ Miniaria. Das zu Ertz gehört / Metallicus. a, um. vide Bley.

Ertzvater/ Patriarcha.

Erwecken/ Excitare è ſomno.

Erwehlen/ Legere, Eligere, Delectum habere. Das beſt erwehlen / Optimam partem eligere. Auserwehlet / Electus. Erwehlung / Electio. Erwehler/ Elector.

Erwiſchen mit eim Hacken/ Inuncare.

Erzehlen wie die ſach beſchaffen / Reiſtatum aperire, patefacere. Einem etwas erzehlen / Deferre quid ad aliquem.

Erzeigen / Narrare, Enumerare, Exponere.

Erzürnen/ Offendere. Wenig erzürnen/ leviter offendere, Non acerbè vexare. Einen erzürnen/ offendere alicui animum.

Es ſey denn/ Niſi, con. cauſ. Præterquam.

Eſch / Cinis, Pulvis, Lix, Ciner. Eſchenküchlein/ Cinericius panis. Eſchtag / Dies cinerum. Mit Eſch beſtreichen / Fronti ſignum Crucis cineribus imprimere. Antiquiſſimus uſus Catholicorum. Eſchfarb / Color cinereus.

Eſch/ äſch/ Aſcia, piſcis.

Eſchbaum/ Fraxinus. Groſſer Eſchbaum / Bumelia. Das von Eſchenbaum iſt/ Fraxineus, a, ũ.

Die Eſchentaler/ Tarentaſij, populus Sedunis finitimus juxta Alpes Pœninas.

Eſchlauch/ Porrum. Das von Lauch iſt / Porraceus, a, um.

Eſel/ Aſinus, Aſellus. Waldeſel/ Onager, Aſinus ſylveſtris, agreſtis. Mauleſel/ Mulus. Indianiſcher Eſel / Einhorn / Aſinus Indicus, Monoceros, unicornis. Eſelin / Aſina, Aſella, Mula. Junges Eſelin / Pullus aſini. Burdo, Hinnulus. Das von einem Eſel vnd Roß iſt geboren/ Burdo. Eſeltreiber/ Aſinarius, Mulio, vel Mulius, Agaſo. Abgetriebener müder Eſel / Ruptus Aſellus. Eſelmül/ die von Eſeln getrieben wird/ Mola aſinaria. Eſelshufft / Hufflattich / Tuſsilago, aliàs Farfarella.

Eſſig/ Acetum. Das auff Eſſig ſich ziehet / Acetoſus, a, um. Saur wie Eſſig / Acidus, a, um. Acor, oris. Dem Eſſig gleich ſein / Aceſcere.

Eſſen/ Hunger büſſen/ Edere, Comedere, Epulari, veſci, Obedere, Eſſe, Capere cibum, Famem ſedare, papari infantium eſt. Eſſen/ koſt/ Cibus, Eſca, Victus, Nutrimentum. Mäſſigkeit im eſſen vnd trincken/ Diæta. Das zum eſſen dienet / Cænatorius, a, um. Eſſig / Eſculentus, a, um. Eſſig/ Edax. Eſſigkeit/ Edacitas. Eſſige ding/ Edulia, orum. Ein ſtuck Eſſig ding / Cruſtum. Eſſig machen/ Movere orexim. Viel eſſer/ Mando, onis, pen. pro. Manduco, onis, & Manducus. offt Eſſen / Eſitare, Peredere. Begirlich eſſen / Vorare. Schnelliglich Eſſen / Tuburcinari. Vmb Eſſen/ Ambedere, Circumedere, Circumrodere. Außeſſen / Exedere. Eß auß / was du dir haſt eingebrockt / Exede, quod tibi intriviſti. Schlecht ſpeiß Eſſen/ Ligurire, Abligurire, Opiparis veſci cibis. Höfflich Eſſen / idem ſignif.

Vnzimblich Essen/ Comessari. halb gessen / Semesus, a, um. Der alle ding isset / Pamphagus. Vesper Essen / Vesperbrot / Merenda. Versperbrot Essen/ Merendare, Merendam sumere. Die Abendmalzeit Essen / Cænare, Cænam capere. Abend essen/ Cæna, Mensa vespertina. Begehren zu nacht Essen / Cænaturire. Der nicht zu nacht gessen hat / Incænatus, a, um. Zu mittag Essen/ Prandere. Mittags Essen / Prandium. Zu morgen Essen / Frůstůcken / Ientare, Morgen Essen/ Morgenbrot/ Ientaculum. Nach Essen/Confect/ Bellaria, Secundæ mensæ, Tragemata.

Esterich/ Pauimentum, Stratum. Esterich von Holtz/ Pavimentum intestinum è ligno. Esterich von Ziegelstein / Pavimentum lateritium. Esterich mit Viereckten steinen gesetzt / Pavimentum tessellatum. Stein Esterich/ Lithostrotum. Esterich von gebachnen steinen / Ostracinum pavimentum. Das von Esterich ist/ Pavimenticius, a, um. Gewůrffelte Esterich / Emblemata. Esterich machen/ Pavimentare. vide Pflaster.

Etliche/Plerique, Quidam, Nonnulli, Aliqui.

Etsch/ Athesis, fleust durch Veronam in mare Adriaticum. Etschlendig Gebůrg/ Rhetiæ alpes.

Etwa jrgendswo / Alicubi, adverb. Etwan/ dermal eins / Aliquando, Tandem aliquando. Etwan/ vorzeiten / Quondam, Olim. Etwa etlicher massen / Quadamtenus. Etwa hin/ Aliquo, Quodam. Etwan vnterweilen/ biß weilen/ Nonnunquam, Interim. Etwan viel/ Complusculus, a, um. Etwan an eim ort/ Uspiam, Usquam. Etwanher/ Alicunde.

Etwan einer/ jemand/ Aliquis, qua, quid, & quod, Quispiam, Quæquam, Quidquam, Quisquam, idem. Nescio quis, quæ, quod, Indefinitè. Ullus, a, um. Etwas / Nonnihil, Aliquid.

Eul/ Ulula. Stein Eul/ schuff Eul / Huw/ Bubo. NachtEul/ Noctua. Schleyer Eul/ Otus.

Eusserst eins jeglichen dings/ Margo. Das eusserst deß Reichs / Margines Imperij.

Euter. vide Brust. Důtten. Schwein Euter/ Sumen.

Ewig/ Æternus, a, um. Sempiternus, Perpetuus, Perpes, Perennis. Ewigkeit / Æternitas, Perennitas, Perpetuitas, Diuturnitas, Ævum. Ewiglich/In ævum, Perpetim, adver. Æternum, In omne sæculum. Jhm einen Ewigen namen machen/ Posteritati famam commendare, Nomen immortalitati tradere. Zu Ewiger Gedechtnuß / Ad memoriam æternitatis.

Exempel vide vor Bild. Exempel von andern nehmen / Alieno periculo sapere. Eim andern Exempel geben / Esse exemplo alijs. Exempelweiß/Exempli causa, gratia. Brieff eines inhalts/ Literæ uno Exemplo, vel ejusdem exempli.

Ey das woll Gott/ O si, adverb. Utinam. Ey lieber/ Sodes, inter. obsec. Amabo. Ey/ hey/Papæ interiect. admir.

Ey/ Ouum. Eyer legen / Parere ova. Wie ein Ey gestaltet/ Ovatus, a, um. Gesotten Ey / Ovum elixum. Gebachen Ey / Ovum frixum, Frictillatum. Weich gesotten Ey/ Ovum sorbile. Gebraten Ey / Ovum assatum. Ey auffs Wasser geschlagen / Ovum suffocatum. Wind Ey / da nichts auß geboren wird/ Hypenemium, Ovum irritum, Subventaneum. Zweifaches Ey/ Ovum geminum. So man morges nach der Hochzeit die Eyer isset/ Repotia, orum. Eyerklar/ Albumen. Eyer dotter/ Vitellus, Ovi luteum. Eyerschal / Putamen ovi. Zeit deß Eyerlegens/ Ovatio, onis.

Eychbaum/ Quercus, 2. & 4. decl. Ilex, Robur. Horsel Eych / Æsculus. Ort da vil Eychen wachsen / Quercetum, Ilicetũ. Das von Eychen ist/ Quernus, Querneus, Quercicus, Querceus, Ilignus, Iligneus, Iliceus, a, um. Eychel/ Glans, Balanus. Eych oder Gallapffel Galla. Baum der Eychlen trägt / Æsculus. & Esculus. Eychelsamlung/ Glandatio. Eychel mestung/ idem. Eycheltragendt/ Glandifer. Eychhörlin / Sciurus.

Eyd/ Iuramentum, Iusiurandum, Sacramentum. Ein vorgesprochener Eyd / Iusiurandum conceptis verbis. Bey dem Eyd zusagen / Dare fidem jurisiurandi. Ein Eyd zumuten / Iusiurandum deferre alicui, Exigere ab aliquo Iusiurandum. Den Eyd halten / Servare iusiurandum. Jn Eydspflicht nehmen / Obligare sacramento. Bey dem Eyd fragen / Rogare sacramento. Deß Eyds entledigen / Sacramento solvere. Mit dem Eyd auff sagen / Eiurare. Mit dem Eyd deß Erbfalls sich verzeihen / Eiurare jus cernendæ hæreditatis. Mit dem Eyd sich entschůldigen / Eiurare, quod exhibendum petitur. Hoher oder Falscher Eydschwur/ Periurium, Iuramentum violatum, Perfidia. Sich vom Ampt loß schweren / Eiurare magistratum. Ein eyd schweren / Dare jusjurandum, Adiurare, Iuramento confirmare. Meineydig / Perjurus, a, um. Peierans, Perfidus. Meineydig werden/ den Eyd brechen/ Peierare, Fi-

 dem

dem datam Tollere, Violare fidem. Mit dem Eyd verbinden/ Obstringere, Sacramento adigere. Beeydigte Kriegsleut/ Autorati milites. Eyd der Kriegsleut/ Sacramentum, Iusiurandum militare. Eydgenossen/ Conjurati, Fœdere juncti.

Eygenschafft / Proprietas. Conditio, Propriū. Eygenschafft deß Leibs/ Habitudo, Natura. Leib eygenschafft / Servitus, Servitium. Eygenschafft eines orts Situs, us. eins dings Eygenschafft erklären / Finire, Definire. Eygenthumb deß erkaufften / Mancipium, Dominium. ein Eygenthumb vberkommen durch lange besitzung / Usucapere. eygenthumb aus langer besitzung / Usucapio. Zu Eygenthumb kauffen / Mancipio accipere. Eygener besitzer/ Dominus mancipio & nexu. Eygen/ Proprius, a, um. Peculiaris, e. Specialis, e. Genuinus, Vernaculus, Suus aliquando. Nicht eygen/ Frey/ Liber, a, um. Leibeygen/ Mancipium, Servus venalitius. Seins eygen seyn/ Sui mancipij esse, Sui juris esse. eygentumblich Eygentlich/ Propriè, adverb. Signatè, Speciatim, Specialiter. Nicht eygentlich sehen/ oder verstehen/ Per nebulam, vel umbram videre. Ein eygenthumb / oder zu eygen geben/ Mancipare, Mancipio dare, Dedere. Dem Schuldner sich zu eygen ergeben/ biß er bezahlt wird/ Nexum inire. Eygen machen / Vindicare in servitutem. Captivare. Zueygnen / Devovere, Destinare, Vendicare, Adserere, Tribuere, Assignare, Adscribere. Jhm selbst Zueygnen / Sibi sumere, Arrogare sibi, Facere suum. Zu eygnung/ Attributio, Assignatio, Vendicatiò. Geeygnet/ Devotus, a, um. Eygenzugehörig / Mancipi, gen. om. indec. eygen Gut/ oder ding / Res mancipi, Res familiaris. Zueygen gegeben schuld halben/ Addictus. Eygen gefangene Arbeiter frey ledig machen/ Ergastula libertate donare. eygen Mañ/ Servus, Homo mancipi. Eygenschafft vnd art der Natur/ Indoles, Idioma. pen. prod. Idiotismus. Dialectus. Aus der Eygenschafft erledigen / In libertatem asserere. Eygenschafft der zeit oder lufft/ Temperies. Jhm selbs als sein eigen / zu eygnen/ Injjcere manum. Zu eygnen mit herlichen worten/ Dedicare.

Eydechs/ Lacerta, lacertus, ut quidam volunt, Stellio, serpentis genus, vide Schlang.

Eygensinnig / Pertinax, Obstinatus, Pervicax. Eygensinnigkeit / Pertinacia, Pervicacia, Obstinatio. Eygensinniglich/ Pertinaciter.

Eymer/ Urna, Urnula, Situla, Sitella. Brand oder Fewer Eymer / Situla incendiaria. vide.

Einäugig/ luscus, a, ū. vide latè in verb. Aug.

Eyner vmb den andern/ Mutuò, Invicem, Alternis, vicissim, Alternatim.

Eyner/ Vnus. Eyner aus zweyen / Alteruter. Alter è duobus. Eyner oder zween / Vnus & alter. eynmal/ Semel. je Eyner/ Aliquis, Quidam, Quisquam. eynerley/ Uniusmodi, Eiusmodi, Eiusdem farinæ.

Eynfältig/ eynfach/ Simplex, Simplus, Einfältigkeit/ Simplicitas, Nuditas, aliq. Sinceritas, Candor. Eynfältiger frommer Mann / Homo apertus, candidus, sincerus. Eynfältig handeln/ Aperto pectore agere, Candidè, Nudè, sincerè agere. Eynfältiglich/ Candidè, simpliciter, sincerè, Nudè. Eynfältig/ ohn betrug/ simplex, integer, Candidus, Apertus. Eynfältig / gemein/ Vulgaris, Plebeius, Popularis. Eynfältig Hertz/ Ingenium hominis fraudis ignarum, A fraude alienum. Eynfältiglich sagē/ Nudis verbis eloqui.

Eynhellig sein/ Concordare. Eynheligkeit/ Consonantia, symphonia, concentus, harmonia. Eynhellig / Consonus. concordans Widerbringung der Eynhelligkeit/ Reconciliatio concordiæ. Eynhelliglich/ Concorditer, Concordiùs, Concordissimè. adverb.

Eynhorn / Monoceros, Monocerotis, Unicornis.

Eynig/ Monos, lat. solus, solitarius, singularis. Eynigkeit / Monas, adis. Unitas. Eynigung/ Unio, onis, gen. fem. Vereynigen/ Concordare. vnEynigkeit/ Dissidium, Discordia. Eynigkeit/ einträchtigkeit/ Concordia, Consensio, Consensus. Eyniglich/ Concorditer. Eynig sein/ convenire. Vber Einstimmen/ Consentire, Assentire, Unà sentire. vide Eyns sein. Vneinigkeit einer Stadt/ Factio, Seditio, Bellum intestinum.

Eynöde/ Desertum, Solitudo, Eremus. Das zur Eynöde gehört/ Eremitanus, a, um. Solitarius, a, um. Eynöd Liebhaber/ Philleremus, pen. prod. Sich in die Eynöd begeben / In abstrusissima terrarum gurgustia se abdere.

Eyns / unus, a. um. Eyns auß dem andern/ Aliud ex alio. Eyns seyn / Convenire, Congruere, Concordare. v. Eynhellig seyn. Einigkeit/ Unio. Vereinigē/ versöhnen/ Reconciliare, componere gratiam. Eyns werden/ vertragen / Pacisci,

Depa-

Depacisci. Wider Eyns werden / Redire in gratiam. Vneins sein / Dissidere. Discordare, Non convenire inter aliquos. Vneinigkeit / Bellum. Wider auffgerichte Einigkeit / vertrag / Pacto, Decisio. vide etiam Bund machen. Eynig seyn. Fried machen.

Eynsidler / Monachus, Eremita, Anachoreta. vide Eynöd.

Eyntzig / Vnicus, a, um. Singularis, e. Solitarius, Privatus, a, um, Das allein vnd Eyntzig lebt / Solitarius.

Eyß / Geschwär / Ulcus, eris. Trieffender Eyß / oder Bläterlin / Maliceris, pen. pro. vide Blatern. Eyß der vmb sich frißt / Herpeta, pen. cor.

Eyter / Sanies, Tabes, Tabum, Pus puris, Putredo. Eyterig Blut / Sanguis corruptus, Putrefactus. Eyterig / Purulentus, Tabidus, a, um. Sanie fœdatus. Eyterkeit / Purulentia. Das geEytert macht / Tabificus, a, um. Zu Eyter werden / Suppurare. Eyterich machen / Tabefacere. Schleimechtig von Eyter / Purulentè, adverb. Eyterung / Suppuratio.

INCIPIENTIA
ab F

Fabel / Mär / Gedicht / Fabula, Apologus, Commentum. Fabelwerck / Mären / Fabulæ, Nugæ, Ineptiæ. Fabel von hohes Stands Personen / die einen trawrigen Außgang hat / Tragœdia. Der solche Fabeln dichtet / Tragœdus. Zur Fabel werden / Exire in Fabulam. Allen ein Fabel werden / Vulgò fabulam fieri. Der Wolff ist gern da man von jhm redet / Lupus in fabula, proverb. Fabeldichter / Fabulator. Fabelweiß / Fabulosè. Fabelechtige Histori / Historia Fabulosa. Auff einer Fabel oder Red bleiben / Eandem decantare fabulam.

Faceletlein / Facenetlein / Schweißtüchlein / Sudarium, Strophium, Strophiolum, Muccinium.

Fachreuß / Hurt im Wasser damit man die Fisch fahet / Excipula.

Fackel / Tortsche / Facula, Fax, Tæda, Funale, Lampas, adis. Fackeltrager / Facem præferens, Tædifer, Prælucens, Daduchus.

Faden / Zwirngarn / Filum, Linamentum, Linum. Ein Fadem nach dem andern / Filatim.

Fahen / fangen / Capere, Irretire, Comprehendere, prendere, Prehendere. Fahung mit Worten / Captio, captiuncula. Der gern mit Worten fahet / Captiosus, a, um. Anfahung / Inceptio. Anfahen / Ordiri, Incipere, Exordiri, Auspicari, Initiari, aliq. Empfahung / Perceptio. Vmbfahen / Amplecti, Amplexari, Complexu tenere. Vmbfahung / Complexus, us, Amplexus, us, Circumplexus, us. Aufffahen / Intercipere, ut Intercipere literas. Aufffangen die Wort des Redenden / Excipere. Fang / Gewinn / Captura, Quæstus. Gefangen / Captus, a, um. Vinctus, a, um. Gefangnuß / Captivitas, Carcer, Ergastulum, metaph. Vincula. Gefangen nehmen / Captivare, Injicere manicas, vel catenas. Vide Empfangen / Fangen & Gefängnuß. Fähig / Capax.

Fahne / Signum, Vexillum. Vide Fendlin.

Fahr / Noth / Periculum. Vide Gefahr.

Fahren / Vehi, Ferri, Tendere. Fahren mit Rudern / Remigare. Vberfahren / Traijcere, Transmittere. Vber den Rein fahren / Traijcere Rhenum. Vberfuhrt / Trajectus, us. Hin vnd wieder vor Kurtzweil fahren / Navigare. Fahrgeldt / Portorium. Fahrlohn zu Schiff / Naulum. Fürüber fahren / Prætervehere, Præterire, Transire. Fortfahren / fortgang haben / Progredi, Progressum facere. Vberfahrer / Fährmann / Portitor, Vector, Lintrarius. Fürfahren / Progredi, Contendere, Prosequi, Procedere. Von Land fahren / Solvere, absolutè. Weiter fahren / Promovere. Neben aus fahren / nicht nach der rechten Furch / Delirare. Gäntzlich an ein Ort fahren daselbst zu bleiben / Commigrare. Fahren aus der Gleis / Exorbitare. Ausfahren / Prævaricari. Widerfahren / Evenire, fere in 3. pers. Obvenire, Contingere, imperf. Obtingere, usu venire. Für sich fahren Tendere sursum. Erfahren. Vide Erfahren. Anfahren mit eim Schiff / Appellere.

Falb / Giluus.

Falck / Falco.

Fallen / Cadere, Ruere, Labi, Labascere. Fall / Lapsus, Casus, Ruina, Prolapsio. Glückfall / Gefährlichkeit / Casus, Casus fortuitus. Guter Glückfall / Fors, Fortuna, Sors. Fallstrick der Vögel / Tendicula. Fall der Meuß / Decipula, Muscipula. Thürfall / Pessulus pen. cor. Fußfall / Geherfall / Cataractes. Zufällig / Fortuitus, a, um. Durch den Zufall / Fortuitò, Casu fortuitò.

tio. Böser Zufall / Infortunium. Vid. Vnglück/ Einfallen / In mentem venire, in mentem incidere, Occurrere, Mentem, vel animum subire, Menti illabi. Einfallen / begegnen / Incidere. Hinein fallen / Irruere, Ingruere, Oppetere, Incidere. Vberfallen / Opprimere, Obruere. Vberfallener / Obrutus, a, um. Adobrutus, Oppressus. Niderfallen / Ruere, Collabi, Procidere, pronum labi, Prolabi, Humi prosterni. Niedergefallen Gebäw / Ædificium collapsum. Bawfällig / Ruinosus, Ruinam minitans, Rimas agens. Nidergefallen / Reciduus, a, um. Niderfallung / Ruina. Anfallen / Invadere, Irruere, Insurgere, Aggredi, Adoriri, Ingruere, Impetum facere, Irrumpere, Insilire in aliquem. Herab fallen / Delabi, Decidere. Anfall / Incursio, Incursus, Impetus. Außfallen / Excidere, Elabi, Effluere, Eruptionem facere; Defluere. Außfällig / Defluus, a, um. Außfallung des Haars / Defluxus, Defluvium, capilorum. Abfallen / Descıscere, Derelinquere, Degenerare, metaph. Transfugam esse. Abfall / Apostasia, lat. Defectio, Transfugiũ. Abfall von seinem Herrn / Servitutis excussio Abfall zum Feind / Transitio ad hostem. Abfall / Abtrünnigkeit / Rebellio, Defectus, us, Defectio. Abfälliger / Abtrünniger / Apostata, Defector, Desertor, Transfuga. Vorhin fallen / Prælabi. Zusammen fallen / Collabi. Gehling fallen / Præcipitare, neutral. Labare. Dazwischen fallen / verfallen / Intercidere. Herzu fallen / Allabi. Zufallen / Accidere. Heimfallen / Cedere. Zumal niederfallen / Corruere. Für sich fallen / Procumbere, Procidere. Hinder sich fallen / Recidere. Embsiglich fallen / Lapsare. Ferner fallen / Prolabi. Wiederumb fallen / Relabi. Wiederumb in Sünd fallen / Recidere, Revolvi in pristina delicta. Heimlich dahin fallen / Sublabi. Gefallen / gelieben / Placere, Libere, Arridere, Collibere, Probari. Gefällig / Acceptus, a, um. Gratus, Optatus. Sehr wol gefallen / Perplacere. Zumal gefallen / Complacere. Mißfallen / Molestia, Fastidium, Tædium, Vide Verdruß. Mißfallen / nicht gelieben / Displicere, Tædiosum esse. Mißfallen haben / Molestè, Ægre ferre. Mißfällig / Displicentia. Nach meinem Gefallen / Ex sententia, ad votum, pro libitu. Ihm gefallen lassen / Approbare, Comprobare, Probare. Wolgefallen / Placitum. Zu Fuß fallen / Supplicare, Adijcere se ad pedes.

F A

In die Red fallen / Interpellare sermonem, Interrumpere, Interloqui. Zu Gefallen thun / Gratiæ causa facere, Dare quid alicui. Vide Zu Lieb thun. Zu Gefallen reden / Dare auribus, Auribus inservire. Fallend Siechtag / schwere Kranckheit / Epilepsia, Morbus Comitialis, vel Herculeus. Caducus, Sacer morbus. Der den fallenden Siechtag hat / der die schwere Kranckheit hat / Epilepticus. Fallen in mühseligen Weg der weltlicher Sachen / Labi in lubrica rerum humanarum via. In Ohnmacht fallen / Deliquium animi pati, Animo deficere. Durch den Korb fallen / Repulsam ferre, vel pati. Abfallig / Deciduus, a, um. Hinfällig / Momentaneus, a, um. Ab- oder hinfällig / Caducus, a, um. Fluxus, a, um. Fällig machen / Lubricare. Gefallig machen dem gemeinen Volck / Probari in vulgus.

Falsch / nicht war / Fucatum, Falsum, simulatum, Adulterinum, Fictum, adumbratum, Fabulosum, Commentitium, Fictitium. Falsch machen / Falsare. Inde Brieffälscher / Falsarius. Brieff falsch machen / Falsificare. Vide Brieff. Falsch / Personatus, a, um. Adulterinus, a, um. Falsche Müntz / Adulterina moneta, pecunia. Nummus adulterinus. Falschheit im verkauffen / Stellionatus. Falschheit / Betrug / Pigmentum metaph. Vnfalsch / Libere, pen. prod. Verfälschen / Corrumpere, Adulterare, Depravare, Gefälscht / Corruptus, Depravatus, insincerus, Fucosus, Adulterinus. Vngefälscht / Intemeratus, Sanus, Germanus, Incorruptus, Purus, Verus, Sincerus. Falschlich / Falsè, Fictè, Ementitè. Vide Felschen.

Falt am Kleid / Ruga vestis. Ein Falt / Plica, Plicatura, Sinus rei complicatæ. Falten machen / Runtzeln / Rugare, Corrugare. Falten oder Runtzeln vertreiben / Erugare. Faltung / Plicatio, Plicatura. Fältig / das sich falten läst / Plicabilis, e. Falten / Plicare. Einfalten / Implicare. Zusammen falten / Complicare. Zweyfältigen / Duplicare. Vielfältigen / Multiplicare. Wie vielfältig / Quotuplex. Einfältig / Simplex. Zweyfältig / Duplex, Bipartitus, a, um. Dreyfältig / Tripartitus, a, um. Triplex. Vierfältig / Quadruplex, Quadripartitus, a, um, &c.

Fang / Fisch oder Vogelfang / Captus, Captio, Captura. Fangen. Vide Fahen. Anfang des Lebens / Initium vitæ, Vitæ vestibulum, Limen.

Anfang haben / Ducere initium, Exordium habere. Bald im Anfang / In prima statim fronte. in ipso limine. Von Anfang biß zum End / A vertice ad imos usque talos. Anfang vnd End / Prora & Puppis, Proverb. Vide Anfang & End. Von Anfang der Welt / A condito mundo. Gefangen / Captus, Captivus, in Carcerem conjectus. Vide Fahen / Gefängnuß / vide ibid. Fangfragen / Ceratinæ, arum.

Fantasey / Phantasiæ, arum.

Farb / Color, Colos. Natürliche Farb / Nativus color, Color Mutinensis. Farb der Weiber damit sie das Angesicht anstreichen / Fucus, Psimmythium, Purpurissum, Cerussa. Vide Schmuck. Rotfarb / Cinober / Cinnabaris. Streichfarb / Pigmentum. Purpurfarb / Murex, Purpura. Scharlachfarb / Murex. Farb damit man die Nasen verstreichet / Fucus. Mit Farb angestrichen / Pigmentatus, a, um. Färben / Colorare, Colorem inducere, inficere. Das zu Färben gehört / Pigmentarius, a, um. Färber / Tinctor, Infector. Farbkessel / Cortina pen. prod. Farbechtig / Colorificus, a, um. Farb Verkauffer / Pigmentarius, subst. Die Farb wegnehmen / Decolorare. Vide Färber.

Farkraut / Engelsüß / Filix, aliàs Polypodium. Ort da viel Farkraut wächst / Filictum, ti.

Färcklein oder junges Schwein / Porcus Troianus.

Far / Faseloch s / Bos admissarius, Taurus, Bos initor. Das von einem Farren ist / Taurinus, a, um. Brüllen wie ein Far / Boare. Gestaltet wie ein Far / Tauriformis, e.

Fasen / Phasianus, inde Phasianarius. Der die Fasanen speiset.

Fasel / Zucht / Propago, Soboles, Progenies, Genus.

Fäseln / Phaselus, leguminis genus, etiam navis. Oel aus Fäseln / Oleum Phaselinum. Fäseln die an den Kronen hangen / Lemnisci.

Faß / Gefäß / Vas, Receptaculum, Vasculum. Gießfaß / Gutturnium. Wasserfaß / Aqualis. Vide Becken. Weinfaß / Dolium, Cadus, Vas vinarium. Groß Weinfaß / Weinstandt / Cuppa, vel Cupa. Fäßlein / Tonne / Tina. Faßbänder / Doliarius, Vietor.

Fassen / begreiffen / Capere. Fassen / ergreiffen / Capere, Comprehendere, Apprehendere. Wol fassen / mercken / Percipere. Zusammen fassen / Comprehendere. Einfassen / Occupare. Vmbfassen / Amplecti, Complecti, Amplexari. Vmbfassung / Amplexus, us, 4. declin. Vide Fahen / fangen / & empfangen.

Fasten / Ieiunare, Cibo & Potu abstinere, Inedia corpus macerare. Das Fasten / Ieiunium, Abstinentia à cibo & Potu. Viertzigtägige Fasten / Quadragesima, Ieiunium quadragesimale, Dies esuriales. Quatember Fasten / Ieiunium Quatuor temporum. Fastabend der Außerwehlten Heiligen GOttes / Vigilia, Pervigilium Sanctorum & Electorum Dei. Fastnacht / Schwermfest / Bacchanalia, Liberalia, Liberi, seu Bacchi sacra, Dionysia, Orgia, Saturnalia. Faßnacht halten / Celebrare Bacchanalia.

Fatzen / spotten / Irridere, Ludere, Deridere, Ludibrio habere, Subsannare. Fatzung / Derisio, Irrisio, Subsannatio. Vide Spotten.

Faul / Verfault / Putris, Putridus, Rancidus, Murcidus, Fracidus, a, um. Faulung / Putrefactio, Putredo. Faul / welck seyn / Putrere, marcere, Rancere, Fracere. Faul werdē / Putrescere, Computrescere, Marcescere. Faul Wurmstichig / Cariosus, a, um. Faul machen / Putrefacere. Faul / träg / Piger, Segnis, Iners, Ignavus, Deses, Socors, Tardus, Supinus, Reses, Tepidus, Frigidus, Desidiosus, a, um. Faulheit / Ignavia, Pigritia, Inertia, Desidia, Socordia, Segnities, Pigrities, Torpor, Torpedo, Tarditas, Mollities, Acedia, Somnolentia. Fauler / der ander Leut Arbeit vergebens geneußt / Fucus. Der Faulheit pflegen / Indulgere otio, Ignaviæ litare. Faul seyn / Pigere, Residere, Languere, Torpere, Manum sub pallio habere, Manum in sinu fovere. Faul werden / Pigrescere, Dedere se inertiæ. Fauliglich / Ignavè, Pigrè.

Faust / Pugnus, Pugillus. Faust machen / Stringere palmam in pugnum. Mit Fäusten schlagen / Pugnis contendere, vel Certare.

Feber / Fieber / kalt Wehe / Febris, Febricula. Feber das von Feuchtigkeit kompt / dem der Leib außwendig heiß / vnd inwendig kalt ist / Epialos. Feber das nur einen Tag wehret / Diaria febris. Täglich Fieber / Febris quotidiana. Dreytägig Feber / Febris tertiana. Viertägig Feber / Febris quartana. Das abfallend Feber / Febris intermittens. Das zum Fewer dienet / Febrilis, e. Zum

Feber geneigt / Febriculoſus, a, um. Das voll Feber ſteckt / idem. Das Feber haben / Febrire, Febricitare, Febri laborare, Horrore febrili corripi. Ein Feber bekommen / Incidere in febrim. Das veraltet Feber / Hecta, vel, Hectice.

Fechten / Dimicare, Digladiari, Certare, Luctari. Fechtung / Luctatio, Lucta, Digladiatio, Gladiatoria pugna. Fechterey / Ringung / Palæſtra. Fechter / Athleta, Palæſtrites, Palæſtricus, Palæſtrita, Pugil, Dimicator. Schwerdfechter / Gladiator, Mirmillo, Machærophorus. Das zum Schwerdfechten gehört / Gladiatorius, a, um. Fechtmeiſter / Lehrer / Laniſta, Gymnaſiarcha, Gymnaſtes. Fechtkunſt / Gymnaſtica, Athletica, Gladiatura, Ars palæſtrica, Gymnica. Fechtſchul / Fechtplatz / Ludus gladiatorius, athleticus, Gymnaſium, Palæſtra, Arena. Fechterrichter / Athloteta. Auff den Fechtplatz tretten / Deſcendere in arenam. Wider fechten / Repugnare, Reluctari, frequent. Fechter bey den Gräberen / Buſtuarij. Fechter die frey gelaſſen ſeynd / Rudiani, Rude donati. Anfechten / Tentare, Sollicitare. Anfechtung / Tentatio, Sollicitatio.

Feder / hart Feder / Penna, Pinna. Pflaumfeder / Pluma. Federlein / Pennula, Plumula, Pinnula. Ein Federbuſch auff den Helm / Criſta, æ. Der ein Federbuſch auff hat / Criſtatus, a, um. Federſchachtel / Schreibzeug / Calamarium, Pennarium. Gefedert / Pennatus, a, um. Der Federn trägt / Plumiger, a, um. Ungefedert / Implumis, e. Federn gewinnen / Plumare. Gefedert werden / Plumeſcere. Die Federn berupffen / Deplumare. Fiſchfedern / Pinnæ. Schreibfeder / Calamus, Penna Scriptoria. Feder zubereiten / Temperare, vel aptare calamum. Federmeſſer / Scalpellum, Cultellus ſcriptorius. Riß oder Spaltung der Feder / Crena, vel Fiſſura calami. Das Federn an Füſſen hat / Pennipes.

Fegen / Verrere, Tergere. pen. cor. Tergere, pen. prod. Purgare, Mundare. Zuſammen fegen / Converrere. Feget Außkericht / Reiectamenta, Quiſquiliæ, Peripſemata, Purgamenta, Sordes, Purgamina. Vide Kehren.

Fehl / Fehlung / Error, Erratum, Lapſus, Offenſio, Labes, Labecula. dimin. Hallucinatio. Fehl / Mangel / Vitium, Menda, Mendum, Vitioſitas. Fehlen / Errare, Peccare, Labi, metaph. Fehlen in Worten / Labi verbis. Faſt fehlen / Aberrare. Fehler / Offenſator. Voller Fehlen ſeyn / Scatere mendis. Fehlen / überſehen / Dormitare. Fehlen / anſtoſſen / Offendere. Verfehlen / Exorbitare. Weit fehlen / Toto cœlo errare, Proverb. Es fehlet nicht viel / Parum abeſt, Prope abeſt. Vide Irren.

Feig / Ficus, Maſc. aut fœm. Dürre feig / Caryca, vel Carica. Faſten Feigen / frühzeitige Feigen / Groſſi. Unzeitige Feigen / Mariſca, Ficus inſipida. Grüne Feigen / Virides fici. Feigenbaum / Ficus, gen. fœm. Ficulnea, & Ficaria arbor. Wilder Feigenbaum / Sycomorus, Caprificus, pen. prod. Egyptiſcher Feigenbaum / Sycomorus. Das von Feigenbaum iſt / Ficulnus, & Ficulneus, a, um. Feigengarten / Ficetum, Ficulus. Feigenkorb / Sirpea. Feigwartz / Geſchwör wie ein Feig geſtaltet / Ficus, us, gen. maſc. Mariſca. Voll Feigwartzen / voll Eyſſen / Ficoſus, a, um. Ein Feigenfreſſer / Ficarius.

Feigeln / glüende Füncklein ſo von dem Eiſen fallen / wann mans ſchmiedet / Stricturæ.

Feil / Lima, limula. dimin. Feilen / Limare. Feilſtaub / Feilzel / Limatura, Ramentum, Raſamentum, Scobs, Scobina, Sägſpän / propriè. Außbutzen / Limam adhibere, metaph. Es iſt zu butzen / Lima opus habet. Wol glatten oder feilen / Delimare, & Elimare, Elimata ſcriptio, metaph.

Feilenbach / Vallatum, oppidum Vindeliciæ.

Feil bieten / Vide Feyl bieten.

Fein / hübſch / Pulcher, Formoſus. v. Schön. Fein lieblich / Lepidus, a, um. Feiner Menſch / Lepidus homo. Fein von Angeſicht / Facie liberali, honeſta, formoſa.

Feind / Widerſacher / Hoſtis gen. com. Inimicus, Perduellis, Adverſarius, Adverſa pars. Feindlich / Hoſticus, a, um. Infenſus, Infeſtus, Inimicus, a, um, Alienatus, Averſus, Contrarius. Feindlich / grauſam / Dirus, a, um. Das des Feinds iſt / Hoſtilis, e. Feindſchafft / Inimicitia, Simultas, Alienatio, Diſſidium. Feindlich / Hoſtiliter, Inimicè, Infeſtè, adverb. Hoſtili animo. Einem feind ſeyn / Simultatem gerere cum aliquo, Abalienato, vel alieno ab aliquo eſſe animo. Feind werden / Incidere in inimicitias, Incurrere in ſimultates. Mit Ungeſtümme den Feind angreiffen / Impreſſionem facere in hoſtem. Ihm groſſe Feindſchafft machē / ſubire graves

inimi-

inimicitias. Viel heimliche Feind haben/ Multos obscurius sibi iniquos habere. Geschworner Feind / Inimicus acer, vel capitalis.

Feiren/ von Arbeit sich enthalten / Feriari, vel Feriare, Ociari, Vacare, Cessare ab opere. Vide müssig gehen. Feirung / müssiggang / Ocium, Vocatio, Remissio, Cessatio.

Feiren/ vide Fest halten. Feirtag / Dies festus, Festivus, Dies ferialis, Feriæ, arum, plur. tant. Halb Feyertag / Dies intercissi. Gesetzte Feir / Feriæ stativæ.

Feisten / Fartzen / Pedere, Crepitum ventris edere, Flatum emittere.

Felb / oder Weid / Salix.

Feld/ Rus, Rusculum, Ager, Campus. Außgemergelt Feld / Effœtum solum, Ager defatigatus. Bawfeld / Prædium, Fundus, Prædiolum. Das zum Feld gehört / Ruralis, vel Ruralis, e. Die Hohe des Feldes zwischen zweyen Fürchen / Porca in agris. Mit der Procession umbs Feld oder Korn gehen/ Lustrare agros. Feld da Stauden oder Bäum stehen / Arbustum. Feldherr/ Hauptmann / Imperator, Archistrategus. Das zu einem Feldherrn gehört/ Imperatorius, a, um. Feldzeichen / Signum bellicum. Auff dem Feld seyn / Ruri vel Rure esse, Rusticam vitam agere. Eben Feld / Campus, Planities, Æquor campi. Zum Feld gehörig/ Campestris, e. adject. Vide Acker / Erbguth.

Feldhun / Perdix.

Felg am Rad / Absis vel Habsis.

Fell / Haut / Leder / Byrsa, Corium, Cutis, Pellis, Pellicula, Cuticula, dimin. Weich Fell/ Aluta. Hirschfell / oder Gemsenfell / Nebris. Vide Balg. Haut.

Balch machen / Lubricare. Vide Fall.

Verfällen ein Jungfraw / Viciare virginem.

Felß / Steinfelß / Petra, Saxum. Hoher oder spitzig Felß/ Scopus, Scopulus, Rupes. Raucher Felß / Cautes, vel Cotes. Das viel Felsen hat/ Saxeus, Saxosus, Petrosus, Scopulosus, a, um. Felsenöl / Petroselinum.

Felschen/ Vide Falsch. Felschen mit Ertz/ Ærare, obærare, subærare. Vngefelscht Vrtheil/ Sanum judicium. metaph. Vngefelscht / Verum, substant. Briefffelscher / Vide Falsch.

Fenchel/ Meratium, Fœniculum.

Fendlin / Kriegsfähnlin / Signum, vexillum, Signa militaria. Fendrich / Signifer, Vexillifer, Vexillarius, Manipularius, Aquilifer, Imaginarius, metaph. Die vnter eim Fendlin seynd/ Commanipulones. Mit offnem Fendlin wider einander streitten / Infestis signis confligere, seu concurrere.

Fenster / oder Fensterloch / Fenestra, Fenestrella, dimin. Vergätterte Fenster / Clatratæ fenestræ. Fenster / Gegitter / Clatrum, & Clatrus, vel Clathrum, Clathrus, Cancelli. Rick fensterlein / Transenna, pro cancellato septo, per quod prospectamus. Fensterlein in einer Mawr oder Wand / Riscus. Fensterbret / oder Laden / Valua. Fensterglaß / Speculare, & Specularium. Gefenstert / durchlöchert / Fenestratus, a, um, ut, Fenestrati calcei.

Ferber / Tinctor, Infector. Vide Farb. Ferbung / Tinctura. Die Ferberkunst / Baphice. Scharlachferber/ Purpurarius. Ferben / Tingere, Intingere, Colorare, Fucare. Woll ferben / Inficere lanam. Sich ferben / Pingere genas. Rot ferben / Miniare. Zweymal geferbt / Dibaphus, Bis tinctus. Gleicher Farb / Concolor. Vngleicher Farb / Discolor. Vngeferbt / Abaphus, pen. cor. Mancherley Farb / Versicolor. Ferber Indich damit man blaw ferbet / Lomentum. Ferbkessel / Cortina. Ort da grosse Farbkessel stehen / Cortinale.

Fährmann / Vide fahren.

Fern/ weit darvon/ Procul, Longè, Non propè. Nicht fern / nahe / Finitimus, a, um. Propinquus, a, um. Etwa fern / Aliquatenus. Also fern / Eatenus, pen. cor. quoad, usque dum, Usque eo. Wie fern / Quatenus, adverb. Von ferne/ Eminus, pen. cor. adverb. E longinquo. Ferner / Ultrò, adverb. So fern ist es/ oder ich wil geschweigen / Nedum. Ferrest / letst / Extremus, vel Extimus.

Ferß / Hindertheil des Fusses/ Calx, gen. dubij. Calcaneus, vel Calcaneum. A capite ad calcem, Proverb. Von Anfang biß zum End.

Fertig / Promptus, Expeditus, a, um. Vide Hurtig. Abgefertigter Rathsbott / Legatus. Vide Bereit / schnell. Fertigen / Parare, Apparare, Expedire. Fertig machen / Vide Enden. Fertig bin ich etwas außzurichten/ Per me non stat, quin egregium aliquod facinus aggrediar.

Fest / steiff / Ratus, a, um. Firmus, a, um. Vide Fast. Vnfest / luck / Ficulneus, & Ficulnus.

nus, a, um. vide ibid. Befeſtigung / Firmamentum. Befeſtigung / Bewehrung / Argumentum. Probatio. Feſtigkeit / Immobilitas, Firmitas. Feſtigen / Munire, Fulcire, Fundare, Adſtruere, Obſtinare, Adſerere, Figere, Maſculare. Commaſculare. Zumal feſtigen / Communire, Steiffllicher feſtigen / Sanctius firmare. Feſt machen / Sancire. Wol befeſtigen / Conſtabilire. Vide faſt machen.

Feſt / heiliger Tag / Feſtum, Dies feſtus, Celebris, Feſtinus, Solemnis, Feriæ, arum. Heilig oder Feſtabend / Vigilia, Dies profeſtus, Feſt halten / Celebrare, Agere, Peragere feſtum, Vacare rebus divinis, Operam dare rebus divinis, Rem ſacram peragere. Aller Heiligen Feſt / Feſtum, Pervigilium omnium Sanctorum. Gemein Feſt oder Jahrtag / Ludi, plur. tant. Das zu eim Feſt oder Feyertag gehört / Feſtus, a, um. Feſt der Dorffleuthe / Paganalia, orum. Feſt der Lauberhütten bey den Juden / Scenopegia, orum. Feſt von des erlangten Siegs wegen / oder ein Belohnung des Siegs / Epinicion, lat. Victoriale. Feſtag eines Erbs halben / Cretio, onis.

Fett / Pinguis. Quære feiſt.

Fettich / Ala, vel Axilla, locus eſt concavus ſubter brachium, in quo pili naſcuntur.

Feucht / naß / Humidus, Madidus, Uvidus, Udus, Uliginoſus, fluidus, a, um. Feucht ſeyn / Madere, Humere. Feucht werden / Madeſcere, Humeſcere, Madefieri, Humectari, Roreſcere. Feuchtigkeit / Humor, Humiditas, Mador, Liquor, Succus, aliq. Befeuchtiget / Madefactus, Humectus, a, um. Feuchte der Erden / Uligo, pen. prod. Feuchtigkeit die inwendig iſt / Latex, laticis. Feucht machen / Humectare, Madidare, Madefacere, Madificare, Auſtrare, Rigare, Irrigare. Das allweg feucht iſt / Uliginoſus, a, um. Natürliche Feuchtigkeit / Succus. Böß Feuchtigkeit die unſinnig macht / Atra bilis. Feuchtigkeit außziehen / Sugere & Exugere. Feuchtiglich / Humidè, Madidè, Uvidè.

Feule / Putredo, Marcor, oris, Rancor, oris. Caries. Vide Faul.

Fewer / Ignis, Igniculus, dimin. Flamma. Æther, Elementum ignis. Fewrig / Igneus, Ignitus, Flammeus, a, um. Candens. Das zu Fewr gehört / Ignarius, a, um. Fewr oder Glutpfan / Ignitabulum. Fewerzeug / Ignitabulum, Ignarium. Fewreiſen / Ignarium ferrum. Fewrzunder / Fomes. Fewrſtein / Silex, græcè Pyrites. Fewrſtat / Focus, Foculus, Focillus. Fewrhack / Harpe, Harpago, inis, Hama, æ. Fewr machen / anzünden / Focum ſtruere, Focum parare, Excitare, Suſcitare, Accendere, Inſtruere ignem. Fewr ſchlagen aus einem Kiſelſtein / Elicere ignem è ſilice, conflictu lapidum ignem excutere. Fewrig ſeyn / Candere, Excandeſcere. Fewrig machen / Ignire. Fewrig / Empyreum. Fewrkugeln / Fewrpfeil / Pyroboli, Tela ignita, Igneæ faces miſſiles, Miſſilia ardentia. Der ſolche Kugeln ſchieſſet / Pyrobolarij. Fewrroter / Pyrrhus, lat. Rufus. Fewrrot / Rutilus, a, um. Fewrſpeiwig / Flammivomus, Ignivomus, a, um. S. Anton Fewr / die Roſe / Ignis ſacer, Eryſipelas, vulgò Ignis S. Antonij. Ein gutes Fewr haben / Camino luculento uti. Fewr leſchen / Reſtinguere ignem, flammam, incendium. Fewr iſt der Kranckheit ſchädlich / Sine valetudinis damno igne uti non licet.

Feyl / das zu verkauffen iſt / Venalis, e. Vendibilis, e. Promercalis, e. Venum expoſitus, a, um. Res venales. Feyl bieten / Venum exponere. Offentlich feyl bieten / Proſcribere, Auctionari, Haſtæ ſubijcere. Feyl ſeyn / Proſtare. Feyl haben / Producere. Ort darin etwas feyl iſt / Taberna. Feylhaber / Tabernarius, ſubſt. Sich gegen etwas feyl bieten / Venditare ſe. Feylſchen / Liceri. Embſig feylſchen / Licitari. Gefeyeſchet werden / Licere. Paſſivæ ſignificationis. Wie hoch bieteſt du das feyl. Quanti hoc à te licet, paſſivè, Quanti tu hoc liceris, activè. Wie viel bieteſt du darauff. Welcher mehr darauff bietet / dem wird es zugeſprochen / Qui pluris licetur, vel licitatur, ei addicetur. Feylhabung in der Meß / Nundinatio. In der Meß feyl haben / Nundinari. Feylhabung / Meß / als zu Franckfurt / Nundinæ Francofordienſes. Feylſchung / Licitatio. Ein Feylſcher / Licitator. Vide Meß.

Feyßt / fett / mäſtig / Pinguis, e. Opimus, Craſſus, Obeſus, Corpulentus, a, um. Adipalis, e. Feiſte / Feiſtigkeit / Pinguedo, pingue, gen. neut. Pinguetudo, Obeſitas, Sagina, pen. pro. Abdomen, pen. prod. Adeps, Sevum, Sebum, Unctum. Zerlaſſen Feiſte / Liquatum, Liquamen. Feiſte und gröſſe des Bauchs / Pantices. Feiſterer / Habitior. Feiſtiglich / Opime, Pinguiter. Feiſt werden / Pingueſcere, Pinguefieri,

Crescere, Gliscere, Pinguedinem induere, Pinguior evadere. Feist machen / masten / Pinguefacere, Impinguare, Opimare, Saginare, Opimum, vel Obesum reddere. Feist machen / misten / Stercorare. Vide Düngen. Feist Eingeweid / Omasum, pen. prod. Vide Darm & Eingeweid. Feister Ochs / Opimus bos. Der zu feist / ist ein Zeichen eines groben Verstands / Qui pinguedine diffluit, hebetis ingenij signum est, In vasta corporis mole menti & ingenio vix locus est. Ein Feister / fleischhafftiger / Trossulus. Gar feist / Præpinguis. Wenig feist / Subpinguis.

Fichtenbaum / Fichten / oder Tannenbaum / Pinus, 2 & 4 dec. Wilder Fichtenbaum / Pinus silvestris, Pinaster. Fichtenwald / Fohrenwald / Pinetum. Das von Fichten ist / Pineus, a, um.

Ficken / Kratzen / Fricare. Fickung / Fricatio. Wider auff Ficken / Refricare. an Ficken / Affricare. Hinein Ficken / Infricare. Wol Ficken / Perfricare. Zumal Ficken / Confricare. Ein Hand ficket die ander / Manus manum fricat, proverb. Sich an der wand Ficken oder Jucken / Adfricari parieti. Ohn Scham seyn / Perfricare frontem. Gedächtnuß auff Ficken / oder erneweren / Refricare memoriam. vide supra in verbo Frico.

Fieber vide Feber.

Filtzmantel / Winterkleid / Sagum, Sagulum, Chlamys militaris. Filtzschuch / Sculponea. Der solche Schuch trägt / Sculponeatus.

Finck / Fringilla, Frigilla. Distel Finck / Carduelis, Acanthis, Acalanthis.

Finden / Invenire, Reperire, Offendere, Deprehendere. er Finden / Invenire, Excogitare, Auctorem, vel Inventorem esse. Er Findung / Inventio, Inventum. Kluge erfindung zu betriegen / Machina, Techna. Ohn gefer finden / Reperire, offendere. er Finder / Inventor, Repertor. Auctor, Machinator, Fabricator. vide Dichten empFinden / Sentire. vide Empfinden. Spitzfindig / Solers, Acutus, Argutus, Callidus. Spitzfindigkeit / Solertia, Argutia, Acumen ingenij. Vnempfindlich / vide Empfinden. Erfinder der wahrheit / Inventor & Architectus veritatis. Man findts geschrieben / Invenitur apud authores vel in authoribus. Ein mittel finden / Viam invenire. Es muß gefunden werden / Invento est opus. Ein Register darinn man etwas auff schreibet / Inventarium.

Finger Digitus, Articulus, aliq. græ. Dactylus. Zeigfinger nechst dem Daumen zeuger / Index, Salutaris, aliàs. Der mittel Finger / Medius, aliàs Infamis, Impudicus, Verpus. Der gold Finger / oder vierd Finger / Annularis, qui & Medicus. Der klein Finger / Minimus, vel Auricularis, Fingerhut / Digitale, substant. Digitabulum. Fingerknod / Condylus, pen. cor. Fingerrinck / Dactylon, Annulus, Condylus, & Condalium. Fingernagel / Vnguis. mit den Fingern spielen / oder losen / Micare digitis. An Finger zehlen / Dinumerare digitis. Finger dick / Digitalis. Nicht eins Fingers breit / Ne digitum, Non digitum transuersum, Ne latum unguem. Durch die Finger sehen / Connivere, Diductis oculis connivere. Gleych oder Glid des Finders / Articulus. Digito cælum attingere, Proverb. de ijs qui dijs se similes putant. Nicht vmb ein Finger von seiner meinung weichen / Digitum nusquam à sententia.

Finster / Deuster / Tenebrosus, Tenebricosus, Caliginosus, Obscurus, Umbrosus, Opacus, a, um, Tenebris involutus. Finsternuß / Tenebræ, arum. Caligo, Tenebrositas, Obscuritas. Hellische Finsternüß / Orcus. Verfinstern / Finster machen / Tenebrare, Obtenebrare, Nubilare, Obscurare, Offundere tenebras, vel caliginem, Obumbrare. Finster werden / Tenebrescere, Noctescere. Finsternüß der Sonnen / Eclipsis solis, Defectio, Obscuratio, Labor, deliquium solis. Finsternüß deß Mondes / Eclipsis, Defectus, Deliquium lunæ. Verfinsterung / Obscuratio, Obtenebratio. Finster wetter / Tenebræ & cæcæ nubes. Gar finster / Tenebricosissimum tempus. vide Dunckel.

Firmament / Firmamentum.

Firnerwein / Bihornum vinum. zwey Firnich / Trihornum.

Fisch / Ichthys, lat. Piscis, pisciculus, dim. Gebraten Fisch / Assi pisces. Gesotten Fisch / Elixi pisces. Wallfisch / Cetus, Cete, Balæna. Stockfisch / Asellus arefactus, Salpa. Schelfisch / Asellus minor, vel, Asellus Callarias. Fisch der sich in einem fliessenden Wasser auffenthelt / Piscis fluvialis, vel fluviatilis. Fisch der sich in standem wasser helt / Piscis lacustris. Meerfisch / Piscis marinus. Die Schupen am Fisch / Squamma. Den Fisch schrapffen / Desquammare piscem. Den Fisch auff thun / Exdorsuare piscem, secundum Plaut. Dem Fisch das eingeweyd außnemmen /

men / Exenterare piscem. Gesaltzen Fisch / Pisces muria conditi. Gesaltzene Fisch weichen / oder wässern / Salsamenta macerare. Fisch oren / Kiewen / Branchiæ. Fischfedern / Pinnæ. Fischgrat / Ruckgrade / Spina. Milch im Fisch / Lactes. Fischroggen Ovum. Fischschale / Testa. Fisch der sich in harten Schalen helt, Pisces testacei. Glatter Fisch ohn Schüpen / Læves pisces. Weich / oder lind geschalter Fisch / Crustati pisces. Breiter Meerfisch / Roch / Raia, raiæ. Cartilaginei pisces, in quibus ossium vicem explet cartilago, qui ex semine, non ovo gignunt perfectum animal, hos Ceraceos vocant. Hartschäliger Fisch / Concha. Fisch fangen / Piscari, Pisces capere, Inescare. Außfischen / Expiscari. Fischer / Angler / Piscator, Hamiota. Fischfang / Piscatus, us, Piscatio. Das zum Fischen gehört / Piscarius, a, um. Das zu einem Fisch gehört / Piscatorius, a, um. Fischgrub Fischteich / Weier / Piscina. Der viel Fischgruben hat / Piscinarius. Fischreich / Piscosus, a, um. Pisculentus, a, um. Fischer schiff / Navis piscatoria, Horia, Horiola, dimin. Fischham / oder geren / Tragula. Fischergarn / Sagena, Verriculum lac. Fischer reusse / Nassa. Fisch gere / Fuscina. Fischmarck / Forum piscatorium, Piscaria, substant. Fisch verkauffer / Piscarius, Ichthyopola. Groß Fisch verkauffer / Cetarij. Fischfresser / die allein von den Fischen leben / Ichthyophagi. Fischer netz / Rete, tis. In der Lufft Fischen / das ist / dasuchen wo nichts ist / Piscari in aere, proverb.

Fistel / Reudig Geschwär / Fistula.

Flach / Gleich / Planus, Planidus, a, um. Æquabilis, e, Æquus, a, um. Flachnaß / Simus, & Resimus. vide Eben. Flache / Ebne / Planities, Planitudo, Æquitas. Flach feld / Campus, Æquor campi. Die eusserste breit / oder fläche / ohn ein höhe / Superficies. Flach füssig / Planipes, Palmipes. Vnflach / Vneben / Iniquus, a, um. flache hand / Palma.

Flachs / Werck / Linum, Linamentum, Flachs bereiter / Linearius. Flachsraussen / Vellere linum. Fläch sin / Lineus, a, um. Flachshechln / Carminare linum. Wilder flachs / Osiris herba, aliàs Urinalis, & Linacria, aliàs Kronen Flachs.

Flad / Placenta, Laganum. Käß flade / Tyrolaganum.

Flamme / Flamma, Flammula. flammig / Flammeus, a, um. Flammenspewig / Flammivomus, a, um. Flammen geben / Flammare, vide Fewr.

Es ist kein fewr ohn rauch / Flamma fumo proxima.

Flandern / Flandria, Regio in finibus Belgarum. Flander / Flemmiger / Morini.

Flasche / Lagena, Fläschlein / Laguncula, Hültzin oder geflochtene Flasche / Obba. Flaum / Pflaum / Pluma. Daß von Flaum feder ist / Plumeus, a, um. vide Feder.

Vnflätig / Sordidus, Spurcus, Squalidus, Obscœnus, a, um. Vnflätig seyn / Sordere. Vnflätigkeit / Sordes, plural. tant. Spurcities, Spurcitia, Pedor, oris. Vnflätig / Grob / Wüst / Ex hara productum, Proverb.

Flechte / Zitterflechte / Böser grind / so vmb sich frißt / Lichen, Impetigo, Mentagra, Lichenis, Lichænæ.

Flechten / Scirpare, Texere. zusammen flechten / Scirpare. Flechten / Rencken / Flectere. Gut zu flechten / Flexibilis. Flechten das Haar / Concinnare capillos, Intricare, Intorquere crines.

Flecken oder Stättlein Municipium. Gemaurter Flecken Castellum.

Fleck / flick / Lappe / Immissura, Frustum panni, Fragmentum panni,

Fleck / Mackel / Macula, Labes, Nævus, Vitium. Ein angeborner Fleck am Leib / Genuina corporis macula. Gefleckt / Maculosus, Maculatus, Oblitus, Inquinatus, a, um, Labe aspersus. Beflecket / mit Bluetschand / Incestus, a, um. Vnbeflecket / Incontaminatus, Immaculatus, a, um. Integer, a, um. Illibatus, a, um. Labis expers. Vnbefleckt / Virgo, Castus, a, um. Intactus, a, um, Intemeratus, a, um. Befleckung / Corruptela, pen. prod. Contaminatio. Beflecken / Maculare, Polluere, Contaminare, Inquinare, Coinquinare, Fœdare, Defœdare, Spurcare, Conspurcare, Corrumpere, Inficere, metaph. Tetrare, Decolorare, Temerare, Scelerare, Conscelerare, Vitiare, Violare, Oblimare, metaph. Beflecken mit Blutschand / Incestare. Ein wenig beflecken / Sublinere. Beflecken mit Speychel / Conspuere. Darzwischen beflecken / Interlinere, & Interlinire. Flecklin / plantæ. Schandfleck anthun / Ignominiæ notam inurere, Labem aspergere, Aspergere alicui æternas maculas, quas reliqua vita eluere non possit.

Fledermauß / Nicteris, Vespertilio, onis.

Flehen vide Bitten. Flehentlich / kläglich / Supplex,

plex, Suppliciter, Supplici voce, Supplicibus lachrymis.

Fleisch / vide Fleysch.

Fleiß / Mühe vnd Arbeit / Diligentia, Studium, Asiduitas, Cura, Opera, Opella, dim. Labor, Vigilantia, Industria, Sedulitas. Fleissig / Diligens, Sedulus, Asiduus, Studiosus, Impiger, Accuratus, Industrius, Exactus, Properus, Providus, Feruidus, Navus, Gnavus, Strenuus, Laboriosus, a, um. Vigilans, Solers. Fleissiglich / Curiosè, Sedulò, Enixè, Exquisitè, Industriè, Impigrè, Pensiculatè, Eleboratè, Accuratè, Affabre, Absolutè, De industria, Dedita, vel Datâ operâ, Diligenter, Adlibellam, Summo studio, Ad Perpendiculum, Ad amussim. Vberig begierd vnd Fleiß / Affectatio. Fleiß anwenden / Adhibere diligentiam, Navare operam, Incumbere rei, Vacare rei, Studere, Adniti, Laborare, Elaborare, Vigilare, Invigilare, Advigilare, Pervigilare, Curare, Studio habere, Conniti, Satagere, Impendere operam, Studium collocare. Fleiß etwas zu erfinden / Industria. Das mit Fleiß gemacht wird / Operarius, a, um. Seinen Fleiß zusagen / Operam suam interponere, Polliceri, addicere. Mit fleiß / fürsetziglich / Ex composito, De industria. Nicht mit fleiß / Vnwissend / Per errorem, Ex improviso Non destinato. Mit höchstem fleiß / Omnibus viribus, Nervis, Toto pectore, Tota mente, Manibus pedibusque, Remis, Velis equisque, Navibus atque quadrigis, Sudare, Desudare, Omnem lapidem movere. Dahin sich befleissigen / In eam curam incumbere, Id contendere. Vnfleiß / Negligentia, Pigritia, Inertia, Socordia. vide Faul. Vnfleissiglich / Negligenter, Oscitanter, Somniculosè, Pigrè, Ignavè, Desidiosè. Vnfleissig / Negligens, Somnolentus, Oscitans, Piger, Ignavus. Fleissig auffmercken / Animadvertere. Vbriger Fleiß in worten / Perergia, Sedulitas, Nimia opera.

Flemminger / oder Flanderer / Morini, vide Flandern.

Fleysch / Caro, Caruncula, dim. Stück Fleysch ohn Bein / dick Fleysch / Torus, Pulpa, Pulpamentum. Fleysch vom wilden Schwein / Aprugna caro. Rind Fleysch / Caro bubula, Schaffleisch / Caro ovilla. Lämmer fleysch / Caro agnina. Hammelfleysch / Caro veruecina. Kalb Fleysch / Caro vitulina. Schweinen Fleysch / Caro suilla, porcina. Wildprät / wild Fleysch / Caro ferina. Hirsch Fleysch / Caro cervina. Caro caprina, Hædina, Anserina, Avium, &c. Gereucht Fleysch / Caro fumata, vel fumo durata. vide Dürr. Gesaltzen Fleysch / Caro salita, Conditanea, Muriatica. Fleysch in brüh zugerüst / Caro iusculenta, Iurulenta. Gebraten Fleysch / Caro assa, vel assata. vide Braten. Gesotten Fleisch / Caro elixa. Gerost / oder im Schmaltz gebachen Fleisch / Caro frixa, vel fricta. Was von Fleisch ist / Carneus, a, um. Fleischhafftig / Carnosus, a, um. Carneus, a, um. Torosus, a, um. Carnulentus. Fleischhafftigkeit / Carnositas. Ein Fleischhafftiger / feyster / Trossulus. Fleischlich / Carnalis, e. Fleyschlich / oder den begirden nach leben / Carnaliter vivere, Carnalem vitam agere. Faul fleisch / Gangræna. Geschunden Fleisch / das vnder der Haut von Fleisch ist / Viscus, eris. Dem das Fleisch anmütig ist / Carnarius, a, um. Das Fleisch isset / Carnem cemedens, græc. Sarcophagus, pen. cor. Fleischfraaß / Carnivorus, a, um. Fleischkammer / Carnarium. Fleischgeblin / Fuscinula. Fleischhäwer / Lanius, vel Lanio. Das Fleisch vnder das Volck theilen / Viscerari. Deß Fleisch essens sich enthalten / A carnibus abstinere, Abstinentia carnium.

Flicken / Lappen / Sarcire, Resarcire, Consuere, Reparare, Reficere. Sich einflicken / Ingerere se.

Flieg oder Muck / Musca, Muscula, dimin. Das zu Fliegen gehört / Muscarius, a, um. Fliegenwädel / Flabellum, Muscarium, substant. Kuhflieg / Brem / Tabanus, Asilus aliàs, vel Oestrū.

Fliegen / Volare. Niti alis, Volitare, Vehi, vel ferri per aëra. Pennis aëra secare. Der Flug / Volatus, us, Volatura, æ, Bequem zum fliegen / Volaticus, a, um. Flügel / Ala. Geflügelt / Alatus, a, um. Hochfliegendt / Altivolans. Zuflug / Advolatus. vide Supra verb. Volo.

Fliehen / die flucht nehmen / Fugere, In fugam se dare, Capessere fugam, Dare fugam, Dare se fugæ, Petere fugam, Mandare se fugæ, Conferre se in fugam, Dare terga, Tergiversari, Vertere terga, Conijcere se in pedes, aut fugam, Fuga sibi consulere, Pedibus salutem quærere. Entfliehen / Effugere. Fliehen an ein ander ort / Transfugere. Offt fliehen / Fugitare. Fast fliehen / Perfugere, Von einander fliehen / Diffugere. Weit fliehen / Profugere. Hinunder fliehen / Suffugere. Zurück fliehen / Refugere. Auß den Au-

gen Fliehen/ Fugere è conspectu, Fugitare alterius oculos. vide Flucht.

Fliessen/ Rinnen/ Fluere, Labi, Meare, Manare. Darvon fliessen / Defluere. Außfliessen/ Effluere, Emanare, Exire, Restagnare. Vberfliessen/ Exundare, Inundare, Abundare, Redundare, Alveum exire, Efferre se alveo. Vberfliessung oder Vbergüß/ Inundatio. Fliessung/ Fluor, oris, Fluxus, us, Fluxio, onis. Anheben Fliessen/ Fluescere. Heraus fliessen / Scatere, Scaturire. Außfliessung/ Profluvium. Vorfliessen/ Præfluere. Zwischen durch fliessen/ Interluere, Interfluere, Interlabi. Vnterfliessen / Subterfluere. Weit fliessen/ Profluere. Zusammen fliessen / Confluere. Herzu fliessen / Adfluere. Vmbfliessen/ Circumfluere. Vmbfliessig / Circumfluus. Zurückfliessen/ Refluere, Remeare. Herauß fliessen/ herfür fliessen / Profluere, Emanare, Demanare, Promanare. Fürvberfliessen / Præterfluere. Præterlabi, Præterluere. Widerumb fliessen / Refluere, Redundare. Zusammen fliessung der wasser/ Confluentia. Hinein fliessen / Influere, Illuere. Das wider nein fliessen / Refluxus, us, Durch fliessen / Perfluere, Perlabi, Permanare, Durch fliessig / Permeabilis, e. Fliessig / Fluminosus, a, um. Anfliessen/ Alluere, Allabi. Der Rhein stösset zu Cöllen an die Stadt Mauren an/ Rhenus Alluit, Allambit muros Colonienses. Gähe auff Fliessung deß Bluts durch die Naasen/ oder sonst/ Profluvium sanguinis, Hæmorrhois. Außfliessung deß Natürlichen samens / Gomorrhæa. Vberflüssigkeit/ Abundantia, Zerfliessig machen/ Liquefacere, Liquare. Zerfliessig/ Liquidus, a, um. Zerfliessen / Liquere, Liquefieri, Fluere, Diffluere. Gantz zerfliessen / Colliquescere, Colliquere, Deliquescere, Deliquere. Zusammen fliessen / in dem schmeltzen / Colliquere. Ort dahin mancherley Bäch fliessen / Confluges.

Flöh/ Pulex, icis. Flöhig/ voll Flöh / Pulicosus, a, um. Flöhkraut / Persicaria/ Siliquastrum, aliàs Wasserpfeffer/ oder Pfaffenkraut.

Flotz / Rates, vel Ratis. Flötzer / oder Schiffmann/ Ratiarius.

Fluch/ Verfluchung / Maledictio, Execratio, Diræ, plur. num. Imprecatio, Devotio, Detestatio. Fluchen/ Verfluchen / Maledicere, Execrari, vel Execrare, detestari, Malè precari, Imprecari mala, Abominari, Devovere, Diris devovere, Anathematizare. Diras imprecari, Malum optare, Infaustas voces jactare in aliquem, Diris vocibus lacessere. Verflucht/ Sacerrim⁹, a, um. Das zu Verfluchen gehört/ Devotivus, a, um. Verflucht / das zuverfluchen ist / Execrabilis, e. Abominabilis, e. Detestabilis, e Devotus, Fœdus, a, um. Execrandus, Detestandus, Abominandus, a, um. Execratione, Detestatione dignus. Das schon verflucht ist / Detestatus, Execratus, Maledictus, Diris devotus, a, um.

Flucht / Fuga, in die Flucht treiben / In fugam convertere. Flucht nehmen / oder geben / sich zur Flucht rüsten / Adornare fugam, Moliri fugam. Außflucht/ Effugium. Zuflucht/ Perfugium, Confugium, Anchora, Asylum metaph. Durch die Flucht zerstrewen/ Dissipare, Distrahere, Disijcere, Dispergere fuga. Zuflucht haben zu einem/ Confugere, Perfugere ad aliquem, Præsidium quærere. Flüchtig/ Fugax, Fugitivus, Profugus. Feldflüchtiger/ Feindflüchtiger / Perfuga, Transfuga. Flüchtigkeit / Fugacitas. vide Fliehen.

Flugs/ Bald / Ilicet, adver. Mox. vide Bald/ Eilend.

Fluß/ fliessung/ Fluxus, us. Fluxio. Flußgrub/ Alveus, Alveolus. dimin. Fluß/ Wasserbach/ Fluvius. Flumen, Profluens, Amnis. Rinnendes Flüßlin/ Rivus. Das auß eim Fluß ist/ Fluvialis, e. Eim Fluß zugehörig / Flumineus, a, um, Amnicus, a, um. Den Fluß seubern / Retare flumen. Fluß der Naasen / vnd anderer Glider / Rheuma, Rheumatismus, lat. Fluxus, Catharrus, Fluxio. Durch fluß / Cloaca. Vberfluß im essen vnd trincken/ etc. Luxus, us, Luxuries, Luxuria, Intemperantia, Immoderata vitæ ratio, vita luxuriosè traducta, Luxuriosus. Vberflüssig seyn/ Luxuriare, Luxuriari. Vberflüssig seyn/ Abundare, Effluere, Redundare, Supervacaneum esse. Vberflüssig reich seyn/ Abundare divitijs, Affluere divitijs, Copiam habere. Vberflüssig haben / Superfluere, Affluere, Superesse, Scatere, metaph. Flüssig/ Fluidus, a, um. Vberflüssigkeit / Abundantia, Copia. Ubertas, Largitas, Fœcunditas, Superfluitas, Saturitas. metaph. Affluentia. Vberflüssig/ Völlig/ Abundans, Copiosus, Superfluus, Largus, Supervacaneus, Opiparus, a, um. Uber gen. omn. Affluens. Vberflüssiglich / Völlig / Abundè, Abundanter, Largè, Largiter, Copiosè, Dapsilè, Dapsiliter, Fatim, & Affatim, pri. acuta. Opiparè, Opimè,

Ubertim,

Ubertim, Vndatim, Opulenter, Accumulatè, Profusè, Satis superque, Magna copia. Musicè. Uberflüssig leben / Musicè vivere. Wasser Flut / Eluvio, Diluvium, Inundatio, Exundatio, Restagnatio aquarum, Unda, aliq. Effluvium.

Folgen / Gehorsam seyn / Morigerari, Morem gerere, Audire aliquem. Wann du mir folgst / si me audias, Cic. Der da gerne folget / Gehorsam Morigerus, a, um. Audiens, Obediens. Nachfolgung / Imitatio. Nachfolger / Imitator. Das nachgefolget sol werden / Imitabilis, e. Das nicht mag nachgefolget werden / Inimitabilis, e. nachfolgen auff dem Fuß / Legere vestigia, Insistere vestigijs, Sequi. Eines Sitten nachfolgen / Sapere alicujus mores. Eines meinung folgen / Alicuius sententiæ ut oraculo credere, Plurimum alicui tribuere. Einem sehr nach folgen / Cum aliquo malle errare, quam cum alijs bene sentire. Habere aliquem singularem, vel eximium. Der wollust als ein Gleitsmann folgen / Blanditijs voluptatum illici. Ducem sequi voluptatem. Der Tugend folgen / Virtuti studere. Ad virtutis studium incumbere. [illegible] folgen / Seipsum audi[illegible] suo judicio stare. Sibiipsi morem gerere, Obsequi. Seinen Voreltern folgen / Majorum terere vestigia. Majores sibi exemplar proponere. Vide etiam Volgen.

Föllig, Fatim, adverb. vide Voll.

Foltern / Peinigen / Torquere, Tormenta adhibere, Quærere, aliquando. Quærere tormentis, Per quæstionem extorquere, Explorare, Ad quæstionem abripere. Folterung / Tortura, Tormentum, Quæstio, Exploratio per quæstionem. Zur folter erfordern / In quæstionem postulare. An die Folter gehen / Dare in quæstionem. Folterer / Tortor. Folterbanck / Equuleus. Foltersei! / Fidiculæ, plur. tam. vide Peinigen. Erforscher der bey Folterung ist / Quæstionarius.

Forcht / Angst / Timor, Metus, Formido, Pavor, Tremor, Horror, Trepidatio, Exanimatio, Ignavia, Religio, aliquando, Frigus, & Frigor, metaph. vide Angst. grosse Forcht / Superstitio, onis. Ein Forcht machen oder ein agen Religionem, metum, timorem inijcere, Incutere, Inferre pavorem, Terrere. Forcht benehmen / erledigen / Religione solvere, Levare metu, Adimere metum. Forcht in das Gewissen stossen / Religione obstringere, Conscientiæ metum incutere. Forchtsam / Timidus, Pavidus, Meticulosus, Tremebundus, Ignavus, Formidolosus, Trepidus, a, um, Nullius animi, Animi abjecti. Forchtsamkeit / Timiditas, Abjectus, Fractus animus. Forchtsam werden / fast förchten / Horrescere, Exhorrescere, Extimescere, Reformidare, Pertimescere, Pavidare. Förchten / Formidare, Metuere, Timere, Metum habere, In metu esse, Horrere, Exhorrere, Timore occupari, Metu concuti, Timore percelli, Pavore trepidare. Forchtsamlich / Timidè, Pavidè, Meticulosè, Formidolosè, Trepidè. Gar zu forchtsam sein / Umbram metuere, Pisandro, Epæo, timidiorem esse. vide Dienst & Gott. vid. etiam Sorge.

Fordern / Erfordern / Heyschen / Exigere, Expetere, Postulare, Quærere, Poscere, Deposcere, Exposcere. Mit ernst oder geschrey fordern / Flagitare, Efflagitare. vide Begeren Heyschen offentlich fordern das entfrembd gut / Clarigare. Fordern / Heyschen kommen / Accersere, Accire, Vocare, Venire jubere. Ernstliche erforderung / Efflagitatio. Die zeit erforderts / Tempus vocat. Heraus fordern / Provocare, vocare in certamen, Lacessere ad pugnam. Schuld einfordern / Exigere debitum, Vrgere solutionem, Extorquere æs, vide Mahnen & Schuld. Förderlich / vide Dienstlich. Ernstliche Forderung / Heyschung / Efflagitatio, Flagitatio, Postulatio, Postulatus, us, Postulatum.

Forel / Foren / Lachsfaren / Truta. Rot Forel / Aruta.

Form / Species, Qualitas. vide Gestalt. Formgraber / Proplastes. Kunst Formen zu machen / Proplasticè. Ein außgetruckte form machen / Effingere. Gleichförmigkeit / Analogia, Proportio, lat. Gleichförmig / Parilis, e. Conformis, e. gleichförmigkeit / Parilitas, Symmetria, Commensuratio. Ungleichförmig / Uneben / Anomalum, Inæquale. Ungleichförmigkeit / Anomalia, Inæqualitas. vide Gleich.

Forschen / Erforschen / Sciscitari, Scitari, Quærere, Indagare, Percontari, Scrutari, Investigare, Explorare, Expiscari, Inquirere, Exquirere, Perscrutari. Erforschung / Indagatio, Exploratio, Inquisitio, Expiscatio, Scrutinium, Perscrutatio. Peinliche Erforschung / Quæstio. vide Foltern.

Forst / Saltus, us. vide Busch. Forster Wildläuffer / Saltuarius.

Forthin/ Post, Postmodum, Postea, Deinde, Deinceps, Inposterum, Postmodo. vide darnach.

Föſten / Vnderstützen / Statuminare.

Fraß/ Helluo, Mando, Edo, Popino, Phago, Gluto, Comedo, Lurco, Catillo, Baratro, omnia, onis, in genitivo, Venter, aliq: Liguritor, Gurges, Vorago. vide Prassen Fressen.

Frag/ Quæstio, Interrogatio, Quæstiuncula, Rogatio, Erotema, Percunctatio. Vorgehaltene Frag/ Fragstuck/ Problema, lat. Propositio. verborgene Frag/ Scirpus, Ænigma, Nodus, metaph. Frager/ Stipulator, Interpellator. Fragen Quærere, Percunctari, Rogare, Stipulari, Convenire de re aliqua, Interrogare. Quæstionem habere, Percunctationem facere. Fleissig fragen/ Scitari, Sciscitari. vide Forschen/ offt fragen/ Rogitare. Peinlich fragen/ vide Foltern.

Franckenland / Francia orientalis. Die Francken / Franci, vulgò Francones, pars Cauchorum, olim Saxonibus, jam vero Catthis vicini.

Franckreich / Gallia. Divisionem ejusdem vide supra verb. Gallia. Das auß Franckreich ist / Gallus, Gallicus, Gallicanus, a, um. Frantzosen kleid/ Vestis Gallica. Frantzosen/ grosse Blattern / oder grosse Pocken/ Morbus Gallicus.

Fraw/ Weib/ Fæmina, Fæmella, Mulier. Alte Fraw/ Anus, Vetula, Mulier grandæva, Matrona, effœta, Annosa, vide Alt. Alte Jungfraw/ virgo exoleta, Conceptioni ob ætatem inhabilis. Jungfraw/ Junge Tochter/ Virgo, Puella, Innupta, Inviolata, Incorrupta. Ehfraw/ Uxor, Marita, Coniux, Conjunx. vide Ehe. Das zur Hauß oder Ehefrawen gehört / Uxorius, a, um. Seine Ehefraw verstossen/ Repudiare uxorem. Fraw die Dienstboten vnder jhr hat / Hera. Ehrliche/ fürtreffliche Fraw / Herois, Heroina. Das einer fürtrefflichen Frawen zu gehört / Matronalis, e. fremde Fraw/ Hospita, æ. Jungfraw Schwechen/ Schänden/ zu fall bringen / Violare, Vitiare virginem. Frawenschwächung/ Probrum. Witfraw/ Vidua, Mulier orbata, Privata viro. vide Witwe. Frawen gemach / Frawenzimmer / Gynæcium, pen. prod. Muliebre conclave, Gyneconitis. Kloster Jungfraw/ Monacha, Monialis, Virgo sacra, Deo dicata, Vestalis, Solitaria, vide Closter. Schöne/ Tugendsame Jungfraw / Virgo venusta, pulcra, formosa, modesta, pudica, formæ laude conspicua.

Frawenkraut / Apiastrum, Melissophyllum. Melissen aliàs.

Frech/ Mutwillig/ Protervus, Petulans, Procax, Ferox, Audax, Petulcus, a, um. Frechheit/ Petulantia, Ferocia, Ferocitas, Protervia, Audacia. Frech seyn/ Ferocire, Barbarie omni crudeliorem esse. Keine Frechheit brauchen / Animum ab omni sævitiæ genere vindicare. Frech/ adverb. Protervè, Petulanter.

Frey/ Loß/ Liber, a, um, Immunis, e, Liberatus, Solutus. Frey/ vnverbunden/ Sui juris, Suæ potestatis, vel authoritatis, Sui arbitrij, mancipij. Frei/ erlassen von gemeinen ämptern/ Immunis, Vacuus à muneribus publicis, Expers publicorum munerum. Freiheit von gemeinen oder Bürgerlichen ämptern/ Libertas, Privilegium, Immunitas, Impunitas, Vacatio omnium rerum, Vacatio munerum civilium, Vacatio communis juris. Freiheit/ Geleit/ Asylum, Locus profugij, Locus sacer, Refugium, Profugium. Zinß oder Zollfrei/ Non vectigalis, Non tributarius. Frey von Gesetz/ Legibus solutus, Exemptus. Frey lassen/ Frei geben/ Der leibeigenschafft erlassen/ Libertatem donare, dare, tribuere, præstare, Liberum facere, Emancipare, Potestate liberare, Dimittere, Manumittere, Rude donare, Libertate donare, Vindicare, In libertatem vindicare, asserere. Freyheit geben/ Vacationem dare. Zur Freiheit beruffen / Ad pileum vocare. Freiheit wieder erlangen/ Recuperare libertatem. Sich der Freiheit erfrewen / Der Freiheit geniessen/ Gaudere libertate. In Freiheit lassen biß zu Außtrag der Sachen/ Dare vindicias secundum libertatem. Mit recht die Freiheit erretten / Liberali causam asserere manu, Ter. Freiheit Sache/ Liberalis causa. Freigelaßner/ Manumissus, Emancipatus, Rude donatus, Libertus. Freilassung/ Manumissio, Emancipatio. Von einem Freigelassenen geboren/ Libertinus. Frei vnd künlich schreiben/ Licentiore epistola cum aliquo agere. Frei eigen geben/ Mancipio dare. Der frei macht auß der Leibeigenschafft/ Vindex. Kostfrei/ Liberalis. Vnfrei/ Illiberalis. Frei/ Liberè, expeditè. Freiherr/ Baro. Freigebig/ Liberalis, e, v. Geben. Freigebigkeit / Liberalitas, Benignitas, Munificentia, Liberalis voluntas. Das hochbefreiet ist/ Sacrosanctum. Freiwillig geben/ Donare. Freiwilliglich/ Von sich selbst/ Sponte, Sponte sua, Ultrò.

trb, Sua voluntate, Per se, Sine impulsu alieno. Frei stehen/erlaubt seyn/Liberum esse, Integrum esse, Liberam habere voluntatem, In arbitrio alicujus esse. Freiheitsbrieff/Diploma, penul. prod. vulgò Bulla, alias Breve, Codicilli, vide Brieff. Frei bin ich von dieser Vbelthat/Hanc ego non attigi culpam, Hoc me crimen nunquam polluit. Der gemeinen Freiheit wol inacht nehmen/Communi antiquitate nihil antiquius judicare, Nulla de re tantum quantum de communi salute ac libertate laborare. Freiheit der Gemein vor allen suchen/ Ad unam civium libertatem curas intendere. Freie Künste/Artes ingenuæ, Studia literarum, Liberales artes, vide Kunst.

Freien / Sich verheyrathen/ Ambire, Petere, Expetere, Rogare uxorem, vide Ehe/ Heyrath/ & Werben. Freyen/Procare, & Procari. Freier/ Werber/Procus. Vnzüchtiger Freier/Procus Penelopes, Proverb.

Freilich/Warumb nicht/ Scilicet, videlicet, Nimirum, Enimvero, Nempe, adverb. confir.

Freiburg in Breißgow/Friburgum Brisgaviæ, Freiburg in Nüchtland/Friburgum in Nuithonibus, utrumq; elegans oppidum, sed non admodum vetus.

Freisingen/Fruxinum, Oppidum Vindeliciæ, sive Rhetiæ secundæ.

Frembd/Außländisch/ Alienus, Externus, Peregrinus, Exoticus, Exterus, Extraneus, Adventitius, Alienigen⁹, a, um. Frembd/vnterschliessen/ vnterschoben/ Subdititius. Frembdling/ Pilger/ Proselytus, Allophylus, Alienigenus, Alienigena, Extraneus, Peregrinus, Hospes. Die frembde liebet er/er kan nimmer heim kommen/ Lotum gustavit, Proverb. Entfrembden/Alienare, Entfrembden/ mit Recht absprechen/ Abjudicare. Frembde Länder besuchen/ Peregrinari, Peregrinatorem vel Peregrinum esse, Longè lateq; pervagari. Die frembden sol man freundlich auffnehmen/ Benignè excipiendi sunt peregrini, Oportet benignè accipere hospites.

Fressen/ verfressen/ Vorare, Devorare, Ligurire, Glutire, Deglutire, Lurcare, Tuburcinari, metaph. Gurgitare, Ingurgitare. Vide Fraaß/ prassen. Fressigkeit/ Voracitas, Edacitas, Gulositas, Ingluvies, Catillatio, Gula, Vorago, Charybdis, metaph. Inexplebilis, edendi aviditas. Vide Völlerey. Fressig/ Vorax, Gulosus. Vielfressig/ Polyphagus. Leutfresser / Anthropophagus. Zu viel fressen / Onerare stomachum. Nur zu fressen geboren/ Abdomini natus, Fruges consumere natus.

Frewd / Frölichkeit / Gaudium, Lætitia, Hilaritas, Voluptas, Delectatio, Delectamentum, Oblectamentum. Frewd anzeigen / frolocken/ Manus tollere, Iubilare, Plaudere, Ovare. Vide Frolocken. Erfrewen / frewdig machen / Gaudium parere, Lætitiam adferre, Gaudio vel lætitia afficere, Perfundere, delinire gaudio, Hilarare, exhilarare, Delectare, Lætificari, vel Lætificare, Conijcere in lætitiam. Frewd haben/ Frui lætitia, Gaudio, Voluptate, Gestire, Lætitia corripi, Affici, Cumulari gaudio. Sich frewen / Lætari, Vitulari, Gaudere, Gestire, Lætitia efferri. Einem mit vergeblicher Frewd oder Hoffnung auffhalten / Lactare aliquem vana spe. Ingeheim sich frewen/Gaudere in sinu. Sich zusammen frewen / Collætari, Congaudere. Vide Frölich. Die ewige Frewd / Beatitudo, Beatitas. Vide Selig.

Frevelkeit / Frevel / Künheit / Temeritas, Audacia, Confidentia, Inconsiderantia, Incogitantia, Contumacia, Pertinacia. Vide Künheit. Frevel / kühne That / Factum temerarium, Audax facinus, Ausus præceps. Frevenlich/Contumax, Pertinax, Præfractus, Temerarius, Audax, Præsumptuosus, Confidens, Incogitans. Frevenlich/ Temere, Audacter, Licenter, Contumaciter, Pertinaciter, Præfracte.

Freund / der einen lieb hat / Amicus, Benevolentia conjunctus, Necessarius, Cum quo necessitudo intercedit, Familiaris, Agnatus. Blutfreund/ Consangvineus, Proximior, Propinquus, Cognatus, Consangvinitate, Sangvine junctus, Propinquitatis vinculo conjunctus.

Geheimer Freund / Familiaris, intimus, Usu cōjunctus, In intimis. Ich hab sehr grosse Freundschafft mit jhm / Amicissimus, Amantissimus ejus sum, Familiarissime illo utor, Arctissima mihi cum illo est necessitudo. Widerumb zu Freund werden / Redire in gratiam, Simultates deponere, Odium amore commutare. So lang ich leb wil ich dein Freund seyn / Amor tui in me numquam obsolescet. Zum Freund auffnehmen/ Iungere amicitiam cum aliquo, In album amicorum aliquem referre. Freundschafft machen/ Contrahere amicitiam, Inire amicitiam, Immer-

mergere in consvetudinem. Freundschafft/lieb/ Amicitia, Necessitudo, Familiaritas, Consvetudo, Usus, Nodus amicitiæ. Blutfreundschaft/Consangvinitas, Cognatio, Propinquitas, Vinculum consangvinitatis. Freundschafftglied/ Gradus cognationis. Geheime Freundschafft/ Familiaritas, intima amicitia. Stätte Freundschafft/ Non intermoritura amicitia. Freundschafft auffheben/ Dissolvere amicitiam, Dirimere jucundissimam vitæ societatem, Solvere conjunctionem. Einem Freundschafft beweisen/ Collocare in aliquem beneficium. Freundschafft abkünden/ Renunciare amicitiam. Freundlich seyn/ Induere hominem. Alle Freundligkeit ablegen/ Exuere omnem humanitatem. Freundlich/ Humanus, Bonus, a, um. Facilis, e. Amicus, Benignus, a, um, Lenis, Affabilis, Suavis, e. Freundschafft/ Humanitas, Popularitas, Affabilitas, Lenitas, Comitas, Benignitas, Facilitas. Freundlich/ Amicè, Blandè, Benignè, Benevolè, Humanè, Humaniter, Comiter, Familiariter. Freundlich ansprechen/ Blandè appellare. Unfreundlich/ Inhumanus, Ferus, Morosus, Durus, Austerus, a, um. Immitis, e. Humanitatis expers. Unfreundlich/Inhumanè, Rigidè, Austerè, Morosè, citra omnem humanitatem. Unfreundlich handeln/ Novercare. Unfreundlichkeit/ Inhumanitas, Feritas, Morositas, Difficultas, Austeritas. Unfreundlich seyn/ Inhumanum, Ferum, austerum esse, Alienum esse ab humanitate. Sich etwas unfreundlich gegen einen stellen/ Animo non satis æquo esse erga aliquem, Iniquiore esse animo in aliquem. Freund seynd wir gewesen von Jugend auff/ A pueris amici fuimus, A primis adolescentiæ annis ortus est inter nos amor, A teneris ungviculis amare cœpimus inter nos. Freundschafft beweisen/ Prosequi aliquem beneficijs, Deferre obsequium. Vid. Dienen. Wir haben gute Freundschafft unter uns. Mutua est inter nos eaq; summa familiaritas, nihil est nostra necessitudine conjunctius.

Frewen/ Gaudere, Lætari. Vide Frewd.

Fried/ Ruh/ Pax, Quies, Tranquillitas, Concordia, Compositio. Fried machen/ Facere pacem, Pacificare, Componere pacem, Dirimere controversias. Befriedigen/ Placare, Pacare, Pacificare, Sedare, Lenire, Mollire. V. Versöhnen. Fried/ Anstand auff gewisse Zeit/ Induciæ, arum. Friedlich befriedet/ Pacificus, a, um. Pacis studiosus, Tranquillus, Pacatus, Placatus, Sedatus, compositus, a, um. Befriedet/ Placidus, a, um. Friedfertig/ Placabilis, e. Befriedung/ Propitiatio, Placatio. Das Fried bringet/ Pacifer, a, um. Zu frieden lassen/ Facere aliquem missum. Zufrieden seyn/ guts Muths seyn/ Tranquillo esse animo, Tranquillè agere, Nulla cura jactari. Wol zu frieden sein/ sich begnügen lassen/ Conquiescere, Acquiescere, Contentum esse. Auff Frieden anstellen/ Ad pacem spectare. Friedbott/ Herold/ Caduceator. Friedlich/ Præcarè, Pacificè.

Frieren/ kalt seyn/ Horrere, Frigere, Algere, Frigidum esse, Frigus pati, Frigescere. Befrieren/ Gelare, Congelare, Gelascere, Congelascere, Conglaciare, Coagulari, Frigore astringi, Glacie indurari. überfrieren/ Concrescere.

Frießland/ Frisia, vel Phrisia. Die Frießländer/ Friesen/ Frisij, vel Phrisij. Ein theil Frießländer am Rhein/ Busactores, populus juxta oppidum Suollis.

Frisch/ new/ Novus, Recens, Crudus. Vid. New. Frisch/ gesund/ Vividus, Vegetus, Plenus vigoris, incolumis. Vide Gesund. Erfrischen/ Instaurare, Restaurare, Renovare. Vide Newen.

Frölich/ Hilaris, e. Lætus, Festinus, a, um. Alacer, cris, cre. Fröliches Gemüths/ Laxatus curis, Alacri, erecto animo. Frölich von Angesicht/ Læto vultu, Hilari fronte, Exporrecta fronte, Hilari facie. Frölich seyn/ Lætari, Lætitia efferri, Explicare, Exporrigere frontem. Frölich machen/ Exhilarare. Frölich/ Nuptialiter. Frölichkeit/ Hilaritas, Lætitia. Frölichkeit erzeigen/ Arridere. Frölich werden/ Hilarescere.

Frolocken/ Exultare, Iubilare, Plaudere, Applaudere, acclamare, Gratari, Gratulari, Lætitia, gaudio exultare, voce ac gestu gaudium declarare, Lætitia gestire. Frolockung/ Iubilum, Plausus, us. Gratulatio, Exultatio. Das zu Frolockung dienet/ Gratulatorius, a, um, Gratulabundus, a, um.

Fromb/ auffrichtig/ Probus, Bonus, Integer, Frugi, Sincerus, Candidus, Ingenuus, Purus, Castus, Rectus, Candore animi præditus. Vide Erbar. Fromb/ Gottsfürchtig/ Pius, Religiosus, Iustus, Sanctus, Colens pietatem. Frombkeit/ Heiligkeit/ Pietas, Sanctitas, Sanctimonia, Divi-

Divini numinis cultus. Vid Gottsforcht. Frombkeit / Probitas, Integritas, Candor, Innocentia, Simplicitas. Frommer auffrechter Mensch / Homo apertus. Frömblich / Integrè, Candidè, Probè. Frömblich handelen / Aperto pectore agere. Vide Auffrecht. Frombkeit wird wenig geacht / Probitas à paucis probatur, Morum integritas parvi fit. Vnfromb / Improbus, Ater, Niger, a, um. metaph. Vnfrombkeit / Improbitas.

Frosch / Rana. Laubfrosch / Rubeta. Fröschlein / Ranunculus.

Frost / Kälte / Algor, Frigus, Gelu. Vide Kälte & Frost.

Frucht / allerley Frucht der Erden oder Bäum / Fructus, us. Frugis, Fruges. Frucht eines Thiers / Fœtus, us. Proles, is. Frucht / Genimen, idem quod generatio. Geboren Frucht / Progenies. Geboren Frucht eines jeglichen Thiers / Pullus. Vnzeittige Frucht der schwangern Frawen / Embrio. Erste Frucht / Primitiæ, arum. Jährliche Frucht / Proventus frugum, seu fructuum, Annona. Thewre Frucht / grosse Thewrung / thewre Zeit / Gravis annona. Frucht herfür bringen / gebehren / Parere, quod mulierum est. Frucht einsamlen / Frumentari. Das zu Frucht dienet / Fructuarius, Fructificus, a, um. Fructuosus. Fruchtwurm / Curculio, Gurgulio. Fruchtbar / Frugiger, a, um. Fructuosus, Fructificus, Fructuarius, Fœcundus, a, um. Ferax, Fertilis, Uber, Fructifer, Pingvis, & Opimus, aliq. Fructiferus, a, um. Fruchtbarkeit / Fertilitas, Fœcunditas, Ubertas, Feracitas. Fruchtbar machen / Uberare, Fœcundare. Fruchtbarlich / Fertiliter, Fœcundè. Vnfruchtbar / Infœcundus, Sterilis, infructuosus, Inferax, Infelix. Vnfruchtbarkeit / Sterilitas. Vnfruchtbare Fraw. vid. Fraw. Vnfruchtbar werden / Sterilescere.

Früh / morgens vor Tag / Antelucanus, a, um. Manè, Benè manè, Summo manè, Diluculo, Prima luce, Exoriente aurora, Circa solis ortum, Matutino tempore, Albescente die, Sub aurora. Frühstück / frühsupp / Ientaculum. Vide Morgen.

Frühling / der Glentz / Ver, Vernum tempus, Veris tempus, Angehend Frühling / Ver novum. Völlig Frühling / Ver adultum. Außgehend Frühling / Ver præceps, Ad hunc modum & reliquæ anni partes dividi possunt. Tres autem veris sunt menses, Martius, Aprilis, Majus.

Fuchs / Vulpes, Volpes, Vulpecula. Füchsisch / Vulpinus, a, um. Ut Vulpinus dolus. Vulpina fraus. Fuchs mit Fuchs fangen / Vulpinari cum vulpe, Proverb. de ijs qui dolose cum astutis agunt. Fuchsschwentzer / Adulator.

Fuder / Vehes, Vehis. Fuder Holtz / Vehes lignorum. Fuderig Faß / Culeare dolium. Vide Faß.

Fug / Iunctura, Commissura. Zusammenfügung / Connexio, Conjunctio, Connectura, Conjugatio, Coagmentatio, Coagmentum, Compago, Compages, pen. pro. Complexus, us, Congregatio. Zusammen fügen / ordnen oder setzen / Conjungere, Iugare, Copulare, Coaptare, Aptare, Iungere, Conglobare, Conglomerare, Coagmentare, Ferruminare, Adaptare, Aptè componere, Concinnare, Compingere. Hertzu fügen / Adjungere, Adjugare, Accommodare, Adaptare, Applicare, Adnectere, Connectere, Adijcere, Adsciscere, Appendere, Adscire, Adstringere, Sociare, Adsociare, Consociare, Adnumerare, Adgregare, Adpingere, Attexere. Sich fügen / sich schicken / Convenire, Congruere, Quadrare, Respondere, Accommodatum, Appositum esse. Füglich / bequemlich / Aptus, Idoneus, Commodus, Accommodatus, Congruens, Conveniens, Consentaneus, Oportunus, Accommodus, congruus, a, um. Habilis, conformis, e. Füglich / Aptè, Convenienter, Oportunè, Idoneè, Appositè, adverb. Zufügung / Adjunctio. Zusammenfügung der Dielen oder Bretter / Coaxatio, vel Coassatio. Zusammen fügig / Copulativus, a, um. Pactilis, e. Conjunctivus, a, um. Recht fügen / Attemperare. Von einander fügen / Dejugare, Dissociare. Vide Scheiden. Balcken zusammen fügen / Contignare. Füglichkeit / Habilitas, Convenientia, Aptitudo, Oportunitas. vnfüglich / Inhabilis, e. Incongruus, Improbus, a, um. Ineptus, Incommodus, Importunus, Absurdus, Absonus, Inconcinnus, a, um. Vnfüglichkeit / Importunitas. Vnfüglich / Ineptè, Incongruè, Absurdè. Von Natur füglich / Natura compositus, Comparatus, Propensus.

Fuhr auff einem Wagen oder Schiff / Vectura, Vectio. Vide Fahren. Führen / Ducere, Deducere, Vehere, Pervehere, Provehere. Vberführer / Portitor. Abführen / abreitzen / Abducere.

cere, Avertere, Abstrahere, Avocare. Herauß führen / Educere, Evehere, Elicere, Extrahere, Egerere. Hinein führen / Inducere, Introducere, Inferre, Invehere, Importare. Vberführen / Traijcere, Transvehere, Transportare, Transmittere. Verführen / Seducere, In avia ducere. Verführung / Seductio. Verführer / Betrieger / Seductor, Impostor. Vide Betrug. Vollführen / Transigere. Vide End. Führer / Leiter / Dux, Ductor, Rector. Führung / Leitung / Ductus, us. Anführung / Isagoge, lat. Introductio. Einführig / Isagogicus, a, um. Neben sich / oder auff die seite führen / Seducere. Stäts führen / Vectare, Vectitare. Der geführt wird / Vector. Führen mit Gewalt / Trahere. Herzu führen / Adducere, Advehere. Herzu führen / anlenden / Appellere. Vnaußgeführte Red / Aposiopesis. Abgeführt von einem andern / Derivatum. Hinweg führen / Abvehere, Deportare, Subducere, Abducere. In die Höhe führen / Evehere. Hin vnd wieder führen / Ductare, Ductitare, Traducere. Vmbführen / Circumducere. Widerführen / Reducere. Sein Leben vollführen / Degere. Vide Leben. Führlohn / Schifflohn / Velatura, Portorium, Naulum. Mit Fuhrwerck sich ernehren / Velaturam facere. Fuhrmann / Agigator, Auriga, Vector, Vehicularius, Plaustrarius, Rhedarius. Vide Fahren.

Füllen / Equulus, Pullus, equinus, Equus pumilus.

Füllen / erfüllen / Implere, Adimplere, Farcire, Offercire, Gurgitare, Ingurgitare, Onerare, Opplere, Complere, Explere, Infarcire, Refarcire, Füllung / Fartura. Füllet / Farsilis, e. Füllerey / Crapula, vide Trunckenheit / Füller / Crapulator. Gefüllet / Onustus, a, um. Fartus, a, um. Gefülter bauch / Faliscus venter. Erfüllung / Repletio, Erfüllig / Explebilis, Vnerfüllig / Inexplebilis, e, Widerumb füllen / Replere, Zufüllung / Supplementum. vide Völle.

Funck / Fünckleis / Scintilla, Scintillula, Igniculus, Favilla, Kleine Füncklein geben offt grossen Brandt / Parva sæpè scintilla magnum excitat incendium.

Fund / Inventum, Inventio. Complementum, Excogitatum. vide Tichten / & Fabel. Fünd / List / Dolus, v. Betrug / List.

Fundament / Fundamentum, Basis. v. Grundt / Fundament / gemacht von Pfälen vnter dem Wasser / darauff man bawet / Fistucatio, Palatio.

Fünff / Quinque. Das fünff haltet / Quinarius, a, um. Je fünff / Quini, æ, a, das fünfft. Quintus, a, um. Fünffmahl / Quinquies, adver. Fünff Jahr / Quinquennium. Fünff Bücher Moysi / Pentateuchus. Fünfftzig / Quinquaginta. das fünfftzigst / Quinquagesimus, a, um. Fünff hundert / Quingenti, æ, a. Fünfftzig mahl / Pentaglottos.

Für / Vor / Præ, Pro, Ante, Ob, Fürher / A fronte, Für oder zu / E, vel Ex. Fürnemlich / Præsertim, Præcipue, Inprimis, Cumprimis. Fürwar / Etenim, Enimverò, Für einen sein / In rem alicujus esse, E re esse. Studere alicujus rebus.

Furch / Sulcus. Furch machen / Sulcare, Sulcos ducere. Durch alle Furchen / Sulcatim. Wasserfurch / Elix. Ackerfurch / Colitiæ.

Furcke / Furcilla fimaria, v. Gabel.

Fürdern / Prodesse, Adminiculari, Conducere, Commodare, Momentum adferre. v. Nutz.

Füre / Vectura, v. Fuhr.

Fürgang / Progressus, & Progessio. Fürgang / mit nutz / Provectus, us. Im fürgang / Obiter, levi brachio. Fürgehen / Progredi. v. Gang / & Gehen.

Fürhang / Siparium, Peripetasma, Conopæum.

Fürhin / weiter / Porrò, Deinceps.

Fürkauffen / Præmercari, Mercaturam exercere, vide Kauff.

Fürmundschafft / Tutela, in jemands Fürmünderschafft geben / In tutelam dare alicui, Tutelæ alicujus subijcere. Sein selbst Fürmünder seyn / Mündig seyn. In suam tutelam pervenisse, Suæ tutelæ esse, Fürmünder / Tutor, Curator. vide Pflegen.

Fürnem / Fürnemlich / Principalis, e. Fürnemer / Cardineus, Præcipuus, a, um, Cardinalis, e. Fürnem / Grosse Herren / Magnates, Optimates. plur. tant. gegen jhm selbst etwas schädlichs fürnehmen / Graviter de se consulere, von seinem Fürnemen abstehen / Mutare sententiam. Auff das fürnehmen kommen / Redire ad rem, vel propositum. Wider in sein Fürnehmen stellen / In gradum reponere. v. lit. N. fürNem / & Meinung.

Fürsatz / Fürschlag / Propositum, Ratio. Von Fürsatz des Gemüths abstossen / De gradu deijcere, Proverb. Fürsetzen / Inducere in animum, Proponere animis, Comprehendere animo.

Er kan keinerley weiß von seinem Fürsatz abgeschreckt werden / Nulla re deterreri à proposito suo potest.

Fürsichtig / Prudens, Providus, Cautus, Circumspectus, Consideratus. Fürsichtigkeit / Prudentia, Providentia, Circumspectio. Fürsichtiglich / Prudenter, caute, Circumspectè.

Fürsprech / Causidicus, Advocatus, zum Fürsprecher erwehlen / Patronum advocare, des beklagten Fürsprech / Defensor, patronus, beschwetzter Fürsprech / Zungen Drescher / Rabula, Fürsprech der außgesandt wird etwas zu bitten / Orator. Fürsprech seyn / Orare causam, Causas agere.

Fürst / Demarchus, lat. Princeps, Dux, Principatum tenens. Churfürst / Elector, Dux, Princeps elector. Churfürstenthumb / Electoratus. Fürstenthumb / Ducatus, us, Principatus, us. Das den Fürsten zugehört / Principalis, le, Fürstenschatz / Fiscus. Fürstlich Hauß / Fürstliche Residentz / Schloß / Augustale, Aula. Fürsten Sohn / Regulus. Fürstendiener / Palatini, Aulici.

Fuhrt eines flusses / Vadum. Furtechtig / Vadosus, a, um. Am Furt seyn / In vado esse, id est, in tuto esse.

Fürtach / welches den Regen abhelt / Corona, Projectura, aliàs vide Tach.

Fürtrefflich / Insignis, Clarus, Præclarus, a, um vide Edel / Fürtreffen / Florere, metaph. Præcellere, Antecedere, Eminere, Fürtrefflich im schreiben / Scribendi laude excellens. Fürtrefflicher Mann / Vir omnibus numeris absolutus, Vir singulari omni laude insignis.

Fürtuch / Schurtz / Succinctorium, Semicinctum.

Furtz / Crepitus ventris. Furtzen / Pedere. Gegenfürtzen / Oppedere, vide Fartzen / & Feisten

Fürwar sagen / Affirmare, Confirmare, Asseverare, vide Ja sagen.

Fürwort / Prætextus, Nomen, v. Ansehen.

Fuß / Pes, Pes imus. Fußsohle / Planta. Höhle des Fuß / Vola. Fuß / vntertheil des Fuß oder Schenckels / Calx. vide Ferß. Fuß der Thieren die kein Zehen haben / Ungula. Fußtritt / Vestigium. Fußband / Compedes, Nervus. vide Band / Eysen / Strick. Fußstrick / Pedica. v. Fahen / Fangen. Das zu Fuß ist / Pedester / Pedestris. Fußpfad / Trames, Semita, Callis, vide Weg / zu Fuß / Pedes. adv. Zu Fuß gehen / Iter facere pedibus, Pedibus incedere, Itinere pedestri gradi, Pedes ire, vel venire. Vbel zu Fuß seyn / Ægre pedibus ingredi. Wol zu Fuß seyn / valere pedibus. Fuß für Fuß / Pedetentim, Gradatim, Lento gradu. Fußknecht / Pedes, itis, Pedester. Fußzeug / fußvolck / Pedestres copiæ, Pedestris exercitus, Peditatus, manus pedestris, den Fuß vnterheben / Supplantare, Großfuß / Bupedes. krumfüssig / hinckent / Loripes. zweyfüssig / Bipes. dreyfüssig / Tripes. vierfüssig / Quadrupes, breitfüssig Planipes. Pansa. Die breite füß haben / Plancihornfüssig / Cornipes. Die jhre füß gegē vns kehren / Antipodes, pe. cor. dem die Füß einwertz gewunden seynd / Varus. der gebogen füß hat / Flexipes. mit vier Füssen gehen / Quadrupedare. Mit Füssen auffs erdreich stossen / Supplodere pedib. terram. Das gern mit füssen stosset oder schlägt / Calcitrosus, a, um. Mit den Füssen stossen oder schlagen / Calcitrare. Mit Füssen wancken / Titubare, ut ebrij. Der lange Füß hat vnd die Knie bey einander / Compernis, g. omn. Dreyfüß / Chytropus, odis, Chytrapes. Die Füß vber einander schlagen wie die Schneider / Decussare pedes. Fußschemel / Scabellum, Suppedaneum, v. Schemel. Barfuß / Excalceatus, Discalceatus, Nudis pedibus, v. Bloß. Zu Fuß fallen / Abjicere, Prosternere se ad pedes, Ad genua accidere, Advolvi genibus. vide verb. Fallen. Fuß / Vntersatz / Basis, aliàs Spira, Spirula. vide Balck / Fußmaß / Pes.

Füssen / Abusiacum, oppidum Rhetiæ primę.

Futter / Viehspeiß / Pabulum / Pastus pecudum. Das darzu gehört / Pabularis, e. Gemengt Futter / Farrago. Futtersamlung / Pabulatio. Futter samlen / Pabulari. Auff die Futterung gehen / Ire pabulatum. Das Futter entziehen / Subducere pabulum.

Futtertuch / Pannus subductitius.

INCIPIENTIA
à G.

GAab / Geschenck / Donum, Munus, Munusculum. Ehrengaab / Honorarium. Gaab zu Belohnung der Dapfferkeit / Præmiū. Newjahrs Gab / Strena, Xenium. Gab welche man den Gesandten gibt / Lautia, Xenium. Gab der Natur / Dos, dotis. Heilige Gab / Opffer / Oblatio. vid. Opffer. Das gegeben ist / Datum. Fürstengab / Congiarium. Gab die man aufwirfft vnter das Volck / Missile, subst. Gab die man dem Sie-

Sieger gibt/Niceterium. Mitgifft/Morgengab/ Dos,dotis, Dos nuptialis. Das darüber gegeben wird/Parapherna,vel Paraphernalia, plur.tant. Zugab in einem Kauff/Auctarium,Corollarium, Additamentum, Accessio, Adjectio. Gabenträger/Dorophorus. Begaben/Donare, Afficere muneribus, Munerare, vel Munerari, Explere muneribus, Donare præmijs, Deferre præmia. Begabet/Donatus,Præditus, particip. sine verbo. Mit guten Sitten begabet/Præditus bonis moribus. Vnbegabet/Indonatus; Indotatus,a, um. Mit Gaben bestechen/ Corrumpere muneribus.

Gabel/Furca, Furcula, Furcilla. Gabel mit dreyen Spitzen/Tridens. Gabel mit zweyen Spitzen/Bidens. Korngabel/Merga. Mistgabel/Furca Fimaria. Fleischgäblein/Creagra,Fuscina,Fuscinula.v.Furcke. Gäblein/Räbenzinck/Krampff/ Capreolus.

Gäh/gähe/hoch/Præruptus, a, um, Præceps, gen. om. Gäh/hoch Ort/Præcipitium, Præruptum, Proclive, Acclive. Gähling/plötzlich/Subitarius, Subitaneus, Subitus, a, um, Præceps, Præcipitans, Nimium accelerans, Præproperus, a,um. Gähling/Repentè,Subitò,Præcipitanter, Præproperè,Procliviter. Gähling werffen/Præcipitare, Præcipitem agere. Gähstützig/ Hitzig vor der Stirn/Præceps, Præcipitis consilij, Immoderati sensus. Gähzörnig/ Præceps ad iram. Gähe vmbwendung der Strassen/ krum Vmbgäng/ Anfractus, subst.

Gacksen/ wie ein Henn/Glocire,Glocitare.

Gaden der Werckleuth/ Officina. Obsgaden/ Ophorotheca. Er kompt aus einer Werckstat oder Lehrschul/ Ex eadem venit officina.

Gälb/gelbfarb/Croceus,Crocinus,a,um.Flavus,Luteus,Luteolus, Cerinus, a,um. Tunckel/ schwartzgelb/ Ravus color. Gälb seyn/ Flavere. Gälb werden/ Flavescere. Gälbsucht/ Morbus regius,Aurigo,Arquarus,Icterus. Gälbsüchtig/ Ictericus,Ictericius,Morbo regio laborans,Ictero,Arquato morbo laborans. Goldgäl/ Fulvus, Rutilus, Aureus color. vide Farb/ & Ferben. Gälbe oder weißleymig/Melinus.

Galeen/ ein Schiff das drey Ordnung mit Rudern hat/Triremis.

Galgen/ das Hochgericht/ Patibulum, Furca, Gabalus,Crux,Arbor infelix. Lignum & Trabs (in sacra scriptura). Des Galgens werth/Furcifer. An den Galgen hencken/Tollere in crucem, Cruci affigere. vide Hencken. Gehe an den lichten Galgen/ Abi in malam crucem, Abi in malam rem, I, vel abi corvos pastum, Abi in malam pestem, malumq; cruciatum, Abi ad corvos, vel furcas, vide Creutz.

Gall/ Fel. Gall/Hertzwasser/ Bilis, Flava bilis, Cholera. Dem die Gall übergehet/Biliosus. Ohn Gall/Sine felle, id est, simplex.

Sanct Gallen/Sangallum, Oppidum elegans, Lanificio nobile.

Galileer/ Galilæus. vid. sup. Galilæa.

Gallrey/ Jus congelatum gelu in patina.

Galsterweib/Nachtvogel/Strix,igis, v. Nacht.

Gamanderlin / Chamedrys. latinè Trissago, herba est, quam alij Chamædropen, alij Teucrion dixère.

Gämß/ Dama, Dorcas, Caprea, genus est capræ sylvestris. vide Dannenhirsch.

Gang/Tritt/Gressus, Incessus. Spatziergang/ Pergula, Podium, Podiolum, dim. Xystus, Ambulacrum subdiale, Hypæthra ambulatio. Verborgener Gang vnter der Erden/Cuniculus. Eingang/ Ingressus, Ingressio, Introitus, Aditus, Ostium. Vnbedeckter Gang/Hypæthra, plu. tant. Subdialia, Subdivalia. Das keinen Zugang hat/ Inaccessus, Interclusus, a, um. Zugang / Accessus, Accessio, Aditus, Aditio. Zugang machen/ Gradum facere, Aditum patefacere. Durchgang/ Meatus. Durchgängig/Meabilis, Permeabilis, Pervius, a, um. Abgang/ Verlust/ Damnum, Jactura, Intertrimentum, Decidium. vide Schad. In Abgang kommen / Exolescere, Obolescere, Inveterascere, Obliterari. Auffgang/Ortus, Exortus, us. Der Auffgang/ Oriens, Orientalis plaga, Cardo cœli. Von Auffgang biß zu Nidergang/ Ab oriente ad occidentem, Ab ortu ad occasum. Außgang/ Außfahrt/ Exitus, Egressus, Egressio, Excessus, Exodus. Außgang/End/Exitus, Eventus, Finis. Außgang eines Dings/ Catastrophe, metaph. Guten Außgang haben/ Benè cadere, Prosperè succedere, Felicem sortiri exitum. Bösen Außgang haben/ Malè evenire, cadere, Tristem habere exitum. Fortgang/ Progressus, Progressio, Successus. Fürgang/ Transitus, us. Fußgänger / Pedes, vide Fuß. Nidergang der Sonnen/ Occasus, Occidens, Occidentalis plaga, Obitus. Vntergangen/Præteritum, Elapsum,

Transactum, Evolutum, Præterfluxum. Vmbgang/Ambitus, Circuitus, Circuitio, Periodus, v. Kreyß. Hingang/Abitus, Abitio, Discessus, Discessio. Zusammengang / Coitio , Congressus, us. Krum Vmbgang der Weg/ Anfractus. Eingang der Flüß in das Meer/ Ostia. Den Gang richten / Dirigere iter, gressus. Vngangbar/ vngebanet / Invius, Avius, Inaccessus, a, um. Vntergang/verderben/Interitus, Exitium, Vorgänger/Antecessor, Anteambulo. Zergänglich/Caducus, Fuxus, Fluidus, a, um. Fragilis, e, vide Fallen. Gangbar / gemein/Frequens, Tritus, a, um. vide Ver. Brauch/Begängnüß halten/ Justa facere, Justa peragere, Parentare.

Ganß/Anser, das von Gänsen ist/Anserinus, a, um. Heerganß/Herodius, Avis Diomedea, quam Fulicam quidam putant. Schneeganß/ Anser ferus, vel silvestris. Ganßfeder / Penna anserina. Gänsenthon/Clangor. Gänßweid/Chenoboscium. Gänßschmaltz / Anserinus adeps, Gänßstall/ Chenotrophium, pen. prod. Gänßblum / Chrysenthemon. Gänßdistel/Endivia, Intybus.

Gant/Feilbietung/ Außruff/Auctus, us, Auctio. Gantmeister/Auctionarius. Offentlich vergenten / Auctionari, Auctionem facere, Subijcere hastæ, Auctione vendere, Sub præcone, vel, Per præconem vendere, Sub hasta vendere. Verganter werden/Venire sub hasta.

Gantz/ Vollkommen / Totus, Integer, Sincerus, Absolutus, a, um. Gantz vberall / Totus ubique, perfectus, Absolutus. Gantz an einander Solidus, Continuus, a, um. Sine intervallo. Gäntze/ Soliditas, Integritas, Gäntzlich / völlig/ Modis omnibus, Plane, Ab omni parte, Sarte, Prorsus, Penitus, omnino, Omnimode. Prorsum, Plene, Mere, Integre. Gantz machen/ erneweren/Redintegrare. Instaurare, In integrum restituere , Reficere, Renovare , Reparare. Gantz werden / Solidescere.

Gar/ Pene, adverb. So gar/so fast/Adeo, In tantum. Gar nicht / Nequaquam, vide Nicht. Gar schier/ Modo non, id est, ferme.

Garbe Korns/Merges, itis, pen. cor.

Garben/ Schaffripp / Millefolium.

Gardensee/ Benacus, vulgo, Lacus Gardæ.

Garn / Faden / Filum , Linum. vide Faden. Garnwinde / Rhombus. Fischergarn/ Rete, is, v. Fisch/ Netz/ Strick. Zuggarn/ Sagena, Verriculum, vide ibid. Wurffgarn/ Funda. Jägergarn, Cassis, is, Groß Jägergarn/ Plaga.

Garten/ Hortus, Hortulus, Horti. Lustgarten/Paradisus. Baumgarten / grüner Garten/ Pomarium, Tometum, Viridarium, Viretum, Hortus arboribus pomiferis consitus. Vide Baumgart/Rosengart/ Rosarium, Rosetum. Thiergarten/ Vivarium. Weingarten/ Vinea, vide Weingarten/Gärtner. Hortulanus, Olitor, Holitor. Gartenkraut/Olus, Holus, Olusculum, dim. Das im Garten wächst/ Hortensis, e. Gartenbeth / Pulvinus, Gartenhauß/ Villa urbana, Prætorium. Gartenkraut / Hortensis herba. Gartenzierde / so Bäum zusammen geflochten/ Topiarium opus. Gärtner oder Hagmesser/ Dumaria falx.

Garstig seyn / garsten / Rancere , Garstig Fleisch/ Rancida caro, vide Fleisch. Garstig oder schimmel, gestanck/ Rancor, oris, Gar schimlich/ Garstig / Prærancidus. Ein wenig garstig/Subrancidus.

Gasse/ Platea, penult. prod. Vicus, Viculus. Gassenmähr/Rumor. Enges Gäßlein/ohn durchgang/Angiportus, & Angiportum.

Gast / der zur Maltzeit ist geladen/ Conviva, Hospes. Vngeladener Gast/ Umbra, Myconius vicinus. Gasthalter/ der die Mahlzeit gibt/ Convivator. Der ein frembden Gast auffnimbt/ Hospes vide Frembdling. Gastkammer/ Hospitale cubiculum. Gastfrey/ Hospitalis, e. Vngastfrey/ Inhospitalis, e. Gastfreyheit/ Hospitalitas, Philoxenia. Zu Gast halten/ Accipere, Mensæ adhibere aliquem. Gasthalter/ Wirth/Stabularius. Gasthauß/Taberna, Taberna meritoria, Meritoria. Gastung/Gasterey halten/Convivari, Celebrare convivium, Epulari, vide Essen. Gasterey/Zech/Convivium, Comessatio, Epulū, Symposium, Accubatio epularis. Köstlich Gasterey / Convivium lautum, splendidum, Convivium opiparum, Mensa exquisitissimis cibis extructa, Delicatarum epularum convivium. Gasterey anstellen/Instruere, Apparare, Ornare convivium. Gastmeister / Architriclinus, Convivij præfectus, Sympoliarcha.

Gattung/Genus, vide Art. (& Thor.

Gauch / Stultus, Fatuus, Delirus. Vide Narr/

Gauckler/Possenreiber/Gesticulator, Chironomus, Ludius, Ludio, Mimus, Pantomimus,

Histrio, Ventilator. Gaückelſpiel/als durch reiffen ſpringen/ auff Schwerdern gehen/ꝛc. Petaurum. Reyffenſpringer/ Petaurista. Gauckler/der auffm Seyl gehet / Funambulo, Gauckeley/Gesticulatio, Præstigiæ, arum. Gaucklen/Gesticulari, Præstigium facere, Histrionem, Mimum agere, Miro corporis motu populo illudere. Gäucklerisch / Histrionicus, & Histricus,a,um. Die Gauckler kunst/ Histrionica, Histrionia.

Gebären / Kinds geneſen / Parere, Eniti, Gignere, Edere partum, Generare, Procreare, Fœtare, Fœtificare, Proferre partum in lucem. Gebärer/ Vatter/ Genitor, Parens, Procreator, Generator, vid. Vater. Das Gebären/ Generatio, Genitura, Procreatio, Partus, Nixus, Genimen, Genesis. Gebärig/Genitalis,le. Fast gebärig/ Fœtosus,a,um. Von GOtt gebohren/Theotocos, Theotocus. Geburtsſamen/ Genitale semen. Geburtszeit / Fœtura. Kinder gebären/ Suscipere liberos. Gebären ein Mißgeburt/Abortire, Abortum facere, Begeren zu gebären/ Parturire. Wider gebären/Regenerare. Eingebären/Ingenerare, Ingignere, Her für gebären/Progignere. Kräfftig zugebären/Genitivus,a,um. Geboren / erzielet / bürtig / Natus, Procreatus, Genitus, Ortus, Oriundus, Satus, Cretus,a,um. Angeboren/Ingeneratus, Innatus, A natura insitus, Agnatus,a,um. Originalis,le. Ein angeboren Laster/ Innatum vitium. Die angeborne Natur vnd Art / Ingenium. Der erst geboren/ Protogonus, Primogenitus. Eingeborner/ Unigenitus. Freygeboren/Ingenuus,a,um, Von dem Mon geboren/ Proselinus, uti de Arcadibus traditur. Das geboren/Effœtus, Defœtus,a,um. Die geboren hat / Enixa mulier. Die erstmahl geboren hat/Prototocus. Geboren werden/ Nasci, Gigni, Procreari, In vitam venire, Generari, Edi in lucem. Wieder gebohren werden / Renasci. Mit geboren werden / Connasci. Eingeboren werden / Innasci. Herauß geberen werden/Enasci. Herzu geboren werden/Annasci. Geburt/ Vrſprung/ Nativitas, Genesis, Ortus. Geburt / die Frucht / Fœtus, Proles. Geburt/ Kindsnöthen/ Puerperium, Partus, Nixus, us, Genesis, vide das Gebären. Das zu der Geburt gehört/ Natalitius,a, um, Natalis, le. Wiedergeburt/Regeneratio. Mißgeburt/Abortus,us. Geburt Lied/ Genethliacum carmen. Geburtstag/ Natalis dies, Genethlia. Von seiner Geburt an/ A die natali, Ab ortu primo, Ab initio ætatis, Ab ætate ineunte. Dazu bin ich geboren/ Fatum hoc meum est, Ea videor conditione natus.

Gebäw / vide Baw.

Geben / Dare, Præstare, Præbere, Tradere, Exhibere, Offerre, Tribuere, Afferre, Deferre, Subministrare, Propinare, metaph. Repræsentare, Collocare, Suppeditare, Geben/ſchencken/ Dare, Donare, Largiri, Elargiri, Impertiri, Munerare, vide Gab. Dargeben/ Impendere, Subministrare, Suggerere, Offerre, Das Eingeben des H. Geistes / Afflatus divini numinis, Instinctus, S. Spiritus, Concitatio mentis per S. Spiritum. Den Geist auffgeben/ Efflare animam, exhalare animam, Vitam cum morte commutare, vide Sterben. Eingeben/in ein Ohr blaſen/ Insusurrare, Inspirare, Eingeben/einbilden/Suggere, Inserere, Imprimere, Infigere. Ergeben/ Dedere se, Deditionem facere. Ergeben ſeyn/ geneigt ſeyn / Deditum, Pronum, Proclivem esse, Indulgere rei. Freygebig/ Munificus, Beneficus,a,um, Liberalis,e. Freygebigkeit/ Liberalitas, Munificentia, Beneficentia, Largitas, Freygebiglich / Liberalitèr, Largè, Munificè. Freygebig ſeyn/ Liberalem esse, Liberalitatem colere. Sich auff etwas begeben/ Dedere se alicui rei, Animum applicare ad aliquid, Studere, Insudare alicui rei. Sich Gott ergeben/ Deo se dicare, dedere, tradere, Ab uno Deo pendere. Vbergeben/ heimſtellen/ Tradere, Committere, Commendare, Fidei alicujus commendare. Die Hand geben / Dexteram porrigere, Conjungere dextram. Vergeben / Ignoscere, Condonare, remittere noxam. Vergeblich/ Irritus, Frustraneus, Vergebens/ Frustra, Incassum, Fortuitò, Abs re. Vergeblich arbeiten / Actum agere, Irata Delia venari, v. Arbeiten. Viel auff einen geben/ Magnifacere, v. Achten. Vmbgeben/ Circumdare, Stipare, Constipare, Circumvenire, Circulare, Cingere, Circumcingere, Circumvallare, Circumsepire. Vmbgeben / Obsitus,a,um. Widergeben / Reddere, Restituere, Refundere, Reponere. Widergeben / durch den Vnwillen/ Reijcere, Rejectare, Regerere. Zugeben/ Adsignare, Attribuere, Tribuere. Zugeben/ Anmaſſen/ beymeſſen/ Arrogare. Sich geben irgend auff/ Adjungere animum, Intendere animum. Nachgeben / Concedere. Ordentlich geben/

ben / Dispensare. Reichlich geben / Ampliter sumptum facere. Außgeben/Erogare, Pendere, Impendere. Geben mit Gewalt/Obtrudere, Intrudere. Sich begeben / Usuvenire, Evenire, Obvenire. Ergeben/Cedere, Devovere, Manus dare. Das ergeben ist / Dedititius, a, um. Herfür geben/ Promere, Prodere. Heimlich angeben/ verrahten / Deferre. Hin vnd wider geben/ Dispensare. Ergebung / Deditio. Frenvergebung/ Condonatio. Zugebung/Stoltzheit/Arrogantia, vide Hoffart. Vielgebig/Polydorus. Ergeben/ Devotus, Deditus. Sich ergeben/Submittere se.

Geberd/Gestus, us, Motus corporis, Habitus. Voll Geberden / Gestuosus, a, um. Einfältige/ schlechte Geberden/ Ovilli mores. Geberd/Dichtung der sitten/ Ethopœia. Geberd/außtruckung/ Ethologia. Mit Geberden anzeigen / Gestire.

Gebiet / Ditio, Ager, Territorium.

Gebieten/ Edicere, Gebieten bey verliehrung des Lebens/Fraudem capitalem indicere, vide Befehlen / & Bevehlen.

Gebiß/Frenum. Gebiß einlegen/ Frenum injicere, Frenare.

Gebohren/ Natus. vide Gebären.

Gebott/ Edictum, Mandatum, Præceptum, Jussum, vide Befelch/& Bevelch. Die zehen Gebott/Decem præcepta, Decalogus, Lex Dei, Præcepta Decalogi. Gebott geben / Mandatum dare, Sancire. Mit Gebott abtreiben/Edicto vetare, inhibere. Das Gebot entschlagen/Edictum remittere. Dem Gebott gehorsamen/ Imperata facere, Imperium accipere.

Gebür/Fug/Decentia, Decor, Decorum. Es gebürt dir/Tuarum partium est, Tuum est, vide Ambt. Gebürlich / Decens, Conveniens, Licitum. Gebürlich / Convenienter, Licitè, Dignè. Vngebürlich /Indecens, Præter decorum. Vngebürlich/Ineptè Indignè, Indecenter.

Gebürg am Gotthart/ Cotiæ Alpes. Das gebürg in Hessen/biß an Meissen/Melibocus. Das Gebürg hinder Glaris/an Grapünden/Lepotiæ Alpes. Gebürg in Kernten / vnd Friul/ Juliæ alpes, aliàs Noricæ, & Ocræ dictæ, vide Alpen.

Gefahr/ Periculum, Discrimen, Dubia fortuna. Gefährlich/Periculosus, a, um. Non tutus, Cum periculis conjunctus, a, um. Gefehrligkeit des Meers/Pericula, discrimina maris, Syrtes, Charybdis, Scopuli, Rupes maris. In Gefahr bringen / Adducere in discrimen, periculum, Præcipitare in pericula, In discrimen vocare. In Gefahr kommen / In discrimen devenire, Vocari, Circumveniri periculo. In gleicher gefahr seyn / In eodem versari periculo, Eadem navi vehi, Eodem jactari vento, Eadem procella agitari, In eodem clivo sudare. In grosser Gefahr seyn / Casibus rerum varijs fluctuare, Innumeris fortunæ telis expositum esse, Periclitari. Ohn Gefahr seyn/ Extra periculum esse. Sich in Gefahr geben / Objicere se periculis, Abire in periculum, Offerre, Exponere se periculis, Subire aleam. In Gefahr des Lebens stehen/ Periclitari capite, In capitis discrimine versari. Auß Gefahr erlösen/Eripere e periculo, Eximere periculo.

Gefallen/Placere. Jhm selbst gefallen/Mirari se. Wol gefallen/Visum esse. vide Verb. Fallen/ plura.

Gefängnüß/Carcer, Captivitas, Vincula, Custodia, Latomia, Vide in verb. Fangen. Gefängnüß des knecht/ Catasta.

Gefäß/ Vas, vasis. vide Faß.

Gefäll/ Rente/ Reditus, Fructus, Census, vide Renten.

Gefehrt/Reißgesell/ Comes, vide Gesell.

Gegen/ Erga, Contra, Adversus, Adversum, Ad, In. Hergegen / Contrà, E contrariò, Vice versa. Das gegen vns/Citerior. Gegne/Tractus, Regio, Plaga, Fines, Termini. Gegentheil/Adversarius, Adversa pars, vide Feind / Widersacher. Gegenwärtig / Præsens, Præsto, coram, Ante oculos. Gegenwart/Præsentia. Gegenwertig seyn/Præsto esse, Adesse, Interesse, Copiam sui facere. Begegnen/ Obviam venire, Obviam fieri, Occurrere. Entgegen/Obviam, Adversum, adverb. Entgegen bringen/werffen/Objicere, Entgegen halten / Obtendere. Entgegen kommend/Obvius, a, um. Gegen vber/E regione, Ex adverso, Ex opposito. Hergegen/ Vicissim. Gegenwärtig machen/ Præsentare, Repræsentare. Begegnen/Obtingere, imperson. Gegenschrifft/ Antigraphum. Begegnen / einfallen/ Incidere. Das Gegentheil / Oppositum.

Gehe/ Præceps, vide Gäh.

Gehen / Ire, Vadere, Gradi, Proficisci, Tendere, Concedere, Venire, Devenire, Pergere, Pedare, Niti gradu, Facere iter, Metiri iter, Meare, Progredi, Conferre se. Irr gehen/ De-

flectere à via. v. Irgehen. Angehen/ belangen/ Referre, Intereſſe, Attinere, vide Treffen. An die ſeite gehen/ Ire ex latere, Stipare latus. Auffgehen/ Oriri, Erumpere. Außgehen/ Exire, Prodire in publicum. Auß ſeim Hauß gehen/ Exire domo, Egredi ædibus. Nach Hauß gehen/ Petere domum. Außgehen laſſen/ Edere, Dare in publicum, Vulgare, v. Buch/ & Schreiben. Nicht außgehen/ Publico abſtinere. Laſter begehen/ Admittere facinus, Patrare, Deſignare ſcelus. Durchgehen/ Peragrare, Permeare, Luſtrare, Tranſmeare, Pervadere. Eingehen/ Inire, Hinein gehen/ Introire, Subire, Intrare, inferre pedem, Introgredi. Entgehen/ Elabi, Effugere, v. Fliehen/ & Lauffen. Es gehet dich an/ Tua refert, intereſt, Tua res agitur. Feſt begehen/ vide Feſt. Fürüber gehen/ Præterire, Tranſire, Pertranſire, Prætergredi. Das auff beyden ſeyten auffgehet/ Bipatens. Gehen laſſen/ Dimittere, Miſſum facere. Gehen zu wohnen/ Commigrare, Migrare. Herzu gehen/ Accedere, Adire, Congredi. Füraußgehen/ Eminere, Prominere. Herfür gehen/ Progredi. Gantz hinein gehen/ Penetrare. Entgegen gehen/ Obviam ire. Hin vnd her gehen/ Spatzieren/ Obambulare, Deambulare, Inambulare, Ambulare, Oberrare, Ultrò citròque commeare. Hinweg gehen/ Abire, Diſcedere, Faceſſere, E medio diſcedere, Concedere. Neben ſich gehen/ Secedere. Schnell gehen/ Volare, metaph. Vergehen/ Evaneſcere, Aboleſcere, Dilabi, Rareſcere, Interire, Intercidere, Diffluere. Vorgehen/ Præire, Antecedere, Præcedere, Anteire. Vbergehen/ Tranſgredi, Tranſcendere. Vmbgehen/ Ambire, Circumire, Circuire. Hintergehen/ betriegen/ Circumvenire. Vntergehen/ Peſſum ire, Naufragium facere, v. Verderben. Widerumb gehen/ Redire, Reverti, Repedare, Remeare, Repetere. Zugehen/ Geſchehen/ Fieri, ut, qui fit. Zugleich gehen/ Commeare. Zuſammen gehen/ Coire. Mit der Leich gehen/ Comitari, Deducere funus, Funus ornare. vide Leich. Nach eines Willen gehen/ Ad votum cadere, Ex animi ſententia ſuccedere. Vbel gehen/ Malè cadere. Nicht nach eins willen gehen/ Præter voluntatem cadere. Wol gehen/ vid. Glücklich ergehen.

Geheimnuß/ Myſterium, Arcanum. Das ein geheime Bedeutung hat/ Myſticus, a, um. v. Geheymnuß. Geheimer verſtandt/ Senſus myſticus.

Gehnen/ Oſcitare. Das gehnen/ Oſcitatio. Kranckheit/ welche einem offt zu gehnen verursacht/ Oſcedo, dinis.

Gehorſam/ Obediens, Audiens dicto, Morigerus. Der Gehorſam/ Gehorſamkeit/ Obedientia, Obtemperantia. Gehorſam ſeyn/ Obedire, Audire, Parere, Præſtare ſe obedientem, Obſecundare, Morem gerere. Vngehorſam/ Inobediens, Immorigerus. Vngehorſamkeit/ Inobedientia.

Geige/ Laute/ Chelys, Teſtudo. Geiger/ Chelyus. Helle Geige/ Sonora Chelys.

Geier/ Vultur, Vulturnus, avis eſt inſignis rapacitatis.

Geitz/ Avaritia, Immodica parſimonia. Geitzig/ Avarus, Parcus, a, um. Patroclo ſordidior, Proverb. Geitzig ſeyn/ Avaritiæ vitio laborare, Avaritiæ ſtudioſum eſſe. Geitziglich/ Avarè. Ehrgeitzigkeit/ Ambitio. Ehrgeitzig/ Ambitioſus, a, um, vide Ehrgeitz. Gar zu geitzig ſeyn/ Charybdim & Barathrum eſſe divitiarum, Inexplebili auri aviditate laborare.

Gelde/ Trulla, Alveus. vide Bütte/ Eymer.

Gelegenheit der Zeit/ Occaſio, Oportunitas, Tempeſtivitas, Momentum. Recht/ gelegen/ Tempeſtivus, a, um. Gelegenheit ſuchen/ Occaſionem captare, vide verb. Legen.

Geleyt/ Erlaubnuß hinzugehen/ vnd wider zu kommen/ Commeatus. In einem ſicheren Geleit kommen/ Fide publica venire. Sicher Geleit/ Fides publica. Ein ſicher Geleyt geben/ Dare tutum, vel liberum commeatum. Ein Geleyt begehren/ Fidem publicam implorare.

Gelenck/ Geleych/ Glidmaß/ Artus, us, Junctura, Articulus. vide Finger.

Geldeꝛiſchen vnd Gülcher/ Menapii. Die im Hertzogthum Geldern/ vnd Cleve/ Sicambri hodie.

Gelt/ Müntz/ Pecunia, Moneta, Æs, Nummi. Numi. Geltlein/ Pecuniola. Gülden oder ſilbern Gelt/ Moneta aurea, vel argentea. Ligend Gelt/ Pecunia otioſa. Wuchergelt/ Pecunia quæſtuoſa, vel Fœneratitia. Das zu Gelt gehört/ Nummarius, a, um. Wol bey Gelt/ Pecunioſus, Bene nummatus. Gelt Schuld/ Æs alienum. Gelt vnd Gut/ vide Reich. Gelt auß dem Raub gelöſet/ Manubiæ. Gelt das in Schulden iſt/ Pecunia quæ in nominibus eſt. Lehrgelt/ Minerval, Minervale. Willkum Gelt/ Iſagogicum. Willkum

Gelt

Gelt bezahlen/ Isagogicum dependere, Rudimentum tirocinij deponere. Einen mit Gelt bestechen/ Corrumpere pecunijs. vide Stechen. Grosse Summe Gelts/Magna summa, Vis pecuniæ. Gelt Liebhaber / Philargyrus. Geltliebe/ Philargyria. vide Geitz. Umb all sein Gelt kommen/Facere jacturam, vel naufragium omnium pecuniarum. Bar Gelt/Numerata pecunia. Mit bar Gelt kauffen / Præsenti pecunia mercari, Mercari Græca fide. vide Bar. Hafftgelt/Dingpfennig/Gottespfennig/Arra, Arrabo. Gelten/ Valere, Esse, in tertia persona, In pretio esse. Gelten/ kräfftig seyn / Valere, Pollere, Ratum, Firmum esse, Habere vim. Vergelten/Compensare, Referre gratiam, Retribuere, Rependere, Respondere meritis. Vergeltung/ Compensatio, Retributio. Wiedergeltung/ Talio, onis. Gleich mit gleich vergelten/ Talionem reddere, Par pari referre.

Gelübd/ Votum. Gelübd thun/ geloben/ Vovere, Facere vota, Vovere votum, Nuncupare votum. Mit Gelübd verbunden/Voto astrictus. Gelübd vollbringen/ Solvere vota. v. Gelübd.
Gemach/heimliche Kammer im Hauß/Conclave, Penetrale. Verschlossen Gemach/ Cella. Heimlich Gemach/Latrina, Locus secretus. vid. Heimlich. Warm Gemach im Bade/Caldaria cella. v. etiam Saal. Gemach im Gange / Tardigradus, a, um. Gemach/ Tardus, Tardiusculus, a, um. Gemächlich/ Sensim, Paulatim, Gradatim, Pedetentim.

Gemächtbruch/Hernia, Ramex, Ruptura. vid. Brüch. Gemächt/Mañlich oder weibs Gemächt/ Pudenda, Verenda, Ingvina, Genitalia, Membrum genitale, Pudendum muliebre, Cunus, Genitale arvum. vide Scham.

Gemahl / Conjunx, vide Ehe.

Gemein/das vielen gehört/nicht einem/Communis, Vulgaris, Popularis, e, Vulgatus, promiscuus, Publicus, Gregarius, Circumforaneus, a, um. Gemein/ gäng/ Pervulgatus, Tritus, Usitatus, a, um, vid. Brauch. Allgemein/Universalis, e, Oecumenicus, a, um. Gemeiniglich/ Vulgò, Vulgariter, Populariter, Communiter, Publicitùs, Publicè, In trivijs. Gemeinlich / mehren theils/ Plerumque, Magnam partem. Gemein machen/ Vulgare, Evulgare, Divulgare, Edere, Proferre in publicum, Publicare. Gemein Volck/Plebs, & Plebes, is, Vulgus, Plebecula, promiscua multitudo. Gemeinschafft/Communio, Communitas, Societas, Consvetudo, Usus, Conversatio, Commercium, Consortium. vide Freundschafft. Gemein Nutz/vide Nutz. Gemeinschafft des Volcks/ Publicum. Gemeinschafft haben / Uti, habere rem. vide Freund seyn. In gemein/In medium. Gemeiner Mann/Homo plebeius. Gemein werden/ Percrebescere, Divulgari, Rumore spargi, vide Offenbar. Gemeinmachung/Editio, Vulgatio, Publicatio. Sich gemein machen / Prostituere. Ungemein/Apocryphus, a, um. Die Gemein versamlen/ Agere cum publico, Comitia habere. Der etwas gemein mit einem hat/Partiarius.

Gemß/vide Gämß/Damhirsch/Dama, Damula, Dorcas, adis, genit. Gemß/ Ibex, Hinnulus.

Gemüß/ Legumen, vide Brey/Wick.

Gemüth/Verstandt/Will/Mens, animus, Voluntas. Das Gemüth hemmen/ Animum frenare, Frangere animum. Das Gemüth ergetzen/ Permulcere animum. Das Gemüth betrüben/ Movere animum. vide Mut.

Genad/ vide Barmhertzigkeit.

Genaw/ Exactus, Exquisitus, Accuratus. Gar zu genaw suchen/ Nodum in scirpo querere, Ad unguem exigere. Genawsuchung / Micrologia. Genawer Dinge kund / Der kleine Ding groß macht/ Micrologus.

vorGänger/ Dux. Mitgänger/ Comes. Vorgänger der grossen Herrn/ Anteambulo. Vorgänger eines Bräutigambs/Paranymphus, Auspex, Pronubus. Vorgenger eines jedē dings/Auspex. v. Gang. Untergänger der Felder/ Finitor.

Genem/Gratiosus, vide verbo Nehmen.

Genesen/ vide Gebären.

Genff in Saphoi/ Geneva, vel Gebena. Genfer und Losanner See/ Lacus Lemanus.

begängnuß halten/ vide Gang/ & Leich.

Genick/ der Nacke/ Cervix.

MitGenoß des Erbs / oder Gewins/ Socius, Consors, Particeps, Partiarius. Mitgenoß der Speiß/ Tischgesell/ Convictor. Mitgeniessung/ der Speiß/ Tischgesellschafft/ Convictus, us.

Genßweyd/ Chenoboscium. vide Ganß.

Gent/ Gessorium, vel Gessoriacum navale, vulgò Gandavum, Emporium Morinorum.

Gentzlich/ Omninò, Prorsus, vide Gantz.

Gerad/richtig/ Rectus, Erectus. Procerus, a, um, Gerad/erst/ Modò, adverb. Winckelgerad/ otho-



Geneigt zu einem Dinge . Proclivis, Pronus, Propensus ad aliquid. Dinge

Othogonius,a,um. Gerad/gleich/Par, Haud impar. Vngerad/vngleich/ Impar, Dispar. Gerad oder vngerad spielen/ Ludere par impar. Gerä-de/ Länge/ Proceritas.

Gerber/ Lederbereiter/ Coriarius, Alutarius, Cerdo. Weißgerber v Pergamen machet/ Membranarius. vide Pergamen.

beGeren/Petere, Poscere, Postulare, Cupere, Precari, Avere, Gestire. vide Begeren. Hefftig begehren/Expetere, Appetere, Deposcere, Concupere, Percupere, Affectare, metaph. Ardere, Inhiare, Anhelare. Heimlich begeren/ Suppetere. Wiederumb begeren / Repetere, Reposcere. Begeren von einem andern/ Contendere ab aliquo. Mit begeren/Competere. Begerung/ Petitio. Der sein Begeren erlanget hat/Voti compos. Abschlagung des Begerens/Repulsa. Das begert wird/ Optabilis, Exoptabilis, e. Begeren mit vnzüchten/Procare, & Procari. vid. Freyen/ begeren/ Requirere, Optare, Gliscere, Ambire, Stipulari, activè & passivè, Procire. Fast begeren/ Exoptare, Adoptare. Begeren allenthalben/ Corrogare. Begerer/Stipulator. v. Begeren.

Gern/Lubens, Libens, Ultroneus. Gern/ williglich / Libenter, Lubens, Lubenter, Volens, Voluntariè, Facilè. Gern thun/Lætus, non invitus aliquid facere. Vngern/gezwungen/Coactus, Invitus, Gravatim. Vngern thun/ Gravatim facere. Vngern haben/ Ægrè, molestè, graviter ferre, pati.

Gericht/ Tracht/Missus, us, Ferculum.

Gericht/ Judicium. Tag daran man Gericht halten darff/ Fastus dies. Tag daran man nicht Gericht halten darff/ Nefastus dies. Gerichtliche Anklag/Dica. Für Gericht lassen bieten/ Intendere alicui litem. Gerichtstatt/Forum. Gerichtszwang/Jurisdictio. Gerichts Vnkosten/ Expensa litis. Gerichts vnkosten überschlagen/ Rationem expensarum litis putare. Gericht halten/ Recht sprechen/ Jus dicere, Judicium exercere, Forum, vel conventum judicialem agere. Für Gericht laden/ Judicium dictare, In jus vocare, Formulam intendere, Diem dicere. Für Gericht zancken/Judicio contendere, conflictari judicio Litigare. Ein Commissari Gericht/Judicium recuperatorium, delegatum, Commissum. Anstand oder Auffhebung der Gericht/Justitium. Die Gericht seynd gehegt/ Judicium fit, aditur. Die Gericht anstellen/ Judicium indicere, vel edicere. Gericht einstellen/ Judicium remittere.

Gering/Vulgaris, e, Humilis, e, metaph. vide Vnachtbar/ Ring.

Gersten/ Hordeum. Gerstenrate/ Ægylops, aliàs Festuca, Avena sterilis. Gerstenwasser/Ptisana, pen. cor. Geschirr da man Gerstenwasser in siedet/Ptisanariũ. Gerstenbrod / Hordeaceus panis. Gerstenhülsen/ Cluma, vel Gluma. Gerstenmuß/Gersten Kraupe/Gersten Maltz/ Polenta, gen. fœm. & neut. Sechszeilige Gersten/ Hexastichum hordeum.

Gert/ Virga, Scipio, Flagrum, Flagellum. Gert mit welcher die Fechter freygelassen würden/ Rudis. vide Ruth.

Geruch/ Olfactus. Geruch geben/ Halare.

Gerücht / Fama, Rumor, Ventus popularis. vide Geschrey. Gerüchtträger / Famiger, Famigerator. Der ein böß Gerücht hat/Infamis, e.

Gerümpel von alten Kleideren/Geschirr/ oder Haußrath/ Scruta. vide Haußrath.

Gesang Psalmus. vide Sang/& Singen Gegengesang/ Palinodia. vide Widerruff.

Gesatz / Lex, Rogatio, Scitum, Sanctio. vide Bevelch/ Gebott/ Gesatz/& Setzen. Gesatz des gemeinen Volcks/ Plebiscitum. Ein Gesatz geben/Legem ferre, Legem condere, Legem sancire, Sciscere, Legem scribere, figere, Legem rogare. Dem Gesatz etwas abbrechen/Derogare legi. Durch Gesatz bekräfftigen / Lege sancire. Nach dem Gesatz handeln/ Ex præscripto agere, Lege agere. Dem Gesatz gehorsamen/ Legibus cedere, Legem accipere. Vnter dem Gesätz seyn/ Legibus teneri. Vom Gesetz befreiet/ Legibus solutus, Exemptus. Gesatz sonderbare Personen betreffend/ Privilegium. Gesatzgeber/ Legifer. Gesätzverständiger/ Consultus juris, vulgò Jurista. Gesatzlehrer/Nomodidastes. Gesätz krafftloß machen Rumpere rogationes. Gesatzloß/Exlex. Das Gesatz auffheben/ Abrogare legem. Vom Gesatz erledigen/ Solvere legibus, Gratiam legis facere.

Geschäfft/Occupatio. Geschäfft einem andern übergeben/ Alij facem tradere. v. Schaffen.

Gescheid / Vafer, ra, rum, Astutus, Versutus, Vulpinus, Callidus, a, um, Sagax, Solers. Gescheidigkeit/ Astutia, Vafrities, Calliditas, Sagacitas. Gescheidlich/ Sagaciter, Versutè.

Geschehen/ Fieri, vide Zutragen. Geschehen seyn/ Actum esse.

Ge-

Geschicht/Factum, Acta, Gesta, Res gestæ. Geschicht/Histori/Historia, Scripta rerum gestarum memorabilium, Acta, Chronica, Chronici libri. Geschichtschreiber/Historicus, Historiographus, Buch jährlicher Geschichte/Annales. v. Jahr.

Geschickt/gesand/Missus, Legatus, Amandatus. vide Schicken.

Geschickt/Idoneus, Oportunus, Dexter, aptus, a, um. Geschickligkeit etwas zu erfinden/ oder zu machen/ Industria. Geschickligkeit/ Dexteritas. Angeborne Geschickligkeit/ Ingenium, Dexteritas. Geschicklich/ Oportunè. Ungeschickt/Ineptus.

Geschirr mit Handhaben/Capula. Ein jeglich Geschirr/Vas, vasis, Vasculum. Wassergeschirr/ Hydria. Irrden Geschirr mit zweyen Handhaben/ Diota. Geschirr das drey Rinnlein oder Röhrlein hat zum außgiessen/ Trichillum. Hol Geschirr/ Scaphium. Irrden Geschirr/Testa, Urceus, Plasma, Urceolus, Samia, Vas Samium. Ertzin Geschirr/Æramentum. Handgeschirr/damit man etwas beweget oder schaffet/ Organum. Eisen Geschirr/ Ferramentum. Geschirr/ Werckzeug/ Ferramenta. Geschirrmacher/Vascularius.

Geschlecht/Zucht/Progenies, Propago, Posteri, Posteritas, Prosapia, Soboles, Familia, Proles. Geschlecht/ Stamm/ Genus, Familia, Domus, Stirps, Sangvis. Geschlecht/Art/Sexus. Adelichs Geschlechts/Honesto genere natus, loco illustri, Nobili stemmate prognatus. vide Adel/ & Edel. Geringes Geschlechts/ Obscuro genere natus, Ignobili sangvine ortus. Ein Geschlechter/Patricius. Geschlecht/ Würde/ Patriciatus. Der erste eines Geschlechts/Anherr/ Protogenus, Genearcha. Des vierdten Geschlechts/ Abnepos. Die eines Geschlechts/Namens od' Stammens seyn/ Gentiles. Das eines anderen Geschlechts ist/Heterogeneus a, um. Nicht von einerley Geschlecht geboren/Hybridæ, de brutis & hominibus. Das Geschlecht mehren/Progenerare. Durch alle Geschlecht/Generatim. Das eines Geschlechts eygen ist/Gentilitius, a, um, Gentilis, e. Auß dem Geschlecht oder Art schlagen/ Degenerare.

Geschmeid/Zierath/Ornatus, Mundus, Cultus in vestitu. vide Zierde.

Geschöpff/ Plasma.

Geschwär/ Ulcus, Apostema, Abcessus. Unheilsamlich/betrüglich Geschwär/Cacoëtes, aliàs Chironeum ulcus vid. Schwär. Geschwär am Hindern/ Condyloma. vide Arß. Geschwär inwendig im Halß/Tonsillæ, idem quod Glandulæ & Tolos. Stinckend Geschwär bey den Naßlöchern/Ozena.

Geschwind/Solers, Versutus, a, um. vide Gescheid. Mit Geschwindigkeit nehmen/Intervertere.

Gesell/ Gespan/ Socius, Compar, Sodalis. Burschgesell/Contubernalis. Schulgesell/ Rottgesell/ Commilito, Condiscipulus. Reißgesell/ Comes. Amptsgesell/Collega. Junger Gesell/ Juvencus, Juvenculus. Hauff junger Gesellen/ Juventus. Eins Gesell seyn/ Familiaritate alicui jungi. Gesellig/Socialis, e. Gesellschafft/Societas, Consortium, Sodalitas. Gesellschafft des Wegs/ Comitatus, us. vid. Gemeinschfft.

Gesicht/ Visus, us. vide Sehen.

Gesind/ Familia, Domestici.

Gespenst/Nachtgeister/ Lemures, Larvæ, Spectrum. Lamiæ, Visum, Phantasmata nocturna, Terriculamenta.

Gespräch/Colloquium, Dissertatio. Gespräch halten/ Venire in colloquium. Gesprächig/ Disertus. vide Sprechen oder Sprach.

Gestad/Ufer eines fliessenden Wassers/ Ripa. Gestad des Meers/ Litus. Die Gestad bessern/ Munire ripas. vid. Meer.

Gestalt/ Forma, Figura, Species, Typus, Exemplar. v. Form. Gestalt/Ansehen/ Facies, Vultus. vid. Antlitz. Rund Gestalt wie die Spinweb/ Scutula. Zweygestaltig/ Biformis, e. Vielgestaltig/ Varius, a, um. Ungestalt/ Enormis, e. Turpis, e. Ein ander Gestalt geben/Figurare. Unter der Gestalt/ Sub specie, Sub prætextu, Sub titulo. vide Schein. Welcher gestalt? Quo pacto? Qua ratione? Qua via? Quo modo? Gestalt oder Form geben/ Formare, Formam inducere, Conformare, Fingere, Effingere. Gestalt haben eines Dings/ Præ se ferre speciem alicujus rei, Exprimere rem aliquam, Repræsentare.

Gestern/Heri. Gesterig/ Hesternus, a, um. Vorgestern/ Nudiustertius. Für Vorgestern/ Nudiusquartus.

Gestirn/Sidus, eris. Das von Gestirn ist/ Sidereus, a, um.

Ungestümigkeit/Impetus, Impressio, Vis, Violentia, Ferocia. Ungestümmig/ Tumultuosus, a, um. Impetuosus, Æstuans. Ungestüm seyn/ Tumultuari. Ungestümlich/ Tumultuanter, Impetuosè, vide Gewalt.

Gesund/frisch/Incolumis,Sanus,Sospes,Saluber,Salvus,a,um, Valens, Firmus, Integra valetudine, Bona affectus valetudine. Gesund seyn/ Benè habere,Optimè valere,Prospera uti valetudine. Daß ich nicht gesund sey/oder komme mich alles Vnglück an/ Ne valeam. Gesund machen/ heilen/ Sanum aliquem facere. vide Heilsam. Gesunde Lufft/ Salubritas cœli atque temperies. Gesundmachung/Heylung/Sanatio,curatio. Der Gesundheit pflegen / Dare operam valetudini. Wieder gesund machen/ Ad sanitatem reducere, Reducere ad salutem, Mederi morbo. Gott spar dich gesund/ Etiam atque etiam vale, Fac valeas, Valetudinem tuam cura diligenter. Gesundheit/ Sanitas, Valetudo,Salus, Corporis incolumitas, Salubritas, Firma corporis constitutio. Gesunder Orth/ Salubris locus. Gesunder Mensch/ Salubris homo. Das gesund ist/Salubris,e. Gesund am Leib/Vegetus,a,um. Gesund machen/Sanáre, Sospitare. Vngesund / Pestilens, Morbosus, a, um. Insalubris,e. Insanus, Noxius,a,um. Wieder gesund werden / Convalere, Convalescere, Revalescere, Consanescere, Pristinæ sanitati restitui, Valentiorem fieri, Ex morbo evadere, E gravi morbo recreari.

Getreid/Frumentum,Fruges. vide Früchte/ &c. Korn.

Getten/Runcare. Gettung der Kräuter/Runcatio. vide Jetten.

erGetzen/Oblectare,Recreare,Solari,Consolari, Laxare, Relaxare, Refovere, Refocillare. Ergetzt werden/ Oblectari, Jucunditatem hauri-re, Voluptatem capere. vide Erfrewen. Ergetzligkeit/ Recreatio, Oblectatio, Voluptas, vide Frewd. Ergetzlich/Delectabilis,e. Voluptuarius, a,um.

Gewerbhauß/die Börß/Junckerhoff/Basilica.

Gewalt/Potestas,Potentia,Vis.v.Herrschafft. Gewalt/Vnrecht/Vis,Violentia,Injuria. Gewalt anthun/ Adferre manus, Inferre manus, Injicere manus violentas. vide Vnrecht. Gewalt/ Gericht zu halten/Jurisdictio. Gewalt haben/Habere potestatem, Habere jus, Esse in manu. In Gewalt haben/ Possidere, Potiri. Gewalt haben/ Macht haben/ Copiam habere, Integrum esse, v. Macht. Mit Gewalt/ Vi, Per vim. Gewaltthätig/ Violentus,a,um. Gewaltiger/ Dynastes, vel Dynasta. Ihm selber Gewalt thun / Sibi manus inferre. Gewaltbrieff/Diploma, v. Brieff. Mit Gewalt herauß brechen/Erumpere. Eigene Gewalt haben/ Sui juris esse, Suæ auctoritatis esse. Obersten Gewalt haben / Rerum potiri, Summo uti imperio, Summum jus habere. Gewaltig/ Potens, Validus, Potestate præditus. Gewaltiglich/Potenter, Validè, Magna vi. Verwalten/Gerere, Administrare, Obire, Curare. Sein Ampt verwalten/Exequi, Explere munus, Obire, Administrare munus. v. Ampt. Verwalter/Administrator, Gubernator, Moderator, Curator. Verwaltung/ Administratio, Gubernatio, Functio, Curatio. Der Gewalt über ein Stadt oder Orth hat/Amptverwalter/ Toparcha, Præfectus civitati vel loco. Præfectus civitatis. vide Regieren.

Gewandschneider/ Vestiarius. Altgewänder/ der alte Kleider auff den Kauff bessert/ Interpolator, Mango, Veteramentarius. vide Kleid/ &c. Mützen.

Gewinn/ Nutz/ Quæstus, Lucrum, Lucellum, Commodum, Compendium, Usura, Aucupium, Utilitas, Fructus. vide Nutz. Gewinnen/ Lucrari, Lucrifacere, Merere. Quæstum facere, Emolumentum consequi. Gewiñ mit etwas schaffen/ Habere aliquid quæstui. Gewunnen geben/ Cedere jure. Gewunnen Gut mit Arbeit/Peculium. Gewinn auß der Arbeit / Emolumentum. Das Gewinn bringt/Meritorius, usurarius,a,um. Gewinnsam/Compendiosus, Lucrosus, a,um. Der allein auff Gewinn sihet/ Lucrio, onis, Lucelli dulcedine illectus. Geringes Gewinns halben etwas thun / Vilis lucelli gratia aliquid facere. Vnehrlich Gewinn suchen/ Quæstus turpes facere, Cum dedecore lucrari.

Gewißlich/ vide Wißlich. Für gewiß halten/ Sibi persvadere, Credere. Gewissen machen/ Conscientiæ metum incutere, Religione obstringere.

Gewohnen/ Assuescere, Svescere. Gewonheit haben/ In more habere. Zur Gewonheit werden/ Abire in consvetudinem. Sein Gewonheit behalten/ Uti sua lege. Nach der Gewonheit/ Secundùm morem, In morem. vide Brauch.

Geyfer/ Pituita, Phlegma. Geyferung/ idem. vide Schnupff.

Geyl/ gail / Lascivus, Petulcus, Luxuriosus, Protervus, a, um, Salax, Petulans, Procax, Delumbis,e, Libidinosus, Venereus, Voluptuarius, a,um,

a, um. Libidine pruriens, Veneri deditus. Ein Geyler/Comatulus. Geyl seyn/ Lascivire, Voluptati indulgere, Libidini, Veneri obsequi, Diffluere. Geylheit/ Lascivia, Salacitas, Mollities, Libido, Petulantia, Protervia, Procacitas, Luxuria, Luxus, Venus aliq. Geyl machen/ Effœminare. Geyl seyn/ Luxurire, Luxuriari (dicitur etiam de segete & arboribus.) Geyle Leut/ Fluxi homines. Geyl gemacht/ Effœminatus. Geyliglich / Libidinosè, Protervè, Proterviter. vide Unkeusch. Geyle schandbare Schrifft/ Lasciva pagina.

Geysel/ Gaisel/ Flagellum, Flagrum, Mastix, Scutica, Scuticula. Geyselen/ Flagellare, Flagellis, vel loris cædere.

Geist/ Spiritus, animus, Genius. Geister/ Umbræ, vide Gespenst. Guter Geist / Eudæmon. gute Geister/ Manes, ium, plur. tant. Polder geister/ Larvæ. Böser geist / Cacodæmon, Diabolus, Calumniator. Nachtgeister/ Lemures. Schwindelgeister/ Phanatici. Himmlische Geister/ die Engel/ Spiritus ætherij, Mentes ætheriæ, Animæ cœlestes, Cœlites. GOtt der H. Geist/ Spiritus sanctus, v. Gott. Eingeben des H. Geistes/ Afflatus Spiritus sancti:

Geyß/ Capra, Capella. Wilde Geiß/ Rupricapra. Geyßgeschlecht / Caprigenus, & Capreus, a, um. Geyßin / Caprinus, a, um. Verschnittener Geyßbock/ Caper. Geißhirt / Caprarius. Geißstall/ Caprile.

Geyßbart / Periclymon, Caprifolium, Matersylvia. (Spitz.

Gibel/ Fastigium, Summitas, vide Giffel / &

Gicht / Darmgicht / Tormina alvi, Colica passio, Tormentum, Iliaca passio, v. Bauchweh.

Gießfaß / Gutturnium. Ein Gießbach/ Torrens, nomen, gen. masc. Giessen/ Schütten/ Fundere, Spargere, Emittere. Giessen/ Schmeltzen/ Fundere, Liquefacere, Liquare. v. Schmältzen. Giessig/ Fusilis. Giesser/ Fusor. Büchsengiesser/ Fusor tormentarius. Kannengiesser / Fusor pocularius. Giesserkunst/ Ars fusoria. Gießgeschirr/ Vas fusorium, v. Büchs. Ubergiessung/ Diluvium, Exundatio, Inundatio, Eluvio. v. Flüt. Giessen von einem ort ins ander/ Transfundere. Außgiessen / plapperen / Effutire, Außgiessen/ Profundere, Effundere. Begiessen/ befeuchten/ Rigare, Irrigare, Respergere, Suffundere, Madefacere, Eingiessen/ Infundere, Instillare. ubergiessen/ vide Fliessen. Durchgiessen/ Perfundere. Heraußgiessen / Restagnare. Herzugiessen / Affundere. Hin und wider giessen / Diffundere. Umbgiessen / Offundere, Circumfundere.

Gifft/ Venenum, Virus, Pharmacum. Gifft damit man die Pfeil bestreicht / Toxicum. Gifftbereiter/ Venenarius. Gifftig / Venenosus, Venenatus, Virulentus, a, um. Virosus, Pestilens, Vipereus, a, um. Gifftige Zung/ Lingua theonina, virulenta, viperea, maledica, mordax. Vergifftet / Veneno infectus, illitus, imbutus. Vergifften/ Veneno inficere, illinere, imbuere. Gifftfresser/ Pharmacotrophi. Artzney vor die Gifft/ vide Artzney. Vergiffter/ Zauberer/ Veneficus. Vergifftung/ Veneficium. Gifft trincken/ Haurire venenum, Bibere cicutam, Perire toxico, extingui, tolli, perimi veneno.

Giffel / Fastigium. Giffel eines jeden dings/ Apex. Giffel eines Bergs / Jugum, Cacumen, Verruca, Vertex. Gegiffelt/ Jugosus, a, um. vide Spitz/ & Giebel.

Gipß/ gypß / Gypsus, Gypsum. Mit Gypß bestreichen/ oder zeichnen/ Gypsare. Mit weissem Kalck oder gypß bestrichen/ Gypsatus, a, um.

Begird/ Cupiditas, Cupido, Aviditas, Ardor, v. Begird/ & Lust. Begird und fleiß zur Weißheit/ Philosophia, Ubrig begird/ Affectio. Grosse begird zu essen / Orexis, lat. Appetitus, & Appetentia. Unmässige begird/ Sitis, metaph. Begird zu kratzen/ Pruritus, us. Böse begird / Libido. Böse begird bezähmen / Imperare cupiditatibus. Weibs begierde / Mulierositas. Begird zu Unlauterkeit/ Tentigo, pen. prod. Groß Begird haben / Flagrare, Æstuare desiderio. Den begirden gnug thun / Explere animum. Seiner begird nachfahren / Obsequi, Servire libidini. Begirig/ Cupidus, Studiosus, Avidus, a, um. Ehrbegirig seyn / Sitire gloriam. Begirig seyn/ Adspirare, metap. Begirig seyn eines Manns/ Catulire. Begirlig/ Optatò, Cupidè.

Glåntz / Ver, v. Frühling.

Glantz / Schein / Splendor, Nitor, Fulgor, Claritas, Lux. Glantz der Sonnen/ oder Augen/ Radius. Solis splendor. Glantz des Himmels/ Dium. Glantz eines jeglichen dings / Jubar. Glåntzen / Fulgere, Splendere, Splendescere, Fulgurare, Radiare, Nitescere, Nitere, Candere, Scintillare, Micare, Rutilare, Radios emittere.

Widerglântzen/ Refulgere, Resplendere, Relucere. Glântzend / Fulgens, Nitidus, Splendens, Splendidus, Fulgidus. Herfür glântzen/Enitere, Emicare, Enitescere. vide Hell/Heyter/& Klar.

Glaß / Vitrum. Trinckglaß / Calix vitreus. Glaßfenster / vide Fenster. Gantz roth Glaß/ Vitrum hæmation. Gläsin / Vitreus, a, um. Stundglaß/Clepsydra. Glaßmacher/Vitriarius.

Glatt/ Lævis, e. Glaber, a, um. Rasilis, e. Enodis, e. pen. prod. Glätten/ Lævigare, Dolare, Planare, Polire, Pumice lævigare, Glabrum reddere, Æquare, Adæquare, Exæquare, Edolare, Limare, Crustare, Pumicare. Wol glätten/ Elimare, Explanare, Delimare, vide Poliren/ ebenen/& gleichen. Glättigkeit/ Lævitas.

Glaub / trew/ Fides. Glauben / Credere, Fidere, Confidere, Habere fidem, Tribuere fidem, Facere fidem. Glaubhaffter Mensch/ Homo bonæ fidei. Glaubbrüchiger / Lubricæ fidei, Perfidus. Glaubig/ vertrawig/ Fidelis, e. Fidens. Warglaubig/ Orthodoxus. Wahrer glaub/ Fides Orthodoxa, Fides Catholica. Glaubigkeit/ Fidelitas. Glaublich/ Verisimilis, Credibilis, Probabilis, e. Similis vero, Fide dignus. Glaubwürdiger Zeug / Testis classicus. Nicht glauben/ Non credere. Diffidere. Vnglaublich/ Incredibilis, e. A vero alienus. Vnglaub/ Incredulitas, Diffidentia, Infidelitas. Der gerne glaubt/ Credulus, a, um. Glauben halten/ Servare, tueri fidem, Stare promissis. Nicht glauben halten / Solvere, Fallere fidem, Frangere, Violare fidem. Glaubloß machen/ Abrogare fidem. Eim nicht glauben / Derogare alicui fidem. Geglaubt werden/ Invenire, mereri fidem. Bey Glauben/ Medius fidius, Bona fide, Profectò, Næ, Mehercule. vide Wahrlich/nicht wahr seyn/ Incredibile esse, Inauditum esse, Mendacij habere speciem. Vnglaubig / Infidelis, e. Du haltest keinen Glauben / Fide nulla es. Die verheissung vnd Zusag endern/ Fidem mutare. Seinen glauben fälschen/trewloß werden /Fidem fallere. Aberglaub/ Superstitio, Religio vana, delira, anilis. Aberglaubisch / Superstitiosus, a, um. Aberglaubig/ Superstitiose.

Gleich wie / Sicut, Tanquam, Vt, Æque ut, Ita, Uti. Gleich/ bald/ Jam, mox. Gleich als/ Proinde, Perinde. Gleich als /ob / Quasi. Gleich so viel/ Tantundem, Totidem. Zugleich/ Similiter, Pariter, Unà, Juxta, Simul, Æque, Æqualiter. Gleich / gleichförmig / Similis, Æqualis, Conformis, e. Æquus, a, um. v. Eben. Allerding gleich / Adsimilis, Consimilis, Persimilis, e. Gleich als / Instar, Velut, Pro more. Gleichsinnig seyn/ Eodem animo, Eadem mente esse, Eundem habere animum. Gleicher Meinung seyn / Concordare, Consentire, Ejusdem esse sententiæ, opinionis. Gleich mit gleich vergelten / Par pari referre, Eadem metiri mensura. v. Vergelten. gleichmachen / Æquare, Exæquare, Coæquare, v. Ebenen. Gleich seyn / gleicher art/ Similem, æqualem, conformem esse, Convenire, Congruere, Repræsentare, Respondere. Gleich vnd gleich gesellt sich gern/ Simile simili gaudet, Dignum patella operculum, Cicada cicadæ jungitur. Gleicher gestalt/ Similiter, Pari ratione, Eodem modo. Gleichförmig/ Conformis, Consimilis, Conveniens, Formam exprimens. Gleichförmigkeit/ gleichnuß/ Similitudo, Convenientia, Congruentia, Analogia. Gleich alt / Æquævus, a, um. v. Alt. Gleich namens/ Homonymum. vide Nam. Gleich Handwercks / Homotechnus. Gleichstande der Wag/ Æquilibrium, v. Wag. Gleichling gegen einander gesetzt/ Parallelus, lat. Mutuò comparatus. Vergleichung/ Exempel/ Similitudo, Comparatio, Collatio, Æquiparatio, Assimulatio, Paradigma, Parœmia, Parabola, Relatio. Dergleichen / Ejusmodi. Dergleichen gegen einander halten/ Comparare, Conferre, Componere inter se. Vergleichen/ Assimilare, Æquiparare, Æquilibrium facere. Gleiche/ v. Ebene/ Flache. Gleichvermögen/ Æquipollere, Æquivalere. Das etwas gleich abtheilt/ Diametricus, Diametros. Das gleich abgetheilet ist / Demensum. Gleich lange tags vnd nachts / Æquinoctium, geschicht aber am zwantzigsten tag des Mertzens vnd heisset Æquinoctium vernum. Darnach am dreyzehenden tag des Herbstmonats/ vnd heisset Æquinoctium autumni, & sunt hæc duo Æquinoctia, duæ ex quatuor mutationibus anni. Vngleich / Absimilis, Dissimilis, Inæqualis, e. Alienus, Diversus, Multivarius, a, um. Impar, Dispar. Vngleiche ding vergleichen/ Minima maximis comparare, Aquilæ noctuam conferre, Elephanti culicem conferre. Vngleichheit / Dissimilitudo, Inæqualitas, Diversitas, Discrepantia, Differentia, Varietas. Vngleich seyn/ Discor-

Discordare, Diffidere, Discrepare, Differre, Abludere. Vngleichheit der Natur / Antipathia. Gleichnuß nach eines andern gestalt / Icon, Imago, Iconcula. Vergleichig / Comparabilis, e. Comparativus, a, um. Vnvergleichig / Incomparabilis, e. Gleich seyn / Referre. als seinem Vater gleich oder ähnlich seyn / Referre patrem. Gleichförmig seynd vnsere sachen / Rerum mearum imaginem video in rebus tuis.

Gleißner / Hypocrita, Simulator, Homo fictæ, fucatæ sanctitatis, Fictor, Fucatus homo. Gleißnerey / Hypocrisis, Simulatio, Fucata sanctitas. Gleißnen / Fingere, Simulare, v. Heuchlen.

Glettigkeit / Læuitas. v. Glatt.

Gleych / gelenck / Artus, us. Articulus, Junctura. Gleychknode / Vertebra. Gleych am Rückgrad / Spondylus, pen. corr. Gleych an eim stengel / Geniculum.

Glid / glidmaß / Membrum, Artus, us. Das mänlich glid / Mento, onis. Der ein groß mänlich Glid hat / Mentulatus. Natürlich Glid / Natura, aliquando etiam pluraliter, Naturalia. Der mangel an den Gliedern hat / Mancus. Zweygliedig / Bimembris, e. sic Trimembris, Quadrimembris, e. Die Glieder zusammen fügen / Membrare.

Glitzig seyn / Nitere, Fulgere. v. Glantz / Hell / Heyter / & Klar. vide etiam Scheinen.

Glock / Æs Campanum, vulgò Campana. glöcklin / Crotalum, Tintinnabulum, Campanula, Nola. Glockenspeiß / Æs caldarium. Glockenblumen / Convolvolus, Volvola, Involvolus. Glöckner / Æditūus, Æditimus, Custos sacrorũ.

Glück / Fortuna, Fors, Sors. Glückfall / Casus, Eventus, Successus. Gut glück / Fortuna, Felicitas, Prosperitas, Res secunda, Fortuna secunda, prospera. Glückselig / Secundus, Fortunatus, Fœlix, Faustus, Prosper, a, um. Glückseligkeit / Prosperitas, Beatitudo, v. Gut glück. Glücklich / Auspicatus, Felix, Dexter. Glücklich / Fauste, Auspicate, Prospere, Feliciter, Fortunatè, Propitio genio, Læto omine. Glücklich ergehen / Prospere succedere, Peroportune evenire, Comite fortuna cedere, vide Gut End haben. glücken / glückselig machē / Secundare, Beare, Prosperare, & Prosperari, Fortunare. Das Glück versuchen / Tentare fortunam. Glück wünschen Prospera optare, Gratulari, Bona precari. Das zu glück wünschen gehört / Gratulatorius, a, um. Gott geb glück zu deinem Fürhaben / Dij cœptis adspirent, Deus fortunet tuum institutum, Benè vertat Deus quod agis, Deus faveat instituto, Bonis avibus cœpta res, melioribus exeat. Groß Glück haben / Felicissime agere, Rebus omnibus prosperrimè affluere, Tam beatum esse, quàm qui maximè. Vnglück / Infortunium, Adversa fortuna, Infelicitas, Res adversa. Groß Vnglück / Lemnium malum, proverb. Ilias malorum, Lerna malorum, Sybaritica mala, Malorum mare, Niobes dolores, Antiopæ luctus, Cyrnia jactura, Ogygia mala. Vnglück haben / Uti fortuna adversa, vel iniqua, Premi adversis, Affligi miserijs, Fortunam inimicam experiri. Vielem Vnglück vnterworffen seyn / Infinitis calamitatibus expositum esse, Sævientis fortunæ telis objectum esse. Vnglückselig / Infelix, Inauspicatus, Calamitosus, Ærumnosus. Mit Vnglück geplaget werden / Vexari infortunijs, Infelicem esse. Vnglücklich / Inauspicatus, Ominosus, Sinister, a, um. Mali ominis, Sinistro omine. Vnglücklich ergehen / Sinistre evenire, Minus prosperè cadere, Graviter accidere. Ich bin der aller vnglückseligste / Miserrimo sum fato, Extremè sum infelix, Omnes machinas & vires suas in me fortuna nunquam non exercet. Zur zeit des Vnglücks / Rebus adversis, duris, tristibus, Afflictis, afflicto, perverso rerum statu. Zur zeit des Glücks / Rebus secundis, lætis, prosperis, Secunda fortuna. Vnglücklich / Inauspicatò, Sinistro genio, Inseliciter. In gleichem Vnglück stecken / In eodem luto hæsitare, Proverb. Vnglückselige tag / Atri dies, metaph. Glücklich ein sach endigen / Ex sententia rem gerere. Im Glück seynd viel Freund / Fortuna secunda multi sunt amici. Dum fortuna suffragatur, favet, amicorum extat copia.

Glüen / fewrig seyn / Candere, Excandescere, Ignescere. Glut / Pruna. Glüend / Ignitus, Candens, Igneus. v. Flamm / & Fewer.

Gnad / Gunst / Gratia, Favor, Clementia. vide Barmhertzigkeit / & Gunst. Auß gnaden / Ex gratia, Gratis, Gratuitò, vide Vmbsonst. In Vngenad kommen / Excidere gratia. Wider zu gnaden bringen / Restituere in gratiam. Gnädig / Clemens, Propitius, Misericors. v. Sanfftmütig. Eines Gunst haben / Esse in gratia cum aliquo. Eines gunst nichts achten / Negligere gratiam ali-

alicujus. In eines Gunst bringen / Aliquem in gratiam cum altero ponere.

Gnugsam / Sufficiens, Satis, Sat, Par, aliq. Gnugsamlich/ Sat, Satis, Sufficienter, Satis superque. Gnug seyn / Sufficere, Satis esse, par esse. v. Genug. Begnüget seyn/ Acquiescere, v. Zu frieden. Von diesem sey gnug gesagt / De his hactenus, Hæc hactenus. Vngnugsam/ Impar, Dispar.

Goldt/ Aurum, Auri metallum. Goldgrub/ Aurifodina, Auraria fodina. Goldschmiedt/ Aurifex, Aurifaber, Faber aurarius. Geläutert Gold / Aurum purum. Klar Gold / Obryzum. Goldleim / Chrysocolla. Goldtsand / Psegma. Goldschefelein / Ramenta auri. Goldtragend/ Aurifer, a, um. Goldmüntz/Flava moneta. Gold dieb/Aurilegus. Goldschlager/Bractearius. Gold farb Edelgestein/Chysolithus. vide Edelgestein. Goldgäl/Flavus, a, um, Luteus, a, um. v. Gäl.

Gegossen/ Fusilis, Conflatilis, e. vid. Giessen. Vbergossen / Delibutus. Halb begossen / Semimadidus, a, um.

Die Gothen/ Gotti, populus.

GOtt/vom guten also genandt/das einig gut/ Deus, Numen, aliq. Theos græcè. GOtt der Vater/ Deus pater, Pater cœlestis, Prima persona Divinitatis. GOtt der Sohn / Filius Dei, Jesus Christus, Verbum, Salvator, Servator, Redemptor, Filius immaculatæ virginis Mariæ, Deus & homo, Secunda Trinitatis persona. GOtt der H. Geist /Spiritus sanctus, Paracletus, Consolator, Spiritus veritatis, Tertia persona Trinitatis. GOtt bitten/v. Bitten. Gottesdienst/ Cultus Dei, Sacra religio, Res divinæ. v. Dienst. Gottheit/Divinitas, Deitas, Dei maiestas, vel essentia, Divinum numen. Göttlich/Divus, Divinus, a, um. Gott loben/ v. Ehren/Loben. Der von Gott redet/ Theologus. Von GOtt/Divinitùs, adverb. Gottesverhengnuß/ Fatum, Vis fatalis. Mit GOttes hülff/ vid. Hülff. Wills Gott/ Si ita Deo visum fuerit, Annuente, favente Deo. Gottsförchtig/ Pius, Religiosus, a, um, Deo serviens. Gottsfürchtiger/Pius, Religiosus homo. Gottesforcht/ Pietas. Gottloß / Impius, Improbus, Sceleratus, Atheus. Gottlosigkeit / Impietas. Haußgötter/ Dij penates, Dij patrij, Lares. Heimliche Götter bey den Heyden / Dij super'. Gott befehlen jemand / Superis aliquem commendare. GOtt ergeben/ Sacrare, Consecrare.



Gott ergebener / Deo sacratus, dicatus, cujusmodi sunt viri religiosi, & sacræ virgines. Gottspfennig/Arra & Arrabo. Götter/Dij alieni, fictitij, falsi, Vana numina. Abgötter haben/ Deos alienos, Falsos colere. Götz oder Bild/ Idolum, Simulacrum. Götzendiener/ Idolorum cultor, Idololatra. Götzendienst / Idololatria. Götzenopffer/Idolothytum. Gott gebe dir glück/ Quod agis, vel actum est, Deus approbet, fortunet, secundet, Deus faxit ut felix faustumque sit, Omnia secunda fluant.

Der Gotthart/ein Berg / Adyla pars Alpium Pœninarum.

Grab/ Sepulcrum, Monumentum, Tumulus, Conditorium, Tumba, Sarcophagus, aliq. Das zu einem Grab gehört / Sepulchralis, le. Grab da die todten Cörper verbrandt werden/ Bustum. Ehrengrab dz allein zur Gedächtnuß gemacht ist/ Tumulus honorarius, Cenotaphium. Grabschrifft/Epitaphium, Inscriptio funebris, Sepulcralis, Epicediũ. Begräbnuß/Gottsacker/ Kirchhoff/ Polyandrium, Sepulcretum, Cœmiteriũ. Köstliche Gräber/Mausolea Biß ins grab/ Usque ad rogum. Wassergrab/ Fovea, Fossa, Scrobs. Verdeckter Grab/ Cloaca. Graben/ Fodere, Fodicare, Scalpere. Außgraben/außhölen/ Cælare, Sculpere. Grabung/ Fossio, Fossura. Außgrabung/ Cælatura. Graber / Fossor, Scalptor. Kunst außzugraben/ Toreutice. Eingegraben Werckstück/ Toreuma. Das Feldgraben/Pastinare. Feldgraber/Pastinator. Begraben/ Sepelire, Terræ mandare, Tumulo mandare, Sepultura afficere. Begraben werden/Humari, Sepulcro condi. Begräbnuß/ Sepultura, Humatio, Tumulatio. vide verb. Gehen. Todtengräber/ vid. Todtengräber. Vnbegraben/Insepultus, Inhumatus. Vntergraben/ Suffodere, Cuniculos agere. Vntergräber / Cunicularij, Cuniculares. Außgraben/Effodere, Exhumare. Reliqua Composita vide etiam verb. Leich.

Graf/ Comes, g. omn.

Granatöpffel / Punica mala. Granatöpffelhülsen/Malicorium. v. Apffel.

Granaten/ ein Königreich/Betica, vulgò Regnum Granatæ.

Graß / Gramen, Herba, Gramen viride. Graßächtig / Gramineus, a, um. Graßmuck / Curruca. Graßblumen/ Chrysanthemon.

Grät/Fischgrät/Ossa piscium, Spina. v. Fisch. Entgräten/Exossare. Vordergrät/ Antilena. Hintergrät/ Postilena. vide Fisch.

Grausam/Horribilis, Trux, trucis, Atrox, Sævus, Truculentus, Torvus, Dirus, Immanis, Rigidus, Acris, Inhumanus, Ferus, vehemens, Crudelis, Severus, vide infra, Grimmig. Grausamkeit/Trucitas, Truculentia, Crudelitas, Sævitia, Atrocitas, Immanitas, Feritas, Torvitas, Atrocia Grawsamlich/Atrociter, Truciter, Tyrannicè, Tragicè, Truculenter, Crudeliter, Horribiliter. Grausen haben/Horrere, Exhorrere, Aversari, Abominari. Grausam machen/ Exasperare. Das ein Grausen vnd Forcht macht/ Horrificus, a, um.

Graw/greiß/Canus, a, um. Gräwe/Canities, ei. Canitudo. Grawfärbig/Glauciosus, a, um, Murinus. Grawblaw/ Cæsius. Graw werden/ Canescere, Incanescere. vide Alt.

Grawe/Vnwill/Nausea, Fastidium. Grawen/ Vnwill haben/ Fastidire, Nauseare, vide Grausen haben.

Grawpünner/Rheti, Alpestres.

Greiffen/ begreiffen / Comprehendere, Apprehendere, Assequi, Complecti, Tenere, Capere, Percipere, Concipere, Stringere. vid. Fahen. Begreiffen im Gemüth/Imaginari. Begreiffung/ Comprehensio, Apprehẽsio, Complexio, Complexus. Begreiffung/ Einhalt/ Elenchus. Argumentum, Index. Ergreiffen/ Capere, Arripere, Prehendere, Prendere, Prehensare, Prensare. Angreiffen/anrühren/ Tangere, Attingere, Contingere, Attrectare, Contrectare, Tentare manibus, Palpare. Angreiffen/anrühren/ Petere, Adire, Aggredi, Invadere. Incurrere, Adoriri. Den Haupthandel angreiffen/Jugulum petere. Kürtzlich begreiffen/Breviter, Summatim, Paucis, Brevibus complecti, Verbo dicere, Summatim perstringere. Vmbgreiffen/Amplecti, & Amplexari, Complexu tenere. Greiffung/Tactus, us. In kurtzem Begriff/Summatim, Strictim. Begreiffig/ Capax. Begriff des Gemüths/ Captus, us. Der gantze Begriff / Summa. Begriff eines Dinges/ Hypothesis, lat. Argumentum, Materia.

Greiffen / Gryphes & Gryphones, alata sunt animalia, Leonis magnitudine.

Grämpeln/ Krämerey treiben/ Nundinare & Nundinari, Cauponari, aliq. Mercari. Grempler/Propola, Nundinator, Institor. Grempelmarckt/ Forum scrutarium. Grempler/ der alte Sachen verkaufft/ Scrutarius.

Grendel/Rigel/od Schlagbaum/Repagulum.

Grentzen/ Frontir/ Fines, Termini, Limites, Confinia, Oræ. Angrentzend/ Finitimus, Confinis, Conterminus, Limitaneus, Vicinus. Ein Span der Gräntzen halb/ Controversia de finibus. Grentzen des Gebiets/Fines Jurisdictionis. Die Grentzen erweitern / Fines proferre. vide Marckstein.

Griech/einer auß Griechenland/Græcus, Grajus, Grajugena, Achæus. Griechisch/ Græcus, a, um, Græcanicus, Grajus, a, um. Griechenland/ Græcia. Griechisch lernen/ Græcissare. Griechische eygenschafft d' Rede/Græcismus. Wol Griechisch können od' reden/ Græcè luculenter scire. Græca lingva uti, Græcam lingvam callere.

Griffel/ Stylus, Graphium, Penicillus.

Grimmig/Truculentus. vide Grausam. Das Grimmen/ Darmgicht/ Tormina. vide Darm. Grimmen von Zorn/Fervere irâ. Grimmen des Obern Eingeweids/Cardia & Cardiaca. v. Zorn.

Grind/Raud/Psora, Scabies, Asperitas cutis. Erbgrind/ Porrigo. Zitterflechten Grind/ Grind mit Schüpen/ Lichen, Impetigo. Grindig/Scabiosus, Scabie infectus. Erbgrindig/Porriginosus. Zitterflechtgrindig/ Impetiginosus. Grindwürtz/Lapathon, Rumex, latin.

Grisch/Kleyen/ Furfur, Canica.

Grob/ bäwrisch/Rudis, Incultus, Rusticus, Rusticanus, Scythicus, Opicus, a, um. v. Bäurisch. Grobheit/Ruditas, Rusticitas, Barbaries. Gröblich/Rusticè, Inurbanè. Grob/nicht subtill/ Pingvi Minerva, Crassa Minerva. Grob reden/ Obscœloqui.

Groll/ vide Zorn/ Haß.

Gröpfen/ schlucken/ Ructare, Ructari, Ructus emittere, Cruditatem exhalare. Heraus gröpfen od' schlucken/Eructare, Eructari. ein Gröpff/ oder Schluck/Ructus.

Groppe/Kopff/ Carabus, piscis.

Groß/Magnus, Grandis, Vastus, Grossus, Ingens, vehemens, Amplus, a, um, Trabalis, Enormis, e, Non mediocris, e. Grösser/Major. Grösser theil/Pleriq;, Magna pars, Magnam partem. Fast groß/der allergrösseste/ Maximus. superlat. Trismegistus, Termaximus, Immensus, Permagnus, a, um. Vegrandis, e, Ingens, Immanis, e.

Zimlich groß seyn / Justæ magnitudinis esse. Grosse Thaten / Magnalia, orum. Großthätig / Magnificus, a, um. Großthätigkeit / Magnificentia. Großmächtigkeit / Majestas. Großmüthigkeit / Magnanimitas. Großlecht / Grandiusculus, Majusculus, a, um. Groß werden / Grandescere, Grösser machen / grösser ... / Ampliare, Amplificare, Accessionem facere, Grandiorem reddere, Magnificare, Attollere, & Extollere, metaphor. Groß werden / Grandescere. Großachten / vide Achten. Wie groß / Quantus, a, um. So groß / Tantus, a, um. Grösse / Magnitudo, Amplitudo, Granditas, Moles, Quantitas, Vastitas, Pondus, aliq. Großvatter / Avus, v. Eltern / Vatter. vide etiam Mehren & Nehmen. Größlich / Summè, Etiam atq; etiam, Mirè, Mirificè, Majorem in modum, Incredibiliter, Non vulgariter. Groß einen achten / Multum alicui deferre, Tantum tribuere, quantum fortassis nemini, atque adeò, quantum prorsus nemini. Groß Ding zusagen / Aureos polliceri montes. Grosse Sach / Causa, Res gravis, Res ardua, Difficultatis plena.

Grub / Fovea, Scrobs, Caverna, Lacuna. Ertzgrub / Æraria fodina. Goldgrub / Aurifodina, v. Gold. Sandgrub / Arenaria. Steingrub / Saxifodina, Lapicidina, Latomia. Saltzgrub / Salinæ. vide Höl. Hole Grub vnter der Erden / Sectura. Grub vnter der Erden / Tumba. Grub da die wilden Thier ligen / Latibulum. Fischgrub / Weyher / Ichthyotrophium. Wustgrub / Cloaca. Wassergrube / Aquagium, Aquæductus.

Grummet / Cordum, Fœnum secundum, vid. Herbsthew.

Grün / Viridis, e. Herbeus, Herbidus, a, um. Safftgrün / Prasinus, Porraceus. Spangrün / Ærugo, Æruginosus. Grünfarbig / Viridarium. Grün seyn / Virere. Grün werden / Virescere, Frondescere, Viridem fieri. Grünen / außschlagen / Vernare, Florere, Floridare, Frondere. Virere, Germinare, Frondes emittere, Pullulare. Grünen / zum Kraut werden / Herbescere, Obherbescere. Grün machen / Viridare.

Grüningen in Frießland / Philerum, juxta conjecturam.

Grund / Fundum, vide Boden. Grundvest / Fundamentum, Basis, Solum. Grund oder Fundament legen / Fundare, Fundamentum jacere, Stabilire, Firmare. Zu grund gehen / Pessum ire, vid. Verderben. Auß dem Grund / Funditùs, adv. Abgrund / Wassertieffe / Abyssus. Fleissig ergründen / Ad vivum resecare. metaph.

Gründel / Fundulus, piscis.

Gruß / Salutatio. Gruß sagen / Nunciare salutem. Grüssen / Salutare. Wiederumb grüssen / Resalutare. Vngegrüsset / Insalutatus, a, um, Sey gegrüsset / Salve, Salvus sis, Salve plurimùm, Salve multùm, Salvere te jubeo, Ave, Opto tibi salutem plurimam, Benè tibi sit. Das gantze Haußgesind läßt dich begrüssen / Domus te tota nostra salutat. Gegrüßt werden / Salutari. Ein Grüsser / Salutator. Der Vatter läßt dich grüssen / Salvebis à patre meo.

Guckuck / oder Gucker / Coccyx, ygis, Cuculus. Schreyen wie ein Guckuck / Cucubare.

Gülden / Aureus, Auratus, a, um, vide Gold. Goldgülden / Aureus, absolutè, Nummus aureus. Philipsgülden / Philippeus. Tausentgülden / Centaurio, herba. Güldenstück / die man über die Kleider anlegt / Petagium. Güldenstück macher / Petagiarius. Güldenstück oder Leisten der Weiber / Segmentarij. Güldenhorn / Chrysoceros. Güldenmund / Chrysostomus. Der gülden Haar hat / Chrysocomus. Vergülden / Aurare, Inaurare, Deaurare, Auro obducere. Vergülder / Aurarius.

Gült / Stewr / Vectigal. vide Stewr. Jährliche Gült / Reditus, us. Das Gült oder Stewr giebt / Vectigalis, e. Gülte des Priesters / Sacerdotium. Nachgültig / Circumforaneus, a, um. Triobolaris, e. Vilis, e. Abjectus, a, um.

Gummi von Myrrhen / Gummi indeclin.

Günnen / günstig seyn / Favere, Addictum esse, Optimè velle, Studere, Non invidere, Benè cupere, Premere pollicem, Subscribere. Günner / Freund / Amicus, Fautor, Studiosus. Vergönnen / Zulassen / Permittere. Gunst / Gratia, Favor, Studium. v. Freundschafft / Gnad. Fürnehme Gunst / Notabilis favor. Gunstreich / Gratiosus, a, um. Gunst erlangen / Inire gratiã, Invenire gratiam. Gunst haben / Valere gratia. Vngunst machen / Conflare invidiam, Günstig / Propitius, Studiosus, a, um. Fœlix aliquando. Günstig machen / Propitiare, Conciliare. vide Gnädig. Vngünstig / Infensus, Malignus, a, um. Malevolus, vide Feind. Mißgünnen / Invidiâ tabescere, livere, Invidia stimulari, Invidere, Livescere. Günstig machen / Conciliare favorem, Gratiam ab ali-

aliquo inire, Captare gratiam. In Vngunst seyn/ Invidia premi, Odio haberi, In odio esse. Mißgunst/ Invidia, Livor, Æmulatio, Malignitas, Odium. vide Haß. Vngünstig seyn/ Convertere pollicem. Vngunst machen/ Alienare. v. Feindschafft.

Guntzburg/ Guntia, oppidum.

Gurgel/ dadurch der Athem gehet/ Gurgulio. Herauß gurgelen/ Gurgarizare.

Gürtel/ Cingulum, Zona. Rittergürtel/ Balteus, plur. Baltea, orum. Balteum, Cinctus. Für-Gürtel/ Semicinctium. Vmbgürten/ Circumcingere, Præcingere, Incingere, Cingere. Hintersich gürten/ Recingere. Zugürten/ Accingere.

Gut/ Bonus, Probus, a, um. Frugi. v. Fromb. Fast gut/ Optimus, a, um, superlat. irregul. Güte/ Frombkeit/ Bonitas, Candor. vide Frombkeit. Für gut halten/ loben/ Approbare, Alba creta notare. vide Loben. Für gut auffnehmen/ Æqui boniq; facere, vel consulere, In bonam partem accipere, In mitiorem partem interpretari, Non sinistrè suscipere, Dextrè accipere. v. Gut achten. Für vngut auffnehmen/ Inique ferre, Iniquo animo ferre, In sinistram partem accipere.

Gut/ Fortunæ, arum, plur. tant. Res, Census, us. vide Haab & Reich. Frey ledig Gut/ Prædium optimo jure. Zubracht Gut/ Mitgifft/ Dos, mulieris est. Gut mit Arbeit gewunnen/ Peculium. Ein gült Gut/ Fundus vectigalis, vel Pensitans prædium. Ein Lehengut/ Fundus beneficiarius, Fundus clientelaris, Prædium clientelare vide Lehen. Güter/ Bona. Güter der Obrigkeit heimgefallen/ Bona caduca. Ligend Gut/ Prędium, Prædiolum, Fundus. Breit ligend Gut/ Latifundium. Reich an ligenden Gütern/ Locuples. Gütlein/ Rusculum. Das Gut vnnützlich verthun/ Profundere substantiam, Rem suam dissipare. Betreffen Haab vnd Gut/ Agi de bonis.

Gütig/ Benignus, Humanus, Benevolus, Mansvetus, a, um. Mitis, Comis, Facilis, Lenis, e, Bonus, Blandus, Placidus, a, um. Gütig im Gespräch/ Affabilis, e. Gütig seyn/ Induere hominem. Vngütig seyn/ Exuere hominem. Gütig werden/ Mollescere, Mitescere. Gütig/ reichlich/ Liberalis, e. Gütigkeit/ Benignitas, Comitas, Humanitas, Facilitas, Affabilitas, Dignatio, Benevolentia, Bonitas, Mansvetudo. Gütigkeit/ reichligkeit/ Liberalitas. vide Freundlich. Begütigen/ Mitigare, Mollire, Lenire animū iratum, Mansvefacere. v. Söhnen. Gütiglich/ Benignè, Candidè, Mansvetè, Benevolè. Vngütig/ Iniquus, Malignus, a, um. Vngütiglich/ Iniquè, Malevolè, adver. vide Böß.

Gutthat/ Beneficium, Officium, Benefactum, Meritum. vide Dienst. Freundschafft/ Gutthat erzeigen/ Gratificari, Gratum facere, Ornare aliquem beneficijs. Gutthat vergelten/ Parem gratiam pro beneficio referre, Respondere beneficijs. Einem vndanckbaren Gutthat erzeigen/ Ponere beneficium apud ingratum, Ingratum ornare beneficijs, Alere luporum catulos, Alienum alere canem. Mit Gutthat verbinden/ Devincire sibi quem beneficio, Demereri aliquem obsequio, Obstringere officijs. Gutwillig/ Benignus, Æquo animo. vide Willig.

Gutsche/ Lotterbet/ Accubitum, Anaclinterium, Grabatus. vide Bett.

Gutteroff/ Glaß mit einem dicken Bauch vnd engen Halß/ Baucalium, Bombylius, Ampulla.

Gwardi/ Satellitium. Gwardiknecht/ Lateranus, Satelles, Stipator. vide Trabant.

INCIPIENTIA, ab H.

Haab vnd Gut/ Substantia, Bona, Opes, plu. tant. Opulentia, æ, Vmb Haab vnd Gut kommen/ Naufragium, vel Jacturam facere rerum suarum. vide Gut & Reich. Sein Haab vnd Gut verschlemmen/ Demittere in viscera censum, Bona sua dilapidare, vide Prassen/ & Fressen. Wollhabend/ Opulentus. Vnhabender/ Inops. vide Arm.

Haack/ Krampff/ Uncus, Hamus. Schiffhaack/ Anchora. vid. Ancker & Encker. Fewrhaack/ Harpa, æ, gen. fœm. Der mit einem Haacken zeucht/ Hamotraho, inis. Brunnenhaack/ Harpago. vid. Karst/ Haw.

Haal/ Hool/ Ferramentum camini.

Haar/ Crinis. Haupthaar/ Capillus. Haarlin/ Pilus. Haarlin die den Hennen an den füssen hangen. Dünhaarig/ Raripilus, a, um, pen. cor. Haarschopff/ Coma. Gekemmet Haar/ Pexi capilli. Vngekemmet Haar/ Incompti capilli, Diffusi capilli, Crines passi. Haarechtig/ Crinitus, a, um. Horridus, Hirsutus, Hispidus, Hirtus, Setosus, Capillatus, Pilosus, a, um. Harlin in der Nasen/ Vibrissi. Haar das man abschneidet/ Cæsaries.

Krauß Haar/Cincinnus, Crispus, Contortus capillus, Calamistrati crines. Haarlocken/Cinnus, Villus, Cirrus. Langhärig/Comatus, Comatulus. Vorder Haarlock der Weiber/Antiæ. Roth Haar/Rufi capilli. Graw Haar/Cani, orum, plur. tant. Albi capilli. Gauchhaar/Milchhaar/Lanugo. Haarnadel/Calamistrum. Gemacht oder frembd Haar/Capillamentum. Haarloß/Depilis, e. Glaber, a, um. Haar an den Stirnen der Pferd/Capronæ. Haarschopff/Manen/Juba. Der lang Haar oder Mäne hat/Jubatus, a, um. Schaamhaar/Pubes. Haar an der Schaam gewinnen/Pubere, Pubescere, Gallulascere. Haar ziehen/Alere, Nutrire comam. Das Haar wachsen lassen/Submittere capillos. Bey den Haaren ziehen/Rapere aliquem sublimem. Haar außfallen/Glabrescere. Haar sengen/Ustulare capillos. Härin Kleid/Cilicium, Vestis cilicina, Vestimentum è pilis caprarum & Hircorum, habitus est, Religiosis hominibus admodum usitatus. Haarfliessung/Alopecia. v. Augenhaar/Cilium. Haarfliessung/Alopecia. v. Krauß. Haar kürtzen/Tondere, Detondere capillum vel barbam, Demetere crines.

Haaß/Lepus. Orth darin man Haasen zeucht/Lagotrophium, pen. prod. Das von einem Haasen ist/Leporinus, a, um. Haasenbrod/ein Unkraut in der Gersten/Ægilops, aliàs Festuca, & sterilis avena. Haasenfleisch/Caro leporina. v. Fleisch. Haasenköl/Cicercula, leguminis genus.

Haben/Tenere, Habere, Possidere, Esse, cum dativo. vide Halten/ & Sitzen. Von jemand haben/Referre acceptum. Handhaben/v. Schutz. Handhab/Ansa, Manubrium, Capulus, Capulum.

Haber/Avena. Habermäl/Avenacea farina. Haberbrei/Puls avenacea. Haberbrodt/Panis avenaceus. Hewschrecken/so in Haber wohnen/Avenacea cicada.

Habicht/Accipiter.

Hader/Lis, Controversia, Contentio, Rixa, Altercatio. Haderich/Rixosus, Contentiosus, Jurgiosus, a, um, Irritabilis, e. Gehäder/so viel mit einander zancken/Turba, Jurgium, Rixa. Haderleuth/Tricones. Haderen/Rixari, Commutare verba, Altercari, Velitare, metaph. Contendere. vide Zanck. Bis in die Nacht hat dieser Hader gewehret/Hæc usque ad noctem ducta est controversia, vel altercatio.

Hafe/irrden Gefäß/Olla, Ollula, Testa, Vas fictile, Seria. öhren Hafe/Lebes. Hafner/Figulus, Plastes, Fictor, Lutifigulus. Hafnerkunst/Plastice, Figlina. Hafnerwerck/Opus figlinum. Hafner werckstatt/Figlina. vide Geschirr.

meer Hafe/Schifflände/Portus, Navale. vide Meer. Den Hafen erreichen/Portum tenere, Portum ingredi, inire, assequi. Den Hafen nicht können erreichen/A portu rejici, summoveri, Portu excludi, prohiberi, arceri.

Hafft/Leibs Verpfendung/Nexus. In Leibs Hafft gehen/Inire nexum, Nexu se obligare. von Leibs Hafft entledigt/Nexu solutus. Hafftgelt/Arra, Arrabo. vide Gottsheller. Mit Hafftgelt verdingen/Arrare, Subarrare. Behafft mit Geschäfften/Occupatus, a, um. Verhafftet seyn/Teneri, passivum.

Hagel/Grando. Mit Hagel geschlagen/Grandinatus, a, um. Hageln/Grandinare. Zum Hageln geneigt/Grandinosus, a, um. Hagelgans/Fulica.

Hagenbuch/Ornus. Hagmesser/Falx dumaria. Hagendorn/Rubus caninus. Hageich/Robur, oris, vide Busch/Dorn/Heckwald. Hagöpffel/Cornum. Hagöpffelbaum/Arbutus.

Halb/Dimidius, Dimidiatus, Medius, a, um. Semis, Dimidium. Halbtheil/die helffte/Medietas. Halben Monats lang/oder alt/Semestris, e. Derhalben/Propterea, Ideò, Igitur, Eò, Eare. v. Darumb. Meinethalben/Mea causa, Meo nomine, Mei gratia, A, vel ex me.

Halffter/Maulkorb/Capistrum. Halffter anlegen/Capistrare.

Halm/Strohalm/Stipula, Culmus, Calamus frumenti. Halmknod/Geniculum.

Halß/Collum. Vorderhalß/Jugulum. Hintertheil des Halß/Cervix. Halßband/Torques, & Torquis, Monile, Collare. Halßband mit Spitzen/Millus. Halßeisen/Nervus. Halßband vor das Vieh/Numella. Am Halßeisen stehen/Ad palum numellarium stare ignominiæ causa, Numellis collum insertum habere. Der ein Halßketten trägt/Torquatus. Halßband von Goldstück/Monile, Segmen, Segmentum. Das Halßzäpfflein/Angina, Tonsilla. Halßgeschwär/Antias, & Antiades, plur. Tonsillæ. Halßstarrig/Pertinax, Pervicax, Obstinatus, Cervicosus, Præfractus. Halstarrigkeit/Pertinacia, Pervicacia, Dura cervix. Den Halß vntersetzen/Succollare. Von dem Halß thun/Decollare. Oder/den Halß abhawen/Decollare, Securi ferire. Vmb den

den Hals fallen/Ruere in amplexus,vide Vmbfahen/vmbgreiffen.Halßkapp.Cucullus.

Halten/ Habere, Tenere, Obtinere, Tueri, Servare, In manibus tenere. Abhalten/Avocare,Abstrahere,Arcere,Deterrere. Avertere,v. Hindern/ & Wehren. Anhalten/Instare,Urgere, Incumbere, Incubare, Intendere nervos. vide Fleiß. Auffhalten/ Detinere,Morari,Remorari, Demorari,Retardare, Comperendinare,Distinere,Differre, v. Hindern/ verziehen. Außhaltung/Remora,Inhibitio, Retardatio. Auffenthalt/Stützel/Fulcimen,Fulcimentũ,Sustentaculum, Fulcrum,Sublimentum, Fultura,Columen,v.Stütz. Auffhalten daß nicht fält/Sustinere, Fulcire,Subniti. Auffgehalten werden durch geschäfft/Negotijs distineri,Occupationibꝰ implicari, Immergi, Urgeri multis negotijs, vide Schaffen. Behalten/Retinere, Servare,Custodire,Recondere.Erhalter/Servator.Behaltnuß der Reichthumb/ Gazophylacium. Beschlossen behaltnuß/Cellarium, Cella , Cella penuaria , vel promptuaria. behaltnuß der gemeinen Statt-brieff/ Chartophylaciũ, Grammatophylacium. Erhalten/Tutari, Tueri,Fovere, Defendere, v. Schützen. Erhalten/vberwinden/Obtinere,Vincere. Fleissig im sinn behalten/Recenti memoria tenere, Attenta mente perpendere, Ponderare,Trutinare v. Dencken. Fürhalten/Exprobrare,Objicere,Expostulare cum aliquo. vide Werffen. Fürhalten/Für Augen stellen/ Proponere, Ob oculos ponere,Exhibere, Ostendere. Enthaltung/Mässigkeit/Temperantia , Abstinentia, Continentia. Entgegenhaltung / Objectio. Der sich enthaltet/ Continens. Der Gemein fürhalten/Ferre ad populum. Fürhaltung/Propositio. Für gewiß halten/Sibi persvadere, Pro certo habere, In animum inducere , Exploratum habere, Persuasum esse. Hindersich halten/ Legen/Recondere,Reponere,Abscondere. Innhalt oder kurtzer begriff eines dings/Hypothesis, Argumentum , Materia , Subjectum , Subjecta materia. Kurtzer Innhalt/ Compendium , Synopsis,Periocha. Mit einem halten/Assentiri, vel Assentire,Subscribere. Stare ab aliquo,Studere alicujus partibus,vid. Beyfallen. Sich also halten/Ita se gerere,Eum se præstare. Sich enthalten/Cohibere se,Continere, Coërcere, Refrenare , Temperare sibi. Enthalten/ Hüten/ Abstinere, Cavere, Fugere, Evitare , Devitare, vide Meyden. Das lachen verhalten / Tenere, Cohibere,Inhibere risum,Abstinere risu,Temperare sibi à risu. Sich vbel halten / Turpiter, male se gerere. Verhalten/Reprimere, Supprimere, Abscondere, Occultare. v. Bergen. Verheissung halten/Promissa servare,Promissis stare , Non discernere à promissis. Verheischung nicht halten/Fidem fallere, Non stare promissis. Viel von sich halten / Efferre se, Se unum suspicere, admirari, Multum sibi tribuere, sumere,arrogare. Halten/ Existimare. Haltung von einem/Existimatio,v. Achten/ Vnterhalten / Sustentare, Nutrire, Enutrire, Alere. v. Ernehren. Vnterhaltung / Alimentum. v. Nahrung. Wol halten/woltractiren / Liberaliter habere, Bene accipere. Magnificè tractare. vid. Halten. Zu behalten geben/ Deponere apud aliquem, Credere, Concredere. Zusammenhalten/ Mithalten/ Cohibere, Continere, Concludere. Behaltnuß eines dings/ ein Kästlein/ Lädlein / Capsula , Capsella,Cella,Repositorium,Conditorium,Receptaculum , Loculamentum , Theca, Armarium,Armariolum,dimin. Halt es dafür/Indue in animum , Sic tibi persuade , Pro certo , vel comperto habeas velim.

Hamburg/Treva, vulgò Hamburgum, oppidum propè Cimbricam Chersonesum.

Hamm/ Schweinschenckel/ Perna. Hinder-Hamm/ Petaso.

Hamel/Vervex. Hamelfleisch/Vervecina caro. Das vom Hamel ist/ Vervecus, & Vervecinus,a,um.

Hammer / Malleus, Malleolus,dim. Schop-Hammer/Stupareus malleus. Wol gehammert/ Malleatus, a, um. Der ein Hammer braucht/ Malleator. Wäschplewel/Malleus lotorius.

Han/ Haußhan / Gallus, Gallus gallinaceus, & Gallinaceus , substantiv. Das Hanenkrehen/ Gallicinium. Hanhödlein / Carpinus. Schreyen wie ein Han/ Cucurire. Han/ oder Laßzapff/ Epistomium. Han auff eim Gebäw/ Pinnaculum, Petasus. Kirchhan/Triton. Vhrhan/ Gallus sylvestris. Hanenbart/ Palea. Die Hanen beissen sich/ Galli præliantur inter se.

Hand/ Manus,us, flache Hand/Palma. Rechte Hand/ Dextera. Lincke Hand / Sinistra, Læva, Sinistra, læva manus. Recht vnd linck/ Ambidexter, Æquimanus. Der linck ist / Scæva , Scævola,

vola. Mit flacher Hand drucken/Palmare. Handbog /Arcus,us. Handhöle/Item, Handbeck/vide Beck. Handvoll/ Manipulus, Faſciculus manualis. Handhabe/Ohr an einem Geſchirr/Anſa, Anſula. Handhab/ Manubrium, Capulum. Handwerck/ Opificium, Artificium, Ars mechanica. Handwercksmann/ Opifex, Artifex, Operator, Mechanicus, Operarius. Handwerck kunſt/Artes mechanicæ, Illiberales, Sedentariæ. Handgeſchirr/ Utenſile. Handtuch/Mantile, Linteolum quo manus abſtergere ſolemus. Handbüchlein/ Enchiridion. v. Buch. Geſchwinde Hand/Promptus manu. Hand anlegen/vide Fahen. Fangen/ einhändigen/In manus tradere, Porrigere, Præbere. Die Hand darauff geben/ Manu data, porrecta, ſtipulata promittere, Polliceri. Vorhanden/ Præſens, Præſto, Coram, In manu. v. Gegenwärtig. Handſchrifft/ Syngrapha, Chyrographum. Auff ein Handſchrifft borgen/Per ſyngrapham eredere. Vorhanden ſeyn/ Præ manibus eſſe, ad manum eſſe, Extare, Suppetere. Die Hand bieten/Dare dextram. Die Händ einander geben/ Jungere dextras. Mit flachen händen ſchlagen / Depalmare. Das zu den Händen gehört/Manuarius,a,um. Die Händ außſtrecken/ Tendere manus. Die Händlinien/ Inciſuræ. Einer Hand breit/ Palmarius,a, um. Handſchuch/ Chirotheca. Eyſerne Handſchuch / Manieæ. Handthierung mit kauffen vnd verkauffen/Mercatus,us, Mercatura, Negotiatio. Handthierer/ Negotiator, Pragmaticus. Handthieren/ Negotiari. v. Kauff.

Handel/ Negotium, Res, Recula, Opus. vide Schaffen. Handlung/ Actio, Actus, Geſtio, Tractatio, Acta, Facta, Geſta. Gerichtshandel/Cauſa, Actio forenſis, Lis, Controverſia. v. Rechtshandel. Haupthandel/ Caput, Summa rei, Conſtitutio cauſæ. Handelen/ Tractare, Agere, Facere, Gerere, Moliri, Operari. Ein ſach handlen/ Cauſæ patrocinium ſuſcipere, Agere cauſam. Hierauff ſtehet der gantze Handel / Cardo rei in hoc volvitur, Ex hoc negotium totum pendet. Mit einem einfältigen einfältig handlen/ Cum ſimplice homine ſimpliciter agere. Trewlich handeln/ Ex bona fide agere. Mißhandlen/ Sündigen/Peccare, Delinquere, Admittere facinus, Delabi in vitium. v. Sünd. Mißhandlung/ Delictum, Peccatum, Commiſſum.

Hanff/Canabis, vel Canabum. Hanff hechlen/ Pectere canabim. Hanff brechen / Decorticare, Excorticare canabim. Hanffenſeyl/Stupea vincula, Canabinus funis. Das von Hanff iſt/Canabinus, & Canabaceus,a,um.

Hangen/Pendere, pen. prod. Suſpenſum eſſe. Der da hänget/ Pendulus,a,um. Penſilis,e. An einander hangend / Perpetuus, a, um. Anhang/ Appendix, Additamentum, Corollarium. Anhang/Rott/ Secta, Hæreſis, Factio, Pars. Anhangen/Adhærere, Inhærere, Hærere alicui, vel in aliquo, Defixum eſſe, Inhæreſcere, Sectari. Anhänger/Nachfolger/ Sectator, Adſtipulator, Aſſecla, Aſſectator. Stäts hangen / Propendere. Herfür hangen / Prominere. Fürhang/Peripetaſma, Cortina, Periſtroma, Umbraculum, Velarium, Velum. Herab hangen/Dependere, vide Hencken.

Die Hard/Rauricum nemus.

Harnen/ Levare, Exonerare veſicam. Harnſtrenge/Kaltpiß/Stranguria, Dyſſuria, v. Bruntz.

Harnſtein/ Aliſo, ut quidam putant, Caſtellum ad Lupiam fluvium.

Harniſch/Küriß/ Cataphracta. vide Pantzer/ Gantz geharniſcht / Cataphractus, Loricatus. Harniſchmacher/Plattner / Laminarius. Rückharniſch/Hinderfleck/ Humerale. Knie Harniſch/ Tibialia. Harniſchkammer/ Armentarium. vide Kürit̄ß.

Harpff/ Cithara, Fides, dis, 3. decli. Fidicula. Harpffenſchlager / Citharœdus. Harpffenſchlagerin/ Cithariſtria. Harpffenſchlagen / Citharizare. Die Harpffen richten/Pectere citharam. Das zu Harpffenſchlagen gehört / Citharœdicus,a,um.

Harren/ vide Warten/ Verharren/ Beſtendig ſeyn/ Manere, Perſeverare, Perſiſtere, Conſtare, Durare, Perdurare, Obdurare, Stare. Beharrligkeit / Perſeverantia. Beharrliglich/ Perſeveranter, vid. Standthafftig.

Hart/ veſt / Durus, Solidus, Firmus, Præfractus, Saxeus, Lapideus,a,um. Hart/ Arbeitſam/ Laborioſus, Induſtrius,a,um. Harthälſig/Cervicoſus,a,um. Faſt hart/ Prædurus, Adamantinus,a,um. Härten/ hartmachen/ Durare, Indurare, Obdurare, Solidare. Hart werden/ Obdureſcere, Solideſcere, Indureſcere, Occalleſcere. Rigere, metaph. Härtigkeit / Duritia, Durities, Soliditas, Firmitas, Difficultas, aliq. Hartrabig

Roß/ Equus succussor, & succussorius. Hartneckig/ v. Grausam/ & Halßsturrig. Hartiglich/ Aspere, Durè, Præfractè, Graviter, Rigidè. vid. Vnsanfft. Hartneckig/ vide Halßstarrig. Hart seyn/ Durere. Verhärten/ Callere, Occallere, Occallescere. Verhärtung von der kälte/ Rigor. Verhärten/ gewohnen/ Callum obducere. Die Händ seynd von der Arbeit verhärtet/ Manus ad laborem occalluerunt. Die Knie seynd vom viel beten verhärtet/ Genua ob frequentem orationem callum obduxerunt.

Hartz/ Resinatus, a, um. Hartzbaum/ Tœda. Das dem Hartz gleich ist/ Resinaceus, a, um. voll Hartz/ Resinosus, a, um.

Haselstaud/ Corylus. Ort da viel Haselstauden wachsen/ Coryletum. Haselnuß/ Nux avellana, vel prænestina, Nux pontica. Haselwurtz/ Asarum, herba est hederæ similis. v. Nuß.

Haspel/ Girgillus.

Haß/ Neid/ Odium, Invidia, Simultas, Offensio, Offensa, Zelus, Æmulatio. v. Feindschafft. Grosser Haß/ Odium novercale, Odium capitale, Odium Vatinianum, Atrox, Acerbum. Verborgener Haß/ Intestinum malum. Hassen/ Odisse, Odio prosequi, Flagrare odio, Alieno esse animo. Einen hassen/ Simultatem habere cum aliquo. Sehr hassen/ Odio plus quam Vatiniano aliquem insectari, Odio capitali ab aliquo dissidere, Hostili animo in aliquem desævire. Hasser/ Osor. v. Feind. Mit haß/ Odiosè. Ein Haß zurichten/ Conflare invidiam. Den haß von sich wenden/ Deprecari invidiam. Gehässig/ Infensus, Inimicus, Hostilis. Gehässig seyn/ Averso, vel alieno animo esse. Das gehasset wird/ Odiosus, Exosus, Invisus, Infestus, a, um. Verhassen/ Stellare, Invidere. Verhasset machen/ Onerare invidia. Gehasset werden/ Laborare odio.

Haub/ Rica, Ricula, dim. Vitta, Tæniæ, Mitra, Mitellum, dimin. Gestrickte Haub/ Reticulum, Retiarum. Haubenbendel/ Teniæ. Der ein Haub trägt/ Mitratus.

Haupt/ Caput, Capitulum, Capitellum Hindertheil des Haupts/ Occiput, Occipitium. Vordertheil des Haupts/ Sinciput. Der Wirbel am Haupt/ Apex, Vertex. Hauptschüssel/ Calva, Calvaria, Cranium. Haut die die Hirnschalen bedecket/ Pericranium. Hauptsach/ Status, us, Caput rei, v. Handel. Zweyhäuptig/ Biceps. Dreyhäuptig/ Triceps, itis. Der ein groß Haupt hat/ Capitatus. Hauptschwär/ Gravedo. Hauptwehe von sauffen/ Crapula. Haupthaar/ Capillus. vide Haar. Der kein Haupt hat/ Acephalus. Hauptmann vber zehen tausend/ Myriarchus. Hauptmann/ Obrister/ Imperator, Dux, Ordinum ductor, Dux copiarum. Obrister Hauptmann nach dem Imperator/ Tribunus militaris, vel militum, vulgò Marischalcus. Hauptmann vber tausend/ Chiliarchus, Tribunus legionis. Hauptmann vber hundert/ Centurio. Hauptmann der ersten Rott/ Primipilus, Primopilus. Hauptmann vber den Hinderhalt/ Vragus, Postremi agminis ductor. Hauptmann vber fünfftzig/ Pentecontarchus. Hauptmann vber zehen/ Decurio. Hauptmann der reysigen/ Hyparchus. Hauptmann/ Feldherr/ Archistrategus. Hauptstadt/ Metropolis, lat. Matrix. Das auß der Hauptstadt ist/ Metropolitanus, a, um. Enthaupten/ Decollare, Obtruncare, Detruncare, Securi percutere, Caput cervice abscindere, v. Halß. Das Haupt decken/ Capite esse operto, Capite tecto, cooperto, velato esse. Hauff/ viele/ Cumulus, Acervus, Congeries. Hauff/ allerley ding/ Silva, Silvula. Holtzhauffen/ Rogus, Pyra, Strues, Congeries lignorum. Hauffenvolcks/ Cœtus, Caterva, Turba, Concio, Populus, Agmen, Frequentia hominum. Häuffen/ Cumulare, Acervare, Aggerare, Globare, Coacervare, Accumulare, Congerere, Conglomerare. In cumulum redigere, Congregare. v. Samblen. Häuffung/ Cumulatio, Glomeratio, Agglomeratio, Coacervatio. Das vom hauffen ist/ oder zum hauffen gehört/ Acervalis, e. Hauffen Kriegsvolck/ Copiæ, arum, Manus, turba militum. Hauffen todten Cörper/ Strages cadaverum. Hauffiglich/ Acervatim, Catervatim, Cumulatim, Cumulatè, Conjunctim, Turmatim, Gregatim, Conglobatim, Accumulatè, Confertim. Von dem hauffen/ Ex isto numero. v. Art/ Geschlecht.

Hauß/ Domus, 2. & 4. declin. Ædes in plur. Behausung/ Wohnung/ Domus, Domicilium, Habitaculum, Sedes. Baurenhäußlein/ Hürtenhauß/ Tuguriolum, dim. Magalia. vide Hürte. Pilgerhauß/ Xenodochium, pen. prod. Diverticulum peregrinorum. vide Hospital/ Hurenhauß/ Lupanar, Lupanarium, Prostibulum. v. Hur. Rüsthauß/ Armamentarium. vid. Büchs.

Weysenhauß / Orphanotrophium, pen. prod. Der Aussetzigen Hauß/Hierocomion, pen. prod. Vatershauß/ Domus, Sedes, Focus paternus, Lares familiares, Aræ focique. Statlich Hauß/ Splendidum ædificium, Magnifica domus, Regiæ ædes. Fürstenhauß/Augustale, Regia. Haußgesind/Familia, Domestici, Domus, aliq. Haußhalten / Præesse rei familiari, vel domesticæ, Curare domum, Tueri rem domesticam, Administrare rem familiarem. Haußhaltung/Administratio domus, Gubernatio rei familiaris. Haußverwalter/Oeconomus. Haußverwaltung/ Oeconomia. Haußrath/ Supplex. Res domestica, Vtensilia. Haußgeschäfft/ Domesticum negotium. Haußgehörig/Domesticus, a, um. Familiaris, e. Der vmb Zinß in eines andern Hauß ist/ Inquilinus. Haußknecht/Scoparius. Haußvater/ Paterfamilias. vide Vater. Haußmutter/Materfamilias. Sich zu Hauß setzen/Figere, Ponere sedem. Die Behausung verändern/Mutare sedem, vel domicilium. Von Hauß zu Hauß/Ostiatim, Domesticatim. Häuser die man Bawständig erhalten muß/Sartatecta. vel Sarta & tecta. Häußlein/Domuncula, Ædicula, dimin. Ligellum, Gurgustium, Gurgustiolum. Gemeine Profey häußlein/Forica, pe. cor. Heimlich oder Scheißhauß/ Latrina, Locus secretus, Secessus.

Haußwurtz/ Sedum, aliàs Semperviva, vulgò Barba Jovis: ob vermicularem similitudinem Vulgus etiam Vermicularem nominat.

Haut / Cutis, Cuticula, dim. Pellis, Pellicula. dimin. Corium, Tergus, oris. Byrsa membrana. vid. Fell. Abgestreiffte Haut der Schlangen/ Vernatio, Exuviæ serpentum. Hautschelung vmb die Nägel/ Rediviæ, æ. Heßliche gestalt der haut des Menschen/ Vitiligo, inis. Vorhaut des männlichen Glieds / Præputium. Dem die Vorhaut beschnitten ist/Recutitus. Ohne Vorhaut/ Jud/ Apella. Das zwischen der Haut vnd Fleisch ist/ Intercus. Das vnter der Haut ist/Subcutaneus, & subtercutaneus, a, um. Haut abziehen/Excoriare, vide Schinden. Kälchaut der Ochsen/ Palearia. Mit der Haut bezahlen/Capiteluere.

Haw/Karst / Ligo, onis. Bidens. Stockhaw/ Runcina. Haw/ Schnitt / Sectio, Sectura. Abhawung/Scissio, Scissura, Dissectio. Hawen/Cædere, Discindere, Confodere, Findere. Abhawen/Secare, Desecare, Amputare, Abscindere, Truncare, Detruncare, Descindere, Recidere, Præcidere, Resecare, Incidere. Fleischhawbanck/ Mensa lanionia. Nach dem Kopff hawen / Caput alicujus petere. Frucht abhawen/ Metere, Demetere, Præmetere, quod etiam de uvis dicitur. Mithawen/Hiebsweise/Cæsim, adverb. Mit hawen vnd stechen/ Cæsim punctimq;. Abgehawener Zweig / Sarmentum. Abhawen/ Excidere, Execare, Excindere. Außhawen die Gemächte/einem außschneiden/Castrare, virilia amputare, Eunuchare, Emasculare. Erhawen/ Putare, Interlucare, Ramos inutiles resecare. v. Ast. Behawen mit eim Beyel / Asciare, Exasciare, Ascia polire. Bäum behawen/ Beschneiteln/Putare arbores. Holtz hawen/spalten /Cædere, Scindere, Findere ligna, Discindere, Dissecare ligna. vide Spalten/genaw abhawen/Ad vivum resecare. Wider auffhawen/Rescindere. v. Acker. Zerhawen / Conscindere, Concidere, In minutas partes concidere. Spältig / Sectilis, e. Scissilis, e. Sectivus, a, um.

Hebamme/Obstetrix. Hebamme seyn/ Obstetricare. v. Amme.

Heber/ hebbaum/ Vectis.

Heben in die höhe/ Levare, Allevare, Sublevare, Tollere, Attollere, Erigere, Elevare, Sustollere, In altum erigere, In sublime tollere, Evehere, Efferre, Exaltare. Erheben / Loben/ Efferre, Evehere laudibus. v. Achten/& Loben. Anheben/Inchoare. v. Anfangen. Den Krieg wider anheben/Instaurare bellum. Auffheben/ verweisen/Exprobrare, Obijcere. Auffheben die Gesätz/ Rescindere decreta. Abrogare leges; Antiquare, Dissolvere legem, Irritam facere legem. v. Bevelch/Gebott/Gesatz. Aufferhebung/Elatio. In Himmel erheben/In cœlum referre. Hinweg heben/ Submovere, Amoliri. Vberhebung/Superbia, Jactantia, Arrogantia, Elatio, Fastus. v. Hoffart. Sich selber vberheben/Stoltz werden/ Sibi placere, Efferre sese, Se unum suspicere, & admirari, Sibi ipsi magnum, & eximium esse, Sibi multum tribuere, Largiri, Arrogare. vide Hoffart/ Stoltz/& Achten. Hebig/Tenax. Hebigkeit/ Tenacitas. Fast hebig/Pertinax.

Hechlen/ Carminare. Hechlerinn/ Carminatrix. vid. Flachs. Hechler/Carminarius. v. Hanff.

Hecht/piscis est.

Heckwald/ Dornheck / Dumetum, Spinetum, Senticetum. Heckechtig/ Dumosus, Spinosus, a, um. v. Dornheck.

Heer/Kriegsheer / Exercitus, Copiæ militares, Agmen militare, Acies. Heerwagen am Himmel/oder Sibengestirn/Ursa major, Helice, Ursa minor.

verHeeren/verwüsten/ Vastare, Devastare, Evertere, Subvertere, Excindere, Populari, Depopulari, Ad vastitatem revocare, Vastationem, populationemque inferre, Funditus evertere, tollere, Profligare, Prosternere. Dicitur etiam populare. Verheerer/Vastator, Devastator, Populator, Depopulator, Eversor, Prædo, Prædator. Verherend/Populabundus, a, um. Verheerung/ Verhergung/ Vastatio, Devastatio, Populatio, Depopulatio, Eversio, Exitium.

Heff/Hefen/Fermentum, Fex, Sordes, Eluvies. Heffe der Salb/ Magma, Unguentorum fex, Sanies, Plinio. Voll Heffen/Feculentus, a, um. Das aus Heffen getruckt ist / Fecatum. Von Heffen thun/Defecare. Oelheffen/Amurca. Geheffelt/ Gesewert/Fermentatus. Ungeheffelt/ungesewrt/ Azymus, infermentatus. Heffeln/ sewren / Fermentare.

Heffte/ Manubrium, Capulus, & um.

Hefftig/Vehemens, gen. omnis. Acer, e. Hefftigkeit/ Vehementia. Hefftig/Fast/Maximè, Magnoperè, Maximoperè, Impendiosè, Impensè, Oppidò, Obnixè, Efflictim, Perquam. Hefftiglich/Vehementer, Acriter, Valdè, Effrenatè, vid. Sehr. Hefftig begehren/ Sitienter expetere, etiã atq; etiam desiderare, Vehementer cupere. Avidè expetere.

Hefften/ Figere, Ligare, Affigere, Annectere. vide Binden. Anhefften/Affigere, Pangere, Maritare, ut Maritare vites arboribus. Aneinander hefften/ Compingere, Innodare, Conglutinare, Præfigere. Hinein hefften/Infigere Zusammen hefften/Configere, Colligare. Zusam̃enhefftung/ Copula. Zusammen hefften/Fibulare, Coagmentare.

Heilig/ Sacer. vide Heylig.

Heimlich/Clandestinus, a, um. v. Heymlich

Heischen/ Poscere, vide Heyschen.

Held/tapfferer Mann/Heros herois pen. lon. Infracto animo vir, Vir excellenti & divina præditus virtute & fortitudine. Heldin/Herois, Heroina, Illustris fœmina, vide Tapffer.

verHelen/ Celare, Dissimulare, Obstrudere, vel potius Abstrudere. Verholen/ Dissimulanter. vide Bergen.

Helffant/ Elephas, Elephantus, Barrus, Luca bos, Angvimanus Helffants Rüssel/ Proboscis. Das von einem Helffant ist/Elephantinus, a, um, Eboreus, a, um. Helffenbeyn/Ebur, oris. Helffenbeynen/ Eburneus, & Eburnus, a, um. Schreyen wie ein Helffant/ Barrire.

Helffen/ Juvare, Adjuvare, Opitulari, Auxiliari, Opem ferre, Subsidio venire, Subvenire, Succurrere, Adjumento esse, Non deesse, Præsto esse, Adesse alicui, Collaborare, Adminiculari, Manus socias afferre, vel auxiliares, Locare suam operam, Ministrare, Adjumento esse, Adjumento esse, Adjumentum subministrare, Auxilium præstare, dare, ferre, Subsidio ire, Præsidio esse, Præsidium afferre, Patrocinari, Sublevare, Suppetias ferre, Adminiculo, Præsidio, Auxilio esse, Auxilio evenire, Stare pro aliquo, vel, Stare ab aliquo, Dextram porrigere. vide Stehen & Schirm. Embsich helffen/ Jutare, Adjutare Helffen in der Geburt/Obstetricare. vide Geburt. Forthelffen/Provehere quem ad dignitatem, Officia, &c. Prospicere. Consulere alicui, Non deesse alicui. Hülff/ Juvamen, Subsidium, Auxilium, Ministerium. vide Hülff. Helffer/Adjutor, Minister, Auxiliator, Opitulator. Seinem Vatterland helffen / Opem ferre patriæ gravissimè laboranti, Eripere summis è miserijs patriam.

Hell/Heyte/ Lucidus, Dilucidus, Clarus, Fulgidus, Serenus, Splendidus, Nitidus, Luculentus, a, um. Illustris, e. Hell/ Lauter/ Clarus, Purus, Mundus, Pellucidus, a, um. Helligkeit/Licht/Lux, lucis, Serenitas, Claritudo. Hell seyn/ Clarere, splendere. Hell machen/Serenum reddere, Lucidare, Declarare, Lucidum facere. Hell/laut/Clamosus, Canorus, Argutus, Sonorus, a, um. Vocalis, e. Sonans. Einhellig/ Concors, Unanimis, e. Einhelligkeit/ Concordia, Consensus, Concordantia, Harmonia, Concentus, consonantia. Einhellig seyn/Concordare, Consonare, Congruere, Convenire. Mißhellig/ Discrepans. Mißhelligkeit/Discordia, Discrepantia, Dissensio, onis, v. Einig.

Helle/Ort der Verdampten/ Infernus, Orcus, Avernus, Tartarus, Inferna sedes, Vallis caliginis, & tenebrarum, Gehenna, metaph. Hellisch/ Tartareus, a, um. Infernalis, Avernalis, e. Acherontious, a, um. Die Hellischen/Inferi, orum, plu.

Hellhund/Cerberus, Inferni custos, Canis infernalis. Hellisch Göttin/Furiæ, Erinnyes, Eumenides, Diræ, harum tres numerantur: Alécto, Tesiphone, Megœra. Die Hellische Konigin nach Meynung der Heyden/ Proserpina, Hecate, Trivia. Hellisch Gott/ Pluto, Dis, Orcus. Hellisch Schiffman/Charon, Filius Erebi & Noctis, Portitor, Nauta inferni.

Helm/Sturmhut/Galea, Cassis, Cassida. Helmspitz/ Conus, Galeæ apex. Federbusch auff dem Helm/ Crista galeæ. Helmvisier/ Bucula. Gehelmt/Galeatus,a,um. Den Helm auffsetzen/Induere galeam.

Hembd/Indusium, Interula, Subucula, Tunica interior, Tunica ima. Wüllen Hembd/Indusium laneum. Hembdmacher/Indusiarius.

Hencken an den Galgen/ Suspendere, Affigere patibulo, Suspendio necare, Figere, agere, tollere in crucem, Strangulare, Facere pensilem, Vitam adimere laqueo. Hencker/ Minister publicus, Carnifex, Lictor, Tortor. Henckens werth/ Suspendio dignus. Auffhencken/ Suspendere. Auffhenckung/ Suspendium. vid. Creutz/Galgen & Hangen. Anhencken/ Appendere, Attexere, Annectere, Alligare vid. Binden. Erhenckt werden/Laqueo vitam finire, Suffocari, Suspendi, Suffigi in crucem. Von einander hencken/Sejungere, Disjungere, Separare. Zusammenhenckung/ vide Binden.

verHengen/Indulgere, Sinere, Dare veniam, Indulgere, Dare, Laxare habenas. Verhengnuß/ Indulgentia, Remissio, Laxamentum, Venia aliq.

Hengst/Pferd/Caballus. verschnittner Hengst/ Walach/ Cantherius, Equus castratus. Stutten-Hengst/Bescheller/ Equus admissarius.

Henn/Hun/Gallina. Die Henn mit den Hünlin/Pleiades, sidus est. Das den Hennen zugehört/Gallinaceus,a,um. v. Hun. Junges Hennlin/ Pullastra. Außkriechung der jungen Hünlin/ Pullities, & Pullitio.

Herb/ Acerbus. vide Bitter/ & Salver.

Herberg/ Diversorium, Mansio, Hospitium, Stabulum, Taberna meritoria, Hospitium meritorium, Caupona. Beherbergen/ Hospitio accipere, suscipere, recipere, Excipere hospitio, Præbere hospitium, Concedere jus hospitij. v. Frembdling. Zu Herberg einkehren/ Divertere, Diverti, Diversari, Ad hospitium diverti, In diversorium se recipere. Kehre du bey mir zur Herberg ein/ Succede penatibus hospes, Hospitium meum subi. Die Herberg abkündigen/ Renunciare hospitiũ. Dein Vater hat mich freundlich geherbergt/ Patre tuo humano hospite usus sum, Humanissimè tuus me pater accepit.

Herbst/Autumnus, Tempus autumnale, quarta anni pars, & tres habet Menses, Septembrem, Octobrem, & Novembrem. Herbstlich/ Autumnalis, e. Herbst wann man Trauben abliefet/ Vindemia, Tempus vindemiæ, Collectio uvarum. Herbstzeit/ Autumnitas. Herbstblum/ Zeitrößlein/ Bulbus agrestis. Herbsthew/Fœnum secundarium. Herbstmonat/September.

Herd/Fewerstatt/ Lar, Focus Focillus. Foculus, dimin. Pavimentum ubi ignis fovetur. Das zum Fewerherd gehört/ Focarius.

Herd/Grex. Herd Schaaff / Grex ovium, Oviaria, æ, substant. Herd Vieh/Pecuaria, pro armentis, plur. Das aus der Herd ist/ Armentalis, le. vide Hauff.

Herfür kommen/ Emergere, vide Kommen.

verHergen/Vastare, vide verHeeren.

Hering/ Halex, Halec, Arenga, idem. Pickel-Hering/Halex conditanea, muriatica. Bückling/ Halex infumata, Fumo durata, Halex passa, Halex hircina, à fœdo odore.

Herkommen/ Stamm/ Natales. Eines herrlichen Herkommens/ Generosus, Claris natalibus ortus. Eines schlechten Herkommens/ Obscuris natalibus ortus, Homo novus, & à se ortus, Terræ filius. vid. Adel/Edelgeschlecht/Stamm.

Herold/Caduceator, vide Fried.

Herr/ Dominus, Herus, Dominator, vide Regent. Das dem Herrn zugehört/ Dominicus, a, um. Herilis, e. Allein Herr/ Monarcha. Oberster Herr/ Princeps. Rathsherren/ Patres, umb der Sorg willen also genennet/ Senatores, v. Rathsherr. Wie der Herr ist/ also seynd auch die Diener/ Qualis Dominus, tales servi, Qualis herus, tales ministri, Catulæ dominas imitantur, Dignum patella operculum, vide Art läst nicht von Art/ & Gleich bey gleich. Herrenknecht/ Apparitor. vide Büttel. Herrisch/ Imperiosus, Potens. vide Mächtig. Herrlich/ Divus, Inclytus, Egregius/ Splendidus, Augustus, Magnificus, Clarus, Amplus, Amplissimus, Gloriosus, Regius, Basilicus,a,um. Nobilis, Regalis, Gravis,e. Excellens, Præstans, Summo splendore præditus. v. Acht-

bar. Herrlich/ Splendidè, Amplè, Egregiè, Insigniter, Augustè, Magnificè, Mirificè, Pontificaliter, Regaliter, Nuptialiter. Herrlich/ Köstlich/ Lautus, Opiparus, Delicatus, Pretiosus, v. Köstlich. Herrlich tractiren/ Lautè, Liberaliter, Opiparè aliquem tractare, Honorificè accipere. Herrligkeit/ Magnificentia, Gloria, Opinio, Splendor, Claritas, Claritudo, Dignitas, Auctoritas, Gravitas. Herrlichkeit eines Volcks/ Fürsten/ &c. Majestas. Herrlich in Worten/ Grandiloquus. Herrlicher Mensch/ Cœli filius. Herrlich halten/ Eximere numero. Herrschung/ Gebiet/ Imperium, Dominium, Regimen, Principatus, Gubernatio, Potentia. Potestas, Jurisdictio, Magistratus, Primatus. Herrschafft/ Gewalt/ Dominium, Ditio, Diœcesis, & Diocesis. Oberste Herrschung Summum imperium. Gewaltsame grausame Herrschung/ Tyrannis, Crudelitas. Herrschung des gemeinen Volcks/ Democratia. Herrscher über das Volck/ Demarchus, latin. Princeps populi. Eines Herrschafft/ Monarchia. Die Herrschung erweitern/ Propagare fines imperij, Dilatare, Proferre fines imperij, Ampliare imperiū, Pomeria proferre. Da kein rechte Herrschung ist/ Anarchia. Da wenig allein nach jhrem Gefallen herrschen/ Oligarchia. Da viel guter herrschen/ Aristocratia. Herrschen/ Regnare, Regere, Dominari, Imperare, Gubernare, Tenere clavum imperij, Ad gubernacula sedere, Summam rerum administrare. vide Regieren. Herrschen über ein Kriegshauffen/ Ductare, & ductitare exercitum. Vber einen herrschen/ Dominatu aliquem premere, Imperium in aliquem tenere, Dominari alicui. Herrscher/ Dynasta, Dynastes, Gubernator, Imperator, Rex, Moderator, Dominus, Regnator. Das zu einem Herrscher gehört/ Imperatorius, a, um. Herrscherin/ Dominatrix, Gubernatrix, Moderatrix.

Hertz/ Cor, Corculum, diminut. Præcordia. Hertz/ oder Brust/ Pectus. Pectusculum, dimin. Hertzleyd/ Cordolium. Es gehet mir zu Hertzen/ bedauret mich/ Miseret, Miseretur, in eadem significatione. Hertzhafft/ Animosus, Masculus, Magnanimus, Cordatus, Intrepidus, Impavidus, a, um. Vir magni animi, Plenus animi, Infracto, erecto animo, Intrepido animo, v. Tapffer/ Kün/ Hertzhafftigkeit/ Animositas, Audacia. Behertzt werden/ Animari, fortescere. Hertz machen/ Animare, Animum injicere, Animum facere, Redere animum. Das Hertz erkülen an etwas/ Evomere iram in aliquem. Auß dem Hertzen treiben/ Expectorare. Anders im Hertzen als im Mund haben/ Aliud animo celare, quàm loqui, Aliud loqui, & aliud in pectore clausum habere. Aliter loqui, aliter animo affectum esse. Wiederumb ein Hertz fassen/ Recipere animum, Recolligere se, Revocare animum, Ad se redire. Zu Hertzen gehen/ ängstigen/ Angere, Solicitare, Solicitum reddere, Affligere, Graviter commovere, Animi ægritudine & molestia afficere. vid. Bekümmern. Vnbehertzt/ Abjecti animi, Animo fracto, Timidus. vide Kleinmütig.

Hertzog/ Fürst/ Dux, Princeps, Ductor, Imperator.

die Hessen/ Catti, vel Chatti.

Heßlich/ Turpis, Horribilis, e. Fœdus, Indecorus, a, um. Informis, Deformis, Invenustus. Monstrosus, a, um. Heßlich/ Vnsauber/ Impurus, Spurcus, Spurcissimus, Contaminatissimus, a, um. Heßlich machen/ Devenustare, Deformare, Deturpare. Fœdare. Heßligkeit/ Turpitudo, Fœditas, Deformitas, Forma, invenusta. Du bist sehr heßlich/ Forma tua omni vacat decore, Corporis pravitates in te sunt insignes.

Hetzen/ anreitzen/ Incitare, Instigare, Stimulare, Irritare, Concitare, Accendere, Incendere, Acuere, Impellere, Agitare, Extimulare, Fatigare. An einander hetzen/ Committere, Discordes reddere, Lites serere, Exacerbare. Hetzer/ Agitator, Incentor, Extimulator. Anhetzen/ Suffundere frigidam. vide Reitzen.

Heuchlen/ gleißnen/ Simulare, Assimulare, Fingere sanctitatem, Hypocritam agere, Pietatem præ se ferre. vid. Schmeichlen. Heuchler/ Homo simulatæ, fictæ, fucatæ sanctitatis, Hypocrita, Simulator. vid. Gleißner. Schmeichlerey/ Heucheley/ Hypocrisis, ficta, fucata sanctitas. v. ibidem.

Heuffen/ Cumulare, Aggerare, v. Hauff. Erdhäuff ein/ Maulwurffshauffen/ Grumus, Grumulus, dimin.

Heulen/ klagen/ Lugere, Ejulare, Lamentari, Lamentationem facere, Flere, Plorare, Deplorare, Plangere. vide Klagen & Weinen. Heulen wie ein Hund oder Wolff/ Ululare, Flebilem & mœstum sonum edere more luporum. Das Geheul/ Heulen/ Lamentatio, Ejulatio, Ejulatus, Lamentum, Ululatus, Planctus, Luctus, us.

Heur-

Heurling/Mercenarius, Operarius, Mercede conductus, vide Taglöhner.

Heußlein/Domuncula. vide Hauß.

Heut/Hodie, adverb. temporis. Der heutige Tag/Hodiernus dies, Hodierna lux.

Hew / Fœnum, gramen aridum, arefactum. Hewfüller/Schoppen/Fœnile. Hewung/Fœnisecium. Das zum Hew gehört/Fœnarius, a, um. Hewschober/Meta Fœni. Hewgabel/Furcula. Hewhechel/Ononis, herba spinosa, aculeatis ramis, aratro inimica, unde & Resta bovis dicitur, quod in opere boves sæpe sistat, dicitur etiam Acutella. Hewmonat/Julius, aliàs Quintilis. Hewschreck/Locusta, Cicada. Herbsthew/Grummet/Fœnum secundarium.

Hewr / in diesem Jahr/Hoc anno, Hoc anni tempore, In hoc anno, Hujus anni curriculo, decursu. Hewrig/das von diesem Jahr ist/Hornus, a, um. Hornotinus, a, um, ut: Vinum hornum, bihornum, &c. vide Jahr.

Hex/Pharmaceutria, Venefica, Saga, Malefica mulier. vide Zauberin.

Heyd/Erice, & Erica, æ, Bria silvestris, frutex est autumni tempore virens, hinc ab apibus præ aliorum florum inopia appetitur, fitq; inde mel, quod Ericæum vocatur. Ein Orth voll Heyden/Ericetum.

Heyd/Abgöttische Heyden/Ethnici, Gentiles, Gentes, Zeugitani, Ægyptij, Assyrij, & id genus hominum vilissimum, incertis sedibus vagans, mendicitate, chiromantia, & furtis se exercens. Heydnisch/Gentilis, e. Ethnicus, a, um. Gewirckt Heydnisch Werck/Aulæa, vel Aulæum.

Heydekorn/Buchweitz/Panicum, frumenti species.

Heydelberg/Budoris, ut putatur, vulgo Heidelberga. Rhenanus Durlachium putat.

Heydenheym/Aræ Flaviæ, ut putatur, Nördligen/aliàs.

Heyl / Salus, utis, Incolumitas, Salubritas. Heylsam/Salubris, & Saluber, Salutaris, Salutifer, Prosper. Heylen/Sanare, Sanum facere, Ad sanitatem reducere, Mederi, Curare, Succurrere remedijs. Wundenheylen/Fovere, curare vulnus, Mederi. Das zu heylen ist/Sanabilis, Medicabilis, Medibilis, e. Unheylsam/Insalubris, Noxius, pestilens, vid. Schädlich. Das nicht zu heylen ist/Immedicabilis, Insanabilis, e. Desperatus, a, um. Heylsamlich/Salubriter. Heyland/Salvator, Servator, Redemptor. Heyl wünschen/Salutare, Impertiri salutem. Heylung/Remedium, Curatio, Sanatio, Medicatio. Heylsam vnd gut ist es darzu / Hoc unum huic malo remedium est, Præsens remedium, vel medicamentum est.

Heylig/Sacer, Sanctus, Sacrosanctus, Religiosus, Ter sanctus, a, um. vide Gottsförchtig. Heyligen/weyhen/Sacrare, Consecrare, Initiari sacris. Heylig machen/Sanctificare, Sancire. Heyligkeit/Sanctitas, Sanctimonia. Heyligmachung/Sanctificatio. Heyligmachung Gottseliger Leuth/Sanctificatio, Beatificatio, Canonizatio. Einen Heylig sprechen/Sanctificare, Canonizare, Albo Sanctorum adscribere, In album Sanctorum referre, Canoni Sanctorum inserere, adsciscere. Außerwehlte Heyligen Gottes/Beati, Sancti & Electi Dei, Cœlicolæ, Cælites. Fürbitt der Heyligen/Patrocinium, Intercessio Sanctorum. Aller Heyligen Fest/Festum omnium Sanctorum, Dies omnibus Sanctis sacer. Heyliger Nam/Hieronymus. Heylige Schrifft/Hagiographia, Sacer textus, Sacra Scriptura, Sacræ paginæ, Vetus & Novum Instrumentum, vel Testamentum. vide Buch. Heylig Reich oder Regiment/Hierarchia. Geheyliget/Gott zugeeygnet/Deo devotus, Consecratus, Initiatus, Sacer, um. Heyligthumb/Gebeyn der lieben Heyligen/Reliquiæ Sanctorum. Heyligthumb zeiger/Hierophanta. Capell oder ander Ort an dem Heyligthumb verwahret werden/Sacrarium.

Heymen/Heymenmuck/Grillus.

Heymet/Vatterland/Patria, Patrium solum. Daheim/Domi. Einheymisch/Domesticus, Vernaculus, a, um. Indigena, Familiaris, e. Heymgehen / Conferre se domum, Petere domum, domum. Heym geleiten/Deducere domum. Wiederumb heymkommen/Redire domum, Reverti domum, Recipere se domum, Ad suos lares, vel cunabula se recipere. Heym tragen/Deferre domum. Geheym/Familiaris, Domesticus. vide Freund. Gantz geheym/Intimus, a, um. In geheym haben/In sinu habere.

Heymlich/Arcanus, Clandestinus, Occultus, Secretus, Furtivus, Absconditus, Abditus, Tectus, Abstrusus, a, um. Heymlich/in geheym/Clam, Clandestinè, Arcanè, Occultè, Furtivè, Tectè, Latenter, Absconditè, Clanculum, Furtim. Heymliche Ding/Mysteria, Arcana, Secreta, Occulta.

culea. Heymlich Gemach/Latrina.v.Scheißhauß. Heymlich halten/Occultare.vid. Bergen. Heymlich sagen/einblasen/In aurem loqui,Susurrare in aure, Immurmurare, suggerere ad aurem. Geheymnuß/Mysteria,Mystica,Res arcanæ.Heimstewer/Dos.v.Morgengab.Welchen ich am meisten vertrawt/ die haben mir heymlich Fallstrick gelegt/ Quorum ego fide nitebar maximè ij mihi clam insidias posuerunt. Quorum in fide plurimum ponebam, ij mihi insidiose vim intulerunt.

Heyrath / Eheberedung / Sponsalia, orum. Stipulatio futurarum nuptiarum. Contractus nuptialis, vel Matrimonialis. Vnverheyrath/ Innupta. Vnverheyratlich/Illocabilis, e. Verheyrathen einem Mann/ Nuptui dare, Nuptum dare, Elocare. Ein Jungfraw verheyrathen/Elocare virginem, Dare nuptui, vel nuptum virginem, Collocare in matrimonium. Sich verheyrathen/ Ducere uxorem, Inire matrimonium, Nubere viro,Jungere sibi aliquam matrimonio. Nicht Lust zu heyrathen haben/Ab uxore ducenda abhorrere, Abhorrere à re uxoria. Die vnter ein ander geheyrath haben/ Consoceri. v.Ehe.

Heyschen/Fordern/ Petere, Postulare,Poscere,Requirere,Exigere.v.Fodern Heyschen/Betlen/Mendicare, Ostiatim cogere stipem. vide Betlen Heyschung/ Exactio.v.Forderung.

Heyser der ein rauhe Stimm hat / Raucus, Raucisonus, a, um, Obtusam habens vocem. Heyserkeit/Raucedo,Raucitas,Ravis. Wenig heyser/Raviscellus,dim.Raucire,Raucere,Raucescere.

Heyß/siedenheyß/Fervid⁹,Æstuosus,Igneus, a,um.Fervens, Ardens. Diesen verlauffen Monat ists fast heyß gewesen / Præterito mense solis radios vehementissimos sensimus, Magna caloris copia visa fuit, Maximè caluit. vide Warm.

Geheyß/ Gebott/Imperatum, Præceptum, Jussio, Jussus, Jussum, Nutus,Mandatum vide Befelch/ Bevehl/ Gebott. Geheyß außrichten/ Imperata facere,Jussa capessere. Vngeheyß / Injussus,us. Heyssung Gottes/Fatum. Heyssen/ Præcipere,Edicere,Imperare, v. Befehlen/Gebieten.Auß deinem Geheiß/Tuo jussu,Te auctore, monitore,Jubente, mandante, monente. Verheissen/ Promittere, Compromittere, Repromittere, Polliceri, Spondere, Recipere, Adpromittere, Fidem dare,Condicere,Stipulata manu promittere, Fidem interponere, Pollicitari,Pacisci,Depacisci. Sold verheissen/ Stipulari, Instipulari, propriè. Verheyssung / Promissio, Pollicitatio, Promissum, Sponsio, Pactio. Verheyssung halten / Stare promissis. vide verb.Halten.Verheisser/Sponsor, Fidejussor,Promissor. Vngeheissen/ Sine jussu,Injussu alicujus.vide Freywillig.

Heyter/Klar/Clarus,Lucidus,Serenus,a,um v.Hell.Heyter/offentlich/Liquidò,adver. Durch heyter/Durchsichtig/ Perspicuus,a,um. Heyter seyn/Clarere.

Hie/Hic,adv.loci.Hie/disseit/gegen vns/Cis, Citra,ut:Cis Rhenum.Hiedurch/Hac.adv. Hienach/ In posterũ, Posthac,Deinceps.Hie seyn/ Præstò, Coram esse. Hiezu/ Hinauß/ Horsum, adverb. Hieher/Huc.adverb. ad locum.Hieher gehört/Huc accedit,His accedit,Huc pertinet, spectat, Ad hæc accedit. Hierauff stehet der gantze handel/In hoc tota res agitur, Ex hoc omnia dependent,In hoc cardine res versatur. Hievon ist gnug gesagt/Mihi jam satis,superque dixisse videor,De his hactenus,Hæc dixisse sufficiat.

Hilff/ Beystandt/Auxilium, Juvamen,Juvamentum, Opem, in accusat. Adjumentum, Suffragium, Suppetiæ,Subsidium, Præsidium, Adminiculum, Adjutorium. Mit der Hülff Gottes/ Dante, juvante, auxiliante, favente Deo, Divina aspirante gratia, Deo duce, & auspice. Zu hülff kommen/ Subsidium,Suppetias ferre, Opem ferre, Opitulari, Succurrere, Auxiliari, vide Helffen.Hülff begehren/Implorare,Auxilium vel opem.Kriegsgehülffen/Auxiliares copiæ.Auxiliarij milites,Præsidium.

Himmel / Wohnung aller Heiligen/ Cœlum, Beatorum sedes,Beatorum domicilium,Locus gaudij, Vita æterna,Cœlum empyreum. Himmel/Firmament/Cœlum,plur.Cœli,orum. Firmamentum,Olympus,metaph.Polus,abusive. Das oberst Element deß Himmels/Æther, & Æthera, æ. Himmlisch/ Cœlestis, e. Cœlicus, Æthereus, & Ætherius, Olympius,a,um. Die Himmlische Heiligen/Cœlites,Cœlicolæ, Superi,Divi. Vom Himmel herab/ Cœlitùs, adverb. Spitz des Himmels/ Cardines cœli,Poli. Schön

Himmel/Sudum. Was vnter dem blawen Himmel iſt/oder ſtehet/Dialis,e. Inde, Sub dio agere, Vnter dem blawen Himmel wohnen/ Etwas vnter dem bloſſen Himmel thun/Sub dio, Sub divo & ſub Jove frigido aliquid agere. Alles was vnter dem Himmel iſt/Omnia, Cuncta quæ ſub cœlo ſunt, Quicquid cœlum ambitu ſuo complectitur. v. Erd. Gen Himmel fahren/Aſcendere in cœlum, Aſcendere cœlos, Aſcendere ad cœlos. Des Herrn Himmelfahrts tag / Feſtum Aſcenſionis Chriſti. Den Himmelslauff erkündigen / Curſum cœli inquirere, Curſum & rationem cœli, ac aſtrorum inveſtigare, Aſtronomiæ vacare, Studio Aſtronomico inſudare, vel operam dare. Himmelblaw/Venetus color, Cumatilis, vel Cymatilis, e. Color cæruleus. v. Blaw/& Farb.

Hinckend/lam/Claudus, Claudicans, Loripes, Altero pede læſus. Hincken/ Claudicare, Altero pede nutare, Vacillare greſſu, Titubare. Das Hincken/ Claudicatio, Clauditas.

Hinauß/Aliquorſum. Hinein/Intrò, adverb. Hineinwertz/ Introrſum, Intrinſecus. Hinfürder/Amodò, Poſtmodum. v. Forthin. Hinden/ zurück /Pone, adverb. vel præpoſit. Hinüber/ Trans, præpoſ. Hinweg mit/Apage, & Apageſis, adverb. Hin vnd wider/Ultrò, Citroque, Paſſim, Surſum, Deorſum. Hin vnd wider ſtürmen/ Bacchari, Debacchari, metaph. Dahin/ Eò, Illuc, Iſtuc, Eodem, Illò, In eum locum. Hinfüro/ Inpoſterum.

Hinder/Anus, Podex, Sedes. vide Ars/bauch.

Hinderer/ Poſterior. Der allererſt/Ultimus, Poſtremus. Hinderſich / Retrò, Retrorſum, A tergo, In averſum. Hinderſich ligend /Supinus, a, um. Hinderwertig / Præpoſterus, Retrorſus, a, um. Hinderwerts hinweg gehen / In conſulto aliquo abire.

Hinderliſt/hinderhalt/Inſidiæ, arum, technæ. v. Betrug/Hinderliſtig/Inſidioſus, Aſtutus, Vafer. Hinderliſtig nachſtellen / Inſidiari, Inſidias ſtruere, vide Betriegen.

Hinderung / Impedimentum, præpedimentum, Remora, Interpellatio, Obex, g. dub. Obſtaculum. Verhinderung/Mora, Morula, Immoratio, Tricę, meta. Verhindern/Impedire, Impedimento eſſe, Impedimentũ inferre, opponere, Obſtaculo eſſe, Obſtruere viam, Inhibere, implicare, Officere, Tardare, Morari, Moram inijcere, Retardare, Prohibere, Obſtare, Detinere, Diſtinere, Contari, Aditum præcludere, impedire, Cunctari, Moliri moram, Sepire, Intervertere, Arcere, Reſtitare. Eines nutzen hindern/ Officere alicujus commodis, Detrahere de commodis alicujus, Obſtare, Averſari commodis. Vnverhinderlich / Sine impedimento, Sine mora, Prompte, Nullis objectis impedimentis.

Hinläßig/Oſcitans, metaph. negligens. Hinläßigkeit/Oſcitantia, Negligentia, Incuria, Hinläßiglich/Oſcitanter, Negligenter. v. Faul.

Gehirn / Cerebrum, Cerebellum, dim. Hirnſchal/ Cranium. Hirnwütig/ Cerebroſus, a, um.

Hirß/ Milium, Legumen eſt, Meerhirß/Milium ſolis.

Hirſch/Cervus. Das von Hirſchen/ Cervinus, a, um, ut caro cervina. Hirſchenfleiſch/Hirſchin/ Hinde/ Cerva. Der Hirſchin Jungefrucht / Hinlein/Hinnulus. Damhirſch / Hircocervus, Dama. Hirſchen Zungen/Phyllitis, Lingua cervina, herba eſt folijs lapathi, à quibuſdam Lapathon agrion, hoc eſt, rumex agreſtis vocata.

Hirt/ Paſtor, Magiſter, Cuſtos pecoris. Pecuarius, Pecorarius. Des groſſen Vihes Hirt/ Armamentarius. Kühehirt / Bubulcus, Bubſequa. Schaffhirt/ Opilio, Paſtor, Cuſtos ovium, Sewhirt / Subulcus, Porcarius. Geyßhirt/ Caprarius. Roßhirt/ Magiſter equorum. Eſelhirt/ Aſinarius, Das zum Hirten gehört/Paſtoralis, e. Hirtenſtab / Virga paſtoralis, Pedum. Hirten-Taſche / Pera. Hirtenkleid / Dipthera. Hirtenhäußlein/Mapalia, Tuguriolum, dim. vid. Hauß.

Hiſpanien/ Hiſpania, regnum eſt. Hiſpanier/ Hiſpanus, a, um. Spaniſch / Hiſpanicus, a, um, vide ſupra, verb. Hiſpania ejus diviſionem.

Hiſtori/Hiſtoria, v. Geſchicht.

Hitze/ Wärme / Æſtus, Caliditas, Calor. vide Heyß. Hitziglich/Fervidè, Ferventer, Ardenter. Hitzig / Calidus, Æſtuoſus, Fervidus, a, um. Hitzig ſeyn/ Calere, Fervere, Calore torreri, Aduri, Æſtuare, Ardere, Bullire. vide Heyß. Hitzig ſeyn/ lauffen/Catulire dicitur canis cum prurit in venerem. Hitzigkeit der Glieder / Pruritus, pen. prod. Faſt hitzig werden / Incandeſcere, Recandeſcere, Æſtuare, Fervere, Effervere, Ferveſcere, Efferveſcere. Hitzig machen/ Fervefacere. Wider hitzig werden/Refervere.

Hy/

Hy/Ey/ Papæ, Interjectio mirantis.

Hobel/Glatthobel/ Dolabra, Dolabella, Planula, Runcina. Hobelen/ Dolare, Edolare, Dedolare, Dolabra lævigare. v. Ebnen/ & Glatt machen. Behobeln/Dolabrare.

Hoch/ Altus, Celsus, Excelsus, Erectus, Editus in altum, a, um. Sublimis, e. Hochheit/ Celsitudo, Majestas, Summa amplitudo, Summa dignitas, Excellentia, Altitudo. Allerhöchst/ Supremus, Summus, a, um. Auffs höchst/ Ad summum, Ut multum, Plurimum. Höchlich/ Sublimiter, Altè, Excelsè, Hoher Pracht/ Fastus, us. Hoch halten/Plurimum alicui tribuere, referre, Magnipendere, Mirari, Admirari, Deosculari, metaph. vide Groß achten/ Schätzen/ & halten.

Hochzeit/ Nuptiæ, arum, plur. tant. Festa nuptialia, Dies matrimonij. vide Brantlauff. Hochzeitlich/Nuptialis, Sponsalis, e. Hochzeit halten/ Celebrare nuptias, Nuptiarum solemnia celebrare, Agere nuptias. Abgott der Hochzeit/ Hymen, nuptiarum deus ab Ethnicis fictis. Nachhochzeit/Repotia, orum, plur. tant. Hochzeit Gesang/ Epithalamium, Hymenæus, Thalassio. Ein Vorgänger/ Leyter des Bräutigams/ Paranymphus, lat. Auspex, Pronubus.

Höcker/Gibbus, & Gibber. Höckerächtig/Gibbosus, a, um.

Hod/Coleus. Hoden/Testes, Testiculus, dim. Hodensack/Scrotum. Hodenadern/Cremastetes, pen. prod. Hodenbruch/Ramex. vid. Bruch/& Gemächebruch. Hodenbrüchtig/Herniosus.

Hoff/ Fürstenhoff. Aula, Atrium principis, Palatium, Regia, Domus regia. v. Fürstenhauß. Hoffmeister/Præfectus prætorio, Præfectus prætorij, Architriclinus. Hoffmann/ Diener/Aulicus. Hoffleuth/ Fürstendiener/ Palatini Hoffhüter/Atriensis, Ad limina servus. Zu Hoff essen/ Cœnam rectam accipere. Höfflich/ Venustus, Civilis, Scitus, Lepidus, Modestus, Facetus, Moratus, Vrbanus, a, um. Höfflichkeit/Venustas, Vrbanitas, Gratia, Civilitas, Lepor, Lepos, oris, vide Geschickt/ Züchtig. Etwas höfflich/ Suburbanus. Höfflich/ Civiliter, Vrbanè, Modestè, Lepidè, Facetè. Höfflicher Mensch/Emunctæ naris homo. Vnhöfflich/ Rusticè, Rusticatim, Inciviliter, Inurbanè, Infacetè. Vnhöfflichkeit/Incivilitas, Inurbanitas, Rusticitas, Barbaries, ei. Höfflich seyn/ Compositis, Comptis moribus præditum esse. Mira suavitate morum nemini non carum esse, Vitæ ac morum elegantia celebratum esse, incredibili suavitate morum clarum esse. Vnhöfflich/ Grob/ Inurbanus, Insulsus, Infacetus, Rusticus, Agrestis, Impolitus.

Hoff/ ein ort am Hauß das nicht bedeckt ist/ Subdiale, Hypethrum, Canædium. Bawrenhoff/ Villa, Rustica domus, vide Bawr. Hoff zwischen den Ringmawren/ oder Stadtmawren/ Prædium. Vngemawrter Hoff/ Cors, tis. Vorhoff/Portal/ Vestibulum, Atrium, Atriolum, Propylæum, Prothyrum.

Hoffart/ Superbia, Insolentia, metap. Fastus, Arrrogantia, Elatio animi, Spiritus, Supercilium, Jactantia. Hoffertig/ Superbus, Insolens, Elatus, Arrogans, Superciliosus, Fastuosus. Inflatus. Hoffertig seyn/ Superbire, Efferri, Insolescere, Efferre animum, Tumere. Elatum, Insolentem, Inflatum esse, intumescere, Fastu turgere, Extolli. Hoffertiglich/ Superbè, Insolenter, Tumidè, Arroganter. Deine Reichtumb machen dich Hoffertig/ vnd nicht deine Tugend/ Tuæ te efferunt divitiæ, non propriæ tuæ virtutes. Insolentia tua non ex ingenij tui præstantia, sed ex opibus tuis manat. Istam animi elatinnem in te parit, non ulla tua singularis, aut præcipua facultas, meritorumvè conscientia, sed opes.

Hoffen/ Sperare, Fovere, Nutrire, Alere, Pascere spem. Hoffnung haben/ Spe duci, Spe lactari, In spem induci, Spe ali, nutriri, pasci, habere spem, Esse in spe, Fidere, Confidere. In Hoffnung bringen/ In spem erigere. Hoffnung/ Spes, Fiducia, Expectatio, Specula, dim. Ohne Hoffnung/ Exspes. Die Hoffnung hat mich betrogen/Spes me fefellit, decepit, delusit, Spes me frustrata est, Non is, quem volebam exitus consecutus est, Aliter ac opinabar, vel sperabam accidit, evenit, Præter spem accidit. Alle hoffnung auff einem stehen/Omnem spem in aliquo hærere, positam, collocatam esse. Wider alle hoffnung/vnverhofft/ Insperatò, Inopinatò, Improvisò, Prȩter spem & expectationem. Ich hab gute hoffnung/ Spes me tenet, Bonam spem habeo, In spem adducor. Gute hoffnung von einer Tugend geben/ Spem afferre eximiam summæ virtutis, In spe esse egregia, virtutis propè singularis. Alle hoffnung verliehren/ Ex magna spe deturbari, deijci, detrudi, Spem conceptam abij-

abijcere, vel deponere, Spe non teneri, Pasci, aliq. Der Hoffnung nicht gnug thun/ Spei, Exspectationi concitatæ nõ respondere, Expectationem non sustinere ac tueri. Ich sehe nicht warumb du diese Hoffnung hast/ Spei tuæ causa me præterit, fugit, latet, Non video cur speres, spes tua obscuritatis apud me habet plurimum

Höhe/ Altitudo, Summitas, Celsitas, Excelsitas, Sublimitas, Fastigium, Apex, metaphor. Höhe eines Bergs/ oder gähen Felsen / Jugum, Crepido. vide Berg. Erhöhen/ Exaltare, Elevare, Efferre, Tollere, Extollere. Mit hoher stimm singen/ Intenta, Clara, Extensa, Plena voce canere. Höher halten/ Anteponere, Præponere. Erhöhung/ Elatio, Exaltatio, Sublimitas. Hohe Personen kan leichtlich das Glück nider bringen/ Facile summos hominum principatus fortuna delet, evertit. Nulla est potestas tanta, quæ fortunæ potestati non cedat. Parvo negotio summos dominatus fortuna labefacit, extinguit.

Höhle der wilden Thier/ Grube/ Specus, Spelunca, Antrum, Lustra, Cubilia ferarum, Latibulum Latebora, Mandra, Spælæum. Höle in der Erde/ Tumba. Der viel Hölen hat/ Latebrosus Cavernosus, a, um.

Hol/ Außgehölt/ Cavus, Concavus, Excavatus, a, um. Das hol vnter dem Fuß / Vola. Das Hol vnter der Hand/ It. vide Hand. Holechtig/ Cavernosus, Canaliculatus, a, um, Höle/ Concavitas. Hölen / Außgraben/ Cavare, Excavare, Concavare. Durchhölen/ Fistulare. Durchhölet/ Löcherig/ Fistulosus, a, um.

Hold/ Günstig/ Benevolus, Favens, Benignus, Beneaffectus erga, vel in aliquem, Amicus, vid. Gunst. Holdselig/ Amabilis, e. Blandus, Lepidus, Gratiosus, Festivus, a, um. Suavis, Comis, Facilis, e. vide Freundlich/ Gütig/ Höfflich/ Lieblich. Holdseligkeit/ Comitas. vide Freundligkeit. Vnholdselig/ Difficilis, e. Morosus, a, um, vide Vnfreundlich. Herold/ Caduceator. vide Fridbott. Heroldstab/ Caduceus, Virga Mercurij. Vnhold/ Saga, Mulier incantatrix. v. Hex/ & Zauberinn.

Holderstaud/ Hollunder/ Sambucus. Holderbeer/ Acini sambuci. Holdern/ Sambuceus, a, um

Holen/ Herzuruffen/ Accersere, 3. vel Accersire, 4. conjug. Vocare, Advocare. Widerholen/ Repetere, vide Widerholen. Sich wider erholen/ Recolligere sese, Recipere, Resumere vires, Revocare, Recuperare animum, v. Hertz fassen.

Widerholung / Kurtzer Begrieff aller vorgesagten ding/ Anacephaleosis. pen. prod.

Holland / Batavia, Vulgò Hollandia. Holländer / Batavus, Batavi, Hollandi, vulgò, Pars Cattorum, quæ, per seditionem in insulam Rheni cessit.

Holtz / Lignum, Ligellum, dim. Lignea materia. Höltzen/ Ligneus, a, um. Hart Holtz/ Robur, oris. Holtz daran man drähet / Mymphur. Holtz damit man Pflaster/ oder Pfäl in die Erd treibet/ Fistuca. Kerbholtz / Tessera, Tesserula, Tessella, Lignum quadratum, in quo acceptæ summæ quantitas adnoratur, vulgò Talea. Holtz hauff/ Strues lignorum, Pyra. v. Hauff. Hauffen Holtz die todten Cörper zuverbrennen / Rogus, vel Pyra. Holtzhauß/ Lignile, vid. Hauß. Streichholtz/ Radius, Hostorium, lignum quo frumenta dimensurata raduntur. Höltzen Haußrath/ Intestinum opus, v. Haußrath. Holtz samlen/ Lignari, Ligna colligere. Holtzschuch / Colopodium. Holtzwurm/ Cossus, Xylophagus, Vermis albus, & magno capite sub arborum corticibus nascens. Holtzbock/ Redivius, vermiculus est, qui infixo semper sangvini capite vivit.

Honig/ Mel. Honigseim/ Roß/ Favus. Honig machen / Conficere mel, Facere, parare mel, Mellificare. Honig gähl/ Flavus, a, um. Honigspeiß / Melipacta. Der mit Honig vnd Immen vmbgehet / Mellarius substant. Meliturgus, Græce. Das von Honig fleust/ süß/ Mellifluus, a, um. ut: Os mellifluum. Mit Honig begossen / Mellitus, a, um. Honigmachung/ Mellificium. Das Honig machet / Mellificus, a, um. Honigsamlung/ Mellatio, Vindemia mellis. metaph.

Horburg/ Argentuaria, Oppidum quondam, nunc vicus, Ein Dorff bey Colmar an der Ill.

Horchen/ Aures arrigere. vide infra Hören. Gehorchen / Obedire. vide Gehorsam seyn/ & Willfahren.

Hören/ Audire, Exaudire, Inaudire, Accipere, Auribus accipere, percipere, Excipere, haurire, Ad aures pervenire, Fama & auditione accipere, Auditionem accipere. Auffhören/ abstehen/ Mittere, Cessare, Desinere, Desistere, Absistere. vide Endigen. Bitt erhören/ Audire, Exaudire preces, Cedere precibus. Bitte nicht erhören/ Non exaudire preces, Haud admittere voces precantis, Non dare locum precibus. vide Bitt.

Ge-

Gehör/Auditus, Auditio. Das Gehör/Audientia, Attentio. Hieher gehört/His accedit, Huc accedit, pertinet, Huc referatur oportet, Eodem accedit. Vnerhört Ding / Res inaudita, Res insolens, nova, quæ in aures hominum nusquam pervenit. Vngehörter Sach/ Inaudita causa, Indicta causa, Causa non cognita. Zuhören/ Horchen / Aures arrigere, Auscultare, Advertere, Animadvertere, Animum advertere, Aures præbere sermoni, Aures admovere, accommodare, adhibere, applicare, Favere lingva, Dare aures alicui. v. Achthaben/& Auffmercken. Vnter jemand gehören / Connumerari inter aliquos. Nicht hören/ Surdere, Obsurdere. Vngehörig/ taub/Surdus. Wenig vngehörig/Surdaster. Ein böß Gehör haben/ Graviter audire. vide Daub/ Die Gefangen verhören/Audire custodias. Das Begehr verhören/ Vacare postulationibus. vide Bitt erhören. Zugehören/ Attinere, Pertinere, Esse, in tertia persona. Zuhörer/Auditor, Auscultator. Ein Orth da man zuhört/ Auditorium. Die menge der Zuhörer/ Auditorium. Warumb hörest du jhnen zu? Cur ad istorum sermonem aures tuæ patent, Cur horum sermonibus aures præbes, Cur hi tuis auribus utuntur æquissimis?

Horn/ Cornu, Corniculum, dimin. Hornbläser/Cornicen. Hörnloß/Mutilus, a, um ut: Mutilus aries. Gehörnet/Cornutus, a, um. Zweyhörnig/Bicornis. Hörhorn/Tuba. Krumme Hörner/ Camura cornua. Das mit Hörnern stost/Cornupeta. Das Hörner trägt/ Corniger. Hornkrümme/Tympanum. Einhorn/Unicornis, substant. animal est. Einhörnig/ Unicornis, e. Horn von der Geiß Amalthea/ Cornucopiæ, Copiæcornu, Cornu Amalthææ, quod accipitur pro omni rerum abundantia. Hornhart werden/ Cornescere. Hörner auffsetzen/Cornua sibi sumere, id est, superbum fieri. Mein Bock hat auch Hörner/ Et mihi sunt vires, & mea tela nocent. prov. cùm quis se iracundum, & ad vindictam pronum significat. Hornwurm/ Ips, vermiculus est, in vitibus enascens, & oculos earum erodens.

Hornung/ Räbmonat/ Februarius, Intercalaris, seu Intercalarius mensis, quod tunc cornua rejiciant cervi.

geHorsamkeit/ Obedientia. gehorsam/ Morigerus, a, um. Obediens, Obsequens. v. Gehorsam/ & Willfährig. Vngehorsamb / Immorigerus, a, um. Inobediens, Contumax, Rebellis, e. vide Halßstarrig. Vngehorsamkeit/ Inobedientia, Contumacia, Rebellio. Vngehorsam seyn/ Protervire, Inobedientem, Rebellem, Contumacem esse. Sich in Gehorsam ergeben/ Subjicere animum, Frenum recipere. Gehorsam machen/ Subjicere, Subjugare, Sub jugum mittere. Gehorsam seyn/Gehorchen/Obedire, Obaudire, Obsequi, Obsecundare, Morem gerere.

Hosen/ Caligæ. Kniehosen/ Tibialia. Oberhosen/Femorale. Pluderhosen/ Caligæ follicantes. Zerschnittene Hosen/Caligæ dissectæ. Hosenbändel/ Fascia cruralis, Ligula cruralis.

Hospital/ Xenodochium. Kranckenhospital/ Nosocomium, Nosodochium, Valetudinarium. vide Aussatzhauß/ & Herberg.

Hufft/Coxendix, Coxa. Incoxare, & Coxim insidere, est sarcinatorum in morem complicatis sedere pedibus. Die Füß übereinander schlagen wie die Schneider. vide Füß. Dem die Hüffte wehe thun/ Ischiadicus.]

Huffeisen/Solea ferrea. Huffnagel/ Clavus solearis.

Hügel/Berglein / Collis, Clivus, Tumulus, Monticulus, dimin. vide Berg.

Hülff/Auxilium, Suppetiæ, plu. num. Adminiculum. Sämptliche Hülff/ Mutua opera. vide Helffen/ & Hilff.

Hülse der Früchten/alß an Erbsen/Linsen/Bonen 2c. Siliqua, Scapus, Follis, Folliculus, Valvulus, Theca generaliter, qua vestiuntur legumina. Hülsen des Korns/ Gluma, Folliculus grani, Involucrum seminum in frugibus, Utriculus, Plinio. Hülsenfrucht/Legumen, pen. prod. Gersten Hülsen/Gluma. Hülsen machen/Siliquari.

Hummel/ Biene die kein Angel hat / vnd nicht arbeitet/Fucus, inde pro pigro accipitur, qui alieno labore fruitur.

Hun/Henn/Gallina. Kalekuttisch oder Welsch Hun / Meleagris, Gallina Africana, Numidica, Gallica, Indica. Kalekutisch Han/ Pavo Indicus, Gallopavus. Feldhun/ Rephun/ Perdix. Haselhun/ Attagen. Steinhünlein/ Schnehun/ Lagopus, avis est in Alpibus, columbæ magnitudine. Junges Hünlin/Pullus, Pullus gallinaceus, Pullaster, Pullinarum fœtus. vide Jung/ & Henn. Hünerhauß/Stall/Ornitrophium, penult. prod. Ornithon, Cors gallinarum. Hünerweyde/Ornithoboscium, pen. prod. Das Hintertheil von der Henne/Cluniculæ gallinarum, posterior pars est

Gallinæ. Hünerpfleger/Gallinarius. Hüneraug/ Clavus, morbus est in digitis pedum. Hünerfuß/ Sergenkraut/wilder Quendel/Garten Ysop/ Sacureia, aliàs Cunila, & Thymbra. Hünervogt/ Ornithobarches. Junger Hünerpfleger/ Pullarius. Hünerpflegerin/Gallinaria.

Hund/ Canis. Spürhund/ Canis sagax, Odorus, Ichnobates. Wind/ Schnellhund/ Lælaps, Aëllo, Podargus, Canis velox. Jagthund/Agrus, Canis venaticus. Hündlein/ Caniculus, Catellus. Hund der von einem Hund vñ Wolff geboren ist/ Lycisca. Englisch Hund/ Dock/ Canis Britannicus, Celticus canis. Gemsenhund/Dorceus. Ein Schäferhund/ Canis pastoralis, Pecuarius, Molossus. Wasserhund/ Canis aquaticus, villosus. Schoß oder Frawenzimmer hündlein/Canis melitæus, Canes melites. Hunds geschrey/Latratus, us. Bellen/Latrare. vide Bellen/ Bautzen. Hündisch/Caninus, a, um. Hundstag/ Dies caniculares. v. Tag. Hundskopff/Cynocephalis, & Cynocephalia, herba est. Hundsmahlzeit / Caninum prandium, id est, vile jentaculum sine vino. Hundsmucke/ Zäch/ Ricinus, vermis auribus canum inhærens, easq; erodens. Hundsblum/Bulbus agrestis. vide Herbstblum. Hundsstern/ Sirius, Canicula, sidus est cœleste. Viel Hund sind des Hasen Tod/ Ne Hercules quidem adversus duos, Multitudini cedendum, Difficile & durum est, unum compescere multos. Proverb.

Hundert/Centum. Zahl von hundert/ Centenarius, a, um. Hundertmal/Centies, adver. Hundertfältig/Centuplus, a, um. Der Hunderst/Centesimus, a, um. Zeit von Hundert Jahren/ Seculum, vel Sæculum. Das hundert Hand hat/Centimanus. Das hundert Füß hat/ Centipes. Das hundert Städte hat / Hecatompolis. Das hundert Thorn hat/Hecatompylos. Zweyhundert/ Ducenti, æ, a. Dreyhundert/Trecenti, æ, a. Vierhundert/Quadringenti, æ, a. Fünffhundert/Quingenti, æ, a. Sechshundert/Sexcenti, æ, a. Siebenhundert/Septingenti, æ, a. Neunhundert/ Nongenti, æ, a.

Hunger/ Fames, Inedia, Esuries, Edendi aviditas, cupiditas. Hunger stillen/Explere famem, Sedare, depellere famem, Satiare, Saturare, Famem placare epulis, Restingvere famem. vide Sättigen. Hungerig seyn/Esurire, Urgeri fame, Cibum vehementer appetere, Laborare inedia, Famere. Hungerig/Famelicus, a, um. Hungers tödten/Suffocare fame, Necare fame, Extingvere, Perdere fame, Inedia, Fame conficere. Stadt außhüngern / Suffocare urbem fame. Grosser Hunger/ Bulimia. Der Hunger stillet sich nicht mit Worten/ Venter caret auribus, Molestus interpellator venter.

Hunnen/ Hunni, Populus Scythicus, & Barbarorum barbarissimus, qui Europâ ferè omni vastatâ, in Pannoniam secundam migrantes, Ungari dicti sunt. Hinc modò Ungari & Ungaria dicta.

Hüpffen/Tripudiare. Hüpffung/Tripudium. Hüpffendt/ Subsultim. vide Springen.

Hur/ Unzüchtig Weib / Meretrix, Scortum, Propudium, Prostibulum, Lupa, Mulier corrupta, Mulier prostituti pudoris, Pellex. v. Dirn/ Metz. Ein gemeine Hur /Publicum scortum, Recollicluviæ, Mulier quæstum corpore faciens, Mulier prostituta, prostans, vulgata omnibus, Publicè merens, Venalem habens formam, Pudicitiam in propatulo habens, Prostitutæ pudicitiæ meretrix. Hurenkind/Spurius, Illegitimus, Nothus, Incerto patre natus, vid. Banckart/Bastart. Hurenwirth/ Leno, Stupri arbiter, Ganeo, Lenunculus. Hurenwirtschafft/ Lenocinium. Huren halten/Lenocinium facere, Lenocinari. Hurenwirthin / Lena. Hurenjäger / Mœchus, Scortator, Sectator meretricum, Fornicator. Hurerey/Unzucht/ Stuprũ, Scortatio, Probrum, Fornicatio, Impudicitia, Furta, plur. aliq. ut: Celari vult sua furta Venus. Hurerey mit einem Kebsweib/Pellicatus. Hurerey mit Verwandten/ Blutschand/Incestus & Incestum. Hurerey treiben/Scortari, Cum Scortis volutari, Meretricari, Vitam in lustris agere, Lupanari, Lustrari, deponens, Mœchari. Hurhauß/ Lupanar, Prostibulum, Ganeum, Ganea, Lustrum, Fornix, Domus meretricia, Locus libidini & scortationibus aptus. Hurisch / Meretricius, a, um. ut: Frons meretricia, id est, Impudens & verecunda. Haasen vnd Huren seynd übel zu zähmen/Naturam expellas furca, tamen usque recurret. v. Art läst nicht von Art / & Gleich bey gleich. Zur Hurerey geneigt/Libidinosus, vide Unkeusch.

Hurd/Cratis, vel Crates. Ein geflochten Hurd/ Gerræ. Mit Hurden bedecken/ Cratire. Das von Hurden ist/ Craticus, a, um. Ein Wand von Hurden gemacht/ Craticius paries.

Hurdel oder kleiner Ring/ den die Weiber auff das Haupt legen/ so sie etwas tragen/ Cesticulus, & Cæsticillus.

Hurnuß/ Crabro. Inde: Irritare crabrones, Die erzürnen oder schaden mögen.

Hurtig/ Accinctus, Expeditus, a, um. Hurtiglich/ Expeditè. vide Fleiß.

Hust/ Tussis, Tussedo. Husten/ Tussire. Herauß husten/ außwerffen/ Extussire. Hüstlin/ Tussicula, diminut.

Hut/ Bareth/ Pileus, Pileum, Pileolus, dimin. Galerus, Galerum. Schierenhut/ Schatthut/ Umbella, Petasus, Causia. Bischoffshut/ Mitra, Infula, qua utrinq; vittæ dependebant. Königshut/ Diadma. Gespitzter Hut/ Albanois Hut/ Pileus acuminatus, Apex, Plin. Albanum, hoc est, Epiroticum pileum hodie vocatur. Türckenhut/ Tiara, Tiaras, Cidaris. Ledern oder Beltzhut/ Cudo, Pileum Coriaceum, Pelliceum, Pellitum. Der ein Hut trägt/ Pileatus, a, um. Den Hut für dem Priester abnehmen/ Prætereunti Sacerdoti caput aperire,

Hut/ Wachung/ Vigiliæ, Excubiæ, plur. num. Custodia. Das in Hut ist/ Custoditum. Die in der Hut stehen/ Stationarij. Thürhüter/ Pförtner/ Janitor, Custos, seu Præfectus januæ, ostij, Ostiarius. Hüter/ Procubitor, Custos, Observator, Inspector. Hüten/ wachen/ Excubare, Vigilare, Vigilias agere. Hüter/ Wächter/ Custos, Custodia, Excubitor. Behüten/ Custodire, Tueri. vide Beschützen. Sich wol behüten/ Cavere, Præcavere, Prævenire, Obviam ire, Prævertere. vide Hindern/ wehren. Unverhütet/ Incustoditus, Indefensus, a, um. Non munitus, Defensore destitutus.

Hütte/ Hirtenhäußlein/ Casa, Tugurium, Tentorium, Tabernaculum, Gurgustium, Mapalia, Scena, Attegia, æ.

Hypocras/ Clareth/ Melicraton, potus est ex melle & vino confectus. Aromathites.

INCIPIENTIA
ab J.

JA/ Also/ Ita, Sic, Verè, Certè, Næ. Ja auch/ Ita sanè, Adeoque, Atque adeò, Atque etiam. Ja freylich/ Warumb nicht? Scilicet, Videlicet, Utique, Quippè, Certè, Profectò, Omninò, Quid ni? Cur ni? Ja freylich/ Scilicet, ironicè. Ja nemlich/ Utique, Nempe adver. confirm. Ja vielmehr/ Quinimò. Ja/ Immò, vel



Imò, adverb. elig. vel corrigendi. Ja darzu sagen/ Affirmare, Confirmare, Asseverare, Annuere. vide Verwilligen.

Jacobs Stab/ ein Gestirn/ Orion, pen. prod. Jugula, Jugla. Ist auch ein Geometrisch Instrument/ damit die Höhe eines Thurms/ und dergleichen Sachen können abgemessen werden/ Baculus Jacobi.

Jagen/ verjagen/ Fugare, In fugam vertere, conjicere, dare, Dispergere fugâ, Profligare, Dissipare. vide Treiben. Verjagen/ ins Elend treiben/ vide Elend/ Acht/ & Bann. Verjagter/ In exilium missus. v. ibidem Jagen. Dem Wild nachjagen/ Venari, Feras captare, insequi, insectari, Feris insidiari, Feras indagare. Nachjagen/ Aucupari. Die Jägerey/ Jagt/ Venatus, us. Venatio, Ferarum indagatio. Das zum jagen gehört/ Venatorius, a, um. Jagspieß/ Venabulum. Schwein mit eim Jagspieß durchstechen/ Aprum venabulo transverberare. Jäger/ Venator, Ferarum sectator. Ich hab ein grosse Lust im Jagen/ Venatione delector, Captandis feris delector, In venatione libenter exerceor.

Jammer/ Calamitas. vide Elend/ & Unglück. In groß Jammer bringen/ Adducere in summam calamitatem. In maximas difficultates præcipitare, vel præcipitem agere. In groß Jammer gerathen/ In summas miserias & calamitates incidere, In maximas difficultates delabi, Extremam fortunam subire, Acerbissimam forunam sentire, Summis calamitatibus implicari, involvi. Vielem Jamer unterworffen seyn/ Innumeris ærumnis obnoxium esse, Varijs tumultuantis fortunæ telis expositum esse. Jämmerlich/ Calamitose. vide Elend. Der Krieg hat das gantze Land in Jammer gebracht/ Universam regionem in multas difficultates bellum conjecit, Belli causa multæ calamitates acciderunt. vide Krieg.

Jahr/ Annus, Anni tempus, Anni spacium, Anni cursus. Schalt Jahr/ Annus intercalaris. Es ist jetzunder ein Jahr/ Annus est, Annus jam elapsus est, abijt, effluxit, evolutus est, Ante annum. New Jahr/ Annus novus, Initium, principium, exordium anni, Novi anni auspicium. New Jahrs Gab/ Strena, Apophoreta, Xenium, Xeniolum. Strenæ autem fuère primùm institutæ à Tacio rege, acceptis è luco Strenæ Deæ

Verbe-

verbenis, novi anni auspicibus. Jährlich/Annuus, a, um. Wie viel Jahr/Quotannis. Eines Jahrs alt/Anniculus. Zweyjährig/Bimus, Bimulus, dimin. Biennis. Zeit von zweyen Jahren/Bimatus. Zwey Jahr/Biennium. Dreyjährig/Trimus, Trimulus, dimin. Triennis. Zeit von dreyen Jahren/ Triennium, sic, Quadriennium, Quinquennium, Decennium, &c. Vierjährig/Quadrimus, Quadriennis, & sic deinceps. Das fünffjährig ist/Lustralis, e. Zeit von fünff Jahren/Lustrum. Jährig / Hornus, Hornotinus, a, um. Zweyjährig/Bihornus, a, um. sic Trihornus, ut: Vinum trihornum, &c. Das Jährlich wieder kommet/Anniversarius, a, um. Das Jährlich gehalten wird/Solennis, e. Jährlich einkommen/ Proventus, Annuus reditus. Jahrmarckt/Meßtag/Panegyris, Nundinæ, ut: Nundinæ Francofurtenses, Wormatienses, &c. Jahrmarckt außschreyen/Mercatum indicere. Jährliches Ampt vollenden/ Annuum munus conficere, Annuo munere perfungi. vide Ambt.

Jaspen/Edelgestein/ Jaspis. v. Edelgestein.

Jätten/ Unkraut außreuffen/ Runcare, Herbas inutiles evellere. vide Egge.

Jauchtzen/ Frolocken/ vide Frewd.

Ibenbaum/Taxus. vide Eibenbaum.

Jedoch/ Tamen, Attamen, Veruntamen. Ein Jederman/ Quivis, Quilibet, Quicunque, Quisquis, Quisque, Omnis. Jemand/ je einer/ Quidam, Aliquis, Nonnullus, Quisquam, Quispiam, Aliquispiam, Non nemo, Nemo non. Ein Jeglicher/Unusquisque, Unusquilibet. Ein Jeder für sich/besondes/ Singuli.

Jehnseit/ Ultra. Jehnseit des Rheins/ Ultra Rhenum.

Jenner/Hartmonat/ Januarius, primus anni mensis apud nos.

Jerusalem/Hierosolima, orum.

Jetzund/Nunc, Jam, Modò, Jamjam, Hoc tempore, In præsentia, In præsenti, pro In præsentia.

Igel/Erinaceus, Echinus, Ericius, vel Hericius, Herinaceus, vide Egel.

der Ihn / Oenus, Flumen per Bavariam in Danubium se exonerans.

die Ill/ Ellus, Flumen per Argentoratum in Rhenum defluens.

Iltnis /Ictis, idis, lat. Viverra, Mustela silvestris.

Imber/Gingiber, aliàs Zinziber.

Imbiß/Prandium. Imbiß thun/ Prandere, Pransitare, Sumere prandium. v. Essen.

Imme/ v. Bien. Der mit Immenhonig umbgehet/Mellearius, substant. Meliturgus. v. Honig.

Immer/ Allzeit/ Semper, Omni tempore, In omne tempus, In perpetuum, In omnes vitæ dies, Omnibus vitæ diebus, In omnes annos, Nunquam non. vide Ewig. Immerdar/Identidem.

Impffen/ pflantzen/ Inserere, Inoculare, Emplastrare, Pangere, Plantare. Impffung/ Emplastratio, Inoculatio, Insitio. vide Pflantzen.

In/ Sub, præpos. ut: Sub templo.

Infel/ Bischoffshut / Fascia, & velamentum Episcopi. Das ein Infel trägt/Infulatus, a, um. vide Bischoff/ & Hut.

Ingang / vide Gang. Den Ingang versperren/Aditum præcludere.

Ingrün/ Pervinca, ut quidam putant. Chamœdaphne. vide Grün.

Inhalt/ kurtzer Begriff eines Dings. v. Greiffen/ & halten. Inhalt eines Buchs/ Index libri, Epigraphe. vide Register.

Innen werden/ Roscire, Resciscere. vid. Erfahren. Erinnern/ vermahnen / Commonere, Commonefacere, Admonere, Redigere in memoriam, Suggerere. vide Mahnen. Sich erinnern/Meminisse, Reminisci, In mentem venire, Menti alicujus illabi. vide Dencken.

Innen/ Intus. Gantz von innen/ Medullitus. Innerer / Interior. Innerlich/ Penitus, penitior, penitissimus. Innerlich/ Intestinus, Intraneus, Internus, a, um. Gantz innerlich/ Intimus. Das innerlich ist/ Intimus, a, um.

Inred/ Exceptio, Præscriptio. Den Inreden begegnen/ Exceptionibus occurrere. Ein ungereimbte Inred/ vide Red.

Insel/Insul/ ein Land allenthalben mit Wasser umbgeben/ Insula, Terra undique aquis cincta. Halbe Insul/Peninsula, Chersonesus, idem.

Intrag/Trama, Subtegmen.

Joch/ Holtz daran die Ochsen ziehen / Jugum. Gejochet/Jugalis, e. Das des Jochs gewohnt ist/ Subjugalis, e. Anjochen/ Adjugare. Joch daran die Pferd ziehen/Temo, onis. vid. Deuchsel. Unters Joch bringen/ Subjugare, Sub jugum mittere. Die an einem Joch ziehen/ Juges.

Irdin/Irdisch/ Terrestris, Terreus, Terrenus,

nus,a,um. vide Erd/Erdin. Irrdingeschirr/ Vas fictile, Vas testaceum, luteum, terreum, Vas Samium, Opus figulinum. vide Hafnerwerck.

Irgend/Uspiam, Usquam. Irgends hin/ Aliquò, Quoquam.

Irrland/Hybernia, Insula est. Die Irrländer/ Hyberni.

Irren/ Aberrare, Labi, Falli, Errore duci, In errore versari, In errorem rapi, Labi per errorem, Hallucinari. vide Fehl. Irrgehen/ Aberrare, Deflectere à via, Exorbitare, Deviare, Digredi à via. Irrig/ Errans, Vagans, A via digrediens, deflectens. Irrung deß Verstands Hellucinatio. Irrthumb / Error, Menda, vel Mendum, Vitium. Das Buch ist voller Irrthumben/ Liber scatet erroribus, vitijs, mendis, Liber est mendosus. Den Irrthumb bek[…]nen/ Revocare errorem.

Ißland/ Thule, Insula in mari Germanico, prope Norvegiam.

Isop/Satureia, Cunila, aliàs, & Thymbra.

Italien/Welschland/ Italia, ol: Hesperia magna Italiener/Welschen/Ausones, p. cor. Itali.

Jucken/Kratzen/Fricare, vid. Krätzen. Jucken/ Beissen/Pruritum movere, Excitare, Titillare, Ad scalpellum invitare. Das Jucken der Haut/ Prurigo, Pruritus, us.

Jud / Judæus, Hebræus, Verpus, Circumcisus, Apella, Populus Judaicus, Gens Judaica, Recutitus. Judin/ Judæa. Judisch/ Judaicus, a, um. Judisch Land/ Gelobte Land/Terra Judaica, Palæstina, Terra Chanaan, Chanan. Judenburg/ Virunum, oppidum Stiriæ, juxta conjecturam. Judenkirschen/ Boborellen/ Halicacabus.

Juch/Io, inter. gestien. Evax.

Jugend/ blüend Alter/ Juventus, Ætas juvenilis, Adolescentia, Juventa, Ætas vernans, florida, Pubertas, v. Alter. In der jugend/In juventute, Tempore juventutis, In florida, viridi ætate, In adolescentia. Von Jugend auff/ Jam inde usque à prima adolescentia, Ab ineunte ætate, Ab incunabulis primis, à prima lanugine, à rudibus, à teneris annis, à primo ætatis exordio, ab ipso vitæ limine, à teneris ungviculis, à puero. Das thet ich da ich noch jung war/ Feci hoc puer, vel adolescens. Jung/noch nicht zu seinem Alter kommen/ Juvenis, teneræ ætatis, Floridæ, viridis ætatis, Anno juventutis nondum egressus, imberbis. Jüngling/ dem das Barthaar erst wächst/ Adolescens, Adolescentulus, Adolescentiam attingens, Ephœbus, Juvenis. Mannbarer/ Gebaarter Jüngling/ Vesticeps. vide Bart. Jünger/Junior, Compar. Der Jüngst/ Minor, Minimus natu. Contrarium est, major, vel maximus natu. Jungfraw/Virgo. Jungfraw Maria/ die Mutter Gottes / Mater Dei, Sanctissima & immaculata virgo Maria. Jungfräwlich/Parthenius, a, um. Virgineus, a, um. Virginalis, e. Inde Vnser lieben Frawen Brüderschafft/Sodalitas, Parthenia, vel Beatæ Mariæ Virginis, quæ ubique gentium apud Catholicos in summa veneratione & usu. vide Jungfraw. Lehrjung/Discipulus v. Schüler. Ort da man die Jugend lehrt / Ludus. Jungsthier / als Füllin/ Hündlin/ etc. Pullus, Animalium fœtus, Catulus. Jung werden / Juvenescere. Das zu der Jugend gehört/ Juvenilis, Juvenalis, le.

Jurist/Jurisperitus, Jurisconsultus, Jurisprudentiæ candidatus. v. Recht. Juristenwort / Forensia vocabula, Dialecti fori.

INCIPIENTIA
à K.

Kaal/ Calvus, Depilis, Calvaster, Glaber, Recalvaster, Kaalheit/ Calvitium, Calvities. Calvariæ nuditas. Kaal werden/ Calvescere, Glabrescere. Kaal seyn /Calvere, Kaal machen / Calvare, Calvum reddere, Decalvare, Depilare, Pilos detrahere.

Kaar/Napff/ Catinus, Paropsis, Patina. vide Schüssel.

Kaat/ Stercus. v. Dreck. Kaat das man von den Schuhen vnd Sohlen kratzet/Balatro.

Kachel/Testa. Bruntzkachel/v. Bruntz/ Haaff.

Käfig / Vogelkäfig/ Cavea, Septum in quo aves concluduntur, Domuncula, seu Carcer avium.

Käfer / Bruchus. vide Kefer.

Kalb/ Vitulus. Ein jähriges Kalb/ Juvenca. Kuhkalb/Bucula. Junges Kälblin/Vitula.

Kål/ Guttur. vide Keel.

Kalck/Kalch/Calx, Ferrumen cæmentorum. Vngeleschter Kalck / Calx viva. Beschlagner Kalck/Calx arenato lita. Weisser kalck/Gypsum. Kalck Brenner / Calcarius. Kalckofen / Calcaria fornax.

Kalenberg / Cæcius mons, Noricum à Pannonia prima separat.

Kalt/Frigidus, algidus, gelidus, rigidus, a, um.

Kält/Frigus, Gelu, algor, rigor, frigiditas, Frigus acutum. Kalt machen/Refrigerare, Frigefacere, Perfrigerare. Kalt seyn/Frigere, algere, frigidum, gelidum, algidum esse, rigere, vide Frieren. Kalt werden/Frigescere, Algescere, Rigescere. Gantz kalt seyn/Dirigere, & Obrigere. Wider kalt werden/Defervere, Defervescere. Wider erkälten/Refrigere, Refrigescere. v. Frost. Kaltwehe/Febris. v. Feber. Kältkessel/Frigidarium, Refrigeratorium.

Kamelthier/Camelus. Kameelmilch/Lac Camelinum.

Kamillen/Camæmillum.

Kamin/Schorrnstein/Vaporarium, Caminus, Fumarium, Infumibulum naris.

Hanen oder Vogel Kamm/Crista, Conus in vertice galli, & aliarum avium. Den Kamm auffstreissen/Erigere cristas. Gekämmet wie ein Vogel/Cristatus, a, um. Kamm oder Strål/Pecten. Roßkamm/Strigilis. Die Haar kämmen/Pectere, Depectere, Pectinare, Capillos explicare pectine. Gekämte Haar/Pexi crines, Capilli. Vngekämt Haar/Impexus, a, um. v. Haar.

Kammer/Conclave, Cella. Mälkammer/Cella farinaria. Speißkammer/Cella promptuaria, penaria. Harnischkammer/Armamentarium. Schatzkammer/Ærarium, Repositorium pecuniæ publicæ. Schlaffkammer/Cubiculum, Conclave, Dormitorium, substant. Brautkammer/Thalamus. Käßkammer/Cella casearia. Verborgene schlechte Kammer/Gurgustium, Gurgustiolum. Kämmerling/Camerarius, Cubicularius, vel à cubiculis. Oberster Kammerherr/Archicamerarius, Archicubicularius. Einem ein Kammer verleyhen/Accommodare aliquem cubiculo, Sinere aliquem in cubiculo, Commodare alicui de cubiculo.

Kampff/Streit/Certamen, Pugna, Prælium, Conflictus, Dimicatio. vide Streit. Kampff/da zween allein streiten/Monomachia, Singulare certamen. Kampff mit worten/Contentio. Kampffplan/Palæstra, Arena. An Kamff gehen/Kämpffen/Decertare, pugnare. Der mit wilden Thieren zu kämpffen verordnet ist/Bestiarius. v. Fechten/& Streiten.

Kann/Weinkann/Cantharus, Oenophorum. Schenckkann/Cirnea, Cantharus è qua vinum infunditur. Kann mit einer langen Handhaben/Carchesium.

Bekandt/Notus, Cognitus, manifestus, Perspectus, Pervulgatus, a, um, Patens, Omnium sermone celebratus, a, um. vide Offenbar/& Mercklich. Bekandtlich/am tag/Manifestè, notè, cognitè, apertè, pervulgatè. vide Offenbarlich. Bekandt/geständig/Conferens, Fassus, Confessus, Agnoscens, qui non it inficias. Bekandt machen/vide Offenbahren. Bekandt seyn/Patere, metaph. vide Offenbahr seyn/Bekandtlich/Perspicuus, a, um. notabilis, cognoscibilis, e. Eigentlich erkendt/Domestice notus. Bekandt werden/Notescere, Innotescere, Inclarescere. Erkandtnuß/Beschluß/Decretum, Consultum, Scitum, Statutum, v. Gesatz. Erkantnuß/Wissenschafft/Notitia, Notio, Cognitio, Intelligentia, Scientia, Agnitio. Vnbekant/Incognitus, Ignotus, Obscurus, a, um. Ignobilis, e. Vnbekantnuß/Ignobilitas, Obscuritas. Vnbekandter Mensch/Filius terræ. Vnerkandtnuß/Ignoratio, Ignorantia, Inscitia. Bekandtnuß/Confessio, Exomologesis.

Kapp/Caputium, Cuculio, Cucullum. Cappa vulgò. Der ein Kapp trägt/Cucullatus.

Kappann/Capus & Capo.

Kappiß/oder Kabißkraut/Caputium, vel Brassica capitata.

Karr/Wagen/Carrus, Rheda, Cisium. Carruca, Carrum, Covinum, Petorium, pen. corr. Epirhedium, Cantherium, Carpentum. Karrner/Fuhrmann/Cisiarius, Rhedarius, Carrucarius, auriga, Vehicularius. Karr da zwey Roß anziehen/Bigæ, arum. sic Trigæ, Quadrigæ, & quadriga. Auff dem Karren fahren/Vehi rhedâ. Karrensalb/Thär/Axungia. Kriegsmañ der auff einem Karren streitet/Convinarius miles. Karren/den Wagen weisen vnd leiten/Aurigare.

Karfunckel/Carbunculus, morbi genus, & lapidis.

Karg/Sparsam/Parcus, Tenax, Sumptui parcens. v. Geitz. Kargheit/Parcitas, Tenacitas, Moderatio sumptuum, Parsimonia, Nesciunt homines, quàm magnum vectigal sit parsimonia. Macrologia. Gar zu karg seyn/Præparcum esse, Parce sumptum facere, nimis accuratæ frugalitatis regula metiri, Patroclo sordidiorē esse. Karglich/Parce, Illiberaliter, tenuiter.

Karnöffel/Ramex.

Karst/Bipalium, Pastinum. v. Haw. (v. Sparsam.

Karten/kartenspiel/ Chartæ, Chartæ lusoriæ, Paginæ lusoriæ. Mit der Karten spielen/ Chartis ludere.

Käß/Caseus, Caseolus. dim. Kühkäß/Caseus bubulus. Schaafkäß/ Caseus ovillus. Jüngst gemachter frischer käß / Caseus recens, vel musteus. Ziegenkäß / Caseus caprinus. Gespitzter käß/ Meta lactis. Käß wie ein Mon/Caseus Lunensis. Käß von Roßmilch/ Hippace. Parmisan käß/Caseus Parmensis. Käßwasser/käßmulcken/ Serum. Der gern weiche käß ist/Fiscellus.

Kast/vide Kist.

Katz/ Felis, Ælurus, vulgò Catus vel Cattus, Cata, Catta. Kätzelein / Catulus. Katzenäugig/ Grawblaw/ Cæsius, a, um. Meerkatz/Cercophitecus, pen. prod. Katzenkraut/Calamintha.

Katzenelenbogen/Catthimelibocenses, populus, authore B. Rhenano.

Kauff/Marck/ Emptio, Coëmptio. Einigkeit im Kauff/Contractus, us. Eigner Kauff od' Werbung/Monopolium. Kauffen/Emere, Mercari, Comparare, Coëmere, ære vel pecunia parare, Pecuniam in aliqua re collocare, Emptitare, freq. Kauffen mit bargelt/ Græca fide mercari. vid. Gelt. Abkauffen/Mercari, Emere ab aliquo. Fürkauffen / Præmercari, Mercari in lucrum. Fürkauffer/ Korn/ Weinjud/ Propola, qui præmercatur aliquid ut pretia intendat, & annonam flagellet, Præmercator, Propola vini, frumenti, &c. Der ein Wahr allein zu verkauffen hat/ Monopola. Verkauffen/ Vendere, Venundare, divendere, distrahere, metaphor. pretio alienare, abalienare, Venum, vel venale exponere. Verkauffer/ Venditor, Divenditor, venalitiarius, Venalitius, substant. Tabernarius, substant. Verkauffer der Pferd/ Menschen/ rc. Mango. Zu eigen verkauffen/ Mancipare, Emancipare. Embsig / oder offt verkauffen/ Nundinare, & Nundinari. Das verkaufft wird/ Venalitius, a, um. Vendibilis, Promercalis, e. Verkaufft werden/ Venire, & venum ire. Christus ist von den Juden verkaufft worden / Christus D. à Judæis venijt. Wein verkauffen / Cauponari. Kauffer/ Emptor, Coëmptor. Vnterkauffer/Proxeneta, lat. Pacarius, quasi Internuntius ad paciscendum. Vnterkauffer Lohn/Proxeneticum. Speißeinkauffer/ Obsonator. Kauffgaden/ Taberna, Officina, ut officina libraria. Kauffmann/ Mercator, Ratiocinarius, Negotiator, Nundinator, Emptor & Venditor. Des Kauffmans Factor/ Institor. Kauffmanschafft/Mercatura, Negotiatio, Commercium, Mercatus, Mercimonium, nundinatio, mercatio, Merx, cis, & Merces, cis. Die Kauffmanns Wahr verzollen / Profiteri merces. Kauffmanschafft treiben / Mercaturam exercere, Negotiari, Negotium gerere, tractare, Tractare commercia. Der gern kaufft/ Emax. Das erkaufft wird / Emptitius, a, um. Das zur Kauffung dienet / Emporeticus, a, um. Durch Kauffmanschafft reich werden/ Rem suam divite mercatu augere. vid. Reich werden. Kauffer der gemein Zöll oder Gefell/ Manceps, Redemptor, Sector, Publicanus. Zur Kauffmanschafft sich begeben/ Ad mercaturam exercendam, ad negotia administranda se conferre, Mercaturæ se applicare, ad Mercaturæ studium se conferre.

Kaum/ Schwerlich/ Vix, Ægrè, Difficulter, Vixdum, Studio, Labore. Kaum/ oder gar nicht/ Vix aut ne vix quidem.

Kautz/ Bubo, v. Eul.

Kebsweib/ Pellex, v. Hur.

Keck/Audax. v. Frevel/ & Kün.

Keel / Guttur, Colli pars interior. Der ein grosse Keel hat/ Gutturosus, a, um. Hol Keel an den Seulen/Stria. Mit Holkeelen vnterscheiden/ Striosus, a, um.

Kefer/krautwurm/Bruchus. Roßkefer/Scarabæus. Roßkefer mit langen Füssen/ Bubestris. Grün/oder Goldtkefer. Cantharis.

Kefig/Cavea. v. Käfig.

Kegel/ Conus. Kegelplan/ Sphæristerium. Kegelspiel/ Ballspiel/ Spæromachia. vide Ball.

Kehren/ Verrere, Scopis mundare. v. Fegen/ Abkehren / Emundare, Deverrere, Verrendo purgare. Kehrsel/ Retrimenta. v. Fegen. Außkehren/ Everrere, Expurgare scopis. Kehrbürst/ Peniculus, Peniculum, Penicillum.

Kehren/ wenden/ Vertere, Convertere, Flectere. vi. d Wenden. Bekehren/ Convertere, Correctionem adhibere, In viam reducere. vide Besser. Bekehrung/ Besserung des Lebens/ Conversio ad frugem bonam, Emendatio vitæ, Vitæ correctioris studium. v. Buß. Bekehrung zum Catholischen Glauben/ Conversio ad Catholicam fidem. Einkehren/ vide Herberg. Sich bekehren/ Resipiscere, Ad meliorem vitæ frugem se conferre, Ad frugem animum applicare.

care, Converti. Verkehren/ Invertere, Prævertere, Transvertere, Depravare. vid. Arg. Verkehren/ Vmbkehren/ Vertere, Invertere, Pervertere. Verkehrt/ Inversus, Præposterus, a, um. Verkehrt / das hinderst zuvörderst / Perversè, Præposterè, Ordine præpostero, Inversè, Perperàm. Verkehrung der Wörter/ Anastrophe, latin. Inversio. Verkehrte Art vnd Weise/ Pravitas. Fleiß ankehren / vide Fleiß. Sein Macht ankehren / Intendere nervos. Entgegenkehren/ Obvertere. Vber sich kehren/ Supinare, Resupinare. Vmbkehren / Evertere, Rotare, Subruere. Vmbkehrung / Versura. Vmbkehrung / Vastatio. vide Verhehrung. Widerumb kehren/ Reverti, Regredi, Pedem referre, Reciprocare. vide Kommen. Widerkehrung / Widerkunfft/ Reversio, Regressio, Reditus, Regressus. Widerkehrung in sich selbst / Reciprocatio. Das sich widerkehret / daher es kommen ist/ Reciprocus amor. Einen Ball schlagen wider ein Wandt/ vnd selbst widerkehren. vid. Ballen. Zum besten kehren/ In dexteriorem partem suscipere.

Keichen/ Spirandi difficultate laborare. vide Athem. Keichig/ Anhelus, Asthmaticus. vid. ibid.

Keyl / vmb etwas zuspalten / Cuneus, unde Cuneo cuneum elidere, proverb. Schuld mit Schulden bezahlen.

Keiner/ Nullus. vide Keyner.

Keiser/ vide Keyser.

Keller/ Cella, Cellarium. Speißkeller/ Promptuaria cella. v. Speißkammer. Weinkeller/ Cella vinaria. ölkeller/ Cella olearia. äpffel oder obßkeller/ Cella pomaria, Oporotheca. Keller oder Gewölb vnter der Erden/ Hypogeum. Kellner/ Haußknecht/ Cellarius, Promuscondus, Cellæ præpositus, vel custos.

Kelte/ Rigor. vide Kälte.

Kelter / Torcularium, Torculare, Kelterbaum/ Prælum, v. Dorckel/ & Trotte.

Kemmat / Campodunum, oppid. Vindel.

Kemmen/ Carminare, Pectere. vide Kamm/ Hechlen/ & Flachs. Vngekempt/ Impexus, a, um. vide Haar.

Kempffer/ Pugil, Athleta. v. Kampff/ & Fechter. Kämpffer bey den Gräbern/ Bustuarij. Kämpffersalbe/ Ceroma. Kempffersalber / Ceromatistes, Aliptes, lat. Vnctor. Kempffen/ Luctari. v. Fechten/ & Stretten.

Groß Kemps/ Camberis, pagus propè Basilicam.

Kempten/ Campidunum, oppid. Rhethiæ.

Kennen / Wissen/ Scire, Cognoscere, Nosse, Tenere, Notum, cognitum habere, Rei notitiam habere, Non fugit, præterit, latet me. Bekennen/ Fateri, Confiteri, Profiteri, Non negare, Haud inficias ire, Annuere. vide Ja sagen/ & Beichten. Erkennen/ Agnoscere, Cognitum, compertum, exploratum, perspectum habere. Nicht bekennen/ Abnuere, Inficias ire. v. Laugnen. Vnterschiedlich erkennen/ Dignoscere, Discernere, Heimlich zu erkennen geben/ Insinuare. vide Deuten / & Wincken. Eigendlich erkennen/ Domi aliquem noscere. Vorhin erkennen/ Prænoscere. Widerumb erkennen / Recognoscere. Du kennest mich noch nicht/ Mei sensus omninò tibi non patent. Non planè tenes animum meum. Non usquequaque tibi pateo.

Kepffer an den Gebawmen / Proceres, pen. cor. Fürgehende Kepffer / Antes. Kepfferstein/ Mannsbild/ welches die Balcken vnd Kepffer in den gebäwen helt/ Telamones, Atlantes. Kepfferstein die fürgehen/ Mutili.

Kerb/ Talea, Taleola. dim.

Kercker/ Carcer, Ergastulum. vid. Gefängnuß. Das zu einem Kercker gehört/ Carcearius, a, um. Kercker der tieff vnter der Erden ist / Latumia, Latomia, metaph.

Kern an den Kornfrüchten/ Nucleus, Granum.

Kernter/ Crani, populi sunt.

Kertz/ vide Ampel/ Fackel/ Liecht. Kertz mit einem lemmet/ Lucerna simplex. Kertz mit viel lemmet / Lucerna polymyxus. Vnschlit kertz/ Candela sebacea. Wachskertz/ Cereus, Funale. Kertzstock / Leuchter/ Candelabrum. Kertzenträger/ Lucernarius. vid Fackel. Kertzenputzer/ Emunctorium. v. Abbrech.

Kessel / Castellum, nunc pagus, olim oppidum Menapiorum. Die Einwohner Castelli/ Castellani.

Kessel/ Pfann/ Lebes, Ahenum, & Aënum. Cacabus. Kessel darinn man Wasser wärmet/ eng vnd lang/ Caldarium, Cucuma, à cucumeris oblonga forma. Kessel darin läw Wasser ist/ Vaporarium. vide etiam Kaltkessel. Kesseler/ Kesselschmidt/ Ahenarius.

Kesten/ Castanea, Heracleotica nux. Kestenbaum/ Castanea.

Ketten / Catena, Catenula, dim. Halßkette/ Murenula, v. Band.

Ketzer/

Ketzer/Irrgeister/Hæreticus, Sectator diversæ opinionis à vera religione, Schismaticus. Ketzerey/Hæresis, Secta, Dogma orthodoxæ fidei non consonum.

Keul/ Keil damit man etwas spaltet/ Cuneus. vide Biß/ Wecke.

Keusch/Castus, Pudicus, Integer, Incorruptus, Immaculatus, Intactus, Inviolatus, a, um. Integer, & Immunis à labe libidinis. Keusche Jungfraw/ Virgo casta, intacta, Castitatis studiosa, Puella integra, incorrupta, pura, pudica, expers omnis labis. v. Jungfraw. Keuschheit/ Castitas, Castimonia, Pudicitia, Virginitas. Keuschlich/ Castè, pudicè. Vnkeusch/Impudicus, Propensus in Venerem, Mulierosus, Impurus, a, um. Veneri indulgens, v. Geyl. Vnkeuschheit / Impudicitia, Propensio in Venerem, Impuritas, Turpitudo. v. Geylheit. Vnkeusch seyn / Lascivum; salacem esse, Polluere se impuris libidinibus, Libidini vacare, militare in castris Veneris, v. Geyl seyn.

Kewen/Mandere, Manducare, Commanducare, Extenuare, molire cibum dentibus, Masticare, minuere dentibus, conficere, conterere. Widerkewen/ Ruminare, vel Ruminari, remandere. Vorgekewte Speiß einstossen/ Præmansum cibum in os inserere. Vorkewen / Præmandere. Embsiglich kewen/Mansitare.

Keyner / Nullus, non ullus, Ne ullus quidem, Unus nullus, a, um. Nemo. Keyner vnter zweyen/ Neuter, a, um. Keynerley weiß / Nullo modo, Nullo pacto, Nullatenus, Neutiquam, Nulla ex parte. vide etiam Mit nichten. An keinem Orth/ Nullibi, vide Nirgend. Auff keynen Theil/ Neutrò, adverb.

Keyser / oberst im Römischen Reich/ Imperator, Cæsar, vulgò Dictator, Summum tenens imperium. Keyserlich/ Cæsarius, Imperatorius, a, um. Keyserstul/Forum Tyberij.

Kicher/ Cicer, Cicercula ferè idem, sed colore differt. (pax.

Kieffer/Doliarius, Vietor. Kiefferhaack/ Harpax.

Kiesen/ vide Erwöhlen.

Kin/Mentum. Kinbacken/ Mala, æ, Maxillæ, æ, Mandibula.

Kind / vnmündig Kind / Infans, Puer infans, Puer, Pusio, Pusillus. Kinder/Liberi, orum, pl. num. Ein vnzeitiges Kind oder Leibsfrucht/Puer abortivus, Abortus. Ein Kind nach seines Vatters Todt geboren/Puer posthumus, Proles posthuma, Virg. Saugend Kind/Puer lactens. Kinder an einer Brust geseuget/ Pueri collactanei. Ein jährig Kind/ Puer anniculus. Kind das aus Mutter Leib wird geschnitten / Cæso, Cæsar, puer exectus matre perempta, Virgil. Kind das in des Vatters Abwesen gebohren / Proculus. Kind das langsam geboren/ Cordus. vide Synonyma Buchleri, verb. Kind. Kind das noch in Mutterleib ligt/Embryo. Kinder/Liberi, orum, plur. num. tant. Soboles, singul. num. tant. nati, gnati, pignora. Kinder die Todt in Mutterleib seynd/Ecbolini, Ejectitij pueri. Findelkind/Puer expostititius, expositus, inventitius, puer supposititius. Hurenkind / Spurius. Klein oder jung Kind/ Pusillus, Pusio, Parvulus, Parvus puellus. Wechselkind/ Vnterscheibling / Puer supposititius, suppositus, subditus, subdititius. Kindssohn/ Nepos, Nepotulus. Kindstochter/Neptis. Kindskind sohn/ Pronepos. Kindskind tochter / Proneptis. Kindisch/Puerilis, e. Von Kind auff / A puero, á crepundijs. v. Von Jugend auff. Kindbetterin/Puerpera. Kindbett/ Puerperium. In Kindsnöthen ligen/ Laborare ex partu, A partu dolere, Parturire, Partus doloribus cruciari. vide Gebähren. Kindsblattern/Vari, vel, Varioli. v. Blattern. Kindergaaben die rauschen vnd klopffen/ Crepundia, orum. Kindheit/ Pueritia, Infantia, Ætas puerilis, Ætatis tyrocinium. vid. Jugend. In die Kindheit gehen/ Zum Kind werden/Puerascere, & repuerascere. Kindzüchtiger/ Pædotriba, Pædagogus. Kinderschuch außziehen/ Nuces deponere, relinquere, excedere ex ephebis, E pueris excedere.

Kirch/Templum, Fanum, Ædes in sing. Locus sacris peragendis destinatus. vid. Tempel/ & Capell. Allgemeine Christliche Kirch/ Ecclesia, Coetus piorum, Universitas fidelium per totum mundum sparsa, Sancta Catholica Ecclesia. Götzenkirch/ Delubrum, Lararium, Fanum, Templum idolorum. Kirchengebrauch/Cæremonia, vel Ceremonia, & Ceremoniæ. vide Kirchen Ordnung. Kirchner/ Sigrist/ Æditυus, Hierophanta, Sacrorum minister, Custos. Kirchherr/ Parochus. vide Pfarherr. Kirchspiel/Parochia, Parœcia, vide Pfarrkirch. Kirchhoff/ Cœmiterium. v. Grab. Kirchenraub/Sacrilegium. Kirchweih/ Dedicatio, Consecratio templi, Encœnia, Festum dedicationis templi, Festum templi dedicati.

Kirren/Strido & Strideo. Kirren mit den Zeenen/Frendere, Infrendere. Vor Zorn Kirren/Frendere irâ. Kirrung/Stridor.

Kirsen/Cerasum. Amerellen Kirsen/Amarenum, Cerasum apronianum. Weisse oder Spanische Kirsen/Cerasa duracina. Waldkirsen/Cerasa cæciliana. Schwartze Kirsen/Cerasa Actia, & Actiana. Kirßbaum/Cerasus. vide Baum. Welsch Kirßbaum/Cornus.

Kißlingstein/Fewerstein/Silex. Kißlingsteinlein/Calculus. Kießlechtig/Calculosus, a, um. Wasser auß einem Kißlingstein ziehen/E pumice vel silice aquam elicere, i. e. frustra laborare.

Kisten/Arca, Cista, Scrinium. Kisten mit Leder überzogen/Riscus, Cista corio tecta.

Kitzlen/Titillare. Kitzlung/Titillatio, Titillatus.

Klaffter/Ulna, Quatuor cubiti, Orgia.

Klag/Weynung/Fletus, us. Ploratus, us. Ejulatus, us. Querela, Querimonia, Questus, Conquestio, Lamentatio. Leydklag bey einer Leich/Luctus, us. Lugubris fletus, Mœror, Mœstitia, Lacrymæ lugubres, Planctus, Plangor. Klag für Gericht/Anklag/Accusatio, Incusatio, Delatio nominis, Postulatio, Insimulatio, Actio, Intentio. Sich beklagen/Queri, Conqueri, Querelam, Querimoniam habere, Querelas jacere, In vocem querulam erumpere, Queritare, Queritari, Deplorare. vide Heulen. Klagen/beweynen/Lugere, In luctu esse, Lamentari, Deflere, Plangere, Edere planctus. Kläger/Accusator, Petitor, Actor, qui reum accusat. Anklagen/Accusare, Incusare, Deferre, Postulare, Insimulare, Accersere, Accessere, Reum facere. agere, Intendere crimen, Actionem intendere, Dicam scribere, In crimen vocare. Klaglied/Monodia, Nœnia, Lugubre carmen. Kläglich/Lamentabilis, e. Klagred/Actio. Klaghafft/Querulus. a, um. Anklag/Accusatio, Dica. Malefitzklag/Actio criminosa. Klag wider ein Person/Actio in personam. Klag od' Ansprach an das Gut/Actio in rem. Ein falsche Anklag/Calumnia. Ein Klag zulassen/Admittere accusationem. Die erste Klag/Actio prima. Die ander Klag ader Replica/Actio secunda. Des Klägers Forderung/Petitio, Intentio. Des Klägers Fürsprech/Accusator. Das zur Anklag gehört/Accusatorius, a, um, ut: Animo accusatorio dicere, Klagweiß sagen. Anklag auff Haab vnd Gut/Actio realis. Angeklagter/Reus. Anklagen/Dicere diem. Anklagen des Diebstals/Agere, accusare aliquem furti. Anklagen der Schmähung halben/Accusare aliquem injuriarum. Angeklagt werden/Accusari, vocari in crimen. Klagweiß/Accusatoriè. Beklagen sich der Vnbilligkeit/Expostulare. Beklagung/Verweisung/Expostulatio. Kläglich/trawrig/Luctuosus, Funestus, Queribundus, a, um. Lugubris, Lacrymabilis, Tristis, e. vide Trawrig. Für Gericht verklagen/Accusare, In jus, vel judicium vocare, citare, trahere, Trahere ad subsellia, Litem intendere, Jure convenire, Dicam scribere, Compellare, In jus ducere, Reum agere, facere, Experiri judicio, Nomen deferre, Actione convenire, Lite persequi. v. Gericht. Peinlich verklagen/Accusare capitis, Capitis reum agere, Accusare rei capitalis, Capitale crimen intendere. Heimlich verklagen/Deferre. Heimlicher Ankläger/Delator. Ich Klag mit Recht über dich/Jure de te queror, conqueror, Æqua mihi tecum est expostulatio, Locus est tui accusandi.

Klang/Sonus, Sonitus, Crepitus, Clangor. v. Schall.

Klappern/Garrire, Effutire. Klapperheit/Garritus, Loquacitas. Klapperig/Lingvax, Loquax, Garrulus. Klapperer/Blatero, onis, Garrulus, Gerro.

Klapperrosen/Eupatorium, vulgò Agrimonia.

Klar/hell/Perspicuus, Limpidus, Liquidus, Evidens, Serenus. v. Hell/Heyter/Lauter. Klarheit/Claritas, Splendor, Fulgor, nitor, Claritudo. Klarheit/Lauterkeit/Claritas, Perspicuitas, Puritas, Limpitudo. Klärlich/außtrücklich/Clarus, Liquidus, Planus, Apertus, Perspicuus, Expressus, Dilucidus, a, um. Klärlich/Clarè, Perspicuè, Planè, Evidenter, Liquidò, Enucleatè, Lucidè, Manifestè, Disertè. Klar seyn/Liquere, impers. Erklären/klar machen/Clarum, Perspicuum reddere, Lucem adferre, Illustrare. vide Läutern. Erklären/außlegen/Declarare, Explicare, Exponere, Explanare, Interpretari, Elucidare, Dilucidare, Definire, Diffinire, Enodare, Discutere, Excutere, Enucleare, Enarrare, Manifestare, Aperire, Emedullare, metaphor. Wiederumb erklären/Replicare. Erklärung/Declaratio, Expositio, Explicatio, Interpretatio, Explanatio, Enodatio, Definitio, Exegesis, Glossa, Annotatio. Erklärung mit mehr Worten/Paraphrasis. Erklärung eines Verstands/

fands/Commentarius & Commentarium. Erklärig/ Demonſtrativus, Expoſitivus, Exegeticus, Declarativus, a, um. Erklärer/ Enarrator, Gloſſematicus.

Klarettranck/Melieraton. Klaretblaſer/ Liricen. vide Trommeter.

Klauben/ pfetzen/Vellicare, frequent.

Klauß/ enger Gang zwiſchen den Bergen/ Faux.

Klaw der Vögel oder Thieren/ Ungvis, Ungvicula, diminutivum.

Kleben/Hærere. vid. Hangen. Ankleben/ Inhærere, Inhæreſcere.

Klee/ Trifolium. Kleekraut/Aparine.

Kleid/ Veſtis, Velamen, Geſtamen, Indumentum, Induviæ, Veſtimentum, Veſtitus, Amictus. Ein Hauffen Kleider/Syntheſis, ſic vocatur univerſa veſtis in veſtiario ſecluſa & compoſita. Allerley Kleidung/Cultus. Wüllen Kleid/Veſtis lanea. Gaſſenkleid/Toga forenſis. Kleid ohn Ermel/ Exomis. Geſtickt Kleyd/ Veſtis acu picta, Phrygia. Güldenſtück/ Veſtis Attalica. Dünn ſeiden Kleid/ Veſtis bombycina, Coa, Multitia, orum, plur. tant. Scharlachkleid/ Coccinum, Veſtis coccina, Veſtis quiſquiliata. Henffen/ oder Canefaſſen kleid/Veſtis canabina. Baumwüllen kleid/Veſtis goſſypina, Xilina. Tripen kleid/ Veſtis heteromalla lanea. Ein umbgewantes kleid/ Veſtis interpolis, Veſtimentum interpolum. Der alte Kleider wieder new machet/ Auffträtzer/ Interpolator. Ein Kleid mit Falten/ oder an den Leiſten zerhawen/Veſtis laciniata, ſinuoſa, ſtriata, in ſinus collecta. Zerriſſen kleid/ Veſtis lacera, pannoſa. Seiden/ ſatinen/ armeſein kleid/Veſtis ſerica. Sammet oder rauch ſammet kleid/Veſtis holoſerica, Serica heteromalla. Halb ſeiden kleid/Veſtis undulata, ab undis in ea expreſſis dicta. Damaſten kleid/Damaſcena, Scutulata veſtis. Kleid von zweyen oder mehr farben/ Veſtis diſcolor. Geblümt kleid/Veſtis polymita. Kleid mit purpurn und güldenen Schnüren überzogen/Veſtis ſegmentata. Oberkleid/Amiculum, Amiculum collare, Amictorium, Amiculum ſcapulare, Pallium, Superindumentum. Schlecht Oberkleid/ Lacerna. Rathsherrnkleid/ Clavus, Latusclavus. Ein art Kleidung/ welche allein die Conſules und Triumphantes trugen/Toga picta, Trabea. Zierliche kleider/ Ornatus, us. Habitus, us. Veſtes ornatiores, Mundus, Mundities. Ein jedlig kleid/ Stola, teſte Nonio, Amictus. Kleider von Violpurpur/ Veſtes Janthinæ. Jedlich inner kleid/Tunica. Veraltete kleider/Obſoletæ veſtes. Purpurkleid/ Oſtrum, Porphyris. Bürgerlich kleid/ Læna, toga. Gering leicht Kleid/Levidenſa. Weit kleid/Fluxa veſtis. Lang kleider/Promiſſæ veſtes. Kurtz Kriegskleid/ Reuterkleid/ Chlamys, idis. Siegkleid/ Palmata veſtis. Kleid das man über den Harniſch legt/ Sagum, vel, Sagulum, dimin. Wetterkleid/ Reitmantel/ Penula. Winterkleid/ Gauſapina. Härenkleid/ Cilicium. Indumentum Religioſis viris, & Deo dicatis Virginibus admodum in uſu & familiare. Niderkleid/ Badtuch/ Campeſtre, Subligaculum, Perizoma. Ehrlich Frawenkleid/ Stola, inde Stolatus, a, um. Rund Frawenkleid, Cyclas. Trawrkleid/ Rewkleid/ Veſtis lugubris, Veſtimentum funebre, ferale, Veſtis pulla, Epomis. Kleidermacher/ Veſtiarius. Kleidermacher oder Verſorger/ Veſtiſpicus, pen. corr. Das zu Kleidern gehört/Veſtiarius, a, um. Bekleiden/Veſtire, Conveſtire, Amicire, Circumveſtire, Induere aliquem veſtibus. & Induere alicui veſtes, Velare, Exornare veſtibus. Das Kleid macht ein Mann/ Veſtis virum facit, reddit, ornat. Zarte weiche Kleider/ Molles veſtes, Melitææ veſtes, Lana Melitæa. Weich oder weibiſch kleid/Galbana.

Kleien/oder Krieſch/ Canica, Furfur. Kleiechtig/ Furfureus.

Klein oder kurtz/ Parvus, Modicus, Exiguus, Parvulus, Minutus, Puſillus, Tenuiculus, a, um. Exilis, Tenuis, Brevis, e. v. Ring. Kleiner/ Minder/Minor, compar. Faſt klein/Minimus, ſuperlat. à Parvo. Kleinechtig/Minuſcul9, Minutulus, Puſillus, a, um, diminut. Verkleinern/Minuere, Imminuere, Atterere, Diminuere, Attenuare, Extenuare, Facere diminutionem. vide Schmälern. Kleinmüitg/Puſillanimus, & Puſillanimis, Animo fracto, humili, abjecto, puſillo, Fractus animo, Timidus. vide verzagt. Kleinmütigkeit/ Puſillanimitas. Verkleinerung/ Extenuatio.

Kleinod/ Ornatus, Ornamenta, Mundus, Pretioſæ veſtes, Annuli, Colli ornamenta. Kleinod in einem Kampff oder Spiel/Brabeum, Brabium, penult. prod.

κειμήλια Cimelium. Inter [redacted] sua aſſervare - für ... Schatz halten. Horat.

Klewel/Glomus. An den Klewel winden/ Glomerare. vide Faden, Garn.

Klette/ Klebern/ Lappa. Scharff Klette/ Lapathum.

Klim-

Klimmen/Scandere,Inscendere, idem. Auff-klimmen/Ascendere. Abklimmen/Descendere.

Klingend/Tinnulus,a,um. Klinglen/Tinnire, Sonare.propriè metallorum est.vide Schallen/ Thönen. Klingelstein/Krautstösser/Mortarium, Mortariolum, dimin.

Klippen/Steinklippen/Scopuli, Saxa,Rupes.

Klopffen in den Adern/Pulsus, us. vide Ader. Anklopffen/ Pulsare, ferire fores, Pulsare fores. Fast klopffen/ Pulsare, Pultare, Pulsitare, freqv. Klöpffer oder Klepper/Crepitaculum. An einer andern Thür klopffen da man zwey Brod gibt/ Aliam quercum excutere. Proverb.

Kloster/ Cœnobium vide Closter.

Klotz/ Truncus. vide Bloch.

Klufft/spalt der erden/Chasma,lat.Labes agri, Hiatus,Rima,Fissura terræ.Finstere klufft/Chaos.

Klufft/Fewrzang/Pruniceps.

Klug/witzig/ Sapiens,Solers, Sagax, Prudens, Industrius, Scitus,Ingeniosus, Argutus, a, um. vide Weiß. Klügling in Worten Logodædalus, Argutator. Kluger Mann / Emunctæ naris homo. Klugheit/Sagacitas. v. Weißheit.

Kluxe/Singultus,us. Kluxen/Schnupffen/Singultire.

Knab / knäbelein / Pupus, Pupulus, Puer, Puellus, Puerulus, v.Kind/Jüngling.

Knall/Crepitus, Fragor, oris. Knallen/ Crepare,Percrepare,Dissilire,Rumpi, Concrepare. vide Thönen/ & Krachen.

Knebel an den Bäumen/ Flagrum,Flagellum, Malleolus.

Knecht/ Famulus,Puer, Servus. vide Diener. Knechtverhäler/Plagiarius. Alter listiger Knecht/ Veterator. Schiltknecht/Armiger. Fußknecht/ Pedites,vide Fußgänger. Knechtschafft/Servitus, Servitium.vide Dienstbarkeit & Leibeigenschafft. Knechtisch/Vernilis,Servilis,famularis,e. Stattknecht/ vide Büttel. Leibeigen Knecht/ Servus, Mancipium,Verna.vide etiam Leibeigen. Nachgültiger Knecht / De lapide emptus. Knecht annehmen/Scribere exercitum,militem.v.Krieg.

Knie/ Genu, Geniculum,dim. Kniescheib/Poples,itis. Kniehosen/Tibialia.v.Hosen. Kniebug der Thieren an den hindern Füssen/Flexura,Suffrago. Die Knie beugen/ Ingeniculari, Lunare poplites, metaph. vide Biegen.

Knoblauch/Allium. Wilder Knoblauch/ Bulbus agrestis

Knod am Fuß/ knüchel/Talus, Os talare,Malleolus calcanei. Der grosse Knoden am Fuß hat/ Scaurus. Das bis auff die Knoden geht/Talaris,e. ut: vestis talaris. Fingerknod/Condylus. v. Finger. Knodechtig/Geniculatus,a,um. Halmknod/ Geniculum. Durch die Knoden / Geniculatim, adverb.

Knopff / knott / Nodus, Nodulus, Nodellus. Knopff/ Band/ Copula,Nodus, Ligatura, Colligatio,Vinculum. vid.Band. Knöpffen/Nodare, Nodos facere, Ligare in nodos, Nectere, Connectere, Constringere. Ein vnaufflößlicher Knopff/ Nodus Gordius. Anknöpffen/ Annectere, Connectere, Colligare. vide Binden. Auffknöpffen/Enodare,Nodos solvere,extricare.Zusammenknöpffen/ Connectere, Constringere, Colligare. Knöpff od Knorren an einem Baum/ Tuber. Knopffecht/ Knorrecht/ Nodosus, a, um. Vnknorrig/Enodalis,e. Das zwischen den Knorren vnd Gleychen an den Stangen ist/ Internodium. Hineinknöpffen/ Innectere, Innodare. Knöpffig/Nexilis,e. Verknöpffung/Nexus,us.

Knütschen / zerknütschen / Terere, Tundere, Contundere,Conterere,Quassare,Conquassare. vide Stossen.

Knüpffen/Nodare. vide supra Knopff.

Knüttel/Bengel/Fustis,Clava, Stipes. Mit einem Knüttel schlagen/ Fuste mulctare, excipere, Fustem impingere. Knüttel hinter den Ohren/ im Schlund/oder vmb die Gemächt/Panus,pani, metaph. vide Gemächt/ & Scham.

Koblentz/ Confluentia. vide Coblentz.

Koch/ Cocus, vel Coquus, Obsopæus, Lixa, Magirus, Græcè. Oberster Koch/Archimagirus, pen.prod. Kunst zu kochen/ Coquinaria, absolutè. Gekocht/Coctus,Elixus, Ad ignem paratus,a, um. Das gekocht oder gebacken ist/ Coctilis, e. Kochen/ Coquere, Coctitare, frequent. Verkochen/Decoquere.Hineinkochen/Incoquere. vorkochen/ Præcoquere. Wiederum kochen/ Recoquere. Wol kochen/verdawen/ Concoquere, Excoquere. Vben die Kunst zu kochen/ Coquinari. Vngekocht/Crudus,a,um.

Kocher/ Pharetra,Theca sagittarum. Der ein Kocher trägt/Pharetratus. Kocher/Schreibzeug/ Calamarium.

Kochersperg / Concordia, Romanorum olim munimentum, nunc specula Argentoratensium.

Köl/Crambe, lat. Brassica, Caulis. Krause köl/ Brassica apiana. Breiter rother kol/ Brassica cumana. Wilder kol/ Lapsana, Brassica silvestris. Hasenkol/Cicerbita, vide etiam Kappis.

Kol/ Antonius Fewer/ Sacer ignis, Anthrax, vide Fewer.

Kol/glüende kol/Pruna. vide Glüen. Geläschter kol/ Carbo. Köler/Carbonarius. Kolhauß/ Carbonaria.

Kolbe/Steck/Clava, Stipes. v. Knüttel. Streitkolb/Cæstus. Kolbenträger/ Claviger. Der kolb am Männlichen Glied/Glans. Samen Kolb/Muscarium, folliculi frumentorum quibus semen continetur.

Kommen/ Venire, Devenire. Auffkommen/ Emergere. An das End kommen/Pervenire, vid. verb. End. Entgegen kommen/ Obviam venire, Procedere, Occurrere. Fortkommen/v. Fahren. Herkommen/entstehen/Venire, Provenire, Proficisci, Oriri, Profluere, Promanare. v. Springen. Herfür kommen/ Schwimmen/ Emergere, Enare, Enatare, Exire. Herzu kommen/Advenire, Accedere, Adventare, Accurrere, Appropinquare. In Vnglück kommen/Devenire in calamitates, Demergi in ærumnas, Calamitatibus intricari, involvi. vide In Elend/ Vnglück gerathen. Nachkommen/Posteri. v. Nachkömling. Ohn gefährlich zu Handen kommen/Intervenire, & Supervenire. Das auß frembder Hand wiederumb in vnsern Gewalt kombt/Postliminium. Inde Postliminio recipere. Bekommen mit Beding/als im kauffen geschicht/Contrahere, Convenire. Vberkommung so auff gewisse Bedinge geschehen soll/ Conventus, Contractus. Darzwischen kommen/ Præoccupare, Prævertere, Antevertere, Anticipare. Ein fürkommung/ Præoccupatio, Anticipatio. Herfür kommen/ Provenire, propriè de ijs quæ ex terra nascuntur. Einem nachkommen/ Succedere alicui, vide Folgen. Von den frembden kommen/ Peregrè venire. Von einem auff den andern kommen lassen/ Per manus tradere. Vberkommen durch langwirige besitzung/ Usucapere. Solche vberkommung Usucapio, onis. Vberkommen/ Erlangen/Consequi, Adipisci, Indipisci, Nancisci, Acquirere, Parare, Comparare, Sortiri, Obtinere, Reportare, Invenire. Vberkommung/ Acquisitio, Adeptio. Einen Namen vberkommen/ Invenire nomen. Wider kommen/ Redire, Reverti, Recipere se, Pedem referre, remeare. Widerüberkommen das gefangen ist gewesen/ Redimere. Zusammen kommen/Convenire, Confluere, metaphor. Congredi, Coire, Congregari, Concurrere. Zu sich selbst kommen/ Recolligere sese, Ad sese animum revocare. Zu seinem fürnehmen kommen/ Redire ad propositum. v. Fürnemen. Seinem verheissen nachkommen/ Stare promissis, Tueri fidem, Solvere fidem, Promissum re præstare.

König/Monarcha, Sceptriger, Clavum regni tenens, Tyrannus olim. Königs Stadthalter/ Prorex. Eines abgestorbenen Königs Stadthalter/Interrex. Königlich/ Basilicus, Regalis, Regius, Regificus, a, um. Königinn/ Regina. König eines kleinen Landes/Regulus. Königsstab/ Scepter/ Sceptrum, Lituus. Königsstul/ Thronus. Königssitz/ Regia, æ, Palatium. Königshoff/Aula, Regia. Königreich/ Regnum. Königssöhn/ oder kinds kinder/ Reguli.

Königlin/künlin/Cuniculus, animal de leporum genere. Königlin/ ein Vogel/ Trochilus, Regulus, Regaliolus.

Können/ Vermögen/ Posse, valere, Facultatem esse alicui, Vires habere, Viribus valere.

Kopff/Caput. Spitzkopff/ Cilo. Großköpffig/ Capitosus, a, um. Eigenköpffig/Capitosus, a, um, v. Haupt/& Sinn.

Laßkopff/ Schröpfhörnlein/ Cucurbita, Cucurbitula, dim.

Kopff/oder Grub/ Carabus, piscis est, ex cancrorum genere. Kopp/Ructus, us, vid. Görpsen.

Korallenstein/ Corallium. vid. Corallen.

Korb/Corbis, Corbula, dim. Cophinus. Handkorb/ Calathus. Brodkorb/ Canistrum, Panarium. Geflochten korb/ Sporta, Qualus, Quasillus, Calathus, Gerræ. Geflochten Korb von Binzen/ Scirpea. Maulkorb/ Fiscella, Capistrum, Fiscina. Maulkorb anlegen/Capistrare. Krämerkorb/ Nidus. Schantzkorb/ Gerræ, Crates terra oppletæ. Körblein/ Canistellum. Korbmacher/ Corbio. Durch den Korb fallen/ Pati, Ferre repulsam.

Korn/Beer/Bacca. Körnlein/ Granum. Körnlein in Trauben/ꝛc. Acinus. Das viel körner hat/ Granosus, a, um.

Kornfrucht/Getreyd/ Granum, Frumentum, far. Kornwicke/ Vicia. Gebeitzet korn/ Ptisana.

Kornechtig/ Granosus,a, um. Wachsend Korn/ Seges,etis. Das zu Korn gehört/Frumentarius, a,um. Zeitig Korn / Matura seges, Messis aliq. Das von Korn ist/Frumentaceus,a,um. Kornähre/Spica. Kornhülse/ Gluma,Palea.vid. Hülse. Korngarb/Merges,itis. Kornstengel/Culmus, Stipula. Kornsamler/Frumentator. Kornsamblung/Frumentatio. Göttin der Feldfrüchte/ Ceres, Dea frugum, Fructuum inventrix. Kornhauß/Schewer/Horreum. Kornmarckt/Forum frumentarium. Kornschütte/Granarium. Kornstreiche/Hostorium. Korngabel damit man die Korngarben reichen thut/ Merga,æ. Kornsichel/ Messoria falx. Kornmeister/ Horrearius. Kornkauffer/Frumentarius,Negotiator. Kornwurm/ Curculio, Gurgulio. Kornrooß / Caltha. Korn saubern/Wannen/Ventilare frumentum. Korn außtreiben/v.Dreschen.

Kosten/ schmecken/Gustare,Degustare,Gustu tentare.v. Schmecken. Kost/Cibus,Esca,Victus. vid.Speiß. Kosten/ Vnkosten/Sumptus,us. Impensa, & Expensa,Impendium. Das zu Kosten gehört/ Sumptuarius,a,um. Der viel Kosten braucht/ Sumptuosus,a,um. Kosten anwenden/ Sumptus ponere, facere, insumere, collocare, Sumptus impendere, effundere, Impensas facere. Kostfrey/ Liberalis. v. Freygebig/köstlich/ Splendidus, Lautus, Delicatus, Regius, a,um. vid. Herrlich. Köstlich/Pretiosus,a,um. Magni pretij. v. Deur/& Thewer. Viel kosten/ Magno alicui constare. Köstliche Speiß / Sumptuosi. Preciosi cibi, Edulia, Dapes, exquisitæ, Splendidæ, lautæ, opiparæ, Regales dapes. Kosten dargeben/Suggerere, subministrare sumptus, & sumptibus. Vnkosten tragen / Tolerare sumptus. Beschnitten köstē geben/Maligne sumptus præbere. Kosten vnd Arbeit verlieren/Oleum & operam perdere. vid. Arbeiten. Köstlich/ Edel/Antiquus, Nobilis.v.Edel. Wer ist so reich der solche grosse Kosten kan tragen? Quis ita fortunæ bonis affluit, ut sustinere sumptum possit? Ferendo sumptui quis est?

Kot/ Stercus, vide Treck.

Kotz / Cento, Gausape, gen.neu. Teges,etis, Storea, Tegeticula, Tegellum. v. Serge. Kotz an den Bäumē/Julus. Kotzäugig/Gramiosus,a,um.

Kotzen/ Vomere, Evomere, Vomitum edere, Ejicere, Reijcere, Regerere cibum comedere, Kotzung/Vomitus. widerumb kotzen/Revomere.

Krach / knall/Crepitus, Sonus, Sonitus, Fragor. Krachen/ Crepare, Crepitare, Crepitum, seu fragorem edere.v.Knallen/& Thönen.

Krafft/Macht/Efficientia, Efficacia, Efficiendi facultas, Energia, Efficacitas, Virtus, Vis, Vires. vid. Stärcke. Kräfftig/ vest/Ratus, Firmus, Fixus, Certus,a,um. Kräfftig/das seine wirckung hat / Efficax, Præsens. Kräfftig/Mächtig/Validus, Valens, Firmus, Nervosus,a,um. v. Starck/ & Mächtig. Bekräfftigen/Confirmare, Certum, ratum habere, Fixum reddere. Bekräfftigen/ Stercken/ Confirmare, Firmare, Corroborare. Bekräfftigen/verjähen/ Affirmare, Asseverare, Annuere, Asserere, v. Ja darzu sagen. Bekräfftigung/ Affirmatio, Asseveratio, Confirmatio. Krafftloß/Langvidus, Enervus,a,um. Enervis,e vide Schwach. Krafftloß werden / Langvescere. Krafftloß machen/Enervare, Subnervare, Facere irritum, Infectum & irritum reddere, Infirmare. v. Heben. Sein krafft versuchen/ Periclitari vires suas. Kräfftig seyn/ Gelten / Pollere, Valere. Vnkräfftig/ Effœtus, Defœtus,a,um, Inefficax.

Krahe/Kräje/Cornix, Cornicula. Bunte od. r Herbstkrahe/ Cornix cinerea.

Kreyß/Circkel /Orbis, Circus, Gyrus, Circulum. Monkreyß / Halo, onis, Circus solem aut lunam ambiens. In einem Kreyß vmbwenden/ Gyrare, In gyrum agere, In orbem vertere.

Krahm/Wahr die man feyl hat/ Merx, Mercimonium, Res venales. vide Kauffmanschafft. Krämer/ Institor, Mercator. vide Kauffmann. Würtzkrämer/Aromatopola. Krämer der Weiber Zierde verkaufft/ Nugivendus. Krämerdecke/ Cadurcum. Krämer die vnter verzinßten Gewölben feyl haben/ Fornicarij.

Krametsvogel/Turdus.v.Vogel.

Krampff/Spasmus. Krampffader/Varix,g.m. vide Ader. Krampff an einer Räben/Claviculus, Clavicola, Capreolus.

Kran/kranich/ Grus, avis Palamedis. Schreyen wie ein Kranich/ Gruere. Jungekranch/ Vipiones.

Kran/ oder Radt das man tritt etwas damit auffzuziehen/ Tympanum, Geranium.

Kranck/Schwach/Æger, Ægrotus, Infirmus, Morbosus, morbidus,a,um. Imbecillis,e. Ægrotans, Ægro corpore, morbo affectus. Infirma valetudine, Valetudine imbecillior. v. schwach.

Stäts kranck/Valetudinarius. Das kranck macht/ v. Schwächen. Kranck seyn/Ægrotare, Laborare, Dolere, Morbo affici, urgeri, confici, tabescere, Decumbere, Infirma valetudine esse, Malè habere, Malè valere, Languere, Morbo cruciari, corripi, Valetudine esse imbecilliore, Imbecilla valetudine teneri. Sehr kranck seyn/Gravi & periculoso morbo correptum esse, Periculosè ægrotare, Ægra valetudine oppressum decumbere, Gravi morbo conflictari. Kranckheit/ Morbus, Ægrotatio, Adversa valetudo, Imbecillitas valetudinis, Morbus anceps. Allgemeine Kranckheit/Plag/Morbus epidemius, universalis. Varia morborum genera, vide in Synonymis Buchleri. Weiber Kranckheit/Menstruũ, Substan. Menses, plur. tant. In kranckheit fallen/ Nancisci morbum, Incidere in morbum. Ansteckende vnd gifftige Kranckheit/Contago, Contagium, Morbus contagiosus, Lues contagiosa. Kranckheit vertreiben/ Mederi morbo, Sanitati restituere, Sanum reddere. vid. Heylen. Kranck wegen viel Studierens/ Studijs morbum contrahere, Pessimè valere ex nimia studiorum consuetudine. Wegen Kranckheit sich vom studieren begeben/Ob valetudinis infirmitatem studiorum usum intermittere.

Krantz/Kron/ Sertum, Corona, Corolla, Coronula, ex floribus aut alia re contexta. Redimiculum. Ziehrkrantz/ Stemma, Coronamentum. Rosenkrantz/ Sertum rosaceum, Corona rosacea, Corona ex rosis texta. Rosenkrantz/ vulgò Pater noster/ Rosarium, Globuli precatorij, Sphærulæ precatoriæ. Die Brüderschafft des H. Rosenkrantz/ Confraternitas, Sodalitas sacratissimi rosarij, quę apud Catholicos in frequenti & pio usu. Krantz deren die gesieget haben/ Laurea. Krantzgold/ Coronarium aurum. Krantz machen/ Conficere, Facere sertum, Nectere sertum, Nectere, Plectere coronam. vide Flechten. Krantz auffsetzen/ Imponere capiti sertum, coronam, Cingere, ornare caput corona. Das zu Kräntzen gehört/Coronarius, a, um. vide Kron.

Kratzen/Scharrē/Fricare, Scabere, Scalpere. Abkratzen/Deradere, Abradere, Radere. Defricare. Außkratzen/Infricare. Zumal kratzen/ Confricare. Zusammen kratzen/ Corradere, Colligere, Congerere. Gelt zusammen kratzen/ Corradere pecunias. Krätzer/Rasor, Scalptor. Krätzigkeit/ Scabies. vide Grind. Kratzung/Frictio, Rasura, Scalptura. Kratzeysen/Radula, pencor. Begehren zu kratzen/ Scalpturire. Abkratzung/ Strigimentum.

Krauß/ Crispus, Distortus, Cirrus. Krauß machen/Crispare. vide Haar.

Kraut/ein jedes Kraut/Gramen, Herba, Herbula, dim. Gartenkraut/ Olus, & Holus. v. Gartenkraut. Kölkraut/ vide Kappiß/ & Köl. Kraut/ so von jhm selbst wächset/ Herba voluntaria. Kraut/ das von Samen wächst/ Herba sativa. Krautechtig/ Herbosus, & Herbidus, a, um. Gehackt Kraut/Krautmuß/Minutal. Krautstengel/ Caulis. Gerader Krautstengel/ Scapus, Plinio. Knopff oder Gleych am Stengel/ Geniculum, Articulus, Cicer. vide Knopff. Die erst schößlein am Kraut/ Aspargus. Wurmkraut/ Aconitum. Krautwurm/ Raupe/ Campe, vel Eruca. Tausentgüldenkraut/ Centaurium minus, Fel terræ, Febrifuga. Dollkraut/ Solanum letale, vulgò Mortale. Leußkraut/ Staphis agria, Uva silvestris, Herba pedicularis. Schwartz Nießwurtz/ Veratrum nigrum, Melampodium, Proetium. Vnkraut/ Zizania, Lolium, Vitium frumenti. Zum Kraut werden/ Herbescere. vide Grünen. Krautbett/Pulvinus, Porca, Area. Kleberkraut/ Ferbkraut/Rubia. Krautgarten/ Olitorius hortus. Krautmarckt/ Olitorium forum. Krautverkauffer/Olitor.

Krebs/ die Kranckheit/ Carcinoma, Cancer. Krebsscheeren/ Chelæ, arum. Branchia, Forcipes cancrorum.

Kredentz Disch/ Abacus. vide Tisch. Kredentzgeschirr/ Phiala.

Krefften/ Vires in plural. Krefftig/ Præsens, Efficax. vide sup. verb. Krafft.

Kreid/ Creta, Gypsus, vel Gypsum. Kreidechtig/ Cretosus, a, um.

Kreiß/ Orbis, vide Kraiß.

Kreß/ Gartenkreß/ Nasturtium. Brunnenkreß/ Nasturtium aquaticum.

Kreßling/ Gobius, & Gobio, piscis est.

Kreüsel/Trochus, Turbo.

Kreutlin/ Olus, Olusculum, dim. Kreuterer/ Herbarius. Kreuter brennen/ daß sie tropffen/ vide Kraut.

Kreutz/Crux. vide Creutz/ & Galgen Kreutzblum/Catapucia major, Penta dactylus. Creutzgang/

gang/ Supplicatio, Postulatio. Die H. Creutzwoch/ Dies, Hebdomada rogationum.

Kriechen/Rauschen/ Repere, Serpere, Reptare. Einkriechen/ Irrepere, Inserpere, Obrepere. Fortkriechen/ Proserpere. Herfürkriechen/Prorepere, Proserpere. Herzu kriechen/ Adrepere. Vnterkriechen/ Surrepere.

Krieg/ Bellum, Mars, aliq. Militia, Belli contentio, Certamen belli. Krieg zweyer Personen/ Duellum. Krieg zu Wasser oder Schiff/ Bellum navale, Bellum maritimum, Pugna navalis. Krieg erwecken/ Bellum excitare, concitare, movere, ciere, Bellum suscipere, Arma capere, Ad arma ire, vel venire, Bellum moliri. Kriegen/ Bellare, Belligerare, Bella gerere, Arma conferre, Ferro decernere. Ablassen vom Krieg/ Cessare à prælijs, Bellum, arma deponere, Valedicere armis. vide Fried machen/Anstandt deß Kriegs/ Induciæ. vide Anstandt. Gott/ oder göttin deß Kriegs bey den Heyden/ Mars, Deus belli, Bellona, Dea belli, Enyo. In Krieg ziehen/ In militiam proficisci, Militare, Merere, Mereri stipendia, Stipendium facere. Bekriegen/ Inferre bellum, vel arma, Impugnare, Bello petere, lacessere, Infestare armis. Hostiliter invadere. Kriegbar/ Bellicosus, a, um. Kriegisch/ Bellicus, Bellicosus, Martius, a, um. Hostilis, Militaris, Castrensis, e. Bellax, Pugnax. Kriegsheer/ Exercitus. vide Kriegsheer. Krieger/ Kriegsknecht/ Miles, Bellator, Stratiota, Stipendiarius. vide Soldat. Ein erfahrner Kriegsmann/ Exercitatus Miles, militaris disciplinæ admodum peritus. Vir rei bellicæ gloriæ maximè strenuus. Kriegsrüstung/ Expeditio, Apparatus bellicus, Armatura, militia. Kriegsvolck annehmen/ Conscribere exercitum, militem, Parare, Comparare, Colligere exercitum, Cogere copias, Cogere exercitum. Krieg wiederumb verneweren/ Bellum renovare, redintegrare, Bellum jam sopitum, vel extinctum rursus excitare, Suscitare, Ex præsenti jam tranquillitate magnas belli tempestates denuò commovere. Kriegsstelle/ Stativa militum. Kriegsheer von zehen Cohortibus, Legio, onis. Kriegs geschwindigkeit/ Stratagema. Alter Kriegsmann/ der des Kriegs erfahren/ Veteranus. Newer Kriegsman/ Tyro, Tyrunculus. dim. Der des Kriegs erlassen/ Emeritus. Vngewapneter Kriegsmann/ Veles, itis, Ferentarius, Rorarius. Reisig Kriegsvolck/ Equestres copiæ. Kriegshauff von hundert/ Centuria. Mit Kriegsknechten besetzen/ Præsidium urbi imponere. Kriegsgesell/ Commilito, onis. Kriegs Gesellschafft/ Commilitium. Im Krieg/ Militiæ, Belli. Kriegsvolck erlegen/ Fundere copias. Geordnet Kriegsvolck/ Acies. Den Krieg lang auffziehen/ Trahere bellum. Kriegsordnung machen/ Schlacht ordnung stellen/ Aciem instruere. Den Krieg vertragen/ Componere bellum. Krieg wider Bundsgenossen/ Bellum sociale. Bürgerlicher Krieg/ Bellum civile. Einheimischer Krieg / Bellum intestinum. vide Streit.

Kreienbaum/ Spinus.

Kreinburg/ Carrodunum, oppidum Vindeliciæ, est & aliud Carrodunum, fortasse Cracovia.

Krippe/ Præsepe, Præsepium, vel Præsepes, gen. fœmin.

Kron/ Diadema, Corona. Krönen/ Coronare, Redimere. Gekrönt werden/ Lauream adipisci. Gekrönt mit eim Lorbeerkrantz/ so den Obsiegenden bey den Römern pflag zugeschehen/ Laureatus, a, um. quod victoribus à Romanis obtingere solebat. vide Krantz. Krone/ Aureus coronatus, pecunia est.

Kropff/ Struma, Strumula. Kröpffig/ Strumosus, a, um. Kropff an den Vögeln/ Hennen/ Tauben/ rc. Gluvies.

Kröß/ Intestina, vide Darm/ & Eingeweyd/

Krospel/ Cartilago. Krospelechtig/ Cartilagineus, Cartilaginosus, a, um. Krospel in der Nasen/ Interseptum.

Krott/ Bufo. Fewrkrott/ Rubeta. Schildkrott/ Testudo. Krottenflachs/ Urinalis, Linaria alias.

Krück/ Scipio. Ofenkrück/ Rutabulum.

Krug/ irrden Krug/ Fidelia, Urceus, Urceolus, Amphora, Culullus, Carchesium. Oelkrug/ Lecythus. Vas olearium. Wasserkrug/ Hidria, Vas aquarium. vide Irrdin Geschirr/ & Krauß.

Krum/ Gebogen/ Curvus, Uncus, Aduncus, Incurvus, Recurvus, Arcuatus, Curvatus, Uncinatus, Reduncus, Sinuosus, Flexuosus, Tortuosus, a, um. Hindersich krum/ Recurvus, Repandus, a, um. Krümme/ Bug/ Connexitas, Flexura, Curvamen, Curvitas, Aduncitas, Flexus, Anfractus. Der krumme Füß hat/ Flexipes, Curvipes.

vipes. Krümme des Gestads/Sinus. Gekrümmet/Arcuatus,Hamerus,a,um. Gekrümmet wie ein Schiffboden/ Catinatus, a, um. Krümmen/ Curvare, Incurvare, Aduncare, Sinuare, Pandere,Hamare,Flectere.vid. Beugen. Krum werden/ Curvescere, Incurvescere.

Krumbach/Carpatus mons.

Kübel/Melckeymer/Mulctra,Mulctrum,Mulctrale.Schepffkübel/Situla, Sitella. vide Eymer. Küblin/Orcula.

Kuch/Fladen/Placenta, Libum farinaceum. Lebkuch/Libum. Pfannenkuch/Laganum,Teganites. Sprützkuchen/Placentæ tortiles. Drotkuchen/Artolaganus,vel Artolaganum. Kuche von rockenmäl/Mustaceus,vel,Mustaceum.Ein breiter Kuch/Popanum,pen.cor. Gefüllet Küchlein/Pastet/Tuceta.

Küchen/Culina,Coquina.Küchengeschirr/Vas coquinarium. Garküche/ offne Küche/Popina, Ganea, Caupona, Ganeum. Das der Küchen zugehört/Coquinarius,Culinarius,a,um. Popinalis, e. Küchenspeiß/Obsonium. Küchenmeister/Oberkoch/Archimagirus. vide Koch.

Kugel/Globus,Sphera,Pila.Gekugelt/Globosus,Sphæricus,a,um. Orbicularis,e. vide Rund. Bleykugel / Pila, Glans,plumbea, plumbata. Fewerkugel/vide Fewr. Kugelspiel/Sphæromachia. Kugelplatz/Sphæristerium. Kugel werffen/ Mittere pilam. v. Ballen. Kugel die die Täntzer tragen desto gewisser zu tretten/Halter,eris, pen. producta.

Kuh/Vacca,Vaccula,dimin.Bos. Junge Kuh/ Juvenca, Bucula, Vitula, Junix. Milch kuh/ Bos lactanea. Tragende Kuh/Forda,Ovidio. Kuhgeschrey/Mugitus,pen. prod. Kuhirt/Bubulcus. v. Kuhirt. Kuhstall/ Bovile, Bubile. Auff kühische weiß/Bubatim,adverb.Kühaut/Exuviæ Bubulæ. Kühstrang/oder Ring da man die Küh an bindet/ Numella. Kuhmilch/ Vaccinum lac.

Kümel/Cuminum, vel Cyminum. Schwartzkümel/Nigella,Melanthion, Græce.

Kuhr / vide Wahl.

Kül/ Frigidum. vide Kalt.

Kummen/ Venire. vide Kommen. Das Herkommen/Genus. Zusammenkunfft/ Synodus.

Kummer/ Angor, Cura, Anxietas, Anxietudo.vide Angst/ Betrübniß/ Pein. Bekümmern/ Angere, Affligere, Excruciare, Discruciare, Torquere. vide Betrüben. Sich sehr bekümmern/ Graviter afficere, Afferre permultum molestiæ, mœroris, acerbitatis, doloris, Acerbè vexare. Bekümmert/ Mœstus, Afflictus mœrore, ægritudine affectus. vide Betrübt. Sehr bekümmert seyn. Confici curis Intimis angi sensibus, Dolore incredibili angi. Bekümmerlich / Dolenter, adverb.

Kühn/ hertzhafft/ Audax, Animosus, Intrepidus,Impavidus,a,um. Audens,Fidens. v. Hertzhafft.Tollkühn/ vermessen/Temerarius,Inconsideratus, Incautus, a, um. Confidens, Præceps. Kühn machen/Animũ addere,Erigere animum, Audacem reddere Kühn seyn/ Audere, Audacem, animosum esse, Intrepidum, impavidum esse. Künheit/ Audacia, Animi magnitudo, Animi robur. v. Tapfferkeit. Tollkünheit/Audacia, Confidentia,Temeritas,Imprudentia.

Kund/ Manifestum. vide Offenbar. Abkündigen/Renunciare,Abdicare,Abnuere.v. Abschlagen. Außkünden/ Divulgare, Prædicare, Diffamare. Außkündiger/Prædicator,Deprædicator, Præco. Außkündigung / Prædicatio,Proclamatio,Promulgatio. Verkündigen/Annunciare. v. Anzeigen/& Sagen. Herrlich verkünden/Indicere. Feyertag verkünden/Indicere ferias. Verkündung/Annunciatio,Nuncius, & Nuntium. v. Anzeigung/& Bottschafft. Verkündung des Willen Gottes/ Prophetia. Das solchem Verkünder gehört/Propheticus,a,um. Gute frőliche Verkündung/Evangelium. vide Bott. Zuvor verkünden/ Prænunciare. Wiederumb verkünden / Renuntiare. Vnkündig/Rudis,e. v. Wissend. Böß verkündigen / Obnunciare. Offentlich verkünden/ Denuntiare. Kundschafft/Familiaritas, Necessitudo. v. Gemeinschafft/Freundschafft. Verkundschafften/ Indagare. v. Forschen.

Kundschafft/ Testimonium. vide Zeugnuß.

wieder Kunfft/Reditus,Reditio,Reversio,Regressus. Ankunfft/Zukunfft/Adventus,Accessus, Aditus. v. Gehen. Zukünfftig/Futurus,Venturus, Eventurus, a, um. Imminens, Insequens. Weiland/ vnd auch ins künfftige / Olim, ad præteritum & futurum tempus refertur. Zukünfftig werden/Adfore. Zusammenkunfft/Conventus,Conventiculum, Congressus. v. Samlen.

Künig/ Rex. vide supra König.

Künnen/ Scire,Nosse. v. supra Können. Vielkündig/Multiscius.

Kunst/ Ars, Scientia, Disciplina, Facultas. Kunst/ Listigkeit/ Ars, Techna. Kunst/Handthierung/Artificium. Kunst/Lehr/ Doctrina, eruditio, Peritia, Cognitio, Literarum cognitio. Freie Künste/Artes ingenuæ, Liberales, Studia humanitatis ac literarum, Literæ honestæ, Humaniores artes, Studia bonarum artium. Freye Künste lernen/ Studere bonis artibus, Operam dare honestis literis, Dedere se studijs Musarum, invigilare, Insudare bonarum artium studijs. In freyen Künsten erfahren/ Literatus, Literis instructus, In omni bonarum literarum, artiumque genere eruditus. vide Gelehrt. Gott oder Göttin der freyen Künste/ Apollo, Phœbus, Minerva, Pallas. Kunst gehet nach Brod/ Artes contemptas videmus, Artes spernuntur, In nullo jam sunt pretio honestæ literæ. Liebhaber der Freyen Künste/ Fautor bonarum literarum, Magnificus Studiosorum Mecœnas, Homo propensa in literatos benevolentia. Künstler/ Handwercksmann/ Artifex, Opifex. Unfreye Kunst/als die Handwerck/ Illiberales artes. Anfang einer jeglichen Kunst/ Introductio, Rudimentum, Tyrocinium. Kunstreich/ Ingeniosus, Artificiosus, Industrius, a, um. Solers, Ingeniosa solertia præditus. Künstlich/ Affabrè, Artificiosè, Scitè, Singulari artificio & opere, Opere Corinthio, Arte magistra, Exquisitissima arte. Die Kunst erstlich anheben zu lernen/ Facere tyrociniū, Ponere rudimentum. Sternkunst/ Astronomia. Kunst der spitzfindigen Reden/ Sophisterey/ Sophistica. Kunst mit Linten zu entwerffen/ Graphis. Liebe der wahren Kunst und Weißheit/ Philosophia. Schwartzkünstler/ Magus. vide Zauberer. Der Kunst unerfahren/ Iners.

Kupffer/ Æs, Cuprum Kuffer/allerley Metall/ Æs, æris. Kupfferschmied/ Faber ærarius, v. Keßler. Kuffergrün/ Spangrün/ Ærugo. Schwartz Kupfferwasser / Malanteria, Chalcanthum, atramentum sutorium, Creta sutoria. Roth kupfferwasser/ Vitriol/ Chalcitis, Lapis ærarius.

Kuppler/ Leno.

Kupreßbaum/ Cupressus. Kupreßgarten/ Cupressetum. v. Cypreßbaum.

Kür/ Electio. vide Wahl.

Kürbs/Kürbis/ Cucurbita. Kleine Kürbs/Cucummern/ Cucumis. Orth da viel Kürbs gezogen werden/ Cucurbitarium.

Küriffer/ Cataphractus eques. v. Harnisch.

Kürßner/ Pellio, onis. vide Keltz.

Kurtz/ Brevis, e. Succinctus, Contractus, Concisus, Compendiarius, Compendiosus, Minutus, Correptus, Parvus, Curtus, a, um. v. Klein. In kurtzem/ Brevi, Propediem, Paucis diebus, Brevi, exiguo temporis spatio, Brevi temporis intercapedine. Vor kurtzem/ Nuper, proximè, Recens, Recenter, Ante breve tempus, Non ita pridem. vide Newlich. Kürtze/ Brevitas, Compendium. Kürtzlich / mit wenig Worten/ Breviter, Summatim, Brevibus, Paucis verbis, Uno verbo, Verbo, Carptim, Strictim. Kurtz machen/ Abbreviare, Corripere, metaph. Daß ichs kurtz mache/ Ut paucis dicam, absolvam, perstringam, complectar, Ut brevior sim, Ut brevitate utar, Ne sim longior, Quid multis? Quid multa? Quid pluribus? Verkürtzen/ Curtare, Decurtare, Ad pauca redigere, In pauca conferre. Kurtzweil/ Lusus, us. vide Wollust. Kurtzweilen/ Jocari, Ludere, Lusitare, frequent. Er ist so kurtzweilig/ daß er ein jeglichen zu allen Worten lachen macht/ Ita facetiis valet, ut singulis verbis risum excitet, commoveat. Ejus dictis mire capiuntur omnes, In eo est multus lepos.

Kuß/ Schmatz/ Osculum, Basium, Svavium. Küssen/Kuß geben/ Osculari, Exosculari, Imprimere, figere osculum, Dare basium, svavium, Svaviari, Basiari. Defigere, Infigere osculum, Libare oscula, Dissvaviari. Ich kan mich nicht enthalten dich zu küssen/ Quin te deosculer, svavier, dissvavier nequeo. Vix reprimo labia, quin tibi osculum, basium, svavium aliquod dem.

Küsse / Hauptpfül/ Pulvinus, Pulvinar, Cervical, & Cervicale.

Kütten/ Quitten/ Cotoneum, Malum Cotoneum. Pomum Cydoneum, Lanatum, Canum.

Küttenbaum/ Cydoneus. Gal Kütten/ Chrysomela. Spat klein Kütten / Struthia. Kütten Latwerg/ Cydonitis.

INCIPIENTIA,
ab L.

Laben/ erquicken/ Recreare, Reficere, Refocillare. Labung/ Recreatio, Refectio, Refrigerium, Refocillatio.

Lache/ Palus, Lacuna, vide Pfütz.

Lachen/ Ridere, Risum edere, facere. Heimlich/ ein wenig lachen/ Molliter ridere, Subridere. das Lachen/ Geläch / Risus, us, Cachinnatio. Groß

Gelächter / Risus solutus, effusus, immodestus, solutior. Gelächter machen/Risum movere, concitare, excitare, Facere risum. Anlachen/Arridere. Laut lachen/ Tollere cachinnos, Cachinnari. Verlachen/Deridere, Irridere, Eludere, Ridere, Ludere, Habere ludibrio, v. Verspotten. Verlachung/ Irrisio, Illusio, vide Verspottung. Das lachen mag/Risibilis, e. Lächerlich/ Ridiculus, a, um. Lächerlich/Ridiculè, adverb. Der nicht lacht/ Agelastus. Angenommen Gelächter / daß wenn man im Hertzen trawrig ist / vnd gleichwol zum Schein mit dem Mund lachet/Sardonius risus.

Lachs/ Ezox.

Lackeyen/ Homerodromi. vide Lauffer.

Lade/ Capsa. vide Trog/ Kist. Fensterladen/ Valvæ. vide Fensterladen. Lädlein/ Scrinium.

Laden/ beruffen/ Invitare, Vocare, Accersere. Vors Recht laden/ Citare, v. Gericht. Schrifftlich laden/ Libello citare. Mündlich mit offentlicher Außrüffung laden/ Præconio edicere. Ladung/ Citatio. Laden/beschwären/ Onerare, Onus, sarcinam imponere, Gravare, Onere premere. Abladen/Exonerare. Beladen/beschwert/Onustus, Oneratus, Gravatus, a, um. Vberladen/ Degravare, Prægravare, Obruere. vide Beschweren. Vberladen mit Geschäfften / Obrutus negotijs. Zu gast laden/Invitare, Vocare ad cœnam, Invitare ad cœnam, Invitare ad convivium, symposium. vide Gast.

nieder Lag im Krieg / Strages, Clades, Cædes. Läger/Kriegsstelle/Castra. Sommerläger/Æstiva. Winterläger/Hiberna, vel Hyberna, Hibernacula. Geschlagen Läger/Stativa, Castra temporaria, quæ in obsidionem muniuntur. Läger schlagen/Locare, collocare, ponere, figere castra, Metiri, metari castra, Erigere tentoria. Belägern/Obsidere, Circumsidere, Obsidione cingere. Belägerung/ Obsidio, Obsessio, Circumsessio. Beylager/Beyschlaff/ Concubitus, Commistio maris & fœminæ. Complexus Venereus, Conjunctio. Beylag das man zu verwahren gibt/ Depositum. vide Legen.

Lagel/ Lagena, Laguncula, dimin.

Lam an Füssen/Claudus, a, um, vide Hinckend. Lamer vom Schlag/Paralyticus. Läme an Füssen/ Claudītas, Claudicatio. Läme des Leibs/ Paralysis, latin. Dissolutio.

Lamb/ junges Schäfflein/Agnus, Agnellus, fœtus ovium, Agna. Lamb Gottes/ Sohn Gottes/ Jesus Christus/ Agnus Dei, Jesus Christus filius Dei & Mariæ, Hostia pro peccatis mundi. Agnū Dei vocant etiam Catholici ceram sive Hostiam benedictam, & capsellæ inclusam, quam ex collo suspensam portamus. Mager Lamb / Agnus curio. Abgesetzte Lämmer/ Agni depulsi. Das von Lämmern ist/ Agninus, a, um.

Lampe/ vide Fackel.

Land/Erdreich/ Terra, Tellus, Humus. v. Erd. Des Lands verweisen/ In exilium mittere, Aqua & igni interdicere. vide Acht/Bann/Elend/verjagen & vertreiben. Ans Land fahren/ Subducere naves. vid. zu Land schiffen. Landherr/ v. Vogt. Von Land zu Land/Regionatim. Nach des Lands Sitten/ Pro more regionis. vide Art. Auff dem Land geboren/ Rurigena. Auffs Land schicken/ Amandare, ablegare rus. Das Schiff vom Land abstossen/ Deducere, Solvere navim. Landsmann/ Conterraneus, ijsdem cum aliquo patriæ legibus obstrictus. Anländen/Appellere. v. Schiffen. Außländisch/Peregrinus. vide Frembd. Einländisch/ Indigena, vide Einwohner. Landschafft/Regio, Tractus, us. Terra aliquand. sed ferè in plur. Landschafft mit Krieg erobert/ Provincia. Landstraß/ Viaregia, Via militaris. Landstreicher/ Erro, Circumforaneus, Erraticus, Vagus, Circulator. Landtag vide Reichstag. Auff dem Land ist sehr lustig wohnē/ Ruri esse, vel, Rusticam vitam agere perjucundum est. Er ist wol erfahren im Landmessen/ Callet omninó Geometricam scientiam, Penitus cognovit Geometriam, Nemini secundus est in Geometria. Außländische Wahren/ Exoticæ merces.

Lang/Longus, Oblongus, Procerus, a, um. Ein Langer/ Longurius, idem quod longus. Lang machen/Prolongare. Langhändig/Longimanus. Lang hernach/Post longum tempus, Longo tempore post, Longo temporis intervallo, Transacto multorum annorum spatio. Ein zeitlang Aliquandiu, Aliquantisper, Ad tempus. So lang biß daß/ Tamdiu, Usque eó, Tantisper, Quoad, Quoadusque, Usquedum, Donec. So lang die Welt stehet/ Usque dum mundus erit, Dum stabit cœlum & terra. vide Stets. Vor langst/Dudum, Jam dudum, Jam pridem, Jam olim, Pridem, Longi jam temporis intervallo, Olim. Wie lang ist/ Quamdudum. Wie lang/ Quousq;, Usquequo, Quantisper, Quoad, Quamdudum,

Quamdiu, quantum temporis. Nicht längst/ Modò, Non ita pridem. Die lange weil vertreiben/ Tempus fallere. Anlangen/ Attinere. vid. Es gehet dich an/ & Antreffen. Adipisci, Consequi, Nancisci, Comparare. Verlangen/ Begierd/ Desiderium, Expectatio, Spes, Studium, Cupiditas. v. Begierd. Verlangen haben/ Desiderio teneri, Desiderare, expetere, concupiscere, æstuare, Flagrare desiderio. vide Begeren. Verlängern/ v. auffSchieben/ & verziehen. Verlängerung/ Procrastinatio. v. Ziehen. Langmütig/ Alienus, Longè remotus ab iræ, Ad iram non propensus, Longanimus. Langsam/ träg/ Tardus, Lentus, Serus, a, um. Cunctator, Tardiusculus, Piger, a, um. Segnis, e. Langsamlich/ Tardè, Sensim, Ductim, Tractim, Pedatim, Pedetentim, Cunctanter, Segniter, Pede pressim. vide etiam Faulig-lich. Langsam redend/ Tardiloquus, a, um. Langsam seyn/ Tardari, morari, Cunctari. Langsamkeit/ Lentitudo, Tarditas, Segnities, Cunctatio, Mora, Ignavia. vide Faulheit/ & Auffzug. Langsam im Gange/ Tardigradus, Spissigradus. Langsam gehen/ Tardè, Lentè incedere, Pedetentim incedere, Tardo gradu incedere, Passu testudineo ire. Das begert Ding erlangen/ Voto potiri. Leicht zu erlangen seyn/ Facili loco esse. Langwirig/ Diutinus, Diuturnus, a, um. Perennis, e. Langwirigkeit/ Diuturnitas, Longinquitas temporis, Perennitas. Länge/ Longitudo, Prolixitas. Es mühet mich länger zu leben/ Vitam mihi acerbam puto, Vitam fastidio, Acerbè vivo. Er hat lang genug gelebt/ Satis longum vitæ spatiũ peregit, Ætate satis longa vitam produxit.

Lantz/ Spieß/ Lancea, Hasta prælonga. Lantzenträger/ Lancearius.

Lapp/ Immissura, vide Pletz.

Lär/ ledig/ Vacuus, Cassus, Exhaustus. a, um. Inanis, e. Lären/ zermachen/ Vacuum facere, Exinanire, Vacuare, Exhaurire, Evacuare, v. Ledig. Läre/ Eitelkeit/ Inanitas. Lär oder müssig seyn/ Vacare, absolutè. Lär werden/ Inanescere.

Larve/ Larva, Persona, Ficta facies, Facies histrionica.

Lassen/ hinlassen/ Sinere, Mittere, Dimittere, Non remorari. Ablassen von etwas/ Desistere, Desinere, Cessare, Intermittere, Desistere à cœpto, incepto, Supersedere, Missum facere, Præterire. v. Auffhören. Ablaß/ Verzeihung/ Condonatio, Remissio, Indulgentia, Venia. v. Ablaß/ Ablassen vom studiren/ Valedicere Musis, Literis Studijs, Studiorum usum intermittere. Ablassen vom weynen/ Tenere, Cohibere lacrymas, Inhibere lacrymas, Temperare à lacrymis. Ablassung/ Unterlassung/ Cessatio, Omissio, Intermissio. Anstehen lassen/ unterlassen/ Mittere, Omittere, Intermittere, Præterire, Prætermittere, v. ablassen/ & auffhören. Außlassen/ Emittere, Foras mittere, Ejicere. Einlassen/ Intromittere, Admittere, Immittere. Freilassen/ vide Freilassen. Gehen lassen/ Dimittere. Herablassen/ Demittere, Submittere. Nachlassen/ Concedere, Ignoscere, Indulgere, Dare veniam, Gratiam facere. v. verZeihen/ & durch die Finger sehen. Ablassen das gespannet ist/ Remittere, Laxare, Relaxare, Solvere. Nachlassung/ Remissio, Laxatio, Relaxatio. Nachlässig/ Negligens, Torpens, Indiligens, Oscitans, Indormiens. vide Faul. Nachlässigkeit/ Negligentia, Socordia, Oscitantia. vide Faulkeit. Nachlässiglich/ Negligenter, Oscitanter, Dissolutè. Nider lassen/ Demittere, Deprimere. Sich niderlassen/ Subsidere. Sich verlassen/ Confidere, Niti, Inniti spe. vide Trawen. Seyn lassen / also setzen/ Ponere, ut: Pone esse victum eum, Terent. Uberlassen/ Reliquum facere. Ubergelassen/ Reliquus, a, um. Verlassen/ fahren lassen/ Relinquere, Deserere, Destituere, Linquere, Derelinquere, Desertum esse pati. Verlassen/ Derelictus, Destitutus, a, um. Verlassen Orth/ Desertum. Der sich verlassen hat/ Fretus, a, um. Sich verlassen auff Reichthumb/ Niti opibus. Verlassung/ Desertio, Derelictio, Destitutio. Unablässig/ Instans, Urgens, Perseverans, Assiduus, a, um. Unablässiglich/ Assiduè, Continuè, Indesinenter. vide Stets. Zulassen/ vergönnen/ Adnuere, Annuere, Sinere, Admittere, Concedere, Indulgere, Facere gratiam, copiam, Dare potestatem, Pati, Perpeti. vide erLauben/ & Gewalt geben. Zulassen/ herbeylassen/ Admittere, Recipere, Adhibere, ut: Adhibere aliquem mensæ suæ. Nicht zugelassen werden/ Pati, ferre repulsam. Zulassung/ Permissio, Permissus, us. Concessus, us. Concessio. Unablässig begehren/ Usq; ad ravim poscere, Prover Zur Ader lassen/ Mittere sangvinem. vide Ader. Laßeisen/ Phlebotomum. Lasse mich wissen von deinen Sachen/ De rebus tuis certiorem me redde, Aperi mihi qui sit rerum tuarum status.

Laß/Lassus, a, um. Laß seyn/Torpere. Laß werden/ Lacessere. vide Müd/ träg.

Last/Onus,Moles,Sarcina. vide Bürd/Lästig/Onerosus,a,um. Lastschiff/Oneraria navis. Belästigen/ Onerare. vide Beschwerd. Belästiget/Oneratus,Onustus, a, um. Großlästig/ Onerosus,a,um. Last/ oder groß Ambt/Onus, Provincia, Negotium, Partes, Labor. Einem Last geben/Commission geben / Onus alicui imponere, Negotium dare,Provinciam demandare,Grosse Last auff sich nehmen / Nimium oneris vel laboris suscipere. Onus Ætna gravius sustinere. Lästig/überlästig/Molestus,Odiosus,Tœdiosus, a, um. Belästigen/Molestare,Gravare. Vberlästig Geschäfft/ Pistrinum, metaph. Vberlästigung/Crux, metaph. Molestia.

Laster/Vntugend/ Vitium, Vitiositas, Turpitudo,Turpis actio. Laster/ Bubenstück/Crimen, Flagitium, Facinus, Scelus, Peccatum, Morbus animi, Macula,metaphor. Piaculum,Reatus,us. Crimen cum dedecore & turpitudine conjunctum. Ein groß Laster/Atrox,Atrocissimum facinus, Grave, detestandum crimen, Piaculum. Laster/ das zu Nachtheil der hohen Obrigkeit gereichet/ Crimen læsæ Majestatis. Der ein solch Laster begangen hat/Majestatis reus.Laster begehen/ Facere,admittere,committere scelus, Facinus, flagitium designare,patrare. vide Sündigen. Mit Lastern behafftet seyn/Deditum esse vitijs, Multis vitijs flagitijsq; convictum esse,Obnoxium esse criminibus. Lästern/ schänden/ Calumniari,Mordere,Rodere,Metaph.Criminari, Convitiari, Maledictis vexare, Lacessere, Proscindere convitijs,Convitijs insectari,Dente canino, vel Theonino carpere, rodere, Jacere in aliquem convitium,probra. Lästerer. Convitiator,Calumniator,Obtrectator,Criminator,Maledicus.Zoilus. Lästerig/ Maledicus, Contumeliosus,Injuriosus,a,um.Mordax.Lästerlich/Probrosus,Ignominiosus, Criminosus,Famosus, a, um. Lasterhafft/Vitiosus,Scelestus, Scelerosus, Sceleratus,Facinorosus, Nefarius, a, um. Lästerung/ Maledictum, Convitium, Calumnia, Obtrectatio,Probrum, Opprobrium,Contumelia. Ein Lasterthat/ das am Leben zu straffen ist/ Crimen capitale, Facinus capitale, Fraus capitalis. Das Laster ablehnen/ Diluere crimen. einschändliche Gotteslästerung/ Blasphemia,Maledictum probrosum in Deum. Gott vnd seine liebe Heiligen lästern/ Diris vocibus,maledictis Deum & Superos lacessere. vide Lästern.

Lateiner/ Latinus,Latius,Romanus,a,um. Lateinische Red/Latinitas. Lateinische Sprach/Latina lingua,Sermo Latinus,Romanus. Lateinisch/ Latinè. Lateinisch reden / Latinè loqui, Latinis verbis loqui, Latino sermone uti. Böß Latein reden/ Barbarè,vitiosè, ineptè,depravatè loqui. Vnlateinische Wort/Barbalexis, Romani autem olim omnes Barbaros vocabant, qui non essent Latini. Wenn ein Lateinisch Wort nicht nach derselben Sprachen Gewonheit geschrieben oder gesprochen wird/Barbarismus. Schön Latein/Latinitas,Latini sermonis puritas, Elegantia Latinæ linguæ, Venustus Latinæ linguæ stilus, Character politus,tersus,Latinus,Ciceronianus.

Lattig/ Lactuca. Brandlattig/ Tussilago, Bechion.

Latwerge / Electuarium, Linctum, Eclegma, vel, Ecligma, Ecligmata autem fiunt lingendi gratia, non edendi, & distillando ori imposita absorbentur. Latwerge/sooß/Embamma,lat. Intinctus. Per Embammata intelliguntur immersiones,quando intingimus panem,&c. in vasculis re liquida repletis.

Laub / Blat an einem Baum / Folium, Frons, frondis,gen.fœm. Laubächtig/Frondeus,a,um. Laubsträffer / Frondator. Laubstückel/ Ligusticum. Laub abbrechen / Defrondare. Das Laub heraus geben/ Frondare. Anheben Laubecht zu werden/Frondescere. Reblaub/Pampinus,pen. cor. Reben lauben/ behawen/ Pampinare, Defrondare vites. Laubechtig werden/ Flaccescere, Conflaccescere.

Laubach in Kran/ Nauportus, Oppidum in confinijs Norici.

Laube/Schopff/ Porticus. Sommerlaub/Pergula, Xystus. vide verb. Gang.

erLauben/Facere copiam, Dare,Facere potestatem, facultatem, Concedere, largiri potestatem. vide zulassen. Erlaubnüß/Venia,Licentia, Copia,Potestas,Facultas,Indulgentia. Erlaubnüß haben/ Liberum esse, Licere, Concessum, integrum esse. vide Vrlaub haben. Mit Erlaubnüß zu reden / Bona venia, Cum venia, Cum venia dixerim, Ut tua, vel vestra dicam, Sit honos auribus.

Lauch/ Porrum, in sing. neut. in plur. mascul.

Knoblauch/Allium. Wilder Lauch/Ampeloprasson. Lauchfärbig/Porraceus, a, um.

Lauff/das lauffen/Cursus, us. Cursio, Curriculum, vel Curriculus. Läuffer/Cursor, A pedibus, Adpedes. Schnellläuffer/Lackeyen/Homerodromi. Das zum lauffen gehört/ Cursorius, a, um. Lauffen/ rennen/ Currere, Cursum conficere, Cursum currere. Anlauff/ Anfall/ Incursus, Incursio, Impetus, Impressio, Irruptio. Anlauffen/ Impetum facere. vide Anfallen. Aufflauff/ Tumultus, Seditio, vide Auffruhr. Das Außlauffen/ Durchlauff/Profluvium ventris, Lyenteria, Fluxus ventris. vide Ruhr. Durchlauffen/Percurrere, Pererrare, Pervagari. Außlauffung/Excursio, Incursio. Durchläuffig/Perfunctorius, a, um. Entgegen lauffen/ Occurrere. Vom Handel entlauffen Schuld halben/ Cedere foro, Concoquere creditoribus. Embsig oder offt lauffen / Cursare, Cursitare. Eilends lauffen/ Ruere, Volare, metaph. Entlauffen/Aufugere. v. Fliehen. Vorlauffen/Præcurrere, Prævertere, Vincere cursu, Fürüberlauffen/ Transcurrere. Herfür lauffen/ Procurrere. Herzulauffen/Accurrere, Advolare, Approperare, Excurrere. Hin und wieder lauffen/ Discurrere, Errare, Oberrare, Divagari. Einlauffen/Incurrere. Herab lauffen/ Decurrere. Schnell lauffen/Volare, metaph. Vberlauffen/Exundare. vide vberfliessen. Vorläuffer/Prodromus, latin. Præcursor. Wol lauffen mögen/ Valere cursu. Zumal oder zusammen lauffen/ Concurrere, vox bellica. Zurück lauffen/Retrò currere, Retrorsum converti, Reflectere cursum suum, Retrocedere. Zusammenlauffen/Concurrere, Convenire, Convolare, Confluere. Zusammenlauffung/ Concursus. Zusam̃engelauffene/Convenæ. Vberlauffen im reden/Efferbere. Lauffplatz/ Decursarium, Curriculum, Stadium, Diribitorium, Plin. Läuffig/ Cursoriè, adverb. Läuffig seyn wie die Hund/ Catulire. vide Hund. Läuffig/ Equire, quod equorum est. Läufflingen/ Cursim, adverb.

Laug/ Lixivium. Laugaschen/ Lixivius cinis. Plin. Cinis lixivia. Scribonius.

Laugnen/ Negare. vide Leugnen.

Laurbeer/ Baccæ lauri. Laurbeerbaum / Daphnis, Laurus. vide Lorbeerbaum.

Lauß/ Pediculus. Filtzlauß/Platlauß/Pediculus ingvinalis, quod ingvina & pubem infestet. Wandslauß/Cimex. Hundslauß/Ricinus. Laußsucht/Pedicularis morbus, Phthiriasis. Läußfresser/Phthirophagi. Lausig/Pediculosus, a, um.

Laute/Leire/Testudo, Chelys, Barbitus, & Barbitum. Lautenschlager/ Chelyus. Auff der Lautenschlagen / Canere testudine, Pulsare digitis testudinis nervos. Lautenmacher / Lyropœus, Plectropœus.

Laut/Schall/Sonus, Sonitus, Strepitus. Laut/ hell/Canorus, Sonorus, Alta, sublata, intensa voce. vide Hell. Lauten/Sonare, Crepare, Sonum, Sonitum reddere. vide Thönen. Zusammen lauten / Consonare, Concentum seu harmoniam edere, Symphoniacè canere. v. Stimmen. Lautredig/Clamosus, a, um. Laut schreyen/Intendere vocem. Wol lautend/hell/Argutus, Canorus, a, um. Vocalis, e. Vbel lautend/Absonus, a, um. Hoch lautend/ Altisonus, a, um. Vngleich lautend/Dissonus, a, um. Lautung/Sonus, Accentus, Sonoritas. Vbel lautung/Dissonantia, Vbel lautung im Gesang/Diaphonia. Wollautung/Vocalitas, Symphonia, Consonantia, Concentus, Canor, Harmonia, Euphonia. Wollautung des Gesangs/Melodia. Zusammen lautung/ Rhythmus, Consonantia, Modulatio. Anders lauten/Discrepare, Mit lauten/ Consonare. Gäntzlich lauten/ Personare. Sich verlauten lassen / Præ se ferre, Neq; id obscurè ferebat, Nec dissimulare ullo modo poterat, Significare, Apertè ostendere.

Lauter/klar/ Purus, Limpidus, Merus, Liquidus, Sincerus, Clarus, a, um. Illimis, e. v. Hell/ Klar. Gantz lauter / Purum putum. Ein lauterer Brunn/Liquidus, Limpidus fons. Lauterkeit/ Puritas, Sinceritas. Vnlauterkeit/ Luxuria, Venus aliq. Libido. vide Geylheit. Vnlauter/Impurus, Insincerus, a, um. vide Geyl. Vnziemlicher Vnlauterkeit pflegen / Stuprare, Constuprare, vide Vnkeusch. Geneigt zur Vnlauterkeit/ Salax. Lautern/ Purare, Purgare, Depurare. Geläutert Gold/Purum aurum, Purum putum. Geläutert Silber/ Argentum purum, vel Purum putum. Geläutert Hartz/ Pix, icis. Erlauterung mit Worten/Declaratio, Disputatio. Erläutern/Disputare.

Law / ein wenig warm / Tepidus, Tepidulus, Suffrigidus, Egelidus, a, um. Läwe, Tepiditas, Tepor. Law seyn/ Tepere. Law werden/ Tepescere, Intepescere, Tepefieri. Lawlicht/ Frigidè, Subfrigidè. Law machen/ Tepidare, Tepefacere.

Lawer Gesell/Homo frigidus, tepidus. Die Grichter seyn law/Frigent judicia. Lawe predigen/ Conciones intermortuæ.

Leben/ das Leben/Vita, Vitæ curriculum, Cursus hujus vitæ, Usura hujus vitæ, Usura hujus lucis, Communis spiritus. Leben/ im Leben seyn/ Vivere, Vitam vivere, Frui vita, Agere, degere vitam, ætatem, Spirare, Degere, Carpere vitales auras, Superare, Exuperare, In vita esse, commorari, Esse in vivis, Esse inter vivos, Inter vivos numerari, Lucis usura frui. Bey vnserm Leben/ In nostra hac vita, Nostro ævo, seculo, Nostra ætate, Hoc nostro tempore, Nostra memoria. Das ewig Leben/Æterna vita, Æterna beatitudo, Vita cœlestis. Leblich/lebhafft/Vitalis, Spiritalis, e. Vividus, Vegetus, a, um. Vivax. Lebhafftigkeit/ Vivacitas, Vigor, oris. Langlebig/ Vivax, Longævus, Macrobius Græcè. Lebendig/Vivus, Animatus, a, um. Animalis, e. Halb lebendig/ Semivivus, a, um. vide Halb todt. Lebhafft seyn/ Vigere. Lebhafft Gemüth/ Vegeta mens. Vnlebhafftig/Inanimatus, a, um. Der in Vnwissenheit vnd nur jhm allein selbs lebt/Idiotes, vel Idiota. Lebtag/ die gantze Zeit eines jeden Menschen / Ætas, ut, Per omne ævum. Lebendig machen/Suscitare, Resuscitare, Ad vitam revocare, Vitæ restituere. Wider lebendig werden/ Revivere, Reviviscere. Lebhafft machen / Animare. Nach eigner weiß leben/Suo modo vivere. Das Leben zubringen/Terere ætatem, Transigere, exigere vitam, Vitæ suæ dies transigere, Vitæ cursum conficere. Das Leben enden / Terminare vitam. vide Mit Todt abgehen/& Sterben. Nach dem Leben stellen / Petere caput alicujus. Jederman begehrt lang zu leben / Quilibet longævam vitam degere cupit, Ecquis est, qui diuturnam vitam non expetat, exoptet? Lang leben/ Diu vivere, Longævam vitam ducere, agere, degere, In decrepitam usque ætatem vivere. Perquam multos annos vivere Langes Lebens/ Longævus, Annosus, a, um. Vivax, Vitæ diuturnioris. v. Alt. Langes Leben / Vita longa, Vita longæva, diuturna, Vivacitas, Vitæ diuturnitas. Langes Lebens werth/ Dignus longæva vita, Dignus qui annos Nestoris vincat, vel annos Nestoreos vivat, Promeritus, ut ei immortalitas decernatur. Menschlich Leben/Vita hominum, Vita humana, Mortalis vita. Sicher leben/ Securè, Tranquillè, Quietè vivere, Vitam agere ab omni cura alienam. So wahr ich lebe/Vivam, Ita vivam, Ita me Deus amet, Diu feliciterq; vivam, Ita mihi vitæ cursus diuturnus sit. Vmbs Leben bringen/Occidere. vide Tödten. Vmbs Leben kommen/ Occidi, Deleri, Extingvi, Necari. vide etiam Tödten. Weil ich lebe/ mein Lebtag/ Donec vivo, Quoad in vivis ero, Dum hac luce fruar, Quoad hæc mihi vita comes erit, Donec superstes ero. Lebe wol / Vale, Benè vale, Benè ac feliciter valeas, Vale optimè, Incolumem te Deus conservet, Vitam tibi proroget Deus, Faxit Deus, ut te salvum, incolumem & superstitem diu habeamus, Valetudinem tuam cura diligenter. Im Sauß oder Vberfluß leben/ Diffluere, metaph. Nepotari, indulgere genio, voluptatibus. vide Prassen/ Fressen/& Schlemmen. Beklagt werden auff Leib vnd Leben/ Capitis reum agi. Mit dem Leben bezahlen/ Capite luere. vide Haut. Ich habe mein Leben schier geendiget / Jam me ad exitum vitæ pene natura perduxit, Extremæ senectutis onus sustineo. Sein Leben weißlich anstellen/Vitæ genus optimum instituere. Optimam partem eligere. Sein Leben erretten/Vitæ consulere, Evadere è præsenti periculo. Das Leben erretten/ oder auffhalten/Prorogare vitam, Propagare vitam, Dare lucis usurã. Nach der ehr ist dem Menschen nichts lieb als das Leben / Omnium rerum, honore excepto, antiquissima vita esse debet, Si honorẽ exceperis, nihil debet esse vita prius, potius, antiquius, Primas sibi partes, si à honore discesseris, vita vendicat. Man muß sein Leben so wol achten als seine Ehr/ Ducenda simul ratio est, & salutis, & vitæ, Saluti pariter & honori consulendum.

Leber/ Jecur, oris. Jecusculum, dimin. Hepar, vel Epar. Leberwurst/Tomaculum, Tomaclum, & Tomacina. Lebersüchtig/Hepaticus, Laborans ex Hepate.

Lebkuchen/ Libum. vide Kuchen.

der Lech/ ein Fluß bey Augspurg/ Licus. Die Lechfelder/vnd zum theil Beyern/ Vindelici.

Lecken/ Lambere, Lingere, Lingurire, Sorbere, Lambendo sorbere. Außlecken / Elingere. Leckung / Linctus. Lecker/ Linctor, Elinctor, Liguritor, Catillo, Lambens. Leckerbißlein/ Delitiæ, Lautitiæ. vide Schleckspeiß.

Leder/Corium, Tergus, oris, Scortum, Byrsa. vid. Fell/& Haut. Das von Leder ist/Coriaceus,

Pelliceus, Terginus, Scorteus, a, um. Hammelhoden Leder/ Scortes. Ledergerber/ Coriarius. Ledersack/ Culeus. Riemen schneiden auß anderer Leute Leder / In alieno corio ludere. Proverb. Ledern Goller/ Diphtera.

Ledig/ Lär/ Vacuus, Inanis. v. Lär. Ledig/ Frey/ Liber, Solutus, a, um. Immunis, e. vide Frei. Ledig vnd loß von allen Geschäfften / Vacuus omni actione, Vacuus ab opere, Ociosus, Nullis negotijs devinctus, obstrictus. Ledig lassen/ Liberare, Solvere, Captum dimittere, E vinculis, E custodia mittere. Ledig lassen/ Manumittere, Libertate donare. vide Freilassen. Ledig machen/ aufflösen/ Liberare, Solvere, Exolvere, Expedire, Extricare, Laxare, Relaxare, Dissolvere, Exonerare, Levare, Allevare. Ledig machen/ Vacuare. v. Lären. Ledigsprechen/ Absolvere, Liberare judicio, Solvere. Ledig machen des Jochs/ Abjugare. vide Joch. Entledigen/ Liberare, Expedire, Eripere, Eximere, Explicare. v. sup. Ledig machen/ & Freien. Sich ledig machen von Geschäfften/ Expedire sese à negotijs, Ex negotiorum fluctibus, pelago, labyrinthis emergere. Von Elend vnd Jammer entledigen / Eripere aliquem ex miserijs, Ex ærumnis liberare. vide Elend/ & Jammer. Ledig erkant mit Recht/ Absolutus. Erledigung/ Errettung/ Vindiciæ, arum. Erledigen der Pflicht/ Exautorare. Erlediget werden / Defungi.

Leffel/ Cochlear, Cochleare, Cochlium, Cochlearium. Kochleffel/ Tudicula, Cochleare majus. Schaum-/ oder Rürleffel/ Spatha.

Lefftze/ Lipp/ Labium, Labrum, Oris extremitates, Labellum. Der grosse Lefftzen hat/ Labeo, onis. Lefftzen zusammen halten / Comparare labella labellis. Die Lefftzen halten oder schweigen/ Digito compescere labellum.

Legen/ setzen/ Ponere, Deponere, Reponere. v. Setzen/ & Stellen. Angelegen lassen seyn/ Curare, Procurare, Cogitare aliquid toto animo, Curæ, cordi esse. vide versorgen. Anlegen/ Impendere sumptus. vide Kosten anwenden. Aufferlegen/ Commendare. vide Befehlen. Aufflegen/ Imputare. vide Schuld auff einen legen. Außlegen/ herauß setzen / Exponere, Extra collocare. Außlegen/ Elargiri, Erogare. v. Außgeben. Außlegen/ erklären/ Exponere/ Explicare, Declarare, Illustrare, Aperire, Dilucidare, Enarrare, Interpretari, Enodare, Excutere, Dilucidum, planum, perspicuum reddere. Außlegen/ in ein ander Sprach versetzen / Interpretari, Transferre in aliam lingvam. vide verTolmetschen. Außlegung/ Interpretatio, Explicatio, Expositio, Explanatio, Declaratio, Enucleatio, Elucidatio. Außleger/ Enarrator, Glossematic⁹, Explicator, Explanator, Interpres. vide Erklärer. Außleger des Willen Gottes/ Propheta, Fatidicus. Solche Außlegung / Prophetia. Außleger der Träum/ Conjector. Vnaußlegig/ Inenodabilis, Inexplicabilis, e. Belägerung/ Obsidio. Erlegen/ vide Bezahlen/ & Geben. Gelegen/ geschickt/ Accommodatus, Appositus, Conveniens. vide Füglich. Gelegen/ zu rechter Zeit/ Opportunè, Tempestivè, Non incommodè, Loco, Tempore. Der Gelegenheit warnehmen/ Venari occasionem. Gelegene Zeit/ Opportunum/ maturum tempus. Es ist nichts daran gelegen/ Nihil refert, Parum interest, Non multum refert. Es ist viel daran gelegen/ Plurimum refert, Permagni interest, Maximè refert, Haud parum interest. Gelegenheit/ Oportunitas, Occasio, Commoditas, Facultas, Tempus idoneum, Locus, Situs, Cardo aliq. Es hat ein ander Gelegenheit/ Alia ratio est, Diversa, non eadem ratio est, Aliter se habet, Alio loco est, Alio in cardine res versatur. Legen auff einen anderen das anbefohlene Ampt / Subdelegare. Erlegen/ matt/ Defessus, a, um. Vnerlegen/ Indefessus, a, um. Erlegen den Feind / Sternere hostes, copias. Hinter sich legen/ Reponere, Recondere. Neben sich legen/ Semovere, Seponere. Sich niderlegen/ Procumbere, Prosternere se in terram, Prolabi in terrã, Submittere, projicere, provolvere se humi. Von sich legen/ Deponere. Hinterlegung/ Depositum. Vnterlegen/ Supponere, Subdere, Subjicere, Substernere. Vngelegen/ Incommodus, Inoportunus, Intempestivus, a, um. Sic incommodè, &c. Wenn es gelegen ist/ Si occasio feret, dabit, Si occasio se offeret, Si dabitur occasio, Si accidet, Si locus, tempus, res feret. Widerlegen/ Refellere, Refutare, Confutare, Diluere, Solvere, Dissolvere, Oppugnare, Convincere. Widerlegung/ Confutatio, Refutatio. Hand anlegen/ Injicere manus, vide Greiffen/ & Hand anlegen. Gelegen seyn/ Vacare, impers. Vberlegen / Gravis, e. metaph. Vberlegen seyn/ Exhibere negotium. Die Gelegenheit deiner Sachen ist mir bekant / Probè teneo

neo statum rerum tuarum, De tuis rebus planè mihi constat, Non me fugit. Præterit, Latet status rerum tuarum. Die gantze Sach ist dran gelegen/ beruhet drauff/ Caput rei hoc est, In hoc tota res agitur, Ex hoc omnia pendent. Die Gelegenheit ist fürüber/ Elapsa de manibus opportunitas est, Evanuit, Perijt occasio.

Lehengut/ Prædium clientelare, vel beneficiarium, Fundus clientelaris, Beneficium. Lehenhoff/ Colonia, vulgò Feudum, Bona feudalia, agri feudales. Lehenherr/ Dominus beneficus, Patronus clientelaris possessionis, Patronus prædij, seu fundi clientelaris, vulgò Dominus feudi. Lehenmann/ oder Lehenträger/ Cliens fiduciarius, vel beneficiarius. Cliens vel possessor prædij clientelaris. vulgò Feudatarius, Vassus, & Vasallus, qui in fide alicujus est. Lehenbott/ Apparitor feudarius. Lehenschreiber/ Scriptuarius. Lehenbanck/ oder Gericht/ Curia clientelaris. Lehen oder Mannschafft/ Clientela, Fides clientelaris, Jusjurandum fidelitatis, Sacramentum, Clientelaris officij sponsio, vulgò Homagium, Vasallagium. Das Lehen empfangen/ Profiteri se clientem, Fidelitatem Domino feudi præstare, seu jurare, vulgo Homagium facere. Das Lehen seinem Herren verfallen/ Committere patrono prædium beneficiarium, vel clientelare.

Lehne/ Stegen/ Lorica, Peribolus. Sich anlehnen/ Niti, Inniti. Sich an einen Stecken lehnen/ Niti baculo, Scipioni, Incumbere baculo.

Lehnen/ auff borg nehmen/ Mutuari & Mutuare, Mutuum sumere, Mutuò sumere, accipere, Utendum accipere, Commodatò accipere. Entlehnt/ geborgt. Translativus, Tralatitus, Mutuò sumptus, a, um. Lehne mir einen gülden/ Mutua mihi aureum, Da mihi mutuum aureum, & da mihi mutuò aureum. Das gelehnt bezahlen/ Solvere mutuum. Lehnung/ Mutuatio. Gelehnt Gelt/ Mutuatitia pecunia. vide Leihen.

Lehr/ Unterweisung/ Doctrina, à præceptore provenit, Disciplina, à discipulo exigitur, Præceptio, Professio, Præceptum, Documentum, Instructio, Institutio, Informatio, Traditio, Dogma, Præceptiuncula, dimin. Erste Lehr/ Eruditio, Rudimentum. Lehr/ Kunst/ Disciplina, Ars, Eruditio, Scientia. vide Kunst. Lehrhauß/ Ludus literarius, Schola, vide Schul. Kurtze gemeine Lehr/ Regula, metap. Nach der gemeinen Lehr/ Regulariter, adver. Das nach der gemeinen Lehr gehet/ Regularis, e. Das nicht darnach gehet/ Irregularis, e. anomalos. Ein Lehrstück seyn/ Exemplum præbere. Lehren/ Docere, Edocere, Instruere, Imbuere, Erudire, Informare, Profiteri doctrinam, Tradere disciplinam. Præcepta. Lehren/ von Lehrnen/ Discere, Condiscere, Addiscere, Studere. Freye Künst lehren/ Docere, tradere artes, Informare, Imbuere honestis artibus, Inficere bonis artibus. v. Kunst lehrnen. Lehrer/ Unterweiser/ Doctor, Præceptor, Didascalus, Magister, Ludimagister. vide Schulmeister/ & A/B/C meister. Unterlehrer/ Hypodidascalus. Offentlicher Lehrer/ Professor. Falscher Lehrer/ Pseudopropheta, Pseudomagister, &c Lehrjung/ Discipulus, Scholasticus, Tiro. v. A/B/C Knab/ & Schüler. Gelehrt/ Doctus, Eruditus, Literis tinctus, Literatus, Doctrina ornatus, Excultus, Politus, præditus, a, um. Non illiteratus, In studijs humanitatis ac literarum versatus, Eruditione præditus. Lehrsam/ Docilis, e. Disciplinosus, Ingeniosus, Industrius, a, um. Solers. Hochgelehrt/ Omni doctrina eruditus, Literatissimus, Literis omnibus perpulchrè instructus, Solidæ eruditionis laude clarus, Doctrina admiranda clarissimus, Multiformæ eruditionis supellectile instructus, Eruditionis laude non infra quenquam. Ungelehrt/ Indoctus, illiteratus, Ignarus, Imperitus, a, um. Rudis, e. Idiota, vel Idiotes, Analphabetus, a, um. Halb oder schlecht gelehrt/ Semidoctus, Sciolus. Entlehren/ oder anderst lehren/ Dedocere. Ungelehrsam/ Indocilis, e. Stupidus, hebes, Infelicis ingenij, Plumbeum habens ingenium, Ingenio obtuso, hebeti, sterili, Ingenium pistillo habens retusius. Gar ungelehrt/ Planè rudis, Omnis omninò eruditionis expers, Planè illiteratus. Die Gelehrtigkeit zieret den Menschen sehr/ Maximum hominibus accedit ornamentum ex literis, Literæ non vulgari sunt hominibus ornamento, vel ornatui. Er ist aus der massen gelehrt/ Multæ sunt in eo literæ, & eæ quidem reconditæ & exquisitæ. Er ist im Griechischen und Latein gelehrt/ Græcam Latinamq; linguam apprimè callet.

Leib/ Corpus, Corpusculum, dim. Gesunder Leib/ Corpus integrum, sanum, salubre. Ungesunder leib/ Corpus male affectum, male habitum, Morbidum. Ein wolgestalter Leib/ Corpus quadratum. Leib sonder Haupt/ Truncus. Die

 größe

größe des Leibs/Corporatura. Das ein Leib hat/ Leibig/ Corporeus, a, um. Vnleibig/ Incorporeus, a, um. Des Leibs wol warten/ Curare cuticulam. Grob von Leib/ Corpulentus, a, um. Antreffen Leib vnd Leben/ Agi de capite. vide Leben/ & Haab. Einleibung/ Incorporatio. Leibhafft/ Nexus vel Nexum. In Leibshafft gehen/ In Stock gehen/ Nexum inire. In Leibshafft gegeben/ Nexui addicti. Von Leibshafft geledigt/ Nexu soluti.

Leich/ Begräbnüß/ Funus, Exequiæ. Das Beleiten der Leich/ Funeris exequiæ, Pompa, Justa, Funebris, feralis pompa. Das zur Leich gehört/ Funereus, a, um. Funeralis, Funebris, e. Mit einer Leich beflecken/ Funestare. Leichkleider/ Ferialia amicula. vid. Kleider. Leichleg/ Cæmeterium. vide Kirchhoff/ & Grab. Leichsalber/ Pollinctor. vide Todtensalber / & Todtengräber. Leichgesang/ Nænia. vide Todtenlied. Mit der Leich gehen/ Comitari funus, Deducere funus, Operam dare funeri, Exequias funeris prosequi.

Leicht / Nicht gewichtig/ Levis, non gravis, e. haud ponderosus, Sine pondere. Leicht/ gering/ Facilis, Proclivis, metaph. Levis, e. Expeditus, Promptus. vide Fertig. Leichte/ Facilitas, Levitas. Leichtigkeit zuthun / Facultas. Leichtiglich/ Ohn Arbeit/ Perfunctoriè, Facilè, Citra pulveris tactum, vel jactum. Proverb. Nullo negotio, Facili, parvo, perfacili negotio, Citra molestiam, laborem, difficultatem, sine molestia, labore, studio. Leicht seyn/ In proclivi esse, In promptu esse. Erleichtern/ Levare, Allevare, Relaxare, vide Lassen/ & Verkleinern. Leichtfertig/ Nugalis, e. Nugatorius. Vanus, a, um. v. Vnbestendig. Leichtfertiger Mensch/ Homo levis, Nebulo, Circumforaneus. vide Vnbeständiger Mensch. Leichtfertig im Reden. Nugator. vide Schwetzer. Leichtfertige ding / Tricæ, metaph. Leichtfertigkeit/ Levitas, Vanitas, Futilitas. vide Vnbeständigkeit. Auff leichtfertige ding sich begeben / Studere rebus levibus, Inanibus rebus operam dare. Zur Leichtfertigkeit rechnen / Inconstantiæ, levitati tribuere, asscribere, assignare, Inconstantiæ notam inurere. Er ist sehr leichtfertig/ Nihil est eo inanius, Vento levior est, Aëre inanior est, Arundine levior est.

Leiden / Pati, Perpeti, Ferre, Sustinere, Sufferre, Tolerare. vide Dulden. Das leiden/ Passio, Dolor, Cruciatus. vide Zulassen. Leiden biß ans End / Perferre. Die zeit leidet es nicht/ Tempus non patitur, fert, sustinet, Tempus respuit, renuit, Non licet per tempus, Tempus adversatur. Leichtlich / Tolerandus, a, um. Tolerabilis, e. Leidenhafftigkeit / Tolerantia. vide Dulden. Leidtlich/ Toleranter, adverb. Gedültiglich leiden/ Patienter, moderate, placide ferre, Forti, infracto animo ferre, Toleranter pati, perpeti. Mitleiden/ Commiseratio, Compassio, Miseratio, Misericordia. Mitleiden haben/ Compati, Commiserari, Miserari, Miseratione affici, Misericordia tangi, moveri, capi, frangi, commoveri. v. Erbarmen. Mitleiden haben mit eines andern Elend / Affici alterius calamitate, Angi, cruciari, affligi, vexari, solicitari malis alterius, Ex alienis miserijs dolorem acerbissimum haurire. vide Elend/ Jammer. Mitleidig/ Miserans, Commiserans, Condolens, Vnleidlich/ Intolerabilis, e. Intolerandus, a, um. Toleratu haud facilis. vide Tragen. Vnleidlich/ vngedultig/ Impatiens, Intolerans. vide Vngedultig. Straff leiden/ Luere pœnas, vel supplicium. Erleiden/ Erdulden/ Antlare, Exantlare, & Exanclare. vide Dulden.

Leihen/ Auff borg geben / Mutuare, Commodare, Credere, Mutuum, mutuo & commodato dare, Accommodare, Vtendum dare, uti, Frui sinere re concessa. vide supra Lehnen. Außleihen/ Locare, Elocare, Pretio aliquid utendum dare. Conducenti tradere. Ein Hauß leihen/ Locare domum. Außleiher/ Creditor. Außleiher auff Wucher / Danista. vide Wucher. Außleihen des Arbeit Viehes, / Veterinarius. Das geliehen wird / Mutuum substantivum. Das geliehen abzahlen/ Solvere mutuum.

Leilach/ Leinen Tücher zum Bett/ Linteamen, Lodix, Lodicula, Toralia, Lecti stragula lintea, vide Leinwath.

Leim/ Pap/ Gluten, Glutinum. vide Pappe. Vogelleim/ Viscus. Leimechtig/ Viscosus, Glutinosus, a, um. Leimen/ Glutinare, Conglutinare, Agglutinare, Compingere, Conjungere glutine. Mit Leim bestreichen/ Inviscare. Leimung/ Glutinatio, Conglutinatio, Agglutinatio. vide Pappen/ Löten.

Leim / Lutum, Argilla. vide Leym.

Leinwath/ Linteum, Pannus lineus. Subtile Leinwath / Carbasus. Köstliche subtile Leinwath/

Byſſus. Ein leinen Chorkleid/Amiculum linteum, Veſtis linea, religioſaque. Das von Leint iſt/ Linteus, Lineus, Ex linteo ſeu lino factus, a,um. vide Fläcſin. Leinen Hembd/Subucula. Leinwath verkauffer/Linteo, onis. Lintearius.

Leier/Lyra, Fides,is. Fidicula, Teſtudo, vide Laut. Das zu den Leiern gehört/Lyricus, a,um, ut, Lyricum carmen. Leiren Bogen/Fiedelbogen/Plectrum, Pecten. Auff der Leieren ſpielen/ Canere lyra, fidibus. Leyerer/Lyricen, Lyriſtes. Leyerin/ Fidicina.

Leiſte am Kleid/ Beleg/ Fimbria, Inſtita, g.f. Verſchnittene Leiſt/Lacinia. v. Beleg/ & Saum.

Leiſten/ Præſtare, vide Leyſten.

Leiter/Scala, vide Leyter.

Lemblein/ Agnellus, vide Lamb.

Lehme/Claudicatio. vide Lam.

Lencken/ vide Wencken/ & Beugen. Gelenck/ Articulus, Junctura. vide Gleych.

Lenden/Lumbus, Lumbi. Lendenwehe/Lumbago. Streich vmb die Lenden/Lumbifragium.

Gelender/ Peribolus. vide Lehne.

Außländiſch/Peregrinus, vide Frembd/ & Land.

Lenge/ Proceritas. Verlängeren/Comperendinare. vide Lang.

Lentz/ vide Frühling.

Leon/Lugdunum, Celebris Galliæ urbs.

Lerch/ Alauda, Corydalus, Caſſita, Galerita.

Lerchenbaum/ Larix, arbor de genere abietum.

Lermen/ Sturm/ Claſſicum, Bellicum. Lermen blaſen/Claſſicum canere, Bellicum canere, Ad arma conclamare, Signum dare buccina, Ad pugnam convocare milites, tuba ſignum dare ineundæ pugnæ. Lermen anrichten/ Dare turbas, Ciere, movere, excitare tumultum. vid. Auffruhr.

Lernen/ Faſſen/ Diſcere, Addiſcere, Condiſcere, Perdiſcere, Percipere, Comprehendere, Diſciplina accipere, Incumbere rei, Imbibere, Perdiſcere. vide Faſſen. Außwendig lernen/ Ediſcere, Mandare memoriæ, Memoriter diſcere, Memoriæ tradere, infigere. Freye Künſte lernen/ſtudiren/ Diſcere literas, Verſari in ſtudiis literarum, Invigilare, Inſudare, Incumbere, Dare operam liberalibus artibus. vide Freye Künſte lernen/ in verb. Kunſt. Fleiſſig lernen/ Noctes & dies bonis artibus, ſtudijs incumbere, Studioſè invigilare bonarum artium ſtudijs, Dedere ſe penitus ſtudijs muſarum, Affixum eſſe otio literario. Libris impalleſcere. vide Studiren. Entlernen/Dediſcere.

Leſchen/ Außthun/ Extinguere, Reſtinguere, Delere, Expungere, Obliterare. vide Außwiſchen/ Außſtreichen/ & Außtilgen. Den Durſt leſchen/ Sedare, Extinguere, Reſtinguere, Levare ſitim. vide Durſt.

Leſen/ Durchleſen/ Legere, Lectitare, Perlegere, Percurrere oculis, Lectitando percurrere, Volvere, Evolvere, Pervolvere. Leſen/ Samlen/Legere, Colligere, vid. Samlen. Außleſen/Perlegere, Legendo evolvere. Außerleſen/Legere, Eligere, Deligere, Excerpere. vide Außerwehlen. Außerleſung/ Electio, Lectio, Selectio, Delectus. vide Wahl. Fleiſſig leſen/ Studioſè legere, Lectitare, Diligenter evolvere, Manibus terere. Zuſam̃en leſen/ Colligere. vide Samlen. Zuſammenleſig/Collectivus, a, um. Zuſammenleſung/ Collectio. Außerleſen/Exquiſitus, a,um. Leſer/ Lector, Anagnoſtes, Profeſſor. vide Lehrer. Planetleſer/ Sortilegus. Laut leſen/Recitare. Auß einem Buch oder Brieff leſen/Prælegere. Vorleſung/Prælectio. Widervmb leſen/ Relegere.

Leſtern/Calumniari, Mordicus arripere, Famam exedere. vide Laſter. Leſterer/Sycophanta. Zoilus, Vitiligator. vide Laſterer. Leſterig/ Invectivus, Famoſus, a,um. vide Laſterig. Leſterung/ Blaſphemia, Sycophantia, Morſus, us. metaph.

Leſtig/ vberleſtig ſeyn/ Moleſtum eſſe. vide Läſtig ſeyn.

Lett/ Lutum, Argilla. vide Leym.

Verletzen/ Leyds thun/ Lædere, Offendere, Injuriam facere, Violare. vid. Ergern. Verletzen/ Vulnerare, Sauciare. vid. Wund. Verletzen/ Nocere, Officere, Obeſſe. vide Schaden. Die Ehr verletzen/Derogare honori. Verletzt/ Læſus, Offenſus, Injurijs affectus. Vnverletzt/Illæſus, Inviolatus, Salvus, Integer, a,um. Incolumis, e. Verletzung/ Offenſa, Offenſio, Offenſiuncula, Offendiculum, Læſio. Verletzung/ Schuld/ Culpa. Das nicht zuverletzen iſt/ Sacroſanctum. Vnverletzlich/ Inviolabilis, e. Das verletzt mag werden/ Violabilis, e. Vnverletzlich/ Sanctè, Integre, adverb.

Letzter/

L E

Letzter/ der hinderst/ Ultimus, Extremus, Extimus, Postremus, Novissimus, Summus, a, um. Zum letzten/ Ultimò, Postremò, Postremùm, Novissimè, Denique, Demum, Ad extremum, Ad ultimum, Tandem, Tum demum.

Leuchten/ Scheinen/ Lucere, Fulgere, Splendere. vide Glåntzen. Leuchter/ Kertzenstock/ Candelabrum, Lychnuchus. Hangender Leuchter/ Lychnus pensilis. Durchleuchtig/ Illustris, Nobilis, Clarus. vide Adel. Erleuchten/ Illustrare, Illuminare, Collustrare, Lucidare. vide Glantz/ Hell/ & Klar. Erleuchten mit dem H. Geist/ Illuminare, Illustrare, Regere, Movere, Ducere corda vel animos Spiritu sancto. Vorleuchten/ Prælucere, Pręfulgere, Lucem, seu lumen præferre. Erleuchtung/ Illuminatio. Leucht/ Latern/ Laterna.

Leuffer/ Cursor, A pedibus. v. Lauffen.

Leugnen/ Negare, Diffiteri, Inficiari, Ire inficias, Annuere, Abnegare, Non fateri. Gåntzlich leugnen/ Pernegare. Leugnen mit Eydschwur/ Abjurare. Leugbar/ Negativus, a, um. Leugenhafftig/ Negativus, a, um. Inficiabilis, e. Leugner/ Negator, Inficiator. Leugnung/ Negatio, Inficiatio. Ein Schuldleugner/ Adjurator, Fraudator.

Leumbde/ Fama. Böser Leumbde/ Infamia, Verlaumbden/ Die Ehr abschneiden/ Traducere. Infamare, Inurere notam, Infamiam, maculam inurere, Ignominia notare, Existimationem offendere, Contra existimationem venire, Detrahere famæ, honori, existimationi, Labe aspergere, vel Labem aspergere, Notare turpidine, vide Schånden. Verleumbdung/ Obtrectatio, Derogatio famæ alicujus, Traductio, Nota, Morsus, Infamia, Ignominia, Nota. vide Låsterung. Verleumbder/ Schandvogel/ Obtrectator, Calumniator. vide Låsterer/ & Schender. Verleumbder/ Infamis, e. Famosus, a, um. Stigmaticus, a, um. Aspersus labe, Ignominia notatus. Verleumbd seyn/ Malè audire.

Leurtranck/ Tråsterwein/ Lora, æ, sive Lorea. Deuteria, Vinum secundarium, Vinum vinaceorum, Posca, g. fœm.

Leuth/ Die Leuth/ Homo. v. Mensch.

Leutenambt/ Legatus, Subpræfectus.

Leutern/ Purare, Depurare. vide verb. Lauter.

Lew/ Leo. vide infra Löw.

Leyd/ Trawrigkeit/ Ægritudo, Mœstitia, Tristitia. Leyd vber einen verstorbenen/ Luctus, Lamentatio, Fletus lugubris. vide Klag/ & Leich. Leid anthun/ Lædere, Offendere, Exagitare, Vexare, Vrere aliquem, Incessere, Molestare, Molestiam exhibere. Beleydigung/ Offensio, Offensa, Læsio. Leidtrager/ Atratus, Pullatus. Leidtrågerinn/ Klagweib/ Præfica. v. Grab. Leyd tragen/ Lugere. Leyd seyn/ Dolere. Das Leid bringet/ Luctifer, Luctificus, a, um. Das zu Leyd gehört/ Lugubris, e. vide Trawrigkeit. Leidkleid/ Rewkleid/ Vestis lugubris, Vestis pullata. vide Kleid/ & Leich. Das Leidkleid hinweg thun/ Elugere. Leidgeschrey/ Planctus, us, & Plangor, oris. Maßleidig ding/ Crambe repetita. prover. Maßleidigkeit/ Fastidium.

Leim/ Koth/ Lutum, Limus, Argilla. Das von Leimen ist/ Luteus, Lutosus, Limosus, a, um. Leimechtig Erdreich/ Glis, issis. Mit Leym bekleiben/ vberstreichen/ Lutare, Delutare, Oblimare. Die Schewer mit Leymen bekleiben/ Lutare, Delutare horreum. Ein Leymen Geschirr/ Vas luteum. vide Erdin/ Irrdin Geschirr/ & Hafe. Auß Leymen oder Erden gemacht/ Fictilis, e. Esterich oder Wand von Leymen gemacht/ Lutamentum, Delutamentum. vide Esterich.

Ableynen/ Confutare, Refutare. vide Ablehnen/ & Widerlegen. Ableynung mit worten/ Confutatio, Refutatio. vide ibidem. & Widerlegung.

Anleynen/ Niti. vide Lehnen.

Leysten/ Außrichten/ Præstare, Facere, Efficere, Exequi, Effectum dare. Seine Zusag leysten/ Stare promissis. vide Verheissung halten. Das geding leysten/ Stare conditionibus, pacto. Leysten eines andern zusag/ Pręstare alienam fidem.

Leyten/ Beleyten/ Comitari, Prosequi, Deducere, Sectari, Assectari, Comitem esse, Adhærere lateri alicujus. Leytung/ Ductus, us. Beleytet/ Comitatus, activè & passivè. Beleytung/ Comitatus, us. Vnbeleytet/ Incomitatus, a, um. Kurtze Anleytung zu einem ding das man lehret/ Methodus. metaph. Compendium, Isagoge. lat. Introductio. Leyten/ Weisen/ Regere, Moderari, Gubernare. vide Führen/ & Regieren. Das Wasser leyten/ Derivare. Geleyt/ Paß/ Fides publica tuti itineris, Commeatus tutus & liber. Frey sicher Geleyt geben/ Dare tuti itineris literas, Liberum commeatum dare, Publicam fidem interponere. Geleytsmann/ Comes.

mes, Affectator, Socius itineris. Leyter / Vorgänger deß Breutigams / Paranymphus, Auspex, Pronubus. Leyterin der Braut / Pronuba. vide Breutigam / & Braut.

Leyter / Scala, & Scalæ, arum.

Lidlohn / Merces, edis, vide Taglohn.

Lidmaß / Glidmaß / Lineamentum, Filum metaph. vide Glid. Natürliche Gestalt / oder Lidmaß / Physiognomia.

Lieb / Werth / Charus, vel Carus, Amicus, Dilectus, Exoptatus, Gratus, Acceptus. Liebe / Gunst / Amor, Charitas, Benevolentia, Studium. vide Freundschafft. Lieb vnd Lust / Amor, Amores, Cupiditas, Libido, Dilectio. Keusche Lieb / Pius amor. Huren Lieb / Meretricius amor. Liebe zu Weibern / Mulierositas. Liebe gegen Menschen / Philantropia. Lieb gegen alle / denen man Liebe schuldig ist / Pietas, quæ refertur ad Deum, Patriam, & Parentes. Der alle liebet / Nicht Liebhaber deren die zu lieben seynd / Impius. Für lieb nehmen / Æqui bonique facere. Boni consulere, Æquo animo accipere. vide Gut. Gott oder göttin der Liebe / Cupido, Amor, Venus. Ich hab dich hertzlich lieb / Unicè te amo, Etiam atque etiam te amo, Est mihi alter ego. Grosse Lieb tragen / Amore ardere, flagrare, Amore langvere. Zu Lieb reden / Dare auribus, Auribus inservire, Gratiæ causa loqui. Zu Lieb thun / Gratiæ causa facere, Tribuere amori, Largiri alicui. Zur Lieb bewegen / Amore incendere, Inflammare, Invitare, Allicere. Zur Lieb bewegt werden / Amore incendi, Inflammari, Concipere amorem. Liebhaber / Amicus, Amator. Liebhaber der Eltern / oder so deren statt verwalten / Pius, a, um. Heimliche Lieb tragen / Nutrire tacitos ignes. Lieben / Amare, Diligere, Exosculari, metaph. Carum habere, Amore prosequi, amplecti, Complecti aliquem amore, benevolentia, studio, In oculis aliquem ferre, Benè cupere alicui. Als sein eigen Kind lieben / Filij loco diligere, Æque ac filiū amare. Gelteben / Placere. Von Hertzen lieben / Unicè, impensè amare, Siugulari amore prosequi, Adamare, Flagrare amore, In oculis atque animo ferre. Vnter einander lieben / Mutuò se amare, Vicissim amare. Liebkoser / Blandiloquus, Parasitus. v. Schmeichler. Liebkosen / Adulari, Adblandiri. vide Schmeichlen. Lieblich / Jucundus, Amœnus, Amicus, a, um. Suavis, Dulcis, Amabilis, Comis, Plausibilis, e. Lepidus, Bellus, a, um. vide Freund. Lieblich / Holdselig / Blandè, Jucundè, Suaviter, Amœnè, Amabiliter, Blanditer, Amicè. Vnlieblich / Insuavis, Inamabilis. vide Vnfreundlich. Lieblichkeit / Jucunditas, Suavitas, Comitas, Lepor, Lepos, Festivitas, Amabilitas, Amœnitas, Gratia. Lieber / Conjunctior, Charior, Compar. Viel lieber / Carius, Potius, Antiquius. Liebs thun / Gratificari, Gratum facere, Rem gratam facere, præstare. Wiederumb lieben / Redamare. Vnsinniglich lieben / Deperire, Perditè amare. Gelieben / Libere, Collibere, Lubere, Cordi esse. Liebtranck / Philtrum. vide Tranck. Du liebest mich nicht so sehr als ich dich / Animus tuus in amore mihi non respondet, Parem in me benevolentiam minimè declarasti. Lieb mit der That beweisen / Singuralem in aliquem benevolentiam re declarare.

Liecht / Hell / Lucidus, Luminosus, Clarus, Splendidus, a, um. vide Hell / Heyter / & Klar. Liecht / Fackel / Lux, Lumen, Lucerna, Lychnus, Teda. vide Kertz / & Fackel. Wenig Liecht / Sublustris. Das zum Liecht gehört / Lucanus, a, um. Das vor Liecht oder Tag geschicht / Antelucanus, a, um. ut, Antelucana opera. Hangend Liecht / Lychnus pensilis. vide Ampel. Liecht Arbeit der Bawren / Rusticanæ lucubrationes. Die allermeist bey Liecht leben / vnd handeln / Lychnobii. Der das Liecht schewet / Lucifugus, a, um. Liecht werden / Lucescere, Illucescere, Illucere, Dilucescere. vide Tagen. Bey Liecht studieren / oder arbeiten / Lucubrare, Elucubrare, Noctu apud lucernam aliquid facere. Hinc Elucubratum, & lucernam olens, dicitur opus diligenter factum. Das Liecht einem benehmen / Im Tag stehen / Obstruere luminibus, Officere luminibus.

Lied / Gesang / Cantilena, Cantio, Cantiuncula, dim. Canticum, Cantus. Brautlied / Hochzeitlied / Epithalamium, Carmen nuptiale, Thalassio, Hymenæus, Hymnus, qui in nuptijs canitur. Grablied / Cantio funebris, Cantica exequialia, Carmen lugubre, Threnus, Nænia, Epicedium, Monodia. vide Todtenlied. Trawrlied / Elegia, Elegidium: Bulenlied / Carmen amatorium, venereum.

Liegen / Mentiri, Ementiri, Mendacium loqui, dicere, fingere, Mendacio, verbis fallere, A mendacio non temperare. vide Lügen. Das

Liegen ist ein schändlich ding / Mendacium maximo probro est, Falsi homines pessime audiunt.

Verlieren/ Perdere, Amittere, Jacturam alicujus rei facere. vide Schaden leyden.

Liefern/ Dare, Tradere, Offerre, Deferre, Præbere. vide Geben.

Ligen/ Jacere, Cubare, Recumbere, Cubitare, Recubare, Situm, Positum, locatum, collocatum esse. Auffm rucken liegen/ Supinum jacere. Auff der Erden ligen/ Humi jacere, cubare Beyligen/ Accubare, Accumbere, Adjacere, Concumbere. Einem ding obligen/ Incumbere, Insistere rei alicui, Studere rei, & rem, Invigilare, Insudare rei. vide Sich befleissigen. Zu Beth ligen/ Decumbere, & Decubare. vide Kranck seyn/ Inligen/ Nicht außgehen / Publico abstinere. Erligen/ Deficere. Daheim ligen/ Fovere nidum. Entgegen ligen/ Interjacere. Nahe dabey ligen/ Adjacere. Unterligen/ Succumbere, Subjacere. Zwischen ligen/ Interjacere. Ligung/ Cubatus, us. Obligung / Incubitus, us. Incubatio.

Lilch/ oder Lulch / Unkraut/ macht Schwindel im Haupt so mans isset/ Lolium.

Lilien/ Lilium, Liliolum, dim. Rosa Junonia. Blawe Lilien/ Iris, Gladiolus. Rothe Lilien/ Lilium rubens, Purpureum, Hyacinthus, latin. Vaccinium. Schwerdlilien/ Acorus, ut putatur. Specklilien / Periclymenon, Caprifolium, Matersylvia. Galb Wasserlilien / Acorus. Lilienbusch/ Lilietum. Der ein Lilien trägt/ oder führt/ Liliger.

Linck/ Lævus, Sinister, a, um. Lincks vnd rechts Ambidexter. Lincke Hand/ Læva, Sinistra, subftant. Sinistra manus. Der die lincke Hand für die recht braucht/ Scæva, vel Scevola. Auff die lincke Seyte oder Hand / Lævorsum, Sinistrorsum.

Lind/ Mollis, Mitis, e, Tener, a, um. v. Mild/ & Zart. Lindern/ Mitigare. vid. Mildern. Linderung/ vid. Milderung.

Lindenbaum/ Philyra, vel Philura, Tilia, lat. ut putatur. Linden/ Tiliaceus, a, um. Lindenbast/ Philyra, Philura, pen. cor. Lindenläublein/ Bracteola.

Lindwurm/ Draco. vide Drach.

Gelingen/ Bene succedere, Felicem exitum, eventum sortiri. vide Gut End haben. Mißlingen/ Malè evenire, Cadere, Non cadere ex animi sententia. vide End.

Linien/ oder Zeil/ Gramma, Linea, Filum. Lineola, Versus, us. Das zu der Linien gehört/ Liniaris, e. Linien ziehen/ Ducere lineam, Filum ducere.

Linse/ Lens, tis. Linsen Hülse / Folliculus lentium.

Lippe/ Labium. vide Leffts.

Die Lippe/ Lupia, fluvius, qui apud Wesaliam Rheno miscetur.

Lippen/ Coagulare. vid. Dick machen.

Lißpler/ Blesus, quidam Per æ, scribunt.

Lißbon/ Ulyssippo, vulgò Lisbona Lusitaniæ celebre emporium.

List Listigkeit/ Fallacia, Dolus, Astus, Astutia, Calliditas, Vafrities. Listig/ Callidus, Astutus, Versutus, Vafer, Argutus, Vulpinus, Veteratorius, a, um, Ingenij vafri, versuti, Astu, calliditate insignis. Listiglich/ Astu, adverb. pro astute, Callidè, Veteratoriè, Vafre. Listigkeit gebrauchen/ Vulpinari cum vulpe. proverb. Arglistig/ Arglistigkeit/ vide Triegen. Ich bin nicht arglistig / Astutiæ mihi non placent, Probantur, Sum ab astutijs alienus.

Lob/ Ruhm/ Laus, Fama, Plausus, us. Titulus, Nomen, metaphor. Encomium, Præconium, Commendatio, Splendor nominis. vide Ehr. Lob/ Ehrwürdigkeit/ Laus, Honos, Honor, Gloria, Ornamentum, Decus, Dignitas. Eigen Lob/ Laus propria. Jactatio, Arrogantia vide Rühmung. Nach Lob trachten/ Expetere laudem, Venari, Aucupari. Captare laudem, Inhiare laudi. vide Ehren/ Loben/ Preisen/ Commendare, Prædicare, Deprædicare, Laudare, Laudem tribuere, Laudibus, encomijs celebrare, De meliori nota commendare, Laudibus ornare, Evehere, Efferre, Extollere, Laude cohonestare, afficere. Hoch loben / Summis in cœlum laudibus efferre, Evehere, extollere laudibus ad sidera, Multis laudibus cumulare, Eximijs ornare præconijs. Uber die massen loben/ Utroque pollice laudare. GOtt vnd die H. Mutter Gottes loben/ Laudare, Prædicare, Celebrare Deum, Deiparamque Virginem, Deum, Sanctamque matrem Dei laudibus celebrare, Efferre, Laudes in Deum conferre. Geloben/ Vovere, Devovere, Votum facere, Votum vovere, Nuncupare, Voti sponsione se obligare. Lobung/ Laudatio, Elogium, Prædicatio. Unlobsam/

Illaudabilis, e. Verlobung mit Eyd / Sacramentum, Votum. Sich selbst loben / vide Rühmen. Lobs werth / Laudandus, Prædicandus, efferendus, Laude extollendus, Laude dignus, a, um. Laudabilis, Prædicabilis, e. Es ist löblich / Egregium est, & præclarum, In magna laude deponendum, Laudi est. Cum laude conjunctum est. Gelobet werden / Bene audire. Sich selber loben / De se ipso gloriosius prædicare. Des Lobs begierig seyn / Gloriæ cupidum esse, Ad gloriam inflammatum esse, Gloriam spectare, Gloriæ studio atque amore flagrare. Die gantze Welt lobet dich / Universus Terrarum orbis summis te laudibus exornat, Æternis floret laudibus nomen tuum, res tuas posteritas divinis laudibus effert.

Loch / Foramen, foratus, us. Löcherig / Ocellatus, Foraminosus, Cavernosus, a, um. Durchlöchert / Fenestratus, Perforatus, a, um. Schweißlöcher / Pori.

Locken / vide Anreitzen.

Löffel / Cochlear. vide Leffel.

Erlogen / Mentitus, Ementitus, à veritate alienus, a, um. vide Erdicht / & Falsch.

Lohn / Merces, edis, Præmium, Manupretium, Stipendium. Schul-Lohn / Minerval, seu Minervale. Schifflohn / Portorium, Naulum. vid. Fahrgeld. Taglöhner / Mercenarij, Operarij, mercede conducti, Operæ, Operæ mercenariæ. Sein Lohn oder Straff empfangen / Adrastiam, Nemesim sentire. Lohn geben / Dare præmium, Solvere mercedem, Deferre, exhibere mercedem, Præmium. Taglohn / Diurnum, Substant. Belohnung der aufferziehung / Trophia, plur. tant. lat. Nutricia. Sieg belohnung oder Gab / so man den Vberwindern gibt / Niceterium, & Niceteria, plur. tant. Man muß einem jeglichen seine Arbeit belohnen / Deferenda sunt omnibus laborum suorum præmia. Proposita esse debent omnibus laborum suorum præmia.

Lorbeerbaum / Laurus, Laurea, Daphnis. vide Laurbeer. Lorbeerblat / Laurea, Laurifolium. Lorbäumwald / Lauretum. Das auß Lorbeerbäum ist / Laureus, a, um. Lorbeeröl / Laurinum. Lorbeerkrantz / Laurea, laureola.

Lorch / Laurecum, quondam Norici oppidum, nunc Monasterium. vulgò Ens.

Losaner See / Lemanus.

Lösen / Aufthun / Solvere, Dissolvere, Enodare, Extricare. vide Binden / Knöpffen. Lösen von Stricken / Ablaqueare, Laqueum collo inserenti subvenire. Erlösen / Liberare. vid. Entledigen / & Freyen. Aufflösung / Solutio, Dissolutio. Aufflößlich / Extricabilis, Explicabilis, e. Vnaufflößlich / Insolubilis, Indissolubilis, Inenodabilis, Inextricabilis, e. Wider aufflösen / Redimere. Erlösung / Redemptio, Liberatio. Erlöser / Redemptor, Salvator, Servator, Assertor, Vindex. Erlösen auß Gefährligkeit / Ex periculo & discrimine liberare, Eximere, Vindicare ex periculo. Losung / Wahrzeichen / Symbolum, Tessera, signum bellicum. Losen / Auscultare. vide Zuhören. Einem fleissig zuhören / Pendere ab alicujus ore.

Loß / Glückfall / Sors, Sortitio, Fortuna. Durchs Loß / Sortitò, adverb. Das Loß werffen / Sortiri, Sortitionem facere, In sortem conijcere, Sorte legere, Sortem mittere, Fortunæ judicio committere. Mit dem Loß erwehlet / Sorte delectus. Zu Loß gefallen seyn / Nancisci sorte, Sortitò capere.

Löt / Metall / Ferrumen. Lötung / Plumbatura. Löten / Ferruminare, Plumbare.

Loth / Semuncia Romana. Lotlechtig / Unciatim.

Lothringer / bey Doll vnd Nanso / Leuci.

Lotter / Abgelassen / Flaccidus, Laxus, Remissus. vide Luck.

Lotter / Streichwürdiger / Verbero, Nebulo, Tenebrio, onis, Scurra. Lotterisch / Vernilis, Scurrilis, e. Lotterisch / Verniliter, Scurriliter.

Lotterbeth / Grabatus, Grabatum. vide Beth.

Löw / Leo. Löwin / Lea, vel Leæna. Das zu einem Löwen gehört / Leoninus, a, um. Löwen / Geschrey / Leoninus, a, um. Rugitus, us.

Löwentrappen / Trifolium, vel Planta leonis.

Löwen in Braband / Lovanium.

Gelübd / Votum. Gelübd thun / Nuncupare, Facere vota. vide Geloben. Gelübd halten / Solvere vota, Reddere vota. Gelübdschuldiger / Reus voti. Sich vom Gelübd erledigen / Se voto exsolvere.

Luchs / Ein scharffsichtiges Thier / Lynx. Luchs Augen haben / das ist / sehr scharff sehen / Lynceos habere oculos, id est, acutum habere visum.

Lück / nicht dicht / Rarus, Spongiosus, Fungiosus, a, um. Lücke / Dünnigkeit / Fungiositas. Lück / weich /

Ficulneus, vel Ficulnus, a,um. Lück / Schlotterricht / Laxus, Flaccidus, Vietus, Remissus, Non tensus,a,um. Lücke Seyl / Laxi funes. Lückechtig / Enervis,e. Enervus, Vietus,a,um. Lück seyn / Labascere, Flaccere. Lück / dünn werden / Rarescere. Rarefieri, Rarum fieri. Vnlück / Solidus,a,um. Lück werden / Flaccescere, Conflaccescere. Lücke Dütten / Flaccidæ mammæ.

Lufft / Aër, Æther. Sanffte Lufft / Aër lenissimus, & mitis, clemens, placidus, mollis, blandus, vernus aër, Mollis, grata, placida aura, Grati aëris temperies. In die Lufft werffen / Ventilare. Der Lufft oder Zeit gestalt / Temperies. Lüfftig / hoch / Aëreus,a,um.

Lügen / Mendacium, Orationis vanitas, Falsum, Commentitium. Lügenhafft / Vanus, Falsus, a,um. Mendax, Homo remotus à vero. Lügenreder / Auffschneider / Vaniloquus, Mendaciloquus, Falsidicus, Falsiloquus. Lügenhafftigkeit / Vanitas, Falsitas. Grobe Lügen / Magnum & impudens mendacium, Apertum, manifestum, splendidum mendacium.

Lumpecht / Pannosus,a,um. Wüschlumpen / Sacconia.

Lunge / Pulmo. Lungensüchtig / Pulmonarius. Lungensucht / Entzündung der Lungen / Pneumonia, Peripneumonia. Lungensüchtig / Pneumonicus, Peripneumonicus. Lungenkraut / Pneumonaria, Pulmonaria.

Lust / Voluptas, Delitiæ. vide Frewd. Vnlust / Nausea. vide Grawe. Lustbarkeit / Amœnitas, Jucunditas, Suavitas locorum. Lust / Kurtzweil / Delectamentum, Oblectatio, Voluptas. Lustig / Amœnus, Jucundus,a,um. Delectabilis, e. Belustigen / Juvare, impers. Delectare, Oblectare, Delectationi esse, Delectationem afferre, Delinire voluptate. Lustig / Hilaris,e. vide Frölich / ein Lust haben / Cupiditate teneri, In desiderio esse, Appetere, Expetere, Ardere, Flagrare, duci, rapi, trahi cupiditate. vide Begeren / Belustiget werden / Delectari, Oblectari, Voluptate perfundi, pasci, Capere voluptatem. Gelüsten / Desiderare. vide suprà Ein Lust haben. Lust büssen / Obsequi animo. Lust zu essen / Appetitus, us. Appetentia. Lust zu essen machen, Movere, Excitare Appetitum, vel orexin. Nach eigener Lust thun / Suæ libidini servire. Seiner Lust nachfolgen / Obsequi animo. Lustig / lieblich / Amœnus, Festivus, Jucundus,a,um. vide Höfflich. Lust zu etwas haben / Adijcere animum ad aliquid. Lustgarte / Viridarium, Viretum. vide Garte. Lusthauß / Villa urbana, Prætorium. vide Lusthauß / Lustwald / Nemus, oris. Sich erlustigen / Animum relaxare, Reficere, Recreare, animum à molestiis abducere, Aliqua jucunditate frui, Animi causa aliquid facere. Verlust / Detrimentum. vide Schad. Wollust / Voluptas, Gaudium. v. Frewd. Lust zum studiren bekommen / Cupiditate studiorum incendi, Studiorum consuetudine vel usu capi.

Lust der schwangern Weiber / Citta. lat. Pica.

Lüttich / Leodium, Die im Lüttichter Bistumb / Eburones.

Lützelburg / Augusta Romanorum.

INCIPIENTIA ab M.

Machen / Facere, Formare, Gerere, Operari, Fabricare, & Fabricari, Efficere, Conficere, Architectari, Texere metaph. Factitare, frequent. Perficere, Peragere. vide Handeln / Arbeiten. Machen / Zubereiten / Facere, Condere, Formare, Figurare, Fingere. vide suprà. Außmachen / Perficere, Extremam manum imponere, Exequi, Absolvere, Extremam manum adhibere. vid. Vollenden. Außgemacht / Absolutus, perfectus,a,um. Omnibus numeris absolutum. Anders machen / Sub incudem revocare, Incudi reddere. vide Bessern. An einander machen / Perpetuare. Eins vmbs ander machen / Alternare. Gemachig / Factitius,a, um. Gemacht werden / Fieri, Confieri, Vngemacht / Infectus, a, um. Machung / Formatio. Macher / Factor, Architectus, Fabricator. Großmachung Amplificatio. Widerumb machen / Reficere, Renovare. vide Ernewern. Zumachen / Claudere. vide Verschliessen.

Macht / Vis, Potentia. vide Krafft / & Stärck. Macht / Potestas. vide Erlaubnüß / & Gewalt. Macht haben / Potestatem, Facultatem habere, In manu esse, Copiam esse alicui. vide Gewalt haben. Ohnmacht / Defectio, Defectus animi, virium, Deliquium animi, Debilitas, Imbecillitas. In ein Ohnmacht fallen / Pati deliquium animi, Animo concidere, deficere. Mächtig / Potens, Valens, validus. Mächtig etwas zu thun / Potens, Valens, Valens, Pollens, Compos. Allmächtig / Omnipotens, Omnium rerum præpotens,

potens, Cujus potestati omnia sunt subjecta, omnia cedunt, Cujus potentia nullis limitibus circumscribitur. Großmächtig / Inclytus, Magnificus, Permaximus, Potentissimus. vid. Herrlich. Großmächtigkeit / Summa, maxima potentia, Potestas infinita. Gemächlich / Gradatim, Pedetentim. v. Fuß vor Fuß. Vnmächtig / Impos, otis. Impotens, Debilis. vide Schwach / & Vnkräfftig. Vnmächtigkeit / Impotentia, Infirmitas, Imbecillitas. vide Schwachheit.

geMächtnüß / Testamentum. v. Testament.

Mackel / Nota, Labes. vide Fleck. Bemackeln / Labem inspergere, inurere, inferre. vide verVnreinigen / & Besudeln.

Made im Fleisch / Tarmus.

Magd / Ancilla, Famula, Ministra. Kamermagd / Pedissequa.

Magdenburg an der Elb / Menium, vel Mesonium, ut putatur, vulgò Magdeburgum.

Magen / Ventriculus, Stomachus, Aqualiculus. Dem der Magen weh thut / Stomachicus. Einen schwachen Magen haben / Stomacho esse infirmo, langventi, imbecillo, Ventriculo esse malè constituto. Er hat einen bösen Magen / Stomachi virtus languet, jacet, debilitata est, Stomachus ipsi non est ad concoquendum aptus.

Mager / Dürr / Macer, Macilentus, Macie extenuatus, a, um. Gracilis, e. Macie confectus. Mager seyn / Macrum, Macilentum esse, Macere, Arere. Mager werden / Macescere, Macrescere, Macrum fieri, Extabescere. Mager machen / Macrare, Emacrare, Macire, Emacire, Tenuare, Attenuare, Extenuare. Magerheit / Macies, ei. Macritudo.

Magsamkraut / Papaver.

Mahl / vide infra Mal.

Mahlen / bilden / Pingere, Depingere, Effingere, Pictura exprimere. Künstlich mahlen / Artificiosè pingere, Polita, exquisita, singulari arte pingere. Miro atq; singulari artificio exprimere, Egregijs picturæ coloribus illustrare. Vormahlen / Depingere, Adumbrare. Herzu mahlen / Adpingere, Appingere. Mahler / Pictor. Glaßmahler / Enchaustes. Mahlkunst / Pictura. Mit Gemahld gezieret / Picturatus, a, um. Alle Ding naürlich abmahlen / Penicillo quidvis imitari, In pingenda hominis specie nemini secundum esse, Naturam ipsam pingendo non modò adæquare, verùm etiam fermè superare.

Mahlen / zerknitschen / Pinsere, Molere, Commolere, Emolere, Permolere, Pinsitare frequen.

Mahlung / Molitura. vide Müle.

verMählen einem Mann / Nuptui dare, vide Ehe / & Heyrath.

Mahnen / Schulden einfodern / Appellare, Compellare, Postulare, Flagitare, Extorquere debitum. vide Schuld & Fordern. Mahnen / erinnern / Monere, Admonere, Hortari, Adhortari, Cohortari, Hortatorem esse, Cohortatione uti. Heimlich oder wenig mahnen / Submonere. Abmahnen / Dehortari. Abmahnen von der Schlacht / Canere receptui. Abmahnung / Dehortatio. Vermahnung / Monitio, Admonitio, Hortatio, Adhortatio, Svasio, Exhortatio, Parænesis, Monitus. Das zu mahnen gehört / Monitorius, Hortatorius, Paræneticus, a, um. Mahner / Ermahner / Monitor, Hortator, Adhortator, Admonitor, Jussor.

Majoran / Majeran / Amaracus, Sampsuchus, vulgò Majorana.

Måder / Fœniseca, Fœnifex. Abmåhung / Fœnisecium. Das Graß abmåyen / Secare Fœnum.

Mål / Farina. Staubmål / das reineste Mål / Pollis, Pollen, Medulla, seu flos farinæ triticeæ. Weiß Semmelmål / greißmål / Simila, Similago. Grob Mål / Farina secundaria. Weitzen Mål / Farina triticea. Gerstenmål / Polenta, Farina hordeacea. Mål knåten / wercken / Farinam subigere. Målkast / Farinarium, substant. Das von Mål ist oder darzu gehört / Farinaceus, Farinarius, a, um.

Mal / köstlich Mal / Lauta cœna, Opiparum convivium. v. Zech. Einmal / Semel. Vielmal / Aliquoties, Multoties. Keinmal / Nunquam, Nullo tempore. Einmal oder zwey / Semel atque iterum.

Malazej / Lepra vulgò, sed verius Elephantia, & Elephantiasis. Schuppechte Malazey am Antlitz / Mentagra. Malzig / Leprosus. v. Aussatz.

Malefitzperson / Reus capitis, Caput damnatum. Malefitz / Maleficium.

Maltz / Polenta non commolita, Maltum vulgò.

Malvasier / Vinum Creticum, Arvisinum, Arvisium, Chium. vulgò Malmasinum, Malvisia, Marvisia.

Malzeit / Convivium. v. Gasterey. Fürsten / herrlich Malzeit / Recta cœna, vel Recta, absolutè.

rc. Malzeit/ essens Zeit/ Tempus, hora prandij, cœnæ. Bey der Malzeit seyn/ Accubare in convivio.

Mann/ Vir, Mas. Ehemann/ Maritus, v. Ehemann. Mannsbild/ Masculus,a,um. Das zu den Mannen gehört/ Masculinus, a, um. Virilis, e. Herrlicher tapffer Mann/ Heros,herois,penult. prod. Edelmann/ Nobilis.v.Edel. Halber oder verschnittener Mann/ Semivir, Eunuchus. Der ein Mann vnd Fraw ist/ Hermaphrodytus, Androgynus. GemeinMann/ Pöfel/ Vulgus,Plebs, Infima plebs, Populus, Plebecula, Multitudo. Werckmann. vide Handwercksmann. Mannbar/ Puber, Pubes, Nubilis, Pubertatis annos egressus, Ephebus, Maturus. Mannbare Jungfraw/ Virgo nubilis, Matura viro. vid. Jungfraw. Vnmannbar/ Impuber. Zeit der Mannbarkeit/ Pubertas, Pubertatis anni. Zu einem Mann werden/ Masculescere. Manns Bruder/ Levir. Mannenzimmer/ Andronitis, pen.long. vel Andron. Einen Mann nehmen/ Nubere, mulierum est. vide Heyraten. Von Mann zu Mann / Viritim, adv. Mannlich werden/ Fortescere. Mannlich/ Animosus, Generosus, a, um. Fortis, Virilis. vide Hertzhafft / & Tapffer. Mannligkeit / Virilitas, Fortitudo. v. verb. Tapfferkeit. Mannligkeit des Gemüths/ Virtus, propriè. Der Mannligkeit berauben/ Evirare. Manns trew/ oder Wahlendistel/ Eryngium. Mannlich Glied, Menta, Mentula, Muto, onis. Membrum, absolutè. Der ein groß Mannlich Glied hat/ Mentulatus,a,um, Mutoniatus. Mannlich Samen/ Genitura, Semen genitale.

Mancherley/ vielfältig/ Varius, Multifarius,a, um. Multiplex, Multiformis,e. Varietate distinctus, Omnifarius, Omnimodus, Multijugus, a, um. Auff mancherley weiß / Multifariam, Multifariè, Non uno modo, Alio atq; alio modo, Variè, Varijs, diversis modis, vijs, rationibus. Wie mancher / Quotusquisque.

Mandelbaum/ Amygdalus. Mandelnuß/ Mandelkern/ Amygdala, Amygdalum, Nux Græca, Nux Thasia. Mandelzelte/ Maza. Mandelgeschwär/ Knollen zu beyden seiten am Halß/ Tonsiliæ, Glandulæ, Toles, Antias, is.

die Mane/ Juba, Leo jubatus. Leoni colla, armosq; vestiunt jubæ. Plin.

Mangel/ Fehl/ Vitium, Vitiosus rei affectus, Depravatio, Pravitas, Mendum. v. Fehl. Mangel/ Dürfftigkeit/ Inopia, Penuria, Defectus, Defectio, Indigentia, Egestas, Tenuitas. v. Armut. Mangelhafft am Leib/ Mancus, Corpore vitiatus, a,um. Mangelhafft/ Indigus, Egenus, a, um. Inops. vide Arm. Mangelhafftig/ preßhafftig/ Vitiosus, Mendosus, a, um. Vitiose se habens Mangeln/ Egere, Carere, Indigere, Non habere. Mangeln/ nicht da seyn/ Deesse, Deficere, Non suppetere, Non adesse, Penuriam, Inopiam esse. Mangeln werden/ Defore. Einem im Mangel helffen/ Arctis in rebus opem ferre.

Mannig/ Multitudo, Copia, Acervus, Cumulus. vide Hauff. Männig/ Hauffen Volcks/ Multitudo, Copia, Copiæ, arum, Frequentia, Turba, Celebritas, Populus, Concio, Cœtus, Corona, Caterva, Agmen hominum. Mannigfaltig / Omnifarius, a, um. vide Mancherley.

Mantel/ Pallium, Amiculum. Regenmantel/ Penula, Lacerna. Lederen Mantel/ Penula scortea, Coriacea. Filtzmantel/ Sagum, ein Vbermantel/ Epitochium, Pallium quod togæ superinduitur. Langer Frawenmantel / Chlæna, Læna, tribuitur & viris Palla. Der ein Filtzmantel trägt/ Sagatus. Duppel Mantel/ Diplois. Duppel Mantel den man hinter sich wirfft/ Spanische Kappe/ Bardocucullus, pallij genus, cucullum habens adjectum, quod Hispanicum dicimus, Ricinum, Ricinium, vel, ut alij scribunt, Recinium cucullatum, idem. Ein Mantel ohn Ermel/ Exomis, idis, g. masc. Den Mantel vnter die Achsel schlagen/ Laciniam pallij alis subjicere, Expalliato brachio incedere. Den Mantel nach dem Wind kehren/ Utcunque est ventus, exin velum vertitur, Fortunæ applicare sua consilia, Se ad motum fortunæ movere cœpit. Livius.

Mär/ Gedicht/ Fabula, Fabella, Nugæ, Ineptiæ, Logi vide Fabel. Grosse Mär/ Rumor, Rumusculus, dimin. Märenträger/ Nugigerulus, Rumigerulus. vide Schwetzer. Mären außbreiten/ Spargere rumores. Märensager/ Nugator. Newe Mär sagen/ Narrare quid novi.

Marcipan/ Panis Martius.

Marck in den Beynen/ oder Holtz / Medulla. Vom Marck herauß/ von innen/ Medullitùs, adverb. ut: Medullitùs aliquem amare, Complecti. Das Marck außziehen/ Emedullare.

Marck/ Bahn/ Ager, Agellus, dim. vide Bahn/ Acker & Feld. Marckstein / Grentzstein/ Meta,

Limes, Terminus, Terminalis lapis, Cardines agrorum. Mit Marckſteinen bezeichnen / Metiri, Definire regionibus, Conſtituere limites, Terminos, limites ponere, Circumſcribere regionibus, Circumſcribere, Terminare regionibus, Deſcribere finibus, Sepire terminis. Zanck wegen des Marckſteins oder Grentze / Finale jurgium.

Marckt / Orth da man alle Ding feil hat / Forum, Forum venalium, mercatus, Emporium. Fleiſchmarckt / Forum carnarium, Macellum. Fiſchmarckt / Piſcaria, Ichthiopolium, pen. prod. Rindermarckt / Boarium forum. Kornmarckt / Frumentarium. Krautmarckt / Olitorium. Gremſelmarckt / Scrutariũ. Promercale. Holtzmarckt / Forum lignarium. Weinmarckt / Forum vinarium. Schweinmarckt / Forum ſuarium. Speißmarckt / Forum cupedinarium. Obsmarckt / Pomarium. Roßmarckt / Forum equarium. Hewmarckt / Forum fœnarium. Jahrmarckt / Nundinæ, Mercatus, us. Conventus publicus, Panegyris. Orth da man Jahrmarckt hält / Emporium, Mercatus, us. Marcktmann / Nundinator. vide Meß.

Marder / Martes, tis. fera exigua, ex genere muſtelarum, cujus pellis ſummo habetur in pretio.

Maria die Mutter Chriſti war über die maß ſchön / Virgo Deipara incredibili erat venuſtate. Maria Chriſti mater eximia erat pulcritudine. Maria virgo pulcritudinis omnis erat exemplar.

Mariendiſtel / Chamæleon. Marienroſen / Tryallis.

Marmelſtein / Marmor, Lapis parius. Roth Marmelſtein / Porphyrites, Marmor porphyreticum. Weiß Marmelſtein / Alabaſtrum. Marmelſteinen / Marmoreus, a, um. Marmelſtein hawer / Marmorarius.

Marpurg in Heſſen / Pheugarium, vel Amiſia, ut putatur.

Marſilien / Maſſilia, celebris Galliæ Narbonenſis civitas. Das daraus iſt / Maſſilienſis, e.

Marſchalck / Tribunus militum, vel militaris, Præfectus aulæ, vel aulicæ diſciplinæ, Magiſter aulæ.

Marter / Carnificina. vide Pein. Martern / Cruciare. vide Peinigen. Heiliger Märtyrer Gottes / Martyr, qui ſangvinis ſui pignore Chriſtum teſtatur, Pro Chriſti confeſſione ſe devovit, Glorioſo Martyrio donatus, affectus eſt.

Maß / damit man miſſet / Menſura, Modus, Modulus. Maß von ſechs Schuch / Orgya. Winckelmaß / Gnomon, Regula, Norma. Beſtimmtes Maß / Fach / Demenſum. Maß / Mäßigkeit / Modus, Med. ocritas, Moderatio, Medium, Temperantia. Maß / Weiß / Modus, Ratio, Via. v. Weiß. Maß und Zucht / Decorum. Maß halten / Modum ſervare, tenere, adhibere, facere, Mediocritatem tenere, Moderationem adhibere, Modum non excedere, Imponere modum. In maß halten / Temperare, Moderari. Auff was maß / Qualiter, Quomodo, Qua via, ratione, methodo. Gemäß / ähnlich / Conveniens, Conſentaneus, Conſonus, a, um. Conformis, e. vide Gleichförmig. Etlicher maſſen / Quodammodo, Aliquo modo, Quomodocunque, Quoquo modo. Gleichmäßig / Par, adjectiv. gen. omn. Æqualis. Rechte maß / Temperamentum, Temperatio, Modus, Symmetria, Temperies, Moderatio. Rechtmäßig machen / Temperare. Rechtmäßigkeit / Maturitas. Uber die Maß / Præter modum, Ultra, ſupra, extra modum, Mirum in modum, Non mediocriter, Summoperè, Maximoperè, & Summo opere, Maximo opere, elegantius. Mäßig / Moderatus, Temperatus, Modicus, Sobrius, a, um. Mediocris, e. Continens, Sobrietatis nomine commendatus. Mäßig / ſparſam / Temperans, Moderatus, Parcus, a, um. Frugalis, e. Homo frugi. vide Sparſam. Mäßig ſeyn / Temperantem eſſe, Ciborum & lautitiarum abſtinentiſſimum eſſe. Mittelmäßig / Mediocris, Medius, Mediũ tenens. Mäßigkeit / Temperantia, Continentia, Sobrietas, Frugalitas, Abſtinentia, Parſimonia, Modeſtia, vide Sparſamkeit. Mäſſiger / Moderator. Mäßiglich / Temperanter, Temperate, Moderatè, Sobriè, Frugaliter, Parcè, Modicè, Continenter. Mäßigung / Abſtinentia, Moderatio, Temperatio. Unmäßig / Immoderatus, Immodicus, Luxurioſus, a, um. Incontinens, Intemperans, Luxui nimium indulgens. Unmäßigkeit / Intemperantia, Incontinentia, Luxuria, Luxus, Immodeſtia, Immoderatus uſus voluptatum. Unmäßiglich / Intemperanter, Immoderatè, Intemperatè, Luxurioſè, Immodicè. Unmäßig ſeyn / Luxuria diffluere, Luxui & voluptatibus deditum eſſe, Luxurire & Luxuriri. Mäßiger machen / Recipere ſe ad boam, vel meliorem frugem, Evadere ad frugem bonam. v.

Leben.

Leben bessern/ & Bessern sein Leben. Mäßigkeit in essen vnd trincken ist allzeit nützlich/ Diæta nunquam oberit. In victitando modo & lege quadam uti, utile erit.

Maß/ Maaß/ Mosa, vulgò Masa, Fluv. Belg.

Mase/ Nævus, Macula, Labes. vide Flecke/ & Mackel. Blutmasig machen/ Sugillare.

Maser/ Bruscum, tuber est aceris arboris. Maßholder / Acernum bruscum. Maßholderbaum/ Acer, substantiv. Maßholdern/ Acernus, a, um.

Mastbaum / daran der Segel hanget/ Malus, arbor navis.

Mästen/ Saginare. vide Mesten.

Mastreich/ oder Antorff/ Atuatucum, Atuacutum, Oppidum Tungrorum. Sunt qui Antverpiam esse credant, sed perperam.

Matt/ müd/ Fessus, Defessus. vide Schwach/ & Müd. Matt werden/ Flacere, Conflacere, Frangi, metaphor. Legig oder matt werden von Alter/ Fracere, Fracescere. vide Alt/ & Mürb.

Matte/ Fundus, Pratum. vide Wise.

Matz in den Augen/ Gramiæ. v. Aug/ & Rotz.

Matte/ Decken von Stroh/ Bintzen/ &c. Matta, Storea, Teges, itis. Tegeticula, Tegillum. vide Kotz.

Maul/ Os, oris, Der ein hoch Maul hat mit vorgehenden Zänen/ Brochus, vel Brochos. Lügenmaul/ Halophanta, æ. Das Maul versperren/ sich flenen/ Diducere rictum, Ringere, vel Ringi. Krümme des Mauls/ Rictus. Maulschelle/ Colaphus, vide Backenstreich. vide etiam Mund. der ein gefressig Maul hat/ Esculento ore homo.

Maulbeer/ Morum. Maulbeerbaum/ Morus, i, gen. fœm.

Maulesel/ Mulus. Mauleselin/ Mula. Maulthier/ Mulus, Burdo.

Maulkorb/ Fiscella. vide maul Korb.

Maulwurff / Talpa, gen. dub. Maulwurffshauff/ Grumus, Tuber terræ, Egestio terræ, qualis à talpa egeritur.

S. Mauritz in Wallis / Agaunum, vicus est Veragrorum.

Mauß/ Mus, Musculus, dimin. Rattmauß/ Mus major, domesticus. Wassermauß / Mus aquaticus. Spitzmauß/ Sorex. Bundmauß/ Mus Ponticus, Venetus. Zißmauß / Mus araneus. Maußfall/ Muscipula, Decipulum murium. Flädermauß/ Vespertilio. Scheermauß/ Talpa, Leyrmauß/ Glis, gliris, gen. masc. animal est muri simile, majori tamen corpore, nutritur in arboribus, & bonam anni partem somno consumit. Mäußlein der Glieder / Musculus. Mäußdreck/ Muscerda, Murium fimum. Die Mäuß nagen/ Mures rodunt, corrodunt. Ein gute Mäuserin/ Felis ad mures capiendos prompta. Inimica murium. Inhians muribus. Venatrix murium. Herumb mausen/ Tacitè, suspenso gradu circumire.

Mawer/ oder Maur/ Murus, Paries lapideus. Mawer von Ziegelstein/ Lateritius murus. Ringmawer/ oder Stadtmäuer / Muri urbis, Mœnia, orum, plu. num. tant. Mawer von Steinen ohn Kalck gemacht/ Maceries, vel Maceria. Mauren/ Struere, Construere murum, Extruere, componere muros, mœnia. Vmbmawren/ Cingere, sepire, armare muro, seu mœnibus, Murum opponere, objicere, Munire muro, mœnijs. Mawrer / Cœmentarius. Gebrochen alt Gemäwer/ Rudus vetus. Das zu den Mawren gehört/ Muralis, e. Gemawret / Muratus, a, um. Mawrenbrecher/ Bock/ Aries, Machina bellica, qua muri dejiciuntur, Balista, tormenti bellici genus, quo lapides & jacula mittebantur.

Mawrauten/ Trichomanes, Capillus Veneris aliàs, Herba est, felici similis, sed minor.

Mawerpfeffer/ Vermicularis, herba.

Meel/ Farina, vide Mäl.

Meer/ Mare, Pontus, Æquor, Salum, Pelagus, Altum, Profundum, substant. Hoch Meer/ das vmb die Welt gehet/ Oceanus. Die Enge des Meers/ Fretum. Krümme/ Busem oder Gestalt deß Meers/ Sinus. Todte Meer / Asphaltos, vel, Asphaltites, vulg. Mare mortuum. Rothe Meer/ Mare rubrum, Sinus Arabicus. Stille Meer/ Quietum, placidum, tranquillum mare. Vngestüme Meer/ Mare turbatum & agitatum, Æstuans, procellosum, tempestuosum, ventis commotum mare. vide Vngestüm. Vngestüme des Meers/ Tempestas. Meerkrieg/ Bellum navale. Meer Schlacht/ Prælium navale, pugna navalis. vide Krieg/ & Schiff. Meerräuber/ Pirata. Meerräubery treiben/ Piraticam exercere. Meerräuber Hauß/ Piraterium. Meervfer/ Litus, vel Littus. Das am Meergestad ligt/ Litoreus, a, um. Meersumpff oder Grabe/ Æstuaria, orum. Das im Meer wohnet/ Marinus, a, um. Das an das

Meer stosset/Maritimus,a,um. Landschafft die an das Meer stosset/Ora, Regio littoralis, maritima. Das vber das Meer ist/Transmarinus,a,um Meerfarb/Thalassicus,a,um. marinus, cæruleus color. Meerkalb/Phoca, Vitulus marinus. Meerhirß/Lithosperon, Milium solis. Meerschnecke/Ostrea. Meerträublein/Uva passa. Meerhafen/Portus, Navale, Statio. Den Meerhafen hab ich nicht mögen erlangen/ wegen deß Winds/ Portum restante vento, inire, obtinere, assequi non licuit, Venti vis adversa portu exclusit, arcuit, Rejectus sum à portu restante vento. vide Schiff. Am Meergestatt wohne ich gern/ Miram haurio jucunditatem maritimæ regionis, Maritima regione libenter utor. Pascor maritimæ regionis aspectu.

Meerkatz/Simia caudata, Cercophithecus.

Mehr/Magis, Ampliùs, adverb. Plus. Ein wenig mehr/ Plusculus & Plusculum. Je mehr vnd mehr/ Magis ac magis. Mehr dann/ Suprà quàm. Mehr dann gnug/ Plus satis, Satis superque, Plus quàm par est. Nimmermehr/ Nunquam. Mehren/ grösser machen/Augere, Adaugere, Augmentare, Exaugere, Accessionem ad aliquid facere, cumulare, accumulare, locupletare. Sein Haab vnd Gut mehren/ Accessionem facere ad substantiam suam, Accumulare divitias. vide Gut/ & Reichthumb. Mehr thun dann man einem zutrawet/ Omnem expectationem vincere, Præter spem aliquid facere. Mehrer/ Auctor, Amplificator, Locupletator, Augustus ab augendo: sic vocantur Romani Imperatores. Mehr/ Würdig/ Werth/ Pluris. Der mehrentheil/ Ut plurimum, Plerumque. Vermehret werden/Augeri, Augescere, Crescere, Accrescere, Increscere, Adolere, Adolescere, vide Wachsen. Vermehrung/Augmentum, Auctio, Auctarium, Auctus, Augmentatio, Accessio, Incrementum, Locupletatio, Additio, Adjectio, Amplificatio. Das Römisch Reich ist in kurtzer zeit mit viel Ländern gemehret/ Multis regionibus brevi auctum est Imperium Romanum, Multæ regiones in potestatem populi Romani redactæ sunt. Die Wolredenheit ist durch den Ciceronem sehr gemehret/ Eloquentia magnum per Ciceronem incrementum cepit.

Meiden/ fliehen/ Vitare, Devitare, Evitare, Fugere, Effugere, Declinare, Subterfugere. Vermeidlich/ Vitabundus,a,um.

Meil Wegs/ Milliarium, & Milliare. Welsche Meil/ Stadium, dij, & continet stadium octavam mille passuum partem, quod centum viginti quinque nostros efficit passus: id est, pedes sexcentos viginti quinque, hinc octo stadia efficiunt unum milliare. Ich hab deine brieff über fünff Meilen bekommen/ Accepi tuas literas ad quintum milliare.

Mein/Meus,a,um. Grüsse jhn meinet halben/ Saluta illum à me, Ex me illi salutem dicito, A me salvere jube, Nunciabis à me salutem, Saluta ilium meo nomine, meis verbis. vide Grüssen. Meine Ehr kompt von dir/ Dignitatis meæ author es, Dignitas mea à te primùm fluxit, manavit, orta est, A te honor meus extitit.

Meinen/Opinari, vide Meynen.

Meißner/ Hermunduri, populus. Die Meißner bey Zerbst/ Cervetij.

Melck/ Claudionum, oppidum Norici.

Melcken/ Mulgere, Emulgere, Lac elicere, exprimere. Melckkübel/ Melck Geschirr/ Mulctrum, Mulctra, æ, Mulctrale. Hinein melcken/ Immulgere. Einen Bock melcken/ mulgere hircum. Proverb. De re absurda. vide Milch.

Melden/ Gedencken/ Memorare, Commemorare, Meminisse, Commeminisse, Mentionem facere. vide verb. Zeigen/ & Dencken. Gemeldt/ Angezogen/ Dictus, Memoratus, Supradictus,a, um. De quo supra facta mentio. Meldung/ Mentio, Commemoratio. vide Erzehlung. Sich anmelden/ Significare suam præsentiam. Eine Kranckheit meldet sich an/ Sentio tentationem morbi.

Melduug/ Medullum, locus in Vindelicia.

Melissen/ Melissophyllon, herba est, ballotæ similis, quæ & Apiastrum, Citrago, Meliphyllon, & Melinum dicitur.

Melonen/ Pepon, Melopepon, pen. brevi.

Memmingen/ Lursomagus fortasse.

Menge/ Cœtus, Corona, Manus. vide suprà Männig.

Mengen/ Miscere. vide Mischen.

Mensch/ Homo, Terrigenæ, Terreni, Mortales. Alle Menschen/ Omnes mortales, viventes, nemo non mortalium. Quicunque in orbe terrarum habitant, vivunt, versantur. Schlech-

ker Menſch / Terræ filius. Vnnütze Menſchen/ Homines nihili, nati fruges conſumere, Scopæ diſſolutæ, proverb. Herzliche Menſchen/Magna nomina. Menſchen Liebhaber / Philantropos. Menſchlich/Humanus, Ab homine non alienus, a, um. Mortalis, e. Chriſtus hat die Menſchliche Natur an ſich genommen / Chriſtus humanam naturam, Carnem aſſumpſit, induit, Carnem hominis aſſumpſit. Vnmenſchlich/ Inhumanus, a, um. Humanitatis expers, immemor, Crudelis, e. vide Tyranniſch. Von Menſchen / Humanitùs, adverb. Nach der Menſchen Gebrauch / Humano more, more hominum. Der Menſchen Leben iſt vielen Gefährligkeiten vnterworffen/ Innumeris periculis expoſita eſt vita hominum, Infinitis fortunæ telis vita hominum propoſita eſt, patet, Imminent hominum vitæ curſus innumeri. Menſchliche Weißheit vermag nichts ohn GOtt / Falſa quadam humanarum rerum ſpecie deceptus, Deo neglecto in errorem inducitur. qui ſua conſilia ad Deum non refert, ſępè illum fallit humana prudentia.

Mentz / Moguntiacum, vulgò Moguntia. Das von Mentz iſt / Moguntinus, a, um, & Moguntinenſis, e.

Mercken/ Entpfinden / Animadvertere, Sentire, Notare, Intelligere, Obſervare, Olfacere, Odorari, Subodorari, Subolere, metaph. Senſibus percipere. Auffmercken / Attendere, Auſcultare, Adeſſe animo, Arrigere aures, Præbere aures vacuas, Aurem accommodare, Advertere animum. Auffmercker/ Außſpäher/ Coryceus, Explorator, Obſervator. Auffmerckung/ Animadverſio, Obſervatio, Attentio, Auſcultatio. Zuvor mercken / Præſentire, Præſentiſcere, Præſagire animo, & Præſagit animus, Prævidere. Gäntzlich mercken/ Perſentire, Perſentiſcere, Ein wenig mercken/ Subſentire. Mercklich/ Notabilis, e. Conſpicuus, Notus, a, um. vid. Offenbar. Mercklich empfindlich / Senſum habens, Sub ſenſum cadens, Quod ſenſu percipitur. Merckſam / Perſpicax, Solers, Præſagus, Acutus, a, um. Merckſamkeit / Perſpicacitas, Sagacitas, Solertia. Merckzeichen machen/ Aſteriſco notare, Obelo, Obeliſco, & veru notare.

Mergel / oder märgel/ Marga, æ, terra qua Ruſtici utuntur ad ſtercorandos agros. Außgemergelt /Strigoſus, Macilentus, a, um. v. Mager.

Meere oder Stutt/Equa, vide Pferd.

Mertz/ Martius, à quo Romani olim annum incipiebant, eſtque primus menſis vernus.

Meß/ Gottesdienſt/ Miſſa, Sacrum, Res divina, Sacroſanctum miſſæ ſacrificium, Incruenta ſacratiſſimi corporis Chriſti oblatio. Sacrificium incruentum v. in verbis Ampt/ & Dienſt. Seelmeß für die verſtorbenen / Sacrum piaculare, Funebre, Miſſa vel Sacrum pro defunctis. Jährliche Seelmeß / Sacrum anniverſarium. Meß halten / Celebrare miſſam, vel Sacroſanctum miſſæ ſacrificium peragere, Facere hoſtiam, vel ſacrum, pro efferre, vel facere abſolute. Meß hören/ Audire miſſam, ſacrum, Intereſſe rebus divinis, Sacerdoti celebranti aures dare. Zur Meß dienen/ Miniſtrare, Inſervire ſacro, vel miſſę, Sacerdoti ſacrificanti adeſſe vel adſtare. Der Prieſter muß nicht allein mit ſaubern Händen / ſondern auch mit gantzem ſaubern Hertzen Meß leſen / Singulari non modo manuum, ſed animi inprimis mundicia, debet ſacerdos rem divinam facere, ſacrificium, res ſacras facere, peragere Sacrificium, ſacrificare, res ſacras perpetrare. Meßbuch / darauß man lieſet/ Miſſale, ſubſtant. Meßgewand / Meßkleider/ Miſſalia, ornamenta miſſalia, Veſtes miſſales, quarum, præter Pontificales, ſeu ſacerdotis veſtes ſex ſpecies numerantur: Amictus, Alba, Zona, Manipulus, Stola, Caſula. Meßner/ der zur Meſſe dienet/ Glöckner/ Æditũus, Æditimus, Hierodulus, Templi cuſtos.

Meß/ Jahrmarckt/ Nundinæ, Panegyris. vide Jahrmarckt/ & Marckt.

Meßigkeit/ Frugalitas. vide Maß.

Meſſen/ Metiri, Emetiri, Definire. vid. Maß. Außmeſſung / Menſio, Dimenſio, Menſuratio. Landmeſſer/ Finitor, Definitor, Menſor, Metator, Decempedator. Meßruth/ Decempeda, hoc eſt, virga decem pedes longa. Ermeſſen/ Deputare, Reputare. Ermeſſen bey jhm ſelbſt/ Deliberare ſecum. Fleiſſig ermeſſen/ Demetiri, & Dimetiri. Vermeſſen/ Confidens, Audax, Temerarius. vide Frech / & Kün. Vermeſſenheit/ Temeritas. vide ibid. Vermeſſen ſeyn/ Nimium ſibi arrogare, tribuere, largiri. Wiederumb meſſen/ Remetiri. Zumeſſen/ Adſcribere. v. Zueignen. Mit der Maß meſſen / damit einem iſt gemeſſen worden/ par pari referre. v. Gleich mit gleich vergelten. Ein Landmeſſer / Geometra. Meſſunge

der

der Erden/Geometria, v. Erd/& Kunst. Mit der Bleywag abmessen/Exigere ad perpendiculum

Messer / Culter, Cultellus. Rebmesser/Falx putatoria. Schabmesser / Radula, Culter rasorius. Schermesser/Novacula, Culter tonsorius. Schreib oder Federmesser / Cultellus scriptorius, Graphiarius, Scalpellum. Messerscheide/ Vagina. Das Messer außziehen/Evaginare cultrum. Er hat ein Messer auff mich außgezogen/ Strinxit in me cultrum, Evaginato in me involavit cultro. Mit einem Messer stechen/Pungere aliquem cultro. Das Messer am Halß haben/ Sub cultro esse vel linqui, proverb. de eo qui in præsentaneo periculo deseritur. Messerschmid/ Faber cultrarius, Machæropœus.

Mesten / Saginare, Pingvefacere, Pingvem, opimum reddere. vid. Feist Meßtspeiß/ Sagina. Gemesset/Saginatus, a, um. Meßtig/Auffgeblasen seyn/ Instar saginati equi ferocire, insolescere. Meßtung/Saginatio, Pinguefactio, Fartura. Das gemesset wird/Altilis, e. Meßt ort/ Saginarium, substant. Gänß in die mast legen/ Anseres saginario includere, & sic de aliis animantibus.

Metall/allerley Ertz/ Metallum, Æs. Gegossen Metall/Metallum, Æs caldarium, fusile. Metall / das sich schlagen lest/ Æs ductile, regulare. Metall/damit man löttet/Æs coronarium, orichalcum, aurichalcum. Metall zerlassen/ Giessen / Flare, Conflare. vide Ertz/& Kupffer. Das zu Metall gehört / Metallicus, a, um. Der in Metall arbeitet / Metallarius, & Metallicus, substant. vide Berg. Das Metall bringet/ Metallifer, a, um.

Mett/ Tranck auß Wein vnd Honig/Mulsum. vide Honig. Weinmett/ Claret / Aqua mulsa, Hydromeli, Melicratum. Mettsieder/ Coctor aquæ mulsæ, Promulsidarius.

Metz/Divodurum, vulgò Metis.

Metz/Hur/Scortum. vide Hur/& Dirn.

Metzger / Fleischhawer/ Lanius, Lanio, Mactator, Carnarius. Metzgerey/Zerfleischung/ Laniena. vide Fleisch. Das den Metzger zugehört/ Lanionius, a, um. Metzgerbanck/Mensa lanionia. Auff die Metzger oder Fleischbanck lieffern/ Lanienæ subjicere, tradere. vide Schlachten.

Meuterey/ Factio, Conjuratio, Conspiratio, Motio, Commotio, Rerum novarum molitio. Meuteniren/ Seditionem, factionem excitare, moliri. vide Auffruhr.

Mewelwurtz/Rumex, herba silvestris ex lapathi generibus.

Mey/ Maius, forte à majoribus dictus. Tertius mensis Vernus. Meyenkraut / oder Schelkraut/ Chelidonium.

Meyer / Villicus, Colonus, Agricola. vide Bawer. Meyerhoff/Villa. vide Hoff.

Meyeran / vide Majoran.

Meyland / Mediolanum. Meyländisch / Mediolanensis, e. Die im Meyländischen Hertzogthumb/Insubres.

Der Meyn/Mænus, fluvii nomen.

Meynen/Arbitrari, Putare, Existimare, Censere, Procerto, Exploratum habere, In animum inducere. Sibi persuadere, Minimè dubitare, Opinari, Autumare. vide Achten. Anders dann ich meinte / Secus ac putabam, Præter spem, opinionem, Inopinatò, Citra omnem expectationem, Ex vel de improviso. Anders reden / anders meinen / Aliud dicere, aliud sentire, Aliud clausum in pectore, aliud lingua promptum habere. Meineyd / Perjurium. Meineydig/Perjurus, a, um. vid. Eyd. Meinung/ Opinio, Sententia, Mens, Judicium, Animus, Existimatio. Auff seiner meinung bleiben / Permanere in sententia. vide Bleiben. Auß guter meinung/ Bono animo, Bona voluntate, Nullo malo instituto, proposito. Der meinung/ Ex sententia, opinione, mente, Hac sententia, mente, Eo animo, consilio. Einer meinung seyn/ Non multum abludere ab alicujus sententia, Convenire, Consentire, In sententiam eandem pedibus ire, Ejusdem esse sententiæ. Einer andern meinung seyn / Discordare sententiis, Dissentire, In alia sententia esse, Diversæ sententiæ esse, Gewisse meinung/Persuasio, Fides. Vnvermeint/ Inopinatus, a, um. Rechtglaubige/ Orthodoxu, a, um. Der recht Glaub/Orthodoxa fides, qualis Romana Catholica, & Apostolica religio. Selbst erwehlte meinung/ Hæresis, pen. cor. hinc omnes, qui à Catholica alienam sibi fidem eligunt & fingunt, Hæretici dicuntur. Meine nicht daß ich dir schmeichele/ Nolim existimes me hoc auribus dare. Meine meinung zu endern hab ich kein vrsach/Non est causa mutandæ sententiæ. Cur à me ipso dissentiam? Du bleibest nicht auff deiner meinung/ Tibi non constas, Tuam sententiam non tueris. Alle gute

 seynd

ſeynd einer Meynung/Unus omnium bonorum eſt ſenſus. Idem omnes ſpectant, probant. Eodem concurrunt omnium ſententiæ. Deine meinung wird hoch geachtet/ Magnum tua ſententia pondus habet. Sententia tua magni fit. Wann meine meinung dir ſchädlich/ ſo iſt ſie doch der Gemeine nützlich/Sententiæ meæ ſi tibi detrimentum, Reipubl. commodum adferunt. Ein ehrlicher Mann bleibt bey ſeiner guter meinung/Vir bonus à recti ſententia diſcedere non poteſt. Das iſt meine meinung / Conſilium meum hoc eſt, Huc animum meum intendi, Hic animo meo, meisque conſilijs ſcopus fuit.

Meyß/Parix.

Meyſſel / Scalprum, Scalpellum. Meyſſel/ Stecheyſen/ Cœlum. Meyſſel ſo die Wundartz gebrauchen/ Specium.

Meyſter/Magiſter, Artifex. Lehrmeiſter/Præceptor, Ludimagiſter, Ludimoderator. vide Lehr/& Schulmeiſter. vide etiam A B C Meyſter. Meyſtern/ Magiſtrare, Frenare, Moderari, Frenum inijcere. vide Regieren. Meiſterſchafft/ Magiſterium. vide Herrſchafft. Meyſterhafftig/ Imperioſus, a, um. Meyſterhafftiglich/ Imperioſe. Meyſterloß / Delicatus, a, um. Molliculus, a, um.

Mieten / Conducere. Das zu vermieten oder zu verzinſen iſt / Conductitius, a, um. Ein Hauß vermieten/ Locare, Elocare domum. vide Lehnen/& Leyhen.

Milb/Kornwurm/Gurgulio, ſcribitur autem melius Curculio per c. vermis eſt, qui in horreis naſcens frumentum corrodit, & abſumit.

Milch / Lac. Milchraum / Flos, ſeu cremor lactis. Sawrmilch / Oxygalum. Buttermilch/ Lac ſeroſum, agitatum. vide Butter. Gerunnen Milch / Lac gelatum, Schiſton. Erſte oder dicke Milch nach der Geburt / Coloſtrum, vel Coloſtra, æ. Fiſchmilch/ Lacteum inteſtinum. Milchſpeiß / Lactea, vel Lacticinia. Milchechtig / Lacteus, a, um. Das milch in jhm hat / Lactarius, a, um. Einer der Speiß von Milch macht/Lactarius. Zu Milch werden/Lacteſcere. Milchſauffer/ Galactopota. Thier ſo wegen der Milch gehalten wird/Lactarium animal. Die Milch benehmen/ Spänen/ Ablactare. Die Milch geben/ Lactare, quod propriè matrum eſt.

Mild / ſanfft / Mitis, Lenis, Mollis, e. Mild/ Gnädig/ Clemens, Facilis, Lenis, Mitis, e. Manſuetus, Placidus, a, um Exorabilis, e. Mildigkeit/ Lenitas, Lenitudo, Manſuetudo, Clementia, Facilitas, Comitas. Mildiglich / Clementer, Manſuetè, Comiter. Vnmild/ Immitis, Inexorabilis, e. Durus, Sævus, Aſper, a, um. Vnmildigkeit/ Inclementia, Aſperitas, Immanitas, Crudelitas. v. Tyranney. Mild werden/ Manſueſcere, Miteſcere. Mild machen/ Mitificare, Cõmitigare. Mildern/ Lenire, Mitigare, Delinire, Mitiorem facere, Levare, Allevare, Sedare, Temperare. Milderung/Lenimẽ, Mitigatio, Delinitio. Mildigkeit/ vid. Sanfftmuth / & Freygebigkeit. Mildern die Kranckheit/ Levare morbum.

Miltaw/Manna, Mel aëreum, à ſimilitudine cœleſtis cibi, quo Hebræi paſti ſunt.

Miltz/Lien, Splen. Miltzſüchtig / Lienoſus, Lienicus, Spleneticus, a, um. Ex Splene, vel liene laborans.

Mindern / Ringern / Minuere, Diminuere, Imminuere, Minus reddere, Diminutionem facere. vide Klein. Gemindert werden/Minui, Decreſcere, Diminui, Confici, Deturgere, vide Abnehmen. Zum minſten / /Minimum. vide Zum wenigſten. Minder/Minor. Minderer/Minus. vid. Wenig. Gemindert/ Mutilus, Decurtatus, a, um, Milderung/Mutilatio.

Minien/Bergcinober/ Minium, Mit Minien ferben/ Miniare. Miniengrub/Miniaria, æ. Das aus Minien iſt/Miniaceus, a, um. Das zu Minien gehört/ Miniarius, a, um. Ein Buch mit Minien hin vnd wieder geſchrieben / oder roth vñ ſchwartz getruckt / Liber miniatus, miniatulus. Wachs von Minien/ oder roth Siegelwachs/ Miniatula cera. Mit Minien zeichnen/ Miniatula cera notare, pro eo quod eſt, loca corrigenda annotare. Das Buch iſt voller Fehlen/vñ viel örter mit Minien zu zeichnen/ Hic liber ſcatet vitijs, Mendis, & multa miniatula cera ſunt notanda. Minienkraut oder Wurtz/Pæonia.

Minieren/Fodere, agere cuniculos.

Mirrhen / Myrrha. Das von Myrrhen iſt / Myrrheus, Myrrhinus, a, um.

Miſchen/ Mengen / Miſcere, Commiſcere. Durcheinander miſchen / Permiſcere. Ordentlich vermiſchen/ Temperare. Vnordentlich miſchen/ Confundere. Drein miſchen/ Immiſcere. Darzu miſchen/ Admiſcere. Sich in frembde Händel miſchen/ Immiſcere, Immergere, Implicare

care se alienis negotijs, Involvere, insinuare se. Vermischen/Commiscere, Permiscere, Confundere, Conturbare, Perturbare. Wol mischen/Permiscere. Vermischter Hauff/ Vermischung aller Ding/Chaos, Congeries ac moles confusa, permista. Vermischung/ Mixtura, Mistura, Temperamentum, Temperies, Temperatura, Temperatio, Mistio, Mixtio, Confusio, Perturbatio, Permistio, Commistio. Vermischung Manns vnd Weibs/Coitus, Concubitus. Gemischet/Dilutus, Mistus, a, um. Vngemischet/ Merum, Meracus, a, um. Merax, acis. Der vngemischten Wein trinckt/Meribibulus, Meribibus. v. Wein. Vermischet/Promiscuus, a, um. Mischgeschirr/Miscarius, Luter, eris. Vermischig/ Miscellaneus, a, um. Gemischet/Mixtim. Vnordentliche Vermischung aller Ding/ Miscellanea, orum. Allerley gemischt Futter/ Farrago, inis.

Mißgünstig/Invidus. vid. Gunst & Haß.

Missethat/Sünde/Maleficium, Malefactum, Facinus, Peccatum, Delictum. v. Laster/ Sünd/ & Vbelthat. Mißthäter/Vbelthäter/ Reus, Maleficus, Nocens, Noxius.

Miß/ In compositione adversativa particula, plerumq; exponitur per Malus, & Malè, & similis significationis. Mißfallen/Displicere. v. verb. Facken. Mißlingen/ Malè cadere.

Mist/Fimus, Stercus, Excrementa animalium, quibus agri stercorantur. Misten/ Stercorare, Agris fimum adhibere. vid. Düngen. Mistgrub/ Fimetum, Sterquilinium, Locus, quó fimus congeritur. Voll Mist/ Stercorosus, a, um. Pferdmist/Fimus equinus, & sic de reliquis. Mistkefer/ Kotkefer/Scarabæus, lucamicus, vel taurus, cornutus est, quē iccirco cervum volantem vulgò nuncupant. Das zum Mist gehört/Stercorarius, a, um. Mistschauffel/Pala stercoraria. Mistgabel/ Furcilla fimaria. Mistkorb/ Orates stercoriæ.

Mit/ Cum, præpositio, Mitgenoß/ Socius, a, um. vide Gesell/& Handel. Mitnacht/Nord/ Septentrio. Wind von Mitternacht/ Aquilo, vide Wind. Mitnächtig/Arctous, Arcticus, a, um. Septentrionalis, e. vide Nord. Mittag/ Meridies. vide Tag. Mittagwind/ Auster, Notus. Gegen Mittag/Austrinus, a, um. Australis, e. Mitwoch/ Dies mercurij, Feria quarta. Mit Erlaubnüß zu sagen/ Pace tua, Bona tua venia dixerim, Bona venia me audies. vide Erlaubnüß. Miteinander/ Unà, Simul, Pariter, Communiter, Junctim.



Mittel/die Mitte/Medium, intermedium. Intervallum, Par, medium. Das Mittel eines jeglichen Dings/Umbilicus, metaph. Meditullium. Das mitten im Land ligt/ Mediterraneus, a, um. Mittelste/ Medianus, Medius, a, um. Durch die Mitten Creutzweiß zertheilen / Decussare. Die Füß mitten übereinander schlagen / Decussare pedes, Sartorum propriè est. Mitlerweil/Interea, Interea temporis, Interim, Interpositis diebus. Der mittelst/Medius, a, um. Intermedius, a, um. Mitten von einander/Decussatim, adver. ut exprimitur in litera X. Mitteler/ zwischen handelen/ Intercedere, Pacisci. Mittelen/ Arbiter, Deprecator, Pacator, Pacificator, Sequester. Mittelmässig/Medioximus, a, um. Mediocris, e. vide Maß.

Modelkunst / Proplastice. Modelschneider/ Proplastes. vide Form/ & Hafen. In ein Model giessen/Imprimere, Infundere formę, Exprimere in forma, In formella piscem formabis.

Mögen/Posse, Quire, Valere. vide infra vermögen. Nach meinem geringen Vermögen/Pro mea tenuitate, Pro virium mearum infirmitate, Pro imbecillitate. Nach meinem Vermögen/ Pro viribus meis, Pro virili, Quantum vires patiuntur, Quantum in me situm est, Quantum viribus consequi licet, Quantum in me erit, Quoad possum. Vermögen/Posse, Valere, Habere facultatem, vires. v. Können/& Reich seyn. Wolmögen/Benè valere. Gleich so viel vermögen/Æquipollere. æquivalere. Vermögung/ Potestas, Facultas, Copia. v. Macht. Das ist nicht in meinem Vermögen/Non est in mea manu, Non est in me situm, Non est mearum virium, Impar huic sum rei, labori, oneri. Nicht mögen/Nequire, Non posse, Non valere, Imparem esse. Möglich seyn/ Valere, Posse fieri, Factu facile. Vermöglich/ Validus, a, um. Potens. Vnvermöglich/ Krafftloß/Effœtus, Defœtus, Invalidus, a, um. Elumbis, e. Vermögligkeit/ oder auch Vnvermögligkeit des Leibs / Valetudo. Wolmögend/ wol zu Paß/ Vegetus, a, um. Wol mögen/ Pugilice valere.

Monat/Mensis, Tempus menstruum, Annus lunaris, idem Augstmonat/ Augustus, Sextilis. Brachmonat / Junius, Primus mensis æstivus, Saturnalis dictus. Christmonat / December. Herbstmonat / September. Hewmonat / Julius,

 Quinti-

Quintilis. Weinmonat/October. Wintermonat/ November. Anderthalb Monat / Sesquimensis. Zweyer Monat alt / oder lang/ Bimestris, e. sic Trimestris, e. &c. Das alle Monat geschicht/oder einen Monat lang wäret/Menstruuus, a, um. Reliqua mensium nomina vide suis locis, & eorum dies in verbo Tag/ & Woch.

Molch/Moll/ Salamandra, Animal stellatum, ignnem rigore suo extingvens.

Mompelier/ Agathopolis, vel Agatha, vulgò Mons Pessulanus, oppidum Galliæ Narbonensis.

Mönch/ Roß das verschnitten ist/ Cantherius. vide Pferd/ & Roß. Mönchen/ Emasculare, Castrare. vide Gemächt.

Mönch/ Einsidler/ Monahus, Cœnobita, Eremita, Solitarius. Oberster der Mönchen / Abt/ Prior/Guardian/ Cœnobiarcha, Præfectus Monachorum. vide Closter/ & Einsidler.

Mond/ Mon/ Luna. Das zum Mond gehört/ Lunaris, e. New Mond/Neomenia, Nova luna, Interlunium, Lunæ silentium, Conjunctio, coitus lunæ. Der spitze Mond/das erste Viertheil/ Luna curvata, falcata, corniculata. Der halbe Mond/ Luna dimidiata. Voll Mond/Luna plena, Plenilunium. Das letzte Viertel oder Quartier des Monds/Luna gibbosa. Der Ring umb den Mon/ Halo, onis. Der Mond wird verfinstert/Luna obsauratur, Ecclipsis fit Lunæ, Deliquium lunæ, Lunæ obscuratio, defectus. v. Finsternüß. Gestaltet wie der Mond/ Lunatus, a, um. Monsüchtig/ Lunaticus. Montag/ Dies secunda, vel Lunæ. vide Tag.

Mor/Æthiops, is. Morenland/Æthiopia. Einen Moren waschen/ Æthiopem lavare, dealbare, est frustra laborare.

Mord/Homicidium. v. Todtschlag. Morden/ Interficere, Necem inferre. vide Todtschlagen. Mörder/ Strassenräuber / Latro, Latrunculus, dimin. Prædo, Grassator, Excursor, Prædator, Obsessor viarum. Mörderey/ Latrocinium. Die Mörder haben alle Strassen ein/ und berauben alle Wandersleuth / Prædones sive latrones in omnes vias sunt infesti, & obvium quemque deprædantur, lcessunt. Mordaxt/Bipennis.

Norea/ Peloponesus, Nobilissima totius Europæ peninsula est, aliàs Pelasgia, Nunc Moria dicta.

Morgen / bis morgen / Crastino die, Crastina luce, Crastino, Ad diem crastinum, In posterum diem. Morgens/ des morgens früh/ Manè, adv. Diluculo, Prima luce, Summo mane, Sub auroram, Matutino tempore, Albescente die. Morgen/ oder Anfang des Tags/ Manè, Cum diei est, Ortus. Die Morgen zeit / hart vor der Sonnen Auffgang/Diluculum, Aurora, Mane. vide Auffgang/& Früh. Morgenzeit/Matutinum tempus, Frühe/morgende/Matutinus, Eous, a, um. Ubermorgen/Perendie. Bis Ubermorgen verziehen/ Perendinare, Comperendinare. v Verlängern. Gott geb euch einen guten Morgen/ Felix sit tibi hujus diei exortus, Precor ut hic sol felix tibi illuxerit, ut hic dies felix tibi appareat, Faxit Deus, ut hic dies tibi candidus illuxerit. Morgengab/ Parapherna, Paraphernalia, plur. tant. vid. Gab/& Heyrath. Morgenbrodt/Jentaculum. vid. Essen. Morgenarbeit/ die vor Tags verrichtet wird/ Antelucana opera, Antelucanus labor. Morgenröthe/ Matuta, Mater matuta, Aurora. Morgenstern / Lucifer, Jubar. Morgenland/ Oriens terra, regio, Plaga orientalis. Morgen eines Ackers / Morgen lands / Jugerum, Ruris modus, seu tantum agri, quantum uno die boves juncti exarare possunt. Ich bin des morgends oder sehr früh erwachet/ Expergefactus sum prima luce, Expergefactus sum manè, Benè mane, primo mane, Expergefecit me gallicantus.

Mörsel/Klingelstein/Krautstösser/Mortarium, Mortariolum, dimin. Mörselstösser/Pistillum.

Mörtel/Pflaster auß Kalck und Sand gemacht/ Harenatum, substant. Mörtel aus Marmel und Kalck/Marmoratum. Mortelhaw/Rutrum, Instrumentum quo quid eruitur, à ruendo. Mörtelsieb / Cribrum ruderarium.

Moschel/Concha, Conchylium. Ein Moschelfaher/ Conchyliarius, Conchyta. Moschelechtig/Conchatus, Conchyliatus, a, um. Moschlenfaher/ die sich ins Wasser tauchen/ und Moschlen oder Schnecken fahen/ Purpurarij. vid. Schneck.

Moscowiter/Mosci, Moscovitæ, Hyperborei, olim Haxaxobitæ.

Mosell/ Mosella, Obrinca aliàs.

Moß / Muscus, Lanugo in arborum corticibus, & circa fontes. Moßechtig/Muscosus, a, um. Meßechtige Brunnen/ Muscosi fontes. Bäum von Moß säubern/Muscare, Emuscare arbores.

Most/ newer Wein/Mustum, Vinum novum, Vinum mustum. Most einsieden/Defrutare.

Motte/

Motte/ Tinea. vide Schache.

Motzig/ Moscenia in Vindelicia.

Muck/oder Mücken/Culex,omnis vermiculus alatus, Musca,Muscula, dimin. Das zu den Mücken gehört/Muscarius,a,um. Mückenwädel/Muscarium. Liechtmuck/Hepiolus. Liechtmück/scheinet bey Nacht/fleucht vmb die Liechter/ Cicindula, aliàs Nitedula, Roßmück/ Asilus.

Müd/Fessus,Defessus,Lassus,Fractus labore. Müdigkeit/ Lassitudo, Defatigatio, Langvor. Müd machen/Fatigare, Defatigare,Defatigationem afferre,Lassare,Delassare, Frangere, meta. Müd werden/ Fatigari,Defatigari, Labore frangi,Deficere, Labore debilitari,Labori succumbere. Müd gemacht/ Fatigatus, Defatigatus, a, um. Exhaustus,a,um. metaph. Müd seyn von der Reise/ Fessum esse de via. Defatigatum,Lassum esse de via.

Mügen/Valere,Posse. vide Mögen.

Mühe/Arbeit / Labor, Occupatio, Nego-Opera. vide Arbeit. Mühselig / Laboriosum, tium, Ærumnosum, Laboris plenum, Difficile, operosum,Res difficultatis,negotij plena, In qua sudandum,multæ operæ ponendum,magnæ difficultatis. Mühsehlig/Arbeitsam/ Laboriosus,Ærumnosus,a,um. Multos labores sustinens. Mühsehligkeit/Ærumna,Labor,Molestia Difficultas, Miseria. vide Elend/Jammer. Bemühen/ Exhibere, Facessere negotium, Laborem parere, Molestiam exhibere, Afferre, Molestia afficere, Gravare, Infestare, Enecare, Incessere. Mit Müh vnd Arbeit / Gravatè & Gravatim, adverb. Mühselige Weg/ Magnæ, admodumq; difficiles locorum angustiæ, impeditissima itinera.

Müle/Mola,Moletrina. Stampmüle/ Pistrinum. Handmüle / Mola manuaria, trusatilis. Windmüle/ Mola alata, Ventilata, Pneumatica. Roßmüle / Mola asinaria. Wassermüle/ Hydromyla, Mola aquaria. Mülstein/ Lapis molaris. Das zu einer Mül gehört/Molendinarius,a,um. Müller/Molitor,Molendinarius,Pinsor,Pistor. vide Mahlen.

Mülheim/ Litimeris, Oppidum.

Multe zum Teyg/ Mactra, Alveus, Alveolus, dim. Multe/oder Brodgeschirr/Concha,artopta.

verMummet/ Personatus, Larvatus, Larva vestitus, Indutus. vide Antlitz. Mummel/ Maniæ,Maniolæ. vide Butzbock.

Münch/ vide supra Mönch.

Mund/Os,oris. Mundvoll/Biß/Buccea, Buccella, Bolus, Frustum rei esculentæ, quantum bucca comprehendit. Mundloch/ Orificium. Mündlein/Osculum,Oscillum,dimin. vid. Kuß. Vnmündig/Infans,Fari adhuc nescius,Item,Minorennis. vide Kind. Zeit der Vnmündigkeit/ Infantia, It. Minorennitas. Vormünder/Curator,Tutor. Mundgeschwär/ Antias, lat. Tonsillæ. Mundgestanck/ Oza, vel Oze. Den Mund stopffen/ Obturare, Obstruere os. Mundholtz/ Ligustrum, frutex est.

Müntz/Pfenning/Moneta,Numisma,Numus, vel Nummus, Numulus, Numus minutus. vide Gelt/ & Baargelt. Das zu der Müntz gehört/ Monetalis,e. Numarius,a,um. Gemüntzt Gelt/ Signata pecunia. Gülden Müntz/ Nummus aureus, Moneta aurea, Sic, argentea, ærea,&c. Falsche Müntz/ Numus adulterinus. Müntzen/ Cudere monetam. Müntzer/Monetarius. Dreymüntzherren zu Rom/so dem Müntzwesen vorgestanden/ Triumviri monetarij. Romæ olim, qui rei monetariæ præerant. Müntz/Mentha,herba. Roß- oder wilder Müntz/Menthastrum.

Mürb machen/ Emollire, Friabilem, tenerum reddere. Mürb werden/ Tenerescere. Mürb/ das sich leichtlich zerreiben läst/Friabilis, e. quod facilè conteri potest. Tener, Morbidus.

Mürkolb/Gropp/Carabus,piscis est,e cancrorum genere, à cæteris cauda solùm distans.

Mürmel/Getümmel/Strepitus,Susurrus. Fremitus,Gannitus. Murmeln/ Murmurare, Murmur edere, Susurrare, Sonum edere, Consusurrare,Muginari. vide Knall/& Thon.

Murren/ Obmurmurare,Responsare,Mussare. vide Bellen/& Zörnen. Mürrisch/Morosus, a,um. Fremebundus,a,um. Fremens.

Muscatnuß/Nux myristica,Nux odorata,Ungventata. Muscateltraüblein/Muscatula uva, Apiana, uva passa. Muscateller/süssertranck/Passa.

Muschel/ vide Moschel.

Muß/Puls. v. Brei. Gemüß/Legumen. Muß/ oder Weile/ Otium,Vacatio,Cessatio, Immunitas,Remissio, Intermissio. Müssig / der nichts thut/Odiosus,Desidiosus,Vacuus, a, um. Iners, Reses, Deses, Otio diffluens, Nullis negotiis occupatus, implicatus. So ich werde müssig seyn/ Si vacuus, Otiosus fuero, Si per otium potero,

Si

Si per occupationes licuerit, Si quid otij nactus ero. Müssiggang/ Otium, Vacatio, Cessatio. Sich auff den Müssiggang begeben/ Indulgere, Dedere se otio, Otium colere, sectari. Müssig gehen/ Otiari, Vacare, Feriari, Deditum esse otio, Indulgere inertiæ, Tempus otio terere, perdere, transigere. Müssig/ ohn Geschäfft seyn/ Vacare, Otium hebere, Vacuum, liberum esse à negotijs, laboribus. Es muß Oportet, Debet, Faciendum est. Müssig sitzen/ Desidere, Residere. Vnmuß/ Occupatio, Negotium. Vnmüssig/ Occupatus, a, um. Müssiglich/ Otiosè.

Muster/ Form/ Exemplar, Species ad imitandum proposita, Exemplum, Archetypus, Specimen. vide vorBild/ & Form.

Mustern/ durch die Musterung führen/ Delectum habere, adhibere, Delectum agere militum, Exercitum recensere, decernere, Lustrare copias. Auff die Musterung schicken/ Mittere ad nomen. Außmustern/ Exauctorare, Excludere, Rejicere, Expungere stipendijs. Außgemustert/ Exauctoratus, Miles ære dirutus, Expunctus stipendijs. Musterung/ Delectus, us.

Mut machen/ Animum addere, Animum erigere, excitare, confirmare. Anmut/ Bewegung des Gemüts/ Affectus, us. Affectio, Dispositio, Animi perturbatio, commotio, passio, Animi motus, impetus. Das Anmutung macht/ Patheticus, a, um. Anmutung machen/ Afficere, movere affectus. Den Muth fallen lassen/ Animo cadere, Despondere animum. vide Erschrecken. Einen guten Muth haben/ Bono animo esse, Lætitia, gaudio exultare, exilire. vide Frölich seyn. Gemüth/ Hertz/ Animus, Mens, Animi sensus, Animi propensio. vide Hertzhafft. Einmütig/ Unanimis, e. vide Einig. Einmütig seyn/ Concordare. vide Einig seyn. Großmütig/ Animosus, Magnanimus, a, um. Infracto, erecto animo, Animi magnitudine insignis, clarus, præstans, Excelsi, Invicti, generosi animi. Großmütigkeit/ Magnanimitas, Animi magnitudo, Animi vis, robur, celsitudo, firmitas, Animus invictus. Großmütig seyn/ Animo magno fortiq; esse, Infractum, invictum esse, Forti erectoque animo esse. Hochmut/ Fastus, Superbia. vide Hoffart. Hochmütig/ Superbus, Elatus, a, um. v. Hoffertig. Kleinmütig/ Animo fracto, abjecto, demisso, Animi fracti, imbecillis, Fractus animo, Pusillanimis, e. Kleinmütigkeit/ Animi imbecillitas, abjectio, Pusillanimitas. v. Forchtsamkeit. Kleinmütig seyn/ Abjecto, humili, pusillo esse animo, Infirmum ab animo esse, Langvere animo. Kleinmütig werden/ Animo cadere, animo frangi, Abjicere, demittere animum, Animum contrahere. Langmut/ Gedult/ Longanimitas, Animi lenitas, Tolerantia. vide Gedult. Vbermütig seyn/ Insolescere. vid. Hoffertig. Vnanmutigkeit/ Apathia, pen. prod. Gleiche Anmutung/ natürliche Mitbewegung/ Sympathia, pen. lon. Vbel gemutet/ Malè affectus, constitutus. Ruhiges Gemüts/ Ab animo otiosus. Mutwill/ Procacitas, Petulantia, Protervia, Protervitas. Mutwilliglich/ Protervè, Procaciter, Proterviter, Libidinosè. Mutwillig seyn/ Protervire. vide Frech/ & Kün seyn. Sein Mütlein kühlen/ Animo morem gerere, Explere animum, Animi desiderio obsequi, Pro arbitrio agere, Ex animi libidine facere. Seinem Muthwillen nachfolgen/ Consulere libidini, Indulgere sibi. Mutmassen/ argwohnen/ Conjicere, Conjectura assequi, consequi, Conjecturam facere, capere, Conjectare, Connjecturare, Divinare, Augurari, & Augurare, Conjectura prospicere. vide Argwohn. Bey jhm selbst mutmassen/ Domi conjecturam facere. Mutmassung/ Conjectura, Opinio, Divinatio. Mutig/ frisch/ Alacer, a, um. Hilaris, e. vide Frölich.

Mutter/ Mater, Parens, Genitrix, Matercula, dim. Haußmutter/ Materfamilias, Matrona. Stieffmutter/ Noverca. Mutter Christi vnsers Seligmachers/ Mater Christi, Mater Domini Salvatoris nostri, Deipara, Mater semper virgo. vide Maria/ & Jungfraw Maria. Die ein Mutter ist/ vnd noch jhr Mutter bey leben hat/ Mater matrima. Der Mutter Bruder/ Avunculus. Der Mutter Schwester/ Matertera, Der Mutter Vaters Bruder/ Avunculus major. Das noch sein Mutter im Leben hat/ Matrimus. Muttermörder/ Matricida. vide Todt. Mutterkraut/ Amaracus, pen. cor. Multi putant Maioranam esse. Hinc öl darauß gemacht/ Amaracinum, Samsucinum, aliàs Heliochryse. Mütterlich/ Maternus, a, um. mütterliche Sprach/ Materna, nativa, vernacula lingua, Vernaculus, nativus sermo. Stieffmutter/ Noverca. Stieffmütterisch/ Novercalis, e. Stieffmutterischer Haß/ Novercale odium, quo Noverca privignum prosequitur,

quitur,

quitur, metaph. pro magno odio. Auff Stieffmutterische weiß handeln/ Novercari, hoc est, maligne & inimiciter agere.

Auffmutzen / Auffbutzen / Zieren zum Kauff/ Mangonizare. Tuch auff den Kauff auffmutzen/ Mangonizare pannum, ad alliciendum emptores. Auffmutzer der Menschen oder Pferd/ Mango. Auffmutzer der Edelgestein / Mango gemmarum, aliarum quoq; rerum mangones dicuntur, qui merces polliunt. Das zum Auffmutzen gehört / Mangonicus, a, um. Gewinn so vom auffmutzen kompt / Mangonicus quæstus. Auffmutzer Kunst / Käuffig zu machen / Mangonium, ij. vide Kauff.

INCIPIENTIA
ab N.

NAbel/ Umbilicus. Das ein gestalt hat wie ein Nabel/ Umbilicatus. Hebammen die den Kindern den Nabel abschneiden/ Vmbilisecæ. Nabelechtig/ Umbilicatim, adverb.

Nach/ Darnach/ Post, Posteà, Dein, Deinde, Deinceps, Posthac, Exinde, Exin, Dehinc, Postmodum, In posterum. Nach bey / Prope, Propter, Juxta, Secus. Nach dem / Postquam, Ubi, Posteaquam, Cùm, Ut, adverb. temp. Simulac, Simulatque, Simul ut.

Nach/ Naach / Canalis. vide Kennel. Nache/ ein Schifflein/ Scapha, Cymba, Linter, Lembus, Monoxylum, Phaselus.

Nachbar / Nachbawr / Vicinus, Finitimus, Confinis, Propinquus, Proximus, Accola, Conterminus, Limitaneus. Nachbarschafft/ Vicinia, Vicinitas, Confinium, Propinquitas.

Nachfolgen / Insistere vestigijs, Sequi, Imitari. vide Folgen.

Nachgültig / Plebeius, a, um. Vilis, Triobolaris, e. Nachgültiger Mensch / Semissis homo. vide Mensch. Nachgültig seyn/ Vilere, Evilere, Vilescere. Nachgültigkeit/ Vilitas. vide Gering/ & Schlecht.

Nachkömling / Posteri, Posteritas, Nepotes, Minores, Successores, Hæreditas, Soboles. Deine Herrlichkeit wird sich strecken auff deine Nachkömlinge / Tua gloria ad nepotes propagabitur, Posteritas tuæ gloriæ particeps erit, Gloria tua ad eos qui abs te descendent, originem, genus ducent, propagabitur. Er hat ein solch Laster begangen/ welches seine Nachkömlinge nicht leichtlich werden außtilgen / Ejusmodi sibi labem aspersit, quam omnis posteritas ægre absolvet, Tale facinus admisit, in quo extirpando omnis desudabit posteritas. Die vbertrettung vnserer Voreltern müssen die Nachkömlingen bezahlen/ Transgressionem majorum nostrorum posteritas, Posteri, Minores luunt. Der Nachgehende/ Posterior.

Nachläßig / Negligens, Oscitans. vide Faul. Nachlassung / Laxamentum, Indulgentia. vide Ablaß.

Nachstellen/ Tendere, collocare, parare, facere insidias. vide verb. Stellen.

Nacht/ Nox, Tempus nocturnum, Tenebræ, ejus tres sunt partes, & in quatuor vigilias militares dividitur. Erste Nachtwacht/ Prima vigilia. Letzte Nachtwacht/ Quarta vigilia. Der erste Schlaff/ Rechte Nacht/ wann man schlaffet/ Conticinium, Silentium noctis, tempus quod inter vesperam & mediam noctem intercedit. Mitternacht/ Intempesta nox, Concubia nox, Concubium, media nox. Nach Mitternacht/ wann die Hanen anfangen zu krähen/ Gallicinium. vide Han. Biß in die tieffe Nacht / In noctem, In multam, In profundam noctem, Ad multam noctem, In tenebras noctis. der die gantze Nacht wehret oder wachet/ Pernox. Die gantze Nacht scheinend/ Luna pernox, quæ tota nocte lucet. Das zu der Nacht gehört/ Nocturnus, a, um. Bey Nacht / Noctu, adverb. de nocte, Nocte. Nacht vnd Tag/ Die ac nocte, Nocte dieque, Noctuq; diuque, Noctes & dies, Per noctem & diem. Der nacht anfang/ Prima fax. Gute Nacht sagen/ Segnen / Valedicere, Dicere vale. Gott gebe dir ein gute Nacht / Sit tibi fausta nox, Precor tibi felicem, faustam noctem, Det tibi Deus placidam quietem. Zwo Nacht/ Binoctium, sic Trinoctium, Quadrinoctium, &c. Zu Mitternacht / Nocte media, Nocte intempesta, Circa mediam seu intempestam noctem. Nachtfraw/ Gälsterweib/ Geist oder Zauberweib das die Kinder des Nachts saugen/ Strix, Lamia. Nachtvogel / Strix. Nachtigall / Luscinia, Philomela, Acedula, Aëthon, Athis. Nachteul / Noctua. Nachtrapp/ Nocticorax. Nachteulen nach Athen schicken/ Noctuas Athenas mittere. Proverb. id est, Frustra laborare, cùm earum maxima vis sit ibidem. Nachthut/ Noctis vigiliæ, Castrenses vigiliæ. vide Hut. Nachtschweiffig/ Noctivagus, a,um.

a,um. Nachtschwebiger/Noctifuga. Nachtarbeit/ Lucubratio, Lucubratiuncula. Deß Nachts arbeiten/ Lucubrare, Elucubrare, Noctu apud lucernam aliquid componere, Lucubrationibus & vigilijs aliquid facere. Das ist bey der Nacht gemacht/ Lucubratum est, ad Lucernam elaboratum est, Lucernam olet. Vber Nacht außbleiben/ Pernoctare foris. Vber nacht an eim Ort bleiben/ Pernoctare in aliquo loco. Nachtmal/ Cæna, Epulæ vespertinæ. vide Essen. Der die Nachtmalzeit nicht gessen hat/ Incœnatus, a,um. Nachtmal des Herzen/ Sacrosancta synaxis, Sacra communio. vide Abendmal deß Herzen/ Nachtwerden/ Noctescere, Nox ingruit, incumbit, Dies inclinat. vide Finster. Nachtgeschretele/ Alpen/ Ephialtes, Incubus. Nacht vnd Tag einem Ding obligen/ Noctes atque dies eandem incudem tundere.

Nachtheilig seyn/ Fraudi esse. vide Schad. Nachtheil haben/ Posteriores partes ferre, vel Posteriores ferre.

Nacke/ der hindertheil am Halß/ Cervix, Occiput. Hartnäckig/ Cervicosus, a,um. Pervicax. vide Halsstarrig.

Nacket/ Nudus, Detectus, Exutus, sine tegmine. vide Bloß. Halb nacket/ Seminudus. Nackechtigkeit/ Bloßheit/ Nuditas. Nacket außziehen/ Exuere, Denudare.

Nadel/ Acus, 4. decl. Acuncula, dim. Sticknadel/ Acus Babylonia, Acus Assyria, Acus Semiramina. Nadelloch/ Acus foramen. Nadel damit man das Haar scheidet/ Discriminale, Discerniculum, Acus crinalis. Nadel damit man das Haar auffkrauset/ Calamistrum. vid. Haar. Mit einer Nadel stechen/ Pungere aliquem acu.

Näen/ Neere, Sarcire, Sarcinare, Suere, Filo nectere. v. Flicken. Näerin/ Netrix, Sarcinatrix.

Nagel/ Clavus, Claviculus. Hültzen Nagel/ Clavus soleæ, folaris. Eysen Nagel/ Clavus ferreus. Ein Nagel stecken/ Pangere clavum. Nagel damit man Seitenspiel schlecht vnd richtet/ Plectrum. Pecten Nagel an den Fingern oder Zehen Ungvis. Nagelgeschwär/ Paronchya. Nägel abschabe/ Præsegmina ungvium. Genäglet/ Clavatus, a, um. Nägelein/ Claviculus, Näglen/ Nelcken/ Blum. Caryophyllum. Balckennagel/ Clavus trabalis. Deine erzeigte Wolthaten wil ich gleich als mit einem Nagel anhefften/ Beneficium in me collocatum clavo quasi trabali affigam. Es scheinet daß dem der Hut auffs haupt genagelt sey/ Pileus huic, clavo (quod ajunt) trabali affixus capiti videtur, de ijs dici solitum qui inciviles sunt.

Nagen/ Rodere, Corrodere, Derodere, Excedere. Benagen/ Arrodere. Die Fingernägel benagen/ Arrodere ungves, de ijs qui intentius aliqua de re meditantur. Außnagen/ Erodere, Vmbnagen/ Circumrodere, Obrodere, Ambedere. Zuvor nagen/ Prærodere.

Nahe/ Hart dabey/ Vicinus, Propinquus, Finitimus, a, um. Nahe/ in der nähe/ Propè, Propter, Juxta, Non procul, non longè. Von nahen/ Cominùs. Bey nahe/ Schier/ Prope, Propemodum, Fere, Ferme, Tantum non, Parum abest, Non multò secus. Der nächst/ Proximus. Das sich nahet/ Imminens, Instans, Impendens. Nähe/ Propinquitas. Nahe des Orts/ Vicinitas, & Vicinium. Den nähesten Weg/ Rectà, adver. Sich nahen/ Herzu nahen/ Propinquare, Appetere, Appropinquare, Prope, Propius adventare, Accedere, Instare, Accurrere, Advolare. Näher/ Propior. Aller nächst/ Proximus Superl. Naher bey/ Pone, adverb. vel præposit. Zum nähesten/ Vor kurtzem/ Proxime, Nuper, Nuperrimè, Paulò antè. Superioribus, Proximis diebus, Paucis ante diebus. Des nähesten Tags/ Propediem. Es ist nahe daran/ Prope est, Haud multum abest. In der nähe/ In vicino, Propinquo, In vicinia, Præ foribus, Coràm. In der nähe/ Für der thür seyn/ Imminere, Impendere, Instare, Jamjam adesse, Non procul abesse, In limine esse, In foribus esse, Cervici incumbere, Proxime adesse. Die Sach ist nahe zum End kommen/ Res non abest longius, Longinqua res non est.

Nahrung/ Victus, Alimentum, Nutrimentum, Cibaria, Alimonia. Nahrung eines Tags/ Diurnum. substant. vide Nehren.

Nam/ Namen/ Nomen, Appellatio, Titulus, Vocabulum. Nam/ Gerücht/ Fama, Nomen, Existimatio. Namen geben/ Nominare, Nuncupare, Nomen imponere, Inscribere, Nomen indere, Nomine aliquid designare. Namen haben/ Gerere, Habere nomen, Nominari, Nuncupari, Dici, Appellari. Zunamen/ Cognomen, Cognomentum, Agnomen, idem. Fürnam/ Prænomen. Das kein Namen hat/ Anonymum.

Das zween Namen hat/ Binominis,e. Das von eim namen kompt/ Denominatiuus,a,um. Gleiches namens/Cognominis,e. Eines namens/ da viel ein ding bedeuten/ Vniuocum, idem quod synonymum. Die eins Namens seynd/ Cognomines, Agnomines. Mit namen/ Namlich/Nomine,Nominatim,Nomen ferens,Nominatus, Nuncupatus,a,um. Wie ist dein Nam/wie heissu? Qui vocaris, Nominaris, Nuncuparis, Appellaris. Quo te vocant nomine, Quod est tibi nomen, Quo compellaris, vocaris nomine? Mein Nam ist Peter/ Est mihi nomen Petrus, Vocor, Nuncupor, Dicor Petrus, Est mihi nomen Petro. Ihm einen Namen machen/ Inuenire sibi nomen. Bösen Namen haben/ Malè audire, Infamia, Ignominia notari, Infamem esse. Grossen Namen haben/Celebritate nominis insignem esse, Præclaræ famæ & existimationis esse. Guter Nam/ Ehr/ Fama honesta, præclara, Splendor nominis, Celebritas famæ, v. Ehr/& Lob. Ihm ein ewigen Namen machen/ Immortalem nominis sibi comparare, Nomen suum immortalitati commendare, Immortalitate donare, Nomen suum cum immortalitate conjungere, Vindicare nomen ab interitu. Namsen/Nominare,Denominare,Nominitare frequen. Lucret. Namsung/Nomenclatura, nomenclatio, Appellatio. Namsig/Nominatiuus, a,um. Vornamser/ der die Namen außwendig anzeiget/Nomenclator. Nachnam/Conuitium, Maledictum, Appellatio probrosa. Nachnamen geben/ Consectari aliquem conuitijs, Aliquem probris omnibus maledictisque vexare.

Nansen/ Nassium, Nancium, Oppidum Leucorum. In nider Burgund/oder Lothringen.

Napff/ oder breite außgehölte Schüssel/ Paropsis, Catinus, vel patina, Alveus, Alveolus, vide Schüssel.

Neapolis/ Neapolis, olim Parthenope dicta. Das von Neapolis ist/ Neapolitanus,a,um.

Näber/Börer/Terebra, Terebrum, Terebellum, dimin. vide Börer.

Narr/Vnweiß/ Stultus, Fatuus, Morio, Blax, Bardus, Delirus, Sannio. v. latè inf. vocab. Thor. Närrisch/Stultus, Delirus, fatuus,a,um, amens, Demens, Insipiens, Desipiens, Impos rationis, non compos mentis. Närrisch/Stultè, Insipienter, Stolidè. Närrisch seyn/ Delirare, Stultum, Amentem, Desipientem esse. Narrerey/ Deliramentum, & Deliratio. Den Narren treiben/ Ineptire. Zum Narren machen/ Infatuare, Dementare, Fatuum, Stultum reddere.

Nase/Nasus. Naslöcher/ Nares. Flache Nase/ Breite Nase/ Nasus simus, Pressus. Vbergestülpte/oder nidergedrückte breite Nase/Resimus nasus. Nase oder Rüssel eines Elephants/ Promuscis, Proboscis. Nasenkrospel/ Interseptum narium. Nasen Vnterscheidt/ Diaphragma narium. Ohn Nasen/ Simones, Gebogene Nase/ Aquilinus nasus. Der ein krumme Nasen hat/ Epygriphus. Der ein krumme gebogene Nasen hat/ Gryphus. Großnäsiger/ Naso. Nasenrotz/ Mucus. Nasenhaar/ Vibrissi. Geschwär/so fleisch für der Nasen herauß hanget/ Polypus. Naßweiser/ Verspötter/ Nasutus, Nasutulus, Sciolus. Wol genaset/ Nasutus, Nasutulus, dimin.

Naß/ Nässe/ Mador. vide verb. Feucht.

Nation/ Natio. vide Land/& Volck.

Natter/ Vipera. Wassernatter/ Natrix. Groß Natterwurtz/ Dracunculus major, Serpentaria, latin.

Natur/ Natura. Natürliche Neygung/ Vis à natura ingenita, Inclinatio naturalis, Proprietas naturæ. vide Art/& Eigenschafft. Natürlich/ von natur/ Naturalis, e. Physicus, Natiuus, Ingenitus, Genitiuus, Germanus,a,um. Naturâ insitus, A natura comparatus, à natura profectus,a,um. Von Natur haben/ Naturæ quodam munere aptum, & accommodatum esse ad aliquid. Naturali quodam studio, ductu, Quadam naturæ inductione quid facere, Natura duci, Propendere. Natur des Leibs/ Habitudo, Constitutio corporis. Anzeigen der Natur/ Indoles. Vbernatürlich/ Metaphysica, lat. Supernaturalia. Wider die Natur/ Contra naturam, A natura alienus, abhorrens. Vnnatürlich ding/ Monstrum. vide Wunder. Natürlicher Verstandt/ Sensus communis.

Nebel/ Nebula. Nebelechtig/ Nebulosus, Nebulis plenus, Nebulis tectus, obductus,a,um. Gleich als durch einen Nebel hören/ Per nebulam quasi audire, id est, non attente audire.

Neben/ Juxta, Secundùm. Neben zu/ Obiter. Neben sich/ Seorsim. adverb. Neben dem/ Adhæc, Eò accidit, Accedit eodem, Quin etiam, Quin imò.

Der Necker/ Nicer, fluv. in Rhenum se exonerans.

Nehren/Ernehren/Alere, Nutrire, Nutricari, & Nutricare, Enutrire, Educare, Fovere, Sustentare. Ernehrung/Nutritio, Nutricatio, Nutricatus, us. Educatio, Sustentatio. Das zu Ernehrung gehört/Nutritius, a, um. Ernehrer/Nutritor, Alumnus, Altor, Nutritius, ij, substant. Nehrhafft/das da nehret/Almus, a, um.

Neid/Vngunst/Invidia, Odium, Livor, metaph. vide latè verb. Vngunst/ & Haß. Neidig/Abgünstig/Invidus, a, um. Invidiosus, a, um. Lividus, a, um. Invidia flagrans, ardens. Neydig seyn/Livere. Neyden/ Mißgönnen/Invidere. Neyd/Mißgünstigkeit/Invidentia. v. Gehässig/ & Vngünstig seyn. Heimlicher Neyd/Simultas.

Neigen/Inclinare. Der den Kopff an die schulter neyget/oder hangen läst/Obstipus, a, um.

Nein/Non, Haud, Neutiquam, Nihil minus, Minime, Nequaquam. Verneinen/ Ire inficias. vide Leugnen.

Nehmen/Hinweg nehmen/Accipere, Capere, Sumere, Desumere, Eripere, Auferre. Abnehmen/Ringer werden/ Deficere, Decrescere, Minui, Imminui. Rarescere, Rarefieri, Labi, Fluere, Deturgere. vide Klein. Abnehmen/ Capere conjecturam. vide Muthmassen/ & Achten. Abnehmung/ Conjectura. Das durch die Abnehmung geschicht/Conjecturalis, e. Abnehmen die Bürde/Levare, Onerare, vide Last. Achtnehmen/ Attendere. vide Auffmercken. Angenehm/ Acceptus, Carus, Gratus. vide Lieb. Angenehm seyn/ Invenire gratiam, Placere. Vnangenehm/ Ingratus, Injucundus, a, um. Insuavis, e. Angenommen/ Receptus, a, um. Angenommen zu einem Bürger/ Municeps. Angenommen werden zu einem Ampt/ Inaugurari. Annehmen/Empfahen/ Accipere, Suscipere, Recipere, Assumere. Auff sich nehmen/ In se recipere, Suscipere, Subire, Capessere, Adire, Aggredi munus, provinciam, spartam. Annehmung eines andern Gestalt/ Hypocrisis, Simulatio. vide Gleißnerey. Annehmen zu einem Kindt/ Adoptare. Freundlich annehmen einen frembden/ Colligere hospitem. Auffnehmen im besten/ In bonam partem accipere. Auß etwas abnehmen/Colligere, Eximere, Excerpere, Excipere. Außnehmung/Exceptio. Außgenommener/ Exemptus. Außgenommen/ Præterquam, Quod. Einnehmen/Occupare, Invadere. Einnehmung/ Occupatio, Captio, Invasio. Fürnehmer/ Antesignanus. Fürnehmen/ Proponere, Instituere, Statuere, Habere in animo, Intendere, Constitutum habere, Proponere sibi, In animum inducere, Fixum destinatumq; animo esse, Decretum ac Deliberatum habere. Das fürnehmen/ Fürsatz/ Institutum, Conatus, Propositum, Instituta, Proposita ratio. Fürnehmung etwas zuthun/ Molimen. In dem Fürnehmen fortfahren/Urgere institutum, propositum. Fürnehmen endern/ Mutare propositum, Aliud instituere. In seinem Fürnehmen beharren/ Manere, Persistere, Perstare in proposito, sententia, Institutum tenere. vide ver. Bleiben/& Meinung. Fürnehmen mit recht/ Litem alicui intendere. Fürnemlich/Præcipue, Præsertim, In primis, Potissimum, Maxime, Peculiariter, Singulariter, Insignite, & insigniter. Fürnembst/ Præcipuus, Præstantissimus, Primarius, Eximius, a, um. Princeps Fürnehme/ Primates. Fürnembste im Volck/Proceres, pen. cor. plur. tant. Fürnembst im Handel/Status, us. Herbey nehmen/ Adscire, Adsciscere. Herzu nehmen/ Adsumere, allegare. Hinnehmung/ Ereptio, Ablatio. Hinweg nehmē/ Tollere, Auferre, Demere, Adimere, Sustollere, Eximere, Abripere. Heimlich hinweg nehmen/ Sublegere, Surripere. Mit vngestümmigkeit hinweg nehmen/Rapere. Der weggenommen wird/oder werden kan/Ablativus, a, um. Wahrnehmen/ Notare, Respicere, Observare. Widerumb nehmen/ Recipere. Wiederumb zu seinem Vornehmen kommen/ Reverti ad propositum, Redire ad scopum, institutum, Reverti ad ea unde digressi sumus. Zunehmen/ Crescere, Augescere, Adaugescere, Augeri, Increscere. vide verb. Mehr. Zunehmung/Incrementum, Progressus, Progressio, Profectus. Zunehmen im Werck/ Proficere, Facere progressum, Profectum. Zuvornehmen/ Præsumere, Præoccupare, Præripere. Sich annehmen/sich verstellen/Simulare, Mentiri, Adsimulare. Genommen/ Sumptus, Desumptus, a, um.

Nennen/Ruffen/Nominare, Appellare, Nuncupare, Vocare, Denominare, Indigitare, Nomen imponere, Laudare, Procitare, ut, Testes laudare. Zeugen nennen oder führen. Ernennen/ Definire, Decernere. vide Besinnen. Nennung/ Nominatio, Denominatio, Nuncupatio, Vocatio, Appellatio, Der genennet wird/ oder werden

werden kan/ Nuncupativus, a, um. Offt oder embsig nennen/ Vocitare.

Nepper/ Borysthenes, Fluvius.

Nespel/ Mespel/ Mespilum. Nespelbaum/ Mespilus, gen. fœmin.

Nessel/ Urtica, pen. prod. Taube Nessel/ Urtica mortua, vulgò Barocus.

Nest der Vögel/ Nidus, Nidulus, dimin. Pullorum cubile, Cunabula, Domus avium. Nistelnl/ Nest machen/ Nidificare, parare, confingere, construere, ponere, struere nidos, nidulari. Zwischen hinein nesten/ Internidificare. Das Nest wärmen/ Nidum fovere, metaph. de ijs, qui domi otiosi desident.

Nestel/ Ligula. vide Riem.

Netz/ Garn/ Rete, Cassis. Jägernetz. Plagæ. Zugnetz/ Zuggarn/ Verriculum, Tragula, Sagena, Wurffnetz/ Rete, Funda, Jaculum, Reticulum. Netzfaden/ Filum, Linum. vide Faden. Netz im Leib/ Häutlein das die obere Eingeweyd von den anderen scheidet/ Diaphragma, Septum transversum latinè. Netz vmb die Eingeweyd/ Præcordia, orum, plur. tant. Exta. Netz darin das Eingeweyd ligt/ Omentum. v. Eingeweyd. Netz stellen/ Tendere, ponere retia, Pandere, expandere retia.

Netzen/ Madidare. vide Feucht machen.

Neun/ Novenus, a, um. sed magis in plurali usurpatur. Oratoribus idem quod Novem. Der Neundte/ Nonus, a, um. Das Neun in jhm hat/ Novenarius, a, um. Neunhundert/ Noningenti, vel Nongenti, æ, a. Neuntzig/ Nonaginta. Neunaug/ Oculata. Zeit von Neun Tagen/ Novendium. Neuntzig mal/ Nonagies, adverb.

Neuß/ vnter Cölln/ Novesium, oppidum Ubiorum. Der von Neuß ist/ Novesianus, a, um. & Novesiensis, e.

Neut/ Nil, Nihil, Nihilum. vide Nichts.

New/ Novus, Novitius, Nuper factus, a, um. Recens. Gantz new/ Nuperrimus, a, um. Newe/ Novitas. Newlich/ Novè, Noviter, Nuper, Recens, Nuperrime, Paucis ante diebus, Non ita pridem, Recenter. v. Vor kurtzem. Der newest/ Novissimus, a, um. Newlich gekaufft/ angenommen/ Novitius, a, um. New machen/ Novare, Innovare, Renovare, Refricare, Novum facere. Ernewern/ Renovare, Redintegrare, Reficere, Innovare, Integrare, Reparare, Resarcire, Restituere, Instituere, In integrum restituere. Ernewerung/ Renovatio, Redintegratio, Restauratio. Ernewerer/ Instaurator, Redintegrator, Reparator. Gantz ernewern/ Immutare. Von newem/ Auffs new/ De integro, Ab initio, Ab integro. Vom Verderben ernewert/ Redivivus, a, um. Von newen anfangen/ Iterare, Reiterare, Repetere, Revocare, De integro resumere. v. Anfangen. Gern Newes hören/ Novitati studere. Begeren ein Newes/ oder Rumor zu machen/ Studere novis rebus. Newer/ Neotericus, a, um. lat. Recentior. Ein newer Autor oder Meister/ Neotericus auctor, vel Magister. New Land bawen/ Novellare. Newer Acker/ New Land/ Ager novalis, & Novale, substant. gen. neut. Newe Artzte/ Neoterici medici.

Newgart/ Norgordia, Oppid. Moscovitarum.

Neygen/ Flectere. vide Beugen/ & Krümmen. Hinter sich neygen/ Reclinare. Das Haupt neygen/ Submittere caput. Sich irgen zu neygen/ Inclanare, Propēdere, Vergere, Devergere, Invergere, Ferri in aliquid. Neygung/ Inclinatio, Inflexio. Neygung zu lernen/ Propensio, Proclivitas, Facilitas, Natura, Habilitas, Ingenium, Indoles. Geneygt/ Curvus. vide Krum. Geneygt zu etwas/ Propensus, Pronus, Delirus, a, um. Proclivis, Facilis, acclivis, e. Geneygt seyn/ Proclivum, Propensum esse ad aliquid, Indulgere, deditum esse rei. Geneygter/ Propensior. Allergeneygtester/ Propensissimus, Promptissimus, a, um. Für sich geneygt/ Pronus, a, um. Herzu neygen/ Acclinare. Vnter sich geneygt/ Declivis, e. & Declivus, a, um. Vber sich geneygt/ Acclivis, e. Acclivus, a, um. Declivus, a, um.

Neyn/ Non vide Nein.

Nicht/ Non, Haud, Ne, vide Nein. Auff das nicht/ Ne, Ut ne, Ne non, Quone, Quominus, Ut non. Gantz nicht/ Mit nichten/ Nullatenus, Minimè, Haudquaquam, Nequaquā, Neutiquam, Nequidquam, Prorsus non, Planè non, Omninò non, Nullo pacto, modo, Nulla ratione, Nulla ex parte, Minime gentium, Minime omnium. nicht allein/ Non solum, Non solummodo, Non tantum, Non tantummodo, Non modo, Cum. Sondern auch/ Tum. Nicht destoweniger/ Nihilo minus, Nihilo secius, & Nihilo minus, Non minus. Nichtig/ Nichts werth/ Vanus, Irritus, a, um. Ficulneus, Ficulnus, Abjectus, a, um. Inanis, Vilis, e. Inefficax, Nullius momenti, precij, ponderis, Nichtiger/ Nichtswürdiger Mensch/ Homo nihili,

nihili, Futilis, levis, Nullius pensi, frugis, existimationis, Nullius loci, ordinis, Homo triobolaris. Noch nicht/ Nedum. Noch nichts/ Nihildum. Nichtig/ Nihili, gen. omn. indeclin. Gantz nichtig Ding/ Hilum, metaph. Nauci, indeclin. Für nichtig achten/ Nihilifacere, Nihili pendere, Flocci, vili, parvi, hujus non facere, vel pendere, Pro nihilo ducere, Minimi facere, Non assis, vel teruncij facere, Ponere in minimis, Nauci habere, Parvi ducere, eludere. vide Gering achten. Zu Nicht machen/ Irritum facere, Irritare, Abolere, In, vel ad nihilum redigere. Zu nicht werden/ vergehen/ In nihilum redigi, dilabi, in auras ire, Occidere, Interire, Nullus esse, Vanescere, Evanescere, Abolescere. v. Vergehen/ & Verschwinden. Nichtigkeit/ Vanitas, Futilitas. Nichts/ nicht so viel/ Nihilum, Nihil, Nequicquam, Nihil quicquam, Nihil prorsus, Non quicquam, Nulla pars, Ne gri quidem.

Nidrig/ Nicht hoch/ Humilis, Demissus, Non altus, a, um. Non sublimis, e. Nider/ oder vnder/ Inferus, a, um. Niderst/ Infimus, a, um. Nidere/ Inferi, orum, plur. tant. Nidergang der Sonnen/ Occasus, vid. verb. Gang/ & Sonn. Nidertrāchtig/ Humilis, e. Submissus, Animo demissus. Nidertrāchtigkeit/ Humilitas, Submissio, Animi demissio. v. Demuth. Nidertrāchtiglich/ Submissè, Humiliter, animo demisso, sine fastu. Nidrigen/ herunter lassen/ Demittere, Submittere, Mansvefacere, Humiliare, Mitigare, Humilem, mitiorem reddere. vide Demütigen. Nidriges Stands/ Ignobilis, Plebeius, Humilis sortis, Nullius loci, ordinis. vide Vnachtbar/ & Vnedel. Niderlag in der Schlacht/ Clades, Strages, Cædes, Internecio, Jactura. Nidersich/ Deorsum, pessum, adverb. Niderwerffen/ Zu boden schlagen/ Prosternere, Dejicere, Deturbare, Agere præcipitem.

Niderland/ das gantze Niderland/ Germania secunda, vel inferior, Belgium.

Nisen/ hixen/ Singultire. vide Gluxen.

Niemand/ Nemo, de homine solùm dicitur. Nullus, Non ullus, Ne unus, Haud quisquam. v. Keiner. Niemand dañ du/ Nemo præter te, Haud quisquam excepto te, Præterquam tu nullus, Extra, præter te nemo, Si à te discessero, nullus. Niemand ist der kein Beschwernuß hat/ Nemini res ad voluntatem semper fluunt. Nemo est cui secunda sint omnia. Niemand ist mit dem seinen zu frieden/ Nemo sua sorte contentus, vivit. Nemo acquiescit fortunæ suæ.

Nieren/ Ren, Renis, Renunculus, dimin. Nierensucht/ Schmertz der Nieren/ Nephritis.

Niessen/ Frui, Perfrui. vid. Brauchen. Genieß/ Commodum. vid. Nutz. Niessung/ Fruitio. Nießwurtz/ Veratrum, Helleborus, vel Helleborum.

Nigropont/ Eubæa, insula in mari Ægeo. Das darauß ist/ Euboicus, a, um.

Nimmer/ Nunquam, Nullo tempore, Non post hominum memoriam, Nullo seculo, Non in omne ævum.

Auff Nimmerstag/ Ad Calendas Græcas, Cùm mula pepererit, Cùm testudo leporem prætervertit, Cùm aquilam testudo vicerit, Ubi scarabæus mel facit, & culex lac. Proverb. locut.

Nirgen/ Nusquam, Nullibi, Nusquam locorum, gentium, Nullo in loco.

Nisse des Haupts/ Lens, dis. Nißachtig/ Lendinosus, a, um.

Nist/ Nidus. vide Nist.

Noch/ Nec, Neque. Alß noch/ Adhuc, Etiamnunc, Etiamnum, Hactenus. Noch einmal/ Denuó. vide Wiederumb/ & verb. Mal.

Nonne/ Deo devota virgo. vide verb. Kloster/ & Fraw.

Nördlingen/ Aræ Flaviæ, ut putatur, aliàs Heydenheim.

Nort/ Septentrio, vel Septemtrio. Nortisch/ Septemtrionalis, e. Nortgestirn/ Septentriones. Nortspitz/ Polus arcticus, Borealis. Nortwind/ Aquilo, Boreas.

Nordwegen/ Norvegia, Insula est Oceani.

mitGenoß/ Particeps. vide verbo Theil.

Noth/ Zwang/ Necessitas, Necessitudo, Vis ipsa quæ cogit. Noth bricht Eisen/ Necessitas non alligata est legibus, Necessitas durum, ingens telum, necessitas frangit ferrum, vel legem. Es ist von Nöthen/ Necesse, Necessum est, Operæ pretium est, Necessitas flagitat, efflagitat, Opus est, Necessitas urget, cogit, Oportet, impers. Requiritur. Es ist vnvonnöten/ Haud opus, Non necessarium est, Supervacaneum est, Non desideratur. Vonnöthen haben/ Necesse, Necessum habere, Requirere, Postulare, Flagitare. Nöthigen/ Cogere, Impellere, Ungere. v. Zwingen. Nothwendig/ Necessarius, a, um. Necesse, Necessum, Opus, indeclin. Nothwendiglich/ Necessè,

cesse, Necessariè, Necessariò, Necessitate, Ex necessitate. Nothwendigkeit/ Necessitas, Vis. Das von dem Nothwendige abgezogen wird/ Succisivus, a, um, vel, ut quidam eruditiores volunt, Subcesivus, ut tempora subcisiva, vel subcesiva, id est, quæ subtrahuntur rebus magis serijs. Vngenöthiget/ Sponte, Nemine impellente. Sein Notturfft thun/ Facere oletum, Egerere. Nothzwang/ Raptus, us. Ein Jungfraw nöthigen/ Rapere virginem, Violare virginem per vim. vide verb. Fraw/ & Jungfraw.

Nüchtern/ Jejunus, qui nihil edit. Nüchteren/ mäßig/ Sobrius, Temperans, Frugi. vide Mäßig. Nüchterkeit/ Sobrietas, Temperantia, v. ibid.

Nüchtländer/ Nuithones, Populus Burgundionum.

Nuh/ Jam, modò. vide Jetzt.

Nun/ Wolan/ Age, Agedum, Agesis, adverb.

Nur/ Solùm, Tantùm, Tantummodò, Saltem, Modò, Duntaxat. Wann nur/ Dummodò, Modò, Si modò.

Nürenberg/ Segedonum, hodiè Noriberga, si rectè conjiciunt docti.

Nüsen/ Sternutare. Nüsung/ Sternutatio, Sternutamentum.

Nuß/ Nux, Nucula, diminut. Baumnuß/ oder Welsche Nuß/ Nux juglans, regia, basilica, Juglans, absolu. Haselnuß/ Nux avellana, Nux Pontica, prænestia, coryla. MandelNuß/ Amygdala, Nux thasia, græca. Muscatnuß/ Nux myristica, odorata, unguentaria. ZirbelNuß/ Nux pinea, nucis genus est, exiles nuces habens. Wasser Nuß/ Tribulus aquaticus. öl Nuß/ Oliva. Das von Nüssen ist/ Nuceus, a, um. Nußöl/ Carinum oleum. Nuß mit weichen Schalen/ Nux apina, sic dicta, quod piceæ potius quàm pino sit similis. Nußbaum/ Nux, gen. fœm. arbor nuces ferens. Nußkern/ Nucleus. Schelffen am Nußkern/ Nuclei tunica. Vnterschlag zwischen dem Nußkern/ Nauci. Nußschal/ Putamen. Grüne Nußhülse/ Culeolum, gen. neut. Cortex viridis putamen ambiens.

Nutz/ Genieß/ Commodum, Emolumentum, Fructus, Operæ precium, Usus, us. Compendium, Utilitas, Commoditas, Lucrum, Quæstus. Nutzen/ nutz seyn/ Prodesse, Conducere, Expedire, Esse bono, Emolumento esse, Conferre, Usui esse, Utilitati esse, Commodare, Ex usu esse, E re alicujus esse, Afferre commodum, emolumentum, Nütze seyn werden/ Profore. Den Nutzen nehmen/ Frui. Eigen Nutz/ Res privata. Eignen Nutzen suchen/ Sua commoda spectare, Utilitatis suæ rationem habere, Sua comparare commoda, Spectare quid sit è re sua, Quid in rem suam faciat, Omnia sui causa facere, Spectare quid rebus suis expediat, conducat. Gemein Nutz/ Respublica. Frembden Nutz schaffen/ Foris sapere, Alienis commodis studere. Nutz überkommen/ Ferre, merere fructū, Capere fructum, Lucrari, Lucrifacere. Nützlich/ Commodus, Compendiosus, Fructuosus, a, um. Utilis, e. Frugi, usui conducens, expediens, ex usu. Nützung eines frembden Guts ohn Schaden/ Ususfructus. vide Brauch/ jrgend zu nutzen/ Facere ad aliquid. Der Vbernutz/ Fœnus. vide Wucher. Vnnütz/ nicht nützlich/ Inutilis, e. Vanus, Irritus, Frivolus, Incommodus, Supervacuus, Supervacaneus, a, um. Ad nullam rem utilis, Usum non habens. Vnnützer/ oder der Nutzen von anderer Leute Arbeit hat/ Fucus, metaph. Vnnützlich/ Inutilis, e. Abs re. Vnnützlich/ Futiliter, Inutiliter. Vnnützlich arbeiten/ Frustraneum, supervacaneum, inanem subire, suscipere laborem, Actum agere, Nihil agere, Telam retexere, Incassum sudare, vel laborare. vide Vergeblich arbeiten.

Nymegen/ Noviomagum, Batavorum oppidum.

INCIPIENTIA ab O.

Ob/ An, Anne, Num, Numne, Ne, Numquid, Ecquid, Utrum. Ob schon/ Quanquam, Etsi, Quamvis, Tametsi, Licet.

Oben/ Droben/ Supra, Super. Oben herab/ Superne, Sursum. Das von Oben ist/ Supernus, a, um. Obenhin/ Leviter, Obiter, Cursim, Perfunctoriè, In transitu, Levi brachio. Erobern/ Vincere. vide vber Winden. Ein Stadt erobern/ Expugnare, capere urbem, Subigere urbē, In suam potestatem redigere, Urbe potiri, Oppidum in deditionem accipere. Ober/ Superus, a, um. Oberer/ Superior, compar. Ober- vnd Nieder-Bayern/ Infernales & Supernales Boij.

Oberster/ höchster/ Summus, Supremus, Maximus, Primates, Optimates. vide für Trefflich/ & für Nemst. Obersten einer Stadt/ Principes, Primates, Primores, Summates, Proceres, Optimates, Magnates, Potentiores. Oberster vnter

den Priestern/ Antistes, Archipræsul, Pontifex summus, maximus. vide Babst. Oberster Meister/oder Herr/Tribunus. Oberster der Reisigen/ Magister equitum. Oberste der Nonnen/Antistita. vide Abtisse. Oberster Vatter / Patriarcha. Oberkeit/Oberherr/ Magistratus, Principatus, Imperium, Potestas summa. Obrigkeit oder Oberer seyn / Magistratum esse, Præsidere, Magistratum gerere, habere, Magistratu fungi, Gerere Rempublicam, Gubernare, administrare Rempublicam. Das Ambt eines Obern antretten/Magistratum inire, ingredi, capere. Von der Oberkeit abstehen/ Magistratu abire. Willig die Oberkeit abtreten/Magistratu se abdicare, Magistratum deponere. Der Oberkeit entsetzen/ Magistratu movere, Magistratum alicui abrogare. Der Obrigkeit sich verzeihen / Magistratum renunciare. Zu einem Oberen machen/Magistratum dare, & mandare. In die Oberkeit sich tringen/ Ingerere se in magistratum. Oberer der Reisigen/Hipparchus. Oberster Stattschreiber/Cantzler/ Archigrammateus. Einer von den dreyen Oberherrn/ Triumvir. Einer auß den zweyen Oberherren/ Duumvir. Ohn einen Oberherrn/ Anarchos. Inde, Ein solch Regiment/Anarchia, pen. prod. Oberhand nehmen/Invalere, Invalescere, Superiorem esse, vel evadere. Auß dem Obersten Gewalt in die vnterste Dienstbarkeit fallen/ A summo potestatis ad infimum servitutis locum decidere, deturbari, præcipitari, dejici.

Obs/ vide Ops.

Ochs/Farren/Taurus. Ochs/Rind/oder Kuh/ Bos. Das darvon ist/ Bovinus, a, um. Das von Ochsen ist/Bubulus, a, um. Ochsenfleisch/ Bovina, Bubula caro. Junger Ochs/ Stier/ Juvencus, Bos junior. Herd Ochs oder Rind/ Bos armentarius. Wilder Ochs/Urus, ri. Zacker Ochsen/Pflüg-Ochsen/Triones. Ochßlein/Buculus. Ochsstelle/ Ort da die Ochsen stehen/ Bostar. Ochsenmarckt/ Forum boarium. Ein hauffen Ochsen/ Armenta boum.

Ochsenfurth/Oxonium, Urbs Angliæ.

Ochsenzung/ Buglossa, Buglossus, & Buglossum, à lingvæ bubulæ similitudine sic dictum.

Octave/Octodialia festa, Octodiale tempus.

Oder/ Entweder/ Vel, Aut, Seu, Sive.

Odermennig / Klapperrosen / Bruchwurtz / wächst im Korn/Eupatorium, vulgò Agrimonia.

Oed/Inanis, vide Lär. Oed/Hol/Cavus, a, um. Oede/Concavitas. v. Hol. Einöd/ Eremus, Desertum. v. Einöd/ & Wildnuß. Oed/ Wüst/ Desertus, Inhabitatus, Incultus, Vastus, a, um. Oed machen/ Vastare, Devastare. v. verHeeren.

Oeffnen/ auffthun/ Patefacere, Aperire, Pandere, Reserare, Recludere. Brieff eröffnen/ Resignare, aperire literas, Removere signacula.

Oel/Oly/Oleum, Olivum, fere idem. Baumöel/ Olivum, Oleum olivarum. Oelbaum/ Olea, Oliva. Rosenöl/Oleum rosaceum. Oel von Bech/ Pissełæon, Pix asphaltus. Das von Oel ist/ oder zum Oel gehört/Olearius, a, um. Olivarius, a, um. Oelbaumgart oder Wald/ Olivetum, Oletum. Wilder Oelbaum/Oleaster. Oelbäumen/ Oleaginus, a, um. Oelnuß/Beer/Oliven die noch nicht gut zu essen seynd/ Drupa, æ. Baccæ sunt oleæ jam increscentes, & mox ab arbore casuræ. Oeltrusen/Fraces, fæces olivarum, quæ in Oleo subsidunt. Oelfrucht/ Oliva, & Olivatus, Olea, æ, tàm de fructu, quàm de arbore. Stein in Oelfrüchten/ Sampsa, sive Sansa, ut quidam tradunt. Sunt autem Sansæ ipsæ olivarum carnes, molâ leviter comminutæ, & ossibus liberatæ, quæ in usum cibi seminis conditæ, reponuntur. Oelgeschirr/ Oelkrug / Cadus, Rhinoceros, figuratè pro gutto ex Rhinoceris cornu facto, quo oleum in balneis continebant. Oelbüchs/Capsaces, Lecythus, Guttus, Ampulla. Oeltrot/Oelmüle/ Trapetes, vel Trapetum. Oelheffen/ Amurca. Oelmacher / Oligschläger/ Oliarius, substantiv. Oelechtig/Oleosus, a, um. Oelstein/ Cos olearia. Die letzte Oelung empfangẽ/Sacro perungi oleo, Extremo delibutus oleo ad lùctandum cum adversario. Das Fäßlein mit dem Heiligen Oel/ Libeum.

Oepffel/ jegliche Baumfrucht / die ein weiche Rind hat/ Pomum, Malum, substantiv. Oepffelbaum/ Malus, substant. Pomus, gen. fœm. Das Oepffel trägt/ Pomiferus, a, um. Süsse Oepffel/ Melimela, pen. product. Wärhafftige Oepffel/ Conditiva poma, mala. Granat Oepffel / Mala punica. Gallöpffel/Galla. Spatöpffel/ Serotina poma. Oepffelverwarnüß / Oporotheca. pen. prod. Opffelspeicher/Pomarium. vide Apffel/ & Ops.

Oesterreich / Pannonia prima, vel superior, hodiè Austria.

Ofen/

Ofen/Backoffen/Furnus,Clibanus. Ofenloch/ Præfurnium. äst oder Ofen/ da man etwas intrucknet/ Ustrina,Fornax concamerata, vulgò Tostrinum, Focarium. Stuben Ofen/Fornax, Fornicula. Brenofen/ Fornax. Kalckofen/Fornax calcaria. Ofenhitzer/Fornacarius, substant. Ofengabel/ Furca fornacaria.

Ofen/Salinum,vulgò Buda, urbs Pannoniæ secundæ,quæ Vngaria hodiè.

Offen/ Apertus, Pandus, Patulus,a, um.sed patens. Das auff vnd zugethan wird. Offene Thüren / Patentes fores. Offen seyn / Patere. Offen machen/Aperire,Patefacere.vid.Oeffnen. Offenbar / Bekant / Manifestus,Perspicuus, Apertus, Conspicuus, Clarus,a, um. Omnibus obvius. Ante oculos, vel in medio positus. Vulgatus, Divulgatus, a, um. Es ist offenbar/ Constat,Liquet,Non latet, Patet.Manifestum, Notum,Cognitum, Perspicuũ est, In promptu est, Vulgatum, Obvium, Divulgatum est, In aperto, Confesso, Propatulo est, res ipsa loquitur. Es ist auff allen Gassen offenbar/ Vulgò innotuit, In vulgus notum est, Lippis & Tonsoribus notum est. Offenbaren / Entdecken / Patefacere, Aperire, Vulgare, Divulgare, Manifestare, Evulgare, Promulgare, Prædicare, Revelare, Detegere, Retegere, Proferre in lucem, Edere, Afferre in publicum, Indicare, Palam facere, In medium adferre, Pervulgare, Enunciare, Propalare. Offenbar gemacht / Testatus,a,um. Partic.passivum. Offenbarlich/ Offentlich/Manifeste, Manifestò, Palàm, Propalàm, Publicè Publicitus, vulgò, Perspicuè, Planè, Clarè, Liquidò, Coram, adver. Offenbarung/ Eröffnung / Patefactio, Publicatio, Manifestatio, Vulgatio, Divulgatio, Revelatio, Promulgatio, Apocalypsis, græcè. Offenbar werden / Patefieri, Manifestum, Apertum, Notum fieri, Fama vulgari, ferri, Rumore spargi, Innotescere, Emanare, Increbescere. Offenbarung/Epiphania, lat. Apparitio. Sein Hertz offenbaren/ Patefacere animum. Ein frommer Mann ist offenhertzig / Simulatio non cadit in virum bonum, Ab omni simulandi studio vir bonus longè abest.

Offt/ Offtermal/ Sæpè, Sæpenumerò, Persæpè, Sæpicule, Sæpiusculè, Crebrò, Frequenter, Subinde, Plerumque, Identidem, haud semel, non rarò. Gar offt/ Persæpè, Sæpissimè, Quam sæpissimè, Creberrimè, ut plurimum, multoties. Wie offt/ Quoties. So offt/ Toties. Nicht offt Rarò, Infrequenter. Ohn/außgenom̃en/absque. Sine, Præter, Extra, Citra aliquando. Ohn das/ Sonsten / Cæteroqui, Cæteroquin, Alioqui, Alioquin, Præter hæc. Ohn dich/ Te excepto, Præter te. vide Niemand dann du. Ohn GOtt ist mir niemand lieber / als die Mutter Maria/ Præter Deum, nullus mihi Virgine matre charior, Si à Deo discesseris, nihil sanctissima ejusdem matre mihi potius. Ohngefähr/ Fortè fortunà, Fortè, Fortassis, Casu, Forsan, Forsitan, Fortuitò, Ex improviso, De improviso, Insperatò. Ohnmacht/ Defectus, Deliquium. In Ohnmacht fallen / Deliquium animi pati, Animo concidere, Deficere, Intermori. v. Ohnmacht.

Ohr / Auris, Receptaculum auditus. Ohrläplein/ Auricula. Ohrengeziert / Inauris. Bey den Ohren/ Secundum aures. Fisch Ohren/ Branchiæ. Der lang hangende Ohren hat / Flaccus. Die Ohren hangen lassen / Demittere aures. Ohrechtig/ Auritus,a,um. Großöhrig/ Auritus, a, um. Ohrenweh/ Auricularis morbus. Ohrengeschwär/ Parotis, idis. Ohrlöffel/ Auriscalpium. Die Ohren auffrecken/ Arrigere aures. Ohr an einem Geschirr / Handhabe/ Ansa, Ansula, dim. Das Ohren oder Handhaben hat/ Ansatus,a,um. Offene Ohren/ Patulæ aures. vide verb. Hören. Nicht zeit haben die Ohren zukratzen / Ne ad aures quidem scalpendas ocium esse, id est, valdè occupatum esse, sic, In utramvis aurem dormire, est animo otioso, & vacuo curis esse. Die Ohren klingen/ Aures tinniunt, dicitur cum de absentibus sermo fit. Ich hab es mit meinen eigenen Ohren gehört / Hisce auribus hausi, vel audivi.

Olm / ist wie ein Eydechs/ Salamandra, vide Molch.

Opffer/ Schlachtopffer/ Victima, Hostia, Animal sacrificio destinatum. Brandopffer/ Holocaustum, Holocautoma, g.neu. holocaustosis. Opffer / Willige Gaab / Oblatio. Hinc sacrosanctum Missæ sacrificium dicitur Oblatio, quod Christus manibus Sacerdotum quotidie patri cœlesti, offerendum se spontè obtulerit. Versöhn Opffer/ Piaculum, Piamen. Ein Opffer zur Reinigung / Lustrale sacrificium, quod quinquennale erat. Opfferknecht / welcher die

Thier zum Opffer verkaufft / Victimarius, substant. Popa. Opffermesser mit einem Helffenbeinen Hefft / Secespita, ut auhor est Festus. Opffergeschirr / Räuchfaß / Acerra. Irrden Opffergeschirr / Simplum, vel simpulum. Ein Opfferkuch/Popanum. Zu Opffer verbrennen/Adolere. Opffern/Sacrifacere, Sacrificia offerre, Hostias cædere, Facere, absolutè, pro offerre, Sacra facere, Operari sacris, libare, adolere. vide etiam Meß thun. Opffern für die abgestorbenen Eltern / Parentare. Opfferung / Sacrificium, Immolatio, Mactatio, Libamen, libatio, sacrum. substant. Litatio. Opfferung für die Todten/ Justa, orum, plur. num. Opfferer/ Sacerdos, Sacrificus, Mystes. Opffer in der H. Meß/ Offertorium, sic dicitur ea pars, quæ immediatè post Symbolum sequitur, quæ cum mentis jubilo cantatur.

Ops / oder Obs / allerley essige Früchten/ Pomum. Groß Ops / Pomum decumanum, prægrande. Klein Ops / Pomum nanum. Zeitig Ops/ Pomum serotinum. Ops das sich nicht haltet/Pomum fugiens. Faul Ops/Pomum putre. Wurmstichig Ops/Pomum vermiculosum, Eingemacht Ops / Salgama. Ops Confecten/ Secundæ mensæ. Bellaria. Opshurd/Cumera, æ, pen. cor. vas est fictile, vel vimineum quo poma conduntur. vide Oepffel.

Orden / Institutum. Ordentlich / Ordinatus, compositus, distinctus, legitimus, a, um. Ordinem servans. Ordentlich/ Ordine, Ordinatim, Ordinate, Compositè, Distinctè, Rectè, Ex ordine. Unordentlich / Confusus, perturbatus, mistus, promiscuus, Incompositus, illegitimus, a, um. Unordentlich / Promiscuè, incompositè, confusè, inordinatè, mistim, mixtim, commistim. Unsers Ordens / De nostro ordine. Ordentliche Schickung / Dispositio. Ordentlich nach einander / Gradatim. Ordentlich nach einander erzehlen / Recensere. Ordentlich setzen/ Struere. Ordnen/in Ordnung bringen/ Ordinare, Digerere, Disponere. In ordinem digerere, Redigere, Suo quæque ordine disponere, collocare, componere, constituere, locare, describere, metaph. Instituere. Ordnen/machen/ Fabricare & ri, Texere. metaph. condere, componere, constituere. An eines andern statt ordnen/ Substituere, sufficere, subrogare, sublegare, constituere in alterius locum. Verordnen/ Bestellen/ Constituere, Destinare, Designare, Decernere. Zusammen ordnen / Construere, Componere, Concinnare. Zuordnen/ Dicare, Dedicare, Sacrare. Zuvor ordnen/Præordinare. Ordnung/ Ordo, numerus, tenor, Syntagma, dispositio, constitutio, præscriptum, præscriptio. Ordnung aneinander hangend/ Reihe/Ordo, Series. Ordnung Gottes/Fatum. Bestimbte Ordnung in Speiß und Tranck/ Dieta. Ein lange prächtige Ordnung / Pompa. Der anderer Ordnung/ Secundarius, a, um. Ausserhalb der Ordnung/ Extraordinarius, a, um. Geordnet von Gott Fatalis, e. Geordnet seyn / Comparatum esse. Kirchenordnung/ Ritus Ecclesiastici, Ceremoniæ Ecclesiæ. Schlachtordnung/ Acies, copiæ instructæ, militaris acies, ordo aciei, exercitus instructio, phalanx. SchlachtOrdnung machen / Aciem instruere, dirigere, in aciem copias producere, Copias instruere, Legiones dispertiri. Unordnung/ Confusio, mistio, commistio. Ungeordnet/Inconditus, miscellaneus, a, um. Verordnung / Destinatio, Constitutio. Vorordnung / Prædestinatio. Zusammen Ordnung/ Constructio, Structura. Zuordnung/ Dedicatio, nuncupatio. Zuordnungs Brieff/ Epistola dedicatoria, nuncupatoria.

Orgel/ Organum, Organum musicum, Hydraula, quod aquæ motu fistulas replet, & sonos elicit. Organum pneumaticum, quod venti beneficio insonat.

Ort/Raum / Locus, loculus, dim. spatium. An demselben Ort/Ibidem, in eodem loco. vide Da. eusserst Ort eines jeglichen dings/der Rand/ das Ende/Ora, Margo. Tieff Ort/Barathrum, Vorago. Ein ort da man laufft und rennet/ Curriculum. Ein Ort da man die Kinder lehret/ Pædagogium. Sicher Ort darinn man weichen kan/ Receptus, us. Ein Ort da alle Schalck und Buben/oder Laster platz haben/ Sentina, metaphor. Ort eines Güldens/Didrachma. Gegen welchem Ort/Quorsum. Durch welchen Ort / Quà, Quâ viâ. Irgend an ein Ort / Alicubi, Uspiam, quodam fortè in loco. Irgend an ein Ort/ Aliquà, adverb. An keinem Ort/ Nullibi. vide Nirgend. Ein Ort einnehmen/Invadere, occupare locum. An ein ander Ort ziehen/ Mutare cælum, vel sedes. An ein ander ort ziehen zu wohnen/Migrare.

Ostern / Pascha, æ, vel Pascha, atis. Festum

Paschæ, vel paschatis, Feriæ resurgentis Christi, festum resurrectionis Christi. Osterlich/Paschalis, e. Oster- oder PaschEyer / Ova paschalia.

Oesterreich/Pannonia superior, vel prima, vulgò Austria. Die Oesterreicher vnd Vngern/ Pannones, & Pannonij.

Ostwind/ Eurus, Subsolanus. vide Wind.

Otter/Lutra, canicula fluviatilis. Otter/ oder Natter/Vipera.

## INCIPIENTIA à P.

PAck/Bündlein/ Sarcina, Sarcinula, dim. Einpacken / Sarcinare, Consarcinare, Sarcinas conficere, in fasciculum colligere, convasare, in sarcinam connectere, vide Bündel/ & Last. Pack oder Bedingnüß/ Pactio, Pactum. Heimlich Pack/Coitio.

Pallast / Fürstlich Hauß/ Palatium, Basilica, Regia. vide verb. Hauß.

Palmennuß / Dactylus.

Palm/Palma. Ort an welchem viel Palmen wachsen / Palmetum. PalmTag/ Dies Palmarum. Oschophoria, Ramalia, Verbenaria, Palmaria. plur.

Panterthier / Pardus & panthera.

Pantoffel/ Solen/ Crepida, Crepidula. Pantoffel oder Meulen/ Solea, Sandalium, mulleus. Ein Pantoffel der Griechen / Diabathra. Pantoffelmacher/Crepidarius, Solearius, Diabathrarius apud Plaut. Mit Pantoffel beschuhet/ Crepidatus, a, um.

Pantzer oder gantz Harnisch/Lorica, loricula, dimin. Thorax ferreus, æneus. Pantzer anzihen/ Loricare. Mit Pantzer gewapnet/Loricatus.

Papägey / Psittacus, Indica avis humanam vocem imitans.

Papelkraut/Malva. Das von Papeln ist/Malvaceus, a, um.

Papier / Papyrus, Charta. Fliessig Papier/ Papieren/ Papyraceus, Chartaceus, a, um. Papierer/ Chartularius. Papiertrog/Chartophylacium. Papiermüle/ Chartacea officina. Blatt Papier/ Schæda. Fein Papier/ Charta augusta. RegalPapier/Charta regia, regalis, claudiana. Krämer oder Packpapier/ Charta emporeutica. Fliessend Papier/ Charta, papyrus bibula, fluida, perfluida.

Pappe/Kinderbrey/Pappa.

Pappe / damit man etwas zusammen leimen/ oder pappet/Gluten, Glutinum, Colla. Pappen leimen/Glutinare, Agglutinare, Conglutinare. Pappenleimung/ Glutinatio, Agglutinatio.

Papst/ vide Bapst/ & Priester. Papst seyn/ Pontificium munus sustinere. Pontificis partes agere. Vicariam operam Christi præbere. Christi personam gerere, sustinere.

Paradeiß/ Lustgarte/Paradisus, Locus amœnus, Locus voluptatis. Paradeyßvogel/Manucodiala, Apus Indica, Apodes Indicæ, Paradisea.

Pariß in Franckreich/Lutetia.

Parißrot / Sandaraca adulterina.

Parthe yen/ Partes. Parthe ysch seyn/A partibus stare, Factionis alicujus esse in alteram partem. Vnpartheyisch seyn / A neutra parte stare, Neutram in partem propensiorem esse, In neutram partem inclinare. Die Widerparth/ Adversaria factio.

Parthenkirch/ Parthanium, in Vindelicia.

Parthisan/ Hasta velitaris.

Paß/ Durchzug/ Transitus. Den Paß geben/ Transitum dare. Den Paß versperren/ Insidere vias, Transitum claudere. Paßport / Vrlaub/ Commeatus, us. Missio, Dimissio militis, quæ expleta militia tribuitur.

Paßquill/ Libellus famosus, Scripta famosa.

Pastet/Tuceta. Pastet von Brod vnd Fleisch/ Artocrea. Fischpastet/ Piscis panificio inclusus.

Pastey/ Munimen, Munimentum, Munitio, Propugnaculum. Pastenüß/ Pastinaca, vel um.

Passaw/ Bœdurum, vel Pœdicum, urbs Vindeliciæ.

Pavei / Papia, aliàs Ticinum. Ein Statt im Hertzogthumb Meyland.

Pawr / vide Bawer. Halb Päwrisch / Semipaganus.

Pein/Kummer/Qual/Angor, Anxietas, Tormentum, Anxietudo, Cruciatus, us. Dolor, Afflictatio, Afflictio, Cruciamentum. Peinigung/ Carnificina, Tormentum, Inquisitio per Tormentum. Peinigung in Eysen / Equuleus. Peinigen/ Plagen / Cruciare, Excruciare, Discruciare, Torquere, Distorquere, Cruciatu afficere Carnificare, Excarnificare, Lacerare tormentis, Multare, Mactare, metaph. Urere, metaph. Affligere, mactare supplicijs, Cōficere tormentis,

vis. v. Angst / & Kummer. Peniglich fragen/ Per quæstionem extorquere, vide Foltern.

Peltz/ Pelliceum, Pellis. Peltzmacher/ Kürschner/ Pellio. Mit Peltz gefüttert Kleid / Pellicea vestis. Peltzhut/ Pellucis, Galerus ex pelle. Mit Peltz angethan oder gefüttert / Pellitus, a, um. Mit Peltz verstopffen/ Pelliculare.

Pensel zumachen / oder was außzuwüschen/ Penicillus, Penicillum.

Pergament/ Membrana. Pergament bereiter/ Membranarius.

Perle/ Unio, Margarita, Margaritum, Bacca, Gemma. Perlen verkauffer/ oder Hefter/ Margaritarius. Perlen Ohren gehäng/ Elenchi, Prοceriores margaritæ. Das Perlen bringet/ Margaritifer, us, a, um. Perlen Halßband / Baccatum monile.

Pernaw/ Teurnia, locus Norici.

Persich/ Persicum, Pomum Persicum. Persich der nicht gern vom Kern scheilet / Duracinum persicum. Persichbaum/ Persicus.

Person/ Vernünfftig Bild / Persona. Persönlich/ Personalis, e. Personhaber in eim Spiel / Actor. Das kein Person hat / Impersonalis, e. Klag an eine Person/ Personalis actio. Das Personen antrifft / oder hat/ Personalis, e. Ein Person/ oder Wesen / Hypostasis, pen. cor. lat. Subsistentia, Substantia.

Pest / Pestilentz / Pestilentia, Morbus pestilens, Lues, Contagio. Es ist eine grosse Pest gewesen / Insignis fuit pestis, Pestilentiæ vis maxima fuit, Pestilentia gravis incidit, Maximè pestiferum tempus fuit. Pestilentzisch/ Pestifer, a, um.

Petersilgen/ Petroselinum, Olusatrum.

Peternel / Carnutum, oppidum Pannoniæ superioris.

Sanct Peterskraut/ Parietaria, vulgò Tag vnd Nacht.

Petraw/ Petovio, vulgò Petra, oppid. Stiriæ.

Petschafft / Sigillum. Petschiering / Annulus signatorius, Sigillaris, Fidei. Verpetschieren / Signare, Sigillum imprimere, Obsignare.

Pfaff/ vide Priester.

Pfal / Palus, Stipes, Sudes. Langer Höltzen Pfal / Sublica. Langer Pfal/ Longurius. Rebpfal/ Rebstock/ Ridica, æ. Statumen, Pedamentum vitis. Pfal an welchem die Schiff am gestadt angebunden werden/ Tonsilla, Prymnesius. Ein klein Pfälein / Paxillus. Pfäl stecken / Zäunen/ Palare.

Pfaltz/ Rathhauß/ Pritanium. pen. prod. Palatium. Pfaltzgraff/ Comes Palatinus. Pfaltzgraffschafft/ Cappellatium, vel Palatinatus.

Pfann/ Cacabus, Ahenum, Lebes. Bratpfañ/ Frixorium, Sartago. Breitpfann/ Pultarius. Ein gedeckte Pfann / darinn man etwas kochet / als Pasteten/ &c. Clibanus. Ein gebackene Pfanzelte/ Torta.

Pfand/ Vnterpfand/ Pignus, Hypotheca, Fiducia. Pfandschilling/ Gottsheller/ Arra, Arrabo. Pignus contractus. Ein Pfand geben/ Pignori dare. Obligare, Ponere pignori, Oppignorare, Hypothecæ nomine dare. Zu Pfandt versetzen / Deponere, Pignorare, vel Pignorari, Oppignorare. Pfänden / ein Vnterpfand nehmen/ Pignorari, Pignus accipere, Fiduciam capere, Aliquid pignori accipere. Vnterpfandt angreiffen/ Pignora auferre, capere. Die Pfänd von Händen lassen / De hypothecis decedere. Das zu Pfand gegeben ist/ Pignoratitius, a, um. Vnterpfand das wider außzulösen ist/ Fiduciaria mancipatio, aut venditio. Das Pfand außlösen/ Repignorare. Pfandsmann/ Obses, idis.

Pfarr/ Parœcia, vulgò Parochia, lat. Curionatus. Pfarrherr/ Prediger/ Paræcus, vulgò Parochus, Curio, Sacræ ædis moderator, Pastor ovium, Pastor cœtus Christi, Concionator, Præco Evangelij, Ecclesiastes. Ein rechter Pfarrherr seyn/ Ecclesiasten esse fidelem, Gregis Dominici custodē indefessum esse, Suscepto concionatoris munere cum laude defungi, Ecclesiasten agere omni ex parte integerrimum. Parœci, vulgo Parochiani.

Pfaußback/ Bucco, onis.

Pfaw/ Pavo, onis, Pavus, i. Junonia avis. Das Sträußlein auff der Pfaw/ Arbusculæ crinitæ pavonum. Pfawin/ Pava.

Pfawenkraut/ Wasserpfeffer/ Piperitis, aliàs Siliquastrum, & Persicaria.

Pfeben/ Pepones, pen. cor.

Pfeffer/ Piper, piperis. Pfefferkraut/ Persicaria mordax, vel Piperitis. Ein Pfefferbrüh/ Pfeffergiche/ Jus nigrum. Gepfeffert/ Piperatus, a, um. Das Pfeffer pfund/ Libra aromataria.

Pfeiff/ Flöte / Syrinx, lat. Fistula, musicum instrumentum. Zwergpfeiff/ Tibia, instrumētum musi-

musicum, oblongum & foraminosum. Sackpfeiff/ Utriculus, vel fistula utricularis, dicitur etiam Syrinx & Tibia. Pfeiff/Ror/Calamus, instrumentum est concavum syringis conficiendis aptum. Pfeiffen/ Fistulam inflare, Canere tibia, Inflare tibiam, Fistulare. Pfeiffer/Tibicen, pen.prod. Qui canit tibia, Fistulator. Ein Tantzpfeiffer/ Aulœdus, Choraulus. Sackpfeiffer/Tibicina. Das zum Pfeiffen gehört/ Tibialis, e.

Peiffholter / Sommervogel / Papilio, onis, vermiculus alatus est, quo nullus imbecillior. Pfeiffholter die zun Liechtern fliegen/Liechtmuck/ Hepialus.

Pfeil/Boltz/ Sagitta, Jaculum, Telum, Spiculum, Calamus, & Arundo, pro sagitta. Pfeil den man in die weite wirfft/Missile. Fewrpfeil/Pyroboli. Fewrpfeilschiesser/ Pyrobolarij. Schnelpfeil/Catapulta. Pfeilschiesser/Bogenschütz/ Sagittarius. Die Federn an der Pfeil/ Alæ sagittæ. Eine Pfeil schiessen/ Torquere, vel extorquere telum. Die Pfeil zum werck richten / Collimare. Den Pfeil anlegen/Aptare sagittam nervo. Das zu einem Pfeil gehört / Sagittarius, a, um. Der Pfeilen trägt/Sagittifer, Telifer. Köcher da man die Pfeilen in trägt/Pharetra. Ein Kriegsmann der solche Pfeiler trägt/ Miles pharetratus.

Pfeiler/Pila, Columna structilis, ab Ulpiano.

Pfeifen / wispeln / Sibilare, Sibilum facere, edere. Pfeifung/ Popisma, Sibilus, masc. in sing: in plur. neut. Mit pfeifen vertreiben/ Exibilare, Explodere.

Pfenning/ Numus. vide Müntz.

Pfenden/ vide Pfand.

Pferd/ Roß/ Equus. Hengstpferd / Caballus. Ein verschnittenes Pferd / Cantherius, equus castratus. Stuttenhengst / oder Springpferd/ Equus admissarius. Wildpferd/ Equiferus, pen. cor. Hinten außschlagends Pferd/ Equus calcitro, calcitrosus, qui calce ferit. Pferd das gern abwirfft / Equus sternax. Ringfertig Pferd ohn Sattel/ Equus desultorius, de quo facilis desultus. Gesattelt Pferd/Equus ephippiatus. Hoch/ oder harttrabig Pferd / Equus succussor, Succussorius, crucians. Dempfig Pferd/ Equus anhelus, suspiriosus. Ein Pferdlieber/Philippus. Pferdstall/ Equile. Pferdzämer/Bereiter/Equiso, onis. Pferd lauffen lassen/ Calcaribus equum concitare, Ad cursum equum incitare, Equum laxatis habenis incitare. vide Roß.

Pfersich/ vide Persich.

Pfetzen/ klauben/ Vellicare. Heimliche Pfetzer/Tropœi.

Pfifferling/ oder sonst anderer Schwam/Fungus, Boletus.

Pfingsttag / Pentecoste, es. Dies vel Festum Pentecostes. Diei quinquagesimi celebritas. Zu Pfingsten auffm Eyß/ Ad Græcas Calendas.

Pfipsig/Pituitosus, a, um. Der Pfips/oder Pips Pituita, morbus gallinis usitatus. v. Schnupff.

Pflantzen/ vide Plantzen.

Pflaster/ vide Plaster.

Pflaum / Prunum. Pflaumbaum / Prunus. Pflaumgarten/Prunetum. Wilder Pflaumbaum/ Schlehendorn/ Prunus silvestris. Wilde Pflaum oder Schlehe/ Prunum silvestre.

Pflegen / im Brauch haben/ Solere, Solitare, Assolere, Consvevisse, Consvetudinis esse alicujus, In more, vel usu habere. Pflegen/ Versorgen/ Curare, Procurare, Curam alicujus habere, gerere, Rationem habere, Fovere. Das zur Pfleg oder Verwaltung gehört/ Procuratorius, a, um. Pfleger/Vormünder/ Curator, Procurator, Præfectus pupillorum, Tutor. Pflegerey/Vormundschafft/Tutela, Clientela, Patrocinium, Clientum defensio. Landpfleger/ Præses. Der Wollust pflegen/Studere delitijs, Indulgere animo.

Pflicht/Munus, Officium. vide Ambt. Pflichtschüldiger Gehorsam/ Obligatio, Debita obedientia. vid. Gehorsam. Verpflicht/Obnoxius, Devinctus, Mancipatus, Obligatus, a, um. Verpflicht/ angenommen / Autenticus, Autoratus, Addictus, Obstrictus. Verpflichten/Obligare. v. Binden. Verpflichtet seyn/ Debere. Verpflichten mit Eyd/ Autorare, Obligare, Obstringere Sacramento. Entpflichten/Exautorare.

Pflug/ Aratrum. Pflugeisen/ Vomer. Pflugsterz od Pflugkrümme/Stiva, Buris. Pfluchschar/ Rulla, Rallum. Pflughaupt / daran der Wagen gestossen wird / Dentale. Krümme des Pflugs/ Urvum. Pflugochsen / Triones, Boves aratorij. Mit dem Pflug abzeichnen/ Urvare, Aratro definire. Für den Pflug spannen/ Jungere, adjungere aratro, Ducere sub jugum. Pflügen/Arare. v. Ackern. Pflüger/Arator. vide Ackermann. Einen hinter den Pflug stellen/ Admovere aliquem aratro, Applicare ad stivam.

Pfnüsel/Catarrhus. vide Schnupff.

Pfost/Post/Postis.

Pfort/Porta,Portula,dim.Pförtner.v.Thür.

Pfriem/damit man das Haar scheidet/Discerniculum vid. Haar/& Krauß. Langer Pfriem/ Framea, Germanorum telum. Scheidel Pfriem/ Acus. Schuster Pfriem/ Aal/ Subula.

Pfrimmen/ Erdpfrimmen/ Genista, æ. arbuscula est, flore luteo, & apibus gratissimo Pfrimmenstaud/ Genista.

Pfulment / Fundamen, Fundamentum. vide Grundvest. Pfulment von Pfälen/Fistucatio,Palatio. Das Pfulment legen/ Jacere,ponere fundamenta. Vom Pfulment außreuten/Effundare, Funditùs, stirpitùs, radicitùs evellere.

Pfund/Libra,Pondo,indeclin.g.neut.Mina. Ein Pfund schwer Golds/ Libra, pondo auri. Halb Pfund/Semis,semissis. Anderthalb Pfund/ Sesquilibra. Pfündig/Libralis,e. Zwey Pfund/ oder zween Asses/Dupondius. Zweypfündig/Bilibris, bre. Dreypfündig/ Trilibris, e. Hundert Pfund/Centumpondium.

Pfütz/ Lach / Palus, Lama, Lacuna, Stagnum. Pfütziger ort/ Locus palustris,cœnosus. Pfützig/ mössig/ Palustris,e. Cænosus, a, um. Zu einem Pfütz werden/ Stagnare.

Phariseer/Pharisæus. Inde Pharisaicus,a,um. vide Gleißner/ & Heuchler.

Pillulen / Pillen auß der Apoteck/ Catapotia.

Pissen/ vide Bruntzen.

Plag/Pestis. vide Pest. Plagen/Vexare, Agitare, Affligere, Exagitare, Torquere, vide Kummer/ & Pein.

Plan / flach Feld / Campus, Area. Grüner Plan/Viridarium. Auff den Plan tretten/In medium prodire. Ein Plan ebnen/Pavire.

Planetenstern/ Planeta, Stella erratica. Das Planetenlesen/ Fatorum prædictio.

Plantz/ Setzling/ Viviradix, Planta, quæ cum radice inseritur. Zweyg die geplantzt oder gepropfft wird/ Surculus insititius, Malleolus, Talea. Orth da man plantzet oder propffet/Seminarium, Plantarium. Plantzen / Plantare, Serere, Inserere, Seminare. Ein Schößling plantzen/ Taleas inhumare. Darunter plantzen/ Supplantare. Das jährlich wieder geplantzt wird/Restibilis, e. Eingeplantzt/ Insitus, Innatus, Ingenitus, Ingeneratus, a, um. Plantzung/ Plantatio. vide Impffen.

Plappern/ plaudern/ Blaterare, Blatire, Nugari, Garrire.

Plaster/Emplastrum. Weichen Plaster/ Malagma. Plaster oder Züglin/ Cataplasma.

Plaster/Esterich/Stratum, Pavimentum. vide Esterich. Plaster/Harenatum, substant. v. Mörtel. Geplästert mit Kiselstein/ Silicatus, a, um, stratum silice. Eingeplästerter Platz/ Pavimentata area. Plästern/ Sternere, Consternere, ut Sternere viam.

Plateißlin/Passer, Psitia, Græcè. Piscis plani genus.

Platter/ Tuber. vide Blatter.

Platz/ v. Orth. Ebener Platz/ Campus, Area plana. vide Ebene. Platz für der Thür/Vorplatz/ Vestibulum. Rennplatz/ Catadromus, vel, um, lat. Decursorium. Platz mitten im Hauß / Orchestra. Lauffplatz/ Curriculum. Spielplatz da man den Ballen in schlägt/Sphæristerium. Fechtplatz. Arena, Area gladiatoria. Turnierplatz/ Hippodromus. Schawplatz / Theatrum. Runder Platz / oder Fechtplatz zu Rom / Amphiteatrum. Vngeackerter Platz zwischen zweyen Furchen/ Scamnum.

Plaudern/ Außplaudern/ Effutire.

Plaum/ Pflaumfeder/ Pluma, Plumula, dim. Mollior & parva penna.

Plei/Plumbum. vide Blei. Pleischaum/ Molybditis. Pleiweiß/Psymmithium, vulg. Cerussa.

Plötzlich/vnversehen/ Subitus, Subitarius, Repentinus, Tumultuarius, a, um.

Plündern / Spoliare, Dispoliare, Diripere, Prædari, Deprædari, Spolia agere, Rapinis exhaurire, Prædas agere, Spolia detrahere v. Beut. Zu plündern frey geben/ Diripiendum dare.

Podagra in den Füssen / Podagra. Podagra/ oder Schmertz in den Händen/ Chiragra. Podagra in den Gliedern / Dolor articulorum, Articulorum morbus, Articularis morbus, Arthritis. Podagrisch/ Podagricus, & Podagrosus.

Poet/ Vates, Poëta, Poëtices peritus, Carminum scriptor. Das einem Poeten zugehört/ Poëticus, a, um. Poeterey wieder an sich nehmen/ Intermissa Poëtices studia repetere. Ad mansuetiores musas se referre. In gratiam cum Musis redire.

Pöfel/ das gemein Volck / Vulgus, gen. neut. Plebs, Populus, Pars populi ignobilior, Multitudo.

Pohlen/ Poloni. Polen/ Polonia, quæ prius Sarmatia Europæa.

Polierung/Expolitio. Polieren/fegen/putzen/ Polire, Expolire, Edolare, Pumicare, Limare. Ungepoliert/ Rudis, e. Außpolirt Werckstück/ Toreuma, Gepolierter Spiegel. Læve speculum.

Polster / Culcitra, Tomentum. Polsterlein/ welche man den Thieren / anbindet daß sie nicht gedruckt werden/ Tomices, pen. cor.

Pomerantzapffel/ Chrysomelum, pen. prod. Pomerantzenbaum/Malus medica, Assyria.

Poppart/Bodobriga, Oppidum Trevirorum, non procul à Confluentibus.

Port/ vide Pfort.

Portugal/ Lusitania, nunc Portugalia.

Posen/Posnania, Majoris Poloniæ metropol.

Postbott/Veredarius. Posten/Pesafarij cursores, secund. Budæum. Postroß/ Veredus. Postmeister/ Veredorum magister, Cursorum præfectus. Posthauß / Stathmus, Mansio, Diversorium cursorum.

Pracht/ Pompa, Apparatus magnificus & solennis cum ostentatione, Magnificentia, Celebritas. Pracht/ Hoffart/ Fastus, Jactantia. vide Hoffart. Prächtig/ stoltz/ Elatus, a, um. Arrogans. vide Hoffärtig. Prächtig/ Attalicus, a, um. Prächtig seyn im reden/Superbè loqui, Sesquipedalia verba loqui, Verbis magnificis, sesquipedalibus uti. Prächtig im reden/Grandiloquus, a, um. Prächtige Wort/Ampullæ Prächtiger weiß/ Tragicè.

Prag/Olim Casurgis, nunc Praga, Bohemiæ metropolis.

Prangen/ Magnificè agere, incedere, Inferre se graviter, Ostentare se. vide Hoffart.

Prassen/schlemmen/ Popinari, Nepotari, Helluari, Commessari, ventri obsequi, Gulæ indulgere, Dilapidare, dissipare bona. Prasserey/Popinatio, Helluatio, Commessatio, Compotatio. Verprasser/ Nepos, Helluo, Lurco, Ganeo, Popinator, Commessator, Gurges, Vorago. vide Fraaß /& Schlemmen.

Pretzel/ Spira.

Predig / ein Red zum Volck/ Concio, Sermo, Oratio ad populum, Exhortatio ad populum, Homelia Prediger/A concionibus sacris, Concionator. vide Pfarrherr. Predigstul/ Concio, Suggestus, vel Suggestum. v. Cantzel. Vom Predigstul reden / Pro concione dicere. Predigen/ Concionari, Concionem habere. Allzeit eine Predige haben / Eandem decantare fabulam. Dem Gelehrten ist gut predigen/ Dictum sapienti sat est.

Preiß/ Gloria, Laus, Honor, Decus, oris. vide Ehr/& Lob. Den Preiß geben/Primas tribuere, Palmam dare. Den Preiß haben/ Primas agere, Palmam obtinere, Non habere sibi secundum. Preisen/Laudare, Celebrare, Efferre, Extollere. vide Loben. Eine Stadt preiß geben/ Urbem relinquere direptioni, Proponere ad prædam bona civium.

Preß/ oder Preßbaum/ Prælum. v. Kelter.

Preussen/Borussia. Die Preussen/Bructeri (ut putatur) nunc Pruteni, Borussi.

Prick/ ist wie ein Aal/ Lampreta, Muræna fluviatilis, Mustela secundùm Ausonium.

Priester/ Sacerdos, Sacrificus, Sacricola, Hierophanta, Mystes. Der oberst Priester/ Pontifex, Pontifex summus, maximus. vide Bapst. Das dem obersten Priester zugehört/Pontificalis, Pontificialis, e. Pontificius, a, um. Fürnemster Priester/ Prothomysta. Priesterthumb/ Sacerdotium, Dignitas sacerdotalis. Priesterliche Würde/Infulæ. Priesterlicher Würde berauben/ Infulis exuere, Exaugurare sacerdotem, vulgò Degradare. Bey Priesterlicher Würde befragen/ Per infulas adigere sacerdotem. Priesterambt/ Munus, Officiū sacerdotale Priesterliche Wey, Ordnung/ Ordo, Unum è septem Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis. Einen zum Priester einweyhen/ Sacris aliquem ordinibus initiare, In sacerdotem venire. Einem Priester gebürliche Ehr beweisen / Debito honore sacerdotem afficere, prosequi. Heckpriester/Sacerdos acephalus, qui sub nullius Episcopi disciplina gubernatur.

Pritschen/Lata ferula clunes cædere, Infamibus ictibus notari. Pritchmeister / Tympanista pygæus, vel, pygiacus.

Probierstein/Goldstein/Index, gen. mas. Lydius lapis. vide Stein. Probstück/Specimen.

Procession/ Supplicatio publica, cum magna clericorum & civium pompa ducitur ad templum, ad ædem principalem civitatis.

Profey / Latrina. vide Heimlich Gemach.

Profoß/Quæsitor, Præfectus rerū capitalium.

Propffen/ vide Impffen / & Plantzen. Einpropffung/Emplastratio, aliàs Inoculatio.

Prophet/ Weissager/ Propheta, Vates, Divinus, Futura prædicens. Propheceŋ/ Vaticinium, Oraculum, Prædictiones.

Prosse/Zweig/Schoß/Germen. Einprossung/ Inoculatio. herfür prossen/ Fruticare, & fruticari.

Proviant/ Commeatus, Annona. Proviantschiff/ Naves annotinæ. Proviantmeister/ Annonæ præfectus, Annonæ structor.

Psalm/ Psalmus. vide Gesang/ & Lied.

Pulßader/ Arteria. v. Athem. Die Pulßader schlagen/ Arteriæ micant. Langsam schlag der Pulßader/ Pulsus venarum tardus. Schwach/ Langvidus. Geschwinder Schlag/ Citatus. Beständiger Schlag/ Stabilis. Den Pulß greiffen/ Pulsum venarum tangere, Venam tangere.

Pulstbret/ Pluteus.

Pulver/ Staub/ Pulvis, Pulvisculus, Terra trita. Polierpulver/ Nitella. Büchsenpulver/ Pulvis tormentarius. Schabpulver/ Rasamentum. Zu Pulver machen/ In pulverem redigere, Pulverare. Zu Pulver werden/ Pulverescere, In Pulverem redigi.

Punct/ Tittel/ Punctum, Apex. Der Mittelpunct eines jeden Dings/ Centrum. Beŋ einem Puncten treffen/ Rem acu tangere, Prov. Von eim punct an den andern/ Articulatim & distinctè.

Puppe/ Pupa, Pupula, dimin.

Purgatz/ Alvi purgatio, Medicamentum catharticum. Die Purgatz wircket nicht/ Purgatio non respondet. Purgieren/ Purgare alvum.

Purpurfarb/ Purpura, Color purpureus, Tyrius, Citrinus, Sarranus, Thessalicus, Ostrum, Conchyle, vel Concha marina ex cuj⁹ sangvine hic color fit. Pelagiū, Murex. Purpurfarb/ Porphyriarius, Pumiceus, Ostrinus, Coccius, Coccinerus, Molochius, a, um. Purpurkleid/ Vestis purpurea, Conchyliata, Vestis coccina, Ostrina, Tyria, Vestis Murice tincta. Purpurfarb werden/ Purpurascere. Mit Purpur gezieret/ Purpuratus, Purpurâ indutus, exornatus. Das zur Purpur gehört/ Purpureus, Coccineus, a, um. Purpur Violblum/ Hyacinthus, lat. Vaccinium.

Purplen/ Kindsblatern/ Durchschlecht/ Varioli. Tubercula exigua, & dura sunt in facie.

INCIPIENTIA
à Q.

Quad/ v. Böß. Quad von jemands reden/ Fines in oratione excedere, quos honestum præscribit.

Quaderstein/ Lapis quadratus, Saxa quadrata.

Qual/ vide Pein & Schmertz. Quälen/ Angere, Vexare, Premere, Discruciare, Torquere.

Quartier/ In welchs Quartier gehörestu/ Ex qua statione es. Cujus centuriæ. Quartiermeister/ Mensor, Designator diversoriorum.

Quärtlein/ vierdten theil von einer Maß/ Cotyla, Hemina.

Queckſilber/ Argentum vivum, Mercurius.

Quel/ Brunquel/ Brunnader/ Scatebra, Scaturigo, Ebullitio aquæ è terra exilientis. Herfür quellen/ Scatere, Scaturire, Promanare, Profluere, Emanare. vide Fliessen.

beQuem/ geschickt/ Habilis, e. Aptus, Idoneus, Accommodatus, Congruus, Appositus, Utilis, Consentaneus, Opportunus, Accommodus, Concinnus, a, um. Conveniens, Congruens, Conformis, e. v. Füglich. Bequemlich/ Opportunè, Idoneè, Convenienter, Accommodatè, v. Füglich. Bequemlicheit/ Habilitas, Convenientia, Aptitudo, Oportunitas. Bequem machen/ Conformare, Aptare, Accommodare. Bequem seŋn/ Decere, Condecere, Respondere, Convenire impers. Quadrare, metaphor. Aptum, idoneum, habilem esse. Wolbequemung/ Decentia. Unbequem/ Inhabilis, e. Dissonus, Absurdus, Incongruus, Incommodus, Importunus, Ineptus, a, um. Unbequemigkeit/ Importunitas. Unbequemlich/ Importunè, Incommodè, Inconvenienter.

Quendel/ Thymbra, est herba, latin. Cunila, fortè Satureia.

erQuicken/ Recreare, Refocillare, Reficere, v. Laben. Erquickung/ Recreatio, Refocillatio.

Quintlin/ Drachma.

Quittantz/ Quittung/ Apocha, Acceptilatio, Scriptura, qua creditor testatur sibi à debitore satisfactum. Ein Quitantz geben/ Apocham dare.

Quitten/ Kütten/ Cotoneum, Cydoneum, Pomū cydonium. Quitten Latwerg/ Cydonitis.

INCIPIENTIA
ab R.

Raab/ Arrabo, nomen fluvij.

Raab/ Rapp/ ein Vogel/ Corvus. Nachtraab/ Nicticorax. Das einem Raben zugehörig ist/ Coracinus, a, um. Das von einem Raaben ist/ Corvinus, a, um. Raabengeschreŋ/

schrey/Crocitus. pen prod. Gehe daß dich die Raaben fressen / Vade ad corvos, I corvos pastum. v. Galg.

Raab/Rab/Bregetium, oppidum Pannoniæ primæ.

Räb/Räbzweig / Palmes, vitis surculus seu flagellum. Vnnütze abgeschnittene Räben/Sarmentum vitis. Räbschoß/eingelegte Räbe/Germen, Propago, vel Propages. Räbe/Weinstock/Vitis. Räb an einem Baum gezogen/Vitis arbustiva. Räbsetzling/Tradux. Räblaube/Vitis pergulana. Zweyäugig Räb / Bigemmis, e. Dreyäugig Räb/Trigemmis, e Ein alter Räbstock der wiederumb eingelegt ist/Propago. Räb die mit den Wurtzeln eingesetzt wird / Viviradix. Räben die sich allenthalben plantzen lassen/ Miscellæ vites. Wilde Räb/Labrusca. Das von Räben ist gemacht/Vitigineus, a, um. Das zun Räben oder Weingarten gehört/Vinaticus, Vinearius, a, um. Vinealis, le. Räbfeld / Räbgarten / Vinetum. Räbaug / Gemma. Räbblat/ Pampinus. Räbblätter abbrechen / Pampinare. Räbenzinck / Claviculus, vel Clavicula, Capreolus aliàs. Röbknebel / Malleus. Räbast oder Arm / Duramen, Duramentum. Ort da man Räbzweig pflantzet/ Vitiarium. Räbsteck/ Weingartpfal/Pedamen, Pedamentum vitis, Ridica, Pertica, Palus, Statumen, Vallus, Adminiculum. Räbmesser/Falx putatoria, Sirpicula. Räbmann / Weingärtner/ Vinitor, Cultor vinearum, qui vineas colit. Räbenpflantzer/Vinisator. pen. cor. Räbmonat/ Hornung/Februarius. Räben vnterstützen / Pedare vites. Räben schneiden/ Puta[illegible]e vites. Räben einlegen/Propagare vites. [illegible]äben behawen/ Defrondare vites, Pampina[illegible]. Entwerffen den Räben vñ Bäumen/Ablaquea[illegible]e vites. Räbhun/ Perdix. Schreyen wie in Räbhun/ Cacabare.

Rabuntzeln/ Rabunculus, vel Rapuntium.

Rach/Straff/ Ultio, Vindicta, Animadversio pro delicto, Vindicatio, Libido ulciscendi, Cupiditas vindicandi, vide Rechen. Die brennend Rach wunschen/Diris devovere, Diras imprecari. vide Verfluchen.

Rache/der Rache/Palatum. Rache/Schlund/ Faux, Fauces, Gutturis angustiæ.

Rad / Rota, Rotula, Rotella, dimin. Orbita. aliq. Radspeych/ Radius. Der Bogen am Rad/ Absis, Curvatura rotæ. Die Nab am Rad/Modiolus rotæ, Foramen modioli in quo axis versatur. Eysin Radschienen/Canthus, Ferrum quo absis munitur. Radfelge / Tympanum, aliqu. item Absis. Radnagel / Paxillus, Embolium, Obex, qui rotæ præfigitur ne excidat. Radsperre/ damit man das Wagenrad sperret im Bergabfahren / Sufflamen. Radbrechen/ auffs Rad legen/Confringere membra rotâ, Conteutere brachia & crura rotâ, Cogere aliquem rotas ascendere, Comminuere artus rotâ, Rotâ punire.

Räden/Sieben/Cribrare, Incernere, Cribro incernere, Excutere cribro. v. Siben.

Raggetten/Reticulum, Instrumentum chordis intentum quibus pila excipitur, expelliturque. Raggette / Pyroboli, Missilia ignita, Radij nitrati, Radij pulvere tormentario f[illegible]i.

Ragwurtz/Satyrion, herb. est folijs lilij rubri.

Rahn/ Gracilis, le. Gracilentus, Junceus, a, um. vide Schwanck.

Rangen/ Rängeren/ Pandiculari.

Rapp/Corvus. vide Raab.

Rasen/ Insanire. Bacchari. vide Wüten / & verb. Sinn. Rasender/ Furiosus, Insanus, Furibundus, Phreneticus, In Furorem versus, Rabie agitatus, Emotæ mentis.

Rantzon geben / Facere redemptionem, Redimere captivos, Redimere captivos ab hostibus.

Rätzel / ein verwickelte Red / Gryphus, Ænigma, Problema, Quæstio obscurior & perplexa, Obscurus sermo, Oratio verborum involucris tecta. Rätzel Auffgeber/Ænigmatistes.

Rätich / Raphanus, pen. cor. Radicula. dim. Meerrätich/Raphanus major, Sinapi Persicum, Raphanus silvestris ut quidam putant, Armoracia, forte idem.

Rath/Anschlag/Consilium, Consultum, Sententia, Mens, Deliberatio. Rath/Rathsession/ Versamblete Oberkeit/Senatus, Publicum consilium, Consessus Senatorum, optimatum, ordo senatorum, Auß deinem Rath / Angeben/ Tuo consilio, Tuo suasu, hortatu, ductu, instinctu, Te auctore, suasore, auspice, Te suadente, hortatore, impulsore, Te duce. Eines andern Rath folgen/ Alieno duci consilio, Aliorum consilijs obsequi, assentiri. Guten Rath geben/ Sanum dare consilium, Prudenter consulere. Vorrath an Speiß / Commeatus. Cibaria, Co-

pia alimenti. Rathen/ Rathgeben / Consulere, cum Dativo, Suadere, Consilij sui copiam facere, Suggerere consilium, Consilio non deesse. Raths pflegen / Consulere, cum Accus. Rathloß/ Inops consilij. Das zum Rath gehört/ Suasorius, a, um. Rathen/ Muthmassen / Divinare, Conjecturare, Augurare, Conijcere. Hariolari. Berahter / Divinator, Conjectator, Aruspex. Errahtē/ Conjectura assequi. Die sach errathen/ Rem acu tangere. Ins gemein rathen / In commune consulere. Rathung/ Suasio, onis. In vnglück gerathen/ Deijci in maximas difficultates, Involvi, implicari calamitatibus. vide Armuth/ Jammer. Mißrathen/ Malè cadere, evenire, Adversum cadere, Exitum infelicem sortiri. vide End. Verrathen / Prodere, Tradere, Deferre, Quadruplare. Verräther / Proditor, Delator, Quadruplator. Verrätherey / Proditio, Delatio. Widerrathen / Dissuadere, Dehortari, Deterrere, Absterrere. Widerrathung / Dissuasio, Dehortatio. Wel gerathen / Prosperè, benè cadere, Peropportunè, commodè cadere. Rath pflegen/ fragen/ Consulere, cum accus. Aliquem in consilium adhibere, Petere, Exquirere consilium. Ein Rath fürnehmen / Intendere consilium. Zu Rath werden/ Inire consilium. Rathgeber/ Consiliarius, Consultor, Suasor, Consulens, A consilijs. Eins andern Rath werden/ Mutare sententiam, Reddere calculum, Vertere velum. proverb. vide verb. Sinn/ & Meinung. Rathhauß/ Curia. vide verb. Hauß. Rathschlagen/ Consultare, Deliberare, Consilium capere, Inire consilium, Consilia conferre. Consilia agitare. Rathschlagen miteinander / Communicare consilia inter se. Ort da man rathschlaget/ Deliberamentum. Rathschlägig/ Deliberativus, a, um. Berathschlagung/ Consultatio, Deliberatio, Consilium. Rathschlag des Gemüths/ Ratio. Rathsherr/ Senatorij ordinis, Ex ordine senatorio. Rathsherrn / Laticlavi. Senatores, Amplissimus ordo, Amplissimus magistratus. Das zu einem Rathsherrn gehört/ Senatorius, a, um. Der von einem Rathsherrn gebohren ist/ Rathsherrn Söhn/ Patricij, Senatorum, qui Patres dicebantur filij, quòd à Patribus essent procreati. Rathsherrn Kleid/ Latusclavus. Eins Rathsherrn Gut/ Census senatoris. Rathsherr der allein den Obern zustimmet / Pedarius senator, Hinc Pedaria sententia. Rathsbuch/ Acta curiæ. Auß dem Rathsbuch außthun/ außleschen/ Ex actis curiæ delere. In das Rathsbuch schreiben / In acta curiæ referre. Rathsschreiber/ Amanuensis curiæ, Secretarius, vulgò. Ein Rath erkiesen / Legere in senatum, Allegere in senatum. Den Rath versamblen / Senatum vocare, vel cogere. Dem Rath fürhalten / Referre ad senatum. Den Rath von einander lassen/ Dimittere senatum. Auß dem Rath stossen / Movere senatu. Raths Erkantnüß / Senatusconsultum. Für den Rath lassen / Audientz geben/ Dare senatum alicui. Der Rath sitzt / Curia considet. Der Rath ist auffgestanden/ Senatus est missus, vel dimissus. Rathsbott/ Accensus curiæ. vide Büttel. Du bist mein Rathsgeber gewesen / Tu mihi auctor & suasor fuisti, vel extitisti. Te auctorem secutus sum. Tuo consilio usus sum. Rathe mir nicht darzu/ Ne sis mihi auctor. Dein Rath gefelt mir / Tuum mihi probatur consilium. Accedo ad tuam sententiam. Ich rathe dir / Hoc tibi consilij do. Si meum consilium aliquid habet apud te ponderis, hoc facies. Me auctore, impulsore hoc facies. Anderer Leuth Rath folgen / Alieno duci consilio, Alieno uti consilio. Seinem eigenen Rath folgen / Sibi ipsi parère, Ipse sibi ducem esse. Suo duci consilio.

Ratz/ Ratt/ Glis, iris, Mus major. Ratzenstall/ ort da man die Ratzē zeucht/ Glirarium. v. Mauß.

Raub/ Præda, Rapina, Spolium. vide Beut. Raub dem Feind abgenommen/ Manubiæ, Exuviæ. Rauben/ Prædari, spoliare, Prædam facere, Deprędari, Spolia detrahere, rapere, vi auferre. Rauberey / Latrocinium, Grassatio, Prædatio. Rauber / Prædo, Grassator, Deprædator, Spoliator, Raptor, Direptor, Expilator, Depeculator. Meer Rauber/ Pirata. Das zu solcher rauberey gehört / Piraticus, a, um. Meer Rauberhauß/ Piraterium. Meerrauberey treiben/ Piraticam exercere. Rauberschiff / Myoparo, onis. Strassenrauber/ Latro, Latrunculus, dim. Das vom Raub ist / Prædacius, Prædatitius, a, um. Das zum raub gehört/ Manubialis, e. Berauben/ Spoliare, Dispoliare, Exuere, Nudare, Exspoliare, Denudare, Expilare, Compilare. Deprædari, Despoliare, Latrocinari, Populare, & Populari. Berauben eines lieben dings / als Weibs vnd Kinder/ Orbare, orbefacere. Beraubung der Kinder/ Orbitas. Der Augen beraubt/ Lumine ocu-

oculis cassus, orbus, orbatus. Berauben der Männlichkeit/ Emasculare. Beraubung / Blünderung / Spoliatio, Despoliatio, Dispoliatio, Direptio, Expilatio, Compilatio. Einer Hand oder Glids beraubt/ Mancus. Beraubet/ Viduus, Privatus, Orbatus, a, um. Heimlich berauben/ Suppilare. Zusammen rauben / Compilare. Zusammenrauber / Compilatores. Kirchenraub/ Sacrilegium. Kirchenrauber/ Sacrilegus. v. Dieb. Raubgierigkeit / Rapacitas. Räubisch / Rapax. gen. omn.

Rauch/ Fumus, Vapor ex igni exhalans. Rauch von Gewürtz / Suffimentum ex aromatibus, & alijs odoribus. Ein herzlicher vnd lieblicher Rauch/ Thymiama. Räuchig/ Fumosus, a, um. Räuchern/ rauchen/ Fumare, Fumigare, Fumum emittere. Beräuchern / Suffire, Thymiamata incendere, Fumigare, Fumum excitare. Von vnten auff räuchern / Suffire, Suffumigare. Räucherung/ Suffitus, Suffitio, Suffimentum, Fumigatio, Vaporatio, Suffumigatio. Rauchloch/ Infumibulum, Naris, idem. Rauchkammer/ Fumarium. Weyrauchfaß / Thymiamatorium, Thuribulū, Acerra. Weyrauch/ Thus. Den Göttern opffern vnd räuchern / Lustrare divis. Geräucht Fleisch / Caro fumata. vide Dürr. Es ist kein Rauch da nicht ein Fewer bey sey/ Flamma fumo proxima.

Rauch/ vneben/ vngleich / Asper, Salebrosus, Fragosus, Venosus, metaph. Scaber, a, um. Confragosus, a, um, multas habens salebras, Aliquid habens asperitatis. Rauch von Haaren/ Hirsutus, Hispidus, Horridus, Hirtus, Pilosus, a, um. Nicht rauch / Levis, prim. lon. vel Lævis. vide Glatt. Rauche örter/ Salebræ, arum, plur. tant. Loca inæqualia, aspera & prærupta, Asperitas, Scabrities. Das Rauchwerck / Prima manus. Rauchwercken / Asciare, Exasciare. Raucher Acker/ Laboriosus ager. Rauch Wetter/ Inclementia aëris. Rauch seyn/ Horrere. Rauch werden / Inhorrere, Horrescere. Rauch machen/ Exasperare. Rauch/ Grimm/ Sawer/ Sævus, Tetricus, Durus, Severus, Asper, Austerus, Rigidus, a, um. Immitis, e.

Raud / Scabies, Psora. Böse Raude / Lepra, vulgò. Schüpechtige Raud zwischen den Härlein des Haupts/ Barts/ etc. Erbgrind/ Porrigo, inis, pen. prod. Schüpechtige Raud/ Lichen, Lichenis, Mentagra. Ein räudiges Schaaf macht ein gantze Heerd räudig / Sicut grex totus in agris unius scabie cadit, & porrigine porci.

Raum/ Platz/ Locus, spatium. vide Gelegenheit. Räumen/ hinweg thun/ Amovere, Removere, Dimovere, Semovere, Loco movere. Räumen vmb die Räb vnd Wurtzeln der Bäum/ Ablaqueare vites, arbores.

Raup / Krautwurm / Eruca, Convolvulus, Volvola, Involvolus, Campe.

Rauschen/ Strepere, Strepitum edere, Susurrare, Cum strepitu palpitare, Murmurare, Admurmurare, Commurmurare, Crepare. Allenthalben rauschen / Circumstrepere. Außrauschen/ Mit einem Geräusch außspotten/ Exsibilare, Explodere, Cum sibilo & strepitu eijcere, Expellere sibilatione tumultuaria, Expellere sibilis. Mitrauschen / Constrepere. Widerrauschen / Obstrepere. Embsig rauschen/ Crepare, Concrepare, Strepitare, Instrepere, Perstrepere. Rauschig von gewässer / Undisonus, a, um. Rauschung eines fliessenden Wassers/ Murmur. Rauschung / Geräusch / Strepitus, Stridor, Murmuratio, Susurrus, Susurratio, Fremitus, Murmurillum.

Er hat einen Rausch/ Est vino semigravis. Plus paulò adbibit. Paullum subbibit.

Raute / Ruta, herba, est. Maurauten / Ruta muraria, Capillus Veneris, Pollyrrichon. Geyß rauten/ Ruta capraria.

Raw/ Rudis, e. Asper, Scaber, a, um. v. Rauch.

Reb/ Vitis. vide Räb.

Räbhun / Perdix, Gallina corylorum. Cacabat hinc perdix. Es schlagt oder schüttlet.

Reh/ oder Reeh / Caprea, pen. corr. Dorcas. græce. Reehbock/ Capreolus.

Reche/ Rastrum, in sing. neut. in plur. masc. Rastellum, dim. Pecten. Instrumentum dentatum. Mit Rechen zerscharren/ Rastris terram rimari. Eyserne Rechen damit man das gesäet Korn säubert/ Sarculum.

Rechen / Wiedergelten / Ulcisci, Vindicare, Vindictam sumere, capere, Pœnas expetere. Recher/ Ultor, Vindex, Vindicator. Rechung/ vide Rach. Seines Vaters Todt rechen / Ulcisci patris mortem. Sich an seinem Feind rechen/ Ulcisci inimicum.

Rechnen/ vberschlagen/ Calculos subducere, Computare, Ratiocinari, Calculare, Calculum

 pone-

ponere cum aliquo, Supputare, Revocare ad calculos, Ponere rationem, Conferre rationes, Putare rationem, habere, componere, inire rationem, Vocare ad calculos, Supputare rationem. Außrechnen/ Aſſequi ratione, Colligere. Rechentiſch/ Abacus, & Abax. Rechenbuch/ Diarium, Rationarius, Calendarius liber. vide Regiſter. Rechenkunſt/ Arithmetica, Ars numerandi. Rechenmeiſter der rechnen lehret/ Logiſta, æ, vulgò Algoriſta. Rechenmeiſter / Rechner/ Calculator, A rationibus, à calculis. Rechenpfenning/ Calculus. Rechnung / Rechenſchafft/ Ratio, Calculatio, Supputatio, Subductio, Ratiocinatio, Ratio, Ratiuncula, dim. Rechnung/ Rationes, Tabulæ rationum. Rechnung der Ein- vnd Außgab/ Rationes accepti & expenſi. In die Rechnung bringen / Subducere aliquam pecuniæ ſummam in rationem, Referre in rationem, In rationem inducere, reducere, Rationibus inferre. Rechnung geben/ Rationem ferre, reddere. Rechnung thun / Rationem ponere, ſubducere, conficere, putare. Die Rechnung in die Rentkammer liefern/ Rationem referre ad ærarium, vel Quæſtores. Die Rechnung recht ſeyn / Rationem ſtare. Für Gewinn rechnen/ In lucro ponere. Vnter etwas rechnen/ zurechnen/ Annumerare, In numerum, album, catalogum ſuorum amicorum referre, ponere, adſcribere. vide verb. Zählen. Einen vnter die Heiligen oder Martyrer rechnen / Referre aliquem in album Sanctorum, vel Martyrum, Adſcribere aliquem catalogo Sanctorum, vel Martyrum, vulgò Canonizare. Zurechnen/ zumeſſen/ Acceptum referre, vel ferre, Imputare, Adſcribere, Tribuere. Ordentliche Rechnung/ darauß man ſchlieſſet / Syllogiſmus, lat. Ratiocinatio. Nach meiner Rechnung / Ut rationem ineo, ut ratione colligo, ut ex ratione conjicio, ut mihi ex ratione liquet, vel liquido patet, ut mihi oſtendit ratio.

Recht / Strack / Rectus, Directus, Prorſus, Porrectus, a, um. Rechtwol/ Bene, rectè, Probè, Concinnè, Aptè, meritò. Recht billich/ Æquus, Rectus, a, um. Fas. Vnrecht/ Pravè, Perperam, adverb. Rechtfügig/ Dignus, Aptus, Appoſitus, a, um, vide Füglich. Sich recht fügen / Subſervire. Zu recht bringen/ Inſtaurare, Reſtaurare, Corrigere. vide Beſſern. Das recht / Verum, Rectum, ſubſtant. Rechte/ rechte Hand/ Dextera, Dextra. Zur rechten Hand hinauß/ Dextrorſum. Rechts vnd lincks/ Ambidexter. Das Recht/ die Billigkeit/ Jus, juris. Juſtum, Æquum. ſubſtant. Æquitas. Das natürlich Recht/ Jus naturæ, vel naturale. Keyſerlich / Bürgerlich/ oder Weltlich Recht/ Jus civile. Das Geiſtliche Recht/ Jus pontificium, Canonicum. Aller Völcker gemein Recht/ Jus gentium, humanum. Landrecht / Jus municipale. Geſchrieben Recht/ Jus ſcriptum. Recht das nicht geſchrieben iſt/ Jus non ſcriptum. Stadtrecht / Jus municipale, vel prætorium. Recht das in Brauch iſt kommen / Die Gewonheiten/ Jus moribus receptum. Bürgerrecht/ Jus civitatis. Das Bürgerrecht geben / Jus civitatis dare. vide Bürger. Das ſcharpff vnd ſtreng Recht/ Jus ſummum. Jus ſtrictum, Rigor juris, Legum ſeveritas, Apex juris. Das nach dem Rechten iſt / Juridicus, a, um. Rechten/ Rechtshandel wider einen führen/ Litigare cum aliquo, Judicijs conflictari, Jure certare, Agere cum aliquo, Diſcertare, Agere coram judice, apud judicem, Judicio decertare, Contendere, Litem habere, Lege certare. Rechtfertigen/ Juſtificare, Juſtum, probum reddere, Pronunciare. Rechtlich/ Rechtmäſſig/ dem Rechten nach/ Jure, Legitime, Licite, Lege, Legibus. Rechtsgelehrter / der das Recht außleget / Juriſperitus, Jureconſultus, Juriſconſultus, Interpres juris, legum, Juris antiſtes, Legum peritia inſignis, Juriſprudentiæ candidatus, Juridicæ facultatis peritus, Utriuſq; juris cognitione clarus. Der in den Rechten ſtudirt/ Leguleius, Cic. Candidatus juris. Baccalaurius im Rechten/ Lyta, vulgò Juris Baccalaureus. Licentiat im Rechten/ Prolyta, vulgò Licenciatus Juris, à licentia docendi. Der Rechten Doctor / Juris doctor, qui apicem juris attigit. Recht begeren / Jus poſtulare. Rechtshandel/ ein ſach die für Gericht gehandelt wird/ Actio, Actio forenſis, Cauſa judiciaria, Controverſia, Lis. Rechtliche Anklag/ Juridica actio, Dica. Den Rechtshandel verlieren/ Cauſa, Formula cadere, Vinci judicio. Das gern rechtet/ Litigioſus, a, um. Recht ſprechen/ erkennen/ Cognoſcere cauſas, Pronunciare judicium, ſententiam, Decernere, Diſcernere litem. vid. Vrtheil. Rechtſpruch/ Vrtheil/ Sententia, Judicatum, Decretum. Der letzſte Rechtshandel/ da kein Partheil ſich abſondern darff / Peremptorium

rium judicium. Das zu Rechtshandeln dienet/ Forensis,e. Verlassung des Rechtshandels/Desertum vadimonium. Auffrecht/ Gerecht/Rectus, Apertus,a,um. vide Fromm. Gerecht/ Æquus, Justus,a,um. vide Fromm/& Billig. Auffrichtigkeit/Rectitudo,Candor. Auffrichtig/ Libere, Sincere,Candide. Vnrecht/Injustus, Improbus, Reprobus,a,um. Für Recht laden/fordern/ In jus vocare, vide Fordern/Für Recht kommen/ Judicium subire,Comparare, sistere se tribunalibus. Gerechtigkeit /Justitia, Æqualitas, Justum,Fas. Das Recht/Gericht zuhalten/ Jurisdictio. Nach seinem Recht zuhandeln/Suo jure agere. Ablassen von seinem Recht/ Jure suo decedere. Gerechtigkeit in acht haben/ Justitiæ rationem habere, Sequi ducem justitiam, Justitiæ servire. Mit Recht einen fürnehmen/ In jus ducere, Lege agere, Intendere litem, Dicam scribere, Dicam impingere, Litem alicui promittere. Beym Rechten Bürgschafft leisten/ Vadimonium promittere. Zu Recht setzen/Calculum promittere, porrigere, proponere, censendi potestatem facere, mittere in consilium. Zu Recht anfallen / Manus inijcere. Nach der Schärpffe des Rechts handeln/Summo jure agere, Ad extrema jure decurrerere. Einem Recht thun oder leisten / Jus reddere alicui. Seinem Recht nachgehen/Suum jus persequi. Das Recht mit einem versuchen/ Jus experiri cum aliquo. Der Rechtshändel vnerfahren/ Forensium rerum imperitus. Das Recht abschlagen/weigern/ Recusare judicium. Mit Recht verfortheilen/ Judicio circumvenire, opprimere. Verbürget werden/Vadari. Bürgen setzen/ stellen/ Dare vades. Bürgen / die Bürgschafft geleistet haben/ Vadimonio obstricti. Den versprochnen Rechtstag leisten/ Vadimonium obire, sistere. Den gelobten Rechtstag auffziehen / Vadimonium differre. Den gelobten Rechtstag nicht leisten/ Vadimonium deserere. Im Rechten antworten / Dicere causas. Mit dem Gegentheil im Rechten heimlich sich verstehen/ Colludere. Wider Recht thun / Jus violare. Es sey Recht oder Vnrecht/ Quo jure quaque injuria. Vnrecht/ Injustus, Iniquus, Injurius, Injuriosus,a,um. vide Vnbillig. Vngerechtigkeit/Injustitia, Iniquitas, Injuria.

Rector in einer Schulen / oberster Schulmeister/ Gymnasiarcha, Archididascalus, Gymnasii præfectus, Præfecturam agens scholasticam, Scholastici cœtus Moderator.

Red/ Sprach des Menschen/ Oratio, Sermo, Eloquium, Lingva, Locutio. Red oder Außsprechung der Wörter/Loquela. Eine lange Red/Oratio propriè. Kurtze Red/ Oratiuncula. Kurtze Red/Sermo brevis, succinctus, Laconismus, Sermonis compendium, Breviloquium, Sermonis brevitas. Gemeine Red/Rumor. vid. Geschrey. Schimpffred/ Dictum, Dicterium. vid. Schimpff. Schlußred ein Ding zu beweisen/Argumentatio, Syllogismus, Argumentũ, Ratiocinatio. Schlußred/Beschluß der Rede/Epilogus, Clausula, Conclusio, Peroratio. Vergebliche vnnütze Red/Nugæ, pl. tant. Nugamenta. vide Schwetzen. Vnzierliche Red/ Sermo incultus, illepidus, Oratio inepta, invenusta, illepida, jejuna, arida. Zierliche außgeputzte Red/Oratio elaborata, ornata, compta, limata, culta, polita, perpolita, Oratio omni elegantiarum genere instructa, insignis. Die Red beschliessen/ Perorare. Betriegliche Red/ Sophisma, Oratio captiosa. Gespräch-Rede/Colloquium, Dialogus. Die Gestalt der Rede/Phrasis, Dictio, Stylus, Character. Gottes Rede/Oracula Dei. Kürtze der Red/Brevitas, Breviloquentia, Breviloquium, Sermonis compendium. Lange Red/Macrologia, Longus sermo. Vnterscheidung der Red/Lingva, ut: Lingva Hebraica, Græca, Latina. Dialectus. Vorred/Eingang der Red/ Prologus, Præfatio, Præfatiuncula, Prooemium, Exordium, Exorsus, Proloquium, Orationis initium, principium. Ein Vorred thun/ Proloqui, Præfari. Anfang der Red thun/Prooemiari. Die Red ist ein Anzeigung des Gemüths/ Oratio est index, argumentum, nota animi, Oratio arguit animum, Sermo prodit virum. Vmbred/Ambages, metaphor. Eine Red öffentlich zu dem Volck thun/ Agere ad populum, Orationem, vel concionem habere, Orare, Perorare, Orationem recitare. Red thun vor Gericht/ Orare causam. Einem in die Rede fallen/ Interpellare loquentem, Interrumpere sermonem alicujus, Interfari. Renck suchen in der Red/ Argutari. Süsse herrliche Wolredenheit/ Nestoria facundia. Reden/sagen/Dicere, Loqui, Fari, Facere verba, Referre, Sermocinari, Verba fundere, Verba habere, Sermonem habere, Verba promere, edere, Rumpere silentium, In verba, in

vocem erumpere, Mittere vocem. Anreden/ Alloqui. Affari, Compellare. In der Rede etwz verlägliches anrühren/ Tangere ulcus. Unnütze Ding reden/ Nugari. Mit einem reden/ Admittere ad colloquium. Anlas zu reden suchen/ Quærere sermonem, Quærere ansam loquendi. Anders reden/ anders meynen/ Alia dicere, ac sentire. vide Meynen. Anders bereden. vide ibidem. Außreden/ hell reden/ Eloqui, Effari, Efferre, Enunciare, Pronunciare, Exprimere. Außreden/ Red schliessen/ Finem dicendi facere, Absolvere orationem, Perorare. Außtrücklich reden/ Nuncupare. Außredung/ Dissertatio. Bereden/ überreden/ Persvadere, Fidem facere, Inducere, Pellicere, Impellere ad credendum, Persvadendo flectere, In sententiam quandam trahere. Beredung/ Uberredung/ Persvasio, Persvasus. Das leichtlich zu bereden ist/ Persvasibilis, e. Beredt/ überredt Persvasus, Adductus, Impulsus. Beredt seyn/ Persvasum habere. Bewegen mit reden/ Persvadere. Beredt. vide infra, Wol beredt. Begeren zu reden/ sich zum reden rüsten/ Dicturire. Tapffer oder frey reden/ Ingenuè loqui. Darzwischen reden/ Interloqui. Durch Zeichen reden/ Signis loqui. vide Deuten. Einem übel nachreden/ Rodere famam alicujus. Einfältig reden/ Agere pingviore Minerva, Crassa Minerva dicere, Filo tenuiore, Pingviore formula dicere. v. Schlecht. Embsiglich reden/ Dictitare. Gemachsam reden/ Submissè loqui, Occultè, clam, & quasi in aurem dicere, Hiscere. Gröblich reden/ Obscè loqui. Gute Red/ Eulogium, lat. Benedictum. Guts Reder/ Benedicus. Guts reden/ Benedicere, Favere ore. vide Loben. Etwas erdichtes reden/ Comminisci, Commentum, commentitiū quid loqui. Heimlich reden/ Susurrare, Insusurrare, Consusurrare, Mutire, Mussare. Heimlich begehren mit einem zu reden/ Petere aliquem secretum. Hinterreden/ affterreden/ Detrectare. vide Verleumbden. Hinterreder/ Obtrectator, Vitiligator, Zoilus, Susurro. Hievon ist gnug geredt/ De his hactenus, Hæc hactenus, Mihi jam satis superq; dixisse videor, Hæc de istis dixisse sufficiant, Sed quid ago? Irgend auff reden/ Alludere. Kürtzlich reden/ Breviter loqui, Brevi dicere, Uti verborum brevitate, Laconicè dicere, Non multis morari, In dicendo brevem, breviorem esse. Kurtz vnd gut/ zierlich reden/ Ore rotundo dicere. Lateinisch reden. vide Latein. Lieblich reden/ Blandè loqui, Svaviter dicere, Mira verborum svavitate vel dulcedine uti. Mißreden/ Labi verbis. Miteinander reden/ Miscere sermones, Conferre sermones inter se, Inter se colloqui, Inter se conferre, Cum aliquo colloqui. Nachreden/ Obloqui, Mordere, metaph. Nachredung/ Maledicentia, Calumnia, Mordacitas, Obtrectatio. Nicht reden dörffen/ Non audere mutire, hiscere. Mussare non audere, Ne verbulum quidem audere proferre, Ne gry quidem loqui. Nicht reden können/ verstummet/ Loqui nequit, Verba deficiunt, destituunt eum, Loquela intercipitur ei, Voce destituitur, Vox faucib⁹ hæret. Schnell reden/ Ruere in dicendo, Præcipitare sermonem, Præcipitanter loqui. Sich mit einem vnterreden/ Disserere, Conferre cum aliquo. v. supra Miteinander reden. Spitzfindig reden/ Argutari. Stoltz reden/ Ampullis verborum uti, Uti verbis sesquipedalibus. vide Pracht. Ubel reden/ fluchen/ Maledicere, Improbari. vide Fluchen. Ubel nachreden/ vide verbis Laster/ & Leumbde. Vergebens reden/ Sine pondere verba facere, Inanem, inutilem habere sermonem. Umbreden/ Circumloqui, Ambagibus verborum uti, Uti circuitione. Umbredung/ Periphrasis, Circumlocutio. Nicht Umbred brauchen/ Nihil uti circuitione, Ambagibus. Unweißlich reden/ Effutire, Garrire, Effundere, Jactitare. Weitläufftig reden/ Copiosè loqui, Copiosum esse in dicendo, Longum, longiorem esse in dicendo. Widerreden/ widersprechen/ Obloqui, Contradicere, Obstrepere, Obgannire, Obmurmurare, Reclamare. Wolberedt/ Eloquens, Facundus, Disertus. Wolreder/ Redner/ Rhetor, Orator, Declamator, Vir dicendi peritus. Wolredenheit/ Wolredung/ Eloquentia, Facundia, Vis eloquendi, dicendi ratio, Singularis dicendi facultas. Kunst wol zu reden/ Oratoria, substant. Rhetorica, Dicendi ars. Nach der Wolredner weiß/ Oratoriè. Das zum wolreden gehört/ Oratorius, a, um. Rhetoricus, a, um. Lehrer der Wolredenheit/ Rhetor. Wol beredt seyn/ Eloquentem, disertum, facundum esse. Eloquentiā valere, Romana facundia nobilitatum esse, Latina eloquentia insignem esse, Ciceronis elegantiā in dicendo egregiè exprimere, Flexanimam quandam svadelam in dicendo referre. Göttin der Wolredenheit/ Svada, Svadela, Pitho flexanima, ut Poëtæ fingunt. Zu

liebe

liebe reden/Dare auribus, Inservire auribus. Zuvor reden/ Antevertere verbis. Zusammenredung/Colloquium. In aller Leute Munde schweben/ Zu gemeiner Rede werden/ Versari aliquem in omnium ore, Vulgo fabulam factum esse. Rede/Loquentia. Rede von der Gottheit/ Theologia. Prächtige Redung/ Grandiloquentia. Schmeichelredung/ Blandiloquentia. Vielredung/ Multiloquium. Wahrredung/ Etymologia, Veriloquium. Vberredung/ Persvasio. Ein Klugreder/Logodædalus. Ein Vielreder/Locutor, Locutuleius. Vnterreder/ Interpellator. Redner/ Causidicus, Orator. Gemeiner Reder/ Rabula. Gesandter Redner/der den Frieden oder Krieg ankündet/ Fecialis. Prachtredig/ Grandiloquus, Magniloquus, a, um. Redreich/ Loquax, Loquaculus. Vnredig/Infans. Vnredsam/ Elingvis, e Rana Seriphia, Proverb. Vielredig/Multiloquus. Vnredbar/ Mutus, a, um. Infantilis, e. Ich weiß nicht wie ich meine Rede endigen soll/ Non video qui possim institutæ orationi finem imponere. Weitleufftig hab ich davon geredt/ Multa verba feci, Multis verbis egi, Oratio mihi fuit uberrima. Vbel von einem reden/ Acerbissimè de aliquo loqui, Gravissime alicui obtrectare. De existimatione alicujus detrahere, Contra existimationem alicujus venire.

Redlich/auffrichtig/Candidus, Sincerus, Apertus, Ingenuus, a, um. Omnis doli & fraudis expers. vide Ehrlich. Redlich/auffrichtig/Candidè, Integrè, Sincerè, Ingenuè. Redligkeit/ Candor, Sinceritas, Integritas, Simplicitas. Sich redlich erzeigen/ Præbere se haud illiberalem. Vnredlich/Illiberalis, e. vide Vnehrlich.

Reformieren/Agere censuram, Reformare & corrigere, Instaurare disciplinam, Laudabiliorem vitæ rationem instituere.

Regen/Pluvia. Platzregen/Schlagregen/Imber, Nimbus, Repentina & præceps pluvia. Das Regen bringt/Imbrifer. Das Platzregen bringt/ Nimbifer, a, um. Voll Regens/Pluviosus, a, um. Nimbosus, a, um. Das von Regen ist/Pluvialis, e. Pluvius, a, um. Regenwasser/ Aqua pluvialis. Regenbach/Torrens, gen. masc. Ort da das Regenwasser zusammen fleusset/Compluvium. Regenbogen/Iris. vide Bogen. Regnen/ es regnet/ Pluit, ferè in tertia pers. Est pluvia, Imber effluit. Zusammen regnen/Compluere. Anregnen/ besprengen/Appluere. Zumal regnen/begiessen/ Compluere. Hinein regnen/ Impluere. Regenloch/Impluvium. Durchregnen/ Perpluere.

Regel/ Regula, Norma, Præscriptum. Nach der Regel/Ad præscriptum, Ex præscripto agere, Dirigere ad regulam. Die Regel nicht halten/ Aberrare à regula & præscriptione vitæ.

Regenspurg / Reginoburgum, vel Augusta Tiberij, vulgò Ratisbona.

Regieren/herrschen/ Regnare, Imperare, Dominari, Sceptra tenere, Sedere ad gubernacula, Administrare imperium, Potiri rerum, Clavum imperij tenere, Esse cum potestate. Regieren/ Regere, Gubernare, Moderari. Regierung/ Regimen, Gubernatio. Regierer/Regent/Moderator, Gubernator, Rector, Dux, Imperator, Princeps. Regiment/Herrschafft/ Potestas, Ditio. v. Herrschafft. Das Regiment führen/ Moderari habenas. Das Regiment einem befehlen/ Dare, Tradere imperium, Deferre imperium, destinare imperio, Dare imperij habenas. Des Regiments verstossen/ Exuere imperio. Des Regiments beraubt/ Imperio exutus. Regiment annehmen/ Suscipere imperium, Capere habenas imperij. Das Land mit grossem Lob seiner Ehren regieren/ Provinciam cum laude gerere, Egregiè administrare provinciam. Das gefährlich Regiment annehmen/ Rempublicam multis periculis expositam attingere, Capessere.

Register / Pinacidium, Bulla. Registerbuch / Commentarius, Commentarium, Diarium, Hypomnema. Register/ darin tägliche Handlungen geschrieben werden/ Ephemeris, latinè Diarium, Acta diurna. Register eines Buchs/ das ordentlich weiset/ wo man ein jedes finden soll/ Catalogus, Index, Syllabus. Namen Register/ Matricula & Elenchus propriorum nominum. Register/ weisse Taffel / darein die Namen der Richter geschrieben werden/ Album, substant. Pyctatium. Register / kurtze Auffschreibung / Adversaria, Commentarius, Tabulæ, Regestrum. Register der Einnahm/Tabulæ accepti. Register der Außgab/ Tabulæ expensorum, Commentarius expensi.

Reiben/ zurreiben/ Terere, Conterere, Atterere, Deterere, Terendo consumere. Reiben/ Strigilare. Einreiben/ Interere, Obterere, Infricare. Zerreiben mit den Fingern/ Infricare propriè. Die Augen reiben/ Terere oculos. Wieder

zerrei-

Zerreiben/Reterere. Außreiben/Exterere. Anreiben/Atterere, Affricare. Das ſich gern zerreiben läſt/Friabilis,e. Zerreibung/Molitura. Reibſtein/Tophus. Reibeiſen/Tyrocneſtis.

Reich/Gewaltigkeit/Imperium, Regnum, Ditio. v. Regieren. Das zum Reichstag gehört/Comitialis,e. Vierdte Theil des Reichs/Tetrarchia.

Reich/wolhäbig/ Dives, Felix, Opulentus, Locuples, Divitijs affluens, abundans, Omnibus rebus circumfluens, Divitijs refertus, Nummoſus, Benè numatus, Pecunioſus, Ditiſſimus, Peculoſus. Reich/überflüſſig/Copioſus, Largus, Opulentus, Uber, a, um. Dives, Abundans. Reichlich/Largè, Largiter, Liberaliter, Copioſè, Opulenter, Affluenter, Opiparè, Affatim. Reichligkeit/Largitas, Liberalitas. Reich machen/Locupletare, Ditare, Divitijs augere, Opulentare, Fortunis locupletare. Reich ſeyn/Divitem, opulentum, locupletem eſſe, Divitijs affluere, Opibus valere, abundare, Fortunæ bonis affluere atq; abundare, Rerum omnium copia abundare, Omnibus rebus affluere. Sehr reich ſeyn/ Rem poſſidere ampliſſimam, uberrimam, copioſam, Affluere copijs, Permagnum pondus, plurimum divitiarum tenere, Magnam vim auri argentiq; poſſidere. Ampliſſimis auctum eſſe opibus, Crœſo, Craſſoque ditiorem eſſe. Reich werden/ viel Gut ſamlen/ Ditari, Diteſcere, Locupletari, Opuleſcere, Multas divitias congerere, Divitias cumulare, Magnam ad divitias acceſſionem facere. Die Reichthümb ſchmälern/ Attenuare opes. Reichthumb/ Divitiæ, arum, Opes, um. Fortunæ, arum, Opulentia, Facultates, Copiæ magnæ & amplæ fortunæ, Res, Subſtantia, Bona, Abundantia, Affluentia omnium rerum. Pactoli opes, Midæ divitiæ. Reichthumb ſamlen/ Divitias colligere, Congerere, cumulare, accumulare, corradere, coacervare opes, divitias, facultates, Accumulare, facere rem, Rem familiarem augere. Nach Reichthumb ſtreben/ Quærere, aucupari opes, Opibus inhiare, In re familiari augenda totum eſſe, Præter divitias ſpectare nihil, Totum in divitias incumbere. Reichmachung/ Locupletatio, Augmentum. Reichlich/Regiè, Regaliter, adverb. Die Reichthümb gemindert werden/ Opes contrahi. Reichthümb verachten/ A cupiditate divitiarum animum longiùs abducere. Die Reichſten werden am meiſten geacht/ Qui plus opibus valent, plus gratia excellunt. Er iſt reich gnug/Satis valet opibus. Satis eſt divitijs inſtructus. Allein nach Reichthumb ſtreben/ In re familiari augenda totum eſſe.

Rechen/ Porrigere. vide Reychen.

Reiff/ zeitig/ Mitis,e. Maturus, Ad maturitatem perductus, Coctus, a, um. Reiffe Oepffel/ Mitia poma. Reiff machen/ Maturare. Faſt reiff werden/ Ematureſcere, Prætmatureſcere. Vnreiff/ vnzeitig/ Immitis,e. Immaturus, a, um. Vnreiff vnd zu früh zeitig/ Præmaturus, a, um. Præcox.

Reiff/ Kält/ Pruina. Reiffechtig/ Pruinoſus, a, um. adject.

Reiger/ Ardea, Ardeola, dim. Böß Waſſer/ ſagt der Reiger/ da er nicht ſchwimmen kundt/ Ardea culpat aquas, cùm neſciat ipſa natare. Proverb.

Rhein/ der Rein/ Rhenus, vel Rhenum, Inſignis amnis ex Rheticis Alpibus, ſeu Lepontijs delapſus longiſſimo curſu tribus oſtijs in mare fertur Germanicum. Das vom Rhein iſt/ Rhenanus, a, um. ut: Rheiniſcher Wein/ Vinum Rhenanum, Rheticum. Der jenſeit des Rheins wohnet/ Transrhenanus. v. Rhein.

Reihnblum/ Heliochryſos, vel Heliochryſum, herba eſt quam alio nomine Chryſanthemon appellant. dicitur etiam Amaranthos.

Reihnſchwalben/ Spiren/ Apodes, pen. prod. Aves ſunt ex genere hirundinum.

Reim/ ein Spruch Reimweiß geſtellt/ Rhythmus, Metrum, Harmonia orationis, certa dimenſione & proportione conſtans. Gereimt/ das ſich reimt/ Congruus, Aptus, Accommodatus, a, um. Conveniens, Congruens, Conformis. v. Füglich. Sich reimen/ übereinſtimmen/ Congruere, Convenire, Quadrare, Concordare. Vngereimt/ Inconveniens, Inconcinnus, Incompoſitus, Abſurdus, Abſonus, Ineptus, a, um. Vngereimte Ding fürnehmen/ Abſurdas res agere. Abſurda committere, Mulgere hircum, Jungere vulpes. Jugulare mortuos, In aëre piſcari, Venari bove leporem, Cani dare paleas, Aſino oſſa, Aſini caput nitro lavare, Lucernam in meridie accendere, Aquam mari infundere, Aquam igni miſcere, Proverb. locutiones elegantes. Vngereimt/ vnbequemlich/ Abſurdè, Ineptè, Inconvenienter, Inconcinnè.

Rein/Purus. vide Reyn.
Reimmegen/Rigomagus, oppidum.
Reinweyden/ Mundholtz/ Ligustrum.
Reise/ Expeditio. vide Reyse.
Reiß/zweyg/Surculus, germen. proffreiß/Surculus insititius. Baumreiser/Ramenta arborum.
Reiß/ Oryza, frugis genus est, semen non in spicis, ut frumenta, sed in paniculis gignens.
Reissen/ Lacerare. Abreissen/ Abrumpere, Avellere, Abstrahere, Diffringere, Außreissen/ Außziehen/ Evellere, Eruere, Extrahere, Eradicare, Radicitùs evellere. Außreissen/ außbrechen/ Erumpere, Eruptionem facere, Cum impetu exire, Aufugere, vide Entlauffen. Hinreissen/Rapere, Abripere, Auferre. Hin vnd her reissen/Diripere. Hinwegreissen/Abripere, Abstrahere. Niederreissen/Diruere, Destruere, Excidere Excindere, Evertere. Von einander reissen/Dirumpere. Zerreissen/Lacerare, Dilacerare, Dilaniare, Discerpere, Distrahere, Divellere, Convellere, Discindere. Zerreissung/ Laceratio, Dilaceratio, Dilaniatio. Viel der Martyrer seynd vmb des Glaubens willen den wilden Thieren vorgeworffen vnd zerrissen worden / Plurimi sanctorum Christi Martyrum pro Orthodoxa & Catholica fide feris belluis objecti, dilacerati, ac dilaniati sunt.

Reiten/zu Roß oder zu Pferd seyn/Equitare, Equo vehi, In equo vehi, Equo iter facere, Insidere equo, Eques esse. Vmbreiten/ oder hin vnd wieder reiten / Obequitare. Herzu reiten/ Adequitare. Durchreiten/ Perequitare. Darauff man wol kan reitē/Equitabilis, e. Reuter/Eques, Equo vectus, Equo insidens, Trossulus. Reuterisch/Equester, vel Equestris, Equestre. Reitrock/ Paludamentum. Der ein Reuterrock antrågt/ Paludatus. Kůrissiers Reuter/Cataphracti equites. Reutertroppe / neben dem Fußzeug/ Ala. Das Reiten/ die Reuterey/Equitatio, Equitatus, us. Herzlicher Einritt nach dem man obgesieget / vnd die Feinde gäntzlich bestritten hat/ Triumphus. Hinc Triumphalis, e.

Reiter/ Cribrum. vide Sib. Reitern/Råden/ Cribrare, Incernere, Cribro incernere, Discernere, Cribro secernere.

Reitung des Viehes/ Admissura. Das Viehe einander reiten lassen/Admittere. So die schwein einander reiten / Subare dicuntur; Transfertur etiam ad alia animalia.

Reitzen/Anreitzen/Allicere, Illectare, Lactare. metaph. vide Reytzen.
Renck / Vmbschweiff / Ambages, Anfractus, Circuitus, Circumductiones, Flexiones.
Renck/Dolus. vide List.
Rencken/ Lencken / Flectere, Torquere, Vertere. vide Beugen. Verrencken/verrůcken/Luxare, Solvere, Loco movere, Intorquere, Distorquere membrum.
Rennen / Currere. vide Lauffen. Rennplatz/ Curriculum, Stadium, Hippodromus. Rennspiel/ Circenses ludi, Romæ. Zu Pferd rennen/ Habenis & fræno equo laxatis currere.
Rente/ Zinß/ Einkommen/ Reditus, Fructus, Census, Vectigal, Tributum. Rentbrieff/ Literæ constitutionis redituum. Rentgelt/ Pecunia Kalendario destituta. Rentmeister vber Zinß vnd Zoll geordnet / Quæstor, Præfectus ærarij, Præfectus ærario, Tribunus ærarius. Rentmeisters Ambt/Quęstura. Der ein Rentmeister ist gewesen/ Vir quæstorius. Das zum Rentmeisters Ambt gehört/Quæstorius, a, um. Das Rentmeister Ampt verwalten/ Quæstorem agere, Quæstorio munere fungi.
Råttich/ råttig/Raphanus. vide Råttich.
Retschen/ Hanffretschen / brechen / plaudern/ Decorticare canabim. vide Hanff.
Retten / Erretten / Liberare, Eripere è periculo, &c. Asserere, Vindicare, Tueri, Salvum & incolumem reddere. Erretten vom verderben/ Vindicare ab interitu. Rettung/Vindicta, Liberatio. vide Hilff. Eine Stadt erretten vnd entsetzen / Urbem ex totius belli ore ac faucibus eripere, atque servare.
Retzel /vide Råtzel.
Reuche/ Asperitas. vide Rauch.
Reuchen/Fumigare, vide latè suprà Rauch.
Reud / Scabies. vide Grind/&Raud/råudig/ Scabiosus, a, um.
Das Reuspern/Ructus, us. Reuspern/Ructare, Ructuare, Ructuari.
Reuspern/spentzen/ Screare, Excreare, Screatu egerere, eijcere. Reusperung / Screatus, us.
Die Reussen / Ruteni, populi Sarmatiæ Europeæ.
Reyß/vogelreyß/Aviarium. Fischreyß/Excipula. Hůnerreyß/ Cors, cortis, vel Chors.
Reuter/Cribrum, Incerniculum. vide Sib/

& räden. Sandtreitter / Cribrum rudetarium.

Reuthaw / damit man die Dörn außreutet / Runcina. Außreuten / Evellere, Extirpare, Eradicare.

Reuter / Eques, vide verb. Reitten.

Rew / Bußfertigkeit / Pœnitudo, Pœnitentia, Dolor ob factum quoddam. vide Buß. Rew vnd Leyd tragen / Pœnitere, impers. Pœnitentia duci, Agere pœnitentiam, Dolere, Dolore affici ob delictum vel admissa peccata. Gerewen / Pœnitere, Pigere, Tædere, Molestum esse, aliquid. Das gerewet mag werden / Pœnitendus, a, um.

Reychen / Darlangen / Præbere, Porrigere, Exhibere, Offerre, Tradere, Præsentem exhibere, Suppeditare, Suggerere, Subministrare, Ministrare. Erreichen / erlangen / Contingere, Assequi, Consequi, Attingere. vide Erlangen.

Reyff / Circulus ligneus. Reyffstangen / Vitialia.

Reyn / sauber / Purus, Mundus, Lautus, Lotus, Immaculatus, Sincerus, a, um. Sine omni labe. vide etiam Keusch. Rein hertz / Cor purum, mundum, à vitijs liberum, Cor expurgatum à peccatorum sordibus, nullius sibi mali conscium. Reine Liebe / Purus, Sincerus, plus amor. Reinigen / fegen / Mundare, Emundare, Purgare, Expurgare, Extergere, Piare, Expiare, Purare, Percolare, Excolare, Mundum facere, Luere, Eluere, Diluere, Purificare, Polire, Sanctificare. Reinigen von Sünden / Purgare, mundare à peccatis, Liberare à peccati sordibus, Expiare, tollere, auferre, delere, abolere peccata. Außreinigen / Expurgare. Vollkommentlich reinigen / Perpurgare. Wiederumb reinigen / Repurgare. Reinigkeit / Munditia, mundities, Puritas, Sanctitas, Sanctimonia. Reiniglich / Purè, Lautè, Sine labe, Sine sordibus, absque macula. Reinigung / Purgatio, Emundatio, Expurgatio, Expolitio. Das zur reinigung gehört / Piacularis, Lustralis, e. Lustricus, Purgatorius, a, um. Die Kindtauff / Dies lustrici. Das gereiniget mag werden / Piabilis, e. Das nicht gereiniget mag werden / Inexpiabilis, e. Vnrein / vnflätig / Impurus, Immundus, Spurcus, Fœdus, Squalidus, Obscœnus, Lutulentus, a, um. Vnreinigkeit / Impuritas, Immunditia, Immundities, Sordes, Spurcitia, Spurcities. Verunreinigen / Fœdare, Maculare, Inquinare, Coinquinare, Contaminare, Sordidare, Polluere. vide etiam Fleck.

Reyß / Vereysung / Expeditio, Profectio, Discessio, Abitus. Die erste Reyß thun / Prima stipendia merere. Reyßgelt / Stipendium, Viaticum. Weite Reyß zu wohnen / Transmigratio. Zureyß im Krieg / Militiæ, ad verb. Reyßgesell / Spießgesell / Commilito. Reysen / Proficisci, Iter facere, habere, conficere, ingredi, capere, tendere, commeare, commigrare, conferre se aliquo ad habitandum. vide Wandern. Anders wohin reysen / Migrare, Alio migrare, Alio se conferre, Recipere, Alium locum petere. Durchreysen / Pervadere, Perambulare, Peragrare, Pervagari, Percurrere. Sich auff die reyß machen / Inire iter, Ingredi, suscipere iter, Committere se viæ, Dare se in viam, Aggredi iter, Inire viam. Wegreysen / Abire, Discedere. vide Weggehen. Reysen / ein Kriegsman seyn / Facere stipendium, Militare, merere. Reyßgesellschafft / Commilitium. Reyßigerzeug / Equitatus, us.

Reytzen / Hetzen / Allicere, Allectare. Illicere, Inducere, Adducere, trahere, attrahere, Inescare, Pellicere, Blandè invitare. Anreitzen / dahin bewegen / Instigare, Irritare, Lacessere, Concitare, Commovere, Stimulare, Stimulos, calcaria addere, Admovere, Adhibere calcaria, Accendere, Concitare stimulis, Incendere, Inflammare. Zum Zorn reytzen / Irritare, Inflammare, Concitare, Commovere ad iram. Zum streit reytzen / Lacessere, Stimulare ad pugnam. vide Herauß fordern. Anreytzung / Incitatio, Irritatio, Instinctus, Incitamentum, Invitamentum, Impulsus, Stimulus, Calcar, Provocatio. Anreytzung des Liebkosen / Illecebræ, Blandimenta, Illicium, Blanditiæ, Lenocinia. Anreitzig Illecebrosus, a, um. Anreitzer / Hetzer / Provocator, Agitator, Stimulator. Herfür reytzen / Elicere.

Rhein / Rhenus. Der gantze Rheinischkreyß / Germania prima, vel superior.

Die Rhod / Rhodanus, pen. cor. fluv. Galliæ rapidissimus.

Richten / Gerad machen / Dirigere, Rectum facere, Obliquum corrigere, seu emendare. Auffrichten / Erigere. vide Auffheben. Auffrichtig / Sincerus, Apertus, a, um. Simplex, A simulatione alienus. Außrichten / Efficere, Expedire, Exequi, Perficere, Transigere, Præstare, Defungi.

Mit wenig außrichten/ Conferre in pauca. Ein Geschäfft außrichten/ Negotium administrare, Procurare, Agere, Transigere negotium, Expedire negotium. Befehl außrichten/ Mandata peragere, Capessere jussa. Verwirrte ding außrichten/ Nodum solvere. Andere lassen außrichten/ In medio relinquere. Anrichten/ Subornare, Instituere, Instruere, Apparare, Adornare. vid. verb. Stellen. Zurichten/ verschaffen/ Parare. Den Hinderhalt zurichten/ Machinari, Subornare insidias. Den weg richten/ Degrumare. Unterrichten/ Instruere, Fingere, Monstrare, Erudire, Instituere. vide Lehr. Unterrichten in Künsten/ Initiari, Imbuere literis. Wol unterrichten/ Præceptis onerare. Auffricht/ Hügelig/ Acclivis, vel Acclivus. vide verb. Neygen. Mündliche Unterrichtung/ Catechesis. Der also unterrichtet worden/ Catechumenos, pen. corr. Wol berichtet/ Eruditus. Kurtze Unterrichtung/ Isagoge, pen. prod. lat. Introductio, Methodus. Unterrichtung/ Formula. Sich in die zeit richten/ Accommodare se tempori, Inservire tempori. vide Zeit. Sich in eines weise richten/ Accommodare se alicujus moribus, Fingere se ad nutum & voluntatem alicujus. zurichten/ vide Rüsten.

geRicht/ Judicium, Deliberatio legitima judicum, Cognitio, Disceptatio. Gewalt gericht zu halten/ Jurisdictio. Gerichtstatt/ Forum, Locus judicij. Richterstul/ Tribunal. Bänckerichter/ Subsellia. Gerichtshauß/ Forum judiciale, Prætorium, Basilica. Gerichtshauß Hüter/ Basilicanus. Das zum Richter/ oder Gericht gehört/ Judicialis, e. Judiciarius, a, um. Gerichtshandel/ Forensis causa. Der für Gericht verklagt wird/ Reus. Für Gericht geladen/ gefordert/ Appellatus. Einen für Gericht fordern/ vide verb. Fordern/ & Klagen. Für Gericht verthätigen/ Defendere aliquem in judicio, Patrocinari alicui, Patronum aut Advocatum esse, Orare causas pro aliquo, verba facere pro aliquo. Gericht halten/ Gericht sitzen/ Judicium agere, Jus dicere, Forum agere, Judicem agere, Præsidere rostris, Sedere pro Tribunalibus, Præesse foro judiciario. Dem Richter stellen/ Sistere judici. Ein Richter seyn/ Induere personam judicis. Ein Richter/ Judex, icis. Oberster Richter/ Præses, idis. Ein ordentlicher Richter/ Judex ordinarius. Abgeordneter Richter/ Judex delegatus, seu extraordinarius. Malefitz oder Blutrichter/ Quæstor, Quæsitor, Latrunculator, Judex quæstionis, Præfectus rerum capitalium. Frommer Richter/ Judex integer, sincerus, sanctissimus, justissimus. Unbilliger Richter/ Judex iniquus, sordidus. Ein geschworner Richter/ Judex juratus. Ein oberster Richter/ Quæsitor, Prætor, & judex quæstionis. Den Richter unterstehen zu bestechen/ Judicis fidem aut religionem attentare. Den Richter mit Gelt bestechen/ Corrumpere judicem pecunia. Den Richter verwerffen/ Reijcere judicem, Ejurare. Die Richter kiesen oder wöhlen/ Judices legere, sortiri. Ein Richter anbieten oder annehmen/ Iudicem ferre. Des Richters Stul/ Sella judicis. Des obersten Richters Stul/ Tribunal. Richter in den Ritterspielen/ der die Gaben außtheilet/ Brabeuta, lat. Designator. Endrichter/ Disceptator. Nachrichter/ Carnifex, Spiculator, aliquando Tortor, Lictor Nachrichter seyn/ Carnificari. Wilkürlicher Richter/ Schiedsmann/ Arbiter, Disceptator, Domesticus Richter von einer parthey allein angenommen/ Iudex edititius. Wilkürlicher Richter/ so man Ehren wegen angenommen/ Iudex vel arbiter honorarius, vulgò Compromissarius. Richtstät/ Carnificina, Locus supplicij. Auffhebung oder Anstandt des Gerichts/ Iustitium agitur. Gantz hingerichtet von dem nichts mehr zuhoffen ist/ Deploratus, a, um.

Richtig/ der Richtschnur nach/ Rectus, Directus, a, um. Regularis, e. Unrichtig/ der Richtschnur nicht nach/ Irregularis, e. Richtscheid/ Richtschnur/ Regula, Norma, Amussis, Libella. vide Winckelmaß. Nach dem Richtscheid/ Regulariter, Ad amussim, Ad perpendiculum. Richthämmerlein/ Plectrum.

Riechen/ Olere, Fragrare, Sapere, aliquando. Riechen/ Geruch empfinden/ Olfacere, Odorari, Odorem percipere, Odorem sentire. Ubel riechen/ Olere, Fœtere. vide Stincken. Wolriechen/ Bene olere, Odorem suavem & jucundum exhalare, Nidere, Renidere. Wolriechend/ Olidus, a, um. Fragrans. Ubelriechend/ Fœtidus, Putidus, & olidus, a, um, aliquando. Süsser Geruch/ Fragrantia, Odoramentum, Aroma. Er riechet nach Salb/ Olet ungventum. Er riechet nach Schwefel/ Olet sulphur. Starck riechen/ Perolere. In bösen verdacht fallen/ oder nach Schalckheit

 riechen/

RJ

riechen / Olere malitiam. Das riechet nach öl/ Olet lucernam, de eo dicitur, quod noctu ad candelam diligenter est elaboratum. v. Geruch.

Riedrohr/ Arundo, inis.

Riem / oder Bandt / Amentum. Hinc Pfeil/ oder Geschoß mit Riemen / Amentata jacula. Riem oder Nestel/ Ligula. Riem von Leder/ Corrigium. Riem am Gebiß/ Habena. Riem/ Lädern zügel/ Lorum. Gebißriemen zu lang lassen/ Den Zaum lassen schiessen/ Laxare habenas.

Riese / vngehewer grosser Mann/ Gigas. Homo vastæ staturæ, Homo immani corpore, quasi terræ filius. Das eim Riesen zugehört/ Giganteus, a, um. Riesenkrieg/ Gigantomachia.

Riegel/ Grendel/ Pessulus, Obex, Repagulum, Vectis qui ostio opponitur. Den Riegel fürthun/ Objicere pessulum, Repagulum, Obicem opponere, Pessulum obdere. Verriegelt/ Pessulatus, a, um.

Rinck/ Hefftlein/ Fibula, Spinter. Zurincken/ Fibulare. Auffrincken/ Refibulare, Defibulare, Fibula subnectere.

Rinde/ Bast/ Cortex, Corticula, Exterior arboris crusta. Innerliche Rinde am Holtz/ Liber, interior arboris tunica. Rinde Kruste/ Crusta. Rinde abziehen/ Decorticare. Delibrare.

Rind / Ochs/ Kuh / Bos. Rindern/ Boarius, a, um. Rindfleisch/ Bubula caro. vide Ochs/ & Kuh.

Ring/ Fingerring/ Annulus. Petschierring/ Annulus sigillaris, seu signatorius. Ein gedenckring/ ein Ring ohn Stein/ Annulus purus, Lunula, Plaut. Trawring / Annulus pronubus. Der ein Ring trägt/ Annulatus. Ringkästlein/ Dactylotheca. Einen Ring anstecken / Induere annulum. Ringfinger/ Digitus annularis.

Ring/ Circulus, Orbis. vide Circkel/ & Kreiß. Ring/ Kräntzelein/ Corona, Coronula, Corolla. Tischring / Vntersetz/ Fuß / Basis. Kleiner Ring den die Weiber auff das Haupt legen / so sie etwas tragen/ Gesticulus, Gesticillus. Ringbrod/ Pretzel/ Spira.

Ring/ Gering / Levis, Facilis, Vilis, e, Leviculus, a, um. vide Vnachtbar/ & Schlecht. Ring bewahret Schiff/ Aphracta, orum. Ringern, Levare, Sublevare, Mitringern/ Collevare. Ringern/ vide verb. Klein. Ringer werden/ vide Abnehmen/ Gering achten/ Nauci facere, Nihili facere. vide verb. Achten/ & Nichts achten. Ringfügig machen / In ordinem redigere. Ringfährig/ schlecht/ Triobolaris, Nauci, indeclin. Frivolus, Plebeius, a, um. Ringfähriger Mensch/ Vappa, metaph. Semissis homo, Homo tressis. Ringfärtig ding / Nugæ, arum. plu. tant. Nugamentum, Gerræ, Simplariæ res. Geringheit/ Vilitas, Ignobilitas. Ringfärtige Geschirr/ Vasa frivola. Ringfertig seyn/ Vilere, Evilere, eilescere. Ringfärtig/ geschwind/ Velox. vide Schnell. Ringfärtigkeit/ Levitas, Velocitas, Celeritas.

Ringen/ Luctari, Lucta contendere, certare, decertare. vide Fechten. Zumal ringen / Colluctari. Ringung/ Lucta, Luctatio. Ein Ringer/ Luctator. Offtringen/ Luctitari.

Ringsvmbher / Im Vmbkreiß/ Circum, Circumquaque, Circa, Circumcirca, In circuitu, Undequaque.

Rinnen/ Fluere, Manare. vide Fliessen. Stäts rinnen / Fluitare. Außrinnen / Effluere. Außrinnung / Alluvio, onis, Alluvies. Fürbey rinnen/ Præterlabi, Præterluere. Anheben zu rinnen/ Fluescere. Entrinnen / Evadere, Effugere, Elabi. vide Fliehen. Zerrinnen/ Dimanare, Diffluere. Rinnend Wasser/ Flumen, Fluvius. Rinnend/ Flutilis, e. Pertusus, a, um. Rinnend Faß/ Pertusum dolium. Rinnen in äckern/ Colitæ.

Ripp/ Costa. Schweinen Ripbraten / Petaso, onis. pen. cor. Petasunculus, dim. Geript/ Costatus, a, um.

Risch/ Ocyus, Subito, vide Bald.

Riese/ Gigas. vide Riese.

Riß Ritz/ Bruch/ Rima, Fissura, Hiatus, Scissura, Ruptura. Riß oder Spalt am Hindern/ oder Arßkerb/ Ragades.

Ritter / Eques, Vir equestris ordinis, Ex Equestri loco, ordine, Equestri loco ortus. Ritter/ einer auß der Ritterschafft. vide Adel.

Roch/ Raja, Rochus, genus piscis plani cartilaginei in tergo & cauda spinas habens.

Rock/ Tunica, Læna, vel Chlæna. Leibrock ohn Ermel/ Tnuica pectoralis, Colobium. Tunica manicis defecta, Exomis, idis. Leibrock mit langen Ermeln/ Tunica manicata, Vestis manicata, Vestis manuleata, Chirodota. Langer Rock bis auff die Fersen/ Tunica talaris, Poderis, penult. prod. Langer Rock/ Demissa tunica. Bürgerlicher Rock/ Toga. Langer Rock mit Purpur vnd Scharlach verbremet/ wie es die Römische Jugend vorzeiten pflag zu tragen/ Prætexta, Toga prætexta,

Prout olim Romanæ juventuti in usu fuit. Hären Rock/Cilicium. Reitrock/Mutz/ Chlamys, Sagum, Sagulum. Bogenrock der Weiber/Cyclas. Doctors Rock/langer gefutterter Rock/Diplois, Tunica duplex, Abolla. Leinen Rock/Tunica lintea. Ritterrock/ Wapenrock/ ein Kriegskleid des Obersten/Paludamentum. Oberrock/Chlena, vel Læna. Unterrock/Stola, Cyclas, Crocota, Crocoton, penult. prod. Der oder die ein Unterrock trägt/Stolatus, a, um. Der oder die ein Rock anträgt/ Tunicatus, a, um. vide Kleid.

Rocken/ Korn / Siligo, inis. Triticum siligineum, Secale, Frumentum secalicium. Rockenbrod/Panis cibarius.

Rodelkraut/Rurkraut/Gnaphalium, lat. Centunculus.

Roh/ ungekocht/Crudus, Incoctus, Immaturus, a, um. Rohe/ Cruditas. Rohe oder new werden/Crudescere, Incrudescere.

Rohr/ried/Arundo, Calamus, Canna. Brunnenrohr/Papilla, Siphunculus. Rohrbusch/Cannetum, Arundinetum. Rohrechtig/ Arundineus, a, um. Rohrgehalter/ Calamarium.

Rohr/ vide Büchs/ & Canal.

geRöhr/Scherb und Kalckwerck/Rudera, Farrago lapidum, testarum, cæmenti, Rudus vetus. Dz zu solchem Geröhr gehört/ Ruderarius, a, um.

Roll/Trochlea. Roll damit man ebnet/Cylindrus. Rollwagen/ Quadriga meritoria. v. verb. Wagen. Rollen/ vide Waltzen.

Rom/ Roma, Septicollis etiam dicta. Das zu Rom wohnet/oder gehn Rom geführet wird/Romanensis, e. Ein Römer/Romulidæ, vel Romulides, Romanus. Römer/ Quirites, plural.

Römisch Erbs/ Pisum. Römisch Coriander/ Nigella, Melanthion, Græce.

Romakessel/ Cassiliacum, Oppidum Rhetiæ primæ.

Rose/ Rosa. Rose von Jericho / Amomum, penul. prod. Haber oder Hewrosen/Cynnorhodos. Rosengarten/Rosarium, Rosetum. Das von Rosen ist/Rosaceus, a, um. Rosenfarb/Roseus, a, um. Rosenöl/ Rosaceum, vel Rosinum oleum. Rosenhonig / Rhodomali. Rosenwasser / Aqua rosacea, Liquor rosaceus, Stillatitius rosarum liquor. Rosenkrantz/ Sertum rosaceum, Corona, vel Corolla precatoria, Sphærulæ precatoriæ, Globuli precatorij, vulgò Rosarium. v. Krantz.

Roß/Pferd/Equus, Caballus. Rennroß/Celeres. pen. prod. Desultorius. Heurroß/Lohnroß/ Meritorius equus, conductitius. Postroß/Veredus, vel Equus veredus. Ziechroß/Equus helcyarius. Mutterroß/Equa. Das von einem Roß und Esel geboren ist/Burdo. Strauchroß/ Equus cespitator. Das des Rosses ist/Equinus, a, um. Roßgeschrey/Hinnitus. Schreyen wie ein Roß/Hinnire. Roßeisen/ Solea ferrea. Kleines Rößlein/ Mannulus. Jungs Rößlein/ Hinnulus. Roßgeschmuck/Phaleræ plur. tant. Ein scharpff Roßgegebiß / Lupatum. Roßschaar / Equitium. Roßartzt/ Equarius medicus. Roßhirt/Hippocomus, Hippobotos, Hipponomos. Roßbereiter/Marstaller/ Equiso, onis. Par Roß die an einem Karren ziehen/Bijuges, vel Bijugi. Drey par Roß an einem Wagen/Sejuges. Ein Roß sattlen/Sternere equum. Roß umbwenden/Flectere equum in gyrum. Käß von Roßmilch/Hippace. Ein Streit zu Roß/Hippomachia. Roßbar/Senffte/Lectica, Gestatorium. Roßbarträger/Senfftenträger/ Lecticarius.

Roßschwantz/ Cauda equina, herba est.

Roßmarin/ Libanotis. Roßmarinkraut/Rosmarinus.

Rost/ Ferrugo, Rubigo. Rost am Eisen/ Ferri rubigo. Rost des Ertzes oder Kupffers/ Ærugo, Æris rubigo. Rostig/ Ferruginosus, Ferrugineus, Rubiginosus, a, um. Rostig werden/ Ferrugine, Rubigine infici, vel squalere, Rubiginem, Æruginem, Ferruginem contrahere. Rost od' Brand im Korn/Rubigo.

Roste/oder Roost/Craticula. Rosten/Frigere, 3. conjug. Geroste Eyer/Ova frixa. v. Braten.

Rostock/ Laciburgium, hodie Rostochium, ut putatur.

Roth/ rothfarb/ Ruber, Rubens, Rubeus, Rubicundus, a, um. Rötlicht/ Miniatus, Rufus, a, um. Karmesinroth/ Coccineus, a, um. Dunckelroth/Fulvus, a, um. Purpurroth/Purpureus, Tyrius, Ostrinus, a, um. Fewrroth/ Rutilus, Rufus, Rufulus, Pyrrhus, a, um. Schwartzroth/ Rubidus, a, um. Rothfarb/Burrus, a, um. Braunroth/ Puniceus, Spadix, Spadiceus, Phœniceus, a, um. Phœnix aliq. Rothfarb in Ertzgruben gefunden/ Sandaraca. Liechtroth/ Flammeus, a, um. Blutroth/Sangvineus, a, um. Rothfarb/röthe/Sandix, Cerussa usta, Minium secundum. Rothbarth/ Ænobarbus. Dz Rote Meer/Erythræum mare,

Sinus Arabicus. Morgenröthe/Aurora. v. Morgen. Roth machen/Rubefacere, Rufare. Schamroth machen/Ruborem injicere, Rubore suffundere, Rubore afficere, Confundere. Roth seyn/ Rubere. Roth werden/ Rubescere, Erubescere. Schamroth werden/Erubescere, Rubore, vel, pudore suffundi, Confundi. Rothe Ruhr/ Dysenteria, lat. Tormina. Der die Rote Ruhr hat/ Torminosus, Dysentericus. Röte/brennend Eiß/ Carbunculus.

Rott/Sect/Hæresis, Secta, Factio. vide Ketzer. Rottenstiffter/Heresiarcha. Der ein besonderer Rott oder Secten anhanget/ Hæreticus. Rott/ ein zusammen gelauffen Volck/ Turba, Caterva, Cohors. Ein reisender Kriegszeug/ Kriegsrott/ Agmen. Rott Kriegsknecht/Manipulus, Contubernium decem militum. Durch alle Rotten/ Manipulatim. Rottechtig/ auffrührisch/ Factiosus, a, um. Aus der Rott / Ex illo numero. Ein Geschwader Reuter/ Rott Reuter/ Turma. Ein Rott von hunderten/ Centuria. Ein Rott von zehen/Decuria. Rottgesellen/Contubernales, Manipulares, In eodem contubernio, Sub uno Manipulo degentes. Rottmeister über zehen/ Decurio. Rottmeister über hundert/ Centurio. Rottmeister über tausent/Chiliarchus. Außrotten. vide Tilgen.

Rotz/ Mucus, vel Muccus, Narium pituita crassior, Excrementa narium, Phlegma, Pituita. Rotzig/Pituitosus, Phlegmaticus, Mucosus, Muco plenus, a, um.

Rübe/Rapa, vel Rapum. Gälrübe/Siser. Roth Rübe/ Beta rubra. Steckrübe/ Lange Rübe/ Napus. Rapuntzel/Rapum sylvestre. Ort da Steckrüben wachsen/Napile. Rübenkraut/Rapacium.

geRuch/ Odor, oris, Olfactus, us. Guter Geruch/Fragrantia, Odor suavis, & gratus. Geruch eines gebranten Dings/ Nidor, oris. Starcker Geruch eines gewachsenen Menschen / Virus, indeclin. Süsser Geruch/Thymiama. Böser Geruch/Fœtor, Teter odor, Odor ingratus. Geruch macher/Odorarius, substät. Wolriechend Kraut/ Aroma, Odoramentum. Das ein guten Geruch bringt/ Odoriferum. Ubelriechend /Putridus, Fœtidus, Putidiusculus. Geruchspürer/ Odorator, & Odorisequus. Geruchspürig/ Odorus, a, um. Geruch von sich geben/ Redolere, Fragrare, Spirare, Olere, cum Accusativo, & ablativo, Exhalare, vel spirare odorem. Geruch empfahen/ Odorem percipere, Odorare, vel Odorari, Olfacere, Subolere. Ubler Geruch/Fœtor. v. Gestanck. Das Geruch von sich gibt/ Olidus, a, um. Da man Geruch in empfindet / als Bisemknopff/ &c. Olfactorium. vide Riechen.

Rüchtig/ Famosus, a, um. vide verbo Ruhm. Rüchtig machen/ Nobilitare, Prædicare, Famigerare.

Rück/Tergum, Dorsum. Ruckgrat/Spina, Spina dorsi. Rückpfeiff/ Tubus, Sacra fistula, qua spinalis medulla decurit. Das Marck im Rückgrat/ Medulla spinalis. Rückgelenck/ Verticuli, Vertebræ, Spondyli. Rückendecke/ Dorsualia. Rucken/vide Weichen. Zurück weichen/Ferre pedem retrò. Verrucken/ Movere, Commovere, Loco movere. vide verb. Fahren. Zurück/ Dahinden/A tergo, Pone, Pôst, Retrò. Auff dem Rücken ligen/Supinum jacere. Das auff dem Rücken ligt/ Supinus, Resupinus, a, um. Dorso incumbens. Das auff dem Rücken trägt/ Dorsuarius, a, um. Den Rücken mit Ruthen zerhawen/ Inscribere tergum virgis, Conscribere corium, Cædere tergum virgis. Gerückte Glieder / Luxata membra. Dem ein Gleych verrenckt ist / Luxatus, a, um.

Rudelsteck/Rallum, vel Rulla.

Rudenband/ Millus, Melium.

Ruder/Schiffruder/Remus. Steurruder/Clavus, Gubernaculum. Der Griff am Ruder/Remi manubrium. Schiffruder oder Sterrude Verwarnuß/ Casteria. Ruderheng/ Transtra, Juga, Virgil. Rudern/ am Ruder ziehen/ Remigare, Remum ducere, agere. Navim remis propellere. Sänfftiglich fahren mit Rudern/ Promulcare, Remulcare. Das breite Theil am Ruder/ Palma remi. Ruderer/Ruderknecht/Remex, gis, Qui remos agit, vel impellit. Ans Ruder stellen /auff die Galey schaffen/ Ad remum dare, Remo publicæ triremis affigere, Ergastulo nautico mancipare. Ad triremes relegare. Oberste der Ruderknecht/Portisculus. Ruderung/Bewegung der Ruder / Remigium, Remigatio, Remorum agitatio.

Ruffen/ Geschrey machen/ Clamare, Vocare, Vociferari, Clamorem edere, facere, Voce contendere. Clamorem profundere, Intonare, Inclamare. Ruffen im Krieg das man wöll fortrücken/Conclamari. Anruffen/ Implorare, Invocare.

re, In vota vocare, Rogare, Adorare, Supplicare. Anruffung/ Imploratio, Invocatio, Adoratio, Obsecratio. Außruffen/ öffentlich außschreyen/ Proclamare, Palàm clamare, Pronunciare, Per præconem vulgare, promulgare. Außruffen/ preysen/ Decantare, Ebuccinare. vid. Loben. Außruffung/ Proclamatio, Præconium, Prædicatio, Pronunciatio quæ fit per præconem. Außruffer/ Præco, Promulgator, Proclamator. Eines Ehr außruffen/ Præconem vel Encomiasten laudis alicujus agere, Deprædicare, Decantare alicujus nomen, famam. Außgerufft/ Famigeratus, a, um. Beruff/ Ambt/ Munus, Officium, Partes, Vices. vide Ambt. Beruffen/ herzu fordern/ Advocare, Accire, Accersire, 4. conjug. Accersere, 3. conjugat. Jubere venire. Beruffen zu zeugen/ Testari, In testem vocare, Testem laudare. Beruffen anders wohin/ Avocare, Amovere. Sich beruffen für ein höhern Gewalt/ Appelliren/ Provocare, vulgò Appellare. Beruffung/ Citatio, Accersitus, us. Beruffung zu einem höhern Richter/ Provocatio, Appellatio. Beruffer/ Accersitor. Zusammen berufte Gemein/ Ecclesia, lat. Concio. Vnberufft/ Invocatus, a, um. Herausruffen/ Evocare. Herzuruffen/ Accire. Herzu berufft/ Accitus, pen. prod. Lautruffen/ Vociferari, Exclamare, Intenta voce clamare, Stentorea voce clamare, Clamorem magnum tollere. Auff die seite ruffen/ Sevocare. Offt ruffen/ Vocitare, frequent. Widerruff/ Retractatio, Palinodia. Widerruff thun/ Retractare, Recinere, Revocare, Recantare, Palinodiam canere, Diversum dicere ab ijs, quæ prius dicta sunt. Wiederumb ruffen/ Revocare. Widerruffung/ Revocatio. Zusammen beruffen/ Convocare, Conciere. Rüffig/ Vocativus, a, um. Ruffung/ Clamor, Vocatio.

Ruh/ Rast/ Quies, Requies, Tranquillitas, Otium, Vacatio ab opere, Quietudo, Securitas. Ruhen/ rasten/ Quiescere, Conquiescere, Recubare, Requiescere, Recumbere, Quiete frui, Capere quietem. Nicht ruhen lassen/ Interrumpere, Interturbare quietem, Molestiam afferre, Molestum esse. Ruhig/ still/ Quietus, Tranquillus, Otiosus, Placidus, Securus. v. Müssig. Ruhig/ still Orth/ Secessus, us. Ruhig Leben/ Quieta, otiosa, tranquilla vita, Vita aliena ab omni cura, Vita omnium expers perturbationum, Vita nullis rerum humanarum fluctibus jactata. Ruhig leben/ Otiosam & quietam vitam agere, Quietè agere, Vitam tranquillam agere, Omni molestia vacare. Ruhig machen/ Quietum reddere, Tranquillare, Sedare, Placare. Ruhig/ gütig werden/ Mitescere. Ruhig seyn/ zu frieden seyn/ Quietum, tranquillum esse. Æquo, quieto, tranquillo animo esse. Ab omni cura, vel perturbatione vacare. Omnis curæ expertem esse. Ruhiglich/ Otiosè, Tranquillè, Securè. Vnruh/ Inquies, Molestia, Perturbatio, Negotium, Inquietudo. Vnruhig/ Inquietus, Importunus, Irrequietus, Turbidus, Turbulentus, a, um. Vnruhiger Mensch/ Hans in allen Gassen/ Ardelio, Homo inquies, Homo importunus. Vnruhig machen/ Inquietare, Interturbare, Fatigare, Vexare, Solicitare, Turbare, Perturbare, Molestare, Torquere, Exhibere negotium, Facessere negotium, Injicere scrupulum, Prover. Ruhtag/ Sabbatum, Sabbatismus. Wiederumb zu Ruhe kommen/ Respirare, Proverb. Ein wenig ruhen/ Acquiescere. Gantz ruhen/ Conquiescere. Voll Vnruh/ Negoiosus, a, um. Vnruh des Gewissens/ Stimuli conscientiæ.

Ruhm/ Nomen, Gloria. vide Lob. Rühmen. v. Loben. Ruhmechtig/ Jactanter, adv. Gantz ruhmsüchtig/ Gloriabundus, a, um. Ruhmsüchtiger/ Ostentator. Sich selbst rühmen/ Se ipsum laudare, Suarum laudum præconem esse, Sese jactare, ostentare, Meras glorias spirare, Jactare verborum ampullas. Ruhmgirig/ Cupidus laudis, gloriæ, Ambitiosus, a, um. Gloriæ studiosus, Sitiens gloriæ, Avidus laudis. Ruhmredig von sich selbst/ Gloriosus, Ostentator, Jactator, Arrogans. Rühmung/ Jactatio, Jactantia, Arrogantia, ostentatio, Venditatio, Insolentia verborum. Berühmbt/ Clarus, Præclarus, Inclytus, Famosus, a, um. Celebris, Illustris, Nobilis, e. Fama celebris, notus, Famæ celebritate conspicuus. Wolberühmbter Mensch/ Filius cœli, Prover. Berühmbt werden/ Præclarum, Celebrem fieri, Clarescere, Innotescere. Berühmbter Mann/ Virillustris, celebris, clarus. Fast berühmbt/ Prælustris, e. Valdè clarus, Maximè celebratus, a, um. Præsignis, Perillustris, Perinsignis, e. Berühmbt seyn/ Magni nominis esse. Clarere, Inclarere. Berühmt machen/ Illustrare. Vnberühmbt/ Incelebris, Ignobilis, e. Inglorius, a, um. Nullius nominis, famæ, existimationis, ordinis, loci, Inhonorus, Nullo nume-

co, loco, honore. Nicht rühmens werth/ Nulla laude dignus, Inhonoratus. vide Vnlöblich.

Ruhr/ dünnscheisse/ Lyenteria, Alvus soluta, cita, laxa, plus satis fluens, Fluxio ventris, Profluvium ventris, Intestinorum levitas, Venter fluens, laxus, fusus. Rote Ruhr/ v. Roth. Ruhrkraut/ Gnaphalium, lat. Centunculus.

auffRuhr / Tumultus, us. Seditio. Auffrührisch/ Seditiosus, Tumultuosus, Factiosus, a, um. Auffrührisch seyn / Tumultuare. Auffruhr machen/ Ciere turbas.

Rühren/ anrühren/ Tangere, Attingere, Contingere, Attrectare, Contrectare, Perstringere. vide Angreiffen. Ein wenig anrühren/ Lambere. Höfflich rühren/ streichen/ Demulcere, Palpare, vel Palpari, Permulcere. Berührt/ Tactus, a, um. Berührung/ Tactus, us. Anrührung/ Attrectatio, Contrectatio, Tractatus, us. Berühren/ Tangere. Berühren/ mit kurtzen Worten melden / Attingere, Tractare, Indicare paucis, Breviter perstringere, Strictim attingere, Non longius persequi. Gäntzlich berühren/ Pertingere, Obtingere. Ob berührt/ Antedictus. vide verb. Melden. Vnberührt/ Intactus, Illibatus, Non attrectatus, contrectatus, a, um. Hartrühren/ Taxare. Das Korn rühren/ vmbwerffen/ Frumentum ventilare, agitare.

Rund/ wie ein Kugel oder Scheibe/ Rotundus, Globosus, a, um. Circularis, Orbicularis, e. Figura rotunda, Orbiculatus, Sphæricus, a, um. Rund in die läng/ Teres, etis. Runde Form/ Orbita, aliquando. Runde Gestalt/ Orbis, Circulus. Das ein runde langechtige Gestalt hat/ Cylindraceus, a, um. Runde Stiege/ Treppe/ Cochlea, Cochlis, idem. Rund machen/ Circinare. Rund gespitzt machen/ Turbinare. vide Spitz.

Runtzel/ Ruga, Cutis corrugata.

Runtzel oder Falt/ Plica. Runtzeln vertreiben/ Erugare. Außdehnung der Runtzeln/ Erugatio. Runtzlecht machen/ Rugare, Irrugare. Voll Runtzeln/ Rugosus, a, um. Die Stirn runtzlen/ Corrugare frontem, Contrahere frontem.

Rupffen/ bey den Haaren ziehen/ Vellere, Vellicare, Trahere, apprehendere crinibus. Auffrupffen/ Exprobrare. vide Verweisen. Außrupffen/ Vellere, Evellere, Eruere, Extrahere, Avellere, Eruncare, Abruncare. Mit der Wurtzel außrupffen/ Eradicare, Radicitùs evellere. Die Kräuter außrupffen/ Runcare. Außrupffung der Kräuter/ Runcatio. Das Haar außrupffen/ Depilare. Heimliche Rupffer/ die sich vmbkehren/ als wüsten sie nichts darumb/ Tropæi. Berupfft / Glaber, Glabellus, Vulsus, a, um. Zerrupffen/ Convellere, Divellere, Diducere, Distrahere.

Rüssel oder Schnautze der Thiere / Proboscis, Promuscis, quales habent Elephanti, Mures, Sues, &c.

Rüsten/ Fertig machen/ Perficere. vide Bereiten. Gerüst/ v. Bereit. Sich rüsten/ Parare, Præparare se, Accingere, Præcingere, Procingere, Ornare, Adornare, Instruere. Sich zur Reise rüsten/ Accingere se itineri, vel, ad iter. Zurüsten/ Meditari, Machinari, Fabricare, & Fabricari. Zurüsten/ Præparare. Wiederumb zurüsten/ Reparare. Zuvor rüsten / Præmeditari. Sich rüsten zu lesen/ Lecturire. Sich rüsten auff die wegfahrt/ Sarcinas colligere. Sich rüsten zu thun/ Moliri. Nachstellen / Auffsatz zurüsten/ Moliri insidias. Geschicklich rüsten / Struere. Heimlich rüsten/ Subornare. Sich rüsten zu reden/ Dicturire. Vorrüstung/ Parasceve, latinè Præparatio. Gerüst/ Promptus, Meditatus, a, um. Vngerüstet/ Immeditatus, a, um. Rüstig/ Meditatorius, a, um. Rüstung etwas zu thun/ Molimen, pen. prod. Conatus. Rüstung/ Geschirr/ Armamenta, Machina. Gerüst mit eim grossen Rad das getretten wird/ Tympanum , Geranion , Græcè. Gerüst von Holtz damit man etwas auffhebt / oder schöpfft/ Tollenon. Rüstung damit man etwas auffhebt/ Machina, Machinula dimin. Rüstzeug/ schwäre Läst auffzuziehen / Ergata. Kriegsrüstung oder Gewerff/ die mit Seylen gezogen oder gespannen wird/ Sambuca. Kriegsrüstung/ Machina bellica. vide Krieg. Kriegsrüstung/ darin die Krieger sich zum Sturm erhalten/ Musculus. Gerüst haben/ gerüst seyn/ In manibus esse, In promptu habere. Rüstung/ Zurüstung/ Apparatus, us. Apparatio, Fabricatio, Machinatio, Instructio, Adornatus.

Ruß/ Fuligo. Rußig/ Fuliginosus, Fuligine tinctus, a, um.

Rut/ Gerte / Virga, Virgula, diminutiv. Flagrum, Flagellum, Ferula. Scipio. Rut damit man die Linien zeucht/ Radius. Rut damit man die eigene Leuth freylasset/ Vindicta, Aliquando significat ipsam libertatem, Rudis. Rutensamblung/ Virgindemia. Vnter der Ruten seyn/ Sub ferula esse.

esse. Von der Ruten frey seyn/ Manum ferulæ subducere. Mit der Ruten streichen/ Cædere virgis. Virgis multare, Cædere, Castigare flagellis, Cædere ferula, Corripere virgis.

Rütten/ Schütten/ Quatere, Quassare, Concutere, Commovere.

Ryß/ Gigas, Gigantulus, dim. vide Rieß.

INCIPIENTIA ab S.

Saal/ Lustig Gemach im Hauß/ Conclave. Ein oberer Saal/ da man isset/ Cænaculum, Triclinium, Dieta, Discubitorium. Nider Saal/ Vntergemach/ Cænatio. Grosser Saal/ Basilica. Saal eines Königes oder Fürstenhoff/ Aula. Oberer gepflasteter Saal/ Solarium. Das zu dem Saal gehört/ Triclinarius, a, um, Triclinaris, e.

Saat/ das Getreyd/ Seges, Herba frumenti nondum demessa. Saat/ Seezeit/ das Seen/ Satio, Sementis, Tempus sationis.

Säbel/ Acinaces, Harpe, Gladius Persicus, Falcatus ensis, Ensis Scythicus. Säblen/ Acinace cædere, dissecare.

Sach/ Handel/ Res, Causa, Negotium. Sach an jhr selbs/ Res ipsa. Die Sach stehet wol/ Res salva est. Vmb ein sach gethan seyn/ Rem ad restim redijsse. Proverb. Die sach gewonnen geben/ Hastam abijcere. Die sach ist also beschaffen/ Ita se res habet, Hic est rei status, Ejusmodi res est, Res hoc loco est. Sach/ Rechtshandel/ Causa, Controversia, Lis. vide Rechtshandel. Ein besser sach/ Causa superior. Böser Sach/ Causa inferior. Eine strittige Sach/ Res controversa. Ein verwirte sach/ Res perplexa. Eine verhaste sach/ Causa odiosa, Invidiosa causa. Ein Sach oder Handel fürtragen/ Causam agere. Die sach rechtlich verantworten/ Causam dicere. Die sach verthädigen/ Causam tueri, defendere. Die sach gewinnen/ Causam obtinere. Die sach verlieren/ Causa cadere, Offendere apud Judices, Naufragium facere in foro. Die sach annehmen/ Descendere in causam, Demittere se in causam, Causæ subscribere. Die sach verträgē/ Controversiam componere, vel dirimere, Litem decidere. Die sach für dem ordentlichen Richter anhängig machen/ Litem in suum forum transferre. Die sach treiben/ Litem urgere. Die sach auffziehen/ Litem ducere, vel trahere. Vnverhörter Sach verdampt/ Indicta causa damnatus. Es thut nichts zur sach/ Nihil ad rem, Nihil ad propositum, Nihil ad chordam. Hauptsach/ Hauptpunct/ Status causæ, Caput, Summa rei, Summa constitutio causæ, Quæstio. Dis ist ein sach daran viel gelegen ist/ Hæc res multum habet ponderis, gravitatis, momenti, Gravis admodum res est, Hæc res ejusmodi est, ut omnia complectatur. Ein grosse sach im sinn haben/ Magni momenti rem animo volvere. Die sach ist also beschaffen/ Ejusmodi res est, Ita se res habet, Hoc in cardine res versatur, Hoc loco est. Die sach verlengern/ Longius rem ducere, Diem protrahere, extrahere, proferre.

Sachsen/ Saxonia. die Sachsen/ Saxones, populus.

Sack/ Saccus, Sacculus, & Saccellus, diminut. Ledern Sack/ Culeus. Ledern sack/ Waadsack/ Ascopera, pen. prod. Ledern sack darin man wein oder öl thut/ Uter, utris, Utriculus. dim. Weydsack/ Knapsack/ Mantica, pen. corr. Manticula, dimin. Halßsack/ der hinden vnd vornen herab hanget/ Mantica. Sack darinn die Kriegsleuth jhr Proviant nachtragen/ Hippopera, Sacculus scorteus, quo milites necessaria circumferunt. Sack oder Seckel damit man kurtzweilet/ Follis, Follis pugillatorius. Sackpfeiffer/ Utricularius. Sack oder Tasche/ Funda. Sackmann/ Saccularius. Sackträger/ Bajulus. Sackwein/ Fecatum, vel Fæcatum vinum. Säckel/ Beutel/ v. Seckel/ Beutel/ Tasche. Den Sack geben/ Afferre cui repulsam, Renunciare amicitiam, societatem.

Sacrament/ Heilige Wahrzeichen/ Sacramentum, Sacra signa, Signa visibilia invisibilis gratiæ, Signa fœderis. Das H. Sacraments häußlein/ Sanctuarium augustissimo Christi corpori custodiendo, Eucharistiæ asservandæ, Præcelsum Eucharistiæ Pegma, Sacrarium corpori Dominico servando.

Sacristey/ Sacrarium, Sacristia. Sacristey/ oder Chor/ Adytum. Sacristan/ Opffermann/ Æditus, Sacræ supellectilis custos.

Sadoney/ Tymbra, latin. Cunila, vel Satureia, herba est.

Säen/ Samen strewen/ Seminare, Serere, Sementem facere. Besäen/ Conserere. Einsäen/ Inserere. Hin vnd wieder säen/ Disseminare. Vbersäen/ Obserere. Vmbsäen/ Circumserere. Acker der jährlich gesäet wird/ Ager restibilis, vel

restibile. Saat/Satum, vel plur. Sata. Saat oder Säenzeit/ Sementis. Das zu säen gehört/ Seminarius, a, um.

Saffoier/ Allobroges, nunc Sabaudienses. Saffoier Gebürg/ Pæninæ alpes. Die Saffoier/ Allobroges, pen. cor. in sing. Allobrox.

Saffran/ Crocus, Crocum. Wilder Saffran/ Cnicos, vel Cnicus, Cartamus, Crocus saracenus. Saffran/ Trusen/ oder ein Salb außgestossenen Saffran/ Crocomagma, aliàs Crocinium. Saffranfärbig/ Croceus, & Crocinus, a, um.

Safft/ Succus. Safft/ Feuchte/ Liquor, oris. Safft an Bäumen/ Succus, vel Lacryma in arboribus. Safft das die Immen auß den Bäumen oder Blumen saugen/ Melligo.

Saffyr/ Edelgestein/ Saphyrus. Von Saffyr gemacht/ Saphyrinus, a, um.

Säge/ Sage/ Serra. vide Seg.

Sänse/ Graßsänse/ Falx fænaria, Secula.

Sagen/ Melden/ Dicere, Perhibere, Asserere, Loqui, Narrare, Proferre in medium, Proferre, Reaensere, Memorare, Commemorare, Referre. Ich sage/ Aio, Inquio, is. plural. Inquiunt, verbum defectivum. Sag an/ sag her/ Cedo, Imperativus tant. Dic, Recense, Narra. Absagen/ Abkündigen/ Bellum indicere, Renunciare. Ansagen/ Nunciare, Denunciare. Ansager/ Nuncius. Außwendig sagen/ Proferre memoriter, Reddere, recitare, referre, dicere memoriter. Für ein Warheit sagen/ Affirmare, Confirmare, Pro certo dicere, Pro comperto, Explorato dicere, Pro vero vel certo asseverare. Mit Hand vnd Mund zusagen/ Firmare dexterâ fidem, Stipulata manu promittere. Darzu sagen/ Adijcere, metaph. Herauß sagen/ Expedire, Eloqui, Effari, Enunciare, Proloqui, Profari, Proferre. Heimlich in ein Ohr sagen/ einblasen/ Insusurrare, In aurem loqui, Ad aurem suggerere, Voce depressa & submissa in aurem indere. Hin vnd wider gesagt werden/ Vulgò jactari. Hievon ist gnug gesagt/ De his mihi satis dixisse videor, De his hactenus. Hoch vnd thewr zusagen/ Sanctè promittere, Sanctè recipere. In einer summ sagen/ Mit kurtzem sagen/ Paucis expedire, dicere, complecti, Summatim perstringere, Uno, vel tribus verbis dicere. vide Kurtz/ & Summ. Ingeheim sagen/ In sinum effundere. Nebenzu/ oder vberhin etwas sagen/ Obiter aliquid dicere. Nichts können sagen/ Non habere dicere. Man sagt/ das Geschrey gehet/ Fertur, Ajunt, Dicunt, Ferunt, Perhibent, Rumor spargitur, Fama, rumor est. Mir wird gesagt/ Dicitur, narratur, indicatur mihi, Ad aures meas pervenit, Accipio, Audio. Ordentlich sagen/ Recensere. Seine meinung sagen/ Dicere sententiam, Aperire, Exponere, Explicare suam sententiam. Versagen/ vide Abschlagen. Vnsäglich/ Infandus, Nefandus, a, um. Nefas, Inenarrabilis, e. Vor oder zuvor sagen/ Prædicere, Antè dicere, Prænunciare, Præsignificare, Antèprædicere. Wie man sagt/ Ut rumor vulgi spargitur. Wiederumb sagen/ Replicare. Zusagen/ Promittere. vide Verheissen. Zusag/ Verheissung/ Promissio, Pollicitatio, Promissum. Dancksagung/ Gratiarum actio. Dancksagen/ Gratias, vel Grates agere. vide Danck. Warsagen/ Weissagen/ Divinare, Præsagire, Hariolari, Augurari. Falscher wahrsager/ Pseudopropheta. Vorsagung/ Erzehlung/ Commemoratio. Vntersager/ Internuncius. Wahrsager/ Divinus, Fatidicus, Hariolus, Chaldæus, Auspex, Augur. Weissagung/ Auspicium, Augurium, Vaticinium, Mantia, pen. prod. Zusage/ Zusagung/ Condictio, Condictum.

Salatkraut/ Acetaria.

Salb/ Chrisma, latin. Ungventum, vel Ungentum, Unguen, Odorum variorum permistio, addito oleo & balsamo ad ungenda corpora. Salb/ anstreichige Farb/ Pigmentum. Wundsalb/ Emplastrum, latin. Fictum, vel Formatum, vulgò Ungventum. Salb auß Wilden Weintrauben Blüet/ Oenanthinum. Salb auß Saffran/ vide Saffran. Wolriechende Salb/ Myron, lat. Ungventum. Weyche Salb/ Malagma, Plasma, Cataplasma. Feyste Salb/ Popoma. Salbbüchs/ Pyxis, idis. Myrothecion. Gesalbter/ Christus, lat. Unctus. Gesalbet/ geschmieret/ Delibutus, a, um. Litus, a, um. partic. Oblitus, pen. cor. Salben/ Ungere, Inungere, Unguentis oblinere, Linire, Perungere, Linere, Oblinere. Hinein salben/ Illinere. Rund vmb salben/ Oblinere, Circumlinere. Nach Salben riechen/ Olere ungventum. Salbung/ Unctio, Inunctio, Unctura. Salbenkrämer/ Ungventarius, Seplasiarius. Todtensalber/ Pollinctor, qui cadavera unguentis oblinit.

Salbey/ Salvia, herbæ nomen. Wilde Salbey/ Salvia agrestis, Sphacelus. Sal-

Salgangs/Sana casa, Arx Rhetiæ primæ.
Salm/Salmo, piscis est.
Salmiax/ Sal Ammoniacus.
Salpeter/ Nitrum. Salpetergrub / Nitraria.
Saltz / Sal, gen. neut & masc. Saltzkörnlein/ Mica salis, Frustulum, vel Granum salis. Saltzfaß/ Salinum, Salillum, dim. Saltzbrunn / oder Saltzwasser / Muria, Muries, Salsugo & Salsilago. Eingesaltzen / Condititius, vel Salsus, a, um. Vngesaltzen/ Insulsus, a, um, Gesaltzen fisch/ Speck/ ꝛc. Salsamentum. Der ein gesaltzene speiß verkauffet/ oder dieselbe einsaltzet / Salsamentarius. Saltzgeschmack / Salsedo, inis. Das nach dem Saltz schmäckt/ Salnacidus, a, um. Das zu Saltz gehört/ Salsinarius, a, um. Saltzung/ Salitura. Saltzgeschirr von Holtz / Saltzbütte/ Orca. Saltzen/ Salire, & Sallere.
Saltzburg / Juvanium, hodie Salisburgum, vel Saltzburgum.
Samen/ Semen. Samenhülse an einem krautstengel/ Muscarium.
Sammentlich/ Allzugleich/ Conjunctim, Conjuncte, Simul, Unà, Pariter, Summatim. Beysammen/ Junctus, Conjunctus, Continuus, Continuatus, Affixus, a, um.
Samlen / Versamblen / Congregare, Colligere, Cogere, Coacervare, Conjungere, Aggregare, Contrahere, Legere, Glomerare. Samlen an ein ort/ Seligere. Samlung / Zusammenlesung / Collectio, Congregatio, Coacervatio vide Hauff. Sich versamlen/ Convenire, Coire, Congregari, Coacervari, Concurrere, Confluere, Convolare. Versamlung / ein hauffen Volcks/ Cœtus, Collegium, Synodus, Ecclesia, Concilium, Multitudo hominum in unum collecta, Concio, Corona, Congregatio. Versamlung / Zusammenkunfft / Congressio, Congressus, Concursus, Conventus. Ort der Versamlung / Conventiculum, Conciliabulum. Versamlung auß allen Landen des gantzen Erdreichs/ Oecomenicum concilium. Versamlung deren die ein Ambt vnd Gewalt haben / Collegium. Versamlung der Sänger/ Springer/ oder Kurtzweiler / Chorus. Versamlet/ Collectus, a, um. Der versamlet werden mag oder soll / Collectivus, a, um.
Sammet/ Holosericum. Raucher Sammet/ Villosum holosericum. Die San/ Sana fluv. lauffet von dem Wallifer Gebürg für Freyburg in Nüchtland in die Aar.
Sand/ Arena, vel Harena, Arenula, diminut. Grob Sand/ Sabulum, Saburra, Crassior arena. Steinechtiger Sand/ Grieß/ Glarea. Sand/ Läth/ Limus, substant. Sandechtig / Arenosus, Sabulosus, a, um. Glareosus, a, um. Das auß Sand ist gemacht/ Arenaceus, a, um. Das zu Sand gehört Arenarius, a, um. Mit Sand laden/ Saburrare.
Sanfft/ Lind/ Lenis, Mitis, Mollis, e. Delicatus, a, um. Sänfftigen / Mildern / Lenire, Mollire, Emollire, Mitigare, Mulcere, Mollificare, Mitius facere, Demulcere, Delinire, vid. verb. Mild. Sanfftiglich / Leniter, Molliter. Sanfftigkeit/ Mansuetudo, Lenitas. Lenitudo, Animi lenitas, Comitas. Sanfftmütig / Lenis, Comis, Mitis, e. Facilis, e. Placidus, Mansuetus, Humanus, Benignus, a, um. Facilis, le. Sanffte Lufft/ Aura, æ. Sanfft machen/ Mansuefacere. Sanfft werden/ Mansuescere, Mollescere. Widerumb sanfft vnd gütig werden / Mitescere, Remollescere. Vnsanfft/ Hart/ Immansuetus, Durus, Rigidus, a, um. Immitis, Crudelis, Difficilis, e.
Sänffte/ Roßbaar/ Tragbet/ Lectica, Cathedra, aut sedes lectulis strata, qua divites ferebantur, Sella gestatoria, Gestatorium, vehiculum gestatorium, Arcera.
geSang / Lied / Cantus, Cantio, Cantilena, Psalmus, Canticum, Epos, Ode, Oda. Lieblich zusammen klingender Gesang oder Thon/ Concentus, Harmonia, Symphonia. Gott des Gesangs von den Poeten vnd Heyden gedichtet / Apollo, Phœbus, Camœnæ, Deæ cantus. Hochzeit Gesang / Hymen, Carmen nuptiale, Cantus nuptialis, Klaggesang / Nænia, Monodia, Epicedium, Lugubris cantus, Funebris cantus. Lobgesang / Hymnus, Cantio in laudem alicujus. Gesängdichter/ Musurgus, quem componistam barbari vocant, qui legibus artis cantiones concinnat. Gesang von des erlangten Siegs wegen / oder ein Belohnung des Siegs/ Epinicion, lat. Victoriale. Mißklang / oder Mißhälligkeit im Gesang / Diaphonia. Süß Gesang/ Melodia. vide Singen.
Sanickel / Sanicula.
Santen/ Vetera, infra Coloniam.
Saphyr / vide Saffyr.
Saracener/ Ismaelitæ, Saraceni.

Sarbaum/ Populus.

Satt / Gesättiget / Satur, Saturus, Plenus cibo, Non jejunus, aut famelicus, a, um. Sättigen/ Satiare, Exatiare, Saturare, Exaturare, Famem explere. vide Hunger. Sättigkeit/ Ersättigung / Satietas, Saturitas, Plenitudo cibi, & potus, Saturatio, Exatiatio, Saties. Ersättiglich/ Satiabilis, e. Ersättigen/ Farcire, Infarcire, Offercire. Gantz ersättigen/ Exaturare, & Obsaturare. Vnersättiglich/ Insatiabilis, Insaturabilis, e. Haud explebilis, e.

Sattel / Ephippium, Stratum, Sella equi. Sattelgurte / Cingulum. Sattler / Ephippiarius, Stratarius. Satteldecke/ Stratum, Phaleræ, plur. tant. saumSattel/ Clitellæ, arum, plur. tant. Vordersattelgrät/ Brustriemen/ Antilena, g. fœ. Was zum Sattel gebraucht/ oder darzu gehört/ Clitellarius, a, um.

Saturei/ Satureia, herba est.

fürSatz / Institutum, Propositum, Sententia, Susceptum consilium, Ratio proposita, Scopus, metaph. Conceptus mentis, Finis aliq. Fürsetzglich / Consultò, Studiò, De industria, Data opera, Destinato, Ex composito. Satzung/ Gesatz / Decretum. vide Gesatz. Zusatz / Zugab/ Additamentum, Corollarium, Complementum, Supplementum, Accessio, Adjectio, Auctarium. zuSatz/ Besatzung/ Præsidium. Ein besatzung in ein Stadt legen / Præsidium oppido imponere. Gegensatz / Fulcimen, Fulcimentum, Fultura. Vntersatz der Seulen/ Spira, Sirula, dim. Basis. Beysatz / Parastatæ, vel Parastates. Newer Räben Satze / Novelletum. Mit newen Räben besetzen / Novellare.

Sauber/ Mundus, Purus, Lotus, vel Lautus, Immaculatus, a, um. Saubern / Mundare, Expurgare, Extergere. Vnsauber/ Immundus, Impurus, Maculosus, Opicus, a, um. Sauberkeit/ Mundicia, Mundicies, Puritas, Polities, ei. Vnsauberkeit/ Immundicia, Immundicies, Impuritas, Sordes, Inquinamentum. Vnsauberkeit des Metalls / Schlack/ Scoria. Vervnsaubern/ Maculare, Inquinare, Coinquinare. Vnsauber seyn/ Squallere, Sordere, vide Reyn.

Sauffen/ schlemmen / Potare, Potitare, Potationibus indulgere, Ingurgitare se nimio potu, Meracius potare, Inebriari vide Prassen / & Trunck. Sauffer/ vide Vollsauffer/ & verb. Zech. Außsauffen/ Epotare, Ebibere, Exhaurire, Evacuare pocula. Ersauffen/ Suffocari in aquis, Submergi, Mergi in aquis, Interire, Perire in aqua, vel unda. Sech vollsauffen / Inebriari, Inebriare se, Obruere sese vino, Largius bibere, Potu nimio sese obruere, Ad capitis usque vertiginem bibere.

Saugen wie ein Kind/ Sugere, Succum labris elicere, haurire succum ore vel labris, Lac è mammis extrahere, Exugere. Säugen/ Zu saugen geben/ Lactare, Lac præbere, Ubera ad sugendum præbere. Säugamm/ vid. Amme. Saugung/ Suctus, us. Milch saugen/ Fellare. Gifft außsaugen / Venenum exugere. Vom saugen entwenen/ absetzen / Depellere à lacte, & lacte, A lacte removere, Mamma disiungere, Ablactare.

Säul/ Stylus, lat. Columna. Säul von einem gantzen Stein oder Holtz/ Columna. Säul von viel Steinen/ Pila. Die weite zwischen den säulen Intercolumnium. Säulendeckel / Epistylum, Capitellum. Das nur ein Säul hat/ Monostylon. Säul mit hollkehlen/ Columna striata. Die hollkehl/ Striges, canaliculi.

Saum/ Ora vel extremitas vestis. Saum oder Leiste/ Fimbria, Limbus, Instita, Peniculamentura.

Saumen/ Contari, vel Cunctari, Tardare, Cessare, Demorari, Immorari, Commorari, Moram interponere, nectere, trahere, Producere moram. Nicht saumen/ vid. Eilen. Versämen/ Negligere, Prætermittere, Præterire. Säumung/ Cessatio, Mora, Cunctatio.

Saur/ vide Sawer.

Sauraug / Erbselstaud / Oxycantha, vulgò Crispina.

Saw / Schwein / Sus, Sucula, dim. Porcus, Porca. Ein alte Saw / Scropha. Geschnittene Saw/ Geltze/ Porca castrata. Sawtrog/ Monoxylon, Linter. Sawmarckt / Forum suarium. Wilde Saw / oder Schwein / Aper. Sawhirt/ Subulcus, Porcarius. Sawgeschrey/ Grunnitus, us, pen. prod. Pfinnige Saw/ Sus grandinosus. Sawbürst/ Setæ suillæ. Sawstall/ Hara, Suile. Mit der Saw außreissen/ Cum ignominia & dedecore vinci.

Die Saw/ Savus, fluvius.

Sawer/ Acidus, Acidulus, dim. Acerbus, Austerus, a, um. Sawre / Acor, oris, Acidus sapor, Acidi-

Aciditas. Sawr seyn/ Acere, secundæ conjugat. Sawr Fischbrüh/ Oxygarum. Sawrteig/ Fermentum. Vngesäwret/ Azymus.

die Schelde/ Scalde, Fluvius.

Scepter / Königsstab/ Sceptrum, Virga Regis, Baculus regni insigne. Sceptertråger/ Sceptriger.

Slaven/Slavonia, Illyria. Die Slaven/Slavi, vel Slavini denominati vel à voce Slawa, quæ ipsorum lingvâ gloriam, vel à Slowo quod nominis celebritatem in eadem denotat. Perperam igitur Sclavi nuncupantur à quibusdam Illyrij.

Slaver/ Dalmatæ, Liburni.

Schaaff/ Ovis, vide Schaff.

Schaal/Scherb/Testa, Vas testaceum, fictile, Frusta fractæ testæ. Schaal/Trinckschaal/Phiala, Poculum planum & rotundum, Patera. Schalechtig/Testaceus, a, um. Testeus, a, um. pen. cor. Harte Schale/ Concha.

Schaar/Hauff/ Turba, Cohors, Caterva, Coetus. vide Hauff/& Samblung. Schaar die sich beweget/ Agmen. Schaar deren so gleiches Ambts seyn/ Collegium. Schaar Reysigen zwey vnd dreißig Reysigen/Turma. Schaar kleines Viehes Grex. Schaar grosses Viehes/Armentum. Das in der Schaar wohnet/Gregarius, a, um. Schaarechtig/Turmatim, Sturnatim, Gregatim. adverb. Durch alle Schaaren/Turmatim.

Schab/ Kleiderwurm/ Motte/ Tinea. Bücher Schab/ Blatta. Ein Schab oder Würmlein im Wachs/ Acarus, gen. masc.

Schab ab/ Rejiculus, Homo vilis, despicabilis, abjectus.

Schaben / Radere, Scalpere, Circumradere, Obradere. Abschaben/abscharren/Deradere, Abradere, Radendo aufferre, Dolare, Edolare, Dedolare, Dolabra polire, Lævigare. Außschaben/ Eradere, Cancellare. Schabeisen oder Schaaff/ Radula Dolabra, Dolabella, Runcina. Schabmesser / Cultor rasorius, Scalprum, Scalpellum, dimin. Schaber/ Rasor. Schabung/ Rasura. Das sich schaben låsset/ Rasilis, e, pen. cor. Das zum schaben gehört/Rasorius, a, um. Embsich schaben/ Rasitare. Abschabels/ Abschabung Ramentum, Rasamentum. Vnflath so vom Leibe abgeschabet wird/ Strigmentum, Destrigmentum.

Schåbicht/ Scabiosus. a, um. vide Grind.

Schachtaffel/ Alveus, Alveolus, dim. Schachspiel/ Ludus latrunculorum.

Schad/Verlust/Damnum, Incommodum, Jactura, Detrimentum, Dispendium, Decessio, Nocumentum, Incommoditas, Clades, Strages, Casus, Naufragium, metaphor. Exitium, Pernicies. Schaden in erschlagung der Frucht / Calamitas. Schadhafft/ Damnosus, Dispendiosus, Pestilentiosus, Maleficus, Mortificus, a, um. Schaden/ schådlich seyn/ Nocere, Obesse, Officere, Incommodare, Incommoda, detrimenta afferre, inferre, parare, creare, præbere, Exitiosum, perniciosum esse, Incommodo afficere, Fraudi esse. Schaden abtragen/ erstatten/ Damnum sarcire, Jacturam compensare, refundere, Impendium reddere, Impensam restituere. Schaden leiden/ Damnum facere, Detrimentum capere, Jacturam facere, Accipere detrimentum, Incurrere, incidere in damnum vel pernitiem. Schaden zufügen/ Dare damnum, Inferre damnum, Importare detrimentum. vide Schaden. Mit Schaden witzig werden/ Accepto damno sapere, Serò sapere. Serò sapiunt Phryges. Quid juvat amisso claudere septa grege. proverb. locut. In Schaden bringen/In fraudem agere. Beschådigen verletzen/Lædere, Offendere, Aliquid mali inferre, Injuriam facere. Schadloß/Indemnis, e. Schadhafftig/ vide Mangel. Schådlich/ das Schaden bringt/ Perniciosus, Exitiosus, Noxius, Nocuus, Pestifer, a, um. Nocens, Exitium, jacturam, damnum suum secum trahens. Schådlich seyn/Noxium, Nocivum, Nocentem esse, Esse detrimento, vel exitio. Vnbeschådiget lassen/ A maleficio abstinere, temperare. Von Beschådigung abhalten/ A maleficio prohibere. Vnschådlich/ Innocuus, Innoxius, a, um. Innocens. v. etiam Schådlich. Den Schaden must u gedültig leiden / Tu illam jacturam feres æquo animo. Er hat an seiner Ehren Schaden gelitten/Fecit jacturam honoris sui. Schaden erstatten / Sarcire jacturam, Ad assem impendium reddere. Grossen Schaden thun die Ketzer allen Ståtten / Multa detrimenta, damna, omnibus civitatibus Hæretici pariunt. Schaden an Gütern acht ich gering/wañ ich mein Ehr behalt / Si modò dignitas incolumis, fortunarum jacturam non recuso.

Schaf/ Ovis, Ovicula, dimin. Schaf die wenig Woll haben/Apicæ oves. Zweyjåhrige Schaf/ Bidens, Bidentes. Schaffel/ Ovina pellis, Melota, pen. prod. Molostra. Schafgeschrey/ Balatus.

Schäfer/ Schafhirt/ Opilio, Custos ovium, Pastor ovium. Jung Schaf/ vide Lamb. Das von Schafen ist / Ovinus, a, um. Schaffleisch/ Caro ovina. Schafwoll / Amerina, vel Agnus castus. Frutex est, sivi salicis genus juxta aquas nascens, Sabina, vel Vitex alias dicta.

Schafripp / Stratiotes, Millefolium, frutex exiguus, Palmi magnitudine, folijs avicularum pennas imitantibus.

Schafhöw/ Katzenzal/ Equisetum, Equiselis, herba est, alias cauda equina, à caudæ equinæ similitudine dicta.

Schäffelein/ Pfeil/ Wurffspießlein/ Bolis, lat. Jaculum, Spiculum, Hastile, Verutum, Pilum missile, Hasta velitaris. Hasta levis, quæ eminus etiam jaculi vice emitti potest.

Schaffen/ thun / Agere. vide Arbeiten. Gar nichts schaffen/ Ne hilum proficere. Nutz schaffen/ Proficere, Facere profectum, Fructum facere. Zu schaffen haben mit einem/ Rem alicui cum aliquo esse, Habere rationem cum aliquo, Negotium cum aliquo habere. Schaffen / erschaffen/ auß nichts machen/ Creare, Facere, Condere, Ex nihilo aliquid facere, fingere, formare, Architectari. Schaffer/ Schöpffer/ Creator, Conditor, Opifex, Effector. Abschaffen/ auffheben/ Abrogare, Abolere, Antiquare, Tollere. v. Heben. Verschaffen/ verrichten/ Facere, Efficere, Procurare, Effectum dare, Transigere. Von Erschaffung/ der Welt/ Ab orbe condito. v. Anfang Zuschaffen machen/ Negotium exhibere, facessere, Injungere, imponere alicui negotium, Labores parere. Wiederumb erschaffen/ Refingere. Erschaffung/ Creatio, Opificium. Vngeschaffen/ Vngemacht/ Infectus, a, um. Geschäfft aufferlegen/ Negotium dare. Dare partes alicui, Facessere alicui negotium. Geschäfftig/ Officiosus, Negotiosus, a, um. Occupatus, Distentus, districtus, implicatus negotijs, impeditus occupationibus. Geschäfft auff sich nehmen/ Subire provinciam, Obire negotium, Se negotijs implicare, obruere, gravare, onerare, Occupationibus sese intricare, iuvolvere. Geschäfft außrichten / Exequi negotium, Agere, gerere, curare, procurare, transigere negotia, Expedire, administrare negotium. Verworren Geschäfft/ Labyrinthus, metaph. Geschäfftig seyn/ Occupatum esse, Negotijs implicatum esse, Occupationibus distineri, Multis ac varijs negotiorum turbis, vel labyrinthis urgeri. Ledig vnd loß seyn von Geschäfften/ Otiosum esse. vide Müssig.

Schaffer / Verwalter / Curator, Procurator, Epitropos, pen. cor. Dispensator, A rationibus, calculis, Præfectus. Haußschaffer/ Haußhalter/ Haußwirth/ Oeconomus, Præfectus domus, vel domui. Zur Haußwirtschafft gehörig/ Oeconomicus, a, um. Schaffner über ein Werck/ oder Gewerb/ Epistates. Hoffschaffner/ Villicus, pen. cor. Schafferey / Epitrope, pen. corr. Procuratio. Haußschafferey/ Wirtschafft/ Oeconomia.

Schäl/ schelb/ Limus, Limis, e. Transversus, Obliquus, a, um. Oblique, transversim intuens, Transversus, a, um. Schäl sehen/ Limis oculis intueri, aspicere, Obliquè, transversim intueri, Hirquis aspicere. Schäle/ Krümme/ Obliquitas, Schäl machen/ Obliquare. Schäläugig/ Strabo.

Schal/ Testa. vide Schaal.

Schalaun/ Catalaunum.

Schalck/ Nequam, Malus, Malitiosus, Improbus, Malignus. Schalckheit/ Malitia, Nequitia, Perversitas, Improbitas. Schalckhafftig/ Malitiosus, a, um. Nequam, indeclin. v. Böß. Vnschalckhafftig/ Candidus, Sincerus, Integer, a, um. vide From. Schalcksnarr/ v. Narr/ Thor. Schalckheit vnd Listigkeit gefallen mir nicht/ Astutiæ mihi non placent, Abhorret animus meus ab astutijs, Fucum ac fallacias naturali quodam odio prosequor, Sum ab astutijs alienus.

Schale/ Putamen. Kleine Schalen/ Ramentum. Nußschale/ Putamen nucis. Schelen mitten in der Nuß/ Nauci. Eyerschale/ Putamen ovi.

Schälen/ vide Schelen.

Schall/ Sonus, Sonor, Sonitus. vid. Laut. Lautschallig/ Sonorus, a, um. pen. prod. Schallen/ erschallen/ Sonare, Sonum edere, Referre, dare, sonitum efficere, reddere, Insonare. Wiederschallen/ Resonare, Reboare, Remugire. Widerschall/ Echo, Soni repercussio.

Schalmey/ Zinck/ Buccina. Schalmeyblaser/ Liricen. Krumme Schalmey / oder Trommet/ Lituus.

Schalte/ ein Stang mit welcher die Schiff gehalten werden/ Trudes. Fürschalten/ Promovere, Protrudere.

Schaltjahr/ Intercalaris annus. vide Jahr.

Scham/ Zucht/ Pudor, Verecundia, Pudicitia, Ingenuitas, Frons, metaph. Der Scham hat/ Pu-

dibundus,a,um. Verecundus, a, um. Sich schämen/ Pudere,Pudet me,Pudor est mihi,Pudore affici, Verecundari, Pudefieri, Pudore, rubore suffundi, Erubescere. Mit Scham sich förchten/ Vereri. Beschämen/ Schamroth machen/ Pudefacere,Pudorem,ruborem incutere,Facere erubescere. Schamhafftig/ Pudens, Pudicus, Verecundus,a,um. Pudibundus, a, um. Erubescens. Schamhafftigkeit/Pudicitia.v. Scham. Schamhafftiglich/Pudicè,Verecundè, Pudenter,adver. Schamhafftig seyn/ Verecundari, Pudicum, verecundum, modestum esse, Pudore suffundi. Keine Scham mehr haben/Scham ablegen/Vnverschämbt seyn/Depudere,Impudentem,Inverecundum esse, Pudoris expertem esse, Nihil habere frontis, Perfricare frontem, Perfrictæ frontis, vel Perfricta fronte esse, Exuere pudorem. Sich nicht schämen/ Carere fronte. Verschämen/ Abstergere pudorem. Vnschamhafft/ Vnverschämbt/Impudens,Inverecundus,a,um. Pudoris expers, Effrons, Perfrictæ frontis, Os impudens,Impudicus,a, um. Frontosus, a, um. metaph. Vnschamhafftigkeit/Impudicitia,Impudentia, Inverecundia, Frons perfricta. Vnverschämbt seyn/Verecundiæ fines,metas,terminos transilire. vide supra Scham ablegen. Vnschamhafftiglich/ Impudenter, Inverecundè, adverb. Citra omnē pudorem. Vnverschämbter Mensch/ Os durum, Prostituta frons. Vnschamhafftig seyn/Pudicitiam in propatulo habere. Sich schämen/ Pudere impers. Dispudere. Verschämen/ Depudere, Pudicitiam prostituere, Perfricare faciem, frontem. Schamroth/ Rubore suffusus. Schamroth machen/ Verecundiæ pigmentis decolorare. vide supra Beschämen. Schamrot werden/Erubescere,Rubore suffundi,Profundi. Die Menschen werden Schamroth/ die Brieffe aber schämen sich nicht/Homines erubescunt,epistola non erubescit. Homines verecundiæ pigmentis decolorantur, literæ ruboris sunt expertes. Du bist zu kühn vnd schamloß im begehren/ Audax es nimiū in petendo, Tuæ petitiones omni rubore carent, vacant, Tu in petendo nullo rubore suffunderis. Ich bin nicht so schamloß wie du/Tuum os & impudentiam non habeo, Non sum æque ac tu impudens. Ich verwundere mich über dessen Vnverschämbtheit/ Miror os & impudentiam hominis, Cic.

Scham/Gemächt/Schaamglieder/ Pudenda, Verenda, Ingvina, Genitalia, Membra genitalia, Partes genitales, Pubes. Mannlich Scham oder Glied/ Membrum virile, à Poëtis dicitur Mentula,Penis,Virga, Cauda salax, Priapus, Nervus, Verpus. Pudendum verò muliebre, Cunnus, Hortus,Genitale arvum appellatur. Die Scham an Weibern vnd Männern/ Ingven, inis. Weiblich Scham/Interfœminium.

Schamloth/Undulata vestis.

Schampanien/ Catalaunici campi, qui aliàs Campania.

Schamper/schambar/Opicus,a,um. Scurrilis, e. Schampere/leichtfertige Narrenthäding/Scurrilitas. Schamper Gedicht/ Priapeia.

Schanck/ Brodschanck / Brodkast/ Panarium, Arca panaria.

Schand/ Vnehr/ Dedecus, Ignominia, Infamia,Probrum,Opprobrium,Indignitas,Turpitudo,Nota turpitudinis, Nota turpis infamiæ, Labes, Labecula, Macula, metaphor. Es ist ein Schand/ Turpe est, Indecorum est, Dedecet, Dedecori est, Probro,dedecori, vitio datur, Vitio vertitur. Ein Schand begehen/ vide Laster begehen. Zur Schand rechnen/ Vitio tribuere, Vitio dare,Vitio vertere,Culpæ notam inurere, Fraudi,probro,dedecori,crimini dare. Zu schanden machen/In Schand bringen/Ignominia notare,Ignominiam inurere, Detrahere famæ, vel existimationi, Honori alicujus officere. Schänden/Vitiare,Dedecorare,Dehonestare, Scelerare,Conscelerare,Temerare,Denobilitare, Infamare,Traducere. Schänden/ schmähen/ Stigma imprimere, Inurere notam, Infamiam, notam, maculam inurere,inferre, inspergere, Afficere, infamiæ maculas, Labem aspergere, Ignominia, turpitudine notare. Schandfleck/Macula,Labes, Ignominia, Nota, Nævus, Nota turpitudinis. vid. Schand. Schändlich/Vnehrlich / Turpis, Infamis, e. Famosus, Sceleribus notatus, Ignominiosus, Flagitiosus, Sceleratus, Scelestus, Nefarius, Fœdus, Spurcus, Propudiosus, Inhonestus, a, um. Schändlich machen/ Tetrare. Zu schanden machen/ Confutare, Refutare, Confundere, metaph. Schand leyden/geschändet werden/ Nota inuri, Notam subire. Von der Schand erledigen/ Eximere nota. Mit Schand bestehen/ Turpiter se dare, Turpiter stare, pro subsistere. Schändlich Leben führen / Turpiter, Inhonestè vive-

vivere, Agere vitam turpem, Flagitiosè vivere, Offentliche Schändung/ Traductio. Schändlich/ Scelerosus, Scelestus, Obscœnus, a, um, Geschändet/ Sceleratus, Stigmaticus, a, um. Das geschändet mag werden/ Violabilis, e. Das nit mag oder sol geschändet werden/ Inviolabilis, e. Vngeschändet/ Intemeratus, a, um. Das jenige welches du heist eine Ehre/ achte ich für eine Schande/ Quod tu valere ad laudē existimas, ego dedecus in eo turpitudinemq; constituo, Quem tu dignitatis, eum ego locum infamiæ puto. Er ist in eine ewige Schand gefallen/ Æternam ignominiæ labem subijt, Spem sibi omnem futuræ dignitatis ademit. Du hast mir Schande angethan/ Ignominiosè à te sum tractatus, Ignominiam a te tuli. Das wird jhm mehr Schande seyn als dir/ Gravior ad illum quam te redundabit infamia, Plus ipse subibit infamiæ quàm tu.

Schantz/ Bollwerck/ Vallum, Munimentum castrorum aut urbis, Agger. Vmbschantzen/ Cingere, Circumdare, Claudere vallo, aggere, munimento. Aggere, seu terra congesta munire, firmare. Schantzkörb/ Gerræ, plur. tant. Schantz werffen/ Jacere aggerem.

Schär/ Forfex, vide Scheer.

Schar/ Pflugschar/ Wegeyß/ Vomis, Vomer. vide Acker/ & Pflug.

Scharlach/ Coccinus, penult. cor. Scharlachfarb/ Coccinus, Coccineus, a, um. Molochinus, a, um. Scharlach Kleid/ Vestis purpurea, Coccina, pen. cor. Scharlachfärber/ Molochinarius.

Scharff/ schneidend/ Acutus, Acuminatus, Aculeatus, a, um. Scharff/ Acer, Acris, cre. Mordax, Acri gustu, Acrem habens saporem. Schärpffe der Schneid/ Acumen, Acies, Pars acuta ferri ad scindendum. Schärpffe/ scharpffer Geschmack/ Acrimonia, Acritudo, Sapor, seu qualitas acris. Schärpffen/ schleiffen/ Acuere, Acutum reddere, Aciem inducere. Schärpffen/ spitzen/ Acuere, Exacuere, Præacuere. Schärpffiglich/ Acriter, Satyricè, Acerbè. Scharpffsinnig/ spitzfindig/ Acutus, Argutus, Ingeniosus, a, um. Subtilis, e. Acer & Acris, e. Sagax, Perspicax, Ingenio acuto, acri, perspicaci. vid. Sinn Scharpff machen/ Exacerbare, Exulcerare, metaph. Wer hat ein so scharpff Gesichte/ der nicht in solcher Finsternuß fehle/ Quis est tàm Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nunquā incurrat?

Scharren/ Scabere, Scalpere. Begehren zu Scharren/ Scalpturire. Scharren im Sand/ wie die Vögel/ Saburrare. Die Grub zuscharren/ Obruere foveam. vide etiam Kratzen.

Schatte/ Umbra, Umbella, dim. Lux impedita objectu corporis alicujus. Schattecht/ Vberschattet/ Umbrosus, Umbraticus, Opacus, a, um. Das im Schatten wohnet/ oder das im Schatten geschicht/ Umbratilis, e. Umbraticulus, a, um. Schatten machen/ Vberschatten/ Umbrare, Adumbrare, Umbra tegere, Obumbrare, Umbra obscurare. Beschattigen/ Obumbrare, Inumbrare, Opacare. Beschattigung/ Umbraculum. Schatthut/ Petasus, pen. cor. Umbella. Schattichte Viehställe im Sommer/ Æstiva, orum. Im Schatten leben/ Vitam agere umbratilem, hoc est, delicatè vivere. Schattechtig/ Adumbratim, adver. Das Schatten macht oder bringt/ Umbrifer, a, um.

Schatz/ Thesaurus, Divitiæ reconditæ, repositæ, Gaza, Ærarium. Fürstenschatz/ Fiscus, i. In des Fürsten Schatz einziehen/ Confiscare. Stadt-Schatz/ Ærarium. Nothschatz/ gemeiner Schatz/ allein zur höchsten Noth verordnet/ Ærarium sanctius. Schätzen/ Æstimare, Censere, Taxare, Describere. Schätzen/ Schatz oder Stewr auff legen/ Censere, Censum imperare, Exigere censum, Agere censum, Imperare tributum. Schätzen/ vid. supra Achten/ & infra Schetzen. Schatzkammer/ Gazophilacium, Ærarium, Locus ubi publica pecunia asservatur. Schatzmeister/ Rentmeister/ Quæstor, Thesaurarius, Tribunus Ærarij, Præfectus ærarij, vel ærario. vide Renten. Schatz samlen/ Thesaurizare, Thesaurum colligere, congerere. In gemeinen Schatz einziehen/ Publicare. Schätzung/ Æstimatio. Indicium pretij, Impositio pretij, Taxatio. Schatzung/ Stewr/ Census, Æstimatio bonorum, Exactiones publicæ, Tributum, Stipendium aliq. Das Schatzung muß geben/ Zinßbar. Tributarius, Stipendiarius, a, um. Der gemeine Schatzung vnd Zöll außrichten vnd geben muß/ Munis. Der davon frey ist/ Immunis.

Schaub/ Gebund Stroh/ Busch/ Fascis stramineus, Manipulus straminis.

Schaube/ ein Weiberkleid/ Vnterrock/ Crocota, vel Crocoton, pen. prod. Ferber solcher Kleider/ Crocotarij.

Schauffel/ Pala. Grabschauffel/ Bipalium.

Beckschauffel Brodt damit einzuschiessen/ Infurnibulum. Fewrschauffel/Batillus. Kornschauffel/ Rutellum. Wurffschauffel/ Ventilabrum.

Schaum / Spuma, Spumula, dimin. Schaum von Ertz/ Scoria, fex metallica. Den Schaum hinweg thun / Spumam eximere, Dispumare, idem. Schäumen/ Spumare, Spumas emittere, Spumam egerere, eijcere. Schaumig/Spumeus, Spumosus, a, um. Verschaumen / Despumare. Das viel schaum macht/ Spumifer, & Spumiger, a, um. Anheben zu schaumen / Spumescere. Mit Schaum verwüstet/Spumans, & Spumatus, participia. Das schaumen/ Spumatus, us. Schaum außwerffen/Expumare, vel, ut quidam scribunt, Exspumare.

Schawe/En, Ecce. Vide Schawberge/schawthurn/Specula. Schawen / sehen/ Spectare, Videre, Aspicere, Tueri, Intueri. Schawen/ spähen / Speculari. Anschawen/ vide Ansehen. Anschawung/ Aspectus, Conspectus, Intuitus, Obtutus, & Obtuitus. Beschawen/Anschawen/Contemplari, Contueri, Lustrare, Collustrare, Inspicere, Aspicere. Fleissiglich schawen/ Despicere, Contemplari. Allenthalben schawen / Circumspicere, Circumquaq; spectare, In omnem partem oculos intendere, Huc illuc oculos flectere. Schawen lassen / Zeigen/Edere, Exhibere, Spectandum exhibere. Durchschawen/ Perlustrare. Embsig herab schawen/Introspicere. Nicht genug beschawen können / Hærere in aliquo. Das zu schawung gehört / Speculatorius, a, um. Anschawer/ Inspector. Auffschawer/ Ephorus, pen. cor. lat. Inspector. Auffschawung/ Das Ansehen / Respectus, us. Beschawung / Theoria, lat. Speculatio. Beschawer / spaher/ Speculator. Zuschawer/ Spectator. Schawhauß da man schawspiel haltet / Theatrum, Amphitheatrum, Locus spectatorũ, ubi ludi edebantur. A Theatro fit Theatralis, e. & Theatricus, a, um. lat. Spectaculum. Offentliche Schawspiel/ Spectacula publica, Ludi Scenici, Comœdia, vel Tragœdia ad spectandum proposita. vide Comœdi. Schawspieler / Scenici. Schawspiel halten / Spectacula exhibere, Ludos facere, Celebrare ludos, Committere ludos, Spectaculo populum oblectare. Das zu den Schawspielern gehört / Scenicus, a, um. Eine fleissige Beschawung/Speculatio. Schawend/Außspähend/ Speculabundus. vide etiam verb. Sehen.

Schebig/Scabiosus, vide Grind.

Schedelstat/Haubtschädel/Calvaria.

Schedlich/ Damnosus, Maleficus, Inimicus, Sinister, a, um. Fatalis, Exitialis, Exitiabilis, Pernicialis, Gravis, e. metaph. Vnschedlich/ Innocuus, Innoxius, a, um. Innocens, gen. omnis. Schedigen / Nocere, Incommodare, Malefacere, Infestare, Hostire, Malè mereri de aliquo. Schedigung/ Offensa, Offensio. Beschedigung/ Maleficium. Gleiche beschedigung / Talio, onis. Schedlich wird es dir seyn/so du dein gut vnnützlich verzehrest /Si tuam rem male dissipaveris, perdideris, consumpseris, dedecori tibi erit, Si rem tuam in res inanes erogaveris, conjeceris, damno, detrimento tibi erit.

Gescheft/ vide supra verb. Schaffen.

Schefflein/oder Schäfflein darein man Bücher stellet/Foruli.

geSchehen/ ergehen/ Fieri, Accidere, Evenire, Contingere, Usuvenire. Es ist geschehen vmb jhn/De illo actum est. vide verb. Auß.

Scheibe / runde Kugel von Stein oder Ertz/ die man geworffen hat / Discus, Rotunda moles saxea, vel ferrea, vel lignea. Die Scheiben werffen/ Disco ludere. Der diese Kugel oder Scheibe nicht kan werffen/Indoctus disci, Horat. ein solch Scheiben werffer / Discobolus. Scheibe daran man das seyl zeucht / Trochlea. Glaßscheibe/ Orbis vitreus, Speculare.

Scheid/ vide Scheyd.

Scheiden/ vide Scheyden.

Schein/ Splendor, Fulgor, Nitor, Jubar, Candor, Claritas, Lux. v. Glantz. Schein vnd glantz des Himmels/Dium. Schein/Deckmantel/Prætextus, Species, Titulus, Fucus, Color, Nomen. Vnter einem Schein / Deckmantel / Specie quadam, Sub prætextu, Sub titulo, Sub imagine, nomine, Sub pallio, fuco, colore, Quæsito prætextu. Scheinbar/Hell/Lucidus, Dilucidus, Perspicuus, Splendidus, Fulgidus, Nitidus, a, um. Illustris, e. vide Hell / & Klar. Ein wenig scheinbar/Sublucidus, a, um. Vnscheinbar/ v. Heßlich. Scheinbar machen / Clarificare. Scheinbarlich/ Clarus, a, um. Pellucibilis, e. Scheinbarliche art/ Indoles. Scheinbarlich/Klärlich/Clarè, Perspicuè, Lucidè, Dilucidè, Luculenter, Evidenter, Manifestò. Scheinbarkeit / Perspicuitas, Evidentia, Claritas. In der Nacht scheinend/ Noctiluca.

luca. Scheinen / Splendere, Lucere, Fulgere, Nidere, & Renidere, Micare, Radiare, Radios emittere, Coruscare, Scintillare, Rutilare. Anscheinen/Allucere. Durchscheinen/Perlucere, Translucere, Penetrare aliquid splendore, Perlucere, transpatere, transfluere. Durchscheinig/ Perlucidus, Pellucidus, translucidus, a, um. Diaphanos græcè. Erscheinen/ Liecht werden/ Elucere, Illucere, Illucescere, Lucescere. Erscheinen/ sich sehen lassen/ Apparere, Cerni, Conspici, Videri, Manifestum esse. Erscheinen/ sich erzeigen/ Apparere, Comparere, Adesse, Præsto esse, Coram esse, Sistere se, Copiam sui facere. Erscheinen/ vide supra Offenbar werden. Erscheinung/ Epiphania, lat. Apparitio, Visus, us, Visio, Visum. Erscheinung im Schlaff / Phantasma. Offentlich erscheinen/ Promicare. Dem seltzame Gesichter erscheinen / Phanaticus, a, um. Gantz scheinen/ Confulgere, Collucere. Herfür scheinen / Effulgere, Elucere, Refulgere, Enitere, Enitescere, Promicare. Hierzu scheinen/ Affulgere. Ein wenig scheinen/ Sublucere. Fast scheinen / Præfulgere. Unterschiedlich scheinen/ Dilucere. Mitscheinen / Collucere.

Scheissen / Cacare, Facere oletum, vel stercus, Alvum exonerare, Excernere, Egerere, Purgare ventrem, Forire, Conforire, Alvũ deijcere, Excrementum deijcere, Secedere. Lust haben zuscheissen / Cacaturire. Bescheissen/Permerdare, Fœdare, Conspurcare. Vollscheissen/ Concacare. Eigen Scheißhauß/ vide verb. Gemacht. Offen Scheißhauß/Forica, pen. cor. Der die Scheisse hat/ Foriolus, pen. cor.

Scheit / Fomes, itis. Fragmentum ligni, Sectum. Frustulatum lignum.

Scheltkraut / Chelidonium.

Schelen / Delibrare, Glubere, Deglubere, Corticem detrahere, Decorticare. Schelung der Haut in den Negeln / Redivia, æ.

Schelle/ Nola, Tintinnabulum, Campanula, Cymbalum, Æramentum.

Schellig / wütig / Vesanus, a, um. Schelliger/ Vacerna, Vecors. Schelligkeit/ Vesania, Vecordia. vide Wüten.

Schelmenstück/ vide Bubenstück.

Schelten / Mit Worten straffen/ Reprehendere, Objurgare, Verbis castigare, Increpare, Redarguere, Vituperare, Asperius appellare, Corripere, Verborum amarulentia, vel acerbitate insectari, Verbis acribus, austeris, mordacibus, asperis incessere, Invehi in aliquem, Verbis in aliquem debachari viperinis. Schelten/ für unbillich achten/ Improbare, Non probare, Non approbare, Confutare, Reprobare, Reijcere. Schelten/ Lästern/ Proscindere convitijs, Convitiari, Vitio vertere, Vituperare, Criminari, Carpere, Carpere verbis, Detrectare, Obtrectare, Maledicere, Obloqui, Inclamare, Incusare, Notare, Denotare, Oblatrare, Condemnare, Rapere in calumniã, Obolo, vel Obelisco notare, Congerere in aliquem convitia, Incessere, Obstrigilare, Mordere, metaph. Taxare, arripere, corripere, metaph. Suggillare, Bovinari, metaph. Increpare, metaph. Gescholten werden/ Male audire. Anheben zuschelten / Invehi, depon. Wieder schelten / Refutare, Regerere convitium. Scheltbar/ Culpabilis, Accusabilis, Vituperabilis, e. Vituperandus, a, um. Unscheltbar/ Inculpabilis, e. Scheltung/Reprehensio, Objurgatio, Increpatio, Vituperatio, Insectatio, Exprobratio, Vituperium, Refutatio, Nasus aliq. Scheltig / Invectivus, a, um. Ein Schelter/Maledicus, Zoilus, Vitupero, onis. Scheltwort/ Convitium, Scomma, Cavillatio, Morsus, us. metaph. v. Lästerung. Ein jeglicher schilt auff dich/ Omnes acerbissimè de te loquuntur, omnes tibi gravissimè obtrectant, Omnes maledicta, probra in te conferunt, omnes de tua existimatione multũ detrahunt, Apud omnes male audis.

Schemel / Fußbanck / Scabellum, Suppedaneum, Exiguum scamnum, quod sedentium pedibus subijcitur.

Schemen/ Erubescere. vide Scham.

Schenck / Einschencker/ Oenophorus, Pocillator, Pincerna, A cyathis, A poculis, Ad cyathos stans. Schenckin, Pocillatrix. Schenck seyn/ Ad cyathos stare, A cyathis esse, Pincernam & Pocillatorem agere, Infundere, Potum ministrare, A cyathis stare. Schenckgeschirr/Schenckfaß/ Nimbus. Schenckerey/ Cauponaria.

Schenck / Geschenck/ Donum, Munus, Munusculum, dim. Donarium, vide Gab. Ehrengeschenck/Honorarium munus. geschenck von einem Fürsten den Kriegsleuten/ Donarium, Congiarium, Geschenck das man einem Gast gibt/ Xenium, lat. Lautia, Xeniolum, dim. Geschencke welche man den frembden Bottschafften gibt/

Lau-

Lautia, æ. Der Geschencke gibt vmb gelobt zu werden/ Laudicænus. Schenck vergelten/ Remunerare. Reichliche Geschencke Gunst zuerlangen/ Largitio. Ort an welchem Geschencke verehret werden/ Donarium. Geschenck geben/ Dare, Donare, Largiri, Dono dare, Offerre, Munerare, & Munerari, Largiri munus, Geschenck geben/ Dare, Referre præmium, Afficere donis, muneribus, dona in aliquem conferre. Widrumb schencken/ Remunerare. Du pflegst niemand mit Geschenck zubegaben/ Donare quemquam munere non soles, Liberalitate uti, Liberalitatem exercere non consuevisti. Wer die Tugend schencket/ der thut die meiste Wolthat die man thun kan/ Qui virtutem tribuit, largitur, præbet, is tantum adfert beneficium, quantum esse præterea nullum potest.

Schenckel/ Pes, Pedunculus, Pediculus, dim. Pediolus, Pedicinus. Das eusserste theil oder dicke der Schenckel biß auff die Knie/ Femur. Innertheil am Schenckel bey der Scham/ Femen. Schenckelzierd/ Periscelis. Der nur ein Schenckel hat/ Monoscelos. Schenckel oder Schincke eins Schweins/ Perna.

Schenden/ vide verb. Schand.

Scherb/ Testa, Ostracon. Scherbechtig/ Testaceus, Testeus, a. um. Kachelscherb/ Ostracon, lat. Testa. Das von gebrenten Scherben ist/ Ostracinus, Testaceus, a, um.

Scheer/ Schär/ Schneiderschär/ Forfex. Tuchscheer/ Forfex, Forficulus, dim. Haarscheer/ Forpex, Forpicula. Liechtscheer/ Forpex lucernaria, Emunctorium. Scheermauß/ Maulwurff/ Talpa, gen. dub. Scheerladen/ Tonstrina, pen. prod. Scheeren/ das Haar oder Woll abschneiden/ Tondere, Radere, Detondere, Abradere, Incidere capillos. Tonsare, frequent. Das zu scheeren gehört/ Tonsorius, a, um. Gantz scheeren/ Attondere. Den Bart scheeren/ Barbam tondere, Demetere barbam, Detondere, abradere barbam. Scheermesser/ Novacula, culter tonsorius, culter rasorius. Scheerer/ Barbierer/ Tonsor. Scheerstub/ Tonstrina. Die Scheerung/ Tonsura. Scheerwoll/ Gnaphaton, Tomentum.

Scherg/ Lictor, Lorarius. v. Hencker. Schergen/ welche die Vbelthäter mit Ruthen schlagen/ Tintinnaculi.

Scherpffe/ Acies vide Scharpff.

Schertz/ Lusus, us. Lusio, Ludicrum, substant. Schertzig/ Ludicrus, a, um. Schertzweise/ Ludibundus, a, um. vide infra verb. Schimpff.

Schetzen/ Metiri, Emetiri, Permetiri, Æstimare, Censere, Censum agere, Deputare, Reputare, Existimare, Conjectare, Arbitrari, Videri, deponens. Autumare. Beschetzen lassen/ Profiteri. Beschetzen/ Percensere, Taxare, Appreciare, Describere, idem quod censum habere. Vngeschetzt vngeacht/ Inopinabilis, e. Inopinatus, a, um. Vnschetzig/ vnachtbarlich/ Inæstimabalis, e. Schetzung/ Æstimatio, Taxatio. Beschetzung/ Censura.

Scheutziglich/ Grausamlich/ Torvè, Torvùm, Truculenter, Atrociter, Horribiliter. Scheutzligkeit/ Truculentia, Torvitas, Atrocitas, Trucitas, Vultus, Aspectus trux, Terribilis, Vultus atrox, torvus, Tetricus. Scheutzlich/ Abominabilis, e. Torvus, a, um. Scheutzlich oder wild machen/ Efferare.

Schew/ Abschew/ Abominatio, Fastidium, Nausea, Horror, Horriditas. Schewen/ Flihen/ Cavere, Fugere, Vitare, Subterfugere. v. Meyden. Abschew haben/ Abominari, Aversari, deponent. Abhorrere, Abhorrescere, Fastidire, Nauseam habere, Alienum esse.

Schewre Kornhauß/ Horreum, Granarium, Promptuarium frumenti.

Scheyd/ Vagina. Messer oder schwerd auß der Scheiden zihen/ Evaginare ensem vel cultrum.

Scheyden/ vide Theilen/ & Söndern. Scheydung/ vide Absönderung. Abscheyd/ Abzug/ Digressus, Digressio, Discessus, Abitus, Profectio, Abitio. Abscheyden/ Discedere, Abire, Proficisci, Valedicere. Bescheyd/ Responsum. vide Antwort. Bescheyd thun/ Respondere poculis. Bescheyden/ vide Züchtig. Entscheiden/ Schlichten/ Definire, vel Diffinire, Dijudicare, Discernere, Discriminare. Entscheidung eines dings/ Finitio, Definitio, & Diffinitio. Entscheydung des Gemüts/ Judicium. Entscheyder/ Disceptator. Es ist ein kleiner Vnterscheyd/ Exiguum est discrimen, Parum est discriminis, Differentiæ, Parum abest, discrepat. Mit dem bescheyd/ vide verb. Geding. Verwirrte Ding entscheiden/ Nodum solvere. Herauß scheiden/ Excernere. Ohn vnterscheyd/ Sine discrimine, Citra discrimen. Remoto discrimine, Non habita ratione, Indistincte, Sine delectu. Vnterscheyd/ Discrimen,

Differentia, Delectus,us, Distinctio,Interpunctio. Ohn vnterscheyd/ Indiscriminatim. Vnterscheydig/Diaphorus. Nicht vnterscheydig/Adiaphorum. Vnterschiedlichen/ Discriminatim. Vnterscheyden/ Discernere, Distinguere,Secernere,Disiungere, Intersepire,Sejungere. Eins vom andern vnterscheiden / Dijudicare , Discernere,Internoscere, Distinguere,Discriminare, Interstinguere. Von einander scheiden/ Dirimere. Vnterscheydentlich/ Distincte, Differenter, Discrete. Vnterscheyd haben/ Distare,Interesse, Differre, Discrepare, Abesse. Vnterscheidung/ Discretio , Distinctio , Disjunctio , Separatio. Scheydung der Eheleuth / Divortium , Repudium. Die Ehefraw von sich scheyden/ Repudiare. Sich scheyden lassen / Divortium facere. Scheydrichter/Schiedsmann/ Sequester,Arbiter,Disceptator, Judex compromissarius. Einen Schiedsmann erwöhlen / Eligere, Sumere Arbitrum , Disceptatorem, judicem, compromissarium,Compromittere. Die Entscheidung einem andern vbergeben/ Ad arbitrum ire , Rejicere disceptationem ad aliquem, Consentire in arbitrum. Hinder einen Scheydmann legen/ Sequestrare. Auß seinem Vaterland scheiden/ Patria cedere , Migrare ex patria, Patrium solum vertere.

Scheytel des Haupts/ Vertex. Scheydel des Haupts/Apex.

geSchicht/Acta,Res gesta. vide Geschicht. Es geschicht/ Accidit , Contingit, Evenit,Fit, Obtingit, Usuvenit.

Schicken/Mittere. Anderswohin/oder hinweg schicken/Amandare,Ablegare,aliò,vel in alium locū mittere. Außschicken/ Legare. Fortschicken/ Immittere. Ins Elend schicken/vid. verb. Jagen & Elend. Offt oder embsig schicken / Missitare, Missiculare. Verschickter ins Elend / Relegatus. Verschicken auß dem Vaterland/Relegare. Vnterschicken/Submittere. Vorschicken/Præmittere, Wiederumb schicken / Remittere. Zuschicken/ Mittere, Transmittere, Tradere. Schicken/ Fügen an einander/Aptare, Accommodare. Sich schicken/ Convenire, Quadrare, metaphor. Respondere, Aptum esse. Sich schicken/sich fügen/ Accommodare se , Aptare sese. Recht schicken/ Attemperare, Uti foro. Sich schicken nach dem Lauff oder Gelegenheit des handels / Uti foro. Proverb. Sich zu allem schicken/ Accommodare, Comparare se ad omnia , Accommodare se omnibus. Sich nach eines willen schicken / Dare se alicui, Fingere se ad nutum alicujus, Accommodare sese ad alicujus arbitrium. Schickung/ Missio, Ablegatio. Schickung Gottes/ Fatum. Das ist mir von Gott zugeschickt / Hoc sum fato natus. Sich nach der Zeit schicken/ Tempori cedere, Consulere temporibus, Servire tempori, Necessitati parere, Conformare se ad rationem temporis, actiones suas pro temporum statu & suscipere, & deponere, consiliario uti tempore.

geSchickt/Aptus, Idoneus, Accommodatus, a,um. Conformis, Habilis,e. Geschickt seyn/Decere, Condecere. Geschicklich/ Industrie, Commodè, Benè, Aptè, Convenienter. Geschickligkeit / vide Lehr. Geschickligkeit/ FüglIgkeit/ Facultas, Habilitas, Opportunitas, Aptitudo, Convenientia. vide verb. Füglich. Geschickligkeit im reden/Facundia. Vngeschicklich/ Ineptè, Inordinatè. vide Vnfüglich. Vngeschickligkeit/Ineptia, Ineptitudo, Rusticitas, Importunitas. vide Vnwissenheit. Vngeschickt / Ineptus, Incongruus, Importunus, Absurdus,a, um. Inconveniens, Inhabilis,e. Vngeschickt seyn/ Ineptire.

Schiedmann/Sequester, vide sup. ver. Scheyden/& Richter.

Schieben/ Schalten/ Promovere, Protrudere. Auffschieben/verlängern/ Differre, Producere, Proferre, Prorogare, Procrastinare, Suspendere, Protrahere, Comperendinare, Extrahere, Reijcere , Producere in aliud tempus, Protrahere, Reservare in aliud tempus. Fortschieben/fort stossen/ Protendere, Promovere, Propellere, Propulsare, Provehere. Vnterschieben/ vnterlegen / Supponere, subijcere, submittere, subdere. Vnterschieben/an des abgangenen statt setzen/ Subrogare , vel Surrogare, Subministrare, Sufficere , Suppeditare. Vnterschoben oder Wechselkind / vide verb. Kind. Vnterschiebe/ vnterschub / Supplementum.

Schienbein/ Crus, Crusculum, dimin. Tibia. Der krumme Schienbein hat hineinwertz/ Varus. Der krumme Schienbein hat hinaußwertz/ Vacia.

Schier/gar schier/ Propè, Penè, Propemodum Fermè , Ferè , Tantum non , Parum abest. Ich hette dich schier geschlagen/ Es hat kaum ein haar gemangelt / daß ich dich nicht geschlagen hette. Tantum non vapulasses, Parum aberat, quin te verberibus excepissem.

Schiessen mit einem Boltz/Jaculare, vel Jaculari, Ejaculari, Sagittare, Torquere sagittam, Jaculo petere, figere, Jaculum vibrare, conjicere, Telum ejicere, emittere, Telo ferire. Auß einer Büchsen schiessen/ Sclopo jaculari, Sclopo aliquem petere, Trajicere, transfigere aliquem sclopo. Schiessig/werffig/Missilis, e. vid. Werffen. Wer ist der den gantzen Tag schiessend nicht einmahl das Ziel treffe/ Quis est qui totam diem jaculans, non aliquando collimet? id est, propositum assequatur.

Schiff/ Navis, Navigium, Navigiolum, Navicula, dimin. Carina, pen. prod. Synecdochicè, Puppis, synecdoch. Ratis, vel Rates, abusivè, Cymba, Lembus. Etliche Schiffe/ Navigium. Schiff das zwo Ordnung der Ruder hat/ Dicrotum, gen. neut. lat. Biremis. Schiff das drey Ordnung der Ruder hat/ Trieris, pen. prod. lat. Triremis. Schiff das vier Ordnung der Ruder hat/ Quadriremis. Hauffen Schiff/ oder Schiffzeug/ Classis. Raubschiff/ Myoparo, Piratica, prædatoria navis. Schiff das nicht wol versichert/ oder versehen ist/ Aphracta, orum. Nachschiff/ Weidling/ Lembus, Cymba. Vberfahrtschiff/ damit man über einen Fluß fahret/ Pram/ Ponto, onis, navigij genus, quo amnes trajiciuntur loco pontium. Ein Flotzschiff/ Ratis, vel Rates, navigij genus ex rudibus asseribus & trabibus nexum. Klein Schifflein/ Navicula, Navigiolum, Scapha, Scaphula. Fischerschifflein/ Cymba, Scapha piscatoria, Linter, Lenunculus. Spähschifflein/ Catascopium. Ein Schifflein das von einem Holtz außgehölet ist/ Monoxylon, Caudicaria navis. Schiff darin man Roß führet/ Hippago. Lastschiff/ Corbitæ, pen. cor. Naves onerariæ, Corbitæ dictæ, quod in earum malo summo corbes solerent suspendi. Bedeckte Schiff/ Cataphractæ naves. Breit flach Schiff/ Stlata, navigij genus, à latitudine sic appellatum, à veteribus, qui verbo ab l. incipienti st. præponebant. Der mit solchem Schifffahret/ Stlatarius. Lang schmal Schiff/ Pristis, metaph. à piscis, ejus nominis similitudine. Ringferig Schiff/ Prosumia, levis navigij speculatorij genus. Schiff ohn Segel/ Navis actuaria. Schiff ohn Segel/ das allein mit Rudern getrieben wird/ Acarium gen. neut. Ein Schnell Streitschiff/ Liburnum, Liburna, Liburnica. Gespitzt Schiff/ mit einem Schnabel/ Rostrata navis. Schiffbruch/ Naufragium, Fractio, vel submersio navis, Jactura quæ fit in mari fracta navi. Schiffbrüchtiger/ Naufragus, pen. corr. Schiffbruch leyden/ Facere naufragium, Naufragum esse, Navem frangere. Schiffkrieg/ Naumachia, Bellum navale, maritimum. Schiffkrieger/ Classiarij, Milites classiarij. Schiffhack/ Manus, Harpago, inis. Schiffherr/ Oberst über ein Schiff/ Navarchus, Nauclerus, Magister & Gubernator navis, Præfectus, Gubernator, Moderator navis. Oberst über ein Schiffzeug/ Admiral/ Architalassus, Præfectus classis. Schiffer/ Schiffknecht/ Nauta, Navita. Ruderknecht im Schiff/ Remex, igis. Sorglose Schiffmann/ Malus nauta. Schiffweiser des vordern theils/ Proreta. Schiffer/ der über ein Fluß führet/ Scaphiarius, Portitor. Schiffräuber/ Pirata, vel Pirates. Schiffkrieger/ Epibates, lat Ascensor. Schifflende/ Anfuhrt/ Portus, Ostium marinum, Statio navium. vide Meer. Schifflohn/ Naulum, Portorium, Merces seu pretium pro vectura. Schiffschnabel/ das Vordertheil des Schiffs/ Rostrum. Der Schnarrer/ oder Hintertheil des Schiffs/ Puppis. Schiffsegel/ v. infra Segel. Schiffstelle/ Schiffstand. Navale, Statio navium, Locus ubi ædificantur, & constituuntur naves. Schiffschnabel/ Coronis, idis. Das Vntertheil des Schiffs/ in welches aller Wust vnd stinckend Wasser fleust/ Sentina, penul. prod. Schiffsand/ damit man die Schiff zu vnterst beladet/ Ballas/ Saburra, qua oneratur navis, ut stabilior sit in cursu. Schiffboden/ Carina. Wie ein Schiffboden machen/ Carinare. Schiffung/ Cursus, us. Curriculus, vel Curriculum, Navigatio. Das geschifft wird/ Velivolum. Durchschiffet/ Enavigatus, a, um. Das geschifft mag werden/ Navigabilis, e. Schiffreicher Fluß/ Navigabilis amnis. Das zu Schiffen gehört/ Navalis, e. adject. Schiffleuth Geschrey/ Celeusma, Nauticus clamor. Der Schiffleuthe Stang/ die Tieffe zu erfahren/ Contus. Das zu den Schiffleuthen gehort/ Nauticus, a, um. Ort da man Schiff machet/ Navale, substant. Schiffstägen/ Epibatra. Schiffbänck/ Transtra, orum. Schiffbrett/ daran man die Ruder bindet/ Ruderstang/ Scalmus. Schiffgezierd/ Amplustre, vel Aplustre. Schiffseyl/ Rudens, tis. Funis nauticus. Weite des Schiffs/ oder Schiffbüne/ Fori, plur. num. tant. Schiffen/ Navigare, Navi vehi, Velificare, Solvere, absolutè. Dare vela ventis, Credere se ventis, Cre-

dere se aquis, Committere se mari, aquis, Navigio vehi Vberschiffen / überführen / Trajicere, Transvehere, Transportare, Navigio deferre. Vberschiffen / zu Schiff überkommen / Trajicere, Transire, Transfretare, Transmittere flumen, Flumen, seu mare superare, Navigio deferri. Zu Lande schiffen / anländen / Appellere, Applicare, admovere, appellere navem, Subducere, Deducere navem ad portum. Zu Schiff kommen / Navi advehi, devehi, deferri, Navi venire. Vom Lande / oder weg schiffen / Solvere, Solvere oram, Solverr navem, Solvere anchoram, Navigio discedere. Zurück schiffen / Retrò, retrorsum navigare, Renavigare. Das Gestade fürbey schiffen / Legere littus. Hinzu schiffen / Adnavigare. Sanfftiglich schiffen / Promulcare. Schiffen mit Rudern / Remigare. Gantz außschiffen / Eremigare, Enavigare. Dem Fluß oder Wasser nachschiffen / Secundo flumine navigare. Mit gutem Wind schiffen / Navigare secundis ventis. Die Schiffkunst / Navicularia. Schiffkunst treiben / Naviculariam facere. Stinckend Wasser in den Schiffen / Nausea. Hin und wieder mit Schiffen fahren / Naviculari. Fürschiffen / Prænavigare. Für etwas hinschiffen / Præternavigare. Im schiffen muß man dem Vngewitter weichen / In navigando tempestati obsequi, parere tempori artis est, Cursus navigationis ad rationem tempestatum moderandus est, In navigando ducem sequi debemus tempestatem.

Schilt / Clypeus. Rundschilt / Reuterschilt / Tatsch / Scutulum, dimin. Klein Fechtschilt / Parma. Ein halb runds Schilt der Fußknecht / Pelta, Cetra. Das mittel im Schilt / Umbo, onis, media clypei pars eminentior, abusivè pro Clypeo sumitur. Die Handhabe am Schilt / Clypei ansa, vel capulus, quo tenetur. Das zum Schilt gehört / Scutarius, a, um. Mit einem Schilt gewapnet / Scutatus, a, um. Clypeatus, a, um. Schiltknecht / Scutifer. Schiltbewahrer / Scutarius, substantiv. Schilt auß Ertz mit Schlangenköpffen / Ægis. Ein art von runden Schilten / Tholos.

Schimmel / Rancor, oris. Schimmel von Feuchtigkeit / Mucor, oris. Situs. Schimmelecht / Mucidus, Rancidus, a, um. Anheben zu schimmeln / Mucescere. Schimmelecht seyn / Mucere, Rancere. Schimmelechtig / oder graw Brodt / Mucidus panis. Das Brodt wird im Sommer bald Schimmelechtig / Panis æstate facilè mucescit. Gar schimmelecht / Prærancidus, a, um. Wenig schimmelecht / Subrancidus, a, um. Garstig / schimmelecht Fleisch / Rancida caro.

Schimpff / Schertz / Jocus, joci, in sing. masc. in plurali num. masc. & neut. Lusus, us. Ludio, Ludicrum, Res jocularis, ludicra, Ridiculum. Schimpffwerck / Prænium, vel Præchnium. Schimpffred / Facetiæ, arum, pl. num. tan. Lepos, Silli, plur. Joci, Sales, plural. Sal tamen aliq. reperitur. Urbanitas. Schimpffen / im Schimpff reden / Jocari, Ludere, Per jocum dicere, Per lusum dicere. Joco dicere, Per jocum facere, Jocandi causa dicere, Salibus uti. Schimpff treiben / Ludum ludere. Schimpffig / schertzig / Jocosus, Non serius, Ludibundus, a, ũ. Ludens. Schimpfflich / Possirlich / Jocularis, e. Ludicrus, Jocularius, Salsus, Risu dignus, Ridiculus, Facetus, Urbanus, a, um. Schimpfflich / im Schertz / Joco, Jocosè, Per jocum & risum, Jlocalariter, Non seriò, Ridiculè. Schimpfftreiber / Possierer / Ludius, & Ludio, onis, aliàs Histrio. Zu Schimpff und ernst geschickt / Homo omnium horarum.

Schincken / Hamme / Perna, Coxa porcina, Petaso, Petasio, Petasunculus.

Schindel / Scandula, penult. cor. Schindeltach / Tectum scandulare. vide Tach. Breite Schindeln / Asses, vel Axes.

Schinden / die Haut abziehen / Excoriare, Glubere, Deglubere, Pellem detrahere.

Schirm / Schutz / Beschirmung / Tutela, Patrocinium, Propugnaculum, Tuitio, Defensio, Clientela, Præsidium. Schirmer / Tutor, Patronus, Vindex, Assertor. Mitschirmer in einem Gerichtshandel / Syndicus. Der eines Schirmers bedarff / oder der sich in eines Schirm ergeben hat / Cliens. Schirmig / Tutelaris, e. Schirmknecht / Stipator. Geflochten Schirmhütte auff Rädern / unter welchen die Kriger stunden / welche stürmeten / Vinca. Schirm der Kriegsknecht / Præsidium. In seinen Schirm nehmen / In suam fidem, tutelam, clientelam recipere. Schirm / Verthädigung / Schutz / Patrocinium. Schirm über Waisen / Vormundschafft / Tutela. Einen beschirmen / verthädigen / Patronum alicuj⁹ agere, Patronum alicujus existere, Patrocinium alicujus suscipere. Schirmrecht / Schutzrecht / Jura patrocinij. Vnter jemands Schirm oder Verwaltung geben / Dare in tutelam alicui, Tutelæ alicujus subjicere,

re, Tutelæ alicujus credere. Schirmer / Vormünder / Wäisenvogt / Tutor. Sein selbst Vormund oder schirmer seyn / In suam tutelam pervenisse, vel suæ tutelæ esse. Beschirmung von Trabanten / Satellitium. Schirmred / Entschüldigung / Apologia. Beschirmer einiger Lehr oder Gesetzes / Dogmatistes. Beschirmer / Defensor, Hyperaspistes. Das zu Beschirmung gehört / Tutorius, a, um. Præsidiarius, a, um. Beschirmen / Tutare, & Tutari, Defendere, Patrocinari, Protegere, Defensare, Defensitare, Servare, Munire, Adserere, Tegere, Integere, Fovere, Tudiculare, metaph. Beschirmen den Gemeinen Nutzen / Capessere Rempublicam. Beschirmen in dem Schooß / Fovere in gremio. Beschirmen vor Gewalt oder Unbilligkeit / Vindicare. Eines Schirm befehlen / Committere alicujus fidei.

ge Schirr / Werckzeug / Instrumentum, Organa, Arma, Armamenta, Utensilia, Vasa.

Schlacht / Streit / Prælium, Pugna, Conflictus, us. Certamen, Dimicatio, Certatio, Concertatio, Contentio, Velitatio. Schlachtordnung Acies. Feldtschlacht / Pedestris, Campestris pugna. Schiffschlacht / Pugna navalis. Anfang der Schlacht / Prælusio, Præludiū pugnæ. Schlachtordnung machen / Instruere aciem. Ein Schlacht halten / Confligere, Præliari, Committere manus, Conferre, Conferere manus, Committere pugnam, Signa, pedem conferre, Prælium facere, Decernere armis, acie, ferro, Prælio decernere, pugnare, Acie confligere, contendere, congredi. In einer Schlacht umbkommen / In acie mortem occumbere, In pugna, prælio, conflictu obire, cadere, occumbere, mortem oppetere. Es stehet einem klugen Feldobersten an sein Kriegsvolck in gute Schlachtordnung zu stellen / Sapientis Imperatoris est, aciem benè constituere, collocare, dirigere, optimè ponere.

unge Schlacht / Dyscolus, Instabilis, e. Ungeschlachte oder Grobheit der Sitten / Morositas.

Schlachten / Metzgen / Mactare, Cædere, Jugulare. Schlachtmesser / Clunacum. Schlachtbanck / Mensa lanionia. Auff die Schlachtbanck bringen / Lanienæ subjicere. Schlachter / Kanius, & Lanio. Schlachtopffer / vide Opffer.

Schlacke / Unsauberkeit des Metall / Scoria.

Schlaff / Schlaaff / Somnus, Sopor, Quies, Requies. Die Schlaff / plur. num. tant. Schläfferich / voll Schlaffs / Somniculosus, a, um. Somno plenus, Somnolentus, a, ū. Unschläfferig / Insomnis, e. Schläfferig seyn / Dormiturire. Im Schlaff / Per quietem, Secundùm quietem. Schlaffen / ruhen / Dormire, Somnum capere, Quietem capere, Uti somno, Conquiescere, Stertere, Capere somnum, Cubare, Cubitare. Allein schlaffen / Secubare. Außschlaffen / Edormire, Edormiscere, Ad satietatem dormire. Den Wein oder vollen Bauch außschlaffen / Exhalare, vel Edormire crapulam. Beschlaffen / Coire. vide Schwächen. Beyschlaff / Coitus. vid. Beyläger. Beyschlaffen / Concumbere, Concubare, Coire cum aliqua, Inire aliquam, Rem habere cum aliqua, vel aliquo. Entschlaffen / einschlaffen / Obdormire, Obdormiscere, Somno occupari, Indormire. vid. etiam Sterben. Entschlaffen / Somno obrutus. Hart schlaffen / Stertere. Hefftig schlaffen / Dormitare. Nicht schlaffen können / Dormire non posse, Somnum non videre, Somnum oculos effugere, Somnū nocte abesse ab oculis. Die gantze Nacht keinen Schlaff in seine Augen bringen / Noctem insomnem ducere, Insomnio laborare, Perpetua vigilia vexari, Noctem totā pervigilare, Omnes noctis partes expertes somno esse. Den Schlaff jemand ankommen / Obrepere alicui somnum. Vom Schlaff geplaget werden / Vexari somno, Urgeri sopore. Ohn Sorg und sicher schlaffen / Dormire in utramq; aurem, Stertere in utramvis aurem, In dextram aurem dormire, Somno indulgere, Svaviter, Securè, Tranquillè dormire. Schlaffen gehen / Ire cubitum, Conferre se cubitum, Discedere cubitum, Petere lectum, Dedere, tradere sese somno, Repetere somnum, Schlaffen machen / Sopire, Soporare, Soporem, somnum inducere, Consopire, Conciliare somnum, soporem, quietem. Das den Schlaff macht / Somnificus, Somnifer, a, um. Lang schlaffen wie ein Ratz / Glirum more stertere, Endymionis somnum dormire, Vincere ignavos glires stertendo. Gott des Schlaffs / Somnus. Schlafftrunck / Comessatio. Schlafftrunck thun / Comessari. Schlaffsucht / Lethargus, Veternus. Der die Schlaffsucht hat / Lethargicus. Schlaffkammer / Cubiculum. Das zu der Schlaffkammer gehört / Cubicularis, e. adject. Schlaffkammer des Bräutigams und der Braut / eigentlich das Brautbett / Thalamus. Ein harter Schlaff hat mich überfallen / Arctior me somnus complexus est.

est. Hart schlaffen/Arctiore somno teneri,Sopitum esse.

Schlag/ die Hand Gottes/Paralysis, lat. Dissolutio,Apoplexia. Der Schlag über den gantzen Leib/ Sideratio. Der Schlag zu einer Seiten/ Hemiplexia. Vom Schlag getroffen/ Sideratus, a,um. Attonitus, a, um. Schlagsüchtig/ mit dem Schlag berührt/Apoplecticus, Attonitus,Sideratus, Tactus apoplexia,Paralyticus,Paralysi laborans.

Schlag auff der Müntz / Signum, Imago, Inscriptio numismatis.

Schlag/ Streich/Ictus. Schlagen/schmeissen/ Verberare, Percutere, Pulsare, Ferire, Cædere, Icere,Tundere,Plectere,Multare,Tangere,aliq. Verberibus excipere, plectere, Manus afferre, Fuste multare,Malè accipere, Fustem impingere,Plagas alicui inferre,Plangere,aliq. Fustigare. Mit Ruthen schlagen / Flagellare, Batuere, Flagellis excipere. Mit flachen Händen schlagen/ Colaphizare,Colaphum vel Alapam impingere. Mit Fäusten schlagen / Ingerere pugnos. Mit Füssen schlagen / Calcitrare, Calce ferire. Mit Steinen schlagen / Lapidare, Petere lapidibus. Der Schlag/ Das Schlagen/ Percussio, Plaga, Planctus,us. Plangor,oris. aliq. Abschlagen/versagen / Denegare, Negare, Recusare, Abnuere, Renuere, Gravari, Detrectare, Respuere. Abschlagung des begehrten Ambts/ Repulsa. Eine abschlägige Antwort haben/ Repulsam ferre,pati. Anschlagen / anstossen/ Allidere, Impingere, Illidere. Anschlagen / Gelt auff etwas setzen/Indicare,Æstimare,Liceri,Licitari, Licitationem facere, quod emptoris est. Anschlagen / mit den Füssen im gehen/ Cæspitare. Anschlagen/ rathschlagen/Inire consilium. Geschwinder Anschlag zu betriegen/ Machina,Machinula, dimin. Außschlagen / Excutere. Den Schlaff außschlagen/ Excutere somnum. Wol außschlagen/ glücken/ Benè cadere, Feliciter evenire. Auß der art schlagen/Degenerare,Desciscere,Non sequi parentum, aut majorum suorum instituta, vel mores, Suorum Majorum vestigijs non insisteré. v. Art. Außgeschlagen Gold/ Pustulatum aurum. Bitt abschlagen/ Preces, petitionem,rogata,petita negare, denegare, abnegare, abnuere. Den Feind schlagen/Hostem fundere prælio,Fundere hostiû copias, Prosternere hostem,Armis sternere, opprimere, pellere hostem. Dünn schlagen/Procudere. Durchschlagen/ Transverberare,Pertundere,Trajicere,Transfigere. Einschlägen/Infigere,Pangere,Depangere. Erschlagen/ Occidere, vide Tödten. Erschlagen/erlegt/ Occisus, Cæsus, Concisus, Trucidatus, Obtruncatus, a, um. Erschlagen/ Bekümmert/ Afflictus, Fractus,a,um. Jacens. Erschlagen werden/ Occidi,Interimi,Trucidari,Interfici,Necari,Cadere, Mortem oppetere,Occumbere in acie, prælio, conflictu. Geschlagen werden/ Vapulare, verb. neutropassivum, Verberari, Verberibus excipi. Geschlagen/ Malleatus, a, um. Wol geschlagen Buch/Malleatus liber. Herab schlagen/ Decutere. Herauß schlagen/ Elidere, Excutere. Jn die Schantz oder in Wind schlagen/Jacere aleam. Niderschlagen/ Profligare, Prosternere, Dejicere, In terram dejicere, Solo allidere. Niderschlagung des Gemüths/Consternatio,Vultus demissio. Niderschlag/Strages. Kriegsheer niderschlagen/ Fundere exercitum. vide supra. Den Feind schlagen. Einem nachschlagen / Similem alicujus esse. vide Art. Fast schlagen/Deverberare,& Diverberare, Graviter,acriter excipere, Malè accipere,Pulsare,freq. Pultare. Heimlich verschlagen/vnterschlagen/ Intervertere. Rathschlagen/ Deliberare,Consultare. vide verb. Rath. Rathschlagung/Deliberatio. Sich mit einem schlagen/ vid. Streiten. Wiederumb schlagen/Repercutere, Percutientem vicissim ferire, Reverberare, Referire,Refundere. Wund schlagen/Vulnus infligere. Zerschlagen / zertrimmern / Quassare, Conquassare,Concutere, Côterere, Diminuere, Comminuere, Confringere. Schollen zerschlagen/Dissipare glebas. Wol zerschlagen/ Obtundere. Gentzlich zerschlagen/Pertundere. Zusammen schlagen/Collidere,Concutere,Complodere. Zusammenschlagung/Collisio,Concussio. Zusammenschlagung der Händ/Plausus, us. Complosio manuum. Mitschlagen/ streiten/Confligere. Mit Gewehren zusammen schlagen / Confligere armis. Der gern schlägt/Plagiosus, a, um. Seytenschläger/Fidicen. Seytenschlägerin/ Fidicina. Auff der Harpffen schlagen / Ludere cithara. Er wolte jhn mit Bengeln schlagen/Volebat illum fustis ictum, vel ictus experiri, Volebat fustem illi impingere, Volebat illum fuste malè accipere, Fuste illum malè multare volebat. Jch wil dich schlagen / A me vapulabis, Verberibus

te operiam, Te fuste multabo, Parata sunt tibi à me verbera.

Schlang/Serpens, Coluber, pen.cor. Anguis. Kleine Schlang/welcher Biß faul machet/ Seps, gen. masc. Wasserschlang/ Hydrus, Natrix. Ein gesprenckelchte Schlang/ Cenchris. Ein Schlang mit Hörnern/Cerastes. HeckenSchlang/Vipera. Schießschlang/ Jaculus. Kleine Schlang/ Blindschleycher/Aspis, Dipsas, Seps, Cæcilia, serpentis genus cæci. Vergiffte Schlang/ Drach/ Draco, fœ. Dracena. Eydex/Eydechs/ein grüne Schlang in Italien/ Lacertus, Lacerta. Das tschischen der Schlangen/ Sibilus, us. Schlangegaug/Tractus, us. Schlangenhaut/ Exuviæ serpentis. Schlangenfresser/Ophiophagi. Der mit Schlangen streitet/Ophiomachus. Der Schlangen vmher trägt/ Circulator. Eine schewen wie die Schlangen/Cane peius & angve aliquē fugere. Gleich wie die Schlangen auß den Löchern/ also seynd die Ketzer an allen orten heimlich herein geschlichen/ Sicuti serpentes è latibulis, hæretici sese ubique locorum paulatim insinuarunt.

Schlappe/Rica, Ricula, dim. vid. Haupt.

Schlauch/ Uter, Utriculus, dim. vide Sack. Schlauch der voll Wind ist/ Follis.

Schlecht/gering/ Exilis, Tenuis, Levis, Vulgaris, Triobolaris, Vilis, Ignobilis, Popularis, e. Obscurus, Vanus, Plebeius, Insularius, Vernaculus, a, um. Nudus, a, um. metaph. Frivolus, a, um. Parvi momenti. Schlecht/ einfältig/ Simplex. Minimè malus, Rudis, Sine dolo, v. Einfältig. Schlecht/ vngelehrt/ Idiotes, vel Idiota, Encyclius, Omnis expers eruditionis, omnium rerum ignarus. Schlechte/ Einfältigkeit/ Simplicitas. Schlechtlich/einfältiglich/ Simpliciter, adverb. Utut, Utcunque. Schlechter armer Mensch/ Canalicola, Homo sine felle, expers fraudis, doli. Schlechtgelehrter/ Grammatistes, Literator, Grammatista. Schlecht veraltet Kleyder/ Obsoletæ vestes, Vestes laceræ, & attritæ. Schlecht machen/Humiliare, In ordinem cogere. Von schlechtem Stamme seyn/ Humili loco natum esse, Nullis majorum suorum fumosis imaginibus clarum esse, Obscuris, Ignobilibus parentibus natum esse. vide Vnedel.

Schlecken/ Schleckerey fressen/ Abligurire, Vorare, Devorare cupedias, Pulpamenta, Vorare cibos delicatos, Lautiora obsonia, vel Delicatiores cibos devorare. Schleckmaul/ Obligurator, Venter, aliq. vide Fraaß. Schleckspeiß/ Cupedia, orum, & Cupediæ, arum, Macte, vel Macta, Delicatiores cibi, Scitamenta, à scito sapore, Deliciæ, Lautitiæ, Lauta, delicata, exquisita edulia, obsonia. Schleckspeiß von Pulpa gemacht/oder das fleischlich Hindertheil des Hasen/ Pulpamentum, idem cum Pulpa. Schleckmarckt Cupedinarium, Cupedinis forum. Die Schleckspeiß verkauffen/ Cupedinarij. Liebschleck oder speiß/Philtrum, lat. Amatorium. Schleckerhafft Lautus, Delicatus, a, um. Schleckerhafftiglich/ Dapicè, Lautè, Opiparè, Delicatè.

Schlegel/ Malleus ligneus, Malleolus, dim. Schlegel oder Schophammer/Hanffplewel/Stuparius malleus. Ein Lastschlegel/ Fistuca. Ein Schlegel damit man Esterich/ oder die Tänne glättet oder schlägt/ Pavicula.

Schlehenbaum/Prunellus, Prunus sylvestris. Schlehen/ oder Schlehendorn frucht/ Prunum sylvestre, ut putatur.

Schleichen/ kriechen/ leiß gehen/ Tacitè ire, suspenso gradu ire, serpere. Schleichen wie die Würm/ Repere. Heimlich schleichen/ Surrepere. Hinein schleichen/ Illabi, Inserpere, Irrepere. Nachschleichen/Vestigia sequi, Insequi Vestigia alicujus, Insistere alicujus vestigijs, Investigare. Weiter schleichen/ Prolabi, Prorepere. Herzu schleichen/ Adrepere. Embsig schleichen/Reptare. Schleichig/Reptilis, e. Der Schlaff ist mir eingeschlichen/ Obrepsit mihi somnus. Einschleichung durch geschwinde mittel/ so einer etwan zukompt mit List vnd Betrug/ Obreptio.

Schleiffen/Raptare. vide Schleyffen.

Schleiffen/ Acuere. vide supra Scharff.

Schleihe Schleig/ Tinea, piscis.

Schleim/ Limus, subst. vide Leym.

Verschleissen/ Terere, Conterere, Atterere, Consumere, Tritare, freq. Das Leben verschleissen/Terere ætatem, Consumere vitam, Transigere vitam. Die Zeit vnnützlich verschleissen/ Tempus inutiliter consumere, perdere, terere. Den Tag oder zeit verschleissen/ Terere diem, tempus. Das reiben vnd schleissen wider einander/Tritus, us. Schleisser/ Tritor, oris. Vnten verschleissen/ Subterere. Vnten verschlissen/ Subtritus, a, um.

Schlemmen/ Prassen/ Popinari, Græcari, Vi-

tam in lustris agere, Pergræcari, Crapulari, Heluari, Ligurire, Nepotari, Catillire, Demittere in viscera censum, Comessari, Inservire ventri, Indulgere crapulæ, gulæ, potationibus, comessationibus. Schlemmer / Prasser / Heluo, & Helluo, Lurco, Ganeo, Popinator, Popino, Liguritor, Comedo, Comessator, Gluto, Mando, Manduco, Barathro, Gurges, Catillo, Vorago, Decoctor, Nepotes, plur. Ventri indulgens. Schlemerey/Popinatio, Crapula, Asotia, Heluatio, comessatio, compotatio. Schlemmerhauß/Ganeum, Lustrum, metaph. Ganea, æ. Verschlemmen/ Consumere per luxuriam, Dilapidare, Dissipare, Disperdere, Decoquere, Rem suam conficere, Profundere bona, Luxu perdere.

Schlesier / Quadi, populi sunt Sarmatis, & Marcomanis vicini olim, deinde in Pannoniam primam profecti,

Schleuder/Funda. Die mit Schleudern werffen/Fundibularij, Funditores.

Schleunig/vide Schnell.

Schleyer/Peplum, Calanthica. Schleyerzippel / Redimiculum. Gälber Schleyer / Flammeum, Flammeolum, dimin. Ein schleyer Eul/ Otus, vel Otis.

Schleyffen/Ziehen / Rapere, Raptare, Raptitare frequ. Trahere, Tractare. Schleyffen/ verheeren/ Diruere, Evertere, Demoliri, Depopulari, Populare, & Populari, Excindere, Vastare, Devastare, Solo æquare, Dare excidio, Funditùs tollere. Unterschleyffen/ Supponere. Außschleyffen/ Excludere ova. Sich säuberlich einschleyffen / Insinuare se. Zerschleyffung/ Verderbung/ Excidium, Vastatio, Devastatio, Excisio. Unterschleyffig/ frembd/Subdititius, a, um. Suppositìtius, a, um.

Schlichten / Regulare, Dirigere. Wol schlichten/Explanare. Geschlichtet/ Normatus, a, um. Ungeschlichtet /Pravus, a, um, Abnormis, & Enormis, Enorme.

Schliessen/ Abnehmen/Conijcere, Conjecturare, Colligere, Conjectura assequi, Conjecturam capere, sumere. Schliessen / verschliessen/ Claudere, Concludere, Occludere, Præcludere, Obserare, Obstruere, Obturare, Sepire, Obsepire. An ein ort schliessen/Secludere. Auffschliessen/Aperire, Reserare, Recludere, Resignare, Prodere. Außschliessen/außsöndern/ Excludere, Discludere. Auß seinem Hauß schliessen/Portas alicui claudere, Secludere domo, Prohibere aditu domus. Beschliessen/ Occludere, Claudere, Sigillare, Obdere pessulum. Beschliessung/ Claustra. Beschliesser/Claustrinus. Beschliessen/ Ihm vornehmen/ Decernere, Statuere, Constituere, In animum inducere, Destinare, Certum esse. Ich hab bey mir beschlossen/ Stat sententia, Constitutum habeo. Beschliessen/erkennen/ Decernere, Statuere, Judicare, Sancire, Decretum interponere. Einschliessen / Includere. Neben sich schliessen/ Secludere. Verschliessen/ Oppilare, Stipare, vide Schliessen. Verschliessen / Præcludere, Antecludere. Verschliessung/ Obturatio, Oppilatio. Zusammenschliessen / Concludere. Zweyschliessig Red/ Dilemma. Schließ oder Schlußred/Conclusio. Gewisse Schliessung mit reden/Ratiocinatio. Entschliessung des Gemüts/ Decretum, Placitum. Rathschluß/ oder erkantnuß des Raths/Senatusconsultum.

Schlim/ Transversus, a, um. vide Schäl.

verSchlingen/oder gantz verschlingen/ Sorbere, Absorbere, Obsorbere, Glutire, Conficere, Deglutire, Devorare, Pervorare, Ingurgitare, Ligurire, Abligurire. Verschlingung oder verschlindung / Vorago, Barathrum, Charybdis, metaph. vide Schlemmen.

Schlipfferig / Lubricus, a, um. Schlipfferig machen/Lubricare. Entschlipffern/ Elabi. Embsiglich schlipffern/ Lapsare. Das schlipffern / Lubricum, ci, substan. Schlipfferige weg/Lubricæ viæ. Das viel Schlipfferlöcher hat / Latebrosus, a, um.

verSchlissen/ Tritus, a, um. Attritus, a, um. vide Schleissen.

Schlitten/ Schleiffe/ Traha, vel Trâhea, Vehiculum sine rotis.

Schloß/Burg/ Arx, arcis, Acropolis, Castellum munitissimum, summa pars urbis.

thürSchloß/ Sera, Claustrum ferreum. Verschlossen/zugemacht/ Pessulatus, Oppessulatus, a, um. Clausus, Occlusus, a, um. Obstructus, a, um, Non patens. Verschlossen ort / Septum. Heimlich verschlossen Ort/ Conclave. Eingeschlossen ort/Septũ. Beschlossen ort/ Claustrum, Schloßhüter/ Claustrarius. Schlosser/Serarius, Faber serarius, Claustrarius. Beschlossen / Decretus, Constitutus, Certus, Statutus, a, um.

Schlot-

Schlottechtig/ Laxus,a,um, Flaccidus,a,um. vide Lück.

verschlucken/Devorare,Sorbere.vid.Prassen/ Schlemmen/& Schlingen.

Schlummern / Schlaffen vnd nicken mit dem Haupt/Dormitare,Nutante capite dormire.

Schlund/Faux,faucis,& Fauces,faucium,pl. num.tant. Ein Bissen auß dem Schlund reissen/ Bolum è faucibus eripere.

Schlüssel/ Clavis, Clavicula, dim. Schlüsselmacher / Clavicularius. Ein Schlüsseltrager / Claviger.

Schlußred / Beschluß / Conclusio, Clausula, Peroratio, Epilogus. Beschlußred/die auff beyde weg beweret oder beschleust/Dilemma.

Schlutten/oder Boboresien/Halicacabus,lat. Vesicariam vocant.

Schmach / Schand / Contumelia, Opprobrium,Injuria,Ignominia,Probrum. Schmachred/Calumniæ,Convicia,Maledicta. vide Lästerung. Schmachhafftig / Contumeliosus, a, um, Probrosus, a, um. Schmach thun / Facere injuriam,Probrare. Viel Schmach beweisen / Onerare aliquem convitijs. Von der Schmach erledigen/ Eximere nota. Schmähen/ Lædere, Violare, Calumniari, vide Lästern / & Schänden. Schmähig / Lästerhafftig/Calumniosus,a,um. Verschmähen/Spernere, Despernere, Aspernari. Schmähliche Verspottung/Insultatio. Für die höchste Schmach halt ich dieselbig/ daß er meinen Freund an seinen Ehren sich hat vnterstanden zu verletzen/ Ex omnibus injurijs,quas in me contulit,conjecit, quibus me affecit, vexavit,insectatus est, nulla mihi fuit gravior, quàm cùm amici mei dedecus per summam injuriam,nefandumque scelus quæsivit. Ex omnibus injurijs,quibus me vexavit,graviorem nullam sensi, quàm infamiam, quam in amicum meum machinatus est.

geSchmack/ Gustus,us. Gustatus, sensus gustandi. Geschmack der Speiß vnd Tranck/Sapor.

Schmäcken/ Kosten/ Gustare, Degustare, Libare, Gustu percipere. Schmäcken / riechen/ Odorare, vel Odorari, Olfacere, Obolere, Nidere,& Renidere. Wolgeschmack/Sapidus,a,um. Vngeschmack/Insipidus,a,um. Inconditus, pen. prod. Insulsus,a,um. Fatuus, Rancidus,a,um. Wenig vngeschmack / Rancidulus,a,um. Vngeschmack machen / Infatuare. Das vbel schmeckt/ vbel schmecken/ Fœtere,Putere.

Schmal/Rahn/ Gracilis,e. Gracilentus,Junceus, a, um. Tenuis, e. Schmal/nicht breit/Angustus,Arctus, Strictus, Exiguus,a,um. Schmälern/ Tenuare , Attenuare. Extenuare, v. Verkleinern. Schmälich/ Exiguè, Tenuiter, adverb.

Schmaltz/ feiste/Adeps. Schmaltz/oder Feiste der Nieren/Abdomen. Rückenschmaltz von eim Schwein/Unctum. Geschmältzet feiste / Eliquamen, Liquamen, Liquatum. vide Feiste. Gänß-Schmaltz/ Adeps anserinus. Bären Schmaltz/ Ursinus adeps. Schmältzen / Liquare, Liquefacere, Liquidum reddere, Colliquefacere, Dissolvere. Schmältzen/Zergehen/ Liquescere, Liquefieri, Liquari, Dissolvi, Colliquescere, Colliquefieri, In liquorem solvi. Metall schmältzen/ Flare, Liquare. Anheben zuschmältzen/Liquescere. Außschmältzen / Eliquare. Geschmältzt werden/ Liquare, Liquere , Liquefieri , Schmältz-Ofen/ Ustrina, pen. prod. Schmaltzung in dem Mund/ Leckung/ Linctus, us.

Schmär/ Abdomen, Aruina, Pingvedo subcutanea. Wagenschmär/ Karrensalb/ Axungia. Schmärbauch/ Pantices.

Schmärwürtz/ Simphiton, Solidago major.

zerSchmettern/ zerknütschen/ Quassare, Conquassare, Concutere, Confringere.

Schmehen/ vide verb. Schmach.

Schmeichlen/ vid. infra Schmeychlen.

Schmeltzen/ vide verb. Schmaltz.

Schmertz/ Wehthun/ Dolor, Cruciatus, us. vide Kummer. Grossen Schmertzen haben/ Valdè dolere, Summam acerbitatem sentire, Magnum atq; incredibilem sustinere dolorem , Gravem sustinere, vel ferre dolorem, Dolore angi, confici, cruciari, Dolorem haurire, capere immensum. Schmertzen leiden / Dolere, Dolore torqueri, frangi. Schmertzen lindern / Levare, mitigare dolorem. Den Schmertzen in sich verbeissen/ Premere corde dolorem. Den Schmertzen ernewern/ Refricare, Renovare dolorē. Schmertzlichen / Dolenter. Jch habe grossen Schmertzen empfangen wegen deines Vaters Absterben/ Plurimum doloris hausi ex morte parentis tui, Obitum parentis tui acerbissimè tuli, Extincto patre tuo summam acerbitatem sensi. Deine Brieff haben mir grossen Schmertzen gebracht/

Magno me dolore tuæ affecerunt literæ. Acerbitatis multum tua mihi peperit, attulit epistola, Molestiæ plurimum cepi, tuli ex tuis literis.

Schmeichlen/ Fuchsschwäntzen/ Adulari, Blandiri, Assentiri, Lenocinari, Palpari, & Palpare, metaph. Mulcere, Alludere, metaph. Gnathonem agere, Parasitari, Parasitum agere, Gratiam alicujus aucupari, Servire auribus, Dare auribus, Assentationis artificio gratiam alicujus quærere. Schmeychelen / Heuchlung/ Adulatio, Palpatio, Palpum, Assentatio, Blanditiæ, Verba adulatoria, assentatoria, Sermo assentatorius, Blandiloquentia. Schmeychler / Assentator, Adulator, Palpator, Parasitus, Gnatho, Mensarum assecla, Cœnipeta, Palpo, onis, Ciniflo, onis. Schmeichlerin/ Adulatrix. Schmeichlung/ Assentatio, Illecebræ. Voll schmeichlens/ Illecebrosus, a, um. Schmeichlich / Blandus, a, um. Schmeichelredig / Blandiloquus, Blandidicus, apud Plaut. Schmeichlicher weiß / Verniliter, Adulanter, Schmeichlich/ lieblich/ Blandè, & Blanditer, adverb. Ich will dich nicht loben/ damit ich nicht scheine zu schmeichlen/ Nolo tui esse laudator, ne videar adulator. Man muß sich mehr hüten für dem Schmeichler / als für dem Feind/ Diligentius cavendus est adulator, quam inimicus, Majorem cautionem adhibere erga adulatorem, quàm inimicum debemus. Meyne nicht daß ich solches sag auß Schmeichlerey / Ne me putes fictè loqui ut gratiam à te ineam, Noli putare me hoc auribus tuis dare, gratiam tuam aucupari, Noli putare me auribus tuis inservire.

Schmid/ Faber. Goldschmid/ Aurifaber, Faber aurarius, vel ærarius. Messerschmid/ Faber cultrarius. Waffenschmid / Ferramentarius, Faber armamentarius. Schlösserschmid / Faber serarius. Gott der Schmid/ oder Schmid der Götter von Heyden vnd Poeten gedichtet/ Vulcanus, Mulciber. Schmiden/ Cudere. Widerumb schmiden/ Recudere. Zu schmiden/ Accudere. Amboß/ Schmidstock/ Incus, udis. Auffs new schmiden/ anders machen / oder verbessern / Sub incudem revocare, Incudi reddere.

Schminck / Fucus, Cerussa, Pigmentum, Fucamentum. Schmincken/ ein Farb anstreichen/ Tingere, Pingere, Depingere genas, Fuco pingere, inficere, Mentiri colorem fuco, Colorem inducere, Colorare, Fucare.

Schmieren/ bestreichen/ Linere, Ungere, Inungere, Oblinere. Geschmieret/ gesalbet / Delibutus, a, um. particip. sine verbo. Vberschmieret/ Oblitus, a, um. pen. cor.

Schmitzen/ Jacere dicta in aliquẽ, Scommata in aliquem jacere, Mordere, metaph. Cavillari. v. Lästern. Schmitzwort/ Scomma, lat. Cavillum.

Schmorotzer/ Tellerlecker / Parasitus, Parasitaster, Gnatho. vid. Schmeichlen.

geSchmuck / zierd/ Ornatus, Ornamentum, Mundus, Munditiæ, Elegantia. Geschmuck der Wort / Lenocinium verborum. Geschmücket/ Concinnus, a, um. Schmucken/ ziehren / Ornare, Exornare. vide Ziehren. Schmücken zum kauff/ Mangonizare. Schmucker/ Cosmeta.

Schnabel/ Rostrum, Rostellum.

Schnarchen / Stertere, Ronchissare, Ducere Ronchos, Dormiendo ronchos sonare, Ronchos emittere. Schnarchen des Schlaffenden/ Ronchus.

Schnatte/ Streichmase/ Vibex, icis, gen. fœm. pen. prod.

Schnaufen / Respirare, Animum recipere. Schnaufig/ Suspiriosus, a, um.

Schneck/ Testudo, Cochlea, Chelone, Chelis, Domiporta. Meerschneck / Ostreum, Conchylium, Concha, Purpura, Murex. Wegschneck/ Limax, acis. Schneck/ ein Fliege wie ein Schneckenhäußlein gestalt/ Cochlea, Cochlis, Cochlidion. Schneckenhäußlein/ Cochlea, Chelonium. Schneckenfaher / Purpurarius, Conchiliarius. Schneckenfresser / Chelonophagi. Schnecken / ein runde Stäge/ Windeltrappe/ Cochlea, Scalæ rotundæ ad similitudinem cochlearum.

Schnee/ Nix, nivis, Voll Schnees/ Nivosus, a, um. Das auß Schnee ist/ Nivalis, e. Schneewasser/ Nivalis aqua. Schneechtig/ das von schnee ist/ Niveus, a, um. Schneeball/ Nivea massa. Mich Schneekältet/ Nivatus sum, Es schneyet/ Ningit, In tertia persona fere usurpatur. Schneyen/ Ningere, Ninguere.

Schneide/ Schärpffe/ Spitz/ Acies. Schneidmesserlein/ Sirpicula. Das zwo Schneiden hat/ Bipennis. Schneidmesser/ Falx putatoria. Vnzerschneidig/ Atomos. Schneide wetzen/ Exterere aciem. Schneiden/ hawen/ Scindere, Secare, Findere, Dividere. Abschneiden/ Abscindere, Resecare, Falcare, Defalcare, Desecare, Præcidere, Suc-

Succidere, Amputare. Außschneiden / Execare, Excidere. Beschneiden/umbschneiden/ Circumcidere, Circumsecare, Amputare, Asciare, Exasciare, Mutilare. Beschneiden nach Jüdischer weise / Circumcidere, Præputium præcidere. Beschneidung/ Circumcisio. Fest der Beschneidung Christi / Festum circumcisionis Christi. Festum Christi circumcisi. Beschneidung/ Bestümpffung/ Mutilatio. Abschneidung/ Abscissio. Durchschneiden / Transcindere, Persecare, Perscindere. Die Ehr abschneiden/ Lædere famam, Officere honori alicuius. vid. verb. Schand/Laster/ & Ehr. Erschneidung/ Ersuchung Menschliches Cörpers an Adern/ Eingeweyd/ vnd Gliedern / Anatomia, Dissectio. Fast zerschneiden/ Prosecare. Hinweg schneiden das Vnnütz/Putare. Reben schneiden/Putare vites. Vnten hinweg schneiden / Succidere, Subsecare, Supputare. Vmbschneiden/Circumsecare. Vmbschneidung/ Amputatio, Græcè Pericope. Verschneiden/ die Gemächt außschneiden/Execare, Castrare, Eunuchare, Eunuchizare, Eunuchum facere, Virilia amputare, Emasculare. Von einander schneiden/ Scindere, Dissecare. Wieder auffschneiden/ Resecare, Rescindere. Zerschneiden/Secare, Incidere, Dilaniare. Zerschneiden/zerhawen/Discindere, Conscindere, Dissecare, concidere. Zerschneidung/ Sectio, Concissio. Schneider/Sartor, Sarcinator. Der belege Schneider / Limbonarius. Vorschneider/ der die Speiß vorschneidet/ Structor. Schniet/ Erndte/Messis. Das zum schneiden gehört/ Messorius, a, um. Frucht abschneiden/ Metere, etiam de uvis dicitur, Demetere, Præmetere.

Schnell / behend / Velox, Volucer, cris, cre. Celer, & Celeris, e. Præceps, Pernix, icis. pe. pr. Agilis, e. Festinus, Rapidus, Repentinus, Properus, Citus, Subitarius, Subitus, Subitaneus, Expeditus, Impiger, a, um. Torrens, adject. Aëripes, Alipes. Schnelligkeit/ Velocitas, Celeritas, Pernicitas, Fugacitas, Festinatio. vide etiam Behendigkeit. Schnelliglich/Behend/Citò, Festinanter, Cursim, Curriculò, Actutùm, Velociter, Repentè, Raptim, Tollutim, penult. prod. Extempore, Caduciter, Celeriter, Properè, Properanter, Præcipitanter, Festinanter, Cum præcipitatione. Zu Schnell/Præceps, gen. o. Schneller/Ocyus, Torrentior, comparat. Fast Schnell/Ocyssimus, a, um. Præproperus, a, ū. Schnell thun/Celerare, Accelerare. Sich schnell auff die Reyß machē/Accelerare iter, Maturare iter. v. Eilends/& Bald. Schnelles Tods sterben/Subitanea morte perire, Extingvi, Repentina morte abripi, interimi.

zer Schnellen / Percrepare, Concrepare, per Metalepsin. Rumpere.

Schnepff / Ficedula.

Schneutzen/putzen/Mungere, Mucū educere, extrahere. Herauß schneutzen/ Emungere, vide etiam Abbrech/ & Kertz. Schneutzen/ stümlen/ Truncare, Detruncare, Putare.

Schnitter / Messor. Geschnittener aus seiner Mutter, Cæso, onis. Verschnittener/ dem die Gemächt außgeschnitten/ Castratus, Exactus, Eunuchus, cui virilia sunt execta, Semivir, Spado. Verschnittener Eber/Majalis.

abSchnitzel/Segmen, Segmentum, Resegmen, Præsegmen, Recisamentum. Klein Schnitzlein/ Ramentum. Kunst zu schnitzeln/Toreutice. Das geschnitzelt oder gegraben ist / Sculptilis, le. Schnitzlen/ Sculpere. vide Graben. Negel Abschnitzels / Resegmina ungvium.

Schnöd seyn/ Vilere, Eulere, Evilescere.

Schnudel / Schnoder in der Nasen / Mucus, Excrementa, Recrementa narium. v. Rotz.

Schnupff/Pfnüfel/ Pituita, Gravedo, Catharrus, Rheuma, Rheumatismus, Fluxus, Rheuma narium, Distillatio, cùm humor redundans ex ore & naribus fluit. Schnupffung/ Singultus, us. Schnupffen/ Singultire.

Schnur/oder Sohns Fraw. Nurus, us.

Schnur/Seyl/ Funis, Funiculus, diminutiv. Schnur/oder Linien der Zimmerleuth/ Rubricæ, penul. prod. Amussis. Senckelschnur/ Bleiwag/ Perpendiculum. Schnurstracks herab/ Perpendicularis, e Der Schnur nachgehen/Filum sequi. Nach der Richtschnur/ Vollkommentlich/ Amussim, Examussim, Ad amussim, Ad perpendiculum. Nach der Schnur / oder am fleissigsten gemacht/Amussitata opera. Opera ad amussim elaborata.

Scholl/Erdscholl/Gleba, Glebula, dimin.

ein Scholle/Pecten, nomen piscis, Pectunculus, idem.

Schöllig/ Vecors. Schölligkeit/ Vecordia. v. Vnsinnig.

Schöllkraut/ Chelidonium.

Schön/fein/ Decorus, a, um. Pulcher, Formo-

sus,a,um. Venustus, a, um. Bellulus,a,um. Scitus, a,um. Bellus, Speciosus, a, um. Honestus, Amœnus, a, um. Elegans, Facie eximia. Vultu venusto, Eximia pulcritudine, Forma egregia, Liberali, Decora forma. Schöne/ Schönheit/ Pulchritudo, Forma, Venustas, Species, Decor, Elegantia, Venusta forma, Lepor, & Lepos, oris. pen. prod. Dignitas, Venus, aliquando. Formæ venustas, species liberalis, Egregia forma, Formositas. Schöne zierliche Red/ Sermo politus, cultus, venustus, Sermonis venustas, gratia, Decor, nitor orationis, Verborum lenocinia. Schöne Jungfraw/ Virgo venusta, formosa, pulcra, decora, bella, elegans, Virgo haud deformis, Virgo venusta pulchraq; facie, Virgo liberali, & insigni vultu, Eleganti forma prædita, Virgo ætatis flore, & formæ venustate inter reliquas insignis. Schön machen / oder wolgestalten/ Decorare. Mittelmässige zimliche Schöne/ Stata, vel Uxoria forma. Schöne des Himmels/ Sudum, Serenitas. Schön/hell/ Serenus, a, um. Das schön machet/ Sudificus, a, um. Schöne Red gefallen mir nicht / Compta ista oratio mihi non arridet. Facessat, valeat hæc officij plena oratio, Supervacanea apud me sunt officiosa hæc verba. Maria die Mutter Christi war überauß Schön / Maria mater Christi mira erat pulchritudine. Maria mater Christi incredibili erat venustate, Deipara virgo pulchritudinis omnis erat exemplar.

Schonen/ verschonen/ Parcere. v. Verzeihen.

Schoppe / Porticus. Schoppe darin sich die Kämpffer üben zu Winters Zeiten/ Xystus. Vorschoppe/ Propylæum, Vestibulum. v. verb. Gang/ & Hauß.

Schöpffen/ herauß ziehen/ Haurire, Exhaurire, Extrahere aquam, vel aliquid aliud. Schöpffgeschirr/ Haustorium, Chus, Situla, Sitella, dim. Geschirr damit man schöpfft / oder wäschet/ Labrum. Schöpffeymer/ Urna. v. Eymer. Schöpffbrunn/ Puteus. vide Brunn. Schöpffkrüglein in einem Wasserradt/ Modiolus. Schöpffzeug/ Pumpe/ Antlia. Schöpffung/ Haustus, us. Wasser schöpffen/ Wasser holen/ Aquare. Außschöpffen/ Exhaurire, Decapulare. Erschöpffen/ Exhaurire, Antlare, Exanclare, & Exantlare. Vnerschöpffet/ Inexhaustus, a, um. Vnerschöpfflich Ding/ Mare, metaph. Grossen Schmertzen schöpffen oder empfahen/ Incredibiles haurire dolores. Schöpffradt/ damit man Wasser außziehet/ Haustrum. Erschöpfft/ erstgeny Exhaustus, partic. Außschöpffung/ Vollendung/ Exhaustum, substant. Athem schöpffen / Trahere, ducere spiritum, Spirare. Wiederumb Athem schöpffen/ Respirare.

Schöpffer / Creator, Factor, Conditor. Geschöpff/ Creatura. Vnnatürlich Geschöpff/ Monstrum. Erstgeschöpffter/ Protoplastus. vid. verb. Schaffen.

Schoppen/ Stipare. vide Stopffen.

beSchooren/ Tonsus, partic. Attonsus, Rasus, a,um. Vnbeschoren/ Intonsus, a,um. Das geschoren werden mag/ Tonsilis, e.

Schornstein/ Rauchloch/ Ofen/ Caminus, penult. productâ.

Schos/ oder Schooß/ Gremium, Sinus, Complexus, us. In dem Schos haben/ fast lieben/ In sinu fovere, metaphor. Schos der Erden/ Gremium terræ. vide Busen.

Schoß/ v. Zweig. Räbenschoß/ Malleus. Schoßwurtz/ Abrotonum, pen. corr. vulgo Cupressus silvestris.

geSchoß/ Pfeil/ Aclides, pen. corr. Virgil. Jacula, Tela, Missilia.

Schottland/ Scotia, olim Britannia minor. Die Schotten/ Scoti, Britanniæ insulæ populi.

Schrancke/ Septum. vide Zaun.

wandSchräncklein/ Riscus.

Schraub/ Cochlea.

Schrecken/ Entsetzung / Terror, Terriculum, Timoris incussio, Pavor, Metus, Terriculamentum. Grosser Schrecken/ Consternatio, Stupor, Horror, Animi consternatio. Vrplötzlicher vnversehener Schrecken oder Forcht/ Panica, plur. tant. vel Panicus. Schrecken/ Absterrere, Deterrere, Terrore incusso amovere, prohibere. Erschrecken/ oder fast erschrecken/ Terrere, Territare, frequent. Exterrere, Conterrere, Perterrere, Terrefacere, Terrorem incutere, inferre, Attonitum reddere, Percellere, Stupefacere, Incutere timorem, metum, Pavorem incutere, Horrore afficere, Exanimare. Erschrecken/ sich entsetzen/ Terreri, Animo horrere, Horrere, Horrescere, Exhorrescere, Exterreri, Terrefieri, Horrore perfundi, Stupere. Erschreckt/ Exterritus, Stupefactus, Consternatus, Perterrefactus, Obstupefactus, Animo stupidus, a, um. Erschrecklich/ Horrendus, Horridus, Horrificus, Terribilis, e. Hefftig erschrecken / Stupescere, Stupere, Ob-

Obſtupeſcere, Obſtupere, Perculſum eſſe, Animo percelli, Conſternari, In ſtuporem verti. v. ſupra Erſchrecken. Den Feind ſchrecken/ Turbare hoſtem.

Schreiben/ Scribere, Exarare, Ducere literas, Signare, Literas pingere. Abſchreiben/abcopiren/ Deſcribere, Tranſcribere, Exſcribere, Ex alio ſcribere. Abſchreibung/Deſcriptio. Abſchreiber/ A manibus, Amanuenſis. Anſchreibē/ Auffſchreiben/Notare, Annotare, Perdere, Prodere literis, Subnotare, Mandare literis, Conſcribere, Signare, Conſignare. Anders ſchreiben/ Vertere ſtylum. Sich ſchreiben laſſen/Dare nomen. v. verb. Krieg. Auſſerhalb geſchrieben/ Opiſtographus. Beſchreiben/ in Truck laſſen außgehen/Scribere, Conſcribere, Literis conſignare, Scriptis mandare, prodere, Literis prodere, mandare, tradere, conſcribere, Publicis monumentis conſignare, Monumentis prodere, Scripturâ perſequi, Poſteritati propagare. Beſchreiben / erklären/ Deſcribere, Circumſcribere, Definire, Definitione explicare. Beſchreiben/Canere, Poëtarum eſt. Begehren zu ſchreiben / oder ſich rüſten zum ſchreiben/ Scripturire. Beſchreibung/ Verzeichnung / Deſcriptio, Deſignatio, Definitio. Beſchreibung eines Orts/ Topographia, Deſcriptio loci alicujus. Beſchreibung eines Wegs / oder Reiß/ Itinerarium, Deſcriptio itineris, viæ, peregrinationis, Hodœporicum. Beſchreibung der Welt/ Coſmographia. Erdichtete Beſchreibung eines Orts / Topotheſia, Ficta loci alicujus deſcriptio. Brieff ſchreiben/ Literas ſcribere, conſcribere, Exarare literas. vid. Brieff. Einſchreiben/ in ein Regiſter ſchreiben/ Inſcribere, Addere, Aſſcribere, vel adſcribere, Ponere, collocare, referre in numerum, album, tabulas, Recipere, adſciſcere in album, vel tabulas. Einſchreibung/Inſcriptio. Embſig ſchreiben/Scriptare, & Scriptitare, frequent. Fürſchreiben/Præſcribere. Gar außſchreiben/ Perſcribere. Gedicht ſchreiben/Ludere, Poëtarum eſt. Hiſtorien ſchreiben/ Scribere, conſcribere Hiſtoriam, Componere, Conficere, Commentarijs conſignare, Referre in commentarios, Inſcribere commentarijs, In monumenta, acta, annales referre, Monumentis annalium mandare, Publicis monumentis conſignare. Mit Zeichen oder Characktern ſchreiben/ Scribere notis. Selten ſchreiben/ Du ſchreibeſt mir ſelten/ Rarò, rarius ad me ſcribis, Raras à te accipio literas, Infrequens es in officio ſcribendi, Minus ſæpè ad me ſcribis, Officium literarum in te deſidero, Impiger admodum in ſcribendo non es, Non ſatisfacis officio tuo crebritate literarum, Rarò tuæ ad me deferuntur. Vmbſchreiben / Circumſcribere, Deſcribere, Adumbrare. Dem Schüler etwas vorſchreiben/ Præſcribere diſcipulo literas. Vorſchreibung/ Præſcriptum & Præſcriptio. Vnterſchreiben/ Subſcribere, Subſignare. Wiederumb ſchreiben/ Reſcribere, Reſpondere literis. Zierlich ſchreiben/ Er ſchreibt wol vnd zierlich/ Eleganter, terſè & expolitè ſcribit, Scripta ipſius miro verborum cultu ſunt expolita, Nihil ſcribit, niſi ingenio perfectum, & induſtria elaboratum, Multum ineſt ſcriptis ejus eruditæ facultatis, Nihil non eruditè, diſtinctèque & ad amuſſim ſcribit. Zuſchreiben/zumeſſen/ Adſcribere, Aſſcribere, Aſſignare, Tribuere, Attribuere, Acceptum referre, Debere, Acceptum habere. Zuſammen ſchreiben/Conſcribere. Ding daran geſchrieben wird/ Tabula. Schreiber/ Scriba, Scriptor, Librarius, A literis, A conſcribendis epiſtolis, A manibus, Amanuenſis. Schreiber/Auffzeichner/Notarius/ Exceptor, Perſcriptor, Notarius, Gramateus. Rödelſchreiber/ Antigrapheus. Brieffſchreiber/ Tabellio, onis. Geſangſchreiber/ oder der ſich im Geſang übet/ Melicus, idem quod Muſicus. Geſchichtſchreiber/Hiſtoricus, A commentarijs, qui in acta refert principis res. Zeit-Geſchichtſchreiber/Chronicus. v. Cronick. Schreiberlein/ Pennelecker/Librariolus, pro vili ſcriba. Schreiber/ Copiſt/Formularius, qui formulas omnis generis negatiorum ad uſum ſervat. Stadtſchreiber/ Archigramateus. Teſtamentſchreiber / Notarius/ Teſtamentarius, qui ultimi elogij voluntatem adnotat. Weltbeſchreiber / Coſmographus. Geſtirnſchreiber/Aſtrologus. Schreibfeder / Calamus, Penna, Scriptorius calamus. Schreibtaffel/ Rundtaffel/ Pugillaris, Schedula. Schreibſtub/ Tablinum. Schreibzeug/ Calamarium, Graphiarium, Theca pennaria, calamaria, Pennarium, Theca graphiaria. Schreibung/Scriptio, Scriptura. Rechte Schreibung/Orthographia. Das zur Schreibung gehört/ Scriptorius, a, um. Es iſt beſchrieben/Scriptum eſt, Scriptum invenitur, Memoriæ proditum eſt, Eſt in monumentis majorum, Literis traditum eſt, Extat,

Reperitur, Invenimus, Legimus. Wider jemand schreiben / Dentata charta agere, Asperè in aliquem calamo invehi, Acerbè, graviter & contumeliose in aliquem scribere. Schreiben werd ich zu dir / so ich Zeit haben werde / Si per otium potero, literas ad te dabo, Si per otium licuerit, scribam, Si quid otij nactus fuero, aliquid ad te literarum dabo, Si quid ab occupationibus impetrare temporis licebit, literas ad te scribam. Si me ijs rebus, quibus nunc teneor implicatus, explicavero, literas ad te dabo. Du schreibest mir selten / Minus sæpè ad me scribis. Infrequens es in officio scribendi. Raras à te literas accipio. Calamo parcis. Officium literarum in te desidero, requiro. Er schreibet gar wol / Scribendi laude excellit, Sublimiter & eleganter scribit. Scribit ut pauci. Ich wolte daß unserer Zeit Geschichten von dir beschrieben würden / Res nostras velim monumentis commendari tuis. Velim à te nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandari. Nostrorum nomen velim tuis ornari, vel celebrari scriptis.

Schreien / Ejulare, Flere, v. Weinen. Schreien umb Hülff / Implorare opem, Invocare, Auxilium & opem petere. v. Hülff. Schreien / ruffen / Clamare, vocare, Boare. v. Ruffen. Schreiechtig / Clamosus, Vociferabundus, a, um. Zuschreiung / Acclamatio, Applausus. Zuschreien / Acclamare, Admugire. Außschreiũg / Exclamatio. Außschreien / Exclamare, Vociferari, Intenta voce clamare. Kläglich Geschrey / od' Schreiung / Ejulatus, Ploratus, us. Lamentatio, Mœstus, Querulus, Flebilis sonus. Kläglich Geschrey / Vagitus, us. pen. prod. Vagor. Laut schreien / Tonare, Detonare, Intonare. Nachschreien / Inclamare, Implorare. Mitschreien / Conclamare, Consonare. Offentlich schreien / Proclamare. Verschreiet seyn / Actum esse, Conclamatum esse. Wiederumb schreien / Reclamare, Reboare, Remugire. Schreien wie ein junges Kind / Vagire. Schreien wie ein Kuh / Mugire. Schreien wie ein Roß oder Pferd / Hinnire. Schreien wie ein Esel / Rudere. Schreien wie ein Schwein / Grunnire. Schreien wie ein Fuchs / Gannire. Schreien wie ein Kranich / Gruere. Schreien wie ein Schaf / Balare. Schreien wie ein Henne / Glocire, vel Glocitare. Schreien wie ein Ganß / Glacitare. Schreien wie ein Rapp / Crocire, & Crocitare. Schreien wie ein Wolff / Ululare. Schreien oder klappern wie ein Krähe / Cornicari. Schreien mit klagen oder weinen / Plorare. Geschrei / vide geSchrey.

Schrein / Kist / Scrinium. Schreiner / Tischmacher / Arcularius, vide Tisch / & Kast.

weitSchreiter / Grallator. Auß der fürgenommenen Sach schreiten / Digredi, Digredi de causa, Discedere à materia proposita, Digressione uti à proposita oratione, Deflectere, Diverti ab instituto. Vberschreitten / überhin gehen / Transcendere, Transire, Transgredi, Excedere, Supergredi, Prætergredi. Die Schrancken der Mässigkeit überschreitten / Temperantiæ terminos transilire, Excedere, Transgredi. Vberschreitten / v. vberTretten. Fortschreitten in der Gelehrtigkeit / Progressum facere in literis. v. fortFahren. Vberschreittung / Transgressio, Excessus, us.

geSchränckte Gatter / Cancelli, plur. num. tant. Geschränckt / Cancellatim, adv. v. Fenster.

Schrepffen / Scarificare. Schrepffung / Scarificatio. Schrepffhörnlein / Cucurbitula.

geSchrey / Geruff / Clamor, Vociferatio, Acclamatio, Exclamatio. Groß Geschrey / Tumultus, us. Pferds-Geschrey / Hinnitus, us. Küh Geschrey / Mugitus, us. Löwen Geschrey / Rugitus. Das Gigagen oder EselGeschrey / Grunnitus. Fuchs Geschrey / Gannitus. Kranch Geschrey / Clangor. Das blerren eines Schaffs / Schaffsgeschrey / Balatus. ElephantenGeschrey / Barritus. Geschrey der Vögel / Garritus avium. VogelGeschrey darauß man Bedeutung und Weissagung hat / Oscinium, Augurium. KinderGeschrey / Vagitus. JammerGeschrey / Ejulatus, Ploratus, Lamentum. Gemein Geschrey / Gerücht / Fama, Rumor, Rumusculus, dimin. Sermo vulgi, Sermo dispersus, & disseminatus Der ein new Geschrey auffbringt / Famigerator, Famiger. Darvon ist ein geschrey / In vulgus notum est, Vulgo innotuit, Lippis & tonsoribus notum est. Böß Geschrey haben / Male audire. Infamia affectũ esse, Infamem esse, Infamiæ notam inustam habere suo nomini, Turpi infamiæ macula, vel ignominia notatum esse. Ins Geschrey kommen / Sinistram famam de aliquo spargi, Infamia notari. Ein Geschrey außspreiten / Rumorem spargere, dissipare. Ein Geschrey- oder Märenträger / Rumigerulus.

Schrifft / Scriptum, Scriptura, Scriptio, idem, Stylus. Alte Schrifften oder Bücher / Monumentum,

tum,Monumenta literarum,Monumentorum memoria. Abschrifft / Copey / Exemplum, Descriptum,Exemplar,Apographum.Grabschrifft Epitaphium, Inscriptio sepulchri. vide Grab. Handschrifft/ vrkundt/ Chirographum,Syngraphum, Syngrapha, Cautio. Ein Handschrifft/ Idiographum,Autographum. Heilige Schrifft/ Scriptura sacra, Sacræ literæ, Sacræ paginæ, Sacri codices,Lex,& Evangelium,Sancta Scriptura novi & veteris testamenti, Vetus & novum testamentum, Sacra monumenta. Vberschrifft/ Titul/ oder Erzehlung/Epigrapha,pen. corr. Vberschrifft/titul/Epigramma,Inscriptio, Titulus. Vorschrifft/vorbild/ Archetypus.Vieler Schrifften werden mehr vmb der Gelehrtheit/ als vmb der Wolredenheit willen gelobt/ Multorum scripta magis ob doctrinam, quàm eloquentiam probantur ab omnibus.

Schritt/Tritt/Gradus,us.Passus,us.v.Gang. Grosse Schritt nach der Tugend thun/Magnis ad virtutem passibus contendere,Der kurtze schritt thut/ Langsam im Gang / Tardigradus. Vberschritt/Ostern/ Pascha,gen. neu.vel fœmin.

erSchrocken / verzagt/ Territus, Exterritus, Attonitus, Trepidus, Terrefactus, Timidus, Pavidus,a,um.Exangvis,e. v. Schrecken. Gähe Erschrockenheit / Consternatio. Erschröcklich/ Terribilis, e. Horridulus,a,um. vide Grausam. Vnerschrocken/Interritus, Impavidus,a,um. Intrepidus, a, um. Cordatus,Animosus,a,um.

Schröter/Scarabęus,cornutus,lucanus.v.kefer

Schrotsege/ Runcina. Schotensen/Scalprum, Scalpellum.dim. Dens,metaph. vide Seg. Beschrotung/ Mutilatio. Beschroten/ Beschneiden/ Curtare.Decurtare.Mutilare,Admutilare. Beschrotet / Mutilus, Curtus, a, um. Beschroter/ Hornloser Wider / Aries mutilus. Verschroten Werck/oder gezierdte Platten mit Bildnussen in einem Esterich/Vermiculatum opus.

Schrund oder Ritz am Hindern Gesetz oder an Füssen/ Ragades.

auffSchub/ Procrastinatio. vide auffZug.

Schuch / Calceus, Calceamen, Calceamentum,Lackenschuch/Endromedes. Bawrenschuch/ Bawrenschuch/ halbe Stifel/Pero,onis,penult. prod. Der solche Schuch anträgt / Peronatus,a, um. Hohe Jägers Schuch / oder Schuch die an beyde Füß gerecht seyn / Cothurni. Filtzschuch/ Sculponea. Holtzschuch / Calopodium, Calo, Calcei, seu Solea lignea. Schuchriem/Corrigia. Socken/Soccus,Socculus,dim.Calceus laneus, Soccus lineus. Zerschnittene Schuch / Calcei fenestrati. Schuch anziehen/Induere calceos. Schuch außziehen / Excalceare, Discalceare, Exuere calceos, Calceos detrahere. Kinderschuch außziehen/ Nuces deponere, Nuces relinquere,prover. Beschuhet/Calceatus,Calceis indutus,a,um. Beschuhen / Calceare. Schuhig/ Eines Schuchs lang/Pedalis,e.Pedaneus,a,um. Zween Schuch lang / Bipedalis, e. Bipedaneus, a,um. Halbschuhig / Semipedalis, e. Schuster/ Schumacher / Calcearius, Sutor, Calceolarius. Schumacher Leist / Modulus, vel Forma calcei. Schumacher/oder Schusters Messer/ Scalprum sutorium,Culter sutorius. Schumacher Seul/ Aal / Subula. SchumacherWerckstatt/ Sutrina. Das einem Schumacher gehört/Sutorius,a,um. Schuchflicker/Veteramentarius.Schuchflickung Sutura. Schusterschwertz / Atramentum sutorium. Schusterhandwerck/ Ars sutoria, sutrina.

Handschuch/ Chirotheca.

Schul/ Schola, Ludus literarius,Ludus,Palæstra scholastica, Gymnasium scholasticum, Pædagogium,Musæum.pen.prod.Fechtschul/v. Fechtschul/ Hohe Schul/ Academi/ Vniversitet/ Academia,metaphor. Publicum Gymnasium, Lyceum,Insignior schola literaria,vulgò Universitas.Kleine Schul/Ludus literarius,Schola trivialis,seu inferior.Ein winckel Schul/Schola non publica, exigua,infrequens,non celebris, obscura. Schul halten/ Ludum aperire.Das zu der Schul gehört/ Scholasticus,a,um. Schüler/ Student/Scholasticus,substant.Discipulus,qui discendi gratia scholas frequentat. Junger Schüler/A B C Schüler/Tiro, Alphabetarius, Elementarius. vide A B C Knab.Schulmeister/ Zuchtmeister / Ludimagister,Præceptor,Magister ludi,Moderator scholæ,Didascalus,Pædotriba. Oberster Schulmeister / Gymnasiarcha, Gymnasiarchus, Moderator Scholastici cœtus, Scholastici ordinis, vel gregis præfectus, Ludi literarij regens, vel rector. Vnser Schulmeister wendet solchen Fleiß an mich / als wann er mir allein zu gefallen die Schul hielte / Haud secus Ludimoderator meo studet profectui,ac si mihi uni ludum aperuisset.Vnterschulmeister Hypodidascalus.

Schuld / das einer schuldig ist / Debitum, Æs alienum, Æs mutuò datum, vel acceptum, Pecunia debita, Debitio. Schulden die jhm ein ander schuldig ist/außgeliehen / Nomina quæ debentur. Schuld die zubezahlen ist / Debitum. Geld das in Schulden ist / Pecunia, quæ in nominibus est. Schuld machen / Æs alienum contrahere, Æs alienum conficere. Schuld bezahlen/ Æs alienum dissolvere, Ære alieno exire, Nomina expedire, Explicare, Expungere nomina, Nomina solvere, Nomina contracta expungere, vel inducere. vid. Bezahlen. Die schuld gehet an / Nominum dies cedit. Gute Schuldner / Nomina idonea, Bona nomina. Schulden machen/ Nomina facere. In Schulden seyn/mit Geldschulden behafftet seyn/ Ære alieno premi, Ære alieno obrui, Ex ære alieno laborare, Debere pecuniam, Debere nummos, In ære alicujus esse, Ære alieno obstrictum esse, Æs alienum contraxisse. Schuldig seyn alles was einer an Leib vnd Gut vermag/ Animam debere. Die Schuldner ansprechen/ Nomina appellare, Exigere nomina, debitum, Poscere debitum. vide Fordern. Mit geldschuld verstrickt/Obligatus pecunia, Obæratus. Getrungen werden mit Geldschuld/ Ære alieno premi, urgeri. Geldschuld machen / Contrahere, conflare æs alienum. Schuld machē/Contrahere nomina. Schuld mit Schulden bezahlen/Versuram solvere, Cuneum cuneo elidere. Schuld nachlassen / Indulgere debitum, remittere debitum. New Schuldregister/Tabulæ novæ. Vngewisse Schuldner/ Nomina ancipitia, Nomina tarda, Mala nomina. Schuld halben außweichen / Entlauffen/ Cedere creditoribus, Cedere, Discede-re, Discessionem facere, Solum vertere ob æris magnitudinem. Schuld halber entlauffen/Banckeroth spielen/ Concoquere creditoribus. Schuldig seyn/ Debere, In ære alicujus esse. Schůldner/Nomina. Schuldner / der etnem schuldig ist/ Debitor, qui debet. Glaubiger/dem einer schuldig ist / Creditor. Schuldig ist er mir ein grosse Summ Gelts/ Magnam mihi pecuniæ vim debet, Magno mihi ære obstrictus est, Est in meis nominibus ex pecunia satis multa.

Schuld/Mißhandlung/ Culpa. Noxa, Noxia, id Res, Reatus, us, Causa, Crimē, Reprehensio. Schuld auff einen legen / Conferre, transferre culpam in aliquem, Attribuere alicui culpam, Imputare, asscribere, impingere alicui culpam, Assignare quid alicui, Accusare, Incusare, Insimulare, Culpare, Reum agere, Crimen impingere. Schuld/Sůnd nachlassen/ Eximere noxæ, Remittere culpam. Schuldig/ Nocens, Noxius, a, um. In culpa, Non expers culpæ, Conscius culpæ, vel noxiæ, Culpa non vacans, Haud expers criminis. Schuldig/ verpflicht/Obnoxius, Addictus, a, um, Obligatus, a, um. vide verb. Pflicht. Schůldig seyn an einer That oder Laster/ Sons, g. omn. Noxium esse, In culpa, in noxia esse, Culpam in aliquo esse, Culpa non vacare, Haud expertem esse culpæ, Culpa alicujus factum esse. Die Schuld auff einem bleiben / Culpam in aliquo hærere. Jhm was bewust seyn / daß er schuldig sey / Culpæ sibi conscium esse. Schuldig jrgend an seyn / In culpa esse, Obstrictum, Devinctum esse alicui, Alligatum esse ad aliquid. Beschuldigen/ Eines Lasters anklagen/ Accusare, Incusare, Arguere, Culpæ dare. vide supra Schuld auff einen legen. Schuldigung/ Insimulatio, Accusatio. vid. verb. Klagen. Schuld oder verdienst es sey im guten oder im bösen/ Meritum, substan. Verschulden/Demereri, vel Promereri. Guts verschulden/ Demereri, Promereri. Böses verschulden/ Commerere, vel Commereri, Culpam committere, Contrahere culpam. vide inf. Verschulden. Entschuldigen/ sich verantworten / Excusare, Purgare, Expurgare, Uti excusatione, Excusationem adferre, Prætexere, Crimen removere, Eximere culpa, Eximere ex culpa, Eximere culpæ, Prætendere, afferre excusationem, purgationem. Zur Entschuldigung fürwenden/Causari. Entschuldigung/ Wehrwort / Excusatio, Purgatio, Causa, Prætextus, Apologia. Das zu der Entschuldigung gehört/Excusatorius, a, um. Die Entschuldigung annehmen / Causam recipere. Das entschuldiget mag werden / Excusabilis, e. Das nicht entschuldiget mag werden/Inexcusabilis, e. Eine billiche Entschuldigung/Excusatio justa, legitima, probabilis, certa. Faule / lame Entschuldigung fürwenden/Excusationem calvam, frivolam, fictam afferre, Excusationem frigidam, futilem, minus probabilem prætendere. Wol entschůldigen/Expurgare, Perpurgare. Verschulden/sich vergreiffen/ Peccare, Delinquere, Culpam committere, contrahere, Peccatum, delictum committe-

mittere, Facinus,crimen, flagitium admittere. Vnschuld/Innocentia, Integritas. Vnschuldig/ Innocens,Insons,Integer, Innocuus,a,um,Inculpatus, Innoxius, a, um. Expers culpæ, Non conscius sibi culpæ, Immerens, Culpa vacans, Extra noxam,vel noxiam,Expers criminis,vacuus, remotus à culpa. Vnschuldiglich/Innocenter,Nullo merito,Immeritò,Contrà quam meritus est,Extra culpam, Sine culpa.Vnschuldig seyn/Innocentem, Insontem esse,Non esse in culpa, Vacare culpa, Abesse,vel longè abesse à culpa, Remotum esse à culpa, Non affinem esse culpæ, Culpam ignorare, Expertem esse culpæ. Vnverschuld/ vnverdient/ Immeritus,Nihi tale meritus.vid.sup.Vnverdient/ & Vnschuldig. Schuld auff einen andern legen/ Transferre culpam in alium,conferre in alium culpam, Demonstrare culpam fuisse in alio. Sie legen die Schuld auff mich/Vitio mihi dant, vertunt, Fraudi mihi dant, Hoc in me conferunt,Hoc mihi asscribunt,Hujus mihi culpam inurunt,Hoc me nomine accusant,Hac me culpa condemnant.

Schulter am Menschen/ Humerus.Schulter an Menschen vnd Thieren/Armus.Schulterblat Scapula. Das zu Schultern gehört/ Scapularis, e. Zwischen den Schultern/ Interscalpium.Das groß Schultern hat/ Humerosus, a, um. Schulterkleid/ Halsmantel/ Humerale. Du legest mir ein vnträglichen Last auff die Schultern/ Humeris imponis onus, cui minimè sum ferendo.

Schultheyß / Prætor, oris. Schultheyssen Ambt/ Prætura. Schultheyß seyn/ Prætorem agere, vel esse, Præturam sustinere,obtinere, Prætorio munere fungi.Der ein Schultheyß ist gewesen/Pretorius vir.Das zu dem Schultheyssen gehört/Prætorius,a,um.Schultheissenhauß/ Prætorium.

Schüp/Schüpe/Squama.Schüpechtig/Squamosus, a, um. Das Schüpen hat/Squamiger,a, um. Schüpenweiß / Squamatim, adverb. Entschüpen / Desquamare. Einen Fisch entschüpen oder schrapffen/Desquamare,vel Desquammare piscem. Hauptschüpen davon das außfelt/ Furfures, aliàs Porrigo. Erbgrindig/oder der solche Schüpelen hat/Porriginosus,a,um. Schüpechtig/Raud/ Lichen,lat.Mentagra.vide Grind.

Schurtz/Fürtuch/Supparum,Ventrale,Vestimentum ventrem contegens, Succinctorium, Semicinctium, Fœminale, Subligaculum.Auffschürtzen/gürten/ Accingere, Succingere, Cingulo vestes colligere.

Schüssel/Platte/ Catinus, Patina, Scutula, Scutella,dimin. Paropsis.Schüsselwag/Bilanx. flache Schüssel/Lanx,lancis,Discus.Tieffe schüssel/ Scutula, Paropsis, Scutella, Catinus, Catillus,Patella.Plattbreite Schüssel/Patina,Discus. Schüssel oder Tellerträger/ Discophorus,pen. cor. Brodschüssel / Infurnibulum.

Schütte/ vide Bolwerck/& Schantz.

Schütten/Fundere.Außschütten/ Effundere, Emittere. Außschütteln/ Excutere. Das zum Außschütteln gehört/ Excussorius,a,um. Beschütten/Perfundere. Hin vnd wider schütten/ Suffundere. Zusammen schütten/ Confundere, Miscere, Commiscere, Schüttlen / Rüttlen/ Quatere.Embsig schüttlen/ Bewegen/Quassare, Conquassare, Quatefacere, Concutere, Commovere, Succussare. Schütteln von einander/ Discutere. Erschüttlen / Quatere, Vibrare. Vnterschüttlen/ Succutere. Schüttlung/ Erschüttlung / Quassatio, Conquassatio, Concussio, Commutatio, Succussio.Beschütten mit Stein/ Gemörsel/Ruderare.Erschütten/Hauffen/Aggerare.Embsig herauß schütten/ Funditare, frequ. Vmbschütten/ Circumfundere. Erschüttlung/ Excussio.

Schütz/das Zeichen am Himmel/ Sagittarius.

Schütz der mit einem Armbrust scheust/ Sagittarius, Jaculator, Tortor. Büchsenschütz/ Sclopetarius.vide Büchs/& Pfeil.

Schutz/Schirm/ Tutela, Patrocinium, Defensio,Præsidium,Propugnaculum.v.Schirm. Beschützen/ behüten/ Defendere,Tueri,Tutari, Tegere. Protegere, Servare,Conservare,Srare ab aliquo, vel pro aliquo,Recipere aliquem in tutelam, vel fidem suam, Ab exitio, interitu, pernitie vindicare, tueri. Beschützer/ Tutor, Defensor, Protector, Patronus,Vindex,Propugnator, Servator, Conservator. Beschützung/ Defensio, Protectio, Propugnatio, Patrocinium.Vnter Schutz vnd Schirm der Mutter GOttes sich befehlen/Tutelæ, vel Clientelæ Deiparæ Virginis sesè commendare. Schutzengel/ Angelus custos,Angelus tutelaris.

Schutzgatter/Cataracta, Cataractes, vel Catarrhacta,vel Catarrhactes,geminato r.Portæ

quædam sunt in funibus aut catenis pendentes, quæ attolli & demitti possunt, ut in urbium portis videmus.

Schwäffel/ Sulphur. vide Schwebel.

Schwaben/ Suevi, bellicosissimi Germaniæ populi. Schwabenland/ Suevia.

Schwach/ matt/ Debilis, e. Langvidus, a, um. Invalidus, Infirmus, a, um. Imbecillis, e, & Imbecillus, a, um. Enervis, e, Sine viribus, Sine robore, Destitutus viribus, Carens viribus, Elumbis, e, Fragilis, e. Enervus, a, um. Effœtus, a, um. Defœtus, a, um. Semivivus, a, um. Kranck/ Schwach/ Ægrotus, Æger, a, um. Valetudine infirmiore, vitiosa, tenui, ad morbos propensa, Viribus parum firmis, Valetudinarius, Morbosus, a, um. Schwachen Magen haben/ Stomacho infirmo esse, Stomachus languet, laborat, Stomachi virtus jacet, languet, debilitata est, Stomacho infirmo, languenti, male constituto esse. Schwach machen/ schwächen/ Enervare, Debilitare, Debilem, infirmum facere, Infirmare, Frangere, Infringere. Labefactare, Nervos incidere, Languefacere. Ein Jungfraw schwächen/ Stuprare, Constuprare virginem, Inferre, vel afferre stuprum virgini, Vim afferre, Inferre virgini, Expugnare pudicitiam virginis, Violare virginitatem alicujus, Comprimere, Ludificari virginem, Expugnare decus mulierum. Schwachheit/ Kranckheit/ Morbus, Valetudo adversa, Infirma, Imbecillis, minus secunda valetudo, Vires infirmæ, non satis firmæ, Infirmitas, Imbecillitas valetudinis, Schwachheit/ Imbecillitas, Enervatio, Languor, Debilitas, Infirmitas, fragilitas. Schwächlich/ Infirme, Impotenter. Schwach/ krafftloß seyn/ Langvere, Valetudine uti infirma, imbecilli, Non omninò valere, Virib. nō satis firmis uti. v. Schwechen. Schwachheit halben ist er nicht bequem zum studiren/ Ineptus studijs pręsimbecilla valetudine, Viribus est imbecillioribus, quam ut studiorū onus perferre possit, Eas natura vires negavit, quas laboriosa studiorū tractatio, & gravissima literarum studia requirunt.

geSchwader Reuter/ Turma. Das zum Geschwader gehört/ Turmalis, e. vide Reuter.

Schwager/ Affinitate conjunctus, Affinitate propinquus, Conjunctus. Schwagerschafft/ Affinitas, Propinquitas.

Schwaher/ vide Schweher.

SC

Schwalbe/ Hirundo. Rhein Schwalb/ Maur Schwalb/ Cypselus, avis est, alio nomine, Apus, Apodes, Hirundo sylvestris. Das den schwalben zugehört/ Hirundineus, & Hirundininus, a, um.

Schwalbenkraut/ Chelidonium.

Schwamm/ Pfifferling/ Spongia, Fungus. Schwammen/ Gewächs der Erden/ Tuber, Callus terræ, Tumor terræ. Schwamechtigkeit/ Fungositas. Schwamechtig/ Fungosus, a, um. Klein Schwämlein/ Spongiola, dim. Schwammen die man isset/ Tubera, vel Tuberes, Boleti.

Schwan/ Cygnus, lat. Olor, vel Holor. Das von Schwanen ist/ oder gehört/ Cygneus, a, um, olorinus, a, um. schwanfeder/ Cygnea, holorina pluma. Alij Cycnus scribunt, & forte melius.

Schwanck/ v. Schmal. Schwancken/ wancken mit den füssen/ Talipedare, Vacillare, Nutare, titubare, Labare, Fluctuare, metap. Vberschwäncklich/ Abundanter, Affatim. vide Vberflüssiglich.

Schwanger die mit einem Kind gehet/ Fœtus, a, um. Prægnans. Gravidus, a, um. Mulier gravida, fœta, gravis, gravi utero, ventrem, uterum ferens. Schwanger seyn/ Prægnantem, Gravidam esse, Uterum ferre, gestare, Gestare in utero, vel uterum, Ferre partum, Utero ingravescere. Schwanger machen/ schwängern/ Facere gravidam, Gravidare, Impraegnare. Schwanger/ Rahn/ Gracilis, e. Gracilentus, a, um. Junceus, a, um. Schwangerheit/ Rahnheit/ Gracilitas. Schwanger Weiberlust/ Citta, lat. Pica.

Schwantz/ Cauda, vet. Coda dicebant. schwantz an den weibskleidern/ Syrma. schwantzecht/ Caudatus, a, um.

Schwarm/ Examen, inis. Immenschwarm/ Examen apum. Ein Schwarm außstossen/ Coloniam mittere, de apibus.

Schwär/ Geschwär/ Ulcus. vide Schwer.

Schwär/ wichtig/ Ponderosus. v. Schwär.

Schwären/ Jurare. vide Schweren.

Schwart/ Genick/ Cervix. Schwart/ Asser.

Schwartz/ Niger, a, um. Kolschwartz/ Ater, a, um. Bechschwartz/ Piceus, a, um. Tunckelschwartz/ Furvus, a, um. Schwartz wie ein Rapp, Coracinus, a, um. Braunschwartz Pullus, a, um. Fuscus, a, um. Schwartzlecht/ Subniger, a, um. Nigellus, a, um. Fuscus, a, um. Schwartz/ Streichmäßig/ schwartz von Schlägen/ Lividus, a, um. Schwartzlechte Augen/ Nigricantes oculi. Schwartze Farb/

Beticus color. Schwärtze/Fuligo. Schwärtze/ Schwartzigkeit/Nigredo, Nigror, Color niger, Nigrities, vel Nigritia, idem. Schwartze Dinte/ Atramentum, Atramentum scriptorium, Atramentum librarium. Schusterschwärtz/Atramentum sutorium. Buchdrucker Schwärtz/ Druckerfarb/Atramentū fuligineum. Mahler Schwärtz/ Atramentum tectorium. Schwartz werden/ Nigrere, Nigrescere, Nigrefieri, Nigrum fieri, Nigredinem induere, Atra tingi fuligine. Schwartz seyn/ Livere, Livescere, Nigrere, Nigrum, Atrum esse. Ein wenig Schwartz seyn/ Nigricare. Schwartz machen/ Nigrare, Denigrare, Nigrum, atrum redere, facere. Schwartz in weiß verkehren/ Nigrum in candidum vertere, hoc est, malum in bonum vertere. Fast schwartz/ Perniger, Obniger, a, um. Ein wenig Schwartz/ Subniger, a, um. Schwartz Küumel/Schwartz Coriander/ Nigella, substant. Schwartz bekleidet/Pullatus, a, um. Atra, nigra veste indutus, a, um. vide Kleid. Schwartze Kunst/Dardaniæ artes, Nigromantia.

Schwartzwald/ Hercinia sylva, olim Orcinia dicta, quæ alia subinde sortitur nomina. Odenwald/Speßhart/Böhmerwald/ꝛc. oder Schwartzwald/Vocatur ab alijs Martiana sylva.

Schwebel/Schwefel/Sulphur. Schwebelkärtzlein/ Sulphuratum. Schwebelhöltzlein/ Schwebelspan/ Sulphuratum, idem. Schwebelhütten/ Sulphuraria. Schwebelicht Kreiden / oder zähe Erdreich/ Bitumen. Das von Schwebel ist/ Sulphureus, a, um. Geschwebelt/Sulphuratus, a, um. Geschwebelter Wein/Vinum sulphuratum. Nach Schwebel stincken/Sulphureum odorem reddere. Ein Schwebelung/Sulphuratio. Schwebelechtig Brunn oder Bad/ Puteus sulphuratus, Thermæ sulphuratæ.

Schwächen/fälschen/Adulterare, & Adulterari. Schwechen / Labefactare, Debilitare. vide Schwächen/verb. Schwach. Schwächen/ verunreinigen/ Vitiare, Violare. vide ibidem. Jungfrawschwechung/Compressus, us. Raptus, us. Ein Jungfraw schwächen mit Gewalt/Rapere virginem. Schwechung der Frawen / Flagitium, propriè. Stuprum. Schwachen jemand an seiner Ehr/ Rodere famam alicujus. v. Ehr/ & Schand.

Schwegle/Schwegelpfeiff/Tibia.

Schwegler/Pfeiffer/ Tibicen.

Schweher/Socer. Des Schwehers Vater/Socer major.

Schweigen/nicht reden/ Tacere, Silere, Conticere, Obticere, Reticere, Non loqui, Mutum esse, Silentium tenere, Consilere, Silescere, Silentium præstare, Silentio uti, Compescere lingvam, Frenare lingvam, Favere lingva, Favere ore, Premere vocem. vide Stumm. Das stillschweigen/ Silentium, Taciturnitas, Reticentia. Stillschweigend/Tacitus, a, um. Stillschweigend/ Tacitè, adverb. Verschwiegen/Taciturnus, a, um. Einem das schweigen gebieten / zum schweigen bringē/compescere aliquem, obturare alicui os. Verschweigen/ heimlich halten / Subticere, Conticere, Conticescere, Reticere, Tacitum relinquere, Silentio involvere, Silentio transvehi, præterire, Silentio prætermittere, transire, Tacitum aliquid præterire, Haud dicere, Haud proferre, vel vulgare. Ich wil deines Lobs geschweigen / Tacitus præteribo tuam laudem, Nihil de tua laude commemorabo, Tuam laudem tacebo, præteribo. Ich wil geschweigen/ Nedum, adver; Ne dicam, commemorem. Das man verschwiegen wil haben/Tacitum, substantiv. Das zu verschweigen ist / Tacendus, a, um. Der schweiget/ Tacens, Silens, particip.

Schwein/Saw/ Sus, Sucula, diminut. Porcus, Porcellus, dim. Vngeschnittenes Schwein/Eber/ Verres. Verschnittenes Schwein/Barg/ Majalis. Meerschwein/Delphin, & Delphinus, Bellua marina. Schwein/Loß/Porca. Schwein oder Loß die nur einmal gefercklet / Porcetra. Mutter-Schwein/Sropha. Wild Schwein/Aper. Gebratenes oder gefültes Schweinlein/ Porcus Trojanus, metaph. à similitudine equi Trojani milite armati. Porcus avibus & alijs animalibus fartus. Schweinen / oder das von Schweinen ist/ Porcinus, a, um. Suillus, a, um. Suinus, a, um. Pfinnig Schwein/Sus grandinosus, a, um. Schweinskopff/ Suillum caput. Schweinfleisch/ Caro porcina, Suilla. Schweinenback/Succidia. Schweinen braten/Offella porcina, Offula porcina. Schweinen Hamm/ Perna. Schweinspieß/ Venabulum, Sabina. Ein wild Schwein mit einem Spieß stechen/ Venabulo transverberare aprum. Schweinstall/ Suile, Hara. Das ist auß dem Schweinstall gezogen/ Ex hara productum, de eo dicitur, quod absurdum, & turpe est. Ein Schweinhirt/Subulcus, Porcarius, Suarius, substant. Schweintreiber der Schwein verkaufft/ Suarius negotiator. Der Schweinen fleisch verkaufft/ Porcinarius, subst.

Schweinmästung/Porculatio. Der die Schwein mästet/Porculator, apud antiquos.

Schweitzer / Helvetij. Schweitzerland/ Helvetia.

Schweiß/ vide Schweyß.

Schwell/Thürschwell/ Limen. Vnterschwell/ Limen inferum. Oberschwell/ Limen superum, Superliminare. Das zur Schwell gehört/ Liminaris,e. An der Thürschwell anstossen/ im Anfang fehlen/ In limine offendere, Sic, In limine deficere, est in principio deficere, & à limine salutare,est leviter attingere, vel attentare, Prover.

Schwelle am Fusse oder Hand / Callum, vel Callus. Das voll Schwellen ist/ Callosus, a, um. Die Händ seyn voll Schwellen von der Arbeit/ Manus occalluerunt ad laborem. Der Leib ist erhärtet / oder voll Schwellen zu den Stretchen/ Corpus occalluit ad plagas. vide Hart.

Schwellen/geschwellen/ aufflauffen/ Tumere, Intumere,Extumere,Tumescere, Intumescere, Turgere,Turgescere,Tumidum,turgidum fieri. Heraus schwellen/ Extuberare,Extumescere.

Schwemme/Wassergrub/ Piscina.

Schwenck/v.Schimpff. GuteSchwenck/Sales.

verSchwenden/verprassen/ Consumere,Perdere, Profundere, Dilapidare, Dissipare, Prodigere. vide Prassen/& Schlemmen. Das Erbgut verschwenden/ Decoquere patrimonium. Verschwender/Prodigus,Profusor,Nepos,Dilapidator. Der sein Vätterlich Erbgut verschwendet/ Decoctor,Dilapidator patrimonij. vide Prasser/ Fraaß/& Schlemmer.

Schwer/Gewichtig/Gravis,e. Ponderosus,a, um. Magni ponderis. Schwer / da viel an gelegen ist/ Gravis, e. Arduus, a, um. Scrupulosus, a,um. Intolerandus,a,um. Molestus, a, um. Magni momenti, Magni ponderis. Schwer zu thun/beschwerlich/Gravis,Difficilis,e. Arduus,a, um. Haud factu facilis,e. Operosus, Onerosus, a,um. Magnæ difficultatis, Magni laboris. Schwere/Pondus,eris. Schwerheit/ Difficultas, Gravitas. Schwer werden / Gravescere. Fast schwer werden/ Aggravescere,Ingravescere. An der schwere zunehmen/idem. Schwer Ding/Res ardua, Moles,molis. Schwerlich/Gravatè,Gravatim,Vix,Ægrè, Difficulter, Difficilè, Operosè,Laboriosè. Gantz schwerlich/Ægerrimè, Vix aut ne vix quidem. Beschweren/belästigen/Gravare,Onerare,Molestare,Opprimere,Degravare,Onus prægrande imponere, Prægravare,Aggravare, Oneribus premere. Beschwerlich seyn/ Molestum esse. vid. Verdrüßlich. Beschwernüß/ Difficultas,Res duræ,asperæ, Labor, Asperitas, Molestia,Moles,metaph. Schwerligkeit/Gravitas. Schwermütigkeit/Lassitudo. vid. verb. Müd. Schwere/harte Sach/ Duræ partes. Beschwerd/ Onus,Munus,Fasces,metaphor. In grosser Beschwerung stecken/ Arbeit außstehen / In summis difficultatibus esse, In summis angustijs & difficultatibus versari, constitutum esse, Multis & innumeris laboribus premi, Varias, permultas difficultates sustinere. Sich beschweren/ vngern thun / Gravari, Gravatè aliquid facere, Ægrè, graviter, invitum aliquid ferre. Beschweret/ Suffarcinatus, a,um.

Schwere/ Geschwär/ Ulcus, Abscessus, Apostema. Verborgen Geschwer/Eyterblater/Vomica. vide Blater. Geschwer bey den Nägeln der Finger/ Pterygium. Augengeschwere / Argema, Albugo. Schweren / eyterig werden/ Ulcerari, Exulcerari, Suppurare. Geschwerung/ Eyterung/ Ulceratio, Exulceratio, Suppuratio. vide etiam Geschwere.

Schweren/Jurare, Adjurare, Jusjurandum dare, jurare, Juramentum dare, præstare, Juramento confirmare. Bey Gott schweren/Deum testari attestari, Deum testem vocare, Deum in testimonium vocare. Beschweren die böse Geister/ Adjurare Dæmones, Exorcizare, Exorcismis Dæmones ejicere. Beschwerung der Teuffel/ Adjuratio, Exorcismus. Beschwerung/ Incantatio, Incantamentum, Magia, pen. prod. Das zur Bschwerung gehört/Incantatorius,a,um. Magicus,a,ũ. Falsch schweren/Pejerare, Falsò jurare, Fidem & jusjurandum negligere, vel relinquere. Hoch schweren/Dejerare, Sanctè jurare. Fast schweren/ Adjurare. Sich verschweren/ leugnen mit einem Eyd/Ejurare, Abjurare, Jurare aliquid non factum, Juramento negare, Juramento præstito se liberare re aliqua. vide Eyd. Zusammen schweren / Conjurare, Conspirare, Jurare simul in aliquod factum. ZusammenSchwerung/Conjuratio, Conspiratio, in bonam & malam partem. ZusammenSchwerung wider die Oberkeit/ vnd gemeine Freyheit / Perdullio, onis. Ich schwere dir das die Sach also ist/ Juratus tibi affirmo, ita se rem habere, Jurejurando tibi polliceor atq; affirmo, ejusmodi rem esse, ejusmodi rei statum esse.

Schwert/

Schwert/ Dägen / Ensis, Gladius, Gladiolus, Ensiculus, dimin. Mucro, onis, Synecdoc. Ein spitzig Schwert/ Rappier / Framea, Romphæa, Gladius oblongus. Breit Schwert / Cortelaß/ Spatha. Krum Schwert/Türckischer Säbel/Acinaces, Harpa, Harpe, & Harpago, inis. Ensis falcatus, Gladius Persicus. Ein lang Schwert das an einer Seiten schneidet. Machæra, gladius oblongus ab altera parte acutus. SchlachtSchwert/ Xiphomachæra. Schwert an die Seite binden/ Cingi gladio, Accingi ense, gladio, Alligare sibi ensem, Adaptare sibi ensem, Adaptare sibi gladium. Das Schwert außziehen/ Evaginare, Gladium è vagina educere, Nudare gladium, Educere gladium, Stringere ensem, gladium, mucronem. Das Schwert einstecken/ Condere ensem, Recondere, reponere gladium. Schwertmacher/ Machæropæus. Schwertträger/ Machærophorus, pen. cor. Ensifer.

Schwertlilien/ Gladiolus, Iris, herba est gladioli folijs, arcus cœlestis speciem referens.

Schwertze/ Nigror, Nigredo, Atramentum. Schwertzen/ Denigrare, Nigrefacere. vid. verb. Schwartz.

Schwester/ Soror, Sororcula, dimin. Schwestermann/Glos. Geschwisterkind/ Sobrini, Consobrini, id. Geschwister Kinder/ von einem Bruder vnd Schwester/ Amitini. Todtschläger seiner Schwester/ Sororicida. Das zur Schwester gehört/ Sororius, a, um.

Schwetzen/Loqui. v. verb. Reden. Schwetzen/ Klappern/Garrire, Fabulari, Lallare, Nugari, Blaterare, Temerè, inconsideratè loqui, Citra delectum verba profundere, Vana, scurrilia loqui, Mitschwetzen/Confabulari. Schwetzer/ Kläpperer/Nugator, Nugax, Garrulus, Vaniloquus, Blatero, Gerro, onis. Nugigerulus, Futilis, Rabula, Lingulaca, Susurro, Loquaculus, Locutuleius. Torechtiger Schwetzer/Morologus, penult. cor. Schwetzer der sich hoher Tugend rühmet vnd Tapfferkeit/ vnd ist nichts daran Aretalogus. pen. cor. Der viel mit Schwetzen verheist/ vnd wenig mit der That hält/ Aufschneider/ Chrestologus. WolSchwetzer / Logodædalus Schwetzhafftig/ Lingvax, acis. Loquax, Garrulus, Verbosus, Nugax, Multus, copiosus in loquendo. Geschwetzigkeit/ Garrulitas, Loquacitas, Stulta & inanis loquendi copia, Multiloquium, Verbositas, Battologia. Viel Geschwetz machen / Nugari, Nugas multas effutire, loqui, Verborum ambagibus uti, Longiorem esse in dicendo, Longis ambagibus morari aliquem, Remorari aliquem verborum involucris. Vnnütze Geschwetz/ Nugæ, Ineptiæ, Gerræ, Nugamenta, Siculæ gerræ. Schwatzgesellen/ Congerrones. Schwatzmaul/ Zungendrescher/ Homo futilis, Rabula.

vmbSchweiff / Krümme / Ambages, Viarum ambages, Anfractus, Flexus viarum, Mæandri. Vmbschweiff der Red/ Ambages, Circuitio, Circuitus, Mæandri verborum. Vmbschweiffen/ hin vnd wied ziehen/ Vagari, Errare, Oberrare, Hinc inde passim volitare, Huc illuc oberrare. Divagari, Palare, & Palari, Circumerrare. Hinc inde vagari, vagum esse. Durchschweiffen allenthalben/ Pervagari, Pererrare. Gantz hinauß schweiffen/ Evagari. Vmschweiffer/ Erro, onis. v. Landstreicher. Vmbschweiffig/ Errans, Erraticus, a, um. Errabundus, a, ū. Vagus, a, um. Fast vmbschweiffig/ Vagabundus, a, um. Vmbschweiffende Leuth/ Landstreicher/ Landläuffer/ Circumforanei, Circulatores. Vmbschweiffig/ liderlich Weib/ Ambulaja, Circulatrix. Der weit vmbschweiff/ Profugus, a, um. Außscheiffung mit Worten/ von dem fürgenommen Handel/ das doch etwas die Sach fördert/ Ecbasis, lat. Excursus, Egressio, Digressio. Vmschweiffung/ Vagatio, Oberratio.

Schweyß/ Sudor, oris. Schweißlöchlein/ Pori. Schweyßtüchlein/ Sudarium, Sudariolum. dim. Linteolum, dimin. Schweißbad/ Sudatorium. Schwitzend/ Sudabundus, a, um. v. Schwitzen.

Schweyß/ Blut/ Cruor. vide Blut. Schweyssig/ Blütig/ Cruentus, a, um.

Schwibbogen/ Gewölb/ Fornix, Arcus, Testudo, Camera, Concameratio.

Schwiele/ vide Schwelle.

ver Schwigen / Stilschweigend / Taciturnus, Tacitus, a, um. Tacens, Silens, Lingvæ continentis. Verschwiegen/ Verborgen/ Tacitus, Abditus, Occultus, a, um. Sub silentio, Silentio præteritus, a, um. Verschwiegner Mensch / Homo futilis.

SchwiegerMutter/ Hecyra, pen. corr. latinè Socrus.

Schwimmen/ Nare. Außschwimmen/ Enare, Enatare. Drinnen schwimmen/ Innatare. Empor/ in die Höhe schwimmen / Supernatare, Fluitare, Fluctuare. Embsig schwimmen/ Natare. Hinüber schwim-

schwimmen/ Tranare, Transnatare, Natatu trajicere. Herumb schwimmen/ Obnatare. Vorschwimmen/ Prænatare. Schwimmen vnter dem Wasser/ Urinare, & Urinari. Wiederum schwimmen/ Renatare. Herzu schwimmen/ Adnatare, vel Annatare. Mit oder zugleich schwimmen/ Connatare. Ein guter Schwimmer / Delius natator, Proverb. Der lang schwimmet vnter dem Wasser/ Urinator. Schwimmig/ Natatilis, e. Schwimmung/ Natatus, us. Der da schwimmet/ Nans, & Natans, particip. Der schwimmen wird/ Natatūrus. Darvon schwimmen/ Abnatare. Darauff man weder schwimmen noch fahren mag/ Innabilis, le.

geSchwind/ vide Behend. Geschwindigkeit/ Strophe, Solertia, Astutia, v. Behendigkeit. Geschwinder Schalck/ Veterator.

Schwindel/ Vertigo. Der den Schwindel hat/ Vertiginosus, a, um.

Schwinden/ abnehmen/ verzehrt werden/ Tabescere. Schwindsucht/ Tabes, Macies, Atrophia, Nutrimenti cessatio. vide latius verbo Schwindsucht.

verSchwinden/ sich verlieren/ Disparere, Evanescere, In auras ire, Abolescere, Occidere, Defluere, In nihilum redigi.

Schwindsucht/ Tabitudo, Macies, Phtisis, Tabes. Die Schwindsucht verursachen/ Tabefacere. Verschwinden/ abnehmen/ Tabescere, Contabescere, Distabescere, Extabescere, Intabescere, Tabefieri, Consumi. Schwindsüchtig/ Tabidus, a, um. Schwindechtig/ Tabificus, a, um.

Schwitzen/ Sudare, Sudorem emittere, Sudore manare. Fast schwitzen/ Desudare, Exudare, Insudare. In einem Ding schwitzen/ fleissig obligen / Desudare in aliqua re, Insudare rei, pro operam navare.

geSchwollen/ Turgidus, a, um. Tumidus, a, um. Bullatus, a, um. Geschwollen seyn/ Tumere, Turgere. vide Schwellen.

geSchwulst/ das auffgelauffen ist/ Tumor, Tuber, Inflatio, Tuberculum, diminut. Geschwulst des Bauchs / Molucrum. Geschwulst / oder Schlundwehetag/ Glandulę, Tonsillæ aliàs. Groß von Geschwulst/ Glandulosus, a, um.

Schwur/ Eydschwur/ Juramentum, Jusjurandum, Sacramentum, Affirmatio, vel negatio religiosa per attestationem nominis divini facta. vide etiam Eyd/ & Schweren.

Scorpion/ ein vergiffter Wurm/ Scorpius, Nepa, vel Nepes, Animal venenatum, caudâ feriens. Scorpion Schären/ Chelæ.

Sechs/ Sex. Das Sechs begreifft/ Senarius, a, um. Sechste/ Sextus, a, um. Sechszehen/ Sedecim, vel Sexdecim. Sechszig/ Sexaginta, indecl. Das Sechtzig in jhm hat/ Sexagenarius, a, um. ut: Ein Mann von Sechtzig Jahren/ Sexagenarius. Vir sexagesimum agens annum. Sechshundert/ Sexcenti, æ, a. Zeit von Sechs Jahren/ Sexcennium. Je sechs/ Seni, æ, a. Sechsmal/ Sexies. Sechseckig/ Sexangulus, a, um. Der Sechtzigste/ Sexagenus, a, um. Sechtzigmal/ Sexdecies, Sexagies, vel Sexdecies. Der Sechshunderste/ Sexcentesimus, a, um. Sechshundertmal/ Sexcenties. Sechsjährig/ Sexcennis, e. Zum Sechsten mal/ Sextùm, adverb. Er ist zum Sechstenmal Bürgermeister/ Sextùm consul fuit.

Seckel/ Beutel/ Sacculus, & Saccellus, dimin. Marsupium, Loculus, Locellus, diminut. Pera, Crumena, Crumenula, dimin. Numorum receptaculum. Groß Geltseckel/ Fisci, Fiscinæ, & Fiscellæ. Seckelmeister/ Quæstor, oris. vid. Rente. Seckler/ Taschmacher/ Marsupiarius, Crumenarius. Seckel abschneider/ Beutelschneider/ Manticularius, Crumeniseca, Zonarius sector, Saccularius, Incisor crumenarum.

Seckingen/ Sanctio, in ripa Rheni supra Basileam, authore B. Rhenano.

Secte/ Rotte/ Anhang/ Factio, Secta, Hæresis, Partes. vide Ketzer/ & Rott.

Secretari/ A secretis, vulgò Secretarius.

See/ Teich/ oder stehend Wasser/ Stagnum, Lacus, Aqua stans, stagnans, Lacunculus, diminut. Zu einem See werden/ Stagnare.

Seeblum/ Nymphæa, æ, Herbæ genus, in paludibus nascens, unde nomen invenit.

Seel/ Geist/ Anima, quâ vivimus, Animus, quo sapimus, Spiritus, Umbra, metaphor. Der Verstorbenen Seelen/ Manes, Defunctorum animæ, Animæ è corporibus egressæ. Seelloß/ ohne Seel/ Inanimis, e. Seelmeß/ Sacrum piaculare, Sacrificium funebre. Seelbegängnüß/ Exequiæ, arum, plur. tant. Inferiæ, arum. Justa, orum. plur. num. tant. Jährliche Seelmeß verordnen/ Inferias annua religione alicui instituere. Seelhauß/ Ellende Herberg/ Prochodochium, pen. prod. vide verb. Hauß. Entseelen/ tödten/ Exanimare. vide verb. Todt. Selig/ Beatus, a, um.

Fælix,

Felix, Fortunatus, a, um. Glückselig/ Faustus, a,um. vide Glück. Vnselig/ Infelix, miser, calamitosus,a,um. Vnglückselig/Infelix,Infaustus, a,um. Seligkeit/ Beatitudo,Felicitas,Faustitas. Vnseligkeit/Infelicitas. Gottselig/Fas,indeclin. Vnseliglich/Erbärmlich/Miserè,calamitosè,adverb. Selig machen/erfrewen/Beare,Felicitare. Einen selig machen/ heilig sprechen/ Beatificare, Canonizare,Canoni Sanctorum inserere,In album Sanctorum referre, Inter sanctos referre, Sanctis adscribere. vide etiam Heylig. Seligmacher/ Jesus,Salvator, Servator, Redemptor. Die ewige Frewd vnd Seligkeit erlangen / Beatum fieri,In ipsum Beatorum domicilium evehi,ferri. vide etiam Himmel/& Frewd.

Sege/ säge/ Serra. Handseg/ Lupus,serrula, quæ lævius secat. Grosse Seg/Runcina. Das gestalt ist wie ein Seg/Serratus,a,um. Segen/Serra secare. Ein Baum rund absegen/ Arborem in orbem cædere. Baum in die länge segen/ Arborem in pulpam cædere. Segmäl/ Scobs,Scobina,Serrago. Holtzseger/ Pristes,Serrarius.

Segel/ Schiffsegel/Velum,Carbasus,Carbasa, met. Linteum in navi circa malum extensum, quod navim excipit. Segelbaum/ Mastbaum/ Malus, Arbor navis. Ein klein Segel/Dolon, Vexillum. Segelstang/Antenna. Löcher zu oberst am Segel/ dadurch die Seyl gezogen werden/ Libiæ. Dadurch die Segel steigen/ Velivolum. Die Segel außspannen/ Vela tendere,Pandere vela, Expandere vela. Segel der hinder sich gespannen wird / Epidromon. Segelen / mit auffgerichten Segel fahren / Velificare, Dare vela, Facere vela, Vela ventis committere, dare. Das den Seglen dienlich/ Velaris,e. Schifffahrt mit auffgespannen Seglen / Velificus cursus. Segelschiff/ Carina velifera,

Segen/ Glückwünschung/ Benedictio,Felicitatis ac ominis boni denuntiatio. vide Glück. Segnen/Guts wünschen/Benedicere,Benè precari,Bona precari, Felicitatem & omnia bona exoptare, Faustis imprecationibus persequi. Segnen/ Lustrare, pro incantamentis curare. Gott gesegene euch die Malzeit/ Sit felix convivium. Gott segene euch Kost vnd Tranck/ Escam potumque vestrum Deus benedicat.

Segmütz / Marrubium, herba est, vesicam exulcerans.

Sehen / Schawen/ Videre, Cernere,Tueri, Conspicere, Conspicari, Spectare. Ansehen/Intueri,Contueri,Obtueri,Aspicere,Conspicere, Conijcere oculos in aliquem, Contemplari, Spectare, Aspectare, Intendere oculos, Obtutum in re aliqua figere. Starrig ansehen/ Defigere oculos in aliquem. Vberzwerg ansehen/ Limis oculis inspicere, intueri, vel absolutè Limis inspicere. vide Schäl. Fleissig ansehen/ Spectare. Ansehen / Würde/ Autoritas, Dignitas, Existimatio, Nomen. vide etiam Lob/ & Würde. Ansehnlich/herrlich/ Conspicuus,a,um. Spectabilis,e. Spectatus, a, um. Clarus, Splendidus,a,um. Celebris, Illustris, e. In geringem Ansehen seyn / Esse in nullo numero, honore, precio, Nullius existimationis esse, Nullum apud homines locum obtinere, Abjectum, obscurum, vilem, ignobilem esse. Nullius honoris ac nominis esse. Ansehen/ das Anschawen / Aspectus, Conspectus, Obtutus, Intuitus,us. Auff etwas sehen/ Exemplum sumere de aliquo, Desumere exemplum ab aliquo. Auffsehen/ Habere rationem, Habere respectum. Auffseher/Ephorus,pen.cor.Episcopus,lat.Inspector. Auffsehung/Respectus, v. Lob. Außtrücklich sehen/Evidere,Penitus perspicere. Besehen vid. Beschawen. Blödsichtigkeit/Myopia. Durchsehen / Perspicere, Transpicere. Durch etwas sehen/ Videre per aliquid. Durch die Finger sehen/Conijcere, metaph. Indulgere,Ignoscere, vide Nachlassen/& Verzeihen. Einsehen/Inspicere,Introspicere,Introrsus aspicere. Einsehen haben/ Auffmercken/ Animadvertere, Observare, vide Acht haben. Einseher/Auffseher/Inspector,Animadversor. Fürsehen/ auff das künfftig sehen/ Prospicere, Providere, Cavere, Consulere in futurum, Curare, vel Curam gerere rei futuræ. Fürsehung/ Providentia, Prospicientia, Cautio, Cura, Procuratio, Provisio. Göttliche Fürsehung/ Fatum, Providentia divina, Prædestinatio. Göttliche Fürsehung oder Gott/ Mens mundi, Providentia. Fürsichtig / Providus, Consideratus, a, um. Gäntzlich sehen/ Pervidere. Hinder sich sehen/ Respicere, Retrospicere. Respectare,Retrorsù videre, Retrò aspicere. Nicht wol sehen / Cæcutire, Caligare. vide Blind. Herab sehen/ Despicere. Offt sehen/Visitare,frequ. Schäl sehen/vide Schäl. Scheußlich sehen / Torvum tueri. Einen andern versehen in

seinem Ampt/ Gerere, Sustinere vices alicujus. Vnter sich sehen / Deijcere, Defigere oculos in terram, Vultum submittere. Vbelsichtig / Luscus. Vbersehen/verzeihen / Parcere, Præterire, Dormitare, Connivere. Vbersehung / Conniventia, Indulgentia, Venia, Remissio. Das gesehen werden mag/ Visibilis, e. Vmbsichtig / Circumspectus. Zusehen gehen/ Visere, Invisere, & Revisere, Visum ire. Zuvor sehen / Vberlesen/ Recognoscere, Relegere. Vbersehen/versaumen Negligere, Præterire, Non advertere, Non animadvertere. Vber sich sehen / Auffsehen/Sursum aspicere, Suspicere, Cœlum intueri, Ad cœlos aspicere, Ad cœlum levare, attollere, dirigere, intendere oculos. Vmbsehen/Circumspicere, Circumvidere, Circumspectare, Omnia oculis collustrare, Dispicere, Huc illuc oculos convertere. Vnversehen/ vnvermeint / Improvisum, Inopinatum, Inexspectatum, Præter exspectationem, Insperatum, Vnversehenlich/Subitò, Improvisò, De improviso, Ex improviso, Ex inopinato, Ex insperato. Sehe zu daß du nit die mässigkeit vberschreitest/ Cave, vide, ne temperantiæ terminos transgrediare.

Sehr hefftig / Valdè, Vehementer, Multum, Plurimum, Etiam atque etiam, Admodum, Supra modum, Pręter modum, Mirandum in modum, Immodicè, Haud mediocriter, Non parum, Impensè, Magnoperè, & Magno opere, Summoperè, & summo opere, Maximè, Apprimè, Perquam. Gar zu sehr/ Quam maximè, Vehementissimè, Insigniter, Plusquam valdè. vide Vber die maß. Wunder sehr/ Mirum in modum, Mirandum in modum, Miris modis. Sehr lieben / Unicè amare, adamare, Unicè diligere, Singulari amore prosequi, Effusissimè amare, Miro amore complecti.

vnver Sehrt/ Sanus, a, um. Sospes, Vegetus, a, um. Integer, a, um. Incolumis, e. Incorruptus, Sincerus, metaphor. a, um. Vnversehrt im Tach vnd Gemach/ Sartum tectum. Proverb. Vnversehrung/ Incolumitas.

Es sey alßo/ Esto, Sit sanè, Sit ita sanè, Fac, Finge, Pone ita esse, Donemus, Ponamus ita esse. Es sey dann/ wo nicht/ Nisi, Ni, Nisi si, Nisi quod, Præterquam. Sey gegrüsset/ Salve, Salvus sis, Salve multum, plurimùm, Etiam atque etiam salve, Salvere te jubeo, Salvum te esse gaudeo. Opto tibi salutem plurimam. Sey willkommen/ Gratulor adventum, Gratulor de adventu, Exoptatus ades, Desideratus advenis, Expectatus ades.

Seide/Sericum. Wurm Seide/Bombicinum, Seidenwurm/ Bombix. Das von Seiden ist/Sericus, a, um. Bombicinus, a, um. Halb Seidenkleid / Subserica vestis. Seydenstricker/Acupictor, Phrygio, onis, Sericarius, Limbolarius, Segmentarius. Mit Seiden oder Gold sticken/ Acu pingere. Seidenweber/ Sericarius. Seidenkleid/ Bombicinum, pen. corr. Mit Seiden angethan / Sericatus, a, um.

Seigen / seihen/ durch ein Tuch lassen lauffen/ Colare, Per colum transmittere. Fast seigen/ Percolare, Excolare. Seigtuch/ Seigkorb/ Colum. Seigkorb in der Trotten/ Quallus, Quasillus, dim. Seigzeyne zum Most/ Colum.

Seil/ vide Seyl.

Sein/ Esse, Existere, Extare. Sein/Constare, ut ex quatuor elementis omnia constant, Homo constat ex anima & corpore. Bey oder vmb einen seyn/ Adesse, Præsens esse, Præstò, Coram esse. Sein werden/ Fore.

Sein/Sui, pronomen, gen. om. Reciprocum est. Sein selbst seyn/Suus esse. Seiner/Suus, Reciprocum est.

Seite/Chorda. vide Seyte.

Seitte/Latus, eris. Seitten am Papier/Pagina, pen. cor. Seittenwehe / Pleuritis, pen. prod. Quidam Pleurisim vocant, pen. cor. Das das Seittenwehe hat/Pleuriticus.

von jhm Selbs / Freywilliglich/Spontè, Ultrò, sua sponte, à seipso, sine impulsu, instinctu alieno, Voluntariè. von mir selbs/ Mea sponte. von jhm Selbs/Spontaneus, a, um. spontalis, e. Zu jhm selbs komen/Recolligere se, ad se venire. Von jhm selbs komen/ Deficere, Deliquium animi pati. Für sich selbs machen/ Pro se facere.

Selgenstadt / Salingostadium, propè Francofordiam ad Mænum.

Selig/ Beatus, Æternæ beatitudinis, Salutis particeps, Feliciter & beatissimè agens. Heres vitæ æternæ, Particeps æterni gaudij. Seligkeit/ Beatitas, Beatitudo, Vita æterna cum Christo, Æternum gaudium. Selig machen/ Beare, Beatum reddere, Salvum facere. Seligmacher/ vid. Seel/ & Christus. Seliges Leben bestehet in der Tugend/ Benè sentire, recteq; facere satis est ad benè

bene beateque vivendum, Unam qui colit probitatem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Ei ad felicitatem ampla, certaque patet via, quicunque rationem ducem sequitur.

Selten/nicht offt/Rarò, Insolenter, Haud crebrò, Non sæpè, Infrequenter.

Seltz/ Saletio, oppidum ad Rhenum infra Argentoratum.

Seltzam/ ungewöhnlich/Rarus,a,um. Insolitus,a,um. Insolens, Insuetus,a, um. v. Brauch. Seltzam/ wunderlich/ Inopinatus, a,um. Portentosus,a,um, Prodigiosus,a,um. Monstrosus, a,um. Seltzam/ unerhört/ Paradoxum, Inauditum, Invisum. Seltzam ungewohnt ding/ Monstrum. Das seltzam ding thut/ Monstrificus,a, um. Seltzamkeit/ Raritas, Insolentia. Seltzamlich/ Raro, & Rarenter. vid. sup. Selten.

Semmelmäl/Similago, Simila. das auß Semmelmäl gemacht ist/ Similagineus,a,um. Semmelbrod/Panis similagineus.

Senckel/ Bleywag/ Perpendiculum. Vide etiam Schnur.

Sencken/untertauchen/Mergere, Demergere, Immergere, Submergere, In mare demergere. Versencket werden/ Demergi, Submergi, Aquis immergi, Suffocari. Versenckung in die Tieffe/ Submersio, Demersio. Einsenckung/ Immersio.

Senden/ versenden/ Mittere, Legare, Ablegare, Amandare. Ubersenden/ Transmittere. Senden mit Befelch/ Legare. Sendung/ Verschickung/ Missio, Legatio, Ablegatio, Amandatio. vide Schicken.

Senetstaud/Colutra, arbor sylvestris.

Senffkraut/ Sinapi, pen. prod. Senffhauß/ Sinapium.

Sengen/besengen/Ustulare. vide Brand.

Senger/ Cantor, Cantator, Psaltes. Sengerkunst/ Musica. Sengerey Lehrer/ Musicus.

Sennader/Nervus, vide Ader.

Senne am Armbrust/Chorda.

Serge/ Bintz oder Strohdeck/ Stroma, Storea, Cortina, pen. prod. Aulæum, Siparium, Gausape, Torale. Heydnische Serge/Peristroma. Serge/ oder Decken auff beyden seiten gekränselt/Amphimallon.

Sergenkraut/Thymbra, herba est, lat. Cunicula, vel Satureia.

Sessel/Stuhl/Sella, Sedile, Cathedra, Sedes, Stibadium. Halb runder Sessel/ Hemyciclus. Herrliche Sessel/ Thronus. Tragsessel/Gestatoria sella. Tragsessel/ Der von achten getragen wird/ Octophorus, pen. corr. Königs Sessel/ Solium. Klein Sessel/ Sedicula, dim.

beSessen von bösen Feind/ Obsessus, Dæmoniacus, Obsessus à Diabolo, Exagitatus à Diabolo, Fanaticus.

Sester/Modius. Sesterig/Modialis, e. Halb Sester/Semodius. Halb Sesterig/Semodialis, e. Anderhalb Sester/Sesquimodius. Zween Sester/ Bimodius.

Settigen/ Satiare, Exatiare, Saturare, vide (verb. Satt.

geSatz/Satzung/Ordnung/Nomos, lat. Lex, Decretum, Præscriptum, Præscriptio, Præceptio, Constitutio, Statutum, Rogatio aliq. Fœdus aliq. Scitum, substant. Plebiscitum. vid. Gesetz/ & Bevelch. Der Gesetztitel/ Rubrica, metaph. Besonder Gesetz/Privilegium. Inhalt des Gesetzs nach dem Buchstaben/Summum jus. Gleichheit der Gesetzen/ da alle ding gleich außgetheilet werden/oder nach Billigkeit/Isonomia. Gesetz Gottes/ die zehen Gebott/ Lex Dei, Decalogus, Decem præcepta. Gesetz auffheben/abschaffen/Abrogare legem, Irritam facere legem, Refigere legem, Rescindere legem, Tollere, antiquare legem, Rescindere decreta. Das gesetz wieder abthun/ Decretum inducere. Gesetz brechen/Legem violare, Transgredi legem, Perrumpere, Perfringere legem, Committere contra legem, Peccare contra legem. Dem Gesetz etwas abbrechen/ Derogare legi. Gesetz geben/ oder machen/ Legem rogare, Ferre legem, Sancire legem, Condere leges, Scribere, Instituere legem. Auß ordentlichem Gewalt Gesetz machen/ Pro imperio, vel potestate decernere. Gesetzgeber/Legislator, Legifer, Nomothetes. Gesetzkündiger/Jurisconsultus, Jurisperitus, Juris interpres, Jureconsultus. Gesetz verständigkeit/ Jurisperitia, Jurisprudentia. Gesetz erforscher/ der im Gesetz sich übet/Leguleius. Gesetz anhänger/ Dogmatistes. Gesetz verhüter/Nomophylax. Gesetz brecher/Legirupa, & Legirupio, onis. Gesetzlich/ nach dem Gesetz/ Legitimus, a,um. Legi consentaneus,a, um. Wider das Gesetz/ Illegitimus,a,um.

Setzen/ stellen/ Locare, Collocare, Ponere, Statuere, Reponere. Einsetzen/ beschliessen/ verordnen/ Sancire, Scire, Censere, Decernere.

Absetzen/abstellen/Deponere, Movere, Amovere, De loco removere. An eins andern stätt setzen/Substituere in alterius locum, Sufficere, Subrogare, vel Surrogare, Subijcere in locum alterius. Ansetzen/bestimmen/Constituere diem, Statuere, Destinare, dicere diem, Præstituere, Præfinire, Edicere diem. Auffsetzen in einem streit/oder gewette/ Deponere, Ponere. Hundert gülden für Wette auffsetzen/Centum florenos decertando deponere. Auffsetzig seyn/ Machinari insidias, Tendere insidias, Collocare insidias. Außsetzen/von einem ort ins ander setzen/ Deponere de sede, loco movere, Removere de loco, Reponere extra locum. Besetzen/pflastern Pavimentare, Delapidare, Munire. vide etiam Pflaster. Dran setzen/ anwenden/ Insumere, Impendere. Dransetzen mit wetten/Certare pignore. Einsetzen/die Roß an den Karnspannen / Jungere equos currui. Entsetzen des Diensts / Deijcere officio. vide Dienst/ & Ampt. Entsetzen des Stands/De gradu deijcere. Sich entsetzen/ Stupere, Obstupere, Obstupescere, Stupescere, Horrere, Exhorrere, Exhorrescere, Perhorrescere, Horrore, stupore affici, Horrore perfundi. vide Schrecken. Entsetzung/Stupor, Horror, Ecstasis, græcè. Ersetzen/erstatten/Supplere, Sarcire, Restituere, Resarcire, Rependere, Dependere, Refundere, vide infra Erstatten. Ersetzung / Supplementum. Ersetzen in die abgangene Zahl/Succenturiare. Fürsetzen/Entschliessen/Decernere, Statuere, Concludere. Fürsetzē / höher halten/Anteponere, Anteferre, Præferre, Antehabere, Præponere. Fürsetzlich/mit fleiß/ Data opera, Dedita opera, De industria, studio, Studiose, Consultò. Fürsetzung / Præpositio, Fürsetzlich / Præpositivus, a, um. Fürgesetzter / Satrapa, vel Satrapes, lat. Præfectus, Præpositus. Fürgesetzter vber ein Werck/ Epistates. Fürgesetzter auff der Hochzeit/Pronubus. Fürgesetzt seyn / Præesse, Præpositum esse. Gegensetzen/ Opponere. Gegensetzung / Oppositio. Gesatz setzen/ ordnen/ Sciscere, Sancire, Scire. Cicero. Gesetzt / Statutus, a, um. Scitus, a, um. Herfür setzen/Feyl bieten/ Prostituere, Exponere merces. Hernach setzen/Postponere. Hinzu setzen/ Apponere, Addere, Adijcere, Adjungere, Subnectere, Admovere. Hinsetzen/an ein ort stellen/ Statuere, Collocare, Reponere, Locare. Hindan setzen/ Postponere, Posthabere, Ponere posterius, Postferre, Minoris facere, pendere. v. Gering achten/ Postputare, Longum valedicere, Longum valere jubere. Jm gemüt fürsetzen/ Proponere, Statuere, Animo destinare. Jhm selbs fürsetzen/ Animo concipere. Nachsetzung/ Subjunctio. Nachsetzig/ Subjunctivus, a, um. Ordentlich setzen/ Disponere, Digerere, Ordine collocare. Ordentliche Setzung/oder Anstellung der Wirthschafft / Oeconomia. Seines Ambts entsetzen / Removere, Amovere, dimovere ab officio, Reijcere, Repudiare, De gradu existimationis, dignitatis deijcere, De gradu, vel dignitate deponere. Sich niedersetzen / Sedere, Subsidere, Desidere, Sessum capere. Sich gäntzlich setzen/ Persidere. Sich an ein ander ort setzen/ Mutare sedem, vel domicilium. Steiff setzen/ Obfirmare, vel Offirmare animum. Jn ein Ambt setzen/ Præficere officio, Præponere officio, muneri, seu procurationi. Versetzē/ Transponere, Transferre, Transplantare, In alium locum ponere. Versetzig/ Translativus, a, um. Transpositivus, a, um. Versetzung/ Translatio, Transpositio. Versetzen/vide Verpfänden. Bestiglich setzen/Statuere, Constituere. Vmbsetzen/ Circumponere. Vntersetzen/ vnterstützen / Supponere, Substituere, Subijcere, Subdere, Substernere, Suffulcire. Vntersatz/Tischring/ Basis, lat. Spira. Wiedersetzen/sich widersetzen/Resistere, Reluctari, Obluctari, Obsistere, Reniti, Refragari. Wider in seinen stand setzen/ In gradum reponere. Wieder in den vorigen ort oder stand setzen/In pristinum statum restituere, In pristinum dignitatis locum restituere. Wieder ersetzen/ Resarcire. Wiederumb setzen/Reponere. Zersetzung/Ordo, inis, Dispositio. Zusetzen/mehr als wahr ist zulegen/ Affingere. Zusatz/Appositio, Subjunctio, Additio, Additamentum. Zusammen setzen / Componere, Construere, Copulare, Suere, Texere, Contexere, metaphor. Configere, Configurare. Böse zusammensetzung/ Cacosyntheton. Zwischen setzen/ Interijcere, Interponere, Calare, Intercalare, In medio collocare, Interserere. Zwischen Einsetzung wann ein gantzer Spruch zwischen hinein gesetzt wird in die red/ Interpositio, Parenthesis. Setzling grub/ Plantarium. Ein Räbsetzling Grub/ Vitiarium. Setzling/ das man mit der Wurtzel außgrabet/ vnd anders wohin setzet/ Planta, Vira-

viradix. Setzräben / Traduces. Setzung/Stellung/ Positio, Positura, Positus, us. Die erste Setzung eines Wörtleins/ Thema, lat. positio. Setzung/das also gesetzt ist/Positivus,a, um.

Seubern / Cribrare, Mundare, Emundare, Mundificare, Putare, Purgare, Depurgare, Tergere, pen. cor. & Tergere, pen. prod. Vannare, Evannare, Verrere. Seubern mit den Rechen/ Sarculare, Serrire, idem. Sarculo mundare, purgare. Von Gerör seubern/ Eruderare. Seubern den gesäeten Samen/ Sarrire. Wol säubern/ Eventilare, Ventilando expurgare. Wiederumb seubern/Repurgare. Geseubert/Purus, Expurgatus, Tersus, Mundatus, Emundatus,a,um. Kleyderseuberer/ Fullo, onis. Seuberung/ Sarritura, id est, purgatio, Putatio. Das zur Seuberung gehört/Purgatorius,a,um. Abseuberung/Putamen. vid. in verbis Rein/& Sauber.

Seuche / fallende Sucht / oder S. Valentins Plag / Epilepsia, Comitialis morbus, Morbus caducus, Herculeus morbus. Morbus sacer. Der die fallend Sucht hat/ Epilepticus, Morbo caduco, Herculeo, comitiali laborans.

Senenbaum/ oder Staud/ Sabina.

Seufftzer/Gemitus,us. Suspirium. Seufftzen/ den Athem tieff holen/Gemere, Gemitum facere, Spirare, Ducere suspiria, Suspirare, Trahere suspirias, Spiritum ab imo pectore trahere. Fast seufftzen/Ingemere, Ingemiscere. Das fast seufftzet/ Gemebundus, a, um.

Seugamm/ Nutrix, Nutricula, dimin. Mitsäugling / das an der Brust mit einem gesogen hat/Collactaneus,a,um. Seugen/ Lactare, vide Saugen.

Seule/ Pfeiler/ Columna, Columen, Stylus, Columella, dimin. Pila, sed à Columna differt, quod hæc sit quadrata, illa rotunda. Gemawrte Seul/Stellæ, lat. Pilæ. Seulen Haupt/ Capitellum, Epistylium. Seule Fuß/Basis, lat. Spira.

Seule der Schuchmacher/v. Aal. (Saumen.

Seumling/ seumiger/ Cessator, Cunctator. v.

Gesewrt/ geheffelt/ Fermentatus, a, um. vide Saur/ & Heffen. Vngesewrt/ Azymus, a, um. Vngesewrt Brodt/Maza. Verseuren/Fermentare. Seure/Rauhe/ Asperitas, Acor, oris. Seurling/Träublin/ Omphaces.

Sewsack/Faliscus. Sewstall/Schweinstall/Hara. Sewtrog/Aqualiculus, Linter. vide Saw/ & Schwein.

Seych/ Bruntz/ Lotium, Urina. Kalt Seich/ Stranguria. Beseychen/Permingere. v. Bruntz.

Seyffe/ Smegma, vel Smigma, Sapo, Martiatica pila.

Seyl/Strick/Schnur/Schœnus, lat. Funis, Funiculus. dim. Restis. Schifffeyl/ Funes nautici. Seyl damit das Netz gespannen wird/ oben vnd vnten/oder am Fürhang/Vmbhang/Epidromos vel Epidromis. Grobe Hanfffeyl/ Funes cannabini, Tomices, pen. cor. Seyler/ Seyldräher/ Restio, onis. Schœnoplocus, Restiarius, qui funes parat. Das zum Seyl gehört/ Funalis, e. Seylgänger/ Leinentäntzer / Schœnobates, pen. cor. lat. Funambulus, & Funambulo. Einer der an einem Seyl zeucht/ Heleiarius,a,um.

Seyde/ Chorda, Fidicula, dimin. Nervus, Fides, is. 3. declinat. Seyten schlagen/ auff Seyten schlagen/ Canere fidibus, Pulsare, tractare fides. Seytenspiel / Organum. Seytenspiel/ da alle Seyten gleich seynd/ Monochordium. Seytenspiel von zehen Seyten in viereckter Form/ Nablum, Naulon. Dreyeckig Seytenspiel Sambuca. Seytenspielmacher / Organarius. Seytenspiel Schul / Ludus Musicus. Auff dem Seytenspiel können/ Scire fidibus, Terent.

Sib/Reyter/Cribrum. Grob Sieb/ Cribrum excussorium. Ein rein Sib/ dardurch das reinste Mähl fällt/ Cribrum pollinarium. Siggeschirr/ Sigsib/Colum per quod liquor dimanat, & percolatur. Sib oder Reyter/Incerniculum. Härin Sib/ Cribrum setaceum. Siben/ Cribrare, incernere, Excutere cribro.

Siben/Hepta, lat. Septē. Sibenjährig/Septennis, e. Zeit von Siben jahren/Septennium. Dz siben Fürt hat/ Heptaporos, pen. cor. Sibentzig/ Septuaginta, Septuagenus. Sibenmal/ Septies. Das Siben begreifft/ Septenarius,a,um. Je Siben/ Septeni, æ, a. Das siben Thor hat/ Heptapylos, pen. cor. Sibenzehen/Septendecim. Sibenfältig/ Septemplex, Septemgeminus, a, um. idem. Der Sibend/Septimus, a, um. Zum Sibenden mal/Septimùm adver. Der Sibentzigst/ Septuagesimus,a,um Siben hundert/Septingenti, æ, a. Der sibenhunderst/Septingenarius,a,um. & Septingentesimus,a,um. Das siben Flüß oder Strom hat/ Septemfluus, a, um. Siben Schuch lang/Septempedalis, e. Ein Sibenherr zu Rom/ Septemvir. Solcher Oberkeit zugehörig / Septemvi-

ptemviralis,e. Die Würde solcher Obrigkeit/Septemviratus, a, um. Die Siben Herren im Römischen Reich/ Septemviri, Principes Electores dicuntur, quorum septem creando Imperatori Romano adhibentur. Das Sibenstimmig ist/ Heptaphonon, pen. prod.

Sibenfinger/ Heptaphyllon, herba.

Sibenzeit/ Fœnum Græcum, Herbæ genus, quam Columella Siliquam vocat.

Sibenbürgen/ Transylvania. Sibenbürger/ Jaziges, vulgò Transylvani, Metanastæ, Populi sunt in Europa, qui hodie eam regionem, quam Septem castra vocamus, incolunt.

Sibengestirn/ Hörwagen/ Bär/ Arctos.

Sichel/ Falx, Secula, Falcicula, diminut. Kornsichel/ Falx frumentaria, messoria, Graßsichel/ Graßsense/ Falx fœnaria. Räbsichel// Räbmesser/ Falx putatoria. Hagsichel/ Häpe/ Falx arboraria, dumaria, Falx sylvatica. Das zur Sichel gehört/ Falcarius, a, um. Sichelkrum/ Falcatus, a, um. Sicheltrager/ Falcarij, Falciferi. Wagen der krumme Eysen hat wie ein Sichel/ Falcatus currus. Schiff die solche Gestalt haben/ Falcatæ naves. Mit einer Sichel abschneiden/ Falcare, Defalcare, inusitatum. Falce secare, metere, putare.

Sicher/ ohn Sorg/ Securus, a, um. Tranquillus, a, um. Cura & anxietate vacans, Sine cura, solicitudine. Sicher/ verwahrt/ Tutus, a, um. Otiosus, a, um. In tuto locatus, a, um. Metu vel periculo vacuus, Nihil insidiarum habens, Tectus, Septus, Munitus, a, um. Sicherheit/ Securitas, Requies curarum, Tranquillitas curę, Anxietatis expers, Pignus, aliq. In sicherheit leben/ In securitate vivere, Securi animi esse, securum esse, Securam vitam agere, Tranquillam vitam agere, Tranquillè, securè agere, In summo otio vitam transigere. In sicherheit seyn/ In portu navigare, In vado esse, Proverb. An ein sicher Orth fliehen/ Ad asylum confugere, Ad sacram anchoram confugere. Sicherlich/ Nimirum, adverb. confirm. Certè, Sanè, Revera. Versichern/ Caution thun/ Satisdare, Cavere sponsoribus, Satisdationem præstare, interponere, dare, Cavere per satisdationem. Unsicher/ Unbewahrt/ Intutus, a, um. Non tutus, a, um. Indefensus, a, um. Periculis plenus, a, um. Malefidus, a, um. Inhospitatalis, e. vide supra Gefahr. Unsicher Ort vor die Reysenden/ Inhospitalis locus.

Sichtig/ Oculatus, a, um. Oculeus, a, um.

Sichtbar/ Corporeus, a, um. Visibilis, le. Ansichtig/ herlich/ Augustus, a, um. Venerabilis, le. v. Achtbar. Das ansehen/ Autoritas, Pondus, ponderis. metaph. Angesicht/ Facies, Vultus, Oris species, Obtutus, us. & Obtuitus, us. Os, per Synec. Lieblich/ frölich Angesicht/ Hilaris, serenus vultus. Heßlich Angesicht/ Larva. Scheußlich Angesicht/ Teter, torvus aspectus. Auff dem Angesicht ligen/ Pronum cubare. Auß dem Angesicht weichen/ Disparere, Evanescere. v. verb. Verschwinden. Außsicht/ Prospectus. Der ein Blöd Gesicht hat/ Luscus. Das ein blöd Gesicht hat/ oder der beym Liecht nicht sihet/ sondern allein beym hellen Tag/ Lusciosus, a, um. græcè Myops. Besichtigen/ beschawen/ Visere, Invisere, Contemplari, Lustrare, collustrare, Inspicere, Inspectare. freq. Wiederbesichtigung/ Recognitio, Recensio, Recensus, us. Wiederumb besichtigen/ Recensere, Percensere, Recognoscere. Wol besichtigen/ Perlegere oculis, Perlustrare, Studiosè contemplari, Sedulò perscrutari. Gesicht/ dz anschawen/ Spectatus, us. Durchsichtig/ durchscheinend/ Pellucidus, a, um. Pellucens, Perlucidus, a, um. Translucens, Translucidus, a, um. Perspicuus, a, um. Oculorum aspectum transmittens. Durchsichtig Fenster/ Transenna. Fürsichtig/ besunnen/ Providus, a, um. Prudens, Circumspectus, a, um. Cautus, a, um. Perspicax, Consideratus, a, um. Providens in posterum. Fürsichtigkeit/ Providentia, Prudentia, Provisio, Prospicientia, Circumspectio, Considerantia, Phronesis, penult. prod. Fürsichtiglich/ Prudenter, Cautè, Circumspectè, Re benè deliberata, & reputata, Providè, Consideratè, Consultè, Consultò, Judicio, Cautim. Gesicht/ Erscheinung/ Visum, Visio, Spectrum, Species, Phantasma, Apparentiæ, Simulacra, Illusiones imaginariæ, Prodigiosa ludibria, Res visa, Visus. Das Gesicht/ Visus, us. Videndi sensus, Aspectus. Im Gesicht/ für Augen/ In conspectu, Ob, vel ante oculos, In oculis, Sub oculis, Coram. v. etiam verb. Aug. Unsichtbar/ Incorporeus, a, um. Invisibilis, e. Unfürsichtig/ unbedachtsam/ Improvidus, a, um. Imprudens, Incautus, a, um. Incircumspectus, a, um. Inconsideratus, Inconsultus, a, um. Incogitans. Omnis expers, inops rationis, consilij, Nullius consilij, Omnibus consilijs præceps ac devius. Unfürsichtigkeit/ Imprudentia, Inconsiderantia, Incon-

Inconsulta ratio, Temeritas, Præcipitantia. Unfürsichtiglich/ Improvidè, Incautè, Inconsideratè, Inconsultè, & Inconsultò, Immeditatè, Per imprudentiam, Præcipitanter. Zuversicht/Hoffnung/Fiducia, Spes, Expectatio boni. Zuversicht haben/ vertrawen/ Fiduciam habere, Spe duci, teneri, In spe esse, Spem positam habere, sibi promittere, polliceri vide Hoffen. Scharffsichtig/ Lynceus, a, um. Lynceos habens oculos, Schärff des Gesichts/ Acies oculorum. Tunckel Gesicht/ Obtusus visus. Traumgesicht/ Phantasma, Visum. Im Traum ein Gesicht haben/ Per somnum videre, In somnis videre.

Siech/Kranck/ Ægrotus, Morbosus, Morbidus a, um. Imbecilla valetudine, Morbo correptus. v. Kranck. Siech seyn/ Dolere, Ægrotare, Malè valere. Siechhafft/ Valetudinarius, a, um. Siech werden/ Corripi morbo, In morbum incidere. Siechenhauß/ Nosocomium, pen. prod. Siechengemach/ Valetudinarium, substant. Fallend Siechtag/ Epilepsia, Morbus comitialis, Herculeus morbus. vide Seuche.

Sieden/ kochen/ weich machen/ Lixare, Elixare. Auffsieden/oder übersieden/Bullire, Ebullire, Fervere, Fervescere, Effervescere, & Ferbere, Ferbescere, Efferbescere. Auffhören zu sieden/ Deferbere, vel Defervere, Deferbescere, Defervescere. Anfahen zu sieden/Ferbescere. Sidend/ das da siedet/ Bulliens, Ebulliens, Effervescens, Efferbescens. v. Heiß. Einsieden/Decoquere.

Sintemal/Quando, Quandoquidem, conjunct.

Sig/Überwindung/ Victoria, Palma, Superatio hostium. Siglibender / Philonicus. Sigopffer/ Niceteria, Hostia, Victima. Sigzeichen/ so man etwas auffrichtet oder stecket/zum Zeichen des Sigs/ Trophæum, vel Tropæum, metaph. pro ipsa victoria sumitur. Sigreich/ Victoriosus, a, um. Sigen/ überwinden/ Vincere, Superare, Victoriam reportare, Victoriam consequi, adipisci, Superiorem esse, Superior evadere, discedere, existere, Victoria potiri, Ferre, obtinere palmam, Ferre trophæum, Victorem esse, Victor evadere, Prælio superare, Acie vincere, Devincere, Evincere, Compotem fieri victoriæ. Siger/ Victor, Palmam ferens, Victoria potitus, Superior.

Sigel/ Pitschir/ Signum, Sigillum, Nota, quæ ceræ imprimitur ad obsignandas literas. Sigeln verpetschiren / Sigillare, Signo notare, Signum imprimere, Sigillum imprimere, apponere, Signo impresso occludere, Obsignare, Consignare, Sigillo munire. Den Sigel auffbrechen/ Resignare, Literas aperire. Das gesiglet/ oder zum sigeln gehört/ Signatorius, a, um.

Sigmarßwurtz/ Alcea, herba est, folia habens similia verbenacæ, quæ & Peristerium cognominatur.

Sigrist/Herodulus, pen. prod. Custos sacrorum, Æditus. vide supra Glöckner.

Sihe/ En, Ecce, adverb. Sihe jhn/ Eccum. Sihe sie/ Eccam.

Silb/ Syllaba, Comprehensio, latin. Silbenklang/Stim/ oder Thon/Accentus, us. Den Silben nach/ von einer Silb zu der andern/Syllabatim, Cicer. Das nur eine Silb hat/Monosyllabum. Das zwo Silben hat/Dissyllabum, sic Trisyllabum, Quadrisyllabum. Das viel Silben hat/ Polisyllabum.

Silber/ Argentum. Quecksilber / Argentum vivum, Hydrargyrus. Silbergrub/ Argentifodina, Argentaria, Locus ubi effoditur argentum. Silbern/ Argenteus, a, um. Das zu Silber gehört/Argentarius, a, um. Ubersilbert/Argentatus, a, um. Silberschaum / Argyritis. Silberschlack/Heclysma, Scoria argenti. Silbergang/ Vena argenti. Gegraben Silber/ Pustulatum argentum. Silberreich / Argentosus, a, um. Mit Silber beschlagen/ Inargentatus, a, um.

Simach/ Sirmiam, Opp.dum vetus Ungariæ, sive Pannoniæ inferioris.

Sincken/ Gemächlich zu der Erden fallen/Labi, Concidere, Inclinare. Versincken in die Höll/ Detrudi, deturbari ad inferos. Versinckung des Gemüths/Deliquium animi. Sincken lassen seyn hohes Gemüth/ Animi sui magnitudinem inflectere, Animum demittere, Animo cadere.

Singen/Canere, Cantare, Psallere, cantus edere, Modulari, Cantitare, freq. Mitsingen/Concinere. Insingen/mit halber stim singen/ Succinere. Vorsingen/Præcinere. Heimlich/ nit laut singen/Submissa voce canere, Ficta, pressa, depressa voce canere. Mit lauter vnd hoher Stim singen/ Intenta, clara voce canere, Plena, summa, elevata voce canere. Singer/ der singt/Cantor, Modulator, Psaltes, Musicus. Vorsinger/ Præcentor. Singmeister/Capelmeister/ Phonascus, formandæ vocis præceptor. Singerin/Psaltria, Can-

Cantatrix. Singschul/ Ludus musicus. Singkunst Musick/ Musica, Musice, es. Ars canendi, Rectè & svaviter modulandi scientia, ratio. vide Lied/ & Gesang.

Sinn/ Empfindligkeit/ Sensus, us. Animæ facultas objecta sensilia apprehendens. Sinn/ Gedanck/ Mens, Animi cogitatio, Mentis cogitata, Animi sensa, Mentis conceptio. Also gesinnet seyn/ Ita esse animatum, affectum, Eo animo, Ea mente præditum esse, Tali animo esse, Ita comparatum, constitutum esse, Talem mentem, animum habere. Anders Sinns werden/ Mutare sententiam, Declinare à proposito, Mutare consilium, Deflectere sententiam. Eigensinnig/ Halßstarrig/ Pertinax, Obstinatus, Morosus, Capitosus, a, um. Homo suorum morum, Contumax, Suo more seu instituto degens. Eigensinnigkeit/ Pertinacia, Obstinatio, Pervicacia, Morositas. Eigensinniger/ wunderlicher Fantast/ Cerebrosus, a, um. Eines Sinnes seyn/ Consentire. vide verb. Meinen/ & Stimm. Gesinnet/ Animatus, a, um. v. supra Also gesinnet. Wiederumb zum rechten Sinn kommen/ Resipiscere, ad frugem se recipere. In Sinn kommen/ In mentem venire, Occurrere, Subire, Menti incidere, Succurrere, Mentem subire. Du ligst mir jmmer im Sinn/ In mente seu animo meo semper versaris, Nunquam de te non cogito, Te semper spectat animus meus, Nunquam ex animo meo elaberis, effluis, excidis, Animus meus in te, tuisq; rebus est perpetuò. Im Sinn fürnehmen/ Statuere apud animum suum, Animo suo concludere, decernere. Von Sinnen kommen/ De potestate mentis exire, Abire à sensibus. Scharpffsinnig/ Sinnreich/ Ingeniosus, Acutus, a, um. Solers, Perspicax, Ingenij dexteritate pollens, Industrius, a, um. Scharpffsinnigkeit/ Solertia, Sagacitas, Ingenium acre, Perspicacitas, Perspicacia, Ingenij celeritas, dexteritas, Acumen, metaph. Acies ingenij, metaph. Scharpffsinniger kurtzer subtil Spruch/ oder Antwort/ Apophthegma. Sinnloß/ Demens, Amens, Inops mentis, Inconsideratus, a, um. Sinnlosigkeit/ Dementia, Amentia, Incogitantia. Eines andern Sinnes seyn/ Dissentire, Non consentire, Diversæ esse opinionis. Wol bey Sinnen/ Compos mentis, Compos animi. Unbesonnen/ Incogitans, Oscitans, Negligens. Unbesinnlich/ Incogitanter, Præcipitanter, Temerè, Oscitanter, adverb. Unbesonnen/ Incogitabilis, e. Stupidus, a, um. Excors, Vecors. Unbesonnen werden/ Stupere, Stupescere, Obstupere, Obstupescere. Wolbesonnen/ Sobrius. Unsinnig/ Amens, Mente captus, Insanus, a, um. Non compos mentis, Insanæ mentis, Vesanus, a, um. Emotæ mentis, Delirus, a, um. Mentis impos, Demens, Mente alienus, a, um. Inops mentis, Fanaticus, Furiosus, a, um. Vecors, Lymphatus, Lymphaticus, Lethargicus, a, um. Oestro percitus, a, um. Ceritus, quasi Cereris ira agitatus, Larvarum incursatione animo vexatus, Ad agnatos & gentiles deducendus, Proverb. Unsinnigkeit/ Insania, Dementia, Vesania, Rabies, Furor, Phrenesis, Deliramentum, Deliratio. Unsinnig machen/ Insanum, furiosum reddere, Mente emovere, Mente alienare, De mentis loco movere, Infatuare, Dementare. Unsinnig seyn/ Insanire, Furere, Intemperijs agitari, Non esse in potestate mentis, Mentis errore laborare. Unsinnig werden/ Insania corripi, Mente excidere, Incidere in insaniam, Ad insaniam redigi, A se ipso discedere, A mente discedere, A sensibus abire. Der Unsinnigkeit nach verfahren/ Rapi, duci, trahi furore. Sinnloß ist er worden durch grossen Schmertzen/ also/ daß er nimmer zu recht kommen ist/ Vi doloris ita insanijt, ut mentem, sensum, rationem, nunquam receperit, ad sanitatem nunquam redierit, Ita discessit à mente, ut illum nemo postea sanum viderit.

Sintemal/ Dieweil/ Siquidem, Quandoquidem, Nam, Enim, Etenim.

Sinwel/ Teres, etis. longum & rotundum. vide Rund.

geSipter/ Affinis. vide Schwager.

Sittig/ Papagey/ Psittacus, Avis Indica, humanā vocem miro naturæ artificio exprimens.

Sitt/ Brauch/ Mos, oris. Ritus, us. Consvetudo, mores, Assvetudo, Usus. Sitte des Vatterlands/ Patrius mos. Von feinen Sitten/ Benè moratus, Bonis moribus præditus, Civilibus & decentibus moribus perpolitus. vide Höfflich. Von groben Sitten/ Rusticis moribus præditus, Milè moratus. v. etiam Unhöfflich/ & Bäwrisch. Sittlich/ gemächlich/ Sensim, adv. Böser Sitt/ Cacoëthes. Das zu Sitten und Zucht gehört/ Moralis, e. Ethicus, a, um. Sittige/ züchtige Geberden/ Compositi mores. Wolgesittet/ Moratus,

tus,a,um. Außtrucker frembder Sitten/mit Worten oder Geberden/ Ethologus, pen. cor. Dichtung der Sitten/ Ethopœia. Frembder Sitten oder Geberden Außtruckung oder Nachfolgung/ Mimesis, pen. prod.

Sitten in Wallis /Sedunum, Episcopi sedes.

Sitz / Sessio , Sedile , Sella, vide Sessel. Sitz setzen/ Ponere sedem, Sitzen/Sedere, Residere. Müssig sitzen / Desidere. Stillsitzen / Residere. An der Seiten sitzen/ Sedere ad latus, Assidere lateri,Claudere latus. Besitzen/Innhaben/ Possidere,Potiri,Tenere possessionem, Esse in possessione,Occupare,Tenere, Habere. Der besessen werden mag oder soll/Possessivus,a, um. Besitzer/ Inhaber/ Possessor, Dominus, qui est in possessione. Besitzung/Possessio,Jus possidendi, Occupatio. Beysitzen/Assidere. Beysitzer/Adsessor. Menge oder zahl deren die bey einander sitzen/ Consessus, us. Gedrang sitzen / Angustè sedere. Einsitzen/Insidere. Insitzen/nicht außgehen/Domi latitare , Nidum fovere , Secundùm focum latitare. Vntersitzen / Subsidere , Infra sedere. Beysitzen / Assidere. Vmbsitzen/ Circumsidere, Obsidere. Auff einem Roß sitzen/ Insidere equo. Zu Tisch sitzen / Accumbere mensæ, vide Tisch. Das sitzend geschicht oder geübet wird/ Sellarius, a,um. & Sedentarius,a,um. Sitzend/ Sessilis, e. Sitzung/Sessio.

So / vide Also. So wann/Si,Cum,Quando, Quum. vide Wann. So anderst / Siquidem, Si modò. So bald / Quamprimum , Simulac , Simulatque. vide So bald. So fern / Quatenus, conjunctio, Eousque. So offt / Toties,adverb. So fast/ Tantopere. So viel/ Tot,plur.g.omn.

Sohn/Filius, Natus,Gnatus,substant.Filiolus,dim.Puer. Stieffsohn / Privignus. Ein recht ehlicher vnd natürlicher Sohn/ Filius legitimus, naturalis. Ein erwehlter oder angenommener Sohn / Filius adoptivus. Ein enterbter Sohn/ Filius abdicatus, exhæredatus, ob flagitia à patre rejectus. Schwester Sohn/Nepos. Sohn der noch vnter des Vaters Gewalt ist / Filiusfamilias. Ein Sohn vberkommen oder ziehlen/Tollere filium. Ein Sohn oder Mensch dessen Stamm vnd Geschlecht vnedel. Filius terræ , proverb. contrà , ein berühmbter oder herrlicher Sohn/ oder Mensch/Filius cœli, prov. Der kluger Hyllen Sohn / Albæ gallinæ filius.prov. de eo qui arroganter,&impudenter nimium sibi tribuit.

Der Sohn Gottes/ Christus Jesus/Jesus Christus,Messias, verbum, Imago Dei,Verus Deus, & verus homo, Dei & Mariæ filius,Redemptor generis humani,Servator,Justificator,Salvator mundi, Agnus Dei, Advocatus noster, Unicus Mediator, & Advocatus noster , Secunda persona Trinitatis.

versöhnen/ befrieden/ Conciliare,Reconciliare , Pacare , Placare , Pacificare , In gratiam ponere,Redigere,Restituere,reducere in gratiam,Componere in gratiam. vide Vertragen. Versöhnen/ begütigen/ Placare,Lenire, Delinire,Mitigare ,Lenem & mitiorem reddere, Sedare, Flectere, Mulcere, Demulcere, Permulcere, Propitiari, Piare, Placatum reddere,efficere, Mollire. Gantz versöhnen / Perlitare. Mit Opffer versöhnen/Litare. Widerumb versöhnen/ Reconciliare , Reducere in gratiam. Das versöhnt mag werden / Placabilis, Conciliabilis, e. Reconciliabilis,e. Versöhnet werden/ Redire in gratiam,Reconciliari. Das leichtlich versöhnet wird/ Propitiabilis, e. Ein ort der versöhnung/ Propitiatorium. Versöhner/ Placator,Pacator, Conciliator,Reconciliator. Versöhnerin/ Conciliatrix, Reconciliatrix. Versöhnig / der zu erweichen ist / Placabilis,e. Exorabilis,e,qui facilè placatur,flectitur,& mitigatur,Piabilis,e.Conciliabundus,a, um. Vnversöhnig/ der nicht zuerbitten ist / Implacabilis ,e, Inexorabilis, e,Precibus flecti nescius,a,um. Vnversöhnigkeit/Implacabilitas. Versöhnung / erweichung / Conciliatio, Reconciliatio, Mitigatio,Delinitio,Placatio , Piamen , Litatio. Allmusen versöhnen Gott/vnd tilgen die sünd/Eleemosynarum elargitio mirè Deum placat & peccata aufert, Eleemosynis Deus mitigatur , & crimina admissa tolluntur.

Sold/ Belohnung/ Kriegssold/ Stipendium, Autoramentum, Æs militare, Militare stipendium , Præmium militare. Besolden / Sold geben/ Dare, solvere, præbere , numerare stipendium, Persolvere æs militare. Vmb Sold einem Herren dienen/ Merere, Militare,Merere stipendia , Facere stipendia. Soldat / Kriegsknecht der vmb Sold dienet / Stipendiarius, Miles ærarius , Miles stipendium merens. Mercenarius,Conductitius miles. Gemustert Soldat/ Stipendiarius,Miles autoratus, delectus. Frey-

mütiger Kriegsmann oder Soldat/Miles triarius, Miles exploratæ virtutis. Ein alter Soldat/alter Landsknecht/Miles veteranus, qui diu militiam secutus est. Ein alter außgedienter soldat/ Miles emeritus, Rudiarius, Sveton. quasi rude donatus. Ein gemeiner Soldat/Miles gregarius. Soldaten in eyl zusammen gebracht/ Milites tumultuarij, subitarij. Soldaten die auff den Gräntzen ligen/ Limitanei milites. Der in Besatzung ligt/ Miles præsidiarius. Soldloß/ dem der Sold auffgekündet wird/ Ære dirutus. Besolder der Schawspielen/Munerarius, substant. Besoldung für die arbeit/ Merces, edis. pen. prod. Das besoldet wird/ Mercenarius, a, um. Einsoldig/ Simplaris miles. vide etiam Krieg.

Solch/ Also/ Ejusmodi, Hujusmodi, Talis. Solcherley/ Hujusmodi, Hujuscemodi, generis omn. indeclin.

Sole/ das vntertheil am Fuß/ Planta, Planta pedis, Inferior pars pedis. Sole an den Schuhen Solea. Sole/ Pantoffel/ Solea, Crepida, Crepidula, dimin. Sandalium. Das zu den Fußsolen gehört/ Plantaris, e. Solenmacher/ Solearius, substant. Der Solen an hat/ Soleatus.

Sollen/Debere. Das sollen/Debitio.

Solotrun/ Solodurum.

Sommer/ Æstas, Tempus æstivum, æstatis, Dies æstivi, Æstas autem continet tres menses, Junium, Julium, & Augustum, cujus portiones tres. Angehender Sommer/ Nova æstas. Völlig Sommer/ Adulta æstas. außgehender Sommer/ Præceps æstas. Ad hunc modum dividuntur & reliquæ tres anni partes, puta, Autumnus, Hyems, & Ver. Den Sommer zubringen/ Æstivare. Sömmerisch/ Æstivus, a, um. Sommer leger/ Æstiva, plur. tant. Das den Sommer oder hitze bringt/ Æstifer. Sommerlich/ das dem sommer dienet/ Æstuosus, a, um. Sommerhauß/ Cænaculum.

Sommersprossen/ Sommerflecken/ Schweißflecken/ Lentigo. Der solchs Flecken hat/ Lentiginosus.

Sommervogel/ Papilio.

Sondern/ Aber/ Sed, Verum, Verò, At, Ast. vid. etiam Aber. Söndern/ absöndern/ Separare, Segregare, Sejungere, Disiungere, Distrahere, Dirimere, Divellere, Dissociare, Diducere. Absönderung/ Scheidung/ Separatio, Segregatio, Distinctio, Dissociatio, Sejunctio, Divisio, vide plura in voce Sündertig. Besonders/ an einem sondern ort/ Separatim, Seorsim, Sigillatim, Singillatim, Sejunctim, Privatim, Singulatim. In sonderheit/ bevorab/ Cumprimis, Præsertim, In primis, Præcipuè, Unicè. Insonderheit/ besonderlich/ Sigillatim. Sonderlich/ Speciatim, specialiter. Sonderlich Lob hastu wegen der Tugent/ Tua virtute & magnitudine animi nihil est nobilius, Majorem aut virtutis aut prestantis animi opinionem apud homines consecutus est nemo.

Sonn/ Helius, lat. Sol, gen. masc. Phæbus, Titan, apud Poëtas. Das zur Sonnen gehört/ Solaris, e, Solarius, a, um. Der Sonnen auffgang/ Diluculum, Aurora, Crepusculum matutinum, Eous, prima longa. Der Auffgang der Sonnen/ Oriens, substant. Die Sonn gehet auff/ Sol oritur, exurgit, Sol exuritur, prodit. Die Soñ gehet vnter/ Sol occidit, Sol occumbit, Sol subit, abscedit, descendit. Niedergang der Sonnen/ Occidens, substant. Sonnen Vntergang/ Occasus solis. Die Sonn wird verfinstert/ Sol obscuratur, Deliquium est solis, Solis fit eclipsis. Wann die Sonn auffgehet/ Sole oriente, exoriente, exurgente, Sole afferente lucem, Quando sol oritur, In solis ortu. Gegen der Sonnen niedergang ligend/ Occidentalis, e. Occiduus, a, um. Sonnenwende im Sommer/ Solstitium. Der längste Tag im jahr ist der 21. Tag Junij/ styl. nov. Cum sol est in principio cancri; Et est una ex quatuor mutationibus anni. Sonnenwende im winter/ Bruma. Der kürtzte Tag im Jahr ist der 21. Tag Decembris. Et hæc una ex quatuor mutationibus anni est. Aliquando pro hyeme capitur. Das zur Sonnenwende gehört/ Solstitialis, e Strom/ oder Stral der Sonnen/ Radius. Sonnenschirm/ Umbraculum. Sonnenzeiger/ oder Sonnen Vhr/ Sciatericon, Solarium, Horologium solare. Die göttin der zeit/ Diener in der Sonnen/ Horæ. Sonnenschew/ Solifuga. An der Sonnen trucknen/ oder bleichen/ weiß machen/ Insolare. Von grosser Sonnenhitz kranck/ Solatus. An der Sonnen gedorret/ Insolatus, penult. prod. Dörrung an der Sonnen/ Insolatio. Das die Sonn trägt/ Solifer, a, um. An der Sonnen geboren/ Soligena. Sonnechtig/ ein ort da viel Sonnen ist/ oder das sich der Sonnen erfrewet/ Apricus, a, um. pen. prod. Sich an der Sonnen

wärmen/

wärmen/Apricari. Wohnung oder Wärmung an der Sonnen/Apricatio. Wärme der Sonnen im Winter/Apricitas. Alten die an der Sonnen gern seynd/Aprici ſenes.

Sonnenwende/Beyfüß/Artemiſia herba eſt, quæ privatim fœminarum malis medlatur.

Sonnenwirbel/Heliotropium, Herba ſolaris dicta, quod ſe cum ſole circumagat, etiam nubilo die ac nocte.

Sonſt/vide Sunſt.

Sontag/Dies dominica, dies ſolis, Dies prima. Das zum Sontag gehört/ Dominicalis, e. ut: Sontägliche Feſt/ Feſta dominicalia, quæ in diem dominicum incidunt.

Sooß/ Salſe / eingetuncke / Condimentum, Embamma, lat. Intinctus, Acetum aut ſimile ad intingenda obſonia conditum.

Sorge/angſt/Cura, Solicitudo, Anxietas, angor. Vnnütze Sorge / Curioſitas. Sorge außschlagen / Curas abijcere, mittere, Deponere curas, Exuere ſe curis, Solvere, & liberare ſe curis, Animum avocare à ſolicitudine. Sorgen/Sorg haben/Habere rationem, & reſpectum, Curare, Curam adhibere, Curis angi, ſolicitari, Curis, Curarum fluctibus occupari, obrui, urgeri, Cruciari. Beſorgen/ beförchten/ Vereri, Metuere, Timere, In metu, in timore eſſe. Ohn ſorg/ Sorgloß / Incurioſus, a, um. Securus, a, um, Quietus, a, um. Solutus à curis, A cura liberatus, vacuus, Curæ expers. Ohn ſorg ſeyn/ In utramvis aurem dormire. Sorg hinlegen/Remittere animum curis. Sorg vertreiben/ Solvere curis, Demere curis, Religione exolvere. Ein Sorg machen / Religionem inijcere, Inijcere metum, Scrupulum. Kein Sorg auff morgen haben / In diem vivere. Nichts ſorgen/ Nihil morari, vide Achten. Verſorgen/verſehen/ Curare, Procurare, Curam adhibere, Proſpicere, Curam in aliqua re ponere, Curæ eſſe alicui rem aliquam, Rationem habere, ducere alicujus rei, Providere, Videre, metaph. Fleiſſig verſorgen/Accurare. Verſorger/Curator. Zu verſorgen geben/Credere. v. Trawen. Sorgfältig/ ſorgſam / Curioſus, Solicitus, a, um. Anxius, a, um. Plenus curarum, Exercitus curis, Scrupuloſus, a, um. Sorgfältigkeit / Solicitudo, Angor, Scrupulus, Anxietudo, Religio aliq. Vnnütze Sorg/ Curioſitas. Sorgfältig ſeyn / Solicitum, anxium eſſe, Diſtineri curis, Torqueri, affici curis, Confici curis. Seiner dingen ſorgfältig ſeyn/Rerum ſuarum ſaragere. Sorgfältig machen/Inijcere ſcrupulum, ſolicitare, metap. Sorgfältiglich/ Religioſè, Anxiè, ſolicitè. Gar zu ſorgfältig / Curioſus, a, um. Sorgloß/ vide ſupra Ohn ſorg. Sorgloßigkeit/ Acedia, Securitas. Groſſe Sorg hab ich auff mich genommen / Gravem curam ſuſcepi, Gravis me cura excepit, Gravis in me incumbit ſolicitudo, Acerba me invaſit ſolicitudo. Hab doch ſorg für meine ſachen / Curam ſuſcipe rerum mearum, Fac ut meæ rationes tibi curæ ſint. Proſpice, conſule rationibus meis.

geSotten/ Elixus, a, um. Geſotten Fiſch/ Elixi piſces. Geſotten Fleiſch / Elixa caro. Geſottner Moſt der biß auffs halb theil eingeſotten/ Sapa.

Spacieren/ hin vnd wider gehen / Ambulare, Deambulare, Inambulare, obambulare. Herfür oder außſpacieren/ Prodeambulare, Expatiari. Vmbher ſpaciren / Obambulare. Spacierplatz/ ort da man ſpaciret vnter dem bloſſen Himmel/ Pandromis, idem quod Xyſtum, lat. Subdiale, Ambulacrum, Ambulacrum ſubdiale. Spaciergang/ Ambulatio, Deambulatio, Obambulatio, Inambulatio.

Spade/Grabe damit man grabet/Bipalium.

Spähen/vide Verſpähen.

Spalt / Riß / Schrund / Pator, oris, Rima, Hiatus, us, Fiſſura, Sciſſura, vide Riß. Groſſer Spalt/ Chaſma, latinè Labes agri. Spaltung/ Schiſma, lat. Sciſſura. vide etiam Ketzerey. Spalt am Hindern / oder Füſſen / Ragades, Sciſſura, Fiſſura, Sciſſio. Voll ſpält/Rimoſus, a, um, Rimis plenus, a, um. Geſpalten/ Hiulcus, a, um. Spältig/Fiſſilis, e, & Sciſſilis, e. Von ein ander geſpalten/ Diſcuneatus, a, um. Geſpalten in zwey theil/ Bifidus, a, um. Geſpalten in drey theil/ Trifidus, a, um. Geſpalten in vier theil / Quadrifidus, a, um. pen. cor. Spalten/Findere, Dividere, Scindere, Secare, Rimari. Zerſpalten / Ritze bekommen/Agere rimas. Die Erd mit Rächen zerſpalten oder zerkratzen / Terram rimari raſtris. Von einander ſpalten/ Diffindere, Diſcindere, Diſſecare. Von einander ſelbs ſpalten/ Dehiſcere, Exhiſcere. Die Erd hat ſich zerſpalten oder auffgethan/ vnd jhn verſchlunden/ Terra dehiſcens illum abſorpſit. Auffſpalten von hitz/ Æſtu hiare. Das Erdreich ſpaltet auff von Hitz/ Terra hiat

æstu. Die Blumen geinen oder spalten auff von hitze/ Flores hiant æstu. Einspalten/ Infindere. Spältig seyn/ Scissile, vel Fissile lignum.

Span/ Lis, Controversia, Res controversa. vide Hader/ & Zanck.

Spanbeth/ Sponda. vide Beth.

Spanferckel/ Nefrendis, Porcellus.

Spang/ Wasserblase/ Bulla. vide Blatter.

Spanien/ Hispania, Hesperia ultima. Spanier/ Hispanus. Das den Spaniern zugehört/ Hispanicus, a, um. ut Spanische Kriegsleuth/ Miles Hispanicus. Das in Spanien wohnet/ Hispaniensis, e. Spanische Kappe/ Bardocucullus, pallei genus, cucullum habens adjectum quod Hispanicum nuncupamus. Er ist auff Spanisch gekleid/ Hispanorum more indutus est, Speciem hominum Hispanorum vestitu referebat, præ se ferebat.

Spanne/ Spithama, gen. fœm. mensura, vel spatium est continens tres palmos. Fürspanne/ die weite vom Zeiger/ biß zum Ende des Daumens/ Lichas, g. masc.

Spannen/ strecken/ Tendere, Pandere. Auffspannen/ Intendere. Außspannē/ Extendere, Expandere, Explicare, Distendere. den Bogē spannen/ Tendere, Intendere arcum, Adducere arcū. Die Roß einspannen/ Jungere equos currui. Fürspannen/ für etwas herziehen/ Obtendere, Prætendere, Obducere. Für den Pflug spannen/ Jungere, Adjungere aratro, Ducere sub jugum. Die Segel außspannen/ Pandere, Expandere vela. vide Segel. Widerspännig/ trötzig/ Contumax, Rebellis, e. Repugnax. Refractarius, a, um. Immorigerus, a, um. Widerspännigkeit/ Contumacia, Rebellio, onis.

Spargel/ Asparagus, gi, pen. cor. herba est, fæniculi folio. Hujus herbæ summa priusquam durescant, leviter coquuntur. Hinc locus factus proverbio, Es ist eher gekocht als Spargel/ Citiùs quàm asparagi coquuntur, de re vehementer præpropera.

Sparen/ Unkosten sparen/ Parcere sumptibus, impensis parcere, Sumptuum rationem habere, Consulere rationibus, frugaliter, parcè, tenuiter sumptum facere, In sumptu faciendo parcum & illiberalem esse, Sumptus suos nimis ad frugalitatem revocare. Sparsam/ karg/ Parcus, a, um. Tenax, Avarus, a, um. Illiberalis, e. Sparsamkeit/ Parsimonia, Illiberalitas, Tenacitas, Frugalitas. Ersparung/ Gewinn/ Compendium.

Sparren/ stang/ Sparus, & Sparum, Vectis.

Spat/ langsam/ Serus, a, um. Tardus, a, um, Serò, adverb. v. Langsam. Später/ Seriùs, adver. Posteriùs. Spaltechtig/ Serotinus, a, um. Spat geboren/ Cordus, a, um. Spate Lämmer/ Cordi agni.

Specerey/ Species.

Specht/ Picus, Picus martius, Picus arborarius. Grünspecht/ Merops, Apiaster, à devorandis apibus.

Speck/ Lardum, & Laridum. Garstig Speck/ Lardum rancidum. Seitte Specks/ Succidia.

Speer/ vide Spieß.

Spehen/ außspehen/ Speculari, Explorare, Observare, Animadvertere, In speculis esse. Spehschiff/ Episcopia navis, speculatoria navis. Außspeher/ Kundschaffter/ Explorator, Speculator. Außspeher des so man handlet/ Corycæus, Insidiator, Obsessor. Das zu außspehung gehört Speculatorius, a, um.

Speychel/ Geyfer/ Sputum, Saliva, Humor excrementitius qui expuitur. vide Speien. das zum Speichel gehört/ Salivarius, a, um. Mit speichel bestreichen/ Salivare.

Speicher/ Granarium, Horreum. Speichermeister/ Horrearius.

Speyen/ spewen/ Spuere, Sputum eijcere, Despuere. Außspewen/ Expuere. Bespeyen/ Conspuere. Verspeyen/ Despuere. Wiederumb speyen/ Respuere. Hertiglich speyen/ Screare, Exscreare. Blut speyen/ Eijcere sangvinem. Blutspeyung/ Rejectio sangvinis. vide Speichel. Speyung/ Spottred/ Dicacitas, Scomma, Dictum, Dicterium. Speywörtig/ schimpffredig/ Dicax, Dicaculus, diminut. Speyvogel/ Scurra. Speyen/ sich erbrechen/ kotzen/ Vomere, Evomere, Vomitum edere. vide etiam Kotzen.

Speyer, Neomagus, vulgò Spira. Die im Speirer Bisthumb/ Nemetes, populus.

Speiß/ Nahrung/ kost/ Cibus, Esca, Dapes, Victus, us. Edulium, Epulæ, plur. num. tant. Alimentum, Alimonia, Esculenta, Cibaria, Nutrimentum. Alle Speiß ohn Wein und Brodt/ oder alle Speiß die man zum Brodt isset/ Obsonium. Solcher Speiß Einkauffer/ Obsonator. Solche Speiß einkauffen/ Obsonare, vel Obsonari. Alij

Opso-

Opsonium per ps. scribunt. Allerley Speiß/Epulæ. Dünne Speiß/Puls,& Pulmentum. Die erste Speiß/ erst Gericht oder Tracht/ Prima mensa. Fürgesetzte Speiß/ Tracht/ Ferculum. Herrliche Speiß/Lautitiæ,arum. Dapes. Speiß mit Fleisch gefüllet/Tuceta. Wolbereitete Speiß/ Sciamentum. Suppige Speiß/ Jus, Jusculum, diminut. Stücklein Speiß / damit man die Vögel mestet/ Turunda. Eines Tags Speiß / Diarium. Wegspeiß/ Ephodion, latinè Viaticum. Speiß vnd Tranck/Victus,us. Die Speißröhr/ Fistula cibalis. Nachspeise/alles was man zum Käse furstellt/ Tragemata,latin.Bellaria,Secunda mensa. Allerley Speiß vnd Tranck des Menschen/die man behalten thut/Penus,oris. & Penu, gen. neut. item Penus, peni, gen. masc. Speysung/ Weyding/ Pastio,onis,propriè ad bruta pertinet. Speiser/ Convivator. Speißmeister/ Cellarius, Promuscondus. Speißmeisterin / Cellaria. Speißtrager/Dapifer. Speißverkauffer/der Fleisch/Fisch/ vnd allerley Speiß feyl hat/Macellarius. Schleckspeiß verkauffer/Cupediarius. Speißkraut/Olusculum, dim. Speißmarckt/da man Schleckspeiß verkaufft/ Forum cupediarium. Das zur Speiß gehört/ Escarius,a,um. Cibarius, a, um. Speißkammer/oder Speißkeller/Cellarium, Promtuarium, Cella promtuaria, Cella penuaria, Penu. Speißgade in die Erden gegraben / Hypogeon, sive, Hypogea, orum , Loca subterranea, vinis, carnibus , oleribus conservandis apta. Speißstraß im Halß/Gula, Speisen/zu essen geben/Pascere, Cibare, Alere, Inescare, Obescare, Cibum præbere, suppeditare, Subministrare cibum, Nutrire. Speiß herfür geben / Promere cibum. Speiß herfür werffen/Obsipare escam, Objectare cibum. Sich der Speiß enthalten/ Jejunare, Cibo abstinere, & A cibo abstinere, Inedia corpus affligere. macerare. v. Fasten. Speiß wieder herauß geben / kotzen/ Vomere, Evomere, Regerere.

Speltz / Zea , genus frumenti , simile farri, quod vulgò Spelta dicitur.

außSpenden/ außtheilen/ Partiri, Dispartiri, Distribuere, Erogare, Pendere, Dispẽdere. Außspendung/ Partitio, Distributio, Erogatio. Allmosen außspenden/Erogare Eleemosynas, Largiri, elargiri Eleemosynas.

widerSpennig/ Refractarius, v. Spannen.

Sperber oder Sprewer/ Nisus, avis est.

auffSperren/v. Oeffnen. Auffgesperret seyn/ Patere. Auffgesperret/ das allweg offen stehet/ Patulus,a,um. Aufssperrung des Munds/Rictus, us. Mit lachen das Maul sperren/ Risu diducere rictum, Horat. Fürsperrung/ Repages, & Repagulum. v. Thür. Thürsperre/Pessulus, pen. cor. Peribolum. Vntersparren/Tibicines.

Spewen/Spuere. vide Speichel & Speyen.

Speych/ Radspeych/ Radius. vide Rad.

Speychel/Sputum. vide Speichel.

geSpickt mit Fett/ Adipatus,a,um. Cicero ad orationem transtulit, Adipatamque orationem dixit pro pingvi.

Spiegel / Speculum, in quo faciei imaginem contemplamur. Augenspiegel/ Speculum, Varroni ; Conspicilum, Plauto. Glatter Spiegel/ Læve speculum. Sich spiegeln/Contemplari se in speculo, Intueri, inspicere se in speculo.

Spiel/Spil/Ludus, in sing. numero. Lustspiel/ Lusus, us. Bretspiel/ Wagspiel/ Alea. Schachspiel/ Ludus latrunculorum, Ludus latruncularius. Kartenspiel/Ludus, lusus chartarum. Würffelspiel/ Ludus talarius, Ludus tesserarius. Bickelinspiel/Ludus talorum, Astragalismus. Spiel das man der Neundte Stein nennet/ Ludus novem scruporum. Ballenspiel/ Ludus, vel Lusus pilæ. v. Ball. Beyspiel/v. Exempel. Schawspiel/ Ludi, plur. tant. Spectacula publica, Comœdia, quæ lætam habet catastrophen ; Tragœdia, quæ catastrophen habet tristem. Ein Schawspieltreiber/ Ludius, & Ludio , aliàs Histrio , Scenicus. Schawspiel halten/ Agere, facere ludos, Ludos celebrare, Edere spectacula, Exhibere spectacula. Schawspiel machen/ Manus exhibere. Spielen/ kurtzweilen / Lusu tempus fallere , terere, Ludere, Ludos exercere. Im Brett spielen/Ludere aleam, & Ludere alea. Mit Würffeln spielen/ Ludere tesseris, talis, Jacere, jactare talos. Spielen mit den Fingern/ lossen/ Micare digitis. Mitspielen/ Colludere. Mitspieler/ Collusor. Vorspielen/Præludere. Spielmañ der zu Dantz auffspielt/ Mesochorus, pen. prod. Spielbrett/ Alveus, Alveolus lusorius, Tabula lusoria, Fritillus, Abacus, Aleatoria tabula, Pyrgus. Spieler/ Spielbub/ Aleo, Aleator, Lusor. Das zu Spiel oder Kurtzweil gehört/ Lusorius,a,um.

Spieß/ Speer/Hasta, Hastula, dimin. Hastile, pen. prod. Schweinspieß/ Venabulum. Langer

Spieß/ Sarissa, hasta prælonga, Macedonica. Wurffspießlein/Jaculum, Missile. Das ein Spieß hat/ Hastatus, a, um. Spießeisen / Cuspis, idis. Spießstang/Contus, Hastile. Kurtzer Spieß/ Spiculum, Pilum. Langer Spieß/Lantz/Lancea. Ein Spieß oder Schießgewehr/ Tragula.

Spilling/ Prunum cereum.

Spinde/ das weisse am Baum / nechst bey den Rinden/ Arburnum, Plinio, Mollissima pars arboris, teredini obnoxia, à colore nomē habens.

Spindelbaum/Schraub/ Cochlea.

Spindel/Spill/ Fusus, nomen. Spindelwürbel/ Spondylus. Spindelkorb / Qualus, Quasillus, dimin.

Spinne/ Araneus, Aranea. Spinnweb/ Aranea, Tela aranea. Spinn mit langen Beinen/Phalangium. Wasserspinne/Tipula. Erdspinne/Stellio, Tarantula aliàs. Kleins Spinnlein/Araneola. diminut. Voll Spinnen/ Araneosus, a, um.

Spinnen/ Filare, Nere, Versare teretem fusum, Filum ducere, Trahere pensa, Fusum torquere, Filum trahere, Exonerare plenas colos. Die sacht spinnen/ oder Feyerabend spinnen/ Absolvere pensum. Spinnerin/ Netrix, quæ fila, vel pensum trahit.

Spiren / seynd Vögel gleich wie Schwalben/ können aber jhre Füsse nicht brauchen / Rheinschwalben/ Apodes, pen. corr.

Spital/Xenodochium. vide Haspital.

Spitze/Cuspis, idis. Spitze/Schneide/ Acies. Spitze eines Spiesses oder Schwerts/ od Spitze an einem jeden Gewehr / Mucro, onis. Spitze/ Stachel/ Aculeus. Die Spitze oder Gipffel eines Bergs/ oder dergleichen/ Coronis, idis. Vertex, Fastigium, Cacumen, Apex, Summitas, Jugum montis, &c. Pinna. Spitzkopff / der ein lang spitzig Haupt hat/ Cilo, onis. Spitz des Himmels/ Vertex, metaphor. Spitzen/oder Spitz machen/ Acuere, Acutum reddere, Exacuere, Præacuere, Acuminare. Rund vnd auffgesetzt machen/ wie ein Topff / Turbinare. Auffspitzen wie ein Gipffel / Fastigiare. Spitzig/ Scharff/ Acutus, a, um. transfertur etiam ad inanimata. Spitzig/Dornechtig/ Aculeatus, a, um. Gespitzt/ wie ein Schwert/ Spieß/ꝛc. Mucronatus, a, um. Acuminatus, a, um. Gespitzt wie ein Keil oder Weck/ Cuneatus, a, um. Also gespitzt werden/ Cuneari. Gespitzt wie ein gäher Berg/ Præruptus, a, ū. Gespitzt/ voll Gipffel/ Jugosus, a, um. Daß in zween Spitz oder Häuff getheilet ist/ Bisulcus. In drey Spitzen getheilet/ Trisulcus, a, um. Dreyspitzig/ Tricuspis, e. Trisulcus, a, um. Tridens. Jedes auffgespitzt Ding wie ein Kegel/ Meta. Dreyspitzig Fußeysen/ das in Kriegen gebraucht wird/ Murex, Tribulus, aliàs. Dreyspitzig/ Muricatus, a, um. Zweyspitzig/ Biceps. Dreyspitzig/ Triceps, Tricuspis, Tridens, Triquetrus, a, um. Spitz/ oder Spitzmauß/ Sorex, icis. Das von Spitzmäusen kompt/ Soricinus, a, um. Spitzreder/Betrieger/Sophista. Spitzigkeit/Subtilheit/Acumen. Spitzigkeit/ Subtilheit des Verstands/Acumen ingenij, Acies ingenij, metaph. Spitzfindig/ vide supra Scharpffsinnig/ & Listig. Spitzfindiglich/ Acutè, Argutè, Subtiliter, Cum acumine. Spitzfindigkeit brauchen im reden/ Argutari.

Spohn von Holtz vnd dergleichen/ Assula, Segmen, Fragmen, Frustum lignorum. Spönechtig/ Assulatim, adverb. Sägspöhn/ oder Mähl/ Serrago, Scobs. Feilspöhn/Feilstaub/Limatura.

Spöhngrün/ Vitriolum, Ærugo.

Sporn/ Calcar, Calx ferratus. Die Sporen geben/ Calcaria equo admovere, sive adhibere, Agitare equum calcaribus, Concitare, stimulare, pungere equum calcaribus, Subdere equo calcaria. Ein Spörer/ Sporenmacher/ Calcarius, substant.

Spotten/verspotten/vexiren/ Ludere, Illudere, Ridere, Deridere, Irridere, Subsannare, Eludere, Deludere, Cavillari, Ludificare, & Ludificari, Facere ludos, Naso suspendere, Naso adunco suspendere, Risui habere, Oblinere os, Ludibrio habere, Sannis eludere. Schmählich verspotten/Insultare. Gespött/Vexirung/Ludibriū, Cavillatio, Ludificatio, Sanna, Scomma. Spötter/Speyvogel/Sannio, onis. Colophanta, Irrisor, Illusor, Derisor, Delusor, Elusor. Spöttisch/ Hönisch/ Ridiculus, a, um. Salsus, a, um. Ludibundus, a, um. Ludens, qui risus movet. Klugspöttisch/Nasutus, a, um. Spottrede/Speyung/ Cavillum, Cavillatio, Dicacitas, Dicteriū, Scomma. Den Leuthen ein Spott seyn/ Ostentui esse hominibus, Ludibrio, risui esse hominibus. Verspottet werden/ Ludibrio haberi, Ludibrio, risui exponi. Zu verspotten geben / Propinare ad deridendum, Risui, ludibrio exponere. Verspottung/Verlachung/Illusio, Derisio, Irrisio, Ludificatio, Subsannatio, Cavillatio, Sanna, Ronchus

aliq.

aliq. Nasus aliq. Verspottung / da man mit den Geberden oder Außsprechung der Rede ein anders meynet als die Wort lauten/Ironia, pen. pr. Irrisio. Bitter Verspottung/ so man in Trübsal oder Vnfall einen verspottet/Sarcasmus.

Sprach/vide Red. Sprach/Eygenschafft/Dialectus. MutterSprach/angeborne Sprach/Lingva vernacula, Lingva nativa, Nativus sermo, Vernaculus, proprius sermo. Gespräch/Vnterredung/ Colloquium, Dialogus, Collocutio, Sermonis communicatio; Congressus, Confabulatio. Gespräch halten/ bereden/ Colloqui, Conferre sermones, Communicare inter se, Habere, facere colloquium cum aliquo, Venire in collocutionem , Instituere orationem cum aliquo, Habere sermonem , Differere , congredi cum aliquo. Gesprächig/wolberedt/Facundus, a, um. Eloquens, Disertus, a, um. Gesprächlich/Affabilis, e. Comis, e. Lepidus, a, um. Placidus in sermone. Gesprächlichkeit/ Facilitas alloquendi, Facilitas in audiendo, Audiendi lenitas, Sermonis comitas. Dreysprächig/Trilingvis, e. Vielerley Sprach können/ Varias lingvas scire, Varias lingvas callere , tenere. Der ein rauhe grobe Sprach hat/ Barbarus, Græci olim omnes alios populos Barbaros vocabant , & item Romani, qui non essent Latini. Herzlich süß Gespräch/ Nestoria facundia. Vngleichheit der Sprach/ Varietas, Diversitas lingvarum.

Sprechen/ sagen/ Dicere, Loqui, Perhibere, Fari, Facere verba. vide Reden. Sprechen/Vrtheilen /Judicare, Ferre sententiam, Dijudicare, Pronunciare, Dare suffragium. vide Vrtheil fällen. Absprechen/ aberkennen/ Abjudicare, Judicio auferre , Judicio decernere rem esse alterius, de qua controversia est. Ansprechen/ anreden/ Alloqui, pen. corr. Affari, Appellare, Compellare , Sermonem jungere, miscere cum aliquo, Convenire aliquem. Ansprechung/Allocutio , Alloquium. Das zum ansprechen gehört/ Nuncupatorius, a, um. Ein Anspruch thun/ Manus injicere. Außsprechen/herauß sagen/ Proloqui, Proferre, Eloqui, Promere, Effari, Exprimere, Enunciare, Referre, In medium proferre, Pronunciare, Vocem edere, In verba, seu vocem erumpere. Außsprechen / Vrtheil fällen/ Ferre, dicere sententiam, Causam dicere, Dirimere controversiam, Decernere de causa , vel negotio. Außsprechung/ Pronunciatio, Expres-



sio, Eloquium. Rechte Außsprechung der Rede/ Orothopœja , pen. prod. Vngeschickte Außsprechung der Rede/ Stribligo, idem quod Solœcismus. Fürsprech/ Advocat/ Advocatus, Causæ patronus, Patronus, Causidicus. Fursprech/ der im Gericht fur den Kläger oder Verklagten dz Wort thut/ Rabula forensis, Togatus vultur, Vitiligator, Hirudo forensis, Actor fori litigiosi, Is qui in judicio causam agit , & pro Actore vel Reo verba facit. Einer der des Advocats oder Fürsprechers bedarff/ Cliens, Litigator, qui patroni operà indiget, & utitur. Einer Stadt Fürsprecher/Syndicus. Gesprech/ Wolredenheit/ Facundia, Eloquentia. Mitgespräch/ Homelia, latinè Colloquium. Gespräch halten/ Miscere colloquia, Commutare verba. v. sup. verb. Sprechen. Versprechen/ Condicere, Fidejubere, Fidem interponere. vide Verheyssen. Versprechung/Pactio, Pactum; vide Bund. Versprechung des das gefraget oder geredet ist/ Stipulatio, onis. Stipulatus, us. Vnaußsprechlich/ Ineffabilis, e. quod nequit dici aut pronunciari. Vntersprechen/ Interpellare, Interloqvi, Interturbare, metaphor. Widersprechen / Contradicere, Reclamare, Repugnare, Refragari, Oblatrare, Obmurmurare, Obloqui, Obnunciare, Responsare. Ohn widersprechen/ Extra controversiam. Widersprechig/ Inficiabilis, e. Widersprechung/Inficiatio. Zusprechen / zuerkennen / Adjudicare , Addicere, Per judicium attribuere, assignare. Vorsprechen/ Præire verbis.

Spreiten/ Spargere. vide Spreyten.

Sprenckel/ Bruchus.

Sprengen/sprentzen/Sipare. Besprengen/ ansprengen/ Conspergere, Aspergere, Respergere, Inspergere, Appluere, Irrorare. Besprenget/ Madidus, a, um. vide Feucht/ & Naß. Einsprengen/ Insipare , vel Inspergere. Hin vnd wieder gesprengt/ Sparsim, adverb. Hin vnd wieder sprengen/ Dispergere. Vmbsprengen/ Circumspergere , Wiederumb sprengen / Respergere. Zersprengen/ Spargere, Dissipare. Die Ansprenger mit wolriechender Salb / Myrobrecharij. Besprengung/ Besprentzung/ Aspersio, Conspersio, Respersio, Respersus, us. Sprengwasser/ Weihwasser / Aqua lustralis , Aqua benedicta, Aqua consecrata. Sich mit Weihwasser besprengen/ Aspergere se aqua benedicta, Aspergere se aqua

lustra-

lustrali, & Aspergere sibi aquam lustralem, vel benedictam. Sprengwädel / oder Weihquast/ Aspergillum. vide Weyhwasser.

Spreutzen/ vide Sprengen.

Sprewer/Kornhülsen/Acus,aceris. 3.declin. Acer,Palea,Granorum folliculi,Purgamentum frumenti. Aus Sprewer gemacht / Paleatus, a, um. Sprewerkaste/Palearium. Voll Sprewer/ Acerosus,a,um. Mit Sprewer vermischen/Acerare. Leym mit Sprewer gemischt/Aceratum lutum,Paleatum lutum. Brodt das voll Sprewer/ Panis acerosus, qualis plerumq; solet esse panis hordeaceus, avenaceus, &c.

Spreyten / Sternere. Den Tisch oder Beth spreyten/ Sternere mensam, lectum. Außspreyten/ Spargere,Dispergere,Disjicere,Disseminare, Disserere, Dissipare, Propagare. Außspreyten/hin vnd wieder spreyten/vnter dieLeuth bringen/ Vulgare, Divulgare, Evulgare, Prædicare, Spargere,Dispergere.v.Offenbahren.Außspreytung/ Dispersio. Außspreytung in die Gemein/ Divulgatio,Prædicatio, Deprædicatio, Evulgatio. Vberspreyten/ überstrewen/ Insternere, Supersternere,Supponere. Voneinander spreyten/ zerspreyten/ Diffundere, Dispergere, Dissipare, Disjicere. Vnterspreyten/ Substernere, Supponere.

Sprichwort / gemein Sprichwort / Proverbium, Adagium, Parœmia, Dictum,Dictum celebre,aliqua novitate insigne. Das zum Sprichwort gehört/ Proverbialis,e. Es ist ein Sprichwort/Proverbio fertur,dicitur, Adagio fertur, dicitur.Nach dem gemeinen Sprichwort/Secundùm Proverbium,vel Adagium, & absolutè,Secundùm illud , vel, Secundùm tritum illud, & subintelligitur Proverbium, vel Adagium.

Springen/hüpffen/auffspringen/Salire,Saltare,Saltitare,frequent. Assultare,Exilire,Exultare. Springung / Saltatio. Springung auff der Erden/Tripudium. Frewdig auffspringen/Exultare. Vor Frewden auffspringen/ Exultare gaudio, lætitia, Tripudiare gaudio. Entspringen/ Vrsprung haben / Oriri, Originem trahere, ducere, sumere, habere, Venire, Provenire, Promanare,Profluere,Proficisci, Scaturire, metap. Cooriri, Exoriri. Wiederumb entspringen/ Renasci.Heraußspringen/Exilire,Emicare,metap. Herab springen/ Desilire, Desultare. Herfür springen/Proruere. Hintersich springē/Resilire, Resultare. Hinein springen/Insilire, Insultare. Vorspringen/Præsultare. Vrspringig/Originalis,e.Wenig springen/Subsilire,Subsultare.Wiederumb springen Resilire, Resultare. Zerspringen/ Dissilire, Disrumpi. Zuspringen/ Adsilire, Adsultare. Zumal springen/ Consilire. Springsweiß/Saltim,Subsultim,adverb. Springes oder Ringesspiel/ Ludus palestræ. In die wett springen/Decertare saltu,Saltu contendere.Vber ein Graben springen/ Transilire fossas.

Springwurtz/Lathyris. Groß Springwurtz/ Titymalus,lat. Lactuca marina, & herba Lactaria. Groß Springkörner/Cataputia major.

Sprintz/ Cenchris, Tinnunculus,avis est, ex genere accipitrum.

Spritz/ vide Sprütz.

Sproß/Zweig/Germen,Surculus.vid.Zweig. Herfürsprossen/ Germinare, Vernare, Germina emittere, Progerminare, Pubere, Pubescere, metaphor. Pullulare,Pullulascere. Wieder herfür sprossen/Repullulare. Von der Wurtzel außschlagen/oder sprossen/ Pullulos emittere. Mit vielen Sprossen außschlagen wie die Stauden/ Fruticare.Außsprossung der StaudenFruticatio. Sprossung/Germinatio,Progermi-natio. Weit herauß sprossen / Egerminare, Progerminare. Erstlich vnd vor andern sprossen/Prægerminare.

Spruch / Dictum, Pronunciatum, Enunciatum, Sententia, Pronunciatio. Spruch eines ansehenlichen glaubwürdigen Menschen/ Oraculum,Oraculum Delphicum,metaphor. Spruch der vnwidersprechlich ist/ den man zuläst/ Lemma,latin. Sumptio, vel assumptum. Außspruch/ Rechtspruch/ Sententia,Decretum, Consultum, Calculus.vid.verb.Recht. Gottes Sprüch/Oracula Dei. Höfflicher kluger Spruch/ Apophthegma. Herrlicher Spruch/ Autoritas, Sententia. Kurtzer Spruch / der eine verborgene Lehr begreifft od anzeigt/Symbolum. Steiffer Spruch/ Placitum, Dogma. Voller Spruch/ Periodus, g. fœm. Volkomner Spruch/Propositio,Clausula, Proloquium, Pronunciatum, substant.

Sprung/Saltus,us.Vrsprung/Anfang/Origo, Ortus, us. Initium, Principium, Caput, Radix, metaph. vide etiam Anfang. Vrsprung haben/ Originem trahere,Pronasci,Oriri. v. Entspringen/& Anfangen. Anzeygung des Vrsprungs eines Wörtleins/Etymologia,Veriloquium.

Sprütz/

Sprütz/ Wasserröhr/Sipho, Siphunculus, a, um. Das Wasser sprützet/Undivomus,a,um.

Spülen / außschwencken / Colluere, Eluere, Aquis expurgare. Fast spülen/ Proluere. Köch vnter den Kriegern/ Lixæ. Außspül/ das außgespület wird/ Eluvies. Außspülig / Eluibilis, le. Vnaußspülig/Ineluibilis, e. Gespület/ Elutus, nomen ex participio. Spülstein / Wasserstein/ darauff man spület/Aquariolum vel Aquarium.

Spulrad / Rhombus.

Spüren/ nachspüren/ Vestigare,Investigare, Indagare,Pervestigare,lustrare vestigia. Spürhund / Odorator, Odorisequus. Dem Gespür nachbellen / Nictere, propriè canum est. Alle Winckel außspüren / In morem canis venatici omnes rimari angulos, de ijs qui curiosè omnia perlustrant.

Spyren/vide Spiren.

Staar/ Sturnus, avis genus satis notum, horum generi proprium catervatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi,omnibus in medium agmen tendentibus, hinc Staarechtig / häuffechtig/ Sturnatim, adverb.

Stab/Scipio, Baculus, & baculum,Bacillus, & Bacillum,dim.Virga. Stab/darin ein schwerd verborgen ist/ Dolon. Hirtenstab/Pedum, substant. Stab damit man eigen Leuth frey lasset/ Vindicta. Einen solchen Stab geben/ In libertatem aliquem vindicare. Eysen Stab der den Schatten gibt an der Sonnen Vhr/ Sciatheras, pen. prod. Gnomon. vide etiam Jacobsstab / & infra Steck.

Stabwurtz / schoßwurtz / Abrotonum, herba est. Wein von Stabwurtz/Abrotonites.

Stachel/Spitz/Stimulus,Aculeus,Spiculum, Centrum.

Stacheln/anreitzen/Stimulare,Stimulum admovere, Stimulis fodicare., Extimulare, pungere, compungere, stigare, Agitare, instigare. Wiederumb stacheln/ Repungere. Stachelung/ Treibung / Stimulatio, Extimulatio. Der da stachelt oder anreitzet/Stimulator,Extimulator. Angereitzet/gestachelt/ Stimulatus. Anreitzerinn/ Stimulatrix. Fast mit dem Stachel anreitzen/ antreiben/Instimulare,Exstimulare,perstimulare.

geStad/ Vfer des Meers / Litus, & Littus. Acta,g.f.Ægialus, propriè maris,nam Ripa est fluviorum.vide Meer. Gestad eines fluß/Brunnens/Labium. das am gestad ist/Riparius,a,um.

Staffel/Gradus vide Träppe.

Stahl/Chalybs,genus ferri durissimi.

Härter als Stahl/ Chalybe durius.

diebStahl/Furtum, Res furto ablata. Diebstahl begehen / stehlen / Furari, Furtum facere, committere, Furtim, vel furto surripere, auferre, eripere, subducere, subtrahere, Clam, furtim eripere, Bonis alienis manus inferre, Suffurari, Compilare, Adimere, Peculari, Depeculari.

Stall/Stabulum,Præsepe, & Præsepes,g.fœ. Septum. Viehstall / Mansio armenti, vel gregis. Schaffstall/ Caula, Ovile. Rinderstall/ Bubile, Bovile. Kühstall Bubile,Bovile. Pferdstall/Roßstall/Equile. Säwstall/Schweinstall/Hara,Suile. Vogelhauß/ Vogelstall / Stabulum cortalium, vel Chortalium avium. Meststall/Saginarium. Hünerstall/Hünerhauß/Gallinarium,Ornithotrophium, pen.prod. Cors, vel Chors. Gänßstall / Chenoboscium. Entenstall / Nesotrophium,pen.prod. Geyßstall / Caprile,Caula, id. Stallknecht / Equiso, onis,Stabularius.

Stallkraut/Ononis,aliàs Acutella, vel Resta bovis, sic dicta,quod aratris infesta boves sæpe in opere sistat.

geStalt / Figura, Facies, Forma,Filum,metaph.Habitus, Qualitas. Gestalt des Angesichts/ welche verenderet wird/ Vultus hominis. Kleine Gestalt/Formella,dim. Freye gestalt/ Liberalis forma. Erdichte Gestalt/Simulacrum, & Simulachrum, pen. prod. Außgetruckte gestalt / oder Erdichtnüß / Effictio. Gestalt geben / gestalten/ Efformare, Formam inducere, Figurare,Formare,Fingere. Wieder zu einer Gestalt bringen/ Reformare. Verendern in ein andere Gestalt / Transformare. Verenderung in ein ander gestalt Metamorphosis, Transformatio. Gestalter / Formator. Gestaltung / Formatio, Conformatio. Heßlich gestaltes Angesicht / Turpis, enormis vultus, Deformis facies, Informis conspectus. Viergestaltig/ Quadriformis,e. Fleissig gestalten/zurichten/Manu fingere. Wiederumb gestalten/Refingere. Gleich gestalten/Conformare. Vngestaltet/Personatus,a,um. Vielgestaltig/ Multiformis, e. Vngestalt/ Amorphus, Informis,Deformis, Ineffigiatus. Vngestalt machen/ Deformare. Wolgestalt in thun vnd reden/ Decorum, substant. Wolgestalt/Formosus,a,um.

Speciosus,a,um. Wolgestaltig / hübsch machen/ Decorare. Vnter der Gestalt/vnter einem schein/ Sub specie, Sub prætextu, Sub titulo, vide verb. Schein. Welcher gestalt / wie/ Quomodo, Qua ratione, via, methodo, Quibus conditionibus. Gestalt eines dings haben / Præbere, reddere, gerere speciem alicujus rei, Referre rem aliquam, Præ se ferre speciem rei alicujus, Representare, Exprimere rem aliquam.

Stamlen/ Balbutire, Hæsitare lingua, Titubare lingua, Impeditè loqui. Stamler/Traulus, lat. Hæsitans. Stamlend/Balbus,a,um.

Stamm / Stock / das vnterst vnd dickest theil eines Baums / Truncus, Codex, Stipes, Stirps, Sappinus, pen. prod.

Stamm / Geschlecht / Stirps, Origo, Progenies, Genus. vide Geschlecht. Von hohem stamm/ Summo loco natus, Claro genere natus, vide Adel & Edel. Die eines Stam̃es vnd Geschlechts seynd/ Gentilis.

geStanck/Böser Geruch/ Fœtor, Odor putidus & malus, Putor, Graveolentia, Rancor, oris. Gifftiger Gestanck / Mephitis, pen. prod. Das solchen Gestanck bringt/Mephiticus,a,um.

Stande/bütte/Labrũ, Solium. Stande/Cuppa. Stande in der Trotten / Labrum. v. Bütte.

Stand/Wesen/ Gelegenheit/Status,us. Conditio, Gradus,us. Ordo aliq. Locus aliq. Stand anbieten/Offerre conditionem. Beystand/ Auxilium, Suppetiæ, plur. tant. Beystand thun/ Suppetias ferre, Opem ferre, Auxilium ferre, Manus auxiliatrices adferre. vid. Hilff/& Helffen. Vmbstand / Circumstantia. Vmbstand der Zuhörer/ Corona, Concio. Standhafftig/ beharzlich/ Constans, Animi constantis, Immobilis,e. Stabilis,e. Firmus,a,um. Standhafftig fürnehmen/ Certum, fixum, immotum, pertinax propositum, Animus constans, obfirmatus, Sententia, Mens stabilis, immota. Standhafftig bleiben/Constantem, immotum, immobilem manere, Stare, Constare, Perseverare, Perstare, Persistere, Obdurare. Standhafftig seyn/ beständig seyn/Constantem esse. Nihil levitatis, inconstantiæ habere, Optime sibi constare, Constare, Non facile à seipso discedere, Haud facile mutare consilium, Haud facile susceptam opinionem abijcere, eadem in omni fortuna mente esse, Eodem animo in quovis rerum statu, seu quavis rerũ facie esse. Standhafftigkeit/Constantia, Firmitas, stabilitas, gravitas, perseverantia, immutabilitas, Animi firmitas. Standhafftiglich/ Constanter, Firmiter, Obstinatè, Stabiliter, Perseveranter. Anstand/ Fried/Induciæ,arum. Feriæ belli, Cessatio belli. Anstand des Gerichts/ Justitium. Beständig/ v. Beständig. Verstandt/ vernunfft / Intelligentia, Ratio, Mens, Intellectus, Perceptio, Comprehensio sensus, Captus mentis, Acies, seu acumen ingenij, metaphor. Gutes verstands seyn/ Ingeniosum esse, Felici, excellenti, præclaro, sagaci, insigni, acuto, solerti, subtili ingenio esse, Acutissimam ingenij aciem habere, Egregio à natura ingenio instructum esse, Esse felici secundoque natum ingenio, Non vulgari ingenij dexteritate clarum esse, Acri vegetoq; ingenio pollere. Grobes verstands seyn/Obtuso esse ingenio, Tardo, hebeti, infelici esse ingenio, Minus valere, præstare, pollere ingenio, Plumbeo esse ingenio, Pistillo obtusius habere ingenium. Vbelstandt/ das sich nicht gebüret/Indecorum, Indecens, A decoro alienum, Haudquaquam decorum, Præter decorum. Vbertreffen im verstand/ Excedere, superare captum alicujus, Esse supra captum alicujus, Positum esse supra captum alicujus. Vnverstand/ vnwissenheit/Inscitia, Stupor, stupiditas, Infirmitas, Imprudentia. v. infra Vnverständig. Beyständer/ Suffragator, Opitulator, Advocatus. v. Hülff.

Stang/ Sudes, Fustis, Longurius, Sparus, & Sparum. Stang/Hebel damit man etwas weget/ Vectis. Stang daran etwas herzlichs getragen wird/ Veretrum. Stang mit welcher die Schiff gehalten werden/Trudes. Stang daran man die Roß im stall bindet/ Sudes, Vacerra. Schiffstang/ Stewerhack / Contus. Steltzenstang/ Steltzen/ Gralla.

Starck/ Baumstarck / Fortis,e. Robustus,a, um. Validus,a, um. Nervosus, a,um, Viribus ac robore præstans, Multum habens virium, Maximis viribus præditus, Habens robur, Virilis, e, Invictus,a,um. Lacertosus,a,um. Præsens, Herculeus, Herculanus, Herculeatus, a, um. Starck/vest/wehrhafftig/ Fortis,e. Validus, Durus,a,um. Firmus, Solidus, Infractus,a,um. Eisen starck/ Ferreus,a, um. Æneus,a, um, Adamantinus,a,um, Marpesia rupe durior. Stärcke Fortitudo, Vis, Efficacia, Valentia, Nervus, me-

taph.

taph. Vires, Firmitas, Firmamentum. Stärcke des Leibs/ Robur, metaphor. Sterck machen/ ſtärcken/ Roborare, Corroborare, Fortificare, Confirmare, Firmare, Robur & vires ſuggerere, ſuppeditare, Fortem & robuſtum reddere, Maſculare, Commaſculare, metaphor. Starck ſeyn/ Valere, Vigere. Starck ſeyn/ ſtärck haben/ Fortem, robuſtum, validum eſſe, Præſtare robore, Valere viribus, robore, viribus præditum eſſe, Paratum eſſe, Starck/ Pugilice, adverb. Fortiter. Valide, Firmiter. Faſt ſtarck ſeyn/ Evalere & Evaleſcere. Wiederumb erſtärcken von der Kranckheit/ Revalere a morbo, Revaleſcere & Relanguere. Stärck vberkommen/ Invalere, Invaleſcere, Vires, robur acquirere. An ſtärcke vbertreffen/ Prævalere, Viribus præpollere, præſtare, prævalere. Die Kräffte ſtärcken/ Inſtaurare vires. Sein ſtärck verſuchen/ Periclitari vires ſuas, Periculum facere virium ſuarum, Periclitari de viribus ſuis. Starck biſtu für allen andern/ Tam firmus es, tam validus, fortis es, quam qui maximè. Nemo tibi viribus ſuperior eſt, Superiorem viribus habes neminem.

Stahr/ vide Staar.

Starren/ verſtarren/ Rigere, Dirigere, Obrigere, metaph. Anheben zu ſtarren/ Obrigeſcere. Starrig/ Obſtinatus, a, um. Rigidus, a, um. metaph. Starrig/ Obſtinatè, Rigide, adverb. Starr des Halſes/ oder krümme auff eine ſeite/ Tetanus gen. maſc. Starrhalſig/ Tetanicus, Obſtipus. Starrigkeit/ Obſtinatio, Rigiditas. Verſtarrung Rigor. Erſtarren/ Vor groſſem ſchrecken ſtarren/ Stupere, Obſtupere, Obſtupeſcere, Animo percelli, conſternari. v. etiam verb. Schrecken. Erſtarret/ ſehr erſchrocken/ Stupidus, a, um. Stupefactus, a, um. Conſternatus, a, um. Perculſus, a, um. Erſtarrung/ Stupor, Stupefactio, Conſternatio, Perturbatio mentis, animi.

Stat/ ſteiff/ veſt/ Firmus, a, um. Fixus, a, um. Stabilis, e. vide ſupra Standhafftig/ ver. Stand. Vnſtatt/ wanckelmütig/ Inconſtans, Inſtabilis, e. Vagus, a, um. vide Wanckelbar/. Stättig aneinander/ Aſſiduus, a, um. Perpetuus, a, um, Continuus, a, um, Perennis, e. Non intermiſſus, a, um, Nicht ſtäts/ Velitatim, idem quod Saltuatim. adverb. Stäts/ jmmer/ Aſſidue, continue, continenter, Sine intermiſſione, Citra intermiſſionem, Nullo temporis puncto intermiſſo, Perpetuò, Nocte dieque, Noctes dieſque, Identidem, Aſſiduò. Beſtättigen/ für gewiß ſagen/ Aſſerere, Affirmare, Confirmare, Aſſeverare, Teſtari, Atteſtari, Ratum facere, habere, Conteſtari, Ratificare, Stabilire. Wol beſtätigen/ Obfirmare, vel Offirmare. Zur Erden beſtatten/ Juſta facere, vel juſta peragere. vide Leich. Beſtätigung/ Aſſertio, Confirmatio, Affirmatio, Aſſeveratio, Conteſtatio, Teſtimonium. Stätiglich/ Immobiliter, Fixe.

Stadt/ ein Stadt/ Polis, lat. Urbs, Civitas, abuſivè, Oppidum, Opidum, & forte melius. Stadt-bürgerſchafft/ Civitas. Gemaurte Stadt/ Urbs, urbicula, dim. Fleck/ gemaurtes Städlein/ Caſtellum, Opidulum, dim. Stadt/ die ſein eigen Stadrecht hat/ Municipium, quaſi vicus major, & oppidi æmulus. Das zu ſolchen Städten gehört/ Municipalis, e. Das Stadt oder Dorffrecht Jus municipale. Von Stadt zur Stadt/ Paleopolis. Newſtadt/ Neapolis. Eine Hauptſtadt/ Metropolis. Das auß- oder von einer Hauptſtadt iſt/ Metropolitanus, a, um. Ein Hauptkirch in einer Stadt/ Metropolitana Eccleſia. Handelſtadt/ Gewerbſtadt/ Emporium. Vorſtadt/ Suburbium. Ein Stadt welche auß mangel der Einwohner mit newem wird beſetzt/ oder wann Volck an ein ander ort zu wohnen geſchickt wird/ vmb ein new Stadt zu bawen/ Colonia, urbs quæ ob indigenarum inopiam novis incolis impletur, aut aliunde deportatis oppidanis, nova extruitur. Talis Colonia Agrippina, vnde nomen etiam invenit. Das zur Stadt gehört/ Urbanus, a, um. Stadthalter eines Freyherrn/ oder oberſten Hauptmanns im Krieg/ oder Fürſten/ Legatus, Vicarius. Stadtknecht/ Viator, Apparitor. vide Büttel. Stadtknecht bey den Römern/ Accenſus. Städtlich/ Urbanus, a, um. Urbicus, a, ū. Politicus, a, um. Civilis, e. Städtlicherweiß/ Civiliter, adv. Städtligkeit/ Politia. pen. prod. Stadt Inwohner/ Civis, Oppidanus, & Opidanus. Stadtſitte oder Zucht/ Civilitas, Urbanitas. Stattſchreiber/ Cantzler/ Archigrammateus. Stadtrecht/ Jus civile. Stadt Regiment/ Politia, pen. prod. Stadt mit Krieg beleydigen/ Quatere oppida bello. Ein Stadt plündern/ Diripere urbem.

werckStatt/ vide infra Werckſtatt. An eines ſtatt kommen/ Succedere in locum alicujus, In locum alicujus ſuffici. Nicht von ſtatt gehen/

Non succedere, Frigere, de opere dicitur. Die Gerichten gehen nicht von statt / Judicia frigent, languent. Das Werck gehet von statt / Opus fervet. Statt geben / weichen / Cedere. Den bösen begierden muß man kein statt gebē / Affectibus non oportet dare locum, cupiditatibus non cedendum, Affectibus nequaquam est indulgendum.

erStatten / Einbringen / Compensare, Exæquare, Sarcire, Resarcire, Rependere, Retribuere, Pensare, Reponere, Explere. Erstattung / Wiedergeltung / Compensatio, Retributio. Gestatten / zulassen / Concedere, Permittere, Sinere, Pati, Admittere, vide zulassen.

Statzen / vide Stamlen.

Staub / Pulvis, Pulvisculus, dim. Terra minuta & arida. zu Staub werden / Pulvescere, In pulverem redigi, reverti. Staubechtig / Pulvereus, a, um. Pulverulentus, a, um. Ohn einigen Staub zu machen / Ohn arbeit / Citra pulveris jactum, vel tactum, proverb. Zu Staub machen Pulverare, In pulverem redigere. Staubhaar / Lanugo.

Staude / strauch / Frutex. Ort da viel Stauden stehen / Frutetum, Fruticetum, Virgultum, Locus fruticibus consitus. Weiche Staud / Vimen. Das von weichen stauden ist / Vimineus, a, um. Staub / Stab der viel Gleych oder Knoden hat / darauß man Stecken oder Ruten machet / Ferula. Das von abgehawen Gestäuden ist / Sarmenticius, a, um. Voll Gestäude / Fruticosus, a, um. Frutetosus, a, um. Gestauden / Fruticescere. Außsprossung der Stauden / Fruticatio.

Stäupen / mit Ruthen streichen / Virgis castigare, Corripere virgis, Ferulis cædere, Virgis in aliquem animadvertere.

Stechen / oder Grimmen der obern Eingeweyd / Cardiaca, & Cardia.

Stechen / ein stich geben / Pungere, Cuspide vel aculeo ictum inferre, Fodere, Lancinare, Confodere, Figere, ut Figere aprū. Außstechen / Graben / Cælare, Sculpere, Expungere, bestechen mit Geschenck / Corrumpere largitionibus, Corrumpere pecunijs, muneribus, delinire pretio, Pretio labefactare, solicitare, Pecunia tentare, oppugnare. Bestechung mit Gaben / Dorodocia, Corruptio muneribus facta, Largitio. Durchstechen / Perfodere, Transfodere, Traijcere, Exenterare, Transfigere, Transforare, Transuere, Transadigere. Gäntzlich stechen / Compungere. Wiederumb stechen / Repungere. Erstechen / Confodere, Transfodere, Pugione interficere, conficere. Verstechen / Wahr umb Wahr geben / Mutare merces, Commutare merces, Merces mercib. permutare. Stechdegen / Pugio, onis. Stecheysen / Meyssel / Grabstückel / Cælum. Stechmesser / Schlachtmesser / Clunaclum, vide Stecken.

Steck / Stab / Baculus, Scipio, Bacillus, dim. Fustis, Stipes. steck darauff man sich steuret / Gralla Zaunsteck / Palus, Sudes, Vallus. Rebsteck / Pedamen, Pedamentum, vitis, Adminiculū, Ridica, Statumen. Hirtensteck / Pedū, Baculus pastoralis.

Stecken / Stechen / Figere, Pangere, Depangere. Verstecken / Præfocare, Suffocare, Necare, Enecare. v. infra Würgen. Ersteckung / Præfocatio, Suffocatio. Hinabstecken / Defigere. Fürstecken / Præfigere. Hineinstecken / Infigere. Vmbstecken / Circumpangere. Vntersteckeu / Suffigere. Wiederumb stecken / Repangere. Zumal stecken / Configere. Gesteckt seyn / Im Kaat stecken / Hærere in luto, vel salebra. Schwerd in die Scheide stecken / Recondere ensem in vaginam, Condere, Reponere gladium in vaginam. Einem das Schwerd biß an Knopff in Leib stecken / Capulo tenus abdere ensem. Virgil. vide etiam Stechen.

anStecken / vergifften / Inficere, Vitiare, Corrumpere, Contagione contaminare, vid. Gifft.

Stege / Stäge / Scala, Anabathræ, pen. prod. Ein Steg / Ponticulus. Steggriff / Stegbügel am Sattel / Stapedes. Krumme Steg / Cochlea.

Stehen / Stare, Consistere, Pedibus niti. Abstehen / Cessare, Desinere. Abstehen vom Gerichtshandel / Hastam abjicere, metaphor. Auffstehen / Surgere, Exurgere. Einem zu Ehren auffstehen / Assurgere. Aufferstehung / Resurrectio. Fest der Aufferstehung Christi / Festum Resurrectionis Christi, Celebritas Christi resurgentis. Aus dem Beth auffstehen / Surgere, exsurgere è lecto, E strato surgere, resurgere, Sublevare se è lecto, Corripere se è lecto vel plumis, Nidulum deserere, metaph. Anstehen lassen ein zeitlang / Intermittere. Die studirung ein zeitlang stehen lassen / Studiorum usum, vel consvetudinem aliquamdiu intermittere. Die Studirung gantz stehen lassen / Studiorum usum prorsus intermittere, Studijs, vel Musis nuntium remittere. Bestehen / Stare, Consistere, Constare, Constitutum, positum, locatum esse, Subsistere. Bestehung / Substan-

stantia, Subsistentia. Beharzlich stehen / Persistere, Perstare, Obdurare. Bequem zu stehen / Statuarius,a,um. Beystehen / Adstare. beystehen / zu hülff kommen / Adesse alicui, Præstò esse, Succurrere, Subvenire, Subsidio venire, Manus adferre socias, auxiliares, Suppetias ire. v. Helffen. Beystehen / Consentire. vide. Zustimmen. Der Warheit beystehen / Veritatem propugnare, Verum totis viribus tueri, Agere pro veritate, Patrocinium veritatis suscipere, Veritati subscribere, astipulari, suffragari. Darvon stehen / Absistere, Desistere. Entstehen / Existere. vide etiam supra Entspringen. Es stehet bey dir. In tua manu, potestate est, In te situm est. Copia, facultas, potestas est tibi, Tibi integrum est, In tuo arbitrio est, Tui arbitrij est. Etwas vnterstehen / Studere quid, aliquam rem. Es bestehet / Constat, ut: Homo constat anima & corpore. Fast stehen / Adstare. Fürstehen / verwalten / Præesse, Præsidere, Præpositum esse, Præfectum esse. Fürsteher / Pfleger / Præfectus, Præses, Præpositus. Gestehen / Fateri, Non diffiteri, Non inficiari, Non ire inficias. Hierauff bestehet der gantze Handel / In hoc summa totius negotij consistit, Cardo totius negotij in hoc vertitur, Ex hoc omnia pendent, Hoc est caput rei, Tota res in hoc agitur. Offt still stehen / Restare. Orth da Schiffe stehen / Statio. v. Schiff. Still stehen / Stare, Subsistere, Sistere gradum, pedem, Premere vestigia, Quiescere, Requiescere, Pausare. Stillstand von der Arbeit / Ocium, Cessatio ab opere. vide Ruh. Stracks still stehen / Hærere in vestigio. Verstehen / Intelligere, Cognoscere, Sentire, Capere, Percipere, Mente complecti, Comprehendere, Perspicere, Animadvertere. vid. etiam Mercken. Vmbher stehen / Circumstare, In circuitu, per circuitum stare, Circumsistere, Circumdare. Vnterstehen / Conari, Moliri, Niti, Eniti, Tentare, Experiri, Audere, Aggredi. Vnterstehung / Conatus, Conamen, Molitio, Nisus, Machinatio, Aggressio, Ausus, Tentatio. Viel gestehen / Magno stare. vide Theur. Von jhm selbs bestehen / Subsistere. Vorstehen / Prostare, Extare. Widerstehen / zu wider seyn / Obsistere, refragari, Obstare, Obstrigilare, Resistere, Adversari, Repugnare. Wider auffstehen / Resurgere, Sese erigere. Wolstehen / Decere, Condecere. Wol stehen / gut seyn / Benè esse, Benè habere, Optimè esse, Optimo in statu esse, Res salva, integra, incolumis est, Res facili cursu procedit, Benè est rebus. Zustehen / Das stehet der Tugend zu / Hoc virtutis est, Pertinet ad virtutem, A virtute pendet, In virtute situm est. Zumal auffstehen / Consurgere. Die Red gestehet oder bleibt im Halß stecken / Vox faucibus hæret. Die fleissige Studenten bestehen wol in dem Examen / Studiosi industrij pulcerrimè in examine stant, pro subsistunt. Vbel stehen / Malè habere. Dahinten stehen / Remanere. Still stehen / Stagnare, cùm de aquis dicitur.

Steiff / vest / Firmus, Fixus,a,um. Ratus, Solidus,a,um. vide Bestendig. Steiffe / Firmitas, Firmitudo. Steiffe des Gemüths / Obstinatio. Steiffiglich / Firme, Firmiter, Sanctè, Obstinatè. Steiff machen / Stabilire, Sancire, Ratum facere, Ratificare.

Steigen / Scandere, Inscendere. Auffsteigen / Ascendere, Erepere, Coscendere, Inscendere, In altum ingredi. Auff einen Baum steigen / Inscendere arborem. Auff ein Pferd steigen / Conscendere, Inscendere equum. Absteigen / Descendere. Vbersteigen / Transcendere, Transgredi. Zumal steigen / Conscendere. Steigig / Scansilis, e. Steigung / Scansio. Absteigung / Descensio, Descensus,us. Auffsteigung / Ascensio, Ascensus,us.

Steigen / gantzen / vide Steygen.

Stein / Lapis. vide Steyn.

Stelen / Furari, Furtum facere, Subducere, Subtrahere, Convasare, Surripere. v. sup. Dieb / & Diebstal begehen. Heimlich stelen / Sublegere. Von dem StadtSchatz stelen / Peculari, Depeculari. Mit stelen sich begehen / Vecticulariam vitam agere, Rapto, Ex rapto vivere. Stelig / diebisch / Furax, acis. vide Diebisch.

Stellen / setzen / Sistere, Ponere, Locare, Collocare, Statuere, Constituere. Stellen jrgend nach / Venari. metaph. ut: Venari occasionem. Mit grosser Anmutung nach einem Ding stellen / Affectare, Inhiare alicui rei. Listig nachstellen / Captare. Stellen nach Einigkeit / Studere concordiæ. Der Andacht vnd Gelehrtigkeit zugleich nachstellen / Pietati juxta ac liberalibus artibus studere. Nach Gelt vnd Gut stellen / Rei servire, Opibus ihhiare. Abstellen / Abrogare, Abolere, Tollere, Irritum facere, Rescindere. Anstellen / Constituere, Instituere, Struere, Parare, Moliri, Machinari, Fabricare & Fabricari. Der Be-

trug anſtellet/DoliFabricator,machinator,Fraudis architectus. Außſtellen/Collocare. Beſtellen/ vide Verordnen/ & Zu Wegen bringen. Beſtellung/Redemptio. Darſtellen/herfürſtellen/Proponere, Ante oculos ponere, Ob oculos ponere, collocare, ſtatuere. Darſtellen / fürhalten/ Ob oculos ponere, Subjicere oculis, Offerre, Proferre, Præſentare, Repræſentare, Re præſenti aliquid exhibere, Præſentem ſiſtere, Exhibere, Oſtendere. Den Gäſten fürſtellen/ Apponere convivis. Hinderliſtig nachſtellen/ Inſidiari, Tendere inſidias, Moliri inſidias, Petere, abſolutè, Venari, metaph. Inſidias parare, ponere, facere, Inſidias ſtruere, Inſidijs petere, Circumvenire inſidijs, Periculum intendere, vel intentare. Nachſtellung/Inſidiæ,arum, Furta, plu.nu. tant. Nachſteller eines Erbs/Captator, Hæredipeta. Herzu ſtellen/Apponere, Adjungere. Umbſtellen / Circumponere. Wieder ſtellen / wieder geben/ Reſtituere, Reddere, Redhibere, v. Wiedergeben. Zuſtellen/Dare. vid. Geben. Stellung/ Setzung/ Poſitio, Locatio, Poſitura, Poſitus, us. Stelle/Statio. Schiffſtelle/Statio navium.

Steltze/Gralla, pertica lignea qua altius à terra gradimur. Steltzengang/Grallatorius gradus. Der auff Steltzen gehet/ Grallator.

Stempffen/Metall ſtempffen/Flare, Metallum flare. vide Schmeltzen. Geſtempfft Gelt/ Flata pecunia, vel moneta.

Stendelwurtz/Nagwürtz/Satyrion, herba eſt, folijs lilij rubri, vulgus Teſticulum ſacerdotis appellat.

beStendig/ Standhafftig/ Conſtans, Firmus, Fixus,a,um. Stabilis,e. Pertinax, Multum firmamenti, & virium habens, Gravis,e. metaph. qui nunquam ulla vi labefactari poteſt, Fidus, proprius,a,um. aliqu. Beſtendig Ding/ Subſtantia. Beſtendig von jhm ſelbs / Subſtantivus, a, um. Beſtendig ſeyn/Stare, Conſtare, Manere, Perdurare, Obdurare. vide Beſtehen. Beſtendig bleiben/Conſtare. Beſtendiges Gemüths/ Æquanimis,e. Beſtendig machen/Stabilire, Confirmare, Conſtabilire. Beſtendigkeit/Stabilitas, Firmitas, Firmitudo. Beſtendigkeit der Wort in Verheyſſung/Fides. Unbeſtendig/Inconſtans, Aſyſtaton, Mobilis,e. Levis,e. Fluxus, a, um. Lubricus, a, um. Euripus, metaph. Caducus, Infidus, a, um. Unbeſtendig in der Rede/ Bilingvis. Unbeſtendig ſeyn/ Vacillare, metaphor. Titubare, Duabus ſellis ſedere, Proverb. Unbeſtendiger Menſch/ Homo levis, inconſtans, Homo verſatilis, Homo omnium horarum, Homo verſipellis, Vento levior, Aëre inanior, Vertumno inſtabilior, Homo Euripus. Unbeſtendigkeit/ Inconſtantia, Levitas, Vanitas, Lubricitas, Volubilitas, Inſtabilitas, Animi fluctuatio. Geſtendig/bekandlich/ Confitens, Confeſſus,a,um. Agnoſcens, Faſſus, a,um. Verſtendig/Intelligens, Ingenioſus,a,um. Sapiens, Prudens, Sagaci, acri, ſolerti ingenio præditus. v. Klug. Unverſtendig/ unerfahren/ Rudis,e. Ignarus, Inſcius, a, um. Impolitus, a, um. vid. Ungelehrt. Unverſtendig/eines groben Verſtands/ Hebes, Stupidus, Obtuſus,a,um. Expers judicij, Brutus, metaphor. Unverſtendlich/ dunckel/ Obſcurus, a, um. Non apertus, Involutus, Intricatus, a, um. vide etiam ſupra verbo Stand. Verſtendigen / vide Wiſſen. Verſtendlich/ Sub intelligentiam cadens, Intellectum & captum non ſuperans, Non poſitum extra captum.

fürStender/Demarchus, lat. Princeps populi, Dux, Summus præſes.

Stengel am Kraut / Caulis, Cauliculus, dim. Der erſt Stengel des Krauts/Prototomus, pen. corr. Zum Stengel werden/ Cauleſcere.

Sterben/ verſcheiden/ Mori, Emori, Decedere, Mortem cum vita commutare, Agere animam, Efflare animam, E vita abire, cedere, decedere, Vita excedere, Obire, Obire diem, Obire mortem, Occumbere, Occidere, Morti occumbere, Expirare, Vitam deponere, Fundere animam, Perire, Cedere fato, Naturæ cedere, Migrare ex vita, Oppetere mortem, Ire ſub umbras, Obire ſupremum diem vitæ, Ultimum, ſupremum obire diem, Inter vivos eſſe deſinere, Vivis eximi, E medio concedere, E vivis excedere, Inter homines eſſe deſinere, Hujus lucis uſuram amittere, Morte extingui, Fato, morte rapi, Rebus humanis eximi Mit ſterben/ Commori. Gäntzlich ſterben/ Demori, Emori, Intermori. Vor ſterben / Præmori. Willig ſterben/ Vita cedere Sich zum Tod ergeben für ſein Vaterland/ Devovere ſe pro patria. Alle Menſchen müſſen ſterben/ Omnibus moriendum eſt, Mors omnibus definita, Omnia morti ſunt ſubjecta, obnoxia, expoſita, Mortem omnibus natura propoſuit, Omnibus calcanda eſt via lethi, Ho-

rat.

rat. Das Absterben/ tödtlicher Abgang/ Obitus, us. Mors, Interitus, us. Occasus, us. vide Todt. Des gähen Tods sterben/ Subita, repentina morte perire, extingvi, abripi, interimi. Für Hertzeleyd sterben/ Dolore tabescere, Ægritudine, sollicitudine, animi dolore contabescere, confici, extingvi, In der Schlacht sterben/ In acie occumbere, In pugna, prælio, conflictu cadere, mortem oppetere. Sterblich/ Mortalis, Morti obnoxius, subjectus, Caducus, a, um. Sterbligkeit/ Mortalitas, Mortalis vitæ conditio, Naturæ communis fragilitas. Sterbend/ Moribundus, a, um. Vnsterblich/ Immortalis, e. Morti non obnoxius, subjectus, a, um. Ambrosius, Athanatos. Vnsterbligkeit/ Immortalitas, Perpetuitas, Immortalis vitæ conditio, Memoria æternitatis, Memoria hominum sempiterna.

Stercke/ Fortitudo, Vis, Efficacia, v. Starck.

Stern/ Stella, Asteriscus, dim. Gestirn/ Sidus, Astrum, Lumina, Fulgor, Luces, Flammæ cœli, per metaph. Abendstern/ Hesperus, Vesperus, Vesper, Vesperugo, Stella vespertina, Venus, seu Stella Veneris. Morgenstern/ Lucifer, Stella Veneris, Bosphorus, Jubar pro Lucifero, quod in modum jubarum radios diffundat, solis ortum præveniens. HundsStern/ Canicula, Sirius. Sibengestirn/ Peiades, Vergiliæ. Das Sternen hat/ Stellatus, a, um. Sternenseher/ in der Sternkunst erfahren/ Astronomus, Astrologus, effectus siderum prædicens.

Stern im Aug/ Glaucoma, atis. legitur etiam Glaucoma, æ. vitium est humoris ejus in oculo, qui crystallinus dicitur.

Sternenkraut/ Buboniū, Albium, Ingvinalis, (vel Stellaria.

Steth/ vest/ v. Stät.

Stewer/ Zinß/ Tributum, Vectigal. vid. etiam Schatzung. Das Stewer oder Tribut gibt/ Zinßbar/ Stipendiarius, a, um. Tributarius, a, um. Vectigalis, e. Stewr/ Dienst/ Adminiculum. vide Hülff. Stewren/ Adminiculari. v. Helffen. Sich stewren/ Subniti. Anstewren/ Inniti. Stewrruder/ Clavus. vide Ruder. Heimstewr/ Mitgifft/ Dos. Das zu der Heimstewr gehört/ Dotalis, e. Heimstewr geben/ oder außstewren/ Dotare. Vnaußgestewret/ Indotata. Ein Fraw die außgestewret ist/ Dotata mulier.

Steygen/ steigern/ Licitari. Versteigern/ Auctionari, Auctionem facere. Steygerung/ Vergantung/ Auctus, us. Auctio. v. latius Ganten.

Steyn/ Lithos, lat. Lapis, Lapillus, dim. Das zu den Steynen gehört/ Lapidosus, a, um. Steynecht/ Lapidosus, a, um. Saxosus, a, um. Scrupeus, a, um. Das von Steynen ist/ steinin/ Lapideus, a, um. Saxeus, a, um. Harter Steyn/ Steynfelß/ Petra, Saxum, Saxulum, dim. Schieffersteyn/ Saxum scissile. Kißlingsteyn/ Silex. Fewr aus einem Kißlingsteyn schlagen/ Elicere ignem è silice. Mit Kißlingstein pflaster/ Silicare. Mit Kißlingsteyn gepflastert/ Silicatus, a, um. Fewersteyn/ Pyrites, Lapis vivus. Wetzsteyn/ Schleiffsteyn/ Cos. Grabsteyn/ Lapis sepulchralis. Marmelsteyn/ Marmor, Lapis Parius. Mühlstein/ Molaris lapis. Adlersteyn/ Aëtites. Blutsteyn/ Hæmatites. Schwalbensteyn/ Chelidonia. Klein Steynlein das einem in die Schuch fällt/ Scrupus, Scrupulus, dim. Probirsteyn/ Heraclius lapis, Lydius lapis, Index, Coticula, lapis quo auri argentique experimentum fit. Topffsteyn/ Tuchsteyn/ Reibsteyn/ Porus, primalonga, Tophus. Donnersteyn/ Ceraunius lapis, Fulmineus lapis, qui à fulmine distringitur. Schmergel/ Steyn damit man Glaß schneidet/ Smiris. Segelsteyn/ der Eysen an sich ziehet/ Magnes, Siderites Plinio, quod ferrum attrahat. Augsteyn/ Succinum, Electrum, Glessum, Glastum, Lacrymæ filiarum solis, nam accensum deflagrat. Marcksteyn/ Limes. v. Marckstein. Steynkolen/ Lithanthrates, Lapides carbonarij, Carbones saxei, Carbones fossitij, Terra pharmacitis, vel Ampelitis. Badsteyn/ Bimßsteyn/ Pumex, Lapis cavernosus, Lapis bibulus. Wasser in einem Bimßstein suchen/ In pumice aquam quærere, E pumice aquam elicere, de re frustranea, & absurda. Ein Bimßsteyn solt eher Wasser geben/ als dieser einen Heller/ Citius è pumice aquam elicies, quàm ex hoc homuncione obolum, Proverb. de avaris. Reissend Steyn/ Kißlingsteyn im Menschen/ Calculus, Lithiasis. Der den reissenden Steyn hat/ Calculosus, a, um. Rauher Sandsteyn/ Tophus. Schopsteyn zu Mawren/ Cæmentum. Wassersteyn/ Spülsteyn/ oder ein Orth da man das Gespül hinschuttet/ Aquarium, Aquariolum. Zum Steyn werden/ Lapidescere. Steynhawer/ Steinmetzer/ Lapicida, Latomus, Faber lapidarius, Lithurgus. Steyngrub/ Steinbruch/ Lapicidina, Lapicædina, Saxifodina, Latomia, Latumia, idē. Steynbruch/ oder sonst dergleichen Orth/ da die

Knecht/

Knecht gebunden arbeiten/ Ergastulum. Steyn-leym / damit man die Steyn zusammen leymet/ Lithocolla. Steynpflaster/Lithostrotus, vel Lithostrotum, pen. prod. Steynigen/Obruere lapidibus, Lapidibus cædere, Necare lapidibus, Lapides in aliquem jacere, Lapidare.

Steyn am Anger / Sabaria, in Pannonia prima, quæ nunc Austria.

Steynbrech / Callitrichon, Capillus Veneris, herba, quæ alio nomine Potyrrichon dicitur.

Steynbock/ Capricornus, Ægoceros, signum cœleste est.

Steynfarn/Scolopendra vel Scolopendrum, aliàs Calcifraga.

weiß Steynbrech/ Lithospermon, Milium solis, herba est.

Stichsweiß/Punctim, adv. Stichs vnd hiebs weiß/ Punctim & cæsim, adverb. Sticher/ vide Stechdegen.

Sticken mit Gold auff Seiden / Pingere acu. Mit der Nadel sticken/ Plumare. Ein Sticker/ Plumarius. Seidensticker/v. Seidensticker.

Stickwurtz/Vitis alba, Bryonia, herba est, alio nomine Philotrum dicta.

Stiefftochter/ Privigna. Stieffvatter/ Vitricus. Stieffmutter/Noverca. vide Mutter.

Stiel an Oepffeln oder Birn/ Petiolus, & Peditinus, diminutivum est à pede, & significat pediculum ex quo fructus pendet.

Stier / Juvencus. HerdStier / Initor bos. Stier der nicht verschnitten ist/Taurus. Das von einem Stier ist/ Taurinus, a, um. v. Ochs.

Stifel/ Ocrea. Gestifelt/ Ocreatus, a, um. Kriegsstifel/Hoß/ Caliga, penult. corr. Caligula, dimin. Gestifelt/gehoset/ Caligatus, a, um. Das zu Kriegsstifeln gehört/ Caligaris, e. Caligarius, a, um.

anStifften/ anrichten / Instituere, Instruere, Parare, Adornare, Architectari, Fabricare, & Fabricari, Machinari, Moliri. vide Anstellen. Anstiffter/Anfänger/Author, Machinator, Fabricator, Architectus, Svasor, Impulsor, Monitor, Hortator.

Stieg/ Gradus, us. Krumme Stieg/ Windeltrapp/Cochlea.

Still/ ruhig/ Tranquillus, a, um. Sedatus, a, um. Placidus, a, um. Omni perturbatione carens, Quietus, a, um. Stillschweigend/ Tacitus, Taciturnus, a, um. Still ruhig Orth/ Secessus, us. Stille/ Tranquillitas. Höchste stille des Meers/ Malacia. Das Stillschweigen/ Silentium, Taciturnitas. Stillhaltung im Gesang / Diapsalma. Stillstand/Cessatio, onis. v. Muß/ & Ruh. Still/ friedlich/ Pacatè, adverb. v. Friedlich/ & Ruhig. Stillen/still machen/ Sedare, Placare, Tranquillum & placatū reddere, Sistere, Cohibere, Inhibere, compescere, mollire, mollificare. Dz Blut stillen/Sistere sangvinem, Supprimere, inhibere cruorem, sangvinem. Die Auffruhr stillen/Sedare seditionem. Zugleich stillen / Complacare. Stillschweigen / Silere, Tacere, Consilescere, Conticere, Silescere. v. Schweigen. Gestillung/ Sedatio, nois. Stillschweigen wil ich dasselbige/ Non faciam ut dicam, Tacitus prætermittam, præteribo, Tacebo, Silebo, Silentio involvam.

Stimlen/Truncare, Detruncare. v. Stümlen.

Stimm/Thon/Phthonus, latin. Sonus, Hinc, Ein zweyfaltiger Thon/ zween stumme Buchstaben/ Diphthongus. Vox, Sonitus. Wahl/Stimm/ Suffragium, Punctum, metaph. Calculus, metap. Alle haben jhm die Stimm geben/Omnium puncta tulit, Omnium calculos tulit. Stimmig/ Vocalis, e. Liebliche Stimm/ Mollis sonus, Euphonia. Stimmelehrer / wie man sie mässigen soll/ Phthoniscus. Die Stimmende Buchstaben/ Vocales. Das siben Stimmen hat/ Heptaphonon. Die Stim̃ klein machen/Deducere vocem. Die Stimm verhalten / Premere vocem, Comprimere vocem. Bestimmig/ endlich/ Finitivus, a, um. Vnbestimmig/ vnendlich/ Infinitivus, a, um. Bestimmen/ bezilen / Determinare, Ordinare, Condicere, Constituere, Præfinire, Instituere, Decernere, Destinare, Definire. Bestim̃ter Tag/ Constituta dies, vulgò Præfixa. Mitstimmig/ Homophonus, pen. prod. Consentaneus, a, um. Vbelstimmig / Absonus, a, um. Wolgestimmet/ Sonorus, Argutus. Zusammenstimmung/ Concentus, Assensus, us. Consonantia, Harmonia, Symphonia. Miteinander übereinstimmen/Consentire, Congruere, Convenire, Idem sentire, Unius & ejusdem esse sententiæ, In eadem voluntate & opinione esse, Non dissentire. Nicht miteinander übereinstimmen/ Dissentire, Discrepare, Discordare, Non idem sentire, Diversum sentire, Non esse unius & ejusdem sententiæ, opinionis, voluntatis, Opinione dissentire. Tag/ Zeit oder Stund bestimmen / Diem dicere, constituere,

stituere, Tempus, horam definire, determinare, præfinire. Zustimmen/ einer meinung seyn/ Assentire, vel Assentiri alicui, Ire in sententiam alicujus, Stare cum aliquo, Stare ab aliquo, Unà sentire, Convenire inter aliquos, Conspirare cum aliquo, Sequi sententiam alicujus, Subscribere alicujus sententiæ, Accinere, Pedibus ire in sententiam alicujus, Adstipulari, Adijcere calculum. Zusammen stimmen / Consonare, Adsonare, Concentum efficere, Concordare, Convenire. Zusammenstimmung/ Einhelligkeit/ Concentus, Symphonia, Harmonia, Vocum consensus. Die stimm schnelliglich bewegen im Gesang/ Vibrissare.

Stincken / Fœtere, Rancere, Male olere, Ingratum & malum odorem spargere, Mali odoris esse, Putere. Entgegen stincken / Obolere. Stincken von Knoblauch / Olere allium. Anheben zu stincken / Putefieri. Stinckend / stinckig/ Fœtidus, a, um, Putidus, a, um. Putidiusculus, a, um. dim. Ingrati seu mali odoris, Male olens, Rancidus, Rancidulus, Mephiticus, a, um. Stinckend Wasser in den Schiffen/ Nausea. Stinckend Fleisch/ Rancida caro. Stinckend Geissen/ Olidæ capræ. vide Garstig/ & Schimmel.

Stirn/ Frons, frontis. Der eine breite Stirn hat/ Fronto, onis. Großstirnig / Frontosus, a, um. Zweystirnig/ Bifrons. Stirngeräd/ Frontale. Stirn rümpffen / Corrugare, Caperare frontem, Contrahere frontem. Stirnen zusammen stossen wie die Schaaf/ Coniscare. Die Stirn außbreiten / Explicare frontem, Exporrigere frontem, id est, Lætitiam ostendere. Der kein Stirn hat/ Effrons, Hinc, Effrictæ frontis homo, & fronte carens, pro impudente sumitur.

geStirn/ Astrum, Sidus, melius cum i quàm y Gestirnet/ Sidereus, a, um. Das dem Gestirn zugehört/ Sideralis, e. vide etiam Stern.

erStochen mit einem Spieß / Lanceatus, a, um, Lancea transfossus, a, um. vide Stechen. Gestochen Werckstück /Toreuma.

Stock/ Block/ Stipes, Caudex cum frondibus, Truncus sine ramis & frondibus. Verstocken/ verherten/ Indurare, Obdurare, Durum, obstinatum reddere. Stock/ Gefencknuß der Kriegsknecht/ Catasta. vide Leibshafft.

Stockfisch / Salpa, Asellus arefactus. Beystohn/ vide verb. Stehen.

geStohlen/ Furtivus, a, um. Abgestohlne Zeit/ Succisivum, vel Subsecivum tempus.

Stoltz/ Hoffertig/ Arrogans, Gloriabundus, a, um, Tumidus, a, um, metaph. Elatus, a, um. Turgidus, a, um, metaph. Stoltz / Hochmuth/ Elatio. Stoltz seyn/ Tumere, Intumere, Intumescere, Tumescere, Extumescere, Erigere cristas, Ampullari, Sibi placere. Stoltz werden/ Sumere spiritus, Insolescere. Stoltzheit/ Arrogantia, Fastus, us, Tumor, metaphor. Supercilium, metaph. Stoltzlich/ Tumide, Insolenter, Arroganter, adverb. vide Hoffart.

Stopffen/ Linire, & Linere, Stipare. Das zu Stopffen gehört/ Riparius, a, um. Das Stopffet/ Stypticus, lat. Strictivus, a, um. Zusammen stopffen / Constipare. Gestopffet/ Confertus, a, um. Gestopffet. Furtim, adver. Stopffen/ verstopffen/ Obstruere, Obturare, Oppilare. Verstopffung/ Zustopffung/ Oppilatio, Obturatio. Einem das Maul verstopffen/ Obturare alicui os, Obstruere os. Der muß viel Hew haben / der jederman das Maul wil stopffen/ Multum farris eget, qui cunctis obstruat ora.

Stoppel / Culmen, Festuca, Stipula, Avena, aliquando.

geStorben / verscheiden/ Mortuus, particip. Defunctus, Morte deletus, Functus vita, Exemptus rebus humanis extinctus, Ex vivis ereptus, Corpore solutus, Sublatus, vita orbatus, privatus. Erstorben/ von jhm selbs gestorben/ Morticinus, a, um, pen. prod. Fleisch der thieren die selber gestorben seynd/ Morticina caro. An des abgestorbenen stat verordnen/ In locum demortui substituere.

Storck/ Storch/ Ciconia.

zerStören / verwüsten/ Vastare, Devastare, Demoliri, Disterminare, Diruere, Subvertere, Corrumpere, Labefactare, vide etiam Verheeren. Zerstöhrer/ Corruptor, Eversor, Vastator, Depopulator. Zerstörung/ verwüstung/ Corruptela, Vastatio. Vnzerstöret/ gantz/ Sincerus, a, um, vel synceerus, Incorruptus, a, um.

Stössel/ damit man etwas zerknirschet/ Pilus, sive Pilum, Pistillum, instrumentum quo aliquid in mortario tunditur. Mit eim Stossel zerstossen/ oder zerreiben/ Pilo, vel Pistillo conterere.

Stossen/ Tundere, Trudere, Pellere. Das gestossen wird / Trusatilis, e. Ein Müle die mit den

Händen geſtoſſen/oder getrieben wird/Mola truſatilis. Ich ſtoß ein / Arcio, is, ivi, Priſcum verbum, Indo, Adigo. Speiß ins Maul ſtoſſen/ Cibum in os ingerere, Cibum in os indere. Stoſſen jrgend an / Tangere. Anſtoſſen/an etwas ſtoſſen/ Allidere, Offendere, Illidere, Impingere. Am anfang anſtoſſen / fehlen/ In primo ſtatim limine impingere, prover. Anſtoß/Scandalum, lat. Offendiculum. Anſtoſſung der Acker/ Collimitium. Anſtoſſung der Länder/Confinium Anſtöſſig/grentzend/ Confinis, e, Conterminus, a, um. Limitaneus, a, um. de agris. Anſtöſſer/ Offenſator. Allenthalben ſtoſſen/außtreiben/Extrudere, Quatere foras, Eijcere, Exturbare, Elidere, Expellere, Exigere, Exterminare. Für die Thür ſtoſſen/ Eliminare, Foras eijcere. Außſtoſſen mit ſpott / oder Getöß/ Explodere. Außſtoſſung /Ejectio, Expulſio, Eliſio. Unterſtoſſen/ Supplodere. Unterſtoſſung/ Supploſio. Einſtoſſen/ Illidere, Impingere, Impellere, Ruere, activè, Ingerere, Immergere, Inſerere. Vorgekewte Speiß einſtoſſen/Cibum præmanſum ingerere. Einſtoſſung/Suggeſtio. Embſig ſtoſſen/Quaſſare, Conquaſſare. Mit Gewalt einſtoſſen / Intrudere, Obtrudere. Auß ſeinem Beſitz oder Gütern geſtoſſen werden / Moveri poſſeſſionibus. Herab ſtoſſen mit ungeſtüm / Diſturbare, & Deturbare, Præcipitem agere, Præcipitare, ferè idem. Herauß ſtoſſen / Extrudere, Elidere, Exturbare. Hinderſich ſtoſſen/Repellere. Hinunter ſtoſſen / Submergere. Tieff hinab ſtoſſen/ verſencken/ Demergere. Hinweg ſtoſſen/ Eliminare, Detrudere, Abigere. Verſtoſſen/verwerffen/Repudiare, Reijcere, Reprobare, vide etiam Verwerffen. Verſtoſſung/ Rejectio, Repudiatio, Abdicatio, Averſatio, Improbatio. Verſtoſſen ins Elend/In exilium mittere, Exilio multare. vide Verjagen/& Vertreiben. Zerſtoſſen/zerſtampffen Contundere, Conterere, Conquaſſare. Embſig zerſtoſſen/ Pinſitare. Zerſtoſſen/ Tundere, Convellere, Pinſere. Zu boden ſtoſſen / Adfligere, Sternere, Proſternere, Solo allidere, Humi, aliquem, vel in humum deijcere. Zuſammen ſtoſſen/ Comprimere. Zuſammenſtoſſung/Conflictatio. Zuſammenſtoſſung der Ackergräntzen/ Confinium, Collimitium. Zerſtoſſen/zerknütſcht Quaſſus, a, um, Quaſſatus, a, um. Anſtoſſen mit den Füſſen im gehen/ Ceſpitare. Anſtoſſen / verletzen/ Offendere. Da ſich ein Eſel angeſtoſſen/ hütet er ſich für / Aſinus ad lapidem non bis offendit eundem, Proverb.

Straal / Fulmen. Vom Straal geſchlagen/ Fulminatus, a, um. Fulmine tactus, a, um. Vom Straal berührt / Fulmine tactus, Ictus, a, um. Mit dem Straal ſchlagen / Fulminare. Straal/ glantz der Sonnen/Radius, Splendor. v. Glantz.

Strack/Gerad/Rectus, a, um, Directus, a, um, Lang und Strack / Procerus, a, um. Geſtracks/ Prorſus, a, um, nomen. Geſtracks/Rectè, adver. Stracks wieder einander ſeyn/Ex, vel E diametro pugnare. Nicht ſtarcks herauß reden/ Hæſitanter loqui. Strack oder gerad machen / Dirigere, Rectum facere. vide etiam Strecken.

Straff / Pœna, Supplicium, Vindicta. Leibs ſtraff / Pœna capitalis. Straff mit worten / Reprehenſio. Straff/ Züchtigung/Animadverſio, Caſtigatio, Correptio, Caſtigatiuncula, dimin. Ernſtlich Straff/ Züchtigung / Cenſura. Geltſtraff/ Mulcta, æ, ſubſtant. Geltſtraff aufflegen/ Mulctam dicere, vel Denunciare mulctam, Mulctam indicere, Pœnam conſtituere. Geltſtraff verwircken / Mulctam committere. Geltſtraff nachlaſſen/ Mulctam remittere, Eximere noxæ, Ex ærariis eximere. Umb Nachlaſſung der Geltſtraff bitten / Mulctam deprecari. Dem Geltſtraff iſt aufferlegt worden / Ærarius factus, vel inter ærarios relatus. Straffgedicht/Satyra, pen. cor. Straffgelt erlegen/ Judicatum facere, Mulctam exolvere. Der halb theil der Straff die einem iſt auffgelegt / Sectio. Straff leyden/ Pœnam pendere, Explere pœnas, Luere pœnas, Luere ſupplicium, Haurire ſupplicium. Straffen/Mulctare, Pœnam ſumere ab aliquo, Pœna afficere aliquem, Pœnam expetere ab aliquo, Vindicare, Vindictam ſumere. Geſtrafft werden/ſtraff leiden / Dare pœnam, Luere, pendere, ſubire, ſolvere pœnam. Am Leben ſtraffen/ Morte afficere, Sumere de aliquo ſupplicium mortis, Ad mortis ſupplicium trahere aliquem, Mortis pœna afficere, Supplicio necare, Capite mulctare. An äckern ſtraffen/das iſt den Acker einziben / Mulctare agris. Straff aufflegen / Mulctam irrogare, Mulctam dicere. Sich in die ſtraff und züchtigung dem Lehrmeiſter ergeben / Manum ferulæ ſubducere. Unter der Straff und Züchtigung des Lehrmeiſters ſeyn/ Sub ferula eſſe. Die Hand der Straffen des Lehrmeiſters

meiſters

meisters entziben / Manum ferulæ subtrahere. Abbitten die Straff / Deprecari supplicium. Sein selbs Straff vnd Pein leiden / Suos pati manes. Straffen / hernehmen mit Worten oder Streichen / Castigare, Corrigere, Damnare, Condemnare, Reprehendere, Increpare, Punire, Plectere, Sumere pœnas, vel supplicium, Afficere pæna, supplicio, Mulctare, Animadvertere in aliquem, Animadversione uti adversus aliquem, Lacerare, Arguere, Carpere, Corripere, Taxare, metaphor. Straffen mit worten / Reprehendere, Objurgare, Castigare, carpere verbis, Culpare, Inculpare, Increpare, Verbis in aliquem acrius invehi, Verbis in aliquem debacchari. Das zu straffen gehört / Pœnalis, e. An Gelt straffen / Mulctam irrogare, Pecunijs mulctare. Straffen lassen / Dare noxæ. Gestrafft werden / Puniri, Pœna affici, Solvere, exolvere pœnas, Subire, sustinere, ferre, sufferre, Perferre pœnas, Castigari. Hart gestrafft werden / Gravissimas dare, luere pœnas, Graviter puniri, Acre supplicium subire, ferre, Acri supplicio plecti, Acerbissimè in aliquem animadverti, Graves pœnas luere, pendere. Gestrafft / Damnatus, a, um. Pœna affectus, a, um. Straffbar / Castigabilis, e. Sträfflich / straffwürdig / Puniendus, a, um, Animadversione, pœna dignus, a, um, Pœnas meritus, Plectendus, a, um, Castigandus. Straffer / besserer / Aristarchus, Castigator, corrector. Vnsträfflich / Inculpatus, a, um, Qui culpa caret, Sine culpa, Culpæ expers. Vnsträfflich / Impunis, e. Vngestraffter weiß / Impune adverb. Vngestrafft davon kommen / Impune ferre, Impunè habere, Pœnam effugere, elabi, Pœna eximi, Impunitatem assequi, Impunem esse, Nullam pœnam luere, sustinere. Das wird dir nicht vngestrafft bleiben / Non impunè feres, Pœnas dabis, Supplicium lues. Vnverhörter sachen gestrafft / Indemnatus, & Indemnis, Indicta causa damnatus.

Straß / Iter, aliquando Via, abusivè. Breite Straß der Stadt / Platea pen. prod. Breite straß da viel Pferd mögen lauffen / Hippodromus. Die Landstraß / gemeine Straß / Via publica, Via regia, Via militaris, Via prætoria, consularis. Straß in einer Stadt / Vicus, vel Vica, Viculus.

Straß im Halß / dadurch die Speiß vnd tranck gehet / Gula, Fistula cibalis.

Straßburg / Argentoratum, oppid. Alsatiæ, Das gantze Elsaß / oder Straßburger Bißthumb / Tractus Argentoratensis, vulgò Alsatia.

Straubig / Strigosus, a, um.

Strauß / Vogelstrauß / Struthius & Struthio.

Streben / sich bemühen / Contendere, Niti, Eniti, Anniti, Laborare, Sudare, Studere. Nach etwas streben / Affectare, Captare, Aucupari, Venari, Petere, Expetere, Niti, Incumbere in aliquid, Studere rei alicui, Spectare aliquid, Inhiare, cupidum, avidum esse rei alicujus, Studia sua, labores, operam & vires ad aliquid intendere. Widerstreben / Resistere, Reluctari, Refragari, Obsistere, Repugnare, Reclamare, Contrà venire, facere, pugnare, Contrarium, Adversum esse, Tergiversari, metaph. Frenum mordere, metaph. Obniti, Obmurmurare, Reniti, Aversari. Wiederstrebend der Obrigkeit / Rebellis, e. Strebend / Enixim, adverb. Obnixè, Certatim.

Strecken / spannen / Tendere, Intendere, Pandere. Außstrecken / Extendere, Exerere, Exertare, Expandere. Außstreckung / Ectasis, lat. Extensio, Productio. Außgestreckt / Porrectus, a, um. Extensus, a, um. Erstrecken / Erlängern / Producere, In longius ducere, trahere, Prorogare, Proferre, Procrastinare, Differre. Fürauß strecken / Exporrigere. Gantz strecken / Pertendere. Sich strecken bey einem Fluß / Fundere ad Amnem. Sich strecken vnd dähnen als einer der erst vom Schlaff auffertwacht ist / Pandiculari. Sich strecken nach seiner Decken / Suo modulo ac pede se metiri, Messe tenus propria vivere, Proprijs viribus se æstimare, Nosse & ponderare vires suas, Non dilatare se ultra suam conditionem. Vollstrecken / Perpetuare, Prorogare. vide etiam Vollenden. Vollstreckung aneinander / Tenor, oris. Von einander strecken / Explicare, Distendere. Weiter strecken / Pandere, Protendere. Zerstrecken / Distendere. Sich zerstrecken / Latescere.

Streich / Ictus. vide Schlag / & infra Streych.

Streichen / mit der hand vber etwas fahren / Mulcere, Demulcere, Delinire. Außstreichen / bestreichen / Allinere, Illinere, Inungere, Linire, 4. conjugat. & Lino, is, ere, 3. conjugat. Collinere, Perlinere. Anstreichen mit der Schmincke / Purpurissare. Ein solche Farb / Purpurissum, Fucus; metaph. Außstreichen / Depingere. Einen

außstreichen/Depingere. Einen außstreichen wie er an jhm selbs ist / Ornare aliquem suis virtutibus, Pingere aliquem suis coloribus, proverb. Vivis aliquem adumbrare coloribus, metaph. Ein wenig bestreichen/Sublinere. Durchstreichen/ Interlinere, Delinere, Cancellare, Obliterare, Delere, Inducere lineam. Durchstreichung / Litura. Vberstrichen / Litus, a, um, partic. Vberstreichen / Fucare. Streichholtz / Hostorium. Wollstreicher/ Carminarius. Streichstein/ damit man Golt probiert/ Index, gen. masc. Mit Ruthen streichen/Cædere aliquem virgis, vide Ruten/& Stäupen.

Streichlen/vide Streichlen.

abStreiffen / vide infra Abstreiffen.

Streit/ Kampff/ Pugna, Certamen, Prælium, Conflictus, us, Dimicatio, Agon, Congressus, us, Dimicatio prælij. Streit zweyer Partheyen/ Duellum. Streit der Reisigen/ Hippomachia. Streit mit ledern Kolben/ Pigmachia. Streit darin man mit Karren/ die von dreyen Rossen gezogen werden/ streitet oder rennet/ Trigarium. Streit/Streitung/Certatio, Decertatio, Dimicatio, Contentio, Certamen. Streit mit ringen/ Lucta, Luctatio. Sich in Streit wagen/Credere se pugnæ. Zum Streit blasen/ Canere bellicum, vel classicum. Vom Streit abfordern/ mit Blasen abruffen / Canere receptui. Streit mit worten/ Rixa, Jurgium, lis, Contentio. Streitbar/ wehrhafft/ Martius, a, um. Bellicosus, a, um. Fortis, e. Strenuus in armis, Manu promptus, Strenuus & insignis bellator, vide Tapffer. Streitbarkeit/Pugnacitas. Streitbar/Pugnax. Streitbarlich / Certatim. Streitkolben mit Leder vnd Bleikloß darinn/ Cæstus. Streitplatz/ Arena, vel Harena. Auff den Streitplatz tretten/für die faust kommen / In arenam cum aliquo descendere. Streiten/ kriegen/ Certare, Pugnare, Dimicare, Digladiari, Credere se pugnæ, Committere se pugnæ, Præliari, Conferre manus, Duellare, Confligere acie, Decertare, Contendere, Depugnare. Decernere armis, Decernere acie, vel ferro, Gradum conferre cum hoste, Velitari, Conflictari. vide supra Schlacht. Streiten mit worten / Contendere, Disceptare, Commutare verba, Jurgare, Rixari, Altercari, Jurgio contendere, In contentionem venire cum aliquo. Mit einem streiten / Contendere cum aliquo. Streit mit einem allein/Monomachia. Streiten mit dem Feind / Congredi cum hostibus, Gradum conferre cum hostibus. Bestreiten / vberwinden/ Subjugare, subijcere. Fast streiten/Oppugnare. Für sein Vaterland streiten / Pugnare pro patria, patriæ defensione, pro defendenda patria, Fortiter tueri patriam, Bello, armis patriam defendere, Pro aris & focis dimicare, Acerrimum se patriæ defensorem præbere. Glücklich streiten/ Dextro Marte pugnare, Prosperè, feliciter pugnare, Eventu prospero pugnare, Marte felici, juvante pugnare, certare, digladiari, acie confligere, prælio decertare. Mit einem streiten/Concertare, digladiari, acie confligere, Prælio decertare. Mit einem streiten/ Concertare, congredi, confligere cum aliquo, Pedem cum aliquo conferre. Mitstreitung Symmachia. Mitstreitung / Symmachus. Vorstreiter vor dem Fähnlein/Antesignanus. Widerstreiten / Obstrigilare, Impugnare, Rebellare, Obluctari, Repugnare. Wider einander streiten/ Conferre signa. Wiederstreitung / Rebellio. Zusammenstreitten/Concertare. Das zu streiten gehört/ Præliaris, e. Streiter / Pugil, Certator. Streiter mit einem allein/Monomachus. Streiter wider Gott / Theomachus. Solche streitung/ Theomachia. Streitig / Rixosus, a, um, vide Zänckisch.

Streng/ gestreng / Strenuus, a, um. Gnavus, a, um. Industrius, a, um. vide Tapffer. Streng/ ernsthafftig/ Acer, cris, cre. Vehemens, Durus, a, um. Streng/ eng gespannet / Arctus, a, um. Astrictus, a, um. Contractus, Compressus, a, um. Streng mit einem handlen/ Duriter, severè, rigide, stricto jure, summo jure, duris legibus, duris conditionibus cum aliquo agere. Streng Severitas, Navia, Navitas & Gnavitas, Rigor. Strengheit / Vehementia, Improbitas, aliqu. Strengiglich / Naviter, & Gnaviter, Strenuè, adverb. Zusammen strengen / Astringere, Constringere, Coarctare, In angustum adducere, Contrahere, Coangustare.

Streubling/gebackens küchlein/Striblita.

Strewen/spreiten/Sternere, Spargere, Disjicere, Fundere. Zerstrewen / Dispergere, Dissipare, Diffundere, Distrahere.

Streych/Schlag/Verber, eris, Verbera, Plaga, Percussio, Ictus, us. Handstreich/ Backenstreich/ Alapa, Colaphus, Plaga, quæ palmâ in maxillam incu-

incutitur. Backenstreich geben/ Colaphum dare, Infligere, incutere, infringere, impingere, ducere colaphum alicui, Colaphis cædere, Alapam dare, impingere. Der Streyche verdienet hat/ Flagro, onis. Voll Streych/ Plagiosus, a, um. Streychwürdiger/ Verbero, onis, Verberabilis, e. idem, apud Plautum. Mastiga, gen. masc. Ein Streychmase/ Livor, oris. Striem von Streychen/ Vibex, icis. pen. prod. Streychmäßig/ Lividus, a, um.

Streychlen/ Mulcere, Demulcere, Permulcere, fere idem. vide supra Streychlung/ mit den Händen/ wie man die mutige Pferd angreifft/ Popysma.

abStreyffen/ abreissen/ Distringere, Avellere, Abstrahere. Die Haut abstreyffen / Excoriare. Blätter abstreyfflen/ Stringere folia. Rind oder Basten abstreyffen / Decorticare, Corticem detrahere. Fast streyffen/ Perstringere, Substringere, Præstringere.

Strich/ Linien/ Linea, Virga. Kleines Strichlein/ Virgula, dimin. Langen Strich ziehen/ Ducere lineam. Das zu einem Strich oder Linien gehört/ Linearis, e.

Strick/ Netz/ Laqueus, Restis, Tendicula. Fußstrick/ Compedes, Vincula pedum, Pedicæ. Mit Stricken behafft/ Laqueatus, a, um. Laqueis implicatus. Strick/ Garn/ oder Netz legen/ Tendere, ponere, struere retia, laqueos. Stricken an ein Band oder Joch/ Jugare, Subjicere jugo. Einstricken/ Innectere. Gestrickt wie ein Haub oder Netz/ Reticulatus, a, um. Verstricken/ im Strick fahen/ Illaqueare, Irretire, Laqueo constringere, Capere laqueo. Verstricken/ Verbinden/ Obnectere, Circumligare, Astringere, Alligare, Obstringere, Obligare, vide etiam Verbinden. Verstrickung/ Nexus. vide Knopff. Verstrickt/ Obnoxius, a, um. Verstrickt seyn/ Teneri, Obligatum esse. In einander stricken/ Innectere. Fast stricken/ Perplexari. Zusammen verstricken/ Connectere. vid. Verknöpffen. Zuvor stricken/ Præpedire. Von Stricken lösen / Ablaqueare, Homini laqueum collo inserenti subvenire, id est, extremo periculo liberare. Mit dem Strick das Leben endigen/ erhenckt werden/ Laqueo vitam finire. vid. Galg/ & Hencken.

Strigel / die Pferd oder sonsten andere Thier zu reinigen/ Strigil, & Strigilis, is. instrumentum dentatum, quo equi purgantur. Strigeln/ Strigilare. Unflat/ oder Staub den man außstrigelt/ Strigmentum.

Ströw/ Stro/ od' Strew/ Stramen, Stramentum. Strotach/ Culmen. Strohalm/ Culmus. Das von Stroh ist/ strohen/ Stramineus, a, um. Stramentitius, a, um. Unterstrewen/ Substernere, Subjicere. Zerstrewen/ Dilapidare, Dispergere.

Stub/ Hypocaustum, Winterläger/ Winterstub/ Hybernaculum. Badstub/ Balneum, Sudatorium. Kleiderstub vor dem Bad/ darin man sich außziehet / Apodyterium, latinè Spoliatorium. Studirstüblein/ Musæum. pen. prod. Der Krankenstub/ Valetudinarium.

Stück/ Frustum, Frustulum, Frustillum, dim. Fragmen, Fragmentum. Sück eines dings/ Mund voll/ Bolus, Buccea, Buccella. Stück Käß oder Fleisch/ Offa. Stück Brots/ Offella, dim. Stücklein/ Particula, Minutia, Frustulum, Frustellum. Stückweiß/ von Stück zu Stück / Membratim, Particulatim, Minutim, Particulariter, Minutè, Articulatim, Frustatim, Frustillatim, Per partes, Per membra. Stücklechtig/ Frustulatim, Minutim, Officulatim, Unciatim, Laciniatim, adverb. Voll Stücklein/ Frustulentus, a, um. In Stück zerschlagen/ Comminuere, Confringere, In minutas partes concidere.

Studiren/ Discere literas, Studere, Studijs bonarum artium incumbere, Discere artes ingenuas & liberales, operam dare literis, seu liberalibus artibus. v. verbis Kunst/ & Lernen.

Stul/ Sitz / Banck / Sedes, Sella, Cathedra. Stül in der Kirchen/ Subsellia. Königstul/ Solium, Sedes regia. Gestül/ Ort voll Stül oder Bänck/ Exedra. Stul mit einem Loch/ Sella familiaris, perforata sella reddenda alvo deputata. Ein Tragstul / Sella gestatoria. Ein Stuel den man zusammen falten kan/ Sella plicatilis. Bogenstul wie ein halb Circkul/ Hemicyclus, sedes semirotunda. Ein Stul mit dreyen Füssen/ Tripus. Ein hoher Stul darauff man Spiel treibet/ redet oder prediget/ Pulpitum, Suggestus, & Suggestum, Concio aliquando pro pulpito, ut Vom Predigstul oder Cantzel reden / Pro concione dicere. Stul der von achten getragen wird/ Octophorus. Richterstuel/ Tribunal, Sella judicis, locus judicij. Stuelgang/ Dejectio alvi, Subductio alvi. Den Stuelgang verrichten / Levare ventrem, Exonerare Alvum, Cacare, Excernere. Härte

des Stuelgangs/Tenasmus Den Stuelgang stillen/ Sistere alvum. Stuelgangsüchtig/ der den Stuelgang hat/ Cœliacus,a,um. Den Stuelgang machen/Ciere alvum. HochGestüel/Rostra,orũ. plur. num. tantùm. (vyla.

Stülingen/Tanagetium,ut putatur,vel Rotu-

vngeStüm/ Vngestümig/ Impetuosus,a,um. Importunus,a,um. Vngestümigkeit/Impetus,us. Importunitas,Grassatura,Grassatio. Vngstüme Bewegung des Meers/ Æstus maris. Vngestümer Mensch/ Homo importunus, Impetuosus, Turbulentus homo. Vngestümig gehen/Grassari, vel Degrassari. Vngestümlich gehen/Ruere.

Stümlen/ kürtzen / Mutilare, Truncare, Detruncare, Curtare, Decurtare, Demutilare, Obtruncare. Gestümlet/ abgehawen/ Curtus, a, um. Decurtatus, a, um. Mutilus, Mutilatus, a, um. Truncus, Truncatus,a,um. Mancus,a,um. Metaphoricè.

Stumm/Sprachloß/Mutus,a,um.Elingvis,e. Fari nescius. Erstummen/ Stumm werden/ Obmutescere,Mutum fieri, Mutere, Immutescere, Mutescere, O! mutere, ferè idem. Stummächtig/E lingvis, ∴ Stumme Buchstaben/ Mutæ literæ.

Stumpff / nicht scharpff oder gespitzt/ Hebes, Obtusus,a,um, Retusus,a,um. Stumpff/ vnverständig/ Brutus,a,um. Stolidus,a,um. Stümpffe/ Hebetatio, Hebetudo. Stumpff seyn/ Hebere. Anheben stumpff zu seyn/ Hebescere, & Hebetescere. Stumpff machen/ Hebetare. Stumpff/ toll Verstand/ Hebes, obtusum, retusum ingenium, Pistillo retusius ingenium. Ein Stumpff vnd blödes Gesicht/ Obtusus visus. Stumpffechtiglich/ Obtusè,adverb. Stumpffe Hörner/ Obtusa, Hebetiora cornua. Das Schwert ist stumpff/ Ferrum hebet, Sic virtus,animus,sangvis hebere dicuntur.

Stund/ Hora. Divisionem vide supra verbo Hora. Ein Stündlein/Horula,dimin. Bestimpte Stund/Stata hora. Halbe Stund/ Semihora, Semihorula, dim. Anderthalb Stund/ Sesquihora. Stundzeiger/Horologium. Stund lang/ Horarium. Stundglaß/ Sandvhr/ Clepsydra. Es schlägt die Stund/Sonat horam. Wie viel Stund hat es geschlagen/Quotam horam sonuit. Es hat fünff geschlagen/ Quintam horam sonuit.

Sturm/Lermen/Classicum. Sturm/Anlauff/ Incursio,Impressio,Irruptio,Impetus militum, cuneatim irruentium, Expugnatio muri aut castrorum. vide Anlauff. Stürmen/ anfallen/ Incursionem facere, Impetum facere, Impressionem facere, Irrumpere, Irruere, Impetu incursu oppugnare, Accessu violentiore petere. Mit Sturm gewinnen/ Expugnare. Bildstürmer/ Iconomachus. Bildstürmerey/Iconomachia.

Sturmwind/Procella. Das viel Sturmwinde oder Vngewitter hat/ Procellosus.

Stürtz/Calyptra, genus vestimenti,quo mulieres capita tegebant.

Stürtzen/herunter werffen/ Præcipitare,Præcipitem agere, Præcipitem dare, Deturbare, In præceps dejicere, Detrudere. Ins Verderben stürtzen/ In perniciem dare , In exitium adducere,Perdere,Disperdere. Vmbstürtzen / das vnterst oben kehren/ Evertere,Subvertere,Subruere. Gähe Stürtzigkeit/Præcipitantia.

Stute/Mutterpferd/Equa.vid Pferd/& Roß.

Stütz/Vnterstützel/ Vntersatz/ Fulcrum. Fulcimentum, Statumen, Columen, Columna, Columella, dimin. Baumstütz/ das man den Bäumen vnd Räben vnterstützet/Pedamentum. Vnterstützen/Stütz vntersetzen/ Fulcire, Statuminare, Confulcire, Suffulcire, Fulcrum subjicere, Fulcrum supponere. Sich stützen / Inniti. vide Lehnen. Vnterstützen/Vntersperren/ damit man die Gebäw vntersetzet/ Tibicines.

Substantz/Wesen/oder selbstendig Ding/Substantia. Einer Substantz / Homousius, Similis, vel ejusdem substantiæ,vulgò Consubstantialis.

Substitut/ Delegatus, Vicevicarius

Subtil/ zart/ Tenuis,e. Tenuiculus, a, um, dimin. Subtilis,e. Tener,a,um. Mollis,e.v. Zart. Ein wenig subtil/ Acutulus, a, um. Subtilheit/ Spitzigkeit/Subtilitas,Acumen.vid. Spitzfindig/ & Verstand. Subtil Leinwad / Sindon. Subtil machen/Tenuare,Attenuare,Extenuare, Tenue facere, reddere.

Suchen/ forschen/ Quærere. Vestigare, Indagare, Quæritare, frequent. Scrutari. Besuchen/ Visere,Invisere, Visitare, Durchsuchen/ Investigare,Pervestigare. Fleissig nachsuchen/ Scrutari, Perscrutari , Exquirere, Perquirere, Vestigare, Pervestigare, Investigare, Rimari. Alle Winckel durchsuchen/ Omnes rimari angulos. Ersuchen in der Red/ Examinare. Ersuchung/ Indagatio, Perscrutatio , onis. Nachsuchen / nachforschen/ Inqui-

Inquirere, Quærere, Indagare, Expiscari. v. Erforschen. Fleissig überall suchen / Perquirere. Nachsucher / Investigator, Inquisitor. vide Außspäher. Nachsuchung / Indagatio, Investigatio, Inquisitio. Hin vnd wieder suchen / oder zusammen suchen / Conquirere. Mit List suchen / Venari, metaph. Expiscari, metaph. Suchen das nicht zu finden ist / Quærere alas lupi, Prov. Nodum in scirpo quærere, Proverb. Versuch / Prob / Experimentum, Periculum. Versuchstück machen / Experiri, Specimen edere, Periculum facere. Versuchen / kosten / Gustare, Degustare, Gustu percipere, Libare, Delibare, Leviter degustare. Versuchen / wagen / Tentare, Experiri, Non inexpertum, intentatum relinquere, Periculum facere, Experimentum sumere, capere, Periclitari, Conari. Versuchung / Tentatio, Tentamentum. Versuchstück / Probstück / Specimen, Tirocinium, Experimentum. Versuchstück thun / Specimen dare, Ponere rudimenta tirocinij, Ponere tirocinia. Vor versuchen / Prægustare, Prælibare. Wol versuchen / Degustare. Versuchstück in der Kunst / Rudimentum, Tirocinium. In alle Weg versuchen / In omnia se vertere. Offt versuchen / Pertentare. Vnversucht / Inexpertus, Ignarus, a, um. vide Vnerfahren.

Sucht / Tabes. Gemeine Sucht / Lues. Gemeine gifftige Sucht / Pestis, Pestilentia. v. Pestilentz. Gälsucht / Morbus regius Arquatus. Hauptsucht darvon einem das Haar außfallet / Alopecia. Schüpechtige Sucht an den jungen Lämlein vnd Ketzlein / Ostigo, aliàs Mentigo.

beSudlen / beflecken / Polluere, Fœdare, Contaminare, Deformare, Inquinare, Coinquinare, Turpare, Maculare, Commaculare, Maculis afficere, aspergere, Conspurcare, Spurcum reddere, Fœdum reddere, Sordidare, Maculas vel labem aspergere. vide etiam Flecke. Besudlen mit Dreck bescheissen / Concacare. Vbersudlen / Oblinere. Besudlet / maculirt / Oblitus, a, um. pen. cor. Pollutus, a, um. Maculatus, Commaculatus, a, um. Contaminatus, Coinquinatus, a, um. Vnbesudlet / sauber / Immaculatus, a, um. Intemeratus, a, um. Incontaminatus, Purus, Mundus, a, um. Integer, a, um.

Summ / Summa. In eine Summ bringen / In unam summam referre, In unam summam redigere, cogere, Summam conficere. Kürtzlich vnd in einer Summ begreiffen / Summatim exponere, Capita rerum summatim dicere, Ad capita redigere, Fusius sparsimq; dicta paucis repetere.

Südwind / Notus, latinè Australis. Südspitz / Polus antarcticus, Australis. Südost-wind / Euronotus, Vulturnus.

Sünd / Vbelthat / Peccatum, Erratum, Delictum, Crimen, Commissa, Noxa, Noxia, Commissum, Admissum, Transgressio, Culpa. Erb-Sünd / angeborne Sünd / Peccatum originale, Nativum malum, Peccatum originis, Malum hæreditarium, Labes, Contagio peccati. Sünder / Vbertretter / Peccator, Peccatis obnoxius, Reus, Transgressor. Sündigen / Peccare, Delinquere, Admittere, Committere, Commereri, Admittere, committere peccatum, delictum, Labi, Flagitium committere, Peccato se polluere, Fœdis, tetris peccatorum sordibus se contaminare, Spurco, impuro, turpi, immundo peccatorum cœno se involvere. Tödtlich sündigen / Todtsünd begehen / Mortaliter peccare, Mortaliter labi, Lethifero peccato se contaminare, Lethiferum peccatum admittere. Tägliche Sünd begehen / Venialiter labi, peccare. Veniale peccatum committere, admittere. Sündfluß / Cataclysmus, lat. Diluvium. Seine Sünd beichten / Confiteri, Peccata ad sedem confessionalem deponere. Päbstliche H. hat volkomnen Ablaß aller Sünden mitgetheilet / Summus Pontifex ex Ecclesiæ thesauro tantum elargitus est, quantum ad eluendas sordes peccatorum satis est. Summus Christi fidelium cœtus Præses plenariam peccatorum omnium veniam indulsit, vel Indulgentiam concessit.

Sunder / vide supra Sonder.

Sünderig / Privatus, a, um. Specialis, e. Absünderig / Distinctivus, a, um. Separabilis, e. Vnabsünderig / Inseparabilis, e. Absünderung / Disjunctio, Sejunctio, Separatio, Abalienatio. Sündern / theilen / Seponere, Separare. Absündern / Separare, Seligere, Secernere, Sequestrare. Weit abgesündert / Remotus, a, um. Longè dissitus, a, um. Abgesündert / Secretus, a, um. Segregatus, a, um. Voneinander sündern / Abjungere, Disjungere.

verSühnen / Conciliare, Placare. vide supra verSöhnen.

Sunst / ohn diß / anders / Aliàs, Alioqui, Alioquin, penult. prod. Cæteroqui, Cæteroquin.

Vmb-

Vmbsonst/ ohn Verdienst/ Gratis, Gratuitò, Immeritò, Sine merito. Vmbsonst vergebens/ Frustra, Ab re, & Abs re. Vmbsonst geleistet/ Gratis collatum, datum, exhibitum, Ex mera gratia collatum.

die Suntgawer/Sequani Cisiurani.

Suppe/Brühe/Jus, Jusculum, dimin. Suppe/ Offa jussulata. Süpplein/Wärmt/ Cyceon, Miscellanea, Potio, Sorbitio, Sorbitiuncula, Sorbillum. Süppig/ brühechtig/ Jurulentus, a, um. Suppen/ schlurpffen/ Sorbere. Außsuppen/ Exorbere. Wenig suppen/ Sorbillare. Suppig/ das man suppen mag/ Sorbilis, e.

Supplication/Libellus. vide Brieff. Supplication/ demütige Bitt/ Supplicatio, vulgò Processio. Ein Supplication oder Bitt anstellen/ Supplicationem indicere, Supplicium indicere, idem. vide supra Procession.

Süß/ Honig süß/ Dulcis, e. Svavis, e. Melleus, a, um, Musteus, a, um. vide etiam Lieblich. Fast süß/ Nectareus, a, um. Perdulcis, e. Süß das von Honig fleust/ Mellifluus, a, um. Wenig süß/ Subdulcis, e. Süssigkeit/ Svavitas, Dulcor. Dulcedo, Dulcitudo, Sapor dulcis. Süß machen/ Dulcare, Edulcare, Condulcare, Indulcare, Indulcorare. Süß werden/ Dulcere, Dulcescere. Das süß wollüstig ist/ Chiteriacus, a, um. metaphor. Süßlautig/ Dulcisonus, a, um. Süßredig/ Dulciloquus, a, um. Vnsüß/ Insvavis, e. v. Bitter/ & Herb. Süßholtz/ Glyzyrrhiza.

INCIPIENTIA
ab T.

Tach/ Tectum. Fürtach/ Suggrundi, Suggrundia. Tach das auff vier Seitten angehalten ist/ Testudineatū tectum. Schaubtäche an einer Wand den Regen abzuhalten/ Projectura. Tachcanal/ Canalis. Tachspitze/ Fastigium. Tachtropffen/ Stilla. Tachtropffung/ Stillicidium. vide supra Dach.

Tachs/ Melis. vide Dachs.

Tafel/ Tabel/ Tabella, dimin. Asser. v. Brett/ Wächsin Tafel/ Cera, Tabula cerata. Schreibtäfelein/ Tabula, Pugillares. Tafel darinn die gesprochene Vrtheil/ wie auch die Namen der Richter geschrieben waren/ Album, Pictatium, Dealbata tabella, in qua Prætores scripta habebant edicta, & interdicta. vide Namenbuch. Täflen/ Tabulare, Contabulare. Getäfelt Gemach oder Wand/ Tabulata.

Tag/ Tagzeit/ Dies, Lux, Tempus diurnum, Tempus diurnæ lucis. Zwey Tag/ Biduum. Zweytägig/ Biduanus, a, um. Drey Tag/ Triduum. Dreytägig/ Triduanus, a, um. Vier Tag/ Quatriduum. Viertägig/ Quatriduanus. Sechstägig/ Hexameron, pen. cor. Acht Tag/ Octiduum. & sic procedendo. Sontag/ Dies Dominicus, Dies Dominica, Dies Solis, Primus hebdomadæ dies. Montag/ Dies Lunæ, Secundus dies. Dinstag/ Zinßtag/ Dies Martis, tertius dies. Godestag/ oder Mittwoch/ vulgò, Dies Mercurij, quartus dies. Donnerßtag / Dies Jovis, quintus dies. Freytag/ Dies Veneris, sextus dies. Sambßtag/ Dies Saturni, vel Sabbathi, septimus hebdomadæ dies. Hæc nomina à planetis septem sunt indita, Ecclesia verò dies illos vocat Ferias: Nam Dominicus dies, est Feria prima, Lunaris dies est Feria secunda, & sic deinceps. Kindtauffs Tag/ Dies lustricus, quo puer tinctus lustralibus undis. Heiligtags Abend/ Feriæ præcidaniæ, vulgò Dies Vigiliarum, vel. Vigiliæ. Tag vnd Nacht zugleich/ Bürgerlicher Tag / Dies civilis, vulgò Dies naturalis, viginti quatuor horas complectens Am andern Tag hernach/ Postridie, Postero die, Die sequenti. Am nechsten Tag darvor/ Pridie. Am dritten/ vierdten/ fünfften Tag/ Tertio die, Tertia luce, Quarto, Quinto, &c. die, luce. Tags/ bey Tags/ Diu, Interdiu, Die, Luce, Luci, adverb. Per diem. Gerichts Tag/ daran man Gericht hält/ Dies fastus, Dies judicij, Dies judiciales. Tag daran man nicht Gericht haltet/ Dies nefastus. Streit Tag/ Dies præliaris. Verworffner Tag/ Dies ater, vel religiosus. Hundstage/ Dies caniculares. v. Hundstag. Mittag/ Meridies, Meridia diei pars, Medium diei. Reichs-Tag/ Dies Comitialis, Comitia imperialia, Conventus Principum, Reichstag/ Landtag halten/ Habere, celebrare, agitare comitia, Conventum habere. Wenn sich Tag vnd Nacht scheidet/ Vesper, Crepusculum vespertinum. Tagzeit zwischen der Sonnen Auff- vnd Nidergang/ Dies naturalis, vulgò artificialis. Vor Tage/ frü/ Prima luce, Summo mane, Primo diluculo, Sub auroram. vide Früh. Vor dreyen Tagen/ Nudiusquartus, Zeit von neun Tagen/ Novendium. Alle Tag/ täglich/ Quotidie, Singulis diebus, In singulos dies, Indies, Omnibus, cunctis diebus. Täglich/ Quotidianus, a, um. Diurnus, a, um. Das

vor tag ist / vortägig / Antelucanus,a,um. Das gleich vmb die Tagzeit ist / Sublucanus, a, um. Nachmittägig / Pomeridianus, Postmeridianus,a, um. Tagen/ der Tag bricht an/ Lucescit, Dilucescit, Dies appetit, adventat, Crepusculum matutinum adest, Lux apparet, Diescit, Illucescit. Tag daran einer gestorben ist/ Emortualis dies. Herzlicher Tag/Solennitas,Dies solennis. Verordneter Tag/ Dies status, ordinarius, vulgò. Tag stellen oder setzen/ Statuere, constituere diem, Dicere diem, Dicere diem operi faciundo. Den tag verlängern/Extrahere diem. Den tag vertretten / sterben/Diem obire. Den tag vollstrecken / Diem proferre, producere. Den tag auß/oder auffheben/Diem eximere, vel tollere. Der tag ist fürüber / Dies exijt. Den tag zubringen/ Terere diem, Consumere, Traducere diem. Gleiche lenge tags vnd nachts/ Æquinoctium. Tagloch/Fenestra,Fenestella,v. Fenster. Tagarbeiter/ Taglöhner/ Operarius, Mercenarius, Operæ mercenariæ, Mercede conductus. vid. Werckmann. Am jüngsten Tag/ In novissimo die, In ultimo, extremo judicio. Tagschew / Lucernarius, substant. qui noctis amans lucem odit. Nacht vnd tag/ Die ac nocte, Nocteque dieque, Noctesque diesque. Tag vnd nacht/ vulgò. S. Peterskraut/Parietaria. viertzig tägige Fasten/Quadragesima. vide Fasten.

Tamarisch stauden/Myrica. vide Damarisch stauden/& Heyd.

Tantzen/ Saltare, Tripudiare, Lascivire, vide Dantzen/ Hüpffen/& Springen.

Tanne/vide Danne.

Tapeth/Cento,onis, vide Teppig.

Tapfferkeit / Fortitudo, Magnanimitas, Invicti atque excelsi animi magnitudo, Invictus & infractus animus. vide supra Dapfferkeit.

Tartarey/ Sarmacia Asiatica. Die Tartaren/ Tartari, populus Scythiæ. (Scutum.

Tartsche / rundatsch / Parma, Cetra, Pelta,

Tasche/Ledernsack/Pera, Saccus, Sacculus coriaceus, Crumena, Marsupium, Crumenula, Pasceolus, Loculus, Locellus. Sateltasch/Watsack/ Ascopera, Pera viatoria, Mantica, Bulga. Schäfertasch / Pera pastoralis. Täschenmacher/ Marsupiarius.

anTasten/ Apprehendere. vide Angreiffen. Betasten/Attrectare, Contrectare. vide Angreiffen. Angetastet werden/Invadi.

Taube/ Columba. Zame Tauben/ Columbæ domesticæ, Cellares. Ein Täuber / Columbus. Taub die halb wilder/ halb zamer art/ Columba miscella. Holtztaub/Ringeltaub/Palumbus, vel Palumbes. Turteltaub / Turtur. Feldtauben/ Columbæ agrestes. Taubenhauß/Peristerotrophicum, pen. prod. Peristeron. idem. latinè Columbarium. Taubenmist / Fimus columbinus. Der mit Tauben vmbgehet / Columbarius, substant. Täubisch/Columbanus, a, um. Junge taube/Pipio, onis.

Taub/ nicht hörend/ Surdus, a, um. Auribus captus. Ein wenig Taub / Surdaster. Anfahen taub zu werden/Surdescere, Obsurdescere. Taub seyn / Surdere, Obsurdere. vide supra Nicht hörend.

Taube Nessel / Urtica mortua, vulgò Parochus. Taubsüchtig / Furiosus, a, um. Fanaticus, Taubsücht / Phrenitis, Phrenesis, Delirium. Taub/ wanwitzig/Delirus, a, um. pen. prod. Betäuben/Dementare, Obtundere, metaph.

Tauchen/Fulicus, Mergus. Schwartzer Taucher/Fulica.

Tauff/ das Bad der Widergeburt/Baptismus, Baptisma, Lavacrum regenerationis, Mersio, Submersio, Immersio in aquam. Tauffstein/ Baptisterium. Tauffen / Baptizare, Mergere, Immergere in aquam, Tingere, Intingere, Sacro Baptismatis fonte abluere, Baptismate abluere, Sacrosancta baptismatis unda abluere, Baptismatis lavacro abluere, Sacro baptismatis fonte intingere. Tauffer/Baptista.

Tauren / Gravari. Es tawret mich/ Miseret, & Miserescit. Item, Miseretur in eadem signif. vide Erbarmen/ & Jammern.

Taurin / Augusta Taurinorum, vel Taurinum, vulgò, Taurino oppid. in Pedemontio.

Tauschen/vertauschen/Mutare. Commutare, Permutare, Transmutare. vide Verendern.

Tausendt/Mille, subst. in sin. indec. & in plur. Millia. Tausenden / Mille, adject. plur. tant. & indecl. Tausendmal/ Millies, adverb. Das tausend begreifft / Milliarius, & millenarius, a, um. Zahl so taussend begreifft/Chilias. Tausend pfund schwer/Millenarius, a, um. Ein Hauptmann über tausent/Chiliarchus, la. Tribunus, v. Hauptmañ.

Taw/Ros, oris. Süsser Himmels taw/Manna vel roscidum aëreum, ros syriacus, Saliva side-

rum. Voll Taws/ Rorulentus,a,um. Betauwt/ Roscidus,a,um. Tawen/ Rorare.v.Miltaw.

Teich/ Weiher/ Piscina, Vivarium. vid. Fischgrub/ & See.

die Teiß/ Tibiscus, fluv. scheidet die Sibenbürger vnd die Wallacher/ fleust in die Donaw.

Teller/ Orbis, orbis mensarius, Discus. Viereckiger Teller/ Quadra, subst. BrodTeller/ Orbis cerealis, mensa panitia. Ander Teller legen/ Mutare orbiculos, vel Quadrulas. Tellerlecker/ Parasitus. vide Schmorotzer/ Teller oder Schüssel träger/ Discoporus, pen. cor.

Tempel/ Kirch/ Templum, Fanum, Ædes, in singulari, Sanctuarium, Domus Dei, Delubrum, Sacrum, substant. vide Gottshauß/ Kirch. Tempelknecht/ Ædituus.

Teppig/ Peristroma, pen. prod. Tapes, Tapetum, Tapete, Aulæum, Peripetasma. Gestückelete Teppig/ Cento, onis. Serg/ rauhe Teppig/ Gausape.

der Tesin/ Ticinus, fluvius Mediolanensis, in Padum se exonerans.

Testament/ letzter will/ Testamentum, Ultima, suprema voluntas, Instrumentum extremæ voluntatis testimonium continens, Diatheca, orum. Testament machen/ Testari, Testamentum facere, componere, condere, Ordinare suprema judicia. Ein Testament machen/ Cavere testamento. Ein Testament mündlich stellen/ Nuncupare testamentum, Instrumentum voluntatis supremæ facere. Testaments auffrichter Testator. Den Abgestorbenen das Testament brechen/ Eripere voluntatem mortuis, vid. ver. Erb/ Erbgemächt.

Teucher/ Mergus, vide Taucher.

Teuffel/ vnser Wiedersacher/ Diabolus, Satanas, Adversarius, Dæmon, Cacodæmon, Malus genius, Dæmonium, Hostis generis humani, Draco & serpens antiquus. Teuffelisch/ Dæmoniacus, Diabolicus, a, um. Teuffel beschwerer/ Magus. Vom Teuffel besessen/ Obsessus, Obsessus à diabolo. vide Besessen. Teuffelsmilch/ Esula. Teuffelskirschen/ Vitis alba, Bryonia.

Teuffen/ Baptizare, Immergere. vid. Tauff.

Teusch bey Cölln/ Divitense munimentum, vulgò Tuitium.

Teutschen/ Germani, Alemanni, Tuiscones, Teutones. Teutschland/ Germania, Alemannia. Hoch Teutschland/ Germania superior. Niderland/ Germania inferior. Das dem Teutschland zugehörig/ Germanicus, Alemanicus, a, um. Teutschmeer/ Germanicus Oceanus. v. sup. ver. Germania. Verteutschen/ Interpretari. vid. Dolmetschen.

Teyg/ Massa. Teygsam/ Hefen/ Fermentum. Teysamen/ versäuren/ Fermentare.

Thal/ Vallis, Valles, Fauces terræ, Planities inter duos montes. Rundthal/ das allenthalben mit bergen vmbgeben ist/ Convallis. Enger thal/ Faux.

vnterThänig/ Morigerus. vid. Gehorsamb.

That/ Handlung/ Factum, Acta, Facinus, Res gesta. vid. Geschicht/ Handlung. Herrliche That/ Præclarum, Insigne facinus, gestum, Factum magnificum. Res laude digna, Egregium facinus, Res præclara. Mit der That selbs beweisen/ Re ipsa præstare, exprimere, Factis præstare, exprimere, Opere comprobare. Mit der that erfahren/ Re ipsa experiri. Wolthat/ Benefactum, Beneficium. Vbelthat/ Facinus malum, Facinus, absolute, Flagitium, Crimen. Vbelthäter/ Nocens, nomen, Facinorosus, Flagitiosus. Gutthäter/ Benefactor. Wolthätig/ Beneficus, a, um. Vbelthätig/ Maleficus, a, um.

Thädigen/ vertragen/ Pacisci, Transigere, Fœdus inire. vide Bund machen. Thädings Leuth/ Arbiter, Judex compromissarius, Quester. Eines sach verthädigen/ Causam alicujus suscipere, agere, Causæ alicujus Patrocinium suscipere, Tueri, Defendere, Transigere causam alicujus. vide Beschirmen/ beschützen. Verthädigen/ Stare ab aliquo, stare ab alicujus partibus, Defendere, tueri, protegere, Adesse alicui. vide Helffen/ & Hilff leisten. Verthädiger/ Defensor, Protector, Tutor, Adjutor. Verthädigung/ Defensio, Protectio, Propugnatio, Patrocinium.

Theil/ stück/ Pars, Portio. Portiuncula. Grosser theil/ Justa pars. Kleiner theil/ Particula. Zum theil/ Ex parte, Partim, dicitur & partem, ut Studiosi partem sunt diligentes. Theilen/ theil machen/ Partiri, Dividere, Partitionem, divisionem facere, In partem secare, In partes dividere. Theilen/ söndern/ Separare, Segregare, Dirimere, Sejungere, Disiungere, vid. Söndern. Das getheilt mag werden/ Sectilis, e. Sectivus, a, um. Halb theil/ Semis, indeclin. Halb getheilt/ Dimidiatus, a, um. Zweyfach getheilt/ Bipartitus,

tus,a,um. Bimembris,e. Dreytheilig/Tripartitus,a,um. Trimembris,e. Viertheilig/Quadrifidus,a,um. Viergetheilter weiß / Quadripartitò adver. Zweytheiliglich/ Bifariam, sic Trifariam, Quadrifariam,&c. In zwey theil theilen/Bipartiri, sic Tripartiri, Quadripartiri, &c. Theil eines jeden dings/ Membrum. Theilsam / Divisibilis, e. Außtheilen/ Distribuere, Dispartiri, & Dispertire, Dispensare, Erogare, Elargiri. vide Almusen außtheilen. Außtheiler/Divisor, Distributor, Diribitor. Außtheiler/ Schaffner/Oeconomus, Dispensator domus. Außtheilerinn/ Dispensatrix. Außtheilung/ Divisio, Distributio, Sectio. Gleich theilen/Æqualiter, Ex æquo partiri, Æquabiliter dispartire, Æquare, Adæquare, Coæquare, Exæquare. Mittheilen/ Impartire, Impartiri, Partem dare, Communicare. Vorder theil eines jeden dings/Antica. Vortheil/ vorzug / Prærogativa, Eminentia. vide Nutz. Vortheil haben / Habere vel ferre priores partes, Primas agere. Zertheilig/ Divisibilis,e. Dividuum. Unzertheilig/ Indivisibilis, e. Individuus,a,um. Zertheilung/ Partitio, Divisio, Diastole, lat. Distinctio, Discretio. Zertheilen/Dividere Distinguere, Disterminare, Discriminare, Viduare. Zertheilen in der mitte / Decussare. Theilhafftig/ Particeps, Consors, Compos, Socius. Theilhafftig machen/ Participem reddere, facere participem, Communicare cum aliquo. Untheilhafftig/ Expers, Exors.

Thewer/Preciosus,a,um. Das Getreyd thewr verkauffen / oder auff thewrung halten/ Flagellare annonam. Thewer achten/Magni facere, magni pendere, magni ducere. Thewrung/ thewre zeit/Caritas, difficultas, gravitas, annonæ. Verthewren / Rei pretium augere. Gar zu thewer/ Care, Nimis care. Gleich so thewer/Tantidem. So thewer/ Tanti. Wie thewer/Quanti.

Thole/ Gracula Monedula.

Thon/Knall/ Crepitus, Sonitus, Fragor.

Thor/Geck/Morio,onis, Stultus, Delirus, Insanus, Fatuus. vide Narr. Thorheit/Stultitia, Dementia, Fatuitas. Thorecht / Stultus, Fatuus, a, um. Demens, Amens, Insanus,a, um. Thorecht thun/ Desipere, Ineptire, Stulte agere, Delirare, Insanire. Von der Thorheit ablassen / Resipiscere, Resipere, Ad saniorem mentem redire. vide Narrheit.

Thornaw in Flandern/ Tarvanna, oppidum propè Gandavum. Thorneck in Braband/ Tornaeum, oppidum Nerviorum. Die Thornecker Bisthumb/ Nervij, populus.

Thoren in Preussen/ Torunium, civitas Prussiæ Regalis.

Threnen/Lachryma, Lacryma, & Lacruma, Lacrymæ, Lacrymula. vide Weynen.

Thun/machen/Agere, Facere, Gerere, Administrare, Tractare, Efficere, Peragere, Conficere, Exequi. vide Handeln. Abthun/ Hinweg schaffen/ Amovere, Removere, Tollere, Auferre. Abthun / abschaffen / Deponere, Abrogare, Abolere, Amoliri, Removere, Irritum facere, Resignare, Rescindere. vide Gesetz auffheben. Aufftthun/ Aperire, Patefacere, Pandere, Adaperire, Reserare, Recludere, Aperire ostium, januam, fores. Aufftthun/erweitern/Laxare, Relaxare. Außthun/Delere, Abolere, Extinguere, Dispungere, Obliterare. Die Schrifft außthun/ Inducere scripturam. Die Kertz außthun/Extinguere candelam. vide Außtilgen. Bescheid thun im trincken / Respondere poculis. Böses thun/ Malefacere, malè de aliquo mereri. Darthun/ Probare, Comprobare, Evincere. v. Beweisen. Dergleichen thun/ Simulare, Adsimulare, Simile facere. vide Gleich. Embsig thun/ Agitare, Factitare. Fürthun / beschliessen / Obdere, Oppessulare. Gantz herfür thun/ Expromere. Guts thun / Conferre beneficium, Benefacere, Benè de aliquo mereri. vide Freundschafft beweisen. Herfür thun/Promere, Exerere, Expedire. Herzu thun/ Subjungere, Adjungere, Admovere, Admoliri, Addere. Leicht seyn zuthun / Facilè factu esse. Mit jemand zuthun haben/Negotium cum aliquo habere. Nicht wissen was zuthun/ oder zu lassen sey/Lupum tenere auribus, prov. Verthun/Absumere, Consumere, Disperdere, Dilapidare, Abligurire, ligurire. v. Verprassen/ & verfressen. Unnützlich ding thun/Nugari. Von jhm thun/Exuere. Widrumb thun/ Iterare. Wissentlich thun/Prudens facere. Zerthun / Dilatare, Explicare, Pandere. Zu rechter zeit thun/ Maturare. Zusammen thun / Conserere. Zuthung/ Additio, Appositio, Adjunctio. Zuthun haben/ Habere commercium. Zuwissen thun/ Denunciare, Significare, Indicare, Facere certiorem, Reddere certiorem. Es thut nichts zur sach/ Nihil ad rem, Nihil ad propositum, Nihil ad

chordam. Nachthun/nachfolgen/Imitari. Æmulari, Imitatione exprimere.

Thür/ eingang/ Janua, oſtium, fores, Aditus, Limen, ſynecdoch. Doppel thür/ Valvæ, januæ aut feneſtræ plicatiles. Hinder thür / Poſtica, Poſticum, Pſeudothyrum. Thürhüter/ Oſtiarius, Janitor, Oſtij cuſtos, Ad limina ſervus. vide Hüter Thürgezierd/ Antepagmenta. Thürſchwöll/ Limen. Thür ſeiten/ Antæ, arum. Thürpoſten / Poſtis. Thürangel/ Cardo. Thürſchloß/ Sera. Thür auffbrechen/ Effringere fores, Revellere clauſtra, Effringere valvas. Thür zuſchlieſſen / Claudere, Obſerare, Occludere januam, claudere fores, oſtium. Thürrigel/ Repagulum.

die Thür/ Turus, vel Taurias, fluv. Hiſpaniæ.

Thüringer wald/ Semana ſilva; aliàs Bacenis, pars Herciniæ. Die Thüringer/ Toringi, vel Turingi, natio Gotthorum.

Thurn/ Turris, Turricula, dim. Voll Thürn/ oder hoch/ Turritus, a, um. Das ein Thurn trägt/ Turriger, Turrifer, ut: Turrigeri Elephanti. Thürnhüter/ Ergaſtularius. vide Gefäncknüß.

Tieffe/ Profundum, Altitudo, Altum, Profundior pars, Profunditas. Tieffe ohn grund/ der Abgrund/ Abyſſus, Hiatus, Barathrum. Tieff/ Medius, a, um. Auß einem tieffen Schlaff/ Ex medio ſomno. Tieff oder hoch/ Profundus, Altus, a, um. Tieffe deß Meers/ Pelagus, gen. neu. Groſſe Tieffe in einem fluß/ Gurges, Vorago. Auß der tieffe herauß kommen/ Emergere. Das viel Tieffen hat/ Voraginoſus, a, um.

Tilgen/ Außtilgen / Delere, abolere, extinguere, reſtinguere, expungere, diſpungere, obliterare, caſſare. vide Außthun/ außtilgen. Auß dem brauch / Antiquare. Außtilgung/ Abolitio, extinctio, expunctio, obliteratio, litura. Außtilgig/ oder der außgetilget werden kan/ oder ſoll/ Delebilis, e. Vnaußtilgig/ Indelebilis, e. Das außtilget/ Deletilis, e.

Till / Anethum, prima longa genus herbæ odoriferæ.

Tiſch/ Menſa, menſula, dim. Tiſchler/ Schreiner/ Arcularius. Tiſch zum Gottesdienſt / Anclabris. Tiſch mit einem Fuß / Monopodium. Dreybeiniger Tiſch/ Tripes. Tiſchtuch/ Mappa, mappula. Tiſchring/ Circulus menſarius. Tiſchgänger/ Koſtgänger/ Convictor. Zu Tiſch ſitzen/ Diſcumbere, Accubare, Accumbere, Aſſidere menſæ. Das zum Tiſch gehört/ Menſarius, a, um. Credentz Tiſch/ Abacus, Repoſitorium. Ein tiſch mit köſtlichen Speiſen beſetzt / Menſa opipara, exquiſitarum dapium, lauta. Den Tiſch decken/ Menſam inſtruere, ſternere. Rechentiſch/ Tabula calculatoria. Wechſeltiſch oder banck / Menſa, abacus numulariorum.

Toben/ Furere, vide Raſen/ wüten.

Tochter/ Filia, Nata, Gnata, Filiola, dim. ſtieff-tochter/ Privigna. Kindstochter / Neptis. Junge Tochter/ Juvenca. Junges Töchterlein / Pupa, pupula, dim. Adoleſcentula, Puella, Virguncula. Kinds Tochtermann/ Eidam/ Gener. Tocke/ Puppe/ Pupa, Pupula, dim. Tocklein auß Beinen gemacht/ Oſcilla.

Tödtlicher abgang/ Mors, letum, vel læthum, Fatum mortis, Extremus, ſupremus vitæ dies, Fatum extremum, Exceſſus, exitus, diſceſſus ex hac vita, Interitus, Occaſus, us, Obitus, Extremus ſpiritus, halitus. Todt/ geſtorben/ Mortuus, exanimis, & exanimus, defunctus, morte deletus, extinctus, Vivis ereptus. vide Geſtorben. Alles iſt dem Todt vnterworffen/ Mortem omnibus natura propoſuit, omnibus eſt moriendum, omnia ſunt morti ſubjecta, expoſita, obnoxia, mors omnibus definita, deſtinata, omnibus calcanda via læthi, Hor. Mors inevitabile telum. Der ewig Todt/ Verdamnüß/ Mors æterna, perpetua, in omnem æternitatem ſuſtinenda. Halb todt/ Semimortuus, Semivivus, intermortuus, Semianimis, Seminecis. Biß in den Todt/ Uſque ad rogum. Todtefrucht/ Abortus, us. In Todtesnöthen / In extremo mortis agone, In mortis articulo, In extrema hora mortis. In Todesnöthen liegen / In lucta mortis eſſe, In lucta mortis conſtitutum eſſe, Eſſe in mortis articulo, cum morte luctari. Sich in Todtes gefahr ſtellen/ Cōmittere ſe periculo mortis, Vitam in diſcrimen offerre, Obijcere ſe periculo mortis. vide Gefahr. Nach dem Todt/ Poſt obitum, diſceſſum, poſt mortem, poſt exitum, exceſſum ex hac vita, morte obitâ. Nach deß Vaters Todt gebohren/ Poſthumus. Tödten/ Todt ſchlagen / Occidere, interficere, perimere, Interimere, Mactare, necare, cædere, oblidere, Trucidare, conficere, jugulare, jugulum ferire, dare neci, è medio tollere, eripere animam, ferro ſternere, privare vita, luce orbare, mortem inferre, morte mulctare, exuere anima,

mortem consciscere, Internecioni dare, morti dedere, rebus humanis eximere. Den Todt leyden/ Extrema pati, Subire mortem. Getödt werden/ Duci, absolutè. Sich selbs tödten/ Consciscere sibi mortem, manus proprias sibi adferre, vitam sibi exhaurire. Tödlich / verderblich / Mortifer, mortiferus, letifer, pestifer, letificus, a, um. Lethalis, exitialis, pernicialis, ferialis, capitalis, e, Funestus, peremptorius, a, um. Untödtlich/ unsterblich/ Immortalis. vide Ewig. Untödlicher / Athanatos, Athanasius. Tödligkeit/ Mortalitas. vide Sterblichkeit. Immortalitas. Tödliche wund/ Mortale, Lethale, Immedicabile vulnus. Todtenfarb/ Luridus, a, um. v. Farb. Todschlag/ mord/ Cædes, homicidium, occisio, internecio, interfectio, nex, necis, absque nominativo. Todtschlag begehen/ Facere, efficere cædem, Committere, patrare cædem, Cæde sese polluere, Homicidium facere, Strages edere. v. supra Tödten. Todtschläger/ Mörder/ Homicida, Interfector, Sicarius, Occisor, Percussor. Todtschläger seines Vatters/ Parricida. Todtschläger seiner Mutter / Matricida. Todschläger seines Bruders/ Fratricida. Todtenbar/ Loculus, Feretrum, Pheretrum, Sandapila, Libitina. v. Baar. Todtenkast / Loculus, Capulus, Capulum, Sarcophagus. Todtengräber/ Pollinctor, Libitinarius, Bustuarius, Sandapilarius, Vespillo. vide Grab. Todtengräber Handthierung treiben/ Libitinam exercere. Todtenlied / Monodia, Threnodia, Nænia. Todtengesang/ Mortuorum vigiliæ. Officium defunctorum, Officium pro defunctis. v. Ambt vor die Gestorbenen. Todtenopffer/ Inferiæ, plur. tant. Todtenbeschwerer/ Necromanticus. Tödtlich verwunden/ Lethaliter vulnerare, Sauciare, Mortiferam plagam inferre, Lethale, mortiferum, lethiferum vulnus infligere, incutere. Todtsünd/ Peccatum mortale, Facinus lethiferum, Capitale facinus. Todtsund begehen/ In mortiferum peccatum labi, prolabi, Lethiferum, capitale facinus admittere, committere. v. supra verb. Sünd. die begrabene Todten/ Siti. Todtenpfeiffer/ Siticen.

Tolch/ Pugio, vide Dolch.

Toll/ Stolidus. vide Doll/ Thor / Narr.

Tolmetschen/ außlegen/ Interpretari, Vertere, Interpretatione explicare, Explanare, Exponere. Tolmetscher/ Interpres, Explanator, Internuncius. vide Dolmetscher.

Tölpel/ ungeschickt/ Fatuus, Stolidus, Bardus, Blax. Tölpisch/ Stupidus, Tardus, Hebes, Plumbeus, Socors, Iners. vide Doll/ Närrisch/ Faul.

Topff/ Olla. vide Hafe.

Topff/ Turbo. vide Dopff.

Tormentill/ Pentaphyllum, Quinq; folia.

Tösen/ Murmurare, Admurmurare, Commurmurare, Strepere. Getöß oder Geräusch eines fliessenden Wassers/ Murmur. Getöß/ Strepitus, Susurrus, Fragor. Ein Getöß machen mit schlagen oder mit flossen/ Plodere, Complodere. vide Thönen.

die Traab/ Dravus, fluvius.

Trabant/ Satelles, Stipator, Spiculator, Lateranus. Latro olim dicebatur miles & minister imperatorius, quasi Latero. Ein Hauffen Trabanten/ Satellitium. Eines Fürsten oder Hauptmanns Trabanten/ Prætoriani milites, Prætoriana cohors.

Tracht/ Essengericht/ Ferculum, Missus, us.

Tracht/ oder Art der Kleidung/ Vestitus, Cultus. vide Kleid. Zwietracht/ Dissidium. vid. Uneinigkeit.

Niderträchtig / Humilis, Demissus. vide Demuth. Zweyträchtigkeit/ Discordia. vide Hader/ & Zanck.

beTrachten/ bedencken/ Considerare, Deliberare, Cogitare, Meditari, Putare, Animo complecti, Movere, Agitare animo, Perpendere, Ponderare, Trutinare, Animo volvere, volutare, versare. Animum intendere. vid. Bedencken. Betrachtung/ Consideratio, Meditatio, Cogitatio, Deliberatio, Agitatio animi. Die Betrachtungen/ Sensa, Sensus aliquando. Betrachtend/ Meditabundus, Cogitabundus, a, um. Meditativus, a, um. Unbetrachtend/ Inconsideratus, a, um. Demens. Bey jhm selbs betrachten/ Commentari. Dahin trachten/ De eo animo cogitare, Id spectare, Incumbere in aliquid, Esse totum in aliquo, Eò curas, cogitationes, mentem, studium & laborem dirigere, conferre, intendere, laborare, Sudare de aliqua re, Aciem ingenij ad hoc intendere. vide Sich bearbeiten / & Befleissigen. Fleissig betrachten/ Cogitare toto animo, Studiosè, probè, accuratè cogitare, In animo revolvere, Examinare animo, Animum intendere, Cum ratione agitare tanquam æquissima lance. vide ibidem. Darnach trachten/ streben/ Incum-

bere rei, vel ad rem, Studere rei. Laborare, Inhiare, Aucupari, Venari, Niti, Studia & vires intendere, Collimare, Collineare. vide Nachstreben. Seinen Nutzen allein betrachten/ Proprio commodo studere, Sibi soli sapere. vide Nutz. Vorbetrachten/ Præcogitare, Præmeditari. Wiederumb betrachten/ Recolere, Ruminare, metaph. vid. Wiederholen. Wol betrachten/ Excogitare, Perpendere, Expendere, Speculari.

Tractiren/ wol empfangen/ Benè, magnificè, lautè accipere, Benignè excipere, Honorificè tractare, Liberaliter habere. v. Herrlich halten/

Träg / faul/ Tardus, Ignavus, Socors, Iners, Deses, Lentus, Frigidus, Somniculosus, a, um. v. Faul. Trägheit/ Desidia, Inertia, Ignavia, Socordia. vide Faulheit. Träg seyn/ Torpere, Pigere, Languere, Frigere. Träg werden / Lassescere, Languescere, Pigrescere. Auß Trägheit ist das geschehen/ Ignaviæ hoc tribuitur, Causa hujus in ignaviam confertur, Hoc ad inertiam refertur, Desidiæ, languori, ignaviæ adscribitur.

Tragen/ Portare, Gerere, Ferre, Perferre, Deferre, Sustinere, Gestare, Bajulare, Gestitare. Träger/ Gerulus, Gestor, Lator. Sackträger/ Bajulus. Lastträger/ Phalangarius. Tragung/ Gestatio, Portatio. Das getragen wird/ Gestamen. Das zum tragen gehört/ Gestatorius, a, um. Zusammentragung/ Symbolum, lat. Collatio. Erträglich/ Portabilis, e. Erträglich/ das zu leyden ist/ Tolerabilis, e. Tolerandus, Ferendus, a, um. Vnerträglich/ nicht zu dulden/ Intolerabilis, e. Intolerandus, Non ferendus, a, um. Ertragen/ leyden/ Perferre, Ferre, Tolerare, Sustinere, Sufferre, Pati. vid. Leiden. Fürtragen der Gemein/ Ferre ad populum. Hinauß tragen/ Exportare, Efferre, Progerere. Herauß tragen/ Egerere. Herzutragen / Apportare, Adportare, Aggerere, Hinein tragen / Inferre, Importare, Introferre, Invehere, Ingerere. Hin vnd wieder tragen/ Circumferre. Hinüber tragē/ Transportare, Transvehere. vid. Vberfahren. Hinweg tragen/ Asportare. Sich vertragen/ Conciliare, Reconciliare, Pacare, Placare, In gratiam reducere, Decidere, componere, sedare controversiam. vide Vereinigen. Vertrag/ Conciliatio, Pactum, Compositio, Decisio, Conventio. vide etiam Bund. Ein Vertrag machen/ Inire pactum, fœdus, Pacisci, Depacisci. vide Fried machen. Den Vertrag halten/ Stare pactis. Vmbtragen/ Circumferre, Circumgestare, Circumportare. Sich wol vertragen/ Inter se amare, Mutuo amore se complecti, Mutuo amore ardere, flagrare, Concordes, unanimes esse. Von dannen tragen/ Deportare. An ein ander Orth tragen / Transportare. Voneinander tragen/ Differre. Vntertragen/ Supportare. Zusammentragen an ein Orth/ Congerere, Comportare, Convehere, Accumulare. vide Häuffen. Sich zutragen/ geschehen / Accidere, Evenire, Usuvenire, Obvenire, Fieri, Cadere. vide Geschehen.

Thräne/ Lacryma. vide Threnen.

Tranck/ Potus, Potio. Lieb-Tranck/ Philtrum, Poculum amatorium, Amatorium, substant. Jedes Getränck das da truncken macht/ Sicer. Tranck aus Wein vnd Honig/ Mät/ Mulsum. Tranck von Essig vnd Honig / Oxymel. Gersten-Tranck/ Ptisana, pen. corr. Getränck geben/ Potionare. Orth da man warme Getränck verkaufft / Thermopolium, pen. pro. Das zu einem Tranck oder trincken gehört, Potorius, a, um. vide Trincken.

Träppe/ Gradus, us. Scala.

Trapp/ Trapganß / Otis, Turda, avis magnitudine insignis, inter mensæ delitias non postrema.

Traube/ Weintraub/ Uva, Botrus. Muscatel-Traub/ Uva apiaria, vel apiana. Rosintraub/ Uva passa, vel arida. Trauben die man auffhengt zu dürren/ Uva pensilis. Vnzeitige Trauben/ Uvæ immaturæ, Omphaces. Das von Trauben ist/ Uveus, a, um. Der gantze Trauben- oder Räben-Ast/ Trapp/ Racemus. Das voll Trauben vnd Trappen ist/ Racemosus, a, um. Nachlesung/ so man die Trauben abgelesen hat / Racematio. Trauben ablesen/ Legulus, Uvarum collector. Trauben ablesung/ Vindemia uvarum. v. Herbst. Gelbfärbige Trauben/ Helvolum, vel Helvola. Lang Traubenbeer/ Dactylides. Trauben die man nicht zu Wein/ sondern allein zur Speiß braucht/ Troximos. Traubenmuß/ Defrutum.

Traum / Somnium, Insomnium, Visum, Visum somnij. Traumen/ Somniare, In quiete videre, Somnium facere, Incidere in visa, In somnis videre, Visa dormienti objici, Insomnia videre, Dormienti videri.

Traw/ das Vertrawen/ Fides, Fiducia, Fidentia, Confidentia, Spes. vide Hoffnung. Das Mißtrawen/ Diffidentia, Incredulitas, Desperatio. v. Vn-

Unglaub. Mißtrawen/nicht gläuben/Diffidere, Non fidere, Nullam fiduciam positam habere. Vertrawen/ Fidere, Confidere, Credere, Fiduciam habere. vide Glauben. Vertrawen/ übergeben / Mandare, Demandare, Credere, Commendare, Committere, Concredere. vide Ubergeben. Vertrawend/Fretus,a,um. Heimlich vertrawen/In sinum fundere. Das im vertrawen geschicht/Fiduciarius,a,um.

Trawren/ Mœrere, Dolere, Lugere, In mœrore, luctu, mœstitia esse, versari, indolere, perdolere, tristari. Immerdar trawren/ Assiduo esse in luctu, Totum in luctu versari, Luctu, mœrore confici, Contabescere. Trawrig/Tristis, Mœstus, Mœrens, Dolens, Mœstitiâ, tristitia, mœrore affectus, Severus, vultuosus, tetricus, a, um. Trawriglich/ Vultuosè, Mœstè. Trawrigkeit/ Mœror, Mœstitia, Tristitia, Luctus, Dolor. Trawrigkeit im Gesicht erzeigen/ Contrahere frontem, Obducere, corrugare, caperare frontem. Nicht mehr trawren/ Dedolere. Trawrig machen/ Tristare, Contristare, Mœrore afficere. Trawrig werden/ Tristari, Contristari, Tristitiâ, mœrore affici.

anTreffen / belangen/ Attinere, Pertinere ad aliquem, Attingere aliquem, Interesse alicujus. Fürtrefflich / Singularis, Nobilis, Præstabilis, e. Eximius, Inclytus, Præcipuus, Egregius, Karus, a, um. metaph. Fürtreffligkeit/ Excellentia, Præstantia, Eminentia, Celsitudo. vide Achtbar / & Hochheit. Fürtreffligster/ Potissimus, Maximus, superlat. Minder fürtrefflich/ Secundarius. Gantz fürtrefflich seyn/ Non habere secundum, Primas agere, tenere, Principem locum obtinere. Fürtrefflich werden/ Emitere, Enitescere. Fürtreffenheit/ Prærogativa. Ubertreffen/ Excellere, Præstare, Præeminere, Prævertere, Antevertere, Eminere, Anteire, Præire, Antecellere, Præcellere, Excedere, Prævalere, Præpollere, Superare, Vincere, Omnes alios longo post se intervallo relinquere. Nulli cedere. Fürtrefflicher Fürstender/ Antistes. Weit übertreffen/ Multis parasangis præcurrere, Proverb. Trefflich/ außbündig / Insigniter, Egregie, Mirum in modum, Incredibiliter, Non vulgariter. vide Sehr. Die Sach treffen/ Rem acu tangere.

Treiben/forttreiben/ Pellere, Impellere, Agere, Protrudere, Cogere, Urgere, Incitare. Darauff treiben/ Insistere, Instare, Ungere, Haud desistere, Non cessare, Incumbere, Stimulare, Sollicitare, Fatigare. Abtreiben/ Depellere, Arcere, Abigere, Profligare, Pellere, Propulsare, Abarcere, Prohibere, Dimovere, Amovere, Averruncare, Avertere. Außtreiben/ Expellere, Ejicere, Exterminare, Exigere, Eliminare, Extrudere, Quatere foras, Exturbare. Aus einem treiben/ Extorquere, Exprimere, Vi ex aliquo cogere. Außtreibung/ Elisio, Ejectio, Expulsio, Eliminatio. Hinter sich treiben/ Repellere, Retrudere, Retroagere, Repercutere. Hinweg/ in die Flucht treiben/ Abigere, Fugare, In fugam conjicere, Agere in fugam. Hin und wieder treiben/ Jactitare, frequent. Die Kälte vertreiben/ Defendere à frigore. Fast treiben/ Extimulare. Den Schlaff vertreiben/ Depellere, expellere, fugare soporem, Excutere somnum. Wiederumb treiben/ Redigere. Weiter oder forttreiben/ Propellere. Weit treiben/ Propulsare. Die Zeit vertreiben/ unnützlich zubringen/ Tempus terere, Consumere, insumere, perdere tempus. Otio exigere, vel transigere tempus. Zusammen treiben/ Compellere, Cogere. Das Vieh treiben/ hüten/ Cogere pecus. Treiber/ Impulsor, Instigator, Incentor, Incitator. Eseltreiber/ Agaso. vide Esel. Ein Ding immer treiben/ Eandem incudem tundere, Prover. Unnütz Geschwätz treiben/ Garrire, Efferre ineptias, In loquendo multum esse, ineptum, Insolentem esse.

Trengen/ ängstigen / Coangustare, Affligere, In angustias & difficultates redigere. vide Angst. Zusammen trengen/ Coarctare, Constipare, Condensare. vide Dick machen.

Trennen/ zertheilen/ Separare, Disjungere, Segregare, Distrahere, Disjunctionem facere, Abjungere, Dejugare. Trennung/ Separatio, Disjunctio, Diremptio, Dissolutio, Dialysis, Catalysis. Trennung/ Schisma, latin. Sectura. Abtrennung/ Sect/ Rott/ Factio, onis. Secta. Trennlich/ Disjunctivus, a, um. Zertrennlich/ Separabilis, Dissolubilis, e. Unzertreñlich/ Indissolubilis, Inseparabilis, e. v. Uneinigkeit/ & Auffruhr.

Treten/ mit Füssen treten / Calcare, Pedibus terere, Conculcare, Comprimere pedibus. Abtretten/ abweichen/ Abscedere, Declinare, Decedere, Divertere, Diverti, De via decedere, Exorbitare, Deficere. vide Abfallen. Abtrettung vom Weg/ Erratio. Außtrettung / Egressio. Daher

her tretten/ Ingredi, Incedere, Recedere. Hinter sich Trettung/ Receptus, us. Hinter sich tretten/ Revocare pedem, Ferre pedem, Tergiversari. Hoch tretten/Incedere. Vbertretten/Transgredi, Excedere limites, Recedere à forma mandati, Deflectere à præscripto officij. Vbertrettung/ Prævaricatio, Transgressio, Transitio, Prætergressio. Vbertretter / Prævaricator, Transgressor. Vertretten/Partes alicujus sustinere, agere. vide Ambt vertretten. Weit abtretten/ Aberrare, Toto cœlo aberrare, Longè à scopo aberrare. vid. Fehlen. Zusammen tretten/ Congredi. Zusammentrettung/Congressus. Zertretten / Conculcare, Proculcare, Pessundare, Proterere.

Trew/ getrew/ Fidus, Fide dignus, Fide præditus, Præfidus, a, um. Fidelis, e. qui suam fidem præstat. Trewlich/Fide, Fideliter. Trewloß/ vntrew/Perfidus, Perfidiosus, Infidus, a, u. Trewlosigkeit/ Perfidia, Infidelitas, Græca fides, Punica Fides, Gallica, vel Geldrica fides. Trewloser Mensch/ Homo perfidiosus, Fidem frangens. Trew/Fides. vide Traw. Trew vnd Gehorsam erfordern/ Rogare Sacramentum. Trew geben/ versprechen/ Dare fidem, Obligare fidem suam, Fidem suam intercipere, reponere. Die Trew brechen/ Solvere fidem. vide supra Traw.

Trieb/ Antrieb/ Zwang/ Impulsus, us. Instinctus, Impulsio, Instigatio. Getriebner Weg/ Trita via. Das getrieben wird/ Trusatilis, e. Hin vnd wider getrieben werden/ Fluctuare. Vertriebner/ Verjagter/ Exul, Extorris, Relegatus, Ejectus, Proscriptus, Exilio mulctatus, affectus, Patriâ pulsus, In exilium missus. vide Acht/ & Bann. Vmbgetrieben/Ambactus. vide Treiben

Tribut/ vide Schatzung.

Trieffen/ Stillare. Trieff/ Stilla. vide Tropff. Trieffgeschirr/Guttus, Capaces, Lechytus. Trieffende Augen haben/ Lippire. Trieffäugig/ Lippus. vide Aug.

Trieghafft/betriegig/ Fraudulentus, Dolosus, Insidiosus, Subdolus, Captiosus, Veteratorius, a, um. Bilingvis, e. Mendax, Fallax, Pellax. Betrieglich/fälschlich/ Fraudulenter, Insidiosè, Dolosè, Fictè, Subdolè, per imposturam. Vnbetrieglich/ Integrè. vide Auffrichtig. Betrieglichkeit/ Impostura, Frustratio, Fallacia, Offucia, vel Offuciæ, plur. num. tant. Cavillatio, Sycophantia, Stellionatus, Deceptio, Fraudatio, Defraudatio, Delusio, Ludificatio, Circumventio, Manticulatio. Vnbetriegligkeit/Candor. Betriegen/Fallere, Decipere, Dare verba, Circumvenire, Fraudare, Defraudare, Frustrare, & Frustrari, Subdolè, dolosè, fraudulenter agere, Ludere, deludere, eludere, circumducere dolis, Facere fallaciam, Ludificare, Imponere cum dativo, Facere fucum, vel fraudem, Manticulari, In nassam illicere, Oblinere, vel, Sublinere os, Supplantare, metaph. Inescare, metaph. In fraudem inducere, impellere, Struere fraudes, Technis fallere. Betrieger/Impostor, Fraudator, Deceptor, Planus, Supplantator, Circumscriptor, Defraudator, Tenebrio, onis. Veterator, Nebulo, id est, qui nebulam mendacijs obtendit, Sycophanta. vide Betrug.

Trier / Augusta Trevirorum, vulgò Treviri. Die im gantzen Trierer Bisthumb / Treviri, populus.

Triest in Friul/ Tergestum, vel Histria.

Trincken/Bibere, Potare. Außtrincken/Ebibere, Epotare, evacuare pocula, Exhaurire, Ad feces usq; potare, Unico haustu poculum educere. Trincken/ bringen/ Propinare, Præbibere, Offt trincken/Potitare. Gemächlig trincken/ Cyathissare. Fast trincken/Perpotare. Weidlich trincken/ Indulgere poculis, Cyathis. Mittrincken/ Compotare. Trinckgeschirr/ Becher/ Poculum potorium, Cyathus, Scyphus, Calix vitreus, Calix. Hol Trinckgeschirr/ Cotyla. Lang Trinckgeschirr/ Cymbium. Ebhewen Trinckgeschirr/ Cibissium, vel Cissimbium. Hültzen Trinckgeschirr/ Obba. Trinckig/Potabilis, e. Trincksüchtig/ Bibax, Bibaculus, Bibosus, Bibulus, a, um. v. Trunck.

Tringen/ Premere, Urgere, vide suprà Treiben. Abtringen/ abzwingen/ Extorquere, Exprimere, Eripere, Auferre, Emulgere, metaphor. Aufftringen / auffdrähen/ Obtrudere, Invito & renuenti offerre, Nolenti dare. Durchtringen/ Penetrare, Pervadere. Sich eintringen / einflicken/ Insinuare, Immergere se, Immiscere, intrudere se. Die Ketzer tringen sich an allen Orten ein/Hæretici sese ubicunque terrarum tanquam serpentes è latibulis insinuant, vel immittunt. Zusammen tringen/Coarctare, Densare, Coagulare. vide Dick. Abtrünniger/Mammeluck/Apostata, Defector, Desertor, Transfuga, Perfuga. Abtrünnig werden/ Deficere, Desciscere, Transfuge-

fugere, Apostata fieri. Durchtringig/Penetrabilis, Meabilis, Permeabilis, Remeabilis, e. Undurchtringig/Impenetrabilis, passivè.

Tritt/Schritt/Gressus, Gradus. Forchtsame Tritt/Muricati gressus. vide Gang.

Trocken/Siccus, Aridus. vide Dürr.

Trog/Capsa, Capsula, Capsella, Cista, Cistula, Cistella, Arcula, dimin. v. Kist. Gelttrog/Fisci, Fiscella. Tröglin/Scrinium.

beTrogen/Deceptus, Fraudatus, Delusus. vid. Betriegen/& Betrug.

Troll dich/Hinweg/Apage, Apagesis, Fugisne hinc? Quin abis? Abi, Discede. v. Hinweg gehen.

Trommet/Trompet/Buccina, Tuba, Classicum, concha. Messingene Trompet/Tuba ductilis, sunt enim ligneæ quoque. Krumme Trommet/oder Schalmey/Lituus, incurva buccina, exili sono. Auff der Trommet blasen/Canere tuba, Inflare tubam, Dare signum tubæ. Trommeten-Thon oder Schall/Clangor tubæ, Taratantara. Trommeter/Tubicen, Classicus, Buccionator, Æneator. vide Trumme.

Tropff/Gutta, Stilla, Guttula, dim. Tropffsweiß/Guttatim, adverb. Tropffen/Stillare, Rorare, Liquere, Manare, Guttatim defluere. Herabtropffen/Destillare. Herauß tropffen/Demanare, Promanare. Hinein tropffen/Instillare, Extillare, idem. vide Treuffen. Der Tropff/Lähme des Leibs/der Schlag/Sideratio, Paralysis, Dissolutio, latin. Apoplexia. Tropff oder Schlag zu einer seyten/Hemiplexia.

Trost/ergetzung/Solatium, Solamen, Consolatio, mitigatio, levamen tristitiæ. Levatio doloris, animi. Trösten/Solari, Consolari, Consolationem adhibere, lenire, metaphor. Relevare animum, Mœrorem levare, Minuere, Confirmare aliqua consolatione, Consolatione sustentare, Animum à mœrore abstrahere, Avellere, Avocare à molestia, Consolatione permulcere. Sich nicht wollen trösten lassen/Non acquiescere ulla consolatione, Non dare locum ulli consolationi, Respuere, Non admittere consolationem. Tröster/Consolator, Paracletus. Vertrost/Fretus. vid. Traw. Getrost/beherzt/Bono, infracto, præsenti animo. vide Hertzhafft. Trost haben die Eltern von jhren Kindern in jhrem hohen alter/Parentibus senibus liberi sunt solatio, Parentum ætas ingravescens filiorum in adolescentia conquiescit, Filij parentibus sunt scipioni.

Trotte/Kelter/Presse/Torculum, Torcular, pen. prod. Prælum. öl Trotte/Trapetum. vide Kelter. Preßspiel/Cochlea.

Trotzen/Ferocem esse, Ferociam exercere, Insultare alicui. Trotzig/Érociter. vide verb. Frech/& Grawsam.

beTrüben/Turbare, Conturbare, Vexare, Movere, Affligere, Perturbare, Angere, Molestum alicui esse, Tristitia, mœrore, dolore, mœstitia afficere, Contristare, Fatigare, Deijcere de gradu, prov. Enecare, metaph. Examinare, adflictare. vide Angstigen/& Trawrig machen. Betrübnüß/Mœstitia, Mœstitudo, Mœror, Dolor cordis, animi, Tristitia, Angor, Anxietas, Turbatio, Conturbatio, Perturbatio, Luctus. v. Trawrigkeit. Betrübung/Confusio, onis. Betrübet/Mœstus, Examinatus, Æger, Turbatus, Conturbatus, Perturbatus, Mœrore, mœstitia, dolore, tristitia affectus, a, um. Tristis, e. vide Trawrig/bekümmert/& Angsthafftig. Betrübt seyn/Mœrere, Tristari, Contristari, Dolere, Indolere, Mœstitia, dolore affici, premi, angi, Excruciari animo, Animi dolore torqueri. vide Trawrig seyn/& Bekümert seyn.

Trucken/Aridus, Siccus, a, um. Truckne/Siccitas. Trucknen an der Sonnen/Insolare, Ad solem torrere.

TruckerKunst/Typographia, vide Druckerkunst/& Buchdrucker.

Truckses/Archtriclinus, Dapifer.

beTrug/Fraus, Dolus, Deceptio, Fallacia, Fucus, Impostura, Technæ, Captio. Trughafftig Dolosus, Fallax, Fraudulentus. Ohn betrug/Bona fide. In betrug führen/Illicere, In fraudem inducere. vide Betrug anrichten/Inijcere tragulam, moliri, machinari fraudes. Er ist voll betrugs/Ex eo, veluti equo Trojano omnes fraudes & doli proficiscuntur.

Trumme/Tympanum. Kesseltrumme/Heerpaucke/Æneum tympanum. Die Trummen schlagen/Pulsare tympana, Tundere tympanum, Tympano perstrepere, Tympanizare. Trummenschläger/Tympanistes, Tympanista, Tympanotriba, qui tympana pulsat.

Trunck/Potus, us. Haustus, us. In einem trunck außtrincken/Unico spiritu, vel haustu educere,

Evacuare, Exhaurire, Exiccare poculum. Trunckēn/ Ebrius, Temulentus, Vinolentus, Bene potus, Vino madidus, Potulentus, Vino onustus, plenus, Vini plenus, Vino obrutus, Confectus, a, um. Mero gravis, e. Vino languidus, a, um. Trunckenboltz/ Potator, Ebriosus, Vinosus, Bibax, Bibulus, Lurco, Vini intemperantissimus, Ampulla bibacior, Temulentiæ & ebrietatis notæ, Natus ad vina perdenda, Gurges, & Heluo vini. vide Schlemmen/ Prassen/ Fraß. Trunckenheit/ Ebrietas, Crapula, Temulentia, Vinolentia, Immodica, Immoderata potus ingurgitatio. Sich truncken trincken/ Inebriare se, Se ebrium reddere, Vino obruere, Vino se ingurgitare, Replere se vino, Ebriare se. An allen örtern hört man Geschrey der Trunckenen/ Personant omnia vocibus ebriosorum. Den trunck außschlaffen/ Exhalare crapulam. Der Mund stincket nach dem gesterigen Trunck/ Os fœtidissimam hesternæ crapulæ exhalat Mephitim. Mein Herr/ als er gestern truncken heim kam/ ist er hefftig vber mich mit worten außgefahren/ Herus meus hesterna die bene potus domum revertens, verbis in me debachatus est omnino viperinis, vel Acribus in me invectus est verbis. vide etiam Trincken.

Trusen/ hefen/ Fex, fecis. vide Heffen.

Tuch/ Pannus, quo vestimur, sive sit laneus, sive lineus. Rauch Tuch/ Pannus villosus. Futter Tuch/ Pannus subdititius. Schlecht grob gewebt Tuch/ Levidensa, Pannus vilis, raro & tenui textu. Schnupfftuch/ Muccinium, Arnobio, quo narium mucum radimus, Strophiolum nonnullis. vide Facenetle. Schweißtuch/ Sudarium, quo sudorem abstergimus. Brusttuch/ Brustlap/ Femorale, Fascia pectoralis, dicitur & Mammillare. Wüschtuch/ Fascia, Rica, Ridicula pituitaria. Tuchscherer/ Pannitonsor. Tuchwälcker/ Fullo. Tischtuch/ Mantile. Tuch von beyden seiten gekränselt/ Gausape. Fürtuch/ Perizonium, Castula. Groß weiß leinen Tuch/ damit sich die Weiber bedecken/ Plaga.

Tugen/ Faßtugen/ Asces, vel Axes.

Tugend/ Virtus, Honesta actio, Honestas, Dos animi. Vntugend/ Morbus animi, Vitium, vide Laster. Tugendreich/ Virtute præditus, Ornatus, Auctus, Instructus, Clarus virtutibus, Multijuga virtute præcellens, Splendidis virtutum ornamentis decoratus, Omni virtutum genere præditus, Instructissimus, Omni virtutum laude cumulatissimus, multis, magnificisque virtutum titulis honestatus. Angeborne wahre Tugent/ Germana, innata virtus. Die Tugend gering achten/ Virtutem habere venalem, vel in propatulo. Tüglich/ dienstlich/ Idoneus, Aptus, Commodus, Accommodatus. v. Füglich. Tugend stehet so wol den armen/ als den reichen/ Virtus tum in adversa, tum in secunda fortuna uberrimos fructus affert, Magnas utilitates in omni fortuna parit virtus. Der Tugent folget die Ehre nach/ Gloria virtutis comes, Virtus gloriam parit, Gloria ex virtute manat, proficiscitur. Die Tugend erhöhet viel Leuth vom nidrigen Stand/ Multos infimæ conditionis, & nulla parentum, aut majorum laude commendatos virtus extollit. Die Tugent gehet vberall/ Virtuti subjecta sunt omnia, Regum omnium regina virtus. Der ohn Tugend ist/ wird leichtlich zerstört/ Virtute vacuum fortuna facile profligat. Cui virtus comes non est, facile animo cadit. Die Tugend für die Reichtumb ziehen/ Unam virtutem sequi, divitias minimi putare.

geTummel/ Turba, Tumultus, us. Groß Getümlich/ Tumultuosus, a, um. Getümel machen/ Facere, excitare, ciere turbas, tumultum, Turbas dare.

Tunckel/ Tenebrosus, a, um; vide Finster/ & Dunckel.

Tuncken/ Intingere. vide Färben.

Tüngen/ Misten/ Stercorare. vide Düngen.

Türcken/ Turcæ vel Turci. Barbari, Turcica, Barbarica gens. Türcken Hut/ Tiara, regis Persarum pileus. vide Hut.

Tyber/ ein fluß/ Tybris, Albula, Tyberis. Der jenseit der Tyber wohnet/ Transtyberinus.

Tyrann/ Tyrannus, Sangvinarius, Crudelis. Olim hoc nomen Regibus competebat, nunc verò ob crudelitatem & sævitiam exercitam invidiosum nomen. Tyranney/ Tyrannis, Crudelis dominatus, Violentum imperium, Sævitia, Crudelitas. v. Grausamkeit. Tyranney vben/ Exercere tyrannidem, sævitiam, crudelitatem, Tyrannum esse, Crudelem, Immanem esse, Sitire sangvinem. Tyrannisch/ Tyrannicus, Crudelis, Sævus, Sangvinarius, Sangvinem sitiens. Tyrannischer weiß/ Tyrannicè, Crudeliter, Violenter, In morem tyranni, More tyrannico,

Tyran-

Tyrannorum more, vide Grausamlich. Tyrannen tödter / Tyrannoctonus, Tyrannicida, æ. Todschlag eines Tyrannen / Tyrannicidium.

INCIPIENTIA ab V.

WAß/grosse Stand/darein man öl/wein/rc. bewaret/Cupa, vel Cuppa, Dolium, Vas vinarium. Cadus. Lang Vaß/Seria, orca. Vaß darinn man fleisch oder fisch saltzet / Cadus sallamentarius. Das zu Vässern gehört/ Doliaris, e. Vaß macher/kiepffer/Doliarius. Ein höltzen Weinvaß / Cadus ligneus. Irrdin Weinvaß/ Cadus testaceus, fictilis. Gießvaß / Handvaß/ Gutturnium, Guttus, Vas angusti oris, unde Guttatim aqua manibus affunditur.

Vast/sehr/ Valde, Oppidò, Admodum, Apprimè, penult. prod. Perquam, Cùm maxime, Multùm, Per, Pro, Valde, Efflictim, Sane quàm, Oppidò quam, Præ, cùm est in præpositione. So vast/ Adeò, Tam, Tantopere, & Tanto opere. Als vast / Perinde. Wie vast/ Quam, Quantum. Vast so viel/ Perinde, adverbium similitudinis. Gott gebe wie fast/Quamlibet.

Vater/ Pater, Genitor, Generator, Procreator, Sator, Parens. Vater oder Mutter/ Parens. gen. omn. Vater deß Vaterlands/ Pater patriæ. Anher/altvater/Anus. Der ein Großvater allein/ vnd kein Vater mehr hat / Opiter. Vranherr/ Proavus. Vrans Vater / Abavus. Stieffvater/ Vitricus. Haußvater/Paterfamilias. Des Vaters Bruder kind / Patruelis. Gevatter / Compere/ Cognatus lustricus, vel mysticus, vulgò Compater, dici etiam potest, Parens lustricus, qui & Susceptor, Arbiter initiationis, Onomasta, vel Pater initialis, Sponsor Baptismi, Fidejussor, dicitur, qui ex sacro fonte, & Onus docendæ religionis suscipit. Gevatterinn / Cognata lustrica, vel mystica, sic parens lustrica vel mystica, Susceptrix, Onomastria, vel parens initialis, quæ ad idem Sacramentum testis adhibetur. Hinc lustricus filius, vel filiolus, & lustrica filia, vel filiola, qui vel quæ suscipitur. Oritur etiam cognatio spiritualis, inter eosdem matrimonium impediens. Vaterloser / der keinen Vater im leben hat/ Pupillus. Seines Vaters oder Eltern beraubet / Orbus parentibus. Väterlich/ Paternus, a, um. Patrius, a, um. Väterlich Gut/ Patrimonium, Substantia à patre relicta. vide Erb. Ein herrlich Vätterlich Gut/Patrimonium, amplum, Lautum patrimonium, Patrimonium copiosum, Patrimonium benè magnum, & lautum. Vätterlich gut erlangen / Patrimonium obtinere, Paternam hereditatem cernere. Väterlich Gut verschwenden/ Patrimonium effundere, conficere, Devorare patrimonium, Rem à parentibus relictam profundere, vide verb. Prassen/& Schlemmen. Deß Väterlichen guts berauben/Patrimonium eripere, & Patrimonio expellere, spoliare. Vätterlich Gut verlassen / Patrimonium relinquere. Vatershauß/ Lares paterni, Foci paterni. vide etiam verb. Hauß. Vaterland / Patria, Natale solum, Genitale solum, Terra patria, Sedes natalis, Lares, Foci, Penates paterni, Patria tellus. Auß dem Vaterland vertrieben seyn/Exulare. Des Vaterlands berauben / Multare patria. Das Vaterland verschwören/ Eiurare patriam. Des Vaterlands verweisen/ In exilium mittere. vide verb. Elend/Jammer/Jagen/& Treiben. Das Vaterland schirmen/ Patriam tegere, protegere, tueri armis. Vaters Schwester/ Amita, pen. cor. Der ein Vater im Leben hat / Patrimus. Der keinen richtigen Vater hat / Spurius, Incerto patre natus, Incerti parentis, Illegitimus, Nothus. Dem Vater nachschlagen/arten/Patrizare, vel Patrissare. Das Vaterland ist allenthalben da es einem wol gehet/ Patria est, ubicunque benè est. Weil er sein Vaterland getrewlich beschirmet / hat er grossen Ruhm eingelegt/ Egregia laude se dignū ostendit, quia patriam fortiter tutatus est. Summam laudem consecutus est, quia acerrimum se patriæ defensorem præbuit. Was dein Vater dir hat mit ehrengüter verlassen/ dieselben verthustu mit vnehren / Opes, quas honestis rationibus pater tuus collegit, tu malis artibus dissipas, consumis, disperdis. Mein Vaterland hab ich vom vntergang errettet/ Patriam ab exitio vindicavi, Patriæ incendium extinxi, Operà mea patria stat, Graviter laboranti patriæ opem tuli, Cadentem patriam sustinui, Labentem firmavi. Sein Vaterland willig vnd mit Frewden verlassen Summa voluptate patria cedere, Discessum è patria egregia animi alacritate ferre.

Vbel/ Male, Perperam, Pravè, Malignè, Depravatè, vide etiam Böß. Für vbel auffnehmen/ Sinistrè accipere, In pejorem partem accipere,

re,In sinistram partem accipere,Sinistrè,malè interpretari,Ægrè ferre,Indignè ferre.Für gut oder nicht vor vbel auffnehmen/ Dextrè accipere, In dextram, bonam, mitiorem partem accipere, Dextrè, In meliorem partem interpretari, Æqui bonique consulere. Vbelstand/ vngebühr/ Indecorum, Indecens, A decoro alienum, Præter decorum, haudquaquam, minimè decorum. Vbelthat/missethat/Maleficium,Malefactum,Flagitium,Admissum,Commissum. vide Sünd. Vbelthäter/Facinorosus,a,um.Flagitiosus,a,um. Vbelthätiger Knecht/Furcifer, Trifurcifer. Vbelthat begehen/Facinus committere, Patrare facinus, Maleficium facere, committere, Flagitium committere, patrare, designare, Prave, perperam facere. Vbelthäter/ Facinorosi, Mastigiæ, Verberones. Vbelthäter/ mißhandler/Maleficus, Facinorosus, Reus, Flagitiosus homo. vide etiam verb. That. Vbel außgehen/ Male evenire, Male cadere, Malum habere eventum, Malum sortiri exitum, Tristem & exitialem habere eventum. Vbel gewonnen/vbel zerrunnen/ Malè parta, malè dilabuntur, Malè partum, malè disperit, De malè quæsitis non gaudet tertius hæres. Vbelhalten/ Malè tractare. Sich vbel halten/Turpiter se dare. Sich vbel halten / ergerlich leben führen/Malam, pessimam, depravatam vitam agere, Pessimam vivendi inire rationem, vel viam. Ein wort vbel deuten/auffnehmen/ Offendi dicto aliquo Vbel reden/ Lædere os alicui, Maledicere, Obloqui. vide etiam supra verb. Schand/ & Laster. Heimlich vbel nachreden / Genuinum infigere, & Genuino mordere. Einen vbel empfangen/Malè aliquem accipere, Exagitare, Insectari, Convitijs urgere.

Vben / sich vben/ Exercere, Colere, Tractare aliquid, Exercitatione uti, Versari in aliqua re, Exercitationem rei capere, Meditari, Studere, Versari, Conversari. Sich in den freyen künsten vben/Studere liberalibus artibus. In liberalium artium studia incumbere. Vben eins vmbs ander/ Mutitare. Vben mit den Händen / Depsere. Sich vben in erdichten reden/ oder Gerichtshändeln/Declamare. Wol vben/ Excolere, Percolere. Sehr vben / Brauchen/ Exercitare. Wol geybt / gebawet / Excultus,a,um. Vbung/fleiß/ Exercitatio, Exercitium, Studium, Actio, Agitatio, Meditatio, Gymnasma, Usus, Tractatio. vide etiam supra Fleiß. Hefftige vbung / Exercitatio. Vorvbung / Progymnasma. Vbungsrede/ Declamatio. Der Vbung verdrüssig oder satt seyn / Teneri satietate studiorum. Sich im studiren nicht mehr vben / Studiorum usum intermittere, Studijs nuntium remittere. Die zeit welche zur vbung des studirens verordnet/muß man nicht mit müssig gehen zubringen/ Tempus studiorum attributum agitationi, haudquaquam otio terere oportet.

Vber / Super, Supra, Ultra. Vber / auff / In. Vberwerts / Trans, ut: Vber Rhein fahren / Traijcere Rhenum. Vber das/ außgenommen/ Præter. Vber das/Tum, connectendi particula. Præterea, adverbium. Vberall / bey einem / Ad unum. Fürvber/ Præteritum, Elapsum, Prætérlapsum, Exactum, Transactum, Transcursum, Evolutum, Præterfluxum. Die zeit ist fürvber/ Tempus effluxit, Præterijt, Tempus elapsum, præterlapsum est. Vberall / allenthalben/ Ubique, Ubivis, Passim, Ubique locorum, ubique terrarum, gentium, Nusquam non, Nullo non loco, Omnibus in locis, Quovis loco. Vberall/ gemeinlich/ Generatim, adverb. Omni ex parte. Vbersich/ Sursum, contrarium est, Deorsum. Vberauß sehr / Ultra, Supra, Præter modum, Immodice. vide etiam sup. Vber die maß. Vber das / noch weiter/ Quin etiam, Adhæc, Insuper, Præterea. vide supra Darzu vberein kommen/ Pacisci, Depacisci, vid. Vertragen. Vberhin seyn/ Actum esse, Conclamatum esse. Vberfluß/die menge/ Copia, Ubertas, Redundantia, Abundantia. Vberflüssigkeit aller ding/ Cornucopiæ. Vberflüssig / reichlich / Copiosus,a,um. Abundans, Uber, Supervacaneus, Supervacuus,a,ū. Redundans, Superfluens, Largus,a,um. Opulentus,a,um. Dives. Vberflüssiglich / Copiosè, Abundanter, Largè, Superflue, Affatim. Vberflüssig seyn/ voll seyn/ Squalere, Scatere, Abundare. Redundare, Abundantem, copiosum, superfluum esse. Vbrig/ vbereintzig/ Reliquus,a, um. Vbrig/Superstes.gen.com Residuus,a,um Kein zeit ist vbrig/ Nullum tempus reliquum est, superest. Wann ich zeit übrig werd haben/ will ich dir schreiben/Si quid temporis reliquum fuerit, literas ad te dabo. Vbrig seyn/Superesse, Restare, Relinqui, reliquū, residuum esse, Extare, Superare, Exuperare. Vberlassene/vberbliebene

bene Stücklein/Reliquiæ,ut: Reliquiæ ciborum, mensæ,&c. Vbersichtiger/Pætus.v Schäl/&Aug. Vbertreffen/besser seyn/Antecellere,Excellere, Præcellere, Antecedere, Excedere, Anteire, Præire, Superare, Vincere,Exuperare, Primas obtinere, Nemini, nulli cedere, Parem, vel secundum non habere, Præpollere, omnes alios longo post se intervallo relinquere. Vberwindung/ vide Sieg. Vberwinden/v. Sigen. Vbereinstimmen/ Consentire, Congruere, Convenire,Consentaneum esse,Cum aliquo facere. Vnsere Meynungen stimmen überein/ Conjunctum est meum consilium cum tuo, Nihil à tuâ, mea distat,dissentit,discrepat oratio,Idem est utriusque sensus. Vberflüssige Vnkosten/Sumptus effusi,Sumptus infiniti,maximi. Vberlesen/Perlegere, Relegere, Lectitare.

Velg am Rad / Absis, vel Habsis.

Veltenburg/Artobriga,Castellum quoddam, nunc Monasterium Vindeliciæ.

Veltlin/Volturena, aliàs Vallis Telina, in Alpibus Lepontijs & Rheticis. Veltliner Wein/ Vinum Rheticum.

Venedig/ Venetiæ, arum. Das von Venedig ist/ Venetus, a, um. Venediger Land/ das Friul/ Forum Julij, Carinthia, Ptolomæo. Venediger Meer/ Hadria, gen. masc.

Verächten / Proscribere. vide Acht/ & Bann. Verächtung/Proscriptio, Dira proscriptio.

Verachten/Temnere,Contemnere,Spernere, Contemptui habere, Despicere, Aspernari, In postremis habere. Veracht/Contemptus,a,um. Abjectus, a, um. Despectus, Contemnendus, a, um. Von allen veracht seyn / Ludibrio & despectui omnibus esse. Veracht Ding/Hecta, metap. Verachtlich/Triobolaris,Ignobilis, Contemptibilis,e. Verachtung/Contemptus,us.Despectio. Verachter/Spretor, Spernax. Er ist von jederman veracht/ Planè desertus est, atque abjectus ab omnibus. Nullo ille jam loco est, Nullius pretij est, Nullus est, Fabula vulgò est.

Veralten/Exolere,Obsolere,Exolescere,Obsolescere.vide Alt. Veraltung/ Vetustas,Caries.

Verbannen/ Devovere, Diris devovere, Devovere caput alicujus. Verbannet/ Devotus, a, um. Sacer, a, um.

Verbergen / Condere, Abscondere, Abdere, Celare, Occulere, Occultare, Recondere, vide Bergen.

Verbieten / Interdicere, Prohibere, Vetare, Inhibere. Einem sein Hauß verbieten / Wasser vnd Fewr versagen / Aqua & igni interdicere. Verbietung/ Prohibitio, Interdictum, Vetatio. Bey Straff des Lebens verbieten / Sanctione capitali vetare.

Verbinden/ Obligare. vide Binden. Verbinden mit Gutthaten / Devincire sibi aliquem beneficio. Bene mereri de aliquo, Aliquem officijs sibi astringere, devincire. Verbindung/ Nexus, us. Conjunctio.

Verblenden/ Excæcare, Occæcare. Verblendung/Præstigium, Præstigiæ,arum. vide Blind/ & Blenden.

Verborgen/ Occultus,a,um. Arcanus, Clandestinus, a, um. Verborgener weiß etwas thun/ Per cuniculos aliquid facere. Verborgen seyn/ Latere, Latescere, Absconditum esse, Abditum esse, Latitare.

Verbott/Interdictum. Verbott der Oberkeit/ Interdictio. Verbotten/ Vetitus, Interdictus, a, um. Das Fleisch essen wird allen Catholischen in der Fasten verbotten / Esu carnium Catholicis sacro quadragesimali tempore interdicitur.

Verbrennen/ Comburere, Cremare, Inflammare, Incendere, Exurere, In cineres redigere. Gantz verbrennen/Conflagrare, Deflagrare. vide etiam Fewer/ & Flamm. Brieff verbrennen/ Inflammare literas.

Verbündnüß/Pactum. vide Bund/ & Vertrag. Wir seynd einander mit Freundschafft gar fast verbunden / Summus mihi cum eo intercedit usus, Arctissima necessitudine conjuncti sumus, Vinculis arctissimæ familiaritatis adstricti sumus. Utor eo, isque me vicissim valdè familiariter.

Verdammen/ Vrtheilen / Damnare, Condemnare, Convincere, Judicare. Verdammen den Angeklagten / Reum facere, Reum peragere. Verdampt/ Damnatus,a,um. Sacer,a,um. Condemnatus,a,um. Orth der Verdampten/ Gehenna, metaphor. v. Hell. Der eines Verdambten Gut kaufft / vnd Gewinn damit treibet / Sector. Offene Verdammung/ Proscriptio. Verdammer/ Condemnator.

Verderben/ ins Verderben bringen/ Perdere, Corrumpere, Depravare, Disperdere, Deperdere, Exitium creare, Perniciem gignere, parere,

parare, Perniciem, exitium afferre, Calamitatem, pestem importare. Verderben/ zu scheitern gehen/ Perire, Deperire, Dispicere, Interire, Intermori, Pessum ire, Labi aliquando, Concidere, metaph. pro Perire. Sich selbst ins Verderben stürtzen/ Sibi ipsi malum, exitium, perniciem, interitum adsciscere, attrahere, conciliare, parare, parere, orcare, Sui mali, perniciei, interitus exitij causam esse. Verderbt/ davon keine Hoffnung mehr ist/ Deploratus, a, um. Verdorben/ Perditus, a, um. Fast verderblich/ Perdite, adverb. Verderblich/ schädlich/ Exitialis, Pernicialis, Perniciabilis, Exitiabilis, e. Exitiosus, Perniciosus, Noxius, Pestifer, a, um. Feralis, e. Pestilens. Verderblicher Mensche / Bößwicht/ Perditus, Profligatus, Dissolutus homo, Desperatus, Nequam, Flagitiosus, Pravus, Malitiosus. Verderbnüß/ Pernicies, Perditio, Exitium, Interitus, Pestis, Calamitas. Verderbung/ Verwüstung/ Perditio, Corruptio, Vastatio, Devastatio, Excidium, Excisio, Clades, Strages, Occasus, us. Sich unterstehen zu verderben/ Machinari perniciem, Moliri interitum. Verderben/ verwüsten/ Perdere, Disperdere, Corrumpere, Vastare, Devastare, Pervastare. Gantz verderben/ Disperire. Vom Verderben erlösen/ Ab interitu vindicare. Verderbung der Sitten / Corruptela morum. Verdorben/ verderbt/ verwüst/ Corruptus, Perditus, Depravatus, Vastatus, Devastatus, a, um. Das die Frucht verderbt/ Frugiperdus, a, um.

Verdeiwen/ Digerere. vide. Deiwen.

Verdienen/ Merere, Mereri. Promereri. Wol verdienen/ Emerere, Emereri. Nach Verdienst/ Dignè, adverb. Der zu verdienen ist/ Meritorius, a, um. Verdienst/ Meritum, substant. vide latius verb. Dienen.

Verdingen/ Locare, Elocare. vide Leihen.

Verdorren / Arescere, Viriditatem amittere. vide Dürr.

Verdriessen / Ægrè ferre, Graviter, molestè ferre, Indignè, acerbè ferre, Iniquo animo ferre, pati, Molestiâ capere, Malè habere aliquem, Gravare, Tædere. Verdrießlich/ Tœdiosus, a, um. Es verdreust mich/ Pœnitet, impers.

Verdruß/ Tœdium, Molestia, Fastidium, Displicentia, Offensa, Offensio: Offensa ejus est qui offendit: Offensio ejus qui offenditur, It. Verdruß/ Satietas, Satias, Nausea. Verdrüssig/ Tœdiosus, a, um, pen. prod. Molestus, a, um. Verdrüssig machen/ Molestiâ, Tœdio afficere, Obtundere, metaph. Der ein Verdruß hat/ Pertæsus, a, um Verdrüßlich/ Molestus, Odiosus, a, um. Gravis, e. Verdrüßlich/ beschwerlich/ Molestè, Graviter, Gravatim, Ægre, Tædiosè, Cum tædio atq; fastidio. Verdrüßlich seyn/ Tædiosum, molestum esse, Odiosum ac molestum esse, Agitare, Vexare. Ein Verdruß im Geschäfft haben/ Capere aliquod tædium. Verdruß thun/ Frangere, metaph. Verdrüssig werden/ Colligere tædium. Den Verdruß und Mühseligkeit in sich einfressen/ erleyden/ Devorare tædium & molestiam. Ich hab Verdruß zu leben / Vitam mihi acerbam puto. Tædet me vitæ, Diutius esse in vita non possum.

Verehren/ Honestare. Verehrung/ Celebritas, Observantia, Honorificentia. Das in Gottes Verehrung wird gehalten / Gottsfürchtig/ Religiosus, a, um. Rechte Gottes Verehrung/ Gottesdienst/ Religio. v. latius sup. verb. Ehr.

Verendern/ Variare, Evariare. Verenderlich/ Mutabilis, Variabilis, e. Verenderter weiß/ Vicissim, adverb. Verendert/ Varius, a, um. Verenderung/ Mutatio, Variatio, Varietas, Vicissitudo. Verenderung der Gestalt / Metamorphosis, lat. Transfiguratio, Transformatio. Eine kleine Verenderung der Zeit / Momentum. Mit Verenderung gezieret/ Variegatus, a, um. Du hast deine Meynung verendert / In sententia non permansisti, A pristina sententia descivisti, A te differs, Tibi ipse non constas.

Verfluchen/ Execrari. v. Verfluchen. Einen verfluchen/ Diris aliquem devovere, In exitium aliquem devovere, Exitium alicui imprecari.

Verführen/ Seducere, metap. Verführer/ Seductor, Impostor. Verführung/ Impostura, seductio.

Vergeben/ verzeihen/ Condonare. vide Verzeihen. Vergebentlich/ Irritus, vacuus, a, um. Inanis, e. Vergebens / Incassum, Frustrà, Nequidquam, Abs re, Inaniter. Vergebung/ Condonatio. Vergeblich hoffen / Spe falli, Alere, fovere spem inanem, Inani spe duci, lactari. Vergebliche Wort machen/ Inanes sonos fundere. Vergeblich arbeiten/ vide verb. Arbeit.

Vergehen/ Evanescere, Abolescere, Abire in auras, vide verSchwinden. Von Hertzenleid vergehen/ Dolore contabescere, consumi, confici, premi, Dolore intermori.

Vergelten/Compensare, Recompensare, vide Erstatten. Vergeltung/ Compensatio. Gleiche Vergeltung thun / Referre gratiam, vel, Talionem reddere, Talionis lege agere, Par pari referre. Dem nur einfache Vergeltung wird / Einföldner/ Simplarius, a, um. Ich werde nimmermehr können deine wolthat vergelten/Numquam tua beneficia recompensabo, Nullam unquam tuorum meritorum partem assequar. Ich soll diß Vnrecht wol vergelten / Is sum, qui referre injuriam possim, Memorem injuriæ me senties.

Vergenglich / Fluxum, Caducum, Fragile, Mortale, Incertum, Momentaneum.

Vergessen / nicht mehr gedencken / Oblivisci, cum accusat. & genit. Ex animo amittere, Memoriam deponere, perdere, amittere, Oblivioni tradere, dare, Oblivione capi, Ex animo dejicere, Oblivione delere, obscurare. Dessen bin ich vergessen/Hujus me cepit oblivio, Hoc mihi excidit,. Vergessen das einer gelernet hat/ Dediscere. In vergessen bringē/Oblitterari. Vergessen werden/Oblivione deleri, obscurari, In oblivionem venire, Excidere, Ex animo labi, Ex animo effluere, Fugere aliquem. Vergeßligkeit/ Oblivio, Lapsus memoriæ. Vergeßlich/ Obliviosus, a, um. In Vergeß kommen / Ire in oblivionem. Deiner erzeigter Wolthaten werde ich nimmer vergessen/ Semper memoriâ tenebo merita erga me tua. Præstabo tibi eam, quam debeo memoriam meritorum.

Vergifften/ Inficere, metaph. Inficere veneno. vide Gifft.

Vergiß mein nicht/Chamedrys, herba est, quæ latinè Trissago dicitur.

Vergleichen/ Assimilare, Conferre, Comparare, Æquiparare. v. Gleich. Vergleichung deren Ding/so nicht eines Geschlechts seynd/ Parabola.

Vergnügen / Satisfacere. Vergnüget werden/ Satisfieri. Vergnügig/ Contentus, a, um. Vergnügung/Satisfactio.

Vergünne mir deine Kammer zugebrauchen/ Velim mihi commodes, Accommodes de tuo cubiculo, Sine me uti cubiculo tuo.

Verhafften/ Arrestiren / Manus injicere. Ein Roß verhefften/Manus injicere in equum.

Verhergen/ Vastare, Devastare, v. Verheeren.

Verheyssen/ Fidejubere, Promittere, Polliceri, Stipulari, Spondere Verheyssen eine zur Ehe/ Sponsare. Die Braut verheissen / Despondere, Desponsare. Verheysser/ Sponsor, Fidejussor. Verheyssung/ Promissum, Promissio, Pollicitatio, Sponsio. Seinem verheyssen nachkommen/ Fidem servare, præstare, Promissis stare, Persolvere promissum.

Verkauffen/ Vendere, Divendere, Venundare. vide verb. Kauffen.

Verkünden/ Annunciare, Denunciare. Verkündung/ Denunciatio. Dem Widerparth den Tag verkünden / Diem denunciare adversario. vide verb. Kund.

Verlangen/Desiderare, Tangi desiderio. Verlangen/ Desiderium, Aviditas, Appetitus, Cupido. Verlangen haben/v. supra Verlangen. Mich verlanget nach der Stadt / Sum in urbis desiderio, Desiderio me urbs afficit, Desiderium me tenet urbis, Urbis cupidine flagro.

Verlauffen/ Effluere, Præterfluere, Præterlabi. vide verb. Lauffen.

Verlengern/Procrastinare, Differre, vid. verb. Schieben / & Verlengeren.

Verleugnen/Negare, Abnegare. v. Leugen.

Verlieren / Perdere, Amittere, Facere jacturam alicujus rei, Damnum facere, Detrimentum facere, accipere. Das Recht verlieren/ Cadere causa. Sein Haab vnd Gut verlieren / Jacturam, naufragium facere rei familiaris, Exui omnibus, Nihil reliquum facere suarum opum.

Verlohren hab ich meine Gütter/ Naufragium feci rei familiaris, Actum est de fortunis meis. Den Muth verlohren geben/Deficere, concidere animo, Animo cadere, Despondere animum, Hastam abjicere.

Vermöchtnüß/ Testamentum. v. Testament.

Vermahnen / Monere, Admonere, Hortari, vide verb. Mahnen.

Vermeynen / Arbitrari, Censere, Autumare, Existimare. vide verb. Meynen.

Vermercken/ Animadvertere. v. Mercken.

Vermummen/ Larvam induere, Larva se tegere, obtegere, vestire, Personam induere. Vermummet / Larvatus, Personatus, a, um. Larva indutus.

Vernunfft / Ratio, Motus cogitationis, Acumen, solertia mentis, Lux rationis & lumen vitæ, Potestas aliquando. Vernünfftig/Ratione præditus, Ratione utens, Rationalis, e. Rationis compos. Nicht bey Vernunfft seyn/Exire de potesta-

testate mentis. Unvernünfftig/ Irrationalis, e. Ratione carens. Rationis expers, Ratione destitutus. Unvernünfftig werden/ Obbrutescere.

Verpflicht bin ich dir / von wegen deiner Wolthaten/ Omnia prorsus studia debeo tuis beneficijs: Præstare cogor tua causa quidquid possum. quid est quod ego tua causa non debeã? v. Pflicht.

Verrahten/ Prodere, Quadruplare. Heimlich verrathen/ Deferre. Verräther/ Delator, Proditor, Quadruplator. Verrätherey/ Proditio.

Verrichten/ Exequi, Efficere, Præstare. Was ich nicht kan noch sol verrichten/ das befehlestu mir/ Id fieri à me vis, quod exequi neq; debeo neq; possum. Id mihi imponis, quod sustinere neque debeo neque possum.

Versagen/ Denegare. vide Weigern.

Versamlen/ Congregare. Versamblung/ Conventus, Congregatio, Synodus, Ecclesia. Versamblung der Rathsherrn. Senatus, us. Versamblung deren die ein Gewalt oder Ampt haben/ Collegium. Versamlung halten/ Conventum agere. Versamlich/ Collectivus, a, um. v. sup. Samlen.

Versaumen / Prætermittere, Negligere. vide Versäumen.

Verschmehen / Aspernari, Respuere, Abhorrere. Alle Mitbürger hassen dich/ Nemo est civis qui te non oculis fugiat, auribus respuat, animo aspernetur, cogitatione deniq; ipsa abhorrescat.

Verß/ Gedicht/ Reimen/ Versus, Carmen, versiculus, diminut. Oratio metrica, ligata. Halber Verß/ Hemistichium. Zween Verß/ Distichon. Verß machen/ Versus scribere, facere, Carmen fundere, contexere, scribere, fingere, effingere, Componere versus, carminare. Gute Verß machen/ Scribere, facere, componere bonos versus, Carmina docta facere, componere, condere, contexere. Schlechte Verß machen/ Indoctos versus componere, Indoctum, tenue, exile carmen condere. Verßdichter / Poeta. Zu Versen machen/ Numeris adstringere. Verß der fünff pedes hat / Pentametrum.

Verß am Fuß/ Calcaneus, & Calcaneum, Calx.

Versichern mit Handschrifft / Cavere Chirographo, Syngraha. Mit Bürgen versichern/ Satisdare. Versichern mit Geiseln/ Cavere obsidibus. Versicherung/ Cautio, Perscriptio Versicherung von einem nehmen / Cavere sibi ab aliquo. Versicherung-Schreiber / Conceptor, Perscriptor, vulgò Notarius.

Versöhnen/ Reconciliare, Placare, In gratiam reducere. In veterem gratiam restituere. Wir haben uns versöhnet / und allen Haß abgeleget/ Inimicitias deposuimus, In gratiam reconciliati sumus. Ich wil mich befleissigen / daß ich dir wieder versöhnet werde / Ut mihi tua voluntas reconcilietur, operam dabo, Nitar, elaborabo, ut mecum in gratiam redeas.

Verstandt/ Cognitio, Captus, us. Mens, Sententia, Sensus, Speculatio, Theoria. Verstandt des Menschen/ Intellectus, us. Verstandt des Gemüths/ Ingenium. Rechter Verstand/ Sana mens. Wieder zu Verstand kommen/ Resipere, Resipiscere, Redire ad mentem. Kein Verstand haben/ Carere judicio. Verständiger / Consultus, nomen. Verständig/ Prudens, Sapiens, Gnarus, a, um. Cordatus, a, um. Perspicax, Sagax. Verständigkeit / Prudentia, Sapientia, Eruditio, Intelligentia. Verständigkeit des Rechten/ Jurisprudentia. Verständiglich/ Gnarè, & Gnaviter. Unverständiger/ Inconsultus, a, um. Bardus, a, um Unverständiger Mensch/ Obesæ naris homo. Unverständig/ Ignarus, a, um. Stolidus, a, um. Rusticanus, a, um. Tardiusculus, dimin. Brutus, a, um. Hebes, Fungus, metaphor. Unverständigkeit/ Obscuritas, Ruditas. Wenig verständiger/ Sciolus. Zweyverständige Red/ Amphilogia. Unverständlich/ Obscurus, a, um. Verständig seyn/ Sapere. vide latius sup. verb. Stand. Das verstanden mag werden/ Intelligibilis, e.

Verstehen/ Intelligere, Capere, Percipere, Cognoscere, Ratione assequi, Tenere, videre, metaph. Wenig verstehen/ Subintelligere. Auß einem ding verstehen/ Colligere ex aliquo. Starck oder wol verstehen/ Sagire, Præsagire. Zuvor verstehen/ Præcognoscere. Zu verstehen geben/ Interpretari.

Verstossen/ Repudiare, Rejicere. Verstossen/ enterben/ Abdicare. Verstossung / Enterbung/ Abdicatio. vide etiam sup. verb. Erb.

Verstricken / Circumnectere, Obnectere, Astringere, Alligare. Ineinander verstricken/ Innectere. Zusammen verstricken/ Connectere. Zuvor verstricken/ Præpedire. Verstrickt / Obnoxius, a, um. Verstrickt seyn/ Teneri.

Versuchen/ Facere periculum, Tentare, Experiri. Versuchstück thun/ Specimen edere. Versuchstück in der Kunst/ Tyrocinium, Rudimentum.

eum. Versuchung/Tentatio, Tentamentum, Experimentum, Experientia. Versuchter weiser Mann/ Homo sapiens, & multarum rerum peritus. Vir summi consilij. Homo navus & industrius.

Verthädigen/ Defendere, Tueri. vide verb. Schutz/ & Schirm. Ich will dein Ehr verthedigen/ Honoris tui defensionem suscipiam, Pro honore tuo defendendo certamen suscipiam.

Vertrag/Conciliatio, Pactum, Compositio, Conventum. Vertrag mit einem machen/ Paciscі, Depacisci, Pactionem facere cum aliquo, Conficere pactionem cum aliquo. Vertragen/ Componere, Convenire. vide etiam supra Vertrag. Ein vertrag/Conditio. Vertrag annehmen/ Accipere conditionem. Vertrag / oder Zusag halten/ Stare promissis, stare conditionibus, pactis. Vertrag nicht halten/Conditiones & pactiones perturbare, Non stare conventis, Fœdus rumpere, frangere.

Vertrawen/Fidere, Confidere, Credere. Dem vertrawet wird / Fiduciarius, a, um. Gäntzlich vertrawen / Concredere. Vertrawet/ Fretus, a, um. Lasset vns Gott vertrawen / der kan vns in allem helffen/ Omnem spem & fiduciam in Domino Deo ponamus, ejus Majestas nobis auxilio erit in omnibus. Ab uno Deo pendamus, hic nobis omni in re aderit.

Verwalten/ Administrare, Gerere, Procurare. Verwaltung/Administratio, Regimen. Verwaltung eines besonderen orts / Toparcha, vel loco præfectus. Verwaltung eines weißlosen/ Tutela, v. Fürmundschafft. Ich verwalte deine sachen so fleissig wie ich soll/ Tuis rebus ut debeo præsum. Quidquid ad tua negotia pertinebit, diligenter agam, curabo.

Verwandt/ Cognatus. Verwandte / Mume/ Cognata. Verwandtschafft/Cognatio, vid. supra Freundschafft. Viel verwandten hast du/Propinquis, & affinibus flores, A propinquis optimè paratus es, Copia flores propinquorum.

Verwehnt/ schleckig/Lautus, a, um. Delicatus, a, um. Verwehnter/ Blax. Verwehntlich/Molliter, Delicatè, Lascive.

Verweisen / auß dem Land verbieten / Exilio mulctare. Ewiglich verweisen/ Perpetuo exilio multare, afficere. vid. ver. Acht/ Bann/ & Jagen.

Verweisen/ Exprobare, Improbare. Verweisen mit schelten/ Expostulare. Verweisung/ Exprobratio, Expostulatio, Improperatio. Verweisung eines Lasters/Improperium.

Verwerffen/ Reijcere, Reprobare. Verwerfflich / Rejectitius, a, um. Verwerffung / Confutatio, Refutatio.

Verwicklen/ Intricare, Irretire. Die Füß verwicklen/Impedire, Præpedire. Verwicklet / Impeditus, Præpeditus, Irretitus, Intricatus, a, um. Verwicklete Rede/ Gryphus. Verwicklung/ Impedimentum.

sich Verwundern/Stupere, Stupescere, Admirari, Admiratione affici, Mirè capi. Ich verwunder mich vber deine Vnverschambheit / Os tuum & impudentiam miror, Cic.

Verwüstung/ Vastare, Devastare, Populare, & ri. vide supra Verheeren.

Verzagen / Despondere animum, Abijcere animum, Animo cadere, Consternari. Verzagung/Animi abjectio, Consternatio. Verzagen will ich nicht / ob wol mir das Glück alles abgenommen hat / Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit, ademit, non faciam tamen ut ab omni spe animum abducam.

Verzeihen / Ignoscere, Remittere, Condonare, Gratiam delicti facere Verzeihung/Condonatio, Remissio, Venia, Gratia delicti.

Verziehen / Cunctari, Percunctari, Morari, Tardare, Prolongare. Verziehung/Mora, Dilatio, Contatio. Verzug biß auff vbermorgen / Comperendinatio.

Vest/ starck/ Firmus, Solidus, Immotus, Validus, Robustus, a, um, Stabilis, e. Ahenus, vel æneus, a, um, qui nulla vi labefactari potest. Vest stehen/ Consistere. Vest werden/ Solidescere. Bevestigen/ Firmare, Confirmare, Roborare, Stabilire, Solidare, Durare, Obdurare. vide Starck machen. Eine Stadt bevestigen/ Munire, Circummunire, Firmare, Vallare, Obvallare, Circumvallare, Cingere, Vallo circumdare. Veste/ Beständigkeit/ Firmitas, Firmitudo, Stabilitas, Soliditas. Vestiglich / Firme, Firmiter. Vestung/ Pastey / Bolwerck / Propugnaculum, Castellum, Locus, Agger, Vallum.

Vexiren/ plagen/Vexare, Agitare, Exagitare, Affligere, Devexare, Divexare, Molestare.

Vfer/ Gestad/ Littus, Ora, terminus terræ ad mare Ripa, Extremitas fluminum, amnium, fontium, Margo, Crepido, pen. longa.

Vhr daß die ſtunden anzeiget / Horologium, Horariũ,Index horarum. Soñen Vhr/Compaſt Solarium, Sciatericum, Solarium ſciatericum. Sandtvhr iſt vorzeiten ein Waſſervhr geweſen/ Clepſydra. Das den Schatten gibt/vnd die ſtunden anzeiget /Gnomon,onis,Index ſolarij.

Vieh/Weydvieh/Pecus,oris. Beſtia, æ. Herd groß vieh/Armentum. Herd kleines vieh/Grex. Viehdieb / Abigeus, Abactor. Viehreich / Armentoſus,a,um. Das von Vieh kompt/ Pecorinus,a,um. Viehfutter von Bonen vnd Erbſen/ Ozymum. Viehſtelle im Sommer/Æſtiva,orum Viehhirt/ Pecuarius,Armentarius,Pecorarius. Viehdiebſtal/Abigeatus,us. Mit vieh vmbgehen/ Pecuariam facere,Exercere. Viehſtall/Mandra. Viehfutter/Pabulum. Viehiſch/Pecuinus,a,um. Ferinus,a,um,Beluinus,a,um. Viehiſch werden/ Obbruteſcere. Viehartzt/ Mulomedicus, Veterinarius. Vieh träncken/ Adaquare.

Viel/Multum. Vielem vnglück vnterworffen/ Varijs,infinitis, innumeris ærumnis,calamitatibus, afflictionibus ſubjectum eſſe. vide Vil.

Vier / Quatuor, Quaternus, a, um. Das vier begreiffet/ Quaternio, onis. Quadruplus, a, um. Das vier Buchſtaben hat / Tetragrammatum. Das vier Winckel hat/Quadrangulum. Das vier Verß hat/ Tetraſtiolum. Viermahl/ Quater, adverb. Das vierdt/ Quartus,a,um. Je vier/Quaterni,æ,a. Viereckig/ Quadrus,a,um. Viereckiger Teller/ Quadra. Auff viererley weiß/ Quadrifariam. Vierfach / Quadrigeminus, a, um. Vierfältig / Quadruplex. Vierfältigung / Quadruplicatio. Vierfürſt/der den vierdten theil eines Reichs verwaltet/ Tetrarcha. Ein ſolches Reich/Tetrarchia. Vierfüſſig/Quadrupes, quadrupedus,a,um. Viergeſtaltig/Quadriformis,e. Viergliedig / Quadrimembris, e. Vierpfündig/ Quadrilibris,e. Vierſprachig/ Quadrilinguis,e. Vierſchrötig/Quadratus,a,um. Viertägig/Quatriduanus, a, um. Viertheil einer maß/ Cotyla, Hemina, Quartarius. Viertheilig/Quadrifidus, a,um. Vierzehen/ Quatuordecim. Der vierzehend/Decimus quartus. Vierzehenjährig/Ephebus,lat. Pubes. Vierzehenmal / Quatuordecies. Viertzig/Quadraginta. Das viertzig helt oder begreifft / Quadragenarius,a,um. Je viertzig vnd viertzig/Quadrageni,æ,a. Viertzig mal/Quadragies. Das viertzigſt in der zahl/ Quadrageſimus, a,um. Das viertzigſt theil/ Quadrageſima,ſubſt.

Viertzigjähriger Menſch / Quadragenarius homo. Vierwincklich/Quadrangularis,e. Tetragonus,a,um. Vierzinckig / Quadridens. Vierhundert/Quadringenti,æ,a. Der vierhunderſt/Quadringenteſimus, a, um. Viertzigtägige Faſten/ Quadrageſima,ſubſt. Tempus quadrageſimale, Dies jejunij, Dies eſuriales, vide ſupra Faſten. Vierhundert mahl / Quadringenties. Gevierdt machen/ Quadrare.

Vil/nicht wenig/Multum,non parum,quamplurimum. All zu viel/ Nimium, Plus ſatis,Plus quam ſat eſt, Plus æquo, Plus juſto,Plus quam par, juſtum eſt, Plus quam decet. Viel mehr/ Imò, Immò, adverb. eligendi, vel corrigendi. So viel/Tàm,adverb. comparandi,tot. In viel weg/ Plurifariam,Multifariam. Wie viel/Quot, indeclin.plur.tant. Wie viel zugleich/Quoteni, æ,a. Der wie vielſte/ Quotus,a,um. Quotusquiſque. Zu viel/ Nimis, & nimium, adverb. Zu viel groß/Nimius,a,um. Vil/Multus. Complures,& Complura, non eſt comparativus. Faſt viel/ Plurimus,a,um. ſuperlat. Vielechtig/ mehrechtig/Pluralis,e. Plurativus,a,um. Vielechtig/Pluraliter. Viel darzu thun/ Magnum momentum, pondus adferre. Viele/Multitudo, Vis, Manus, Silva, Silvula,dimin. Frequentia, Copia, Cœtus, us. Die viele haben/ Abundare. Vielerley/Multigenus, Multijugus,a,um. Viel auff einen geben/ Magni aliquem æſtimare, ducere, Plurimi aliquem facere. Ich gebe ſo viel vmb dich/ als du vmb mich/ Tanti te facio, quanti tu me ducis. Wie viel ſeynd die das nicht thun/Quotuſque eſt qui hoc non faciat. Viel zu viel/ vber die maß/ Nimiopere, vide verb. Meß. Vildeutig/Æquivocum. Vielendig / Infinitus, a, um. Vielfältiglich/auff vielerley weiß/Multipliciter. Vielfältig getheilt/Multipartitus,a,um. Vielfältigung Multiplicatio. Vielfärbig/Multicolor. Vielfräſſig/Polyphagus. Vielfrüchtig/Polycarpus. Vielgebig/Polydorus. Vielgeſtaltig/Multiformis,e. Varius,a,um. Vielreder/Locutor, Locutuleius. Vielredig/ Multiloquus. Vielſchweigig / Multivagus. Viel wiſſend/Multiſcius, Polyhiſtor. Viel gröſſer/ Multò major, Longè major, Omnibus partibus major Longo intervallo major.

Villach in Kernten/Julium Carnicum, hodiè Villacum, oppidum.

Villeicht/ es mag ſeyn/Fortè, Fortaſſis, Fortaſsè, Forſan, Forſitan.

Viol/ Viola. Gäl viol/ Luteolæ, Viola lutea, flava. Braun Violen/ Mertzenblum/ Vaccinium, Hyacinthus, Viola nigra, purpurea. Weiß viol/ Viola alba. Violfarb/ Violaceus, a, um. Violgarten/ Violarium.

Visionomey/ Physionomia.

Vitriol/ Vitriolum. vide Kupfferwasser.

Vivelspurg / Aventicum, urbs Helvetiorum. Hinder Freyburg in Nuchtland/ Quondam Helvetiorum urbs, nunc obscurus pagus.

Vmb/ bey/ Circa, Circum, Circiter, ad numerum & tempus refertur, Propè cum Accusat. Ad. Vmb einander/ eins umbs ander/ Mutuò, Invicem, Inter se, Alternè, Alternatim, Alternis vicibus, Per vices, Alternis. Vmb viel mehr/ Permultò. Vmbsonst/ vergebens / Gratis, Gratuitò, Sine compensatione, Ex gratia, Immeritò. Vmbbringen/ Occidere, Interficere, Interimere, E medio tollere, Necare, Trucidare, Cædere. Sich selbst umbbringen/ Mortem sibi consciscere, Vitam sibi ipsi eripere, Sibi ipsi violentas manus inferre, Sibi necem consciscere. Vmbackern/ Circumarare, vide Acker. Vmbbeissen/ Ambedere Vmbbinden/ Circumligare, Obligare. Vmbfahen/ umbgreiffen/ Amplecti, Complexu tenere. Vmbfassung / Complexus, us. Amplexus, us. Vmbgang/ Ambitus, us. Circuitus, us. Circuitio, Periodus. Vmbgeben / Circumdare, Stipare, Constipare, Cingere. Vmbgürten / Cingere, Circumcingere. Vmbgurt/ Perizonium. Vmbhang / Velarium, Velamen, Peripetasma, Peristroma, Conopæum. Vmbher/ Ob, cum est in Compositione, Circa. Vmb und umb / Circumcirca. In einem Vmbkreiß/ In circuitu. Vmbkommen/ vide Vmbkommen/ & Sterben. Vmbleg an einem Kleid/ Instita, gen. f. vide Saum. Vmblege an einem Weibskleid / Lymbus, Instita, idem. Lymbulus, & Lymbellus, dim. Vmbreden/ Circumloqui. Vmbredung/ Periphrasis, Circumlocutio. Vmbretten / Obequitare. Vmbweg / Ambages. Vmb deinet willen/ Tui causa, Tuam ob causam, In tuam gratiam, Propter te.

Vnd / Et, Ac, Atque, Que, conjunctiones copulativæ.

Vnden/ under/ Sub, Subter, Infrà, præpos. Inter. præpos. Vnten herauff/ Infernè. Das unten ist /Infernus, a, um. Von unden/ Infernè. Vnden/ oder nider/ Infernus, a, um. Allerunderst/ Infimus a, um. Das underst/ Infimus, a, um Vnder einander/ Inter se. v. Vnter. Die underer/ Inferi, orum, plural. tant. Der underen/ Infernas, atis. Vnderer/ Inferior, oris. Vnder seyn/ Subesse.

Vndanckbar/ Ingratus. vide unDanckbar.

Vnterbeth/ Culcitra. vide Beth/ & Decke.

Vntergang/ Interitus, us. vide Schad. Vntergang der Sonnen/ Occasus, us. Occasus solis. vid. verb. Gang/ & Sonn.

Vnderpfand/ Fiducia, Possessio fiduciaria. Ein Vnterpfand nemmen / Fiduciam accipere. vide Pfand.

Vndersatz/ Statumen. Vntersatz der Seulen/ Basis, aliàs Spira.

Vnderscheid / Differentia, Discrimen. Ohn Vnderscheid / Sine delectu, discrimine, Indifferens. Grosser Vnderscheid seyn / Plurimum interesse. Vnterscheid haben/ Differre.

Vndersich/ Pessum, adverb. Vnder sich fahren/ Ima petere.

Vnderstehen/ Conari, Laborare, Studere, Parare, Tendere, Contendere, Aggredi, Moliri, Elaborare, Niti, Conniti. Vnderstehen dörffen/ Audere. Freventlich understehen / Præsumere, metaph. Vnderstehen zubereden/ Suadere.

Vnderweilen/ Plerumque.

Vnderwerffen/ Subjugare. Sich underwerffen/ Submittere se.

Vnderthan/ Subditus. Vnderthaner/ Clientulus, & Clientula. Vnterthaner auß der Vogtey/ Provincialis. Vnderthanen/ Subjecti. Vnterthan machen / Conficere in leges suas.

Vnfall / Vnglück / Adversa fortuna, Clades. vide verb. Glück.

Vnflath/ Wust/ Sordes, Eluvies, Squalor. Gesamleter unflath/ Colluvies. Ort da aller unflath zusammen fleust / Sentina. Vnflätig unsauber/ Sordidus, Fœdus, a, um. Impurus, Immundus, a, um. Spurcus, Squalidus, a, um. vide etiam Vnrein. Vnflätiglich/ Sordidè, Squalidè, Spurcè, Impurè. Vnflätig werden / Sordescere. Vnflätig machen/ Sordidum, Impurum, Immundum reddere, Fœdare, Maculare, Polluere. Vnflätig seyn/ Sordidum, Squalidum, impurum, Immundum esse, Squalere.

Vngefehr/ Forte, Casu, Forte fortuna, Improvisò, Ex, vel De improviso.

Vngerland/ Pannonia inferior, vel secunda, vulgò Vngaria.

Vngestüm/vnruhig/Turbulentus,a,um. Turbidus,a,um, Tumultuosus,a,um. Tumultu plenus, Tempestuosus, Æstuosus,a,um. Importunus,a,um. Vngestümme Meer/Turbatum & agitatum mare, Mare rapidum, æstuans, procellosum, tempestuosum. Vngestümmigkeit/ Impetus, Tumultuatio, Impetuosus motus, Commotio maris, Incrementum & reciprocatio maris. Vngestümmiglich / Turbulenter, Tumultuose, Cum impetu, Tempestuose. Vngestümmigkeit deß Meers erregen/ Agitare mare, Movere, commovere mare, Mare procellosum reddere.

Vnglaublich ist es /Incredibile est, Credendum non est, Non est ut credatur, Fidem superat, Verisimile non est.

Vnglück / Infortunium. Hauffen Vnglücks/ Ilias, Lerna malorum. vide Vnglück. Vnglücklich/Infelix, Miser, Calamitosus,a,um. Dein vnglück betrübt mich sehr/ Tuæ me calamitates graviter afficiunt. Tua mihi nimis adversa fortuna gravissima est, Tua me torquent infortunia, Ex tuis miserijs dolorem haurio acerbissimum.

Vnholde / Pharmaceuteria, Venefica. vide verb. Zaubern.

Vnkeusch / Libidinosus, Mulierosus,a,um. Impurus, Salax vide Vnkeusch.

Vnkräfftig machen / Infectum facere. vide verb. Krafft.

Vnnütz Geschwetz/Liræ, Nugæ, Gerræ. vide verb. Schwetzen.

Vnrecht hastu mir gethan / Iniquè mecum egisti, Injuriose me tractasti, Injuriam mihi intulisti. Jch wil das Vnrecht nicht rechen/Ultionis omne libenter consilium abijcio. Depono omnem acceptæ injuriæ memoriam.

Vnreyn/ Profanus, vel Prophanus,a,um. Verunreinigē/ Profanare, Prophanare. v. Reyn.

Vnser lieben Frawen Bethstroh / Ascyron, lat. Perforata. herba est.

Vnsinnnigkeit/ Phrenitis, Insania. vid. Sinn.

Vnschlit/ Sebum, Sevum. Das von Vnschlit ist/ Sebaceus,a,um. Vnschlitkertz / Candela sebacea, vel Candela sevacea.

Vnter/ vide Vnder. Vnter deß/Jn dem/Interim, Interea, Interea temporis, Interjecto spatio, Intervallo, Hoc interim spacio. Vnter einander/ Mutuò, Invicem. vide supra Vmbeinander. Vnterthan/vid. Vnderthan. Vnterthänigkeit vide Gehorsam / & Demut. Vnterthäniglich / Subjectè, Obnoxie, Submissè, Obedienter. Vnterthänig machen/ Subijcere, Subigere, Domare, Jugum servile imponere, In potestatem, vel ditionem suam redigere. Vnterthänig seyn Subjectum esse, Sub imperio & potestate alicujus esse, Parere imperio alicujus.

Vnverborgen seyn/Parere, metaph. vide Bekandt/ & Offenbar.

Vnversehrt / Integer, Incorruptus,a,um. vide Gantz.

Vnvest/ blöd/ Infirmus,a,um. vide Schwach.

Vogel/ Ornis, lat. Avis, Avicula, dim. Ales, Volucris. Vögel die zu den weissagen gehören/ oder singende Vögel/ Oscines. Vnglücksvogel/ Parra. Krammets Vogel / Turdus. Gevögel / Avitium. Vögelkäfig/vide Käfig. Vogelfanger/ Auceps, Venator avium. Vogelätze/Aviarium. Vogelätzer / oder pfleger / Aviarius. Vogelnest/ Nidus, Nidulus, dim. vide Nest. Vogelstell/Decipula. Schreyen wie junge Vogel / Pipire, Pipare. Vogelfang/ Aucupium, Venatio avium, Aucupatio. Vogelfangen / Aucupare, Aves capere. Das zum Vogelfang gehört/ Aucupatorius,a,um. Vogelklop/Ames, itis. gen. masc. Pertica aucupalis. Vogelleim/ Viscus, & Viscum. Vogelgeschrey/ Garritus avium. Vogelgeschrey/ darauß man Weissagung vnd Bedeutung hat/ Oscinium.

Vogt/ Amptmann/ Satrapa, vel Satrapes, lat. Præfectus, Toparcha, Præpositus, qui præfectus est alicui muneri. Landvogt/ Amptmann/ Prætor causarum civilium, Præses seu judex provincialis, Præfectus provinciarum, Satrapa, Satrapes. Stadtvogt/ Præfectus urbis, vel civitatis, & Præfectus urbi, vel civitati. Vogt über Wäißling / Pfleger/ Fürmund / Tutor, Curator. Einen Vogt oder Furmünder setzen / Tutorem, Curatorem instituere, vel constituere. Vogt über die Meergestaden / Admiral / Limenarcha, lat. Portuum præfectus. Vogthey/ Præfectura, Nomarchia, Eparchia. Landvogthey/ Satrapia, Præfectura provinciarum, Præfectura provincialis. Stadtvogthey/ Præfectura urbis seu civitatis. Burgvogthey / Præfectura arcis. Vogthey über Fürmündige / Tutela, Clientela. Vogthey mit Krieg erobert/ Provincia. Vogthey eines

eines besondern Orths / Toparchia. Durch alle Vogtheyen/ Provinciatim, adverb.

Volck/Populus, Popellus,dim. Gens. Volck/ der gemein Mann/ Populus,Popellus, diminut. Multitudo civium, Turba, Vulgus, Infima multitudo, Plebs, Plebecula, Plebes,is. Plebecula, dimin. Das dem gemeinen Volck zugehört/Plebeius, a, um. Völcker/ Populi,prim.corr. Das dem Volck zugehört/Popularis,e. Allerley Völcklein / Colluvies hominum. Volck anderswo zu wohnen verordnet/ Colonia. Inde. Das Volck anderswo zu wohnen verordnen/Coloniam mittere, vid. verb. Stadt. Volckführer/ der dem gemeinen Volck zu gefallen alle Ding thut/ Gemagogus, quasi Plebecula. Volckreich/ Populosus, a,um. Vnter das Volck gehen/Prodire in publicum. Sich des Volcks enthalten/ Abstinere publico.

Volg/ da eines recht vnd wol auß oder auff das ander folget / Consequentia, Consecutio, Connexum. Volgen/Sequi,Sectari. Volgen/ gehorsam seyn/ Obedire,Obtemperare, Obsequi, Parere, Auscultare, Obsecundare, Acquiescere, Morigerari, Morem gerere, v. Gehorsam seyn. Andern Leuhen volgen / Alios consequi, Aliena consilia sequi, Non suo, sed alieno duci consilio, Alienis consilijs regi,uti, Alijs obtemperare,obsequi, morem gerere, Alios in consilium adhibere,& eos sequi. Dem bessern volgen/Meliora sequi. Ervolgen/Assequi. Beharrlich volgen/Prosequi. Nachfolgen/Sequi,Consequi,Insequi,Persequi, Prosequi,Sectari,Vestigijs insistere,Sequi,insequi vestigia, Inhærere vestigijs, Comitari. Nachvolgen/nachthun/Imitari,Æmulari, Imitatione exprimere, Capere exemplum de aliquo. Bald darnach volgen/Subsequi, Consequi. Stäts nachvolgen/ Sectari. Eines Meynung volgen/Accedere alicujus sententiæ,Pedibus ire in alicujus sententiam. Verfolgen/ Persequi, Insequi aliquando. Weiter volgen/ Prosequi. Vervolgen/ betrengen/ Persequi, Exagitare, Affligere. Nachvolger/Sectator,Consectator, Assectator, Assecla, Secutor, Imitator, Sequutor, Æmulator,Æmulus. Nachvolger/ oder Schmeychler / Parasitaster. Böser Nachvolger/ Cacozelus. Nachfolgung/ Assectatio, Consectatio,Sequela, Imitatio. Nachvolgung auß Neid oder Haß/ Æmulatio. vide Eiffern.

Voll/gefüllt/ Satur,a,um,Plenus,a,um.Uber, a,um. Confertus, Refertus, Oppletus, a, um. Voll/Fœtus,a, um. vide Schwanger. Halb voll/ Semiplenus,a,um. Völle/ Maßleydigkeit/ Fastidium. Vollmon/ Plenilunium. vide Monvölle. Vberfluß/ Copia,Ubertas,Plenitudo,Fœcunditas,Affluentia,Abundantia,Profluentia,Redundantia. Völliglich/Ubertim,Plenè,Profluenter, Copiosè,Largè. Vollerey/ Ebrietas, Temulentia,Immodica,immoderata potus ingurgitatio, vide Trunckenheit. Ervöllen/ voll machen / Implere, Explere,Replere, Complere, Opplere. vide Füllen. Voll seyn/ Scatere, metaph. Abundare, Plenum esse. Vollsauffen / Inebriare se. Inebriari, Ingurgitare se nimio potu, vino se obruere.

Vollbringen/ Patrare, Perpetrare de rebus turpibus & illicitis. Vollenden/ Perficere,Conficere, Finire,Colophonem addere,Extremam manum imponere, addere, Coronidem imponere, Proverbiales locut. Efficere,Exequi,Absolvere, Consummare, vide etiam Vollenden. Vollendung/Perfectio,Confectio,Peractio,Absolutio,Executio,Consummatio,Effectus,us.

Vollkommen/gantz/Integer, Totus,a,um,Plenus,a,um. Perfectus,Absolutus,a,um. Omnibus suis partibus expletus. Vollkommenheit / Perfectio,Expletio,Absolutio,Plenitudo,Complementum. Vollkommenlich/gäntzlich/Plenè, Perfectè, Absolutè,Elaboratè, Ad ungvem, Ad Amussim. Vnvollkommen/ Imperfectus, a, um. Mancus,Mutilus,a,um. Inchoatus, a, um. Vnvollkommentlich/Imperfectè,Inchoatè, E parte. Vollenkommen seyn / Habere omnes numeros, Omnibus numeris absolutum esse.

Vollziehen / vollstrecken / statt thun / Exequi. Vollziehen das erkant ist / dem Vrtheil statt geben/Facere judicatum,& exequi rem judicatam. Nit vollziehen das erkant ist/ Negare judicatum. Vollziehung/ Executio.

Von/ A,Ab,Abs, De,E, Ex, Super, Aliquando. Von Kind an/ Ab incunabilis, A puero, A primo vitæ exordio. Von newem/Wiederumb/ Denuò,Rursus,Rursum,Iterum,De novo. Darvon seyn/das ist/Mangeln/Desiderari. Von wegen/Ob,Præ,Propter. Von wannen/Unde. Von deßwegen / Propterea, Propter ea, Eapropter, Quapropter. Von meinetwegen/ Meinethalben/ A me, Ex me, Meo nomine, Meis verbis.

Vor/Præ, Pro, Ante, Sub, Ob. Vornen her/ vor dem Kopff/A fronte Vor Augen/In conspectu,Ob oculos,Ante oculos. Vor/oder öffentlich vor. Coram Præposit. Vorab/vor allen Dingen/ In primis, Maxime, adverb. Potissimùm, Præsertim,Cumprimis. Vorhin/Prius. Vorhin Vrlaub nehmen/ Pacem precari. Vorderwertig/ Adversus, a, um. Vorderwertige Wunden/ Adversa vulnera. Vörder/Pristinus, a,um. Vorderer/Prior. Vorderer ältern/Majores,plur.tant. Zuvor/vor der Zeit/ Antè,Anteà,Antehac, Ante hoc tempus, Superioribus temporibus. Vor langem/Jamdudum,Jampridem,Olim,Pridem. Vorzeiten/ Olim, ad tempus præteritum & futurum refertur.

Vordern/ Monere, ut: Res ipsa monet. vide Forderen.

Vorgang eines jeden Dings/Præludium, metaph. Vorgehen/ Præire, Antecedere. Vorgehend/ das vorhergehend / Antecedens, Præcedens,Præcurrens,Ante positum.v.verb.Gang/ & Gehen.

Vorhanden / zugegen seyn / Præstò, Coràm, Præsens,In præsentia esse,Instare,Imminere,v. Nahe. Vorhanden seyn/ Extare.

Vorhaut des männlichen Glieds/Præputium.

Vormund/ vide Fürmundschafft.

Vortheil geben/ Primas tribuere,dare. Denn Vorzug haben/Primas ferre.

Vorplatz/ vor der Thür/Vestibulum.v. Thür.

Vorurtheil/Præjudicium.

Vr/ Vhrwerck / Horologium, v. supra verb. Stund/& Vhr.

Vrhab/Vrsprung/Anfang/ Origo,pen.prod. Principium. vide Anfang. Vrhäber/ der den Anfang thut/oder Rath gibt/ Autor, Svasor.

Vrlaub/Lassung/ Missio,nomen. Vrlaub/Zulassung / Permissio , Permissus, us, Concessio, Concessus,us. Vrlauben/Missionem dare,Exautorare. Vrlaub/Erlaubnuß haben/Liberum esse, Licere,Concessum, Integrum esse. Vrlaub bitten/ Missionem efflagitare. Geurlaubte Kriegsleuth/Exautorati milites. Mit Vrlaub zu reden/ Bona venia , Cum bona venia dixerim, Ut tua, vel vestra venia dicam,Honos sit auribus.

Vrsach/Anlaß/Causa,& Caussa, Ratio, Occasio, Ansa, via,Res , Nomen. Vrsach anzeigen/ Causari,Causam prætendere.Die Faulen wenden allzeit Vrsach vnd Entschuldigung für/ Semper causantur inertes, Proverb. Vrsach / Anleitung geben / Dare ansam, Præbere causam,Dare causam,Materiam, Patefacere fenestram, Ministrare,præbere,præstare occasionē, Aperire viam. Ohn Vrsach/ Abs re, Sine causa, Temerè. Vrsach nehmen / Capere ansam , Arripere ansam, Occasionem capere. Vrsach eines Dings/Caput. Vrsächig/Causalis, e. Causativus, a, um. Vrsach wil ich dir geben / daß du meiner Meynung beyfallest/ Efficiam, ut opinio tibi mea cum ratione congruere videatur, Ostendam esse,cur probes meam sententiam.

Vrsprung/Origo,pen.pro.Ortus,us.Initium, Principium, Caput, Radix. vide etiam Anfang. Vrsprung des Geschlechts/Stirps.gen.fœm.vid. Stamm/& Herkommen. Vrsprünglich/Originalis,e. Vrsprung haben/Originem habere,ducere, trahere, Initium sumere , capere, Incipere. Vrsprünglich / Primitivus, a, um. Primogenitus, a, um.

Vrtheil/Meynung/ Crisis,lat. Judicium,Sententia, Opinio, Arbitrium. Vrtheil heimlich in Schrifften /Tabellaris sententia. Vrtheil fragen/ Rogare sententiam . Das Vrtheil über etwas gehen lassen/ Mittere in consilium. Vrtheil fällen/Recht sprechen/Pronuntiare,Sententiam dare, dicere , proferre, pronunciare, Decernere. Vrtheilen/ richten/ Judicare, Dijudicare, Facere judicium , Decernere , Cognoscere, Ferre sententiam, Arbitrari, cognoscere causas. Vrtheilen/entscheiden/ Disceptare,Judicare. Streitige Sachen vrtheilen / Disceptare controversias. Mit einhelligem Vrtheil loßgesprochen/Omnium sententijs absolutus. Das Vrtheil auffheben/ Sententiam inducere, vel circumscribere. Das Vrtheil lassen gehen/ Mittere judices in consilium,Calculum porrigere, vel permittere judicibus. Vrtheilen/achten/ Arbitrari, Existimare, Putare. vide etiam Achten / & Meynen. Andere lassen Vrtheilen / In medio relinquere, Alijs judicandum relinquere. Zuvor vrtheilen / Præjudicare. Vervrtheilen / verdammen / Damnare, Condemnare , Reum agere, peragere, facere. Vervrtheilt/ Damnatus,condemnatus,Reus factus,Reus peractus. Zum Todt vervrtheilen/ Damnare rei capitalis, Morte damnare,Reum peragere supplicij,mortis, Capitalis supplicij reum peragere. Vrtheilsprecher/Judex. Vrtheilig/Criticus,

ticus,a,um. Judiciarius,a,um. Mässiger Vrtheiler/Disceptator. Vrtheiler/Richter in den Streiten/ der die Gaben außtheilet/Brabeuta,lat.Designator. Vrtheilung/Entscheidung/Disceptatio. Vrtheilung/ von welcher nicht zu Appellieren ist/ Disceptatio Provocatione superior, & Disceptatio summa. Vrtheilung nach dem Gewissen/ Disceptatio libera. Vrtheilung nach den Gesätzen/ Disceptatio legitima.

Vter/ Mamma,Mammula, diminut. & Mammilla, Uber.

Vtrecht/Trajectum inferius, oppidum Hollandiæ,Trajectum superius, vel Trajectum Mosæ, Mastriech.

INCIPIENTIA
á W.

Waaffen/Arma. vide infra Waffen.

Waag/ Libra. vide infra Wag.

Waalholtz/Cylindrus,vel Phalanga.

Waatsack/ Bulga, Hippopera.

Wa nit/Nisi, Ni,conjunct. Waher/Unde, adverb.de loco. Waher du wilt/Undeunde,Undecunque, Undevis, Undelibet.

Wabe/ Honigroß/ Favus. Wabelin/Favulus, diminutivum.

Wäber/vide Weber.

Wachen / Vigilare, Vigilias agere, Somnum non videre, Oculis somnum non capere, videre, Exulare. Gantze Nacht wachen/ Noctem insomnem ducere. Wachen / Arbeit/oder studierens halben/ Lucubrare, Elucubrare,Operi,Studijs invigilare. Auffwachen/erwachen/Evigilare, Expergisci, Expergefieri, A somno, vel de somno excitari. Bewachen / Excubare, Vigilare, Vigilias agere pro aliquo. Wachig/ Insomnis,e. Vigilans. Wachsamkeit/Vigilantia.

Wacholder/Juniperus. Wacholderbeeren/Grana Juniperi, Mora Juniperi.

Wachs/ Cera. Roth Wachs/ Miniatula cera, Cera minio tincta. Weiß Wachs/Cera punica, Cera alba. Siegelwachs / Cera Sigillaris. Mit Wachs gemischet/ Cerosus, a, um. Wachskertz/ Cereus,substant. Funale,Cereolus,dim. Wachstafel/Cera. Wächsen/ Cerare,Incerare. Mit rothem Wachs verzeichnen / Miniata cerula notare,id est,loca mendosa,& corrigenda annotare. Wachtäfelein/ Tabella cereata, Cic. Wächsung/ Ceratura, æ. penult. prod. Wächsen/wachsgäl/ Cereus,a,um. Ein Farb wie Wachs/ Cerinius,a, um. penult. corr. Der mit Wachs vmbgehet/ Cerarius,a,um. Gewächst/Inceratus,a,um.

Wachsen/an Alter vnd Grösse zunehmen/Crescere,Accrescere,Augeri,Augescere,Adolescere. Wachsen/ sich mehren / Crescere, Accrescere, Augeri, Gliscere. Wachsen/ herfürbrechen/ Crescere,Surgere,Exurgere,Provenire. v. Entstehen. Machsen machen/Augere,Alere. Wachsende Jugend/ Adolescentia, Ætas florida. Anwachsen/Accrescere. Auffwachsen/Subire,Grandescere, Crescere, Concrescere, Increscere. Auffhören zu wachsen/ Exolere, Exolescere. Darzwischen wachsen/Internasci. Das erwachsene Alter / Adulta ætas. Füraussen wachsen/ Excrescere. Gewachsen/ Adultus, a, um. Herfür wachsen / Procrescere. Herzu wachsen / Accrescere. Nachwachsen / Subnasci. Fast wachsen/ Excrescere, Exolere, Exolescere. Mählich wachsen / Succrescere. Vmbher wachsen / Obnasci. Von newen wachsen / Repullulare. Weiter herauß wachsen/ oder sprossen / Egerminare, & Progerminare. Wiederumb wachsen/ Recrescere. Wolgewachsene Jungfraw/ Exoleta virgo. Zugleich,oder mit wachsen/ Congerminare. Zusammen wachsen/ Concrescere, Coalescere,Solidescere, Solidum fieri. Jährlich Gewächs/ Proventus,Proventus annuus. Die Tugenden wachsen von Tag zu Tag sehr in jhm/Magnum in dies singulos virtutes in illo incrementum capiunt,Magna indies ad virtutes in illo fit accessio.vide supra verb. Mehren.

Wacht/Wache/Vigiliæ,Abstinentia à somno. Nachtwache / Noctis vigiliæ. Schiltwacht/ Hütung / Excubiæ, plur. tant. Excubiæ diurnæ, & Nocturnæ vigiliæ. Drey Wachtherren/ Triumviri nocturni. Wachtmeister/Præfectus vigilium. Præfectus vigilibus. Wachtstatt/Statio. Die in der Wachtstatt stehen/ Stationarij. Kriegswacht/ Castrenses vigiliæ. Wächter/Vigil, Vigiliæ, pro Vigilibus, Procubitor, Excubitor, Episcopus, lat. Inspector. Scharwächter/Custos nocturnus, Circuitor. Der Wachtsteller / der die Loß gibt/ Tesserarius, qui nocturnarum excubiarum tesseras tractat,& per militum contubernia denunciat. Schiltwächter/Stationarij, v. etiam sup. Hüt.

Wachtel / Coturnix.

Wacker/ hurtig/ Strenuus, a, um. Vigil, Vigilans. Ein wacker Gemüth/Vegeta mens. Gantz Wacker/ Pervigil.

Wade am Schenckel/Sura. Einer dem die Waden aneinander stehen/ oder von einander gekehret/Valgus, Varus, idem.

Wädel/ Schwantz/ Cauda. Fliegenwädel/ Flabellum. Der ein Fliegen- oder Mückenwädel trägt/Flabellifer. Das einen Schwantz oder Wädel hat/ Caudatus, a, um.

Waffen / Kriegsrüstung / Gestamen, Arma, orum. plur. tant. Waffen zum Streit/ Werckzeug zu einem jeglichen Ding/ Arma, orum. Spizig Waffen/ das einen langen Stachel hat/Verutrum. Wurff Waffen/ Telum. Waffenkammer/ Rüsthauß / Armamentarium. Waffenschmidt/ Ferramentarius. Waffnen/ bewapnen/ Armare, Armis instruere, & Ab armis instruere, Arma induere. Gewaffnet/ Armatus, Armis, vel Ab armis instructus. Waffnung/ Armatura. Allenthalben waffnen/ Obarmare. Die Waffen außziehen/ Exarmare, & Dearmare. Vngewaffnet/ Exarmatus, Dearmatus, a, um. Inermis, e. & Inermus, a, um.

Wäg/ Via. vide Weg.

Wag/ Gewicht/ Libra, Libella, dimin. Lanx, Statera, Trutina. Gleiche der Wag/ Libramentum. Bleywag der Mawrer / Perpendiculum, Libella. Schüsselwag / Lanx, Bilanx. Wasserwag/ Libra. Wagholtz/ Trutina. Wagmeister/ Libripens. Boltzwag/ Statera. Schnellwag/ Staera, penul. prod. Der Wage Einstand/ Æquilibrium. Die Wagschüssel/ Librile. Wägen/ auff die Wag legen/ Ponderare, Pendere, Appendere, Librare, Trutinare, Trutina, ponderibus examinare, Trutinari, deponens. Gleich abwägen/ Æquilibrium facere. Wäger/ Pensor. Erwäger/ Pensiculator. Erwägen/ Appendere, Expendere, Pensiculare, Pensitare, Gewogen/ Pensus, a, um. Wagklob/ Agina, pen. prod. trutinæ scapus, in quo trutina agitatur & vertitur, ab agendo dicta.

Wage/ Gumpff/ Tieffe im Wasser/ Gurges, itis. pen. corr.

Wagen/ Fuhr/ Currus, us. Vehiculum, Vectabulum, Veha, æ. Plaustrum. Epirrhedium. Wagen von vier Rossen gezogen/ Quadriga, æ. pen. prod. Wagen mit zwey Rossen/ Biga. Rollwagen/ Assedum, Quadriga meritoria, Vehiculum meritorium, Currus meritorius. Hangender Wagen/ Pilentum, Vehiculum pensile, Gestatorium pensile. Bedeckter oder behangener Wagen/ Arcera, Vehiculum tectum seu cameratum. Lastwagen/ Holtzwagen / Sarracum, Plaustrum. Kutsche/ Kutschwagen / Rheda, Cisium. Schubwagen/ Schubkarr/ Sarracum, à nonnullis dicitur vehiculum illud trusatile, vel trusile, quo bajuli onera subvectant, à restibus quibus trahitur. Herrlicher Wagen/ den mann in den herrlichen Opfferungen führte/ mit Decken vmbhencket/ Tensa. Wagen darinn die weiche weibische Leuthe sich führen lassen/ Pampillum. Steynwagen/ Sarracum, pen. prod. Wagenmann/ Fuhrmann/ Auriga, Vehicularius, Quadrigarius, Carrucarius, Essedarius, Cisiarius, Agitator, Vector, Plaustrarius. Das zu einem Wagenmann gehört / Vehicularius, a, um. Wagenleyse/ Orbita. Aus dem Wagenleyß fahren/ Exorbitare. Wagner/ Carpentarius, Plaustrarius. Wägeyß/ Vomer & Vomis. Den Wagen auffhalten/ Sustinere currum.

hör Wagen/ ist ein Gestirn/ Helice, aliàs Calisto, Arctos, Septentrio. Wagenmann am Himmel/ Arctophylax, alias Boores.

Wagen/ hinein gehen/ versuchen/ Audere, Fortunam tentare, Experiri, Subire, jacere aleam, Fortunæ se committere, credere, Tentare, Attẽtare, Periclitari. Cum periculo experiri, subire discrimen Sich in Gefahr wagen/ Adire, Subire periculum, Opponere, committere, offerre se periculo, Exponere se periculo, Inferre se in periculum, Objicere, offerre se in discrimen, periculum, Dare se in discrimen, Adduci in periculum, Capessere periculum, Ire in aleam, Subire casum, Audere ultima.

ver Wägen / Temerarius, a, um. Confidens, Projectus ad audendum, Audax. vide Kün. Verwägenheit/ Temeritas, Audacia, v. Künheit. Verwägenlich/ Audacter, Temerè, Confidenter.

Wägern/ nicht thun wollen/ Gravari, Tergiversari, Gravatè facere, Recusare.

der Wahl/ ist ein Arm von dem Rhein in Holland, in welchen die Maaß fleust/ Uvahalis.

Wahl/ Kür/ Kiesung / Optio, Electio, Delectus, us. Stimm / Wahl/ Chur / Suffragium. Schrifftliche Wahl/ Suffragia tabellaria. Mündliche Wahl/ Vocalia suffragia. Die Wahl thun/ das ist/ Anderer freye Stim̃e einfodern/ Suffragia inire. Die Wahl thun/ das ist/ auff anderer freye Stimme vnd Vrtheil etwas gäntzlich setzen/ oder/ die Stimmen lassen herumb gehen / Rem suffragijs per-

gijs per-

gijs permittere. Die Wahl geben/ Dare optionem. Außerwöhlen/ Legere, Deligere, Eligere, Delectum habere, adhibere. Erwöhlter Churfürst/ Elector.

Wahl zu einem Last/ Phalanga. Zugwahle/ Sucula, instrumentum fabrorum.

Walendistel/ Etyngium.

Wahn/ Opinio. Vom falschen Wahn abstehen Levare falsa opinione. Falscher Wahn / Falsa Opinio. vide Meinen.

Wahr/ Kauffmannschafft/ Merx, Res venales. vide verb. Kauffmañ. Die Wahr verstechen/ Mutare merces, Commutare merces. Die wahr verzollen / Profiteri merces.

Wahr/ gewiß also/ Verus, a, um. A vero non alienus, Sincerus, a, um. Non fucatum. Wahr/ gewiß/ Etymon, lat. Verum, Certum. Wahrhafft/ Verax, acis, Fidelis, e. Wahrhaffter Mensch/ Homo bonæ fidei, Homo sincerus, candidus, Homo non fucatus. Wahrhafftiglich/ Ex animo, Veraciter. Fürwahr/ bey Trewen/ Certè, Certò, Profectò, Verè, Reverà, Næ, Nihil certiùs. Sine dubio, Dubio procul, Haud dubiè, Sine omni controversia. Fürwahr sagen / Affirmare, Confirmare, Pro certo dicere, Pro certo affirmare, Adjurare, Asseverare. Wahrheit/ Veritas, Fides. Der Wahrheit Liebhaber/ Phialetes, pen. prod. Der Wahrheit ähnlich/ gemäß/ Verisimilis, Verosimilis, e. Probabilis, Non improbabilis, e. Bey dem Wahrwort / Mediusfidius, Hercule, Mehercule, Pol, Ædepol, adver. jurandi. Wahrlich/ Profectò, Sanè, Equidem. vide supra Der Wahrheit ungemäß/ unähnlich/ Improbabilis, e. Non verisimilis, e. Unwahrhafftiglich/ Falsò, adverb. Wahrsagen/ vide infra Weissagen.

Bewahren/ behüten/ Custodire, Tueri, Defendere, Servare, Conservare. vide supra verb. Hütbewahren/ bevestigen/ Munire, Sepire, Vallare, Circumvallare, Constipare, Vestire. Allenthalben bewahren/ Circumunire. Zumal bewahren/ Communire. Zuvor bewahren/ Præmunire. Bewahret / Tutus, a, um. Stipatus, a, um. Munitus, Communitus, a, um. Bewahrter ort/ Receptaculum. Bewahrung / Munimentum. Unbewahret/ Intutus, a, um.

Wahrnehmen/ acht haben / Animadvertere, Observare, Notare, Attendere, Animum intendere, Animum adhibere. vide verb. Acht haben/ & Mercken. Wahrnehmen / sorg haben/ Consulere, Rationem habere alicujus, Curam suscipere, Providere. Der Gesundheit wahrnehmen/ Curare valetudinem, Valetudinis suæ rationem habere, ducere, Valetudini aliquid tribuere, Corpori servire. Wahrnehmung/ Animadversio, Attentio, Observatio, Notatio, Consideratio.

verWahrlosen/ versaumen / Negligere, Non curare, Leviter ferre, Omittere curam.

geWahrsam/ behütsam/ Cautus, a, um, Circumspectus, a, um, Providus, a, um.

Waißling/ Waißkind/ Das weder Vater noch Mutter hat/ Orphanus, Pupillus, Orbus, Destitutus parentibus. Waisenhauß / Orphanotrophium, pen. prod. Das zu Waisen gehört/ Pupillaris, e. Waißloß /Orbus. Waisenstandt/ verwaisung /Orbitas.

Walachen/ Getæ, aliâs Daci. Groß Walachey/ Dacia, Schythiæ regio, Sarmatiæ Europœæ pars à Turcis nunc occupata.

Walcker / Kleider oder Tuchsauberer / Fullo, onis. Die Walckerkunst/ Fullonia Das zu walcken gehört / Fullonius, a, um, & Fullonicus, a, um. Walcker / der mit Woll umbgehet/ oder walcket/ Naca, Fullones ita dicti quasi nauci, & nullius pretij.

Wald / Forst/ Silva, vel Sylva, Sylvula, dim. Lust/oder spacier Wald/ Nemus, Lucus ferè idem Baumwald / Lucus. Wald darin man Holtz fällen darff/ Silva cædua. Wald darauß man Bawholtz hawet/ Sylva, sylvula, dimin. Das auß dem Wald ist / oder zum Wald gehört/ Sylvaticus, a, um. Nemorensis, e. Dicker Wald/ Forst/ Saltus, us. Geweihter Wald jrgends einem Gott zu ehren/ Lucus. Widerthon/ widerschall im Wald / Echo, echus in genitivo, fingitur Dea esse. Wäldisch/ Sylvestris, e. Waldechtig/ Nemorosus, a, um. Saltuosus, a, um. Zu einem Wald werden/ Sylvescere. Ein finstern oder dicken Wald hawen/ Collucare, Interlucare. Ein Waldgott/ Sylvanus. Ein Waldmañ/ Wildermann/ der sich in Wäldern erhält/ Sylvicola. Waldhüter/ Fürster/ Saltuarius, Custos saltuum.

schwertz Wald/ Hercinia sylva, olim Orcynia dicta.

Waldesel/ wilder Esel/ Onager, g. masc. Asinus agrestis. Junger Waldesel / Lalisio, onis, Pullus onagri.

Waldwurtz / Brunellen / oder Sanickel/ Sym-

Kk　　　　phy-

phyton, vulgò Solidago maior, vel Consolida major.

Wallfisch/Balæna, vastissima belua marina, Cetus, vel Cete pluraliter. Wallfisch fanger/ Cetarij.

Wall/ Dam̃/ Vallum, Agger, Munimentum, Propugnaculum urbis aut castorum è palis & terra congestum.

Wällen/ Wasserwällen/ Fluctus, Unda, Impetus aquæ profluentis. Wällechtig/ Fluctuosus,a, um. Undosus, Undabundus,a,um. Auff Wällenweiß gestaltet/Undatus,a,um. Wällechtig/ vberflüssig/Undatim, adverb.

Wallisserland/ Vallis Pœnina, vulgò Valesia. Die Walleser /Saduni, populi juxta Veragros, quorum oppidum est Sedunum, Episcopi sedes. Die Vnderwallisser / Veragri. Die Anstösser der Wallisser / Lepontij, apud quos oritur Rhenus. Die Liviner vnd Rheinwälder.

anWald / Fürsprech/ Defensor, Patronus, Actor causæ. Des Klägers Anwald/Petitor. Gewald/macht/ Potentia, Potestas, Vis, Jus, Dominium, Autoritas, Facultas. vide supra Gewalt/ & Herrschafft. Gewalt/ vnrecht/ Vis, Violentia, Injuria. Gewalt üben / brauchen / Afferre vim, Inferre, Facere vim, Adhibere vim, Violentas manus inijcere, Violenter manus adferre. Gewalt geben/ Potestatem dare, tradere, permittere, Facere copiam. vide Zulassen. Gewalt haben/Habere, gerere potestatem, versari cum potestate. In eines macht oder gewalt seyn/ Potestatem, copiam habere, Integrum esse, Liberum esse, Licere. Eigenen Gewalt haben / Sui juris esse, Suæ potestatis, autoritatis esse, Pro suo arbitrio, libitu, placito vivere, Suo arbitrio uti. Obersten gewalt haben/ Rerum potiri, Præesse ea potestate, quæ est maxima, Summo uti imperio, Summo cum imperio esse. Gewaltig/ mächtig/Potens, valens, validus, a, um. vide Herrisch. Gewaltiglich/ Potenter, Validè, Potestate, Magna vi. Gewaltigsten/ Magistanes, lat. Primates. Gewalt / Herrschafft / Dominatio, Dominatus, us. Imperium, Potestas, Dynastia. Gewaltgieriger/ Philargus. Gewalthaber vber etwas/ Dominus. Gewalthaber Recht zusprechen / Prætor. Verwalten/außrichten/Gerere, Administrare, Fungi, Procurare, Gubernare, Præesse, Præsidere, Curare, Præstare, Obire, Regere. Sein Ambt verwalten/ Officium, munus exequi, Munus conficere, explere, Munere fungi, Officio perfungi, Munus obire. Verwalter/ der ein Ambt verwaltet/ Administrator, Curator, Procurator, Gubernator, Moderator, Rector, Præfectus. Haußverwalter/Oeconomus, pen. prod. lat. Dispensator. Verwalter der Suplication / A libellis. Bücherverwalter / Cartophilax. Verwaltung/ Diœcesis, pen. prod. lat. Gubernatio, Epitrope, Administratio, Regimen, Functio, Curatio, Procuratio. Verwaltung eines besondern orts/ vnd Lands/ Toparchia. Verwalter solches orts/ Toparcha.

Waltzen/wallen/Volvere, Volutare, Circumvolvere, Rotare. Waltzung/ Clysma, lat. Volutatio. Waltzstein/ Cylindrus.

Wammes/Thorax. Der ein wammes anträgt/ Thoracatus,a, um. Wammes anziehen/ Thoracem induere, Induere sibi thoracem, & Induere se thorace.

Wann/zu welcher zeit/ Quando, Quo tempore. Wann/ Si, conjunctio. Wann/Ubi, adverb. temporis. Wann aber/Sin, conjunctio. Wann etwann/Si, Cum, Si quando, Quando.

Wanckelbar/ vnstät/ wandelbar/ Mutabilis, e. Inconstans, Levis, e, Mobilis, e. Incertus, Lubricus. Momentaneus, a, um. Vagus, a, um. Volubilis, e. vide etiam Vnbeständig.

Wancken/ Titubare, Vacillare, Nutare. Wanckechtig/ Titubanter. Wanckung / Schwanckung/ Titubatio, Titubantia, Titubans, & Titubatus, participia. Das hin vnd wider wancken/ Vacillatio. vide etiam infra verb. Wandeln.

Wand/ Paries, etis. Ein Wand mit Hürden geflochten/ ein Leimen wand/ Paries cratitius, Ex cannis, cratibusque implexis factus, Paries cæmentitius, Ex informi & rudi lapide. Ein Wand von Ziegeln gemacht/Paries lateritius, testaceus. Ein Wand die zwey Stein dick ist/ Paries diplinthius. Ein gebogechtige gewölbte Wand / Paries fornicatus, qui in arcum curvatur. Ein recht auffgehende Wand / Paries solidus, qui à solo in fastigium usque surgit continuato ductu. Ein marmelsteinen Wand / Paries marmoreus, qui è saxo quadrato constat. Ein alte bawfällige Wand/ Parietina, parietum ruina. Mittelwand/ Paries intergerinus, & medianus. Diese Wand wird bawfällig/ Hic paries vitium facit, Rimam ducit, Rimam agit, Labefacit, Labefactatur.

Wandlauß/ ein Wendel/Cimex.

Wandeln/verwandeln/ ändern/Mutare,Commutare, Immutare,Demutare,Vertere,Permutare,Convertere,Mutationem facere. Verwandlung /veränderung/ Mutatio, Immutatio,Commutatio, Permutatio,Variatio,Varietas,Vices. Verwandelung der Gestalt / Metamorphosis, Transformatio, Transfiguratio. Ein kleine verwandelung/ Momentum. Verwandelung Brods vnd Weins in Fleisch vnd Blut Christi/ Panis & vini in sacratissimum corpus Christi transmutatio,vel absolutè Transsubstantiatio. Vnwandelbar/vnverwandlich/Immutabilis, Immobilis,e. Stabilis, e, Immotus,a, um, Constans. Vnverwandelt/Immutatus,a,um. Non mutatus.

Wandelreff/Ærumnula,dim.ab ærumna,furcinulæ sunt, quibus viatores sarcinas suas religatas, tabella interposita ferre consueverunt, quæ à Mario earum inventore Muli Mariani postea vocatæ sunt.

Wandern/ reisen/ Proficisci, Iter facere, capere. vide supra verb.Reysen. Wandern/Wandersmann / Hodœporus, lat.Viator,qui iter facit.Ein wanderer zu Fuß/Pedester.Wanderung/ Profectio, onis. Via, Iter. Das zur wanderung gehört/Viatorius,a,um. Durchwanderung/ Peragratio. Laßt vns wandern/Eamus deambulatum. Wir haben gnug gewandert / Satis jam deambulatum est.

Wangen/ theil des Angesichts/ von Augen biß auffs Barthaar / Mala,æ,Genæ. Wange/Backe/ Maxilla,Genæ.

Wanne/Vannus,instrumentum quo frumenta à pulvere & paleis purgantur,Ventilabrum, metaph. Wannen/Vannare, Evannare,Ventilare, Eventilare, Ventilabro seu Vanno purgare.

Wansüchtig/ Lunaticus,vide Monsüchtig.

verWant/Cognatus, a,um.Conjunctus.a,um. Nah verwant/Propinquus,a,um. Blutsverwanter/Sangvine conjunctus,Consangvineus,a,um. Verwante / Baß/ Mume / Cognata. Verwantschafft/Cognatio,Propinquitas, Affinitas.

Wanwitz/Delirium,vide verb.Sinn.

Wapen/ Arma. Eysen wapen/Ferramentum. Wapenträger / Armiger. Wapenrock / ein Kleid das man vber den Harnisch oder Wapen anlegt/ Ephestris. Sich wapnen/ Colligere se in arma. vide late supra Waffnen.

War/ Verum. Warhafftig/Verax,Verus,Veridicus, Veriloquus, Non fucatus, fictus. Warhafftiger Mensch / Homo bonæ, spectatæ, probatæ fidei, Fide dignus, Homo cujus dictis non sunt aut Apollinis oracula, aut Sybillæ folia veriora. Vnwarhafft/ Falsum,Fictum,Fabulosum, Ementitum. Der Warheit gemäß / A vero non alienum, Vero consonum. Warlich/Certè,vide latius supra verb.Wahr. Wahrzeichen / Symbolum,lat.Collatio,Indicium. Die warheit verthedigen/Arripere patrocinium æquitatis. Die warheit ist mehr zu achten als die Freundschafft / Veritati plus, quàm amicitiæ tribuendum, Majorem habeo veritatis, quàm amicitiæ rationem. Pluris est apud me veritas,quàm amicitia.

Wären / bleiben / Durare , Diuturnum esse, Stabilem manere, Perdurare. Immerwährend/ vide Ewig. Währhafft/Das bleibet/Habens durationem , Durabilis, e. Einem seiner Bitt gewähren/ Petita facere , Compotem facere petitorum,Preces alicujus exaudire,Annuere precibus, Locum dare precibus,Audire,Exaudire invocantem.

Warm/ Calidus,a ,um. Fervidus,a,um. Halb warm/Milch warm/Tepidus,a,um. Wärme/Calor,Caliditas,Æstus,us. Ardor. Wärmung/ Fotus,us. Gewärmbte Speiß/Recoctus cibus. Wärmen/warm machen/Calefacere, Calfacere, Calidum reddere , Excalefacere. Beym Fewer wärmen/Calfacere, Fovere ad ignem. Warm / oder gewärmbt werden / Calefieri, Calescere,Incalescere, Calidum reddi, fieri. vide Heyß/ & Hitze. Warm seyn/Calere.

Warnehmen / Observare. vide Acht haben/ & Mercken.

Warnen/ Monere, Admonere. Verwarnen/ Commonere, Præmonere. Vorhin wärmen/ Præmonere. vide Vermahnen. Warnung/ Admonitio, Monitio, Monitus,us. Warnung annehmen/ Acquiescere monitis. vid. Vermahnen. Warner/Monitor,Admonitor.

Warten/beyten/ Expectare,Operiri, Præstolari,Commorari,Moras nectere,facere,producere,trahere,Manere,Mantare,Plaut. Cunctari, Percunctari, Sedere, aliquando. Wartknecht/ Apparitor. vide Büttel.

Wartz/ Verruca,pen.prod. Verrucula,dimin. Brustwartz/Papilla. Gestaltet wie ein Brustwartz Papillatus,a,um. Wartzechtig/Verrucosus,a,um

Warumb/weßhalben/ Qui? Cur? Quare? Quamobrem?Quam ob rem?Quam ob causam? Qua causa? Qua de causa? Quibus de causis?Qua de re? Quapropter? Propter quid? Quid causæ?Warumb nicht? Quidni? Quin? Cur non? Quare non?

Was? Quid? interrogativum.

Waschen/ Lavare, Aquis mundare. Sich waschen/ Abluere se aquâ. Händ waschen/ Manus lavare, sic, Lavare, Abluere vestes, &c. Abwaschen/Abluere. Außwaschen/ Eluere. Gewaschen/ Lotus, Lautus, a, um. Wieder waschen/ Reluere. Wol waschen/ Proluere. Wascher vnterm Troßvolck im Krieg/ Lixa. Wäscherin / Lotrix. Waschung/ Lavatio, Lavacrum, pen.prod. Das zu waschen gehört/Lotorius, a, um. Waschplewel/ Malleus lotorius. Das waschen oder ein Wasch/ Lotura, pen.prod. Vngewaschen/ Illotus, a, um. Mit vngewaschnem Maul / Illoto ore, pro impudenter. Waschgelten/ Solium.

Wasen/Cœspes. Auß Wasen gemacht/Cœspitius, a, um. Ein Altar auß Wasen gemacht/ Ara cœspitia. Wall auß Wasen gebawet/ Agger cœspitius.

Wasser/Hydor, latinè Aqua, Lympha, Lixa. Wasserwällen/ Unda, Fluctus, us. Brunnenwasser/ Aqua fontana, putealis. Regenwasser/ Feldwasser/ Aqua pluvia. Nicht tieff wasser/ Moraß/ Palus, Aqua minus profunda, lateque diffusa. Wassergrub oder Pfuel/ Lacuna, fossa in qua stat aqua. Ein Wassertrenck/ Aquarium, quo jumenta aquatum aguntur. Wassergang/ oder Lauff/ wasserkunst/ Aquagium, Aquæductus. Grosse wasser versamlung / Mare. Fliessend wasser / Fluvius, Flumen. ständig wasser / Stagnum. Kühlwasser/ Aqua refrigeratoria. Kaltechtig wasser an den Gestaden der Flüssen/ Alluvio, & Alluvies. Wasserschöpffer, Aquator. Wasserfurch / Aquarius sulcus, aliàs Elix. Wässerig/ Aqueus, a, um, Acheloius, a, um. Wasserreich/ Aquosus, a, um. Wässern/ befeuchtigen/ Rigare, Irrigare, Adaquare, Humectare, Madefacere. Wässern/ beitzen/ Macerare. Wasserbad/ Nymphæa, plural. num. tant. Lavacre. Wasserfang/ Brunn ohn Quellen/ Cisterna. Wasserguß/ Cataclysmus, Diluvium, Inundatio. Wassergeschirr/ Hydria, Nasiterna, Situla. Wasserfaß/ Aqualis, Urceus, Urceolus, dim. Vas aquarium. Breit weit Wassergeschirr/ Trua, Trulla, dim. Wasserkessel/ Aquiminariū. Wassergöttin/ Nympha. Wassergräblein/ oder gräblein/ Euripus. Wassergrub / Schwemme / Piscina. Wasserholen oder schöpffen/ Aquari. Wasser leyten/ Irrigare, vide supra Wässern. Wasserkrug/ Hydria. Wasserkessel mit Handhaben der weit ist/ Nasiterna. Wassertieffe / Abyssus. Wassertrincker/ Hydropotes, vel Hydropota, pen.cor. Das im Wasser wohnet/ Aquaticus, a, um. Aquatilis, e. Wasserstein in der Küchen/ Urnarium. Wasserblase/ Bulla. Wassergrab/ Fossa. Das leicht gewässert mag werden/ Riguus, a, um. Hertzwasser/ Bilis. Wasserschewung/ Hydrophobia. Wasser das inwendig ist/ Latex, icis. Wasserröhr/ Fistulæ applumbatæ, fictiles, Tubi, Tubuli salientes.

Wassermann/ Hydrochous, latinè Aquarius, sidus est.

Wassermück/ Cyniphes, à nominativo Cynips, Cyniphis, Musca canina.

Wassernatter / Angvis, Hydrus, & Hydra. Wasserschlang / Natrix.

Wasserstеltz/ Codatremula.

Wasserrepff/ Apiastrum, herba.

Wasserfenchel/ Crithmon, herba.

Wasserfurth/ Vadum.

Wasserpfeffer / Piscatoria mordax, Pipiritis.

Wasserschneck/ Ostrea.

Wasserspinn/ vide Spinne.

Wassersucht / Hydrops, Aqua intercus, Hydropisis, Aquosus languor, Morbus intercutis. Wassersüchtig / Hydropicus, Hydropisi, vel morbo intercutis laborans.

Watsack / Reticulum, Sacculus viatorius. vide Waatsack.

Watten/ durchwatten/ Vadare. Das durchwatten mag werden / Vadosus, a, um. Der Fluß mag leichtlich gewatten werden/ Flumen facilè vadari potest.

Weben/ Texere. Anweben/ Adtexere. Drein weben/ Intexere. Zuvor weben/ Prætexere. Weber oder Wäber/ Textor. Weberin/ Textrix, Textricula, dim. Webstube/ Webgaden/ Textrina. Weberey/ Webkunst/ Textura. Item, Geweb/ Textura, Tela, æ, gen. fœ. Ein Geweb anfangen/ Telam ordiri. Das geweben ist/ Textilis, e. Webgezeug/ Tibicines, textoria fulcra, telam sustinentia. Machina textoria, Instrumentum textorium. Windelbaum eines Webers/ Liciatorium, jugum cui stamina obvolvuntur. Bildweber/

Barbaricarius. Leinenweber/ Linteo, onis. Linearius. Webergereyß dadurch der zettel wird gezogen/drümmen/ Licium, quod utrimq; stamina ligat. Weberblat/ oder Kamm/ Pecten, instrumentum quo tela appellitur & densatur. Weberschütze/Radius quo stantes telas percurrunt. Weberspule/Panus, pani. Tramæ involucrum. Webschämel/Trittschämel/Insilia, orum, ligna textorum pedibus subjecta, quibus telæ alternis contrahuntur, & aperiuntur. Gewebbe/Webbe/Tela. Webzettel/ Stamen. Eintrag / Einschlag/ Trama.

Wechsel/Auffgelt/Wechselgelt/Collybus, pretium seu detrimentum ex pecuniæ permutatione. Wegßlerey/Wechselung/ Argentaria, Munus argentarium, Permutatio. Wechselbanck/ Mensa, Mensula dimin. aliquando. Mensa argentaria. Wechselgadeu / Argentaria taberna. Gelt durch Wechselbrieff senden/Collybo pecuniam mittere, vel curare. Wechselbrieff/Tessera nummaria, Wechseln/ein Gelt oder Müntz vmb die ander geben/ Mutare, Commutare, Permutare pecuniã, Transmutare pecuniam. Wechseln/ mit Wechsel vmbgehen / Argentariam facere, Argentarij, seu Numularij munus obire. Abwechßlung der Kauffmanschafft/ Commercium. Wechßler/ der im Wechsel sitzt/ Argentarius, Numularius, Qui facit argentariam, Trapecita, Mensarius, Collybista, Mensularius. Abwechßlung/ Vicem, & in ablativo Vice tantùm, in plurali verò integrum est Vices. Verwechßlung/ Vicissitudo. Durch Wechßlung / Vicissim, adverb. Verwechßlung/ Veränderung/Commutatio, Permutatio, Transmutatio.

Wechselkindt/ Wechselbalg/ Puer subdititius, Puer suppositìtius. Ein Wechselkind darlegen/ Subdere puerum.

Wechter/ Vigil. vide Wachen/ & Wacht.

Wecken/ vom Schlaff auffwecken / Excitare, E somno excitare, Suscitare, Resuscitare, Expergefacere, Somnum rumpere. Vom Todt aufferwecken/A mortuis excitare, Suscitare, Resuscitare à mortuis, vel à morte, In vitam revocare, Vitæ restituere.

Weder/ Quam, Nec, Neque, Atque, aliq. Jedweder/Quisque, quilibet. Weder der noch dieser/ Neuter, a, um. Weder auff diese noch auff jene seitten / Neutrò, adverb.

Wefel/ Subtemen, Trama. vid. verb. Weben.

Weg/Via, Iter. Fuhrweg/Landstraß/Via regia, Via militaris, Via prætoria, Via publica. Fußweg/ Semita, Callis, Trames. Abweg/ Diverticulum. Wegscheyde/Creutzweg/da zween/drey oder vier Weg von einander gehen/Bivium, Trivium, Quadrivium. Krummer Weg/ kehr in der Strassen/ Anfractus viæ, flexus, ab ambitu & frangendo. Wegzehrung / Viaticum. Weggänger/ Hodœporus, lat. Viator. Wegfertig/ Accinctus itineri. Weg erfinden/ Inire rationem, Inire viam. Wolgebahnter Weg/Callis, Iter, aliq. Wegfarth/Iter. Schmaler Weg/Semita. Naher oder kurtzer Weg/ Compendium. Vmbweg/ Abzug/ Ambages, pl. num. tant. Vmbwege suchen/Ambagibus uti, Quærere ambages, Diverticula quærere. vid. verb. Schweyffen. Gepflasterter Weg/ Stratum. Karrweg/ Via. Wegscheyden/Compita, plur. tant. Auff dem Weg/ Inter vias, In via. Das zum Weg gehört/Viatorius, a, um. Wieder auff den Weg bringen/ In viam deducere. Zweywegig/Bivium, sic Triviũ & Quadrivium. Weggesell/Comes, itis. Weggesellin/Comes, gen. fœ. Der Wegfahrth Beschreibung/Hodœporicum, lat. Itinerarium. Etwa durch einen Weg/Aliquà. Vnwegig/das keine Weg hat/ Invius, a, ũ, Avius, a, um. Vnwegsam/Inaccessus, Invius, a, um. Vom Weg tretten/Decedere via, & Decedere de via. Von dem Weg weichen/Declinare de via. Wenig auß dem Weg weichen/Secedere. Des Wegs irren/fehlen/Aberrare, Aberrare via, & Aberrare de via. Den Weg besseren/ Munire viam. Den Weg auffthun/ Facere viam, Viam aperire, Parare aditum. Sich auff den Weg machen/ Inire iter, Corripere se ad iter. vide Reyß. Von dem Weg oder Reyß matt seyn/Langvere de via, Lassum esse itinere. Weit von dem Weg abgelegen/ Devius, a, um. Der gegen Weg/ oder entgegen kommet/Obvius, a, um. Er ist mir auff dem Weg begegnet/Obvius mihi factus est, Obviam mihi venit. Einem auff dem Weg entgegen gehen/ Obviam alicui ire, procedere. Der Weg gehet übersich / Erecta est in arcem via. Steinigter Weg / Via salebrosa. Du bist auff dem rechten Weg / Ingressus es viam rectam, Instas viam. Weg von einem Dorff zum andern/ Viæ vicinales. Das ein kurtzen Weg zu lernen fürgibt/ Methodicus, a, um. Den Weg oder Anleitung geben zu den freyen Künsten/Tradere viam liberalium

 artium

artium alicui. Nach Weg vnd Sitten der Vorfahren/ Via pervulgata patrum. Durch Weiß vnd Weg reden/ Via & arte dicere.

Wegeyß/ Vomer, & Vomis. Wegtrit/ Weggraß/ Sangvinaria, Sangvinalis, idem, Polygonum. Wegweiß/ Wegwarte/ Cichonium, quam alio nomine intubum, vel Intybum erraticum vocant. Intybus autem in sing. gen. fœm. in pl. gen. neut. Endivia. Breyter Wegerich/ Plantago major. Spitzer Wegerich/ Plantago minor. in genit. Plantaginis.

deß Wegen/ Ideò. vid. Derhalben. Vonwegen. Ob, præposit. Propter. Vonweßwegen/ Quamobrem, Quam ob rem? vide Warumb. Zu wegen bringen/ Comparare, Efficere. Zu wegen gebracht werden/ Conciliatus, a, um.

Wegen/ wigen/ Librare, Ponderare. Abweger des Wassers/ Librator. v. latius sup. verb. Wag/

beWegen/ schütlen/ Movere, Concitare, Commovere, Ciere, Conciere, Agere, Agitare, Pellere, Impellere. Bewegen/ vid. Vberreden. Bewegen mit Bitt/ Impellere. Bewegen zum Zorn/ Lacessere, Provocare, concitare ad iram. Das Gemüth zum Zorn/ oder Erbärmnüß bewegen/ Commovere. Bewegen zum Fall/ Labefacere, & Labefactare. An ein ander Orth bewegen/ Transmovere. Dahin bewegen/ Incitare, Commovere, Permovere, Impellere, Instigare, Irritare, Stimulare, Admovere stimulos, Stimulis concitare. Fast bewegen/ Permovere. Hefftig bewegen/ Concitare, Jactare, Concutere, Percellere, Quassare, Conquassare. Hefftig bewegt werden/ Palpitare, Concuti, Commoveri. Gäntzlich bewegen/ Obturbare, & Perturbare, Concutere. Bewegt werden/ zu Gütigkeit oder Erbarmung/ Misereri, neut. Misericordia duci, tangi, moveri. Anheben bewegt zu werden/ Labascere. Bewegt werden/ Nutare, metaph. Ein wenig bewegen/ Submovere. Herauß bewegen/ Emovere, Excitare. Bewegt seyn/ Æstuare. Nicht bewegt seyn/ Quiescere, Requiescere. Beweglich/ Mobilis, Mutabilis, e. Agitabilis, Irritabilis, e. Vnbeweglich/ Immobilis, Stabilis, e. Immotus, Præfractus, a, um. Inflexibilis, e. Bewegt/ Commotus, a, um. Motus, Actus, concitus, Percitus, Concitatus, Incitatus, Impulsus, a, um. Auff bewegt/ Excitus, a, um. media brevi. Motus, a, um. Bewegung/ Motus, us. Motio, Commotio, Concitatio, Agitatio, Jactatio, Incitatio, Impulsio. Bewegung des Gemüths/ oder Anmütung/ Pathos, lat. Passio, Perturbatio, Affectus animi, Motus, motio, commotio animi, Impetus animi. Bewegung des Gemüths/ durch ein Göttliche Krafft/ vnd Anblasung/ Furor. Hefftige Bewegung/ Paroxysmus, lat. Irritatio. Selbbeweglich/ Ultrò, adverb. Beweglicher weiß/ Mobiliter. Vnbewegung des Gemüths/ Apathes. Vnbeweglichkeit des Gemüths/ Apathia, pen. prod. Beweger/ Impulsor, ferè ad mala, Stimulator, Extimulator, Incentor.

erWegen/ fleissig bedencken/ Perpendere, diligenter expendere, Ponderare, Animo volvere, versare. Animo agitare. Recht erwegen/ Examinare, Æqua lance trutinare, Æqua trutina examinare. Ein Sach erwegen/ Putare rem. Erwegen gegen einander/ Disputare. Erwegung/ Rathschlag/ Deliberatio. vid. verb. Rath. Rechte Erwegung/ Examen, metaphor.

verWegen/ Temerarius, a, um. Verwegenheit/ Temeritas. vide supra Kün/ & Verwägen.

Wehe/ Vah, interject. dolentis, vel execrantis. Wehe/ Ach/ Hei/ Væ, Ah. Wehetag haben/ Laborare. Bauchwehe haben/ Laborare ex Stomacho, ventre. Wehe thun/ Schmertzen haben/ Dolere, Dolorem capere, accipere, Indolere, Dolenter, acerbè ferre.

Wehen/ Flare. Entgegen wehen/ Reflare. Von einander wehen/ Difflare. Wiederumb wehen/ Reflare. Anwehen/ Adflare. Durchwehen/ Perflare.

Wehung/ Flabrum, vel Flabra, plur. tant. Angewehet/ vom Schlag gerührt/ Sideratus. Anwehung/ oder Eingeben des H. Geistes/ Adflatus Spiritus Sancti.

erWehlen/ Eligere, Legere, Creare, Deligere. Außerwehlen/ Delectum habere. Zuvor erwehlen/ Præfestinare. Erwehlt/ Electus, Lectus, Creatus, Zuvor erwehlt/ Prædestinatus. Erwehlung/ Electio, Delectus, Electus, Ecloga, pen. cor. Erwehlter Bürgermeister/ Designatus consul, Lectus, electus consul, Consul dictus. Sie haben jhn zum Rathsherrn erwehlet/ In senatum eum legerunt, Cic. Erwehle dir den du liebest/ Delige quem diligas, Cic. Außerwehlung/ Selectio. vide etiam supra verb. Wahl.

entWehnen/ Desvefacere. Entwehnen von der Milch/ Ablactare. vide supra verb. Saugen. Gewehnen/ Assvefacere, Consvefacere. Entwehnt/

wehnt/Desvetus. Gantz gewehnen/Insvescere. vide Entwohnen.

verWehnt/Mollis, e. Molliculus,a,um. Delicatus, Delicatulus,a,um. Lascivus, a, um. Verwehnter/Blax. Verwehntlich/Molliter,Delicatè. Verwehnt seyn/ Molliter educatum esse. Verwehnt werdē/Molliter educari. Er ist verwehntlich aufferzogen / Molliter educatus est.

Wehr/ Munimen,Munimentum,Munitio. v. etiam supra Waffen/& Vestung. Die Stadt mit Wehren bewahren/Munire oppidum. Die Stadt mit Kriegsvolck vnd Wehren versehen / Præsidio munire oppidum. Wehren/ hinweg treiben/ abhalten/Arcere,Prohibere,Inhibere. vid. Abhalten/ & Verhindern. Wehrloß/ vngewapnet/ Inermis,e. Bewehren/wapnen/Armare,Armis instruere, & Ab armis instruere, Arma induere, Arma capere. Gewehr/Telum. Spitz Gewehr/ langer Spieß/ Framea, pen. corr. Gewehr das man schiesset/Wurffspieß/ Tragula. Gegenwehr thun/ Propugnare. Die Gewehr durch krumme Weg tragen/Falcarij. Sich zur Gegenwehr stellen/ Defendere se armis, Arma ferre contrà, Vim vi repellere, Contrà venire, Repugnare, Adversari, Resistere.

Weib/Fraw/Mulier,Fœmina,Fœmella,dim. Mannlich Weib/starck gewachsen Weib/Virago, inis,aliquādo. Heßlich Weib/die mit der Schmincke jhr Heßligkeit bedecket/Interpolis, gen.fœm. Weiber die angestrichen seynd/ Fucatæ mulieres. Weiber Rath/ Senaculum. Weiber-Geschmuck/ Mundus, Ornatus muliebris. Weibisch/ das den Weibern zugehört/Muliebris,e. Weibisch/weich/ Effeminatus,a,um. Mollis,e. Mulierosus,a,um. Delumbis,e. Mulierarius,a,um. Animo muliebri præditus, Animum gerens muliebrem. Weibischer Mensch / halb Mann/ Megabizus, Semivir. Ein Weiberknecht / der sich von der Frawen läst Meistern/ Uxorius, nimium obnoxius uxori. Weibisch machen / Effeminare, Mollificare, Mollire. Weibisch/Fœmineus,a,um. Weib nehmen/ Ducere uxorem. vide Heyrath. Weibisch Glied/ Muliebria, plur.num. tant. vide Scham. Der Weib vnd Mann ist/ Androgynos, Hermaphroditus. Ein klein Weiblein/Fräwlein/ Muliercula, Femella. Auff weibische weiß/Muliebriter,adverb. Weibsliebe/Weibsbegierde/ Mulierositas. Weibisch/ verzagt/ Effeminatè, adverb. Weibsbrüste/ Sumen.

Weibel/ Apparitor. vide Büttel.

Weich/ Mollis. vide Weych.

Weichen / Platz geben / Cedere, Discedere, Concedere, Locum dare, præbere. Abweichen/ Decedere, Deflectere, Declinare, Discedere, Secedere, Digredi, Divertere, Diverti, Abjungere se. Abweichung/ Digressus,us. Digressio, Abscessus,us. Abscessio, Discessio, Secessio. Außweichen/ Excedere, Abire, Exire, Cedere, Migrare, Emigrare, Solum vertere. Auß dem Weg weichen/ Cedere, decedere, abscedere de via, Declinare de via, Divertere, deflectere à via, Deduci de via. Entweichen/ Evadere, Elabi. Weg weichen/ Abscedere, Recedere. Bald hinweg weichen/ Fugere, Dare fugam, Fugam capessere. Zurück weichen/ Retrocedere, Retroire, Regredi, Pedem referre, Referre pedem retrò.

Weide/ Pascua. vide Weyd.

Weide/oder Weidenbaum/ Salix. Bandweide/ Siler, parva in aquis nascens salix. Reinweiden/ Mundholtz/ Ligustrum, frutex est. Weiden/ a[illegible] Weiden gemacht/ Salignus, a, um. Saligneus, a, um. idem. Ein Weidenbusch / da viel Weiden wachsen/ Salicetum, & Salictum, per Syncopen.

Weidewal / Oriolus.

Weihe/ Milvus & Milvius idem. Das von einem Weihen ist/ Milvinus,a,um. Weihen Federn Milvina pluma. Weihen-Jungen / Milvinus pullus, de rapacibus dici solitum.

Weihen/Gott zueignen/ Sacrare, Consecrare, Deo dicare, dedicare, Sacrum facere. Einweihen die erste Weihung geben / Initiare, Inaugurare, Auspicato consecrare, Sacris imbuere. Entweihen/ verunreinigen/ Profanare, Exaugurare, Ex sacro profanum facere, Desecrare. Geweiht/Sacer,a,um. Consecratus, Initiatus,a,um. Geweihter Orth / Templum, Sacrarium, Sacer locus. Vngeweihet/ Profanum, vel Prophanum. Geweihet werden/ Initiari. Zum Priester weihen/v. Priester. Gott geweihet/ Nazaræus, Consecratus. Die Priesterliche Weihe/ Ordo, unum è septem Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ. Das zum weihen gehört/ Initiatorius,a,um. Kirchweihe/ Kermeß/ Consecratio templi, Dedicatio templi, Initiales feriæ, Festum dedicationis templi, Festum templi dedicati, consecrati, Encœnia, orum. Weihnacht/ Fest der Geburt Christi/ Feriæ natalitiæ, Natalis Christi, vel Domini, Feriæ Salvatoris,

toris, Servatoris, Festum Christi nati, pro nativitatis. Weihwasser/Aqua lustralis, Aqua sacra, benedicta. Weihwasserfaß/Weihkessel/Aquiminarium, Vas lustrale. Weihwasser Quast/Lustria, Aspersorium, Aspergillum. Weihen/mit Weihwasser besprengen/ Circumferre aquam, Aqua lustrali cœtum aspergere, Aquam lustralem cœtui aspergere. Geweihter/Mystes, Initiatus, Sacerdos, Flamen gen. neut. Mitgeweihter/Symmystes, vel Symmysta. Weihung/ Initiatio, Consecratio.

Weihrauch/ Thus. Zerstossen Weihrauch/ Manna thuris. vide Rauch.

Weiher/Teiche/ Piscina, Ichthyotrophium, penult. prod.

Weil/Zeit vnd Weil/ Tempus, Otium, Vacatio à negotijs, Spacium, Tempus vacuum, Facultas vacui & liberi temporis. Kleins weilen/ Paullisper, adv. Parumper, Paullulum. Weil haben/Otio frui. Die Weil haben/Otium, tempus, spatium habere, Otium, tempus dari, Vacuum tempus habere, Vacat. Dieweil/Nach dem/Quia, Quoniam, Cùm, Siquidem, Quandoquidem. Dieweil/ Interim, Intereà. Vnterweilen/ Interdum. Mitler weil/ vide Vnter deß.

Wein/Oenos, latinè Vinum, Villum, diminut. Iachus aliquando, Temetum. Hewriger Wein/ jähriger Wein/ Vinum Hornum, hornotinum. Zweyfirniger/dreyfirniger Wein/ Bimum, Trimum. Klar lauter Wein/Merum, Meracum, Purum, Putum. Starcker Welscher Wein/ Falernum. Zäher oder weicher Wein/ Vinum pendulum. Tropffwein/verrochen Wein/Vappa. Most/ newer Wein/ Mustum, Vinum novum. Gewässerter Wein/ mit Wasser gemischt/ Vinum dilutum, aquatum, aqua mistum. Vorlaß- oder geläutert Wein/Protropum. Herzlicher Wein/Vinum generosum. Schlechter Wein/Vinum cibarium, Vinum ignobile. Beständiger Wein/ Vinum firmum, ferens ætatem, consistens. Vnbeständiger Wein/ der leicht worden ist/ Vinum fugax, fugiens, ætatem non ferens. Alter Wein/ Vinum annosum, vetustum, edentulum, Plaut. Wolriechender Wein/ Vinum fragrans, odoratum. Gewürtzter Wein/Hippocras/Vinum aromatites, Vinum Hippocraticum. Brantwein/ Vinum igne eliquatum, Vini latex, Vinum adustum. Landwein/Vinum patrium, Vinum indigena, Plin. Schenckwein/Ehrtranck/Vinum honorarium. Trästwein/Vinum secundarium, Lora, Varroni, Dilutum vinaceorum. Milter Wein/ Vinum lene. Den Wein ablassen/ abstechen/ Vinum elutriare, Plin. Vinum de vase in vas transferre, quod Transvasare minus usitatè dicitur. Gesottener Wein/ Defrutum, Vinum musto ad dimidias cocto factum. Wein biß auff den dritten Theil eingesotten/Sapa, Vinum musto ad tertias decocto factum. Apffeltranck/ Apffelwein/ Sicera, vox Hebræa, quemvis potum, qui inebriare possit, complectitur, Vinum pomis factium, Plin. Sackwein/Vinum fecatum. Das zum Wein gehört/ Vinarius, a, um. Wein mit Bech gemischet/Picatum vinum. Sawer Wein/Vinum acidum. Etsch Wein/ oder Veltliner Wein/ Vinum Rheticum. Gemachter Wein/Vinum operarium. Das zum Weinsieden gehört/Frutaceus, a, ū. Konechtiger Wein/Vinum mucidum Rothlechter Wein/ Rubellum. Sawrer Wein/ Omphacinum vinum. Wein der zuletzt getrott ist/ Tortinū vinum. Wein von Stabwurtz gemacht/ Abrotonites, æ. gen. fœm. Wermut Wein/Absynthites. Wein mit Würtz gemacht/ Aromatites. Weingeschirr/Cuppa, Cadus, Oenophorum. Irrden Weingeschirr/ mit zweyen Handhaben/ Diota. Weinfaß/ Dolium, Doliolum, dim. Tina. Weinkrug/Amphora. Der solche Krüg vmb Lohn trägt/Amphorarius. Gott des Weins/Bacchus, Liber, Lyæus, Bromius, Dionysius, secundùm Ethnicos. Weingart/Weinberg/ Vinea, Vinetū, Locus vitibus consitus. Weinacker/Weinland/ Terra vinealis. Weinräb/Vitis, Viticula, dimin. Weisse Weinräb/ Staphyle. Rothe Weinräb/ Rubellæ. Wilde Weinräb/ Labrusca. Wilder Weinräbblüet/Denanthe. Weinbeer/meerträublein/ Astaphis, lat. Uva passa. Gestickter Weingart/ Pedata vinea. Harte Weinbeer/Duracinæ uvæ. Das zum Weinberg gehört/Vineaceus, a, ū. Vinearius, a, um. Vinealis, e. Newgepflantzter Weingarten/ Novelletum. New Weingarten pflantzen/Novellare. Geschnittner Weingarten/ der gesäubert ist/Sarpa. Weingärtner/Räbmann/ Vinitor, Cultor vineæ. Herbster/Weinleser/ Vindemiator. Karster/ der Weingarten hacket/ Pastinator, qui pastino, bifurco vel trifurco instrumento vineam fodit. Weinlesung/ Vindemia. Weinlesen/ Vindemiare. Weinbütte/ Labrum vinarium. Weinhauß/Oenopolium, pen. prod.

prod. Taberna Vinaria. Weinverkauffer/Oenopola,pen.prod. Weinkeller/Apotheca,pen.pro. Weinmarck/ Forum vinarium. Weinschenck/Vinarius, substant. Oenopola. pen. prod. Weinstein/Vinacea. Weinträger / Oenophorus, pen. corr. Weinwarm / Tepor ,oris. Der nicht Wein trinckt/Abstemius. Weinsüchtiger/Philænus, Vinosus. Wein versuchen/ Pitissare. Wein mit wasser vermischen / Diluere vinum aqua. Den wein recht mischen / Temperare vinum. Den wein fassen/Condere vinum. Den wein schmecken/oder nach wein stincken/Temetum olere. Weinmonat/ October, Mensis vindemialis. Muscateller wein/ Vinum passum, vel Apianum. Malvaster wein/ Vinum Arvisinum, vel Arvisium, pen.cor. vide Malvasier. Weinsauffer/Weinschlucker/Vinipotor, oris. Trunckenheit von Wein / Vinolentia. Weingarten der früh Räben hat/ Calvata vinea.

Weise/gestalt/Modus, Ratio, Via. Weise eines Gesangs/ thon eines Lieds / Modus, Modulus, Numerus, aliquando. Liebliche weise eines Gesangs/Melodia, Modulatio, Modulamen, & Modulatus, us. Die weise zu reden / Phrasis, Stylus. Rechte weise zu leben/ Norma, Regula vivendi, Dieta. Auff mancherley weise / Diversis modis, Multis varijsque modis, Non uno modo, Multiformiter. Auff solche weise/ vide Also. Bey seiner alten weise bleiben / Antiquum obtinere, Pro pristino, seu antiquo more facere, Non discedere à more suo solito, Solito more uti, Sua lege uti. In dreyerley weise / Trifariam. In alle weise/Omnifariam, Omnibus modis. Auff gleiche weise/ Itidem, adverb. Simili modo, Via, ratione. Auff einander weise / Aliter, Secus, Alio modo, Via, Ratione. Eine weise an sich nehmen/ Morem inducere. Unachtsamer weiß/ nachlässiglich/Perfunctoriè. Sich nach eines weise schicken/ Accommodare, applicare, attemperare se moribus alicujus, Fingere se ad mores & nutum alicujus. Weiß/ weise/ein maß/Modus, Ritus.

Weisen/ Regere, Gubernare. vide Regieren. Weisen/zeigen/ Ostendere, Monstrare, Exhibere, Demonstrare, Commonstrare. Mit einem finger weisen/Digitum ad rem intendere. Heimlich anweisen / Subornare. Beweisen / bezeugen/ Probare, Confirmare, Demonstrare, Docere, Fidem facere, Planum facere, Convincere, Probationibus ostendere, Argumentis comprobare, tueri. Beweisung / Probatio, Confirmatio, Approbatio, Demonstratio, Argumentum, Fides, Documentum, Testimonium. Des Lands verweisen/ vide verb. Elend/& Jagen. Mit der Beweisung darthun / Argumentis docere, probare, Astruere, Rationibus demonstrare, declarare, Demonstrationibus evincere. Mit der that beweisen/Re ipsa præstare, ostendere, declarare, Factis exprimere, Opere comprobare. Verweisen/uberzeugen/Convincere, Evincere, Arguere, Coarguere. Gutthat beweisen/ Collocare in aliquem beneficium, Conferre in aliquem beneficium. Hülff beweisen/ Opem, Auxilium ferre. vide etiam Hilff. Das beweißlich ist/Demonstrabilis, e.

unterWeisen/ lehren/ Erudire, Instituere, Instruere, Informare, Docere, Edocere, Imbuere, metaph. Unterweisen im Gottesdienst / Initiare. Kinder unterweisen / Instituere, Instruere pueros. Unterweisung/Institutio, Informatio, Eruditio, Præceptio, Disciplina, Præceptum. Unterweisung in den Künsten/ Pædeia, lat. Disciplina, Institutio, Informatio. Unterweiser/ Informator, Institutor, Instructor. Unterweiser der Kinder / Pædagogus. Unterweiser der Rechten/ Pragmaticus. Unterweisig/ Instructivus, Paræneticus.

Weiß / verständig/ Sapiens, Prudens, Cautus, Circumspectus, Cordatus, a, um. Sapientia præditus, Divina mente & consilio præditus. Gar weiß / Singulari sapientia præditus, præstans, præcellens, Sapientiæ laude clarus, Homo spectabilis sapientiæ, Omnibus veræ sapientiæ dotibus cumulatissimus. Weiser / Consultus, nomen. Mit schaden weiß werden/ Accepto damno sapere, Serò sapere, Serò sapiunt Phryges, Piscator ictus sapit, Post rem devoratam ratio. Naßweiß / Nasutus, Dicax, Sciolus, Didaculus. Weiß seyn/Sapere. Unweiß. v. Närrisch. Unweiser/Fatuus, Vappa, metaph. v. Narr/ & Thor. Unweiß werden/ Desipere. Unweiß machen/Infatuare. Wiederumb weiß werden / Resipiscere, Ad se redire, Recolligere se, Ad mentem redire, Sibi restitui, Mentem ab insania recipere, Reponi in pristinos sensus. Weißheit/ Verstandt/Sapientia, Prudentia, Lumen animi, ingenij, consilijque. Liebhaber der Weßheit und natürlicher dingen erforscher / Magus, Philosophus. Der weißheit pflegen/Philosophari. Weißlich/

lich/ Sapienter, Prudenter, Cordatè, Circumspectè, Graviter, Cautè. Weißlich hat er seine sachen angestellt/ Optimam partem elegit, Rectum cursum cœpit, Optimo judicio usus est.

Weiß/ Albus,a,um, Candidus,a,um. Schneeweiß/ Niveus,a,um. Milchweiß/ Lacteus,a,um. Grawe/ grauweißlicht/ Canus,a,um. Weiß als Helffenbein/ Eburneus, Eburnus,a,um. Weiß wie Marmelstein/ Marmoreus,a,um. Weiß wie ein Schwan/ Cygneus,a,um. Weisse/ weißfarb/ Candor, Albedo, Albor, Albitudo, Color albus. Das weiß im Aug/ Albumen, Albugo, Album oculi. Das weiß im Ey/ Albumen ovi. Weissen/ weiß machen/ Albare, Dealbare, Candidare, Candefacere, Album facere. Weiß gemacht/ Candidatus,a,um. Weiß seyn/ Albere, Albicare, Album, Candidum esse, Candere. Weiß werden/ Albescere, Exalbescere, Album, candidum fieri, Candescere. Weißlich/ ein wenig weiß/ Albidus, Subalbidus,a,um, Exalbidus, Aliquantulum albus, Candidulus. Weisse Tafel jegliches Registers/ Album, substant. v. Register. Weiß kleid/ Nægæum, & pro candido accipitur. Weiß bekleidt/ schlecht/ nicht mit gefärbtem Tuch/ Leucopeatus. Weisse/ Kalck/ oder Gyps zum Mauren und Wenden/ Tectorium, Albarium, substant. Geweisset/ Gypsatus,a,um. Weißleimig oder Gäl/ Melinus.

stul Weissenburg/ Albanum, vulgò Alba regalis, oppidum Pannoniæ inferioris, quæ Vngaria.

fron Weissenburg/ Sebusium, oppidum infra Argentoratum, juxta montes.

griechisch Weissenburg/ Belgrad/ Taurunum, vulgò Alba græca, oppidum in Mœsia superiore, à Turcis expugnatum & direptum.

Weissenhorn/ Viana, fortasse.

Weißwurtz/ Polygonatum, vel Polygonum, pen. prod. herba est.

Weissagen/ Prophecëyen/ Vaticinari, Prædicere, Augurari, Hariolari. Weissager/ Prophet/ Vates, Propheta, Fatidicus, Vaticinator, Hariolus, Mantis, Divinus, Chaldæus. Der auß Anschawung der Eyngewend weissaget/ Extispex, Haruspex, Auruspex. Der auß des Himmels lauff weissaget/ Astrologus. Solche Weissagung/ Astrologia. Naturkündiger oder weissager/ Phisiognomon, Phisiognomus. Weissager auß des Menschen Angesicht/ Metoposcopus. Weissager auß den Händen/ Chiromantis, Chiromanticus. Weissager oder Außleger der Träum/ Conjector, Somniorum interpres. Weissagerinn/ Prophetissa, Divinatrix. Weissagung/ Prophetia, Divinatio, Vaticinatio, Vaticinium, Prædictio. Weissagung durch einen Menschen/ Oraculum. Weissagung auß den Händen/ Chiromantia. Weissagung auß den Vögel Flug/ Augurium, Auspicium. Weissagung auß dem Schatten/ Sciomantia. Abgott des Weissagens/ Apollo, Phœbus.

verWeisen/ Exprobrare, Obijcere crimen, Improperare, Carinare, aliquand. Verweisen mit harten worten/ Expostulare. Verweisung eines Lasters/ Improperium. Ernsthaffte Verweisung/ Expostulatio. Das mag ich dir mit recht verweisen/ Æqua mihi tecum est expostulatio.

Weit/ fern/ Longus, Longinquus,a,um, Longè dissitus. Weit/ geraum/ Amplus, Latus, Spaciosus, Vastus, Laxus,a,um, Prolixus,a,um. Weit/ Longè, Multò, adverb. Weit und breit/ Longè, Lateque. Weit anders/ Multò secius. Weite/ raum zwischen zweyen dingen/ Intervallum, Spacium, Intercapedo, Distantia, Sapiolum, dimin. Die weite oder raum eines dinges/ Amplitudo, Spacium, Vastitas, Laxitas, Capacitas. Weite zwischen den Pfälen/ Intervallum. Weite zwischen den Seulen/ Intercolumnium. Weit seyn/ Patere, Amplum, laxum esse. Weiter/ darzu/ ferners/ Cæterùm, Præterea, Insuper, Amplius, Porrò, Ulterius, Ultrà. Erweitern/ weiter machen/ Amplificare, Dilatare, Laxare, Relaxare, Propagare, Ampliare, Amplum facere, Extendere, Latè explicare, Proferre. Erweiterung/ Amplificatio, Dilatio, Erweiterung/ außdähnung/ Propagatio. Sein Reich erweitern oder die Gräntz weitern/ Proferre limites, Amplificare, Extendere regnum, Imperij fines protendere, dilatare. Weitläufftig/ uberflüssig/ Copiosus,a,um, Fusus,a,um. Weitläufftiglich/ weit und breit/ Latè, Fusè, Diffusè, Spaciosè. Weitleufftig seyn im reden/ Verborum anfractibus uti, Verborum involucro uti, Verba in longum trahere, Multa verba facere, Longiorem in dicendo esse. Von weitem/ Procul, adverb. Weiterer/ Ulterior, Comparativus ab Ultra. Das allerweiterst/ Ultimus,a,um.

geWelb/ vide geWölb.

Welche/ Quæ, Interrogativum & Relativum. Welcher/ Quis, Relativum. Welcher in der Zahl? Quotus,a,um. Welcherley/ Qualis, e. Welches/ Quod,

Quod, Relativum, id Quod, Quod ipsum. Welcher von zweyen/ Uter, a, um.

Welck/ eingeschrumpt/ Flaccidus, a, um. Languidus, a, um. Marcidus, a, um. Nicht welck/ grün/ Viridis, e. Welcke/ Marcor, oris, Putredo, aliq. Verwelcken/ Marcere, Emarcere, Tabescere, Contabescere, Languere, elanguere, elanguescere. Anheben zu welcken/ Marcescere, Emarcescere, Langvescere.

Welle die man mit Heblen vmbtreibet/ Sucula. Holtzwell/ Fascis, Fasciculus, dim.

Wellecht/ Undosus, a, um. Das im Gewell vmbschweiffet/ Fluctivagus, a, um. vide Wällen.

Welschland/ Italien/ Italia, Hesperia, Oenotria, Ausonia. Wälscher/ Italianer/ Italus.

Welt/ der Erdkreyß/ Mundus, Universitas mundi, Orbis, Universa natura, Cœlum & terra, Machina totius universi, Seculum, Cosmus, græcè. Alles was in der Welt ist/ Omnia quæ in mundo sunt, Quidquid orbis seu mundus suo ambitu complectitur, Quidquid in orbe terrarum est, Quidquid ambit cœlum & terra. Von anfang der Welt/ Ab initio, Ab origine, Ab orbe condito, Ab orbis conditi initio, Post orbem conditum, Post homines natos. Weltlich/ Laicus, a, um. penult. cor. Popularis, e. Prophanus, Mundanus, Cosmicus, a, um. Secularis, e. Weltbeschreiber/ Cosmographus. Welt beschreibung/ Cosmographia.

Weltzen/ Volvere, Rotare. Das geweltzt mag werden/ Volubilis, e. Ein ort da man weltzen mag/ Volutabrum, pen. prod. Embsig weltzen/ Volutare. Herab weltzen/ Devolvere. Herzu weltzen/ Advolvere. Vmbweltzen/ Convolvere. Mit oder durchweltzen/ Volutatim, adverb. volutim. Weltzung/ Volutatio. Geweltzt/ gebraucht/ Volutatus, us. Vber etwas weltzen/ Supervolvere. Hin vnd wider weltzen/ Pervolvere. Sich in allen Sünden vnd Lastern weltzen/ Volutare sese in omnibus peccatis & vitijs, ut sues in volutabro.

Wenn/ zu welcher zeit/ Quando, Quo tempore, Qua hora? Wenn aber/ Sin, conjunctio causalis. Wenn/ wo/ Si, Cum, Quando, Quum, Ubi.

die Wenden/ Venedi, vel Winidæ.

Wenden/ kehren/ Vertere, Convertere, Transferre, Flectere. Abwenden/ Deflectere, Declinare, Avertere, Avocare, metaph. Varicare, & Varicari, Derivare, metaph. Dimovere Amovere, Removere, Abducere. Abwendig machen/ Avocare, Avertere à proposito, Ab instituto avocare, Avocare à cœpto, Dissuadere. Wendig/ Tropicus, a, um. Abwendung/ Declinatio. Abwendung durch bitt/ Deprecatio. Abwendung durch bitt/ Deprecari, Precibus flectere. Abwenden/ Impendere, Collocare, Insumere. Vnkosten anwenden/ Sumptus impendere, collocare. Außwendig/ eusserlich/ Extrinsecus, Extrà, Foris, Externè, Ab exteriore parte. Fürwenden/ Prævertere, & Præverti, Antevertere. Auffwenden/ Invertere. Auff ein anders wenden/ Diverti. Verwenden/ verrücken/ Vertere, Invertere, Convertere, In diversum aut contrarium vertere, Pervertere. Verwendung/ so man etwas auß seiner eignen Bedeutung in eine ander verwendt/ Tropus. Vmbwenden/ Vertere, Invertere, Circumvertere, Versare, Volvere, Obtorquere. Zumahl vmbwenden/ Convertere. Vmbwendung/ Conversio, Versura, Catastrophe, Gyrus. Vmbwendig/ Versatilis, e. Abwenden/ Avertere. Von einander wenden/ Divaricare, & Divaricari. Vorwenden/ Prætendere, Prætexere, Obtendere, Prævertere, Præferre, Excusationem quærere. Zum besten wenden/ In mitiorem partem interpretari Accipere, Interpretari aliquid in bonam, optimam, dexteriorem, meliorem partem. vide verb. Deuten.

Wende alle deine witz an/ Ingenium intende, adhibe, confer huc, In hanc vnam curam intende aciem ingenij tui, Acue tuum ingenium. Wende allen fleiß an/ Omne studium adhibe ac diligentiam quam licet maximam.

Wenig/ nicht viel/ Paucus, a, um. Paulus, idem. Exiguus, a, um, Modicus, a, um. Wenig/ Paucum, Pauculum, Modicum, Exiguum, Pauxillum, Parum, Paulum, Paululum. Klein wenig/ Pauculus, a, um, dimin. Weniger/ Minùs, adverb. Auffs wenigst/ Minimum, Ad minimum, Minimè, Saltem. Ein wenig zeit/ Paulisper. Wenigkeit/ Paucitas, Exiguitas. In ein wenig/ Aliquantum, Aliquantò, Aliquantulum, Paululum, Nonnihil. Nichts desto weniger/ Nihilominus, Nihilo secius, Non minus.

Wer/ Qui, interrogativum.

gewerb/ Quæstus, us, Quæsticulus, dim. Negotiatio. vid. Kauffmanschafft/ Gewerb treiben/ Negotiari. vide Kauffmanschafft treiben. Das zu werbung oder Kauffmanschafft dienet/ Emporeticus,

ticus,a,um. Werbung/ Negotiatio, Mercimonium, Emporeuma. Gewerbhauß/ die Beurse/ Junckerhoff/Basilica. Gewerbmann / Mercator, vide Kauffmann. Das zu Gewerb gehöret/Negotialis, e.

Werben/ freyen / Procari. Vmb eine Tochter werben/Ambire puellam, Ambire, petere, expetere, rogare uxorem, Matrimonium alicujus expetere. Werber oder Freyer/Procus. vide sup. Freien. Werbung nach Ehren/ Studium & cupiditas gloriæ, Conciliatio gloriæ, Ambitus,us. Ambitio Erwerben/Impetrare, vide Erlangen. Erwerben mit Gebet/Exorare, Precibus impetrare, obtinere. Erwerbung mit Gebet/Exoratio. Durch Opffer erwerben/Litare.

Werck/flachs/Linum. Werck/das gröbste von dem werck oder hanff/Stupa, Crassius lini purgamentum. Von groben werck gemacht / Stupeus, a,um, Canabinus,a,um. Das zu grobem werck gehört/ Stuparius, a,um. Brechplewel/ Stuparius malleus. Das werck an der Kunckel/Pensa.

Werck / Opificium. vide Handwerck. Werck/ arbeit/verrichtung eines wercks/Opera, Operatio, Operis actio, Affectio, Administratio. Werck das gemacht wird/ Opus, id quod elaboratur, & efficitur, Factum. Ein klein werck oder Arbeit/ Lucubratiuncula. Inwendig Holtzwerck / Opus intestinum, sublicium, quod ligno, materiave constat. Die Wend mit Holtzwerck vnd Brettern bekleiden/ Opere intestino vestire parietes. Angestrichen weiß plasterwerck / Opus albarium, Gypsus, & Gypsum. Rundwerck wie ein Kron/ Opus coronarium, affabrè in orbem factum. Werck gemacht wie ein Netz / Opus reticulatum. Wercken/arbeiten/ Opus facere, Laborare. vide Arbeiten. Werckmann/ Taglöhner / Operarius, Homo operarius, Operæ mercenariæ, Operæ conductæ, Multitudo conducta. Werckmeister/ Opifex, Ergastes, Artifex, Architectus, Machinator, Fabricator. Ein jeder Werckmann/ Faber. Das zum Werckmann gehört / Fabrilis, e. Handwercker die in verzinseten Gewölber feyl haben/ Fornicarij. Werckstatt/ wercklade/ Officina, Fabrica, Officina fabri. Ergastulum, Locus in quo operantur opifices. Schusters Werckstatt/ Sutrina, Calcearij officina. Haffners werckstatt/ Figlina, Figuli officina. Weberey oder Weberwerckstatt/Textrina. Goltschmid Werckstatt / Aurificina, Sic, Officina tinctoria, monetaria, &c. Werckstück/Opus. Werckstück eines Poeten/Poesis, pen. prod. Schöne außerlesene Werckstück / Exquisita opera. Wercktag/ Dies profanus, vel prophanus, Dies profestus. Werckzeug/ Rüstzeug/ Geschirr/ Instrumentum, Armamenta. Werckzeug zu einem jeglichen ding/ Arma, orum, plural. tantum. Eysen Werckzeug / Ferramentum, Ferreum instrumentum. Das Werck angreiffen/Manus adhiberi operi, Manus admovere, Applicare operi. Fleissig mit dem werck fortfahren/ Pergere opus. Das Werck stehet still / Opus pendet. Das werck gehet von statt/Opus fervet. Das werck gehet nit von statt / Opus friget, Opus langvet. Werck ablassen / Manum de Tabula tollere. Wercklich/ Operosus, a, um. Das da wercket / Operatorius, a,um.

Werden/ Fieri, neutropassivum.

Werffen/ Jacere, Jaculari, Jaculum emittere, Vi propellere, Projicere. Abwerffen/Dejicere, Deturbare, Præcipitare, Demoliri, Dimovere, Abwerffig Roß/Equus succussor, & succussorius, Equus sternax. Alles vber einander werffen/Miscere sacra profanis, Ima superis commiscere. Außwerffen / Ejicere, Exturbare, Expellere. Außwerffung/ Ejectio, Rejectio Außwerffels/ Recrementum, v. verb. Fägen/ & Kehren. Drüber werffen/ Superjicere. Entwerffen/ abreissen/ Delineare, Ducere primas lineas, Adumbrare, Pictura lineari & Umbratili fingere, & repræsentare, Effingere. Entwerffung / Delineatio, Graphis, Linearis pictura. Ein jeglich gewerff/ Kriegsrüstung damit man schiesset/ Tormentum. Einwerffen / Injicere. Ein Kind hinwerffen/ Exponere puerum. Embsig werffen / Jactare, frequentat. vel Jactitare. Entgegen werffen / Objicere. Fürwerffen/ Obstipare. Fürwerffen/ verweissen / Objicere, Exprobrare, Objectare, Probro, vitio, culpæ dare, vertere. Fürwerffung/ Exprobratio, Objectio. Fürauß werffen/ Projicere. Gewerff/ Böler / Balista. Hinwerffen/ Exponere, Projicere, Rejicere, Abjicere. Hinab werffen/ Dejicere, Deturbare. Hinauß werffen / Ejicere, Ejaculari. Hinter sich werffen / Rejicere. Hinwerffung/ Eejectio, vel Rejectamentum. Widerwerffen/ Sternere, Subruere, Prosternere, Humi sternere, In terram prosternere, Solo allidere. Verwerffen/ verstossen/ verdammen / Damnare, Condemnare, Improbare, Refel-

Refellere, Recusare, Repudiare, Abdicare, Respuere, Explodere, Notare carbone, Aspernari, Rejicere, Aversari. Verwerffen eines Zeugnüß/ Elevare testimonium alicujus. Verwerffung/ Confutatio. Vmbwerffen/ Evertere, Eversionem inferre, Diruere, Demoliri, Destruere. Vnterwerffen / Subjicere, Subducere. Von einander werffen / Disjicere, Dispergere. Weit werffen/ Projicere. Zuwerffen/ Addere, Adjicere. Zuwerffung Adjectio. Zugleich werffen/mit werffen/ Conjicere. Zwischenwerffung/Interjectio. Werffig/ das man werffen oder schiessen mag/ Missilis, e. Werffung/ Jaculatio.

Werhafft/Perennis,e. vide supra verb. Wehr. Werhafftig seyn/ Annare. Perennare. vide ibid.

Werme/ Calor, Æstus. vide Warm.

Wermut/Absynthium. Wermutwein/Absynthites.

Werschafft/Precium. Werschafft eines Dings achten/Taxare. Werschafft tragen/Præstare. vid. Theur/& Deur.

Werth/Lieb/Gratus, Carus, vel Charus, Acceptus, Jucundus, Gratiosus, Optatus, a, um. vide etiam Lieb. Werth/wirdig/ Dignus pretij alicujus, In precio. Werth achten/ Magni facere, Magni ducere, Magni pendere. v. Groß achten. Vnwerth/ In nullo pretio, Nullius pretij. Indignus, a, um. Nicht eines Hellers werth/ Semiobolaris, e. Vnwerth/nicht lieb/ Ingratus, Non carus, gratus, Odiosus, a, um. vide Verhaßt.

Wertzel/Vercellæ, plur. num. tant. Oppidum.

Weschen/Lavare. vid. latius Wäschen. Weschgelte/ Solium.

ober Wesel/ Vosavia, vel Ficelia, Oppidum Trevirorum.

Wesen/Hypostasis, pen. corr. lat. Subsistentia, Substantia, Natura, Essentia, Esse aliquando. Wesen eines jeglichen Dings/ Status, us. Gleiches Wesens/ Homousius, a, um. Abwesend/ Absens, In absentia, Non præsens, præstò, coràm. Abwesend seyn/Abesse, Deesse, Non adesse, Absentem esse, Desiderari. Abwesenheit/Absentia. Verweser/ Vicarius, a, um. Wesentlich/Realis, e. Verwesen/Putris, e. Putridus, a, um. vide Faul.

die Weser/ Visurgis, Flumen in mare Germanicum se exonerans.

Wespe/ Vespa, æ.

Wessern/Rigare, Irrigare. Das gewässert wird oder werden kan/ Irriguus, a, um. Vngewässert Wein/Merum, substant. Wolgewässerter Wein/ Lymphaticum vinum. v. sup. Wasser/& Wein.

Wetten/Certare, Decertare, Pignore certare, Pignore contendere, Pignore concertare. Die Wette anschlagen/ Sponsione provocare. Wetten mit einem / Sposionem facere cum aliquo. Mit wetten ins Recht tretten/ Ex sponso agere. Mit wetten gewinnen / Sponsione vincere, obtinere. Das Gewett verlieren/ Sponsione vinci, superari. Wett als Vnglück/ Malum, interject. Wettläuffer / Der sich mit lauffen übet vnd streitet/Stadiodromus. Wettig/ streitig/ Certatim. Das man zum Gewett darsetzt/Pignus. Warumb wiltu wettē/Quo pignore vis certare, Vis aliquo decertare pignore, Audes aliquid deponere pignoris. Mit einem in die Wett springen/Certare, decertare saltu.

Wetter/oder Gewitter/Tempestas. Vngewitter/ Intempestas. Vngestüm Wetter / Hyems, Tempestas. Wetterhafft/ Tempestuosus, a, um. Wetterechtig / Nimbosus, a, um. Das Wetterleuchten / Fulgur, Fulgetrum, & Fulgetra, idem, Fulguratio. Wetterleuchten/ oder blitzen/ Fulgurare. Wetterkleid/Penula. Sanfft/oder hell Wetter/ Clementia aëris, Blandissimum cœlum, Serenitas, Cœlum tranquillum, & serenum, Aër temperatus, Clarum, sudum, temperatum cœlum, Cœlum minimè turbidum. Trüb/ heßlich Wetter/ Tempestas, Turbulenta tempestas, Cœlum turbidum, atrum, Aëris intemperies. Es ist ein Vngewitter am Himmel/Magna seu ingens est tempestas, Ingens sævit tempestas, Turbulenta, oborta est tempestas.

Wetzen/ schleiffen/ Exterere aciem, Exacuere, Aciem inducere, Acutum reddere. Außwetzen/ Exterere. Wetzsteyn/ Cos, gen. fœm. Coticula, dimin. Ein Steynbruch/ da man die Wetzsteyn bricht.

Weych/Mollis, e. Tener, a, um. Cereus, a, um. Lenis, e. Lautus, Muliebris, e. Ficulneus, a, um. Tractabilis, e. Malacus, a, um. Galbinus, a, um. pen. prod. Liquidus, a, um. Lascivus, a, um. Tenellus, a, um. dimin. Delumbis, e. Delicatus, a, um. Vietus, Vietulus, a, um. Weych/ Effæminatus, a, um. vide etiam Weibisch/& Zart. Weyche zarte Feder/ Pinna, Pinnula, dimin. Weyche des Bauchs/Ilia, in imo ventre posita sunt inter costam & pubem. Das weyche der Seiten/ Hypo-

chondria. Weyche zarte Kleyder/Multitia,orum. plu.num. tant. Weycher Mensch/ Megabizus, metaph. Delicatulus. Weycher/geyler/ Comatulus,Lascivus,Salax. Weychigkeit/ Lenitas,Lenitudo,Mollitia,&Mollities,Mollitudo,Lascivia. Weychigkeit des Gemüths/ Muliebritas. Weych werden/ Mollescere,Molliri,Mollefieri,Liquere, Liquefieri, Labascere, Tenerascere, Lenescere,Remollescere,Liquari. Erweychen/weych machen/ Elanguere, Elanguescere, Mollire, Emollire,Remollire. Erweychet/ Effæminatus,a,um. Elumbis,e. Weych/ lind/ Lentus,a,um. Gracilis,e. Gracilentus,a,um. Widerumb weych werden/Remollescre. Zuvor weychen/Præmollire. vide etiam verbo Milt.

Weyd/Viehtrifft/Pascua,orum, plur.num.& Pascuum in singulari pro eodem. Pabulatio. Gemeine Weyd/Weydfeld/ Rura compascua, Ager compascuus. Weydung/ Futterung/ Pastus, us. Pastio,onis. Weyd/oder Hewland/Pratum. Das zur Weyd gehört/ Pascuus, a, um. Das weydet/ Pascalis, le. Weydvieh/ein jeglich Thier ohn den Menschen/ Pecus, pecudis, g. fœ. & Pecus,oris. gen.neut. Item, Pecu,gen.neut. Weydschaf/ Pascalis ovis. Weyden/ auff die Weyd führen/ Pascere, In pascua agere. Weyden/sich füttern/ Pascere, Pasci, Pabulari, Pabula carpere. Abweyden Depascere,Pascendo absumere. Embsiglich weyden/Pascitare. Mitweyden/zugleich weyden/ Compascere.

Weydkraut damit man färbet/ Isatis, idis.

Weydling/klein Schifflein/ Cymba, Monoxylon,Scapha,Scaphula, dimin. Alveus,Alveolus,dim. Lembus,Linter,tris, Caudicaria navis.

Weydsack/ Mantica.

Weynen/schreyen/ Lacrymare,& Lachrymari,Plorare,Flere,Lachrymas fundere, Effundere lachrymas,Queri,Conqueri. Laut weynen wie ein Kind/Ejulare. Fast weynen/Lugere. Mit einem weynen/ Collachrymari. Kläglich weynen/ Lamentare. Mit grossem Geschrey weynen/Plangere. Mit weynen beklagen/ Deplorare. Weynend machen/ Lacrymas excutere, extorquere, Ad fletum impellere, Commovere lacrymas, Lachrymandi, flendi causam, ansam præbere, afferre. Beweynen/ Deflere, Plorare, Deplorare, Fletu prosequi, Beweynig/ Flebilis, e. Beweynung/Threnus, Lamentum, Planctus,us. Luctus,us. Zugleich oder mit beweynen/ Complorare. Mitbeweynung/ Comploratio. Fast beweynen/Illachrymare. Sich vom Weynen enthalten/ Temperare sibi à lachrymis. Das Weynen enthalten/Tenere lachrymas. Auffhören zu weynen/ Sistere lachrymas, Cohibere lacrymas. Zugleich weynen/ Collachrymare. Das Weynen/ Klag/ Ploratus, us. Fletus, us. Das weynen vnd Klag bringt/Luctifer,a,um. Weynbarlich/voll Leyds/ Luctuosus, Lachrymosus,a, um. Lamentabilis, e. Weynbarlich/ Flebiliter. Weynend/ Lachrymabundus,a, um. Du möchtest das weynen nicht verhalten/Lachrymas non teneres.

Weiß/ Vatters halben/ Pupillus, Orphanus. vide etiam Watßling.

Weitze/ Triticum. Das von Weitzen ist/ Triticeus, a, um. Buchweytz/ Panicum, frumenti species.

geWicht/schwer/Pondus,eris. Gravitas. Wichtige schwere Sach/Gravis,e. Arduus, a, um. Magni ponderis, Magni momenti, Non parvi momenti aut ponderis. Wichtiger seyn/ Præponderare.

Wicken/oder Gemüß/das man zu Futter säet/ Eruum. Kornwick Vicia. Das zu Wicken gehört/ Viciarius,a,um. Wickbon/Fiegbon/Lupinus.

Wickelband/ Fascia, Fasciola,dimin.

außWicklen/Excludere,Extricare,Evolvere, Expedire,Explicare. Sich auß einer sach herauß wicklen/ Expedire se, Extricare se, Emergere, Eluctari, Liberare, vindicare se ex negotio, Evolvere sese. Herfür wicklen/ Provolvere. Verwicklen/Intricare,Irretire. Die Füß verwicklen/ Implicare, Impedire. Verwicklet/ Impeditus, a, um. Implicitus,a,um. Intricatus, Irretitus, Perplexus,a,um. Involutus,a,um. Verwicklung/ Impedimentum, Implicatio. Einwicklen/ Involvere,Intexere,Implicare,Implecti. Vmbwicklen/ bewicklen/ Obvolvere. Vmbgewicklet/ Obsitus,a,um. Vnterwicklen/Subvolvere.

Wider/entgegen/Contra, Præposit. Adversus, Adversum, præpos. Erga. Jhm selbsten zu wider seyn/Sibi ipsi refragari, Sibi repugnare, reclamare, contradicere, Sibi ipsi contrarium, adversarium esse, Non constare sibi, Secum dissentire. Zuwider/verhaßt/ Infestus, Infensus, Inimicus,a, um. Zu wider/ entgegen/ Adversus, contrarius,a, um. Adversarius, Oppositus, a, um. Zu wider seyn/ Adversari, Repugnare, Obsistere, Resiste-

re

re, Refragari. Widerholen / Iterare, Repetere, Redintegrare, Retractare, Perfricare, Recolere, De, vel Ex integro resumere. Einerley ding widerholen / Eadem sæpius repetere, Eadem dicere, Cantilenam eandem canere, Eandem cantionem repetere, Eandem incudem tundere, Eadem, De ijsdem, Eadem oberrare chorda. Eine Rechtliche Klag widerholen / Repetere Reum. Widerholung / Iteratio, Repetitio, Redintegratio, Revocatio. Widerkehren / Reverti, Regredi, Reciprocare. Einen Ball widerkehren / Reciprocare pilam. Widerlegen / Refellere, Refutare, Confutare, Diluere, Redarguere, Solvere, Dissolvere. Widerruff / Palinodia. Widerruff thun / Palinodiam canere. Widersacher / Adversarius, Inimicus, Adversa pars. v. Feind. Widerspänstig / Contumax, Rebellis, Adversus, Inobediens, Præfractus, Refractarius. Widerspänstigkeit / Contumacia, Inobedientia, Pertinacia. Wiederspänstiglich / Contumaciter, Inobedienter, Præfractè, Pertinaciter. Widerstand thun / Resistere, Obsistere, Obstare, Obluctari, Reniti, Obstaculo, impedimento esse. Wiederumb / Rursus, & Rursum, Iterum, Vicissim, Mutuò, Secundò, Ab integro, De integro, Denuo. Hin vnd wider / Longè, lateque. Sich widern / abschlagen / Abnuere, Renuere, Detrectare, Recusare. Widerwärtig / Zuwider / Sinister, Adversus, a, um. Infestus, a, um Contrarius, a, um. Widerwärtigkeit / Vnglück / Res adversæ, Res afflictæ, tristes, dubiæ, asperæ, Res perturbatæ, labefactatæ, fractæ, Widersprechen öffentlich / Protestiren / Testato reclamare. Widerwärtigkeit / Contrarietas, Adversitas. Widerschall im Wald oder Thal / Echo. Widerlegung des empfangenen Schadens begehren / Clarigerare, Hinc Clarigeratio. Die erste Ablehnung / oder Widerlegung des Beklagten / Prima depulsio. Des Klägers Gegen-Antwort / oder Widerlegung / Secunda depulsio, vulgò Replica. Des Beklagten Gegen-Ablehnung / oder Widerlegung / Tertia depulsio, vulgò Duplica.

Widder / Aries. Widderfleisch / Arietina caro. Widder dem verheylet ist / Vervex. Das von einem Widder ist / Arietinus, a, um.

Widder / ein Sturmgerüst / oder Kriegswaffen / damit man die Mauren bricht / Aries, etis. Das zu solcher Rüstung gehört / Arietarius, a, um.

Widhopff / Epos, lat. Upupa, avis est.

Wie / auff was weiß / Quomodo, Qui, Qua ratione? Qua via? Quo pacto, Qua conditione? Wie / Gleich / Als / Ut, Uti, Instar, cum genitivo. Quemadmodum, Sicut, Sicuti, Velut, Veluti, Tanquam, similiter ut, ac, atque, Item ut, uti, Æque ac, atque, ut, quam, Perinde ac, atque, Ita ut, Quasi. Wie / welcher weiß / Qualiter, adverb. Wie / welcher gestalt / Cujusmodi, gen. om. indeclin. Qualis, Quale. Wie so / Quid ita? Wie viel / Quot. Wie vielich / Quoteni, æ, a. Wie weit / Quousque. Wiewol / Quamvis, Quanquam, Etsi, Tametsi, Licet, Etiamsi, Ut. Wie alt / Quot annos natus, Quot annorum. Wie bald / Quàm citò. Wie thewr / Quanti. Wie wenig / Quantulum. Wie wolfeil / wie vmb ein geringes Gelt hat er dich gemiet / Quantillo argento te conduxit. Wie man sagt / Ut perhibent, Ut ajunt, Ut fama est. Wie es doch seye / Quoquo modo, Quomodocunque, Quocunque hæc modo se habeant. Er sey wie er wil / Qualisqualis, Qualiscunque.

Wiege / Cunæ, arum, plur. num. tant. Cunabula, orum. Incunbula, orum. plu. num. tant. Wiegenseyl / Fascia, Fasciola, dimin. Wiegen / Agitare cunas. Von Kindswesen her / aus der Wiegen / Ab incunabulis.

Wien in Oesterreich / Vindibona, vel Juliobona, quæ nunc Vienna Austriæ.

Wiete / Restis, vide Strick.

Wihern / schreyen wie ein Pferd / Hinnire. Solch Geschrey / Hinnitus, us.

Wild / vngezämt / Ferus, a, um. Agrestis, e. Silvestris, e. Ferinus, a, um. Indomitus, Effrenatus, a, um. Effrenus, a, um. & Effrenis, Infrenis, e. Bestialis, e. Immanis, Immitis, e. Sævus, a, um. Atrox. Halb wild / Semiferus, a, um. Wild / bäurisch / Agrestis, e. Wilde / Rauhe / Feritas. Ein wilder / scheußlicher / Barbarus. Wilde Thier / Fera, Bellua, & Belua. Wildprät / Ferina caro, vel Ferina, absolutè. Das viel Wild hat / Beluosus, a, um. Wild machen / Efferare. Wild werden / verwilden / Obbrutescere. Wildnüß / Desertum, Solitudo, Eremus, Locus desertus, Secessus. vide etiam Eynöd.

Will / Meynung / Gutdüncken / Voluntas, Nutus, us. Animus, Sententia, Animi sententia, Arbitrium, Placitum. Nach deinem Willen / Pro tuo arbitrio. Ad arbitrium tuum, Tuo arbitratu, Pro libitu, Pro tua voluntate, Ex sententia. Seines eygnen Willens seyn / Sui arbitrij esse, Suo arbitrio

trio uti, Sui juris & potestatis esse, Pro animi sui placito agere. Günstiger Will / Promptitudo. Will vnd Anmutung im Angesicht erzeiget / Vultus, us. hominis tantum. Das in eines Willen oder Gewalt ist / Arbitrium. Vmb deinet willen / Tui causa, Propter te, In tuam gratiam. Vnwill / Nausea, Vomitus, us. Ein Vnwillen machen / Nauseam movere. Ein Vnwillen haben / Nauseare, Fastidire. Wie ich wil / Ut volo, Ut lubet, Ut placet, Ex voluntate, Ex arbitrio, Ad meum arbitrium. Zu willen seyn / folgen / Voluntatem alicujus sequi, Voluntati alicujus morem gerere, Aliorum voluntati satisfacere. Willfahren / Obsequi, Morem gerere, Indulgere desiderio alicujus. vide Gehorsam. Willfahrung / Obsequium. Willfährig / Officiosè. Willig / vngezwungen / Volens, Lubens, Voluntarius, Incoactus, Non invitus, Promptus, a, um. Spontaneus, a, um. Spontalis, e. Facilis, e. Williglich / mit Willen / Voluntariè, Spontè, Animo prompto, Libenter, Libenti animo, Non gravatè, Promptè, Volens, Lubens, adverb. Vnwillig / Invitus, Coactus, a, um. Vnwilliglich / Ingratè, adver. Eins Willens / Unanimis. Nach Willen / Ex sententia. Bewilligen / Consentire, Assentire, & Assentiri, Assensu suo comprobare, Probare, Approbare, Concedere, Suffragari, Annuere, Suffragium, calculum, votum, consensum dare, Subscribere, adstipulari. Bewilligung / Consensus, us. Assensus, us. Approbatio, Assensio, Consensio, Adstipulatio, Applausus. Freywillig / von sich selbst / Ultrò, Spontè, Sua sponte, Suapte sponte, A se, Per se, Sua voluntate. Gutwillig / vid. Gutwillig. Mit aller Bewilligung / Omnium consensu, approbatione, suffragio, sententia, voluntate, Communi consensu, consensione, Omnibus, cunctis consentientibus, approbantibus, suffragantibus. Nemine, nullo prorsus repugnante, dissentiente, reclamante, adversante, obsistente, refragante, Eodem & pari omnium consensu. Vnwillig / vngern / Invitus, Haud volens, Contra voluntatem, Haud promptus, paratus. Willig geben / Offerre. In Willen haben oder seyn / Habere in animo, Proponere. Seinen Willen zuverstehen geben / Significare suam voluntatem, Aperire, patefacere animum. Seinen Willen vollbringen / Lust büssen / Animo obsequi, Animum explere. Muthwillen treiben / Lascivire.

Willkomm / sey vns gut willkomm / Gratulor de adventu, Gratulor adventum, Gratulor adventu, & de adventu, Exoptatus, desideratus ades, Expectatè venis.

Wills Gott / ob Gott wil / Si Deus volet, Si Deo placet, Volente, juvante, favente, aspirante, annuente Deo, Si Deus cœptis annuerit, Si ita Superis visum fuerit.

Wimme / Vindemia. Wimmen / Vindemiare. Wimmler / Legulus. Das zum wimmen gehört / Vindemialis, e. Vindemiatorius, a, um.

Winckel / Angulus. Das in Winckeleck gehört / vierschötlich / Angularis, e. Dreywincklich / Triquetrus, a, um. Triangularis, e. Vierwincklich / Tetragonus, a, um. Quadrangularis, e. Das vier Winckel hat / Quadrangulum. Winckelmaß / Norma. In das Winckelmaß gestellt / Normatus, a, um. Winckelechtig / Sinuosus, a, um. Winckel des Meers / Sinus maris. Augen Winckel / Angulus oculi. Ein Winckelchen / Angellus, dimin. Winckelecht / Angulosus, vel Angulatus, a, um. Alle Winckel durchsuchen / Omnes rimari angulos.

Wincken / Innuere, Capitis motu vel gestu voluntatem suam ostendere, Nuere, Annuere, Nictu assentiri. Wincken daß er nicht wölle / Renuere, Abnuere, Per signa loqui, dicere. Mit Wincken anzeygen / Nutu indicare. Winckung / Nutus.

Wind / Ventus, Spiritus, us. Flatus, us. Flamen, Aura, aliquando. Wehung der Wind / Flabrum, Flabra, plur. num. tant. Gegenwind / Reflatus, us. Windechtig / Pneumaticus, a, ū. Ventosus, a, um. Das Wind bringt / Nimbifer, a, um. Scharpffer Wind / Ventus urens. Grimmiger Sturmwind / Præster. Getöß des Winds / Sibilus. Windgeschirr / die durch Blast vnd Wind bewegt werden / Pneumatica organa. Abgott der Wind von den Heyden gedichtet / Æolus, Rex seu Deus ventorum, uti finxerunt Poëtæ. Glücklicher guter Wind / Ventus secundus, Aura secunda, Ventus obsecundans. Mit gutem Wind schiffen / Vento secundo navigare, Ventis aspirantibus navigare. vide etiam verb. Schiff. Nord-Wind / Mitternacht-Wind / Septentrionalis ventus, Arctous ventus, Septentrio. Westnord-Wind / der sich gegen Nidergang der Sonnen zeucht / Boreas, Aquilo. Ostnord-Wind / Circius. Ost-Wind / der von Auffgang der Sonnen wähet / Ventus orientalis, Subsolanus Südost-Wind / Eurus, Vulturnus. Nordost-Wind / Cæcias, Hellespontius. Sturmwind / Pro-

Procella, Impetuosus ventus, Vis, seu Impetus venti. Süd-Wind/ Mittags-Wind/ Ventus meridionalis, australis, Auster, Nothus. Nordsüd-Wind/ Euronotus. Nordwest-Wind/ Libonotus pen. cor. Westwind der vom Nidergang wehet/ Ventus occidentalis, occiduus, Favonius. Nordwestwind/ Caurus, Corus, Iapix. Windwirbel/ Turbo, inis, Ventus vorticosus, & violentus, Vortex, Ventus contortus & rotatus.

Winde/ Glockenblum/ oder Tag und Nacht/ Cis, Sampelos, Convolvulus, Helxine, græcè.

Windel/ Kindswindel/ Fascia, Fasciola, dimin. Linteolum ad involuendos & ligandos infantes.

Winden/ Torquere, Distorquere. Einwinden/ Intorquere. Außwinden/ Extorquere. Zusammen winden/ Contorquere. Windelseyl/ Ductarius funis. Umbwinden/ Känelechtig machen/ Imbricare.

uberWinden/ unter sich bringen/ Vincere, Devincere, Evincere, Superare, Exuperare, Expugnare, Subigere, Victoria potiri. vide etiam in verbo Sieg. Uberwinden den Angeklagten/ Reum peragere. In eines eigenen Kunst einen uberwinden/ In sua harena aliquem vincere. Uberwinder/ siger/ Victor, Domitor, Palmam ferens. Uberwindlich/ Superabilis, e. Vincibilis, e, Exuperabilis, e. Uberwindnüß/ Victoria. Unuberwindlich/ Invictus, a, um. Indomitus, a, um. Insuperabilis, e.

Windisch/ Vindonissa, pagus. Die Windisch Marck/ das land das an Dalmatien anstosset/ Histriam und Ungern/ Illyris, vel Liburnia, nunc Sclavonia. Windisch Märcker. Illyrij.

geWinn/ Lucrum, Quæstus, us. Quæsticulus, dim. Gewinnig/ gewinnhafft/ Quæstuosus, a, um. Gewinnen/ Quærere, Cauponari, Facere quæstum, lucrum. Gelt betrüglich gewinnen/ Æruscare. Gewinn treiben mit Kuplerey/ Facere lenocinium, Lenocinari. Auff Gewinn leihen/ Fœnerari, Dare fœnori. Geringes Gewinns halben sich in Gefahr stellen/ Vilis lucelli gratia periculo se exponere. Gewinnsam/ das viel Gewinnes hat/ Lucrosus, a, um. Gewinnträgig/ Lucrativus, a, um. Ein Gewinnbegieriger/ Lucrio, onis. Mit Gewinn uberkommen/ Lucrari, Lucrifacere. Ein Kunst von Gewinn wegen erdacht/ Ars quæstuaria. vide etiam Gewinn.

Winter/ Hyems, vel Hiems, Anni quarta pars, tres menses complectitur, Decembrem, Januarium, & Februarium. Winter/ oder Winterszeit/ Hyems, Tempus hyemale, hybernum, brumale. Der kürtzte tag/ im Winter oder tag der Sonnenwende/ Bruma. Wintermonat/ November. Winterlich/ Hybernus, a, um. Winterrechtig/ Hybernalis, Brumalis, e. Winterläger/ Hyberna, plural. num. tant. Wintern/ Hybernare. Zu Winterszeit ist es unbequem zu reysen/ Ad modum hyeme est difficilis incommoda, laboris & periculi plena via. Qui se per hyemem in viam dant, molestiam itineris non mediocrem sustineant necesse est. Es ist ein unflätiger und heßlicher Winter/ Teterrima ac fœtidissima hyeme utimur.

Winterthur/ ein Stadt in Turgöw/ Vitudurum, oppidum vetustissimum Taurinorum.

Wirbel/ Gumpe/ Wasserwürbel/ Gurges, itis. Vertex, Gyrus, Aqua contorta. Wirbelechtig/ Verticosus, & Vorticosus, a, um.

Wirckung/ Würckung/ Krafft/ Energia, pen. prod. latin. Efficacia, Efficacitas, Efficientia, Virtus, Vis, Operatio, Actio. Wirckung des Fürnehmens/ Intentio. Außwirckung/ Effectus. Wirckung/ Bildweber/ Barbaricarius. Gewircket tuch/ Peristroma, pen. prod.

Wirde/ Würdigkeit/ Dignitas, Honos, & Honor, Existimatio, Auctoritas, Splendor, Titulus, metaphor. Nobilitas, Gradus. Wirdig/ Dignus, a, um. Dignitate præditus, Aliquem gradum dignitatis tenens, Qui cum dignitate est. Unwirdig/ Indignus, a, um. Nulla dignitate præditus. Unwirdigkeit/ Indignitas. Wirdiglich/ Dignè, adverb. Wirdigung/ Dignatio. Wirdig achten/ Dignari, Dignum habere, vel existimare, Dignum judicare. Gewirdiget werden/ Dignari, passivè Dignum haberi, judicari. Zu wirdigkeit kommen/ Ad honores & dignitatem emergere. Höchste Wirde/ Majestät/ Majestas, Summa amplitudo, Summum decus, Summa dignitas, Celsitudo, Amplitudo, Claritas, Celebritas. In zimlichen Würden und Ansehen seyn/ Aliquo numero esse, In aliquo loco esse, Cum dignitate esse, Tenere gradum dignitatis, Aliquid habere dignitatis, Aliquem locum obtinere, Aliquam sibi adscivisse existimationem, Alicujus nominis, honoris esse. Von Wirden zum niedern stand kommen/ Ex summo dignitatis, & honoris gradu ad ultimæ servitutis locum deturbari, præcipitari, Ab equo ad asinum, proverb. Unwirdig/ un-

verdient/Immeritus, Haud meritus,a,um. Vnwirdiglich/ Immeritò, adverb. Wirdiglich/ Meritò, adverb. Jure æquo, æquissimo jure, Jure merito.

langWierig/Diutinus,a,um. Diuturnus,a,um, Durabilis,e, Longus,a,um. Proprius,a,um. Langwierig seyn/Durare,Perdurare,Perstare, Obdurare. Langwierigkeit/ Diuturnitas, Longævitas, LangWierig/ Temporalis,e. Vnwierig seyn/ Annis cedere.

verwirren/ verwicklen / Intricare, Implicare, Turbare, Perturbare, Irretire, Impedire, Confundere, Illaqueare, Permiscere, Conturbare, Obturbare, Inturbare, ferè idem. Entwirren/ Extricare, Expedire, Replicare. Entwirrig/ Extricabilis,e. Vnentwirzig/Inextricabilis,e. Verwirriglich/ Perplexè, adverb. Verwirrung der Red/ Synekisis, latinè Confusio. Verwirrt/verworren/Implicitus, Impeditus, Intricatus,a,um, Implicatus, Irretitus, Illaqueatus, Perplexus, Confusus, Permistus,a,um. Verwirckung/ Verwickelung/Intricatio, Implicatio.

Wirtel/Spondylus, Verticulum.

Wirt/Hospes, Pandochenus, Caupo, Tabernarius, Stabularius. Weinwirt / Weinschenck/ Oenopola. Wirtshauß/ Zechhauß / Hospitium, Diversorium, Caupona, Taberna. Wirtshauß/ Zechhauß / Hospitium, Diversorium, Caupona, Taberna. Wirtshauß da man Weinschencket/Taberna vinaria, Oenopolium. Gast/ Wirt/ Krätschmer/Caupona, Hospita. Gast / Wirtschafft/ Krätschmerey/ Cauponaria, Hospita. Gast /Wirtschafft treiben/Offen Wirtshauß oder Kräͤtschen halten / Cauponari. Ein offen Wirtshauß/ Pandocheum. pen. prod.

Wirtzburg/vide Würtzburg.

Wischen / abwischen / Tergere, Tergére, Abstergere, Detergere, Purgare. Außwischen/Extergere, Delere, Depurgare, Expungere. vide Tilgen/ Auffwischen wider einen / Insurgere in aliquem. Erwischen/ vide Ergreiffen.

Wise Grasefelt/Pratum: locus in quo fœnum secatur. Das von der Wisen oder matten ist/ Pratensis.

Wisen/Mustela, vel mustella, Wisel/oder armelin/ hermine / Mustela Alpina, Mus alpinus, Ponticus, Armenius. Wisel oder Sabel/Mustela Scytica, Martes Scythica, Mus Sarmaticus, Ælurus Sabellinus. Das eim Wisel zugehört/ Mustelinus,a,um.

verWisen /Extorris. Verwisener/Relegatus. vide verbis Ellend/Jammer/Jagen/& Treiben.

geWiß/ sicher/ Certus,a,um. Ratus,a,um. Firmus, Non dubius, Indubitatus,a,um, Exploratus, Non incertus, Nihil habens dubitationis, Non fallax, Non mentitus,a,um. Für gewiß halten/ Certò sibi persuadere, Persuasum sibi habere, Firmiter, verè statuere, credere, Certò, pro certo scire, Indubitanter credere, Oraculi loco habere, Planè credere, Nullus aut ambigere, aut dubitare. Gewiß seyn/ Liquere, impersonal. Gewiß machen / Confirmare. Gewißlich/Indubiè, Haud dubiè, Sine dubio, Procul dubio, Extra omnem controversiam, Nimirùm, Quippe, Equidem, Scilicet, adverb. confirm. Vngewiß / Incertus, Dubius, a, um. Amphibolus, a, um. Anceps, Habens dubitationem, In dubio, ambiguo, ancipiti positus, conspicuus, dilucidus, apertus,a,um, Vngewiß/geschrey/ Rumores incerti, Rumores quib. haberi fides nulla debet, unde meritò fides absit, Fama quę nulla veritate nullo satis firmo testimonio, Nullo prorsus argumento, Ratione nititur. Der nichts gewiß haltet/ voller meinung vnd wahn ist / Opiniosus,a, um. Gewißheit / Gewisserhafft / Certitudo. Vngewißheit/ Incertitudo. Vngewißlich/Perplexè, adverb. Vnwissentlich / Clam, Clanculum. Gewiß/Verum, Certum.

Wissen/ Scire, Nosse, Novisse, Callere, Tenere, Non ignorare, Cognitum, Exploratum, perspectum, notum habere, Notum ac manifestum esse alicui, Compertum esse alicui, Non latere, Fugere, Præterire, Clam esse, Noscitare, frequ. Non obscurum, Haud nescius, ignarus. Wissend/ bewust/Sciens, Gnarus, Peritus, Intelligens, Prudens, Non inscius, Haud nescius, Non ignarus, Narus, a, um. Navus, a, um. Scius, a, um. Nicht wissen/ Nescire, Ignorare, Non tenere, Callere. Wissenschafft/Scientia, Notitia, Cognitio, Notio, Peritia, Experientia. Vnwissenheit/Inscitia, Ignorantia, Imperitia. Vnwissentlich/Inscienter, Imprudenter, Ignarè, Ignoranter, Non studiosè, Non data, Dedita opera, Non de industria, Per ignorantiam. Vnwissend/ Ignarus, Imperitus, a, um, Inscius,a,um. Wissend/ mit fleiß / Vorsätzlich etwas thun / Studio facere, De industria facere, Sciens

Sciens facere. Unwissend / auß unvorsichtigkeit etwas thun/ Insciens facere, Imprudenter facere. Zuwissen thun/ Certiorem facere, Reddere, Significare, Nunciare, Indicare, Manifestum facere. Wol bewust / wissen / Habere compertum, perspectum. Zuvor wissen / Præscire. Nicht wissen wor hinauß / Hærere in vado. Vorwissenheit / Prognosis, penult. prod. latinè Præscientia. Bewust / Conscius. Vorwissend / Præscius. Viel wissend/Polyhistor, Multiscius. Wissender/Sciens. Wissenheit/ oder Weißheit der natürlichen ding / Magia, pen. prod. Wissenheit der Rechten/Jurisprudentia. Wolwissenhafftige/ Gnosti.

geWissen / Conscientia, Notitia, Scientia sui, Recordatio animi, Animi quædam ratio sibi conscia. Gut Gewissen / Bona, salva, Illæsa conscientia. Erforschung des Gewissens / Examen conscientiæ. Stachel des Gewissens / Conscientiæ stimulus. Vom gewissen getruckt werden/ Conscientiæ stimulis agitari, Conscientiæ morsum sentire, experiri. Ein Gewissen machen/Religionem obstringere. Das Gewissen wider befrieden/Religione exolvere.

Gewitter/Tempestas. Ungewitter/ intemperies. singular. Hiems. vide Wetter.

Witwe/Witfraw/Vidua, Mulier orbata viro, Mulier seu fœmina spoliata, privata viro. Wittwer/Wittmann / Viduus, qui uxore orbatus est.

aberWitz/ Wanwitz / Phrenitis, penult. prod. Phrenesis, Delirium, Deliratio, Deliramentum. Aberwitz /wanwitz/Delirus, a, um. Aberwitziger/ Phreneticus, Lunaticus. Aberwitzig seyn/ Delirare. Fürwitzigkeit/Curiositas, Fürwitzig/Curiosus, a, um.

die Wixel oder Weixel/sed melius die Weissel/ Vistula, sive Istula, & Visula, nobilis Europæ fluvius, juxta Dantiscum urbem in sinum Codanum illabens.

Wo/ an welchem Ort/Ubi? adverb. loci. Quo loco? Wo du wilt/Ubiubi, Ubivis. Wohin/Quo? adverb. ad locum, Ad quem locum? Wohin du wilt/Quoquo, Quovis, Quocunque, Quolibet. Anderswo / Alibi, Alio in loco. Anderswohin/ Aliò, In, ad aliam rem, locum, vel usum, Aliorsum. Nirgend wo / Nusquam, Nullibi, Nullo in loco.

Woche/ Hebdomas, adis, lat. Septimana, Hebdomada, æ, Spatium septem dierum.

Wohnen / Habitare. vide Gewonen. Gewohnen/Assuescere. vide Gewönen.

Wol/Benè, Rectè, Probè, Bellè, Commodè, ähn Wol/ Euge, Interjectio. Wolan/Age, Agite, Agedum, Agesis, Eia, Sanè, adverbia excitandi. Wol bekommen / Proficere, Prodesse, Commodum, bonum, faustum esse, Commodo, bono esse, Conducere. Es stehet wol/Benè, optimè est, Benè habet, In optimo statu est, Salva res est, Res est integra, Status rei est optimus, Omnibus rebus est optimè.

geWölb/ Schwibogen / Fornix, icis, Camera, Testudo, Arcus. Hol Gewölb unter der Erden/ Crypta, Specus concameratus. Gewölbet/Testudineus, a, um. Arcuatus, a, um. Laqueatus a, um. Gewölbet/Gebäw/Laqueatum ædificium, Confornicatum opus, Cameratum, Concameratum opus. Wölben / Camerare, Concamerare, Fornicare.

Wolck/Nubes, Nimbus aliquando. Wölcklein/ Nubecula, dim. Voll Wolcken/ Nubilosus, a, um. Gewolcket / Nubilus, a, um. Ein Gewölck/ Nubilum, substant. Dunckelechtig von Wolcken/ Prænubilus, a, um. Ein wenig mit Wolcken uberzogen / Subnubilus, a, um. Ohn Wolcken/ Innubilus, a, um, Innubilis, e. Gewolcket machen/ Nubilare, Innubilare, Adnubilare, ferè idem. Das Wolcken bringet / Nubifer, a, um. Daß das Gewölck vertreibet/ Nubifugus, a. um.

Wolfeil/guts kauffs/Vilis, e, Vilis precij. Exigui precij, Vili precio, Tolerabili precio. Wolfeile/Vilitas, Ubertas, Copia.

Wolff/ Lupus, Lupulus, dim. Das von einem Wolff ist/Lupinus, a, um. Wölffin/Lupa. Wolffszän/Lupini dentes.

Wolffsfarb/Ravus color.

Wolff im hinderen / Paratrimma, lat. Intertrigo.

Wolffsgebiß/ Lupatum, idem quod lupus, pro fræno asperrimo.

Wolffskraut/ Aconitum pen. prod. herba.

Wolffsmilch/ Esula.

Wolgeboren / Generosus, a, um. vide verb. Adel/ & Edel.

Wolgehen/ Commodè cadere, Benè cadere, Feliciter evenire, Prosperè cadere, Benè procedere, Feliciter succedere, Prosperum, felicem habere exitum. Einem wol gehen / Prosperè agi

cum aliquo, Uti fortuna prospera, secunda, facili, benigna, Felicem, beatum esse, Alicui ad felicitatem nihil deesse, Uti rebus prosperis, optimis, Optimè esse alicui, Commodè agi cum aliquo, Cum fortuna optimè convenire.

Wolgemut / Origanum, penult. corr. Herba sive fruticulus est silvestris, serpyllo similis.

Wol gemutet / Benè affectus. vide Muth.

Wol geübter Mensch / Recoctus homo. v. oben.

Wöllen / begehren / Velle, Cupere, Lubere, Voluntatem habere, Non nolle. Fast gern wöllen / Nimis velle, Avidissimè expetere, desiderare. Lieber wöllen / Malle. Nicht wöllen / Nolle, Non velle, Non cupere, libere. Wolte Gott / Utinam, adverb. optandi, Faxit Deus. Du wöllest oder wöllest nicht / Velis nolis, Nolens volens, Sive velis sive nolis, Libeat, placeat nec ne.

Woll / Lana, Lanitium. Abgeschoren Woll / Succidia, Vellus. Gesponnene oder gekrämpelte Woll / Lana facta, carnifica. Ungehechelte Woll / Lana rudis. Scheerwoll / Tomentum. Wollzoten / Villus. Das von Woll gemacht ist / Laneus, a, um. Wüllen Tuch / Laneus pannus. Wüllenweber / Lanificius. Wüllen kleid / Vestis lanea. Wolltragend / Lanifer, Laniger, a, um, ut, Lanigeræ oves. Wollwerck / Lanificium, Lana, Lanitium. Wollwercker / Lanarius. Woll pflücken / Carpere lanam. Wollpflöcklein oder Fötzlein / Flocci, orum. Woll an den Bäumen / Julus. Woll die von den Distel vnd Bäumen fällt / Pappus. Das an einer seiten gewollet ist / Heteromascalon. Baumwoll / Gossipium, Leuconium, Xylinum linum, Lana Xylina. vide infra Woll.

Wollust / Lust / Voluptas, Jucunditas, Suavitas, Delitiæ, arum, plur. tant. Oblectatio, Delectatio, Oblectamentum, Delectamentum. Wollust bringen / belüstigen / Afferre voluptatem, Oblectare, Delectare, Delinire voluptate, Afficere voluptate. Den Wollüsten sich ergeben / Voluptatem sequi, Dedere sese voluptatibus, Voluptati, Voluptatum illecebris indulgere, servire, inservire, Laxare frænum voluptatibus, Habenas laxare voluptatibus, Sectari voluptates, Ventri deditum esse. In Wollust leben / gut Leben haben / Voluptatem habere, Frui voluptatibus, Esse in voluptate, Percipere voluptatem, Voluptate compleri, gestire, Affici, Deliniri voluptate, Luxuriosè vivere, Diffluere luxuria, Genio indulgere. Zur Wollust geneigt / Epicurer / Voluptuarius, Genialis, Voluptati deditus, Voluptati studens, indulgens, obsequens, Ad voluptatem proclivis, Captus, Delinitus, illecebris voluptatum, Luxuriosus, Luxuria diffluens, Ventri deditus, Epicureus. Wollust des Fleisches / Aphrodisia. Wollüst die nicht wehren / Adonidis horti, proverb. Das Wollust gibt / Voluptuarius, a, um. Wollüstig / Voluptuarius, a, um. Voluptuosus, a, um. Wollüstler / Voluptuarius, Venter, aliquando. Wollustler / der gern Gastung haltet / Genialis homo. In wollust erzogen / Delicatus, a, um. Nach wollust leben / Sibi vivere, Terent. In allem wollust leben / Vivere Epicurum. Der wollust pflegen / Vacare voluptatibus, Vivere, absolutè, In diem vivere, Curare cuticulam, Græcari, Pergræcari. Der wollust geniessen / Frui, Fruisci, Frunisci. Grossen wollust empfahen / Perfrui. Wollüstigkeit / Fruitio. Die wollust reitzet den Menschen zu vngebürlichen sachen / Voluptas ad ea quæ minus decent hominem impellit, allicit, Hominibus malorum esca voluptas est, Duce voluptate graviter offendunt, Voluptatis dulcedine illecti multi calamitates adeunt.

Wolstand / zier / Decorum, substant. Decentia, Condecentia. Das wider den Wolstand ist / Præter decorum, Indecens.

Wolthat / vide Gutthat.

Wonen / wohnen / seyn vnd leben an einem ort / Habitare, Domicilium habere, Diversari, Versari, Depon. Degere, Morari aliquando. Commorari, Colere, Incolere aliquem locum, Stationem aliquo in loco habere. Wohnen beym Berg oder Fluß / Accolere. Auff dem Feld wohnen / Rusticari, Ruri degere. Beywohnen / Adhabitare, Cohabitare, Conversari, Habitare apud aliquem, Cum aliquo habitare, vivere. Beywohnen / Freundschafft haben / Uti aliquo familiariter. Einwohnen / Incolere, Inhabitare. Einwohner / Incola, Inhabitator. Der in einem frembden hauß vmb zinß wohnet / Inquilinus. Der an einem ort wohnet da er erblich gesessen vnd gebohren ist / Indigena. Einwohner eines frembden guts / Cultor, Colonus. Einwohner des Himmels / Cœlicola, gen. com. Bergwohner / Accola montis, Erdwohner / Terricola. Wohnung / Habitatio, Habitaculum, Sedes, Mansio. Einsame wohnung / Monasterium. Langwierige Wohnung / behausung / Domicilium. Wonung haben / Stabulare, & Stabulari, Umbwonen / Circumcolere. ent-

entWönen/ Desvescere, Abjicere, & exuere consvetudinem, Recedere à consvetudine, Oblivisci consvetudinis, Deponere consvetudinem, In desvetudinem venire. Entwonen/ Ein Gebrauch oder Gewonheit abziehen/ Desvefacere, Adimere consvetudinem, Deterrere, detrahere à consvetudine. Von der Milch oder saugen entwehnen/ Ablactare. Gewohnen/ zu einem ding gewehnen/ Assvescere, Consvescere, Insvescere, Assvefieri, Consvefieri, In consvetudinem alicujus rei venire, In consvetudinem se dare, Capere consvetudinem atque exercitationem, Occallere, Occallescere, Callum ducere, contrahere, obducere, metaph. Gewohnen/ Assvefacere, Consvefacere, Usu docere. Gewohnet/ Assvetus, Consvetus, Consvefactus, Assvefactus, Solitus, a, um. Gewonheit/ Gebrauch/ Consvetudo, Assvetudo, Mos, oris. Usus, Ritus, us. Approbata consvetudo, Habitus, aliquando. Nach Gewonheit/ altem Gebrauch/ Pro veteri consvetudine, Ut est consvetudo, Pro more, Ex more, De more, Consveto more, Ut solet, Ut solitum est, Ut receptum est consvetudine. Gewohnlich/ vide verb. Brauch. Entwohnet/ Desvetudo. In Gewonheit erwachsen/ Consvetudinem inolescere. Ein Gewonheit annehmen/ Induere morem. Ungewonheit/ Insolentia. Gewohnt seyn/ Solere, Assvevisse, Consvevisse. Nicht fast gewohnt/ Infrequens.

verWorffen/ veracht/ Abjectus, a, um. Contemptus, a, um. Spretus, Neglectus, Inhonoratus, a, um. Verworffen/ verdambt/ Reprobus, a, um. Das hinweg geworffen ist/ Exposititius, a, um. Unterworffen/ vide supra Unterthan.

Wormbs/ Borbetomagus, vulgò Wormatia, Vangionum caput. Die im Wormbser Bistumb/ oder vm die Stadt Wormbs wohnen/ Vangiones.

Wort/ Verbum, Dictum, Dictio. Wort oder Stimm/ Vox vocabulum, Antwort/ Bescheid/ Responsum, Responsio, Id quod quæstioni subjicitur. Antworten/ Respondere, Responsum dare, reddere, Referre, Occurrere, Suscipere. Anders antworten dañ man fragt/ Aliud respondere ac rogatum est, Non respondere ad quæsita, interrogata, De alliis loqui, & de cepis respondere. Fürwort/ Prætextus, us. vel prætextum. Fürwort haben/ Causari. Die Faulen haben allzeit Fürwort/ oder Entschüldigung/ Semper causantur inertes. Auffgeblasene prächtige Wort/ Ampullæ, metaph. Auffgeblasene Wort führen/ Sesquipedalibus verbis loqui. vide supra verbo Pracht. Mit rechter Eigenschafft der Worten/ Acyrologia, æ, gen. fœm. Wort die ein Jungfraw nicht reden soll/ Nupta verba. Viel Wörter eines Dings/ Synonyma. Von Wort zu Wort/ Ac verbum. Vielwörtig/ Verbosus, a, um. Der sich auff kluge Wort befleisset/ Logodædalus. Der sich alter Wort befleisset/ oder dieselbige ergründet/ Antiquarius. Die Wort schnell außsprechen/ Volvere verba, Præcipitanter loqui. Sprichwort/ Proverbium, Adagium. Gottes Wort/ Sacra scriptura. vide verb. Schrifft. Verantworten/ Excusare. vid. Entschüldigen. Wortzeichen/ vid. verb. War. Den Worten nach/ Verbotenus. Von Wort zu Wort außlegen/ Exprimere verbum è verbo. De verbo ad verbum. Das Wort thun/ Causam agere, Advocationem præstare.

Wucher/ Auffgelt/ Fœnus, Fœnusculum, dim. Danisma, Usura, Pecunia quæ in fœnore sorti accidit, Pecunia fœneratitia: Wucher da man jährlich zwölff vom hundert gibt/ Usura unciaria, Fœnus unciarium, Centesima. Wucher da man 6. vom hundert gibt/ Semissis usura. Fünff vom hundert/ Quincunx usura. Wucherer der mit dem Judenspieß rennet/ Fœnerator, Danista, Usurarius, Qui fœnus exercet. Wucher treiben/ Fœnerare, vel Fœnerari, Fœnori dare, Fœnori exponere, Ad usuram dare, Fœnus exercere, Infligere usuras. vide supra Leihen.

Wunde/ Streich/ Vulnus, eris. Inflictio, Plaga. Das zu Wunden gehört/ Vulnerarius, a, um. Wundartzt/ Balbirer/ Chirurgus, Medicus vulnerarius, curans, sanans vulnus. Wundartzney/ Chirurgia. Wundeisen damit man den Eyter herauß zeucht/ Gammonides. Wundmal/ Leinzeichen/ Cicatrix. Das Wundenmal hat/ Cicatricosus, a, um. Verwund/ Saucius, a, um. Vulneratus, a, um. Verwunden/ Sauciare, Consauciare, Vulnerare, Lædere, Plagam injicere, facere, Vulnus infligere, incutere, Plagam infligere, imponere, Vulnus facere, Vulneribus conficere. Tödtlich verwunden/ Lethaliter vulnerare, sauciare, Mortiferam plagam inferre, Mortiferum, funestum, lethiferum, lethale vulnus infligere, incutere. Verwundet werden/ Vulnerari, Sauciari, Vulnus, plagam ferre, accipere, Vulneribus confici. Die Wunde verbinden/ Obligare vulnus. Die

Wunde heilen/ Curare vulnus, Mederi vulnere. Vnheilbare Tödliche Wunde/ Immedicabile vulnus, Vulnus lethale, mortiferum, letiferum, incurabile. Ich halte daß er nimmermehr an dieser Wunden genesen möge/ Futurum non spero, ut ex hoc vulnere convalescat. Ejusmodi plaga est, ut salus desperanda videatur, ut medicinæ non sit locus.

geWunden/ gedrähet/ Tortus, a, um. vel Tortilis, e. Tortuosus, Flexuosus, a, um.

vberWunden/ Victus, a, um. Vnvberwunden/ Invictus, a, um. vide Vberwinnen.

Wunder / Wunderwerck / Mirum, Res mira, Miraculum, Res miraculosa. Vngehewr Wunder/ Monstrum, Ostentum. Wunderbar/ Mirus, a, um. Mirabilis, e. Monstrificus, a, um. Prodigiosus, a, um. Novus, a, um. Mirificus, a, um. Admirabilis, e. Admirandus, a, um. Admiratione dignus. Wunderbarlich/ Mirabiliter, Mirè, Mirificè, Admirabiliter, Mirandum in modum. Wunderlich/ Monstrosus, Miraculosus, Miraculis plenus, Portentosus, Prodigiosus, a, ū. Wunderzeichen/ Prodigium, Portentum. Außleger der Wunderzeichen/ Prodigiator. Verwundern / sich verwundern / Mirari, Admirari, Demirari, Mirum, mirabile, mirandum videri, Admiratione affici, Stupere, Obstupescere, Stupescere. Verwunderung/ Miratio, Admiratio, Stupor.

geWunnen haben/ vid. Sigen. Gewunnen geben/ Palmam dare, tribuere, Dare manus, Dare herbam, Arena cedere, Victoriam concedere, Digitum tollere, Manum tollere. Vbel gewunnen/ übel zerrunnen / Malè parta, malè dilabuntur. Male partum, malè disperit, De malè quæsitis non gaudet tertius hæres.

Wunsch/ Begehr/ Optatum, Optio, Votum, Desiderium, aliquando. Wünschen / Optare, Vota facere, Vovere, Cupere, Desiderare, Habere in votis, Exoptare, Precari. vide etiam Fluchen. Böse Wunschung/ Imprecatio. v. Fluch. Zuvor wünschen/ Præoptare. Wiederumb wünschen/ Reprecari. Was ist mehr zu wünschen/ Quid optatius? Der/ die/ oder das zu wünschen ist/ Optativus, a, um. Gewünscht/ Optatè, Exoptatè, adverb. Das gewünschet wird/ Optabilis, e. Nach allem Wunsch/ Optatò, Ex voto, Ex animi sententia, Optabiliter, Ut volumus, optamus, Ad votum, Ex sententia. Das wünschen/ Optabile, Optandum, Optatum, Expetendum. Es ist nach meinem Wunsch gegangen/ Ex sententia cecidit, successit, Meis optatis fortuna respondit, Ex voto meo successit, Optato accidit, Accidit ut volebam, Fortuna favit meis votis. Es ist nicht nach meinem Wunsch gegangen / Exitus non respondit votis meis, Eventus non satisfecit petitis meis, Non cecidit ut optabam, Præter meam voluntatem, vel animi sententiam evenit, Contrà quam volebam successit, Exitum optatum res consecuta non est.

Würbel/ Gurges. vide Wirbel.

Würckung/ Actio, vide Wirckung.

Würde/ & Würdig/ Dignitas. v. Wirde.

Wurff/ Jactus, us. Ictus, us. Bolus, us. Emissio, Conjectio. Affwürffig/ Sternax. Hinwürffig/ Nihili, indeclin. gen. om. Abjectivus, a, um. Hinwürffig ding/ Außkeericht/ Peripsema, Purgamentum, Quisquilliæ, arum. plur. tant. Hinwürffling der Schafe/ Rejeculæ oves. Verwürffig / Rejectaneus, a, um. Vnterwürffig machen / Subdere, Subjicere, In potestatem redigere, Jugum imponere. Zuwürffig/ Adjectivus, a, um. Wurffschauffel/ Ventilabrum.

Würffel/ Talus, Taxillus, dimin. Tessera, Cubus ferè, Tesserula, dimin. Mit Würffeln spielen/ Ludere tesseras. vide verb. Spiel.

Würgen/ Suffocare, Præfocare, Animam intercludere, Spiritum præcludere. Erwürgen/ Strangulare, Gulam frangere, Fauces, guttur, gulam constringere. Sich selbs würgen/ vide Sich vmbbringen.

Wurm/ Vermis, Vermiculus, diminut. Holtzwurm/ Teredo. inis, Cossus, Galba. Hornwurm/ Ips. Kleiderwurm/ Schabe/ Tinea, Blatta. Wurm der die Bücher frisset/ Blatta. Seydenwurm/ Bombyx. Räbwürmlein/ Convolvolus, Volvox, Volvola, Involvolus. Kornwurm/ Curculio. Krautwurm / Bruchus, Eruca, Campe. Regenwurm/ Lumbricus. Bonenwurm / Mida. Erdwurm / Lumbricus. Bauchwurm/ etiam Lumbricus. Der Wurm auff der Zungen des Hunds/ der töricht vnd wütend macht / Litta. Fleischwurm/ Made/ Termus. Würme/ Raupen/ Oniscus, Asellus, Centipeda, Millepeda. Würmlein/ oder Seuren/ Acarus, Teredo, sive exiguus admodum vermiculus, qui subter cutem, erodit, agitq; cuniculos in pruriginosis manibus. Wurm der in Fohren wachset/ Piryocampe. Wurm in den Bienkörben/

ben/Tinea. Wurm der bey Nacht scheinet/ Lampyris, aliàs Nitedula. Baumwurm / grün oder goltgälb/ Cantharis. Würm die die Würtzel an den Bäumen fressen/ Raucæ. Haarechtig Wurm mit viel Füssen/ Scolopendra. Würmlein das den Thieren an der Haut klebet/ vnd das Blut außsauget vnablässig bis daß es stirbet / Redivivus. Wurmstiche/ Caries. Wurmstichig/ Cariosus, a, um. Cariem sentiens, Carie infestatus. Wurmstichig werden / Cariem sentire, Carie infestari, consumi, absumi, Trahere cariem, Teredine infestari. Voll Würm/ Verminosus,a,um. Vermibus plenum, scatens. Würm haben/ Verminare. Von den Würmen verletzt/ versehrt werden/ Verminulari, sicut in arboribus fit, Vermibus infestari, corrumpi. Wurmschad/ Schad von Würmen im Samen/ Korn vnd Bäumen/ Vermiculatio. Die Kinder haben Würm/ Pueri verminant. Wurmstichig Holtz/ Lignum cariosum.

der Wurm/ ein Geschwär/ das bis auff das Bein frisset/ Phagedæna,æ. cum diphthongo in penult. Das den wurm hat/ Phagedænicus,a,um.

Wurms/ Borbetomagus. v. sup. Wormbs.

Wurst / Farcimen. Bratwurst / Botulus, Lucanica. Blutwurst / Apexabo. Läberwurst/ Tomaculum, Tomaclum, idem. Füllwurst/ Issytum. Würstmacher/ Fartor.

geWürtz/ Specerey/ Aroma, Odoramentum Plinio. Soliditate ab unguine differt. Gewürtz/ das die Speiß wolgeschmecke macht/ Condimentum, Conditura. Mit Gewürtz besprengen/ Condire, pen. prod. Würtzkrämer/ Pharmacopola, Aromatopola, pen. pro. Seplasiarius, Aromatarius. Gewürtzbrieff/ Tutte/ Emporetica charta. gewürtzt/ Conditus,a,um. pen. pro. Vngewürtzt/ Inconditus, pen. longa. Besprengung mit Gewürtz/ Conditio, Cic. Wein mit Würtz gemacht/ Zimmetwein/ Aromatites,æ. gen. masc.

Würtzburg/ Arctanũ forsan, Herbipolis vulg.

Würtzel/ Radix, Radicula, dim. Beywurtzeln/ Fibræ, Capillamentum, minutissimæ & extremæ rapiculæ. Kolbwurtzel/ Bulbus, radix rorunda tunica. Frische Wurtzeln/ Virides radices. Süßholtzwurtzelen/ Glyzyrrhiza, radix dulcis, quod sitim restringat, hinc Scythica dicitur. Wurtzeln/ einwurtzeln/ Radicare, Radificare, Radices agere, figere. Auß der Wurtzel herauß/ Radicitùs, Stirpitùs, adverb. Die Wurtzel herab thun/ Stirpare. Außwürtzeln / mit der Wurtzel außziehen/ Eradicare, Radicitùs, stirpitùs, funditùs evellere. Eingewurtzlet/ Radicatus,a,um.

Wüschen/ Tergere, pen. corr. & Tergere, pen. prod. Verrere. Abwüschen/ Abstergere, Detergere Abwüschung/ Prensatio, vel Detersio, abstersio. Außwüschen/ Extergere. v. etiam verb. Waschen/ & Tilgen.

entWüschen/ Elabi. vide Fliehen. Erwüschen/ Prehendere, Prendere, Deprendere, Deprehendere. Schnell erwüschen / Corripere. vide etiam verb. Greiffen.

Wüst/ Sordidus,a,um. Spurcus,a,um. Teter, a,um. Opicus,a,um. vide Oed. Wüste/ Einöde/ Eremus, pen. prod. Desertum. vide etiam Wildnuß. Wüst seyn/ Sordere, Squalere, Sordidum, squalidum esse, Squalore obsitum esse. Wüst machen/ Sordidare, Fœdidare, Defœdare, Spurcare, Conspurcare. Wüst/ verwüst/ Vastus, Desertus, Vastatus, a, um. Verwüsten/ verderben/ Vastare, Devastare, Vastitatem inferre, Evastare, Diruere, Evertere, Eversionem inferre, Excindere, Perdere, Funditùs tollere, Delere, Solo æquare, Populari, Depopulari, Nullum vestigium relinquere, Ad vastitatem & Exitium revocare. Verwüster/ Vastator, Populator, Eversor. Verwüstung/ Vastatio, Devastatio, Populatio, Depopulatio, Eversio.

Wust / Spurcities, Spurcitia, Excrementum, Recrementum, Illuvies, Squalor, Pedor, oris. Wust / den man hinwirfft/ Purgamen, & Purgamentum. Den Wust herauß thun / Excernere. Wustgrub/ Cloaca, penult. prod.

Wüten/ toben/ rasen/ vnsinnig seyn/ Furere, Insanire, Sævire, Grassari, Degrassari, Furore agitari, Intemperijs agitari, Bacchari, Rabie agitari, Desævire, Oestro concitari, Rabire. Anheben wütend zu werden / Rabiescere. Wütend/ wütig/ rasend/ Furens, Furiosus, a, um. Rabiosus, a,um. Furore agitatus, Furibundus, Sævus, Insanus, Vesanus,a,um. Insanæ mentis, Vecors, Mente captus, Emotæ mentis, Rabie agitatus, Furijs, œstro percitus, Furore inflammatus. Wenig wütig/ Rabiosulus. a, um. dimin. Wütigkeit/ das Wüten/ Sævitia, Furor, Insania, Vesania. Wütigkeit der Hund/ Rabies. Zu Wütigkeit bewegt/ Furiatus,a,um. Wütung/ Grassatio. Wüterich/ Tyrannus. Wüterey/ Tyrannis, idis. vide Tyran.

## INCIPIENTIA á Z.

ZAbern/ ElsasZabern/ Tabernæ, Oppidum. BergZabern/ Tabernæ montanæ. RheinZabern/Tabernæ Rhenenses.

Zackern/ Arare,Inarare,Exarare. Zackern/das Erdreich vom ersten auffbrechen/ Proscindere terram. Gezackert Feld zum säen/ Arvum,Seges aliquando. Zackerer/Arator,de homine & bove dicitur,Inde Aratorius, a, um. Zackerung/ Aratio,onis. Das zum zackern gehört/ Aratorius, a, um. vide latius supra verb. Acker.

verZagen/ das Hertz fallen lassen/ den Muth lassen sincken/ Desperare,Spem prodere, Animũ abjicere, Dejici animo, Despondere animum, Spem abjicere,In perditis ac desperatis habere, Animo cadere, Ab omni spe animum abducere, Extra omnem spem esse,A spe abesse,Nulla amplius spe niti, sustentari. Verzagt/ kleinmütig/ Desperatus, a,um. Ab omni spe derelictus, destitutus,depositus,Timidus,Ignavus,a,um. Fractus animo,Fracto, humili, abjecto animo, Pusillanimis,e. Verzagung/ Desperatio,Animi abjectio,Consternatio aliquando. Unverzagt/Impavidus,a,um. Animo præsenti, Invicto, forti, Excelso, erecto, Infracto animo. Zaghafft Gemüth/Fractus animus. Zagheit/ Mycropsychia, Ignavia. Zaghaffter Kriegsmann/ Malus miles. Zaghafftiglich / Desperanter, Timidè, Abjecta omni spe, Ignavè. Ein zaghafftiges nidriges Gemüth trachtet nicht nach hohen Sachen / Ex humili, abjecto, pusillo, angusto animo gloria cupiditatis non emergit, exoritur,existit,effluit. Angustos animos ampla & præclara cogitatio non ingreditur.

Zähe/klebrig / Tenax,acis. Lentus, Glutinosus,a,um. Zähe/ das sich wenden und beugen läst/ Flexibilis,e. Zähe werden/ Lentescere.

Zäher/Thräne/Lachryma,Lacryma,Lachrima, vel Lachruma. Voll Zäher/Lacrymosus, a, um. vide etiam Weynen.

Zahl / ein Zahl/ Numerus. Das in die Zahl gehört/ Numerarius, a,um. Gehörig zur Zahl/ Numeralis, e. Zählig/ das gezählt mag werden/ Numerabilis,e. Durch Zahl/Numeratim,adver. In grosser Zahl/ Frequens. Grosse Zahl / Frequentia. Zahlhafftig / Numerosus, a, um. Unzahlbar/ unzählig / Innumerabilis, e. Innumerus, a, um. Infinitus, a, um. Kleinzählig/ Infrequens. Zahl von siben/ Hebdomas, latin. Septimana. Zahl die zehen tausent hält/ Mycias. Zahlpfennig/ Rechenpfennig/ Calculus. Zugaab über die bestimpte Zahl / Mantissa, & Auctionarium. Bar aus bezahlen / Adnumerare. Bezahlung/ Solutio. Zahlen / Numerare, Numerando recensere, Dinumerare, Enumerare, Recensere. vide Rechnen. Bezahlen/erlegen/ Solvere, Persolvere,Exolvere,Pendere,Dependere,Numerare, Numerare pecuniam, Satisfacere, Pensitare, Facere solutionem. Retribuere, Luere, In solutum dare, Dare, reddere nummmos, pecuniam. Gäntzlich bezahlen/ Expedire, Evolvere. Bezahlen mögen/ Solvendo esse. Mit zahlen/ oder auch mit zehlen/ Connumerare. Schuld bezahlen / Solvere, Persolvere debitum, Reddere æs alienum, Dissolvere æs alienum, Levare se ære alieno. vide Schuld. Erzehlen/ anzeigen/ Enumerare, Commemorare, Memorare, Dicere, Proferre, Narrare, Enarrare, Referre, Recensere, Percensere, Recitare, Effari, Oratione complecti, exprimere, Persequi. Ordentlich/ unterschiedlich zählen/Dinumerare. Erzehlung/ Meldung / Enumeratio, Narratio, Enarratio, Commemoratio,Relatio,Recitatio,Narratiuncula, dimin. Recensus,us. Erdichte Erzehlung/ Mythologia. Erzehlung der Geburt / Herkommens oder Stammens/Genealogia. Nicht haben zu bezahlen/Non esse solvendo,Non esse ut quis possit solvere, Non habere unde solvat, Non suppetere alicui unde creditoribus satisfaciat. Unter seine Freund zählẽ/Numerare inter familiares, Annumerare amicis, Habere, ponere, reponere in numero amicorũ, Referre in numerum intimorum,Referre in album amicorum.

Zahn/Dens,Denticulus, dimin. Die vorderste breyte Zähn/Dentes primores,Incisores. Augen Zähn / Dentes canini, serrati, columellares. Backenzähn/ Dentes molares, maxillares. Die letzten und hintersten Zähn/ Dentes genuini, intimi. Zahn-Zang / Odontagra, Dentiducum. Zahnstecher/ Dentiscalpium. Zahnwehe/ Odontalgia, Dentium dolor. Zahnloß/ der kein Zähn hat/ Edentulus,a,um. Edentatus,a,um. Dentibus carens, Sine dentibus. Zahnloß machen/ Edentare, Langzahn/Dento,onis. Dentatus, a, um. qui dentes habet eminentiores justo. Zähnen/ Zähn herauß lassen/ Dentire, Dentes emittere. Gefor-

miert wie ein Zahn/ Denticulatus,a,um. Zahnfleisch/Gingiva. Zahnfleisch blätterlein oder zahngeschwulst/ Parodontis. Artzeney die Zähn weiß zu machen/Dentifricium. Dem die Zähn wachsen/ Dentiens, entis, particip. vide Plin. Ein Zahnbrecher/ Dentifrangibulus, Plaut. Zähn die von einander stehen wie ein Säg/ Serrati dentes. Die noch kein Zähn haben/ Infrendes. Mit den Zähnen halten / Mordicus tenere. Zähnhafft/ Dentatus,a,um.

Zam/ bendig / Cicur,a, um. Mansuetus,a,um. Non ferus,Domitus,a,um. Placidus,a, um. Zam machen/zämen/Cicurare,Mansuefacere,Domare, Mansuetum & cicur reddere, Perdomare, Mitificare. Zam werden / Mansuescere, Mitescere, Mansuefieri, Domari, Cicur & mansuetum fieri. Zämen / vide Zäumen. Zämig/Domabilis, e. Zämigkeit/Placitas. Zämung/ Domitum. Gezämt/ Domitus,a,um. Gezämte Thier/ Domestica animalia. Vngezämt/wilt/ Indomitus,a,um. Effrænatus,a,um. Infrænis,e. Ferus,a, um. Vnzämig/ Indomabilis,e.

Zan/Dens. vide supra Zahn.

Zanck/hader/ Rixa, Jurgium, Altercatio, Lis, Disceptatio, Contentio, Controversia, Certatio, Concertatio, Litigium. Zancken/ Rixari, Altercari, Jurgare, ri, Jurgio contendere, Litigare, Disceptare, Concertare, Decertare, Habere, facere altercationem, Controversari, Velitare, metaphor. Contentionem, rixam esse inter aliquos. Zancken vmb ein nichtig ding/ Rixari de lana caprina, De re nullius precij contendere, Altercari de rebus nihili, seu nullius momenti. Zancken im Rechten / Litigare, Judicio contendere, & conflictari cum aliquo. Für Gericht zancken/Sequi lites. Zancken mit Worten/Rixari. Wortzancker/Veles,itis. metaph. Rixator. Zancker / Litigator, Philonicus. Den Zanck vertragen / Litem decidere. Zanck erregen / Lites & contentiones excitare, Serere, creare, Facere lites, Rixam facere, movere, Excitare rixas, Altercationes, lites, jurgia concitare. Zanckisch/ zanckechtig / Litigiosus, a, um. Contentiosus, a, um. Litium cupidus, Pugnax, Jurgiosus, a, um. Zancker vor dem Gericht/ Litigator, Altercator. Vbung des Zancks / oder Gerichts / Litigium. Gerichtszanck/ Lis, litis. Forensis causa, Altercatio. Voll Zancks / Turbidus,a,um. Turbulentus, a,um. Zanckechtige Leuth / Tricones. Zanckung/ Jurgatio, Digladiatio. Davon man zancket/ Controversus,a, um.

Zang / Forceps. Fewerzang/ Klucht/ Forceps. Ein Rüpffzänglein/pfetzeysen damit man die haar außrupffet/ Volsella.

Zapff/ Siphon, Siphunculus, dimin. fistula est quæ dolio immissa liquorem reddit. Faßzapff/ damit man Wein lasset/ oder Han an einem zapff/ Epistomium. Faßzapff/Spina.

Zapff oder zäpfflein im Halß/Angina, Synanche, aliàs Tonsillæ, Uva, vulgò Squinantia. Den Zapffen/oder Huck haben/Angina laborare.

Zäpfflein zum Stulgang / Balanus, Suppositorium.

Zart/weich/guter tag gewohnet/Tener,a,um. Delicatus,a,um. Delitijs assuetus, Mollis,e. Effæminatus,a,um. Luxu perditus, Tenellus, dimin. Delicatulus, dim. Zart/subtil/Tener,a,um. Mollis,e. Lentus,a,ū. Subtilis, Zartigkeit/Mollities, & Mollitudo, Teneritas, Teneritudo. Zartlechtig/Molliculus, dimin. Zart gehalten/ Lautulus, dim. Zart werden/ Tenerascere.

Zauberey/ Hexenwerck/ Veneficiū, Incantatio, Fascinum, Fascinatio, Incantamenta, Excantatio. Zauberey / schwartzkunst / Magia, pen. prod. Das zu Zauberey gehört / Magicus, a, um. Zaubern / Incantare, Excantare, Fascinare, & Fascinari, Effascinare & Effascinari, Exercere veneficium. Zauberer / Veneficus, Incantator, Fascinator, Fascinans, substant. Effascinator, Magus, Necromanticus, Præstigiator. Zauberinn/ Hex/ Vnhold / Incantatrix, Venefica, Saga, Lamia, Mulier venefica, Strix, Malefica, Circe, metaph. Zauberweib das die Kinder nachts säuget/ Lamia. Von der Zauberey entledigen / Excantare, Recantare. Die kunst vnd kreuter die zu der Zauberey gehören/ Magicæ artes, Magicæ herbæ.

Zaum/Gebiß/Frænum, & Frenum. Zaum oder Zügel am Zaum / Habena. Brechzaum/Wolffsgebiß/Lupus. Lupatum. Zäumlein oder Halffter/ Capistrum. Zäumen/Gebiß anlegen/Frenare, Refrenare, Frenum inijcere, Domare, Compescere, Cohibere, Coercere freno. Die Zung im zaum halten/ Linguam compescere, frenare, cohibere. Den zaum lassen/ Indulgere habenas, Laxare habenas. Entzäumen/ Effrenare, Defrenare. Vngezäumt/Effrenis,e. Effrenus,a,um. Infrenis, e.

Zaun/ hag / Seps, Sepes,is. Septum, Sepimen-

 tum.

ram. Zäunen/ pfäl ſtecken/ Sepire. Vmbzäunen/
Circumſepire, Obſepire, Sepibus jungere, mu-
nire, circumdare, Munire dumis, ſentibus. Vn-
terzäunen/ Interſepire. Zugleich zäunen / Conſe-
pire. Vmbgezäunt ort/Circus. Zaunſtauden/ ge-
zäun/Sepimentum. Zaunſteck/Palus, li, gen. maſc.
prima longa, Sudes. Zaun von Mawrſteinen ohn
Kalck/mörtel oder pflaſter/Maceria, & maceries,
quales à ruſticis circum agros exſtrui ſolent.

Zaunglocken/Helxine, Convolvola, Volvola,
Involvolus.

Zech/ Bancquet / Convivium , Compotatio,
Potatio , Sympoſium , Epulum , Comeſſatio.
Zechbruder/ Zechgeſell/Compotor, pen. product.
Sympotes, Epulones, Coëpulones, Sympoſia-
ſtes, Commeſſator. Zechhafft / Comeſſans, &
Comeſſabundus, a, um. Zechgemach / darinn
man iſſet/ Triclinium, lat. Diſcubitorium. Zech-
meiſter/Sympoſiarcha. Der nichts zur Zech brin-
get/Aſymbolus gen. maſc. Widerzeche ins Breu-
tigamshauß/Nachhochzeit/ Repotia, orum, plur.
tant. Mitzech / Sympoſium, Convivium, Com-
potatio. Zechgeſellin/Compotatrix. Zechen/Epu-
lari, Indulgere poculis , Convivari, Convivia
agere, Celebrare, Potare, Compotare , Poculis
indulgere, Potationibus indulgere. Faſt zechen/
Perpotare. Seine Zech geben/ Dare ſymbolum.
vide Praſſen / & Schwenden. Verzehren/ Con-
ſumere, Impendere, Perdere, Devorare, Diſſi-
pare. vide ibid.

Zehe am fuß/Digitus, Digitus pedis. Die groß
Zehen / Pollex pedis. Auff den Zehen gehen/
Suſpendere gradum, Ire ſuſpenſo gradu.

Zehen/Decem. Je Zehen/Deni, æ, a. Das zehn
begreifft/Denarius, a, um Zehenfaltig/Decuplus,
a, um. Zehen Gebott / Decalogus, Decem præ-
cepta, Præcepta decalogi. Zehenjährig/Decen-
nis, e. & Decennalis , & Zeit von zehen Jahren/
Decennium. Zehenherr/Decemvir. Zehenherren
Ambt/Decemviratus. Ein Haubtman vber zehen
Decalchus , Decurio. Zehen hände breit / Deca-
dorus, pen. prod. Ein Spiel von zehen Seyten/
Decachordum. Zum zehenden mal / Decimum,
adverb. Der zehend7 Decimus, a, um Zehender
theil der Früchten/Decimæ, arum. plur. num. tan.
Den Zehenden geben/Decimare. Dare decimas.
Zehenden Käuffer/ Manceps. Die den Zehenden
einführen vnd empfangen/ Decumani, Ein ſchiff
mit zehen Rudern/ Decemſcalmus.



erzehlen/Narrare. Der/die/das/erzehlt e
außgelegt kan werden/ Exegeticus, a, um, Ex
ſitivus, a, um. Ordentliche erzehlung / Enume
tio, Catalogus. Erzehlung einer geſchehenen ſ
Hiſtoria. vide verb. Zahl. & ibid. Erzehlen.
Fingern zehlen/ Dinumerare digitis, Supput
articulis.

verzehren/Conficere, Edere, Comedere, A
ſumere, Conſumere. Vnnützlich verzehren/ I
perdere, Inutiliter conſumere. vide Verſchw
den. Zehrung/Ephodion, lat. Viaticum. Zehru
darreichen / Suppeditare ſumptus , Suppediti
ſumptibus apud Terent. Adminiſtrare ſumpt

Zeichen/vide Zeychen.

verzeihen/nachlaſſen/ Ignoſcere, Condona
Gratiam facere , Reminiſcere , Dare venia
Mittere noxam, Connivere, Indulgere, Parce
Dare impunitatem. Verzeihung / Condonat
Remiſſio, Venia. vide etiam Ablaß.

Zeile/ Stichus, lat. verſus. vid Verß.

Zeit/Chronos, Tempus, Tempeſtas, aliquan
Zeit von fünff Jahren/Luſtrum, Olympias. Z
von hundert Jahren/Sæculum , & Seculum. Z
von drey Jahren/ Trieteris, idis, pen. prod. lat
Triennium. Zeit von zwey Jahren / Biennium
Dieteris, græcè. Zeit von Fünffzehen Jahren
Indictio. Zeit weñ die Hanen kräen/Galliciniun
Gegebene zeit/ Legitimi dies. Das zur zeit g
hört/ Secularis, e. Temporarius, a, um. Zeit wer
man die Liechter anzündet/Prima fax. Das zu ge
wiſſer zeit hingehet/vnd wider kehret/ als das F
ber/Periodicus, a, um. Die zeit zwiſchen eins Kö
nigs abgang / vnd eines andern erwöhlung / In
terregnum. Zeit haben/ Müſſig ſeyn/ Otium ha
bere , nactum eſſe , Tempus habere vacuum
Otium, ſpatium eſſe alicui. Allezeit/vide Allzei
Auff ein zeit/ Quondam, Olim, Aliqando, Quo
dam tempore , Aliquo tempore , Tandem. Be
zeiten/Tempeſtivè, Maturè, Oportunè, In tem
pore. Zeitig / Tempeſtivus, a, um. Maturus, O
portunus, a, um.

Zeitlicher/Temporarius, a, um. Zeitigung/Ma
turitas. Die zeit leidet es nicht/vide verb. Leiden
Die Zeit vbel zubringen/ Tempus terere, Tem
pus conſumere , inſumere, perdere, tranſigere
Otium agere , Otium terere. Ein zeitlang/ Ali
quandiu , Aliquantiſper. Gelegene zeit / Opor-
tunum tempus, Commodum tempus, Tempori
opor-

oportunitas, Occasio, Commoditas. In verstolener Zeit/Horis succisivis, Tempore succisivo, & quod à negotijs necessarijs subtrahitur, Furtivo tempore aliquid facere, Alij Subcesivo scribunt, à subscio. Zu dieser vnserer zeit / Hoc tempore, Nostro hoc tempore, seculo, ævo, Nostra hac tempestate, ætate, Hac hominum ætate. In diesen letzten zeiten / In extremo hoc mundi tempore, Hoc extremo seculo, In hac mundi senecta, In hac mundi vespera, In hac mundi senescentis canitie. In kurtzer zeit/Brevi, Brevi tempore, Brevi temporis spacio. vide verb. Kurtz. Der Zeit warnehmen/Servire tempori, Inservire, accommodare, applicare se tempori, Uti foro, Consilia & actiones tempore moderari. Von der zeit an/Dehinc, Hinc, Postea, Deinceps, Ab eo tempore. Von dieser Zeit an/Ab hinc, Ex hoc tempore, Ex hac die, Ex quo, Ab hoc tempore, hora. Vor zeiten / Olim, Quondam, Ante hæc tempora, Superioribus temporibus, Superiori memoria, Pristino sæculo. Vor langer zeit/ vide verb. Lang. Lange zeit/ Diu, adverb. Lange zeit/ Ævum. Langzeitig/Polychronius, a, um. Kleine Zeit/oder Kindtheit/Ætatula. Etwa zu zeiten/andermal/Aliàs, Alio tempore, Alia vice. Zu zeiten vid. Bißweilen. In diesen betrübten zeiten/Temporibus hisce miseris & extremis, Tristissimo hoc tempore, Tam duris, perversis, afflictis rebus, Exulceratissimo hoc seculo, Perdito hoc rerum statu, In hac malorum colluvie Zu rechter zeit / Tempestivè, Oportunè, Commodè, Non incommodè, Loco, Tempore. Zeitig/Maturus, Ad maturitatem perductus, Coctus, a, um, metaph. Zeitig werden/Maturere, vel maturescere. Frühzeitig/ Præcox. Frühzeitig machen/Præcoquere. Vnzeitig/nicht reiff/ Immaturus, a, um, Crudus, Acerbus, Non maturus, Intempestivus, Incoctus, a, um. Der Zeit oder der Lufft beschaffenheit oder zustand/Temperies. Zeitlich/das zu rechter zeit geschicht / Tempestivus, Oportunus, Maturus, a, um. Vnzeitlich/Importunus, Intempestivus, a, um. Zu vnrechter zeit / Intempestivè, Loco vel tempore importuno, incommodo. Vnzeitling/ Abortus, us. Das ein vnzeitling machet/Abortivus, a, um. Zeitung/ newe Zeitung Rumor novus, Nova, fama quæ jactatur, Nuncij, qui vulgantur, sparguntur, jactantur de re quadam. Böß Zeitung/ Nuncius sinister, Rumores sinistri, tristes, infausti, Adversa quæ afferuntur de quopiam, Fama gravior. Zu einer zeit gebohren/ gemacht / Synchronos, Contemporaneus. Von derselben zeit/ Jam, Tum. Vor alten zeiten/ Antiquitus, adverb. Vor etlicher zeit/ Pridem. Vor zeiten/Olim, adverb. temp. aliquando de futuro & præsenti dicitur. Wenig zeit oder weil/ Parumper. Wie lange Zeit/ Quandiu. Die Zeit oder weile/ Spaciolum, dimin. Wol zeitig äpffel/ Mitia poma. Wol zeitig / reiff werden / Maturescere, & Permaturescere. Zu frühzeitig/Præmaturus, a, um. Zu gelegener Zeit/Tempori, adver. Zu keiner zeit/Nunquam. Zu rechter zeit/In tempore, Per tempus. Zur selben zeit/Commodùm, adverb. idem quod commodè, Oportunè. Zu zeiten/ Aliquando, Quandoque. Zu zeiten/ Plerumque, Nonnunquam, Olim, præteritum & futurum tempus significat. Die zeit vermindert die Trawrigkeit/ Dolorem minuit ac mollit dies, tempus, temporis longinquitas, Quæ nobis à fortuna infringuntur vulnera, sanantur vetustate, Vis doloris cum tempore langvescit. Die zeit wird kommen / Erit aliquando illa dies, Lucebit illa dies, Lucem illam aliquando videbimus. Auff newe Zeitung warten/Teneri rerum novarum desiderio, Avidè scire quid rerum agatur, Res novas exspectare.

Zeitlosen/ Bulbus agrestis.

Zelt/ Scena, Tentorium, Tabernaculum. Kriegszelt / Papilio, Tabernaculum in castris. Gezelt auffschlagen/Tendere, Figere tentorium. Gezeltlein in der Artzney/ Trochiscus, dim. Ein Honigzelt/Placenta.

Zelten von Rockenmäl oder Most/Mustaceus, vel mustaceum.

Zelter / Zeltroß / das den Dreyschlag gehet/ Asturco, Equus tolutarius, vel gradarius, Gradarius, Tolutarius, Equus qui sine succesßione molliter incedit. Den Zelt gehen/ Tolutim incedere, Tolutim carpere gressus, Glomerare gressus.

Zemer / Thier Zemer/ Mansuetarius. vide verb. Zam.

Zenckisch/ Contentiosus, a, um. vide latè verb. Zanck.

Zentner/Centenarius. substant.

Zäpfflein/vide Zapff.

Zerzerren/ Discerpere, Lacerare, Fœdare, Defœdare, Laminare, Lamiare, Inscribere. vide

Zerreiſſen. Das Geſchwär oder Haut zerzerren/ Ulcerare. Zerzert werden/ In cinerem abire. Zerzerret/ Lacer, a, um.

Zettel/ Scheda, Schedula, dim. Ein gegen Zettel/ Des Schuldners Handſchrifft / Antapocha, vid. verb. Hand/ & Schrifft. Ein Zettel/ verzeichnüß/ Regiſter/ Repertorium. vi. Regiſter. Webzettel/ Stamen. vide Weben.

Zeug/ darauß man etwas machet/ Materia, vel Materies, Sylva aliqu. Das zu Zeug vnd Gebäw gehört/ Materialis, e.

Zeug / Sigszeug / Expeditio, onis. Gerüſter Zeug zur Schlachtordnung/ Phalanx, & hujuſmodi milites Phalangij dicuntur. Zeughauß/ Armamentarium.

Zeug/ der Zeugnuß gibt/ Martyr, lat. Teſtimonium ferens, dans, perhibens, dicens. Zeugen/ Gezeugnüß geben / Teſtari, Teſtem eſſe, Teſtimonium reddere, dare, Teſtimonium ferre, perhibere, dicere, Teſtificari, Pro teſtimonio dicere, Teſtimonium impertiri. Bezeugen/ Zeugen führen / Teſtibus firmare ac planum facere, Teſtibus probare, Teſtimonijs confirmare, Teſtes dare, proferre, producere, Teſtari, Teſtificare. Bezeuget/ Teſtatus, a, um. participium paſſivum. Zeugnüß/ Teſtimonium, Teſtificatio, Teſtatio. Vberzeugen/ Convincere. vide Vberweiſen. Beſtendig Zeugnüß/ Affirmatio. Vnbeſtendige zeugen/ Teſtes deprehenſi, vel æſtuantes. Angeſtelte zeugen/ Teſtes ſubornati, conflati. Ein geſchworner Zeug/ Teſtis juratus. Zeugen oder Kundſchafft ſtellen/ Teſtes proferre. Die Zeugen wider verhören / Teſtes repetere, Revocare. Die Zeugen in beyſeyn des beklagten verhören / Teſtes cum reo componere. Die Zeugen verwerffen/ Teſtes refutare, refellere, elevare. Die Zeugen verdächtig machen/ Teſtium fidem elevare, labefactare, infirmare. Die Zeugen wanckelhafft machen/ Teſtes refrigerare. Zeugen bringen ſein Vnſchuld zu beweiſen/ Laudatores excitare, & cognitores. Der erſte Zeug/ Protomartyr. Falſcher Zeug/ Pſeudomartyr. Geſchworene Zeug/ Jurati teſtes. Vornehmer glaubwürdiger Zeug / Claſſicus teſtis, metaphoricè, Locuples teſtis. Zum Zeugen nehmen/ anruffen/ Citare teſtem, Laudare teſtes. Zuvor bezeugen/ Proteſtari. Offentlich bezeugen/ Proteſtari, idem. Beruffen zu Zeugen/ Atteſtari, Conteſtari. Von beyden Partheyen Zeugen beruffen/ Utriuſque partis teſtes admittere. Zeugen beſtellen / Adhibere teſtes. Kundtſchafft der Zeugen ſag/ Dictio teſtimonij. Glaubwürdige kundſchafft/ Teſtimonium grave, firmiſſimum, ſanctiſſimum. Kundſchafft der Zeugen die wider einander lauten/ Teſtimonia quæ inter ſe confligunt, vel ſeſe refellentia, Teſtimonia quæ colliguntur. Der Kundſchafft oder Zeugnüß mit dem Eyd ſich verſchweren/ Ejurare teſtimonium. Einem von der Obrigkeit wegen ankündigen/ daß er zeugen ſoll / Denunciare teſtimonium. Zeugnüß abfordern bey Geldſtraff/ Teſtimonium denunciare cum indictione mulctæ. Zeugnüß nehmen/ Teſtimonium ſumere.

Kinder Zeugen / vberkommen / Gignere, generare, parere, procreare, ſuſcipere liberos, Prole augeri. Einen Sohn zeugen/ Filio augeri.

Zeunen/ Sepelire. vide latius ſupra verb. Zaun.

Zeychen/ Merckzeichen/ Nota, Notula, dimin. Signum, Indicium, Veſtigium, metaphor. Character, Argumentum. Brandzeichen/ Stigma, lat. Nota, Nota inuſta, Signum. Danckzeichen / Mnemoſynon, latin. Monumentum. Strichzeichen/ Vibex, ſignum verberis. Wundzeichen/ Cicatrix. Zeichen mit dem Creutz/ Paragraphis prænotare. Zeicheyſen/ Cauterium, Tudicula. Zeichen eines Himliſchen dings / Sacramentum apud Theologos. Armer Leuth zeichen/ Mendicorum teſſeræ. Eingedruckt Zeichen/ Signaculum. Form zeichen/ Stigma. latinè Nota, vel Signum. Wortzeichen/ Symbolum, Teſſera. Vorzeichen/ Prognoſticon. Vorzeichen/ Vorſchopff/ Prothyra. Vorzeichen eines eingangs/ Proceſtrium. Auffzeicher/ Notarius. Die erſte Auffzeichung/ Protocollum, lat. Prima concinnatio, Scriptura raptim collecta. Vnterzeicher eines Handels/ Signator. Das zeichnet oder zu zeichen gehört/ Signatorius, a, um. Wort-zeychen-geber/ Teſſerarius. Anzeychnen/ Notare, Annotare, Adſcribere. Abzeychnen/ abcircklen/ Delineare, Deſcribere, Primas ducere lineas, Deſignare. Anzeychnung/ Annotatio. Anzeychung beyſeits/ Paragraphe, & Paragraphus. Auffzeychung/ Hippomnema, pen. prod. Commentarium. Auffzeychung auß allerley Bücher/ Collectanea. Vorzeychung / mit Worten Angebung/ Dictamen, Dictatio. Vngezeychnet/ oder vngemeldet / Paralipomenon, lat. Derelictum, Prætermiſſum. Zuzeychung/ Paragraphe, Paragraphus. Zeychen / zeychnen/ Notare, Signare,

Signo notare, Signum seu notam imprimere, Notam apponere, Designare, Signire, Insignire. Zeychen brennen/ Tudiculare. Zeychen anbrennen/ Inurere notam. Zeychen trucken/ Signare, Designare. Dem ein Zeychen angebrant ist/ Stigmaticus, Notâ inustus, Notatus. Außzeychnen/ Subnotare, Prodere memoriæ. Außtrucklich zeychnen/ Exsignare. Herzu zeychnen/ Annotare. Vnterzeychnen/ Subnotare, Subsignare, Subscribere. Zumal zeychnen/ Connotare. Zuvor zeychnen/ Prænotare.

Zeygen/ Monstrare, Commonstrare, Ostendere, Exhibere. vid. supra Weisen. Anzeygen/ Indicare, Ostendere, Indicium facere, dare, Indicia ostendere, afferre, Indicio esse. Anzeygen/ ansagen/ Indicare, Significare, Nunciare, Renunciare, Denunciare, Exponere, Proferre, Referre, Consignificare, Dicere, Non celare, Nudare, Denudare, Non dissimulare, Notum facere, Facere vel reddere certiorem, Commemorare, Memorare, Patefacere, Aperire, Detegere, Promulgare, Palam, notum, manifestum facere. Anzeigen daß man etwas warnehmen soll/ Asterisco notare. Anzeygen mit Hoffart/ Ostentare. Außtrucklich anzeygen/ Ponere aliquid ante, ob, vel sub oculos. Anzeygung von sich geben/ Præ se ferre. Anzeygung/ Meldung/ Denunciatio, Significatio, Indicatio. Anzeygung/ Bekantnuß/ Professio. Anzeygung/ Merckzeichen/ Indicium, Argumentum, Signum, Documentum. Klare Anzeygung/ Demonstratio, Græcè Apodixis. Anzeygung eines Dings/ Titulus. Fleissige Anzeygung/ Descriptio. Erzeygen/ für Augen stellen/ Ostendere, Exhibere, Declarare, Proferre, Offerre, Præ se ferre, Repræsentare, Re præsente exhibere, Præsentem sistere. Frewd erzeygen/ Exultare, Gaudio exultare, exilire. Gewißlich anzeygen/ Probare. Klärlich anzeygen/ Commonstrare, Subjicere oculis. Offenbahr anzeygen/ In medium producere, vel proferre. Ruhmsweiß anzeygen/ Ostentare. Sich etwas freundlich erzeygen/ Exhibere se amicum. Sein Haab vnd Gut anzeygen/ Profiteri. Vorzeygen durch Gestalt/ Præfigurare. Vor anzeygen/ Præmonstrare. Zeyger/ Weyser/ Monstrator, Index, Nuncius. Der Namen Anzeyger/ Nomenclator. Anzeygung/ Significatio, Denunciatio, Significantia, Vestigium, metaphor. Augurium, Conjectura. Angezeygter Will Gottes durch einen Menschen/ Oraculum. Anzeyg der Register/ Elenchus, Argumentum, latinè Index. Kurtze Anzeygung eines Dings/ Compendium. Anzeyger/ Index, gen. com. Hoffertiger Anzeyger/ Ostentator. Das angezeygt werden kan oder soll/ Demonstrabilis, e. Anzeygend/ Demonstrativus, a, um.

Zeyger/ Index, aliàs salutaris digitus.

Zeyger/ Sonnenzeyger/ Horologium, Solarium, Sciatericum horologium.

Ziegel/ flache Ziegel/ Tegula. Breit Ziegel/ Mammatæ Tegulæ. Holziegel oder Dachkännel/ Imbrex, icis. Imbricium. Mit Ziegeln decken/ decken/ Imbricare. Ziegler/ Laterarius. Ziegelstein/ Later, Laterculus, dimin. Ziegelstein der gebrant ist/ Later coctus. Ziegelstein der vngebrant ist/ Later crudus. Auß Ziegeln gemacht/ Lateritius, a, um.

Ziehen/ schleppen/ Trahere, Ducere, Tractare, Rapere. Ziehen/ reysen/ Proficisci, Ire, Iter habere, Se conferre. vide Reysen. Abziehen/ Abreysen/ Detrahere, Abstrahere, Abripere. vide Abreysen. Anderßwohin ziehen zu wohnen/ Migrare, Demigrare, Aliò ad habitandum ire. Commigrare, Domicilium mutare. Auffziehen/ vide Auffschieben. Heraus ziehen/ Extrahere, Educere, Evellere. Mit der Wurtzel außziehen/ Extirpare, Eradicare, Radicitùs evellere. Außziehen auß einem Hauß/ Land/ Migrare, Emigrare, Discedere, Sedem, vel locum mutare, Alias sedes quærere. Auß einander ziehen/ Tendere, Extendere, Distendere. Durchziehen/ Peragrare, Pervadere, Pervagari, Percurrere, Pererrare. Einziehen/ Immigrare. Entziehen/ Subtrahere, Subducere, Alienare, Abalienare. Kleider anziehen/ Induere vestem, Indui veste, & vestem, Vestire. Kleider außziehen/ Exuere vestem, Exuere se veste, Deponere vestes. Verziehen/ harren/ saumen/ Morari, Commorari, Contari, Cunctari, Tardare, Prolongare, Protelare, Differre, Proferre, Comperendinare, Crastinare, Procrastinare, Recrastinare, Demorari, Immorari, Trahere moram, Producere moram, Nectere moras. Von einander ziehen/ Diducere, Distrahere, Divellere. Vorziehen/ Præferre, Anteferre, Præponere, Potiorem habere, Primas partes concedere alicui, Primas ad aliquem deferre, Pluris æstimare, facere, pendere. Wegziehen/ ver-

verreysen/ Proficisci, Peregrè abire, Abire, Di-
scedere, Aliò se conferre. Zusamenziehen/ Con-
trahere, Constringere, Coarctare. Erziehen/ Nu-
trire, Educare. v. Nehren. Das zur Erziehung
gehört/ Nutritius, a, um. Erziehung/ Educatio,
Nutritio. Das sich ziehen läst/ zähe/ Ductilis, e.
Verziehen/ Obducere. Herab ziehen/ Deducere.
Hin vnd wieder ziehen / Diducere. Entziehen /
Subducere. Verzieher/ Cunctator. Auffziehung/
Frustratio, Mora. Vnnützlich auffziehen/ Frustra-
ri. Das zum auffziehen gehört/ Tractorius, a, um.
Abziehen/ Detrahere. An sich ziehen/ Attrahere.
Embsig oder offt abziehen/ Detractare. Embsig
oder offt ziehen/ Tractare, frequent. Hinweg zie-
hen / Subtrahere. Herauß ziehen / Extrahere.
Herfür ziehen/ Protrahere. Hinweg ziehen/ Abs-
trahere. Hinzu ziehen/ Attrahere. Volkommen-
lich ziehen/ Pertrahere. Weiter hintersich ziehen/
Retrahere. Zerziehen / hin vnd wieder ziehen/
Distrahere. Zusammen ziehen/ Contrahere. Ab-
ziehen/ ableiten/ Derivare. Auff sich ziehen/ De-
rivare in se, Transmovere. Außziehen/ Expila-
re. Die Salb abziehen/ Relinere. Ziehen/ Ver-
rere, propriè retis est. Die Haut abziehen/ Glu-
bere, Deglubere. Den Hut abzihen/ Denudare,
aperire caput. Sich heimlich entziehen/ Suffuge-
re. Jhm selbs zuziehen/ Sumere, Desumere, Ad-
serere, Arrogare, Vendicare. Herfür ziehen/ De-
promere, Expromere.

Ziel/ Meta, Terminus. vide Zil.

Zier/ Zierligkeit/ Ornatus, us. Decus, Decor,
Venustas, Elegantia, Venus, Lepor, Lepos, Cul-
tus, Gratia, Polities, Ornamentum, Decentia,
Condecentia. Weiber-Zier/ Mundus. Hauptzier
der Weiber/ Redimiculum. Zur Zierd eingesetzt/
Emblema. Zierd/ oder Liebligkeit der Rede/ Ser-
monis venustus, festivitas, gratia, Cultus, lepos,
decus, nitor sermonis, Elegantia lingvæ, Vene-
res, Lenocinia verborum, Flos orationis. Zier-
lich in Worten/ Urbanus, Festivus, Facetus, Le-
pidus, a, um. Zieren/ schmücken/ Ornare, Ador-
nare, Exornare, Ornatum, decus afferre, Orna-
mento esse, Ornamentis afficere, Decorare,
Condecorare, Venustare, Decus, ornamentum
addere, Colere, Excolere, Redimere, Concinna-
re. Zieren zum Kauff/ Mangonizare. Ein wenig
zieren/ Subornare. Wol zieren/ Depolire, Ex-
polire, Perpolire. Zierlich/ fein/ Decorus, a, um.
Ornatus, Exornatus, a, um. Decens, Cultus, Ex-



cultus, Politus, Expolitus, a, um. Venustus, a, um.
Comptus, Eleganter cultus, a, um. Elegans. Zier-
lich / Pulchrè, Ornatè, Scitè, Graphicè, Politè,
Fabrè, Cultè, Affabrè, Concinnè, Eleganter. Zier-
liche Red/ Oratio ornata, elaborata, Oratio cul-
ta, polita, lepida, Exquisita, compta, elegans, lu-
culenta, pulcra, tersa, venusta, limata. Zierlig-
keit/ v. Zier. Zierer/ Cosmeta. Fleissige Zierung/
Politio, onis. Geziert/ Cultus, a, um. Comptus,
Redimitus, Phaleratus, a, um. Ornatus, Exorna-
tus, a, um. Wolgeziert/ Elegans. Nicht wol ge-
ziert/ Incultus, a, um. Incomptus, a, um. Incon-
cinnus, a, um. Vnzierlich/ Indecorus, a, um. Inele-
gans, Impolitus, a, um. Invenustus, a, um. Nicht
zierlich/ bäurisch/ Inurbanus, Illepidus, Insulsus,
a, um. Agrestis, e. Vnzierlich/ Ineleganter, Inde-
corè, Incomptè, Invenustè, Incultè, Inornatè.

Zihen/ Trahere. vide Ziehen.

Zil/ Zweck / Meta, Finis, Terminus, Scopus.
Zilen/ Finire, Terminum statuere. Außzilen/ Ziel
oder Grentzen setzen/ Definire, Limitare, & Limi-
tari, Limitibus distingvere, Determinare, Ter-
minis & Limitibus designare, Terminum con-
stituere, Metam, terminum, limites ponere, Me-
tare. Vber das Ziel schreiten/ Ultra metam pro-
gredi, Terminos, fines, septa, metam transilire,
egredi, Excedere metam, Terminos præscri-
ptos transgredi, Extra chorum saltare. Das Zil
erlangen/ Ad metam pervenire, Metam contin-
gere. Ein Zil damit man den Weg zeichnet/ Gru-
ma. Ackers-Ziler/ Finitor. Außziler / Metator.
Außzilung eines Dings/ Finitio, Definitio, Diffi-
nitio.

es gezimbt/ oder geziemt sich / Licet, impers.
Decet, Convenit, Decorum est, Ad officium ali-
cujus pertinet, Muneris, officij, partium tuarum
est, Munus, officium, partes tuæ sunt. Es gezie-
met mir oder dir/ Ad me, Ad te pertinet, spectat,
attinet. Nicht ziemen/ Dedecere. Ziemlich/ das
sich geziemet/ Decens, Conveniens, Licitus, a, ū.
& Decenter, Convenienter, Decorè, adver. vide
Gebürlich. Vngeziemt/ Indecens, Inconveniens,
Illicitus, a, um. Ziemung/ Decentia. Ziemlich/
mässig/ Frugalis, e. Modestus, a, um. vide verbo
Maß. Ziemligkeit/ Mediocritas, Modestia, Fru-
galitas. Ziemlicher massen / also hin/ Mediocri-
ter, Uteunque. Nec nimium, Nec parum, Quo-
modocunq;. Vnziemlich/ Immodestus, a, um.

:mmermann / Faber lignarius, Materiarius,
r tignarius.
mmetwein / Zimmetrind / Cynnamomum,
namū, Aromatites, aroma fragrantissimum.
nn/Stannum, Plumbum candidum, album.
en / das von Zinn ist / Stanneus, a, um.
nnen/Spitz der Mauren/ Pinnæ murorum.
nck/Schallmen/Buccina. Zinckenthon/Buc-
n. Zincken blasen/ Buccinare. Zincken- oder
lmenblaser/ Buccinator.
Zinden/ vide Anzünden.
nober/Bergzinnober/ Minium. v. Minien.
ß/Rent/ Gült/ Tributum, Vectigal, Cen-
, Reditus, us. Erbzinß/ Solarium, Census
litarius, Census perpetuus. Zinßbar/ das
der Zoll gibt / Vectigalis, e. Qui vectigal
t, Tributarius, a, um. Tributo solvendo
ius. Persionarius, a, um. Haußzinß/Loca-
Das verzinset wird / Conductitius, a, um.
ßtag/Dingstag/Dies tertia, Dies Martis.
perlein/Morbus articularis. Zipperlein in
n/ Chiragra, Dolor manuum, Dolor arti-
m in manibus, Morbus articularis. vide
ra. Der das Zipperlein hat/ Chiragricus,
cus.
:el/ Circinus. vide Circkel.
nenbaum/Cerrus, arboris glandiferæ spe-
:. Das von Zirmenbaum ist/ Cerrinus, &
, a, um.
pen/vide Pfeiffen.
/ Cicer. vide Erbiß.
rn/beben/Tremere, Contremere, Trepi-
emiscere, Contremiscere, Intremiscere,
ere, Horrescere, Exhorrescere, Horrore
. Zitternd/der da bebet/Tremulus, a, um.
ulus, Tremebundus, a, um. Tremens,
cens, Contremiscens. Das zittern oder
Erzitterung/ Tremor, oris. Trepidatio,
. Zitterig machen/Contremiscere, Intre-
, Pertremiscere. Das Zittern von Kält
cht/Horror, oris. Zittermal/Pustula.
r Zitwer/ Vitis alba, Bryonia, herba.
zogen/ geyl/ Petulans, Petulcus. v. Geil.
einem andern gezogen ist/ Derivativus,
gezogen/Paragogon, lat. Derivatum.
Portorium, Tributum, Vectigal. Zöllner/
gemeinen Zoll bestehet/ Publicanus.
oder Tisch/ Telonium, pen. corr. Zoll-
/Redemptores vectigalium, Mancipes.



Zollkauffer/Manceps. Zollsamler/Portitor. Zoll-freye Wahr/Improfessæ merces, apud Jureconsult. Zoll od' Stewr aufflegen/Irrogare vectigal, Censum indicere, Tributum imponere. Die Wahr verzollen/ Profiteri merces. Zollen/ Zoll geben/ Pendere vectigal. Zollhauß/ Telonium, Domus telonæ, Portorium, vel Domus portorij. Zollschreiber/Scriptuarius, qui acceptorum rationes publicanis scribebant. Das Zollampt ist jhm für andern befohlen / Magister scripturæ est, Scripturæ præest, Vectigalibus præest, Uni potissimùm demandata vectigalium cura est, Vectigalia summo quodam jure exercet.

Zopff/oder sonst geflochten Ding/Plegma.

Zorn/Grimm/Ira, Iracundia, Indignatio, Bilis, metaph. Stomachus, metaph. Gäher Zorn / Excandescentia. Im Zorn / zörniger weiß / Iratè, Iracundè, Iratus, In ira, Per iram, Animo irato, irâ commoto, affecto, Irâ commotus, adductus, impulsus, actus, inflammatus, incensus. Zornhafftig / gähzörnig/ hitzig für der Stirn/ Stomachosus, a, um. Iracundus, Pronus in iram, Cerebrosus, a, um. Vultuosus, a, um. Erzürnung/ Indignatio, Stomachus, Nemesis. Zornig machen/ erzürnen/Bilem movere, Concitare, commovere ad iracundiam, Facere, vel movere stomachum alicui, Incitare ad iram, Irritare, Exacerbare, Exasperare. Zornmütiglich/zornig/Iracundus, a, um. Stomachosus, a, um. Sævus, Biliosus, Fremebundus, a, um. Zornmütigkeit/ Iracundia. Den Zorn fallen lassen/ Deponere animos, Moderari iræ, Deponere iram, Moderari iram, Iram missam facere, Temperare sibi ab ira. Den Zorn überwinden/Concoquere iram. Den Zorn gegen jemand außstossen/ Evomere iram in aliquem. Den Zorn verhengen/ Consulere, vel indulgere iræ. Fast zornig/Rabidus, Rabiosus, a, um, metap. Zornig seyn/ Irasci, Furere, Ringere, vel Ringi. metaph. Ira, iracundiâ inflammari, incendi. Vor Zorn entbrandt seyn/ Flagrare irâ. Fast zornig seyn/ Rabire, Rabiosum esse. Zornig werden/ Colligere iram. Der Zorn ist gewißlich ein Ursach viel böses / Quàm sanè qui se iracundiâ patitur auferri, ea committit, quæ mox infecta velit. Ambigi non potest, quin multa mala pariat iracundia. Omnibus patet, quod ex iracundia multa mala gignantur, erumpant, manent, fluant. Zornig von Natur/ Naturâ iracundus, Proclivis

ad

ad iram. Pronus, propenſus, inclinatus ad iram.

Zuber/Orca, Orcula, dim. Badzuber/Solium. Groſſer Zuber/ Labrum. v. etiam Bütte.

Zucht/ Schamhafftigkeit/Modeſtia, Verecundia, Pudor, Ingenuitas, Continentia, Diſciplina, Honeſtum, Civilitas. Züchtig/ Modeſtus, a, um. Verecundus, Pudicus, a, um. Pudens, Caſtus, Moratus, a, um. Civicus, a, ū, Civilis, e. Züchtige geberden/Mores compoſiti. Züchtiglich/Pudicè, Modeſtè, Verecundè, adverb. Züchtig ſeyn/ Verecundari, Modeſtè ſe gerere, Modeſtè ſe præbere, Modeſtum, verecundum eſſe, Modeſtiæ ſpeciem præ ſe ferre. Züchtigen/ caſteyen/Caſtigare, Corripere, In aliquem animadvertere, Cbjurgare. Sich der Züchtigung entziehen/ Manum ferulæ ſubducere. Vnter der Ruthen ſeyn/ Sub ferula eſſe. Züchtig werden/Recipere ſe, evadere ad frugem bonā, Reddere bonā frugem. Straff der Züchtiger/Nota cenſoria. Züchtigkeit/Sophroſine, Modeſtia, Temperantia. Züchtigung/Caſtigatio, Correptio, Animadverſio. Vnzucht/ Immodeſtia, Impudicitia, Impudentia, Inverecundia. Vnzüchtig/Incontinens, Impudicus, Immodeſtus, a, um. Impudens, Moribus parùm modeſtis, Modeſtiæ expers, Inverecundus, a, um. Ruſticus, a, um. Ruſticanus, Protervus, Opicus, a, um. Vnzüchtiglich/Immodeſtè, Impudicè, Inverecundè, Impudenter, Procaciter. In aller Vnzucht leben/ Vivere Bacchanalia, Vitam in luſtris agere. Vnzüchtige Wolluſt/ Libido, Libidinoſa voluptas, Libidines obſcænæ, impudicæ, inceſtæ, Cupido, Prurigo, metaph Vnzüchtige Wolluſt üben/Indulgere flagitioſis libidinibus, Sectari inceſtas libidines, Indulgere ſpurcis voluptatibus, Polluere ſe impuris & illicitis libidinibus. Zuchtmeiſter/Cenſor, Magiſter morum ac Diſciplinæ, Præfectus moribus Züchtiger der Geiſtlichen/ Dechand / Cenſor Eccleſiaſticus, Proviſor, Decanus.

Zucht/das geboren iſt/Progenies. Zucht eines Thiers/ Proles. Zuchtmutter eines jeden Dings darvon man jungen zeucht/ Matriæ.

Zucken/ Rapere. Außzucken/ Eripere, Stringere, Nudare, Enudare, Denudare. Heimlich zucken/ Suppilare, Surripere, Clàm eripere, Auferre, Adimere, Abripere, Suffurari. Embſig oder offt zuckē/Raptare, Raptitare. Hin vñ her zucken/ Diripere. Ein Schwert zucken/ Stringere gladium. Vorhinweg zucken/ Præripere. Verzückung des



Gemüths/ Ecſtaſis, lat. Stupor. Zuckig/ Trahax, Rapax. Hinzucker/Raptor. Hinwegzuckung/Raptio. Verzuckung/Rapacitas.

Zucker/Saccharum, Sacchar, Sal Indus. Zuckerkandel/ Mel arundinis.

Zufall/Eventus, us. & plur. Eventa, vid. etiam verb. Fall/ & Glück.

Zuflucht/ Refugium, Perfugium, Portus, Aſylum. Der Schlaff iſt ein Zuflucht aller Mühe/ Somnus eſt perfugium omnium laborum, ſolicitudinum.

Zug/ Tugium, Oppidum, cum lacu in Helvetijs, medio ferè itinere inter Lucernam ac Tigurum.

abZug/ v. abScheyt. Auffzug/Verzug/ Mora, Cunctatio, Dilatio, Procraſtinatio, Tardatio, Retardatio, Tergiverſatio, Remora, Comperendinatio, Immoratio. Ohn Verzug/ Sine mora, ſine cunctatione, Abjecta omni cunctatione, Abſq; mora, Nulla facta, interpoſita mora, Omni prorſus abjecta mora, Ne minimo quidem temporis ſpacio interpoſito, interjecto, Sine ullo temporis intervallo. Verzug haben/Moram habere, pati, Tardari, Retardari, Procraſtinari. Vorzug/ Partes priores, Primæ, Locus primus. Den Vorzug haben/ Priores partes habere, Primas partes, primum locum habere, obtinere, Primas agere, Præferri, Præponi, Anteire, Antecedere. Zügig/ Trahax. Zugſam/Tractabilis, e. Zugſeyl/ Dumarius funis. Zügig/ Translativus, a, um. Derivativus, a, um. Zügel/Lorum. Vberzug/Operimentum. Vnzugſam/ Intractabilis, e. Zugſchenckel/ Zugſtelle/ Chelonium. [illegible] zug/ Machina tractatoria, Ergata. Auffzug auff einen höhern vnd herrlichern Verſtandt/Anagoge. Zugſcheib/Trochlea. Auffzug mit einer Wählen/Ergata. Groſſer Auffzug mit einem Radt das getretten wird/Geranium, ſive Tympanum. Zuggeſchirr/ Jugum.

Zumal/ Unà. Simul, adverb. congregandi.

Zumuthen/ Zuſag begehren/ Stipulari. Stillſchweigung zumuthen/Stipulari ſilentium ab aliquo. Verſprechung oder Zumuthung/ Stipulatio.

Zunder / Fomes, itis. Anzünden/ Anſtecken/ Accendere, Incendere, Succendere, Inflammare, Incendium facere, Ignem vel faces inferre, ſubjicere. Anzündung/ Incendium, Incenſio, Inflammatio. Angezündet/ Exeandeſcere, Flammeſce-

mescere. Entzündet werden/ Accendi, Incendi, Inflammari. Fast entzündet werden/ Excandefieri. Vorzünder/ Prælucens. Vorzünden/ Prælucere.

Zunfft/ Tribus, us, Sodalitas, Curia. Zunfftgesell Contribulis. Zünfftig/ Tribulis. pen. prod. Mitzünfftig/ Contribulis. Zunfftbrüder/ Curiales, Tribules. Durch alle Zünfften/ Tributim, adverb. Auff die Zunfft beruffen/ Vocare ad comitia curiata. Die Zunfftmeister/ Plebeius magistratus, hoc est, ipsi Tribuni plebis. Zunfftmeister ampt/ Tribunatus, us. Das zu einem Zunfftmeister gehört/ Tribunitius, a, um. Oberster Zunfftmeister/ Tribunus plebis. Das zu der Zunfft gehört/ Tribunarius, a, um.

Zunge/ Lingua, Glossa. Athem Zünglein/ zäpfflein im Hals/ Epiglossis, vel Epiglottis, Gurgulio, Columella. Zweyzüngig/ Bilinguis, e. Dreyzüngig/ Trilinguis, e. Zungenloß der kein Zunge hat/ Elinguis, e. Die Zung außstrecken/ Exerere linguam, Exertare linguam. Die Zung außzihen/ Elinguare. Anstossen mit der Zungen/ Stamlen/ Titubare, Balbutire. Gestaltet wie ein Zung/ Lingulatus, a, um. Ein Zungendresser/ Procurator/ Rabula, Rabula de foro, Togatus vultur, Vitiligator, Hirudo forensis, Actor fori litigiosi.

Zürch/ Tigurum, aliàs Turegum, vel Turegium. Die Zürcher/ Tigurini, populus.

Zürnen/ Irasci, Stomachari, Succensere, Indignari. Gäh zürnen/ Excandescere, metaphor. Ein wenig zürnen/ Subirasci. Kleine zürnung/ Offensiuncula, dim. Erzürnt/ Commotus, a, um. Erzürnen/ Facere stomachum, Movere stomachum, bilem, Exulcerare. vide latiùs Zorn.

Zwang/ Gewalt/ Vis, Coactio, Violentia. Zwang/ Abgenötigter dienst/ Angaria, pen. prod. Zwang des stulgangs/ Tenasmus.

Zwäntzig/ vide Zwentzig.

Zwar/ fürwar/ Sanè, Quidem, Equidem.

Zweck/ vide Zihl/ & Werck. Des Zwecks fehlen/ Aberrare à scopo.

Zween/ Duo, æ, o. vide Zwey.

Zweiffel/ Dubium, Ambiguum, Ambiguitas. Ohn zweiffel/ Nimirum, Nempè, Extra Controversiam, Sine dubio, Haud dubiè, Procul dubio, Absque dubio, Indubitanter, sine controversia, Citra omnem controversiam. Einem ein zweiffel setzen/ Suspendere animum alicui. Zweifeln/ Dubitare, Addubitare, Ambigere, Hærere, Hæsitare, Vocare in dubium, Dubium esse, In dubium venire alicui, In dubio esse, Dubium habere, ambiguum habere, Pendere animis, Ancipiti, suspenso animo esse, Pendere animi, Titubare, metaph. Non sibi constare. Nicht zweifeln/ Non dubitare, Non ambigere, Non esse dubium, Nihil dubitare, Non esse dubium, Nil dubitationis relinqui, Non est quod, vel cur dubites, Indubitatum habere, Situm esse contra omnem dubitationis aleam. Verzweifeln/ Desperare, Ad desperationem adduci, adigi, redigi, Despondere animum, Diffidere, Omnem planè spem abijcere, deponere, amittere, Nulla spe niti, pasci, ali, Extra omnem spem esse, Animo cadere, frangi. Zweiffelhafftig/ Dubius, a, um. Anceps, Ambiguus, Incertus, a, um. Hæsitans, Dubitans, Ancipiti cogitatione, cura distractus. Zweiffelhafftig/ jrrig/ Dubium, Incertum, Anceps, Ambiguum, Perplexum, Controversum, In ancipiti rerum statu constitutum. Zweiffelhafftig seyn/ Dubitare, Ancipitem, Incertum, ambiguũ esse, In ancipiti cura versari, Suspensum teneri, Animo distrahi, Dubitatione teneri, Dubia cogitatione jactari, distrahi. Zweiffelhafftiglich/ Dubiè, Ambiguè, dubitanter, Perplexè. Vngezweiffelt/ Indubitatè, indubitanter, Sine dubio. Verzweiffelung/ Desperatio. Ein wenig zweiffeln/ Subdubitare. Ich zweifele nicht du werdest zu grossen Ehren kommen/ Nullus dubitat quin summum atque altissimum dignitatis gradum obtineas, Nulla me dubitatio tenet, quin ea consequaris, quæ in Republica putantur esse amplissima.

Zweig/ reiß/ Surculus, Germen, Talea, Planta. Grüner zweig/ Frons, frondis. Zweig von einem Dattelbaum/ Spadix. Vnnützer zweig am stamm oder Wurtzel des baums/ Stolo, onis. Abgebrochner zweig mit der Frucht/ Termes. Zweig/ schoß/ Planta. Räbzweig/ Palmes, itis. Das zweig gibt/ Surcularis, e. Surculeus, a, um. Abgehawen zweigholtz das man in die Erd setzt/ Talea. Zweiggrub/ die Schul/ wies die gärtner nennen/ Seminarium, subst. Zweig herauß zihen/ zerreissen das gepflantzet ist/ Deplantare, Explantare. Newe Zweig geben/ Pullulescere, & Pullulascere. Zweigung im pflug/ einpflantzung/ Emplastratio, Inoculatio. Zweigen/ zweig pflantzen/ Plantare, Inoculare, Serere, Inserere, Pangere. Das gezweiget mag werden/ Plantarius, a, um.

Zwen/Zweeñ/Duo,Duæ,plur.tant.Zwen/Bini,
ferè Gemini. Zweñ Hund beissen einen/ Ne Her-
cules quidem adversus duos, Unus vir, nullus
vir, Nemo usque adeo excellit viribus, ut unus
pluribus par esse possit, Difficile ac durum est
unum compescere multos.

Zwentzig/ oder zwantzig/ Viginti,g.omn.plur.
tant.indeclin.Vicenus,& Vicesimus,a,um.idem
quod viginti, sed usitatius in plurali,cum est di-
stributivum, Viceni, æ, a. Das zwantzig in jhm
hat / Vicenarius,a,um. Je zwantzig/Viceni,æ,a.
Das zwantzigst in der ordnung/Vigesimus,a,um.
Vicesimus, a, um, idem. Ampt vnd Würden der
zwantzig Mannen/Vigintiviratus,us. Nam einer
besondern Oberkeit / oder solcher Männer zu
Rom/ Vigintiviri.

Zwerch/ schlimbs/ Limus,a,um. Transversus,
a,um. Limis,e. Limulus,dimin. Obliquus. Vber-
zwerg/ Transversim, Obliquè. Zwerchweg durch
ein Gutt/Limes,itis.pe.cor.Trames. Zwerchaxt.
Bipennis.

Zwerg/kleiner vnd nidriger gestalt/Pygmæus,
Nanus,Pumilio,Pumilo,Pumilus,Pusillus,Ho-
muncio.

Zwey/Duo,æ,o. Zwey zusam̃en machen/Com-
binare Zwey/zweyfach/Dualis,e. Zweyerley weg/
weiß/Bifariam. Zweyig machen/ Duplare. Zwey-
mal/ Secundò,adv. Bis. Welchen du wilt oder ei-
ner auß zweyen/ Alteruter. Das der zweyen kei-
nes ist/Neutralis, e. Keiner auß zweyen/ Alteru-
ter,a,um. Zweyfach/ Duplus. Zweyfaltigen/Ge-
minare, Congeminare, Ingeminare, Duplicare,
Conduplicare. Zweyfaltung der Rede/Palilogia.
Zweyfaltigkeit/Dualitas. Zweyheit/Dyas,lat.dua-
litas. Zweytägig / Biduanus,a, um. Zweytheilig/
Bimembris,e. Zweyhundert/Ducenti,æ,a. Zwey-
fach kleid / Diplois, idis. Zweyfältigung/ Anadi-
plois,idis. Duppelsöldner / dem zweyfache speiß
ward geben/ Duplarius. Zweyfach / Duplex,icis.
Zweyfeltiglich/Dupliciter,& Duplicatò,adverb.

Zwibel/Cepe,g.n.indecl.& Cepa,æ,gen.fœm.
Zwibelgarten/Cepina.

Zwick / Flagrum, Flagellum. Zwickruth / Ver-
ber,eris,g. neut.

Zwilling/ Dydimus, lat. Geminus.

Zwingen/nötigen/Cogere,Urgere,Impellere,
Adigere,Compellere,Vim facere,afferre, adhi-
bere. Bezwingen/innen halten/Coërcere,Repri-
mere, Inhibere, Cohibere,Compescere. Frena-
re,Refrenare, Frenum injicere, imponere. Be-
zwingen/vnter sich bringē/ Coërcere, Subijcere,
Subigere, Vincere, Devincere, In potestatem
suam redigere, Suo imperio subjungere, Redi-
gere in ditionem suam, Subjugare, Sub jugum
mittere. Bezwingen/ kneten/Subigere.

Zwirbel / vide Wirbel.

Zwirngarn / Linamentum. vide Garn.

Zwischen/ Inter. Darzwischen/ Intra,Interim,
& Interea loci. Darzwischen setzen/Interponere,
Interpolare, Interijcere, In medio collocare.
Das darzwischen ist/Intermedius,a,um.Medius,
Interjectus, Interpositus, a, um. Der zwischen
zweyen parthen richtet/ Schiedsmann/ Arbiter,
Deprecator, Pacator, Pacificator. Zwischen vns
ist die höchste freundschafft/ Ita aucta est amicitia
nostra, ut nihil ad eam possit accedere, Quo
amoris vinculo adstricti sumus, eo nihil potest
esse arctius, Vinculum amicitiæ nostræ ejusmo-
di est,ut laxari nullo modo possit.

Zwitracht/ vneinigkeit / Discordia, Dissensio,
Dissidium, Diffidentia, v. Zanck. Zwiträchtig/vn-
einig/Discors,Dissidens,discordans,dissentiens.
Zwiträchtig seyn/Dissidere, Discordare,Discor-
des esse,Non convenire, Dissensionem esse in-
ter aliquos, Inimicitias gerere erga se mutuo,
Simultates, inimicitias alere inter se. Zwitracht
anrichten/Serere discordiam. Zwitracht in einer
Stadt/Factio,Dissensio,Discordia civium,Bel-
lum intestinum, civile, domesticum.

Zwölff/Duodecim. Je zwölff/ Duodeni, æ, a.
Zwölffmal/Duodecies. das zwölff innē hat/Duo-
denarius, a,um. der zwölfft/ Duodecimus,a,um.
Die Gesetz der zwölff tafeln zu Rom/Duodecim,
absolutè, & leges duodecim tabularū significat.

Vngezwungen/willig/Lubens,Libens,Volun-
tarius,a,um. Volens, Haud gravatus, Non invi-
tus, Ultroneus, a, um. Incoactus, Non coactus,
Promptus, Paratus,a,um.

Zyl/ Terminus,metaph.v. latius verb. Zihl.

Zymmetrind/Cinnamomum.v. Zimmetwein.

# DICTIONARIUM
## POLONO-LATINO-GERMANICUM.

A

A/ Bombax, adverbium negligentis, Pa/ Potz.

Abo / Aut, Vel, Seu, Sive, Conjunct. disjunctivæ. Entweder/Oder.

Aby/Ut, Conjunct. causal. Daß/Damit. Item, Quatenus, Conjunct. Auff daß/ Darumb daß.

Ach / Interjectio dolentis vel commiserantis. Ah, ut Ah quid facis? Ach coż czyniß/ ach was thustu? Heu, Heu heu, Hei, Interjectio Ingemiscentis. Och / Eheu, ach/owehe.

Ach / Quamvis, Quantumvis, Tametsi, Licet, conjunct. Wiewol/ob schon/ob wol.

Aczkolwiek/ Quanquam, wiewol.

Adjunkt / do pomocy przydány/ Cohærarius, ij, g. masc. ein Schöpffe/der der ordentlichen Obrigkeit zu erkandt wird/ jhr etwas helffen außzurichten.

A dokąd / Quonam, adverb. ad locum, wohin doch.

Affekt/Affectus, us. g. m. Affectio, onis, g. fœ. Pathos. g. n zumuthung/schnelle bewegung.

Agrestowy/ Omphacinus, a, um. von unreiffen/unzeitigen Trauben gemacht.

Agrestowy sok/ Omphacium, ij, g. n. unreiffer Wein/ Agrest/ sawer Most.

Ajendá / Libri rituales, Bücher von genommenen Weisen und Bräuchen.

Akademia/ Academia, æ, g. f. hohe Schul.

Akádemik/ Academicus, einer der es mit denen auß der Academy helt.

Akolit/Acolythus, i, g. m. ein zugelassener in Geistlichen sachen / ein nachfolger.

Akomodowáć się czásowi / Servire scenæ, Proverb. sich nach gestalt der sachen schicken.

Alábástr / Alabastrum, i, g. neut. Alabastrus, Alabaster, stri g. m. Alabastrites, æ, g. m. Glatter Marmelstein.

Alchimia/ Alchymia, æ, g. f. die kunst Metall zu verändern in Gold oder Silber.

Alchimistá / Alchimista, æ, g. m. die solche kunst treiben/ vulgò, Alchymisten.

Ale/ Ast, conjunct. discretiva, Sed, Verò, Atqui, aber.

Ale/ Scilicet, adverb. aber.

A.

Ale jednák/ Cœterùm, aber / aber doch.

Alkierz/Menianum, Podium, ij, g. neu, Projecta, orum, plur. num. tant. Projectura, æ, g. fœ Suggrundia, orum, plur. num. tant. ein Ercker/ Vordächer/ so vor dem Gebäw außgehen/fürgeschossen Gebäw mit einem vorhang.

Ambrá / Ambarum, vel Ambar, g, n. amber.

Ametyst /Amethystus, i, g. m. ein Amethist.

Ametystowey fárby/ Amethystinus, a, um. wie ein Amethist gefärbet.

Amirał/ Navarchus, i, g. masc. der Obrist vom Schiff.

Anátomia/ Anatomia, æ, g. f. vel Anatome lat. Dissectio, ein zerschneidung/wann man eines todten Menschen Cörper allenthalben auffschneidet/daß man alle Adern und Ingeweyd besehen möge.

Anátomik / Anatomicus, i, g. m. ein Anatomist.

Ani/ Nec, weder/auch nicht.

Animußu wspániáłego/ szláchetkiego/ Præstans animi, eines redlichen ehrlichen hertzen.

Anjoł/Angelus, li, Genius, ij, g. m. der Gott/ Engel/ der gut oder böß Engel/ der einem jeden von seiner Geburt an zu geeignet wird.

Ankrowánie/ Suffrenatio, onis, g. fœm. befestigung mit bänden in Mäuren.

Antymonium/Antimonium, Stibium, ij, g. n. quod & Stibi & Stimmi, indeclin. Spießglaß.

Anyżek / Anisum. g. n. aliàs Anicetum, Aniß.

Apárat/ Ornatus, us, g. m. bereitung / zubereitung.

Apelowáć/do wyższego Sądu/ábo/odwołáć się do inszego Sądu/Apellare, Provocare, apellieren/einen andern Richter anruffen.

Apetyt / Orexis, g. f. Stomachus, i, g. m. lust zu essen/ muth/ will.

Apetyt brzemienney/Citra, æ, g. f. Malacia, æ, gen. fœ. Maßleidigkeit/besonders schwangern Weibern/die seltzame lust.

Apopleksya/ Apoplexia, æ, Sideratio, onis, gen. fœm. der Schlag/die gehe verdürtzung und Schwindung eines Glieds. Ktory tą chorobą chorule / Apoplecticus, a, um. der solche kranckheit hat.

Apostoł/ Apostolus,i,g.m. ein Außgesandter Christi/ Apostel. Apostolski urząd/ Apostolatus,us,g.m. Apostelampt.

Apteká/ Myropolium,ij, g.neut. ein ort da köstliche salben gekaufft werden.

Aptekárska náuká / Ungventaria, æ, g. fœ. Salbmacherkunst.

Aptekarz / Medicamentarius, ij, Myropola, æ, Pharmacopola, æ, g. masc. Pigmentarius, Ungventarius, ij, g.m. Apotecker / Artzneyrüster/ ein verkauffer köstlicher salben / salbverkauffer/ salbmacher.

Archánjoł / Archangelus,i,g.masc. ein Ertz-Engel.

Arendá / Locatio, onis,g. f. verdingung.

Arenda puszczájący/ Locator,oris, ein verdinger/ oder der jhm etwas verdingen lässet.

Arendowáć komu/ Agros locare, seine Güter vermieten.

Arkusz/ Philyra, & Phylira, æ, g. f. ein blatt/ bogen papier.

Arszenik/ Arsenicum,i,g.n. Auripigmentum, i,g.n. Meußgifft/ Operment.

Au/ Hau, Interject. Hou.

Audiencya/ Audientia,æ,g.fœ. Auffhörung/ auffmerckung.

Aż/ Donec, Quoad, Usquedum, Usquequo, adverb. Usque præposit. Biß/ biß daß/ so lang/ wie lang.

Aza / Num, Numnam, adverbium Interrogandi, Ist er?

B.

Bábá/ Anus,us,g.f. alt Weib.

Bábá/ Avia,æ,g.f. Großmutter.

Bábá/ naczynie do ubijánia palow/ Fistuca,æ, g. fœ. ein schlägel oder schweres holtz/ damit man die pfäl in die erden schlägt.

Bábá rodzących pilnująca. Obstetrix,icis, g. f. Hebamme.

Bábczyn brát/ Abavunculus,li, g.masc. der Großmutter bruder,

Babel/ Bulla,æ,g.f. Wasserblase.

Bábi/ Anilis, le, Anicularis,e. ein unvermögenes Alter eines alten weibes.

Bábić/ Obstetricari, Hebamme seyn.

Bábká ziele/ Plantago,ginis,gen. fœ. herba. Wegerich.

Báby gwiazdy / Vergiliæ,arum. Pleiades, dum,g.f.plur.num. tant. das siben Gestirn.

Báć śię/ Formidare, Horrere, Metuere, Permetuere, Pavere, Timere, erschrecken/ fürchten/ sich entsetzen. Báć śię / Tremere, Trepidare, erschrocken seyn/ zittern. Báć śię wprzód/ Præmetuere, vorher fürchten.

Báć śię kogo/ Metuere aliquem, & ab aliquo, einen fürchten.

Báć śię o kogo / Metuere alicui, für einen sorg tragen/ für einen fürchten.

Báczne / Considerate, Perspecte, adverb. bedachtsam/ bedächtlich.

Báczny / Consideratus, a, um, Considerans, antis, particip. Prudens, entis, g. omn. fürsichtig/ verständig.

Báczyć/ Advertere, Animadvertere, acht haben/ ein auffsehen haben / mercken / fleissig auffmercken/ vernehmen.

Bádáć śię/ Contari, Examinare, erforschen. Bádájąc śię pilno / Perquisite, adverb. Mit fleissiger nachfrag/ nachforschung.

Bádácz / Investigator,oris,g.m. ein fleissiger nachforscher/ nachsucher.

Bádánie śię Examen,inis,g.n. Examinatio, Investigatio, Scrutatio, onis, g. f. Scrutinium,ij, g.n. erforschung/ gespür und fund/ das ersuchen/ nachforschen.

Bágnisko/ Palus, ludis,g.f. eine pfütze/ moßlach/ fudell.

Bágnisty/ Paluster, Palustris,e. Moßächtig/ voll moßlachen.

Bájáć/ Apologare, Fabulari, fabeln/ Fabeln erzehlē/ Märchen/ Mährlein erzehlen/ schwetzen.

Bájácz/ Fabulator, oris,g.m. ein Schwätzer/ märchen erzehler.

Bájánie/ Apologatio,onis, Fabulositas, atis, g.f. Fabulatio, onis, g.f. Fabelwerck/ erzehlung der fabeln/ märchen oder märlein.

Bak/ ptak/ Onocrotalus, i, g. m. Rohrdommel/ löffelganß/ schneeganß/ kropffganß.

Bak/ robak / Tabanus, i, g.masc. ein bremß/ grosse flieg/ bremme.

Bałámućić/ Blaterare, Deblaterare, Nugari, fladdern/ unnütz Geschwätz treiben/ Märlein verkauffen.

Bałámuctwo/ Nugæ,arum,g.fœ. plū.num. tant. nichtswertige dinge.

Bałámunt/ Balatro, Blatero, Nebulo, onis, Nugivendus, Nugator, oris. gen. masc. Mährlein/

lein Erzehler / Leichtfertiger / Lotterbube / ein Schwätzer.

Bálámutſki / Nugalis, le, Nugatorius, a, um. voll Leichtfertigkeit.

Báláſy / Clathrus, ri, g. m. Clatrum, Clathrum. ein Eyſen oder Holtz / ſo zu mehrer verſicherung / vber thüren / fenſter oder kellerthüren / gelegt vnd geſchloſſen wird / Gegitter.

Bálká / Docus, ci, latin. Tignum, Tignus, i, Trabs, Trabes, is, g. fœ. Balcken / Dorn / Träm.

Bálká przeczna / Tranſtra, orum, g. n. pl. nu. ein Zwergbalcken.

Bálki wypuſzczone z ściány / Proceres, rum, plur. num. die Köpff an den Balcken / welche für das Gebäw außgehen.

Bálki wiązáć / Contignare. die Balcken zuſammen fügen.

Bálkowy / Trabalis, le, balckig.

Bálſam / Balſamum, i, g. n. Balſam.

Bálſam drzewo / Xilobalſamum, i, g. n. Balſamholtz.

Bálſámowy / Balſaminus, a, um, Das vom Balſam iſt.

Bálſámowy Sok / Opobalſamum, i, g. neut. balſamſafft.

Bálwan / Idolum, li, Sculptile, lis, g. neut. ein Götze / geſchnitzte Bild.

Bálwochwalcá / Idololatra, æ, gen. maſc. götzendiener.

Bálwochwálnia / Delubrum, Fanum, Idolium, ij, g. n. Heydniſch Tempel / ein Kirch / ein ort da die bilder ſtehen.

Bálwochwálſtwo / Idololatria, æ. g. f. Abgötterey / Götzendienſt.

Bánderá / Apluſtre, Ampluſtre, is, g. neut. Schiffgezierde.

Bántá / Amphora, Bulla, Fidelia, Obba, Seria, æ, g. f. Calpar, weinkan / krug / bieſenknopff / flaſche / eine kolbe. Bánte olejowe / Seriæ oleariæ, ölfäſſer.

Bántá / Cucurbita, æ, g. f. Cucurbitula, dimin. ein Kürbs. Mieyſce gdźie Bánte roſtá / Cucurbitarium, ij, g. n. ein ort da Kürbſen erzogen werden. Ktory ſie kocha w Bántách / Cucurbitarius, a, um, ein Liebhaber der Kürbſen.

Bánicyą znieść / Eximere notæ, einem ſein Ehr wiedergeben.

Bánieczká / Ampulla, æ, g. f. Capſaces, Lecythus, i, g. m. flaſche / ein ölkrug.

BA

Bánizowáć / Excommunicare, Exterminare ex hominum communitate, Proſcribere, einen in die acht / in den Bann thun / einem jeden zu tödten erlauben / einen auß der Gemeine ſchlieſſen.

Bánk / Trapeza, æ, g. fœ. wechſeltiſch. Oddáć przez Bánk pieniądze / Argentum alicui reſcribere, Perſcribere pecuniam, nummos alicui ſcribere, wiedergeben / ſonderlich durch den wechſel / ſo man anders wohin ſchreibet / dz Gelt zu legen / einem geld durch wechſel ſchrifflich verſchaffē.

Báńká do puſzczánia krwie / Cucurbita, cucurbitula, dimin. vulgò ventoſa dicta, Köpffe damit man blut außzeucht.

Bánkierſka budá / Argentaria taberna, Argentaria, æ. g. f. wechſelbanck.

Bánkierſki hándel / Argentaria, æ, g. f. eines wechßlers practick.

Bánkierz / co pieniądzmi zyſku ſzuka / Argentarius, Menſularius, Menſarius, Numularius, ij, g. m. ein wechßler.

Bánkiet / Adjicialis cœna, cœna dapalis, Epulum, i, g. n. Menſa Alcinoi, ein herzlich abendmal / gaſtfreymahl / banquet. Być ná Bánkiećie ſąſieckim / Complere convivium vicinorum, zu gaſt ſeyn bey den nachbawren.

Bánkietnik / Epulo, onis, g. m. ein gaſt.

Báran / Aries, etis, g. m. widder / hammel.

Báránek / Agnus, i, g. m. ein Lamb.

Báráni / Arictinus, Arietarius, a, um. widdern / das vom widder iſt.

Bárk / Brachium, ij, g. n. Humerus, Lacertus, i, g. maſc. achſeln / arm vom ellenbogen biß auff die Hand.

Bárkowáty / Lacertoſus, a, um, adrächtig.

Bárkowy / Brachialis, e, das zum arm gehört.

Bárłog / Stramen, inis, Stramentum, ti, g. n. Stroh.

Barſzcz / Acanthus, thi, ſive, Acantha, æ. aliàs Branca urſina, bärenklaw. Barſzcz cudzoźiemſki / Melamphyllum, i, g. n. Pœderos, eine gattung Bärenklaw.

Bártnik / Apiarius, Mellarius, Meliturgus, i. gen. maſ. Immenpfleger / Bienenpfleger / Honigbereiter.

Bárwená / Barbo, Mullus, li. g. m. Trigla, æ. gen. fœm. Barb.

Bárwicá / Tomentum, ti. g. n. Scheerwolle.

Bárwiczká / Pigmentum, Purpuriſſum, Ru-

 bri-

briceta, æ. g. f. Kreide mit Purpur/Rötsel/da die Weiber jhre Wangen vnd Haar mit roth machen.

Bárwierká/Tonstrix, icis, g.f. Tonstricula, æ, g. f. Schererin.

Bárwiernia/Tonstrina, æ. g.f. Schergaden/ Scherstuben/ balbierstuben.

Bárwierski/ Tonsorius, a, um. Den Scherern / balbierern zugehörig.

Bárwierstwo/ Jatraliptice, es, g. fœ. Salbartzneye.

Bárwierz/ Jatraleptes, æ. g. m. Rasor, Tonsor, oris. g. m. Vulnerarius, ij. g. m. ein Balbier/ Schaber/Scherer/Wundartzt.

Bárwinek/Chamædaphne, es, Clematis, idis. Daphnoides, idis. g. f. herba, quam nunc Laureolam vocant, Vinca Pervinca, Eingrün/ glockenblumenkraut/Keltershals/ Todtenkraut.

Bárziey/ Magis, adverb. mehr vnd mehr/

Bárzo / Impensè, Magnoperè, Maximoperè, Maximo opere, Multoperè, Summè, Summoperè, Valdè, Auffs höchste/am meisten / gar größlich/ sehr fest/ fast hefftiglich/ sehr/ hefftig.

Bárzo/ Oppidò, Porrò, adverb. Gewißlich/ hefftig.

Báßtá/ Propugnaculum, i, g. n. Bollwerck. Báßty drzewiáne /Phalæ, arum. pl. n Thurn von Holtz gemacht. Czerwona Báßtá w Wárßáwie/ ꝛc. Summænium, ij. g. n. Jungferhauß/ Ein gemein Frawenhauß an der Stadmawer/zu oder in Warschaw/ ꝛc.

Báwełná/ Leuconium, ij. Leuconicum, ci. g. n. Baumwollen/ Schaaffwollen.

Báwełniáne drzewo/ Gossipium, ij. Xylobalsamum, i. g. n. Baumwollenbaum/Baumwoll.

Báwełniány/ Gossipinus, a, um. Xylinus, a, um. Baumwöllin / von Baumwoll gemacht / als Barchet.

Báwey/ Atat, Ehem, Euge, Papæ, interject. Da da/ Aha/ Oho/ Ey das ist recht/Ey.

Báwić śię/Morari, Moram facere, Sich säumen. Báwić śię / Factitare. Báwić śię nád czym/ Immorari, An einem Orth/in einem Ding bleiben vnd sich saumen Item, Vacare, Eines Dinges warten / acht haben / warnehmen.

Báwić kogo/ Morari, Demorari, Detinere, Auffhalten/ aufziehen/ Einen andern saumen vnd auffhalten.

Báwienie śię/ Commoratio, onis. g. f. Saumung vnd harrung.

Báwoł/ Bubalus, i. g. m. ein Büffel.

Báyká/ Fabula, æ. g. fœ. Fabella, dimin. ein Fabel. Długa niepotrzebna Báyká/ Alcinoi Apologus, Proverbium, Lange vnnütze Fabeln vnd reden.

Báyki/ Apinæ, arū. Nugæ, arum. g. f. pl. n. tan, Buttubata, pl. nu. Somnium, ij. g. n. Leichtfertige/ nichtswürdige / nichtswerthige / vnnütze Ding/ Fabeln/ Fratzen / Possen / erdichtete Mähren/ leichtfertig Geschwätz. Báyki od mistrzá wymyślone/ Archetypæ nugæ, vom Meister erdichtete Fratzen.

Bażánt/ Phasianus, i. g. m. Phasiana, æ. g. f. Fasant.

Bázylia/ Ozymum, mi. g. n. Basilien.

Bázyliká polna/ Acinos, herba. Ocymo similis, lat. Ocymastrum, Wild Basilien.

Bázylißek/ Basiliscus, i. g. m. lat. Regulus, Basylisck.

Beben/ Tympanum, ni, gen. neut. Trummel/ Heerpaucke.

Bebenczká/ Tympanistria, æ. g. fœ. Trummelschlägerin.

Bebnić / Tympanizare, trommeln / Trummel schlagen.

Beczeć iák owcá /Balare, Balitare. Blöcken.

Beczeć iák wół/ Mugire, brüllen.

Beczeć iáko pßczołá/ Bombilare, brummen wie die Immen.

Beczenie/ Balatus, us. Mugitus, us. g. m. Geblöck/ Brüllen.

Beczká/ Amphora, Cupa, Orca, æ. g f. Cadus, i. g. m. Calpar, aris. g. n. Dolium, ij. g. neut. eine Bütte/ Weinfaß/ Zuber/ Weinkañ/ Krug/ Trinckgefäß/ Stande.

Beczkowy/ Doliaris, re. Was zu Fässern gehört.

Beczułká/ Dolium, ij. g. n. ein klein Fäßlein.

Bedácá rzecz / Ens, entis. g. neut. ein Ding das da ist.

Bednarz/ Doliarius, ij. g m. Vietor, oris. g. m. ein Bütner/ Faßbinder/ Kieffer.

Bekárt/ Falsiparens, rentis. Nothus, a, um. Spurius, i, g. m. Bastart / der vnehlich geboren/ ein Hurenkind/ einer der fälschlich für eines Mannes Sohn gehalten wird / vnd ist doch eines andern Sohn.

Bełt/ Falarica, æ. g. f. Telum catapultarium, Boltzen / ein dicker vnd schwerer Pfeil / den man

mit

mit einem Creutzbogen oder Fußbogen pfleget zu schiessen.

Ber/ Panicum, ci. g. n. welscher Hirsch.

Berło/Sceptrum,i.g n. Scepter/der Königlicher Stab. Berło trzymájacy/Sceptrifer,ra, rum. Der einen Scepter trägt.

Beryl/ Beryllus,i. g. m. ein Edelgelstein.

Bespieczeństwo/Confidentia, æ. Securitas, atis. g. fœm. Ruhigkeit/ Sicherheit/ Stoltzheit/ Tapfferkeit.

Bespiecznie/Confidenter,Liberè,Perlicenter,Tutè,Tutò,Unverzagt/freventlich/freylich/ frey sehr muthwilliglich/sicher/wol verwahrt

Bespieczny/ Liber, ra, rum. Otiosus, Securus,Tutus,a,um. Frey/ ledig/müssig/ohn Sorg/ sorgloß/ruhig/sicher/wol verwahrt.

Bespieczny w mowie / Confidentiloquus, der kühnlich vnd vnverzagt reden darff.

Bestwić/ Furiare,wütig machen.

Bestwić śie/Adolescentiari,Catulire,Equire, Ferocire, Prurire, geyl vnd thorächtig seyn/ läuffig seyn/ ramßlen/ geyl werden/ ein Hertz gewinnen/ beissen/ jucken/ Jücken bekommen.

Bestwienie śie Pieśće/ Catulitio,onis, g. f. das ramßlen der Hund.

Bestya/ Bestia,æ, g. f. wild Thier.

Bestyálski/Bellualis,le. Belluinus,a,um.Bestialis,le. das viel Gewild hat.

Bes/ Sambucus,i, g. f. Holunderbaum/ Vlterenbaum/flöder.

Bez/ Citra, Sine,Absque, Ohn.

Bezbolność/ Indolentia,æ, g. f. Vnschmertzligkeit.

Bezdrożny/Abatos,Avius,a,um. Invius,a, um. Vnwegsam/vngebahnet/vngehend/vngeng/ vngewandert.

Bezecny/Detestabilis,Intestabilis,Impiatus, Nefarius,Propudiosus, Sacer,a,um. Befleckt mit Sünden/ lasterhafftig/schändlich/ überschändlich/ verfluchet/ verschmächt.

Bezkost/ Exos,ossis, ohne Bein.

Bezlist/ Anabasis , aliàs Equisetum , herba, Schaffhew.

Bezmáłá/ Fermè, Propemodum, Penè, adverb. bey nahe/ fast schier.

Bez przestánku / Continenter, Indesinenter,Ne intervallo quidem facto,Perpetim,Uno contextu , ohne vnterlaß / aneinander / Einer Ordnung.

Bezrożna rzecz/Adiaphorum,i.Indifferens, entis, ohn Vnterscheid.

Bezrożnie/ Indifferenter, adver. mit keinem Vnterscheid.

Bezrozność/ Indifferentia,æ,g.fœ. ohn Vnterscheid.

Bezrozumny / Brutus, a, um. Vnvernünfftig. Bezrozumnym śie zstáć/ Brutere, Brutescere, Obbrutescere, vnvernünfftig werden.

Bez wątpienia/Indubie,Indubitanter,Haud dubiè,Sine dubio,Procul dubio,vel Dubio procul, Nimirum, Utique, adverb. gewißlich/ ohne zweiffel.

Bez żártu/Seriò,adverb.mit Fleiß/ernstlich.

Bezżeniec/Agamus,Innubus,i,g. masc. ohne Weib/der sich nicht in den Ehstand begeben hat.

Bezżeństwo/Cœlibatus,us. g.m. Vnehlicher Standt.

Bezżenny/ Cœlebs,libis. g. c. der vnverheyrathet ist.

Biádá/Væ, interjectio, Weh/ O weh.

Białagłowá/ Fœmina,æ, g.f. Fœmella, diminut. Weibsbild/ Fraw.

Białáwy/ Albidus,a,um. Weißlechtig.

Białek jájeczny/ Albumen, inis. & Albugo, inis. g. n. Album ovi, das weisse im Ey.

Białek woczu/Albugo,inis. g. f. das weisse im Aug.

Biało przebijáć / Interalbicare , weißlecht (seyn/

Białogłowski / Fœmininus, Fœmineus, a, um. Weiblich/Fräwisch.

Białość/ Albitudo,inis. g. f. Albor, Candor, oris, g. m. Weisse.

Biały/Albus, Candidus, Cygneus, Olorinus, a,um. gantz weiß.

Białym być/Albere, weiß seyn.

Bibliotheká/Księg Schowánie/ Bibliotheca,æ, g. f. ein Orth/ da man Bücher haltet.

Bić/Batuere,Cædere,Færire,Icere,abhawen/ mit Ruten streichen/ schlagen.

Bićia godny/ Mastigia, æ, Mastigeus,a,um. Verbero, onis, g. m. Der einer Geißlen werth/ Streichwürdig.

Bićie/ Planctus,us. g. m. Plangor,oris. g.m. Verber,beris, g.n. Verberatio,onis.g.f. Schläg/ das schlagen/ treffen/Streich/Ruth/Schlagung.

Bić/ Tundere,Contundere, Verberare, Kloppfen/ schlagen/ treffen.

Bić się/ Pugnare, streiten/ mit einem schlagen/ Bić się z kim/ Compugnare, Zusammen schlagen/ streiten.

Bicz/ Flagrum, gri, g. n. Fagellum, diminut. Mastix, stigis. g. m. Sentica, æ, g. f. Lederne Geissel/ Geissel/ Peitsche.

Biczowáć/ Flagellare, mit Ruthen häwen.

Biedá/ Miseria, æ, g. f. Elend. Biedá wielka/ Miserrima miseria, das höchste Elend.

Biedzenie się/ Luctatio, onis, g. f. Luctatus, us. g. m. Luctamen, nis, g. n. das Ringen.

Biedzić się/ Conflictare, & Conflictari, Luctari, Obluctari, Reluctari, ringen/ streiten/ heffig streiten/ sich widersetzen.

Bieg/ Dromus, Cursus, us. g. m. Cursura, æ, obsolet. Curriculum, i, g. n. Decursus, us. g. m. ein Lauff. Bieg predki niećieszki májący/ Tolutarius, a, um. Tolutaris, e. das einen leichten vnd geschwinden gang hat.

Biegáć/ Currere, Cursare, Cursitare, frequen. lauffen. Biegáć nád zámiar/ Supervagari, überaußschweiffen.

Biegájąca wszędzie/ Circulatrix, icis, g. f. Landstreicherin. Biegájący/ Vagans, antis, vmbschweiffend.

Biegiem/ Cursim, adverb. Curriculò, adver. im Lauff.

Biegle/ Scienter, adverbium, Wissentlich/ mit wissen.

Biegłość/ Navitas, atis, Navia, æ. Gnavia, Peritia, Prudentia, æ. g. fœ. Fleiß/ Embsigkeit/ Erfahrnüß/ Fürsichtigkeit.

Biegły/ Peritus, a, um. Erfahren.

Biegun/ Ambulator, oris. Erro, onis. g. m. Multivagus, Omnivagus, Solivagus, a, um. Terram, pro terrâ (scil. mutans) Proverbialiter. ein Gassentreter/ Bandyt/ Landstreicher/ der hin vnd wieder allein gehet/ allenthalben schwebende/ vmbschweiffig/ verläuffig/ Vmbschweiffer.

Biegunká/ Alvus cita, Diarrhæa, Dysenteria, Lienteria, æ. g. f. Profluvium alvi, Durchlauff/ Bauchfluß/ Rotheschad/ Rotheruhr. Biegunkę álbo Gryzienie ćierpiący/ Alvinus, Dysentericus, Lientericus, a, um. Der mit solcher Kranckheit behafftet ist. Biegunká ustáje/ Alvus cita considit, der Durchlauff höret auff.

Biegunkę zástánowić/ Alvum sistere, den Bauchfluß stillen.

Biel drzewna/ Pulpa, æ. g. f. das Gehöltz/ so zwischen den Spaltadern ist/ vnd sich durch dieselbe läst gerne zertheilen.

Biel odzieráć z drzewá/ Exalburnare, Den Spind eines Baums abstreiffen.

Bieleć/ Canere, Canescere, Incanescere, weiß werden.

Bielić/ Candidare, Insolare, weissen/ an der Sonnen trucknen/ bleichen. Bielić się/ Albicare, Inalbescere, weißlecht seyn/ weiß werden.

Bielidło/ Lomentum, i. gen. n. Indich/ damit man Blaw färbt.

Bielony/ Cerussatus, Gypsatus, a, um. mit Bleyweiß bestreichen/ mit Güps bestreichen.

Bielmok ziele/ Argemon, & Argemones, herba, Odermennig.

Bielun/ Altercum, ci. g. n. Apollinaria. æ, g. f. Hyoscyamus, i. g. masc. Bilsenkraut/ Schirling/ Bielunowy/ Hyoscyaminus, a, um. von Bilsenkraut.

Bieráć/ Sumptitare, offt nehmen.

Bieracz/ Acceptor, oris, g. m. Legulus, li, g. m. Der empfähet/ Traubenleser/ Samler allerhand Früchten.

Biesági/ Mantica, cæ. g. f. Ein Knapsack der hinten vnd vornen abhanget.

Biesiádá/ Convivium, ij, g. n. Epulæ, arum, g. f. pl. num. Symposium, i, g. n. Compotatio, Concœnatio, onis, g. f. Polluctum, i, g. n. Gastmahl/ Hochzeitlich Mahl/ Mitzech/ ein Opffermahl.

Biesiádnik/ Convivator, oris. g. m. Der die Gastung hält. Biesiádny/ Epularis, re. Epulatorius, a, um. Gastlich.

Biesiádowáć/ Convivari, Pollucere, Epulari, Gastung halten/ eine Ehrliche Mahlzeit zurüsten vnd opffern/ zu Gaste seyn.

Biesiádowánie/ Epulatio, onis, gen. f. Gastung/ Gasterey.

Bigos/ Minutal, alis, gen. n. Eingehackelte Speise.

Bijący rad/ Plagosus, a, um. Der da gerne schläget.

Bindá/ Redimiculum, i, g. n. Tænia, æ. Vitta, æ. g. f. Hauptgezierd/ Haupttüchlein/ Hauptbinde.

Bindá/ opuszczona kitayká/ u wieńcá/ ołtarzá/ etc. Lemniscus, ci. g. m. Schnür/ Fäsel/ oder Bändel/ Krantz od' Kronen damit zu binden.

**Bindámi otoczony**/ Vittatus, Lemniscatus, a, um, mit einer Haube gezieret/ mit solchen bändeln gebunden.

**Bindarz** / Topiarium, ij, g. n. & Topium, ij, g. n. Gartengezierd mit Kräutern.

**Bindeczká**/ Tæniola, æ, g. fœm. Haarschnur/ Haubenbändel.

**Biodrowy staw**/ Coxendix, icis, gen. fœ. die hüfft.

**Bisior/płotno cienkie**/ Byssus, i, g. fœ. allerfeinester Leinwand.

**Bisiorowy**/ Byssinus, a, um, was auß solcher Leinwand gemacht ist.

**Biskokt**/ Panis cibarius, zwiebacken/ bißcoten

**Biskup**/ Pontifex, icis, g. m. Episcopus, i, Protomysta, æ, g. m. der oberster Priester/ der Bapst/ der Bischoff.

**Biskupi**/ Pontificialis, le, Pontificius, a, um, das Ihr Bäpstliche Heiligkeit zugehört.

**Biskupstwo** / Pontificatus, Episcopatus, us, g. masc. Diœcesis, eos, g. f. der stand vnd würde Ihr Bäpstlichen Heiligkeit/ des Bischoffsampt/ Verwaltung.

**Bitny** / Pugnax, acis, g. o. streitig/ streitbar.

**Bitwá**/ Certamen, inis, g. n. Certatus, us, g. m. Diaulus, i, g. m. Pugna, æ, g. fœ. ein streit/ ein wetlauff. **Bitwe wszczać** / Certamen contrahere, zanck machen.

**Bity**/ Malleatus, a, um, gehämmert.

**Bity**/ Petitus, Tortus verberibus, geschlagen/ übel geschlagen. **Bitym być**/ Vapulare, geschlagen werden.

**Bláchá**/ Bractea, Bracteola, Lamina, æ, g. fœ. ein dünn Blech.

**Blácharz** / Bractearius, ij, g. m. Bracteator, Malleator, oris, g. m. ein Blächner/ blächmacher/ ein hammerer.

**Błąd**/ Hallucinatio, onis, g. f. Menda, æ, g. fœ. Mendum, i, g. n. Solœcismus, i, g. m. Peccatum, i, g. n. Error, oris, g. m. Erratum, i, g. neu. ein fehl. Irrthumb / jrrung des verstands oder gesichts.

**Bládość**/ Livor, Pallor, oris, g. m. bleichfarb.

**Blády**/ Exangvis, e, Lividus, Luridus, Pallidus, a, um, blutloß/ erschrocken/ todt/ blaw wie geschlagen fleisch/ bleichfarb/ od' als erfroren/ bleich.

**Błądzenie**/ Erratio, onis, g. f. fehlung.

**Błądźić**/ Delirare, Errare, Hallucinari, Peccare, fehlen/ jrren/ vnrecht thun.

**Błądźić cále**/ Tota via errare, überall/ gantz vnd gar vnd in allweg jrren. **Błądźić pospołu**/ Coerrare, mit einander hin vnd wieder ziehen.

**Błądźić wkoło**/ Circumerrare, Inerrare, Oberrare, vmbherschweiffen.

**Błágáć**/ Lenire, Delenire, Mollire iras, Emollire, Pacare, Placare, Propitiare, befriedigen/ den zorn brechen/ stillen/ zähmen/ sanfft machen/ versöhnen / zu frieden stellen.

**Błágácz** / Delinitor, oris, g. masc. der einen überredt/ erweichet.

**Błágálnia** / Propitiatorium, ij. g. neut. ein Ort da man versöhnet.

**Błágálnik**/ Propitiator, oris, g. m. versöhner.

**Błágánie**/ Propitiatio, Placatio, onis, g. fœ. versöhnung / befriedigung.

**Błáhy** / Futilis, le, Obtusus, a, um, Tenuis, e, dünn/ klein/ subtil.

**Błąkáć się**/ Palari, Vagari, hin vnd her schweiffen / hin vnd wider lauffen. **Błąkáć się tám y sám**/ Pererrare, & Suberrare, durch- hin vnd her schweiffen.

**Błąkácz**/ Erro, onis, g. m. Landstreicher.

**Błąkájący się**/ Palatus, Vagabundus, a, um, zerspreitet/ fast vmbschweiffend.

**Błąkánie**/ Vagatio, onis, g. f. das vmbschweiffen.

**Blánki ná murze**/ Eminentia murum, Minæ, arum, g. f. plur. num. Pinnæ murorum, Peribolus, li, g. m. die fürgehende spitzen der mawren/ die zinnen einer mawer / gerembs.

**Blásk**/ Fulgor, oris, g. m. der glantz.

**Błáskooki**/ Pætus, ti. Pætulus, li. g. m. dimin. übersichtiger.

**Blászkowány** / Bracteatus, a, um, mit blech bedeckt.

**Błazen** / Sannio, onis, g. m. ein narr / Item, Scurra, æ, g. m. Spottvogel/ Lotterbube.

**Błazeński** / Futilis, e, Nugatorius, a, um, Nugalis, le, schwätzig / der nichts verschweigen kan/ voll Eitelkeit.

**Błazeńskie**/ Nugatoriè, adver. mit vnnützem Geschwätz.

**Błazeństwo** / Nugæ, arum, g. f. plur. num. vnnütz geschwätz.

**Błáznowáć**/ Fatuari, den narren treiben.

**Błáznujący** / Morio, onis, gen. masc. ein Schlacksnarr.

**Błechárski**/ Fullonius, Fullonicus, a, um, das zum walcken gehört.

**Blecharz**/ Fullo, onis, g. m. Nacca, æ, g. masc. Walcker.

BL

Blędliwy / Ambagioſus, a,um, krum/jrrig.

Blędnąć / Livere, Liveſcere, blaw / blaw-färbig ſeyn.

Blędnieć / Pallere, Palleſcere, Expallere, Expalleſcere, bleich ſeyn.

Błędny / Errabundus, a,um. vmbſchweiffig / vmbſchweiffend.

Blekot/Atypus,i,g.m.ſtamler.

Blekotáć/Blaterare;ſchwätzen/ plappern.

Blekotny/Plenus rimarum,proverb.vnverſchwiegen/oder, der nichts verſchweigen kan.

Bleywás/ Ceruſſa, æ,g.foe. bleyweiß. Bleywáſem wybielony/ Ceruſſatus,a,um. mit bleyweiß angeſtrichen.

Bliſki/ Propinquus,Vicinus,a,um. anſtöſſig/ nah gelegen/der näheſte. Bliżßy/Propior. Propius,comparat. Citerior,noch näher. Nabliżßy/ Proximus,a,um,Citimus,der aller näheſte.

Bliſko / Juxtim,Propè , Propinquè , adverb. gerad darbey/ anrührend/ nahe hinzu/ſehr nahe.

Bliſkość/ Propinquitas, Vicinitas,atis,g.foe. nahe/nachbawrſchafft.

Bliſkowid/Myops,is,g.m. die kurtze geſicht haben / vnd mit blintzenden augen. Táka oczu chorobá/ Myopia,æ,g.f.ſolche kranckheit.

Blizna/Cicatrix,icis,g. f. wundmal.

Bliźnietá/ Gemini,pl.num.zwilling.

Błotiſty / Błotniſty / Cœnoſus, Limoſus, Luteus,Lutoſus,Lutulentus,a,um,Paluſter,vel Paluſtris,e,kaatig/köthig/moßlächtig/käthig/voll moßlachen/ſchleimig. W błocie żyjący / Lutarius,a,um. Lutenſis,e,das im kaat oder mutt lebt.

Błogoſláwić/ Precari, Benedicere, einem Glück wünſchen/ benedeyen/ ſegnen.

Błogoſláwienie/ Benedictio, onis, g. fœm. ſegen/ glück vnd heil

Błogoſláwieńſtwo / Eulogia,æ,g.f. lat. Benedictum,der Segen/Glückwünſchung/ freundſch wort/ eine lobung.

Błoná w oknie / Speculare,Speculatorium, j,g. n. ein glaßfenſter.

Błoná miedzy Sercem y wątroba/ Diaphragma,atis,g.n.das netz im leib eines jeglichen thiers/ſo das hertz vnd lungē von der leber ſcheidt.

Błoná w ktorey ſie dziećie rodźi/Secundæ, arum,g.f.die nachgeburt.

Błoná we wnętrzu poprzeczna/ Septum tranſverſum,die leiſte im leib.

Błonká/ Membranula,æ,g.f. Pterygium, ij, gen. neut. Pergamentlein/ das fell in den augen.

Błonká oczu/ Tunicæ oculorum,Tunicula, æ,g. f. das fell in den augen.

Błotnieć/ Luteſcere,zu kaat werden.

Błoto/ Cœnum,i.g.n. Limus,i,g.m. Lutum, i,g.n. dreck/kaat/leim/ſchleim. Błoto ná ßáćie/ boćie/ ꝛc. Balatro,onis,g.m. kaat/der vom reiſen einem an den hoſen/oder ſchuen/ ꝛc. hangen bleibt.

Blußcz pożiemny/ Chamæciſſus,i, g. maſc. ebbhew/ Blußczu rodzaj owocu nieprzynoßący/Helix,icis, g.f. eine gattung ebbhews / das keine frucht bringet. Blußczowe jágody/Corymbus,i, g. m. träublein/ wie ein ebbhew. Blußczu pełen / Hederoſus , a, um, voll ebbhew. Blußczowy/Hederaceus,a,um,Ebbhewig.

Bluy / Nauſeator,Vomitor,oris.g.maſc. ein brecher/ kotzer / einer der vnwillen hat/ der kotzerig iſt.

Bluźnić / Blaſphemare,läſtern.

Bluźniercá/ Blaſphemus i,g.m. ein läſterer.

Bluźnierſtwo/ Blaſphemia,æ,g.fœm. ein läſterung.

Blwáć/Vomere,die ſpeiß wider geben/ſpeyen/ kotzen/ſich erbrechen.

Błyſka ſie/ Fulgurat,Imperſ. es blitzet.

Błyſkáć ſie / Błyßczeć ſie/Coruſcare, Fulgere, Fulgurare, Refulgere, Intermicare,Micare,Promicare,Renidere, Renideſcere, Renitere, blitzen/glitzern/ſcheinen/ weit herfür ſcheinen/ wiedergleiſſen/ vnteranter darzwiſchen ſcheinen/ gläntzen.

Błyſkánie/Fulgetra, æ,Fulguratio, onis,g.f. Fulgetrum,i,g,n. das blitzen/das wetterleuchten.

Błyſkáwicá / Fulgur, uris,g.n. blitz. Błyſkáwice puſzczájący / Fulgurator, oris,g. m. der das blitzen machet.

Błyſkáwiczny / Fulguralis, le , das wetterleuchtend.

Błyßczący ſie / Compellucidus , Coruſcus, a,um, Micans, Recandens , Refulgens,entis, blitzend/ſcheinend/ faſt ſcheinbahr/gläntzend/ wiedergläntzend/wieder ſcheinend.

Błyßczak rybá / Donax, acis, g.m. eine gattung eines fiſches.

Błyßczenie/ Radiatio,Scintillatio, onis, g.f. das gläntzen/ gläntzung.

Bo / Quippe, adverb. Enim, Etenim, Nam, Quia,conjunct.cauſ. dann/darumb/ darumb das.

Bob/

Bob / Cyamas, Faba, bohn. Bob ßrotowáty / Fressæ fabæ dicuntur, quæ molâ leviter fractæ sunt, geröstete bohnen / Bob Turecki / Faseolus, Phaselus, Phaseolus, Paseolus, Pasitus, Smilax, acis, g. fœ. welsche bohnen / faselen / Türckische bohnen / z Bobu pokarm / Fabacia, æ, g. f. Speiß auß bohnen gekocht / Bob kámienny / Acopos, vel Acopus, g. f. ein stinckend kraut.

Bobek drzewo / Bacalia, & Daphnis, Laurus, Mustace, es. Mustax, acis, g. fœ. Lorbeerbaum. Bobkowe drzewo rodzacy / Laurifer, Lauriger, a, um, das lorbeerbäum trägt. Bobkowem liśćiem ozdobiony / Laureatus, a, um, mit lorbeerblättern gekrönet.

Bobowa plámá / Hilum, i, g. neu. das klein schwartze flecken an bohnen.

Bobkowe liśćie / Laurea, æ, g. f. lorbeerblatt.

Bobkowy / Laureus, laurinus, a, um, von lorbeer

Bobowiny / Culmus, i, g. m. Fabalia, orum, Fabale, is, g. n. bohnenhauß / halm / kornstengel.

Bobowká mąká / Lomentum, i, g. n. meel von bohnen / bohnenmeel.

Bobowy / Fabalis, le, was zu bohnen gehört.

Bobr / Castor, Fiber, ein byber. Bobrowe ßroje / Castoreum, i, g. n. bybergeil.

Bobrowáć / Grassari, gewalt brauchen.

Bobrowy / Fibrinus, a, um, das von byber ist.

Bochenek chlebá / Pastillus, li, g. m. alle ding das gemacht ist gleich einem runden brödlein / oder küchlein von wolriechenden kräutern.

Boćian / Ciconia, Pelargus, Storch. Boćian cudzoziemski / Ibis, ibis, & ibidis, g. f. ein gattung eines vogels in Egypten.

Boday / Utinam, adverb. optandi. wolte Gott.

Bodłak / Rhamnus, i, g. masc. eine dornstaud / krünselbeerstaud.

Bodzacy / Cornupeta, æ, g. m. hornstössig.

Bodzcowy / Stimuleus, a, um, anreitzig.

Bodźiec / Stimulus, i, g m. stachel.

Bog / Deus, i, g. m. Gott. Przednieyßy Bogowie / Dij Selecti, seu, majorum gentium, sunt autem viginti, die allzeit sind vor Götter gehalten worden / zwölff männlichs vnd acht weiblichs geschlechts.

Bogáćić / Locupletare, Opulentare, reich machen / sonderlich an liegenden gütern.

Bogáćie / Plena manu, reichlich.

Bogáćieć / Ditescere, reich werden.

Bogáctwo / Census, us, g. m. Divitiæ, arum, g. f. plur. num. Fortunæ, arum, plur. num. g. fœm. Mammon, vel Mammona, vox Syriaca, Nummatio, onis, g. fœ. Opes, plur. num. Opulentia, æ, g. f. Opulentitas, atis, g. f. einkommen / haab vnd gut / reichthumb / renten. Bogáctwá wielkie / Opes validæ, mächtige vnd grosse reichtumb. Bogáctwa ßukáć / Opes consectari, auff reichtumb fallen.

Bogáto / Copiosè, Opiparè, adverb. reichlich.

Bogáty / Abundans, Beatus, a, um, Dis, ditis, Ditior, compar. Ditissimus, a, um, Superl. Dives, itis, Locuples, etis, g. omn. Opiparus, Peculiosus, Pecuniosus, Plenus, a, um, fast reich / edel / wolhabig / reich an liegenden gütern. Bogáty bárzo / Abundans, Perdives, Prędives, gar reich / fast reich.

Bogátym być / Abundare, reich seyn.

Bogdayżeby / O si, adverbium Optand. Ey wolte Gott.

Bogini / Dea, æ, g. f. Göttinne.

Bogoboynie / Religiosè, adverbium, Gottsfürchtiglich.

Bogoboyność / Eusebia, æ, Religio, Relligio, onis, g. f. Gottesdienst / Gottsfurcht.

Bohátyr / Heros, rois, g. masc. ein held / edel / Ritter.

Bohátyrká / Heroina, æ, g. f. vel Herois, idis, eine Edelfraw.

Bohátyrski / Heroicus, a, um, Edel / ritterlich.

Boiáźliwie / Formidolosè, Pavidè, Obnoxiè, Timidè, adverb. furchtsamlich / erschrockentlich / mit furchten / verzagt. Item, Trepidè, mit furcht / angst vnd zablen.

Boiáźliwość / Micropsychia, æ, Timiditas, atis, g. f. furchtsamkeit / kleinmütigkeit.

Boiáźliwy / Formidolosus, a, um, Meticulosus, Pavidus, Timidus, a, um, Inaudax, acis, g. om. Micropsychos, erschrecklich / erschrocken / furchtsam / zaghafftig / kleinmütig.

Boiaźń / Formidatio, onis. Formido, dinis, g. f. Metus, us, g. masc. Pavor, Timor, Tremor, oris. g. m. furcht / schrecken / zittern.

Bok / Latus, eris, Latusculum, i, dimin. g. neut. die seit.

Bol / Crux, ucis, g. f. Dolor, oris, g. m. schmertz.

Boleć / Discruciari, Dolere, gepeinigt werden / schmertzen oder wehe haben.

Boleśnie / Dolenter, adverb. schmertzlich.

Bor / Pinetum, i, g. n. fichtenwald.

Borak/Buglossas,i.g.m. Buglossum,i.g.n. boretsch.
Borowki/Rhus,ein gattung bäumleins / ein staud/von welcher die roten sawren beer/sawrach genandt/herkommen.
Bosta moc,Numen,inis,g.neut. Gottes wille vnd krafft.
Bosti / Dius, Divinus, Divus, Prædivinus, Entheus,a,um,Entheos,Göttlich.
Bostim zrzadzeniem / Divinitùs, adverb. von Gott/ durch Gottes schickung.
Bostie zrzadzenie/Fatum,i,g.n.Nothzwang vnd folg der ordnung Gottes.
Bostiem sposobem/Diviné, Göttlich.
Bostwo/ Deitas,Divinitas, atis,g.f.Numen, inis,g.n. die Gottheit/übernatürliche art.
Bosy/Anypodetus,i,g.masc.Discalceatus,a, um, barfüssig/ohne schuch.
Bot/Ocrea,æ,g.fœm.stiefel.Boty nostacy/ Ocreatus,a,um, mit beinschienen gewaffnet/ der stiefeln an hat.Boty wzuwáć/ Calceare vel calceari, schuch anziehen.
Bowiem Nam,conjunct. causal. dann.
Boza trawká zele/Carphos,phi,herba,Fænum græcum,Bockshorn.
Boze drzewko/ Abrotonum,i, g.n.& Abrotonus,i,g. m. Stabwurtz.
Bozkowie Domowi / Dij penates & patrij, die götter eines jeglichen orts / haußgötter. Podleyszy Bozkowie. Dij ascriptitij,sc.minorum gentium, die von Menschen göttliche Ehr erlanget haben.
Bráć / Capere, Sumere, erwehlen / nehmen. Bráć kryiomo/Subtrahere, einem etwas heimlich entziehen / hinnehmen / abziehen. Bráć wprzod/ Præsumere, vorhin nehmen. Bráć z kad/ Desumere, von nehmen. Bráć znowu/ Resumere,widernehmen/widerholen.
Bráctwo/Sodalitium,ij,g.n.& Sodalitas,atis g.f.gesellschafft / gemeind.
Brák/ Delectus,us g.m.außerlesen.
Bramá / Porta,æ,g.fœm.Thor. Bramy ná tryumf/ Fornices.plur.num. herzliche bogen/so man den sieghafften zu ehren angerichtet.
Bramá u száty / Fimbria,æ, Instita,æ,g.fœ. Limbus,i, g. m. bort/belegebräm / verbrämung/ saum an kleidern.
Brámowány/Fimbriatus,a,um,beleget/verbrämet.

Bránie/Captio,onis,g.f. Captus,us,g.mas. Sumptio,onis, g.f. erlangung/ vorgenommener spruch/vorfang/ das nehmen.
Brát/Frater,tris, g.m.Bruder.Brát rodzony/Frater germanus,rechter natürlicher bruder/ eines stammes. Polbrát/Semigermanus,a,um, halbdeutsch. Brát jedney mátki á od inszego Oycá / Frater uterinus, ein bruder von einer mutter gebohren / halber bruder. Brát stryjeczny/Frater patruelis,zweyer brüder sohn.
Bráciá ciotecżni / Amitini, plur. num. geschwistrige kinder.
Bráterstie/Fraterné,Germané,adverb. brüderlich/ brüderlicher weiß.
Bráterstwo / Fraternitas, Germanitas, atis, g.f.brüderschafft/ nahe freundschafft/ gleiche brüder vnd schwester.
Brátni/ Fraternus,a,um,brüderlich.
Brátoboycá/ Fratricida,æ,g. com. der oder die seinen bruder vmbbracht hat.
Brátowa/Fratria,æ,g.f. des brudersfraw.
Brod / Brevia,orum, plur.num: Vadum,i,g. n. vntieff / ort in einem fluß oder meer / ein bach/ dadurch man zu fuß gehen kan/ein wasserfarth.
Brodá/Barba,Barbula,æ,dim.g.fœ.ein bart/ Brodá długa / Barba promissa, langer bart. Brodá kedzierzáwa/Barba vibrata,ein kraußer bart.
Brodáty/ Barbatus, Multibarbus,Barbiger, a,um,gebartet/ bartächtig/der viel barts hat.
Brodawczáty/ Verrucosus,a,um, voll wartzen/der viel wartzen hat.
Brodawká / Papilla, Verruca,Verrucula,æ, g.f.brustwartze/wartz.Brodawki kozie ná szyi/ Noëlæ,arum,g.fœm. plur.num.die wärtzlein/die den Geysen an den schlund hangen am halß:Brodáwká wiszacá.Acrochordon,onis,g.fœ.einer wartzen gleich/so doch dick/ vnd am leib sehr dünn/ also daß dieselbe scheinet zu hangen.
Brodawnik/Ephemerum, Heliotropium,ij, g.n. Solaris, herba, Tricoccus, i, g.m. Verrucaria,æ, g.f. Meyblümlein vnd Vchtblumen / Ringelblumen/ Sonnenwirbel/ Wegwart.
Brodzić/ Vadare, durch ein wasser gehen.
Brodzisty/Vadosus,a,um, da man zu fuß vnd roß durchwaten kan.
Broń / Telum, i,g.n. ein gewehr / Broń nószacy/Telifer,a,um,der Gewehr hat.

Broná / Crates, tis. g. fœ. Irpices, Occa, æ. g. f. Pecten, inis. g. m. Egge/ Hurd/ Rechen Strál.

Broníc/ Defendere, Defensáre, Defensitare, Obumbrare, Protegere, Propugnaculo esse, Tegere, Tueri, Tutare & Tutari, Propugnare, Patrocinari, behüten/ beschirmen/ beschützen/ schirmen/ verthädigen/ versprechen. Broníc grzechu rácyika jáka/ Obtendere rationem turpitudini, ein gefärbte Meynung seiner Schande fürwenden.

Broniente/ Defensio, onis. Propugnatio, Protectio, Tuitio, onis. g. f. Tutamentum, i. g. n. Beschirmung / Beschützung / Schirm/ Schutz/ Vertheidigung/ Bewahrung.

Bronowáć/ Occare, Pectinare, Pectere, Pulverare, Den Acker Eggen/ die Erdschollen zerschlagen.

Bronowánie / Occatio, onis. g. fœ. die Eggung. Bronowániu służacy/ Occatorius, a, um. Das zu dem Eggen gehört.

Bronowány/ Pexus, a, um. geeget.

Bronownik/ Occator, oris. g. m. ein Egger.

Broskiew/ Persica, æ. g. fœ. Pfersingbaum/

Broskwinia/ Persicum pomum, Persicum, i. g. n. Pfersing. Broskwini rodzay pewny/ Nucipersica, æ. g. f. Ein gattung Pfersing.

Broskwiniowy/ Persicus, a, um. von Pfersing.

Brozdá/ Lira, Porca in agris, Sulcus, i, g. m. Ackerfurchen. Brozdámi/ Liratim, Sulcatim, adverb. von Furchen zu Furchen.

z Brozdy wystąpienie/ Deliratio, onis. g. f. Deliramentum, ti. g. neut. Außweichung von der rechten Furch/ Verfahrung.

z Brozdy wystepowáć/ Delirare, Auß den Furchen fahren.

Brozdzić/ Sulcare, furchen.

Brud/ Pædor, Squalor, oris. g. m. Strigmentum, i. g. n. Unsauberkeit/ Wust/ Unflath/ angesessener Koth und Unrath/ abgestrigelter Wust.

Brudny/ Sordidatus, Squalidus, a, um. Befleckt / besudelt / unflätig / unsauber. Brudnym być/ Squalere. Unsauber/ unflätig seyn.

Brudzić/ Sordidare, Besudeln.

Bruk/ Lithostrotos, g. m. & Lithostrotum, ti. g. n. Stratura, æ. g. f. ein Esterich von Steinen/ das besetzen der Gassen.

Brukowáć/ Aream consternere silicibus & lapide, Persternere, Delapidare, Pavire, mit Steinen besetzen / pflastern.

Brunatnoczerwona fárbá/ Molochinus, i. g. m. ein gattung Farb / so auff Purpur zeucht. Fárbierz ták fárbujacy/ Molochinarius, ij. g. m. ein Scharlachfärber.

Brunatny/ Hyacinthinus, a, um. Jantinus, a, um. Braun/ Violenbraun.

Brwi / Supercilium, ij. g. n. Augbrawen/ die ob den Augen seyn. Brwisty/ Silo, onis. Silus, i. g. m. Der grosse Augbrawen hat.

Bryłá/ Gleba, æ, g. f. Glebula, dim. Grumus, i, g. m. Massa, æ. g. f. ein Bühel/ Erdschollen/ Erdenkloß/ Kübchen/ Klotzächtige Stück.

Bryłásty/ Glebosus, a, um. voll Erdschollen.

Brytfanná/ Frixorium, Frictorium, Testum, i. g. n. Patina, æ. g. f. Sartago, ginis. g. fœ. Testus, us. g. m. eine Bratpfanne/ ein Pfanne ohn Stiel/ wie ein Becken/ das man auff den Dreyfuß setzet/ und drein kochet.

Brzeg/ Ora, æ. g. f. Margo, ginis, g. fœ. Das End und Eusserste eines jeden dings/ Bort/ Rand eines Dinges. Brzeg morski/ Acta, æ. g. f. Ægialus, Littus, oris. gen. neut. ein Gestad/ Ufer.

Brzeg wodny/ Crepido, dinis. Fibra, Ripa, æ. g. f. ein Bort/ Gestad oder Ufer des Wassers.

Brzekácz do Cytry/ Pecten, inis. g. m. Plectrum, i. g. n. ein Feder/ damit man auff der Cyter schlägt/ oder sonst auff ander Seitenspiel/

Brzekádko / Crotalum, i. g. n. Instrument/ das mit Händen geschlagen wird.

Brzemienia nábáwić/ Gravidare, erfüllen/ schwängern/ schwanger machen.

Brzemienna/ Prægnans, antis. Schwanger. Brzemienną być/ Ventrem ferre, schwanger seyn.

Brzemienność/ Graviditas, atis. Prægnatio, onis. g. f. Das tragen einer schwangern Frawen/ Trächtigkeit/ Bürde/ metaph.

Brzemienny/ Gravidus, a, um. schwanger.

Brzezysty/ Fimbriatus, Labrosus, Litorosus, Marginatus, a, um. Verbrämt/ belegt/ das Bort und Kanten hat/ das am Gestade ist / mit einem grossen Bort.

Brzmiacy / Canorus, Resonus, Sonorus, a, um. Resonans, tis, Sonabilis, le. Vocalis, le. Das wollautet/ wiederthönet / mit hoher Stimme begabt / das eine helle Stimm hat. Wdzięcznie Brzmiący/ Dulcisonus, a, um. Das lieblich und süssiglich lautet. Rozmáyćie Brzmiący/ Multi-

 sonus,

sonus, a, um. mancherley Thon gebend. Nie Brzmiacy/ Absonus, a, um. übel lautend/ übel gestimmet.

Brzmieć/ Personare, Recinere, Sonare, Tonare, Tinnire, durchthönen/ erschallen/ hell klingen/ hell lauten/ klingẽ/ lauten/ thönen. Brzmieć okoto / Circumsonare, schallen. Brzmieć pospołu/ Consonare, mitthönen/ wiederthönen.

Brzmienie/ Sonitus, us. Sonus, i. g. m. Vox tinnula, Lautung/ Thon/ starcker Thon/ Klang.

Brosktew polna / Lapsana, æ. g. fœ. wilder Kohl/ wilder Senff.

Brzozá/ Betula, æ. g. f. Birckbaum.

Brzuch/ Alvus, vi. g. fœ. der Bauch. Brzucháty/ Ventosus, Ventriosus, a, um. Großbauch.

Brzydki/ Abominabilis, e. Abominandus, abominatus, a, ũ. Execrabilis, le. Nauseolus, a, um. Odiosus, Pœnitendus, Putidus, Repudiosus, a, um. Abschewlich / verflucht/ grawsam/ Vnwillen bringen / mühseblich / zu verachten / des sich zu schämen ist/ stinckend/ übel schmeckend/ schändlich/ verwerfflich.

Brzydko/ Odiosè, Putidè, Rancidè, adverb. Vngern / mit Vnlust/ vnrühiglich / stinckächtig/ vnflätig/ vnlieblich/ vngeschicklich.

Brzydkość/ Abominatio, onis. g. fœ. Fastidium, ij. g. n. Horror, oris. g. m. Horriditas, atis. g. f. Nausea, æ. g. f. Abschew/ Grewel/ Verdruß/ Eckel/ Vnwillen zu kotzen.

Brzydzenie/ Aversatio, onis. g. f. Odium, ij. g. n. Abschew/ Haß/ Zorn.

Brzydzić się / Abhorrere, Abhorrescere, Abominari, Aversari aliquem, Fastidio aliquid damnare, Fastidire, Nauseare, ein Abschew tragen/ ein Grewel haben / Sich von einem wenden vnd schewen / Einen Vnwillen ob einem Dinge haben/ Einen Eckel an einem haben/ abschewen/ sich ob einem Dinge erschüttern.

Brzytwá/ Culter tonsorius, Novacula, æ. g. f. Scalper, pri. g. m. & Scalprum, i. g. neut. ein Scheermesser.

Budá/ Taberna, æ. g. f. eine Bude von Brettern gemacht/ wird auch für allerley Herberge gebraucht. Budá z gáłezi zrobiona/ Scena, æ. g. f. eine Hütte von grünem Laub gemacht. Do Budy z gáłezi nalezący/ Scenicus, a, um. Von solcher Hutten oder Zelten.

Budowáć/ Ædificare, Condere, Extruere, Fabricare, Fundare, Struere, Auffbawen/ auffrichten/ bawen/ ein Hauß machen/ erschaffen/ zimmern/ zusammen setzen. Wokoło Budowáć/ Circumstruere, rings vmbher bawen. Pospołu Budowáć/ Coædificare, zusammen bawen.

Budowánie/ Ædificatio, onis. Architectio, Architectatio, Constructio, Extructio, onis. Fabrica, æ. Materiatio. Molitio, onis. Materiatura, Structura, æ. g. f. Der Baw/ das bawen/ Das zimmern/ Das Zimmerwerck/ Vnterstehen/ Fürnehmen. Ruchome Budowánie/ Pecma, sive Pegma, atis. g. n. ein Taffel vnd Gestell / darin man Bilder stellet/ vnd dergleichen/ Bildgestell. Wypuszczone Budowánie/ Proædificatum, i. g. n. das Vorgebäw / Vorlaube.

Budowány/ Cultus, Fabrefactus, a, um. Geschmiedet/ gezimmert/ wol erbawt. Znowu Budowány/ Recultus, a, um. wiedergebawet.

Budowniczá náuká/ Architectura, æ. g. fœ. Architectonice, ces. g. f. Bawkunst.

Budowniczy / mistrz w Budowániu/ Architector, oris. Architectus, i. Architecton, onis. g. m. Antistes, itis. g. c. Antistor, oris. Materiarius, ij. g. m. ein Bawmeister/ Werckmeister/ Zimmermann / Holtzbawer zu einem Gebäw.

Budowniczy/ Ædilis, is. g. m. Bawmeister/ Vrząd Budowniczego/ Æditas, atis. g. f. & Ædilitium, ij. g. n. Bawmeisterampt/ Ktory był przed tym Budowniczym/ Æditius, ij. g. m. Der Bawmmeister ist gewesen. Budowniczy/ Æditius, a, um. Des Bawmeisters.

Budownik / Ædificator, Structor, oris. g. m. Auffbawer/ Bawmann/ der bawen läst.

Budynek/ Ædificium, ij. g. neut. ein Gebäw. Budynki wszelákie/ Struices, Antiqui vocabant omnium rerum extructiones, Allerley Gebäw. Model Budynku/ Orthographia in Architectura, Entbildung eines auffgerichten Gebäws.

Budzić/ Expergere, Expergefacere, erwecken.

Buk/ Æsculus, Fagus, i. g. fœ. Mispelbaum/ Buchbaum.

Bukowy / Æsculeus, Faginus, Fagineus, Fageus, a, um. Büchin/ vom Buchbaum.

Bukowiná/ Æsculetum, ti. g. n. da Buchsbäume vnd Mispelbäume wachsen.

Bukszpan/ Buxus, xi. g. f. Buchßbaum.

Bukszpanowy / Buxeus, a, um. Buccifer, a, um. Buchßbäumin.

Bukszy

Bukßpanowey Fárby/Buxosus,a,um.dem Buchßbaum gleich.

Bukßpanowy ogrodek/ Buxetum, i, g. n. Buchswald.

Bukwicá/Bethonica,æ. g. f. Serratula,æ. g.f. Betonien

Bułáwá/Clava, æ. g. f. eine Kolbe. Ktory z Bułáwą chodźi/Claviger,ra,rum.Clavator, oris. g. m. ein Kolbenträger.

Bunt/Rebellium, ij. g. n. Rebellio,Rebellatio,onis.g. f. ein Widerstreit/ Widerspännigkeit.

Buntowáć śie / Rebellare, Tumultuare, & Tumultuari, sich widersperren/ vngestümb vnd auffrühriſch seyn.

Buntownie/ Seditiosè, mit Auffruhr.

Buntownik / Conturbator, Turbator, oris. gen. mascul. Auffrührer/ Betrüber/ Verwirrer.

Buntowny / Factiosus, Seditiosus, Tumultuosus, Turbidus,a,um. auffrühriſch/tobend/wild wütend.

Burmistrz/ Consul, lis. g.m. Bürgermeister. Námiestnik Burmistrzow / Proconsul, lis. g. m. Der an statt des Bürgermeisters ist. Burmistrzowski/ Consularis, re. das dem Bürgermeister zugehörig. Ktory był Burmistrzem/Consularis,ris. g. m. einer der Bürgermeister ist gewesen. Vrząd Burmistrzowski/Consulatus,us. g. m. das Bürgermeister Ampt. Vrząd námiestniká Burmistrzowego/Proconsulatus,us. g. m. Ampt vnd Würde eines Bürgermeisterlichen Statthalters.

Bursá żołnierska/Contubernium,ij.g.n.ein Rott / oder Bursch Kriegsleuthe. Ktory w tey Bursie mieszka/Contubernalis,le.ein solch Gemach inhabende.

Bursztyn/ Ambra citrina, Electrum, Glessum, Langurium, Succinum, g.n. Agstein.

Bursztynowy/ Succinus,a,um. von Agstein.

Burtá/plur.n. Juga, Labrum, Margo,inis.g.f. die Querbanck im Schiff / Bortrand eines jeden Dings.

Burzenie morskie/ Procella,æ. g. fœ. Vngestümigkeit.

Burzliwie/ Turbatè, Turbidè, Turbulentè, Turbulenter, adverb. verworrentlich / vnordentlich.

Burzliwy / Procellosus, Tempestuosus, Turbulentus, a, um. vngestümb/ Windstürmig/ voll Vngewitter / vnruhig / betrübt / erzürnt.

Burzyć/ Emoliri, Zerstören/ außtreiben/ mit Gewalt hinaus werffen.

Burzyćiel/Eversor, Expugnator, oris. g. m. Der mit Sturm erobert/ ein Zerstörer.

Buyno/Abundanter,adverb. überflüssiglich/ reichlich. Buyno rodźić/Exuberare, viel Frucht bringen.

By/ Utinam,adverb. optandi, Ey/ das wolte Gott/ O daß.

Być/Esse, Existere, Extare, seyn/ übrig seyn/ entspringen/sich erheben. Być miedzy/Interesse, zugegen seyn.

Byczego kßtałtu/ Tauriformis, e. wie ein Ochs.

Bydło / Pecus, pecudis, & Pecus, pecoris. Vieh / allerley Thier / deren sich der Mensch behilfft/ als Ochsen/Esel/ ꝛc. Bydlęcy/ Pecoreus, Pecorinus, Pecuarius,a,um. das vom vieh kümpt oder das zum Viehe gehört.

Bydłokradźcá/Abactor,oris.g.m. Abigeus. i. g. m. ein Viehedieb.

Bydłokradztwo / Abigeatus, us. g. m. eine Viehdieberey.

Bydło robotne do noßenia / jáko koń/ muł/wielbłąd/ꝛc. Animalia veterina, Jumentum, i. g. n. Saumthier/ als Roß/ Esel/ Kamelthier/ꝛc. Vieh. Zimowánie bydłá/ Stabulatio, onis. g.f. Stallung des Viehes.

Byk/Buhay/Bos initor, Taurus,ri. gen. m. ein Stier/ Farr.

By kiedy/Nequando. daß nicht zu einigen Zeiten/ daß nicht etwan.

Bykowy/ Taurinus, Taureus,a,um. Stiers. Pole gdźie wiele Bykow śie páśie / Campi tauriferi, Orth/ darauff viel Stier oder Farren gehirtet/oder aufferzogen seyn.

Byle/ Dum, conjunct. Allein.

Bylicá/ Artemisia,æ. g. f. Beyfuß.

By nie/Nequando, Daß nicht etwan.

Bystro/ Rapidè, eylends/ schnelliglich.

Bystrość/Perspicacia,æ. Perspicacitas, atis. g.f. Sagacitas,atis, Solertia,æ.g.f. Gescheidigkeit/ Scharffsinnigkeit.

Bystry/ Acer, acris,acre, Lynceus,Rapidus, a, um. Sagax, acis. Solers,tis. Torrens. Torrentior, Terrentissimus, Rauch/ Scharffsinnig wie ein Luchs / behend/ schnell / gerühig / gespürig / geschwind/

geschwinde / klug / scharffsinnig / hefftig / streng.
Bystrzec/ Ferocire, Equire, muthig werden/ streng seyn/ wie die Stute herumb lauffen/ wenn sie läufftig ist.
Bytu mieysce/ Extantia, æ. g. f. ein Orth/ da man herauß/ oder oben herab siehet.
Bzowy/Sambuceus a,um. Das von dem Holunder oder Flöder ist.

C.

CAdz/Missilia,orum. gen. neut. plur. num, Gaaben eines Königs oder Fürsten/ so vnter das Volck geworffen werden.
Cále/ Merè, Radicitùs, Insolidùm, Insolidò, solidè, Syncerè, Synceriter, adverb. gäntzlich/ gründlich/ säuberlich.
Cáłość/ Integritas, Soliditas, atis. g. fœ. Vollkommenheit/Gäntze.
Cáłowáć/Basiare, Collabellare, Libare osculo, Deosculari, Exosculari, Osculari, Osculo aliquem impertire, Svaviari. ein kuß geben/ küssen.
Cáłowánie/ Basiatio, Osculatio, Svaviatio, onis, g.f. Basium, Osculum, Svavium, & Savium, Svaviolum, i. dimin. g. neut. ein Kuß/ Küssung/ das küssen.
Cáły/ Illibatus, Integer, Plenus, Solidus, Totus, a, um. gantz/ voll/ vollkommen/ vnbefleckt/ vngekostet.
Cebulá/ Cepe, g.n. indecl. & Cepa, æ. Unio, onis. g. fœ. ein Zwibel. Cebulá morská/ Scilla, seu Squilla, æ. g.f. Erd- oder Meerzwibel. z Cebule morskiey/ Cebulány/Scillinus, a, um. von Erd- oder Meerzwibeln. Cebulny ogrod/ Cepetum, i. g.n. ein Orth da die Zwibeln wachsen.
Cech/ Sodalitas, atis. g. f. & Sodalitium, ij. g. neut. Gemeind/ Gesellschafft. Cech jáki był u Rzymian. Curiæ, arum. pl. num. g. fœ. Zünffte bey den Römern.
Cechá/ Character, eris. g.m. Signaculum, li. Signum, i. Stigma, atis. g.n. Tessera, æ. g. fœ. ein Brandmahl / ein deutend eingetruckt Zeichen/ Wahrzeichen / Loßzeichen / Wahrzeichen einer Wacht.
Cechmistrstwo/ Curionatus, us. g.m. Zunfftmeisterampt.
Cechmistrz/ Curio, onis, Tribunus, i. g. masc. Magistratus plebeius, Tribunus plebis, Ein Zunfftmeister. Ktory był Cechmistrzem/ ábo z niego pochodzi/Tribunitius, ij. g.m. der Zunfftmeister ist gewesen.
Cechowáć/ Imprimere, Signare, zeichnen/ ein Zeichen eindrücken.
Cechowány/ Compunctus notis, bezeichnet mit einem Brenneysen.
Cechowy/ Curialis, le. Tribulis, is. g.m. Tribuarius, a, um. ein Zunfftgenoß / Zunfftbruder/ mitzünfftig/ der Zunfft zugehörig/ Zünfftig.
Cedr/ Cedrus. i. g f. Cederbaum.
Cedrowány/ Cedratus, a, um. das mit Cedern-Oel oder Safft gesalbet ist.
Cedrowa żywicá/ Cedria, æ. g.f. Hartz vom Cedernbaum.
Cedrowy/ Cedrinus, a, um. das von Cedern-Holtz ist.
Cedrowy owoc/ Cedris, idis. g. f. die Frucht vom Cedernbaum.
Cedrowy sok/ Cedrium, ij. g. n. Cedernöl/ oder Cedernsafft.
Cedułá/ Inscriptum, ti. ein Zedel.
Cedzić/ Colare, Defecare, Liquare, Percolare, durchsieben/ von den Trusen abthun/ schmeltzen/ durch ein Tuch sieben.
Cedziworek/ Fiscus, ci. g.m. Fiscina, æ. g. f. Qualus, i. g. masc. ein Korb/ Siebkorb/ geflochten korb/ oder Mandel.
Cegielnia/ Lateraria, æ. g.f. Ziegelhütte/ Ziegelofen/ Ziegelscheune.
Cegłá/ Later, eris. g. m. Laterculus, dimin. g. m. ein gebackener Ziegelstein.
Cegłány/ Lateritius, a, um. von Ziegelsteinen gemacht vnd gebawet.
Cegłásty / Helveolus, vel, Helvolus, a, um. Fahl/ das roth vnd schwartzächtig ist.
Ceklárski/ Lictorius, a, um. dem Häscher/ Wäbel/ Stadtknecht/ Schergannten zugehörig.
Ceklárstwo/ Apparitura, æ. g. f. deren Dienst vnd Ampt/ Wartdienst.
Ceklarz/ Apparitor, Lictor, oris. g. m. Lorarius, ij. Spiculator, Virgator, oris. g. masc. Stadtknecht / Häscher/ Wäbel/ Trabant/ der mit Ruthen schlägt.
Cel/ do ktorego strzeláją/ Scopus, pi. g. m. Zweck/ Ziel darzu man scheust.
Cel jákiey rzeczy/ Meta, æ. g.f. Terminus, i. g. m. End vnd Ziel eines Dings.
Cel náznáczáć/ Determinare, Ziel setzen.
Cele/ Sanctuaria, orum. g. n. pl. num. Heimliche Kammer oder Zell.

Celnictwo/ Telonium,ij,g.n. Zollbanck.
Celnik / Manceps,cipis. g.c. Zollkauffer der einen Zoll oder Zehenden/ oder dergleichen von der Obrigkeit kaufft. Item, Portitor, oris, Publicanus, Telonarius,ij. g. m. ein Zöllner.
Cená/ Pretium,ij,g.n. Valor, oris,g.m.Valitura,æ, g.f.Kost/Werthschafft.
Cenić/ Appretiare , anschlagen/was ein ding gilt oder werth ist.
Cenionym być/Licere,geschätzt werden/gelten/taxiret.
Censor/ Aristarchus,i, Censor,oris, g.m. ein beschätzer/ schätzer.
Censurá/Censura.æ, g.f.Censoria castigatio, onis, g. f. ernstliche straffe des Zuchtmeisters.
Centurzya/ Centaurea,æ,g.f.Cheironeon, vel Chironion,ij,g.n. vulgò Rapontica,Fel terræ,Triorches,is,g.fœ.Entzian/ein Kraut/Graß.
Centurzya wielkßa / Lepton, Tausendgülden.Centurzya mnieyßa/Libadium,ij,g. neu. Tausentgüldenkraut.
Cerkiel/ Circinus,i, g m.ein Circkel.Kolko Cerklem czynić/ Circinare, Circulare,mit dem Circkel rund machen/ mit dem Circkel abzeichnen.
pol Cerklá/Semicirculus,li,g. m. ein halber Kreiß oder Circkel.
Cesárski/Imperatorius, a,um, das dem Keyser zugehört.
Cesarz/Imperator,oris,g. m. der Obrist Gewalthaber der Römer vnd Fürst/so man jetzt den Keyser nennet.
Cesárzowa/ Imperatrix, icis,g.f. ein Gebieterin/ Keyserinn.
Cetno/licho/Par,impar, Grad/vngrad.
Cewká/ Panus,i,g.m.Weberspuel.
Cewká u rur y beczek/Mastus,i,g.m.Papilla,æ,g.f. ein Rohr an einem Brunnen oder Han.
Chaber wielki/ Saliunca, æ, g.f. herba quæ Nardus Celtica dicitur, Stæbe,es,g. f. Römischer Spick/Maria Magdalenen Blumen/It.ein kraut ist vnbekandt/ denn es ist nicht das man gemeinlich Scabiosam nennet.
Chadzáć/Itare, gehen/embßig gehen.
Chálástrá/Canalicola,æ,g.com.Lixa,Semilixa,æ,g. m. ein schlecht arm Mann/ein koch oder Wascher/vnd dergleichen Leuthe/ so in Kriegszügen nachfahren/halb troffung.
Chálupá/ Attegiæ,arum,g.f. pl.num.Magalia, Mapalia, orum,plur.num. Tugurium,Tuguriolum,i, dim.g.n. Casa,Casula,dimin.æ,g.f.ein Hirtenhäußlein/Dorffhäuser/Höff/Hütte/Bawrenhauß.Pilnujaca Chálupy/Casaria,æ,g.fœ. eine Hütte hüterin.
Chálupká/ Domus rustica , Gurgustium, Gurgustiolum,i,g. n. Hütte/Bawrenhauß.
Chárcháć / Gargarizare , herauß gurgeln.
Charchánie/Gargarizatio,onis,g.f.Gargarizatus,us,g.m. das gurgeln.
Chárt/ Vertagus,i,g.m.ein Jaghund/so man Windhunde nennet/ oder von art eines guten Jagthundes.
Chce śie / Lubet,Imperf.es geliebt.
Chćieć/Velle,Non nolle,Wollen.
Chćiwie/Ardenter, Avidè,Cupidè,Cupienter,Flagranter,Sitienter,adverb.Begierlich / inbrünstiglich.
Chćiwość/ Ardor,oris,g.m. Aviditas,Cupiditas,Procacitas,atis, g.f. Cupido , inis, Desiderium,ij,g.n. Begierde/ Geylheit/ Lust/ verlangen.
Chćiwy/Avidus,Cupidus,Libidinosus,a,um, Hians,antis,partic.Procax,acis,g.o.Percupidus, a,um,Begierig/vnkeusch/geyl/gehnendt/ schandbahrer heischer/ sehr begierig.
Chebd/ Chamæacte,es, g.f.Ebulum,i,g.neu. Ebulus,i,g.m. Acten/Attich. Chebdowe jágody/ Baccæ ebuli, Attichbeer.
Chęć/Benevolentia,æ,g.f.Stomachus,i,g.m. geneygter Will/ Lust/ Muth/Will. Chęći pokázánie/Gratificatio,onis,g. f.Dienst oder Gefallen/den einer dem andern bewiesen hat.z Chęćia/ Voluntate, Ablat. Williglich / guts willens / mit gunst. Cáła chęćia/ Utroque pollice,mit grosser gunst.
Chędogo/Lautè,Munditer, adverb. höfflich/ säuberlich/ zierlich.
Chędożenie/Purificatio,onis,g.f.Reinigung.
Chędożyć/Mundare, Mundificare, Purgare, Purificare, Tergere, Detergere, reinigen/ saubern/ fegen.
Chełbáć śię/ Fluctuare, Wällen werffen/hin vnd her schwencken/ schwimen Chełbájacy śię/ Fluctuans,antis, particip. g.o. schwanckend.
Chełbánie/ Fluctuatio,onis,g.f. Schwebung auff dem Wasser.
Chełpiacy śię/Gloriabundus,a,um, Jactans, antis, g.o. particip. Jactator,oris, g. m. sich rühmend/ ruhmrätig/ lobend.

Chekpić śię/Exultare, Gloriari, Jactare, Jactitare, Ostentare, Venditare, hochtrabend seyn/sich hoch rühmen vnd vorgeben / sich herfür thun/prangen/sich rühmen/ feyl anbieten.

Chekpienie śię/ Gloriatio, Jactatio, Ostentatio, onis, Jactantia, æ, g. fœ. Ruhm/ rhumsucht/pracht/hoffart.

Chekpliwie/Gloriosè, Jactuosè, & Jactanter, adverb. Mit ruhm/ grossen Ehren.

Chekpliwy/ Gloriosus, a, um. Ehrsamb.

Chetnie/Enixè, Libenter, Propensè, Studiosè, adverb. Enixim, Trungentlich / gutwilliglich/mit geneigtem willen/ fleissiglich/ernstlich.

Chetny / Libens, Perlibens, entis, g. omn. gern/ gutwillig.

Chleb / Panis, is, g. m. Brod. Chleb domowy/czeládny/ podleyszy / Panis cibarius, Panis secundarius, grob Brod/ Haußbacken Brod/Rockenbrod. Chleb gnieciony/jáko plácki/ ꝛc. Collyra, æ, g. f. Panis depsiticus, geknetet Brod/allerhand Kinderbrod/als Kuchen/ Pretzeln/ ꝛc. Chleb kwászony / Panis fermentatus, geheffet/gesawert Brod. Chleb niekwászony/Panis azymus, vngesawert Brod. Chleb srzedni/piecowy/ Panis furnaceus, Brod im Ofen gebacken. Chleb zápáśniczy / Coliphium, ij, g. n. Brod/das die Fechter vnd Kampffer brauchten/ Chleb z otrebámi/Panis canicaceus, Kleyen Brod/grob Brod. Chlebowy kosz / Panarium, ij, g. n. Brodkorb.

Chlebyiad/Parasitaster, i, g. m. Schmorotzer/Tellerlecker.

Chlew bydlecy/ Caula, Mendra, æ, g. fœ. Pecuaria, orum, g n. pl. num. ein Schaffstall/ Viehestallung/Viehestall auff dem Felde/ da das Viehe ein vnterschleiff hat.

Chłodnik/Cella tepidaria, Camera, æ, g. fœ. Umbraculum, li, g. neu. das law Gemach/darinn man sich kühlet / ein Gewölb / Vberschattung/Sonnen/ liechtschirm. Chłodnik sklepisty/ Frigidaria cella, Funetum, i, g. n. ein Kühlkammer/ein bogen von reusern geflochten.

Chłodny / Refrigeratus, Refrigeratorius, a, um, das verkühlt oder erfrischt.

Chłodząca / Refrigeratrix, icis, g. f. die einen erlabt oder erfrischt.

Chłodzący/Refrigerator, oris, g. m. & Refrigeratorius, a, um, der einen erlabt oder erfrischt/das verkühlt oder erfrischt.

Chłodzenie/Refrigeratio, onis, g. f. Verkühlung/ Erfrischung.

Chłop/ Rusticus, i, g. m. Pawer.

Chłopiec/ Puer, i, g. m. Knecht.

Chłopski / Rusticanus, Semipaganus, a, um, Sylvester, Sylvestris, Sylvestre, vel hic & hæc Sylvestris, & hoc Sylvestre, Bäwrisch/ das den Bawren zugehört/ halbbäwrisch.

Chłopskie/ Rusticè, adverb. Bäwrisch/grob.

Chłopstwo/ Rura simplicia, Rusticitas, atis, g. f. das einfältige Bawrenvolck/Grobheit.

Chmurá/Nubilum, i, g. n. Subst. Trübwetter/Gewölcke.

Chmurá śię/ Noctescit, es wird dunckel/ es nachtet/es wird abend.

Chmuráć śię / Nubilare, & Nubilari, mit Wolcken vberdecken.

Chmurny bárzo / Prænubilus, a, um. fast dunckel von Wolcken.

Choć, Etsi, Tametsi, conjunct. concess. Wiewol/ob wol. Choćiasz/ Licet, adverb. conced. Quamquàm, conj. es sey also/Wiewol/ob wol.

Chod/Gradus, Gressus, Incessus, Ingressus, us, g. m. Profectio, onis, g. f. Iter, itineris, g. neut. Reise/ weg/ gang/ fahrzug/trit. Chod leniwy/Gradus testudineus, ein gemacher vnd langsamer gang / wie eine Schildkröte.

Chodak/ Ambulator, oris, g. m. ein Gassentretter/herumbschwencker.

Chodzenie/ Ambulatio, onis, g. fœ. Spacierung/ Chodzenie częste / Frequentatio, onis, g. f. offt wiederhaltener gang.

Chodzenie zá kim/Affectatio, onis, g. fœm. Nachfolgung.

Chodzić/Ambulare, Incedere, vmbhin gehen/spacieren/ hereintretten. Chodzić zá kim / Affectari, stets vnd embsig nachfolgen/ Chodzić po czym/Ingredi, gehen/treten/schreiten.

Chodz sám/ Adesdum, Komme her.

Chomato / Helcium, ij, g. n. Tomices, Roßkommet/ da die Pferd anziehen.

Chomatowy/Helciarius, ij, g. m. der in einem Kommet oder in einem Seyl an dem halse ziehet.

Choragiew/ Signum, Vexillum, i, g. neut. Kriegsfähnlein / Panier. Choragiew woyská / Cohors, ortis, g. m. eine Schaar/ ein fahn Kriegsvolcks/ ein Bursch von zehen Kriegsleuthen.

Chorazy/Aquilifer, a, um, Immaginarius, ij, g. m.

g.m. Signifer, a, um, Vexillarius, ij, So den Adler trägt/ Fähnrich/ Panierträger/ eines Fähnrichs.

Chorobá/ Ægritudo, inis, Ægrotatio, Affectio, onis, Invaletudo, dinis, g. fœ. Invalentia, æ, g.f. Morbus, i, g. masc. eine Kranckheit/ Schwachheit des Leibs. Chorobá długa / Morbus tenax, langwierige kranckheit. wpáſłá śię w ćię tá Chorobá / Penitus ſedit hic tibi morbus, die Kranckheit hat tieff in dich gewurtzelt.

Chorobie podległy/ Morbidus, Morboſus, Valetudinarius, a, um, Stechtägig / offt Kranck/ zur Kranckheit geneigt.

Chorowáć/ Ægrotare, Laborare, Morbo retineri, Kranck ſeyn / noth haben. Chorowáć ćięſzko/ Affici gravi morbo, In morbo eſſe, eine ſchwere Kranckheit haben. Wpáść w Chorobę/ Morbo implicari, In eine Kranckheit fallen. Choruje / Morbus eum tenet, er iſt kranck/ er liegt darnieder / iſt nicht wol auff/ iſt nicht wol zu paß.

Chory/ Æger, a, um, Ægrotus, Infirmus, Invalidus, Kranck/ ſchwach/ krafftloß/ blöd. Chory/ z łożká niewſtáwájący/ Clinicus, a, um, gantz lagerhafftig.

Chorych mieyſce/ ábo ſzpital/ Valetudinarium, Noſocomion, i, g. n. Siechkamer/ ein ſiechhauß/ da man der Siechen vnd krancken pflegt.

Chowáć/ Abſcondere, Habere, Recondere, Reponere, Servare, verbergē/ halten/ bewahren.

Chowájący/ Condus, i, g. m. einer der da etwas zu bewahren hat.

Chowániu ſłużący/ Conditivus, a, um, Gut vmb zu verwahren.

Chowány/ Condititius, a, um, das man auffgeſchloſſen hat vmb zuverwahren

Chrácháć/ Screare, Räußpern.

Chrácháłá/ Screator, oris, g. m. Räußperer.

Chráchánie/ Screatus, us, g. m. Räußperung.

Chrápáć/ Rhonchiſſare, Stertere, ſchnarchen

Chrápánie/ Rhonchus, i, g. m. Schnarchen.

Chrápek/ Raucus, a, um. Heyſer.

Chrápieć/ Raucire, Irraucire, Raucescere, Irraucescere, heyſer werden.

Chrápká/ Raucitas, atis, & Raucedo, inis, g.f. die Heyſerkeit.

Chrobot/ Strepitus, us, g. maſc. ein Gerauſch/ Getöß / Gepolter.

Chrobotáć/ Adſtrepere, Aſtrepere, Strepere, Strepitare, Inſtrepere, Rauſchen/ töſen/ daher rauſchen. Miedzy czym Chrobotáć / Interſtrepere, vnter einander rauſchen.

Chromáć/ Claudicare, hincken.

Chromotá/ Claucitas, atis, Claudicatio, onis, g.f. hinckung.

Chromy/ Claudus, a, um, hinckend/ lahm.

Chroniący śię/ Vitabundus, a, um, ſchewend/ meidend.

Chronić śię/ Fugere, Vitare, fliehen/ meiden/ ſchewen.

Chronienie śię/ Vitatio, onis, g. fœ. das meiden/ ſchewen.

Chropáwe mieyſcá/ Loca verrucoſa, rauhe/ ſchroffächtige / vnebene örther.

Chropáwo/ Fragoſè, Scabrè, adverb. mit einem Knall / rauhlich.

Chropáwy / Confragoſus, Confragus, Fragoſus, Horridus, Præfractus, Rugoſus, Scaber, Scabratus, Scabroſus, a, um, ſcharpff vnd rauch/ das da krachet / heßlich / grawſam/ erſchrecklich/ hart/ vngnädig/ voll runtzeln/ geruntzelt/ vnglat/ ſchrundächtig/ das rauh gemacht iſt/ zerſchrundet.

Chropowáćiná/ Salebra, æ, & Salebræ, arum plur. num. Scabritia, æ, Scabrities, ei, & Scabredo, inis, g.f. Scabrum, i, g. n. Steinigter / vnebener/ rauher gelöcherter weg/ rauhigkeit.

Chropowáto/ Aſperè, adverb. Rauh.

Chropowáto czynić/ Aſperare, Exaſperare, Rauch machen.

Chropowátość/ Aſperitas, atis, & Aſperitudo, inis, g f. Rauchheit.

Chropowáty / Aſper, a, um, Saleboſus, a, um, Grob/ rauh/ vneben/ vnmild.

Chrośćieć/ Fruticare, Fruticari, Fruticeſcere, Außſproſſen / viel Stauden von einer wurtzeln auffgewingen/ zum Geſtaude werden.

Chrośćiány/ Virgeus, a, um, das von ruthen.

Chrośćiná/ Arbuſtum, Frutetum, vel Fruticetum, vel Frutectum, Viretum, Virgultum, ti, g. n. Gebüſch/ Strauch/ ein ort da viel Stauden ſtehen/ wachſen.

Chroſt/ Virgultum, i, g. n. Stauden die anders nicht als Ruthen tragen. Chroſt we pniu/ Frutex, ticis, g. m. ein Stauden.

Chroſtowy / Frutetoſus, vel Frutectoſus, a, um, Staudecht / voll geſtäud.

Chrzan/ Armoracea æ, g. f. Merrettig.

Chrząſzcz/ Bruchus, i. g. m. ein Käfer.

Chrzćić/ Baptizare, Tauffen/einduncken.
Chrzćićiel/ Baptista, æ, g. m. Täuffer.
Chrzćilnicá/ Baptisterium, ij, g. n. Tauffstein.
Chrzest/ Baptismus, i, g. m. Baptisma, atis, g. n. die Tauff.
Chrzestká/ Cartilago, inis, g. f. Fleischächtig/ doch nicht fleisch vnd bein/ Kroßpel/ wie an Ohren vnd Nasen.
Chuchać/ Adhalare, Inhalare, Anblasen/ oder keychen/ hinein hauchen.
Chudnąć/ Gracilescere, Macescere, Macrere, Tabescere, Dünn vnd mager werden.
Chudnienie/ Coriago, inis, g. f. eine Kranckheit der Rinder/ wenn jhnen die Haut also an die Rippen geklebt/ daß sie sich nicht regen können.
Chudość/ Macror, Macor, oris, g. m. Macritudo, inis, g. f. Macies, ei, g. f. Magerheit.
Chudy/ Exustus, a, um, Gracilis, e, Gracilentus, Incorporeus, a, um, Incorporalis, e, Macer, ra, rū. Monogrammus, Strigosus, Vesculus, a, ū, Mager/ vnsafft/ ohnleibig/ dünn/ bloß entworffen vnd nicht gemahlet.
Chudym być/ Macere, mager seyn.
Chudzić/ Macerare, Tenuare, Außmergeln/ mager machen/ dünn/ fein machen.
Chustá/ Amictorium, ij, g. neut. Oberkleid. Chustká białagłowská/ Mammillare, is, g. n. ein Halßkoller/ Frawenhalßtuch. Chustká do piersi/ Strophium, Strophiolum, i, g. n. dimin. Brustbändel. Chustká do potu/ Sudarium, ij, g. n. ein Schweißtüchlein.
Chwałá/ Doxa, æ, Gloria, Gloriola, æ, dim. Laus, audis g. f Ornamentum, i, g. n. Ehre/ Herrligkeit/ Lob/ Preiß/ Ruhm/ Würde. Zwyćięská Chwałá/ Adorea, Palma, æ, g. f. ein Palmzweig/ so die sieghafften pflegten zu tragen.
Chwalący/ Laudativus, a, um, einem zum Lobe gemacht.
Chwalebnie/ Gloriosè, Laudabiliter, adver. löblichen/ ehrlichen.
Chwalebny/ Gloriosus, a, um, Laudabilis, e, Ehrenwerth/ löblich.
Chwalenie/ Commendatio, onis, g. f. Encomium, ij, g. n. Laudatio, onis, g. f. Præconium, ij, g. n. Lob vnd ruhm/ das Loben/ Außruff.
Chwalić/ Colere, Commendare, Exornare, Laudare, Ornare, Probare, Extollere verbis, Anbeten/ loben/ rühmen/ ziehren/ ehren/ gefällig machen/ hoch loben vnd rühmen.

Chwalić się/ Extollere se gloriando & prædicatione, sich selbst hoch halten vnd preisen. Pospołu Chwalić/ Collaudare, mit loben.
Chwalny/ Gloriosus, Pomposus, a, um, Prædicabilis, e, Hochgelobt/ hochlöblich/ prächtig/ prächtiglich.
Chwaśćieć/ Herbescere, Obherbescere, Herbascere, Kraut werden.
Chwaśćisty/ Herbaceus, Herbidus, Oleraceus, a, um, Multicaulis, e, Kräutig/ mit vielen stengeln.
Chwast/ Purgamentum, i, & Purgamen, inis, g. n. Wust.
Chwiać się/ Fluctuare, Confluctuari, Labascere, Natare, Vacillare, Hin vnd her schwencken/ fallen wöllen/ verzagen/ beginnen zu fallen/ sich wiggeln/ schockeln/ barbarè. schwancken.
Chwianie się/ Vacillatio, onis, Nutatio, onis g. f. das hin vnd her schwancken wie ein Truncken-bold/ Bewegung.
Chwilá/ Ocium, i, g. n. eine weile. Chwilká/ Momentum, i, g. n. Mora, æ, g. f. Punctum temporis, Kleine weile/ verzug/ hindernüß/ ein augenblick zeit.
Chwytáć/ Capere, Comprehendere, Prehendere, Venari, fassen/ erwischen/ ergreiffen/ einem nachjagen/ nachfolgen/ oder nachstellen.
Chwytánie/ Captio, Captatio, Comprehensio, Consectatio, onis, g. f. erlangung/ ergreiffung/ nachstellung/ gespür.
Chybá/ Ni, Nisi, conjunctio, Wenn nicht/ so nicht.
Chybki/ Agilis, e, Celer, celeris, celere, Levis, leve, hurtig/ fertig/ leicht/ schnell/ behend/ ring/ geschmeidig.
Chybko/ Agiliter, agilius, agilimè, adverb. fertiglich/ behende/ geschwinde.
Chybkość/ Agilitas, atis, g. fœ. behendigkeit/ geschwindigkeit.
Chytro/ Chytrze/ Maleficiosè, Versutè, Veteratoriè, Astutè, Vafrè, adverb. boßhafftiglich/ bößlich/ listiglich/ schalckhafftiglich.
Chytrość/ Astus, us, g. m. Astutia, æ, g. f. Calliditas, atis, Panurgia, æ, Subtilitas, atis, Versutia, æ, Vaframentum, i, g. n. & Vafricies, ei, g. f. Arglistigkeit/ gescheidigkeit/ klugheit/ listigkeit.
Chytry/ Astutus, Ingeniosus, Panurgus, a, um, Subtilis, le, Vafer, a, um, Versipellis, le, Ver-

Versutus,a,um, Arglistig/ verständig/ sinnreich/ klug/ geschwind/ subtil/ gescheid/ listig/ unbeständig/ betriegig/ der sein Angesicht vergestaltet.

Chyżo / Velociter adverb. schnelliglich / behendiglich.

Chyżość/Velocitas,atis, g. fœ. Behendigkeit/ Schnelle.

Chyży/ Velox, ocis, behend/ schnell.

Ciągły/Ductilis,le, Sequax,acis, g. o. zügig/ gleitig/ folgig/ das leicht nachfolget.

Ciągnąć / Ducere, Ductare, Tendere, vertrecken/leiten/strecken/spannen/ziehen. Ciągnąć do kąd/ Tendere, ziehen/ fahren/ reysen. Ciągnąć miedzy / Intertrahere, Aus der mitte ziehen/ unter andern außziehen. Ciągnąć wode/ Derivare, Wasser anders wohinleyten.

Ciągnacy/ Tractorius, a, um, Das zum ziehen gehöret.

Ciáłá dwoistego/ Bicorporis, Bimembris, e, zweyleibig/ zweygliedig.

Ciáło/ Corpus, oris, Corpusculum,i,dimin. der Leib. Ciáło bez głowy/Truncus corporis, der Cörper ohne haupt. Ciáło zmárłe/ Funus, eris, gen. neut. ein Leiche. Ciáło ná się bráć/ Corporare, & Corporari, Leibs Gestalt an sich nehmen.

Ciárlatáni/ Circumferranei,orum, g.m. pl. nu. Leichtfertige/ umbschweiffende Leuth.

Ciásno / Angustè, adverb. eng.

Ciásny/Angustus,a,um. eng.

Cicho/Mansvetè,Placidè,Pede presso,Quietè,Remissè, adverb. sanfft/ demütiglich/ still/ tugendsam/ friedsamlich/ leise/ mit leise niedergesetztem Fuß/ mit niederer Stimm.

Cichość/Placiditas,atis, g.f. Stille.

Cichy/Mansvetus,a,um, Mitis,e, Tranquillus,a,um, demütig/ zam/ sanfft/ mild/ gütig/ sanfftmütig/ still/ rühig.

Ciec/Fluere,Manare,Scatere, fliessen/ rinnen/ herfürquellen/ auffwallen. Ciec mimo/Præfluere, Præterfluere, vorher fliessen. Ciec przez co/ Interluere, zwischen durchfliessen/ durchrinnen.

Cieciorká/Cicer,eris,g.n. Kichern. Ciecior ká dziká/ Ervilia,æ, g.f. Erbis.

Cięćiwá/ Chorda,æ, g.f. Nervus,vi, g. masc. Armbrust/ Senne/ Spannader.

Cieczenie/ Fluxus,us, g. m. Fluxio,onis, g.f. Profluvium,ij, g n. Scatebra,æ, Scaturigo,ginis, ein Fluß/ Brunnquell.

Ciekaca rzecz jáko wodá/ wino/ ꝛc. Latex, icis, g. masc. Liquor,oris, g.masc. Allerley fliessige Ding/ als Wasser/ Oel/ Wein/ ꝛc. güssig Ding/ Safft/ feucht.

Ciekacy / Fluidus, a, um, Liquescens, entis, g.om. Manalis, le, Profluus, Refluus,a,um, hinflüssig/ zergänglich/ fliessend/ rinnend.

Ciekáwość/ Curiositas, atis. Fürwitz.

Ciele, Vitulus,i, g. m. Ciele morskie/Phocæ, æ. g. f. Meerkalb.

Cielecina/ Caro vitulina, Kalbfleisch.

Cielesność/ Venus,eris, g.f. Bulschafft.

Cielesny/ Corporalis, le. Leiblich.

Cielesny/ Venereus, a, um. Holdselig / gnadenreich / lieblich.

Cielistość/Corpulentia, Corporatura,æ. g. f. Corporatio,onis. g. f. viel Leibs oder Gestalt eines Leibes.

Cielisty / Corpulentus, Corporeus, a, um. Torosus,a,um. Das wol bey Leibe ist / Mawächtig/ fleischächtig.

Cielna krowá/ Forda, Horda, Fœtosa, Fœtuosa, æ, g. f. eine tragende Kuh/ trächtige Kuh/ das viel geboren hat.

Ciemierzycá / Aconitum, Helleborum, i. g. n. & Helleborus,i. g.m. Melampodium, ij. g. n. Wolffskraut / Nießwurtz / schwartze Nießwurtz/ oder Christwurtz. Ciemierzyce pełny. Helleborosus, a, um. voll Nießwurtz.

Ciemno/ Obscurè, adverb. finsterlich.

Ciemność/Obscuritas, Opacitas,atis.g.f. Tenebræ,arum. g.f.pl. num. Dunckele/ Bedeckung/ Dunckelheit.

Ciemny/Caligans,antis.g.o. Obscurus, Opacus, Tenebrosus, Tenebricus, Tenebricosus, a, um, finster/ dunckel/ schattächtig/ dunckel von Bäumen und Aesten. Ciemne mieyscá/Obsita tenebris loca, voll Finsternüß.

Cień/ Umbra,æ g.f. der Schatten.

Cienistość/ Opacitas, atis. g. f. Beschattung/ Bedeckung.

Cienisty/Opacus, Umbrifer, ra, rum. Umbrosus, a, um. Schattächtig/ voll Schatten / dunckel von Bäumen und ästen. Cieniste mieycá/Umbracula,orum. pl. num. schattächtige Orther.

Cienki/ Gracilis, le. Gracilentus,a,um. Subtenuis,e. Tenuis,e. Tenuiculus,a,um. Pertenuis, Prætenuis,e. dünn/ klein/ subtil.

Cienko/Tenuiter,adverb.dürfftiglich/ dünn.
Ciennik/ Velarium, ij. Velabrum, i. g. n. ein Fürhang damit man den Schawplatz verhängt.
Cieplice/ Thermæ,arum,g.f. pl. num. Badstuben/ warme Bäder von Natur.
Ciepło/Caliditas,atis.g.f. Calor,oris. g.mas. Wärme. Letne ciepło/Tepor,oris.g.m.Law.
Ciepło chowáć/Focillare,Fovere,erquicken/ warm halten/ erhalten.
Ciepło chowány/Fotus,a, um. warm zugedeckt erhalten.
Ciepły/Caldus,Calidus,a,um. warm.
Ciepłym być/Calere, zu warm seyn.
Ciernie/Acacia,æ. g.f. Dumus,i.g.m. Rubus, i. g.m. Sentis,is,g.m. vel f. Sentes,ium.pl.num. g.m. Spinæ,arum. pl. num. g.f. Vepris,is g.m. Veprecula, æ. g. f. dimin. Dorn/Dornheck/Hagedorn/ Brombeerstauden / Igeldorn/ vnd dergleichen.
Ciernowy/Dumarius,Spineus,a,um. das zu den Dornhecken gehört / dörnin.
Ciernisko/Dumetum,Senticetum,Spinetum. Vepretum,ti.gen.neut. ein Orth da viel Dornen wachsen/ gedörn/ Dornheck.
Ciernisty/Dumosus,Senticosus,Spinosus,a, um. dornächtig/voll Dorn.
Cierpiacy/ Perpetiens, entis. Tolerans, antis. g. o. ertragend/erduldend/erleydend.
Cierpieć/Durare, Ferre, Pati, Perferre,Perpeti,Sufferre, Sustinere, leyden/ vertragen/dulden/ erleyden.
Cierpienie/ Passio, Perpessio,onis. g. f. Das Leyden / Erdüldung.
Cierpieliwy/Passibilis,Patibilis,le. leydlich/ wol zu leyden.
Cierpiony/Passus,a,um. gelitten.
Cierpki / Acerbus, Astrictorius , Austerus, Durus,a,um. Peracerbus,a,um. bitter/vnzeitig/ zusammenstrengig/saur/ Cierpkim być / Mordere , scharpff vnd bitter seyn.
Cierpko/Acerbè,Austerè,adverb.bitterlich/ sawerlich / rauch.
Cierpkość/ Acerbitas,Austeritas, atis, g.fœ. Rauche/Herbe/Rawe/Härte.
Cierpliwie / Patienter, Toleranter,Tolerabiliter, adver. leydentlich/gedültiglich. Cierpliwie znieść/Æquo animo pati,zu frieden seyn.
Cierpliwość/ Patientia,æ,g. f. Gedult.
Cierpliwy/Patiens,entis. g. omn. gedültig.

Ciesáć/ Dolare, hoblen.
Ciesielska robotá/ Materiatio, onis. Materiatura,æ. g.f. Zimmerwerck.
Ciesielski/ Secarius, a, um. das den Zimmerleuthen dienlich.
Ciesielstwo/Ars mechanica,Handwerck.
Cieślá/ Faber lignarius. Zimmermann.
Ciesnić/Angustare, ängstigen.
Cieszenie/Consolatio,Trost/Tröstung.
Cieszki / Gravis , e. Gravidus. Ponderosus, a, um. schwär/ lästig/ wichtiglich/ arbeitsam. Cieszkim się stawáć/ Gravescere , schwär werden.
Cieszko / Ignavè, Ignaviter, adverb. fäuliglich / träglich.
Cieszko/Graviter, adverb. schwerlich.
Cieszkość/Dinosis.lat. Gravitas,atis.g.f. Gewicht/ Schwerheit.
Cieszyć / Reficere, Solari, Solatio esse, Consolari, trösten/ erfrewen.
Cieszyć się/ Delectare , erfrewen / erlüstigen.
Ciezar/Onus,neris. g. n. Sarcina,æ. metaph. eine Bürd/Last/Beschwerd. Ciezarem być/Oneri esse, einem überlästig seyn. Ciezar złożyć/Deonerare , & Exonerare , außladen/ entladen/ erledigen
Ciezar/ábo wagá rzeczom przyrodzona. Fascis,is.g.m. ein Gebund.
Ciokánie/Popysma,atis.g.n.& Popysmus,i. g.m. Das schlagen oder klopffen mit den Händen. Item, ein Gethön/ so man mit dem Mund oder Hand machet/ die vngezähmten Pferd damit zu stillen
Ciołak/ Buculus,i. Juvencus,i. g. m. ein junger Ochs.
Cioteczni bráciá y siostry/ Matrueles, Amitini,pl.num. Sobrinus,i. g. m. Sobrina,æ. g. f. Geschwister Kinder/rechte Neeff vñ rechte Nicht.
Ciotká/Oycowa Siostrá/Amita,æ,g.f.des Vatters Schwester. Ciotká po Mátce/Matertera,æ. g. f. der Mutter Schwester.
Cis/ Smilax, acis, g. fœ. arbor , quam Latini Taxum vocant, ein Ybenbaum,
Cisáwa fárbá/Spadix,icis, g. m. die Braunrothe Farbe.
Cisáwy/Balius,Spadiceus, a, um. Castanienbraun/sehr roth.
Ciskáć/Jacere,Jactare,freq. Jaculari,werffen.

Ci

Cistácz/ Jaculator, ein Schütz/ Werffer.

Cisnienie/ Missus,us.g.m. ein Wurff.

Ciurá/Lixa,æ.g.m. Suffarraneus,ei. g. masc. Koch/ oder Wascher vnd dergleichen Leute/ so im Kriegswesen oder Kriegszügen nachfahren. Item, Der das Meel zuträgt im Kriege/ohne Convoy.

Ckliwie/Fastidiosè, adverb. verächtlich.

Ckliwość/Dissolutio stomachi,Fastidium,ij, g.n.Eckel / Vnwillen.

Ckliwy/Fastidiosus,a,um. verdrüssig.

Cło/ Portorium,ij.g.n. Telos,vel Tributum, i. Vectigal,alis. g.n. Zoll/ Schifflohn.

Cmić/ Adumbrare, Schatten machen/ überschatten.

Cmintarz/ Cæmiterium,ij,g.n.Kirchhoff.

Cnotá/Probitas,atis. Virtus,utis. gen.fœm. Frombkeit/Güte/Tugend/Zucht.

Cnotliwie/Probe,adv.Wol oder fast/redlich.

Cnotliwy / Probus, Honestus, & Spectatus vir, Fromer/guter/ ehrlicher Mann.

Co/ Quid ,Was?

Codzien/Quotidiè, adver. alle Tag/ von Tag zu Tag/ Täglich.

Cofáć sie / Revocare se, Zurück treten/ seine Wort widerruffen.

Cokolwiek/ Quicquam, Etwas.

Cokolwiek ( wola )/ Quantumvis, wie viel man wil

Coraz/ Identidem, Immerdar.

Corká/ Filia,Filiola,Gnata,Nata,æ. g. f. eine Tochter.

Co roczny/ Anniversarius,a,um. Das jährlich wiederkommet.

Co rok/ Annuatim,Quotannis,adver.temp. Alle Jahr/ Jährlich.

Cuchnąć/ Tetrum odorem spirare, Gestanck von sich geben. Cuchnąć troche/ Subolere, ein wenig stincken.

Cuchnący/ Graveolens,g.o. der übel stinckt.

Cuchnienie/Graveolentia,æ.gen.fœm.starcker/ böser Gestanck. Cuchnienie z ust/Oza, æ, vel,Oce,es,g.f.der Mundgestanck.

Cud / Mirabilitas, atis.g. f. Miraculum, i. g. n. Monstrum, i. g. n. Portentum, i.g.n. Prodigium,ij. g.n. ein Wunder/Wunderzeichen/Warnendzeichen / das ein künfftiges übel deutet / ein wiedernatürlich Zeichen / vnglücklich Zeichen. Cudá dziwne rzeczy/Ostenta,orum.g.n. plur. num. Etwas künfftiges deutende Ding.

Cudownie/F[illegible]osè,Prodigialiter,Monstrosè, Mirabiliter, adverb. vnnatürlicher weiß/ wider die Natur / vngestaltig.

Cudowny/ Monstrosus,Portentosus,Prodigiosus,a,um.,wundergestaltig/Vnglück deutend/ seltzam/ widernatürlich / vnglücklich. Cudowny człowiek/Monstrum hominis,seltzam Wunder.

Cudzołostwo/Adulterium,ij. g.neut. Furta, orum.g. n. plur. num. Pellicatus, us. g. m. Stuprum, i. g.n.Ehebruch/Hurerey/Hurenleben.

Cudzołożnicá/ Mœcha, æ. g. f. Pellex, icis. Succuba,æ. g.f. ein Ehebrecherin/ ein Kebsweib/ die einer neben seiner Ehefrawen hat/Beyschläfferin/ Schlepsack.

Cudzołożnik/ Adulter,ri.Mæchus,i. Stuprator, Constuprator,oris. g. m. Stuprosus , a, um, ein Ehebrecher/ Weiber vnd Töchter Schänder.

Cudzołożny/Adulterinus,a,um. erdicht/ verfälscht/ ein Bastart.

Cudzołożyć/ Adulterari,Constuprare,Mœchisare , Mœchari , Stuprare , Ehebrechen / ein Frawenbild schwächen.

Cudzoziemiec/Alienigena,æ. g.m. Alienigenus, a, um. Exterus, i. g. m. Peregrinus, a, um. Außländisch/eines frembden Geschlechts/frembd. Cudzoziemcy/Convenæ,arum. pl.num.g.com. Auß mancherley Land zusammen gestossen Volck beyeinander zu wohnen. Cudzoziemká/ Alienigena,æ.g.f. eine Frembde/ aus frembden Landen.

Cudzoziemski/ Adventitius, Exoticus, Exterus, Externus, Extraneus, Extrarius, a , um. Außländisch/frembd.

Cug/Hypozyga,orum g.n. pl.nu. Jochthier/ die am Joch ziehen. Cug potroyny/Triga,æ.g.f. Drey Roß neben einander eingeschirret vnd der Wagen mit jhnen gezogen. Cug poczworny/ Quadriga, æ. g. f. Vier Roß neben einander geschirret / vnd auch der Wagen von vier Rossen also gezogen.

Cukier/ Saccarum,i. g. n. Zucker.

Cwiczenie/ Disciplina,æ. Exercitatio, onis. Eruditio,onis.g.f.Gymnasma,atis.g.n. Gymnas, adis, Institutio, onis, g. f. Studium, ij. g.n. Subactus,us. Subactio,onis. g. f. Exercitium,ij. g. n. die Zucht/Vbung/Geschickligkeit/Vnterweisung/ Lehr/ Fleiß.

Cwiczenie dzieci / Pœdia, æ. g. f. Zuchtlehr/ Zuchtmeisterschafft.

Cwiczony/ Disciplinabilis, Disciplinosus, Exercitus, Institutus, Subactus, a, um. gelernig/ wollgeübt/gelehrt/unterwiesen/wol erfahren.

Cwiczyć/ Informare, Exercitare, Exercere, unterweisen/ üben. Cwiczyć się/ Meditari se, sich üben.

Cwikłá/ Beta, æ. g. f. Mangold.

Cwierćiowy/ Quadrantalis, le. Handbreit (dicke.

Cwiczyćiel/ Exercitator, oris. g. m. Der einen auff etwas übt.

Cycki/ Mamma, Mammilla, æ, Brust/Dütt.

Cygá/ Trochus, i. g. m. Turbo, aliàs Trochulus, li. dimin. Kreusel/ damit die Kinder spielen.

Cymbał/ Crusma, atis. g. n. Cymbalum, i. g. n. ein Instrument / dauauff man zum Tantz spielt/ ein Cimbel. Cymbalistá/ Cymbalista, æ. g. fœ. Cymbelschläger. Ná Cymbale gráć/ Cymbalissare, auff der Cymbel schlagen.

Cyná/ Stannum, i. g. n. Zinnen.

Cynámon/ Cynamomum, alij Cynnamomum, i, g. n. Zimmetrinde.

Cyndał/ Sandalum, i, g. n. Sandelholtz.

Cynober/ Cinnabaris, is, g. f. Rubrica sinopica, Cynnober/ Zinober.

Cynowy/ Stanneus, a, um. Zinnen.

Cypris/ Cupressus, si, vel us. g. fœ. Cypressenbaum.

Cyprisowy/ Cupressinus, & Cupresseus, a, ū, Cypressen. Cyprisowy lasek/ Cupressetum, ti, g. n. Cypressengarten. Cypris rodzacy/ Cupressifer, ra, rum. Das Cypressen trägt. Cyprisowa szyszká/ Galbalus, i, g. m. Nuß von Cypressenbaum. Cypris ziele/ Chamæcyparissus, i, g. m. klein Cyparissenkraut.

Cyrenáyskie ziele/ Silphium, idem quod Laserpitium, ij, g. n. Brustwurtz/ Angelica.

Cyrkuł/ Circulus, li, g. m. ein Circkel. Linia przez pośrodek Cyrkulu przewiedziona/ Diameter, vel Diametrus, i, g. m. eine Lini die einen Circkel in der mitten durchtheilet.

Cyrograf/ Syngrapha, æ, g. f. vel Syngraphus, i, g. m. vel Syngraphum, i, g. n. Chyrographus, i, g. m. & Chyrographum, i, g. n. Symbolus, i, g. m. & Symbolum, li, g. n. eine Handschrifft/ Verschreibung. (artzneykunst.

Cyrulicka náuká/ Chirurgia, æ. g. f. Wund-

Cyrulik/ Chirurgus, i, g. m. Wundartzt.

Cyt/ St, Interj. Quiescas, Quiesce, Schweig still/ halt das Maul.

Cytrá/ Cithara, æ, g. f. Harpffe.

Cytre nástrájáć/ Citharam pectere, Die Harpffen richten. Gráć ná Cytrze/ Citharizare, Die Harpffen schlagen.

Cytrinowe drzewo/ Citrum, i, g. n. Citrus, i, g. f. Cytronenbaum. Cytrynowy/ Citreus, a, um. Aus Cytronenholtz gemacht.

Cytristá/ Citharædus, i, g. m. & Citharista, æ, g. m. ein Harpffenschläger.

Czabr ziele/ Satureia, æ, g. f. Sadoney / oder Gartenysop/ Zwiebelysop.

Czaczko / noszenie dźiećinne / Crepundia, orum, g. n. pl. nu. Kindergaaben/ die rauschen und klappern/ als Corallen/ etc.

Czapká/ Capitium, ij, g. n. Galerum, i, g. n. Galerus, i, g. m. Mitra, æ, g. f. Pileus, i, g. m. Pileum, i, g. n. Hut/ Kapp. Czapke májacy/ Mitratus, a, um. Der einen Hut trägt.

Czáplá/ Ardea, æ, g. f. Reyer.

Czárá/ Concha, Cratera, Cupa, æ, g. f. Crater, ris, g. m. Patera, Phiala, æ, g. f. Scaphium, Tympanum, i, g. neut. ein weit Becken/ Trinckschale/ Trinckgefäß/ gülden oder silbern Trinckgeschirr/ Blatten oder sonst alte Gattung Geschirrs. Czárá/ czászá/ Baiocus, i, g. masc. Batiola, æ, g. f. Kanne damit man Wein aus einem Keller trägt und auff den Tisch setzet. Czárá czołnkowáta/ Cymbium, ij, g. neut. ein Trinckgeschirr wie ein Schifflein.

Czarna fárbá/ Atramentum, i, g. n. Dinte.

Czárnáwy/ Furvus, a, um, Obniger, ra, rum, dunckel / schwartzlecht.

Czarne drzewo / Bdellium, ij, gen. neut. ein schwartzer Baum.

Czarne suknie/ Atrabaticæ, & Atrebaticæ vestes, schwartze Kleider.

Czárnoksieska náuká/ Artes Dardaniæ, Magice, es, g. f. Mageia, æ, g. f. Beschwerung/ Zauberey/ schwartze Kunst.

Czárnoksieski/ Magicus, a, um, zur Zauberey gehörendt.

Czárnoksieżnik/ Magus, gi, g. m. Schwartzkünstler/ Zauberer.

Czarność/ Atror, oris, g. m. Atritas, atis, g. f. Nigredo, Nigritudo, dinis, g. f. Nigritia, æ, Nigrities, ei, g. f. Nigror, oris, g. mas. Schwartzigkeit/ Schwärtze.

Czáruchá/ Gith, vel Git, indeclin. genus semi-

feminis, vulgò Nigella Romana, Melanthium, ij, g. n. Gaden/ schwartz Coriander.

Czarny/ Ater, a, um, Anthracinus, Furvus, Niger, a, um, Perniger, Pullus, a, um, Schwartz/ schwartzlecht/ Farbe als beräuchert. Czarney Fárby/Atricolor, oris, g.m. Schwartzfärber.

Czárowáć/Incantare, verzaubern.

Czárowánie/Cantio, onis, g.f. Carmen, inis, Veneficium, ij, g.n. Bezauberung.

Czárowány/Cantatus, a, um, verzaubert.

Czárownicá/ Malefica, æ, Percantatrix, icis, Pharmaceutria, Saga, Venefica, æ, g.f. Hexe/Zauberinn/Vnhold. Czárownicá wielka/Trivenefica, æ, g.f. eine Ertzhexe.

Czárownik/Veneficus, ci, g.m. ein Zauberer.

Czárownik ziele/ Circea, æ, g. f. & Circæum, i, g.n. Aloite, es, g.f. Alraun.

Czárt/ Cacodœmon, nis, Diabolus, i, g. masc. ein böser Geist/ der Teuffel.

Czártowe láyno/ Silphium, ij, g. neu. idem quod Laserpitium, Ist ein kraut das man jetzt nennet Angelicam oder Brustwurtz/ wiewol etliche wöllen/ daß Angelica Panaxheracleos sey.

Czártowski/ Diabolicus, Dæmoniacus, a, um, Teufflisch.

Czáry/Cantamen, inis, g.n. Incantatio, onis, g.f. Incantamentum, i, g. n. Præcantio, onis, g.f. Bezauberung/Zauberey.

Czáry do miłości zjednánia/ Philtrum, i, g.n. Liebtrunck/ ein Tranck oder speise/ so zu der Liebe bewegt.

Czás / Dies, ei, g. fœ. & m. in sing. In plur. m. tant. Ocium, ij, g.n, Tempestas, atis, g.f. Tempus, oris, g.n. Zeit Czás długi/Ævum, i. g. neu. sing. tant. Lange zeit. Czás dorywczy / Succisivum tempus, Neben Zeit. Czás máły/Diecula, æ, g.f. ein kleine Zeit Czás niebespieczny / Suspiciosum tempus, eine gefährliche zeit/ Czás niesposobny/Immaturitas, atis, g. fœ. ungelegene Zeit. Czásowi się ákomodowáć/Obedire tempori, sich nach der zeit schicken. Czás sposobny/Maturitas, atis, g.f. gelegene/rechte zeit. Swego sposobnego czásu/Suo tempore, zu rechter/gelener zeit. Czásy nieżyzne/Seculum sterile, unfruchtbare zeit. Tem czásem/ Interim, Interea, Interibi, adverb. Dieweil/ unterdes/ in dem. W ten czás/ Tunc temporis, zu der Zeit/damls.

Czásem/pod czás/ Interim, Interdum, adv. zu Zeiten/ etwan/unterweilen. Czásem / Olim, pro Aliquando, Modo, Quandoque, adverb. zu zeiten/ bißweilen/ unterweilen. (schal-

Czászká w głowie/ Cranium, ij, g.n. Hirn-

Czayká/ Parra, æ, g. fœ. eine gestalt eines unglücklichen Vogels.

Cześć/ Colere, Dignari, Honorificare, Honorare, Venerari, Ehren/ würdig achten/ ehre anthun/verehren.

Cześci godny/Reverendus, a, um, Venerabilis, e, Venerandus, Verendus, a, um, Ehrwürdig/ wol zufürchten/Ehrenwerth.

Cześci prágnienie/ Ambitio, onis, g. fœ. Ehrgeitzigkeit/ Hoffart in einem ding. Cześci prágnący/Ambitiosus, a, um, Ehrgeitzig.

do Cześci znowu przyść/Eximere notæ, Einem seine Ehr wiederumb geben.

Czczenie/Reverentia, æ, Veneratio, onis, g.f. Zucht und ehr so man einem beweiset/ verehrung.

Czczość/Jejunitas, Inanitas, atis, g. fœm. Leer/ Mangel/ Nüchterkeit.

Ná czczo/ Jejunè, adv. Nüchtern.

Czczy / Jejunus, a, um, Inanis, e, Vanus, a, um, Nüchtern/ leer/ ledig. (bart.

Czechrzycá/Tragopogon, g.f. herba, Bocks-

Czekáć / Manere, Opperiri, Expectare, Præstolari, bleiben/warten/ verlangen haben/einem warten oder gehorsamen.

Czeládnik/Famulus, i, g.m. ein Knecht/ Diener. Czeládnik łużny/Suffarraneus, i, g.m. einer der Meel in ein Lager führt/ aber wenig auff einmal/ ohne Convoy mit kleinen Pferden.

Czeládny/Famularis, e, das zum dienst gehört.

Czeladź / Familia, æ, g. f. Famulitium, ij, Servitium, ij, g. neut. & Servitia, orum, plural. num. Haußgesind / ein hauffen dienstleuthe / leibeigen Dienstleuthe.

Czeluść/Gnathus, i, g.m. Maxilla, æ, g.f. Back/ Kinderback.

Czeluście/ Præfurnium, ij, g.n, Propnigeon, g. n. das Offenloch.

Czemu / Cur, Ecquid, Quâ gratiâ, Quapropter, Quarè, adv. Warumb/ weßhalben. Czemu nie/Quidni, adv. Warumb nicht/wie daß?

Czepek/ Czepiec/Capillare, is, g. neut. Retiolum, i, g.n. Vitta, æ, g.f. eine Haarhaube/ eine gestrickte haube.

Czernić / Fuscare, Infuscare, verdunckeln/ schwartz machen.

Czernić śię / Nigricare, schwartz scheinen.

Czernieć / Nigrere, Nigrescere, Schwartz werden.

Czerpáć / Antlare, Exantlare, vel Exanclare, Haurire, Schöpffen.

Czerpácz / Haustor, oris, gen. masc. einer der schöpfft / ein pfützer.

Czerpáczká / Antlia, æ, g. f. Haustrum, i, g. n. Eymer / Schöpffeymer. Item, ein Rad / damit man Wasser außzeucht.

Czerpádło / Haustorium, ij, g. neut. Schöpffgeschirr.

Czerpány / Haustus, a, um, Geschöpfft.

Czerstwić / Vegetare, Frisch / kräfftig / lustig vnd muthig machen.

Czerstwiejący / Vigens, entis, g. omn. Kräfftig / grünend / frisch.

Czerstwieć / Vigescere, Frisch / lieblich seyn.

Czerstwość / Vigor, oris, g. m. Vivacitas, atis, g. fœ. Blüht / krafft / macht / lang leben / lebligkeit.

Czerstwy / Vegetus, a, um, Veges, etis, g. masc. Vividus, a, um, Frisch / gesund / wacker / muthig / lebhafftig / wolmögig.

Czerstwym być / Vigere, Pervigere, Grün / kräfftig / lieblich seyn.

Czerw / Ips, ipis, g. f. Holtzwurm.

Czerwiec / Junius, ij, g. m. Brachmonat.

Czerwienić / Rubefacere, Roth machen.

Czerwienieć / Rubescere, Roth werden. Czerwienieć śię / Rubere, Subrubere, Rothlecht / oder ein wenig roth seyn.

Czerwieniony / Rubricatus, a, um, Roth gefärbet.

Czerwona fárbá / Phœniceus color, Braun roth / oder rothe farbe.

Czerwonak / Porphyrio, onis, g. m. Purpurfarb vogel.

Czerwoność / Rubedo, inis, g. f. Rubor, oris, g. m. Röthe.

Czerwonáwy / Rufulus, dim. Subrubicundus, Subrufus, a, um, Rothlecht.

Czerwonáwy / Rubidus, Subrutilus, a, um, Schwartzroth ein wenig gelbroth.

Czerwony / Ruber, a, um, Roth / rothfärbig.

Czerwony złoty / Philippus, i, & Philippeus, ei g. masc. ein Philipsgülden / oder ein Vngerisch Gülden.

Czesáć / Carminare, Depectere, Kämmen / abkämmen / absträlen. Znowu czesáć / Repectere, wiederumb fleissig kämmen.

Czesány / Pexatus, Pexus, a, um, Gekämbt auffgekratzt / auffgestrält.

Część / Pars, artis, Portio, onis, g. fœ. ein theil. Częśćią / Parte, Ablat. pro Partim, adverb. Zum theil / eines theils. Częśćiámi / Particulatim, Particulariter, adverb. Intheilen / getheilt / getheilter weise. Część rzeczy jákiey / Membrum, i, g. neu. ein theil eines dinges.

Często / Częstokroć / Crebrò, Identidem, Sæpè, Sæpenumerò, Sæpiùs, Sæpissimè, adverb. Offt / stets / manchmahl.

Częsty / Creber, a, um, Frequens, entis, g. omn. Multus, a, um, Embsig / offter.

Członek / Artus, us, g. m. Membrum, i, g. neut. Glied / glieder / gliedmaß.

Członek / Sromotny / wstydliwy / u ludźi y źwierząt / Genitale, is, g. n. tam in membro virili, quam animalium, Ingven, inis, g. n. Natura, æ, g. f. Naturalia, pl. nu. Pubes, is, g. f. Velanda corporis, Verenda, orum, g. n. pl. n. gemäch oder schaamglieder / es sey an Leuten oder Viehe. Członek męski / Menta, æ, g. fœ. Muto, onis, g. m. Verpus, i, g. m. Verpa, æ, Virilitas, atis, g. fœ. Virilia, orum, g. n. das Männliche Glied / Männlich Schaam / Männligkeit. Ktory ten członek ma wielki / Mentulatus, a, um, der ein groß Männlich Glied hat. Członek Białogłowski / Interfemineum, i, g. n. Muliebria, um, g. n. plur. num. Vulva, æ, g. f. das weibliche Glied / Weiberschaam / die einem Weibe gebühren.

Członkámi / Membratim, Particulatim, Particulariter, adverb. Gliedweiß / stückweiß / In theilen getheilt.

Członkowáty / Articulosus, Bulbosus, Bulbaceus, Membrosus, a, um, voll glied / knöpff vnd vnterscheid / voll kleiner knöblein an der Wurtzel / als knoblauch / mit grossen gliedern.

Człowieczeństwo / Humanitas, atis, g. fœ. die Menschheit.

Człowieczy / Humanus, a, um, Menschlich.

Człowiek / Homo, inis, g. m. Microcosmos, i, g. m. ein Mensch. pułCzłowieká / Semihomo, inis, g. m. ein halb Mensch.

Czołgáć śię / Repere, Serpere, Kriechen / schleichen wie eine Schlang / rütschen

Czołgájący śię / Serpens, entis, g. omn. Repti-

ptilis,e, Fürfahrend / ein jedes kriechends thier.
Czołganiesie/Repratus,us,g.m.das kriechen
Czołn/Cymba, Cymbula,æ.g.f. Linter, tris, g.m.& f. Scapha,æ,g.f. ein klein Schifflein/kahn/wendlein / ein klein Schifflein von einem außgeholtem Baum. Czołn rybitwi/Horia,vel Oria, æ,g.f.ein fischer schifflin. Czołn z jednego drzewa wyćiosány/Monoxylon,g.n.ein Kahn von einem Baum außgehölet.
Czołnek tkácki/Radius,ij g.m.ein weberschütz.
Czoło/ Frons,ontis,g.fœ. Stirn.
Czołowáty/Frontosus,a,um, Fronto, onis, g. m. Großstirnig.
Czop/Epistomium,ij,g.n.Zapffkran.
Czopek/Balanus, i, g. masc. ein zöpfflein zum Stuelgang zu reitzen.
Czosnek/Allium,ij, g.n.Knoblauch/Czosnek wielki/ Ulpicum,i,g. n. à quibusdam Punicum allium vocatur,Grosser Knoblauch.
Czosnkowány/ Alliatus, a,um, das nach dem Knoblauch schmecket.
Czterdźieśći/ Quadraginta, adjectiv. Indecl. Viertzig.
Czterdźieśćí kroć/rázy/Quaterdecies,Quadragies,adverb. Viertzigmahl.
Czterdźieśći y dźiewięć/Undequinquaginta, adject. indecl. Neun vnd viertzig.
Czterdźiestoletny / Quadragenarius, a, um, Viertzig Jährig.
Czterdźiesty/Quadragesimus,a,um,viertzigst.
Czterfuntowy/Quadrilibris,e,vierpfündig.
Czterletni/Quadrimus,a,um, Quadrimatus, a,um,Vier Jähriges alter/ von vier Jahren.
Czternáśćie/ Quatuordecim,adject.num.indeclin. g. omn. Vierzehen.
Czternáśćie rázy / Quatuordecies, adverb. Vierzehenmahl.
Czternasty/ Quartusdecimus,a,um,der vierzehenste.
Czterseтny / Quadringentesimus, a, um, der vierhunderste.
Cztery/ Quatuor, adverb. num. Viermahl.
Cztery dni/ Quatriduum, i, g.neut. Viertzig Tage lang. Zá Cztery dni/Quatriduò, adverb. In viertzig Tagen.
Czterydniowy/ Quatriduanus,a,um, adject. viertägig.
Cztery látá / Quadriennium,ij,g. n. Quadrimatus,us,g.m. Vierjährige Zeit.

Czterystá/Quadringenei, Quadringeni, Quadriceni,æ,a, plur.num.tant. Vierhundert. Czterystákroć / Quadringenties, adverb. Vierhundert mal.
Czub/ Crispa,æ,g. f. ein Kamm/ Strauß auff dem Helm. Czubek/Cirrus,i,g. m. Federhäubelein. Czubáty/Cirratus,Cristatus,a,um, das gekrauste Haarlocken/einen Kam oder Strauß hat.
Czuć/ Olfacere, am Geschmack befinden.
Czuć/Sentire, Schmecken/befinden/riechen.
Czuć/ Advigilare, Procubare, Vigilare, wacht halten/ wachen. Czuć przez pewny czás / Pervigilare, ein fürgenommen zeit durchwachen.
Czućie/ Sensus,us,g.m.Befindligkeit.
Czuháć / Inhiare, Imminere, Insidiari, Obsidiari, Fast begehren/ spähen / lauffen / auff einen halten/einem aufffetzig seyn/spähen vnd laustern.
Czujący/ Sensilis, Sensibilis, e, das leichtlich befind / vnd befunden wird.
Czujący/Pervigil,is,g.o.Vigilans, antis,g.o. ein fleissiger Wächter / Durchwächter / wachend/ Wacker.
Czujący śię w czym/Conscius,a,um,das sich schuldig weiß/wissenhafft einer That.
Czupryná/Antiæ,arum,g.fœ.plur. num. Capronæ,arum,g.f.pl.nu. Stirnlocken/die vorderen Haarlocken der Weiber/ Stirnhaar an den Rossen/die vorderen Haarlocken der Polacken.
Czuyny/Levisomnus,a,um, Vigil, is,g.com. Vigilans,antis,g.omn. Vigilax,acis,g.omn. Vigilarius, a , um, das nicht fäst schläfft/wacker/sorgsam/geflieſſen.
Czwartáczka / Febris quartana , das viertägige Fieber.
Czwártowáć/ Quadripartiri, in vier theilen.
Czwártowány / Quadripartitus, a, um, In vier theil getheilt.
Czwarty/ Quartus,a,um,der vierdte.
Czwiertowáć/Carnificari,gemartert werden.
Czworáko/Quadrifariam,adv. In vier theil.
Czworká/ Quaternio,onis,g.fœ. etwas vierzähliches.
Czworkowáć/ Quadruplicare, vierfaltigen.
Czworkowánie/ Quadruplicatio,onisg.fœ. die vierfaltigung.
Czwornasob / Quadruplicatò,adverb. Vierfältiglich.
Czwornasobny / Quadruplus, a, um , Vierduppel.

Czworodziury / Quadriforis, re, mit vier Löchern.

Czworogránista rzecz/ Cubus, i, g. m. ein jeglich ding / das vier ſeiten hat wie eine Würffel. Czworogránista rzecz máła/Teſſella, Teſſerula, æ, g. f. ein klein viereckigte ſtücklein.

Czworogránisty / Quadrangulus, Quadratus, Tetragonus, a, um, Viereckicht / das vier winckeln hat. (ſig.

Czworonogi/Quadrupes, edis, g. o. Vierfüſ-

Czworoſtrzydły/ Quadriforis, re, mit vier Eingängen.

Czworoſzczepny / Quadrifidus, a, um, Vierſpaltig.

Czworozeby / Quadridens, entis, gen. com. Vierzinckig.

Czynić/ Agere, Facere, Faceſſere, Præſtare, etwas thun/ſchaffen/machen. Mieć wolą czynić/ Facturire, Zu thun begehren / willens haben etwas zu thun.

Czyniciel/ Factor, oris, g. maſc. ein Macher.

Czynienie/Actio, onis g. f. Actus, us, g. maſc. Factio, Geſtio, onis, g. fœm. Praxis, eos, g. fœ. das werck / die that / das machen/ thun/ außrichtung/ handlung.

Czyniwáć / Factitare, Solitare, Frequent. Embſig thun / gewohnet ſeyn etwas offt zu thun.

Czynſz/Penſio, onis, g. f. Vectigal, lis, g. neut. Stewer / Zinß/ Zoll / Sold / Gut. Od gruntu Czynſz/Solum, i, g. n. Grundzinß. Czynſz wkożyć ná kogo/Vectigales facere, Zinßbar machen.

Czynſzowy/ Vectigalis, le, Stewer/Zinßbar.

Czyścić/Purificare, reinigen/ſaubern Znowu Czyścić/Repurgare, von newes reinigen.

Czyścić / Emaſculare, Eunuchizare, Der Männlichen Glieder berauben / verſchneiden/die Gemächte außwerffen/ leichten.

Czyście/Caſtè adverb. Keuſchlich.

Czyście / Purè, Puriter, adverb. reiniglich/ ſauberlich.

Czyściec/Purgatorium, ij, g. n. Fegfewer.

Czyścienie/ Caſtratio, onis, Caſtratura, æ, g. f. eine außſchneidung der Gemächte.

Czyściony/ Caſtratus, a, um, außgeſchnitten. Do Czyſtá/ Radicitùs, adverb. mit Wurtzeln vnd allem / gar auß.

Czyſtość/ Caſtitas, atis, g. f. Caſtitudo, dinis. g. f. Caſtimonia, æ, Munditia, æ, Mundicies, ei, g. f. Puritas, atis, g. f. Keuſchheit/Reinigkeit/Sauberkeit. Czyſtość ſpráwujący/ Caſtificus, a, um, das den Menſchen rein machet.

Czyſty / Caſtus, Mundus, Purus, Putus, Syncerus, a, um, Keuſch/ vnbefleckt/rein/ ſauber/lauter/geſaubert/vngefälſcht.

Czytáć/Evolvere Poëtas, &c. Legere, Leſen. Czytáć chcieć/Lecturire, begierd haben zu leſen. Czeſto Czytáć/ Lectitare, frequent. Offt leſen. Głośno Czytáć/ Recitare, Laut leſen/ erzehlen. Pilno Czytáć / Libros devorare, Begierlich ſtudieren. Publicznie czytáć/Prælegere, Profiteri, Vorleſen vnd außlegen/offentlich leſen vnd lehren in Schulen. Publiczne Czytánie / Prælectio, onis, g. f. das vorleſen. Znowu Czytáć/ Relegere, Wiederumb leſen.

Czytánie/Lectio, onis, g: f. das leſen.

Czytelnik/ Anagnoſtes, æ, g. m. Lector, oris, g. m. ein Leſer. Publiczny Czytelnik/Prælector, oris, g. m. ein Vorleſer.

Czytelny/Legibilis, le, Leſerlich/das man leſen kan.

Czyż/ Acalanthis, Acanthis, idis, g. fœm. ein Diſtelfincke.

D.

Dąb/Æſculus, i, g. m. Quercus, us, g. f. eine Gattung eines Eychbaumes/ Eyche. Rodzay Debowego drzewá / Cerrus, i, g. fœ. Cyrnenbaum. Z tego drzewá zrobiony/Cerrinus, Cerreus, a, um, auß Cyrnenbaumen holtz gemacht.

Dáć/Dare, Præbere, Præſtare, Tribuere, geben/darreichen.

Dáć znáć/ Signare, Significare, Zu verſtehen geben/zu wiſſen thun/deuten.

Dáć poſpołu/Conſpirare, Zuſammen blaſen.

Dáchowká/ Ambrices, Imbrex, icis, g. f. Lidoron, i, g. n. Tegula, æ, g. fœ. Imbricium, ij, g. n. Ziegel/ Dachziegel/ hole Ziegel/ Dachkändel/ ein ein Ziegel anderthalb Schue lang. Dáchowką pokłádáć/Imbricare, mit Zigeln bedecken.

Dáktyl/ Balanus, i, g. m. Cariota, æ, Cariotes, is, g. f. Palmula, æ, g. f. Dattelkern / Dattelnuß/ Datteln. Dáktyl / owoc pálmowy/ Dactylus, li, g. m. Datteln. Rodzay Dáktylá/Margaris, idis, g. f. eine Gattung Dattelkörner. Dáktylowy/Balanatus, a, um, mit Dattel Oel begoſſen.

Dáleki/Longinquus, a, um, Ferne/weit. Naydálſzy/Remotus, a, um, weit abgelegen/weit hinweg gerückt.

Dáleko / Procul, adverb. Fern. Dáleko/ wyprzod/Protenus, adverb. gar weit. Dálszy/ Ulterior & hoc ulterius, Weiterer.

Dáley/Porrò,Proporrò,Ultrà,adv.Wolan/ weiter oder drüber.

geben.

Dánk komu dáć/Palmam dare, gewonnen

Dány/Præbitus,a,um, gegeben/ geschenckt.

Dar/Charisma,atis,g.n.Doron,lat. Donum, Donarium, ij, g. n. Donatio, onis, g. f. Munus, neris. Munusculum,li, g.n. Oblatio,onis, g. fœ. Gaab/ Geschenck/willige Gaab.

Dardá/ Lancea, æ, g. fœ. Lantze.

Dáremny/ Gratuitus,a,um. ohne Ansehen einer Wiedergeltung geschenckt.

Dármo/ Frustrà, Futiliter, Gratis,Gratuitò, Inanitèr,Nequicquàm,adver. Vergebens/umbsonst/liederlich/ohn Widergeltung. Dármo robić/Operam perdere,seine Arbeit verlieren.

Dármojad/ Asymbolus,i,g.m. zechfrey.

Darn/ Cæspes,itis, g,m. Wasenbusch.

Dárowáć/ Donare, Munerare & Munerari, schencken/ begaben/ verehren.

Dárowánie/ Largitio,onis, g. f. Das reichliche außschencken.

Dárowány/Donatus,a,um. geschenckt.

Dasáć/ Fremere, Ringere, Ringi, murren/ schnorren / sich selbst erzörnen. Dasáć śie / Stomachari. zörnig und ungedültig seyn. Dasájacy śie/Fremebundus,a,ū, murrend/schnorrend.

Datek/ Datum,i, g. n. ein gegeben Ding.

Dátny/ Datarius,a,um, Das zu geben ist.

Dawáć/Largiri, reichlich außschencken.

Dawánie/ Datio,onis, g.f. Schenckung.

Dawcá/Dator,Largitor,oris,g.m, Der freygebig ist/ Geber/ der gibt.

Dawić/Angere, Effocare,Offocare,Præfocare,Strangulare, Suffocare, würgen/erwürgen/ersticken/ erstecken.

Dáwienie/ Præfocatio, Strangulatio, Suffocatio,onis, g.f. Erwürgung/Ersticung.

Dawno/ Dudum, Jamdiu, Jamdudum, Jampridem, Longo spatio, Olim, Pridem, Vetustè, Vetustius, Vetustissimè, adverb, vorlängst/ Es ist nu lang/es ist nu lange Zeit/ vorzeiten/ vor etlicher Zeit/ von alters her. Juz dawno / Jampridem, adverb. vorlängst.

Dawność/ Antiquitas,atis, Vetustas,atis,g.f. die alte/ Veraltung.

Dawny/Pristinus,a,um, vorig/vorder.

Dawny/ Veteranus, Vetulus,a,um, Altlecht.

Dbáć/ Morari, achten.

Debiná/Quercetum,Querquetum,i,g.neut. Eychenwald.

Debowy/ Quernus, Querceus, Quercicus, Roboreus,a,um. Eychin/ von harten Eychen.

Dech/ Flatus, Halitus, us, g.m. Pneuma, matis,g.n.Spiritus,us,g.m. der Athem/Geist/Wind.

Dećie/ Proflatus,us, g. m. Blaast.

Degá/Plaga,æ,g.f. Vibex,icis,g.f. Schnatte/ Striem/Streichmase/ Streich.

Degrádowáć / Exaugurare, durch sonderbare Ceremonien entweihen und degradiren.

Deká/ Integumentum, ti, g. n. Stratum, Stratorium, Instratum, i, g.n. Decke/Deckel.

Dekokty/ wywárzáne rzeczy/ Decoctum, ti,g.n. Decoctus,us, g.m. vel, Decoctura,æ, g. f. ein Einsiedung oder Geköch.

Dekret/przez pismo podány/Rescriptum, ti, g. n. eine schrifftliche Antwort oder Abscheid/ oder Erläuterung eines Fürsten / ein Fürstlicher Befehl/ Erkändtnüß.

Dekret/Sententia,æ,g.f. Außspruch des Richters. Dekret dáje po tobie / Secundùm te litem do, Ich felle das Urtheil auff deine Seiten. Dekret wydáć / Sancire, Etwas gebieten mit darauff gesetzter Straff / bey einer Straff gebieten steiff zu halten.

Delikáctwo/ Mollitia,æ, Mollities,ei, Mollitudo,dinis, g. f. Zartheit/ Weichheit.

Deptáć / Calcare, Ingredi, Pessundare, mit Füssen treten.

Deputat/Judex delegatus, vel Extraordinarius, ein auffgesetzter und zugeordneter Richter.

Dereń/Cornus,i,& us,g.f. ein grosser Hagendorn / quidam vocant Kornelbaum. Derentowa jágodá / Cornum,i, g. n. die Frucht solcher Bäum.

Derentowy/ Corneus, a, um, Hagedörnen.

Derentowy gay/Cornetum,i, g.n. da viel Hagedorn wachsen.

Desperáckie/ Desperantèr, Perditè, adverb. mit verzweiffeltem Muth/ verderblich.

Desperat/ Desperatus, a, um. verzagt/ verzweiffelt.

Deszcz/Imber,bris,g.m. Pluvia,æ,g.f. Regen. Deszcz gwałtowny / Nimbus, bi, gen. masc.

 ein

ein Platzregen. Deßcz pada/ Pluit, es regnet. Deßcz przynoßacy / Nimbifer, Imbrifer, ra, rum, das Platzregen bringt. Deßcz ustáwiczny/ Continens imber, ein ſteter Regen.

Deſká/Planca, æ, g.f. Aſſamenta, orum, g. n. pl.num. Tabula, æ, g.f. Dielen/Schindelbretter/ Brett/Taffel. Deßczki zbijáć/Aſſare, mit Brettern vertaffeln/beſchlagen.

Deßczowy/ Pluvialis, le, Pluvius, a, um, das vom Regen iſt.

Dety/Concavus, a, um, holl/ allenthalben holl.

Diabeł/ Diabolus, i, g.m. der Teuffel.

Dignitárſtwo / Titulus, i, g. m. ein Ehren-Titel/Vberſchrifft.

Dignitarzá ſtołek / jáko u Rzymiánow był/ Curule, lis, g.n. & Curulis, lis, gen. fœm. ein Helffenbeinener Seſſel / darin man etliche der Römer Obrigkeit führte.

Dla/Ob, Propter, præpoſ. Vmb/Vonwegen.

Dla czego/ Quâ gratiâ, Quocirca, conjunct. cauſal. Warumb/ Darumb.

Dla tego/ Idcircò, Ideò, Propterea, Quare, conjunct. cauſal. Darumb/ Derohalben.

Dłoń/ Palma, æ, g.f. flache Hand. Dłoni dołek/Ir, g. n. alij, Hir, indecl. die höle der Hand. Dłoń ſpodnia/Vola, æ, g. fœm. Mittelhöle der Hand. Ná Dłoń ßeroki / Palæſtes, æ, Græcè idem eſt quod palma minor, Zwerchhand handbreit. Dłoń wgrazáć/Palmare, Veſtigio palmæ notare, mit einer flachen Hand drücken.

Dłoto / Cœlum, li, g. n. Meiſel/Grabeyſen. Dłoto tokárſkie/Tornus, ni, g. m. Tornum, i, g. n. ein Dräheyſen.

Dłubácz/ Cavator, oris, g.m. außhöler.

Dłubáczká oczna/ Specium, ij, g. n. Specillum, i, g. n. ein Meyſſel oder Eyſen der Wundärtzte die Augen zu ſalben gebräuchlich.

Dłubánie / Sculptura, æ, g. fœ. Das graben oder ſchnitzeln/ Steinſchneidung.

Dług/ Æs alienum, Creditum, Debitum, i, g.n. meine Schulden/das ich ſchüldig bin/Geltſchuld/ vertrawt Geldt. Długámi być obćiązonym/ Obrui ære alieno, In Geldſchulden ſich vertieffen. Zá dług doſyć uczynić/ Satisfacere, ſich gnugſamlich entſchulden. Dług ktorym winien u drugiego ukázowáć / Dług oddáć przez bánk/ Transſcribere, ſein Schuld oder Gerechtigkeit ſo man an einem hat / einem andern übergeben / oder das Lehn von einem nehmen/vnd einem andern verleihen. Dług mianowáć/ Nomina expedire, einem ſagen was er ſchüldig iſt. Dług oddáć/ ſpłáćić /Expedire nomen, Æs alienum diſſolvere, Schuld abzahlen. Długu ſie upominác/Nomina exigere, Schulden fordern. Długu zmieśienie/ Tabulæ novæ, Bezahlung/ Entrichtung aller Schulden.

Długi/ Diutinus, Diuturnus, Longus, Perlongus, Oblongus, Productus, Spatioſus, a, um, Macros, Lang/ langwirig/ geſtreckt/ wie groß. Wierßy w długośći niż w ßerz/ Strigatus, a, um, Das die halbſcheid grösser iſt in der Länge/ als in der breite.

Długich nog/Longipes, pedis, gen.omn. mit langen Füſſen.

Długo/ Diu, Productè, adv. Lang. Dłużey/ Diutius, länger. Naydłużey / Diutiſſimè, am allerlängſten.

Długoćierpliwie / Longanimiter, adverb. Langmüthiglich.

Długoćierpliwość/ Longanimitas, atis, g. f. Langmüthigkeit.

Długoćierpliwy / Longanimis, e. Langmüthig.

Długo bárzo / Longùm, multùm, adverb. ſehr lang. Długo czekáć/ Ævum pati, lange Zeit wären.

Długość/ Diuturnitas, atis, Longitudo, inis, g. f. Spatium, ij, g. n. Länge/ Langheit/ Langwirigkeit/ Weite/Ferne.

Długoß / Longurio, onis, g. m. ein langer/ hoher Menſch.

Długowieczny/ Perdiuturnus, a, um, Gar langwirig/ lange Zeit.

Długoż / Quouſque, adverb. Bis/ Wohin/ Wie lange.

Dłużnik/ Debitor, oris, g.m. Schuldener.

Dłużnym być/In nummis alicujus eſſe, Einem Geld ſchüldig ſeyn.

Dłużyć ſie / Æs alienum contrahere, Geldſchulden machen.

Dmucháć / Flare, blaſen.

Dni dwá/ Biduum, i, g.n. Zween Tage lang. Dni trzy/ Triduum, i, g. n. drey tage Lang.

Dno/ Fundum, i, g. n. Der Bodem eines jeglichen Dinges.

Dno / Solum, i, g. n. der Boden/ Erdboden/ Eſtrich.

Do/Ad,præpos.accus.inserviens, Zu ut: Do miástá przystąpił / Ad urbem accessit, Er ist nahe zur Stadt gekommen.

Dobiec do kogo / Consequi aliquem, Consequi itinere, Einen erlauffen/ereylen.

Dobrá/Res rei, g.fœ.Census,us.g.m.Haabe vnd Gut/Reichthumb.Dobrá lezące/Possessio, onis, g.f. ein ligendes Gut. ( Gut.

Dobro wolne/Alaudium,ij, g.n. Frey/ledig

Dobroć/Bonitas,atis, g. f. die Güte.

Dobroczynność/ Beneficentia, æ, g. fœ. die Gutthätigkeit.

Dobroczynny / Beneficus, a, um, Gütig/ Gutthätig.

Dobrodzieystwo / Benefactum, & Beneficium,ij, g.n. Guthat/Wolthat.

Dobrorzeczenie/ Benedictum,i, g.n. ein gut Wort/ ein freundlich Wort.

Dobrorzecżliwie / Benedicè, adverb. mit wollsprechen/ freundlich.

Dobrorzecżliwy/Benedicus,a, um, Der da segnet / der da guts wünschet.

Dobrorzeczyć/Benedicere,von jemand guts sagen/ loben/ guts wünschen

Dobrotliwość/ Benevolentia, æ, Benignitas, atis,g. f. geneigter Wille/Gunst/Gutthätigkeit/Liebe/Freygebigkeit/Gütigkeit.

Dobrotliwy/Benevolus,a,um,Benevolens, entis, g. om. Benignus, a, um, günstig/ geneigt/ der einem wol wil/ freygebig/ kostfrey.

Dobrowolnie / Spontè, Ultrò, Voluntariè, Voluntariò, adverb. Freywillig/ selbswillig/ vnerfordert / aus jhm selbs / vngezwungen / willig-lich/ freywilliglich.

Dobrowolność/ Propensa mens, geneigter Will.

Dobrowolny / Gratuitus, Spontaneus, Ultroneus, Voluntarius, a, um. vnverdient/ selbßwillig/ gutwillig/freywillig/vngezwungen.

Dobry/Albus,metaph.Bellus,Benignus,Bonus,Candidus,a,um,Clemens,entis,g.o.Facilis,e,Frugi,adject.indecl.g.o.Probus,Rectus,a,um, fromb/gut/lieblich/gütig/ mild/nützlich/auffrichtig.Dobry barzo / Perbonus, a, um. fast gut.

Dobry/ Saluber,bris, bre, heilsamlich.

Dobrze/Benè,Candidè,Rectè, adverb. wol/ recht/ gütlich/ auffrichtig/ recht woll.

Dobrze czynić / Mereri de aliquo, Einem guts thun.

Dobyć broni/ Exerere ensem, Gladios nudare, das Schwerd / den Degen außziehen. Dobyć z pochew/Evaginare, das Messer/den Degen/ das Schwerd außziehen vnd entblössen.

Dobyć miástá / Obtinere urbem aliquam armis, eine Stadt mit Gewalt inne haben.

Dobyć się / Eluctari, Hinaus ringen / überringen/herauß kommen/mit Gewalt überwinden.

Dobycie/ Expugnatio, onis, g. f. Eroberung mit Gewalt.

Dobyty/ Expromptus, a, um, Promptus, a, um, herfürgenommen.

Dobyty / Expugnabilis, le, Leicht zu gewinnen/ das man erobern kan.

Dobywáć/ Depromere, Promere, Supprомere, hinauß nehmen/ herfür thun/ herfür nehmen/ herfür geben / herfür tragen.

Dobywáć/ Expugnare, Oppugnare, bestürmen/bestreiten/mit Sturm erobern.

Dobywájący/ Oppugnator, oris, g. m. Beschädiger/ Widerstreiter/ ein Stürmer.

Dobywánie/ Oppugnatio,onis,g.f. Sturm/ Widerstreit/ das anfallen zum Sturm.

Dochod/Census,Proventus,Reditus,us,g.m. Renten/ Einkommen/ Gewächs/ Wolgerahtene Frucht/ Jährlich Infall.

Vrząd nád Dochodámi przełożonych/ Scriptura,æ, g. f. das Ampt/Rechnung vnd Auffschrifft / oder Handel der Zöllner / Verwaltung der Zöll vnd gemeiner Güter/Schaffnerey.

Dochodzić/ Adire, hinzugehen.

Dochodzić swego / Recuperare, erlangen/ überkommen.

Dociągnąć/ Continuare, Pertingere, aneinander machen / vollenden / bis an etwas anstossen.

Doczekáć/Pervivere,das Leben vollstrecken/ erleben.

Doczesny/Temporaneus,a,um, Temporalis,e, Das eine zeitlang wäret / vnd anders wird/ Zeitwärend.

Dodáć/Dodawáć/ Subministrare,Submittere, Suggerere, Suppeditare, Supprомere, Einem etwas zu Dienste seyn/etwas mithelffen/zuschieben/ legen/ niederlassen/ darreichen/ zusteuren/fürstrecken / behülfflich seyn.

Dodawánie/ Suppeditatio,onis, g. f. Handreichung/Vorschub/Zuschub/ Zufall.

Dogadzáć/ Commodare, Gratificari, Indulgere, Morigerari, Obsequi, Obsecundare, Obsecundari, Parere, Secundare, Subsecundare, Befürdern/ nützlich seyn/ einem gutes beweisen/ willfahren/ zu gefallen thun/ Einem Dienst oder Freundschafft erzeigen/ beweisen/ Einem übersehen/ zu viel nachlassen/ Einem zu willen seyn vnd folgen/ gehorsam seyn. Dogadzáć sobie/ Obsequi animo suo, Seine Lust büssen/ thun was einem gelüstet/ seinem Sinn folgen.

Dogadzájacy/ Obsequens, tis, g. omn. Gehorsamb/ folgend/ willfahrend/ nachlassend.

Dogadzánie/ Accommodatio, Gratificatio, onis, g. f. Indulgentia, æ, g. f. Morigeratio, onis, g. f. Dienst oder Gefallen/ den einer dem andern beweisen/ Willfahrung/ Nachlassung/ Willfährigkeit/ Folg.

Dogladáć/ Intervisere, Provisere, vnterweilen heimsuchen/ Einem entgegen gehen jhn zu besuchen/ zusehen/ achthaben.

Dogrzewáć komu/ Instare, frequentat. fast widerstehen/ widerfechten/ warm machen daß er schwitzen soll/ metaph.

Doić/ Mulgere, Ubera palmis pressare, melcken.

Dojenie/ Mulctra, æ, g. f. Das melcken.

Dokad/ Quoad, adverb. Wie lang/ Bis daß.

Dokad/ Quò, adv. ad locum, Wo/ Wohin.

Dokad inad/ Aliorsum, adv. gegeneinander.

Dokadkolwiek/ Quopiam, Quoquam, adv. Etwan hin.

Dokadsi/ Aliquò, Aliquorsùm, adverb. Etwa an einem Orth/ Etwan hin.

Dokladáć/ Complere, Supplere, erfüllen/ zufüllen/ ersetzen was abgangen ist.

Dokonáć spráwy/ Expedire, verrichten.

Dokonánie/ Absolutio, Perfectio, Perfunctio, onis, g. fœ. Vollkommenheit/ Vollendung/ Außrichtung.

Dokonány/ Absolutus, a, um, vollkommen.

Dokończenie/ Consummatio, onis, g. fœm. Vollendung/ Vollkommenheit/ Eine Summa zusammen.

Dokończony/ Consummatus, Confectus, Exactus, Explicatus, Perfectus, a, um, Außgemacht/ vollkommen/ vollendet/ das nun auß ist/ gefertiget/ gerüst/ klar/ vollbracht/ verthan.

Dokończyć/ Conficere, Consummare, Profligare, Telam detexere, Pertexere, Transigere, außmachen/ verrichten/ vollenden/ zu End bringen/ außwäben/ bis ans End machen. Dokończyć roboty/ Opus complanare, das Werck vollenden.

Dokończyćel/ Confector, Finitor, Perfector, oris, g. m. Außmacher/ Vollbringer/ Vollender/ Entscheider/ Außmesser.

Dokonywáć/ Absolvere, außmachen.

Dokuczáć/ Infestare, Persequi, Urere, Schaden zufügen/ vnruhig machen/ viel zutreiben/ leyd thun/ verfolgen/ ängstigen/ bemühen/ plagen.

Dokuczánie/ Persecutio, onis, g. fœ. Verfolgung/ das Nachstellen/ Vnruh/ Plag/ Mühe.

Dol/ Fossa, Lama, æ, g. f. Scrobs, scrobis, tàm masc. quàm fœm. gen. Grube/ Senckgrube. Ku Dolowi/ Deorsùm versùs, Hinabwerts. Dol kopáć/ Fossam percutere, Einen Graben auffwerffen oder auffthun. Dol wody pełny/ Lacuna, æ, g. f. Sumpff/ Pfütz.

Dolek/ Scrobiculus, li, dim. g. m. Grüblein.

Dolek od śmiechu/ Gelasinus, i, g. m. Die Grüblein vnd Falten/ so den lachenden am Mund erscheinen.

Dolina/ Valles, Vallis, is, g. f. Thal.

Dolkowáty/ Lacunosus, a, um, voll Gruben. vneben.

Dokoźnie/ Enodatè, adverb. Lauterlich/ deutlich vnd klärlich.

Dom/ Ædes, ium, pl. num. g. f. Domus, us. & mi, 2. & 4. declin. g. f. Tectum, i, g. n. ein Hauß. Domek/ Ædicula, æ, g. f. ein Häußlein. Domy dáleko od siebie rozsádzone/ Tecta intermissa, Häuser weit von einander gesetzt. Dom gościnny/ Caupona, æ, g. f. ein Wirtshauß. Dom o trzech pietrách/ Tristega, orum. g. n. pl. num. Gebäw von dreyen Bühnen. Doma/ w Domu/ Domi, Intra parietes, in Häusern/ nicht öffentlich. z Domu sie wracánie/ Domuitio, onis, g. fœ. Heimfarth. Od Domu do domu/ Domesticatim, Ostiatim, adverb. von Hauß zu Hauß. W Dom/ Intrò, adv. ins Hauß hinein.

Dom/ Familia, æ, g. f. Gens, gentis, g. f. Haußgesind/ Geschlecht/ Stamm.

Domagáć sie/ Depostulare, Adposcere, Poscere, heischen von einem der mehr geachtet ist/ denn der heischet/ fordern was billig ist/ Schuldigkeit fordern/ hefftig fordern.

Domostwo/ Res familiaris, Haußgeräth.

Domowník / Contubernalis, Familiaris, is, substant. g. m. Tisch-Haußgenossen.
Domowy / Domesticus, Vernaculus, a, um, Haußgenoß / einheimisch.
Domysł / Conjectatio, onis, g. f. Conjectura, æ, g. f. Vermuthung (massen.
Domyśláć śię / Hariolari, errathen / muth-
Domyśłácz / Conjector, oris, g. m. ein Vermuther / ein außleger.
Domyślny / Domysłowy / Conjecturalis, le, Vermuthlich / das errathen wird.
Donicá / Caprunculum, i, g. n. alij Capunculum legunt, Reibtopff / ein jrrdin Geschirr.
Donieść / Perferre, biß ans End tragen.
Dopáść kogo / Consequi aliquem, einen erlauffen / erlauffen.
Dopełniáć / Complere, Consummare, Supplere, Erfüllen / zufüllen / außmachen / vollenden.
Dopełnienie / Absolutio, Consummatio, Expletio, onis, g. f. Complementum, Explementum, Supplementum, i, g. neut. Vollkommenheit / vollendung / erfüllung / außfüllung / ersetzung.
Dopełniony / Absolutus, a, um, Vollkomen.
Dopiąć swego / Pervehi ad exitus optatos, Seinem Wunsch nachkommen.
Dopiero / Demùm, Denique, Primò, Primulùm, adverb. Zuletzt / über das / gerad / jetzt.
Doprząść / Pertexere, Außweben.
Dopuśćić / Dopuszczáć / Pati, Permittere, Sinere, Freygeben / zulassen / vergönnen.
Dopuśćić śię czego / Designare, Offendere, Noxam admittere, Etwas begehen / fehlen / etwas vnrechts thun.
Dopuszczenie / Admissio, onis, g. f. Indulgentia, æ, g. fœ. Vergönnung / Zugang / macht vnd gewalt zu einem zukommen / Erlaubnüß.
Dopuszczony / Permissus, Situs, a, um, Gelassen erlaubt / nachgelassen / vergönnet.
Dorosły / Adultus, a, um, Vir, viri, g. m. Erwachsen / gewachsen / Mannbar. Dorosła / Adulta, æ, g. f. Nubilis, e, Manubar.
Dorośnienie / Plenitudo, inis, g. fœ. Die vollkommenheit.
Dorozumieć śię / Dorozumiewáć śię / Conjicere, Conjectare, Conjecturare, Colligere, Obolere, Præsentire, Præsentiscere, Subintelligere, Subolere, Subsentire, Errathen / erwegen / gedencken / spüren / vermercken / etwas innen werden / ein wenig versehen / gewar werden.

czás Doryweczy / Tempora subsecundaria, Vnterleibung / Nebenzeit.
Dośćigáć / Assequi, Indipisci, Erlangen / überkommen / erlauffen / erholen.
Dośćigniony / Indeptus, a, um, Erlangt.
Dośiąc / Pertingere, An etwas erlangen / erreichen.
Doskonále / Perfectè, adverb. Vollkommen.
Doskonáłość / Perfectio, onis, g. f. Vollkommenheit / vollendung.
Doskonáły / Exactus, Perfectus, a, um, Compar, Exactior, Perfectior, us, Superl. Perfectissimus, a, um, Exactissimus, a, um, wolgemacht / vollkommentlich.
Dostáć / Acquirere, Adipisci, Apisci, antiquè, Assequi, Consequi, Indipisci, Potiri, überkommen / erlangen / eröbern / überwinden. Dostáć pieniedzy / Evolvere alicunde argentum sibi, Geld zuwegen bringen.
Dostáć śię szcześćiem / Obvenire, einem durch Glück zukommen / durch Loß einen bekommen.
Dostáje mi / Suppetit, verb. impersonal. Ist beyhändig.
Dostáłość / Maturitas, atis, g. f. Reiffe.
Dostáły / Maturatus, Maturus, a, um, Zeitig / reiff werden.
Dostąpić łáski / Acquirere gratiam, Gunst erlangen. Dostąpić sławy / Consequi gloriam, Ehre erlangen.
Dostáteczńie, Affatim, Plenè, Sufficienter, adverb. Reichlich / gnugsam / völliglich / gäntzlich.
Dostáteczność / Sufficientia, æ, g. fœm. Völle / Genüge.
Dostátek / Copia, æ, g. f. Luxus, us, g. m. Viele / Vberfluß in Speiß vnd Tranck.
Dostátni / Lautus, Luculentus, Peculiosus, Pecuniosus, a, um, Köstlich / prächtiglich / herrlich / zierlich / scheinbar / reich / wolhabig.
Dostátnie / Luculentè, & Luculenter, adver. Reichlich.
Dostawáć / Dostáć / Nancisci, Quærere, überkommen / erlangen.
Dostawáć rzeczy / Contrahere res, Einkauffen / einsamblen.
Dostawáć śię / Maturescere, Mitescere, Reiff vnd mürb werden.
Dostáwánie / Petitio, onis, g. fœm. Anfallen / überkommen / das Erlangen.

Dostojeństwo/ Honor, oris, g. m. Majestas, atis, g. f. Ehrenampt/ Herzligkeit der Fürsten vnd sonderlicher Personen.

Doświadczáć/ Doświádczyć/ Cognoscere, Comperire, Degustare, Experiri, Explorare, Periclitari, Periculum facere, Tentare, Attentare, Pertentare, Prætentare, Erkünden/ erfahren/ jnnen werden/ vernehmen/ wol versuchen/ erkündigen/ außspähen/ eine prob thun/ es wagen. Doświadczáć znowu/ Retentare, Wiederumb versuchen. Doświadczáć potájemnie/ Subtentare, Heimlich versuchen.

Doświadczájący/ Experiens, entis, g. omn. Tentabundus, a, um, Erfahrend/ der versuchen will/ der es wagen will.

Doświadczánie/ Experientia, æ, g. f. Experimentum, i, g. n. Periclitatio, Probatio, onis, g. f. Specimen, Tentamen, inis, g. n. Tentatio, onis, g. f. Prætentatus, us, m. Erfahrnüß/ versuchung/ erfahrung/ prob/ das versuchen/ versuchstück.

Doświádczony/ Compertus, Expertus, Exploratus, Probatus, a, um, Erfahren/ ergrieffen/ erkündiget/ bewerth/ bewiesen.

Dosyć/ Affatim, Sat, Satis, adv. überflüssig/ genug. Dosyć áż názbyt/ Satis superque, adverb. überauß genug. Dosyć śmiele/ Satis audacter, Tapffer genug.

Dosyć uczynić/ Satisfacere, Einem genug thun/ einem vergnügen/ einen zu friede stellen/ das seinige thun.

Dosyć uczynienie/ Satisfactio, onis, g. fœm. Genugsame entschuldigung/ gnugthuung.

Doszły/ Deprehensus, a, um, Ergrieffen.

Dotąd/ Hactenus, adverb. Bißhero.

Do tego/ Adhæc, Zu dem/ noch weiter.

Dotkniony/ Tactus a, um, berührt/ getroffen.

Dotykáć/ Attingere, Contingere, Libare, Tangere, Anrühren/ berühren/ bewegen/ kosten/ schlecht versuchen/ prüfen.

Dotykájący się/ Contingens, entis, g. omn. Anrührend/ anstossend.

Dotykánie/ Tactio, onis, g. f. Tactus, Attactus, us, g. m. Berührung.

Dowcip/ Indoles, is, g. f. Ingenium, ij, g. n. Sagacitas, atis, Solertia, æ, g. f. Art/ sonderlich der Jugend vnd neigung zum guten vnd bösen/ Verstandt/ Scharffsinnigkeit/ Geschwindigkeit/ Dowcip Ostry/ Ingenium vividum, Wacker.

Dowcipnie/ Ingeniosè, Sagaciter, adverb. Mit grossen Verstandt/ mit scharffen Geschmack vnd Gespür/ merckſamlich.

Dowcipny/ Ingeniosus, a, um, Sagax, acis, g. om. Solers, tis, g. omn. Versutus, a, um, Sinnreich Verständig/ Fürsichtig/ Scharffsinnig/ Gescheid/ Klug/ Geschwind/ Listig/ Nachspürig/ Thätig. Dowcipu prętkiego/ Præsenti ingenio, Eines geschwinden Verstandts.

Dowiádowáć się/ Disquirere, Explorare, Sciscitari, Scitari, Scrutari, Perscrutari, Hin vnd hersuchen/ Erkündigen/ Außspähen/ Erfahren/ Nachforschen/ Nachfragen/ mit fleiß Erforschen/ Vmbsuchen/ Außforschen/ Durchsuchen/ Suchen/ Erforschen.

Dowiádowánie się/ Disquisitio, onis, g. f. Ein fleissige Ersuchung/ Erforschung/ eine Frag.

Dowić/ Pertexere, Außweben.

Dowiedzieć się/ Rescire, Resciscere, Vernehmen/ Erfahren/ innen werden. Dowiedzieć się o czym/ Cognoscere de re aliqua, Ein ding erfahren.

Dowiedziony/ Probatus, a, um, Bewiesen.

Dowierzáć/ Adcredere, Accredere, Was einer sagt/ Glauben/ Trawen.

Dowieść/ Pervehere, biß an ein Orth führen.

Dowod/ Argumentum, Documentum, i, g. n. Dogma, atis, g. n. Probatio, onis, g. f. Beweiß/ anzeigung/ bewährung/ vnterweisung/ erkentnüß/ Verhörung eines dings. Dowod pewny/ Apodixis, is, g. f. Gewisse bewährung. Dowod zbijáć/ Redarguere, Wiederweisen.

Dowodny/ Argumentosus, Authenticus, Collectivus, a, um, Evidens, entis, g. omn. Probabilis, le, Das viel bewehrung oder beweiß hat/ bewährt/ Scheinbahr/ Augenscheinlich/ glaublich anzunehmen. Dowodna rzecz/ Res testata, Kundbahr/ wolbezeugt.

Dowodow do kupy zgromádzenie/ Inductio, onis, g. f. apud Dialecticos, Eine bewehrung/ daman aus den theilen/ wie die Dialectici, etwas gemeines schleust.

Dowodzić/ Arguere, Argumentari, Colligere, Docere, Anzeigen/ bewährung brauchen/ schliessen/ muthmassen/ vnterweisen/ beweisen.

Doymowáć do żywego/ Aliquid de vivo resecare, Beschneiden biß das Blut gehet.

Doyść/ Pertingere, biß an etwas rühren.

Doyść czego/ Deprehendere, Auff das Gespür kommen/ darhinder kommen.

Dozorcá/Curator,oris,g.m.Episcopus,i,Inspector, oris,g. m. Tutelarius,ij, g.m. ein Pfleger / Auffseher / Wachter / Achthaber / Zuseher/ Schawer/eines dings bewahrer.

Dozorny zywot / Attenta vita,ein ernsthafftiges vnd sorgsames Leben.

Dozorstwo/Episcopatus,us,g.m. eines Auffsehers ampt.

Dozorstwo/Inspectio,onis.g.fœm.eine Beschawung/auffsehung/achthabung.

Dozrzáło co czynić/Maturare, sich nicht säumen/eylen.

Dozrzáły/Maturus,a,um, reiff/ zeitig.

Dozwaláć/ Concedere, Tribuere, Zulassen/ Dozwalam/Per me licet,meinethalbē zimbt es.

Dozwolenie / Licentia,æ,g. f. Permissus,us, g.m. in plural.verò, Permissa, orum,g.neu.Permissio, onis,g.fœm.Venia,æ,g.fœ.Erlaubnüß/ übersehung/ verhängnüß/ nachlaß/verwilligung/ Vrlaub.

Dozyć / Pervivere, das Leben vollenstrecken/ erleben.

Drábánt/ A pedibus servus,Drabant.

Drábarz/Dromedarius,ij, g.masc. ein Thier das schnell laufft.

Drábiná/ Climax,acis,g.f. Scala,æ, g.f. eine Leiter/stuffen/ Treppe. Drábiná w stáyni dla zákładánia śiáná/ Vacerra, æ,g. m. ein Hewreuffe/ eine Rauffe / dardurch das vieh das Hew isset/ od/dadurch das hew vom vieh wird gegessen.

Drąg/Palanga,æ,g.f. Vectis,is,g.m.eine rolle darauff man etwas rollet/ein Hebebaum.

Drágmá/ groß pocżworny / Drachma, æ, g.f.ein Quintlein.

Drápáć/Frico,as,cui,ictum,& avi,atum,are, Circumfricare, Confricare , Lacerare ,Radere, Scalpere,Scarificare, Kratzen/reiben fast kratzen oder reiben/ zerreissen/schrapfen.

Drápánie/ Frictio, Fricatio, onis,g.f.Fricatus,& Frictus,us, g. m. Laceratio,onis,g. f. das kratzen / das zerreissen.

Drapiestwo/Raptus,us, g.m.Raptura,æ,g.f. eine entzückung/ schinderey/mit gewalt genomen.

Drapież/ Direptio, onis, g. f. Raptum,i,g.n. beraubung / plünderung/einem etwas mit gewalt nehmen.

Drapieżcá/ Direptor, oris,g.m.Rapax,acis, g.omn.Raptor,oris,g.masc.ein Rauber/reissend/ raubgieriger / schinderer.

Drapieżność/ Rapacitas,atis,g. f. die Raubgierigkeit/schinderey.

Drążek/Gralla,æ,g.f. Steltze oder Steck/ daran man sich lehnet im gehen.

Drażnić/Asperare, Exasperare,Exacerbare, Irritare, Lacessere, Vexare, erbittern / scharpff machen/anreitzen/peinigen/vnruhig machen/zergen/ böß machen.

Drażniciel/ Vexator,oris,g.m.bekümmerer/ vmbtreiber/plager.

Drążnik/ktory chodźi po drążkách wysoko/ Grallator,oris,g.m.ein Steltzner/der auff steltzen gehet.

Dręczący śiebie sámego/ Heautontimorumenos, lat. Se ipsum crucians, der sich selber bekümmert/ plaget oder peiniget.

Dręczenie/Tormentum,i,g.n.ein Folterung/ Peinigung.

Dretwieć/Callere, Erhärten/erstarren.

Drew zbieránia mieysce/Lignatio,onis,g.f. ein ort/ da man Holtz hawet oder samlet.

Drewká suche/Acapna,orum,pl.n.g.n.Gremium,ij,g. n. Pflugspäen holtz / das keinen rauch gibt/dürre Höltzlein/oder Späne,

Drewniány/Ligneus. Lignarius,a,um, Höltzin/das zum Holtz gehöret.

Drewniczy/ Calo,onis,g.m. Lignator, oris, g. masc. Troßbub / der allenthalben laufft vmb notharfft/als holtz vnd dergleichen zu holen/ höltzer/holtzsamler.

Drewnisty/Lignosus,a,um,Holtzächtig.

Drewno/Lignum,i,g.n.Holtz.Drewno wyrobione/Tignus,i,g. m. Tignum,i,g.n. Allerley Bawholtz/als Balcke/ Latte/ꝛc.

Drgáć/Trigutire,Palpitare,Fröstelen/zittern/ von Frost jmmerdar zittern / Item, vor Frewden springen/ hüpffen.

Drgánie/Palpitatio,onis,g.f.das zittern oder klopffen / springen.

Drobiánka / Intritus panis, ein Essen mit Brod eingebrockt.

Drobno/ Incisè, Intercisè, Minutè, Minutim & Minutatim, adverb. mit schnitzen oder kleingebrochener weise/ klein / zu kleinen stücken.

Drobny/Minutus,a, um, Klein. Drobnego co/Vescum,i,g. n. Zart/klein.

Drogá/Via,æ,g.f.Iter,itineris,g.neu. Reise/ weg/ fart. Drogá wielká/ Via militaris,Land-

kraß. Drogá złá / Via deterrima, Böser weg. Drogá torowána / Via trita, gebanter weg. Brukowána drogá / Stratum,i,g.n. ein gepla- sterter weg. Drog zbiezenie / Trivium,ij,g.neu. da drey Gassen zusammen stossen. Drog rozstá- nie / ábo ulic / Bivium,ij,g.n. Compitum,i,g.n. ein wegscheide da zween weg sich scheiden. Swie- to ná tákich drogách y ulicách odpráwo- wáne / Compitalia,orum,g.n.plur.num. Festage die an den Creutzwegen gehalten werden. Dni te- go świetá / Dies compitales, dieselbige feyertag. Igrzyská ná rozstaniu drog / Ludus compita- litius, ein schawspiel an einem Creutzgang. Dro- gá krzyżowa / Gruma,æ, g.f. Scheidweg. Dro- gi wąskie / Angusta viarum, Eng der wege. Dro- gi czynić / Semitare, Wege vnd stege machen. Drogi osadzáć strazą / Viam insidere, sich auff ein weg legen einen außzuspähen. W droge zá- chodzić / Obviare, entgegen gehen oder kommen.

Drogá / Profectio,onis,g.f. Reise / zug / farth.

Drogi w ogrodách / Pagina in vitibus, Area intercepta inter duo juga, Steg oder ein lediger platz im Wein- vnd andern Gärten.

Drogi / Carus, Multinummus, Sumptuosus, a,um, Thewer / köstlich / das viel Gelds beybringt / das viel kostet.

Drogo / Carè, Pretiosè, Plurimi, adverb. Köst- lich / kostbarlich / gar viel / gar thewer.

Drogość / Caritas,atis,g.f. Thewerzeit.

Drop / Otis, otidis,g.f. Trapp / Trapganß.

Drożdże / Fex,ecis,g.f. Hefen.

Drożdżysty / Feculentus,a,um, voll Hefen / Trußächtig.

Drożeje żywność / Annona ingravescit, die Essenwahr wird je länger je thewrer.

Drugi / Alter,a,um, ein ander.

Drugubicá / Verriculum, Everriculum,i,g. n. ein Zuggarn.

Drukárstwo / Chalcographia,æ,g.fœm. die Buchdruckerey.

Drukarz / Chalcographus,i, Librarius,ij,g m. Typographus,i,g.m. ein Drucker / Buchdrucker.

Drukowáć / Excudere, Exprimere, Imprimere librum, Außdrucken / Buchdrucken.

Drużbá / tegoż imienia / Cognominis,inis, g.com. der einen übernamen hat mit eim andern.

Drwá do palu / Igniarium,ij,g.n. Breñholtz.

Drwá gotowáć ná budowánie / Materiari, Holtz zum bauwerck verfertigen.

Dryiakiew / Theriaca,æ,g.f. Theriacks.

Drżąc / Trepidanter, adv. mit zittern. Drżąc áż zeby o ząb się otrącáją / Titubatim, adverb. Anstössig mit der Zungen / Lurckächtig.

Drżący / Tremulus, Tremebundus, Trepidus, a,um, Zitterend.

Drżeć / Frigutire, Tremere, Tremiscere, Trepidare, Fröstеln / zittern von Frost / erzittern / ängstiglich zabeln.

Drzemáć / Dormitare, schläffern / schlummern.

Drzemánie / Dormitatio, onis,g.fœ. Sopor, oris,g.m. der schlaff / das schlaffen / schlummern.

Drzemiący / Dormitator,oris, gen.masc. ein Schläffer.

Drżenie / Palpitatio,onis,g.f. Tremor, oris, g m. Trepidatio,onis,g.f. das zittern / forcht / das forchtsam vnd ernsthafftiges eylen.

Drzewce / Sarissa,æ,g.f. Macedonischer spieß / lange Pick.

Drzewieć / Arborescere, Zu eim baum werden.

Drzewisty / Sylviger, a,um, Sylvosus,a,um, Waldächtig / wie ein wald.

Drzewny / Arborarius, Arboreus, a, um, Baumächtig oder vom baume.

Drzewny robak / Cossus,i,g.m. Holtzwurm.

Drzewo / Arbor,oris g.fœ. Baum. Drzewo przyrodne jákiemu mieyscu / Arbor incola, ein Inländischer Baum. Drzew wysokość / Arborum statura, die höhe der Bäume.

Drzwi / Fores,ium,pl.num.g.f. Janua,æ, g.f. Ostium,ij,g.n. eine Thür. Drzwi dwuskrzydlá- ste / rozchodzące się / Valva,æ,g.f. eine getheilte thür / die zweyfach auff einander auffgehet / Fen- sterlade. Drzwi tylne / Postica,æ,g.f. antiq. Po- sticum,i,g.n. Hinderthür.

Duch / Spiritus, Flatus,us,g.m. Pneuma,atis, g.neut. der Geist.

Duchowie złi / Manes,ium, g.m. pl.nu.tant. die böse Geister / die Höllischen.

Duchownie / Spiritualiter, adv. Geistlich.

Duchowny / Spiritalis,le, & Spiritualis,le, Geistlich.

Dudek / Upupa,æ,g.f. Widhopff.

Dufáć / Confidere, Fidere, vertrawen.

Dufájący / Confidens, Fidens, entis,g.omn. wol vertrawt / vnverzagt / guter hoffnung.

Dufność / Confidentia,æ,g.fœ. Stoltzheit / kühnheit / vertrawen.

Dukat/Aureus coronatus, gülden Kron.
Durßlák/ Cribrum, bri, g. neut. Beutel.
Dußá / Anima, æ, g. f. die Seel.
Duße zmárłych ludźi/Manes, ium, g. m. pl. n. Umbræ, pl. num. g. f. der abgestorbenen Seelen.
Dußność/Dyspnæa, æ, g. f. Engbrüstigkeit.
Dużość/ Robur, oris, g. n. Viriditas, atis, g. f. Starckmütigkeit/ Krafft/ Macht.
Dwá/ Duo, duæ, duo, plur. num. Zwey.
Dwá/ po dwá/Binus, frequent. in pl. num. Bini, æ, a, Je zween.
Dwádźieśćiá/ Viginti, nomen numerale indeclin. Zwantzig. Po dwudźiestu/ Viceni, æ, a, pl. nu. Je zwantzig.
Dwádźieśćiá rázy/Vicies, adv. Zwantzigmal.
Dwádźieśćiá y ośm / Duodetriginta, acht vnd zwantzig.
Dwádźiećiá y ośm rázy / Duodetricies, adverb. acht vnd zwantzig mal.
Dwánaśćie/ Bis sex, Duodecim, nomen indeclin. Zwölff.
Dwánaśćie rázy / Duodecies, adv. Zwölff (mal.
Dwánasta cześć rzeczy/ Uncia, Unciola, æ, g. f. dimin. der zwölffte Theil eines Dings oder Stücks. Dwánasta cześć dźiedźiczący/Hæres ex uncia, ein Erb zum zwölfften Theil.]
Dwá rázy/ Bis, adverb. Zwey mal.
Dwieśćie/Ducenti, æ, a, pl. nu. Zwey hundert. Po dwieśćie/Duceni, æ, a, Je zwey hundert.
Dwieśćie rázy / Ducenties, adverb. Zwey hundert mal.
Dwojáki/Binarius, a, um, Zweyfaltig. Dwojáki/ Duplex, icis, Zweyfach.
Dwojáko / Bifariàm, Bipartitò, Duplicatò, adverb. In zweyerley weiß / zweytheilig / zweyfaltiglich.
Dwojáko zwány/ Binominis, e, & Binomius, a, um, Zweynamig.
Dwoić/ Duplicare, Geminare, Zweyfach machen/ duppel machen.
Dwoje/ Dyas, adis, g. f. Zweyheit.
Dwoisto/ Dupliciter, adverb. Zweyfächich.
Dwoisty/ Duplex, icis, g. o. Duplus, a, um. Geminus, a, um, zweyfachtig/ zweyfach. Dwoistego rodzáju/Bigenus, eneris, g. o. & Bigeneris, re, Zweygeschlecht.
Dwoistość/Duplicatio, onis, g. fœ. die Zweyfaltigung.
Dwor / Aula, Basilea, æ, g. fœ. ein Königlich Hauß/ Pallast/ Fürstenhoff.

ná Dwor/ Forás, adverb. hinauß.
ná Dworze/Foris, adverb. draussen.
z Dworu/ Forinsecus, adverb. ausserhalb/
Dworká / Villica, æ, g. fœ. des Meyers oder Lehenmanns Fraw.
Dworzánie/Palatini, orum, g. m. plu. num. Hoff-Junckern. Dworzánin/Aulicus, i, g. m. ein Hoffmann.
Dwoy/Geminus, a, um, Zweyfach.
Dwoydrogi/Bivius, a, um, Das zween Wege hat.
Dwoygłowy / Biceps, cipitis, g. om. Zweyhäuptig. Item, Fronto, onis, gen. masc. zweystirnig.
Dwoyiezyczny/ Bilinguis, e. Zweyzüngig.
Dwoyká/Duplio, onis, g. m. zweymal so viel/ zweyfache Straff.
Dwoykowa liczbá/ Dualitas, atis, g. f. zweyfaltige Zahl / Zweyfaltigkeit.
Dwoykowy/ Dualis, le, Zweyfach.
Dwoynasob/ Duplum, i, g n. Duplio, onis, g. m. doppel / zweymal so viel. We Dwoynasob/ Duplicatò, adverb. zweyfaltig.
Dwoynasobny/ Duplus, a, um, zweyfächtig.
Dwoyzon / Digamus, i, g. m. Der zwey Eheweiber hat nacheinander.
Dwudłonny/ Bipalmis, e, zwey Hand breit.
Dwudniowy/Biduanus, a, um, zweytägig.
Dwudźiesty/ Vicenarius, Vicesimus, Vigesimus, a, um, der zwantzigste. Dwudźiesty dźiewiąty/ Undetrigesimus, a, um, der neun vnd zwantzigste
Dwufuntowy/Bilibris, e, zweypfündig.
Dwuletni/Biennis, e, Bimus, Bimulus, a, um, dimin. zweyjährig.
Dwuletni czás/Biennium, ij, g. n. Bimatus, us, g. m. Dieteris, is, g. fœm. eine Zeit von zwey Jahren.
Dwułokietny/ Bicubitalis, le, zwo Ellen lang.
Dwumieśieczny / Bimensis, e, Bimestris, e, zweymönig / zweyer Monat lang.
Dwunogi/ Bipes, edis, g. o. zweyfüssig.
Dwupiedźista miárá/Didorus, i, gen. masc. zweyer Hände oder acht Finger lang.
Dwupiedźisty / Bipalmis, e, zweyer Hände breit.
Dwupietry/ Distegus, a, um, das zwo Thalen/ oder Tilen hat.

Dwuroczny/ Bihornus,a,um, zweyjährig.

Dwurogi/ Bicornis,e, das zwey Hörner hat.

Dwusetny / Ducenarius, a, um, von zwey hundert.

Dwuskrzydłásty / Bipennis, e, mit zweyen Flügeln.

Dwustopny / Bipedalis, le, Bipedaneus, a, um, zwo Schuch lang.

Dycháwicá / Anhelatio, onis, g. f. Asthma, Dyspnæa,æ,g.f. das Keychen/ Engbrüstigkeit.

Dycháwiczny / Anhelator,oris,g. m. Asthmaticus, Dyspnoicus, Suspiriosus, a, um, Engbrüstiger/ ein Keicher/ der nicht wol athmen kan/ einer der schwerlich Athem holet/ der einen schweren Athem hat.

Dyjákon/Diaconus,ni,g.m. ein Diener.

Dyjákoństwo/Diaconia,æ,g.f. ein Dienst.

Dyjálektiká / Náuká o dobrym rozpráwowániu o rzeczách / Dialectica, cæ, & Dialectice, es, g.f. Dialectica,orum, plu. num. g. n. Logice,es, vel Logica, cæ, g. fœ. eine Kunst ordentlich vnd artlich zu reden / Eine Redekunst. Vczeń ábo náuczyćiel tey náuki/ Dialecticus, i, g. masc. Der ein solche Kunst lehret oder lernet. Sposobem tey náuki/ Dialecticè, adverb. ordentlich/ fein/ nach der Dialectick.

Dyjáment/ Adamas,antis,g.m. ein Demant.

przepis Diety/ Diætetica,æ,g. f. eine Ordnung essens vnd trinckens nach der Gesundheit.

Dyktátor/ Przełożony w Rzymie/ ktoremu pod niebespieczeństwo Rzeczypospolitey wszytek rząd do czásu dány był/ Dictator,oris, g. masc. Der Oberste Regent zu Rom/ ward gewehlet auff ein halb Jahr. Dyktátorski urząd/ Dictatura, æ, gen. fœm. Das Ampt des Dictatoris.

Dyktowánie/Dictata,orum,pl.num. g.neut. Vorgeredete Wörter/ Angegebene Ding nachzuschreiben.

Dyl/Longurius,ij, g. m. Zwergstang.

Dyláciá u sądu / Comperendinatio, onis, g. f. Auffzug des Rechts.

Dylowánie/Sepimentum,i,g.neut. die Verzäunung.

Dym/ Capnos, latin. Fumus, i, g. m. Rauch/ Erdrauch. Dym gęsty/bury / Fumus tardus, dicker Rauch. Dym się przebija/ Transfumare, durchräuchern.

Dymić/Fumare,Fumigare,Fumificare,Infumare, Transfumare, beräuchern/ mit Rauch dürr machen/ durchräuchern.

Dymienice/Bubones,pl. nu.g. m. Geschwür/ Beule/ Bruch neben dem Gemächt vnd vnter den Vchsen oder Achsel. Item Panus,i,g.m. ein Drüse/ ein auffgeschwollen Blatterlein oder Knottel vmb die Scham.

Dymnik/Fumarium,ij, g.n. Infumibulum,i, g.n. Rauchloch. Dymnik w piecu/ Furnarium, ij, g. n. das Rauchloch im Ofen.

Dymny/ Fumosus, Fuminosus, Fumeus, Fumidus, Fumifer, a, um. voll Rauch/ rauchächtig.

Dyptan/ Dictamum, i, g.n. vel Dictamus,i, g.f. vel Dictamnum,i,g.n. Polemonia,æ, g.fœ. Wilder Poley/ Taubenkropff/ Eydweich.

Dysputácyja/Disputatio,onis, gen. fœ. ein Gespräch.

Dyszący/ Anhelus, a, um, keychend.

Dyszeć/ Anhelare, Hippacare, keychen.

Dyszel/ Temo,onis, g. m. Deissel/ Deichsel.

Dyszenie/ Anhelitus, us, g. m. Athem.

Dzban/Amphora, Fidelia, æ, gen. fœm. Fidelia congialis, Lepista, æ, g.f. Urceus, ei, g. m. Sinus,us, g. m. vel Sinum, ni, g. n. Krug/ Weinkann / Schöpffgeschirr/ ein irrdener Krug/ ein dreymässiger Krug/ Wassergeschirr/ eine Gattung Geschirrs zu Wein vnd Milch dienlich. Dzban drzewiány / Oppa, Obba, æ, g. fœ. Höltzerne Geschirr.

Dżdżáwy/Imbricus, Nimbosus, Pluvius, Pluviosus,a,um, Pluviatilis, Pluvialis,le, Das zum regen geneigt ist/ Vngewitterlich/ das vom Regen ist/ regenhafftig/ voll Regens.

Dżdżownicá/ Lumbricus, ci. gen. masc. ein Regenwurm.

Dziad/Avus,i, g. m. Papa, Papas, g.m. Großvatter/ Altvatter/ Vatter.

Dział/Partitio, Distributio, onis, g. f. Theilung/ Zugab/ Beweisung.

Działánie/ Actio,onis, g. fœ. Das machen/ Thun.

Dziáło/ Tormentum,i, g. n. Allerley schwer vnd grob Geschütz/ aliàs Stück.

Dziány/ Nexilis, Textilis, le, gestrickt/ gewäbt oder geflochten.

Dziarstwisty/ Tophinus, Tophaceus, a, um, Tuchsteinig/ oder Topffstein.

Dziąsło / Gingiva, Gingivula, æ, g. f. dimin. Zahn-

Zahnfleisch. Dźiąsł puchliná/skorká dźiąsłowa/ Paradontis, tidis, g. fœm. Zahngeschwulst/ Blätterlein am Zahnfleisch.

Dźiećí/Prognati, orum, pl. nu. g. masc. Kinder. Dźieci dostáć/ Puerulos, liberos tollere. Pater dicitur, Sustulisse filium, mater Peperisse, Kinder überkommen.

Dźiećiątko/ Pupus, i, g. m. Jungkind.

Dźiećię/ Puer, ri, g. m. Pusio, onis, g. m. ein klein Kind.

Dźiećinność/ Puerilitas, atis, g. f. Kindheit/ Kinderspiel.

Dźiećiński/Puerilis, le, Kindlich.

Dźiećińskie/ Puerilitèr, adverb. Kindlich.

Dźiećiństwo/ Ætas tenera, Ætas tenella, Infantia, æ, Puerilitas, atis, Pueritia, æ, g. fœ. Kindheit/ Kinderspiel. Ku Dźiećiństwu się mieć. Adolescenturire, zum Kinde werden. Od Dźiećiństwá/ Ab incunabilis, à teneris, von Jugend auff/ von Kindheit an. Po Dźiećińsku mowić/ Lallare, lallen/ wie die jungen Kinder/ so noch nicht reden können.

Dźiećiowodź/ Pædagogus, gi, g. m. Kinderlehrer/ Zuchtmeister.

Dźiećioł/ Picus, i, g. m. Picus arborarius, ein Specht/ der auff dem Holtz nistet.

grzeczne Dźiecko/ Scitus puer, vel Scitulus, ein fein adelich/lieblich Kind.

Dźiedźic/ Hæres, redis, g. com. ein Erbe.

Dźiedźicá niemájący/ Intestatus, a, um, Erbloß/ der keinen Erben hat.

Dźiedźictwo/ Diatheca, æ, g. fœ. Diatheca, orum, g. n. pl. nu. Hæreditas, atis, g. f. das Erbe/ Erbschafft.

Dźiedźiczenie/ Cretio, onis, g. f. Einnehmung vnd Besitzung des Erbes.

Dźiedźicznie/ Hæreditariè, adv. durch Erbfall/ Erblich.

Dźiedźiczny/ Hæreditarius, a, um, erblich/ erbet.

Dźiedźiczyć/ Hæreditare, erben.

Dźiedźiná/ Hæredium, Hærediolum, dimin. Prædium, ij, g. neut. ein liegend Erbgütlein/ ein liegend Gut.

Dźięgiel/ Hipposelinum, ni, g. n. Panax Heracleos, Smyrnium, ij, g. n. vulgus Levisticum appellat, Heyligen Geist wurtzel/ Angelica.

Dźiejopis/ Historicus, Historiographus, i, g. m. Geschichtschreiber/ Historienschreiber. Dźiejow kśięgi/ Historia, æ, g. f. ein Geschicht/ Erzehlung einer geschehenen Sach. Co do Dźiejow pisánia należy/ Historialis, le, zur Geschicht vnd Beschreibung derselben dienend.

Dźieká/ Charis, itis, g. f. lat. Gratia, æ, Danck.

bez Dźieki/ Ingratis, Invitè, adverb. Vnwilliglich/ mit Vnlust.

Dźielcá/ Divisor, Partitor, oris, g. m. Theiler/ Zertheiler.

Dźielenie/ Partitio, onis, g. f. Theilung.

Dźielić/ Dispensare, Dispertiri, Disterminare, Distribuere, Limitare, & Limitari, nach Billigkeit außtheilen/ zertheilen/ abtheilen. Dźielić ná częśći/ Partiri, in stücken zertheilen. Dźielić ná dwie częśći/ Bipartiri, zertheilen in zwey Theil. Dźielenie ná krzyż/ Decussis, is. g. masc. eine Abtheilung/ wie man ein Andres Creutz macht (X). Dźielić ná krzyż/ Decussare, in solches Creutzes Gestalt abtheilen.

Dźielnicá w mieśćie/ Kwáterá domow oddźielonych od drugich/ Insula, æ, g. f. Häuser so allenthalben allein stehen/ vnd nicht aneinander stossen.

Dźielny/ Distributorius, a, um. Das zum außtheilen gehöret.

Dźiело/ Actus, us, g. masc. Effectio, onis, g. f. Facinus, oris, Opus, operis, g. neut. Handlung/ That/ das Werck/ Geschäfft.

Dźień/ Dies, ei, g. m. & f. in singul. In plurali verò tant. g. m. Lux, lucis, g. f. ein Tag. Dźień właśny od wschodu słońcá áż do záchodu/ Dies artificialis, die Zeit zwischen der Sonnen Auffgang vnd Niedergang. Dźień od pułnocká jednego/ do drugiego/ Dies civilis, Tag vnd Nacht zusammen. Dźień powszedni/ Dies status, ein verordneter Tag. Dźien seymowy/ Dies comitialis, ein Wahl- oder Reichstag. Dźien sądowy/ Dies fastus, ein Gerichtstag. Dźień robotny/ Dies operarius, profestus, ein Werckeltag. Dni niesądowe/ Nefasti dies, Tag an welchem die Gerichte zugeschlossen seyn. Dni długie/ Soles longi, lange Tage. Dni lekárskie/ z ktorych o chorobie sądzą lekárze/ jáko śiodmy y czternasty/ &c. Dies critici, die Tag daran man von der Kranckheit vrtheilen mag/ als der siebend vnd viertzehend/ &c. Trzećiego dniá/ Perendiè, adverb. übermorgen. Dźień trzeći/ Perendinus dies, der übermorgige Tag. Dźień przedtym/ Pridiè, adverb. den nechsten Tag zuvor.

vor. Co Dzień/ Indies, täglich. Przez Dzień/ Interdiu, adverb. bey Tage/ den Tag durch. We Dnie/ Interdiu, Luci, adverb. Bey Tage/ des Tages. Po piąciu Dni/ Interpositis quinis diebus, Fünff Tage hernach.

Dziennik/ Diarium, Diurnum, i, g. n. Ephemeris, idis, g. f. Rechenbuch/ täglicher Brauch/ ein Journal oder Tagsbuch/ ein tägliches Register/ Klackbuch.

Dzienny/ Diarius, Diurnus, a, um, von einem Tag/ des Tages.

Dzierlatka/ Cassita, æ, g. fœ. Galerita, æ, g. f. Lerch/ Haubel Lerch.

Dzierżawa/ Mancipium, ij, g. n. Possessio, onis, g. f. Eigenthumb/ Besitzung/ vnd Gebrauch/ als eines Grundes vnd Bodens. Dzierżawa cudzych dobr/ Usufructus, us, g. m. Nützung vnd Genieß eines Dings. Dzierżawa do wiernych rąk zá pewnemi Kondycyámi pußczona/ Possessio fiduciaria, auff Trew vnd Glauben/ mit etwas Beding angenommen. Dzierżáwę znáczący/ Possessivus, a, um. besitzlich.

Dziesiątek czego/ Decas, adis, g. f. Das zehen in sich begreifft.

Dziesiątkowáć/ Decimare, Decuriare, Den Zehenden auff ein Ding schlagen/ mit Zehen oder Rotten außtheilen/ den Zehenden nehmen.

Dziesiątkowánie/ Decimatio, onis, g. fœm. Zehendung/ Das nehmen des zehenden Theils.

Dziesiątkowy/ Denarius, a, um, Das zehen in sich helt.

Dziesiątnik/ Decurio, onis, g. m. Demiurgus, i, g. mas. Magistratus nomen apud Græcos, Der Rottmeister/ Zehender in einer Stadt.]

Dziesiąty/ Decimus, a, um, der zehende.

Dziesiąty raz/ Decimum, adverb. zum zehenden mal.

Dziesięć/ Decem, indecl. zehen. Podzielenie ná Dziesięć/ Decuria, æ, Decuriatio, onis, g. fœ. Decuriatus, us, g. m. eine Ordnung/ oder Zertheilung in zehen.

Dziesięciny/ Decimæ, arum, g. f. plu. num. der Zehend/ so von den Früchten genommen wird/ der Decem.

Dziesięćioráki/ Decuplus, a, um. zehenfältig.

Dziesięćioro Boże przykazánie/ Decalogus, i, g. m. die Zehen Gebot Gottes.

Dziesięć lat. Decennium, ij, g. n. zehen Jahr.

Dziesięćletni/ Dziesięćioletni/ Bilustris, Decennis, Decennalis, le, Zehenjährig.

Dziesięć pánow miástem rządzących/ Decemviri, orum, g. m. plu. num. Die zehen Männer/ die von einer Stadt außgesetzet werden/ dieselbe zu regiren. Urząd Dziesiątnikow onych/ Decemviratus, us. g. m. die Würdigkeit der Zehen Männer. Práwo od nich postánowione/ Leges decemvirales, Gesetze der Zehen Männer.

Dziesięćstopna miárá/ Decempeda, æ, g. f. ein Ruthe von zehen Schuch.

Dziewánna/ Thiallis, is, g. f. Verbascum, ci, g. n. ein Gattung Wullkrauts oder Kertzenkraut.

Dziewcze/ Puella, Pupa, æ, gen. fœm. junges Töchterlein.

Dziewczęcy/ Puellaris, re, Kindlich/ ist der Mägdlein.

Dziewczká/ Adolescentula, æ, g. f. ein junges Mägdlein.

Dni Dziewiąciu czás/ Novendium, ij, g. neut. neun Tage lang.

Dziewiąty/ Novenus, Nonus, a, um, je neun vnd neun.

Dziewictwo/ Virginitas, atis, gen. fœm. die Jungfrawschafft.

Dziewictwo stráćić/ Devirginari, zur Frawen werden.

Dziewięć/ Novem, adj. indecl. Neun.

Dziewięć rázy/ Nonies, vel Novies, adverb. Neunmal.

Dziewięćdziesiąt/ Nonaginta, neuntzig.

Dziewięćdziesiątletni/ Nonagenarius, a, um, Neuntzigjähriger.

Dziewięćdziesiąt rázy/ Nonagies, adverb. Neuntzigmal.

Dziewięćdziesiąty/ Nonagesimus, a, um, der Neuntzigste.

Dziewięćdziesiąt y Dziewięć/ Nonaginta novem, Undecentum, Undeceni, æ, a, plu. num. ohn eins hundert/ das ist/ Neun vnd neuntzig.

Dziewięćdziesięćioráki/ Nonacuplex, icis, g. om. Nonagecuplus, a, um, neuntzigerley.

Dziewięćiorny/ Novenarius, a, um, Neunzahlig/ das neun in ihm hat.

Dziewięć set/ Nongenti, vel, Noningenti, æ, a, pl. num. Neunhundert.

Dziewierz/ Levir, ri, g. m. eines Ehemanns Bruder.

Dziewiętnaśćie/ Undeviginti, indeclinab. Neunzehen.

Dźiewká/ Ancilla,æ,g.fœm. Mulier ancilla, Dienstmagd/ Dienstweib.
Dźiewosłab / Paranymphus, i,g.m.lat. Pronubus,i, g. m. der Brautführer.
Dźiewosłebicá / Pronuba, æ,g. f. die Brautführerin / so die Braut des Abends nach gehaltener Hochzeit in des Bräutigams Hauß führet.
Dźieza/Artopta,Mactra,æ,g.f.ein Multe darinn man den Teig zum Brodbacken bereit/ vnd knetet.
Dźiki/ Ferus,a,um, Wild. Dźiki maz / Semifer,Semiferus,a,um, halb wild.
Dźikiem czynić/Efferare,Wild machen.
Dźikość/ Feritas,atis,g. fœm. Grawsamkeit/ Grimmigkeit.
Dźionek/Diecula,æ, g f. ein kleine Zeit.
Dźiś/Hodiè, adverb. Heut.
Dźisieyßy/ Hodiernus,a,um, Heutig.
Dźiś trzeci dźień/Nudius tertius, adverb. Vorgestern.
Dźiś czwarty dźień / Nudius quartus, adv. vor drey Tagen.
Dźiś piąty dźień/ Nudius quintus, adverb. vor vier tagen.
Dźiś ßosty dźień/Nudius sextus,adverb. vor fünff Tagen.
Dźiubáć/Rostrare, mit dem Schnabel bicken.
Dźiurá/ Foramen,inis,g.n.Lacuna,æ,Rima, æ, g.f. Loch/Grube/Spalt/Klünse.
Dźiurá w Budowániu dla wyfußenia/ Naris,is,g fœ. Rauchloch.
Dźiuráwić / Fenestrare, Fistulare, Forare, durchsichtig machen/ voll löcher machen/ bohren/ graben.
Dźiuráwy / Fenestratus, Foratus, Foraminosus,Lacunatus,a,um, Durchlöchert/löcherich/ holl wie eine grube/voll spalten/ voll klunsen.
Dźiurkowátość / Fungositas, Raritas, atis, Raritudo,inis,g.f.Schwamächtigkeit/eine dünne.
Dźiurkowáty / Fistulosus,Fungosus, Multicavatus,a,ū, Multiforatilis,e,Pumicosus,Pumiceus,Spongiosus,a,um,gelöchert/ das voll löcher ist / schwamächtig.
Dźiw/ Mirabilitas,atis, g. f. Miraculum, Mirum,i,g.n. Monstrum,i,g.neu. ein wunder/verwunderung/ wunderzeichen.
Dźiwak / Capitosus, Cerebrosus,a,um, Eigensinnig/ wunderbarlicher Kopff.
Dźiwnie/ Mirè, Mirabiliter,Mirficè,Mirum in modum, Monstrosè,adv. Wunderlich / wunderbarlich/ vnnatürlich.
Dźiwnoſtráßny/ Monstrosus,Portentosus, Prodigiosus, a, um, wunderbarlich/ wundergestaltig/widernatürlich/vngehewr.
Dźiwny/ Mirus, Mirificus, Mirificissimus, Mirificentissimus,a,um, Wunderbar.
Dźiwny człowiek/Monstrum hominis, Vnmensch/ vngehewr.
Dźiwowáć śię/ Demirari, Mirari,sehr verwundern/ sich wundern. (derung.
Dźiwowánie/Miratio,onis, g.f. die verwun-
Dźiwowisko/Mirum,Spectaculum,i,g. neu. Verwunderung / seltzam ding/ das man sich verwundert.
Dźiwowisko/ Scena,æ, g.foe. ein Comœdie/ Schawspiel. Dźiwowisko/miéysce ku pátrzániu ná Dźiwowisko zgotowáne/ Theatrum,i, Amphithea-trum,i, g. n. ein Schawplatz vnd gebäw die schawspiel zu halten/ geordnet/ ein rund Schawhauß. Do Dźiwowiská nalezący/ Amphitheatralis,e, & Amphitheatricus,a,um, Das zum Schawplatz gehört.
Dźiwujący śię/ Mirabundus,a,um, Mirator, oris,g.m. der sich wundert.
Dźwiek/ Canor, oris, Sonus,i, g.m. Sonitus, us,g. m. ein thon. Dźwiek zgodny/ Consonantia,æ,g.f. Zusammen stimmung.
Dźwigáć/Bajulare, Tragen.
Dzwon/Campana,æ,g.f.Glock.
Dzwonek/ Dzwonyßek/ Campanula,æ,g.f. Tintinnabulum,i,g. Schelle/Glöcklein.
Dzwonki źiele/ Corion,ij,g.n. Chamæpitis, is, g.fœ. Hypericon,i, g. n. vnser lieben Frawen Betthstroh/ S. Johannis Kraut.
Dzwonki czerwone/Ascyron,lat.Perforata, æ,g.f. Barthew/ vnser lieben Frawen Bethstroh.

E.

Exemplarz/Antigraphum,i,gen.neut.ein Exemplar/Gegenschrifft.
Elektor/Elector,oris,g.m. Churfürst.
Endywia/Intubus,i,g.m.vel f.sive Intubum, vel Intybum,i,g.n.herba,aliàs Endivia, æ, g.foe. Endivien.
Ewánielia/Evangelium,ij.g.n.Evangelium.
Ewikcya/odyskánie práwne/Evictio,onis, g.f. Angewinn.
Ewikcyą bráć / Mancipio accipere, Zu eigen einnehmen.

Fáirká/ Authepsa,æ,g.f.Clibanus,i,g. masc. Ignitabulum,i,g.n. eine gattung eines alten Geschirrs/Fewerzeug/fewerpfan.

Fałd/Plicatura,æ,Stria,æ,g.f.Laciniæ,arum, g.f.plur.num.Rugæ vestium,Sinus vestium, ein fald/Falden an den Kleidern.

Fałdowáć/ Striare, mit holkehlen machen.

Fałdowánie/Plicatio,onis,g.fœ. das falten.

Fałdy czynić/ Rugare, voll falten machen.

Fałdy u sukníe rozpuśćić / Undantem chlamydem facere,den Mantel fliegen lassen.

Fałß/Falsitas,atis,g.f. Falsum , Pigmentum, ti,g.n. Falschheit/ Betrug/ Falsch. Bez fałßu/ Emendatè,adver.Ohne Fehl/Betrug/Falsch.

Fałßerz/ Falsarius,ij,g.m. ein Falscher.

Fałßowáć/ Supponere , Adulterare , etwas falsches an statt des wahren vnterschieben/schwächen/fälschen/ verfälschen.

Fałßowány/ Adulteratus,Suppositus, Suppostus,a,um, Fälschlich/vnterschoben / gefälscht.

Fałßywie/Fabulosè, Falsè,Falsò,Mendosè, Perperam, adverb. Lügenhafftig / fälschlich / mit fehlen Fałßywie się obchodźić/Prævaricari, vntrewlich / fä schlich handeln.

Fałßywy/Falsidicus,Falsiloquus,Falsus,Nothus,a,um,Mährenträger/Lügner/falsch.

Familia/Domus,us , g. fœm,Familia,æ,g.f. ein Geschlecht/Stamm.

Fántástik/Opinator,oris,gen.masc.Opiniosus,Phantasticus, a, um, der nichts gewisses hat/ Einbildig/ Phantast.

Fantázya /Imaginatio,onis , Phantasia , æ, g.f.Einbildung/phantasey.

Fárbá/ Color, oris,g.m Sanies,ei,g.fœ.eine Farb. Fárbá do żelázá podobna/ Ferrugo, ginis,g.f. Farb dem eysen gleich. Fárbá głucha/ ćiemna/bláda/Color surdus,Tunckelfarb. Fárbá jásna/ Satur color, volle Farbe. Fárbá okopćiáła/ Insuasum, i, g.n. Rauchfarb.

Fárbiernia/ Baphia, æ,g.f.& Baphia, orum, g.n pl nu.ein Färbehauß.

Fárbierska náuká/ Baphice, es,g.f. die Färberkunst/Färberhandwerck.

Fárbierz/ Fuscator, Infector, Offector, oris, g.m. ein Färber / beitzer.

Fárbowáć/ Colorare,Fucare, Inficere, Tingere, Färben/ eine frembde Farb anstreichen.

Fárbowánie/ Tinctus,us, g.m. Tinctura,æ, g.f. das färben.

Fárbowány/ Infectus,a,um, gefärbt.

Fárbowány dwá rázy/Dibaphus,a,um,lat. bis tinctus,Zweymahl gefärbt.

Fárbownik/źiele/Isatis,is,g f.lat.Glastum,i, g.n. Weydkraut damit man färbt.

Fárbowny/ Tinctilis,e, Pigmentarius,a,um, das farb an sich nimbt oder zur farb gehört.

Fárbujący/ Tingens, entis,g.omn. farbend.

Fárbujący / Colorificus,a , um , Farb / das färbig macht/ oder färbt.

Fárby dwoiste/ Bicolor,oris , gen. omn. Zweyfärbig/von zweyen Farben.

Fárby odmiáná/ Decoloratio , onis, g. fœ. Entfärbung.

Fárby nápsowáney/Decolor,oris,g.omn, übel gefärbt.

Fárby wydátność w málowániu/ Lumina in pictura,das Liecht des Gemähls.

Fármuszká/ Offa,æ,g.f. Allerley dick Gemüß/ Brey oder Suppen.

Fárski/Parochialis,e. der Pfarr zugehörig.

Fártuch/Semicinctium, Semicinctorium,ij, Ventrale,is,g.n. Schurtztuch/Fürtuch der weiber.

Fásá / Cuppa,æ,g.f. Wassergeschirr /Faß.

Fáutor/Fautor, Favitor,oris, g.m. Gönner/ beystendig. Fautorká/Fautrix,icis,g. f. Gönnerin/ die da günstig ist.

Febrá /Febris , is, g. f. Febricula,æ, g.f. das Fieber. Febrá/ w ktorey chorującemu wewnątrz zimno á gorąco zwierzchu/Epialos,i, g.m. Fieber das den Leib außwendig heiß/vnd inwendig kalt macht.

Febrę mieć / Febrim pati , das Fieber haben.

Febrá wrácájąca się pewnego czásu/Febris intervallata, ein Fieber so nicht alle tage wieder kommet.

Fechterz/ Gladiator,oris,g.m. ein Fechter.

Federpuß/ Crista,æ,g.f. Strauß auffm helm.

Figá drzewo/Ficus,us, g.f.tantùm, ein Feygenbaum.

Figá owoc/Ficus,i,& us,g.m.& f. eine Feyg.

Figá máłá / Cotona vel Costona , sive Cottona , vel , ut alij volunt ; Cotana, Costana, sive Cottana,g. n. pl.nu. ein gattung kleiner Feigen.

Figá niedożrzáła/ Grossus,i,g. m. vel fœm. Grossulus,i,dimin. vnzeitige Feigen.

Figá niesmáczna/ Sycosis,is,g.f. Marisca,æ, g. f. Feygwurtz/vngeschmackte Feygen.

Figá polna/Caprificus,i, g. fœ. Wilder Feigenbaum. Figi leśne opátrowáć/Caprificare, Wild Feigenbaum zahmen vnd mild machen.

Figá zwiedła/ Carica,æ,g.fœ. dürre Feigen.

Fig kupá / Palatha, græca dictio, ein Kloß/ oder hauffen Feigen auff einander klebend.

Mieysce gdźie są figi/Ficaria,æ,g.f.ein Platz mit Feygenbäumen besetzt.

Figę komu ukazáć/Medium ungvem ostendere, einem Feigen weisen.

Figiel/Parergon,i,g.neut. alle das jenige das man mehr thut / als man verdiengt hat / so die Mahler vmb das Bildwerck/ Vögel / Laubwerck/ Blumen/ꝛc.machen.

Figlowáć/ Argutari, Obludere, Geschwindigkeit oder rencke in der Rede gebrauchen/mit einem schimpfftreiben/schmeicheln.

Figlowánie/Argutatio,onis,g.f. Geschwätz.

Figojad / Ficarius,ij,g.masc. Sycophanta,æ, g.m.ein Feigenfresser.

Figojadká/ Atricapilla,æ,g.fœ.Ficedula,æ, g.f.Melancoryphius,ij, g m.ein vogel mit einem schwartzen Kopff/Schnepffe.

Figowy/Ficulnus,Ficulneus,a,um, das von Feigenholtz.

Figowy sad / Ficetum, i, g. neut. Feygenbaumgarten.

Figurá/ Lineamentum,i,g.neu. Strich/striemen eines entworffenen wercks/ entwerffung.

Filar/Columna,Pila,æ,g.f.Pfeiler. Filarmi/ Pilat[i]m, adverb. von einem pfeiler zum andern. Gałká ábo przykryćie filará / Capitellum,i, g. neut. das Haupt oder deckel auff dem pfeiler. Podstáwek filarny/Epistylium, ij,g.n. græcè Basis,is, g. f. der fuß eines pfeilers.

Filarowánie/ Columnatio,onis,g. fœ. Vnterstützung.

Filozof/Philosophus,i,g.masc. ein Liebhaber der Weißheit.

Fiołki/ Viola, æ, g. f. Violen. Fiołki białe/ Leucoion,ij,g.n. Allerley violen/was für Farb sie seyn/ darunter auch begrieffen die gelbe Nelcken. vnd Maynegelein. Fiołkowy ogrodek/Violarium,ij,g.n. Violengarte.

Fiołkowey máśći/Hyacinthinus,a,um, Violbraun. Fiołkowy/Violaceus,a,um, Violbraun.

Fiołkowy fárbierz/Violarius,ij,g.m, Färber der Violenbraun färbet/Violbraunfärber.

Fistułá drzewko/ Isocinnamon,g.n.herba, Ingrünn.

Fistułá/Ægilops,lopis,g. m. die Fistel in den Augen/Löchlein in den Augenwinckeln.

Fistułá/Fistula,æ, g.f.Fleuthe/ein Pfeiffe.

Flader/ Bruscum, Molluscum,i,g.n. Maser/ Stammrind / Flader. Flader jáworowy ábo klonowy/ Acernum bruscum, Maßholder-Maser.

Fladerká/ Passer marinus,piscis,Plateiß.

Fladrowáte drzewo/ Crispum lignum,gewölcket Holtz.

Fláki/Omasus,i,g.m.vel Omasum,i,g.n. der feiste Darm/Klopdarm genant.

Flászá/Ampulla, Lagena,Laguncula, Oppa, æ,g.f.Oelkrug/ Flasche.

Flegmisty/Pituitosus,a,um,Rotzig.

Fleytuch / Linamentum,i, g. neu.ein fläcklin Lümplein/ ein Wiede/ die ein Tieffe wunde heilt.

Flis / Ratiarius,ij,Remex, icis, g. m. ein flossenleyter/ ruderknechtb/ Schutnickel/ Barb. Flisná szeroktey łodźi ábo okręćie/ Stlatarius,ij,g. m. die Schifffloßenleyter.

Folgowáć/Parcere, verschonen / vbersehen/ nachlassen/ sparen.

Folwárk/Colonia,æ,g.f. Prædium,ij,g.neu. Vicus,i, g. m. Meyerhoff oder Lehn/liegend gut/ ein Dorff. Folwárk przed miástem/Suburbanum,i,g.n. Suburbana,orum,g.n.pl.num. Vorstadt oder Dorff nahe bey der Stadt.

Folwárkowy / Epistates, is, g.m. Villicus,i, g.m.ein Schaffner/ein Lehenmañ. Meyer/ Verwalter/ Hoffmeister.

Folwárkowy/ Villaticus,a, um, Villaris,e, dem Meyerhoff zugehörig.

Formá/ Character,eris,g.m.Forma,æ,g.fœ. Form etwa eingedruckt.

Formaty / Dimissoriæ literæ, die Rechtsache vom Vnterichter dem Oberrichter / so appelliret worden ist/ überschickt/ welche Geschrifft man Apostolos nennet.

Formierká/Fictrix,icis,g.f. Hafenmacherin.

Formierska robotá / Plasma, atis, Plasmatum,i,g.n.Proplastice,es, g.fœm. Haffnerwerck/ Töpfferwerck.

Formierz / Fictor, Formator,oris,g.m.Protoplastes,æ, g. masc.ein gestalter der etwas recht machet/Bildgraber/Modelschneider.

Formowáć/ Conformare, Efformare, Fingere, Formare, Informare, Modificari, Gestalten/ eine form geben/eine gestalt geben/auß Leymen etwas schaffen/ etwas entwerffen/oder bildē.

Formowánie/ Conformatio, Figuratio, onis, g.f. Formatura, æ, Informatio, onis. g.f. ein gleiche Gestalt/ Gliedmassen/ gestaltung/ entwerffung/ abbildung.

Formowány/ Fictus, Figuratus, a, um, Figuralis, e, Formalis, e, Erdacht/gestaltet/ formiret/ wolgestaltig.

Formułá zapisu/Præscriptio, onis, g.f. vorgeschriebene weiß vnd form/vnterrichtung.

Fortá/Fores, ium, g.f. plur. num. Pfort/ thür.

Fortká/Porta, Portula, æ, dimin. g.f. ein pfort/ ein Thürlein.

Fráncá/Morbus Gallicus, die Frantzosen

Fránt/Sycophanta, æ, gen. masc. Schlaaloß/ Holhipler/ hinderreder.

Frásowáć/ Sollicitare, Bekümmern/ mit sorgen beladen.

Frásowáć śię/Fluctuare, Satagere, Tristari, Betrübt/ bekümmert/trawrig seyn/trawren.

Frásowáć śię ná kogo/Ægrè ferre, vor übel auffnehmen.

Frásowliwie/ Anxiè, Scrupulosè, Sollicitè, adverb. ängstiglich/sorgfältiglich/ mit angst vnd sorg/angsthafftiglich.

Frásowliwość/ Anxietas, atis, g.f. Anxietudo, inis, g.f. Sorgfaltigkeit.

Frásowliwy/Anxius, a, um, Miser animi, vel animo, vel ex animo, Sollicitus, a, um, Angsthafftig/ eines elenden gemüts/ sorgfältig.

Frásunek/Crux, ucis, g.f. Cura, æ, g.f. Fluctus, us g.m Morbus animi, Sollicitudo, inis, Præmolestia, æ, g.f. Pein/Schmertzen/angst/betrübnüß/ Sorg/angsthafftigkeit. Frásunek przynaglájący/ Cura insidens, ein angelegene sorg.

Fraucimer/Gynæcæum, i, g.n. Frawenzimer.

Fryierz/ Gámrátliwy/ Homo Venereus, Gnadenreich/ holdselig/ lieblich.

Fugá/ Commissura, æ, g.f. Cubile, is, g. neut. dicitur de structura, eine Fug/ein lägestein.

Fukliwy/ Objurgator, oris, g. m. Beschelter.

Fundátor/ Positor, Præbitor, oris, g. m. ein Stiffter oder anfänger einer Stadt/Klosters/ ꝛc. außgeber vnd vorsteher.

Funt/Assipondium, ij, Pondus, eris, g. neut. Pondo, g.n. indeclin. ein pfündig gewicht/ pfund.



Funt/24. łoty/Libra, æ, g.f. ein pfund von 24. loth. Pułfuntá/Selibra, æ, g.f. ein halb Pfund. Pułtora funtá/ Sesquilibra, æ, g.f. Anderthalb pfund. Funty dwá/ Bilibra, æ, g.f. Zweypfündig gemacht. Funtu jedenaśćie części/Deunx, uncis, g.m. 1. pfund minder 2. loth/oder 12. theil. Funt/ cáłego co/ co bywa rozdźielono ná części/ As, vel Assis, hujus assis, g. masc. ein pfund das man theilt.

Funtowy/Libralis, e, pfündig.

Furá/Portorium, ij, g. n. Vectura, æ, g. f. Vehes, & Vehis, is, g. fœ. Fuder.

Furman/ Vector, oris, g. m. Vehicularius, ij, g.m. der da führet/ein Fuhrmann.

Furmánić/ Agere vellaturam, ein Fuhrmañ (seyn.

Furmáństwo/ Vellatura, æ, g.f. Fuhrlohn/ Schifflohn.

Futro/Pelles, lium, g.f. pl. n. Pellicium, ij, g. (n. Beltz.

Futrujący/Crustarius, ij, g.m. überzieher.

Futrzána czapká/ Pelliris, is, g.f. ein Peltzhut/ Mütze.

Fuz/ Fex, ecis, g.f. Retrimentum, i, g.n. Koot/ hefen/trusen.

Fuz oliwny/ Amurca, æ, g.f. öltrusen/ölheß/ ölhefen.

## G.

GAdáć wiele/ Garrire, Plaudern/ schwätzen/ viel redens treiben.

Gádácz/ Disputator, oris, g.m. Disputirer.

Gadká/Ænigma, atis, g.n. Quæstio, onis, g.f. Retzel/ein verdunckelt oder rätherische frag/ frag vmb etwas/ gespräch.

Gadki skłádájący/ Ænigmatistes, æ, g. m. der rätherische fragstück fürbringet.

Gágátek/ Gagates, is, g.m. Agatstein.

Gájowy/Saltuarius, ij, g.m. Waldmeister.

Gájowy/ Nemoralis, le, Nemorensis, se, Waldächtig.

Gáisty/ Nemorosus, a, um, Nemorensis, e, Waldächtig.

Gáláredá/Tucetum, i, g.n. Pasteten.

Gálás Galla, æ, g.f. Galläpffel.

Gáłąźká/Surculus, li, g. m. Schoß eines Gewächß. Gáłąźká młoda/ Tureo, onis, g.m. der junge Zweig eines Baums oder Stauden. Gáłąźká z owocem odłamána/Termes, mitis, g.m. ein Schoß mit der Frucht abgebrochen. Gáłąźkámi/ Surculosè, adverb. von Schoß zu Schoß/

den

den Schossen nach. Gákaſſki zbytnie/ niepotrzebne ná drzewie/ Nepotes in vite, Schößlein oder Schoß am Rebſtock die man als vnnütz abbricht. Gákaſſki niepotrzebne obcinác/ Surculare, die vnnützen Schoß abbrechen.

Gákoz/ Flagellum, li, g. n. Frons, dis, g. f. Ramus, i, g. m. die Zweig am äſten/ grüner Zweig/ Aſt eines Baums. Gálezie/ Scamna in arboribus, Aſt daran ſich die Weinräb auffzeucht.

Gálbánowy/ Galbaneus, a, um, von Galbanen. Gálbánowy ſok/ Galbanus, ni, g. m. vel Galbanum, ni, g. n. Gummi/ alſo genant.

Gakeczká O/ rbiculus, i, g. m. dim. Kräyßlein.

Gakek grá/ Sphæriſterium, ij, g. neut. Das ſchnellen der Keulchen/ Keulchenſpiel.

Gálerá/ Naves longæ, Panon, onis, g. maſc. Galeen. Gálerá o trzech wioſlách ná kázdey láwie/ Triremis, is, g. fœ. Galeen mit drey Rudern auff einer Banck.

Gálezie obcinác Defrondare, das Laub abbrechen/ die Aeſte abhawen.

Gálezie puſſczác/ Frondere, Frondeſcere, äſte gewinnen.

Gálezowy/ Frondeus, Rameus, a, um, Das von Blättern oder äſten iſt.

Gálezitſky/ Frondifer, Frondoſus, Ramoſus, Sarmentoſus, a, um, äſtig/ das viel äſte hat.

Gálezny/ Frondarius, a, um, Das zu den äſten dienet.

Gálká/ Globus, bi, g. m. ein Kugel.

Ganek/ Ambitus, us, g. m. Menianum, ni, g. n. Pergula, æ, g. fœ. Lehne an einer Steigen/ oder Gang/ fürgeſchoſſen Gebäw mit einem Vo. hang/ Läuben in oder an einem Hauſe.

Gáníc/ Improbare, Vituperare, ſchelten/ verachten/ verwerffen. Gáníc co komu/ Adjurgare, Objurgare, Reprobare, beſchelten.

Gánícel/ Vituperator, oris, g. m. Vituperones, pro Vituperatoribus ponuntur, Schelter/ Verachter/ Verwerffer.

Gánienie/ Vituperatio, onis, g. fœ. Vituperium, ij, g. n. Scheltung/ Verachtung.

Gánionym byc/ Venire in vituperationem, geſcholten werden.

Garb/ Gibbus, i, g. m. Gibber, beris, g. maſc. Tuber, eris, g. n. Buckel oder Höcker.

Gárbáty/ Gibboſus, Gibber, ra, rum, hic Gibber, hæc Gibberis, hoc Gibbere, h[illegible] gebuckelt/ der einen Buckel hat.

Gárbarz/ Coriarius, ij, g. m. ein Ledergärber.

Gárdło/ Gula, æ, g. f. Guttur, uris, g. neut. die Gurgel/ Kehle. Gárdło ná co wazyc/ Depaciſci morte, ſich in den Todt ergeben/ gerne wollen ſterben. Stac ná gárdle komu/ Inſidiari, auff einen halten/ lauren.

Gárdłowáty/ Gutturoſus, a, um, Der eine groſſe Kehle hat.

Gárdzac/ Contemptim, adverb. verächtlich.

Gárdzacy/ Faſtidioſus, a, um, verdrieſſlich.

Gárdzenie/ Aſpernatio, Dedignatio, onis, g. fœ. Verachtung/ Verſchmähung.

Gárdzic/ Aſpernari, Contemnere, Contemptare, Dedignari, Deſpernere, Deſpectare, Deſpicere, Floccipendere, Floccifacere, Naucifacere, Nihili facere, Nihili pendere, Spernere, Temnere, gering achten/ vnwürdig achten/ verſchmähen/ gering ſchätzen/ verachten.

Gárdzicel/ Contemptor, Spretor, oris, g. m. ein Verachter/ Verſchmäher.

Gardziel/ Guttur, uris, g. n. Ingluvies, ei, g. f. die Gurgel/ Kehl.

Gárncárſka robotá/ Fictile, is, g. n. ſubſtant. Opus teſtaceum, Irrdin Geſchirr.

Gárncárſki/ Figlinus, a, um, dem Haffner zugehörend. Gárncárſki wárſſtát/ Kunſſt/ Figlina, æ, g. f. Figlinum, i, g. n. Haffnerwerck/ Kunſt zu haffnen.

Gárncarz/ Figulus, li, g. m. Haffner/ Töpffer.

Gárncowy/ Ollaris, e, dz zum Haffen gehört.

Gárniec/ Cacabus, bi, g. m. Olla, æ, g. fœm. Keſſel/ Haffen/ Topff.

Gárniec/ miárá/ Chus, ſive Choa, æ, g. fœ. Schöpffgeſchirr. Gárniec/ Chutra, vel Chytra, æ, g. f. Chutron, vel Chytron, g. n. latin. Olla, æ, g. f. ein Kochhaffen.

Garniec ná nogách/ Tripus, Chytropus, chytropodis, g. m. ein Dreyfuß/ darauff man die Haffen beym Fewer ſetzet/ oder/ ein Haffe mit drey Füſſen.

Garnuſſek/ Ollula, æ, g. f. dim. ein Töpfflein.

Garśc/ Dragma, atis, g. n. Manipulus, i, g. m. ein Büſchlein/ ein Handvoll.

Garśctány/ Manualis, Pugillaris, re, Handvoll/ ſo viel man in einer Hand faſſen kan/ einer Fauſt groß.

Gáśic/ Extinguere, Incendia compeſcere, Interſtinguere, die Brunſt leſchen.

Gasienicá/ Volucra,æ, g. f. ein Graßwürmlein das die Räben abnaget.

Gasienicá/ Bruchus, i, g. masc. Campe, es, Campa,æ, Centipeda,æ, g. fœm. Convolvulus, li, Involvolus, li, gen. masc. Eruca, Milepeda, Scolopendra, æ, g. f. Käfer/ eine Raupe/ Graßwurm/ ein Wurm der sich in die Blätter windet vnd rollet/ Assel die viel Füsse haben.

Gay/ Nemus,oris, g. n. Saltus,us,vel i, g. m. ein dicker wilder Wald/ ein Lustwald. Gáy ćtemny Bogom poświecony/ Lucus,ci, g. m. ein Lustwald den Göttern zu Ehren geweyhet.

Gaydá/ Utricularius,ij, gen. masc. ein Sackpfeiffer.

Gdakáć/ Glocire, Glocitare, Pipare, gluckzen oder kluchsen wie eine Henne.

Gdakánie/ Glocitatio,onis, g. f. Singultus gallinarum, das gagren der Hennen.

Gdułá ziemna/ Cyclaminus, i, g. fœm. die Erdäpffel/ Erdnüß. Gdułá ziemna mnieysza ziele/ Cassanthemos, i, herba, vulgò Sigillum Mariæ, kleine Glockenblum.

Gdźie/ Ubi, adverb. loci, Wo.

Gdźie indźiey/ Alibi, Aliò, Aliubi, adverb. Anderswo/ Anderswohin.

Gdźiekolwiek/ Ubicunque, Ubiubi, Ubivis, adverb. Es sey wo es wolle.

Gdźieś/ Alicubi, Uspiàm, Usquàm, adverb. Etwa an einem Orth/ Irgendswo.

Gebá/ Bucca,æ, g. f. Os,oris, g. n. die Höle der Backen oder Mundes/ das Maul oder der Mund.

Gebczásty/ Spongiosus,a,um, gelöchert oder lose wie ein Schwam.

Gebiásty/ Bucco,onis, g. m. der auffgeblasene Backen hat.

Gebká/ Buccula,æ, g. f. Osculum, Oscillum, li, g. n. dim. ein Mündlein.

Gebká/ Conferva,æ, Spongia, Spongiola,æ, g. f. dimin. Wasserschwamm/ Mooß der auff dem Wasser schwimmet.

Gegáć/ Gingire, schnadern wie eine Ganß.

Geś/ Anser,eris, g. m. Ganza, Ocha,æ, g. f. ein Ganß. Geś dźika/ Anser sylvestris, Wilde Ganß/ Schneeganß. Geśi kóćiec/ Chenoboscium, Chenotrophium, ij, g. neut. Gänßweid/ Gänßstall.

Geśćieć/ Crassescere, Densere, Spissescere, dick werden/ feist werden/ als Milch zusammen lauffen.

Gesia wyká/ Orobanche, es, g. fœ. herba, schwartze vnd wilde Wicken.

Gesta máteria/ Spissamentum, i, g. n. dicke Materye.

Gesto/ Densè, Spissè, adver. dick/ gemächlich/ dick ineinander.

Gestość/ Densitas, Spissitas, atis, g. f. Stipatio, onis, g. f. Dicke/ Enger Vmstandt vnd Getreng vmb einen.

Gestwá/ Tesqua, orum, g. n. plu. num. öde/ rauche/ wilde dornächtige Orther.

Gesty/ Creber, bra, brum, Frequens, entis, g. omn. dick/ offt/ viel.

Gesty/ Densus, Spissatus, Spissus, a, um, dick in einander/ dicht.

Giać/ Pandare, bucken/ drucken/ daß sich ein Ding biege.

Gibáć/ Lentare, biegen/ krümmen.

Gibki/ Flexibilis, Flexilis, le. Lentus,a,um, Das sich gern biegen läst/ weich/ zehe. Gibkim być/ Lentescere, Lentere, weich/ zach werden.

Gibkość/ Lentitia,æ, g. f. Zehe/ Weiche.

Giermek/ Armiger,ri, g. m. Cacula,æ, g. m. Calo,onis, g. m. Machærophorus,i, g. m. Troßbube/ eines Kriegsmannes Knecht/ ein Schwerdträger/ ein Degenstutzer.

Gierß/ Hipposelinum, ni, g. n. Smyrneum, ei, g. n. Olus atrum, Pullum olus, Eppichkraut/ Gierß.

Gies/ Oestrum, i, g. n. Roßbremse/ Hornitß. Item capitur pro Insania, seu Furore pecudis, Vnsinnigkeit.

Giety/ Tortus,a, um, krumb gewunden/ gezwungen.

Gil/ Erythacus, g. m. avis, Rothbrüstlein.

Ginać/ Disperire, gantz verlohren werden/ gantz verderben/ zu nichte werden.

Gips/ Gypsum,i, g. n. Gypß.

Gláb/ Caulis, is, gen. masc. Krautstengel. Z jednym Głabem/ Unicaulis, le, mit einem Stengel.

Głabieć/ Caulescere, stengeln.

Gładki/ Lævis, Lenis, Rasilis, e, glat/ sanfft/ poliert/ das sich schaben läß.

Gładko/ Concinnè, Circumscriptè, Politè, adverb. eigentlich/ fein/ mit kurtzem begrieff/ sauberlich/ glat/ zierlich.

Gładkość/ Lævitas, atis, g. f. Glätte.

Głádnieć/ Glabrere, Glabrescere, kahl werden/glat werden/ seine Haar verlieren.

Głádzenie/ Pumicatio, onis, g. f. Glättung/ Reibung mit einem Reibstein.

Głádźić/ Allævare, Dolare, Lævare, Lævigare, Lenire, Pilare, Polire, Pumicare, glatt machen/ hobeln/ mit einem Hobel glatt vnd eben machen / glätten/außfegen / mit einem Reibstein reiben.

Głádzony/ Lævatus, Politus, Pumicatus, a, um, glatt/außgebutzt/poliert.

Głánc/ Candor, Nitor, oris, g. m. die Glůd/ Sauberkeit/ Glantz.

Głáncowny/ Nitidus, Sidereus, a, um, gläntzend/ sauber/ schön. Głáncownym być/ Enitere, ergleissen/ glatt seyn.

Głáskáć/ Commulcere, Demulcere, Palpare, Palpari, Permulcere, Mulcere, streicheln/ sanfft machen.

Głáskánie/ Mulcedo, inis, g. f. Palpatio, onis, g. f. Palpum, pi, g. n. Sänffte / Das Schmeicheln/ Streicheln/ Betrug mit worten.

Głáskliwy/ Domabilis, le, das zu zähmen ist/ oder / das man zähmen kan.

Głęboki/ Penitior, us, comparat. Profundus, a, um. gar innen/ tieff.

Głębokość/ Altitudo, inis, g. f. Gurges, itis, g. m. Profunditas, atis, g. f. die Tieffe im Wasser/ Wassertrudel.

Głęboko / Penitùs, Profundè, adverb. Bis an Boden/vom Boden / von Grund auff.

Gleit/Diploma, atis, g. n. Libellus, li, g. m. ein Gewaltsbrieff von einer Obrigkeit/ein Paßport.

Gleitu dostáć/ Liberum commeatum impetrare, sicher Geleit erwerben.

Glewija/ Falarica, æ, g. f. Veru. g. n. Verutum, i, g. n. ein dicker vnd schwerer Pfeil/den man mit einem Creutzbogen oder Fußbogen pflegt zu schiessen/ Eine Gattung eines Spiesses wie ein Blatspieß/ein scharpffer Pfeil/Stechdegen.

Gliná/ Argilla, æ, gen. fœm. Thon/ Leymen/ welcher Lett.

Gliná biała / Leucargillon, i, gen. neut. weisser Leym.

Gliniánie naczynie/Samium, ij, g. neut. Irrden Geschirr.

Gliniány/ Fictilis, le, auß Leymen gemacht.

Gliniásty/ Argillaceus, Argillosus, a, um, Lettächtig/Leimicht.

Głod/Fames, is, g. f. Hunger.

Głodáć / Rodere, mit den Zähnen nagen/ beissen.

Głodánie/Rosio, onis, g. f. Nagung.

Głodny/Esurio, onis, g. m. Esuritor, oris, g. m. Famelicus, Impastus, a, um, Der grossen Hunger hat / hungerig / außgehungert / vngeweidet/ vngespeiset.

Głog /Oxyacantha, æ, g. f. Saliunca, æ, g. fœ. herba, quæ Nardus Celtica dicitur, Römischer Spick/Marien Magdalen Blumen.

Głos/ Canor, oris, g. m. Vox, vocis, g. f. Vocula, æ, g. fœ. dim. Thon/Stimm. Głosu brzmienie/Vocalitas, atis, g. fœ. gut vnd lustig Gelaut/ das sehr lautende. Głosu brzmienie dobre/ Euphonia, æ, g. fœ. ein gut Thon. Głosu nieprzyjemnego/ Absonus voce, mißhällig. Głosu nátężánie/Tonus, i, g. m. ein Thon/Gelaut.

Głos niewieści/Mollis vox, mittel/schwache Stimm. Głosow niezgodá/ Diaphonia, æ, g. f. Vneinigkeit/Vnhelligkeit im Gesang. Głosu odbijánie/ Echo, us, g. f. ein Wiederthon eines Gesangs/ Wiederschall. Głosu podniesienie/ Arsis vocis elevatio, Erhebung der Stim. Głos puśćić/ Vocem in vulgus spargere, ein Geschrey außlassen. Głos urywa/ ukesuje słowá/Vocem resorbet, de corvis dicitur, die Stimm kurtz abzwacken. Głosu uczęsćiánie w śpiewániu/ Frequentamentum, ti, g. n. öffter beschehene Wiederholung der Wörter im Gesange. Głos záłobliwy/ Inflexa vox in miserabilem sonum, auff erbärmlichen Thon geneigte Stimm.

Głoská/ Glossa, æ, g. f. Interpositio, onis, g. f. Interpositus, us, g. m. ein Einsatz/ Eintrag.

Głośny / Argutus, Canorus, Clarus, a, um, Vocalis, e, hell/wollautend/das eine helle Stimme hat/ mit heller Stimme begabet.

Głowá/Caput, itis, g. n. das Haupt. Capitellum, Capitulum, li, g. n dim. ein kleines Häuptgen/Häuptlein. Głowy bolenie/ Cephalæa, æ, g. f. Hauptwehe. Głowy bolenie cierpiący/ Gravedinosus, a, um. der die Schnuppe hat. Głowy podługowátey/ Cilo, onis, g. masc. der ein spitziges Haupt hat. Głowy przednia część/ Sinciput, itis, g. n. das vordertheil des Haupts. Głowy tył / Occiput, itis, g. n. Occipitium, ij, g. n der Nack/ das hintertheil des Haupts. Głowy wierzch / Vertex capitis, Wirbel auff dem Haupt.

Głowacz/ Capito,onis, g.m. der einen groſ-ſen Kopff hat.

Głowacz rybá / Mugil, lis, g. maſc. Groß-kopff/ piſcis.

Głowiáſty/ Capitatus,Bulboſus,Bulbaceus, a,um, der ein rundliches Haupt hat. Item, voll kleiner Knöblein an der Wurtzel/als Knoblauch/ oder das da wächſt wie Zwibeln.

Głowizná świnia/ Syncipuț, pitis, g. neut. Sinciput aprugnum,verrinum, fumoſum, porcinum,ein gekochter Theil von einem Saw. oder Schweinskopffe.

Głownia gáſzona/ Titio,onis, g.maſc. ein außgeleſchter Brandt.

Głownia żywa/ Torris,ris, g.m. ein glüender Brandt.

Głownie/Capitalitèr,adverb. tödtlich.

Głowny/ Capitalis,le, ſchädlich/ verdamlich/ des Tods werth/ verderblich.

Głuch/niedosłyſzácy/Surdaſter,ſtra,ſtrum, dummlecht/ übel hörend/ taublächt.

Głuchotá/ Surditas, atis, g. f. die Taubheit/ Dummheit.

Głuchy / Surdus, a,um, Taub.

Głupi/Głupiec/Amens,entis, g. o. Bardus, a,um, Corpus ſine pectore,Demens,Deſipiens, entis,g.o. Excors,ordis,g.o. Fatuus,a,um,Fungus,gi,g.m.metap.Inſcius,a,um,Inſipiens,entis, g. o. Morus,i, g.m. Stipes,pitis,g.m. metaphor. Stolidus,Stultus,a,um, Narr/ Tülpel/ ohn Hertz vnd Vernunfft/ thorhafftig/ doll/ vnverſtändig/ vngeſchickt/grob/vnvernünfftig/Stocknarr/ närriſch. Głupia mowá/ Stultiloquentia,æ,g.fœ. Stultiloquium, ij, g.n. Närriſche Wort.

Głupie/ Dementèr,Inſipientèr,Inſulsè,Stolidè,Stultè,adverb. Närriſch/ vngeſchicklich/vnartig/ thörlich.

Głupieć/ Dementire, von Sinnen kommen.

Głupiomowny/ Morologus,a,um. der närriſche Ding redet.

Głupſtwo/ Amentia,Dementia,Inſipientia, Stultitia,æ, g.f. Vnſinnigkeit/ Thorheit.

Gmárwáć/ Convolvere, rollen/ wicklen/ zuſammen winden.

Gminowy / Plebejus, a, um , Popularis, e, dem Volck zugehörig/des gemeinen Volcks.

Gmin poſpolity/ Sordes urbis,der gemeine Mann/Pöfel.

Gnáć/ Agere, Cogere, treiben. Do wody



gnáć bydło / Appellere ad aquam animalia, das Vieh zur Träncke treiben.

Gniazdo/ Avium domus, Nidus, Nidulus,i, g.m. dimin. Neſt/ Vogelhauß.

Gnić/ Fracere , Fraceſcere, Marceſcere, Putrefieri, Putreſcere , faul/ matt vnd alt werden/ verfaulen.

Gnidá / Lens, lendis, g. fœm. Niſſe. Pełen gnid/ Lendiginoſus, a, um, voll Niß.

Gnidoſz / Aſtaphis agria, herba, Pituitaria, æ, Staphis, idis, g. f. Wolffswurtz/ Laußkraut.

Gnieść / Depſere , Maſſáre , knetten / dick machen.

Gniew/Indignatio,onis, g. f. Ira,æ, g.f. Stomachus,i,g.m. Zorn. Gniew wielki/Iracundia, æ, g f. Zornmütigkeit.

Gniewáć śie/ Indignari,Iraſci,Ringere,Ringi, Stomachari, zürnen/ zörnig ſeyn/ vngedültig ſeyn. Gniewáć śie bárzo/ Indignationem extollere , ſich faſt erzürnen. ( lich.

Gniewliwie/Iracundè, & Iratè, adv. zornig.

Gniewliwość/ Iracundia, æ, g.f. Rabies, ei, g. fœ. Taubſucht/ Das zürnen.

Gniewliwy/ Bilioſus,Iracundus,a,um, Irritabilis, le , Præceps ingenio in iram, Rabioſus, Rabidus, Stomachoſus, a, um, Zornmütig / gähzornig.

Gnieździć śie/ Nidificare,& Nidulari,Internidificare , niſten/ darzwiſchen niſten/ ein Neſt machen.

Gnojácy/ Septicus, ca, cum, faulmachend.

Gnoić/ Putrefacere,Stercorare,Stercore ſaturare terram , faulen / faul machen/ bemiſten/ mit Miſt bawen / tüngen/ mit Miſt wol bawen. Gnoić oliwne drzewo / Oleas fimo pabulari, die Oelbäum bemiſten.

Gnojek/ Præſegnis,e, gar faul vnd hinläſſig.

Gnojenie/Stercoratio, onis, g. fœ. Miſtung/ Tüngung.

Gnojewiſko/Sterquilinium,ij,g.n. Stercorata colluvies cortis, Fimetum, i, g. n. Miſtgrub/ Miſthauff.

Gnojowy/ Stercorarius, a, um, Das zu Miſt gehöret.

Gnoiſty/ Stercoratus, Stercoroſus,a,um, bemiſtet/ vom Miſt.

Gnoy/ Cœnum, i, g.neut. Fimus,i, g.maſc. & Fimum,i,g.n. Foria, orum, g. n. pl. num. Retrimen-

mentum, i, g. n. Stercus, coris, g. n. Koth/Mist/ dünne Dreck/Wüst.

Gnoy do náprawy roley/ Lætamen, inis, g. n. Mist so man auff die äcker führt.

Gnoy człowieczy/ Merda, æ, g. f. Oletum, i, g. n. Menschen koot/Menschen dreck.

Gnoy świni /Succerda, æ, g. fœ. Sawmist/ Sawdreck.

Gnuśnieć/Desidere, Languescere, Marcescere, Pigrescere, Tardescere, Torpere, Torpescere, sitzen vnd faulen/ müssig seyn / langsam werden/schläffren.

Gnuśno/ Ignavè, Ignaviter, Socorditer, adv. Zäglich / liederlich/ fäuliglich/ nachlässiglich/ vnachtsamblich.

Gnuśność/Desidia, Ignavia, æ, g. f. Langvor, Marcor, oris, g. m. Pigritas, atis, g. f. Pigredo, Pigritudo, inis, g. f. Pigritia, æ, Pigrities, ei, g. f. Segnitas, atis, & Segnities, ei, & Segnitia, æ, g. f. Socordia, æ, Tarditas, atis, Tarditudo, inis, g. f. Veternus, i, g. m. Trägheit/Faulheit/Müssiggang/ Hinlässigkeit/Faulheit/Mattigkeit/verwelckung/ Nachlässigkeit/Schlaffsucht.

Gnuśny/ Deses, idis, g. omn. Ignavus, Langvidus, Marcidus, Murcidus, Murcus, Piger, a, um, Secors, Socors, ordis, g. o Segnis, e, Supinus, a, um, Torpens, entis, Torpidus, a, um, Faul/ Träg/ Müssig / Schwach / Krafftloß/ Hinlässig/ Langsam/Weich / Welck. Gnuśnym być /Langvere, Müssig/ faul vnd träg seyn.

Gnyp/Scalprum sutorium, ein Kneipmesser.

Godło/Omen, inis, g. n. Loßzeichen.

Godnie/Dignè, adverb. Nach dem verdienst/ würdiglich.

Godność /Dignitas, atis, Dignatio, onis, g. f. Principatus, us, g. masc. Vorstandt/ Herrschafft/ Würdigkeit/Ehr. Do Godności przyść/Ad honores ascendere, zu Ehren kommen.

Godny / Dignus, Perdignus, Idoneus, a, um, Würdig / Geschickt.

Godownik / Parochus, i, g. m. ein Kostfreyhalter / der ein Parthey mit aller Nothurfft auff einer Farth vorsicht vnd fürbezahlet.

Gody/Nuptialis cæna, Hochzeitliches Nachtmahl.

Godźić/ Intendere, Fürnehmen.

Godźiná/Hora, Horula, æ, dim. g. f. Stunde. Godźinny czás/ Horarium, ij, g. neu. Zeit einer Stunde lang. puł Godźiny /Semihora, æ, g. fœ. Halbe stunde. Pułtory Godźiny/ Sesquihora, æ, g. f. Anderthalb stunde.



Goić / Sanare, Heilen. Goić śię / Sanescere, heil werden. Goić śię wprzod / Præsanescere, Vorhin heilen/heil werden.

Gołąb/Columba, æ, g. fœ. Columbus, i, g. m. Taube. Gołąb dźiki / Columba agrestis, Palumbes, is, g. m. Palumbus, i, g. m. Palumbula, æ, g. f. dimin. eine wilde Taube/Holtztaube. Gołąb domowy/ Columba domestica, Haußtaube. Gołąbię/Pipio, onis, g. m. Junge Taube.

Gołąbi/ Columbaris, e, Columbinus, a, um, Das von Tauben.

Gołębieniec/ Columbarium, ij, g. n. Columbaria, æ, g. f. Peristerium, ei, Peristerotrophium, ij, g. n. Taubenhauß.

Golec/Detectus caput, der das haupt bloß hat.

Goleń/Crus, cruris, g. n. der Schenckel. Goleniowa kość mnieysza/Sura, æ, g. f. die Waden am Schenckel. Goleniowa kość wielsza/Tibia, æ, g. f. Schinbein.

Golenie/Rasura, æ, g. fœ. das schaben/kratzen/ abscheeren.

Golić / Abradere, Radere, Abschaben / abtringen/ schaben/ kratzen/ abziehen/ fegen/ abschneiden.

Golić często/ Rasitare, freq. Embsig schaben.

Golizná/Glabretum, i, g. neut. Bloß/ein dürr ort da nichts wächst.

Goło czynić/ Glabrare, Kahl vnd Glatt machen.

Gołoćić/ Denudare, Nudare, Privare, Berauben/entblössen/entdecken.

Gołowąs/ Imberbis, is, g. m. Investis, e, vngebartet/ der noch keinen Bart hat.

Goły / Depsilis, e, Deplumis, Implumis, e, Nudus, a, um, Glatt ohne Haar / ohne Feder/ nackend/bloß. Goły nápoły/Semirasus, a, um, halb geschoren. Goły / bez włosow/ Glaber, a, um, Glabellus, a, um, dim. glatt/kahl/ohn haar.

Gomoły / Muticus, a, um, Ohne Aher/ ohne Fasen/ ohne stacheln/ohne spitzen.

Goniec/ Veredarius, ij, g. m. Postbott.

Gonitwá/Decursio, onis, g. f. Diaulus, i, g. m. Imaginaria militia, Ludi, plur. num. g. masc. das Stechen/Turnieren/Streit/Wettlauff/Spiegelfechten/ Schawspiel. Gonitwá ná koniech/ Equilia, orum, plu. num. g. n. zu Pferd vmb preiß zu spielen. Gonitwy końskiey mieysce/Hyppo-

dromus,i,g. masc. Turnierplatz/Reitplatz. Gonitwy mieysce/Catadromus,i,g.masc.Catadromum,i,g.n.Curriculum,i,g.n. Decursorium,ij, g.n. ein Lauffplatz/ Rennplatz.

Gont/Scandula,æ,g.fœ.Schindel damit man Häuser deckt. Gontowi/Scandularij,plur.num. Tachdecker

Gorá/Mons,montis,g.m ein Berg. Bogini nád goro/ Dea collatina, eine Göttin der berge. Do Gory/Sursum versus, Gerade übersich. Po Gorách biegájacy / Montivagus, a, um, In Bergen vmblauffende. Wierzch Gory/ Vertex montis, Gipffel oder Spitz eines Bergs. Gory wypukłość/ Dorsum montis, eine heraußgebogene Seite eines Bergs.

Goraco/Ardenter,Æstuosè,Fervidè & Ferventer,Flagranter,adv. Inbrünstiglich/hitziglich/ hitzig/eyfferig/heiß.

Goracość/ Ardor, oris, g.m.Caliditas,atis, g.f. Fervor,oris,g.m. Hitze/ Brunst. Goracość słoneczna/Æstus,us,g.m.Sonnenhitz.

Goracy / Æstifer, ra, rum, Æstuosus,a,um, Fervens,entis,g.omn.Fervidus, a,um,Flagrans, antis,g.omn.particip.Torridus, a, um, Südend heiß/ brennend/dürr/süt.

Goraczká/Febris,is,g.f.Febricula,æ,dim.g. f. Kaltwehe/Fieber. Goraczká ćiężká/Causon, Æstus, seu ardor, Hitzig Fieber. Goraczká ustáwiczna / tájemna/ Hectice, es, sive Hectica,æ, g.f.das veraltet Fieber oder heimliche Siechtage. Goraczke májacy/ Febriculosus,a,um, Febricitans,antis,g.o.das voll Fieber ist / oder das das Fieber hat. Goraczke mieć/Febricitare,das Fieber haben. Goraczkowy/ Febrilis, e, das zum Fieber gehört.

Gorájacy/Fervens,entis, g.o.Siedend/ vnd heiß/ fürtig.

Gorczycá/Synape,g.n. vel Sinapis,is, g.fœ. Senff.

Gorczyczká/Gentiana,æ,g.f.herba, Entzian·

Gorká / Monticulus,i,g.m. Berglein.

Gorliwość/Flagrantia,æ,g.fœ. Zelus,i,g.m. Eyffer/ Haß/Brunst.

Gorliwym być/ Zelare , eyffern / eyfferige Sorgtragen.

Gorniak/ná gorách mieszkájacy/ Monticola æ,g. c. ein Einwohner der Bergen.

Gorny/ Montanus,a,um,das vom Berge herkommet.



Gorolotny / Altivolus, a , um , Altivolans, antis,g. omn. Hochfliegend.

Gorszy / Peior, & hoc pejus,Comparat. Böser. Naygorszy/Pessimus,a,um,Superl. gar böß.

Gorzeć/ Ardere , Ardescere, Flagrare, Ignescere,Inardere,Torrescere,Brennen.

Gorzey/Sequiùs,pro Seciùs,adver. Anderst. Nagorzey / Pessimè, adverb. Zum ärgsten/ am allerärgsten.

Gorzki/Amarus, Amarulentus,a,um, Bitter. Gorzki ják żołć/Felleus,a,um,Bitter von Gall. Gorzkim być/ Mordere,Bitter seyn.

Gorzkliwy / Subamarus, a, um , Bitterlich/ ein wenig bitter.

Gorzknieć / Amarescere, Bitter werden.

Gorzko/Amarè,Amarulenter,adv.bitterlich.

Gorzkość / Amaritudo,dinis, Amarities,ei, g.fœm. Amaror,oris,g. m. Fel, metaphor. Bitterkeit.

Gorzykwiát/ Consiligo,inis,g. f. Läußkraut.

Gorzysty / Montosus, a , um , Bergächtig. Mieysce gorzyste/Montana,orum, g.n. plur. num. die Orther vnd Plätze da die Berge sind.

Gość/ Conviva,æ, g. c. Diversor, oris, g. m. Hospes,itis,g.c.Xenos,græc.ein Gast der beherberget wird.

Gośćiniec/ drogá torowna / Iter tritum, Via publica, wolgebahnter Weg/ ein offene freye Strasse.

Gośćinnie/ Hospitaliter, adverb. Leuthſ̄lig.

Gośćinność / Hospitalitas, atis,g.fœ. Leuthseligkeit.

Gośćinny / Hospitalis,le, Perhospitalis , le, Gastfrey.

Gospodá/ Diversorium, Diversiolum ,Hospitium,Stabulum,i,g. n. Taberna,æ, g.f. Taberna meritoria, Meritorium, Tectum,i,g. n. Herberg/Wirthshauß.

Gospoda stawáć / Hospitari, einziehen vnd beherbergen.

Gospodárski/Herilis,e,das dem Haußherrn zugehörig ist. Item, Oeconomicus , a , um, Anschlägig / des Haußhalten wol bericht.

Syn Gospodárski/Filius familias, ein Sohn der noch vnter deß Vaters gewalt ist.

Gospodárstwo/ Oeconomia, æ,g.f. Res familiaris, Haußverwaltung/ Haußrath.

Gospodarz/Caupo,onis, g. m. Hospes,itis,

g.c.Stabularius,ij,g.m.ein Wirth/Beherberger.

Gospodarz/Herus,i,Oeconomus i,g.m.Paterfamilias,g.m. Haußherr/ Haußverwalter/ Gospodarz opátrzny/Instructus paterfamilias,wol gerüst vnd versehen mit Haußrath.

Gospodarz urzedowy/Præbitor,oris,g.m. Außgeber vnd Vorsteher.

Gospodini/ Domina, Hera, Hospita, æ,Materfamilias, Haußmutter/ Haußfraw/ Haußwirthin.

Gotowáć/Adornare,Apparare,Comparare, Instruere, Moliri, Ornare, Parare, Præparare, Præsternere, Procingere, Bereiten/ zurüsten/ Zubereiten/ordnen/vorbereiten/fertig machen.

Gotowánie/ Apparatus,us,g.m.Comparatio,onis,g.fœ.Zubereitung!

Gotowány/ Molitus,a,um, Vnterstanden/ zugerücht.

Gotowe pieniadze/ Præsentarium argentum,Bahrgelt.Zá gotowe pieniadze/ Numeratò,adv.vice positum, præsenti argento, Also baar/mit bahrem Geld.

Gotowo/ Apparatè, adverb. Köstlich/ herrlich/wol bereit/gerüst.

Gotowy/Expeditus,Explicatus,Explicitus, Paratus, Perexpeditus, Præsentaneus, Procinctus,Promptus,a,um, gerüst/fertig/ erklärt/ erläutert/ gefertiget/ bereitet/ behendt/schnell/wol zum streit gerüst. Gotowym być/Suppetere, Bereit seyn.

Gotujący/Instructor, oris,g. m. Zurüster/ Zubereiter.

Gozdź/Clavus,i, g. masc. ein Nagel. Gozdź wbić/ Clavum pangere,den Nagel einschlagen.

Gozdź wielki/Clavus trabalis,Balcken nagel.

Gozdzik/Claviculus,& Clavulus,i,g.m,dim. Clavus, ein klein Nägelein.

Gozdzisty/ Clavatus,a,um, genägelt.

Grá/ Ludus,i, Lusus,us,g.m. Lusio,onis,g.f. Bretspiel/ Fagspiel/ein jeglichs Spiel.

Grab/ Ornus,i,g.f.Hagbuch.

Grábie/ Irpices,Rastrum,i,g.neu.ein Egge/ Karst/Harcke/ Rechen.

Gráć/Ludere, Lusitare,,Modulari,Spielen/ kurtzweilen. Gráć z kim/Colludere, mit einander schimpffen/spielen. Gráć znowu/ Redordiri,Wieder den Faden auffspülen. Gráckim sposobem/ Lusoriè, adverb, schimpfflicher/schertzlicher weise.

Grácá/Rutrum,i,g.n. ein Häw/ Mörtelhäw.

Grácá ogrodnicza/Sarculum,i,g.n. Egg/rech.

Grácowáć/Sarrire,Eggen/jäten.

Grácowánie/ Sarculatio, onis, Sarritura, & Sartura,æ,g.f.Sarritio,onis,g.f.das jäten/harckẽ.

Grácownik/ Sarritor, oris,g. m. ein Jäter/ Außhacker.

Grácz/ Lusor,oris, g.m. Spieler.

Grad/Grando,inis,g.f.Hagel. Grad omija/ Degrandinat, der Hagel verzeucht sich. Gradowy/ Grandinosus, a, um, zu Hageln geneigt. Grad pada/ Grandinat, Impersonal. es hagelt. Grad spuszczáć/ Grandinare, Hageln.

Grájący/ Ludibundus,a,um, Schimpfftreibender/Kurtzweilig/ ohne mühe.

Grámmátyká/náuká o mowieniu y pisániu dobrym/Grammatica, æ, vel Grammatice. es,lat. Literatura,æ,g f.Schrifft/die kunst so von Buchstaben anhebt zu lernen/ recht zu reden vnd zu schreiben. Grámmátyki uczenie/ Grammatica,orum,plur.num.g.n.das studieren vnd Profession der Grammatisten. Grámmátyk/Grammatista,æ,vel, Grammatistes,æ,g m. Literator, oris, g. m. einer der die Grammaticam lehret/ ein wenig gelehrt. Co do Grámmátyki należy/Grammaticus,a,um, das zu der Grammatick gehört. Według Grámmátyki/ Grammaticè, adverb. nach der Grammatick kunst.

Gránat/ Dolon,onis,g.m. ein Stab darinn ein Eyserner Stecher verborgen liegt.

Gránatek ziele/ Horminum,i, Orminium, seu,Orminum,i,g.n, Wilder Scharlach/Scharlachkraut

Gránátowe jábłko/Granatum,malum punicum, Granatapffel. Granatowy kwiát/ Balaustium, ij,g.n. Cytinus,i, g.m. die Blüht oder Blum eines Granatbaums/ zu farben dienlich. Gránátowych jábłek skorá/ Malicorium,ij, g.n. die Rinde eines Granatapffels.

Gránicá/Confinium,ij,g.n.Confine, is,substant.g.n.Fines,ium,g.f. plur.num. Limes, itis, g.m.Ora,æ,g.f.Terminus,i, g.masc. ein Anstoß/ Zusammenstossung/ eine Grentze/ Marckstein/ Zwergweg durch die Güter/ Kreiß vnd Grängen einer Landschafft. Gránice Páństwá/ Margines Imperij, die Kreyß des Reichs vnd Gräntzen. Gránic pomykáć/ Proterminare, obsol. Terminos promovere, die Gräntzen erweitern.

Gránicżenie/Finitio, Definitio, onis, g. fœ. Entscheidung.

Gránicżnik/Finitor, oris, g. masc. ein Landmesser.

Gránicżny/Terminalis, e, Limitaneus, a, um, Angrentzend/anstössig.

Gránicżony/Determinatus, a, um, vntermachet/abgeziehlet.

Gránicżyć/Determinare, Limitare, & Limitari Abtheilen/March oder Ziel setzen.

Greplá/Pecten, inis, g. m. ein Strähl/Kam̃.

Greplowány/Pexatus, a, um, gestrählt.

Grob/Bustum, Conditorium, ij, g. n. Fossa, æ, g. f. Sarcophagus, i, g. m. Sepulchrum, i, g. n. Tumulus, i, g. m. Tymbus, i, g. m. ein Grab. Grob Bohátyrá/ Heroum, i, g. n. ein Grab gemacht zu ehren einer Persohnen/ vnd zum Gedächtnüß der herrlichen vnd grossen Thaten.

Grobla/Agger, eris, g. m. Choma, atis, g. neu. eine Schutte/ ein auffgeworffener Thamm/ oder Erdhauff vmb einen Weyher oder Fluß.

Grobowisko/Sepulchretum, i, g. n. ein ort da man die todten Leuthe hin vergrabt.

Grobowy/Sepulchralis, e, das zu einem Grabe gehört.

Groch/Pisum, i, g. n. Erbsen. Groch Tureckí/Smilax, acis, g. f. Welsche Bonen.

Grodzić/Sepire, verzäunen.

Gromádá/Caterva, æ, g. f. ein schaar Kriegsleuth. Gromádą/ Acervatim, Catervatim, Centuriatim, Gregatim, adverb. Häuffig/mit Rotten/ mit Hauffen/ mit Schaaren/ Schaaren weiß. Gromádá ludźi/ zgromádzenie pospolstwá/Concilium, ij, g. n. Connubia, orum, g. n. pl. nu. Frequentia, æ, g. f. Globus, i, g. m. eine versamlung Volcks/versamblete Gemeinde/eine grosse Versamblung/ein versambleter hauffen Leuthe/ oder Vieh. Zwołáć ludźi ná zgromádzenie/ Convocare concilium, ein Volck zusammen beruffen.

Gromádzenie/Accumulatio, onis, g. fœ. eine Zusammenhauffung.

Gromádźić/Cumulare, Glomerare, versam(len.

Gromádźisto/Numerosè, adv. vielfaltiglich.

Gromić/Increpare, Intonare, Pochen/schelten.

Gromiący/Invectivus, a, um, Anklägig/ Bescheltig.

Gronisty/Racemarius, Racemifer, Racemosus, a, um, voll Trauben.

Gronó/Botrys, Botrus, i, g. m. vel Botryon, Racemus, i, g. m. Uva, æ, g. fœm. Traub mit den Räben/ ein Traub oder Zweig/ eine Weintraube. Grono w ktorym źiárná jágodne są/Scapi, in quibus uvarum grana sunt, der Stitzel oder Trap daran die Trauben oder Weinbeer hangen.

Gronostay/ Scytala, æ, & Scytale, es, g. fœ. ein Härle.

Groß poczworny/ Denarius, ij, g. m. ein alter Pfennig von zehen Pfund Silbers. Groß podwoyny/ Victoriatus, eine alte Müntze.

Grot/Spiculum, i, g. neut. das eysen von einer Lantzen.

Grożący/Minitans, antis, g. omn. Drävend. Grożący ustáwicznie/Minitabundus, a, um, Immerdar dräwend.

Groźbá/Comminatio, Eminatio, onis, g. fœ. Minæ, & Minaciæ, arum, g. f. pl. nu. Dräwungen.

Groźbá pálcámi/Intentio, onis, g. f, das drewen mit den Fingern.

Grożenie/Minitatio, onis, g. f. Dräwung/ das Drewen.

Grożić/Minari, Minitare & Minitari, drawen. Grożić srogo/ srodze/ Comminari, Eminari, Interminari, Districtè minari, Minas tollere, Fast drewen/ streng drewen/ sich trotziglich auffrichten/ viel vnnütze wort geben/pochen.

Groźno/Minanter & Minaciter, adverb. Mit Drewen/ trotziglich.

Grubárskie rzemiesło/Libitina, æ, g. fœm. Todtengräber Handwerck.

Grubarz/Fossor, oris, g. m. Humator, oris, g. m. Libitinarius, ij, g. m. Necrophorus, ri, g. m. Pollinctor, oris, g. m. Sandapilarius, ij, g. m. Vespillo, onis, g. m. ein Todtengräber.

Grubian/ Barbarus, a, um, Rudis, hoc Rude, vnmild/ grob/ bäwrisch.

Grubiański/Barbarè, adverb. vnartig in Reden vnd Gebärden.

Grubiaństwo/Barbaries, ei, Barbaria, æ, g. f. Impolitia, æ, g. f. Ruditas, atis, Rusticitas, atis, g. f. Vngeschickligkeit/Vnhöffligkeit/ Grobheit.

Grubo/Crassâ Minervâ, Horridè, Impolitè, Inconditè, adverb. gröblich/ schlechtlich/ vnlieblich/vnsauberlich/vngestalt.

Grubomowny/Barbarus, a, um, Der eine rauche/grobe Sprache hat.

Gruby/Agrestis, e, Horridus, Ruvidus, a, um,

um, Rudis, & hoc Rude, Ruidus, Vastus,a,um, heßlich/ rauch/ vneben/grob/bäwrisch/vngestalt/ vnmässig. Przygru[illegible]ßy/ Semipaganus, Subinsulsus, Subrustic[illegible]s, a, um, halb bäwrisch/ ein wenig vngeschickt/ vnholdselig/ ein wenig dörffisch.

Gruchot/ Strepitus,us, g. masc. Geschwader/ Geräusch/ Getöß/ Gepolter.

Gruczoł/ Glandula,æ, g.f. Scrofula,æ,g.fœ. Struma,æ,g.fœ. Strumula,æ,g.f. dimin. ein Geschwulst am Schlunde/ der Kropff. Gruczoł końskt/ Panus,i, g.m. ein auffgeschwollen Blätterlein im Schlund. Gruczoły u ptakow/ Ingluvies,ei, g.f. der Kropff.

Gruczołowáty/ Glandulosus, Strumosus, a,um, voll Drüsen/ voll Geschwulst/ kröpffig.

Grudá/ Sirrhus,vel, Sirus, i, g.m. ein Keller der Erd. (nat.

Grudźień/ December, bris, g. m. Christmo-

Grunt/ Firmamen, inis, Firmamentum, ti, Fundamen, nis, Fundamentum, ti, gen. neut. Fundus, di, gen. masc. Grund/ Grundveste/ ein jeder Boden/ Land. Gruncik/ Fundulus, li, gen. m, dimin. Gründel. Grunt winnicżny/ Masculetum,ti, g. n. hoch auffgezogene Weinräben.

Gruntowáć/ Fundare, gründen.

Gruntownie/ Abscisse, Insolidùm, Insolidò, adverb. gründlich/ gäntzlich.

Gruntowność/ Soliditas,atis,g.f. die Gäntze.

Gruntowny/ Fundatus,a,um, gestifftet/ fundirt/ gegründet.

Gruntu siegáć/ Ad vivum resecare, auffs gnawest vnd beym Grund abhawen. Gruntu szukáć/ Contari, Grund suchen mit einẽ Stecken.

Gruntu zákłádánie/ Fundatio,onis, g. fœ. Stifftung/ Gründung.

z Gruntu/ Funditùs, Radicitùs, Stirpitùs, adv. bis an den Boden/ von Grund auff/ gründlich. z Gruntu wyrzucáć/ Effundare, vom grund außreuten. z Gruntu znieść/ Domum alicujus complanare, auff den Grund niderbrechen.

Gruszká drzewo/ Pyrus,i, g. fœ. ein Biernbaum. Gruszká owoc/ Pyrum, i, g. neut. eine Biern. Gruszki piżmowego smáku/ Moschatula,orum, g. n. pl. num. Birnen die einen Geschmack haben als Biesem.

Gruz/ Rudus,eris, g. neut. Kalchscharten vnd dergleichen Steingemürsel oder Brüchlein von verfallenen Gebäwen/ Schut.

Gruzowáty/ Ruderatus,a,um, voll Steingemürsel/ voll Schroten.

Gruzowy/ Ruderarius,a,um, Das zu solchem Gemürsel gehöret.

Gruzłá/ Grumus, mi, g. masc. Erdschollen/ Bühel/ Kubgen.

Gruzłowáty/ Glebosus,a,um, voll Erdschollen/ Bühel/ Kubgen.

Gryff/ Gryps, gryphis, vel Gryphus,i, g.m. Picus olim, ein Greiff.

Gryść/ Corrodere, Rodere, Zernagen/ mit den Zähnen beissen.

Gryszpan/ Ærugo, ginis, g. f. Spongrün.

Gryz/ Arena, æ, g. f. Sand/ Grieß.

Gryz Turecki/ Tragum,i,g.n. Türckisch Korn.

Gryźienie/ Mordacitas, atis, Morsio, Rosio, onis, g. f. Tormina, um, g. n. plu. num. Rothlauff/ Rotheruhr/ Beissung/ Nagung/ Darmgicht/ das grimmen im Leibe. Gryźienie ćierpieć/ Verminare, Das Bauchkrimmen haben. Gryźienie ćierpiący/ Torminosus,a,um, der solche Kranckheit hat. Gryźienie żołądká/ Chordapsus,i,g. m. Dysenteria,æ, g. fœm. Torsiones stomachi, Vermina, um, g. n. pl. num. Verminatio, onis, g. fœ. die Darmgicht in den obern Darmen/ Das krimmen vnd reissen/ im Magen/ Das krimmen im Bauch.

Grzáć/ Calefacere, Concalefacere, warm machen/ wärmen.

Grzadká/ Area, æ, g. f. Krautbett in einem Garten.

Grzbiećisty/ Dorsuosus, a, um, der einen grossen Rücken hat.

Grzbiet/ Tergum, dorsum, i, g. n. der Rücken.

Grzebáć/ Scalpere, scharren.

Grzebáć/ Humare, Sepelire, Contumulare, Funerare, Tumulare, vergraben/ auffhauffen/ begraben. Grzebáć wprzod/ Præsepelire, vorhin begraben.

Grzebiełuchá/ Riparia, æ, g. f. eine Gattung eines Vogels/ so am Gestade nistet.

Grzebień u kurá/ Crista, æ, g. f. ein Kamm des Hanen.

Grzebień/ Pecten, inis, g. m. Kamm. Czesáć grzebieniem/ Pectinare, Pectere, kämmen/ strählen.

Grzebło/ Strigil, vel Strigilis, is, g. fœ. Roßkamm. Grzebłem skrobáć/ Strigilare, striegeln/ reiben.

Grzech/Admissum,i, g.n.substant. Commissa,orum, g.n.pl.num.Crimen,inis.g.n.Noxa,æ, g.f.Peccatum, i, g.n. eine Sünd/Fehl/Ubelthat. Grzech wielki/Flagitium,ij,g.n. Scelus,eris, g. neut. Vitium,ij,g.n. ein groß Laster. Grzechem zmázáć/Scelerare, durch Schelmerey schänden. Bez Grzechu być / Vitio carere, vnlasterhafft seyn. Grzechu się strzec/A vitijs abstinere, sich von Lastern enthalten. Grzechu wielkiego się dopuśćić/Adstringi scelere, ein Lasterstück begehen. W Grzech wpáść/ Delabi in vitium, In Laster fallen.

Grzechotká/Crepitaculum,i,g.neut.ein Geschirr/ damit man ein Geräusche machet/ eine Klapper.

Grzeczny /Lepidus,a,um, holdselig/ lieblich/ anmutig.

Grzeczy/Mactè,Scitè,adverb. fein/habdanck/ wolan/ adelich/weißlich.

Grzeßnica/ Peccatrix,icis, g.f. Sünderin.

Grzeßnik/Peccator,oris, g. m. ein Sünder.

Grzeßyć/ Admittere, Delinquere, Noxam nocere, Peccare, sündigen/ Sünd begehen/ fehlen/ vnterlassen das man thun soll/verlassen/eine Ubelthat begehen.

Grzmieć/Tonitruare,Tonare,Detonare,Intonare,Superintonare,Donnern/fast thönen/daher donnern.

Grzmot/Crepitus,us,g.m.Fragor,oris, g.m. Murmur, ris, g. n. Pulsatio,onis, g. f. Tonitrus, us,g.m.Tonitrum,i,g.n.Tonitru,indecl.in plur. Tonitrua, g. n.plur. n. Donner / ein Knall oder Thon wann etwas bricht / Getümmel / Schlag. Grzmot czynić/ Constrepere, Strepere, Adstrepere,vel Astrepere,Zumal rauschen/ein Getümmel machen. Grzmot w okolo uczynić/ Circumstrepere,Circumtonare,hervmbher rauschen/vmbher donnern.

Grzmotliwy/Altitonans,antis, g.o. Altisonus,a,um, hochlautend/ hochthönend.

Grzyb/Fungus,i,g.m.Tuber,ris,g.n. Pfifferling/ Schwamm/Piltzken.

Grzybiástość/Fungositas,atis, gen.fœm. die Schwemmigkeit.

Grzybiásty / Funginus , Fungosus, a, um , Schwammächtig.

Grzywá/Juba,æ, g. fœm. die Mähn an einem Pferd/ Halßhaar.

Grzywacz/ Palumbes,is, g.m. Palumbus, i, g.m. Palumbula, æ, gen. fœm. ein wilde Taube/ Holtztaube.

Grzywáczy/ Palumbinus,a,um , von wilden Tauben.

Grzywiásty/ Jubatus, a, um , mit Mähnen/ das Maen hat.

Grzywná / Selibra, æ, g. f. eine halbe Marck Polnisch. Grzywná pieniedzy u Rzymian y y Grekow/ Mina,æ, g. fœ. eine Gattung einer Müntz/ zehen gülden Cronen werth.

Gumienny/Horrearius,ij,g.masc.Speichermeister / Tennenmeister.

Gummi/Gummi,indeclin. g.n. Gummi.

Gumno/Horreum,Granarium,ij,g.n. Kornhauß/ Kornkasten.

Guz/ Glandula,æ, g. f. Tuber, eris, g. n. Geschwulst/ Wehtage am Schlunde.

Guz w gárdle/Frumen,inis,g.n.der Schluck zu oberst an der Gurgel/ der Knopff an der Kele.

Guzicá/Uropygium,vel, Orypigium,ij, g.n. der Burtzel oder Stütz/ als an Hünern vnd anderm Gevögel/ daran die Schwantzfedern stehen.

Guzik ná glowie/ Atheroma, atis, g. n. Tuberculum,i,g.n. ein Geschwär.

Gwałcenie/ Violatio,onis, g. fœ. Gewaltigung/ Verderbung/ Schwächung.

Gwałćić/Corrumpere, Fœdare, Defœdare, Temerare, Violare, schänden/verderben/ verwüsten/besudeln/ freventlich schänden/ gewaltigen/ verletzen/ schwächen/ nothzüchtigen.

Gwałćićiel/ Constuprator, Corruptor,oris, g.m. Expugnator pudicitiæ, Temerator, Violator, Vitiator, oris, g. m. Schänder/ ein Fälscher/ Verderber/Jungfrawen- Frawen- vnd Töchterschänder.

Gwałt/Oppressio,onis,g.f. Violentia,æ,g.f. Vis, g. fœ. Uberfall/Nothzwang/ vnbilliger Gewalt. Gwałtem gwałtowi się bronić / Vim vi repellere, Gewalt mit Gewalt vertreiben. Gwałt komu czynić/Vim facere alicui, einem Gewalt anthun.

Gwałtownie / Violentèr, adv. mit Gewalt.

Gwałtowny/ Imperiosus, Impetuosus, Violentus,a,um, gewaltig/großmächtig/vngestümb/ voll vnbilliges Gewalts.

Gwar/ Jubilatus,us, g.m. Das Jauchtzen.

Gwiazdá/ Aster, stri, g. m. Sidus,deris, g.n. Stella,æ,g.f. ein Stern/Gestirn/ein jeder Stern oder Planet.

Gwiazdá záránna/ Jubar, aris, g.n. Lucifer, ri, g.m. Venus, eris, g.f. der Morgenstern. Gwiazdá wieczorna / Jubar, aris, g.n. Vesper, ris, g. n. Vesperus, i, g.m. Vesperugo, ginis, g.f. Noctifer, ri, Hesperus, i, g.m. der Abendstern.

Gwiázdarz / Astrologus, Astronomus, i, g. m. Einer der die Sternkunst kan. Gwiázdárská náuká/ Astrologia, Astronomia, æ, g. fœ. Die Sternekunst.

Gwiazdeczki ziele/Argemon & Argemones, Bubonium, ij, g.n. Inguinaria, Stellaria, æ, g. fœ. Odermennig/Sternkraut.

Gwiazdny/ Sidereus, a, um, Sideralis, le, von den Sternen / vom Gestirn.

Gwiazdzisty/ Astrifer, ra, rum, Sidereus, a, um, Sideralis, le, Stellatus, Stellifer, Stelliger, a, ũ, Gestirnträger/von den Sternen/vom Gestirn.

Gwicht/ Pondus, eris, g. n. Sacoma, atis, g.n. das Gewicht damit man wigt / stehend Gewicht/ Gwichtu szosta cześć/ Sextans, antis, g.m. Der sechste Theil eines Gewichts.

Gwizdánie/ Popysma, atis, g. n. Popysmus, i, g.m. Das Pfeiffen mit dem Maul.

Gzik/ Asilum, li, g.n. Asilus, li, g.m. Oestrum, i, g.n. Tabanus, ni, g. masc. Roßmück/ Roßbremse/ grosse Flieg/ Bremme.

Gzło/ Supparus, i, g.m. Supparum, i, g. neut. ein Schurtz.

H.

HAczysty/ Hamatus, a, um, Aduncus, Uncus, a, um, gehacket/ oder geangelt/ krumm/ hackächtig / unter sich gebogen.

Háftarz / Acupictor, oris, Barbaricarius, Limbolarius, ij, Phrigio, onis, g.m. Plumarius, ij, g.m. Segmentarij, pl. num g.m. Seidenstricker/ Bildwäber/ Belegesticker/ Bordewürcker/ Nadelsticker.

Háftká/ Fibula, æ, g. fœ. Häfftlein. Háftke przypináć/ Infibulare, mit Häfftlein vermachen/ anhacken.

Háftowáć / Plumare, Plumescere, mit der Nadel sticken.

Háftowána száta/ Vestis intertexta, picta, Segmentata, untergewirckts/ gesticktes Kleid/ gemählet oder gestickt / zierlich zerhawen und durchgespickte Kleider oder durchgestochen.

Hak/ Harpago, nis, g.m. Uncus, ci, g. m. Unguis ferreus, Hack/ Schiffhack/ Item, ein kleines Räbmesserlein. Hakámi spináć / Hamare, häckeln. Hak dwoyzeby/ Bidens, entis, g.m. Karst. Hak wbić/ Harpagare, mit einem Hacken wegziehen. Hak wojenny/ Manus, us, g.f. ein Hacke.

Hálábárt/ Bipennis, is, g.f. Hellebart/ die zwo Schneiden hat.

Hálábártnik/ Apparitor, oris, g. m. Bipennifer, ra, rum, Doryphorus, ri, g. m. Lanceatus, Lancearius, a, um, Satelles, itis, g.m. Spiculator, oris, g. m. Stipator, oris, g. masc. ein Diener der Obrigkeit/ Stadtknecht / Der ein solchen Spieß trägt/ Spießträger/ Leibguarde/ Trabant/ Gwardiknecht.

Hálcyon/ Ispida, æ, g.f. Eyßvogel.

Hálerz/ Obolus, i, g.m. ein Heller.

Háłun/ Alumen, minis, g. n. Alaun.

Háłunowány/ Aluminatus, a, ũ, voll Allaun.

Háłunowáty/ Aluminosus, a, ũ, voll Allaun.

Hálzbánt/ Monile, is, g. n. Halßband.

Hámowáć/ Coërcere, Compescere, Inhibere, Moderare, Moderari, Refrenare, Retentare, frequent. zähmen/ einem wehren/ abhalten/ verhindern/ meistern/ mässigen/ Einen im Zaum halten/ einen auffhalten. Hámowáć język/ Linguæ temperare, die Zung zähmen. Hámowáć woz/ Sufflaminare, die Räder auffhalten.

Hámowánie/ Coërtio, Coërctio, Coërcitio, Cohibitio, Refrenatio, onis, g.f. die Abhaltung/ Bezwangnuß/ Verbietung/ Das zäumen.

Hámulec/ Retinaculum, i, g. neut. Sufflamen, inis, g. n. ein Heber/ damit man die Wagen hemmet an Bergen/ daß sie nicht zu sehr ablauffen.

Hándel/ Emporema, atis, g. n. Werbung.

Hándel spolny/ Commercium, ij, gen. neut. Kauffmannschafft/ Gewerb.

Hándel z kim wieść/ Habere cum aliquo rem, Facere societatem rerum cum aliquo, mit einem den Kauffhandel führen/ Zusammen handeln.

Hárdość/ Insolentia, æ, g.f. Hochmuth.

Hárdy/ Insolens, tis, g.o. übermüthig. Hárdym być/ Insolescere, stoltz werden.

Hárfá/ Lyra, æ, g. f. Psalterium, ij, g. n. eine Harpff/ ein Gesanggerüst. Hárfistá/ Psallocytharista, æ, g.m. Die darzu singen oder spielen.

Hásło/ Tessera, æ, g. fœm. Loßzeichen/ Wahrzeichen einer Wacht. Hásło dáć / Dare signum militibus, Lärmen schlagen / ein Zeichen geben/ Losung geben.

Hásłowy/ Tesserarius, a, um, der solch Wahrzeichen gibt.

Hay-

Háyduk/ Pedes, ditis, g. m. Fußknecht.

Heban/ Hebenus, i, g. f. vel Hebenum, ni, g. neut. Ebbenholtz.

Hebánowe drzewo/ Ebenus, i, g. f. Ebenum, i, g. n. Ebbenholtz.

Hebel/ Dolabra, Dolabella, Planula, æ, g. fœ. ein Höbel/ Glathöbel.

Heblowiny/ Arborum ramenta, klein abgefallen Gestäud/ Spähne.

Herb/ Insigne, is, & quod frequentius dicitur, Insignia, orum, g. n. pl. num. Stemma, atis, g. neut. Siegel vnd Wapen.

Herszt/ Corypheus, ei, g. m. Redelsführer.

Hetman/ Dux, ducis, g. c. Imperator, oris, g. m. Prætor, oris, g. m. Strategus, i, g. m. ein Führer/ Hauptmann/ Obrister Feldherr/ Vogt.

Hetmáński/ Imperatorius, a, um, das dem Obristen Feldherrn zugehört.

Hetmáński/ Prætorius, Prætoritius, Prætorianus, a, um, dem Vogt zugehörig.

Hetmáństwo/ Ducatus, us, g. m. Strategia, æ, g. f. eine Hauptmannschafft.

Hey/ Euge, interject. Ey das ist recht. Hey kysz/ Heus, adverb. vocant. Hola/ hörstu.

Hołd/ Stipendium, ij, g. n. Stewr.

Hołdowny/ Stipendiarius, a, um, Stipendialis, le, Stewrbar/ der Stewr vnd Schatzung geben muß.

Hordowid/ Viburnum, i, g. n. Faulbaum.

Hoynie/ Benignè, Benigniter, Dapacitèr, Largè, Largitèr, Lautè, Opimè, Opiparè, adver. Plena manu, Pollucibilitèr, Splendidè, adv. gütig/ gutthätig/ herrlich/ reichlich/ prächtiglich/ mit voller Hand/ köstlich/ überflüssiglich.

Hoyność/ Magnificentia, æ, g. f. Herrligkeit/ Pracht.

Hoyny/ Dapsilis, le, Lautus, a, um, Magnificus, a, um, Opiparus, a, um, Uber, eris, g. o. köstlich/ überflüssig/ großthätig/ reichlich/ völlig/ fruchtbar.

Hrábiá/ Comes, itis, g. c. ein Graff.

Huchác/ Adspirare, vel Aspirare, anhauchen/ anblasen.

Huczeć ják sowá/ Cucubare, schreyen wie ein Nachteul.

Hufnal/ Clavus solearis, ein Huffnagel.

Hultay/ Canalicola, æ, g. c. Erro, onis, g. m. Fucus, ci, g. m. Profugus, gi, g. m. schlecht/ arm Mann/ Landstreicher/ ein fauler/ vnnützer/ der ander Leut Arbeit vergebens geneust/ Abtrinniger/ vulgò Galgenvogel.

Hultáystwo/ Colluvies, ei, g. fœ. gesamblet Volck auß allerley Landen.

Humerał/ Humerale, is, g. n. ein Halßkleid/ das der Priester vmb den Halß hanget/ wenn er die Heil. Messe hält.

## J.

J (rectiùs quàm Y/) Ac, Atque, Et, Quoq́; / conjunct. Auch/ Vnd auch. I owszem/ Atque adeò, Vnd gleich.

Ja/ Ego, Ich. Ja sam/ Egomet, Ich selber.

Jábłecznik/ trunek jábłczány/ Saprum, i, g. n. Holtzöpffeltranck. Tego trunku záżywájacy/ Saprophagus, i, g. m. der solchen Tranck gebrauchet.

Jábłko/ Malum, Pomum, i, g. neut. Apffel. Jábłká smáku pigwowego/ Melappium, ij, g. n. Apffel an Geschmack den Quitten gleich.

Jábłoń/ Malus, Pomus, i, g. f. Apffelbaum.

Jábłonowy/ Malinus, a, um, Apffelbäwmin.

Jad/ Tabes, is, g. f. Venenum, i, g. n. Virus, g. n. indeclin. Gifft. Jádem nápuszczáć/ Venenare, vergifften. Jádem nápuszczony/ Venenatus, a, um, vergifftet. Jad rodzacy/ noszacy/ Venenifer, ra, rum, Gifftträger.

Jadáć/ Esitare, frequent. offt essen.

Jádacy/ Proficiscens, entis, g. o. fahrend.

Jádowitość/ Rabies, ei, g. f. Taubsucht.

Jádowity/ Venenosus, Virosus, Virulentus, a, um, gifftig.

Jádro/ Jaderko/ Nucleus, ei, g. m. Nußkern.

Jadro w źwierząt/ Coleus, ei, id est, Testiculus, li, g. m. Hode an den Thieren.

Jadro u członku męskim/ Testis, is, g. m. Hoden eines Mannsbilds.

Jágnię/ Agnus, i, g. m. Lamb.

Jagnięcy/ Agninus, a, um, vom Lamb.

Jágnięcy chlew/ Agnile, lis, gen. neut. ein Lämmerstall.

Jágodá ná twarzy/ Gena, Mala, æ, g. fœ. die Wangen.

Jágodá/ Acinus, i, g. m. & Acinum, i, g. neut. Allerhand kleine Beer oder Kerner. Jágodá drew/ Bacca, æ g. f. Beerlein. Jágodá winna spora/ Bumamma, æ, Bumastos, seu Bumastus, i, g. f. Trauben mit grossen Beerlein. Jágodá bábia/ Carpophillon, i, g. n. Alexandrinisch Lorbeer.

beerbaum. Item, Camadaphne, nes, g. f. Eingrün.

Jágodorodny/ Baccifer, Uvifer, a, um, das Beerlein oder Trauben träget. Jágodźiány/ Uveus, a, um, das von Trauben ist. Jágody niedoyrzáłe/ Omphaces, ium, g. f. plur. num. vnzeitige sawre Trauben. Jágody winne drożdżyste/ Uvæ feciniæ, Trüber dicker Wein. Jágodźisty/ Acinosus, a, um, das voller Beerlein.

Jáje/ Ovum, i. g. n. ein Ey. Jáje czcze/ Hypenemium ovum, ein leer Ey da nichts auß mag gebohren werden. Jáycá nieść/ Ova parere, Eyer legen. Jájec nieśienia czás/ Ovatus, us, g. m. Zeit des Eyerlegens. Jáycá wielkie/ Ova decumana, grosse Eyer. Jáje w rozmączki/ Ovum sorbile, Weich gesottene Eyer.

Ják/ ják jeno/ skoro/ Ut, adverb. temporis, So bald als. Ják to usłyszał/ Ut hæc audivit, So bald er das gehöret hat.

Jákby/ Jákoby/ Quasi, Tanquam, adverb. similit. Wie/ gleich als.

Jáki/ Cujusmodi, g. omn. Welcher gestalt. Jákikolwiek/ Cujusmodicunque Gott gebe wie es sey.

Jáko/ Ceu, Qualiter, Quasi, Quomodo, Quemadmodum, Sicut, Sicuti, Velut, Veluti, Ut, Uti, adverb. similit. Gleich als/ Wie/ in was gestalt/ in was maß/ eben wie.

Jákokolwiek/ Qualitercunq; , Quoquomodo, Quoquopacto, Quomodocunq; , Utcunque, Utut, adverb. Wie es doch sey/ in was gestalt es sey/ Gott gebe wie.

Jákość/ Qualitas, atis, g. f. Weise.

Ják wiele/ Quot, adject. indeclin. Wie viel.

Jáłmużná/ Eleemosyna, æ, g. f. Allmosen.

Jáłowicá/ Junix, nicis, g. f. Vitula, æ, g. f. ein Kuhkalb/ ein junges Kuhlein. Jáłowiczká/ Buccula, æ, g. f. dim. ein junge Kuh.

Jáłowiec drzewo/ Juniperus, i, g. fœm. ein Wachholderbaum.

Jámá/ Caverna, æ, g. f. Cavus, i, g. m. ein hôle/ ein tieff Loch. Jámká/ Cavernula, æ, g. f. dim. ein hôlichen. Jámy zwierząt dźikich/ Cubilia, ium, g. n. pl. nu. Lustrum, i, g. n. Lager der wilden thier.

Jámułká/ Galerum, i, g. n. & Galerus, i, g. m. ein Paret/ ein runder Hut wie ein Helm.

S. Janá kwiát/ Buphthalmus, i, g. m. Sant Johannes Blumen.

S. Janá źiele/ Corion, ij, g. n. Chamæpitis, is, g. f. S. Johannis Kraut.

Jánowiec/ Genista, æ, g. f. Pfrimmen/ Graß/ oder Ginstern.

Járká/ Sitanium, ij, g. n. Frumenti genus, Sommerkorn. Járy chleb/ Sitanius panis, Brod von newem Korn.

Jármárk/ Mercatus, us, g. masc. Nundinæ, arum, g. f. plur. num. der Marck/ Meß. Jármárkowy/ Nundinalis, le, das zum Jahrmarckt gehört. Jármárk zápowiedáć/ Indicere mercatum, einen Marckt außruffen/ auffthun.

Járy/ Hornus, Hornotinus, a, um, Jährig/ das vom verlittenen Jahre ist.

Járy mlecz/ źiele/ Aphrode, Esula, æ, g. f. Wolffsmilch.

Járząbek/ Attagen, enis, g. m. Attagena, æ g. f. Haselhun/ Schnepff.

Járzmo/ Hypozyga, orum, g. n. plur. num. Jugum, i, g. n. Ein Joch. Kiy Járzmo spájáiący/ Temo, onis, g. m. Das langholtz/ daran die Joch gebunden sind/ Zwergholtz. Járzmowy/ Iugatorius, a, um, Jugalis, le, Das an das Joch gehört.

Járzyná/ Lachanum, ni, g. n. Legumen, nis, Legumentum, ti, g. n. Legumina coctiva, Gemüß/ allerley kraut das zu essen dienlich/ allerley Gewechs so man mit außrüpffen einsamblet/ als Bonen/ Erbs. 2c. Járzynę przedáiący/ Lachanopola, æ, g. m. Krautverkäuffer. Mieysce gdźie járzynę przedáią/ Járzynny rynek/ Forum olitorium, Lachanopolium, ij, g. n. Krautmarckt/ Ein orth/ da die Kräuter verkaufft werden.

Jáśkier/ Apiastrum, Batrachium, Polyanthemon, i, g. n. Ranunculus, i, g. m. Sardoa, æ, g. f. Strumea, æ, g. f. Melissen/ Mutterkraut/ Hanenfuß/ Geyßblumen.

Jáskinia/ Antrum, i, g. n. Caverna, æ, g. f. Specus, secundæ & quartæ declin. tam. masc. quàm fœm. gen. Tertiæ verò declinat. solum n. g. in genitiv. Specoris. Specu, indecl. g. neut. Eine Hôle/ holer Orth.

Jáskołká/ Chelidon, donis, Hirundo, inis, g. f. Eine Schwalb. Jáskołczy/ Hirundininus, Hirundineus, a, um, Von der Schwalb Jáskołczy kámień/ Chelidonia, æ, g. f. Ein Schwalben stein.

Jáskołcze źiele/ Chelidonia, æ, g. f. Die Schelwurtz.

Jáſna rzecz jeſt/Liquet,imperſ. Es beſcheinet/ ligt heiter am Tag/ Iſt offenbar/Weltkündig.

Jáśnieć/ Clarere, Dilucere, Elucere, Exſplendeſcere, Inclareſcere, Nitere, Niteſcere, Hell erſcheinen/ Hineinſcheinen/ Tag werden/ herauß ſcheinen vnd glåntzen/ heyter werden/ weiß ſeyn.

Jáśniejący/Elucens,entis,g.omn.ſcheinbar.

Jáſno/ Clarè, Dilucidè,Enodatè,Explanatè, Explicatè, Explicitè, Liquidò, Liquidè, Perſpicuè,adverb.Scheinbarlich/klårlich/ außtrůcklich/offenbarlich/augenſcheinlich. Jáſno czynić/ Clarificare,Klar vnd hell machen.

Jáſność/ Candor,oris,g.m.Claritas,atis,g.f. Claritudo,inis, Evidentia,æ,g.fœ.Fulgor, oris, g.m.Lumen, inis,g. n. Nitor,oris,g.m. das heyter/Klarheit/Glantz/Erlauterung/ſcheinbarkeit.

Jáſnotká ziele/ Marmaritis,idis,g. f. herba Bårenklaw/ Taubenkropff.

Jáſny/ Candidus, Clarus, Dilucidus,a,um, Evidens,entis,gen. omn. Explicitus,a,um,Illuſtris,e,Lucidus,Luculentus, Nitidus, Oculatus, Perſpicuus, Planus, Prælucidus, Splendidus,a, um,Scheinend/ ſcheinbarlich/ſehr liecht vnd klar ſcheinend/ heyter/ augenſcheinlich/erklårt/hell/ gleiſſig/ lauter/ durchſichtig/ offenbar/herzlich. Jáſny bárzo/ Præclarus, a,um, faſt heyter. Jáſnym być/Prænitere, Faſt heyter/ klar ſeyn.

Jáſpidowy/ Jaſpideus, a, um, das einem Jaſpis gleich.

Jáſpis/ Jaſpis,idis,g.f.Jaſpis.

Jáſtrząb/ Accipiter, tris,g.m.Sperber.

Jáſzczorká/Chalcidia,Lacerta,æ,g.f.Lacertus,i,g.m. Eydex/ ein gifftige Schlang.

Játki mieśne/Macellum,i,g.n. Fleiſchbanck.

Jatrząca rzecz/ Suppuratorium,ij,g.n.Eyter/ Geſchwår.

Jatrzący/ Tabificus,a,um, Tabificabilis,e, obſolet.das Eyterhafftig macht.

Jatrzenie/Suppuratio,onis,g.f.ein Geſchwår.

Jatrzyć śię/ Suppurare,Reiff werden wie ein Geſchwår/ Schwåren.

Jáwna rzecz/Res teſtata, Wol bezeugt/wol bekant. Jáwna rzecz wſzędzie/ Pervagatum, Schon allenthalben außkommen/vnd offenbar.

Jáwnie/ Apertè, Ex profeſſo, Manifeſtè, Manifeſtò,Patenter,Palàm,Propalàm, Publicè, Publicitùs,adverb.Offentlich/ bekantlich/ ſcheinbarlich/ klårlich.

Jáwny/ Apertus, Confeſſus, Manifeſtus, Manifeſtarius, Perſpicuus, Promptus, Propatulus,a,um, Offen entdeckt/ offenbahr/ offenbahr vnd bekant/ſcheinbar/heyter/ Weltkůndig.

Jáwor/ Acer,eris,ſubſt. g. n. Opulus,i,g.m. Platanus,i,g.m, Rumpotinum,i,g.neu.Maßholder/Ahorn.

Jáworowy/ Acernus,a,um, das vom Maßholderbaum gemacht iſt.

Jaz/Excipulus,i,g.m. Excipula,æ,g.f.Fahreuß oder Hurd im Waſſer/ damit man Fiſche fahet/Fiſchbehalter.

Jaz/Rubellio,onis, g. m. Erythrinus,i,g.m. RothFiſch/ ein rother Meerfiſch.

Jázdá/ Peragratio, Profectio, onis, g. fœ. Durchwandlung/Reiſe/Farth. Jázdá ná koniu/Equitatio,onis,g.f. Ritt/das Reiten.

Jdący/ Progrediens,Proficiſcens,entis,g.o. Fortfahrend/gehend.

o ćie Jdźie/ Tua res agitur, Es iſt dein handel/es geht dich an.

Jecháć/Itinerari, Proficiſci, Reiſen/Fahren. Jecháć do Wárſzáwy/ꝛc.Contendere Warſoviam,nach Warſzaw reyſen. Mimo jecháć/Prætereequitare,Fůrbey reiten. Jecháć ná koniu/Equitare, Reiten. Jecháć ná woźie/ Curru vehi, Auff dem wagen fahren. Jecháć po wodźie/Naviculari, Navigare, Schiffen/ auff dem Waſſer fahren. Jecháć ſpołem/ Coæquitare,miteinander reiten.

Jeczmień/Hordeum,i,g.n.Gerſten. z Jeczmieniá ſzupinká. Cluma vel Gluma, æ,g.fœ. ein Gerſtenhůlſe.

Jeczmień myſzy/ Lolium murinum, Hordeum murinum, Lolium rubrum, ſylveſtre, Gauch Haber.

Jeczmienny Hordeaceus,Hordearius,a,um, das von Gerſten iſt.

Jeden/ Unus,a,um, Einer. Jeden po drugim/Alternus,a,um, einer vmb den andern. Jeden tylko/Solus,a,um, Einig/einſam/ verlaſſen. Jeden ze dwoch/ Alteruter,a, um,der eine vnter zween.

Jedenaśćie/Undecim,g.o. plur.num.adj. numeral. indecl. Undeceni, Undeni,æ,a, eilffe. Jedenaśćie rázy/Undeciès,adverb. Eylffmahl. Jedenaſty/ Undecimus,a,um, der eylffte.

Jedliná/ Ilex, icis, g.f. Steineychel. Jedli-

nowy/

nowy/Sapineus,a,um,von einem Dannenbaum.
Jedlinowy odziemek/Sapinus,i,g.masc. der Stamm/Stock eines Dannenbaumes.
Jedlo/Edulium,ij,g.n. Comestura,æ,g.fœ. das man neben dem Brod auffsetzt zu essen.
Jednáć/Conciliare, Vereinigen.
Jednácz/Arbiter,i,g.m.Compromissarius,ij,g.m. Conciliator,oris, Concinnator, Diactor,oris,g.m.Judex edititius, Pacificator,oris,Propitiator,Reconciliator,oris,g.m.Scheidmann/erwehlter Richter/einer dem die sach zu unterscheiden gegeben ist/ein Versöhner/Unterbott/ein Richter von einer Parthey allein angenommen/da nicht noth ist/daß der andere darein verwillige/Friedsmann/Schiedmann. Jednáczká/Conciliatrix,icis,g.f.Conciliatricula,æ,dimin. ein versöhnerin/scheiderinn.
Jednácz kupcá/Pararius,ij,g.m.Proxeneta,æ,g.m. Unterkauffer/Mäckler.
Jednák/Atqui, Attamen, Verum, Verumtamen, Nihilominus, Nihilo secius, conjunct. Aber/sondern/nicht desto weniger.
Jednáki/Homos,latin. Similis,vel,Unus,a,um, Gleich.
Jednákiey roboty/ábo rzemiesłá/Homotechnus,i,g.m.Gleiches Handwercks.
Jednákość/Unitas,atis,g.f. Vereinbahrung zweyer oder mehr dinge.
Jednákowy/Uniusmodi, nom.indecl. Alles einerley.
Jednánie/Conciliatio, Pacificatio, Reconciliatio,onis,g.f. Versöhnung/Befriedigung.
Jednego imienia/Homonimum,i,g.n. Eines Namens.
Jednego tonu/Homophonus,i,g.m.Einhellig/mitstimmig. (Wesens.
Jedney istnośći/Homousius,a,um, eines
Jednochodnik/Equus gradarius,tolutarius, ein Zelter. Jednochodem iść/Tolutim incedere, den Zelt gehen.
Jednoczyć/Adunare,Vereinbaren.
Jednodzienny/Perdius,a,um,durch den ganzen Tag.
Jednomyślnie/Unanimiter, adverb. Einträchtiglich/einhelliglich/einmütiglich.
Jednomyślność/Unanimitas,atis,g.f. Einhelligkeit/einmütigkeit/Einträchtigkeit.
Jednomyślny/Unanimis,e,Einhellig/einmütig/einträchtig.
Jednooki/Cocles,itis,g.c.Luscus,a,um,Monoculus,Unoculus,i,g.m.Orbus altero lumine, Unioculus,i,g.m.Einäugig/an einem Aug blind.
Jednoręki/Unimanus,Mancus,a,um,der nur eine hand hat.
Jednorodny/Unigena,æ,g.m. Unigenitus,a,um, Eingebohrner/allein gebohren.
Jednorogi/Unicornis,e, einhörnig.
Jednorożec/Monoceros,otis,g.f.Unicornis,is,seu,Unicornius,ij,g,m.Unicornium,ij,& Unicornu,g.n.ein Einhorn.
Jedność/Monas,adis,g.f.latin.Unitas,atis,g.f.Vereinbahrung/Einigkeit.
Jednostáynie/Æqualiter,Æquabiliter,adv. Uno tenore, In einer weiß/gleich.
Jednostáyność/Idem tenor,oris,g.m. Einerley art und weiß.
Jednostáyny/Æquabilis,le, Æqualis,le, Gleich/eben.
Jednowładcá/Monarcha,æ,g.m. ein einiger Herr oder Fürst.
Jednowładctwo/Monarchia,æ,g.f. Herrschung/Fürstenthumb.
Jednożeniec/Monogamus,i,g.m.der nur ein Eheweib hat gehabt.
Jednym głosem/Una voce,Einhelliglich.
Jedwab/Sericum,i,g.n. Seiden.
Jedwabnicá robak/Ser,eris,g.m.Bombyx,icis,g m. ein Seidenwurm.
Jedwabnicá szátá/Bombycinum,i,g.n. ein Seidenkleid.
Jedwabnik/Sericarius,ij,g.m. ein Seidenweber.
Jedwabny/Bombycinus, Holosericus, Sericus,a,um,Auß seiden gemacht. (ter.
Jedynaczká/Unigena,æ,g.f. ein einig Toch-
Jedynak/Unigena,æ,g.m.Unigenitus,i,g.m. Allein gebohren/einiger Sohn.
Jedynie/Unicè,adverb. Einig/allein/sonderlich/eigentlich.
Jedyny/Unicus,a,um, Einig,
Jeleń/Cervus,i,g.m.ein Hirsch/Jeleni/Cervarius,Cervinus,a,um,vom Hirsch. Jelenia skórá/Nebris,idis,g.f.Hirsch oder Gembsen Fell.
Jeleni korzeń/Elaphoboscon,i,g.n. herba vulgò,Gratia Dei, Gottes Gnad.
Jeleni kránk/ziele/Serratula,æ,g.f.Flos tinctorius,Betonien.

Jelonek robak/ Scarabæus, i, g. m. ein Roß-käfer.
Jemiołá/ Viscum, i, g. n. Mispel.
Jemiołá/ Dryos hyphear, est viscus quercinus, Eichner Mispel.
Jemiołuchá/ Turdus, i, g. m. Turdulus, i, g. m. dim. Wachholder Vogel/ Krametsvogel.
Jerzyk/ Cypsellus, i, g. m. Reinschwalb.
Jeść/ Cibum sumere, Comedere, Comesse, Edere, Esse, Manducare, Pasci, Vesci, Essen. Ledwie się dádzą jeść/ Vix sunt vescendo, man kan sie kaum essen.
Jesień/ Autumnus, i, g. m. Herbst.
Jesienny/ Autumnalis, e, & Autumnus, a, um, Oporinus, a, um, Herbstlich.
Jesienny czás/ Autumnitas, atis, g. f. Herbst-zeit.
Jesion/ Fraxinus, i, g. f. ein Eschbaum.
Jesionowy/ Fraxineus, a, um, das von Eschen Holtz ist.
Jesiotr/ Accipenser, eris, g. m. piscis, Stör.
Jeśli/ Utrum, Si, adverb. Welches unter den beyden/ wenn/ wann aber.
Jeśli gdźie/ Sicubi, adv. Wo etwan.
Jeśli kiedy/ Siquando, adverb. So etwa/ wann etwa.
Jeśli zkąd/ Sicundè, adverb. von irgendswo.
Jest orátorski/ ábo Jesty kráśomowskie/ Gestus, us, g. m. Motus corporis, Actio, Pronunciatio, onis, g. f. Weise/ Manier oder geberde.
Jestámi nárabiáć/ Jesty czynić/ Gestu uti, Agere gestum, sich fein vnd wol geberden.
Jestámi nárabiájący/ Gestuosus, a, um, der viel geberden hat.
Jestow mistrz/ Chironomus, Palæstricus, i, g. m ein Gauckler.
Jestow náuká/ Chironomia, æ, g. f. Lex gestus, Palæstra, æ, g. fœm. eine ordentliche weise die Geberden zu führen.
Jeszcze/ Adhuc, Etiamnum, nunc etiam, conjunct. Noch/ oder noch. Jeszcze nie/ Necdum, Nondum, Nequedum, Noch nicht.
Jeż/ Echidnus, i, Herinaceus, ei, qui & Herix & Hericius, ij, g. m. Igel. Jeż cudzoziemski/ Histrix, icis, g f. ein Meerschwein.
Jezdá/ Jázdá/ ludźie wierzchem jádący/ Equitatus, us, g m der reisige Zeug.
Jezioro/ Fretum, i, g. n. Lacus, us, vel i, g. m. die See/ der Pfuel.
Jeżowká drzewo/ Comarus, i, g. f. Arbutum vel Unedo, nis, g. f. Hagäpffel.

Jezyczek/ Uva in homine, das zäpfflein im Halse.
Jezyczek u szal/ Examen, inis g. n. das zünglein in der wage.
Jezyczki/ Plantago acuta, spitziger Wegerich.
Jezyczny / Linguatus, Lingvosus, a, um, Schwätzig.
Jezyk/ Glossa, Lingua, æ, g. f. eine Zung. Jezyczek/ Lingula, æ, dimin. ein Zünglein. Jezyk urznąć/ Elinguare, der Zungen berauben.
Jezyk/ mowá osobna/ Idioma, atis, g. n. Eigenschafft der Sprach. Jezyk przyrodny/ Lingua vernacula, Muttersprach.
Jezyny/ Mora ruborum, g. n. pl. nu. Rubus, i, g. m. Brambeer/ Haggedorn/ Brombeerstaude.
Igłá/ Acus, us, g. f. eine Nadel.
Iglicá rybá/ Acus, aci, g. m. ein Fisch/ der ein lang Maul hat gleich einem Storchhalß.
Iglicá źiele/ Acaron, vel potius, Acoron, Chamæmyrsine, es, g. f. Ruscus, i, g. m. Ruscum, i, g. neu. Mäußdorn/ ist ein vnfruchtbar Stäudlein mit spitzigen Blätern/ etliche halten es für Speckpalmen.
Igráć/ Ludere, Spielen.
Igránie/ Collusio, onis, Colludium, ij, g. n. Lusio, onis, g. f. Lusus, us, g. masc. Schimpff vnd kindliche Kurtzweil.
Igrzysko/ Ludi, plur. num. g. m. Ludicrum, i, g. neu. Schawspiel/ Gauckelspiel/ Schawplatz/ Spielplatz. Igrzyská/ ktore się w Rzymie ná rynku odpráwowáły/ Ludi Circenses, Allerhand Kurtzweil/ als rennen/ so dem gemeinen volck zu gefallen pflag geschehen zu Rom. Igrzysk sprawcá / Aganothetes, Athlotheta, æ, vel es, g. m. Designator, oris, g. m. Munerarius, ij, g. m. der Kampffspiel außgiebt/ einer der die Gaab der Ringer außtheilt/ Anweiser/ Außgeber vnd Halter eines Kampffspieles.
Igrzyskowy/ Ludicrus, Ludicer, a, um, Schimpfflich.
Ikrá rybia/ Ova piscium, Fisch-Rögen.
Ił/ Marga, æ, Uligo, inis, g. fœ. Mergel/ der Erden feuchte.
Ile/ Quatenus, Wie viel/ wie fern.
Ilekolwiek/ In quantum, In quantumcunq;, adverb. So viel als.
Ilekroć/ Quoties, adverb. Wie offt.
Iłowáty/ Uliginosus, a, um, feucht/ das allezeit

zeit feucht ist. Ziemiá ilowáta/Terra argillosa, Leymicht Erdreich.

Imánie/ Prænsatio, onis, g. f. eine Erwischung/ Ermahnung/ Ergreiffung.

Imbier/ Gingiber, eris, g. n. aliàs, Zinziber, vel Zingiber, Ingwer/ Ingber.

Imię/Nomen, inis, g. n. Vocamen, nis, g. n. ein Nam eines dinges. Imieniem/Nominatim, adv. mit Namen. Imion bliskość/ podobieństwo/ Vicinitas nominum, Gleichförmigkeit der Namen. Imię odmienić/Transnominare, den Namen verändern. Imion wykład/ Nomenclatio, onis, & Nomenclatura, æ, g. f. Erzehlung der Namen. Bez imienia/ Anonymum, i, g. neut. Das keinen Namen hat. z Imienia pochodzący/ Denominativus, a, um, Das von einem Namen kompt.

Ináczey/z inszey miáry/Alioqui, seu Alioquin, Aliter, Sequius, pro Secius, Secus, adverb. Anders/ auff andere weiß. Nie ináczey/ Haud secus, nicht anders.

Inákszy/Aliusmodi, auff eine andere weise.

Inedy/ Alia, adverb. Anders wodurch.

Infámowáć/ Exterminare ex hominum societate, Proscribere, Sacrare, In die Acht erklären vnd jedermann zu tödten erlauben.

Informácya/ Informatio, onis, g. fœ. eine Vnterrichtung.

Infułá/ Infula, æ, Mitra, æ, g. f. ein Bischoffshut. Infułat/ Infułą odziany/ Infulatus, a, um, der mit solchem Hut oder Kronen gezieret ist.

Inkaust/ Atramentum scriptorium, Dinte.

Inkorporácya/Incorporatio, onis, g. f. eine Einleibung.

Inkorporowáć/ Adcorporare, Incorporare, Concorporare, zusammen einen Leib machen/ vereinbahren.

Inkwizycia/Quæstio, onis, g. fœ. Rechtliche Frage. Inkwyzycyią czynić/ Quærere, Zur Straff ersuchen.

Inkwizytor/ Inquisitor, Scrutator, oris, g. masc. ein Nachfrager.

Instrument muzyczny/ Organa per excellentiam dicuntur omnia Musicorũ instrumenta, allerley Seytenspiel/ Gesange/ Orgel. Ná Instrumencie/ Organice, adve. mit Instrumenten.

Instrument muzyczny o dziesiąci stronách/ Decachordum, i, g. n. ein Seitenspiel von zehen Seyten.

Instrument do męczenia/ Fidiculæ, arum, g. f. die Folterseyl.

Instygácia/ Accusatio, Sectio, onis, g. fœ. eines Gut zu der Fürsten oder Gemeinde Hand oder Säckel verhäfftung vnd überantwortung.

Instygátor/ Persecutor, Quadruplator, oris, g. m. ein Nachsteller/ Verräther/ Folger.

Inszy/ Alius, alia, aliud, ein anderer.

z Inszey miáry/Cætera, Cæteroquin, adver. Ohne das.

Intercyzá/Perscriptiones, um, g. f. pl. num. Syngrapha, æ, g. f. Syngraphus, i, g. m. vel Syngraphum, i, g. n. Verträg oder Kauff in Schrifften gestelt/ Handschrifft vnd Verschreibung. Intercyzá przyznawájąca długu oddánie/ Tabulæ novæ, Handschrifften vnd Verschreibungen.

Interessá/ Interusurium, ij, g. n. der Nutz vnd Gewinn des Wuchers/ die Interesse.

Inwentarz/ Inventarium, Reportorium, ij, g. n. ein Register darein man eines Haußrath vnd Gut aufschreibet.

Jodłá/ Abies, etis, g. f. Dannenbaum.

Jodłowy/ Abiegnus, i, g. m. Dänne/ dännetramen/ Balcken.

Jowiß Bog Pogáński nayprzednieyszy/ Jupiter, jovis, g. m. der Heyden Gott Jupiter. Jowißowy/Dialis, Jovialis, e, das dem Gott Jupiter zugehöret. Káplan Jowißowy/ Flamen dialis, ein Pfaff Jovis. Swięto Jowißowe/ Dialia, orum, g. n. pl. num. das Fest Jovis.

Iść/Gradior, eris, gressus sum, gradi, Ire, Itinerari, Proficisci, Vadere, Venire, gehen/ reysen/ kommen. Iść dáley/Pergere, Progredi, Weiter hingehen/ fortfahren/ weiter in einer Sach fortfahren. Iść dokąd/ Tendere, ziehen/ fahren/ reysen. Iść prędko/ Extendere se magnis itineribus, grosse Tagreisen thun. Iść zá kim/ Subsequi, einem auff dem Fusse nachgehen/ Einem bald folgen. Iść z bojáznią/Gradu suspenso ire, mit lind gesetzten Schritten gehen.

Iście się komu/ Satisfacere, Einem vergnügen/ zu frieden stellen.

Iście/Duntaxat, Nempè, Quippè, Sanè, adv. confirm. Freylich/ ohn zweiffel/ Dann darumb das/ Warlich.

Iścizná/ Sors, sortis, g. f. Hauptgut/ Hauptsumm. Iścizny co wziąć/ Aliquid de vivo resecare, Etwas von der Hauptsumma nehmen.

Iskrá/ Scintilla,æ, g.f. Scintillula,æ,dim. ein Füncklein.

Iskrzeć śię/ Scintillare, glåntzen.

Iskrzenie/ Scintillatio,onis, g.f. Glåntzung/ Scheinung.

Iskrzyk kámień/ Pyrites,is,g.masc. Fewerstein/ Kießlingstein.

Istność/ Essentia, Substantia,æ, g. fœ. Das Wesen/ Bestehung.

Juchá/ Jus, juris, g.neut. Jusculum,i, dimin. Brühe/ Suppe. Juchá z koźiey y świniey krwie / Sanguiculus,i, g. m. Speiß von Bocks, oder Schweinblut gemacht.

Jurgielt/ Salarium, ij, g. neut. Arbeitslohn. Jurgieltnik/ Beneficiarius, ij, g. m. Dem guts von einem andern geschehen ist.

Jurisdykcya/ Jurisdictio, onis, g. fœ. Der Rechtspruch.

Jurność/Gámrátliwość/Mulierositas,atis, g. fœ. Lascivia, æ, g. f. Salacitas,atis,g.f. Tentigo,ginis,g.f. hefftige Liebe der Weiber/Geilheit/ Vnkeuschheit/Begierde zur Vnkeuschheit.

Jurny/Gámrátliwy/ Lascivus,Libidinosus,a,um, Procax, acis, Salax, acis, adject. g. o. Homo venereus, vnkeusch/ geyl/ lieblich/ holdselig / gnadenreich.

Jußásty/ Jurulentus,Jussulentus,a,um, voll Brüh/ oder aus der Brühe.

Jutro/ Cras, adverb. Morgen. Jutrzeyßy dźień/ Crastinus dies, der Morgende Tag.

Jutrzenká/Lucifer,ri, g.m. Phosphorus,i, g.m. Venus,neris, g.f. der Morgenstern.

Już/ Jam, adverb. Nun/ Jetzund/ Jetzt.

Iwá żiele/ Abiga,æ, g.f. Chamæpitis,is,g.f. Cypressen/ Je långer je lieber.

Iza/Utrum, adverb. interrog. Ob.

Izbá /Hypocaustum, Tepidarium, Vaporarium,ij,g.n. Stube. Izbá gorna/ Cœnaculum, li,g.neut. Obergemach. ktory w gorney Izbie mießka/Cœnacularius,ij,g.m. Einer der in Oberen Gemachen wohnet.

Izbá stołowa/Cœnaculum,i,g.n. Dirta,æ, g. f. Triclinium, ij, Triclinarium,ij, g. neut. ein Sommerhauß / ein Saal oder Gemach darinn man isset/ eine Taffelstuben.

do stołowey Izby należacy/ Triclinaris,e, Triclinarius,a,um, Das zur Taffelstuben gehört.

Izdebká dla náuki/ Musæum,i,g.neut. eine Studierstube/ Buchkammer.

Izop/ Hyssopus & Hyssopum, i, g. n. Isop.

Izop ogrodny/Cunila,æ,& Cunilago,inis, g. fœ. Garten Ysop.

K.

Kácerstwo/Hæresis,is, gen. fœm. Kätzerey. Kácermistrz / wodz kácerskiey náuki/ Hæresiarcha, æ, g. m. ein Vrheber oder Anfånger einer Sect/ ein Ertzketzer.

Kácerz/ Hæreticus, a, um, ein Rottirer / ein Ketzer.

Kąćik w oku/ Canthus, Hirquus, Sinus, i, g. m. Augenwinckel.

Kąćisty/ Angulosus, Angulatus,a,um, Winckelecht.

Káczká/ Anas,atis,g.f. Anaticula,æ,g.f.dim. ein Ente. Káczmk/ Nessotrophium,ij, g. neut. ein Orth da man Enten zeucht. Káczy/ Anatarius, & Anatinus, a, um, das von den Enten ist. Káczy pástuch / Anatarius, ij, g. masc. der die Enten hütet/ Entenhüter.

Káduk/ spadkiem przypadáiące dobrá/ Hæreditas caduca, fellig Erb/das ist/der Obrigkeit verfallen.

Káduk chorobá/ Epilepsia, æ, g. f. Morbus sonticus, Morbus comitialis, Sacer morbus, die fallende sucht. Káduk ćierpiący / Homo comitialis, Der die fallende Sucht hat. Przez Kádukową niemoc / Comitialiter, adverb. durch die fallende Sucht.

Kádzenia máterya/kádzenie/Suffimen,inis & Suffimentum,i, g.n. Suffitio,onis,g.f. Suffitus, us,g.m. Thymiama,tis, g.neut. Råuchwerck oder Geruch.

Kádźić/ Suffire, beråuchern.

Kádźićiel/ Suffitor, oris, g. masc. ein Vnterråucher/ der da råuchert.

Kádźidlnicá/Acerra,æ,g.f. vulgò Thuribulum,li, Thymiamaterium,ij,g.n. Weyrauchfaß.

Kádźidło / Thus, uris, g. n. Weyrauch. Ná czym Kádźidłem kádzą/Thuricremus,a, um, darauff man Weyrauch brent. Kádźidło przynoßący / Thurifer,ra,rum, Weyrauch tragend. Kádźidłowe jądrká/Manna,æ,g.fœ. ein Körnlein / Brosamlein Weyrauchs Kádźidłowy/ Thureus,a,um, vom Weyrauch.

Kądźiel/Colus,i,g,m. Pensum,i, g. neut. ein Kunckel / gewundener Flachs am Spinrocken/ Wocken.

Káftan/Colobium,ij,g.n. Subucula,æ,g.fœ.

Thorax,acis,g.m. Tunica, æ, g. f. Leibrock ohne Ermel/ein Futterhembd/Brustlatz. Káftan zołnierski/Sagum,i,g.n. ein Filtzmantel.

Kágániec/ Lampas,adis, g. f. Lychnuchus, chi, g. m. ein Ampel/brennend Fackel/Liechtstock/ Kärtzenträger.

Kágániec końſki/ Pastomis, Postomis, idis, g. f. ein Gebiß / eine Klappe / die man den Pferden an die Naaß anlegt/ Naaßband.

Kąkol/ Æra, æ, g.f. Lolium,ij, g.n. Zizania, æ, g. fœm. vel Zizanium,ij, g. neut. Vnkraut/ Lülch/ Böſkraut.

Kąkolny/ Ærineus, a, um, das aus Lülch gemacht iſt.

Kał/ Limus, mi, g. m. Spissamentum,i, g. n. Träſt/ Trüſen.

Kaláć/ Lutare, mit Koth verwüſten.

Káłámarz/ Atramentarium, ij, g. n. Dintfaß.

Káłámarz/ ptaw morſki/ Loligo, vel Lolligo, inis, Sepia, Sepiola, æ, g. f. dimin. ein Fiſch der ſchwartz Blut von jhm läſt/ ſo man jhn fahen wil / in welchem er ſich verbirgt.

Káłdun/ Omentum, ti, g. n. das Netz/ ſo das Ingeweid bedeckt.

Kálendarz/ minucye/ Calendarium, ij, g. n. Fasti, orum, g. m. pl. num. Kalender.

Káłużá/ Lacuna, Lama, æ, g. f. Palus, ludis, g. fœ. eine Pfütz/ Pfuel.

Kámforá żywicá / Camphora, æ, g. fœm. Kampffer.

Kámieć/ Lapideſcere, hart werden wie ein Stein/ Steinhart werden.

Kámień chorobá/ Calculus, li, g. m. Lithiaſis, is, g. f. der reiſſende Stein. Ná Kámień chorujacy/ Calculoſus, a, um, der den Stein hat/ kranck am Stein.

Kámień/ Lapis, pidis, g. m. ein Stein. Kámień do ciſkánia/ Halter, eris, g. m. Bleykugel. Kámień dźiárſtwiſty/ Tophus, i, g. m. Tauchſtein. Kámienne gory/ Lamiæ lapidariæ, Latomiæ, arum, g. f. pl. num. Steinbruch oder Steingruben. Kámień gránicżny/ Cardo, inis, g. m. Terminus, i, g. m. Lapis terminalis, der Marckſtein. Kámień łamány/ Cæmentum, i, g. neut. Saxum, i, g. neut. zerſchlagene Steine/ damit man mawret. Kámień niezgorzyſty. Orites, is, g. f. eine Geſtalt Edelgeſteins. Kámień obrotny do oſtrzenia / Cotes aquariæ, Schleiffſtein. Kámień młyński / Lapis molaris, Mühlſtein.

Kámień drogi/ Gemma, æ, g. f. Edelgeſtein.

Kámień kápłuni/ Alectoria, æ, g. f. Capaunenſtein.

Kámieniſty/ Lapidoſus, Saxoſus, Scrupeus, Scrupuloſus, a, um, Steinächtig. Kámieniſte mieyſce/ Saxetum, i, g. n. Steinächtiger Orth.

Kámiennik/ co łamie w gorách kámień. Exemptor, oris, g. m. Lapidarius, ij, & Lapicida, æ, g. m. Lapidator, oris, g. m. Latomus, mi, g. m. Steinbrecher/ Steinhawer/ Steinwerffer/ Steinmetzer.

Kámienny/ Cæmentitius, Lapideus, Saxeus, a, um, Steinern/ was aus Steinen gemacht iſt.

Kámienny/ przy kámieniu bedacy / Saxetanus a, um, in Steinen wohnend.

Kámionowáć/ Lapidare, ſteinigen.

Kámionowánie/ Lapidatio, onis, g. f. Das ſteinigen/ Steinigung.

Kámyk w boćie/ Scrupus, pi, g. m. Scrupulus, li, dimin. ein Steinlein in einem Schuch.

Kámyſzek/ Calculus, li, g. maſc. Kißlingſtein.

Kámyſzki głádkie/ okragłe/ Umbilici, orum, g. m. pl. num. kleine runde glatte Steinlein.

Káncelárya / Chartophylacium, ij, Archivum, Grammatophylacium, Tabularium, ij, Tablinum, ni, g. n. ein Behaltnüß der Stādbrieff/ Cantzeley vnd Gehaltkammer.

Káncelárzyſtá/ Grammateus, i, gen. maſc. ein Cantzler / Cantzeliſt.

Káncer/ piekielny ogień/ Cancer, cri, g. m. Carcinoma, atis, g. n. Gangræna, æ, g. fœm. Der Kancker/ der Krebs.

Kánclerz/ Cancellarius, ij, g. m. der Cantzler.

Kánia/ Milvus, & Milvius, ij, g. maſc. Vultur, turis, g. m. legitur & Vulturis, is, & Vulturius, ij, g. m. ein Geyer/ Weih.

Kánonizowáć/ Canonizare, Conſecrare, & publice dedicare aliquem, Einen erheben vnd canoniſiren / In die Zahl der Heiligen ſchreiben vnd bringen.

Kánonizowánie/ Apotheoſis, is, g. f. Conſecratio, Canonizatio, onis, g. f. Canoniſirung zu einem Gott/ das bringen in die Zahl der Heiligen.

Kánpuſt / Oxygalum, li, g. n. ſawre Milch/ Anckenmilch.

Kápáć/ Illachrymare, Stillare, tropffen.

Kápánie/ Stillatio, onis, g. f. Stillicidium, ij, g. n. Das tropffen/ Dachtrauffe.

Kápá/

Kápány/Guttans,antis, g.o. trieffende.

Kápćie/Soccus,Socculus,li, g.m. dim. Udo, onis, g.m. Filtzſchuch/ Socken.

Kápeluſz/Cauſia,æ, g. fœ. Petaſus,i,g.maſc. Schattenhut/ breiter Hut/ Sommerhut.

Káptcá/ Cuculus,li,g.m. ein Kappe. W káptce ubrány/Cucullatus,a,ū,der ein Kappe trägt.

Kąpiel/Lavacrum, i, Nymphæum,i, g.neut. Piſcina,æ, g. f. ein Bad/Waſſerbad/ Badkaſten/ Badbütte.

Kápká/ Stilla,æ,g. f. ein Tropffe.

Káplan/ Capus,i, g. m. Capo,onis, g.maſc. Kapaun.

Káplan/ Myſta,æ,g.m. Sacerdos, otis,g.m. ein Prieſter.

Káplánſki/ Sacerdotalis, le, Prieſterlich.

Káplánſtwo/Sacerdotium,ij,gen.neut.Das Prieſterthumb.

Káplicá/ Ædicula,æ,g.f. Sacrarium,rij,g.n. Kapell / Bildhäuſzlein / ein Orth da man die geweyhete Sachen hinlegt. Káplicżká domowa/ Cubile ſalutatorium, eine Capell im Hauſz.

Káppáry/ Cappar, & Capparis, is, vel, eos, g.f. Kappern.

Kápuſtá/ Braſſica,cæ, g.fœ. Kohlkraut. Kápuſtá czarna/ Crambe,es, g.f. Kohl. Kápuſtá głowiáſta/ Braſſica capitata, Kapiſzkraut.

Kárá / woz o dwuch Kołách/ Ciſium, ij, g. n. eine Karre. Kárnik / woznicá u wozu ná dwuch kołách/ Ciſiarius,ij, g. m. der Karner.

Karáć / Afficere pœnâ, Animadvertere in aliquem,Plectere,Punire, einen ſtraffen. Káráć ná gárdle / Mergere ultimis ſupplicijs, Einen am Leben ſtraffen.

Kárácená/Squamæ,arum,g.f.pl.num.Schupen/ als an Harniſchen.

Kárániá godny/ Puniendus, a, um, Straffwürdig. Káránie odnieść / Perſolvere pœnas, geſtrafft werden. Kárániá uyść. Evolare pœnam, der Straff entrinnen. Bez kárániá/ Impunè, adverb. Vnſträfflich.

Káránie/ Animadverſio,Multatio, onis, g. f. Pœna,æ,g.f. Punitio,onis, g.fœ. Supplicium,ij, g. n. Staff vnd Einſehen/ Buſzſtraff/ Aufflegung einer Buſz/ Peenbuſz/ Straff an Leib vnd Leben. Kárániá śmiertelne/ná gárdle/Exempla noviſſima, Straffe an Leib vnd Leben / tödtliche Straffe.

Kárány/ Animadverſus,a,um, geſtrafft. Káránym być/Pœnas capere,Subire pœnam,Pendere pœnas, Plecti, paſſivum, geſtrafft werden/ Straff leiden.

Kárás/ Saperda, æ, g.f. Seeſchlecken.

Kárbowa láſká/Teſſera,æ, g. f. ein beylein/ Kerbſtock.

Kárbunkuł/ Apyrotos,i, g. f. gemma, Carbunculus,i,Pyropus,i,g.m. Carchedon,onis,g.f. Carfunckelſtein/ Cacedonierſtein.

Kárćiof/Cactos,g.f.Limonium,ij,g.n.ein gattung Diſtel/Weiſen mangolt/Schlangenwurtzel.

Kárczmá/Caupona,æ,g. f. ein Krug/Wirtshauſz. Kárczmárſki/ Cauponius, a, um, Des Wirths Jung. Kárczmarz/Caupo, onis, g. m. Krüger/Wirthsmann.

Káretá/ Lectica,æ, g.fœ. Carpentum,i, g. n. Karn oder Wagen/ Sänffte. Káretá ktorą óśmioro noſzacych potrzebuie/ Octophorum,ri, g. n. Roſzbaar/ Tragbett/ oder Stuel/ ſo von achten getragen wird.

Kármázyn/ Coccum,ci, g.n. Scharlach.

Kármázynowy/Coccineus, a,um, Cocceus, Coccinus, a, um, Scharlachin.

Kármiá/ Alimentum, i, g. n. Alimonia, Alitura,æ, g. f. Pabulum,li, g. n. Paſtus,us, g.maſc. Nahrung/ Futter/ Weide/ Futterung. Kármiá bydlęcá/Pabulum,i, g. n. Nahrung des Viehes von Graſz/ Hew/ Stroh/ꝛc.

Kármiący/Nutritius,a,um, nehrend.

Karmić/ Alere,Cibare, Nutricari,Nutricare, Nutrire, Rumare, ernehren / erhalten / ſpeiſen/ die junge Frucht auffziehen/ ſäugen.

Karmić pierśiámi/ Lactare, zu ſaugen geben. Kármienie pierśiámi/ Lactatus,us, g.m. Das ſaugen.

Karmićiel/Nutritor,oris,g.m. ein Ernehrer.

Karmienie/ Nutricatio, onis, g. f. Nutricatus,us, Nutritus,us,g.m. Sagina,æ, g.f. Das auffziehen/ Das ernehren/ Maſtſpeiſz/Mäſtung.

Karmnik/Saginarium,ij, g. n. Hara,æ, g. fœ. Suile,is, g. n. Vivarium,ij,g.n. Mäſtſtall/Gänſzſtall/Säwſtall/Weyer/ Thiergarten.

Kármnego co/ Fartum,ti, g. neut. aliàs,Fer ctum, i, g. n. ein Kuchen den man vorzeiten auffopfferte.

Karmny/Farſilis,le, Saginarius, Saginatus,a, um, füllig/ gemäſtet.

Karn pień/ Coſtum, ſti, gen. neut. Heidniſch Wundkraut.

Kárny/ Emendabilis,le,das man beſſern mag.

Kárp/ Carpa,æ,g.f.piſcis, Cyprinus,i,g.m. ein Karpff.

Kárpkárás/Cyprinus,i,g.m.Karpffen.

Kártá / Charta luſoria, Kartenſpiel. Kártá papierowa/ Folium,ij, g.neut. ein Blatt eines buchs. Kárty ſtroná/Pagina, æ, g. f. ein Seite eines Blats.

Kártownik/Glutinator,oris,g.maſ.Karten- oder Papierleymer.

Káruk/Ichthyocolla, æ, g. f. Mundleym/ ſo von Fell der Fiſchen gemacht.

Kárwáß żeláżny/Manica,æ, g. fœ. Eyſerne Handſchuch.

Karzacy/ Animadverſor, Caſtigator, Punitor, oris, g.m. der die Ding wol merckt vnd war nimbt/einer der mit Worten vnd Wercken ſtrafft/ ein Straffer.

Kárzeł/Nanus,a,um,Pumilio,Pumilo,onis, g.m. Pumilius,ij, g. m. Stilpo,onis, g.m.Veteribus idem quod Nanus, ein Zwerg.

Kaſáć/ Commordere, Mandere,Manſitare, frequent.Mordere, mit den Zähnen zerbeiſen.

Kaſájacy/Mordax ,acis,g.o.Beiſſig.

Kaſánie/Mordacitas,atis,Morſio,onis,g.fœ. Morſus,us,g.m.das beiſſen/ein Biß.

Kaſek/Bolus,i, g.m. Mundvoll/ Biſſen.

po Kaſku/Pauxillatim,Scrupulatim,Minutè, Minutim,& Minutatim,adver.von Stücklein zu ſtücklein/Stücksweiſe.

Káſowáć / Circumducere, Abſchaffen. Káſowáć práwo/ Abrogare legem, Expungere, das Geſetz auffheben/ außthun/außtilgen.

Káßá/Puls,pultis,g.f. Pulmentum,i,g.neu. Brey. Káßá dźiećinna/Pappa,æ,g.f. Brey wie man den Kindern kochet. Káßá ryżowa / Ptiſanarium orizæ,Reißmuß mit Waſſer. Káßá tárta/Cremor ptiſanæ, die dicke Brühe / Muß vnd Marck von der Gerſten.

Káßel/Tuſſis,is,Tuſſedo,inis,g.f.Tuſſicula, æ,g.f. dimin. der Huſten.

Káßleć/ Tuſſire, Huſten.

Káßtan/ Balanitis,idis, g.f. Caſtanea,æ,g.f. Kaſtanien. Káßtánowy laſek/Caſtanetum, i,g. n. Kaſtanienwald.

Káßtanki źiemne/Cyperum,i,g.neu.Cyperus,i,g.m. wilder Galgen.

Kát/ Carnifex,icis, g.m. Exactor ſupplicij, Tortor,oris, g.m. ein Hencker/ Betelknecht.

KA

Kat/Angulus,i, g.m.Winckel.

Kátáfálk/ Pecma, vel Pegma,atis,g.n. eine Tafel vnd Geſtell darinn man Bildnüſſen ſtellet/ vnd dergleichen Bildgeſtell der Gauckelmänlein vnd mancherley Gemählte.

Kátechiſm/ Náuká krotka poczatkow nabożeńſtwá Chrześciáńſkiego/ Initiatio, onis, g.f. Initiamenta,orum, g.n.pl.n. die erſte Vnterweiſung eines Ordens/Religion oder Glaubens.

Katnicá/oſtátnia kiſzká/Alvus,i,g. fœ. der Affterdarm.

Kátowáć/ Carnificari, Gemartert werden.

Kátownia / Carnificina, æ,g. fœ. ein Ort da man hinrichtet/ Richtſtat/ Büttele y.

Káuteryzowánie/Uſtio,onis,g.f.das Brennen mit heiſen Eyſen.

Káwá/Káwká/Monedula,ę,g.f.Gracus,vel Graculus,i,g.m.Tahle/Dohle.

Káwáleria/ Equitatus,us,g.m.die Reuterey. Káwálerowie/ znáki ſwoie noßacy/ Equites torquati, den Orden antragend.

Káwálkátor/ Equiſo, onis,g.m. ein Roßbereiter. Káwálkátorowie/Deſultores, g.m.pl. num. waren Reuter/ die in Kriegen zwey Pferd führeten/ waren geübt von einem Pferd auff das ander zu ſpringen.

Kazacy czeſto/Concionabundus,a,um, Offt predigende.

Kazálnicá/ Cathedra, æ, g.fœm. Pulpitum, i,gen. neut. Roſtra,orum, g neut.plu.num. Suggeſtus, us,g. m. vel Suggeſtum,i, g.neu. Kantzel/ Seſſel/ Stuel/ Predigſtuel. Do Kázálnice należacy/ Cathedralitius, a, um, das zu dem Stuel gehöret. Wleść ná Kazálnice / Aſcendere in concionem, Auff die Kantzel ſteigen.

Kazánie/ Concio,onis,g.f. Predigt. Kazánie mieć/Concionari,Predigen. Kazacy/ Concionans,antis,g.om.der eine Rede thut. do kazánia należacy / Concionalis, e, das zur Predigt gehöret.

Kázdodźienny/ Quotidianus,a,um, Täglich. Ná kázdy dźień/Quotidiè,adverb. Alle Tag.

Kázdy/Omnis,e, ein jeder/alles. Kázdy z oſobná/Singulus,a,um,& Singuli,æ,a,plur.num. Unuſquiſque,Unaquæque, Unumquodque, ein jeder/männiglich.

Káźirodztwo / Inceſtum,i,g.n. Blutſchand. Káźirodztwem żelżyć / Inceſtare, Vnkeuſch-

heit mit Blutsfreunden treiben. Kázirod / Incestus, Incestificus, a, um, der Blutsfreunde schändet/Blutschänder.

Káznodzieiá/ Ecclesiastes, æ, g.m. Concionator, oris, g.m. Prediger.

Káznodzieyski/ Concionarius, Concionatorius, a, um, das eim Prediger gehört/gemeinfertig.

Kedźierzáwe włosy. Calamistrati crines, Intorti capilli, Torti crines in nodum, Krauß haar/ gekrausete Haar.

Kedźierzáwić / Crispare, Krauß machen.

Kedźierzáwiony/ Crispatus, a, um, Krauß gemacht.

Kedźierzáwiona rzecz/ Vibratum, i, g.n. das gekrauset ist/gekraust.

Kedźierzáwy / Cincinnatus, Cirratus, Crispus, a, um, der krause Haar/Haarlocken hat.

Kedźierze/ Cincinnus, i, g. m. Vibratus capillus, Haarlocken / Haarzopff. Kedźierze czynić/ Calamistrare. Krausen/ krollen/rollen.

Kedźior/ Cirrus, i, g. masc. gekrausete Haar/ Haarlocken.

Kedźiornik / Cinifio, onis, g.m. einer der das Eysen zum krausen warm macht.

Kedźiorny drot/ Calamistrum, i, g.neu. eine Nadel / damit das Haar krauß gemachet wird/ Kraußeysen.

Kepá/ Cespes, itis, g.m. Wasenbusch.

Kichác/ Sternere, Sternutare, frequ. Niesen.

Kichánie/ Sternutatio, onis, g. f. & Sternutamentum, i, g.n. die Niesung.

Kiedy/ Cùm, Dum, Ecquando, Quando, Unquam, adv. Wann/ dieweil/wann doch/wenn/etwann/Jmmer/je. Kiedykolwiek/ Quandocunque, So offt vnd viel/es seywann es sey. Kiedyś/ Olim, Quondam, adverb. temporis, Sintemal/ vorzeiten/etwann/inskünfftig.

Kielb/ Gobius, ij, g.m. Gobio, onis, g. masc. Gore/Gründling.

Kielbásá/ Botulus, i, g.m. Lucanica, æ, g. fœ. Bratwurst/ Magenwurst.

Kielbásnik / Fartor, oris, g. masc. ein Würstenmacher.

Kielich/ Calix, icis, g.m. Poculum, i, g. neu. Kelch/Becher.

Kieliszek / Calix vitreus, Cibotium, Ciborium, ij, g. n. Cululus, i, g m. Cyathus, i, Modiolus, i, g.m. Trinckglaß/Trincktöpfflein/ein Becher ein irrdin Geschirr.

Kiekki/ Ostracium, ij, g. n. Kachel Scherbe/ ein irrdin Scherbe.

Kierat / gdźie wieźniowie robią/Ergastulum, li, g. n. ein ort/ da man die eigen Leuth einschleust vnd zur Arbeit zwingt.

Kiermász/ Encænia, Paganalia, orum, g.n.pl. num. Kirchweihung / oder Kiermeß auff einem Dorffe.

Kiernoz/ Verres, is, g.m. ein Eber.

Kiernozowy/ Verrinus, a, um, Vom Eber.

Kierowáć/ Dirigere, Obliquare, Offlectere, Richten/überzwerch machen/wenden.

Kierowány/ Directus, a, um, Gerade.

Kieśćień/ szermierskie rzemienie/ Cæstus, us, g.m. Streitkolbe.

Kiersz/ Dumus, i, g.m. Dornheck.

Kilá/ Enterocla, æ, Enterocle, es, Hernia, æ, Hydrocele, es, g.f. Ramex, icis, g.m. Bruch/wasser daß sich im Hodensack gesamlet hat/ Hodenbruch/ Karnopffel. Kilowáty / Enterocelicus, Herniosus, Hydrocelicus, Ramicosus, a, um, der ein Bruch hat / Bruch der Gemächte / Hodenbrüchig.

Kilá/ Aliquammulti, ein gute Anzahl/ ihrer viel. Kilká ich/ Nonnemo, Etlich. Kilká rázy/ Aliquoties, adv. Etwa manichmahl.

Kipieć/ Bullire, Sieden.

Kirys/ Armatura, Cataphracta, æ, g. fœ. Rüstung/ Harnisch/ Küriß.

Kirysnik/ Cataphractus, a, um, Cataphractarius, ij, g.m. Loricatus, a, um, Kürisser/ mit einem Pantzer angethan.

Kiść / Penicillum, Peniculum, i, g. n. Kehrbürst/damit man etwas außreibt/oder außwischt/ Pensel von Haar oder Holtz.

Kisieć/ Fermentescere, Auffgehen wie ein Deysam/ auffgehen wie ein Teyg.

Kiszká/ Intestinum, i, g.n. & Intestinus, i, g.m. Darm. Kiszká ćienká/ Hila, vel Hilla, æ, g.f. Hilla, orum, g.n. plur. nu. Ilia, ilium, ilibus, g.n. plur. num. die kleine Gedärm im Bauch. Kiszká kolkowa/ Colon, vel Colum, i, g.n. der grosse darm. Ostátnia kiszká / kátnicá / Longanon, onis, g.m. der Afftterdarm.

Kiszká nádźiewána/ Farcimen, inis, g.n. eine Wurst. Kiszká watrobna/ Tomaculum, i, g.n. Leberwurst. Kiszká wielká/ nádźiana/ Issitium, ij, g.n. eine Füllwurst. Kiszká ze krwią/ Apexabo, onis, g.f. Blutwurst.

Kiſzkowy/ Inteſtinus,a,um, Innerlich.

Kitká z kwiećia/ Servia,æ,g.fœ.Riechbüſchlein/ein Meyen oder Stranß von Blumen.

Kiwáć głową/Nuere,Nutare, freq.Nicken/ wincken mit dem haupt.

Kiwánie głową/ Nutatio, onis,g.f. die deutung/nickung/das wincken mit dem Haupt.

Kiy/Baculus,i, Bacillus,i,g.m. Bacillum, i,g. n.dim.Cala,æ,g.f.Fuſtis,is.g.m. Steck/ſtab/höltzene Köll / Bängel / Stange/ Kijowe káránie/ Fuſtuarium,ij,g.n.ein Schlag mit dem Stöcklein

Kłąb/ Glomus, i,g.m. & Glomus,eris, g. n. Spira,æ,g. f. ein Klawengarn.

Kláczá/Equa,æ,g.f. eine Mähre.Stut.Kláczá do krorey nie przypuſzczono/Virgo equa, Vngerittene Stutte.

Kłádźienie ſię/Recubitus,us,g.m.das lägen/ zu Bette gehen.

Kłámáć/Mentiri,Liegen.

Kłamcá/Falſidicus,Falſiloquus, Mendaciloquus,a,um,Mendax,acis,g.o.ein Mehrenträger/Lügne /Lügenhafftiger.

Kłamliwie/ Mendaciter,adverb. Lügenhafftiglich.

Kłamſtwo/Mendacium , Mendaciolum , Mendaciunculum,Vanum,i,g:n.Lügen/erlogen/ Lügenhafft/ eytel/vnmüglich.

Kłániáć ſię/Adorare,Genu ſubmittere,Anbeten/ Göttliche Ehr beweiſen/ die Knie beugen oder bücken.

Kłáponogi/ Sonipes, edis,g.o.Zelter.

Klaret / Vinum Helvolum , Rother Wein/ bleich art.

Kláráwáć/Defecare, Liquare, von den Truſen abthun/ ablaſſen.

Kłáść/Ponere,Legen.

Kláſk / Plauſus , us, g.m. Popyſma, atis,g.n. Popyſmus,i,g.m. das Frolocken / ein Gethon ſo man mit dem Mund vnd Hand machet / die vnzahme Pferd zu ſtillen.

Kláſk od uderzenia wydętey geby / Sclopus,i,g.m. idem eſt quod Stlopus, Zungenſchlag mit einem Gethön / oder Backenſchrantz / wann einer die Backen auffblaſt vnd den Athem mit einem Gethön läſt herauß brechen.

Klaſkáć rekomá / Plaudere , Applaudere , die Hände zuſammen für Frewden ſchlagen.

Klaſztor/ Cœnobium, Monaſterium,ij,g.n. Kloſter. Ktory w klaſztorze mieſzka / Cœnobita,æ,gen,maſc.der in einem Kloſter lebet.



Klatká /Cavea,æ,g.fœ. Vogelkäfig / Vogelbawer. Klatká ná łowienie ptakow.Decipulum,i,g.n. Decipula,æ,g.f.der Vogelſchlag.

Klękáć/ Congenulare,Genu ſubmittere, Ingeniculari, die Knie biegen oder bücken / knien/ auff ſeine knie ſitzen.

Klekotká/ Crepitaculum , Crotalum,i,g. n. Klapper / Schellen / ein Geſchirr damit man ein Geräuſch machet.

Klepniarz / Piſcarius,ij, g. m. Ichthyopola, æ,g.m. Fiſchverkauffer.

Kleſká/Clades,is, g. f. Niederlag/Verluſt.

Kleſkácz/Plauſor,oris,g. m. Frolocker.

Kleſzcze/ Forceps,cipis,g.m. & f. eine Zang. Kleſzcze do węglow wyrywánia/Pruniceps, cipis,g.dub.ein Fewerklufft.Kleſzczki bárwierſkie/Volſella, æ, g. f. das Rupffzäpfflein. Kleſzcze ná wyprężoną ściánę/Orthoſtata,æ,g.m. Stender/Stütze/eine Seule.

Kleſzczowiná/Croton, onis,g.fœ.lat.Ricinus, Poplierbäwm.

Kley/ Bitumen, inis, Gluten,inis,g. n. Glutinum,i, g. n. Colla,æ,g. f.Judenleim/Leim/Pappen.Kley z drzew/Gummi,indecl.g.n.& Gummis,is,g.f.Gummi.Kley z łotniczy/Sancerna,æ g.f. quæ & Chryſocolla. Berggrün.

Kleić/Bituminare, Glutinare,Quadrare,Zuſammen leymen/ zuſammen kleben / ſich reymen/ zuſammen fügen.

Klejowáty/ Glutinoſus , Gummoſus, a,um, Leymächtig/von Gummi. Klejowna rzecz/ Glutinamentum,i,g. n. Leymung.

Klejowy / Bituminatus, Bitumineus, a, um, von ſolchem Leim.

Klin/Cuneus,ei,g.m.Epiſchidion ,g. n. ein Keyl Klinik/Cuniculus, Cuneolus, i, dim. g.m. Keylein.Kliniáſto / Cuneatim,adverb.Keilicht. Klintáſty/ Cuneatus, a,um,das wie ein Keil geſpitzt.Klin wbijáć/ Cuneare, einkeylen/ die keyl einſchlagen.

Kłobuczki rożey / Calyx, ycis,g.m. Roſenknöpff / ſo ein wenig außgangen/ vnd ſolch auffgehend an den Blumen.

Kloc/ Globus,i,g. m. Klotz.Kloc drzewny/ Codex, icis, g.m. idem quod Caudex,icis,g.m. Stambloch am Baum. Kloc okrągły / Turbo, inis,g.m.ein Klotz.

Kłoć/Pungere,Stechen/Stipffen.

Kłocie/Punctio,onis,g.f.Punctus,us,g.masc. das stechen/ oder stipffen.

Kłodá/Dolium,ij,g.n.ein Faß.

Kłodá/Robor,Robur,oris,g.n. eine harte Eiche/Hageiche.

Kłodá w więzieniu/Cippus,i,g.m.Numella,æ,g.fœ. ein Stock/darein man die übelthäter legt/ Halßeysen/welche der Hencker den Lasterhafftigen anlegt/daß sie ein Schawspiel seynd.

Kłodziná/Caudex,icis,g.m. der Stamm eines Baums.

Kłomia/Verriculum,i,g.n. Zuggarn.

Kłon/Acer,eris,Subst.g.n.Maßholderbaum.

Kłonowy/Acernus,a,um,das vom Maßholderbaum gemacht ist.

Kłopot/Sarcina,æ,g.fœ.metaphor.eine Beschwerd/Bürd/Bekümmernüß/Sorg.

Kłos/Spica,æ,g.f. ein ähre. Kłośiány/Spiceus,Spicatus,a,um,geähret. Kłosowáty/Spicatus,a,um,geähret. Kłosow zbieránie/Spicilegium,ij,g.neu. Nachsamblung der Kornähren/ wenn man geschnitten hat. Kłosow dostáć/Spicare,ähren gewinnen.

Kłosak/Equus succussorius, ein hart trabend Pferd.

Klosek/Offella,seu Offula,æ,g.fœ. Kletzgen/ oder Keulchen/so man von Teig machet.Klosek/ ktorym nádziewáją ptaki/Turunda,æ,g.fœ. ein stücklein Brod oder Speise/ damit man die Vögel mästet/ein Kloß von Meel/Zwiebeln/vnd Eyern gemacht.

Kłośienicżká/Coronopus,podis,g.masc. Hanenfuß.

Klubá/Rechamus,i,g.m. idem,quod Trochlea,æ,g.f. ein Wällen an einer Winden.Klubá budowniczá/Orbiculus,i,g.masc.ein Wällelein oder Rädelein in einer Winden. Klubá ná ktorey liná bywa dla windowánia/Trochlea,æ, g.f.die Scheib oder Rollen an einem Brunnen/ daran das Seyl hangt.

Kluć/Rostrare,mit dem Schnabel bücken.

Klucz/Clavis,is,g.f.Schlüssel. u klucżá kołko/Projectum clavis,Bort am Schlüssel.Rurá u klucżá/Canaliculus,i,g.m.das röhrlein am Schlüssel.

Klucżnik/Claviger,i,Clavicularius,ij,g.m. der den Schlüssel trägt/Schaffner.

Kłykieć/kukak/Condylus,i,g.m.Fingerknot/ te Knöchel an den Fingern.

Kmin/Cuminum,vel Cyminum,i,g.n. Gartenkümmel.

Kmotr/Sponsor,oris,g.m. der eine Verheissung verwilliget/ Gevatter.

Knaflicżká ziele/Blatteria,æ,g.f. dem weissen Wullkraut gleich.

Kniejá/kniejá zájecza/Tesqua,orum,g.n. plur.num. Lagotrophium,ij,g.n. Dornächtige örther/darin man nicht/oder gar schwerlich wohnen kan/öde/ ein orth da man Hasen zeucht/ oder fahet.

Knot/opalony u świece/Ellychnium,ij, g.n.Mucus,i,g.m.Myxa,æ,g.f. ein Dacht in einer Ampel oder Kertz/ Butz im Licht oder Kertze/ Abgeputzt des Lichts.

Knot/cyrulicki do wychedożánia ran/ Turunda,æ,g.f. Penicillum,dim. Peniculum,i, g.n. ein Meissel von Schleissen gemacht wie jhn die Wundartzte brauchen/ Meissel die man in die Wunde steckt.

Knowáć/Fabricare, Machinari,Schmieden/ zimmern / etwas listiges erdencken. Knowáć zdrádę/Consuere dolos, List erdencken.

Kobelá/Equa,æ,g.f. eine Stutte/Mähr.

Kobelká/Equula,æ,g.f.dimin. Stütlein.

Kobelenie/Obex,icis,g.c. ein Fürschub/ als Rigel/ Schloß.

Kobyłká/Saltatricola,æ,g.f. die Hewschreck.

Koc/Gausape,indeclin. Gausapum,i,g.neut. Gausapa,æ,g.f. Gausapina,æ,g.f. Kotz/Decke.

Kocanki/Stæchas,adis,g.f.herba,Stechaden.

Kocháneczek/Melculum,Melliculum,i,g.n. Mel meum,vox blandientis,Hertzliebster.

Kochánká/Amica,æ,g.f. Geliebte.

Kochánie/Delectatio,onis,g.f. Lust Frewd/ Ergetzligkeit.

Kochány/Dilectus,a,um,geliebt.

Kocić się raz po raz/Superfœtare, über eine empfangene Frucht wieder die ander empfahen.

Kociec/Gallinarium,Ornithoboscium,ij,g. neut. Vogel-Hünerhauß.

Kocieł/Tympanum,ni,g.n. ein Heerpaucke/ Drommel.

Kocieł/Ahenum,Caldarium,ij,g.n. Cucuma,æ,g.f. Lebes,etis,g.m. Tepidarium,ij,g.n. Kessel darin man warm Wasser hält/ Lawkessel/ oder/grosser ähriner Hafen. Kocieł do fárbowánia/Cortina,æ,g.fœ, Färbkessel. Mieysce

gdzie

gdźie wiele kotłow ſtoi/ Cortinale, lis, g. n. Keſſelgeſtell.

Kociełek/ Cucumella, æ, g. fœm. dimin. ein Pfännlein / ein ährin Keſſel / darin man Waſſer wärmbt.

Kokornak źiele/Ariſtolochia,æ,g.fœm. die Oſterlucey.

Kokoryczka / Polygonathon, i, g. n. herba, Weißwurtz.

Kokoſz/Gallina,æ,Ornis,Orneos, vel,Ornithus, g.f. Hun/ Henne.

Kokoſzy/ Gallinaceus, a, um, Das von Hünern oder Hennen iſt.

Kol/Palus,li,g.m.Ridica,æ,g.f. Stipes,itis,g. m. Sudes,is, g.f. Surus,Vallus,i,g.m. Zaunſteck/ Räbſtock/Pfahl/Sparr. Kol záoſtrzony/kończaty/Stilus,li,g.m.allerley ſpitzige Stachel. Kol bić/ Palare,Pangere,Pfähl ſtecken/zäunen.

Kolacy/ Pungens,entis,g. om.Sentus,a,um, ſtechend/ ſtipffend/ dornächtig/ rauch.

Kołacz/ Sphærica, Spira, Striblita,Torta, æ, g.fœ. ein Kuche/ gebackenes Strüblein/ Pretzel/ Tarte / Kringel.

Kołaczek/ Eclìgma,atis,ſeu, Ecclegma, g. n. Paſtillus,li, g. maſc. Trochiſmus,i, g.maſc. eine Latwerg / ſo man langſam im Munde zergehen läſt/Küchlein/ein Zeltlin/wie es die Artzt machen.

Kołaczek pſzenny/Farreum,i, gen.neut. ein Kuchen von Weitzen.

Kolankowáto/ Geniculatim, adverb. von Knoden zu Knoden.

Kolankowátość/Articulatio,onis, g. f. Vnterſcheid der Glieder vnd Knöpff.

Kolankowáty/Geniculatus,a,um,das Knollen hat.

Koláno/Genu indeclin,in ſingul. In plurali, Genua, uum, g. n. Geniculum, i, g. n. das Knie. Wnetrzne pokryćie kośći nád kolánem/Temen, inis, g. neut. die inwendige dicke des Beins über dem Knie. Zwierzchne pokryćie kośći nád kolánem/Femur,oris, g.n die außwendige dicke des Beins über dem Knie.

Koláſá nákryta/ Arcera, æ, g. fœm. der bedeckte Wagen.

Kołát/Pulſatio,onis,g.f.der Streich/Schlag/ Stoß/ Das klopffen.

Kołátáć/ Pulſare, anklopffen.

Kolcá u ſzáty/Spinter,eris, g. n. ein Gezier der Weiber/ als Ring oder Häfftlein.

Kolebká/ Cunæ,arum, g. f. Cunabula,orum, g. n. plu. num. die Wiege/Windeln/ darein man kleine Kinder legt.

Kolendá/ Apophoreta,orum, g. n. pl. num. Strena,æ, g. foe. ein gut Jahr/ Geſchenck vmb die Zeit des Newen Jahrs.

Kołdrá/Lodix,dicis,Sponda, Stragula, æ, g. foe. & Stragulum, i, Stratorium, ij, g. n. Toral, ſeu Torale, is, g. n. Leylach/ Bettlach/ eine Decke über das Betth.

Kolerá/ Cholera,æ, g.f. Bilis,is, g. f. Bitterblut/ Hertzwaſſer.

Koleryczny/ Bilioſus, Cholericus, a, um, gifftgallig / der ſolche Kranckheit hat.

Koley/ Orbita,æ, g. f. Wagenleyß.

Kolić/Circumerrare, vmbherſchweiffen.

Koliſty/Gyratus,a,um,Zuſammen gewirbelt.

Kolká/Chordapſus,i,g.m. Colica paſſio,Colicus dolor, Colum, i, g. n. Cæliacus morbus, Ileos,vel,Ileus,i,g.m. Tormina,um, g.n. pl.nu. Darmgicht in den obern Darmen/Das grimmen im Leib. Kolke ćierpiacy/ Colicus,i,g. m. Iliacus, & Ilioſus, vel Ileoſus, a, um, Darmgichtig/ der das grimmen im Leibe hat. Lekarſtwo ná kolke/ Colicum,ci,g.n. Colice,ces, g. f. die Artzney zum Bauchgrimmen.

Kołko/Orbiculus,li,g.m.dim. Ringlein.

Kołko/ná głowie/ Ceſticillus,li,g.maſc. ein Ring auß Tuch oder etwas anders gemacht / den man auffs Haupt legt wenn man ein Pack oder Laſt tragen wil / ein Wiſch.

Kołko/ná ktorym liná chodźi ſznur u windy/ Girgillus,li,g.m. Haſpel/Garnwinde.

Kołnierz/ Collare,Focale,lis,g.n. Patagium, ij,g.n. Kragen/Koller/Halßband.

Kolnik/ Rapunculus, i, g. m. Rapuncium, ij, g. n. Rapuntzeln.

Koło/Circum,Circiter, præpoſ. Vmb.

Koło/Corona,æ, g.f. Gyrus,ri,g.m. Rota,æ, g.f. Orbis is,g.m. Kron/Krantz/Vmbwendung/ ein Radt/ Ring/ Circul. W koło / Circulatim, Vmb vnd vmb.

Koło u windy/ Orbiculus,li, g. m. Rädlein in einer Winde.

Kołodźiey/ Plauſtrarius, Ploſtrarius,ij g. m. ein Wagner/ Stellmacher/ Radmacher.

Kołokwintydá/ Colocynthis, idis, g. fœm. Coloquinten / wilde Kürbß.

Kolowrot ziele/ Heliotropium, ij, g. neut. Ringelblume.

Koltuny/ Tricæ, arum, gen. fœm. plur. num. verworrene Haar.

Komedya/ Comœdia, æ, Scena, æ, g. fœ. ein Schawspiel mit einem Gespräch/ von gemeinen Händeln vnd Leben der Menschen angerichtet. Komedye podle/ gdzie osoby kárczemne/ krámárskie/ rzemieśnicze reprezentuja/ Comœdiæ tabernariæ, Niederträchtig/ darinn die Personen vnd Spielleuth seynd wie Handwercks-leuth. W komedyey Akt/ Drama, atis, g. neut. ein Schawspiel. Komedyey pierwsza część/ Diverbium, ij, g. n. Primus actus comœdiæ, Diverbia, pl. n. die theil der Comœdien/ da mancherley Personen eingezogen werden. Aktor ná komedyey/ Comœdus, i, g. m. der solch Spiel treibt. Co komedye opisuje/ Comicus, ci, g. m. ein solcher Spieldichter.

Komedyiny/ Scenicus, a, um, der Comedien zugehörig.

Kometá/ miotłá ná niebie/ Cometa, vel Cometes, tæ, gen. masc. ein Cometstern/ ein Schwantzstern.

Komiegá/ Codicaria navis, Navis caudicaria, Navis Trabica, Ratis, & Rates, is, g. f. Blochschiff/ ein Floß.

Komin/ Caminus, ni, g. m. Schorstein. Komin kowálski w ktorym sie zelázo rozpala/ Ustrina, æ, g. f. eine Schmiede/ Esse der Schmiede/ Schmeltzoffen.

Komin robić/ Caminare, den Ofen weiß machen/ einen Ofen machen.

Komisarz/ Arbiter, i, g. m. vulgò Compromissarius, ij, g. m. Caduceator, oris, g. m. Caducifer, ri, g. m. Prædiator, Recuperator, oris, g. m. ein erwehlter Richter/ Herold/ Friedbott/ einer der wol berichtet ist in den Händeln/ die zu Gütern vnd Besitzung gehören/ Ein verordneter Richter von einem Oberen Richter/ sonderbahre Händel zu verhören.

Komisárski/ Recuperatorius, a, um, Das zu solchem verordneten Richter gehöret.

Komonicá włoska/ Melilotos, ij, g. m. Sertula campana, Melilothum aliàs dicitur. Steinklee.

Komor/ Culex, icis, g. m. Mücke/ Schnacke.

Komorá/ Cella, æ, g. f. Conclave, g. neut. vel Conclavis, is, g. f. aut Conclavium, i, g. n. Panarium, ij, g. n. Speißkammer/ heimlich verschlossen Orth in einem Hauße/ Schlaffkammer/ Brodkammer.

Komornik/ Cubicularius, ij, g. m. Servus super somnum, ein Kämmerling/ Schlaffdiener.

Komornik/ najmá mieszkájacy/ Inquilinus, i, g. m. ein Haußmann der vmb Zinß in eines andern Hauß wohnet.

Kompás/ Horologium sciathericum, Horologium solare, ein Sonnenvhr.

Kompáturá/ Membrana, æ, g. f. Fell/ Häutlein/ Pergament.

Komplexya/ Membratura, æ, g. f. die Gliedmaß/ Gestalt eines Menschen.

Komza/ Alba, æ, g. f. Das lange weisse Kleid/ so der Priester vnter dem Ampt der Heil. Messe an hat/ ein Chor-Rock.

Komza noszacy/ Liniger, ra, rum, Der einen Chorrock an hat.

Koń/ Equus, i, g. m. Sonipes, pedis, g. omn. Pferd/ Roß/ Zelter. Konik/ Equulus, li, g. m. dim. ein Fähl/ ein Füllen. Konie powodne/ Desultorij equi, die Pferd/ welche die Römer führeten schnell von einem auff das ander zu springen. Koni czworo w cugu/ Quadrigæ, arum, g. f. pl. num. Vier Roß neben einander eingeschirret/ vnd auch der Wagen von vier Rossen also gezogen. Koni pará w cugu/ Biga, æ, & Bigæ, arum, g. f. pl. nu. Ein paar Roß neben einander ziehend. Koń podwodny/ Veredus, i, g. m. Post-roß. Końskie stádo/ Equaria, æ, g. f. Equitium, ij, g. n. Heer-Pferde/ hauffen Pferde. Koń twárdousty/ Equus tenax, hartzäumig. Koń wierzchowy/ Veredus, i, g. m. Celes, etis, g. masc. Post-roß/ Renn-roß.

Końskí/ Equarius, Equinus, a, um, das reuterisch/ oder vom Pferde ist.

Koń wodny/ Hippocampa, æ, g. f. & Hippotamus, mi, g. m. Seepferd/ Wasserpferd.

Konáć co/ Continuare, Urgere, beharren in einer Arbeit/ vollendstrecken/ bemühen. Konánie czego/ Continuatio, onis, g. f. Vollendstreckung.

Konáć/ Expirare, Agere animam, in agone mortis esse, in den letzten zügen ligen/ den Geist auffgeben.

Konájacy/ Moribundus, a, um, sterbende/ den Geist auffgebende.

Konczáto/ Cuspidatim, adv. mit der Spitze/ der Spitze nach.

Kończátokreto/ Muricatim, adverb. wie die Meermuscheln gekrümmet.

Kończátokrety/ Muricatus, a, um, krumb oder spitz zugewunden.

Kończátość/ Acies, ei, g. f. Aculeus, ei, g. m. Acumen, inis, g. n. Cuspis, idis, g. fœ. Fastigiatio, onis, g. f. Mucro, onis, g. masc. eine Schneid am Messer/ die Spitz/ Spitzigkeit/ Das spitzen.

Kończáty/ Aculeatus, Acutus, Cacuminatus, Cuspidatus, Fastigiatus, Mucronatus, Muricatus, a, um, krumb/ spitz/ zugewunden/ zugespitzet/ gegipffelt/ spitzig.

Kończyć/ Componere, Finire, Terminare, stillen/ enden/ vollenden. Kończyć mowę/ Perorare orationem, die Red beschliessen.

Kondycia/ Conditio, onis, g. f. Beding. Co śie pod Kondycią dźiać może/ Conditionalis, le, Das mit Beding geschehen kan. Pod Kondycią, Conditionaliter, adverb. mit Beding. Kondycyą włożyć ná kogo / Astringere aliquem conditione, einem mit Beding etwas verpflichten.

Konew/ Cantharus, ri, g. m. Capis, idis, g. fœ. Capula, æ, g. f. Lepista, æ, g. f. ein Kanne/ Trinckgeschirr/ Schöpffkann.

Konfekt/ Compositio, onis, g. f. Compositura, Compostura, æ, g. f. ein Konfect.

Konfiszkowáć/ Publicare, Confiscare, In den gemeinen Seckel bringen/ Ein Gut so dem Könige oder Fürsten verfallen/ einziehen.

Konfiszkowánie/ Publicatio, onis, g. f. Verhäfftung in der Gemeind Namen.

Konfiszkowáne rzeczy/ Sectio, onis, g. fœ. Einer Obrigkeit verfallen Gut. Konfiszkowánych rzeczy przedáwácz/ Sector, oris, g. m. Der eines verfallenen Gut oder Buß kaufft/ das wieder auff Gewinn zu verkauffen.

Konicz ziele/ Trifolium, ij, g. n. herba, Klee. Koniczu rodzay/ Symmonium, & Symmoniacum, ci, g. n. eine gattung Kleekrauts/ etliche haltens für Siebenzeit.

Koniec/ Exodium, ij, g. n. Finis, is, g. m. vel f. Telos, Terminus, i, g. masc. ein End. Item, ein Gesang/ den man am Ende einer Comœdi singet. Koniec Komedyey/ y inszych rzeczy tey / Catastrophe, es, g. f. Coronis, idis, g. f. Das Ende einer Comœdien / oder / eines jeglichen Dings Ende. Koniec prace swojey oglodáć/ Terram videre, Proverb. Einer langen schweren Arbeit das Ende sehen. Bez Końcá / Infinitè, adverb. Ohne auffhoren/ Vnendlich.

Koniec spráwy / Scopus, i, g. m. Das Ende vnd Ziel darzu man sicht.

Koniecznie/ Fataliter, Necessariè, Necessariò, Omninò, Oppidò, Planè, Planius, Planissimè, Profectò, Prorsùm, Prorsùs, adverb. Durch Gottes Rathschluß / auß Noth/ oder/ Nothwendiglich/ gäntzlich/ sehr hefftig/ warlich/ gewißlich/ gantz vnd gar.

Konik ptak/ Anthus, i, g. masc. ein Vogel der weyhelet oder schreyet wie ein Pferd.

Konik robak / Achetæ, arum, g. f. pl. num. Cicada, æ, g. f. Heymen/ oder Grillen/ Hewschreck.

Kontuch/ Peroriga, æ, g. f. Stuttenmeister.

Koniuszy/ Stabularius, ij, g. m. Stallmeister.

Konkurrencyia/ Rivalitas, atis, g. fœm. eine Mitbuhlschafft / da einer vmb eine buhlet/ die ein ander auch lieb hat.

Konny/ Eques, itis, g. com. ein Reuter.

Konny/ adjectiv. Equestris, e, Was zu den Pferden dienet.

Konni/ Equitatus, us, g. m. Ritterschafft.

Konopie/ Cannabis, is, g. fœm. Cannabum, i, g. neut. Hanff.

Konopny/ Cannabaceus, Cannabinus, a, um, Das vom Hanff gemacht ist/ Hänffen.

Konował/ Veterinarius, ij, g. m. Roßartzt.

Konowálstwo/ Medicina veterinaria, Roß- oder Viehartzney.

Konstytucya/ Constitutio, onis, g. f. Ordinantz/ Ordnung/ Satzung.

Kontent/ Contentus, a, um, zu frieden gestellet/ begnügig/ der vorlieb nimbt.

Kontrákt/ Contractus, us, g. m. ein Contract/ ein Kauff so zwischen zweyen Partheyen geschehen. Kontrákty pismienne/ zápisy/ cedułý/ listy/ y tym podobne/ Tabulæ, arum, g. f. plunum. Schrifftliche Händel vnd Vberkomnüssen/ Verschreibungen/ Brieff / schrifftlicher Bericht/ Zettel vnd dergleichen. Kontráktowy sposob/ Stipulatio, onis, g. f. Stipulatus, us, g. m. Stipulatiuncula, æ, g. f. dim. Heissung/ oder/ Verheissung eines gelobten Dings. Kontráktnik zadájacy/ Stipulator, oris, g. masc. Heischer / oder/ Forderer der verheissenen Ding. Kontráktczyniać pytáć/ Stipulari, fragen oder begehren von einem. Kontráktniká pierwszego pytáć/ Re-

Stipu-

stipulari, Einem etwas fordern dagegen zu verheissen/ Gegenzusag thun. Kontráktniká pierwszego pytánie/ Restipulatio, onis, g. fœm. Gegenbegehr / Begehr einer Verheissung gegen eine andere Verheissung/Gegenzusag. Kontrákt uczynić/ Convenire, eins werden/ überein kommen. Kontrákt z kim záwrzeć/ Contrahere cum aliquo, mit einem handeln/ überein kommen. Kontráktu zrzucenie/Renunciatio,onis, g. f. Auffsag eines Contracts.

Kopá siáná/ Meta fœni, ein Hauffen Hews. Kopy zbożowe/ Montes frumenti, ein hauffen Früchte.

Kopáć / Fodere, Fodicare , Rimari, graben/ durchgraben. Kopáć winnice/ Vineas occare, erhacken. Kopáć znowu/Refodere, wiederumb außgraben.

Kopácz/ Cavator, Pastinator, oris, g. m. ein Außgraber/ Hacker. (graben.

Kopánie/ Fossio, onis, Fossura, æ, g. f. Das

Kopány/ Fossitius, a, um , Fossilis, le , Das man aus der Erden gräbet.

Kopeć/Fuligo, inis, g. f. Ruß/ Kinruß.

Koperwás/ Calchantum, i, Vitriolum, Vitreolum, li, g. n. Schuchmacherschwartz/Victriol/ Spangrün.

Kopija/ przepis/ Apographum , i , Descriptum, i, g. eine Copey/ Abschrifft.

Kopija/Hasta, Sarissa, æ, g. fœm. ein Spieß/ Stange/ Glän/ Schäfflein.

Kopiynik/ Hastatus, a, um, ein Spießträger/ oder / das einen Spieß hat.

Kopr kobyli/ Hippomarathrum, i, g. n. Roßfenchel/ wilder Fenchel.

Kopr włoski/ Fœniculum, Marathrum, i, g. n. Fenchel. Wino koprem włoskiem przyprawne/ Marathrites vinum, Fenchelwein.

Kopyść/ Rudicula, æ, g. f. Rührsteck.

Kopytnik/ Asarum, i, g. n. Haselwurtz.

Kopyto/ Ungula, æ, g. fœ. Huff/ ein Fuß der Thier so nicht Finger hat/Klaw. Kopyt cáłych/ Solidipes, pedis, g. o. mit vngespaltenen Füssen. Kopyto odbić / Exungulare, ein Thier seiner Klawen berauben. Kopyt rozdwojonych/ Bisulcus, a, um, Zweyspaltig.

Kopyto u szewcá/ Modulus, i, g. m. Mustricola, æ, gen. fœm. ein Schuchmacherleist / ein Werckschuch.

Kor/ ganek dla graczow/ Odeum, i, g. n. Ein Orth oder Gebäw so den Sängern/ Trummelschlägern/ Pfeiffern vnnd dergleichen verordnet ist.

KO

Koral/Coralium, ij, g. neut. Corall. Kámień drogi podobny do Korálá/ Caroloachates, æ, g. m. ein Edelgestein dem Corall gleich.

Korbácz/ Lorum, ri, g. n. Taurea, æ, g. fœm. Verber, eris, g. neut. Geissel/ Peser/ Rinder lederne Geyssel.

Korczak/Concha, æ, g. f. ein flach hol Geschirr.

Kord/ Machæra, æ, g. f. ein Degen.

Korek/Suber, beris, g. n. Pantoffelholtz.

Korkowy/ Subereus, a, um , Das vom Pantoffelholtz ist.

Kornet/ Cornu, indecl. Blaßhorn. Kornećistá/Cornicen, cinis, g. c. ein Hornbläser.

Koroná/Corona, æ, g. f. Stephanos, g. m. eine Krone / Krantz. Koroná triumfálna z Bobkowego liścia/Corona triumphalis, ein Krantz von Lorbeerbaum/welchen der aufftrug/der einen Triumph hielte. Koroná zá zwyćięstwo w oblężeniu dána/ Corona obsidionalis, Ein Krantz von Graß/der einem Erlöser von der Belägerung gegeben ward. Koroná zá Obronę mieyská dána z liścia dębowego/Corona civica, Krantz von einem Eychast/ den ein Bürger dem andern gab so jhn beim Leben erhalten hatte. Koroná dána temu/ ktory naypierwey ná mur miástá nieprzyjaćielskiego wskoczył/ Corona muralis, ein güldener Krantz mit Zinnen/ der deme / der zum ersten auff der Feinde Mawr stieg gegeben ward. Koroná temu dána ktory naypierwey wału nieprzyjaćielskiego doskoczył/Corona vallaris, ein güldener Krantz/der dem/der zuerst über das Bollwerck stieg/ gegeben ward. Koroná temu dána/ ktory napierwey wskoczył ná okręt nieprzyjaćielski/ Corona navalis , ein güldener Krantz mit Schiffspitzen/ ward dem gegeben / der zu allererst in der Feinde Schiff sprang. Koroná ábo wieniec z bobkowego liścia/Laurea, Laureola, æ, g. f. dimin, ein Lorbeerkrantz.

Koronowáć/ Coronare, krönen.

Koryánder/ Coriandrum, dri, gen. neut. Coriander.

Koryto / Milliarium , Naustibulum, Præsepium, ij, g. n. die Kripp im Stall.

Korytko/ Canaliculus, i, g. m. & Canalicula, æ, g. f. Holkäl an einer Seule.

Korzec/Modius,ij,g.m. ein Scheffel. Korzec máły/Modiolus,i,g.m.dim. Mäßlein. Pułtorá Korcá / Sesquimodius, ij, g. masc. Anderthalb Scheffel. Korce trzy w sobie májacy/ Trimodium,ij, g.n. Trimodia,æ.g. fœ. drey Modios in sich haltend. Korcowy/Modialis,e, das ein Kornmaß oder Sesterlein hat.

Korzeń / Radix, icis,g. f. Stirps de arboribus dicitur. eine Wurtzel. Korzeń drzewny / Mater ad arbores translatum, der Grundstock. Korzenić się/ Agere radices, Radicare, Radicem mittere, Wurtzeln/wurtzel geben. z Korzeniem/ Radicitùs, Stirpitùs, adv. mit Wurtzeln vnd allem/ von der Wurtzel auff.

Korzenisty / Radicosus, a, um, mit viel wurtzeln/Wurtzelächt.

Korzenie/Aroma, matis, g. neut. Specerey/ Gewürtz.

Korzennik / Aromatopola,æ,g.m. Aromatarius,ij,g.m. ein Gewürtzkrämer.

Korzenny / Aromaticus,a, um, das von oder mit Gewürtz gemachet ist.

Kos/ Merula,æ,g. f. ein Amsel.

Kosá/Falx,falcis,g.f. Falx fænaria,Secula,æ, g. fœ. ein Sense/ Sichel.

Kosáciec / Iris,iridis,g.fœ. Melania,æ,g.fœ. Schwerdel/Schwerdlilien.

Kosáccowy / Irinus,a,um, von blawen Lilien gemacht.

Kosátki/ Phalangites,æ, g.f. Phalangium,ij, g.n. herba, Riedgraß.

Kość/Os,ossis,g.n. ein Bein. Kości odbieráć/ Exossare, die Bein außziehen. Kości zbierácz/ Ossilegus,a, um, Beinensamler.

Kośćiány/Osseus,a,um, Beinen.

Kośćioł/Ædes, dis,g.f.sing. Delubrum,i,g. n. Domus,us,g.f. Ecclesia,æ,g.fœ. Fanum,i,g.neu. Templum,i,g.n. Kirch/ ein Heydnischer Tempel/ Gotteshauß/eine versamblung der Heiligen/ein Tempel.

Kośćielny/Subst. Æditimus , & Æditüus, i, g. m. ein Opffermann/Kirchner/Küster.

Kośćioł poświęćić / Templum Deo consecrare, Kirch einweyhen. Kośćiołá poświącánie/Encænia,orum,g.n. plur. num. das Fest der Kirchweihung.

Kośiarz/ kośnik/ Falcifer, Fœnisex,nisecis, & Fœniseca,æ, gen. com. der Sichel trägt/ ein Meher/ der das Graß abmehet/ein Mäder.

Kośić/ Defalcare, Desecare prata, Pabulum secare, Sicilire, Abmeyen/abschneiden/abmähen/ Grummet abhawen.

Kośiór/Rutabulum, i, g. n. ein Schürstecken/ Ofengabel.

Kosm/Villus,i,g. m. Haarlock/Zott. Kosm od wełny/ Flocci,orum,g.m.pl.num.tant. Flocken von der Wolle.

Kosmáćiny ná owocách/Lanugo,inis,g.fœ. die Wolle an den Früchten.

Kosmátość/Hirsutia,æ,gen. fœm. Rauh von Haar.

Kosmáty/ Capillatus, Criniger,ra,rum, Crinitus, a, um, Hirsutus, a, um, Hispidus, Hirtus, Pilosus, Villosus,a,um, Haarächt/ der viel Haar hat/ rauh von Haaren/ bürstächtig / voll Haarlocken / voll Zotten.

Kosmáty z obu stron/ Amphimallus, & Amphitapus, i, g. m. von beyden Seiten rauch.

Kośnicá/Ossuaria,æ,g.f. ein Beinhauß.

Kosterá/ Aleator,oris, & Aleo, onis, g.masc. ein Spieler.

Kosterská grá/ Lusus aleæ, Würffelspiel.

Kosterski/ Aleatorius,a,um, Spielecht.

Kostká/Ossiculum,i,g.n. dim. ein Beinlein.

Kostká nogi/Talus,i,g.m. ein Knot an einem Fuß/Fersen/oder Versen.

Kostká/Tessella, Tessera, Tesserula,æ,g. fœ. die Würffel.

Kostkowa puszká / Tritillus, i,g.m. ein Bretspiel/oder Spielbrett.

Kostur/ Dolon,onis,g.m. ein Stab.

Kosz/ Canistrum,i, g.n. Corbis,is,g.f. Sporta, Sportula,æ, dim.g.f. Ein geflochten Korb. Kosz chlebowy/Cartallus,i,g.m, lat. Canistrum,i,g.n. Brodkorb. Kosz do okrawkow / do wioru/ Sportæ secariæ, Korb zu Späen dienlich. Kosz młyński/ Infundibulum,i, g.n. Mühlkorb. Kosz noszący/Canephorus,a,um, der einen Korb auff seinem haupt trägt. Kosz plećiony/Gerræ,arum g.f.pl.num, geflochtener Korb.

Koszyk/Calathus,i,g.m. Fiscella,æ,g.f. Fiscellum,i,g. n. Fiscus,i,g. m. Fiscina,æ,g.f. Orca,æ, g.f. geflochtener Korb / Maulkorb/ Feygenkorb. Koszyk dla strawy/ Corbis pabulatoria, Futterkorb/ da man Viehefutter innen trägt.

Koszyczek/ Qualus,i,g.m. Corbula,æ,g.fœm. Siebkorb/ geflochten Korb/ Körblein. Koszyczek

 śitowi/

 KO

Sitowi/Scirpea,æ,g.fœ. Scirpiculum,i,g.n.Scirpiculus,i, g.m. Zäunen- oder Körblein auß Bintz oder Weiden gemacht.

Koßczká/Equiſetum,i,g.neu.herba, Katzenſchwantz.

Koßenie/ Fœniſecium,ij,g.n.Hewmachung

Koßony/Sectus,a,um, abgehawen.

Koßt/Diſpendium, Impendium,ij,g.n.Sumptus,us,g. m. Koſt/Vnkoſten. Koßt łożyć/Dare ſumptum, Einem den Koſten geben. Koßt podeymowáć/Sumptum ſuſtinere, den Koſten ertragen.

Koßtowáć/ Delibare, Deguſtare, Libare, Guſtare, Labris primoribus guſtare, Periculum facere, Pitiſſare, Verſuchen/prüfen/ koſten/ bloß mit den Lefftzen verſuchen / es wagen/ ſchmecken.
Koßtowáć wprzod/Prægultare, vorhin koſten

Koßtowánie/ Guſtatio, Libatio,onis,g. fœ. Verſuchung/ das ſchmecken.

Koßtowány / Guſtatus,a,um, gekoſtet.

Koßtowny / Carus, Exquiſitus, Pretioſus, Sumptuoſus, Superbus, a,um, Thewer/ köſtlich/ außerleſen/außerkohren/überflüſſig/herrlich.

Koßtownie / Sumptuosè, Scienter, Apparatè, adverb. Herrlich/ künſtlich / überflüſſiglich/ köſtlich/ gar thewer.

Koßulá/Induſium,ij,g.n.Interula, Subucula, Tunica,æ, g.f ein Hembd/ es ſey leinen oder wüllen. Koßule ßyjácy/Induſiarius, ij,g. maſc. ein Hemdemacher. Koßulká zbroie okrywájácá/ Epheſtris, idis,g. fœ. ein Kleid/ ſo man über den Harniſch trägt. Koßulká odziány / Subuculatus,a,um,der ein Hembd anhat.

Koßyßczko/ Fumus terræ, Periſtereos, ei, g.n. Pereſtereon, onis,g.m. Sagmen, inis.g.neu. Verbena, Verbenaca,æ,g.f. Eyſenkraut/Taubenkraut/ Eyſenhart.

Kot/ Catus,i,g. m. Felis,is,g. dub. ein Kater/ Katz. Kot morſki/Cercopithecus,i,g. m. Simia caudata, Meerkatz.

Kotczy/ Epiredium,ij,g.n. Karren/ Wagen.

Kotewki/ Tribulus,i, g.m eine gattung Diſteln/Strälen genandt.

Kotewki żelázne/ ziele/Rumex,icis,g.maſc. Menwelwurtz/Schlangenkraut/ Scharffkletten.

Kotewki żelázne/ o trzech końcách/ Murices,g.f.pl.nu. dreyſpitz/Eyſen wie man ſie wirfft/ daß ſie eine Spitz über ſich haben.

Kotlarz/Ahenarius faber, Faber ærarius, der Kupfferſchmied.

Kotná/ Fœta, Fœtoſa, Schwanger/trächtig/ das viel gebohren.

Kotwicá/Anchora,æ,g. fœ. Ancker/ Schiffhacken. Kotwiczne drzewo/ Anchorale,is,g.n. das Holtz daran der Ancker faſt gemacht iſt.

Kowádło/ Incus, udis,g.f. ein Ambos.

Kowal/ Faber ferrarius, Grobſchmied.

Kowány/ Fabrefactus,a,um, Geſchmiedet.

Kozá/Capra,æ,g.f. ein Geiß/Ziege. Kozá dźika/Dama,g.f. Damula,æ,dim. Ibix,icis,g.m. Capra ſylveſtris, pernicitatis mirandæ, Rupicapra, æ,g.f. ein Gembs.

Kozká/Capella,æ,g.f.dim. Geißlein/Zieglein

Kozacy/Kozáctwo/ Expediti equites, Velites equeſtres Polonorum, Levis armaturæ equites, ringfertige/leichte Reuter.

Kozi/ Caprinus,a,um, das von Geiſen.

Kozia brodá/Aruncus,i,g m. Geißbart.

Kozia brodká ziele/Come,es,g. f. Trapopogon,onis, g.m. Bocksbart.

Koziárnia/ Hædile,lis,g.n. Geiſenſtall.

Koziarz/ Ægonomus,i,g.m. Æpolus,i, Caprarius,ij,g.m. Geißhirt.

Kozicá/ Rallum,i, g.n. Rulla,æ, Stiva,æ,g.f. Pflugſchaar/ Pflugſtertze.

Kozi chlew/ Caprile,is,g.n. Geißſtall.

Koziel/Hœdus, Hœdulus,i, dim. Hircus,i,g. maſc. ein Bock.

Koziel czyśćiony/ Caper, pri, g. m. ein verſchnittener Bock.

Kozilep ziele/ Lada,æ,g.f. ein frembde ſtaud/ davon das wolriechende Ladanum wird gemacht. Sok ábo olejek Kozilepowy/Ladanum,i,g.n. Safft von ſolchem Kraut.

Koziodoy ptak/Caprimulgus, i,g.m. Geyßmelcker/ Nachtrain.

Kozionogi/Capripes,pedis,g.om. der Geyßfüß hat.

Koziorożec/ Ægoceros, otis,g.m. Capricornus,i,g.m. ein Steinbock.

Kozłowy / Hircinus,a, um, das vom Bock iſt.

Kozły/ Kobylice do rzáćiá drew/ Subiculum, aut Fulcrum lignorum dum ſerrâ ſcinduntur, Furca ſerrantiumligna, Canterius,ij,g.m. Ein Holtzbock.

Kożuch / Maſtruca, Melota,æ, g.f. Pellicium, ij,g.n. Rheno,onis,g.m. ein Gattung eines kleids ſo die Sarti gebrauchten / ein Peltz / Schaffshut/ Peltzrock.

Kra

Kraćiásto/Cancellatim, adverb. gegattert.

Kraćiásty/Fenestratus,a,um,durchlöchert.

Kraćić / krato ogradzáć / Cancellare,Clathrare,mit einem Gegitter verwahrē/vergättern.

Kraczeć/ Crocire, Crocitare, Schreyen wie eine Rab.

Kraczeć ják wroná / Cornicari, schwätzen/ schreyen wie eine Krähe.

Krádacy/ Ablativus,a, um, hinwegnehmig.

Krádnacy rad/Furax,acis,adject.g.omn. zu stehlen geneigt.

Kradziez/ Detractio alieni, Furtum,i,g. neu. Suppressio,onis,g. f. Diebstahl.

Kradziez z skárbu publicznego/ Krolewskiego/ Peculatus,us,g.m. ein Diebstahl gemeines Guts.

Kradzieza / kradzionym sposobem / Furtim,Furtivè,adverb.Verstohlen.

Kradziezność/skłonność do kradzenia/Furacitas,atis.g.f.Liederlichkeit zu stehlen.

Kradziezny/ Furtificus, Furtivus,a,um, das gestohlen kan werden.

Kradziony/Furtivus,a,um, gestohlen.

Krag/Circulus,i,g.m.ein runder Kreiß.

Krag/ Trochus,i, Discus,i,g.m. ein kreusel/ Scheibe damit die kinder spielen.Kragiem gráć/ ćiskáć/ Disco ludere, den Scheiben / den Packen werffen.Ten co kragiem ćiska/Discobolus,i, g. m.der den Scheiben wirfft.

Krag/Glans,andis,g.f.Bleykugel.

Krag / Vertex,icis,g.m.ein Wirbel.

Kraglicá/ kruglicá/cygá/bak/wártolká/ Turbo,inis,& onis,g.m. ein kreisel damit die kinder spielen.Kraglice gráć/Exercere turbinem, Habena agere turbinem, Buxum torquere flagello,mit dem kreysel spielen/den kreysel herumb treiben.

Krájáć/Scindere,schneiden.

Krátná/ Ora,æ,g f.Regio,onis,g.f.Terra,æ, g.f. Tractus, us,g.m. Gegend/ Landschafft/ Gelegenheit/Land/Strich/Gegene/Geiend.

Krátná sto miast májaca / Hecatompolis, g.f. Hecatompylos,g.m. das hundert Städt hat.

Krájopis / Geographus , Chorographus , i, g.m. der Landschafft beschreiber.

Krájopisánie/ Geographia, æ,g f. des Erdbodems Beschreibung.

Krakánie/Crocitus,us,g.m.Crocitatio,onis & Crocatio,onis,g.f. Rabengeschrey.

KR

Krámárká/ Institrix, icis,g.f.Krämerinn.

Krámárski / Institorius,a,um,dem Kauffman gehörig.

Krámarz/ Kramnik/ Institor , Nundinator, oris,g. m. Tabernarius, ij, g. m. ein krämer so in Hütten vnd Laden feyl hat.

Kramnicá / Taberna,æ, g. fœ. kramerladen/ kauffladen

Krasá/gładkość/ Venustas, atis, g. f. Schöne/ Weiberschöne.

Kráść / Clepere, Furari, Intervertere, Sublegere, Suppilare, Stehlen/verstehlen/ ein ding vnterschlagen / heimlich verschlagen / heimlich wegnehmen/ berauben.

Kraśnieć/ gładnieć/Bona esse habitudine, wol gestaltet seyn/ wol bey Leibe seyn.

Krasny/Conspicuus forma,Formosus,a,um, wolgestaltet/ schön/ scheinbar.

Krásomowcá/ Orator,Rhetor,oris.g.masc. ein Redener/der wol reden lehrt.

Krásomowska náuká/ sztuká/ Oratoria,æ, g.f.die Kunst wol zu reden.

Krásomowski / Oratorius,a,um , das zum Wolreden gehört.

Krátá/ Cancelli, orum,plur. num.Clathrus, i.g.m.Clatrum vel Clathrum,i,g.n.Gerræ,arum g.f plur.num.ein Gegitter/ eine Hurd.

Kratá zelázna/ Cataractes,æ, g.masc. Catarhacta,æ,g.f.& ctes,is,g.m.ein Schoßpfort/oder schutzgatter.

Kráwodz/Ora,æ,g. f. das Ende vnd eusserste eines jeden dings.

Kráwiec / Limbolarius, ij,g.m. Sarcinator, Sartor, oris, g. masc. ein Schneider/ ein Flicker.

Kráwczyna/Sarcinatrix,icis,g. fœ. eine Flickerinn / Schneiderin.

Kráwiec/ co kołnierze robi / Patagiarij, orum, g.m. plur.num. die solche kleider machen.

Kray/Crepido,inis,g.fœ.Margo,inis,g. dub. Bord/ Rand eines dinges.

Kray/Regio,onis,g.f.Landschafft.Do cudzych krajow jecháć/Peregrè vadere,an frembde orth ziehen/ reisen.

Kray świátá okiem objety/Horizon,ontis, g.m.Erdkreiß oder Circul am Himmel / so eines jeglichen Auge sihet/vnd rings auff Erden herum̃ begreiffet.

Kray u száty/ Lacinia,æ,g.fœ.das Bord am Kleide.

Kray u ßáty/Fimbria,æ,g.f,Oræ,arum,plur. num.Belege/Sâm / verbremung an einem kleide/Wulst.

Kráyczy/Prægustator,oris,g.m. Credentzer.

Krazenie / Ambages,ium,g. f.plur.num.Anfractus,us,g.m.Gyrus,i,g. m. Vmbweg / krumb vmbgang/wirbel/vmbschweiff.

Krazyć / Ambire, Circumire, Vmbgehen / vmbziehen/vmbschweiffen.Krazyć znowu / Regyrare, Wiederumb zu rück wenden.

Krecacy sie / Flexuosus, Tortuosus,a,um, das sich hin vnd her biegen läst/ krumb / vmbgewickelt/weichsamb/das wol zu biegen ist.

Krecenie/ Contorsio,onis,gœ.f. Tortus,us, g. m. Verwirrung / krümme/ verzwingung/das drehen/ zwingung.

Krecić/Torquere, Biegen/vmbdrähen.

Krećisty / Ambagiosus, a, um, viel vnnötige vmbschweiffe/krumb.

Krecony/Tortilis,e,krumb gewendet/ gedrehet/geflochten

Kredencerz/ Prægustator,oris, g. masc. ein Credentzer.

Kredencowáć / Prægustare, Prælambere, voranlecken/vorkosten/vor versuchen/vorlecken/ erst kosten.

Kreple/Laganum,i,g.neu. die Fladen/Plätzlein/ Pfannkuchen.

Kres/Tractus,us,g.masc.Strich/Ziel/Zweck.

Kres záwodniczy/ Meta,æ,g.fœ.ein gespitzt Ziel/Zweck wie ein Kegel.

Kreská/Lineamentum,i,g.n.Striemen eines entworffenen wercks.

Kret/Talpa, æ,g.f. Maulwurff.

Kretá/Creta, æ, Cretula,æ,g f. Kreide. Kretány/Cretaceus,a,um,Kreiden/von kreiden gemacht Kretowány/Cretatus,a,um, mit kreiden geweisset/weiß von kreid/gekreidet.Kretny/Cretosus,a,um,Kreidächtig/ da viel kreide ist. Krety rodzay/ Chalcidia, æ, g. f.eine gattung kreiden.

Krew/Cruor,oris,g.m.Sangvis,inis, g.masc, quod & Sangven,inis,g.n. dixerunt veteres, geronnen Blut/ Blut/Geblüt. Bezekrwie / Exangvis, e, ohne Blut/ blutloß. Krew w sobie máiacy / Sangvineus, a, um, voll Blut.

Krewny/Cognatus , a, um, ein verwandter/ Freund/Blutfreund.

Krew pusćić/ Venam incidere, Aderlassen/ Blut lassen.

Krezel/Colus,i,g.m.Spinnradt.

Krezy/ Patagium,ij, g.n. ein gülden stück/das man über andere kleider anlegt.

Krochmal/ Amylum, i, g. neut. Amelmeel/ krafftmeel/ Speltenmuß.

Krogulec/ Accipiter, tri, g.m. Nisus,i, g.m. ein Sperber/Habicht.

Krok/ Gradus grallatorius, Gressus,us,g.m. Pes,edis,g.m. ein Steltzengang/halber Schritt/ dritthalb Schuch/ ein Schritt ein Schuhe lang oder breit.

Krokodyl/ Crocodilus,i, g. m. ein vierfüssig thier/daß im Wasser vnd auff dem Lande lebt/ ein Crocodil.

Krokoß/Cnicus,Cnecus,vel Cnecos,i.g. m. herba,wilder Saffran.

Krokßtyny/Mutulus,i,g.m.ein krapffstein/ Krackstein/ darauff man Balcken legt.

Krol/Regnator, oris,g.m. Rex, regis, g.m. Tyrannus, olim, ein Regierer/Herscher/König/ Fürst.

Krolestwo/Regnum,i,g.neu.ein Königreich.

Krolewic/ Regulus, i, g.n. des Königs oder des Fürsten Sohn/Köntscher.

Krolewski/Basilicus,a,um , Regalis, e, Königlich/das zu Königlicher Würde gehört.

Krolewskie/Regiè,Regificè,adv.Königlichen

Krolik/Regulus,i, g.m. Königlein.

Krolik/Dasypus,odis, g.c. ein Caninichen.

Krolik ptak/Trochilus,i,g.masc.aliàs Regulus, vel Regeliolus, Goldhänlein/ein Vogel/ein Königlein.

Krolowáć/Regnare,Regieren.

Kroniká / Chronica, orum,g. n.plur. num. Annales,lium,g.m.pl.n.Chronik/Geschichtbuch.

Kropić wkoło / Circumspergere, vmbhin sprengen/ vmbher strewen/sprützen.

Kropidlnicá/Amula,æ,g.f. Weyhekessel.

Kropienie/ Aspergo,inis,g.f. Besprengung.

Kropká/ Punctus,i, g.m. Punctum,i, g.n.ein Punct/ Stipff. Kropká pisárská / Accentus, us,g.masc. ein erhebung der Stimm über etliche Sylben.

Kroplá/ Aspergo,inis, g. fœ.Gutta,Guttula, æ,g.f. dim.Stilla,æ,g.f.Stillicidium,ij, g. n. Besprengung/Tropffe/Trauffe.

Kroplámi/ Guttatim, adverb. tropfflächtig/ Tropffenweise.

Kroplisty / Guttatus, a, um, Guttans, antis, g. o. getropffet/ trieffend.

Krostá/Papula,æ,g.f. Zittermal/Hitzblätterlein. Krosteczká/ Pusula,æ, g. fœ. Blätterlein. Krosteczká ná ránie/Crustula,æ,g.f. ein Rufe/ Rindlein oder Schelfflein. Krostká/ Pustula, æ, g. f. eine Blatter.

Krostáwy/Pustulatus,Pustulosus,a,um, voll Blattern/ Blatterächtig.

Krotki / Brevis, e, Circumscriptus, Curtus, Compendiarius, Exiguus, Succinctus, a, um, kurtz vnd gut.

Krotkie opisánie/ Breviarium,ij, g.n. Græcè,Epitome,es, g.f. Ein kurtz Verzeichnüß eines Dings / ein kurtzer Begrieff. Krotkie podánie rzeczy / Methodus, gen. fœm. latinè Compendium, ij, g. neut. kurtzer Bericht vnd Vnterweisung. Krotko podájacy rzecz/ Methodicus, a, um, Das eine kurtze Vnterweisung vnd Bericht hat vnd begreifft.

Krotko / Brevitèr, Capitulatim, Carptim, Comprehensè, Circumscriptè, Exiguè, In summa, Strictè, Strictim, Summatim, adverb. kurtz/ mit kurtzen Worten / durch Capittel vnd Vnterscheid / vberlauffends / durch wenig Worte / begreifflich/ wenig/ engiglich/ mit einem kurtzen Begrieff/ am oberstenher/ gar kürtzlich.

Krotkość/ Brevitas,Exiguitas,atis,g.f. Wenigkeit/ Das wenige/ die Kürtze.

Krotka mowá/ Succincta oratio, eine kurtze Rede.

Krotkomowność/Breviloquentia,æ, g. fœ. Breviloquium,ij,g.n. eine kurtze Rede.

Krotkomowny/ Breviloquens,entis, g.om. Der mit wenig Worten oder kurtz redet.

Krotko trwájacy/ Momentaneus, a, um, Wandelbahr/ Augenblicklich.

Krotofilá/ Deliciæ,arum,g.f.pl.num.Oblectamen,inis, Oblectamentum,i,g. n. Lust/ Kurtzweil/ Ergetzligkeit/ Erlustigung/ Wollust/ Frewd.

Krowá/ Bos, bovis, g. f. Vacca, Vaccula, æ, g. f. dimin. ein Kuh. Krowá jálowa / Taura, æ, g. f. vnfruchtbare Kuhe/ gelle Kuhe.

Krowi/ Vaccinus,a,um, das von der Kuh.

Krowká/Cantharis,itis, g. f. Cantharida, æ, g. f. Scarabæus,i, g.m. Käfer.

Krowká/rybá morská/Cantharus,i, g. mas. eine Gattung eines Meerfisches.

Kroy/Dentale,is, g. n. Pflugeysen.

Krtani blonká/ Epiglossis, sis, seu, Epiglottis, idis, g. fœ. das Zäpfflein oder Knöpfflein im Halß/ der Huck.

Krtań/ Trachea, seu, Trachia,æ, g.f. die Keel dardurch man athmet

Krtań/Respiramen,inis,g.n. Aspera arteria, Die Athemsader am Halse/ Lufftröhrlein.

Krucho / Fragilitèr, adverb. Zerbrechlich/ schwächlich.

Kruchość/ Fragilitas, atis, g. f. Schwachheit/ Blödigkeit/ Schwäche.

Kruchy/Fragosus,a,um,Fragilis,Friabilis,le, scharpff vnd rauch / Das krachet/ Das sich gerne zerreiben läst/ zerbrechlich.

Kruczy/Coracinus,Corvinus,a,um, das vom Raben ist.

Kruk/Corax,acis,g.m. Corvus,i, g. masc. ein Raab. Kruk nocny/Nycticorax,acis, g.m. ein Nachtraab.

Kruparz/ Pultiphagus, i, g. m. Breyfresser.

Krupnik/ Pultarius, ij, g. m. Breypfanne.

Krupny/ Polentarius,a,um, das von solchem Maltz / oder was darzu gehöret.

Kruszec rodzacy/Metallifer,a,um, Das Metall bringt oder trägt. Kruszec stapiác / Flare, Metall giessen/ schmieden.

Kruszec zlewác/ Conflare, Metall giessen/ schmeltzen. Zlewánie kruszcow/Conflatio,onis, g. fœm. Conflatura,æ, g. fœm. Das giessen oder schmeltzen.

Kruszcowy/Metallicus, a, um, Das zu Metall gehöret. Kruszcowy gornik/ Metallicus, ci, g. masc. Der Metall vnd Ertz auß der Erden gräbt. Doł kruszcowy/ Fodina,æ, g. fœm. die Ertzgrube.

Kruszyć/Friare, Zerreiben/ zerbrosamen/ zerkrümeln.

Kruszykámień / Phellandrios, g. m. herba, gemein Eppig.

Krużganek/ Peristylium, Peristyllum,li, g. n. Tholos, vel, Tholus,li, g.m. Porticus,cus,g.f. Ein Orth mit Seulen vmbgeben / wie die Creutzgäng in den Klöstern/ Ein Schild mitten im Gewelb / da die Balcken oder Gewelbbogen zusammen stossen / Ein Spatziergang.

Krużyk/ Capis,idis, g. f. Culullus,li, g. masc. Nidus,i, g.m. Trinckgeschirr/ irrden Becher/ Ein Trinckgeschirr wie ein Vogelnest.

Krwáwnik / Sangvinaria, æ, g. f. Stratiotes, is, g. m. herb. Garben/allerley Kraut das bluten machet/ Blutkraut.

Krwáwnik wodny/ Amaranthus, i, g. masc. Tausendschön.

Krwáwnik / kámień/ Anthracites, æ, g. m. ein Carfunckelstein.

Krwáwy/ Cruentus, Sangvinolentus, a, um, Sangvinalis, le, blutig/ blutfarbig.

Krwią płynąć/ Sangvinare, bluten.

Krwie pußczánie/Sangvinis missio, vel Sangvinis detractio, Das Aderlassen.

Krwie rozlewcá/Sangvinarius, a, um, Blutgiertg/ blutdürstig.

Krwotok/krwotoczna żyłá/ Hæmorrhois, idis, g. f. Hæmorrhysis, is, g. f. Der Blutfluß/Das Blut speyen.

Kryć / Abscondere, Recondere, Occulere, verbergen/ verhölen.

Kryć śię / Latere, Latescere, Latitare, verborgen ligen/ vnbekandt seyn.

Krycie/ Absconsio, onis, g. f. Verbergung.

Krycie śię/ Latitatio, onis, g. f. Das verbergen / verhölen.

Krycel/ co kryie/ Occultator, oris, g. masc. Verberger / der etwas heimlich hält.

Kryminału winny/ Perduellio, onis, g. m. Verletzer der Mayestät.

Krynicá/Cisterna, æ, g. f. ein Schwindgrube/ oder ein Orth da man Regenwasser aufffängt/ oder hält. Wodá z Krynice/ Aqua cisternina, Desselben Wassers / gesamlet Regenwasser.

Krysterá/Clyster, eris, g. m. Clisterium, ij, g. neut. Reinigung so durch den Hintern geschicht/ Clystier.

Kryßtal/ Crystallum, li, g. n. & Crystallus, i, g. f. Crystall.

Kryßtałowy/ Crystallinus, a, um, Das von Crystall ist.

Krzeczek/ Stellio, onis, g. m. Tarantula aliàs dicta, ein gesprengelte Erdspinne.

Krzekáć ják świniá / Subare, röcheln wie ein Schwein in der Brust.

Krzemień/Igniarius lapis, Lapis siliceus, Silex, licis, g. mas. & fœ. Saxum silex, Fewerstein/ Kißlingstein.

Krzepki/ Tenax, acis, g. o. häbig/ zähe.

Krzepko/Immobiluèr, adverb. stettiglich/vnbeweglich.

Krzepkość/ Robur, oris, g. n. Tenacitas, atis, g. fœm. Veste / Habigkeit/ Stärcke des Leibes.

Krzesiwo/Igniarium, ij, g. n. Ignitabulum, i, g. n. Fewerzeug.

Krzesiwko/Sulphurata, orum, g. n. plu. num. Schweffelhöltzlein.

Krzesło/Hemicyclus, li, g. masc. Reclinatorium, ij, g. n. dictio minus latina in Biblijs, ein Sessel/ Bogensessel. Krzesło/ ktore ośmioro noßacych potrzebuie/Octophorum, i, g. neut. Stuel so von achten getragen wird.

Krzew/Frutex, icis, g. f. Planta, æ, g. fœm. ein Stauden/ ein Zweyg.

Krzewić/ Propagare, erweitern/ erstrecken/ fortpflantzen.

Krzewić śię / Fruticare, Fruticari, Fruticescere, Proserpere, Pullulare, Pullulascere, Pullulescere, außsprossen / viel Stauden von einer Wurtzeln auffgewinnen / zum Geständ werden/ herfür kriechen/auffwachsen/ außschiessen/ Schoß gewinnen.

Krzewisty/ Fruticosus, Frutetosus, vel, Frutectosus, Sarmentosus, a, um, Ständächtig / voll Geständ/ Staudächt.

Krzosáć/ Depectere frondium canitiem, Die äst abhawen.

Krzyczeć / Ovare, Intonare, Protonare, Superintonare, Quiritari, für Frewden jauchtzen/ vnd springen / Gelaut machen / groß Geschrey machen / vmb Hülff schreyen. Krzyczeć pośpołu/ Acclamare, Constrepere, zuschreyen/ Ein Geschrey machen.

Krzyk/ Epiphonema, atis, g. n. id est, Exclamatio, onis, g. f. Jubilatus, Vociferatus, us, g. m. Vociferatio, Reclamatio, onis, g. f. Planctus, us, Plangor, oris, g. m. Erhebung der Stimme/ Das jauchtzen/ Geschrey/ Das laut schreyen. Krzyk przećiwny / Reclamatio, onis, g. fœ. die Widerfechtung/Widersprechung. Krzyk żáłosny/Planctus, us, Plangor, oris, g. m. Leid vnd Klag.

Krzykáć do kogo/ Succlamare, Einem zuschreyen/ frolocken.

Krzykánie/ Acclamatio, Succlamatio, onis, g. fœm. Zuschreyung / Das zuschreyen/Das frolocken.

Krzywdá/ Injuria, æ, gen fœm. Vnbilligkeit/ Vnrecht.

Krzywdźić / Injuriari, Vnrechts zufügen/ schaden/ Leides thun.

Krzywdźićiel/ Fraudator, oris, g. masc. Ein Betrieger.

Krzywieć/ nákrzywiáć śię/ Curvescere, krumb werden.

Krzywo/ Flexuosè, Torvè, Torvùm, Obliquè adverb. krumb/ mit Rencken/ schál/ grawlich/ scheußlich/ vberzwerch/ krümblings.

Krzywonogi/ Compernis, nis, g. com. Curvipes, pedis, g. o. Valgus, i, g. masc. Vatius, a, um, Dem die Knie einwarts gehen/ krumbfüssig/ Der mit den Füssen vornen einwers gehet/ oder mit den Waden hinaußwerts/ Der krumme Schenckel hat.

Krywonogi/ kostek krzywych/ Scaurus, ri, g. m. Der grosse Knotten an den Füssen hat.

Krzywonos/ Epigriphus, i, g. masc. Der eine krumme Nase hat.

Krzywoprzyśiąc/ Pejerare, Perjurare, einen falschen Eyd thun/ falsch schweren/ Meineydig werden.

Krzywoprzyśięgá/ Perjurium, ij, g. n. Perjuratio, onis, g. f. Meineyd. Krzywoprzyśiężká/ Perjuratiuncula, æ, g. f. ein falscher schwur.

Krzywoprzyśiężcá/ Falsijurius, a, um, Der einen falschen Eyd thut.

Krzywość/ Curvamen, minis, g. n. Curvatio, onis, g. f. & Curvatura, æ, g. f. Curvitas, Obliquitas, Pravitas, atis, g. f. Krumheit/ Schlimme/ Vngeradigkeit/ Krümme.

Krzywy/ Curvus, a, um, Enormis, e, Flexuosus, Limus, a, um, Limis, e, Pravus, Sinuosus, Tortus, Torvus, a, um, krumb/ vnrichtig/ überzwerch durch/ von einer seite an die ander/ vngerade/ hohnlich/ scheußlich sehend/ schál.

Krzyż/ Crux, ucis, g. f. Gabalus, li, g. masc. ein Kreutz/ Creutz.

Krzyż w ćiele ludzkim/ Lumborum ossa, das Creutz am Menschen.

ná Krzyż/ Decussatim, adverb. Creutzweise/ Creutzüberzwerg.

Krzyżá náruszenie/ Lumbifragium, ij, g. n. Das brechen der Lenden.

Krzyżowy/ Transversus, a, um, überzwerch.

Kśiądz/ Mysta, æ, g. m. Sacrorum custos, ein Priester/ Sacrist.

kram Kśiąg/ Bibliopolium, ij, gen. neut. Der Buchladen.

probierze Kśiąg/ Censores librorum, Critici, Die die Bücher schätzen vnd schelten.

Kśiążká/ Codex, dicis, g. m. Libellus, i, g. m. ein Buch/ Büchlein.

Kśiążká máłá/ Enchiridion, ij, g. neut. ein Handbüchlein.

Kśiążká/ w ktorą imioná wpisują/ Album, Leucoma, tis, g. neut. eine Taffel oder Register/ darin der Richter Namen geschrieben seynd.

Kśiążká zbierálna/ w ktorą rozmáyte rzeczy bez porządku śię piszą/ Miscellanea, orum, g. n. pl. num. Pandectæ, arum, g. f. pl. nu. Collectanea, orum, g. n. pl. num. ein Buch darin viel Sachen ohn Ordnung geschrieben/ Buch das allerley begreifft/ Außzug/ Auffzeichnung auß allerley Büchern/ Klackbuch.

wykład ná drugą Kśiążke/ Commentarium, ij, g. n. vel, Commentarius, ij, g. m. Erklärung vnsers Verstands.

Kśiążki kámienne/ Pinaces, Pugillares, g. m. pl. num. Schreibtaffel.

Kśiążki Pámiętne/ Adversaria, orum, g. n. pl. num. Commentarium, ij, g. n. Papier das auff beyden seiten beschrieben ist/ ein Register/ Gedáchtnüßbuch da alle Handlung innen stehen.

Kśiąże/ Demarchus, i, g. m. lat. Princeps, cipis, g. com. ein Fürst.

Kśiążęcy/ Principalis, le, Fürstlich.

Kśiąznicá/ Libraria, æ, g. f. Libraria taberna, ein Buchladen.

Kśiąznik/ Bibliopola, æ, g. m. Librarius, ij, g. m. Buchhándler/ Buchschreiber.

Kśiązny/ Librarius, a, um, des Buchschreibers.

Kśięgá/ Codex, cis, g. m. Codiculus, dimin. Liber, ri, g. masc. ein Buch. Kśięgi część/ Volumen, inis, g. neut. ein Theil eines Buchs. Kśięgi publiczne/ Instrumentum, i, g. n. Geschichtbuch.

Kśieni/ Abbatissa, æ, g. fœ. Abtissin. Kśieni w mniszek/ Maxima vestalis, die Obrist vnter den Nonnen.

Kśięstwo/ Ducatus, us, g. m. Hertzogthumb.

Kśiężná/ Princeps, cipis, g. f. ein Fürstin.

Kśiężyc/ Luna, æ, g. f. der Mond. Kśiężycá now/ Novilunium, ij, g. n. Newer Mond. Kśiężycá ostátnia kwádrá/ Luna novissima, Das letzte Viertheil des Monds. Kśiężycá pełnia/ Plenilunium, ij, g. n. Sinuata in orbem luna, voll Mond. Kśiężyc w nocy świecący/ Noctiluca, æ, g. f. der Mond der des Nachts scheinet/ Monschein. Kśiężycá zᾴśćie/ Intermestris Luna, Inter-

ter-

termenstruum, ui, g. n. die Zeit / wann man den Mond vor angehendem newen Liecht nicht siehet. Księżyca zaście / Interlunium, ij, g. neu. Wann sich der Mond ernewert / Newmond. Księżyca zchod / Senium lunæ, Senescens luna, des Monden Abnemen.

Kstałcik / Mammillare, is, g. n. ein Brusttuch oder Vbermüder.

Kstałt / Corporatura, æ, g. f. Effigies, ei, g. fœ. Facies, ei, g. f. Figura, æ, g. f. Filum, i, g. neut. Forma, Formatura, Idea, æ, g. f. Lineamentum, ti, g. n. Qualitas, atis, g. f. Species, ei, g. f. Tenor, oris, g. m. Typus, i, g. masc. Gestalt des Leibs / ein Bild / Gestalt / Figur / Strich / Striemen eines entworffenen Wercks / Gattung / Gleichstätigkeit / Vorbild / Modelwerck.

Kszyk / Sibilus, li, g. m. in pl. n. Sibili, & Sibila, g. n. Das psisen oder pfeiffen mit dem Mund.

Kszykáć / Sibilare, Insibilare, Einem nachpsisen / einpfeiffen.

Ktemu / Indè, adverb. Von dannen.

Kto / z kąd rodem / Cujas, atis, g. om. Was Landes? Was Geschlechts?

Kto / Ecquis, Ecqua, Ecquid, vel, Ecquod, pro, Et quis, Ullus, a, um, Jemand einer / Was dann / vnd wer / so einer.

Ktokolwiek / Quivis, Quævis, Quodvis, Jeden / wen man wil.

Ktoredy / Quâ, adverb. Wodurch.

Ktoredykolwiek / Aliqua, Qualibet, Qualubet, Quaqua, adverb. Etwa durch einen Weg / Wodurch dann / Wodurch man wil / Gott geb wodurch / Auff welche Seite man wil.

Ktory / Ecquis, Ecqua, Ecquod, vel, Ecquid, pro, Et quis, Wer doch / So einer.

Ktorykolwiek / Quivis, Quævis, Quodvis, wen man wil / es sey welches es wolle.

Ktorykolwiek ze dwu / Utervis, Utravis, Utrumvis, welchen man von den zweyen nur wil.

Ktory ze dwu / Uter, Utra, Utrum, welcher von den zweyen.

Ku / Versùs, Erga, Ad, præposit. inserv. accus. Gegen / Zu / oder Bey.

Ku / Contrà, Horsùm, Illò, adver. Dargegen / hieherwerts / dorthin / hin an den Ort. Ku gorze / Sursum versum, ob sich / obhin / auffwerts.

Kubek / Calix, icis, g. m. Poculum, i, g. neut. Becher / Trinckgeschirr / Kelch.

Kubeł skorzany / Uter, utris, g. masc. Weinschlauch / oder zusammen genehete Haut / darin man / Oel / ꝛc. fasset / ledern Eymer.

Kuć / Cudere, schmieden / schlagen. Kuć co / Procudere, mit schmieden außtreiben.

Kuchárká / Focaria, æ, g. f. Köchin.

Kuchárstwo / Coquinaria, æ, g. fœ. die Kunst zu kochen.

Kucharz / Cocus, & Coquus, i, g. m. Magirus, i, g. m. ein Koch.

Kuchárzyć / Coquinari, mit der Küchen vmbgehen / kochen.

Kuchenny / Coquinarius, a, um, Popinalis, le, Das zur Garküchen gehöret.

Kuchmistrz / Archimagirus, i, g. m. ein Koch-Küchenmeister / Oberkoch.

Kuchnia / Culina, Coquina & Colina, æ, g. fœ. eine Küche. Kuchnia mieyska / Forum cupediarium, vel, cupedinis, Popina, æ, g. f. Thermopolion, ij, g. n. Speißmarckt / Garküche / Zechhauß.

Kuchtá / Lixa, æ, g. m. ein Koch oder Wascher vnd dergleichen Leute so in Kriegszügen nachfolgen.

Kucinerká swoyska / Sisaron, seu, Sisarum, ri, g. n. Latini, Siser, is, g. n. gelbe Rüblein oder Girlein.

Kuczká / Tabernaculum, i, g. n. Zelt / Hütt.

Kufá / Cupa, æ, g. f. Dolium, ij, g. n. Trinckgefäß / Faß.

Kufel z bluszczu urobiony / Cissibium, ij, g. neut. vel Cissimbium, ij, g. neut. ein Ebbhewen Trinckgeschirr.

půłtoro Kufna miárá / Sesquicuelearis mensura, Anderthalb culeos in sich haltend / anderthalb Fuder.

Kufny / Doliaris, re, was zu Fässern gehöret.

Kuglarká / Præstigiatrix, icis, g. f. Gesticularia, Mima, Ludia, æ, g. f. Gaucklerin.

Kuglárski / Gesticularius, Histricus, Histrionicus, Mimicus, a, um, Histrionalis, le, Das zum Gauckler gehört / das einem Schawspieler zustehet. Kuglárska náuká / Histrionica, æ, g. fœm. Schawspielerkunst. Kuglárskiey náuki ábo rzeczy pisarz / Mimographus, i, g. masc. solcher Gedichtschreiber.

Kuglarz / Gesticulator, oris, g. m. Hister, stri, g. m. Histrio, onis, g. c. Joculator, oris, g. masc. Ludius, ij, & Ludio, onis, g. masc. Præstigiator, Ventilator, oris, g. m. Gauckler / Possenreisser /

Schawspieler/ ein Spotter/ Schimpffer/ kurtzweiliger Rath/ possirlicher Mann.

Kuglowáć/Gesticulari, Gauckleren treiben.

Kuglowánie/ Gesticulatio,onis, gen.fœm. Das gaucklen.

Kukułká/ Coccyx, cygis,g.m.Cuculus,Cucullus,i,g.m. ein Gukuck.

Kulá/ Glans, dis, g.f. Globus,i,g.m. Glomeramen,inis, gen.neut. Bleykugel in der Büchß/ oder eine andere Kugel/ es sey von Holtz/ Leimen/ ꝛc. gemacht.

Kuná/Cippus,i,g.m. Boiæ, arum,g. f. Stock darin man die Vbelthäter legt, höltzene Bände.

Kuná/zwierzę/Martes,is,g.m.Marderthier.

Kunßt/ Ars, artis, g.f. Artificium,ij,g.neut. Kunst/Handwerck. Kunßtow ßtuczny sprawcá/ Dædalus,i, g.m. Kunstreich/Künstlich.

Kupá/ Acervus, i, g. m. Congeries,ei,g. fœ. Caterva,æ,g.fœ. Cumulus, i, g. m.Vis,g fœ. ein hauffe Volcks/ Viehs/ Stein/ ꝛc. Kupá rzeczy jákich/Sylva rerum, ein hauffen aller Dinge. Do kupy zmiátáć/Converrere, Zusammen kehren.

Kupą / Commixtim, Catervatim, adverb. Vermischt/ vntereinander/hauffenweise/ häuffig.

Kupczenie/ Mercatura, æ,g.f. Mercatus,us, g.m. Negotiatio,Nundinatio, onis,g. fœ. Kauff/ Kauffmanschafft/ ein Gewerbe / Verkauff/ Handel/ Handelung.

Kupczyć/ Mercaturam facere, Nundinare,& Nundinari, Negotiari, Kauffmanschafft treiben/ Feil haben/handeln/kramen/bandthieren. Kupczyć náspoł/Commercari,Zusammen kauffen.

Kupiá/Merx, ercis,g.f. Mercimonium, ij,g.n. Kraam/kauffmanschafft. Kupia bez centenia/ Venditiones simplariæ, da der verkauffer nicht weiter verbunden wird zu geben/deñ was ein ding kostet hat/ wo sich mangel am Kauffer funde.

Kupić / à kupá/ Accumulare, Acervare, Aggerare & Aggerere, Cumulare, Glomerare, Stipare, Zusammenhauffen/auffhauffen/versamlen/stopffen/verstopffen.

Kupić/Emercari, Emere, Kauffen. Kupić wprzod/ Præmercari, Zuvor kauffen / in den Kauff fallen/außkauffen.

Kupiec/ Emporus, i,g. m. Mercator,oris,g. m.Negotiator, Nundinator,oris,g.m.Ratiarius, ij, g. m. ein Kauffmann/Handelsmann/Krämer.

Kupiecka kártá/Charta Empo retica,Kladpappir/ Maculatur/ da man etwas einmachet.



Kupiectwo/ Emporema, atis, g.n.Mercimonium, ij, g.neu. Kraam/ Wahre/ Kauffmanschafft/Handel/Werbung.

Kupienie/ à kupá/Accumulatio,onis,Acervatio, onis, Congestio, onis, g. fœ. Zusammenhauffung/ Zusammentragung/ Auffhauffung.

Kupiony/ Emptus,a,um, Gekaufft.

Kupno wárowne/Res mancipi,eigenthumb.

Kupny/Emptitius,a,um,das zu kauffe stehet.

Kupowáć/Comparare,Emptitare,Mercari, Præstinare,Kauffen/ offt kauffen. Chetnym być do kupowánia / Empturire, Lust vnd Begierde haben zu kauffen. Często kupujacy / Emptionalis, e, der embsig ist zu kauffen. Rad kupujący/Emax,acis,g. o. der oder die gern kaufft.

Kupowánie/ Emptio, onis,g.fœ. ein Kauff. Kupowánie chćiwe/Emacitas,atis,g. f. Kauffsucht/Kauffgierigkeit/die Begierd zu kauffen.

Kur/Gallus,i,g.m.Maritus,de gallinaceo dicitur,ein Han. Kury Indyckie/Gallinæ Africanæ, quas vulgus Indicas Gallinas vocat,Kalekutische/Kalkunische Hüner. Kurzy/ Gallinaceus, Gallinarius,a,um, das von Hünern.

Kurcz/Convulsio,onis,g.f.Spasmus,i,g.m.& Spasma,atis,g.n.der Krampff. Kurcz ćierpiący/ Spasticus,a,um,der den Krampff hat.

Kurczak/ Pullastra, æ,g.f.Pullaster,ri, g.m. ein Hünlein.

Kurczątko/Pullus, i, g. masc. junges Hun. Kurcząt chowánie / Pullatio,onis, g. f. Pullities,ei, g. f. junger Hünlein Zucht.

Kurek u Antwośá/ Epistomium, ij,g.neu. ein Zapffkran / ein Zapff.

Kurfirst / Septemvir, iri,g.m. Elector,oris, g.m. der sieben Rathsherrn einer/ Churfürst.

Kurnik/ Chors, chortis,g.fœ. Gallinarium, Ornithoboscium, Ornithotrophium, ij, g.n. ein Hoff in einem Hauß / da man Hüner/Enden/vnd dergleichen Vieh erhalten kan/ein Vogel-Hünerhauß/ Hünerzaum. Kokoß z kurnika. Gallina chortalis,eine Hänne die darinnen erzogen wird.

Kuropátwá/Perdix,icis,g.fœ.ein Rephun.

Kuropoy/ Gallicinium, ij,g.neu. die zeit der Nacht wann die Hanen krähen.

Kurpie/Pero,onis, g. m. Phæcasium,ij,g.n. Phæcasius,i,g. m. Sculponea,æ,g. fœ. Bawrenschuch/Bundschuch/Filtzschuch/Schue wie Knechte vnd Mägde tragen/grober art/ welche ein gantz

Jahr wehreten. Kurpie májacy / Peronatus, Phæcasiatus, Sculponeatus, a, um, der solche Schuhe anhat oder trägt.

Kursor / Emissarius, ij, g. m. Libellio, onis, g. m. Tabellarius, ij, Tabellio, onis, g. m. ein Lauffer / Bott / der sich hin vnd wieder schicken läst / ein Bott mit Brieffen / Brieffträger.

Kursor / Apedibus servus, ein Lauffer.

Kurwáturá Biskupia / Lituus, i, g. masc. ein Stab wie ein Bischoffstab oben krumb vor zeiten von den Auguribus gebraucht.

Kurza nogá / Peplion, Portulaca, æ, g. f. herba, Burtzeln oder Bürgeln.

Kurzacy / Fumificus, a, um, das rauch macht.

Kurzáwá mokra / Vapor, oris, g. m. Dampff / Dunst. Kurzáwe mokra przynoszacy / Vapidus, Vaporiferus, a, um, das ein dunst oder dampff bringt. Kurzáwá wodna / Respiratio aquarum, Dunst oder Außdempffung des Wassers.

Kurzenie / Vaporatio, Evaporatio, onis, g. f. Dämpffung / das dampffen.

Kurzyć / Fumare, Fumigare, Fumificare, rauch geben / rauch machen / rauchen.

Kurzyslep / Corchorus, i, g. m. vel Corchiron, Anagalis, g. f. herba, Gauchel / Hünerdarm.

Kusić sie / Attentare, Moliri, Pertentare, Tentare, mit mühe etwas thun / versuchen / sich vnterstehen.

Kuszá wojenna / Ballista, Catapulta, æ, g. fœ. Mawerbrecher / Armbrust.

Kusznierz / Pellio, onis, g. m. Kürschner.

Kut do gránia / Astragalus, Talus, Taxillus, i, g. m. dimin. Spielwürffel. Kutámi / vel Kuty gráć / Astragalizare, mit Würffeln spielen.

Kutowy / Talarius, a, um, Würffelspiel.

Kuźnia / Fabrica ferrea, ein Schmiede.

Kuźnik / Ferramentarius, ij, g. m. Eysenmacher / Waffenschmied.

Kwáp / Pluma, æ, g. f. Pflaumfeder.

Kwápowy / Plumeus, Plumarius, a, um, von Federn / Flumich.

Kwápiacy sie / Properans, antis, g. o. partic. Eylend / der da eylet.

Kwápić sie / Præcipitare moras, Properare, fast eylen / sich spuden.

Kwartá / Quartarius, ij, g. m. der vierdte theil einer Maß / Quartierlein.

Kwartá w Muzyce / Diatessaron, eine quart in der Music.

Kwártak mistrzowi / Minerval, seu, Minervale, is, g. n. Schulmeistergeld / Quartalgeld.

Kwartowy / Quadrantalis, e, einer Handbreit dicke / vier Zoll breit.

Kwás / Acor, oris, g. m. Fermentum, i, g. n. Sawre / Sawerteig. Naczynia ochedozone od kwásu / Dolia deacinata, Fässer die man den Traubenbeeren gesaubert / außgewaschen hat.

Kwásić / Fermentare, mit der Hefen aufftreiben / hefen / sawren / machen daß der Teig auffgeht.

Kwásnieć / Acescere, Coacescere, Fermentescere, Sawer seyn / zu Essig werden / auffgehen wie ein Deyssam / Teig.

Kwásny / Acidus, a, um, Sawer.

Kwászony / Fermentatus, a, um, Gesäuret / geheffelt.

Kwiát / Anthus, Flos, oris, g. masc. Blume / Kwiát gubiacy / Deflorescens, entis, g. omn. verblühende. Kwiát gubić / Deflorere, Deflorescere, verblühen. Kwiatki rwacy / Florilegus, a, um, der Blumen samlet.

Kwiatczány / Anthinus, a, um, das von Blumen gemacht ist.

Kwiatczysty / Floridus, a, um, Blühend / voll Blühet oder Blumen.

Kwiatkowy / Floreus, a, um, was von Blumen ist vnd gemacht.

Kwiczeć ják świnka / Grunnire, Rucheln / gruntzen wie ein Schwein.

Kwiczenie / Grunnitus, us, g. m. Stridor, oris, g. m. das gruntzeln / kirren / rücheln der Schweine.

Kwiczoł / Turdus, Turdulus, i, g. m. dimin. Krammetsvogel.

Kwiecien / Aprilis, is, g. m. April.

Kwilacy / Luctisonus, a, um, kläglichen Thon / kläglicher Laut.

Kwilenie sie / Quiritatio, onis, g. f. Quiritatus, us, g. m. Vagitus, us, g. m. ein jämmerlich Geschrey / Klage / Jammer / das weinen der jungen Kinder.

Kwilić sie / Vagire, Schreyen wie ein junges (Kind.

Kwintá w Muzyce / Diapente, eine Quint in der Music.

Kwit / Apocha, æ, g. f. Acceptilatio, onis, g. f. eine bekantliche begnügung / Quitantz.

Kwit / Kwitowánie / Antapocha, æ, g. f. Quitantz so die andern tödtet / Handschrifft.

Kwitnać / Florere, Florescere, Vernare, Vige-

Vigere, Blühen/grünen. Kwitnąć/pierwey niż drugi/Præflorere, vor andern blühen. Kwitnący/Florens, entis, g.o. Florifer, Floriger, Vigens, entis, g.o. Blüend/grünend/kräfftig/frisch. Czynić żeby co kwitneło/Florare, Blüend machen. Kwieć znowu począć/Reflorescere, Wieder anheben zu blühen.

Kwokáć/Singultire, gagren/glucken/hixen.

Kwokánie/Singultus gallinarum, us, g. masc. das gagern/glucken der Hennen.

L.

Łábeć/ Cygnus, i, g. m. Olor, oris, g. masc. Schwan. Łábećí/ Olorinus, a, um, Schwanen. Łábećím głosem śpiewáć/Drensare, singen gleich einem Schwanen.

Lać/Fundere, Giessen. Lać często/ Funditare, Embsiglich giessen.

Láchman/Cento, onis, g. m. Peniculamentum, i, g. n. ein Kleid auß vielen stücken gemacht. Bettlers Mantel.

Łáćinski/ Latinus, Latius, a, um, Latialis, Latiniensis, e, Lateinisch. Łáćinski język/ Latinitas, atis, g. fœ. Lateinische Sprach. Po Łáćinie/ Latinè, adverb. Lateinisch.

Łácnego czego z trudnośćią szukáć/ Nodum in scirpo quærere, das was leicht ist/schwer machen.

Łácny/ Enodis, e, Explicitus, a, um, Facilis, e, Promptus, a, um, erklärt/erläutert/leucht/verstendig/offenbar.

Łácno/ Expeditè, Facilè, adv. Nullo negotio, Procliviter, Proclivius, Proclivissimè, adverb. qualit. Leichtlich/ vngesaumt/ohne Arbeit.

Łácność/Facilitas, atis. g. f. Leicht.

Łaczenie/Concubitus, us, g. m. Beylag/Beyschlaffung.

Łaczny/Pratensis, e, das auff Wiesen wächst.

Ląd/ ziemiá przy wodźie/Continens, subst. g. f. Littus, oris, g. n. Erdreich/das nicht eine Insel ist/ sondern da das Erdreich stracks an einander ist/ ein Gestad vnd Vfer am Wasser.

Łádáco/Frivolus, a, um, vnnütz/nichts werth.

Łádáco/rzecz niepotrzebna/ Hecta, æ. g. f. metaph. ein veracht/nichtswertig ding.

Łádájáki/Nauci, g. n. indeclin. gering / nichts werth.

Łádájáko/Perfusoriè, Tralatitiè, adverb. vnbescheidentlich/verwirret.

Łádowáć/Corbitare, Onerare, Beladen/beschweren/füllen/laden.

Lagiewnik/ Ampullarius, ij, g. m. subst. Guttermacher/Flaschenmacher.

Łágodnie/ Blanditer, Blandè, Comiter, Indulgenter, Lenè & Leniter, Mansuetè, Moderatè, adv. Lieblich/ freundlich/ sanfftiglich/demütiglich/sanfft/bescheidentlich/mässiglich.

Łágodnieć/Mansuefieri, Mansuescere, zahm werden.

Łágodnomowność/Blandiloquentia, æ, g. f. Blandimentum, i, g. n. Liebkosung/Schmeichelredung/liebliche Rede.

Łágodnomowny / Blandidicus, Blandiloquus, a, um, Blandiloquens, entis, g. o. Blandiloquentulus, a, um, Sanfftredende/ ein Liebkoser.

Łágodność/Affabilitas, atis, g. f. Blanditia, æ, g. f. Blanditus, us, g. m. Comitas, Facilitas, Lenitas, atis, g. fœ. Lenitudo, inis, g. f. Lenocinium, ij, g. n. Suavitas, atis, & Suavitudo, dinis, g. f. Freundligkeit/Holdseligkeit/Schmeichlerey/Güttigkeit/hönische Schmeichelung/ Reitzung/Liebligkeit.

Łágodny / Affabilis, Comis, Lenis, e, Mansuetus, a, um, Mitis, Mollis, e, Placidus, a, um, Suavis, e, freundlich/sanfft/glatt/demütig/ milt/gütig/sanfftmütig/zart/süß/lieblich/holdselig.

Łágodzenie/ Mitigatio, onis, g. f. Mollimentum, i, g. n. Mulcedo, inis, g. f. Lenimen, inis, & Lenimentum, i, g. n. Milterung/Sanffte/Miltigkeit/ Ergetzligkeit/ Sanfftung / das sanfft oder mild machet.

Łágodzić / Commulcere, Demulcere, Mulcere, Permulcere, versöhnen / sanfft / gelinder / zahm machen/Liebkosen/sanfft streicheln.

Łájáć/ Detonare, Ineilare, Increpare, hinein poltern / pochen / rauschen / beschälten / lästern/ schelten.

Láik/ Laicus, i, g. m. ein Lay/ Weltlicher / der keine geistliche weyhe hat.

Łoká/Pratum, i, g. n. Wiese/Matten.

Łákoći/ Cupedia, æ, g. f. & Cupedia, orum, g. n. Mactex, arum, g. f. plur. num. Mactea, orum, g. n. plur. num. Pulpamentum, i, g. n. leckerhaffte Bißlein/Schleckerspeise / niedliche Speise.

Łáknąć / Esurire, Famem sentire, Hungern/ hunger haben / hunger leiden. Łáknący niezmiernie / Esuriens insanè, Hungerig / daß er möchte vnsinnig werden vor hunger.

Łáknienie/Esuries,ei,g.f.Esurigo,inis, Esuritio,onis,g.f.Hunger.

Łákomie/Avariter,adverb.Geitziglich.

Łákomstwo / Avaritia, æ,g.f. Avarities, ei, g.f.Philargyria,æ,g. f.Sordes,ium, g.f. pl.num. Geitzigkeit/Geldliebe/vnehrlicher Gewinn.

Łákomy/Avarus,Illecebrosus,Philargyrus, i,g.masc. Geitzig/der anreitzt/anlockt/Geldgeitziger/karg.

Łákotliwie/Gulosè,adv.Frässiglich.

Łákotliwy / Cupes,is,g.m.Ganeo,onis,Popino , onis,g. m. ein leckerhaffte Person / liederlicher Prasser/ein Schlemmer/Zecher/Verbringer/der gerne gute Bißlein ist.

Łákotnik/ Cupedinarius,ij, g.masc. Der die Leckerbißlein zurichtet/verkaufft.

Łákrycia/Adipsos,Glyzyrrhiza,æ, g.f. süß-Holtz.

Łamáć/ Frangere,Infringere, brechen.

Łamánie/Fractura,æ g.m.Fractio,onis, g.f. Bruch. Łamánie w reku/ Chiragra,æ,g.f. das Zipperlein oder die Gicht in Händen. Ktory ma łamánie w reku/Chiragricus,a,ū, & Chirager, gri,g.m.der das Zipperlein/Gicht in Händen hat. Łamánie w stáwiech/Morbus, vel Dolor articularis.die Lähme/ der Krampff.

Łámbytywum / Ecligma, seu , Ecclegma, atis,g n. eine Latwerge/so man langsam im mund zergehen läst.

Łámentowáć / Ejulare, Laut heulen/wehe-klagen.

Łámpá/ Lucerna,æ,g.f. Lychnus, i,g.masc. Licht/Kertz/Ampel. Łámpowy nosek/Myxa,æ, g.f.der Knot. Nosek ábo rurká u lámpy przez ktorą opâlonego knotá zbytki odchodzą/ Myxos,i,g.m.das Rörlein/ringlein/ da der dacht oder Lemmel in liegt/darauß es wie der Schnauder auß den Nasen gezogen wird.

Łámpárt/Leopardus, i,g. m. Leopardalis, is,g.m.Leopart.

Łámpretá/Lampetra,æ,g.f.Piscis,aliàs Muræna,Lampreten.

Łáńcuch/ Catena, æ,g.f. Hamus,i,g m. Torques,is,g. f. vel Torquis,is,g.m.& f.Kette/ Kettenring/Halßkette/Halßband. Łáńcuch noszący/Torquatus,a , um , der ein Kette am Halse/ Halßband trägt. Łáńcuchem wiązâć / Catenare,Concatenare, einen mit Ketten binden.

Łáńcuszek/ Catenula, Catella æ, dim. g.fœ. Catellum,i,g.n.dim. ein klein Kettlein.

Łáni/ Cerva,æ,g f.ein Hindin.



Łániczká / Iris,idis,g. f. Ephemeron,vel Ephemerum,i,g.n. blawe Lilien/Vchtblumen.

Łanie / Fusio,onis,g f. Fusura,æ,g.fœ. Guß/ Außguß/ das giessen.

Łápáczká/Laqueus,i,g.m. Fallstrick.

Łápká ná myszy/Muscipula,æ,g.f.Meußfall.

Łás/ Sylva,æ, g. f. ein Wald. Łás przerzedzáć/wyćinâć/Collucare,Sublucare, die Bäum oder Wäld erhawen / welche das Liecht verhindern/daß der Wald licht wird. Łás rebny/Sylva cædua, HawWald. Łás zápuszáć/ Arbustare,Bäume pflantzen.

Łasek/Sylvula,æ,g.f.Wäldlein.

Łásicá/ Mustela,vel Mustella,æ,g.fœm. ein Wiesel.

Łásić sie/ Vulpinari , Listigkeit brauchen / Listig Außflucht suchen/vnd ein ding trüglich verkehren.

Łasiczkowy / Mustellinus, a,um, dem Wiesel zugehörig.

Łaská/Baculus, i,g.m.Verber, eris,g.n.Virga,æ,g.fœ. Steck/Stab/Gärt. Łaská poselska/ Caduceus,i,g.m. ein Heroldstab/ein weisserstab/ den dieselbige gebrauchen / so außgesandt werden vmb Fried zu machen. Łaská ptásznicza/ Ames, itis,g.m. Netzgabel/ Vogelklob.

Łáská/Benevolentia,æ,g.f.Pax,acis, g.fœm. Gunst / Gnad. Łáski żądáć/ Gratiam, Benevolentiam alicujus anhelare,appetere, Sacrificare, Gnad begehren.

Łáskáwie/Amanter,Benevolè,Benignè,Benigniter , Clementer , Gratiosè , Indulgenter, Molliter,Placidè,adv. Freundlich/ günstig/ günstiglich /güttig / gutthätig / miltiglich / nachlässiglich/lind/ sanfft/still/ Tugendsam/ sanfftmütig.

Łáskáwość / Clementia,æ,g.f. Facilitas,atis, Lenitas,atis g.f.& Lenitudo, inis,g.f.Placabilitas,atis, g. f.Placamen, inis,g.n. & Placamentum,i,g.n.Placiditas,atis,g.f.Mildigkeit des Gemüts/ Sanfftmütigkeit / Gütigkeit / Versöhnligkeit/ Söhnopffer das Versöhnung bringt / etwas versöhnlichs.

Łáskáwy/Æquanimis,e,Æquanimus,Blandus,a,um, Clemens,entis, g.o. Facilis,le, Fælix, icis,g.om. Ignoscibilis,e, Indulgens,entis, g. o. partic. Mitis,mite, Propitius,a,um, gedültig/es gehe wie es wolle / Der alles im besten von einem auffnimpt/ freundlich/ mild/ gütig/ Ehrerbietig/ willig/

willig/gnädig/günſtig/ gnadwürdig/ woll zu überſehen/willfährig/nachlaſſig/ſanfftmütig/zahm.

Łáſkowiec/ Coryletum, ti, g. n. ein Orth da viel Haſelſtauden ſtehen.

Łáſkowy orzech/ Abellina, vel Avellana nux, eine Haſelnuß.

Łátá/Aſſumentum,ti,g.n.uſitatum in ſacris, Commiſſura,æ, g. f. Immiſſura,æ,g.f. ein Lapp/ Bletz/ Flick/ Fuge.

Łátáć/ Conſarcinare, Sarcinare, Sarcire, Suere, flicken/ lappen/ ſtücken.

Łatáć/Volare,Volitare,freq.fliegen/flattern/ (fladern.

Łátáwiec/ ptak Indyiſki bez nog/ Apodes,apodum,gen.epicæn. plur. num. Vögel den Schwalben gleich/ ſo jmmerdar fliegen/vnd jhrer Füſſe nicht gebrauchen können.

Łáternia/ Laterna,æ, g. f. eine Leuchte/ Latern. Ktory Łáternie robi/Laternarius,ij,g.m. Laternmacher.

Łatká/ Pupa,æ, g. f. Kinderpopplein.

Łáto/ Æſtas, atis, g. f. der Sommer.

Łátorośl/ Candoſoceus,i, g.m. Surculus,i, g. m. Tureo,onis, g.m. eingelegte vnd eingegrabene Gerten oder Weinräben/ Schoß eines Gewächs/der junge Zweyg eines Baums oder Stauden. Łátorośl/przyroſtek roczny/Ungues,pl. num. erſte außſtoſſende Schoß/äſtlein. Łátorośl ábo rozczká z bliſkiego drzewá wdrugie bez odcinánia wſzczepiona ábo wroſła/Tradux, ucis,g.f. Eingeſencke vom Weinſtock oder Baum/ Rebſchoß/ die man von einem ans ander zeucht. Łátorośl śrzednia miedzy dwiemá gáłąſkámi/ Focaneus palmes, ein Schoß ſo zwiſchen den Furchen der Weinräben außſcheuſt. Łátorośl bez máćice/ Orbi palmites, ohne Räbaugen. Łátorośl z ſtárey máćice wyroſła/Pampinarium,ij, g.n. das am Stock außſchlägt/ vnd nicht Trauben trägt/ ein Rebſchoß ohne Trauben/ ſo auß dem alten Holtz gewachſen/Waſſerſchoß. Łátorośl winna/Juniculus,li, g. maſc. Mergus in vite, Pampinus,i, g.m. ein Räbeſchoß mit Laub/ der groſſe alte Stock am Stam̃ einer Weinräben/ ſchnitling/räbenblat. Łátorośl winna o trzech pączkách/ Trigemmis,is, g.m. ein Räb die drey Augen hat. Łátoroſłki winne ſáme śie wypuſzczáiące/Miſcellæ vites, Weinräben/ die allenthalben gern wachſen. Łátorośl zoſtáwiona/ Furuncnlus,i, gen. maſc. Łátorośl do ſádzenia/Clabula, Clavola,æ, g. f. Malleolus,li,g.m. Semina,um,g.n.plu.n. Talea, æ, g.f. Viviradix, dicis, g.f. Propfrößlein/Newe Schoß am Weinräben/Zweyſchoß/Junggeſetzte Schoß/ein Zweyg zu beyden Orthen vnten vnd oben beſchnitten/ das man in die Erde ſtecket/ein Setzling/Feſcher. Łátorośl do ſzczepienia/Germen,inis,g.n. ein Zweyg/ Schoß. Łátoroſłká/Colus,i,g.m. Coliculus,li,g.m. dimin. ein klein Schößlein. Łátoroſłká do ſzczepienia/ Planta,æ,g.f. ein Zweig/ Schoß/ ein Aſt eines Baums den man in einen andern Baum̃ zweyget oder impffet. Łátoroślna rózgá/ Virga malleolaris, Ein Härling/ das iſt/ ein new Geſchoß an Weinräben. Łátoroślny/ Plantiger, Surcularius, Surculoſus, a,um, Viel Schoß bringend/ den Schoſſen dienlich/ Schoßreich. Do Łátorośli podobny/ Surculaceus, a,um, Das gleich wie ein Gewächß iſt. Łátorośl odcináć/ Reſcindere, Räben ſchneiden.

Łátośi/ Hornotinus, a, um, Jährig das von verlittenem Jahr iſt.

Łáwá/ Abacus,ci, g. m. Scamnum, ni, g. n. eine Banck. Łáwy wſchodowáte w Rzymie zkąd Senat igrzyſkom śie przypátrował/ Orcheſtra, æ, g. f. ein Sitz des Raths zu Rom/ der Herrenſtand. Itē, die Brüge oder Platz mitten in dem Schawhauſe auff welchem die fürnembſten Herren vnd Rathsleute/ ihre Sitz hatten/ vnd auff welchem auch die Spilleut ihre Geberden vnd Vbungen trieben.

Łáwnik/ Aſſeſſor, oris, g. m. zugeeigneter Rathgeber/ Beyſitzer.

Łáyno/ Fimus,i.g.m.vel Fimum,i, g.n. Foria,orum, g.n. pl.n. Merda,æ, g. f. Dreck. Czártowſkie łáyno/Laſer, eris, g. n. Teuffelsdreck/ iſt eine Art Laſerpitij.

Łáźić/ Perreptare, Repere, ſchleichen/ hinſchleichen/ kriechen. Łáźić wkoło/Circumrepere, vmbher kriechen.

Łáżący/ Repens, entis, g. o. Reptans, antis, g.o. particip. vmbherkriechend.

Łáziebnik/Balneator,oris, g.m. Iatraleptes, æ, g. m. ein Bader.

Łáźiebne naczynie/Frigidarium,ij, g.neut. kühl Waſſergeſchirr.

Łáźiebny/ Balnearis, e, Balnearius, Balneatorius,a,um, Zur Badſtuben gehörend. Łáźiebne odźienie/Veſtis balnearis, Badkapp/Badhembd. Łáźiebny (ſługá ábo ſłużebnicá)/ Veſtiſpi-

cus, ci, g. m. & Veſtiſpica, æ, g. f. Kleiderhüter/ Kleiderhüterin.

Łáźnia/ Balneum, ei, g. n. Balneæ, arum, g. f. plu. num. Badſtube. Łáźnia domowa/ Frigidaria cella, Kühlkammer/ Badſtüblein die man in Häuſern hat für ſich ſelbſt zu baden.

Łázur/ Cyanos, i, g. f. Blawlaſur. It. herba, Blawe Kornblume.

Lebiotká/ Calamintha, æ, vel, Calaminthe, es, g. f. Origanum, ni, g. n. Katzenkraut/ Wolgemuth/ Doſten.

Lechtáć/ Titillare, kützeln.

Lechtánie/ Titillatus, us, g. m. Titillatio, onis, g. fœ. Kitzelung.

Leczacy/ Medicamentoſus, a, um, kräfftig zur Artzney/ voll Artzney.

Leczenie/ Clinice, es, g. f. Curatio, onis, g. f. Medela, Medicina, æ, g. f. Medicatio, onis, g. fœ. Leibartzney/ Heilung.

Leczyć/ Emendare, Mederi, Medicare, & Medicari, heylen/ artzneyen. Leczyć znowu/ Reſanare, wiederumb heylen.

Leczyć ſię/ Dare operam valetudini, vel, Valetudini ſervire, ſeiner Geſundheit pflegen.

Ledwie/ Vix, adverb. kaum.

Ledźwie/ Lumbus, Lumbulus, i, g. m. dimin. die Lende.

Legáć/ Cubitare, frequent. offt ligen.

Legowiſko/ mieyſce lezey zimney/ Hybernaculum, i, g. n. Ein orth da man zu winterszeit wohnet.

Lejek/ Epicheſis, is, g. f. Infundibulum, i, g. n. ein Trechter.

Lekárnia/ chorujacych mieyſce/ Medicinæ, arum, g. f. pl. num. Artzneyſchulen.

Lekárſka náuká/ Ars medicamentaria, Artzneykunſt.

Lekárſki/ Medicinalis, le, zur Artzney.

Lekárſtwo/ Medicamen, inis, g. n. Medicamentum, i, g. n. Pharmacum, i, g. n. Remedium, ij, g. n. Allerley Artzney. Lekárſtwo powſzechne/ Panchreſtum, i, g. n. Artzney zu allen Kranckheiten/ Haußartzney. Lekárſtwo przećiw czárom/ Amuletum, i, g. n. Artzney wider Gifft. Lekárſtwo przećiw trućiznie/ Antidotum, i, Alexicacum, lat. Amuletum, i, g. n. Artzney wider Gifft. Lekárſtwo ná ſprácowánie/ Acopa, orum, g. n. pl. num. tant. Artzney/ Salbe zu den Adern/ die die Müdigkeit vertreibt. Lekárſtwo ſkuteczne/ Remedium præſentaneum, Schnellwirckende Hülff. Lekárſtwo wyborne/ Abſolutorium, ij, g. n. eine Erledigung/ erledigende Artzney. Lekárſtwy opátrzony/ Medicatus, a, um, mit Artzney vnd Specereyen gemenget/ zur Artzney zugerichtet.

Lekarz/ Clinicus, i, g. m. Iatronites, g. m. Medicus valetudinarius, Artzt/ Doctor in Artzney/ ein Siechartzt. Lekarz bydlecy/ Cteniatrus, tri, g. m. Viehartzt. Lekarz Jármárkowy/ Circulator, oris, g. m. Tyriackskrämer/ Quackſalber. Lekarz naprzednieyſzy/ Archiatus, & Archiater, tri, g. m. der Oberſte Artzt. Lekarz z doświádczenia/ Empiricus, ci, g. m. ein Artzt der es allein durch Erfahrung/ Verſuchung/ vnd Vbung gelernet. Lekárſka umiejetność z doświádczenia/ Empirice, es, g. f. Kunſt durch Erfahrung ergriffen.

Lekce ważyć/ Contemnere, Contemptare, frequ. Floccifacere, Floccipendere, Loco nullo numerare, Negligere, Parvifacere, Parvi æſtimare, Vilipendere, Temnere, nicht achten/ nirgens für achten/ verachten/ verſaumen/ wenig von einem halten/ wenig achten/ gering ſchätzen/ jmmer verachten.

Lekcya ſzkolna/ Scholæ, arum, pl. num. Geſpräch ſo man in Schulen hält/ Schulmeynungen/ oder das den Schülern wird auffgeben außwendig zu lernen.

Lekki/ Levis, e, Vanus, a, um, gering/ heyloß/ leichtfertig/ liederlich.

Lekko/ Futiliter, & Futilè, Levitèr, adverb. liederlich/ leicht.

Lekkomyślnie/ Inſubidè, adv. gähling/ vnbeſonnen/ leichtfertig.

Lekkomyślny/ Vanus ingenio, leichtfertiges Sinnes/ vnbeſonnen.

Lekkość/ Levitas, atis, g. f. leichtigkeit.

Lekkowierność/ Credulitas, atis, g. f. Leichtfertigkeit zu glauben.

Lekkowierny/ Credulus, a, um, leichtglaubig/ der leicht glaubt.

Lektyká/ Baſternæ, arum, g. f. pl. num. Geſtatorium, ij, g. n. Lectica, æ, g. fœ. Gattung eines Karrens/ Senffte/ Roßbaar. Lektyká dla ludźi wczáſownych/ Pampillum, li, g. n. ein Karren oder Wagen/ darinnen ſich die weibiſchen/ weichen Leute führen laſſen.

Le.

Lemieß/Vomer,vomeris,g.m. & Vomis,is, g. m. ein Pflugeysen.

Len/ Linum,ni, g.neut. Flachs/ Werck. Len niezgorzysty/Asbestinum, i,g. n. ein Leinwand so vom Fewer nicht verzehret wird. Co koło lnu robi/ Linarius, ij, g. m. der in Flachs arbeitet/ Flachsmann.

Lenićsie/Pigere,Pigrari,Pigritari,sich lassen betauren/ träg/ faul seyn/ keine Lust zu einem Dinge haben.

Lenistwo/ Acedia,æ, g. f. Ignavia, æ, g.fœ. Oscitatio,onis, g. f. Segnitas,atis, g. f. & Segnities,ei,g.f & Segnitia,æ,g.f. Hinlässigkeit/Faulheit/ Trägheit/Verdruß.

Leniwie/Gravatè,Pigrè, adverb. verdrossenlich/ungern/fauliglich/träg.

Leniwo/Ignavè, Ignaviter, Languidè, Lentè,Segnitèr,adverb. fauliglich/träglich/ gemachsamlich/schläfferig. Leniwo co czynić/Oscitare, gehnen/ das Maul auffsperren.

Leniwy/ Cessator,oris, g. m. Ignavus, Lentus, a, um, Piger, gra, grum, Segnis, e, Tardus, Torpidus, a, um, hinlässiger/ fauler/ faul/ langsam/träg/gemachsam/hinlässig. Leniwy w chodzie/Segnipes,edis,g.o. Tardigradus,a,um,tardipes,edis,g.o. der langsam/Fuß für Fuß gehet/ langsam im gang / eines gemachen gangs.

Lentwal/Focale,is,g.n.ein Eysen damit man das Haar kräuset.

Lentyßek/Lentiscus,ci, g. f. ein Baum darauß der Mastix fleust / von welchem Holtz Zahnstecher gemacht werden.

Lentyßkowy/Lentiscinus,a,um, aus Mastix gemacht.

Lentyßkowe nasienie/ Murciolum,i, g. n. der Samen Lentisci.

Lep/ Viscus,ci, g.m. vel Viscum, ci, g. neut. Vogelleim. Lepem oblepiony/Viscatus, a, um, mit Vogelleim bestrichen.

Lepczycá/Chamæleon,onis, g.masc. herba, Cynozolon, i, g. n. Eberwurtz/ Martendistel.

Lepiankå/ Lutamentum,ti,g.n. Maurwand/ mit Leymen bestrichen.

Lepić/ Lutare, mit Leymen bestreichen.

Lepiey/ Meliùs,Potiùs,Satiùs, adv. Besser. Lepiey troche/ Meliusculè, adverb. ein wenig besser.

Lepieznik/ Tussilago,ginis,g.f. herba, Eselshuff/ Hufflattig.

Lepßy/ Melior, & hoc melius, besser. Naylepßy/ Optimus,a,um, der allerbest.

Leptáć/ Lambere, Lingere, lecken wie ein Hund/ saugen.

Leśne mieysce/ gdźie lás iest. Locus sylvestris, ein Waldorth.

Leśny/ Ferus,Nemorivagus, a, um, hic Sylvester, hæc Sylvestris, hoc Silvestre, vel, hic & hæc Sylvestris, & hoc Sylvestre, Sylviger, ra, rum, Sylvosus, a, um , grawsamb/ wild/ das im Wald hin vnd wieder schweiffet/Wald/Waldächtig/ vom Walde.

Leśny/ substant. Sylvicola,æ, g.f. ein Waldmann/ der in den Wäldern wohnet. Leśna/ substant. Sylvicultrix,icis, g. f. Sylvæ inhabitatrix, Waldfraw/ Die sich in Wäldern auffhält.

Leßcz/ Prasinus,i, g. m. Praßmen/ Pressen.

Leßczyná drzewo/Nux,ucis, g. f. Corylus, i, g. m. Nußbaum/ Haselstaude.

Letni/ Æstivus, Egelidus, Tepidus,Tepidulus,a,um, Sommerlich/ kalt meidend/nicht kalt/ law/ halb warm. Letnim być/ Tepere, law/ halb warm seyn.

Letnik/ Theristrum, i, g. n. Schürtz/ dünne Weiberkleider für die Hitze.

Letność/Tepiditas,atis, g. f. Lawigkeit.

Lew/Leo,onis, g. m. Lew.

Lewicá/ Sinistra, æ, g. f. lincke Hand.

w Lewo/Lævorsùm,Sinistrorsùm, Sinistrè, adverb. gegen der Lincken / auff die lincke Seit.

Lewy/Sinister,stra,um, Linck/auff der lincken Seiten.

Leyc/Habena, æ, g. f. der Zügel am Zaum.

Leża żołnierska/Stativæ,arum,g.f. pl.num. & Stativa,orum,g.n. Castra stativa, Kriegslager. Leża letnia żołnierska/Æstiva,orum, g.n. pl.n. Sommerläger / da die Kriegleute im Sommer ligen. Leża żołnierska zimna/Hyberna,orum, g. n. plu. num. Winterläger / da die Kriegsleute im Winter ligen.

Leżący/Jacens,entis,g.o.particip. Reclivis, e, ligend / rückwerts geneigt.

Leżeć/ Cubare, Jacere, Procumbere, Procubare,Recubare,Recumbere, ligen/ außgebreitet ligen/ niderligen/ fürligen/ ruhen. Leżeć nisko/ Decubare & Decumbere , niderig ligen. Leżeć około. Circumjacere , vmbligen. Leżeć osobno / Secubare, abgesondert ligen. Leżeć pospo-
tu/

ku/Concubare, Concumbere, beyligen. Leżeć przed czym/Præjacere, für etwas ligen. Leżeć przy kim/Accubare, bey einem ligen.

Leżenie/Cubitus, Cubatus, us, g. m. Recubitus, us, g. m. Das ligen. Läger. Leżenie oſobne/ Secubitus, us, g. m. Das alleinſchlaffen. Leżenie ſpolne/Accubatio, onis, g. fœ. Accubitus, us, g. maſc. Beylag/anleynung.

Lichtarz/ świecznik/ Candelabrum, i, g. n. Lychnuchus, i, g. m. Leuchter/ Liechtſtock.

Lichwá/Fœnus, oris, g. n. Quæſtus, us, g. m. Uſura, æ, g. f. Wucher/ Gewinn/Nutz/ Gewerb. Czás ktorego ſie w lichwe pieniądze dáją y biorą/Fœneralia, orum, g. n. pl. num. die Zeit darauff der Wucher fällig iſt. Dáć ná lichwe pieniądze/ Fœnerare, Occupare pecuniam alicui, vel apud aliquem, Geld auff Wucher geben/ leihen. Lichwy bránie/ Fœneratio, onis, g. fœ. Wucher. Ná lichwe bráć/ Fœnerari, auff Wucher nehmen. Lichwe przynieść/ z pożyczánego zápłácić/ Facere verſuram, Schuld mit geliehenem Geld bezahlen. Przez lichwe potrácić/ Fœnore trucidari, durch Wucher verderbet werden/ Panckerot ſpielen/ recentes verò, fallieren. Lichwá z lichwy/Anatocyſmus, angelegte Zinß. z Lichwy pożytek/ Interuſurium, ij, g. n. der Nutz vnd Gewinn des Wuchers. z Lichwą/ Fænerate, Fœnerato, adverb. mit Wucher.

Lichwiárſki/ Daniſticus, Fœneratitius, Fœneratorius, Uſurarius, a, um, wucheriſch/ wucherig/ das zum Wucher gehört.

Lichwiarz/ Fœnerator, oris, g. m. Daniſta, æ, g. m. Uſurarius, ij, g. m. Wucherer.

Liczbá/Numerus, i, g. m. Zahl. Pod liczbą/ Numeratò, adverbij vice poſitum, gezählt/ alſo baar.

Liczebny/ Numeralis, le, zählbar/ das zu zählen iſt.

Liczenie/ Numeratio, onis, g. f. die Zählung/ die Bezahlung.

Liczman/ Calculus, i, g. m. Rechenpfennig.

Liczony/ Numeratus, a, um, gezehlet.

Liczyć/ Numerare, zehlen. Liczyć poſpołu/ Connumerare, mitzehlen. Liczyć znowu/ Renumerare, von newes zehlen.

Lilia/ Lilium, ij, g. n. Lilg/Lilien. Lilia biała/ Crinon, i, g. n. weiſſe Lilien. Lilia wodná/ Nymphæa, æ, g. f. Seeblüt/ Haderwurtz. Liliey pewny rodzay, Cerinthe, es, vel, Cerintha, æ, g. f. einer Lilien art. Liliowy/ Liliaceus, Liliacus, a, um, von den Lilien gemacht. Liliowy ogrod/ Lilietum, ti, g. n. Orth da Lilien wachſen.

Limonia ziele/ Lemonium, ſeu Limonium, ij, g. n. Wintergrün/ Natterwurtz/ Schlangenwurtzel/ weiſſen Mangolt.

Lin/ Tencha, æ, g. f. piſcis, ein Schley.

Liná/ Funis, is, g. m. Funis ſubductarius, Rudens, entis, g. m. vel, fœ. Seyl/ ein Seyl damit man etwas hinauff zeucht/ Das dicke Schiffſeyl. Liná prásna/ Funis torculus, vel Torcularius, Das Kelter-trottenſeyl.

Linia/ Linea, æ, g. f. eine Lini.

Liniowy/ Linearis, e, von Linien.

Lipá/ Tilia, æ, g. f. eine Linde.

Lipiec/ Julius, ij, g. m. Hewmonat.

Lipki/ Lentus, a, um, Sequax, acis, g. o. Viſcoſus, a, um, folgig/ das leicht nachfolget/ zähe/ leymächtig.

Lipkość/ Lentitia, æ, g. f. Lentor, oris, g. m. Zähe/ Weiche/ Feuchtigkeit.

Lipowy/ Tiliaceus, a, um, von Linden.

Lis/ Vulpes, is, g. f. ein Fuchs.

Liśćiány/ Foliaceus, a, um, von Blättern gemacht.

Liśćiáſty/ Pampinoſus, a, um, Blätterächtig. pełny Liśćia/ Comoſus, a, ū, voll Bläter. Liśćie gubić/ Decauleſcere, die Blätter verlieren.

Liśćiſty/ Foliatus, Folioſus, a, um, geblättert/ das viel Blätter hat.

Liśi/ Vulpinus, a, um, füchſin.

Liśie jayká/ziele/ Cynoſorchis, is, g. fœm. Orchis, itis, g. f. Knabenkraut/ Stendelwurtz.

Liśi ogon/ ziele/ Ononis, g. fœ. latin. Reſta bovis, Hewhech/ Stallkraut.

Liſowáćieć/ Rufere, Rutilare, Rutileſcere, Fewrroth werden/ glåntzen/ glintzern.

Liſowáty/ Ænobarbus, i, g. m. Rufus, Rutilus, a, um, Der einen gälben oder rothen Barth hat/ fewerroth/ goldfarb/ gelbroth. Liſowátym być/ Rufeſcere, fewerroth ſeyn.

Liſt drzew/ ziół/ Coma, æ, g. f. Folium, ij, g. n. ein Blat von Bäumen.

Liſt krzaku winnego/ Pampinus, ni, g. m. zarte Schoß mit ſampt den Blättern.

Liſt/ Codicilli, g. m. pl. num. Epiſtola, æ, Litera, æ, & Literæ, arum, g. f. pl. num. Tabella, æ, g. fœ. Brieff/ Sendbrieff/ Schreiben. Liſtek/

Epiſto-

Epistolium,ij, g. n. Literula,æ, dim. Briefflein/ Sendbriefflein/ Zettel. List odpieczetowáć/ Literas explicare, die Brieff auffthun. Listowna moc/ Codicillaris potestas, Brieff oder Bullen.

Listowny/Epistolaris,e, das zum Brieff gehört. List świádeczny/Dimissoriæ literæ, die Rechtsache in Geschäfft/ so appellirt worden ist/ vom Vnterrichter dem Oberrichter überschickt/ welche Geschrifft man Apostolos nennet. Listy predko dochodza / Literæ volant, die Brieffe werden schnell hingetragen. Listy zaletne / zálecájace kogo/Literæ commendatitiæ, Fürschrifft/Fürdernüßbrieff. List zwiniony/Volumen,inis, g. n. ein zugewundener Brieff.

Listopad/November,is,g.m.Wintermonat.

Listwá. Corona,æ, g. f. Pulteus, ei, g.m. ein Reiff/Absatz/ Leist/Pultbret.

Liszay/ Fornicatio, onis, g.f. Lichen,enis,g. m. vel Lichene, es,g. f. Mentagra,æ.g.f. Petigo, inis g. f. beissige Reude / Zittermal/ geflickte oder schupächtige Malazy am Antlitz/spitzige / krätzige vnd kriechende Räude. Liszay/ párch owczy ná gebie/ Mentigo,inis,g. f. ein vmbfressend Raud so am knie der Schaaf außbricht.

Liszká/ Vulpecula, æ,g.f. dim. Füchslein.

Lit/Ferrumen,inis,g. n. Lötung.

Literá/Gramma,atis,g.n. Litera,æ,g.foe. ein Buchstab. Cztery litery májacy/ Tetragrammatum,i,g.n. das vier Buchstaben hat.

Litość/Commiseratio.onis,g.f. Cordolium, ij,g.n. Misericordia,æ, g. f. ein Hertzleid/Mitleiden/ Erbarmung.

Litościwie/ Misericorditer, adv. Barmhertziglich.

Litościwy/Misericors,ordis,g.o. & Miserator,oris, g.m. ein Erbarmer.

Litowáć sie/Miserari, Misereſcere, Miseret, Miseresscit, & Miseretur, Impers. Erbarmen/ mitleiden haben/ es betauren/ behertzigen/ sich eines erbarmen.

Lubowe orzeszki/ Pistacium,ij, g. neut. ein frembd Frucht so in Syria wächst den Pimpernüssen gleich vnd Fistici in Apotecken genandt.

Lizáć/ Lambere, Lingere, Lecken.

Lizánie/Linctus,us,g.m. das Lecken.

Lkáć/Abligurire, Obligurire, Singultire, verschlecken/schnucken/schlucken/hitzen/schnupffen.

Lkájac/Singultim, adverb. mit schlucken oder abgezuckten Worten / gleich einer der in grosser Furcht ist/oder weynet.

Lkánie Singultus,us,g.m. das Schlucken.

Lniány / Lineus,a,um, Fläch sin.

Lnu garść/ Hapsus,psi,g.m. Lockenflachs.

Loch/Cavus,i, g.m. Lacuna,æ,g.f. eine Höle/ tieff Loch / Pfütz.

Lochowáto/Cuniculatim, adverb. Heimlicher weise/mit vntergraben.

Lochowáty/ Canaliculatus, Canalatus, Cavernosus, Cuniculosus, Latebrosus, a,um, Gekanält / voller Hölen/ viellöcherig vnter der Erden/voller Hölen vnd Schlupffen.

Lochowy/ Cavaticus, a, um, das in Hölen vnd Löchern wächst.

Lod/Glacies,ei,g.f. Eyß.

Lodigá/Scapus,i, g. m. der Knopff/ darinnen der Samen eingeschlossen ist/ als an Magsamen.

Lodká/ Navigiolum,i,g.n. Remulcus,i,g.m. ein Weidling / ein klein Nebenschifflein/ Kahn.

Lodká máła / Lembus, i,g. m. ein klein vnd leicht Schifflein. Lodká nákryta / Emphractæ, arum,g.f.pl.num. gedeckte Schiffe.

Lodowáćieć / Glaciare, überfrieren / Eyß machen.

Lodowy/Glacialis, e, Eyßächtig.

Lodz/ Celes, etis,g.m. Horia,vel,Oria,æ,g. f. Navicula,æ,g.f. dim. Navigium,ij,g.neu. Scapha, æ, g. foem. ein Kahn/ klein Fischerschifflein/ ein Boot. Lodz predko biegájaca / Celox, ocis,g.f. Phaselus,i, & Phasellus,i, g. f. eine Gattung schnellauffenden Schiffs / Jagschiff / Nache. Lodz śpiegierska/Catascopium,ij, g.n. Prosumia, æ,g.foe. ein klein Spähschifflein.

Loić/Sevare, Licht/Kertzen machen.

Lojowáty/Sevatius, & Sebatius, a, um, das von Vnschlit ist.

Lojowy/Sevosus,a,um, dem Vnschlit gleich.

Lokáć/Lingere, Ligurire, lecken/verschlingen.

Lokánie/ Liguritio, onis, g.f. die Schleckerhafftigkeit/Begierde zu schlingen.

Lokat/namiestnik w uczeniu/Hypodidascalus,i,g.m. ein Substitut/Vnterlehrmeister.

Lokćiowy/Cubitalis,e, Ellenlang.

Lokay/ Lecticarius,ij,g. masc. ein Senfftenträger.

Lokieć w reku/ Cubitus,i,g.m. Cubitum, i, g.n. Ellenbogen.

Lokieć/czlonek od przegubu áz do dłoni reki/Lacertus,i,g.m. Arm.

Lokieć ktorym mierza/Ulna,æ,g.f.die Elle/ Ellenmaaß. Lokieć miárá Cubitus,i, g. m. anderthalb Schuch. Połłokietny / Semicubitalis, e, von einer halben Ellen.

Lomkámień ziele / Empetron, i,g. n. Saxifragum,i,g.n. & Saxifraga, vel Saxifragia, æ,g.f. Steinbrech/Kraut das den Stein im Leibe bricht.

Lonisko czynić/Sinuare, Hin vnd wieder winden/ krümmen/ beugen.

Lono/Gremium,ij,g.n der Schooß. w Lono kłáść/Insinuare, In den Schooß legen.

Lopátá chlebowa/Infurnibulum,i,g.neut. Pala,æ,g.fœ. Brodschauffel/damit man das Brod in den Ofen scheust.

Lopátká/ Armus,i, g.m. Scapula, æ,g.f.das Schulderblat/Achsel. Lopátczána kość / Scoptula operta, Schulterblätter. Lopátkowy / Scapularis, e, den Schultern zu gehörig.

Lopian/Lappa,æ, Klette/groß Klettenkraut. Lopianowy/Lappaceus,a,um, das von kletten.

Los/Alces,is, seu, Alce,es,g f. Ellend.

Los/Clerus,i,g.m. Cleros,lat. Sors,ortis,g.f. Sorticula,æ,g.f.dim. Loß/glücksfall. Losem/Sorti, Sortim, & Sortitò,adv. durch Loß. Losem obieránie/Subsortitio,onis,g.f. Nachlosung. Losowa kostká/Sorticula,æ,g.f.dim. Lößlein. Losowánie/Sortilegium,ij, g. n. Weissagung des Losens. Losownik/Sortilegus,gi,g.m. Loser. Los rzućić / Sortes trahere, Sortiri, Losen / das Loß werffen/ die Loß außziehen. Losu rzucánie /Sortitio,onis,g.foe. & Sortitus,us, g.m. Losung/Loßwurff. Los drugi rzucáć/ Subsortiri, noch einmahl losen. Przez Losy obrány Clericus,a,um, ein Erwehlter mit dem Loß.

Łosoś/ Ezox, ocis,g.m. Salmo,onis,g. m. ein Lachs/Luchs/Salm.

Łot/Volatus, us,g. m. & Volatura,æ,g.fœ. ein Flug/ das fliegen. Łotny/ Volaticus,a,um, Volatilis, Volucris,e, hin vnd her fahrend/vnbeständig/vnstät/ das an keinem ort bleibet/geflügel.

Łot/Semuncia,æ,g.f. pro Semiuncia, ein Loth. Łotowy/łot jeden ważący/ Semuncialis,e, Semunciarius,a,um, eines Loths schwär. Łotá trzecia część/ Sextula, æ,g. fœ. der sechste theil einer Vntz/oder der dritte theil eines Loths. Łotá dwánasta część/ Scrupulus, i, g. m. & Scrupulum,i, g. n, Nomen ponderis, Latinè Obolus dicitur, der dritte theil eines quintleins/oder der zwölffte theil eines Loths. Łotow czternaście / Septunx, uncis, g. m. vierzehen Loth eines Pfundes / das zwölff Vntzen hat.

Łotrow mieysce/zgromádzenie/Sentina,æ, g.f.translat. Versamlung schändlicher Leuthe/zusammen gelauffene Buben.

Łowczy / Venatorius, a, um, das zum Jagen gehört.

Łowiecá / Venatrix, icis,g.f. Jägerin.

Łowić zwierz/Sectari beluas, Venari, Jagen/ nachjagen / dem Wild nachstellen.

Łowiec/Venator, Vestigator,oris,g.m. Jäger.

Łowienie/Venatus,us,g.m, Venatio,onis,g.f. das Gejage/ Jagung.

Łowienie ryb Piscatus,us,g.m. Piscatio onis g.fœ das fischen. Łowienie ryb z skáły/Piscatus saxatilis, das fischen bey den Steinigten Ortern.

Łoy/ Sebum, quod & Sevum, i, g. n. dicitur, Vnschlit/ Talch.

Łoże rzeki/ Alveus, ei, g.m. eine Furth eines Wassers.

Łożeczko/Torulus,i,g m.dimin. ein Bettlein.

Łożko/Cline,es,g. f. Cubile,is,g.n. Grabatus, i,g.m. Lectus,i, g.m. Sponda,æ,g.f. Torus,i,g.m. ein Bett/Lodderbett/Spanbeth/Brautbeth. Łożko dla sześciu/ Hexaclinos,i,g.m. ein Beth darauff sechs sitzen mögen. Łożko dzienne / Anaclinterium,ij,g. n. Faulbeth/ Lodderbeth. Łożko stołowe/ ná sześć osob/ Hexaclinon,i,g.n. ein Tisch auff sechs Personen. Ná Łożek dwoje mieysce/ Biclinium,ij,g.n, ein ort da zwey Beth auffgerichtet seynd.

Łożnicá małżeńska/ Thalamus, i,g.masc. der Eheleuth Schlaffkammer.

Łożniczy / Cubicularius, ij,g. m. Lectisternator,oris, g. m. Kämmerling / ein Better/der das Bett machet.

Łożysko/ Latibulum, i, g. n. ein heimlich verborgen Läger/Vnterschleiff.

Łsknąć/Łsnąć się/ Coruscare, Effulgere, Enitere, Fulgere, Micare, Nitere, Nitescere, Pellucere, Perlucere, Refulgere, Renidere, Renidescere, Splendere, Splendescere, her für scheinen / gläntzen / scheinen / gleissen / sauber seyn/ durchleuchten/durchscheinen/ fast scheinen/widergläntzen. Łsknąć się bárzo / Præfulgere, Fast gläntzen / Vorleuchten.

Łsknący się/ Compellucidus,a,um, Fulgens, entis,g.o. Micans, antis,g.o. Perlucidus, Pellucidus.

cidus, Prælucidus,a, um, Refulgens, entis, g.o. Fast scheinbar/ glänzend/scheinend/durchsichtig/ fast heyter vnd klar.

Łśknącym co czynić/ Nitidare, Säuberen/ gleissig machen.

Łśnienie/Fulgor, oris,g.m. Jubar, aris,g.n. Radiatio, onis,g. f. Schein oder glantz eines jeglichen dings/das glänzen.

Łub/Cortex,icis,g. f. die Rinde.

Łubi się/ Lubet,Libet, Collibet, Libuit, Libitum est, Impers. es gelüstet / geliebet mich.

Łubieżnie / Delicatè, Libidinosè,adv. Köstlich/schleckerhafftig/vnkeuschlich/zärtlich.

Łubieżność/Sámrátliwość/Aphrodisia,res Venerea, Lenocinium, ij, g.neu. Libido, dinis, g.f. Vnkeuschheit / Bulerey / Kuplerey / Beherbergung gemeiner Frawen.

Łubieżny, Sámrátliwy / Voluptuosus, Libidinosus,a,um, Wollüstig/auff wollust ergeben/ vnkeusch/geyl/Bulerisch.

Łubość/ Lubentia, æ,g. f. Wollust/Genügen.

Łubßczyk/Hipposelinum,Ligusticum,i,g.n. Liebstückel.

Łucki / Amabilis, e, Comis, e, Obvius & expositus homo, Humanus, a,um, Perhospitalis, Percomis, e, holdselich / freundlich / wol zubekommen/ gastfrey/ Leuthselig / gütig /gutthätig/ angenehm.

Łuckie/ Hospitaliter, adv. Humanè,Humaniter,Humanitùs,adv. Menschlicher weiß / Leuthselig/ freundlich.

Łuckim sposobem/Humanè,Humaniter,Humanitùs,adver. Menschlicher weise/wie es einem Menschen gebühret.

Łucko/Comicè,& Comœdicè,Comiter,adv. Freundlich/lieblich/Leuthselig.

Łuckość/ Comitas,Humanitas,atis,g.f.freundligkeit/Liebligkeit.

Łuczek ziele/ Ampeloprason,i, g.neu. wilder Lauch. Łuczek łupny/ Sectile porrum, Lauch der sich von einander theilet.

Łuczywo/Teda,æ,g.f.Kühnholtz/Fackel.

Łud/Gens,entis,g.f.Volck/Nation. Od ludu do ludu/ Populatim,Catervatim,adverb. Von einem volck zum andern.

Łudny/Frequens,entis,g.o. in grosser Zahl.

Łudokradcá/Plagiarius,ij,g.m.qui hominem quem scit liberum esse, emit aut vendit, aut pro servo tenet: vel qui servo aut servæ persuadet, ut à Domino fugiat,vel eum,eamve, invito vel insciente Domino,celat,emit, vel vendit, ein Menschendieb.

Łudokradctwo / Plagium, ij,g.n. Menschen-Dieberey.

Łudokupiec/Mango,nis,g.m. Venalitius,Venalitiarius,ij,g.m. einer der leibeigene aufkauffet/vnd sie auffmutzt/ein Kauffmann der leibeigenen Knecht.

Łudzić/ Ludificare,Ludificari,einen vexiren / einen durch die Hechelbanck ziehen.

Ług/Lixivium,ij,g.n.Lixivia,æ,g.f. Lauge.

Ługowy/Lixivius,Lixivus,a,um, von Lauge/ Gleich Lauge durchgesiegen.

Łunátyk/ Lunaticus,a,um, Mondsüchtig.

Łuk/Arcus,us,g.m. ein Handbogen.

Łup/Manubiæ,arum,g.f.plur.num.Præda,æ, Rapina,æ,g. f. Raub/ Plünderung/ Beute.

Łupić / Manubias facere, Prædari, Spoliare, Rauben/plündern/ einen außziehen.

Łupienie/Spoliatio,onis,g. f. Beraubung.

Łupiestwo/ Præda, æ, g. fœ.Spolium,ij,g.n. Raub/Beute.

Łupieżcá/ Prædo, onis,g. m. Prædator, Spoliator,oris,g.m. Rauber/Plünderer.

Łupieżnicá/Spoliatrix,icis,g.f. Rauberin.

Łupiná / Folliculus, i, g. m. Siliqua, æ,g.fœ. Schal/Hülse der Früchten. Łupinásty/Corticosus,a,um, Rindächtig. Łupiná orzechowa/ Nauci, g. n. indeclin. Nußschalen. Łupinká żytna/ Grani theca, Hülsen des Korns. Łupiny/Culeolum,i,g. n. eine grüne Nußhülse. Łupiny owocow/ Calyx, icis,g. m. die Hülse einer jeglichen Frucht.

Łupny/ Fissilis, e, Sectivus, a,um, Sectilis,e, geschnitten/ spaltig/ gesceget.

Łuská/Squama,æ,g.f. Schuppen.

Łuskowáto / Squammatim, adverb. Schuppenweiß.

Łuskowáty / Squameus, Squamosus, a, um, Squamiger, a, um, Schuppächtig / das Schuppen trägt.

Łutnia/Barbitus,i,g.m. Barbitum,i,g. n. Cythara,æ,g.f.Chelys,ys,g.f.Testudo,inis,g.f eine grosse Leyre/Laute. Ná lutni gráć/ Citharizare, die Harpffe/Laute schlagen.

Łutnistá/Chelius,ij,g.m. Lautenschläger.

Lutowáć/Plumbare,mit Bley löthen.

Lutowánie olowem/Plumbatura,æ,g.fœ. Lötung mit Bley.

Luty/Februarius,ij,g.m.der Hornung.

Lwi/ Leoninus, a, um, das zu einem Löwen gehört.

Lwicá/ Leæna,æ,g.f.ein Löwin.

Lyczak/Tomice, es,g.f.ſeu Tomex,icis,g.f. Heuffenſeul.

Lyko/Faſciæ junci,Liber, bri,g. m. Philyra, ſeu Phylira,& Philura,æ,g. fœ. Tunica arboris, Riemen von Bintz gemacht / Lindenbaſt/ Rinde des Baums darauß man Seyl machet.

Lyká drzeć/ Delibrare, die Rinde abziehen/ ſchelen/einbaſten.

Lyśieć/ Calvere , Calveſcere, Calvefieri, Kaal/ glatt werden.

Lyśiná / Calvities, ei, g.f. Calvitium,ij,g.n. Kaalheit.

Lyſká Fulica,æ,aliàs Fulex,icis,g.f. Waſſervogel/Taucher.

Lyſy/Calvus,a,um,Depilis,e,Frons relicina, Phalacron,i,g.n. Kahl/eine weite glatte Stirn die kein Haar hat. Lysy troche ábo ná przedźie tylko/Calvaſter.Recalvaſter,tri,g.m.Præcalvus,& Recalvus,a,um, vornen Kaal. Lyſem uczynić/Calvare,Decalvare,Kaal machen.

Lzá/ Lachryma vel Lacryma, Lachrimula, æ,g.f.dim.die Zehren/Trähnen.

Lzenie/Probrum,i,g.n. Vnehr/Schmach.

Lzy mu śie kreca/ Lachrymæ proſiliunt, die Thränen kommen herfür. Lzy z oczu pádáją/ Deſcendunt ex oculis Lachrymæ, die Thränen fallen von den Augen.

Lzyć/Dedecorare,Dehoneſtare, Defædare, Fædare,Incilare,Inquinare, Probrare, Violare, Voce vulnerare aliquem , einen ſchänden/ verwüſten/beſudeln / läſtern/ beflecken / beſchelten / ſchmähen / einem eine Schmach anthun / verletzen/mit worten verletzen.

M.

Mácáć/ Attrectare, Contrectare , Palpare, Palpari,Prætentare, offt berühren / greiffen vnd in Händen vmbziehen / vorgreiffen/ verſuchen/ befühlen.

Mácánie/Prætentatus,us,g.m.das vorgreiffen/fühlen

Macenie/Turbamentum,i,g.n. Betrübnüß/ Vnruhe.

Máchérzyná/ Veſica,Veſicula,æ,g.f.dimin. die Blaſe.

Máchlowáć/Aginari,mit liederlichen dingen vmbgehen/handeln/ kuppeln.

Máćloch/Riſcus,i,g m. ein Känſterlein oder Loch in einer Mawer oder Wand/ darinn man etwas bewahret/ein Kaſte mit Leder überzogen.

Máćicá winna/Ampelos,g.m.Propago,inis, g.f.Vitis,is,g.f.Viticula,æ,g.f.dimin. Weinräb/ Räbſtock. Máćicá náwiązána/Vitis arbuſtiva, Weinräb in die Bäum geflochten. Máćicá nienáwiązána/Dactylis,idis,g.fœ. Weinräb eines Fingers dick. Máćice winná do drzewá przywiązáć Maritare,Weinräben in die Bäum flechtē. Máćicá winna dwá pąki májącá/Bigemmis,e, ein Räb mit zwey Augen. Máćicá winna dźika. Labruſca,æ,g.f. Labruſcum,i,g.n. Oenanthe, es,g.fœ. Wilde Weinräben Oley z tey máćice / Oleum œnanthinum, Oel darauß gemacht. Winney máćice miązßość Cervix,icis, g.fœ. die dicke deß Weinſtocks. Máćicá winna niekopána/Vitis inculta,vngepflegeter Weinſtock. Máćice winná ßczepić nowo/ Novellare, einen newen Weinſtock pflantzen. Okrzoski z winney máćice/Sarmentum,i,g.n. die überbliebene Gerten an der beſchnittenen Weinräben. V winney máćice pączki/Clavis,is,g.fœ. Claviculus,i,g.m. dim. Knöpfflein an den Weinräben. Máćicá polna/Salicaſtrum,i, g.neu. ein Gattung wilder Weinräben vnter den Weyden wachſend. Máćicowy / Vitigineus, Vitigenus, a,um, vom Weinſtock. Máćicowe liśćie / Folia vitiginea,Weinräben Blätter.

Máćierzanká/Serpyllus,li,g.m. vel,Serpyllum,i,g.n. Quendel/ wilder Poley.

Máćierzyńſki/Maternus,a,um,Mütterlich.

Mácochá/Noverca,æ,g.f.eine Stieffmutter.

Mácoßynny/ Novercalis, le, Stieffmütterlich/ Stieffmütteriſch

Mácząć/Macerare,weichen im Waſſer. Mácząć znowu/ Retingere, wiederumb eintuncken.

Máczny/Farraceus,Farreus,a,um, Das von Weitzen iſt.

Máczny/ Farinarius,a, um, Das zum Meel gehöret.

Máczugá/ Mateola,æ,g.f. Pedum,i, g.neut. eine Gattung einer Jäthawen / Hirtenſtab/ Hirtenſtock.

**Mądrość** / Prudentia, Sapientia, æ, g. fœm. Weißheit.

**Mądry** / Catus, Cordatus, a, um, Prudens, Sapiens, entis, g. o. Weiß/Gescheid/Klug/Erfahren. **Mądry bárzo** / Persapiens, entis, g. o. fast weise. **Mądrym być cále** / Sapere pleno pectore, gar weise seyn.

**Mądrze** / Consultò, & Consultè, Cordatè, Prudentèr, Sapientèr, Scitè, adverb. weißlich/geschicklich/ klüglich. **Mądrze bárzo** / Persapientèr, gar weißlich.

**Mágnes kámień** / Magnes, etis, g. masc. ein Magnetstein.

**Májący** / Præditus, a, um, Habens, entis, g. o. habend/ verfast/ begabet.

**Májeran** / Amaracus, ci, g. m. Samsuchum, sive, Samsychum, i, g. n. herba, quæ alio nomine Majorana dicitur, Sansucus, aliàs Samsucus, i, g. m. Majoran.

**Májeranowy** / Amaracinus, Samsuchinus, a, um, Das von Majoran gemacht ist. **Májeranowy olejek** / Amaracinum, i, g. n. Oleum Samsucinum, Majoranöl.

**Májestat** / Majestas, atis, g. fœm. Majestät/ Herrligkeit.

**Májętność** / Census, us, g. m. Facultates, um, g. f. plu. num. Fortunæ, arum, g. f. pl. nu, Fundus, di, g. m. Bona, orum, g. n. pl. nu. Pecuniæ, arum, g. f. pl. num. Possessio, onis, Res, rei, Substantia, æ, g. f. Opes, opum, opibus, pl. nu. g. fœ. Haab vnd Gut/ Macht/Reichthumb/eines Haab vnd Gut/ es sey fahrend oder ligend. **Májętność uboga** / Opes tenues, kleine Reichthumb.

**Májętnostká** / Possessiuncula, æ, g. f. dimin. ein Gütlein.

**Májętny** / Locuples, tis, g. o. Peculiatus, Prædiatus, a, ū, reich an ligenden Gütern/ wolhabig.

**Mák** / Papaver, is, g. n. Mohn / Magsamen.

**Mák leśny** / Glaucium, ij, g. n. Tithymalus, li, g. m. herb. Wolffsmilch. **Mák polny** / Papaver erraticum, Kornrosen.

**Mąká** / Farina, æ, g. f. Siligo, ginis, g. f. Meel.

**Mąká biáła** / Simila, æ, g. f. & Similago, inis, g. f. Semelmeel. **Mąká pßeniczna przednia** / Pollen, inis, g. n. & Pollis, linis, g. m. Semmelmeel.

**Mákáron** / Artoptitius panis, Testuaceum, ei. g. neut. gebraten Brod/ein Kuch in irrdin Geschirr gebacken.

**Mákowy** / Papaveratus, Papavereus, a, um, vom Magsamen. **Mákowa máść** / Diacodion, i, g. n. eine Salbe aus Magsamen. **Mákowy sok** / Opium, ij, g. n. Safft von Magsamen.

**Málárski** / Pigmentarius, a, um, Das zur Farb oder Mahlerey dienet.

**Málárstwo** / Diagraphice, Graphice, es, Graphis, phidis, g. f. die Kunst zu mahlen / der Entwerff eines Gemähltes so man mahlen wil.

**Málarz** / Pictor, oris, g. m. ein Mahler.

**Málinowy krzak** / Paliurus, i, g. masc. Meelbeerstaude.

**Máliny** / Mora ruborum, Brambeer.

**Máło** / Attenuatè, Aliquantò, Aliquantùm, Aliquantulùm, Modicè, Modicùm, adv. Wenig/ gering/ gar wenig / wenig klein. **Bárzo máło** / Paululùm, Perpusillum, adverb. fast wenig.

**Máło ich** / Paucus, Perpaucus, a, um, fast wenig.

**Máło nie** / Penè, adverb. schier/ beynahe.

**Máłomowność** / Pauciloquium, ij, g. neut. Wortstille/wenig Wort.

**Máłość** / Exiguitas, Parvitas, Paucitas, atis, g. f. Wenigkeit/Kleine Mangel.

**Málowáć** / Pingere, Scribere, mahlen.

**Málowánie** / Adumbratio, onis, g. f. Imago, ginis, g. f. Pictura, æ, g. f. Vorgemähld/ Vorbildung/ Entwerffung/ ein Bild/ Gemählte.

**Málowány** / Pictus, a, um, gemahlet.

**Máłpá** / Simia, æ, g. f. Simius, Simiolus, li, g. m. dimin. ein Affe.

**Máły** / Curtus, Exiguus, Micros, Minutus, Modicus, Parvus, Perexiguus, a, um, klein/klein gemacht/ gemindert. **Máły bárzo** / Modellus, Præmodicus, Perparvus, a, um, fast klein / gar klein / gar klein / sehr klein. **Máłuchny** / Minusculus, Pusillus, a, um, dimin. der wenigste/ gar klein / kleinächtig. **Bárzo Máłuczki** / Perparvulus, a, um, dimin. über die massen sehr klein.

**Małżeński** / Conjugalis, Matrimonialis, Maritalis, le, Das zum Ehestand gehört.

**Małżeństwo** / Connubium, Matrimonium, ij, g. n. die Ehe/ Vermählung Mannes vnd Weibes. **Małżeństwo nieslubne** / Nuptiæ innuptæ, vnehliches beyschlaffen. **Małżeństwá záżywáć** / Cognoscere mulierem, ein Weib beschlaffen.

**Małżonek** / Conjux, jugis, g. m. Maritus, i, g. m. ein Ehemann/Ehegatte.

Mamić/ Dementare, vnſinnig machen/ verblenden.

Mamienie/ Offucia, æ, vel potius, Offuciæ, arum, g. f. pl. num. Præſtigium, ij, g. n. Præſtigiæ, arum, g. f. pl. nu. falſcher Schein/ Zauberey/ Verblendung des Geſichts.

Mámká/ Nutrix, icis, g. f. Nutricula, æ, g. f. dimin. Säugamme. Mámczyne myto/ Nutritia, orum, g. n. pl. num. Vergeltung/ Belohnung des erziehens.

Mámránie/ Murmur, ris, g. n. Das murren/ Brummen.

Mámrzeć, Murmurare, Admurmurare, Immurmurare, brummen/ murren.

Mán/ Cliens, entis, g. com. Lehenträger.

Mándat/ Diploma, atis, g. n. Edictum, i, g. n. Edictio, onis, g. f. Jus prætorium, quod & jus honorarium dicitur, ein Gewaltsbrieff von einer Obrigkeit/ ein Befehl/ Mandat/ oder Ordinantz der Richter. Mándat komu dáć/ Aliquem edicto compellare, Einen in einem Mandat mit Namen nennen vnd antaſten.

Mánele/ Brachiale, is, gen. neut. Dardanium, Dextrocherium, ij, g. n. Armband/ Armgezierd/ Armſchin.

Mánná/ Manna, æ, g. f. Himmelbrod.

Máńſtwo/ Clientelaris fundus, Lehngut.

Mántyká/ Pera, Mantica, æ, g. f. Knappſack/ Pilger- oder Hirtentaſch.

Márá/ Nocturnæ ſuppreſſiones, der Alp/ Druck/ Nacht-Mahre.

Márcepan/ Maza, æ, g. f. Paſtillus, li, g. m. Panis ſaccharites, Marcipan.

Márcepannik/ Piſtor dulcearius, Cruſtularius, Panchreſtarius, Marcepanbecker.

Márcowy kwiát/ Vacinium, ij, g. neut. qui aliàs Hyacinthus dicitur, Ritterſporn.

p. Mártey ziele/ Adianton, i, g. n. Maurraut.

Márkotáć/ Murmurare, Muſſare, Muſſitare, Subiraſci, rauſchen/ brumlen/ ein wenig zürnen.

Márkotájący/ Muſſitabundus, a, um, ſtillſchnurrend/ brummelächtig.

Márkotánie/ Murmoratio, onis, g. fœ. Das Murren/ brummen.

Mármur/ Marmor, oris, g. n. Marmelſtein.

Mármurowánie/ Marmoratio, onis, g. fœ. Beſetzung von Marmelſteinen.

Mármurowány/ Marmoratus, a, um, mit Marmelſteinen beſetzt.

Mármurowáty/ Marmuroſus, a, um, voll Marmelſtein.

Mármurowy/ Marmoreus, a, um, voll Marmelſteinen. Mármurowy tynk/ Tinctorium marmoratum, Marmoratum, ti, g. n. Pflaſter von Marmelſtein.

Márnotráctwo/ Proluvies, ei, g. f. Proluvium, ij, g. n. Verſchwendung der Güter.

Márny/ Futilis, Inanis, e, Eytel/ ſchwätzig/ der nichts verſchweigen kan.

Márßałek/ Anteambulo, onis, g. maſc. Vortreter. Márßałek ſtołowy/ Architriclinus, i, g. m. der Marſchalck. Márßałek taneczny/ Præſultor, oris, g. m. Vordäntzer. Márßałek weſelny/ Architriclinus, i, g. m. der Hoffmeiſter. Márßałek taneczny/ Meſochorus, i, g. m. qui in medio chori ſtans reliquis ſignum canendi proponit, ein Pfeiffer mitten im Tantze.

Marßczyć ſię/ Caperare, die Stirn runtzeln.

Martwiący/ Mortifer, vel, Mortiferus, a, um, tödtlich.

Martwić/ Frangere, verdrüſſig machen/ vnluſtig vnd müde machen.

Martwieć/ Demori, Siderari, abſterben/ vom Wetter beſchädigt werden/ erſterben.

Martwienie/ Gangrena, æ, g. fœ. von Faulheit erſtorben.

Máruná/ Matricapia, æ, g. f. Parthenium, ij, g. neut. Perdicium, ij, g. n. herba, Mutterkraut/ S. Peterskraut/ Tag vnd Nacht.

Máry/ Feretrum, i, g. n. Sandapila, æ, g. f. ein Todtenbaar.

Márzaná/ Rubia, æ, g. f. herba, Kraut damit man färbet.

Márzec/ Martius, ij, g. m. Mertz.

Márznąć/ Márznieć/ Gelare, & Gelaſcere, Glaciari, Rigeri, Rigeſcere, gefrieren/ von Froſt erſtarren.

Márznienie/ Gelatio, onis, g. f. Das Gefrieren/ gerinnen.

Márzymiętká/ ziele/ Coſtum, i, g. n. Heydniſch Wundkraut.

Máść/ Cataplaſma, atis, g. n. Unguentum, ti, g. n. Salb. Máśćią/ oleykiem polany/ Nimbatus, a, um, mit wolriechender Salb übergoſſen.

Máść zielona/ Orobitis, is, g. fœ. grüne Farbe/ welche man/ Graßgrün/ nennet.

Máśći jedney/ Concolor, oris, g. o. Unicolor, oris, g. o. gleichfärbig.

Máślonká/ Oxigala, æ, g. f. vel, Oxigalum, li, g. n. ſawer milch/ Buttermilch. w Máślonke śie obroćić/ Sereſcere, zu ſchrotten vnd Buttermilch werden.

Máſlo/Butyrum, i, g. n. Butter/Ancken.

Máſtykowe drzewo/ Lentiſcus, i, g. fœm. Maſtixbaum. Máſtykowa żywicá/ Maſtiche, es, g. f. vel ut alij, Maſtice, vulgò Maſtix, ein Gummi. Máſtykowy/Lentiſcinus, a, um, vom Maſtixbaum.

Máſzkárá/ Larva, æ, g. f. Larvale, is, g. neut. Perſona, æ, g. f. ein falſch gemacht Antlitz/Larve.

Máſzkárnik/Perſonatus, a, um, ein gemacht Antlitz anhabend. w Máſzkáre ubrány / Larvatus, a, um, mit einem falſchen Antlitz angethan.

Máſzt/Arbor, oris, g. f. Malus, li, g. m. Maſt-Segelbaum auff einem ſchiff. Máſztowy drąg/ Antenna, æ, g. f. Segelſtang. Máſztowy drąg rogáty/ Ceruchus, i, g. m. lat. Cornutus, Das höchſte von einem Maſtbaum / da die Seyl gleich an zwey Hörner gebunden werden / ponitúrque pro extremis antennis in navi, quæ in utrumque latus diffunduntur. Máſztowy wierzch/ Carcheſia, orum, pl. num. g. n. die oberſte Löcher am Maſtbaum/dadurch die Seyl gezogen werden.

Máſztálerz/Agaſo, onis, Equarius, ij, g. maſc. ſubſt. Stuttenmeiſter/ Roßbereiter/ Stallknecht.

Mátá/Matta, Storea, æ, g. f. Teges, etis, g. f. Tegeticola, æ, g. f. dimin. Decke/Matte/Strohdecke/ eine Matte aus Bintz gemacht.

Mátániná / Implicatio, onis, g. f. Tricæ, arum, g. f. pl. num. Verwicklung/ Verwirrung/ verworrene Haar.

Mátemátyk/Mathematicus, ci, g. m. Der in der Sternkunſt erfahren.

Máterac/Culcitra, æ, g. fœm. Vnterbeth mit Pflaumen gefüllt/ Polſter/Banckpfül.

Máteriálny/ Materialis, e, das zu Gezeug oder Gebäw gehört.

Máterya rzecz/z ktorey śie co robi/Materia, æ, g. f. Allerley zeug darauß man etwas macht.

Mátká/Generatrix, icis, g. f. Mater, tris, g. f. Mutter. Mátke żywą májący / Matrimus, a, um, deſſen Mutter lebt/ der noch eine Mutter am Leben hat.

Mátkoboycá/ Matricida, Parenticida, Parricida, æ, g. com. ein Todtſchläger/(oder Todtſchlägerin) ſeiner (ihrer) Mutter / ein Muttermörder/ Muttermörderin.

Mátkoboyſtwo/Matricidium, ij, gen. neut. Muttermord/ Todtſchlag.

Mátnia/ Naſſa, Sagena, æ, g. f. Sinus, us, g. m. Fiſcherreuß/Fiſchgarn/Netz.

Mátroná/ Matrona, æ, g. f. ein Ehrenweib/ Ehrſame Fraw.

Mawiáć / Dictitare, frequent. offt vnd viel ſagen.

May/ Majus, maji, g. m. der May.

Maź/ Kołomaź/tłuſte wozowe/Axungia, æ, g. f. Schmär/ Wagen oder Karrenſchmier.

Mąż / Maritus, i, g. maſc. ein Ehemann. Zá Mąż iść/ Nubere, Denubere, Enubere, Innubere, einen Mann nehmen. Zá Mąż iść chćieć/Nuptúrire, eines Mannes zur Ehe begehren.

Mázáć / Maculare, Fœdare, Defœdare, Inquinare, Coinquinare, beflecken/ beſudeln/ beſchmieren.

Máźiſty/ Unguinoſus, a, um, Oelächtig.

Mdleć/ Deficere, Defici ſpiritu, viribus, gebrechen/ beſchwemen/ohnmächtig werden.

Mdlić/Debilitare, Enervare, Frangere, Infirmare, ſchwach machen/ verdrüſſig / vnluſtig vnd müde machen/ Krafft entziehen.

Mech/ Muſcus, ci, g. m. Mieß/Moß. Mchem obroſły / Lanuginoſus, Muſcoſus, a, um, Haarächtig/Moßechtig. Mech drzewny/ Bryónia, æ, g. f. herba, Hundkürbs/ wilder Zitber/ Teuffelskirſchen. Mech ná brodźie gdy kto poráſta/ Lanugo, inis, g. f. Gauchhaar. Mech obrywáć/ Emuſcare, & Emuſcari, Muſcari, den Moß von Bäumen abthun. Mech pierwſzy ptáſzy / Lanugo, inis, g. fœm. Gauchfedern an den jungen Vögeln.

Męczenie/Torſio, onis, g. f. Peinigung.

Męczennik/Martyr, is, g. com. ein Martyrer/ der ſeines Glaubens Bekäntnüß mit ſeinem Blut vnd Tode bezeuget.

Męczeńſtwo/Martyrium, ij, g. neut. ein ſolch blutig Zeugnüß.

Męczyć / Convexare, Cruciare, Devexare, Divexare, Torquere, Einen peinigen / plagen/ foltern/ gichten.

Mędrek/ Argutator, oris, g. maſc. Klügling/ Sophiſt / der nichts thut dann ſchwätzen.

Mędrzeć/ Mądrym być/ Sapere, weiß/ verſtendig/ klug ſeyn.

Męká/ Cruciamentum, ti, g. n. & Cruciatus,

us, g. m. Pœna, æ, g. fœ. Supplicium, Tormentum, ti, g. n. Tortura, æ, g. f. Peinigung/Straff/ Peen/Buß/Straff an Leib vñ Leben/ Folterung/ Gichtung.

Melánkolia/ Atra bilis, Melancholia, æ, g. f. Melancholey.

Melánkoliczny / Gravicors, dis, g. o. Melancholicus, a, um, Melancholiſch/ſchwermütig.

Melodya/ dźwiek zgodny / Conſonantia, Harmonia, Melodia, æ, g. f. Modulamen, inis, g. n. Modulatio, onis, g. f. Muſicus concentus, Symphonia, æ, g. f. Zuſammenſtimmung/Einhelligkeit / eine Liebligkeit des Geſangs/ Melodey. Melodia właſna / Modulatè, adver. nach der rechten weiſe/nach dem Tact oder Schlag. Melodya/ złączenie głoſow / Accentus, Concentus, us, g. m. Concentio, onis, g. fœ. Zuſammenſtimmung.

Melodyinie/ Muſicè, adverb. frölich ſingend.

Melodyiny/ Modulatus, ut: Modulatus ſonus, Symphoniacus, a, um, wol lautend.

Melon/ Pepo, onis, g. m. Pfeben.

Mełty/ Molitus, a, um, gemahlen.

Memoryiał/Memoriale, is, g. n. ein Gedenckzeichen.

Meſki/ Maſculinus, Maſculus, a, um, Virilis, le, Männlich/ dem Manne zugehörig.

Meſkie/ Viriliter, adv. Männlich/ tapfferlich.

Meſpil drzewo/ Meſpilus, i, g. fœ. Meſpelbaum. Meſpil owoc/Meſpilum, i, gen. neut. ein Meſpel. Meſpilu rodzay trzy jaderká májacy / Tricoccum, ci, g. n. eine Gattung Meſpeln mit drey Steinlein.

Meſtwo/Fortitudo, dinis, g. f. Virtus, tutis, g. f. Tapfferkeit/Mannheit.

Męſczyzná/Maſculus, li, g. m. Vir, viri, g. m. Mann/ Männlein.

Meßne/ Demenſum, i, g. n. Maaß der Früchten oder Korn / ſo vorzeiten ein jeder Leibeygener für ſeine Perſon bekommen hat.

Metlik/Calthula, æ, g. f. ein Kleid von Ringelblumenfarb.

Metny/ Turbidus, a, um, trüb.

Metryká/ kśiegá káncelároyey/ Archivum, i, g. n. Tablinum, Tabularium, ij, g. n. Schatzkammer / Cantzeley vnnd Gehaltkammer gemeiner Brieff vnd Schrifften.

Meżá chćiwa/ Viroſa, æ, g. f. die eines Mannes begierig.

Meżátká / Marita, Matrona, æ, g. f. ein Ehrenweib/Ehrenfraw. Meżátkom przyzwoity/ Matronalis, le, einer Ehrbaren Frawen zuſtendig.

Meżnie/ Fortiter, Generoſè, Herculeè, Perfortiter, adverb. Männlich/ Adelich/ Ritterlich/ Tapfferlich. Meżnie śie ſtáwić / Oſtendere ſe virum, einen Mann/ od Männlich ſich erzeigen.

Meżnieć/ Forteſcere, Maſculeſcere, ſtarck werden/ Männlich werden.

Meżny/ Fortis, Virilis, le, männlich/ tapffer/ dem Manne zugehörig.

Meżoboycá/Homicida, æ, g. com. Todſchläger/Mörder.

Meżoboyſtwo/ Homicidium, ij, g. neut. der Mord/ Todſchlach.

Meżowa śioſtrá/ świeść/ Glos, tis, g. f. des Mannes Schweſter.

Mgłá/Nebula, æ, g. f. der Nebel.

Mgliſty/ Caligans, antis, g. o. Nebuloſus, Caliginoſus, a, um, Nebelicht/dunckel/ finſter.

Mgnienie oká/ Nictatio, onis, g. f. Nictus, us, g. m. Das wincken mit den Augen. w Okamgnieniu/ Momento, Puncto temporis, von Stund an/ in einem Augenblick.

Miáłka rzeká/ Amnis vadoſus, ein Waſſerfurth/ da man an vielen Orten zu Fuß durchwaten kan.

Miáłkość/Brevia, orum, g. n. pl. nu. vntieff/ nicht tieff.

Miánowáć/Nominare, nennen/einen Namen geben. Miánowáć kogo / Vocare aliquem, Einen nennen/ Einem einen Namen geben.

Miánowánie/Nominatio, Nuncupatio, onis, g. f. Nennung/Namſung. Do Miánowánia należący/ Nuncupatorius, a, um, Das zu dem außſprechen gehört. Miánowánia niegodny/ Nefandus, a, um, ſchändlich/ garſtiglich/grewlich.

Miánowićie/ Nominatim, Præcipuè, adver. Namentlich/fürnemlich/eigentlich.

Miánowniczy/ Nomenclator, oris, g. m. ein Namſer/ der die Namen anzeigt/ der die Leute nennen kan.

Miánujący/ Nominativus, a, um, genamſet/ genennet.

Miárá/ Menſio, onis, g. f. Menſura, æ, g. fœ. Modius, Modulus, li, dimin. Numerus, ri, g. maſ. Maaß eines Zimmermanns oder Schreiners. Miárá czego długośći więcey májąca niż ßero.

Kerokości/ Striga, æ, g. fœ. Eine Maaß da der halbscheid mehr in der Lenge dann in der Breite hat/ Ein Reye oder Lini nach der Ordnung. Miára dłoniowa/ Palmus, mi, g. m. flache Handbreit/ eine Spanne. Miáreczká/ Modiolus, li, g. m. dim. ein Sesterlein.

Miárá/ Mediocritas, atis, g. f. Modus, i, g. m. Maaß/ zimligkeit. Miárá w jedzeniu y wpiciu/ Diæta, æ, g. fœ. eine Ordnung vnd Maaß in essen vnd trincken. Nád Miárę/ Extra modum, über die maassen. Nie wedlug miáry/ Anormis, e, ohne Ordnung/ weiß vnd maaß.

Miárkowáć/ Moderare, & Moderari, Modificari, Modulari, Temperare. Mässigen/ Zähmen/ messen/ das Maaß nehmen/ abmessen/ recht mässigen. Mjárkowáć śie w jedzeniu y w piciu/ Gulæ temperare, sich mit Speiß vnd Tranck mässigen/ inne halten.

Mjárkowánie/ Temperamentum, i, g. neu. Temperatio, onis, g. fœm. Mässigung/ Mittelmässigkeit.

Miásto/ Oppidum, i, g. n. Polis, is, g. f. Urbs, urbis, g. f Urbicula, æ, g. fœ. eine Stadt. Miásto głowne/ Metropolis, is, g. fœ. eine Hauptstadt. Z wielkiego miástá/ Metropolitanus, a, um, der auß einer Hauptstadt ist. Miásto gorne/ Acropolis, g. f. ein Bergschloß. Miásteczko/ Oppidulum, i, g. n. dim. ein Städtlein. Po Miástách/ od miástá do miástá/ Oppidatim, adverb. von einer Stadt zur andern.

Miąższa máteria/ Crassamentum, i, g. neu. dicke Matery. Miąższo/ Crassè, Spissè, adv. dick.

Miąższość/ Crassitudo, nis, g. f. Crassities, ei, g. f. Obesitas atis, g. f. Feiste/ Dicke/ Grobheit.

Miąższy/ Crassus, Percrassus, a, um, Dick/ feist/ grob.

Miązgá/ Humor, oris, g. m. Feuchtigkeit.

Mieć/ Habere, Obtinere, Haben.

Mieć śie dobrze/ Salvere, Gesund seyn.

Mieć śie ku/ Minari, Vergere, über hoch seyn vnd stehen/ sich leynen/ neygen.

Miech/ Follis, is, g. m. Sufflatorium, ij, g. neu. eine Blaßbalg.

Miechownik/ Saccarius, ij, g. m. Säckelträger/ Sackträger.

Miechowy/ Saccinus, a, um, des Sackes.

Miechunki ziele/ Halicacabus, i, g. m. vel, Halicacabum, i, g. n. aliàs Alkakengi, Moly, g. n. herba quam Mercurius dicitur invenisse, Vesicaria, æ, g. f. Judenkirschen/ Boberellen/ weisse Zeitlosen.

Miecz/ Ensis, is, g. m. Ensiculus, i, g. m. dimin. Ferrū, i, g. n. Framea, ę, g. f. Harpe, es, g. f. Machæra, æ, g. f. Mucro, onis, g. m. Rhomphæa, æ, Spatha, æ, g. f. ein Schwerd. Dobyć mieczá/ Ensem stringere, das Schwerd zücken/ außziehen. Dobyty miecz/ Gladius strictus, außgezückt Schwerd. Miecz noszacy/ Ensifer, i, g. m. Schwerdträger.

Miecznik/ Machæropæus, i, g. m. ein Schwerdfeger/ Messerschmied.

Mieczyk/ Gladiolus, i, g. m. dim. Dolchen.

Mieczyk/ ziele/ Melania, æ, g. f. Xiphium, ij, g. n. vulgo Iris sylvestris, herba, Schwertel/ klein blaw Schwertel.

Miednicá/ Pollubrum, Polubrum, i, g. neu. Scaphium, ij, g. n. Trua, Trulla, æ, g. f. dim. Handbeck/ Wäschgeschirr. Miednicá do umywánia nog/ Pelluvium, ij, g. n. Pelvis, is, g. f. Fußbecken/ Fußwassergeschirr.

Miedź/ Æs, æris, g. n. Æs regulare, sive ductile, Cuprum, pri, g. n. Cyprium, ij, g. n. subauditur Æs. Ertz/ Kupffer/ allerley Metall. Miedziány/ Æneus, vel, Aheneus, a, um, Æreus, Cupresseus, a, um, Erin/ Kupfferin/ das von Ertzkupffer gemachet ist/ Ertzin.

Miedzá/ Limes, itis, g. m. Marckstein/ Mahlstein/ Zwergweg/ Fußsteig über den Acker.

Miedzy/ Inter, præpos. Accus. serv. Zwischen.

Miedzybálcze/ Intertignium, ij, g. n. die weite zwischen zweyen Bälcken.

Miedzyfilarze/ Intercolumnium, ij, g. n. die weite zwischen den Pfeilern.

Miedzyłopátcze/ Interscapilium, ij, g. n. das zwischen den Schultern ist.

Miedzymorze/ Isthmos, Isthmus, i, g. m. propriè collum significat, A cujus similitudine terra oblonga & angusta inter duo maria apellatur, ein Eng Erdreich zwischen zweyen Meeren.

Miedzymurny/ Intermuralis, e, Platz zwischen zweyen Mawren.

Miedzymurze/ Pomærium, ij, g. n. ein Zwinger/ das ist/ ein bestimpte Weite zwischen den Stadtmawren herumb/ innerhalb vñ ausserhalb/ da verbotten war zu bawen.

Miekczeć/ Flaccere & Flaccescere, Lentere, Lentescere, Macerescere, Malacissare, Malassare, Mollescere, Tenerascere, Tenerescere,

 Schwach

Schwach vnd welck werden/ lind vnd weich werden/zart werden.

Miękczenie / Mollimentum,i,g. n. Sanffte/ Mildigkeit.

Miękczyć/Malassare, Malacissare, Mollire, Mollificare,lind oder weich machen/erweichen.

Miękini/Retrimentum,i,g.n. Trusen.

Miękka rzecz/Vescum,i,g.n.Mürb/weich.

Miękki / Apalus , Cereus, Lentus, Malacus, a,um,Mollis,& hoc Molle,Tener,ra,rum, Vitilis,le, Weich / lind / zart / zehe. Miękki bárzo/ Emollidus, a, um, Præmollis,e, gar lind/weich.

Miękko/Molliter , Tenerè , Teneriter,adv. Linde/ sanfft/zartlich/ weich.

Miękkonogi/Mollipes,pedis,g.c.Lindfüssig/ weichfüssig.

Miękkość/ Lentor,oris,g.m. Mollitia,æ,g.f. seu,Mollities,ei,g.f. Mollitudo,inis,g.f.Teneritas,atis,g.f.Teneritudo,inis,g.f. Zähe/ weichheit/ Zartheit/Lindigkeit.

Miękuchny/Molliculus,Mollicellus,Tenellus,a,um,gelind/zartlächt.

Mielenie/Molitura,æ,g.f. Müllerwerck.

Mieniáć się ná co/Transmutare,vertauschen/ verwechseln.

Mienić/Variare, verändern.

Mienjony/Versicolor,oris, g. masc,vertheilt von Farben/ mancherley farbig.

Mierniczy/ Metator , oris, g. m. Außmesser/ außzieler. Mierniczy instrument / Organum, Instrumentum Mathematicum, da das Erdreich mit gemessen wird.Mierniczy pręt ná dźiesięć stop / Decempeda,æ,g. fœ. ein Ruth von zehen Schuch. Mierniczy táki/ Decempedator,oris, g.m.ein solcher Messer. Mierniczy pręt/Pertica, æ,g. f. Meßruthe / ein langer Stock. Mierniczy stárek / Gnoma,æ,g.fœ. Meßruthe / damit man die äcker vnd Länder misset.

Miernie / Frugaliter , Mediocriter , Sobriè, Temperanter ,& Temperatè , adv. Sparsam / mässiglich/vernünfftiglich/ mit maaß.

Miernik/Mensor,oris,g.m.der Messer.

Mierność/Mediocritas,atis,g.f.Temperantia,Temperatura,æ,g.f.Temperies,ei,g.f.Maß/ mässigkeit/mischung/milterung/ vermischung.

Mierny/ Habilis, Mediocris,Permediocris, e,Medioximus, Medioxumus,a,um,Habilis,le, Mässig / mittelmässig / bescheiden / zimlich / geschickt/füglich/bequem.



Mierzch/ Crepusculum,i,g.n. Prima fax, die Abendröthe zwischen Tag vnd Nacht/der anfang der Nacht/Dämmerung.

Mierzcha się / Noctescit, es nachtet / es wird nacht/ es wird dunckel.

Mierzenie/ Mensio, Mensuratio, onis,g. fœ. Maaß/das messen.

Mierziączká/Odium,ij,g.n.Widerwertigkeit/ verdruß/vnlust.

Mierzyć/ Emetiri, Mensurare, Metari, Metiri, Permetiri, Ponderare , Messen.Mierzyć wprzod/ Præmetiri, Vorhin messen.

Mierzić się czym / Fastidire , Tædere , Abschewen/ verdriessen lassen/ einen Eckel haben.

Miesiąc/Luna,æ,g.f.der Mond. Miesięczne koło/Halos &Halo,onis g.m.ein Kreiß den man vmb den Mond sihet. Miesięczna okrągłość/ Orbita lunæ , der Kreiß/ die Runde des Monds.

Miesiąc / Annus lunaris , triginta dierum , Mensis,is,g.m. ein Monat. Półtorá miesiącá/ Sesquimensis , is,g. m. anderthalb Monat. Miesięczny/Lunaris, e , Menstruus ,a,um, des Monats/das alle Monat geschicht/Monatlang. Miesięczny żołd/ Menstruum,i,g.n. ein Monatsold.

Mięsistość/Carnositas,atis,g. f. Fleischhaffte.

Mięsisty / Carneus,Carnosus,Carnolentus, a,um, Fleischhafftig/Fleischern/ fleischecht.

Mięsna komorá/ Carnarium,ij,g.n. Fleischkammer.

Mięsny / Carnarius , a, um, das dem Fleisch angehörig.

Mięso/Caro,carnis,g.f.Fleisch. Mięso dźikiego wieprzá/Caro aprugna, wildschweinẽ fleisch. Mięso miedzy skorą y gnaty/Viscus,eris,g. n. Alles inwendiges Fleisch zwischen Bein vnd Haut. Mięso rad jadający / Carnarius,ij,g.m.Subst. einer der fleischgierig ist. Mięso skopowe/ Caro vervecina, Hammelfleisch. Mięso świnie / Caro suilla , Schweinfleisch. Mięso wołowe/Caro bula,Rindfleisch.

Mięsopusty/ Bachanalia,ium, & orum, g. n. pl.num.Hilaria,orum,g.n.plur.num. Fastnacht. Mięsopustowáć/ Bachanalia vivere , ein Truncken Leben führen/bächten/ Fastnacht halten.

Mieszáć / Conturbare, Miscere, Temperare, Turbare, Verwirren/mengen/ vermischen. Mieszáć náspoł / Commiscere, Zusammen mischen. Mieszáć w gárcu / Confutare , Vntereinander mischen/ rühren.

Mieszániec / oboiey płći / Androgynus,ni, g.m. der ein Mann vnd Weib zugleich ist. Mieszániec z jedney połowicy człowieczey/ z drugiey źwierzecia kształt májacy / Onocentaurus, ri, g.m. ein Thier/ das oben wie ein Mensch vnd vnten wie ein thier gestaltet. Mieszániec/ z rożnych źwierząt urodzony/ Hibris,dis,g.com. ein wild Schwein von einem wilden Eber vnd einer zahmen Mooren/ Loosen oder Sawschwein gezeugt.

Mieszániná / Mistura, æ,g. fœ. Miscellanea, orum,g.n.plur.num. Vermischung/ allerley vermischte sachen.

Mieszániná/ z rozmájtego ziárná/ Farrago, inis,g.f. Farraginaria,orũ,g.n.pl.nu. ein gemischt Futter von allerhand Korn für das Viehe.

Mieszánká/ Ocymum,i, g. n. Viehefutter.

Mieszánká/ Ozymum,i,g.n. Basilien/herba.

Mieszány / Miscellaneus, Miscellus, Promiscuus,a,um, vermischt. Mieszány z rozmájtego násienia/ Consemineus, a, um, mit mancherley Samen beseet oder besetzt.

Mieszczánin/ Civis,is,g.m. Municeps,cipis, g.o. abusivè, Bürger/ Mitbürger.

Mieszczká/ Civis,is,g.f. Mitbürgerin.

Mieszek/ Bulga,æ,g.f. Folliculus,i, g. m. Funda,æ,g.foe. Loculus,i,g.m. Vidulum,i,g.n. Vidulus,i g.m. Wetscher/ Watsack/ ein ledern säcklein/ Täschlein. Mieszek pieniężny/ Ascopera,æ,g.f. Pasceolus,i, g.m. ein Ledern Sack/ Geldsack.

Mieszkáć / Habitare, Inhabitare, Wohnen/ Inwohnen. Mieszkáć blisko / Accolere, beywohnen. Mieszkáć długo / Demorari, Immorari, sich saumen/ langsamen. Mieszkáć do końcá/ Permanere, biß zum Ende bleiben. Mieszkáć gdźie / Morari, Verziehen / bleiben/ wohnen. Mieszkáć miedzy / Intermanere, darzwischen bleiben. Mieszkáć wkoło/ Circumcolere, Vmbwohnen.

Mieszkájacy/ Morans,antis,g.omn. bleibend/ der sich säumet.

Mieszkánie / Commoratio, onis,g. f. Domicilium,ij, g.n. Habitatio, onis,g.f. Mansio,onis, g.f. Habitaculum,i,g.n. Mansiuncula,æ,g.foe. Sedes,is, g. fœ. Wohnung / Behausung/ Herberge Mieszkánie białogłowskie/ Gynecæum,i,g.n. Frawenzimmer. Mieszkánie gorne / Cœnaculum,i,g.n. Obergemach. Mieszkánie letne/ Diæta,& Dieta,æ,g.foe ein Saal oder Gemach/ darin man im Sommer isset. Ktory mieszkánie ludźiom strczy / Cænacularis, ein Haußfurierer. Dogadza ludźiom mieszkániem/ Facit cœnaculariam, er weiset andern die Losamenter zu.

Mieszkániec ziemski / Terricola, æ, g. com. ein Erdwohner.

Mieszszeć/ Crassescere, Grandescere, Ingrandescere, Dick/ feist/ groß werden.

Mietelnik / Petaurista,æ,g.m. ein Gauckler. Mietelnik/ ná powietrzu sztuki wypráwuiacy / Cybistetes,æ, g. m. Gauckler der da Lufftsprünge thut. Kunszt ten / Cybernysta,æ,g.fœ. das springen in der Lufft. Mietelnicza obrecz/ Petaurum, i, g.n. allerley Gauckler zeug

Mietká / Hediosmos,g. f. herba, lat. Menta, vel Mentha,æ,g. fœ. Müntzen. Mietká polna/ Mentastrum sylvestre, Roßmüntz/ Brachmüntz. Mietká czerwona/ Serpyllus, i, g. m. vel Serpyllum,i,g.neu. Quendel/ wilder Poley. Mietká grecka/ Lepidium,ij,g.n. Senffkraut.

Miey śie dobrze / Aveto, Vale, in fine Epistolæ usurpantur, Gott behüte dich.

Mieysce/ Locus,i, g.m.plur.v. Hi Loci,g. m. & hæc Loca, orum,g. n. Orth. Mieysce máłe/ Loculus, i, dim. örtlein. Mieysce ná sto dwádźieśćiá y pieć krokow/ Stadium,ij,g.n. die weite von hundert und fünff vnd zwantzig schrit/ oder trit Mieysce záwikłáne/ Labyrinthus,i, g.m. Ein Irgang/ ein Gebäw gemacht mit vielen Irwegen/ da nicht bald außzukommen ist. Co rożne mieysce położenia opisuie / Chorographus,i, g.m. Locorum descriptor, der die Landschafften beschreibt.

Mieyski/ Civilis, Municipalis,e, Oppidanus, Politicus, Urbanus, Urbicus,a,um, Bürgerlich/ der Bürgerschafft zugehörig/ Städtisch. Mieyska moc/ potegá / Succus civitatis, Krafft/ macht/ vnd vermögen einer Stadt. Mieyskie przyjać/ Ascribi in civitatem & civitati, für einen Bürger angenommen werden / Bürger Recht gewinnen. Po mieysku/ Civilitèr, Urbanatim, adverb. Bürgerlich/ Städtischer weise.

Migáć / Nictare & Nictari, mit den Augen wincken / zwitzern.

Migájacy śie/ Vibrans,antis,g.o. biebend/ zitterend.

Migdał / Nux Græca vel Thasia, Mandel. Migdał owoc/ Amygdalum,i,g.neu. Mandelkern. Migdał drzewo/ Amygdalus,i,& Amygdala,æ,g.f. Mandelbaum.

Milá włoska/Milliarium,ij,g.n.Milliare,is, g.n. eine meile/ so tausend Schrit lang ist. Milá ná szesćdziesiąt stáján/Schænus, i, g. m. Achte halb Welscher meilen/ sechtzig Stadia.

Milcz/Quiescas,Quiesce,Schweig still.

Milczącość/ Taciturnitas,atis,g.fœm. Verschwiegenheit.

Milczący/Mutus,a,um, Tacens,entis,g.om. particip.Tacitus, Taciturnus,a,um, stumm/ vnredbar / stillschweigend / geschwiegen/ vngemeld/ der wol schweigen kan.

Milczány/ Tacitus,a,um,still.

Milczeć / In silentium descendere,Linguam continere,Præstare silentium, Silere,Silescere, Tacere, Schweigen / die Zung meistern / stille schweigen/das maul halten.

Milczenie/ Silentium,ij,g. n. Stille.

Milczkiem / Tacitè vel Tacitò, adv. Stille/ ohn reden.

Mile/ Amabiliter, Amanter, Amatoriè, Festivè, Perfacetè, Perjucundè, adv. Freundlich/ günstig/ Bulerischer weiß/ lieblich/ holdselig.

Miłość/Amabilitas,atis,g.f.Amatio,onis, g. f.Amor,oris,g.m.Charistia,æ,g.f.Eros,g.masc. Liebe/Holdschafft. Miłość nieucżciwa/Venus, eris,g foe. Venereæ voluptates, Bulschafft. Miłość ścisła/Vivus amor, eine hefftige Liebe.

Miłościwe láto/ Jubileus, ei,g. m. das Jubel-Jahr.

Miłościwy/Propitius,a,um, günstig/genigt.

Miłosierdzie/ Misericordia,æ,g.foe. Barmhertzigkeit.

Miłosná ziele/ Cacalia,æ,g.f. Leontice,es, g f.Weisser Carvi/wächst an Bergen mit weissen Blätern/ Bergkraut mit Saamen/ gleich wie weisse Beerlein/ wilder Kümich.

Miłośnicá/Amasia, æ,g.f. Amatrix, icis,g.f. Bulerin Daam/Liebhaberin.

Miłośniczy trunek/Amatorium,Philtrum, i,g.neu. ein Tranck oder Speiß/damit Lieb zu gewinnen/oder so zu der Liebe bewegt.

Miłośnik/Amasius,i,g.m.Amator,oris,g.m. Buler/Liebhaber.

Miłosny/Amabilis,e,Lieblich.

Miłowáć/ Amare, Diligere, Redamare, Lieben/liebhaben. Miłowáć wzájem / Redamare, Wiederlieben.

Miły / Amœnus, Charus, Bellatulus,dimin, Bellus, Bellulus, Festivus, Jucundus,a,um, Lieblich/lustig /lieb/werth / gut. Miły bárzo/ Ocellissimus, Perjucundus, a , um, fast lieb. Miła rzecz/Venustum,i,g. neu. Lieblich/gnadenreich/ fein/ holdselig ding.

Mimo/Præter,Præp.accus.serv. Wider/Bey.

Mincá/Moneta,æ,g.f. Müntz. Nád Mincą przełożony / Monetales triumviri, Müntzemeister.

Mincárska robotá/Res nummaria, Müntzwerck.

Mincarz/Monetarius,ij, g.masc. Conflator, oris,g.m. ein Müntzer/Giesser.

Mincowy/ Monetalis, le, Das zu der Müntz gehört.

Minia/Minium,ij,g.n.Minien/Bergzinober. Miniowe gory/ Miniaria,æ,g.f.Miniengruben. Miniowy/ Miniarius,Miniacius,a,um,von Minien. Minią málowáć / Miniare, mit Minien färben. Minią pomálowány/Miniatus, a, um, mit Minien gefärbt.

Miod/Mel,mellis, g.n. Honig. Miod przásny/Nectar,aris, g.n. Honig. Miodowa treść/ Medulla mellis, Honigseim. Miodziány/Mellarius, a, um, Das zum Honig gehöret. Miodu podbieránie/ Mellatio, onis, g. foe. Vindemia mellis, Honigsamblung. Miod robić/ Mellificare, Honig machen. Miodu robienie/ Mellificium,ij, g. n. die Kunst Honig zu handthieren. Miod robiący / Mellificus, a, um , Das Honig machet. Mieysce do robienia miodu / Locus mellificus, Orth zu Honigwerck dienlich/ da viel Blumen/ zum Honig dienlich / erwachsen. Miod przynoszący/Mellifer,ra,rum, Das Honig träget. Miodowy/Melligenus,a,um. Das den Geschmack vom Honig bringt. Miod pity / Aqua mulsa, Hydromeli, g. n. indecl. Meth / auß Honig vnd Wasser gemacht. Miodowy sok/ Melligo,ginis, g. f. gesamleter Honig/ oder/ die Matery Honig zu machen/ der Safft welchen die Immen auß den Blumen saugen. Miodowy/ Melleus, Mellitus,a,um, von Honig/ dem Honig gleich.

Miodownik/Libum,bi,gen.neut. Lebkuche/ Pfefferkuch.

Miotáć/ Jactare, Jactitare, frequent. sich hin vnd her werffen.

Miotłá/ Scopæ, arum,plu.num. gen. fœm. Kehrbesem.

Miotłá ná niebie/Acontia,æ,g.f. Acontiæ, arum, pl. num. Ceratia, æ, g. f. ein langechtiger Comet/

Comet/ein Geſtirn/ dz Horner ſcheinet zu haben.

Mira/Bdellium,ij,g.n.Myrrha,æ, g. fœ. fein Myrrhen. Mirowy / Myrrheus, a, um, von Myrrhen. Mira przyprawiony/ Myrrhinus, Myrrhatus, a, um, mit Myrrhen gemengt. Mirowy olejek/Stacte, es, gen. fœm. Gummi von Myrrhen.

Mirá/ Rodzay kámienia drogiego z ktorego naczynia do picia robia/Murrha,æ,g.f. eine Gattung eines glintzenden Edelgeſteins/darauß man Trinckgeſchirꝛ machet. Naczynia z tego kámienia / Vaſa Murrhina , Trinckgeſchirꝛ auß ſolchem Stein gemacht.

Mirt/Myrtus,i,g.f.arbor,baccas parit optimi ſaporis, ex quibus fit vinum , Welſche Heydelbeer. Mirtowy gay/ Myrthetùm, i,g. neut. Mirtenwald.

Miſká/ Catinus,i,g.m. Catinum,i, g. n. Patina,æ,g.f.eine Schůſſel/Blatten. Miſeczká/Catillus,g.m.vel,Catillum,li,g.n.dim. Schůſſelein. Miſká máka/ Alveolus,i, g. m. Scutella, æ,g. f. ein klein Schůßlein / ein Napff. Miſá ſpora/ Baſcauda,æ,Gabara,æ, g.f. Paropſis, idis, g. fœ. Eine tieffe hole Schůſſel/ ein Kump. Miſá płáſka/Diſcus,ci, g,m. Lanx,cis,g.f Patella,æ,g.f. breite Schůſſel/ eine platte Schůſſel.

Miſny/Patinarius,a,um. zur ſchůſſel gehörig.

Miſternie/Scientèr, adverb. Meiſterlich.

Miſtrz/Didaſcalus, i, g. m. Mágiſter, ſtri, g. m. Moderator,oris, g. m. Præmonſtrator,oris, g. m. ein Lehrmeiſter / Meiſter über die Jugend/ Ordner / Lehrer / Vnterweiſer. Miſtrzowſki urzad/ Magiſterium, ij, g. neut. Meiſterſchafft. Miſtz pod'ty/ Magiſtellus,i, g.m. Meiſterlein. Miſtrz ßkolny/Gymnaſtes,ę,g.m. Gymnaſiarchus,i, g. m. Gymnaſiarcha,æ, g m. der Schulmeiſter/Schulherꝛ. Miſtrz wßkole/Profeſſor, oris,g.m. offentlicher Leſer vnd Lehrer.

Miſtrzoſtwo/Didaſcalia,æ,g.f. eine Lehr.

Miſtrzownik ziele/Olus atrum,Smyrnium, ij, g. n. herba, Eppig.

Miſtrzyni/Magiſtra,æ,Moderatrix,ic s, g. fœ. Meiſterin/Regiererin/Leiterin/Führerin.

Mleć/Mola terere,Molere, mahlen/zermahlen. Do mełćia ſpoſobny/Molile,is,g. neut. zu mahlen dienlich. Mleć/we młynie robić/ Molæ operam dare , Můhlwerck treiben.

Mlecz drzewny/Medulla,æ, g.f. das Marck in dem Holtz.

Mlecz ziele/Condrillon,i,g.n. Condrille,es, g. f. herba, Gänßdiſtel.

Mlecznieć / Lacteſcere, zu Milch werden.

Mlecznik/ Lactarius, ij, g. m. Der mancherley Speiß von Milch hat.

Mlecznik ziele / Euphorbia, æ, g. f.vel, Euphorbium, ij, g. n. ein hitzig Gummi.

Mleczno/Lactantia,ium, pl.num. g.n. Lacticinia,orum, g. n. pl. num. Milchſpeiß.

Mleczny/Mleczyſty/ Lactareus, Lacteus, a, um, von Milch/ Milchhafftig.

Mleko/Lac,lactis, g.n. Milch. Mleko kwáśne/Oxygala,æ, g.fœ. Oxygalum,i, g. n. Sawre Milch / Anckenmilch / Buttermilch. Mleko zśiadłe/Lac gelatum,coactum,geronnen Milch.

Młocbá/ Tritura , æ, g. f. Dröſchung/ Außtreibung des Korns nach altem Gebrauch.

Młoćić / Flagellare , Tribulare, Triturare, dröſchen/ außdröſchen.

Młodnieć/ Juvenari , Juveneſcere, verjün(gern.

Młodoćiány / Neophytus,i, g. m. Newgepflantzet/ newlich zum Glauben bekehrt.

Młodość kwitnąca / Juventa viridis , Die blůende Jugend.

Młodz/ Juventus, tutis, g. fœ. Die Jugend. Młodzik / Juvencus , non tantùm de bobus & vaccis, verùm etiam de hominibus dicitur, Ein Jůngling. Młodźieniaßek/Juvenculus,i,g.m. ein Jůngling. Młodźieniec/Adoleſcens,entis, g. c. Adoleſcentulus,i, g. m. Jùvenis,is,g.m. ein Jůngling von zwölff biß auff das Ein vnd zwantzigſte Jahr. Młodzieniec co poraſta/Iulus,i,g. m. ein Jůngling dem erſt die Milchhaar wachſen. Młodzieniaßek zárastájacy/Veſticeps,cipis, g. m. dem der Barth anfäht zu wachſen. Młodźieńſtwo/Adoleſcentia,æ,g.f. Juventus,tutis, g. f. Juventa,æ,g. f. die Jugend. Po Młodzieńſku / Juvenilitèr, adverb. wie die jungen. Młodźieniaßek nád czternaśćie lat / Ephebus, i, g. m. ein Jůngling über viertzehen Jahr. Młodźieńſtwo nád czternaśćie lat/ Ephebia, æ, g. f. Das Alter ſo über viertzehen Jahr. Mießkánie tey młodźi/ Ephebium, ij, g. n. ein Orth da die Jugend geůbt wird.

Młody/Juvenis , & hoc Juvene, Juvenalis, Juvenilis,e, Parvulus, a, um, Jung. Młodßy/ Minor natu, Jůnger.

Młodźieńſkie ſie ſpráwowáć / Adoleſcen-

tiari, Adolescenturire, geyl vnd thorächtig seyn.

Młodzieństwo/ Flos juventæ, Juventa prima, Das blühende Alter / außerlesene Jugend/ angehende Jugend.

Młotek/ Malleus, Malleolus, i, g. masc. ein Hammer. Młotek kotlárski/ Marculus, li, g. masc. ein Hammer / welchen die Kupfferschmiede gebrauchen.

Młyn/ Mola, Pistrina, æ, g. f. Pistrinum, i, g. n. Kornmühle. Młyn osli/ Mola asinaria, Mühl so die Esel treiben.

Młynárká/ Molitrix, icis, g. f. eine Müllerin.

Młynarz/ Molitor, Pistor, oris, g. masc. ein Müller/ Teigkneter.

Młynicá/ Moletrina, æ, g. f. ein Wassermühle.

Młyński kámień/ Lapis molaris, Mühlstein.

Młynski/ Molendinarius, a, um, Molaris, e, das zu der Mühl gehöret.

Mnich/ Monachus, i, g. m. ein Münch.

Mniemáć/ Autumare, Existimare, Opinari, Putare, Sentire, schätzen/ achten/ meynen / eine Meynung haben/ vermeynen.

Mniemácz/ Existimator, oris, gen. masc. ein Schätzer/ Richter.

Mniemánie/ Doxa, æ, g. f. Existimatio, Opinio, Opinatio, onis, g. fœ. Sententia, æ, g. f. eine Meynung/ so einer vom Dinge hält/ Wahn/ Liederliches Zustimmen/ Bedüncken.

Mniey/ Minùs, Seciùs, adverb. Minder.

Mnieyszy/ Minor, oris, gen. com. kleiner/ minder.

Moc/ Copia, Efficacia, æ, g. f. Efficacitas, atis, g. f. Firmamen, inis, g. n. Firmamentum, i, g. n. Firmitas, atis, g. f. Firmitudo, inis, g. f. Fortitudo, inis, g. f. Jus, juris, g. n. Nervus, i, g. m. Opes, opum, pl. num. g. f. Pollentia, Potentia, æ, g. f. Potestas, atis, g. f. Robur, oris, g. n. Valentia, Vehementia, æ, g. f. Viriditas, atis, g. f. Virtus, utis, g. f. Vis, g. f. Macht/ Veste/ Stärcke/ Grundfeste/ Standhafftigkeit / Bestand/ Krafft/ Vermögen/ Vermögenheit/ Mächtigkeit/ Gewalt/ Hefftigkeit/ Tugend. Moc mieć/ Valere, Valescere, Macht/ Krafft haben. Ze wszystkiey mocy / Omni vi, mit gantzer Macht. Moc wszystke stráćilismy/ Amisimus succum & sangvinem, Wir haben Krafft vnd Macht verlohren.

Moc/ Posse, Quire, können/ vermögen.

Mocen/ Potens, entis, g. o. Potis, e, Potior, Potissimus, a, um, mächtig/ der Gewalt hat.

Mocnić/ Firmare, Roborare, stärcken/ vesten.

Mocnieć/ Fortescere, Irroborare, Vigescere, starck werden / vest vnd kräfftig werden/ kräfftig seyn/ frisch seyn/ gesund seyn / lieblich seyn.

Mocno/ Asseveranter, & Asseveratè, Firmè, Firmitèr, Nervosè, Valentèr, Validè, Prævalidè, adverb. festiglich/ gewißlich/ steiff/ wolbewahrt/ kräfftiglich/ mächtiglich.

Mocny/ Adamantæus, Adamantinus, Æneus, Aheneus, a, um, Efficax, acis, g. o. Firmus, Fixus, a, um, Fortis, Incolumis, Infragilis, Infragibilis, e, Infractus, Nervosus, a, um, Pollens, entis, g. o. Prævalidus, a, um, Tenax, acis, g. o. Valens, tis, g. o. Validus, Vivus, a, um, hart wie ein Demant/ starck/ kräfftig/ feist/ beständig/ steiff/ vnbrüchig/ das man nicht brechen mag/ vngebrochen/ Aderächtig/ mächtig/ gewaltig/ klebrich/ karg/ hefftig/ streng. Mocny troche/ Forticulus, Valentulus, a, um, ein wenig starck.

Mocnym być/ Vigere, Pervigere, In seiner besten Stärcke leben/ starck/ kräfftig seyn.

Mocz/ Urina, æ, g. f. Lotium, ij, g. n. Harn/ Truntz/ Bruntzwasser/ Pisse/ Seiche. Mocz puszczáć/ Urinam facere, vel reddere, Urinare, Mejere, Mingere, bruntzen/ harnen.

Moczacy/ Tingens, entis, g. o. eintunckend/ der da färbet.

Moczenie/ Maceratio, onis, g. f. Das beitzen/ wässern/ einweichen.

Moczony/ Maceratus, a, um, wol gewässert oder geweichet.

Moczyć/ Madefacere, Madidare, Naß/ feucht machen.

Model/ Exemplar, aris, g. n. Idea, æ, g. fœm. Vorbild. Model gruntu/ Ichnographya, æ, g. fœ. Entwerffung eines Bawes/ wie er im Grund liegt.

Modłá/ Perpendiculum, i, g. n. Bleywag.

Modlacy się/ Orans, antis, g. om. part. bittend.

Modlić się/ Adorare, Implorare, Obsecrare, Orare, Petere, Supplicare, anbeten / Göttliche Ehr beweisen/ anruffen/ kläglich bitten / ernstlich bitten/ demütiglich bitten. Bogu się modlić/ Deum salutare, sich Gott befehlen.

Modlitewnicá/ Oratorium, ij, gen. neut. ein Bethhauß.

Modlitwá/ Oratio, onis, g. f. Preces, cum, g. fœ. pl. num. Gebet.

Módra fárbá/ Thalassicus color, Meerfarb/ das ist/ Eysen graw.

Modráwy/ Subcæruleus, a, um, ein wenig blaw/ Himmelblaw. (farbe.

Modrobláda fárbá/ Color vitreus, Glaß-

Modroblády/ Cæsius, Galbinus, Glaucus, Glaucinus, Hyalus, Hyalinus, a, um, Himmelblaw/ liechtblaw/ grünglaßfarb.

Modry/ Cæruleus, Cærulus, Cyaneus, a, um, Himmelblaw/ blaw von Farben.

Modrzew/ Larix, ricis, g. fœ. Lerchenbaum.

Modrzewowa gębká/ Agaricum, ci, g. neut. Dannenschwam.

Moknąć/ Commadere, Compluere, Macerescere, Madere, Madefieri, Madescere, fast naß werden/ beregnen/ Im Wasser weich werden/ naß seyn.

Mokrość/ Humor, Mador, oris, g. m, Feuchte/ Feuchtigkeit/ Nässe.

Mokry/ Humidus, Irriguus, Madidus, Udus, Uvidus, a, um, Madens, entis, g. o. Feucht/ das leichtlich gewässert ist/ naß. Mokry nápoły/ Semimadidus, a, um, halb naß.

Mol/ Blatta, Tinea, æ, g. f. Schabe/ Motte/ ein Wurm der die Bücher vnd Kleider zerfrisset. Molow pełny/ Tineosus, a, um, voll Motten/ Schaben.

Molownik/ Ambrosia, æ, g. f. Beyfuß.

Monetá/ Numus, vel Nummus, i, g. m. Numisma, tis, g. n. Müntz/ Gelt.

Moniment/ Literæ publicæ, gemeine Brieff/ Rödel.

Monument/ Instrumentum, i, g. n. Schrifftliche Versicherung.

Mor/ Pestis, is, g. f. Pestilentia, æ, Pestilitas, atis, g. f. Pestilentz/ Pest/ Seuch.

Morá/ Ephialtes, is, g. m. lat. Incubus, i, g. m. der Alp/ Nachtmahr.

Mord/ Nex, necis, g. fœ. Todtschlag.

Morderz/ Carnifex, icis, g. m. Interfector, Tortor, oris, g. m. Mörder/ Todtschläger/ Folterer/ Hencker.

Mordowáć/ Defatigare, Fatigare, fast müde machen. Mordowáć śię/ Lassescere, müde/ träg/ laß werden.

Morg/ miárá roli/ Jugerum, ri, g. neut. ein Acker Landes/ so viel man mit einem Paar Ochsen auff einen Tag vmbpflügen kan.

Morele/ Cerasum Apsonianum, Amarellen.



Morska głębokość/ Altum, i, g. n. die Tieffe des Meers.

Morski/ Æquoreus, Marinus, Pelagicus, Pelagius, a, um, des Meers/ das zum Meer gehört. Morskiego przechodzenia mieysce/ Æstuaria, orum, g. n. pl. num. Vngestümigkeit des Meers. Morskie uspokojenie/ Malacia, æ, g. f. Mollities maris, die stille des Meers.

Morwá drzewo/ Morus, i, g. mas. ein Maulbeerbaum.

Morze/ Æquor, oris, g. n. Mare, is, g. n. Pelagus, i, tàm masc. quàm neutrius generis, Pontus, i, g. masc. das Meer. Morze martwe/ Asphaltes, Asphaltites, vulgò, Mare mortuum, Das todte Meer. Morze wąskie/ Fretum, i, g. n. ein enger Lauff der See. Morze wielkie/ Oceanus, i, g. m. Das grosse Meer so die gantze Welt vmbgibt. Morze zmárzłe/ Cronium mare, gefrorne Meer. Morze śię nástrzepłło/ Vibrare dicitur mare, ergläntzen/ erzittern.

Mośćiwy/ Spectabilis, le, herrlich.

Mośiądz/ Æs coronatum, Aurichalcum, Orichalcum, i, g. n. Möß/ Messing/ Kupffer.

Mośiężna rudá/ Chalcitis, is, g. f. ein ährin Stein/ darauß man Möß vnd Kupffer machet/ Kupffer-Ertz. (werck.

Mośiężna rzecz/ Æramentum, i, g. n. Kupffer-

Mośiężne odmioty/ Psegma, tis, g. n. goldsand.

Mośiężny/ Orichalceus, a, um, Messingen.

Mośiężysty/ Ærosus, a, um, voller Ertz vnd Kupffer.

Most/ Pons, pontis, g. m. ein Brücke. Most drzewny/ Pons sublicius, eine höltzerne Brücke.

Moszcz/ Mustum, sti, g. n. Weinmost. Stątek do Moszczu/ Mustarius urceus, Mostkrug. Moszczowy olejek/ Gleucinum, i, g. n. sonderlich zusammen gesetztes Oel.

Moszny/ Scrotum, i, g. n. Hodensack.

Motyká/ Bipalium, ij, g. n. Ligo, onis, g. m. Pastinum, i, g. n. eine Grabschauffel/ Hawe/ Karst/ ein vierspitzig Eysen/ damit man den Samen eingräbt. Motyká do wykopywánia pniow/ Runa, Runca, æ, g. f. eine Haw/ damit die Dörnen außgereutet werden.

Motyczká/ Bidens, entis, g. f. Karst.

Motyl/ Papilio, onis, g. m. Zweyfalter/ Molckendieb/ Schmeterling.

Mowá/ Dictio, onis, g. f. Sermo, onis, g. m. Rede/

Rede/Fürtrag seiner Kundschafft. Mowá długa/ przygotowána/Oratio,onis, g.fœm. eine lange Rede. Mowá dostáteczna/Rzecz/Oratio,onis, g. f. eine vollkommene Rede. Mowá gładka/ w ktorey niczego niedostáwa y nic nie zbywa/Teres oratio,wollgeschlieffene Red/ darin nichts überflüssig ist noch mangelt. Mowá krotka/ węzłowáta/ Astrictè facta Oratio, Oratiuncula,dim.eine kurtze eingebundeneRede. Mowá Łácinska zła/Barbarismus,i, g.m. Solæcismus,i, g.m. & Solæcon,ci,g.n. ein Vnlateinisch Wort/Ein Fehlred in einer Sprach. Mowá nádeta/Phalerata verba,vel dicta, zierliche Wort. Mowá nieporządna/ Sermo tumultuarius, übereylige/ stutzende / vnordentliche Rede. Mowá obfita/Ubertas dicendi, Redreich. Mowá piękna/Sententiola,æ,g. fœ artliches Sprüchlein. Mowá plugáwá/ Mimi, orum, g.m.pl.num. Prætextatus sermo, ein schandbahre Rede vnd Spruch/ vnzüchtige Wort. Mowá płynie/Vehitur oratio tanquā in mari,die Rede fähret daher/ ꝛc. Mowá trudna/záwikłána/ Glossema,atis, g.n. Gryphus,i, g. m. Oratio intorta, Sermo implicitus & indissolubilis, schwere seltzame Wort/ eine verknüpffte vnd verstrickte Rede/ Eine verwirrte/ vnverständliche Rede. Mowá wyniosła/ Cothurnus,ni, g.m. Superbiloquentia,æ, g.f. eine herrliche/ prächtige weiß im reden vnnd schreiben / stoltze Rede. Mowá w zgromadzeniu/ Concio, onis, g.f. Predigt. Mowá z okolicznośćiámi/Ambages,ium, g.f. plur.num. vmbschweiffende Rede/die viel Vmbständ gebraucht. Mowá zupełna/ Periodus,i, g. f. lat. Clausula, sive, Circuitus, us, g. m. Ein vollkomner vnd gantzer Spruch der Rede. Mowę przerywáć/Interloqui, darzwischen reden. Mowy przerywánie/ Interlocutio, onis, g. f. Das vnterreden. W Mowie nieporywczy/ Tardiloquus,a, um, langsam im reden. Mowy kształt/ Stylus, i, g.m. weise im reden. Mowy porządne rozłożenie/Oeconomia,æ, g. fœm. ordentliche Setzung vnd Ertheilung der Rede.

Mowiący/Fans,antis,g.o. redend. Mowiący nierozmyślnie / Effutivus, a, um, vnbesonnen redend/ Der leicht herauß schwätzt.

Mowić/ Dicere, Fari, Loqui, Loquitari, frequent. Pronunciare, Sermocinari, Inquio, verbum defectivum, quod in his ferè tantum personis legitur, Inquis, Inquit. plur. Inquiunt. Præter. Imperf. Inquiebam,as,at,&c. Perf. Inquisti, Inquistis. Futur. Inquies, Inquiet. Plur. Inquient. Imperat. præs. Inque, Inquite. Futur. Inquito, Inquito. Conjunctivo & Infinitiv. caret. Particip. Inquiens. Hæc in usu, reliqua olim fuerunt. sagen/reden/sprechen/jmmerdar reden/ außsprechen/ Red halten / sich besprechen. Mowić do kogo/ Adfari, Affari, Alloqui, Compellare, anreden / ansprechen / Einen besprechen. Mowić nádáremno/ Verba mortuo facere, Ein Ding vergebens sagen. Mowić nie rozmyślnie/ Effutire, vnbesonnen reden. Mowić o kim/ Attingere aliquem, von einem reden. Mowić przećiwko komu/ Perorare in aliquem, eine Rede wider einen vollführen. Mowić śmiele/Porrectiore fronte loqui, frölich/frisch reden. Mowić sprośnie / grubo/ Oscè loqui, gröblich reden. Mowić troche/ przez zeby/Siccè dicere, per translat. wenig oder vngern reden. Wesoło mowić/ Porrectiore fronte loqui, frölich reden. Mowić z kim/ Appellare, Einen zur Rede stellen/ mit einem reden. Mowić z sobą po przyjaćielsku/ Audire & reddere voces notas, mit einem freundliche Rede halten/freundlich reden.

Mowienie do kogo / Allocutio, onis g.fœ. Alloquium, ij, g.n. Ansprechung.

Mowność / Loquentia, æ, g.f. Redung.

Mowny/Disertus,a,um, Gesprächig, beredt/ beredsam.

Moy/ Meus,a,um, mein.

Moy ty/Mojeśty/Amabò, Sodes, interject. Ey lieber.

Moździerz/Mortarium,ij,g.n. Mortariolum, i,g.n. Pila,æ,g.f. ein mörsel. W moździerzu tłuc/ Pinsere, Pinsare, in einem morsel stossen / zermahlen.

Mozg / Cerebrum, i, g. n. Vitalia capitis, das Gehirn.

Mozgowiec/ Cerebrosus,a,um, Hirnwütig.

Możnie/Amplificè, Potenter, adverb. Herrlich/größlich/mächtiglich/gewaltiglich.

Możność/ Copia, Efficacia,æ,g.f. Efficacitas, atis,g.fœ Potestas,atis,g.fœm. Gewalt/ Krafft/ Herrschafft.

Możny/ Possibilis, le, Potens, entis, g. omn. mächtig/ müglich/gewaltig.

Mrowczány / Formicinus, a, um, das zun Ameisen gehört.

Mrowisty/Formicosus,a,um, voll Ameisen.

Mrowká/Formica,æ, g.f. Ameiß.

Mroz / Algor, oris,g.m. Gelu,g.n. indeclin. Kält/ Frost. Mroz tegi/ Vis frigoris, Strånge Kälte / harter Frost.

Mrozny/ Gelidus a,um, Eyßkalt.

Mruczacy / Mussitabundus, Fremebundus, a,um Stillschnurrend/brummelechtig/murrend/ schnorrend.

Mruczeć / Fremere, Mussitare, Brummen/ morren/schnorren.

Mrugáć/Nictare,& Nictari, Adnictare,Conniveo, es, nivi, & nixi, nictum, connivere, die Augen zuthun/plintzen / mit den Augen wincken.

Mrugánie/ Nictatio,onis,g.f. Nictus,Nutus, us,g. m. das wincken/ plintzen mit den Augen.

Mrzewká rybá máluczka/ Aphya, æ,g.fœ. weisser Fisch/so bald gesotten/Stint.

Mśćić się / Vindicare , Ulcisci, Råchen/

Mśćićiel/ Vindex,icis,g.c. Ultor, oris,g.m. Råcher.

Mśćićielká / Ultrix, icis, gen. fœm. eine Råcherin.

Mßa / Sacrificium missæ, das Ampt der heiligen Meß.

Muchá/Musca,æ,g.f.Mücke/Fliege. Muchá náwodna/ Tipula,æ, g.f. Wasserspinn / die auff dem Wasser laufft. Much pewny rodzay/ Mulio,onis,g.m. ein gattung der Mücken.

Muchowy/Muscarius,a,um,das zu den Fliegen vnd Mücken gehört.

Mul/Limus, i,g.masc. Schleim/ Koot. Mulisty/Limosus,a,um, schleimig/ kootåchtig.

Mul/Burdo,onis, g. m. Hinnus, i, g.m. Mulus,i,g. m. Maulthier / Mauleſel. Mularz/Mulio,onis,Mulius,ij,g.m. ein Eseltreiber.

Mularz ábo/Murarz/Faber cæmentarius, der Måwerer.

Mulowy/ Mulionius, a,um, Mularis,e , der Maulthieren.

Mur/Maceria,æ,g.f.Maceries,ei,g.f.Murus, i,g. m. eine kleine Mawr die ohne Kalck auffgesetzt ist. Mur mieyski / Mœnia,ium , ibus, g.n.plur. num. die Stadtmawren / Ringmåwer vmb eine Stadt herumb.

Murowány/ Muratus,a, um, Vmbmawert/ gemawert.

Murowy/Muralis,e, das zur Mawren hört.

Murzyn/Æthiops,opis,g.m. ein Mohr. Murzynska ziemiá/Æthiopia, regio inter Arabiam & Ægyptum, Mohrenland.

Mußec ziele/ Oreon, ei,g.neu. eine gattung Wegtrit/so auß den Bergen wåchst.

Mußkátowe gałki/Uvæ Apianæ/Mußcateller tråublein.

Mußkuły w ćiele człowieczym/ Musculus, i, g.m. die mauß am Leibe.

Mußtardá/ Embamma, atis, g. neu. Intinctus, us, g. m. Mustard/ allerley Brühe/ darin man tuncket.

Muzycy / do bitwy swym gránim pobudzájacy/ Symphoniaci servi, Spielleuth in Meerschiffen/die die Leuth mit sonderem Gesang vnd Spiel zur Schlacht ermahnen/vnd ein Hertz machen.

Muzyczny/ Symphoniacus,a,um , Wol lautend/zusammen stimmend.

Muzyk/ Hymnifer,a,um,Musicus,i,g.masc. Psaltes, is, g. m. das Lobgesang beybringt/ Gesangslehrer/Singer.

Muzyk co uczy/Modulator,oris,g.m. der die weise etnes Gesangs lehret.

Muzyká/Musica,æ,& Musice,es,g.f. Music/ Gesang.

My/Nos, Wir. My sámi/Nosmet,Nos ipsi, Nosmet ipsi,Wir selbst.

Myć/ Lavo, as, lavi, lautum, & lotum,& antiquitùs lavatum, lavare, Verrere, Waschen/ wåschen/fegen.

Myćie/Lavatio,onis,g. f. das waschen.

Mydelnik ziele/Lanaria, æ,g.f. Modelhaar.

Mydło/ Sapo , onis , g. masc. Smegma, vel, Smigma,atis, g.n. Seiff.

Myśl/Myślenie/ Cogitatio,onis,g. f. Cogitatum,i,g.n. Cogitatus,i,g m. Meditatio,onis, g. f. Motus animi, Spiritus,us, g.m. Stomachus,i, g.m. metaph. Betrachtung/ Vorbereitung/ Vernunfft / Sinn/Verstandt / Verstöhrung / Entrüstung/muth/ Gedancken/ Will/Lust/ Hertz. Poymowáć myślą / Depingere cogitatione , Jhm selbst einbilden.

Myśleć/myślić/Cogitare,Cogitationes volvere, Concipere mente, Imaginari, Lustrare animo, Meditari, Secum aliquid volvere, Betrachten/Sinnen/in Sinn kommen / jhm etwas einbilden/vorbilden/ein ding wol bedencken / gedencken. Myśleć chytrze / Moliri, eine Last rücken/

und mit arbeit erwegen/eine List erdencken/etwas fürnehmen. Myslić co/ Animum advocare ad seipsum, Gedencken was er selbst zuschaffen habe. Myslić o kim źle/ Cogitationis convitio verberare, Böses von einem gedencken. Mysleć o czym pilno/ Commeditari, Moliri, Ungves arrodere, etwas fleissig betrachten/ sich etwas unterstehen/etwas ernstlich bedencken. Mysleć o útieczce/ Moliri fugam, sich zu fliehen rüsten. Mysleć w przod/ Præcogitare, Fürbedencken. Mysleć znowu/ Recogitare, betrachten.

Myśliwczy/ Aucupatorius, Venatorius, a, um, das zum Vogelfahen dienet/ das zum Jagen gehört.

Myśliwiec/Sectator, oris, g.m. Venator, oris, g.m. Nachfahrer/Jäger.

Myß/ Mus, muris, g.m. mauß. Myß brykáńka/Scytala, æ, & Scytale, es, g.fœ. ein Härle. Myß polna/ Sorex, icis, g.m. Spitzmauß.

Myßa wiechá źiele/ Acaron, vel potius, Acoron, i, g.n. Meußdorn.

Myßásty/ Leucopheus, a, um, Greyß/ mit Aschgraw bekleidet.

Myßáty/ Murinus, a, um, von Mäusen.

Myße káyno/Muscerda, æ, g.f. meußdreck.

Myßká/Musculus, i, g.m. mäußlein.

Myßká/ Panus, i, g.m. ein auffgeschwollen Bläterlein umb die Gemächt oder Schaam.

Myßy/ Murinus, Soriceus, Soricinus, a, um, den mäusen zugehörig.

Myto/Merces, edis, g.f. Salarium, i, g.n. Arbeitslohn/ Besoldung.

## N.

Ná/Supra, Præposit. Accusat. Droben/ über. Ná chceßli/ Capsis, id est, Cape si vis, Wiltu so nimbs.

Nábáwiáć/ Afficere, Parere, Anmuthen/ anthun/ überkommen.

Nábijáć komu ußy/ Obtundere, mit worten toben/oder toll machen.

Nábiodeki/Avertæ, arum, g.f. pl. nu. Brustriemen eines Pferds.

Náblednáć/ Impallere, Impallescere, Gantz erbleichen.

Nabożnie/ Piè, Religiosè, adverb. Gottsfürchtiglich.

Naboże:istwo/ Adoratio, onis, g.f. Cultus, us, g.m. Devotio, onis, g.fœ. Religio, Relligio, onis, g.f. Gottsdienst/ Göttliche Andacht/ Gottsfurcht/ Geistligkeit.

Nabożny/Devotus, Pius, Religiosus, a, um, der Gottseligkeit und Andacht ergeben/ Gottsfürchtig/ Geistlich/ Andächtig.

Nábrzmiákość/ Tumor, oris, g.m. Auffblasung/ Geschwulst.

Nábrzmiáły/ Bullatus, a, um, der hochprächtig ist/ auffgeblasen/ hochtrabend.

Nábyćie/ Adeptio, onis, g.fœm. Erlangung. Łácny do nábyćia/ Parabilis, e, Leicht zu überkommen.

Nábyty/Adeptus, a, um, das erlangt ist.

Nábywáć/ Acquirere, erlangen/ gewinnen.

Nábywácz/ Partor, oris, g.m. Uberkommer/ Erlanger.

Nábywánie/ Acquisitio, Consectatio, onis, g.f. Uberkommung/ Eröberung/ Nachstellung/ Erlangung.

Nácechowáć/ Cauterio notare, Corpus inscribere, signare, Ritzen/ mit etwas bezeichnen.

Nácechowány/Cauteriatus, Signatus, a, um, das ein Brennzeichen hat/ das mit einem Brennzeichen gezeichnet ist/ gesiegelt/ gezeichnet.

Náchyláć/Acclinare, Devergere, Invergere, Recellere, Zuneygen/ mitthälen/ biegen/ niedertrücken.

Náchyláć się/ Inclinare, Ocquiniscere, Vergere, sich neigen/ bücken/ sich sencken. Náchyláć się/Conquiniscere, das Haupt neigen/ sich beugen/ niedertaucken/ ut cacaturientes, Scal.

Náchylánie/ Deflexus, us, g.m. Devexitas, atis, g.f. Flexio, onis, g.f. Flexura, æ, g.f. Flexus, us, g.m. Inflexio, onis, g.f. Nutatio, onis, g.f. Abweg/ Abweichung/ Haltung/ Neigung zur Erden/ Biegung/ Abwendung.

Náchylony/ Cernuus, a, um, Declivis, e, Devexus, Flexus, Inflexus, Obstipus, Proclinatus, Pandus, Pronus, a, um, Proclivis, e, Niedergebogen/ abschüssich/ krum/ hauptheldig/ starzhalsig/ geneigt/ niedergebückt/ für sich geneigt/ gebogen.

Náćiagáć/ Intorquere, Vertere, Umbdrähen/ hineinwenden/ wenden/ verwandeln/ biegen/ umbkrümmen/ kehren.

Náćieráć/ Infriare, Infricare, einreiben. Náćieráć nákogo/ Infestare, Unrühig machen/ einem Leid thun, beleidigen/ schädigen.

Náćieránie/ Impressio, Impugnatio, onis, g.f. In-

f. Instantia, æ, g. f. ein angrieff/ mit gewalt drücken/ wiederfechtung/ embsigkeit/anfall/anhaltung.

Náćiskáć/ Imprimere, Premere, Eindrucken/ engen/nötigen.

Náćisniony/Pressus, a, um, Außgedruckt/gedrungen.

Naczelnik/ Frontale, is, g. n. Zierath vornen an der Stirn.

Naczynie/ Gemellar, aris, g. n. eine gattung eines ölsgeschirrs. Naczynie do przyłbice podobne/Galeola, æ, g. f. ein Geschirr gleich einem Eysenhut. Naczynie do pićia/ Culigna, æ, g. f. Nimbus, bi, g. m. Trulla, æ, g. foe. Trinckgeschirr/ Schenckgeschirr/ Trincktopff. Naczynie dwuuchowe/Diota, æ, g. foe. ein irrdin Geschirr mit zweyen Ohren oder Handhaben. Naczynie srebrne/Vasarium, ij, g. n. Silber Geschirr oder ein Credentz. Naczynia rodzay pewny/Hirnea, æ, g. f. eine gattung eines Geschirrs.

Nád/Præter, Super, Supra, Ultra, Præposit. über/ auff/ darüber/ droben. Nád miáre/ Ultra modum über die maaß.

Nád to/Insuper, conjunct. Præter, Preterea, Tum, adver. Drüber/weiter/über das/vnd auch.

Nadáley/Summum, Ad summum, zum aller meisten.

Nádáć/Dotare, Locupletare, den Heyraths Pfenning geben/begaben.

Nádać co/Inspirare, Inflare, Ein- oder auffblasen/hineinblasen.

Nádawáć/ Transscribere, übergeben/ verändern.

Nádchodzacy/ Interveniens, entis, g. omn. darzukommend.

Nádchodźić/Intervenire, Darzwischen vnd darzu kommen.

Náddáć/ Superaddere, mehr hinzu thun/darzu thun.

Nádećie/ Inflatus, us, g. m. Inflatio, onis, g. f. Sufflatus, us, g. masc. Sufflatio, onis, g foe. Tumor, oris, g. m. das einblasen/ blast/ geschwulst/ auffblasung.

Nádeśćie/Interventus, us, g. masc. Vberfall/ Zukunfft.

Nádeto czynić/ Tumefacere, Geschwollen machen/auffbleben/ dick machen.

Nádetym być/Turgere, Auffgeblasen/ geschwollen seyn.

Nádety/ Tumidus, Turgidus, Turgidulus, a, um, Ventosus, a, um, Auffgeblasen/ geschwollen/ stoltz/ruhmsüchtig/ hochtrabend.

Nádety bárzo/Prætumidus, a, um, Fast auffgeblasen vnd stoltz.

Nádgrodźićiel/ Compensator, oris, g. masc. ein vergelter.

Nádmiarz/Enormitas, atis, g. f. Redundatio, onis, g. f. Redundantia, æ, g. f. Superfluitas, tis, g. f. übermaaß/überfluß/überflüssigkeit.

Nadobny/Venustus, a, um, Holdselig/ schön/ höfflich/freundlich.

Ná doł/Deorsum, Infra, In præceps, Pessum, Niederwerts/ drunten/ gählingen/ stötzlichen/ vnter die füß.

Ná dole/Deorsum, Infrà, adverb. Vntersich/ drunten/vnten.

Nadolny/Imus, Inferus, a, um, Infernas, atis, g. o. Vnterst/von vnten her.

Nádrastáć/Adnasci, vel Annasci, anwachsen.

Nádrobiony/Infricatus, a, um, eingerieben/ eingebrocken.

Nadrożne/Legativum, Viaticum, i, g. n. Viaticulum, i, g. n. dimin. der Bottschafft Zehrgeld/ Zehrung auff die Reise/Wegzehrung.

Nadrożny/Obvius, Viatorius, a, um, Gegenstossend/wol zu weg/ am weg/ das zum wandern gehöret.

Nád sługowáć/ Inservire, zu dienen/ vnterdienstig seyn.

Nádsyłáć potájemnie/ Submittere, Heimlich schicken.

Nadworny/ Subdialis, le, das vnter dem blossen Himmel ist.

Nádymáć się/Extumere, Inflare, Intumere, Tumere, Tumescere, Turgescere, Auffschwellen/ einblasen/auffblasen/sich auffblähen/ auffgeblasen/geschwollen werden.

Nádziany/Fartus, Farctus, a, um, Fartilis, le, gefüllet.

Nádźieiá/Spes, ei, g. f. Specula, æ, g. f. dimin. Hoffnung. Nadźieiá máła/ Spes tenuis, pertenuis, kleine Hoffnung. Nádźieiá już wszystká byłá ustáłá/Res erat abscissa, Jam spes decollaverat, es war alle hoffnung auß. Nádźieie czynić/ In spem impellere, Animum addere, einem eine Hoffnung antreiben. Nadźieie odjać/ Ex spe deturbare, von seiner Hoffnung abtreiben. Nádźieie stráćić/Desperare, Spem abijcere, de-

ponere, Verzweiffeln. Bez nádzieje być/Carere ſpe, Troſtloß vnd ohne Hoffnung ſeyn.

Nadzienie/Fartile,is,g.n. Fartum,i,g.n. Fartura,æ,g.f. Fülle/damit man etwas füllet.

Nádziewáć/Farcire,Infarcire,Obeſare, Füllen/erfüllen/voll machen/ mäſten / feiſt machen/ erſättigen.

Nádziewácz/Fartor,oris,g.m. ein Würſtenmachen/ Paſtetenmacher.

Nádzwyczáynie/ Extra ordinem, auſſer der Gewonheit.

Nádzwyczáyny/ Extraordinarius,a,um,Inſolitus,a,um, einer ſo vber die Gewonheit vnd Ordnung iſt.

Nágábáć / Laceſſere, Sollicitare, Turbare, Vexare, einem obligen / vnd anhalten / vnruhig machen/plagen/ anreitzen.

Nágábány/Laceſſitus, Vexatus,a,um, Angereitzet/zum Zorn bewegt.

Nágáná/ Derogatio, onis, g.f. Abbrechung/ Abſtellung/Benehmung.

Nági/ Nudus, a, um, nacket/ bloß. Nági nápoły/ Seminudus,a,um, Halb nacket/ halb bloß.

Nágiety/ Deflexus, Sinuatus,a,um, gekrümmet/niedergebogen.

Náginác/ Arcuare, Deflectere , Flectere, Lentare,Lunare,Sinuare,Torquere,Viere, Abbiegen/biegen / krümmen / Mondsweiſe krumm machen/hin vnd wider krümmen / winden / vmbdrähen.

Nagle/ Deſubitò, Extemporè, vel, duobus verbis, Ex tempore, Repentè, Subitò, adv. Gählingen/ plätzlich/ ſchnell/ von ſtundan/ eylends. Nagle co począć/ Ex abrupto incipere, Vnbeſonnen vnd ohn alle Vorrede/ vnbedacht anfahen.

Naglić/ Adurgere, Inurgere, Faſt nöthigen vnd treiben.

Nagłość/Extemporalitas,atis,g.f. Geſchwinde/Behändigkeit/Geſchwindigkeit.

Nagły / Extemporalis, e, Extemporaneus, Repentinus, Subitaneus, Subitarius, Subitus,a, um, das ohne eyl/ ohn Zurüſtung geſchicht vnd behend/ ſchnell/gähling/plötzlich/ohn bedencken.

Nágniły/ Fracidus, a,um, Faul / mottiglich/ ſchimlicht.

Nágnojony/ Stercoratus,a,um, bemiſtet/getünget.

Nágodził mi śie / Se mihi obviam dedit, er iſt mir entgegen kommen.

NA

Nágolenice/Ocreæ,arum,g.f.pl.nu. crurum munimenta, Beinſchienen/damit man die ſchienbein bewaffnet.

Nágość/Nuditas,atis,g.f. Blöſe.

Nágotowány/Inſtructus,a,um, vnterwieſen

Nágradzáć/ Remunerare, Rependere, Sarcire, wiederbelohnen/wiedergelten/ erſetzen. Nágradzáć co raz/Repenſare, offt erſetzen vnd widergelten. Nágrodzić ſzkodę/ Sarcire damnum, einen Schaden abtragen/vnterſetzen.

Nagrobek / Cippus,i,g. m. Elogium,ij,g.n. Epitaphium,ij,g.n. Tumulus,i,g. m. Grabſtein/ Gedächtnüßſäule/ Zeugnüß zu Lob oder ſchmach/ die überſchrifft eines Grabes/ ein Ehrengrab/ einem zu Ehren vnd Gedächtnüß auffgericht/ da er doch nicht liegt/Grabtitel/ Grabſchrifft.

Nagrodá/ Hoſtimentum,ti, g. n. Compenſatio, Penſatio,onis,g.fœm. Præmium,ij,g. neu. Vergeltung.

Náháyká/Verber,eris,g.n. eine Peitſche/ ein Knüttel/ Geyſel.

Nájąć/ Ablocare , Conducere , Außleihen/ außmieten. Nájąć komu/ Elocare, einem verdingen/ vermieten.

Nájazd/ Aſſultus,us,g.m. Incurſio,onis,g.f. Incurſus,us, g. m. Anfall. Nájazd uczynić/ Impreſſionem facere, gewaltig eindrucken/anfallen.

Najem/ Conductio, Elocatio, Locatio,onis, g.f. Außleihung/ verdingung/vermiethung.

Najemniczy / Mercenarius,a,um, das beſoldig iſt/das dem Taglöhner/vermieter zugehört.

Najemnik/Mercenarius,ij, g.m. Taglöhner.

Najemnicy/Conducticiæ operæ, Mancipes, gedingte Werckleuthe / die ſich vmbs Geld laſſen bedingen/Taglöhner.

Najemny/Conductitius , Mercenarius, Meritorius,a,um, das vermietet wird/der vmb Lohn arbeitet.

Nájety/Conductus,a,um, bedingt/ gemietet.

Nájeść śię/ Se explere, ſich erſättigen.

Nájezdzáć / Incurſare, Einen anfallen / niederſchlagen.

Nájeżony/Hiſpidus, Horridus, Sentus,a,um, bürſtächtig / heßlich / grawſam / erſchrecklich / rauch/ dornächtig/ ſcheußlich.

Nájeżyć śię / Obhorrere, ſcheußlich / oder grawſamb werden.

Náigrawánie/ Illuſio,onis, g. fœ. Verſpottung/ Verlachung.

Náká-

Nákazánie/ Irrogatio,onis, g. fœ. Aufferlegung/ Aufflegung der Straff.

Nákazány/ Inductus, Injunctus,a,um, gebotten/verkündigt/befohlen/aufferlegt.

Nákázowáć / Denuntiare, Irrogare, Injungere, kundt thun/ zumuthen/aufflegen/befehlen.

Nákład/ Impensa,æ, g. f. Sumptus,us, g. m. die Vnkosten/ Kosten.

Nákładáć / Supergerere , überscharren / als wenn man etwz mit Erde bedecket/ drauff tragen.

Nákładáć kogo/ Assvefacere , Impendere, einen gewehnen / anlegen.

Nákładánie/Assvefactio,onis, g.fœm. Gewöhnung.

Nákłániáć/ Inclinare, Flectere, beugen/neigen. Nákłániáć śie ku dołowi/ Superimpendere, oben herab hangen.

Nákłonienie/Enclisis,is, g.f. eine Neigung.

Nákłoniony / Deflexus , Encliticus, a, um, neigächtig/abgewendt.

Nákolanki/Genualia,orum, pl.num. g.neut. Hosenbändel.

Nákowálnia/Acmon, onis, g. m lat. Incus, cudis, g. f. ein Amboß.

Nákrapiány / Guttatus, Maculosus, Varius, a,um, getröpfft/gefleckt/voll Masern/Laubflecken/ fleckechtig.

Nákrecáć / Detorquere , neben sich drucken/ abtringen/ abbiegen/ krümmen.

Nákrecájacy/Vertens,entis, g.om. vmbkehrend/ wiederkehrend.

Nákreszáć/Superlinire, überstreichen.

Nákreszánie/ Illitus,us,g m. das bestreichen/ verschmieren. (schmieret.

Nákreszony/ Illitus, a, um, bestrichen/ ver-

Nákrywáć/Insternere,Operculare,Prętexere, Sternere, Supercontegere, Superintegere, Tegere, bespreiten/ überspreiten/ mit einem Deckel verschliessen/fürwälben/überdecken/decken.

Nákrycie / Integumentum, Operimentum, Opertorium, Prætextum,i, g. n. Prætextus, us, g. m. Tegmen, Tegumen, vel Tegimen, minis, g. n. Tegumentum,ti, Tegulum,li, g. n. Deckel/ Decke.

Nakrywká/ Operculum, i, g. n. ein Deckel.

Nákrzywiáć/ Detorquere, Devergere, Invergere, Lunare, Obliquare, Curvare, neben sich drucken/abtringen/biegen/krümmen/Mondsweise krumb machen/ beugen.

Nákształt/ Instar, g. n. indeclin. ad æquiparationem, vel, magnitudinem, vel, mensuram, ut, Instar montis, gleich einem Berg. Nákształt śmierći/ Instar mortis, dem Tode gleich.

Nálać/ Infundere, eingiessen.

Nálanie/ Infusio,onis, g.f. Infusus,us, g. m. Einguß.

Nálany/ Infusus,a,um, eingegossen.

Nálegáć/ Flagitare, Sollicitare, Urgere, anligen/ einen ernstlich mahnen/ treiben/nöthigen/ trengen. Nálegáć ná kogo/Instare, ernstlich anhalten.

Nálegájac/Instantèr,adverb. beharrlich.

Nálegájacy/ Imminens, entis, g. o. Importunus.a,um, verdrüssig/ vngelegen/ergeben.

Nálegánie/Instantia,æ,g.f. Protelum,i,g.n. Sollicitatio,onis, g. fœ. Stetigkeit/ Embsigkeit/ Das nacheylen/ treiben/Anhaltung/ Das anhalten/ ernstliches anligend.

Náleść/ Adinvenire, Invenire, Reperire, erfinden/ erdencken/ finden.

Nálewáć/ Fundere, giessen/ schütten. Nálewáć w kielichy/ Miscere pocula, einschencken.

Nálewáć z lekká/ Cyathissare, gemählig einschencken/trincken/ schlurpffen.

Nálewácz/Pocillator,oris,g.m. ein Schenck.

Nálewáczem być/ A Cyathis esse, ein Schenck seyn. (Schenckin.

Nálewáczká/ Pocillatrix, icis, g. fœm. eine

Nalewká/Infusorium, Gutturnium,ij, g. n. Epichesis,is, g. fœm. eine Gießkanne/Gießfaß/ Trechter.

Nálezacy do czego/Affinis, is, g.c. metaph. zugehörig/mittheilig.

Náleziony/Inventus,a,um, gefunden.

Nalezy/Attinet,Pertinet,imperf. es gehöret. es kommet zu. Nalezy ná tym wiele/ Permagni interest, es ist viel daran gelegen.

Nałog/Habitus,us, g.m. Weise vnd Geberd.

Nałog zły / Cacoëthes, is, gen. neut. eine böse Gewonheit.

Nałożnicá/ Concubina, Pallaca,æ, g. f. Pellex, icis, g. f. Succuba, æ, g. fœ. Beyschläfferin/ Kebsweib.

Nałożnictwo/Concubinatus,us,Pellicatus, us,g.m. Beyschlaffung/Hurenleben.

Námaczáć/ Imbuere, Insuccare , safftig machen/ einweichen/ befeuchtigen.

Námawiáć / Conſvadere, Impellere, Hortari, Sollicitare, Svadere, vnterſtehen zuüberreden / Einen treiben / tringen / worzu bereden / antreiben.

Námawiácz / Impulſor, Perſvaſor, Sollicitator, Svaſor, oris, g. maſc. ein Treiber / Tringer / Vberreder / Anwerber / Rathgeber.

Námawiáczká / Perſvaſtrix, icis, g. f. Berederin / Rathgeberin.

Námázáć po wierzchu / Superungere, ſuperlinire, Superinungere, überſalben / überſtreichen.

Námázánie / Litura, æ, g. f. Illitus, us, g. m. Durchſtreichung / Außtilgung.

Námázány / Delinitus, Litus, Unctus, Unctiuſculus, a, um, geſalbet / beſtriechen / beſprengt.

Námázowáć / Exungere, Perungere, Pollincere, Ungere, Linio, ivi, itum, ire, 4. conjug. & Lino, lini, livi, & levi, litum, linere, 3 conjug. ſalben / balſamiren / beſtreichen / beſchmieren. Námázywáć czeſto / Unctitare, frequ. offt ſalben.

Námázowánie / Inunctio, Perunctio, Unctio, onis, g. f. Unctura, æ, g. f. eine Beſalbung. Námázywániu ſłużący / Unctorius, a, um, Das zum ſalben gehört.

Námiekáć / Fracere, Fraceſcere, faul / matt / ſchimlich vnd alt werden.

Námietność / Affectio, onis, g. f. Affectus, us, g. m. Concupiſcentia, æ, g. f. Libido, inis, g. f. Zumuthung / Begierd / böſer Ding Luſt / Muthwill.

Namieſtnik / Allectus, Legatus, i, g. m. Subcurator, oris, g. m. Suppromus, i, g. m. Vicarius, ij, g. maſc. ein Statthalter / Vnterſchaffner / eines Schaffners Statthalter / Speißmeiſter / Verweſer. Namieſtnik woytowſki / Proprætor, oris, g. m. ein Statthalter des Prætoris. Namieſtniká obráć / Subdelegare, Sublegare, an eines andern ſtatt ſetzen. Namieſtniká ſtáwiáć / Succenturiare, wieder erſetzen. Namieſtniká ſtáwienie / Subſtitutio, onis, g. fœm. Erſtattung / Setzung an eines andern ſtatt. Namieſtnikiem być / Fungi aliena vice, eines andern Pflicht vnd Ampt verrichten. Namieſtnikiem jego bytem / Vicariam ei operam impendi, Ich habe jhm ſeine Pflicht / Ampt verſehen.

Namiot / Papilio, onis, g. m. Prætorium, ij, g. n. Quæſtorium, ij, g. n. Scena, æ, g. f. Tabernaculum, Tentorium, Tentoriolum, Cadurcum, i, g. n. Kriegsgezelt / des Feldrichters Hauß / Seckelmeiſters Gezelt / Laubhütt / Hütte / Kramerdeck.



Namiotek / Conopœum, alij, Conopeium, vel, Conopium, ij, g. n. Cadurcum, i, g. neut. ein Fürhang vmb ein Betthe / eine weiſſe Betthdecke / in Italien gebräuchlich. Namiot Páńſki / Auguſtale, is, g. n. eines Fürſten Zelt. Do Namiotu náleżący / Scenicus, a, um, zur Hütten gehörig.

Namniey / Minimè, Minimùm, adver. mit nichten / nein / zum wenigſten.

Namnieyßy / Minimus, a, um, der kleineſte / der allerkleineſte / geringſte.

Namowá / Perſvaſio, Svaſio, onis, g. f. Svadela, æ, g. fœm, Beredung / Vermahnung / gefaßte Meynung.

Námowić / Inducere, Perſvadere, Corrumpere aliquem blanditiis, überreden Glauben zu geben / beſtechen.

Námowiony / Perſvaſus, Victus, a, um, überredet / erbeten.

Námownie / Perſvaſibilitèr, adver. mit überreden / gläubliche Ding reden.

Námowny / łácny do námowienia / Perſvaſibilis, le, leicht zu überreden.

Námowny / Perſvaſorius, Svaſorius, a, um, kräfftig zu bereden / zu rathen vñ bereden dienlich.

Námyśláć / Deliberare, betrachten / rathſchlagen / bedencken.

Námyśláiący ſie / Meditatorius, a, um, beträchtig / vorbereitig / der ſich bedencket.

Naniżßy / Imus, Infimus, a, um, der vnterſte / der aller vnterſte.

Ná one ſtrone / Trans, præpoſ. accuſ. ſerv. Hinüber.

Ná oſtátek / Demùm, Deniquè, Extremè, Noviſſimè, Poſtremò, Poſtremùm, Supremò, Tandem, Ulsimùm, adv. Zu letzt / über das / zum letzten mal / endlich / zum letzten.

Nápadáć / Minari, Supervadere, füraußgehen / überhineingehen. Nápadáć ná kogo / Graſſari, überfallen.

Nápadánie ná kogo / Graſſatio, onis, g. f. Vberfallung / Raubung / Räuberey.

Nápádnienie / Occurſus, us, g. m. Der Gegenlauff / Begegnung.

Nápajáć / Imbuere, eintuncken / einbeitzen / eintrâncken.

Náparzáć / Vaporare, außdämpffen / erſigen / einen Dampff von ſich geben.

Náparzánie / Fotus, us, g. m. Fomentum, i, g. n.

g. n. Fomentatio, onis, g. f. Alles das man warm über ein Ding oder Wund schlägt zu Linderung des Schmertzens / zur Wärmung.

Nápawáć/ Adaquare, Potionare, einem einen Tranck geben / das Vieh träncken.

Nápawánie/ Aquatio, onis, g. f. Wasserholung/ Tränckung.

Nápedzáć/ Impellere, hinein stossen. Znowu nápedzáć / Repellere, wiederumb hinein treiben/ hinein stossen.

Nápełniáć/ Nápełnić/ Corrotundare, Exuberare, Opimare, Rotundare, Saturare, erfüllen/ überflüssig machen/ mästen. Nápełniáć śię / Se explere, sich ersättigen.

Nápełnienie/ Plenitudo, inis, g. f. Vollkommenheit/ die Fülle.

Nápełniony, Completus, a, um, particip. erfüllet/ voll.

Nápięćie/ Intensio, seu, Intentio, onis, g. fœ. Das auffspannen/ spannen.

Napierwey/ A primo, Anfangs.

Nápijáć śię/ Potare, trincken.

Nápis/ Elogium, ij, g. n. Epigramma, atis, g. n. Epigrapha, æ, g. f. Inscriptum, ti, g. n. Inscriptio, onis, g. f. Lemma, atis, g. n. Titulus, i, g. m. Vberschrifft/ Titel. Napis ná domie/ Signum, i, g. neut. ein Zeichen vnd Schild an einem Hause. Napis kłáść/ Inscribere, Præscribere, Superscribere, Namsen/ Intituliren/ überschreiben.

Nápisáć/ Literis mandare, zu Schrifft bringen/ auffschreiben.

Nápłákáć śię/ Deplorare, außweinen/ auffhören zu weinen.

Náplwáć/ Inspuere, Insputare, frequ. Etwa einsprützen.

Nápojony koń/ Epotus equus, geträncktes (Pferd.

Nápominać/ Adhortari, admonere, Cohortari, Commonere, Exhortare, Monere, ermahnen/ warnen. Nápominać wprzod/ Præmonere, vorher warnen/ vermahnen. Nápomnieć troche ábo potáiemnie/ Submonere, heimlich/ oder ein wenig warnen.

Nápomniony/ Monitus, a, um, gewarnet/ ermahnet. Nápomniony wprzod/ Præmonitus, a, um, vorher gewarnet.

Nápominácz/ Hortator, Monitor, oris, g. m. ein Ermahner/ Warner.

Nápominaczká/ Hortatrix, icis, g. f. Ermahnerin/ Warnerin.

Nápominálny/ Hortativus, Monitorius, a, um, ermahnlich/ zur Warnung dienlich.

Nápominánie/ Admonitio, onis, g. fœ. Admonitum, i, g. n. Admonitus, us, g. m. Exhortatio, onis, g. fœ. Hortamentum, i, g. n. Hortatio, onis, g. fœ. Hortatus, us, g. m. Prænsatio, onis, g. f. Monitio, onis, g. f. Monitus, us, g. m. Monitum, i, gen. neut. Ermahnung/ Warnung.

Nápomknienie/ Invitatus, us, g. m. Invitatio, onis, g. f. Invitamentum, i, gen. neut. Anlaß/ Anreitzung.

Nápotym/ Cæterò, Posthac, adverb. Hernach/ Auff ein ander mal/ Sonst.

Nápowietrzny/ Meteorus, a, um, lat. Sublimis, e, hoch/ erhaben in die Höhe.

Nápóy/ Poculum, i, g. n. Potus, us, g. m. Potio, onis, g. f. Tranck. Napoy mocny/ Sicera, æ, g. f. Hebræis omnis potus inebrians, starcker Tranck. Napoy dziećinny/ Bua, æ, g. f. Tranck der vnmündigen Kinder.

Náprawá/ Refectus, us, g. m. Refectio, onis, g. f. Reparatio, onis, g. f. Erlabung/ Erquickung/ Ernewerung/ wiederzurüstung/ Verbesserung.

Náprawcá/ Reformator, Reparator, oris, g. m. Der etwas zu recht bringet/ Ernewerer/ Wiederbringer.

Náprawiáć/ Reformare, Reparare, wiederumbgestalten / erneweren / wieder machen/ verbessern. Naprawić cale/ In integrum restituere, wiederumb in den vorigen Stand bringen/ oder setzen.

Náprawiáć kogo / Immittere, pro Subornare, auffweisen/ anrichten/ auff ein List bestellen.

Náprawiáć ná kogo/ Subornare, einen vnterrichten was er thun oder sagen sol.

Náprawiony/ Restauratus, a, um, ernewert/ verbessert.

Náprawny/ Reparabilis, le, Das kan wiederbracht/ gebessert werden/ wiederbringig.

Náprętce/ Raptim, adverb. Behend/ in eyl/ in einem zuck.

Ná przećiwko/ Contrà, adver. Ex opposito, gegenüber/ hinwiederumb.

Náprzemiánny / Amœbæus, a, um, wiedergeltig / gegenwechselich / eins gegen dem andern abwechselich.

Ná przemiány/ Invicem, adverb. Einer vmb den andern.

Naprzod / Imprimis, Primitèr, Primitùs, Primùm, adverb. ordinis, vorab / zum ersten/ erstlich/ anfänglich.

Nápucháć / Adhalare, Inhalare, anblasen/ hinein hauchen/ keychen.

Nápuchło czynić / Extuberare, sich herauß bücken/ einen Buckel gewinnen/ dicke werden.

Nápuchły/Turgidus,a,um, geschwollen/strozend voll.

Nápuśćić / Suffundere, eingiessen/ begiessen/ übergiessen.

Nápuszczać / Inficere, Insuccare, befeuchtigen/ befeuchten/ beyzen.

Nápuszczony/ Infectus, a, um, eingetuncket/ befeuchtet/ gebeyzt.

Nápuszczenie/ Infectus, us, g. m. Beyzung/ Befeuchtigung.

Náradzáć śię/ Consiliari, Deliberare, rathfragen/ rathschlagen/ betrachten. Náradzáć śię z kim/ Conferre, miteinander rathschlagen. Náradzáć śię potájemnie/ In secreto cum amicis aliquid volutare, Etwas heimlich mit den Freunden berathschlagen/ handeln/betrachten.

Náradzánie śię/ Consilium, ij, g.n. Consultatio, onis, g.f. Deliberatio, onis, g.f. Recogitatio, onis, g. fœ. Anschlag/ Rath / Ratschlagung/ Betrachtung/ Anbringung. Mieysce do náradzánia/ Deliberatorium, ij, g.neut. ein Orth da man rathschlaget. Náradzániu służacy/ Deliberativus, a, um, rathschlägig.

Nárámiennik/Armilla, æ, g.f. Brachiale, is, g. n. Dextrocherium, ij, g.n. Humerale, is, g. n. Armgezierd/ Armring / ein Halßkleid/ das man umb den Halß henget / das Obertheil an einem Harnisch. Nárámiennik meski/ Galbeus, i, g. m. Galbeum, i, g. neut. Viria, Viriola, æ, g fœ. dimin. ein Armgezierd/ ein Zierrath/ Halßgezierd von grünem Edelgestein/ so der Männer vorzeiten ist gewesen. Nárámiennik białogłowski/ Analectis, idis, g.f. Spinther, eris, g. n. ein Armband / ein Küßgen oder Pulster / so das Frawenvolck unter die Schultern legt / wenn jhnen die eine höher ist als die ander / damit sie es also bedecken.

Nárastáć/ Subnasci, Succrescere, von unten auff wachsen.

Nárcyszek ziele/Narcissus, si, g.m. Narcissen.

Nárcyszkowy/ Narcissinus, a, um, von Narcissen gemacht.

Nardá/Nardus, i, g. fœm. Nardum, i, g. neut. Spicanarden.

Nárdowy/ Nardinus, a, um, Das Spicanarden Geruch oder Geschmack hat. Nárdowy olejek/ Nardum, i, g.n. Spicanardenöl.

Narod/ Gens, gentis, g. f. Natio, onis, g. fœ. Volck eines Landes/ Nation.

Národzenie/Nativitas, atis, g.f. Geburt. Národzenia dzień/Natalis, is, g. m. Natale, is, g. n. Natalitium, ij, g.n. Dies natalis, Dies natalitius, Tag der Geburt. W dzień Národzenia swego bánkiet spráwić/ Natalitia dare, ein Gastmal am Tage seiner Geburt halten / seinen Namen verschencken.

Nárußáć / Collabefacere, Collabefactare, Delibare, Delumbare, Infirmare, Labefactare, Suboffendere, Violare, zum Fall richten/ zerstören / schwächen / schwach und krafftloß machen/ Krafft entziehen/ verletzen/ ein wenig erzürnen/ nothwendigen.

Nárußony/ Labefactus, & Labefactatus, a, um, geschwächt.

Nárybiony/Piscosus, a, um, voller Fisch.

Narzedźie/ Instrumentum, Organum, i, g.n. Rüstzeug/Werckzeug. Przez Narzedźie jákie/ Organice, adv. mit/oder/durch ein Werckzeug.

Nárzekáć/ Deplorare, Ejulare, Lamentari, weynend klagen/ laut heulen / weheklagen und jammern.

Nárzekánie/ Ejulatio, onis, g.f. Ejulatus, us, g. m. Lamentatio, onis, g. f. Lamentum, i, g. n. Planctus, us, g.m. Plangor, oris, g. m. Questus, us, g. m. ein Geheul/ grosse Klag/ Das weheklagen/ Klag.

Nárzynány/Multifidus. Serratus, a, um, das in viel Theil getheilet ist/ sagenweise zerkärbt.

Násżod/ Bura, æ, g.f. Buris, is, g. f. Urvum, i, g. n. Pflugstertze/ Pflugkrümme.

Násadzáć / Coaptare, zusammenfügen/ zusammensetzen.

Násalać/ Salire, Sallere, Sallire, saltzen/ mit Saltz bestrewen.

Náśćielać/ Insternere, überspreiten/ bespreiten.

Náśiadáć / scilic. jáycá/ Incubare ovis, vel, pullis, dicitur gallina, Sedere in ovis, die Eyer brüten.

Náśiadánie/ Siedzenie ná jájcách / Incubatus, us, g. m. Incubatio, g.f. Incubitio, onis, g.f. das brüten.

Násiadánie/Insessus, us, g. masc. Lägerung auff etwas.

Nasienie/Germen, Semen, inis, g.n. Sementis, is, g. fœ. Sperma, atis, g.neu. Samen/ Saat/ Säeung. Nasienie rodźić/Sementare, Saamen tragen/oder geben.

Nasienie przyrodzone káżdey żywiącey rzeczy/ Virus, g.n.indeclin. Urina genitalis, der natürliche Saamen eines jeglichen Thiers.

Nasiennik/ Seminarium, ij, g.n. Nutrix, icis, g.f. metaph. Ort da man pflegt junge Bäum hinzu pflantzen / dieselbige darnach zu versetzen/ Zuchtgärtlein.

Nasienny/Seminalis, e, gut zu säen.

Násládowáć/ Æmulari, Imitari, Persequi, Sectari, Subsequi aliquem & imitari, sich befleissigen nachzuthun/ nachfolgen/ nachfahren/ nachhängen/immerdar nachfolgen/ einem nachfolgen vnd nachthun. Násládowáć ojcá / Patrissare, Respondere, Responsare (frequent.) Patri, dem Vater nacharten/nachschlachten.

Násládowánie/ Imitatio, onis, g. f. Sequela, æ, g. fœ. Nachfolge/Folg. Násládowánie záwiśne/Æmulatio, onis, g. fœ. Lust einem etwas nachzuthun.

Násládowány/Imitatus, a, um, nachgefolgt.

Násládowcá / Æmulus, i, g.m. Æmulator, Assectator, oris, g.m. Assecla, æ, g.com. Imitator, Sectator, oris, g.m. Sequax, acis, g.o. Anmasser/ Eyferer/Nachfolger/Nachfährer/ Jünger.

Násládowniczá/ Imitatrix, icis, gen.fœm. Nachfolgerin.

Násługowánie / Obsequela, æ, g. fœ. Folg/ Willfahrt/Dienst.

Násmażáć/Infrigere, Vntereinander braten/ rösten/pregeln.

Náśmiewisko/Deridiculum, i, g. neu. Verlachung/ Verspottung.

Násolić mięso/ Aspergere salem carnibus & Aspergere carnes sale, Fleisch einsaltzen.

Nástáwiáć/Opponere, fürsetzen/gegensetzen.

Nástáwiáć / Præbere, bieten oder geben.

Nástępcę dáć / Subrogare, an eines andern stelle oder statt stellen.

Nástępowáć/ Consequi, Imminere, Instare, Institare, frequent. Nachfolgen/über einem hangen oder halten / hinzu tringen / vorhanden seyn. Nástępowáć ná kogo / Insequi, einem beschälcken oder übels nachreden. Nástępowáć zá kim / Subsecundare, Folgen/ zu willen werden.

Nástępowánie / Consequentia, æ, g.f. Consecutio, onis, g.f. Successio, onis, g. f. Folg/Nachfolgung.

Nástępujący/ Consequens, Imminens, Insequens, Instans, antis, g.o. Secundus, a, um, Nachfolgend/geneigt/ergeben/vorhanden.

Nástorczony/Arrectarius, a, um, In die höhe auffgericht.

Nástręczyć/ Suggerere, Zuweisen.

Naswiętszy / Sacrosanctus, a, um, Hochheilig/der allerheiligste.

Násycáć/ Exaturare, Obsaturare, Satiare, Saturare, ersättigen.

Násycenie / Satietas, Saturitas, atis, g.f. Satias pro Sacietas aliquando ponitur, Genüge/mässigkeit/ Verdruß/ Völle/Ersättigung.

Násycony / co sie może násyćić / Explebilis, Satiabilis, e, gut vnd leicht zuerfüllen/ ersätlich.

Násycony/ Saturatus, a, um, Pastus, Satur, a, um, gespeist/geweydet/ ersättiget.

Násykánie/Allegatio, onis, g.fœ. Werbung.

Násypáć/ násypowáć/ Superingerere, Supergerere, Oben darauff hauffen / über etwas hauffen / Erde auff etwas führen.

Nász/Noster, ra, rum, Vnser.

Nászrámowáć / Cicatricare, Einem, ein Wundmahl schlagen.

Ná szyję / In præceps, gählingen/ stößlichen/ auff den Halß.

Nászyniec/Nostras, atis, g.o. Vnsers Landes/ vnser Landsmann.

Nátchnienie/ Adflatus, Inflatus, Instinctus, us, g.m. Anhauchung/ das Einblasen/Trieb/Anleitung/anweisung.

Náterminowáć/ Notare, Zeichen/auffschreiben/mercken.

Náterminowánie/ Annotatio, onis, g. fœ. Anzeichnung.

Nátężánie słow / Prosodia, æ, g.f. lat. Accentus, us, g.m. der Thon einer jeglichen Sylben.

Nátkano/ Spissè, adv. Dick /gemählich.

Nátkány/Distentus, Fartus, Farctus, Spissus, Suffarcinatus, a, um, Außgefüllet/dick/dicht/ voll/ gestopfft/ gefüllet.

Nátret/ Ardelio, onis, g. m. Maleferiatus, a, um, Vnrühiger Mensch/Hans in allen Gassen/ Vnruhig/ der sich aller Ding annimbt.

NA

Nátykáć/ Distendere, Offigere, Stipare, Suffarcinare, Zustecken / außdehnen / verschliessen/ einen eng vmbgebeu / vnterschoppen / mit Lumpen vnterstützen/zustopffen.

Náuczáć/ Informare, Monstrare, Vnterweisen/vnterrichten.

Náuczony / Eruditus, Imbutus, a, um, Wol bericht/vnterwiesen.

Náuczyćiel/ Didascalus, i, g.m. Doctor, Exercitator, Formator, Præceptor, oris, g.masc. Lehrer/Lehrmeister / Vnterweiser / der einen auff etwas übet.

Náuczyćielká/Præceptrix, icis, g.f. Lehrmeisterin/Lehrerin.

Náuczyć śię/ Ediscere, außwendig lernen.

Náuká / Disciplina, Doctrina, æ, g.f. Literæ, arum, g.f.pl. num. Præceptum, i, g.n. Scientia, æ, g.f. Lehre / Kunst/Geschrifft / Befehl/ Verstand/ Wissenschafft/Bericht. Náukámi śię báwić/ Deservire studijs, Lernen / studieren. Náuká ogulna wszystkie umiejetność w sobie zámykáiąca/Cyclopedeia, & Encyclopedeia, æ, g.f. vnterweisung/wissenheit aller Künsten/ die Circkels weiß an einander hangen. Náuká / poczatkow kunsztu jákiego/Tyrocinium, ij, g.n. Anfängliche übung der Lehr/ Lehrjahr. Náuk cále pilnujący/ Devotus, & Donatus studijs, gantz vnd gar der Lehr ergeben. Náuki wyzwolone/ Musæ, arum, g.f pl.num. Freye Künste. Nauk umiejetność/Philosophia, æ, g.f. Begierde vnd Liebe der Weißheit.

Náuká ustna/Catechesis, is, g.f. mündlicher Bericht. Wiáry ustnie uczyć/Catechizare, einen mündlich berichten in Glaubens sachen. Ktory wiáry kogo ustnie uczy/Catechista, æ, g.m. der mündlich die Geheimnüß des Glaubens fürträgt. Ktory śię uczy wiáry/ Catechumenus, i, g.m. Einer der mündlich in Glaubenssachen vnterwiesen wird.

Náusznicá/ Inauris, is, g.fœ. Ohrengezierd/ Ohrenspange.

Náwá /Navis, g.f. ein Schiff. Náwá o dwu wiosłách / Biremis, is, g.f. ein Schiff mit zweyen Rudern. Náwá o trzech wiosłách ná jedney łáwie/Trieris, is, g.f. lat. Triremis, is, g.fœ. dicitur. Galeen mit drey Rudern auff eine Banck gerichtet. Przełożony nád tą Náwą / Trierarchus, i, g.m. Hauptmann über solche Galeen. Náwá o śiedmi wiosłách/ Hepteris, is, g.f. Navis, quæ septem remorum ordines habet, Schiff mit sieben Rudern auff eine Banck. Náwá máiąca wiosel rzedy trzy/ábo dźiesiećie wiosel / Decemremis, is, g.f. Decemscalmus, i, g.m. ein zehen Ruderisch Schiff. Náwá máiąca wiosel jedenaśćie / Undeciremis, is, g.fœ. Galeen mit eilff Riemen auff eine Banck gerichtet. Naw budowánia mieysce / Navale, is, g.n. ein Schiffstelle/ ein ort da man Schiff machet/ bawet oder haltet/ Meerhafen. Naw dno/ Alveus, i, g. m. Tropis, is, g.f. Schiffboden. Náwá nienákryta/Aphractum, i, g. n. vel, Aphractus, i, g.m. ein ringfertig Schiff. Naw prodek / Prora, æ, g. f. der vordertheil des schiffs. Náwá z wiosły/Navis actuaria, ein Rudel-Schiff.

Náwáłność/ Procella, æ, g.fœ. Sturmwind/ Vngestüm. Náwáłnośći gwałtowne/ Tempestates sonoræ, brausende Vngestümmigkeit.

Náwątlony/ Affectus, a, um, Arm/ schwach/ verzehrt/ matt vnd schwach.

Náwiązáć/ Amentare, Revincire, mit Riemen binden/ überwinden.

Náwiązánie/ Amentum, i, g.n. Riem/Band. Náwiązánie głowy/ Pittacium, ij, g. neu. eine Stirnbinde.

Náwiązány/ Amentatus, Pedatus, a, um, angebunden/zugericht.

Nawiecey /Maximè, Maximoperè, adverb, fast heffttig/am allermeisten.

Náwiedzáć/Invisere, Visere, Visitare, Heimsuchen/besehen gehen/besuchen. Náwiedzáć znowu / Revisere, Wiederumb gehen zusehen/ zu besuchen.

Náwiedzánie/Lustratio, Visitatio, onis, g.f. Hin vnd wieder Fahrt von einem ort zum andern/ Heimsuchung.

Náwiedziony/Impulsus, a, um, getrieben/gedrungen.

Náwodźić/ Pellicere, mit glatten guten worten überreden/ reitzen.

Náwoy/Liciatorium, ij, g. n. ein Windbaum eines Webers.

Náwożenie/Congestio, onis, g.fœ. Accumulatio, Advectio, onis, g. f. Zuführung/Zusammentragung/Zusammenführung.

Náwozić/Acervare, Invehere, Congerere, Exaggerare, Zusammen hauffen/hinein bringen, zuführen/führen

Náwrocenie/Conversio, onis, g.f. Vmbkehrung/Bekehrung/Besserung.

Ná

Náwrocony / Conversus, a, um, bekehrt/

Náwrzeć/ Incoquere, Einkochen.

Nawyższy / Supremus, a, um, Aller obrist/ aller höchst.

Náydowáć/Comperire, Invenire, Reperire, Erfahren/innen werden/ vernehmen/befinden.

Náymácz/Conductor, Locator, oris, g. m. ein Dinger/Mieter.

Náymowáć/ Locare, Conducere, Locitare, Umb Geld außleihen / mieten.

Názájutrz/Postera dies, Postridiè, adverb. nachfolgender Tag/ am nechsten Tag hernach.

Názbyt / Nimis & Nimiùm, adv. Pernimis, Supra modum, Immensè, adv. Immane quantùm, adv. gar zu viel/allzu viel.

Náznáczáć / Náznáczyć / Adnotare. Annotare, Assignare, Consignare, Denotare, Linire, Linere, Asterisco notare Anzeichnen/ auffzeichnen/ einem zuordnen/ zueignen/ bestreichen/verzeichnen/ein Merckzeichen machen/abzeichnen.

Náznaczáć Náznáczyć / Constituere, Definire, Describere, Destinare, Diffinire, Præfinire, Statuere, Bestimmen ein Ziel setzen / ordnen/ fürsetzen/verordnen/ihm gänzlich fürnehmen.

Náznáczenie / Attributio, Designatio, onis, g. f. Zuordnung/Ordinantz/Fürnehmung.

Náznáczony/ Signatus, a, um, Gezeichnet.

Náznáczony/ Dictus, a, um, bestimbt / gewiß/ ordentlich gesetzt.

Názwáć się ináczey / Nomen sibi adoptare, seinen Namen verwechseln/ verändern.

Názwánie/ Apellatio, onis, g. f. Nennung.

Nazwisko/ Apellatio, onis, g. f. Nomina, um, g. n. plur. num. Vocabulum, i, g. n. Vocamen, inis, g. n. Nennung/Nam/ oder Zunam.

Názywáć / Apellare, Cognominare, Denominare. Indigitare, Nuncupare, Perhibere, Nominare, Vocare, Vocitare, freq. nennen/ einen übernam geben/ einen namen geben.

Názywánie/ Apellatio, Nominatio, Nuncupatio, onis, g. f. das nennen/ nennung/ namsung.

Nedzá/Calamitas, atis, g. f. Miseritudo, inis, g. fœm. Miseria, æ, g. fœ. Jammer/ Elend/Armseligkeit.

Nedznie / Calamitosè, Miserè, Miseriter, Molestè, Permolestè, Arbeitseliglich / Elendiglich/gar überlegen/mühseliglich/ armselig.

Nedzny / Ærumnosus, Afflictus. Calamitosus, Miser, ra, rum, Arbeitselig / Jammerlich.

Nedzny potroszę / Misellus, a, um, Elend vnd klein.

Nerká/Ren, renis, g. m. Nieren. Nerek bolenie/Nephritis, is, g. f. Nierenwehe.

Netá dla ryb ábo ptakow/ Esca, æ, g. f. ein Aaß das man den Vögeln oder Fischen machet.

Nic/Nihil, g. n. indecl. Nihilum, i, g. n. Nil, pro Nihil, per syncopen, Nichts.

Nić/Filum, Linum, Linamentum, i, g. n. ein Fadem. Nawiáć nić/ Intendere stamine telas, Intendere stamina machinæ textoriæ, den Fadem aufffspulen. Nić náwinąć znowu / Redordiri, den Faden wieder aufffspulen. Po Nići/Filatim, adv. ein Fadem nach dem andern.

Nicowáć/Interpolare, vernewren.

Nicowánie/ Interpolatio, onis, g. f. Ernewerung/ widerbringung / verbesserung aller dinge.

Nicowány / Interpolatus, Interpolus, a, um, das vmbgewendet/ vernewert ist/ als ein Kleid.

Nie/ Haud, Haudquaquam, Haud secus, Minimè, Ne, Nequaquam, Non, adv. negandi, Nein/ nicht/gar nicht/mit nichten/keines wegs. Nie ináczey/ Haud secus, nicht anders.

Niebácznie / Inconsideratè, Temerè, Temeriter, adverb Freventlich/ vnbedachtiglich/vnbedachtsamlich / verwegen/vnbesonnen / ohn Rath.

Niebácznosć/ Temeritas, atis, g. fœ, Temeritudo, inis, g. fœ. Verwegenheit / Thumkühnheit/ Frevel.

Niebáczny / Inconsideratus, a, um, Inconsiderans, antis, g. omn. vnbedachtsam/der nichts bedencket.

Niebespieczeństwo/Flamma, æ, g. f. metaph. Periculum, i, g. neu. Gefahr/ Gefährligkeit. Niebespieczeństwo dla czego podjąć/ Depaciisci honestissimo periculo, sich in die allerehrlichste Gefahr gutwillig geben. W niebespieczeństwie być/Inacie versari, in der Schlachtordnung seyn/ in Gefahr seyn.

Niebespieczne czásy / Tempora clymacterica, gefährliche/ vnsichere Zeit.

Niebespiecznie/Periculosè, adverb. gefährlicher weise/mit Gefahr/ gefährlich.

Niebespieczny/ Importuosus, Importunus, Infestus, Periculosus, a, um, Unsicher/ das keine Gelegenheit hat anzuländen / feindlich / wiederwertig/ gefährlich.

Niebiescy/Superi, orum, g. m. plur. num. die

Himlische Götter / die oben im Himmel sind/ Niebiescy święci/Cœlites,um, g. m. Heiligen/ Himlische.

Niebieski/Æthereus,seu,Ætherius,Cœlicus, a,um, Cœlestis,e, Himlisch.

Niebłotnisty/Illimis,e,Illimus,a, um, ohne Koot/Lauter/ ohne Schlam.

Niebo/Æther,ris,rem,vel,ra,g.m.sine plur. Cœlum,i,g.n. in plur. Cœli,orum,g. m. Himmel. Niebo ßczyre/Dium,ij,g.n. der blawe Himmel/ die Lufft/ der Schein vnd Glantz des Himmels. Z Niebá/Cœlitùs, adverb. vom Himmel herab. Niebo noßący/Cœlifer, a, um, der den Himmel trägt.

Niebojáźliwie/ Inpavidè,Intrepidè,adverb. Animo imperterrito , vnerschreckentlich / vnfurchtsamlich.

Niebojáźliwy/ Expers metu, Impavidus ,a, um,Intrepidus,Animosus,a,um, vnerschrocken/ vnforchtsam.

Niebronowány/Impexus,a,um, vngestrählet/ vngeeget.

Niebyć/Abesse, Abfore, Defore, nicht da seyn werden/ weg seyn/absein/gebresten/mangeln.

Niecáły/Mutilus, a, um, gestümmelt / verstümlet/ gestümpffet.

Niechćieć/ Nolle,nicht wollen.

Niecheć / Malevolentia,æ, Simultas,atis,g.f. Stomachus, i, g. m. böser Will / Vnwill / Neid/ Feindschafft/Vnlust.

Niechędogi/Impurus, a, um, Fœdus, Spurcus , a, um , vnsauber/ vnrein / häßlich / schändlich/garstig.

Niechętnie/ Fastidiosè, Gravatè , Gravatim, Illibenter,Ingratis,Invitè,Repugnanter, adver. Verächtlich/verdrossentlich/ vngern/vnwilliglich/ mit verlust/ wiederspännliglich.

Niechętny/Invitus,a,um, Vngern/ vnwillig. Niechętny swoim/Aversus,Alienus à suis, den seinigen wiedrig/nicht gut.

Niechmurny / Innubilus, a, um, Innubis, e, Sine fece, Purus,a,um, Schön/heyter.

Niechwalebny/ Illaudabilis,e, Vnlöblich.

Niećichy/Immitis,e, Rauh/ mutwillig.

Niećierpliwie/ Impatienter, Repugnanter, adverb. vngedultiglich/ wiederspenstiglich.

Niećierpliwość / Impatientia, Intolerantia, æ,g.f. vngedult.

Niećierpliwy / Impatibilis , le , Impatiens, entis, Intolerans, antis, g. o. vngeduldig/ vnleidlich/ vnertragen.

Niecki do wapná/Trulla,æ,g. f. Mörtelkellen/Pflasterkellen/ Mawerkelle. Niecki do wyczyniánia ćiástá/Magis,idis,g.fœ. eine Multe/ darin man Brod knetet/ Scheiben Tisch.

Niecnotá/Crimen,inis,g n.Flagitium,ij,g.n. Improbitas,atis,g.f. Nefas, g.n. indeclin. in Nominat. Accusat. & Vocativo tant. invenitur. Nequitia,æ,g.f. Nequities,ei,g.fœ. Scelus,eris,g.n. Laster / Missethat / Boßhafftigkeit / vnerhörte Schand vnd Laster/Schalckheit/büberey/boßheit.

Niecnotliwie / Flagitiosè, Nefariè, Nequiter, Sceleratè, Scelestè, adv. Schändlich/ lästerlich/ bößlich/ gantz schalckhafftig.

Niecnotliwy / Niecnotá/ Ab omni honestate relictus, Facinorosus, Flagitiosus,a,um, Furcifer,eri,g.m. Gurges, & Vorago vitiorum, Impiatus, Improbus, Maculosus , a, um , Nebulo, onis,g.m. Nefarius,a,um , Scelus pro Scelerato, Scelestus, Scelerosus , & Sceleratus, a,um, aller Erbarkeit entblöst/ voll Schelmerey / Vbelthat/ Büberey/Bübisch/ einer der Henckers werth ist/ dem man eine Furcke an den Hals hanget / damit man jhn kenne / vnd sich für jhm hütten könne/ grundsupp aller Laster/Lasterhafftig / boßhafftig/ grimmig/befleckt/vnsauber/ loser Mensch / überschandlich/ein Bösewicht.

Niecnotliwa/ Malefica , Improba, æ, g. fœ. ein Hexe/Zauberin.

Nieczczy/ Solidus, a, um, Durchdick / starck/ vest/ nicht hol oder lück/ gantz aneinander.

Nieczesány/Impexus,a,um, vngekämbt/oder vngestrält.

Nieczesty/ Infrequens, entis, g.o. Vngäng/ nicht offt.

Nieczujący/Insensilis, Insensibilis,e , vnempfündlich.

Nieczuły / Stupidus, a, um , Erstummet/vnverständig/erstarret.

Nieczystość/ Impuritas,atis,g.f. Incestus,us, g.m. Vnflath/Schand/ Vnreinigkeit.

Nieczysty / Immundus , Insyncerus , a , um, Turpis,e, Vnrein/vnsauber/falsch/vnflätig.

Niedawno / Nuper, Nuperrimè, adv. temp. newlich/kürtzlich/nicht sehr lange.

Niedawny/ Nuperus,a,um, New/frisch.

Niedbále / Defunctoriè, Ignavè, Ignavitèr, Incu-

Incuriosè, Indiligentèr, Insubidè, Negligentèr. Obitèr, Otiosè, Oscitantèr. Perfunctoriè, Segnitèr, Socorditèr, Supinè, Tralatitiè, ad. fauliglich/ träglich/ sorglosiglich/ vnfleissiglich/ liederlich/ ohn Sorg/ durch Verachtung/ im Fürgang/ oben an hin/ nicht mit Fleiß/ müssiglich/ hinlässiglich/ schlaffend/ gleich wie schlummernd.

Niedbálstwo/ Incuria, Indiligētia, Negligentia, æ, g. f. Neglectus, us, g. m. Neglectio, onis, g. f. Oscitatio, onis, g. f. Socordia, æ, g. f. Liderligkeit/ Vnfleiß/ Hinlässigkeit/ Verachtung/ Sorglosigkeit/ Trägheit/ Faulheit/ Vnachtsamkeit/ Nachlässigkeit.

Niedbáły/ Animi remissus, Incuriosus, a, um, Indiligens, entis, g. o. Oscitans, antis, g. o. Perfunctorius, a, um, Præsegnis, e, Secors, vel, Socors, ordis, g. o. Securus, a, um, Segnis, e, hinlässig/ vntapffer/ schläfferig/ sorgloß/ vnfleissig/ liderlich/ gar faul/ träg/ vnachtsam/ nachlässig.

Niedługoß/ Aliquamdiu, adverb. nicht zu lang/ etwan lang.

Niedobrze/ Male, non benè, übel.

Niedobrze rozumieć/ Parum intelligere, übel verstehen.

Niedobyty/ Inexpugnabilis, le, vnüberwindlich/ nicht zu gewinnen.

Niedogodny/ Dyscolus, Morosus, a, um, seltzam/ vngedültig/ dem niemand kan recht vnd zuwillen thun/ vngeschlacht/ murrisch.

Niedokończony/ Imperfectus, Inexpletus, Semifactus, a, um, vnvollkommen/ noch nicht außgemacht/ halb gethan.

Niedołezny/ Debilis, le, Lacer, Lacerus, Mancus, a, um, schwach/ blöd/ gliedloß/ vnvollkommen/ mangelhafft.

Niedopuszczáć/ Prohibere, Non permittere, verhüten/ verhindern/ nit zulassen/ verbieten.

Niedostonáły/ Imperfectus, a, um, Mancus, a, um, schwach/ mangelhafft/ vnvollkommen.

Niedosłyszący/ Subsurdus, Surdaster, a, um, ein wenig taub/ übel hörend.

Niedostáje/ Deest, Defit, impers. es gebricht/ mangelt.

Niedostáteczny/ Egens, entis, g. om. Mangelhafft.

Niedostátek/ Aporia, æ, Egestas, atis, g. fœ. Defectus, us, g. m. Indigentia, æ, g. f. Penuria, æ, g. f. Vitium, ij, g. n. Mangel/ Gebrechen/ Fehl.

Niedostátek pieniedzy/ Inopia rei pecuniariæ, Mangel an Geld.

Niedostátek wielki/ Inopia ultima, höchste Armuth/ Elend.

Niedostawáć/ Abfore, Deesse, Defore, mangeln/ gebrechen/ gebresten.

Niedoświádczony/ Incompertus, Inexploratus, a, um, Das man nicht recht weiß/ vnerkündiget/ vnersucht/ vnkündlich/ vnbekant.

Niedotkliwy/ Intactilis, le, vnberührlich/ das sich nicht berühren läst.

Niedotkniony/ Intactus, a, um, vnberührt.

Niedowárzony/ Subcrudus, a, um, Semicoctus, a, um, halbgekocht/ halbroh.

Niedowćipność/ Ingenium crassum, pingue, Pinguiores rusticorum literæ, grober Verstand.

Niedowćipny/ Hebes, hebetis, g. o. Homo plumbeus, Pinguis, e, Tardus, a, um, vnverständig/ vngeschickt.

Niedowiárstwo/ Diffidentia, æ, g. f. Incredulitas, atis, g. f. Mißtrew/ Vnglaube.

Niedowierzáć/ Diffidere, verzagen/ mißtrawen/ nicht glauben.

Niedowierzájąc/ Diffidentèr, adverb, Mißtrawlich/ verzagend.

Niedowierzájący/ Diffidens, entis, g. om. Mißtrawend.

Niedoyrzeć/ Cæcutire, übel sehen/ blintzen/ schälen.

Niedozor/ Ablepsia, æ, g. f. Sinnlosigkeit.

Niedojrzáłość/ Immaturitas, atis, gen. fœm. Vnreiffe.

Niedojrzáły/ Crudus, a, um, Immaturus, a, um, vnzeitig/ nicht reiff.

Niedojrzewájący/ Frugiperda, æ, g. c. Der sein Frucht verliert.

Niedozwolony/ Inconcessus, Impermissus, Negatus, a, um, vnbewilligt/ nicht zulässig/ abgeschlagen/ geleugnet/ verboten.

Niedźwiadek/ Nepa, æ, g. f. vel, Nepis, is, g. fœ. Scorpio, onis, g. m. & Scorpius, ij, g. m. ein Scorpion.

Niedźwiadkowy/ Scorpionius, a, um, von Scorpionen.

Niedźwiedź/ Ursus, i, g. m. ein Bär.

Niedźwiedźicá/ Ursa, æ, g. f. Bärin.

Niefalßywie/ Incorruptè, Sincerè. adverb. ohne falsch.

Niefárbowány/ Abaphus, i, g. m. vngefärbt.

Nieforemny/ Informis, e, vngestalt.

Niegibki/Inflexibilis,e, vnbeugig.

Niegłádzony/ Impolitus, a, um, vngeglättet/vngepollirt.

Niegodność/Indignitas,atis,gen.fœm. Vnwürdigkeit.

Niegodnie/Indignè,adverb. vnwürdiglich.

Niegodny/ Indignus, a, um, vnwürdiglich/ nicht werth/ vnwerth.

Niegośćinność/ Inhospitalitas,atis, g. f. vnwilligkeit gegen Gäste/ nicht gastfrey.

Niegośćinny / Inhospitalis, le, vngastfrey/ vnwillig gegen Gäste.

Niegotowy/Impromptus,Imparatus,a,um, langsam/ träg nicht bereit/ nicht fertig.

Niegrzeczny/ Absurdus, a, um, Illaudabilis, le, vngeschickt/ vnlòblich.

Niegrzeczy/ Absurdè, Ineleganter, Indecorè, adverb. vngeschicklich/ vnlòblich.

Niejáwnie/Non apertè Non publicè,Clàm, adverb.Intra parietes, heimlich/ nicht öffentlich/ In Häusern.

Niejáwny/Inapertus,a,um, Das nicht offenbahr ist.

Niejedzenie/Inedia,æ, g. f. Enthaltung der Speise/ Hunger.

Niekáralny/ Impunis, e, vnsträfflich.

Niekárány/ Impunitus,a,um , vngestrafft.

Niekárny/ Inemendabilis, le , Das nicht gebessert kan werden.

Niekosztowány / Ingustatus, a, um, vnversucht/vngeschmeckt.

Niekruchy / Infragilis , Infragibilis, le , vnbrüchig/ das man nicht brechen kan.

Niekształtowny/ Enormis,Informis,e, vnrichtig/ vngestalt.

Niektory / Nonnemo, inis, g. c. sing. num. tant. Nonnullus,a,um,Pleriq;,Pleræq;,Pleraq;, pl.num.Quidam, pronom. Jemand/gemeinlich/ mehrentheil.

Niekuszony / Intentatus, a, um, vnversucht/ vnerfahren.

Niekwászony/ Azymus, i, g.m. vngesäwert/ vngehoblet.

Niełáskáwie/ Inclementèr , adverb. vnmildiglich/ vnholdseelig/vnbarmhertzig/zorniglich.

Nieleniwy/ Impiger, a, um, hurtig.

Nielosowány/ Insortitus,a,um, vngeloßet.

Nielotny/ Involucer, cris, cre , vnflugbar/ das nicht fligen mag.

NJ

Nieluckí/Nieludzki/Durus,Dyscolus,Inhumanus,a,um, Misantropos, i, g. m. Morosus, a, um. vnmild/ vnfreundlich/ der mit keinẽ Freundschafft halt/ eygensinnig.

Nieluckie/ Nieludzkie/ Inhumanè,Inhumanitèr, Morose, adverb. vnfreundlich/ vnmenschlich/ vngeschlachtig/murrisch/ feindselig.

Nieluckość/Nieludzkość/Inhumanitas,Morositas, atis, g. f. Vnfreundligkeit/Vnmenschligkeit/ Eygensinnigkeit.

Nielutośćiwy/ Immisericors, dis, g. o. Crudelis,le, grawsam/vnbarmhertzig.

Niemal/ Ferè, adverb. fast/ schier.

Niemeskie/ Effeminatè Muliebritèr,adverb. verzagt/ weiblich.

Ni mezátká/Innuba,æ,g.f.die keinen Mann hat/ ohne Mann.

Niemieć/ Carere, Egere, mangeln.

Niemiec/ Germanus, a, um, Teutscher.

Niemiecka ziemiá/ Germania, æ, gen. fœm. Deutschland.

Niemiernie/ Intemperantèr, & Intemperatè, adverb. vnmässiglich.

Niemierny/Intemperans,tis, g.o. Intemperatus,a,um, vnmässig.

Niemiły/Infacetus,Injucundus,Implacidus, a,um, vnholdselig/vnlieblich/ nicht schertzhafftig/ nicht friedfertig/ nicht freundlich.

Niemoc/Debilitas,atis,g.f. Blödigkeit.

Niemoc/Nequire nicht können/nit vermögen.

Niemowiątko/Infans, antis, g. o. Infantulus, i,p.m. ein Kind.

Niemowność/ Infantia,æ, g. f. Die Zeit oder das Alter / darin man noch nicht reden kan/ Vnsprechligkeit/ Vnberedsamkeit.

Niemożny/Impossibilis, le, vnmöglich.

Niemulisty/ Illimis, e, Illimus, a, um, ohne Schleim/ ohne Koot.

Niemy / Abaces, Elingvis, e, Mutus, a, um, Stumm/ Zungloß/ Sprachloß.

Nienabożny / A religione remotus, Irreligiosus,a,um, vngottsfürchtig/ gottloß.

Nienáchylony / Indeflexus, a, um , vngebogen/ nicht niedergelassen.

Nienágábniony / Illacessitus, a, um , vnbewegt/vnangereitzt.

Nienáganiony / Irreprehensus,a,um, vngescholten/ vnverschreyet/ vngeleumbdet.

Nie

Nienákryty / Patulus, a, um, auffgesperret/ das allweg offen ist.

Nienápełniony / Inexpletus, a, um, vnerfüllig/ vnersättig/ vnvollkommen.

Nienápráwny/ktory sie niemoze náprá-wić/ Irreparabilis, le, vnwiederbringlich/ nicht wieder zu machen.

Nienáruszony / Illabefactus, Illibatus, Illæsus, a, um, Infragilis, Infragibilis, le, Integer, Sanctus,a,um, vnverwüst/ vngeschwächt/ vnverletzt/vnbrüchig/das nicht berührt ist/wol bewart.

Nienáruszonego co mieć/ w cále/ Sartum tectum habere aliquid, In Tach vnd Gemach/ Hut vnd Schirm halten/ gantz/vnberührt etwas haben.

Nienâstádky/ Incultus,a, um, vnbewohnt.

Nienástorczony / Indirectus, a, um, vngericht/ schieb/ krum.

Nienásycenie/Insatiabilitèr, Insaturabilitèr, adverb. vnersättlichen/ohn Ersättigung.

Nienásycony/ co sie nie moze násyćić/ Implacatus, Inexhaustus,a,um, Inexplebilis,le, Insatiabilis, Insaturabilis, vel, Inexaturabilis,le, Den / oder das man nicht ersättigen vnd erfüllen mag/ vnerfüllig/ vnersättig.

Nienásycony/ Insatiatus,a,um, vnersättiget/ der noch nicht satt ist.

Nienawidzacy/ Infensus,a,um, Osor, oris, g. m. gramm/ fast erzürnt/ Hasser.

Nienawidzieć / Novercari, dicitur, novercarum modo agere, Odisse, Odio habere, Odio Vatiniano aliquem prosequi, vnfreundlich handeln/ hassen.

Nienawiść / Aversissimus animus, Aversatio,onis, g. f. Invidia,æ, g. f. Odium, ij, g. neut. Rancor,oris, g.m. Haß/Zorn/Vngunst. Nienawiść máła/Invidiola, æ, g. f. dimin. eine kleine Vngunst. Nienawiść nieprzejednána/Odium novercale, Vatinianum, vnversöhnlicher Haß. Nienawiść komu zjednáć/ Facere alicui invidiam, Einen in Vngunst bringen. w Nienawiść wpáść/ Incurrere in odium alicujus, Eines Vngunst mit Gewalt auff sich laden.

Nienawistny / Invidiosus, Odiosus, Subodiosus,a,um, vngünstig/ zur Vngunst geneigt.

Nienawistnie/ Odiosè, adver. vngünstiglich.

Nieobácznie / z Nieobaczká / Improvidè, Improvisò, Improvisè, Derepentè, adverb. vnversehenlich/ vnvermuthlich.



Nieobálony / Indejectus, a, um, bestendig/ nicht niedergeworffen.

Nieobiedwájacy / Impransus, a, um, noch nicht zu Mittag gegessen.

Nieobrázliwie / Illæsè, Inviolatè, adverb. vnverletzlichen.

Nieobrázliwy / Inoffensus,a,um, activ. vnverletzlich.

Nieobrázony / Illæsus, Impercussus, Inoffensus,a,um, passiv. vnverletzt/ vngeschlagen.

Nieobronny / Improtectus, Immunitus, a, um, vnbeschirmt / vnbewahrt. Miásto Nieobronne/ Urbs nuda præsidio, wehrloß.

Nieobruszny/Æquanimis,e, Æquanimus,a, um, Der alles zum besten auffnimpt.

Nieobrzezká / Præputium, ij, g. n. Vorhaut des männlichen Glieds.

Nieobyczáynie / Inurbanè, adv. vnhöfflich.

Nieobyczáyny/Inurbanus, Malèmoratus,a, um, vnhöfflich/ vnbesittet.

Nieochedoznie/ Incultè, adverb. vnzierlich.

Nieochotá/ Lentitudo, inis, g. fœ. Trägheit/ Langsamkeit.

Nieochotnie/Frigidè, Langvidè, adverb. gemachsamlich/ träglich/ sonder Ernst.

Nieochotny/ Fastidiosus, Frigidus, Impromptus, Instrenuus, Lentus, a, um, vnlustig/ erlegen/ gemachsam/ohne Lust/langsam/träg. Nieochotnym być/ Frigere, träg/ vnfertig seyn.

Nieodćiety/Irresectus,a,um, vnabgehawen.

Nieodmienność/ Immobilitas,atis, g.f. Vnbewegligkeit.

Nieodmyty/ Illutibilis,le, das man nicht abwaschen kan.

Nieodwracájacy sie/ Irretortus,a,um, vnvmbgedrähet/ recht.

Nieodwrotny/Irrevocabilis,le, vnwiederrufflich.

Nieogłaskány/ Ferox,ocis, g.o. Immansvetus,a,um, Indomabilis, le, vnzahm/ vnzähmig/ vngezähmt.

Nieogolony/Acersecomes,ę,g.m. Intonsus, Irrasus,a,um, vnbeschoren/ vngeschoren.

Nieokreśnie / Infinitè, adverb, ohn auffhören/ vnendlich.

Nieokreßenie / Infinitas, atis, & Infinitio, onis, g. f. Vnendligkeit.

Nieokreßony/Indefinitus, Indefinitivus, Interminatus, a, um, vnendlich / vnaufflösig/ das kein Ziel hat.

Nieokryty/ Improtectus, a, um, vngedecket/ vnbedeckt.

Nieopátrzny/ Improvidus, Inconſideratus, a,um, Inconſiderans, antis, g. o. Vnvorſichtig/ der keines Dinges warnimbt/ gewarloß.

Nieopuſzczony/ Indeſertus, a, um, vnverlaſſen.

Nieoſádny/ Inhabitabilis, le, vnbewohnt/ da man nicht füglich wohnen mag.

Nieoſádzony/ Incultus, a, um, vnbeſetzt.

Nieoſtrobány/ Irraſus, a, um, vngeſchoren/ vnbeſchoren/ vnbeſchabt.

Nieoſtroznie/ Imprudentèr, adverb. vnfürſichtiglich/ vnweißlich.

Nieoſtrozność/ Imprudentia, æ, g. f. Vnfürſichtigkeit.

Nieoſtrozny/ Incautus, Improvidus, a, um, vnfürſichtig/ vnbehütſamb/ der ſich eines dinges nicht verſiehet.

Nieoſtry/ Hebes, hebetis, adject. g. om. vnſcharpff/ Stumpff.

Nieotrzymáć/ Ferre repulſam, verſtoſſen werden/ verſchupfft werden/ abſchlägliche Antwort bekommen.

Nieotwárty/ Inapertus, a, um, das nicht offen iſt.

Nieouzdány/ Infrenatus, a, um, vngezäumet.

Nieozdobnie/ Incultè, Indecorè, Inornatè, adverb. vnzierlich/ nicht fein.

Nieozdobny/ Inconcinnus, Indecorus, Inornatus, a, um, Indecor, Dedecor, oris, g. o. Dedecoroſus, a, um, vnzierlich/ vngeziert/ vnhöfflich/ das ſchändlich iſt.

Nieozyty/ Irredivivus, a, um, vnwiederbringlich/ das nicht wieder kan zu recht werden.

Niepámietny/ Immemor, oris, g. o. vneingedenck/ nicht eingedenck.

Niepewny/ Incertus, Leviſidus, a, um, Vacillans, antis, g. o. vngewiß/ ſorgfältig/ dem wenig zu trawen iſt.

Niepijájacy winá/ Abſtemius, a, um, Der keinen Wein trincket.

Niepłáczliwy/ Illachrymabilis, le, den man zum weinen nicht bewegen kan.

Niepłáwny/ Innabilis, le, darauff man weder fahren noch ſchwimmen kan.

Niepłodność/ Infœcunditas, Sterilitas, atis, g. f. Vnfruchtbarkeit.

Niepłodny/ Inferax, acis, g. o. Infœlix, icis, g. o. Infœcundus, a, um, Sterilis, le, vnfruchtbar.

Niepłodnym sie ſtáć/ Sterileſcere, vnfruchtbar werden.

Niepobożnie/ Impiè, adverb. Vngöttlich/ läſterlich/ gottloß.

Niepobożność/ Impietas, atis, g. fœm. Gottloſigkeit.

Niepobożny/ Impius, a, um, Gottloß/ vngottsfürchtiglich.

Niepochybnie/ Fataliter, adver. durch Gottes Rathſchluß/ Schickung.

Niepochybny/ Fatalis, le, von Gott beſchloſſen/ beſchieden/ verordnet.

Niepociesznie/ Inconſolabilitèr, adverb. vntröſtlich.

Niepocieszony/ Inconſolabilis, le, vntröſtlich/ nicht zu tröſten.

Niepoczciwie/ Inhoneſtè, adverb. vnehrlich/ ſcheußlich.

Niepoczciwy/ Inhoneſtus, a, um, vnehrlich/ vnflatig.

Niepodárty/ Non diſcerptus, Salvus, a, um, gantz/ vnzerriſſen/ ut: Niepodárty liſt/ Epiſtola ſalva, ein vnverſehrtes Schreiben.

Niepodobáć sie/ Diſplicere, mißfallen/ nicht gefallen.

Niepodobánie/ Diſplicentia, æ. g. fœ. Plaut. Mißfall.

Niepodobny/ Impoſſibilis, le, vnmöglich/ das nicht geſchehen kan.

Niepodobny/ Diſſimilis, Perdiſſimilis, le, gar vngleich/ nicht gleich.

Niepogodá/ Cœlum auſtrinum, nubilum, Nubilum, i, g. n. Tempeſtas, atis, g. fœ. Intemperies, ei, g. f. Intempeſtas, atis, g. fœ. Tempeſtas turbulenta, vngeſtümb Wetter/ Regenwetter/ trüb Wetter/ Gewölck.

Niepogodny/ Inſerenus, Intempeſtus, a, um, dunckel von Wolcken/ Regenhafftig. Niepogodnym być/ Nubilare, & Nubilari, trüb Wetter ſeyn.

Niepograzny/ Immerſabilis, le, das ſich nicht vnterdrucken/ eintuncken läſt.

Niepogrzebiony/ Inhumatus, Inſepultus, Nudus, a, um, vnvergraben.

Niepojetny/ Hebes, hebetis, adject. g. o. Imperceptus, a, um, vnverſtändig/ vnbegreifflich/ vnverſtändlich.

Nie-

Niepokoić/ Aliquem tangere, Conquassare, Conturbare, Infestare, Obturbare, Perturbare, einen bemühen/ treiben/ schädigeu/ gewaltigen/ betrüben/ verwirren/ vnruhig machen/ vnruhe anrichten.

Niepokojonym być/ Turbari, Bewegt vnd betrübt werden.

Niepomázány/ Immaculatus, Impollutus, a, um, vnbefleckt/ vnbesudelt.

Niepopráwny/ Inemendabilis, e, das nicht gebessert kan werden.

Niepopráwiony/ Incorrectus, a, um, das nicht gebessert ist/ vngebessert.

Nieporußenie/Immobiliter, adv. Stetiglich/ vnbeweglich.

Nieporußony/ Inconcussus, Inturbatus, a, um, vnbewegt/ vnerschrocken. Nieporußony umysł/Apatheia, æ, g.f. Vnbewegligkeit des Gemüts/ vnanmüthigkeit.

Nieporządnie/Indispositè, Inconditè, Inordinatè, Præposterè, Turbatè, Turbidè, Turbulentè, Turbulentèr, adverb. vnordentlich/ vngeschicklich/ hindersich/ verworrentlich.

Nieporządny/Confusus, Inordinatus, a, um, Præposterus, a, um, verkehrt/ verworren/ vnordentlich.

Niepośládkowány/ Indeprehensibilis, Investigabilis, e, vnmüglich/ schwer zuverstehen/ vnerforschlich.

Niepolußeństwo/Contumacia, æ, g. f. Wiederspennigkeit/ vngehorsam/ halsstärrigkeit.

Nieposłußny/ Contumax, acis, g. om. Male morigerus, vngehorsam/ widerspenstig.

Niepostrzegle/Improvide, Improvisò, vel Improvisè, adv. vnversehnlich.

Niepostrzegły/ Inobservabilis, e, Improvisus, Improvidus, a, um, nicht wahrgenommen/ vnverhütet. Niepostrzegłe pociski/ ktorych niepostrzezono/ Tela improvida, da man sich nicht dafür hüten kan.

Niepostrzezony/Inobservatus, a, um, vnverhütet/ nicht wahr genommen.

Niepoświecony/ Laicus, a, ū, der keine geistliche Weyhe hat.

Niepotegá Infirmitas, atis, g.f. Impotentia, æ, g.f. Vnmüglıgkeit/ schwachheit.

Niepoteżnie/ Effœtè, adv. schwächlich.

Niepotoczny/Extraordinarius, a, um, einer so über die Gewohnheit vnd vnordnung ist.

Niepotocznie/Extra ordinem, Ausser der gewohnheit.

Niepotrzebnie/ Supervacuè, adv. überflüssiglich/ vnnützlich.

Niepotrzebny/ Non necessarius, a, um, Vilis, Levis, ve, Frivolus, la, lum, vnnütze/ nichtes werth/ der nicht vonnöthen.

Niepoważony/ Inobservatus, a, um, vngeacht/ vngemerckt/ vnverhütet.

Niepowściągliwie/ Intemperantèr, & Intemperatè, adver. über die maaß.

Niepowściągliwość/ Intemperantia, æ, g.f. Vnmässigkeit.

Niepowściągliwy/ Acolastus, i, g.m. Impotens, entis, g.o. Intemperans, antis, g. o. Schlemmer/ vnmässig/ vnträglich/ muthwillig.

Niepozdrowiony/ Insalutatus, a, um, vngegrüsset.

Niepozwalájący/ Negabundus, Negativus, a, um, Negans, antis, g.o. Abschlagend/ laugnend.

Niepozwalánie/Negantia, æ, g. fœ. Negatio, onis, g.f. Laugnung/ Abschlagung.

Niepozwolony/ Illicitus, a, um, Verbotten/ das sich nicht gebührt zu thun.

Niepożyteczny/Ficulnus, & Ficulneus, a, ū, zu nichts nütze.

Nieprawy/Adulterinus, a, ū, Verfälscht/ ertichtet.

Nieprosty/ Indirectus, a, um, Irregularis, e, Vngericht/ scheb/ das nicht nach der gemeinen lehr gehet.

Nieprośzony/Inoratus, a, um, Non rogatus, a, um, vnerbeten/ vnerworben/ vngebeten.

Nieprzebity/ Imperfossus, a, um, vndurchgegraben. Nieprzebity/ ktory się nie może przebić/ Impenetrabilis, nullo forabilis ictu, da man nicht durchkommen kan.

Nieprzebrány/ Inexhaustus, a, um, Jugis, e, vnerschöpfflich.

Nieprzejednány/ Impacatus, a, um, vnversöhnet. Nieprzejednány/ ktorego nie można przejednáć/ Implacabilis, e, vnversöhnlich.

Nieprzerwány/ Inabruptus, a, um, Irruptus, Continuus, a, um, vnbrüchig/ nicht zurissen.

Nieprzestawáć/Continuare, vollendstrecken/ aneinander machen.

Nieprzeświádczony/ Intestatus, a, um, vnüberzeugt.

Nieprzydátność/Incommoditas, atis, g. fœ. Inutilitas, atis, g. f. Vngelegenheit/ Vnfug.

Nieprzygánny/Inculpabilis,e,Unſchelibar. vntadelhafftig.

Nieprzyjaćiel/Hoſtis,is,g.c.Inimicus,i,g.m. Perduellis,e, Feind/Rebell. Od nieprzyjaćiol ogarnionym być/ Implicari, Circumveniri ab hoſtibus.vmbgeben werden vom Feinde.

Nieprzyjaćielſka ziemiá/ Hoſticum, i,g.n. des Feinds Erdreich oder Land.

Nieprzyjaćielſki/Hoſtilis,e,Hoſticus,a,um, Feindlich/ das dem Feind zugehört.

Niepryjaćielſkie/Hoſtiliter,adv.Feindlich.

Nieprzyjázliwie/ Inimicè, Inimiciter, Iniquè,adv. Feindlich / vnbilliglich.

Nieprzyjaźń/ Inimicitia,æ, g. fœ. Iniquitas, atis,g fœ. Wiederwertigkeit/Feindſchafft/Groll / Haß/Neid.

Nieprzyjázny/ Infenſus, Infeſtus,Iniquus,a, um,Gram/faſt erzürnet/feindlich/wiederwertig.

Nieprzyjemnie/ Inſulsè, Odioſè, adv. Vngern/vnruhiglich/mit vnluſt/ vnangenehm.

Nieprzyjemność/ Injucunditas, Inſulſitas, atis,g.f.vnliebligkeit/vnholdſeligkeit/vnartigkeit.

Nieprzyjemny/Illepidus,Immodulatus, Inamœnus,Ingratus,a,um, vnzierlich / vnlieblich/ vnangenehm.

Nieprzykryty/ Nudatus,a, um, Entblöſſet/ entdecket.

Nieprzypráwny/Simplex,icis,g.o. Non fucatus,Syncerus,a,um,vngefälſcht/rein/lauter.

Nieprzyſtoynie/Illiberaliter, Indecorè,Indecenter, adverb. Vnfrey / karg/ vngebührlich/ vnzierlich.

Nieprzyſtoyność/Indecentia, æ, g. f. Indecorum,i,g.n. Vngezimligkeit.

Nieprzyſtoyny/ Indecens, entis,g. o. Indecorus,a,um, vnzimlich.

Nieprzytomność/Abſentia,æ,g.f abweſung.

Nieprzytomny/Abſens,entis,g.o abweſend.

Nieprz[illegible]ny Irredux,ucis,g.com. Vnwiederkehrlich.

Nieprzyzwaláć/ Abnuere, Renuere, Verbieten etwas zu thun/ nicht zulaſſen / abſchlagen.

Nieprzyzwyczájony /Inſvetus, Inaſſvetus, Inconſvetus, a, um vngewöhnet.

Nierad Invitus,a,um. Vngern/vnwillig.

Nierániony/Illæſus,Invulneratus,a,um,vnverletzt vnverwundt.

Nieroſochaty / Unicalamus, a,um, das nur einen Halm hat.

Nieroſtropność/Imprudentia,æ,g.fœ. Vnfürſichtigkeit.

Nieroſtropny/ Imprudens, entis, Inconſiderans, antis, g. om. Inconſideratus, a,um, Vnfürſichtig / Der nichts bedencket / vnbetrachtig/ vnvorſichtig.

Nierowniá Salebra,æ g.f. & Salebræ,arum, pl.num.g.f.Steinigte/vnebene/rauhe Weg

Nierownie/Incomparabiliter, adverb. Vnvergleichlicher weiſe.

Nierowność/ Anomalia æ,g.fœ Iniquitas, atis, g.f vnebene/vnbilligkeit.

Nierowny/Anomalum,i,g.n. Confragoſus, Confragus,a,um,Diſpar,is,g.omn.Inæqualis,e, Iniquus, Salebroſus, a, um, Vngleichförmig / ſcharpff/rauh/vngleichmäſſig/ vngleich/ vneben.

Nierozćiagniony / Incontentus,a,um, vngeſpannet.

Nierozdźielnie/Indigeſtè, Indiſtinctè, Confuſè,Permiſtè,adv. Vnordentlich vnteretnander/vermiſchter/vnzertheilter weiſe.

Nierozdźielność/ Continuitas,atis, g.fœm. Währung.

Nierozdźielny/ Continuus, a, um, Indiviſibilis,Inſeparabilis, e, aneinander / vnzertheilt/ vnabſonderlich/vnzertrennig

Nierozerwány/ Illacerabilis,e, das nicht kan zerriſſen werden.

Nierozjetny / Inſolubilis, Indiſſolubilis, e, vnaufflößlich.

Nierozłożnie/Indiſpoſitè,adv.vnordentlich.

Nierozłożony/ Indigeſtus,a, ū, vngeordnet.

Nierozmierzony / Immetatus, a,um, Vnermeßlich/ vngemeſſen.

Nierozmyślnie / Extempore, vel duobus verbis Ex tempore,Inconſideratè, Inconſultò, Nec opinatè,Temere,Temeriter,adv.zur ſtund/ geſchwind/vnbedachtlich/vngemeint/vnverhefft/ vnbeſinnlich/frevendlich/ vngefehrd.

Nierozmyślność/ Incogitantia, æ, Temeritas,atis,g.f Sinnloſe Frevelheit/ Kühnheit / vnbedachtſamkeit.

Nierozmyślny/Extemporalis,e, Extemporaneus,Immeditatus, Incogitatus, a,um, Incogitans,antis,g omn.Incogitabilis,e Inopinatus, Nec opinatus,a,um,Præceps,cipitis,g.o. Temerarius,a,um, das ohn eyl/ohn zurüſtung geſchicht vnd behend/ vnbetracht/vnbewegt / ſinnloß / vngeachtet/vnbeſonnen/vnbedacht.

Nierozumny/Corpus sine pectore, Irrationalis, Irrationabilis, le, Vnvernünfftig / ohn Hertz vnd Vernunfft.

Nierozwiązány/Indissolutus,a,um, Irresolutus,a,um, vnauffgelöst.

Nieruchomy/Immobilis,e, vnbeweglich.

Nieruszánie śię/ Immobilitas,atis, g.f. Vnbeweglichkeit.

Nierycerz/ Paganus,i,g.m. ein jeder der nicht ein Kriegsmann ist.

Nierychło / Serò, Tardè, Tardiùs, Tardissimè, adv. Langsam/spat/ zu abend.

Nierychłość/ Lentitudo,inis,g. f. Trägheit/ Langsamkeit.

Nierychły / Improperatus, Serus, Tardus, a, um, vngeschwind / vnbelend / spath / gemach.

Nierymownie/niesktádnie/Inconcinniter, adv. vnlieblich/ nicht eigentlich.

Nierymowność / Niesktádność / Inconsequentia,æ g.f. Inconcinnitas atis,g f. vngereimt/ nicht ordentlich.

Nierymowny/Niesktádny/ Immodulatus, Inconcinnus,a,um, vnlieblich/vngereimbt. Nierymowny bárzo/ Perinconsequens,entis,g.o. Vngereimbt.

Nierząd/Aphrodisia,æ,g.f Meretricium,ij, g.n. Probrum,i,g. n. Nequitia,æ,g.f. Nequities, ei,g.f. Furta,orum,g n.pl nu. Hurerey/vnkeuschheit/Büberey Bülerey.

Nierządnicá/Meretrix,cis.g.f Meretricula, æ,g.f.dimin. Nonaria meretrix, Proseda, Prostibula,æ,g.f. Scortum,i, Scortillum,i,g. n. Mercenariæ stipis ancilla, Hure/Metz/ die vmb neune auffthut/vnd die Buben einläst/ein gemeine dirn. Nierządnicá pospolita/Prostibulum,i,g.neu. & Prostibula,æ,g.f. allgemeine Hure.

Nierządniczy/ Lupanaris,e, Meretricius,a, um, das zum gemeinen Frawenhauß gehört.

Nierządnie/ Amatoriè, Libidinose, adverb. Bulerischer/ Hurischer weise.

Nierządnik/ Ancillariolus, i, g. m. Geneo, onis,g.m. Scortator,oris,g.m. Hurer.

Nierządny/Incestificus, Meretricius, a,um, Hurisch/der Blutsfreunde schändet.

Nierządnydom/ Fornix, icis,g. f Ganeum, ei,g.n. Ganea,æ,g.f. Lupanarium,ij, Lupanar,aris,g.n Lustrum,stri,g.n. Præsepe,is,g.n. Prostibulum,i, g. n. Hurenhauß / ein gemein Frawenhauß/Hurenkate.

Nierządu pátrzyć/ Consuescere cum aliqua muliere, dicitur, Vir, vel, Mulier cum viro, Libidinari, Lupari, antiquum, Lustrari, Meretricari, Prostare, Prostituere, Scortari, Vulgare corpus suum, dicitur Meretrix, Vnkeuschheit/ Hurenwerck/ Hurerey treiben / seinen Leib feil bieten/ Jederman zu willen seyn.

Nierządu płodzenie/ Scortatio,onis, g.fœ. Hurerey/ Hurenwerck/ Vnkeuschheit.

Nierzeski/Instrenuus,a,um, Vndapffer.

Nierzkąc/Nedum, conjunct. nicht allein.

Niesądzony/Injudicatus,a,um, Vngeurtheilet/vngerichtet.

Nieść/ Gerere, Ferre, Tragen.

Niesekowáty/Enodis,e, ohn Knorren.

Niezfałszowány / Incorruptus, a, um, vngefälscht/vnbestochen.

Niesiekánny/Insecabilis,e, vnzerschneidlich/ das nicht zu schneiden ist.

Nieskázony/ Incorruptus,a,um, Vnzerstört/ vnverdorben/ vnversehrt.

Niesktádnie Inconcinniter, adv. nicht eigentlich/vngereimbt.

Nieskończenie/Infinitas,atis, g.fœ. Infinitio, onis, g.f. Vnendligkeit

Nieskończony/Infinitus, Interminatus,a,um das kein end hat/vnendlich.

Nieskromność/ Importunitas, atis, g. f. Immodestia,æ, Petúlantia,æ, g.f. Vnbilligkeit.

Nieskromny/Insedatus, Immodestus,a, um, Vnruhig/auffrührisch/vnbescheiden.

Niesławá/ Dedecus,oris,g.n. Nota,æ.g. fœ. Stigma,atis, g. neu. Vnehr / Schandmaß / Verleumbdung. Niesławe komu zjednáć/Inurere infamiam alicui, einem eine Schand anthun. Niesławe przypráwić / Notam inurere, einen verleumbden/ Schandflecken anhangen. Niesławe znieść / Infamiam sarcire, einem seine Ehr wiedergeben.

Niesławny / Ignobilis,e, Ignominis,e, Illaudatus a,um, vnnahmhafft/vnlobsam/vngelobet.

Niesłony/Fatuus, Insulsus, a,um, vngesaltzen.

Niesłuszá/Nefas,g.n. indeclin. Schand oder Laster.

Niesłusznie / Iniquè, Injuriosè, Injustè, adv. Præter æquum, vnbilliglich/ vnbillichen / vngerechtiglich/ widerbilligkeit.

Niesłuszność/ Iniquitas,atis,g. f. vnbilligkeit.

Nieſłuſzny/ Iniquus, Injurius, Injurioſus, Injuſtus, Periniquus, a, um, Irrationalis, Irrationabilis, e, Vnbillich/ vngerecht/ vnvernünfftig.

Nieſłycháný / Inauditus, Novus, a, um, Vnerhört/ das niemahl iſt gehört.

Nieſmáczny / Betaceus, Fatuus, Inſipidus, Inſulſus, a, um, vngeſchmackt.

Nieśmiertelnie/Immortaliter, adverb. Vnſterblich/Ewiglich.

Nieśmiertelność/Ambroſia, æ, g. f. Immortalitas, atis, g. f. Vnſterbligkeit.

Nieśmiertelny/ Ambroſius, Ambroſiacus, a, um, Immortalis, e, vnſterblich/ vntödtlich.

Nieſoczyſty/Exuccus, a, um, ohne ſafft.

Nieſpánie w nocy ku czći Bogom u Pogan/Pervigilium, ij, g. n. Pervigilatio, onis, g. f. Durchwacht / ſo die alten jhren Göttern zu Ehren hielten.

Nieſpiacy/Pervigil, is, g. o. Durchwächter/ ein fleiſſiger Wächter.

Nieśpieſzny/Improperus, Improperatus, a, um, vnbehend/langſam.

Nieſplik/Meſpilus, i, g. f. Meſpilum, i, g. n. ein Miſpelbaum/ oder Miſpel.

Nieſplik ćierpki/Unedo, inis, g. f. die Eltzbeer

Nieſpodźiánie/ Inopinanter, Inopinatè, Inopinatò, Nec opinatè, Inſperatè, adverb. Præter ſpem & expectationem, deſſen man ſich nicht verſiehet/ vnverſehentlich/ vnverhofft / vngemeint.

Nieſpodźiány / Inſperabilis, e, nicht zu hoffen. Nieſpodźiána rzecz/ Paradoxum, i, g. n. ein ſeltzames vnerhörtes ding.

Nieſpodźiewány / Inexſpectatus, Inopinatus, Inopinus, Inſperatus, Necopinatus, a, um, vnverhofft/ vngemeint.

Nieſpotſty/ Incoibilis, e, Inſociabilis, e, vngereimbt/ das nicht zuſammen dienet.

Nieſpokoynie / Tumultuosè, Turbidè, adv. mit Geſchrey vnd Auffruhr/ vnruhiglich.

Nieſpokoyny/ Emiſſarius, ij, g. m. Fluctuoſus, Implacidus, Inquietus, Inſedatus, Moleſtus, Permoleſtus, Tumultuoſus, Turbidus, Turbulentus, a, um, vnruhig/ vngeſtümmig/ vnruhiglich/ vnfriedſam/ mühſelig / haderiſch/ wild/ tobend/wütend/ erzürnet.

Nieſpołeczny/ Impromiſcuus, a, um, nicht gemein.

Nieſpoſobny/ Incommodus, Ineptus, Perincommodus, a, um, gar vnfüglich / vngeſchickt.

Nieſprácowány/ Indefeſſus, a, um, vnverdroſſen/nicht müde.

Nieſpráwiedliwie/Iniquè, Injuſtè, adverb. vnbilliglich/vnbillich/vngerecht.

Nieſpráwiedliwy / Injuſtus, Iniquus, Periniquus, a, um, faſt vngerecht/vnbillig.

Nieſprobowány/ Inexploratus, a, um, Vnverſucht.

Nieſprofánowány/Intemeratus, a, um, vngefälſcht.

Nieſprzyjáć/ Infenſare, Convertere pollicem, einem Vngunſt erzeigen/anfeinden.

Nieſtále/ Inconſtanter, adv. Vnſtandhafftiglich/vnbeſtändiglich.

Nieſtały/Inconſtans, antis, g. o. Inſtabilis, e, vnbeſtändig.

Nieſtátecznie/ Inconſtanter, Leviter, adv. Leichtfertig/ bald/ nicht ſonderlich.

Nieſtáteczność/Inconſtantia, æ, g. f. Inſtabilitas, Levitas, Mobilitas, Vanitas, Volubilitas/ atis, g. f. Vnbeſtändigkeit/Leichtfertigkeit/Beweglıgkeit/ Geſchwindigkeit/ Eytelkeit/ Heiloſigkeit/ Wanckelmütigkeit.

Nieſtáteczny/Inconſtans, antis, g. o. Fluxus, Frigidus, a, um, Cothurno inſtabilior, Levis, e, Vacillans, antis, g. o. Vanus, a, um, Vanus ingenio, Verſutus, a, um, Volubilis, e, Vnbeſtändig/ ohn Luſt/erlegen/ gemachſam/leichtfertig/ leichtfertiglichen/ leichfertiges Sinnes/Lügner/windwendig/ wanckelmütig/ wandelbar.

Nieſtetyſz/Heu, Heu heu, Interject. dolentis. Proh DEum atque hominum fidem, Ach / Aha/ Ach / hilff lieber Gott.

Nieſtráwiony/ Inconſumptus, a, um, Vnverzehret.

Nieſtrwożony/Inconcuſſus, Imperterritus, a, um, vnbewegt/vnerſchrocken.

Nieſtrzyżony/ Intonſus, Indetonſus, a, um, Vnbeſchroten/vnbeſchoren.

Nieſubtelnie/Inſubtiliter, adverb. vnartlich/ vngeſchwind.

Nieſuſzony / Inſiccatus, a, um, vngetrocknet.

Nieświádom/Ignarus, Imperitus, a, um, Rudis, & hoc Rude, Tyro ac Rudis in re aliqua, vnwiſſend/vnerfahren/vnbericht/vngeübt.

Nieſzczerość/ Diſſimulatio, onis, g. fœ. Diſſimulantia, Fallaciloquentia, æ, g. f. Hypocriſis, is, g. f. Lolligo, inis, g. fœ. metaph. Verſtellung/ver-

hälung/ Gleißnerey/ betrügliche Worte/ Annehmung frembder Personen/ Neidigkeit eines bösen Menschen/ Neid.

Nieszczery / Hypocrita, æ, g. m. Insyncerus, a, um, Bilingvis, e, Gleißner/ Heuchler/ falsch.

Nieszczerze/ Dissimulanter, Simulate, adver. durch falschen schein/ da man sich anders verstelt.

Nieszczescie/ Casus, Fluctus, us, g. m. metaph. Infortunium, ij, g. n. Mala sors, Sinistrum, i, g. n. Sinistritas, atis, g. fœ. Gefahr/ Betrübnüß/ Vnglück. W nieszczescie kogo przyprawic/ Depellere aliquem ad calamitatem, Infortunare, Infortunio mactare, mulctare, In Angst vnnd Noth einen bringen. Wpasc w Nieszczescie/ Incidere in plagas, In eine Gefahr kommen.

Nieszczesliwie/ Infæliciter, Infortunate, Parum feliciter, adv. Non ex sententia, vnglücklich.

Nieszczesliwy/ Infelix, icis, g. o. Infortunatus, Obscœnus, a, um, metaph. vnselig/ vnglücklich/ vnglückhafftig.

Nieszczesny/ co zlego znamionujacy / Intempestivus, Infaustus, Ominosus, a, um, vnglücklich/ vnglückselig/ das etwz Vnglücks anzeigt.

Nieszczodrobliwy / Illiberalis, e, vnhöfflich/ vnfreygebig/ vnredlich.

Nieszkodliwie/ Innocenter, Innoxie, adv. ohne Schaden/ vnschädlich.

Nieszkodliwy/ Innocens, entis, g. om. Innoxius, Innocuus, a, um, vnschädlich/ das keinen Schaden bringt.

Nieszkodzenie/ Innocentia, æ, g. fœm. Vnschädligkeit.

Nieszlachcic/ Ignobilis, e, Obscurus, a, um, Vnedel/ vnachtbar/ schlecht.

Nieszyty/ Insutilis, le, vngeflickt/ vngeneet/ vngebutzt.

Nietonacy/ Immersabilis, le, das sich nicht eintuncken/ unterdrucken läst.

Nietoperz/ Nycteris, idis, g. foe. Vespertilio, onis, g. f. alijs, g. m. ein Fledermauß.

Nietrawienie / Dyspepsia, æ, g. f. böse Verdäwung.

Nietrwałość/ Instabilitas, atis, g. f. Vnbeständigkeit.

Nietrwały/ Caducus, Evanidus, Fluxus, a, ū, Fragilis, Instabilis, le, Fugiens, entis, g. om. hinfällig/ zergänglich / vnbeständig/ hinflüssig/ brüchig/ blöd/ fliehende.

Nietrwozliwie / Intrepide, adverb. Animo inconcusso, vnerschrockenlich.

Nietrwozliwy / Intrepidus, a, um, vnerschrocken.

Nietylko/ Non tantùm, Non solùm, Nedum, conjunct. nicht allein.

Nieubłagánie/ Implacabiliter, adverb. Qualit. vnversöhniglich/ vnbefriedlich.

Nieubłagány/ Implacabilis, Inexpiabilis, le, vnversöhnlich/ vnbefriedlich/ das nicht kan versöhnet/ gestillet oder zu frieden gebracht werden.

Nieuchronny / Inevitabilis, le, vnvermeidentlich.

Nieucieszny / Injucundus, a, um, vnlieblich/ nicht schertzhafftig.

Nieuczcic/ Inhonorare, Inhonestare, verachten/ vervnehren.

Nieuczciwie / Irreverenter, Inhoneste, adv. vnzüchtiglich/ vnehrbarlich.

Nieuczciwy/ Inhonoratus, a, um, Inhonestus, a, um, veracht/ vnachtbar.

Nieuczczony/ Incultus, a, um, vngeehrt/ veracht.

Nieuczenie/ Indocte, adverb. vnweißlich/ vngelehrt.

Nieuczesnik/ Exors, ortis, g. o. Expers, ertis, g. o. vntheilhafftig/ vngenössig.

Nieuczony/ Idiota, Idiotes, æ, g. c. Iners, ertis, g. o. Barbarus, Illiteratus, Indoctus, Ineruditus, a, um, vngelahrt / vnwissend/ vnverständig/ ein schlecht einfältig Mensch.

Nieuhámowánie/ Effrenate, adver. freventlich/ vngezähmet/ frechlich.

Nieuhámowány/ Ferox, ocis, g. o. Indomabilis, le, vnzähmich/ frech.

Nieuk/ Amusus, i, g. m. der nichts kan/ sonderlich in der Schrifft.

Nieukuszony / Ingustabilis, le, das man weder versuchen noch anrühren kan.

Nieuleczony/ Insanabilis, le, nicht zu heylen/ vnheylsam.

Nieumiec/ Ignorare, Nescire, nicht können.

Nieumiejetnie / Imperite, Inscite, adv. vnwissentlich/ vnerfahren.

Nieumiejetność/ Ignoratio, onis, g. f. Imperitia, æ, Inertia, æ, Inscitia, æ, g. f. Vnerkäntnüß/ Vnwissenheit/ Vnvernunfft/ Vnwissenheit einer Kunst.

Nieumiejetny/ Imperitus, Inscitus, a, um, Tyro ac rudis in re aliqua, vnerfahren/ vngeschickt/ grob/ vnvernünfftig/ vnberichtet / vngeübt / vnwissend.

Niezmniejszony/ Inattenuatus, a, um, nicht verringert/unverkleinert.

Nieumyty/ Illotus, a, um. ungewaschen.

Nienoszony / Ingestabilis, le, unträglich/ nicht/ oder schwär zu tragen.

Nieuproszony / Indeprecabilis, Inexorabilis, le, unerbittlich/ ungnädig.

Nieuśpiony / Insopitus, a, um , Der nicht einschläfft.

Nieuszkodzony, Innoxius, a, um, passivè, unbeschädiget.

Nieuważáć/ Nihil pensi habere. keinen Sinn oder Rath haben / Es nicht bedencken / erwegen/ betrachten.

Nieuważny/Immeditatus, Irritus, Procitus, a, um, unbetracht/unbewegt/unkräfftig.

Nieuzdrowiony / Insanabilis, le, nicht zu heylen/ unheylsam.

Nieużytość/Obstinatio, onis, g.f. Rigor, oris, g.m. Eigensinnigkeit/ steiffes Vornehmen/ Verhärtung/ Beharrung/ Erstarrung.

Nieużyty / Durus, Ferreus, a, um, hart und unbeweglich/ eygensinnig.

Niewaniájący/Inodorus, a, um, ungeschmack/ das nicht schmecket/ oder/ das keinen Geruch hat.

Niewaleczny / Imbellis, le, schwach/ unbehertzt/ feich.

Niewárzony/Incoctus, a, um, ungekocht.

Niewártowány / Irrevolutus, a, um, niegelesen/ nie umbgekehrt.

Niewárzysty/Incoctilis, le, ungekocht.

Niewczás Niewczesnie/Immaturè, Importunè, Incommodè, Intempestivè, adv. Zu unzeiten/zu ungelegener Zeit/ unfüglich/ unzeitig.

Niewczesność/ Importunitas, Inopportunitas, atis, g. f. Ungelegenheit/ Unzeit.

Niewczesny/ Importunus, Intempestivus, a, um, Ungelegen/ unzeitig/unruhig/ohn unterlaß.

Niewdzięczność / Ingratitudo, inis, g. f. Ingrata mens, Ingratus animus, Undanckbarkeit.

Niewdzięczny/ Acaris, idis, g.c. Ingratificus, Ingratus, a, um, undanckbar.

Niewesołość/ Nubecula frontis. metaphor. Tetricitas, atis, g. f. eintrawriges ansehen/ oder Anblick/Unfreundligkeit.

Niewesoły/ Agelastus, i, g. m. Illætabilis, le, Inamœnus, Sub horridus, Tetricus, Vultuosus, a, um, Der nicht lachet/ ernsthafft/ unlustig / unlieblich/ein wenig scheußlich/grawsam/unfreundlich/ mit hönischem oder unlieblichem und unfreundlichem Angesicht/ zu viel ernsthafftig.

Niewęzłowáty / Enodis, e, ohne Knoten/ gleichsam/das leicht auffzulösen ist.

Niewiádomość / Ignorantia, Inscientia, æ, Inscitia, æ, g. f. Unwissenheit.

Niewiádomy/ Inscius, a, um, unwissend.

Niewiástá / Mulier, is, g. f. ein Weib. Niewiástká/ Muliercula, æ, g. fœ. Weiblein. Niewiástá/ ktora męskie dzieło wypráwiłá/ Virago, ginis, g. f. ein Männlich behertzt Weib / die Manns-Thaten thut/ eine Heldinne.

Niewidomy/ Invisibilis, le, unsichtbar/ das man nicht sehen kan.

Niewiedzący/ Ignarus, Nescius, a, um, Ignorans, antis, Insciens, entis, g.c. unwissend/ unerfahren.

Niewiedziány/Niewidány/ Inaspectus, Invisus, Novus, a, um, zuvor nie gesehen / wunderbarlich/ new.

Niewiedzieć/ Ignorare, Nescire, nicht wissen.

Niewiele / Parùm, Parumper, adverb. Ein wenig/ nicht viel.

Niewiernie/ Perfidè, Perfidiosè, adverb. advert. fast untrewlich.

Niewierność/ Fides vana, Incredulitas. Infidelitas, atis g.f. Perfidia, æ, g.f. Trewlosigkeit/ Untrew/ Unglaub.

Niewierny/ Incredulus, a, um, Ungläubig. Niewierny/ Infidus, Perfidus, a, um, fast untrew. Niewierny bárzo/ Perfidiosus, a, um , fast trewloß.

Niewieści/ Muliebris, Enervis, e, Mulierosus, Mulierarius Uxorius, a, um, Weibisch/ untapffer/ unartig/ weibersüchtig / des Eheweibes/ oder/der Haußfrawen zugehörig.

Niewieścia chęć/ Mulierositas, atis, g. fœm. hefftige Liebe der Weiber.

Niewieścia chorobá/ Menstrua, orum, g. n. pl. num. die vierwöchige Kranckheit der Weiber.

Niewieście przyrodzenie/Muliebritas, atis, g. f. Weibische Art.

Niewieściuch / Effæminatus, a, um , Homo mollis, verzagt / untapffer / ein weicher Mensch. Niewieściuchem czynić/ Effæminare, Weibisch machen.

Niewieyskie/ Muliebriter, adverb. Weibisch.

Niewinnie/ Immeritò, Immerenter, Imme-

gentissime, Innocentèr,adverb. vnverdient/ ohn Verdienst/ vnschuldiglich.

Niewinnosć / Innocentia, æ, g. f. Integritas, atis, g. f. Vnschuldigkeit.

Niewinny/ Exors culpæ, Innocens, entis, g o. Innocuus, Innoxius,a, um, Insons, tis, g.o. Remotus à culpa, vnschúldig. Niewinnym być/Noxijs vacuum esse,keine Schuldhaben.

Niewłaśnie/ Abusivè, Improprie, adverb. mißbrauchig/ nicht eygentlich.

Niewod/ Everriculum,li,g.n. Sagena,æ, g.f. Fischgarn/ Fischernetz.

Niewola/ Servitus,tutis, g f. Servitudo,inis, g. f. Leibeygenschafft/ Dienstba keit.

Niewolnicze/ Niewolniczym sposobem/ Addicte, Obnoxie, Servilitèr, adverb. Knechtlicher weise / knechtisch / wie ein eygen Mann/ furchtsamlich/ verzagt/ vnredlich.

Niewolniczy/ Servilis, le, eines Leibeygens.

Niewolnik/ Ergastulum,li,g.n. Mancipium, vel Mancupium, j,g n. Servus,Servulus,i,g.m. dim.n. ein Schlave/ leibeygene Person/ Leibeygen / eygenpflichtig / eygen Mann. Niewolnikiem być/ Servitutem servire, Leibeygen seyn. Niewolnikámi kupczący/Venalitiarius, ij, g. m ein Kauffmann der Leibeygenen/ od Schlaven. Niewolnicy/Venales, um,g.m. pl.num. feileygene Leuthe. Niewolniczy Syn / Verna, Vernula,æ,g c.dim.eins leibeygenen Knechts Sohn.

Niewspániáły/Animus remissus,schläffrich/ vntapffer.

Niewstyd/ Niewstydliwość/ Impudentia, Impudicitia,æ, g. f. Impuritas,atis, g f. Inverecundia, æ, g f. Obscœnitas,atis, g. f. Petulantia,æ, g. f. Propudium, ij, g. n. Vnverschambtheit/Vnreinigkeit/Schand/Vnflat/ Vnkeuschett/ Muthwill in worten vnd wercken / schandbare ding / vnschamhafftigkeit.

Niewstydliwie/ Impudentèr, Impudice Impure, Obscœne Procacitèr, adv. vnverschambtlich/ vnflätiglich/ vnzüchtiglich.

Niewstydliwy/ Effrons, ontis, g. o. Impudens, entis, g. o. Impudicus, Impurus, Infrunitus, Inverecundus, a, um, Petulans, antis, g.o. Propudiosus,a,um. Propudium,ij,g.n. vnschamhafft/vnverschambt/vnzüchtig/schandlich/ein vnflat/ vnreiner Worten/ schandbare Person.

Niewyćwiczony / Rudis,e, grob/ bäwrisch/ nicht außgemutzt/ vnwissend.

Niewykorzeniony / Inextirpabilis, le, nicht außzureuten / außzurotten.

Niewymowá / Niewymowność / Pauper eloquentia, Infacundia, æ, g. f. arme Redekunst/ Vngeschickligkeit zu reden.

Niewymowny/ Indisertus, Infacundus, Strigosus orator, vnbered/der keine art zu reden hat/ vnredreich.

Niewypolerowány/Impolitus,a,um, vngeglattet/ vngepolieret.

Niewypowiedziány /Ineffabilis, Inenarrabilis,le, vnaußsprechlich.

Niewyrázliwie / Niewyráźnie / Indisertè, Balbe, adverb. vnverständlich/ vnaußtrücklich.

Niewyráźny/ Inexplanatus, a, um, vnklärlich/ nicht außtrücklich.

Niewystáwny / Inaffectatus,a,um, nicht gesucht / nicht mit allem Fleiß gemacht.

Niewywikłány/ Indissolubilis, Inenodabilis, Inexputabilis, Inextricabilis, Insolubilis, e, vnaufflößlich/vnaußlegig/verwirrt/ vnermeßlich.

Niezakryty/ Inopacus, Inopertus,a, um, vnbedecket/ vnbeschattet.

Niezámieszány/Inturbatus,a,um, vnbetrübt/ vngemengt.

Niezárosły / Deplumis, Implumis,e, kahl/ ohne Federn.

Niezártowny / Illepidus, Infacetus, Infestivus,a,um, vnholdselig/ vnzierlich/ vnlieblich/ vnschertzhafftig.

Niezásłużony/ Immerens,entis,g.o. Immeritus,a,um, vnverdienet/ das nicht verdienet ist.

Niezawálony/ Inobrutus,a, um, vnüberfallen/ nicht überfallen.

Niezáwołány/ Invocatus, a, um, vnberufft.

Niezbożnie / Impiè, adverb. lästerlich / vngöttlich.

Niezbożność/Impietas,atis,g.f. Improbitas, atis, g.f Gottlosigkeit.

Niezdrowie/ Insanitas,atis,gen.foem Vngesundheit.

Niezdrowy/ Insalubris, e, Morbidus, Morbosus,a, um, vngesund/das ist/ das Vngesundheit bringt/ k anck.

Niezepsowány/ Incorruptus, Salvus, a, um, heyl/ vnbeschädigt / gantz/ vnverdorben/ vnversehrt.

Niezgadzáć się / Abludere, Disconvenire, Discordare, Discrepare, Dissentire, Dissidere,

Diſſonare, vngleich ſeyn/ vnterſchleden ſeyn/übel übereinkommen/ ſich nicht wol reymen/ vneinig ſeyn/ mancherley Thon geben/ anders geſinnet ſeyn/ zwytråchtig vnd vneins ſeyn/ vngleich halten/ mißhållen.

Niezgodá/ Diſcordia, Diſcordantia, Diſcrepantia, æ, g. f. Diſſenſio, onis, g. f. Diſſidentia, æ, g. f. Diſſidium, ij, g. n. Dividia, æ, g. f. Zwytråchtigkeit/ Vnterſcheidt/ Vneinigkeit/ Feindſchafft/ Zwytracht. Niezgodá miedzy ſtadlem/ ktora nie ieſt doſtáteczna do rozłaczenia ich/ Friviculum, alij, Friguſculum, i, g. n. ein Zwytracht zwiſchen zweyen Ehleuten/ der doch nicht gnugſam iſt dieſelbe von einander zu ſcheiden.

Niezgodny/ Diſcors, ordis, g. om. Diſſentaneus, Diſſonus, a, um, zwytråchtig/ vngleich lautend/ mißhellig/ vneins. Co niezgody przyczyna ieſt/ Diſcordabilis, vel, Diſcordialis, le, Diſcordioſus, a, um, vnruhig/ das Zwytracht machet/ das nicht überein kómpt.

Niezgubiony/ Imperditus, a, um, vnverderbt/ vnverlohren.

Niezgwałćiſty/ Inviolabilis, e, Sanctus, a, um, vnverletzlich/ dz nicht ſoll geſchåndet werden.

Niezgwałcony/ Intemeratus, Inviolatus, a, um, vnverletzt/ vngeſchåndet.

Niezłamány/ Infractus, a, um, vngebrochen.

Niezliczenie/ Innumerabilitèr, adver. Supra numerum, vnzehlig/ über die Zahl.

Niezliczony/ Innumerus, a, um, Innumerabilis, Innumeralis, Inexputabilis, le, vnermeßlich/ vnzåhlig/ ohne Zahl.

Niezmárzły/ Incongelabilis, e, das nicht gefrieren mag.

Niezmázány/ Incontaminatus, Intactus, Intaminatus, Sanctus, a, um, vnbefleckt/ vnbeſudelt/ vnbeſchmiert.

Niezmiernie/ Immensè, Immodicè, adverb. Preter modum, über die maſſen/ überſchwenglich.

Niezmierność/ Immenſitas, atis, g. f. vnermeßligkeit.

Niezmierny/ Immodicus, Indefinitus, Indefinitivus, a, um, vnmåßlich/ vnendlich/ heßlich.

Niezmierzony/ Immenſus, a, um, vnmåßlich/ vnermåßlich/ über die maſſen lang vnd groß/

Nieznáć/ Ignorare, Non noſſe, nicht können.

Nieznam ćie/ Neſcio te ego, ich kenne dich nicht.

Nieznácznie/ Ex occulto, Occultè, adverb. heimlich/ verborgentlich.



Nieznáczny/ Ignobilis, e, Obſcurus, a, um, Vnedel/ ſchlecht/ veråchtlich/ heimlich verborgen.

Nieznájomy/ Incognitus, Ignotus, Ignoratus, a, um, Ingnorabilis, e, Novus homo, vnbekant.

Nieználeziony/ Irrepertus, a, ū, vnerfunden.

Nieznaſká/ Simultas, atis, g. f. Feindſchafft/ Haß/ heimlicher Neid.

Nieznośnie/ Intolerabilitèr, Intelerantèr, adv. vnleidentlich/ vnertråglich/ vngedültiglich.

Nieznośny/ Impatibilis, Importabilis, Intolerabilis, e, vnleydlich/ vntråglich.

Niezretelny/ Inexplanatus, a, um, vnlauter/ vnerklårlich.

Niezrobiony/ Illaboratus, a, um, vngearbeitet.

Niezupełny/ Imperfectus, a, um, Inhuber, is, g. o. dünn/ mager/ leer/ nicht voll/ wie die Krebs oder Muſcheln/ wann der Mond abnimbt/ vnvollkommen/ noch nicht vollkommen.

Niezwyczay/ Inſolentia, æ, g. f. Vngewonheit.

Niezwyczáynie/ Inſolitè, Inuſitatè & Inuſitatò, Inſolentèr, adverb. vngewöhnlich/ vngebråuchlich/ ſeltzamlich.

Niezwyczáyny/ Inſolens, entis, g. o. Inſolitus, Inſvetus, Inuſitatus, a, um, ſeltzam/ vngewohnt/ vngebråuchlich.

Niezyczliwość/ Malevolentia, æ, g. f. böſer Will/ Vnwill/ Abgunſt.

Niezyczliwy/ Malevolus, a, um, abgünſtig/ vnwillig.

Niezyzny/ Infructuoſus, a, um, Inhuber, Inuber, eris, g. o. vnfruchtbar/ dünn/ mager.

Nigdy/ Nunquam, adverb. Nimmer.

Nikczemnie/ Ineptè, adver. Nårriſcher weiſe/ vngeſchicklich.

Nikczemnik/ Abſurdus, a, um, Cœnum, i, g. n. metaph. Fungus, i, g. m. metaphor. Inſubidus, a, um, Inſularius, ij, g. m. Nauci, g. n. indecl. Perabſurdus, a, um, Stipes, pitis, g. m. metaphor. vngeſchickt/ vnbequem/ vnflåtiger Menſch/ doll/ einer der etwas ohn Gedancken thut/ vngeacht/ ſchlecht/ nichts werth/ gering.

Nikczemność/ Futilitas, atis, g. f. Ineptia, æ, g. f. Inſulſitas, atis, g. f. Liderligkeit/ Gaucklerey/ Vnholdſeligkeit/ Vnliebligkeit/ Vnartigkeit/ Eytelkeit.

Nikedy/ Nusquam, &, Nuſpiam, adver. Loci, Nirgends.

Nikt/ Nemo, inis, g. com. Nullus, a, um, Niemand/ keiner Menſch.

Ninog/ Murena, Oculata, æ, gen. fœm. piscis, Neunaug.

Niſki/ Inferus, Submiſſus, a, um, Humilis, e, niedrig / niedergelaſſen / vnter etwas geleget. Niżßy/ Inferior, & hoc Inferius, Nidriger. Naynißßy/ Imus, Infimus, a, um, allervnterſte.

Niſko/ Humiliter, adv. Niedrig.

Niſkość/ Humilitas, atis, g. f. Niedrigkeit/ Niederträchtigkeit.

Nißczacy/ Tabificus, a, um, Tabificabilis, e, obsol. das da verzehret/ verderbet.

Nißczeć/ Abolescere, Consumi, Contabescere, Deflorere, Deflorescere, Disperire, Distabescere, Exolere, Exolescere, Extabescere, Inanescere, Labi, Vanescere, zu nichte werden/ vergehen/ verzehrt werden/ verblühen/ gantz verderben / verlohren werden/ veralten/ abgehen / verſchwinden / außdorren/ Leer machen / zergehen. Nißczeć znowu / Revanescere, Wiederumb verſchwinden/ zergehen.

Nißczejacy / Deflorescens, entis, g. o. Evanidus, Tabidus, a, um, Vergehend/ zergänglich/ hinfällig/ verdorben/ verdorret/ faul.

Nißczenie/ Consumptio, Exterminatio, onis, g. fœ. Exterminium, ij, g. n. Verzehrung/ Verderbung/ Vertreibung.

Nißczyć/ Abolere, Extinguere, Srrangulare, Tollere, Ad nihilum redigere, Vmbbringen / zu nicht machen/ verderben.

Nißczyćiel/ Consumptor, Exterminator, oris, g. masc. Verzehrer/ Zubringer / Zerſtörer/ Verhörer.

Nitowáć/ Ferruminare, Eyſen zuſammen löten.

Nitowánie/ Ferruminatio, onis, g. f. das zuſammen löten oder leymen.

Niż/ Ac, Quam, conjunct. Den. Ináczey czyniß niżem kazał/ Aliter facis ac jusseram, Du thuſt anders/ weder ich dich geheiſſen / befohlen habe.

Noc/ Nox, noctis, g. fœ. die Nacht. Noc cáło bedący / Pernox, octis, g. omn. durch die gantze Nacht/ durchnächtig. Puł Nocy / Media nox, Mitternacht. O puł Nocy/ Nocte super media, über die Mitternacht/ vmb die Mitternacht. Czás Nocny o kurzech/ Gallicinium, ij, g neu. vmb das Hanen krähen. Noc przypádłá nádeßłá/ Nox intervenit, die Nacht iſt darzwiſchen eingefallen. Noc przynoßacy / Noctifer, a, um, das die Nacht bringt. W Nocy/ Nocte & Noctu, Ablatv. ſing. Nom. defect. Monoptot. des Nachts. Nocy dwie/ Binoctium, ij, g. n. ein zeit von zwey Nachten. Nocy trzy/ Trinoctium, ij, g. neu. eine zeit von drey nachten/ oder drey Nachten nach einander. Po nocy biegájacy/ Noctivagus, a, um, der des nachts hin vnd wieder wandelt/ der graſſaten gehet.

Nocnicá/ Empusa, Lamia, Larva, æ, g. fœ. ein Geſpenſt/ Nachtgeſpenſt oder Geiſt/ der auff einem Fuß gehet der Hecadæ zugeordnet/ Zauberweib/ dz die Kinder des nachts außſauget/ ſcheme.

Nocny ſługá/ Super noctem servus, ein Kämmerling/ Schlaffdiener.

Nogá/ Pes, pedis, g. m. Fuß. Nogi włoczacy/ Angvipes, pedis, g. c. qui tortuosos habet pedes, der krumme Füſſe hat wie eine Schlange. Nog włoczenie/ Attæ, arum, g. f. pl. num. Vitium pedis, Das gehen/ gleich als wenn einer auff Dornen gienge/ die nicht wol gehen können.

Nogá u ſtołu/ ꝛc. Fulcrum, i, g. n. Stütz/ der Fuß an dem Tiſch.

Nogietek/ Caltha, æ, g. f. vulgo, Calendula, æ, g. f. Kornroſe/ Ringelblumen.

Nos/ Nasus, i, g. m. Naß. Nosá ná końcu náykrzywionego/ Silo, onis, g. m. & Silus, i, g. masc. dem die naß über ſich gekrümbt iſt / dem die naſe auffwerts gebogen iſt/ ein kumpfnaß. Nosá wklesłego/ Simus, Simulus, a, um, Flachnäſig/ einer der eine krumme/ eingebogene vnd flache naſe hat/ nidergetruckt/ flach/ breit. Nos ptáßy/ Rostrum, i, g. n. ein Schnabel. Nos ukásić/ obćiąć/ Denasare, die naſe abhawen/ abſchneiden. Nos wypukły/ Gryphus, i, g. m. eine krumme vnd gebogene Naſe.

Nosal/ Nosáty/ Wielgonosy/ Nasutus, Nasutulus, a, um, dim. der eine groſſe Naſe hat.

Nosić/ Bajulare, Gestare, Gestitare, frequent. Ferre, Portare, Tragen. Nosić około/ Circumferre, hin vnd wider tragen / vmbtragen. Nosić wprzod/ Anteferre, vor oder herfür tragen.

Nośćiel/ Gestor, Gestator, oris, g. masc. ein Träger.

Nośćielká/ Gestatrix, icis, g. f. eine Trägerin.

Nosny/ Portabilis, e, Trägig.

Nosorożec/ Rhinoceros, otis, g. m. Gattung eines Thiers in Egypten / mit einem Horn auff der naſen.

Noßacy/ Gerulus,a,um, ein Träger / der ein ding trägt.

Noßenie/Gestatus,us, g. m. Gestatio, onis, g.fœ. Gestamen,inis,g. n. Portatus,us,g. m. das tragen/eine Bürde. Noßeniu służacy/Gestatorius,a,um,das zum tragen gehört.

Noßenie drogie / Murenula,æ,g. f.Monile, is,g.n. Viria, Viriola,æ,g.f.dim. Halßkette/Halsband/Halßgezierd von grünen Edelgesteinen.

Noßenie potraw/ Missus, us, g. m. Ferculum,i,g.n, Ein Gerücht im essen.

Noßenie troje/Tripatinum,i,g.n dicebatur summa cænarum lautitia ex tribus piscium ferculis, drey ungleicher Trachten da man dreyerley der aller köstlichsten Meerfische darstellt.

Noßony/ Gestatus,a,um, Getragen.

Notá/Moduli, orum, g.m.pl.num. eines gesangsweise und art.

Now kśiezycá/Novilunium,ij,g.n. Newmon.

Nowiná/Novum,i,g.n.Nuntium,ij,g. n. Etwas newes/seltzames / Bottschafft / newe Mäer. Nowins powiedáć/ Nuntiare, Ansagen / verkündigen. Nowiná wesoła / Evangelium,ij, g. n. eine fröliche Bottschafft/Verkündigung.

Nowine oráć / Moliri terram, Novellare, Repastinare, braachen/wiederumb graben/ einen newen Acker bawen/ein newen Satz machen / ein newen Weingarten pflantzen.

Nowiniarz/Awizarz/Famiger,i,g.m.Famigerator,oris, Rumigerulus,i,g.m. Gerücht Trager/der new Geschrey auffbringt/Mährenträger/ Briefftrager/Metaph.

Nowo/ Novè, adv. auff eine newe weise oder art/Sitten/seltzamlich.

Nowochrzczeniec/Anabaptista,æ,g.m. Wie(dertauffer.

Nowość/Novitas,atis,g.f. Newligkeit/newes auffkommen/ herkommen.

Nowotnie/Noviter,adver. Newlich.

Nowowierny/Proselytus,i,g. m. Judæi sic vocabant, quem in legis suæ consortium recepissent, ein Judengenoß/ein frembdling.

Nowożeniec/Neogamus, Sponsus,i,g. masc. der newlich ein Weib genommen/Bräutigam/ein newer Ehemann.

Nowy/Novus,a,um, Recens,entis,g.o. new/ frisch. Nowiuchny/Novellus,a, um, dimin. das newlecht ist.

Nowy/nieświádom/ Novitius,a,um, New/ Newling/Newkommentlich.

Noż/ Culter,tri,g.m. ein Messer.

Nozdrzá/Naris,is,g.fœ. Naßloch. Nozdrzy chorobá / Ozæna,æ,g. f. ein stinckend Geschwär bey den Nasenlöchern.

Nożenki/Vagina,æ,g. f. Scheide/Messer/oder Schwerdscheide.

Nożowáty/nożowi podobny / Cultellatus, cultratus,a,um, das als ein Messer gestaltet ist.

Nożyce/nożyczki/Forfex,icis, g fœ. Forficula,æ, dim. g fœ. ein Scheer/Tuchscheere. Nożyce Bárwierskie / Forfex,icis, g. f. Balbierscheere.

Nożyce rákowe/Niedzwiadkowe/ Chelæ, arum,g.f.pl.nu. die Krebs oder Scorpionscheeren.

Nożyczki do świec / Emunctorium, ij, g. n. Liechtbutz/Abbrech/Kertzenschnautz/Lichtschnautz/ Butzscheer.

Nożyk pisárski/Temporalik/ßkrypturak/ Scalper, pri, g.m. Scalprum, i g.n. Scalprum librarium, Scalpellus,i,g.m. Scalpellum,i, g. neu. dim. ein Schreibmesserlein/ Federmesser.

Nurek ptak/Norek/ Larus, Mergus,i,g.m, Taucher/Tauch Entlein.

Nurek/ człowiek Nurkiem pływájacy / Urinator,oris,g.m. der unter dem wasser schwimmen kan/ein Taucher. Nurkiem pływáć/ Urinare, vel Urinari, depon. Denatare, unter dem Wasser schwimmen/ unter sich schwimmen.

Nurzáć często/ Mersare, Mersitare, Embsiglich eintuncken/ unter das Wasser tauchen.

Nurzánie/ponurzenie/Demersio, Immersio, Mersio, onis,g.f. die Eintunckung/ Tauffung.

Nu/Nuże/Nużjedno/Age, Agedum, Agesis, Eia, Agite, Huy. Porrò, adverb. Nu wolan.

## O.

OBá/obádwá/Ambo,æ,o,pl.nu. Uterque, Utraque, Utrunique, Beyde mit einander/ beyde auff einmahl/alle beyde/der eine und der ander. Ná obie stronie/Utrinsecùs, adv. zu beyden seiten. Ná obu mieyscách/Utrobique, utroque adverb. an beyden orten. Z Obustron / Alterutrinque, Utrinque, adverb. von beyden seiten/ beyderseits.

Obaczáć co/obaczywáć/postrzegáć/Conspicari, Deprehendere, Animadvertere, Adnotare, Prævidere, Observare, Notare, wahrnehmẽ.

Obaczony / Deprehensus, a, um, ergrieffen.

Obaláć co/Abijcere, Convellere, Corruere, activè, Deijcere, Deruere, Destruere, Deturbare,

re,Profligare,Proruere,Prosternere, verwerffen/außtilgen/zerstöhren/abwerffen/ hinabwerffen/niederwerffen/zerbrechen/ niederreissen / abstürmen / abstürtzen / niederstürmen / zu Bodem schlagen/oder werffen.

Obalánie/ Dejectio,onis,g.f. Dejectus,us, g.m.Demolitio,onis,g.f.Abwurff / niederwurff/ zerstöhrung.

Obálić śię/ Affligi, Collabere, vel, Collabi, Collabescere,& Collabascere. Zu boden geworffen / niedergeschlagen werden/zu hauffen fallen/ zur Erde geworffen werden.

Obálony/ Convulsus, Demolitus, Deturbatus,Prorutus,a,um, Zerstossen/abgebrochen/zerstört/ zu bodem geworffen. Obálony nápoły/ Semirutus,a,um, halb gebrochen.

Obártel / Obártlik/Obex,icis,g. com. ein Fürschub/als Rigel/Schloß/Gatter/Schrancken 2c.damit man den durchgang verhindert.

Obawiáć śię/ Afformidare, Reformidare, Subtimere, Vereri, fast fürchten / vor Augen haben/besorgen/ Sorg haben/Sorg tragen / achten vnd in Ehren haben/nicht gern erzürnen. Obawiáć śię kogo/ Revereri, einem Zucht vnd Ehr beweisen / einen in Ehren halten/ für einem sich befürchten.

Obawiájący śię / Verens,entis,g.o. Besorgend/fürchtend / Sorg tragend.

Obawiánie śię/Reformidatio,onis,g.fœm. grosse Furcht/Sorge.

Obbieg/ Obbieżenie / Okrążenie/okrąg/ Anfractus, Ambitus, Circuitus,us,g.m.Circumvectio,onis,g.f. Vmbgang.

Obchod/Obchodzenie/Ambitus,us,g.m.Circuitio, Circumitio, onis,g.f. Circuitus,us,g.m. ein Circkel/ Vmbgang /der Vmbkreiß / Spacierung.

Obchod żáduszny/ Inferiæ,arum,g. f. plur. num.Todten Opffer.

Obchodźić/objeżdżáć/Ambire,Circumambire, Circuire, Circumvadere, Circumvenire, Lustrare,Obire,vmbgehen/rundumb her gehen/ herumb gehen/ zu allen seiten überfallen.

Obćiąć/obćináć/Admutilare,Contruncare, Demutilare, Detruncare, Detondere virgulta vineæ,Emancare, Mutilare, Truncare,Amputare,Cædere, Circumcidere, Circumscindere, Circumsecare, Concidere, Decacuminare,Depectere frondium canitiem, Deputare, Frondare,Metere,Putare,Sarculare, Abstümmelen / bestümlen / oder tödten / stümpffen / abhawen / abschneiden/ vmbschneiden/zerhawen/zerschneiden/ vmbeckeln/vmbhawen / vmbspalten / die Bäum saubern/ die äste abhawen / behäwen / die Frucht vmbhawen/beschneiden. Obćináć gáłąski/Averruncare, die Räben abschneiden. Obćináć gáłąski u winnice/ Pampinare, die Blätter vom Weinräben brechen. Obćináć sęki/Enodare dicuntur arbores, cùm nodi eis amputantur, die Knorren abhawen. Obćináć w koło/ Emarginare, vmbhawen.

Obćiążáć/ Gravare, Ingravare, Onerare, Præpedire,Beschwären/beladen/ überlegen.

Obćiążliwy/Onerosus,a,um,lästig/ vberlegen/ beschwäret.

Obćiążony/ Gravatus,Onustus,Oneratus,a, um,geladen/beschwert.

Obćięty/ Mutilatus, Mutilus, Pampinatus, Truncus, Truncatus,a, um, gestümpfft / gestümmelt/ erbrochen/ behawen.

Obćinácz/Decurtator, Frondator, Putator, oris,g.masc. ein Behawer der bäum oder Räben/ der die Bäum behawet / der das Laub abstreiffet von den Bäumen vor das Vieh.

Obćinánie / Ablaqueatio, Amputatio,onis, g.fœ.Cæsura,æ,g. fœ.Cæsio,Circumcisio, onis, g f.Circumcisura,æ,g.f. Decacuminatio, Defectio,Detruncatio,Frondatio,Pampinatio, Putatio,Recisio,Castratio, onis,g.fœ. Castratura,æ, g.fœ.Enodatio,onis,g.fœ.das behawen oder abhawen der Knorren an den Bäumen / Abschneidung/abstümlung/abhawung/behawung der bäume/Erbrechung der Räbenblätter / Säuberung. Obćinánie gáłązek drzewnych / Oculatio, onis,g.f.das abschneiden/ abbrechen der überflüssigen Schöß vnd Räben Augen.

Obcowáć/ Conversari, beywohnen. Obcowáć z kim/ Consuescere alicui, vmb einen seyn/ handeln/ wandeln / mit einem vmbgehen / kundschafft haben.

Obcowánie/Pospolitowánie z kim/Consuetudo,inis,g.f.Communitas,atis,g.f.Conversatio,onis,g.f.Convictus, us,Usus,us,g. m.Beywohnung/ Gemeinschafft/Kundschafft mit einem.

Obcy/Alienus,a,um, Hospes,itis,g.c. Peregrinus, Hospitus,a, um. Frembd.

Obdách/dászek ściány od deszczu broniącý/

ey/Corona,æ,g.fœ.Suggrundia,orum,g.n. plur. num. Kräntz der Gebäw / Vordach / so für dem Hauß außgehen / Vorlaube. Obdáchu czynie/nie/Suggrundiatio,onis, g.f. solche Verdächung.

Obdárzáć/ Donare, Dotare, Munerare, & Munerari,Munificare,Schencken/begaben.

Obdárzony/ Donatus, Dotatus, a, um, Habens,entis,g.o.Præditus,a,um, Begabet/außgestewret/habend.

Obecnie/Coram,præp. Offentlich/vor.

Obecność/ przytomność/ Bytność/ obliczność/Præsentia,ę,g.f.Gegenwart/Gegenwertigkeit.

Obecny/przytomny/ Præsens, entis, g.om. Gegenwertig/Zugegen.

Obelżywy/ zelżywy/ lżący łácno/Contumeliosus,Ignominiosus,Probrosus,a,ū,Ehrenverletzlich/schmachhafftig/verweißlich / zum aufrück/schändlich/ Ehrloß/ vnehrlich/voll Schand vnd Schmach/ der da schmähet vnd lästert/ Lästerig/nachtheilig/schmähig.

Oberszter / Ordinum ductor, ein Oberster/ ein Hauptmann. Oberszterem być / Ordines ducere, ein Obrister/ ein Hauptmann seyn.

Oberżniony / Resectus, a, um , abgehawen/ vmbgeschnitten.

Obeymowáć/Occupare, einnehmen/erstlich besitzen oder ergreiffen / vor andern nehmen.

Obeyrzeć/ Circumspicere , Beschawen / besehen/vmbsehen. Co się może zewsząd obeyrzeć/Circumspicuus,a,um, da man allenthalben vmbsehen mag.

Obeyrzenie się/Circumspectus,us,g. masc. das vmbsehen.

Obficie/Abundantèr,Abundè,Affatim, Copiosè , Cumulate, Cumulatim , Dapsiliter, Fœcundè , Opipare , Plenè , Profluenter , Refusè, Ubertim, adv. überauß viel/ reichlich/ gnugsam/ überflüssig / herrlich/ völliglich/ gäntzlich/ überflüssiglich Obficie płynący/Largifluus,a,um, der überflüssig fleust.

Obfitość/ Abundantia,Affluentia, Copia,æ, g.f. Largitas,atis,g.f.Profluentia,æ,g.fœ. Vberflüssigkeit/ grosser Reichthumb/überfluß/Zufluß/ Reichligkeit.

Obfitowáć/ opływáć/Abundare,Affluere, Exuberare,Redundare,Scatere,metaphor. Voll seyn/viel haben / auffgehauffet/ gefüllet seyn/voll vnd überflüssig seyn.

OB

Obfitujący/ Affluens,Abundans, antis, g.o. Præditus,a,um,Habend/ begabet/überflüssiglich.

Obfity/ Affluens,entis,g.o.Copiosus,a,um, Dapsilis, le, Largus, Opiparus, Ubertus, a, um, Uber, beris,g.omn. Zufallend/zufliessend/wolhabend/reichlich/weit herrlich/gerüst/völlig/fruchtbar/ überflüsig.

Obgiąć/Circumflectere,Vmbiegen.

Obgięty/Circumflexus,a,um,Vmbgebogen.

Obglądájąca się / Circumspectatrix, icis, g.f.die hin vnd her gaffet/ siehet.

Obglądájący się /Circumspectator, oris, g.m.der hin vnd her gaffet/siehet.

Obglądánie/ Circumspectus, us, g.m. Circumspectio,onis,g.fœ. Vmbsehung/das hin vnd her gaffen.

Obgrzebáć/ Circumobruere, mit Erdreich allenthalben bedecken.

Obheblowáć/Circumdolare,vmbhobeln.

Objąć/ Complecti, Comprehendere, Vmbfahen/ begreiffen/ fassen.

Obiad/Prandium , ij, g. neu. Mittagmalzeit. Obiad gościnny / Adventorium prandium, Vives vocat,ein Malzeit/das einer sein Willkom gibt. Bozy obiad/Parentalia,orum, pl. nu. g.n. Malzeit / so man an Begräbnüß vnd Bestattung der Leichen hält. Obiad składány/ Symbolum, i,g. n eine Mahlzeit von zusammen getragener Speise.

Obiádowáć/Prandere,Pransitare,frequent. zu Mittag essen/ Mittagmahlzeit halten.

Obiádownik/Pransor, oris,g. m. ein Gast/ so Mittags Mahlzeit hält.

Obiádowy/Pransorius,a,um,das zum Mittag Mahl gehört.

Objáśniácz/ Explanator, Explicator , oris, g.m.ein Erklärer.

Objáśnić/objáśniáć/Clarare,Declarare,Demonstrare,Dilucidare,Diluere, Enodare, Enudare,Explanare, Explicare, Exponere, Patefacere, Hell machen / Kundbar machen / erklären/ außlegen / zuverstehen geben/ erläutern / offenbahren. Znowu objáśnić/Replicare,wiederumb erklären/wiederholen.

Objáśnienie / Circumlocutio , Declaratio, onis, g. f. Exegesis, is, g. f. Explanatio, Illustratio, Illuminatio, onis, g. f. Illustramentum, i, g. n. Lumen, inis, g.n. Erklärung mit vielen Worten/ Erleuchtung/ Erläuterung.

Objáśniony/ Demonstratus, Explanatus, Illustratus, a, um, erklärt / an Tag bracht. Objáśnionym być/ Explanari, passi. erklärt werden.

Objáwić/ Aperire, Develare, Evelare, Manifestare, Patefacere, Publicare, Revelare, Testificari, erklären/entdecken/offenbahren/bekant machen / zu erkennen geben / offentlich außruffen/ verkündigen / für gewiß sagen/ bezeugen / kündlich machen.

Objáwienie/ Apocalypsis, latin. Revelatio, onis, g.f. Offenbahrung.

Objáwiony/ Detectus, Retectus, a, um, geoffenbahret. Objáwionym być / Patere, unverborgen seyn/ bekant seyn.

Obić/ Quassare, zerbrechen/zerstossen.

Obicie/ Aulæa, æ, g. f. Aulæum, i, g. n. Peripetasma, Peristroma, atis, g. neut. Siparium, vel, Sipparium, vel, Supparium, ij, g. n. ein gewircket Heydnisch Tuch/ Umbhang mit Tapezereyen/der Fürhang hinter welchem die Schawspiel verborgen seynd.

Objecádło/ Elementa puerorum, Prima literarum rudimenta, das A. B. C. Objecádłá nieumiejacy / Analphabetus, i, g. mas. Der sein A. B. C. nicht kan.

Objecány/ Desponsus, Promissus, a, um, verheissen.

Objecie / Ogárnienie/ Otoczenie/ Comprehensio, Conceptio, Complexio, onis, g. fœm. Complexus, us, g. m. Gemerck/Verstand/Zusammenfügung/Umbfahung.

Obiecowáć/ Despondere, Polliceri. Pollicitari, Promittere, Spondere, verheissen/geloben/ zusagen. Obiecowáć wzajem/ pospołu/ Conspondere, einander verheissen. Obiecowáć zá kogo/ Appromittere, für einen Bürge werden/ umb das/ so er verheissen hat.

Obiecownik/ Largiloquus, i, g. m. Promissor, oris, g. m. der viel schwätzet/ Großsprecher.

Obiedzíony/ Ambesus, a, um, umbnaget.

Obiegáć/ Circumcurrere, Circumcursitare, Circumvolitare, frequent. umbher lauffen/umbhin flattern.

Obieráć/ Deligere, Eligere, Seligere, Optare, außlesen/ erwehlen / außerkiesen. Obieráć sobie co/ Adoptare, außerwehlen.

Obieránie/ Wybieránie / Przebieránie/ Delectus, us, Lectus, us, g. m. Selectio, onis, g. f. Musterung/ Das außlesen der Kriegsleuth/ Das absonderen. Obieránie wolne/ Optio, onis, g. f. eine Wahl/ oder Wunsch.

Obieránie urzedu / Creatio, onis, g. f. Erkiesung/ Erwehlung.

Objeść/ Abedere, Adedere, Adesse, Ambedere, Obedere, umbnagen/ verzehren.

Obieśić/ Suspendere, auffhencken.

Obieszenie/ Suspendium, ij, g n. Suspensura, æ, g. f. Das auffhengen / das hangen/ oder Geheng am Galgen.

Obietnicá/ Pollicitatio, Promissio, onis, g. f. Pollicitum, Promissum, i, g. n. Sponsio, onis, g. f. Sponsus, us, g. m. selbstwillige Verheissung/ Erbietung / Zusag. Czekáć obietnice/ Pendere promissis, auff eines Verheissung warten. Obietnice spełnić/ Promissis stare, die Zusag halten. Obietnice wypełnienie/ Fides, ei, g. fœm. Leistung der Verheissung.

Objetność/ Capacitas, atis, g. f. weiter Orth/ da viel ein mag.

Objetny/ Capax, acis, g. o. fähig.

Objety/ Complexus, a, um, umbhälset/ umbfangen/ begrieffen.

Obiezdżáć/ Circumvehi equo, Circumequitare, Obequitare, hin vñ wieder reiten/umbreiten.

Obijáć kołmi/ Circumpangere, umbstecken.

Obity/ Quassatus, Quassus, a, um, zerbrochen/ zerstossen.

Obkarmić/ Obsaturare, ersättigen.

Obkasáć/ Obmordere, umbbeissen.

Obkładáć / Circumplicare, Circumponere, Crustare, Prætexere, umbfalten/zusamen setzen/ besetzen/übersetzen/überziehen/umblegen.

Obkładánie/ Crustatio, Obductio, onis, g. f. Uberziehung/Uberzug/ Fürzug.

Obkroić/ Circumscindere, umbschneiden.

Oblać/ Circumfundere, begiessen.

Obłaczysto/ Arcuatim, adv. wie ein Bogen.

Obłaczysty/ Obłokowáty/ Arcuatus, Convexus, Curvatus, Curvus, Lunatus, a, um, Gewölbs / Bogenweiß gemacht / niedergebogen/ bogächtig/ gestaltet und geschnitten wie ein halber Mon.

Obłamáć/ Offringere, zerbrechen.

Oblanie/ Perfusio, onis, g. f. Uberschüttung/ Beguß.

Oblany/ Offusus, a, um, umbgossen.

Obłápá wonna/ziele/ Baccharis, is, g f. vel,

 Baccha-

Bacchar,is,g.n. Perpensa,æ,g. fœ. Haselwurtz.

Obłápiáć/ Amplecti, Amplexari, frequent, Complexu suo aliquē tenere, vmbfahen/hertzen.

Obłápiánie/ Obłápienie/ Amplexus, us, Complexus, us, g.m. Complexio, onis, g. fœm. Vmbfahung.

Obłápiony/Amplexus,a,um, vmbfangen.

Oblec/ Circumsidere, Obsidere, vmblägern/ vmbgeben / vmbsetzen. Oblec nieprzyjaćielá/ Circumvenire hostem, den Feind vmbgeben.

Obłedliwie/Mendose, adv. mit Fehlen.

Obłedliwy/błedow pełny/ Mendosus, Vitiosus,a,um, voll Fehlen.

Oblegáć/ Circumsidere, Obsidere, Obsidionem facere, Circumvallare urbem, vmblägern.

Oblegájący/ Oppugnator, Obsessor, oris, g. m. Belägerer/ Widerstreiter/ Beschädiger.

Obleptáć/ Poleptáć / Gypsare, Lutare, begypsen/ mit Leimen bestreichen/ oder mauren.

Oblewáć/ Circumfluere, Circumfundere, Circumluere, Offundere, Perfundere, vmbfliessen/ netzen/ begiessen.

Oblewájący/ Circumfluus,a, um, Circumfluens, entis, g. o. vmbrinnend/ vmbfliessend.

Oblewánie/Exundatio, Inundatio, onis. g.f. Auffwallung/ Vberlauff.

Obleżenie/Circumsessio, Obsessio, Obsidio, onis, g.f. Halosis, oseos, osin, lat. Captio, Insessus, us, g.m. Obsidium, ij, g.n. Obsidiæ, arum, g.f. pl.n. Oppressio, onis, g.f. Vmblägerung/Zerstörung/ Belägerung/ Auffsatz/ Spähung/ Vbertrag.

Obleżony/Circumdatus, Obsessus, a, um, belägert/ vmbgeben. Obleżonym być / Assideri, pro Obsideri, Circumsideri, belägert werden.

Oblicze/ Facies, ei, g.f. Vultus, us, gen. masc. das Angesicht.

Obliczność/ Conspectus, us, gen. masc. Anschawung.

Oblizowáć/ Circumlambere, vmblecken.

Obłoczek/ Nubecula, æ, g.f. dim. Wölcklein.

Obłoczyć się/ Vbieráć się/ Induere, anlegen/anziehen/bekleiden. Obłoczyć ná wierzch/ Superinduere, überziehen.

Obłoczysty/ Nubilus, a, um, dunckel von Wolcken.

Obłok/ Nubes, is, g. f. Nubilum, i, g. n. eine Wolcke. Obłoki ćiemne/ Cæcæ & tenebræ nubes, finster Wetter. Obłoki rozganiájący/ Nubifugus, a, um, Wolckenflieher.

Obłożony/ Obductus, a, um, überzogen.

Obłożyć/ Obducere, überziehen.

OB

Oblubienicá/ Nympha, Sponsa, æ, g. fœm. eine Braut.

Oblubieniec/ Nymphus, i, Sponsus, i, g. m. Novus maritus, ein Bräutigam.

Obłudá/ Pokusá/ ćmá/ Larva, æ, g.f. Larvale, is, g. neut. Spectrum, i, g.n. Fantasey/Einbildung/ falsch gemacht Antlitz / Gespenst.

Obłupić/ Decorticare, Despoliare, Desquamare, schelen/berauben.

Obłysnąć/ Circumfulgere, vmbscheinen.

Obmárzły / Zmárzły / Circumgelatus, a, um, vmbfroren/befroren.

Obmawiáć / Mowić źle o kim / Aliquem convitijs proscindere, Convitiari, Mordere, Oblatrare, Obloqui, Obstrigilare, Rodere, Sugillare, Taxare, Vellicare, einen beschelten/ lästern/ hinterreden / wiederbellen / wiederstreben/ wiedersprechen/ sich einem widersetzen / verleumbden/ schänden/ schelten/ straffen/ pfätzen/ einem übel nachreden/ afftterreden/ schmähen.

Obmázáć/ Oblinere, vmbsalben/ besudeln.

Obmázány / Oblitus, a, um, verschmieret/ besudelt.*

Obmowić/Circumloqui, vmständlich reden.

Obmowá / Obmáwiánie / Obmowisko/ Delatura, æ, g. f. Mordacitas, atis, Morsio, onis, g. f. Morsus, us, g.m. Sugillatio, onis, g. fœ. Verrätherey vnd Hinterred / Lästerung/ Nachrede/ Affterrede/ Verläumbdung/ Scheltwort/ Schändung mit Worten. Obmowki ćierpieć/ Vapulare sermonibus, böse Nachrede leiden.

Obmowcá/ Convitiator, Detractor, oris, g. masc. Homo mordax, Oblocutor, Obtrectator, Obstrigillator, Taxator, oris, g. m. Lästerer/ Affterreder/ Hinterreder / Vbelreder / Schmäher/ Verläumbder. Obmowcá spraw cudzych/ Zoilus, i, g. m. frembder Arbeit Tadler.

Obmowienie/ Circumlocutio, onis, g. fœ. Vmbredung.

Obmowliwa/ Oblatratrix, icis, g. f. Wiederlefftzerin / wiederbelferinn / Verläumbderin/ Hinterrederin.

Obmurowáć/Mœnibus cingere, eine Stadt mit Mawren vmbgeben.

Obnażáć / Deglubere, Denudare, Glubere, Nudare, Spoliare, Entblössen / abschelen / einen außziehen/berauben/ entdecken.

Obnáżenie/ Denudatio, onis, g.f. Entblössung/Entdeckung.

**Obnážony**/ Nudatus,a,um, entdeckt/ bloß.
**Obod/przykrycie wozowe**/Tympanum,i, g.n. Decke über einen Karrn.
**Obod/Okrag/obłok u kołá wozowego**/ Orbile,is, g.n. Canthus,i, g. maſ. Radfelg/ der Umbkreiß am Rad/ Radſchienen.
**Obojetny**/Amphibolus,a,um, Anceps, itis, g. com. ungewiß/ zweiffelhafftig.
**Oborá**/ Pecuaria, æ, g.f. Viehſtallung.
**Oboreczny / Obopráwiec** / Ambidexter, tri, g. maſc. Æquimanus,i, g. m. der lincks und recht iſt.
**Oborywáć** / Circumarare, Obarare, umbpflügen/ umbähren/ überbrachen.
**Oboſtronny** / Medius, a, um, Neutralis, e, mittelmäßig/keinem von zweyen anhängig. **Rzeczy Oboſtronne**/Adiaphora,lat.Indifferentia, quibus & benè & malè uti poſſumus, ut ſunt Bona corporis & fortunæ, die weder gut noch böß ſeynd.
**Obow/ Obuwie**/ Calceamentum,i, g.neut. Calceamen, inis, g.n. Calceatus, us, g. maſc. ein Schuch / das Schuch anziehen.
**Obow żołnierſki**/ Caliga,æ,g.fœm. Hoſen/ Kriegeſtieffel. **Obuwiem tym odziany**/ Caligatus, a, um , Der Hoſen oder Stieffeln an hat. **Co do obuwia żołnierſkiego należy** / Caligaris, e, Caligarius, a, um , Das zu den Hoſen oder Stieffeln gehöret.
**Obowiązáć**/ Authorare, Circumligare, Devincire, Obligare, Obſtringere, verbinden/ verpflichten / umbbinden / umbſtricken / zuſammen ſtricken.
**Obowiązánie** / Obligatio,onis, g. fœ. Verpflichtung/ Verbindung.
**Obowiązány**/ Aſtrictus, & Devinctus, Obnoxius, Obſtrictus, Obligatus,a,um, verpflichtet/ ſchüldig/ verwirckt.
**Obowiązek** / Auctoramentum , Authoramentum,i, g. n. Eine Wolthat / da man verbunden iſt etwas zu thun/ Vergeltung/ Beſoldung.
**Obóz**/Caſtra,orum,g.n.pl.nu. Præſidia,orum g. n. pro Caſtris , Das Läger. **Stráćić obóz**/ Caſtris exui , auß dem Lager geſchlagen werden. **Obóz ſtáwiáć/ ſtáwić**/ Caſtra metari, ein Läger ſchlagen. **Obozu ſtáwienie**/ Caſtrametatio,onis, g. f. eine Lägerung.
**Obozowy**/ Caſtrenſis, e , zum Läger gehörig.
**Obozowy / Obożny**/ Caſtrametator,Menſor,oris, g.m. Fuhrirer / Lägermeiſter / Lägerſchlager / ſo den Kriegsleuthen Ordinantz gibt / wie ſie zu Felde ligen ſollen.
**Obrobiáć** / Marginare, umbziehen / Einen Rand machen.
**Obráć**/Creare,Seligere, außleſen/außkieſen/ erwehlen/ auff einen Orth ſamblen/abſondern.
**Obrácáć** / Circumagere, Convertere, Obvertere, Rotare, Verſare, Vertere, herumb treiben/kehren/ gegenkehren/ Radweiß waltzen/ rollen/wenden/ verwandeln. **Obrácáć tám y ſám**/ Converſare, frequentat. hin und wieder kehren / **Obrácáć wkoło** / Circumvertere , umbkehren **Obrácáć w zad**/Reciprocare, wiederkehren.
**Obrácáć ſie**/Circumverſari, umbhingehen/ umbgewehet werdon. **Obrácáć ſie tám y ſám**/ Obverſare , hin und her kehren.
**Obrácájący**/ Vertens, Volvens, entis, particip. g. o. umbkehrend/ wiederkehrend/ rollend/ waltzend.
**Obrácánie/ Obrot**/ Replicatio , Verſatio, onis, g. f. Verſura,æ, g.f. Volumen,inis, g.neut. Umbkehrung/ Umbwendung/ Wältzung.
**Obrácány**/ Verſatus, Volutatus,a,um, umbgetrieben.
**Obraſtáć**/ Barbire, barten.
**Obraſtáć** / Circumnaſci , Obnaſci , umbwachſen.
**Obraz/ Wyobráženie** / Econ, vel, Eicon, onis, Icon,onis, g.f. Effigies,ei,g.f. Imago,inis, g.f. Imaguncula,æ,g.f.dim. Signa,orum,g.neut. pl.num. Simulachrum,i,g.n. Bildnüß/ ein Bild. **Obrazek** / Econcula,æ,g.f.dim. Iconcula, Imaguncula,æ, g.f. dimin. ein Bildlein. **Obraz czynić**/ Imaginare , einbilden/ abbilden. **Obrazki kościáne** / Oſcilla, orum , g.n.plu. num. kleine beinene Bildlein. **Obrázow pełny**/Imaginoſus, a,um, voll Bilder. **Obraz ryty**/ Sculptile, is, g. n. etwz geſchnitztes/ein geſchnitztes Bild. **Obraz śnicerſki**/ Statua, æ, g. fœm. ein gegoſſen Bild. **Obraz tkány** / Textilis pictura , gewirckt Bildwerck auff Decken. **Obraz wielki**/ Coloſſus, i, gen.maſc, ein groß Bild. **Obrázy ludzi rzezáne wypukło/ że ſłupy dźwigáć y przechyláć ſie z nimi zdádzą** / Telamones, plur. num. in ædificijs dicuntur, hominum ſimulacra, quæ gibboſa fere figura effingebantur, ut columnas ſiſtere, & ſub ipſo pondere propemodum ſuccum-

cumbere viderentur, à Græcis Atlantes dicuntur, geſchnitzte Köpffe vnd Mannsbilder/ welche die Balcken tragen/ Vnterſatz der Balcken/ wie auch an den Treppen vnd vnter den Tiſchen pflegen zu ſeyn. Obrázy lać/ Figurare, geſtalten/ bilden. Obrázy ramámi oprâwione/ Sigilla plutealia, erhebte Bilder von Holtz oder in Täfflein eingeſchloſſen. Obraz formierſki/ Forma, æ, g. fœm. Conformatio, onis, g. fœm. Exemplar, aris, g. n. Typus, i, g. maſc. Form/ Vorbild/ Modelwerck.

Obrázá/ Læſio, onis, g. f. Læſura, æ, g. f. Offenſio, onis, g. f. Offenſiuncula, æ, dimin. g. fœ. Offendiculum, i, g. n. Offenſus, us, g. m. Offenſa, æ, g. fœ. Verletzung/ Anſtoß/ Gegenſtoß/ Vngunſt/ Vngnad gegen einem.

Obrázić/ Exulcerare, Lædere, Offendere, Sauciare, ein ding ärger machen/ Das böſe ernewern/ das Hertz verbittern/ anſtoſſen/ gegenſtoſſen/ verletzen.

Obrázić ſie/ Oblædere, Offendere, ſich anſtoſſen/ verletzen.

Obrazki ziele/ Aron, vel, Aros, herb. Aaron.

Obrázliwie/ Invidiosè, adver. mit Vngunſt.

Obrázony/ Exulceratus, Læſus, Sauciatus, a, um, auffgeriſſen/ verwundet/ verletzt. Obrázony umysl/ Saucius animus, ein verletzt Gemüth.

Obrecz/ Circulus ligneus, ein Reiff.

Obrocony/ Converſus, a, um, vmbgekehret.

Obrocony názad/ Revolutus, a, um, vmbgerollt/ widergekehrt.

Obroczny/ Cibarius, a, um, das zur Speiſe gehört.

Obrodzily/ co obrodziek/ Fœtus, a, um, voll jungen/ Schwanger. Item, die geboren haben.

Obrok dzienny/ Cibarium, ij, g. n. Demenſum, Diarium, Diurnum, i, g. n. Nahrung/ Maaß der Früchten oder Korn/ ſo vorzeiten ein jede Leibeygene Perſon für ſeine Proviſion bekommen/ Speiß oder Koſt für einen Tag.

Obroná/ Defenſio, onis, g. f. Patrocinium, Præſidium, ij, g. n. Propugnatio, onis, g. f. Subſidium, ij, g. n. Tutela, æ, g. f. eine Vertheidigung/ Schirm/ Beſchützung/ Zuflucht/ Hülffe/ Schutz/ Vormundſchafft.

Obroná/ Munitio, onis, g. f. Munimen, inis, &, Munimentum, i, Præſidium, ij, Propugnaculum, i, g. neut. Bewahrung Veſtung/ Bollwerck.

Obronie ſluzacy/ Præſidiarius, a, um, das darzu gehöret.

Obrońcá/ Aſſertor, oris, g. m. Hyperaſpiſtes, æ, g. m. Pater patriæ, Patronus, i, Propugnator, Protector, Tutor, oris, g. maſc. ein Schirmer vnd Handhaber zur Freyheit/ ein Beſchirmer/ Vatter des Vatterlandes/ Beſchützer/ Vertreter.

Obronić/ Præſervare, Propulſare, Protegere, Defendere, Suſtinere, hinweg treiben/ verhüten/ beſchützen/ beſchirmen/ behüten.

Obroniony/ Protectus, a, um, beſchirmt.

Obronny/ Munitus, a, um, bewahrt/ befäſtigt.

Obroſtnicá/ Loros, vel, Lotus, i, g. fœm. Steinklee.

Obrot/ Obracánie/ Replicatio, Verſatio, onis, g. f. Verſura, vel, Vorſura, æ, g. f. Volumen, inis, g. n. Vmbkehrung/ Vmwendung/ Waltzung.

Obrot/ Vertex, &, Vortex, icis, g. m. Wirbel.

Obrotność/ Volubilitas, atis, g. f. Vmblauff.

Obrotny/ Pernix, icis, adject. g. o. Srenuus, Verſabundus, Verſutus, Verſorius, a, um, Verſatilis, Volubilis, le, ſchnell/ ring/ ſtreng vmbwendig/ das gewaltzet mag werden. Obrotny w zad/ Reciprocus, a, um, das da wiederkehret.

Obroz/ Millum, i, g. n. Millus, i, g. m. Numella, æ, g. f. Halßring/ Halßband/ ſo den Jagthunden angehengt wird/ ein Halßring/ damit man das Vieh an die Krippe bindet.

Obruchać/ Labefacere, Quaſſare, Quatefacere, verderben/ erſchütten/ einem einen Stoß geben/ zerſtoſſen.

Obrucháný/ Quaſſatus, Quaſſus, a, um, zerbrochen/ zerſtoſſen/ erſchüttet.

Obrukowáć/ Circumpaviare, vmb vnd vmb pflaſtern.

Obrus/ Mantalum, Mantelium, ij, g. n. Mantile, is, g. neut. Mappa, æ, g. fœm. ein Tiſchlachen/ Tiſchtuch.

Obrywáć/ Abradere, Compilare, Deligere, Intervellere, abtringen/ abziehen/ berauben/ vnter andern außrupffen/ außziehen/ jetten.

Obrywácz/ Legulus, li, g. m. Traubenleſer oder Samler allerhand Früchten.

Obrywká/ Lucrum, Lucellum, i, g. neu. Obventio, onis, g. f. Suppreſſio, onis, g. f. Gewinn/ Einkommen der Gülten oder Zinſen/ Das verſchlagen.

Obrzad/ Obrzadek kościelny/ Ceremonia, æ, g. f. Ritus, us, g. m. Rites, itis, g. maſc. Kirchenbrauch/ Kirchenzierath/ Gewonheit/ Weiß.

Obrza-

Obrządnie/ według obrządkow/ zachowując obrządki/ Ritè, Augustè, Auspicatò, Recte, adv. Nach gebrauchter weiß/ wol vnd recht.
Obrzędowy/ Ceremonialis, Ritualis, e, Gebräuchlich/ sittlich.
Obrzezáć/ Circumcidere, Circumsecare, Vmbschneiden/ vmbspalten/ vmbhawen.
Obrzezánie/ Circumcisio, onis, g. fœ. Beschneidung.
Obrzezániec/ Judæus, Apella, æ, g. co. Recutitus, a, um, Verpus, i, g. m. Jud/ Beschnittener/ dem die Vorhaut beschnitten ist.
Obrzezek/ Præsegmen, Resegmen, Segmen, inis, g. n. & Segmentum, Secamentum, i, g. n. Abschnitzling/ Abschnitz/ Abschnitzung/ Abgehawen/ Stück/ Spän/ Spälten.
Obrzezowáć/ Disputare, Beschneiden.
Obrzydky/ Abominandus, a, um, Detestabilis, e, Abschewlich/ verflucht/ grewlich.
Obrzym/ olbrzym/ Gigas, antis, g. m. Rieß.
Obrzymski/ Colosseus, Colossicus, Giganteus, a, um, Großlastig/ von Riesen Geschlecht.
Obrzynáć/ Putare, Beschneiden/ behawen.
Obsiáć/ Obserere, besäen.
Obsidlony/ Circumretitus, a, um, mit einem Garn vmbgeben.
Obsieść/ Circumsidere, Obsidere, Vmbgeben/ vmbsetzen/ besetzen.
Obsiewiny/ opelki/ posład/ Obsiewki/ przesiewki/ Recrementum, Excretum, i, gen. neut. Vbergewächs/ Außgebeutelt/ Außsatz/ Vnflath.
Obskrobáć/ Circumscalpere, Circumscarificare, Vmbschaben.
Obstąpić/ Cingere, Circumstare, Vmbgeben/ vmbstehen.
Obstąpienie/ Circumstatio, onis, g. fœ. Circumvallatio, onis, g. f. das vmbstehen/ vmbgeben.
Obstąpiony/ Cinctus, Circumdatus, a, um, Allenthalben vmbgeben. Obstąpionym być/ Circumstipari, Allenthalben vmbgeben werden.
Obstáwiáć/ Coronare, Redimere, Beziehren/ bekrönen.
Obstępowáć/ Circumsistere, Circumstare, Circumdare, vmbschliessen/ vmbgeben.
Obstrzyc/ Intondere, vmb vnd vmb bescheerē.
Obsyłáć/ Circummittere, Vmbschicken.
Obsypowáć/ Aggerare, & Aggerere, Circūaggerare, Erde auffwerffen/ vmb vñ vmb hauffen.

Obszernie/ Diffuse, adver. Weitläufftig/ weit vmb sich/ weit zerspreitet.
Obszyć/ Circumsuere, Obsuere, Præsuere, Vmbnehen/ vmbbutzen.
Obtaczáć/ Circumdare, Redimire, Vmbschliessen/ vmbgeben/ beziehren/ bekrönen/ vmbringen.
Obtaczájácy/ Circumfluus, a, um, Circumfluens, entis, g. o. herumb fliessend/ vmbgebend.
Obtoczony/ Circumretitus, Inclusus, a, um, Vmbgegeben/ eingeschlossen.
Obtykáć/ Offigere, Anhefften.
Obudzáć/ Excitare, Expergefacere, Suscitare, Auffwecken/ erwecken.
Obudzony/ Expergefactus, a, um, Erweckt/ erwacht/ auffgeweckt.
Obumárły/ Intermortuus, a, um, Geschwunden/ halb todt.
Obumrzeć/ Intermori, vnter der zeit sterben.
Obuty/ Ocreatus, a, um, gestiefelt.
Obuwáć/ Calceare, se, aliquem, Calceum sibi inducere, Induere calceum, Beschuhen/ Schuhe anziehen.
Obuwie/ Hypodema, atis, g. n. Schuch.
Obwárowáć/ opátrzyć/ Circumfirmare, Constabilire, Munire, Tutare, & Tutari, Allenthalben befestigen/ wol bewahren/ versichern/ beschirmen/ wol versehen. Obwárowáć w koło/ Circummunire, Allenthalben befästigen/ bewahren. Obwárowáć wprzód/ Præmunire, Vorhin befästigen.
Obwárzánek/ Spira, æ, g. fœ. ein Kringel/ Pretzel/ Bigel.
Obwiásło/ Obwiáská/ Fascia, æ, g. f. ein Hosenband.
Obwiązáć/ Circumligare, Circumvincire, Circumnectere, Obligare, Obstringere, Vmbbinden/ vmbstricken/ vmbwinden/ verbinden.
Obwiązáć znowu/ Revincire, Hinder sich binden/ anhefften/ wiederumb binden.
Obwiedziony/ Cinctus, Circumductus, Circumflexus, a, um, Allenthalben vmbgeben/ vmbgeführt/ vmbgebogen.
Obwieść/ Circumducere, herumb führen. Obwieść kogo/ Circumscribere, vmbschliesen.
Obwieściciel/ Nunciator, oris, g. m. ein Ansager/ verkündiger.
Obwieszczáć/ opowiádáć/ Adnunciare, Annun-

nunciare, Deferre nuntium alicui, Nunciare, Prænunciare, Zu wissen thun / verkünden/ ansagen/ einem eine Bottschafft bringen. Obwieszczáć co złego/ Obnunciare, Böses verkünden. Obwieszczáć pismem/Proscribere, ein ding feil haben/ das ist/ mit offentlichen angeschlagenen Schrifften verkünden.

Obwieszczenie/opowiádánie / Denunciatio, Nunciatio, Renunciatio, onis, g. fœ. Verkündigung/ Warnung/ Anmeldung. Obwieszczenie niedobre / Obnunciatio, onis, g. f. vnglückliche Verkündigung.

Obwijáć/ Circumvolvere, Involvere, Obvolvere, vmbwinden/ vmbwältzen.

Obwinić/ oskárżyć/ Criminari, Deferre aliquem, Reum agere, fälschlich anklagen/ anbringen/ einen vor Gericht verklagen/ beschulden.

Obwinienie/ oskárżenie/ Accusatio, Criminatio, Delatio, onis, g. f. Reatus, us, g. m. Anklagung/ Angebung/ wehrende Klag/ Schuld.

Obwiniony/ Reus, ei, g. m. Accusatus, Delatus, a, um, Verklagter.

Obwisły/ Flaccidus, & Flaccus, a, um, Welck.

Obwodzenie/ Circumductio, onis, g. fœ. das vmbführen.

Obwołáć / ogłośić / obwieszczyć / Proclamare, Indicare, Edicere, Indicere, Offentlich außruffen/ verkündigen/ offenbahren.

Obwołánie/ ogłoszenie/ zápowiedź/ Promulgatio, onis, g. fœ. Außkündung/ Eröffnung/ Außruffung.

Obwołány/ Promulgatus, a, um, Außgekündigt/ offenbar gemacht.

Obwoływáć/ Promulgare, Dimulgare, Divulgare, außkünden/ offenbar machen/ außruffen/ ankündigen.

Obwożenie/ Circumvectio, onis, g. fœ. Circumvectus, us, g. m. das vmbhin führen/ die herumbfahrt.

Obwozić/ Circumvehere, Circumvectare, frequent. herumb führen.

Obyczay/ Mos, moris, g. masc. Jus moribus constitutum, Sitt / ein alt herkommend Recht. Obyczay nástał / Consuetudo invaluit, die gewonheit ist eingewachsen. W obyczay weszło/ consuetudo inveteravit, es ist in Brauch kommen / vnd eingewurtzelt. Obyczáje / Mores, Vitæ, pro moribus, Sitten. Obyczáje przystoyne/ uczćiwe/ Prætextati mores/ Höffliche/ Adeliche / züchtige Sitten. Obyczájow dobrych náuká / Ethica, æ, gen fœm. Ethice, es, g. fœ. Wissenschafft der guten Sitten. Do Obyczájow nalezacy / Ethicus, a, um, lat. Moralis, Sittsam. Obyczájow wyrázenie / Ethologia, æ, g. f. Außdrückung/ Fürbildung der Sitten. Obyczájow zmyślenie/ Ethopœia, æ, g. f. Dichtung der Sitten.

Obyczáynie/ Urbanè, adverb. Höfflich.

Obyczáyność/ Civilitas, Urbanitas, atis, g. f. Ehrliche Bürgerliche Zucht / Höfflichkeit / Sittsamkeit.

Obyczáyny/ Moratus, Urbanus, a, um, züchtig/ höfflich/ besittet / wol vnterwiesen.

Obywátel/ mieszkániec / Habitator, oris, g. m. Incola, Indigena, æ, g. com. ein Einwohner/ Wohnhafft/ Einländischer.

Obżárstwo/ Edacitas, atis, g. f. Gastrimargia, æ, g. f. Heluatio, onis, g. f. Ingluvies, ei, g. f. Liguritio, onis, g. f. Voracitas, atis, g. fœ. Fressigkeit/ Schlemmerey / begierde zu schlingen/ Fresserey/ Begierligkeit des Fressens / Schleckerhafftigkeit.

Obżárta/ Estrix, icis, g. fœ. Fraaß/ Frässerin/ vielfrässige.

Obżárty/ Edax, acis, g. o. Gulosus, Ingluviosus, a, um, Vorax, acis, adject. g. o. sehr frässig/ ein Fraaß/ Prasser.

Obźieráć/ Circumspicere, Circumvidere, Vmbhinsehen.

Obźieránie śię / Respectus, us, g. masc. das vmbsehen.

Ocet/ Acetum, i, g. n. Essig. Octowy státek/ Acetabulum, i, g. n. Essigkanne.

Ochedostwo/ ochedożność/ Lautitia, æ, g. f. Munditia, æ, g. f. Mundities, ei, g. f. Pracht/ Reinigkeit/ Sauberkeit.

Ochedożnie/ Eleganter, adv. Zierlich.

Ochedożny/ chedogi/ Elegans, antis, g. omn. Mundus, a, um, Wolgezierd/ sauber/ rein.

Ochedożony/ Exultus, a, um, Wolgezierd.

Ochłodnąć/ Refrigere, & Refrigescere, wiederumb erkalten.

Ochłodzenie/ Refrigeratio, onis, g. fœ. Erfrischung/ verkühlung.

Ochłodźić/ Refrigerare, wiederumb erkühlen.

Ochotá/ Alacritas, atis, g. fœm. ein Frölicher Muth/ Frewdigkeit/ ringfärtigkeit des Gemüts.

Ochotnie / Alacrè, Alacriter, Officiosè,

Stu-

Studiosè, Promptè, Promptius, Promptissimè, Sedule, Strenue, Benignè, Prolixè, Liberaliter, adv Frölich/ vnterdienstlich/ gar fertiglich/ bereit/willig/ernstlich/mit ernst/dapfferlich.

Ochotny/ Alacer, cris, e, Animatus, Promptus, Navus, a,um, Veges,etis, g. o. Vegetus, a, um, Muthig/frisch/frölich/gehertzt/behend/hurtig/wolgemuth/wacker/ frewdig/bereit.

Ochraniáć/Defendere, Beschützen/ beschirmen/bewahren/ behüten.

Ochraniánie/obmowá/ Defensio, Præmunitio,onis,g.f. Vorbewahrung/ Beschützung.

Ochromić/ Claudicationem afferre, Delumbare, Suffringere talos, Subnervare, die Spann-Adern abhawen/lähmen.

Ocigáć śie/ Cunctari, Restitare, Tergiversari, Verziehen/sich verhindern/ saumen / Außflucht suchen.

Ocigájący śie / Restitator, Tergiversator, oris,g.m. der auff dem weg still stehet/der nicht gestehen vnd Fuß halten kan.

Ocigánie śie/ Cunctatio,onis, Tergiversatio,onis,g. f Außflucht/Verzug.

Ociec/ Genitor,oris,g.m. Pater,tris, g. masc. ein Vater.

Ociec krzesny/ Arbiter Initiationis, ein Patte/oder Gutte.

Ociekłość/ nádetość nog/ Boa, æ,g. fœm. Flegmen,inis, g.n. rothe Flecke an der Haut / die Flechten/ ein Entzündung/Fußkranckheit.

Ocieráć / Tergere, Detergere. Wischen/ abwischen/abtrucknen.

Ociezáły/Gravatus,a,um, Beschwert.

Ociezeć/Aggravescere, Ingravescere, An der Schwer zunehmen. (schneiden.

Ociosáć / Compescere vitem, eine Rebe be-

Ocknąć śie/Evigilare, Erwachen.

Oczekywánie/ Expectatio,onis,g.fœ. Wartung/Hoffnung/Harrung.

Oczekywány/Expectatus,a,um, Lang gewartet/gewünscht.

Oczepiony / Vittatus, a, um, gehüllet mit einer Haub.

Oczko/ Ocellus,i,g. m. das Äuglein.

Oczkowáty/ Ocellatus, Oculatus, Oculeus, a,um, voll äuglein vnd löcher.

Oczna przypráwá/ Calliblepharon, i, g.n. Artzney/ damit die Weiber schwartz- vnd braun Augbrawen wissen zumachen.

Oczne lekárstwo/Collyrium,ij,g.n. Artzney für die Augen.

Oczny gnoy / Gramiæ, vel, Gramæ, arum, g.f. pl.num. Lema,æ,g.f. Butzen der Augen/ oder Zieger in den Augen/weisse Feuchtigkeit/so sich in den Winckeln der Augen versamblet.

Oczosywáć/ Deruncinare, Abschneideln.

Oczu modráwych/Cæsuliæ,arum,g.f.pl.nu. die grawe oder blawe Augen haben.

Oczu peten / Oculeus,a, um, der viel Augen hat/äugelechtig.

Oczu płynących/ Lippus,a,um, mit trieffenden oder rinnenden Augen.

Oczu płynienie/Epiphora,æ,g.f. Lippitudo, nis,g. f. Augenfluß/ Gebrech der Augen/ wann sie trieffen.

Oczu záciekłych/Lemosus,a,um, Trieffäugig.

Oczy ciekące mieć/ Lippire, Trieffende Augen haben.

Oczyśćiáć/ Abluere, Depurgare, Februare, Lustrare, Purgare, Abwaschen/ saubern/ außwaschen/reinigen.

Oczyśćiáć/ Expiare, Piare, Versöhnen/ büssen/ablegen.

Oczyśćiálny/ Lustrificus,a, um, Lustralis,e, Lustricus,a,um, Piabilis, le, Purgatorius,a, um, Reinigende/das gereinigt mag werden / das zum reinigen gehört.

Oczyśćienie/Ablutio, onis,g.fœ. Expiamentum,i,g. n. Expiatio, Expurgatio,onis,g. fœ. Lustramen,inis,g.n. Lustratio, Piatio, Procuratio, Purgatio, Purificatio,onis,g.f. Reinigung/Versöhn Opffer / Versöhnung / Außsauberung/ das reinigen.

Oczyśćiony/ Expiatus, Lustratus, Purgatus, a,um, Versöhnet/vereinbahret / gereiniget / gesaubert.

Oczywisty/ Oculatus,a,um, der bey einer sach gewesen/vnd es gesehen hat. Oczywisty świádek/ Oculatus testis, ein Zeuge der den Handel gesehen hat.

Oczy wykupić/ Exoculare, Exoculassere, der Augen berauben/entäugen.

Od/A, Abs, Absque, De, E, Ex, Præpos. Von. Vbity jest od mistrzá / Vapulavit à Præceptore, Er ist vom Meister geschlagen. Od początku áż do końcá/ A capite ad calcem, Ab ovo usque ad mala, prov. Vom Anfang biß zum Ende.

Od tąd/ Abhinc, Dehinc, A modo, Ex illo tempore, von jetzt an/ hinfüro/ hinfürter.

Odárty/Decorticatus,a,um, Abgeschunden/ abgeschelet/dem die Haut abgezogen.

Odbić/Refigere, etwas eingestecktes wieder außziehen/oder/ was angeschlagen ist / dasselbige abreissen.

Odbiegácz/Emansor,oris,g.m. ein Außbleibender der nach langem außbleiben wieder in das Lager kompt/ein verlauffener Kriegsmann.

Odbierác kupno/Mancipio accipere, zu eigen einnehmen.

Odbijáć/ Referire,Repercutere,Retundere, Wiederschlagen/hintertreiben.

Odbijánie/ Repercussus, Repulsus, us, g.m. Wiederstoß/Gegenstreich.

Odbity/Refractus,a, um, Auffgebrochen/abgerissen.

Odbity znowu/ Repercussus, a, um, Wiederumb zurückgeschlagen.

Odboleć, Dedolere, den Schmertzen nicht mehr achten/ nicht trawren.

Odbyt przyrodzony w ciele człowieczym / Anus, i, g. m Podex,icis,g. m. Culus, i, g.m. der Hinder/ Arß.

Odchodzić/Abvolare, Avolare, Digredi, Recedere, Schnell davon fahren/ abtreten / abweichen/hindersich gehen/weichen/weg gehen / an die seit gehen.

Odchowáć/Refovere, Erfrischen.

Odćiąć/Resecare, Abhawen. Odćiąć z gruntu/ Ad vivum resecare, Glat vnd genaw hinweg hawen.

Odćiągáć/Abstrahere, Retrahere, Hinweg ziehen/ zu rück ziehen.

Odćiągnąć/ Absistere obsidione, Obsidione solvere, vel, Obsidicnem solvere, Abziehen von einer Belägerung.

Odćiągnienie/ Avocatio, onis,g.f. Abführung/Abwendung/Abzug.

Odćiągniony/ Retractus,a,um, Hinter sich gezogen.

Odćięćie/ Recisio, Resectio,onis,g.f. das Abhawen/beschneiden/beschroten.

Odćiekáć/ Refluere, Wieder hinter sich fliessen/abfliessen.

Odćięty/ Abscissus, Recisus, Resectus,a,um, Abgehawen.

Odćináć/ Abtruncare, Desecare, Disputare, Eruncare, Recidere, Abhawen / abschneiden/ behawen/ beschneiden.

Odćinácz / Runcator, oris, g. m. ein Jetter/ Außrupffer/Abhawer.

Odćinájący/ Desecans,antis,g.o. Abhawend.

Odćinánie/ Runcatio,onis, g.f. die Jettung/ das abhawen.

Odczárowáć/odczynić / odżegnáć urok/ Recantare, Entzauberen.

Oddáć / Dedicare, Offerre, Anbieten/ Dedicieren / aufftragen / antragen / zueignen / zuschreiben.

Oddáć/ Reddere, Rescribere, Wiedergeben/ übergeben.

Oddáć/Referre, Refundere, Regerere, Retribuere, Wiedergeben. Oddawáć dobrodziejstwo/Remunerare, Referre alicui gratiam, Rependere dona, gratiam, Wiedergelten.

Oddáć śię/Devovere, sich mit Gelübd verbin- (den.

Oddáć wet zá wet/Hostire, Redhostire, Retaliare, Referre par pari, Reddere paria, Reddere vicem, Rependere vices, Remetiri, Vergleichen/vergelten/ gleich wiederumb geben / gleich thun/mit gleichem vergelten.

Oddaláć/ oddalić/ Abalienare, Ablegare, Alienare, Amoliri, Absentare, Depellere, Propulsare, Removere, Semovere, Entfrembden/ mit einem Befehl hinweg schicken / hinweg thun/ von dannen treiben/ absondern/ verstossen/ außtreiben/hinweg treiben/hinweg thun oder rücken. Oddalić co ćiężkiego / Remoliri, eine schwere Last verrücken/hinweg thun.

Oddalánie/Oddalenie/Abalienatio, Depulsio, Alienatio, Repulsio, Propulsatio, onis, gen. fœ. Repulsus, us, g. masc. Entfrembdung/ Außtreibung/Wegjagung.

Oddalony/ Abalienatus, Alienatus, Promotus,a,um, geeussert/entfrembd.

Oddánie/Dedicatio,onis g. f. Zuschreibung/ Zueignung. Vulgò verò dicitur Ein Dedication/ wañ man einem Herren oder Fürsten/ꝛc. ein Buch zuschreibt/vnd drüber zum Patron erwehlet.

Oddánie/ Antidoron, Hostimentum, i, g.n. Relatus, us, g.m. Redditio, Relatio, Remuneratio, Retributio, onis, g.fœ. Wiedergeltung/Vergeltung/Wiedergaab/ Wiedergebung. Oddánie wetowne/ Vicissitudo, inis, g. f. Abwechselung/ Veränderung. Oddánie wet zá wet / Talio, onis,

onis,g.foe Vergleichung, Vergeltung. Oddánie wzajemne / Antidorum,i,g.n. Gegengeſchenck.
Oddánie zá wychowywánie/Antipelargia,æ, g.fœm. eine Wiedergeltung der Ernehrung vnd Gutthaten.
Oddárćie/Revulſio,onis,g.f. Das abreiſſen.
Oddárowáć/Redonare,wiederum̃ ſchencken.
Oddech/ Oddychánie / Æſtuarium, ij, g.n. Anima,æ, g.f. Aſpiratio, Interſpiratio, Reſpiratio, onis, g. f. Reflatus, Reſpiratus, us, g. maſc. der Athem / Lufft / Gegenwind / Athemholung/ Schnaubung.
Oddechowa dźiurá / Gurgulio , Curculio, onis, g.m. Spiraculum, Spiramentum,i, g.n. Die Gurgel / dadurch der Athem gehet/ Dampffloch/ Lufftloch.
Oddechowy/ Flabilis, Spirabilis, le, Das vns Athem gibt/ lufftig.
Oddmuchnąć/ Deflare, abblaſen.
Oddycháć / Animam reciprocare, Ducere ſpiritum, Exhalare, Interſpirare, Reſpirare, Spirare, den Athem ſchöpffen/herauß athmen/durch etwas Lufft haben/ außblaſen.
Oddycháiący/Spirabilis,le,Spirans,antis, g. om. athmend/ blaſend.
Oddychánie/ Exhalatio,onis,g.fœ. Exhalatus,us, g.m. Dampff/ Außblaſung.
Oddymáć/Reflare, entgegen blaſen.
Oddymánie/Reflatus,us, g.m. Gegenblaſt.
Oddźielony/ Abſciſſus, a, um , abgeſondert/ abgetheilet.
Oddźieráć/ Odrywáć/ Refigere, Revellere, abreiſſen/ von dannen reiſſen.
Oddźierzgáć / Rozdźierzgáć / Renodare, zuſammen an einen Knopff binden/knüpffen.
Odegnáć / Aſpellere, Depellere , hinterſich treiben/ wegtreiben.
Odemknioný/Recluſus,a,um, auffgeſchloſſen.
Odepchnioný/Retruſus,a,um, hinter ſich geſtoſſen.
Odeptáć/ Circumculcare, vmbtreten.
Oderwáć/ Abripere , Avellere , abreiſſen/ hinweg nehmen.
Oderwány / Abreptus , a , um , hinweg genommen.
Oderznąć/Defalcare, Reſecare, abſchneiden/ beſchneiden.
Odeſłáć/Remittere, wiederſchicken.
Odeſłány/Ablegatus,a,um, hinweg geſchickt.

OD

Odeyśćie/ Abitus, Abſceſſus, Receſſus,us, g. maſc. Abitio,onis, g. fœ. Hinwegſcheidung/ Abgang/ Abweichung.
Odgániáć/ Abigere, Abarcere, Arcere, Pellere , Propulſare , Repellere , hinweg treiben/ herauß ſtoſſen.
Odgániácz/ Depulſor, oris, g. maſc. ein Abtreiber.
Odgániánie / Depulſio, Propulſatio, onis, g.f. Abtreibung/ Verſtoſſung.
Odginąć/ Reflectere, wiederbiegen.
Odgryść/Remordere, wieder beiſſen.
Odgryźienie/ Remorſus,us,gen.maſc. Wiederbeiſſung.
Odiąć/ Adimere, Auferre, Orbare, Orbefacere, Orbificare, hinwegnehmen/hinwegtragen. berauben. Odiąć moc/ zwierzchność miáſtá/ Execare nervos civitatis, der Stad jhren Gewalt nehmen.
Odjęćie/ Ademptio,onis,g.f. Beraubung.
Odjecháć/ Odjeżdżáć/ Abequitare, Proficiſci, Avolare, Abvolare, wegreiſen/davon reiten/ ſchnell davon fahren.
Odjęty/ Abreptus , Ademptus, a, um, hingenommen/ hinweg genommen.
Odiſkáć / Recipere , Recuperare, Redipiſci, wiederumb nehmen/empfahen/ wiederumb überkommen/ erlangen.
Odiſkánie/ Recuperatio, onis, g. f. Wiederbekommung/Empfahung/ Wiedererlangung.
Odkąſáć/Remordere, wieder beiſſen.
Odkazáć/Legare, Bottſchafft ſchicken.
Odkazánego co/ Legatum,i, g.n. ein Erbgemächt / was einem vermacht iſt. Odkazánego co máiący/ Legatarius, a, um , Zum Erben gemacht/dem etwas vermacht iſt im Teſtament.
Odkiwnąć głową/ Abnuere, Abnutare, Renuere, abſchlagen / verſagen / mit dem Haupt wincken/das Haupt auffwerffen / abwincken mit dem Haupt.
Odkiwnienie/Renutus,us,g.m. dz abwincken mit dem Haupt.
Odkłádáć /Differre, Diffindere, Prolatare, Promovere, Prorogare, Removere, Reſervare, Semovere, Seponere, verlängern / verziehen/ das Ziel weiter ſetzen/ verſtrecken / hinweg thun oder rücken / hinterſich halten / neben ſich rücken/ neben ſich / oder ſonderbahr legen. Odkłádáć

 Dzierſt

dźień ode dniá / Comperendinare, von Tag zu Tag verziehen.

Odkładáć się/Desuere,& Desvescere,Disuescere,Desvefieri,Desvefacere, entwehnen.

Odkopáć/Refodere, wieder außgraben.

Odkrecáć/Abstorquere, abtringen.

Odkryć/Detegere, Develare,Enudare,Evelare,Patefacere,Retegere, Revelare, entdecken/ auffdecken/ auffthun/ entblössen.

Odkryćie/Patefactio,onis,g. fœ. Offenbahrung/ Entdeckung/ Erklärung.

Odkryty/ Detectus,Retectus, Patefactus, a, um, geoffenbahrt/entdeckt.

Odkrywánie/ Denudatio, Detectio, Retectio,onis,g.f. Entdeckung/ Entblössung.

Odkupićiel/Redemptor,oris, gen. masc. ein Erlöser.

Odkupienie/Redemptura,æ,g.f.Redemptio, onis, g. f. Lohn/ ein Verdingnüß/ Lohngelt/ oder die Lehn/ Lösung/ Rantzion.

Odkupowáć/ Odkupić/ Redimere, wieder erlösen/ Rantzion geben.

Odlać/ Defundere, abgiessen/ abschütten.

Odłączáć/ Abgregare, Abjugare, Dejugare, Secernere, Segregare, Sejungere, Separare, Sejugare, absondern/auff eine besondere stelle legen/ stellen/ von einander scheiden.

Odłaczenie/ Sejunctio, Separatio, onis, g. f. Absonderung/ Das scheiden.

Odłamáć/Refringere, wieder auffbrechen.

Odlany/Defusus,a,um, abgegossen.

Odlatáć/Avolare, Abvolare, hinweg fliehen.

Odlecáć się/Intepere,Intepescere,Tepescere, law werden.

Odlecony/ Subtepidus, a, um, Teporatus,a, um, law geworden/ lawlecht.

Odległość/ Distantia, æ, g. f. Intervallum, i, g. n. Longinquitas, atis, g. fœm. Die weite oder ferne eines Orths.

Odległy/ Dissitus, Longinquus, Remotus, a, um, weit/ oder fern abgelegen. Odległeyßy od morzá / Retractior à mari, Etwas weiter vom Meer abgelegen. Odległym być/Distare, weit/ fern/ darvon abgelegen seyn.

Odlewáć/ Eliquare, durchseigen/seigen.

Odlewána robotá/ Fusorium opus, ein gegossen Werck.

Odlewki/Eliquamen,inis, g. neut. die außgeschmelzte Feiste.



Odliczáć/ Dinumerare, Renumerare, Abzehlen.

Odliczenie/ Dinumeratio, onis, gen. fœm. Abzehlung.

Odłog polá/ Novalis,lis, g.fœ. Novale,lis, g. n. Brachland. Odłog rolny /Vervactum, i, g.n. ein umbgepflügter Acker.

Odłogiem leżą / Pendent opera interrupta, bleiben also stehen/ unterlassen.

Odłożyć/ Deponere, Rem aliquam suspendere, von jhm thun/ auffziehen/ verziehen.

Odludek/Monachus,i,g.m. Solitarius,a,um, Der allein und einzig lebt.

Odlutowáć/ Replumbare, entlöthen.

Odmawiáć czego / Niepozwaláć/ Denegare, Negare, Subnegare, Abnuere, Recusare, Renuere, Abnegare ; abschlagen/ weigern/ versagen.

Odmawiánie/Abhortatio,Dehortatio,onis, g.f. Abmahnung

Odmiáná/ Commutatio,Mutatio,onis, g. f. Veränderung.

Odmiekczeć / Remollescere, Wiederumb weich werden.

Odmiekczyć / Remollire, wiederumb weich machen/ erweichen.

Odmieniáć/Odmienić/Alterare,Demutare, Immutare, Mutare, Permutare, verändern. Odmieniáć znowu/Remutare, wiederumb verändern.

Odmieniáć kßtałt / Diffingere, andere Gestalt machen / annehmen.

Odmieniáć się/ Variare, verändern/ mancherley theilen.

Odmieniáć pieniądze/ Cambire, wechseln/ Geld wechseln/ vertauschen.

Odmieniácz pieniedzy/Collybistes,æ,g.m. Argyrocopus,i,g.m. Argyrognomon, onis, g. masc. Campsor,oris,g.m. ein Wechßler.

Odmieniánie pieniedzy z zyskiem/ Collybus,i,g.m. Abgang/ein Wechsel/Wechsellohn.

Odmienianie/ Variatio, onis, g. fœ. Veränderung/ Das unterscheiden.

Odmieniony/Mutatus, Suppositítius,a, um, verändert/ fälschlich unterschoben.

Odmienność/ Mutabilitas,atis, g.fœ. Unbeständigkeit.

Odmienny/ Commutabilis, Mutabilis, Volubi-

ſubilis,e, Mutatorius, Varius, a, um, vnſtät/ veränderlich/ mancherley.

Odmierzáć/Metiri, Remetiri, wieder meſſen.

Odmierzony/Demetitus,a, um, Der gemeſſen hat oder iſt.

Odmłádzáć/Renovellare, ernewern.

Odmłádzáć ſię/Repubeſcere, Reviresſcere, wiederumb jung werden.

Odmłodnienie/ Wylinienie wężowe ná wioſnę/ Vernatio,onis,g.f. abgſtreiffte Schlangenhaut.

Odmłodzony/Renovatus, a, um, ernewert/ erfriſchet.

Odmorſki/wpośrzodku ziemie / Mediterraneus, &, Mediterreus, a, um, mitten auff der Erden.

Odmowá/Repulſa, æ, g. f. ein Abſchlagung/ Wegerung eines Dinges.

Odmowić/ Abnuere, Renuere, Mit dem Haupt anzeigen daß er nicht wil.

Odmywáć/ Abſtergere, Detergere, abſtreichen/ abwiſchen.

Odnawiáć/Innovare, Inſtaurare, Interpolare, Novare, Reficere, Refricare, Regenerare, Renovare, Renovellare, Reſtaurare, erneweren/ wieder new machen / wieder auffbringen / verneweren. Odnawiáć bol / Redulcerare, eine Wunde verneweren vnd wieder auffbrechen.

Odnawiáć ſię/ Recrudeſcere, wiederumb new werden.

Odnawiácz / Inſtaurator, Novator, Reformator, oris, g.m. Erneweret/ einer der etwas zu recht bringet.

Odnawiáczká/Novatrix,icis,gen.fœm. Ernewerin.

Odnieść/Aſportare, Deferre, Deportare, Referre hinzutragen/ hintragen/ darvon bringen/ wiederbringen. Odnieść znowu / Reportare, wiederumb tragen/ wiederumb bringen.

Odnieſienie/ Odnoßenie/ Aſportatio, Deportatio, Relatio, onis, g. f. Relatus, us, g. m. Das hinwegtragen/ Wegtragung/ das wiederbringen/ anbringen.

Odnieſiony / Delatus, Deportatus, Relatus, a, um, wiederbracht/ hingetragen.

Odnogá morſká / rzeczna/ wylewek/ Brachium maris, Sinus, us, g.m. metaphor. Æſtuarium, ij, g. neut. Strand des Meers/ ein Strom oder groſſe Pfütze/ ſo das Meer zur ſeiten auß im Lande machet wenn es außfleuſt.

Odnośićiel/ Relator, oris, g.m. Anbringer.

Odnowienie/ Inſtauratio, Novatio, Regeneratio, Renovatio, onis, g. fœ. Erneweruug/ Rüſtung/ Erfriſchung.

Odnowiony/ Novatus, Refectus, Renovatus, Reſtauratus, a, um, ernewert / wieder gemacht/ erfriſchet.

Odpadáć / Apoſtatare, Deſciſcere, abtrünnig werden/ abfallen/ zü Feinde fallen/ abweichen.

Odpadájący/ Rebellator, oris, g.m. Rebellis, e, Widerſtreber / wiederſpennig. Odpadájącá/ Rebellatrix, icis, g. f. Widerſtreberin.

Odpádnienie/ Rebellatio, onis, g. f. Rebellium, ij, g. n. Wiederſtreit.

Odpaſáć/ Recingere, entgürten.

Odpaſány/ Recinctus, a, um, auffgegürtet.

Odpáść/Recidere, Relabi, Deficere, wiederumb abfallen.

Odpędzáć/ Repellere, wegtreiben.

Odpieczętowáć/ Reſignare, das Zeichen auffbrechen.

Odpináć / Defibulare, &, Refibulare, Die Ringe aufflöſen/ auffhefften.

Odpis/ Reſcriptum, i, g. n. eine Schrifftliche Antwort oder Beſcheid/ Abſcheid.

Odpiſáć/ Reſcribere, wieder ſchreiben / auff einen Brieff ſchrifftlich wieder antworten.

Odpływáć/ Abnatare, davon ſchwimmen.

Odpocznienie/ Odpoczynek/ Laxamentum, Ocium, ij g.n. Quies, quietis, g. f. Vacatio, onis, g.f. Zulaſſung/ Ruhe von der Arbeit/ ſtillſtehung/ müſſige weil.

Odpoczynek/ Sabbathum, i, g. n. Ruhe.

Odpoczywáć/ Acquieſcere, A fatigatione renovare, Quieſcere, Relaxare, Relevare, ein wenig ruhen / Ruhe haben/ wiederum erquicken/ ruhen/ wiederumb auffheben/ erledigen. Odpoczywáć w czytániu/ Spiritum ſuſpendere inter legendum, ſtille halten/ vnterruhen.

Odpoczywájący/ Acquieſcens, Quieſcens, Requieſcens, entis, g.o. particip. ruhig/ ruhende.

Odpor słowny / Refutatio, onis, g. f. Verwerffung/ Widerlegung/ Widerfechtung.

Odpor dáć/ álbo/ dawáć/ Confutare, Futare, obſol. Refutare, Reprimere, Repugnare, Retundere, verwerffen/ widerfechten/ widerlegen/

sich vertheidigen/widerschlagen/widerstumpffen/ stumpff machen.

Odporny/Repugnans,antis, g.om.particip. widrig/widerspännig.

Odpowiádácz/Renuncius,ij, g.m. Respon- sor,oris, g.m. Antwortgeber/Wiederbotte.

Odpowiedź/ Apologia,æ, g.fœ. Responsio, onis, g. f. Responsum,i, g.n. Verantwortung.

Odpowiedźieć/Replicare,Respondere,wie- derumb erklären/ antworten.

Odpráwá/Dimissio,Missio,onis,g.f.Vrlau- bung/ Vrlaub hinweg zu gehen/ Hinschickung.

Odpráwić/ wypuśćić kogo z mocy swey/ Ablegare, Emancipare, Mit einem Befehl hin- weg schicken/ auß seiner Gewalt lassen/ einem sei- nen Abscheid geben/ auß dem Dienst/ oder/ von dem Dienst loß machen.

Odpráwić/ Absolvere, zu Ende bringen. Odpráwić się prętko/ Expedire brevi, kurtz abbinden vnd sagen. Odpráwić urząd/powin- ność/ Defungi munere,Perfungi, seiner Pflicht gnug thun/sein Ampt verrichten.

Odpráwiony/Emancipatus,a,um, Der auß dem Dienst oder Gewalt gelassen ist/frey/vulgò, der außgedienet hat/ der seinen Abscheid bekom- men hat.

Odpráwiony/Perfunctus,a,um,außgericht/ vollnbracht/ verricht.

Odpráwowáć/Celebrare,Exequi,Tractare, begehen/ außmachen/ außrichten/ handeln. Po- grzeb Odpráwowáć/ Exequias celebrare, Begräbnüß begehen.

Odpráwowány/Tractatus,a,um,gehandelt.

Odprowádzenie/Reductio,onis,g.fœ. Das heimführen/ Wiederbringung.

Odprowádźić/ Deducere,Reducere, beglei- ten/ zurück führen.

Odprzysiąc się/Abjurare,Ejerare,Ejurare, verschweren.

Odprzysięgájący/ Abjurator,oris, g. masc. Schuldläugner/der sich verschweret.

Odprzysięgánie/ Abjuratio,Ejuratio,onis, g. fœm. Verläugnung/ Verschwerung/ Auffsag/ Vbergebung mit einem Eyd.

Odprzysiężony/ Abjuratus,a,um, verschwo- ren/ mit einem Eyd verläugnet.

Odpußczáć/ Odpuśćić/Dimittere,Ignosce- re,Parcere, verhälen/ nachlassen/ verzeihen/ ei- nem etwas übersehen/verschonen/vergeben. Od- pußczáć grzech/Expiare, reinigen/ versöhnen. Odpuśćić komu/ Alicui remittere. einem ver- zeihen/vergeben. Odpuśćić winę/ Noxiam re- mittere, Einem einen Fehl verzeihen/ vergeben.

Odpußczájący/ Ignoscens,entis, g.om. ge- neigt zu verzeihen/ zu vergeben/gnädig.

Odpußczenie/ Ignoscentia,æ, g.f. Pax,acis, metaph. Remissio,onis,g.f.Venia,æ,g.f.Gnade/ Verzeihung/Ablaß/Vergebung. Odpußczenia godny/Ignoscendus,a,um, Ignoscibilis,le, Ve- nialis,le, wol zu übersehen/nachlassig.

Odpycháć/ Retrudere, hintersich stossen.

Odrá chorobá / Boa,&, Bova,æ, g. f. rothe Flecken an der Haut/die Flechten/morbi genus.

Odradzáć/ Rozradzáć/ Abhortari, Dehor- tari, Dissvadere, Einen abrathen/ widerrahten. Odrádźić komu/ Movere aliquem sententiâ, Einen von seinem Fürnehmen abführen.

Odradzáć się/ Renasci, wiederumb geboren werden/wiederumb entspringen.

Odradzájący/ Dissvasor, oris, g. m. Wider- rahter/ der einem wiederrathet.

Odradzánie/ Abhortatio, Dehortatio, Dis- svasio,onis,g.fœ. Widerrath/Abmahnung/Wi- derrathung.

Odrastáć/Expullulare,Renasci, Repullula- re, Reviviscere, von newes wachsen/wieder auff- kommen/ wider in sein Wesen kommen.

Odrastájący / Regerminans,antis, g.o. Re- nascens, entis, g. o. Restibilis, le, das alle Jahr auffwächst/ auffgehet.

Odrażáć/Absterrere, abschrecken/mit Schre- cken abwenden.

Odrętwieć/Percallere,gantz erhärten/erstar- ren/ schmülen gewinnen.

Odrobiny stołowe/ Analecta,orum,g.neut. pl.num.die Brocken/Brosamen/das überbleibet/ oder das vom Tische fället: als Bein/ Schalen/ Rinden/ rc.

Odrodźić/ Regenerare,wiedergebären.

Odrodzenie/ Odrádzánie / Regeneratio, onis, g. f. die Wiedergeburt.

Odrodzony/ Regeneratus, Renatus, a, um, wiederumb geboren.

Odryknąć / Remugire, wiederthonen/ Wie- derschallen/Wiederschall geben/wiederbrüllen.

Odrywánie/Avulsio,onis,g.f.Außrüpffung/ Abreuffung.

Odrzekáć śię/ Detestari, Ejurare, verschweren/ verreden etwas zu thun/ Abschew tragen.

Odrzekánie/ Detestatio, onis, g. fœm. Verfluchung/ Abschew/ Verschwerung/ Vermeidung schändlicher Dinge.

Odrzucáć/ Odrzućić/ Abdicare, Abjicere, Abrogare, Abrogare legem, Abstergere, metaphor. Damnare, Improbare, Rejicere, Reprobare, Repudiare, Respuere, außstossen/ enterben/ abstellen/ vnkräfftig machen/ vertreiben/ werffen/ verwerffen/ verstossen/ verachten/ verspeyen.

Odrzucánie/ Odrzucenie/ Abrogatio, Abjectio, Rejectio, Reprobatio, Repudiatio, onis, g. f. Rejectus, us, g. m. Abstellung/ Verwerffung/ Hinwurff/ Abschaffung eines Dings.

Odrzucony/ Rejectus, Reprobus, a, um. Der verworffen ist/ abgeschafft.

Odrzutny/ Rejectaneus, a, um, verwürfflich/ hinwürffig.

Odrzwie/ Antipagmenta, orum, g. n. pl. num. Thiergezierd.

Odrzynáć/ Abscindere, Rescindere, abschneiden/ abhawen/ beschneiden.

Odrzynánie/ Abscissio, Resectio, onis, g. fœ. Abschneidung/ das Beschneiden.

Odśadźáć/ Submovere, absetzen.

Odśadźáć od pierśi / Ablactare, von der Milch entwehnen.

Odśadźánie od pierśi/ Ablactatio, onis, g. f. Entwehnung von der Milch.

Odśadźáć/ Abdicare, Abjudicare, Außstossen/ absprechen.

Odśeśki/ Jágnietá pozno urodzone/ Agni cordi, Lämblein die nicht zu gewöhnlicher zeit gebohren seynd.

Odśkákiwáć / Resultare, freq. offt hinter sich springen/ vnd wieder auffspringen.

Odśkoczyć/ Absilire, Resilire, darvon springen/ wiederumb springen.

Odstáć od páná / Relinquere Dominum, Vendicare se à famulatu, Desciscere ab hero, den Dienst auffsagen.

Odstánie od kogo ábo wystánie z kad/ Renuntiatio, onis, g. f. Auffsag des Dienstes.

Odstąpić/ Odstępowáć/ Abscedere, Absistere, Desciscere, Digredi, Recedere, Hinweg weichen/ abfallen/ hinter sich weichen/ zum Feinde fallen/ abweichen/ zu rücke weichen/ abtreten.

Odstąpienie/ odstępowánie/ Abscessus, us, g. m. Abscessio, onis, g. f. Apostasia, æ, g. f. Digressus, us, g. m. Digressio, onis, g. f. Recessus, us, g. m. Abweichung/ Abfall/ Abtretung.

Odstępcá / Apostata, æ, g. m. Defector, oris, g. m. Abtrinniger/ ein verlauffener Bube.

Odstępujący / Absistens, entis, g. omn. Abweichend.

Odstraszáć/ Absterrere, Deterrere, Abschrecken/ mit schrecken abwenden.

Odstrászony/ Absterritus, a, um, abgeschreckt/ mit Schrecken abgewendt.

Odświetny/ Festus, a, um, das zu einem Fest oder herrlichen Tage gehört.

Odsyłáć/ Ablegare, hinweg schicken mit einem Befehl.

Odsyłánie/ Ablegatio, onis, g. fœ. Hinwegschickung/ Hinwegsendung.

Odszczepieństwo/ Schisma, atis, g. n. Zweyspalt/ Trennung.

Odszpuntowáć/ Relinere, Deradere limum seriæ, Auffbrechen / auffmachen / entdecken / anzapffen.

Odsztychnąć/ Depungere, Wiederumb stipffen/ stechen.

Odszydźić/ odżártowáć/ Retaxare, Ridiculum ridiculo eludere, Einen wiederum̃ schelten/ vexieren.

Odtáńcowáć/ Desaltare, Den Tantz vollenden/ auffhören zu tantzen.

Oducząć/ Dedocere, Entlehren/ oder anders lehren/ abgewehnen.

Oduczyćśię/ Dediscere, Entlernen.

Odwabiánie/ Avocatio, onis, g. fœ. Avocamentum, i, g. n. Abwendung/ Abführung.

Odwaláć/ Amoliri, Remoliri, mit Arbeit hinweg thun/ von dannen bringen.

Odwáláć znowu / Revolvere, Wiederumb hinweg wältzen.

Odwarkáć / Odwrykáć / Odmárkotáć/ Odmruknąć/ Obmurmurare, Remurmurare, Responsare, & Responsitare, freq. Wiederbellen/ wiedermurren/ wiederpelfern/ sich wiedersetzen.

Odważyć/ Expendere, Erwegen.

Odważyć/ Dependere/ auff die Wag legen.

Odwiązáć/ odwiezowáć/ Abstringere, Religare, Renodare, Resolvere, Auffknüpffen/ aufflösen/ auffthun.

Odwieczorny / Pomeridianus, Postmeridianus,a,um, Nachmittägig.

Odwiedźiony/ Abductus, a, um, hinweg geführet/ abgewend.

Odwieść/ Deducere, Seducere, Sevocare, Abführen/ neben sich führen / besonder an eine seit führen.

Odwiewáć/Reflare, Wiederwehen.

Odwijáć/Retexere, das Gewäbe wiederumb aufffadmen.

Odwilżáć/ Humectare, Feucht machen.

Odwilżájacy/ Humificus, a, um, das Naß oder feucht macht.

Odwłaczáć / Protrahere, Verziehen / verlängern. Odwłaczáć przez kilká dni/ Extrahere rem aliquam per aliquot dies, Verziehen mit einem ding etliche Tage.

Odwleczony/Prolatatus,a, um, verlängert/ verzogen.

Odwłoczny / Moratus, Moratorius, a, um, Säumig/der da verzeucht.

Odwłoczyćiel / Cunctator, Morator, oris, g.m. Aufffzieher/ langsamer / der sich viel saumet.

Odwłoká/ odwłaczánie / Commoratio, Comperendinatio, Cunctatio, Dilatio, onis, g.f. Mora, æ, g.f. Prolatatio, Prorogatio, onis, g. fœ. Saumung/ Harrung/Aufffzug des Rechtstages/ verzug/hindernüß/ verlängerung/ verstreckung.

Odwodzenie/ Avocatio, Revocatio, onis, g.f. Widerruffung/Widerrathung/Abmahnung/ Abwendung.

Odwodźić/ Abducere, Abstrahere, Amovere, Avocare, Retrahere, Seducere, Sevocare, abziehen/abführē/hinter sich ziehen. Odwodźić od czego/ Abhortari, dehortari, einem widerrahten. Odwieść od przedśięwźięćia/ Disturbare, Revocare, eines Vornehmen brechen/einem andern von seinem Vornehmen ziehen oder abmahnen.

Odwołáć/ Reclamare, Etwas wiederuffen.

Odwołáć co / Palinodiam canere, ein ding wiederruffen.

Odwołáć mowe swoie ábo obyczáje / Seipsum retexere, Seine weiß ändern.

Odwołánie/ odwoływánie / Palinodia, æ, g. f. Retractatio, onis, g. f. Wiederruff/wiedergesang/Enderung.

Odwołány/ Retractatus, a, um, Wiederruff/ geendert/ zu rück gezogen.

Odwoływájacy/ Retractans, antis, g. omn. Wiederruffend.

Odwoźić/ Avehere, Devehere, Revehere, Hinweg führen/abführen/ wiederumb hinführen.

Odwracáć/Avertere, Deflectere, abwenden/ Abkehren. Odwracáć / odwroćić co złego / Aberruncare, Averruncare, Hinweg treiben. Odwracáć/ odwroćić oczy/ Aversari, Avertere oculos, den rücken kehren.

Odwrocenie/Aversio, onis, g.f. Abwendung/ Abkehrung.

Odwrocony/Aversus, a, um, Abgewandt/Abgekehrt.

Odwrot/ Receptio, onis, g.f. Receptus, us, g.m. Abzug/ wiederkehr. Ná odwrot zátrąbić/ Canere receptui, Heissen abziehen / wieder hinter sich mahnen/ wider ab der Schlacht mahnen.

Odwrotny/Reciprocus, a, um, Revocabilis, e, das wiederkehret/ wiederrüfflich / das man kan wieder zu rück ruffen.

Odyść/Abire, Demeare, Weg gehen / durchfahren/ hinvnter gehen.

Odżáłowáć/ Dedolere, nicht trawren.

Odźiać/ Circumvestire, Supervestire, Vestire, Bekleiden/überkleiden.

Odźiany/Cultus, a, um, geziert. Odźiany dobrze/ Vestitissimus, a, um, Gar wol bekleidet.

Odźiębienie nog / Pernio, onis, g. m. Außbruch vnd Geschwer der Fersen von der Kälte/erfroren Fleisch an Füssen.

Odźiemek/Crus arboris, der Stock des Baumes/ der Stamm biß an die Zweige.

Odźiemny / Infernas, atis, gen. om. von vnten her.

Odźienie/odźiez/ szátá/Amictus, us, g.m. Amiculū, i, g.n. Induvię, arum, g.f. pl.n. Indumentum, Induviū, ij, g. n. Indutus, us, g.m. Vestiariū, Vestimentum, i, g.n. Vestitus, us, g.m. Kleidung/ ein Kleid. Item, Schalen/die den Baum bedecken.

Odźieráć/Glubere, Deglubere, Schelen/ die Rinden abschelen.

Odźwierna/ Janitrix, icis, g.f. Ostiaria, æ, g.f. eine Thürhüterin.

Odźwierny/wrotny/Admissionalis, is, g.m. Custos janitor, anitor, oris, g.m. Ostiarius, ij, g. m. Ad limina servus, Thürhüter/ Pförtner.

Odzwyczájenie/odłożenie/oduczenie/ Desuetudo, inis, g.f. Entwohnung.

Odzwy-

Odzwyczájony/odućzony/Desuetus,a,um, Entwehnet.

Odzywiáć / Reficere, Erquicken/erlaben/erfrischen.

Ofiárá/Fertum,Fertum,i,g.n.Hostia,æ,g.f. Litatio,onis,g.f.Mactatus,us,g.m.Oblatio,onis, g.f.Piaculum sacrum,i,g.n.Victima,æ,g. fœ.ein Opffer/ Versöhnung durch Opffer/ das opffern/ Sündopffer/ gemeiner Gottesdienst / Schlachtopffer. Ofiárá około roli / Sacrificium ambarvale, das Opffer das man vmb das Feld führet. Ofiárá báłwánom poświecona/ Idolothytum,i,g.neu. Opffer / so den Göttern geopffert. Ofiárá pogrzebna/Inferiæ,arum,g.f.pl. num. Todtenopffer. Ofiárá wszeláka/Libamen,inis, g.n. Libamentum,i,g.n.Libatio,onis, g. f. Allerley Opffer. Ofiárá zá przywrocone zdrowie/ Soteria,orum, g.n.plur. num. Danckopffer von des erlangten Heyls wegen. Ofiárá zá umárłe Rodźice / Parentalia,orum,g.n.pl.num. Opfferung für die abgestorbenen Eltern. Ofiárá zá umárłych/ Justa,orum,g.n.plur. num. Seelenampt/ Opfferung für die Todten. Ofiáre odpráwić/Exsacrificare, auffopffern. Ofiáry niejákiej rodzay/Daps, pis, g.f. eine Gattung eines Opffers bey den alten Gebraucht.

Ofiárnik / Immolator, oris, g.m. Sacrorum custos, Opfferer/ Opffermann. Ofiárnik / Pop pogáński/Cultrarius,ij, g.m. ein Opffermetzger. Ofiárnik / ktory do Ofiáry rzeczy należące gotuje / Victimarius, ij, g. masc. Bereiter der Schlachtopffer vnd der dinge/so darzu dienen.

Ofiárny / Hostiatus, Sacrificatus,a,um, mit Schlachtopffer beladen/oder/das zum Opffer gehöret.

Ofiárny noż/toporek / Secespita,æ,g. f. ein Opffermesser/so die Opfferer braucheten.

Ofiárowáć/ Dicare,Immolare,Libare,Litare, Mactare,Offerre,Operari, Sacrificare,Facere, Opffern/ Gott versöhnen / mit Opffer erwerben/williglich etwas geben.

Ofiárowánie/Immolatio,Sacrificatio,onis, g.f. Opfferung.

Ofiárowány/ Oblatus,a,um,geopffert.

Ofiáruiący/Victimarius,ij,g.m.der das vieh zum Schlachtopffer feyl hat.

Ogánká/Powiewáczká/Flabrum,i, Flabellum,i,g.n. ein Wedel.

Ogánká ná muchy/Muscarium,ij, g.neu. ein Fliegenwedel.

Ogárnąć / Complecti, Comprehendere, gäntzlich ergreiffen/erfassen.

Ogień / Ignis,is,g.m. Pyr,pyros,g.n. Fewer.

Ogień moc wziął / Convaluit flamma, das Fewer hat zugenommen / überhand genommen.

Ogień piekielny/ Ignis sacer,Pusula, æ, g. f. S. Antonius Fewer oder Plag.

Ogládáć/ Contemplari, Lustrare, Perspicere,Visere,Visitare,frequent. Anschawen/vmbsehen/wahrnehmen/wol besehen /wol betrachten/ heimsuchen/ersuchen.

Ogládáć śie / Circumspicere, sich herumb sehen/ vmbschawen. Ogládáć śie często / Circumspectare,freq.embsig vmbsehen/hin vnd her gaffen. Ogládáć śie ná kogo / Respicere aliquem, einen gnädiglich vnd erbärmlich ansehen. Ogládáć śie názad/ Respicere,Respectare,frequent. vmbsehen/hinter sich sehen.

Ogládánie śie / Respectus, us, g. masc. das vmbsehen.

Ogládány/Perspectus,a,um, wol besehen/befunden vnd betrachtet.

Ogłádzáć/Circumscarificare,vmbschärffen/ vmbbeckeln/rumbher schrepffen.

Ogłaskáć/Vgłaskáć/Cicurare,Circummulcere,Mansuefacere, Mitificare, Zahm machen/ vmbstreicheln/mildern.

Ogłaskány/ Cicur, uris, adject.g.o.Mansuetus,a,um, Zahm/sanfft.

Ogłaszáć/ obwieszczyć / opowiádáć / Declarare, Dimulgare, Divulgare,Prædicare,Promulgare,Erklären/außkünden/offenbar machen/ offentlich außkünden vnd reden.

Oględácz/ Circumspector,oris,g.masc. Auffseher/ Achthaber auff ein ding.

Ogłodáć / Abedere, Adedere, Ambedere, Circumrodere, Derodere,Obrodere,rund vmb abessen / vmbnagen.

Ogłodány/ Depastus, Semesus, a, um, von Thieren abgefressen/abgenaget.

Ogłoszenie / Præconium,ij, g.n. Promulgatio,onis,g.f. Eröffnung/ Außruff/ Außkündigung/ Offenbahrung.

Ogłoszony/ Promulgatus,a,um, Außgekündigt/ offenbahr gemacht.

Ogłowká / Łubek / Capistrum, i,g.n.Cha-

mus,i,g m. Halffter/Maulkorb/ Gebiß an einem Zaum. Ogłowke kłáść/ Capistrare, ein Halffter anlegen/ anbinden.

Ogłuszeć/ okłnąć/ Obsurdescere, Dumm/ vnhörend/ taub werden.

Ogłuszyć/ Exurdare, Surdare, Dumm/oder taub machen.

Ogniowy/ Ignitus,a,um, Fewrig.

Ogniptorá/ Meliceria, æ, & Meliceries, ei, sive, Meliceris, ridis, g. f. eine gattung Geschwär mit Eyter dem Honig oder Wachs gleich.

Ogniśko/ Focus, Foculus, Focillus, i.g.m. dimin. eine Herdstatt/ Fewerherd. Do ogniśká należący/ Focarius, a, um, das zu dem Fewerherd gehört.

Ognisty/ Igneus,a,um, Fewrig.

Ogniwaczek/ Phœnix,icis,g.dub. Avis unica in India, ein Phœnix.

Ogołocenie/ Orbitas,atis,g.f. Privatio, Spoliatio,onis,g.fœ. Viduitas,atis,g.f. Verlust eines lieben Dinges/ Beraubung/ Das außziehen der Kleider/ Verlassenheit.

Ogołocić/ odrzeć/ obráć ze wszystkiego/ Circumducere, Exornare, Orbare, Orbefacere, Orbificare, Viduare, gantz vnd gar auffheben/ entziehren/ die Zierd abreissen/ berauben/ entblössen.

Ogołocony/ obrány/ Circumductus, Orbus, Privatus, Viduus, a, um, Auffgehaben/ beraubt/entblöst/einsam.

Ogolony/ Abrasus, Rasus,a,um, Hinweg geschaben/beschoren/abgekratzt.

Ogon/ brzeg száty/ Peniculamentum,i,gen. neut. Belege/ Bort/ oder Saum des Kleids.

Ogon/ Cauda, æ,g.fœ. Penis,is,g. masc. der Schwantz.

Ogoniásty/ ogon májący/ Caudatus, a, um, der einen Schwantz hat.

Ogorek/ Cucumer,eris, g.m. Cucumis,is, g. m. ein Gurcken. Ogorkowy ogrodek/ Cucumerarium,ij,g.n. ein orth da die Gurcken wachsen.

Ogorzáły/ Solatus, Torridus, a, um, Gebrand. Item, von der Sonnenhitz verbrand.

Ogradzáć/ obwodzić párkanem/ płotem/ dylowánłem/ Circummunire, Communire, Munire, Sepire, Allenthalben befästigen/ bewahren/ verzäunen/ einen Zaun herumb führen.

Ogrod przy mieście zgotowáć/ Submittere sub urbe hortum, einen Garten bey der Stadt pflantzen. Sztuki w ogrodách zielem kunsztownie wysádzone/ Topiarium, Topium,ij,g.n. Gartengeziert mit Kräutern.

Ogrodna stráwá/ Járzyná/ Wárzywo ogrodne/ Helluelæ, arum,g.f. plur.num. Olus, eris, g.n. Olusculum, dim.li.g. n. Allerley Gartenkraut.

Ogrodnik/ zielny/ járzynny/ Hortulanus,i, g.m. Olitor,oris,g.m. ein Gärtner.

Ogrodny/ Hortensis,e, Oleraceus,a,um, Im Garten wachsend/ oder/ das zu dem Garten gehöret/ dem Kraut gleich.

Ogrodzenie/ Sepimentum,i, Septum,i,g.n. ein eingeschlossen ort/ Schrancken.

Ogrom/ ogromność/ Moles,is.g.f. Last.

Ogułem/ ogołem/ Acervatim, Generaliter, Generatim, adv. Häuffig/ allgemeinlich.

Ogułny/ Universus,a,um, Allgemein/ all bey ein/ gantz.

Oho/ Ohe, Interject. exclamant. Hola/ nun/ nun hörestu.

Okaśká/ Austrä/ monstrá/ Armilustrium, Recensus,us, g.m. Transvectio equitum ante conspectum ducis, eine Musterung.

Okaśke mieć/ Exercitum lustrare, Recensere exercitum, den Kriegszug mustern. Ná Okaśce stánąć/ Ad nomina respondere, Auff der Musterung erscheinen/ vnd zugegen auff seinen Namen antworten.

Okazáć się/ Apparere, erscheinen.

Okazáły/ Pokazáły/ Pozorny/ Conspicuus,a,um, Demonstrabilis, Monstrabilis, Spectabilis,e, das man sehen kan/ berümbt/ hochgeachtet/ ansehnlich. W cnote okazáły/ Præstans virtute homo, ein Tugendreicher Mann.

Okiełznáć/ ouzdáć/ Frenare, Zäumen.

Okiełznony/ Frenatus,a,um, Gezäumet.

Okienny/ Fenestralis, Specularis, e, Von Glaßfenstern/ oder/ das zu Fenstern gehört.

Okładáć/ Circumaggerare, Vmbhauffen/ vmb vnd vmbhauffen/ vmbherschütten.

Okno/ Fenestra, æ,g.fœ. Fenster. Okno czynić/ Fenestrare, Fenster machen.

Oko/ Oculus, Ophthalmus,i, g.m. das Auge. Oko jedno wyłupić/ Eluscare, Einäugig machen/ der Augen berauben.

Okolicá/ okolicznośc/ Regio,onis, g. f. Territorium,ij,g.n. Tractus,us,g.m. Landschafft/ Gelegenheit/ Gegne.

Oko-

Okoliczność rzeczy/ spráwy/ Circumſtantia,æ, g.fœm. Locus,ci, g.maſc. Vmſtand/Gelegenheit.

Okoliczny lud/ Antermini,orum,g.m. plu. num. qui circa terminos Provinciæ manent, Anſtoſſer.

Okoliczny/Circumjectus,a,um,Vmbgelegt/ vmb vnd vmb.

Okołki/ Muſcarium,ij, g.n. die Kolbe an den Kräutern/ darein der Saame iſt.

Około/Wkoło/Wkrąg/Okolicznie/Circum,Circa,Circumſecus,Allenhalben/Bey/oder Vmb.

Okopánie winney máćice/ Sulcus, Sulculus, i, dim. g. m. eine Leyß oder Furchen / Weinräben darein zu pflantzen gemacht.

Okopćiáły/ Fuliginoſus, Fuminoſus, Fumidus, Fumeus,a,um, voll Rauch/ rauchächtig/ rüſſig/ beräuchert.

Okopujący / Circumfoſſor, Munitor, oris, g. m. Bewahrer/Befeſtiger.

Okopywáć/ Ablaqueare, Circumfodere, Die Räben oder Bäum vmbgraben/räumen vmb die Weinſtöcke oder andere Bäume.

Okopywánie drzew/ Circumfoſſura, æ, g. fœ. Ablaqueatio, onis, g. f. Das vmbgraben der Bäume. Okop około drzew/Orbis ablaqueationis, eine Grube vmb einen Baum.

Okowáć co / Ferro aliquid præfigere, Circumdare aliquid ferro, mit Eyſen beſchlagen.

Okowáć kogo / Impingere alicui compedes, Indere catenas fugitivis, Injicere alicui manicas, catenas, Einen in das Halßeyſen ſetzen/ oder / in Ketten einen einſpannen / wie die Gefangnen.

Okowány / Præpilatus, Præferratus,a, um, mit Eyſen beſchlagen.

Okrąg/Circulus, Globus, i, g. m. Orbis, is, g.m. Sphæra,æ, g. f. Sphærula,æ, g. f. dimin. ein runder Kreiß/ Kugel.

Okrąg/ Okrągłego co/ Orbis,is,g.m. eine runde Geſtalt.

Okrąg dwánaśćie znákow niebieſkich w ſobie zámykájący / przez ktore Słońce bieg ſwoy odpráwuje/ Zodiacus, ci, g. m. Signifer orbis, ein Circkel des Himmels / in welchem die zwölff Himmliſchen Zeichen begriffen ſeynd.

Okrągła rzecz kończáto/ Conoides,dis,g. m. das geſtaltet iſt wie ein Dannzapff/ ſpitz zu.

Okrągłáwy/ podługowáty ják jáje/ Ovatus,a,um, Ovalis,e, wie ein Ey geſtaltet.

Okrągło/ Circinatè,Orbiculatim,Rotundè, adverb. Kugelsweiß/ Ringsweiße/ Ringsweiß herumb.

Okrągło czynić/ Globare, Gyrare, Corrotundare, Rotundare, rund machen.

Okrągłodługi/ Cylindraceus,a,um, Teres, etis, g. om. rund vnd lang.

Okrągło pochodźiſty ku dołowi/ Turbinatus, a, um, zugewirbelt/ vnd vnten rund zugeſpitzt.

Okrągłość/Rotunditas,atis, g.f. die Runde.

Okrągłość kończáta/Conus,i,g.m. Turbo, binis, g. m. Turbinatio,onis, g. f. ein jedes Ding das geſpitzet iſt/ gleich wie ein Kegel vnd rund.

Okrągły/ Circularis,e, Globoſus, Gyratus, Orbiculatus, Rotundus, a, um, Sphæralis, le, rundächtig / gekugelt / rund/ kugelächt/ wie die Sphæra geſtaltet.

Okrawek / Okrawki/ Obrzeſki/ Secamentum, Segmentum,i,g.n. Segmen,Putamen,inis, g.n. Reciſamentum,i,g.n. ein abgehawen Stück/ als Spän/Spelten/Abſchnitz. Koß do okrawkow/ Sporta ſecaria, ein Korb zu den Spänen dienlich.

Okrążáć / Obbiegáć co / Circumcingere, Ambire, Circumire, Circumfluere, Oberrare, Circinare, vmbgeben/ hin vnd her fahren.

Okrążenie/Otoczenie/Ambitus,us,g.maſc. Circuitio, Indago,ginis, g. f. Circkel/Vmbgang/ Vmbzielung.

Okrążenie słow / Periphraſis, is, vel, eos, g. f. eine Vmbred eines Dings mit viel Worten.

Okrążony/Circumjectus, a, um, ringsvmbgelegt.

Okrecáć/ Obtorquere, vmbwinden.

Okrecony/ Obtortus,a,um, vmbgewunden.

Okreśćiel/ Finitor,oris,g.maſc. Außmeſſer/ Landmeſſer / Entſcheider.

Okreśnie/ Definitè, adverb. außtrücklich.

Okreßáć / Circumlinere, Circumſcribere, Oblinere, Præfinire, Terminare, vmbſalben/ überſtreichen / durchſtreichen / vorbehalten/ Ziel ſetzen/ zielen/ vntermachen.

Okreßájący / Finitivus, Definitivus, a, um, genugſam außgedruckt/entſchieden.

Okreßenie/ Circumſcriptio, Definitio, De-

ſignatio, Diffinitio, Præſcriptio, Terminatio, onis, g. f. Vmbzielung/Entſcheidung/Vnterſcheidung/Vnterrichtung.

Okreſzony/ Determinatus, Oblitus, Terminatus, a, um, gezielet/beſudelt/ geendet.

Okret/ Navigium, ij, g. n. Navis, is, g. fœ. ein Schiff. Okret do rozmájtych towárow y ćiężaru wożenia/Corbita, æ, g. f. Laſtſchiff/ vmb Volck vnd Kauffmannſchafft zu führen. Okret dwuwioſłowy/Dicrotum, i, g. n. ein Meerſchiff/ das zwo Rudern auff jeder Banck hat. Chodzenie ná Okrećie/Fori, orum, g. m. pl. nu. Gänge im Schiff. Chodzenie w Okrećie/Pons, pontis, g. m. ein Steg im Schiff. Okretow dno/ Carina, æ, g. f. Schiffboden. Okretow kupá/ Claſſis, is, g. fœ. ein hauffen Schiff. Okretow ktorych morſcy zboycy záżywáją rodzay pewny / Myoparo, onis, g. m. eine Gattung eines Raubſchiffs. Okrety ćiężarowe/ náłádowáne/Naves onerariæ, Laſtſchiffe. Okretu rozbićie/Naufragium, ij, g. n. Schiffbruch. Przełożony nád okretem o trzech wioſłách/Triarchus, i, g. m. ein Oberſter auff einem Schiff Triremis genant.

Okroćić/Domare, Domitare, frequen. vnterwerffen/ zähmen/ Zahm machen.

Okroić/ Circumcidere, Concidere, beſchneiden/vmbſchneiden.

Okrućieńſtwo/Atrocia, æ, g. fœ. Atrocitas, Crudelitas, Diritas, Feritas, Immanitas, Trucitas, atis, g. f. Truculentia, æ, g. f. Tyrannis, idis, g. f. Grimmigkeit/ Wütigkeit/ Wüterey.

Okruſzyná/ Odrobiná/ Detrimentum, Intertrimentum, i, g. n. Mica, æ, g. f. Momentum, i, g. n. Abbruch/das ſo vnter dem Sand glitzert wie Glaß oder Silber/ ein wenig eines dinges. Item, Broſamen.

Okrutnie/ Atrocitèr, Cruciabilitèr, Crudelitèr, Tetre, Tetriùs, Teterrimè, Trucitèr, Tyrannicè, adv. grimmiglich/peinlich/grawſamlich.

Okrutnik/ Tyrannus, i, g. m. ein Wüterich.

Okrutny/ Zántebny/ſrogi/ Atrox, ocis, g. o. Crudelis, le, Cruentus, Dirus, Efferus, Efferatus, Ferus, Sævus, Truculentus, Tyrannicus, a, ū, Immitis, e, Inclemens, entis, g. o. Trux, ucis, g. o. Turpis, e, grawſam/grimmig/ vnmild/grawſamlich/ tödſamlich/ frech/ vngezähmt/ ſtreng/ hart/ vnbarmhertzig/ wütrig/ grewlich/Tyranniſch.

Okrywáć/ Circumveſtire, Nubere, Obducere, Obnubere, Obtegere, Obtendere, Operire, Superveſtire, bekleiden / überziehen / bedecken/ fürſtrecken / zudecken / überkleiden / überdecken. Okrywáć z przodku/Prætegere, vorhindecken.

Okrzeſány/ Frondatus, Pampinatus, a, um, erbrochen.

Okrzeſowáć/ Frondare, Polire, die äſte abhawen/behawen/politeren/glätten.

Okrzeſowánie /Okrzeſánie / Frondatio, Pampinatio, onis, g. fœ. Obtruncatio vitis, Behawung / Abſchnitz der Bäwme/ Erbrechung der Räbenblätter.

Okrzoſki/ Arborum ramenta, klein abgefallen Geſtäud von den Bäumen.

Oktáwá w Muzyce/Diapaſon, eine Octava in der Muſick.

Okulary / Conſpicilium, Specillum, Specium, ij, g. n. Augenſpiegel/Brill. Okulary robiący/ Speculatorius, ij, g. m. ein Brillenmacher.

Okuliſtá/ Ophthalmicus, i, g. m. Augenartzt/ Oculiſt.

Okuń/ Perca, æ, g. fœ. ein Berſich.

Olejek/Oleum, Unguentum, i, g. n. Oel/ wolriechende Salb. Oleykárni kupczący/Unguentarius, ij, g. maſc. Salbmacher/ Salbverkäuffer. Oleykárni kupcząca/ Unguentaria, æ, g. fœm. Salbverkäufferin.

Oleśnik /kopr leśny/ Anethum, i, g. n. Dill.

Oley/Oleum, Olivum, i, g. n. Oel. Oley do pokármow/Oleum cibarium, Oel das man in der Speiß gebraucht. Inſtrument do wybijánia oleju/Solea, æ, g. f. ein Gerüſt oder Inſtrument Oel zu trotten dienlich.

Oleynik/Oliwnik/Olearius, ij, g. maſc. Oelſchläger/ Oelmacher.

Olejowány/ Oleatus, a, um, Oleo imbutus, geöhlet/ mit Oel beſtrichen.

Olejowáty/ Oleaceus, Oleoſus, a, um, voll Oel.

Olejowy / Olearis, e, Olearius, ſeu, Oliyarius, a, um, das zu dem Oel gehört.

Oliwá drzewo / Olea, Oliva, æ, g. fœ. Oelbaum. Oliwá leśna/ Oleaſter, ſtri, g. m. wilder Oelbaum.

Oliwá ſok/ Oleum, Olivum, i, g. neut. Oel/ Baumöl. Oliwy obfitość/Olivina, æ, g. f. groſſe viele des Oels. Oliwy przynoſzący/ Olifer, a, um, das Oelbäumen trägt. Oliwny fus wytłoczony/ Fraces Olei, Oeltruſen. Oliwny ſad/

Oletum, seu, Olivetum, ti, g. neu. Oelgarten.

Oliwká / Olea, Oliva, æ, g. fœm. Oelfrucht. Oliwek pewny rodzay / Orchis, itis, g. f. eine besondere gattung der Oliven. Oliwká przyprawna / Colymbas, adis, g. fœ. eingemachte Oliven. Oliwek zbieránia czás / Oleitas, Olivitas, atis, g. f. Zeit die Oliven abzulesen. Oliwki zbieráć / Olivare, Oliven ablesen. Oliwki przynoszacy / Olifer, a, um, das Oliven trägt

Oliwny / Oleaceus, Oleaginus, Oleagineus, Olifer, Olivifer, a, um, Oelbäumen. Oliwnego zápáchu / Oleatus, a, um, mit Oel bestrichen. Oliwney máśći / Oleaginus, Oleagineus, a, um, Oelbäumenfarb.

Olow / Plumbum, i, g. n. Bley. Olow biáły ná ksztalt cyny / Cassiterium, ij, g. n. Weißbley. Olowem spajáć / Zálewáć / Oblewáć / Applumbare, Plumbare, mit Bley löthen.

Olowiány / Plumbeus, Plumbosus, Plumbatus, a, um, bleyen / voll Bley.

Olowianká / Kulá olowiána / Plumbata, æ, g. f. Bleykugel. Olowianká żeglárska / Bolis, idis, g. fœ. ein Gewicht damit man die Tieffe des Meers misset.

Olowna rudá / Molybdena, æ, g. f. aliàs Galena dicitur, id est, plumbi & argenti vena communis, ein Bley. oder Silberader / oder gang.

Olownik / Olowem robiacy / Plumbarius, ij, g. m. der bleyen Geschirr machet.

Olowny / Plumbarius, a, um, das zum Bley gehöret. Olowny dok / Plumbago, inis, g. fœ. Ertzgrube die Bley giebt.

Olownicá ziele / Molybdena, æ, g. fœ. quæ aliàs, Plumbago dicitur, Flöhekraut / Pfersingkraut / Pfawenkraut.

Olszá / Alnus, ni, g. f. Erlenbaum.

Olszowy / Alneus, a, um, Erlin.

Oltarz / Altare, is, g. n. Ara, æ, g. f. Altar.

Omaczáć / Tingere, eintuncken.

Omaczálny / Tinctilis, le, das sich färben läst.

Omaczánie / Tinctus, us, g. m. Tinctura, æ, g. foe. Das eintuncken.

Omámienie / Fascinum, i, g. n. Zauberey.

Oman / Inula, æ, g. f. quæ vulgò Enula campana, Helenium, ij, g. n. Nectarea, æ, g. f. Alantwurtzel.

Omázáć / Circumlinere, umbsalben / überstreichen.

Omdlewánie / Deliquium, ij, g. n. Defectus animi, cordis, Defectio animi, virium, Abgang / Abbruch / Ohnmacht / Das beschweimen.

Omiećiny we Mlynie / stochmal / Pollen, inis, g. n. Pollis, inis, g. m. Staubmehl / so sich in den Mühlen hin und wieder anhängt.

Omieg ziele / Thelyphonon, i, g. n. Herba, ab alijs Scorpion vocatur, ein gifftig Kraut.

Omieszká / Zámieszká / Mieszkánina / Omieszkánie / Zmudá / Remora, æ, g. f. Remeligo, inis, g. f. Verhinderung / versaumnüß / Verhindernüß / Verzug. Bez omieszkánia / Sine mora, bald / ohne Verzug / Unbedacht.

Omyćie / Ablutio, onis, g. f. Das abwaschen / Abspülung / Abwaschung.

Omyláć / Omylić sie / Aberrare, Errare, Hallucinari, jrren / fehlen / anstossen.

Omyláć kogo / Fallere, Frustrare, & Frustrari, Calvere, Calvi, depon. betriegen / fallieren. Omylyć swoich Kreditorow / Decoquere. Creditoribus, andern Leuthen das ihre verthun. Omylny / pochybny / Fallax, acis, g. om. adject. Vanus, a, um, trüglich / ungewiß / Lügner / leichtfertig mit Worten.

Omyty / Ablutus, a, um, abgewaschen / abgespület / außgeschwenckt / gesaubert.

Omywáć / Obmywáć co / Abluere, Depurgare, Eluere, Mundare, Mundificare, abwaschen / außwaschen / säubern / außschwencken / reinigen.

On / Ille, pronom. g. m. Der / Jener.

Onegday / dźiś trzeći dźień / Nudiustertius, adverb. Vorgestern.

Oniemieć / Niemem sie stáć / Immutescere, Obmutere, Obmutescere, erstummen / geschweigen.

Opáctwo / Abbatia, æ, g. f. Abtey.

Opácznie / Perversè, Præpostère, adv. bößlich / nicht recht / hintersich.

Opácznośc / Inversio, onis, g. f. Perversitas, atis, g. foe. verkehrte Art / Boßheit / Verkehrung / Umbkehrung.

Opáczny / Perversus, Præposterus, a, um, verkehrt / verderbt / böß / arg / hinderwertz.

Opadáć / Invalescere aliq. Subsidere, vergehen.

Opadájacy / Defluxus, a, um, abfällig / außfällig / vergehend.

Opadánie włosow / Alopecia, æ, g. f. Defluvium, Profluvium, Defluxus capillorum, das außfallen des Haars / die Hauptsucht.

Opák/Perperàm,Præposterè,adverb,hinter sich/ unbillig/ umbgekehrt.

Opakáć/ Vannare, wannen.

Opaláć/Amburere,Præurere,Ustulare, anbrennen/ umbbrennen/ vornen oder übel brennen/ brentzeln.

Opałká/ Vallum, nonnunquam significat Vannum,i,g.n ein Wanne.

Opalony/ Semiustulatus,Semiustus, a, um, halb gebraten oder verbrant. Opalonego co/ Præustum,i, g. n. vornen angebrant.

Opánowáć/ Occupare, Possidere, besitzen/ einnehmen.

Opánowánie/ Obsidio, Obsessio, Occupatio,onis, g. f. Einnehmung/ Besitzung.

Opánowánym być/ Insideri, eingenommen werden.

Opárzyć/Opalić/ Glabrare, besengen/ glatt machen/ kahl machen.

Opasáć/Cingere, Circumcingere, umbgürten. Opasáć się/ Præcingere, vornen zugürten.

Opasány/ Redimitus, a, um, geziert.

Opát/ Abbas, atis, g. m. ein Abt.

Opátrowáć/Ornare, Procurare, Providere, vorsorgen/verschaffen/verwalten/auffrüsten.

Opátrowánie/ Procuratio, Provisio, onis, g. f. Fürsorg/ Verwaltung.

Opátrujący/Providens,entis,adject. g.om. Provisor, oris, g. m. Vorseher.

Opátrywácz/Circumspector,oris, g. masc. Achthaber.

Opátrzenie/ Munitio,onis, g. f. Munimen, inis, g. n. Munimentum,i, g.n. Schirm/Schutz/ Recent. Munition/ alles das den Kriegsleuten wird zugeführt in der Belägerung: als Futteraß/ Kraut/Loht/ꝛc.

Opátrznie/ Consideratè, Prospicientèr, Providè,Providentèr,adverb. fürsichtiglich/ bedachtsam.

Opátrzność/ Circumspicientia, Providentia, æ, g. f. Fürsichtigkeit/ Fürsehung.

Opátrzny/ Considerans,antis, g.om. Consideratus, Circumspectus, Providus, a, um, fürsichtig/ sorgsam.

Opátrzony/ Munitus, Provisus, a, um, lewahrt/befestigt/versehen.

Opekáły/ Distentus, a, um, außgespannet/ außgedehnet/ außgefüllet/außgestrecket.

Opętány od złego Duchá/ Dæmoniosus, Dæmoniacus,Fanaticus,a,um,Teufflisch/unsinnig/ besessen von einem bösen Geist.

Opić/ Obbibere, oben abtrincken.

Opich/Apium,Hipposelinum,i,g.n. Eppigkraut. Item, Oreoselinum, i, g. n. eine gattung Peterlein auff den Bergen wachsend/etliche nennen es Kühschell oder Kücheschell.

Opieká/Clientela, Tutela,æ, g. fœ. Schutz/ Schirm/ Vormundschafft. Pod Opieką będący (będąca) Cliens,entis, g. c. Clientulus,i, g. m.dim. Clienta,Clientula,æ,g.fœ. dimin. Der/ (Die) unter eines andern Gewalt/ Vormundschafft/ oder Schutz ist. Vasall/ Der (Die) einen Vorsprecher hat.

Opiekun/Curator,oris,g.m. Hyperaspistes, gen.mas. latinè Protector,oris, g.m. Patronus,i, g.m. Tutor,oris, g. m. Tutelarius,ij, g.masc. ein Pfleger/Beschirmer/Vormund.

Opiekunowy/opiekuński/opiekálny/ Tutorius, Tutelarius,a,um, Tutelaris,re, das zu solcher Vormundschafft gehört.

Opieráć się/ Conniti, Obluctari, Obniti, Reluctari,Resistere, Restare,Restitare,frequen. Wiedersperren/ wiederhalten/wiederstehen/wiederstreben/wiederlegen.

Opieránie się/Obluctatio,Reluctatio, onis, g. f. Nisus, us, g. m. Renixus, us, g. m. Wiederstand/ Wiederlegung.

Opiłky/ Limatura,æ, g. f. Ramentum, i,g.n. Scobs,bis,g.f.vel Scobis,is,g.m. Feilsel/abgefeilter Staub/ abgeschnitzt/ was vom schaben abfält/Staub/Feylspän. Opiłki złotowe/Pala,æ, g. f. ein Stücklein reines Golds.

Opiłowány/Elimatus, Interrasilis,e,Limatus,a,um, abgefeylet.

Opilstwo/ Bibacitas,Ebriositas,atis,g.f. Temulentia,æ,g. f. Vinolentia,æ,g.fœ. Weinsucht/ Trunckenheit.

Opiły/ Bibax, acis,g. o Bibosus, Ebriosus, Merobibus, Multibibus,a,um, Philænus,i, g.m. Vinosus,a,um, ein guter Trincker / Weinsüchtiger/TrunckenSauffer/Sauffauß/ Sauffhalß.

Opisáć/ opisowáć / Circumscribere, Definire,Describere, Diffinire, Efformare, Informare,Perscribere, Außschreiben/ beschreiben/ in Schrifft verfassen.

Opisánie/ Circumlocutio, Circumscriptio, Definitio, Diffinitio, Finitio, Præscriptio,Tractatio,

ctatio,onis,g.f. Erklärung/ vmbschreibung/Entscheidung / vorgeschriebene weiß vnd form/ Vnterrichtung/Beschreibung. Drogi opisánie/ Itinerarium.ij,g.n.ein Beschreibung der Wegfarth.

Opisány/Descriptus,a,um, Beschrieben.

Opłákáć/opłákiwáć/ Complorare, Deflere,Lugere,Beweinen/beklagen.

Opłákány/ Defletus, Lamentatus,Ploratus, a,um, Beweint/beklagt.

Opłákiwánie/Comploratio,onis,g.f.Comploratus,us,g.m. die Beweinung/ Beklagung.

Opłatáć / Circumtexere , Obtexere, überziehen/vmbflechten/vmbwäben.

Opłonąć / Defervere , & Defervescere , Schamroth werden/ sich über etwas entfärben/ Item, Kalt werden.

Oplugáwić/ Conspurcare, Fœdare, Defœdare,Besudeln/beschmieren.

Oplugáwiony / Cacatus,a,um, Conspurcatus,a,um, Beschissen/beschmieret/ besudelt.

Opływáć/ Abundare,Præscatere,Redundare,Superfluere, Auffgehauffet vnd zugefüllet seyn/ voll seyn / allenthalben überlauffen / überflüssig seyn/überflüssen/zu viel seyn.

Opływájący/Undans,antis,g.o.Superfluus, a,um, überflüssig/überlauffig/wallend.

Opoczysty/ Petrosus , Petricosus , a, um, Steinechtig.

Opoká/Petra,æ,g.f.Felß/Stein.

Oponá/Aulæa,æ,g.f. Auleum,i,g.n. Peripetasma, Peristroma, atis,g.n. Plaga,æ,g. f. Tapes, etis,g. m. Tapete, es, vel Tapetum,i,g.n. ein gewirckte Deck / Heydnisch Deck/ Teppich / Tapezereyen/ vmbhang.

Opończa/Chlamys,idis,Endromis,idis,g.f. vestis genus hirsutum,venti,pluviæq́ue injurijs arcendis aptum,Lacerna,æ,g.f.Mantelum,i,g.n. Penula,æ,g.f.Reitrock/Regenmantel. Opończa odźiany/Lacernatus,Penulatus,a,um, mit einem Reitrock/oder Regenmantel bekleidet.

Opowiedáć/opowiedźieć/ Antedicere,Denuntiare,Prædicere, Zuvor sagen / kundt thun/ weissagen. Opowiedáć/ opowiedźieć jáwnie/ Profiteri, Testari , Frey offentlich sagen/ bekennen/bezeugen.

Opowiedácz/ Nunciator,oris,g.m. Præco, onis,g.m. Außruffer/ Außschreyer/Ansager/Verkünder.

Opowiedánie/ Denunciatio , Prædictio, onis, g.f. Prædictum,i,g.n. Vorwarnung/Vorsagung/ Weissagung/ zuvorgesagt.

Opowiedźiány wprzod/ Prædictus, a,um, Vorgesagt. Opowiedźiány jáwnie/Testificatus,a,um, Offentlich bekant/gesagt.

Opoźniáć/ Retardare,Tardare,Verhindern/ saumen/auffhalten/ verziehen.

Opoźniáć śie / Tardè venire , redire,Postvenire , Nachkommen.

Opoźniony / Tardatus , a, um, Verhindert/ versaumet/auffgehalten.

Opráwiáć w złoto/w śrebro/Circumdare aliquid auro, Illigare & includere auro gemmas, mit Gold überziehen/in Gold fassen.

Opráwiáć w skorę/Pelliculare, mit Fell bezi(hen.

Oprocz/Præter, Præterquam, Ohne/ über/ außgenommen/als.

Oprzeć śie/ Resistere, Subsistere, Widerstand thun/bestehen/bleiben. Metaph.

Opuśćiáły/ Orbus,a,um, Hülffloß.

Opuszczáć/ opuśćić/Delinquere, Derelinquere, Deserere, Desertare,frequent. Desolare, Destituere , Linquere , Omittere , Relinquere, Prætermittere, Verlassen/ vnterwegen lassen/ fahren lassen/übersehen/vnterlassen/ bleiben lassen. Opuśćić co / Transilire aliquid, Etwas hingehen lassen vnd verachten.

Opuszczenie/ Derelictio, Desertio, Desolatio, Destitutio, Prætermissio,onis,g. fœ. Verlassung/ vnterlassung.

Opuszczony/ Desertus, Desolatus, Destitutus, Omissus, a, um , Orbus auxilij, vnterlassen/ allein gelassen/ hülffloß/ verlassen. Opuszczonym być/ Desolari, Verlassen/ nicht trösten.

Opuszyć/Inflare, Auffblasen.

Oráć/ Arare,Inarare, Agrum vertere, Ferro humum solicitare, Humum resolvere , Striare, Subijcere ferro terram , Terram proscindere, metaph. Ackern/ pflügen/aren/zackern/das Erdreich auffreissen/fuhren machen/ erstlich braachen oder auffbraachen.

Oracya/ Oratio,onis,g.f. Rede.

Orácya mowić / Declamare , sich üben im Wolreden.

Oracz / Agricultor , Agricolator, Arator, oris,g.m. Colonus,i,g.m. Ruricola,æ,g.c. Sulcator,oris, g. masc. Ackermann/Bawersmann/ein Zackerer / Furchenmacher.

Oráczy/ Georgicus, a, um, das zum Landbaw gehört. Oráczá náuká/oránie / Georgia, æ, g. fœ. Ackerbawung. Oráczey náuki kśięgá/ Georgica, orum, g. n. pl. num. Bücher vom Ackerbaw. Oráczá robotá / Agricolatio, onis, & Agricultura, æ, g. f. der Ackerbaw.

Oránie/Aratio, onis, Agricultura, æ, g. fœm. Agricolatio, Cultio, onis, g. f. Cultura, æ, g. fœ. Ackerbaw.

Orgániſtá / ktory robi inſtrumentá muzyckie/Organarius, ij, g. m. Orgelbawer/Seitenſpielmacher.

Orgániſtá / ná orgánách wßelkich grájácy/ Organarius, ij, Organicus, i, g. m. Organiſt.

Orgániſtá ná orgánách wodnych grájácy/ Hydraula, æ, g. m. Organiſt/ Orgelſpieler.

Orgány wodne/ Hydraulus, i, g. m. Orgelpfeiffe.

Orkiß/Zea, æ, g. f. Speltz.

Orli / Aquilinus, a, um, Adler Art. Kámień orli / Gagites, is, g. m. Edelgeſtein/den man im Adler Neſt findet.

Orzech/Nux, ucis, g. f. Caryon, yi, g. n. Nuß/ Mandeln. Orzeßek/ Nucula, æ, g. fœ. dim. Nüßlein. Orzech láſkowy / Nux avellana, vel, pontica, Haſelnuß. Orzech młody / Apinæ, arum, g. f. plur. nu. Nuß mit weichen Schalen. Rodzay pewny Orzechow miekką łupinę májácych/ Mollusca, æ, g. fœ. eine gattung Baumnuß mit weichen ſchalen. Orzech włoſki / Juglans, antis, g. fœ. Caryon, yi, g. n. Nux juglans, Nux baſilica, Welſche Nuß. Orzech wodny/Tribulus, i, g. m. Waſſernuß. Z orzechá ſok/Cariopos, pi, g. maſc. Safft von Nüſſen eines Baums/ſo dem Zimmelbaum gleich iſt. Orzech ziemny/ Aſtragalus, i, g. m. herba, Chriſtianwurtz.

Orzechowy / Caryinus, Nuceus, a, um, vom Nußbaum / oder Nüſſen.

Orzeł/Aquila, æ, g. f. Adler.

Orzeł/ łomignat/ Sanqualis, is, g. fœ. Avis, quam quidam Oſſifragam vocant, Steinbrüchel.

Oś/Axis, is, g. m. Wagen Achs.

Oſádá/Colonia, æ, g. fœ. ein Volck das an eim andern Orth zu wohnen geſchicket wird. Item, Ager colonus, ein Garten Acker.

Oſádá/Præſidium, ij, g. n. eine Beſatzung zum Schirm eines Orts.

Oſádzáć zamek/ twierdzę / ꝛc. Munire aliquid præſidijs, Firmare locum præſidijs, Præſidium civitati imponere, ein Ort oder Stadt mit volck beſetzen.

Oſádzáć co pewnie / Diſtinguere, vntermarcken.

Oſądzenie wprzod/ przed dekretem/ Præjudicatio, onis, g. f. vorgeſprochen Vrtheil.

Oſądźić / Judicare, Decretum ferre, vrtheilen/ ein Vrtheil ſprechen.

Oſądźić wprzod / Præjudicare, Zuvor vrtheilen / vor dem ordentlichen Richter vrtheilen/ vor verhörter vnd in erkandter ſachen einen in ſeinem Sinne vrtheilen.

Oſądźićiel/ Condemnator, oris, g. m. einer der vrtheilet.

Oſądzony/Damnatus, a, um, Verdampter/ Vervrtheilter.

Ość u kłośiá/Ariſta, æ, g. f. Frit, g. n. indecl. das Spitzlein an den Kornähren / das oberſt an eim zeitigen äher / iſt minder dann der Kern.

Oſeká/Hama, æ, g. f. Fewerhack.

Oſet/Carduus, i, g. m. Dypſacum, i, g. n. Garten Diſtel. Oſet czarny/Crocodilium, ij, g. neu. herba, wilder Eberwurtz. Oſet páwłoczny/ Acanthion, ſive, Acanthium, ij, g. neu. ein Kraut den Gedegar gleich/ das Dornechte vnd wulächte Blätter hat. Oſet włoſki, Acorna, æ, vel, ut alij volunt, Acarna, Atractylis dicta, Diſtelkraut. Rodzay pewny oſtu / Cinnara, æ, g. fœ. eine gattung Diſtel/bey den Frantzoſen Artiſchaut.

Ośiadáć/Poſſidere, Beſitzen.

Ośicá/Populus, i, g. f. Arbor, Aſpenbaum.

Ośieł / Aſinus, i, g. m. ein Eſel. Ośieł dźiki/ Onager, gri, g. m. Waldeſel. Ośle dźikie/ Laliſio, onis, g. m. ein junger Waldeſel. Ośieł we młynie robiący / Aſinus molaris, ein Mühltreiber / Mühleſel.

Ośierocenie/Orbitas, atis, g. f. Orbitudo, inis, antiq. g. f. Abgang Vaters vnd Mutter / Wayßloſe/Eltern Beraubung.

Ośierociáły/ Orbus, a, um, Orphanus, i, g. m. ſeiner Eltern (Kinder) beraubt/ein Wayßling.

Ośierocić / Orbare, eines lieben vnd angenehmen dings berauben.

Ośieść/otrzymáć mieyſce/Occupare, Potiri, Locum tenere, Beſitzen/einen Ort jnne haben.

Ośiodłáć / ſcil. koniá/ Sternere equum, das Pferd ſatteln.

Ośiodłány/ Ephippiatus, Stratus, a, um, Geſattelt.

Oſkarżáć / oſkárżyć / Accuſare, Deferre aliquem, einen antragen / anklagen / einen bey ſeinem Herꝛn / ꝛc. anbringen.
Oſkarżájacy / Accuſativus,a,um, Anklägig.
Oſkarżyćiel / Accuſator, Delator, Quadruplator, oris, g.m. Sycophanta, æ, g.m. Anklager / Angeber / Verklager. Oſkárżyćielká / Accuſatrix, icis, g.f. eine Anklägerin.
Oſkárżyćielſki / Accuſatorius, a, um, geneigt zu klagen / oder das zum anklagen gehört.
Oſkárżyćielſkie / Accuſatoriè, adv. Klagweiß.
Oſkrobáć / Deſquamare, Diſquamare, Deſtinguere, Deſtringere, Abradere, Entſchuppen / abſchaben / abkratzen.
Oſkrobány / Abraſus, Decorticatus, Raſus, a, um, Abgeſchelet / geſchunden / hinweg geſchabt / abgekratzt / beſchoren.
Oſkrobiny / Deſtrigmentum, i, g.n. Peripſema, atis, g.n. Purgamentum, i, Purgamen, inis, g.n. Ramentum, Strigmentum, i, g.n. Abſchabung / Feylſpän / Abſchnitzen / was vom ſchaben abfalt.
Oſkrobywáć / Abradere, Circumfricare, Radere, abſchaben / abkratzen.
Oſkrzele / Branchiæ, arum, g. fœ. plur. num. Fiſchoren.
Oſłá / Cautes, is, g.f. & Cotes, ſive, Cos, cotis, g.f. harter Felß / wetzſtein. Oſłá / ná ktorey Bárwierze brzytwy oſtrzą / Cotes oleariæ, Balbierer Wetzſtein. Oſelna gorá / Cotaria, æ, g. fœ. ein Bruch da man die Schleiffſtein außgräbt.
Osłábiánie / Infirmatio, Debilitatio, onis, g.f. Schwächung.
Osłábić / Collabefacere, Collabefactare, Delumbare, Enervare, Labefacere, Labefactare, ſchwach machen / ſchädlich ſeyn / krafftloß machen.
Osłábieć / Collabefieri, Elangvere, Elangueſcere, Elaſſeſcere, Frigere, Laſſeſcere, Langvere, Oblanguere, Relanguere, Relangueſcere, mit verwüſt vnd verderbt werden / den ernſt vnd fleiß ablegen / erweichen / verwelcken / ſchwach werden / matt vnd krafftloß werden.
Osłábiewánie / Nutatio, onis, g.f. das ſencken / ſchwancken / gehäld.
Osłábiony / Debilitatus, Labefactatus, Labefactus, a, um, geſchwächt / krafftloß / matt / verwelckt / weich ſchlap.
Oślarz / Agaſo, onis, g. m. Aſinarius, ij, g.m. ſubſtant. ein Eſeltreiber.
Osłáwiáć / Osłáwić / Diffamare, Infamare, Suggillare, Traducere, verlaumbden / ſchänden / ſchmutzen metaph. rüchtbar machen.
Osłáwienie / Traductio, onis, g.f. ein offentliche ſchändung / verleumbdung.
Osłáwiony / Famigeratus, Infamatus, a, um, außgeruffen / rüchtbar gemacht / geſchändt / verläumbdet. Osłáwionym być / Ignominia notari, verläumbdet / geſchändet / außgeruffen / rüchtbar gemacht werden.
Oślepiáć / oślepić / Cæcare, Excæcare, Exoculare, Occæcare, Blenden / der Augen berauben.
Oślepiony / Exoculatus, a, um, der Augen beraubet.
Ośli / Aſininus, & Aſinarius, a, um, dem Eſel zugehörig / Eſels.
Ośm / Octo, g.o. nomen numerale, adject. indeclin. Octoni, æ, a, plur. num. Acht. Ośm czesći / Bes, ſeu, Beſſis, is, g.m. Unciæ octo, Seſcunx, uncis, & Seſcuncia, æ, g. fœm. Anderthalb Vntz / drey Loth / oder der achteſte theil eines dinges.
Ośmdźieśiat rázy / Octogies, adv. Achtzigmahl.
Ośmdźieśiąty / Octogenus, Octogeſimus, a, um der achtzigſt. Ośmionogi / Octipes, edis, g. omn. achtfüſſig / der acht Füß hat. Ośmkrotny / Octonarius, Octuplicatus, a, um, von achten / oder achtmal gedoppelt. Ośmnaśćie / Duodeviginti, Octodecim, g.o. nom. indeclin. Achtzehen. Ośmnasty / Duodeviceni, Duodeviceſimus, a, um, Je achtzehen / der achtzehende. Ośm par májacy / Octojugis, e, mit acht zuſammen gedoppelt. Ośm rázy / Octies, adv. Achtmal. Ośmſetny / Octingenarius, &, Octingenteſimus, a, um, Achthundert. Ośmy / Octavus, a, um, der achte.
Ośmielić śię / Erigere animos, Perfricare faciem, vel frontem, os, ein Hertz ſchöpffen / Muth machen / die ſcham ablegen / ohne ſcham ſeyn.
Osnowá / Stamen, inis, g.n. das Flachs ſo man an ein Spinnrock thut zu ſpinnen.
Osobá / Perſona, æ, g.f. Perſon.
Osobliwie / Egregiè, Peculiariter, Principaliter, Singulatim, Unicè, adverb. Fürtreffentlich / ſonderlich / eigentlich / fürnemlich / herꝛlich / einig / allein.
Osobliwy / Singularis, e, einig / allein / eigentlich / ſonderlich.
Osobno / Extra ordinem, Novè, Privatim, Privatè, Propriè, Seorſim, Separatè, Specialiter, & Speciatim, adv. Auſſer der Gewonheit / auff eine

 newe

newe weiſe/ art/ oder Sitten/ ſeltzamlich/für ſich ſelbſt/inſonderheit/ſonderlich/neben ſich/ſonderbar/an ſonderem ort/abſonderlich.

Oſobność/ Monaſterium, ij, gen. neut. Receſſus,us,g.m.Seceſſus,us,g.m. Locus remotus ab arbitris, München-Kloſter/metapho. Einöde/ ort da man hin weicht.

Oſobny/ Exors, ortis,g.o.Particularis,e,Secretus, Seductus, Solitarius, a, um, Specialis,e, vntheilhafftig/ ohne theil/ ſonderlich/eigen/abgeſondert / heimlich / eintzig/ das allein vnd eintzig lebt/ſonderbahr.

Oſpále/ Oſcitanter, Somniculosè,adv. hinläſſiglich/ſchläfferig.

Oſpáły/ Dormitator,oris,g.m. Somniculoſus,Somnolentus,a,um, Schläffer/Schläfferig.

Oſpice/ Puſtulæ, arum,g. f. Vari,orum,g.m. plur.num. Kindblattern/ Pocken/ Durchſchecht/ Purpeln.

Oſpicowáty / Puſtuloſus,a,um, Blatterechtig/ der die Pocken hat

Oſſá/Veſpa,æ,g.f ein Weſpe.

Oſtáć śię/ Conſiſtere, Perſidere, Subſidere, Subſtare, beſtehen / ſich gäntzlich ſetzen/geſtehen/ bleiben.

Oſtátek/Reſiduum,i,gen.neut. übriger Reſt.

Oſtátki/Reliquiæ,arum,g.fœ. plur.num. überbliebene dinge/der Reſt.

Oſtátni/ Noviſſimus, Poſtremus, Reſiduus, Supremus, Ultimus, a, um, Jüngſt/ das iſt/ der letzte/ überbliebende/hinderſt/ übrige.

Oſtátnie/Noviſſimè,Poſtremò,Poſtremùm, Ultimùm,adv. zum letzten mahl/ endlich.

Oſtokrzew/ Aquifolia, æ,g. f.Ruſcus,i,g.m. Ruſcum,i,g.n. Stechpalmen/ iſt ein vnfruchtbar Stäudlein mit ſpitzigen Blettern etliche halten es für Speckpalmen.

Oſtro/ Acrè, comparat. Acriùs, Superlat. Acerrimè,adv.Acerbè,hefftig.

Oſtrogá/Calcar, aris,g.n.Sporn.

Oſtropátrzący/ Lynceus,a, um, Luchſen.

Oſtropeſt/ Leucacuntha, æ,g. f. Dornkraut.

Oſtrość/Acies,ei,g.f.Acrimonia,æ,Acritas, atis,g.f.Acritudo,inis,g.f. Aculeus, ei, g.m. die Schärffe / Schneide am Meſſer/ oder die Spitze eines Spiß/Meſſers.

Oſtrowidz/Lynx,lyncis,g.m.vel f.ein Luchs.

Oſtrożenie/Lorica,Loricula,æ,g.fœ.dimin. das Bollwerck.



Oſtrożnie/ Catè, Cautè, Cautim, Circumſpectè, Cuſtodite, adverb. Fürſichtiglich/fleiſſig/ vmbſichtiglich/ behütſamlich/genaw/beſcheidentlich/weißlich.

Oſtrożność/Circumſpicientia, æ, g. f. Vmbſichtigkeit/ Fürſichtigkeit.

Oſtrożny/ Catus, Cautus, Percautus, a, um, Perſpicax,acis,g.o. Weiß/geſcheid/faſt liſtig vnd beſcheid/ſcharffſinnig.

Oſtry/ Acer, acris, acre, Aculeatus, a, um, ſcharpff/ſpitzig. Oſtrym być/Mordere, Beiſſen/ das iſt/ ſcharff ſeyn.

Oſtry/ Auſterus,a,um,Sawer.

Oſtry / Severus, a, um, Streng/ Ernſthafftig.

Oſtrzeć/ Acerbare, Verbittern.

Oſtrzyć/ Acuere, Schärffen.

Oſtrzycá ziele / Aparine, es, g.fœ. Lappago, ginis, g.f. Philantropus, i, g. fœ. Lappæ genus, Kleekraut/ Gauchheil/ Kläberkraut.

Oſtrzyż wonny / Cyperum,i,g.n. vel,Cyperus,i,g.m. vel Cyperis, g. f. Wildergalgan.

Oſtygły/ Refrigeratus,a,um, erkühlt.

Oświadczáć śię / Proteſtari, Offentlich bezeugen.

Oświadczánie śię / Proteſtatio, Teſtatio, onis,f.offentlich Bezeugnüß/Bezeugung/das einlegen der Kundtſchafft.

Oświádczony/ Teſtificatus,a,um, offentlich geſagt/bezeugt.

Oświecáć / Colluſtrare lumine, Irradiare, erleuchten/hineinſcheinen.

Oświecenie/ Illuſtratio, onis,g.fœ.Illuſtramentum,i,g.n. Erleuchtung.

Oświecony/Illuſtratus,a,um,an Tag bracht/ erklärt/ erleuchet.

Oßárpány/Lacer,Laceratus,Lacerus,Pannoſus, Pullatus, a, um, zerriſſen/ in Stücken geriſſen/Gliedloß/ übel bekleidet/ Lumpächtig.

Oßczednie/Frugalitèr, Parcè, adverb. ſparſamlich/ mäſſiglich/karglich.

Oßczedność/ Frugalitas,atis,g.f. Mäſſigkeit/ Abbruch/Vergnügung/Kargheit.

Oßczedny / Frugalis, le, Parcus, a, um, ſparſamlich/ häußlich/ mäſſig/ karg.

Oßczedzáć/Comparcere,erſparē/erkargen.

Oßczep/ Lancea,æ, g.f. Venabulum,li,g.n. Bratſpieß/Jägerſpieß/2c.

Oßczepiſko/ Haſtile, is,g.neut. Der Schafft eines Spieſſes/Spießſchafft.

Oszczerzáć śię/ Diducere rictum, Ringere, Ringi, das Maul aufffperren.

Oszczerzánie/Rictus,us,g.m. Das krümmen des Mauls.

Oszpecenie/ Oszkárádzenie/ Deformatio, onis, g. f. Dehonestamentum,i,g.n. Vngestalt/ Verwüstung/ schmach/ Vnehr.

Oszpećić/ Oszkárádźić/ Dehonestare, Deturpare, Turpare, Fœdare, vngestalt machen/ grewlich machen.

Oszpecony/Perturpis,e, gar vngestalt.

Oszukáć/ Oszukiwáć/ Circumscribere, Decipere,Defraudare,Deludere,Excæcare,Fallere, Fraudare, Frustrare, & Frustrari, Imponere alicui,Inducere, Intervertere, Ludere,Seducere, Supplantare, betriegen / einem hintergehen/ blenden/verführen/ ein Ding verschlagen/heimlich vnterschlagen/ verstehlen.

Oszukácz/ Oszukywácz / Deceptor, oris, g. m. Fallens,entis,g.o.Supplantator,oris,g.masc. ein Betrieger.

Oszukánie/Oszukiwánie/ Calvitas,atis,g.f. Captio,onis, g.f. Captiuncula,æ,g.f.dimin.Deceptio,onis,g. f. Fraudatio, Frustratio, onis, g. fœ. Fucus,i,g.m. metaph. Pellacia,æ, g. f. Supplantatio,onis, g. f. ein Betrug/Vberlistigung.

Oszukány / Circumscriptus, Fraudatus, Proditus,a,um,betrogen. Oszukánym być/ Frustrari, betrogen werden.

Oszust/ Circumscriptor,oris,g.masc. ein Betrieger/ Verführer.

Otaczáć/ Circumcludere, Circumclaudere, Circumjicere, Circumretire, Circumsedere, Obretire, allenthalben beschliessen / vmbsetzen/ vmblegen/ vmgeben.

Otłuc / Pisare, Pinsere, Pisere, Pinsare, stampffen / stossen in einem Mörsel.

Otłukánie/ Pinsatio,onis,g.f. Pistura,æ,g.f. Das stampffen/Beckerwerck.

Oto/ En,Ecce, adverb. Siehe/ Siehe da.

Otrebny/ Furfurosus,Furfureus,a,um,Caniceus,a,um, kleyächtig.

Otreby od mąki/ Canica,æ,g.f.Furfur, uris, g.m. Kleyen.

Otreby w głowie/ Furfures,um,g.m.pl.n. Porrigo, ginis, g. f. Schuppen auff dem Haupt/ Hauptgrind/Erbgrind/Schubächtiger Grind.

Otrzymáć/Otrzymawáć/Obtinere,Potiri, erlangen/ erhalten/ erobern.

Otuchá/Omen,inis, g.n. Præsumpta opinio, Præsumptio,onis, g. fœ. Vorgefaste Meynung/ Hoffnung. Otuche czynić/ In spem impellere, Einem eine Hoffnung machen.

Otwárty/Apertus,a,um, offen/entdeckt/ auffgemacht / offenbahr. Otwárty nápoły/ Semiapertus, a, um, halb offen/ halb auffgemacht.

Otwarzáć /Otworzyć / Aperire, Pandere, Patefacere,Recludere,Relinere,Reserare, auffthun/ auffmachen/von einander thun/ auffschliessen/ etwas verstopfftes auffbrechen.

Otwieránie/ Apertio,onis,g.f. & Apertura, æ, g. f. Auffschluß.

Otworzony/Patulus,Apertus,a,um,Patens, entis, g. o. auffgesperret/ allweg offen.

Otworzonym być/Patefieri,Patere,Patescere, geöffnet werden/weit werden/offen seyn.

Otworzyście/Patentèr,adverb. öffentlich.

Otworzysty / Adapertilis, e, Pandus, Patulus, a, um, offen.

Otyłość/ Crassitudo, inis, g. f. Crassities, ei, g. f. Obesitas,atis, g.f. Feiste.

Otyły/Crassus,Obesus,a,um, feist.

Ouzdáć/ Frenare, Infrenare,Refrenare, zäumen/ den Zaum anlegen.

Ouzdány/Frenatus,Frenigerus,Refrenatus, a,um, gezäumet.

Ow/ Ille, pronom. Der/Jener.

Owad/jáko komor/pszczołá/ &c. Entoma, orum,g.n. pl.num. latin. Insecta, allerley Vngezieffer/ als Mücken/Immen/ vnd dergleichen.

Owcá / Agna,æ,g.f.Bidens,entis,g.f. Melon, g. n. latin. Ovis,is, g. f. Pecus,udis, g. fœm. ein Schaaff. Owce/Oviaticum pecus, Schaaffvieh.

Owiec stádo / Oviaria,æ, g. f. Schaar / Herde Schaaff.

Owczárnia/ Caula,æ, g. f. Ovile,is, g. neut. ein Schaaffstall.

Owczarz/ Opilio,vel,Upilio, onis, g. masc. Schäffer / Schaffhirt.

Owcza skórá / Melota,æ, g. f. Schaffshaut.

Owczy / Ovinus, a, um, Oviaticus, a, um, Schäfen / das von Schafen/ oder den Schaaffen zugehört.

Owieczká/ Ovicula,æ, g. f. Schäflein.

Owieczká ziele/ Lagopus,podis, g.f. Benedictwurtzel.

Owies/Avena,æ,g.f. Haber.

Owieſek/ Ægilops,lopis, g. m. Feſtuca,æ,g. fœm. ein Vnkraut dem Habern gleich/ aber vnfruchtbar/ Gauchhaber.

Owiewáć/Circumflare,allenthalben anblaſen.

Owo/ En, Ecce, adverb. Siehe/Siehe da.

Owoc/ Fructus,us,gen maſc.Partus arboris, Frucht. Owoc bez jadrek/ Apyrinus fructus, Frucht ohne Kern. Owoc drzewny/ twárdą ſkorke/ábo łuſzczyne májący/Acrodnya,orū, g.n.pl nu Obſt/ das außwendig ein harte Schale oder Rinde hat/als Nüß ꝛc.Owoc niedoyrzáły/ Omphaces, ium, g. fœ.pl. nu.vnzeitige Früchte. Owoc wſzeláki łupinę májący/ Nux,ucis,g f. Allerley Frucht in Schalen.Owocu złego wyrzucánie/ Detrectationes,g. f. plu.num. Münderung vnd Außtreibung böſer Früchten.

Owocny/Pomoſus, a, um, voll Obſt.

Owoc wſzelki ziemny/ pożytek z ziemie/ Fœnus,oris,g.n. Fruges,is, g.f. Allerley Früchte ſo das Erdreich bringt.

Owſzem/ Immò,vel, Imò, adverb. Ja wol.

Oycomorderſtwo / Parricidium,ij, g. neut. Der Mord oder Todtſchlag ſeines Vaters.

Oycomorderz/ Parenticida, Parricida, æ, g. com. ein Todſchläger ſeines Vatters.

po Oycowſku/Patriè,adv.Vätterlicher weiſe.

Oycowſki/ Parentalis,e, Paternus,Patrius,a, um,dem Vatter zugehörig. (Würde.

Oycowſtwo/Paternitas,atis,g.f. Vätterliche

Oyczym/Vitricus,ci, g.m. ein Stieffvatter.

Oyczyſte dobrá / Patrimonium, ij, g. neut. Vätterliches Erbe.

Oyczyſty/Patritius,Paternus,a,um, Vätterlich/ des Vatters Herkommen. (terland.

Oyczyzná/Patria,æ,g.f.Solum natale,das Va-

Ożanká/Chamædris,yos,g.fœ.Chamærops, opis, g.f. Hemonium,ij,g.n.Hemionitis,herba, aliàs dicta Scolopendria, Serrata,æ, g. fœ. Teucrium,ij, g. n. aliàs Lingva cervina, Frixago,ginis, aliàs Friſſago, ginis, g. f. Vergiß nicht mein/ Gamanderlein/ Hirſchzung/ Ehrenpreyß.

Ozdabiáć/ Redimire, bezieren.

Ozdobá/ Coſmus,i, g. m. Decor, oris, g. m. Decus, oris, g. n. Ornamentum,i, g. n. Ornatus, us,g.m.Splendor,oris,g.m.Zier/Zierrath/Ehre/ Ehrbarkeit/Herꝛligkeit/Zierd.

Ozdobić/ Exornare,Ornare,Decorare,Condecorare, Depolire,Expolire,Perpolire,Venuſtare,Subornare,zieren/ſchmücken.

Ozdobiony/ Excultus, Perornatus,Redimitus,Comptus,Concinnus,Ornatus,Cultus,Phaleratus,a,um, Elegans,antis, g.o. geziert/ wollgeziert/ geſchmücket/ geputzt.

Ozdobnie / Concinnè, Decorè, Splendidè, adver. zierlich/fein/geſchmückter weiß.

Ozdobny/Decoratus,Perdecorus,Spetioſus, a,um, Schön/ wolgeſtaltet/ zierlich/ hübſch/fein.

Ozdrowieć/ Convalere, Convaleſcere,Conualeſcere ex morbo, Evadere ex morbo, Revalere,Revaleſcere,Saneſcere, geſund werden/geneſen/wiederumb zur Geſundheit gelangen/kommen. Ozdrowieć wprzod/ Præſaneſcere, vorhin geneſen.

Oziębáć / Frigeſcere, erkalten.

Oziębiáć/ Refrigerare, wiederumb erkühlen.

Ozięble/ Gelide, adverb. kalt.

Oziębnąć/ Refrigere, Refrigeſcere, wiederumb erkalten.

Ozimi/ Hybernus,a,um, Winterlich.

Oznáczyć/ Circumſignare, vmbzeichnen.

Oznaymiánie/Significatio,onis, g. f. Significatus,us, g.m. Anzeigung/ Bedeutung.

Oznaymić/Oznáymowáć/ Adnunciare, Adſignificare, Annunciare, Conſignificare, Docere, Edicere, Indicare, Intimare , Manifeſtare, Notificare, Nuntiare, Significare, anſagen/ verkünden/zuwiſſen thun/bekant machen/kund thun/ öffnen/ zu erkennen geben/andeuten.

Ożog/ Rutabulum,i,gen.neut. Schürſtecken/ Ofengabel.

Ożyć/ Revivere, Reviviſcere, wiederumb lebendig werden.

Ożyły/ Redivivus,a,um, wiederumb lebendig worden.

Ożywiáć/ Vivificare , lebendig machen.

Ożywiánie/ Animatio,onis, g. f. Das lebendig machen/ Lebendigmachung.

## P.

PAchá/ Ala, vel, Axilla, æ, g. f. Armus,i, g. m. Achſeln/Schultern.

Pachnąć/Fragrare,Olere,wolriechen/ſchmäcken. Pachnąć czym/ Redolere , nach etwas riechen/ſchmacken. Pachnąć oſtro/ Perolere, ſtarck riechen / einen ſtarcken Geruch haben.

Pachnący/ Fragrans,antis, g. om. particip. Odorifer, Odoratus, Odorus,Olidus,a,um, wolriechend/ geſchmackreich.

Pácho-

Páchole/ Puer,i, g. m. Knab/ Kind.

Páchołek/ Aſſecla,æ, g.c. ein Diener der ſeinem Herren nachgehet/ein Pagie/Nachtreter.

Páćierz/ Oratio, onis, g. f. Gebet.

Páćierz u żwierząt/ Vertebra,æ,g.fœ. ſive Vertibulum,i, g. n. ein Glied/ Gewerb am Leibe. Podobny do páćierzy żwierzęcych/ Vertebratus,a,um,geſtaltet wie ein Glied am Leib. Páćierzowa kość/ Spina,æ,g.f. der Rückgrad.

Pácześt/ Stupa,æ, g. fœ. Abwerck/ es ſey von Hanff oder Flachs / Kluncker.

Pácześny/ Stuparius , Stupeus, a, um , dem Werck oder Kluncker zugehörig.

Pad/ Impetus,us, g. m. Vngeſtümigkeit.

Padáćśie/ Deruncinare,zerbrechen.

Pádálec / Chalcidia, æ, g. fœm. eine gifftige Schlange.

Págorek/Agger,eris,g.m. Collis,is, g. maſc. Grumus,Tumulus,i,g.m. Verruca,æ,g.f. auffgeworffene Straß/ bühel/Hügel. Págorek pochodźiſty/ Mollis collis, ſanfft vnd nicht gäh.

Págorkowáty/Tumuloſus,a,um, bühelächtig/ bergächtig.

Pagr/ rák morſki/ Pagrus,i, g.maſc. Meerkrebs/oder Meerſpinn.

Pájaczek/Araneolus,i,g.m. dim. Spinlein/ eine kleine Spinne.

Pájak/ Araneus,i, g.m. eine Spinne.

Pájecznik/Leucanthemis,idis, g. f. Leucanthemum,i,g.n. Phalangites,æ,g.f. Phalangium, ij, g. n. Camillen/ Riedgraß.

Pájeczyná / Aranea, æ, g. f. die Spinneweb.

Pájeczyſty/Araneoſus,a,um, der Spinnwäb gleich.

Pak/ Germen,minis, g.n. Panus,i,g.m.Utriculus,i,g.m.dim. Saamen/das erſte Blütknöpfflein an Bäumen/ ſo weder auffgegangen/noch beſchloſſen. Paczek u winney máćice/ Capitellum,i,g.n. ein Knöpfflein einer Weinräben.

Paki/ Oculi in arboribus , die Augen an den Bäumen/ darauß die Schoß herfür wachſen.

Pakowie/ Gemma,æ, g. f. Utriculus,i, g. m. dimin. das erſte Blüetknöpfflein/ Räbaug. Pakowie puſzczáć/ Gemmare, Gemmaſcere, Die Augen herfür laſſen/außwachſen. Pakowia puſzczánie / Germinatio, onis, g. f. Germinatus, us,g.m. Entſproſſung/Außſchlagung der Bäume,

Pal/ Palus,li,g.m.Stipes,pitis,g.m. Stylus,i, g. m. Pfaal/ Zaunſteck/ allerley ſpitzige Stachel/ wie ein Spieß geſtaltet. Pal drzewlány/ Sublica,æ,g. fœ. Sublicum, vel, Sublicium,ij,g.n. ein langer höltzerner Pfaal. Palow bićie/Palatio, onis, g. f. aliàs, Fiſtucatio , ein Fundament von Pfälen.

Páłac/Baſilea,æ,g.f. Palatium,ij, g.neut. ein Pallaſt/Fürſtlich Hauß. Krolewſki páłac/ Regia, æ, g. f. ein Königlicher Pallaſt / Königliches Hauß.

Páłacowy / Palatinus,a,um,das zu dem Pallaſt gehöret.

Páłáć/ Æſtuare, Fervere, Flagrare,Igneſcere, hitzig ſeyn / ſiedendheiß ſeyn / fewren/ glüen/ glitzern.

Paláćz/Uſtor,oris,g.m. Brenner/Verbrenner.

Pałájacy / Æſtifer, ra, rum, Flagrans,antis, g. o. particip. Ignivomus, a, um, das fewrig iſt/ das groſſe Hitze bringt / inbrünſtig / Fewer von ſich gebend.

Pałánie / Æſtus,us,g. m. Ardor,oris, g. m. Brunſt/Hitz/ groſſe Fewers Hitz.

Pálec/ Digitus,i, g. m. Finger. Pálec wielki u reki / Pollex,icis,g.m. der Daume. Pálec wtory/ Index,icis,g.maſc.Salutaris,g.maſc.der Zeiger. Pálec trzeći/Medius,ij, g.m. aliàs Infamis,is, g. m. Impudicus, Verpus, i, g. maſc. der mittelfinger. Pálec czwarty/ Annularis, is, g. m. qui & Medicus, der vierde Finger. Pálec piąty/ oſtátni/ Minimus,i, g.m. ſeu, Auricularis, is, g.m. der kleineſte Finger. Pálec wielki u nogi/ Hallus,i,vel, Hallux,ucis, g. maſc. der groſſe Zehe am Fuß. Miąźßość pálcá/Dactylis,idis, g. f. die Dicke eines Fingers. Pálußek/ Digitulus,i, g. m. dimin. Fingerlein.

Pálcowy/ Digitalis,le, zun Fingern gehörig/ eines Fingers.

Pálczáſty/Digitatus,a,um,der da Finger hat.

Palenie/Crematio, onis, Uſtio,onis, g. fœ. Brand/ Das brennen.

Palenie od źioł jáko od pokrzywy/ 2c. Uredo,inis, g.f. Das brennen/ als Neſſeln/2c.

Palić / Cremare, Torrere, Urere , brennen. Palić co ná ofiáre / Adolere, zum Opffer verbrennen/ opffern.

Palmá/drzewo/Palma,æ,g.f. Palmenbaum/ Dattelbaum. Pálmorodny / Palmifer,um,Palmoſus, a, um, das Palmen / oder Dattelbäume trägt. Pálmowy/Palmeus,a,um,Palmen-Dattel-

telbäumen. Pálmowa rozczká/ Spathe, es, g. fœ. Palm Ast. Pálmowy ogrod/ Palmetum, i, g. n. ein Orth da viel Palm- oder Dattelnbäume wachsen. Pálmy pewny rodzay/ Elates, es, g. f. Sandalides, is, g. fœ. eine Gattung eines Palmbaums.

Palony/ Tostus, Ustus, a, um, gebrent.

Pámiatká/ Monimentum, vel, Monumentum, i, g. n. ein Gedechtnüß/ allerley Denckzeichen so uns etwas ermahnen: als Gräber/ Bilder/ Bücher/ und dergleichen.

Pámieć/ Mnemosine, es, g. f. lat. Memoria, æ, g. f. Gedächtnüß. Pámieć dawna/ Senex memoria, alt Gedächtnüß. Pámięći niegodny/ Immemorabilis, e, keiner Gedächtnüß würdig. Zá ludzkiey pámięći/ Post homines natos, seid Menschen gedencken. Ná pámieć/ Memoritèr, adverb. außwendig.

Pámietáć/ Meminisse, verb. defect. Continere animo & memoriâ, Mandare memoriæ, Memoriâ tenere, gedencken/ Ingedenck seyn/ Ins Gedächtnüß fassen.

Pámietne/ Mnemosinon, latin. Monumentum, i, g. n. seu, Pignus, oris, g. n. quod amico in memoriam alicujus rei relinquitur, ein Gedenckzeichen/ so uns etwas ermahnen: als Gräber/ Bilder/ Bücher/ und dergleichen.

Pámietliwy/ Pámietny/ Memor, oris, g. o. eingedenck.

Pámietny/ Memorabilis, e, Memorandus, a, um, denckwürdig/ hoch zu bedencken.

Pan/ Dominator, oris, g. m. Dominus, Herus, i, g. m. Regnator, oris, g. m. Herrscher/ Haußherr/ Regierer. Pan wielki/ Dynastes, &, Dynasta, æ, g. m. Heros, ois, g. m. Satrapa, æ, g. m. ein Gewaltiger/ Großmächtiger/ Herrlicher Herr/ ein Landherr. Pánowie przedni/ Optimates, Primates, Primores, Potestates, Summates, tum, g. masc. plu. num. die Vornembsten/ Obristen und Regenten/ die Gewaltigen.

Pának/ ziele/ Centaurium, ij, g. n. Panaces chironium, Panacea, æ, g. f. & Panaces, is, g. fœ. Panax, acis, g. fœ. herba, Tausentgüldenkraut/ Heydnisch wundkraut/ ein Kraut das alle Kranckheiten sol heilen.

Páncerz/ Lorica, Loricula, æ, g. f. dimin. Paludamentum, i, g. n. Thorax, acis, g. m. Pantzer/ Pantzerhembd/ Brustharnisch. Páncerz dwojáki/ Bilis, icis, g. o. adject. ein doppel Pantzer.

Páncerzny/ Loricatus, a, um, mit einem Koller oder Pantzer angethan.

Panew/ Ahenum, i, g. n. Cucumella, æ, g. f. Lebes, etis, g. m. Patina, æ, g. fœ. Pfann/ Kessel/ ähriner Hafen/ Bratpfann. Ktory się w Panwi wárzy/ Patinarius, a, um, das in solchen Pfannen gekocht ist.

Pan młody/ Nuptus, i, g. m. ein newer Ehemann/ Bräutigam.

Páni/ Hera, Domina, æ, g. f. Dominatrix, icis, g. fœ. Fraw/ Haußfraw. Páni młoda/ Nupta, Sponsa, æ, g. f. Braut.

Pánieński/ Virginalis, e, Virgineus, a, um, Jungfräwlich.

Pánná/ Virgo, ginis, g. f. Virguncula, æ, g. f. dim. Jungfraw. Pánná dorosła/ Viripotens, entis, g. f. Mannbahre Tochter.

Pánná peto/ Numella, æ, g. f. Halßeysen.

Pánowáć/ Dominari, Regere Rempublicam, Regnare, beherschen/ verwalten/ regieren. Pánowáć ná morzu/ Mare tenere, das Meer beherschen/ das Meer inne haben.

Pánowánie/ Dominatus, us, gen. masc. Dominatio, onis, g. fœm. Dominium, Imperium, ij, gen. neut. Principatus, us, g. mas. Rectio, onis, g. f. Regnum, i, g. n. Gebiet/ Herrschafft/ Regierung/ Herrschung/ Gewalt.

Páński/ Dominicus, a, um, Herilis, le, das dem Herren zugehöret.

Páński/ Augustus, Dius, Divinus, Superbus, a, um, herrlich/ trefflich/ köstlich/ Edel/ groß/ heilig.

Páńskie/ Nuptialiter, Regiè, Regificè, Splendidè, adverb. herrlichen.

Páństwo/ Ditio, onis, g. f. Dominatus, us, g. m. Dynastia, æ, g. f. Gebiet/ Herrschafft/ Gewaltigkeit. Páństwá czwarta cześć/ Tetrarchia, æ, g. fœ. Der vierde Theil einer Provintz. Páństwá czwarta cześć pod władzą májący/ Tetrarcha, æ, g. masc. ein Fürst der den vierden Theil einer Provintz hat.

Pántoflá/ Crepida, Crepidula, æ, g. f. dim. Solea, æ, g. f. Baxeæ, arum, g. f. pl. n. Pantoffeln.

Pántofle noszący/ Crepidatus, Soleatus, a, um, Der Pantoffeln anhat.

Pántoflarz/ Crepidarius, ij, g. mas. ein Pantoffelmacher/ vulgò, Korckenmacher.

Pánujący/ Imperans, tis, g. o. Imperiosus, a, um, Gewaltig/ großmächtig/ der zu regieren hat.

Pápier/

Pápier/Charta,æ,g.f.Papyrus,i,g.f. Papier. Pápier przebija/Transmittit literas papyrus, das Papier fleust/ oder schlägt durch. Pápier przebijájacy/ Bibula charta, fliessend Papier. Pápier regałowy / Macrocollum, i,g.n.lat. Charta regalis,Regal Papier. Pápier zwiniony/Volumen,inis,g.n. ein zugewundener brieff.

Pápiernia/ Officina chartaria, Papiermühl.

Pápiernik/ Chartularius,ij,g.m. ein Papiermacher.

Pápierowe drzewo/Papyrum,i,g.n.Papyrus,i,g.f.Schilff in Egypten/drauff man schreibt.

Pápierowy/ Chartaceus,Papyraceus,a,um, Papieren / von Papier.

Papieski/ Papalis, e, Bäpstlich.

Papież/Papa,æ,g. masc. Summus Pontifex, Maximus Pontifex,der heilige Vater Bapst.

Páproć/Filix, icis,g.fœ. Farnkraut.Páproć sámicá/Thelypteris,is,g.f.Farnkraut/das weiblein ohne Stengel / Waldfarn. Páprocina / Filictum,i,g.n. ein ort da viel Farnkraut wächst.

Páprotká/Filicula,æ,g.fœ.dim.aliàs, Polypodium,ij,g.n.Engelsüß.

Pápu/ Pappa,æ,g. f. Bappen/Brey.

Pápugá/Psittacus,i,g.m.Papagoy.

Párá/Vapor,oris,g.m.Dampff/Dunst.Páre spráwowáć/ wydawáć/ Vaporare, Evaporare, Exhalare , Dämpffen / bedampffen/ dampff geben. Páre przynoszacy/ Vapidus, Vaporiferus,a,um,das ein Dunst oder Dampff bringet.

Pará czego/ Par,paris,g.n. Paar.

Páráfijá/Parochia,æ,g.f.ein Kirchspiel.Páráfian/do Páráfijey należacy/ Paræcus , Parochianus,i, g.m.Páráfianká/Parochiana, æ, g.f.der/die auß einem Kirchspiel / oder Pfaar ist.

Páráliż/ Paralysis, is,g.f. der Schlag. Páráliżem záráżony/ Paralyticus, i, g. masc. den der Schlag gerührt/der Tropff getroffen.

Párch/Lepra,æ,g. f. Scabies,ei,g.f. Vitiligo, ginis, g.f. Grind auff dem Haupt.

Párcháty / Scaber , bra, brum , Leprosus,a, um, Aussätzig. Párcháte bydło/ Scabrum pecus,reudig Vieh.

Párchowátość/ Scabritia,æ,g. f. Scabrities, ei,g.f.Scabredo,inis,g. f. die Schäbigkeit/Krätze.

Pardwá / Perdix rustica , Rusticula avis, Schnepff/ Rindschnepff.

Párgámin/Diphtera,æ,g. f. Pergamenum,i, g.n.Membrana,æ,g.f. Pergament. Co Párgámin robi/Membranarius,ij,g.m.ein Pergamenter/Pergament macher.Párgáminowy/ Membranaceus,Membraneus,a,um.von Pergament.

Párkan/ Sepimentum,i,g.n. verzaunung.

Párkot/Hircus,i,g.m.der faule Gestanck unter den Achseln gleichwie am Bock. Párkotem śmierdzacy / Hircosus, a , um, das da stincket gleich einem Bock.

Parsk/Párskánie/ Rhonchus, chi, g. m. das Schnarchen.

Pártácz/Cerdo,onis,g.m.Interpolator,oris, g.m. Veteramentarius,ij,g. m. ein Schuheflicker/ Läppeler/Außstreicher der alten ding / als Kleider und der gleichen.Pártáczká/ Interpolatrix, icis,g.f.ein Außbutzerin der alten ding/ ꝛc.

Pás/ Lorum,i,Semicinctium,ij,g.n.Zona,æ, g.f. Gürtel/ Säckelgürtel.

Pás koszkowy/Instita,æ,g.fœm. die Belege/ Bort/Bräme unten umb den WeiberRock.

Pás miłośniczy/Cestus,i, g.mas. Gürtel der Liebe.

Pás rycerski / Balteus, i,g.m.& Balteum,i, g. n. ein breiter Rittergürtel.

Zá pásy chodźić/ Luctari,Colluctari, ringen.

Páść ná co/ Supercidere,auff etwas fallen.

Páść bydło/Pascere,das Viehe auff dem Felde hüten/weyden. Páść pospołu/ Compascere, mit einander weyden.

Páść się/Pabulari, Pasci , passiv. dem Viehe Essen samblen/Essen.quod pecoris est.

Pásienie/Pastio,onis, g. f. das weyden.

Pásierb / Privignus, i, g. m. ein Stieffsohn. Pásierbicá/ Privigna,æ, g.f. Stiefftochter.

Páskudnik/robak/Buprestis,idis, g.fœ. ein vergifft thier wie ein Roßkäfer mit langen füssen.

Páskudnik ziele/Buphonum,i,g.n,Buprestis, idis,g.f.Eberwurtzel/wild Köhlkraut / dem Senff gleich/Hederich oder dergleichen.

Pásnik/Zonarius,ij,g.m. Gürtler / Gürtelmacher.

Pásternak/ Pastinaca, æ,g.fœ. Pastinackenkraut. Pásternak dziki/Staphilinus,i,g.m.Pastenacken gälb /oder rothe Rübelein.

Pásterski/Pastoralis,e,Pastoritius,Pastorius, a,um,das dem Hirten zugehört.

Pástewny/ Pascuus, a,um, Das zum weyden geordnet/ oder gehört.

Pásterz/ Pástuch/ Armentarius,ij,g.m.Ma-

gister pecoris, Pastor, oris, g. m. ein Hirt/Viehehirt. Pástuchá kokoszy/Pullarius, ij, g. m. Hünerhirt. Pástuchá końskí/Hippoboscos, i, g. m. Roßhirt/Pferdhirt.

Pásturza laská/ Agolum, i, g. n. Agolus, i, g. m. Pedum, i, g. n. ein Hirtenstab/Hirtenstock.

Pásturza náuká / Bucolica, orum, g. n. ein Buch oder gedicht/ darinn Hirten vom Viehe reden/ oder von andern Bäwrischen dingen.

Pastwá / Pabulum, i, g. n. Futterung / Nahrung / Weyde des Viehes.

Pastwić śię/ Grassari, Sævire, Gewalt gebrauchen/wüten vnd grawsam seyn.

Pastwisko/Pastio, onis, g. f. Pecuaria, æ, g. fœ. das Weyden/Hütung.

Pasza/Pabulatio, onis, g. fœ. Pabulum, i, g. n. Pastus, us, g. m. Weyde/Fütterung.

Pászczeká/Fauces, ium, g. fœ. plur. num. der Schlund oder Rachen.

Pászport/Commeatus, us, g. masc. Diploma, atis, g. n. Libellus, i, g. m. ein Geleits-Gewalts-Brieff von einer Obrigkeit/Paßport. Pászportu dostáć / Liberum commeatum impetrare, Sicher Geleit erwerben/ bekommen.

Pásztet/ Arctoreas, atis, g. n. Pastillus, i, g. m. Tucetum, i, g. n. Pastet.

Pásztetnik/ Cupedinarius, ij, g. m. ein Pastetenbecker.

Pátennik/Solearius, ij, g. m. Pantoffelmacher/ Korckenmacher.

Pátryárchá/ Patriarcha, æ, g. m. Ertzvater/ Patriarch.

Pátrzáć/Pátrzyć/Aspicere, Aspectare, freq. Contueri, Intueri, Obtueri, Spectare, Tueri, Sehen / schawen/ besehen / anschawen / ansehen. Pátrzyć często/Prospectare, frequent. offt außsehen. Pátrzyć pilno/Oculos advertere, fleissig auffmercken/ die Augen etwa hinwenden. Pátrzyć ná doł/Despicere, Hinab sehen. Pátrzyć w zgorę/ Suspicere, ob oder über sich sehen. Pátrzáć w koło/Circumspectare, sich herumb sehen/ embsig vmbsehen.

Pátrzacy/ Contuens, entis. g. o. particip. Sehend/anschawend/ansehend.

Pátrzácz/ Conspector, Spectator, oris, g. m. Zuseher/ Schawer/Anschawer.

Pátrzenie/Contuitus, Intuitus, Obtuitus, us, g. m. Spectatio, onis, g. f. Schawung/Anschawung Ansehung.

Pátyná kośćielna/Patella, æ, g. f. ein Geschirr so die Alten zum Opffer gebrauchten / jetziger zeit die Catholischen zur H. Meß.

Pátynká / Baxeæ, arum, g. f. plur. num. Diabathra, æ, g. f. Sandalium, ij, g. n. Soccus, Socculus, i, g. m. dim. Solea, æ, g. f. Pantoffel oder Solen der Barfüsser Ordens-Münch. W Pátynkách chodzacy / Soccatus, a, um, der solche Schuhe trägt. W Pátynkách chodzaca / Sandaligera, æ, g. f. die solche Pantoffeln anträgt.

Pâtynkarz/ Diabathrarius, ij, g. m. der Pantoffeln oder Solen macht.

Pauzá / Pausa, æ, g. f. Vnterlassung/ Stillhaltung im singen/ Pauß.

Paw/Pavus, i, Pavo, onis, g. masc. ein Pfaw.

Pawi / Pavonius, Pavoninus, Pavonaceus, a, um, eines Pfawens.

Páwezá/Parma, æ, g. f. Scutum, Scutulum, i, g. n. dim. Fechtschild eines Fußknechts/ ein schild/ damit die Streiche auffzuhalten.

Páweze noszacy/ Scutatus, a, um, der ein solchen Schild führet.

Páweznik/ Cetratus, Parmatus, Peltatus, a, um, Parmularius, ij, g. m. Scutarius, ij, g. m. mit solchem Schilde gewaffnet / der solche Feldschild braucht oder macht.

Páwidko/Pavicula, æ, g. f. ein Schlagschauffel oder etwas damit man die Thänn zusammen schlaget vnd ebenet.

Pázdziernik/ October, bris, g. m. der Wein-Monat.

Páznogieć/Onyx, ychis, g. n. & f. Ungvis, is, g. m Nagel an den Fingern vnd Zehen / oder die Klawen der Vögel.

Pcháć/ Trudere, Stossen.

Pchłá / Pulex, icis, g. m. Floh.

Pchliszy/Pulicosus, a, um, voll Flöhe.

Pecak/ Alica, Alicula, æ, dim. g. fœ. Speltenmuß/oder Tranck das von Spelten gemacht wird.

Pecherz/Pustula, æ, g. f. Blatter.

Pecznieć/Turgescere, Auffgeblasen/gesch wollen werden/schwellen.

Pedágog/Pædagogus, i, g. m. ein Kinderlehrer/Zuchtmeister.

Peken / Pełny / Fæcundus, Gravidus, Onustus, Plenus, Satur, ra, rum, voll/ fruchtbar / Nápoły pełny/Semiplenus, a, um, Halb voll.

Pelikan/ Pelicanus, i, g. m. ein Pelican.

Pene-

Peńowáć/Irrogare mulctam, Mulctare, einem eine Buß aufflegen.

Penowánie/ Censio, onis, g. fœm. Irrogatio multæ, eine Straff/Zucht/Buß.

Pepek/ Umbilicus, i, g. m. Nabel.

Perfumowáć/Inodorare, Odorare, Wolgeschmack machen.

Perfumy / Diapasma, atis, g. neu. ein truckene Medicin wider den Schweiß.

Perłá/Conchus, i, g. m. Calix conchæ, Gemma, Gemmula, æ, g. f. dim. Margarita, æ, g. fœm. Unio, onis, g. m. eine Perle / Muscheln. Perłá podługowáta/Elenchus, i, g. masc. eine Perle gleich einer Birn gespitzt die man an die Ohren hanget. Perłámi kupczący / Gemmarius, ij, g. m. der mit Edelgestein umbgehet und verkaufft. Perłámi łśniący się/Gemmans, antis, g. omn. Blinckend / wie ein Edelgestein. Perłámi osádzony/Gemmatus, Gemmosus, a, um, mit Perlen oder Edelgestein besetzt. Perłowa máćicá / Concha, æ, g. f. Perlemutter. Perłowa wypukłość / Umbo in gemma, die runde höhe eines Edelgesteines. Perłowy/Gemmeus, a, um, von Edelgestein/und Perlen. Perłowy kupiec/Margaritarius, ij, g. m. ein Perlenverkauffer. Perły rodzący / Gemmifer, Margaritifer, a, um, der Edelgestein oder Perlen trägt oder gebäret.

Peruká/ włosy przypráwne/ Capillamentum, i, g. n. Galericulus, i, g. m. Galericulum, i, g. n. Haarhaube/frembd gemachte Haar. nunc recentior, Peruck.

Perzyná/Favilla, æ, g. f. heisse Asche.

Perzynowy / Favillaceus, a, um, voll äschen/ voll Gneist.

Pętáć/Compedire, Indere alicui compedes, catenas, Compedibus aliquem coërcere, einem die Füsse zusammen binden/ Fesseln anlegen.

Pęto ná nogi/Compedes, um, g. f. plur. num. Pedica, æ, g. f. Fußband/Fußstrick.

Pewien / Certus, Securus, a, um, Sicher/ruhig/sorgloß/gewisser.

Pewna rzecz/ Res certa, Fixum, Ratum, i, [illegible]/steiff/ gewiß/ kräfftig.

Pewno [illegible] Liquet, Impers. Es ist klar/offentlich/ gewiß/ offen[illegible]

Pewnie/Certè, Omninò, Porrò, adverb. [illegible]wißlich/fürwahr / gewiß.

Pewny/ Authenticus, Certus, Indubitatus, a, um, Indubitabilis, e, Locuples, etis, g. o. Extra omnem dubitationis aleam positus, gewiß/ bewehrt und angenommen von ansehnlichen Leuthen/glaubwürdig/gnugsam/ungezweiffelt.

Pęzel/ Graphium, ij, g. n. Penicillus, Peniculus, i, g. m. ein Pentzel/ Pensel damit man mahlet und die Farbe anstreicht.

Piać jáko kur/ Cucurire, Schreyen wie ein Han wann er die Henne decken will.

Piąć się/Adspirare, vel Aspirare, Eniti, Niti, Nixari, Perreptare, Serpere, Begierig seyn/ nach dingen streben / versuchen / sich unterstehen/ schleichen / hinein schleichen / rütschen / wie eine Schlange kriechen. Piąć się do czego/ Affectare, Embsig begehen.

Piądź wielka/Spithama, æ, g. f. eine Spann oder Maß. Piędźi cztery májący/ Tetradorus, a, um, das vier Palmos begreifft.

Piáná/Spuma, æ, g. f. Schaum. Piáná trzćinna /Adarca, æ, g. fœ. ein Schaum so sich an das Ried oder Schilff anhengt.

Piasek/Arena, æ, g. f. Sand. Piasek gruby/ Glarea, æ, g. f. Sabulum, i, g. n. Sabulo, onis, g. m. Grieß/grober Sand. Piasek odbieráć/ Exarenare, von dem sande saubern. Piasek złoty/ Aurea nitella, Rasamentum, i, g. n. Gleisende Goldkörnlein so unter dem Sande gleissen/oder Feylstaub/Schabpulver. Piaśki/Sabuletum, i, g. n. eine Sandgrube. Ładowáć piaśkiem/Saburrare, sich mit Sand beladen / oder in dem Sande scharren.

Piaskownia / Arenariæ, arum, g. f. plur. num. Sandgruben.

Piaskowy/Arenaceus, a, um, Sandechtig.

Piastá / Modiolus rotæ, die Nab/das mitten im Radt/ da die Radtspeichen aufstehen und darin die Achs gehet.

Piaszczysty / Arenaceus, Arenatus, Arenosus, Sabulosus, Glareosus, a, um, Sandechtig / sandicht/ Kießechtig.

Piatno/Cechá/ktora się co/rospaliwszy ja/znákuje/Cauterium, ij, g. n. Tudicula, æ, g. f. ein Brenneysen / damit man Zeichen auffbrennet.

Piąty/ Quintus, a, um, der fünffte.

Piąty raz/Quintum, adv. zum fünfften mahl.

Pić/Bibere, Haurire, Trincken. Pić do kogo/ [illegible]pinare, Poculis aliquem invitare, einem eins zu trincken. Pić koleyno ábo w koło/ Circumpotare, In die rey[illegible] trincken/Herumb trincken.



Pićie/

Pićie/ Haustus,us, g.m,Potatio,Potio,onis, g.f.Potus,us,g.m.Trunck.

Picowáć/ Frumentari, Lignari, Pabulari, dem Viehe Futter vnd Nahrung suchen.

Picowánie/Pabulatio,onis,g.f.Einsamlung des Futters/ vnd Viehe Nahrung/Weydung.

Picownik/ Pabulator, oris, g. m. der Futterung suchet.

Piec/Caminus,Clibanus,i,g.m.Fornax,acis, g.f.Fornacula,æ,g.f.dim.Ofen. Piec chlebowy/ Furnus,i,g. m. Testus, us,g.m. Testum,i,g.neu. Backofen. Piec hutárski/kowálski / Conflatorium,ij,g.n.ein Gießtiegel. Piec do smelcowánia/Ustrina, æ,g. f. Schmeltzofen.

Piec/ Assare, Torrefacere, Torrere, braten/ dörren.

Pięć/Quinque.adject.indecl.plur.num.g.o. Fünff. Pięć częśći / Quincunx, uncis,g.m. fünff Vntzen.

Pięćdziesiąt/ Quinquaginta, nom. num. adject.indecl.g.o.pl.num.tant.Fünfftzig. Pięćdziesiąt kroć/ Quinquagies,adverb. Fünfftzigmahl. Pięćdziesiątnik / Pentacontarchus, i, g.m. ein Hauptmann über fünfftzig. Pięćdziesiątny / Quinquagenarius, a, um, Fünfftzig Jähriger. Pięćdziesiąty/ Quinquagesimus, a, um, der fünfftzigste. Pięćdziesiąt y dziewięć/Unde sexaginta,g.o.nom, numeral.adject.plur.num.tant. Neun vnd fünfftzig.

Piechotá/ Pedester exercitus, Peditatus,us, g.m. ein hauff Fußvolck. Piechotna kupá/ Nubes pedum,metaph.eine Schaar/oder Schwarm Fußknecht. Piechotnym być/ Merere pedibus, Facere stipendia pedibus,ein Fußknecht seyn/ zu Fuß dienen.

Pięćiodstopny / Palmipedalis, e, anderthalb Schuch.

Pięćioletny/ Quinquennis, Quinquennalis, e, von fünff Jahren.

Pięćioletny czás/Lustrum,Quinquennium, ij,g.n. Quimatus,us, g. masc. Fünffjährige zeit/ fünff jahrlang fünffjährig alter.

Pięćiornik/Gnaphalium,ij,g.n.vulgò,Coronaria dicta, Gnaphalion, Pentaphillon, g.neu. Scheerwolle/Bickwurtz/Tormentill.

Pięćkroć/Quinquies,adv.Fünffmahl.

Pięćlistny/ Pentaphyllus, vel Pentaphillus, a,um,das fünff Blätter hat. (mönig.

Pięćmiesięczny / Quinquemestris, e, Fünff-

Pięćset/ Quingenti,æ,a,Fünffhundert.

Pięćsetny / Quingentesimus, a, um, Fünffhunderste.

Piecuch/Fornicarius,ij,g.m. à Fornice,forma fornacis, alijs Fornacarius, ij, g. m. à forno Varronis, Ofenhitzer.

Pieczáry/ Favissæ,arum,g.f. pl. num.Cellæ, & Cisternæ sub terra,Spelunca ingens longis recessibus, Heilligthumbs Kammer zu Rom im Capitolio.

Pieczęć/ Signaculum, Sigillum,i,g.n.Siegelring/Pietschierring Siegel.

Pieczenia/Assatura,æ,g. f. Caro assa,Braten.

Pieczenie/ Coctura sicca ad ignem,Das braten am Fewer.

Pieczętarz/ Obsignator, Signator,oris,g.m. ein Siegler/ der Brieff/ꝛc. versiegelt.

Pieczętowáć/Imprimere sigilla, Obsigillare, Sigillare, versiegeln.

Pieczołowáć/Satagere, für einen sorgen.

Pieczołowity/ Anxius, Curiosus, a, um, Negotijs plenus, Solicitus,a,um, Sorgfältig.

Pieczony / Assus, Tostus, a, um, Gebraten. Pieczony w popiele/ Subcineritius,a, um, das in der Aschen gebacken ist.

Piegá/ Ephetis, is,g. f. Lenticulæ, arum,g.f. plur.nu. Lentigo, Vitiligo, inis, g.f. Laubflecken/ Placken / Sproßlein im Angesicht /allerley böse flecken am Leibe.

Piegowáty/ Lenticularis, e, Lentiginosus, Varius,a,um, voll Laubflecken / Sprößlein / Fleckechtig.

Piegzá/ Curruca,æ,g.f.Graßmück.

Piekárká/Artopta,Furnaria, Panifica,æ,g.f. Pistrix,icis,g.f.Beckerin/Brodbeckerin Pistorin.

Piekárnia / Pistrinum,i,g.n. ein ort da man Brod becket.

Piekárski / Pistoricus, Pistorius, a, um, dem Becker zugehörig.

Piekarstwo/Furnaria,æ,g. f. Panificium,ij, g.n.Pistura,æ,g. fœ. Beckerhandwerck/ die Kunst Brod zu backen.

Piekarz/Artocopus, Fornicarius, F... ...ior, Pistor, oris, ij,g.m. Panifex, icis g... ...er.

Piekielnicy/Inferi,orum,g. m.plur. num.die Höllischen.

Piekielny/Erebeus,a,um, Infernalis,le, Tartareus,

tareus, a, um, Höllis[illegible]. Piekielny ogień/Ignis
sacer. S. Anthoni Fewr.

Piekło/Erebus,i,g.m. Gehenna,æ,g.fœ. In-
fernus,i,g. m. Orcus,Tartarus,i,g.m.& in plu.
Tartara,orum,g. neut. pl. num. die Holle.

Pieknie/ Elegantèr, Pereleganter, Pulchrè,
Speciose, venuste, adverb. gar schön/ zierlich/
hübsch/wol/fein/Ehrlich/ prachtiglich/ holdseltg-
lich/ freundlich.

Piekność/Concinnitas,atis,g.f. Concinnitu-
do,inis,g.f. Decor,oris,g.m. Elegantia,æ,g.fœ.
Formositas, atis, g.f. Gratia,æ,g. f. Nitor, oris,
g. m. Pulchritudo, inis, g. f. Venustas, atis, g. f.
Zierd/ Schönheit/Sauberkeit/ Glantz/Hübsche/
Schöne/Holdseligkeit.

Piekny/Concinnus,Decorus,a,um,Elegans,
antis, g.o. Formosus,Nitidus,a,um,Perelegans,
antis, g.om. Pulcher,chra,chrum,Serenus,Spe-
ciosus, Venustus, a, um, herlich/fein/hübsch/
zierlich/wolgestaltet/heiter/ gleyssig/ sauber/
schön/lieblich/ Gnadenreich/ holdseelig. Piekna
rzecz/Venustum,i,g.n. liebliches/gnadenreiches/
feines/holdseeliges Ding. Bárzo piekny/Per-
pulcher,chra,chrum, fast hübsch/gar schön. Pie-
kny troche/ Venustulus,a,um, dimin. ein wenig
hübsch/ holdselig. Pieknieyszy/ hic & hæc Pul-
chrior, & hoc Pulchrius, Noch schöner/ feiner/
zierlicher/herzlicher/wolgestalter. Napiekniey-
szy / Pulcherrimus, Speciosissimus, Elegantissi-
mus,a,ū, der aller-liebligste/ schöneste/sauberste.

Piekrzenie/Lenocinium, Mangonium,ij,g.
n. Kuplerey/Farbkunst allerhand alte Dinge an-
zustreichen/Vernewerung.

Piekrzony/Mangonizatus,a,um,auffgebutzt/
außgestrichen/geschmückt/vernewert/gezieret.

Piekrzyć/ Fucare,Mangonizare, eine fremb-
de Farb anstreichen/zieren, schmücken/außbutzen/
vernewern.

Piekrzyćiel/Cosmicus,i,g.m. Mango,onis,g.
m. Schmücker/Grümpler.

Piekrzydło/ Fucus,ci,g.m. Offucia,æ, g.fœ.
[illegible] potius, Offuciæ,arum,g.f. pl. num. Pigmen-
tum,i,g. n. eine Farb damit man die Maasen am
Leib überstreichet. Białagłowá piekrzydłem
sie fárbujaca / Interpolis, is, g. fœ. ein heßlich
Weib/ das mit Kunst jhre heßligkeit bedecket.

Pielgrzym/ Peregrinator,oris,g. masc. ein
Wanderer / der an frembde Orth reyset/ ein Pil-
gerßmann / Wandersmann.

PI

Pielgrzymowáć/Peregrinari, reysen/fahren/
wändern/ eine Farth thun.

Pielgrzymowánie/ Peregrinatio, onis, Pe-
regrinitas,atis,g. fœ. Farth/Reyß/Pilgerschafft/
Wanderschafft.

Pień/ Codex, vel, Caudex,icis, g.masc. Crus
arboris,Parens,entis,g.m.metaph.Stirps,pis,g.
m. cùm de arboribus dicitur, Truncus,ci,g.m.
Stamm/ Stock des Baumes. Pień krzywy/
Intortus caudex, Ein krummer Stamm eines
Baums. Nie rość nic ode pniá/ Stirpescere,
beym Stammen bleiben vñ nicht weiter wachsen/
ohne Stengel vnd Frucht bleiben.

Pieniacy sie/ Spumans, antis, g. o. particip.
Schaumend.

Pieniadz/Assipondium,ij,g.n. Das Gewicht
von einem Pfund. Pułtorá pieniaszká/Sesqui-
obolus,i,g.m. der vierde Theil eines Quintleins.

Pieniadz/Numus,vel,Nummus,i, g.m. Nu-
misma,atis,g.n. Numulus,dimin. Solidus,Obo-
lus,i,g.masc. Pfennig/Müntz/Heller/Geld. Pie-
niadz fałszywy/Numus adulterin⁹, falsch Geld.
Pieniadz miedziány/ Numus asper, Müntz des
besten Kupffers. Pieniadz pospolity / Dena-
rius,ij, g.m. ein gemein Pfennig. Dwupienie-
żny/ Diobolaris,e, Das vmb zwo Heller kan ge-
kaufft werden.

Pieniadze/ Argentum,i,g.n. Pecunia,æ,g.f.
Pretium,ij,g. n. Stips,vel,Stipis,is, g. f. Müntz/
Geld/ Kost/ Wehrschafft. Pieniadze bić/ kuć/
Argentum signare, Nummos, vel, Argentum
cudere, Geld/ Müntz schlagen. Pieniadze leża-
ce/Peculium,ij,g.n. Hauptgut/ gewunnen Gut/
Geld oder anders einem Diener damit zu werben
vertrawet/Werbgut/oder Werbgeld. Pieniadze
zbieráć jáko gdy jálmużne biora/Cogere sti-
pem, Geld samlen / auffnehmen. Pieniadze z
zdobyczy/Pecuniæ manubiales, Geld auß ver-
kauffter Beuth gelößt. Pieniadze zgubił / Zo-
nam perdidit, Er hat kein Geld/Er hat das Geld
verlohren. Pieniedzy dostátek/ mnostwo/
Nummatio,onis,g.f. Magna vis pecuniæ, Reich-
thumb an Geld/ Eine grosse Summa Geldes.
Pieniedzy niedostátek / Difficultas numma-
ria, Mangel an Geld.

Pienić sie / Spumare,Spumas agere, Schau-
men/ Schaum geben.

Pieniezny/ Numosus, Numatus, Peculiatus,

Pecuniosus, Pecuniarius, a, um, reich an Geld/ wolhabig. Pieniężnym być/ A pecunia valere, wol vermögend an Gelde seyn/ reich seyn.

Pienisty/ Spumeus, Spumosus, Spumatus, a, um, Spumans, antis, g. o. Spumifer, Spumiger, ra, rum, schaumich/ oder schaumend.

Pieprz/ Piper, ris, g. n. Pfeffer.

Pieprzycá/ Lepidium, ij, g. n. Siliquastrum, i, g. n. aliàs Piperitis, idis, g. f. Pfefferkraut.

Pierdnąć/ Pedere, fürtzen/ feisten.

Piernik/ Libum piperatum, Pfefferkuch.

Piernikarz/ Pistor dulciarius, Ein Pfefferküchler.

Pierny/ Piperatus, a, um, gepfeffert.

Pierścionek/ Annulus, li, g. masc. ein Ring. Pierścieniowa głowicá/ Pala annuli, Knopff im Fingerring. Pierścienicá/ Dactylotheca, cæ, g. f. Ringlädlein/ ein Behaltnüß der Ring. Pierścienník/ Annularius, ij, g. m. Ringler. Pierścienie noszący/ Annulatus, a, um, der Ringe trägt.

Piersi/ Pectus, oris, g. n. Ruma, æ, g. fœ. Rumen, inis, g. n. Dütten/ Mamme/ Brust. Piersi trzy májący/ Tripectorus, a, um, Das drey Brüste hat.

Piersi niewieście/ Cyc u niewiast/ ábo u zwierząt/ u bydląt/ Ubera, um, g. neu. plur. num. Mamma, Mammilla, æ, g. fœm. diminut. Brust. Piersi wypukłość/ Ubertas mammarum, Volle der Brüste.

Piersiány/ Pectoralis, le, Das zu der Brust gehört.

Piersisty/ Mammosus, Mammeatus, Pectorosus, a, um, mit grossen Brüsten/ hochbrüstig.

Pierwiastká/ Primipara, æ, g. fœm. des ersten Kinds inligend.

Pierwiástki/ Primitiæ, arum, g. f. pl. nu. sunt primæ partes fructuum Deo offerendæ, die Erstling/ erste Frucht.

Pierworodny/ Primigenus, Primigenius, Primogenitus, a, um, vrsprünglich/ anfänglich/ der erstgeboren.

Pierwospy/ Concubium, Conticinium, ij, g. n. Noctis silentium, Nachtstille.

Pierwszy/ Primigenus, Primigenius, Primus, a, um, hic & hæc Prior, & hoc Prius, vrsprünglich/ anfänglich/ der erste/ der förderste.

Pierzány/ Plumeus, Plumarius, a, um, federicht/ flumicht/ voll Federn.

Pierzchliwy/ Fugax, acis, g. o. adject. flüchtig.

Pierze/ Pluma, æ, g. f. Flaumfeder. Pierze puszczáć/ Plumare, Plumescere, Federn gewinnen.

Pierzgá/ Propolis, is, g. fœ. Vorgebäw der Immen oder Bienen.

Pierzyná/ Culcitra, æ, g. f. Vnterbeth.

Pierzysko/ Loba, alij Phoba, æ, g. f. Panicula, æ, g. fœ. ein Halm/ als an Korn vnd dergleichen Saat.

Pierzysty/ Pennatus, Pinnatus, Plumigeratus, a, um, Pennifer, Penniger, Plumiger, a, um, der grosse Federn trägt/ der grosse Flaumen hat.

Pies/ Canis, is, g. com. ein Hund. Piesek/ Catulus, Catellus, li, g. masc. dimin. ein Hündlein. Pies łowczy/ Canis venaticus, ein Jagthund.

Pięść/ Pugnus, i, g. m. die Faust. Pięścią dáć/ Pugnum impingere, mit der Faust schlagen.

Pięściány/ Pugillaris, e, einer Faust groß.

Pieśćliwie/ Indulgentèr, adverb. nachlässiglich. Pieśćliwie mowić/ Mulsa loqui, süsse glatte Wort geben.

Pieśćliwy/ Molliculus, Mollicellus, a, um, dim. Homo mollis, ein weicher gelinder Mensch/ Muttersöhnichen/ zärtling.

Pieśń/ Camœna, æ, g. f. Carmen, inis, g. neut. Melos, g. n. indeclin. Musa, æ, g. f. Ode, vel, Oda, æ, g. f. ein Gesang/ Gedicht das man singen kan. Pieśń krotofilna/ Exodium, ij, g. n. ein Gesang den man am End einer Comœdy singt. Pieśni część/ Versus, us, g. m. Stück oder Gesetz/ Item, Verß eines Lieds. Bogini pieśni/ Camœnæ, arum, g. f. pl. num. tantùm, dicuntur Musæ, Die Göttinnen des Gesangs.

Pieszczotá/ Mollitia, æ, Mollities, ei, g. f. Mollitudo, inis, g. f. Weichheit/ Zartheit.

Pieszo/ Pedes, aliquando ponitur adverbialitèr, Pedibus, idem, zu Fuß. Pieszo służyć/ Facere stipendia pedibus, Merere pedibus, ein Fußknecht seyn im Krieg.

Pieszy/ Pedes, itis, g. co. Pedester, stris, stre, sive, hic & hæc Pedestris, & hoc Pedestre, Ein Fußknecht/ zu Fuß.

Pietá/ Calcaneus, i, g. m. Calcaneum, i, g. n. Calx, cis, g. dub. der Ferß am Fuß/ der Fuß/ der Vntertheil des Schenckels/ Die Hacke am Fuß/ wie auch an dem Schuch.

Piętnaście/ Quindecim, funffzehen.

Piętnasty/ Quintus decimus, a, um, Der funffzehende.

Pietraßnik/ Pietrußká/ Caucalis,idis, g. f. Petroselinum, i, g. n. wild Peterlin/Petersilien.

Pietrowáć / Contabulare, Contignare, Die Balcken zusammenfügen.

Pietrowánie/ Contignatio, onis, g. fœ. Zusammenfügung der Balcken.

Pigułká/Catapotia,orum,g.n. pl.num.Pilula,æ, g. f. Pillulen der Apotecker.

Pigwá/Cotoneum malum,Cydoneum,vel, Cydonium,ij, g. n. & Poma Cydonea, vel Cydonia, Struthia mala,quæ & Struthiomela,unica voce dicuntur, Quittenapffel. Pigwowy sok/ Cydonitis, is, g. f. Quitten-Latwerg.

Pijáć/ Potitare, offt trincken.

Pijánicá / Bibulus, Ebriosus, Merobibus, a, um, Potator, Potor,oris, g. m. Vinarius, Vinolentus,i,gen.masc. Der gerne trincket/Trincker/ Sauffhalß/ Säuffer/Sauffauß/Trunckener.

Pijáństwo/Crapula,læ, g.f. Ebrietas,atis, g. fœ. Trunckenheit. Głowy bolenie z pijáństwá/Crapula,æ,g.f. Kranckheit davon kommende als das Hauptwehe.

po Pijánu/ Temulenter,adverb. Trunckener weise.

Pijány / Appotus, Ebrius, Ebriacus, Potus, activè, Temulentus, Vinolentus,a, um, Madulsa, vel, Madusa,æ, g. m. Vino madidus, vel, Madidus, absolute, Truncken.

Pijawká/Sangvisuga,æ,g.f. Hirudo,inis, g.f. ein Egel.

Piłá drzewna/Runa,Serra,Serrula, æ, g. f. dimin.eine Säge/grosse Bäume vnd Holtz damit zu sägen.

Piká / do gránia naczynie / Harpastum, i, g. n. Pila, æ, g. fœm. ein Ball damit man spielet. Piłek grá/ Sphæristerium, ij, g. n. Ballenspiel. Piłę gráć/ Pila ludere, den Ballen schlagen.

Piłká/ Lima,æ, g. f. eine Feile.

Pilnie/ Accuratè, Attentè, Curiosè, Diligentèr, Gnavitèr, Industriè, Intentè, Perattentè, Scrupulosè, Sedulè, Sedulò, Studiosè, adverb. fleissiglich/ trewlich/ ernstlich / mit Ernst/ angsthafftiglich.

Pilność/ Assiduitas, atis, g. f. Attentio, onis, g. f. Cura, Diligentia, Gnavia, Industria,æ,g.fœ. Intentio,onis,g.f.Molimen,inis,g.n.Molimentum,i,g.n. Navia,æ, g. f. Navitas, Sedulitas,atis, g. fœ. Studium, ij, g. n. Fleiß/ Embsigkeit/ Auffmerckung/ Ernst/ Sorg.

Pilnowáć/Advertere,Advigilare,Attendere rei alicui,Attendere aliquid,Intendere rei alicui, Invigilare, Observare, wachen/ acht haben/ ob einem Ding wachen / fleissig seyn/ in acht nehmen oder haben/warnehmen.

Pilny/ Accuratus, Assiduus, Attentus,a,um, Diligens,entis. g. o. Fervidus, Gnavus, Industrius, Intentus, Multus, Navus, Perattentus, Perstudiosus, Sedulus, Studiosus, a, um, fleissig/ sorgfältig/ embsig / auffmerckend/ geflissen/ wacker/ hurtig/ mercksam/ sorgsam/ geschäfftig/ acht habend. Pilny w robocie / Multus in opere, fleissig im Werck. Pilny w stáránıu/ Curax,acis, g.omn. fleisig vnd fast sorgsam/ sorgfältig.

Piłowáć/ Limare, Runcare, Serrare, feilen/ reuten/ sägen.

Piłowánie/Limatura,æ, g. fœ. Feilsel/abgefeilter Staub.

Piłowány/Limatus, Serratus,a,um, gefeilet/ gesäget.

Pilśniarz/Fullo,onis, g. m. ein Walcker.

Piołun / Absynthium, ij, g. n. Absynthium marinum, Seriphium, ij, g. neut. Wermuth/ Wurmsamenkraut.

Pióro/ Pinna, Penna,æ, g. f. Calamus,i, g. m. harter Federkeil/Feder. Piórko pisárskie/Calamus, mi, g. m. Calamus scriptorius, Schreibfeder. Pioronogi/ Pennipes, Plumipes, edis, g. om. Das Federn an den Füssen hat.

Piorun/ Fulmen,inis,g.n. der Donnerstrahl. Piorun bije/ Fulminat, impersón. es donnert. Piorunek/ Brontia,æ, g. f. Strál, Donnerstein. Piorunem bić / Fulminare, donnern. Piorunem opalony/Ambustus fulminibus, vom Blitz verbrennet Piorunem uderzony/Fulminatus, a, um, Fulmine tactus, De, vel, E cœlo tactus, vom Donner geschlagen / vom Blitz getroffen. Rzecz piorunem uderzona / Fulguritum, i, g. neut. vom Donner geschlagen. Piorunowy/ Fulmineus, a, um, vom Strahl/ donnerächtig.

Piośnká / Cantus, us, g. masc. Cantio, onis, g. fœ. Canticum, i, g. neu. Cantilena,æ, g. fœm. Hymnus,i, g. masc. Lied/ Gesang/ Lobgesang.

Piotrußká/Petroselinum,i,g.neut. Petersilien/Peterlein.

Pisáć/ Scribere, Scriptitare, frequent. schreiben. Chcieć pisáć/ Scripturire, begehren/ oder sich rüsten zu schreiben.

Pisánie/ Scriptio, onis, g. f. Scriptura, æ, g. fœ. Scriptus, us, gen. mas. Das Schreiben. Pisánia náuká/ Orthographia, æ, g. fœm. Kunst recht zu schreiben. Pisánie nieporządne/ Sylva, æ, g. f. Das in eyl vnd ohne Fleiß geschrieben vnd gedicht ist. Pisánie przećiwne/ odpowiedź drugiey strony/ Antilegomena, orum, g. n. pl. nu. Widerred zweyer Parthey. Pisánia umiejętność/ Stylus, i, g. m. Weise vnd art im schreiben. Pisánie własney ręki/ Autographus, i, g. mas. Autographia, æ, g. f. Autographum, i, g. n. Manus, us, g. f. eine eygene Handschrifft. Pisánie przebráne/ wyborne. Ecloga, æ, g. f. Electa, orum, Electa, orum, g. n. pl. nu. Außlegung/ Erwehlung

Pisány/ Nápisány/ Popisány/ Literatus, Scriptus, a, um, Literis notatus, geschrieben. Pisány wyżey/ wprzod/ Suprapositus, a, um, vor oder obgeschrieben. Pisány z obu stron/ Opistographus, i, g. mas. Aversa & adversa pagina scriptus, Das auff beyden seiten geschrieben.

Pisárská szkátułká/ Calamarium, ij, g. neut. Graphiarium, ij, g. n. Theca calamaria, Schreibzeug/ Schreibkocher.

Pisarz/ Actuarius, Grammateus, Notarius, ij, g. m. Perscriptor, oris, g. m. Scriba, æ, g. m. Tabellio, onis, g. m. ein Schreiber/ Vertrag- Kauffschreiber/ Stadtschreiber. Pisarz dochodowy/ Scripturarius, ij, g. m. Zollschreiber/ oder/ Schaffnereyschreiber. Pisarze ksiąg/ Authores, um, gen. masc. Bibliographus, i, g. m. Scriptor, oris, g. m. ein Scribent/ Bücherschreiber. Pisarz rozchodow/ sądowych spraw/ ábo inszych Akt publicznych/ Commentariensis, is, g. masc. ein Schreiber der die Acten/ Abscheid vnd Gerichtsbrieff einer Stadt verwahret/ vnd alles was sich zuträgt/ auffschreibet.

Pisk/ Occentus, us, g. m. Das pfeiffen/ ein Gesang. Pisk kurcząt/ Pipatus pullorum, Das pfeiffen der Keüchlein.

Pismo/ Scriptura, æ, g. f. die Schrifft. Pismo świete/ Hagiographa, orum, g. n. pl. nu. Sacer codex, die Heilige Schrifft.

Piszczałká/ Canna, Fistula, æ, g. f. eine Pfeiffe oder Fleute.

Piszczeć ják kurcze/ ptásze/ Pipire, Pipare, schreyen wie die Hünlein. Piszczeć ják kániá/ Jugere, milvorum est, wyhen wie ein Weyhe.

Piszczek/ Choraules, æ, g. masc. Der auff der Fleuten bläst/ Pfeiffer.



Pity/ Haustus, Potus, a, ū, passiv. getruncken.

Pity/ Poculentus, a, um, gut zu trincken.

Piwnicá/ Cella, æ, g. f. Doliarium, ij, g. n. ein Keller/ Weinkeller.

Piwniczny/ Cellarius, ij, g. m. Kellermeister.

Piwo/ Cælia, Cerevisia, æ, g. f. Zythum, i, g. n. vel, Zythus, i, g. m. Vinum Cereale vel hordeaceum dici potest, Bier.

Piwonia/ Pæonia, æ, g. f. Pentorobon, herb. Peonienkraut/ Beningen.

Piżmo/ Moschus, i, g. m. Bisem.

Płác prozny/ Area, æ, g. f. ein grosser Platz/ Raum/ ohne Gebäw.

Płácek/ Mustaceus, ei, g. m. Placenta, æ, g. f. ein Kuchen auß Most gemacht/ Lebkuchen.

Płácenie/ Solutio, onis, g. f. Bezahlung.

Płáći/ Valet, ad precium refertur, tuncque pretium in ablativo ponitur, Es gilt.

Płáćić/ Dependere, Lucre, Pendere, Solvere, Persolvere, bezahlen.

Płácz/ Fletus, us, g. m. Lachryma, æ, g. f. Lachrymatio, onis, g. fœ. Ploratus, us, g. masc. Das weynen. Płácz spolny/ Collachrymatio, onis, g. f. Beweynung. Płácz żáłobny nád umárłym/ Lessus, si, g. mas. Klag vnd Geschrey vmb den verstorbenen.

Płáczący/ Lacrymans, antis, g. o. weynend.

Płáczek/ Plorator, oris, g. m. ein Weyner.

Płáczká pogrzebna/ Præfica, æ, g. f. ein gedingte Fraw/ die andere fürgehet im Leid oder Klagen/ ein gedingt Trawerweib.

Płáczliwie/ Flebiliter, Lacrymosè, adverb. mit weynen/ jämmerlich.

Płáczliwy/ Flebilis, e, Lacrimosus, Lacrimabundus, Plorabundus, a, um, Lacrimabilis, le, weynend/ trieffend.

Plądrowáć/ Prædari, Spoliare, Spolia detrahere, plündern/ berauben.

Plądrujący/ Prædabundus, a, um, räuberisch.

Płákáć/ Flere, Extillare lachrymis, Lacrymare, & Lacrymari, Lugere, Plorare, weynen/ flehen das tropffet. Płákáć pospołu/ Collachrymare, beweynen. Płákáć z krzykiem/ Plangere, laut weynen.

Plámá/ Labes, is, g. f. Macula, æ, g. f. Fleck/ Massel/ Sprößlein.

Plámisty/ Lenticularis, e, Lentiginosus, a, um, voll Flecken/ Masseln/ Sprößlein.

Plaſáć/ Geſticulari, Poſſen treiben.

Pláſk/Tax, vox eſt fictitia, das lauten von einem Schlag der Geiſſel.

Pláſkároſć/Planities, ei, g. f. Planitudo, inis, g. f. das ebene/der Boden.

Pláſkáty/Planus, a, um, flach/eben.

Pláſkonogi/ Planipes, Palmipes, edis, g. o. Plancus, a, um, der flache vnd breite Füſſe hat.

Plaſtr/ Cataplaſma, atis, g. n. Emplaſtrum, Intritum, i, g. n. Intrita, æ, g. f. ein Pflaſter. Plaſtr lekárſki/ Pittacium, Splenium, ij, g. n. ein Bindpflaſter / ſo man auff eine Wunde legt wie eine Miltz geſtaltet. Plaſtr odmiekczájacy / Malagma, atis, g. n. ein weichmachend Pflaſter über ein Geſchwär. Plaſtrowánie / Emplaſtratio, onis, g. f. die Salbung/Pflaſter anſtreichen. Plaſtrowány/Spleniacus, a, um, der mit einem pflaſter/welchs wie ein Miltz geſtaltet/ gepflaſtert iſt.

Plaſtr miodu/ Favus, i, g. m. Waaben/ Honigroß/Honigſeim.

Płaßcz/ Pallium, Peplum, Recinium, ij, g. n. ein Mantel. Płaßczem odziany/Palliolatus, a, ū der einen Mantel anhat. Płaßcz zewlec / Expalliare, den Mantel oder Rock ablegen.

Płáßczká/Raia, æ, g. f. Rhombus, i, g. m. Roch oder Plateiß.

Płát/Interuſurium, ij, g. n. der Nutz vnd Gewinn des Wuchers. Dáć pieniądze w płát/ Locare argentum, Occupare pecuniam alicui, vel, apud aliquem, Geld auff Wucher anlegen/ außleyhen/auff Intereſſe thun.

Płát ſukná / Panniculus, i, g. m. ein ſtück alter Lumpen ſo zerriſſen.

Płatáć rybe/ Exoſſare piſcem, Entgräten.

Pław/ Natatile, is, g. n. ſubſtant. Natabula, orum, g. n. pl. num. & Natatoria, æ, g. f. ein ort da die Pferd/Kühe/Waſſervögel ſich erſchwimt/eine Schwemme / Schwimmend.

Pław ábo ruch morſki nieczuły/ Urtica, æ, gen. fœm. Meerfiſch. Pław morſki oſtroſkorupy/ Concha, Oſtrea, æ, g. fœm. Oſtreum, i, gen. neut. Allerley Waſſerſchnecken / Fiſch in Muſcheln. Pławu morſkiego oſtroſkorupiego mieyſce/ Oſtreæ, arum, gen. fœm. plu. num. ein orth da man die Meerſchnecken haltet. Pław morſki ſkorupiáſty/ Echinus, i, g. m. ein Thier das viel Dornen an ſtatt der Floſſen hat. Pław morſki gládkoſkorupy / Pław ſkorupiáſty / Teſtæ, arum, g. f. plu. nu. Allerley Fiſch in Schalen / als Meerſchnecken / Oſtern / Muſcheln/ ꝛc. Pław morſki ßárłatniczy/ Concha, æ, g. fœ. Conchylium, ij, g. n. Conchyle, es, g. f. Oſtrea, æ, g. f. Oſtreum, i, g. n. Meerſchnecke / ein Fiſch in einer Schalen / von welchem Purpurfarb oder Scharlach gemacht wird. Ktory pław zbiera/ Conchyliarius, ij, g. m. Conchyla, æ, g. maſc. ein Meerſchneckenfanger.

Pleban/Parochus, i, g. m Pfarrherr. Pleban fárſki/ Sacerdos curiæ, Pfarrherr. Plebánia/ Curionatus, us, g. m. Paræcia, æ, g. fœ. die Pfarr/ Kirchſpiel.

Pleć/ Exherbare, Sarrire, von Kräutern ſaubern/das Graß außrupffen.

Płeć/Sexus, us, g. m. das Geſchlecht/als männlich vnd weiblich. Płeć mießána/ Epicœnum, i, g. n. Promiſcuum, vermiſchte art / zweyen dem Manne vnd Weibe gemein

Plećienie/Textus, us, g. m. das Wäben. Plećienu ſłużacy/Nexilis, e, das gebunden vnd geflochten mag werden.

Plećienie ládáczego/ Battologia, æ, g. f. viel vnnütz Geſchwätz.

Plećiony/Conſertus, a, um, Nexilis, e, Nexus, a, um, Pactilis, Plectilis, e, Beſetzt/verhafft/verknüpfft/ zuſammen geſetzt oder geheftt/geflochten.

Plecy/Interſcapilium, ij, g. n. das zwiſchen den Schultern iſt.

Plemie / Soboles, is, g. f. Progenies, ei, g. fœ. Stam̃/Geſchlecht/Kinder/Nachkömling/ Nachkommender.

Plenipotent/Mandatarius, ij, g. m. Vicarius alieni juris, Vollmächtiger/Befehlhaber.

Pleść/ Plectere, Texere, Viere, in einander wickeln/einflechten.

Pleść / Nugari, Vnnütz Geſchwätze treiben/ Mährlein verkauffen metaph.

Pleśń/Caries, ei, g. f. Mucor, oris, g. m. Situs, us, g. maſc. Veraltung/ Schimmel/Wuſt in dunckeln orten des Hauſes.

Pleśnieć/Mucere, Graw oder ſchimlicht werden/ſchimmlen.

Pleß/ Corona Clericorum raſa, dicitur & Clerica, æ, g. f. die Kron oder Blatte der geweyheten Prieſtern.

Pleßek ná pierśi/ Pectorale, is, g. n. Bruſtharniſch.

Pleт/Rates, vel Ratis, is, g. f. Floß.

Pletliwie/ Nugatorie, adverb. mit vnnützem Geſchwätz.

Pletliwy/ Fabularis,e, Fabulosus,Nugiger, Nugigerulus,a,um,Nugator,oris, g. m. Schwäßer/ Mährleinsager.

Pletwisty/ Pinniger,a,um,das Federn hat.

Plewá/ Acer, eris, g.n. Acus,eris,g.n.Palea, æ,g.fœ.Sprew. Z plewámi mieszáć/ Acerare, mit Sprew mischen. Z plewámi mieszány/Aceratus,a,um,mit Sprew gemischt.

Plewiarz / Runcator,oris,g.m.der Außrupffer/ Jetter der Kräuter.

Plewidło/Runcatio,onis,g.fœ.die Jettung/ Reutung/Außrupffung.

Plewisty / Acerosus,Paleatus, a,um , voller Sprew/oder mit Sprewen gemenget.

Plewnik/ Palearum,ij,g.n. Sprewsäller oder Kammer.

Pliszká/ Codatremula, Coda , æ, g.f. veteres pro cauda,Motacilla,æ, g.f. ein Bach-oder Wasserstelß.

Płochość/Fugacitas, Mobilitas, atis,g.fœm. Flüchtigkeit / Geschwindigkeit/ wild.

Płochowiec/Nerium,ij,g.n. Rhododaphne, es,g.fœm. aliàs Rhododendros,i, g. m. Oleander/ist ein Bäumlein dem Mandelbaum gleich.

Płóciennie odźienie máiący/ Liniger, Linteatus,a,um,in Leinen bekleidet.

Płóciennik/Linteo,onis g.m. Leinweber.

Płóciennik / płotnem kupczący / Lintearius,ij,g.m.Leinwandhändler/Leindschneider.

Płócienny / Lineus, Linteus,a,um , Leinin/ Flächsin.

Płód/Fœtus,us,g.m.Partus,us,g.m. Proles, is,g.f.Soboles,is,g. f. die Frucht/Geburt/ Fasel.

Płód młody źwierzęcy/ Hinnulus,i,g.m.eine junge Frucht der Hirschen/Reheböck/ Gembsen/ 2c. Płód niedonoszony / Embryo , onis, g.m. Embryon , ij , g. n. das inwendig in der Mutter wechst/oder/ ein junges Kind noch in Mutterleib. Płód niedonoszony/część płodu/ábo/ mięsá człowieczego / ktora w żywoćie niewieśćim bez naśienia męskiego urosłá/ Mola, æ,g.fœ. ein ungeformet stück Fleisch / so zu zeiten in der Weiber Bärmutter wachst ohne Mannssaamen/ vulgò , Mohnkind der Weiber. Płód poronio-ny/ Ecbolini, orum,g.m. plur. num. Kinder die todt im Mutterleib / und auch todt auff die Welt gebracht werden.

Płodnie/Fæcundè,Fertiliter,adverb.Fruchtbarlich.

Płodność/ Fœcunditas,Feracitas, Fertilitas, atis,g.f. Fruchtbarkeit/Völle/Vberflüssigkeit.

Płodny/Fœcundus,Fœtuosus,vel Fœtosus, Fœtificus,Perfœcundus,a,um,Ferax,acis, g. o. Fertilis,e,Fruchtbar/voll/das viel gebohren hat.

Płodzenie/ Fœtura,æ g.f. Tracht / das Tragen/wenn sie trächtig seyn. die Frucht der Thiere.

Płodźić/ Fœtare , Fœtificare , Sobolescere, Gebähren/ junge machen/ Faseln und mehren.

Płokáć / Pelluere, Perluere,Proluere , Wol waschen/ außspülen.

Płokánie/Lotura,æ,g.f.das waschen.

Płomień/ Flamma, æ,g.f. Flamm. Płomień wydáć / Flammare, Flammigerare, Flammen/ Flammen geben.

Płomienisty/ Flammeus,Flammatus,Flammiger,a,um,Fewrig/Flammig.

Płonnik/Nutrix,icis,g.f.Seminarium,ij, g.n. Vitiarium, ij, g. n. Zuchtgärtlein / ein ort da man pflegt junge Bäume zu pflantzen/ Setzlingsgrub.

Płot/Sepes,vel Sepis,& Seps,pis,g.f.Septum, i,g.n.Zaun/Schrancke. Płot sámorodny/ Viva sepes,ein grün Hag.

Płotkarz/ Gerro, onis, g. m. Nugator, oris, g.m.Schwätzer/Wäscher/Plauderer.

Płotki/ Gerræ,arum,g.f.plur.nu. Geschwätz/ Plapperwerck/ Fabeln metaph.

Płotno/Linteum,i,g.n.Tela,æ,g.f.allerhand Leinwand. Płotno białe bárzo ćienkie/Sindon, onis, g. fœ. fast feiner Leinwand / Kammertuch. Płotno ćienkie/ Carbasus,i,g. m. & fœ. subtiel Leinwand. Płotná dorobić / Telam detexere, Außwäben/ biß ans End machen.

Płowy/Color ravus,Gilvus,Helveolus,vel, Helvolus,Luteus,a,um, Fahl/schwartzgelb.

Pluć/ Spuere, Sputare,frequent. Conspuere, Speyen.

Płucá/ Pulmo,onis,g. m. die Lunge.

Plućie / Rejectio,onis,g.f. Rejectus,us,g.m. das speyen/ Außwurff.

Płucnik źiele/ Consiligo,inis,g.f. Pulmonaria,æ,g.f.Leußkraut/Lungenkraut.

Płucny/ Pulmonarius, a,um, Lungensüchtig.

Pludry/ Bracca,æ,g. f. Büchsen/ Hosen. W pludrách chodzący / Braccatus , a, um, der da Hosen anhat.

Pług/Aratrum, i,g.neu. ein Pflug. Płużna przynogá/Urvum,i,g.n.eine Pflugstertze.

Plu-

Plugástwo/Colluvies,ei,g.f.Colluvio,onis, g.f.Eluvies,ei,g.f.Eluvio,onis,g.f.Immundities, ei,g.f.Immunditia,æ,g.f.Inquinamentum,i,g n. Pædor, oris, g. m. Purgamentum, Recrementum, i,g.n.Situs,us,g.m.Sordes,is,g.f.Spurcitia, æ, Spurcities, ei,g. f. Squalor,oris, g.m. zusammen geflossen Vnflath vnd Wust / Vnreinigkeit/ Vnflath/Gestanck an Menschen vnd Viehe/Außsatz/ schimlicher Vnflath an des Menschen Haut/ vnsauberkeit.

Plugáwić/ Coinquinare, Conspurcare,Defœdare, Fœdare, Forire, Inquinare, Polluere, Sordidare,Spurcare,Besudeln/beflecken/scheissen/ vnrein machen.

Plugáwie/ Sordidè, Squalidè, adv. Vnsauberlich/vnflätig/ vnflätiglich.

Plugáwiec/ Foriolus,i,g.m. der die dünne Scheisse hat.

Plugáwieć/ Exordere, Vnflätig werden.

Plugáwy/ Fœdus, Inquinatus, Luteus, Lutosus,Lutulentus,Obscœnus,Sordidatus,Sordidus,Spurcus,Squalidus,Stercoreus,Subobscœnus, a,um, Vnflätig/ heßlich / besudelt / befleckt/ kaatig / abschewlich/ vnrein / vnkeusch/ Säwisch metaph.

Pluskwá/Cimex,icis,g.m.Wandleuß/Wantzen/Wenteln.

Pluzyć/Florere,berümbt seyn.

Plwácz/Sputator,oris, g.m. Speutzer.

Płynąć/ Fluere, Nare, fliessen / Rinnen / schwimmen. Płynąć ná doł/ Denatare, Hinab/ vnter sich schwimmen. Płynąć pospołu / Connatare, mit schwimmen. Płynąć w przod/Prænatare, fürher schwimmen.

Płynący/ Fluens,entis,g.o. Fliessend.

Pływáć/Natare,freq.Schwimmen. Pływáć po wierzchu/Fluctuare,Fluitare, Innatare,Innare, Supernatare,auffschweben oder fliessen/empor auff dem wasser liegend schwimmen. Pływáć wkoło/ Obnatare, Hin vnd wider schwimmen.

Pływáczká / Rates, vel Ratis, is, g.fœ. eine Floß/ Fluth / Floß.

Pływájący/ Natalis,e,Natans,antis,g.o.particip. Schwimmend.

Pływánie/Natatus,us,g.m.das Schwimmen.

Pniak/ Caudex,icis,g. m.Parens,entis,g.m. metaph.Stipes, itis, g.m.Truncus,i, g.m.Stam an einem Baum.Pniaczek/Trunculus,i,g.masc. diminut. Stock/ Stumpff. Pniak drzewny/ Arbor matrix, der Grundstock eines Baumes.

Po/Post,præpos.inserv.Accus.Nach.

Po chłodzie pojedziemy/Refrigerata aura proficiscemur, Refrigerato aëre, Ardore solis remisso iter faciemus, Antequam aër incalescat, Frigidiore cœlo æstuosam viam evademus, Ubi se calor fregerit ibimus, Wenn die Sonne nicht heiß scheinen wird / so bald die Sonnenhitze auffhöret/Wanns nur etwas kühler wird/wollen wir fort reissen/ marschieren/wandern/fahren.

Pochwili/Paulò post,Post paulò, Aliquantò post,Non multò post, vmb eine kleine Weil.

Poczesći/Partim,adv. zum theil/ eines theils.

Po wiekszey czesći / Plerumque, adverb. Mehrertheils.

Po czyjey/ ábo po cudzey woli chodzić/ stkáć/ Ex alterius arbitrio pendere, Pendere ex aliena levitate, Ex alterius more vivere, Ad alienum ambulare gradum, Ad alienum dormire somnum, Ad alienum comedere appetitum, Gulam habere alicujus, Nach eines anderen Pfeiffe tantzen / wie ein ander will / daß man das thun muß vnd nicht wie man selbst will.

Po drodze mi / nie z drogi / Non devium est iter, Via fert per illum locum, Obvium est, vel, In via est domus illa, Illàc via est, vel ducit, Wir kommen darauff zu / es ist nicht außm weg.

Po hárapie/ i.e. po wszystkiem/Depugnato prælio venis, Debellato, Confecta res est, es ist all alles verricht.

Po prawdzie/ In veritate, In der warheit/ fürwahr/warlich.

Po prostu / nie wytwornie / Simpliciter, Simplicissimè,adverb.Usitato more, Vulgariter, Populariter, Inartificialiter, Pervulgatè, adv. Gemeinlich/schlecht/nicht künstlich/einfältig.

Pobieláć/ Gypsare, mit Gyps bestreichen.

Pobielány / Gypsatus,a,um, mit Gyps bestrichen. Pobielány statek/Incoctile,is, g. neu. Vbergossen geschirr.

Pobijáć/ Viere, Binden.

Pobłażáć/ Blandiri, Indulgere, Lenocinari alicui, Alludere alicui, Relaxare, Liebkosen/ Willfahren / Schmeichlen.

Pobłażájący/Indulgens, Perindulgens, entis,g.o. Willfahrend/ Liebkosend.

Pobłażánie / Blandimentum, ti, g. neu. Indulgentia, æ, g. fœm. Blanditus, us, g. masc.

Schmeichelung/ Nachlassung/ Willfahrigkeit/ Liebkosung.

Pobor / Indictio, onis, g. f. Stipendium, ij, g. n. Tributum, i, g. n. Stewer/ Schatzung/ Geldstewer.

Poborcá/ Antigraphus, i, g. m Rechenschreiber/ der das eingezogen Geld in Rödel schreibet.

Poborowy/ Tributarius, a, ū, Stewerbahr/ Zinßbahr der Obrigkeit.

Pobożnie żyć/ Integerrimè vitam agere, gar fromb/ ehrbar leben.

Pobożność/ Pietas, Sanctitas, atis, g. f. Sanctimonia, æ, g. f. Frommigkeit.

Pobożny/ Pius, Religiosus, a, um, Fromb/ eines guten Gewissens/ Gottsfürchtig.

Pobrożdżony /Sulcatus, a, um, Gebraachet/ gepflüget/gezackert.

Pobrzeżny / Litoreus, Riparius, a, um, Litoralis, e, die am Gestad des Wassers wohnen.

Pobudká/Fomes, itis, g. m. Illecebra, æ, g. fœ. Illectamentum, Incentivum, Incitamentum, & Incitabulum, i, g. n. Irritamen, inis, & Irritamentum, i, g. n. Irritatio, Invitatio, onis, g. f. Invitatus, us, g. m. Invitamentum, Protelum, i, g. n. Stimulatio, onis. g. fœ. Anlaß/ Anreitzung/ Lockspeise/ Nacheylen/ das Nachtreiben. Pobudká do spolnego poczynánia rzeczy jákiey/ Celeusma, & Celeuma, atis, g. n. latinè Exhortatio, onis, g. fœ. eine Ermahnung gleicher Hand etwas zu thun/ oder anzufangen. Ktory drugich pobudza/ Celeustes, æ, g. m. ein Ermahner / der die ander zu gleicher Hand zu thun ermahnet.

Pobudowány/ Excultus, a, um, wol gezierd/ erbawet/auffgebawet.

Pobudzáć/Acuere, Cohortari, Ciere, Citare, Concitare, Excire, Commovere, Excitare, Incitare, Impellere, Incendere, metaph. Instigare, Exstimulare, Perstimulare, Admovere alicui stimulum, Zumahl vermahnen/ bewegen/ vnruhig machen/auffmahnen/mit anhalten bewegen / anreitzen/treiben/ermahnen/ auffmuntern.

Pobudzácz/ Concitator, oris, g. m. Anhetzer/ Anreitzer/Beweger.

Pobudzájacy/Exhortans, antis, g. o. particip. Incentivus, a, um, Instructor, oris, g. m. verursachend/vermahnend/anreitzend / Antreiber.

Pobudzánie/Pobudzenie/Concitatio, onis g. f. Auffweckung/Vermahnung/Auffmunterung.

Pobudzony/Concitatus, Exhortatus, Incitatus, Instinctus, a, um, Angereitzt/bewogen/verursachet/vermahnet/getrieben/gedrungen.

Pocącá się/ Sudatrix, icis, g. fœ. die da gerne schwitzet.

Pocący się/Sudator, oris, g. m. einer der da gerne schwitzet.

Pocáłowáć/ Osculum pangere, Osculari, Deosculari, Basiare, Collabellare, einen Kuß geben/ küssen.

Pocáłowány/ Basiatus, a, um, Geküsset.

Pochlebcá/Adulator, oris, g. m. Ciniflo, onis, g. m. Colax, acis, g. m. Assentator, Palpator, oris, g. m. Palpo, onis, g. m. Parasitus, i, g. m. Schmeichler/Heuchler/Tellerlecker/Schmarutzer.

Pochlebnicá/ Adulatrix, icis, g. f. Schmeichlerin/Heuchlerin.

Pochlebnie / Assentatoriè, Verniliter, adv. durch Schmeicheley.

Pochlebny / Adulatorius, a, um, das zu dem Schmeicheln/Heucheln gehört.

Pochlebowáć/ pochlebiáć/ Adulari, Assentiri, Lenocinari, Parasitari, Subblandiri, jhm wol lassen gefallen was einer saget / Schmeichlen / Kuplerey treiben/ metaph. Schmorutzen / einem den Fuchsschwantz streicheln.

Pochlebstwo/Adulatio, Assentatio, onis, g. f. Liebkosung / Schmeichlerey / Schmarutzerey / Schmeichlung. Pochlebstwem się nieuwodzący/Inadulabilis, e, der nicht schmeicheln/ liebkosen kan.

Pochodnia/Fax, acis, g. f. Lampas, adis, g. fœ. Fackel. Pochodnią noszący/ Facularius, ij, g. m. Fackelträger.

Pochodzący/ Derivatus, Ortus, a, um, Progrediens, entis, g. o. das von einem andern herkommet / herrühret / abgezogen / entsprungen / entstanden ist.

Pochodzenie/Derivatio, onis, g. f. Ortus, us, g. m der Vrsprung/das Herkomen/Entsprossung.

Pochodzić z kąd/ Existere, Exoriri, Provenire, Entstehen/ auffkommen / herfürkommen/ entspringen/herrühren/entspriessen.

Pochodzisto / stoczysto / Proclive, Procliviter, Proclivius, proclivissimè, adv. Berg ab/ Niedrig.

Pochodzistość/ Clivus, i, g. m. & Clivum, i, g. n. Declivitas, Devexitas, Proclivitas, atis, g. f. Thalhang/ Niederbeugung/Neigung zur Erden.

Pochodźistość wzgore/ Acclivitas,atis, g. fœ. Auffbeugung.

Pochodźisty ná dol / Clivosus, Devexus, Proclivus,a,um, Proclivis, Declivis, e, Declivus,a,um, abschüssig/ niedersich gebogen/ gehäldet/ niedergebogen/ Berg ab.

Pochodźisty / wolno w zgore / ábo ku gorze/Acclivus,Acclinus,a,ū, Acclinis,Acclivis,e,auffgerichtet/ Berg auff/ob sich geheldet.

Pochop dáć/Provocare, reitzen/außfodern.

Pochwá/ Vagina,æ, g. f. eine Scheide.

Pochwał/Approbatio,Commendatio,Probatio, onis, g.fœ. Bewilligung/Lob vnd Ruhm/ Bewehrung.

Pochwaláć/Allaudare,Applaudere,Approbare, Collaudare,Dilaudare, loben/billigen.

Pochwalácz / Adstipulator, Approbator, Laudator,Plausor,Probator,oris,g.m.Der verwilliget/ Bewilliger/ Lober/ Der guts von einem spricht.

Pochwalony/Laudatus,a,um,gelobt/gepreiset.

Pochybá/ Frustratio, onis, g. f. Trug / Versäumbnüß/ Betrug.

Pochyły/Obstipus,a,um, krumhalß/Hauptheldig/ Das den Kopff auff den Achseln hält.

Pociagáć/Protrahere, herfür ziehen.

Pociagájac/Ductim,adv.allgemach/langsam.

Pociagánie/ Protractio,onis,g.fœ. Verlängerung/ Streckung.

Poćić sie/Sudare,Sudorem emittere,schwitzen. Poćić sie zewszad / Circumsudare, gantz vnd gar schwitzen.

Pociechá/ Solatium,ij, g.n. Solamen,inis, g. n. Solatiolum, i, g. n. dim. Trost.

Pocieráć/ Confricare, Pertergere, wol saubern/ abwischen.

Pocieszájacy/ Consolans,antis, g. o. Consolatorius, a, um, tröstend/ das einen tröstet.

Pocieszny/Consolabilis,le,tröstlich/das man wol trösten kan.

Pocieszony / Refectus, a, um, erquickt.

Pocieszyć / Recreare , Sublevare, Aspergere aquam,Prov. Conspergere hilaritate, ergetzen/ Hülff vnd Trost geben/ erhalten.

Pocieszyćiel/ Paracletus,i, g.m. Consolator, oris, g. m. ein Tröster/ Einer der da tröstet.

Pocilnicá / Cella caldaria, Laconicum,ci, g. neu. ein warm Gemach im Bad da man schwitzet/ ein trucken Schweißbadt.

Pocináć/ Proscindere, vornen auffhawen/ oder/ vor jhm auffhawen.

Pocinánie/ Proscissio,onis, g.f. Auffschnitz/ Auffhawung.

Pocisk/ Falarica,æ, g. f. Jactus,us, g.m. Jaculum,i,g.n. Ictus,us, g. m. Missile,is,g.n. Missus, us, g.m. Soliferreum,i, g. n. Telum,i, g.n. Ein dicker vnd schwerer Pfeil/ welchen man mit einem Creutzbogen/ oder Fußbogen pflegt zu schiessen/ Wurff/ Allerley Pfeil so man pflegt zu schiessen. Pocisk nawiazány/Aclis,idis,g.f. ein Pfeil.

Pociskowy/ Jaculabilis, Missibis, e, Das man schiessen oder werffen mag vnd kan.

Począć / Concipere, (dicuntur mulieres,) empfangen.

Początek/Auspicatus,us,g.m. Exordium,ij, g. n. Exorsum,i, g. n. Exorsus,us,g.m. Genesis, is,g.f. Inceptio,onis, g. f. Inceptum,i, g.n. Origo,inis,g.f. Orsus, Ortus,us, g.m. Primordium, Principium,ij,g.n. Anfang/Ankunfft/Anhebung/ Vrsprung. Początek nauki/Isagoge, es, g.fœ. Latini, Elementa,orum,g.n. dicunt, Rudimentum,i, g.n. Einleitung/kurtze Vnterrichtung/die erste Lehr vnd Vnterweisung eines Vnberichten. Początek pierwszy/Ultimum principium, der allererster Anfang. Ná początku / Principiò, adverb. Anfänglichen.

Początkowy/ Isagogicus,a,um, Originalis, le, anleitig/ vrsprünglich.

Poczćić/Advenerari,Honestare,Ehren/ ehrlich halten/ Ehr anbieten.

Poczćiwie/Honestè, adverb. ehrlich.

Poczćiwość/Decus,oris,g.n. Honestas, atis, g.f. Honestum,i,g.n. Ornamentum,i, g.n. Ehr/ Ehrbarkeit/Ehrsamkeit/Zucht/Würde. z Poczćiwośćia/ Veneranter, adverb. Ehrerbietiglich.

Poczćiwy/ Honorarius,Stolatus,a,um, Ehrlich/Ehrsam/von Ehren. Poczćiwa rzecz/Honestum, i, g. neu. Ehrsamkeit / Zucht / das Ehrlich ist.

Poczczenie/ Honor,oris,g.m. Ehrerbietung/ Ehre.

Poczećie/ Conceptus,us,g.masc. Conceptio, onis,g.f. Genitura,æ,g.fœ. die Empfängnüß der Weiber.

Poczerniony / Atratus,a,um, geschwärtzt.

Poczerwieniony / Rubricatus, a, um, roth gefärbet.

Poczesne/ Xenium,ij,g.n. ein Ehrenschanck/ sonderlich gegen einen frembden.

Poczesność/ Honor, oris, g. m. Verehrung.

Poczesny/Honestus,Honorarius,Honorus, Honorificus,a, um, Ehrlich/ das einem Ehre bringt.

Poczęty/Cæptus,Inchoatus,Orsus,a,um,angefangen/ oder/ der angefangen hat.

Poczuć/co/ Obolere, mercken/ spüren.

Poczworny/ Quadrijugis,is,g.m. & Quadrijugus,a,um, Vier an einander gebunden.

Poczworny/ Quaternarius,a,um,Das Vier/ das ist/ die vier begreiffende Zahl.

Poczynáć/ Cæptare, Exordiri, Incipere, Incæptare,Inchoare,Inire, Initiari,Ordiri, anfangen/vnterstehen/ anheben/anfahen. Począłem/ Cœpi, verb. defectiv. significat præteritum & præsens tempus, Jch hebe an / oder / Jch habe angefangen. Poczyna się/ Infit, verb. defect. Es hebt an.

Poczynájący/ Inceptor,oris,g.m. Anfänger.

Pod / Infra, accusat. Sub, & Subter, utroque casui inserviens, præposit. Vnter/Vnten.

Podáć/ Porrigere, darreichen.

Podágrá/ Podagra,æ, g. fœ. Das Zipperlin.

Podágryk/ Articularius, Podagricus,Podagrosus, Podager, a, um, Podagrisch/ Podagramisch/ Der das Zipperlin hat.

Podánie/ Porrectio,onis, g. f. Darreichung.

Podány/ Porrectus, Præbitus, Traditus,a,ū, dargereicht /übergeben/ gegeben/geschenckt/ verehrt.

Podárunek/ Apophoreta,orum,g.n. pl. nu. Donum,Donarium,Honorarium,ij, g.n. Largitio, onis, g. f. Munus,eris, g. n. Munusculum,i, Oblatum,i,g.n. ein Geschenck/Verehrung/Gaab/ Ehrengeschenck. Podárek gośćiowi/Xenium, ij,g.n. Gastgeschenck/ Ehrengeschenck/ sonderlich gegen einen Frembden. Podárunek noszący/ Dorophoros, i, g. m. Gabenträger. Podárek od Páná pospolstwu ábo żołnierstwu / Congiarium,ij,g.n. ein Fürstengaab/die ein Fürst dem gemeinen oder frembden Volck schenckt. Podárunek w kośćiele záwieszony / Anathema, atis, g. neut. Gaaben so man in den Kirchen auffhengt. Podárek zwyćięski/ Brabium, vel, Brabeum,i, g. n. Das Kleinod in einem Kampff oder Spiel. Item, Palmarium,ij,g.n. Siegsgeschenck/ oder Ruhm.

Podárkowy/ Podárny/ Donativus, a, um, Muneralis, le, Der eine Verehrung thun mag/ oder das zu den Gaaben/ oder Geschenck gehört.

Podárowáć/ Condonare, Verehrung thun Einem etwas schencken/ verehren.

Podárowánie/Condonatio,onis, g. f. Verehrung/ Geschenck/ Gaab.

Podárowány/ Condonatus,a,um, dem man geschenckt / verehret hat.

Podawáć / Tradere, übergeben.

Podawáć/ Propinare, bieten/ Einem zutrincken/ einen Trunck bringen.

Podawájąc/ Datatim, adverb. gebend.

Podawánie/Propinatio,onis, g. f. Das zutrincken/ das bieten eines Truncks.

Podbiał/ Tussilago,inis, g. fœm. Hufflattig/ Eselshuff.

Podbić/ Podbijáć/ Domare, Domitare, frequent. Redigere, vnterwerffen/ mit Gewalt etwas vnter seine Macht bringen.

Podbijáć oczy/ Sugillare, blaw schlagen/ den Leib masig machen / sonderlich im Angesicht.

Podbijáć/ Suffigere, vnterstecken.

Podbity/ Suffixus,a,um, vntergesteckt.

Podbudowáć/ Substruere, vnterbawen.

Podbudowánie/ Substructio,onis, g. f. Vntergebäw/ Vnterzug/Vnterbawung.

Podchodźić/ Subire,Subtermeare,Suggredi, drunter gehen / herzunahen.

Podchwytácz/Captator,oris,g.m. Conquisitor, oris, g. masc. Emissarius,ij, g. masc. Nachsteller/ Der auff ein Ding lauret/ Ein heimlicher außgeschickter Außspäher/ Einer der bereit ist etwas anzugreiffen / Ersucher vnd Nachfrager/ so Befehl hat etwas zu erfahren/ Ein Hetzhund/ ein Spürhund/ metaph.

Podchwytliwy/ Captiosus, a, um, arglistig/ nachtheilig.

Podćiekáć/Subinfluere,Subterfluere,subtermeare, darunter fliessen/ vnterhalb hinein fliessen.

Podćinać / Subsecare, Succidere, vnten abhawen.

Podczás / Nonnunquam, Quandoq; Quondam, Siquando, adverb. tempor. Vnterweilen/ bißweilen/ etlich mal/ zuzeiten.

Podczászy/ Pincerna,æ,g. masc. Pocillator, oris,g.m. Prægustator,oris, g. masc. ein Mundschenck/ Credentzer.

Podczos/Cyma, æ, g. fœ. vel, Cyma, atis, g. n. Prototomus, i, g. masc. Schößling/ oder erster Stengel am Kohl/ wie auch an andern Kräutern.

Podczosowy/ Cymosus, a, um, Schoßächtig.

Poddáć/ Subdere, vnterwerffen.

Poddáć śię/ Addicere, Submittere, Dedere, zusprechen/ zueygnen/ sich demütigen/ ergeben/ auffgeben.

Poddáchowy/ Subtegulaneus, a, um, das vnter einem Tache ist.

Poddánie śię/ Deditio, onis, g. f. eine Auffgebung/ Ergebung.

Poddániec/ Dedititius, a, um, Der sich ergeben hat/ Auff Gnad angenommen.

Poddáństwo/ Subjectio, onis, g. fœ. Vnterthänigkeit.

Poddány/ Ambactus, i, g. m. Mancipatus, Subditus, Subjectus, a, um, Subjectibilis, e, ein Schlave/ der einem andern vnterworffen/ verpflicht/ vnterthan ist. Poddáni/ Devoti, orum, g. masc. plu. num. Einem gantz vnd gar zu eygen ergebene.

Poddymáć/ Suggerere, Sufflare, einblasen/ vnterblasen/ auffblasen/ anblasen. Poddymáć miech/ Follicare, Blaßbalg ziehen.

Poddymánie/ Sufflatio, onis, g. f. Blasung/ Das blasen/ Vnterblasung.

Podeptáć/ Conculcare, Obterere, Opprimere pede, Pessum premere, Proterere, Pessum dare, mit Füssen treten/ vntertreten/ vnter die Füsse tretten.

Podeptánie/ Conculcatio, onis, g. fœ. Obtritus, us, g. m. Das zertreten/ Zutretung.

Podesłánie/ Substramen, inis, gen. neut. die Vnterstrewe.

Podeszwá/ Planta, æ, Solea, æ, g. f. Solum, i, g. n. Vestigium, ij, g. neut. die Solen des Fusses/ die Fußsole.

Podeymowáć/ Sustentare, frequent. aufferziehen. Podeymowáć hoynie/ Pascere, Excipere opiparè, belüstigen/ ernehren.

Podeymowánie/ Sustentatio, onis, g. f. Das ernehren/ die Ernehrung.

Podeyrzány/ Suspectus, Suspitiosus, a, um, verargwohnet/ verdacht. Podeyrzánym być/ In suspitionem maleficij devocari, verargwohnet werden.

Podeyrzenie/ Suspitio, Suspectio, onis, g. f. Argwohn. Podeyrzenie mieć o kiem/ Suspicari, Suspicere, Einen Argwohn haben/ einen in Verdacht haben.

Podeyrzliwie/ Suspitiosè, adverb. argwöhniglich/ verdächtlich.

Podeyrzliwy/ Suspitiosus, a, um, Suspicax, acis, g. o. argwöhnig/ verdächtig.

Podgárdlek/ łátok bydlęcy/ Palear, aris, g. neut. der Schlauch vnd hangende Haut an der Kehlen der Ochsen/ Ochsenkehle/ Vnterkehle. Item, der Kehlbraten. Podgárdlek ábo łápki kurze/ Palea, æ, g. f. Hanenbart/ oder Läplein so die Hanen am Halse haben.

Podgorze/ Clivus, vi, g. m. & Clivum, i, g. neut. Radices montis, das vnterste des Bergs.

Podjeść/ Subedere, vnterfressen.

Podkaśke przypasáć/ Præcingere, sich rüsten vnd schürtzen/ fertig machen/ metaph.

Podkładáć/ Subjicere, Substernere, vnterspreiten/ vnterlegen/ vnterstewen.

Podkładánie/ Subjectio, Suppositio, onis, g. f. Vnterlegung/ Vnterstrewung.

Podkolánek/ Poples, itis, g. m. Knieschelb.

Podkop/ Cuniculus, li, g. m. ein Gang vnter der Erden/ Stollen.

Podkopáć/ Podkopywáć/ Suffodere, Agere cuniculos, vntergraben.

Podkopnik/ Cunicularius, ij, g. m. ein Vntergraber/ Schantzgräber.

Podkowá żeláźna/ Solea, æ, g. f. Solea ferrea, Huffeysen.

Podkreśláć/ Podkreszáć/ Sublinire, Subterlinere, vnterstreichen.

Podkupowáć/ Contralicitari, Liceri, Licitari, Einem in den Kauff fallen/ mehr bieten als ein anderer.

Podkurzáć/ Suffire, vnterräuchern.

Podláć/ Podlewáć/ Subluere, Suffundere, übergiessen/ vntergiessen.

Podłamáć/ Suffringere, vnten auffbrechen.

Podlany/ Suffusus, a, um, vntergossen.

Podlatáć/ Subvolare, flattern/ ein wenig fliegen.

Podle/ Juxtà, Juxtim, adverb. &, Juxta, Propter, præposit. inserv. accus. Vmb/ nahe bey.

Podlegáć/ Subjacere, vnterligen.

Podległy/ Subditus, Subjectus, a, um, vnterthan/ vntergelegt.

Podleść/ Podłáźić/ Subrepere, Surrepere,

Sub-

Subterlabi, vnterschleichen/vnterkriechen/heymlich hineinkriechen.

Podlewánie/ Suffusio, onis, g. f. Begiessung/ Vntergiessung.

Podło / Demisse, Humilitèr, Tenuitèr, adverb. nachgültiglich/ niederträchtiglich / gering/ schlechtiglich.

Podłość/ Obscuritas, atis, g. f. Vnachtbarkeit/ Geringigkeit/ nachgültigkeit.

Podłość/ Humilitas, atis, g. fœ. Ignobilitas, atis, g. fœ. Vnadeligkeit / Nidergeschlecht/ Vnachtbarkeit.

Podłożony/ Submissus, a, um, vntergelegt.

Podłożyć/ Supponere, vnterlegen.

Podługowáty/ Longus, Oblongus, a, um, langlächt/ lang/ langwirig.

Podły/ Catervarius, Circumforaneus, a, um, Diobolaris, re, Gregarius, a, um, Humilis, le, Homo semissis, Obscurus, Submissus, a, um, Vilis, e, Wenig geacht/ gemein/ nachgültig/ klein geacht/ vnachtbar/ liderlich/ verächtlich/schlecht. Podłym uczynić/ Denobilitare, schänden/ verächtlich machen. Podli/ Infimates, tum, g. masc. plu. num. Filij terræ, gering Leute / eines vnbekanten Geschlechts vnd niederträchtig.

Podmurowáć/ Substruere, vnterbawen.

Podmurze/ Summœnium, ij, g. n. ein gemein Frawenhauß an der Stadtmauren.

Podmywáć/ Subluere, vnten auffwaschen.

Podniebie / Hypethra, Hypethria, orum, g. n. pl. num. vnbedeckte Gänge vnter dem blawen Himmel / vmb darunter zu spatzieren.

Podniebie / Xystum, i, g. n. ein offener Platz vnd Spatzierung ohne Dach.

Podniebienie/ Palatum, i, g n. der Gaume.

Podnieść / Podnosić / Allevare, Arrigere, Attollere, Elevare, Erigere, Sublevare, Subrigere, Superferre, Supportare, Surrigere, Sustollere, Tollere, auffrichten / auffrecken / erheben/ auffheben/ auffführen/ auffläfften. Podnieść pospołu/ Contollere, mittragen. Podnieść się/ Emergere, herauß kommen/ sich erheben. Podnosić znowu/ Relevare, wieder auffheben.

Podniesienie/ Podnoszenie/ Elevatio, Subductio, Sublatio, onis, g. f. Erhebung/ Erhöhung/ Das auffheben.

Podniesiony/ Allevatus, Arrectus, Sublatus, Subrectus, a, um, auffgerichtet/ Erhoben/ erhöhet/ auffgehebt.

Podniętá / Fomes, mitis, g. m. metaph. Nutrimen, inis, g. n. Nutrimentum, i, Nutritium, ij, g. n. Lockspeise/ Anreitzung.

Podniosły/ Sublatus, a, um, hoch auffgehoben/ hochtrabend/ hochmüthig.

Podnośiciel / Elevator, oris, g. m. Erheber.

Podnożek/ Scabile, is, g. n. Scabellum, i, g. n. Scabellum suppedaneum, ein Schämel/ Bäncklein/ Fußschämel.

Podobáć się/ Placere, Placitare, Complacere, Perplacere, gefallen.

Podobánie się komu/ Placentia, æ, g. f. Das Gefallen.

Podobieństwo/ Analogia, Convenientia, æ, g. f. Homœosis, is, g. f. Imago, inis, g. f. Imitamentum, i, g. n. Proportio, onis, g. f. Similitudo, inis, g. f. ein Gleichnüß / Vergleichung.

Podobieństwo ku prawdźie / Probabilitas, atis, g. f. Verisimilitudo, dinis, g. fœ. Gutdüncken / Glaubwürdigkeit.

Podobną rzecz czynić/ Simulare, gleich gestalten/ sich annehmen/ sich stellen.

Podobnie/ Similitèr, Assimilitèr, adverb. gleicher weiß/ Deßgleichen. Bárzo podobnie/ Simillime, adverb. gantz gleich.

Podobnie do wiáry / Credibilitèr, Probabilitèr, adverb. gläublich/ gläublicher weiß.

Podobno/ Fortè, Forsan, Forsitan, Fortasse, & fortassis, adverb. Vieleicht.

Podobny/ Æquus, a, um, Ad, vel, Assimilis, Conformis, Parilis, Similis, le, Confinis, e, g. o. metaph. Homos, g. m. gleich/ gleichförmig. Podobnym być / Similare, vel, Simulare, gleich seyn/ sich gleichen. Podobny z rodze/ Ovo prognatus eodem, Einer Art vnd gantz gleich. Podobny trochę / Subsimilis, e, ein wenig gleich. Podobny się do podobnego ma/ Similis simili gaudet, &, Cæcus cæcam ducit, &, Graculus graculo assidet, Proverb. Gleich vnd gleich gesellet sich gern.

Podobny ku prawdźie/ do wiáry/ Verisimilis, e, Credibilis, e, der Warheit gleich/ gläublich/ wol zu glauben.

Podorywáć/ Subarare, vnterbrachen.

Podożorze / Glandium, ij, g. neut. Das dicke Fleisch am Schweinskopff.

Podpadáć/ Podpáść/ Succidere, Subimpetrare, Sublabi, einfallen/ heimlich dahin fallen.

Pod-

**Podpáść pod kogo**/ Subimpetrare, heimlicher weiß erlangen.

**Podpadáć pod kogo / uciekáć ſię pod obronę czyię**/ Confugere ad aliquē virtute præſtantē, Confugere ad opem, fidem alicujus, Conferre ſe in fidem, clientelam alicujus, Auxilium, præſidium ab aliquo petere, Adoptare ſibi aliquem Patronum, Defenſorem, Propugnatorem, Patrocinio ſe alicujus defendere, Sub umbra alicujus deliteſcere, Confugere ad ſinum alicujus, Applicare ſe ad fidem alicujus, Sich in eines Obacht/ Schutz/ Protection empfehlen/ zuflucht bey einem ſuchen/ zuflucht nehmen.

**Podpárty**/ Fultus, Effultus, Suffultus, a, um, Vntergeſtützt.

**Podpáſáć / podkármiáć koniá** / Fulcire & Suſtentare cibis, Reficere equum cibo, Suffulcire equum cibo, Pabulum mediocre equo præbere, das Pferd vnterweges füttern.

**Podpáſáć ſię**/ Succingere, Præcingere, Sich vntergürten/ auffſchürtzen/ vmbgürten.

**Podpić**/ Adbibere, Subbibere, über die Nothurfft trincken/ vulgò, ein Räuſchichen trincken. **Ktory ſobie podpił** / Ebriolus, a, um, der ein wenig truncken iſt/ vulgò, der ein räuſchichen hat.

**Podpieráć** / Effulcire, Fulcire, Suffulcire, Vnterſtützen **Podpieráć drzewá**/ Pedare, die Bäume vnterſtützen.

**Podpieráć ſię** / Adniti, & Anniti, Inniti, Niti, Subniti, ſich anlehnen/ aufflehnen / ſich erhalten/ vnterſtützen/ auffenthalten.

**Podpierśień**/ Antilena, Poſtilena, æ, g. fœm. Bruſtriem/ Schwantzriem eines Pferds.

**Podpis** / Subſcriptio, onis, g. fœm. Vnterſchreibung.

**Podpiſowáć** / Subnotare, Subſcribere, Subſignare, Vnterzeichen/ vnterſchreiben.

**Podpłomyk**/ Speuſticus panis, Brod das in der Eyl gebacken iſt.

**Podporá**/ Adminiculum, i, g. n. Anteris, idis, g. f. Columen, inis, g. n. Fulcimentum, Fulcrum, i, g. n. Fultura, æ, g. foe. Fulcimen, Pedamen, Stabilimen, Statumen, inis, g. n. Pedamentum, Stabilimentum, i, g. n. Tibicen, inis, g. n. Auffenthalt/ Hülff / Stütze / Pfeiler / Vnterſtützuug / Pfal/ Stab.

**Podrażniony** / Laceſſitus, a, um, zum Zorn bewegt.

**Podrożnik / Podrożny** / Viator, oris, g. m. Hodœporus, i, g. masc. ein Reiſender / Wandersmann.

**Podrożnik ziele / Cykorya** / Cichoreum, Cichorium, ij, g. n. Chreſton, i, g. n. Endivien/ Wegwart.

**Podrzeźniáć**/ Oppedere, metaph. Widerbellen/ verſpotten/ nachſpotten/ ſchmähen.

**Podrzeźniánie**/ Mimi, orum, g. m. plur. num. ſchandbare Sprüch vnd Reime die ohn alle ſchaam vnzüchtige Thaten melden.

**Podrzucácz** / Suppoſtor, oris, g. m. Vnterſchieber vnd Verwechßler der Kinder / je eines fürs ander.

**Podrzucánie** / Subjectio, Suppoſitio, onis, g. f. Vnterwerffung/ Vnterſchiebung.

**Podrzućić/ Podrzucáć**/ Subdere, Subjectare, Subjicere, Supponere, Vnterwerffen / vnterſchieben.

**Podrzucony**/ Subdititius, Subditivus, Subjectus, Suppoſitus, Suppoſtus, a, um, an eines andern ſtatt vnterſchoben/ vnterworffen.

**Podrzutek**/ Subdititius, ij, g. m. Puer ſuppoſititius, ein Kind das verwechſelt iſt/ an eines andern ſtatt gelegt/ Wechſelkind/ Wechſelbalck.

**Podrzynáć** / Subſecare, Succidere, Vnten abſchneiden.

**Podſádzáć do ſsánia**/ Subrumare agnos, die Lämblein zu ſaugen vnterſchieben.

**Podściełáć**/ Subſternere, Vnterſtrewen/ vnterſpreiten/ vnterbreiten.

**Podściełánie** / Subſtratus, us, g. m. Vnterſtrewung/ Vnterſpreitung.

**Podſędek**/ Juridicus, i, g. m. Vicarius judicis, Subjudex, icis, g. m. ein Vnterrichter.

**Podśiáć** / Subſerere, Hernach pflantzen/ bald nach etwas ſeen vnd pflantzen.

**Podśienie**/ Pergula, æ, g. f. Provolantia tabulata, In oder an einem Hauß ein Lauben.

**Podſkákiwáiąc**/ Subſultim, adv. mit vnterſpringen/ hüpffiglich/ hüpfflicher weiſe.

**Podſkárbi** / Diſpenſator, oris, g. m. Theſaurarius, ij, g. m. Tribunus ærarij, Schatzmeiſter/ Rentmeiſter. **Podſkárbi woyſkowy**/ Quæſtor, oris, g. m. Rentmeiſter / Pfennigmeiſter/ Seckelmeiſter im Krieg. **Ktory był podſkárbiem**/ Quæſtorius, ij, g. m. der Rentmeiſter geweſen iſt.

**Podſkárbowy**/ Quæſtorius, a, um, das einem Rent-oder Seckelmeiſter gehört.

Podſkoczyć/ Subſilire, Subſultare, Auffſpringen/ frölich ſeyn.

Podſkrobáć/ Interrodere, Erſchaben.

Podſłucháć/ Auſcultare, Subauſcultare, Sublegere, einen behorchen/ heimlich zuhören/ auffmercken.

Podſpod/ Subter, præpoſit. inſerviens utriq; caſui, Subtùs, adv. Vnter/ drunten.

Podſtawek/ Baſis, is, g. f. Firmamentum, i, Fulcrum, i, g. n. ein Fuß darauff etwas ſtehet/ eine Stütze. Podſtawek ábo ſtolec filarow kámiennych/ Spira, æ, Spirula, dim. g. f. Stylobata, æ, g. m. der Fuß an einer ſeul/ Item, das Bett darauff der Fuß oder Seul ſtehet/ ein Fundament der Seule.

Podſtrzegáć/ Aſſervare pro Obſervare. Auff einen achtung haben/ ſpähen.

Podſtrzegácz/ Annotator, oris, g. m. Auffmercker/ Cuſtoß in den Schulen.

Podſtrzegájaca/ Speculatrix, icis, g. f. eine Späherin/ Auffmerckerin.

Podſtrzegánie/ Speculatus, us, g. m. Wach/ Spähung.

Podſzczuwácz/ Inſtigator, Mandator, oris, g. m. Incentivum, i, g. n. metaph. Anweiſer/ Antreiber/ Anreitzer/ Vrſacher.

Podſzewká/ Pannus ſubditirius, Leinwand oder Tuch ſo vnter wird gefuttert vnd genehet vnter die Kleider. Item, Subtegmen, inis, g. n. ein Eintragt oder Wefer im Gewebe.

Podſznur/ Regulariter, adv. nach der Regel.

Podſzywáć/ Subſuere, vnterflicken/ drunter nehen.

Podupáść/ Præcipitem dare, gehlingen verarmen.

Podusczáć/ Inſtigare, Anreitzen.

Podusczánie/ Incentivum, i, g. n. Inſtinctus, us, g. m. Suggeſtio, onis, g. f. Anweiſung/ Antrieb/ Anreitzung/ Antreibung.

Poduſzká/ Pulvinar, aris, g. n. Pulvinarium, ij, g. n. Cervical, & Cervicale, is, g. n. ein Hauptküſſen.

Podwánaſty/ Duodenarius, a, um, das zwölff in jhm hat.

Podwarzáć/ Fervefacere, Subfervefacere, ein wenig ſiedend machen/ erhitzen.

Podwiąſká/ Faſcia cruralis, Subligar, aris, g. n. Subligaculum, i, g. n. Genualia, um, g. n. plur. num. Hoſenband.

Podwiązáć/ Subligare, Vnterbinden.



Podwieczorek/ Antecænium, ij, g. n. aliàs Merenda, æ, g. fœ. Veſpermahl/ Veſperkoſt/ Veſperbrod.

Podwieráć/ Subferveſieri, ein wenig einſieden/ hitzig werden.

Podwiewáć/ Sufflare, Vnterblaſen.

Podwiezowáć/ Jugare, Subnectere, Vnter etwas knüpffen.

Podwiezowánie/ Pedatio, onis, g. fœ. Beſteckung mit Räbſtecken.

Podwiká/ Calantica, Calyptra, Plaga, æ, g. f. ein Schleyer/ Leinen Tuch/ eine Bedeckung der Weiber.

Podwodá/ Angareia, æ, g. fœ. Poſtbotten. Podwody żołnierſkie/ Impedimenta exercitus, der Troß in einem Kriegszug.

Podwodnik/ Veredarius, ij, Angarus, i, g. m. Poſtbott/ Poſtreuter.

Podwodne konie/ Agminales equi, Pferd ſo Bagagy nachführen. Podwodny liſt/ Evectiones, onum, g. f. pl. num. Paß oder Freyheit gemeine Poſtroß zugebrauchen/ ſo niemand brauchen darff ohne Erlaubnüß des Keyſers/ Königs/ rc. oder ſeines Stadthalters.

Podworze/ Cavædium, ij, g. n. Chors, ortis, g. f. Compluvium, ij, g. n. Hypethra, Hypethria, orum, g. n. plur. num. der Hoff im Hauß/ da man Hüner/ Enten/ Gänß/ rc. erhalten kan/ vnbedeckte Gänge darinn zu ſpatzieren/ ein Hoff/ da die Dachtrauffe eingehen.

Podwoy/ Antæ, arum, g. f. plur. num. Poſtis, is, g. m. die Seulen der Thür/ die hinter Poſten an der Thür.

Podwoyny/ Bijugus, a, um, Bijugis, e, Zwey jochich. Podowoyne konie/ Bijuges equi, Zwey Roß gegen einander geſpannet.

Podwracáć/ Subvertere, Subverſare, freq. Vmbwerffen/ vmbkehren.

Podz ſám/ Adesdum, Kom her.

Podziemny/ Subterraneus, a, um, das vnter der Erden iſt. Podziemni ludźie/ Antipodes, um, g. m. pl. nu. Leuthe die Füß gegen vns kehren/ die vns entgegen wohnen.

Pogániácz/ Equiſo, onis, g. m. Roßtreiber.

Pogánie/ Gens, entis, g. f. Gentiles, ium, g. m. plur. num. Heyden. Pogánin/ Ethnicus, i, g. m. ein Heyde. Pogáńſtwo/ Gentilitas, atis, g. fœ. das Heydenthumb.

Po

Pogáńſki/Ethnicus,a,um, Heydniſch.
Pogáńſkie/Gentiliter,adv.wie ein Heyd/auff Heydniſche weiſe.
Pogárdzánie/Contemptio,onis,g.fœ. ein Verachtung/Schmähung.
Pogárdzić/Pogárdzáć/Contemnere,Spernere,Temnere,Nauci,Nihili facere,Pendere,Verachten/verſchmähen.
Pogłowne/Capitatio,onis,g.f.Stewer vnd Schatzung der Perſon auffgelegt.
Pogodá/Apricitas,atis,g.f.Cœlum ſilens,Cœli temperies,Serenitas,atis,g.f.Serenum,i,g.n.Sudum,i,g.n. Heyter/gut Wetter/ſchön Wetter/Himmelheyter.Pogodá nieſtáteczna/Cœlum varians,vnſtät Wetter.Pogode czynić/Serenare, Hell vnd klar machen. Zá pogody/Tranquillò,adv.Still/ruhiglich.
Pogodá/Occaſio,onis,g.f. Opportunitas,Tempeſtivitas,Tempeſtas,atis,g.fœ.Tempeſtas bona, Gelegenheit/gelegene/Zeit.
Pogodny/Innubilus, Placidus, Serenus,a,um, ſchön/heyter/Hymmelheyter/ſtill.Pogodne niebo/Cœlum vernans, Somerlich. Pogodny dźień/Apricus dies,Schöner/heyter Tag.
Pogodźić/Pogadzáć/Conciliare,Interconciliare,Conciliarepacem inter alios,verſöhnen/Fried machen/vnter einander verſöhnen.
Pogonia zá kim/Fugitivarius,ij,g.m. einer der ſich annimbt die verlauffenen an jhre Herren wiederumb zubringen.
Pogránicze/Colliminium,ij,g.n.Confine,is,g.n.Subſtant.Confinium,ij,g.neu.Anſtoß der Märcken/ein Zuſammenſtoſſung der Gräntze.
Pográniczny/o gránice bedacy/Conterminus,Finitimus,Limitaneus,a,um,Confinis,e,Angrentzend/anſtoſſend/Nachbawer. Pográniczni/Affines,um,g.o.pl.num. Anſtoſſer/deren Güter an einander ſtoſſen.
Pograżáć śie/Peſſum ire,Vntergehen.
Pogrobek/Poſthumus,i,g.m.der nach ſeines Vaters Todt iſt geboren.
Pogrzeb/Exequiæ,arum,g.f.plur.num.Funus,eris,g.n.Sepultura,æ,g.fœ.Leichbegängnüß/Begräbnüß. Pogrzeb odpráwowáć/Celebrare exequias,die Begräbnüß begehen. Pogrzeb ſpráwowáć/Parentare, Opffern für die Abgeſtorbenen/zu Ehren etwas thun.Iść zá umárłym do pogrzebu/Funus proſequi,vel,alicujus funeris exequias,eine Leiche begleiten.

Pogrzebáczká/Batillum,i,g.n.& Batillus,i,g.m.Rutabulum,i,g.neu. eine Fewerſchauffel/Ofengabel.
Pogrzebienie/Humatio,onis,g.fœ. die Vergrabung.
Pogrzebiony/Funeratus,Humatus,Sepultus,a,um.Begraben/vergraben.
Pogrzebny/Exequialis,Funeralis,Funebris,e,Funerarius,Funereus,a,um,Parentalis,Sepulchralis,e,das zu der Leichenbegängnüß/Grabe gehört. Pogrzebny obiad/Parentalia,orum,& ium,g.n.plur.num.die Mahlzeit/ſo man am Begräbnüß vnd Beſtattung der Leichen hält.Pogrzebna pioſnká/Elegia,æ,g.f.Elegidium,ij,g.n.Epicedium,ij,g.n.Nænia,æ,vel,Næniæ,arum,g.f.pl.num.ein Leidgeſang über einer Leich/Trawerlied/Leichgeſang.Ktory tákie pioſnki piſze/Elegus,Elegiographus,i,g.m. der ſolche Verß ſchreibet. Pogrzebne potrzeby przedawájacy/Libitinarius,ij,g.m.der jenige/ſo zur beſtattung einer Leiche nothwendige ſachen verkaufft.
Pogrześć/Pogrzebáć/Humare,Inhumare,Vergraben/begraben. Co śie może pogrześć/Sepelibilis,e,Zu begraben/den man begraben mag.
Pohámowány/Refrenatus,a,um,gezaumet/gezähmet/im Zaum gehalten.
Pojać/Cognoſcere, Deprehendere, Erkennen/gründlich erkennen/ergreiffen. Pojać co/Concipere mente, in Sinn faſſen/begreiffen.
Pojadáć/Superedere,etwa nacheſſen/gleich anders nacheſſen.
Pojázdá/Gubernaculum,i,g.n.Stewer Ruder an einem Schiff/damit es geregiret wird.
Pojęćie/Comprehenſio,onis,g.fœ.Ergreiffung/Begreiffung.
Pojednáć śię/In gratiam cum aliquo reverti, ſich mit einem wiederumb verſöhnen.
Pojedynek/Digladiatio,onis,g.f.Duellum,i,g.n. Zanck/Kampff.
Pojedynkiem/Singuli,æ,a,Sigillatim,Singulatim,Viritim,adv.eins nach dem ander/Mañ gegen Mann.
Pojedynkowáć/Digladiari, Singulari prælio decertare,vmb ein ding fechten/ſtreichen/kämpffen.

Pojedynkowy / Duellicus, a, um, das zum Kämpffen / Streiten / fechten gehört.

Pojendykowy / Singularis, e, Singulus, a, um, Eintzig / ein jeder allein / eigentlich / sonderlich.

Pojetnie / Comprehensè, adv. begreifflich.

Pojetność / Docilitas, atis, g. f. Gelehrte Art.

Pojetny / Comprehensibilis, e, Disciplinosus, a, um, Disciplinabilis, Docilis, Opinabilis, e, Begreifflich / gelernig / gelehrig / gelehrsam / der es bald fasset / dem man kan nachdencken.

Pojety / Comprehensus, a, um, part. Gefasset.

Pokarm / Cibatus, us, Pastus, us, g. m. Cibus, i, g. m. Comestura, æ, Esca, æ, g. f. Nutrimen, inis, g. n. Nutrimentum, i, g. n. Nutritia, orum, g. n. pl. num. Speiß / Nahrung / Futterung / das Essen.

Pokarm pewny / z ćiástá / miodu / śerá y jájec zrobiony / Offa, æ, g. f. eine gattung Speiß auß Teig / Honig Kaß / vnd Eyer gemacht / wie ein Brod gestaltet / allerley Speise so man den Thieren giebt von stücken oder gekochten. Pokarm przeżwány / Manducum, i, g. n. gekawet / wie man den kleinen Kindern pfleget zu geben. Pokarm wszelki / Forbea, æ g. f. Provfant.

Pokármowy / Cibarius, Escarius, a, um, Escalis, e, das zur Speiß gehöret / dienet.

Pokatnie / Angulatim, Latebrosè, Furtivè, & Furtim, adverb. von einem Winckel zum andern / heimlich / verborgentlich / verstohlener weise.

Pokatnik / Lucifugus, a, um, Lucifuga, æ, g. c. substan. Latebricola, æ, g. m. Tenebrio, onis, g. m. Solifuga, æ, g. c. Liechtflichtig / Liechtschew / Nachtdieb / der in einer Höle wohnt.

Pokatny / Apocryphus, Lucifugus, Furtificus, Furtivus, a, um, etwas verborgenes / Liechtflüchtig / der das Liecht schewet / heimlich.

Pokazáć / Adumbrare, Commonstrare, Demonstrare, Exhibere, Monstrare, Ostendere, Præbere, Erzeigen / Anzeigung geben / ein wenig zu verstehen geben / erweisen / fürhalten / beweisen / zeigen / weisen. Pokázowáć często / Ostentare, freq. Embsig zeugen. Pokazáć śię / Comparere. Offentlich erscheinen.

Pokazánie / Demonstratio, Exhibitio, Indicatio, Monstratio, onis, g. f. Indicatura, æ, g. fœ. Anzeigung / Erweisung / Erzeigung / das Anzeigen / Erweisen / Erzeigen.

Pokazány / Demonstratus, Exhibitus, Ostentus, & Ostensus, a, um, Erzeigt / geöffnet / gezeigt / beweist / gewiesen.

Pokázowáć inaczey niż iest / Dissimulare, Nit dergleichen thun. Pokázowáć po sobie / Simulare, Præ se ferre, sich stellen / mercken lassen.

Pokázowánie śię / Ostentatio, onis, g. fœ. Pompa, æ. g. f. Venditatio, onis, g. fœ. Pracht vnd Hoffart / prächtiger Zug / Vmbzug der Leuth vnd Begleitung / Augendienende Ruhmgierigkeit.

Pokázowány / Ostentatus, a, um, fürgestelt / angeboten.

Pokázujacy / Demonstrativus, a, um, Demonstrabilis, le, Demonstrator, oris, g. m. Anzeigig / Erklärig / ein Erweiser.

Poki / Donec, Dum, Quatenus, Quoad, Quousque, Usquedum, Usquequo, adv. Biß / so fern als / wie fern / wie lang / biß das / biß wohin / biß auff wann / wie viel.

Pokład / Depositum, Fideicommissum, i, g. n. Hinter gelegt / was zu trewer Hand geliefert ist / das einem auffzuheben vertawet ist.

Pokład w budowaniu / Stega, æ, g. fœ. Stratum, Tabulatum, i, g. n. Estreich / der Bodem.

Pokładáć / Ponere, Locare, Deponere, setzen / stellen / an einen ort legen / ablegen.

Pokładáć / Consternere, Pflastern.

Pokładánie / Depositio, onis, g. f. Ablegung.

Pokładnik / co pokład u kogo pokładá / Depositor, oris, g. m. Der bey einem etwas hinterlegt.

Pokładnik / Pokład przyimuiacy / Depositarius, Fiduciarius, a, um, einer dem etwas zu halten vertrawet wird / Hinter dem etwas zu halten gelegt wird.

Pokłoć / Confodere vulneribus, Dispungere, einem viel Stiche geben / stipffen.

Pokłon Boski / Adoratio, onis, g. fœ. Anbetung / Gottesdienst.

Pokłon czynić Boski / Adorare, Anbeten / Göttliche Ehr beweisen.

Pokolenie / Progenies, ei, g. f. Prosapia, æ, g. f. Stirps, pis, g. f. Geschlecht / Stamm / Jednego pokolenia / Unistirpis, e, eines Stammes.

Pokolenie w ludu / Tribus, us, g. m. Zunfft.

Pokorá / Humilitas, atis. g. f. Tapinosis, is, g. f. Niederträchtigkeit / Erniederung.

Pokornie / Demissè. Humiliter, Suppliciter, adv. Vnterthäniglich / bittlicher weiß. Pokornie prośić / Submisè supplicare, Demütiglich vnd vnterthäniglich bitten.

Pokorny/ Humilis,e, Supplex,icis, g. o. Niderträchtiglich/ vnterthäniglich.

Pokost/ Sandaracha, vulgares officinæ & medici accipiunt pro eo, quod Vernicem vocant, Firnüß.

Pokoy/Otium,ij,g.n.Pax,cis,g.f.Quies,etis, g. f. Fried. Dáć pokoy/Sinere, Quiescere, lassen/ ablassen/ zu frieden lassen/ vnterlassen. Pokoju ßukájacy/Pacificatorius,a,um, zum Frieden geneigt. Pokoy czynić z kim/ Pacificare, befrieden/ stillen. Pokoy czyniacy/ Pacifer, Pacificus,a,um, friedfertig/ der Fried bringt.

Pokoy/ Musæum,i,g.n. Conclave, Penetrale, is, g. n. heimlicher Orth.

Pokrapiáć/Pokropić/ Aspergere,Conspergere, Inspergere, Respergere, Humectare, Irrigare, Rigare, besprengen/feucht machen/wässern/ begiessen/ befeuchtigen.

Pokrapiájacy/ Irriguus, a, um, activ. Das wässert/ sonderlich von Brunnen/Bächen.

Pokrapiánie/Pokropienie/ Aspersio,onis, g. f. Aspersus,us, g. masc. Conspersio, Perfusio, Respersio,onis, g. f. Respersus,us, g. m. Rigatio, Irrigatio,onis, g.fœ. Besprengung/Wässerung/ Feuchtigung.

Pokrewność/Consangvinitas,atis,g.f. Blutfreundschafft.

Pokrewny/ Consangvineus,a, um, Genere mihi proximus,Propinquus,a,um,Der neheste Blutfreund. Pokrewnym być/ Cognatione alicujus teneri, Cohærere sangvine alicui,eines Geblüts seyn/ oder/ Blutfreund seyn.

Pokropiony/ Aspersus, a, um, besprengt.

Pokrußyć pálcámi/Infricare, Infriare,Suffriare, klein zerreiben/ einkrümlen/ einbrocken/ einreiben.

Pokryty/ Apocryphus,a,um, Dissimulatus, a,um, Etwas verborgenes/verdeckt/verhalten.

Pokrywáć/ Condere, Obvolvere, verbergen/ verstecken/ verhölen.

Pokrywáć/ Dissimulare, Obumbrare, Occultare, Tegere, Velare, Condere, Obtendere turpitudini rationem,Prætendere verba culpæ, Obumbrare,Palliare,vertunckeln/verhölen/verglentznen/verdecken/bemänteln.

Pokrywácz/Dissimulator,oris,g. masc. Der etwas verhelt/ der sich verstellet.

Pokrywánie/Dissimulantia,æ,Dissimulatio, onis, g. f. Verstellung.

Pokrzepiáć/ Pokrzepić się/ Confirmare, Erigere animos, sich wiederumb erholen/ ein Hertz schöpffen/ Muth machen.

Pokrzepiánie/ Refocillatio,onis, g.fœ. Ergetzung/ Erholung.

Pokrzyk/ Mandragora,æ,g. f. Alraun.

Pokrzywá/ Cania,æ,g.f. Cnidos,i,g.m. Urtica,æ, g.fœ. Nesseln/ Brennesseln. Pokrzywá glucha/martwá/Lamium,ij,g.n. Urtica mortua, vulgò Barocus,i,g.m. Taubnesseln.

Pokutá/ Pœnitentia,æ, g. f. Busse.

Pokutowáć/ Pokutę czynić zá grzechy/ Pœnas scelerum à se repetere,Persolvere pœnas sceleris, Sustinere pœnam sua voluntate susceptam, Dare pœnas temeritatis, büssen/Busse thun.

Pol/Semis,vel potius,Semi, indecl. halb.

Polamány/ Perfractus, a, um, In Stücken gebrochen.

Polany/ Superfusus, a, um, übergegossen.

Pole/Ager,agri,g.m. Æquor,oris,g.n. Campus,i,g.m Rus,ruris,g.n. Feld/Ackerland/Acker.

Poleć/Succidia,æ, g. f. Speckseite.

Polegáć ná kim/ Pendere ex aliquo, Inniti alicui, Niti in aliquo, Stare consilio alterius, sich anhalten/ vnterstützen.

Polegájacy ná czym/ Annixus, a, um, sich an etwas lehnend.

Połek/ Połk/ Agema,atis, Phalanx,phalangis, g. f. ein geordenter Kriegshauff. Połek w ktorym żolnierzow ábo 12500/ ábo 6000. Legio,onis,Legiuncula,æ, g.f.dim. ein Hauffen Kriegsleuth/ oder ein Kriegsheer von Zwölff tausend vnd fünffhundert Personen; oder wie Vegetius saget: Sechs tausend weniger oder mehr. Połkowy/ Legionarius, a, um, Das zu solchem Kriegsvolck gehöret.

Polepá/Lorica,æ, g. f. Lutamentum,ti, g.n. Tectorium,ij, g.n. Coria in structuris, ein Fürdächlein oder Schirmdächlein einer Mawer. Itē, Mawr/Wand/Estrich/ mit Gyps/ oder mit Leym bestrichen.

Polepßáć/ Melius aliquid facere,reddere, Meliorare, bessern/ verbessern/besser machen.

Polepßáć/ Polepßyć się/ Meliorascere, Animum ad frugem applicare, Recipere se ad frugem, besser werden/sich zum guten schicken.

Polerowáć/Interpolare,Interradere,Lima-

re, Nitidare, Polire, glätten / feilen / säubern / gleissig machen / polieren.

Polerowánie / Expolitio, Interpolatio, onis, g. fœm. Außfegung / Außbutzung / Erneuerung / Außpolierung.

Polewáć / Perfundere, Proluere, Superfundere, auff etwas giessen / übergiessen.

Polewáć co / ábo kruszcem obkładáć / Incoquere, Incrustare, begiessen / mit Metall überziehen.

Polewánie / Perfusio, onis, g. f. Beguß.

Polewány / Prolutus, a, um, übergossen / überfüllet.

Polewká / Jus, juris, g. n. Jusculum, i, g. neut. diminut. Offa, æ, g. f. Sorbitio, onis, g. f. Sorbitiuncula, æ, g. f. dimin. Suppe / Brühe / Jüche. Polewká z dźiewiąći rodzájow zgotowána / Dodra, æ, g. fœ. ein Tranck von neun Stücken gemacht. Pod polewkę / Jurulentus, Jussulentus, a, um, Auß der Brüh / auß der Suppe.

Poley / Pulegium, ij, g. n. herba, Poley. Poley leśny / Mentastrum, stri, g. n. Wilderpoley / klein Fischmüntz.

Policzáć / Adnumerare, vel, Annumerare, Connumerare, darzu rechnen / zehlen.

Policzek / Gena, æ, g. f. Gnathus, i, g. m. Wangen / der gantze Back von Augbrawē biß auffs Kiñ.

Policzek / Alapa, æ, g. f. Colaphus, i, g. masc. Maulschell / Backenstreich.

Policzkowáć / Depalmare, Colaphum incutere, Infringere colaphum, einen Backenstreich geben / einen Schlappen geben.

Polizowáć miski / tálerze / Catillare, Die Schüssel oder Teller lecken / den guten Bißlein nachgehen / naschen.

Polizowánie / Catillatio, onis, g. f. Leckung / Näscherey.

Połkniety / Haustus, a, ū, hinunter geschluckt.

Połkownik / Chiliarchus, Phylargus, Tribunus, i, g. m. ein Feldoberster. Połkowniczy / Tribunitius, a, um, Das dem Feldobersten zugehört.

Polny / Agrios, Agrestis, Ruralis, le, das zum Felde gehört / Bäwrisch.

Połog / Puerperium, ij, g. n. Kindergeburt.

Połow / Captus, us, g. m. Captura, æ, g. fœ. Actus ipse capiendi feras, aves, aut aliquid ejusmodi, eine Fahung / Das fangen der Fisch oder anderer wilden Thiere,



Połowicá / Dimidium, ij, g. n. halb. Ná połowice rozdźielony / Dimidiatus, a, um, halb zertheilt. Po połowicy / Dimidiatim, adv. zur helffte. Połowice czynić / Dimidiare, halb zertheilen.

Położenie / Positus, us, g. m. Positio, onis, g. f. Positura, æ, g. f. Stelle / Gelegenheit / Setzung / Położenie miástá / Species urbis, Gelegenheit der Stadt. Położenie mieyscá / Situs, us, g. m. Gelegenheit des Orts.

Położnicá / Puerpera, æ, g. f. Kindbetterin.

Położony / Impositus, Situs, a, um, auff- oder eingelegt / gesetzt / gestelt.

Położyć / Collocare, Imponere, an einen Orth legen.

Południe / Meridies, ei, g. m. Mittag.

Południowáć / Meridiare & Meridiari, zu Mittage schlaffen oder essen.

Południowánie / Meridiatio, onis, g. f. ein Mittägiger Schlaff / oder Mittägiges Essen.

Południowy / Australis, e, Austrinus, Meridianus, a, um, das gegen Mittag ist / oder / Mittägig.

Połykáć / Glutire, Sorbere, Deglutire, schlucken / verschlingen / verschlucken.

Połyskáć się / Cluere, Splendere, Fulgere, Corruscare, Micare, scheinen / glăntzen / glintzern.

Pomaga Bog / Salve, Salvete, verb. defect. Salutem tibi precor, Jubeo te salvere, sey gegrüsset.

Pomagáć / Adjuvare, Adjutare, Aliquid opis afferre, Auxiliari, Juvare, Opitulari, Operam præbere, Adesse alicui, Suppetiari, Suppetias ferre, einem helffen / Hülffe thun / einem beyspringen / Hülffe beweisen. Pomoc wprzod / Præjuvare, vorhin helffen. Pomoc w spráwie / Re juvare, mit der That helffen. Pomagáć zá kim / Patrocinari, Pro aliquo stare, Einem günstig seyn / beschirmen / verthädigen / versprechen.

Pomagájący / Adjutans, antis, g. o. fürderlich / helffende.

Pomagánie zá kim / Suffragatio, onis, g. fœ. Das mitstimmet / i. e. Hülff vnd Gunst / Zusammenstimmung in der Wahl.

Pomáłu / Ductim, Lentè, Minutè, Minutim, & Minutatim, Paulatim, Pedatim, Pedetentim, Remissè, Sensim, adverb. Pede presso, Allgemach / langsam / gemählich / Fuß für Fuß / sittlich / leise /

letse/ stille. Pomâłu iść / Gradu suspenso ire, mit lindgesetzten Schritten gehen.

Pomawiáć/ Obloqui,Criminari, nachreden/ widersprechen / lästern / Einem Schuld geben einer That/ Auff einen sagen/ er sey an einer That schüldig / da er doch nicht darbey gewesen ist/ Einen fälschlich anklagen bey einem andern.

Pomázáć/ Illinere, salben.

Pomázáć/ Attaminare, Collutulare, Commerdare, Contaminare, Polluere, Profanare,& Prophanare, beflecken/besudeln/ verunehren/ bescheissen/ verunreinigen/ beschmieren.

Pomázánie / Contaminatio, onis, Pollutio, onis, g. f. Befleckung / Besudelung.

Pomázánie / Chrisis , is, g. f. latin. Unctio, onis, g.f. eine Salbung. Pomázánie ostátnie/ Chrisma, atis, g. n. idem quod unguentum sive unctio, Sacrum chrisma, quo inunguntur ad luctandum cum diabolo , unum ex septem Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ, Eins auß den sieben Sacramenten der Catholischen kirchen/ die letzte Oelung. Puszká z tym olejem/Libeum,i,g.n. das Fäßlein mit dem heiligen Oele.

Pomázániec/Christus,i, g.m. Gesalbter.

Pomázány / Attaminatus, Contaminatus, Maculatus,Pollutus,Sordidatus,a,um, besudelt/ befleckt/ beschmieret.

Pomiar/Temperamentum,i,g.n.Rechtmässigkeit/Masse/ Mässigkeit.

Pomiárkowánie/Modestia, æ, g. fœm. Bescheidenheit.

Pomieniony wyżey/Supradictus,a,um,oben gemeld/ gesagt/ erzehlt.

Pomiernie/ Attemperatè, Finitè,Moderatè, adverb. Mässiglich / durch Mittel vnd Maß/ bescheidentlich.

Pomierny/Mensurabilis,le,Modellus,a,um, Mittelmässig/ ziemlich/ das sich mässigen läst.

Pomieszáć / Confundere , vnter einander mischen.

Pomieszánie / adverb. Confusè , Confusim, Commixtim,Permistè,Promiscuè,adverb. Vntereinander/ vermischt/ gemengt.

Pomieszánie/ Commixtio , Confusio , onis, g.f. Mistura,æ, g. f. Permissio,onis, g. fœ. Vermischung/Vnordnung/ Zusammenmischung.

Pomieszány/Confusus,a, um, vermischt.

Pomknióny/Promotus,a,um, gefürdert/erweitert/ weiter geschoben/ gerückt,

Pomnażáć/ Locupletare, vermehren/verbessern/ mehren/ erweitern.

Pomnażáć śię/ Adolere, Crescere, Florere, Gliscere, zunehmen/ wachsen/ gemehret werden/ sich vermehren.

Pomnażánie / Locupletatio, Propagatio, onis,g.f. Mehrung/Vermehrung/Fortwürtzlung/ Fortpflantzung/ Erweiterung/ Längerung.

Pomnożyćiel/ Auctificus,a,um, Mehrer.

Pomoc/Adjumentum,Adjutorium,ij,g.neu. Adjuvamen, inis, g.n. Adjutus, us, g. m. Adminiculum,i, g. n. Anchora, æ, g.f. metaph. Auxilium, ij, g. n. Juvamen,inis, g. n. Juvamentum, i,g.n. Opera,æ, g. f. Opes,opum,opibus, g. fœ. pl. num. Præsidium, Remedium,ij, g. n. Suppetiæ,arum, g.f.pl.num. Hülff/ Beystand/Auffenthalt/ Schirm/ Schutz.

Pomocniczká/ Adjutrix,Auxiliatrix,icis, g. fœ. eine Helfferinn.

Pomocnik / Adjutor , Asscriptor, Collator, Suffragator,oris, g. m. Opifer,ra,rum, Helffer/ der dem Kläger in seiner Sach günstig ist / Der Mittstewer gibt / Mitstimmer/ Mithelffer. Pomocnik zwierzchność przydány do sprawienia rzeczy potrzebnych/ Cohærarius, ij, g.m. ein Schöppe/ Beysitzer.

Pomocny/ Medicinalis,le, Artzney bringend/ heylsam. ( nend.

Pomorski/Maritimus,a,um , am Meer woh-

Pomstá/ Vindicta,æ, g. f. Ultio,onis, g. fœ. Vindicatio,onis, g. f. Rache/ Straff.

Pomurne źiele/ Astericum,ci, g.n. Parietaria, æ,g.f. Sideritis, idis, g. f. Urceularis,is, g.f. herb. quæ aliàs,Pedicum dicitur. S. Peterkraut/ Tag vnd Nacht.

Pomyje/Colluvies,ei,g.fœ. Colluvio,onis, g. f. Zusammen gegossen Vnflath vnd Wust / Abgespült von den Tellern vnd Schüsseln/ Tranck.

Pomykáć / Promovere, Propagare, Protollere, Provehere, fördern/ erweitern/ erstrecken/ fortrücken/ längern/ fortheben/ weiter führen.

Pomywádlnik/Aquarium,ij, g.neut. Urnarium, ij, g.n. WasserhafenGestell / Wasserstein.

Ponawiá śię co/Integrascunt, Redintegrantur, Recrudescunt, Rebellant vulnera, die Wunden brechen wieder auff.

Pończochy / Genualia, Tibialia,orum, g. n. pl. num. Strümpffe.

Poniekąd/ Aliquatenus, Quadantenus, adverb. Etwa fern / zum Theil.

Poniewaz/ Quandoquidem, Quoniam, Quia, conjunct. caus. Quatenus, Utpote, adverb. confirman. Sintemahl/ Dieweil/ Darumb daß/ Auff daß/ Wie viel/ Wie fern/ Angesehen.

Poniewazáć/ De magni icentia alicujus derogare aliquid, Diminuere aliquantum de honestate & auctoritate alicujus, Elevare, Elevare apud plebem authoritatem alicujus, leichtern/ verkleinern/ verachten/ gering schätzen/ für leichte halten / als das nicht werth ist.

Poniewazánie/ Niepowazánie/ Imminutio dignitatis, Irreverentia, æ, g. fœ. Geringschätzigkeit/ Verachtung.

Poniewieráć śie / Potkukáć śie / Jam hic, jam illic degere, Permutare sedem sede, Assiduò in aliam & aliam migrare regionem, Subinde mutare habitationem, Terram terra permutare, Subinde domicilium, regionem mutare, Commutare habitationem, herumb treiben/ schweiffen/ von einer Stelle auff die ander ziehen.

Ponocnik / Grassator, oris, g. m. Grassator nocturnus, Der die gantze Nacht herumb thurniret/ der grassaten gehet.

Ponośić/ Sufferre, ertragen.

Ponoszenie/ Sublatio, onis, g. fœ. Wegnehmung/ Ertragung.

Ponowá/ Ponowienie/ Redintegratio, Renovatio, Reparatio, onis, g. f. Erneuerung.

Ponurzáć/ Baptizare, Mergere, Immergere, eintuncken/ tauffen/ unters Wasser tauchen.

Ponurzenie/ Baptismus, i, g. m. Mersio, onis, g. f. Eintunckung.

Poorány/ Proscissus, Sulcatus, a, um, auffgebraachet / gezackert/ gebraachet/ gepflüget.

Poorywáć/ Aratrare, Lirare, braachen/ Ackerfurch machen/ pflügen.

Pop/ Mysta, æ, g. m. Pfaff.

Popádánie rąk/ nog/ ꝛc. Rhagades, um, g. fœm. pl. num. & Rhagadia, orum, g. n. pl. num. Schrunden oder Spalten an Händen/ Füssen/ ꝛc.

Popáść kogo / Involare, Invadere in aliquem, vel, aliquem, Einen ungestümig anfallen/ Einen angreiffen.

Popchnienie/ Impulsio, onis, g. fœ. Trang/ Auffweisung Verhetzung/ Stossung.

Popędliwie/ Impete, ablat. Vehementèr, adverb. hefftiglich/ ungestümiglicher weise.

Popędliwość / Impetus, us, g. m. Vehementia, æ, g. f. Ungestümigkeit/ Hefftigkeit.

Popędliwy/ Vehemens, entis, g. o. Impetuosus, a, um, hefftig/ ungestümig.

Popieláśty / Cinereus, Cineraceus, Cinericius, Leucopheus, a, um, Aschfarb / greiß/ mit Aschgraw bekleidet.

Popijáć sobie/ Sorbillare, suppfeln.

Popiół/ Cinis, eris, g. m. Lix, licis, g. f. Asche.

Popioł látorośliny/ Cinis sarmentitius, Asche von abgeschnittenen Weinräben gebrant.

Popis/ Recensio, onis, g. fœ. Recensus, us, g. mas. Musterung. Popisu zołnierskiego mieysce/ Diribitorium, ij, g. neut. ein Musterplatz da man die Kriegsleute bezahlet.

Popisáć śie dobrze / Ostendere se virum, einen Mann / oder Männlich sich erzeigen.

Poplwáć/ Conspuere, Consputare, frequent. bespeyen.

Poprąg/ Lorum, i, g. n. Gürtriem.

Popráwá/ Correctio, Emendatio, Refectio, Castigatio, onis, g. f. eine Besserung.

Poprawdźie/ Seriò, Sedulò, Studiosè, Enixè, Vultuosè, Gravitèr Severè, adverb. Ernstlich/ ernsthafftiglich/ mit ernst.

Popráwiáć / Castigare, Corrigere, Emendare, Reficere, Sarcire, bessern / reformiren/ verbessern.

Popráwiácz/ Castigator, Corrector, Emendator, Instaurator, Refector, oris, g. m. Besserer/ Erneuerer/ Verbesserer. Popráwiácz obyczáiow/ Aristarchus, i, g. m. Beschätzer.

Popráwiáczká / Emendatrix, icis, g. f. Die bessert und wiederbringet/ Verbesserinn.

Popráwiánie/ Castigatio, Emendatio, Correctio, onis, g. fœm. Verbesserung/ Straffung/ Besserung.

Popráwić śie/ Animum ad frugem applicare, Sich zum guten schicken. Popráwić śie/ z piecá ná łeb/ z gorszego ná lepsze tráfić/ Ab asinis ad boves transcendere, Proverb. Seine Sache verbessern.

Popráwiny/ Repotia, orum, g. n. pl. num. die Mahlzeit / so man des andern Tages nach der Hochzeit haltet. Popráwiny spráwowáć/ Epulas instaurare, andere Speiß fürstellen.

Popráwiony / Castigatus, Conversus, Correctus, Emendatus, a, um, gebessert.

Popʒątáć/ Reponere, Submovere, Dispersam supellectilem colligere, componere, auffräumen/ bewahren/ einthun.

Poprzecznie/ Poprzek / Obliquè, adv. die Quer/seitlingen/überzwerch. Poprzeczny/ Limus, Obliquus, Transversus, Transversarius, a,um, Limis,e, überzwerch/ von einer Seiten an die ander/ quer.

Poprzednik/ Anteambulo, onis, g.m. Antecessor, Antecursor, Præcursor, oris, g.m. Præcedens, entis, g. o. Prodromus, i, g. m. Vortreter/ Vorgänger/ Vorläuffer/ der vorangehet.

Poprzedzájący/ Præpes, etis, g.o. Prævius, a,um, Schnell/bald vorgehend/hurtig/wacker.

Poprzedźić/ Præcedere, Præcurrere, voran gehen/ voranlauffen/ fürhergehen.

Poprzestáć/ Deponere, Desistere, Supersedere, Cessare, Auffhören/abstehen.

Poprzyśiąc / Adjurare , Beeydigen / fast schweren.

Poprzyśiężenie/ Adjuramentum, i, g.n. Obtestatio, onis, g.f. Beeydigung.

Poprzyśiężony/ Adjuratus, a,um, verpflicht mit einem Eyde.

Popsowáć / Corrumpere aliquem ex optimo, Einen verführen. Dáć śię popsowáć / Abutendum se permittere, sich lassen mißbrauchen.

Popsowány / Corruptus, a,um, Verdorben.

Popustoszyć / Devastare , Evastare , Pervastare, Gantz verwüsten/ verhergen/ zerstören.

Popuszczáć/ Laxare , Nachlassen.

Popuszczánie/ Relaxatio, Remissio, onis, g.f. Indulgentia, æ, g.f. Nachlassung.

Popycháć/ Adurgere , Propellere , Protrudere, Trudere, Forttreiben/stossen.

Popychánie/ Propulsio, Protrusio, onis, g.f. Forttreibung/ Fortstossung.

Porąb/ Lignatio, onis, g f. das Holtzen.

Porąbány/ Laniatus, Cæsus, a,um, zerhawen.

Poradá/ Consilium, ij, g.n, Consultatio, onis, g.f. ein Rath/ Rathschlag.

Poradnik/ Consiliarius, ij, g. m. Consiliator, Consultor, oris, g.m. Rathgeber/ oder Rathfrager. Poradnik zły/ Malesuadus, a,um, einer der bösen Rath giebt. Ktora komu rádźi ábo śię kogo rádźi/ Consultrix, icis, g. f. Rathgeberin/ oder Rathfragerin.

Porádny/ Consultus, a,um, Fortis consilio, Wol berathet/anschlägig/weiß.

Poránek/ Mane, nom. indecl. Tempus matutinum, der Morgen oder anfang des Tags.

Poránny/ Antemeridianus, Matutinus, a,um, das vor Mittag geschicht/ Früh.

Porażáć/ Porázić/ Effligere, Profligere, Prosternere, zu Bodem schlagen.

Porażká/ Clades, is, g.f. Internecio, onis, g.f. Strages, is, g.f. Niederlage/ Schlacht.

Porebnik/ Materiarius, ij, g. m. ein Zimmermann/ Holtzbawer zu einem Baw.

Poronić/ Aboriri, Aborire, Abortare, vor der zeit gebehren/ eine unzeitige Frucht gebähren.

Poronienie/ Abortio, onis, g. f. Abortus, us, g.m. Mißgeburt / frühzeitige Geburt.

Poronienie spráwujące lekárstwo / Atocium medicamentum, ein Artzney welche die Weiber unfruchtbar macht. Poroniony / Abortus, Abortivus, a,um, Mißgeburt.

Porosły/ Obsitus, a, um, Vmbwachsen/ umbgeben/ bewachsen.

Porost / Alga, æ, Ulva, æ, g. fœ. Mostkraut/ Meergraß.

Porostowy/ Algosus, a,um , voll Meergraß.

Porownánie dniá z nocą/ Æquinoctium, ij, g. n. wann Tag und Nacht gleich lange seynd.

Porożnić towárzystwo/ Dissuere amicitias, Sich von eines Freundschafft abtrennen.

Port/ Portus, us, g.m. Ablativ. plur. portubus & portibus, Seehaafſ/ Schifflände.

Portátyl/ołtarzyk podrożny/ Altare portatile, Altarlein so die Priester nachtragen in Häusern zu celebriren.

Portowny / Portuosus, a, um , voll Schifflände und Haafen.

Portowy/ nád portem przełożony/ Liminarcha, æ, g.m. ein Meister des Meerhaafens/ der der die Meerhaafen weiß.

Porucżáć/ Poruczyć/ Commendare, Credere, Delegare, Mandare, Permittere, in Befehl geben/ einen befehlen.

Porucznik/ Subcenturio, Succenturio, onis, g.m. Coactor agminis, Magister equitum, ac peditum, Leutenant. Porucznikiem być/ Ordines ducere , ein Leutenant seyn. Porucznictwo/ Optionatus, us, g.m. Subcenturionis munus, das Ampt eines Leutenants.

Poruczony/ Commendatus, a, um, zu halten befohlen/ empfohlen.

Poruszáć / Ciere, Commovere, Conciere, Demovere, Dimovere, Movere, Proritare, Tremefacere, Bewegen/Reitzen/ herfür reitzen/ erschrecken.

Poruszáć się / Confluctuari, Commovere, Bestanden vnd verwirzt seyn / nicht wissen wo auß oder ein/was man thun soll.

Poruszánie/Poruszenie/ Affectus,us,g.m. Commotio,onis,g.f. Commotiuncula,æ,dimin. Disturbatio,onis,g.f. Impulsus,Motus,us,g.m. Motio,Permotio,Perturbatio,onis,g.f. schnelle Bewegung des Gemüths / Verjagung / Bewegung/Vnruhe / Betrübnüß / Entrüstung.

Poruszony/Citus,Commotus,Conturbatus, Excitatus, Perturbatus, Turbidus, Turbatus,a, um,Erweckt/bewegt/erschüttet/betrübt/gerührt.

Porwáć/ Abripere,Rapere,Arripere,mit gewalt nehmen/ hinweg reissen. Porwáć kogo/Involare, mit händen anfallen / in die hände fassen.

Porwánie/ Raptio,onis,g.f. Raptura, æ, g.f. Raptus,us, g.m. Entführung/ Entzückung/Wegführung.

Porwány / Raptus, a, um, mit Gewalt hinweg genommen/ entführet / weggeführt.

Porwon/Indignant.Valeat,Habeat,Fruatur, er mag damit wol fahren/er mags haben.

Porywáć / Prehendere, Erwischen/ ergreiffen. Porywáć się / Proripere, etwan hinauß lauffen/herfür reissen.

Porywácz/Rapax,acis, g.o. Raptor, oris,g. m.Reissend/ Raubgierig.

Porywcze / Extempore, vel duobus verbis, Ex tempore, Raptim, Tumultuanter, adverb. In einem Zuck/behend/plötzlich/eylächtig/fluchs/ geschwind/in eyl/flugs.

Porywczy/Rapidus,Subitaneus,Subitarius, Subitus,a,um, Schnell/ gäh/behend.

Poryżáć/ Adhinnire,Anweiheln.

Porządek/ Ordinatio, onis, g. f. Ordo, inis, g.m.Series,ei, g.fœ.Tenor,oris,g.m. Ordnung/ das an einander hängt. Słow porządek / Verborum constructio, Ordnung der Wörter. Bez porządku/Anormis,e, ohne Ordnung.

Porządnie/ Composite, Disposite, Legitimè, Ordinatè, Ordinatim, Regulariter, Ritè, adverb. Ordentlich/ geschicklich / dem Gesetz nach/ ordentlicher weiß/nach der Ordnung.

Porządny/Idoneus,Compositus,a,um, Geneigt/geartet/geschickt/ordentlich.

Porządzánie / Diœcesis, eos, g. fœ. Regimen,inis, g.n. Verwaltung/ Herschung.

Porzezáć/ Conscindere,zerschneiden.

Porzezánie/Conscissura,æ,g.f.ein Riß.

Porzezány/Conscissus,a,um, Zerschnitten.

Porzucáć/ Porzucić / Abjicere, Proijcere, Projectare,frequent. Wegwerffen.

Porzucánie/Abjectio,onis,g.f. Verwerffung.

Porzucony / Abjectus, Projectitius, Projectus,a,um, Hingeworffen/verworffen.

Porzutek/Infans projectitius, Expositius puer, ein Fündling.

Posadzánie/Collocatio,onis, g.f. Stellung/ Setzung.

Posádzić/Collocare,Setzen/stellen an ein ort.

Posadzká/ Crustatio,onis,g.f. Vertäffelung.

Posadzká kwádratowáta / okrągláwa/ Tessera,æ,Scutula,æ,g.f. dim. eine Vertäffelung oder Pflaster in gevierdter Form/das sechs seyten hat vnd in allweg gevierdt ist. Posadzká ścian/ Musea,orum,g.n.pl.num. rauhe Stein die man in den Wänden vnd Mawren fürauß läst gehen/ so glatte darzwischen seynd.

Posądzonym być/In suspicionem maleficij devocari, Verargwohnet werden.

Posag/Dos,dotis,g.f.Parapherna,orum,g.n. plur.num. Brautschatz / Morgengab / was man der Braut gibt über das Heyrathgut/eine Heimstewer oder Heyraths pfennig / so das Weib zu dem Manne bringt.

Poságowy/Dotalis,e,das zu der Heimstewer oder Morgengab gehört.

Pościć / Jejunare, Fasten / von Speise sich enthalten.

Pościel/ Stratum, i,g.n. Substratus, us,g.m. Substramen, inis, g. neu. Vnterstrew / Vnterstrewung/ etwas gespreit darauff zu liegen.

Poseł/Angelus,i,g.m. Caduceator,oris,g.m. Ceryx,icis,g.m.Legatus,i,g.m. Orator, oris,g. m.Bott/Herold/ Friedbott/ Gerichtsbott/ Abgesandter. Poseł do nieprzyjaciela o pokoy abo o woynę/ Fecialis,is,g.m. In pl. num. Feciales, ium.Herolden/Botten so den Feinden Fried oder Krieg ankünden Posłá ziemskiego urząd. Tribunatus,us,g.m. Zunfftmeisterschafft. Poseł dobry/Evangelus,i,g. m. ein guter Both.

Poselska wypráwá / Legativum,i,g. n. der Bottschafft Zehrgeld.

Poſelſtwo / Legatio, onis, g. f. Nuncium, ij, g. neu. Bottſchafft/ Mähre. Poſelſtwá powiádácz/ Renuncius, ij, g. maſc. Wiederbott. Poſelſtwo odpráwić/ Renunciare, eine Bottſchafft vollenden.

Pośiać/ Conſerere, Beſäen.

Pośiany rożnym naśieniem/ Conſemineus, a, um, Conſeminalis, e, mit mancherley Saamen beſäet.

Pośieczony/ Sectus, a, um, zerhawen/ zerhackt.

Pośiekáć/ Pośiec/ Concidere, Proſecare, zerſtücken/ zerſchneiden/ zerhawen.

Pośiekáć/ Rozbieráć po cżeśći/ Deartuare, die Glieder nehmen/ abnehmen/ abhawen.

Pośiláć/ Focillare, Refocillare, Refovere, Roborare, Erquicken/ erfriſchen/ wiederumb ergetzen/ ſtärcken.

Pośiłek/ Supplementum, i, g. n. Erſetzung/ Außfüllung. Pośiłek woienny/ Milites ſubitarij, ſubſidiarij cohortes, ſchnelle hülff von Kriegsleuten zugeſchickt/ zu Hülffkom̃ende Kriegsleuth.

Pośilenie / Pośilánie / Refectio, Refocillatio, onis, g. f. Ergetzung/ Erquickung.

Pośiodmny/ Septenarius, a, um, das ſieben in ſich begreifft.

Poſłáć wprzod/ Præmittere, vorhin ſchicken/ vorher ſenden.

Pośląd/ Pośledź/ Poſteriùs, adverb. loc. & tempor. zu letzt/ am ende/ darnach/ ſpäther/ nachmahls/ langſamer.

Pośládek/ Clunis, is, g. dub. Nates, natium, g. f. plur. num. Sedes, is, g. f. die Arßbacken/ Hinder-Geſeß/ Arß.

Poſłánicá/ Nuncia, æ, g. f. Verkünderin.

Poſłánie/ Miſſio, onis, g. fœ. eine Sendung.

Poſłániec/ Apoſtolus, Nuncius, ij, g. m. Bott/ Geſandter.

Pośledny/ Poſterior, us, Poſthumus, a, um, der letzt/ künfftig.

Poślubić co/ Vovere, Geloben/ Gelübt thun.

Poślubienie/ Devotio, onis, g. f. eine Gelübd vnd Pflicht/ Göttliche Andacht.

Poślubiony/ Devotus, Sponſus, Votivus, Votus, a, um, gelobt vnd verpflicht.

Poſługá/ Obſequium, ij, Officium, ij, g. neu. Willfarth/ Gutthat/ dienſt.

Poſługácz/ Diaconus, i, g. m. Diener.

Poſługowáć / Adminiſtrare, Anculare, obſolet. Obſequi, Dienen/ folgen/ gehorſam ſeyn.

PO

Poſłużyć zdrowiu/ Conſulere ſaluti, Der Geſundheit pflegen/ nach Geſundheit leben.

Poſługowánie/ Diaconia, æ, g. f. ein Dienſt.

Poſługuiący/ Obſequens, entis, g. o. Gehorſamb/ folgend.

Poſłuszeńſtwo/ Auſcultatio, Obtemperatio, onis, g. f. Obſequium, ij, g. n. Obedientia, Obſequela, Obſequentia, æ, g. f. Gehorſamb/ Vnterdienſtligkeit/ Gehorſamkeit.

Poſłusznie/ Obedienter, Obſequenter, Obſecundanter, adv. Gehorſamlich/ Dienſtlich.

Poſłuszny/ Morigerus, Obſequioſus, a, um, Obediens, Parens, entis, g. o. Gehorſam/ willfahrig/ vnterdienſtlich/ gefölgig. Poſłusznym być/ Auſcultare alicui, Morem gerere, Morigerari, Obedire, Obtemperare, Parere, Folgen/ Gehorſam ſeyn/ gehorchen/ zu willen ſeyn / gehorſamen.

Pośmiech/ Irriſio, onis, g. f. Irriſus, Deriſus, us, g. m. Deridiculum, i, g. n. Verlachung/ Verſpottung. Ná pośmiech kogo dáć / Catamidiare, einem ein offentliche Schand anthun.

Poſoczyſty/ Sanioſus, a, um, voll Eyter/ voll geſtocktes Bluts.

Poſoká/ Sanies, ei, g. fœ. Eyter das auß einer Wunde laufft.

Pośpieszáć/ Celerare, Accelerare, Eylen/ hinzu eylen.

Poſpolićie/ Communiter, Paſſim, Plerumq;, Vulgariter, Vulgò, adverbialiter poſitum, Gemeinlich/ mehrentheils/ offt.

Poſpolity/ Catervarius, Circumforaneus, Gregarius, Pervulgatus, Plebejus, Publicus, Tralatitius, Vulgatus, a, um, Popularis, Trivialis, Vulgaris, e, Gemein/ wenig geacht / Nachgültig/ auß dem gemeinen hauffen/ des gemeinen Volcks/ dem Volck zugehörig. Poſpolity człowiek/ Unus è vulgo, einer auß dem gemeinen Mann. Ludźie poſpolići / niepotrzebni w mieśćie / Struma civitatis, metaph. vberbürde einer Stadt.

Poſpolſtwo / Fex civitatis, Multitudo, inis, g. f. Plebs, bis, g. f. Plebes, ei, g. fœ. Plebecula, æ, g. f. dim. Populus, i, g. m. Quisquiliæ, arum, g. f. pl. num. Turba, æ, g. f. Vulgus, i, g. maſc. & neu. das gemeine Volck/ der gemeine Pöfel/ liderliche verachte Leuth/ liederliches Volck/ Gemeinde einer Stadt. Poſpolſtwá obrońcá/ Plebicola, æ, g. m. der dem gemeinen Volck günſtig vnd beyſtändig iſt. Poſpolſtwá przodkowánie / Democra-

 PO

tia, æ, g. f. ein gemein Regiment/ das ein Volck für sich selbst hat unter den Amptleuthen von jhm selbst erwehlet. Do tego rzadu nalezacy / Democraticus, a, um, das zum gemeinen Regiment gehöret. Przednieyszy w pospolstwie/ ludu/ Demagogus, i, g. m. ein Volcksführer. Potegá pospolstwá/ ábo/ ludu/ Demosthenes, is, g. m. Stercke des Volcks. Pospolstwá ustáwá/ Plebiscitum, i, g. neu. Satzung des gemeinen Volcks. Pospolstwo grube/ Rura simplicia, das einfältige Pawren Volck.

Pospołu / Copulatè, Confusè, Confusim, Conjunctè, Conjunctim, Contextè, Contextim, Junctim, Pariter, Simul, Unà, adverb. Uno contextu, Bey einander/ untereinander/ samptlich/ mit einander/ aneinander/ zugleich/ gleichlich zusammen/ zumahl.

Posrebrzáć co/ Incoquere argentum alicui rei, Etwas übersilbern.

Posrzednik / Diactor, Mediator, oris, g. m. Internuntius, ij, g. m. Interventor, oris, g. m. Sequester, stra, strum, ein Unterhandler / Mittler/ Schiedsmann.

Posrzodkowy / Medianus, a, um, der Mittelste/ Mitten.

Post / Inedia, æ, g. f. Jejunium, ij, g. n. Enthaltung der Speiß/ Fasten.

Postáć/ Habitus, us, g. m. Forma, æ, g. f. Figura, æ, g. fœ. eine Gestalt. Postáć káżdey rzeczy/ Superficies, ei, g. fœ. ein ebener Plan eines jeden dinges.

Postánowić / Constituere, Instituere, Fürnehmen/ ordnen/ anschlagen/ betrachten. Postánowić co z kim/ Depacisci, einen Vertrag/ Bericht machen/ vereinbahren.

Postánowienie/ Constitutio, Destinatio, onis, g. f. Mens, mentis, g. f Propositum, i, g. neu. Rogatio, onis, g. f. Ordinantz/ Fürsatz/ Wille und Fürnehmen/ Anschlag/ Gesatzt.

Postánowienie ćiáłá/ przyrodzenia/ Habitudo, dinis, g. fœ. Eigenschafft der Natur/ des Leibes.

Postánowiony/ Situs, Statutus, Ratus, Institutus, a, um, gesetzt/ bestimmet/ verordnet/ geordnet/ gestelt/ beschlossen.

Postáwá/ Status, us, g. m. Weiß und Geberd.

Postawáć idac/ Insistere singulis gradibus, Resistere in gradu, Restitare, Subsistere, offt auff dem Weg stille halten.

Postawánie/ Institio, Concessatio, onis, g. f. Beharrung wie einer bleibt.

Postáwić / Collocare, setzen/ stellen. Postáwić znowu/ Restituere, Wiederumb stellen.

Postepowáć / Proficere, Promovere, Im werck fortfahren/ Nutzen schaffen/ fürrücken/ zunehmen/ gewinnen.

Postepowánie / Postepek / Processus, us, g. m. Progressus, Profectus, us, g. m. Processio, Progressio, onis, g. fœ. Zunehmung / Fortgang/ Fürfarth / Fürgang.

Postrzał/ Adacta sagitta, Spiculum affixum, Defixum spiculum, eine Kugel oder Pfeil (so geschossen auß dem Rohr) welche im Leibe ist geblieben.

Postrzec / Conspicere, Conspicari, Wahrnehmen.

Postrzegánie/ Deprehensio, Notatio, onis, g. f. Gemerck/ Ergreiffung.

Postrzygány/ Tonsilis, e, Beschoren.

Postrzyżyny wszelkie/ ktoremi sie kołdry/ máterace/ &c. nátykája/ Tomentum, i, g. n. was zuschnitten wird/ darauß man Polster/ Deck/ &c. tio, onis, g. fœ. machet.

Poswarek/ Velitatio, Contentio, Advelitatio, onis, g. f. Hader/ Zanck.

Poswiacáć/ Consecrare, Inaugurare, Initiare, Sacrare, Weyhen/ Gott zu eignen/ einweyhen. Poswiećić co / Sanctificare, Sancire, propriè est sanctum aliquid, i. e. Consecratum facere, fuso sangvine hostiæ, etwas heilig machen.

Poswiacánie/ Consecratio, onis, g. f. Heiligung/ Weyhung / Erhebung.

Poświadczáć / Approbare, Ad vel Astipulari, Attestari, Bewilligen/ billigen / jhm gefallen lassen/ verwilligen/ bezeugen.

Poświadczánie/ Adstipulatio, onis, g. f. vel, Adstipulatus, us, g. m. Subscriptio, Attestatio, onis, g. f. Verwilligung/ Zustimmung/ Bewilligung/ Billigung / Bezeugung.

Poświátá/ Lux lunæ, wann der Mond scheinet. Poświátá jásna/ Nox serena, Nox sideribus illustris, Nox siderea, Pernox luna, Nacht darein der Mond von Anfang bis zu End geschienen hat/ oder liecht gewesen ist. Poświátá szára/ Nox sublustris, Sublustris umbra noctis, Lux maligna, Lux lunæ ambigua, Incerta luna, Dubia lux, dunckele Nacht/ da der Mond bald scheinet/ bald vergehet.

Poświecony/ Sacratus, Sacer, cra, crum, geheiliget/ gewey het/ Gott zugeeygnet.

Posyłáć/ Allegare, Mandare, Missitare, Missiculare, Mittere, senden/ schicken.

Posypowáć/ Conspergere, Respergere, besprengen.

Poszánowánie/ Dignatio, onis, g. f. Observantia, æ, g. f. Observatio, onis, g. f. Pondus, eris, g. n. Locus, i, g. masc. Ehre/ Werth. Ma go w poszánowániu/ szánuje go/ Observat eum, Retinet eum observantia, Er hält jhn werth/ in Ehren.

Poszárpány/ Semilacer, Lacer, ra, rum, halb zerrissen.

Poszczepány/ Multifidus, a, um, das in viel getheilet wird/ gespalten.

Poszostny/ Seni, æ, a, Je sechs. Poszostne konie/ Sejugi, seu, Sejuges, um, pl. num. g. masc. Sechs Pferde neben einander zu ziehen eingestellet/ eingeschirret.

Poszpecenie/ Splugáwienie/ Contaminatio, onis, g. f. Inquinamentum, i, g. neut. Besudelung/ Vnflath.

Poszycie ná domie/ Stramentum, i, g. neut. Stramen, inis, g. n. Dach von Stroh.

Pot/ Sudor, oris, g. m. Schweiß.

Potaczáć sie/ Titubare, schwancken gleich wie trunckene Leuthe thun.

Potáczánie sie/ Titubantia, æ, g. f. Titubatio, onis, g. f. Schwanckung.

Potájemnie/ Abditè, Arcanè, Arcanò, Celatim, Clam, Clanculùm, Clanculò, Clandestinò, Ex occultò, Obscurè, Occultè, Secretò, Tectè, adverb. heimlich/ verborgen/ verborgentlich/ heimlicher weise. Potájemnie prosić/ Subimpetrare, Suppetere, heimlich begehren/ bitten.

Potájemny/ Clandestinus, Intimus, Obscurus, Secretus, a, um, heimlich/ verborgen. Potájemne mieysce/ Secretum, i, g. n. abgesondert/ heimlicher Orth.

Potchnać sie/ Cæspitare, straucheln.

Potem/ Potym/ Dein, Deinceps, Deinde, Exin, Exinde, Inde, Mox, Olim, Porrò, Postea, Posterius, Postmodò, Postmodùm, Postquam, adverb. Darnach/ nacheinander/ hernach/ nachmahls/ nach dem/ ins künfftige/ bald/ ferner/ nach diesem.

Potępić/ Damnare, Condemnare, verdammen/ verurtheilen.

Potępienie/ Condemnatio, Damnatio, onis, g. fœ. Damnatus, us, g. m. Verdamnüß.

Potkánie/ Coitus, Occursus, us, g. m. Coitio, onis, g. f. Obviam itio, onis, g. f. Offensus, us, g. m. Zusammenkunfft/ Zusammenkommung.

Potkliwy/ Vsterkliwy/ Offensator, oris, g. masc. Anstosser/ Fehler.

Potłumiciel/ Oppressor, oris, g. m. Vnterdrücker.

Potocznie/ Volutabilitèr, adverb. ringfertiglich/ ordentlich/ nacheinander.

Potocznik ziele/ Laver, is, g. n. Berula, æ, g. f. Wasserrepff.

Potoczność/ Volubilitas, atis, g. f. Vmblauff.

Potoczny/ Volubilis, e, das man weltzen kan.

Potok/ Torrens, entis, g. m. Regenbach.

Potomek/ Progenies, ei, g. f. Oriundus, a, um, Geschlecht/ bürtig/ entsprungen.

Potomność/ Posteritas, atis, g. fœ. die Nachkommen.

Potomny/ Posterus, a, um, nachkommend.

Potomstwo/ Partus, us, g. m. Pignora, rum, g. n. pl. nu. Progenies, ei, g. f. Proles, is, g. f. das geboren Kind oder Junges/ das Geschlecht/ Kinder/ daß sie ein Pfand seynd der Ehlichen Pflicht vnd Liebe.

Potop/ Cataplysmus, i, g. m. latin. Diluvium, ij, g. n. Wasserguß/ Sündfluß/ Wasserfluß.

Potowy/ Sudatorius, a, um, schwitzig. Potowe dziurki/ Meatus, us, g. masc. dicuntur etiam quos Græci Poros vocant in corpore, Schweißlöcher.

Potrącáć kogo/ koniem/ wozem/ ꝛc. Proterere curru aliquem, Proculcare equo aliquem, Impellere obvios, Dejicere, Protrudere, Prosternere aliquem, Einen auff der Gassen mit dem Wagen/ Pferd/ ꝛc. stossen.

Potraw/ Sicilimentum, i, g. n. Grumet.

Potráwá/ Ferculum, Obsonium, Esculentum, Edulium, ij, g. n. Kost/ allerley Speise ohne Wein vnd Brodt. Potráwá páńska/ Dapes, um, g. f. pl. num. herrliche Speiß. Potráwy skupowáć/ Obsonare, & Obsonari, Speise einkauffen. Potraw skupowánie/ Obsonatio, onis, g. fœ. Einkauffung der Speiß. Potraw skupień/ Obsonator, oris, g. masc. Einkauffer der Speiß. Po-

trawá wßelka/ Epulæ, arum, g. fœ. plu. num. Allerley Speise.

Potroyny/ Ternarius, a, um, Je drey. Potroyny groß/ Octussis, is, g. m. ein Stück Geldes acht Asses werth.

Potrząsáć/ Incernere, Inspergere, Quassare, Quatere, Respergere, Superspargere, Superspergere, Vibrare, spreiten/ erschütten/ schütteln.

Potrząsájący/ Vibrans, antis, g. o. schüttend/ erschüttelend.

Potrzaskáć co / w trząski obróćić/ Pogruchotáć/ Facere assulas foribus, Pultando ( pulsando ) assulatim foribus exitium afferre, Etwas in Stücken zerschmettern/ zerbrechen.

Potrzebá/ Indigentia, æ, g. f. Necessitas, atis, g. f. Necessitudo, dinis, g. f. Noth/ Nothwendigkeit/ Nothzwang/ Mangel. Potrzebna rzecz/ Operæ precium, nützlich/ nothwendig. Potrzebá przymußa/ Necessitas urget, Die Noth dringt/ erfordertes.

Potrzebá/ Potrzebna iest/ Expedit, Interest, Oportet, impers. Necesse, vel, Necessum, Operæ est, Res poscit, Es ist nützlich/ füglich/ Es ist Noth/ Es sol/ Es ist vonnöthen/ Die Sach fordert es.

Potrzebnie / Necessariè, & Necessariò, adv. auß Noth/ nothwendig.

Potrzebny/ Commodus, Necessarius, a, um, nützlich / füglich/ nothwendig.

Potrzebowáć/ Egere, Indigere, Opus habere, Necesse habere, Desiderare, Flagitare, bedürffen/ nöthig haben/ mangeln/ begehren.

Potrzęsiony/ Vibratus, a, um, particip. erschüttert. Potrzęsiona rzecz/ Vibratum, i, g. n. Das erschüttet ist.

Potwarcá/ Calumniator, oris, g. m. Diabolus, i, g. m. Lästerer / Verläumbder.

Potwarliwie / Criminosè, Criminosissimè, adverb. Per calumniam, lästerlicher weise.

Potwarliwy/ Calumniosus, Criminosus, a, um, schmähig/ lästerich.

Potwarz/ Calumnia, æ, g. f. Criminatio, onis, g. f. Diabole, es, g. fœm. Lästerung/ Schmach/ Scheltung/ Verleumbdung.

Potwarzyć/ Calumniari, Criminari, Einem etwas fälschlich aufftragen.

Potwierdzáć/ Approbare, Confirmare, Corroborare, gefällig machen / bekräfftigen.

Potwierdzánie/ Potwierdzenie / Approbatio, Confirmatio, onis, g. f. Subscriptio censoria, Bewehrung/ Bewilligung/ Bekräfftigung/ Bestetigung.

Potwierdźićiel/ Approbator, Confirmator, Subscriptor, oris, g. m. Bewehrer/ Bekräfftiger/ Bestetiger. Podwierdźićiel pokoju / Firmator, oris, g. m. ein Bestetiger des Friedes.

Potworá / Prodigium, ij, g. n. wiedernatürlich Zeichen/ Vnglücklich Zeichen.

Potworny/ Monstrosus, a, um, Wundergestaltig/ wundernatürlich.

Poty/ Adhuc, Etiamnum, Hactenus, adverb. Biß auff diese Zeit/ Bißher/ Noch her.

Potyczká/ Agon, onis, vel, onos, g. m. Certamen, inis, g. n. Certatio, Conflictatio, onis, g. f. & Conflictus, Congressus, us, g. masc. Congressio, Dimicatio, onis, g. f. Discrimen, inis, g. n. Prælium, ij, g. n. Kampff/ Streit/ Zanck/ Schlacht/ Das zusammenschlagen.

Potyczkowy / Præliaris, e, Das zum Streit gehört.

Potykáć śię/ Certamen conserere, Confligere, Congredi, Dimicare, Offensare, Pugnare, Præliari, angreiffen/ zusammen schlagen/ zusammen gehen/ streiten/ kempffen/ straucheln/ stossen/ mit einem schlagen / eine Schlacht thun. Potykáć śię z kim / Decernere, Decertare, Certare, mit einem fechten/ streiten / kämpffen.

Potykácz / Concursator, Consertor, oris, g. m. ein Stretter / Kämpffer.

Powabnie/ Illecebrosè, adverb. anreitzlich/ durch Anreitzung.

Powabny/ Illecebrosus, a, um, Incitabilis, e, Pellax, acis, gen. omn. anreitzend/ anreitzig/ voll schmeichlens.

Powagá / Authoritas, Gravitas, Majestas, atis, g. f. Respectus, us, g. masc. Das Ansehen/ Wolachtung/ Herrligkeit/ Gravität/ Hochwürde. Powagę mieć / Regnare, eines grossen Ansehens seyn.

Poważáć/ Pendere, Numerare, Observare aliquem, Einen vor Augen haben / vnd jhm Ehr beweisen/ hoch achten.

Poważnie/ Graviter, adverb. Gravitetisch.

Poważny/ Serius, a, um, Homo sedatus, ernsthafftig / ein sanfftmütiger tugendsamer Mensch. Poważne rzeczy/ Seria, orum, g. n. plu. num. ernstliche Ding.

Powęrek/ Vectis,is, g. m. eine Stange.

Powiádácz/ Narrator, Pronunciator, oris, g. m. Erzehler/ Sager/ Sprecher.

Powiastká / Sermunculus,i, g.m. dimin. ein klein Geschrey.

Powiát/ Provincia, æ, g. f. Territorium, ij, g. n. Landschafft/Vogtey.

Powiátowy/ Provincialis,e, Zu/oder in eine Landschafft gehörend.

Powiedzieć/Powiádáć/Denarrare, Enarrare, Narrare, Referre, erzehlen / sagen. Powiedzieć wprzod/Prænarrare, vorhin erzehlen.

Powieká/ Cilium,ij, g.n. Palpebræ,arum,g. fœ. pl. nu. Augbrahn / Augenlieder. Powieki podniesione/ chorobá/ Lagophthalmus, i, g. m. Dem die Augenlieder nicht mochten zusammen gehen.

Powierzchnie/ Perfusoriè, adver. übergießlich/ verwirret/ vnbescheidentlich.

Powierzchny/Extrarius,a,um , Ausserhalb.

Powierzenie/Commissura,æ,g.f. Fideicommissum,i,g.n. Vertrawung/oder/ was zu trewer Hand gelieffert ist.

Powierzony/ Fideicommissus, a, um, vertrawet/ zu trewer Hand gegeben.

Powierzyć/ Powierzáć/Committere, Credere, vertrawen/ zu bewahren vertrawen.

Powieść/Powiádánie/Dictio,onis,g.fœm. Dictum,i, g. n. Narratio,onis, g. f. Spruch/ Erzehlung/Sage. Powieść krotka/Narratiuncula,æ,g.f.dimin. eine kurtze Sag/Red. Powieści płonne/ Gerræ,arum, g.fœm. pl. num. vnnütze nichtswürdige Dinge. Powieść wesoła/Evangelium,ij,g.n. eine fröliche Verkündigung/Bottschafft. Powieść známienita/ Apophtegma, atis, g. n. ein kurtzer wolgefallener Spruch.

Powietrze/ Aër,aëris, aërem, & aëra , g. m. Anima,æ, g. fœ. Æther,is,rem,vel,ra,g.m. sine plurali numero, Æthra, æ, g. fœ. Lufft/ Wetter/ der Schein des Himmels. Powietrze dobre/ Secunda aura, liebliche Lufft / schönes Wetter. Powietrze morowe/ Pestis,is,g. fœm. Pestilentia,æ,g.f. Pestilitas,atis, g.f. Pestilentz/Pest.

Powietrzny/ Aëreus , vel, Aërius, a, um, Lufftich/Wetterhafftig.

Powiewánie/ Adflatus,us, g. m. Flabrum,i, g.neut. Flatus,us, Proflatus,us, g. masc. Blaast/ Blasung.

Powiewny/Flabilis,e, Lufftig.

Powikłánie/Implicitè, adv. verwirrentlich.

Powikłánie/Implicatio,onis, g.fœm. Verwicklung/Verwirrung.

Powinien/ Astrictus, Devinctus,a, um, verpflichtet/zu thun schüldig.

Powinność/Munia,orum,g.n.pl.nu.Munus, eris,g.n. Officium, ij,g.n. Onus,eris, g. n. Provincia,æ,g.f. translat. Pflicht vnd Ampt/Dienst/ Befehl/Geschäfft/Verwaltung. Powinność odpráwić / Præstare officium , sein Ampt verwalten / seine Pflicht leisten. Powinności pilny/ Officiosus,a, um, geschäfftig.

Powinnowáctwo/Cognatio,onis,g.f. Gentilitas,atis,g.f. Parentela,æ,g.f. Proximitas,atis, g. f. Freundschafft / Geschlecht. Powinnowáctwo po Oycu/ Agnatio,onis,g.fœm. Freundschafft vom Vatter her. Powinnowáctwo z małżeństwá/ Affinitas,atis, g.f. Sipschafft/Gesipschafft/Schwägerschafft.

Powinnowáty/ Cognatus,a,ū, Verwanter/ Freund. Powinnowáći/Necessarij,orum,g.m. pl.num. Gentiles,ium, g. m. pl.num. Die eines Geschlechts oder/Stammens seynd. Powinnowáći po Oycu/ Agnati,orum,g.m. pl. nu. Gefreundet vom Vatter. Powinnowáći po Mátce/ Cognati,orum, Blutfreund von der Mutter.

Powity/Fasciatus,a,um, verbunden mit Bändeln/ gewindelt.

Powłáczáć/Superinducere, oben aufführen. Item, verlängern/ schleppen.

Powłoká/Involucrum,i, g.n. Alles das/darinn man etwas verwindet.

Powod/ Auspicium,ij, g. n. Occasio,onis, g. fœ. Gelegenheit/ Anleytung/ Anlaß.

Powodnicy/ Desultores,um,g.m.plu.num. Reuter / die in Kriegszügen zwey Pferde führeten/waren geübt von einem Pferd auff das ander zu springen.

Powodź/ Alluvies,ei, g.f. Alluvio,onis, g.f. Diluvium,ij, g.n. Diluvies,ei, g. f. Restagnatio, onis, g. f. Wasserguß/ Anstoß des Wassers/ Das außfliessen. do powodzi należący/Diluvialis,e, das zu dem Wasserguß gehört.

Powodzenie dobre/ Felicitas, Prosperitas, atis, g.f. Successus,us, g.masc. Glück/Wollstand/ glücklicher Außschlag.

Powolny / Flexibilis , Flexilis , e, Morigerus,a, um, Tractabilis,e, das sich gern biegen läst/

gehor-

gehorsam/ wilfahrig / dienstlich / gut zu handeln.

Powonienie/ Olfactus, us, g. m. Geruch.

Powoy czarny/ Convolvulus,i, gen. masc. Glockenblume. Powoy plotowy/Concilium, ij, g. n. herba, Winde. Powoy wonny/Periclymenon, Waldlilien/Specklilien.

Powoynik ziele/ Elatine,es, g. f. Gundelräben/ oder/ Gründräben.

Powożenie/ Aurigatio,onis,g.f. Das fahren mit einem Wagen.

Powożić/ Aurigari, Aurigare, Den Wagen leyten/ mit dem Wagen fahren.

Powroz/ Funis,is,g.m. Funiculus,i, g.masc. dimin. Laqueus,i, g.m. Restis,is, g. f. Schænos, & Schænus,i,g.m. Tomice,es, seu, Tomex,icis, g. f. Seyl/ Strick. Powrozow kregi/Spira,æ, g. f. Schlangenwirbel. Powrozowy/ Funalis, e, das zum Seyl gehört.

Powrozobiegun/ Funambulus,i,g.m. Funipes,edis, g.m. Funirepus,i, g. m. Neutrobata, æ, g.m. Petaurista,æ, g.m. Schænobates,æ,g.masc. Der auff Seylen tantzt/ ein Seyldantzer/ Linienflieger. Kunszt ten biegánia po powrozie/ Schænobatica, æ, g. f. die Kunst auff den Seylen zu tantzen.

Powrozobiegunowy / Schænobaticus, a, um, das zu solchem Tantz gehöret.

Powściągáć śie/ Abstinere, sich enthalten.

Powściągánie śie w mowie/Taciturnitas, atis, g. f. Verschwiegenheit.

Powściągliwie/Abstinentèr, adv. mässiglich.

Powściągliwość/ Abstinentia,æ, g.f. Continentia,æ, g.f. Enthaltung/Mässigung.

Powściągliwy/ Continens, Temperans,antis, g.o. Mässig/züchtig/ behütsam/ der jhm selbs einziehet. Powściągliwy w mowie/ Taciturnus,a,um, Der wol schweigen kan.

Powstáć/Adsurgere, Cooriri, Ehre erweisen mit auffstehen/ erheben/ erwachsen/ entspringen.

Powstáć przećiwko komu / Insurgere, sich wider einen erheben.

Powstáły/Recidivus, a, um, nach dem Fall wiederumb auffgericht.

Powstánie/Consurrectio,onis,g.fæ. sämptliche Auffstehung.

Powstawáć / Existere, Exsurgere, auffkommen/ sich erheben.

Powszechnie / In universum, Universè, adverb. sämptlich/ allgemeinlich.

Powszechność/Universitas,atis,g.fœm. eine Allgemeine Versamlung / die gantze Gemeind überall.

Powszechny/ Catholicus, Oecumenicus, a, um, Generalis, Perpetualis, Universalis, e, Allgemein.

Powtarzáć/Congeminare, Instaurare, Iterare, Reciprocare, Restaurare, Retractare, Etwas zweymal auff einander thun/ wiederumb auffbringen/ wiederholen/ wiederumb handeln.

Powtarzánie / Anadiplosis,is, g. f. Congeminatio, Geminatio, Instauratio, Iteratio, Repetitio, onis, g. f. Zweyfaltigung/ Verdoppelung/ Erneuerung / Wiederäferung / Wiederholung. Powtarzánie mowy/ Palinodia, æ, g. f. Wiederholung der Rede.

Powtore/ Iterùm, Secundò, adverb. Wiederumb/ zum andern/ zum andern mal.

Powtorzony / Iteratus, a, um, wiederholt/ wiederäfert.

Poymáć/ Imáć kogo / Capere, Captivum ducere, gefangen nehmen.

Poymáć/Poymowáć co myślą/zrozumiewáć / Capere, Concipere, Comprehendere, Complecti animo, Percipere animo, Etwas fassen.

Poymánie / Captivitas, atis, g. fœ. Halosis, oseos, osin, g.f. lat. Captio,onis, g.f. Gefängnüß/ Einnehmung.

Poymániec/ Captivus,i, g. m. Gefangener.

Poyrzenie/Aspectus, Conspectus, Despectus, Prospectus, us, g.m. Anschawung/Außgesicht.

Pozad/ Post, Pone, præpos. Retrò, Retrorsùm, Retrorsùs, adverb. Nach/dahinden/ hinten zu/ hinterwerts. Pozad iść/ Postvenire, nachkommen. Pozad kłáść/ Postferre, Posthabere, Postputare, Postponere, nachsetzen/ minder achten/ hindan setzen/ gering achten.

Pożądáć/Adspirare, vel, Aspirare, Concupire, Concupiscere, Desiderare, Discupere, Expostulare, Percupere, erfördern/ begierig seyn/ begehren.

Pożądájący / Desiderans, antis, Expetens, entis, g.om. begehrend/ wünschend.

Pożądánie/adverb. Optabilitèr, Peroptatò, adverb. begierlich.

Pożądánie/Zadza/Desiderium,ij,g.n. Desideratio,onis,g.f. Begierde/ Verlangen.

Poza-

Pożądány/Concupiſcibilis,e,Cupitus,a,um, Deſiderabilis,e, Deſideratus,a,um, Exoptabilis, e,Expetendus,Optatus,Votivus,a,um, Optabilis,e, Begierlich/ Begehrt/ gewünſcht/wol zu begehren.

Pożądliwość/ Appetentia, æ,g.f.Appetitio, onis,g.f. Appetitus, us,g.m. Concupiſcentia,æ, g.f. Epithymia,æ,g.f.Libido,inis,g.fœ. Sitis,is, g.f. metaph.Luxuria,æ,g.f.Luxuries,ei,g.f. Begierd/Wunſch/Nachſtellung/vnordentliche groſſe Begierd vnd Luſt/ Geilheit des Fleiſches.

Pożądliwy/Concupiſcibilis,e, Begierlich.

Pożal ſię tego Boże / Niestyteß / Proh Deûm atque hominum fidem, Ey das ſey Gott vnd der Welt geklagt.

Pozbawiáć/ Pozbáwić/Orbare,Orbefacere, Orbificare, Privare, eines lieben vnd angenehmen dinges berauben/ wegnehmen.

Pozbáwiony miley rzeczy/ Orbus, a, um, eines lieben dinges beraubt.

Pozbyćie/ Privatio,onis,g.f. Beraubung.

Pozdrawiáć/ Salutem impertire, Salutare, einen grüſſen.

Pozdrawiácz/ Ave portans, Salutator,oris, g. maſc. ein Grüſſer.

Pozdrawiálny/Salutatorius,a,um, Bequem zu grüſſen.

Pozdrawiánie/Ave, g.n. indecl. Salutatio, onis,g.fœ. Gruß. Pozdrawiánie wzajemne/ Conſalutatio,onis,g.f.ſämptliche Begrüſſung.

Pozdrowić/ Salutare, Conſalutare, Salutem alicui dicere, Salutem nuntiare, einen grüſſen/ begrüſſen. Pozdrowić kogo przez liſt/ Aſcribere alicui ſalutem,einem einen Gruß zuſchreiben. Pozdrowić wzajem/Reſalutare,Conſalutare, Wiederumb grüſſen/vnter einander grüſſen.

Pozdrowionym być/ Salutari, Gegrüſſet werden.

Pożeráć/ Abſorbere, Obſorbere, Gantz verſchlücken/ verſchlingen/ verzehren.

Pożerájąca/ Devoratrix,icis,g.f. Verſchlingerin/Verſchluckerin/Verzehrerin.

Pożeránie/ Devoratio, onis, g. f. Verſchluckung/Verſchlingung/Verpraſſung.

Pozew/Dica,æ g.f. Libellus,i,g.m. Schriefftliche Verkündigung /Ladung zum Rechten.

Poziemki/ Fraga,orum,g.n. plu,nu. Erdbeer.

Poziewáć/ Oſcitare & Oſcitari, Geynen/ das Maul auffthun vnd gappen.

Poziewájący / Oſcitans,antis,g. o. particip. Geynend/das Maul auffſperrend/geuwend.

Poziewánie/Oſcitatio,onis,g.f. das geynen/ Geuwung.

Pozłacáć/ Aurare, Deaurare, Inaurare, Vergülden/übergülden.

Pozłoćiſty / Auratus, Inauratus,a,um, übergüldet/vergültet.

Pozłotá/Auratura,æ, g.f. Vergüldung.

Poznáć/ Agnoſcere, Cognoſcere, gründlich erkennen. Poznáć wprzod / Præcognoſcere, Vorerkennen.

Poznáczyć/Deſignare, Bezeichnen.

Poznánie/ Poznawánie/ Agnitio, Cognitio,onis, g.f.Perſpicientia,æ,g.f.das kennen vnd anſehen / erkantnüß.

Poznány/ Agnitus,Cognitus,a,um, Erkandt.

Poznány wprzod/ Præcognitus,a,um, Zuvor erfahren/erkant.

Poznawáć/ Noſcitare, Recognoſcere, Erkennen/erkunden/wiener erſuchen.

Poznawácz / Agnitor, Cognitor, oris, g.m. ein Erkenner.

Poznawánym być/ Enoteſcere,Innoteſcere,Patere, Bekandt werden / vnverborgen / bekant ſeyn.

Pozno/ Serò, Tardè, Tardius, Tardiſſimè, adv. Spâth/ am Abend/zu Abend.

Pozny/Serus,Serotinus,a,um, Spâth.

Pozor/Color,oris,g.m. Schein/ Zierd.

Pozornie/ Ad ſpeciem, Spectatiſſimè, adv. Zierlich / ſcheinendlich.

Pozoſtáć w drodze/ Remanere retrò, A longe ſequi, Tardè alios ſubſequi, Retrò ſubſiſtere, Hinden nachbleiben.

Pozoſtáć po śmierći drugich/ Supereſſe, Superſtitem eſſe alicui, vel vitæ alicujus, überbleiben/ überlebet haben.

Pozoſtáły/ Imperditus, Poſthumus, Reliquus, Reſiduus, a,um, Superſtes, itis,g. o. überblieben/übrig/überlebend/noch im leben.

Pozwáć kogo / Intendere litem alicui, ein rechtlich Klag wider einen geben/ ſtellen/für Gerichte laden.

Pozwánie/ Pozywánie/ Citatio,onis,g.fœ, Vocatio in jus vel judiciū, die Ladung für gericht.

Pozwolenie/ Conceſſus, us,g. m. Conceſſio, onis g.f. Erlaubnüß.

Pozwolić/Concedere,Pati,Permittere,Subſcribere voluntati alicujus, Nachgeben/ erlauben/zulaſſen/einem verwilligen/ dulden.

Pozwolone rzeczy / Conceſſa, orum,g.neu. plur.num. Zugelaſſene ding.

Pożyczáć/ Pożyczyć/ Commodare, Mutuare,Mutuo appendere,Leyhen. Pożyczáć komu/ Dare mutuum , Commodato dare, Außleyhen. Pożyczyć u kogo / Mutuari , Mutuitare ,Mutuum ſumere, Commodato accipere, Mutuum petere, rogare. Herausleyhen/entlehnen. Ktory u kogo pożycza / Commodatarius, ij, gen. maſc. Der Entlehner / ſo das gelehnte empfehet. Pożyczáć częſto/ Commoditare, Offt vnd viel leyhen.

Pożyczálny / Mutuus, a, um , Entlehnet/ gelehnet. Pożyczána rzecz / Mutuum, ui,g.n, das geliehen wird oder iſt.

Pożyczánie/ Mutuatio,onis,g.f. das Entlehnen/ leihen.

Pożyczkiem/pożyczánym ſpoſobem/Commodato,adv, Entlehnter weiſe.

Pożytecznie/ Accommodatè, Accommodatò, Accommodè, Salutariter, adverb. Geſchicklich/heilſamlich/geſundlich/nützlich.

Pożyteczno ieſt/Conducit,Imperſ. Es nutzt.

Pożyteczny / Conducibilis , e, Fructuoſus, Fructifer, a, um, Frugi, indeclin. Quæſtuoſus,a, um, Nützlich vnd fürderlich/fruchtbar/gewinnig/ gewinhafft. Pożyteczna rzecz/Operæ precium, Wolzuthun / wol zu achten / nützlich. Pożytecznym być/ Commodare, Prodeſſe, Profore, Uſui eſſe, Befürdern / nützlich vnd dienlich ſeyn.

Pożytek/ Commoditas, atis,g. fœ. Commodum, i,g.n. Emolumentum,i,g.n. Fructus, us,g. m. Nutz/Nützung/Nützligkeit/ Gewinn/ Genieß. Pożytku ſwego ßukáć/Sibi ſapere, ſeinen Nutzen allein betrachten.

Pozywáć/Pozwáć/Pozew dáć/Accerſere, Appellare, Dicam impingere, judicio arceſſere, Vadari, Edicto aliquem compellare, für Gericht laden/verklagen/anklagen/ einen in einem Mandat mit Namen melden vnd antaſten / cietiren. O głowną ſpráwę go pozywáją/Capitis accerſitur, er wird vmbs Leben angeklagt.

Pożywáć/Veſci, Eſſen.

Praca/Labor,oris,g.m. Opera,æ,g.f. Arbeit/ Mühe. Bez prace / Illaboratus,a,um , vngearbeitet/ohne mühe.



Prácel/ obwárzánek/ Spira,æ,g.f. Kringel/ Pretzel.

Procátny/Vimineus, Virgeus,a,um, das auß Birckenbanden gemacht iſt/als von Weyden/ ꝛc.

Procie/ Vimen,inis,g.n. Allerley weiche bänd von allerhand Geſtaud gemacht / als Weyden/ Bircken/ ꝛc. Procie w drzewie ábo źielu/ Stamina in ligno vel herbis , Faden an Holtz vnd Kräutern.

Prácowáć/ Exſudare laborem , Laborare, Arbeiten das man ſchwitzet. Praca łożyć / Operam inſumere, Arbeit vnd fleiß anlegen. Praca dáremnie podjąć/ Operam in caſſum ſumere, Vmbſonſt arbeiten/Waſſer in den Brunnen gieſſen/metaph.

Prácowićie/Laborioſè, Operoſè, adv. Kummerlich/arbeitſamlich/ſchwerlich.

Prácowitość/Operoſitas, Sedulitas, atis,g.f. ſchwere Arbeit/Fleiß/Sorg/Ernſt.

Prácowity/ Laborifer, Operoſus, Sedulus, Studioſus,a,um, das viel arbeit leidet/geſchäfftig/ arbeitſam / redlich mit wercken/ ſorgſam/fleiſſig.

Prácz/ Fullo,onis,g.m. Walcker.

Práczká/Lotrix,icis,g.f. Wäſcherin.

Prádziad/Proavus,i,g.m. alt Anherr.

Pragi ábo żyły w drzewie/ Venæ arborum, Striemen oder Geäder in den Bäumen.

Prágnąć/Sitire, Dürſten.

Prágnący / Sitiens,entis,g. o. Siticuloſus,a, um, Dürſtend.

Prágnienie/Sitis,is,g.f. der Durſt. Prágnienie ugáśić / uśmierzyć/Sitim extinguere, Depellere ſitim potione, den Durſt leſchen.

Práktyctwo/Práwá umiejętność/Juriſperitia, Juriſprudentia,æ,g.f. Geſetzverſtändigkeit.

Práktyk/Juriſperitus, Juriſconſultus, Jureconſultus, Pragmaticus,i,g.m. Reſponſor,oris, g.m. Rechtsweiſer/ Rechtsgelehrter der Rechtshändel/Geſetzẽ bericht/verſtändiget/Vertröſter. Práktyk chytry/Advocatus, Veterator,is, g.m durchgetriebener/ſchalckshafftiger Fürſprecher/ Advocat. Práktyk podły/ Legulejus,i,g.m. ein Geſetzkündiger / der Geſetzen vnd Gewonheiten ſeines Landes bericht vnd erfahren/ Juriſt/Vorſprech. Práktyk / piſarz poſtępkow práwnych / Formularius, ij, g. m. einer der aller Händel Practick vnd Proceſſen hat vnd weiß.

Práktykarz/Mathematicus,i,g.m. Calender-Schreiber.

Prálat/ Antistes, itis, g.c. Præsul, ulis, g.m. ein Fürsteher/ ein vornehmer Prälat vnter den Geistlichen.

Pránie/ Lotura, æ, g. f. Waschung. Do pránia nalezacy/ Lotorius, a, um, das zum waschen gehört.

Práprábábá / mátká prábáby/ ábo prádziádá/ Abavia, æ, g. fœ. die Großmutter vnsers Großvaters oder Großmutter. Prápráb́áby siostrá / Abmatertera, æ, g. f. vnserer Großmutter/ oder des Großvaters Großmutter schwester.

Práprádziad/ Abavus, i, g. m. Vräne.

Práprádziádow brát / Abpatruus, i, g. m. der Bruder des Großvaters.

Práprádziádow dziad/ Tritavus, i, g. masc. Sextus Pater, des vränen Vater.

Práprádziádowá siostrá / Abamita, æ, g. f. die Schwester vnsers Vrahns oder Altvaters.

Práprávnuczká/ Abneptis, Atneptis, is, g. f. der Enckel vnsers Enckels / oder die Tochter meiner Tochter.

Práprawnuk/ Abnepos, Atnepos, otis, g. m. der Enckel vnsers Enckels/ Sohn meines Sohns.

Prásá/ pápierniczá/ drukárska/ winna/ &c. Prælum, i, g. n. Torcular, aris, g. n. Torculum, Torcularium, ij, g. n. Trottenbaum/ Kelterbaum/ Traubenkelter / Presse. Prásá oleyna/ Trapes, etis, g. m. Trapetum, i, g. n. Trapetus, i, g. m. Oelmühle/ öltrotte.

Prásny/ Prásowy/ Pressorius, Torcularius, Torculus, a, um, zur Kelter/ Presse zu drucken gehörig.

Prásowáć/ Prælo premere, Pressen.

Prásowánie/ Pressus, us, g. m. der Druck.

Praszkowáty / Virgatus, Virgulatus, a, um, Gestreifft/ gestriemet.

Práwa reká/ Práwicá/ Dextra, Dextera, æ, g. f. die rechte Hand. Práwa raczká/ Dextella, æ, g. f. dim. das rechte Händlein. Ku práwey rece/ Dextroversùm, adverb. gegen der rechten Hand/ zur Rechten.

Prawdá/ Veracitas, Veritas, atis, g. fœ. Verimonia, æ, g. f. Warhafftigkeit/ Warheit.

Prawdá stołowa/ Basis, is, g. fœ. Circulus, i, g. m. Tischring.

Prawdomowny / Veridicus, a, um, Warhafftig in Worten.

Prawdziwie/ Verè, Veraciter, adv. Warhafftiglich/ in der Warheit.

Prawdziwie (twierdzac) Herclè, sive Herculè, & Meherculè, Hercules, Herculè, adverb. Sicherlich/ Fürwahr.

Prawdziwy/ Cultor veritatis, Verificus, Verus, a, um, Verax, acis, g o. Wahr/ Warhafftig.

Práwidło/ Amussis, is, g. f. Canon, onis, g. m. Gnomon, onis, g. m. Linea, æ, g. fœ. Perpendiculum, i, g. n. Regula, æ, g. f. Bleywag/ Lintal/ Richtscheid/ Richtschnur/ Winckelmaß. Práwidło mulárskie/ Molorthus, i, g. m. Bleywag oder Senckel damit die Werckmeister messen / ob ein ding gerad stehe oder nicht. Práwidło cyrmistrskie/ Libra, æ, g. f. Libella, æ, dim. Richtscheid/ Richtschnur. Práwidłem umiárkowány / według práwidłá spráwiony/ Canonicus, a, um, Perpendicularis, e, der Regel nach gemacht/ der bleywag nach gemessen. Prostowáć co według práwidłá/ Canonizare, nach der Regel richten/ scheidlich machen.

Práwie/ Ferè, Fermè, Planè, Planius, Planissimè, adv. beynahe/ schier fast.

Práwnie/ Legitimè, adv. ordentlicher weise.

Práwnuczká/ Proneptis, is, g. f. die Tochter einer Tochter Tochter.

Práwnuk / Pronepos, otis, g. m. des Enckels Sohn / des Sohnes Sohn.

Práwny / Juridicus, a, um, Juridicialis, le, Rechtlich. Práwny postepek/ Formula, æ, g f. Vnterrichtung vnd weise zu handeln.

Práwny / Legitimus, a, um, Ordentlich/ nach dem Gesetze.

Práwo/ Jus, juris. g. n. Lex, legis, g. f. Nomos, gr. g. m. Rogatio, onis, g. f. Gesetz/ Recht. Przydátek do práwá/ Lex commissoria, ein Vorbehaltung vnd Außdingung in einem Vertrag. Práwo niespráwiedliwe / Jus superbum, übermüttig vnd vnbillig Recht. Práwo stánowić / Sancire, Condere, Constituere, Scribere, vel imponere leges, Satzungen machen. Práwá ustánowione/ Leges sacratæ, Gesetze/ so geboten/ bey verlust Leibes vnd guts / oder beym Eyde geboten. Práwem kupczyć / Legibus ad questum abuti, die Gesetze auff sein Nutz ziehen vnd mißbrauchen. Práwá wlanie/ Delegatio, onis, g. fœ. Befehl/ gegebene Gewalt. W práwie biegły/ Legisperitus, a, um, Gesetzverständiger. Práwo łamáć/ Perrumpere, Dissolvere, Perfringere leges, die Gesetze brechen. Do práwá nalezacy/ Legalis,



e, das

e, daß das Gesetz angehet. Práwu niepodlegky/ Exlex, exlegis, adject. g. omn. Gesetzloß/ das kein Gesetz hält.

Práwodawcá/ Legislator, oris, g. m. Nomodyactes, Nomothetes, æ, g. m. ein Gesetzgeber.

Práwołamcá/ Legirupa, æ, g. m. Legirupio, onis, g. m. ein Gesetzbrecher.

Práwość/ Rectum, i, g. n. Recht.

Práwowáć śie/ Jurgare, Litigare, Litem habere cum aliquo. mit einem zancken/ hadern.

Práwowierny/ Orthodoxus, a, um, Rechtglaubig/ Rechtsinnig/ Rechter meinung.

Práwy/ Dexter, a, um, an der rechten seiten.

Prážmo/ Præmessum, i, g. n. die erste zeitige Frucht/ so man zun Opffern pflegt zu gebrauchen.

Prážyć/ Frigere, à Frigo, frixi, frictum, vel frigui, frictum, Rösten.

Prebendarz/ Alimentarius, ij, g. m. dem man ein Leibgeding gemacht hat zur Nahrung vnd Vnterhaltung.

Precz/ Longè, adv. Fern. Precz z tąd/ Apage, Apagesis, h. e. Apage si vis, Foras, adv. Hinweg/ mit/ hinauß.

Pregierz/ Prąg/ Palus numellarius, die seule an welchem das Halßeysen hängt.

Pretki/ Agilis, e, Ales, alitis, g. o. adject. Celer, ris, re, Citus, Fervidus, Ocyssimus, a, um, Perceler, ris, re, Pernix, icis, g. o. Præceler, ris, re, Præceps, pitis, g. o. Præpes, petis, g. omn. Præsentaneus, a, um, Prævelox, ocis, g. o. Rapidus, Repentinus, a, um, Velox, ocis, g. o. Volaticus, a, um, Volucer, hæc Volucris, hoc Volucre, Hurtig/ fertig/ leicht/ schnell/ behend/ fleissig vnd hefftig/ Gehling/ vrplötzlich. Bárzo pretki/ Ocyssimus, Præproperus, a, um, fast schnell/ am aller schnellsten. Predcy ludźie/ Evolatici homines, schnell/ auffgewüscht/ Geschwindfertig.

z Pretká/ Derepentè, adver. zur stund/ vnversehnlich/ bald/ geschwind/ eylend.

Pretko/ Agiliter, Agiliùs, Agilimè, celeriter, Celeranter, Celeratim, Citatim, Citò, Cursim, Curriculò, Ocyus & Ocyssimè, Perniciter, Velociter, adv. Leichtlich/ Behend/ eylends/ schnell/ bald/ im lauff/ schnelliglich/ behendiglich. Co naprędzey/ Quamprimùm, adv. so bald es müglich/ von stund an.

Pretkomowność/ Linguæ volubilitas, Behendigkeit/ Ringfertigkeit im Reden.

Pretkonogi/ Celeripes, Ignipes, Levipes, pedis, g. o. Hemerodromus, i, g. m. leicht zu fuß/ ring/ schneller Lauffer.

Pretkość/ Agilitas, Celeritas, atis, g. f. Celeritudo, inis, g. f. Pernicitas, Velocitas, atis, g. f. Behendigkeit/ Schnelle/ Geschwindigkeit/ Schnelligkeit.

Probá/ Argumentum, i, g. n. Specimen, inis, g. n. Spectatio, onis, g. fœ. Anzeigung/ Probstück/ Muster/ Prob. Probe wźiąć/ Specimen sumere, Etwas zur Prob nehmen.

Probierski kámień/ Coticula, æ, g. fœ. Heraclius, Lydius lapis, ein Goldstein/ Probierstein/ damit man das Gold probieret.

Probierz/ Spectator, oris, g. m. ein Zuseher/ Schawer.

Probowáć/ Attentare, Experiri, Præludere, Pertentare, Tentare, Versuchen/ erfahren/ anfechten/ vnterstehen/ Probieren.

Proć/ Resuere, Zertrennen.

Procá/ Funda, æ, g. f. Schleyder. Procá wojenna/ Scorpius, ij, g. m. ein Kriegsrüstung/ wie ein Scorpion gestaltet.

Procarz/ Funditor, oris, g. m. Fundibularius, ij, g. m. die mit Schläudern kriegen.

Proch/ Pulvis, eris, g. masc. Staub/ Pulver. Prochem przypádły/ Peminosus, vel Pæminosus, a, um, Bestaubet. W proch śie obracáć/ Pulverescere, zu Staub werden.

Prochnieć/ Cariem sentire, trahere, inducere, Faulen/ Wurmstichig werden.

Prochnienie/ Caries, ei, g. f. Wurmstichig.

Profánowáć/ Temerare, Entheiligen.

Professor/ Professor, oris, g. m. ein offentlicher Leser oder Lehrer.

Prog/ Limen, inis, g. n. Schwell an der thür.

Progowy/ Liminaris, e, das zu der Schwell gehöret.

Prokurátor/ Causidicus, Patronus, i, g. m. Petitor, oris, g. m. Advocatus, i, g. m. Beysteher/ Fürsprach/ Advocat.

Prokurátorski/ Procuratorius, a, um, das zur Pflege oder Verwaltung gehört.

Promień/ Jubar, aris, g. n. Radius, ij, g. masc. Schein/ Glantz oder Strahl eines jeglichen dings. Promienie słoneczne/ Soles, ium, g. mas. pl. num. Sonnenstraalen.

Promienisty/ Radiatus, a, um, das solche Straalen hat.

**Proporcya**/ Proportio,onis, g. f. Analogia, æ,g.fœ. Convenientia partium,Apta membrorum compositio,Symmetria,æ, g. f. Commensus membrorum , Gleichmässigkeit/ ähnligkeit/ Gleichförmigkeit.

**Proporník**/ Imaginarius,ij, g.masc. Panierträger/ Fendrich.

**Propozycya**/ Thema, atis, g.n. ein Spruch oder Meynung zu handeln fürgenommen.

**Proroczi**/ Propheticus, a, um, Prophetisch.

**Proroctwo**/ Prophetia,æ, g. f. Vaticinatio, onis, g.f. Vaticinium,ij, g. n. Weissagung/ Prophecevung.

**Prorok**/ Fatidicus, Fatiloquus, a, um, Ominator,oris, g. m. Propheta, Prophetes,æ, g.m. Vates,is,g. c. Vaticinator, oris, g. m. Prophet/ Weissager.

**Prorokini**/Prophetis,idis, g.f. Prophetissa, æ, g. f. Vates,is, g. f. eine Prophetin.

**Prorokowáć**/ Divinare, Ominari, Prophetizare, Prophetare, Vaticinari, weissagen/ wahrsagen/ Propheceyen.

**Prosić**/ Erogitare, Flagitare, Interpellare, Obsecrare, Orare, Petere, Precari, Procare, & Procari,biten/vmb etwas werben. Prosić bárzo/ Deprecari, Exorare, Exobsecrare, Magno opere orare, hefftig vnd sehr bitten/ fast bitten. Prosić o co/ Contendere aliquid ab aliquo, Einen vmb etwas bitten. Prosić pospołu/Conflagitare,zusammen vnd fast bitten. Prosić uniżenie/ Supplicare / demütiglich bitten. Prosić z oświádczániem się/ Obtestari , beschweren/ durch etwas tringentlich bitten Proszę cię/Quæso, plur. Quæsumus , verb. defectiv. Jch bitte. Proszę cię powtore y po trzecie/ Obsecro, Resecroq; te, Etiam atq; etiam oro, Iterum atq; iterum peto, Jch bitte dich / vnd bitte dich wiederumb.

**Proso**/ Milium,ij, g. neut. Hirsen. Ptak w prosie / Avis miliaria, ein Vogel so von Hirsen lebet.

**Prostak**/ Homo simplex, Obtusus,a, um, Rudis,e , einfältig / eines schlechten Verstandes/ vnwissend.

**Prosto**/ Directè,Directò,Rectà,Simpliciter, adv. gestracks / gerad/ richtig. Po prostu/Simplicitèr,adv. einfältiglich/ohne falsch/ohne List.

**Prostość**/ Ruditas, Simplicitas, atis, g. fœ. Sinceritas pura, Einfältigkeit.

**Prostoszyi**/ Obstipus, Orthophnoicus, Tetanicus, a, um , Starzhalsig/ Hauptheldig/ Der nicht wol athmen kan. Niemoc tá ná szyię/ Orthophnæa,æ, g. f. solche Kranckheit.

**Prostowáć**/ Delineare, Deliniare, Dirigere, Regulare , Etwas mit Linien abbilden / richten/ schlichten.

**Prostowánie**/ Directio,onis,g.f. Richtung/ Leytung.

**Prosty**/ Crassus, Irretortus,a,um, Perpendicularis,e, Rectus,a,um, Simplex,icis,g.o. Vilis, le, vnverständig/ vnumbgedrehet/ Schnurgleich herab/gerad/richtig/einfältig/vnachtbar/gering/ schlecht.

**Proszący**/ Orans, Precans,antis,g.o. partic. bittend.

**Prószak**/ Orator, Petitor, Postulator, Precator, Rogator,oris,g.masc. ein Bitter/Begehrer/ Forderer.

**Proszek máły**/ Atomus,i,g.fœ. vnzertheilig Ding/ wie das Gestüb / das man siehet im Glantz der Sonnen durch ein Fenster.

**Proszony**/ Oratus, Petitus,a,um, gebeten.

**Protestácya** / ktedy co komu opowiedája/zádája przy świádkách / Detestatio apud JurisConsultos, Protestatio, onis, g. f. Offentliche Bezeugung / wann man einem etwas verkündigt in Gegenwertigkeit etlicher Zeugen.

**Protestowáć**/Protestari,öffentlich bezeugen.

**Protokol**/ Protocollum, i, g. n. erster Entwurff des Schreibens.

**Prowádzący**/ Comitatus,a,ũ, das begleitet.

**Prowádzenie** / Comitatus, us, g. m. Deductio,onis, g. f. Begleitung.

**Prowádzenie się** / Migratio, onis, g. f. Zug von einem Orth zum andern.

**Prowádźić**/ Comitare, Comitari, begleyten/ führen. Prowádźić wode / Derivare, Bäche/ Wasser leyten vnd führen.

**Prowádźićiel**/ Deductor, Ductor, oris, g. m. Begleyter/ Führer.

**Prowádzony** / Comitatus , Ductus, a, um, begleytet.

**Prowizya**/Provisio,onis,g.fœ. Fürsehung/ Fürsorg.

**Prozbá**/Obsecratio, Obtestatio, Oratio,onis, g.f. Oratum,i,g.n. Oratus, Petitus, Rogatus, us, g.m. Petitio, Precatio,onis,g.f. Preces,cum,g.f.

 plur.

plur. num. Bitte/ Gebett/ Begehrung. Prozbá krotka/ Oratiuncula, æ, g. f. dim. eine kurtze Rede oder Gebett. Prozbá unizona/ Supplicatio, onis, g. f. Supplicium, ij, g. n. demütige Bitte.

z Prozba/ Precariò, adverb. Bittweiß.

Prozno/ Inanitèr, adverb. ohn Nutz.

Proznomownosć/ Vaniloquium, ij, g. n. Vaniloquentia, æ, g. f. Leichtfertigkeit mit Worten.

Proznomowny/ Inaniloquus, Vanidicus, Vaniloquus, a, um, vnnütze Dinge redend/ leichtfertig mit Worten.

Proznosć/ Futilitas, Inanitas, atis, g. fœ. Inaniæ, arum, g. f. pl. num. Vacuitas, atis, Vanitas, atis, g. f. Liederligkeit/ Eytelkeit/ Ledigkeit/ Leichtfertigkeit/ Heilosigkeit.

Proznowáć/ Cessare, Desidere, Feriare, vel, Feriari, Otiari, Vacare, In otio esse, Sedere, In otio considere, auffhören/ müssig seyn/ müssig gehen/ feyren.

Proznowánie/ Cessatio, onis, g. f. Desidia, æ, g. f. Otium, ij, g. n. Otium pingue, Müssiggang/ Faulheit/ Trägheit/ Ruhe/ Feyerung/ Stillstehung von Arbeit.

Proznujac/ Otiosè, Vacantèr, adv. müssiglich.

Proznujęcy/ Cessator, oris, g. m. Cessans, antis, g. o. Feriatus, Ociosus, a, um, Reses, idis, g. o. müssig gehend/ feyrend.

Prozny/ Gratuitus, a, um, Inanis, e, Irritus, Supervacaneus, Supervacuus, Vanus, Vacuus, Ventosus, a, um, vnverdienet/ Leer/ ledig/ vnnütz/ zu viel.

Prum/ Epibades, dum, g. f. pl. num. Hippago, ginis, g. f. Ponto, onis, g. m. Prain/ Fährschiff damit man überfährt. Zolnierz prumowy/ Epibatra, Epibata, & Epibates, æ, g. masc. Kriegsleuthe zu Schiff.

Prytáć/ Hittire, Sectari, Rimari, ersuchen/ spüren/ dem Wilde immer nachfolgen. (de.

Pytánie/ Hittus, us, g. m. das suchen der Hun-

Prystowánie/ Stigma, atis, g. n. Nota publica, angebrantes Zeichen/ Brandmal.

Prystowány/ Stigmaticus, & Stigmosus, a, um, mit einem Brandmal gezeichnet.

Pryszczel/ Furunculus, li, g. m. hitzig Blätterlein. Item, Hecta, æ, g. f. Brodtblätterlein so es im backen bekommen thut.

Prywatnie/ Privatim, Privatè, adverb. Sonderlich/ In sonderheit.

Prywatny człowiek/ Idiota, Idiotes, æ, g. c. Privatus homo, eine sonderbahre Person/ die kein Ampt hat.

Prywet/ Latrina, æ, g. f. ein heimlich Gemach/ Profey/ ein Ehegraben oder Schutten/ dadurch man den Wust aus dem Hause leytet.

Przadká/ Netrix, icis, g. f. eine Spinnerin.

Prząść/ Filare, vel, Filum ducere, Nere, Trahere pensa, Torquere fusos, dicuntur mulieres, spinnen/ Haspeln/ die Spillen drähen.

Przaślká/ Equition, herb. klein Schaffhew.

Przebaczyć/ Ignoscere, verzeyhen/ Einem etwas übersehen.

Przebawiáć sie wprzod/ Prætimere, vorher fürchten.

Przebić/ Trajicere, Transadigere, Transverberare, durchstechen/ durchschlagen.

Przebiegáć/ Przebiezeć/ Percurrere, Perlabi, Prævolare, Transcurrere, Von einem Orth ans ander lauffen/ Biß an den vorgenommenen Orth lauffen/ durchfliessen/ durchfahren/ durchlesen.

Przebiegáć sie/ Commeare, Obversari, Pervagare, Pervagari, Vagari, Volitare, Discurrere, hin vnd her lauffen/ vmbhinlauffen/ vmschweiffen.

Przebiegánie/ Discursus, us, g. m. Obversatio, onis, g. fœ. Percussus, us, g. m. Percursatio, onis, g. f. Transcursus, us, g. m. Geläuff.

Przebity/ Trajectus, a, um, durchgestossen.

Przebywáć/ Pernavigare, durchschiffen. Przebyć co/ Transgredi, über etwas gehen. Przebyć niebespieczeństwo/ Discrimen transmittere, der Gefahr entrinnen.

Przebyty/ Meabilis, Penetrabilis, e, Pervius, a, um, durchtringig/ durchgängig.

Przeć sie/ Inficiari, Ire inficias, leugnen.

Przecedzić/ Eliquare, seigen/ durchseigen.

Przechadzáć sie/ Ambulare, Deambulare, Inambulare, Perambulare, Prodeambulare, Spatiari, vmbhingehen/ spatzieren.

Przechadzájęcy sie/ Spatians, antis, g. omn. spatzierend/ herumb gehend/ hinauß spatzierend.

Przechadzká/ Ambulatio, onis, g. f. Ambulatiuncula, æ, g. f. dim. Spatzierweg/ Spatzierung. Ná przechádzke wyniść/ Expatiari, hinauß spatzieren/ außgehen.

Przechod/ Meatus, us, g. masc. Durchfahrt. Przechod podziemny/ Cryptoporticus, us, g. f. Ein Gang vnter der Erden allenthalben zugeschlossen.

Przechodźić przez co/ Meare, Peragrare, Perlabi, Permanare, Permanescere, Permeare, Pervadere, Prætergredi, Præterlabi, Transcendere, durchfahren/ durchwandern/ durchgehen/ fürrinnen/fürfliessen. Przechodźić mimo/abo przez/ Transmeare, durch/oder/überhin fahren. Przechodźić mimo/ Intermeare, zwischen ein vnd durchgehen/fahren. Przechodźić nád czym/ Supermeare, über oder auff etwas gehen.

Przechodźić kogo/ Antestare, Antistare, Antecellere, Pervincere, Præminere, Prævalere, fürtreffen/übertreffen/ mehr vermögen/mehr gelten/ fürtrefflicher seyn.

Przechodźisty/ Meabilis, Permeabilis, le, Pervius, a, um, Penetrabilis, le, Transitivus, a, um, zergänglich/ durchgängig.

Przechowywácz/Occultator, oris, g. m. ein Verberger/ Der etwas heimlich hält.

Przećiąg/ Interstitio, onis, g. fœ. Spacium, Spaciolum, i, g. n. dimin. Auffzug/Vnterlassung/ Ruhe/ Vnterleidung.

Przećiągáć/ Pertrahere, bis an etwas hinzieziehen/ fortschleiffen.

Przećiągáć sie/ Pandiculari, sich recken.

Przećiągánie sie/ Pandiculatio, onis, g. fœ. Das recken der Glieder/ Das dähnen.

Przećie/ Atq;, Tamen, Nicht destoweniger.

Przećiekáć/ Permanare, Perpluere, Transfluere, durchrinnen/ durchregnen/durchfliessen.

Przećierpieć/ Pertolerare, erdulden/ ertragen/ erleyden/ gedültig seyn.

Przećináć/ Intercidere, Interscindere, Intersecare, Persecare, Rescindere, Transscindere, voneinander schneiden/ zerschneiden/ zerhawen/ durchspalten/durchschneiden.

Przećiw/Adversus, Adversùm, Coram, E regione, Erga, præposit. accus. serv. Obviam, adverb. Wider/gegenwertig/ gegenüber/ entgegen.

z Przećiwney strony/ Altroversum, adver. antiquum, von der andern Seiten.

Przećiwniczká/ Adversatrix, icis, g. fœ. Widerstreiterin/ Wiedersacherin.

Przećiwnie/ E diverso, Contrariè, adverb. Dargegen/ Widerwertiglich.

Przećiwnik/ Adversarius, ij, g. m. Adversator, Consertor, oris, g. mas. Satanas, dictio Hebraica, Der einem entgegen ist/Streiter/ Widerwertiger/Widersacher/Widerstreiter/Widerstreber/Widerparthey.

Przećiwność/ Adversitas, Contrarietas, atis, g. f. Dissociatio, onis, g. f. Oppositus, us, g. masc. Oppositio, onis, g. f. Repugnantia, æ, g. f. Feindschafft/ Widerwertigkeit/ Absonderung/ Gegensatz/Widerstreit. Przećiwność dwuch praw/ Antinomia, æ, g. fœm. Widerwertigkeit zweyer Gesetze.

Przećiwny/ Adversus, Contrarius, a, um, Pertinax, acis, g. o. Rebellis, e, Repugnans, antis, g. o. widerig/ widerwertig/ widerspännig. Przećiwna rzecz/ Sinistrum, Oppositum, i, g. n. das widerwertige/ schädliche/ das Gegentheil. Przećiwne zdánia/ Dissidentes opiniones, widerwertige Meynungen. Przećiwnym być komu/ Impugnare, widerfechten.

Przećká/ Fibula, æ, g. f Häfftlein/Ring.

Przećwiczánie/ Progymnasma, atis, g. neut. Vorübung/ Vbung.

Przeczuty/ Præsensus, a, um, vorgemerckt.

Przeczuwáć/ Odorari, Præcognoscere, Prænoscere, Præsagire, Præscire, Præsciscere, Præsentire, Præsentiscere, Sentire, Subolere, Baß mercken vnd spüren/ vorkennen/ zuvor mercken/ verstehen/ vorwissen/ gewar werden.

Przeczuwáiący/ Præsagus, i, g. m. Præscius, a, um, ein Vormerckender/ Der ein Ding zuvor gesagt/ehe es geschehen.

Przeczuwánie/ Prædivinatio, Prænotio, Præsagitio, Præsensio, onis, g. f. Præsagium, ij, g. neut. Vorbedeutung/ Vorgemerck zukommender Dinge/ Warsagung.

Przeczyć/ Adversari, Contradicere, Obloqui, Reclamare, Refragari, widerstreiten/widersprechen/ widerstehen/ Etwas widerfechten/ widerstreben.

Przeczyśćić/ Perpurgare, vollkömlich reinigen/ säuberen.

Przeczytáć/ Perlegere, Translegere, überlesen/durchlesen/ gar außlesen.

Przed/ Ante, Coram, præposit. acc. serv. Vor.

Przed czásem/ Immaturè, adver. zur vnzeit/ vnzeitlich/ zur vngelegenen Zeit.

Przedáć/Przedawáć/ Vendere, Distrahere, verkauffen. Przedáć tanie/ Malè vendere, Zu wolfeyl verkauffen.

Przedáiący rad/ Vendax, acis, g. o. Zu verkauffen geneigt/ das gerne verkaufft.

Przedány/ Distractus, Venditus, a, um, verkaufft.

Przedawáć/ Auctionari, Nundinare, & Nundinari, Venundare, verkauffen dem ſo mehr gibt/ feyl halten.

Przedawácz/ Venditor, oris, gen. maſc. ein Verkäuffer.

Przedawánie/ Venditio, Venundatio, onis, g. fœm. Das Verkäuffen.

Przedawánym być/ Venire, à Veneo, verkaufft werden.

Przeday publiczny/ gdźie przy cenie jeden nád drugiego więcey dáje/ Auctio, onis, g. fœ. eine Verkauffung der Güter deme ſo allermeiſt gibt. Przeday ſłuſzny/ Venditiones ſimplariæ, da der Verkäuffer nicht weiter verbunden wird zu geben / denn was ein Ding gekoſtet hat/ wo ſich mangel am Kauff erfünde. Ná przeday mieć/ wyſtáwić/ Venditare, feyl haben. & vid. ſupra Przedawáć.

Przedáyny/ Venalis, Vendibilis, Promercalis, e, feyl/ das zu verkauffen iſt/ das zu kauffe iſt. Przedáynym ſpoſobem/ Venalitèr, adver. Jn Kauffsweiß.

Przededniem/ Diluculò, adverb. Wann der Tag anbricht/ frühe.

Przedednioẃy/ Antelucanus, a, um, das vor Tag iſt/ frühe vor Tage.

Przedłużáć/ Przewłaczáć/ Elongare, Elonginquare, Perlongare, Prælongare, Prorogare, Protendere, Protrahere, Trahere, verlängern/ verziehen/ verſtrecken. Przedłużáć modlitwe/ Extendere preces, die Gebett lang machen.

Przedłużenie/ Productio, Prolongatio, Prolatio, Prorogatio, onis, g. fœ. Längerung/ Verlängerung/ Verſtreckung.

Przedłużnie/ Przedłużájąc/ Productè, adv. langſam/ lang.

Przedmieśćie/ Suburbia, orum, g. n. pl. nu. Suburbanitas, atis, g. f. Suburbanum, i, g. n. die Vorſtadt.

Przedmieyſki/ Suburbanus, a, ū, vorſtädtiſch.

Przedmowá/ Anteloquium, ij, g. n. Exordium, ij, g. n. Præfatio, onis, g. f. Præfatiuncula, æ, g. f. dimin. Prologus, i, g. maſc. Proloquium, Procœmium, ij, g. neut. der erſte Platz oder gehör umbzuſprechen/ Anfang einer Rede/ Vorrede. Przedmowe czynić/ Præfari, Procœmiari, Præloqui, vorreden/ Vorrede thun.

Przedni/ Naprzednieyſzy/ celny/ Cardinalis, is, g. m. Cardineus, ei, g. m. Præcipuus, a, um,

PR

Primarius, a, um, Principalis, e, Prior, prius, Superior, us, Primores, orum, g. m. Fürnehmer/ Vornembſt/ Vorderſt/ Erſt/ Fürſtlich/ Oberer.

Przednie/ Principalitèr, adver. fürnehmlich/ Fürſtlich/ vornemlich/ erſtlich.

Przedpokoie/ Procœton, onis, g. m. Procœtium, ij, g. neut. eine Kammer für eines Fürſten Gemach / da die Trabanten Wache halten.

Przedpołudni/ Przedpołudniowy/ Antemeridianus, a, um, Vormittag geſchehen.

Przedproporznik/ Anteſignanus, ni, g. m. der für dem Fähnlein oder Panier in der Schlachtordnung ſtehet.

Przedsięwźięćie/ Inſtitutum, i, g. n. Inſtitutio operis, Suſceptio, onis, g. fœ. Suſceptum, i, g. n. Das fürnehmen.

Przedsionek/ Propylæum, Veſtibulum, i, g. n. Vorhoff/ Vorſchopff.

Przedſobny/ Anterior, ius, Vorderer.

Przed tem/ Przed tym/ Ante, Antea, Antehac, Dudum, adverb. vormals/ vor dem.

Przedzá/ Penſum, i, g. n. gewundener Flachs an den Spinrocken/ Garn. Przedzewić/ Trahere penſa, haſpeln.

Przedzenie/ Lanificium, ij, g. n. Das ſpinnen.

Przedział/ Diſcerniculum, i, g. n. Diſcrimen, inis, g. n. Diviſura, æ, g. f. Interſtitium, ij, g. neut. Interpunctio, onis, g. f. Interpunctum, i, g. n. Vnterſcheid/ Schnitz/ oder Spalt/ die Weite zwiſchen zweyen Dingen/ Vnterſcheidung mit Puncten/ Vntertheilung.

Przedźielenie/ Diviſio, onis, g. f. Diviſus, us, g. m. Dividuitas, atis, g. f. Zertheilung.

Przedźielnicá/ Crinale, is, g. n. Diſcriminale, is, g. n. Diſcerniculum, Diviſorium, ij, g. neut. Damit man das Haar unterſcheidet/ Damit man etwas theilet.

Przedźieráć/ Perrumpere, durchbrechen/ mit Gewalt einbrechen/ trennen.

Przedźiuráwić/ Perforare, durchbohren/ durchgraben.

Przedźiuráwiony/ Perforatus, a, um, durchgebohret.

Przegadáć/ Confutare, widerlegen.

Przegádywáć śię/ Diſceptare, Diſputare, Diſſerere in contrarias partes, vel in utramque partem, thädigen/ zancken/ diſputiren/ Eine Sach mit reden gut und böß machen.

Przegádywánie śię / Diſceptatio, Diſputatio, Veiitatio, onis, g.f. Pugna velitaris, ein Geſprech/Hader/Wortkampff.

Przegarzáć / Obgannire, die Ohren voll ſchreyen.

Przegladáć/ Providere, Fürſehen.

Przegladáć / Colluſtrare, Perſpicere, Erſehen / beſehen/ hin vnd wieder ſehen / erkennen.

Przegladáć znowu/ Recognoſcere, wieder beſehen vmbzu beſſern.

Przegladáć/ przez ſpáry pátrzyć / Connivere, durch die Finger ſehen/ vberſehen.

Przegladánie/ Luſtratio, Recognitio, onis, g.f. das wiederkennen vnd beſehen. Item, hin vnd wiederfahrt von einem ort zum andern.

Przegladánie/Conniventia, æ, g. fœ. Vberſehung.

Przeginánie/Inflexio, onis, g. fœ. Biegung.

Przegnáć/Tranſigere, durchtreiben.

Przegonice w polu/Colliquiæ, arum, g. fœ. pl. num. Waſſerfurd auffm Feld.

Przegrawáć/ záczynáć/ Præcinere, Præludere, Vorſingen/ vorſpielen.

Przegrawek/ záczynánie/Præcentio, onis, g.f. Antecantamentum, i, g.n. Præluſio, onis, g.f. Præludium, Proludium, ij, g.n. Vorſang/ Vorſpiel/ Verſuchſpiel.

Przegrodá ſtájenna / Vacerra, æ, g. fœ. ein Vergotterung eines Stalls mit Stacketen / als Leutern. Przegrodki/ Nidi, orum, g.m. pl. num. Vnterſchächtlein/ wie es die Krämer haben / jhre Wahren zu Vnterſcheiden. Przegrodki w ßkátule/Foruli, orum, g.m. plur. num. ein Schräncklein darin man Bücher ſtelt.

Przegryść / Perrodere, durchfreſſen/ durchnagen.

Przegryziony/Perroſus, a, um, durchnagt.

Przeguby w nogách zwierzecych/ Suffrago, inis, g. fœ. der Hinderbug. Przeguby chore májacy / Suffraginoſus, a, um, Krämpffig an Beinen.

Przejazd/Trajectus, us, g.m. Trajectio, onis, g.f. Tranſmiſſus, us, g.m. Tranſmiſſio, onis, g. fœ. Tranſitus, us, g.m. Tranſitio, onis, g.f. Paß/ vberfahrt/ durchfahrt.

Przejęćie / Prænotio, onis, g. f. Vorgemerck.

Przejednáć/ Przejednywáć / Placare, Propitiare, Reconciliare, Ex irato tranquillum facere, Tranquillare, einen ſtillen/ befriedigen/ verſöhnen/ zu Fride ſtellen.

Przejednány/ Pacatus, Placatus, a, um, Geſtillet/ befriediget/ verſöhnet/ zu frieden geſtellt.

Przejęty / Corruptus, a, um, mit Geld beſtochen.

Przejezdżáć/ Commeare, Perequitare, Pernavigare, Tranſmittere, Etwan hinreiſen / hindurch retten. Przejezdżáć śię/ Peragrare, durchfahren/ durchwandern.

Przekázowáć śię/Oſtentare, ſich herfür thun/ prangen/ rühmen/ ſtoltzieren.

Przekład/ Przekładánie/Traductio, Interpretatio, onis, g. fœ. Interpretamentum, i, g.n. Verdolmetſchung/ Außlegung/ Erleuterung/ Erklärung.

Przekładáć przed kogo/ Proponere, Fürſetzen/ fürſtellen/ fürlegen.

Przekładáć nád kogo / Anteponere, Præponere, Höher achten/ fürſtellen/ mehr achten.

Przekładáć/ Przełożyć / Przetłumáczyć/ Convertere, Interpretari, Transferre, Transponere, Vberſetzen/ Verdolmetſchen / das Lateiniſche in Deutſch/ ꝛc. verſetzen.

Przekładácz/ Interpres, etis, g.o. Erklärer/ Dolmetſcher/ Außleger.

Przekładálny/ Præpoſitivus, a, um, fürſetzig.

Przekładánie / Przełożenie / Præpoſitio, onis, g.f. Fürſatz.

Przekładánie/ Przełożenie / Tranſpoſitio, onis, g.f. Verſetzung.

Przeklectwo / Devotiones, um, g.f. pl. num. Diræ, arum, g.f. pl. num. Verfluchungen.

Przeklęty / Anathema, atis, g. n. Anathematiſatus, a, um, Deteſtabilis, e, Execrabilis, e, Execratus, Maledictus, Sacer, cra, crum, verflucht.

Przeklináć/ Anathematizare, Devovere aliquem, Execrari, Verfluchen / einen Grewel haben an einem dinge.

Przeklinájacy / Devotorius, a, um, das einen verflucht. Wierße/ słowá przeklinájace/ Carmina devotoria, Sprüche damit man einen verflucht oder beſchwert.

Przeklinánie/ Deteſtatio, Execratio, Imprecatio, onis, g. f. Verfluchung/ Verſchwerung.

Przekłóć/ Configere, Diſpungere, Lancinare, Perfodere, Traijcere, Transfigere, Transfodere, Transverberare, Durchſtechen.

Przekłoty/ Perfoſſus, Trajectus, Transfixus, a, um, Durchgeſtochen.

Przekonáć/ Confutare, Convincere, Refutare, Wiederlegen/vberweisen/vberzeigen.

Przekonány/Evictus,a,um, Vberzeigt.

Przekonywánie/Odpor slowny/ Confutatio, Refutatio,onis,g.f. Wiederlegung.

Przekopáć / Przekopywáć / Perfodere, Resarrire, Transfodere, durchgraben.

Przekopány/Perfossus,a,um, Durchgraben.

Przekory / Protervia, æ,g. fœ. Wiederspennigkeit.

Przekowáć/ Diffingere, Percudere, Andere Gestalt machen/ durchschlagen.

Przekreßáć/ Cancellare, Interlinere, Liturare, eine Schriff durchstreichen/durchthun.

Przekroić / Perscindere, Transcindere, durchschneiden.

Przekßtaktowáć/ Transfigurare, Transformare, in ein ander gestalt verändern / ein ander gestalt geben/in ein ander gestalt bringen.

Przekßtaktowánie/Transfiguratio, Transformatio, onis,g.f. Veränderung der Gestalt in ein andere.

Przekßtaktowány/ Transformis,e, das sich in ander gestalt verändert.

Przekupień /Dardanarius, ij, g. m. Institor, oris,g.m. Macellarius,ij,g.m. Manceps,ipis,g.c. Propola,æ,g.masc. Vorhäcker/ Wucherer/eines Kauffmanns Schaffner oder Verwalter/Krämer der etwas verkaufft mit Verheissung bey dem Kauff zu schirmen vnd handhaben/der etwas mietet oder Pachtweise innen hat/Pachtmann / Fürkäuffer.

Przekwintarz/ Cupes, is,g.o. adj. der gerne Bißlein isset/ein leckerhaffte Person/ Meckler.

Przeládowáć/Degravare, Prægravare, Fast beschweren/vberladen.

Przełamáć/Interfringere, Perfringere, Darzwischen durchbrechen.

Przełamány/ Proruptus,a, um, Zerbrochen.

Przelatáć / Przelećieć/ Pervolare, Pervolitare, & Prætervolitare, frequ. Prævolare, Provolare, Transvolare, Transvolitare, freq. Durchfliegen/voranfliegen/ vberfliegen.

Przelekły/ Territus, Trepidus, Tremebundus,a,um, Erschrockend / von furcht zitterend.

Przeleknoć ßie/Extimere, Extimescere, Erschrecken/fast fürchten.

Przeleknienie/Consternatio, onis,g.f. Verschreckung/Erschreckung.

PR

Przelewáć/ Profundere, Refundere, Transfundere, über vnd übergiessen / wiedergiessen/ abgiessen.

Przelewánie/ Transfusio, onis,g.fœ. Abguß auß einem Geschirr ins ander.

Przełknoć / Persorbere, in sich schlupffen/ außschlörffen / sanfft einschlingen.

Przełożeństwo / Antistitium, ij,g.n. Præfectura,æ,g.f. Vorstand/Vogtey.

Przełożona/Antistes, Antistita,æ,g. f. Dux, ucis,g.f. Führerin/Vorsteherin.

Przełożony / Przetłumáczony / Interpretatus, a, um, Erlautert/ erklärt / außgelegt/ verdolmetsch.

Przełożony nád czym/ Antistes,itis,g.com. Demarchus, Dominus, i,g.m. Dux,ucis,g. masc. Præfectus,i,g m. Præses,idis,g. m. Præsul, ulis, g.m. Vorsteher/Gewalthaber über etwas/Schirmer/Nohthelffer/vorgesetzter Vogt/ Landvogt/ ein Prälat vnter den Geistlichen.

Przełożyć nád czym / Præferre, einen über etwas setzen/stellen.

Przełożyć/Przetłumáczyć/Convertere, Interpretari, Transferre, Transponere, Vbersetzen/verdolmetschen/versetzen.

Przemagáć/ Convincere, Evincere, Prævalescere, Vincere, Vberweisen/ vberzeigen/ vberwinden/obsiegen/erobern/fürtreffen/mehr geltē.

Przemagájacy kogo/Præpotens, entis,g.o. Gar mächtig/gar gewaltig.

Przemagánie / Præpollentia, Prævalentia, æ,g.f. Vermögligkeit/Stärcke.

Przemakáć/Pezemoc/Przemoknoć/Commadere, Madere, Permadere, & Permadescere, Perpluere, Fast naßwerden / naß seyn/durch vnd durch naß seyn/durchregnen.

Przemárnowáć/Przełotrowáć/ Przecześtowáć / Przejeść / Przebánkietowáć / strawić/ Devorare, Dilapidare, Prodere, Prodigere, Profundere, Rem suam divexare, Abligurire, Obligurire, Ligurire, Dissipare, Decoquere, Prodigere opes, Pergræcari aliquid, Degulare patrimonium, Proluere opes, pecuniam, Verschlucken / vnnützlich verthun / verzehren / verschlemmen/verprassen/verschlingen / versauffen/ verbanckettiren.

Przemázáć/Perlinere, Durchstreichen.

Przemiáná/ Przemiánki / Alternatio, Vicissi-

cissitudo, inis, g. f. Abwächselung / Veränderung. Ná przemiány / Alternatim, Alternè, Vicibus, einer vmb den andern. Ná przemiány co czynić / Alternare, eins vmbs ander machen.

Przemieszáć / Permiscere, Vntermischen.

Przemijáć / Prælabi, Præterlabi, Prætervolare, Prævolare, Provolare, eylend vorhin lauffen / fürrinnen / fürfliessen / zergehen / vergehen. Przemija roskosz / Avolat voluptas, die Wollust fahrt davon / zergehet / endet sich / ist fürbey.

Przemijájąc / Obiter, adverb. Darzwischen / oben hin / nicht mit fleiß.

Przemijájący / Transitorius, a, um, Zergänglich / das bald vergeht. (ler Lauff.

Przemijánie / Transcursus, us, g. m. ein schnel-

Przemoc / Pollere, Valere, Vermögen.

Przemoc kogo / Præposse, Prævalere, starck vnd vermögentlich werden / mehr vermögen.

Przemożenie / Facultas, atis, g. f. Potentia, æ, g. f. Possibilitas, atis, g. f. Vermögen / Müglig keit / Gewalt / Stärck / Macht.

Przemysł / Machina, Solertia, æ, g. f. Machinamentum, i, g. n. List / Geschwindigkeit.

Przemysláć / Præmeditari, Præmoliri, Vorbetrachten vnd bedencken / für andern sich vnterstehen / Vorrüsten.

Przemyslánie / Præmeditatio, onis, g. f. Vorbetrachtung / Vorsorg.

Przemyslnie / Solerter, adv. Klüglich.

Przemyslność / Solertia, æ, g. f. Klugheit.

Przemyslny / Sapiens, entis, g. o. Solers, ertis, g. omn. Scharffsinnig / gescheid / witzig / klug / sinnreich / verschmitzt.

Przenájąć / Przemowić / Corrumpere aliquem largitionibus, pecunia, pretio, mit Geld einen bestechen / überreden.

Przenájęty / Venalis, le, mit Geld bestochen. Snádny do przenájęćia / Venalis, e, mit Geld leicht zu gewinnen.

Przeniesiony / Antelatus, Translatus, a, um, Herfür gezogen / verwendet / verendert / höher gehalten.

Przenikáć / Penetrare, Durchtringen. Przeniknąć sercá ludzkie / Peragrare per animos hominum, durchs Hertz gehen / der Leuthe Hertz durchsichtigen.

Przenikájący / Penetrabilis, e, das durchtringet / oder getrungen wird.

Przenocowáć / Pernoctare, die Nacht



durch an einem ort seyn / die Nacht da bleiben.

Przenośić / Transferre, Transmovere, Transportare, von einem ort zum andern tragen / verrücken / hinüber tragen.

Przenośić nád inszego / Antehabere, Præponere, Mehr achten / in mehrem werth halten / höher achten / höher halten.

Przenośić śię / Migrare, auß einem ort in das ander ziehen / reisen. (setzer / Verwender.

Przenośićiel / Translator, oris, g. m. Vber-

Przenośiny / Repotia, orum, pl. nu. g. n. die Mahlzeit / so man des andern Tages nach der Hochzeit haltet.

Przenośny / Translativus, Translatitius, Tralatitius, a, um, das anderswoher gebracht / entlehnet / hergeführt.

Przenoszenie / Translatio, Tralatio, onis, g. f. Verwendung / Versetzung.

Przeor / Archimandrita, æ, g. m. der oberst in einem Kloster / Abt.

Przeoràny / Repastinatus, a, um, particip. Wiederumb gehacket vnd gegraben.

Przeorywáć / Repastinare, Resarrire, Terram vel solum tertiare, Wiederumb graben / braachen / eggen / jäten / wiederumb hacken.

Przeorywácz / Ruptor, oris, g. m. ein Brecher.

Przeorywánie / Repastinatio, Tertiatio, onis, g. f. das widerumb hacken / graben / rühren / braachen / eggen.

Przepadáć / Translabi, Durchfallen.

Przepádłá śię ziemiá / Consedit terra, die Erd ist eingesuncken / gefallen.

Przepaláć / Perurere, Außbrennen.

Przepárzyć / Perurere, Verbrennen.

Przepasány / Fasciatus, a, um, verbunden mit bändeln / eingebunden / gewindelt.

Przepáść / Abyssus, i, g. f. Barathrum, i, g. n. Præcipitium, ij, g. n. Vorago, inis, g. f. Abgrund / Schlund / Tieffloch / Tümpffel / Bodenloß / ein Orth da man stürtzen kan / gähstötzig Orth.

Przepáśćisty / Voraginosus, a, um, Wirbelechtig / das voll Tümpffel ist.

Przepaská / Fascia, æ, g. f. Redimiculum, i, g. n. Tænia, æ, g. f. Allerley Bändel.

Przepásowáć / Redimire, Beziehren / bekrönen / vmbbinden.

Przepełniáć / Redundare, Vberflüssig seyn / vberlauffen / zu viel / vbrig seyn.

Przepiorká/Coturnix,icis,g.f. Glottis,idis, g.f. Ortyx, igis, g.fœ. Wachtel. Przepiorká wielka/ Ortygometra, æ, g.f. Glottis,idis, g.f. der Wachteln Känig / ist etwas grösser dann eine gemeine Wachtel.

Przepis/ Descriptum, i, g.n. Copey.

Przepisowáć/Describere,Perscribere,Præformare, Transscribere, erschreiben/überschreiben/ vorgestalten/ abschreiben.

Przeplatáć/ Dispungere, Interplicare, Interserere, hinein flechten/ zwischen einsetzen.

Przepłynąć/Transnare,& Transnatare, hinüberschwimmen.

Przepłynąć/ Eremigare, Enavigare, Prænavigare, Trajicere, Transfretare, durchschiffen/ außfahren/ überfahren/ über das Meer schiffen.

Przepolerowáć/Perpolire, Expolire, wol außputzen/ außpolieren.

Przepolerowány/ Perpolitus,a,um,partic. wol außgeputzt.

Przepowiedáć/ Prædivinare, vorhin errahten/ zuvor sagen/ weissagen.

Przepowiedáć/ Dictitare, frequent. Perhibere, Tradere, fürgeben / lehren / vnterweisen/ fürsagen auffzuschreiben.

Przepowiedánie / Dictatio,onis,g.f.Angebung / Anweisung. Ktory co przepowiedá/ Dictator, oris, g.m. der etwas angiebt.

Przeprászáć/ Deprecari, abbitten.

Przeprászánie/ Deprecatio, onis, g.f. Fürbitten/ Abbittung.

Przeprawić/ Traducere, überführen. Przeprawić się przez morze/ Transfretare, über Meer fahren.

Przeprowádzić / Przeprowadzáć/ Transmovere, verrücken/überführen/hinüberziehen.

Przeprowádzić się/ Migrare, von/oder auß einem Orth in das ander ziehen / abziehen/ wegziehen. Przeprowádzić/Przeprowadząć się mimo/Transmigrare, weit an einen andern orth ziehen.

Przeprowádzenie / Traductio, onis, g.fœ. Verlängerung/ Verenderung/ Wegziehung.

Przeprowádziciel/ Traductor,oris, g.masc. Durchführer / Der etwas verendert.

Przeprzegáć/Transjungere, vmbspannen.

Przepukłość/ Hernia, æ, g.f. ein Bruch der Gemächten.

Przepukły/ Herniosus,a,um, Rupti, orum, g.masc. plu. num. Hodenbrüchig/ gebrochen am Gemächte.

Przepuszczáć/ Przepuścić/ Dimittere, Parcere, verhüllen/ nachlassen/ sparen/ verschonen/ übersehen.

Przepuszczáć/ Przepuścić/ Prætermittere, Transmittere, fahren lassen/ durchlassen/ aussenlassen.

Przepuszczenie/ Prætermissio, Transmissio, onis, g.f. Transmissus, us, g.masc. ein Vnterlaß/ Vberfahrt/ Durchfahrt.

Przerabiáć/ Diffingere, Interpolare, Refingere, Reformare, zerbrechen vnd eine andere Gestalt machen / ernewern / wiederumb erschaffen/ gestalten.

Przerabiány/ Interpolis, e, & Interpolus, a, um, ernewert/ wiedergemacht.

Przerádlić/ Offringere, den Acker brechen.

Przerażáć/ Percellere, niederschlagen/ vmbstossen. Przerażáć oczy blaskiem/ Perstringere oculos splendore micante, Die Augen verblenden.

Prerázony / Perculsus, a, um, erschrocken/ niedergeschlagen/ vmbgestossen.

Przerwá/ Hiatus terræ, Præcipitium, ij, g.n. ein Ritz in der Erden/ eingefallenes Loch/ ein gähstürtzig Orth.

Przerwáć/ Abrumpere, Interrumpere, Perrumpere, zertrennen/ abbrechen/ zerbrechen/ abreissen/ voneinander brechen/ reissen/ mit Gewalt durchbrechen.

Przerwánie/ Ruptura, æ, g.f. ein Bruch.

Przerwány / Perruptus, Ruptus, a, um, hindurchgebrochen/ zerrissen.

Przerywáć mowe / Interpellare, Interfari, vntereden / Einem in die Rede fallen / einreden/ darzwischen reden.

Przerywácz mowy/ Interpellator, oris, g. masc. Vnterreder/ Verhinderer.

Przerywájac/ Interruptè, adverb. zertrenter weise/ zerrissen.

Przerywánie mowy w piśmie/ Parenthesis, is, g.fœ. Wann man einen gantzen Spruch zwischē einsetzt/ ein Einsatz/ da man einen Spruch oder eine gantze Meynung in eine Rede hinein setzt/ wegen bessers Verstandes.

Przerywánie mowy / Interfatio, Interpellatio, onis, g.f. Einredung/ Vnterredung/ Verhindernüß/ Irrung im reden.

Przerzeczony/Námieniony/Præfatus, Antedictus, Præſcriptus, Supradictus,a,um, obgemelt/obengeſagt/ obengemeldet/oben angezogen.

Przerzedzáć/ Diſrarare, Intervellere, Interlucare, behawen / daß die äſte nicht ſo dick ineinander ſtehen/ außrupffen/ außziehen.

Przerznąć/ Perſcindere, durchſchneiden.

Przerzniety/Perſciſſus,a,um,durchſchnitten.

Przerzucáć/ Superjactare, überſpringen/ſich über etwas ſchwingen.

Przeſadzáć/ Transferre, von einem Orth zum andern tragen/ verwenden/ verſetzen.

Przeſadzánie / Translatio, onis, gen. fœm. Verſetzung.

Przeſchnąć/ Exarere, Exareſcere, Inareſcere, Interareſcere, dürre werden.

Prześcielać/ Interſternere, Perſternere, darzwiſchen oder unterſtrewen / beſtrewen/ darzwiſchen legen.

Prześcierádło /Linteum,i,g.n. Sindon,onis, g.f. faſt feiner Leinwand/ Leylacken.

Przesiadácz/ Deſultor,oris, g. maſc. waren Reuter die in Kriegen zwey Pferde führeten/ und waren geübt von einem Pferd auff das ander zu ſpringen/ Springreuter.

Przesiedzieć/ Perſidere, ſitzen bleiben.

Przesiewáć/ Cribrare, Incernere, durch ein Sieb ſchlagen/ räden/ beuteln/ ſieben.

Przesilenie dniá/ nocy/ Solſtitium, ij, g. n. Unum æſtivum ; alterum hyemale, Sonnenwende/ ſo zweymal im Jahr geſchicht. Do przesilenia tego nalezacy/ Solſtitialis,le, das darzu gehört.

Przeſkákowáć / Perſultare, Von groſſen Frewden aufffſpringen.

Przeſkoczyć / Tranſilire, Tranſultare, überſpringen/ überhüpffen. ( Schleich.

Przeſkoki/Przebiegi/Via,æ,g.f. Steg/Weg.

Przeſkrobáć/ Præradere, vornen abſchaben.

Przeſłáć/ Permittere, überſchickē/verſchicken.

Prześládowánie/Perſecutio, Vexatio, onis, g. f. Verfolgung/Plag/Peinigung.

Prześládowcá/ Perſecutor, Vexator, oris, gen. maſc. Verfolger/ Nachſteller/ Plager/ Bekümmerer.

Przeſławny / Præluſtris, e, Eines groſſen Namens/ herrlich.

Przeſlik do gránia/ Harpax, agis, g. m. ein Spinwirtel/ Das zu ſich zeucht.

Przeſłká ziele/ Hippuris, is, g. fœm. herba, Katzenſchwantz/ Schaffthew.

Przeſmárdnąć/ Obſordeſcere, Obſoleſcere, Perolere, ſtinckend/faul werden.

Przeſolony/ Perſalſus, Præſalſus,a,um, verſaltzen/ faſt geſaltzen.

Przeſpáć/ Perdormiſcere, durchſchlaffen.

Przeſtáć/ Ceſſare, Conceſſare, Deſinere, Interjungere, Intermittere, Pauſare, Quieſcere, Superſedere, auffhören/müſſig gehen/Stille halten/ unterlaſſen/ ſtille ſtehen/ unterwegen laſſen/ ſich eines Dinges entſchlagen/ zu friede laſſen.

Przeſtánek/Ceſſatio, Conceſſatio, Intermiſſio, Interſpiratio, Interſtatio, Vacatio, onis, g. f. Intermiſſus, us, g. m. Pauſa, æ, g. f. Das auffhören/ Unterlaß / Ablaß / Unterlaſſung / müſſige weil/ Ruhe. Bez przeſtánku/ Tractim, adver. ohn Unterlaß/ohn auffhören.

Przeſtawájąc/ Per intervalla, durch Unterleibung/ unterlaß/ Unterruh.

Przeſtep biały/ Cedroſtis, is, g.f. Ampeloleute, g. fœ. aliàs Vitis alba, Archezoſtis, is, g.f. Schmerwurtzelkraut/oder Stickwurtz. Przeſtep czarny/ Nautea, æ, g.f. ein ſtinckend Kraut.

Przeſtepnik/ Prævaricator, oris, g.m. Ubertreter/ Abtrünniger.

Przſtepowáć / Przeſtąpić/ Supergredi, Tranſcendere, Transgredi, Tranſilire, übergehen/ überſchreiten/ überfahren / überhinſteigen/ überſpringen etwas ungemeldet.

Przeſtepowánie/ Przeſtąpienie/Prævaricatio, Transgreſſio, onis, g. fœm. Ubertretung/ Uberſchreitung.

Przeſłká/ Anabalis, aliàs Equiſetum, herba, Equiſelis, Kraut wie Roßhaar/ Rabenſchwantz/

Przeſtrąſzáć/ Conterrere, Exterrere, Percellere, Perterrere, Terrefacere, Terrificare, Tremefacere, ein Schrecken machen/ erſchrecken das eine zittere / über die maß ſehr erſchrecken/ niederſtoſſen/ zitterend machen.

Przeſtráſzony / Attonitus, Perculſus,a,um, erſchrocken/ erſchreckt/ niedergeſchlagen.

Przeſtrogá/ Cautela, æ, g. f. Monitio, Præmonitio, onis, g.f. Monitus, us, g.m. Monitum, Admonitum, i, g. n. Fürſehung/ Verſicherung/ Warnung/ Ermahnung/ Vorbewahrung.

Przeſtrony/ Amplus, Peramplus, a, um, weit faſt weit/ ſehr weit.

Przestrzegáć/ Cavere, Discavere, Observare, Monere, Præcavere, Servare, Tueri, meiden/ hüten/ in acht nehmen oder haben/ warnehmen/ warnen/mahnen/achtung haben/ beschützen/ retten/ beschirmen/ ermahnen.

Przestrzegácz/Cautor,Monitor,Præcautor, oris, g. m. Warner/ Verhüter/ Ermahner.

Przestrzegánie/ Observatus,us,g.m. Observatio, Asservatio,onis,g.f. Behaltung/Achtung/ Auffsehung/Das auffsehem.

Przestrzezony/ Monitus,a,um, gewarnet.

Przestworny/Capax,acis,g.o. Amplus, Diffusus, Laxus, a, um, fähig/ weit außgedähnt/ geraumig.

Przesypiáć się/ Redormire, wiederumb entschlaffen.

Przesypiánie się/ Redormitio,onis, g. fœ. Das wiederentschlaffen.

Przesysáć/ Persorbere, den Safft außsaugen aus den Beynen.

Przeszćie/Pascha,æ,g.f. vel,Pascha,atis,g.n. idem significat quod Transitus, us, g.m. Transgressio, Transitio,onis, g. fœ. Vberschritt/ Fürgang/Vberschreitung/Vberfahrt/Durchzug.

Przeszkadzáć/ Remorari, verhindern.

Przeszkadzánie/Interturbatio,onis,g.fœm. Verhinderung/Vnruh.

Przeszlegodniowy/ Pridianus, a, um, Den Tag zuvorn/vergangenen Tages.

Przeszły/ Anteactus, Præteritus, a, um, vergangen/ verwichen.

Przeszkodá/ Impeditio,onis, g.fœ. Impedimentum, Præpedimentum,i,g.n. Verwirrung/ Verhindernüß/ Irrung.

Przeszkodnik/ Intercessor, Interpellator, oris,g.m. ein Widerparth/ der sich einlegt/damit ein Ding keinen Fortgang gewinne/ Vnterreder/ Verhinderer.

Przeszkodźić/ Disturbare, Officere, Perturbare, Præpedire, verhindern/schaden/verwirren/ hindern/ irren.

Przeszkodźićiel/ Perturbator,oris, g. masc. Verwirrer/ Verhinderer.

Przeszkodźićielká / Perturbatrix,icis, g.fœ. Verwirrerinn/ Verhinderinn.

Przeszkodzony / Impeditus, Perturbatus, a, um, zerstört/ verhindert/ verwirrt.

Przeszydzáć/ Oppedere, Subsannare, verspotten / verschmähen.

Przeszydzánie/Insultatio,Subsannatio,onis, g. f. schimpffliche Verspottung.

Przeszywáć/ Transuere, Mit einer Nadel durchstechen.

Przetłumáczyć kśiąszkę/Traducere librum, ein Buch verdolmetschen.

Przetoż/ Ergò, Itaque, Proin, Proinde, Derohalben/ alßdann/ deßhalben/ darumb/derowegen.

Przetrwáć/ Degere, vollführen.

Przetykáć / Pertundere, durchstossen.

Przeuczyć się / Pernoscere, durchkennen/ kennen lernen.

Przewabiáć/ Pellicere, mit glatten Worten einen überreden/ locken/ reitzen/ mit guten Worten erlangen.

Przewártowáć kśięgi/Pervolutare libros, Revolvere, Bücher durchsuchen/ durchblättern.

Przewarzáć/Præcoquere, vorhin kochen.

Przeważáć/Aggravare, Degravare, Prægravare, Præponderare, fast vnd sehr beschweren/ mehr wiegen.

Przeważnie/Bellicosè, adverb. dapfferlich/ ritterlich.

Przewiązány/Redimitus,a,um, vmbgewunden/ geziert/ gebunden.

Przewiedzenie/ Prognosis,is, g.fœm. Vorwissenheit/das Vorwissen.

Przewiedźieć/ Perlustrare, woll besehen, durchsehen/besichtigen.

Przewiedźiony/Perspectus,a,um, befunden vnd betrachtet.

Przewierćieć / Perterebrare, Transforare, darneben hinbohren/ durchbohren.

Przewieść / Perducere, Præducere, Prætereducere, überführen/ voranhinführen.

Przewieść się/ Trajicere, überfahren.

Przewiewáć/ Perflare, duchblasen.

Przewiewánie/Perflatus,us, g. masc. grosse Windbläst/ Blasung/ Wind.

Przewiewny / Perflabilis, le, durchbläßlich/ lüfftig/ da die Lufft durchstreichet.

Przewijáć przez nogę / Supplantare, Ein Beyn setzen zu fallen / mit fürgehaltenem Fusse fällen.

Przewinić/ Offendere, irren/ fehlen.

Przewłoká/ vide Odwłoká. Z przewłoką/ Tractim, adverb. eines zugs lang.

Przewodźić/ Perductare, etwan hinführen.

Przewo-

Przewodźićiel/ Perductor,oris,g. masc. ein Führer.

Przeworá/ Longurius,ij,g.m. Vacerra,æ, g. masc. eine Zwergstange/ lange Stange/ damit man die Roß im Stall anbindet.

Przewoz/ Portorium, ij, g. n. Trajectus,us, Transmissus,us, g.maſ. Trajectio,Transmissio, Transvectio, onis, g. f. Vberfahrt/ Durchfahrt/ Vberführe/ Fähre.

Przewoźić/ Transvehere, überführen.

Przewoźnik/ Portitor,oris,g. m. Vberführer/ Fährmann. Przewoźnik czołnem jeżdżący/ Lintrarius, ij, g.m. ein Fährmann der mit einem kleinen Kahn überführet.

Przewracáć/ Intervertere, Invertere, Pervertere, Pervolvere, Pervolutare, frequent. Resupinare, Reversare, Supinare, verkehren/ das hintere fürkehren/ vmbwerffen/ vmbstossen/ hinrollen/offt kehren / über sich kehren/ vmbkehren/ durchweltzen.

Przewrocenie/ Conversio,Inversio,onis,g. fœ. Vmbkehrung/ Verkehrung / Vmbwerffung.

Przewrocony/Resupinatus, a, um, vmbgekehrt/ verkehrt/ vmbgeworffen.

Przewrotnie/Depravate,adv.boßhafftiglich.

Przewrotność/Perversitas,atis,g.fœ. Boßheit/ verkehrte Arth.

Przewrotny / Perversus, a, um, verderbt/ verkehrt/ verführt/ böß/arg.

Przewyćiężyć/Pervincere,überwinden.

Przewyßßáć/Antestare,Antevenire,Eminere, Enitere, Excellere,Præponderare,Præstare, Supereminere, Supergredi, Supermicare, Vincere, fürtreffen / fürtrefflich seyn / fürkommen/ übertreffen / herfürgehen / hochgeachtet seyn/ mehr wiegen/ besser seyn/ fürauß gehen/ vorgehen für andern/ höher geachtet werden.

Przewyßßájacy/ Eminens,entis, g. o. für/treffend/ das über einen andern gehet vnd stehet.

Przeymacz/ Interceptor, oris, g. m. Aufffaher/ Hinwegreisser.

Przeymowáć/Intercipere,Præripere, auff-fahen/vorhinweg reissen.

Przeymowáć/Pernoscere,durchkennen/kennen lernen/vollkömlich erkennen.

Przeymowánie/ Interceptio,onis,g.f. Aufffahung / Das aufffahen.

Przeyrzeć/ Perlustrare, Pervidere, durchsehen/ wolbesehen/ wol betrachten.

Przeyrzeć / Prædestinare, verordnen.

Przeyrzenie/ Prognosis,is, g. f. Prædestinatio,onis, g.f. Præscientia,æ, g. f. Vorwissenheit/ Verordnung/ das Vorwissen.

Przeyść/ Præterire, Transmittere, fürgehen/ übergehen/ übergehen/ überfahren.

Przez/ Per, præpoſ. accuſ. serv. Durch.

Przeźiębić/ Perfrigerare, sehr erkalten.

Przeźiębły/ Perfrigidus, Præfrigidus,a,um, gar kalt.

Przeźiebnąć/ Perfrigere, Perfrigescere, sehr frieren/ sehr kalt seyn/ erkalten.

Przeźieráć często / Perspectare, frequentat. fleissig vmbsehen.

Przeznaczáć/ Portendere, Præfigurare, Præsignare, Præsignificare, Künfftiges deuten/ durch eine Gestalt vorzeigen / vorzeichnen / voranzeigen/ vorandeuten.

Przeznáczony/ Præfiguratus, a, um, vorgestaltet/ vorbedeutend.

Przezrzoczysto/ Liquidè,& Liquidò,adver. klärlich/offenbarlich/offentlich/ offenbar.

Przezrzoczystość/ Limpitudo, inis, g. fœm. Lauterkeit/Klarheit.

Przezrzoczysty/ Przeyrzysty/ Compellucidus, Limpidus, Pellucidus, Perlucidus, Pertranslucidus, Perspicuus, Translucidus, a, um, fast scheinbar/ glänzend / lauter wie ein Brunn/ Wasserlauter/durchsichtig/durchscheinig. Przezrzoczysta rzecz/ Diaphanum,i, g.n. lat. Translucens, durchscheinig. Przezrzoczystym być/ Perlucere, Pellucere, Translucere, Transparere, durchscheinen/ fast scheinen.

Przeżuwáć/ Præmandere, Ruminare,& Ruminari, wiederkäwen / die Speise so einmal gegessen wiederumb käwen/ verdewen.

Przeżuwánie/ Ruminatio, onis, g. fœ. Das wiederkewen.

Przezwisko/ człowieká káżdego do własnego imienia przydáne/ Agnomen, Cognomen,inis,g.n. Cognomentum,i,g.n. der Zunam/ Vbernam.

Przeżyć kogo / Vivendo vincere aliquem, Einen überleben.

Przeżżak/ Eruditulus,a, um, Literator,oris, g. masc. ein wenig gelehrt.

Przodek/Prærogativa,æ,g.f. Principatus,us, g.m. Vortheil/Vorzug/ Vorstand/Herrschafft.

Przodek/ Antegenitalis, is, g. m. Genearcha, æ, g. ma. von unsern Voreltern der Uhranherr des Geschlechts.

Przodkowáć/ Eminere, übertreffen.

Przodkowie/ Antegeniti, orum, g. m. pl. nu. Majores, orum, g. m. pl. n. Parentes, tum, Patres, um, g. m. pl. num. Priores, Progenitores, Superiores, orum, g. m. pl. num. die Vorfahren/ Voreltern/ die Altvätter/ die vor uns geboren seyn.

Przodkowy/ Anticus, Primigenus, Primigenius, a, um, Das vornehm ist/ Anfänglich/ Ursprünglich/ Erstgeboren.

Przodkujácy/ Prævius, a, um, vorgehend.

Przodowáć/ Præire, vorgehen. Przodowáć w tańcu/ Præsultare, Den Tantz führen/ vortantzen.

Przybić/ Przybijáć/ Accudere, Affigere, Compulsare, Offigere, anhefften/ anschlagen. Przybić co ná czele/ ná przodku/ Præfigere, fürstrecken/ fürhefften.

Przybić/ Przybyć do brzegu/ Adnavigare, Annavigare, Allabi, Appellere ad littus, hinzuschiffen/ anländen/ hinzufliessen/ oder rinnen.

Przybiegáć/ Accurrere, hinzu lauffen.

Przybiegánie/ Accursus, us, g. m. Das her- zu- oder hinzulauffen.

Przybieráć/ Allegere, Cooptare, zu jhm erwehlen/ erkiesen. Przybráć do siebie/ Assumere, zu sich nehmen.

Przybieránie/ Assumptio, Cooptatio, onis, g. fœ. Auffnehmung/ Annehmung/ Erkiesung/ Erwehlung.

Przybity/ Affixus, a, um, angehefft.

Przybliżáć/ Instare, Propinquare, Proximare, nahen/ vorhanden seyn/ nahe hinzu kommen/ fast nahe seyn.

Przybrány/ Allectus, Assumptus, a, um, zugenommen/ zugemessen/ zuerwehlt.

Przybudowáć/ Ad, vel, Astruere, Coædificare, hinzubawen/ zusammenbawen.

Przybyć/ Adesse, hinzukommen.

Przybyćień/ Rok przybyszowy/ Intercalaris, e, Intercalarius, a, um, das Schaltjahr. Dźień przybyszowy/ Mensis Februarius Intercalaris dicitur, quod ei dies unus interseritur, diesq; ipse intercalaris dicitur, Embolimos, & Embolimæos, vel, Bissextus, Der Tag der im Schaltjahr/ am vier und zwantzigsten Tag des Hornungs wird hinzugesetzt.

Przybysz wkłádáć/ Calare, Intercalare, darzwischen einsetzen/ einen Tag oder Monat mehr nehmen.

Przybyszowy/ Intercalaris, e, Intercalarius, a, um, dem Schalttag/ oder Schaltjahr zugehörig. Item, Einkömling.

Przybywáć/ Gliscere, Augeri, wachsen/ zunehmen/ herfürbrechen/ auffwachsen.

Przychodzący/ Adveniens, Veniens, entis, g. om. Hinzukommender. Przychodzący miedzy/ Interventor, oris, g. m. Interveniens, entis, g. o. particip. Der zwischen einer Handlung kompt/ darzukommend.

Przychodźić/ Devenire, Advenire, Venire, Ventitare, frequent. Ventare, frequent. kommen/ hinkommen/ hinab kommen. Przychodźić często/ Aditare, frequent. offt zu einem gehen. Przychodźić ksobie/ Resipiscere, Reviviscere, wiederumb zu Verstand kommen/ wieder in sein Wesen kommen/ wieder auffkommen/ wieder erquicken/ wieder auff die Beyne kommen.

Przychodźień/ Przybyćień/ Advena, æ, g. m. Diversor, oris, g. m. Peregrinus, a, um, Proselitus, i, g. m. Außländer/ frembd/ Frembdling/ Einkömling/ außländisch/ ein Gast der beherberget wird.

Przychodzenie/ Aditio, onis, g. f. Zugang.

Przyćiągáć/ Przyćiągnąć/ Attrahere, Apporrigere, an sich ziehen/ hinzu strecken/ zu sich ziehen.

Przyćiemnieyszy/ Subnubilus, Subobscurus, a, um, ein wenig dunckel/ dunckelecht.

Przyćieższy/ Graviusculus, a, um, Semigravis, e, halb schwer und geladen/ etwas schwer/ ein wenig schwer.

Przyćináć/ Accidere, behawen.

Przyćiskáć/ Apprimere, hinzu drücken/ an einander drücken.

Przyczołgáć śie/ Adrepere, herzu kriechen.

Przyczyná/ Causa, æ, g. f. Ratio, onis, g. fœ. Ursach.

Przyczyná/ pobudká do czego/ Ansa, æ, g. f. Incentivum, i, g. n. Occasio, onis, g. fœ. Anlaß/ Ursach/ Gelegenheit/ Anreitzung.

Przyczyńcá/ Deprecator, oris, g. m. Peracletus, i, g. m. Precator, oris, g. masc. Fürsprecher/ Fürbitter.

Przyczyniáć/ Przyczynić/ Addere, Aggerare, Au-

re, Augere, Augmentare, Auctare, Auctitare, Congeminare, Cumulare, Exaggerare, Geminare, Multiplicare, Hinzu thun / groß machen/ mehren / auffhauffen / etwas zweymal auff einander thun / manchfaltigen. Przyczyniáć prace/ Distendere curas hominum, die Sorg den Leuthen mehren vnd vollstrecken.

Przyczyniáć sie/ Intercedere, Darzwischen kommen/mitteln/vorbitt thun/ Item, vor einen Bürge werden.

Przyczyniácz/ Amplificator, Auctor, Locupletator, oris, g.m. Augustus, i, g.m. ab augendo, ein Mehrer.

Przyczyniánie/Additio, Amplificatio, onis, g. fœ. Augmentum, i, g.n. Auctus, us, g. m. Adjectio, Accessio, Auctio, onis, g.f. Incrementum, i, g. n. Locupletatio, Augmentatio, onis, g. fœ. Auctuarium, ij, g.n. Vermehrung.

Przyczytáć/Adjudicare, Arrogare, Attribuere, Imputare, zu erkennen / zueygnen / jhm selbst zu messen/ zugeben / zurechnen / einen beschuldigen/zu ordnen/befehlen/übergeben.

Przydáć/ Przydawáć/ Accensere, Addere, Adhibere, Adijcere, Adscribere, Affingere, Apponere, Attribuere, Coaddere, Coadijcere, Subjungere, Subnectere, Subtexere, Superaddere, Superjacere, & Superjicere, Darzu rechnen/ darzu thun / herzu halten/ zustellen/ zusetzen/ zu dichten/hinzu thun/zulegen/zumessen/darzu oder weiter sagen/ an die vorige Rede hencken / herzu setzen/anwäben/ anhangen/ aufflegen / zu massen.

Przydáć sie/Profore, Nützen werden.

Przydány / Adjunctus, a, um, zugethan.

Przydátek/ Additamentum, i, g.n. Adjectio, onis, g.f. Adjectus, us, g.m. Appendix, icis, g. fœ. Appositio, onis, g. f. Auctuarium, ij, g.n. Corollarium, ij, g.n. Parergon, i, g.n. ein Zusatz/ Zugabe/Zuwurff/Anhang/Zufügung/ alles was neben dem fürnehmen Handel geschicht. Przydátek/ miáry wierzch / Cumulus, i, g.m. Zumaaß.

Przydátny / Adjectivus, Affictus, Affictitius, Insitivus, a, um, Zuwerffig/Zusetzig/Beygethan/zugethan/eingezweiget/das hinein gesetzt ist.

Przydawa sie/ Obtingit, Usu hoc venit, Es begiebt sich/ es wiederfehrt/das geschicht gemeinlich/ist bräuchlich.

Przydłuższy/ Longulus, Longiusculus, a, ū, ein wenig lang/langlecht.
(sen.

Przydmuchywáć/ Ad vel, Aspirare, anbla-

P R

Przydrobić/Adfricare, Affricare, Anreiben.

Przydymáć/ Adflare, Anhauchen / anblasen.

Przygáná/Culpatio, onis, g.f. Improperium, ij, g.n. Vituperatio, onis, g.f. Vituperium, ij, g.n. Beschuldigung/ Verweisung eines Lasters/ Verachtung/Fürwerffung/Scheltung/ Tadelung.

Przygániáć / Carpere, Obstrigillare, Opus alicujus vellicare, Vitiligare, Straffen/schelten/ beklauben/Leichtfertiglich schelten/tadeln.

Przygániácz/Vitiligator, Vitilitigator, oris, g.m. Haderer/Zancker.

Przygánny/ Accusabilis, Culpabilis, Improbabilis, Reprehensibilis, Vituperabilis e, Klagwürdig/ scheltbar/scheltenswerth/ sträfflich/verachtens werth.

Przygány godny / Notabilis, e, verweißlich

Przygnáć/ Pellere, Cogere, Zusammen treiben/nötigen/zwingen.

Przygnánie/Appulsus, us, g.m. Zutreibung.

Przygnány/ Appulsus, a, um, Zugetrieben.

Przygotowáć/ Apparare, Instruere, Præparare, Vorbereiten/zubereiten/ zurüsten.

Przygotowánie/Apparatio, onis, g.f. Apparatura, æ, g.f. Instructus, us, g.m. Instructio, onis, g. fœ. Parasceve, es, g.f. Præparatio, onis, g. fœ. Zubereitung/ Rüstung/ Vorrüstung / Vorbereitung/Zurüstung.

Przygrámolenie sie/ Obreptio, onis, g. fœ. Einschleichung/ Einkriechung.

Przygrámolić sie/ Obrepere, einschleichen.

Przygrubszy / Subabsurdus, a, um, Subagrestis, e, ein wenig vngeschickt/grob.

Przygrubszym/ Subabsurdè, adverb. ein wenig thörlich/ein wenig alber.

Przyjáciel / Amicus, Domesticus, i, g.m. Familiaris, Perfamiliaris, is, g.m. subst. ein gemeiner Freund.

Przyjácielskie/Amicè, Amiciter, Comicè, & Comœdicè, adver. Freundlich/lieblich. Po przyjácielsku/ Familiariter, adv. In geheim freundlich. Przyjácielskie z kim żyć/Uti aliquo familiariter, mit einem in vertrawter Freundschafft leben.

Przyjácielstwo/ Amicitia, æ, g.f. Necessitas, atis, g.f. Necessitudo, inis, Popularitas, atis, g. fœ. Freundschafft. Przyjácielstwo rozłączyć/ Amicitias discindere, metaph. Amicitias dissolvere, die Freundschafft zertrennen.

Przyjáśnieyßy/ Sublucidus,a,um, ein wenig scheinbar.
Przyjaźń/ Familiaritas,atis, Amicitia,æ,g.f. Freundschafft/Gemeinschafft.
Przyjaźn záwárta z nim mam / Usus mihi magnus cum eo, Ich hab viel Gemeinschafft mit jhm.
Przyjázny/ Benevolens, entis, g.o. Benevolus,a,um, Günstig/geneigt.
Przyjeć śie to niedługo / Tu propediem istius obsaturabere, du wirst des bald voll/ überdrüssig/satt werden.
Przyjecháć / Adequitare, Advenire, Hinzu reiten.
Przyjećie/ Cooptatio, onis,g.f. Erwehlung/ Erkiesung.
Przyjemnie/ Amabiliter, Amœniter, Perjucunde, Suaviter, adv. Holdselig/ freundlich/ lieblich/fast lieblichen/süssiglich.
Przyjemność / Amabilitas, Amœnitas, atis, g.f. Gratia,æ,g.f. Lepor, vel Lepos, oris, g. masc. Lubentia, æ, g. f. Suavitas, atis, g. fœ. Suavitudo, inis, g.f. Venustas, atis, g. fœ. Liebligkeit/ Lustbarkeit/ Anmütigkeit / Holdseligkeit / Wollust / Genügen / Süssigkeit.
Przyjemny / Favorabilis, e, Gratiosus, Jucundus, Lepidus, Melleus, Mellitus, Perjucundus,a,um, Plausibilis, Probabilis, Suavis, Vendibilis,e, das gunst hat / angenehm/holdselig/lieblich / anmuthig / frewdenreich / wolgefällig/ wol anzunehmen/sanfft/ werth.
Przyjmowáć/ Suscipere, Auffnehmen.
Przyjmowánie / Acceptio, onis, g. fœ. Empfahung/Auffnehmung.
Przykazánie/ Jussus,us,g.m. Befehl/Geheiß.
Przykázowáć/ Jubere, Præcipere, Befehlen.
Przykesowáć/ Admordere, Anbeissen.
Przykład/ Exemplum,i, g. n. ein That deren wir acht sollen nehmen/ vnd das vns etwas lehret/ ein Bewährung eines dinges durch gleiche that.
Przykład przydáć / Exemplum supponere, Vnten dran hencken. Ná przykład/ Verbi gratiâ, Verbi causâ, Exempli gratiâ, Nemblich/ als zum Exempel.
Przykłádáć/ Adhibere, Applicare, Asternere, Superponere, Herzu halten/ herzu fügen/ hinzulegen/ darauff legen.
Przyklesiáć rekomá / Applaudere, Complodere, die Händ zusammen schlagen.
Przykopáć/ Affodere, Hinzu graben.
Przykowáć/ Accudere, Anschmieden / anschlagen.
Przykreßáć/ Allinere, Anstreichen.
Przykro/ Austerè, Molestè, Permolestè, adv. Hartiglich/rauh/mit vnlust.
Przykrość/ Acerbitas, Arduitas, Austeritas, atis,g.f. Molestia, Permolestia,æ,g.f. Odium,ij, g.n. Torvitas, atis,g.f. Senium,ij,g.n. rauhe/harte Höhe dahin man schwerlich kommen kan/ herbe Vberlast/ Verdruß/ Vnruh/ Mühseligkeit/ Seltzamkeit/ Scheußligkeit/ Gräwligkeit.
Przykrußyć/ Adfricare, anreiben.
Przykry/ Acerbus, Importunus, Molestus, Odiosus, Permolestus, Sævus,a,um, Bitter/ vnzeitig/ vnruhiger/ vberlästig / vberlegen/ der einem Vnruh machet / streng/ feindlich. Przykry troche/ Submolestus,a,um, ein wenig mühselig.
Przykryć / Przykrywáć / Contegere, Integere, Pertegere, Supercontegere, Velare, Bedecken/ vberdecken/ Verdecken.
Przykryćie/ Velamen, inis,g.n. Velamentum,i g.n. allerley Decke. Przykryćie Pániey młodey/ Flammeum,ei, Flammeolum, i,g.n. dim. ein gelb Schleyer so vor zeiten die Bräute trugen.
Przykryty/ Velatus,a,um, verdeckt.
Przykrywádło okrągłe/ Orbis,is,g. m. ein runder Deckel.
Przykurzenie/ Situs,us,g.m. Staub oder Wust in danckelen Orten eines Hauses/ Item, Grawer/ schimlicher Vnflath an des Menschen Haut.
Przykwáśny/ Subacidus,a,um, Saurlecht.
Przyłączáć / Adgregare, Adjungere, Adscire, Aggregare, Attexere, zu der Schaar bringen/ herzu fügen/ zuthun/ darzu nehmeu/ hinzu setzen.
Przyłączájacy/ Subjunctivus,a,um, Zusetzig/ nachsetzig/ drangesetzt.
Przyłączenie/ Adjunctio, Subjunctio, onis, g. fœ. Zusammensetzung/ Zusatz.
Przyłączony / Adjunctus, a, um, Hinzu gethan/ zugefüget.
Przyłatáć/ Assuere, Auflicken/ anlappen/ anbutzen/ anneen.
Przyłbicá/ Cassis, idis, g.f. Cassida,æ,g.f. Galea, æ, g. fœ. Sturmhut / Helm / Sturmhaube.
Przyłbice kłáść/ Galeare, einen Helm oder Eysenhut auffsetzen.
Przylećieć názad/ Revolare, hinderfich fliehen/ Wiederumb hinfliehen.

Przyległość/ Continuatio, onis, g. fœ. Erlängerung.

Przyległy/Attiguus,a,um, Continens,entis, g. o. adject. Anstossend / an einander gefügt/ anrührend. Przyległym być/Adjacere, Nahe bey liegen. Przyległi / Affines, um,g.m. plur.num. Anstösser/deren Gütter an einander stossen.

Przyleń/Tardiusculus,a,um,ein wenig langsam/faul/träg.

Przyleść/Przyłáźić / Adrepere, Arreptare, Obrepere, Perrepere, Herzu kriechen/ anklettern/hinkriechen / durchschleichen.

Przyletnieyszym/ Tepidulus, Subtepidus,a, um, Lawlecht.

Przylewáć/Affundere, Zugiessen.

Przyliczyć/ Accensere,darzu rechnen.

Przyłomić/ Adfringere,Anbrechen.

Przykłożenie/ Adjectio, onis, g. f. Adjectus, us,g.m.Admotio,onis,g.f.Admotus,us,g.m.Applicatio,onis,g.f.Appositio,onis,g.f.Appositus, us,g.m. Intentio, onis,g.fœ. Zugabe/ Zusatz/Zuwurff/Zuschub / Zuschickung/ Zufügung / Anlag/ Mehrung.

Przyłożony/Applicatus, Applicitus,Appositus,a,um,Zugefügt/ angelegt/hinzu gesetzt.

Przyłożyć/ Adindere, Apponere, Hinein thun oder setzen/ zu legen/hinzu setzen.

Przynudá / Blandimentum , Illectamentum, i,g. n. Illecebra, æ, g. fœ. Lenocinium,ij, g. neu. Schmeichelung / Anreitzung / Lockspeise/ Hurische Gezierde / Geschmuck / Liebkosung / Körnung.

Przyłudny/Illecebrosus,a, um, Voll schmeichelens/ Anreitzung.

Przyłudzáć/Allicere, hinzu locken/reitzen.

Przylutowáć/Applumbare,mit Bley löthen.

Przymálowáć/Appingere, Herzu mahlen.

Przymawiáć / Conviriari , Objurgare , Objurgitare,freq.Lästern/ offt vnd viel schelten.

Przymáwiáć ná co / Alludere,mit Worten auff ein andere Rede deuten.

Przymawiánie ná co/Allusio,onis,g.f, eine Zudeutung.

Przymázáć/Allinere, Anstreichen.

Przymierze/Fœdus,eris,g.n.Induciæ,arum, g.f.plur.num.Pax sequestra,ein Bund/Anstand/ Stillstand im Kriege. Przymierze czynić/ Fœderare, ein Bündnüß/ Stillstand machen. Przymierza gwałćiciel/ Fœdifragus, a, um, Bundbrächig. Przymierzé złamáć/Fœdus violare, rumpere,frangere, den Bund brechen.

Przymierzyć / Superjacere , & Superijcere, zumassen.

Przymieszánie/ Admistio,onis,g.fœ.Admistura,æ,g.f. Vermischung.

Przymieszywáć/ Admiscere,darzu mischen.

Przymiot/Dos,dotis,g.f.Indoles, is,g.f.Art/ sonderlich der Jugend vnd Neigung zum Guten oder Bösen/jegliche Gab so einer von Natur hat.

Przymiot/ ziele/ Engeron, ontis, g.m. Pappus,i, g. m. Senecio, onis,g.masc. Creutzwurtz/ Grindwurtz.

Przymknąć/ Admovere, Herzuthun.

Przymknienie/ Admotus , us, g. m. Admotio,onis,g.f.das zufügen/zu thun.

Przymnázáć/ Adauctare,Adaugere,Augere, Augmentare , Auctare , Mehren/groß machen/ fast mehren.

Przymnożenie / Accessus,us, g. m.Accessio, onis,g.f.Auctus,us,g.m. Augmentatio,onis,g.f. Mehrung/Vermehrung.

Przymowká / Convitium,ij, g. n. Mordacitas,atis,g.f.Morsio,onis,g.f.Morsus,us,g. masc. Opprobratio,onis,g.f.Opprobrium,ij,g.n. Opprobramentum,i, g. n. Sugillatio, onis, g. fœm. Schmachwort/ Lästerung/ Nachredung/ Scheltwort/Schmachrede/Schmitzrede.

Przymuśićiel/ Coactor,Instinctor, Stimulator,oris,g. m. Treiber/ Antreiber/Stupffer/Anreitzer/Anstiffter.

Przymuśićielká/Stimulatrix, icis,g.fœ. Anreitzerin/Stupfferin.

Przymuszáć / Adigere , Angariare , Cogere, Compellere, Fatigare , Urgere, Zwingen/Tringen/züsamen treiben/nöthigen/ängsten/trengen.

Przymuszánie / Przymuszenie / Adactio, onis,g.fœ. Coactus , us, g.m. Angareia,æ,g.fœ. Zwang/ Nöthigung/ Zwingung/Treibung.

Przymuszony/ Coactus,a,um,Gezwungen.

Przynagláć / Fatigare , Treiben/ Müde machen/verdrossen machen.

Przynaglájacy/ Cogens,entis,g.o.Sævus,a, um,Streng/ hart/treibend/ tringend.

Przynaglánie/Compellatio,onis,g.fœ.Ansprechung/Beschreyung/Antreibung.

Przynależytość / Competentia , æ, Convenientia,æ,g.f,Bequemligkeit/Vergleichung.

Przynamniey/ Minimùm, adverb. Saltem, Tamen, Conjunct. Utique, adv. Zum wenigsten/ nichts desto weniger.

Przynieść/ Przynosić/ Adferre, Afferre, Adportare, Importare, Inferre, Offerre, Herzu bringen/ hinzu tragen/ einfahren/ einbringen/ eintragen/ fürtragen.

Przyniesiony/ Allatus, Oblatus, a, um, Herzu gebracht/ fürgetragen.

Przyniestátecznieyßy/ Leviculus, a, um, Etwas leichtfertig.

Przynośiciel/ Lator, oris, g. m. Träger.

Przynoßenie/ Latio, onis, g. fœ. Antrag/ Anbringung.

Przynukáć/ Perpellere, Compellere, Adigere, Cogere, Gäntzlich zu etwas treiben/ locken.

Przyodziewáć/ Vestire, Vestem præbere, Bekleiden.

Przypáda/ Usu venit, Accidit, Evenit, Contingit, Es begiebt sich/ es triefft sich.

Przypadek/ Accidens, entis, g. n. subst. Sors, ortis, g. f. Zufall.

Przypaláć/ Przypalić/ Adurere, Suburere, Besengen/ anbrennen/ ein wenig brennen.

Przypalánie/ Adustio, onis, g. f. Brand.

Przypalona rzecz/ Caustum, i, g. n. das gebrant ist.

Przypasáć broń/ Succingere se ferro, pugione, &c. sich begürten mit allerhand Gewehr.

Przypáść/ Accidere, Advenire, Evenire, Obvenire, Zufallen/ geschehen/ wiederfahren/ zukommen.

Przypáść/ Allabi, hinzufliessen/ hinzu fallen.

Przypátrowáć się/ Aspicere, Considerare, Contemplari, Dispicere, Noscitare, Obtueri, Perspicere, Speculari, Embsig anschawen/ bedencken/ hin vnd her sehen/ kennen lernen/ einen hefftig ansehen/ schawen/ verwalten. Przypátrowáć się komu/ Spectare aliquem, auff einen ein Auffsehen haben/ einen ansehen. Przypátrowáć się znowu/ Recognoscere, wieder kennen lernen.

Przypátrowánie/ Contemplatio, onis, g. f. Anschawung. Przypátrowánia godzien/ Spectandus, a, um, Spectabilis, e, Dignus spectatu, Schawens werth/ werth zusehen.

Przypátrująca się/ Spectatrix, icis, g. fœ. Schawerin/ Zuseherin.

Przypátrujący się/ Contemplans, antis, g. o. Contemplator, oris, g. m. Contemplativus, a, um, Noscitabundus, a, um, Anschawend/ das zu beschawen dienet/ kennen lernend.

Przypedzáć/ Przypedzić/ Adigere, Perpellere, Hinzu treiben/ gäntzlich zu etwas treiben.

Przypedzony/ Adactus, a, um, Hinzugetrieb.

Przypisáć/ Adscribere, Ascribere, etwas zuschreiben.

Przypisáć komu/ Przypisowáć/ Dedicare, Dicare, Inscribere, Zuschreiben/ zueignen.

Przypisánie/ Adscriptio, onis, g. f. Zuschreibung/ Zümessung.

Przypisánie komu kśiąßki/ Dedicatio, Dicatio, onis, Zueygnung eines Buchs.

Przypisány/ Adscriptus, a, um, Hinzu geschrieben/ zugeeygnet.

Przypisány komu/ Dedicatus, a, um, Zugeeignet.

Przypisek/ Interpositus, us, g. m. Interpositio, onis, g. f. ein Fürsatz/ Eintrag.

Przypletáć/ Przypletáć/ Applicare, Attexere, Herzu fügen/ anweben/ hinzu setzen/ ankleben/ anflechten.

Przyplodzić/ Progenerare, weiter gebären/ das Geschlecht vermehren.

Przyplwáć/ Adspuere, Anspewen.

Przypłynąć/ Adnare, Adnatare, Hinzuschwimmen.

Przypłynąć/ Przyciec/ Affluere, Hinzu fliessen/ zurinnen.

Przypłynienie/ Appulsus, us, g. m. Zuländung.

Przypochlebienie/ Assentatiuncula, æ, g. fœ. dimin. eine kleine Schmeichelung.

Przypodobywáć co/ Assimilare, Assimulare, Comparare, Configurare, Similare, gleichen/ dergleichen thun/ sich einem vergleichen/ gleich gestalten.

Przypokudnicá/ Empusa, æ, g. f. Gespenst.

Przypomnieć/ Przypominać co/ Memorare, Repetere memoria, Redigere in memoriam, Commeminisse, Ruminare, Subijcere, Melden/ erzehlen/ ingedenck seyn/ wiederumb gedencken/ einem etwas wiederumb zu gedächtnüß bringen.

Przypominácz/ Memorator, oris, g. m. der etwas erzehlt/ saget.

Przypowieść/ Adagium, Dictum, i, g. n. Parabola, æ, g. fœ. Proverbium, Verbum, i, g. neut. Sprichwort/ Spruch/ Vergleichung. Przypowieść stárodáwna/ Contritum vetustate Pro-

ver-

verbium, ein Spruch von Alten fast gebraucht.

Przypráwá/ Conditus,us, g.m. Conditura, æ, g.f. Fucus,ci, g.m. Lenocinium,ij,g.n. Lenimen, inis, g. n. Lenimentum, Relenimentum, i, g.neut. Eingemacht/ eine Farb damit man die Maasen am Leibe überstreicht/ Hurische Zierde/ Schminckung/ Sanfftung.

Przypráwić/ Adaptare, Aptare, zusammenfügen/ ordnen/ zurüsten.

Przypráwić/ Przypráwiáć/ Imbuere, Infucare, mit frembder Farb anstreichen.

Przypráwiáć potráwy/ Condimentis interponere, untermengen/ würtzen.

Przypráwiácz/ Temperator,oris, g, m. ein Mässiger.

Przypráwny/Factitius, Arte laboratus, Conditaneus, Medicatus, Infucatus, Fucatus, Fucosus,a,um, zubereitet/zugericht/gewürtzt/gefälscht/ nicht lauter/ etwa eingemacht mit Artzney oder Specerey.

Przyprowádzić/ Superducere, Superinducere, mehr beybringen/zuführen.

Przypuszczáć/ Admittere, zulassen. Itē, Admittere, est marem foeminæ, aut mati foeminam admovere ad initum, zulassen. Przypuszczáć jágnietá/ Irrumare agnos, die Lämblein zu saugen unterschieben.

Przypuszczony/ Admissus,a,um, zugelassen.

Przypysznieyszym/ Subarrogantèr, adver. ein wenig vermessentlich/stoltziglich/hoffertiglich.

Przyráchowáć/ Adnumerare, vel, Annumerare, darzu zehlen.

Przyrastáć/ Accrescere, Adaugescere, wachsen/ zunehmen.

Przyrastánie/ Accretio,onis, g.foe. Accrementum,i, g.n. Zuwachs/ Zunehmung.

Przyrodność/Cognatio,onis,g.foe. Freundschafft/ Geschlecht.

Przyrodny/ Congener, eris, gen. om. eines Geschlechts.

Przyrodzenie/ Indoles,is, g. f. Natura, æ, g. foem. Natur/ Art und Neigung zum Guten oder zum Bösen.

Przyrodzona niechęć do czego/ Apatheia, æ, g.foe. Unbewegligkeit des Gemüths/ Unanmügligkeit.

Przyrodzona skłonność/ chęć do czego/ Sympateia,æ, g. foe. gleiche Anmuthung/ natürliche Mitbewegung.

Przyrodzony/Genialis, Genitalis,e, Genuinus, Ingenitus,a,um, Naturalis,e, natürlich/ von Natur gegeben/ angeboren.

Przyrodzonych rzeczy bádácz/ Naturæ ventilator, Physicus,ci,g.m. Erweger der Natur. Przyrodzonych rzeczy umiejetność doskonáła/Mageia,æ,g.f. vollkommene Wissenschafft natürlicher Dinge. Przyrodzonych rzeczy umiejetny/ Magus, gi, g. m. apud Persas dicitur Sapiens: eos enim Persæ Magos vocant, quos Græci Philosophos, Naturkündiger.

Przyrodzonym sposobem/ Naturaliter, adverb. Sponte naturæ, natürlicher weise/ natürlich/ von Natur.

Przyrownywáć/ Æquiparare, Comparare, vergleichen/ gleich machen.

Przyrownywánie/ Æquiparatio, Comparatio,onis, g.f. Gleichmachung/Vergleichung.

Przyrzeć/ Adfremere, ein Getöß machen.

Przyrzeczny/Amnicola,æ,g.c. der an einem Flusse ist und wohnet.

Przyrzucáć/ Przyrzucić/ Adjicere, Coadjicere, Superjacere, Superjicere, zuwerffen/ zu andern Dingen legen/ auffwerffen/ auff etwz werffen.

Przyrzucenie/ Adjectus, us, g. m. Adjectio, onis, g. f. Zuwurff/ Zuschub.

Przyrzut/ Contagium,ij,g.n. Contagio,onis, g. f. Contages,is, g. f. erbliche anklebende Kranckheit/ Eine flechtende Seuche/ Flechtung.

Przyrzutny/ Contagiosus,a, um, anklebend/ Das sich weiter flicht.

Prysadzáć/ Admovere, herzu thun.

Przysadzáć/ Adjudicare, Addicere, zuerkennen/ zueygnen/ zugeben/ Das Urtheil außsprechen/ zusprechen.

Przysadzánie/ Addictio, Adjudicatio, onis, g. f. Zueygung/Zuerkennung/Zusprechung.

Przysádzony/ Admotus, Adsitus,a,um, darzu gepflantzet/ gesetzt.

Przysadzony/ Adjudicatus,a, um, zuerkant/ durch Urtheil zugesprochen.

Przyść/ Accedere, Venire, hinzu gehen/ hinzu kommen. Przyść miedzy/ Intervenire, darzwischen vñ darzu kommen/ überfallen. Ná mieysce postánowione przyść/ Pervenire, Bis an einen bestimten Orth od Stelle kommen/ gelangen. Przyść potym/ Postvenire, nachkommen. Przyść znowu/ Revenire, wiederumb kommen.

Przyście/ Accessus, Adventus, Appulsus, us, g. m. Ventio, onis, g. fœ. Zugang/ Ankunfft/ Zukunfft/ Zuländung.

Przyściełáć/ Asternere, hinzu legen.

Przysiać/ Adserere, darzusäen.

Przysiany/ Adsitus, a, um, darzugesäet.

Przysiegá/ Dejurium, ij, g. n. Juramentum, Jurandum, i, g. n. Jusjurandum, jusjurandi, & jurisjurandi, g. n. Sacramentum, i, g. neut. ein Eyd/ Eydschwur. Przysiegą potwierdzona rzecz/ Religione testatum, mit dem Eyde bezeuget.

Przysiegáć/ Przysiąc/ Adserere, vel, Asserere, Jurare, Jurejurare, schweren/ Einen Eyd thun. Przysiegáć / Dejerare, Dejurare, Persanctè jurare, Thewr vnd hoch schweren/ Einen thewren Eyd thun.

Przysiezny/ Juratus, a, um, Geschworen/ das ist/ von dem man einen Eyd genommen.

Przyskákowáć/ Assultare, auffspringen.

Przyskákowánie/ Assultus, us, g. m. An- oder Auffsprung.

Przyskákując/ Assultim, adv. Sprungsweise/ springends.

Przyskoczyć / Adsilire, vel, Assilire, hinzu springen.

Przysługá/ Gratificatio, onis, g. fœ. Dienst/ oder gefallen/ den einer dem andern bewiesen hat.

Przysługowáć/ Adservire, vel, Asservire, Comministrare, Inservire, Subservire, zudienen/ vnterdienstig seyn/ dienen/ auffwarten/ auffdienen. Przysługowáć się, Gratificari, Einem Dienst oder Freundschafft beweisen. Przysłużyć się komu/ Demerere, & Demereri, vmb einen etwas verdienen/ Einen zum Freund machen/ sich wol vmb einen verdienen.

Przysmák/ Obsonium, Pulpamentum, i, g. n. allerley schleckspeise/ Leckerbißlein/ sonderlich von zerriebenem Fleisch / wie ein Gemüße gemachet.

Przysmiárdły/ Subrancidus, a, um, ein wenig garstrich/ faul.

Przysmiecháć się/ Arridere, anlachen.

Przyspąsábiáć/ Arrogare, Jhm selbst zumessen/ zueygnen.

Przyspieszáć / Adproperare, Approperare, Maturare, Præfestinare, herzu eylen/ bey zeiten vnd fürderlich thun.

Przyspieszony/ Festinatus, Maturatus, Præfestinatus, a, um, In eyl zuwegen gebracht/ gar zu früh geeylet.

Przyspiewywáć/ Accinere, Admodulari, Ad vel Assonare, zustimmen.

Przysporszy/ Subgrandis, e, ein wenig groß/ großlächt.

Przysposobić/ Adoptare, auffnehmen.

Przysposobiciel/ Adoptator, oris, g. m. Der einen für einen Sohn auffnimpt.

Przysposobienie/ Adoptio, Adoptatio, onis, g. f. Erwehlung zu einem Kind / Annehmung an Kindes stat. Do przysposobienia należący/ Adoptivus, a, um, was zur Erwehlung gehört.

Przysposobiony/ Adoptatus, a, um, zu einem Kind auffgenommen. Przysposobiony Syn/ Adoptivus, i, g. m. Adoptatitius, ij, g. m. Adoptatus filius, ein Erwehlter Sohn.

Przystáć ná co / Acquiescere, beruhen/ ein wenig ruhen / zu frieden seyn/ Ruh vnd Ergetzligkeit haben/ ruhig seyn.

Przystąpić/ Przystępowáć/ Accedere, Adgredi, Aggredi, Adire, hinzutreten/ zu einem gehen. Przystępowáć z inszymi / Coaccedere, mit andern hinzu treten / hinzukommen.

Przystąpienie / Aditio, Aggressio, onis, g. f. Aggressus, us, g. m. Aggressura, æ, g. f. Zugang/ Zutritt.

Przystaw/ Antistes, stitis, g. c. Parochus, i, g. m. Anführer/ Koſtfreyhalter/ der eine Parthey mit aller Notturfft auff einer fahrt versiehet/ vnd für sie bezahlet.

Przystáwić do ogniá/ Apponere ad ignem, zum Fewer setzen/ beysetzen.

Przystáwiony/ Applicatus, a, um, particip. zugefügt/ angelegt/ beygesetzt.

Przystep/ Aditus, us, g. m. ein Zugang/ Zutrit. Trudny przystep/ Arduus aditus, ein schwerer Zugang.

Przystepny/ Accessibilis, e, Obvius & expositus homo, da man zukomen mag/ Einer der leicht zu finden / oder anzutreffen ist.

Przystoi/ Decet, imperson. Es geziemet/ Es stehet wol.

Przystosowáć / Accommodare, Attemperare, hereinfügen / sich recht schicken / zu rechte machen.

Przystoynie/ Competenter, Convenienter, Decenter, adv. füglich/ bequemlich/ geschicklich/ zimlich.

Przystoyność/ Decentia, æ, g. f. Decorum, i, g. neu.

g.neu. Zimligkeit/Bequemligkeit/Erbarkeit/Geschicklichkeit/ Przystoynosć záchowáć/ Decorum tenere, Sich gebürlich halten/ Ehrbarlich wandeln.

Przystoyny/Conformis,e,Consentaneus, a, um, Conveniens,entis, g.o. Decens,entis, g. o. bequem/geschickt/ gemeß/ füglich/ das sich gebühret/ das sich ziemet.

Przystrzygáć / Attondere, bescheeren.

Przystrzyżony/ Attonsus,a, um, beschoren.

Przyswędzona potráwá / Hic cibus sapit adustionem, die Speise brentzelt/ ist angebrant.

Przyświádczony/Attestatus,Contestatus,a, um, wol bezeugt.

Przyświecáć/ Allucere, anscheinen.

Przysypowáć/ Adaggerare, herzuhäuffen.

Przyszły/ Futurus, a,um, zukünfftig. Przyszłego roku / Subsequenti anno, des nachfolgenden Jahrs.

Przyszpetnieyszy/Turpiculus,a,um,Subturpis, e, ein wenig vnflätig/ schnödlich.

Przyszyć/Assuere, anflicken/ anbutzen.

Przytłustszy/ Suppinguis,e, feistlecht.

Przytoczyć/ Advolvere, hinzu waltzen.

Przytoczyć/ Przywieść co ná przykład/ Inducere,Etwas herfürbringen/Zum allerersten melden.

Przytomny/ Præsens, entis, g.o. gegenwertig. Przytomnym być/Adesse,Interesse, zugegen seyn/ gegenwertig seyn/ bey seyn/dar seyn.

Przytuláć/ Apprimere, aneinander drücken.

Przyuczáć/ Assvefacere,Consvefacere,Condocere,Condocefacere, gewehnen.

Przyuczáć się / Przywykáć się/ Przywykáć czemu/ Condiscere, Sich gewehnen/ gewohnt werden eines Dinges.

Przywaláć/ Admoliri, zuthun.

Przywątpiwáć / Addubitare, Subdubitare, ein wenig zweiffeln/ zweiffelhafftig seyn.

Przywiązány/ Alligatus, Adalligatus,a,um, angebunden.

Przywiedziony/Adductus,a,um,herzu/oder hinzugeführt.

Przywiększáć/Amplificare, erweitern.

Przywiększy / Majusculus, a, um, ein wenig groß/ großlecht.

Przywiewáć/ Adflare, anblasen.

Przywiewánie/ Aspiratio, onis, g. f. Afflatus,us,g.m. Anblasung.

Przywieziony/ Invectus, a, um, eingeführt.

Przywiezowáć/ Adjugare, Alligare, Adalligare, Superalligare, Adnectere,Annectere,Præligare, anbinden/ anstricken/ zusammenknüpffen. Przywiezowáć się do drzew / Nubere, dicuntur arbores vitibus, & vites arboribus, In Bäumen geflochten werden.

Przywiezowánie/ Alligatura,æ, g. f. Annexus,us, g.m. Religatio,onis, g. fœ. Anbindung/ Zusammenknüpffung/ Anstrickung.

Przywiiáć/ Adglomerare, Attexere, Subtexere, hinzufügen/anwäben/hinzusetzen.

Przywiley/ Privilegium,ij, g.n. eine sonderbahre Freyheit/ Gnade/Außspruch auff eine sonderbahre Person.

Przywitáć się / Dextram appetere, Einem die Hand bieten/Einen willkommen heissen.

Przywłaszczáć/ Adserere, Asserere, Vendicare, bestetigen/ befestigen/ Ihme selbst zumessen/für eygen ansprechen/zueygnen. Przywłaszczáć co sobie / Sumere sibi aliquid, Assumere sibi, Sich eines Dinges ermessen.

Przywłaszczánie/ Vendicatio,onis, g.f. Zueygnung/ Zumessung.

Przywłaszczony/ Assumptus,a,um,zugemessen.

Przywodzenie/ Allegatio, Prolatio, onis,g. fœ. Anziehung/ Fürwendung/ Nennung.

Przywodzić/ Adducere,Adhamare, Inducere, Redigere, herzuführen/ zu jhm ziehen/Etwas herfür bringen/ Zum ersten melden/ Mit Gewalt etwas treiben.

Przywoláć/ Accire,ab Accio, & Acciere,ab Accieo, Advocare, Advocitare,freq. beruffen/ beschicken / herzuruffen.

Przywożenie/ Advectio, Subvectio,onis,g. fœ. Subvectus,us, g. m. Zufuhr/ Das hinzubringen/ Fuhr über Land.

Przywozić/ Advehere, Subvehere, Subvectare, frequent. hinzuführen / bringen/ auffhinführen/ über Land führen.

Przywoźny / Invectitius,a,um, Vectibilis,e, Anders woher/oder auß andern Landen gebracht.

Przywracáć/ Przywrócić/ Instaurare, Restaurare, Restituere, erneweren / wiederumb auffbringen/ wiederumb geben/zustellen.

Przywrocenie/ Restitutio,Reductio,onis,g. fœ. Das wiedereinsetzen/oder/das wiederbringen zu seinem vörigen wesen.

Przywróćićiel/ Reductor, Restitutor, oris, g. m. Wiederbringer/ Wiedereinsetzer.

Przywrocony/ Reductus, a, um, partic. Wieder eingesetzt/ wiederbracht.

Przyzimnieyszy/ Frigidulus, Subfrigidus, a, um, ein wenig kalt/ kaltächt.

Przyznáć śię/ Fateri, Confiteri, bekennen.

Przyznány/ Attestatus, a, um, bezeugt.

Przyzwáć/ Przyzywáć/ Accersire, Accersere, Arcessere, Devocare, Vocare, herzu beruffen/ beschicken/ hinabruffen. Przyzwáć kogo/ Appellare aliquem, Einen zur rede stellen/ mit einem reden.

Przyzwaláć ná co/ Annuere, Assentiri, Assentari, Consentire, verwilligen/ zustimmen/ zusagen.

Przyzwalácz/ Assensor, oris, g. m. Verwilliger/ der seinen Willen worein gibt.

Przyzwalájący/ Consentiens, entis, g. omn. particip. einhellig/ mitstimmend.

Przyzwánie/ Accersitus, us, g. m. Beruffung/ Geheiß/ Forderung.

Przyzwoićie/ Competenter, Convenienter, adverb. Bequem/ füglich/ gerade recht/ bequemlich.

Przyzwoitość/ Convenientia, Competentia, æ, g. f. Gleichförmigkeit/ Vergleichung/ Vertrag/ Bequemligkeit.

Pryzwoity/ Accommodatus, Consentaneus, a, um, Conveniens, entis, g. o. particip. wolgelegen/ geschickt/ gleichförmig/ groß/ bequem/ füglich.

Przyzwolenie/ Assensio, Assentatio, Consensio, onis, g. f. Assensus, us, Consensus, us, g. m. Verwilligung/ Einhelligkeit/ Zustimmung.

Przyzwolony/ Consensus, a, um, Das überein kommen/ Das verwilliget ist.

Przyzwyczájáć kogo/ Adsvefacere, Consvefacere, Einen worzu gewehnen.

Przyzwyczájáć śię/ Adsvescere, vel, Assvescere, Sich etwan zu gewöhnen.

Przyzwyczájony/ Assvetus, a, um, gewehnet/ gewohnet. Przyzwyczáionym być/ Consvescere, Consvefieri, gantz gewehnen/ gewohnen.

Przyzywácz/ Accersitor, oris, g. mas. ein Beruffer/ Auffwarter.

Przyzywálny/ Vocativus, a, um, ruffend.

Psalm/ Psalmus, i, g. m. Cantio, onis, g. fœ. Lied/ Gesang/ Psalm.

Pśia gwiazdá/ Canicula, æ, g. f. Hundsstern. Pśia gwiazdá wietsza/ Sirius, ij, g. m. Hundsstern. Pśie dni/ Dies caniculares, die Hundstage.

Pśia muchá/ Cyniphes, g. m. Cynomia, æ, g. fœm. Cynips, cyniphis, g. fœ. Wassermücke/ Hundsfliege.

Pśi język/ Cynoglossus, i, vel, Cynoglossa, æ, g. f. vel, Cynoglossum, i, g. n. Hundszunge.

Pśi len/ Cynomia, æ, g. f. Flöhkraut.

Pśinki/ Solanum, i, g. neut. Nachtschatten.

Pśinki czerwone/ Trychnon, herba, vulgò Alquaquengi, Judenkirschen.

Pśi pysk/ Rostrum canum, Hundsschnautz.

Psotliwie/ Flagitiosè, adv. Lästerlich.

Psotliwy/ Flagitiosus, a, um, voll Schelmerey/ Büberey/ Schelmisch/ Bübisch.

Psowáć/ Corrumpere, Depravare, Destruere, Vitiare, zerstören/ schänden/ verderben/ verkehren/ zerbrechen/ niederreissen/ gebrechlich machen/ schwächen/ verwüsten/ ärger machen.

Psowánie/ Depravatio, onis, g. fœ. Verderbung/ Verkehrung.

Pstrąg czerwony/ Orata, pro Aurata, æ, g. fœ. rothe Forellen.

Pstry/ Multicolor, oris, g. o. Varius, a, um, Pantherinum, i, g. n. mancherley Farb/ voll Laubflecken/ fleckächtig/ bund wie ein Panterthier oder Leopard.

Pstrzyć/ Distinguere, Variegare, besprengen/ verblümen/ mit Veränderung zieren/ unterscheiden in vielerley weise/ bunt machen.

Pszczelnik/ Mieysce gdźie ule stoją/ Apiarium, Meliton, Melittotrophium, Alvearium, Mellarium, ij, g. n. ein Orth da man die Immen hinstelt/ Immengestell/ Bienengarten.

Pszczelnik ziele/ Melinum, i, g. n. Meliphyllon, vel, Melissophillon, aliàs, Apiastrum, i, g. neut. Melissenkraut/ Mutterkraut.

Pszczołá/ Apis, apis, g. f. Bugones, um, Melissa, æ, g. f. Biene/ Imme. Pszczelna mátká/ Mater apis, Honigmacherin. Pszczołá niepożyteczna/ Fucus, ci, g. m. Hummel. Pszczoły śię roją/ Coloniam mittunt apes, die Bienen stossen einen Schwarm auß.

Pszenicá/ Far, farris, g. n. Robus, i, g. m. Triticum, i, g. n. Weitzen.

Pszenny/ Similagineus, a, um, Triticeus, a, um, von Weitzen/ Semmelmehl.

Ptak / Ales,itis,g. f. Avis,is,g.f. Avicula,æ, g.f Ornis,ornios, vel Ornithus,g.f. Volucris,is, g.f. allerley Vögel. Ptak morski/Ispida, æ,g.fœ. Eyßvogel. Ptástwo/ Pecus volatile, Geflügel/ Gevögel. Ptaki łowić / Aucupari, Vogel fahen. Ptakow łowienie / Aucupium,ij, gen. neut. Aucupatio,onis,gen.fœm. Vogelfahung. Ptakow lubienie/ Avitium,ij, g. neut. Federspiel. Ptacy śpiewáją ná wiośnie / Aviculæ vernant, die Vögel singen im Frühling. Ptak śpiewájący ná znák szczęścia / ábo/nieszczęścia/Oscinis, is, vel, Oscen, inis,g.o. ein Vogel so mit Geschrey ein Loßzeichen gibt zum guten oder zum bösen.

Ptaszy zob / Ligustrum,i, g.n. die Reinweiden/ Mundholtz.

Ptaszę/Pipio,onis,g.m. ein junges Vögelein.

Ptasznik / Auceps,aucupis,g. c. Aviarius,ij, g.m. Ornithon, onis,g.m. Vogelsteller / Vogelfanger/einer der die Vogel fängt / Item, ein Vogelkesicht.

Ptászyniec/Ptászy sad/ Aviarium,ij,g. neu. Aviaria,æ,g f. Vogelkyflicht/ Vogelkorb/ Vogelbawer/ Wald voller Vögel.

Ptyzáná / Ptisana, æ, g.fœ. Gerstengraup/ Gerstenwasser/ Gerstentranck.

Puch/Pluma,æ,g.f. Pflaumfeder. Puchowy/ Plumarius, Plumeus,a,um, Flumich/von weichen zarten Federn.

Puchác/Halare, ein Geruch geben.

Puchliná żywotá/ Aqua intercus, Hydrops, opis,g.m. Hydropisis,is,g. f. Tympanites,is,g.f. die Wassersucht. Puchlinę żywotá cierpiący / Hydropicus, Tympanicus, i,g.m. Wassersüchtig.

Puhacz/Bubo,onis,g.m.&f. Huhu/Nachteul.

Pujnal/ Enchiridion, ij, g.n. Pugio, onis, g. m. Sica, Sicula,æ,g.f. dim. ein Dolch/ oder kleines Deglein.

Puklel ná kśięgách / Umbilici , orum, g. mas. plur.num Knopff / Zierd oder Spangen/ so die Alten auff den vollendeten Büchern setzten.

Pukláśty/Umbilicatus,a, um, wie ein Nabel gestaltet.

Puklerz/ Ægis,idis,g f. Annale,is,g. n. Clypeus,i,g.m. Clypeum,ei,g.n. Umbo,onis,g. m. ein ährin Schild mit Schlangen Köpffen vnd grewlichen Angesichtern. Wypukłość w puklerzu ná środku / Umbo,onis, g.m. das mittel eines Schilds/die Butel im Schilde.

Pulchno czynić/Fermentare, mit den Hefen aufftreiben/Hefeln.

Pulkoszek/Orca,æ, g.f. Korblein.

Pułnocy / Pułnocna stroná / Septentrio, onis, g. m. der Nordwind. Pułnocny/ ná pułnocney stronie leżący/ Aquilonaris,e, Aquilonius,a,um, Borealis, e, Coreus, Arctous, Arcticus, Septentrionarius, a,um, Septentrionalis, e, das gegen den Nordwind gelegen ist/Nordisch.

Pulpit/ Pulteus,ei, g.m. Pulpitum,i,g. neu. Pultbret. Pulpit pisárski/ Pluteus, i, g. m. ein Pulbret od Gestell Bücher darauff zu legen oder darauff zuschreiben.

Puls/Arteriarum pulsus, Schlag der Hertz-Ader. Puls zły / Formicans pulsus, Schlag der Hertzader der all zu geschwinde schlägt/ als wann viel Ometssen durch einander winseln.

Pułtorá / Połtorá / Sesqui, indeclin. compositum, Anderthalb. Pułtorna część / Sesquialtera pars, anderthalb Theil. Pułtorny/ Sesquiplex,icis,g.o. idem, quod Sesquialter, ra, rum, vel, dimidio tantum major, das ein vnd noch halb so viel ist.

Pułtoromieśieczny czás / Sesquimensis,e, Anderthalb Monat.

Pułtorostopny/Sesquipedaneus,a,um, anderthalb Schuchlang. Pułtorostopna miárá/ Sesquipes, edis,g.m. anderthalb Schuch.

Pułtorouncyowy/Sescuncialis,e, drey loth oder anderthalb Zoll.

Pułtrzećiá máiący/ Semistertius, Sesquitertius, Sestertius,a,um, das dritthalb in sich hält oder begreifft.

Punkt/Punctus,i,g.m.& Punctum,i,g. n. ein Punckt. Punkt czásu/ Articulus temporum, Gerad die rechte Gelegenheit der Zeit. Punktácyá pewna/ znák pisárski/ Comma,atis, g.n. latinè, Incisio,onis,g.f. Pars periodi, ein Vnterpünctlein/ Vnterpunctierung / ein Distinction.

Punktowánie/ Hypodiastole,es, Figura lat. Subdistinctio,onis,g.f. Vnterscheidung der wörter/daß sie nicht an einander hangen.

Purgácya/Clysmus,i,g.m. lat. Purgatio,onis, g.f. Clyster,eris,g.n.& Clysterium, ij,g. n. Purgantz/Clystier/Reinigung/ so durch den Hindern geschicht/Clystierung. Purgácyą bráć/ Alvum ciere, elicere, solvere, laxare, emollire, Purgieren/den Stulgang machen/bringen.

Purgujacy/Catharticus,a,um,Purgierende Artzeney/das da purgiert.

Purpurowa fárbá/Porphyra, Purpura,æ, g.f. Purpurfarb.

Puśćić/Dimittere, Hinweg schicken/abhin lassen/fahren lassen.

Pustelniczy/ Eremitarius, a,um, das einem Einsiedeler/Waldbruder gehört.

Pustelnik/Anachoreta,Eremita,æ,g.m.Philéremus,i, g.m.Einsiedler/ Eremit/Waldbruder.

Pustołká/Postułká/ Cenchris,idis,g.f. lat. Tinnunculus,i,g.m.Wannenweher/Wandweihe.

Pustoszacy/Populabundus,Vastificus,a,um das da verwüstet/ verherget/ verderbig/ verwüster/zerstörer.

Pustoszenie / Depopulatio, Expopulatio, Populatio,onis,g.fœ. Populatus,us,g.m. Vastatio,onis,g.f. Vastitudo,inis,g.f. Vastities, ei,g.f. Vastitas, atis,g. fœ. Verwüstung / Verheerung/ Plünderung/Zerstörung/Verderbung.

Pustoszyć/Corrumpere,Depopulari, Desolare,Divexare,Diripere,Expopulari,Perpopulari,Populare, Populari,Profligere,Solare, Vastare, Verwüsten vnd öd machen/verhergen/ zerstören/ verderben/wüst machen.

Pustoszyćiel / Populator, Vastator,oris,g.m. Verwüster/ Verheerer.

Pustoszyćielká / Populatrix, Vastatrix, icis, g.f. Verwüsterin / Verheererin.

Pustowáć/Bacchari, Bächten / das Fest Bachi begehen / Schwermen / Toll vnd voll seyn/ Fastnacht halten.

Pusty/Immodestus,a,um,Petulans,antis,g.o. Muthwillig/geyl/ vnreiner Worten / vnschaamhafftig.

Pustynia/ Desertæ solitudines, Desertum,i, g.n. Eremus,i, g.m. Solitudo,inis, g.fœ. Tesqua, orum,g.n. plur. num. Einöde / Wüste/verlassen Orth/Oede.

Pusczáć śię / Superlachrymare, Trieffen / gleich wie die Weinräben wann sie geschnitten.

Pusczáć/Mittere,Senden/schicken/lassen.

Pusczáć wode/Meiere,Mingere,Bruntzen/ harnen/seichen/pissen.

Pusczádło/ Phlebotomon, i, g. n. Scalper, pri,g.m.& Scalprum,i,g.n. Scalprum chyrurgicum, Laßeysen / ein Flitte.

Pusczánie krwie/ Phlebotomia,æ, g. f. das Aderlassen.

Pusczyk/Ulula,æ,g.f.Eul.

Puszká / Orca,æ,g. fœ. Pixis, idis, g. fœ. ein Schreinchen/ Büchsen / Salbbüchs.

Puzdro/Capsa,æ,g.fœ.Kist/ Gehaltnüß/Kasten/ Flaschenfutter.

Puzyná/Frit, indecl. g.n. das oberst an einem zeitigen äher/ist minder denn der Kern.

Pychá/ Ambitio,onis,g.f. Arrogantia,æ,g.f. Fastus, us,g. m. Elatio animi, Ferocia, æ,g.f. Ferocitas,atis, g.f. Insolentia,æ,g.f. Spiritus, Strepitus,us,g.m. Sublatio animi, Superbia,æ,g.fœ. Tumor, oris,g. m. Hochmuth / Vermessenheit / Ehrgeitzigkeit / Hoffart in einem ding/Stoltzheit/ Frechheit/Stoltz/ stoltzer Muth/ Pracht.

Pypeć/Pituita in gallinis, Singultus gallinarum, Pipffs. Kokosz ma pypeć/Gallina singultit, die Henne hat den Pipffs/die Henne hixet.

Pyszno/Arroganter, Arrogantiùs, Arrogantissimè, Superbè, adv. Stoltziglich / hoffertiglich. Pyszno śię stáwić / Attollere supercilium, Sich stoltziglich erzeigen.

Pyszny/ Arrogans,antis,g.o. Fastosus,a,um, Ferox, ocis,g.o. Insolens,entis,g.o. Pomposus, Prætumidus, Sublatus, Superbus, Superciliosus, Tumidus, Turgidus, Turgidulus, a, um, Stoltz/ vermessen / hochmüthig / hochtrabend/ prächtig/ auffgeblasen / erhebt / hoffertig/ vbermütig / voll stoltzheit. Pysznym być / Ampullari, Animos tollere, Insolescere, Superbire, Tumere, Stoltz/ auffgeblasen werden/ hoffertig/ übermütig / hochtrabend seyn.

Pytáć/ Interrogare, Quærere, Rogare, Fragen/erfahren/erkünden. Pytáć czesto/ Derogitare, Rogitare, offt fragen.

Pytácz/Rogator, Percontator,oris,g.m. ein Erforscher / Vmbfrager.

Pytánie / Erotema, atis, g. n. Interrogatio, Quæstio, Rogatio, onis,g.f. eine Frag. Pytánie pilne/Percontatio,onis,g.f. Erforschung/ Nachfragung. Pytánie skryte/ trudne/ Scirpus,i,g. m. eine verborgene Frage.

Pytány/ Quæsitus, Rogatus, Interrogatus, a, um, Gefragt/ Nachgeforscht.

Pytel Młyński/ Cribrum pollinarium, Beutelsack/Meelbeuttel.

Pytelnik/Pollintor, oris,g. m. Mehlbeutler.

Pytlowáć/Pollinario cribro succernere, das Meel beuteln.

Robáć/ Proſcindere, Proſecare, Scindere, Secare, Auffhawen/ aufſpalten / abhawen/ hawen/ſpalten.

Robánie/Confectio,Proſciſſio,Sciſſio,onis, g.f.Sciſſura, æ,g. fœ. Fallung/ Haw/ Spaltung/ Zerſchneidung der Bäum.

Ráchmiſtrſka náuká/Arithmetica,æ,g.fœ. die Rechenkunſt.

Ráchmiſtrz / Calculator, oris,g. m. Rechenmeiſter. Ráchmiſtrz celniczy / Magiſter ſcripturæ,Zollmeiſter/Rechenmeiſter der Zollen.

Ráchmiſtrzyni/Calculatrix,icis,g.f.Rechenmeiſterin.

Ráchowáć / Computare, Deputare rationem,Rationari,Reputare,Subducere, Rechnen/ berechnen / die Rechnung machen / halten / außrechnen.

Ráchowánie / Ratiocinatio, onis,g. f. Außrechnung / das Nachdencken eines dings.

Ráchownik/ Logiſta,æ,g.m. Rationarius,ij, g. m. Rationator , Raciocinator , oris, g. maſc. Rechner / Rechenmeiſter / der die Rechnung anſtelt.

Ráchunek / Computatio , Ratio, Subductio, onis g.f. Rechnung. Ráchunku ſlucháć / Conferre Rationes , Supputare rationem cum aliquo , Ad calculos aliquem vocare , revocare, Gegen einander rechnen. Ráchunek oddawáć/ Referre,Deponere rationes, Rechnung halten/ Rechnung abgeben von einem dinge.

Ráczey/ Potiùs,Potiſſimè,Potiſſimùm,adv. Vorab / für allem / vornemblich/ lieber/ ehe/fürnemblich.

Raczyć / Dignare , Dignari , Magnificare , würdig achten/werth achtē/groß machen/ſchätzen.

Rádá / Conſilium, ij,g.neu. Rath/ Anſchlag. Rády záżyć/Conſilio uti, Rath gebrauchen/

Rádá / Senat / Rádni Pánowie/Senatus, us, g. m. der Rath einer Stadt. Ráde zwołáć/ Cogere, Convocare, vel, Vocare Senatum, den Rath ſamlen. W Ráde przybráć / In Senatum aliquem legere,ein in den Rath erwehlen/ erkieſen/nehmen.

Rádło / Vomer, eris, g.m. ein Pflugeyſen / Pflugſchaar/ Wegeyſen.

Rádość / Exultantia , æ,g.f. Exultatio, onis, g.f.Jubilum,i,g.n. Recreatio,onis,g.fœ.Frewd/ Frewdenſprung/Frolockung/Ergetzligkeit.

Rádowáć ſię / Jubilare, Frewen/Frolocken/ jauchtzen/ jubilieren. Rádowáć ſię z niezgody/ Diſcordiis paſci,eine Luſt an zwytracht haben.

Rády dobrze námyślone/ Conſilia evigilata, Wol bedachte vnd erwogene Rathſchläge.

Rádźić / Conſuadere,Suadere,Rathen. Rádźić o pokoju / Conſulere paci , zum Frieden rathen. Rádźić komu / Conſulere alicui , aliquem,einem rathen/Rath geben. Rádźić ſię kogo/Conſulere,Rathfragen/Rath halten/ſich berathen/Rathſchlagen.

Rádźiciel / Suaſor, oris,g. m. ein Rathgeber.

Rák / Cancer, cri,g.m. Krebs. Rák morſki/ Cammarus , ri , g.m. Corophium , ij,g.n.Gammarus,i,g.m.See-Meerkrebs/ vulgò, Krabben. Gwiazdy dwie w Ráku niebieſkim / Aſelli, orum,g.m. zween Sternen im Krebs.

Rámá/Puteus,ei,g.m. ein Rand/ Leiſt. Rámámi opráwiony/ Margineus,a, um, Marginalis, e,Marginatus,a, um, das einen Rand hat.

Rámię / Brachium,ij,g.n. Humerus, i, g. m. Arm von der Achſel biß auff den Elnbogen.

Rámienisty / Humeroſus, a, um, das breite Schultern hat/Großſchultericht.

Ráná/Plaga, æ,g. f. Vulnus, eris,g.n.Vomica,æ,g. f. Vulnuſculum,i,g.n.dim. eine Wunde/ Geſchwär/ Eyterbeule. Ran śćiá/Turba vulnerum , Vielheit der Wunden.

Rániący / Vulnificus, a , um , das Wunden macht/das da wundet.

Ránić / Ráne komu zádáć / Sauciare, Vulnerare , Cicatricare,Injicere plagam, Verwunden/einem ein Wundmahl ſchlagen / einem eine Wunde geben.

Rániony/Sauciatus,Vulneratus,a,um, Verwundet/ wund geſchlagen/verletzt.

Ránny/do ran służący/ Vulnerarius, a,um, Zun Wunden dienlich.

Ráno/ Diluculò , Manè,Maturè,adv. Wann der Tag anbricht/früh/Morgens/ſchnell. Ráno bárzo/Multò manè, faſt frühe/ſehr früh.

Rántuch/ ſtárá białagłowſka / Peplus , i, g.m.& Peplum,i,g.n.Frawenſchleyer/Binde.

Rány / Maturus,Præmaturus,Tempeſtivus, a,um, Zeitig/ frühe zeitig.

Rápontyk/Rhacoma,atis,g.n.Rhabarbara.

Rátá wołáć/ Quiritare , Quiritari, Mordioſchreyen / vmb Hülff ſchreyen / Gewalt ruffen/ ſchreyen/ jammerlich Geſchrey führen.

Rátowáć/Adminiculari,Mederi,Opitulari, Subvenire, Subventare, Helffen/ stewren/ zu Hülff kommen/ retten/ Schaden wenden.

Ratuß/ Curia, Basilea, æ,g.f.Prætorium, ij, g.n.Rahthauß.

Ray/ Paradisus, i,g. m. Lustgart/ Paradeyß/ Baumgart.

Raycá/Senator,oris,g.m.Rathsherr.Raycy/ Patres,um,g.m. Rathsherrn.

Ráyskie ziarká/ Cardamomum,i,g.n.Paradeyßkörner.

Raz/Semel,adv.einmahl.

Raz (nomen ) Ictus,us,g. m, Plaga, æ, g. fœ. Schlag/Streich/ Striem.

Rázny/ Opportunus,a,um, Commodus locus,nach dem Wunsch/füglich/gelegen/bequem.

Rdest biały/Hydropiper,is,g.neu. Wasserpfeffer.

Rdzá w zbożu / Robigo,Rubigo,inis,g.fœ. der Brand im Getreyde / so der Halm roth wird. Rdzáwy / Rubiginosus,a,um , Schwartzrostig/ verbrand Getreyd.

Rdzá żelázna / Ærugo , Ferrugo , inis, g.f. Rost am Ertz vnd Kupffer/Eysenrost. Rdzáwy/ Ferrugificus, Ferruginosus, a, um, Rauchfarb/ Eysenfarbe/Rostig/verrost.

Reczenie / Fidejussio, onis, g. fœm. Bürgschafft.

Recznik/ Mantalum,Mantelium,ij,g.n.Mantile,is, g. n. Handtuch/Handzwehel.

Reczny / Manualis , e, Das zu den Händen gehört. Reczney roboty / Manuarius, a, um, das mit der Handarbeit gewonnen ist.

Reczyć / Appromittere , Fidejubere, Satisdare,für einen Bürge werden/vmb das so er verheissen hat. Reczyć zá kogo/Spondere pro aliquo, Bürg seyn/versprechen.

Rejestr/ Anagraphe,es,g.f.Catalogus,i,g.m. Elenchus,i,g.m. Inventarium,ij,g.n.Liber,bri, g.m. Librarium,ij, g. n. Repertorium,ij,g.n.Pinacidia,orum, g.n.pl.num. Tabula,æ,g.fœ. Register/Findzedel/ Inhalt/ Rödel/ein Register da man Haußrath vnd dergleichen jnnen schreibet/ Item, Vom empfangenem vnd außgegebenem. Rejestr káżdodźienny/Diarium,ij,g.n.ein Register / Rechenbuch / darinn man täglich schreibt. Rejestr kupieckí/ Literæ,arum,g.f.plur.num. Rödel/ Rechenbücher der Kauffleuthe. Rejestr rozchodow y dochodow / Tabula expensi & accepti , ein Register vom außgegebenem vnd empfangenem. Rejestr rzeczy przedáynych/ Auctionariæ tabulæ,Rödel der Güter so verkauffet werden. Rejestrowy/ Ascriptitius,Ascriptivus, a, um, eingeregistert/ eingeschrieben. Rejestrowe spráwy / Nomina,um, g.neut. Artickel vnd Namen der Personen vnd Sachen so man im Rödel auffschreibt. Wpisáć w Rejestr wydatki/Expensum ferre, die Außgabe auffschreiben. Z rejestru/Præfinitò,adv. Nach bestimpter maß/bestimbt/so viel erlaubet ist.

Reká/ Manus, us,g.f.die Hand. Reke gibká májacy/Angvimanus,g.m. der eine flache Hand hat. Reke krzywa májacy/ Ancus,i, g.m. einer der den Arm nicht strecken mag / der einen krummen Arm hat. Reká rośćiaguiona/ Palma, æ, g. f. die flache Hand.

Rekaw/Manica,æ,g.fœ.Ermel/Handschuch. Rekawy májacy / Manuleatus , Manicatus, a, um,der Ermel hat/mit Ermeln.

Rekáwicá / Chirotheca, æ,g. f. Handschuch. Rekáwice pálczáste / Digitalia,orum, g.n.pl. num. Handschuch mit Fingern.

Rekojemstwo / Adpromissio , Fidejussio, onis,g.fœ. Vadimonium,Vadium,ij, g.n.Bürgschafft/ Vertröstung. Rekojemstwá dźień postánowić/ Constituere vadimonium, ein Tag setzen vmb die Bürgen zu stellen. Dla rekojemstwá powinien/ Satisdato debet, er ist schuldig durch gegebene Versicherung.

Rekojeść/ Capulus,i,g.m. Capulum,i,Manubrium,ij,g.n. Ansa,æ,g.f. eine Handhabe.

Rekoymia/ Adpromissor,Fidejussor,Interventor,Prædiator,oris, g.m. Præs,prædis,g.m. Responsor, Sponsor,oris,g.m. Vas,vadis,& Vadis,is,g. m. Accessiones etiam Fidejussores vocantur , der vmb eines Verheissung Bürge ist/ Vorsprecher/ welcher zwischen einer Handlung kompt/ Bürge/ der eine Verheissung verwilliget. Rekoymia bráć / Satis accipere, Vadari , Ein Versicherung oder Bürgen vmb etwas nehmen/ jhm einen Bürgen setzen lassen. Rekoymia dáć/ Satisdare , Versicherung geben / einen Bürgen setzen/ den Glaubiger gnugsam versichern. Rekoymie dánie/ Satisdatio,onis,g.fœ. Gegebene Versicherung. Rekoymie przyjećie / Satisacceptio,onis,g.fœ. Versicherung mit Bürgen/das nehmen einer Versicherung vmb etwas. Pod re-

koymia/ Reus ſatisdandi, durch einen Bürgen verpflicht. Rekoymią ſtáwić/Dare vades, Bürgen ſtellen.

Relácya/ Dictio,onis,g.fœ. Fürtrag ſeiner Kundſchafft.

Reſz/ Secale,is,g.n. Roggen.

Rewizor/Inſpector,oris,g.m. Achthaber auff ein Ding/ Auffſeher.

Rezolut/ Odważny /Gotowiec/ Certus ſceleris, Certus mori, Paratus omnia perpeti, Ad omnem eventum paratus, Gerüſt/ bereit/ willfertig.

Robáczywość/Vermiculatio,onis,g.f. wann ein ding von würmen angegriffen wird/als Holtz/ Korn/Bäume/ꝛc. Wurmſchad/ Schad von Würmen in Samen vnd Bäumen gewachſen.

Robáczywy/Verminoſus,a,ū, würmſtichig/ oder das voll Würme iſt.

Robak/Vermis,is,g.m. Wurm. Robaſzek/ Vermiculus,i,g.m.dim. Würmlein. Robáctwo przewiężiſte/ Animalia inſecta, allerley Thier/ ſo bey nahe als abgeſchnitten oder durchſchnitten ſeyn zwiſchen dem Haupt vnd Bauch/ ſo nur an einem kleinen aneinander hangen/ als Fliegen/ Bienen/ Käfer/ Weſpen/ꝛc. Od robakow toczonym być/ Verminulari, Wurmſtichig werden. Robacy w drzewie/ Galba,æ,g.f. Teredo, inis,g.f. Termes,itis,g.maſc. Holtzwurm/ Holtzmaden/ Wurm im Holtz. Robak w jezyku pśim/ Lytta,æ, g.f. ein Laubwurm ſo die jungen Hunde vnter der Zungen haben. Robacy w mięśie/Tarmus,i,g.m. Fleiſchmade. Robak w wielogrochu/Midas,æ,g.m. Bonenwurm. Robak w życie/ robak żytny/ Curculio, Gurgulio, onis, g. m. Kornmilbe/ ſo das Korn oder Linſen zernagt/ Kornwurm/ Kornmücke.

Robić/ Fabricare, Facere, Impendere laborem, Laborare, Moliri, Operari, Parare, ſchmieden/ zimmern/ arbeiten. Robić nádáremno/ Apros in mari venari, Operam conterere, Siſyphi ſaxum volvere, vmbſonſt arbeiten/ ſein Arbeit verlieren. Robić poſpołu/ Collaborare, mit arbeiten.

Robiący śiedząc/Sedentarij,orum,g.maſc. pl.nu. ſitzend wirckende/ Die da ſitzend arbeiten/ Co śię śiedząc robi/ Sedentarius, a, um, Das man ſitzend thut.

Robiony/ Factitius,a,um, das gemacht iſt.

Robotá/Robienie/ Actio,onis,g.fœ. Confectura,æ,g.f. Effectio,onis.g.f. Factura,æ,g.fœ. Factus, us,g.m. Labor,oris, g.m. Molimen,nis, g.n. Molimentum,i, g.n. Molitio,onis, g.f. Negotium,ij,g.n. Operatio,onis, g.f. Opera,æ,g.f. Operoſitas,atis, g.f. Opificium,ij, g.n. Pragma, atis, g. n. Geſchäfft/ Werck/ Handel/ Gemacht/ Arbeit/ Laſtige Würckung. Robotká/ Opuſculum,li,g.n. dim. ein Wercklein. Robotá dźienna/ Penſum, i, g. neut. ein Tagwerck. Robotá uśilna/pilna/Enixa opera, kümmerlich Werck.

Robotnicá/ Effectrix,icis, g.f. Operaria, æ, g.fœ. Wirckerin/ Vrheberin/ Handwercksfraw/ Werckfraw/ Taglöhnerin.

Robotnik/ Effector,oris,g.m. Ergaſter,ſtri, g.m. Ergaſtulus,i,g.m. Fabricator,oris, g.maſc. Operarius,ij, g.m. Operæ, arum, g. f. plu.num. Vollbringer/ Wercker/ Wercksmann/ Arbeyter/ Handwercksmann/ der etwas gemacht hat/ Leibeygener/ ein Schlave. Robotnikow w więźieniu ſtróż/ Ergaſtularius,ij, g.m. ein Meiſter dem ſolche Arbeit befohlen iſt/ Der Leibeygenen Verwahrer. Robotniczy/ Operarius, a, um, Was den Arbeitern vnd Wercksleuten gehöret vnd zuſtehet.

Robotny/ Laborioſus, Negotioſus,a, um, Arbeitſam/ geſchäfftig/ vnmüſſig/ Der viel zu thun hat.

Roczny/Annalis,le, Annuarius, Annuus, Anniculus,a,um, Jährlich/ Das zu einem Jahr gehört/ oder/ Das ein Jahrlang währet.

Rod/ linia rodu/Domus,us,g.f. Gentilitas, atis,g.f. Genus,eris,g.n. Natales,lium,g.m.pl.n. Proſapia,æ,g.f. Sanguis,inis, g.m. Semen alicujus, Stirps,pis,g.f. Geſchlecht/ Stam̃/ Vrſprung/ der Stamm des Geſchlechts. Rodu jednego/ Ovo prognatus eodem, Einer Art vnd gantz gleich. Rod ſwoy z kąd mieć/ Pronaſci, Den Vrſprung haben. Rodu podłego/ Sordido loco natus, von vnachtbahren Leuthen/ ſo ein vnflätig Gewerb treiben/ geboren. Rodu złego/ Degener, is, g.om. Der auß dem Geſchlecht ſchlägt/ übelgeartet/ böſer Natur.

Rodak/Gentilis,le, das eines Geſchlechts iſt.

Rodem z kąd/ Oriundus,a,um, bürtig.

Rodowy/ Genitalis,le, Genitivus, Gentilitius, Genticus,a,um, Tribulis,is g.m. Das eines Geſchlechts iſt/ geartet/ der Art nach. Item, Gebärſchafft/ der Krafft hat zu gebären.

 RO

Rodzacy/ Generans,Procreans,antis,g.om. Gebährend/Fruchtbringend/ tragend.

Rodzace dwa kroć przez rok drzewo/ Bifer, Bifera arbor, ein Baum/ der im Jahr zweymal Frucht träget.

Rodzay/Genus,eris, g. n. Propago,inis, g.f. Sexus,us, g.m. Geschlecht. Rodzáju opisánie/ Genealogia,æ, gen.fœ. Erzehlung der Geburt/ ein Geschlechtregister/ Stammbuch.

Rodzáyny/Generabilis,le,leicht zu gebären/ bald geboren.

Rodzenie/ Enixus,us,g.m. Generatio,onis, g. f. Genesis,is g. f. Germinatio,onis, g. f. Genitura,æ,g. fœm. Germinatus,us, g. m. Paritudo,inis,g.f. Paritura,æ,g.f. Partus,us,g.m.Procreatio, Progeneratio,onis,g.f. Gebärung/Ankunfft/ Geburt/ Außschlag der Bäume/ die Zeit zu genesen/ Das bringen/ Das gebären.

Rodzenie śię/ Genitura,æ, g. f. Gebärung/ Schaffung/ Empfängnüß.

Rodzić/ Fœtare, Fœtificare, Generare, Gignere,Parĕre,Parturire,Procreare,Progenerare, Gebären/ Junge machen/ schaffen/ In Kindes Nöthen ligen/ Noth der Geburt haben/ Kinder zur Welt oder auff die Welt bringen/ junge Frucht zeugen/ In Kindes Nöthen arbeiten. Rodzić raz po raz/ Superfœtare, über eine empfangene Frucht die ander empfangen. Rodzić śię/ Generascere, geboren werden.

Rodźic/Rodźićiel/ Generator,oris, g.masc. Parens,entis,g.m, Procreator,oris,g.m, Vater/ Gebärer/ Auffbringer.

Rodźićielká/ Generatrix,icis, g.fœ. Parens, entis, g f. Genitrix,icis, g.f. Procreatrix,icis,g. fœ. Mutter/ Gebärerin.

Rog/ Cornu, g.n, in sing.num. indecl. In pl. num. Cornua,um, Das Horn. Rogáty/Cornutus,a,um, Das Hörner hat. Rog noßacy/Corniger,ra,rum, der Hörner trägt. Rogowy/Corneus,a,um, Hörnin/ von Horn. Rogowe nogi májacy/ Cornipes,edis,g.o. Das Hörnin Füsse hat. Rogi wole májacy/ Bucerus, Bucerius,a, um, Das Ochsenhörner hat/ gehörnet.

Rog/ kray/Angulus,i, g. m. Winckel/ Ecke.

Rogowáćieć/ Cornescere, hart werden wie ein Horn/ Zu Horn werden.

Rogoz/ Carex,icis,g.f. Mariscum,i,g.n. vel, Mariscus,ci,g.m, genus Junci majoris, ein Gattung Bintz/ nemlich die grossen so in den Seen wachsen/ darauß man Matten machet. Mieysce gdźie rogoz rośćie/ Carectum,i g.n. ein Orth da viel Bintz wächst.

Rogoza/ Storea,æ,g.f. Teges etis,g.f. Tegeticula,æ g.f. dim. Allerley Decke so man auff die Erd spreitet/ als eine Matte/ Flechte vnd dergleichen Decke/ so aus Bintz/ Stroh/ ꝛc. geflochten.

Rok/ Annus,i, g. m. ein Jahr. Rok podeyrzány/ Annus climactericus, das ist/ das siebende vnd neunde Jahr od Tag nach eines Geburtstage/ oder nach empfangener Kranckheit/ welche Tag die Astrologi gefährlich achten. Rok przestepny/ Annus bisextilis, Schaltjahr. Rok ze dwunastu mieśiecy złozony/ Annus solstitialis, qui & Julianus dicitur, ex instituto Caji Julij Cæsaris, constat 365. diebus, & horis 6. quæ horæ non singulis annis adnumerantur, sed reservantur, & quarto quoque anno exacto in unum diem coacervatæ intercalantur, qui 4. Febr. interponitur, unde & Annus intercalaris dicitur, ein gemein Jahr das zwölff Monat hat.

Rokićiná/ Vimen, inis, g. n. Vimen lentum, eine Wiede von Weiden oder sonsten.

Rokićinowy/ Viminalis, e, zu Bänden oder zu den Wieden dienlich.

Rola/ Ager,gri, g. m. Arvum,i, g. n. Arvus, i, g. m. Fundus,di, g. masc. ein Theil Feldes oder Ackers/ Wiese. Rola dobra/ Benè natus ager, guter Acker von Natur. Rola dochodowa/ Ager scripturarius, Feld an Lehn gegeben. Rola gruzowáta/ Rudetum,i,g.n. zum ersten mal auffgebrochener Acker. Rola obfita/ zyzna/ Rus saturum, voll fruchtbar Feld. Rola sprawiona/ Terra proscissa, Proscissum,i,g.n. Vervactum,i,g.n. Land das im Lentzen auffgebraachet ist/ vnd gleichwol braach liget/ vmbgepflügter Acker. Roli ßtuká/ Modus agri, ein Stück Feldes. Roli ßtuka długa y ßeroka ná sto krokow/ Modius agri, ein Stück Felds hundert Schuch lang vnd breit. Rola wßedźie opátrzona/ Agri erratici, Acker die man allenthalben im gehen besichtiget hat. Rola posiana/ Ager consitus, besäeter Acker. Rola co rok rodzaca/ Ager restibilis, Acker den man ein Jahr vmb das ander/ das ist/ alle Jahr säet. Rola zásłuzonym zołnierzom dána/ Ager colonus, ein Acker den alten Kriegsleuten eingegeben.

Rolnik/ Agrorum cultor, Ackermann.

Ropá/

Ropá/ Pus,puris, g. n. Sanies,ei, g. f. Tabes, is, g. f. Eyter. Rope wychodożyć / Exaniare, von Eyter saubern.

Ropiący/ Suppuratorium,ij, g.n. Geschwär erweichend/ Was den Eyter erweicht.

Ropić się/ Suppurare, zu Eyter werden/ wañ das Geschwär reiff wird.

Ropienie/ Suppuratio,onis, g.f. Geschwär.

Ropisto/ Purulentè,adv. von Eyter/ schleimig.

Ropisty/ Purulentus,a,um, voll Eyter/ Eyte-

Rosá/ Ros,roris, g. m. Thaw. (richt.

Rość/ Adolere, Adolescere, Augescere, Crescere, Gliscere, Grandescere, wachsen / auffwachsen/ zunehmen/ großwerden/ herfür brechen/ sich mehren.

Rośćiagáć/ Rośćiagnąć / Contendere, Distendere, Distrahere, Expandere, Extentare, frequent. Pandere, Tendere, außstrecken/ zerziehen/ von einander ziehen / außbreiten/ auffthun/ von einander thun/ spannen/ strecken. Rośćiagáć co dla zákryćia/ Prætendere, Protendere, fürstrecken. Rośćiagáć co przed czym/ Præpandere, fürspannen.|Rośćiagáć się/ Serpere, kriechen/ sich außstrecken wie eine Schlange wenn sie rütscht/ zunehmen/ vmb sich fressen / dicitur de ulceribus.

Rosciagánie/ Distensio, onis, g. f. Außdehnung. Rosćiagánie rąk/ Intentus palmarum, Außstrecken der Armen.

Rosćiagłość/ Extensio, Productio, onis, g. fœ. Außstreckung/ Längerung.

Rosćiagły/ Laciniosus, Productus, a, um, Das viel Falten hat/ lang/ gestreckt.

Rośćiagniony / Contentus, Distentus, Extentus, Extensus, Intentus, Intensus, Obtentus, a, um, gespannet/ gestreckt/ fürgestreckt.

Roszerstwić / Recreare, erquicken.

Rosić/ Rorare, Thaw geben / tropffen/ besprengen. Rosić się/ Rorescere, bethawet werden/ da der Thaw aufffallet/ feucht werden.

Rosisty / Rorulentus, Roscidus, a, um, mit Thaw bedecket/ besprenget.

Roskazánie/ Commendatio,onis,g.f. Commissura,æ, g. f. Imperium,ij, g.n. Jussus,us,g.m. Jussa,orum, g.n. pl. num. Mandatum,i,g.n. Negotium,ij. g.n. Onus,eris, g.n. Præceptum,i, g. n. Provincia,æ, g. f. Befehl/ Vertrawung/ Geboth/ Geheiß / Geschäfft. Roskazánie pełnić/ Exequi jussa, den Befehl außrichten / vollziehen,

Roskazány/ Jussus, Mandatus, a, um, befohlen/ geboten/ geheissen.

Roskázowáć/ Roskazáć/ Imperare, Imperitare, frequent. Jubere, Præcipere, Præceptare, frequent. Præscribere, gebieten/ gewaltiglich regieren/ befehlen/ heissen/ lehren/ vnterrichten.

Roskázujący/ Mandatarius,ij, g. masc. Vollmächtiger/ Befehlhaber.

Roskoß/ Delectamentum,i,g.n. Delectamen, inis,g.n. Delectatio,onis g.f. Deliciæ,arum, g. f. plur. num. Jucunditas, Voluptas, atis, g. f. Lust/ Frewde/ Kurtzweil/ Wollust/ Ergetzligkeit/ Wollgefallen / Liebligkeit / Erlüstigung/ Was einem Lust bringet.

Roskoßniczy/ Lautus, Voluptarius, a, um, schleckerhafftig/ lieblich/ lustig.

Roskoßnie/ Delicatè, Jucundè, adverb. lieblich/ köstlich/ schleckerhafftig/ zartlich.

Roskoßnik/ Delicatus, a, um, Homo mollis & voluptuarius, Lautus, Der der Wollust zugethan ist / Der der Wollust nachgehet / Der gute Bissen isset/ herrlich/ weich/ zart/ Der zärtlich/ In Wollust erzogen ist.

Roskoßny/ Delectabilis, le, Mollis,e, Voluptuosus,a,um, Wollüstig/ auff Wollust ergeben/ Lind/ zart/ zur Lust.

Roskraczáć / Varicare, Varicari, Die Beyn von einander thun/ zergritten.

Roskraczájący się/ Varicosus, a, um, grießling/ schiekend/ Der da gretet mit den Beynen.

Roskrzewiáć się / Lascivire, viel Schoß bekommen/ sehr wachsen.

Roskrzewiony/ Propagatus,a,um, erweitert/ vermehrt / verlängert.

Rosłość/ Generositas,atis, g. fœ. Edler Art/ gut Herkommen.

Rosły/ Grandis,e, Grandiculus, Grandiusculus,a,um, Pergrandis, Prægrandis,e, groß/ hoch auffgewachsen.

Rosocháty/ Bisulcus, a, um, Multicaulis, e, Ramosus, Surculosus, a, um, entzweygespalten/ mit vielen Stengeln/ ästen/ ästig.

Rosoł/ Eliquamen,nis, g. n. Liquatum,i,g.n. Liquamen, inis, g.n. Muria,æ, g. fœ. Muries, ei, g. fœ. Oxigarum, i, g. neu. Salsilago, Salsugo, ginis, g. foem. Laacke / Saltzwasser/ sawre Fisch-Brühe / Pickel / gesaltzene Brühe oder Feuchte.

Rosołowy/ Muriaticus, a, um, Das lange Zeit

in dem Saltzwaſſer oder in der Laake gelegen.
Roſoł/ abo/ roſołowa przyprawa do omaczánia potraw/ Garum,ri, g.neut. Fichlaacke/ Fiſchbrühe ſo gemacht wird auß der Saltzbrühe darein die Fiſch gelegen. Roſołowa ſtráwá/ Salſamentum,i, g. n. Salſura æ, g. f. Allerley geſaltzene Fiſch oder Fleiſch.

Roſpácz/Deſperatio, onis,g. fœ. Verzweifſelung.

Roſpádlina/ Fiſſus,us,g.m. Fiſſura,æ, g.fœ. Fiſſio,onis, g.f. Fiſſum,i, g. n. Rima, Sciſſura,æ, g. fœ. Spalt/ Riß/ Bruch/ Klunſe.

Roſpádky/ Bifidus, &, Bifidatus, a, um, Fiſſus, Sciſſus,a,um, zweyſpältig/ geſpalten/ zerriſſen/ zerſpalten/ geborſten.

Roſpaláć/ Incendere, anzünden.

Roſpalić śię/ Fervere, Siedheiß ſeyn.

Roſpędzáć/ Diſcutere, Diſſipare, Fugare, Diſpellere, Digerere, Diſpergere, Diſpalare, erſchütten/ zerſchütten/ zerjagen/ zerſtrewen/ verjagen/ zerſchütteln/ zerſchlagen/ vertreiben/ zerwerffen/ in die Flucht treiben.

Roſpędzánie/ Diſſipatio,onis, g. fœm. Zerſtrewung/ Vntergang/ Zerſtückung.

Roſpędzony/ Fugatus, a, um, verjagt.

Roſpieráć/ Diſtendere, Diſtentare, frequ. außſpannen/ außdehnen außſtrecken.

Roſpieráć śię/ Conflictari, Dimicare, Diſceptare, ſtreiten/ kämpffen/ mit Worten ſtreiten/ chädigen/ zancken/ zuſammen ſchlagen.

Roſpieśćić/ Emollire hominem, Einen verwehnt/ geſchmeidiger machen/ verwehnen.

Roſpłatáć/ Replicare, zurück biegen/ Die Falten auffmachen/ aufftreiben/ vmbkehren.

Roſpływáć śię/ Diffluere, Liquere, Liqueſcere, Liquefieri, Liqui, zerſchmeltzen/ zerflieſſen/ zerrinnen/ weich werden.

Roſpor/ Conſciſſura, æ, g.fœ. ein Spalt.

Roſpośćieráć/ Expandere, Explicare, außſpannen/ außbreiten/ zerlegen/ außſtrecken/ aufftun.

Roſpoſtárćie niebieſkie/ Firmamentum, i, g. n. Das Firmament des Himmels.

Roſpoſtárty/ Tentus, vel, Tenſus, a, um, geſpannen. Roſpoſtárty przed czym dla zákryćia/ Prætenſus, a, um, fürgeſtreckt/ fürgewend.

Roſpowiedáć/ Denarrare, Exponere rem omnem alicui, Digerere, erläutern/ zu verſtehen geben.

RO

Roſpowiedánie/ Enunciatum,i, g.neut. Ecphraſis,is, g.f. eſt mera puraq; enarratio, Ein Grundſpruch darauff einer wil gründen/ Eine außtrückliche Erfahrung.

Roſpraßáć/ Dilapidare, Diſparare, Diſſipare, Profligere, von einander theilen/ zertheilen/ verhergen/ zerſtrewen/ verthun/ verzehren/ von einander thun/ zuwerffen/ vertreiben/ verpraſſen.

Roſpraßánie/ Diſturbatio,onis, g. fœ. Zerſtörung/ Niederwerffung/ Niederſchleitzung.

Roſpráwnie/ Expeditè, adverb. leichtlich/ vngeſaumt/ fertig klärlich.

Roſproć/ Diſſuere. aufftrennen.

Roſproßenie/ Diſſipatio, onis, g. fœm. Zerſtrewung/ Verbringung/ Zerſtücklung.

Roſproßony/ Palatus,a,um, zerſtrewet/ Der herumb ſchweifft.

Roſproßyćiel/ Depopulator, Expopulator, oris, g. maſc. Verherger/ Verderber/ Verwüſter/ Verbringer.

Roſproßyſty/ Diſſipabilis, le, zerſtrewlich/ zerbrechlich/ zerbrüchlich.

Roſprowadzáć/ Roſprowádźić/ Diducere, Digerere, Divaricare, von einander ziehen/ zertheilen/ zerziehen/ von einander thun/ ſperren/ zerlegen.

Roſprzedáć/ Divendere, verkauffen/ eines hie/ das ander dort/ An alle Orther verkauffen.

Roſprzeſtrzeniáć/ Laxare, weitern.

Roſprzeſtrzeniony/ Laxatus,a,um, weit gemacht/ nachgelaſſen/ erweitert.

Roſpuknąć śię/ Crepare, Rumpi, Dirumpi, Diſſilire, Dehiſcere, ſich auffthun/ auffſpalten/ voneinander ſpalten/ zerberſten/ auffreiſſen/ ſpalten bekommen/ platzen/ knallen.

Roſpuśćić śię/ Digeri, Diffluere, zergehen.

Roſpuſtá/ Roſpuſtność/ Aſotia,æ, g.fœm. Bacchatio, Graſſatio,onis, g.f. Laſcivia,æ, g.fœ. Luxuries,ei, g. f. Luxuria,æ, g. f. Petulantia,æ, g.f. Schwelgerey/ Geylheit/ Vppigkeit/ Vberfluß in Speiß vnd Tranck/ Verſchwenderey/ Gefreſſe/ Muthwill in Worten vnd Wercken.

Roſpuſtnie/ Diſſolutè, Effrenatè, Luxurioſè, Petulanter, adver. vnhäußlich/ freventlich/ überflüſſiglich/ geyliglich/ muthwilliglich/ nichts achtend/ frechlich/ vnmäſſiglich/ vngezäumet.

Roſpuſtnik/ Azotus,i, g.maſc. Comeſſator, Comeſtor,oris, g.m. Lurco, Popino, onis, g.m. Ein

Ein voller/ der vnmäſſig iſt in eſſen vnd trincken/ voller Zapff / Praſſer der da friſt vnd saufft/ Verſchlinger ſeines Guts / Zecher/ Schlemmer/ Zechbruder/ Fraaß.

Roſpuſtny/ Diſſolutus, Laſcivus, Lautus,a, um, Petulans,antis, g.o. Procax,acis, g.o. Protervus,a,um, vnverſchämbt/vnmäſſig/verthulig/ Der ſich nicht wol hält/ geyl/ vnzüchtig/muthwillig / wolgelebter oder wolgehaltener Menſch / muthwilliglich/ſchmähig/ vnbändig/übermüthig/ Meiſterloß.

Roſpuſtowáć/Bacchari,Perbacchari, bächten/eintruncken leben führen/ſchwermen/toll vnd voll ſeyn/ſchwelgen/im Luder liegen.

Roſpußczáć / Diffundere , Diſpandere,Remittere, von ein ander laſſen / ſtrewen / außſpannen/außdehnen/ nachlaſſen.

Roſpußczáć/Dimittere, Solvere convivas, vrlauben/fahren laſſen/abziehen laſſen/hinlaſſen/ gehen laſſen/vnterlaſſen/ heimgehen laſſen.

Roſpußczáć kogo / Indulgere, überſehen/ einem willfahren/zu viel nachlaſſen.

Roſtapiáć/Liquare,Liquefacere,ſchmeltzen.

Roſterk/ Diſſenſio, onis,g.f. Diſſenſus,us,g. m. Vneinigkeit/ Zwitracht.

Roſtopiony / Liquidus, a , um, Güſſig/ rinnend/zerſchmoltzen.

Roſtropnie / Dextrè, vel, Dexterè, Peritè, Prudenter,adv. Geſchickt/artlich/ fürſichtiglich/ richtig/ weißlich.

Roſtropność/Dexteritas,atis,g.f.Prudentia, æ,g.f. Sal, ſalis,g.m.trans. Geſchickligkeit zu handeln/ Fürſichtigkeit/ Weißheit.

Roſtropny / Dexter, a,um, Prudens , entis, g.o. Fürſichtig / glückhafftig / weiß / geſchicklich/ glückſelich.

Roſtruchan z wielkiemi uſzámi / Carcheſium , ij,g. n. ein Krauſe mit einer langen Handhaben / von oben biß zu vnterſt / ein Pocal / oder Credentzbecher.

Roſtrzaſáć/ Arbitrari , Schätzen/ vrtheilen.

Roßczepiáć / Roßczepierzáć / Diducere , Diſcapedinare,Diſpandere, Divaricare, Diffindere,Findere , von einander ziehen / zertheilen/ außtheilen / verthun/zerthun/ auffthun/ von einander ſperren/ſpalten.

Roßczepiánie/Fiſſio,onis,g.f Spaltung.

Roßczepiony/Diſcuneatus,Diffiſſus,Fiſſus, Hiulcus,a,um,von einander geſpalten/gienig.

Roßt/ Craticula,æ,g.f.dim.Roſt.

Rotá żołnierſka/ Agmen,inis, g.n. Caterva, æ,g.f.Manipulus, i,g.m. Manus,us,g.f.Phalanx, angis,g.f. Turma,æ,g.f. Vexillatio,onis,g.f. eine Schaar.Burſch.Hauffen.Fähnlein Kriegsvolcks/ ein geordneter Kriegszug. Do roty należący/ Manipularis,Turmalis,e, von dem Hauffen/ oder von der Rotte. Rotámi / Cuneatim , Manipulatim , Turmatim, adverb. von einem Kriegshauffen zu dem andern/Rottenweiß / Scharweiß, Hauffenweiß.

Rotmiſtrz/Tribunus,i,g.m. ein Rottmeiſter. Rotmiſtrzowy / Tribunitius,a, um , des Rott-Obriſten Meiſters. Rotmiſtrzowy urząd/ Tribunatus,us,g.m. die Rott-obriſten Meiſterſchafft. Rotmiſtrzem być/ Ordines ducere, Rottmeiſter ſeyn.

Rów/Foſſa,æ,g.f. Defoſſus,us,g.m. ein Graben/ Forche.

Rów/ do prowádzenia wody ná ogrod/ ꝛc. Agoga, æ, g.f. Ineile,is,g.n. Graben/ Waſſerlauff/ Waſſerfurch.

Rowiennik/Aquævus,Coævus,a,um, Ætate par, eines Alters/gleiches Alters

Rownáć/ Emarginare, Pilare, Ebnen/ eben/ gleich machen. Rownáć kogo z drugim/Conferre, Vergleichen.

Rownánie/ Æquatio,onis,g. f. Aſſimulatio, onis,g. fœ. eine ebene Gleichheit/Vergleichung/ Gleichnüß.

Rownia/Æquor,oris,g.n.Planities,ei,g.fœ. eben Land/eben Feld/Ebene.

Rownie/Rowno/Juxta,Æqualiter , Æquabiliter,Pariter, adverb. Gerade/ gleich / mit einander/zugleich/ gleichlich. Rownie ták/ Nihilominus,Nihiloſecius,adverb. Nicht deſto weniger/minder.

Rowność/Æquabilitas,& Æqualitas,atis,g.f. Æquilatatio,onis,g.f.Æquitas,atis,g.fœ. Iſonomia,æ,g.f.lat. Juris æqualitas, Parilitas,atis, g.f. Gleichheit/Gleichförmigkeit/Gleiche weite/ Billigkeit/Gleichwürdigkeit/Gleiche der Geſetzen.

Rowny/Æqualis,e,Æquus,a,um, Par,paris, g.o.adject.Parilis,e. Planus, a, um, Gleich eben/ eben/glat/ gleichförmig/gleichmäſſig/ flach/ eben gleich/gleich alt.

Roy pſzczoł / Examen apum , Uva, æ,g.fœ. ein Schwarm außgeſtoſſener Immen oder Bie-

nen / der ſich an ein Aſt gehencket hat / Immen-ſchwarm an einem Trüppel / angehenckter Immen-Bienen Trüppel.

Roza/Roſa,æ,g.f. Roſe. Rozá ćieliſta/Coroneola,æ,g.f. ein Herbſtroſe/ſo zu Herbſtzeiten in den Hecken wächſt. Rozey kłobuczki/ Alabaſtrus,i,g.m. Roſenknopff. Rozánego liſtká ſpodek/to jeſt/ Biała cześć ktora w kwiátu śię trzyma/ Ungvis roſæ, das kleine weiß Flecklein an den Roſenblättern / damit ſie in den Roſen ſtehen. Rozány ogrodek/Roſarium,ij,g.n. Roſengarte. Rozá polna / Cynorrhodon, Cynorbaton,i,g. n. Sentis canis, wilde Roſen.

Roza/wrzod jádowity/ Anthrax,acis,g.m. eine Kranckheit/ der Carfunckel / S. Anthonis Fewer/vulgò etiam, die Roſe.

Rozbieránie źwierząt/Anatomia,vel Anatome,es,g.f.lat. Diſſectio, eine Abſchneidung oder Zerſchneidung eines Cörpers/ damit man alle Adern vnd Ingeweyd beſehen möge.

Rozbieżeć śię/ Diffugere,Dilabi, von einander fliehen/zerfallen/zerrinnen.

Rozbijáć/Rozbić/ Deſpoliare,vel Diſpoliare,Diſcutere,Prædari,Diſplodere,Latrocinari, Berauben / erſchütten / zerſchütten/ rauben/von einander treiben / Mörderey treiben.

Rozbijájący okręty / Naufragus,a, um, das die Schiff verderbet/ Schiffbrüchig.

Rozbity ná wodźie / Naufragus, a,um, der Schiffbruch erlitten hat.

Rozboy/ Latrocinatio, onis, g.fœ. Latrocinium,ij,g.n. Mörderey/Straſſenrauberey.

Rozboynia / Diſpoliabulum, i, g. n. Spoliarium,ij,g.n. ein ort da man die Leuthe außzeucht/ beraubet/ Raubhauß.

Rozboyniczy/Piraticus,a,um, Meerraubiſch.

Rozboynik/Aggreſſor, Graſſator, oris,g.m. Hodædocus, ci,g.m. Latro,onis,g.c. Prædator, oris,g.m. Prædo,onis,g.m. der einen anfält/ ein Rauber/Strauchdieb/Mörder/ Straſſenrauber.

Rozboynik morſki/Pirata,æ,g.fœ. Meerrauber / Seerauber.

Rozboyſtwo morſkie/ Piratica,æ,g.f. Meer-Rauberey/Seerauberey.

Rozbrát/Diſſidium,ij,g.n. Diſſidentia,æ,g.f. Vneinigkeit/Feindſchafft / Haß.

Rozchod / Uſus annuus, menſtruus, ſemeſtris,&c. Uſio, Varron. eine Brauchung/Außgebung/tägliche Schaffung.

RO

Rozchodnik/ Aizoon, zoi,g.n. Sedum,i,g.n. Sempervivum,i, g. n. Haußwurtz. Rozchodnik máły/ Trithales, is, g. fœm. Klein Haußwurtz. Rozchodnik wielki / Zoophthalmus, i, g. m. Ambroſia, æ, g. fœ, S. Johannis Kraut / groß Haußwurtz.

Rozchodowy / Uſualis, e, Uſuarius , a, um, das gebraucht oder genützet wird.

Rozchodźić śię/Dimanare. zerflieſſen.

Rozchodźiſto/Permananter,adv. Durchringentlich / von einem zum andern.

Rozćiąć/Rozćinąć/ Diribere, Diſſecare, Diſtruncare, Zertheilen / zerſchneiden / zerſpalten/ von einander hawen.

Rozczoſowáć/Propectere, Aufkämmen.

Rozczyniáć/Depſere, Miſcere, weich machen/ mit den Händen kneten/ miſchen.

Rozdárty/ Diruptus,a,um, Zerbrochen / zerſprungen/ von einander geriſſen.

Rozdawáć/ Diribere, Largiri , Außtheilen/ frey geben/ reichlich außſchencken.

Rozdawácz/ Diribitor, oris, g.m. ein Außtheiler/Außzahler/Muſterer.

Rozdmuchnąć/ Difflare , von ein ander blaſen/zerblaſen,

Rozdráźnić/ Irritare, Exulcerare, Exacerbare , Obacerbare , Laceſſere aliquem, Vexare aliquem in verbis , einen anreitzen / erzürnen/ zornig machen/ verbittern/ zergen/ vnruhig machen/ plagen.

Rozdráźniony/ Irritatus,a,um, Gereitzt.

Rozdwajáć/Adduplicare. Zweyfach machen.

Rozdwojony / Bifidus, Bifidatus , Biſulcus, Diſtrictus, a, um , in zwey theil geſpalten / zerſpalten/ nicht eingezwungen.

Rozdźány / Ferulaceus,a,um , das von Gerten oder Stauden gemacht iſt.

Rozdźiał w kśiąſzce/ Caput, itis, g.n. abgetheilt ſtück eines dings / Capitel.

Rozdźieláć/ Rozdźielić/ Decernere, Diſcriminare, Diſcernere, Diſpeſcere, Diſtinguere, Dividere, Erciſcere, Secernere, Entſcheiden/ von einander ſondern / vnterſcheiden/ zertheilen/ abtheilen. Rozdźieláć/ miedzy ludźie/ ptáſtwo/ bydło / 2c. Diſpartire , Diſpartiri , Zertheilen/ vertheilen.

Rozdźielácz/ Diſtributor, Diviſor, oris, g.m. Außtheiler / Zertheiler.

Rózdźieléńie / Rozdźielność / Distributio, Discretio, Distinctio, onis, g. fœ. Distinctus, us, g.m. Secretio, onis, g. fœ. Außtheilung / Vnterscheidung / Absonderung.

Rozdźielnicá / Discerniculum, i, g.n. eine Nadel / damit man die Haar vnterscheidet.

Rozdźielnie / Discretè, Discretim, Distinctè, Distributè, Partitè, adverb. Vnterscheidentlich / zertheilt / durch Abtheilung / getheilet / vnterschieden / vnterschiedentlich.

Rozdźielny / Divisibilis, e, Zertheiltg.

Rozdźielony / Discretus, Discriminatus, Dispertitus, Interpunctus, a, um, Vnterschieden / abgesondert / zertheilt / mit puncten vnterschieden.

Rozdźieráć / Rozedrzeć / Dilacerare, Diloricare, Diripere, Dirumpere, Disrumpere, Lacerare, Laniare, Zerstücken / Gliedloß machen / zerzerren / zerreissen / dahin reissen / zerbrechen / zerhawen / zerstücklen.

Rozebráć / Exuere, Abziehen / außziehen.

Rozegnáć / Dispellere, Voneinander treiben.

Rożen / Obelus, i, g.m. Veru, g.n. indeclin. in singul. In plural. verò Verua, uum, Veruculum, li, g.n. Spieß / Bratspieß / Spießlein.

Rozerwáć / Rozrywáć / Discerpere, Dirumpere, Disrumpere, Distringere, Zerreissen / zerbrechen / von einander reissen.

Rozerwánie / Diremptio, onis, g. fœ. Diremptus, us, g.m. Zertrennung / Absonderung.

Rozerwány / Diruptus, a, um, Zersprungen.

Rozerznáć / Discindere, von einander hawen.

Rozerznióny / Scissus, a, um, Geschnitten.

Rozesłáć / Dimittere, Hinweg schicken.

Rozesłánie / Dimissio, onis, g.f. Hinschickung.

Rozetrzeć / Disterere, Zerreiben.

Rozeznánie / Dijudicatio, Distinctio, onis, g.f. Entscheidung / Bericht / Vnterscheidung.

Rozeznány / Dijudicatus, a, um, Entscheidet / vnterschieden.

Rozeznawáć / Dignoscere, Dijudicare, Internoscere, Vnterscheiden / entscheiden.

Rozgá / Ferula, æ, g.f. Flagrum, i, g.n. Flagellum, i, g.n. dimin. Virga, Virgula, æ, g. fœ. Ruthe / Gerth / Birckwurtz. Rozg zbieránie / Virgindemia, æ, g.f. Ruthen aufflesung / samblung.

Rozgárdyás / Comessatio, Heluatio, onis, g.f. Lauticia, æ, g.f. Popinatio, onis g.f. Schlemmerey / Fresserey / Füllerey / das Schlemmen.

Rozgárdyás stroić / Comessari, Genialiter festum agere, Heluari, Luxuriari, Luxuriare, Nepotari, Popinari, Verschlemmen / verprassen / frölich seyn / fressen / prassen / banquetiren / vnmässig seyn / den Wollusten ergeben / schlemmen / zechen. Rozgárdyás strojacy / Comessabundus, a, um, der mit fressen vnd sauffen vmbgehet / prassend / schlemmend / zechend.

Rozgłaßáć / Disseminare, Divulgare, Pervulgare, Publicare, Vulgare, ein Geschrey allenthalben außbreiten / außbringen / offentlich außruffen / jederman wissen lassen / gemeinlich sagen / gemein machen / außkunden.

Rozgniewáć / Movere bilem, Zornig machen, Rozgniewáć śię / Exacerbescere, Excandescere, Erzürnen / zornig werden.

Rozjádły / Rozjußony / Rabiosus, Rabidus, a, um, Wüttig / tobend / wüttend.

Rozjáśnienie / Irradiatio, onis, g.f. Erleuchtung / Vberschein.

Rozjatrzájaca / Exulceratrix, icis, g.f. die da verzehrt. Rozjatrzájace lekárstwo / Medicamentum exulceratorium, Artzney die die Haut auffbricht vnd versehrt. Rozjatrzájacy / Exulceratorius, a, um, dz die haut versehrt vñ auffbricht.

Rozjatrzenie / Exulceratio, onis, g fœ. Versehrung / verwundung der Haut.

Rozjemny / Separabilis, Solubilis, & Solutibilis, e, Leicht abzusondern / auffzulösen.

Rozjußáć / Irritare, zum Zorn bewegen.

Rozkłádáć / Digerere, Displicare, Ordnen / nach einander setzen / zerlegen.

Rozkłádácz / Dispositor, oris, g.m. Ordner / Anschicker / der etwas anordnet.

Rozkrwáwić / Cruentare, Sangvinare, Blutig machen / Blut geben.

Rozkwitnąć / Efflorescere, fast anfahen zu blühen.

Rozkwitnąć w zwyż owocu / Superflorescere, Auff der Frucht blühen.

Rozlać / Rozlewáć / Diffundere, Dimanare, Exundare, Inundare, Undare, Hin vnd her giessen / hinfliessen / überlauffen / zerfliessen / Wasserwällen machen / vergiessen / verschwemmen / vor Fülle überlauffen.

Rozłączáć / Rozłączyć / Abjungere, Disjungere, Dissociare, Disparare, Dispescere, Distingvere, Distrahere, Separare, Von einander sondern / von einander thun / vnterscheiden / abtrennen / von ein ander zerren / zertrennen.

Rozłaczájacy / Disjunctivus,a,um, Absonderig/ trennig.

Rozłaczenie / Diremptio, Discriminatio, onis, g. fœ. Diremptus,us, g. masc. Disjunctio, onis,g.fœ. Distinctus,us,g.m. Distinctio,Dissociatio,onis,g. f. Absonderung / Vnterscheidung/ Trennung.

Rozłaczony/Diremptus, Separatus,Disjunctus,a,um, Abgesondert.

Rozłamáć/ Diffringere, von einander brechen. Rozłamáć się/Dissilire,Zerspringen/zerbrechen.

Rozlanie / Diffusio,onis, g. f. Zersprützung/ Vergiessung/Weitläufftigkeit.

Rozlany / Diffusus, a, um, Außgesprützet/ zerthan/ vergossen.

Rozlázły / Dilabidus, Dilapsus, a, um, Hinfällig/verlauffen/hingefallen.

Rozlegáć się / Boare, Reboare, Resultat sonus, Wiederschallen/ wiederthönen.

Rozleść się/ Dilabi, Zerfallen.

Rozlewánie/ Exundatio,Inundatio,Redundatio,onis,g.f. Redundantia, æ, g. f. Vberlauff/ Außlauff/Vergiessung.

Rozłożenie/ Digestio, Dispensatio, Dispositio, Designatio, onis, g. fœ. Voneinanderspreitung/ Legung/Breitung.

Rozłożnie / Disposité,adv. Ordentlich.

Rozłożny/Digestus,a,um, Geordnet/gestelt.

Rozłożysty / Patulus, a, um, Auffgesperret/ das allweg offen stehet/ breit gemacht.

Rozłup/ Saxifragum,i,g.n. & Saxifraga,vel, Saxifragia,æ,g.f.Steinbrechkraut/das den Stein im Leibe bricht.

Rozłupáć/ Dissecare, Zerspalten.

Rozmaczáć/ Diluere,durchs Wasser ziehen.

Rozmarszczáć/ Erugare, Außdehnen/das gerunzelt vnd gerumpfft außstrecken / die Runtzen vertreiben oder außthun/außdrucken.

Rozmarszczenie/ Erugatio,onis, g.fœ. Glüttung/Außdehnung der Runtzeln.

Rozmáryn/Libanotis,idis,g.f. Rosmarinus, i,g.m.& Rosmarinum,i,g. n. & Rosmaris, idis, g.f. Roßmarin.

Rozmawiáć/ Colloqui, Fabulari, Sermocinari,Reden/ mit einander Reden halten / sich besprechen/bereden.

Rozmawiájacy/Dissertabundus,a,um, Lang vnd viel redend.

Rozmáyćie/ Aliquotfariam, Multifariè, & Multifariam,Multiformiter,Multipliciter,Plurifariam,Variatim,Variè,adverb. Etlich mahl/ mancherley weise/mannigfaltiglich/vielfältiglich.

Rozmáytość/ Varietas,atis,g.f.Variantia,æ, g.f.Viefaltigkeit / mancherley Vnterscheid.

Rozmáyty/Multifarius,a,ū, Multiformis,e, Multigenus,a,um,Multiplex,icis,g.omn.Multimodus,Varius,a,um, Versicolor, oris,g.o. Vielerley/manerchley/ veränderlich / vielfaltig / von mancherley Farben/ vngleich.

Rozmierzáć/Librare,Metari,Wägen/mit der Richtschnur abmessen/außziehlen/außmessen/angeben als den Baw.

Rozmierzánie/ Limitatio, Metatio,onis,g.f. Abtheilung/Vnterscheidung/Begräntzung/Außtheilung/ Ordnung / Außorterung.

Rozmierzenie ziemie/Geodæsia,æ,g.fœ.die Kunst das Erdreich zutheilen. Rozmierzácz ziemie/ Geodætes, is, g.m. Geometra, æ, g. m. & Geometres,æ,g.m. Landmesser. Náuká o rozmierzániu ziemie/Geometria,æ, g.f. die Kunst das Erdreich zu messen / Außmessung oder Außrechnung der Erden. Co z tey náuki pochodźi/ Geometricus,a, um, das von der Meßkunst ist. Ksiąszki o rozmierzániu ziemie/Geometrica, orum,g.n. plur.num. Bücher darin die Kunst begrieffen. Do rozmierzánia ziemie należacy/ Geodæticus,a,um, das zur Erdtheilung gehörig. Według kunsztu tey nauki/Geometricè,adv. nach der Kunst des Erdmessen.

Rozmiłowáć się kogo / Adamare, Deamare, Examare, Peramare, fast lieben/hold seyn.

Rozmnażáć/Multiplicare, Propagare, mehrē/ manchfaltigen/erweitern/erstrecken/ vermehren.

Rozmnożenie / Multiplicatio, Propagatio, onis, g. f. Vermehrung.

Rozmowá/ Collocutio,onis,g.fœm.Colloquium,ij,g.n. Dialogus, i, g. m. Disputatio,Dissertatio, onis, g.f. Fabula,æ,g.f. Homilia,æ,g.f. ein Gesprech da etliche Personen miteinander reden/Ein Mitgespräch/ vielfältige Rede.

Rozmowność/ Affabilitas, atis, g. f. Freundligkeit/ Holdseligkeit in Worten.

Rozmowny/ Affabilis,le,Philologus,i,g.m. freundlich/gesprächig/der gern mit sich reden läst/

Rozmrozić/Regelare,aufffrieren/auffthawen.

Rozmysláć/ Secum aliquid animo volutare,

Bey

bey jhm selbst betrachten. Rozmysláć sie/ Cunctari, langsam sein/ verziehen.

Rozmysláiacy sie/ Cunctator, oris, g. masc. Auffzieher/ ein Saumiger/ Der ein Ding aufſchiebt/ Langsamer.

Rozmyslánie/ Meditatio, onis, g. f. Betrachtung/ Vorbereitung.

Rozmyślić sie/ Reflectere, von seinem Fürnehmen abschrecken/ abstehen.

Rozmyślnie/ Considerate, Judicato, adver. dem Vrtheil nach/ mit Ernst.

Rozmyślny/ Meditatorius, Meditatus, a, um, wolbesinnet/ betrachtig/ Der etwas wol betrachtet hat.

Roznie/ Discriminatim, Dissimiliter, Diverse, Varie, adv. vnterschiedentlich/ vngleichlich/ auff mancherley weise/ vielfaltiglich.

Roznienie/ Discrepantia, æ, g. f. Vnterscheid.

Roznieść/ Differre, Digerere, verschieben/ verziehen/ vertragen/ zertheilen/ abtragen.

Rozność/ Differentia, æ, g. f. Diaphora, æ, g. foe. Discrimen, inis, g. n. Dissidium, ij, g. n. Dissidentia, æ, g. f. Dissimilitudo, inis, g. f. Distantia, æ, g. f. Diversitas, atis, g. f. Variatio, onis, g. f. Varietas, atis, g. foe. Vnterscheid/ Vneinigkeit/ Feindschafft/ Haß/ Vngleichförmigkeit/ Vielfaltigkeit/ mancherley. Rozność iest. Interest, verb. imperf. Es ist ein Vnterscheid.

Rozny/ Differens, entis, g. om. Dissimilis, le, Dissonus, Diversus, a, um, vnterschieden/ vngleich/ vngleich lautend/ abgewend/ anderswohin gekehrt/ vnterschiedlich. Roznym być/ Discordare, Distare, vneinig/ vnterschieden seyn.

Rozooki/ Strabo, onis, g. m. Einer der scheel siehet/ Der mit den Augen schielet.

Rozradzáć/ Dissvadere, widerrathen.

Rozrozniáć/ Diducere, Inimicare, Inconciliare, von einander ziehen/ feind machen/ anfeinden/ verwirren/ vneins machen. Rozroznáć sie/ Diffidere, zweyträchtig vnd vneins seyn. Rozroznia sie pospolstwo/ Scinditur incertum studia in contraria vulgus, Das gemeine Volck rottet sich/ trennet sich.

Rozroznienie/ Divortium, ij, g. neut. Factio, onis, g. foe. Ehescheidung/ Zertrennung der Ehe/ ein Sect oder Rott/ Auffruhr.

Rozruch/ Motus, us, g. mas. Seditio, Tumultuatio, onis, g. f. Tumultus, us, g. m. Empörung/ Auffruhr/ Vnruh/ Vngestümigkeit.

RO

Rozrzucáć/ Rozrzucić/ Disjicere, Dissipare, Prodigere, Spargere, von einander werffen/ zerwerffen/ zerstrewen/ sprengen.

Rozrzutnie/ Dissolute, Prodigaliter, Prodige, Profuse, Sumptuose, adverb. ohne Sorg/ geudiglich/ überflüssiglich.

Rozrzutność/ Luxus, us, g. m. Prodigentia, æ, g. f. Nepotatus, us, g. m. Prodigalitas, atis, g. f. Profusio, onis, gen. foe. Vberfluß in Speiß vnd Tranck/ liderliches Leben/ vnnützer Vnkosten/ Verschwendung.

Rozrzutny/ Dissolutus, Effusus, Impendiosus, Luxuriosus, Prodigus, Profusus, a, um, vnbändig/ vngezähmt/ außgegossen/ köstlich/ das viel verthut/ überflüssig/ geyl/ geudig/ Verschwender/ überflüssig verthan vnd verzehrt/ Der sich nicht wol hält/ vnmässig/ verthuelich.

Rozsadny/ Emunctæ naris homo, Naseweiß/ Der wol riechen kan/ metaph. klug.

Rozsadzánie/ Rozsadek/ Arbitrium, Decretum, i, g. n. Delectus, us, g. masc. Judicatio, onis, g. foe. Vrtheil/ Entscheidung/ Vrtheilung.

Rozsadek podeyrzány/ Judicium invidiosum, ein Vrtheil mit welchem der gemeine Mann übel zu frieden ist.

Rozsádzáć/ Rozsádzić/ Digerere, Disserere, hin vnd her pflantzen.

Rozsadzáć/ Cernere, Decernere, Dijudicare, vrtheilen/ entscheiden/ erkennen.

Rozsadzony/ Dijudicatus, a, um, vertragen/ entschieden.

Rozsiewáć/ Disseminare, Disserere, hin vnd her saen.

Rozskoczyć/ Dissilire, von einander springen/ zerspringen/ zerbrechen.

Rozsláwić/ Diffamare, verläumbden/ schänden/ schmähen.

Rozsławiony/ Diffamatus, a, um, verleumbd/ geschändet/ geschmähet.

Rozśmieszyć/ Cachinnos commmovere, zu lachen machen.

Rozspráwá/ Decisio, onis, g. f. Vertrag.

Rozstać sie/ Digredi, abweichen.

Rozstánie sie/ Digressio, onis, g. f. Digressus, us, g. m. Abweichung/ Weggehung.

Rozstapienie/ Hiatus, us, g. m. ein Ritz oder Loch. Rozstapienie ziemie/ Chasma, atis, g. n. Labes, is, g. f. Hiatus terræ, Fall/ Schad/ eingefallen Loch/ ein grosser Riß der Erden.

Rozstepny/ Dissipabilis, le, zerbrüchlich.

Rozstepowáć sie/ Dehiscere, Hiare, auffgethan werden/ gehnen/ auffspalten/ sich auffthun/ Spalten kriegen/ zerbersten.

Rozświtecáć sie/ Allucere, Dilucere, Illucere, Lucescere, Prælucere, Relucere, liecht vnd heiter erscheinen/ vorscheinen/ glitzen/ erglántzen/ wiederscheinen. Rozświtecáć sie miedzy czym/ Interlucere, zwischen etwas durchscheinen.

Rozsypowáć/ Rozsypáć/ Dispergere, Dispulverare, zerstrewen/ verschüttẽ. Rozsypáć sie/ Dilabi, zerfallen/ zerrinnen/ gemächlich hinfallen.

Rozsypánie/ Dispersio, onis, g. f. Dispersus, us, g. m. Zerstrewung.

Rozsypány/ Dilabidus, Dilapsus, Sparsus, a, um, zerstrewet / verschüttet.

Rozszárpánie/ Laniatus, us, g. masc. Das zerhawen/ Zerfleischung/ Zerhawung / Zerreissung.

Rozszárpány/ Laniatus, a, um, zerrissen.

Rozszerzáć/ Rozszerzyć/ Ampliare, Amplificare, Dilatare, Dispandere, Fundere, Prolatare, Relaxare, groß machen/ außspreiten/ außdehnen/ außbreiten/ nachlassen / erweitern. Rozszerzáć sie/ Gliscere, herfürbrechen / wachsen / zunehmen.

Rozszerzácz/ Amplificator, Propagator, oris, g. m. Mehrer/ Erweiterer.

Rozszerzánie/ Rozszerzenie/ Amplificatio, Dilatatio, onis, g. f. Projectus, us, g. m. Prolatatio, onis, g. f. Mehrung/ Außbreitung/ Erweiterung/ Zunehmung.

Rozszerzony / Dilatatus, Propagatus, a, um, erweitert/ außgebreitet/ vermehrt.

Roztrojony/ Trifidus, a, um, dreyspaltig.

Roztrzasáć/ Exputare, bedencken/ betrachten.

Roztrzasánie/ Roztrzaśnienie/ Dispersio, onis, g. f. Dispersus, us, g. m. Zerstrewung.

Roztwarzáć/ Diluere, vermischen.

Rozum/ Intellectus, us, g. m. Mens, mentis, g. fœ. Ratio, onis, g. f. Verstand/ Vernunfft/ Sinn.

Rozumieć/ Autumare, Censere, Cernere, Deputare, Existimare, Intelligere, Interpretari, Judicare Opinari, Præsumere, Putare, Sentire, Tenere, schätzen / achten/ richten/ entscheiden/ meynen/ erachten/ vrtheilen/ gedencken/ eine Meynung haben/ verstehen/ mercken.

Rozumienie / Existimatio, Interpretatio, Opinio, onis, g. f. Sensus, us, g. m. Sententia, æ, g. f. eine Meynung so einer von einem Dinge hat/ Vrtheil/ Wahn/ Sinn/ Verstand. Tego iestem rozumienia / In ea sum sententia, Ich bin des Sinnes. Rozumienie osobne / Hæresis, is, g. f. sonderliche Meynung im guten oder bösen.

Rozumność/ Intelligentia, æ, g. fœ. ein Erkentnüß/ Verstand.

Rozumny/ Intelligens, entis, g. o. Rationabilis, Rationalis, le, verstehend/ vernünfftig. Rozumnie y umiejętnie mowiący / Logodædalus, i, g. m. Der wol weiß zu reden/ der seine Rede wol fürbringen kan.

Rozumu dobrego/ Przy sobie/ Sanus, a, um, rechtsinnig/ wol beysinnen.

Rozwadzáć/ Dirimere, voneinander scheiden.

Rozwaláć / Diruere, niederbrechen.

Rozwáliny / Parietina, æ, g. f. Rudetum, i, g. n. eine alte bawfellige Wand oder Mawr / ein Orth da viel Steingemürsel oder Schroten seyn.

Rozwálony/ Dirutus, a, um, niedergebrochen.

Rozwárzyć/ Discoquere, verkochen.

Rozważáć / Rozważyć / Animo contemplari, Commentari, Computare, Considerare, Expendere, Lustrare animo, Meditari, Perlustrare animo, Pensare, Pensitare, frequent. Perpendere, Ponderare, Ratiocinari, Recogitare, betrachten/ erwegen/ ermessen/ Ein Ding wol bedencken/ schätzen/ bey jhm selbst betrachten.

Rozwáżánie/ Commentatio, Consideratio, onis, g. f. Considerantia, æ, g. fœ. Ratiocinatio, onis, g. f. Betrachtung/ das erwegen eines Dings.

Rozważony / Expensus, Propensus, a, um, betrachtet vnd erwogen / erkundet.

Rozweseláć/ Beare, Exhilarare, Hilarare, Lætificare, Serenare, erfrewen/ frölich machen.

Rozweseláć sie/ Rozsweselić sie/ Animum remittere, Hilarescere, Hilarem se præbere, sich ergetzen/ frölich werden.

Rozweselájący/ Lætificus, a, um, Das frölich machet.

Rozwiązánie / Dissolutio, Enodatio, Reputatio, Solutio, onis, g. fœ. Aufflösung/ Betrachtung / Bezahlung. Łácny do rozwiązánia/ Dissolubilis, le, aufflößlich.

Rozwiązány/ Dissolutus, Resolutus, Solutus, a, um, entbunden / gelöst.

Rozwić / Detexere, das Geweb wieder auffthun / auffmachen.

Rozwić / Rozwijáć / Displicare, Replicare, das

das gefaltene auffthun/ aufffalten/ zerlegen. Rozwijánie/ Evolutio, onis, gen. f. Auffwickelung.
Rozwić/ Rozwijáć się/ Efflorescere, Expandere, Patescere, fast anfahen zu blühen/ sich auffthun/ weiten/ weit werden. Rozwija się drzewo/ Aperit florem suum arbor, der Baum fähet an zu blühen.
Rozwierać końia/ Admittere equum, Einem Roß den Lauff lassen.
Rozwieść/ Distrahere, zerziehen/ von einander ziehen/ von einander zerren.
Rozwieść się z żoną/ Missam facere uxorem, Repudiare, seine Fraw von sich stossen/ sich mit seiner Frawen scheidē/ sich von einer scheiden.
Rozwiezowáć/ Dissolvere, Enodare, Solvere, Impedire, & Expedire contraria, aufflösen/ entknüpffen/ auffknüpffen/ verwickeln vnd auffwickeln/ ledigen.
Rozwod/ Repudium, Divortium, ij, g. neut. Ehescheidung/ Zertrennung der Ehe.
Rozwołáć się/ Deblatterare, daher plappern/ flatern/ schwatzen.
Rozwoźisto/ Hiulcè, Vastè, Vastiùs, Vastissimè, adverb. übergrößlich/ vnvollkömlich/ mit stossen in Worten/ stamlende.
Rozynká/ Astaphis, idis, g. f. Uva passa, Rosinen/ Weinbeerlein.
Rubin/ Pyropus, i, g. m. Rubin.
Rubryká/ Minium, ij, g. n. Rubrica, æ, g. fœ. Sinopis, idis, g. f. Minien/ Rötelstein.
Ruchomym sposobem/ Mobiliter, adverb. beweglicher weise/ beweglich.
Rucho/ Syrma, atis, g. n. der Schwantz so die Weiber an den Kleidern nach jhnen schleppen.
Ruchomy/ Mobilis, le, beweglich.
Rudel/ Clavus, i, g. masc. das Steurruder am Schiff/ Both/ Kahn/ 2c.
Rudnik/ Metallicus, ci, g. m. ein Bergknab/ der Metal vnd Ertz aus der Erden gräbt.
Rufá/ Puppis, is, g. f. Hintertheil des Schiffs.
Rufian/ Leno, onis, g. m. Lenullus, Lenunculus, li, g. m. Perductor, oris, g. m. Hurenwirth/ Kupler.
Rufianká/ Lena, æ, g. f. Hurenwirthin.
Rufiański/ Lenonius, a, um, dazu gehörig.
Rufiaństwo/ Lenocinium, ij, g. n. Kuplerey/ Beherbergung gemeiner Frawen.
Rumiany/ Sangvineus, a, um, Blutroth.
Rumien/ Anthemis, idis, g. fœm. Chamæmelon, i, g. n. Chrysanthemon, i, g. n. Leucanthemis, idis, g. fœ. Leucanthemum, i, g. n. Camillen/ Eberwurtz/ Graßblumen.
Runo/ Vellus, eris, g. neut. Peltz/ Vließ oder abgeschorne Wolle. Runo złote/ Vellus aureum, Gülden Flueß.
Rupieći/ Ropieći/ Frivola, orum, g. n. pl. n. Scruta, orum, g. neut. plur. num. kleinbrüchig Haußgeräth/ alt Gerümpel/ als Eysen/ Lumpen/ 2c.
Rurá/ Canna, æ, g. f. Rohr. Rurá wodna/ Fistula, æ, g. f. Tubus, Tubulus, i, g. m. dim. ein Canal an den Brunnen. Rurna czászá/ Crater, eris, erem, & era, g. m. Brunbeth. Rurnysłup/ Salientes, tium, g. m. plur. num. Brunnröhren/ Wasserröhren.
Rurmistrskie prawidło/ Chorobates, æ, g. fœ. Gruma, æ, g. f. Richtscheid/ Richtschnur/ eine Regel damit man den krummen Weg gerade machet.
Rurmistrz/ Aquilex, legis, g. masc. Librator, oris, g. m. Wasserfinder/ ein Brunnmeister der das Wasser abmessen kan.
Rurmus/ Aquæductus, us, g. m. Canales inciles, Elix, licis, g. m. Hydraulax, acis, g. masc. Wassergraben/ Gassenrinnen/ Furthgraben Wasser zu leyten durch einen Acker/ Wasserkanal/ Wasserkandel. Rurmusowa skrzyniá/ Castellum, i, g. n. Wasserkasten/ darauß ein jedweder auff sein Erb Wasser leyten mag. Rurmusowe koło/ Tympanum, i, g. n ein Rad das man tritt Wasser auffzuziehen. Rurmusowy row/ Aquagium, ij, g. n. Wassergang.
Ruszáć/ Movere, bewegen. Ruszáć często/ Mobilitare, offtmals bewegen.
Ruszájacy/ Motor, oris, g. m. Emporungs-Vrsacher/ Beweger.
Ruszánie/ Motio, onis, g. f, Motus, us, g. m. Pulsus, us, g. m. Bewegung/ Trieb.
Ruszenie pospolite/ Expeditio, onis, g. f. ein Kriegszug/ Heerfahrt.
Rusznicá/ Bombarda, æ, g. f. ein Büchse.
Ruszyć z mieyscá/ Elocare, von seinem Orth stossen/ setzen.
Rutá/ Ruta, æ, g. fœ. herba, Rauten. Rutá gorna/ Moly, g. neut. quod Mercurius dicitur invenisse, Achtblumen. Rutká prászá/ Capnion, ij, g. n. & Capnos, i, g. masc. Erdrauch. Rutá

stál-

skálna/ Saxifragum,i,g.n. Saxifraga,& Saxifragia,æ, g.fœ. Steinbrecher/ Kraut das den Stein im Leibe bricht.

Rwáć/ Rumpere, Vellere, rupffen.

Rwánie/ Vulsura,æ, g.f. Rupffung.

Rwány/ Vulsus, a, um, außgerupfft.

Rybá / Ichtys,is, latinè Piscis,is, g. masc. ein Fisch. Rybki drobne/ Alex,icis, g. f. absq; pl. num. Arenga, æ, g. f. kleine Fische. Rybá morska pewna/Tursio,onis,g.m. ein Stöer. Ryby morskiey rodzay/ Erythrius, seu, Erythrinus, vel, Erythricus, i, g. masc. ein rother Meerfisch. Ryb wielkich przekupień / Cetarius, ij, g. m. Der grosse Fische verkaufft. Rybámi kupczacy/Ichthiopola, æ, g.m. Fischverkauffer.

Rybáczká/ Piscaria,æ, g. f. Piscatrix, icis, g. fœ. Fischerin.

Rybak/ Rybitw / Rybołow / Hamiota, æ, g. m. Piscator,oris,g.m. Piscinarius, ij,g.m. ein Fischer der mit Angeln/ Weyern/ꝛc. vmbgehet.

Rybitw ptak/ Larus,i, g.m. Taucher.

Rybny/ Piscosus,a,um, voll Fisch.

Rybojad/ Ichtyophagus,i,g.m. Fischfresser.

Rybołowne ksiegi/ Halieutica, orum, g. n. pl.num. Bücher von Fischen oder Fischfahen..

Ryby łowić/ Piscari , fischen.

Ryć / Pastinare , Sculpere , das Feld hacken/ graben.

Rycerskie mieysce/ Equestria,orum,g.neut. pl. num. ein Orth da die Adelichen gesessen. Rycerski stan/ Equestris ordo, Adelicher Stand.

Rychło/ Mox, Ocyùs, Ocyssimè, Præmaturè, Promptissimè, Temporius , adv. deductum à tempori, bald/eylends/schnell/behend/zu frühe/ gar behend.

Rychły/ Citus, a, um, Præceps,pitis, g. om. Præmaturus, a, um, behend/ schnell/ vnzeitig.

Rychtowáć/ Corrigere, gerad machen.

Rychtowánie/Directio,onis, g.f. Richtung/ Leytung/ Geradmachung.

Rycie/ Pastinatus,us, g. m. Außgrabung/ das hacken/karsten/ die Grabung.

Rycie/Scalptura,& Sculptura,æ,g.f. die Grabung/ Stechung/ Schnitzung/ Steinschneidung.

Ryczacy/Rudens,entis,g.o. particip. wie ein Esel schreyend.

Ryczeć/ jáko woł/ krowá/ Admugire, Boare, Demugire , Emugire , Immugire , Mugire, brüllen wie ein Ochs/ Kuh/ Kalb. Ryczeć ják osieł / Rudere , schreyen wie ein Esel. Ryczec ják Lew/ Rugire, brüllen wie ein Lew.

RY

Ryczenie/Ryk/Rugitus,us,g.m. Das brüllen.

Rydel/Ama, Marra, Pala, æ, g.fœ. Sarculum, i, g.n. Grabschauffel/ Radehaw/ Schauffel/ Jethacke/ Spaden.

Rydwan / Arcera,æ, g.f. Vehiculum cameratum, Gutschwagen/ bedeckter Wagen.

Rydz/ Boletus,ti, g.m. Reitzke.

Rydzáwy/ Bæticatus, Bæticus, Gilvus, Helveolus, vel, Helvolus, Rutilus,a,um, Rauchfarb/ gelbächtig/ Fahl/ gelbroth/ goldfarb.

Rylec/ Cælum, Cæstrum, Stylum,i, g. n. Stylus,i,g.m. Viriculum,i,g.n. Meyssel/Grabeysen/ Grabmeyssel / Gryffel.

Rym/ Rhytmus, i, g. m. Versus, us, g. m. ein Reymen/ Spruch/ Verß.

Rymá/ Catharrus,i, g. m. Distillatio,onis,g. fœ. Rheuma,atis,g.n. vom Haupt ein Fluß in die Nase/ den man den Schnupffen nennet.

Rymowáć/ wierß pisáć/ Canere carmen, Reymenlieder singen.

Rymowny / Rhytmicus, a, um, in Reymen gefast/ Verßweise gemacht.

Rynek/ Forum,i,g.neut. Forum nundinatorium, Marckt/ Jahrmarckt. Rynek gdzie drwá przedáją/Forum lignarium, Holtzmarckt. Rybny rynek / Rybne játki / Forum piscarium, Ichthyopolium, ij, g. neut. Fischmarckt. Rynek świni/Forum suarium, Schweinmarckt. Rynek winny/Forum vinarium, ein Platz da man Wein verkaufft. Rynek gdzie przedáją woły / Forum boarium, der Ochsenmarckt. Rynek gdzie zboże przedáją/ Forum frumentarium, Kornmarckt.

Rynká / Frixorium, vel, Frictorium,ij, g. n. ein Bratpfanne.

Rynkowy/Forensis,e, zum Marckt gehörend.

Rynná/Canalis,is, g. m. Rinne. Rynná dáchowa ábo trabá miedziána u kámieniц/ pálacow/ꝛc. Colliquiæ, vel, Colliciæ,arum, g. f. pl.nu. Rinnen auff den Häusern/ oder blecherne Röhren.

Ryńsztok/ Canales inciles, Rinnstöcke.

Ryńsztunek/Armatura,æ,g.f. Phaleræ,arum, g. f. pl. num. Rüstung/ Harnisch.

Ryś/ ostrowidz/ Lynx,lincis, g.m. vel, fœ. Thoes, is, g. fœ. Luchs. Ryśi / Lynceus, a, um, Luchsen.

Ryś/Lámpárt/ Panther,eris, g.m. Panthera,æ, g.f. Pardalis,is, g. m. Pardus,i, g. m. Panterthier/ Leopard. Ryśi/Pantherinus, a, um, bunt wie ein Panterthier. Krzyczeć y wyć ják ryś/ Caurire, heulen wie ein Panterthier.

Rysowáć co/wyrzezowáć/Incidere aliquid in æs, Incidere aliquid marmori, Insculpere aliquid tabellæ, Etwas in Ertz/Kupffer/Marmorstein hawen/ oder stechen.

Rysowánia náuká/ Graphis, idis, g.fœ. ein Entwerff des Gemältes/ so man mahlen will.

Ryty/ Fictus,a, um, Sculptilis, e, Gegraben/ geschnitzelt. Ryta rzecz/ rzezána/ Anaglypha, & Anaglypta, orum, g.n. außgestochen Werck.

Ryż/Oriza,æ,g.f. Reyß.

Rząd/Rządzenie/ Administratio, Gubernatio, onis, g.f. Gubernaculum,i, g.n. Habena,æ, g.f. Ordinatio, onis, g. f. Ordo, inis, g.m. Rectio, onis, g. f. Regimen, inis, g. n. Series, ei, g.f. Verwaltung/ Regierung/ Gewalt/ Regiment/ Ordnung/ Herschung/ Priesterliche Weyhe/ Verfolgung.

Rząd w piśmie/ Versus, us, g.m. eine Linie/ oder Zeil einer Schrifft/ Verß.

Rządki/Fluidus, Liquidus, Rarus, a, um, hinflüssig/ güssig/ rinnend/ dünn/ nicht dicke.

Rządko/Minus, Sparsim, adverb. Weniger/ minder/ hin vnd her/ vnordentlich.

Rządkość/Raritas, atis, g. fœ. Raritudo, inis, g.f. eine Dünne/ Seltzamkeit.

Rządzcá/ Administer, stri, g.m. Administrator, oris, g.m. Gubernator, Imperator, Moderator, oris, g.m. Præses, idis, g.m. Prætor, Rector, Temperator, oris, g. m. ein Verwalter/ Mitdiener/ Gewalthaber zu gebieten/ Regierer/ Ordner/ Schirmer/ Nohthelffer/ Landvogt/ Herscher/ Mässiger. Rządzcá/ sprawcá kupiecki/ Operæ, arum, g.f. pl. num. Schaffner der Kauffleuth.

Rządźić/ Administrare, Gerere, Gubernare, Magistrare, Moderare, & Moderari, Præsidere, Regere, Verwalten/ versorgen/ regieren/ meistern/ in zucht halten/ pflegen/ herschen/ weisen. Rządźić krolestwem/ Rzeczapospolita/ Ad gubernacula Reipublicæ sedere, Gubernacula Reipublicæ tenere, das gemeine Regiment führen/ inne halten.

Rządźićielká/ Gubernatrix, Moderatrix, Rectrix, icis, g. fœ. Regina, æ, g.f. Verwalterin/ Meisterin/ Leiterin/ Regiererin/ Herscherin.



Rządzony/Rectus, a, um, Geregieret.

Rzeć/ Hinnire, Wiehren wie ein Roß. Rzek jáko słoń/Barrire, schreyen wie ein Elephant.

Rzecz/Res, rei, g.f. Sach/ Handel/ ein jeglich ding. Rzecz do mowienia/Thema, atis, g.n. ein Spruch oder Meinung zu handeln fürgenommen. Rzecz mieć/ Perorare, eine lange Rede vollenden/ außreden. Rzecz stála/ Substantia, æ, g.f. Beständig ding.

Rzeczny/ Amnicola, æ, g. com. Flumineus, Fluviaticus, a, um, Fluvialis, Fluviatilis, e, Rivalis, e, das an einem Fluß wohnet oder das auß dem Wasserfluß ist.

Rzeczpospolita/Politia, æ, g.f. Publicum, i, g.n. Respublica, reipublicæ, g.fœ. ein gemein Regiment. Rrzeczpospolita nierządna Páná nád sobą niemájąca/ Anarchia, æ, g.f. ein Regiment da kein Haupt ist. Rzeczpospolita/ ktora jeden Pan rządźi/ Monarchia, æ, g.fœ. ein einiger Herr/ ein König oder Obrister allein im Lande da kein ander mit jhm regiert od' herrschet. Rzeczpospolita/ ktora lud wszytek w niey będący rządźi/ Democratia, æ, g.f. Herrschung des gemeinen Volcks. Rzeczpospolita w ktorey przedni Pánowie rząd trzymáją/ Aristocratia, æ, g.f. ein Regiment der fürnembsten Regierer.

Rzedźić/Rarare, Rarefacere, Rarescere, Dünne machen das dicke war.

Rzeká/Amnis, is, g.m. Flumen, inis, g.n. Fluß

Rzeká bystra/Flumen torrens, vngestümer/ vnd rauschender Fluß. Rzek zbiegánie/ Confluens, entis, g.m. ein Ort da zwey Wasser zusammen lauffen. Co wiele ma rzek w sobie/ Eluminosus, a, um, das viel flüsse hat.

Rzemień/ Corium, Loramentum, Lorum, i, g.n. Terginum lorum, ledern Riemen.

Rzemienny/ Loreus, a, um, von Riemen.

Rzemiesło/ Ars, artis, g.f. Ars administratoria, Artificium, ij, g. n. Opificium, ij, g. n. Handwerck oder Kunst/ die man braucht vnd anlegt.

Rzemieśnicką sztukę robić/ Fabrefacere, Wercklich machen/ Meisterlich machen.

Po Rzemieśnicku/ Fabre, adverb. Meisterlich/ künstlich/ wercklich.

Rzemieśniczy/ Fabrilis, e, Was zu einem Schmied oder Werckmañ gehört. Rzemieśnicza robotá/ Fabricatio, onis, g.fœm. das Schmieden/ Zimmern.

Rzemieśnik/Artifex,icis,g.m.Ergaster,stri, g.m.Fabricator, oris, g.m. Mechanicus,i,g.m. Opifex,icis,g.com.Operarius,Technicus,i,g,m. Handwercksmann/ Arbeiter / Werckmann. Rzemieśnik koło drzewá/żelázá/y kámienia/ Faber,i,g.m.Zimmermañ/Schmied/Steinhawer. Rzemieśnik śiedząc robiący / Sedentarius, Sellularius, ij, g. m. der sitzend sein Kost verdienet/vnd seine Werck thut.Rzemieśnicy/Operæ, arum,g.f.pl.num Handwercksleuthe.

Rzemyk/ Corrigia, æ,g.fœ.& Corrigium,ij, g.n. Ligula,vel Lingula,æ,g.f. Riemen/Nesteln/ Bindnesteln. Rzemyk u obuwia/ Ansa,æ,g.f. Schueriemen.

Rzenie/ Fremitus,us, g.m. Geschrey.Rzenie końskie/Hinnitus,us, g.m.das Roßwicheln. Rzenie słoniowe/ Barritus, us,g. m.das schnurchen der Elephanten.

Rzepá/ Rapa,æ,g.fœ. & Rapum, i, g.n.eine Rübe. Rzepá okrągła/ Congylis,idis,g.f.runde Rüben/ knollrüben. Rzepá podługowáta/ Bunias,adis,g.fœ. Bunium,ij,g.n,Napus,i,g.m. grosse Steckrübe/ Napffrübe.

Rzepisko/ Napinæ,arum, g.f. plur.num.Rapina,æ,g.f.Rüben Acker/Rübenland.

Rzepna nác / Rapacia,æ,g. fœ. & Rapacia, orum,g.n.Rübenkraut.

Rzesá leszczynowa/Julus,i,g.m.Nucamentum,i,g.n. die Wollen an etlichen Bäumen ehe das sie Frucht bringen oder blühen.

Rzesá skálna / Callitrichon,Polytthricon,i, g.n. Callitrix, icis,g. f. Callitricha, æ,g.f. Polythrix,icis,g.f.schwartzer oder rother Steinbrech.

Rześki/ Alacer, cris,cre, Gnavus, vel Navus, a,um, Impiger, gra, grum, Strenuus, Vegetus,a, um, Veges, etis,g. o. Muthig/frisch/ frölich/ geflissen/hurtig/ fleissig/wacker/ dapffer / vest / gesund/munter/behendig/embsig.

Rześko / Excitatè, Gnaviter, Impigrè, Naviter, Strenuè,adv. wacker/ munter / behendiglich/ fleissiglich/ embsiglich/dapfferlich.

Rześkość / Alacritas, Impigritas, Strenuitas, atis,g.f.Frölicher Muth/Vnverdruß/dapfferkeit.

Rzeszoto /Incerniculum,i,g.neu.Reticulum junceum,lineum,Sieblein/Sieb/Beutelsack.

Rzetelnie/źrzetelnie / Apertè, Evidenter, Explanatè, Manifestò,Manifeste, adv. Klärlich/ offenbarlich / offenbarer weiß / scheinbarlich.

Rzetelność/ Evidentia,æ,g.f.Klarheit.

Rzeź bić/Mactare, Metzgen/schlachten.

Rzezáć/ Secare , schneiden/sägen.

Rzezáć/Eunuchizare, verschneiden / die Gemächte / Hoden außwerffen/leichtern.

Rzezak / Falx putatoria , Scalprum, i, g.n. Scirpicula, æ, g. fœ. Schneidmesser. Rzezak do Winá/Falx vineatica, Räbmesser. Rzezak máły/ Ungvis ferreus , ein Schuhmacher Kneff.

Rzezánie/ Scissio, onis,g.f.& Scissura,æ,g.f. Sectio,onis,g.f Schnitt/Schnitz/das Schneiden. Łácny do rzezánia/ Sectilis, e, das leicht ist zu schneiden/spaltig.

Rzezániec/ Castratus, Eviratus,Eunuchus,i, g.m. Semimas,aris,g.m.Semivir,viri,g.m.Spado,onis,g.m.Außgeschnittener/ der Männligkeit beraubt/Verschnittener.

Rzeźniczy wárßtát/gdzie biją rzeź/opráwują/ mięso robią.Kutlof/Rzeźnicá/ Laniena,æ,g.f. & Lanienarium, ij,g. n. Kuttelhoff.

Rzeźnik/co bije rzeź/Carnarius,ij, g. m. Lanio,onis,g.m.Lanius,ij,g.m.Mactator,oris,g.m. Metzger/ Fleischhawer/ Schlachter. Rzeźnik co przedáje mięso / Macellarius,ij,g.m. ein Fleischer/der Fleisch verkauffet.

Rzeżuchá / Nasturcium , ij,g.n.Gartenkreß. Rzeżuchá wodna/Cardamon,i,g.n.Bruñkreß.

Rzezymieszek / Manticularius, Saccularius, ij,g.m.Sector zonarius,Beutelschneider/Säckelabschneider / der einem den Gürtel mit dem Säckel abschneidet.

Rzotkiew / Congylis , idis,g. f. Raphanus,i, g.m. Rettig. Rzodkiew polna/ Armon,i,g.n. Wilder Rettig.

Rzucáć/Jacere, Werffen.

Rzucálny / Missilis,le, das man werffen kan.

Rzucánie/ Conjectus, Jactatus , us , g. masc. Conjectio , Jactatio, onis,g. fœ. Jactus,us, g.m. Jaculatio,onis,g. f.Projectus,us,g.m. Projectio, onis,g.f.ein Wurff/Werffung/Hinwurff.

Rzucony/ Jactus,a,um,Geworffen.

Rzygáć/ Ructare,Ructari, Görpsen.

Rzygánie/Ructus,us,g. m, Görpß / Reupse.

Rzygliwa/Ructatrix,icis,g.f. die da görpset/ oder einen Görpß lest.

Rzygliwy / Ructator,oris, g. m. Ructuosus, a,um,der da einen Görpß lest gehen/köderächtig/ görpßächtig.

Rzymbábá/ Matricapia,æ,g.f.Parthenium, ij,g.n.Mutterkraut.

Rzyſko/ Stipula,æ,g.fœ,Culmetum,i,g.neut. Stramentum, quod infra manum (Meſſorum) terræ hæret,Stoppel.

## S.

Sábiná/ Sabina,æ,g.f. Sevenbaum.

Sączyć ſię/ Illacrymare,Superlachrymare, Anfahen zu tröpffen.

Sad/Paradiſus,i,g.m. Pomarium,ij,g.n, ein Baumgart/ Luſtgart.

Sad/ Criſis,is,g f.Judicatio,onis,g.fœ.Judicium,ij,g.n. Jus, juris, g.neu. Vrtheil / Gericht/ Recht/Entſcheidung/Vrtheilung.Sad ſkázony/ Conſtupratum judicium, ein beſtochen Gericht. Sadow wywołánie/Iuſtitium, ij,g.n.Anſtalt/ Auffhebung des Gerichts / da man nicht Gericht hält/Beſchluß oder Zuſchluß der Gerichten. Sądy wywołáne przywrocić/ Juſtitium remittere, das Gericht wieder halten / verſchloſſene Gericht wiederumb auffthun.

Sádło/ Arvina,æ,g.fœ. Sebum,quodS & evum,i,g.n.Schmäer/Vnſchlitt/Feiſt.

Sádno/ Intertrigo, inis,g.f. der Wolff/Arßwolff/ das iſt/ein abgerieben Fell oder auffgeriebenen Haut zwiſchen den Schenckeln/ oder an den Füſſen vom Wandern dem Menſchen/dem Pferd ober auff dem Rücken vom Sattel.

Sádowić ſię/Sidere Conſidere,ſich ſetzen.

Sądownie/ Judicatò, adv. dem vrtheil nach.

Sádownik/Arborator,Inoculator,oris,g.m. Pomarius,ij,g.m. ein Gärtner der die Bäum bewet/Zweiger/Impffer/Obſtverkauffer.

Sądowny/Sądowy/Criticus,a,um,Forenſis,e, Judiciarius,a,um,Judicialis,Juridicialis,e, Juridicus,a, um, Vrtheilig/ zun Rechtshändeln gehörig/Rechtlich /des Gerichts.

Sádzawká/Ichthyotrophium, ij,g.n.Piſcina,æ,g.f.Weyher/Fiſchhalter/Teich.Sádzawká bez ryb/Lacus,us,vel,i.g.m. ein Pfuel /See.

Sádzawkowy/ Piſcinalis, le, das zu dem Teich oder Weyher gehört.

Sádzawnik/Piſcinarius,ij,g. m. der eine Luſt hat an Weyhern/ Teichen.

Sádze/Fuligo,inis,g. f. Ruß.

Sádzenie/ Inſitus,us,g.m. Satio,onis,g.f.Satus,us,g.m.das pflantzen/Pfropffung.

Sádźić/ Deſerere, Inſerere, Semina deponere,Serere,pflantzen/einpflantzen/Schoß zweygen oder ſtecken/ junge Baum ſetzen / propffen. Sádźić poſpołu/Conſerere, Zuſammen ſetzen.

Sądźić/Interpretari, Judicare, richten/ vrtheilen. Sądźić ſpráwę czyję/Sedere judicem in aliquem, über einen zu Gericht ſitzen.

Sądziec/Eupatorium, ij,g.n, aliàs, Agrimonia,vel Eupateria,æ,g.f. Odermennig.

Sádzony/ Conſertus, Sativus, Satus,a, um, das man pflegt zu pflantzen / gepflantzet.

Sádzony / Vermiculatus, a, um, ein Eſtrich mit Platten beſetzt. Sádzonego co / Sádzona robotą robione/Opus muſiacum,aliàs Verminculatum, ein Eſtreich von Ziegel Platten mit mancherley Farben durch einander geſetzt. Sádzona robotá / Emblema, atis, g.n. ein Werck hie vnd da geblümt. Sádzoną robotę gotowáć/Vermiculari, verſchrotten Werck machen mit gevierten Platten/mit Bildnüß in Erſtreich/ Holtz einlegen.

Sądzony/Judicatus,a,um, Gevrtheilt.

Sálá/ Aula,Exedra,vel Exhedra,æ,g.f.Porticus,us,g.f. Xyſtus,i,g.m. Saal/eines Fürſtenhoff/ ein Gemach voller Stüel darin man Geſpräch halten kan/Spaciergang/ Sommerhauß/ ein breiter bedeckter Gang vnd ort zu ſpatzieren vnd kurtzweiligen Vbungen dienlich. Salá ná słońcu/ Heliocomium, ij.g. n. ein Ort im Hauß das von der Sonnen allenthalben gewärmet wird vnd nicht vom Fewer. Salá ábo izbá przy ziemi/gdźie wieczerzáłą/ Cœnatio,onis,g.f.Cœnaculum,i,g.n. ein Saal oder Gemach vnten im Hauß darin man zu nacht jſſet.

Sálámándrá/Salamandra,æ,g.f. Salemander/Olm/Molck.

Sáłatá/ Acetaria,orum,g.n.pl.num. Lactuca,æ,g.f. Salat/Lattich. Sáłatá śiádká / niewielka/ Lactuca ſedens quæ & Seſſilis, niederträchtig Salat.

Sáletrá/ Aphronitrum, Nitrum, i,g.n.Salpeter.Sáletrna ſzybá/Nitraria,æ,g.f.ein Orth da Salpeter wachſt.

Sáletrowy/Nitratus,a,um,Geſalpetert/oder darinn Salpeter iſt.

Sáletrzyſty/ Nitroſus,a,um, das voll Salpeter iſt.

Sáłſá/Acetaria,orum,g.n.pl. num. Oxygarum,i,g.n.Salſen/ Sallat kräuter / Saltzwaſſer ein ſawre Brühe an Fiſchen.

Sam/Ipſe,ipſa,ipſum,Ipſemet,Solus,Unus, a,um,er ſelber/alleine/einig/einſam/ verlaſſen.

Sámicá/Femina,æ,g.fœ.Mulier,eris,g.fœ. Weiblein/ das Siechchen.

Sámiec/Mas,maris,g.m. Vir,viri,g.m. de brutis etiam dicitur. Männlein.

Sámojedź/ Anthropophagi, orum, g.masc. plur.num. Menschenfresser/ Völcker in Scythien die Menschen Fleisch essen.

Sámokupstwo/Monopolium,ij,g.n. so einer ein Kauffmanschafft allein hat/ vnd seine Waaren bey keinem andern zubekommen sind.

Sámopás / Solivagus, a, um, eygenwillig/ frey/das allein seinen Willen/ Zug hat.

Sámoruszne rzeczy / Automaton,i,g.n. Instrumenta die durch sich selbst bewegt werden/als Vhrwerck/ ꝛc.

Sąśiad/Accolens, entis,g.o. & Accola,æ, g.m. ein Nachbar/der beywohnet.

Sándáráká/ Sandaracha,æ,g.fœ. Bergroth. Sándáráktem zmieszány / Sandarachatus, a, um, mit Bergroth vermischt. Sándárákowy/ Sandarachinus,a,um, dem Bergroth oder Menninge gleich.

Sánie/Traha,æ,g.f. Schlitten/Schleiff.

Sapáć od gniewu/ Proflare iras, vor Zorn blasen.

Sapánie/ Fremitus,us,g.m. Murren.

Sápká/Gravedo,dinis,g.f. Knupsel/Hauptschwäre/Schnuppe.

Sardelá/Alusa,æ,g.f. Bradfisch.

Sárdonik / Sardonychus,i,g.m. Sardonyx, Sardonychys,g.m.&f. ein gattung Edelgesteins/ gefärbt wie ein Menschen Nagel. Sárdonikiem kámieniem sádzony/Sardonichatus,a,um, mit solchem Edelgestein geziert.

Sárkáć/Sorbere, supffen/schlurpffen. Sarkáć znowu/Resorbere, wiedrumb hinein schlurpffen.

Sarkánie/ Sorbitio,onis,g.f. das Surpffen/ Schlurpffen.

Sárkokolá/ gummi ábo żywicá z drzewá Perskiego/Sarcocolla,ę,g.f. Gummi von einem Baum auß Persien.

Sárn/ Dorcas,adis,g.f. Oryx,origis,g.m. ein Rehe/ ein Thier wie eine Geyß dem die Haar für sich gekehrt sind.

Sárná/Caprea,æ,g.f. Dorcas,adis,g.f. Rehe.

Sárniątko/Capreolus,i,g.m. Rehebock.

Sasánká/Phenion,ij,g.n. Kornrosen.

Sąśiádká/Vicina,æ,g.f. Nachbarin.

Sąśiecki/Sąśiedzki/ Vicinalis, e, Vicinus, a, um, Anstössig/ Nachbawrlich/ nah angelegen.

Sąśiectwo/Vicinitas,atis,g.f. Vicinia,æ,g.f. Vicinium,ij,g.n. Nachbawrschafft.

Sáydak/ Pharetra,æ, g.f. Köcher.

Schab/ Petaso,onis, g.m. Schincke.

Schadzká/ Conciliabulum,i, g.n. Congressus,us, g.m. Congressio,onis,g.f. Conventus,us, g.m. Versamblung/Zusammentretung/Gemeind. Schadzká kilku osob / Advocatio, onis, gen. f. eine Versamblung etlicher Personen/ im Recht Beystand zu leisten/ beyzustehen.

Schnąć / Arere, Arescere, Macescere, Macrescere, Decrescere, Siccescere, Tabescere, Intabescere, Torrescere, dürre/ mager/ trucken werden/ verdorren.

Schodzenie/ Descensus,us,g.m. Descensio, onis.g.f. ein Herabgang oder Tritt.

Schodzenie śię ludźi y zwierząt/Admissio, onis,g.f. Admissura,æ,g.f. Zulassung der Menschen oder des Viehes / cùm nempe mas fœminæ, aut fœmina mari admovetur ad initum.

Schodźić śię / Congredi, zusammen gehen/ zusammen kommen. Schodźić śię w koło/Circumglobare, vmb vnd vmb an einen Hauffen sich samblen/ mit Hauffen vmbgeben.

Schowáć/Claudere, Servare, verhalten/verwahren.

Schowánie/ Capulum,i,g.n. Conditorium, Repositorium, ij, g.n. Theca,æ, g.f. ein Halter/ Schapff/ Almer/ Futter / darein man etwas verschleust / verwahret. Schowánie jákie ábo Kosz/ Szkátułká/ꝛc. Loculamentum,i,g.neu. ein Orth etwas darein zu setzen/gleich einem Beykorb / ein Kästlein/ Schächtlein/ Schatull.

Schowány / Absconditus, Reconditus, Repositus, a, um, verborgen/ verwahrt/ hinter sich gelegt/ gesetzt.

Schroniáć śię / Subterfugere, Suffugere, heimlich hinweg fliehen/ meiden.

Schudnąć / Ad ultimam maciem redigi, gar außgemagert/ außgemergelt werden.

Schyláć co/ Submittere, vnter etwas thun.

Śćiąć / Jugulare, Obtruncare, Punire caput, die Gürgel abstechen/ enthäupten.

Śćiągáć/ Contrahere, Perstringere, Præstringere, Stringere, zusammen bringen/ zusammen strengen / überstrengen / abstripfflen/ strengen / samblen / zusammenziehen / kurtz machen/ abstreiffeln.

Śćiąg

Sćiągáć reke/ Protendere, Protollere, herfürstrecken/ herfür rücken.
Sćiągáć wode/ Erivare, das Wasser ableiten/ abwenden.
Sćiągánie wody/ Corrivatio, onis, g. f. ein Lauff des Wassers/ wann zwey Wasser zusammen kommen.
Sćiągniony/ Contractus, a, um, zusammen bracht/ zusammen gezogen.
Sćiáná/ Paries, etis, g. masc. Wand. Sćiáná spolna/ przeczna/ Paries intergerinus, vnterschlagene Wand. Sćiáná plećiona/ Paries craticius, eine Wand mit Hürden geflochten.
Sćiegno/ Ligamen, inis, Ligamentum, i, g. n. Ligatura, æ, g. f. Band.
Sćiekáć/ Sćiec/ Defluere, Demanare, Colliquere, Colliquescere, Deliquere, Deliquescere, Promanare, Superlachrymare, hinab fliessen/ herauß fliessen.
Sćieráć/ Atterere, Deterere, Limare, Perterere, Pertergere, Terere, abreiben/ außfegen/ wol saubern/ reiben/ schleiffen. Sćieráć znowu Reterere, wiederumb reinigen. Sćieráć z spodku/ Subterere, vnten abwüschen.
Sćieracz/ Contritor, oris, g. m. Zerreisser/ Abreiber.
Sćieránie/ Tritus, us, g. m. Das reiben vnter einander vnd schleiffen. Sćieránia służący/ Smegmaticus, & Smecticus, a, um, Das Krafft vnd Vermögen hat zu saubern/ gleich wie Seiff.
Sćierániesie/ Conflictatio, Conflictio, onis, g. f. Conflictus, us, g. masc. Das offt zusammenstossen/ Streit.
Sćierká/ Linteum, ei, g. n. ein Handtuch.
Sćieśniáć/ Arctare, Coarctare, Coangustare, zusammendrücken/ enge machen/ einzwingen.
Sćieżká/ Callis, is, g. m. Semita, æ, g. f. Trames, itis, g. m. Fußpfad/ ein Zwergweg über Feld/ Steg. Sćieżki zdrożne/ Diverticula, orum, g. n. pl. n. Abwege/ Abwegelein.
Sćieżkowy/ Semitarius, a, um, Das zum Steg/ Zwergweg gehört/ Das an der Gassen ist.
Sćigáć/ Insequi, Persequi, Prosequi, Sectari, jmmerdar nachfolgen/ nachfahren/ nachfangen/ nacheylen/ nachjagen.
Sćináć kogo/ Capite plectere aliquem, Obtruncare, Decollare, Decidere alicui collum, Decutere ense caput, Jugulare, Capite punire, Truncare, Detruncare, Caput ense auferre, Securi aliquem ferire, enthäupten/ abhawen.

Sćinánie/ Jugulatio, onis, g. f. Todtschlag/
Sćiskáć/ Arctare, Coarctare, Comprimere, Constipare, Stringere, zusammendrucken/ treiben eines treibens/ zusamenklemmen/ zustricken.
Sćisnąć reka/ Involare, à Vola, In die Hand fassen vnd drücken.
Sćiskánie/ Compressus, us, g. m. Compressio, onis, g. f. Zusamendruckung.
Sćiśle/ Arctè, Astrictè, Consertè, Contentè, Presse, Restrictè, Strictè, Uniter, adverb. Eng zusammen/ streng/ hefftiglich/ dicht an einander/ gedrang/ engiglich/ dicht.
Sćisłość/ Tenacitas, atis, g. fœ. Engheit.
Sćisły/ Astrictus, a, um, Eng.
Sćiśniony/ Arctus, Coarctatus, Compressus, Contractus, a, um, eingeschlossen/ zusammen gedrucket/ zusammenbracht. Sćiśnionym być/ Angustijs teneri, enge ingehalten seyn.
Scyátyká/ Ischias, adis, g. f. Lendenwehe/ oder Pein in den Hüfften.
Scyátyczny/ Ischidicus, seu Ischiacus, vel, Ischiadicus, a, um, Lendensüchtig.
Sedźia/ Judex, dicis, g. m. Pensitator, Prætor, oris, g. m. Richter/ Erweger/ der alle Wort am gnawesten erwegt. Sedźia przenájety/ Judex nummarius, mit Gelde bestochen. Sedźia surowy/ Judex tristis, rauher/ strenger Richter.
Sek/ Nodus, Panus, i, g. m. Tuber, eris, g. n. ein Knorre/ Knopff/ harter Schwam an einem Baum/ ein Knorren am Baum.
Sekowáty/ Nodosus, a, um, voller Knorren.
Sekowáte drzewo/ Ulcerosa arbor, translat. schrundig/ knorrächtig.
Sektá/ osobno rozumiejących stroná/ Factio, onis, g. f. Hæresis, is, g. f. Secta, æ, g. f. eine Rotte/ Secte/ Anhang.
Sekwestr/ odłożenie sporney rzeczy ábo persony do ugody/ Sequestrum, i, g. n. Vindiciæ, arum, g. f. pl. num. Die Innehabung eines Guts/ darumb man zancket/ Beschirmung zum Rechten/ oder Vollmacht zu etwas/ bis zu Außtrag der Sachen. Ná sekwestr co biorący/ Sequester, tra, trum, vel, hic & hæc Sequestris, & hoc Sequestre, vel, hic Sequestris, hæc Sequestris, hoc Sequestre, Trawender/ Pfandhalter/ hinter deme ein Pfand/ oder etwas anders/ darumb ein Streit ist/ zu halten gelegt wird/ ein Schiedsmann/ der das Gut inne hat darüber man

zancket. Sekwestrowáć / od łożyć spráwę/ sporną rzecz do ugody/ Sequestrare, außsondern/ übergeben.

Sen/ Somnus, i, g. m. Sopor, oris, g. m. Schlaff/ Schlaffgierigkeit. Sen co śie śni/ Somnium, Insomnium, ij, g. n. Traum. Sen mieć/ Somniare, Consomniare, einen Traum haben. Sen mię morzy/ Urget me somnus, der Schlaff dringt mich. Snem pośilony/ Somno satiatus, gnug geschlaffen. Sny często miewájący/ Somniosus, a, um, träumig/ dem offt träumet. We śnie/ Secundùm quietem, Im Schlaff/ in der Ruhe.

Senátor/ Senator, oris, g. m. ein Rathsherr. Senátorska godność/ Latus clavus, i, g. masc. & Laticlavium, ij, g. n. eines Rathsherren Ampt. Senátorskiego rodu/ Patricius, ij, g. m. Der von einem Rathsherren geboren ist. Do Senátorskiey godnośći przypuśćić/ Jus laticlavij tribuere, Eines Rathsherren Würdigkeit geben. Senátorska száta/ Latusclavus, i, g. masc. eines Rathsherren Kleid zu Rom.

Sennik/ Insomniosus, Somniosus, a, um, Somniator, oris, g. m. zu träumen geneigt/ Der Träume hat.

Sentencya/ Axioma, atis, g. n. ein Spruch. Sentencyjká/ Sententiola, æ, g. f. dimin. Artliches Sprüchlein. Sentencyámi/ Sententiosè, adv. mit herzlichen Lehrsprüchen. Sentencyámi mowiący/ Sententiosus, a, um, voll herzlicher Sprüche. Sentencya prosta/ Enunciatio, onis, g. f. est, quod Greci Axioma vocant, Hauptspruch von jederman angenommen. Sentencya táiemna/ Noëma, atis, g. n. apud Oratores genus Sententiarum, cùm quid non dicunt, verùm intelligi volunt, ein verborgener Verstand.

Sep/ Vultur, uris, g. m. legitur & Vulturis, is, & Vulturius, ij, g. m. Geyer.

Sępi/ Vulturinus, a, um, eines Geyers.

Ser/ Caseus, ei, g. masc. Käß. Ser owczy/ Caseus ovillus, Schaffskäse. Ser kozi/ Caseus caprinus, Geyß- oder Ziegenkäse. Ser krowi/ Caseus bubulus, Kuhkäß. Ser/ ábo Gomołká/ Meta lactis, Quarckkäse/ Zigerstock/ ein Käß und Molcken wie ein Ziel zugespitzt/ Eyerkäß.

Serce/ Animus, i, g. m. Cor, cordis, g. n. Pectus, oris, g. n. Hertz. Sercá być śmiáłego/ Erectiori animo esse, Etwas behertzter seyn. Sercá dodawáć/ Fortificare, stärcken. Serce męskie/ wspániáłe/ Animus virilis, ein männlich/ tapffer hertz. Serce stráćić/ Animum demittere, Despondere animum, sein Gemüthe fallen lassen/ und zu frieden seyn/ Den Muth verlieren.

Serdak/ Exomis, idis, g. m. ein Mantel oder Rock ohne Ermel/ ein Leibrock.

Serdecznik/ Herba cardiaca, Hertzgespann.

Serdeczny/ Cordatus, a, um, behertzt.

Serdeczny dołek/ Præcordium, ij, g. neut. Ventriculus cordis, das Hertzgrüblein.

Sernik/ Caseale, is, g. n. Käßkorb.

Serowy/ Casearius, a, um, das von Käß ist.

Serwatká/ Serum, ri, g. n. Molcken.

Serwetá/ Mappa, æ, g. f. Serviet.

Serzysko/ Coagulum, i, g. n. Raunen/ Käßraunen/ Lab/ Rennen/ Käßrennen/ Lüppe.

Sesam/ Sesama, æ, g. f. Sesamum, i, g. n. ein Saam/ Sisamum in den Apotecken genant.

Setnictwo/ Centuriatus, Centurionatus, us, g. m. Hauptmannschafft über Hundert.

Setny w rzedźie/ Centesimus, a, um, Der hunderste.

Setny/ sto w sobie máiący/ Centenarius, a, um, Das hundert in sich begreifft. Item, ein hundertiähriger.

Seym/ Comitia, orum, g. n. pl. num. Landtag.

Seymowy/ Comitialis, e, Das zum Reichstage gehöret. Seym złożyć/ Indicere comitia, einen Landtag außschreiben.

Sforność/ Concordantia, Concordia, æ, g. f. Concorditas, atis, g. f. Unio, onis, g. f. Einhelligkeit/ Einigkeit/ Einträchtigkeit.

Siać/ Committere semen solo, Sementem facere, Seminare, säen. Siać wprzod/ Præserere, vorher säen/ außsprengen.

Siadáć/ Desidere, Sessitare, freq. Absitzen/ offt sitzen/ jmmerdar sitzen/ müssig seyn.

Siadálny/ Sessilis, le, das da sitzet.

Siadło ptáße/ Sedile avium, ein Orth da die Vögel sitzen.

Siádły/ Sessilis, le, Torosus, a, um, kurtz/ fleischächtig/ Mawächtig.

Siánie/ Consitio, onis, g. f. Consitura, æ, g. f. Satus, us, g. m. Satio, onis, g. f. Sementis, is, g. foe. Seminatio, onis, g. foe. Das säen/ Das pflantzen/ Pflantzung.

Siáno/ Foenum, i, g. n. Hew.

Siany/ Sativus, Satus, a, um, Das man pfleget zu säen/ gesäet/ gepflantzet.

Siá-

Siárá/ pierwsze mleko/ Colostra, æ, g. f. & Colostrum, seu Collustrum, i, g. n. est autem Colostra prima à partu spongiosa densitas lactis, die erste Milch nach der Geburt/ vulgò, Beest. Dzieći to mleko ssace/ Infantes colostrati, Kinder die solche Milch gesogen haben. Chorobá dźiećiom przypadájaca z tego mleká názbyt używánego/ Colostratio, onis g. f. Malum illud quod infantibus ex nimia Colostri potatione evenire sólet, Das reissen im Leibe der jungen Kinder wegen der Milch.

Siárczány/ Sulphureus, a, um, Schwefelich/ schwefelächtig.

Siárczysty/ Sulphuratus, a, um, geschwefelt.

Siárká/ Sulphur, uris, g. n. Schwefel.

Siárkowa hutá/ Sulphuraria, æ, g. fœ. ein Orth da man den Schwefel kocht/ Schwefelhütte.

Siatká/ Casliculum, i, g. n. Cassiculus, li, g. m. Reticulum, li, g. n. Reticulus, li, g. m. Jägergarnlein/ Vogelgarnlein.

Siatkowy/ Siatczány/ Reticulatus, a, um, wie ein Netz gestaltet.

Sidlić/ Circumretire, Illicire, Injicere laqueum alicui, Illaqueare, Implicare aliquem laqueis, Irretire, Obretire, verstricken/ mit einem Garn umbgeben/ mit einem Netz umbziehen.

Sidlo/ Laqueus, ei, g. m. Pedica, æ, g. f. Klob oder Strick/ die Thier/ Vögel/ etc. zu fangen.

Siec/ Siekáć/ Prata tondere, Scindere, Secare, die Wiesen abmähen/ das ist/ das Graß auff denselbigen abhawen.

Sieć/ ná zwierz/ Cassis is, g. m. Plaga, æ, g. fœ. Jägergarn. Siećí roztoczone/ Indago, ginis, g. f. Garn und Tücher darein man das Wild jagt. Siećí/ Sidlo ná ptáki/ Pantheron, vel, Pantherum, i, g. n. Tendicula, æ, g. f. ein Zuggarn/ ist ein Vogelgarn das man zeucht/ Fallstrick. Siećí zárzucánie rybákow/ Bolus, i, g. m. Rete, is, g. n. & Retia, orum, g. n. pl. nu. Fischers Zuggarn/ Netz/ Fischergarn. Siećí dźiáć/ Plagas texere, Garn oder Netze stricken. Ná ksztalt śiećí urobiony/ Verriculatus, a, um, wie ein Zuggarn gemacht. Dźiurá w śiećí/ Macula, æ, g. fœm. ein Masch oder Loch des Netzes oder Jägergarns.

Sieczonym być rozgámi/ Uri virgis, mit Ruthen gestrichen werden.

Siedm/ Septem, g. o. nomen numeral. & indeclin. Sieben. Siedm cześći/ Septunx, uncis, g. masc. Sieben Theil/ deren zwölff ein gantzes machen/ das ist/ ein halb Theil eines Dinges und ein zwölffter Theil/ das siebende Theil von zwölffen. Po śiedmi/ Septeni, æ, a, Je sieben.

Siedmdźieśiąt/ Septuaginta, g. om. adjectiv. numeral. indecl. pl. num. Siebentzig.

Siedmdźieśiątkroć/ Septuagies, adver. Siebentzig mal.

Siedmdźieśiąty w rzedźie/ Septuagenus, Septuagesimns, a, um, der Siebentzigste.

Siedmdźieśiątletni/ Septuagenarius, a, um, sibentzig jähriger.

Siedmioletni/ Septennis, & Septuennis, e, Siebenjährig.

Siedmioráki/ Septemplex, icis, g. o. Septuplus, a, um, Siebenfältig.

w Siedmiornásob/ Septuplus, a, um, Siebenfaltig.

Siedmset/ Septingenti, æ, a, Siebenhundert.

Siedmsetny/ Septingenarius, Septingentesimus, a, um, Zahl von Siebenhunderten/ Der siebenhunderste.

Siedmstopny/ Septempedalis, le, Siebenfüssig.

Siedzaca podle/ Assestrix, icis, g. f. beysitzrin.

Siedzacy/ Insidens, Sedens, tis, g. o. sitzend. Siedzacy dlugo/ Residens, entis, g. om. lang gesessen. Siedzacy podle/ Assessor, Consessor, oris, g. m. Beysitzer/ Der dabey sitzet.

Siedzenie/ Sedes, is, g. f. Sessio, onis, g. fœ. Sitz/ Sessel/ Stuel/ Das sitzen/ Sitzung/ Stand. Siedzenie spolne/ álbo/ śiedzenie podle/ Accubatio, onis, g. fœ. Accubitus, us, g. m. Assessio, onis, Assessura, æ, g. f. Beysitz/ Beysitzung.

Siedźieć/ Sedere, sitzen. Siedźieć ná czym/ ábo w czym. Insidere, In od auff etwas sitzē. Siedźieć pospołu/ Considere, zusamen sitzen. Siedźieć przy kim/ Adsidere, &, Assidere, beysitzen/ hinzusitzen. Siedźieć u stolu/ Accumbere epulis, Discumbere, Assidere mensæ, zu Tische sitzen. Siedźieć ná jájcách/ Nidulari, de gallinis dicitur, brüten.

Siekacz/ Falx dumaria, Culter incisorius, ein Hackemesser.

Siekánie/ Desectio, Sectio, onis, g. f. Sectura, æ, g. f. Abschneidung/ Schnitt.

Siekániná/ Minutal, alis, g. n. Tucetum, ti, g. n. eingehackete Speise/ Lungenmuß/ Lümmel.

Siekiem/ Cæsim, adverb. mit hawen.

Siekierá/ Ascia, æ, g. f. Securis, is, g. f. Axt/ Beyel.

Beyel. Siekierká/ Securicula, æ, g. f. dimin. ein klein Axtlein/ Beylichen. Siekierke noßacy/ Securifer, Securiger, a, um, Das ein Beyel trägt.

Siekiernicá ziele/ Pelecinos, ſeu, Pelecinus, i, g. m. ein Kraut/ geſtaltet wie ein Beyel.

Sień/ Atrium, Atriolum, li, g. n. dimin. Cavædium, ij, g. n. der Hoff in einem Hauſe/ oder Platz im Creutzgange/ Vorhoff. Sień podługowáta/ Meſaulos, i, g. m. ein Durchgang mitten im Hauſe.

Siennik/ Fœnile, is, g. n. Hewſtall.

Sienny/ Atrienſis, e, Atriarius, & Atricus, a, um, Das zum Vorhoff gehöret.

Sienny/ Fœnarius, a, um, das zum Hew gehört.

Siepácz/ Fuſticarius, ij, g. m. ein Bengler/ ſo die Leute mit Bengeln ſchlägt/ Prügler/ Haſcher.

Sierocy/ Pupillaris, e, eines Wäyßlings.

Sierotá/ bez Oycá bez Mátki/ Orbus, Orphanus, Pupillus, i, g. m. Pupilla, æ, g. fœm. ein Wäyßlein/ das keinen Vatter noch Mutter hat/ es ſey ein Knäblein oder Mägdlein.

Sierp/ Falx, falcis, g. fœ. Falx meſſoria, vel Frumentaria, Sichel.

Sierpień/ Auguſtus, i, g. m. Augſtmonat.

Sierpowy/ Falcarius, a, um, Das zu den Sicheln gehört.

Sierszeń/ Crabro, onis, g. m. Weſpe.

Sieſtrzanek/ Sieſtrzeniec/ Nepos ex Sorore, Sororis filius, Schweſterkind.

Sieſtrzenny/ Sororius, a, um, Schweſterlich.

Siew/ Sata, orum, g. n. pl. num. Sementis, is, g. f. Saat/ oder Zeit des ſäens.

Siewcá/ Sator, Seminator, oris, g. maſc. ein Säer/ Pflantzer.

Siewny/ Satorius, Sementicus, a, um, zu ſäen dienlich/ das ſich ſäen läſt.

Signet/ Annulus ſignatorius, Pitſchierring.

Sikawká/ Diabetes, æ, g. m. Siphon, onis, g. m. Siphonculus, i, g. m. dimin. ein Rohr/ ſo inwendig holl/ damit man ſprützet/ Röhre/ Sprütze.

Siłá/ Vis, g. f. Krafft/ Vermögen.

Siłá ich/ Multi, Permulti, Numeroſi, æ, a, Viel/ allzuviel/ ein Hauffen.

Silenie ſie/ Niſus, us, gen. maſc. Sperrung/ Trang/ Mühe/ Vnterſtehung.

Silić ſie/ Niti, Nixari, ſich vnterſtehen.

Sináwy/ Lividus, Sublividus, Subluridus, a, um, zerſchlagen/ bleyfarbig/ braun vnd blaw geſchlagen.



Siniec/ Livere, Liveſcere, bleyfarbig ſeyn.

Sinogárlicá/ alijs, Synogárlicá/ Turtur, is, tam maſc. quam fœm. gen. Eine Turtultaube.

Siność/ Livor, oris, gen. maſc. Ein blaw geſchlagen Ort am Leib/ blaw von Streichen.

Siny/ Lividus, Luridus, a, um, braun vnd blaw geſchlagen.

Siodłáć konie/ Equos ſternere, die Pferde ſatteln.

Siodlarz/ Ephippiarius, Stratarius, ij, gen. maſc. ein Sattler.

Siodło/ Clitellæ, arum, gen. fœm. plur. num. Ephippium, ij, gen. neut. Saumſattel.

Siodmy/ Septenus, Septimus, a, um, der ſiebende.

Siodmy raz/ Septimùm, adverb. zum ſiebenden mahl.

Sioſtrá/ Soror, oris, gen. fœm. Schweſter.

Sioſtroboycá/ Sororicida, æ, g. c. Schweſtermörder/ oder Schweſtermörderin.

Sit/ Iuncus, Schænos & Schænus, i, Scirpus, i, gen. maſc. Bintz/ Ried.

Sitny/ Cribrarius, a, um, das zum Sieb gehört.

Sito/ Cribrum, i, gen. neut. Sieb.

Sitowi/ Juncinus, Junceus, Scirpeus, a, um, bintzächtig/ riedächtig/ Bintzen.

Sitowia pełny/ Iuncoſus, a, um, bintzächtig/ riedächtig.

Sitowiem wiązáć/ Scirpare, mit Bintzen binden.

Sitowiſko/ Iuncetum, i, gen. neutr. ein Bintzenwald/ ein bintzigter Ort.

Siwieć/ Canere, Caneſcere, Incaneſcere, graw werden/ alt werden.

Siwizná/ Canities, ei, ge. foe. Canitudo, inis, gen. fœm. alte grawe Haar/ das Alter.

Siwy/ Canus, Præcanus, a, um, grawgreiß/ weiß von Alter. Siwe włoſy/ Cani, orum, g. m. pl. nu. Cani capilli, grawe Haar.

Skakáć/ Salire, Tripudiare, ſpringen/ hüpffen. Skakáć od rádośći/ Exultare, auffſpringen vor Frewden/ tantzen.

Skakánie weſołe/ Tripudium, ij, gen. neu. ein Tantz.

Skáłá/ Petra, æ, gen. fœm. Rupes, is, gen. fœm. Saxum, Saxulum, i, gen. neut. dim. ein Felß. Skáłá podwodna/ Murex, icis, gen.

gen. masc. die Spitze / Rauhe vnd Schärpffe eines Felsens. Skálá wysoká y spiczásta / Scopulus, li, gen. masc. ein hoher Felß / ein spitziger Schrofe.

Skálisty / Petrosus, Petricosus, Scopulosus, a, um, steinächtig/felßächtig / schroffächtig.

Skámiátacy / Saxificus, a, um, der etwas in Stein verwandelt.

Skopo / Illiberaliter, Parcè, Perparcè, adverb. vnfrey / karg / sparsamlich/messiglich.

Skopy / Deparcus, Parcus, Triparcus, a, um, sparsam / messig / häußlich.

Skarány / Multatus, a, um, gestrafft.

Skarb / Ærarium, ij, gen. neut. Gaza, æ, gen. fœm. Thesaurus, i, gen. masc. Schatzkammer / Reichthumb / Schatz. Skarb Krolewskí / Fiscus, ci, gen. masc. das Einkommen eines Fürsten von seinem Eygenthumb. Skárbow przemożenie / Sangvis ærarij, met. das Vermögen deß gemeinen Seckels oder Schatzes.

Skárbić / Thesaurizare, Schatz samlen.

Skárbnicá / Gazophylatium, ij, gen. neut. eine Schatzkammer / eine Tresor.

Skárbowy / Fiscalis, le, was zum Fürsten / Königsschatz gehöret.

Skárgá / Accusatio, onis, gen. fœm. Accusatiuncula, æ, dimin. gen. fœm. Actio, Incusatio, Petitio, onis, gen. fœm. Petitus, Questus, us, gen. masc. Querela, Querimonia, æ, g. fœ. ein Klag/Anklag. Skárgá w zájemna / Anticategoria, æ, g. fœ. Wiederklag auff den Kläger. Skárge knowáć / Contexere crimen, eine Anklag zusammen bringen vnd anrichten.

Skárżacy / Accusator, is, g. m. Index, icis, g. c. Angeber/Anklager/Anbringer.

Skárżyć / Postulare reum, Deferre aliquem vel nomen alicujus deferre, Accusare, Incusare, Postulare, Insimulare, Accersere, Arcessere, Reum facere, agere, Intendere crimen, Actionem intendere, In crimen vocare, Dicam scribere, anklagen / angeben. Skárżyć pospołu przed sądem / Subscribere, sich zu einem Kläger schlagen vnd die Klage mit jhm führen.

Skáżá / Labes, is, g. f. Erdfall / Schandfleck / Verderbung.

Skázáć / Dekret wydáć / Pronuntiare, Pronuntiare sententiam, judicium, das Vrtheil sagen / fällen.

Skázáć zá kim / Decernere pro aliquo, secundum aliquem, Addicere litem alicui, Absolvere reum, Iudicium secundum aliquem facere, Dare litem secundum aliquem, einem recht geben/zusprechen/zueygnen/einem loß sprechen von allem.

Skazáć przećiw komu / Condemnare aliquem, Decernere contra rem alicujus, Damnare aliquem peccati, Iudicare contra aliquem, Pronuntiare adversus aliquem, ein Vrtheil wider einen fällen / verdammen.

Skazánie / Sententia, æ, g. f. ein Vrtheil.

Skazánie po kim / Absolutio, onis, g. fœ. Ablaß / Absolvirung / Loßsprechung.

Skazánie przećiw komu / Damnatio, Condemnatio, onis, g. fœ. Tristis sententia, verurtheilung / Verdammung.

Skáżenie / Corruptio, Destructio, onis, g. f. Vitiositas, atis, g. f. Verderbung / Schändung / Zerstörung / Gebrechen.

Skáźić / Corrumpere, Vitiare, verderben.

Skáźićiel / Contritor, Corruptor, Perditor, oris, g. m. Zerreisser / Verderber / Verführer.

Skáźićielká / Corruptrix, icis, ge. fœ. eine Schänderin / Verderberin.

Skáżony / Vitiatus, Vitiosus, a, um, lästerhafft / scheltens werth / böß / verdorben.

Skázowáć / Monstrare, Ostendere, weisen / zeigen.

Skepstwo / Illiberalitas, Parcitas, atis, g. f. Kargheit / Vnhöfligkeit / Abbruch.

Skibá / Porca, æ, g. f. Sulcus, ci, g. m. auffgeworffen Erde der Furchen.

Skinienie / Nutus, us, g. m. das Nicken oder Wincken.

Skład / Apotheca, æ, g. f. Collatus, us, g. m. Collatio, onis, g. f. Collecta, æ, g. f. ein jeglich Ort da man etwas behalten thut / Samblung / Stewr / Vergleichung.

Składáć / Combinare, Componere, Complicare, Concinnare, Construere, Contribuere, Plicare, Texere, je zween vnd zween zusammen machen / zusammen setzen / falten / auffhauffen / zulegen / zugeben / mittheilen. Składáć znowu wespoł / Reconcinnare, wieder zusammen ordnen / wiederumb recht machen.

Składácz / Compositor, oris, g. m. Ordner / Zusammenfüger. Składácz do kupy / Collator, oris, g. m. der Mitstewr gibt.

Skłádájacy/ Deponens, entis, g. om. hinlegende.

Skłádánie/Compositio, onis, g f. Plicatura, Structura, æ, g. f. Zusammensetzung/Falt/ Bäw.

Skłádány/ Compactilis, e, Constructus, a, um, Structilis, le, Compactus, a, um, das sich wol zusammen legen lest/ zusammen gesetzt/ aus viel Stücken zusammen gebawt/ zusammen gepact/ wol eingemacht/ wol geschlagen.

Skłádne miásto / Emporium, ij, g. n. eine Gewerbstadt/ da eine Niederlage ist.

Skłádność/Concinnitas, atis, g. f. Concinnitudo, inis, g. fœ. Geschick/ Zierde/ Bereitung/ Ordnung/ feine Gestalt vnd Geschickligkeit.

Skłádny/Concinnus, a, um, zierlich/hübsch.

Skłádny/ Corbilis, Plicabilis, le, das aneinander hanget/ faltig/ das sich faltet.

Skłániáć się/ Deflectere, Divertere, abliegen/ abweichen / einkehren. Skłániáć się do kogo/Propendere in aliquem inclinatione voluntatis, einen geneigten Willen gegen einem haben.

Skłány / Vitreus, a, um, Gläsin.

Skłáne naczynia / Vitrea, orum, g. n. pl. n. Vitreamina, um, g. n. plur. num. allerley Geschirr von Glaß.

Skłarz/ Speculatorius, Vitriarius, ij, g. m. Gläser/ Glaßmacher.

Skłennik/Helxine, es, g. f. S. Peterskraut.

Sklep/ Absis, idis, g. f. Camera, æ, g. f. Fornix, nicis, g. m. Suspensura, æ, g. f. Testudines, um, g. f. pl. n. ein Gewölb. Sklep podziemny/ Crypta, æ, g. fœ. Hypogeon, ei, g. n. ein Keller/ Speißkammer/ Gewölb vnter der Erden.

Sklepić/ Fornicare, Gewölb machen.

Sklepienie/ Fornicatio, onis, g. f. das Wölben/ Wölbung.

Sklepiony/ Fornicatus, Testudineatus, a, um, zugewölbet/ gewölbet.

Sklepisty/ Laqueatus, a, um, gewelbt/ Bogenweiß gemachet.

Skło/ Hyalus, i, g. m. Vitrum, i, g. neu, ein Glaß.

Skłoć/ Conpungere, bestechen.

Skłonność/ Proclivitas, Pronitas, atis, g. f. Propensio, onis, g. f. Neygung/ geneigter Wille.

Skłonny/ Pronus, Propensus, a, um, geneigt/ geartet/ für sich geneigt.

Skoczek/ Saltator, oris, g. m. ein Tantzer.

Skoczek ziele Lathyris, idis, g. f. Springwurtz/ Springkörner/ Treibkörner.

Skoczyć/ Insilire, Ein- oder Auffspringen. Názad skoczyć/ Resilire, hinter sich springen. Skoczyć z kąd/ Desilire, hinab springen.

Skoglić/ Nictere, bellen/ beffen/ schnupffen/ wie ein Spürhundt dem Hasenspor nach eylend.

Skok/ Saltus, us, g. m. ein Sprung.

Skokiem/Saltuatim, adverb. mit Springen/ Springsweise.

Skończenie/ Confectio, onis, g. f. Ad finem operis perductio, Vollendbringung/ Verfertigung/ zu Endmachung. vid. & Dokonánie/ Koniec/ Zámknienie.

Skończony / Finitus, a, um, geendet.

Skończyć/ Concludere, Finire, Perficere, Absolvere, Explere, Supplere, Imponere clausulam, Perducere ad culmen, Perducere ad exitum, ad summum, Perfectum reddere, Consummare opus, Ad summum operis perducere librum, Finem facere alicujus rei, & alicui rei, Exigere opus, Imponere fastigium operi, Imponere extremam, summam, ultimam manum, Transigere, Peragere, Conficere, Expedire, Complere, Ad umbilicum ducere, Colophonem addere, Coronidem imponere, Ad calcem ducere, vollenden/ außmachen.

Skop / Vervex, ecis, g. m. Vervex sectarius, Hammel/ das ist / ein verschnittener Widder/ Leithammel/ Herdführer.

Skorá/Byrsa, æ, g. f. latinè Corium, ij, g. n. Cutis, is, g. f. Scortum, i, g. n. Leder/Fell/Haut. Skorá do pisánia przyprawna/ z ktorey jedno pismo zmázawszy/ insze záwsze nápisáć może/ Palimpsestus, i, g. m. vel Palimpsestes, æ, g. m. eine Haut zum schreiben also bereitet / das man nach außgeleschter Schrifft wiederumb eine andere drauff schreiben kan / Schreibtäffelein. Skorá z drzewá / Cortex, icis, gen. dub. Liber, bri, g. m. Bast/ Innerrinde eines Baums. Skorá zewleczona/odárta/ Exuviæ, arum, g. f. plur. num. Pellis, is, g. f. Spolium, ij, g. ne. Tergus, oris, g. n. die abgezogene / abgestreiffte Haut. Skorká/ Corticula, Membrana, Pellicula, æ, g. fœ. dimin. ein Häutlein / Rindlein. Skorká ná owocách/Folliculus, i, g. m. dim. Ein klein Häußlein/ darein die Kern oder Saamen eines jeden Dinges liegt. Skorę obłoczyć/ Pelli-

Pelliculare, mit Fell überziehen. Skoro obrosty/ Corticatus, a, um, das Rinden hat. Skorę z drzewa łupić/ odzieráć/ Decorticare, Delibrare, Excorticare, die Rinde abziehen/ schelen/ entbasten.

Skornie/ Pero, onis, g. m. Stieffel.

Skoro/ Posteaquam, Simulac, adverb. Nach dem/ so bald/ als nur.

Skorupá/ Crusta, Testa, Testula, æ, g. fœ. dimin. eine Schale/ Scherben. Skorupá gliniána/ Frivola, orum, g. n. pl. nu. klein brüchig Haußrath vnd Haußgeschirr/ alt Gerolle/ nichts werth. Skorupá jájowa/ Putamen, inis, g. neut. Testa Ovi, Eyerschale. Skorupá ślimácza/ Testa limacis, Schiltkröten-Schnecken-häußlein.

Skorupiásty/ Crustosus, a, um, Rindecht.

Skory/ Evolaticus homo, Præproperus, Præceps consiliis homo, schnell auffgewüscht/ geschwind fertig.

Skorzány/ Coriaceus, Pelliceus, Scorteus, Terginus, Tergineus, a, um, Ledern/ von Peltz gemacht/ von Leder.

Skowronek/ Alauda, æ, g. f. ein Lerche.

Skowyczenie/ Gannitus, us, g. m. das bellen/ belfen/ gähnen der Hunde/ oder Füchse.

Skracáć/ Curtare, Decurtare, Breviare, Coangustare, Contrahere, Corripere, Abkürtzen/ kürtzer machen/ verstümlen/ kürtzen.

Skracájacy rzeczy jákie/ Abbreviator, oris, g. m. der ein ding abkürtzt.

Skradáć śię/ Subtrahere se, sich verstellen vnd heimlich hinweg machen.

Skrecáć/ Contorquere, Zusammen krümmen.

Skrobáć/ Scarificare, Schräpffen/ schaben.

Skrobácz/ Rasor, oris, g. m. Schaber.

Skrobáczká/ Radula, æ, g. f. Schabeysen.

Skrobánie/ Scarificatio, onis, g. f. Rasura, æ, g. f. Schräpffung/ das schaben.

Skrobány/ Rasilis, e, Glatt/ poliert/ das sich schaben lest/ geschabt.

Skrocenie/ Abbreviatio, onis, g. f. Epitome, es, g. fœ. Abkürtzung/ ein kurtzer Außzug einer langen Rede.

Skromnie/ Mitè, Mitiùs, Mitissimè, Moderatè, Modestè, Parcè, Placatè, Sedatè, Sobriè, Temperanter, & Temperate, adv. Mildiglich/ bescheidentlich/ mässiglich/ sparsamlich/ still/ ruhig, lich/ vernünfftiglich/ züchtiglich/ sittsam

Skromność/ Modestia, æ, g. fœ. Mässigkeit/ Zucht/ Ehrbarkeit/ Sittsamkeit.

Skromny/ Frugalis, le, Modellus, Moderatus, Modestus, Modicus, Parcus, Sedatus, a, um, Temperans, antis, g. o. Mässiglich/ sparsam/ nicht verthuelich/ häußlich/ der sich mit eim gringen genügen läst/ der nichts außgibt ohne Noth/ zimlich mittelmässig/ messig/ still/ ruhig/ züchtig/ behutsam/ bescheiden.

Skronie/ Tempora, orum g. n., pl. nu. Schlaff.

Skruchá/ Contritio, onis, g. f. Rew/ Leid/ das Zerreiben/ zermahlen.

Skruszyć/ Conterere, zerreiben/ zermahlen.

Skryć/ Abdere, Celare, Deponere in sylvas liberos, uxorem, &c. verbergen/ verhalten/ verschlahen.

Skryćie/ Absconditè, Tectè, adv. verborgenlich/ heimlich/ verdeckter weise.

Skrytość/ Adytum, i, g. n. Latebra, æ, g. f. Latebræ, arum, g. f. pl. num. Secretum, i, g. n. ein geheimer orth der Kirchen/ Sacrystey/ Geheimnüß.

Skryty/ Abditus, Absconditus, Conditus, Crypticus, Latebrosus, Obscurus, Penitissimus, Remotus, a, um, Verborgen. Skryta złość/ Involuta integumentis nequitia, eine verborgene Schalckheit.

Skrzeczeć/ Clangere, Erschallen. Skrzeczeć ják żábá/ Coaxare, Schreyen wie ein Frosch. Skrzeczeć ják żoraw/ Gruere, schreyen wie ein Kranich.

Skrzeczenie/ Clangor, oris, g. m. Ululatus, us, g. m. ein Geklang/ Geschrey/ Schall.

Skrzele/ Pinnæ, arum, g. f. plur. num. Floßfedern an dem Fische.

Skrzydłásty/ Alatus, Alifer, Aliger, a, um, Ales, adject. g. o. Pinnatus, Pennatus, Penniger, ra, rum, gefiedert/ das Fliegel hat.

Skrzydło/ Ala, Penna, Pinna, æ, g. f. ein Fliegel/ Flederwüsch. Skrzydło w szyku/ Ala, Cornu in prælio, Equites alarij, Cohortes alariæ, die Flügel einer Schlachtordnung.

Skrzydłowy/ Alarius, a, um, & Alaris, e, einer auß dem Fliegel.

Skrzyniá/ Arca, Cista, æ, g. f. Panarium, Scrinium, ij, g. n. Kist/ Lade/ Brodkast. Skrzynká/ Arca, Theca, æ, g. fœ. Kästlein/ Gelte/ Ladchen.

Skrzyniá komorczysta/ Arca loculata, ein Kist mit viel vnterschächtlein.

Skrzypek/ Lyricen,enis, g.m. Lyristes, is, vel,æ, g.c. Leyrer/Harffenschlager. Skrzypice/ Lyra,æ,g.f. Fides,ium,g.f. pl.nu. Leyer/Seytenspiel. Skrzypiczny/ Fidicinus, Lyricus,a, um, zur Harffen od Leyren dienlich. Ktora gra ná skrzypkách/ Fidicina,æ,g.f. Seytenspielerin.

Skrzypiacy / Stridulus,a,um, Kirrácht/ráuschig/knarrend/ das da girret.

Skrzypieć / Stridēre, & Stridĕre, Crepere, Percrepere, Concrepere, Kirren / thönen / poldern / erkrachen / knallen / rauschen / platzen / knarren.

Skubáć / Depectere, Vellere, Vellicare, Pfätzen/ab-außreissen/rüpffen.

Skubánie/ Vellicatus,us,g.m. & Vellicatio, onis,g.f. Rüpffung/Züpffung.

Skupowáć/ Coëmere, Zusammen kauffen. Skupowáć rzeczy / Contrahere res, Einkauffen/einsamlen.

Skupowánie/Coëmptio,onis,g.f. wann die Eheleuth einander was verkauffen/ein Ehekauff.

Skurczenie/ Contractio, Convulsio, onis, g.f. Verstrupffung/ Zusamenziehung. Skurczenie zył/ Contractio nervorum, der Krampff/ Lähmung der Glieder/Verstrüpffung der Adern.

Skurczony wzad/ Opisthotonicus, i, g.m. dem das Haupt hindersich wegen der verstrüpfften Sennadern starret.

Skutecznie/ Efficaciter, Efficienter, adverb. Kräfftiglich/wircklich.

Skuteczność/ Efficacitas,atis.g.f. Efficacia, Efficientia, Energia,æ, g. fœ. Vermögligkeit etwas zuthun/krafft vnd macht/Wirckung.

Skuteczny/ Efficax, acis,g.o. Kräfftig.

Skutek/Eventus, us,g.m. Eventum,i,g.neu. Außtrag/ Außgang/ das Ende.

Skwápiáć się / Præfestinare, gar zu frühe eylen/übereylen/ zu sehr eylen.

Skwápiánie się / Festinatio,onis,g.f. Præcipitantia æ,g.f. Eyl/ Eylung.

Skwápliwie / Præcipitanter, Præfestinatè, & Præfestinatim, Festinatò, & Festinanter, adv. auß grossem eyl / viel zu frühe / oder zu behend / gehling/schnell/zu bald/zu behende/zu hefftig.

Skwárá żelázna/Strictura,æ,g.f. Schupen/ Funcken die von glüendem Eysen springen.

Skwárzyć się/Frigo,xi,vel,ui, frixum, vel frictum, frigere, rösten/braten.

Skwierczący/ Skwierczek/Querulus, Stridulus,a,um, Stridens,entis,g.o. der immer klagt/ Zanner/Girrer/Kirrer/Piperling.

Skwierczeć / Pipare, Quiritari, Stridēre, & Stridĕre, Pipilare, Pipire, schreyen wie die Hünelein/klagen/ jammern / ein jämmerlich Geschrey führen/kirren/ girren/zannen/pipen wie die jungen Sperling.

Skwierk/ Skwierczenie/ Quiritatio, onis, g.f. Quiritatus,us,g.m. Stridor,oris,g.m. das kirren/Klage/Geschrey/Jammer.

Skwináncya/ślinogorz w gárdle/Angina, æ,g.f. Cynanche, & Synanche,es, g.f. das Zäpfflein im Halß/Halßstreng/Kehlsucht/die Bräun/ Mandelgeschwer im Halse. Ná skwináncyą chorowáć/ślinogorz w gárdle mieć/Anginâ periclitari, einen bösen Halß haben / wann die Mandeln schwellen.

Słábieć/ Flaccere, & Flaccescere, Exolere, Exolescere, Labescere, Lachanizare, Langvescere, schwach vnd welck werden / veralten/ abgehen/müd vnd matt seyn/ schwach vnd faul werden.

Słábizná brzuchowa/ Abdomen,inis,g.n. der Bauch des Menschen beym Nabel.

Słábo/ Fragiliter, Jejunè, Imbecilliter, Infirmiter, Infirmè, Langvidè, adv. schwächlich/ vnkräfftig/schlecht.

Słábość/ Debilitas,atis,g.f. Enervatio,onis, g.f. Fragilitas, Imbecillitas,atis,g.f. Imbellia,æ, g.f. Infirmitas,atis,g.f. Langvor,oris,g.m. Blödigkeit/Schwachheit/Zaghafftigkeit/ Mattigkeit/ Trágheit.

Słáby/ Debilis, Elumbis, Delumbis,e, Elumbus, Enervus,a,um, Enervis, Fragilis, e, Frigidus, Imbecillus, a, um, Imbellis, Imbecillis, e, Impotens, entis,g.o. Infirmus, Invalidus, Langvidus, Mancus, Vietus,a,um, schwach/ blöd / vntapffer/krafftloß/ vnartig/gemachsam/ ohne lust/ erlegen/vnträglich/mangelhafft/weich/lodeláchtig/vnvermögen/ Weibisch / zerbrechlich / nicht langwärig/matt/ welck.

Słáć/ Sternere, betten. Słáć łożá/ Lectum sternere, consternere, Beth machen.

Slad/ Indago, inis, g. fœ. Vestigium,ij, g.n. Spür/Nachsuchung/Fußstapffen.

Sládem/ Indaganter, adv. der spür nach.

Sládowáć/ Indagare, Pervestigare, der spür nachgehen/ nachfragen / nachsuchen / biß man es finde.

Śládowánie/Indagatio, Pervestigatio, onis, g. fœ. Nachsuchung/ Nachspür/ Nachfrag/ fleissig nachsuchen.

Śládownik/ Vestigator, oris, g. m. Spürer/ Jäger der dem Wild nachspüret.

Śláinowáć / Flumina retare, die Flüß von Stauden saubern.

Ślánie/ Missio, onis, g. f. Schickung.

Śławá/ Adorea, æ, g. f. Celebritas, atis, g. fœ. Fama, Gloria, Gloriola, æ, g. f. dimin. Nobilitas, atis, g. fœ. Nomen, inis, g. n. Ruhm/ Lob/ Ehr/ Gerücht/ Preiß/ grosser Nahm/ Ruhm vnd Würde Geschrey/ Sag. Śławá dobra/ Eudoxia, æ, g. f. ein guter Nahm. Śláwe dobrą mieć/ Clarere, ein gut Lob haben. Do sławy znowu przyść/ Eximere notæ, einem seine Ehr wieder geben.

Śławić/ Adornare, Exornare, Magnificare, Nobilitare, Ornare, Prædicare, Ehren / hoch preisen/ hoch rühmen/ einem ding einen Nahmen machen.

Śławnie/ Celebriter, adv. Ehrlich/ löblich.

Śławny / Celebris, e, vel, Celeber, brior, berrimus, Famosus, Gloriosus, a, um, Illustris, e, Inclytus, a, um, Nobilis, e, Perillustris, Prædicabilis, e, Ornatus, a, um, Berümbt/ berücht/ Ehrsamb/ fürtreffentlich/ nahmhafftig/ hoch löblich. Śławni ludźie / Magna nomina, Nahmhaffte Leuth. Śławnym być dla cnoty / Per ora volitare, Vivere gloria, & laude ob virtutem, den Leuthen im Maul vmb lauffen / Ehrlich/ löblich vnd tugentlich leben.

Ślaz/ Alcea, Malva, æ, g. f. Falriß/ Löwenzan/ Sigmarwurtz/ Pappeln. Ślaz wielki/ leśny/ Hibiscum, i, g. n. & Hibiscus, i, g. m. Malache, es, g. f. Wildpappeln/ Käßpappeln.

Ślazowy/ Malvaceus, a, um, von Pappeln.

Śledź/ Arenga, Mæna, æ, g. f. Piscis genus, qui Latinis Halecula, æ, g. f. sive, Halec, ecis, g. fœ. & g. n. dicitur, Hering. Jucha z tych śledźi zgotowána/ Halec, vel Alec, & Alex, lecis, g. f. eine Brühe oder Salse von den Jngeweyde der Fisch gemacht. Śledź wędzony/ Halec infumatum, Ein Bückling.

Śledźioná/ Lien, vel Lienis, is, g. m. Splen, enis, g. m. die Miltz.

Śledźiony chorobę ćierpiący / Lienosus, Lienticus, Spleneticus, a, um, Miltzsüchtig/ dem der Miltz wehe thut.

Ślep/ Myops, pis, gen. com. Der ein kurtzes Gesicht hat/ vnd mit blintzenden Augen/ vbersichtig. Ślep co wednie niedoyrzy / Luscosus, Luscitiosus, Lusciolus, a, um, Blödsichtig/ der des tages nicht wol sehen kan/ oder der im sehen alles an die Augen helt. Ślep/ co w nocy lepiey widźi niż wednie / Nyctalops, opis, g. o. übersichtig der des Nachts besser siehet als des Tages.

Ślepo narodzony/ Cæcigenus, a, um, Blind von Mutterleib auff die Welt gekommen / blind gebohren.

Ślepotá/ Cæcitas, atis, g. f. Blindheit.

Ślepy/ Cæcus, a, um, blind. Ślepy trochę/ Cæculus, li, g. m. ein wenig blind.

Ślimak/ Cochlea, æ, g. f. Schnecke. Ślimak bez skropy/ Limax, acis, g. fœm. Schnecke ohne Häußlein. Ślimakowa skorupá/ Cochlea, æ, g. f. Schneckenhäußlein. Mieysce gdźie ślimáki chowáją/ Cochlearium, ij, g. n. ein Orth da man die Schneckenhäußlein verwahrt.

Ślıná/ Phlegma, atis, g. n. latin. Pituita, Saliva, æ, g. f. Sputum, i, g. neut. Sputus, i, g. masc. Speichel / Rotz.

Ślinić/ Salivare, Speichel außwerffen.

Ślinisty/ Pituitosus, Salivosus, a, um, Pflegmatisch/ rotzig/ schleimich.

Śliski / Lubricus, a, um, schlüpfferig.

Śliско/ Lubrice, adverb. schlüpfferig.

Śliskość/ Lubricum, ci, g. n. Das schlüpffen.

Śliwá drzewo/ Prunus, i, g. f. Pflaumenbaum.

Śliwá owoc/ Prunum, i, g. n. Pflaum.

Śliwowy sad/ Prunetum, i, g. n. ein Pflaumgarten.

Słod/ Polenta, Pulenta, æ, g. f. Maltz.

Słodki/ Dulcis, e, Melleus, Mellicus, Mustus, Mustulentus, Nectareus, a, um, Perdulcis, e, süß/ dem Honig/ Most gleich. Przysłodßym/ Subdulcis, e, Dulciculus, a, um, ein wenig süß.

Słodkie drzewo/ Acrifolium, ij, g. n. ein vnbekandter Baum / trägt Frucht wie Kirschen.

Słodko / Dulce, Dulciter, adverb. süssiglich.

Słodko ćiekący/ Dulcifluus, a, um, Das süßiglich fleust.

Słodkość/ Dulcedo, Dulcitudo, inis, g. fœ. Dulcitas, atis, g. f. Süssigkeit.

Słodnieć/ Dulcere, Dulcescere, süsse werden.

Słodowy/ Polentarius, a, um, das zu Maltz oder Gerstenmueß gehört.

Słodycz/ Dulcor, oris, g. m. Nectar, aris, g. n.

Passum,i, g. n. Promulsis, idis, g. fœ. die Süsse/ als Meth/auß Most vnd Honig gemacht/gesottener Wein/ꝛc.

Słodzić/ Dulcare, Dulcorare, Edulcare, Indulcare, Condulcare, süß machen.

Słojek/ Myropothecium,ij, g.n. Pyxis,idis, g. f. Ungventarium vas, ein Büchs/ Salbbüchs. Słojek máły/ Lenticula, æ, g. f. ein klein Geschirrlein/wie Linsen gestaltet. Słojek málárski/ Lecythus,i,g.m. Farbebüchse. Słojek ná wonne rzeczy/ Narthecium,ij, g.n. Artzneybüchs.

Słomá/ Stramen,inis,g.n. & Stramentum,i, g. n. Stroh.

Słomiánká/ Cumera,æ, g. f. Kornkast.

Słomiány/ Stramineus,&,Stramenticius,a, um, Das von Stroh gemacht ist.

Słoń/ Barrus,i, g.m. Elephas,antis, g. m. &, Elephantus,i,g.m. ein Elephant. Słoń z wieżą/Turritus elephas, Thurntragender Elephant.

Słońce/ Sol,solis,g.m. die Sonne. Ná słońce wystáwiáć/ Insolare, an der Sonnen trucknen/ legen/ sonnen/ besonnen.

Słonecznik strączysty/ Lupinum,i,g.neut. Lupinus,i,g.m. Feigbohnen.

Słonecznik/ zegar/ Horologium sciathericum, Horologium solare, Solarium,ij,g.n. Sonnenvhr/ Compaß.

Słoneczny/ Solanus, a, um, Solaris, e, von der Sonnen. Słoneczna gorącość/ Soles, g. m. pl.num. Sonnnenhitz.

Słoniná/ Lardum,i, g.n. Speck.

Słoniowy/ z słoniowey kośći/ Eburneus, & Eburnus, a, um, Helffenbeinen. Słoniowa kość/ Ebur, seu, Ebor,oris, g.neut. Helffenbein. Słoniowa kośćią obłożony/ Eburatus, a, um, mit Helffenbeinen geziert. Słoniowa trąbá/ Proboscis,idis,g.f. die Schnautze oder Rüssel des Elephanten.

Słonosć/ Salsedo, Salsitudo, inis, g. fœ. gesaltzene Feuchte/ gesaltzene Brühe.

Słony/ Salsus,a,um, gesaltzen.

Słowik/ Acredula,æ, g.f. Aëdon,onis, g.m. Luscinia, Philomela,æ, g. f. Nachtigal.

Słowo/ Dictio,onis, g.fœ. Verbum, Verbulum, Vocabulum,i, g.n. dimin. ein Wort. Słowá niedomawiáne kiedy się kto zájąká/ Verba tertiata, kaum halbgeredte Wort. Słowá ćieżkie do wymowienia/ Verba illuctantia, Wörter die schwerlichen außzusprechen seyn.

Słowá piękne/ Dicta speciosa, schöne Wort. Słowy zdobić/ Verbis circumvestire, mit Worten verblümen vnd bedecken.

Słozem/ Obliquè, adverb. Vberzwerg.

Ślub/ Votum, i, g. n. Gelübd. Ślub małżeński/ Confarreatus, us, g. masc. Confarreatio, onis, g.f. ein Opffer daß der Ehestand solte gehalten werden, aliàs, ein Verlöbnüß.

Ślubowáć / Devovere, Nuncupare vota, Vota facere, Votum Deo sacrare, sich mit Gelübd verbinden / Ein Gelübd thun mit außtrücklichen worten/ mit gelübd sich verbinden/ geloben.

Ślub dawáć/ Confarreare, den Bräutigam vnd Braut zusammen fügen mit Brodt/ das man jhnen darreicht vmb zu essen.

Ślub wypełniáć/ Reddere vota, Solvere vota, sein Gelübd leisten vnd vollbringen.

Słucháć / Audire, Admittere auribus, Aurem præbere, Aures arrigere, hören/ freundlich vnd gütig hören/ wol auffhören/ fleissig auffhören.

Słucháć niepilno/ Aure supina audire, hinlässiglich zuhören. Słucháć pilno/ Adesse animo vel animis, Attendere aliquid vel aliquem, Attendere æquo animo, fleissig auffmercken/ vnd das mit gutem Willen / Gerne vnd gutwilliglich auffmercken.

Słucháczz/ Auditor, Auscultator,oris, g.m. ein Zuhörer.

Słucháiący/ Audiens,entis,g.o. hörend.

Słuchánie/ Auditio , onis, g. f. Auditus,us, g. m. das Gehör. Słuchánie pilne/ Echemythia,æ,g.fœ. latinè Taciturnitas & Auscultatio, Stillschweigung vnd fleissige Auffmerckung. Słuchánie ućieszne/ Acroama,atis,g.n. ein lieblicher Gesang/ das man gerne höret.

Sługá/ Famulus,li, g.m. Minister,stri, g.m. Ministrator,oris, g.m. Servitium,ij, g. n. & frequentius, Servitia, orum, g. n. pl. num. Servus, Servulus,i, g.m. dimin. ein Diener/ Leibeygener Dienstmann / eygenpflichtig. Sługá mieyski/ Accensus,si, g. masc. Stator, Viator,oris, g.masc. Stadtknecht. Sługá podły/ Mediastinus,i, g. m. ein Sudler. Sługi mieć / Famulis stipari, Serviri, passiv. gedienet werden.

Słup/ Słupiec/ Columna,æ. g.f. Orthostata,æ, g.m. Pila,æ, g.fœ. Seule/ Pfeiler/ Stütze. Gałká ná słupie/ Epystilium,ij,g.n. der Knopff einer Seul. Słup ná pámiątkę postáwiony/

Stela, æ, g. f. Pila cum inscriptione ad rei alicujus memoriam propagandam erecta, ein gemauerte steinerne Seul. Słup pochodzisty ku gorze/ Obeliscus, ci, g. masc. ein gespitzte Seul. Słup wbijáć / Palare, Pfäl stecken. Słupy wspieráiące budowánia/ Antes,tium,g.masc. pl. num. Stein die herfür gehen/ darauff die Gebäw stehen. Słup zwyćięski/ Statua palmaris, Einem Sieghafften zu Ehren auffgerichteter Bildstock.

Słuß/ Fas, g. n. indecl. in Nominativo, Accusativo & Vocativo tantùm invenitur, Göttlich/ billig/ recht/ vnverbotten,

Słußna/ Convenit, imperf. Es ist billig.

Słußnie/ Æque, Æquiter, Legitimè, Meritò, Meritissimò, Ritè, adverb. billig/ dem Gesetz nach/ ordentlicher weise/ gebrauchter weise/ wol vnd recht.

Słußność/ Æquitas,atis,g.f. Directum,i, g. n. Billigkeit/ Das billig vnd recht.

Słußny/ Legitimus,a,um, Ordentlich/ nach dem Gesetz/ nach Recht.

Służący/ Serviens,entis,g.om. dienend.

Służbá/ Famulatus,us, g.masc. Famulitium, Ministerium, Servitium,ij,g.n. Servitus, utis, g. f. Servitudo,inis,g.fœm. Dienst/ Ampt/ Leibeygenschafft.

Służbá stołowa/ Abacus,ci,g.m. ein Credentztisch/ anrichts-Credentzbanck.

Służebnicá/ Famula, Ministra, æ,g.fœ. Ministratrix,icis,g. f. Mulier ancilla, Pedissequa, Servula, æ, g. fœ. dimin. eine Dienerin/ Dienstmagd/ Dienstweib/ Hoffmagd. Służebna Páná/ Abra,æ, g. f. ein Kammerjungfraw/ Dienstmagd so jederzeit auff die Frawe wartet.

Służebniczy/ Ancillaris, Famularis,e, Ministratorius,a,um, Servilis,e, Das zu einem Dienst gehört / dem Knecht wie der Magd.

Służyć/ Ancillari, Famulari, Ministrare, Servire, dienen. Służyć w tańcu/ Præsultare, den Tantz führen/ vortantzen.

Słynąć/ Audire bene vel malè, ein gutes oder böses Lob haben / berühmt seyn.

Smáczno/ Svaviter, adv. Schmackhafftig.

Smáczny/ Sapidus, a, um, wollgeschmack.

Smágánie/ Carnificium, ij, g.n. Peinigung.

Smágániec/ Flagrio,onis, g.m. Mastigia,æ, g.m. Mastigeus,a,um, Verberosus,a,um, Verbero,onis, g. masc. ein böser Bube / den man allzeit schlagen muß/ Streichling/ dz ist/ Streichwürdig/ der einer Geißlen werth.

Smágliczká / Moly, herba, quam Mercurius dicitur invenisse, Nachtschatten.

Smák/ Gustus,us,g.m. Sapor,oris,g.m. Geschmack / Versuchung. Smáku ostrego/ Palatum sagax in gustu, scharffkostig/ Der wol kosten vnd schmecken kan.

Smákowáć/ Sapere, schmecken.

Smalec/ Adeps, ipis, g. d. Axungia, æ, g. f. Liquatum, i, g. n. Liquamen,inis, g. n. Allerley Feiste/ Schmaltz/ Fett.

Smárk/ Excrementum naris, Mucus,i,g.m. Myxa,æ,g.f. Recrementum naris, Rotz/ Schnuder/ Butz in der Nasen.

Smárkáty/ Mucosus,a,um, rotzig/ butzächtig.

Smárowáć/ Exungere, Inungere, Perungere, besalben.

Smárowánie/ Chrisma,atis,g.neut. lat. Inunctio, Perunctio, Unctio,onis,g.f. Salbung.

Smárownik/ Unctor,oris,g.m. ein Salber.

Smáżony/ Frixus,a,um, gebraten.

Smáżyć/ Frigo,is, frixi, vel, frigui, frictum, Frigere, rösten/ braten.

Smećić śię/ Smućić śię/ Mœreri, Contrahi incommodis alicujus, Leid tragen/ betrübt / trawrig seyn/ erseufftzen/ bekümmert werden.

Smelcárstwo/ Encaustica, æ, g. f. & Encaustice, es, g. f. die Kunst zu mahlen auff Gläsern/ Krausen/ ꝛc. Geschmeltzte Arbeit/ Werck.

Smelcmistrz/ Encaustes, æ, g. m. Ein Glaßmahler/ der Brenn- oder Schmeltzwerck macht.

Smelcowány státek/ Encaustum opus, ein Geschirr/ das mit brennen / oder schmeltzen gemahlet ist/ als Gläser/ Krausen/ ꝛc.

Smentarz/ Cmintarz/ Sepulchretum, i, g. n. ein Kirchhoff/ Gottesacker/ da man die Todten Leuthe vergrabt.

Smetek/ Smutek/ Contractio,onis,g.fœm. Mœror,oris, g.m. Mœstitia,æ, g.f. Mœstitudo, inis,g.f. Senium,ij, g n. Tristitia,æ,g.fœ. Trawrigkeit / Schwermütigkeit / Kummer / Hertzleid.

Smetek máły/ Contractiuncula,æ, g.f. dimin. Leid/ Kummer. Smetek spráwujący / Tristificus,a,um, kummerhafftig/ trawrig machend.

Smetnie/ Mœste, & Mœstiter, adverb. trawriglich/ mit Kummer.

Smetny/ Smutny/ Æger, gra, grum, Æger ani-

animo, Luctifer, Luctificus, Luctuosus, Mœstus,a,um, Pertristis, Tristis,e, bekümmert/ betrübt / trawrig. Przyśmierżym/ Subtristis, e, Tristiculus,a,um, ein wenig trawrig.

Śmiać się/ Ridere, lachen. Śmiać się nádmiáre/ Cachinnare,& Cachinnari, über die maß lachen. Śmiać się z kogo / Aliquem ridere, Einen verlachen.

Śmiádáwy / Subaquilus, a, um, Subvulturius, Subfusculus,a, um, braunlich.

Śmiádo czynić/ Fuscare, verdunckeln.

Śmiádość/ Pulligo,inis, g.f. Rauchfarbe.

Śmiády / Aquilus, Fuscus, Luridus, Pullus, a, um, Braun von Farben/ Braunschwartz/ Ein wenig Bleyfarbig/ schwartzlecht.

Śmiátek/ Feroculus,i, g. m. wenig stoltz/ ein wenig übermüthig.

Śmiáłość/ Audacia, Audentia,æ,g.fœ. Künheit/ Vermessenheit/ daß man es wagen darff.

Śmiáły / Animatus, Animosus, a, um, Audens, entis, g. o. Audax,acis, g. o. frech/ kühn/ vermessen / verwegen/ keck. Śmiáłym być/ Abundare audaciâ, Adhibere audaciam, voll Tapfferkeit seyn/ Es kühne wagen.

Śmieć/ Audere, sich vnterstehen dörffen.

Śmiech/ Risio,onis,g.f. & Risus,us, g.m. ein Gelächter. Śmiech zbytni/ Cachinnatio,onis, g. f. Cachinnus,i,g.m. ein vnzüchtig Gelächter.

Śmieci / Peripsema, atis, g. n. Quisquiliæ, arum, g.f. pl.num. tant. Rejectamenta,orum,g. n. pl. num. Außkehricht/ Gestüpp/ außgekehrter Staub/ Güsel.

Śmiele/ Animosè, Audenter, Audacter, adverb. tapfferlich/ kühnlich/ hertzhafft.

Śmierć/ Letum, ti, g. n. Mors, mortis, g. f. Occasus, us, g. m. Todt / Abgang. Śmiercią grozić/ Ostentare periculum mortis, einem den Todt dräwen. Śmierci dzień/ Emortualis dies, der Tag deß Todts. Śmierć przynoszący/ Letifer, Letificus, a, um, tödtlich / das den Todt bringt.

Śmierdzący/ Fætidus, a, um, Graveolens, entis,g. om. Olidus, Putidus, Ranceus, Rancidus, Teter, tra, trum, Virosus, a, um, stinckend/ übel schmeckend/ schimlich/ faul/ scheußlich/ grewlich/ schnöd/ gifftig.

Śmierdzieć/ Fœtere, Obolere, Olere, Malè olere, Putere, Sordere, Sordescere, stincken/ übel schmecken/ vnflätig seyn.

Śmiertelnie/ Letaliter, Mortiferè, adverb. tödtlich/ tödtlichen.

Śmiertelność/ Mortalitas, atis, gen. fœm. sterbligkeit.

Śmiertelny/ Mortalis, le, sterblich.

Śmiertelny/ Fatifer, ra, rum, Letalis, le, Mortifer, vel, Mortiferus, Peremptorius, a, um, tödtlich.

Śmieszek/ Ridibundus, a, um, Sannio, onis, g. m. lachend/ Possenreisser/ Narr im Spiel.

Śmiesznie/ Ridiculè, adv. lachend. Śmiesznie trochę/ Subridiculè, adver. ein wenig lachend/ lächerlich.

Śmieszny/ Jocularius, Joculatorius, a, um, Iocularis, e, schertzlich/ schimpflich/ spöttlich/ lächerlich/ kurtzweilig.

Śmiotáná/ Cremor lactis, Milchramen.

Smoczycá/ Dracæna, æ, g. f. Drachin.

Smok/ Draco, onis, g. m. Præster, teris, g. m. Serpentis genus, ein fliegender Drach.

Smołá/ Pissa, æ, g.f. Pix, icis, g.f. Pech/ theer. Smołá skrobána/ Zopissa, æ, g. f Pech von Meerschiffen abgekratzt mit Wachs gemengt.

Smolány/ Piceus, a, um, das von Pech ist.

Smolić/ Picare, verpichen.

Smolony/ Picatus, Piceatus, a, um, gepicht.

Smród/ Eluvies, ei, g. f. Eluvio, onis, g. f. Fætor, oris, g. m. Graveolentia, æ, g. f. Lutum, i, g. n. metaph. Mephitis, idis, g. f. Nidor, Pædor, Putor, oris, ge. ma. Sordes, is, g. f. Teter odor, Virus, g. n. indeclinab. starcker böser Gestanck/ Vnflath/ Wust/ Geschwanck eines verbranten Dinges/ abschewlicher Geruch.

Smród/ Foriolus, i, gen. mas. der die dünne Scheisse hat/ durchläuffig/ scheisserig.

Smyczek/ Pecten, inis, g. m. Fiedelbogen.

Smrodliwie/ Rancidè, Sordidè, adverb. vnflätiglich/ vnlieblich.

Smrodliwy/ Mephiticus, a, um, stickend.

Smycz/ Numella, æ, g. f. ein Halßring / damit man das Vieh zusammen koppelt.

Smyczek/ Plectrum, i, g. n. Fidelbogen.

Snádnie/ Appositè, Aptè, Habiliter, Idoneè, adv, füglich vnd dienlich/ geschicklich/ bequemlich/ gnugsamlich.

Snádność/ Aptitudo, inis, g. f. Habilitas, atis, g. f. Geschickligkeit.

Snádny/ Idoneus, Pronus, a, um, geneigt/ geschickt.

Sniadáć/ Ientare, Subedere, frůestůcken.

Sniadánie/ Ientaculum, i, g. n. Morgensup/Frůhestůck. Sniadánie u Rzymian sprawione tym co ich z poránku náwiedzáli/ Sportula, æ, g. f. ein Gastmahl.

Sniedek/ Bulbine, es, g. f. herba, Winterlauch/blaw Meyrößlein vñ dergleichen. Sniedek polny/ Bulbus. i, g. m. Wilder Knoblauch.

Snieżny/ Edilis, Edulis, e, Esculentus, a, um, Vescus, a, um, das man essen kan.

Snieg/ Nix, nivis, g. f. Schnee. Sniegi długo trwáją/ Nives sedent, bleibend/ langliegender Schnee. Sniegiem ochłodzony/ Nivatus, a, um, Erkůhlet vom Schnee. Snieg pádá/ Ningit, es schneyet. Sniegu sztuká/ Massa nivea, Schneeballen.

Snieżniczki/ Lagopus, podis, g. f. eine Gattung eines Vogels mit haarächtigen Fůssen wie ein Haaß/ weiß Rabhun.

Snieżny/ Nivalis, e, Nivosus, Ninguidus, a, um, voll Schnee.

Snop/ Dragma, atis, g. n. Manipulus, i, g. m. Merges, itis, g. f. eine Garbe.

Sobotá/ Sabbatum, i. g. n. Sambstag/ Saturnstag/ Sonnabendt.

Socewicá/ Lens, lentis, g. f. & Lenticula, æ, g. f. dimin. Hůlse/ Linse.

Soczysty/ Succosus, Succidus, a, um, saftig.

Sok/ Liquor, oris, g. m. Liquamen, inis, g. n. Succus, ci. g. m. Safft. Sok przykry / gorzki/ Succus tristis, bitter Safft.

Sokol/ Falco, onis, g. m. Falck.

Sol/ Sal, salis, g. m. & neutr. in utroque numero, Saltz.

Sol bábia/ ziele/ Batis, is, g. f. Crithmon, i, g. n. herba Bacyllen/ Meerfenchel.

Solenie/ Conditus, us, g. m. Salitura, æ, g. f. Einsaltzung.

Solić/ Salire, Sallere, Sallire, Saltzen.

Solna gorá/ Salina, æ, g. f. Saltzgrube.

Solnicá/ Salinum, i, g. n. Saltzfaß.

Solony/ Salitus, Sallitus, a, um, gesaltzen.

Sopel/ Stiria, æ, g. f. ein Eyßzapff.

Sosná/ Picea, æ, g. f. Pinus, us, & ni, tam masc. quàm fœm. gen. Pinea, æ, g. f. Fichtenbaum / Dannenbaum. Sosná tłustá/ Teda, æ, g. f. Fiecht/ Fiechtenholtz/ Kienholtz.

Sosnká/ Esula, æ, g. f. herba, Wolffsmilch/ Teuffelsmilch.

Sosnorodny/ Pinifer, a, um, ein Ort da Tannen wachsen.

Sosnowy/ Pineus, a, um, das von Fichten ist.

Sowá/ Noctua, æ, ge. f. Nachteule. Sowá leśna/ Puhacz/ Bubo, onis, g. m. Stryx, igis, g. f. ein Huhu/ Nachteule.

Sowia strzałá ziele/ Bipinella, æ. g. f. herba, Bibernell.

Sowicie/ Quæstuosissimè, adv. reichlich.

Spáć/ Dormire, Quiescere, Stertere, schlaffen. Iść spáć/ Somnum petere, schlaffen gehen. Spáć mi się chce/ Dormiturio, mich schläffert. Spáć pospołu/ Condormire, Condormiscere, mitschlaffen. Spáć w południe/ Meridiare & Meridiari, zu Mittag schlaffen. Niespáć domá/ Abnoctare, zu Nacht draussen liegen/ nicht in seinem Hause zur herberg liegen.

Spochać co/ Poczuć jáko pies węchem/ zwęszyć/ Odorari, Pervestigare, Olfacere, Subsentire, schmecken/ riechen/ vermercken.

Spáczkowáć/ Argutari, Geschwindigkeit / oder Rencke in der Rede gebrauchen.

Spáczkowánie/ Argutatio, onis, g. fœm. Geschwätz/ Plauderey/ Spitzfindigkeit.

Spadáć/ Cadere, Decidere, Defluere, Prolabi, niederfallen. (außfällig.

Spadájący / Defluxus, a, um, abfällig /

Spadánie/ Præcipitantia, æ, g. f. & Præcipitatio, onis, g. f. das Hinunterfallen.

Spadek/ Ruina, æ, g. f. ein Fall.

Spadek májętności/ábo pieniędzy/ Consolidatio, onis, g. f. Obvenio, onis, gen. fœm. Wann die Fruchtniessung dem Eygenthůmer wieder zu oder heim fällt / Heimfall / wenn etwas wieder zu Erbgut kompt / das Einkommen der Gůtter oder Zinsen. Spadkiem wziąć pieniądze ábo májętność/ Consolidari, dem Eygenthumb wiederumb heimfallen / als ein Leibgedinge nach dem Todt / dessen der es genossen hat. Spadkowi zábiegájący / Hæredipeta, æ, g. m. der vmb ein Erbe wirbt.

Spajáć/ Coagulare, Coassare, Committere, Compingere, Consuere, Ferruminare, Glutinare, Jungere, Solidare, steiff machen / zusammen bringen/ täffeln/ fůgen/ hefften/ zusammenbutzen/ flicken/ leimen/ kleben.

Spajáć się/ Cohærere, Cohærescere, mit einem andern anhangen.

Spajánie/ Congeminatio, onis, g. f. Jugamentum, i, g. n. Symplegas, adis, g. f. & Symplegma, atis, g. n. Zusammenfügung.

Spalenie/ Combustio, onis, g, f. Combustura, æ, g. f. Exustio, onis, g. f. Verbrennung/ verbrunst.

Spalić/Comburere, Concremare, Deurere, verbrennen.

Spalony/ Exustus, Ustus, a, um, verbrant.

Spánie/ Dormitio, onis, g. f. Somnus, i, ge. ma. Schlaff/ schlaffen. Spánie/ Spiączkę czyniący/ Somnificus, Somnifer, a, um, das schlaffend macht.

Spárá/ Fissura, æ, g. f. Fissio, onis, ge. fœ. Spaltung/ Ritze.

Spáść/ Depascere, abweyden.

Spáść vid. Spadáć.

Spełnienie czego/ Præstatio, onis, gen. fœ. Leistung.

Spętány/ Compeditus, a, um, Mit Fußbanden gebunden/ gefässelt.

Spiący/ Dormiens, entis, g. om. schlafend. Spiący nápoły/ Semisomnus, a, um, Semisomnis, e, Semisopitus, a, um, halb entschlaffen.

Spiączká/ Lethargus, i, g. m. & Lethargia, æ, ge. f. Sopor, oris, g. m. Veternus, i, g. masc. Schlaffsucht/ schlaffgierigkeit. Spiączkę máiący/ Lethargicus, Veternosus, a, um, schlaffsüchtig/ fast schläfferig. Spiączkę czyniący/ Soporifer, a, um. das den Schlaff bringt.

Spiczástość/ Coronis, idis, g. f. Spitze.

Spiczásty/ Cacuminatus, Cuneatus, Fastigiatus, Pyramidatus, Radiatus, a, um, zugespitzt/ gegipffelt/ außgespitzt.

Spieg/ Catascopus, i, ge. m. Conquisitor, Explorator, Speculator, oris, g. m. ein Späher/ Ersucher/ Nachfrager/ so Befehl hat etwas zuerfahren/ Außspäher. Rozboyniczy spiegierz/ Latrunculator, oris, g. m. ein Blutrichter vnnd Ersucher der Mörder. Spiegierska łodź/ okręt/ Navis speculatoria, Späheschiff.

Spiegowáć/ Explorare, Speculari, erkündigen/ außspähen.

Spiegowány/ Speculatus, um, beschawet/ außgekundigt/ außgespäht.

Spiesząc się/ Festinans, antis, g. om. particip. eylend.

Spieszenie się/ Festinatio, Properatio, onis, g. f. Properantia, æ, g. f. das Eylen/ Eyl.

Spiesżno, Festinanter, Festinatò, Festinè, Maturatò, Properanter, Properatim, Properiter, Properè, Celeriter, adve. eylends/ fürderlich/ behende. Spieszno gdźie wchodźić/ Improperare, hinein eylen. Spieszno iść/ Arripere velis, eylends hinzu gehen. Spieszno názbyt/ Præproperè, adverb. viel zu schnell.

Spieszny/ Festinus, Properus, a, um, eylende/ behend/ ring/ fertig.

Spieszyć się/ Festinare, Properare. eylen. Bárzo się śpieszyć/ Deproperare, fast eylen.

Spiewáć/ Canere, Modulari, Occanere, Occinere, Psallere, Recinere, singen. Spiewáć pospołu/ Consonare, mitthönen/ mitsingen. Spiewáć z nowu/ Recanere, wiederumb singen.

Spiewáczká/ Cantatrix, icis, g. f. Choraulistria, æ, g. f. Psaltria, æ, g. f. Singerin.

Spiewak/ Aulædus, i, g. m. Cantator, Cantor, Modulator, oris, g. m. Psaltes, is, g. masc. ein Singer. Spiewak przyjemny/ Melodes, is, ge. ma. Melicus, ci, g. m. ein lieblicher Singer. Gromádá ludźi śpiewáiących y skaczących/ Chorus, i, g, ma. Versamblung derer die singen vnd springen. Mieysce śpiewakow w Kośćiele/ Chorus, i, ge. ma. der Ort der Singenden in der Kirchen. Przodujący w Spiewániu/ Chorostates, æ, g. m. Præcentor chori, Choragus, i, g. m. ein Vorsinger.

Spiewánie/ Cantus, us, g. m. Cantio, onis, g. f. Musica, æ, g. f. & Musice, es, g. f. Occentus, us, g. m. Ode, vel Oda, æ, g. f. ein Gesang/ Lied/ Musick. Spiewánie powtórzone/ Palinodia, æ, g. f. Wiedergesang/ Wiederruff. Przygotowánie do śpiewánia/ Choragium, ij, g. n. eine Zurüstung zum singen.

Spik/ Medulla, æ, g. f. das Marck in Beinen.

Spiknąć się/ Conspirare, sich verbinden.

Spiknienie/ Coitio, onis, g. f. Coitus, us, g. m. Conspiratio, onis, g. f. Conspiratus, us, g. m. Verbündnüß/ Vereinbahrung/ Vereinigung/ Bund.

Spináć/ Constringere, Fibulare, Infibulare, zusammen ziehen/ hefften/ einrincken/ zusammen binden/ zusam̃en klam̃ern/ einhefften/ einnesteln.

Spisek/ Conscriptio, onis, g. f. Hypomnema, atis, g. n. & Hypomnematum, i, g. n Librarium, ij, g. n. Protocollum, i, g. n. Beschreibung/ Register/ Auffzeichnung/ Rödel/ erster Außzug/ Entwurff

Entwurff eines Schreibens/ Memorial. Spisek dobr/ Inventarium, ij, g. n. Register/ darin man eines Haußrath vnd Gut auffschreibet.

Spisnik/ Hastatus, Lancearius, a, um, ein Spießträger.

Spisowáć/ Conscribere, zusamen schreiben.

Spisowánie/ Conscriptio, onis, g. fœ. eine Verzeichnüß/ Auffschreibung/ Beschreibung.

Spizá Æs caldarium, Kupffer.

Spizá zołnierska/ Commeatus, us, ge. mas. Penus, i, g. m. Penum, i, g. n. Penus, oris, g. n: Penus us, g m. vel f. Stellatura, æ, g. f. Proviant/ Vorrath/ an Speiß vnd Tranck.

Spizárnia/ Apotheca, æ, ge. fœ. Penuaria cella Promptuarium, ij, Penarium, ij, g. neut. Speißkammer/ ein jeglich Ort da man etwas behalten thut.

Splesniáky/ Mucidus, a, um, schimlicht.

Spłondrowáć/ Expilare & diripere provincias, die Landtschafften außplündern.

Splugáwiony/ Attaminatus, Contaminatus, Pollutus, a, um, besudelt/ beschmiert/ befleckt.

Spluwáć/ Sputare, fast speyen/ speutzen/ außspeyen/ koltzern.

Spluwácz/ Sputator, oris, g. m. Speutzer/ der immer koltzert.

Spodnicá/ Campestria, um, g. n. plu. nu. vel Campestre, is, ge. ne. Bruech/ Niederkleid/ Winterhosen. Ktory w tákiey sukni chodzi/ Campestratus, a um, das solches Kleid an hat.

Spodziány/ Sperabilis, le, das man hoffen mag/ vnd da man hoffen kan.

Spodziewáć się/ Sperare, hoffen.

Spojenie/ Coalitus, us, g m. Cohærentia, æ, g. f. Compages, is, g. f. Compago, ginis, g. f. Compositura, Compostura, æ, g. f. daszusammen wachsen/ ernehrt/ vereinbahrung/ Zusamenfügung/ Zusamensetzung. Spojenie członkow/ Compactio membrorum, wol gesetzte Ordnung der Glieder. Spojenie/ wiązánie mowy/ Textum orationis, pro Stylo, das Gesetze der Rede.

Spojony/ Compactus Implexus, Junctus, a, um, Zusammen gepackt/ wol eingemacht oder geschlagen/ eingeflochten/ zusammen gefügt.

Spoisty/ Compactilis, Sociabilis, e, das sich wol zusammen treiben läst/ füglich.

Spokoynie/ Pacate, Quiete, Sedatè, Tranquillè, adv. Friedlich/ still/ ruhiglich/ friedsamlich.

Spokoynosć/ Tranquillitas, atis, g. f. Stille.

Spokoyny/ Otiosus, Pacificus, Placidus, Quietus, Sedatus, Tranquillus, a, um, Oleo tranquillior, vnbekümmert/ friedfertig/ still/ friedsam/ zahm/ ruhig.

Społcechowy/ Contribulis, le, Mitzünfftig.

Społdziedzic/ Cohæres, edis, g. c. MittErb.

Społecznie/ Mutuò, Promiscuè, adv. Gegen einander/ zugleich/ vnter einander.

Społeczność/ Communitas, atis, g. f. Usus, us, g. m. Gemeinschafft.

Społeczny/ Promiscuus, a, um, Gemein.

Społgrájący/ Collusor, oris, g. masc. Mitspieler.

Społjádący/ Convector, oris, g. m. der sich mit andern in Schiffen oder Wagen führen läst.

Społjadájący/ Compransor, oris, g. m. der mit einem zu Imbiß isset/ Mitesser.

Społidący/ Comes, itis, g. c. ein Reyßgeferte.

Społkujący/ Consors, ortis, g. o. Partiarius, ij, g. m. Mitgenoß/ der mit einem etwas halb hat.

Społmieszczánin/ Municeps, ipis, g. o. Popularis, e, Mitbürger.

Społmieszczáństwo/ Municipium, ij, g. n. Mitbürgerschafft.

Społmieszkáć/ Commanere, bey einander bleiben/ wohnen.

Społmieszkániec/ Contubernalis, is, g. m. ein Burschgesell/ die in einer Kammer wohnen.

Spolnicá/ Amia, æ, g. f. Meerfisch.

Społniewola/ Conservitium, ij, g. neu. ein Mitdienst.

Spolny/ Communis, e, Gemein.

Społobwiniony/ Conreus, ei, g. m. einer der zugleich verklagt ist.

Społożywiáć/ Convivificare, eines Lebens Genoß machen.

Społpijáć/ Compotare, mit einander trincken/ zechen.

Społpijący/ Combibo, onis g. m. Compotator, oris, g. m. Zechbruder/ Zechgesell.

Społpijánie/ Compotatio, onis, g. f ein Zech.

Społprosić/ Competere, etwas mit einander begehren/ bitten.

Społprośący/ Competitor, oris, g. m. ein Mittwerber eines Ambts.

Społrękoymia/ Compræs, ædis g. m. Confidejussor, oris, g. m. Consponsor, oris, g. masc. ein

ein Mitbürge/der mit einem andern Bürg wird.

Spokrozmawiájący/ Congerro,onis, g.m. ein Schwätzgeſell.

Spokświekier/ Conſocer, eri, g.m. derer Kinder einander zur Ehe haben/ Geſchwäger.

Spokśiedzący/Conſeſſor,oris, g. m. der dabey ſitzt/Beyſitzer.

Spokſługá/Conſervus,i,g.m. Mittknecht.

Spokſłużebnicá/Conſerva,æ,g.fœ.ein Mitdienerin.

Spokśpiewájący/Conſonans,antis,g.omn. Mitlautend/das zuſammen lautet.

Spoiſtáć / Conſtare , zuſammen halten/ vnd ſtehen.

Spokſypiájący/Concubitor,oris,g.m.Concubinus,i,g.m. ein Beyſchläffer.

Spoktowárzyß / Coamicus, ci, g. maſc. ein Mitfreund.

Spokuczeń / Condiſcipulus, i, g. maſc. ein Schulgeſell. Ktora śię uczy ſpoku/ Condiſcipula,æ,g.f.eine ſo zugleich lernet.

Spokuczeńnictwo/Condiſcipulatus,us,g.m. Gemeinſchafft deren ſo mit einander lernen/ ein Schulgeſellſchafft.

Spokurodzony / Congenitus , a, um, Mitgebohren.

Spokurzędowy / Collega, æ, g. maſc. ein Amptsgenoß.

Spokwiedzący / Conſcius , a, um , Wiſſenſchafft einer That.

Spokwinny / Conreus,ei,g.m. einer der zugleich mit verklaget iſt.

Spokwyzwoleniec/ Collibertus, i,g. m. der zugleich vom Herzen gefreyet iſt/oder/der zugleich frey worden iſt.

Spokzalecnictwo/Rivalitas,atis,g.fœ. eine Mitbulſchafft.

Spokzalecnik/ Commaritus,i,g.m. Rivalis, e, Rivinus, i, g. m. Der im Platz eines Ehemannes dienet/ein Mitbuhler.

Spolżálowáć/ Condolere , Condoleſcere, Indolere,Perdolere, Mitleiden haben.

Spokżołdowánie / Commilitium,ij,g.n. die Kriegs Rottgeſellſchafft im Kriege.

Spokzwiązány z jednym Unijugus,a, um, mit einem allein gebunden/eines Jochß/ Gehälß.

Spokżyćie/Convictus,us,g.m. Beywohnung/ Gemeinſchafft/ordentliche Nahrung.

Spokżyjący/ Convictor , oris,g. maſc. ein Tiſchgänger/Tiſchgenoß / der bey einem wohnet.

Spor/ Altercatio, Contentio, onis, g. fœm. Controverſia,æ, g.fœ. Diſceptatio, onis, g. fœ. Diſputatio litigioſa, Diſcrimen,inis, gen. neut. Jurgium, ij,g. n. Pugna velitaris, Rixa,æ,g.fœ. Zanck/Hader/Proceß/Wehrkampff.

Spornie/ Contentioſè, Pugnaciter, adverb. Hefftiglich/ſtreitbarlich/mit Streit.

Sporność/Pugnacitas,atis,g.fœ. Streitbarkeit/Luſt zu ſtreiten.

Sporny / Contentioſus , Controverſioſus, Controverſus , Litigioſus,a,um, Pertinax,acis, g.o. Refractariolus,i,g. m. Repugnax, acis, g.o. Hefftig/ voll Spahns vnd Zancks/ zänckiſch/ haderig/wiederſpänſtig/ der Wiederpart hält.

Spory/ Grandis , Vegrandis, e , Groß /hoch vnd vngeſtalt/ ein vngeſtalt von Gröſſe.

Sporyż/ Calligonon,i,g.neu. Carcinnetron, Polygonum,i,g.n. Centinodia, æ,g. fœ. Græcis Polygonon & Latinis , Sangvinaria dicta, Weggraß/Wegtrit. Sporyż wielki / Oreon,i, g.n. eine gattung Wegtrit ſo auß den Bergen wächſt.

Sporządźáć/ Concinnare, Digerere, Diſponere, Inſtruere, Ordinare, Texere, eigentlich zuſammen ſetzen/ordnen/bereiten/zurüſten/in ordnung bringen/ zuſammen ſetzen. Sporządźić wprzod/ Præordinare , Verordnen.

Sporządzánie/Sporządzenie/Aſſignatio, Attributio, Concinnatio, Digeſtio, Diſpoſitio, onis,g.f. Verordnung/Zuordnung.

Sporządźićiel/ Ordinator, oris,g. m. Ordner/ der die Ordnung ſtelt.

Sporządzony/ Digeſtus, Diſpoſitus, Inſtructus, Ordinarius, a, um, geordnet vnd geſtelt / ordentlich zerlegt / berichtet.

Sposábiáć/Aptare, Bequem machen.

Spoſob/Methodus,i,g.f. Modus,i,g. maſc. Mos,oris,g.m. Natura,æ,g.f. Ratio,onis,g.f. Res, rei,g.fœ. Ritus,us,g.m. Tenor,oris,g.m. Via,æ, g.f. kurtzer Bericht/Vnterweiſung/ Weiſe / Art/ Standt / Weſen / Gewonheit / Mittelweg / Anleitung.

Spoſobnie/ Accommodatè, Accommodè, Appoſitè, Habiliter, adv. Geſchicklich/füglich vnd dienlich/bequemlich.

Spoſobność/ Commoditas , Habilitas, Opportunitas,atis,g.f. Gelegenheit/Geſchickligkeit/ Fertigkeit.

Spo-

Sposobny / Accommodatus, Accommodus, Appositus, Aptus,a,um, Callens,entis,g.o. Conformis, Habilis, le, Idoneus, Opportunus, Peroportunus, a, um, wol gelegen/ geschickt/ bequemlich/ füglich/ bequem.

Spowiedáć śię/Confiteri peccata, beichten/ seine Sünde bekennen.

Spowiedájacy śię/Confessor,oris,g.masc. Beichter/Bekenner.

Spowiednik/Confessarius,ij,g.m. einer der die Beicht anhört/ Beichtvater.

Spowiedź/Confessio,onis,g.f. Beichte.

Sprácowáć śię/ Fatigari, Defatigari, Languere, Matt vnd müde werden.

Sprácowánie/Fatigatio,onis,g.f. Langvor, oris,g.m. Lassitudo, inis,g.f. Müdigkeit.

Sprácowány/Defessus, Fessus,a,um, Gravicors,ordis,g.o. Lassatus, Lassus,a,um, müde/ schwermütig.

Spráwá/potrzebá/ Actio,onis,g.f. Causa, æ,g.f. Negotium,ij,g.n. Pragma,atis, g.n. Geschefft/Werck/ Handel/ Sach/ Gewerb.

Spráwá/dźiełko/ uczynek/ Actio,onis, g.f. Actum,i,g.n. Actus,us,g.m. Facinus,oris,g.n. Factum,i,g.n. Gesta,orum,g.n.plur.num. That/ Geschicht.

Spráwá sądowa/kauzá/Causa,æ,g.f. Res, rei,g.fœm. eine Sach/ Handel. Spráwá niebespieczna/Res vertitur in periculo, die Sach stehet in Gefahr. Spráwę otrzymáć/Obtinere causam, sein Sach erhalten vñ gewinnen. Spráwę odpráwowáć/Causã perorare, ein Rechtshandel völliglich abreden. Krotkiemi słowy záwárta obroná spráwy jákiey / Dicæologia,æ, g.f. Schema est, cum æquitatem caussæ, quàm maximè brevi sententia complectimur, eine kurtze Rechtfertigung / darin man Billigkeit des Handels zeigt.

Sprawcá/Administer,stri,g.m. Administrator,oris,g.m. Artifex,icis,g.m. Auctor, vel Author, Curator,oris,g.m. Dioecetes,is,g.m. Effector, Factor, Instructor, Negotiator, oris, g.m. Opifex,icis,g.c. Procurator, Transactor, oris, g.m. Verwalter/Gehülff/Mittdiener/ Künstler/ Vrheber eines dings / Vollbringer / Wircker/ Verschaffer/Zurüster/Schaffner / Gewerbsmañ/ ein Pfleger.

Spráwić/ Efficere, Expedire, Parere, Verschaffen/verrichten/ schaffen/ zu wege bringen.

Spráwiedliwie / Justè, adverb. Billiglich.

Spráwiedliwie/co słoi/rzecz zápłáćić/Quod æquum est, persolvere, eines vnd ohn Vberschützung bezahlen/ nach Billichem. (keit.

Spráwiedliwość/Æquitas,atis, g.f. Billig-

Spráwiedliwy / Æquus, Iustificus, Iustus, a, um, Gerecht/ billich.

Spráwiony/ Effectus, Expeditus, Patratus, Tractatus, a, um, Verschafft/ fertig/ gerüst/ vollbracht/außgemacht/gehandelt.

Spráwny/Negotialis,e, Geschäfftig.

Spráwotá opisáná / Libellus,i, g.m. ein Rechtshandel in Geschrifft verfast.

Spráwowáć / Contrectare, pro Tractare, Exequi, Facere, Gerere, Gubernare, Conficere, Navare, Patrare, Handeln / zu end bringen/ vollenden/zu wege bringen/außrichten/ vollbringen/leiten/verwalten.

Spráwowánie/ Actio,onis,g.fœ. Actus,us, g.m. Administratio,onis,g. fœ. Attrectatus,us, g.m. Contrectatio, Functio, Gestio, Præstatio, nis,g.f. Praxis,eos,g.f. Handlung/Ampt/Pflicht/ Außrichtung / Verwaltung/ Zuziehung.

Spráwowánie/ Dispensatio, Gubernatio, Procuratio,onis,g.f. Verwaltung/Regierung.

Spráwujacy/ Efficiens, entis,g.omn. Verschaffende/ das da machet.

Sprochniáły/Cariosus,a,um, Wurmstichig.

Sprofánowáć / Desecrare, Exaugurare, Profanare & Prophanare, Entweyhen / degradiren/verunreinigen.

Sprośnie/Deformiter, Nequiter, Obscœnè, Sordidè, Spurcè, Spurciùs, Spurcissimè, Tetrè, Tetriùs, Teterrimè, Turpiter, adv. Vngeschaffentlich/bößlich/ gantz schlahafftig/ vnverschämbt/ vnflätiglich/ scheußlich.

Sprośność/ Flagitium,ij,g.n. Fœditas, Obscœnitas,atis,g.f. Turpitudo,inis,g.f. Missethat/ Vnflätigkeit/ Vnkeuschheit/ Vnflath / Vngestalt/ Schnödigkeit/Schand.

Sprośny/ Flagitiosus, Fœdus, Inquinatus, Maculosus, Obscœnus, Opicus, Teter, tra, trum, Turpis,e, Bübisch/ voll Schelmerey/ heßlich/ vnflätig / besudelt / befleckt/ vnsauber/ voll Masern/ wüst/vnrein/schned/grewlich/ scheußlich.

Spryszczony/Pustulatus,a,ũ, voll Blattern.

Sprzągánie / Junctio, onis,g. fœ. Zusammenfügung.

Sprzątnąć/ Convasare, einschlagen/ zusammen packen/ einpacken/ eine Bürde machen wegzutragen/ zusammen rasplen.

Sprzećiwiąć śie/ Adversari, Contravenire, Impugnare, Obsistere, Obstrigillare, Refragari, Repugnare, Resistere, Responsare, Responsitare, frequent. Restare, Wiederstreiten/ entgegen kommen/ einem zu wieder seyn/ widerstehen/ widerstreben/ wiederfechten/ widersprechen.

Sprzećiwiánie śie/ Impugnatio, onis, g. fœ. Widerfechtung/ Widerstrebung.

Sprzeczáć śie/ Altercare, & Altercari, Controversari, Zancken/ vneins seyn/ disputieren. Sprzeczáją śie z sobą ludźie/ Scinditur incertum studia in contraria vulgus, das gemeine Volck rottet sich/ zanckt mit einander.

Sprzegáć/ Sprzągáć/ Adjugare, Conjugare, Jugare, Sociare, zusammenjochen/ binden/ fügen.

Sprzęt/ Paratura, æ, g. f. Rüstung. Domowy sprzęt/ Supellex, lectilis, g. f. Cæsa ruta, Haußrath/ so von Holtz ist oder von andern Dingen/ das nicht Nagelfest ist/ fahrend Haußrath/ als Stüel/ Bäncke/ rc.

Sprzyjáć/ Favere, Studere, Alicui adesse animo, Cupere alicui, Deditum esse alicui, Subscribere votis alicujus, Premere pollucem, transl. à gladiatorum arena, Sich befleissigen/ Embsig seyn/ ernst ankehren/ günstig/ geneigt seyn/ fleissig auffmercken.

Sprzyjánie/ Favor, oris, g. m. Voluntas, atis, g. f. Benevolentia, Gratia, æ, g. f. Gunst/ geneigter Wille.

Sprzyjáźna/ Fautrix, icis, g. f. Die da günstig ist/ Günnerin.

Sprzyjáźnie/ Favorabiliter, adver. Per gratiam, günstiglich.

Sprzyjáźny/ Aurarius, a, um, Favorabilis, le, Gratiosus, a, um, Fautor, oris, g. m. Favens, tis, g. o. Studiosus, Studiosissimus mei, Devotus alicui, günstig/ Das Gunst hat/ wollgefällig/ beyständig/ geneigt.

Sprzymierzony/ Fœderatus, a, um, Fœdere & Fœderi adscriptus, Fœdere junctus, sociatus, a, um, Verbunden/ Bundgenoß.

Sprzyśiąc śie/ Conjurare, Conjurationem facere contra aliquē, Jurare in facinus aliquod, Zusammenschweren etwas böses zuthun/ sich verbinden/ vereinbaren/ zusammen rotten.

Sprzyśięgli/ Sprzyśiężeni/ Jurati, Conjurati, Conspirati, orum, g. m. pl. num. Zusammengeschworne/ zusammen verbundene.

Sprzyśiężenie śię/ Conjuratio, onis, g. fœ. Zusammenschwerung.

Spustny/ o náćiągnionych rzeczách/ Remissarius, a, um, das man auß vnd einziehen kan/ vor vnd abschieben.

Spustny/ jáko/ Spustná rzeká/ Navium patiens, Navigabilis, le, Schiffreich.

Spustoszenie/ Desolatio, Vastatio, Depopulatio, onis, g. f. die Verhergung/ Verwüstung.

Spustoszony/ Devastatus, Vastatus, Desolatus, Desertus, a, um, verwüst/ zerstöret.

Spuszczáć kogo z kim/ Committere, Componere inter se gladiatores, zusammen lassen/ zusammen bringen/ zusamen an ein ander hetzen.

Spuszczáć głos/ Submittere, Remittere numeros in cantu, die Stimme niederlassen/ fallen lassen/ rc.

Spuszczáć rzecz rośćiągnioną/ Retendere, Remittere, Detendere, ablassen/ abspannen/ nachlassen/ niederlassen.

Spuszczánie/ Submissio, onis, g. f. Das niederlassen/ Sinckung.

Spuszczánie śie jednych z drugimi/ Commissio, onis, g. f. Aneinanderlassung/ Das hetzen.

Spycháć/ Deturbare, Detrudere, abstürtzen.

Srebrnik monetá/ Stater, is, g. masc. Tetradrachma, æ, g. f. Vier Quintlein/ oder eine Müntz die vier drachmas hält.

Srebrny/ Argenteus, a, um, Silbern. Srebrne góry/ Argentaria, æ, g. fœ Silbergrub. Naczynie śrebrne/ Colum, i, g. n. Silbergeschirr. śrebrna piáná/ Argyritis, is, g. fœ. Lithargyrium, sive, Lithargyron, i, g. neut. Glett/ Silberschaum/ Silberglett.

Srebro/ Argentum, i, g. n. Silber. Srebro żywe/ Hydrargyrum, i, g. n. Argentum vivum, Queckfilber.

Srebrzysty/ Argentatus, a, um, gesilbert.

Srogi/ Dirus, Efferatus, Efferus, Horrendus, Horridus, a, um, Horribilis, e, Perseverus, Rigidus, Severus, Sævus, a, um, Trux, ucis, g. omn. Truculentus, a, um, Teter in aliquem, erschrecklich/ grawsamb/ vnbarmhertzig/ streng/ ernsthafftig/ grimmig/ wütrig/ grewlich.

Srogo/ Sæviter, Severè, Severiter, Torvè, Tor-

Torvùm, Truciter, adverb. grawſamlich/ grimmiglich/ernſtlich/grewlich. Srogo śie ſtáwić/ Deſævire, & Obſævire, wüten/ toben/ſich grewlich/ grawſam erzeigen.

Srogość / Diritas, Immanitas, atis, g. f. Sævitia, æ, g. f. Severitudo, inis, g. f. Severitas, Torvitas, Trucitas, atis, g. f. Truculentia, æ, g. fœm. Grawſamkeit/Grimmigkeit/ Ernſtligkeit/ ſtrengigkeit/Scheußligkeit.

Sroká/ Pica, æ, g. f. Atzel/Elſter/Aglaſter.

Sromáć śię/ Pudere, Suppudere, Verecundari, ſich ſchámen.

Sromotnie/ Nequiter, Impudenter, Propudiosè, adverb. bößlich / gantz ſchalckhafftig / vnverſchambter weiß/ ſchamparlich.

Sromotny/ Pudendus, a, um, ſchändlich.

Srożeć/ Sævire, wüten/ toben vnd grawſam ſeyn. Srożyć śię / Deſævire, Obſævire, ſich grawſamb/ grewlich erzeigen.

Srzedni/Intermedius, Meſos, lat. Medius, a, um, Der mittelſt/ mitten/ mittelächt.

Srzeżogá/ Uredo, dinis, g. f. der Brand im Geträyde/der Meelthaw.

Srzodek/Centrum, Medium, ij, g. n. Medietas, atis, g. f. Meditullium, ij, g. n. Umbilicus, i, g. m. Das Mittel eines Dinges.

Srzodek/do ſpráwowánia czego/Modus, i, g. m. Ratio, onis, g. f. Via, æ, g. foe. Inſtrumentum, i, g. neu. Mittel/Weg / Anleitung / Steeg vnd alles dadurch man ein anders handelt.

Srzodwagá/ Molorthus, i, g maſc. Norma, Normula, æ/g. f. Bleywage/ Winckelmaß.

Srzon/ Pruina, æ, g. f. der Reiff.

Srzoniſty/ Pruinoſus, a, um, Reiffächtig.

Sſáć/ Lactere, Sugere, ſed Fellare, Fellicare, obſc. ſaugen.

Sſacy/ Lactans, antis, g. o. ſaugend.

Sſánie/ Suctus, us, g. m. Das ſaugen.

Stać/ Stare, ſtehen/ auffgericht ſeyn. Stać goſpodą/ Diverſari, zur Herberge ſeyn. Stać miedzy/ Interſiſtere, darzwiſchen ſtehen. Stać nád czym/ Superſtare, etwa auffſtehen. Stać przy kim/ Ad vel, Aſſiſtere, Ad vel Aſtare, beyſtehen. Stać zdáleká/Abſtare, weit davon ſtehen.

Stáć śię / Fieri, Evenire, gemacht werden/ geſchehen/ wiederfahren.

Stácya/Præbenda, orum, g. n. pl. num. Verſicherung nach notturfft/ das man darreichen ſoll.

Stádło/Conjugium, ij, g. n. der Eheſtand/die Ehe/ das Männlein vnd Weiblein miteinander.

Stádnicze/ Zápłátá máſztálerſka / Equimentum, i, g. n. Der Lohn von einem Hengſte/ wenn er eine Stute beſprungen hat.

Stádnik/Admiſſarius equus, Springhengſt.

Stádniká przypuſzczánie / Admiſſura, æ, g. f. Zulaſſung des Viehes die Weiblein zu reiten.

Stádo/Armentum, i, g. n. Grex, gregis, g. m. Pecus, oris, g. n. & Pecus, udis, g. f. eine Heerde Viehes.

Stagiew / Milliarium, ij, g. n. ein Geſchirr ſo hoch vnd lang.

Stáje/Jugerum, i, g. neut. à Nominat. Jugor, eris, Dat Jugero, Accuſat. & Vocat. Jugerum, Ablat. Jugero, & re, Et pl. Nomin. Accuſ. Vocat. Jugera, Genit. Jugerum, Dat. & Abl. Jugeris, & ribus, ein Ackerlandes/ſo viel man ein Tag vmbpflügen kan mit zweyen Ochſen/Ein Morgen/das iſt/ſo viel als man mit einem Paar Ochſen auff ein Geſpañ beackern mag. Stájámi/ Jugeratim, adverb. Morgenweiſe/ auff die Aecker. Pułſtáje roley/Mina, æ, g. f. Semijugerum, ri, g. n. Ein Stück Erdreichs hundert vnnd zwantzig Schuch lang/ oder / Eine halbe Hueffe Landes. Mieyſce ná dwánaśćie ſtájan / Dolichus, i, g. m. Eine Meil die zwölff Stadia begreifft. Záwodnik/ktory przez tákie mieyſce w záwod śię puſzczá/ Dolichodromus, i, g. m. Einer der ſolch ſtadium durchlaufft.

Stájenny/ Stabularius, ij, g. m. Stallknecht.

Stal/ Chalybs, lybis, g. m. Stahl.

Stale/ Conſtanter, Perpetuùm, adverb. Immerdar/ ſtandhafftiglich/ allezeit/ währendt.

Stałość/ Confirmitas, atis, g. foe. Conſtantia, æ, g. f. Firmitas, atis, g. f. Firmitudo, inis, g. foe. Stabilitas, atis, g. f. Standhafftigkeit/ Beſtändigkeit/ Beſtand.

Stały/ Conſtans, antis, g. o. Firmus, a, um, Pervicax, acis, g. o. Stabilis, le, ſtandhafft/tapffer/ beſtändig/ ſteiff/ feſt/ hartnackig/ widerſpännig/ eygenſinnig.

Stámi/ Centuriatim, adverb. mit Hauffen/ den Rotten nach/ hundert vnd hundert.

Stan/Conditio, onis, g. f. Res, rei, g. f. Stand/ Weſen. Stany rożne miedzy ludem jáko przednieyſzy Pánowie/ ślachtá / ꝛc. Ordines, um, g. m. pl. nu. die Ständ vnd Staffeln der Würden in einem Volck/ als Prieſterthumb/Adel/ ꝛc.

Stánąć/ Conſiſtere, beſtehen/ fäſt ſtehen. Stánąć dobrze/ Subſiſtere, Widerſtand thun/ beſtehen. Stánąć ná czym/ Inſiſtere, Subſiſtere, In oder auff etwas ſtehen.

Stanie/ Statio, onis, g. fœ. ein Stand.

Stánowić/ Adjudicare, Conſciſcere, Definire, Diffinire, Deſtinare, Præfinire, Proponere, Sciſcere, Statuere, Einem die Sache zuerkennen/ Das Vrtheil außſprechen/ Ein Ziel ſetzen/ mitordnen/ beſtimmen/ Eine Zeit ſetzen/ Ihm fürſetzen/ ordnen/ ſtellen. Stánowić práwo/ Legem rogare, ein Geſetz anbringen/anſtellen.

Stánowićiel/ Pactor, oris, g.m. Rogator comitiorum, Vnterthädinger/ Anbringer.

Stánowienie/ Propoſitio, Sanctio, onis, g. fœ. die Summa davon man reden wil/ Ein fürgenommener Spuch/ Geſetz mit einer Straff oder Buſſe.

Stanowiſko/ Stabulatio, onis, g. fœ. Stabulum, i, g.n. Einſtallung des Viehes/ Stallung/ das iſt/ Stand in den Stellen. Item, Herberg. Stanowiſko/ gdzie kto ſtoi/ ábo mieſzka/ Statio, onis, g. f. Statiuncula, æ, g. fœ. d. m. Stand/ Schifflende/ Meerhaf. Stánowiſko/ leża żołnierſka/ Statıvæ, arum, g. f. & Stativa, orum, g.n. pl.num. ein Lager/ Kriegslager. Żołnierze ná ſtanowiſku/ Milites Statarij, & Stationarij, ad cuſtodiam & Stationes deſignati, an ſeinem Orth vnd Wachtſtehende Kriegsleuth. Stanowiſko mieć gdzie/ Stabulare, & Stabulari, zur Herberge ſeyn.

Stanowniczy/ Deſignator, Menſor, Metator, oris, g.m. Anrichter/ der ein Ding verordnet. Lägerſchlager/ Furier/ Feldmeſſer/ Außmeſſer/ Außzieler.

Stąpáć/ Gradi, Incedere, Treten.

Stąpánie ſzerokie/ Gradus grallatorius, ein Stelzengang/ weite Schritte.

Stáráć ſię/ Accurare, Curare, Captare, Vigilare, Manere in vigilijs alterius rei, Etwas mit Fleiß verſorgen oder bedencken/ Nach etwas ſtehen/ ſtellen/ trachten/ Sorge haben/ Ein auffſehen haben. Stára ſię o ſwoie rzeczy/ Suarum rerum ſatagit, Er iſt ſeiner Sachen vnd Geſchäfften gefliſſen. Stáránie o ſię mieć/ Reſpicere ſe, ſich verſorgen/ ſich ſelbſt betrachten.

Stáránie/ Cura, æ, g.f. Intentio, onis, g.fœ. Sollicitudo, inis, g.f. Relligio, onis, g. f. Sorg/ Fleiß auff etwas/ Angſt/ Bekümmernüß.

ST

Stárćie/ Attritus, us, g. m. Contritio, onis, g. f. Abnützung/ Verſchleiſſung/ Abreibung.

Stárcowſki/ Senilis, e, altächtig.

Stárcowſkie/ Seniliter, adv. auff alte weiß.

Stárgowáć ſię/ Paciſci, Precio cum aliquo decidere, einen Vertrag machen/ Vmb den Lohn oder Bezahlung mit einem übereinkommen.

Stárodawny/ Priſcus, a, um, alt/ lang vergangen.

Stárość/ Anilitas, Grandævitas, atis, g.f. Senecta, æ, g.f. Senectus, utis, g.f. Senium, ij, g.neut. Vetuſtas, atis, g. f. Ætas decrepita, extrema, ingraveſcens, Das hohe Alter/ Alte/ Veraltung/ gantz abkommendes Alter.

Stárośći/ Præfectorius, a, um, Das einem Oberherren zugehört/ oder/ Vom Oberſten.

Stároſtá/ Eparchus, Præfectus, i, g.m. Præſes, idis, g. m. Satrapa, æ, g.m. Amptmann/ Landvogt/ Landherr/ Voigt.

Stároſtwo/ Eparchia, Nomarchia, Satrapia, æ, g. f. Landſchafft/ Vogtey.

Stároświecki/ Obſoletus, a, um, alt/ abgangen. Stároświeckie ſłowá/ Barbara & obſoleta verba, veraltet. Po ſtároświecku/ Obſolete, Priſcè, adverb. Altfränckiſch/ nach altem Gebrauch/ auff alte weiſe.

Stárożytnie/ Priſcè, adv. nach altem brauch/ auff alte weiſe.

Stárożytność/ Antiquitas, atis, g.f. Alte zeit.

Stárſzy/ Antegenitalis, le, Antegenitus, a, um, Senior, Compar. die vor vns gebohren ſind/ Elter. Naſtárſzy/ Primævus, Primanus, a, um, der Erſtgebohrne/ der Elteſte.

Stárty/ Contritus, Pertritus, a, ū, zerrieben.

Stáry/ Annoſus, Antiquus, Exoletus, Grandævus, Longæus, Priſcus, a, um, Senex, ſenis, g.c. Vetus, teris, g. o. Vetulus, Vetuſtus, Veteranus, a, um, Ætate declivis, Plenus ætatis, Maturus ævi, Alt/ veraltet/ lang vergangen/ eines vortrefflichen Alters.

Stárzec/ Stáruſzek/ Senex, ſenis, g.m. Homo vietus, Provecta ætate homo, ein krafftloſer Menſch/ Zimmlich alt. Stárzec oſzárpány/ Obſitus annis & pannis, faſt alt vnd zerriſſen.

Stárzeć ſię/ Inveteraſcere, Inſeneſcere, Senere, Seneſcere, Veterare, Veteraſcere, Vetuſtaſcere, Inveterare, alt werden/ veralten.

Státecznie/ Conſtanter, Immobiliter, adver. ſtetiglich/ beſtendig/ ſtandhafft.

Stá

Státek/ Excipula, æ, g. f. Gemellar, aris, g. n. Sinus, us, g. m. Sinum, i, g. n. Vas, vasis, g. n. Vasculum: i, g. n. dim. allerley Geschirr. Státek ktorym co mierzymy/ Congiarium, ij, g. ne. Congius, ij, g. ma. Mensura Romana libras decem continens; seu uncias 120. seu sextarios sex, seu, bilibras quinque, eine Maaß/ das ohngefehr sechs Sextarios oder Nössel helt / drey Kannen. (See.

Staw/ Stagnum, i, g. ne. stillstehend Wasser/

Staw/ Spojenie kośći/ Sutura, æ, g. f. die Fugen der Bein / die Hauptscheidel vnd dergleichen die einer Naad gleich sind. Stáwowych kośći końce/ Acetabulum, i, ge. neu. Höle der Hufftbeinen.

Stáwiáć/ Locare, Ponere, Sistere, stellen/ setzen. Stáwiáć ná to mieysce/ Substituere, an eines andern statt sitzen / oder stellen / vnterschieben. Stáwiáć przed kim/ Præsentare, fürstellen/ fürhalten.

Stáwić śię przed kogo/ Apparere, Comparere, Se repræsentare, herfür kommen/ offentlich erscheinen/ zugegen seyn / sich sehen lassen/ Persönlich erscheinen.

Stáwidło/ u upustu stáwow/ sádzawek/ Septa, orum, ge. ne. plu. nu. ein auffgeworffene Bort/ ein Teich für Wasser gemacht das es nicht schädlich außbreche/ es sey von Erd/ Holtz/ ꝛc. gemacht/ ein Schutz für dem Wasser.

Stáwienie/ Exhibitio, onis, gen. fœ. Fürhaltung.

Stáynia/ Præsepe, is, g. n. Stabulum, i, g. n. ein Stall. Stáynia końska/ Equile, is, g. neut. Pferdstall. Bydło do stáynie gnáć/ Pecus stabulare, das Vieh in den Stall stellen.

Stek okretowy/ Sentina, æ, g. f. der Pfuel im Schiff / das vnterste im Schiff / da sich aller Wust vnd Vnflath mit dem faulen Wasser samlet.

Stękáć/ Gemere, seufftzen/ kirren.

Stępak/ Equus gradarius, ein Zellter.

Stępienie/ Hebetatio, onis, g. f. Stumpfigkeit/ stumpff. (macht.

Stępiony/ Hebetatus, a, um, stumpff ge-

Ster/ Clavus, i, g. m. Gubernaculum, i, g. n. Stewrruder/ Stewerholtz auf dem Schiff/ Kahn/ ꝛc. damit es regieret wird.

Sternik/ Nauclerus, i, g. m. Stewrer.

Stesknić śię/ Pertædere, Sich verdriessen lassen.

Stłaczáć/ Condensare, dicke machen.

Stłáczánie/ Densatio, onis, g. fœ. Dickmachung.

Stłuczenie/ Conquassatio, Contusio, Concussio, onis, g. f. Zerknürtschung/ Zerstossung.

Stłuczony/ Contusus, a, um, zerknürtschet/ zerstossen/ erschüttert.

Sto/ Centum, indeclin. g. o. hundert/ Dwieśćie/ Ducenti, æ, a, zweyhundert. Stokroć/ Centies, adv. hundertmahl.

Stodołá/ Fenile, is, g. n. Horreum, ei. g. n. Nubilar, aris, g. n. Nubilarium, ij, g. n. Scheune/ Schewer/ Kornhauß/ Wetterhäußlein.

Stog śiáná/ Meta fœni, ein Kegelsweiß auffgespitztes hauffen Hewes/ Hewschober.

Stojący/ Stationalis, e, Stationarius, a, um, Reses, idis, g. om. stehend/ müssig/ faul.

Stok/ Fons, fontis, g. m. Brunn.

Stokfisz/ Asellus, li, g. m. Salpa, æ, ge. fœ. Asellus arefactus, Stockfisch.

Stokowy/ Fontanus, a, um, Fontalis, le, aus dem Brunnen/ oder/ das vom Brunn ist.

Stokrotny/ Centuplus, a, um, Centuplex, icis, g. o. hundertfältig.

Stoł/ Mensa, æ, g. f. Tisch. Stoł jadálny/ Sigma, atis, g. n. ein halb runder Tisch auff sechs Personen. Stoł ráchowniczy/ Abacus, ci, g. masc. Rechenbanck/ Rechentisch. Stoł jednonogi/ Monopodium, ij, g. ne. ein Tisch nur mit einem Fuß. Stoł o trzech nogách/ Tripus, odis, g. m. ein dreyfüssiger Tisch. Stołowe nogi/ Trapezophorum, i, g. n. ein schön Tischgestelle/ Schragen die die Taffel vnterhalten. Z stołu zebráć/ Tollere vel removere mensam, den Tisch auffnehmen / vom Tisch nehmen. Będźiesz u mnie miał stoł/ Communicabo te semper mensa mea, ich wil dir einen freyen Tisch geben.

Stolarz/ Abietarius, Arcarius, ij, g. masc. Tischler/ Schreiner/ Kastenmeister.

Stolec/ Hemicyclus, i, g. m. Bogensessel.

Stolec/ Sedes, is, g. f. Sedicula, æ, g. f. dim. Alvus, i, g. f. Stuelgang/ Stolec czesty/ Sedis procidentia, Außgang deß Leibes/ Hinderdarms. W stolcu śię śilenie/ Tenasmus, i, g. m. wenn man wil jmmerdar zu Stuel gehen / treibende Not deß Stuelgangs ohne Wirckung. Stolcowe naczynie/ Lasanum, Scaphium, ij, g. n. Trulla, æ, g. fœ.

æ, g. fœ. ein Schelßtopff/ Schirbel/ ein Geschirr da einer seine Notturfft in thut.

Stołek / Abacus, ci, g. m. Sella, æ, ge. f. ein Sessel/ Stuel. Mieysce gdźie stołkow gwałt/ Sellaria, æ, g. fœ. ein Ort da man die Stůel hinstellt.

Sto lat/ Seculum, i, g. n. & Poëtis Seclum, hundertjährige Zeit. Stoletne gry / ktore we stu lat raz sie odpráwowáły/ Ludi seculares, je über hundert Jahr gehalten Spiel.

Stolicá/ Solium, ij, g. n. Thronus, i, g. m. Tribunal, is, g. n. Königlicher/ Fürstlicher Richter Stuel vnd Sessel.

Stolnik/ Dapifer, Structor, oris, g. masc. Speißträger/ Truchses/ Fůrschneider.

Stołownik/ Convictor, oris, ge. m. Homo cibarius, Tischgänger/ Tischgenoß/ Kostgänger.

Stołowy/ Mensarius, Triclinarius, a, um, das zum Tisch gehört.

Stołowy/ substant. Diætarius, ij, ge. mas. Structor, oris, g. m. Triclinarius, ij, gen. masc. Tischdiener.

Stonog/ Millepeda, æ, g. fœ. Oniscus, ci, g. m. Graßwurm oder Raup. Stonog morski/ Scolopendra, æ, g. f. Assel/ die viel Füsse hat.

Stonogowiec źiele/ Asplenum, i, g. n. lat: Saxifraga, Hemionium, ij, g. n. sive Hemionitis, alias Scolopendria dicta, Scolopendrion, ij, g. n. Hirschzung/ Steinfarn.

Stopá/ Pes, pedis, ge. m. Planta, æ, g. fœ. Vestigium, ij, g. neu. Fußsole/ Fußtrit/ Fußstapffen. Pułstopny/ Semipedalis, le, Semipes, edis, g. m. ein halber Schuch. Stopy jedney/ Palmipedalis, le, eines Schuhs vnd darzu vier Finger lang.

Po Stopniách/ Gradatim, adv. von Staffeln zu Staffeln/ von Trit zu Trit.

Stopnieć/ Colliquere, Colliquescere, Deliquere, Deliquescere, zerschmeltzen/ zergehen/ zerrinnen.

Stopnisty/ Gradatus, a, um, gestaffelt.

Storęki/ Centimanus, ge. ma. Das hundert Hände hat

Storyszek/ źiele/ Clinopodion, Zopyron, i, g. n. eine Gattung Poleys.

Storzypierká / Ostentator, oris, ge. m. ein Praler/ Hoffertiger/ Pranger/ Stoltzer.

Stos/ Strues, is, g. f. ein zusammen getragener Hauffe. Stos drew/ Acervus lignorum, Pyra, æ, g. f. Ein Hauffenholtz. Stos drew ná ktorym umárłych ćiáłá palono / Rogus, i, g. masc. ein Hauffen Holtz die todten Cörper darauff zu verbrennen.

Stośił / Polemonia, æ, g. f. Lydweich.

Stosowánie/ Accommodatio, onis, g. fœ. Geschickligkeit/ Bequemligkeit/ Fügligkeit.

Stowárzyszáć/ Associare, Consociare, einen Gesellen geben/ Gesellen zusammen fügen.

Stowárzyszenie/ Consociatio, onis, ge. fœ. Gesellschafft/ Vereinbahrung.

Strách/ Horror, Pavor, Terror, oris, g. m. Furcht/ Zitterung/ Schrecken. Stráchy nocne/ Lemures, rum, g. m. pl. n. tan. Spectrum, i, g. n. Nachtsgespenst/ Einbildung. Od Stráchu prędki/ Trepidus, a, um, vor Furcht zablend vnd eylend.

Stracháć sie/ Pavefieri, Permetuere, erschreckt werden/ sehr fürchten/ erschrecken.

Stráćić dobrá/ Deartuare opes, sein Gut verthun/ verprassen.

Strácony/ Profligatus, a, um, verzehrt.

Strąk/ Folliculus, i, g. m. Siliqua, æ, g. fœ. eine Hülse der Früchten. Mieysce w strąku dla káżdego ziárná osobne/ jáko grochu/ Bobu/ ꝛc. Valvulus, i, ge. m. Vnterschlechte in Kisten oder Hülsen da ein jedes Körnlein sonderbar liegt/ Vnterscheid in Bonen/ Erbsen.

Strászliwie/ Formidolosè, Horridè, adver. grewlich/ erschrecklich/ furchtsamlich.

Strászliwy/ Feralis, Formidabilis, e, Formidolosus, Horridus, Horrendus, Horrifer, a, um, Horribilis, e, Pavendus, Perhorridus, Tremendus, a, um, grausamlich/ todtsamlich / das Furcht machet/ schrecklich / das zu fürchten ist/ furchtsam / zaghafftig / erschrecklich / grawsam. Strásznym być/ Terrori esse, Einem ein schrecken seyn.

Strászyć/ Horrificare, Terrere, Territare, Terrorem injicere, inferre, erschrecken.

Strászydło/ Maniæ, arum, g. f. pl. n. Terriculum, Terriculamentum, i, g. ne. Vngeschaffen Bild/ Schrecken/ das Schrecken machet/ ein Schreckbild damit man einem eine Furcht einjaget.

Stráwá/ Cibatus, us, g. m. Speise.

Stráwá ogrodna/ Lachanum, ni, g. n. allerley Kraut das zu essen dienlich.

Strawić/Concoquere, verdawen.

Strawić/pieniądze/rc. Conſumere, verbringen/ verzehren / verpraſſen / ſein Gut durch die Gürgel jagen. vide Przemárnowáć / Przelotrowáć/ Przeczeſtowáć/ Przejeść / Przebánkietowáć Przeſtroić.

Strawiony/ Conſumptus, a, um, verbracht/ verthan/ verpraſſet.

Stráwny/ Eſculentus, Pabulatorius, a, um, Das man iſſet/ oder zum Futter gehöret.

Straż/ Cuſtodia, æ, g. f. & Cuſtodiæ, arum, g. f. pl. nu. Statio militum, Wacht. Straż nocna/ Vigiliæ, arum, g. f. pl. nu. Nachtwache. Zolnierze ná ſtraży / Milites ſtatarij, an ſeinem Orth vnd Wacht ſtehende Kriegsleute. Ná ſtraży być/ In ſpecula eſſe, Vigilias agere, Wacht halten/ auff der Wacht ſtehen.

Strażnicá / Specula, æ, g. f. Conſpicilium, ij, g. n. ein Außladen/ hoher Thurn/ eine Warthe/ Angeſicht/ das iſt/ ein Orth da man außſehen kan/ oder/ darauß man etwas ſpähet.

Strażniczy / Strażnik / Conſpicillo, onis, g. m. Procubitor, oris, g. m. Specularis, e, Speculator, oris, g. m. Späher/ Wächter/ Kundſchaffer. Strażnik około miáſtá chodzący/ Circuitor, oris, g. m. die Wacht ſo des Nachts vmb die Stadt herumb gehet/ Schaarwächter.

Strefiſty/ Virgatus, Virgulatus, a, um, Geſtriemet/ geſtreifft / das Streiche hat / mit einem Strichlein.

Strofowáć/ Adjurgare, Arguere, Caſtigare, Corripere, Incilare, Increpare, Objurgare, Reprehendere, Straffen / einem etwas verweiſen/ läſtern / beſchelten. Strofowáć oſtro/ Reprehendere acriter, mit rauhen Worten ſtraffen / vulgò einem ein Capittel leſen.

Strofowánie/ Caſtigatio, Incuſatio, Objurgatio, Reprehenſio, onis, g. f. Straffung/ Schel-tung/ Beſcheltung/ Straff mit Worten. Strofowánia godny/ Caſtigabilis, e, Straffwürdig.

Strofowány/ Argutus, Correptus, Increpitus, a, um, der geſtrafft/ geſcholten iſt.

Strofujący / Caſtigator, Correptor, Objurgator, oris, g. m. Objurgatorius, a, um, Reprehenſor, oris, g. maſc. Einer der mit Worten vnd Wercken ſtrafft/ Straffer/ Schelter/ Beſchelter.

Stroić/ Comere, zieren/ außbutzen.

Strojenie/ Comptus, us, g. m. Zierung.

Stroná/ Chorda, æ, g. f. Fides, is, g. f. Septen.

ST

Stroná u lutni/ Nervi, orum, g. m. plu. num. Septen an einer Lauten.

Strop/ Lacunar, aris, g. n. Lacus in ædificijs, Laquear, ris, g. n. Laqueare, is, g. n. Laquearium, ij, g. neut. die Decke/ oder vertäffelte Oberbühne/ Eine gebogene oder gewölbte Bühne oder Decke.

Stroy/ Habitus, us, g. m. Kleidung/ Zierung.

Stroyny / Luxurioſus, a, um, zu köſtlich in Kleidung/ vnmäſſig in Kleidern.

Stroż/ Cuſtos, odis, g. c. Procubitor, Stator, oris, g. m. Vigil, is, g. com. Vigilarius, ij, g. maſc. Hütter / Wächter/ Wartknecht. Strażnik wiezniow / Phylaciſta, æ, g. m. ein Kerckermeiſter. Stroż wiezniow ná wyſpy záſłánych/ Inſularius, ij, g. m. ein Meiſter der Gefangenen/ ſonderlich deren ſo in die Inſulen verſchickt wurden.

Stroż domowy/ Mediaſtinus, i, g. maſc. ein Knecht/ ſo man zu den aller verächtlichſten Wercken gebrauchet / ein Knecht aller Knechte. Namieſtnik w ſtraży/ Subcuſtos, odis, g. m. Vnterhütter/ ein Hüter an ſtat eines andern.

Strugáć/ Scalpere, Sculpere, Schnitzeln.

Strumień/ Rivus, i, g. m. ein Bach.

Strus/ Struthio, onis, g. m. & Struthius, ij, g. m. ein Strauß.

Strusie pioro ziele/ Dryopteris, g. f. herba. Steinfarn.

Strużyná/ Ramentum, i, Strigmentum, i, g. n. Abſchnitze/ was da abfelt.

Strycharz/ Laterarius, ij, g. m. Ziegelbecker.

Strychulec / Hoſtorium, ij, g. n. Radius, ij, g. m. Rutrum, i, g. n. ein Streicher/ Streichholtz/ Kornſtreicher/ damit man das übermaß abſtreicht.

Stryczek/ Reſtis, is, g. f. Seil/ Strick.

Stryi/ Patruus, ui, g. m. Vetter / des Vatern Bruder. Brát ſtryjeczny/ Patruelis, is, g. com. Brüder Kinder.

Strzałá/ Arundo, inis, g. f. Sagitta, æ, g. fœ. Spiculum, i, Telum, i, g. n. allerley Pfeil/ den man ſcheuſt. Wrob ſtrzały ábo piorá/ Crena, æ, g. f. Zerſchneidung/ das holl Grüblein am Pfeil/ da es an die Seene wird geſtalt / oder die krümme an dem Bogen/ Schlitz/ Kerbe. Strzały żeleſce/ Spiculum, i, g. n. Pfeileyſen. Strzały noſzący/ Sagittifer, ra, rum, der Pfeil trägt/ Pfeil tragend.

Strzałá ogniſta ná powietrzu/ Bolis, idis, g. fœm. Flammen / die man in der Lufft ſiehet als Schießpfeil/ Sternſchieſſen.

Strzałkowy/Sagittarius,a,um, zum schiessen/ oder zun Pfeilen dienlich.

Strzedz/Strzec/Adservare,vel,Asservare, Advigilare,Custodire,Procubare, fleissig behalten/wachen/verhüten/verwahren/wacht halten/ bewahren/behüten/acht haben/beschützen.

Strzeláć/Jaculari,Schiessen.

Strzelájaca/Jaculatrix,icis,g.f.eine Schiesserin/Werfferin.

Strzelájacy/Jaculator,oris,g.m.ein Schiesser/Schütz/ Werffer.

Strzelánie/ Strzelenie/ Emissio tormentorum,Jaculatio, onis,g.f.Schiessung.

Strzelbá wielká/ Tormentum,i,g.n.allerley grob vnd schwer Geschütz.

Strzelec/ Jaculator,oris,g.m. Sagittarius,ij, g.m.Sagittipotens,entis,g.m.ein Schütze.Strzelec jezdny/ Hippotoxota, æ, g. m. ein Schütz zu Pferd. Strzelec kußny/Librator,oris,g.masc. Steinwerffer im Kriege.

Strzelnicá/Campus jaculatorius,ein Schießplatz/Schießgarten/ da man sich im schiessen übt.

Strzezenie/ Custoditio,onis,g.fœ.Haltung.

Strzydz/Tondere,Tonsitare,scheeren.

Strzyzenie/ Tonsura,æ,g.f.das scheeren.

Strzyzony/Tonsus,a,um,Beschoren.

Studnia/Puteus,ei,g.m.Schöpffbrunn.

Studzenie/ Refrigeratio, onis,g. f. Verkühlung/Erfrischung/Labung/ Erkaltung.

Studziány / Puteanus, a,um, Putealis,e,das auß dem Brunnen ist/ oder darzu gehöret.

Studzić/Refrigerare, erquicken / wiederumb erkühlen/kalt machen.

Studzienká / Puteolus, li , g. m. dimin. ein Brünnlein. (graber.

Studzienník/ Putearius, ij,g.m. Brunnen-

Studzienne wieko / Puteal,lis, g. neut. ein Brunnendecke.

Sturśáć/ Admovere alicui stimulum , Extimulare, Perstimulare, einen stupffen/stossen.

Sturśácz / Stimulator, oris, g. m. Stupffer.

Sturśánie/Stimulatio, onis,g. f. Stupffung.

Stwarzánie/Creatio,onis,g.f. Erschaffung.

Stworzyć/ Stwarzáć/ Creare, auß nichts schaffen. Stworzyć znowu / Recreare , Wiederumb schaffen.

Stworzenie/ Creatura,æ,g.fœ. Plasma, atis. g.n. & Plasmatum,i,g.n. Erschaffung/ Geschöpff.

Stworzony/Condit⁹,Creatus,a,ū,geschaffē.

Stworzyćiel/ Conditor, Creator, oris,g.m. ein Schöpffer/Vrsacher/Erschaffer.

Styczeń/ Januarius,ij,g.m.Jenner.

Stygnąć / Refrigere, Refrigescere, & Perfrigescere, Wiederumb erkalten/wiederumb kalt werden.

Subtelnie/ Argutè,Attenuatè, Presse,Pressiùs,Subtiliter,Tenerè,Teneriter,Tenuiter,Tenuiùs, Tenuissimè , adverb. Subtiel/ künstlich/ dünne/ säuberlich/ klüglich/ zartlich/artlich/ kürtzlich/ gar kurtz.

Subtelność/ Acumen, inis,g.neu. Argutiæ, arum,g.f.pl.num. Subtilitas, atis,g. f. Teneritas, Tenuitas,atis,g.fœ. Subtielheit/ Spitzfindigkeit/ Geschwindigkeit/Dünnheit/Subtiligkeit.

Subtelny/ Subtilis, e, Tener,ra,rum,Tenerior,us,Tenerrimus,a,um, Tenuis, e, Tenuior, us,Tenuissimus,a,um, Geschwind/ subtil/ künstlich/ zart/ dünne/klein. Subtelny bárzo / Persubtilis,e,gar fein vnd subtiel.

Sucho/Aridè,Siccè,adv. Dürrecht / trucken.

Suchorláwy/Exustus,Strigosus,a,um,außgesogen/mager/außgemergelt/ dürre.

Suchość/ Aritudo,inis,g.f. Ariditas,Gracilitas,atis,g.f.Gracilitudo,inis.g.f. dürre / dünnheit/magerheit/dünnigkeit.

Suchoty/chorobá/Atrophia,æ.g.f. Phthysis,,sios,g.f. Syntexis,is,g.f. Tabitudo,dinis,g.f. Tabes,is,g.fœ. Schwindsucht / Ohnmacht/ wann einem geschwindet von Kranckheit. Suchoty ćierpiacy abo májacy/Atrophus,i,g.m.Pneumonicus, Syntecticus , Tabidus, a, um, der die Schwindsucht hat/ lungensüchtig / der offt ohnmächtig wird/ verdorret. Suchoty czyniacy/ Tabificus, a,um, Tabificalis, le, obsolet. das da verzehret. Suchoty mieć/ Tabescere, Schwinden/verdörren/mager werden/verschweinen/von kummer vnd sorgen zu Wasser werden.

Suchy/Aridus,Siccus,Torridus,a,um,dürre/ treig/ trucken/verdorret/ außgetrockenet/ außgedürret/außgemagert.Suche mieyscá/ Loca siticulosa,vel sitientia, truckene vnd dürre örther. Suchy rok / Sitiens annus , fast trucken vnnd dürres Jahr.Suchy z nátury/Siccaneus,& Siccanus,a,um, trucken vnd dürre von Natur.

Suczká/Catella,æ,g.f.ein klein Hündin.

Suká młodá/Canis tyruncula,junge hündin.

Sukienńictwo/ Lanicinium, Lanificium,ij, g.n. Wüllenwerck/Tuchmacherey.

Sukiennik / Lanarius, ij, g.m. Lanificus, i, g. m. Wüllenweber / Wüllenschlager / Tuchmacher.

Sukienny/Panneus,a,um, von Tuch.

Sukniá/Vestis,is, g. f. ein Kleid. Sukienká/ Tunicula,æ,g.f.dim. ein Röcklein. Sukniá bez rekawow/ Colobium,ij,g.n. Tunica,æ,g.f. ein Rock ohne Ermel. Sukniá do kostek / Tunica talaris, ein langer Rock biß auff die Fersen. Sukniá płociennа/Amictorium,ij,g.n. ein leinen Kleid oder Tüchlein/ ein weisser Schurtz. Sukniá z rekawámi/ Macrocheira, æ,g.f. Tunica manicata, ein Rock mit Ermelen. Sukniá zwierzchniá/ Lena,æ,g.f. Vberrock. W sukniá ubrány/ Tunicatus, a, um, mit einem Leibrock angethan/ der ein Leibrock anträgt.

Sukno/ Pannus, i, g. m. Tuch. Sukienko / Panniculus,i,g.m. dim. ein zart Tüchlein.

Sulejaty kirysnickie / Tibiale militis, die Beinschienen eines geharnischten Kriegsmanns.

Sumá/Argumentum,i,g.n. Lemma,atis,g.n. Summa,æ,g.fœ. ein kurtzer Begrieff eines dings/ die Summe. Sumá pieniedzy / Summa pecuniæ, eine Summe Gelds. W summie/ In summa, Summatim, adverb. kurtz / in einer Summ. Do summy nalezacy / Summarius,a, um, das zum kurtzen begrieff gehört.

Sumki/ Hippopera, æ, g. f. dicitur sacculus, quibus equites necessaria itineri secum circumferunt, ein Waatsack/ Satteltasch / Felleysen.

Summienie/ Conscientia,æ, g. fœ. Religio, onis,g.f. das Gewissen. Summienie mieco co/ Religione obstringi, In seinem Gewissen beschweret werden/ Mit einer Gottesfurcht verstricket werden. Summienie zle / Conscientia scelerata, Mens conscelerata, Mens conscia alicujus facinoris, ein böß Gewissen.

Sumowánie/ Breviarium, Epitome,es, g. f. ein kurtzer Außzug einer langen Rede.

Sumujac/Summatim,adv. In der Summ.

Supplikácya/ Libellus,i, g. masc. Libellus supplex, eine schrifftliche Bitte und Fürtrag.

Surmá/ Tibia,æ, g. f. eine Pfeiffe.

Surmácz/Auletes, Choraules,æ, g.m. Fistulator,oris,g.m. Tibicen,cinis,g.m. Der auff der Schalmeyen bläst/ ein Pfeiffer.

Surmáczká/ Auletris, & Auletridis,is, g.f. Auletrix,icis, g.f. eine Pfeifferin.

Surmáczy/Tibialis,le, zur Pfeiffen dienlich.

Surowie/ Abscissè, & Abscisè, Severè, & Severiter, adv. Præter æquum, wider Billigkeit.

Surowieć/Crudescere, roh werden.

Surowizná / Cruditas,atis, g. f. Rohigkeit/ Unverdawligkeit.

Surowość/Inclementia,æ, g.fœ. Severitas, atis,g.f. Severitudo,inis,g.fœm. Unmildigkeit/ Strengigkeit/ Ernstligkeit.

Surowy/ Crudus,a,um, Immitis, e, halbgekocht/ unmild/ roh. Surowy nápoły/Subcrudus,a,um, halb rohe.

Surowy/ Acerbus, Austerus, a, um, bitter/ unzeittig/ sawer/ rauh/ herbe.

Surowy / Asper, Durus, a, um, Inclemens, entis, g. o. Perseverus, Rigidus, Severus,a,um, Teter in aliquem, unmild/ hart/ rauh/ grob/ unbarmhertzig/ streng/ ernsthafftig/ grawsam/ grimmig über einen/ gestreng/ grimmlich.

Suß/ Putamen,inis,g.n. Abschnitz/ Schälen.

Suß drzewny/ Sarmentum, i, g. n. unnütze abgehawene Zweig/ abgeschnittene Räben.

Suß pßczelny/ Favus,i, g. m. Waabe/ Honigroß/ Honigseim.

Sußenie ná słońcu/ Insolatio, onis, g. fœ. Dörrung an der Sonnen.

Sußony/Siccatus,a,um, außgetrucknet/ außgedorret. Sußony ná słońcu / Insolatus,a,um, an der Sonnen getrocknet/ gesönnet.

Sußyć/ Arefacere, Assare, Siccare, Torrere, Torrefacere, dürren/ dürre machen / trucknen/ trocken machen/ dörren.

Suwáć sie/ Reptare, embsig kriechen.

Suwánie sie/Raptatus,us,g.m. das kriechen.

Swad/Nidor,oris,g.masc. Geruch/ oder Gestanck von gebratenen oder gebranten Dingen.

Swar/ Altercatio, onis, g. f. Jurgium, ij, g. n. Lis, litis, g.f. Rixa,æ,g.f. Hader/ Zanck.

Swarliwy / Contentiosus, Jurgiosus, Litigiosus, Rixosus, a, um, Altercator, Litigator, oris,g.m. Rabula,æ,g.m. haderisch/ zänckisch/ haderhafftig/ Der stets im Rechten liget/ Zancker/ Schwätzer. Swárliwa / Litigatrix,icis, g.fœ. Zänckerin/ Haderhafftige.

Swárzenie sie/Jurgatio,onis,g.f. Zanckung.

Swárzyć sie / Jurgare, Litigare, Velitari, Contendere adversus aliquem, Venire in contentionem, mit einem hadern / zancken. Swárzacy sie/Velites,um,g.m.pl.num, transl. Haderleut/ Kämpffer mit Worten.

Swawola/ Autonomia, Licentia, æ, g. fœ. Freyheit nach seinẽ Gesetz zu leben/ Nachlassung.

Swiádczacy/Attestans,antis,g.o. zeugende.

Swiádczenie/ Testificatio, onis, g.fœ. Bezeugung/ Zeugnüß.

Swiádczyć/ Testari, Testificari, bezeugen.

Swiádczyć kim/ Ná świádectwo bráć/ wzywáć/ Appellare, Attestari, Contestari, Testari aliquem, Einen zum Zeugen nehmen.

Swiádectwo/ Attestatio,onis,g.f. Testatio, onis, g.fœ Bezeugung/Zeugnüß. Swiádectwo przysieżników/Renunciatio,onis,g.f. Gezeugnüß eines geschwornen. Do świádectwá niesposobny/ Intestabilis, e, vntüglich vnd verwerfflich Zeugnüß zu geben.

Swiádek/ Martyr,is, g.c. Testis,is,g. c. ein Zeuge. Swiádki stáwić/ Planum facere testibus, Testes suppeditare, Mit Zeugen darthun/ Zeugen zu wegenbringen.

Swiádom/ Gnarus, Prudens locorum, wissenhafft/ wolwissend einer Sach.

Swiádomy/Spectatus & cognitus in multis locis, Certus, Locuples author, Glaubwürdig/ gnugsam/ gewiss.

Swiádomość/ Gnaritas, atis, g. fœ. Peritia locorum, Das wissen vnd Verstand/Erfahrnüß/ Wissenheit.

Swiát/Cosmos, latin Mundus,i,g.mas. die Welt. Swiátá okrąg/ Determinatio, onis, g. fœ. End vnd eusserster Kreiß der Welt. Swiátá pięć krájow/ Zonæ cœli, metaph dicuntur, fünff breite vmbkreyß/ darinn der gantze Himmel abgetheilet ist. Swiátá opisánie/ Cosmographia, æ, g. fœ. Beschreibung der Welt. Ktory swiát opisuje/ Cosmographus, i, g. m. Weltbeschreiber.

Swiatki/ Pentecoste,es, g. fœ. latin. Quinquagesimus dies à Resurrectione Domini, Der Pfingstag/ oder Funfftzigste Tag.

Swiátlo/ Lumen,inis,g. n. Luminare,is, g. n. Lux,ucis, g. f. Liecht/ Helligkeit.

Swiątnicá/ Adytum, Sanctuarium, & Sacrarium,ij,g.n. ein heiliger Ort/ Sacristey.

Swiątobliwie/Sanctè,adverb. heyliglich.

Swiątobliwość/ Sanctitas, atis, g.f. Sanctimonia,æ,g.f. Sanctitudo,dinis,g.f. Heyligkeit.

Swider/ Terebra,æ, g. f. vel, Terebrum, i, g.n. ein Bohrer. Swidrem wierćieć/Terebrare, bohren mit einem Bohrer oder Negber.

Swidrzące oczy/ Emissitij oculi, hin vnd wieder blinckende Augen.

Swidrzeć oczymá/ Intendere aciem longius in omnes partes, Vestigare oculis aliquid, Jactare oculos, Spargere oculos, mit den Augen hin vnd her werffen/ wancken.

Swiecá/ Candela, æ, g. fœm. Kertze/ Liecht. Swiecá łąna/ Funale,is, g.n. Teda,æ, g.f. eine Wachskertz/Wachsliecht/Fackel. Swiece łąnonoszący/ Tedifer, a, um, Der eine Fackel trägt. Swiecá woskowa/ Cereus,ei,g.masc. Wachsliecht. Swiece robić/ Candelas f.vare, Vnschlitkertzen machen/ Liechte ziehen. Przy świecy robić/ Lucubrare, Elucubrare, beym Liecht arbeiten. Przy świecy robotá/ Lucubratio, onis, g.f. Lucubratiuncula,æ, g.f. Das arbeiten beym Licht. Do tey roboty należący/ Lucubratorius,a,um, Das zu solcher Nachtarbeit bey dem Liecht gehöret.

Swiecący/Lucens,entis, g.o. scheinend.

Swiecący się ják gwiazdá/Stellans,antis, g.o. particip. glentzend wie Sternen.

Swiećić/ Lucere, scheinen/ leuchten.

Swiećić się/ Candere, Candescere, Collucere, Confulgere, Excandescere, Fulgere, Intermicare, Internitere, Lucere, Prænitere, Præradiare, Splendere, Splendescere, scheinen/ leuchten/ glantzen/ herfür scheinen/ ergleissen. Swiećić pospołu/ Collucere, zugleich scheinen/ glitzen. Swiećić się ják gwiazdá/Stellare, leuchten/ glentzen wie die Sternen.

Swiećić/ Concelebrare, Feriare, vel, Feriari, Fest halten/ herzlich rühmen/ feyren/ müssig gehen.

Swiećić się/Initiari, eingeweyhet werden.

Swiecki/ Swiátowy/ Cosmicus, Mundanus,a,um Weltlich.

Swiecki/ nie duchowny/Laicus Profanus, a,um, vngeweyhet/ weltlich/ ein Laye.

Swiegoćieć Garrire, schwätzen/ plaudern.

Swiegot/ Linguatus, Linguosus, Multiloquus, Loquaculus, a, um, Linguax, Loquax, acis, g.o. Locutuleus,ei g.m. schwätzig/ einer der nichts anders thut dann schwätzen. Bárzo świegotliwy/Impendio loquacior, gar zu schwätzig.

Swiegotká/ świegotliwa/Linguacula, Loquacula, æ, g. fœ. Oblatratrix, Sermocinatrix, icis, g.f. Schwätzerin/ Widerbefftzerin.

Swie-

Swiegotliwie/Loquaciter,adverb. mit langem Geschwätz/Schwätzerey/Wäscherey.

Swiekier/ Socer, ceri, g.m. Socerus,i,g.m. Schweher. Swiekrow oćiec/Prosocer,ri,g.m. des Schwehers Vater.

Swiekrá/Socrus, us, g.f. Schwiegerin.

Swiercz/Gryllus,li,g m,Grylle/Heymichen.

Swierk/Sapinus,i, g.f. ein Dannenbaum.

Swierkoćieć/ Pipilare, pipen wie die jungen Sperling/ oder schreyen wie die jungen Tauben.

Swierkotáć/ Quiritari, sich fast beklagen/ jammern. Swierkotáć (o ptakách) Fringultire, Fritinnire,Minurire, klein vnd lieblich singen wie die jungen Vöglein.

Swierkotánie ptáſze/ Minuritio, onis, g.f. ein klein lieblich singen wie der Vögel ist.

Swierkowy/Sapineus,a,um,das vom Dannenbaum ist.

Swierzo/Swierzbienie ćiáłá przemijájące bez kroſt/ Prurigo,inis,g.foe.Pruritus,us,g.m. Scalpurigo,inis,g.f.das Jucken.

Swierzb / Swierzbiaczká chorobá / Cacoëthes,is.g.n.Psora,æ,g.f. Scabies,ei,g.foe. ein böß Geschwär/Grind/Raud.Swierzb májący/ Psoricus,Scabiosus,a,um, raudig/ grindig.

Swierzbieć/Prurire, Beissen oder jucken als einem ein raud beist. Swierzbi mie / Perprurisco,rivi,ritum,riscere,krätzig werden/das beissen/oder jucken bekommen.

Swieść/ zołwicá/Glos,lis,g.f. & Glos,otis, g.f.des Mannes Schwester.

Swietliczká/ Lucerna,æ,g.f. Ampel / Kertz.

Swietnie/ Nitidè,adv.sauberlich.

Swietność/Splendor,oris,g.m.schein.

Swietny/Illustris,e,Luminosus,a,um,Perillustris e,scheinbar/hell/klar/wol zu sehen.

Swieto / Dies feriatus, Dies festus, Feriæ, arum,g.f.plur.num. ein Feyertag. Swieto do południa/Dies intercisus,ein halb Feeyer.vnd ein halb Werckeltag. Swietá trzyletne / Sacra trieterica, Gottesdienst so zu drey Jahren gehalten wird. Swieto uroczyſte / Solemnitas, atis, g.f.& Solennia,orum,g.n.plur.num. Jährliches Festzeit/ Jahrzeitliches Fest/Festag.

Swietokradzcá/ Sacrilegus,a,um, Kirchendieb/Kirchenrauber.

Swietokrádztwo / Sacrilegium, ij,g. neut. Kirchenraub.

Swietokupſtwo / Simonia,æ, g.f. vox est non latina,Theologis tamen familiaris. Est studiosa cupiditas vel voluntas emendi vel vendendi spirituale vel spirituali annexum, & est peccatum enorme respectu ejus,qui per Simoniam beneficium acquisivit, qui pœnitentiam agere non potest beneficio retento,ist Kauff vnd Verkauff heiliger vnd Geistlicher dinge. Swietokupiec/ Simoniacus,i, g.m. dicitur emptor spiritualium,ein solcher Kauffer vnd Verkauffer.

Swiety/ Augustus, Divus, Hierus, Sanctus, Sacer,cra,crum, heilig/Göttlich/Gott zugeignet. Swiety/co w niebie jeſt/Cœlicola,æ,g.com. Heiliger / Einwohner des Himmels. Swietych rząd/ pánowánie/Hierarchia,æ,g.f. ein heilig/ Geistlich Regiment oder Reich. Swietych Relikwije/ Sanctorum reliquiæ, Heiligthumb.

Swiezo/Recens,adverb. Newlich.

Swiezy / Recens, entis,g.o. Recentior, ius, Recentissimus,a,um, frisch/new.

Swiny/Suinus, Suillus,a,um, Schweinen.

Swiniá/Porca,æ,g.f.Sus, suis,g.com. Saw/ Schwein/Looß/Moor. Swinká / Sucula,æ, g.f. dim. ein klein Schweinlein. Swini karmienie/ Porculatio,onis,g. fœ. Schweinzucht/Mästung der Schwein. Swińmi kupczący/ Suarius negotiator, Säwverkauffer. Swiniá prośna/ Scrofa,Scrofula , æ,g.f. Sus prægnans, tragende Schwein/Mutterschwein / Sawmutter.

Swiniá morſká/ Delphin, inis,g.m. & Delphinus,i,g.m. Orca,æ,g.f. Meerschwein/Item,ein Meerfisch ist ein Feind der Wallfischen.

Swiniá weſz ziele/ Cicuta,æ,g.f. Bangenkraut/Wütrich/Schirling.

Swiniopás / Swiniarz / Porcarius , Suarius,Subulcus,i,g.m Saw-Schweinhirt.

Swiniik/Hara,æ,g. f Schweinstall.

Swińſkie/ po Swińſku/Suatim, adv. säwisch

Swiſt/ Sibilus,i,g.m. in plural. verò,Sibili, g.m.vel, Sibila,g.n. das Pfißen mit dem Munde oder des Windes/ das pfeiffen.

Swiſtáć/Swiſzczeć/Insibilare,Sibilare,antiquum, Pfißen/ pfeiffen. Swiſtáć / Gwizdáć koniowi/ &c gdy pije/Sibilo allectare equum, &c. ut bibat, mit pfeiffen.

Swiſzcz/Mus alpinus,Ichneumon,onis,g.f. Indianische Mauß/ Murmelthier.

Switt / Switánie / Crepusculum , Diluculum,i,g.n.Lux prima, die Morgenröthe zwischen Nacht vnd Tag/Anbruch des Tags.

Swita / Lucet, Luceſcit, Diluculaſcit, Dilluceſcit, imperſ. Es wird Tag/Es taget.

Switáć/ Diluculare, Diluceſcere, tagen.

Swobodá/Arbitrium,ij,g.neut. Ingenuitas, atis,g.f. Libertas,atis, g.f. freyer Will/ angeborne Freyheit/Freymütigkeit/ auffrichtige Art.

Swobodnie/Ingenuè,Liberè,Licenter,Perlicenter, Solutè,adverb.mit freyem Muth/freylich/ frey/ ledig.

Swobodny / Adeſpotus, Ingenuus, Liber, ra,rum, frey/ ledig/vnbeherſcht. Nie cále ſwobodny/Semiliber,ra,rum, halbfrey.

Sworá/Sforá/Copula,æ, g.f. Vinculum,i, g.n. ein Band damit die Hunde zuſam̃en koppeln.

Sworowáć psy/Jugare canes,Jugum, Copulam collo canum injicere, die Hunde zuſammen binden zwey in einen Band.

Swowolnie/Perlicenter,adverb. muthwilliglich.

Swowolny/Exlex,legis,g.o. adject.Geſetzloß/ der kein Geſetz helt/ der nicht vnter dem Geſetze iſt/ vngehorſam.

Swoy/ Suus, a, um, Sein.

Swoyſki/ Vernaculus,a,um,einheimiſch.

Sylábá / Syllaba, æ, g. fœ. eine Sylbe. Po Syllábie/ Syllabatim, adverb. von Sylben zu Sylben. Ze trzech Syllab złożony/ Triſyllabus,a,um, von dreyen Syllaben/od drey Sylben.

Sylábizowáć / Slebzowáć / Syllabizare, Syllabas componere, Buchſtabieren.

Syn/Filius,ij,Gnatus,i,g.m. ein Sohn.

Synaczek/ Filiolus, i, g. m. dim. Söhnlein.

Syndyk/Prokurátor obrány od Rzeczypoſpolitey ná to áby tey ſpraw u práwá bronił/ Syndicus,ci,g.maſc. Patronus civium, Advocatus & Defenſor juris publici, ein Advocat vnd erfahrner Juriſt / verordnet von einer Gemein/ mit Befehl jhre Sachen für Gericht zu handlen/ es ſey zu klagen oder zu verſprechen.

Synowa/ Nurus,us,g. f. des Sohns Weib.

Synowicá /Neptis ex fratre, Bruderstochter.

Synowiec/Nepos ex fratre, Bruderssohn.

Sypáć co w co / Inſipare, Fundere opes, Corruere divitias, einſchütten / hinein werffen/ einwerffen.

Sypáć grobla/Aggerare,Congerere,einen Damm ſchütten / Ein Schutt vor etwas machen.

Sypánie/ Aggeratio,Exaggeratio, onis, g.f. Auffhauffung.

Sypány/Congeſtitius,a,ũ, zuhauff getragen.

Sypiálnia / Dormitorium,ij, g. n. Schlaffkammer.

Sypiálny/ Dormitorius,a,ũ,da man ſchläfft.

Száblá/ Acinaces,is, g. m. Harpe,es, g. fœ. ein gekrümbter Sebel.

Szách/ Calculus,i,g.m. Latrunculus, i, g. m. Brettſtein/ Schachtſtein.

Száchow grá / Ludus latrunculorum, das Schachtſpiel.

Száchownicá/Abacus,ci, Alveolus, li,g.m. Spielbret/ Brettſpiel. Pokład brzeżny u ſzáchownice/ Fori,orum, g.m. pl. num. der Rand an dem Brettſpiel.

Szácowáć/ Æſtimare, Appretiare, Arbitrari, Cenſere, Ducere, Interpretari, Judicare, Pendere, Penſitare, Taxare, ſchätzen/anſchlagen was ein Ding gilt/ vrtheilen/ achten.

Szácowánie/ Æſtimatio, Cenſio, Taxatio, onis, g. f. beſchätzung/Achtung.

Szácowánym być/Licere, gelten/geſchätzt werden/ vmb ein Geld angeſchlagen werden.

Szácownik/ Æſtimator, Cenſor, Exiſtimator, Taxator, oris, g. m. Beſchätzer.

Szafá/ Armarium,ij, g. n. Pegma,atis, g. n. Pinacotheca,æ, g.fæ. Promptuarium,ij, g.neut. Promptuaria cella, Behaltnüß / Lade/ Futter/ Speißkammer / ein Gebäw das man wieder zerlegen kan.

Száfárſki/ Oeconomicus, a, um, zum haußhalten gehörig. Item, Anſchlägig/ des Haußhaltens wolbericht.

Száfarz/Condus,di,g.m. Diſpenſator,oris, g.m. Oeconomus, Promus,i,g.m. Kellner/Pfleger/ Hoffmeiſter/ Haußſchaffner/ Speißmeiſter. Száfárzem być / Res domeſticas diſpenſare, Schaffner vnd Hoffmeiſter ſeyn.

Száfir/ Sapphirus,i, g.m. Saphyr.

Száflik/ Malluvium, ij, g. n. Nanus, i, g. m. ein Gießfaß/ Handbecken.

Száfowáć/Diſpenſare, ordentlich außtheilen.

Száfowánie/ Diſpenſatio,onis, g.f. Erogatio pecuniæ, Hoffmeiſterampt/ Das außgeben.

Száfran/ Crocum,i, g. n. & Crocus,i, g. m. Saffran. Száfran polny/ábo Krokoß /Cnicus, vel potius, Cnecos,i, g. f. Wilder Saffran. Száfran dziki/ ábo Oſet miekki / Atractylis, lidis, g. f. eine Diſtel art/ mit gelben Blumen.

Száfránny / Croceus vel Crocinus, a, um, gelb wie Saffran / Saffrangelb.

Száfránny olejek / Crocinum, i, g. n. Crocomagma, atis, g. n. eine Salbe aus gestossenem Saffran gemacht.

Szalá / Bilanx, lancis, g. f. Statera, æ, g. foe. Lanx, lancis, g. f. Goldwage / Wagschüssel. Szal klubá / Trutina, æ, g. f. Schüsselwag. Szal kokowrot / Librile, is, g. ne. Wagbalcken. Szal rekojeść / Agina, æ, g. f. Wagkloben.

Szálbierká / Præstigiatrix, Circulatrix, icis, g. f. Gaucklerinn.

Szálbierowáć / Manticulari, Sycophantari, Sycophantissare, triegen / falschlich beliegen / aus der Tasche stehlen.

Szálbierski / Circulatorius, Veteratorius, a, um, gauckler isch / listig / betrieglich.

Szálbierskie / Sycophantiosè, Veteratoriè adv. trüglich / verlogentlich / verlogener weise / schalckhafftiglich / bößlich.

Szálbierstwo / Impostura, æ, ge. f. Manticulatio, onis, g. f. Offucia, æ, g. f. vel Offuciæ, arum, g. f. pl. n. Præstigium, ij, g. n. Præstigiæ, arum, g. f. pl. n. Sycophantia, æ, g. f. Betrug / Betrüglichkeit / Lügen / falsch / Lügnerey. Szálbierstwo w kupnie / Stellionatus, us, g. m. Betrug / falsch in einem Kauff.

Szálbierz / Calophanta, æ, g. m. Circulator, oris, ge. m. Circumforaneus, ei, g. m. Circumscriptor, Defraudator, oris, g. m. Halophanta, æ, g. m. Impostor, oris, g. m. Nebulo, onis, g. masc. Nugivendus, i, ge. m. Præstigiator, oris, g. m. Sycophanta, æ, g. m. Versipellis, is, g. m. Verspotter / Landtstreicher / leichfertiger / Betrieger / einer der in allen Dingen lügenhafft ist / Verführer / Lotterbub / Dockenkrämer / Gauckler / Hinderreder / Holhipler / betriegig / der sein Angesicht vergestaltet. Szálbierz stáry / Veterator, oris, g. m. ein alter Schalck.

Száleć / Bacchari, Cerebro laborare, Debacchari, Delirare, Dementire, Furere, Insanire, Lymphari, Vesanire, Wüten / Hirnwehe haben / unbesonnen seyn / unsinnig seyn / wüttend / unsinnig werden. Szaleć zuchwále / Interfurere, untereinander wütten und toben.

Szalenie / Dementer, Furiosè, adv. närrisch / unsinniglich. Szalenie się sprawowáć / Perfurere, wüten / unsinnig seyn / toben.

Szaleństwo / Amentia, æ, g. f. Deliratio, onis, g. f. Deliramentum, i, g. n. Dementia, Infania, æ, g. f. Phrenesis, is, g. f. & Phrenetis, tidis, g. foe. Vecordia, Vesania, æ, g. foe. Wahnwitz / Unsinnigkeit / Sinnlosigkeit. Szaleństwo od pijaństwá / Vinolentus furor, Unsinnigkeit eines Trunckenen. Szaleństwo z ukąszenia wściekłego psá wody się bojące / Hydrophobia, æ, g. f. eine Kranckheit da einer das Wasser fürchtet wenn er von einem wütenden Hunde gebissen ist. Tá choroba stękájący / Hydrophobus, Hydrophobicus, i, g. m. der solche Kranckheit hat / und sich fürm Wasser fürchtet.

Szaley škápt / Hippomanes, inis, g. n. ein Stücklein Fleisch an der Stirnen deß newgebornen Füllens / welches das Mutterpferdt abbeist / so bald sie es gebieret.

Szalonem / Szalonym czynić / Dementare, Deturbare de mente, Externare, Lymphare, unsinnig machen / einen seiner Sinn berauben / verwirrt machen / einen von Sinnen bringen.

Szalony / Amens, entis, g. o. Delirus, a, um, Demens, Desipiens, entis, g. o. Excors, ordis, g. o. Externatus, Furibundus, Furiosus, Furiatus, a, um, Furialis, e, Impos mentis, Insanus, a, um, Insaniens, Insipiens, entis, g. om. Mente captus, Phreneticus, a, um, Vacerra, æ, g. m. Vecors, ordis, g. o. Vesanus, a, um, Aberwitz / toll / rasend / unsinnig / unbesonnen / einer der Sinnloß worden ist / wütend / nicht bey jhm selbst / der Sinnen beraubt / wütig. Wściekły / Szalony zuchwále / Lymphaticus, & Lymphatus, a, um, Lucumo, onis, g. m. der unsinnig worden ist / muthwillig.

Szałwija / Elaphoboscon, i, g. n. Salvia, æ, g. f. Salvey. Szałwija czarna / Horminum, Orminium, seu, Orminum, i, g. n. Scharlach / wilde Spargeln. Szałwija polna / Stachys, is, vel yos, g. masc. wilder Salvey. Szałwijey rodzay / Telinum, i, g. n. eine Gattung Salbey.

Szańc / Szaniec / Agger, eris, g. m. Lorica, Loricula, æ, g. f. dimin. Præsidia, orum, g. neu. pl. num. pro Castris, eine Schantz damit sich die Kriegsleute umbschantzen.

Szánowáć / Colere, Revereri, ehren / einen fürchten und in ehren halten.

Szánowánie / Observatio, onis, g. f. Observantia, æ, g. f. Reverentia, æ, g. f. Ehrerbietung / und Achtung auff einen / Zucht und Ehre so man einem beweist.

Szántá biała/ Linoſtrophon, Marrubium, ij, g. n. Philocares, g. n. Lungenkraut/ Andorn.

Szántá czarna/ Ballote, es, g. f. Melanphraſium, ij, g. n. ſchwartzer Andorn.

Szánujacy/ Reverens, tis, g. o. Ehr beweiſend.

Száráńcza/ Attelabus, i, g. m. Locuſta, æ, g. f. Hewſchrecke/ groß vnd klein.

Szárek/ Homo ſordidus, filtzig/ ſchnöd/ in Lumpen/ ſchlechten Kleide gekleidet.

Szárłat/ Oſtrum, i, g. n. Meerſchnecken Schweiß damit man Purpur farbet.

Szárłat/ pław morſki/ Murex, icis, g. f. eine Meerſchnecke Purpur genand. Rybak ktory ten pław zbiera/ Murilegulus, i, g. maſc. ein Schneckenfiſcher/ der ſolche Schnecken fähet.

Szárłat/ Dibaphus, i, g. m. Villoſa purpura, Purpur/ rauch Scharlach.

Szárłat ziele/ Sandix, icis, g. m Menning rothe Farb von gebranten Bleyweiß vnd Rötelſtein.

Szárłatno ubrány/ Coccinatus, a, um, in Scharlach bekleidet.

Szárłatny/ Cocceus, Coccineus, Coccinus, Oſtrinus, Puniceus, Spadiceus, a, um, Scharlachfärbig/ roth wie ein Scharlach/ Scharlachsfarbe.

Szárpáć/ Lacerare, Lancinare, Laniare, Raptare, Raptitare, Vexare, zerſtücklen/ Gliedloß machen/ zerreiſſen/ ſchleiffen.

Szárpácz/ Aggreſſor, oris, g. m. der einen angreifft/ der einen angriff thut/ ein Häſcher.

Szárpánie/ Laceratio, onis, g. f. zerreiſſen.

Szárpány/ Raptatus, a, um, geſchleifft/ gezogen.

Száry/ Color ravus, ſchwartzgelb.

Szátá/ Veſtis, is, g. f. ein Kleid. Szátá płóćienna/ Veſtis linea, ein leinen Kleid. Szátá ſukienna/ Veſtis lanea, ein wüllen Kleid. Szátá báwełniána/ Veſtis Xilina vel goſſipina, ein baumwüllin Kleid. Szátá jedwabna/ Veſtis ſerica vel bombycina, ſeyden Kleid. Półjedwabna ßátá/ Veſtis ſubſerica, halb ſeyden Kleid/ Cále jedwabna ßátá/ Holoſerica veſtis, gantz ſeyden Kleid. Háftowána ßátá/ Veſtis acupicta, ein geſtückt Kleid. Szárłatna ßátá/ Veſtis purpurea, Scharlachen Kleid. Szátá biała perfumowána/ Galbanum, i, g. n. eine Gattung weiſſes Kleides/ welches die Weichlinge brauchten. Táka ßáta odziany/ Galbanatus, a, um, weiß bekleidet/ Szátá czerwona/ Subminia, æ, g. f. ein Rock faſt roth. Szátá ćienka/ Mollicina, æ, g. f. Multitia, orum, g. n. pl. num. ein Kleid reines Fadens/ weich Kleid. Szátá dwoiſta/ Diplois, idis, g. f. ein doppelter Mantel. Szátá koſmátá/ Endromis, idis, g. fœm. ein langer Winterrock. Szátá rzadka/ Levidenſa, Ralla, æ, g. f. ſchlecht/ gering/ dünn kleid. Szátá tkána/ Veſtis intertexta, geſtickts vntergewircktes Kleid. Szátá biesiadna/ Syntheſis, eos, g. f. Ehrenkleid/ ſo man anzog wann man zur Gaſtrey gehen wolt. Szátá do przewłoczenia, Mutatoria, orum, g. n. pl. n. Feyertägliche Kleider. Szátá ſpodnia/ Femorale, Feminale, is, g. n. Interula, æ, g. f. Subligaculum, i, g. n. ſchwartz Tuch/ Hembd/ Bruech/ halbe Hoſen/ ein Vnterkleid. Szátá zwierzchnia/ Epitogium, ij, g. n. ein überrock Szátá białagłowſka/ Cyclas, adis, g. f. Palla, Pallula, æ g. f. ein Springer/ Weibermantel/ Mäntelein. Szátá meſka/ Abolla, æ, g. fœm. ein Ehrenkleid/ langer Rock. Szátá żołnierſka/ Abolla, æ, g. f. Chlamys, idis, g. f. Paludamentum, i, g. n. ein Kriegskleid/ ein Leibrock ſo man vnter einen Harniſch trägt. Száta táka odziany/ Chlamidatus, Paludatus, a, um, Mit ſolchem Leibrock oder Reitrock angethan. Szátá właßßa/ żołnierſka/ Gauſape, indeclinab. g. neut. Gauſapa, æ, g. f. & Gauſapa, orum, g. n. pl. n. Gauſapum, i, g. n. ein Kotz/ ein Tuch das auff beyden Seiten außgefäſelt iſt/ eine rauhe Winterdecke. Száta właßßa odziany/ Gauſapatus, a, um, Mit ſolchem Kleid gekleidet. Szátá z długimi rzekawámi/ Tunica chiridota, ein Rock mit langen ärmeln. Szátá długa/ Stola, æ, g. f. Syrma, atis, g. n. Toga, æ, g. f. ein langer Ehrenrock/ ein lang Kleid mit einen Schwantz. W ßáćie tákiey chodzacy/ ábo ßáta długa odziany/ Stolatus, Togatus, a, um, mit einem langen Ehrenrock/ Ehrenkleid bekleidet. Szátá długa w ktorey Senátorowie Rzymſcy/ tákże Synowie y corki ich áż do 17 lat wieku ſwego chodziły/ Prætexta, æ, g. f. ſive Prætexta toga, ein Gattung eines langen Kleides biß auff die Ferſen mit Purpur belegt/ welchen die Rathsherrn zu Rom auch jhre Söhne vnd Töchter biß auff das 17. Jahr jhres Alters trügen. Ták ubrány/ Prætextatus, a, um, Mit ſolchem Rock beklei-

bekleidet. Szátá Senátorſka/ Tunica laticlavia, Laticlavus, i, g. m. alias, Tunica palmata, ein Rathsherren Kleid. Senátor w tákiey ſzácie/ Laticlavius, ij, g. m. ein Rathsherr der ſolchen Rock an hat. Szátá krolewſka/ Trabea, æ, g. f. eine alte Gattung Königliches Kleids auch von den Auguribus gebraucht. W tákiey ſzácie chodzacy/ Trabeatus, a, um, der ein ſolch Kleid an hat. Szátá zdiętá/Exuviæ, arum, g. fœm. pl. num. tant. außgezogene Kleider. Szátá dobrze leży/ Veſtis benè ſedet, das Kleid ſtehet dir wol an.

Szátnicá/ Szátna ſkrzyniá/ Veſtiarium, ij, g. n. Arca veſtiaria, Kleiderkaſten, ein Ort da man Kleider zu verwahren hinlegt.

Szátny/ adject. Veſtiarius, a, um, das zu den Kleidern gehöret.

Szátny/Subſtant. (Sługá ábo ſłużebnicá) Veſtiarius, Veſtiſpicus, i, g. m. Veſtiſpica, æ, g. fœm. Kleiderhütter/ Kleiderhütterin.

Szćie/ ście/ Gradus, Greſſus, Itus, us, g. m. Itio, onis, g. f. Ingreſſus, us, g. m. das Gehen.

Szczaw/ Oxalis, lidis, g. m. Sawrampffer.

Szczaw kobyli/Bulapatũ, Hippolapathum, Lapathum, i, g. n. latinè, Rumex, icis, g. maſc. Oxylapathum, i, g. n. ſpitzig Sawrampffer.

Szczeć ziele/Labrum Venereum, herba, Dipſacon, i, g. n. Kartendiſtel.

Szczećiná/ Seta, æ, g. f. Schweinßbürſt.

Szczećiſty/ Setoſus, Setiger & Setigerus, a, um, voll Bürſt/was Borſten hat.

Szczegulność/Solitudo, inis, g. f. Einſame/ Einöde.

Szczegulny/ Incomitatus, Solivagus, a, um, unbegleitet/alleine ſeinen Zug habend.

Szczekáć ják lis/Gannire, Belffen / Bellen/ gähnen wie ein Fuchs.

Szczekáć ják pies/ Latrare, Bellen/belffzen wie ein Hund. Szczekáć ná kogo/Allatrare aliquem, Oblatrare, einen anbellen / wiederbellen.

Szczekáć poſpołu/Collatrare, Zuſamen bellen.

Szczekácz / Latrator, oris, g. m. Beller.

Szczekájacy/ Oblatrator, oris, g. m. Wiederbeller/Wiederpelferer.

Szczekánie / Latratus, us, g. m. das bellen/ belffzen der Hunde.

Szczenię/Catulus, i, g. m. Hündlein.

Szczeniecy/Catulinus, a, um, vom Hündlein.

Szczep/Inſitum, i, g. n. Propffreiß.

Szczepá/Fiſſile lignum, Trunci aut caudicis aut ſtipitis fiſſi pars, ein ſtück geſpalten Holtz.

Szczepáć/Hiulcare, ſpalten.

Szczepić/Admittere, Emplaſtrare arborem, Inoculare, Inſerere, Pangere, Plantare, Semina deponere, ein Schoß einſetzen / einzweigen/ auff einem Baum impffen/einpfropffen/ einpflantzen/ junge Bäum pflantzen.

Szczepienie/ Emplaſtratio, Inoculatio, Inſitio, Plantatio, Propagatio, onis, g. f. Zweigung/ Impfung/Pfropffung/Pflantzung.

Szczepnik/ Inoculator, Inſitor, oris, g. maſc. Pfropffer/ Impffer/ Zwenger/Pflantzer.

Szczepny / Inſitivus, Inſititius, a, um, das hineingeſetzt/eingezweiget / eingepfropffet iſt.

Szczepny/Łupny/ Fiſſilis, Sectilis, Sciſſilis, le, das ſich ſpalten läſt/ſpaltig.

Szczerość/ Integritas, Synceritas, atis, g. fœ. Synceritas pura, Redligkeit / Vollkommenheit/ Lauterkeit / reine Einfaltigkeit.

Szczery/ nieprzyſádny / bez przymieſzánia/ Merus, a, um, rein/ lauter. Szczera rzecz/ Purum putum, gantz lauter. Plotki ſzczere/Meræ nugæ, lauter Lügen.

Szczery / Albus, Candidus, Purus, Putus, Syncerus, a, um, Homo ſimplex, einfältig/ gütig/ gut/lauter/ fromb/ ohne falſch/ auffrichtig/ eines auffrichtigen Gemüths.

Szczerze/ ſzczyrze/ Benigniter, Benignè, Benigniùs, Benigniſſimè, Candidè, Merè, Puriter, Purè, Simpliciter, Syncerè, Synceriter, vel, Sincerè, Sinceriter, adverb. Gütig / gutthätig / gütiglich / auffrichtig / ohne falſch/ ohne arge Liſt/ redlich/trewlich/ gäntzlich.

Szczęśćić/Beare, Fortunare, Proſperare, Secundare, Glück geben/glückſelig machen/ſeegnen/ glückhafftig machen / heyl geben.

Szczęśćie / Fauſtitas, Fœlicitas, vel, ut alij Felicitas, atis, g. fœm. Fors, Fortuna, æ, g. fœ. Proſperitas, atis, g. fœ. Sors, ſortis, g. fœ. Glückſeligkeit / Wolſtand / Glück / Zufall / Glückfall.

Szczęśćie dobre / Fortuna proſpera, ſecunda, gut Glück. Szczęśćie mieć / Proſperari, Wolgehen/Glücklich ergehen.

Szczęśliwie/ Auſpicatò, Beatè, Fauſtè, Feliciter, Fortunatè, Fortunatim, Proſperè, adverb. Optimis ominibus, Glückſeelig/ glücklich/ zu allem Glück.

Szczesliwość/ Beatitas, atis, g. f. Beatitudo, inis, g. f. Glückseligkeit.

Szczesliwy/ Auspicatus, Beatus, Dexter, Faustus, Fortunatus, Prosper, ra, rum, Felix, vel ut alij volunt, Fœlix, icis, g. o. Perbeatus, a, um, Glückseliglich/glückhafftig/glücklich.

Szczkáć/Singultire, schlucken/ hixen.

Szczkájacy/ Singultans, antis, g. omn. Fast schluckend/hyxend.

Szczkánie/ Singultus, us, g. m. das schlucken.

Szczodrobliwie/ Effusè, Largè, Largiter, Liberaliter, Munificè, adverb. reichlich/häuffig/ überschwencklich/überflüssig/freygebig.

Szczodrobliwość/ Largitas, atis, g. f. Munificentia, æ, g. f. Reichligkeit/Vberflüssigkeit/Freygebigkeit/Mildigkeit.

Szczodrobliwy/ Largus, a, um, Liberalis, e, Munificus, a, um, Perliberalis, e, Reichlich/freygebig/mildreich.

Szczodrze/Largè, Nuptialiter, adv. reichlich.

Szczodrzeniec/ Cytissus, i, g. m. Cytissum, i, g. n. grosser Geyßklee.

Szczudłek/ Talitrum, i, g. n. ein Schnelle/ Knip/als wann einer mit den Fingern schnelt vnd knipt/ein Stirnickel.

Szczuká/Lupus, Lucius, ij, g. m. Hecht.

Szczuple/ Exiliter, adv. Kleinfügig.

Szczupleć/ Gracilescere, Mager / rahn vnd dünn werden.

Szupkość/Tenuitas, atis, g. f. Gracilitas, atis, g. f. Gracilitudo, inis, g. f. Exilitas, atis, g. f. Magerheit/ Dünnheit/ Subtiligkeit/Armut.

Sczupky/ Exilis, Gracilis, Perexilis, le, Monogrammus, a, um, fast rahn/dünn/mager.

Szczurczy sad/Glirarium, ij, g. n. ein orth da man Ratzen auffzeucht.

Szczurek/Glis, iris, g. m. Ratze/ Haselmauß.

Szczygieł/ Carduelis, is, g. f. ein Stieglitz.

Szczypáć/ Vellicare, Rupffen/zupffen.

Szczypácz/ Taxator, oris, g. m. Beschelter/ Schmäher/Lästerer.

Szczypánie/Vellicatus, us, g. m. Vellicatio, onis, g. f. das rupffen/zupffen.

Szczypior/ Thalus, i, g. m. Stängel an Zwiebel oder Knoblauch.

Szczyr ziele /Linozostis, Mercurialis, is, g. fœ. herba, Bingelkraut/Wintergrün.

Szczyt/ Fastigium, ij, g. n. Ædificij summum, der Gipffel.

Szelag/ Triens sestertij, vulgo Solidus, i, g. m. ein Schilling.

Szemráć / ßemrzeć, Admurmurare, Conmurmurare, Murmurare, Obstrepere, Murren/ wiederstreben/brummen/ rauschen.

Szemránie/ Murmur, is, g. n. Murmuratio, onis, g. f. das murren/ brummen.

Szepluń/ Blæsus, i, g. m. Stamler/ Lißpeler.

Szepluniénie/Blæsitas, atis, g. f. Lißpelen.

Szept/Susurrus, i, g. m. Susurratio, onis, g. f. Susurrum, i, g. n. Gemurmel.

Szeptáć/ Consusurrare, Insusurrare, Obgannire, Susurrare, in die Ohren blasen/die ohren voll schreyen / mürmeln/ brummen/ etwas heimliches reden mit eim andern.

Szermierska/Pancratium, ij, g. n. Pugillatio, onis, g. f. Pugillatus, us, g. m. Sciamachia, & Sciomachia, æ, g. fœ. Imaginaria militia, Fechtspiel/ übung des fechtens / Kampffspiel mit allerley Leibes Vbungen. Szermierska náuká/ Athletica, Gladiatura, æ, g. fœ. das fechten oder Ring-fechkunst/Schwerdspiel.

Szermierska ßkoła / Ludus gladiatorius, Fechtschuel.

Szermierski/Athleticus, Pugillatorius, a, um das zum Fechten/ Kampffspiel gehört.

Szermierski mistrz / Lanista, æ, g. masc. ein Fechtmeister.

Szermierski plác/Arena, æ, g. f. Palæstra, æ, g. f. ein Fechtplan/ Kampffplatz.

Szermierskie/ Pancratice, adverb. wie ein Kämpffer/Fechter.

Szermierskie igrzysko/ Gladiatorium certamen, Gladiatoria pugna, Gladiatorium munus, & absolutè, Gladiatorium, ij, g. neu. ein Fechter-Kampff/oder streit.

Szermierz / Agonista, Athleta, æ. g. m. Gladiator, oris, g. m. Pancratius, ij, g. m. Pancratiastes, æ, g. m. Pugil, is, g. c. ein Fechter / Kempffer/ Ringer.

Szermowáć/ Digladiari, Gladiari, streiten/ fechten/kämpffen/kysen.

Szermowánie/ Digladiatio, onis, g. fœ. das fechten/streiten/kämpffen/kysen.

Szeroki/ Amplus, Diffusus, Laxus, Peramplus, Platyos, lat. Latus, Spatiosus, Vastus, a, um, Vegrandis, e, weit außgebreit / groß vnd vngestalt/breit/ weitläufftig.

Szeroko/ Amplè,Diffusè,Fuſim,Fusè,Latè, Laxè,Spatiosè,Vaſtè,adver, weit/herzlich/groß/ weitläufftig/ breit.

Szerokość/Capacitas,atis,g.f.Latitudo,inis, g.f.Laxitas, Vaſtitas, atis,g.f.Spatium,ij,g. neu. weiter ort/ da viel in mag/ breite/ferne.

Szerzyć ſię/Lateſcere,breit werden.

Sześć/Sex,adject. indecl.g. o. ſechs.

Sześćdźieśiąt/Sexaginta,indeclin. Sechtzig.

Sześćdźieśiątny/Sexagenus, & Sexagenarius,a,um, das ſechtzig inhält.

Sześćkroć/Sexies,adverb.ſechsmahl.

Sześć lat/Sexennium,ij,g.n.ſechsjährigzeit.

Sześćletny/Sexennis,e, ſechsjährig.

Sześćmieśięczny/ Semeſtris, Semenſis, e, ſechsmönig/ halbjährig/ſechsmonatlich.

Sześć ſet/ Sexcenus, & Sexcentenus, a,um, Sexcenti,æ,a,pl.num.tant.ſechshundert.

Sześć ſetkroć/ Sexcenties, adverb. ſechshundertmahl.

Sześćwęgielny / Sexangulus, Hexagonus, a,um, das ſechs Ecken hat/ſechseckicht.

Szeſnaśćie/Sedecim, indecl.g.o.ſechszehen.

Szeſnaśćie kroć / Sedecies, adverb. ſechszehenmahl.

Szew/Sutura,æ,g.f.Naad/Wade.

Szewſki/Sutorius,a, um, das Schumachers.

Szewſki wárßtát/Sutrina,æ,g.f.des Schumachers Werckſtäte.

Szewſkie rzemieſło / Ars ſutrina, Schuemacherskunſt.

Szkápá/Caballus,i,g.m.ein Roß /Pferd

Szkátułá/Riſcus,i,g.m.Theca,æ,g.f. Theca nummaria, reiſe Kaſten/ Schachtel/ Geldkaſten. Szkátułá piſárſká / Theca calamaria, ein Schreibkächer.

Szkodá/ Calamitas, atis,g. f. Damnum,Detrimentum,Diſpendium,ij,g.n.Jactura,æ,g.fœ. Incommoditas,atis,g. fœ.Incommodatio,onis, g.f.Incommodum,i,g.n. Noxa, Noxia,æ,g.f.Intertrimentum, Nocumentum,i,g.n. Noxitudo, inis,g.f.Ruina,æ,g.f. Schade/Verluſt/Vnglück/ Nachtheil.

Szkodę popáść / Facere damnum, detrimentum, jacturam, Accipere, Perferre detrimentum, jacturam, Pati jacturas, Incommoda ferre, Schaden leiden.

Szkodliwie/ Nocenter, Perniciosè,adverb. mit ſchaden/verderblichen/ſchädlichen/tödlichen/ ſchädlicher weiß/mit verderbung/zum Nachtheil.

Sz

Szkodliwy/Damnoſus,Detrimentoſus,Diſpendioſus,Exitioſus, a, um, Exitiabilis, Exitialis,e,Infeſtus, Maleficus, Nocivus, Nocuus,Noxius, Pernicioſus,a, um, Pernicialis, Perniciabilis,e, Peſtilens,entis,g.o. Peſtis, is,g.f.per Synecdoch.ſchädlich/nachtheilig/verderblich/tödtlich/ſchadhafftig/ſeuchtig.

Szkodnik/Noxioſus,Damnificus,Damnigerulus,a,um, Peſtis, is, g.f. Scopulus & Vorago Reipubl. der einem ſchaden zufügt/ein ſchädlicher Menſch/Verderbnüß/Seuch/Peſt. metaph.

Szkodzący/Nocens,entis,g.o.ſchädlich.

Szkodźić/Infenſare,Nocere,Noxam facere, Noxiæ eſſe,Obeſſe, Pauperare, anfeinden/ ſchaden/ſchaden bringen/ ſchädigen / einem verweißlich vnd nachtheilig/ ſchädlich ſeyn/ arm machen/ ſchaden zufügen.

Szkołá/Ludus,i,g.m.Ludus literarius,Schola,æ, g.f. Allerley Lehrſchulen. Szkołá dźiećinna/Pædagogium,ij,g.n. ein Orth da die Kinder gelehrt/vnterwieſen vnd erzogen werden. Szkołá/ mieyſce gdźie co robią/ uczą śię ábo diſputują/ Gymnaſium,ij, g. neut. ein Orth oder Schuel / darin man Allerley Vbung treibet/ ſtudieret oder diſputiret. Szkołe wyſtáwić/ Ludum aperire, eine Schuel auffrichten.

Szkolny/ Scholaſticus,a,um, & Scholaris,e, das zur Schul gehört oder das von der Schule iſt.

Szkopiec/Mulctra,æ,g.fœ.Mulctrale,is,g.n. Mulctrum,i, g.n. Melckeymer/Milchkübel.

Szkrupuł/wágá/ Scrupulus,i,g.maſc. vel, Scrupulum, i, g. n. viceſima quarta pars unciæ, drachmæ verò tertia, pendet hordei grana 20. das dritte Theil eines Quintleins/vnd das zwölffte Theil eines Loths. Půłßkrupułá/Semiobolus,i, g.m. ein halber Heller oder halber Obolus.

Szláchćiánká/Heroina,æ,g.fœ. vel Herois, idis,g.f. Mulier natalibus clara,Princeps fœmina, eine Edelfraw/ wolgeboren/ hochgeboren.

Szláchćic/ Eques,itis,g.c. Honeſto loco natus, Nobilis,is, g. c. Nobili genere natus, Einer vom Adel/ Edelmann/vom Edlen Geſchlecht geboren. Szláchćic zacny/ Pernobilis,is,g.com. faſt Edel vnd wolbekant/ gut Edel.

Szláchećkie dźiećí/Prætextati,& Prætextatæ, plu. num. Wolgeborne oder Edle Jüngling vnd Töchter.

Szláchćicem czynić/Nobilitare. Namhafftig machen/ berůhmbt machen/ Einen adlen.

Szláchectwá pozbáwić/Denobilitare, verächtlich machen/ ſchånden.

Szláchectwem nádány/Nobilitatus,a,um, weitberůhmt/ wolbekandt/ geadelt.

Szláchectwo/ Nobilitas, atis, g. f. Adel.

Szláchectwo nowe/ Novitas,atis, g. fœm. newes Aufffommen / Herkommen/ Namen oder Geſchlecht/ zuvor vnbekandt.

Szláchetnie/Nobiliter,adverb. Adelich.

Szláchetny/Ingenuus,a,um,Nobilis,e,Frey. Wolgeboren/ Namhafftig/ Edel.

Szláchtá nowa/Novi homines,newe aufffommene Leuth/vnbekante/ eines newen herkommens oder Namens.

Szláchtáwá/Conyza,æ,g.f. aliàs Cunilago, inis, g. f. Donnerwurtz.

Szmáragd/ Smaragdus,i,g.m. Smaragd.

Szmátá/ Pannus, Penicillus,i, g. m. Tůchlein/ Wiſchlumpen/Wiſchtuch.

Szmer/ Szemránie/ Gwar ćichy/ Strepitus, us, g. m. Admurmuratio, Conmurmuratio, onis,g.f. Gerâuſch/Getôß/Das ſchnurren/brummen. Szmer czynić/ Atterere aures alicui, Suſurrare, einem die Ohren mit ſchwatzen zerbrechen/ ſchnurren/brummen/rauſchen.

Szniceŕska robotá/ jáko obrázy/ ꝛc. Toreuma,atis, g. n. Toreumatum,i,g. n. außgeſtochene/ vnd gegrabene Arbeit/Bildwerck.

Sznicerſtwo/Anaglyptices, æ, g. f. Ars ſtatuaria,Cælatura,æ, g.f. Cælamen,minis, g. neut. Sculptura,æ, g.fœ. Toreutice,es, g. f. die Bildhawerkunſt/ die Kunſt des außſtechens oder Modelwercks/ Steinſchneiderey.

Sznicerz/ Anaglyptes,æ,g.m. Cælator,oris, g.m. Fictor,oris,g.maſc. Hermoglyphus,i, g.m. Scalptor, Sculptor,oris, g. m. Statuarius,ij, g.m. Bildgraber/Bildſchnitzer/Bildhawer/Schnitzer/ Außſtecher/ Stecher/ Schnitzler / Steinhawer/ Graber/ Steinſchneider.

Sznur/ Funis,is, g.m. Schnur.

Sznur ćieśielski/ Linea, æ, g. f. Richtſchnur.

Sznur do czapki/ Spira, æ, g. f. Hutſchnur.

Sznypká/Sznupká/Dicteria,orum,g. neu. pl. num. Scomma, atis, g. n. ſchimpffliche Speywort/bedeckt Spottwort/Stichelwort/Schimpffwort/Stichwort.

Sz

Szolárchá/ Gymnaſiarchus,i, g.m. Gymnaſiarcha,æ, g.m. ein Schuelherr.

Szołdrá ſolona/ wedzona/Perna,æ,g.fœ. Schincke/Schweinenhamm.

Szołtys/ Magiſter vici, Dorffmeyer.

Szopá/Nubilar,aris,g.n. Nubilarium,ij,g.n. ein Wetterhåußlein zur Noth/Wetterhůt/ Wetterſcheur. Szopá wojenna/ Muſculus,i, g. m. ein Kriegsdach/ darunter die Kriegsleute vorzeiten die Mauren ſtůrmeten hinzu fůhrend/ Ein Schirm.

Szorc/Semicinctium, Succinctorium,ij,g.n. ein Schůrtz/ Fůrtuch/ Fůrſchůrtz.

Szorowáć/Exterere, außreiben.

Szorowánie/Fricatura pavimenti, das außreiben/ das außkratzen/ Reinmachung.

Szosta cześć/ Seitans, vel, Sextans,tantis, g. m. der ſechſte Theil eines Dinges. Dźiedźic ná ßostey cześći / Hæres ex ſextante, ein Erb zum ſechſten Theil.

Szosty raz/ Sextùm, adv. zum ſechſten mal.

Szpáczkowáć/Ludos facere, Argutari, Argutias alicui exhibere, ſchertzen.

Szpadá/ Rápir/ Spatha,æ, g.f. Gladius anceps, ein lang breites Schwert / Rapier.

Szpagá / Confinnula, æ, g. fœm. Impages,is, g. fœm. Securicula, æ, g. fœm. Subſcus, udis, g. f. ein Heffte/ Holtzband oder Pram/ſo die Zimmerleuth gebrauchen / zwey andere damit zu halten/ eine Klammer. Item, Eine Leiſte/ Balckenband / damit die Breter Tråen vnd Balcken zuſammen gehalten vnd gehefftet werden. Szpagá w ßkućie/w okrećie/Bunt/Coſtę navium, die Seitbreter im Schiff/ Kahn/ ꝛc.

Szpak/ Sturnus,i, g. m. ein Staar.

Szpalerá/ Specium,ij,g.n. Tapes,etis, g.m. vel, Tapete,es, g.n. Tapetum,i,g.n. Tapes,is, g. neut. Teppich.

Szpárag/gromowe źiele/jábłonki/Aſparagus, i, g. m. Spargel. Szparag leśny/ Corruda, æ, g. fœ. wilde Spargen. Szparagowy korzeń/Spongiæ,arum, g.f. pl.num. die Wurtzel der Spargen durcheinander verworren.

Szpátelá/ Spatha,æ, g. fœ. Spatula, Spathomela, Ligula, æ, g. f. Specium, ij, g.n. ein Spat damit man ein Ding am Fewer růhrt / oder ein ein Wundeyſen der Balbierer.

Szpećić/ Coinquinare, Decolorare, Deformare,

mare, Denormare, Fœdare, Inquinare, Deturpare, Devenustare, Turpare, Contaminare, Infuscare maculis aliquid, besudeln/ beflecken/ vngleich machen/ vngestalt machen/ verschimpfiren.

Szperáć/ Rimari, Scrutare, & Scrutari, ersuchen/ forschen/ nachsuchen/ nachforschen.

Szperánie/ Scrutatio, onis, g.f. Scrutinium, ij, g.n. Das nachforschen/ Das suchen.

Szpetnie/ żadnie/ Deformiter, Impure, Ineleganter, Inquinate, adverb. häßlich/ vnflätig/ schändlich/ vnzierlich/ grewlich.

Szpetność/ Deformitas, Fœditas, atis, g.f. Maculatio, onis, g.fœ. Vngestalt/ Schande/ Vnflätigkeit/ Flecke.

Szpetny/ żadny/ Deformis, e, Dehonestus, Distortus, Distortissimus, Spurcus, a, um, Informis, e, Fœdus, Invenustus, Labosus, Teter, tra, trum, Turpis, e, vngestaltig/ vnflätig/ vnsauber/ besudelt/ schnöd/ grewlich/ scheußlich/ vngeschaffen/ vnrein.

Szpicá w budowániu/ Pinna, æ, g.f. Pinnaculum, i, g.n. Gipffel/ Spitz/ Zinnen. Szpicá v kołá/ Radius, ij, g.m. Speiche am Rade.

Szpichlerz/ Szpiklerz/ Granarium, Horreum, ei, g.n. Kornkasten/ Speicher/ Kornhauß.

Szpiczásty/ Acuminatus, Cacuminatus, Cuneatus, Fastigiatus, Turbinatus, a, um, rund oben zugespitzt.

Szpikánárdá/ Nardus, i, g.f. & Nardum, i, g.n. Spikanarden. Szpikánárdowy olejek/ Nardinum unguentum, Spikanardenoel.

Szpilká/ miedzianká/ głowiásta igłá/ Acicula, æ, g.f. eine Stecknadel.

Szpital chorych/ Nosocomium, ij, g. Siechstube. Spital ubogich/ Prochotropheium, ij, g.neut. Spital für die armen Leute/ in welchem man sie ernehret. Szpital pielgrzymow/ Xenodochium, ij, g.n. & Xenon, onis, g.m. ein Spital für die Pilgersleute/ Gasthauß. Spital stárych/ Gerontocomium, ij, g.n. ein Spital für die alten Leute/ die ihr Brod nicht mehr erwerben können mit jhrer Handarbeit. Szpital dźieći niemowiątek/ Brephotropheium, ei, g.neut. ein Kinderhauß. Spital śierot/ Orphanotropheium, ei, g.n. Wäysenhauß.

Szpunt/ Obturamentum, i, g.n. Spunt.

Szpuntowáć/ Operculare, Operculum vasis ori imponere, Orificium operculo claudere, verspünden/ mit einem Deckel verschliessen.

Szragá/ Capreolus, i, g.m. Schrage.

Szramá/ Cicatrix, icis, g.f. Wundmal.

Szrámowáty/ Cicatricosus, a, um, Das Wundenmal hat/ voll Wundmal.

Szránki/ Cancelli, orum, g.m. pl.num. tant. Clathrus, i, g.m. Clathrum, vel, Clatrum, i, g.n. Gatter/ Tralien/ Gegitter/ Schrancken. Szránki/ gonitwy mieysce/ Hippodromus, mi, g.m. ein Rennplatz.

Szrubá/ Cochlea, æ, g.f. Schraube.

Sztabá/ Prora, æ, g.fœm. das Vordertheil am Schiff/ Kahn/ Schute/ ꝛc.

Sztabnik/ Proreta, æ, g.m. Stewrmann auff dem Schiff/ Schiffweiser.

Sztuczká/ Frustulum, i, g.n. Massula, Ofella, Offula, Buccella, æ, g.f. ein Stücklein.

Sztucznie/ Foremnie/ misternie/ Artificialiter, Artificiosè, Astutè, Callidè, Captiosè, Fabrè, Ingeniosè, Lepidè, Scitè, adverb. Künstlich/ Listiglich/ arglistiglich/ wercklich/ artlich/ meisterlich/ fein/ weißlich/ geschicklich/ betrüglich/ Sinnreichlich.

Sztuczność/ Sapientia, æ, g.fœ. Artificiosa solertia, Gescheidigkeit.

Sztuczny/ misterny/ foremny/ chytry/ Argutus, Artificiosus, a, um, Artifex, icis, g.o. Callidus, Dolosus, Ingeniosus, Perargutus, a, um, Subtilis, e, Kunstreich/ arglistig/ betrüghafftig/ verständig/ sinnreich/ fein/ subtil/ spitzfündig/ geschwind/ künstlich/ listig/ betrüglich/ scharffsinnig.

Sztuká/ Frustum, i, g.n. Massa, æ, g.f. Portio, onis, g.f. ein Stück/ Theil. Sztuká mięsá/ sérá/ y inszych potraw/ Offa, æ, g.f. ein Stück Fleisch/ Käß/ Brod oder dergleichen essenspeise. Stuczká/ Buccea, Buccella, Offella, Offula, æ, g.f. Frustulum, Momentum, i, g.n. Massula, æ, g.fœ. Mundvoll/ ein Bissen/ ein klein Stücklein eines Dings/ es sey Brod/ Fleisch/ ꝛc. Sztukámi/ Ná sztuki/ Po sztuce/ Po sztukách/ Concisè, Frustatim, Frustillatim, Laciniatim, Membratim, Particulariter, Particulatim, Visceratim, adv. Stückweiß/ Gliedweiß/ In Theilen getheilt/ getheilter weise. W Sztukách/ Frustulentus, a, um, voll Stück.

Sztuká/ Ars, artis, g.f. Astus, us, g.m. Dolus, i, g.m. Machina, æ, g.f. Machinatio, onis, g.fœ. Techna, æ, g.f. Kunst/ Listigkeit/ geschwind Fund/ List/ Erfindung vnd geschwinde Mittel. Sztuká

prá-

práwna/ Fortel/ Stropha, æ, g. fœ. Schalckheit/ List. Sztuká żołnierska/ Stratagema, tis, g. n. ablativ. Stratagematis, & Stratagematibus, eine Kriegsgeschwindigkeit/ Kriegsráncke/ Kriegslist.

Sztuką/ Dolosè, adver. betrüglich/ mit Betrug. Sztukę záchodźić/ Ná co sztukę iść/ Manticulari, Betrug treiben. Sztukę záżyć/ Tragulam injicere, ein Betrug anrichten.

Sztukowáć/ Ná sztuki śiekáć/ Discindere aliquid in partes, In frustra aliquid secare, Secare in partes, Frusta facere, Defrustare, In Stücken zerhawen.

Sztukowánie/ Concisio, onis, g. f. Zerschneidung/ In Stücken Zertheilung.

Szturm/ Oppugnatio, onis, g. f. Sturm.

Szturm odbić/ wytrzymáć/ Impetum alicujus propulsare, reprimere, reflectere, Impetum sustinere, den Feind von der Mawer abschlagen/ zurückschlagen/ zurück treiben/ wegtreiben.

Szturmowáć/ Adgredi, Aggredi, Oppugnare, anfallen/ angreiffen/ bestürmen/ bestreiten/ vnterstehen.

Sztych u mieczá/ Koniec/ ostrze końcżáte/ Mucro, onis, g. m. eine Spitze.

Sztych/ Sztychnienie/ Ictus ensis, Punctio, onis, g. f. Punctus, us, g. masc. Das stipffen/ Das stechen. Sztychem/ Punctim, adverb. mit stichen. Sztycháć/ Pungere, Punctim ferire, Punctim petere, stechen.

Sztychowy/ Punctus, a, um, gestochen.

Szubá/ Mastruca, æ, g. f. Rheno, onis, g. m. gefutterter Rock/ Schlaffpeltz. Szubą odźiány/ Mastrucatus, a, um, also bekleidet.

Szubienicá/ Crux, ucis, g. f. Gabalus, i, g. m. Patibulum, Suspendium, ij, g. n. Galg.

Szubienicznik/ wiśielec/ Patibulatus, Suspendiosus, a, um, Furcifer, eri, g. m. An Galgen gehenckt/ ein Erhenckter/ einer der henckens werth ist/ dem man eine Furck an den Hals hänget/ damit man jhn kenne/ vnd sich für jhm hüten könne.

Szuflá/ Łopátá/ Rutrum, i, g. n. Rodehaw.

Szufladá/ Szufladká w szkátule/ Cistula exemptilis, armarij, arcæ, Ein Schiebladen/ Schächtlein.

Szukáć/ Petere, Quærere, Quæritare, frequ. Rimari, suchen/ ersuchen. Szukáć pilno/ Conari, fleissig suchen/ nachforschen.

Szukácz/ Indagator, Investigator, Scrutator, oris, g. m. Nachfrager/ Nachsucher/ Außspührer.

Szukájącá/ Indagatrix, icis, g. f. Erforscherin.

Szukájący/ Indagator, oris, g. m. Nachfrager/ Erforscher.

Szukánie/ Conquisitio, Indagatio, Inquisitio, Investigatio, Pervestigatio, Quæsitio, Quæstio, onis, g. fœm. Quæsitus, us, g. m. Zusammensuchung/ Nachfrag/ Erforschung/ Nachspührung.

Szukány/ Quæsitus, a, um, gesucht.

Szum wody/ wiátru/ lásu/ Murmur, ris, g. n. Susurrus, i, g. m. Susurrum, i. g. n. Fremitus, Mugitus, Crepitus, Strepitus, us, g. masc. ein Geräusch/ Getöse/ Knall/ Thon/ Getümmel/ Gemürmel.

Szumiący/ Fluctisonus, Fluentisonus, a, um, Murmurans, Susurrans, antis, g. om. Das da rauschet/ blasend.

Szumieć/ Fremere, Immurmurare, Insusurrare, Murmurare, Obstrepere, Perfremere, Sonare, rauschen/ thönen/ ein wild vngestümb Wesen führen.

Szupinká/ Gluma, æ, g. f. Utriculus, i, g. m. Hülsen an allerley Früchten.

Szustfal/ Szorstfal/ Ventrale, is, g. neut. ein Fürtuch/ Schürtze.

Szuszfałki/ Szuszwałki/ Titivillitium, ij, g. n. Das nichts werth ist.

Szwaczká/ Netrix, Sarcinatrix, icis, g. fœ. eine Näherin/ Flickerin.

Szwágier/ Affinis, is, g. m. Sororius, ij, g. m. Schwestermann/ Schwager.

Szwágierstwo/ Affinitas, atis, g. f. Schwägerschafft/ Gesippschafft.

Szwánk/ Offensio, onis, g. f. Offensiuncula, æ, g. f. Offensus, us, g. m. Offensum, i, g. n. Verletzung/ Anstoß/ Gegenstoß.

Szwánkowáć/ Labi, Offendere, Prolabi, hinfallen/ hinschlipffen/ fehlen/ verderben/ Vnglück haben/ jrren/ niederfallen.

Szwáycá/ Subula, æ, g. f. Veruculum, i, g. n. Schuchpfrieme/ Säwel/ Aal.

Szwiec/ Calcearius, ij, g. m. Sutor, oris, g. m. Schuster/ Schuchmacher.

Szybeczki szkláne we drzwiách do pátrzenia kto idźie/ Speculæ, arum, g. f. pl. num. Fensterlein in der Thür/ Zinnen oder Circkel/ Ercker/ dadurch man siehet wer da kommet.

Szyć/ Nere, nehen. Szyć znowu/ Resuere, wiedernehen. Szyć z przodku/ wprzód/ Præsuere, vorhinnehen.

Szyderski/ szyderzom fluzacy/ Derisorius, a, um, Scurrilis, e, schimpfflich/ schalckhafftig.

Szyderſkie/ Scurriliter, Vernaliter, adverb. leichtfertiglich/ schalckhafftiglich/ böߧlich/ bübiſch.

Szyderſtwo/ Szydzenie/ Cavillatio, onis, g. f. Cavillatus, us, g. m. Cavillum, i, g. n. Ironia, æ, g. f. Deridiculum, i, g. n. Deriſus, us, g. maſc. Deriſio, onis, g. f. Ludificatio, onis, g. f. Ludibrium, ij, g. n. Ludus, Naſus, i, g. m. met. Oſtentus, us, g. m. Sanna, æ, g. f. Scomma, atis, g. n. Scurrilitas, atis, g. f. Speywort/ Stichelwrot/ Verſpottung / Schertzrede / Spott / Betrug/ Schimpfwort/ eine ſpöttiſche Rede/ Abrede/ Verkehrung/ Vexirerey/ Geſpött/ Kurtzweil/ Stichwort/ Leichtfertigkeit.

Szyderz/ Cavillator, Deriſor, Ludificator, oris, g. m. Scurra, æ, g. m. Tropeus, i, g. maſc. Sannio, onis, g. m. ein Spottvogel/ Verſpötter/ Betrieger / Speyvogel/ Lotterbube / der einen rupfft vnd plagt/ vnd ſich darnach vmbkehrt/ als habe er es nicht gethan.

Szydło/ Subula, æ, g. f. Schuhpfriem.

Szydzić/ Cavillari, Deridere, Increpitare, Inſultare alicui, Ludere, Ludificare, Ludificari, Oppedere, Sublinere os, Sugillare, Medium ungvem oſtendere, Naribus indulgere, Naſo ſuſpendere aliquem, vel Naſum habere, Ludos aliquem facere, einen verſpeyen/ verſpotten/ verlachen/ verſchmähen/ ſchänden / ſchmutzen/ einem Feygen weiſen / vexiren/ durch die Hechel ziehen.

Szyjá/ Cervix, icis, g. f. Collum, i, g. neut. Gula, æ, g. f. der Halß. Szyiká/ Cervicula, æ, g. f. dimin. ein Hälßlein. Szyje kołowátość/ proſtość/ Tetanus, i, g. m. Halßſtarre/ iſt eine Kranckheit dadurch einer muß den Halß auffgereckt halten / vnd kan jhn weder hinter noch für ſich biegen. Tę chorobę ćierpiący/ proſtoſzyi/ Tetanicus, a, um, der dieſe Kranckheit hat. Szyje obwiązánie/ Collaria, æ, g. f. ein Halßgezierd/ Item, ein Halßeyſen Szyje przodek/ Jugulum, i, g. n. die Gurgel/ Röhr/ Kehl am Hlaß. Szyje zákrzywioney/ Retortæ cervicis, vmbgedreheter/ vmbgekehrter Halß Szyjowáty/ Gutturoſus. a, um, der eine groſſe Kehle hat.

Szyk/ Acies, ei, g. f. Cuneus, ei. g. m. eine Schlachtordnung/ Kriegsordnung.

Szykowáć/ Aciem exornare, inſtruere, ſtruere, Acies dirigere, die Schlachtordnung machen/ die Ordnung zierlich anſtellen.

Szykowánie/ Exercitus inſtructio, Ordnung.

Szyná / Canthus, i, g. m. eyſerne Radſchienen.

Szynk/ Ars cauponaria, der Schanck.

Szynkarz/ Pincerna, æ, g. f. ein Schenck.

Szynkowáć/ Cauponari, Schencken.

Szyper/ Navarchus, Nauclerus, Naviculzrius, ij, g. m. Naviculator, oris, g. m. ein Schiffherr/ Oberſt im Schiff/ Stewrmann.

Szyperſtwo/ Navicularia, æ, g. f. die Kunſt das Schiff zu regieren/ ſtewren.

Szyprowáć/ Naviculariam facere, Ein Schiffmann ſeyn.

Szypułká u groná/ Scipio in vineis, Traubentrapp. Szypułká u jábłká / Poriolus, i, g. m. Styhl von allerhand Obſt.

Szyszak/ Galea, æ, g. f. Sturmhaube/ Helm. Szyszakowa czapká/ Cudo, onis, g. m. ein lederne Pickelhaube.

Szyszká/ Conus, i, g. m. Dannkern oder Nuß.

Szyszká/ guz w ćiele bolący/ Clavus, i, g. maſc. Außgeſchwer/ als Eeltzeraugen an Händ vnd Füſſen.

Szyszká/ w śiedzeniu wrzod/ Condyloma, atis, g. n. Furunculus, Ficus, i, g. m. Mariſca, æ, g. f. ein Druckblatter am Hinderdarm / Feigwartz. Ktory te szyszki ma/ Ficoſus, a, um, voll Feygwartzen.

Szyszká/ wrzod ná członku męſkim/ Therioma, atis, g. n. Feygwartzen auffm männlichen Glied.

Szyszkorodny/ Coniferus, a, um, das Tannzapffen trägt.

Szyty / Conſutilis, Sutilis, was zu neen dienet/ oder/ geneet/ geflickt/ gelapt.

T.

Tá/ Ea, Hæc, Die/ Dieſe/ Dieſelbe.

Tablicá/ Tabula, æ, g. f. Bret/ Taff l.

Tabliczká/ Tabella, æ, g. f. Täflein.

Tabliczny/ Tabularis, e, zur Taffel gehörig.

Taczáć/ Volutare, embſig weltzen. Taczáć nád czym/ Supervolvere, über etwas weltzen.

Taczánie/ Volutatus, us, g. m. Cyliſma, atis, g. n. latinè Volutatio, onis, g. f. Weltzung.

Taczki/ Sarracum, ci, g. n. ein Karrn.

Táić/ Celare, Concelare, Supprimere, Tegere, heimlich halten/ verbergen.

Tájeć/ Liqui, Liquescere, Tabescere, Distabescere, Intabescere, Solvi, Colliquefieri, Evanescere, Colliquescere, verschmeltzen/ vergehen/ zu nichte werden/ verschwinden/ zerschmeltzen/ verdörren.

Tájemnicá/ Abditum, Arcanum, Secretum, Tacitum, i, g. neut. Heimligkeit/ etwas das man heimlich vnd verschwiegen wil haben. Tájemnicá świeta/ Mysterium, ij, g. n. eine Heilige Geheimnüß.

Tájemne mieyscá/ Sanctuaria, orum, g. n. pl. n. heimliche Kammer oder Zell.

Ták/ Ita, Sic, Taliter, adv. simil. also/ auff solche Weise. Ták bárzo / Ták srodze/ Adeò, In tantùm, Tam, Tam vehementer, Tantoperè, Usque adeò, adverb. so sehr/ so viel/ so hefftig/ so fast. Ták długo/ Tamdiu, Tantisper, adverb. so lange. Ták jest/ Scilicet, Videlicet, adverb. ja/ gewißlich/ ia freylich. Ták máły/ Tantillus. Tantulus, a, um, so klein. Ták wielki/ Tantus, a, um, so groß. Ták wiele/ In tantum, So viel.

Táki/ Ejusmodi, Hujusmodi, Hujuscemodi, Istiusmodi, indecl. g. o. Talis, e, dergestalt / deßgleichen / dermassen/ solcher/ oder ebener Massen.

Tákt / Modulus, i, g. m. Schlag/ der Tact im Gesang. Według táktu / Modulatè, adv. nach dem Tact oder Schlag.

Tákże/ Itidem, adv. simil. gleich.

Tálent/ wáży sześćdziesiat grzywien minas názwáne / Talentum, i, g. n. ein Gewicht hält sechzig Minas, welche thun sechs hundert Cronen.

Tálerz / Discus, i, g. m. Orbis mensarius, Teller/ Scheibe. Tálerz kwádratowy/ Quadra, æ, g. f. viereckicht Teller. Tálerze noszący/ Discophorus, i, g. m. ein Tellerträger.

Tám / Ibi, Illic, Inibi, Istò, Istic, Eò, Illo, Istorsum, Illuc, Istoc, adv. daselbst/ dar/ eben da/ dorthin/ an dem Ort/ dort/ hin an den Ort. Támże/ Ibidem, Eodem, adv. eben an dasselbige Ort/ eben daselbsten.

Támá/ Agger, eris, g. m. Moles, is, g. f. ein Tamm vmb die Flüsse vnd Teiche.

Támowáć/ Construere aggerem, Pulvinum quam firmissimè struere, Opponere fluctibus moles, einen Tamm machen.

Támowánie / Palatio, onis, g. f. Das Pfal schlagen/ wenn man den Grundt machet.

Támtędy/ Illac, adverb. Dardurch.

Tám y sám/ Diversè, Diversim, Huc & illuc, Hinc atq; illinc, Rursus prorsus, Rursum prorsum, Ultro citroque, Ultra citrave, Discursim, adverb hin vnd wieder/ bald hier bald dar.

Támáryszek/ Brua, Myrica, æ, g. f. vel. Myrice, es, g. f. Tamarischen Baum.

Táńcowáć/ Saltare, Tripudiare, Choros ducere, agitare, Celebrare, Choreas ducere, Pedibus plaudere choreas, Indulgere choreis, Saltitare, Tantzen.

Tanecznicá/ Chorauliſtria, Saltatricula, æ, g. f. Saltatrix, icis, g. f. Täntzerinn.

Tanecznicá/ mieysce táńcowánia/ Choragium, ij, g. n. ein ort da man tantzet.

Tanecznik/ Choragus, i, g. m. Choreutes, æ, g. m. Cinædicus, i, g. m. Saltator, oris, g. masc. Tantzer.

Tani/ Vilis, e, Minimi æris. wolfeil/ gut kauff.

Taniec/ Táńcowánie/ Chorea, æ, g. f. Saltatio, onis, g. f. Saltatus, us, g. m. Orbis saltatorius, ein Tantz/ Ringtantz. Márszałek w táńcu/ Choragus, i, g. m. Tantzmeister/ Vortäntzer.

Taniec/ śpiewánie taneczne / Choreuma, atis, g. n. ein Tantzlied.

Tanio/ Tanie/ Viliter, Vilius, Vilissimè, adverb. fast wolfeil/ gutten kauff. Tanie kupić ábo przedáć/ Vili vendere vel emere, wolfeil verkauffen oder kauffen.

Taniość/ Vilitas, atis, g. f. wollfeile/ Nachgültigkeit/ gutter kauff.

Táran/ Aries, etis, g. m. Machina, æ, g. f. Kriegswerzeug/ damit man die Mawren bricht.

Táráſowy/ Phylacista, æ, g. m. Magister claustrorum, Præfectus carceri, Kerckermeister.

Tárcicá/ Assamenta, orum, g. n. pl. n. Planca, æ, g. f. Diele / Bret. Tárcicámi nákrycie/ obicie/ Tabulatum, i, g. n. Estrich von Dilen oder Bretern. Tárcicámi podkłádáć/ Coassare, Tabulare, Contabulare, Coassatione sternere, Coassationes substernere, vertäffeln/ die Breter zusammen fügen/ mit Bretern Tielen. Tárcicámi pokłádánie / Tabulatio, Coassatio, onis, g. f. Vertäffelung/ Zusammentäffelung. Tárcicámi pokłádány/ Tabulatus, a, um, vertäffelt. Tárcice fugowáć/ Coassare, die Bretter zusammen fügen.

Tárcie/ Attritus, Fricatus, Tritus, us, g. m. das reiben vntereinander vnd schleiffen.

Tarczá / Cetra, Pelta, æ, g. f. ein Schild den die Spanier gebrauchen. Do tarcze podobny/ Scutulatus, a, um, wie ein Schild gestaltet.

Tárgowáć/ Liceri, drauff bieten/ fälschen.

Tárgowánie/ Licitatio, onis, g. f. ein Gebot auff ein feyl Ding/ Drauffbietung.

Tárgowisko / Forum, i, g. n. Forum nundinatorium, Mercatus, us, g. m. Marckt / Jahrmarckt / darauff allerley Wahr verkaufft wird.

Tárgownik/ Tárgujacy/ Aginator, Licitator, oris, g. m. der einen kleinen Gewinn nimpt/ der etwas verthewret/ mehr beut.

Tarn/ Spina, æ, g. f. Spineolus, i, g. masc. Schlehen/ Dorn.

Tarnkowe drzewo/ Prunus sylvestris, Spinus, i, g. f. Schlehenbaum/ Schlehendorn.

Tárty/ Tritus, a, um, gerieben/ zerrieben.

Tátárká/ gryká/ pohanká/ Hreczká/ Ocimum vel Ocymum, i, g. n. Heydekorn.

Tátárskie ziele/ Acorus, i, g. f. vel Acorum, i, g. n. Kalmus oder Galgant.

Tchnąć/ Hiascere & Hiscere, Halare & Halitare, Spirare, athmen/ Athem holen/ außblasen/ wehen/ einen Geruch geben.

Tchnienie / Halitus, us, g. m. der Athem.

Technąć/ Deturgere, Detumere, entschwellen/ als wann sich ein auffgeblasen Ding wieder niedergesetzt.

Tecza/ Arcus cœlestis, Iris, idis, g. fœm. Regenbogen.

Tedy/ Hâc, Isthâc, adv. hiedurch/ dortdurch.

Tedy/ Igitur, Conjunct. derhalben.

Tedy/ w ten czás/ Tum, adv. dann/ dannoch/ alßdann/ domals/ zu der Zeit.

Tegi/ Tenax, g. o. Nervosus, a, um, kräfftig/ starck/ steiff/ hefftig.

Tegość/ Nervositas, atis, g. f. Krafft/ Stärck.

Ten/ Is, Iste, Der/ Derselbe.

Teolog/ vel, Theolog/ umiejętny rzeczy Boskich/ Theologus, i, g. m. Der Göttlicher Dinge Wissenschafft hat/ Gelehrter der heiligen Schrifft.

Tepáć/ Supplodere terram pedibus, Tundere pede terram, Boldern mit Füssen.

Tepánie/ Supplosio, onis, g. f. das Bolderen.

Tepić/ Hebetare, Retundere mucronem, asciam, Præstringere, Obtundere, Unscharff/ stumpff machen.

Tepieć/ Hebere, Hebescere, Hebetescere, Stupere, Torpere, stumpff seyn/ stumpff werden/ erstarren/ nicht mehr fühlen.

Tepo / Obtusè, adv. unverständiglich / mit schlechtem Verstande/ grob/ stumpffig.

Tepość/ ztepienie/ Hebetudo, dinis, g. f. Tarditas, atis, g. f. Tarditudo, dinis, g. fœm. stumpff/ Unverstand/ Langsamkeit.

Tepy/ Bardus, a, um, Hebes, etis, g. o. Obtusus, Tardus, a, um, Homo plumbeus, Retusum, Tardum ingenium, Narr / Tülpel/ stumpff/ unverständig/ toll.

Teraz / ninie / Impræsentiarum, Modo, Nunc, adv. nun/ jetzundt/ gegenwertiglich. Teraz dopiero/ Nunc demum, Nunc primum, jetzunder erst/ jetzt. Teraz záraz/ Nunc jam, von Stund an/ nun wolan. Teraz niedawno/ Nunc nuper, nu newlich/ nicht sehr lange. Teraz własnie/ Nunc nunc, Gerad jetzt.

Terpentyná/ Resina Terebinthina, Terpentin. Terpentynowe drzewo / Terebinthus, thi, g. f. Terpentinbaum.

Terpentynowy/ Terebinthinus, a, um, aus Hartz Terpentin.

Teskliwie/ Cum tædio, Fastidiosè, Morosè, adv. verdrüßlich.

Teskliwy/ co teskni łácno ábo co ná tesknice/ Fastidiosus, Tædiosus, a, um, Verdrüssig.

Tesknić/ Teskno mię/ Tædet, Tæduit & tæsum est, tædere, Pertædet, Imperson. verdriessen lassen/ Verdruß haben/ Bangen.

Tesknicá / Tesknosć / Fastidium, Odium, Tædium, ij, g. n. Verdruß/ Müheseligkeit/ Wiederwertigkeit/ Abschew.

Testáment/ Diatheca, æ, g. f. Diatheca, orum, g. n. plur. num. Tabulæ, arum, g. f. plur. num. sive per diminutivum, Tabella, æ, g. f. Testamentum, i, g. n. Erbgemächt/ Testament/ Ordnung des letzten Willens. Testáment śmiertelny / Testamentum intercinum, das den Erbsetzer sein Leben gekostet hat. Testáment potwierdzony/ podpisány / Testamentum nuncupatum, ein Erbgemächt nicht allein gesprochen sondern auch verschrieben. Testáment umowny / pewny/ Testamentũ securum, ein versichert Erbgemächt.

Testámentárz/ Legator, Testator, oris, g. m. ein Erbmacher / ein Testamentmacher / der ein Erbgemächt machet. Testámentu pisarz / Testamentarius, ij, g. m. ein Schreiber des Erbge-

mächts/Teſtaments. **Fałſzerz teſtámentow**/ Subjector teſtamentorum. Teſtamentarius,ij,g. m. Fälſcher d' Teſtament/Vnterſchieber falſcher Erbgemächten. **Do teſtámentu czynienia nieſpoſobny**/Inteſtatus,a,um, Inteſtabilis,le, vntüglich ein Teſtament zu machen/des Erbſatzung vnkräfftig iſt. **Teſtáment czynić**/Teſtari, ein Teſtament oder Erbgemächt machen. **W teſtámencie zápiſać**/Teſtamento relinquere, durch Erbgemächt/Teſtament verlaſſen. **Teſtáment fałſzywy podrzućić**/Supponere, Subjicere teſtamenta, Falſche Teſtament vnterſchieben. **Teſtáment znieść**/Voluntatem mortui reſcindere, eines Teſtament brechen. **Teſtámentem zápiſánym być opiekunem**/Teſtamento tutorem conſtitui, fieri, creari, durch ein Teſtament zu einem Vormund/Vogt/Schirmer gegeben werden. **Bez teſtámentu**/Inteſtatò, adverb. Ohn Teſtament/Erbſatzung. **Bez Teſtámentu zeſzły**/Inteſtatus, a, um, ohne Teſtament geſtorben/der kein Teſtament gemacht hat. **Teſtámentu dochodzący**/Legatarius,a, um, dem etwas vermacht iſt durch Teſtament/zum Erben gemacht. **Teſtámentowy**/Teſtamentorius,a,um, zum Teſtament gehörend.

**Teſz**/Ac, Etiam, Quoque, Conj. Vnd auch.

**Tkáć**/Texere, Wäben.

**Tkacka izbá**/Textrina,æ,g.f. Wäbergaden/Wäberwerckſtäte.

**Tkáctwo**/Textrina,æ,g.f. Wäberkunſt.

**Tkacz**/Linteo, onis,g.m. Textor,oris,g.m. ein Leinweber.

**Tkaczká**/Textrix,icis,g. fœ. ein Leinwäberin.

**Tkána rzecz**/Textum,i,g.n. das gewäbe.

**Tkanicá**/**Tkanká**/Anadema,atis,g.n. Rediculum,i,g.n. Hauptgezierd. (weben.

**Tkánie**/Textus,us,g.m. Textura, æ,g.f. das

**Tkány**/Textilis,e, Gewebet.

**Tło**/Pavimentum,i,g.n. Eſtrich.

**Tło ſádzić**/Pavimentare, Ein Platz oder Eſtrich beſetzen vnd ebenen/ein Eſtrich ſchlagen.

**Tło wyrwornie ſádzone**/Aſarotum,i,g.n. Pavimentum ſcalpturatum, Teſſelatum, quod & Vermiculatum dicitur, ein Eſtrich mit außgeſtochenen oder gehawenen viereckten Steinen gelegt vnd beſetzt.

**Tłoczenie**/Preſſus,us,g.m. Preſſio,onis, g. fœ. Drang.

**Tłoczony**/Preſſus,a, um, Getrungen.

**Tłoczyć**/Premere, Preſſare, Drucken.

**Tłomoki**/Hippopera, Sarcina, Sarcinula,æ, g.f. Clitellæ, arum,g. f. plur. num. ein Waatſack/ein Bündel oder zuſammen gebunden Pack auff der Reiſe. **Tłomokámi obłożony**/Sarcinatus, a,um, mit Bündel od' Bürden beladen. **Tłomoki noſzący**/Sarcinarius,a,um, der die Bündel trägt.

**Tłomokowy**/Clitellarius, Sarcinarius, a, um, zum Bündel tragen gehörig.

**Tłuc**/Conquaſſare, Contundere, Pulſare, Quatere, Tundere, Zerſchmettern/Zerknirſchen/ſtoſſen/ſtampffen.

**Tłuczony**/Malleatus, Piſtus, a, um, wol gehämmert vnd geſchlagen/geſtampfft/gerollt.

**Tłuk**/Pilus, i, g.m. Pilum,i,g.n. Trudes,is, g.f. ein Stöſſer im Mörſel.

**Tłum**/Turba,æ,g. f. ein Gehader/Volck.

**Tłumácz**/Interpres, etis,g. o. Dolmetſcher.

**Tłumić**/Deprimere, Opprimere, Peſſundare, Supprimere, Vnterdrücken.

**Tłumienie**/Suppreſſio,onis,g.fœ. Vnterdrückung/das Vnterſchlagen/Verſchlagen.

**Tłuśćieć**/Pinguere, Pingueſcere, feiſt werden.

**Tłuſto**/Pingviter, adv. voll oder mit Feiſt.

**Tłuſtość**/Abdomen, inis,g. n. Adeps, ipis, g. dub. Arvina,æ,g.f. Pingve, is,g. n. Pingvedo, Pinguitudo,inis, g. f. Feiſt/Schmär/Schmaltz.

**Tłuſtość zbytnia**/Sagina,æ,g.f. die übrige oder mäſtige Feiſte/Feiſtigkeit.

**Tłuſty**/Adipalis,e, Adipatus, Cereus, Obeſus, Opimus,a, um, Pingvis, e, Ungvinoſus, a, um, feiſt/mäſtig. **Tłuſty pokarm**/Adipatum, i, g.n. fette/feiſte Speiſe.

**To**/Id, Iſtud, Demonſtrat. pron. Daſſelbe.

**To jeſt**/Nimirum, Scilicet, Videlicet, adverb. Ja freylich/als nemblich.

**Toboła**/Pera,æ,g.f. Pilgertaſche.

**Toczenie**/Tornatura,æ,g. f. das drehen.

**Toczkiem**/Volutatim, adv. mit Waltzung.

**Toczona rzecz**/Diatretum,i,g.n. ein gedrehet Werckſtück/ein trincktopff/der gedreßlet iſt.

**Toczony**/Tornatilis,e, gedrehet.

**Toczony**/Glomeratus,a,um, gekugelt.

**Toczyć**/Tornare, Torquere, Drehen.

**Toczyć**/Conglobare, Globare, rund machen.

**Tojad ziele**/Aconitum,i,g.n. Wolffskraut.

**Tokarz**/**Teſsarz**/Tornarius,ij,g.m. Dreher.

**Tom kśiąg**/**część**/Tomus,i,g.m. ein theil eines

nes Buchs/ denn grosse Bücher werden in etliche Tomos getheilet.

Ton/Euphonia,æ,g.f.Phthongus,i,g.m.Tonus,i,g.m. ein Thon. Tonu pieknego/Organicus,a,um, voll liebliches Thons.

Topić/ Mergere,versäuffen/einsencken.

Topiel/ Charybdis,is,g. f. Gurges,itis,g.m. Vorago,inis,g f.Wirbel/ Wassertrudel.

Topniejacy/ Liquescens,entis,g. omn.Zerfliessend/zerrinnend/tawend.

Topol/Populus alba,Pappelbaum.

Topolowy / Populeus , Populneus, Populnus,a,um,von Pappelholtz.

Topolowy gay/ Populetum,i,g.n. Pappelwald/ ein Orth da Pappeln stehen.

Topor/ Ascia,Dolabra,æ,g.f. Beyl/Dechsel.

Toporek/ Asciola,Securicula,Dolabella, æ, g.f.Aexlein/Beylein.

Toporzysko, Manubrium,ij,g.n. Handhabe.

Tor/Via,æ,g. f. Straß/Weg.

Torbá/ Táistrá/ Bulga,Capsa, Mantica,Pera,æ,g.foe. Vidulus,i,g. m. Vidulum, i, g.n. ein Wetscher/Wahtsack/Tasch.

Tort/ Moretum,i,g.neu. Essen von allerley Kraut/ein Sooß von Knoblauch vñ andern Kräutern/ mit Milch/Wein vnd Käß/ꝛc.gemacht.

Towárzyski/Sociabilis,e, Gesellig.

Towárzysky/Socialiter,adv.Gesellensweiß.

Towárzyskość/Socialitas, atis,g.f.Gemeinschafft/Gesellschafft.

Towárzystwo / Towárzyßenie / Comitatus,us,g. m. Consuetudo, inis,g.f. Familiaritas, atis,g.f.Consortinm,ij,g.n.Consortio,onis,g. f. Sodales,ium,g.m.pl.num.Sodalitas,atis,g.f. Sodalitium,ij,g.n.Gesellschafft/ Freundschafft/ Gemeinschafft Zunfftgesell/ Brüderschafft.

Towárzystwo w woysku / Symmachia , æ, g.f. ein Mitreitung / Mitstreitung oder Hülff im Kriege.

Towárzyß/ Collusor,oris,g.m. Comes,itis, g.c.Congerro,onis,g.m.Socius,ij,g.m.Sodalis, is,g.m. Mitspieler/ Mithöler/ Mitgesell/ Mitgespiele/ Compan.

Towárzyß w woysku/Commanipulo,onis, g.masc. ein Rottgesell. Towárzyß w woysku/ w ßyku/ ná woynie/ Astes,itis,g.m. Commilito,onis,g.m.Commiles,itis.g.m.Symmachus, i,g. m. Spießgesell / Mitreyser / Burschgesell im Krieg/Mitstreiter/ Kriegshülff.

Towárzyßyć z kim/ Versari cum aliquo, Associari alicui, Gemeinschafft mit einem haben.

Toż/Toß/Idem, Dasselbige.

Trąbá słoniowa/Manus,us,g.f. Proboscis, idis,g.f.die Schnautze des Elephants.

Trąbá/Buccina, Concha,Tuba,æ,g.f.Trommete/ Zincke / Blaßhorn. Trąbá wojenna/Lituus, i,g. m.ein Heerhorn/ eine Zinck im Kriege/ ein krume Schalmey. Trąb dźwiek/ Bombus, i,g.m. Taratantara,æ,g.foem. Trommetenschall/ Thon einer Trommeten.

Trąbić/ Buccinare , Clangere, Crepere, Insonare, mit den Zincken blasen / trommeten. Ná trwoge zátrąbić / Classicum canere, Inflare classicum, Bellicum canere, Signum dare buccina , Bellicosum canere, auffblasen anzugreiffen/ Lermen blasen.

Trąbienie/Clangor,oris,g.m.der Thon einer Trompeten.Trąbienie ná trwoge/Classicum, i,g.n. ein Lermen.

Trącáć/ Trudere , stossen.

Tráćić/Abnecare,Enecare, Necare, Tödten/ vmbbringen.

Tráćić czym/Redolere,Resipere,nach etwas riechen/schmecken/ ein schmack haben.

Trąćić o co/Impingere, wieder etwas stossen.

Trąd/Elephantia, æ,g.f.Elephantiasis,is,g.f. Formicatio,onis,g.f. Lepra, æ,g. f. Aussatz/Malatzy / eine beissige Raude/ wenn der Leib voll rother Blätterlein wird.

Tráfia się/ Contingit, Obtingit, Usu venit, es begibt sich oder schickt sich/ es wiederfährt.

Tráfić się/ Accidere, Obvenire , zukommen/ einander auff der Gassen begegnen.

Tráfić / Tangere scopum , das Ziel treffen/ errahten/außdencken/ nachdencklich außforschen.

Tráfiony/ Tactus,a,um, Getroffen/berührt.

Tráftá/ Ratis,is,g. f. ein Fluß.

Tráftarz/Ratiarius,ij,g.m.Schiffmann.

Trágarz/ Bajulus, i, Cistifer, eri,g.m.Portitor,oris, g. m. Saccarius , Vectiarius, ij, g.m. ein Sackträger/ Kistenträger/Seckelträger.

Trájedya/ Tragœdia,æ,g.foe. ein Spiel von grossen Herꝛn/denen groß Vnglück begegnet. Do Trájedyjey należacy/ ábo Trájedie opisujacy/Tragicus,a,um, zur Tragedi gehörend.

Trapić/ Afflictare, Affligere, Angere, Conficere,Convexare, Devexare, Divexare, Macerare,

re, Perexcruciare, fast oder embsig betrüben/castewen/ peinigen/ ängsten/ plagen/ außmergeln/ mager machen/martern.

Trapić się/Concruciari, Discruciari, Excruciari, Gepeiniget/geplaget/ gemartert werden.

Trapićiel/Afflictor, oris, g. m. ein Peiniger.

Trapienie/ Afflictus, us, g. m. Scrupulus, i, g. m. Tormentum, i, g. n. Vexatio, onis, g. fœ. Peinigung/Trübsal/ Angst/Plag/Folterung.

Trawá/ Gramen, inis, g. n. Graß.

Trawiacy/Pepticus, a, um, Däwig.

Trawić/ Digerere, Insumere, Verzehren/ verdawen/ verbrauchen.

Trawićiel/ Consumptor, oris, g. m. ein Verzehrer/Verthuer.

Tráwienie/ Concoctio, Consumptio, Digestio, onis, g. f. Pepsis, is, g. fœ. Dawung/ verzehrung/Verthuung.

Trawisty/Graminosus, a, um, Graßechtig.

Trawna fárbá/ Orobitis, is, g. f. Graßgrün/ wie der saamen wenn er anfaht zuwachsen / grüne Farbe.

Trawny/Gramineus, a, um, von Graß.

Trćiá/Calametum, i, g. n. vel Calameta, orum, g. n. pl. num. Cannetum, i, g. neu. Rohrbusch.

Trćiná/ ziele/ko/ Arundo, inis, g. f. Canna, æ, g. f. Donax, acis, g. f. Rohr.

Trebácz/Æneator, oris, g. m. Aulædus, i, g. m. Buccinator, oris g. m. Classicus, i, g. m. Fistulator, oris, g. m. Tibicen, & Tubicen, inis, g. m. Trommeter/Pfeiffer/Zinckenbläser.

Trędowáty/Elephantiacus, Leprosus, a, um, Aussetzig/der die Malazey hat.

Trefnie/Lepide, adv. fein/ zierlich.

Trefunek/Fors, Fortuna, æ, g. f. Glück/ zufall.

Trefunkiem/ Forte Fortuna, Fortuitò, Fortuitù, Casu, adv. ohne gefehr/ zu allem glück.

Trepki/ Calo, onis, g. m. Sculponea, æ, g. fœ. Soleæ ligneæ, Holtzschuch. Trepki noszacy/ Soleatus, a, um, die Holtzschuch tragen.

Treść winá/ Protopum, i, g. neut. Most des Weins.

Trochá / Pauxillus, Pauxillulus, Perpauculus, Pusillus, a, um, wenig/ gar klein.

Troche / Paulò, Paululùm, Pauxillùm, Parùm, adverb. gar wenig.

Troche/ o czásie / Paulisper, adverb. Ein kleine Zeit.

Trociná/Arborum ramenta, Scobs, bis, g. f. Abgefeyltes Feilstaub/ Sagmäl/ Feylspän.

Trojacy/ Troiśći/ Trigemini, vel Tergemini, æ, a, Dreyling/Drey in einer Geburt geboren.

Trojáki/Triplex, icis, g. om. Triplus, a, um, Dreyfältiglich/ dreyfächtig.

Trojáko/Trifariam, adverb. Tripliciter, adverb. Auff dreyerley art vnd weise/dreyfältiglich.

Troić/ Triplicare, Dreyfach machen.

Trojenie / Triplicatio, onis, g. f. Dreyfaltigung/Dreyfach.

Troisty / Tergeminus, Ternarius, Trifidus, Trifurcus, Trisulcus, a, um, Dreyfaltig/ dreyspitzig.

Tron/Solium, ij, g. n. Thronus, i, g. m. Fürstlicher Stuel oder Sessel/ Thron.

Trop/ Slad/ Vestigium, ij, g. n. ein Fußtrit/ Fußstapffe.

Trop/ Indago, inis, g. f. Spur.

Tropem/Indaganter, adverb. dem Spur nach.

Troy/Tergeminus, Trinus, a, um, dreydoppel.

Troycá/ Trias, adis, g. f. Trinitas, atis, g. fœ. Dreyheit/Dreyfaltigkeit.

Troygłowy/Triceps, cipitis, g. o. Tricephalus, i, g. m. Dreyhäuptig/ Dreyköpffig.

Troygrotny/ Trifurcus, a, um, Tricuspis, idis, g. o. Dreyspitzig / Das drey Spitzen hat.

Troykształtny/ Triformis, e, Das drey Gestalten oder Angesichter hat/Dreygestaltig.

Troymiesieczny/ Trimestris, e, Dreymonatlich/Drey Monat lang/oder von drey Monat.

Troynitny/ Trilix, icis, g. om. Das von drey Fadem gewebt ist/ mit dreyen Tritten od' Schämlen/ mit drey Dräthen gewebt.

Troypászczeki/Trifaux, aucis, g. o. dreymäulig/ dreyschlündig/ der drey Mäuler oder Schlunden hat.

Troyrogi/ Tricornis, e, vel, Tricornium, ii, g. n. Das drey Horner hat/ Dreyhörnig.

Troywegliśty/ Triangularis, e, Triquetrus, a, um, Dreyeckigt/ dreywinckelicht.

Troyzeby/ Tridens, entis, g. o. Dreyspitzig.

Trućizná/Toxicum, ci, g. n. Venenum, i, g. n. Gifft. Trućizne robiacy/przedájacy/Venenarius, ij, g. m. Der Gifft zurichtet vnd verkauffet.

Trudno / Laboriosè, Perplexè, Perplexim, Perplexabiliter, adverb. kümmerlich.

Trudność / Aporia, æ, g. f. Difficultas, atis, g. f. Incita, æ, g. f. Moles, is, g. fœ. Negotium, ij, g. n.

g. n. Obscuritas,atis, g. fœm. Scrupulus,i, g.m. Scrupulositas,atis, g. f. Tricæ,arum, g. fœ. plur. num. Mangel/Schwäre/Vnruhe/ Last/ Vnachtbarkeit/Angsthafftigkeit/ Angst/ Sorg.

Trudność zadáć / zádawáć / Facessere negotium, Injicere scrupulum, Einem zu schaffen geben / Einem Angst machen.

Trudny/Arduus,Operosus,Perplexus,Scrupulosus, Perarduus, a, um, Schwer / jrrig/ Geschäfftig/ voll Zweiffels.

Trumná/Truná/Capulum,i,g.n.Capulus,i, g.m. Libitina,æ, g.f. Loculus,Sarcophagus,i, g. m. Todtenbahr/Todtenkasten/ Sarck.

Trunąć/ Pisnąć/ Mutire,verbeissen / schweigen/ heimlich reden/ gibtzen/ Ein wenig reden.

Trup/ Cadaver, eris, g. n. ein Todtencörper.

Trwáć/Durare,Permanere,Perpetuare,Perseverare, Persidere, Persistere, Perstare, lang wehren/ auff einem Dinge bleiben vnd beharren/ bestehen/ verharren.

Trwále/Constanter,Pertinaciter,adv.beharrlich.

Trwáłość/ Firmitas,atis, g. fœ. Firmitudo, inis, g. f. Perseverantia, Pertinacia, æ, g. f. Stabilitas, atis, g.f. Standhafftigkeit/ Bestandt/Beharrung/ Beharrligkeit/ Beständigkeit.

Trwáły/ Æneus, Aheneus,a,um, Durabilis, le, Firmus, Perpetuus,a,um, Servabilis,e, Stabilis,e, Tenax, acis, g. o. vest/ starck/ langwirig/ beständig/ beharrlich/ stets.

Trwánie/ Permansio,onis, g.f. Beharrung/

Trwożyć sobą/ Pavere,Pavitare, frequent. furchtsam seyn.

Tryb/ Tenor,oris, g.m. Via,æ, g. fœm. eine Form/ art vnd weise. Jednym trybem / Uno tenore, In einer art vnd weise / In einem trieb.

Trykáć / Coniscare, stutzen mit den Stirnen/ die Stirn zusammenstossen wie die Schaffe.

Trypus/ gárniec ná nogách / Chytropus, podis, g. m. ein Dreyfuß darauff man die Hafen oder Töpffe bey dem Fewer setzet/ oder ein Hafen mit Füssen.

Tryumf/ Triumphus, i, g. m. Triumphatus, us, g. masc. ein herrlicher vnd prächtiger Einzug eines sieghafften Feldobersten. Triumf máły/ Ovatio,onis, g. f. Ovatus,us, g.m. eine frewdenreiche Wiederfahrt eines Obsiegers.

Tryumfowáć / Ovare, Triumphare, Sich frewen/ für Frewden jauchtzen vnd springen/ sieghafftiglich einreiten.

Tryumfowy/ Ovalis, Triumphalis, e, Das zu solcher Frewde oder Triumpff gehöret.

Tryumfujący/ Triumphans, antis, g. omn. Triumphator, oris,g.m. Einer der einreitet mit Triumpff.

Trząść/ Conquassare, Quatere, zerschütteln/ schütteln/bewegen/ zerschmettern/ zerknirschen.

Trząsk/ Fragor, oris, g. m. Crepitus,us, g. m. Tax, vox est fictitia, ein Knall oder Thon so etwas bricht / Das lauten von einem Schlag der Geissel oder Peitsche.

Trząská/ Assula,Confinnula,æ,g.fœ.Schidia, orum,g.n.pl.nu. Festuca,æ, g.f. Spohn/ Häffte/ ágel/ Stupffe / Spliter. W trząski/ drobno/ Assulatim,Assulosè, adverb. Spöhnächtig.

Trząskáć/ Crepare, Insonare, Percrepere, Perstrepere, toben/ poldern/ ein Getümmel machen/ döhnen/ rumpeln.

Trząsnąć/ Increpare, rauschen/ döhnen.

Trzćiá/Trćinisko/ Arundinetum, i, g.neut. Rohrbusch/ein Orth da viel Rohr wächst.

Trzćiná/ Arundo,inis,g.f. Canna,æ, g.fœm. Rohr/Riet.

Trzćiniány/Trzćiniásty/Arundineus,a,um, Arundinaceus, a,um, Rohrächtig.

Trzćinisty / Arundifer, a, um, das viel Rohr trägt.

Trzebulá/ Chærephyllon,i,g.n.herba, vulg. Charæfolium, ij, g. n. Körbel.

Trzeć/ Terere, reiben/ zerreiben/ zerstossen. Trzeć piłą/Serrare, sägen.

Trzećí/ Tertius, a, um, der Dritte. Trzećia część/ Triens,entis, g. m. der Dritte Theil eines Dinges. Dziedzic ná trzećiey częśći / Hæres ex triente, ein Erb zum dritten Theil. Lichwá trzyczęśćiowa/Usura triens, seynd vier Monat lang / alle Monat eins Zins von hundert Hauptguts/ die acht übrigen Monat des Jahrs (so man hierin für allem rechnet) ledig/ das ist/ alle Jahr vier zu Zins von hundert Hauptguts. Trzećia część ze dwunastu májący / Trientalis, le, Trientarius,a,um, Das von zwölffen vier inhält/ der dritte Theil von zwölffen.

Trzećiaczká/ Febris tertiana, Tertiana,æ, g. f. das dreytägige Fieber.

po Trzećie/ Tertiò,adverb. zum dritten.

Trzepietáć się / Strepitare, rauschen.

Trzepietánie/ Plausus,us, g. m. Geräusch.

Trzesienie ziemie/Terræmotus,us,g.m. Erdbidem. Trzesienie ziemie sie stáło/ Concussa motu terra, Erdbidmet.

Trzeszczenie/ Crepitus, us, g.m. Knall.

Trzewá/Interanea, Intestina,orum,g.n.plu. num. Das Jngeweide.

Trzewik/ Calceus,ei, g. m. Calceamen,inis, g. n. Calceamentum,i, g.n. Schuch.

Trzey/Terni, æ, a, Je drey miteinander.

Trzey jednegoż płodu/ Tergemini,orum, g.m.pl.num. Drey einer Geburt.

Trzeźwo/Sobriè, adverb. nüchtern.

Trzeźwy / Siccus,Sobrius, a, um , nüchtern/ mässig im trincken.

Trzodá/ Grex,gregis,g.m. eine Schaar oder Heerde Viehes. Do trzody należący / Gregalis,e, zu der Schaar gehörend.

Trzos/ Zona,æ,g.f. Seckelgürtel.

Trzy/Tres, & hæc Tria,pl.num. Drey. Trzy częśći/ Tertiarium,ij, g. n. ein Drittheil. Trzy Czwierći ábo trzy częśći rzeczy jákiey/ Dodrans, antis, g. m. drey Viertheil/ drey Quartier eines Dinges.

Trzydzieśći/ Terdeni, Ternideni, Triceni, æ, a, Triginta,g.o. adject. pl.n indecl. Je dreissig.

Trzydzieśćikroć/ Tricies , adv. dreissig mal.

Trzydzieśći y ośm / Duodequadraginta , g. om. pl.num. tant. acht vnd dreissig.

Trzydzieśći y dziewięć/ Undequadraginta, Neun vnd dreissig.

Trzydziesty / Tricenarius, Tricesimus, Trigesimus, a, um , der dreissigste.

Trzygránistość/ Triangulus, i, g. m. Triangulum,i, g. n. Dreyeckigte Figur.

Trzygránisty/ Triangularis,e, dreyeckigt.

Trzyjęzyczny/Trilinguis,e,dreyzüngig/Der da redet/ das ers im Hertzen nicht meynet.

Trzykroćrodny / Trifer & Triferus, a, um, dreymal des Jahrs Frucht tragend.

Trzykwartowa miárá / Chænix, icis, g. f. eine Maaß so zwo Sextarios in sich hält.

Trzy látá/Triennium,ij,g.n. Trieteris,idis, g.f. Trimatus,us, g.m. drey Jahr.

Trzyletni/Triennis,e, Trimus, Trimulus,a, um. dreyjährig/ drey Jahr alt.

Trzymáć/ Possidere, Tenere, halten/besitzen.

Trzymáć z kim/ Ad vel Astipulari , Assentiri, Consentiri, zusammenstimmen/verwilligen/ eines Sinnes seyn.

Trzymáć zá kim / Suffragari, Einem seine Stimme vnd Gunst verleyhen in der Wahl.

Trzymiesięczny / Trimestris, e, dreymönig.

Trzynaśćie/Tredecim, g.o. pl. n. dreyzehen.

Trzynaśćie rázy/ Tredecies, adverb. Dreyzehen mal.

Trzynasty/Alter ab undecimo, dreyzehend.

Trzynocny/ Trinoctialis,e, dreynächtig.

Trzynogi/ Tripes,edis, g.o. Tripoda,æ, g. f. Tripus,odis, g.m. dreyfüssig.

Trzy rázy/ Ter, adverb. dreymal.

Trzyroczny/Trihornus,a,um, dreyjährig.

Trzysęczny/Trinodis,e, dreyknötig.

Trzystá/ Trecenteni, æ, a, Trecentum, Treceni, & Trecenti, æ, a, dreyhundert. Po trzech śćiech/ Tercenteni, æ, a, Je dreyhundert.

Trzystákroć/Trecenties, Tricenties, adverb. dreyhundertmal.

Trzystopny/ Tripedalis, le, Tripedaneus, a, um, dreyschuhig.

Tu/ Hic, adverb. hier in diesem Orth.

Tu/ Horsum, adverb. hieherwerts.

Tu y owdźie/ Disperse, & Dispersim, Sparsim, adverb. hin vnd her zerstrewet.

Tuczenie/ Sagina, æ, g.f. Mästung.

Tuczony/ Saginarius, Saginatus, a, um, gemästet/ vollgefüllet/ gestopffet.

Tuczyć/ Opimare, Pinguefacere , Saginare, mästen/ feist machen.

Tudźież/ ( de tempore ) Vestigio temporis, Jamjamque, von stund an.

Tudźież/ ( de loco ) Eodem loci vestigio, In oculis, In manibus, hart darbey.

Tum/ Eccesia cathedralis, Major Ecclesia, Thumkirche.

Tuńczyk rybá morska/ Cordyla, æ, g. f. ein Meerfisch/ eine kleine Thonine.

Tur/ Urus,i, g. m. wilder Ochs.

Tuteczny/ Enchorius,a,um, latinè Regionalis, le, Einländisch/ Einheimisch.

Tuwálnia/Involucre,is,g.n. ein Scheertuch/ das ein Scheerer demselbigen vmblegt/ der geschoren wird / ein Haartuch.

Twárdnieć/Durere, Durescere, Indurescere, Lapidescere, Obdurescere, Perdurescere, Rigere, Rigescere, erhärten/ Steinhart werden/ von Frost erstarren.

Twárdo/ Durè, Duriter, adverb. härtiglich.

**Twárdość**/ Duritia,æ,g.f. Durities,ei, g.fœ. Rigor,oris, g. m. Robur,oris, g. n. Duritas, atis, g.f. Hartigkeit.

**Twárdoszyi** / Obstipus, a, um , starrhälsig/ das den Kopff auff den Achseln tragt.

**Twárdy**/Durus, Ferreus, Solidus, a, um. Hart. **Bárzo twárdy**/ Prædurus, a, um, gar Hart. **Przytwárdszym**/Duriusculus,a,um,ein wenig hart.

**Twarz**/ Vultus, us, g. m. Angesicht. **Twarzy kßtalt**/Forma,Membratura,æ,g.f.Gestalt deß Angesichts. **Twarzy postáwney**/ Vultuosus, a, um, mit hönischem oder vnlieblichen vnd vnfreundlichem Angesicht/ zu viel ernsthafftig.

**Twierdza**/ Arx, arcis, g. f. Præsidium,Propugnaculum, i, gen. n. Vestung/ Besetzung zum Schirm eines Orts.

**Twierdzenie**/ Affirmatio, Assertio, Asseveratio, Nuncupatio, Probatio, onis, g. f. Vergewissung/ Bejahung/ Bestättigung mit Worten Befestigung / gewisse Zusag/ Beweiß.

**Twierdzić**/ Adserere vel Asserere, Asseverare, Astruere pro Affirmare , Testificari , bestättigen/ befästigen / für gewiß halten / gewiß sagen vnd bestätigen / bezeugen / kündlich machen/ bestendig reden.

**Twierdziciel**/ Affirmator, oris, gen. masc. Bestetiger.

**Tworzenie**/ Creatio,Conformatio,onis, g.f. eine Schaffung/ Form/ Gestaltmachung.

**Tworzyć**/ Condere , Formare , Plasmare, erschaffen/ gestalten/ eine Form geben /haffnen.

**Tworzydło**/ Forma casei, Käsenapff.

**Twoy**/ Tuus, a,um, dein.

**Ty**/Tu, Du. **Ty sam**/ Tute, Du selbst.

**Tycz/Tyk/ Tyká/ Palá bo drzewko jákie/ po ktorym się pnie chmiel/wino/&c.** Charax, acis,g. m.Pedamen, inis, g. n, Pedamentum, i, g. n. Pertica, æ, Ridica, æ, g. f. Statumen, inis, g. n. Sudes, is, g. f. Rebstock/ vnterstütze.

**Tyczna wyká**/Anagyris, is, g. f. herba est gravissimi odoris, ein stinckendes Kraut.

**Tydzień**/ Hebdomas, adis, g. f. Hebdomada, Septimana, æ, g. f. eine Woche.

**Tygris zwierzę**/Tigris, dis,g.f. Tiegerthier.

**Tykáć kogo słowy**/Attingere aliquem, Aliquem proscindere , Cavillari aliquem, Aculeum testimonium in aliquem convertere, Insequi aliquem [illegible]sibus, metap. Perstringere aliquem, einen dutzen/ einen mit Worten schmutzen/ angreiffen/ einen beschalten.

**Tykánie**/ Attactus, us, g. m. das Dutzen/ Berühren/ Berührung.

**Tył/zad**( in communi ) Tergum, i, g. neut. Der Rücken.

**Tył głowy**/ Occipitium,ij,g.n.Occiput,pitis,g.n. das Hintertheil des Häupts.

**Tył domu**/ Posticum, i, g.neut. die Hinderthür. **Tyłem wyniść** / Postico recedere , zur Hinderthür außgehen/ sich verstecken.

**Tyle**/ Tot,Totidem,adject. indecl. pl. num. g. o. so viel/ eben so viel.

**Tylekroć**/ Toties, adv. so offt.

**Tyleż**/ Tantundem, eben/ gerad so viel.

**Tylko**/Duntaxat,Modo pro Saltem,Solummodo, Tantum, Tantummodo, adv. Ni, Nisi, Dum, Conjunct. sonderlich/ zum meisten/ allein/ wenn nicht/ so nicht.

**Tylny**/ Posticus, a, um, Hinderwertig.

**Tyluczko**/Tantillum & Tantulum, adverb. zum wenigsten/ so wenig/ gar ein wenig.

**Tym mniey** / Tantò minoris, vmb so viel weniger/ desto weniger/ minder.

**Tym więcey**/ Tanto magis, so viel mehr.

**Tynk**/ Albarium, ij,g.n. Coria in structuris, Crustatio, onis, g.f. Crusta, æ, g. f. Rudus, eris, g. n. Tectorium, ij, g. n. Lorica, æ, g. f. Kalckscharten vnd dergleichen Steingemürsel/ Gepflaster von Leimen/ Leimen Wandt.

**Tynkarz**/ Crustarius, ij, g. m. Tector, oris, g. m. Leimschleiffer/ Weisser/ Pflästerer.

**Tynkowáć**/Crustare, Ruderare, Trulissare, vertäffeln/ mit einem Pflaster verwerffen / oder verstreichen.

**Tynkowánie**/ Ruderatio, Trulissatio, onis, g. f. Dünckung/ Pflasterung.

**Tyran**/ Tyrannus, i, g. m. Tyrann.

**Tyránnoboycá**/ Tyrannicida, æ, ge. masc. Todtschläger eines Wüterichs/ Tyrannen.

**Tyránnoboystwo**/ Tyrannicidium, ij, g.n. ein solcher Todtschlag.

**Tyráński**/ Tyrannicus, a, um, wüterisch / tyrannisch/ vnbarmhertzig/ grausam.

**Tyráńskie**/ Tyrannicè, adv. grausamlich.

**Tyrlicz**/ Pappus, i. g. m. Creutzwurtz.

**Tysiąc**/ Chilias, adis, g. f. Mille in singul. indeclinab. g. n. in plur. Millia, ium, millibus, tausent.

Tyśiąc kroć/ Millies, adv. tauſendmal.

Tyśiącznik / tyśiąc w ſobie máiący / Milliarius, a, um, tauſent in ſich begreiffend.

Tyśiączny/ Milleſimus, a, um, der tauſenſt.

Tytuł/ Inſcriptum, i, g. n. Inſcriptio, onis, g. f. Lemma, atis, g. n. Titulus, i, g. m. Vberſchrifft/ Titul.

V.

V/ Apud, Præpoſit. Accuſ. inſerv. Bey.

Vbeśpieczáć / Vbeśpieczyć. Fide jubere, Securum reddere, Securum præſtare, verſichern/ vertröſten/ verſprechen.

Vbiegáć ſię/ Vbiegałem ſię/ Me rupi currendo, ich habe mich müde gelauffen.

Vbiegáć kogo/ Anticipare, Anteoccupare, vorhinwegreiffen/ zuvor wegnehmen / vorhinweg zücken/ zuvor einnehmen/ beſitzen.

Vbieżenie / Anteoccupatio, Præoccupatio, Anticipatio, onis, g. f. Zuvorkommung/ Fürkommung/ Fürkomnüß.

Vbijáć/ Fiſtucare, mit einem Schlägel eintreiben/ Pfäl in die Erde ſchlagen.

Vbijáć ziemię/ Pavire, gleich ſchlagen oder machen/ knütſchen/ einen Platz oder Plan zuſammen ſchlagen.

Vbijánie/ jákie w wodách álbo w błotnych mieyſcách dla gruntu poſpolićie bywa/ Fiſtucatio, Palatio, onis, g. f. Pfälunge/ ſo man eichene oder erlene Pfäle in einen ſumpffigen Ort oder Grund ſchlägt/ etwas darauff zu bawen/ das Pfal ſchlagen/ wenn man den Grund machet.

Vbior/ Amictus, Habitus, Ornatus, us g. m. Kleidung/ Zierung/ außgeputzt. Vbior niewieśći/ Mundus, di, g. m. allerley Weiber Gezierd. Vbior świety/ Sanctus ornatus, Heilige vnd züchtige Zierd.

Vbity/ Fiſtucatus, a, um, das mit einem Schlägel eingetrieben iſt/ mit Pfälen im Grunde gemacht/ vntergeſetzt.

Vbłagáć gniewliwego/ Sedare, Contundere iras, miltern/ ſtillen/ den Zorn miltern/ zu Frieden ſtellen/ ruhig machen/ begütigen.

Vbłágálnia/ Błágálnia/ Propitiatorium, ij, g. n. ein Ort da man verſöhnet.

Vbłágálny / vel Vbłágány / Łácny do ubłágánia / Deprecabilis, Propitiabilis, e, verſöhnlich/ das zu verſöhnen gehört/ der leichtlich verſöhnet wird/ erbittlich.

Vbłagánie/ Vgłaſkánie/ Vſpokojenie/ Vkojenie/ Delinitio, Mitigatio, Placatio, onis, g. f. Milterung/ Erweichung/ Begütigung/ Verſöhnung.

Vbłagány/ Dilinitus, Placatus, a, um, erweichet/ geſtillet/ befriediget/ bered/ zu Frieden gebracht/ begütiget/ verſöhnet.

Vbogacáć/ Vbogáćić/ Collocupletare, Ditare, Divitare, Opulentare, reich machen.

Vbogácony/ Ditatus, a, um, reich gemacht.

Vbogi/ Egens, entis, g. o. Egenus, a, um, Pauper, eris, g. com. mangelhafft/ arm. Przyubożſzym/ Pauperculus, a, um, wenig arm.

Vboſtwo/ Incita, Inopia, æ, g. f. Nuditas, atis, g. f. Pauperies, ei, g. f. Paupertas, atis, g. f. Penia, æ, g. f. Tenuitas, atis, g. f. Armuth. Dürfftigkeit.

Vbráć/ Vbieráć/ Amicire, Circumveſtire, Conveſtire, Inveſtire, Induere, Ornare, Veſtire, bekleiden/ überdecken/ ein Kleid anlegen/ rüſten/ zieren/ ſchmücken.

Vbránie/ Bracca, æ, g. f. Femorale, is, g. n. Hoſen/ Bruech.

Vbrány/ Veſtitus, a, um, bekleidet. Dobrze/ pięknie ubrány/ Stroyny / Veſtitiſſimus, a, um, gar wol bekleidet.

Vbrudzony/ Vbrukány/ Contrectatus, a, um, begriffen/ berühret.

Vbywáć/ Decreſcere, abnehmen.

Vcho/ Auris, is, g. f. Auricula, æ, g. f. dim. Ohr.

Vcho u ſtárku jákiego/ u gárcá/ konwie/ ꝛc. Anſa, æ, g. f. Manubrium, ij, g. n. ein Handhabe/ Rincken/ ein öhre an einem Geſchirꝛ.

Vchodźić / Vmykáć / Vſtępowáć przed kim/ Elabi, Excedere, Vitare, Effugere, Seducere ſe, Subducere, Recipere ſe, Secedere, Concedere aliquò, ab oculis, à foribus, Romovere ſe, Decedere, außweichen/ hinweg ſchleichen/ meiden/ ſchewen/ entwüſchen/ entſchlupffen/ entfliehen.

Vchronić ſię / Vchodźić czego / wolnym od czego zoſtáć/ Evadere, Effugere, Evitare, Refugere, Devitare, vermeiden/ flihen/ ſchewen.

Vchronienie ſię/ Evitatio, Devitatio, onis, g. f. Vermeidung/ Fliehung/ Schewung.

Vchronny/ Evitabilis, le, vermeidentlich.

Vchwała/ Conſultum, Decretum, i, g. n.

Entschlüssung deß Gemüths / ein Erkäntnüß.

Vchwała pánow Rádnych / Senatusconsultum, i, g. n. Ein Rahtsspruch.

Vchwaláć / Consciscere, Sciscere, erkennen / anfahen vnd ordnen / befehlen / annehmen.

Vchwycenie / Apprehensio, Comprehensio, onis, g. f. Ergreiffung / das Anfassen.

Vchwyćić upadájącego / Excipere labentem, Cedentem excipere molliter, einen Fallenden ergreiffen / anfassen.

Vchyláć śie / Declinare, vom Wege abweichen / sich abwenden / vermeyden.

Vchylenie / Vstoczenie / Declinatio, onis, g. f. Abwendung / Abweichung.

Vćicháć / Vćichnąć / Consilere, Defervere, Defervescere, Mansvefieri, Mansuescere, Mitescere, geschweigen / still werden / milt oder gütig werden.

Vćiec / Vćiekáć / Aufugere, Effugere, Capessere fugam, Fugere, Fugitare, freq. Mandare se fugæ, Perfugere, Profugere, Terga vertere, hinweg fliehen / die Flucht nehmen / den Rücken kehren / sich in die Flucht geben / schewen / entlauffen / das Hasen Panier auffwerffen.

Vćiec śię do kogo / Vdáć śię / Confugere, Refugere, vnter eines Schutz vnd Schirm lauffen / Zuflucht nehmen / hinzu fliehen.

Vćiechá / Kochánie Delectamen, inis, g. n. Delectamentum, ti, g. n. Delectatio, onis, g. f. Jucunditas, tis, g. f. Oblectamen, inis, g. n. Oblectamentum, i, g. n. Oblectatio, Recreatio, onis, g. f. Voluptas, atis, g. f. Lust / Frewde / Kurtzweil / Ergetzligkeit / Wolgefallen / Wollust / Liebligkeit.

Vćieczká / Aufugium, ij, g. n. Fuga, æ, g. f. Zuflucht / Außflucht / Vermeidung / Flucht.

Vćieczká do kogo / Anchora, æ, g. f. metap. Asylum, i, g. n. Columen, inis, g. n. Columna, æ, g. f. Effugium, Perfugium, Refugium, Suffugium, ij, g. n. Trost / Freyheit / Auffenthalt / Zuflucht.

Vćiekácz / Fugitor, oris, g. m. ein Flieher.

Vćiekájący, Vćiekywájący / Fugiens, entis, g. o. Fugitans, antis, g. o. Fliehend.

Vćieńczáć / Attenuare, verringern / verkleinern / mindern.

Vćieńczánie / Attenuatio, onis, g. f. Ringerung / Minderung / Verkleinerung.

Vćieráć / Detergere, Extergere, Manticulari, Tergere, Tergĕre, wischen / abtrucknen / abwischen. Vćieráć nos / Emungere, Mungere, Schnautzen / die Naß butzen.

Vćieszno / Lepide, Lepidule, adv. zierlich / höflich / fein / lieblich / angenehm.

Vćieszny / Facetus, Iucundus, Lepidus, Perlepidus, a, um, holdseelig mit Worten / lieblich / anmutig / zierlich / höflich / angenehm. Vćieszna rzecz / Salsum, schimlich / schertzhafft.

Vćieszyć kogo / Delectare, Oblectare, Creare alicui voluptatem, Exhaurire sermone sollicitudines, erfrewen / Lust bringen / ergetzen / belustigen.

Vćináć / Vćiąć / Abscindere, Amputare, Desecare, Præcidere, Præsecare, Rescindere, abhawen / abschneiden / behawen / vorabhawen.

Vćinánie / Amputatio, onis, g. f. Behawung / Beschneidung / Abhawung.

Vćinek / Odćinek / Præcisio, onis, g. f. Præsegmen, inis, g. n. Recisamentum, i, g. n. Resegmen, inis, g. n. Sectura, æ, g. f. Abschnitzling / kleine Stücklein von einem Dinge abgehawen / Abschnitz / Schnitt / Schnitz.

Vćisk / Vćiśnienie / Afflictio, onis, g. f. Afflictus, us, g. m. Agonia, æ, g. f. Angustiæ, arum, g. f. pl. n. Trübsal / Peinigung / Bekümmernüß / Angst. Vćisk wielki / Afflictatio, onis, g. fœm. grosse Trübsal / Pein.

Vćiskáć / Affligere, Conficere, Fatigare, Opprimere Aliquem tangere, Casteyen / peinigen / Qual authun / betrüben / übertrnigen / ängstigen / plagen / einen antasten / treffen / überwältigen.

Vćiśniony / Afflictus, Oppressus, a, um, betrübt / gepeiniget / überwältiget / vntergedrücket /

Vćiśnionym być / Aportari, Affligi, auffs allerhöchste geängstiget / vntergedrücket / gepeiniget werden.

Vćiszeć / Fatiscere, stille werden / erliegen.

Vczący / Præmonstrator, oris, g. m. ein Lehrer / Vnterweiser / der einen vnterrichtet / weiset.

Vczászczáć / Frequentare, ein Ding offt vnd vielmahls sagen / etwas embsig thun / embsig gehen oder kommen / hauffen.

Vczászczánie / Crebritas, atis, g. f. Frequentia, æ, g. f. Crebritudo, inis, g. f. Frequentamentum, i, g. n. Embsigkeit / Vielheit das offt geschicht / eine stette äferung oder Wiederholung der Wörter / wenns offt gebrauchet wird.

Vczćiwie / Digne, Honorate, Honorifice, Reve-

Reverenter, adv. würdiglich/ ehrlich / mit grosser Verehrung.

Vczćiwość / Honorificentia, æ, g. f. Honos vel, Honor, oris, g. m. Majestas, atis, g. f. Rectum, i, g. n. Ehrerbietung/ Ehr / Hochwürdigkeit/ Tugendt.

Vczćiwość komu wyrządźáć / Præstare reverentiam, Zucht vnd Ehr einem beweisen.

Vczćiwość wyrządzájący/Venerabundus, a, um, der einem Ehre erzeiget/ Ehrerbieter.

Vczćiwy / Poszánowánia godny/ Honestus, Honoratus, a, um, Honorabilis, e, Honestus & Spectatus Vir, ehrlich/ löblich/ züchtig/ Ehrwürdig/ Ehrsam/ hochgeacht.

Vczczony/Recultus, a, um, wiederum geehrt.

Vczeń/ Discens, entis, g. o. particip. Discipulus, i, g. m. ein Schüler der da lernet.

Vczenie/ Monstratio, Demonstratio, onis, g. f. Vnterweisung/ Zeigung.

Vczenie/Doctè, Perdoctè, adv. weißlich.

Vczepnać/Occquiniscere, sich neigen/bücken.

Vczestnik/ Affinis, is, g. c. metaph. Compos, potis, g. o. Consors, ortis, g. o. Particeps, cipis, g. o. Theilhäfftig / Mitgenoß. Vczestnikiem być/ Impertiri, passiv. Participare, Mitgenössig seyn / theilhäfftig seyn / Theil daran haben. Vczestnikiem czynić kogo/ Communicare, Participare, theilhäfftig machen.

Vczony/Doctus, Literatus, Multiscius, Perdoctus, Pereruditus, Peritus, a, um, Schrifftgelehrter/Kunstreich/ vielkönnendt/ wolgelehrt/ wolbericht. Vczony nápoły/ Semidoctus, a, um, halbgelehrt.

Vczyć/Docere, Erudire, Imbuere, Monstrare, Præcipere, Præceptare, freq. Tradere, Discipulos instruere, Lehren/ vnterweisen/ berichten/ anführen/ anweisen/ zeigen/ vnterrichten.

Vczyć się / Discere, Studere, Lernen / Der Schrifft obliegen. Vczyć się pilno/Literas vorare, Begierig lernen.

Vczyćielká/Doctrix, icis, g. f. Lehrerin.

Vczynek/ Actio, onis, g. f. Effectus, us, g. mas. Factum, i, g. n. Negotium, ij, g. n. Geschäfft/ werck/ Handel/ Wirckung. Vczynek dobry/Catorthoma, atis, g. n. Catorthosis, is, g. f. eine rechte Tugend/ oder was mit Tugend gehandelt wird/ eine wolgerathene That. Vczynek zły / Maleficium, ij, Malefactum, i, g. neu. ein böse That/ Vbelthat. Vczynek znáczny/Stemma, tis, g. n. löblich that.

Vczyniony/Factus, a, um, Gemacht.

Vczynnie/Officiosè, adv. Vnterdienstlich.

Vczynny/Munis, e, Officiosus, a, um, Vnterdienstlich/ dienstlich / dienstwillig/ verpflicht / geschäfftig/ vnterdienstig.

Vczyśćić/ Castrare, verschneiden / münchen/ die Männlichen Glieder außschneiden.

VD/Femur, oris, Femen, inis, g. n. die dicke des Beins ob dem Knie. Kość vdowa/ Coxa, æ, g. f. die Hüfft am Schenckel.

Vdárowáć / Ditare, Donis cumulare aliquem, einen begaben / einem ein Geschenck verehren/ mit Gaben einen bereichen.

Vdárowánie/Dorodocia, æ, g. f. Geschenck-Nehmung/ Bestechung mit Gaben.

Vdátnie/Speciose, adv. Schön/ prächtiglich.

Vdátny/Plausibilis, e, angenem/ wolgefällig.

Vdawáć się zá co/być czym/ Venditare, sich feyl bieten/ sich anbieten/ sich rühmen/ sich herfür thun/ mit Hoffart zeugen.

Vderzenie/ Ictus, Illisus, Percussus, us, g. m. Percussio, onis, g. f. Plaga, æ, g. f. Streich/ schlag/ Anstoß. Vderzenie się o co/ Allisio, onis, g. f. Anstoß. Vderzenie się wzajem/Collisio, onis, g. f. Collisus, us, g. m. das zusammenschlagen/ zerknirschung/ Zusammenstoß.

Vderzony/ Ictus, Percussus, Petitus, Pulsatus, a, um, Geschlagen/ gestossen/ getroffen.

Vderzyć/Vderzáć/ Contundere, Ferire, Icere, Illidere, Infligere, Percutere, Petere, Tundere, Schlagen/ klopffen/ stossen/ treffen.

Vderzyć ná kogo/Adgredi, Adoriri, Aggredi, Impetere, Invadere, Angreiffen / anfallen/ überfallen/ einfallen.

Vderzyć o co/ Allidere, Anstossen. Vderzyć jedno o drugie/ Collidere, An einander stossen/ zusammen knirschen/ schlagen. Vderzyć o ziemie/ Affligere, zu Boden werffen/ niederschlagen/ auff auff die Erde schmeissen.

Vderzyć się o co/Impingere, Offensare, frequent. straucheln/ wieder etwas stossen.

Vderzyćiel/Percussor, oris, g. m. ein Schlager.

Vdoy/Dojenie/ Mulctra, æ, g. f. das melcken.

Vdźielác/Impartire, Impertiri, mittheilen.

Vfáć/Fidere, Confidere, Vertrawen.

Vfájący/Fretus, a, um, vertrawendlich/ der sich auff etwas verläst/ vertröst.

Vfánie/Confisio, onis, g. f. Fiducia, æ, g. f. Zuversicht/ vertrawen/ Vertröstung. Vf-

Vfność/Fiducia, æ,g.f.fast vertrawen.
Vganiać się / Vtárczke czynić / Velitari, Scharmützeln/mit einander fechten/streiten/hadern/zancken.
Vgięty/ co się ugiął/zgiął/Pandatus,Pandus,a,um,niedergebückt/gebogen.
Vginać/Pandare,sich biegen/krümmen.
Vginánie / Vgięcie / Pandatio,onis,g.f. das biegen eines dings/Nieder- oder vnderbückung.
Vgodá / Compositio, Conciliatio,Decisio, Pacificatio, onis,g.fœ. Vertrag/Befriedigung/ Versöhnung / Rachtung.
Vgor/ Novale, is,g.n.& Novalis,is,g.f. Ager requietus, Arvum requietum, Ager novalis, Braachland/ den man ein Jahr vmbs ander säet.
Vgryść/Abrodere, Abnagen/abreissen.
Vjednáć się / Componere pretio, vmb Lohn mit einem vberein kommen/sich vergleichen.
Vjedwabiony / Sericatus, a,um, mit Seiden bekleidet/angethan.
Vjęty około /Obinanis,e,Oben leer. Vjęty troche/ Subinanis,e,ein wenig außgeleert.
Vkámionowáć / Lapidare,steinigen.
Vkámionowány/Lapidatus,a,um,gesteinigt.
Vkąszony/ Demorsus, Morsus,a,um, Abgenaget/gebissen/abgebissen.
Vkazáć wprzód/Præmonstrare, vor anzeigen/weisen/deuten.
Vkázánie się/Apparitio,onis,g.fœ. eine erscheinung.
Vkázujący / Epidicticus,i, g.m. Demonstrativus,i,g.m. Anzeigig.
Vkęsowáć/ Demordere, Abbeissen / knipfflen.
Vkęsując/ Morsicatim, adverb. Abbeissend/ Beissiglich.
Vkładáć/ Componere, Convasare, Struere, zusammen packen/ einschlagen/ zusammen fassen/ setzen/ordnen.
Vkładánie/Plicatio,onis,g.f.das falten.
Vkłádnie/Comiter, adverb.Freundlich.
Vkłádność/ Demissio, onis,g. fœ. Demuth/ Niederträchtigkeit/ Demütigkeit.
Vkoić/ Vgłáskáć/ Vspokoić / Vbłagáć/ Ex irato tranquillum facere,Tranquillare,eines Zorn stillen/einen versöhnen/stille/ruhig machen.
Vkojenie/ Vgłaskánie / Vbłagánie/Delinitio, Placatio,Mitigatio,onis,g.f.Milterung/ Begütigung/ Befriedigung / Versöhnung / Erweichung.
Vkoronowány/ Coronatus,a,um,Gekrönt.
Vkoś/ Obliquitas, atis,g. f.Obliquum,i. g.n. die Krümme/der Bug/die Schlimme. Ná ukoś/ Obliquè, adverb. die Quere/ Seitlingen/schlim/ schälbs/überzwerch/ krümlich/schieb/überzwerg.
Vkośny/ Limus,a,um,Limis,e,Obliquus,a,um, Vberzwerg durch/ von einer seiten an die ander/krumb/seitling/schälb/schlim/scheib.
Vkradkiem / Furtim, adv. verstohlner weiß.
Vkrádziony/ Ablatus, Surreptus, Surreptitius,a,um, Hinweg getragen/genommen/gestohlen/weggezückt/ verstohlen.
Vkráść/Auferre,Subripere,Surripere,Convellere aliquid alteri, Avertere rem aliquam, einem etwas abnehmen vnd stehlen / entfremben/wegnehmen.
Vkroić/Abscindere,Abschneiden.
Vkrop/ Aqua fervens, Heiß siedend Wasser.
Vkrywáć się/Sublatere,verborgen liegen.
Vkrzywdzić/Injuriam alicui facere,inferre, injungere,Injuria aliquem afficere,affligere,lædere,Violare jus,einem vnrecht in einer Sachen thun/ einem vnbillichen gewalt anthun.
Vkrzyżowáć/ Crucifigere, Suffigere cruci & in cruce, an ein Creutz hencken/ anschlagen/ anhefften/ creutzigen.
Vkrzyżowány/ Crucifixus,a,um,Gecreutziget/an ein Creutz geheftet.
Vkształtowánie/Informatio,onis, g.f. eine Entwerffung/Formierung.
Vkuszenie/Gustus,vel,Gustatus,us,g. masc. Geschmack/Versuchung/ das schmecken.
Vl/ Alveus, ei, g.m. Alvear,vel, Alveare,is, g.n.ein Bienenstock/Bienenkorb. Ławá ná krotey ule stoja/Alvearium, ij, g.n. Jmmenbanck.
Vlamáć/ Defringere, Abbrechen. Vlamáć wprzód/ Præfringere,vorher abbrechen.
Vlatáć/ Avolare,Abire,wegfliegen.
Vleczony / co się może zleczyć / Medicabilis,Sanabilis,e, wol vnd gut zuheilen.
Vlgá/ Allevatio, onis,g.f. Allevamentum,i, g.n. Ringerung / Leichterung.
Vlewáć/Deplere,außleeren das voll ist.
Vlgnąć ábo Vlnąć/ Hæsitare in luto, Inhærere, Inhærescere in sordibus, im Koot / in der Motte stecken bleiben.
Vlicá/Platea,Via,æ,g.f. Vicus,i,g.m. Viæ urbis, Semitæ in urbe, Gassen/ Strassen. Vlicá

ciáſna/ Vliczká/ Angiportus us, g.m. & Angiportus,i.g.m. Angiportum,i,g.n. Viculus,i,g.m. dimin. ein kleines oder enges Gäßlein / das nicht durchgängig iſt.

Vlomek/co śie od czego ułomiło/Fragmen, inis,g.n. Fragmentum,i,g.n. abgebrochen ſtück.

Vlubić ſobie co / Adamare aliquid, Adjungere, Appellere animum ad aliquid, Adjicere oculos cupiditatis, Amore capi, etwas lieb gewinnen/ſein Hertz/Sinn vnd Gedancken auff etwas wenden.

Vlżenie/ Allevamentum, Laxamentum, Levamentum, Mollimentum,i,g.n. Levamen,inis, g.n. Levatio, Relaxatio, onis,g.f. Leichterung/ Sanffte/Ergetzligkeit/Nachlaß der Arbeit/ Entledigung/Erquickung/Troſt.

Vlżony/ Levatus, Relevatus,a,um, Geleichtert/erlediget/leicht gemacht.

Vlżyć/Labores relevare, Relaxare, die Arbeit leichtern/nachlaſſen.

Vlżywáć/Allevare, Deonerare. Exonerare, Levare, Aufflechten/lüfften/erledigen/auffheben/ leichter machen/abladen/entladen/abnehmen/erheben/außladen. Vlżywáć poſpołu/Collevare, Geringer machen/gringern/leichtern.

Vlżywájący/Mitigatorius,a,um, Milderend/ das milde macht/kräfftig ſanfft zu machen.

Vmacniáć/ Corroborare, ſtärcken / zumahl rüſten/feſt machen/zumal ſtärcken.

Vmálowány/Perpictus,a,um, Gemahlet.

Vmárły/ Defunctus, Demortuus, Mortuus, a,um, verſchieden/ geſtorben. Vmárły nápoły/ Semimortuus,a, um, halb todt. Vmárli/Silentes,tum,g.c. Umbræ ſilentes. die Todten. Vmárłego chędożyć/ Pollincere, die todten Cörper waſchen vnd ſalben. Vmárłego prowádźić / In funus venire, Dare opem funeri, Ducere funus, Celebrare funus, Deducere funus, Ad funus convenire, ad exequias cohoneſtandas, die Leiche helffen begleiten/begrabē/zum begräbnüß gehen.

Vmawiáć śię z kiem o co / zmawiáć śię/ Paciſci, Pango,is, pepigi, pactum, pangere, ein Vertrag mit einem machen.

Vmęczony/ Excarnificatus, a, um, Vbel gemartert/ zu viel geplagt/gepeinigt.

Vmiátáć / Verrere, fegen/kehren.

Vmiátácz/ Converritor, Mundator, Purgator,oris,g.m. Scoparius,ij,g.m. ein Haußkehrer/ Mitknecht der das Hauß feget/kehret.

Vmieć co/Callere, Scire, Tenere, etwas können/wiſſen.

Vmiejący/Sciens, Callens,entis,g.o. Wiſſenſchafft habend/ wiſſend/können.

Vmiejetnie/Scienter, Scientiùs, Scientiſſimè, Scitiſſimè, Peritè, Eruditè, Callide, adv. Wiſſentlich / geſchicklich / mit wiſſen / wol/liſtiglich/verſtändlich.

Vmiejętność/ Gnaritas, atis,g.f. Intelligentia, Scientia, æ,g.fœ. Wiſſenſchafft/ Bericht/das wiſſend vnd verſtandt / Erfahrnüß / Wiſſenheit. Vmiejętność wálna/ powſzechna/ Vmiejętność wſzyſtkiego / Encyclopædia, æ.g.fœ. eſt omnium artium & diſciplinarum perfecta ſcientia, eine runde Ordnung der Künſten/ da je eine an der andern hengt/alle gute künſt mit einander.

Vmiejętny/Callens,entis,g.o. Dæmon,onis, g.m. Gnarus, vel, Narus,i, g.maſc. wollkönnend/ wiſſenhafft / ein wiſſender. Vmiejętni/ Gnoſtici, orum, g. m. pl. num. Erkenner/die ein Ding wiſſen.

Vmiejętny przyſzłych rzeczy/Prognoſtes, æ, g.m. ein Weiſſager/ der künfftige Ding zuvor ſagen kan.

Vmierájący weſpoł/Commoriens, entis, g.o. Das zugleich mit ſtirbet.

Vmieżgáć śię / Renidere, lächeln.

Vmilknąć/ Zámilknąć/ Conſileſcere, Obmutere, Obmuteſcere, Obticere, Obticeſcere, Immuteſcere, Vocem premere, Supprimere, Conticeſcere, einhelliglich ſchweigen / erſtummen/ die Rede einhalten.

Vmilknienie/ Zámilknienie/ Reticentia, æ, g.f. Verſchweigung/ das zu ſagen were/ Verhaltung/ ſo man von Zorn oder Vnwürſcht nicht gar außredet.

Vmnieyſzánie/ Vmnieyſzenie/Attenuatio, Minutio, Deceſſio, Detractio, Comminutio, Levatio, Diminutio, Imminutio, Extenuatio, Deductio,onis.g.f. Intertrimentum,i,g.n. Minderung / Verkleinerung / Leichterung / Abgang/ Verluſt an einem Ding.

Vmnieyſzyć/Vbliżáć/Vymowáć/Vmnieyſzáć/ Degerere, Explere, Minuere, Comminuere, Diminuere, Imminuere, Minuere, Demere, Extenuare, Ad paucos redigere. Attenuare, Ad pauciores deducere, Subtrahere, Detrahere, verkleinern/ mindern/ weniger machen / geringern/

gen/ zerbisseln/ abbrechen/ wegnehmen etwas/ kleiner machen/ abziehen/ gering machen.

Vmowá/ Zmowá/ Kontrákt/ Compositio, onis, g.f. Condictum, i, g.n. Conventio, onis, g. fœ. Formula, æ, g.f. Pactum, i, g.n. Pactio, onis, g.f. Pactiuncula, æ, g.f. Condictio, Conditio, onis, g.f. Vertrag/ Bericht/ eine Abrede/ so untereinander geschehen/ Unterrichtung vnnd weise zu handlen. Vmowe záchowáć/ Stare conventis, den Vertrag halten.

Vmowić śię/ Condicere, Depacisci, Einen Vertrag machen/ vereinbahren/ zusagen/ versprechen.

Vmowiony/ Zmowiony/ Dictus, Conventus, Status, Statutus, Compositus, Præfinitus, Præstitus, Pactus, a, um, bestimpt/ angenommen.

Vmowny/ Zmowny/ Condictitius, Pactitius, a, um, abgeredt vnd vertragen.

Vmrzeć/ Cadere, Concidere, Decumbere, Demori, Denasci, Expirare, Mori, Obire, Occidere, Occumbere, Oppetere, Peritare, Animam efflare, agere, edere, dimittere, amittere, Animam expirare, De vel ex vita migrare, Exhalare animam, Mortem obire, vel oppetere, Naturæ satisfacere, absterben/ sterben/ verscheiden/ vmbkommen/ die Seel oder den Geist auffgeben. Vmrzeć miedzy czym/ Intermori, zwischen einer Handlung sterben. Vmieráć nád czym/ Immori, auff einem Dinge sterben. Vmieráć wespol/ Commori, zumahl sterben. Vmrzeć wprzod/ Præmori, vorhin sterben/ ehe sterben.

Vmykáć/ Subducere, hinwegziehen/ wegnehmen/ heimlich abführen/ entziehen.

Vmysł/ Animus, i, g.masc. Pectus, oris, g.n. Muth/ Gemüth. Vmysł nieporußony/ Animus præsens, ein vnerschrocken Hertz vnd Gemüth. Porußenie umysłu/ Pathos, g.n. latinè, Perturbatio, seu ægritudo animi, ein Anmutung vnd Bewegung des Gemüths.

Vmyślnie/ ná urząd/ Cogitatè & Cogitatò, adv. Ex professo, besinlich/ bekantlich/ offentlich.

Vmyślny/ Meditatus, a, um, Der etwas wol betrachtet hat was zu thun sey.

Vmyty/ Lotus, & Lavatus, a, um, gewaschen/ gebadet/ sauber/ rein/ zierlich.

Vmywáć/ Abluere, Interluere, Lavo, as, lavi, lotum, lautum, & antiquitùs, lavatum, Lavare, Detergere, Tergere, absaubern/ waschen/ abspülen/ reinigen/ abwischen.



Vmywádlnik/ Vmywálnik/ Vmywálnia/ Láwáterz/ Antwas/ Malluvium, ij, g.neut. ein Gießfaß/ Handbecken/ Handfaß.

Vncyja/ vel, Vncya/ dwá łoty/ á dwánásta część funtá/ Uncia, æ, g.f. eine Vntze/ das ist/ das zwölffte Theil eines Dinges/ als: eines Pfundes/ Fusses/ Ackers: oder zwey Loth. Vnciátim/ Unciatim, adverb. ein zwölfft Theil nach dem andern. Vncyą ważący/ Uncialis, le, allein ein Vntz schwer. Półtory uncyie/ Sexcunx, uncis, g.m. vel, Sescuncia, æ, g.f. Anderthalb unciæ, oder drey Loth/ oder/ der achteste Theil eines Dinges. Vncyie dwie ważący/ Sextarius, Sestarius, Sextantarius, Sestantiarius, a, um, vier Loth oder zwo Vntzen schwär. Trzy Vncyie ważący/ Triuncis, e, der vierdte Theil assis, das ist/ drey Vntzen. Vncyiey trzecia część/ Duella, æ, g.f. der drite Theil einer Unciæ. Vncyi pięć/ Quincunx, cuncis, g.masc. der fünffte Theil assis, fünff Pfenning/ oder fünff Vntzen. Vncyi ßeść/ Semis, vel, Semissis, is, g.masc. ein halber Assis, ein halb Pfund/ ein halber Theil eines Dinges. Vncyiey Szosta część/ Sextula, æ, g.f. der sechste Theil der Vntz.

Vniwersał/ list do wßystkich/ Literæ publicæ, gemeine Brieffe vnd Rödel.

Vniżáć śię/ Animum submitere, den Muth fallen lassen/ sich demütigen.

Vniżenie/ Demissio, onis, g.f. Demuth/ Niederträchtigkeit/ Demütigkeit.

Vnośić co/ Asportare, Aufferre, Rapere, Subtrahere, Sustollere, zucken/ mit Gewalt wegnehmen/ entführen/ erhaschen/ heimlich wegschleppen/ stelen.

Vpadáć/ Lećieć do ziemie/ Collabescere, Labare, Labi, Prolabi, Ruere, Succidere, niedersincken/ fallen/ entfallen. Vpadáć ná doł/ Vstawáć śię/ Residere, erligen/ niedersitzen.

Vpadájący/ Labens, entis, g.o. Prociduus, Succiduus, a, um, hinfallend/ zum fallen gericht/ hinfällig. Vpadájący ná doł/ Residens, entis, g.om. niedersitzend. Vpadájący ná przednie nogi/ Suffraginosus, a, um, Krämpffig an Beinen.

Vpadek/ Admissum, i, g.n. Casus, us, g.masc. Commissura, æ, g.f. Lapsio, onis, g.f. Lapsus, us, g.m. Fehl/ Sünd/ Vbel/ Vbelthat/ Fall.

Vpadek/ Clades, is, g.fœ. Lapsio, Prolapsio, onis, g.f. Lapsus, us, g.m. Ruina, æ, g.f. Occasus,

us, g. m. Niederlag/ Schlacht/ der Fall/ Verderbung/ Das niederfallen.

Vpádle/Caduciter, adverb. Fallsweise.

Vpádły / Abjectus, Deciduus, Prociduus, Profligatus, a, um, verworffen/ veracht/ bawfellig/ außfällig/ zerstört/ zu nicht gekommen.

Vpádniente/Powálente śie/Casus, us, g. m. Procidentia, æ, g. f. Prolapsio, onis, g. fœ. Das fallen/ wenn einer auff die Erde fällt.

Vpádniente czego jáko ziemie/ tká ustápiente/ ustanie śie piwá/ winá/ etc. Sedimentum, i, g. n. Setzung / so ein Last oder Gebäw sich sencket oder setzet/ Niedersenckung wegen grosser schwäre/ Hefen so zu grunde sincket.

Vpaláć/ Adurere, anbrennen.

Vpalente/ Exustio, onis, g. f. Verbrennung.

Vpámietánie/Resipiscentia, æ, g. fœ. Receptus à malis, Besserung des Gemüths.

Vpámietywáć śie / Resipere, Resipiscere, wieder klug werden / zu Verstand kom̃en / wieder recht gesinnet werden/ von der Thorheit ablassen.

Vpáść/ Cadere, Collabere, vel Collabi, Collabescere, Concidere, Corruere, zuhauffen fallen/ zusammenfallen/ einen Falltritt thun. Vpáść pospołu/ Concidere, Corruere, Collabi, Collabascere, Collabescere, dahin fallen / darnieder fallen / zusammen fallen. Vpáść przed kim/ Procidere, vor etwas niederfallen. Vpáść znowu/ Recidere, wiederumb fallen. Vpáść do nog komu/ Provolvere se ad genua & pedes alicujus, Einem zu Fuß fallen.

Vpátrowáć / Animadvertere, Arbitrari, Circumspicere, Denotare, Dispicere, Notare, Prospicere, Vestigare, fleissig auffmercken/ warnehmen/ fleissig vmb sich sehen/ hin vnd her sehen/ für vnd für sehen/ nachspüren/ nachforschen/ fleissig mercken/ vrtheilen/ dafür halten/ meynen/ vm̃sehen/ wolbetrachten/ abzeichnen/ eygentlich besehen/ künfftige Ding sehen/ allenthalben schawen/ fleissiglich schawen / durchsuchen. Vpátrowáć przyszłe rzeczy/ Prænoscere, zukom̃ende Ding vorsehen/ vor oder zum ersten kennnen.

Vpátrowánie / Vpátrzenie / Dispicientia, æ, g. f. Consideratio, Notatio, onis, g. f. Gemerck/ fleissige Entscheidung vnd nachbetrachtung / fleissiges Auffsehen.

Vpátrzony/ Animadversus, Provisus, a, um, gemerckt vnd verstanden/ vorhergesehen. It. Dem man Fürsehung gethan hat/ versorgt.

Vpátrzyć/ Prævidere, vorsehen/ vorbetrachten. Vpátrzyć ćicho/ Subnotare, Etwas heimlich in acht nehmen / vnten an zeichnen.

Vpewniáć/ Vpewnić/ Certiorare, & Certiorari, Confirmare, Polliceri, Securum reddere, Einen wissen lassen / für gewiß außsagen/ befestigen/ befästigen/ bekräfftigen/ versichern.

Vpić śie/ Potari, truncken werden.

Vpiekły nápoły/ Semiassus, a, um, halbgebraten.

Vpieráć śie / Vporem iść / Offirmare, vel, Obfirmare, Obstinare, Jhm steiff vorsetzen/ widerhalten / widersetzen/ eygensinnig seyn/ darwider vestigen.

Vpiły/ Potatus, a, um, getruncken.

Vplotki/ Tænia, æ, g. f. Haarschnur/ ein Band an der Haube/ Haubenbändel.

Vpodobány/ Placitus, a, um, gefällig/ das einem wolgefället.

Vpoić/ Vpajáć/ Ebriare, Inebriare, Urgere aliquem cululljs, Sepelire linguam assiduo mero, Einen truncken machen.

Vpokarzáć/ Humiliare, erniedrigen/ demütigen/ niederig machen.

Vpokarzánie/ Humiliatio, onis, g. f. Erniedrigung/ Demütigung. (nen.

Vpominác/ Commonefacere, erinnern/ war-

Vpominác śie długu/ zápłáty/ etc. u kogo/ Appellare, Poscere, Reflagitare, Repetere, Debitorem interpellare, erfordern/ begehren/ den Schüldener mahnen zu bezahlen.

Vpominánie śie czego/ Postulatum, i, g. n. Postulatus, us, g. m. Forderung/ Mahnung.

Vpominek/ Honorarium, Monumentum, i, g. n. Pignus, oris, g. n. ein Ehrengeschenck/ Mahnung/ Zeichen.

Vpomniony/ Commonefactus, Monitus, a, um, gewarnet/ vermahnet/ erinnert. Vpomnionym być/ Comonefieri, gewarnet werden/ ermahnet/ erinnert werden.

Vpor / Vporność / Krnąbrność / Oćietność/ Contumacia, Pervicacia, æ, g. f. Obstinatio, onis, g. f. Pertinacia, Duritia, æ, g. f. Vngehorsamb/ Eygensinnigkeit/ Halßstarrigkeit/ Beharrung/ Starrung/ hartnäckichte Bestendigkeit/ Beharligkeit/ Hartnäckigkeit/ Widerspänstigkeit.

Vpornie / Contumaciter, Mordicùs, Obfirmatè, Obnixè, Obstinatè, Pertinaciter, Præfra-

Ctè,

cte, Pugnaciter, adver. feſt vnd ſteiff/ widerſpänſtiglich/ hartneckicht/gewaltiglich/ beharzlich/ widerſpenniglich/ ſtandhafftiglich/ ſtreitbarlich.

Vporny/Krnąbrny / Oćietny/Cervicoſus, a, um, Contumax, acis, g. o. Obſtinatus, Præfractus, a, ū, Percontumax, Pertinax, Pervicax, Tenax, acis, Pernix, icis, g. o. Refractarius, ij, g. m. Hartnäckich/ ſteiff / wiederſpenſtig / beharzlich/ halßſtarrich / eygenſinnig/ wederſpännig/ widrig.

Vpraßáć/Erogitare, Impetrare, Impetraſſere, Werben/ bitten/ erlangen.

Vpraßájący / Impetrabilis, e, erwerblich/ leicht zu erwerben.

Vpráwá roley/Paſtinatus, us, g. m. Paſtinatio, onis, g. f. das hacken oder karſten.

Vpráwiáć rolą/ Paſtinare, das Feld hacken vnd graben mit einem Karſt.

Vpráwna rola/ vpráwiona/ſpráwiona/ Paſtinatum, i, g. n. mit dem Karſt gehackter Acker.

Vprośić/ Exorare, Obtinere, Impetrare, Flectere aliquem prece, Impetratum aliquid reddere, Impetratum aliquid auferre ab aliquo, Valere rogando, Cogere precibus aliquem, Precibus evincere aliquem, erbitten.

Vproßenie/Impetratio, onis, g. f. Erlangung/ Erwerbung. Łácny do vproßenia/Exorabilis, le, erbittlich/der zu erbitten iſt.

Vproßony/ zá prozbą dány/ Impetratus, Poſtulatorius, Precarius, Exoratus, a, um, Erworben/erlangt/das auff Bitt wird gegeben/ das erbeten iſt.

Vproßony / co śię da vprośić / Exorabilis, Impetrabilis, le, der zu erbitten iſt / erwerblich/ leicht zu erwerben. ( Seit legen.

Vprzątáć/Submovere, Hinweg thun/ an die

Vprzedząć / Poprzedząć/Antegredi, Anteoccupare, Antevertere, Anticipare, Occupare, Præcurrere, Præoccupare, Prævertere, Præcedere, Vorangehen/ fürkommen/ fürlauffen/vor andern nehmen / vorlauffen/ voreinnehmen vnd beſitzen / übertreffen / vorkommen / einem zuvor kommen / übereylen / vor andern thun / vorhin lauffen/eher kommen/fürhingehen.

Vprzedzánie/Vprzedzenie/Anteceſſio, Anteoccupatio, Anticipatio, Occupatio, Præoccupatio, onis, g. fœ. Vorgang/Fürkommung/Einnehmung/Beſitzung.

Vprzeymie/ Efflictim, Enixè, Enixim, Intimè, Medullitùs, adv. Utroque pollice, faſt heffig/nach allem vermögen/ſehr/vertrawlich/ Fewriglich/jnniglich/hertzlich/von Hertzen/ mit groſſer Gunſt. Vprzeymie co czynić / Animo propenſo aliquid facere, mit geneigtem vnd willigem Muth etwas verrichten.

Vprzeymy / Intimus, Devotus, & Deditus, Devotiſſimus, a, um, ergeben/guter Freund.

Vprzykrzenie/ Interturbatio, onis, g. f. Vnruh/ Entrüſtung.

Vprzywilejowáć kogo/Dare immunitatem muneris alicujus cuipiam, Irrogare legem privatis hominibus, Privilegium facere, Privilegium alicui concedere, mit Freyheit begaben.

Vprzywilejowány/ Immunis, e, Privilegiarius, a, um, mit ſonderbarer Freyheit begabet.

Vpſtrzony/Perpictus, Picturatus, Pictus, Diſtinctus, Variegatus, Variatus, a, ū, mit veränderung geziert/bunt/gemahlt mit mancherley farbe.

Vpſtrzyć co / Varium aliquid facere, Varietate aliquid diſtingvere, Variare, Diſtinguere vario colore, Variegare, mit veränderung zieren/ vnterſcheiden in vielerley weiß/bundt machen.

Vpuſt / ſpuſt w ſtáwie / Cataracta, vel Catarrhacta, æ, g. f. & Catarractes, vel Catarrhactes, æ, g. m. Comma, atis, g. n. Emiſſarium, ij, Effluvium, ij, g. n. plötzliche herunter fallung des Waſſers/der Stender am Teich/ein Außgang dadurch man ein Waſſer außläſt.

Vrągáć śię/Nátrząſáć śię z kogo/Exprobrare, Inſultare alicui, Ludificare, & Ludificari, verſpotten/ verweiſen/ einem zur Schmach auffheben/trotzen.

Vrągánie śię / Przegárzánie/ Nágráwánie/Exprobratio, Inſultatio, onis, g. f. Lædoria, æ, g. f. Improperium, Opprobrium, ij, Opprobramentum, i, g. n. Opprobratio, onis, g. f. Sarcaſmus, i, g. m. Verweiſung/ Fürwurff/ ſchmähliche Verſpottung/Schmachrede/Schmachwort/ ernſte Schertzrede / eine bittere Verſpottung / ſo man in Trübſall oder Vnfall einen verſpottet. Vrągánia godny / Exprobrabilis, le, verweißlich/verwerfflich.

Vrążáć w czym / Ulcus tangere, einem ſein Laſter vnd Mängel herfür ziehen / einen angreiffen da es ihm wehe thut.

Vrobić/ Efficere, Conficere, Elaborare, Navare, Vollbringen / bearbeiten / machen / außarbeiten/außmachen/ mit fleiß thun.

Vroczyście/Solenniter, adv. Feyerlich nach gelegenheit/Jährlichen/Jahrzeitlichen/ nach gemeinen Sitten.

Vroczystość/Solennitas, atis, g. f. die Jahrzeit/ Festtag/ Jahrliches Festzeit.

Vroczysty/Solennis, e, Jahrlich.

Vrodá/Generositas, atis, g. f. Forma & Species liberalis, Bella species, Dignitas oris & vultus, Forma ad dignitatem apposita, Edel Art/ die Schöne/ gut Herkommen.

Vrodzay/Proventus, Fœtus, us, g. m. Ubertas, atis, g. fœm. Messis, is, g. fœm. wolgerathene Früchte/ Fruchtbarkeit/ die Menge/ Vberflüssigkeit/ Volle.

Vrodzić/ Progignere, gebären/ her fürbringen. Vrodzić wprzod/ Prægignere, erstlich gebären.

Vrodzić się/ Nasci, geboren werden.

Vrodziwie/ Generosè, adv. Adelig/Tapfferlich/ artig/ schön.

Vrodziwy/Generosus, Honestus, Ingenuus, Speciosus, a, um. wolgeboren/hübsch/wolgestalt.

Vrodzony/Genitus, Natus, Prognatus, a, um, geboren. Pozno urodzony/ Cordus, a, um, de agnis dicitur, spät geboren/ das spät kompt.

Vrok/ Fascinatio, onis, g. f. Fascinum, i, g. n. & Fascinus, i, g. m. Effascinatio, onis, g. f. Verzauberung/Zäuberey.

Vrwáć / Destringere, abbrechen/ abreissen.

Vryná / Mocz/ Mokrz/ Wodá / Urina, æ, g. f. Lotium, ij, g. n. Bruntz/ Harn. Vryny trudność/ Dysuria, Stranguria, æ, g. f. Substillum, i, g. neut. Harnwinde/Harnstrenge/Härte des harnens oder bruntzens/ kalte Seich/ kalte pincke/ eine Kranckheit / da einer nur ein Tropffen nach dem andern harnet. Vryne puszczáć po trosze/ Substillare, Tropffenweise harnen.

Vrynał/Matellio, onis, g. f. Matello, onis, g. m. Matula, Matella, æ, g. f. Scaphium, ij, g. neut. Trulla, æ, g. f. Bruntzkachel/ Nachtkanne.

Vrywácz/Carptor, oris, g. m. Ergreiffer/Begreiffer/ Der da abzwackt/ ein Pfetzer.

Vrywczá/Vrywká/Raptim, adver. behend/ In eyl/ flugs/ schnelliglich/ eylends.

Vrząd/Functio, onis, g. f. Magistratus, us, g. m. Officium, ij, g. n. Provincia, æ, g. f. Ampt/Pflicht/ Obrigkeit/ Eines thun vnd lassen. Vrząd dwudziestu mężow pospołu/ Vigintiviratus, us, g. masc. Ampt/Würde vnd Gewalt der Zwantzig Männer. Ná urzędzie dwádześćiá mężow pospołu/ Vigintiviri, orum, g. m. pl. num. eine Obrigkeit von zwantzig Mann. Vrzędu dostąpić/ Magistratum ingredi, Magistratum capere, Magistratum gerere, Magistratu fungi, ein Oberherr seyn / In der Obrigkeit seyn. Vrząd odpráwowáć/ Administrare, ein Ampt bedienen/ Geschäfft verwalten. Vrzędnie/Vrzędownie/ z Vrzędu/ Publice, Publicitùs, adverb. Offentlich in der Gemein. Z Vrzędu wysádzić/ Magistratu submovere, Einen des Ampts vnd Gewalts entsetzen/ Einen vom Ampt absetzen. Z Vrzędu zstępowáć/ Magistratu abire, abtretten/ vom Ampt abgehen / abstehen.

Vrzędnik / Epistates, is, g. m. ein Schaffner/ Fürgesetzter über ein Werck oder Gewerb.

Vrzędowy/ Officialis, e, Publicus, a, um, das zu dem Ampt gehöret/ gemein.

Vrzekáć/ Effascinare, & Effascinari, Fascinare & Fascinari, verzauberen/ zaubern.

Vrzekácz/Fascinans, tis, g. o. Zauberer/ Hex.

Vrzekánie / Effascinatio, Fascinatio, onis, g. fœ. Verzauberung/ Zauberey.

Vrzekujący wzrok/Aspectus veneficus, ein vergifftet / verzaubertes Gesicht.

Vrzet/Isatis, is, g. f. Wiedkraut/Farb.

Vrzezáć/ Castrare, Emasculare, Evirare, der mänlichen Glieder berauben/Scham abschneiden.

Vrznąć / Vrzynáć/ Abscindere, Rescindere, Præsecare, Exscindere, Præcidere, abschneiden.

Vsadzáć się/Contendere, Obstinare, Omnes animi & ingenij vires in aliqua re profundere, Intendere animo aliquid, Parare omnem conatum in perniciem alicujus, Affirmare se animo, Ponere operam, curam, studium in aliqua re, Opere atq; Opera omni eniti, ut aliquid fiat, mit gantzem Fleiß thun / All seyn Krafft anlegen.

Vschły/ Aridus, a, um, dürre/ trocken.

Vschnąć/ Occidere, verderben / vergehen.

Vschnienie człowieká/ zwierzęciá/ &c. Macror, oris, g. m. Macritudo, inis, g. f. Macies, ei, g. f. Magerheit/ Dürre.

Vschnienie/Schnienie drzewá/Tabes, Macies arborum, Morbus arborum, Das verkommen der Bäume/ wenn die Bäume verdorren.

Vście u dzbaná/ &c. Orificium, ij, g. n. Os, oris, g. n. das Mundloch an einem Gefäß.

Vście rzeki / Os portus, der Schlund / vnd Ein-

Eingang der Flüß. Vśćie abo wypadánie rzek do morzá/ Ostia, orum, g.n. plu.num. ein Lauff vnd Außbruch der Flüsse in das Meer / die Eingång der Flüsse.

Vśćie abo Vßćie / Vchronienie sie czego / zniknienie czego / Fuga honoris, Effugium, ij, g. n. Devitatio, Evitatio, onis, g. foe. Meidung/ Vermeidung/ Außflucht/ Schewung/ Fliehung.

Vśiaść / Vśieść / Subsidere, Niedersetzen/ vnter sich setzen/ niedersencken/ sich niederlassen.

Vśidlić / Illaqueare, verstricken.

Vśidlony / Irretitus, Laqueatus, a, um, Reti captus, verwicklet / verstricket / mit Stricken behafft/ gefangen.

Vśilnie / Contentè, Contentiùs, Contentissimè, Enixè, Enixim, Impensè, Instanter, Medullitùs, Obnixè, adv. mit eyffer vnd gewaltiglich/ mit gantzer macht / so hefftiglich/ embsiglich / inniglich/ hertzlich/ beharzlich/ streng/ mit fleiß/ vnauffhörlich / nach allem vermögen / mit gantzem fleiß/ fast/ sehr/ trungentlich/ gantz von jnnen/ mit macht/ strebig.

Vśilność / Conamen, inis, g.n. Conamentum, i, g.n Conatus, us, g m. Contentio, onis, g.f. Nisus, us, g.m. Studium, ij, g. n. Fürnehmen/ Vnterstehung/ Vnterwindung/ Mühe vnd Arbeit die einer nimbt etwas zuthun/ Sperrung / Trang/ gewaltiger Truck/ Fleiß/ Begierde/ Embsigkeit/ Vbung.

Vśilny / Enixus, Impensus, Intentus, Contentus, a, um, fleissig/ der embsig ist.

Vśiłowáć / Conari, Conniti, Contendere, Adniti, Eniti, Omnibus nervis contendere, Niti, Nixari, Satagere, mit aller macht sich vnterstehen/ fleiß ankehren / mit gantzem fleiß thun / all sein krafft ankehren / mit allem fleiß nach etwas streben/ sich etwas vnterfangen/ sich bemühen.

Vśiłujacy / Adnisus, Adnixus, a, um, der etwas zuthun vnterstanden hat.

Vskarżáć się / Compellare, Expostulare, Incusare, Queri, Quiritari, sich fast beklagen/ jammern.

Vskarżánie / Conquestio, Expostulatio, onis, g.f. Questus, us, g.m. Klage/ Beklagung.

Vskramiáć / Committigare, Compescere, Demitigare, Domitare, Domare, Emitigare, Mitigare Resedare, Sedare, zähmen/ hinter sich gehalten/ begütigen/ ruhig machen/ versöhnen/ miltern/ stillen / zahm/ gelinde/ mild machen/ vertreiben/ einen lindern/ bezwingen.

Vskramiánie / Vśmierzenie / Domitus, us, g.m. Domitura, æ, g. foe. Domatio, Compressio, Sedatio, onis, g.f. Zähmung.

Vskromić się / Remollescere, zahm werden.

Vskromiciel / Domator, Domitor, oris, g. m. ein Zahmer/ der einen bändig macht.

Vskromićielká / Domitrix, icis, g.f. eine Züchtigerin/ Bändigmacherin/ Zähmerin.

Vskromiony / Domitus, a, um, gezähmet.

Vsłucháć / Auscultare, Admittere auribus, anmercken/ freundlich hören/ folgen/ gehorchen.

Vsłuchánie / Auscultatio, onis, g.f. Auffmerckung/ Aufflösung/ Das zuhören.

Vśmiecháć się / Renidere, Subridere, lächeln/ heimlich lodern/ schmollen/ ein wenig lachen.

Vśpić / Consopire, Sopire, Soporare, einschlaffen / zu schlaffen machen/ schläfferig machen.

Vśpiony / Sopitus, a, um, eingeschläfft, entschlaffen/ der in ein Schlaff gefallen ist.

Vspokoić / Mansuefacere, Mitificare, Commitigare, Demitigare, Emitigare, Explere, Mitigare, Mulcere, Pacare, Sedare, zähmen/ demütig machen/ miltern/ versöhnen/ befriedigen / stillen/ begütigen/ ruhig machen/ zu frieden stellen.

Vspokoić się / Conquiescere, Mitescere, Animum demittere, Sedare, Sedare iram, Mansuefieri, Tranquillari, zu frieden seyn / gantz ruhen/ milde/ oder gelinde werden/ sein Gemüth / Zorn fallen lassen vnd zu frieden seyn.

Vspokojenie umysłu / Animi sedatio, Stillung/ Gestillung/ Still des Gemüts.

Vspokojony / Pacatus, a, um, Gestillt/ versöhnt/ befriedet.

Vspráwiedliwić / Justificare, Rechtfertigen.

Vspráwiedliwienie / Justificatio, onis, g. foe. die Rechtfertigung.

Vstá / Os, oris, g.n. Maul/ Mund. Vstá cuchnace májacy / Stomaticus, a, um, der ein Geschwur im Munde hat. Vsty / Oretenus, adv. mit dem Muud. Bez vst / Inorus, a, ū, das kein Maul hat. Około vst / Ore tenus, adv. biß an den mund.

Vstáć się / Subsidere, sich setzen. Vstáje co / Residet, es setzt sich nieder/ er lieget. Gdy gniew vstał / Cum iræ residissent, als der zorn gestillet.

Vstánie / Defectio, onis, g.f. Defectus, us, g.m. Abfall/ Mangel/ Gebrest.

Vstąpić / Cedere, Concedere Decedere, weichen/ statt geben/ abtreten/ beyseit tretten / abweichen/ beseits gehen.

Vstąpienie/ Decessio,onis,g.f. Decessus,us, g.m. Abweichung/Abschied/Abtretung.

Vstáwá/ Constitutio,onis,g.f. Lex,legis,g.f. Scitum,i,g.n. Beschluß/Gesetz das nach der gemeinen Lehr gehet/Satzung/Ordnung/Geheiß/ Erkäntnüß/ Gesatz so steiff soll gehalten werden bey grosser Peen und Straff.

Vstawáć/ Vstáć/ Deficere, Fatiscere, Invalescere, Torpescere, Abnehmen/ müde werden/ auffhören/ erliegen/ nicht genugsam seyn/ maßleidig werden/ auß dem Brauch kommen/ faul/ lässig werden.

Vstawánie/Remissio,Decessio,onis,g.f.Decessus,us,g. m. Nachlassung/Minderung/Nachlässigkeit/Ablaß.

Vstáwiáć/Stabilire, Befästigen/steiff/beständig machen/ bekräfftigen/bestätigen.

Vstáwicznie/ Vstáwnie/ Assiduè, Assiduò, Continuò,Continuè,Continenter, Jugiter, Perpetim, Perseveranter, Usque, adverb. Perseverantissimo studio, embsig/ von stund/ zu stund/ ohn unterlaß/ mit beharrlichem fleiß/ stets/offt/ stets an einander/ für und für/ mit anhalten/unabläßlich/stätigs.

Vstáwiczność/ Assiduitas,atis,g.fœ. Endelechia,æ,g.fœ. Perennitas,Perpetuitas,atis,g.fœ. Embsigkeit/ Fleiß/ Eine unablässige und ewige Bewegung/ Langwirigkeit/ stetigkeit.

Vstáwiczny/ Assiduus,Continuus,a,um, Jugis,Perennis, e, Perpetuus, a, um, embsig/ fleissig/ Aneinander/ jmmerwährend/ ohn unterlaß/ stets/ unabläßlich.

Vstáwiony/ Sanctus,a,um, bestetiget.

Vstepowáć/ Declinare,Deflectere, Sich abwenden/ vermeiden/ abweichen.

Vstepowánie/ Declinatio, onis, g.f. Abweichung/ Abwendung.

Vstepujący/Declinans,antis,g.o. abweichend.

Vstnie/Coram,præpos.ablat. in s. Mündlich.

Vstrojony/Perculcus,a,um, außgeputzt.

Vstronie/ Diverticulum,i, g. n. Seductus recessus, Secessus, us, g. m. Iter devium, Abweg/ nicht am Wege gelegen.

Vstronny/Seductus,a,um, abgesondert.

Vsypiáć/ Dormiscere, anfahen zu schlaffen.

Vszáty/Auritus,a,um, Der grosse Ohren hat/ oder woll höret/ geohret.

Vszczypliwy/Maledicus, Criminosus. Famosus,a,um, Homo mordax, Hinterreder/Schmäher/Lästerer/ Verläumbder/ Ubelnachreder.

Vszká/ Auriscalpium,ij,g.n. Ohrleffel.

Vszkodzić/ Deflorare, verderben.

Vszkodzonym być/ Detrimentum accipere, perferre, Einen Schaden empfangen/ Schaden leyden.

Vszny/ Auricularius, a, um, Auricularis,e, Das zu den Ohren gehört.

Vszpecony/ Fœdatus,a,um, besudelt.

Bez Vszu/ Inauritus,a,um, ohne Ohren.

Vtárćie/ Emunctio, onis, g. f. Das putzen/ Nasenwischen/ Liechtputzung/Abbrechung.

Vtarczká/ Vgániánie się z kim/ Velitatio,onis, g. f. Velitaris pugna, Scharmützelung.

Vtarczkámi/ Velitatim, adverb. mit hin und widerspringen/ Nicht stets aneinander.

Vtárty/ Emunctus, a, um, Dem die Nase geputzt ist.

Vtárty/ Tritus, a, um, gerieben.

Vtonienie/Submersio,onis,g.f. Ertränckung.

Vtopienie/Submersio,onis,g.f. Versenckung in die Tieffe.

Vtracáć/ Defringere, Decutere, abbrechen.

Vtracáć/ Prodere, Amittere, Perdere, Disperdere, Decoquere, verthun/ hinweglassen.

Vtráćić obywátelstwo/ Ad peregrinitatem redigi, Auß seinem Vatterland vertrieben werden/ verweiset werden.

Vtrácenie/ Vtrátá/ Postrádánie/ Incommodum,i,g.n. Perditio,onis,g. f. Verderbnüß/ Verlust/Schade.

Vtrapienie/ Doległość/ Fráśunek/ Ærumna,æ,g.f. Afflictio,onis,g.f. Angor,oris,g.m. Anxietas,atis,g.f. Anxietudo,inis,g.f. Calamitas,atis, g.f. Crux,ucis, g.f. Mühseligkeit/Trübsall/ Bekümmernüß/ Jammer/ Pein/ Schmertz/ Angst/ Sorgfältigkeit/ Unglück/ Arbeitseligkeit/ Angstigung/ Angstbarkeit/ Uberlästung.

Vtrapiony/ Strapiony/ Ærumnosus, Afflictus, Miser,a,um, Arbeitselig/ betrübt/ gepeiniget/ Armselig/ elend/ geplaget/ bekümmert/ elendiglich.

Vtrátnik/ Márnotráwcá/ Asotus,i,g.mas. Decoctor, oris, g.m. Heluo,onis, g.m. Nepos, otis,g.m. Nequam,g.o.indecl. Profligator,oris, g. m. Fraaß/ Schlemmer/ Prasser/ voller Zapff/ Verthuer/ Verschwender/ Verschlemmer/ Verbringer.

Vtwiey

Vtwierdzáć/Vmacniáć/Confirmare,Consolidare, Constabilire, Firmare, Fundare, Solidare, Roborare, Corroborare,Stabilire, befestigen/ bekräfftigen/ bestetigen/ fest machen/ bestendig machen.

Vtwierdzenie/ Vmocnienie / Stabilimen, inis,g.n. Stabilimentum,i,g.n. Befestigung.

Vtwierdzony/Firmatus,a,um, befestiget/bestetiget/ bekräfftiget.

Vtykáć/Defigere,Figere, stechen/stecken.

Vtykácz/ Stipator,oris, g.m. Verstopffer.

Vwagá/ Pensum,i, g.n. Bedencken/bedacht.

Vważáć/Vważyć/Attendere,Circumspicere, Expendere, Metiri, Cogitationes volvere, Contrectare aliquid mente, Corde conspicere, Versare in corde, auffmercken/ auff etwas acht haben/woll erwegen/betrachten/erachten/sinnen/ schawen / gedencken / vorsehen/ Im Hertzen betrachten. Vważyć co dobrze/ Introspicere, wolbetrachten. Vważáć pilno/Animum advertere, Animum advocare ad seipsum, fleissig auffmercken / gedencken was er selbst zuschaffen hab. Vważyć słowá / Appendere verba, die Wort erwegen. Vważáć spráwe/Descendere in causam, Eine Rechtsache zu handen nehmen. Vważyć wprzod / Prævidere, vorbetrachten / vermercken.

Vważájacy/ Animadversor, oris,g.m. Achthaber / der auff ein Ding mercket. Vważájacy pilno/ Attentus,a,um, fleissig auffmerckend.

Vważánie/ Rozważánie / Animadversio, onis,g.f. Dispicientia,æ,g. f. Auffmerckung / Betrachtung / Außrechnung.

Vważony/Animadversus, Appensus, Expensus,a,um, wolbetracht vnd erwogen.

Vwiaznąć/Hærere, Hærescere, Adhærere, Adhærescere, Inhærescere, Obhærere, hangen/ anhangen/ hafften / ankleben / behangen / aneinander hangen/hengen bleiben/bestecken bleiben.

Vwiednąć/Collabefieri, verdorren.

Vwieść / Subducere, wegnehmen / stehlen/ heimlich abführen/entführen.

Vwijáć /Involvere, vberwinden / zusammen winden/einwinden.

Vwijáć śie / Obversari, vmbher gehen.

Vwikłány/Impeditus,a,um, verwirrt.

Vwisły/Pendulus,a,um, hangend.

Vwłaczáć/ Detrahere, Elevare, verachten/ gring schätzen/ leichtern/verkleinern. Vwłaczáć



czći/honoru/Detrahere alicui, De fama alicujus detrahere, einem seine Ehre abschneiden.

Vwłaczájacy pieniedzy publicznych / Aversor pecuniæ publicæ, Entfrembder des gemeinen Gelds.

Vwłaczánie/ Derogatio, onis, g. fœ. Abbrechung/ Vervnglimpffung.

Vwolnić/Vwalniáć/ Donare rude, Laxare, Remittere, einen frey lassen.

Vwrzáły/ Percoctus,a,um, Wolgekocht.

Vymowáć/ Imáć/ Prehendere, Erwisthen/ ergreiffen.

Vzbrajáć / Armare, Communire, Munire, Munitare, Loricare, Bewaffnen/ befestigen/bewahren/den Leib wieder den Feind bewahren/ ein Koller/ Harnisch/ Pantzer oder dergleichen anlegen/anziehen.

Vzbrajájacy/Munitor, oris,g.m. Bewahrer/ Befestiger/Item, Schantzgräber.

Vzbrajánie/Armatus,us,g.m. Bewaffung.

Vzbrojony / Armatus, a, um, Gewaffnet. Vzbrojony ná poły/Semiermis, halb gewaffnet.

Vzdá/Frenum,i,g.n. Zaum/Gebiß.

Vzdrawiáć/ Vzdrowić/ Emendare, Sanare, Wiederbringen/heilen/gesund machen.

Vzdrowienie/Sanatio,onis,g.f. Heylung.

Vzdzienicá/ Capistrum,i,g.n. Halffter.

Vznánie/ Agnitio, onis, g.f. das Erkentnüß.

Vżywáć/ Frui, Usurpare, Uti, Gebrauchen/ nutzen/im brauch haben. Vżywáć często/ Usitare, frequent. offt gebrauchen.

Vżywálny / Usuarius,a, um, Usualis, le, das gebraucht oder genützet wird.

Vżywánie/Usura,æ,g.f. Usurpatio, onis,g.f. Usus,us,g.m. Gebrauch/ Genieß/ Nützung/ Gewonheit/Brauch. Vżywánie złe/Abusus,us,g. m. Abusio, onis,g.f. Mißbrauch/ Mißbrauchung vnd Besitzung etwas zueignen. W używániu być/In usu esse, etwa zu dienlich / gemein seyn.

Vżywánia dawnośći práwo / Usucapio, onis,g.f. Vberkommung/ Besitzung durch langem Gebrauch/Eigenschafft / Eigenthumb/ das durch ruhige Besitzung etlicher Jahren im rechten außgetruckt überkommen ist/ ein liegendes Gut durch dreyssig / ein fahrendes Gut durch drey Jahre. Vżywánia dawnośćia práwá dostáć/Usucapere, mit oder durch langem Gebrauch überkommen/ erlangen/ besitzen.

W/In, Intra, Præposit. In/innerhalb. W domu/ In domo, im Hause. We czterech lećiech/Intra quatuor annos, innerhalb 4. jahren.

W krotce/ Propediem, adverb. des nechsten Tages / in kurtzem/ gar bald.

W ktorą strone/Quorsus, Quorsum, adverb. Wohinwerts/gegen welchem orthe.

W práwo/Dextrorsum, Dextrorsus, Dextroversum, adverb. auff der rechten seiten hinauß/ oder gegen der rechten Hand.

W recz/Cominus, adverb. von nahem/oder in der nähe.

Wab/Elecebra, Illecebra, æ, g. f. Illectus, us, g. m. Illicium, ij, g. n. Illectamentum, i, g. n. Illex, icis, g. o. Perlecebra, æ, g. f. Anreitzung/Lockspeise/ Körnung/ Außlockung.

Wabiący/ Allector, oris, g. m. Invitabilis, e, Invitans, antis, g. o. Pellicator, oris, g. m. Anreitzer/hinzulocker / Betrieger mit glatten worten.

Wabić / Allectare, Allicefacere, Allicere, Escare, Illectare, Illicere, Invitare, Perlectare, Perlicere, Prolectare, Prolicere, Hinzu locken/ hinzu reitzen/schmeicheln/anreitzen/anlaß geben/ herfür locken.

Wabny/Illecebrosus, a, um, voll schmeichlens/ Anreitzung/der anreitzt/anlockt.

Wącháć/ Odorari, Olfacere, Olfactare, riechen/schmäcken/einen Geruch empfahen.

Wącháiący/Odorans, antis, g. o. riechend.

Wachel/Wáchlarz / Flabellum, i, g. n. ein Wedel/ damit man das Fewer auffwehet.

Wádá/Macula, Menda, æ, g. fœ. Mendum, i, g. n. ein angeborner Fehl/Mangel/Anmahl/Irrthumb. Wáde máiący / Mendosus, a, um, Gebrechlich / das einen Mangel oder Fehl hat.

Wádźić śię / Tricari, Zancken.

Wagá/Dinosis, is, g. f. Libra, æ, g. f. Libramen, inis, g. n. Libramentum, i, g. n. Pondus, eris, g. n. Trutina, æ, g. fœ. ein Gewicht/Waage. Wagá rowna/ Æquilibrium, ij, g. n. gleich Gewicht.

Wagá ołowiána powrozobiegom służąca/ Halter, vel Halteres, is, g. m. eine Bleykugel/welche die in den Händen tragen/ so da tantzen oder auff dem Seyl gehen/damit sie gewisse Tritt thun können.

Wagá / u wozow/ Jugum, i, g. n. Wagenschwengel/ daran die Pferde fürm Wagen ziehen.

Wagi rowney/Æquilibris, e, Gleichwichtig.

Wągl/Anthrax, acis, g. m. Carbo, onis, g. m. außgeleschte Kohlen. Wągl rozpalony/zárzysty/ognisty/Pruna, æ, g. f. brennende Kohl. Wąglik/Carbunculus, i, g. m. ein kleine Kohl.

Wągry/Węgry / Vari, orum, pl. num. g. m. Sommerflecken/ Sonnensprossen/Finnen.

Wahać śię/chwiać/cholebáć śię /Labascere & Labasci, Fluctuare, Nutare, Pendere, Vacillare, Titubare, anheben bewegt zu werden/schwancken / wanckelmütig werden / zweiffeln/ wancken/ fallen von einer seyten zu der ander wie die Wellen/ Schwancken mit den Füssen wie die truncke-nen Leuthe pflegen/gnappen.

Waháiący śię/ chwieiący śię/ cholebiący śię/Animus suspensus, schwanckend/ungewiß.

Wakácya/ Otium, ij, g. n. Stillstehung von der Arbeit/ Feyerung/Friede/gute Tage.

Wał/ Agger, eris, g. m. Vallum, i, g. n. Vallus, i, g. m. Bollwerck/Schantze/Schütte/Wall. Wał táiemny/ Vallum cæcum, ein verborgen heimlich Bollwerck. Wał stáwiáć / Vallare, Verschantzen. Plác prożny miedzy wałámi / Intervallum, i, g. n. Lücke/die weite zwischen den wällen. Wałem obwodźić / Circumvallare, mit Bollwercken umbgeben / mit Schantzen umbgeben/belägern.

Wał ná wodźie / Fluctus, us, g. m. Unda, æ, g. f. Mons aquæ, Wasserwällen. Wał morski/ Moles in mari, Meerwällen. Wáły pobudzáć/ Undare, Wasserwällen machen.

Wał krosienny / ná ktorym płotno zwiiáią/ Jugum, i, g. neut. der Windbaum eines Webers. Wałek okrągły/Cylindrus, i, g. masc. ein Waltze/oder was leicht zu waltzen ist.

Wałáć śię/ Volutari, sich wältzen.

Wáłách/Cantherius, ij, g. m. Equus castratus, ein verschnitten Roß/ein Walach.

Wálący śię/ Ruinosus, a, um, fällig.

Wałánie/Cylisma, atis, g. n. latin. Volutatio, onis, g. f. Waltzung. Wałánia mieysce/Volutabrum, i, g. n. Mistpfütz/da sich die Säw waltzen.

Walecznie/ Bellicosè, adverb. Tapfferlich.

Walecznik/Duellator, Pugnator, oris, g. m. Ein streitbar Mann/ ein Kämpffer.

Waleczny / Armipotens, Bellipotens, entis, g. o. Pugnax, acis, g. o. streitig/ streitbar/gewaltig und mächtig im Kriege.

Wałek do toczenia ćiężarow/ Palanga, æ, g. foe. eine Rolle/ Wahle/Welle/ ein sinwel rund

Holtz

Holtz/ das man vnter etwas leget/ vnd darauff wallet/ rollet.

Wálić/ Arietare, zu boden werffen.

Wálkarz/ Fullo,onis,g.m. Naca vel Nacca, æ,g.m. Walcker/ der mit Woll vmbgehet.

Wálkowáć/ Wálkiem toczyć/ Palangare, eine Bürde auffwallen/ rollen/ etwahin führen.

Wálkowánie/Volumen,inis,g.n.Waltzung.

Wálkowány/ Volutatus,a, um, gewaltzt.

Wálkowniczy/ Fullonicus, Fullonius,a, ū, Das zum walcken gehöret

Wálkujący/ Volvens,entis, g.o. partic. rollend/ wältzend.

Wánná/Alveus,i,g.m.Cupa,æ,g.f. Labrum, Solium, Vallum,i, g.neut. Wasserstande/Bütte/ Wannen.

Wapienniká/ Calcaria fornax, vel, Calcaria,æ,g.fœm. absolutè, Calcatorium, ij, g.neut. Kalckofen.

Wapiennik/Calcarius,ij,g.m.Kalckbrenner.

Wapno/ Calx,calcis,g.fœ. Kalck. Wapno tynkowe/ Calx tectoria, Kalck zu weissen.

Wárcab/ Calculus,i, g. m. Brettstein.

Wárcabnicá/ Alveolus,Fritillus,i,g.m. ein Brettspiel.

Wárchoł/ Perturbator,oris,g.m.Rabula,æ, g.m. Trico,onis,g.m. Vitiligator,oris,g.m. Betrüber/ Zerrütter/ Plauderer/ Schwätzer/ Vnnützer Jurist/ Haderhafftig/ Der jhme nichts nehmen läst/ ein Haderer/ Verwirrer/ Vnruhiger/ Häderrig/ Eygenrichtig/ Dem man kein lachen kan abbringen/ Bruder Ernst/ Klaffer.

Wárczeć/ Mutire, Ringere, Ringi, heimlich reden/ gilbtzen/ die Zäen blecken/ verbeissen/ verschweigen / sich rümpffen/ sich winden/ vnwürsch seyn/ das Maul zersperren.

Wárgá/ Labium,Labrum,Labellum,i, g. n. Labia,æ,g.f.& Labiæ,arum,pl.n.Lefftzen/Lippen.

Wárgáty/Brochus,Bronchus,a,um, Chilo, onis,g.m. Labeo,onis,g.m. Labrosus,a,um, der grosse Lefftzen hat/ oder / dem die Vnternzän vnd Lefftzen mit sampt dem Kinne weiter außgehen denn die obern.

Wárk/ Wárczenie/Rictus, us, g.masc. Das schnarren/ der Groll.

Wárkocz/Vibratus capillus, Haarzopff.

Wárowáć sobie/ Satisaccipere, Versicherung nehmen/ sich lassen versichern mit Bürgen/ Jhm einen Bürgen setzen lassen.

Wárowáć co komu/ewikcyją ná się przyjmowáć/ Mancipio dare, zu eygen eingeben.

Wárowáć się czego / Declinare, Cavere, vermeiden/fliehen/sich für einem hüten.

Wárowánie się/ Declinatio,onis, g.f. Vermeidung.

Wárowny/ Cautus,Tutus,a,um, versichert/ woll bewahrt.

Wárßtát/Ergasterium,ij, g.n. Fabrica, Officina, Opificina, æ, gen. fœm. eine Werckstat/ Werckladen.

Wártá/ Custodiæ,arum,g.f. pl.n. Wächter.

Wártaczká / Wártolká / Spondylus, seu Sphondylus,Trochus,i,g.m. Verticula,æ,g.fœ. Verticulum, Verticillum,i,g.n.ein Spinnwirtel. podobny do wártaczki/ Verticillatus, a,um, wie ein Spinnwirtel gestaltet.

Wártowáć / Versare , hin vnd her kehren. Wártowáć księgi/ Volvere libros, Versare auctores, Evolvere libros, Bücher auffthun vnd blättern.

Wártowánie/ Evolutio,onis,g. fœ. Außwickelung/ Auffknüpffung.

Wárunek kontráktowy/ Cautio, Conditio, Evictio, Satisdatio, onis, g. f. Satisdatum, i, g. n. Versicherung / Fürsehung/ Beding/Andingung/Behauptung/Beweiß/das ein ander etwas wiedergeben muß / Eine Schuld dafür einer Bürge ist.

Wárunkowy/ Cautionalis,e, versicherlich.

Wárzechá/ Rudicula, Tudicula,æ, g. f. Ein Kochlöffel/ ein Steck/damit man die Ding so auff dem Fewer kochen/ pfleget zu rühren/ ein Rührsteck/ Rührleffel.

Wárzenie/ Coctio,onis, g.f. Coctura,æ, g. f. Die Kochung/ das ein Ding kochet.

Wárzony/Elixus,a,um, gekocht/gesotten.

Wárzyć/ Coquere, Elixare , sieden/ kochen/ Wárzyć często / Coquitare, & Coctitare, frequent. offt kochen. Wárzyć znowu/ Recoquere, wiederumb kochen.

Wárzysty/ Coctibilis, Coctilis, e, Das sich kochen läst oder schon gekocht ist.

Wásąg/ Sirpea vehes, ein geflochtener Wagen/ eine Flechte.

Wáski/ Angustus,a,um, eng.

Wáśnić/Inconciliare,Inimicare, verwirren/ vneins machen/ anfeinden/ zum Feinde machen.

Wáß/Vester,a,um, Ewer.

Wáßyniec/Vestras,atis,g.o.ewer Landsman.

Wątek u tkaczow/Subtegmen,nis,g.n.Trama,æ,g.f. der Eintrag oder Wefel im Gewebe.

Watlenie/Infirmatio,onis,g.f.Schwächung.

Watlić/ Infirmare, Debilitare, schwächen.

Wątpiący/Fluctuans,antis,g.om. particip. Hæsitator,oris,g.m. Zweiffelhafftiger.

Wątpić/ Ambigere, Dubitare, Fluctuare, Hærere,Hæsitare,Pendere,Titubare,zweiffeln/ Im Zweiffel seyn oder stehen.

Wątpiciel/ Opinator,oris,g.m. Wahnwitziger/ der allweg zweiffelt in allen Sachen.

Wątpliwie/ Ambiguè, Diffidenter, Dubitanter, Dubiè, Perplexè,Perplexim,Perplexabiliter, adverb. Zweiffelhafftiglich/Mißtrewlich/ vngewißlich.

Wątpliwość/Wątpienie/Ambiguitas,atis, g.f. Dubitatio,Hæsitatio,onis,g.f. Hæsitantia,æ, g.f.Offendiculum,i,g.n. Scrupulositas,atis,g.f. Suspensio,onis,g.fœm. Zweiffel/Vngewißheit/ Zweiffelung. Wątpliwości pełny/Scrupulosus,a,um,voll Zweiffels. W wątpliwość przywieść/przywodzić/Injicere scrupulum, In dubium revocare, Einem Angst machen/ In Zweiffel stellen.

Wątpliwy/ Amphibolus,Ambiguus,Controversus, Creperus, Dubiosus, Dubius,a,um, Anceps,pitis,g.om. Dubitabilis,e,Perplexus, Suspensus,a,um, Zweiffelhafftig/ vngewiß/ Das noch im Zweiffel vnd Span stehet.

Wątrobá/ Hepar,atis,g.n. Iecur, jecoris & jecinoris,g.n. Leber. Wątróbká/Iecusculum,i,g.n. Leberlein. Wątrobna chorobá/ Morbus hepatarius, Lebersucht. Wątroby chorobę cierpiący/Hepaticus,a,um, der eine böse Leber oder Pein in der Leber hat.

Wąż/Anguis,is,g.dub. Coluber,bri,g.m. Serpens,entis,g.com. eine Schlange. Wąż ślepy/ Amphisbæna,Cæcilia,æ,g.f.Blindschleiche. Wąż wodny/Enhydris,idis,g.f. & Enhydrus, i,g.m. Wasserschlang. Węże noßący/ Colubrifer,a,um, Der Schlangen vmb sich trägt. Z wężámi wojujący/ Ophiomachus,i,g.masc. der mit Schlangen ficht.

Ważenie kogo/ Æstimatio, onis,g.fœm. Schätzung/ Achtung/ Lobung/ in Ehrenhaltung.

Ważenie czego/ Pensura, æ, g.f. Exagium, ij,g.n. das Wägen.

Ważnik/ Libripens,pendis,g.m. Pensator, oris,g.m. Zygostates,æ,g.m. ein Wagmeister/ oder/ einer der eine Wage in der Handt hat vnd wiegt. Ważąca wełnę/ Libraria, æ, g.fœm. Wollenwägerinn.

Ważny/ Gravis,e, Ponderosus, a, um, wichtiglich/ schwer/ lästig/ überlegen.

Ważny/przyjęty/Legitimus, Ratus,a,um, ordentlich nach dem Gesetze/ fest/beschlossen/kräfftig/ gewiß vnd steiff.

Ważny/ płátny/ Momentosus,a,um, das wichtig ist vnd viel vermag/ gültig.

Ważyć/ Librare, Pendere, Pensare, Ponderare, Trutinare, Trutinari, wägen/ erwegen/ schätzen. Waży/ Valet, es gilt.

Ważyć sobie kogo/Poważáć/Zacz mieć/ Æstimare aliquid magni,magno, plurimi,pluris, tanti, Facere aliquem, magni,pluris, plurimi, Magni pendere, Rem aliquam habere gravem, Pensi aliquid habere, Habere aliquid primum, Probare, Reputare, Spectare aliquem, Suscipere aliquem, loben als gut/ gutachten/ einen vor Augen haben/ viel von einem halten. Ważyć sobie wielce/Multifacere, hoch achten. Ważyć mniey kogo / Posthabere, geringer achten.

Wbić/ wbijáć/Figere, Inculcare, Incutere, Pangere, einschlagen/ einbleyen/ einprügeln. Wbijáć w ziemię/ Depangere, in die Erd einschlagen. Wbijáć znowu/Refigere, wieder anhefften/ einschlagen.

Wbiegáć/ Introrumpere, Incurrere, Ingredi, mit Gewalt einbrechen/hinein lauffen/ hinein gehen. Wbieżeć między/ Intercurrere, darzwischen kommen/ darunter lauffen/ darzwischen lauffen.

Wbieżenie/ Intercursio, onis, g.f. Intercursus, us, g.m. Vnterkommung.

Wbity/ Fixus, Fistucatus, Incussus, Pactus, a,um, das mit einem Schlägel eingetrieben/eingeschlagen ist.

Wchodzić/ Ingredi, Inire, Intrare, Penetrare, hinein gehen/hinein tringen/hinein kommen.

Wciekáć/ Illuere, Impluere, Influere, Subinfluere, hinein regnen/ hinein fliessen. Wciekáć między/ Interfluere, darzwischen fliessen,

Wcieráć/ Interere, einreiben/ einbrocken.

Wcináć/ wrzynáć/ Insecare, einhawen/ einschneiden.

Wcześnie/ Wczás/ Attemperatè, Maturè, Opportunè, Tempestivè, Tempore, Tempori, adverb. Bey zeiten/ zu rechter gelegener zeit/ zeitlich/ bequemlich.

Wczesność/ Wczás/ Commoditas, atis, g. f. Commodum, i, g. n. Gelegenheit/ bequemlichkeit.

Wczesny/ Ná czás padájący/ Commodus, Opportunus, Percommodus, Peropportunus, Tempestivus, a, um, füglich/ nach dem Wunsch/ gar nützlich vnd geschickt/ zeitig/ rechtzeitig.

Wczorá/ Heri, adv. temp. Gestern.

Wczoráyszy/ Hesternus, a, um, Gesterig.

Wdeptáć/ Inculcare, einstampffen/ eintreten.

Wdoić/ Immulgere, einmelcken.

Wdowá/ Vidua, æ, g. f. Wittwe.

Wdowiec/ Viduus, i, g. m. Wittwer.

Wdowstwo/ Viduitas, atis, g. fœ. der Wittwenstand.

Wdrobić/ Infriare, Infricare, Interere, einreiben/ einbrocken.

Wdźięcznomowność/ Lepor, vel Lepos, ōris, g. m. Suaviloquentia, æ, g. fœ. sanffte vnd hübsche Rede/ liebliche Kosung.

Wdźięcznomowny/ Dulciloquus, a, um, Suaviloquens, entis, g. o. Suavidicus, Suaviloquus, a, um, von lieblichen reden.

Wdźięczny/ Wdźięczen dobrodźieystw/ Gratus, a, um, Danckbar. Wdźięcznym być/ Habere gratiam, Respondere officijs, sich danckbar erzeigen/ danckbar seyn.

Wdźierać śię/ Irrumpere, Introrumpere, mit Gewalt hinein brechen/ hineindringen.

Wdźiewáć/ Induere, anlegen/ anziehen.

Węch/ Wąchánie/ Odoratio, onis, g. f. Odoratus, us, g. m. das Riechen. Węchem szukáć/ Vestigare, dem Gespür nachsuchen/ nachforschen/ nachspüren. Węchu ostrego/ Odorisequus, a, ū, Sagax, acis, g. o. Gerüchig/ gespürig/ nachspürig/ wie ein Hund der dem Geruch nachspüret.

Wechslerz/ Odmieniácz pieniędzy/ Argyrocopus, i, g. m. Argyrognomon, onis, g. m. Collibistes, æ, g. m. Campsor, oris, g. m. Wechseler.

Wędá/ Hamus, i, g. m. eine Angel.

Wędla/ podle/ Juxta, Prope, Propter, Secus, præpos. Accus. inserv. Bey/ Vmb/ nahe bey.

Wędkarz/ Hamiota, æ, g. m. ein Fischer der mit Angeln Fische fähet.

Wędna nić/ Linea, æ, g. f. Angelschnur.

Wędrowáć/ Peragrare, durchwandern.



Wędźić/ Infumare, beräuchern/ mit Rauch oder am Rauch diegen/ dürr machen.

Wędźidło/ Mońsztuk/ Camus, i, g. m. Frenum, i, g. n. Orea, æ, g. f. sein Gebiß/ Halffter.

Wędźisty/ Hamatus, a, um, Hamatilis, e, das man mit Angeln fähet/ od/ das sich gerne haacken läst/ Hämmig/ das einen Angel hat/ oder haken/ an einander gehenget.

Węgielnia/ Fornax carbonaria, Kohloffen.

Węgielnicá/ Norma, Normula, æ, g. fœ. Winckelmaaß. Węgielnicą wymierzony/ Orthogonus, a, um, Winckelgerad/ Winckelrecht.

Węglarz/ Carbonarius, ij, g. m. Köhler.

Węglásty/ Angulatus, Angulosus, Orthogonus, a, um, Winckelecht/ eckicht/ das Ecken hat/ Winckelgerad/ Winckelrecht.

Węgorz/ Anguilla, æ, g. f. Aal. Węgorz morski/ Congrus, & Conger, gri, g. m. Murena, æ, g. f. MeerAal.

Wełná/ Lana, æ, g. fœ. Vellus, eris, g. n. abgeschorne Woll. Wełná nieochędożona/ Succida, Sordida lana, Vellera succida, new abgeschorne Wolle/ die noch vngewaschen ist. Wełny owczey plugástwo/ Oesipum, i, g. neu. das Kaat/ so den Schaaffen/ ehe sie gewaschen sind/ an der Wollen hängt/ Schaaffbrallen genant.

Wełny robienie/ Lanicinium, Lanificium, ij, g. n. Wollenwerck/ Tuchmacherey.

Wełniány/ Laneus, a, um, Wöllin.

Wełniarz/ Lanarius, Lanificus, i, g. m. Wollenschläger/ Wollenweber/ Wollenwercker.

Wełnisty/ (od wełny) Lanarius, a, um, Lanaris, e, Lanatus, Lanosus, Laniger, Lanifer, a, um, das Wollen trägt.

Wełnisty/ (od wełnow ábo wáłow) Fluctivagus, Undosus, Undisonus, Undatus, a, um, Undans, antis, g. o. das über die See oder Gewäll schwimmet/ oder wie Wasserwällen rauschend.

Wełnokomny/ Fluctifragus, a, um, das die Wellen zerbricht/ zerschlegt/ vngestümlich.

Wemknąć śię/ Irrepere, Heimlich hineinschleichen.

Wemknienie śię/ Insinuatio, Irreptio, onis, g. f. das heimlich einschleichen/ Einschluff.

Wendetá/ (zábáwá y stan) Saccaria, Sagaria, Scrutaria, æ, g. fœ. Kauffmanschafft/ Gewerb/ Handthierung mit Lumpen vñ altem Eysenwerck.

Wendetá/ mieysce/ Wendetárski rynek/

 Fo-

Forum promercale, Forum ſcrutarium, Grümpelmarckt/da allerhand Kleider vnd Haußrath verkaufft wird. Wendetá niewolnikow / Catasta,æ,g.fœ. Venalitium,ij,g.neu. der Leibeigen Knechte vnd Mägde Marckt.

Wendetarká/ Scrutaria, æ,g. fœ. ein Grempelfraw die alt Haußgeſchirr vnd alt Gerümpel verkaufft.

Wendetarz / Frivolarius, ij, g. m. Mango, onis, g.m Nugivendus, Scrutarius,ij,g. maſc. ein Spengelkrämer / Dockenkrämer / der Weiberzierd vnd Kinderſpiel verkaufft/ Poppenmacher/ Poppenkrämer/Grempler/der alt Haußgeſchirr/ Gerümpel/Eyſen/Lumpen/rc. verkaufft.

Wepchniety/Intruſus,a,um,hineingeſtoſſen.

Weśćie/Weßćie/wjazd/Ingreſſus,Initus,us, g.m. Ingreſſio, onis,g.f. Introitus,us,g.m. Eingang/Eintrit/ Anfang.

Weſelacy śie/ Gaudens,entis,g.o. Gratulabundus,a,um, Gratulans, Lætans, Ovans,antis, g.o. Frolockend/ſich frewend/ Frewdenreich.

Weſele/Weſelenie śie/Rádość/Gaudium, Jubilum,i,g.n Lætitia,æ,g.f. Lætitudo,inis,g.f. Ovatio,onis,g.f. Frewd/Frolockung/ein frewdenreich Wiederfahrt eines Obſiegers.

Weſele/Nuptiæ,arum,g.f. plur.nu. Hochzeit.

Weſelić śie/Rádowáć śie/ Gaudere,Geſtire,Gratari, Gratulari, Hilareſcere,Jubilare,Lætari,Lætificari,Ovare,Triumphare,ſich frewen/ mit Geberden ſich frölich erzeigen/ vor Frewden etwas baaren/frolocken/ frölich /luſtig ſeyn über einem guten / jauchtzen/ſich größlich frewen. Weſelić śie bárzo/ Pergaudere, ſich ſehr erfrewen. Weſelić śie ćicho/In ſinu gaudere, ſich heimlich erfrewen. Weſelić śie dármo / Uſura falſi gaudij frui, ſich vergebens frewen. Weſelić śie poſpołu/ Congaudere , ſich zuſammen erfrewen/ luſtig ſeyn.

Weſelnie/ Nuptialiter,adv. Hochzeitlich.

Weſelny/Nuptialis,e,Hochzeitlich. Weſelna pioſnká / Epithalamium,ij,g.n. Hymæneus,ei, g.m. Hochzeitgeſang/Brautlied.

Weſoło/ Hilarè, Hilariter, Jucundè, Lætanter,Lætè, adverb. Frölich / mit Frewden/ luſtig/ lieblichen/frewdiglich/in Frewden.

Weſołość/ Amœnitas, Feſtivitas, Hilaritas, Jucunditas,atis,g.f. Luſtbarkeit / Holdſeeligkeit/ Lieblıgkeit/Fröligkeit/Luſt/Luſtigkeit.

Weſoły/ Amœnus, Delicatus, Feſtivus, Hilarus,a,um, Hilaris, Lætabilis, e, Lætus, a, um, Luſtig/ lieblich / holdſelig/frewdig/frewdenreich.

Weß/Pes,edis,g.m.Pediculus,i,g.m. Lauß.

Weß wodna / żiele/ Draco,onis,g.m. Natterwurtz.

Wet/Wzájem/Talio,onis,g.f. Vices,g.f. pl. num.tant. Wiedergeltung/ gleiche Beſchädigung ſoman den zugefügten ſchaden mit gleichem vergiltet / Aug vmb Aug/ rc. Wet zá wet oddáć/ Hoſtire,Redhoſtire,Retaliare,Referre par pari, Reddere paria, Reddere vicem,Rependere vices,Remetiri, vergleichen/ vergelten/ gleich wiederumb geben/gleich mit gleichem vergelten.

Wetchniony, Infixus,a,um,eingeſteckt.

Wety / Bellaria, orum,g.n. plur. num. Epidipnis,idis,g.f. Epidipnidæ,arum,g.f.plur.num. Tragemata,um,g.n.pl.num. Mactea,orum, g.n. pl.num.vel Macteæ,arum,g.f.pl. num. Secunda menſa,Epiphoremata, um,g. n.pl. nu. Pemmata,Epidorpiſmata,Metadorpia, Hypotrimmata, Trogalia, g.n. plur. num. was man zuletzt in der Gaſterey aufſetzt/als Obs/Zucker/rc.

Wewnątrz / Intra, Introrsùm, Introrsùs, adverb. Jnnwendig/hineinwerts.

Wewnętrzny/Interior,Interius, Jnnerlich.

Wey/Báwey/Pátrz/Hem,Vah, En, Papæ, Interject. Ey/Sihe da. (ſehen.

Weyźrzeć / Inſpicere, Introſpicere, hinein-

Weyzrzenie / Poyrzenie / Conſpectus, Aſpectus, Inſpectus, Obtutus, & Obtuitus, us, g.m. die Anſchawung.

Węzeł/ Nexus,us,g.m. Nodus,i,g.m. Knopff.

Węzełek/Nodulus,i,g.m.dimin. ein Knöpfflein.

Węzłem záwiezowáć / záwłączáć / Nectere, Innodare,Nodare, knüpffen/binden.

Wezgłowie / Wezgłowko / Accubitum, i, g.n. Pulvinar,aris,g. n. Pulvinarium, ij, g. n. ein Hauptküſſen. Wezgłowie ná ktorym śie łokćiem wſpieráją/ Cubitale,is,g. n. ein Pulſter.

Węzłowáty / Nodoſus,a,um, verknopfft.

Wężownik/ Serpentiger,a,um, ein Schlangenträger.

Wężownik żiele/ Dracontium,ij, g. neu. ein Kraut/ das man Drackenwurtzel nennet.

Wężownik ná niebie/ Anguifer,i,g. m. ſydus,Anguitenens,entis,g.m Schlangenträger.

Wężowy/ Anguineus, Anguinus, Angueus, a,um, von einer Schlangen. Wężowa ſkorá/

Ver-

Vernatio, onis,g.fœm.abgeſtreiffte Schlangen-haut. Weżowego rodu/ Serpentigena, æ,g.m. von der Schlangen gebohren.

Wezwáć ná ſtronę / Sevocare, beſonder an eine ſeit beruffen/neben ſich ruffen.

Weżykowáty / Sinuoſus, a, um, das in die Krümm gehet wie eine Schlange.

Wgantáć / Compellere, Impellere, Redigere, Hineintreiben/ einjagen/ hinein ſtoſſen.

Wglądáć / Inſpicere, Introſpicere, hinein ſehen. Wglądáć czeſto / pilno / Inſpectare, Beſichtigen/ fleiſſig hineinſehen.

Wglądánie/Inſpectio,onis,g.f.das einſehen.

Wiąć / Eventilare, Flare, erſtauben/ erwannen/werffen/wie das Korn/blaſen/wehen. Zboże wiąć/Ventilare frumentum,das Korn wannen/ wörfflen/das Getreyd erlüfften.

Wiádomo/ Swiádomo jeſt wßyſtkim / Conſtat inter omnes, Scitum eſt, Pervagatus ſermo civitatis,Res nota atq; apud omnes pervulgata, Res in vulgus pervulgata, Es iſt allen Leuthen bekandt / offenbar/er iſt den Leuthen ins Maul kommen.

Wiádomość/ Notitia,æ,g.f. Notio,onis,g.f. Scientia,æ,g.f. das wiſſen/Wiſſenſchafft/Wiſſenheit/Verſtandt.

Wiádro/ Weborek/ Craterra, vel Creterra, Manſiſterna,æ,g.f.Modiolus,Nanus,i,g.m.Situla,æ,g.f. Urceus,ei,g.m. Urna,æ,g.fœ.Waſſergelde/Waſſerkrug/Waſſereymer/ Zuber/Gelde/ Schöpffeymer.Wiáderko/Sitella,Urnula,æ,g.f. dim.ſchöpffkrüglein.Wiádro ßerokie u wierzchu o jednym uchu/ Naſiterna,æ,g.fœ. Waſſergeſchtri/waſſerkeſſel/mit handhaben/der weit iſt.

Wiádrowy/ Wiádro w ſię biorący/ Amphoralis, Urnalis,e, das 24.Maß/oder 12.Kannen hält.

Wiádrowy ſtoł / Urnarium,ij,g.n. Waſſerhafen Geſtell/oder ein Dreyfuß/darauff die Waſſertöpffe ſtehen.

Wianek/ Corolla,æ,g.f. ein Kräntzlein.

Wianie/ Ventilatio,onis,g.f. das wannen.

Wiárá/Fides,ei,g.fœ.Glaube / Trew. Bog wiáry/Fidius,ij,g.m.nomen prop.Dei præſidis fidei, ein Sohn Jovis, welchen man als einen Vorſteher der Trew vnd Glaubens verehret hat. Wiáry godny / Locuples author, bonæ fidei eſt,Locuples teſtis,Certus author,Glaubwürdig genugſam/gewiß/warhafftig/beſäſſen.Do wiáry nowo przywrocony / Neophytos, i, g. m. der newlich zum Glauben bekehrt. Wiárę ſobie wzajemnie dániem rękí potwierdźić/ Fidem dextra data ſancire, die Trewe mit dargebotener Hand beſtetigen. Wiárę záchowáć / Fide ſtare, Fidem ſervare, Trew halten.

Wiátr/Flabrum,i,g.n.vel Flabra,orum,g. n. pl.num. Flatus,us,g.m.Ventus,i,g.m.der Wind. Wiátrek/ Aura,æ,g.fœ. Ventulus,i,g.m.dimin. ſänffte Lufft. Wiátr dobry / Ventus ſecundus, Ventus ferens, Ventus favens, Ventus ſecundans,guter Wind.Wiátr dobry wieje/Operam dat ventus, der Wind iſt gut vnd gelegen. Wiátr dobry mieć / Aura uti, dicuntur naves, guten Wind haben.Wiátr zły/ przećiwny / Reflatus, us,g.m.Ventus adverſus,Ventus gravis,Reflans ventus, gegen Wind.Wiátr gwałtowny / Veſaniens Ventus, der vngeſtümme wind. Gdy wiátr wiał gwałtowny / Veſaniente vento, als der wind vnſinnig / wütend / vngeſtümmig worden.Wiátr wſchodny práwy/Subſolanus, i,g. maſc. der wind von Auffgang oder Morgen. Wiátr wſchodnemu poboczny ku południowi/ Apeliotes, æ, g.m. Eurus, Euronotus, i,g.m. der Oſtwind. Wiátr wſchodnemu poboczny ná půłnocy/ Cæcias, æ, g.m. ein Ortwind zwiſchen dem Aquilone vnd Euro, zeucht das Gewölcke zu ſich. Wiátr południowy/ práwy/śrzedni/Auſter,ſtri,g.m.Notus,i, g.m. der Mittagswind/Südwind. Wiátr południowemu poboczny ku wſchodowi/ Euronotus, Euroauſter, ſtri,g.m.Süd-Süd-Oſt.Wiátr południowemu poboczny ku záchodowi/Altanus, Euroafricus, Libonotus, i,g.m. Nordweſt-Wind.Wiátr záchodny práwy/ Favonius,Zephyrus,i,g.m. Weſtwind / von Abend oder Vntergang. Wiátr záchodnemu poboczny ku południowi/ Africus,i,g.m. Carba,æ,g.maſc. Südweſtwind. Wiátr záchodnemu poboczny ná połnocy / Corus & Caurus, i,g.m. Argeſtes, æ, g.m. Nordweſtwind / Weſt-Südweſt. Wiátr połnocny práwy/Septemtrio,onis,g.m.Aparctias,æ,g.m,Septentrionarius,ij,g.m.Nordwind/ von Mitternacht, Wiátr połnocnemu poboczny ku wſchodowi/ Aquilo,onis,g.m.Boreas, æ,g.m.NordOſt. Wiátr půłnocnemu poboczny ku záchodowi / Thraſcias, æ, g.m. einer von den Winden ſo zwiſchen Mitternacht vnd der

 Son-

Sonnen vntergang herwehet. Wiátr coroczny ktory okoko dźieśiatego dniá kánikuły po- czawszy / áż do końcá sámego látá zwykł wiáć/Etesiæ,arum,g.m.pl.nu. Jährliche Wind/ die im Sommer auff gewisse zeit / nemblich in den Hundstagen von Mitternacht wehen. Wiátr burzliwy we Fránciey w Delfinatu zwy- czáyny/Circius,ij,g. m. ein vngestümmer wind/ der sonderlich im Delphinat wähet.

Wiátronogi/ Aëripes,edis,g.omn. Schnell/ vnd Leicht.

Wiátrowisko/Conflages,um,g.f. plur. num. ein Ort da der Wind allenthalben zukommen kan vnd bewehen.

Wiąz/Ulmus,i,g. f. Vlmenbaum.

Wiązáć/ Evincire, Fasciare, Ligare, Necte- re, Nodare, Viere, Vincire, binden/knöpffen/ mit Banden verbinden.

Wiązań / Manipulus, i, g.m. eine Handvoll/ ein Bunt.

Wiązánie/Catenatio,Nexio,onis,g.f.Nexus, us, g.m. Vinctura,æ,g.f. eine Niete/Zusammenfug/ Verhafftung/ Verknüpffung/ Verstrickung / das Binden/ Bund/Band.

Wiązanká/ Wiązká czego/Snopek/ Dra- gma,atis,g.n.& Dragma,æ,g.f. Fascia, æ,g.fœ.& Fascis,is,g.m.Scopæ,arum,g.f.pl. nu. ein Hand- voll/Büschlein/oder Bürdelein.

Wić/Witká/Vimen,inis,g.n.Vimen lentum, eine Wiede von Weiden oder sonsten.

Wić/ Plectere, in einander wickeln/flechten.

Wicher/Ecnephias, æ,g. m. alijs,g.f.Turbo, inis, g.m. Typhon, onis, g. m. Sturmwind/ Windwirbel / Wolckenbruch.

Wichrowáty / Wichrzásty / Burzliwy/ Procellosus, Tempestuosus, Tumultuosus, Tur- bidus, Turbulentus,a,um, Stürmig/ vngestüm/ voll Vngewitter/Trübe/Vnruhig/Zänckig.

Widáć/ Visere, besehen/ sehen.

Widelce/ Creagra, Fuscinula, æ, g. fœm. ein Fleischgabel. Widelce trzyrogie / Fuscina, æ, g. f. eine Gabel mit drey Spitzen.

Widły / Bidens, entis, g. m. Furca, Furcula, Furcilla, æ, g. f. Gabel. Widły gnoyne / Fur- cilis, vel, Furcillis,is, g. fœ. Mistgabel. Widły orácze/ Merga,æ, g.f. eine Korngabel.

Widoczny/ Conspicuus, Propatulus,a,um, Achtbar/ scheinbar/ Weltkündig/ offentlich/ Das man sehen vnd greiffen kan/ klarsichtig.

Widok/ Monstrum, Ostentum, i, g. n. Pha- sma,atis,g.n. Visio,onis,g.f. Visum,i,g.n. Visus, us,g.m. ein Wunder/Wunderzeichen/ein Gesicht/ Einbildung/ fürkommend Gesicht. Widok fán- tástyckí/obkudá/Phantasma, atis, g.n. ein Ge- sicht oder Erscheinung im Traum oder Schlaff.

Widok/ Dźiwowisko krotofilne/ publi- czne/ Scæna,æ, g.f. Spectaculum,i, g.n. Schaw- spiel.

Widok/Spectatio,onis, g.fœ. Das Ansehen/ Schawung.

Widokowy/Theatricus,a,um, Theatralis,e, Das zun Schawplätzen/ Schawspielen gehört.

Widomy/Aspectabilis, Visibilis,e, sichtbar.

Widzący/ Oculatus, Oculatissimus, a, um, Das man von weitem vnd fernen/oder allenthal- ben sehen kan/ sichtig/ wolgeauget/ sehend.

Widzenie/ Visio,onis, g.f. Visum,i, g. n. Vi- sus,us,g.m. das Gesicht. Widzenia godny/ Vi- sendus, a, um, besehens werth/ woll werth zu be- schawen.

Widźiány/Conspectus, Visus,a,um, besehen. Widźiánym być/ Conspici, Apparere, erschei- nen/ daß man gesehen werde.

Widźieć/ Cernere, Conspicari, & Conspice- re, Prospicere, Videre, sehen/schawen.

Więc/ Igitur, Ergò, Conjunct. Proin, Proin- de, Tum, adverb. Derohalben/ Vnd weiter.

Więcey/Amplius, Plus, Magis, adverb. mehr.

Więcierz/ Funda, Nassa, æ, g.f. Nassa ex filis, orbibus aliquot ligneis distenta, Fischerreuß.

Wieczerzá/Cœna, Vespertina,æ,g.fœ. Das Abendessen/Nachtmahl. Wieczerzá domowá/ Domicœnium,ij,g.n. einheimisch Nacht-Abend- mahl. Podjeść sobie ná wieczerzy / Subcœ- nare, woll zu Nacht essen. Kazáć wieczerzą ná- gotowáć/Imperare cœnam, ein Nachtmahl zu- zurichten/ zuzurüsten gebieten/ befehlen.

Wieczerzáć/ Cœnare, zu Nacht essen. Wie- czerzáć często / Cœnitare, frequ. offt vnd viel zu Nacht essen. Chćieć wieczerzáć/ Cœnatu- rire, Begierde haben Abends zu essen.

Wieczerznik/ Cœnaculum,i, g.n. Cœnatio, onis, g. f. ein Orth da man das Nachtmahl isset/ Abendmahl hält.

Wieczerzny/ Wieczerny/ Cœnaticus, Cœ- natorius,a,um, Das zum Abend- oder Nachtessen gehört.

Wie-

Wieczko/Operculum,i,g.n. ein Deckel.

Wiecznie/ Ná wieki/ Æternò, Æternùm, Immensùm, Perpetuò, Perennè,adver. Allzeit/ In Ewigkeit/ fort vnd fort/ Ewiglich.

Wieczność/ Æternitas,atis,g.f.Ævum,i,g.n. sing. tant. Perennitas, Perpetuitas,atis, g.fœm. Ewigkeit/ Langwirigkeit.

Wieczny / Wiekuisty / Æternus, Æviternus, Perpetuus,a,um,Perennis,e,Sempiternus, a,um,Ewig/ jmmerwährend. Wiecznym uczynić/ Æternare, vnsterblich machen.

Wieczor ( Nomen) Vesper,eris, g. m.& Vespera, æ, g. f. Vesperus, eri, g. m. Vespernum, Vespertinum tempus, Serum diei, Præceps in noctem diei tempus, Dies in noctem vergens, Der Abend/ Abendzeit. Wieczor pozny / Lumen serum, spåther Abend.

Wieczor/ Wieczorem / Vesperè , Vesperi, Pervesperi,Serò,adverb. des Abends/zu Abend/ spåth. Ku wieczorowi / Primo vespere, Vesperascente die, gegen Abend.

Wieczorny/ Vesperalis,e, des Abends.

Wiednąć/ Arere, Arefieri,Exarefieri, Flaccere, Flaccescere, Inarescere, Marcere & Marcescere, verwelcken/ dürre werden.

Wiedzący/Conscius, a, um, Sciens,entis,g. om. Wissend/ Wissenschafft habend/Wissenhafft.

Wiedzieć/ Scire, Tenere, wissen. Wiedzieć przed tym/ Prænoscere, Præscire, Præsciscere, vorwissen / vorkennen.

Wiejácz/ co wieje/ wywiewa zboże/ Ventilator,oris,g.m. der das Geträyde wörffelt/lüfftet/wannet/Fruchtwanner/Kornhüter/Erlüffter.

Wiejáczká / Szufla do wianiá / Capisterium, Ventilabrum,Velabrum,i,g.n. eine Wanne/ Worffschauffel.

Wiek/Ætas,atis, g.f. die Zeit jedes Alters.

Wieko/ Operculum,i, g.n. ein Deckel.

Wiekowáć/ Perennare,Perpetuare, Jmmer währen/ jmmerdar beharren/ aneinander stets verharren/ wåhrhafftig seyn.

Wielbić / Honorificare, Magnificare ; hoch rühmen/ groß machen / mit Worten erheben/ loben.

Wielbląd/ Camelus,i, g.m. Dromas,adis,g. m. Camelthier. Wielbłądow opátrowánie/ Camelasia,seu, Camelaria, æ, g. fœ. die Hütung der Camelthier. Wielbłądorys / Camelopardalis,is, g. m. ein Greiff.

Wielbłądnik / Camelarius,ij, g.m. Cameltreiber.

Wielbłądowy/Camelinus,a,ū, vom Cameel.

Wiele/ Multùm, adverb. Viel.

Wiele ich? Quot,Quàm multi sunt ? wie viel.

Wielebnie/ Veneranter, adv. Ehrerbietlich/ mit Ehrerbietung / mit Ehrbeweisung / Ehrbeweißlichen.

Wielebny/Venerabilis,e,Venerandus,a,um, Ehrwürdig/Der Ehren werth ist/oder/Dem man billig soll Ehre erweisen.

Wielgomyślność/ Magnanimitas,atis,g.fœ. Großmütigkeit/ Herzligkeit des Gemüths.

Wielgomyślny/Magnanimus, a, um, Großmüthig.

Wielgook rybá / Oculata, Ophthalmia, æ, g. fœ. piscis, Neunaug.

Wielgouchy/Vszáty/ Flaccus,a,um, Einer der lampige oder hangende Ohren hat.

Wielka noc/Swięto/Pascha,æ,g.f. Festum paschatis, Ostern/ Osterfest.

Wielki/ Colosseus, Colossicus, a, um, Enormis, Grandis,e, Immodicus, a, um, Ingens,entis, g.o. Magnus, Permagnus,a,um, Pergrandis, Prægrandis,e, Spatiosus, Vastus,a,um, Vegrandis,e, großlåstig/vnmåßlich/ hoch/ weit/måchtig/ übergroß/ über die maaß.

Wielki/Multus, Numerosus,a,um, Viel.

Wielkonocny/Paschalis,le, Osterlich.

Wielkość/ Amplitudo, inis, g. f. Enormitas, atis, g.f. Magnitudo,inis,g.f. Granditas,atis,g.f. Moles,is,g.f. Vastitas,atis, g.f. Molimen,inis,g. n. Immanitas, atis, g. fœm. Grösse/ Vbermaaß.

Wielkość dziwney/ Visendæ magnitudinis arbor, &c. einer wunderbahren Grösse.

Wielkość liczby/ Multitudo,inis,g.fœ. Vis, vim, à vi, Vielheit/Hauffe/Menge/Macht.

Wielmożnie/ Magnificè, adver. pråchtiglich.

Wielmożność/Potentia,æ, g.f. Opes,opum, opibus,g.f. plu.nu. Gewalt/Macht/Herrschung/ Mächtigkeit/Pracht.

Wielmożny/Magnificus,a,um,Multipotens, Potens, Præpotens,entis, g. omn. vielmächtig/ Ehrlich/ herrlich/ gewaltig.

Wielodzielny/ Multipartitus, a, um, Multiplex,icis,g.o. vielfältiglich getheilet.

Wielodzielny/ (pytájąc) Quotuplex,icis,g. o. wie mancherley.

Wielokſztałtnie / Multiformiter, adverb. mancherley.

Wielokſztałtny/Multiformis,e,mancherley Art/weiſe vnd Geſtalt.

Wielomownie / Loquaciter, Verboſè, adv. mit langem Geſchwätz/ mit viel Worten.

Wielomowność / Dicacitas,atis, g. f. Garritus,us, g.maſc. Garrulitas, Loquacitas,atis, g. f. Macrologia, æ, g. fœ. Multiloquium,ij,g.n. ein Geplapper/Geſchwätz/Das Plaudern.

Wielomowny/Adoleſchos,i,g.maſc.Dicax, acis, g.o. Garrulus, Largiloquus,a,um, Loquutor,oris,g.m. Multiloquus, Verboſus,a,um, ein Schwätzer/Plapperer/Plauderer/Aufſchneider.

Wielonog / morſki pław / Polypus, i, g. m. vel, Polypus, podis, g. m. ein Meerfiſch mit viel Füſſen.

Wielonogi/Multipes, pedis, g.o. Vielfüſſig.

Wielorákí/ Quotuplus, a, um , wie manches.

Wieloryb/Balæna,æ, g. f. Cetus,i, g. m. vel, Cete,g.n. indeclin. Wallfiſch. Wielorybi sadz/ Cetariæ,arum, g. f. pl. num. vel,Cetaria, orum, g.n. pl. num. groſſe Weyher oder Graben/darin man groſſe Fiſche ſetzt.

Wielowładny/ Multipotens, entis, g.omn. Vielmächtig.

Wieniec/Serta,æ g.f.vel,Sertum,i,g.n.Stemma,atis, g.n. Stephanos,i, g.m.Strophia,orum, g.n. pl.num. Tæniola,æ, g. f. Corona roſea, florea, ein Krantz. Wieniec żołnierſki ábo wojenny u Rzymian rozmáity/ Corona,æ, g.f. ein Krantz. Odsieczny wieniec / Corona obſidionalis, *quæ dabatur ei, qui obſidione alios liberavit, eratq. graminea*, ein Krantz von Graß/ der einem Erlöſer von der Belägerug ward gegeben. Towárzyſki wieniec/Corona civica,*quæ dabatur ei,qui civem in prælio ſervabit,ex fronde querna vel ilice*, ein Krantz von Eychäſten/ den ein Bürger dem andern gab/ der jhn beym Leben erhalten hatte. Murowy wieniec/ Corona muralis, *ei, qui primus murum ſubibat , pinnis ornata aurea*, ein güldner Krantz mit Zinnen / der deme / der zum erſten auff der Feind Mawren ſtieg/gegeben ward. Obozowy wieniec/ Caſtrenſis corona, *ei, qui primus hoſtium caſtra inibat , vallis ornata aurea*, ein güldener Krantz/der dem/der zu erſt in der Feinde Lager fiel / gegeben ward. Wodney bitwy wieniec/Corona navalis,*ei,qui in navim hoſtium primus tranſilivit , aurea roſtris ornata*, ein güldener Krantz mit Schiffſpitzen / ward dem gegeben / der zu erſt in der Feinde Schiff ſprang. Wieniec wáłowy/Corona vallaris,*ei, qui primus hoſtium valla inibat*, ein Krantz / der dem/ der zu erſt über das Bollwerck ſtieg / gegeben ward. Zwyćieſki wieniec/Corona triumphalis, *Imperatori triumphanti, olim laurea, poſt aurea , unde aureum coronarium* , Ein Krantz von Lorbeerbaum/ welchen der aufftrug/ der einen Triumpff hielte. Wieńcowy/ Coronarius,a,um, Das man zun Kräntzen gebrauchet. Wieńcowe ábo wiáneczne zioła/ Coronamentum,i,g.n. Blumen/ Krantz darauß zu machen. Wienczarká/ Coronaria,æ,g.fœ.eine Krantzmacherin. Wienczarz/ Coronarius,Strophiarius,ij, g. m. Stephanopolis,is,Stephanopolus,i,g.m. ein Krantzmacher.

Wieprz/ Porcus,i,g. m. Schwein. Wieprz czyśćiony/Majalis,is,g.maſc. ein verſchnittener Eber/Borch. Wieprz dziki/ Aper,apri,g.maſc. Ein wild Schwein.

Wieprzeniec ziele/Peucedanum,i,g.n.& Peucedanus,i,g.m.herb. Haarſtreng/Haarſtarck.

Wieprzow karmićiel / Porculator, oris, g. m. Schweinmeiſter.

Wieprzow karmienie/ Porculatio,onis, g. fœ. Mäſtung der Schwein.

Wieprzowy / Porcarius , Porcinus, a, um, Schweinen. Wieprzowy przekupień/ Porcinarius,ij,g.m. einer der Schweine verkaufft.

Wiercenie/Terebratio,onis,g.f.das Bohren.

Wierćieć/ Forare, bohren. Wierćieć w koło/Circumforare,vmb vnd vmb durchbohren.

Wiernie / Confidenter, Fideliter, & Fidelè, Sanctè, adverb. Fide optima , Summa fide , vnverzagt/freventlich/trewlich/ mit höchſter Trew/ mit gutem Vertrawen. Wiernie z kim ić/Fide ſyncera agere,mit guten Trewen handeln.

Wierność/Fidelitas,atis, g.f. Fides,ei, g.fœ. Getrewligkeit/Glaube/Trew.

Wierny/Fidelis,e, Fidus,a,um, getrew.

Wierß/ Verſus,us,gen.maſc. Spruch/ Verß. Wierß poetycki / Carmen,inis, g.n. Epigramma,atis,g.n. Hymnus,i, g.m. Metrum,i, g.n. ein Lobgeſang/ Carmen/ ein Gedicht das man ſingen kan. Wierß / w ktorym nic nie zbywa / á niczego niedoſtáje ná końcu/ Acatalectos, & Acatalecticus,ci,g.m. ein Verß/dem keine Sylbe mangeln thut/ oder zu viel iſt. Wierß / w kto-

tym

 WJ

kym sylábá zbywa / Hypercatalecticum, i, g. n. ein Carmen da eine Sylbe am Ende zu viel ist. Wierß poetycki złe obyczáje gániący / Satyra, æ, g. fœ. ein Gedicht von mancherley Laster in Ordnung beschrieben. Wierß parzysty / podwoyny / Distichon, i, gen. neut. ein Gedicht von zweyen Verßen. Wierß poczworny / Tetrastichon, i, g. neu. Vier Verß. Wierß poßostny / Hexastichon, i, g. neut. Sechs Verß. Wierß co dwie pedes ma / Monometrum, i, g. n. Carmen oder Verß so zween pedes hat. Co osm ma / Tetrametrum, i, g. n. so acht pedes hat. Co ßesć pedes ma / Hexametrum, i, g. n. so sechs pedes hat. Co pięć pedes ma / Pentametrum, i, g. n. so fünff pedes hat. Co trzy pedes ma / Trimetrum, i, g. n. so drey pedes hat. Do wierßow należący / Metricus, a, um, Das zu solchen Verßen gehört. Wierße pisáć / Poëtari, Versificare, Versus facere, Sprüche / Reimen dichten. Wierßopis / Epigrammatophorus, ri, g. m. Poëta, æ, g. m. Vates, is, g. com. Versificator, oris, g. m. Reymendichter / ein Poet. Wierßopiská / Poëtria, æ, g. f. Poëtris, poëtridis, g. fœ. eine Reymendichterin / Spruchdichterin. Wierßow pisánie / Versificatio, onis, g. f. Reimendichtung.

Wierzbá / Salix, icis, g. f. Weide. Wierzbá włoska / Amerina, æ, g. f. Vitex, icis, g. f. ein Weidebaum / Keuschbaum.

Wierzbiná / Salicetum, & per syncopationem, Salictum, i, g. n. da Weydenbäum stehen.

Wierzbowy / Saligneus, Salignus, a, um, Weiden / auß Weiden gemacht.

Wierzch / Fastigium, ij, g. n. Summitas, atis, g. f. Summitudo, inis, g. f. die Spitze / Höhe. Wierzch domu / ꝛc. Culmen, inis, g. n. der Gipfel oder First eines Hauses. Wierzch gory / Cacumen, inis, g. n. die Spitz oder Gipffel eines Berges. Wierzch czynić / Fastigiare, auffwerts außspitzen.

Wierzchnicá / Laconicum, i, g. n. Schwitzbanck / trucken Schweißbadt / eine Stube.

Wierzchołkowy / Supernas, atis, g. o. Das von oben herab kommet.

Wierzchowáty / Iugosus, a, um, Gegipfelt / gespitzet / hoch vnd stötzig.

Wierzchowáty / Cumulatus, a, um, auffgehäuffet.

Po wierzchu / Extrorsùs, Supernè, adv. Extrorsùm, adv. herausßwerts / oben herab.

z Wierzchu / Forinsecùs, adv. ausserhalb.

Wierzgáć / Calcitrare, hinten außschlagen.

Wierzgájący / Calcitro, onis, g. m. Calcitrosus, a, um, der hindenauß schläget wie ein Roß.

Wierzgánie / Calcitratio, onis, g. f. Calcitratus, us, g. m. das Hinden außschlagen.

Wierzyć / Credere, gläuben.

Wierzyćiel / Pożyczálnik / Creditor, oris, g. m. ein Außleyherr / der einem etwas borget.

Wierzysko / Locus lignis concidendis destinatus, Area lignariorum vel fabrorum, Spähnhauffen.

Wieś / Pagus, Vicus, ci, g. m. Villa, æ g. f. ein Dorff / Meyerhoff. Wioská / Viculus, li, g. m. dimin. ein Dörflein. Część wśi / ktora kto lennym práwem trzyma / Villa rustica, der Theil deß Meyerhoffes / da der Meyer oder Schafner oder der Lehenmann in sitzt. Dwor we wśi / Villa urbana, quæ & prætorium dicitur, der theil deß Meyerhofes / da der Lehnherr in sitzt / ist etwas herrlicher gebawet dan deß Meyers Behausung / Lusthauß / Lusthoff. Po wśiách / Pagatim, Vicatim, adv. von einem Dorff zum andern. Mießkający we wśi / Villanus, g. m. der im Dorff wohnt / Bawrsmann.

Wieść / Fama, æ, g. f. Rumor, oris, g. m. Nomen, inis, g. n. Gerücht / Geschrey / Sag.

Wieśienny / Earinus, Vernus, a, um, deß Frühlings.

Wieśniáctwo / Rusticitas, atis, g. fœm. Grobheit.

Wieśniak / Paganus, i, g. m. Ruricola, æ, g. m. Rusticus, ci, g. m. Bawersmann / Dorffmann / Ackermann / Pawer.

Wießczbá / Diuinatio, Hariolatio, Vaticinatio, onis, g. f. Vaticinium, ij, g. n. Weissagung / Warsagung. Wießczbá z ptakow / Auguratio, onis, g. f. Auspicatus, us, g. m. Auspicium, ij, g. neut. Weissagung ab den Vögeln. Wießczbá z trzew / Auspicina, Haruspicina, æ, g. f. Haruspicium, ij, g. n. Wahrsagung aus beschaweten Ingeweid der Thier. Co do wießczby z trzew należy / Haruspicinus, a, um, das zu solcher Wahrsagung gehöret. Wießczbá z wnętrznośći / Extispicium, ij, g. n. Extispicina, æ, g. f. Warsagung so genommen wird aus dem Ingeweide. Wießczbá z wody / Hydromantia, æ, g. f. eine Manier warzusagen aus Anschawung

deß Wassers. Wießczbá z ziemie/ Geomantia, æ, g. f. Warsagung aus der Erden Anschawung.

Wießczbiárnia/ Auguraculum, i, g. n. ein Ort da man weissaget/ wahrsaget.

Wießczbiárstwo/ Auguratus, us, g. m. die Ehrwürde/ Ampt deß Weissagens/ Wahrsagens.

Wießczek/ Conjector, Divinator, oris, g. m. Hariolus, Prænuntius, Præsagus, i, g. m. Prodigiator, oris, g. m. Propheta & Prophetes, æ, g. m. Vates, is, g. c. Außleger der Träum/ Muthmasser/ Weissager/ ein Vormerckender/ der ein Ding vorsagt ehe es geschehen/ Außleger der vnglücklichen Wunder/ Weissager/ Warsager/ Verkündiger. Wießczek z błyskáwice/ Fulgurator, oris, g. m. Der das Blitzen anschawet vnd darauß zukommende Ding saget. Wießczek z kompleksyey człowieczey/ Metaposcopus, pi, g. m. ein Warsager auß Anschawen der Stirnen eines Menschen. Wießczek z ptakow/ Augur, uris, g. m. Auspex, icis, g. m. d' ab dem Vogelgesange weissaget. Wießczek z ręku/ Chiromantes, is, g. m. ein Weissager aus den Händen. Wießczek z trzew/ Aruspex, Haruspex, icis, g. m. Warsager aus beschaweten Ingeweid der Thier. Wießczek z pátrzenia na umárłych/ Necromantes, æ, g. m. Ein Warsager aus Anschawung deß todten Cörper. Wießczek z wnętrznośći/ Extispex, icis, g. m. ein Warsager aus beschawung deß Gehencks. Wießczek z ziemie/ Geomantes, is, g. m. ein Warsager der aus Beschawung der Erden weissaget.

Wießczká/ Hariola, Præsaga, æ, g. f. Prophetis, idis, vel, idos, g. f. Prophetissa, æ, g. f. eine Warsagerin/ eine Vermerckende/ die ein Ding zuvor sagt ehe es geschehen/ Prophetinn. Wießczká z ptakow/ Augur, uris, g. f. Auspex, icis, g. f. die ob dem Vögel weissaget. Wießczká z trzew/ Aruspica, Haruspica, æ, g. f. eine Warsagerin aus beschaweten Ingeweid der Thier.

Wießczy/ Auspicalis, Auspicialis, e, das etwas anzeigt oder deutet/ oder das zum Weissagen dienet.

Wießczyć/ Augurare & Augurari, Divinare, Hariolari, Ominari, Profari, weissagen/ warsagen/ Losen Gutes oder Böses. Wießczyć z ptakow/ Auspicari, Gemercke nehmen ab den Vögeln.

Wietrzenie/ Ventilatio, onis, g. fœ. Erlüfftigung.

Wietrzny/ Ventosus, a, um, windig.

Wietrzyć/ Ventilare, erlüfften/ Lufft machen.

Wietrzysty/ Ventosus, a, um, voll winden.

Wiewiorká/ Sciurus, i, g. m. ein Eichhorn.

Wieyski/ Paganicus, Rusticarius, Rusticulus, a, ū, Dörfisch/ Päwrisch. Wieyski żywot wieść/ Villicare & Villicari, Bawrenwerck treiben.

Wieyskie/ Rusticè, adv. Bawrisch.

Wieyskie nabożeństwo ábo święto/ Paganalia, orum, g. n. pl. n. Bawrenfest.

Wieża/ Turris, is, g. f. ein Thurn.

Wieżenoßący/ Turrifer, Turriger, a, um, das einen Thurn traget.

Wjeżdżáć słáwnie/ Triumphare, sieghafftiglich einreiten/ triumphiren.

Więzień/ Captivus, Vinctus, i, g. masc. ein Gefangener. Więźniem być/ Teneri vinculis, gefangen seyn.

Więzienie/ Carcer, eris, g. m. Catasta, æ, g. f. Halosis, oseos, osin, g. f. Custodia, Philaca, æ, g. f. Vincula, orum, g. n. pl. n. Captio, onis, g. f. Captivitas, atis, g. f. Kärcker/ Gefängnüß/ Gefangenschafft/ Bande.

Więzowy/ Ulmeus, a, um, von Vlmenbäumen. Wiezowy lás/ Ulmarium, ij, g. n. da die Vlmenbäume stehen.

Więzożołd/ Ilex, icis, g. f. Steineichel.

Więzożołdowy/ Iliceus, Iligneus, Ilignus, a, um, von solchen Steineicheln.

Więzożołdowy gay/ Ilicetum, i, g. neut. Eichwaldt.

Więzy/ łyká/ troki/ łáńcuch/ Bojæ, arum, g. f. pl. n. Vincula, orum, g. n. pl. n. Eyserne Bande/ Stricke/ ꝛc. Więzy ktorymi ßyję ábo nogi w więzieniu wiążą/ Nervus, i, g. masc. Halßeysen/ Fußeysen/ darin man einen Gefangenen legt.

Wieżysty/ Turritus, a, um, mit vielen Türmen besetzt.

Wilcza chorobá gdy kto zrze wiele á nie może się náieść/ Phagedæna, æ, g. f. d' Vielfraß/ das Freßfieber/ wenn man sich nicht satt essen kan.

Wilcze łyko/ ziele/ Daphnoides, æ, g. f. Daphnoidis, is, g. f. Kellerhals.

Wilczy/ Lupinus, a, um, das vom Wolff ist.

Wilczy mlecz/ Wilcze mleko/ Tithymallus, i, g. m. Wolffsmilch/ herba.

Wilczycá/ Lupa, æ, g. f. eine Wölfin.

Wilk

Wilgnąć/ Wilgotnąć/ Wilżeć/ Humere, Humescere, Uvescere, Madescere, Rorescere, feucht werden.

Wilgotno/ Odwilgło ná deszcz ábo po dżdżu / Substillum, i, g. n. feucht Wetter wenn es tröpffet.

Wilgotność/ Wilgość/ Wodnistość/ Humiditas, atis, g. f. Humor, oris, g. m. Uvor, oris, g. m. Feuchtigkeit.

Wilgotny/ Wilgny/ Humidus, Humifer, Humificus, Succidus, Succosus, Udus, Uliginosus, Uvidus, a, um, feucht/ naß/ safftig. Wilgotnym być/ Humere, feucht seyn.

Wilia/ Wilia/ Vigilia, æ, g. f. Feyerabendt.

Wilk/ Lupus, i, g. m. Wolff.

Wilk drzewny/ Stolo, onis, g. m. Suffragines, um, g. f. pl. nu. Nebenschoß am Stamme. Wilk winny/ Pampinarius palmes, ein Rebschoß das alleine Blätter trägt.

Wikłáć/ Wikłáć/ Wplątáć/ Impedire, Implicare, Intricare, Involuere, Irretire, verwickeln/ verwirren/ einwickeln/ einwinden/ überwinden/ zusammen winden/ ins Netze bringen.

Winá/ przewinienie/ Admissum, i, g. neut. Crimen, inis, g. n. Culpa, æ, g. f. Noxa, Noxia, æ, g. f. Meritum, Vitium, ij, g. neu. Ubelthat/ Sünd/ Fehl/ Schuld/ Laster/ Missethat/ Anklag/ Mißhandlung.

Winá pieniężná/ Mulcta vel Multa, æ, g. f. eine Buß/ auffgelegte Straff. Winę skázowáć/ Irrogare multam, Einem eine Buß aufflegen. Winę bráć/ Multare pecunia, einen an Geldt straffen. Winę oddáć/ Dependere pænas, die Straff geben vnd bezahlen. z Win pieniądze/ Multaticia pecunia, Bußgeldt.

Windá/ Succula, æ, g. f. eine Winde. Windá stojąca prosto/ Kafar/ Ergata, æ, g. f. Auffzug/ Hebstang/ Hebzeug/ Schraube. Windá ktora z piwnice beczki wyćiągáją/ Sucula, æ, g. f. ein Zugwellen/ Zughaspel oder Gewinds/ damit man die Vaß aus dem Keller zeucht. Windowe drągi/ Remissarii vectes, Windstangen/ Windowe wręby/ Chelonium, ij, g. neu. vel Chelonia, æ, g. f. & Chelonia, orum, g. n. pl. n. tant. Hebzüge/ Zustelle/ Zugschenckel oder Balcken/ darinn die Welle vmgetrieben vnd gehalten wird/ so man etwas schweres aufhebt oder zeucht/ als so man die Vaß aus den Kellern zeucht.

Windarz ktory co winduje / Vectiarius, ij, gen. masc. Ein Windenzieher / Auffwinder.

Windowánie/ Subductio, onis, g. fœm Auffführung/ Auffwindung/ Auffziehung.

Winiárski/ Winiarzowi służący/ Vinitorius, Vineaticus, Vindemiatorius, a, um, Vindemialis, e, Das den Weingärtnern/ oder zum Weinlesen dienlich.

Winiarz/ Pampinator, Vinitor, Vitisator, oris, g. m. Räbsetzer/ Räbpflantzer/ Weingärtner.

Winien/ Winny/ Obnoxius, a, um, schüldig/ Der etwas verwirckt hat/ verstrickt/ verpflicht.

Winnicá/ mieysce/ grunt winniczny/ Vinetum, i, g. n. Weingart/ Weinfeldt/ Weinberg.

Winnicá/ krzew winny/ Vinea, æ, g. f. Weinstock. Winnicá młoda/ Novelletum, i, g. n. ein newgepflantzter Weinberg. Winnicá podwiązána/ Funetum, i, g. n. ein Bogen von Räben / so gegen einander stehet/ vnd wie ein Räb geflochten ist. Winnicá niezárosła/ nie zieleniąca się/ Vineæ silentes, Weinräben noch nicht grünend. Winnicę nátykáć / Statuminare, den Weingart mit Räbstöck besetzen.

Winniczny/ Vinealis, e, Vinearius, Vineaticus, a, um, zum Weinberg gehörend.

Winny sklep / Cella Vinaria, Weinkeller.

Winny státek/ Oenophorum, i, gen. neut. Weingeschirr. Winny szynkarz / Oenopola, æ. g. m. ein Weinschenck. Winnego szynku dom/ Oenopolium, ij, g. n. Weinhauß

Winny/ Reus, a, um, Sons, sontis, g. o. Obnoxius, Noxius, a, um, Noxialis, e, schuldig/ straffbahr/ sträflich. Winnym być/ Teneri culpa, mit Schuld behafftet seyn.

Wino/ Vinum, i, g. n. Wein. Winko/ Villum, i, g. n. Weinlein. Wino dawnieysze / Bihornum vinum firne Wein. Wino kwaśkowáte/ Vinum acidum, Wein der zu Essig worden ist. Wino łágodne/ Lene vinum, milter Wein. Wino látosie/ Hornum vinum, heuriger Wein. Wino młode/ Mustum, i, g n. Most. Wino niemieszáne/ Acraton, i, g. n. & Acratos, i, g. m. Vinum merum, lauter/ vngemischter Wein. Wino Omankowe/ Nectarites, æ, g. f. Alantwein. Wino piołunkowe / Absynthites, æ, thiten, g. m. Wermuthwein. Wino posledníe/ Deuteria, Lora, vel, Lorea, æ, g. fœm Vinum cibarium, Lawer/ trewer Wein/ schlechter Wein. Wino przykre/ Vina torva, rauhe/ herbe Wein.

Wino przyprawne/ Aromatites, æ, g. m. Murina vel Myrina, æ, g. f. Vinum saccatum, gewürtzter Wein/ Sackwein. Wino Bożem drzewkiem przyprawne/ Abrotonites, æ, g. m. figuratè, neutro jungitur, Wein von stabwurtz gemachet. Wino Izopem przyprawne/ Hyssopites, æ, g. f. Wein von Ysop gemacht. Wino Koprem Włoskim przyprawne/ Marathrites vinum, Fenchelwein. Wino słodkie/ Mulsum, i, g. n. Nectar, aris. g. n. Meth. Wino spleśniałe. Vinum mucidum, Konächtiger Wein. Wino tłoczone/ Vinum tortivum. Wein vom Nachtruck. Wino wodą roztworzone/ Vinum dilutum, Vinum lymphaticum, gewässerter Wein/ vermischter Wein. Wino warzone/ Defrutum, Passum, i, g. n. Sapa, æ, g. fœm gesottener Wein. Wino warzyć/ Vinum defrutare, den Most einsieden. Co do tego winá należy/ Defrutarius, a, um, das zu solchem einsieden gehöret. Wino wywietrzáłe/ Vappa, æ, g. f, verrochener Wein. Kiedy wino w swojey porze/ Media ætas vini, wenn der Wein in seinem besten ist/ mittelmessig alter deß Weins. Wino w beczki zlewáć/ Doliare vinum, den Wein einfassen. Winá obfitość/ Vina, Vinacea, vel Vinacia, orum, g. n. pl. n Weingewächs/ viele der Wein. Winne jądrko/ Vinacea, æ, g. f. Vinaceus, ei, g. m. Weinstein/ Trest. Winna jágodá/ Acinus vinaceus, Traubenbeer/ Weinbeer. Winny szynkarz/ Vinarius, ij, g. m. Weinverkauffer/ Weinschencker. Kárczmá gdźie wino przedáją/ szynkują/ Taberna vinaria, Weinhauß/ Weinkeller/ da man Wein schenckt. Wino pijący/ Vinipotor, oris, g. m. Vinosus, a, um, Weinsäuffer. Winá niepijający/ Invinius, Abstemius, a, um, der keinen Wein trinckt. Winá zbieracz/ Vindemiator, oris, g. m. ein Weinleser. Winá zbieránie/ Vindemia æ, g. f. Weinlese. Wino zbieráć/ Vindemiare, den Wein ablesen/ Herbsten. Wino czerwone/ Rubellum vinum, rother Wein.

Winowáć/ Accusare, Culpare, Imputare, anklagen/ beschüldigen/ einem etwas zurechnen.

Winowánie/ Accusatio, Criminatio, Culpatio, onis, g. f. Anklagung/ Beschüldigung/ Zurechnung.

Winszowáć/ Appetere, Avere; Favere, Gratulari, Optare, Precari alicui, Vota facere, wündschen/ begehren/ einem Glück/ Guts wündschen. Winszowáć pospołu/ Congratulari, mit zusammen Glückwündschen. Znowu winszowáć/ Reprecari, wiederumb wündschen.

Winszowánie/ Congratulatio, Gratulatio, onis, g. f. Votum, i, g. n. Glückwünschung/ wunsch/ Do winszowánia należący/ Gratulatorius, a, um, das zum Glückwünschen gehöret.

Wiór/ Secamentum, i, g. n. Segmen, inis, g. n. Schidia, orum, g. n. pl. n. Späne. Kosz do wioru/ Sportæ secariæ, Korb zu den Spänen dienlich.

Wiosło/ Remus, i, g. m. Tonsa, æ, g. f. Schiffruder. Wieysce miedzy wiosłámi/ Interscalmium, ij, g. n. die Weite zwischen den Rudern. Wiosłem robić/ Remigare, rudern. Wiosłem robienie/ Remigatio, onis, g. f. das Rudern/ Ruderung. Wiosłowych ławy/ Iuga, Transtra, orum, g. n. pl. n. Ruderbänck/ Schiff banck. Wioseł rząd/ Versus remorum, ein Zeil rudern. Wiosłowych rządcá/ Celeustes, æ, g. m. ein Treiber/ Ermahner auff dem Schiff/ das die Ruderknecht gleicher Handt rudern. Wiosłowy gwoźdź/ Scalmus, i, g. m. ein rund Holtz auff einem Schiff/ daran man das Ruder fest machet. Wiosłowy/ Actuarius, a, um, was mit Rudern getrieben wird.

Wiosná/ Ear, earis, g. n. Ver, Veris, g. neut. der Frühling. Ná początku wiosny/ Vere novo, Primo vere, im Eingang deß Frühlings.

Wiotszeć/ Veterare, Veterascere, Vetustascere, alten/ veralten/ alt werden.

Wir/ Gurges, gitis, g. m. Vorago, inis, g. f. Vertex & Vortex, icis, g. m. ein Wirbel/ Tieffloch oder Schlundt.

Wirowáty/ Verticosus, a, um, Voraginosus, a, um, wirberlächtig/ voll tieffer grundloser Löcher.

Wirydárskie rzemiesło/ Topiaria, æ, g. f. die Kunst garten zu zieren.

Wirydarz/ Viridarium, Viretum, Virectum, i, g. n. ein grüner Lustgarten/ Krautgarten.

Wirydarznik/ Topiarius, Viridarius, ij, g. m. ein künstlicher Gärtner.

Wiśieć/ Dependere, Impendere, Pendere, Suspendere, hinab hangen/ aufhencken. Wiśieć nád czym/ Propendere, Superpendere, oben überhangen. Wiśieć nád kim/ Instare, dran seyn/ anhalten/ vorhanden seyn. Wiśieć ku dołowi/ Propendere, für sich hängen.

Wiśń drzewo/ Cerasus, i. g. f. Kirschbaum.
Wiśń owoc / Cerasum, i, g. n. Kirsch. Wiśń wielka/ Aquitanica Cerasa, grosse fleischachtige Kirschen.

Wiszacy/Pendens, Propendens, entis, g. o. vor. oder nieder hangendt.

Witáć/Przywitáć/Salutare aliquem, Adventum alicui gratulari, Salvum advenisse gaudere, Facere salutationem, Iubere salvere aliquem, Dare salutem. einen willkomen heissen.

Witálny / Salutatorius, a, um, bequem zu grüssen.

Witánie/Salutatio, onis, g. f. Gruß.

Witay/ Ave, Aveto, Gott grüsse dich.

Witwiná/ Siler ris, g n. Bachweide.

Wity/Pactilis, le, Sertus, a, um, gewunden/ zusammen gehefftet.

Wizerunk/Archetypus, i, g. m. Formula, æ, Idea, æ, g. fœ Vorbild/ Muster/Gestallt. Vstáwiony prosto według wizerunku/Normatus a, um, Nach dem Vorbildt/Muster gerichtet.

Wkładáć/ Insinuare Insuere, Intergerere, Interjicere, Intexere, Intimare, Reponere, Serere, einschieben/ einschlicken / vntermengen / entzwischen bringen/ zwischen einwerffen / einweben vnd eintragen / hinein legen / setzen / hinzufügen.

Wkłádánie/Wtykánie/Impositio onis, g. f. Impositus, us, g. m. Interpositio, onis, g. f. Interpositus, us, g. m. Parenthesis, is, g. f. Einsatz / Eintrag / Auflegung / Zwischeneinsetzung/ da man einen gantzen Spruch zwischen die Rede einsetzet.

Wkładány/Wtykálny/Impositicius, a, um, auffgesetzt/ eingelegt.

Wklesło czynić/Carinare, außwellen wie ein Schiffboden.

Wkopáć/ Infodere, hinein graben.

Wkopány/ Infossus, a, um, eingegraben.

Wkorzeniony/ Radicatus a um. gewurtzelt.

Wkradáć się/ Insinuare, Obrepere, sich hinein schleppen/ einschleichen/ hinein kriechen.

Wkradánie / Insinuatio, onis, gen. fœm. Einschleichung.

Wkrapiáć/ Immulgere, Instillare, einträufeln/ in oder auff etwas tropffen.

Wkrapiánie/Instillatio, onis g. f. Eintröpffung/Einträuffelung / das Eintrauffen.

Wkrecáć/ Intorquere, vmbkrummen.



Wlać/Infundere, eingiessen/ einschütten.

Władza/władánie/Moc/Ius, juris, g. neu. Potestas, atis, g. f. Regnum, i, g. n. Gewalt/ Meisterschafft/ Oberhandt.

Własna ręká czyiá ábo pismo/ Autographum, Idiographum, i, g. n. eygene Schrifft.

Własnie/ Propriè, adv. eygentlich.

Własność/ Ingenium, ij, g. n. Natura, æ, g. f. Proprietas, Qualitas, atis, g. f. die Art vnd Natur/ Natürliche Neygung/ Eygenschafft/Gestalt.

Własny/Włáściwy/ Genuinus, a, um, Peculiaris, e, Proprius, a, um, Specialis, e, angebohren/ natürlich/sonderlich/eygen/sonderbar.

Włázić/ Ascendere, Correpere, Inserpere, aufsteigen / hinauffgehen / rütschen / schleichen/ einkriechen.

Wlecieć / Involare, einfliegen. Wlecieć ná kogo/ Involare aliquem, einen hefftig anfallen.

Wleść/ Inscendere, Irrepere, auffsteigen / hinauff kriechen. Wleść ná drzewo / Arborem inscendere, auff einen Baum steigen.

Wlewáć práwo ná kogo/ Transcribere, in einem Kauff übergeben/überliefern.

Włoczniá/ Framea, Hasta, æ, g. f. Cuspis longa, Picke/ Speer/ Gläen/ Schäflin. Włoczenká/ Hastula, æ, g. f. ein Spießlein. Włocznią przebity/zábity/ Lanceatus, a, um, mit einer Lantzen/ Speer durchstochen.

Włoczony/ Raptatus, a, um, geschleifft/ gezogen.

Włoczyć/Raptare, Rapeitare, Trahere, Verrere, schleiffen/ ziehen/ schleppen.

Włoczyć rolą / Occare, Agrum pectinare, den Acker eggen.

Włodárká/ Villica, æ, g. f. Schaffnerin.

Włodárstwo/Villicatio, onis g. f. Ackerwerck/ Bawrenhandthierung/Bawrenwerck.

Włodarz / Villicus, i, g. m. Villico onis, g. m. Hoffmeister / Schaffner eines Meyerhoffes.

Włodowáć/Villicare & Villicari, einMeyerhoff versehen/Bawrenarbeit treiben.

Włok/Tragula, æ, g. f. Angelschnur.

Włoká/ Jugerum, i, g. n. à Nominat. Juger, eris, Dativ. jugero, Accus. & Vocat. jugerum, Ablat. jugero, re, & plur. Nom. Accus. Vocat. jugera, genit. jugerum, Dat & Ablat. jugeris, vel jugeribus, Joch Art. Pułtory włoki / Sesquijugerum, i, g. n. anderthalb Joch Art.

Włokno ná lnie/ konopiách/ ziołách/drzewách/

wách/ꝛc. Stamen,inis,g.n.ein Rocken/das Flachs so man am Spinnrock thut spinnen. Item, Kunck-kletten/ Fädem oder Ziserlein/ Striemen wie Fadem am Holtz/Kräutern/ꝛc.die Fädemlein mitten der Blumen.

Włos/ Capillamentum,Capillitium, ij, g. n. Capillus,i, g.m. Crinis, is, g.m. Pilus,i, g.masc. Haar. Włosy przypráwne/ Caliendrum,Galericulum,i,g.n. Galericulus,i,g.m. Haarhaube/ Peruck. Włosy kędzierzáwione/ Coma,æ, g.f. gekrausete Haar. Włosy długie máiący/Acrocomus,i,g.m. Comans,antis, g.o. [illegible]s,Comatulus,a,um, Einer der lange Ha[illegible] Włosy długie/ Cæsaries,ei, g.f. Mannshaar/Langhaar. Włosow wyrywánia máść/ Dropax, acis, g.m. eine Salbe darvon die Haar außfallen. Włosámi obrastáć/ Pilare, Haar gewinnen. Włosy w nozdrzách/Vibrissæ,arum,g.f.pl.nu. & Vibrissi, orum, g. m. pl. num. die Haarlein in den Näßlöchern.

Włość/Latifundium,ij,g.neut. Ein weit breit Feldgut / groß Vorwerck.

Włosienica/ Cilicium,ij,g.n. Härin Kleid.

Włoska ziemiá/ Latium, ij, g. neut. Lateiner land/die Landschafft Italien vmb den Tyberfluß/ gegen dem Meer gelegen.

Włoski P. Máriey / ziele/ Skálna rutá/ Adiantum,i,g.n. Capillus Veneris,Frawenhaar/ Mawerrauten.

Włosowki/do włosow wyrywánia kleszczki/Volsella,seu,Vulsella,æ,g.f.Rupffzänglein.

Włosowy/Capillaris, Crinalis, e, zum Haar gehörig.

Włożyć/ Inserere,Insertare, frequ. einthun/ einstossen. Włożyć ná co/Imponere,aufflegen.

Wmaczáć/Intingere,eintuncken.

Wmawiáć/ Persuadere, Vberreden.

Wmieszywáć/Immiscere,Intermiscere,vntermengen.

Wmykáć się/ Correpere, Inserpere, einschleichen/einkriechen/hinein rütschen.

Wnet/ Tudzież/ Actutum, E vestigio,Repente,Statim, Mox, Continuò,Jamjamq; , adv. Schnell/von stund an/gehling/alsbald.

Wnętrzności/ Exta, Interanea, orum, g. n. plu.num. Phrenes,is, g.fœ.das Ingeweyde/Gehenck. Wnętrzności górne/Præcordia, orum, Viscera,um,g.n.pl.num.tant.das Häutlein oder Netze vmbs Ingeweide.



Wnętrzny/ Interior, interius, Penetralis,e, das jnwendige/innerst.

Wniesienie / Wnoszenie / Illatio , Invectio, onis,g.fœ. Invectus,us,g.m. Das hineintragen/ Einfuhre. Do wniesienia sposobny/Illativus, a, um, schliessig.

Wniesiony/ Illatus, Importatus,a,um, Hineingetragen / anders woher gebracht.

Wniść/Immeare,Interire,hineingehen.

Wniwecz obracáć/Niszczeć/Abolere, Außtilgen/zu nichte machen.

Wnosić/ Wnieść / Importare,Inferre,Ingerere,Introferre,einbringen/eintragen.

Wnuczká/Neptis,is,g.f.Kindstochter. Wnuczki mąż/Progener,i,g.m. der Neffin Ehemañ.

Wnuk/ Nepos,otis,g. m. Enckel/ Kindskind. Wnuk dziádá żywego májący po śmierci Oycowskiey/ Opiter,opitris vel opiteris, g.m. dessen Großvater noch lebt vnd sein Vater gestorben ist. Wnukowa żoná/Pronurus,us,g.fœ. meines Enckels Ehefraw.

Wodá/ Aqua,æ,g.fœ.Hydor,oris,g.n.Lympha,Unda,æ.g.fœ.Wasser. Wodá deszczowa/ Aqua pluvialis, Regenwasser Wodá rzeczna/ aqua fluvialis,fliessend Wasser. Wodá smrodliwa / Nautea, æ, g. fœ. stinckend Wasser in den Schiffen oder der Gerber. Wodá śnieżna/Aqua nivalis, Schneewasser. Wodá święcona/ Aqua lustralis,Weyhewasser. Wodá się ściąga/ Corrivatur , das Wasser rint zusammen.

Wodę pijący / Hydropotes & Hydropota,æ,g.m.ein Wassertrincker.

Wodę puszczáć / Mejere, Mingere, Facere urinam , Reddere , Expellere , Edere urinam, Reddere humorem,Levare vesicam,Exonerare vesicam,Harnen/seichen/bruntzen/pissen.

Wodká/Aquula,æ,g.f.wässerlein.

Wodká palona/ dystylowána / Aqua stillatitia,gedistilirt wasser/gebrant wasser.

Wodek pálácz/Distillarius,ij,g.m.ein Wasserbrenner/ Distilirer.

Wodna bitwá/Naumachia,æ,g.f. Schlacht auffm wasser/Krieg zu wasser.

Wodnik/ Aquator, oris,g. masc. einer der da wasser holet vnd zuträgt.

Wodnik ná niebie/ Aquarius, ij,g.masc. der Wassermann/ ein Gestirn am Himmel.

Wodnisty/ Aquaticus,Aquatus,Aquosus, a, um,das voll wasser ist/wasserträchtig.

Wodnowzorzysty/ Cumatilis, e, Undatus, a, um, wie wasser gestaltet.
Wodny státek/ Aqualis, lis, g.m. Hydria, Lepista, Mansisterna, Matella, æ, g.f. ein Wasserkrug oder Geschirr.
Wody zbieránie/ Aquilegium, ij, g.n. Wasserversamlung/ Findung.
Wodz/ Coryphæus, æi, g.m. der fürnembst in einer sach/ ein Redelsführer.
Wodzá/ Habena, æ, g.f. Lorum, i, g.n. der Zügel am Zaum.
Wodzić/ Ducere. Ductare, freq. Führen. Wodzić kogo zá nos/ Frustrà habere aliquem, Ductare aliquem dolis, Adhibere dolum, Ductare aliquem phaleratis dictis, einen betriegen/ einen bey der Nase führen/ vexiren/ agiren.
Wojenny/ Bojowy/ Bellax, acis, g.o. Bellicosus, Belliger, a, um, Castrensis, Præliaris, e, was zum Lager/ Krieg gehört/ Kriegisch.
Wojowáć/ Bellare, Belligerare, Belligerari, Kriegen/ Krieg führen.
Wokábularz/ Dictionarium, ij, g.n. ein Buch oder Register in welchem die wörter zusammen gelesen vnd erklärt werden.
Wol/ Bos, bovis, g.c. in plur. Dat. & Ablat. bobus, & veteribus. bubus, ein Ochs.
Wola/ siłá duszna/ Animus, i, g.m. Arbitratus, us, g.m. Arbitrium, ij, g.n. Mens, mentis, g.f. Stomachus, i, g.m. Nutus, us, g.m. Voluntas, atis, g.fœ. Wille/ Meinung/ Gutdüncken/ Verstandt/ Muth/ Lust.
Wola/ chcenie/ Voluntas, atis, g.f. Wille.
Wola/ Osádá nowa kráju pustego/ Colonia, æ, g.f. Volck/ das an einen andern ort zu wohnen geschickt wird.
Wołáć/ Clamare, Clamitare, Tonare, Vocare, Vociferari, ruffen/ schreyen. Wołáć bárzo/ Perclamare, Laut schreyen. Wołáć kogo/ Aliquem vocibus requirere, einen mit ruffen suchen. Wołáć zá kim/ Insequi clamore ac minis, einem nachschreyen vnd träwen.
Wołácz/ Wołájacy/ Clamator, Vocator, oris, g.m. Vociferans, antis, g.o. Schreyer/ ruffer.
Wołánie/ Compellatio, , Vociferatio, onis, g.f. Vociferatus, us, g.m. das schreyen.
Wole/ Ruma. Struma, æ, g.f. Rumen, inis, g.n. Speisegurgel/ Kropff/ Mamme.
Woleć/ Malle, lieber wollen.
Wolchlew/ Bovile, Bubule, is, g.n. Kühstall.

Wolnie/ Wolno/ Liberè, Licenter, Solutè, adverb. frey/ ledig/ ohne furcht/ freventlich.
Wolność/ Asylia, æ, g.f. Libertas, atis, g.f. Licentia, æ, g.f. Freyheit/ Erlaubnüß Wolność od ćiężaru mieyskiego/ od podátkow/ Immunitas, atis, g.f. Freyheit von gemeinen ämptern vnd Beschwerden. Wolność dárowáć/ Manumittere, der Leibeigenschafft erlassen/ freylassen.
Wolny/ Wolen/ Liber, a, um, frey/ ledig/ vnbeherrscht. Wolny Pan/ Baro, onis, g.m. ein Freyherr. Wolny/ ktorych niewolno imáć/ Asyli homines, Frey/ denen man nicht darff Gewalt thun. Wolny od spolney powinnośći/ od podátkow/ Immunis, e, Ledig/ frey/ ohne Zoll. Wolnym być/ Vacare, müssig seyn. Wolnym uczynić/ Defrenare, ledig/ frey machen.
Wolny/ nie tegi/ Laxus, Laxatus, a, um, nachgelassen/ weit/ geraum.
Wołowiec/ Wołopás/ Bubulcus, Bubulus, g.m. Bubsequa, æ, g.m. Jugarius, ij, g.m. Kühehirt Ochsentreiber.
Wołowe oko ziele/ S. Jána kwiát/ Buphthalmus, i, g.f. Kuhdille/ Rindsaug/ S. Johannis Blum.
Po wołowsku/ Bovatim, adver. auff Kuhische weiß.
Wołowy/ Boarius, Bovillus, Bovinus, Bubulus, a, um, das vom Ochsen ist.
Wołowy język/ ziele/ Borago, inis, g.fœ. Buglossus, i, g.f. Echion, ij, g.n. Ochsenzunge.
Womit/ Womitowánie, zwracánie/ Nausea, Nauseola, æ, g.f. Rejectio, onis, g.f. Rejectus, Vomitus, us, g.m. Vomitio, onis, g.f. das speyen/ kotzen/ erbrechen/ vnwill zu kotzen.
Womitowáć/ zwracáć/ zrzucáć/ Nauseare, Vomere, Vomitare, Rejectare, Speyen/ kotzen/ sich erbrechen/ vnwillen haben.
Womitowy/ Womit czyniacy/ Nauseolus, Nauseosus, Vomitorius, a, um, das kotzen macht.
Wonia/ Wonność/ zápách/ Fragrantia, æ, g.f. Odor, oris, g.m. Odoratio, onis, g.f. Odoramen, inis, g.n. Odoramentum, i, g.n. das Schmecken/ Geruch. Wonia puszczáć/ Odorare, Riechen/ wol schmecken. Wonia złą spráwić/ Inodorare, stincken/ bösen geruch von sich geben/ oder machen.
Woniáć/ Odorari, wol riechen.
Wonianká/ Olfactorium, ij, g.n. ein Biesemknopff/ Riechbüschlein.

Wonny/Odorarius,a,um, das Geruch bringt.

Wor/ Miech/ Saccus,i,g.m. ein Sack. Wor skorzány/Culeus,ei,g.m. Culeum,ei,g.n. vel,ut alij volunt, Cullum,i,g.n. ein ledern Sack.

Worek/ Folliculus,i,g.m. ein Säcklein. Worek siatkowy/Reticulum junceum vel lineum, ein gestrickt Säcklein.

Worowy/Saccinus,a,um, des Sackes.

Wost/Cera,æ,g.f. Wachs. Wost czerwony/ Miniatula cera, roth wachs. Wost robić / Cerificare, Wachs machen.

Woskowáć/ Cerare, wächsen / oder Wichsen.

Woskowánie/Náwaszczánie/Ceratura,æ,g.f. Wächsung/ Wachs machung.

Woskowány / woszczony/Inceratus,a,um, Gewächset.

Woskowáty/ woszczysty / Cerosus, a,um, voll wachs.

Woskowy/Cereus,Cerinus,a,um, wächsin.

Wotowáć/Perrogare, Umbfragen/ zuhören was eines jeden meinung sey/ als im Rath / oder Gericht/ ꝛc. Wotowáć ná kogo/ zá kim/Suffragio ornare, einem ein gut wort gegen einem verleihen Wotowáć po czyjey spráwie / Suffragari, einem seine Stim vnd Gunst verleihen.

Wotownik/ suffragator, oris,g m. ein Mitstimmer/ der eine : seine stimm mitgiebet.

Wotowny/Suffragatorius,a,um, Mitstim̃ig.

Wotum/Wotowánie/ Suffragium , ij, g.n. Punctus,i , g. m. eine Chur oder Stimm/ so man einem gibt in einer Erwehlung. Wotowánie zá kim/Suffragatio,onis,g f. das mitstimmen.

Woylok/Stratum equi, Satelbeck/Reitküssen.

Woyná/Bellum,i,g.n. ein krieg. Woyná miedzy przyjacioły ábo sprzymierzonemi/ Bellum sociale, ein Krieg zwischen Bundsgenossen. Woyná ná morzu / Bellum navale & maritimum , Krieg zu wasser. Woyná uspokojona/ Bellum restinctum, Gestilter Krieg Po woynie/ Debellatò, adverb. wenn der Krieg ein loch hat/ gleich als wenn man außgekrieget / überwunden vnd gewonnen hette. Woynę znawiáć /Rebellare, wiederstreiten / den Fried brechen/ sich wider die überwinder aufflegen. Woynę opowiedáć/ Clarigare, den Krieg ansagen / entbieten/ offentlich fordern was einem genommen Ná woynę się udáć / Ad bellum consurgere, zum Krieg auff seyn Woyny opowiedzenie / Clarigatio, onis,g. fœ. Ansagung im Kriege / eine offentliche Forderung/ den erlittenen schaden wiederzukehren. Woyná wewnętrzna/Bellum intestinum, ein inheimischer Krieg.

Woysko/Copia,æ,g. f. vel Copiæ, arum,g.f. pl.n. Exercitus,us,g m. Stratia,æ,g.f. ein Kriegsheer. Woysko zebráne / Contractus exercitus, ein zusammen gebrachter hauffe Kriegsvolcks. Woysko nagle zebráne / Exercitus tumultuarius , in eyl zusammen gebrachter Kriegshauff/ oder in einem Aufflauff. Woysko szykowáne/ Procinctus, us, g. m. eine Schlachtordnung zum Streit gerüstet.

Woyt/Prætor, Quæstor,oris,g.masc. Judex quæstionis , ein Schultheiß / Richter über Malefitz. Woyt ná wsi/ Magister vici, Vicanus,i, g m. Dorffmeyer/ Dorffmann.

Woytowski/Prætorius, Prætoritius, Prætorianus,a,ū , dem Schulthensen Vogt zugehörig.

Woytowstwo/Prætura,æ,g.f. Schultheissen Ampt/ Vogtswürde.

Woz Benna,æ,g.f. Carpentum,i,g.n. Carrus, i,g.m. Carrum, i,g. n. Currus, us,g.m. Essedum, Plaustrum, Plostrum, i,g.n. Rheda, æ, g.f. Vehiculum, i, g.n. Karren/ Wagen. Woz chłopski/ Sarracum,i,g.n. ein Wagen holtz oder Stein damit zu führen. Woz kościelny ábo/nosidłá do noszenia obrázow y Relikwiy/ Thensa,æ,g.f. ein Bahre darauff man Heiligthumb vnd Bildnüß trägt. Woz nákryty / Covinus, i,g.masc. bedeckter Wagen. Woz ná pásach záwieszony/ Petoritum,i, g.n. ein hangender Wagen. Woz o dwu kołách/ Cisium,ij,g n. Karren mit zwey Rädern Woz poszostny/Hexaphorum, i, g.n. ein Wagen mit sechs Pferden. Woz skárbny/ Covinus,i,g. m. ein Kriegswagen. Ktory przy tym wozie jest/ Covinarius miles, der bey solchem Wagen ist. Woz ze trzemá końmi Triga, æ,g.f. drey Roß neben einander eingeschirret vnd der Wagen von ihnen gezogen. Woznicá ná tákim wozie/ Trigarius, ij,g.m. Kutscher der mit solchen Wagen fährt. Mieysce gdźie z tákim wozem w záwody puszczáją / Trigarium, ij, g.n. ein ort da man kampfft auff solchen Wagen.

Woz niebieski/ Arctos,i, g.f. Helice, es, g. f. Ursa,æ,g.f. der Heerwagen am Himmel.

Wozek/ Curriculum. Vehiculum, i g. n. ein Kärnlein/ Wägelein. Wozek do wykruszenia zboża/Tribula,æ,g. fœ. vel, Tribulum,i,g n. ein

Tröſchwagen. Schowánie tákich wozow/ Tribularium,ij,g.n. Schoppen für ſolche Troſchwagen. Tákim ſpoſobem zboże wykruſzáć/ Tribulare, mit ſolcher Schleiffen oder Wagen außtröſchen.

Wożenie/Wozbá/ Vectio,onis,g.fœm. Das Führen.

Wozić/Provehere,Vehere,Vectare,Vectitare, frequent. führen/ auff Karren vnd Schiffen. Wozić wprzod/Prævehere, fürhin fahren.

Woziebny/Vectibilis, e, das leicht zu führen.

Woźnicá/Auriga,æ,g.m. Aurigarius, Carrucarius, Eſſedarius, Plauſtrarius, Ploſtrarius, Quadrigarius, Rhedarius, ij, g. m. Vector, oris, g.m. Vehicularius, ij, g. m. Fuhrmann/ Karner/ ein Wagner/ Wagenknecht/ Kutſcher.

Woźniczy / Aurigarius, a, um, Das zu den Fuhrleuten oder den Kutſchen gehört.

Woźnik/Equus vectarius, Wagenroß.

Woźny/ Ceryx,ycis, g. m. Clamator,oris,g. m. Præco,onis,g.maſc. Gerichtsbott/Schreyer/ Außruffer/ Außſchreyer/Herold.

Wozowy/ Carrucarius,a,um, Vehicularis, e, Das zu den Karren oder Wagen gehört.

Wpadáć/ Wpáść / Illabi, Incidere, Invadere, Irruere, Irrumpere, Ruere, einfallen/ einbrechen / vngeſtümlich / gewaltiglich vnd eylends einfallen. Wpáść miedzy / Interlabi, darzwiſchen einfallen/hinein ſchleichen/ hinein flieſſen.

Wpádnienie/Illapſus, us, g.maſc. Irruptio, onis, g.f. Einbruch/ Das hineinſchleichen.

Wpáść śię/ Impaſcere, Impaſci, einweyden.

Wpić w śię/Imbibere, hineintrincken.

Wpijájacy w śię/Inſidens,entis, g. o. Sich wor einziehend/als Waſſer in die Erd/ꝛc.

Wpiſáć/ Wpiſowáć/ Conſcribere, Perſcribere, Zuſammen einſchreiben. Wpiſáć miedzy/ Interſcribere, darzwiſchen ſchreiben. Wpiſáć w rejeſtr / w kśięgi/Perſcribere, In ein Ködel / Buch aufſchreiben.

Wpiſány / Aſſcriptitius, Aſſcriptivus, Conſcriptus,a,um, eingeſchrieben/ eingeregiſtriert.

Wplatáć / Innectere, Intexere, einflechten/ einweben vnd eintragen/ zuſammen knüpffen.

Wplećienie/ Implexus, Innexus,us,g.m. Innexio,onis, g. f. Vmbfahung/ Einflechtung.

Wplećiony / Implexus, a, um, eingeflochten.

Wpleść śię / Implecti, Sich einwickeln/ einflechten.

Wpłynienie/Influentia,æ,g.f. Influxio,onis, g. f. Influxus,us,g.m. Das hineinflieſſen.

Wpływáć / Innare, Innatare, Influere, Defluere, hinein ſchwimmen/ hinein flieſſen.

Wpráwić / Wpráwiáć / Adindere, Adcorporare, Concorporare, Incorporare, Indere, Illigare, Includere, Inſerere, Imprimere, hinein thun oder ſetzen / zuſammen einen Leib machen/ vereinbahren/ einmachen/ einſchlieſſen.

Wpráwiánie / Incorporatio, onis, g. fœm. Einleibung / Einmachung.

Wpráwiony/ Inditus,a, um, hinein gethan.

Wprowadzáć śię/Commigrare, Immigrare, zu wohnen hineinziehen.

Wprowádzenie/Inductio, Introductio,onis, g. f. Einleitung/ Das einführen/ einziehen.

Wprowádzić/ Inducere, Introducere, hineinführen.

Wprowádzony / Introductus, a, um, eingeführt.

Wpuſzczáć/Wpuśćić/ Immittere, Intromittere, einlaſſen/ hinein ſchicken/ hinein laſſen.

Wpuſzczánie/Immiſſio,onis,g.f. Einleitung.

Wpuſzczony/Immiſſus,a,um, eingelaſſen.

Wpycháć / Contrudere, Intrudere, hineinſtoſſen.

Wracáć co komu/ Reddere, Reſtituere, wiedergeben / wieder überlieffern/ wieder zuſtellen. Wracáć kupno/Redhibere aliquid venditori, Etwas gekaufftes dem Verkäuffer wiedergeben.

Wracáć kogo/ Retrahere ex fuga aliquem, Revocare ex itinere aliquem, Recurvare in caput aquas, Einen zurückziehen/wiederumb ruffen.

Wracáć śię/ Wroćić śię/ Recurrere, Redire, Regredi, Renare, Renatare, Renavigare, Repedare, Revertere, Reverti, Wiederumb hinterſich kehren / zurück gehen / zurück ſchwimmen/ wieder hinter ſich ſchiffen/ wieder vmbkehren/ wiederkommen. Wracáć śię coraz/ Reverſare, frequ. offt wiederkehren/ wiederkommen. Wracáć śię do domu/Convertere ſe domum, wiedervmb heimkehren. Wroćić śię názad / Remeare, widerumb hinterſich flieſſen/wieder zurück gehen/vmbkehren.

Wracájacy śię/ Redux, ucis, g. om. Der da wieder zurück kompt.

Wracánie / Wrocenie czego / Redhibitio, Reſtitutio,onis,onis,g.fœ, Wiedergebung/Wiederbringung.

Wrácánie śie/Wrocenie śie/Reciprocatio, onis, g. f. Recurſus,us, g.m. Reditio,Regreſſio, onis, g.f. Regreſſus,us, g.m. Reverſio,onis,g.f. Remeatus,us, g.m. Das Wiederkehren/Wiederkehrung/ Wiederkunfft/ Zurückkehrung/ Die wiederkehr/ Wiederfahrt/ Heimkommung.

Wrádzáć/ Wrodźić/ Ingenerare,Ingignere, angebähren/ eingebähren.

Wrádzáć śie/ Wrość/ Innaſci, Inolere, Inoleſcere, einwachſen.

Wrázáć komu co imo iego wolą/ Obtrudere, Einem wider ſeinen Willen geben wollen.

Wráźić gdźie rękę/głowę/ꝛc. Inſerere manum alicui in ſinum, Caput inſerere in tentorium, die Hand/das Haupt/ꝛc. worin ſtecken.

Wręcz/ Cominùs, adverb. In der nähe.

Wróbl/Paſſer,eris,g.m. Spatz/Sperling.

Wróble proſo/źiele/ Lithoſpermum,i,g.n. Meerhirß / weiſſer Steinbrech.

Wrocony/Revolutus,a,um, wiedergekehrt.

Wrodzony/Przyrodzony/Ingenitus,a,um, angeboren/ von Natur gegeben.

Wroná/ Cornix,icis, g.f. ein Krähe.

Wronia nogá/ źiele/ Coronopus, podis, g. m. Hanenfueß/Wieſenblumen/ Goldblumen.

Wrony/ Coracinus,a,um, das einem Rappen zugehörig iſt. Wrona máść/Coracinus color, Schwartz wie eine Rapp oder Kräh.

Wrotośierć/Oryx,orygis,g.maſc. ein Thier wie ein Geyß/ dem die Haar für ſich gegen dem Haupt gekehret ſind.

Wróżek/ Prorok pogáński/Fatidicus,Fatiloquus,Hariolus,i, g.m. Mantes,is,g.m. Vaticinator oris, g.m. Wahrſager.

Wróżká/Wroſzká/ Fatidica,æ, g. f. Python, onis, g. fœ. Pythoniſſa, æ, g. fœ. Wahrſagerin/ Zauberin.

Wróżká / Wroſzká / Wróżenie / Wróżbá/ Augurium,ij, g.n. Divinatio,Hariolatio,onis, g. fœ. Wahrſagung. Wróżká z ogniá / Igniſpicium,ij,g.neut. Warſagung auß Anſchawung des Fewers. Wróżká z ręku/ Chiromantia,æ, g.f. Warſagung auß den Händen. Wróżká z umárłych pátrzenia/ Necromantia,æ, g.f. Wahrſagung auß dem anſchawen der todten Cörper.

Wróżkowy/Wroſzkom ſłużący / Vaticinius,Vaticinus,a,um, das zur Wahrſagung gehört.

Wrzący/ Coctibilis, vel, Coquibilis,e,Coctivus,a,um, Das ſich kochen läßt.

WR

Wrzaſk/Quiritatio, Vociferatio, onis, g. fœ. Vociferatus,us, g.m. Das laut ſchreyen.

Wrzáwá/Fervor,oris, g.m. Hitze/Brunſt.

Wrzeć/Fervere, ſieden.

Wrzećiono/Fuſum,i,g.n. Fuſus,Rhombus,i, g.m. Spille/ Garnwinde.

Wrzeczy/ Rzkomo/ Quaſi, adverb. Alß.

Wrzedźienicá/Abſceſſus,us, g.maſc. Apoſtema, atis, g. n. ein Geſchwär.

Wrześień / September, bris, gen.maſc. Der Herbſtmonat.

Wrzeſzczący / Vociferans, antis, gen. omn. ſchreyend.

Wrzeſzczeć / Vociferare , & Vociferari, ſchreyen/ laut ſchreyen.

Wrzezány/ Inſectus, a,um, eingeſchnitten.

Wrzód/Collectio,onis,g.f. Ulcus, eris, g. n. Vomica,æ, g. f. Tuber,eris, g.n. ein Geſchwär/ Eyterbeule. Wrzodek/ Tuberculum,Ulcuſculum, i, g. n. ein kleines Blätterlein. Wrzód jádowity/ Anthrax,acis,g.m. Nomæ,arum,g.fœ. pl. num. umbfreſſend Schaden oder Geſchwär. Wrzód otwárty/ Fiſtula,æ, g. f. ein zeitig Geſchwär. Wrzodu palenie/ Urigo, ginis, g. fœ. Brand an Geſchwaren/ durchbrennend Artzeney. Wrzód poduſzny/ Parotis,idos, g. fœ. ein Geſchwär bey den Ohren. Wrzód pomykájący śie/ Herpeta,æ, g. f. ein Kranckheit oder Geſchwär ſo umb ſich friſt. Wrzodu náruſzáć/ Exulcerare, das Geſchwär auffrühren/ die Haut auffbrechen.

Wrzodowáćenie/ Ulceratio, onis, g. f. Geſchwär/ Verſehrung am Leib.

Wrzodowáćieć/ Ulcerare, verſehren/ Geſchwür machen/ Auffm Leibe die Haut quetſchen.

Wrzodowáty/ Ulceroſus,a,um, Ulceribus plurimis obſitus, voller Geſchwär.

Wrzos/ Erica,æ, g.f. Erice,es,g.f. Erix,icis, g.f. Siſara,æ, g. f. Heydkraut.

Wrzoſowiec źiele/ Wrzoſowká/ Hypericon,i, g.n. S. Johannes Kraut/ Harthew.

Wrzucáć/ Wćiſkáć/ Injectare, Injicere, einwerffen. Wrzucáć / do kupy ábo poſpołu/ Conjicere, zuſammenwerffen.

Wrzucenie / Injectus,us, g. m. ein Einwurff.

Wrzucony/ Injectus,a, um, eingeworffen.

Wſadzáć/ Serere, zuſammenſetzen/ pflantzen.

Wſádzony/ Inſitus,a,um, eingepflantzet.

Wſchód/ Climax,acis, g. f. latin. Scala, æ, g. fœm.

foem. Treppe/Stuffen. Wschod krecony/Cochlea,æ,g.f. Wendelstein/Trottenspiel. Wschod okragly/Scalæ orbiculatæ, Windelsteige.

Wschod słońca/ Exortus solis, Ortus solis, Oriens,Exoriens, entis, g.m.substant. Auffgang der Sonnen. Od wschodu słońca/ A primo Sole,von der Sonnen Auffgang.

Wschodny/ Exortivus,a,um, Orientalis, e, Vrsprünglich/ das zu Auffgang der Sonnen ist.

Wschodowáty/Gradatus,a,um,gestaffel.

Wschodzacy / Exoriens, Oriens, entis,g.o. Entspringend/ auffkommend/ erwachsend/das da anfähet/entstehet.

Wschodźić/Exoriri,Oriri,Auffwüschen/auffgehen/erwachsen/entspringen/herfürkommen.

Wschodźić/ Vivescere, wachsen/ grünen.

Wściagáć/ Inhibere, zu rück halten.

Wściecżenie/ Rabies,ei, g.fœ. Wütigkeit der Hunde/Vnsinnigkeit.

Wściekáć śie/ Wśćiec śie/ Insanire,Rabire, Rabiescere,Toben/wüten/ toll werden.

Wśćiekle/ Rabidè, Rabiosè,adv. wüttiglich/ vnsinniglich/ mit wüten vnd toben.

Wśćiekły/ Lymphaticus,i,g.m.Rabidus,Rabiosus, a,um, wütig / tobend/rasend/ muthwillig. Wśćiekłym czynić/ Furiare, vnsinnig / rasend/ wütig machen.

Wśiadácz/ Inscensor,oris, g.m Auffsitzer.

Wśiakáć/Illabi, einfliessen.

Wśiany/Insitus,a,um, eingeseet.

Wśieść/ Wśiadáć/ Conscendere, Inscendere, Auffsteigen. Wśieść ná końiá/ Ascendere equum, auffs Pferd sitzen.

Wśiewáć/ Wśiać/ Diserere,Inserere,Interserere, zwischen einseen vnd pflantzen.

Wskákowánie/Insultura,æ,g.f.Sprung.

Wskazánie/Denunciatio,onis,g.fœ. Ankündigung/Dräwung/Warnung.

Wskázowáć/ Mandare, Aufflegen/befehlen/ Befehl geben/vertrawen.

Wskok/ skokiem / prętko / Bięgiem/ Rychło/ Citò, Celeriter, Celeriusculè,Celerrimè, Velociter, Velocissimè,Agiliter, Agiliùs, Ocyùs, Celeranter, Celeratim, Citatim, Incursim, Celerè, adverb.Schnell/bald/ behende/eylends/ schnelliglich/ geschwinde.

Wskopywáć/ Sarrire, Jeten/hacken.

Wsławiáć śie/ Celebrescere,Clarescere,Inclarescere,Berümbt werden.

Wśmiárdły/Ranceus,Rancidus,a,um,Rancens,entis,g.o. stinckend/faul.

Wśmiárdnienie/Rancor,oris,g.m.gestanck.

Wśmiárdnąć śię / Putescere , Putuiscere, Rancere, von Fäule ein gestanck geben /stincken.

Wspák/ ná wspák/Cessim,Recessim,Retrò, Retrorsùm , Retrorsùs, adv. hindersich/ hinderwerts/mit dem Abzug/zu rücke. Wspák iść/ Cessim ire, Retrogredi, hindersich gehen/ rückwerts gehen/ zurück gehen. Idacy wspák/Retrogradus, a, um, der hindersich den Krebsgang geht.

Wspámietywánie / Reminiscentia,æ,g.fœ. wiedergedenckung.

Wspániále/ Amplè,Fortiter,Generosè, Ingenuè, Tragicè , Viriliter, adverb. Mächtiglich/ tapfferlich / ernsthafftiglich / ernstlich / herrlich/ artig / auffrichtig / von grossen händeln. Wspániále stąpáć / Gradu presso incedere, ernstlich her tretten.

Wspániálomowność / Grandiloquentia, Magniloquentia,æ,g.f.prächtige Rede.

Wspániálomowny/ Grandiloquus,Magniloquus,a,um,der prächtig in worten/reden ist.

Wspániáłość/Amplitudo,inis,g.fœ.Gravitas,atis,g f. Magnificentia, æ,g.f.Magnanimitas, Majestas,atis,g.f.Præsentia animi, Großmächtigkeit/Dapfferkeit/ Gravitet/ Herrligkeit/ Pracht/ Großmüthigkeit/Hochwürde.

Wspániáły/ Ampullaceus, Generosus,Magnanimus, Splendidus, Superbus,a,um , Prächtiglich/ tapffer/ großmütig/ berümbt/trefflich.

Wspárty/ Nixus,a,um, Reclivis,e,Angelehnet/ gestützt/ gelegt. Wspárty do połowice/ Semifultus,a,um,halb vntergestützt.

Wspieráć/ Wesprzeć / Allevare , Sublevare,Fulcire,Sustentare , Sustinere , Adminiculari aliquid,Suffulcire,erhalten/vnterstützen/auffenthalten/ helffen/ hülff vnd trew geben/ einem beyspringen/etwas fürstrecken.

Wspieráć śie/Acclinare,Inniti,Niti, Nixari, Reclinare, Insistere, Adniti,Incumbere baculo, Membra levare baculo , Incumbere in scuta, sich anlehnen/herzu neigen/sich anstützen/legen.

Wspomagáć/ Sustentare , Aufferziehen/ ernehren/erhalten.

Wspominác/Wspomnieć/Commemorare, Memorare , Recolere , Recomminisci , Recordari , Reminisci , Ruminare , Melden/ erzehlen/

wiederumb gedencken/wiederumb ingedenck seyn/ wiederumb in Gedächtnüß bringen.

Wspominájacy/ Recordans, antis, g. omn. eingedenck/ wiederumb gedenckend.

Wspominánie/ Commemoratio, Recordatio, Ruminatio, onis, g. f. Meldung / Erzehlung/ Erinnerung/ wiedergedächtnüß. Wspominánia godny/ Enarrabilis, Narrabilis, e, zu erzehlen/ das man erzehlen mag.

Wstáć/Surgere, Aufstehen.

Wstegá / Ligula, vel Lingula, æ, g. f. Nestel.

Wstep/ Wstepowánie/ Ascensus, us, g. m. Ascensio, onis, g. f. Ingressus, us, g. m. Ingressio, onis, g. fœm. Auffsteigung/ Auffsitzung/ Eingang/ vnd Anfang/ Zutritt.

Wstepny/ Scansilis, e, gut vnd leicht zu steigen.

Wstepowáć/ Ascendere, Conscendere Ingredi, Scandere, Auffsteigen/ hinauffgehen. Wstepowáć wysoko/ nád ꝛc. Superascendere, übersteigen. Niedopuścić wstepowáć / Prohibere ascensu, nicht lassen auffsteigē. Wstąpić wyżey/ Ascendere ad altiorem gradum, höher hinauff steigen.

Wstret/ odpor/ Repulsa, æ, g. f. Abschlagung/ Hintersichtreibung. Wstret czynić/ Wspieráć/ Reprimere, Obsistere, Verhindern/ wehren/ verhalten/ wiederstehen.

Wstrząsáć/ Succutere, erschütteln.

Wstrzemieźliwość/ Powściągliwość/ Abstinentia, Continentia, æ, g. foe. Enthaltung/ Messigung.

Wstrzemieźliwy / Powściągliwy / Continens, entis, Temperans, antis, g. o. Mässig/ züchtig/ behutsam/ der jhm selbst einziehet.

Wstrzęśienie / Concussus, us, g. masc. Recussio, onis, g. f. Erschüttlung. Bewegung.

Wstrzęśiony/ Recussus, a, um, Erschüttet.

Wstrzymáć śie/ Sustinere se, sich enthalten/ entziehen.

Wstrzymawájaca rzecz/ Sustentaculum, i, g. n. eine Auffenthaltung.

Wstrzymawánie/ Remora, æ, g. f. Auffhaltung.

Wstyd/ Wstydliwość/ Sromieźliwość uczćiwa/ Frons, ontis, g. f. metaph. Pudicitia, æ, g. f. Pudor, oris, g. m. Verecundia, æ, g. f. die Schaam/ Zucht/ Schaamhafftigkeit.

Wstyd porzućić/ stráćić/ Depudere, Perfricare faciem, vel frontem, os, sich verschambt haben/ die schaam ablegen/ ohne schaam seyn.

Wstydliwie / Pudenter, Pudicè, Verecundè, adv. schaamhafftiglich.

Wstydliwy/ Pudens, entis, g. o. Pudicus, Verecundus, a, um, züchtig/ schaamhafftig/ schaamig.

Wstydzacy śie / Pudibundus, Pudendus, a, um, das schaam hat/ sich schämend.

Wstydźić śie / Pudere, Verecundari, Sich schämen. Wstydźić śie bárzo / Dispudere, sich fast schamen.

Wsypáć/ Insipare & Insipere, einschütten.

Wszákże/ Attamen, Tamen, Verumtamen, Conjunct. Jedoch/ nichts desto weniger/ dennoch.

Wszáwy/ Pediculosus, a, um, Lausig/ voll Läuß.

Wszczynáć śie / Exoriri, Oriri, auffwüschen/ entspringen/ herfür kommen/ entstehen.

Wszechmocność / Omnipotentia, æ, g. f Allmächtigkeit.

Wszechmocny/ Omnipotens, entis, g. omn. Allmächtig.

Wszedy/ Passim, Qualibet, Qualubet, Usquequaque, adverb. Hin vnd her/ allenthalben.

Wszedźie/ Ubique, Circumsecus, allenthalben.

Wszeláki / Omnis generis, Omne genus, Omnigenus, a, um, Allerley.

Wszelki/ Omnis, e, ein jeglicher. Wszelkim sposobem/ Omni modo, vel Omnib⁹ partibus, Omnimodè, Omni ratione, Omnimodis, Omnifariam, in allweg/ gäntzlich.

Wszetecznie/ Impure, adv. schändlich.

Wszeteczny / Impurus, Lascivus, Libidinosus, a, um, Unzüchtig/ geyl/ vnkeusch / voll schand vnd laster/ muthwillig.

Wszystek/ Cunctus, Universus, Integer, gra, grum, Quantuscunque, Allzusammen/ gantz vnd gar/ wie groß es sey.

Wszystkorodny / Omnifer, a, um, Omniparens, entis, g. omn. das alles träget.

Wszywáć/ Insuere, einnäen/ einnehen.

Wtárgnienie / Incursio, onis, g. f. Incursus, us, g. m. Einfall/ Anlauffung/ Anrennung.

Wtárty/ Infricatus, a, um, eingerieben.

Wtlaczáć/ Compingere, Zusammenstossen.

Wtory/ Secundus, a, um, der ander.

Wtracáć co/ Ingerere, hinein werffen/ hinein stossen/ hinein tringen/ einmischen.

Wtykáć / Defigere, Figere, Indere, Infigere, Ingerere, Pangere, anhefften / annageln / stecken/ drein thun / einstecken/ hinein stossen/ einschlagen.

Wtykánie/Wetknienie/Immissio,onis,g.f. Einlassung/Propffung/Einsteckung.
Wuy/Avunculus,i,g.m. der MutterBruder.
Wwiązáć/Illigare,Innectere, einbinden.
Wwodźić w kśięgi/Subsignare,vnterzeichnen
Wwożenie/Invectio, onis,g. f. Invectus,us, g.m. Einfuhr/Einfahrt.
Wwożić/Invehere,Hineinführen.
Wy/Vos, vestrûm, pronom. g.o.plur. num. Ihr.Wy sámi/Vosmet ipsi,Ihr selbst.
Wybadáć/ Expalpare, Exterebrare, Extorquere,Abschmeicheln/ abschwätzen/abgutzen/abgeylen/Heimligkeiten auß einem bringen/ erforschen/abtringen/ abzwingen.
Wybáwiáć/Sospitare, von Gefahr erretten/ Schadloß halten/behüten.
Wybáwićiel/Liberator,oris,g.m.Soter,ris, g.m.ein Erlöser/ Heyland.
Wybáwienie/Soteria,æ,g.f.Erlösung/ Heyl.
Wybiegáć/Prominere, Evagari,Excurrere, Superexcurrere , Herführ gehen / neben außschweiffen/voraußgehen/ voraußlauffen / drüberreichen / als wenn die Zweige am Baum in eines andern Garten reichen.
Wybiegánie/ Excussio,onis,g.f. Procursus, Excursus,us, g. masc. Außlauff/ Vorlauff/ Außschweiffung.
Wybielony/Exalbidus,a,um,Erbleichet.
Wybieráć/ Depromere,Excerpere,Legere, Eligere, Herauß ziehen / außerlesen / außerwehlen/außnehmen/außlesen.Wybieráć z nići/Effilare,mit Faden modeln oder netzen.
Wybieracz/ Elector,oris,g.m. Erwehler.
Wybieráczká/Electrix,icis,g.f.Erwehlerin/ Außkieserin/ Wehlerin.
Wybieránie/Lectio,onis,g.f.Erwehlung.
Wybijáć co/jáko gwoźdź/Excutere clavum, lapide, Excutere feram, Extundere, Außschlagen/ herauß stossen/ ꝛc.
Wybijáć komu oczy/zęby/ꝛc. Everberare oculos alicui, Edentare aliquem.Exossare alicui os pugnis, einem die Augen / Zähn / ꝛc. außstossen/ außschlagen.
Wybijáć oley/ oliwę wytłaczáć/Oleam facere trapeti,Oleum facere,Oel schlagen.
Wybijáć wełnę/czechráć / Carminare lanam , Putare lanam , Carmine lanam trahere, die Wolle schlagen/streichlen/zubereiten/zerzeißlen/kratzen/kämmen.
Wybijáć obrázy/ꝛc. Excudere æra. Extundere, Abbilden/außschnitzen/ein Bild formiren.
Wybijáć / Wybić kogo / Multare aliquem verberibus, Malè mulctare aliquem , Exercere pugnos in aliquem, Tundere aliquem crebro ictu,Fuste dolare latus alicujus,Pectere aliquem pugnis , Occidere pugnis aliquem , Diminuere alicui caput,cerebrum,einen abschlagen/ abprügeln/mit dem Knüttel schlagen/ straffen.
Wybijáć/ Wybić co komu z głowy / Excutere alicui aliquam opinionem , Evellere ex animo alicujus opinionem insitam,einem etwas außreden/auß dem Sinne treiben.
Wybijáć śię z czego/ wyłamowáć/ Exuere jugum, servitutem, Exuere se jugo , Detrectare jugum,Excutere jugum,obsequium,Facere rebellionem,das joch von sich werffen/frey werden.
Wybijáć śię/ut, Wybija śię płomień/Emicat ex incendio flamma , Erumpit ignis ex vaporario,Effluit flamma fornacibus Ætnæ,Eluctatur flamma fornacibus,Ignis summa ad fastigia volvitur, die Flamme schlägt auß dem Ofen/ Mundloch/ꝛc.
Wybijácz wełny / Carminarius,ij, g.masc. Wollkratzer. Ktora wełnę wybija / Carminatrix,icis,g.f. eine Hechlerin.
Wybijánie wełny/ Carminatio,onis, g.fœ. Das hecheln/ die Hechlung.
Wyblysnąć/ Emicare, herfür glitzern.
Wyboczenie / Deflexus,us, g. m. Abweg.
Wyboczyć/ Evagari, neben außschweiffen.
Wybor/ Exoche,es,g. f. Præstantia, æ,g. f. Fürtreffligkeit.
Wybornie/ Divinè,Egregiè,Eximiè, Lectè, Nobiliter, adverb. übernatürlich/ fürtreffentlich/ fürnemblich/treffentlich.
Wyborny / Egregius, Eximius, Exquisitus, Graphicus, Merus, a,um, Pernobilis, e, außerwehlt/ fürtrefflich/ außerlesen/ außerkohren/fürtreffentlich.
Wybránie / Electio,onis, g. f. Erwehlung.
Wybrány/ Electus, Exceptus, Lectus, Libatus,Selectus,a, um, Erwehlt/ außerlesen/ auffgefangen/ außgelesen/ abgesondert/ abgelesen.
Wybrnąć/ Enavigare, herauß kommen.
Wybuchnąć/ Disturbare, Effervere, & Effervescere , Prorumpere, übersieden/ mit Gewalt herfürbrechen / überlauffen.

Wybudowány/ Suffundatus, a, um, vnterbawet.

Wyć/ Ululare, heulen.

Wycedzáć/ Excernere, außbeuteln/ herauß drücken.

Wychedozony/ Extersus, Percultus, a, um, außgeputzt/ außgestrichen/ außgewischt/ geziert.

Wychod/ Cloaca, Forica, Latrina, æ, g. fœ. Heimlichgemach/ Heimligkeit/ Scheißhauß oder Lappenberg.

Wychodzenie/ Egressus, us, g. m. Egressio, onis, g. f. Außgang/ Außfahrt/ Außgehung.

Wychodzić/ Egredi, Existere, Extare, Prodire, Progredi, Prominere, Provenire, hinauß gehen/ auffkommen/ entspringen/ füraußstehen/ herfürgehen/ herfür hangen oder ragen/ herauß kommen/ herfürkommen/ entstehen/ voraußgehen. Wychodźić ná wierzch/ Extuberare, herauß schwellen.

Wychowánicá/ Alumna, æ, g. f. Die da von einem ernehret ist.

Wychowániec/ Alumnus, i, g. m. Der von einem erzogen/ ernehret ist.

Wychowány/ Educatus, a, um, aufferzogen.

Wychowywáć/ Alere, Confovere, Educare, Educere, Enutrire, Fovere, Sustollere, ernehren/ erziehen/ erhalten/ aufferziehen/ vnterhalten/ auffenthalten.

Wychowywánie/ Wychowánie/ Alimentum, i, g. n. Alimonia, Alitura, Curatura, æ, g. f. Educatio, onis, g. f. Nutritus, us, g. m. Nutrimen, inis, g. n. Nutrimentum, i, g. n. Nutritium, ij, g. n. Educatus, us, g. m. Nahrung/ Futterung/ Speiß/ Erhaltung.

Wychrachać/ Exscreare, vel, Excreare, außspeyen/ außwerffen/ reuspern.

Wychrachnienie/ Wyrzucenie/ Exscreatio, vel, Excreatio, onis, g. f. Außwerffung/ Außspeyung. Łácny do wychrachánia/ Excreabilis, e, außrüßpig/ das man leicht außspeyen kan.

Wychwaláć/ Elaudare, Ebuccinare, preisen.

Wychyláć/ Exertare, Prominere, herauß thun/ entblössen, fast außstrecken/ herfür hangen/ ragen.

Wyćiagáć/ Wyćiagnać/ Arrigere, Exporrigere, Extendere, Extrahere, Intendere, Trahere, auffrecken/ füraußstrecken/ außziehen.

Wyćiagáć co po kim/ Exigere, von einem etwas mahnen/ fordern.

Wyćiagácz/ Wyćiegácz/ Vpominájacy się/ Exactor, Flagitator, Repetitor, oris, g. masc. Der da fordert/ die Schulden einmahnet/ wieder forderend.

Wyćiagánie/ Arrectio, onis, g. f. Auffreckung.

Wyćiagánie czego / Nálegánie/ Exactio, Efflagitatio, onis, g. f. Exactus, Efflagitatus, us, g. m. Coactio, onis, g. f. Coactus, us, g. m. Eine Forderung/ Einmahnung/ Zwang/ Aufftreibung des Geldes.

Wyćiagniony/ Efflagitatus, Extractus, a, um, gefordert/ eingemahnet/ auffgebracht.

Wykie/ Ululatus, us, g. m. Das heulen.

Wyćiećie/ Exectio, onis, g. f. Außhawung.

Wyćieczká/ Decursio, Procursatio, onis, g. f. Militum vagationes, eruptiones, Außlauffung/ Rennung/ Das Außschweiffen/ Außfall/ wenn die Kriegsleut mit Gewalt außfallen.

Wyćiekáć/ Effluere, Emanare, Extillare, Profluere, hinaußfliessen/ außrinnen.

Wyćiekáć/ Excurrere, Procursare, vorauß lauffen/ fallen/ als auff den Feind.

Wyćiekácz / Excursor, Excursator, Proruptor, Eruptor, oris, g. m. Vmblauffer/ Außlauffer/ Außfaller/ Außschweiffer.

Wyćiekájacy/ Profluens, entis, g. o. außrinnend/ außfliessend/ außtropffend.

Wyćiekánie/ Effluentia, æ, g. f. Außfluß.

Wyćieńczáć/ Attenuare, Extenuare, Tenuare, fein/ dünne/ klein/ subtil machen.

Wyćieńszenie/ Attenuatio, onis, g. f. Verkleinerung/ Minderung.

Wyćieráć/ Atterere, Exterere, Abreiben/ zerreiben/ außreiben/ außkratzen/ außwischen.

Wyćierpieć/ Pati, Sustinere, erdulden/ erleyden.

Wyćináć/ Wyćiać/ Deplantare, Excidere, Exsecare, Explantare, Exputare, Recidere, außhawen/ außpflantzen/ außsetzen/ abhawen.

Wyćiosány z skáły/ E saxo sculptus, Auß einem Stein/ Felsen gehawen.

Wyćiskáć/ Wyćisnać/ Elicere, Emulgere, Excudere, Exprimere, Extorquere, abtringen/ außmachen/ außdrücken/ außbringen/ abzwingen.

Wyćiskánie/ Wyćiśnienie/ Expressio, onis, g. f. Außdrückung/ Außdringung.

Wyczerpáć/ Exhaurire, Dehaurire, außleeren/ außschöpffen/ außnehmen.

Wyczerpány/ Exhaustus, a, ũ, außgeschöpfft.

Wyczká końicza/ Polygala,æ, g.f. & Polygalon, i, g.neut. Pimpinel/ Hergottsbärtlein/ Creutzblumen/ Megelkraut.
Wyczny/Wykowy/ Viciarius,a,um,Das zu Wicken gehört. Wyczna rola/ Viciarium, ij, g.n. Wickenacker.
Wyczosány/ Excultus, Expolitus, a,um, außgeputzt/ woll gezieret/außgekehrt.
Wyczyniec żiele/ Myszy ieczmień / Hordeum murinum,Lolium murinum,Gauchhaber.
Wydáć/ Edere, außgehen lassen.
Wydáć/ Dedere,Prodere, zueygnen/ geben/ ergeben/verrathen. Wydáć spráwe/Accusationi prævaricari, mit dem Kläger einen Verstand haben/ heimlich halten.
Wydawáć śie/ Elucere,Extare, offen seyn/ vorhanden seyn/ fürraußstehen.
Wydawáć / Wydáć corke zá Mąż/ Maritare,Nuptum dare viro, Nuptui collocare, In matrimonio locare, Nuptu locare filiam, Locare alicui filiam nuptijs, eine Tochter zur Ehe geben/ verehelichen/ verheyrathen.
Wydawáć/ Impendere, außgeben
Wydawáć/ Erogare, außtheilen/ verthun.
Wydawáć/ Promere, heraußgeben.
Wydawánie / Wydánie/ Erogatio,onis, g. fœ. Effusio pecuniarum, Das Außgeben/ Außtheilung.
Wydánie kśięgi/ Editio, onis, g. f. Außlassung/ Publicirung eines Buchs.
Wydánie kogo/Deditio,onis,g.f.Ergebung.
Wydánie táiemnic/Wyiáwienie/Proditio, onis, g.f. Verrätherey.
Wydánie corki zá mąż / Collocatio , Enuptio,onis, g.f. Nuptus,us,g.m. Die Heyrath der Tochter/ Die Mannehmung/ Das freyen.
Wydánie spráwy/Opuszczenie zmowne/ Porozumiánie/ Prævaricatio, onis, g. fœ. Auff beyden Achseln tragung der Juristen.
Wydánie śie ná wierzch/ Extuberatio, onis,g.f. Außschwellung/Auffschwellung.
Wydány/ Deditus, Dedititius , Proditus,a, um, ergeben/ zugeeygnet/ verrathen.
Wydány/ Editus,a,um, herfür gebracht.
Wydány/ Impensus, a, um, angelegt/ außgegeben.
Wydárty / Convulsus, Extortus, a, um, gerupfft/ abgezwungen/ mit Gewalt abgedrungen/ geraubt/genommen/ außgerissen.
Wydátek/Rozchod/Expensa,æ,g.f.Expensum,i,g.n. die Außgab/Vnkosten.
Wydatkowy/Rozchodowy/Sumptuarius, a,um , was zum außgeben gehört.
Wydátność/ Wybiegłość / Wydánie śie/ Eminentia,Extantia,æ, g.f. Procursus, us, g.m. Vberhöhung / Das vorgehet / Das Außlauffen auff die Feinde.
Wydátny/ Eminens,Prominens,entis,g.o. Fürtreffend / das über einen andern gehet. Wydátny troche/ Eminulus,a,um, Das ein wenig vorgehet/ Etwas höher vnd fürtrefflicher.
Wydawácz/ Index,icis, g.c. Proditor,oris, g.m. Anzeiger der Vbelthäter/ ein Verräther.
Wydeptáć/ Exculcare , mit den Füssen außtreten/ außstampffen.
Wydety/Extumidus,a,um,auffgeblasen.
Wydmuchnąć/ Proflare, herfür blasen.
Wydoić/ Emulgere , außmelcken.
Wydrá/Lutra,æ,g.f. Otter.
Wydrapáć/Exscalpere, außkratzen.
Wydrażáć/ Cavare,Excavare,Fodere,Incavare, hölen/ außhölen/ außgraben.
Wydrażánie/ Excavatio, onis, g. fœm. eine Außhölung.
Wydrożony/Cavus, Tubulatus,a, um, holl/ außgehölet wie eine Röhre/ oder Teuchel.
Wydrzeć/ Convellere, Evolare, (à Vola) rauben/abdringen/abzwingen/mit Gewalt einem etwas außreissen/heraußpfötzen.
Wydrzeć śie/ Eluctari, mit Gewalt überwinden / überringen / hinaußringen / Sich herauß retten.
Wydymáć/ Proflare, auffblasen.
Wydziedziczenie / Abdicatio , Exhæreditatio,onis,g.f. Enterbung der Kinder.
Wydziedziczony/ Exhæredatus, a, um, Exhæres,redis, g.c. Erbloser/ der enterbt ist.
Wydziedziczyć/ Exhæredare, enterben.
Wydzierácz/ Wydzierca / Ereptor, Extortor,oris, g.m. ein Abtringer/Rauber.
Wydzierstwo/Rapacitas,atis,g.f.Raptum,i, g.n. Raubgierigkeit/einem etwas mit Gewalt zu nehmen.
Wydziurawić / Efforare, Perforare, durchbohren/Löcher machen.
Wyganiácz/Expulsor,oris,g.m.Außtreiber.
Wygáśić/Restinguere,außleschen/außtilgen.

Wygladáć / Prospectare, frequ. Provisere, außsehen/ Sich weit vmbsehen.

Wygłádźić / Delimare, Depolire, Elimare, Explanare, Expolire, Perpolire, außputzen/ außglätten/ außstreichen/ wol außputzen/ fleissig außmachen/ glatt machen/ außfegen / schön machen/ zieren/ außpoliren/ fertig machen.

Wygłodáć/ Erodere, Deterere, Perterere, außnagen/ außfressen/ abschleiffen/ abreiben.

Wygłodány / Erosus, Perosus, Pertritus, a, um, außgefressen / außgenaget / wol zerrieben. Wygłodány z spodku/ Subtritus,a,um, vntergeschliffen.

Wygnáć/Wyganiáć z gránic//Exterminare, Fugare, Relegare, Transportare, Pellere è medio, Expellere finibus, verjagen/ Ins Elend schicken/ Aus dem Lande jagen/ treiben. Wygnáć z dobr/ Aliquem bonis exturbare, Einen von dem seinigen verjagen/ vertreiben.

Wygnáć bydło w pole/ Pellere pecus pastum, Das Vieh auff die Weyde/ ins Feld treiben.

Wygnániec/ Apolis, idis, g.c. Extorris, is, g. m. Exul, ulis, g. c. Exulans, antis, g. o. ein Gebannter| Vertriebener / Verbannter / Der aus seinem Vatterlande vertrieben ist vnd im Elend gehet. Wygnáńcem być/ Exulare, Pelli patriâ, Im Elend seyn/ Aus seinem Vatterland vertrieben seyn.

Wygnánie/Wygnáństwo/Exilium, ij, g. n. Expulsio, onis, g. f. Ostracismus, i, g. m. Relegatio, onis, g. f. Vertreibung/ Elend/ Verschickung in das Elend/ Außtreibung.

Wygorywáć/ Retorrescere, gar dürre werden/ außgedörret werden.

Wygorzáły / Carbunculosus, Retorridus, Retostus, a, um, außgedörret/ verdöret/ von der Sonnen verbrant/ trocken.

Wygorzelina/Carbunculatio, onis, g. f. der Brenner an den Bäumen/ die Röte.

Wygotowáć/Expedire, fertig machen. Wygotowáć co/Excudere opus aliquod, Expedire & conficere res, ein Werck verrichten/ vollenden/ außfertigen.

Wygráć/ Vincere ludendo, gewinnen.

Wygrámolić się/ Erepere, herauß kriechen.

Wygryzowáć/ Peresse & Peredere, Allzumal gar auffessen.

Wygrzebć/ Exhumare, außgraben.

Wyjąć/ Evellere, Eximere, herraußnehmen/ außrupffen / außziehen / außreissen / außrotten.

Wyjadáć / Depasci, depon. abweyden.

Wyjadácz/ Exesor, oris, g.m. ein Fresser.

Wyjáśniáć się / Wyjáśnieć / Differenare, Effulgere, Lucescere, schön Wetter werden/ außhinscheinen/ licht vnd heiter scheinen/ einen Glantz geben/ anfahen zu schönen/ oder zu einer Schöne zuziehen.

Wyjáwić/ Edere, Expromere, Evulgare, Pandere, Proferre, etwas lassen außgehen/ herfür bringen/ herfür thun vnd offenbahren/ offentlich außruffen vnd außgehen lassen / Männiglichen kundt thun. Wyjáwić grzech/ Scelus aliquod enudare, ein Laster angeben / an den Tag bringen.

Wyjecháć/ Evolare, hinweg lauffen/ entgehen/ entwischen/ die Flucht geben/ außfahren.

Wyjęcie/Exceptio, Exemptio, onis, gen. f. Vorbehaltung / Außnehmung / Außzug / Außdingung.

Wyjedźiony/ Depastus, a, um, abgefressen. Wyjedźionym być/ Compasci, Pass. abgeweidet/ abgeetzt werden.

Wyjętny / Exemptilis, e, leicht außzunehmen.

Wyjęty / Depromptus, Exemptus, Promptus, a, um, herfür gezogen/ außgenommen / herfür genommen/ außgesondert / herfür gegeben.

Wyká/ Vicia, æ, g. f. Wicken Wyká gęsta/ Ervum, i, g. n. Roßwicken/ Viehefutter / ist kleiner an Körnern als Wichen. Wyká tyczna/ Acopos vel Acopus, i, g. f. ein stinckend Kraut. Wyká stráwna bydłu/ Pabularis vicia, Wicken zum Futter vor das Viehe dienlich.

Wykápáć/ Extillare, außtropffen.

Wykászléć/ Extussire, außhusten.

Wykiełznony/ Effrenis, e, Effrenus, & Effrenatus, a, um, vngezäumet/ vnbändig.

Wykipieć/ Ebullire, auffsieden/ auffwallen.

Wykipienie/Ebullitio, onis, g. f. das Sieden.

Wykląć/ Excommunicare, in den Bann thun.

Wykład/ Wykłádánie/ Enodatio, onis, g. f. Exegesis, is, g. f. Explicatio, Expositio, onis, g. f. Glossæ, arum, g. f. pl. n. Glossema, atis, g. n. Interpretatio, onis, gen. f. Interpretamentum, i, g. n. Eine Erklärung/ Außlegung/ Erläuterung. Wykład krotki/ Scholium, ij, g. n. kurtze Außlegung/ Erklärung.

**Wykład słow/Dobywánie początku ábo włásności słow**/ Etymologia, æ, g. fœm. Etymum, i, g. n. Notatio, onis, g. f. Veriloquium, ij, g. n. die Kunst recht die Wort zu außlegen/erklären/ Wahrredung.

**Wykłádáć**/ Enodare, Exerere, Exponere, Interpretari, Perputare, Transferre, außlegen/ erklären/heraus thun/ heraus legen/ anders deuten/ verdolmetschen/ übersetzen.

**Wykłádácz**/ Explicator, oris, g. m. Glossematicus, ci, g. m. Interpres, etis, g. o. Erklärer / Verdolmetscher / Außleger seltzamer Wort/ ꝛc. (zulegen.

**Wykłádálny**/ Interpretabilis, e, leicht auß-

**Wykłety**/ Extorris, is, g. m. Verbannter.

**Wykluto się/ Wylęga ptak**/ Excudit ova, es ist schon aus dem Ey gekommen/ außgebrütet.

**Wykonáć/ Wykonywáć**/ Exequi, Patrare, Perpetrare, vollenden/ vollbringen/ außrichten/ begehen/ vollziehen.

**Wykonácz**/ Executor, oris, g. m. Außrichter/ Vollzieher.

**Wykonány**/ Patratus, a, um, außgemacht/ vollbracht.

**Wykonywánie**/ Executio, onis, gen. fœm. Außrichtung/ Vollbringung.

**Wykopáć/ Wykopywáć**/ Cavare, Effodere, Elidere herbas, Eruere, Sarculare, außgraben/ außziehen/ jeten/ außhacken.

**Wykorzeniáć**/ Extirpare, Eradicare, Radicare, Radificare, außreuten/ mit der Wurtzel außreissen/ außrupffen/ außrotten.

**Wykorzenianie**/ Extirpatio, onis, g. f. die Außwurtzelung/ Außreutung/ Außrottung.

**Wykrocánie**/ Argutiæ, arum, g. f. pl. num. Spitzfindigkeit/ Räncke/ Klugheit.

**Wykraczáć/Wykroczyć**/ Prævaricari, untrewlich/ falsch und nicht redlich/ auffrecht handeln/ den Mantel auff beyden Achseln tragen/ übertreten.

**Wykrętarz**/ Flexiloquus, i, g. m. Sophistes vel Sophista, æ, g. m. ungewiß redend und zweifelhafftig/ ein Sophist/ der allerley verworrene Rede führt/ und die Rede weiß zu verkehren/ ein kluger spitzfindiger Reder/ Betrieger mit Worten.

**Wykrętnie**/ Captiosè, Sophisticè, Adv. arglistiglich/ mit Spitzfindigkeit/ Sophistisch/ betrüglich/ Spitzfindig/ subtil.

**Wykrętny**/ Captiosus, Argutus, Perargutus, a, um, arglistiglich/ Spitzfindig/ geschwind.

**Wykrużáć**/ Exterere, außreiben.

**Wykrzesáć**/ Elidere ignem è silice, das Fewer herauß schlagen.

**Wykrzywiáć**/ Depravare, Distorquere, verkehren/ krümmen/ verdrehen/ verkrümmen.

**Wykrzywiánie/Wykrzywienie**/ Depravatio, Distorsio, onis, g. fœm. Verkehrung/ Verkrümmung.

**Wykrzywiony**/ Depravatus, Distortus, a, um, verkehrt/ verdrehet/ verkrümmet.

**Wykształtowáć**/ Performare, außgestalten.

**Wykszykáć**/ Aliquem sibilo consectari, Exsibilare, außpfeiffen/ über einen pfifen/ das er außweichen muß.

**Wykuć**/ Excudere, außschmieden.

**Wykupienie**/ Redemptio, onis, g. f. eine Erlösung/ Rantzion/ Bestellung.

**Wykupowáć**/ Redimere, Redemptare, Repignerare, das Vnterpfandt lösen.

**Wykwitnąć**/ Efflorescere, blühen. **Wykwitnąć znowu**/ Reflorere, wieder blühen.

**Wylać/ Wylewáć**/ Effundere, Refundere, Suffundere, außgiessen/ verschütten.

**Wyłamáć**/ Effringere, Refringere, auffbrechen/ außbrechen.

**Wyłamáć się**/ Erumpere, einen Außbruch thun/ außbrechen.

**Wyłamány**/ Effractus, Refractus, a, um, eingebrochen/ auffgebrochen.

**Wylanie**/ Effusio, onis, g. f. Außgiessung.

**Wylany**/ Refusus, Superfusus, a, um, übergegossen/ außgelauffen/ vergossen.

**Wylatáć/Wylátywáć**/ Evolare, Evolitare, frequent. außfliegen/ entfliegen.

**Wyłáwiáć**/ Expiscari, außfischen.

**Wyłáźić/ Wyleść**/ Erepere, Prorepere, Proserpere, hinaus schleichen/ herfür kriechen/ heraus kriechen/ fürkriechen.

**Wylewáć z brzegow**/ Exundare, Inundare, Restagnare, Stagnare, Superfundere, überlauffen/überflüssen/ übergiessen/ verschwemmen/ mit Wasser überschwemmen/ zum See werden.

**Wylewek**/ Proluvies, ei, g. f. Proluvium, ij, g. neu. Vberschwemmung/ Vnflat/ Verthueligkeit.

**Wyliczáć/ Wyliczyć**/ Enumerare, Memorare, Nuncupare, Percensere, Recensere, erzehlen/

sen/ außdrücklich melden. Wyliczyć głośno/ Recitare, laut erzehlen/ aufffagen/

Wyliczánie/ Wyliczenie/ Enumeratio, Expositio, Recensio, onis, g. f. Recensus, us, g. m. ein ordentliche Erzehlung/ Abzehlung.

Wylizáć/ Delingere, ablecken.

Wyłożony/ Enodatus, Expostititius, Expromptus, Interpretatus, a, um, außgelegt vnd erklärt/ übergeben/ hingelegt/ herfür geleget/ erläutert.

Wyłożyć/ Aperire, Enudare, Explanare, Explicare, etwas heimlich zeygen/ entdecken/ offenbahren/ erklären/ außlegen/ zu verstehen geben.

Wyłudzáć/ Eblandiri, Expalpare, Pellicere, abschmeicheln/ abschwätzen/ mit schmeicheln erlangen/ etwas außhewen/ mit glatten Worten überreden.

Wyłupić/ Expilare, Expoliare, Expugnare, berauben/ mit Gewalt erobern. Wyłupić oko/ Eruere oculum, ein Aug außhacken/ außreissen.

Wyłupiciel/ Effractor, oris, g. m. Effractarius, ij, g. m. Expilator, oris, g. m. Violator, oris, g. m. ein Einbrecher/ der in die Häuser etwas zu stehlen einbricht/ ein Rauber/ Verderber/ eiu Dieb.

Wyłupienie/ Effractura, æ, g. f. Expilatio, onis, g. f. das Einbrechen zu stehlen/ Beraubung.

Wymálowáć/ Depingere, Effingere, Efformare, Informare, abmahlen/ abbilden.

Wymálowány/ Depictus, a, um, abgemahlet.

Wymawiáć/ Wymowić/ Appellare, Edisserere, Effari, Eloqui, Enunciare, Profari, Proloqui, Promere, Pronuntiare, Apellare literas, außsprechen/ zu verstehen geben/ offenbahren/ sagen.

Wymawiáć komu/ Exprobrare, Impropcrare, einem etwas verweisen/ fürwerffen.

Wymawiáć sobie co/ wymowić/ Depacisci, Pacisci, Exceptione cavere, Excipere aliquid in emptione, jhm etwz außdingen/ vorbehalten/ einen Vertrag machen/ überein kommen.

Wymawiáć śię/ Wymowić śię/ Excusare, Demoliri culpam à se, Obvolvere vitium, Purgare se apud aliquem vel alicui de re aliqua, Extra omnem culpam se ponere, Excusatione uti adversus aliquem, sich gegen einem entschüldigen.

Wymawiánie/ Profatus, us, g. m. Pronuntiatio, onis, g. f. das Außsprechen/ die Außrede.

Wymawiánie komu/ Exprobratio, onis, g. f. Improperium, ij, g. n. Verweisung/ Fürwerffung/ Fürwurff.

Wymawiánie śię/ Excusatio, Purgatio, onis, g. f. Entschüldigung.

Wymázáć/ wymázowáć/ Abolere, Delere, Dispungere, Elinere, Expungere, Obliterare, Resignare, außleschen/ außtilgen/ durchstreichen/ außthun/ durchthun/ abthun.

Wymázánie/ Obliteratio, onis, g. f. Außleschung/ Außtilgung/ Durchstreichung.

Wymázány/ Abolitus, a, um, außgetilget.

Wymię/ Abdomen, inis, g. n. Sumen, inis, g. n. Säweuter/ Mörendütte/ der Vnterbauch von einer Sawen.

Wymieniáć/ Wymienić/ Memorare, Nuncupare, Namlich sagen/ nennen.

Wymierzáć/ Modulari, außmessen.

Wymierzony/ Demensus, a, um, gemessen.

Wymiot/ Ejectamentum, i, g. n. Außwurff.

Wymknęło mi śię słowo/ Excidit, elabitur verbum alicui ex ore, Verbum ab aliqua cupiditate prolapsum, Solet hoc ebullire nonnunquam, das Wort ist entwischen.

Wymleć/ Emolere, Permolere, mahlen.

Wymoc/ Evincere instando, erbitten.

Wymoczyć śię/ Demadere & Immadere, gantz naß oder feucht seyn/ weichen im Wasser.

Wymowá/ Wymowność/ Elocutio, onis, g. f. Eloquentia, æ, g. f. Eloquium, ij, g. n. Facundia, æ, g. f. die Beredsamkeit.

Wymowiony/ Pronuntiatus, a, um, außgesprochen/ geredt.

Wymowká/ Excusatio, onis, g. f. Prætextus, us. g. m. Prætextum, i, gen. n. Entschüldigung/ Fürwort. z Wymowką/ Excusatè, adv. mit Entschuldigung. Wymowki godźien/ Excusabilis, e, wol zu entschüldigen. Co śię wymowić nie może/ Inexcusabilis, e, das nicht zu entschüldigen ist. Wymowkom służący/ Excusatorius, a, um, das zu der Entschüldigung gehört.

Wymownie/ Facundè, Rhetoricè, adv. mit lieblicher Red beredt/ Redreichlich.

Wymowny/ Disertus, a, um, Eloquens, entis, g. o. Facundus, a, um, Orator, oris, g. m. Facundia validus, bered/ gesprächig/ lieblich im Reden/ wol beredt.

Wy-

Wymyć/ Wymywáć/ Elavare, Expurgare, Extergere, außwaſchen/ wol außſaubern / außwiſchen. Wymyć znowu/ Reluere, wiederumb waſchen. Co śię može wymyć/ Eluibilis, e, das außgeſpielet mag werden. Co śię niemože wymyć/ Ineluibilis, e, das man nicht kau außſpielen.

Wymykáć śię/ Elabi, außfallen.

Wymyſł/ Commentum, i, g. n. Excogitatio, onis, g. f. Figmentum, i, g. n. etwas erdachtes vnd erlogen/ Fantaſey/ Erdenckung.

Wymyśláć/ Wymyślić/ Adinvenire, Comminiſci, Excogitare, Invenire, Machinari, erdencken/ erfinden/ erdichten.

Wymyślácz/ Excogitator, Excuſor, oris, g. m. Erfinder/ Dichter.

Wymyślony/ Commentitius, a, ū, erdichtet.

Wymyty/ Exterſus, a, um, außgewiſcht.

Wynálazek/ Inventum, i, g. n. Ein erdacht Ding.

Wynáleść/ Wynáydowáć/ Indagare, Invenire, Inveſtigare, erforſchen/ nachſuchen/ ſpůren vnd das Geſpůr finden/ erfinden/ erdencken.

Wynalezcá/ Excuſor, Inventor, Inveſtigator, Repertor, oris, g. m. Erfinder/ Dichter.

Wynáleźienie/ Conquiſitio, Inventio, onis, g. f. Inventus, us, g. m. Inventiuncula, æ, g. f. Fundt/ Erfindung/ Zuſammenſuchung.

Wynálezująca/ Inventrix, icis, gen. fœm. Erfinderinn.

Wynieść/ Efferre, Exportare, Extollere, Proferre, Progerere, außführen/ außtragen/ herfür tragen/ hinaus tragen.

Wynieśienie/ Egeſtio & Egeſtitio, Exportatio, onis, g. f. das Außtragen/ Außtrag.

Wynieśienie/ Wynoßenie/ Evectio, Exaggeratio, onis, g. f. Aufffuhr/ Auffhauffung/ Erhebung/ Auffhebung.

Wynieśiony/ Egeſtus, Prolatus, Sublatus, a, um, das hinweg oder hinaus getragen iſt.

Wynieśle/ Elatè, Sublatè, adverb. hochtrabentlich.

Wynikáć/ Wyniknąć/ Dimicare, Effluere, Exiſtere, Exoriri, entſpringen/ entſtehen/ auffkommen/ auff ſeyn.

Wyniosły/ Editus, Sublatus, Superlatus, a, um, hocherhaben. Wyniosły troche/ Acclivus, a, um, vel, Acclivis, e, ein wenig erhaben/ auffgerichtet/ auffwerts.

Wioniosły/ pyßny/ Elatus, Superbus, Superciliosus, a, um, hoffertig/ ſtoltz/ übermütig/ hochtrabendt.

Wyniść/ Egredi, Enare & Enatare, Evolare, Exire, Hinauß gehen/ herfür kommen.

Wyniszczyć/ Conſumere, Exinanire, Intervertere, Verthun/ verzehren/ zu nichte machen/ zerſtöhren/ verbrauchen.

Wynośić/ Anteferre, Efferre, Elevare, Höher halten/ in die Höhe erheben/ auffheben.

Wynośićiel/ Efferens, entis, g. o. erhebend.

Wynurzyć śię/ Emergere, Herauß kommen.

Wyobrázony/ Effigiatus, a, um, abgebildet.

Wypádáć/ Erumpere, Proruere, Prorumpere, hinauß fallen/ außbrechen.

Wypádnienie/ Eruptio, onis, g. f. Außbruch

Wypalić/ Inurere, einbrennen/ außbrennen.

Wypáść/ Elabi, Excidere, Außſchlipffen/ auß fallen/ entwiſchen.

Wypátroßyć/ Eviſcerare, Exenterare, d Gedärme/ das Ingeweyde herauß nehmen.

Wypchniony/ Commotus, Exploſus, a, u Außgetrieben/ hinauß geſtoſſen. Wypchniony być/ Præverti foras, Außgeſtoſſen werden.

Wypędźić/ Ejicere, Ejectare, Exigere, Epellere, Exturbare, außtreiben/ außjagen.

Wypełnić/ Explere, Implere, Vollenden.

Wypełniony/ Expletus, a, um, erfüllt/ volle

Wypić/ Wypijáć/ Ebibere, Epotare, Haure, Außtrincken.

Wypienić śię/ Exſpumare, Außſchaumen.

Wypis/ Deſcriptio, onis, g. f. Abſchreibung.

Wypiſáć/ Wypiſowáć/ Deſcribere, Exſcrbere, Abſchreiben/ Abcopeyen.

Wypłáćić dług/ Æs alienum diſſolvere Ære alieno exire, Geldſchuld bezahlen.

Wypłokáć/ Elavare, Eluere, Außwaſchen, außſchwencken/ außſpühlen.

Wypłokány/ Perlutus, Prolutus, a, um, wol geſaubert vnd gewaſchen/ außgeſchwenckt.

Wypłonić źiemię/ Defrugare, das Erdreich außmergeln/ außſaugen/ zu ſehr nützen.

Wypluć/ Wypluwáć/ Deſpuere, Exſpuere, Reſpuere, Salivare, Außſpeyen/ außwerffen.

Wypłynąć/ Effluere, Enare, & Enatare, hinauß ſchwimmen. Wypłynąć názad/ Renare, Renatare, wiederumb herauß ſchwimmen.

Wypoćić śię/ Deſudare, Deſudaſcere, Exſudare, alij, Exudare, Außſchwitzen.

Wypolerowány/ Expolitus, Politus, a, um, außgeputzt/poliert.

Wyposażáć/ Dotare, außsteuren.

Wyposáżony/ Dotatus, a, um, Außgesteuert.

Wypowiedźiány/ Effabilis, e, außsprechlich.

Wypowiedźieć/ Edisserere, Enunciare, Pronunciare, Promere, Offenbahren/außlegen/zu verstehen geben/ herauß sprechen/ herauß sagen.

Wypráwá wojenna/ Expeditio, onis, g. fœ. ein Kriegszug/ Heerfahrt.

Wypráwá/roboty jákiey/ Expolitio, Interpolatio, onis, g. fœ. Außfegung/ Außputzung/ Erneuerung.

Wypráwá corki/ Przywianek/ Parapherna & Paraphernalia, orum, g. n. pl. nu. ein Morgengab/ was man der Braut gibt über das Heyrath Gut.

Wypráwić/ Delimare, Depolire, Elimare, Expolire, Perpolire, Außputzen.

Wypráwiony/ Elimatus, Limatus, Perpolitus, a, um, wol außgeputzt/ gesaubert.

Wyprośić/ Evincere instando, Erbitten.

Wyprostowány/ Directus, a, um, Gerad.

Wyproszony/ Efflagitatus, a, um, Erbeten.

Wyprotek/ Cæso, onis, g. m. der auß seiner Mutterleibe geschnitten ist.

Wyprowádźić śię/ Emigrare, Locum mutare, Semigrare, Außziehen/ außweichen.

Wyprożniáć/ Cassare, Egerere, Evacuare, Excernere, Exenterare, Exinanire, Inanire, Vacuare, Vacuefacere, Leeren/ außtilgen/ außtragen/ außführen/ außleeren/ das Ingeweyd außnehmen/ledig machen.

Wyprożniáć śię/ Potrzebe przyrodzoną odpráwić/ Ná stolec iść/ Cacare, Deficere alvum, Merdare, Alvum levare, exinanire, evacuare, Purgare Alvum, Exsolvere ventrem, Subtrahere alvum, Exonerare ventrem, Emittere Saturitatem, Reddere onus ciborum, Reddere fimum, excrementa, zu Stuel gehen/ sich leichter machen/ seine nothurfft thun/ scheissen.

Wyprożniánie śię/ Odpráwowánie potrzeby przyrodzoney/ Dejectio, Detractio, Purgatio, Exinanitio, onis, g. f. Egestus, us, g. m. Egestio & Egestitio, onis, g. f. Egeries, ei, g. fœ. Procidentia sedis, Außleerung/ wann man den Bauch außleert/ das Scheissen/ die Scheissung/ der Scheißnoth entledigung.

Wyprożnienie czego/ Evacuatio, Exoneratio, Egestio, Exinanitio, onis, g. fœ. Außleerung/ Ledigung.

Wyprożniony/ Egestus, Exinanitus, Inanitus, a, um, Obinanis, e, Ledig gemacht/ außgeleert/entledigt.

Wyprzągáć/ Abjugare, Dejugare, Entjochen/ des Jochs ledig machen/ außspannen/ außwagen.

Wyprzątáć/ Egerere, Außtragen/ außführen.

Wyprzedźić/ Antecedere, Prævenire, Vorangehen/ einem andern vorkommen.

Wypucháć/ Exhalare, Herauß blasen.

Wypukłość/ Wydętość/ Convexitas, atis, g. f. die runde des Gewölbs.

Wypukły złobkowáto/ ábo Detowynosty/ Carinatus, Convexus, a, um, Gewölbet/ gebogen/ außgedehnet wie ein Schiffboden.

Wypuszczáć/ Wypuśćić kogo z kąd/ Amittere, Dimittere, Emittere, Hinweg schicken/ hinweg lassen/ abziehen lassen/ fahren lassen/ außlassen.

Wypuszczáć kogo z niewoley/ Donare rude, Manu mittere servum, mancipium, Einen frey vnd ledig lassen/ einen frey geben.

Wypuszczálny/ Emissitius, a, um, das man außläst.

Wypuszczenie/ Emissio, onis, g. fœ. die Außlassung.

Wypuszczony/ Wyswobodzony z mocy oycowskiey/ Odpráwiony/ Emancipatus, a, um, mit aller Gerechtigkeit zugeordnet/ vnd zugeeignet/ frey/ loß vnd ledig gesprochen.

Wypycháć/ Wypchnąć/ Eliminare, Explodere, Extrudere, Exturbare, Protrudere, Für die Thür hinauß stossen/ herauß stürmen/ treiben.

Wypychánie/ Wypchnienie/ Exturbatio, onis, g. f. Hinaußstossung.

Wyráchowáć/ Enumerare, Zehlen/ rechnen.

Wyráchowáć śię/ Dispungere rationes, Pariare, Paria facere, Parem facere rationem, utramq; paginam facere, gleich machen/ abrechen.

Wyradzáć śię/ Degenerare, böß artig seyn/ auß der Art oder Geschlecht schlagen.

Wyrastáć/ Arborescere, Exolere, Exolescere, Außwachsen wie ein Baum.

Wyrastáć z lat dźiećinnych/ dorastáć/ Pubescere, Transcendere annos primæ juventæ, Excedere ex Ephebis, Excedere ex pueris, Exire de gremio, Mannbar werden. Wyrosłem z rozgi/ już nie jestem pod discipliną twoją/ Excessit mihi ætas ex Magisterio tuo, Ich bin

bin nicht mehr dein Discipel / Du hast nicht mehr über mich zugebieten / zu herschen / zu commandiree / ich bin deiner schon entwaschen.

Wyrastájący / Exoriens, entis, g. o. particip. Erwachsend / entspringend.

Wyrastánie / Extuberatio, onis, g. fœ. Auffschwellung / Außwachsung / das Auffgehen.

Wyrázáć / Wyrázić / Adumbrare, Assimulare, Effingere, Expingere, Exprimere, Repræsentare, Simulare, Entwerffen / vermahlen / gleichgestalten / wol abmahlen / eygentlich machen / wesenlich abbilden.

Wyrazánie / Wyrázenie / Adumbratio, Definitio, & Diffinitio, onis, g. f. Effigies, ei, g. fœ. Expressio, Imaginatio, Repræsentatio, onis, g. fœ. Simulachrum, Vestigium, ij. g. n. Entwerffung / Vorbildung / Vorgemähl / Bild / Gestalt / Außdruck / Einbildung / wesentliche Abbildung.

Wyrázisty / ktorego może násládowáć / Imitabilis, e. gut nachzuthun / nachzufolgen.

Wyráznie / Definitè, Disertè, Enodatè, Explicitè, Explicatè, Expreßè, Graphicè, Significanter, adverb. Außdrücklich / lauterlich vnd klärlich / wol zuverstehen / verständlich.

Wyráźny / Graphicus, Pergraphicus, a, um, wolgemacht. Wyráźne słowá / Verba significantia, verständtliche / außdrückliche Wort.

Wyrázony / Effictus, Expressus, Iconicus, a, um, wol außgedruckt vnd abgemacht.

Wyrobek / Peculium, ij, g. n. Werbgeld.

Wyrobić / Elaborare, sehr arbeiten.

Wyrodek / Degener, eris, g. o. der auß dem Geschlecht schlagt.

Wyrodzić się / Exolere, Exolescere, fast wachsen / sehr wachsen.

Wyrodźiły co / się wyradza / Effœtus, Defœtus, a, um, das gebohren hat.

Wyrok / Arestum, Consultum, Decretum, i, g. n. Dogma, atis, g. n. Edictum, i, g. n. Decret / Erkäntnüß des Raths / Vrtheil / Rathschluß / Gesetz / Gebott / Mandat / Befehl. Wyrok Boski / Oraculum, i, g. neu. eine Weissagung / ein angezeigter wille Gottes. Wyrok uczynić / Edicere, Gebieten / ein Mandat lassen außgehen.

Wyrość / Enasci, Excrescere, Exoriri, Herauß wachsen / auffwachsen / auffgehen / entspringen / erwachsen.

Wyrostek / Látorośl ká nowá / Colis, is, g. mas. idem quod caulis, Germen, inis, g. neu. Protoromus, i, g. m. Zweig / Schoß / erster stengel.

Wyrownáć / Explanare, gerad / glat machen.

Wyrozumieć / Comperire, vernehmen.

Wyrozumnie / Wyrozumiálnie / Intelligenter, Planè, Planiùs, Planissimè, adverb. verständlich / mercklich / heyter / gäntzlich.

Wyrozumny / Wyrozumiálny / Explanabilis, Intelligibilis, e, Planus, Promptus, a, um, Erklärlich / verständlich / das verstandẽ mag werden.

Wyrwánie / Evulsio, onis, g. fœ. Außreisung.

Wyrwant / Canthus, i, g. m. eysene Radschien.

Wyrychtowánie / Arrectio, onis, g. fœ. ein Auffrichtung.

Wyrywáć / Deplantare, Eripere, Eruere, Evellere, Explantare, Revellere, Runcare, Vellere, Abtringen / mit Gewalt etwas außreissen / außgraben / außziehen / abreissen / rupffen / pfätzen / jätten / reuten / außrupffen. Wyrywáć włosy / Extirpare pilos, die Haar außrupffen.

Wyrywáć się / Proripere, Hinaußlauffen.

Wyrzeczenie / Enunciatio, Pronunciatio, onis, g. f. Außsprechung / Außspruch.

Wyrzekáć się / Abdicare, Auff- oder Absagen.

Wyrzekánie / Abdicatio, onis, g. fœ. Auffsagung / Ab- oder Auffkündigung.

Wyrzucálny / Ejectitius, a, um, der außwirfft / der nicht kan behalten was er hat.

Wyrzucenie / Ejectio, Exactio, onis, g. f. Vertreibung / Außtreibung / Außwerffung.

Wyrzućić / Wyrzucáć / Ejaculari, Ejicere, Exigere, Explodere, Exterminare, Movere, Pervertere, Refundere, Tollere, Hinauß werffen / außtreiben / mit Handklopffen abtreiben / auß dem Land vertreiben / vmbwerffen / wieder heraußspeyen. Wyrzucáć co / Ebullire, sich auffblähen vnd zerspringen als Wasserblasen. Wyrzucáć ná oczy / Opprobrare, einem etwas fürwerffen / verweisen. Wyrzucáć z sercá / Expectorare, Auß dem Hertzen treiben. Wyrzućić názad / Regerere, Kotzen / speyen.

Wyrzucony / Explosus, Refusus, a, um, Außgetrieben / außgelassen. Wyrzuconym być / Præverti foras, außgestossen werden.

Wyrzygnąć / Eructare, Erugire, heraußkotzen / görbsen / außlassen / grörpsen / reupsen.

Wyrzynáć / Wyrzezowáć / Wyrznąć / Cælare, Execare, Incidere, außstechen / außschneiden / außgraben / außhawen.

Wyrzynánie/ Incisio,onis, g.f. ein Schnied.

Wyſádzony/Expoſititius,a,um,Hingelegt.

Wyſchły/Retoſtus,a,um,außgedorret.

Wyśćie/Wyßćie / Abitio, onis, g. f. Abitus, us,g.m.Effugium,ij,g.n.Egreſſus,us,g.m.Egreſſio,onis,g.f. Exceſſus,Exitus,us,g.m.Exodium, ij,g.n.Außflucht/ Außfahrt/Außgang/Außzug.

Wyśćignąć/ Antevenire, Antevertere,Præcurrere,Fürkommen/vorlauffen.

Wyſepny/ Inſularis, e, der Inſel zugehörig.

Wyśiec miáſto do ßczetu/ Excindere urbem, eine Stadt gantz vnd gar zerſtören.

Wyśiekácz pogrzebny/ Buſtuarius, ij, g.m. ein Fechter bey den Gräbern.

Wyśiláć śię/Delaſſare,Laſſare,müde machen.

Wyſkákowáć/Wyſkoczyć/ Adſilire,Aſſilire, Exilire, Exultare, Proſilire,aufſſpringen / außſpringen/ entſpringen/ herfürſpringen.

Wyſkákowánie/ Tripudium,ij, g.n. Tantz.

Wyſkrobáć/ Abradere,Eradere,Exſcalpere, Exterere literam, &c. außkratzen/außſchrapen.

Wyſkrobány/Eraſus,a,um,außgekratzt.

Wyſłánie/Ablegatio,onis,g.f.Wegſchickung.

Wyſłány/Ablegatus,a,um, hinweggeſchickt.

Wyſłáwiáć/ Celebrare,Concelebrare,Elaudare, rühmen/ preyſen/ loben.

Wyſławiácz/Laudator,oris,g.m. ein Lober/ Der guts von einem ſpricht.

Wyſławiácżká/ Laudatrix,icis, g.f. Loberin.

Wyſławiánie/ Celebratio, onis, g.f. Ruhm.

Wyśliznąć śię/Elabi,entſchlüpffen/entwiſchē.

Wyſłucháć/ Audire, Exaudire, erhören.

Wyſługá/ Peculium,ij, g. n. gewonnen Gut.

Wyſługowáć/ Merere, & Mereri, Meritare, vmb Lohn arbeiten/ verdienen.

Wyſłużony/ Emeritus, a, um, Der außgedienet/ ſich wol verdienet hat.

Wyſłużyć/ Emerere, & Emereri, außdienen/ Sich wolverdienen.

Wyśmiáć/ Deridere, Cavillari, verlachen/ ſpotten / mit Spott anders deuten / ſchimpffen/ außlachen.

Wyśmiany/Deriſus,a,um,verlacht/verſpott.

Wyśmienićie/Exquiſitè,adverb. außerleſen/ ſönderlich/ Eigentlich/ fleiſſig.

Wyſoki/ Aëreus, Altus, Arduus, Celſus, Editus, Meteorus, Perarduus, Præaltus, Procerus, a, um, Sublimis, e, Supernus, Superus, a, um, Höch/ erhaben. Wyſokie mieyſce/Locus intumeſcens, ein erhöht Orth. Wyſoka wieża/ Aëria turris, Turris in cœlum minans, ein hoher Thurn.

Wyſoko/ Altè, altiùs, altiſſimè, Altius Oromedonte, prov. auffs höchſte.

Wyſokolotny/Altivolans,antis,g.om. hoch-fliegend.

Wyſokość/ Altitudo,inis, g.f. Arduitas,atis, g.f. Celſitudo,inis, g. f. Proceritas,atis, g.f. Die Höhe/ Hohheit.

Wyſpá/ Inſula, æ, g.f. eine Inſel.

Wyśpiewány/Cantatus,a,um,außgeſungen.

Wyſtárczyć/ Sufficere, genug ſeyn.

Wyſtáwiáć/ Emovere, Exponere, Proſtituere, hinaußlegen/ hinauß thun/ herfürſetzen.

Wyſtáwiáć co/ Repræſentare,gegenwertiglich erzeigen/ fürhalten.

Wyſtáwiony/ Propoſitus, Suffundatus, a, ū, fürgelegt/ fürgehalten. Wyſtáwionym być/ Proſtare, herfür ragen/ feil ſeyn.

Wyſtáwnie/ Affectatè, Ambitioſè, Putidè, adver. Sorgfaltiglich/Ehrgeitziglig/vnflätiglich.

Wyſtáwny/ Affectatus, a, um, mit Fleiß gezwungen.

Wyſtepek/ Delictum, i, g. n. Vbertretung/ Fehl/ Vberſehung/ Verſehung.

Wyſtepowáć/ Prodire, herfürgehen.

Wyſtepowáć z drogi/Exorbitare,aus dem Geleiß fahren/ abtreten/ verfählen.

Wyſtepowáć / Delinquere, vnterlaſſen das man thun ſoll/ verlaſſen/ fehlen.

Wyſtrzegáć śię kogo/Obſervare aliquem, Einen vor Augen haben vnd jhm Ehr beweiſen.

Wyſtrzelić/ Ejaculari, hinauß ſchieſſen.

Wyſußáć / Wyſußyć / Deſiccare, Exiccare, Tabefacere, Vaporare, außtrucknen/erſiegen.

Wyſußony/ Exiccatus, Retorridus, a, um, außgetrocknet/ verdorret/ verbrant.

Wyświecony/ Compitalitius, ij, g.m. Verbero,onis,g.m. Cruciarius,ij, g.m. Furcifer, feri, g. m. Ein übelthätiger Knecht / Der henckens werth iſt/ Dem man eine Furcke an den Hals hänget/ damit man jhn kenne/ vnd ſich für jhm hüten könne/Ein Außgeſtüpter.

Wyświſtáć / Exſibilare, Vber einen pßiſen daß er außweichen muß/außpßiſen/außpfeiffen.

Wyſwobodźić/ Liberare, Vindicare è ſervitute, erlöſen/ auß der Dienſtbarkeit frey machen.

Wyſwobodźićiel/ Vindex, icis, g. com. Ein Erretter/ Schirmer/ Beſchützer.

Wyſycháć/ Contabeſcere, Diſtabeſcere, Extabeſcere, außdörren/ verſchwinden/ verdorren.

Wyſpáć/ Edormire, Edormiſcere, außſchlaffen. Wyſypiáć śie/ Deſtertere, vom Schlaff erwachen/ verſchnarchen/ auffhören zu ſchnarchen/ außſchnarchen.

Wyſyſáć/ Exſorbere, Exugere, außſupffen/ außſaugen. (raſen.

Wyßáleć/Exſævire,außwüten/außtobē/ auß-

Wyßczenić ięzyk/Exerere linguam, die Zung außſtrecken.

Wyßperáć/Exterebrare, erforſchen.

Wyßumowáć/ Deſpumare, abſchäumen.

Wyßydzenie/Deluſio,onis,g.f.Verſpottung.

Wyßydźić/Deludere,Deludificari,Eludere, Illudere, verſpotten/ betriegen/ verlachen.

Wyßydzony/Illuſus,Ludificatus,a,um, verſpottet/ betrogen/ vexiret.

Wyßywáć/ Acu pingere, mit Seiden ſticken.

Wyßywácz/ Acupictor,oris,g.m. Phrygio, onis,g.m. Plumarius,ij, g.maſc. Bordenwircker/ Seidenſticker.

Wyßywány/ Pictus, Pictus acu, Plumatus auro, Variata figuris veſtis, gebordiert/mit Seiden oder Gold außgenehet/ geſtickt.

Wytárty/ Tritus,a,um, außgerieben/ zerrieben. Wytárty do połowice/Semitritus,a,um, halb außgerieben.

Wytchnąć ſobie/ Reſpirare, Sich wieder erholen/ Athem holen / wieder zur Ruhe kommen/ den Athem wiederumb laſſen/ verſchnauben.

Wytłaczáć/ Elicere, Elidere, Emoliri, Exprimere, herraußbringen/herraußſchlagen/herauß ſtoſſen/Etwz mit Gewalt außtreiben/außdringen.

Wytłaczánie/ Eliſio,onis, g.f. Außſtoſſung/ Außſchlagung/Außlaſſung/ſo ein vocalis mit dem (m) in einem Verß außgelaſſen wird.

Wytłoczyny/Retrimentum, i, g. n. Truſen/ Hefen/ oder/ da der Safft außgedruckt iſt.

Wytoczyć/ Detornare, dreßlen/drehen.

Wytrwáć/Exantlare, Exanclare, Perdurare, Permanere, Suſtinere, überwinden/ erdulden/ leyden/ vertragen / beharren / bis ans Ende verharren/ bleiben/ ertragen.

Wytrwánie/ Perſeverantia,æ, g.fœ. Beharrung/ Standhafftigkeit/ Beharrligkeit.

Wytrych/Clavis adultera, ein Dittrich.

Wytryſkáć/ Scatere, Scaturire, auffwallen/ herfürquellen/ voll ſeyn.

Wytryſkánie/Scatebra,æ,g.f.Scaturigo,inis, g. f. Brunnquell. (ten.

Wytrząſáć/Excutere, außſchlagen/ außſchüt-

Wytrzeć/ Exterere, außreiben/ außſchleiſen.

Wytrzymáć/ Suſtentare, erdulden/ erleyden.

Wytwornie/ Accuratè, Conquiſitè, Exquiſitè, Politè, Subtiliter, adverb. fleiſſig/ſonderlich/ ſauberlich/zierlich/ klüglich/ artlich.

Wytworny/Accuratus, Elimatus, Excuratus, Limatus,a,um, Perſubtilis,e, fleiſſig/woll außgeputzt/ wollzugerüſt / gar fein vnd ſubtiel.

Wyuczáć/ Edocere, einen fleiſſig außlehren.

Wyuczony/Edoctus, Pereruditus,a,um, Aller Ding gar wol bericht vnd gelehrt.

Wyuczyć śię/ Ediſcere, außlernen.

Wyuzdáć/ Defrenare, entzäumen.

Wyuzdánie/ Effrenatio,onis, g.fœ. Vnbändigkeit/ Wildheit.

Wyuzdány/ Effrenis,e, Effrenus & Effrenatus,a,um, Das keinen Zaum hat/vnbändig.

Wywabiáć/ Elicere, Electare, Elicitare, hinaus locken / hinaus zu bringen ſich vnterſtehen.

Wywaláć/ Emoliri, Provolvere, mit Gewalt hinaus treiben/ wältzen/ werffen.

Wywarzáć/Wywárzyć/Decoquere, Defervefacere, Excoquere, Infervefacere, einſieden/ kochen biß es gnug iſt.

Wywiádowáć śię/ Expiſcari, Exquirere, erforſchen/erfahren/ erfragen/erkundigen.

Wywiádowánie śię / Expiſcatio, onis, g. f. Erforſchung/ Erkundigung/ Nachfrage.

Wywiedźiony/Depromptus, Eductus,a,um, herfürgezogen / außgeführt.

Wywielgá/ Galbula, æ, g. f. Icterus, i, g. m. ein Wittewoll oder Gerolff/Weindroßel/Grünling/ Krinitz/ Gilbling.

Wywiercieć/Exterebrare, Inforare, außbohren/ einbohren.

Wywießáć / Exerere, hinaus thun.

Wywietrzáły/ Exoletus, Obſoletus, Vapidus,a,um, verrochen/kanicht/veraltet/ abgangen.

Wywiewáć/ Eventilare, erlüfften.

Wywijáć/ Evolvere, Etwas auffwickeln.

Wywijáć noge / reke / wybić z ſtáwu / Intorquere talum, Extorquere articulum, Luxare, den Fuß/ die Hand verräncken/ außſchwingen.

Wywijáć broń / rc. Vibrare, ſchwingen/ bewegen.

Wywijájacy/Vibrans,antis,g.o.ſchwingend.

Wywikłáć/ Eluctari, Evolvere, Extricare, hinaußringen/ überringen/ heraußwickeln / auffknüpffen/ loß machen/ auffwickeln.

do Wywikłánia ſnádny / Extricabilis, e, Das auffgeknöpfft mag verden / entwirrig / da man außkommen kan.

Wywikłány/Evolutus,a, um, außgewickelt.

Wywiniony / Eluxatus, Luxus, Luxatus, a, um, verrenckt/ ſchlotterecht.

Wywodźić kogo / Wywieść / Educere, Producere, herfür führen/ außführen.

Wywodźić co/ Extruere, auffrichten.

Wywołáć/Edicere, Offentlich ein Ding verkündigen/ außruffen/ Jederman zu wiſſen thun.

Wywołáć kogo/ Proſcribere, Einen in die Acht thun/dz iſt/Einem jeden zu tödten erlauben. Chćieć wywołáć/ Proſcripturire, darauff dencken/wie man einen in die Acht erkläret.

Wywołánie/Evocatio,onis,g.f Außruffung.

Wywołánie/ Proſcriptio,onis,g.f. die Acht.

Wywołániec / Proſcriptus, a, um, In die Acht/ in den Bann gethan.

Wywołány/ Evocatus, Provocatus, a, um, hinaußgeruffen / hinauß geladen / außgefordert.

Wywoływáć/ Excire, Provocare , heraus fordern/ hinaußruffen.

Wywoływácz/ Evocans,antis, g. o. Evocator,oris,g.m. ein Auffwiegeler/Zuſamenberuffer.

Wywoływácz/Proſcriptor,oris, g.m. Der einen in die Acht erklärt.

Wywomitowáć/Evomere, Herraußbrechen/ außſpeyen / außkotzen.

Wywożenie/ Evectio,onis, g. fœ. Außfuhr.

Wywoźić / Evehere, außruffen.

Wywroćić/Wywracáć / Convellere , Diſtorquere,Extorquere, Evertere,Invertere, zerſtören / verkehren / verkrümmen / vmbkehren/ vmbſtürtzen / das hintere fürkehren. Wywroćić ná nice/ Replicare , Das innere hinaus kehren.

Wywroćićiel / Everſor,oris, g.m. Zerſtörer.

Wywrocenie/Everſio,onis,g.f. Vmbwurff/ Zerſtörung. Wywracánie słow / Anaſtrophe, es,g. f. Inverſio, onis, g. fœm. Verkehrung der Ordnung in zweyen Wörtern.

Wywrocony/Everſus, a, um, zerſtört.

Wyżebráć/ Emendicare, erbetteln.

Wyżebrány/Emendicatus,a,um,abgebetelt.

Wyżeł / Canis ſagax , ein Spürhund.

Wyźlin źiele/Cynocephalea,æ,g.f.hundskopff.

Wyznánie/ Confeſſio,onis, g.f. Bekäntnüß.

Wyznawcá/Confeſſor,oris,g.m. Bekenner.

Wyzwaláć / Wyzwolić/Abſolvere, Emancipare , Expedire , Liberare , Vindicare , ledig ſprechen/ entledigen/ aus ſeinem Dienſt oder Gewalt laſſen/ Frey/ loß/ ledig laſſen.

Wyzwalácz/ Aſſertor, Liberator,oris,g.m. ein Schirmer vnd Handhaber zur Freyheit.

Wyzwalánie/Wyzwolenie/ Abſolutio, Liberatio, Manumiſſio, Vindicatio,onis,g.f. Vindiciæ,arum, g.fœ. pl.num. tant. Erlöſung/ Befreyung / Freylaſſung.

Wyzwány/ Provocatus,a,um, herauſſgefordert/ hinaußgeladen.

Wyzwoleniec/Libertus,i,g.m. Manumiſſus, a, um , befreyet/ freygelaſſen. Wyzwoleńcow potomek/Verna, Vernula, æ, g. c. ein Leibeygen Knecht/ der in vnſerm Hauſe gebohren iſt.

Wyzwoleńſtwo/ Libertinitas,atis, g. f. Der Stand deſſen/ ſo aus Knechtſchafft in Freyheit geſetzt iſt.

Wyzwolony/Abſolutus,Exemptus, Liberatus, a, um , befreyet/ ledig geſprochen.

Wyzywáć ná pojedynek/Provocare, Einen zum Streit laden/ Einen außfordern.

Wyzywáć/ Evocare, hinaußruffen.

Wyzywácz/ Provocator,oris, g. m. Außbieter/ Der einen außfordert/ Fürbieter.

Wyzywánie/ Provocatio,onis, g.f. Außforderung/ Anreitzung/ Außbietung zum Streit.

Wzad / Retrò , Retrorsùm , adv. hinter ſich/ dahinden. Wzad iść/ Retroire, Retrogredi, hinter ſich/ zurück gehen.

Wzajem/ Invicem, Mutuò, Viciſſim, adverb. Vntereinander/ Wiederumb/ Eins vmbs ander/ Fahrt vmb fahrt.

Wzdáć / Wzdawáć / Mancipare, Tradere, Zum Eygenthumb vnd rechter Beſitzung eingeben/ übergeben.

Wzdam / Utique , adverb. affirmandi , Gewißlich/ Ohne Zweiffel.

Wzdrapáć/ Suffricare , auffkratzen.

Wzdrygáć śie/Commoveri, Exhorrere, erſchrecken/ Sich entſetzen oder zittern.

Wzdycháć / Gemere , Suſpirare , ſeufftzen. Wzdycháć poſpołu/Congemere, mitſeufftzen.

Wzdychánie / Gemitus,us, g. m. Suſpiratio, onis;

onis, g. f. Suspirium, ij, g. n. Suspiratus, us, g. m. Das seufftzen.

Wzdy kiedy/ Tandem, adv. Endlich/ Zuletzt.

Wzdymáć śie jáko kiedy wodá wzwiera/ Bullare, Blattern auffwerffen/ als wenn man ein Wasser rührt/ oder wann es siedet.

Wzgárdá/ Abjectio, Contemptio, Despicatio, Despectio, onis, g. f. Despicientia, æ, g. fœ. Despectus, Despicatus, us, g. masc. Verachtung.

Wzgárdy godny/ Aspernabilis, Contemptibilis, e, verachtens werh/ verchtlich.

Wzgardzáć/ Indignari, Nicht werth achten/ verachten/ verwerffen. Wzgardzáć z drugimi/ Coaspernare, Mit verachten.

Wzgardzájąca/ Contemptrix, icis, g. fœ. Verachterin.

Wzgárdzenie/ Contemptim, adv. verachtlich.

Wzgárdzony/ Abjectus, Contemptus, Despectus, Spretus, a, um, veracht/ verworffen/ vernichtet.

Wzglad/ Ratio, onis, g. f. Auffsehen/ Sorg. Wzglad ná kogo/ Respectus, us, g. m. Ansehen.

Wzgladáć/ Suspectare, Offt über sich sehen.

Wzgladánie/ Suspectus, us, gen. masc. Das übersich sehen.

Wzgore/ Sursum, Sursum versum, adverb. Ob sich/ über sich/ Auffwertz/ Hinauff.

Wźiąć/ Accipere, Acceptare, Auferre, Contollere, Convellere aliquid alteri, nehmen/ Einem abnehmen vnd stehlen. Wźiąć przed śie/ Instituere, Parare, Jhm etwas fürnehmen. Wźiąć w rekę/ Involare, (à vola) in die hand fassen.

Wźiątek/ Acceptum, i, g. n. Das empfangene.

Wźięty/ Ablatus, Acceptus, Sumptus, a, um, hinweggenommen. Wźięty wprzod/ Antecaptus, Anteceptus, a, um, zuvor genommen.

Wzmacniáć śię/ Evalere, Evalescere, Invalere, Invalescere, starck vnd gesund werden.

Wzmagáć śię/ Reviviscere, Vivescere, wieder auffkommen/ wieder in sein Wesen kommen/ wachsen/ zunehmen.

Wzmiánká/ Mentio, onis, g. f. Meldung.

Wznák/ Supinè, adverb. Rücklings. Wznák ćiągnąć/ Supinare & Resupinare, übersich kehren. Wznák leżący/ Resupinatus, Supinus, a, um, vmbgekehrt/ rücklings liegend/ über sich. Leżący wznák troche/ Semisupinus, a, um, halb über sich gekehrt. Wznák pátrzyć/ Supinari, über sich sehen/ das Angesicht hoch empor heben.

Wznawiáć/ Integrare, Integrascere, Refricare, Redintegrare, Reparare, erneweren/ wieder auffrichten/ zurüsten.

Wznieconym być/ Reconflari, widerumb geschmiedet/ wiedergebracht werden.

Wzorzysta szátá/ Scutulata vestis, Ein geblümt Kleyd mit Kreyssen.

Wzrastáć/ Tollere, auffwachsen.

Wzrok/ Visus, us, g. m. Gesicht. Wzrok oczu/ Acies oculorum, Schärffe des Gesichts. Wzrok przeráźić/ Obtundere aciem oculorum, Das scharffe Gesicht nehmen.

Wzrost/ Proceritas, atis, g. f. Statura, æ, g. foe. Status, us, g. m. Gestalt/ Leibes Länge.

Wzruszáć/ Ebullire, Commovere, Permovere, erwegen/ treiben/ vnruhig machen/ bewegen.

Wzruszony/ Commotus, a, um, bewegt.

Wzwárzyć/ Fervefacere, siedend machen.

Wzwieráć/ Effervere & Effervescere, überauffsieden/ hitzig werden.

Wzwyczájenie/ Assvefactio, onis, g. fœm. Gewehnung.

Wzywáć/ Clamare, Invocare, anruffen/ klagen. Wzywáć kogo ná pomoc/ Appellare aliquem, Subsidium invocare, Einen vmb Hülffe anruffen.

Wzywánie/ Invocatio, Vocatio, onis, g. fœ. die Anruffung. Wzywánie usilne/ Imploratio, onis, g. fœ. klägliche Bitte. Wzywánie do śiebie kogo/ Invitatio, onis, g. f. Vocatus, us, g. m. Bitte/ Ladung zu sich.

## Z.

Z/ A, De, Ex, Præpos. Ablat. Von/ Auß.

Z/ Cum, Præpos. inserv. Ablat. Mit. ut:

Z krzykiem/ Cum clamore, mit Geschrey.

Z bliská/ Cominùs, adv. Von nahe.

Z dáleká/ Eminùs, Procul, adv. Von fern.

Z dołu/ Infernè, adverb. von vnten.

Z drugiey strony/ Altrinsecus, adverb. Von/ oder auff der andern seiten.

Z gory/ Desuper, adv. von oben.

Z kąd/ Undè, adv. von wannen/ woher.

Z kąd inąd/ Aliundè, adv. Anders woher.

Z kądkolwiek/ Undecunque, Undelicet, Undelibet, adv. Allenthalben her/ von wannen es sey.

Z kądśi/ Aliundè, adverb. Etwann her.

Z tąd/ Hinc, Istinc, adverb. von hinnen.

Z támtąd/ Illinc, Inde, adverb. de loco, von dannen/ von dorther.

Z te strone/Cis,Citra,Præposit.Disseit.

Zjadney miáry/ Nullatenus,adv.In keinerley weise/ keines weges/ gantz nicht.

Z zguba/Perditè,adv. Verderblich.

Zá/Trans,Præpos.inserv. Accusat. Uber. Zá morze/ Trans mare, über das Meer.

Zá dobre mieć/ In bonam, optimam partem accipere,Æquo animo ferre,Æqui boniq; consulere, im besten verstehen / zu gut auffnehmen/ vorlieb nehmen/zum besten kehren.

Zá zle mieć/Submolestè ferre,Molestè ferre,Ungern haben/jhn verdriessen lassen.

Zab/Dens,dentisg.m.ein Zahn.Przednie zeby cztery/ Ctenes,ctenum,ibus,g.m. plur.num. Dentes primores, incisivi, vel præcisores, die vier vordersten Zähn.Zeby przednie/ ktore widać kiedy sie kto śmieje/Gelasini,orum,g.m. plur.num.die vordersten Zähn im Mund/die man siehet/wann der Mensch lachet.Zeby katne/kły/ Canini,vel ferrati dentes,die spitze Zähn zu nechst bey den vorderstẽ.Trzonowe zeby/Maxillares, Molares,Collumellares dentes, die Stockzähn/ Ostátnie trzonowe zeby/Genuini,orum,pl.n. die hindersten Stockzähn. Zeby pusczáć/Dentire,Zähne hecken/zähnen/Zähne bekomen Zebow pusczánie/ Dentitio, onis,g.f. Zähnung / Zähn heckung. Ktoremu sie zeby pusczáją / Dentiens,entis,g.o.dem die Zähne wachsen. Wybić zeby/ Edentare, die Zähne außschlagen. Zebny proch/ Dentifricium,ij,g. n. Zahnpulver. Bez zebow/Edentatus,vel, Edentulus,a,um,dem die Zähn außgefallen sind. Zebna szpilká / Dentiscalpium,ij,g.n.Zahnstecher. Instrument ktorym zeby łamia/ Dentifrangibulum,i,g. n. ein werckzeug damit die Zähn außgebrochen werden., Zebotluk/Dentifrangibulus,i,g.m.Zahnbrecher.

Żábá/ Batrachus, i.g.m. Rana,Rubeta,æ,g.f. ein Frosch/ Laubfrosch/ Krött. Żábá drzewna/ Calamita,æ,g.f. Laubfrosch.

Zábáwá/Occupatio,onis,g. f. Unmüssigkeit.

Zábáwiáć/ Delectare,Oblectare,Erlüstigen/ erfrewen/belüstigen.

Zábáwiáć sie / zábáwić sie / Commorari, Demorari, sich bey einem säumen und auffhalten.

Zábáwiony / Districtus, Occupatus,a, um, Implicatus occupationibus, unmüssig / mit Geschefft beladen/geschäfftig.

Zábáwny/Distentissimus,Negotiosus,a,um, ast unmüssig/geschäfftig.



Zábijáć/ zábić / Abnecare,Enecare, Interficere, Internecare, Interimere, Jugulare,Mactare, Necare , Obtruncare, E medio tollere, Vitâ spoliare , Usuram hujus lucis eripere alicui, Tödten/ umbbringen / erschlagen/einem das Leben nehmen/einen umbs Leben bringen/ einem die Nützung des Lebens nehmen. Zábić sie sam/ Mortem sibi ipsi consciscere, sich selbs umbs Leben bringen/tödten.

Zábiegáć/ Occurrere, Entgegen lauffen.

Zábiegáć/ Affectare, Ambire,Captare,Providere, Quærere, Schmeicheln / nachstellen/ fürsorgen/nachfragen/erkunden / embsig begehren.

Zábiegácz/Captator,Consectator,oris,g.m. ein Nachsteller/ der auff ein ding lauret.

Zábiegáczká/Consectatrix, icis,g.fœ. Nachstellerin/Nachfolgerin.

Zábiegánie/Zábiezenie czemu/Occupatio, Occursio,Petitio,onis,g.f.Fürkommung.

Zábijak/ Mactator,Percussor,oris,g.m. Sicarius,ij,g.m.ein Todtschläger/Mörder.

Żábinek/Batrachium,ij,g.n. Hanenfuß/ wasser Eppich/Aprillen Blumen.

Zábity/Nectus,vel Necatus,a,um,Getödt.

Zabkowáty / Denticulatus, a, um, das viel kleine und scharpffe Zähn hat.

Zábłysnać / Affulgere, Herzuscheinen / Anscheinen//anleuchten.

Zábobon/Superstitio,onis,g.f.Aberglaub.

Zábobonnie/Superstitiosè,adv.abergläubig.

Zábobonny/Superstitiosus,a,um, Abergläubisch/gantz forchtsam in GOttes Ehrung.

Záboy/ Cædes, is,g.f. Interemptio, Internecio, onis,g.f. Mactatus,us, g.m. Nex,necis,g.fœ. Obtruncatio,Occidio,Occisio,onis,g.fœ.Todtschlag/Umbbringung/Mord/Tödtung.

Zać / Demetere , Emetere, Metere, Præmetere,Frucht abhawen/abschneiden.

Zácenić/Addicere,Feyl bieten.

Záchecáć / Incendere, metaph. Inescare,Inflammare, Anreitzen/anhitzen/anzünden.

Záchod/Occasus, us,g.m. Untergang.

Záchowáły/Gratiosus,a,um,Angenehm.

Záchowány/ Conservatus, a,um, Behalten/ behütet/ verwahrt. Záchowány cáło/ Sospes, ti ,g.com.Schadloß/gantz gesund.

Záchowujacy/Sospitalis,e,behütend.

Záchowywáć/ Záchowáć/Conservare, Reserva-

ſervare, Servare, Soſpitare, Tueri, Behalten/ wol bewahren/ Schadloß halten/ behüten/ beſchirmen/ auffhalten.

Záchowywánie/ Aſſervatio, Conſervatio, onis, g. f. Erhaltung/ Schirm/ Bewahrung.

Záchowywawcá/ Conſervator, oris, g. m. ein Erhalter/Beſchirmer/Bewahrer.

Záchwycenie/Ecſtaſis, is, g. f. Entzückung.

Záćieráć/ Obterere, verreiben.

Záćimiáć/ Adumbrare, Inumbrare, Obnubilare, Obſcurare, Opacare, Umbrare, Schatten machen/ überſchatten/ beſchatten/ bedecken/ verfinſtern. Záćimiáć śię/ Tenebreſcere, finſter werden. Záćmić rzecz jáką/ Offundere tenebras vel caliginem alicui rei, Obtenebrare, etwz verfinſtern/ verdunckeln.

Záćmienie/ Caligo, ginis, g. f. Deliquium, ij, g. n. Obſcuratio, onis, g. f. Finſternüß/ Verdunckelung/Verfinſterung. Záćmienie Słońcá/ Mieśiącá/ Ecclipſis, is, g. f. eine Verfinſterung der Sonnen/deß Monds.

Záćmiony/ Obnubilatus, Offuſus, a, um, verdunckelt/ verblendet.

Zacnie/Nobiliter, adv. ehrlich. Zacnie bárzo/Præclarè, adv. gar fein und hübſch/ herrlich.

Zacność/ Claritas, atis, g. f. Claritudo, dinis, g. f. Exoche, es, g. f. Nobilitas, atis, g. f. Præſtantia, æ, g. f. Præſtatio, onis, g. f. Splendor, oris, g. maſc. Durchleuchtigkeit/ Fürtreffligkeit/ Herrligkeit/ Würde/ Ruhm.

Zacny/ Auguſtus, Baſilicus, Divinus, Generoſus, Honeſtus, a, um, Illuſtris, Nobilis, e, Ornatus, Splendidus, a, um, groß/ herrlich/ köſtlich/ hoch begabt/ ehrlich/ löblich/ züchtig/ durchleuchtig/wol bekant/Ehrwürdig. Zacny bárzo/ Præclarus, a, um, gar fein und hübſch. Zacnym być/ Enitere, berühmt ſeyn.

Zácząć/ Auſpicari, Inſtituere, anfahen. Zácząć znowu/ Redordiri, wiederumb anfahen.

Záczęćie/ Inchoatio, onis, g. f. Inſtitutum, i, g. n. Anfahung/ Anfang/ Ordinantz.

Záczerwienić śię/ Erubeſcere, Irrubeſcere, roth oder Schamroth werden. (gemacht.

Záczerwieniony/ Rubefactus, a, um, roth

Záczęty/ Inſtitutus, a, um, angefangen.

Záczynájący/ Incentivus, Inchoativus, a, um, verurſachende/ anfähig/ bewegend. Záczynájący w śpiewániu/ Præcentor, oris, g. maſ. Vorſinger.



Żądáć / Ambire, Appetere, Appoſcere, Ardere, Avere, Cupere, Depoſcere, Efflagitare, Exoptare, Expoſcere, Geſtire, Nuncupare, Optare, Poſcere, Poſtulare, Repoſcere, Rogare, Sitire, hefftiglich begehren/ hertzlich wünſchen/ fordern/ heiſchen. Żądáć bárzo/Expetere, faſt begehren. Znowu żądáć / Repetere, wiederumb begehren.

Żądájący/ Appetens, entis, g. o. Appetitor, oris, g. m. begierig/ ein Begehrer.

Żądánie/ Efflagitatio, onis, g. f. Efflagitatus, us, g. m. Optatum, i, g. n. Optatio, Petitio, onis, g. f. Petitus, us, g. m. Poſtulatum, i, g. n. Poſtulatio, onis, g. f. Poſtulatus, us, g. m. Sitis, is, g. f. metaph. Votum, ti, g. n. ein ernſtliche Bitte/ Wunſch / Forderung / groſſe Begierd und Luſt nach etwas.

Zádánie/ Objectus, us, g. m. Fürwurff. Zádánie komu / Inſimulatio, onis, g. fœm. Beſchuldigung.

Żądány/ Poſtulatus, a, um, gefordert / begehrt.

Zádátek/ Arra, vel, Arrha, æ, g. f. Arrabo vel Arrhabo, onis, g. m. Auctoramentum, i, g. neut. Pignus, gnoris, vel, gneris, g. n. ein Miedpfennig/ Gottsheller/ Gottspfennig/ ein Pfandt. Dáć zádátek/ Arrare & Subarrare, mit Gelde verpflichten.

Zádáwáć/ Objicere, Objectare, fürwerffen/ verweiſen. Zádáwáć co ſromoty/ Improbare, etwas ſchändliches fürwerffen. Zádáć komu łákomſtwo/ Inſimulare aliquem avaritiæ, einen der Geitzigkeit beſchulden/ anklagen.

Zádawánie / Objectatio, onis, gen. fœm. Verweiſung.

Żaden/Nemo, minis, g. c. Nullus, a, ū, Keiner.

Zádkawić/Oblidere, Strangulare, erwürgen.

Żądło/ Aculeus, lei, g. m. Spiculum, i, g. n. der Stachel/ die Angel/ als an Bienen / Immen.

Żądłowáty/ Aculeatus, a, um, ſtachlicht.

Zádłużyć śię/Æs alienum contrahere, Conflare æs alienum, Schulden machen.

Żadną miárą/Minimè, Nequaquam, Nullatenus, adv. gar nicht / mit nichten / keines Wegs.

Zádnicá/ Clunis, is, g. dub. Nates, ium, g. f. pl. num. Arßbacken.

Zádrapánie/ Adfrictus, us, g. m. das Kratzen.

Zádrżeć/ Contremere, Contremiſcere, erzittern.

Zádußny dźień/ Feralia, orum, g. n. pl. n. Tag darin man der Todten pfleget/ aller Seelen Tag.

Żądzá/ Appetitio, onis, g. f. Begierd/ Lust.

Kiedy się zádźdżyko/ Impendente pluvia, so ein Regen verhanden ist.

Zádźieráć się/ Dissonare, mißhällen.

Zádźieránie się głosu/ Dissonantia, æ, g. f. Mißhälligkeit/ Vbellautung.

Záfrásowáć/ Contristare, Fodere, Fodicare, Perruere cor alicujus, bekümmern/ einem das Hertz beleidigen/ bekümmert machen.

Zágárnąć/ Convasare, einschlagen/ zusammen fassen/ zusammen packen/ zusamen scharren.

Zágáśiciel/ Extinctor, oris, g. m. Erlöscher.

Zágáßenie/ Zágáßánie/ Extinctio, onis, g. f. Erlöschung.

Zágięcie/ Replicatio, onis, g. f. Vmbkehrung.

Żagiel/ Acatium, ij, g. n. Lintea, orum, g. n. pl. num. Sinus, us, g. m. Velum, i, g. n. ein Sägel. Żagiel wielki w okręćie/ Artemon, onis, g. m. das grosse Sägel im Schiff. Dźiury przez ktore ná żagiel powroz bywa przyćiągniony/ Liæ, arum, g. f. Die Löcher oben am Sägel durch welche die Seyl gezogen werden. Żagle rozpuśćić/ Dare vela, die Sägel außspannen/ oder mit außgespanten Sägeln fahren/ sägeln. Obroćić w zad żagiel/ Dare vela retrorsum, hinter sägeln. Jecháć z żaglámi rospoßártymi/ Velificare, Velificari, sägeln/ das ist/ mit außgespanneten Sägeln fahren.

Żaglik rybká/ Nautilus, i, g. m. ein Fisch so mit dem Bauch über sich schwimmt/ Meerfisch.

Zágłußáć/ Attereτe aures alicui, Obstrepere, Obtundere, einem die Ohren mit Schwätzen zerbrechen/ einen betäuben.

Zágniewáć/ Exulcerare animum, das Hertz verbittern/ erzürnen. Zágniewáć trochę/ Suboffendere, ein wenig erzürnen/ verletzen.

Zágniewánie/ Offensa, æ, g. f. Offensus, us, g. m. Offensio, onis, g. f. Vngunst/ Vngnade.

Zágniewány/ Excitatus, Exulceratus, Iratus, a, um, Alienatus & offensus animus, erzörnt. Zágniewány ná kogo/ Offensus alicui, auff einen zornig.

Zagon/ Lira, æ, g. fœm. Porca in agris, eine Furch/ Beet.

Zágonámi/ Liratim, Sulcatim, adverb. Furchen weiß/ von Furchen zu Furchen/ den Furchen nach.



Zágorny/ Transmontanus, a, um, Jenseit dem Berge.

Zágorywáć/ Zágorzeć/ Carbunculare & Carbunculari, Siderari, vom Wetter beschädiget werden/ entzündet seyn.

Zágorzáły/ Perustus, Sideratus, Solatus, a, um, außgedörret/ vom Wetter beschädigt/ Item, der da kranck ist von der Sonnen Hitze.

Zágorzenie/ Sideratio, onis, g. f. Schade vom Wetter. Zágorzenie drzew/ Patella, æ, g. f. der Brenner an den Bäumen. Zágorzenie głowy/ Siriasis, is, g. f. Entzündung am Gehirn. Zágorzenie źiół/ Uredo, inis, g. f. der Mehltaw/ oder der Brandt im Getreide.

Zágrábić/ Aduncare, Inuncare, mit einem Haack hinzuziehen/ einheckeln.

Zágrádzáć/ Obstruere, Einem die Außsicht verbawen.

Zágrodzenie/ Obstructio, onis, gen. fœm. Verbawung.

Zágruchnąć/ Instrepere, hinein rauschen.

Zágrzány/ Fotus, Teporatus, a, um, warm gemacht/ erwärmt.

Zágrześć Zágrzebáć/ Circumobruere, Contegere tumulo, mit Erden zudecken/ vergraben.

Zágrzewáć/ Confovere, Fovere, Refovere, warm halten/ warm zudecken/ erwärmen.

Zágrzewáć śię/ Calescere, Concalere, Concalescere, Concalefieri, Excalere, Incalere, Obcalere, Recalere, warm vnd heiß werden.

Zágrzewánie/ Calefactus, us, g. m. Calefactio, onis, g. f. Erwärmung.

Zágubiáć/ Zágubić/ Abolere, Obliterare, außtilgen/ abschaffen/ in vergeß bringen.

Zágubiony/ Abolitus, a, um, außgetilget.

Záhámowáć/ Záwściągáć/ Cohibere, Coërcere, Comprimere, Reprimere, Inhibere, Frænare, Refrænare, Compescere, im Zaum halten/ wehren/ innen halten/ stewren/ verhindern.

Záhámowány/ Cohibitus, Repressus, a, um. gehindert/ innen gehalten/ gestewret.

Zájąc/ Dasypus, podis, g. m. latin. Lepus, oris, g. m. ein Hase. Zájączek/ Lepusculus, i, g. m. dimin. ein Häßlein.

Zájąć/ Arripere, Concipere, erwischen/ ergreiffen/ zusammen fassen/ begreiffen.

Zájąkáć śię/ Balbutire, Balbucinari, Hesitare, Titubare, an der Rede stossen/ stamlen/ stutzen. stolpern.

Zájąkánie się/Hæsitatio, onis, g. f. & Hæsitantia, æ, g. f. Titubatio, onis, g. f. Titubantia, æ, g. f. Samlung/Stolperung/Strauchlung.

Zájąkliwy/ Zájąkájący się/ Balbus, a, um, Titubans, antis, g. o. Hæsitator, oris, ge. m. ein Stamler/ Stolper.

Zájáśnieć/ Affulgere, Explendescere, Illucescere, Præradiare, Refulgere, aufffschneiden/ heraus glänzen/ wieder glänzen.

Zájątrzony/ Suppuratus, a, um, Geschweren oder zu Eyter geworden.

Zajęcza stopká/ Lagopus, podis, g. f. herba, Benedictwurtz.

Zájęczy/ Leporinus a, um, vom Hasen.

Zájęczy sad/ Zwierzyniec/ Leporarium, ij, g. n. ein Thiergarten.

Záiste/ Equidem, Mecastor, Medius fidius, Næ, Profecto, Revera, Sanè, Adverb. fürwar/ bey Trew vnd Glauben/ warlich/ gewißlich/ in der Warheit.

Zak/ Discens, entis, g. c. Scholasticus, ci, g. m. ein Schüler. Zak nowotny/ Tyro, onis, g. masc. Tyrunculus, li, g. masc. Ein Lehrjung/ Lehrknab.

Zákaz/ Zákazána rzecz/ Interdictum, Vetitum, i, g. n. Interdictio, onis, g. f. Verbott/ Verbietung/ etwas verbottenes.

Zákázánie/ Inhibitio, Vetatio, onis, g. fœm. Vetitum, i, g. n. Verbietung/ Verbott.

Zákazány/ Illicitus, Inhibitus, Prohibitus, a, um, verbothen/ das sich nicht gebührt zu thun.

Zákázowáć/ Zákazáć/ Interdicere, Prohibere, Vetare, verbieten/ vntersagen.

Zákázujący/ Vetans, antis, g. o. verbietend.

Zákład/ Obses, idis, g. m. Pignus, gneris, vel, gnoris, g. n. Sponsio, onis, g. f. ein Pfand/ Wette/ Geissel. Zákład jednáczy/ Compromissum, i, g. n. ein Vertrag auff einen Schiedmann. Zákład stáwić/ Opponere, ein Pfandt gegen Pfandt setzen. Wziąć zákład/ Pignerari, deponens, das Pfandt wieder nehmen.

Zákładáć/ Fundare, Instituere, gründen/ stifften/ anfahen/ einsetzen.

Zákładáć się o co/ Sponsionem facere, gewett machen/ wetten.

Zákłádácz miástá/ Positor, oris, g. masc. ein Stiffter oder Anfänger einer Stadt.

Zákłádnik/ Consponsor, oris, gen. masc. Obses, sidis, g. c. Ein Geissel/ eine Persohn die dem Feinde zu Pfande gegeben ist/ Gegenbürg.

Záklináć/ Exorcisare, Incantare, Detestari, iram Dei in caput alicujus, beschweren/ verzaubern/ verfluchen/ einem Gottes Zorn ankündigen/ wündschen.

Záklinácz umárkich/ Necromanticus, i, g. m. ein Beschwerer der Todten.

Záklinánie/ Exorcismus, i, gen. masc. Beschwerung.

Zákończáć/ Acuere, Cacuminare, Cuspidare, Fastigare, Fastigiare, Inspicare, Spiculare, spitz machen/ zu spitzen/ spitzen.

Zákończonym być/ Cuneari, gespitzt werden.

Zákopáć/ Zákopywáć/ Humare, Obruere, vergraben/ mit Erde verscharren.

Zákręt/ Anfractus, us, g. m. Versura, æ, g. f. Vmbwendung/ Kehrung/ krummer Vmbgang.

Zákryć/ Zákrywáć/ Convelare, Obstrudere vel potius, Abstrudere, Obtexere, Occulere, Occultare, Prævelare, zudecken/ verhölen/ verbergen/ fürdecken/ bedecken.

Zákrycie/ Obductio, onis. g. f. Vberzug.

Zákrystia/ Sacrarium, ij, g. n. ein Sacrystey/ ein Ort da man die geweyhete Sachen hinlegt.

Zákryty/ Abstrusus, Clandestinus, Obsitus, Occultatus, Tectus, Occultus, a, um, verborgen/ verschlagen/ heimlich/ bedeckt.

Zákrywánie/ Obtentus, us, g. m. Occultatio, onis, g. f. Fürschlacht/ Verbergung/ Verhaltung/ Vberdeckung/ Bedeckung.

Zákrzywiáć/ Aduncare, krumm machen.

Zákrzywienie/ Aduncitas, atis, g. f. Krümme.

Zákrzywiony/ Camurus, Contortus, Flexus, Inflexus Repandus, Uncus, a, um, krumm/ gebogen/ gekrümmet. Zákrzywiony ku gorze/ Obuncus, Reduncus, a, um, vmbgekrümmt auffwerts. Zákrzywiony nádoł/ Aduncus, a, um, vnter sich gebogen/ gekrümmet. Zákrzywiony názad/ Repandus, a, um, hinter sich gekrümmet/ gebogen.

Zákupień sedziow/ urzędnych/ Sequester, stris, g. m. ein Schaffner in einem Rechtshandel/ Vnterhändler die Richter zu bestechen oder die jenigen die eine Wahl sollen thun.

Zákupnik/ Dardanarius, ij, g. m. Manceps, ipis, g. m. Vorhäcker/ Vorkauffer/ Wucherer/ der etwas mietet oder Pachtweise innen hat/ ein Pachtman.

Zákuśić/Gustare, kosten/versuchen/schmecken.
Zákuszony / Gustatus, a, um, das Gekostet / geschmeckt/versucht ist.
Zákwita / Aperit florem suum herba, die Blum fähet an zu blühen.
Zal/Zálowánie/Comploratio,onis,g.fœm. Comploratus,us,g.m.Cordolium,ij,g.n.Dolor, oris, g. m. Luctus, us, g.m. Mœror, oris, g. m. Mœstitia, æ, g. f. Mœstitudo,inis,g.f. Pœnitentia,æ,g.f. Morbus animi, Beweinung/Hertzleid/ Kummer vnd Leid/Rew.
Zal śie Boże/ Miserum,Interject. loco positum, Ach was Elends.
Zálany/Offusus,a,um, gegengegossen.
Zálecáć/ Zálećić / Commendare,Ornare, einen fleissig verschreiben/commandiren/ befördern.
Zálecenia godny/Commendabilis,e,Löblich.
Zálećićiel/ Commendator ,oris, g. m. der da befördert. (derin.
Zálećićielká/Commendatrix,icis,g.f.Beför.
Zaletnik/Procus,i,g.m.Freyer/Werber.
Zálewáć/Diluviare,Exundare,Inundare,Offundere, Stagnare, Vberlauffen / überfliessen / außschütten / begiessen/mit wasser beschwemmen.
Zálezáły / Reses, idis, g. o. Supinus, a, um, Müssig/faul.
Zálobá/ zálobne száty/Anthracinæ vestes, Feralia amicula, Leidkleider/Trawerkleider. Zálobe noszacy/ Atratus, Pullatus, Sordidatus,a, um, Trawrig/ Leidtragend/schwartz gekleidet.
Zálobny/Funeratus,a,um,gerüst zubegraben.
Záłość/ Zal/ Threnus,i, g. m. Lamentum,i, g.n.Klag/Beweinung.
Záłośnie/Dolenter, Flebiliter, adv. Bekümmerlich/mit Schmertzen/ jämmerlich/elendiglich.
Záłośny/ Deplorandus,a,um, Feralis, Flebilis, Lamentabilis, e, Lamentarius, Luctuosus, Mœstus.a, um, Lugubris, e, Kläglich / betrübt/ trawrig/leydig. Záłośny bárzo / Perluctuosus, a,um, fast kläglich. Záłośna piosnká/Threnodia,æ,g.f. ein Leidlied/ Begräbnüß.Klaglied. Záłośnym być/Mœrere, Leidtragen/betrübt seyn.
Záłowáć/ Complorare, Dolere, Lugere, Reparcere, Beweynen/beklagen/Leid haben. Záłowáć zá co/Pœnitere, sich etwz lassen berewen. Záłowáć grzechu/Expendere scelus, ein Missethat vnd Laster büssen. Troche mi zal/ Suppœnitet, es gerewet mich ein wenig. Nie zal mi tego/Id non piget, es bekümmert mich nicht.

Záłowáć śie ná kogo / Expostulare, einem etwas verweisen/sich der Vnbilligkeit beklagen.
Záłowánie śie ná kogo/Expostulatio,onis, g.fœ. Verweisung/Beklagung/die Besprechung einer vngerechten Sach halben.
Záłożyć/Obserare, verriegeln / verschliessen.
Záłujacy/ Pœnitens,entis,g.o. Rew habend.
Zámarszczáć/Irrugare,Runtzel machen.
Zámázáć/Oblitterare, Außleschen/außtilgen/ durchstreichen.
Zamek/Arx,arcis,g.f.Castrum,i,g.n.Schloß/ Burg/ Vestung. Zamek gorny / Acropolis, is, g.f.ein Schloß auff dem Berge. Zameczek/ Castellum, i, g. n. ein klein Castel. Od zamku do zamku/Castellatim,adv. von Schloß zu Schloß.
Zamek / Claustrum, Clostrum,i,g.n.Sera,æ, g.f.ein Schloß/ Riegel.
Zamesz/Aluta,æ,g.f.Linde/weich Fell.
Zameszńik/Alutarius,ij,g.m.Weißgärber.
Zámiáná/Commutatio,Mutatio,onis,g.fœ. Tausch / Veränderung. Zámiáná słow/ Catachresis,is,g.f.lat.Abusio,onis,g.f.ein Mißbrauch der Wörter.
Zámieniáć/ Submutare, Transmutare, Vertauschen/verwechseln/verändern.
Zámieniony / Figuratus, Translatus, a, um, Geformiret/gestaltet/verändert.
Zámierzáć / Determinare, Terminare, Bestimmen/ zielen/ein Ziel setzen/ vollenden.
Zámierzenie/Terminatio,onis,g.fœ, Vnterscheidung/ Vntermarckung.
Zámierzyć śie ná kogo/Manus alicui intendere, die Hand an einen legen.
Zámieszánie rzeczy / Chaos, g. n. indeclin. Confusio, Conturbatio,Perturbatio,onis,g.fœ. Motus,us,g.m. Turba, æ,g.f.Tenebræ,arum,g.f. pl.num.Vermischung/Verwirrung/Betrübung/ Verstörung/ Entrüstung/Getümmel / Trübsall/ Betrübnüß. Zámieszánie Rzeczypospolitey/ Nox Reipublicæ, Tenebræ Reipublicæ, Widerwertigkeit vñ Trübsall des gemeinen Regiments. Zámieszánie pospolstwá.Undæ comitiorum, Turba,æ,g.f. Auffruhr vnd Vnruh der Gemeind.
Zámieszánia pelny/ Tumultuosus, Turbulentus,a,um, Vnruhig/ voll Auffruhr vnd Geschrey.
Zámieszánie / Perturbatè, Tumultuanter, Vnruhigklich/ vngestümlich/verwirt/eylächtig.
Zámieszány / Conturbatus, Turbatus, Turbidus,a,um, Betrübet/ verwirret.

Zámieſzká / Turbamentum, i, g. n. Betrübnüß/Vnruhe.

Zámilczeć/ Attacere, Conticere, Conticeſcere, Obticere, Reticere, Subticere, verſchweigen.

Zámilczenie / Reticentia, æ, g. f. Verſchwiegenheit/Verhaltung deſſen ſo man ſagen ſolt.

Zámknienie/Clauſtrum, Cloſtrum, i, g. n. Riegel damit man zuſchleuſt oder ein verſchloſſen ort.

Zámknienie mowy / Clauſula, Clauſura, æ, g. f. Conſtitutio, onis, g. f. Epilogus, i, g. m. Incluſio, onis. Peroratio, onis, g. f. Beſchluß der Rede.

Zámkniony/Clauſus, Incluſus, a, um, das eingeſchloſſen/verſchloſſen/ zugemacht.

Zamkowy/Clauſtrarius, ij, g. m. ein Schlöſſer.

Zámordowáć/Interficere, vmbs Leben bringen/tödten. Zámordowáć okrutnie/ Contrucidare, Trucidare, grewlich tödten/vmbbringen.

Zámordowánie/ Interfectio, onis, g. f. Todtſchlag. Zámordowánie ſrogie / Trucidatio, onis, g. f. Mord.

Zámordowány/ Necidatus, a, um, Getödtet.

Zámorſki/Tranſmarinus, a, um, jenſeit Meers.

Zámrużyć/ Oculos premere, die Augen zuſchlieſſen.

Zámuláć/ Oblimare, Oppilare, mit Schleim überdecken/verſchlieſſen/verſtopffen.

Zámydláć/ Oblimare, Verblenden.

Zámykáć/Zámknąć/Claudere, Cludere, Cohibere, Concludere, Obdere, Obſerare, Operire, Schlieſſen/ verhalten/ behalten/etwas fürthun/ Verriegeln / verſchlieſſen. Zámknąć w koło / Circumſcribere, Vmbſchlieſſen.

Zámknąć/ (o mowie/ꝛc.) Cludere, Concludere, Conficere, Inferre, Colligere, ein Rede/ꝛc. ſchlieſſen/ vollenden.

Zámyſł/Inceptum, i, g. das Fürnehmen.

Zámyslány/Molitus, a, um, Vnterſtanden.

Zánádrá/Gremium, ij, g. n. Sinus, us, g. maſc. der Buſem.

Zániecháć/ Superſedere, ſich eines dinges entſchlagen/vnterwegen laſſen.

Zániechány / Intermiſſus, a, um, Vnterwegen gelaſſen.

Zániedbáć/ Negligere, Ponere curam, eine Sorg hinlegen/auß dem Sinne ſchlagen.

Zániedbánie/Incuria, æ, g. f. Sorgloſigkeit.

Zánieść/Deferre, hinbringen/ hintragen.

Zánokćicá/Paronychia, æ, g. f. ein Geſchwär vmb die Nägel an den Fingern.

ZA

Zántus/Lupanar, aris, g. n. Lupanarium, ij, g. n ein gemein Frawenhauß/Hurenhauß.

Zánurzyć/Immergere, Eintauchen.

Zápał słoneczny / Exuſtio Solis, die groſſe Hitze der Sonnen.

Zápaláć/ Incendere, Inflammare, Anzünden.

Zápálczywie/Fervidè & Ferventer, Flagranter, adv. Eyfferig/hitzig/inbrünſtiglich.

Zápálczywość/ Furor, oris, g. m. Eyffer.

Zápálczywy/ Fervidus, a, um, Hitzig/hefftig.

Zápalenie/Incenſio, onis, g. f. Incendium, ij, g. n. Inflammatio, onis, g. f. Entzündung/Brunſt/ Brand. Zápalenie płuc/ Inflammatio pulmonis, Entzündung der Lungen.

Zápalić śię/ Inardeſcere, Excipere flammam, Exardeſcere, Concipere ignem, flammam, anfangen zu brennen / ſich anzünden. Zápalić śię znowu/ Reardeſcere, Wiederumb brennen.

Zápalczká/ Ferula, æ, g. f. Narthex, icis, g. f. Narthecia, æ, g. f. herba, Birckwurtz.

Zápalczkowy / Ferulaceus, a, um, das von ſolchen Gerten oder Stauden gemacht iſt.

Zápalony/ Incenſus, a, um, Angezündt.

Zápámietáły / Attonitus, Furioſus, a, um, Erſtummet/ beſtürtzt/vnſinnig/wüttend.

Zápámietánie / Abolitio, Immemoratio, Obliteratio, Oblivio, onis, g. f. Abſtellung / Abſchaffung/Außtilgung/Vergeſſenheit.

Zápámietány /Immemor, oris, g. omn. Vneingedenck.

Zápámietliwy/Obliivioſus, a, um, vergeßlich.

Zápárćie/Abjuratio, onis, g. f. Verlaugnung.

Zápárliwy/ Inficialis, e, Laugnende.

Záparty/Abjuratus, a, um, Verſchworen/mit einem Eyd verläugnet.

Zápaſki/Zápaſkow mieyſce/Palæſtra, æ, g. f. Paradromis, idis, g. m. Xyſtum, i, g. n. ein Fechtplatz/Fechtbodem.

Zápáśnictwo/ Luctatio, onis, g. f. Luctatus, us, g. m. Luctamen, inis, g. n. Pancratium, ij, g. n. das Ringen/Kampffſpiel.

Zápáśnicza grá/Ludi gymnici, Schawſpiel.

Zápáśnicze / po zápáśnicku / Palæſtrice, adverb. wie ein Ringer.

Zápáśniczy/ Palæſtricus, a, um, das zum Ringen gehört. Zápáśniczy proch/Haphe, es, g. fœ. der Staub den man den Fechtern/wann ſie geſchmieret waren/auffſprengete.

Zápáśnik / Agonista, Athleta, æ, g. m. Luctator, oris, g. m. Palæstrita, æ, g. m. Palæstricus, i, g. m. Pancratiastes, æ, g. m. Pancratius, ij, g. m. Xysticus, i, g. m. ein Kämpffer / Ringer. Zápáśnikow máść / Ceroma, atis g. n. ein Oel / damit sich die Ringer oder Kämpffer zu salben pflegten / darnach wurden sie mit Staub besprengt. Co zápáśnikow máśćią smáruie / Ceromatistes, Aliptes, æ, g. masc. der solche Kämpffer salbet. Máśćią táką posmárowány / Ceromaticus, a, um, der mit solchem Oel gesalbet ist.

Zápewne / Affirmatè, Affirmativè, Asseveranter, Asseveratè, Explorate, adv. Gewißlich / festiglich / sicherlich.

Zápieczętowáć / Obsignare, versiegeln.

Zápieczętowány / Obsignatus, a, um, Verpetschiert / versiegelt.

Zápieráć / Obdere, etwas fürthun.

Zápieráć śię / záprzeć śię / Abjurare, Abnuere, Diffiteri, Negare, Leugnen / wiedersprechen / nicht wollen bekennen. Zápieráć śię srodze / Abnegare, Negitare, Pernegare, sehr laugnen.

Zápieracz / Inficiator, oris, g. m. ein Laugner.

Zápieráiący śię Negabundus, a, um, Negans, antis g. o. Abschlagend / Laugnend.

Zápieránie śię / Inficiatio, onis, g. f. Laugnung.

Zápierzenie / Paries craticius, geflochten wand.

Zapis / Perscriptum in tabulis, in Schrifft gestellet / Verschreibung.

Zápisowáć / Scribere, Verschreiben. Zápisáć komu dobrá / Aliquem hæredem scribere, vel hæredem, vel testamento scribere, einen schrifftlich zu einem Erben setzen. Zápisáć w testámencie / Legare, einen zum Erbe machen / vermachen.

Zápłácenie / Retributio, onis, g. fœ. Vergeltung / Wiedergebung / Bezahlung.

Zápłáćić / Pensitare, Persolvere, Retribuere, Satisfacere, Abzahlen / bezahlen / wiedergelten. Przed czásem zápłáćić / Prærogare, etwas vor gefallener Zeit bezahlen.

Zápłákáć / Explorare, Illachrymare, weinen.

Zápłátá / Authoramentum, i, g. n. Merces, edis, g. f. Pensio, onis, g. f. Præmium, ij, Pretium, ij, g. n. Remuneratio, onis g. f. Vergeltung / Besoldung / Lohn / Wiedergeltung. Zápłátá dzienna / Diurnum, i, g. n. Lohn für einen Tag. Zápłátá gotowa / Repræsentatio, onis, g. fœ. Bahre Bezahlung Zápłátá od przewozu / Naulum, i, g. n. Schifflohn / Fährgeld.

Zápora / Clavis, is, g. f. Obex, icis, g. c. Pessulus, i, g. m. Repagulum, i, g. neu. Riegel / Klinck / Baum / Gründel / damit man die Thür vnd Pforten verschleust vnd versperret.

Zápomnieć / Zápámiętáć / Obliterare, Oblivisci, Ex memoria deponere, Oblivione delere, Oblivione obruere, In Vergessenheit bringen / vergessen.

Zápowiedźiány / Indictus, Indictivus, a, um, geboten / verkündigt vnd offentlich außgeruffen.

Zápowiedźieć / Indicere, ansagen / verkündigen. Zápowiedźieć świeto / Indicere ferias, ein Feyertag verkündigen.

Záprászáć / Invitare, laden / beruffen.

Záprawá / Condimentum, i, g. neut. Ein lieblicher Zusatz allerley Gewürtze / damit man etwas einmacht.

Záprawde / Ædepol, adv. Fürwar / Warlich.

Záprawiáć korzeniem / Condire, würtzen / einen Geschmack machen / mit Gewürtz einmachen.

Záprawiáć / Innutrire, worzu gewehnen / erziehen.

Záprawiáć / Obstruere, Einem die Außsicht verbawen / vermachen.

Záprawiacz / Conditor, oris, g. masc. Der ein Ding mit Gewürtz wolschmeckend machet.

Záprawiánie / Initiatio, onis, g. fœ. Initia, & Initiamenta, orum, g. n. plu. num. die erste Vnterweisung.

Záprawiony / Initiatus, a, um, erstlich vnterwiesen.

Záproszony / Invitatus, a, um, eingeladen.

Záprzątáć / Occupare, einnehmen / einhaben.

Zápuszczáć śię ná co / Impetum faciendi aliquid capere, Etwas mit Vngestümigkeit anfallen.

Zápuszczáć / Promittere, weit außstrecken. Zápuszczáć brodę / Promittere, Submittere, Pascere barbam, Einen langen Bart lassen wachsen.

Zápuszczánie śię / Impetus, us, g. m. Anlauff / Vngestümigkeit / Hefftigkeit.

Zárastáć / Pubescere, Mannbahr werden.

Zárastáiący / Puber, eris, g. o. der Mañbar ist.

Zárastánie / Pubertas, atis, g. fœm. Gewächs der Haar.

Záraz / Zárázem / Tudźiesz / Actutùm, Confestim, Continuò, Evestigiò, Exindè, Extemplò, Jamjam, Illicò, Immediatè, Mox, Protinùs, Repentè, Statim, Subitò, adverb. Schnell / bald /

Von stund/ Zur stund/ Von stund an/ Nun gleich/ Alßbald/ gehling/ stracks/ eylends/ geschwind.

Záráźá/ Contagium,ij, g. n. Contagio,onis, g.f. Contages,is,g.f. Gangræna,æ,g.f. Lues,is,g. fœ. Pestilentia,æ, g.f. Pestilitas,atis, g.f. Pestis, is, g.f. Pestilentz/Pest/ eine gemeine Seuche oder Plag/ allerley kranckheit/so gemeiniglich über die Leuth oder viehe außgehet. Záráźá kwiátu winnego/ Roratio, onis, g. f. Schaden so von eingefallenem Mehltaw auff der Weinblüth geschicht.

Záráźá ziele/ Orobanche, es, g. f. Scandulaca,æ,g.f.herba,quæ aliàs Convolvulus, schwartze vnd wilde Wicken/ Glockenblum.

Záráźáć/ Vitiare, beflecken/ beschädigen.

Záráźliwy/ Morbidus, Morbosus,a,um, Pestilens,entis, g.o. Pestilentzisch/vngesund/voller Kranckheit.

Zárdzewiáć co/rdze czynić/ Obducere rubiginem, Rubiginare, Rostig machen.

Zárdzewiáły/ Æruginosus, Rubiginosus, a, um, rostig/ verrostet.

Zárdzewieć/Rubiginem trahere,Contrahere æruginem, Rubiginari, Rubiginem sentire, Æruginem referre, verrosten.

Zárłok/ Barathrum,i, g.n. Barathro, Catillo, Comedo,Curculio,onis,g.masc.Devorator, oris,g.m. Edax,acis, g.o. Edo,Gluto,onis, g.m. Ingluviosus, a, um, Lurco, Mando, Manduco, Phago,onis,g.m.Manducus,ci,g.m.Nepos,otis, g.m.Omnivorus,a,um,Patinarius,ij,g.m.Abdomen insaturabile,Abdomini natus, Vorago patrimonij, Fraaß/Schlemmer/Prasser/Fresser.

Zárná/Mola manuaria, trusatilis, ein Handmühle.

Zárnowcowy/ Sparteus, a, um, Das aus Pfriemen gemacht ist.

Zárnowiec/ Spartum, sive Spartium, ij, g. n. Pfrimmen oder Günstern in Hispanien/ daraus man allerley Gedeck vnd Geschirr machet. Mieysce gdźie zárnowiec rośćie/Spartarium,ij,g.n. ein Orth da viel Pfriemen wachsen.

Zárosły/ Obsitus, Pilosus, Saltuosus, a, um, verwachsen.

Zárt/ Facetiæ,arum,g.f. pl.nu. Jocatio,onis, g. f. Jocus,ci, g. m. Ironia,æ, g.fœ. Ludificatio, onis, g.f. Ludicrum,i, g.n. Ludus,i, g. m. Salia, um, g.n. pl.num. Sales,ium,g.m. pl.nu. Salsum, i, g. n. Schimpff/Schertz/Spott/Schimpffwort.

Zártem/ ná zárt/ zártuiąc/ śmiechem/ Joco, Joculariter, Per jocum, Per risum & jocum, Per ludum, Per ridiculum, Ludo, Animi causa, In Schimpff/ Schertzweise/ Schimpffsweise. Zártem zbywáć/ Eludere, Facetijs venustè eludere aliquid, Facetè eludi ab aliquo, Jocandi causa Deos inducere, Alles mit Schertz verglimpffen.

Zártowáć/ Ludere, Jocari, Joco dicere, Per ludum, jocum dicere, Delicias facere, dicere, Facetias facere, Jacere, mittere ridiculum, Lusitare, frequent. schimpffen/ schertzen/ kurtzweilen.

Zártowáć z kim/ Alludere, Colludere, mit einem kurtzweilen/ schimpffen.

Zártownie/ Ućieszńie/ śmieszńie/ Facetè, Festivè, Joco & Jocosè, Jocosius & Licerius, Perfacetè, Persalsè, Salsè, Salsissimè, Urbanè, adv. schimpfflich/ aus Schertz/ höfflich/ lieblich.

Zártownik/Aretalogus,i,g.masc. Joculator, Simulator, oris, g.m. Schimpffer/Possenreisser/ kurtzweliger Rath/ Spötter.

Zártowność/Festivitas, Dicacitas, atis, g.f. Nasus,i,g.m. metaph. Holdseligkeit/ viel stachelwortmachung.

Zártowny/Trefny/ Kunßtowny/Facetosus, Facetus, Festivus, Jocosus, Urbanus, a, um, Homo ridiculus, schimpfflich/lieblich/ schertzhafftig/ höfflich.

Zártuiący/Ludibundus,a,um, Schimpfftreibend.

Zárzucáć/ Objicere, Objectare, Opponere, fürwerffen/ verwerffen/ Widerrede halten.

Zárzucánie/ Objectatio,onis, g.fœ. Verweisung/ Vorwurff.

Zárzut/ Crimen,inis, g. n. Objectus,us, g.m. Anklag/ Schmach/ Verweisung.

Zárzutny/Snádny do zárzucániá/Criminosus,a,um, auffrücklich/ sträfflich.

Zás/ Lepák/Postea,Posthac,Porrò,Autem, Vicissim, adverb. Hernach/forthin/ weiter/ ferner/ darnach/ Aber/ wiederumb.

Zásácká/ Zásadzká/ Insidiæ,arum, g.f. pl.n. heimliche Nachstellung/ Hinterhalt.

Zásádnik/ Insidiator, Subsessor, oris, g. m. Der hinterlistig nachstellet/ Außspäher.

Zásádzenie/Substitutio,onis,g.f. Erstattung.

Zásádźić śie ná kogo/Facere alicui insidias, Insidias alicui comparare, locare, collocare, instruere, parare, ponere, tendere, Statuere insidias, Insidias moliri, Petere aliquem insidijs, Su-

sten-

stendere alicui insidias, Subsidere in aliquo loco, Insidere aliquem locum, Opponere insidias, losen auff einen/nachstellen/ nachgehen/ lauren.

Zaśćie/Occursus, us, g.m. Entgegenlauff.

Zaśiew/Záśiewek/Zboże záśiane/Consitura, æ, g.f. Sata, orum, g.n. pl.num. Sementis, is, g. fœ. Saat/Säeung.

Záśiewáć/Conserere agrum, Obserere, Inserere, Perserere, Sementem facere, zusäen.

Zásklepić/Ædificium suspendere, Camerare, Concamerare, Confornicare, wölben/ ein Gewölb bawen.

Zásklepienie/ Arcus, us, g.m. Concameratio, onis, g.f. Curvatura fornicis, Fornix, icis, g.m. den Bogen oder Buck des Gewölbs.

Zásk orny / Subcutaneus, Subtercutaneus, a, um, Das zwischen Haut vnd Fleisch.

Zásk wárzyć co / Frixum liquorem aut pinguedinem alicui infundere, zuschmeltzen.

Zásłáć gdźie/ Amandare, hinwegschicken.

Zásłánie/ Amandatio, onis, g.f. Hinschickung.

Zásłániáć/Zásłonić/ Advelare, Inumbrare, Obscurare, Obtendere, Obumbrare, Oppandere, Præpandere, Prætendere, Prævelare, Præumbrare, Protegere, Velare, vnrdunckeln/ bedecken/fürwenden/entgegen strecken/fürstrecken/ Einem vor dem Licht seyn/beschatten/beschirmen.

Zásłoná/ Objectaculum, i, g. n. Obtentus, us, g.m. Tegmen, Tegumen, Tegimen, inis, g.neut. Tegumentum, Tegulum, i, g. n. Velamen, inis, gen. neut. Velamentum, Umbraculum, i, gen. neut. Fürhang/ Decke/ Liecht-Schirm/ Schatten. Mieysce zásłoną okryte/ Velaria, orum, g. n. pl. n. ein Orth mit Fürhängen vermacht. Zásłoná/zá ktorą komedyánći śię kryją/ Siparium, vel, Sipparium, vel, Supparium, ij, g.n. der Fürhang / hinter welchem die Schawspieler verborgen seyn. Do zásłony należący / Velabrensis, e, zu den Fürhängen gehörig.

Zásługá/ Meritum, Promeritum, i, g.n. Verdienst. Bez zásługi / Immeritò, Immerenter, adverb. vnverdient/ ohn Verdienst.

Zásługowáć / Zásłużyć / Commerere, & Commereri, Merere & Mereri, Promerere, & Promereri, verdienen.

Zásłużone/Emeritum, i, g.n. verdienter Sold.

Zásłużony/ Meritus, a, um, verdient.

Zásłychnąć/Inaudire, vernehmen/ hören sagen/ fast wol hören.

Zásmućić/Contristare, Frangere, Funestare, trawrig machen / verdrüssig/ vnlustig / vnd müde machen/zum Leyd od Trawren bringen/betrüben.

Zásnąć / Obdormire, Obdormiscere, entschlaffen.

Záspiewáć/ Incinere, etwas singen.

Zástomáć śię/ Pudefieri, schamroth werden.

Zástáć/ Offendere, ohngefehr einen finden/ antreffen.

Zástánáwiáć/Zástánowić/ Cohibere, Harpagare, innen halten/ auffhalten.

Zástánawiáć śię/Zástánowić śię/Gradum morari, Resistere, Restare, Restitare, Subsidere, still stehen / offt ruhen/ Sich an einem Orth saumen / verziehen. Zástánowić pęd / Reprimere impetum, den Anfall hinter sich treiben.

Zástánowienie śię/Institio, onis, g. fœ. Das stillstehen oder beharren/ weñ einer nit fortgehet.

Zástánowićiel/ Repræhensor, Stator, oris, g. m. Weybel/ Stadtknecht/ Straffer.

Zástárzáłem czynić/ Inveterare, veralten lassen/lang bewahren.

Zástárzeć śię / Inveterascere, alt werden.

Zástárzenie śię / Inveteratio, onis, g. fœm. Veraltung.

Zástáwá/ Depositum, i, g. n. Hypotheca, æ, g.f. Pignus, eris, vel, gnoris, g.neut. Hinterlag/ Das man zu halten hat gegeben/ein Vnterpfand.

Zástáwiáć śieć ábo lep ná ptaki / Moliri insidias avibus, den Vögeln nachstellen.

Zástáwiáć śię/Propugnare, verthädigen.

Zástáwić/ Ná zástáw dáć/ Pignerare, Oppignerare, zu Pfande geben/ versetzen.

Zástáwiánie śię/Intercessio, onis, g. f. Eintrag/Widerstand/ Hindernüß/ Vorbitt.

Zástáwnik/ ktory zástáwę bierze / Pignorator, oris, g.m. Hypothecarius, ij, g.m. Der von einem ein Pfand nimpt.

Zástáwny / Pigneratitius, a, um, Das zum Pfande gegeben ist.

Zástępcá ná drodze/ Insidiator, oris, g.m. Der einem hinterlistig nachstellet/ Außspäher.

Zastępny/Zástępujący kogo/Succedaneus, a, um, Der eines andern Stelle vertritt.

Zástępowáć/ Obsidiari, Obsistere, Obstare, widerstehen/widersprechen/ Im Wege stehen.

Zástrzał w budowániu/ Anteris, idis, g. f. eine Seule darauff das Gebäw stehet.

Zásußenie drzew / Tabes arborum, Das schwinden vnd außdorren der Bäume.
Zásußony/Tabidus,a,um, verdorret.
Záswitnąć/Illucere, Tag werden.
Zásypiáć/Addormire, Addormiscere, Ein Schläfflein thun/ Ein wenig schlaffen.
Zásypowáć/Aggerare, & Aggerere,Obruere, Erde auffwerffen/ auffhäuffen.
Záßkodzić/Mactare,Einen beschädigen.
Záßkodzony/Sideratus,a,um, das vom Wetter beschädiget ist.
Záßpecony/Turpificatus,a,um, vnflätig gemacht/vervnreiniget/besudelt/ gar verhöhnt.
Zátáić/Obtegere, verbergen.
Zátkánie/Obturatio, Oppilatio,onis, g.fœ. V.rstopffung / Verschliessung.
Zátlumiáć/ Obtundere, Dämpffen.
Zátłumiony/ Oppressus,a,ū, vntergedruckt.
Zátoczysto/ Claviculatim, adver. von einem Näglein bis zum andern.
Zátoczysty/ Tortilis, e, krumb gewunden.
Zátok/ Gyrus,ri, g. m. Vmbwendung.
Zátopić/ Submergere, vntertuncken.
Zátrácenie/ Exitium,ij, g. n. Pernicies,ei, g. fœ. Verderbnüß / Ein böser Außgang.
Zátráćić / Mactare supplicio vel morte, Einen tödten/ vmbbringen.
Zátrwożenie/Conturbatio,onis, g.f. Betrübung/Verwirrung.
Zátrwożony/ Confusus, a, um, erschrocken/ betrübt. Zátrwożony troche / Trepidulus, a, um , ein wenig erschrocken.
Zátrwożyć / Perturbare, Trepidationem facere , Einen gäntzlich betrüben / Ein Schrecken bringen. Zátrwożyć kim/Metum incutere,Einem eine Furcht einjagen.
Zátrzymánie/Retardatio,Retentio,onis,g.f. Auffhaltung/ Hindernüß.
Zátrzymány / Retardatus, Retentus, a, um, auffgehalten/verhindert/versaumt.
Zátrzymawáć / Zátrzymáć/ Abstinere, Arcere, Commorari aliquem, Continere, Demorari, Detinere, Distinere, Impedire, Infrenare, Remorari, Repræhendere, Retardare, Retinere, Retentare, Sustinere, verhindern behalten/ einen saumen vnd auffhalten/ auffenthalten.
Zátrzymawájący/ Zátrzymujący / Morator,oris, g. m. Retinens,entis, g. o. auffhaltend/ Saumer der sich selbst oder einen andern saumet.

Zátwárdzáć/ Ztwárdzáć/ Constipare, Durare, Prædurare, hart machen.
Zátwárdzájący/Stypticus,a,um, zusammenstrengende vnd stossende Medicin.
Zátwárdziáły/ Duratus,a,um, verhärtet.
Zátyczká/ Obturamentum, i, g. n. ein Zapff.
Zátyczká niewieśćia/Ricula,æ,g.f. Schleyer.
Zátykáć/ Zátkáć/ Farcire, Obmoliri, Obstipare, Obtrudere, Obstrudere, vel potiùs, Abstrudere, Obstruere, Obturare, außstopffen / erfüllen/ ersättigen/ fürstossen/ verstopffen.
Zátym/ Dehinc, Nun fürhin/ Demnach.
Záußnik/ Susurro , onis, g. m. Hinterreder.
Záwádá/ Impeditio,onis, g. f. Impedimentum,i,g.n. Obex,icis,g.c. Objectaculum, Obstaculum, Offendiculum,i, g.n. Verwirrung/ Hindernüß/ Widerstand/ Anstoß/Fürwurff.
Záwadzáć / Impedire, Obesse, Verwickeln/ schädlich seyn/verhindern/ im Wege seyn.
Záwadzáć o co/ Adhamare, Aduncare, mit einem Haaken zu sich ziehen.
Záwaláć / Obmoliri, Obruere, Opprimere, überschütten / zuwerffen/ vnterdrücken.
Záwálony/ Obrutus,a, um, zugefallen.
Záwiádowáć o czym / Manere in vigilijs urbis, aut alterius rei, Ein Auffsehen haben.
Záwiásá/ Cardo,inis,g.m. Vertex,icis, g.m. Planula,æ, g.f. Thürband/ Gehäng/ Thürangel.
Záwiązánie/ Alligatio, Obligatio, onis, g.f. Verbindung/ Verpflichtung.
Záwiązány/Astrictus, Ligatus,a,um, gebunden/ verbunden.
Záwićie/Involucrum,i,g.n. Vitta,æ,g.f. eine Decke/Hauptbinde. Záwićie nagłowne/Capital,alis, g. n. ein Haupt-Tüchlein.
Záwiesisty/Pendulus,a,um, hangende.
Záwießáć/ Záwieśić/ Affigere, Appendere, Oppandere, Suffigere, Suspendere, auffhencken.
Záwießenie/ Suspensura,æ, g.fœ. Das Auffhencken. Záwießenie sie/Adhæsus,us,g.m. Adhæsio,onis, g. f. Anhang/ Hafft.
Záwießony/ Affixus, Appensus, Suffixus, Suspensus,a, um, angehefft/ angehenckt.
Záwieznąć/ Obhærere, behangen bleiben.
Záwiezowáć/ Záwiązáć / Distringere, Impedire, Internectere, Obligare, Præligare, verstricken / zubinden / verwickeln. Záwiezowáć wspák/Revincire, hintersich binden.

Záwiezujący/ Alligans,antis,g.o.anbindend.

Záwijáć/ Implicare,Involvere, Obnubere, einwickeln/ verwirren/ einwinden/ verwinden.

Záwikłánie/Contortè, Implicitè, Perplexè, Perplexim,Perplexabiliter, adver. verworrentlich/ verwickentlich.

Záwikłány/Implicatus, Implicitus, Perplexus,a,um, verwickelt/ ineinander geflochten. Záwikłáne rzeczy/Res contortæ, Spinæ, arum, g. f. plu. num. verwirrte Sachen. Záwikłánym być/Implicari, vmbgeben werden.

Zawilec ziele/Anemone,es,g.f. Grosraden.

Záwiły/Contortus, Tortuosus,a,um, krumb vmbgewickelt.

Záwilżenie/Irrigatio,Rigatio,onis,g.f. Befeuchtigung.

Záwinić/Commerere, verschulden.

Zawiść/Zazdrość małżeńska/Zelotypia,æ, g.f. ein eyferige Lieb der Eheleuth vnter einander.

Záwisnąć/ Dependere, hinabhangen.

Zawistnik/Zawistny/Æmulus,i,g.m. Zelotes, is, g. m. ein Eyfferer seines Weibes. Záwistnym być/ Zelare, ein eyfferige Sorg haben/ eyffern. Zawistna w miłości/ Zelotypa,æ,g.f. eine Eyfferin jhres Mannes. Zawistny w miłość/Zelotes,is,g. m. Zelotypus,i, g.masc. ein Eyfferer/ der keinen andern bey seiner Liebsten dulden mag.

Zawodniczy plác/Spatium,ij,g.n. pro Curriculo, Stadium,ij,g.n. Stadiodromus,i,g.masc. ein Rennplatz/ Lauffplatz.

Zawodnik/Cursor,oris,g.m. Diaulodromus, i,g.m. Stadiodromus, i, g. m. ein Lauffer auff einem Rennplatz.

Záwodzić/ Seducere, verführen.

Záwołáć/ Avocare, Citare, Evocare, Exclamare, herausruffen.

Zawoy/Causia,æ,g.f. Cidaris,is,g.f. Tiara,æ, g. f. ein Türckenhut.

Záwrácáć / Circumflectere, vmbbiegen.

Záwrácánie/ Vertigo, inis, g. f. Schwindel.

Záwściągáć/ Restringere, auffhalten. Záwściąga womit/Restringit nauseam hæc herba, dieß Kraut vertreibt den Vnwillen.

Záwstydzić / Pudefacere, schamroth machen.

Záwsze / Nunquam non, Semper, Unquam, adverb. Jederzeit/ Allwege/ Allezeit/ Jmmer/ Je Etwan.

Záymánie/ Abactus,us,g.m. Wegtreibung.

Zazdrość/ Æmulatio,onis,g.fœ. Invidentia, Invidia,æ,g.f. Livor,oris,g.m. Lolligo,ginis, g. fœ. metaph. Abgunst/ Mißgunst / Neidigkeit.

Zazdrościć/ Invidere, mißgönnen.

Zazdrościwie/Invidiosè,adverb. abgünstig.

Zazdrościwy/Æmulus,Invidus,Invidiosus, Lividus,Malevolus,a,um, Malevolens,entis, g. om. abgünstig/ neidig/ vngünstig.

Záżywáć/Frui,Fruisci, Fungi, Insumere,Potiri,Uti, gebrauchen/niessen/nützen/verbrauchen/ verzehren. Záżywáć źle/ Abuti, mißbrauchen.

Záżywánie czego / Possessio, onis, g. f. Besitzung vnd Gebrauch/ Nützung eines Dinges.

Zbawiáć/Salvare, Servare, erlösen.

Zbáwićiel/ Servator, oris, g. m. Erlöser.

Zbáwićielká/ Servatrix, icis, g. f. Erlöserin.

Zbáwienie/ Salus,utis, g. f. Heyl.

Zbić/ Configere, Deverberare, Diverberare, Profligare, zusammenhefften/ härtiglich schlagen.

Zbieg/ Fugitivus,a,um, Defector,oris, g. m. Desertor miles, Herifuga,æ,g.m, Profugus,i,g. masc. Profuga , Perfuga , Refuga , æ, g. com. Flüchtiger/ Abtrünniger/ verlauffener Bub/ Der ohne Vrlaub von seinem Herren fliehet vnd weglaufft.

Zbiegáć się/ Concursare, Confluere, Corrivari, zusammenlauffen/ zusammenrinnen.

Zbiegáć/ Perfugere, Profugere, hinwegfliehen. Zbiec od jedney strony do drugiey/ Transfugere ; Von einem zum andern fliehen.

Zbiegánie/ Concursatio, Concursio,onis, g. fœ. Zusammenlauffung/ Zusammenlauff.

Zbiegánie / Zbieżenie / od jedney strony do drugiey/ Transfugium,ij,g.n. Abfall/ Flucht von einem zum andern.

Zbieráć/Conquirere, Corradere, Corrogare, Legere, zusammensuchen / kratzen/ scharren/ zusammenlesen/ kiesen/ samblen. Zbieráć do kupy/Colligere, zusammenlesen/ samlen. Zbieráć co z ksiąg / Libare, samlen / Das beste aus den Büchern lesen. Zbieráć pieniądze/ woysko/ Copiari, grosse Beute erlangen/ das Kriegsvolck oder Kriegsheer stercken.

Zbieracz stołowy/ Analectes,æ,g.m. Auffheber vom Tische/ ein Auffleser vom Tische der abgefallenen Dinge.

Zbierálny / Collectaneus, Conjectaneus,a, um, zusammengesamblet.

Zbieránie/ Carptura,æ,g.f. Carptus,us,g.m. Abzwickung.

Zbiéránina/ Collecta, æ, g. fœ. Collectanea, orum, g.n. pl. num. Samblung.

Zbieżeć/ Decurrere, hinablauffen.

Zbijáć/Multare, Latrocinari, rauben/morden.

Zbior / Æs collectaneum, Partum, Quæsitum, i, g. n. was man mit Arbeit versamblet hat.

Zbity/ Malleolatus, Profligatus, a, um, gehammert/ geschlagen/ zerstört/ weggetrieben.

Zbłądzenie/Aberratio, onis, g.f. Abweichung.

Zbłądźić/ Aberrare, irren/ abweichen.

Zbledność/Impallere, Impallescere, erbleichen.

Zbogacáć śie/Opulescere, reich werden/ zunehmen an Gütern. Nigdy śie nie zbogáciß/ Nunquam rem facies, Du wirst nimmer reich.

Zbogácenie / Locupletatio, onis, g.f. Reichmachung.

Zbotfiáły/ Putris, e, verfault/verdorben.

Zboże/ Ador, indeclin. vel, Adoreum, ei, g.n. Far, is, g.n. Frumentum, i, g.n. Res frumentaria, Sata, orum, g.n. pl. nu. Seges, etis, g. f. Getreyde/ Saat. Zboże nie śiane / Seges restibilis, Das alle Jahr selbst von des vergangenen Jahrs Saamen ernewert. Pożęte zboże/Desecta cum stramento seges, abgeschnitten Geträyde. Zboże przedájacy/Structores annonæ, Kornverkäuffer. Zboża zbieránie/Frumentatio, onis, g. fœ. Kornsamblung. Zbożem hándlujacy/Frumentarius, ij, g.m. Frumentator, oris, g.m. ein Kornhändler.

Zbożowy/Farraceus, Farreus, a, um, das vom Korn ist.

Zbrániáć śie/ Deprecari, Detrectare, Recusare, Refugere, sich wegern/ entschlagen/ schewen.

Zbrániájacy śie/ Detrectator, oris, g.m. ein Außflüchtiger / Der einem Ding etwas abzeucht.

Zbrániánie/ Detrectatio, Recusatio, onis, g. fœm. Abschlagung/ Außschlagung/ Wiederung/ wenn man etwas nicht thun wil.

Zbrodnie śie dopuszczája / Facinus in se fœdum consciscunt, beweisen vnd begehen eine schändliche That. Zbrodnia wielka/ Tragicum scelus, Facinus fœdum, eine grawsame/ schändliche That.

Zbroja/ Arma, orum, g. n. pl. num. tant. Lorica, æ, g. f. Paludamentum, i, g.n. Thorax, acis, g.m. Allerley Bewaffung des Leibes im Kriege.

Zbroyny/ Loricatus, a, um, Gewaffnet.

Zbrzydzony / Fastiditus, a, um, veracht/ verschmäht.



Zbudowáć/ Construere, aufführen. Zbudowáć przed czym/Præstruere, für etwas bawen.

Zbudowány/ Extructus, a, um, auffgebawt/ auffgericht.

Zburzenie/ Eversio, Excisio, onis, g. f. Excidium, ij, g. n. Zerstörung/ Vmbwurff / Abbruch/ der Häuser.

Zbyteczny / Zbytny / Nimius, Supervacaneus, Supervacuus, a, um, Zu hefftig/ vnnütze/ zu viel/ überflüssig.

Zbyteczny/ Effusus, Luxuriosus, Nepotinus, a, um, Homo redundans, überschwenglich/ zu köstlich/ vergeudig/ vnmessig/ zum schwelgen.

Zbytek/ Nimietas, Superfluitas, atis, g. fœ. Vberflüssigkeit/ Vberfluß.

Zbytek / Luxus, us, g. m. Luxuria, æ, g. fœ. Luxuries, ei, g.f. Vberfluß in Speiß vnd Tranck.

Zbytnie/ Enormiter, Immodicè, Supervacuò, Præter modum, Supramodum, Nimiè, Nimiopere, adv. Vber die maaß/ vberschwenglich/ überflüssiglich/ vnnützlich.

Zbytnie rzeczy / Excrementum, i, g.n. Vnflath/ Dreck.

Zbywa co/ Superfit, Impers. Es bleibt über.

Zdáć / Adjudicare, Zuerkennen/ zueignen.

Zdáć śie ná czyi rozsądek/Permittere omnia judicio alterius, Einem andern zu vrtheilen/ heimstellen. Zdáć śie ná rozsądek wszych ludźi/ Compromittere, Compromissum facere, etwas mit einem eingehen vnd bewilligen zu thun auff einen Scheidmann übergeben/ bewilligen.

Zdánie/ Arbitratus, us, g. m. Arbitrium, ij, Suffragium, ij, g. n. Sensus, us, g. m. Meinung/ Gutdüncken/ ein Chur oder Stimm so man einer Obrigkeit erwehlet/ Sinn/ Verstand. Zdánie powiedźieć/ Aperire animum, sein Hertz entdecken.

Zdánie / Placitum, i, g. neu. Erkentnüß einer Obrigkeit.

Zdánie śie ná dobrych ludźi/Compromissum, i, g.n. Bewilligung auff einen Schiedmann.

Zdechły/ Morticinus, a, um, das nicht getödt/ sondern von sich selbst gestorben ist.

Zdeptáć/ Proculcare, Niedertreten.

Zdjąć/ Demere, Hinweg nehmen.

Zdięty/ Demotus, Demptus, a, um, Abgesetzt/ abgestossen/ hinweg genommen.

Zdmuchnąć/ Deflare, Abblasen.

Zdobić/ Honestare, Ehren/ Ehr anthun/ ehrlich halten.

Zdobić/ Adornare, Comere, Distinguere, Efformare, Exornare, Mangonizare, Ornare, Perornare, Pingere, Venustare, ziehren/schmücken/ außputzen/mahlen/ blümen.

Zdobicielká/ Ornatrix, icis, g.f. Ziererin.

Zdobienie/ Comptus, us, g.m. Zierung.

Zdobiony/ Comptus, Ornatus, Mangonizatus, a, um, außgeputzt/ außgestrichen/ auffgemutzt.

Zdobycz/ Manubiæ, arum, g.f. plur. num. Rapina, æ, g.f. Beuth/Raub.

Zdobywáć się / Conquirere, Corradere, Venari, mit fleiß suchen/zusamen kratzen/scharren.

Zdolność/ Facultas, atis, g.f. Vermögen.

Zdrádá/ Ars, artis, g.f. Circumventio, onis, g.f. Dolus, i, g.m. Fallacia, æ, g.f. Fraudatio, onis, g.f. Fraus, fraudis, g.f. Fucus, i, g.m. Impostura, æ, g.f. Insidiæ, arum, g.f. pl. nu. tant. Perfidia, æ, g.f. Proditio, onis, g.f. Subsessura, æ, g.f. Techna, æ, g.fœ. List/Betrug/Schalckheit/Hinderlist/Trewlosigkeit/Verrätherey/ heimlich gehalt.

Zdrádę knowáć / Insidias struere, Dolos struere, Einem hindergehen/ nachstellen.

Zdrádliwie/ Zdrádą/ Dolosè, Fallaciter, Fraudulenter, Insidiosè, Insidianter, Simulatè, adv. Trüglichen/ mit betrug/ mit List/durch Auffsatz/durch falschen Schein/betrüglicher weise/hinderlistig/ verrätherlicher weise.

Zdrádliwy/ Dolosus, Fallaciosus, Falsificus, Fraudulentus, Insidiosus, a, um. Betrüghafftig/ Arglistig / auffsatzig / hinderlistig / Tückisch/ voll betrugs/der mit Falschheit vmbgehet/falsch thut.

Zdrádzić / Circumvenire, Defraudare, Fraudare, Hindergehen/ überlisten/betriegen. Zdrádzić kogo/Per fas & fidem decipere, vnter dem schein guter Trew vnd Billigkeit einen betriegen.

Zdrayca / Fraudator, Insidiator, Proditor, oris, g.m. Betrieger / Auffsatziger / Nachsteller/ Außspäher/Verräther.

Zdretwiáłość / Callositas, atis, g.f. Härte/ die Schwelle/dicke Haut.

Zdretwiáły/Callosus, Occallatus, a, um, voller Schwelen/dicke von Haut/von Arbeit erhärt.

Zdretwiáły / Obstupidus, Stupidus, Torpidus, a, um, Torpens, entis, g.o. erstumet/erstarret.

Zdretwienie/Stupiditas, atis, g.f. Stupor, oris, g.masc. Entsetzung/ Erstummung/ Erstarrung/ Sinnlosigkeit. Zdretwienie członkow/ Torpor, oris, g.m. Torpedo, inis, g.f. Faulheit/ das Einschlaffen vnd vngeleitigkeit der Glieder.

Zdrewnieć / Stirpescere, verstocken/ bey dem Stamm bleiben vnd nicht weiter wachsen/ ohne Stengel vnd Frucht bleiben.

Zdrojowy / Fontalis, e, Fontanus, a, um, das auß dem Brunnen ist.

Zdrowie/Incolumitas, atis, g.f. Salus, utis, g.f. Sospitas, atis, g.f. Soteria, æ, g.f. Valetudo, dinis, g.f. Heyl/ Gesundheit. Do zdrowia przychodźić/ Convalere, Convalescere, Revalere, Revalescere, Wiederumb zur Gesundheit gelangen/ wiederumb gesund werden/ genesen.

Zdrowiec bydlęcy/Asyla, æ, g.f. Hünerdarm.

Zdrowo/Salubriter, Salutariter, adv. heilsam.

Zdrowość/Salubritas, Sanitas, atis, g.fœ. Gesundheit/ Heilsamkeit.

Zdrowy/ Columis, Incolumis, e, Integer, gra, grum, Sospes, itis, g.c. Sanus, a, um, Valens, entis, g.o. Gesund/ Frisch/schadloß/wolmögend. Zdrowym być/Valere, Gesund seyn.

Zdrowy / Salubris, Saluber, bre, Salutifer, a, um, Heilsamb/Gesundlich.

Zdroy / Scatebra, æ, g.f. Scaturigo, ginis, g.f. Vrsprung/Brunnquelle.

Zdrożny/ Devius, a, um, Ab dem weg ablegen.

Zdrygáć się/Adhorrescere, Cohorrere, Cohorrescere, Exhorrere, Horrere, Horrescere, Inhorrere, Inhorrescere, Perhorrere, Perhorrescere, sich entsetzen/erschütten/erschröcken.

Zdrygájący się/Horrens, Horrescens, entis, g.o. Erschreckend/sich entsetzend.

Zdrygánie/ Horror, oris, g.m. Furcht/ Zitterung/Furchtsamkeit.

Zdumiále/ Attonitè, adv. mit Bestürtzung/ mit schrecken/gar bestürtzt.

Zdumiákem czynić/ Stupefacere, Erschrecken/das einer sich entsetzt.

Zdumiány/Obstupidus, Attonitus, a, um, Erstummet vnd erschrocken/ bestürtzt.

Zdumiewáć się/ Ad vel Astupere, Obstupere, Obstupescere, Stupere, Stupescere, Stupefieri, Erstummen/ sich entsetzen.

Zdumiewánie/Stupor, oris, g.m, Erstarrung/ Verwunderung/ Entsetzung.

Zdźbło / Avena, æ, g. fœ. metaph. Calamus, Culmus, Colmus, i, g.m. Festuca, Stipula, æ, g.fœ. Kornstengel/ Halm/ Kornhalm/Stengel/ Strohalm. Zdźbłá wierzch/Urruncum, i, g.n. Stielfäsen das zwischen den Hälmen vnd ähren ist / minder denn ein Korn/ Wahnkorn in ähern.

Że/Quia, Conjunct. caus. Darumb daß/ Weil.
Zębal/ Dentatus, a, um, der grosse Zähn hat.
Zębáty/ ktoremu zęby zá wárgi wychodzą/ Brochus, vel Bronchus, Dem die Vnterzähn vnd Lefftzen mit sampt dem Kinne weiter außgehen denn die obern.
Żebráć Mendicare, Betlen.
Żebráćko / Mendiciter, adv. Bettlerisch.
Żebráctwo / Mendicitas, atis, g. f. Betteley/ Bettelwerck.
Żebráczy/ Mendicissimus, a, um, Bettlerisch.
Żebrak / Mendicabulum, i, g. n. Mendicus, a, um, Mendiculus, i, g. m. ein Bettler.
Zebránie krotkie/ Summa, æ, g. f. die Sum/ der Vberschlag eines dinges.
Zebrány/ Libatus, a, um, Gesamblet.
Żebro/ Costa, æ, g. f. eine Ribbe.
Żebrowáty/ Costatus, a, um, Geribbet.
Żebrzący/ Mendicans, antis, g. o. Bettlend.
Żeby/ Ut, Uti, adv. Simil. Auff daß.
Żęćie/ Messio, onis, g. f. die Erndte.
Zegar/ Horologium, ij, g. n. ein Vhr/ Zeiger.
Zegar słoneczny/ Horologium Sciothericũ, Solarium, ij, g. n. Sonnen Vhr. Zegárá słonecznego pret / Gnomon, onis, g. m. der Zeiger einer Sonnen Vhr.
Zegárek ćiekący / Clepsydra, æ, g. f. Stundglaß/ Sandglaß.
Żeglárski / Naucleriacus, Nauclerus, Nauticus, a, um, den Schiffleuten zugehörig.
Żeglárstwo / Navicularia, æ, g. fœ. die Kunst das Schiff zu regieren/ stewren. Żeglárstwem się báwić / Naviculariam facere, ein Schiffmann seyn.
Żeglarz/ Navita, Nauta, æ, g. c. Vector, oris, g. m. ein Schiffmann.
Żeglowáć/ Navigare, Remigare, Schiffen.
Żeglowánie/ Navigatio, Velificatio, onis, g. f. Schiffung. Żaglem rospostártym jázdá/ Velificus cursus, schifffahrt mit außgespanten segeln.
Żeglowny / Navigabilis, e, Naviger, a, um, Velivolus, a, um, Schiffreich/ das da mit Segeln getrieben wird
Zegnáć do kupy / Compellere, zusammen treiben.
Żegnáć co / Benedicere, Segnen/ wünschen.
Żegnáć kogo/ Valedicere, Jubere valere aliquem, einen GOtt befehlen.
Żegnánie / Benedictio, onis, g. fœ. Segen/ Glück/ Benedeyung.

Zegnány / Coactus, a, um, Gezwungen/ getrieben.
Żelázem opráwny/ Ferratus, a, um, mit Eysen beschlagen.
Żelázne naczynie/ Ferramentum, i, g. n. Eysenwerck oder alt Eysen.
Żelázny/ Ferreus, a, um, Eysern.
Żelázny / Ferrugificus, Ferrugineus, a, um, Eysenfärbig/ Rauchfarb.
Żelázo/ Ferrum, i, g. n. Eysen.
Żelázowy / Ferrarius, a, um, das zum Eysen gehörig.
Zelżywie / Contumeliosè, adv. Verletzlich/ Lästerlicher weise/ Ehren verletzlich.
Zelżywość/ Contumelia, æ, g. f. Dedecus, oris, g. n. Ignominia, Macula, Nota, æ, g. fœ. Opprobrium, Opprobramentum, i, g. n. Opprobratio, onis, g. fœ. Probrum, Stuprum, i, g. n. Schmach/ Schand / Schandmaß / Vnehr / Schmachwort/ Schmachrede/ Schandmal.
Zelżywy / Contumeliosus, Ignominiosus, Probrosus, a, um, Ehrenverletzlich/ schmachhafftig/ schändlich/ Ehrloß / vnehrlich / voll Schand vnd Schmach.
Zelżony / Ignominiatus, Violatus, a, um, Geschändet/ verletzt/ nothwendiget/ verschreyet.
Zemleć/ Commolere, Conterere, zermahlen.
Żeńcá/ Messor, oris, g. m. ein Schnitter.
Żeńczy/ Messorius, a, um, zur Erndte gehörig.
Żenić się/ Connubere, sich verehelichen.
Żenie názbyt dogadzájący/ Uxorius, ij, g. m. der seinem Weibe vnterthänig vnd willfährig ist/ Windelwäscher/ Hahnrehe.
Żenin/ Uxorius, a, um, dem Weib gehörig.
Zepchnąć/ Detrudere, Abstossen/ abtringen.
Zepsowáć/ Deflorare, schänden/ verderben.
Zepsowány/ Depravatus, a, um, verdorben.
Zerdź/ Asser, eris, g. m. Contus, i, g. m. Longurius, ij, g. m. Pertica, Ridica, æ, g. f. Diele/ ein langer Stock/ Stange.
Zerwánie/ Ruptio, onis, g. f. ein Bruch/ Riß.
Zestrzygnąć/ Detondere, Abscheeren.
Zetrzeć/ Conterere, Zerreiben. Zetrzeć ná proch/ Dispulverare, zuspulver reiben.
Zewsząd / Undecunque, Undelibet, Undelicet, Undique versus, adverb. Allenthalben her/ von allen Orthen her.
Zeznawánie/ Professio, onis, g. f. Bekäntnüß.

Zezowáty/ Strabo, onis, g. m. der ſcheelift.
Zeżrzeć/ Devorare, Verſchlücken.
Zezwolenie/ Conſenſio, onis, g. f. Conſenſus, us g. m. Einhelligkeit/ Verwilligung.
Zgádnąć/ Divinare, Rathen/ weiſſagen.
Zgadzáć/ Quadrare, zuſammen ſtimmen.
Zgadzáć śię/ Cohærere, Cohæreſcere, Concordare, Convenire, mit einem anſtimmen/ gleich ſinnig/ einhellig/ einmütig ſeyn.
Zgadzáiący śię/ Cohærens, entis, g. o. Anhangend an ein ander.
Zganiáć/ Coactare, Cogere, Zuſammen treiben.
Zgánić/ Improperare, Verweiſen.
Zgęſtnienie/ Denſatio, onis, g. f. Dickmachung.
Zgęſzczáć/ Conſpiſſare, Denſare, Spiſſare, dick machen.
Zgęſzczáć śię/ Denſere, dick werden.
Zgiełk/ Tumultus, us, g. m. Auffruhr/ Empörung. Zgiełk czynić/ Perſtrepere, Tumultuare, & Tumultuari, ein Getümmel machen/ vngeſtümb vnd auffrühriſch ſeyn.
Zginąć/ Interire, Obire, Oppetere, Perire, Præcipitem abire, Vergehen/ verderben/ ſterben/ vmbkommen.
Zginánie/ Flexus, us, g. m. Flexura, æ, g. fœ. Biegung/ krümme/ ein Buck.
Zginienie/ Interitus, us, g. m. Interitio, onis, g. f. Verderbung/ der Todt/ Vntergang.
Zginione rzeczy/ Res abſciſſæ, Verlohrne (Sachen.
Zgłupieć/ Deſipere, Närriſch ſeyn.
Zgnieść/ Deflaccare, Abſchleiſſen.
Zgniłość/ Marcor, oris, g. m. Putredo, dinis, g. f. Fäule/ Verwelckung.
Zgniły/ Marcidus, a, um, Putris, e, Putrefactus, Rancidulus, a, um, Verfault/ verdorben/ ſtinckenecht. Zgniłym być/ Putrere, faul ſeyn.
Zgnoić/ Putrefacere, Verfaulen laſſen.
Zgnojony/ Putrefactus, a, um, Faul gemacht.
Zgodá/ Concordia, æ, g. f. Unanimitas, atis, g. f. Unio, onis, g. f. Einhelligkeit/ Einmütigkeit/ Einträchtigkeit.
Zgodnie/ Concorditer, Unanimiter, Uniter, adv. einhelliglich/ einträchtiglich/ einmütiglich.
Zgodny/ Concors, cordis, g. o. Conſonus, a, um, Unanimis, einhellig/ einmühtig/ eintrechtig/ gemeß/ gleichförmig.
Zgodźić śię/ Convenire, über ein kommen.
Zgodźić śię ná płácę/ Conponere pretio, vmb Lohn mit einem überein kommen.

Zgołá/ Omninò, Peniſſimè, Planè, Planius, Planiſſimè, Prorsùs, Prorsùm, adverb. gäntzlich/ gar.
Zgolić/ Abradere, Deradere, abſchaben/ abkratzen/ abſcheeren.
Zgorſzenie/ Offenſio, onis, g. f. Offenſiuncula, æ, g. f. Scandalum, i, g. n. Ergernüß/ Unfug/ Vngunſt.
Zgorſzyć/ Corrumpere aliquem ex optimo, Einen verführen/ ergeren.
Zgorzeć/ Conflagrare, Deflagrare, verbren(nen.
Zgorzenie/ Deflagratio, onis, g. f. Brunſt.
Zgorzknąć/ Raucere, garſtig werden.
Zgorzkniáły/ Rancidulus, a, um, garſtig.
Zgorzknienie/ Rancor, oris, g. m. Fäule.
Zgotowány/ Apparatus, a, um, bereit/ Zugerüſt/ fertig.
Zgromádny/ Collectitius, Collectivus, a, um, verſamlet.
Zgromadzáć/ Adgregare, Aggerere, Aggregare, Colligere, Conciere, Conciliare, Congregare, Legere, zu der Schaar ſamblen/ zuſammenhauffen/ zuſammen fordern/ zuſammen bringen/ ſamblen.
Zgromadzáć śię/ Confluere, Convenire, ſich ſamblen/ zuſammen kommen.
Zgromádzenie do rády/ Advocatio, onis, g. f. Verſamblung zu einem Rath.
Zgromádzenie/ Collectio, onis, g. f. Collegium, ij, g. n. Congeſtus, us, g. m. Frequentia, æ, g. fœm. Verſamblung/ Zuſammenſamblung.
Zgromádzenie ludźi/ Concio, onis, g. f. Verſamblung deß Volcks/ die Gemeinde.
Zgromádzenie/ Coactio, onis, g. f. Coactus, us, g. m. Congregatio, onis, g. fœ. Conſeſſus, us, g. m. Synagoga, æ, g. fœm. Verſamblung.
Zgromádzenie śię/ Circumfluxus, us, g. m. Zuſammenlauffung. Zgromádzenie wielkie/ Cœtus, us, g. m. eine groſſe Verſamblung. Łáczny do zgromádzenia/ Congregabilis, e, das ſich leichtlich verſamblet.
Zgromádzony/ Collectus, a, um, zuſammen geſamblet.
Zgrzány/ Fervefactus, a, um, warm gemacht.
Zgrzebiány/ Stuparius, Stupeus, a, um, dem Wercke/ Heede gehörig.
Zgrzebie/ Stupa, æ, g. f. Kauder/ Werck von Hanff oder Flachs/ Heede.

Zgrzytáć zębámi od gniewu/ Frendere, mit den Zähnen knirschen vor Zorn.

Zgrzytánie zębow / Stridor dentium, das Zähnklappern.

Zgubá/ Amissio, Disperditio, onis, g. f. Disperditus, us, g. m. Exitium, ij, g. n. Internecio, onis, g. f. Obitus, us, g. m. Perditio, onis, g. f. Pernicies, ei, g. f. Verlierung / Verdruß/ böser Außgang/ Vntergang/ Schade.

Zgubić / Amittere, Disperdere, Perdere, verlieren/ verderben. (ren.

Zgubiony/ Amissus, Perditus, a, um, verloh-

Zgwałćić pánnę / Stuprare, Virgini stuprum inferre, Vitiare virginem, eine Tochter fällen/ eine Jungfraw schwächen.

Zgwałcony/ Temeratus, Violatus, a, um, geschändet/ gewaltiget/ geschwecht/ beflecket.

Ziárnisty/ Granosus, a, um, kernicht.

Ziárno/ Coccus, i, g. m. Coccum, Granum, i, g. n. Kern an der Frucht. Ziárná zbieráiący/ Frugilegus, Granifer, a, um, der Frucht zusammen lest.

Ziárnowy/ Granatus, a, um, wol gekernt.

Zjątrzenie/ Apostema, atis, g. n. Geschwär.

Zięba/ Fringilla, æ, g. f. ein Finck.

Ziębiący/ Algificus, Frigificus, Frigorificus, a, um, verkühlende/ das Kälte bringt.

Ziębić/ Frigefactare & Frigefacere, Hyemare, kalt seyn/ kalt machen/ fast wintern.

Ziębiony/ Hyematus, a, um, gefroren.

Ziębnąć/ Algere, Algescere, Frigescere, Inalgescere, erkalten/ frieren.

Zięć/ Gener, i, g. m. Tochtermann.

Zjednoczenie/ Unitas, atis, g. f. Vereinbahrung zweyer oder mehrer Dinge.

Zjednoczyć/ Coadunare, zusammen fügen.

Ziele/ Herba, Herbula, æ, g. f. dim. Kraut. Co się ná ziołách zna/ Herbarius, ij, g. m. Einer der die Kräuter wol kennet.

Zieleniący się/ Viridans, antis, g. o. blüend/ grünend. Zieleniące się mieysce/ Viretum, i, g. n. ein grüner Ort.

Zielenić się/ Herbascere, Herbescere, Obherbescere, Vernare, Virere, Virescere, grünen vnd blühen/ grün seyn.

Zielisty/ Herbidus, a, um, Kräuterich / voll Kraut.

Zielnik/ Herbarz/ Anthologica, orum, g. n. pl. n. Kräuterbuch.

Zielny/ Herbarius, Herbeus, a, um, Kräutig.

Zielona fárbá / Pervinca, æ, g. f. Ingrün.

Zielonáwy/ Subviridis, e, grünlechtig.

Zielono/ Viride, adv. grünlecht.

Zieloność/ Viriditas, atis, g. f. Viror, oris, g. m. Grüne/ Grünheit.

Zielony/ Viridicatus, a, um, Perviridis, Viridis, e, grün/ fast grün.

Ziemek/ Municeps, cipis, g. o. Nostras, atis, g. o. Popularis, e, Landsgenoß / Landsmann.

Ziemiá/ Humus, i, g. f. Solum, i, g. n. Tellus, uris, g. f. Terra, æ, g. f. Terrenum, i, g. n. die Erde/ der Erdbodem/ das Erdreich.

Ziemiánká/ Sirrhus, vel Sirus, i, g. m. Keller/ eine Grube vnter dem Erdreich/ darin das Korn lange zeit vnverderbt behalten kan werden.

Ziemny/ Humeus, Terreus, Terrigenus, a, um, irdinn/ irrdisch.

Ziemski / Terrenus, a, um, Terrestris, e, Irrdisch.

Zjeść/ Depascere, Devorare, verschlingen.

Ziewáć/ Hiare, Oscitare & Oscitari, Gehnen das Maul auffthun vnd gappen.

Ziewáczká/ Oscedo, inis, g. f. das Gehnen.

Ziewáiący/ Oscitans, antis, g. o. jenendt/ das Maul auffhabend/ der faul/ hinlessig/ träg ist.

Ziewánie/ Ziewnienie/ Hiatus, us, g. m. Oscitatio, onis, g. f. das Jenen/ Gehnung.

Zimá/ Bruma, æ, g. f. Hyems, imis, g. f. der Winter. Zimá przykra / Hyems teterrima, grawsamer Winter. Ná ostátku zimy/ Hyeme mitescente, zu außgehendem Winter.

Zimno/ Algor, oris, g. m. Algus, i, vel us, g. m. Frigus, oris, g. n. Frigor, oris, g. m. Kälte/ Frost. Zimnu się odeymowáć/ Frigus pellere, die Kält vertreiben.

Zimny/ Algidus & Alsus, Chimerinus, Frigidus, Gelidus, a, um, Hybernalis, e, Prægelidus, Rigidus, a, um, kaltecht/ winterlich/ Eyßkalt/ steiff von Kält/ von Frost erkält.

Zimorodek/ Alcedo, inis, g. f. Cæyx, icis, g. f. Ispida, æ, g. f. Meervogel/ Eyßvogel.

Zimostrádki/ Poma serotina, Äpffel so spät reiff werden.

Zimostrádki/ Duracini acini, Beerlein die eine harte Haut haben.

Zimostrádny/ Serotinus, a, um, spätig.

Zimowáć/ Hybernare, Hyemare, Das Winterläger halten/ verwintern.

Zimowánie/Hyematio,onis,g. f. Winterleben/ Winterung.

Zimowány/ Hyematus,a,um,gewintert.

Zimowy / Brumalis, Hyemalis,e, Winterig.

Zlać do kupy/Affundere, zusammengiessen.

Złączáć/ Associare,Coagulare,Committere, Componere, Conjugare, Conjungere, Consociare, Continuare, Copulare, Jungere, Sociare, zusammenbringen / zusammensetzen / zusammen jochen/ zusammen binden / zusammenfügen / aneinander machen / gesellen.

Złączájący / Copulativus , Conjunctivus, a, um, zusammenfügig.

Złączánie/Connexio,Consociatio,onis,g.f. Consortium,ij,g.neut. Consortio,Continuatio, onis, g. f. Continuitas,atis, g.f. Copulatio, Junctio,onis, g. fœ. Bund/Zusammenbindung/ Zusammenfügung.

Złączony/ Junctus, Sociatus,a,um, gesellet.

Złamáć/ Confringere, zerbrechen.

Złamánie/Confractio,onis, g. f. Brechung.

Złamány/ Fractus,a, um, gebrochen.

Zlany/ Defusus, Fusus,a,um, abgegossen.

Zlatáć/ Devolare, abfliegen.

Zlatáć śię / Convolare, zusammenfliegen.

Złe/ Abusivè, Corruptè, Malè, Pravè, Vitiosè, adver. Mißbräuchig/ Durch Verderbung/ verderbet/ böhlich/ vnrichtig/ fehlend/ übel.

Złe/ Malum,i,g.n. das Vbel. Złe broić/ Malefacere, übels thun. Złego brojenie/ Maleficentia, æ, g.f. Das übel thun.

Zlecenie/ Delegatio,onis, g.fœ. Befelch/ gegebene Gewalt.

Zlećić/Commendare,Demandare,anbefehlen.

Zlećić wodę/ ic. Tepefacere, law machen.

Zlećieć/ Labi, hinabfallen.

Zlecony/ Commendatus, a, um, befohlen.

Zlenieć/ Languescere, Relanguescere, erwelchen/ verwelcken/ faul werden oder seyn.

Zlewáć/ Capulare, Decapulare, schöpffen.

Zlewácz/ Capulator, Fusor, oris, g.masc. ein Giesser/ Schöpffer/ Zufüller.

Zlezáły/Fracidus,a,um, faul/matt/ verlegen.

Zliczyć/ Transnumerare, durchzehlen.

Żłob/ Præsepium, ij, g. n. eine Kripp.

Żłobkowáto w dłuż / Imbricatim, adverb. Ziegelweiß/ kandelächtig.

Żłobkowátość/Concavitas,atis, g. f. Holle.

Żłobkowáty okrągło / Concavus, a, um. Allenthalben holl/ puckelächtig.

Żłobkowáty w dłuż/Imbricatus,Imbricosus, a, um, Kanählrund vnd lang.

Złoćień źiele/ Achilleos, ei, g. f. vel Achillea, æ, g. f. alias, Myrophyllum, i, g. n. Millefolia, æ, g. f. Millefolium, ij, g. n. Sideritis, is, g. f. Gerwel/Garbenkraut/ Schaffripp/ Schaffgarb.

łoczyńcá/ Malefactor, oris, g. m. Maleficus, i, g. m. Mißthäter/ Vbelthäter.

Złoczyństwo/ Malefactum,cti, Maleficium, ij, g. n. Maleficentia, æ, g. f. allerley Missethat.

Złod/ Gelicidium, ij, g. n. der Reiff.

Złodźiey/Fur, Furis, g. c. Furunculus, Furculus, i, g. m. Homo trium literarum, Vecticularius, ij, g. m. ein Dieb. Złodźiey mistrny/ Autorycus, i, g. m. Authophorus, i, g. m. Ein meisterlicher Dieb. Złodźiey dobr pospolitych/ Peculator, oris, g. m. der ein Gemeind oder Fürsten bestilt. Złodźiey wierutny/sławny/ Trifurcifer, feri, g. m. grosser Vbelthäter. Arcyzłodźiey/ Trifur, uris, g. o. Trifurcifer, feri, g. m. ein Ertzdieb.

Złodźieyskie/ Furaciter, adv. verstohlen.

Złodźieystwo/ Furtum, i, g. n. ein Diebstall. Dopuśćić śię złodźiestwá/Astringere se furti, sich eines Diebstalls schuldig geben. Złodźieystwem żyć/ Vecticulariam vitam agere, mit stehlen sich erhalten.

Złomignat/Panacea, æ, g. f. Panaces , is , f. f. Panax, acis, g. f. Ein Kraut das alle Kranckheit sol heilen.

Złorzeczenie/ Złorzeczeństwo / Insectatio, onis, g. f. Maledictum, i, g. n. Maledictio, onis, g. f. Fluch / Scheltung/ Schmachwort.

Złorzeczliwie / Maledicè, adv. schmählich/ mit Schmachreden/ Schmachwort.

Złorzeczliwość/ Maledicentia, æ, g. f. Die Schmachrede/ Nachred/ das Schmähen.

Złorzeczliwy/ Maledicus, a, um , Lästerer/ Vbelnachreder/ Flucher.

Złorzeczyć/ Insequi aliquem maledictis, Einem fast übel nachreden.

Złość/ Improbitas, atis, g. f. Malevolentia, æ, g. f. Malignitas, atis, g. f. Malitia, æ, g. fœm. Nefas, g. n. indeclin. Nequitia, æ, g. f. Nequities, ei, g. f. Pravitas, Vitiositas, atis, g. f. Vitium, ij, g. n.

g.n. Vnfrommkeit/Boßhafftigkeit/Schalckheit/ Boßheit/verkehrter Sinn/Laster/Vntugend.

Złośliwie/ Maleficiosè, Maligne, Malitiosè, Maligna mente, Protervè, adver. boßhafftiglich/ vngüttiglich/ bößlich/ widerspenniglich.

Złośliwy/ Malignus, Malitiosus, Protervus, a, um, Nequam, g. o. indeclin. Boßhafftiglich/ Bub/oder Schalck/ muthwillig/ vnbändig.

Złotárnia/Aurificina, æ, g. f. Goldschmidlade.

Złotniczy kámień probny/ Lydius lapis, Parius lapis, ein Goldstein/Probierstein.

Złotniczy kley/Chrysocolla, æ, g. f. Borraß/ Berggrün.

Złotnik/Aurarius, ij, g. m. Aurifex, icis, g. m. Aurifaber, bri, g. m. ein Goldschmied.

Złotnik robaczek/ Cicindela, æ, g. f. Lampyris, ridis, g. f. Johanniswürmlein/ Ein Liechtmuck/scheinet bey Nacht/fliegt vmb die Liechter.

Złoto/ Aurum, i, g. n. Gold. Złoto szczyre/ Obryzum, i, g. n. rein vnd im Fewer wol geläutert Gold. Złota bryłá/Palacra, æ, g. f. eine Scheibe oder Platte Golds/Goldkloß. Złota gorá/ Arrugia, Auraria, Aurifodina, æ, g. f. ein Goldgrube. Naczynia w złoto opráwne/ Chrysendeta, orum, g. n. pl. n. Geschirr mit gülden Spangen. Od złotá ułomki/ Intertrimentum, i, g. n. Abgang von dem Golde. (Rothforell.

Złotobrew rybá / Aurata, vel Orata, æ, g. f.

Złotogłow źiele/ Albucum, i, g. n. Asphandelus, i, g. m. Hastula regia, Goldwurtz.

Złotogłownik/ Segmentarius, ij, g. m. Seidenwäber / der gülden stück in die Kleider wäbet.

Złotokrádźcá/ Aurilegus, i, g. m. Aurifur, is, g. m. Golddieb.

Złotowłosy / Auricomus, i, g. m. Der goldgelbe Haar hat.

Złożyć co/Confingere, zusamensetzen/dichten.

Złupić/ Compilare, Despoliare, vel, Dispoliare, Diripere, Excutere, Multare, berauben/ außziehen / einem den Säckel lehren. Złupić z pieniędzy/Attondere aliquem auro, einen vm sein Geld bringen.

Złupienie/ Compilatio, Direptio, onis, g. f. Beraubung/ Plünderung.

Złupiony / Compilatus, Exutus, Spoliatus, Viduus, a, um, beraubt / außgezogen / entblöst.

Zły/ Ater, tra, trum, Deter seu Deterus, a, um, Deterior, us, Deterrimus, Improbus, Malus, a, um, Nequam, g. o. indeclin. Niger, gra, grum, metaph. Perversus, Pravus, Reprobus, Vitiosus, a, um, böß/boßhafftig/arge/vnfromm/ verderbt/ verführt/ verkehrt.

Zmacniáć/ Animare, Commasculare, Confirmare, Consolidare, Firmare, Fortificare, Masculare, muhtig machen/ stärcken/ versichern/ fest vnd hart machen/ bestätigen.

Zmárszk/Ruga, æ, g. f. Runtzel.

Zmárszczáć/ Zmarszczeć/Corrugare, In rugas replicare, verrumpeln/zusammen rumpfen/ zusammen runtzeln.

Zmárszczony/Rugosus, a, um, gerunzelt.

Zmártwienie/ Sideratio, onis, g. f. Schade vom Wetter.

Zmártwychwstáły/ Redivivus, a, um, wieder erfrischet/ von verdorbenen ernewert

Zmárzły/ Alsiosus, Glaciatus, a, um, Gelabilis, e, kaltlecht/ erfroren.

Zmárznąć / Congelare & Congelascere, Conglaciari, Gelu rigere, verfrieren.

Zmawiáć się/ Condicere, versprechen.

Zmawiánie się/ Conspiratio, onis, g. fœm. Vereinigung/ Zusammenrottirung.

Zmázá/ Macula, æ, g. f. ein Fleck/ Mase.

Zmázáć/ Cassare, Delere, Inducere, außtilgen/ durchstreichen/ durchthun.

Zmázáć się czym/Impiare, sich mit Sünden beflecken/ sich versündigen.

Zmázánie/ Deletio, onis, Litura, æ, g. f. Außtilgung/Durchstrich. Zmázániu podległy/Delebilis, e, dz außgetilgt/außgelescht mag werden.

Zmázująca/ Deletrix, icis, g. f. Außtilgerin.

Zmázujący/ Deletilis, e, Deletitius, a, um, Deletor, oris, g. m. das da außleschet.

Zmiátáć/ Deverrere, Everrere, abkehren.

Zmiękczáć/Zmiękczyć/ Deflaccare, Emollire, abschleiffen/erweichen/ lind machen Zmiękczyć wprzod/ Præmollire, zuvor erweichen.

Zmieniony/ Commutatus, a, um verändert.

Zmierzáć/ Collimare, Intendere, ziehlen wie die Schützen wan sie schiessen wollen.

Zmierzánie do czego/ Intentio, onis, g. f. die Meynung vnd Fürnehmen eines Menschen.

Zmierzch/ Crepusculum, i, g. n. Primæ tenebræ, Prima fax noctis, Lucis & noctis confinium, die Dämerung/wañ sich tag vñ nacht scheidet. Aż do zmierzchu/ Quoad contenebravit, biß das es finster worden ist. Gdy się poczęło

zmierzcháć/Primis intendentibus tenebris,so bald die erste Dunckelheit einfiel.

Zmierzchá się/Vesperascit, Advesperascit, imperson. es wird Abendt. Zmierzcháć się/Vesperare, Invesperascere, Abendt werden.

Zmierźić sobie/Pertædere, einen Eckel daran haben/ nicht gern sehen/ vnwillig worüber seyn/ einen Verdruß haben.

Zmierżony / Fastiditus, a, um, verschmäht.

Zmierzony/ Mensus, a, um, gemessen.

Zmierzyć/ Demetiri, Perlibrare, abmessen.

Zmießány/Mixtus, a, ũ, vermischt/gemengt.

Zmijá/ Aspis, pidis, g. f. Vipera, æ, g. f. eine Natter. zmijá zá ktorey ugryźienięm wßystká krew wyćiecze/ Hæmorrhois, idis, g.f. eine Gattung einer Schlangen / nach deren Biß alles Blut außlaufft. (hörig.

Zmijowy/ Vipereus, a, um, der Natter zuge-

Zmindá/ Sordes, is, g. f. grosse Geitzigkeit.

Zmindá źiele/Blitum, i, g. n. Bienetschkraut.

Zmoc/Demadere & Immadere, gantz naß oder feucht seyn. Zmoc/ in alia significatione vid. Przemagáć/Przemoc.

Zmoczony/Madens, entis, g. o. naß/ feucht.

Zmoczyć/ Austrare, obsol. feucht machen.

Zmordowáć/Rumpere, müde machẽ. Zmordowáć wprzod/Prælassare, vorhin müd machẽ.

Zmowinie/ Compacto, aus Anschlag.

Zmudźinek/ Manus, Manulus, i, g. m. Musimon, onis, g. m. ein klein Pferdlein.

Zmysłem pojętny/Sensilis, Sensibilis, e, befindlich. Zmysłem niepojęty/ Insensilis, Insensibilis, e, vnempfindlich. Zmysł/Sensus, us, g.m. Befündnüß/Befindligkeit.

Zmysláć/ Zmyślić/ Comminisc i, Confingere, erdencken/erdichten. Zmysláć zdrádliwie/ Contechnari, eine List erdencken.

Zmysláć/Simulare, sich añehmen/sich stellen/ gleißnen. Zmysláć się ktm/ Mentiri se esse aliquem, sich fälschlich für einen außgeben.

Zmysláć/ Insimulare, gleißnen.

Zmyslácz/ Dissimulator, Fictor, Simulator, oris, g. m ein Gleyßner/ Erdichter.

Zmysláczká/ Fictrix, icis, g. f. Erdichterinn.

Zmyslánie/ Fabulositas, atis, g. f. Fictio, onis, g. f. Ironia, æ, g. f. Simulatio, onis, g.f. ein Gedicht/ Fantasey/ Fabelwerck.

Zmyslánie/ Zmyslenie / Figmentum, Pigmentum, i, g. n. ein Betrug/ Gedicht.

Zmyślnie/ Dissimulanter, Fictè, Simulatè, Verniliter, ad v. fälschlich /durch falschen Schein.

Zmyślność domowey czeládźi/ Vernilitas, atis, g. f. Schalckheit/ Arglistigkeit.

Zmyślony/Assimulatus, Commentitius, Fabulosus, Imaginarius, a, um, erdicht/ erfunden.

Znáć/ Noscere, kennen.

Znáczący co złego / Ominosus, a, um, vordeutig/ vnglücklich / das böses anzeiget.

Znáczek/ Gwiazdeczká/ Asteriscus, Obelus, i, g. m. Stern/ein Pünctlein damit man in die Bücher zeigt. Znáczek ten położyć/Obelo notare, schelten/ verwerffen.

Znácznie/ Cognoscibiliter, Enormiter, Insignitè, Insigniter, Luculentè, Luculenter, Notabiliter, adv. über die Maß/ scheinbarlich/ verständlich/ mercklich.

Znáczny/ Celebris, Celeber, bre, Conspicuus, a, um. Insignis, e. Luculentus, a, um, Notabilis, Observabilis, Pernobilis, Præsignis, e, berühmt/achtbar/scheinbarlich/treflich/fürnehm/ mercklich/ fürtreffentlich.

Znáczyć/ Adnotare, Annotare, Adsignificare, Apponere notam, Consignificare, Denotare, Imprimere, Insignire, Notare, Signare, Significare, zeichnen. Znáczyć przez/Persignare, versiegeln/ verzeichnen.

Znáczyćiel/ Annotator, oris, g.m. Auffzeichner/ Auffmercker der da auffschreibet.

Znájomość/ Notitia, Notities, ei, g. fœm. Wissenschafft/ Kundschafft.

Po znájomu/ Familiariter, adv. in geheimb freundlich

Znájomy/ Cognitus, Notus, a, um, Perfamiliaris, e, bekand/ gar geheimer Freund.

Znák/ Signum, i, g. n. Nota, æ, g. f. Vestigium, Argumentum, i. g. n. Insigne, is, g. n. & Insignia, orum, g. n. pl. n. Specimen, inis, g. n. Anzeigung / Zeichen / Probstück / Muster / Gemerck/ Warzeichen.

Znák / pogody niepogody/ Præsagium futuræ tempestatis, ein Zeichen deß künfftigen Wetters.

Znák przyßłego przypadku dźiwny / Signum, Prodigium, ij, g.n. Omen, inis, g. n. ein Loßzeichen.

Znák dobry/ßczęśliwy/Omen bonum, secundum, dextrum, Auspicium bonum, ein gut Zeichen.

Znák zły/nieſzcżeſliwy/Omen malum, dirum, ſiniſtrum, infauſtum, Auſpicium malum, Vnglückzeichen das etwas übels andeutet.

Znákomity/Notabilis, e, ſcheinlich/mercklich/ bekantlich.

Ználeść/ Offendere, antreffen/ finden.

Ználeziony / Inventus, Repertus, Repertitius, a, um, gefunden.

Znamie/ Nævus, i, g. m. ein Fleck/ Mahl.

Znienawidzony/ Subinviſus, a, um, verhaſſet. Znienawidzonym być/ Eſſe odio, Conſpici infeſtis omnium oculis, verhaſſet ſeyn.

Znieść jáycá/Emittere ova, Eyer legen.

Zniesienie/ Abolitio, onis, g. f. Abſtellung/ Abſchaffung/ Außtilgung.

Zniesiony do kupy/Collatus, a, um, zuſammen getragen.

Zniewaláć/ Subigere, zwingen.

Zniewążáć/ Lædere, beleidigen.

Zniewázony/ Læſus, a, um, verletzt.

Zniewolony/ Mancipatus, a, um, vnterworffen/ verpflicht/ zugeeygnet.

Znikáć/ Diſparere, Evaneſcere, Vaneſcere, aus dem Geſicht weichen/ verſchwinden / zu nicht werden/ zergehen/ vergehen.

Znikomy/ Corruptibilis, e, zergenglich.

Zniſzczeć/ Evaneſcere, zu nicht werden.

Zniſzczony/ Conſumptus, a, um, verzehrt/ verbraucht/ verthan.

Zniwo/ Meſſis, is, g. fœ. die Erndte. Zniwo ſię goruie/ Surgit meſſis, das Korn wächſt auff.

Zniżáć/ Zniżyć/ Comminuere, Deponere, Diminuere, Deprimere, Imminuere, Humiliare, Submittere, mindern/ niedrigen/ demütigen/ nieder legen/ nieder ſetzen.

Zniżánie/ Zniżenie/ Comminutio, Diminutio, Humiliatio, Imminutio, Submiſſio, onis, g. fœm. Verkleinerung / Minderung / Erniedrigung. Zniżánie ſię/ Procidentia, æ, g. fœ. Niederfall.

Zniżony/ Demiſſus, Depreſſus, a, um, nieder gelaſſen/ hinunter gedruckt.

Znośić do kupy/ Comportare, Conferre, zuſammen tragen.

Znośić/ Znieść/ Abrogare, Antiquare, Obterere, Tollere, hinweg thun/ abſchaffen.

Znośić/ Znieść/ Durare, Ferre, Perferre, Pertolerare, Tolerare, dulden/ leyden/ ertragen/ tragen.



Znośnie/ Toleranter, Tolerabiliter, adverb. leydentlich/ gedultig/ träglich.

Znośny/ Patibilis, Tolerabilis, e, leydentlich/ wol zu erdulden/ leyden.

Znoſzenie/ Abrogatio, Antiquatio, onis, g. f. Auffhebung/ Abſchaffung eines Dinges.

Znoſzenie do kupy/ Collatio, onis, g. f. Collatus, us, g. m. Zuſammentragung.

Znoſzenie/ Toleratio, onis, g. f. das Leyden.

Znowu/ Denuò, Iterùm, Rurſum, Rurſus, adverb. von newen/ wiederumb/ dargegen.

Żołądek/ Stomachus, Ventriculus, i, g. m. der Magen. żołądká bolenie / Morbus cardiacus, das Stechen vnd Grimmen deß obern Ingeweids. żołądká chorego/ Cacoſtomachus, g. m. Stomachicus, a, um, der einen böſen Magen hat.

Żołądź/ Balanus, i, g. m. Glans, glandis, g. f. vel, Glandis, is, g. f. eine Eychel. żołędźi zgromádzenie/ odmierzánie/ Glandatio, onis, g. f. Eychelſamblung.

Żołć/ Fel, Fellis, g. n. die Gall.

Żołćieć/ Flavere & Flaveſcere, Rutilare, Rutileſcere, gelb werden.

Żołd/ Æs militare, Penſio, onis, g. f. Præmium, ij, g. n. Stellatura, æ, g. f. Stipendium, ij, g. n. Beſoldung/ Sold.

Żołdowáć/ Ná żołd ſłużyć/ Merere & Mereri, Merere ſtipendia, Meritare, Militare, Stipendiari, vmb Sold dienen/ Lohn verdienen.

Żołdowy/ Stipendiarius, Stipendioſus, a, um, der viel Jahr vmb Sold gedienet hat.

Żołędny/ Glandifer, a, um, das Eycheln trägt.

Żołná/ Apiaſtra, æ, g. f. Apiaſtrum, i, g. n. Merops, meropis, g. m. ein Vogel der Bienen ißt.

Żołnierſka/ Militia, Stratia, æ, g. f. Kriegsheer.

Żołnierſki/ Bellax, acis, g. com. Bellicoſus, a, um, Martialis, Militaris, e, Stratioticus, a, um, Kriegiſch/ das zu Kriege dienet.

Żołnierſkie/ Militariter, adv. Kriegiſch/ nach Kriegiſcher Art vnd Weiſe.

Żołnierſtwo/ Militia, æ, g. f. Kriegszug.

Żołnierz/ Bellator, oris, g. m. Miles, itis, g. c. Stratiotes, is, g. m. ein Kriegsmann. żołnierz nieporządny/ nagle/ ná predce zebrány/ Miles tumultuarius, Evocatus miles, in eyl auffgemahnter Kriegsmann. żołnierz nowotny/ Neoptolemus, i, g. m. Tyro, onis, g. m. Tirunculus, i, g. m. ein newer Kriegsmann. żołnierz do-

browolny/ Volo, onis, g. m. eigene Leuthe/ die sich zu Kriegszeiten freywilliglich erboten/ hernach zu Bürgern angenommen. żołnierz lekki/ Ascriptitius, Ferentarius, ij, g. m. Miles rorarius, Veles, litis, g. m. leicht gewapnete Kriegsleuthe die den Angriff thun. żołnierz wodny/ Naumachiarius, ij, g. m. Kriegsmann auffm Wasser. Żołnierz posiłkowy/ Socia arma, Hülff zu Kriegen. żołnierz osádzony/ Titulus quasi Tutulus, i, g. m. das sie sich schirmen sollen. żołnierz morski/ Classiarius, ij, g. m. Kriegsmann zu schiff. Żołnierz ćwiczony/ stáry/ Miles veteranus, ein alter Kriegsmann. żołnierz przodkowy/ Antesignanus, ij, g. m. Antepilani, orum, g. m. plu. num. der für dem Fähnlein oder Panier in der Schlachtordnung stehet. żołnierzem być/ Militare, Kriegen. Żołnierz ná mieysce drugiego przyjęty/ Accensus, i, g. m. Soldat/ der an des andern statt angenommen ist.

Żołta chorobá/ Icterus, i, g. m. Morbus regius, die Gelbesucht. żołta chorobe ćierpiący/ Ictericus, a, um, Gelbsüchtig.

Żołtáwy/ Luridus, Luteolus, Sufflavus, a, um, Gelbächtig. żołtáwa fárbá/ Color citrinus, Goldfarb/ Citronen Farbe.

Żołtek jájowy/ Ovi luteum, i, g. n. Vitellus, i, g. m. Eyerdotter.

Żołtoczerwony/ Croceus, vel Crocinus, Flammeolus, Flammatus, Rutilus, a, um, Roth/ gleich einer Flamm oder Saffran/ Gelbroth.

Żołty/ Flavus, Fulvus, Luteus, a, um, das gelb ist/ Goldgelb.

Żołw/ Chelone, es, g. f. Testudo, inis, g. f. ein Schildkröte. żołwiojad/ Chelonophagus, i, g. m. Schneckenfresser. żołwi kámień/ Chelonitis, idis, g. f. ein Kröttenstein. żołwia skorupá/ Chelonium, ij, g. n. Schneckenhäußlein.

Żołwi/ Testudineus, a, um, von Schildkröten.

Żołwicá/ Swieść/ Glos, glotis, g. fœ. des Mannes Schwester/ ein Geschwey.

Żoná/ Conjux, jugis, g. f. Uxor, is, g. f. Ehegemahl/ Eheweib/ Haußfraw.

Żonáty/ Nuptus, a, um, Verheyrathet. żonátym być/ Maritum esse, ein Weib haben.

Żoraw/ Grus, gruis, g. m. vel f. ein Kranich.

Żorawek/ Vipio, onis, g. m. ein junger Krantch.

Żoraw studźienny/ Tolenon, onis, g. m. Tollo, onis, g. m. Tolonus, i, g. m. ein Wippe das ist/ ein langes Holtz an einem Schöpffbrunn/ welches



am Hindertheil schwerer damit desto leichter zu heben vnd zu schöpffen/ vnd dergleichen Instrument/ ein Brunnschwengel.

Żorawie noski/ ziele/ Geranion, ij, g. n. herb. Storchschnabel/ Gottesgenad.

Zorzá/ Aurora, æ, g. f. Crepusculum matutinum, Eos, ois, g. f. Leucothea, Matuta, æ, g. fœ. die Morgenröthe.

Zostáć/ Hærere, Manere, Remanere, Restare, Superesse, Dahinden bleiben/ übrig seyn/ überbleiben.

Zostáć się/ Permanere, auff einem ding bleiben vnd beharren.

Zostáć ná liczbie/ Reliquari, überbliebene schuld vnbezahlt anstehen lassen.

Zostánie/ Zostawánie/ Mansio, Remansio, onis, g. f. das darhinden bleiben.

Zrąbáć/ Consecare, zerhawen.

Zráchowáć/ Dispicere, außrechnen.

Zráchowány/ Numeratus, a, um, gerechnet.

Zránienie/ Vulneratio, onis, g. f. verwundung.

Zrastáć się/ Solidescere, zusammen wachsen.

Zrastánie się/ Coalitus, us, g. m. Zusammenwachsung.

Zrękowáć/ Despondere, Desponsare, Sponsare, Vermählen/ zur Ehe verheissen.

Zrękowány/ Desponsatus, Desponsus, a, um, zur Ehe verheissen/ oder zugesagt.

Zrękowiny/ Confarreatus, us, g. m. Confarreatio, Desponsatio, onis, g. f. Sponsalia, orum, g. n. plur. num. Sponsus, us, g. m. Verlöbnüß/ vermählung/ Zusag.

Zrobić/ Perficere, Perpetrare, Vollenden/ außmachen/ vollbringen.

Zrobiony/ Operatus, a, um, Gearbeitet.

Źrodlisty/ Scaturiginosus, a, um, voller quellen.

Zrość się/ Coalescere, zusammen wachsen.

Zrownáć/ Æquare, Ebenen/ eben machen.

Zrozumiány/ Intellectus, a, um, Verstanden.

Zrozumieć/ Cognoscere, Erfahren.

Zrozumiewáć/ Sentire, verstehen/ mercken.

Zrywáć/ Convellere, Decerpere, Devellere, Divellere, Evellere, außziehen/ außrupffen/ außwurtzeln/ außtilgen/ abbrechen/ abreissen.

Zrywácz/ Avulsor, oris, g. m. ein Abreisser.

Żrący wszystko/ Omnivorus, a, um, Alles fressend/ verschlingend.

Zrządzony od Bogá/ Fatalis, le, das von

Gott beschlossen/ versehen/ geordnet/ beschieden/ vnd bestimmt ist.

Zrzeć/ Catillare, Ligurire, Lurcare, Vorare, schlemmen/ verprassen/ verschlingen/ fressen.

Zrzenicá/ Glaucoma, æ, g. fœm. Glaucoma, atis, gen. neut. Glaucomatum, i, g. neut. Pupilla, Pupula, æ, g. fœ. Augapffel / Augstern. zrzenice chorobá/ Argema, æ, g. f. Argema, atis, g. n. ein Geschwer beym Kreyß des Auges.

Zrzenie/ Voratio, onis, g. fœ. Verschlingung/ Verschluckung/ Das fressen.

Zrzobek/ Pullus equinus, Nati, de pullis equarum, ein Füllen.

Zrzodlny/ Fontanus, a, um, Fontalis, le, das von Brunnen ist.

Zrzodło/ Fons, fontis, g. m. Fonticulus, i, g. m. Rivus, i, g. m. Brunn/ Bach.

Zrzucáć/ Zrzućić/ Dejicere, Demoliri, Deruere, Præcipitem dare, Hinabwerffen/ niederwerffen/ abbrechen/ abwerffen/ herabstossen. Zrzucáć znowu / Regerere, wiederumb werffen.

Zrzucájacy/ Sternax, acis, g. o. Abwerffig.

Zrzucenie / Dejectio, onis, g. f. Dejectus, us, g. m. Niederwurff/ Abwurff.

Zrzucony/ Commotus, Demotus, a, um, Abgesetzt/ abgestossen/ zerstört.

Zrzynáć/ Cultellare, Rescindere, abschneiden.

Zśiadáć/ Glaciari, Gefrieren.

Zśiádły/ Spissatus, a, um, dick in ein ander.

Zśiekáć/ Consecare, Zerhawen/ zerschneiden.

Zśieść z koniá/ Descendere equo, vel ex equo, Desilire ex equo, Absteigen/ absitzen.

Zskakáć/ Desilire, Abspringen.

Zskakánie/ Desultura, æ, g. f. ein Absprung.

Zstąpić/ Zstępowáć/ Descendere, Descensiones facere, Divertere, Absteigen/ abkehren.

Zszywáć/ Consarcinare, Consuere, Sarcinare, Zusammen flicken/ lappen/ nehen.

Ztwárdziáły/ Obsolidatus, a, um, fest/ steiff.

Zubożyć/ Pauperare, Arm machen.

Zubr/ Bison, ontis, g. m. ein Büffel.

Zuć/ Commanducare, Mandere, Mansitare, frequent. Zerkawen. żuć znowu/ Remandere, Wiederkäwen.

Zuchwále/ Contumaciter, Ferociter, Procaciter, Protervè, Procaciùs, Turbulenter, Audacter, Audaciter, adverb. Hochmütiglich/ wiederspenstig/ vnzüchtiglich/ freventlich/ schandbarlich/ muthwillig/ übermüthig/ vnordentlich/ kühnlich.

Zuchwálstwo/ Audacia, Ferocia, æ, g. f. Ferocitas, Importunitas, atis, g. f Petulantia æ, g. fœ. Procacitas, Protervitas, atis, g. fœ. Frechheit/ Stoltz/ Hochmuth/ Vnzucht/ Vnordnung/ Muthwill in worten vnd wercken/ Wiederspennigkeit.

Zuchwáły/ Audax, Contumax, acis, g. o. Ferox, ocis, g. o. Procax, acis, g. o. Protervus, a, um, Petulans, antis, g. o. kühn/ verwegen/ wiederspenstig/ frech/ hochmütig.

Zupełnie/ Absolutè, Integrè, Penitus, Plenè, Sartè, adv. vollkomlich/ gäntzlich/ biß an den Boden/ gar jnnen.

Zupełny/ Solidus, Plenus, Integer, gra, grum, Vollkommen/ gantz/ voll/ völlig.

Zuty/ zwány/ Mansus, a, um, Gekawet.

Zużel/ Helcisma, atis, g. n. Scoria, æ, g. fœ. der Schaum des Metals/ Silberschlag/ Sindel.

Zwádá/ Lis, litis, g. f. Litigium, ij, g. n. Hader/ Zanck.

Zwadcá/ Sator litis, ein Haderstiffter.

Zwádliwá/ Litigatrix, icis, g. f. Haderhafftige/ Zänckerin.

Zwádliwy/ Litigiosus, a, um, Haderisch.

Zwaláć/ Zwálić/ Demoliri, Demovere, & Dimovere, Provolvere, abstürtzen / verrücken/ für einem hinwältzen.

Zwány dwojáko/ Binomius, a, um, Binominis, e, der zween Namen hat.

Zwárzyć/ Concoquere, Zumal kochen.

Zwatlenie/ Debilitatio, onis, g. f. Mattigkeit/ Schwächung.

Zwątpić/ Serce/ Nádzieje tráćić/ Spem de aliquo abjicere, verzweiffeln.

Zwątpienie / Desperatio, onis, g. fœ. Verzweiffelung.

Zwątpiony / Depositus, Desperatus, a, um, verzagt/ verzweiffelt/ verschertzt.

Zważyć/ Perlibrare, Abwegen.

Związáć/ Zwiezowáć / Ad vel Astringere, Colligare, Connectere, Connodare, Constringere, Copulare, Consarcinare, Devincire, Illaqueare, Obstringere, Sarcinare, verbinden/ zusammen knüpffen/ binden/ zusamen fügen/ ziehen/ verstricken/ zusammen strengen/ packen. Zwiezowáć wspák/ Restringere, hinter sich strengen.

Związánie/ Powiązánie/ Colligatio, Connexio, Conjugatio, onis, g. f. Nexus, us, g. m. Zusammenhefftung / Zusammen bindung.

Związány/ Connexus, Vinctus, a, um, zusammen gebunden. Związány wspák / Restrictus à tergo manibus, die Hände hinder dem Rücken zugebunden.

Związek/Zwiąstá/ Copula, æ, g. f. Jugamentum, i, g. n. Laqueus, ei, g. m. Vinctus, us, g. m. Vinculum, i, g. n. ein Strick/Band.

Zwiedły / Exuccus, Vietus, a, um, Marcens, entis, g. o. Welck/trocken/dürr.

Zwiednąć/ Occidere, Verderben/vergehen.

Zwiedzieć/ Pernoscere, wol erkennen.

do Zwiedzienia sposobny/Seductilis, e, der leichtlich kan verführet werden.

Zwiedziony / Seductus, a, um, verführt.

Zwierćiádko/ Speculum, i, g. n. Speculare, is, g. n. & Specularium, ij, g. n. ein Spiegel.

Zwierćieć co w donicy / Conterere pilo ligneo, Disterere in mortario, Im Reibtopff zerreiben.

Źwierz/ Bellua, Bestia, Fera, æ, g. f. ein Wildthier. Połzwierzá / Semifer, a, um, halb wild. zwierzetá dźikie chowájący y ogłaskiwájący/Mansvetarius, ij, g. m. ein Zähmer der wilden Thiere. Zwierzę wodnoźiemne / Amphibion, ij, g. n. Das im Wasser vnd auff dem Lande wohnen mag.

Zwierzchność / Officium, ij, g. n. ein Ampt. Zwierzchność dáć/ Præponere, fürsetzen/ zum Obersten machen. Zwierzchność mieć/Præesse, Præsidere, Valere, vorstehen/ ein Verwalter/ Pfleger/ Fürgesetzter seyn/ Macht/ Krafft haben.

Zwierzchny/ Superus, a, um, Oberer.

Zwierzęcy/ Belluinus, Belluatus, a, um, Bellualis, e, Ferinus, a, um, Das Thierisch ist.

Źwierzyná/ Ferina, æ, g. f. Wildpräth.

Źwierzyniec/ Theriotrophium, Vivarium, ij, g. n. Thiergarten/ da man Fische/ Vögel/ vnd Thiere behelt.

Zwieszáć/ Demittere, herabhangenlassen.

Zwieszczony/Divinatus, a, ū, das errathen ist.

Zwiewáć/Conflare, zusammenblasen.

Zwijáć / Complicare, Conglomerare, Contexere, Convolvere, Glomerare, zusam̃en an ein Klawen winden/ wickeln vnd rollen / auffwinden.

Zwijánie / Glomeratio, onis, g. f. Kuglung.

Zwijánie/jákie bywa ná Sznicerskiey robocie/Voluta, æ, g. f. Figalen/ das ist/ Blummwerck/ wie es die Tischer auff Taffeln zur Zierd machen/ Vmbgewältzt schier wie Jacobs Muscheln.

Zwijánie ná wnetrzu/ Redundatio stomachi, das Vnwillen vnd überschiessen des Magens.

Zwity/ Glomeratus, a, um, auff ein Klawen gewunden/ gekugelt/ auffgewunden.

Zwłaczáć/ Tardare, saumen / verhindern.

Zwłaszczá / Duntaxat, Præsertim, adverb. Fürnemblich/ sonderlich.

Zwodźić/ Lenocinari, Kuplerey treiben.

Zwodźićiel/ Seductor, oris, g. m. Verführer.

Zwojowáć/ Debellare, überwinden.

Zwołáć/Zwoływáć/ Conciere, 2. conjugat. & Concire, 4. conjugat. Convocare, Devocare, zusammenfordern/ versamlen/ zusammen ruffen/ hinabruffen/ beruffen.

Zwoływánie/Convocatio, onis, g. f. die Zusammenberuffung.

Zwono u kołá/ Orbile, is, g. n. Der Vmbkreiß am Rade/ Eine Felge.

Zworá/ Confinnula, Talea, æ, g. f. ein Beyle/ Heffte/ ein Kerbholtz.

Zwoźić / Convehere, Convectare, frequent. zuführen/ zusammenführen.

Zwyćięski/ Palmarius, a, um, Triumphalis, e, Victoriosus, a, um, sieghafft. Zwyćięska piosnká/Epicinia, orum, g. n. pl. num. ein Gesang vmb des erlangten Siegs willen. Zwyćięski upominek/Niceteria, orum, g. m. pl n. Preiß vmb einen erlangten Sieg. Zwyćięski znák / Trophæum, i, g. n. ein Siegszeichen.

Zwyćięstwo / Palma, Victoria, æ, g. f. Sieg/ Vberwindung/ Eroberung. Zwyćięstwo otrzymáć/Consequi victoriam, Reportare victoriam, den Sieg erlangen.

Zwyćiężáć/ Devincere, Evincere, Vincere, überwinden/erobern/obsiegen.

Zwyćiężcá/ Debellator, Victor, oris, g. masc. Vberwinder/ Obsieger/ Sieghafftiger.

Zwyćiężny / Vincibilis, e, überwindlich/ das leicht zu überwinden ist.

Zwyćiężony/ Triumphatus, Victus, a, um, überwunden vnd geschlagen/ erobert.

Zwyćiężyćielká/ Victrix, icis, g. f. eine Vberwinderin.

Zwyczay/ Assvetudo, Consvetudo, inis, g. f. Mos, moris, g. masc. Usus, us, g. m. Brauch/ Gewonheit. Zwyczay mieć/ Solere, Solitare, Svescere, gewohnt seyn. W zwyczáju być/ In usu esse, zum Gebrauch kommen.

nád Zwyczay / Magis solito, über gewöhnliche maaß/über den Brauch.

Zwyczáynie / Populariter, adverb. nach gemeinen Sitten/ nach gemeinem Brauch.

Zwyczáyny/Consvetus,Ordinarius,Pervulgatus,Solitus,Tralatitius,Usitatus,a,um, gewohnet / Ordentlich / gemeiniglich / gebraucht/ gebräuchlich.

Zwykło bywáć/ Adsolet, Assolet, impers. Es ist gewöhnlich/ gebräuchlich.

Żyć / Degere, Ducere spiritum, Superesse, Vesci aurâ, Vivere, Vivere vitam,leben/überleben. żyć długo/Diurnare,lange leben. żyć społu/Convivere, beywohnen/bey einem leben.

Życzyć / Cupere, Exoptare, Optare, Precari, Reprecari, Requirere, Vota facere, Einem günstig seyn/ hertzlich wünschen/begehren vnd bitten/ mit Gelübd werben.

Żyd/Recutitus,Sabbatharius,Judæus.i, g. m. beschnittener Jude.

Zydel/ Sedile,is, g. n. Sella,æ, g. f. ein Sessel.

Żyjąca rzecz/Animal,is,g.n.ein lebend Thier.

Żyjący długo / Vivax,acis, g. o. Lebhafftig.

Jednegoż czásu żyjący/ Synchronos,i, g. m. latinè Contemporaneus,a,um, auff eine Zeit lebend/ oder miteinander lebend.

Żyłá/ Nervus, i, g. m. Spanader/ Senader. żyłá [illegible]nka / Vena staminea, Ader mit kleinen Striemen. żyłá krwáwa/ Phlebs, is, g. fœm. Vena, æ, g. fœ. Blutader. żyłáczká subtelna jáko włos/Fibra,æ,g.f.Eine kleine dünne Ader. żyłá pulsowa/ Arteria,æ, g.fœ. Pulßader. żył nádec[illegible] Ganglium,ij, g. n. ein Vberbein. żyłá ociekła/ Varix, icis, g. fœ. vel, masc. Krampffader. żyłe ociekłe májący/ Varicosus, a, um, Krampffaderich. żyłá oddechowa/ Arteria, aliquando Vena, æ, g. f. Schlagader/ Lufftader. żył związek/ Venarum tori, Adergunden. żyły ná ktorych jadrá wiszą/ Cremasteres, um, g. m. pl. num. die Adern an welchen die Hoden hangen. Mieysce miedzy żyłámi/ Intervenium, ij,g.n. Die weite zwischen den Adern. żyły drzewne/ Fibræ arborum vel stirpium, Die kleinen Beywurtzeln. żyły w kámieniu się błyszczące/ Teniæ,arum,g.f.pl.n.gleissende Steinadern. Ná żyłe chorujący/ ábo/ żylna chorobę cierpiący/Nervicus,Nervitius,Neuricus,a,um, Der Pein an Adern hat.

Żyłowáto/Nervosè, adverb, kräfftiglich.

Żyłowátość/ Nervositas,atis,g.f. Stärcke.

Żyłowáty / Musculosus,Nervosus,Venosus, a,um, Aderächtig/ starck.

Zysk/ Compendium, Lucrum, Lucellum, i, g. n. Quæstus,us,g.m. Gewinn/Nutz/ Vortheil. Zysku szukáć/ Acquirere, Præmiari, gewinnen.

Zyskáć/Lucrari, Lucrifacere,gewinnen.

Zyskánym być/ Lucrifieri,gewonnen seyn.

Zyskownik/Aginator,oris,g.m.Cerdo,onis, g.m. Der einen kleinen Gewin nimpt.

Zyskowny/Compendiosus,Lucrosus,Lucrativus,Quæstuosus,a,um,gewinsam/ das viel Gewins oder Nutzen bringt.

Żytny/ Cerealis,e,Siligineus,a,um, Das von Korn gemacht ist.

Żyto/ Far,farris,g.n. Siligo, ginis, g.f. Korn. żyto pierwey niż zákwitnie pożęte dla lekárstwá / Ocymum, i, g. n. da man Kornfrücht abmähet/ehe daß sie blühet/damit man dem Vieh den Stuelgang beweget. Kupiec żytem hándlujący / Siliginarius, ij, g. m. Kornverkauffer. Przypáść żyto/ ktore názbyt bujne/ Impescere, ein Korn so geyl ist abetzen.

Żyw/Superstes,stitis,g.o. noch im Leben.

Żywić/ Alere,Nutricare,Nutricari, Nutrire, erhalten/aufftziehen/ernehren.

Żywić się/ Tolerare, Victare, Victitare, sich erziehen/nehren/ auffenthalten/Nahrung haben.

Żywicá/Resina,æ, g. f. Hartz. żywicá Mástykowa/ Acantice, es, g.fœ. Ein Gummi von Eberwurtz.

Żywiciel/ Educator,Altor,oris, g.masc. Ein Nehrer/ Aufferzieher.

Żywicielká/ Altrix, Educatrix, Nutrix, icis, g. f. Aufferzieherin/ Nehrerin/Säugamm.

Żywiczny/ Resinaceus,a,um, wie Hartz.

Żywienie/Nutricatio, onis, g. f. Nutricatus, Nutritus, us, g. m. Sustentatio,onis, g. fœ. Das auffziehen/ Auffenthalt/ Das ernehren.

Żywioł/Elementum,i, g.n. Element.

Żywność/ Alimentum,i, g.n. Alimonia, Alitura,æ,g.fœ. Cibarium, ij,g.n. Nahrung/Futter/ Speiß. żywność ná rok/ Annona,æ,gen.fœm. Jährliche Frucht. żywności dodájący / Annonarius, ij, g. m. ein Speißverkauffer/ Schleckkoch/ Garkoch. żywności służący / Alimentarius, ij, g. m. Das zur Nahrung gehört.

Żywność ná droge / Commeatus, us, g. m.

Forbea, æ,g.f. Ephodium,ij,g.n. Zehrung auff die Reiß/Proviant/Wegspeiß.

Żywokost/Symphyton,vel Symphiton,i, g. n.herb.vulgò Consolida major dicta,Schwantzwurtz.

Żywość/Vigor,oris, g.m. Vivacitas,atis, g.f. Macht/Krafft/Blut/Das Leben.

Żywot/ Vita, æ,g.f. Das Leben.

Żywot/ Venter,tris, g.m. der Bauch. żywot niewieści/Alvus,i.g.f. Loci,corum,g.m. pl.nu. tant. Matrix,icis, g.f. Uterus, Uterculus, i, g.m. Vulva, æ, g.fœ. die Bärmutter. żywotá niewieściego záwárćie/Strangulatio vulvæ, Das Auffstossen der Mutter.

Żywotnie/ Vitaliter,adverb. leblichen.

Żywotny/ Almus, Salutifer,a,um, Vitalis,e, das ernehret/heilsamlich/gesund/leblich/lebhafft.

Żywy/ Vivus,a,um, Spirabilis,e, leblich/lebendig. żywy nápoły / Semianimis,e, Semianimus,Semivivus,a,um,halb tod halb lebendig.

Żywy/Vividus,a,um, lebhafft/frisch/ muthig.

Żyzność/Fœcunditas, Saturitas, atis, g.fœm. Fruchtbarkeit/Volle/Uberflüssigkeit.

Żyzny/ Frugifer,Frugiferus,Fructuosus, Fructifer,Multifer,ra,rum, Pinguis,e, Uber,eris,g. om.Ubertus,a,um,Fruchtbar/völlig/überflüssig.

Żyznem czynić / Fœcundare, Uberare, fruchtbar machen/ fruchtbar seyn.

Źzieble/ Frigidè,adverb. kaltlich/lawlich.

Źziebnąć/ Frigere, frieren/ kalt seyn.

Zzuć/Exuere, abziehen/außziehen. Zzuć boty/Excalceare, die Schuch außziehen.

Zzuwálnia/Apodyterium, Spoliarium,ij,g. n.ein Orth da man die Kleyder abzeucht zu baden. Eine Außziehestube.

*(o)*

ÆTERNO PATRI, EIUSQUE COÆTERNO FILIO, UNA CUM SANCTO SPIRITU, UNI VERO TER OPT. MAX. DEO, SIT LAUS, HONOR, GLORIA PER OMNIA SECULA, AMEN.



